Израдили

Милица ВУЈАНИЋ
Даринка ГОРТАН-ПРЕМК
Милорад ДЕШИЋ
Рајна ДРАГИЋЕВИЋ
Мирослав НИКОЛИЋ
Љиљана НОГО
Васа ПАВКОВИЋ
Никола РАМИЋ
Рада СТИЈОВИЋ
Милица РАДОВИЋ-ТЕШИЋ
Егон ФЕКЕТЕ

Редиговао и уредио

Мирослав НИКОЛИЋ

Рецензенти

Иван КЛАЈН
Драгољуб ПЕТРОВИЋ

Copyright © 2011 Матица српска

Приређивање и штампање овог речника омогућило је
Министарство просвете и науке Републике Србије

МАТИЦА СРПСКА

РЕЧНИК СРПСКОГА ЈЕЗИКА

Измењено и поправљено издање

НОВИ САД
2011

САДРЖАЈ

Напомене уз ово издање 7

Предговор 8

Техничке скраћенице 11

РЕЧНИК

А 15
Б 54
В 119
Г 170
Д 228
Ђ 320
Е 323
Ж 348
З 361
И 427
Ј 482
К 498
Л 607
Љ 645
М 650
Н 734
Њ 828
О .....
П 891
Р 1080
С 1157
Т 1273
Ћ 1329
У 1333
Ф 1399
Х 1422
Ц 1447
Ч 1470
Џ 1493
Ш 1496

НАПОМЕНЕ УЗ ОВО ИЗДАЊЕ

1. Једнотомни *Речник српскоīа језика* у издању Матице српске наишао је на добар пријем код читалаца, а и критике су биле углавном благонаклоне. У представљању и популаризацији Речника учествовали су многи лингвисти, а од аутора посебно др Егон Фекете, који, на нашу велику жалост, није више међу живима.

2. Ово издање остало је концепцијски исто, али су у њему извршене многобројне измене, од којих ћемо поменути само неке.

a) Отклоњене су у о ч е н е грешке и извршена одређена уједначавања.[1]

c) Изостављен је већи број лексема, и то оних које, строго узевши, не спадају у савремени лексички корпус српског језика. „Најлакше" је било избацити побочне морфолошке дублете типа *сте́ћи* 'стегнути', *прите́ћи* 'притигенути', *испре́ћи* 'испрегнути', *упре́ћи* 'упрегнути', *поб(ј)еīнути* 'поб(ј)ећи)' и сл., јер то представља најмању штету, а „најтеже" народске речи из књижевних дела и народне поезије, јер су потребне ученицима и студентима за њихово разумевање. Изостављен је, такође, и известан број значења код појединих одредница, мада је разлога за такав поступак било више.

d) Унет је известан број нових одредница, међу њима и омашком у првом издању изостављена *оīаџбина*. Унете су и неке сасвим нове речи, као што је, нпр. *цунами*. Додата су и нека нова значења, која нису била засведочена у првом издању. Уз то, поједине су дефиниције делимично или потпуно измењене.

e) Унете су све (?) глаголски именице од несвршених глагола, осим оних творених од глагола на *-ати*, и то под глаголом, у угластој загради, нпр. **кàлемити,** -ӣм несвр. [гл. им. кàлемљē̄ње с]. Код глагола на *-ати* гл. именице творе се једноставно, одбацивањем инфинитивног наставка *-ти* и додавањем суфикса *-ње*, нпр. *чѝтати – чѝтање*, *лèжати – лèжање* и сл. Напомињемо да су већ раније у Речник ушле и глаголске именице глагола на *-ати*, наведене по азбучном реду, код којих су засведочена посебна значења или домени употребе (в. нпр. *ī̀а̄ђање*, *сп̀а̄вање* и др.).

f) Збирне именице са суфиксима *-је* и *-а̄д* типа *ī̀рање*, *ī̀рожђе*, односно *јаīњад*, *пилад*, *телад* и сл. прикључене су, не баш са великим одушевљењем, именицама од којих су изведене (осим ако семантички разлози нису захтевали друкчије) искључиво ради уштеде драгоценог простора, а не због тога што их сматрамо облицима им. *ī̀рана* или *ī̀розд*, већ посебним лексемама. Наиме, *ī̀рање* и *ī̀рожђе* не стоје у истом односу са *ī̀рана* и *ī̀розд* као *ī̀ра̂не* и *ī̀ро́здови*, који су само други граматички број (множина) лексема *ī̀рана* и *ī̀розд*. Тиме се, ипак, мало уштедело на простору, али изгубило на прегледности.

g) Додате су нове граматичке информације о појединим типовима речи, нпр. о деклинацији именица типа *демократ(а)* и *тракторист(а)*. Знатно је повећан број речи код којих се наводе карактеристични облици, нарочито код именица и глагола, као и одређене акценатске алтернације. Код мањег броја глагола дата је и директна информација о прелазности, одн. непрелазности,[2] али тај посао ни изблиза није доведен до краја јер му се приступило прекасно, а и показао се тежим него што се то у почетку чинило. Ово, такође, важи за покушај обележавања именица које, у неутралном стилу, имају само облике једнине (singularia tantum), јер је за то потребно огромно и студиозно истраживање, које, колико је нама познато, још увек не постоји.[3]

У Београду, 2. октобра 2011. М. Н.

---

[1] Од велике помоћи био нам је чланак (с разлогом критички интониран) Драгољуба Петровића *На марīинама српскоī једноīомника*, објављен у *Летопису Матице српске*, књ. 483/5, стр. 977–994, у којем су изнете многе корисне примедбе и сугестије, од којих су скоро све прихватљиве, али је, нажалост, само део њих прихваћен, тј. пренесен у рукопис овога издања. Прегршт својих запажања и примедаба послао нам је, у последњем тренутку, тј. кад је део рукописа већ био у штампи, талентовани Ђорђе Јанковић, свршени студент Филолошког факултета у Београду, на чему му топло захваљујемо.

[2] Као прелазни означени су само они глаголи који имају или могу имати допуну у виду правог (директног) објекта, а као непрелазни – сви остали.

[3] Тако смо, нпр., у нашем речнику ставили **чèлик** м (мн. ø), мада се у Просветиној енциклопедији (МЕП, Београд 1978) под одредницом *челик* објашњава како се добијају „легирани челици". Тако исто у овом речнику стоји **шљу́нак,** -нка м (мн. ø), а у једној песми Љ. Ршумовића читамо стих: Кад чујете негде / Да шкрипућу *шљунци* / будите сигурни / То беже бегунци.

ИЗ ПРЕДГОВОРА ПРЕТХОДНОМ ИЗДАЊУ

1. Овај речник замишљен је првобитно као (шест пута) скраћена верзија *Речника српскохрватскога књижевног* језика Матице српске, при чему би аутори одлучивали само о томе која реч улази у једнотомни речник, а која не. Како се током рада број аутора удвостручио, дошло се у ситуацију на коју је у Уводу монументалног *Речника српскохрватскога књижевног и народног језика* САНУ посредно указао велики српски лингвиста Александар Белић тврдећи да тај речник „неће бити еклектички, тј. такав у који би уредници пуштали само оне речи за које мисле да имају права грађанства у савременом књижевном језику. Јер такво поступање уредника било би индивидуално, зависило би од њихова знања, укуса и разумевања“ (књ. I, 1959, стр. XXIII). Управо то што „неће бити“ Речник САНУ постао је, нужно, речник који читалац има у рукама. У њему се, наиме, због обима његовог, морало „судити“ речима, и то на више начина:

1) тиме што нека реч није уопште ушла у Речник (нпр. **облàзнути (се)**), в. РСАНУ), а нека јесте (нпр. **облúзати (се)**);

2) тиме што је нека реч дата истакнуто, масним словима, а друга (најчешће, заправо, творбено-морфолошка варијанта исте речи) обичним слогом, нпр. **а̀бдикациóнӣ** (абдика́цијскӣ) или **мѐнискус** (мѐнискос, мѐниск);

3) тиме што је реч која је прва по азбучном реду упућена на другу која тек следи, нпр. **иноземство** с *в. иностранство*, **лунàтик** и **лунàтичāр** м *в. месечар*.

Проблем је, међутим, у томе што се о томе да ли нека реч треба да уђе у Речник у великој мери одлучивало „индивидуално“, а та одлука умногоме је зависила „од ... знања, укуса и разумевања“ чланова ауторског колектива. Но, и поред тога, убеђени смо да Речник српскога језика садржи огромну већину речи које спадају у наш савремени књижевни језик, а евентуални изостанак неке познате и фреквентне књижевне речи резултат је пропуста, а не одлуке аутора. У једном случају, међутим, не ради се о пропусту и непажњи, већ о свесној, мада нерадо донетој одлуци да се изоставе глаголске именице од несвршених глагола типа *дȍвођење* (: довȍдити), *кȗцање* (: кȗцати), *похáђање* (: похáђати), *ушúвање* (: ушúвати), *чавр̏љање* (: чавр̏љати) итд. С обзиром на фреквенцију глаголских именица у књижевном језику то представља приличан губитак, али и велику уштеду у простору будући да таквих именица има у нашем језику више хиљада. Утешна је чињеница да сваки изворни говорник српског језика може по аутоматизму извести глаголску именицу од несвршеног глагола, нпр. *ѝгледати* → *ѝгледање*, *носити* → *ношење*, *узимати* → *узимање* и сл., али овај речник није намењен само њима. Ваља ипак поменути да су у Речник ушле глаголске именице код којих су засведочена посебна значења или домени употребе (в. нпр. *ѝáђање*, *мѝшљē-ње*, *спáвање* и др.), као и оне нерегуларне творбе (нпр. *лѐбдење*). С друге стране, у Речнику има известан број речи које, строго узевши, не спадају у књижевну лексику или се налазе на маргини српског стандарднојезичког лексичког фонда.

2. *Речник српскога језика* јесте у највећој мери заснован на шестотомном *Речнику српскохрватскога књижевног језика* Матице српске, али не само на њему. Аутори су, наиме, обрадили и знатан број речи и значења којих нема у Матичином Речнику. И принципи обраде речи слични су, дакле не и идентични, онима у наведеном речнику.

а) Тако се прво наводи реч као одредница која се дефинише, и то у свом основном облику: номинативу једнине код именских речи (именица, заменица, придева и бројева), инфинитиву (код глагола) и једином код непроменљивих речи (непроменљивих бројева, прилога, предлога, везника и речци). Хомоними су означени експонираним бројкама, нпр.

кòса[1] ж *длаке на човечјој ѝлави, власи.*

кòса[2] ж *пољопривредна алатка.*

кòса[3] ж геогр. *косо наѝнута стрáна брегá или планине, падина.*

Речи истога значења које следе азбучним редом једна иза друге (понекад и ако су близу једна друге) дате су, уштеде ради, линеарно, нпр. **абревијатýра** и **абревијáција** ж или **ѝзранити,** -ѝм и **израњáвити,** -àњāвӣм свр. Линеарно, једна иза друге, наводе се одреднице с различитим рефлексом јата (по азбучном реду екавског лика), и то прво екавски лик, а потом (и)јекавски, нпр. **мѐсто** јек. **мјѐсто** с. Повратне форме глагола обрађују се заједно са неповратним, с тим што су одвојене знаком **■ ~ се.** Изрази или фразе уз одговарајуће одреднице одвојене су знаком • и штампане су мањим словима.

b) Морфолошки облици и морфонолошке алтернације код именица дати су одмах иза одреднице када се ради о генитиву једнине, нпр. **бóрац,** -рца; **врáбац,** врапца и сл., док се облик 1. л. презента код глагола и облици номинатива придева у женском и средњем роду наводе редовно, чак и кад нема никаквих

(то значи ни прозодијских) алтернација (нпр. **лòмити,** -ӣм, односно **нòв,** -а, -о). Остали морфолошки и прозодијски занимљиви облици наводе се често, али не и редовно, иза граматичке квалификације одреднице, нпр. **вѐче** с и **вѐчē** с и ж (ген. -ери ж (-ера с); мн. -ери ж (-ера с)); **рȕка** ж (дат. рȕци, ак. рȕку, мн. рȕке, ген. рȕкӯ); **наи́ћи** (нàйћи), нàйђēм свр. (имп. наи́ђи; аор. наи́ђох, наи́ђе и нàйђе; рад. прид. нàишао и нàишао, -шла).

c) Код наглашених речи (а то значи код већине) наведена су њихова прозодијска обележја (акценат и евентуално квантитет). Акценатске алтернације наводе се редовно код именица ако се тичу односа номинатив – генитив (нпр. **мо̑ст,** мо̀ста) и глагола ако се тичу односа инфинитив–презент (нпр. **нòсити,** нӧсӣм), а у осталим случајевима код ових врста речи факултативно (нпр. **глáва** ж (ак. глâву, вок. глâво, мн. глâве) или сл. Код придева су акценатске алтернације м. р. ~ ж. р. редовно исказане самим тим што се уз ном. јд. м. рода увек наводи и облик ж. рода, нпр. **мла̑к,** мла́ка, -о. Равноправни акценатски ликови дати су у истом реду и повезани везником „и“, нпр. **бȗнāр,** -а́ра и **бȕнāр,** -а м; **милости́ња** и **милòстиња** ж; **оћорáвити,** оћòрāвӣм и **òћоравити,** -ӣм свр. Акценатски лик који се из различитих разлога сматра неравноправним главном, основном, дат је у загради, обичним слогом, нпр. **мо̀нотōн** (монòтон); **ӣграти** (ӣграти), ӣграм. Претпостављамо да ће многа акценатска решења изазвати незадовољство код читалаца, али тешко је свима угодити када имате тако разуђен прозодијски систем као што је српски. Уосталом, с таквим читаоцима често бисмо се и сами сложили. Уз све то иде и чињеница која се тиче раскорака између онога како се стварно говори и онога што се наводи у речницима и граматикама српског језика, па и овде. Реч је посебно (што значи не и једино) о изговору силазних акцената ван првога слога у речима типа *вирулѐнтан – вирулѐнтнōст, стàкāто* и тако даље и томе слично, који су овде вештачки претворени у: **вирȕлентан** и **вирулѐнтан – вирȕлентнōст** и **вирулѐнтнōст, стака́то** и сл. Није, међутим, посао лексикографа и лексикографије да успоставља и мења основне принципе прозодијског система српског књижевног језика, већ акцентолога и акцентологије.

d) Граматичка квалификација иза одреднице указује (директно или посредно) на врсту речи којој тумачена реч припада. Код појединих врста речи то се види већ из скраћенице, нпр. **мàрљиво** прил. (што значи да је у питању прилог), док се код неких других то види из квалификација друкчијег типа. Тако код именица ознака за род (м, ж или с) указује на то да је реч о *именици* мушког, женског или средњег рода, као што код глагола ознаке свр. или несвр. значе да је реч о *глаголу* свршеног или несвршеног вида. Променљиви придеви (а таквих је највише) препознају се по тородности, нпр. **мла̑д,** мла́да, -о, а непроменљиви су означени скраћеницом „прид.“, нпр. **тѐгет** прид. непром. У неким случајевима ознака врсте речи дата је у оквиру дефиниције, нпр. **ау** *узвик у изненађењу, чуђењу, болу, патњи и сл.* Уз именице које имају само облике множине (pluralia tantum) стоји ознака мн. (множина), нпр. **врáта,** врáтā с мн. Именице које имају само облике једнине (као што су *лишће, стид* и сл.), као ни тзв. небројиве именице (нпр. *брашно, малтер, шљунак* и сл.) нису, нажалост, ни у овом речнику квалификоване као такве. То остављамо за неко од наредних издања (ако их буде).

Уз многе одреднице стоје и друге квалификације, као што су оне о пореклу речи из страних језика (нпр. **лӣфт** м (мн. лӣфтови) енгл.), припадности одређеној сфери употребе (нпр. **мѐтвица** ж бот., **кéва** ж жарг.), речима субјективне оцене (нпр. **љȍснути,** -нӗм свр. експр.) итд.

e) Глаголска рекција често је означена експлицитно (нпр. **избòрити,** ӣзборӣм свр. (нешто); **кла́тити,** клâтӣм несвр. (нешто, нечим); **нàгнати,** -ā̀м свр. **1. а.** (кога на нешто)) или у оквиру дефиниције (нпр. **мӣти,** мӣјēм несвр. *умивати, прати водом (некога или део тела)).* Додатне информације о глаголској рекцији пружају примери наведени после дефиниције: **клѐпнути,** -нӗм свр. **1.** *ударити, лупити, треснути (некога):* ~ по глави, ~ по образу.

f) Дефиниције су или описне (нпр. **каријерѝзам,** -зма м *безобзирна тежња за успехом у каријери*), или синтагматске (нпр. **нòћнӣк,** -и́ка м *ноћни ветар*), или синонимске (нпр. **клѝсура** ж грч. **... б.** *стена, хрид*), или комбиноване (нпр. **кȍстȗр** м **1.** *скуп свих костију, коштани систем некога кичмењака, скелет*). Код деминутива (нпр. *лампӣца*) и аугментатива (нпр. *ручерда*), који су најчешће истовремено и хипокористици, односно пејоративи, основно, примарно значење треба потражити код полазне речи (нпр. за *лампӣцу* код *лампа*, за *ручерду* код *рука*). Значењске нијансе одвојене су у дефиницији тачком и запетом (;), нпр. **мла̑к** ... *који слабо, умерено греје; мало, умерено топао*, релативно блиска значења словима (нпр. **мàхала** и **махàла** ж тур. **а.** *део вароши, кварт, четврт.* **б.** *мања насеобина у оквиру неке целине (заселак и сл.)*), а различита бројкама (нпр. **кàмӣн,** -и́на м грч. **1.** *полуотворена*

g) За разумевање значења и начина употребе неке речи од великог су значаја примери који се наводи после многих дефиниција и који некад представљају целу реченицу (нпр. **нâјзāд** и **нâјзāд** прил. ... **2.** *у служби речце: узимајући у обзир оно што је већ речено, осталом.* – Најзад, доскора је Србија била тако сиромашна), а чешће само синтагму (нпр. **нàпēто** прил. ... *с напрегнутом пажњом, врло пажљиво, заинтересовано, усредсређено, напрегнуто:* ~ мотрити, ~ пратити сваки шум, ~ слушати). Тилда (~) замењује одредницу, при чему код придева облике за сва три наведена рода, нпр. **нòв,** -а, -о ... ~ кућа, ~ одело.

h) Скрећемо пажњу читаоцима на чињеницу да код неких категорија речи (као што су деминутивне и аугментативне именице, именице на *-ост* или односни придеви) често имамо тзв. граматичку дефиницију, па лексичко значење речи треба потражити код речи која им је у основи, а која се у тој дефиницији

експлицитно наводи. Тако, нпр., у случају придева **демо̀графскӣ,** -ā, -ō *који се односи на демоīрафију* треба погледати и одредницу **демогра̀фија** ж грч. *наука о сшановнишшву која йроучава законишосши у крешању броја сшановникā, у сшрукшури и размешшају сшановнишшва.* Ово посебно важи за глаголе истога значења, а различитог вида, код којих је по правилу значење објашњено само на једном месту, најчешће код свршеног глагола. Дефиниције попут „**сази́вати,** са̀зӣвāм *несвр. йрема сазвашӣ*" указују само на несвршеност глагола, а за његово значење ваља погледати одредницу *сазвашӣ.*[1]

3. Речник српскога језика садржи десетине хиљада обрађених речи и неколико пута више објашњених значења. Његову додатну вредност представља изузетно богат инвентар израза (фраза), наведених уз одговарајућу одредницу и штампаних ситнијим, црним словима. У томе погледу наш речник надмашује све друге речнике српског или уопште српскохрватског језика сличног обима. Фразе, најчешће, представљају специфичност сваког језика и није их лако превести на други језик. Њихово тумачење помоћи ће посебно лексикографима, преводиоцима, као и читаоцима књижевних дела.

4. Као и сваки речник, тако и овај има својих мана и недостатака (можда и више од неких других). Тачно је да „лексикографски послови, ма како да су на солидној основи рађени, имају то преимућство да у њима сме бити празнина и грешака"[2], али није довољно утешно нити отклања зебњу која нас обузима. Очекујемо стога помоћ и сугестије од читалаца и стручњака, како би број грешака и пропуста у следећем издању био сведен на мању меру.

5. Основни текст Речника урадила је екипа лексикографа, и то: М. Вујанић: *А–Е*; М. Радовић-Тешић: *Ж – косиште*; М. Николић: *коска – нашушурити (се)*; М. Дешић: *не – оīранути;* Е. Фекете: *оīрбавити – йовеља*; В. Павковић: *йовенути – йрешња*; Р. Драгићевић: *йрешовар – йроīаīирати*; Д. Гортан-Премк: *йроīадати – йшеничник*; М. Вујанић: *Р – разминути се*; М. Радовић-Тешић: *размишљаши (се) – Ресавац*; Љ. Ного: *ресавски – ситуација*; Н. Рамић: *ситуациони – славолук;* Р. Стијовић: *славољубац – сшоши*; Н. Рамић: *сшошина – ушчуши*; М. Вујанић: *Ф – Ш.*

6. На крају, али не и по важности, истичемо неспорну чињеницу да овога речника не би било без огромног труда, муке и напора који је у његову припрему, израду и објављивање уложила Матица српска. На посредан начин, велику подршку пружали су током његове израде Институт за српски језик САНУ (кадровску, пре свега) и Одбор за стандардизацију српског језика (подстицајну). У завршној фази израде у помоћ је притекла и „Београдска књига", чији је уредник, Милан Тасић, урадио завршну коректуру, ревизију текста и дао корисне примедбе.[4]

Речник се штампа с препоруком рецензената академика Ивана Клајна и проф. др Драгољуба Петровића.

У Београду, 15. септембра 2007. М. Н.

---

[1] Ово решење, које никако не сматрамо идеалним, примењено је и у *Речнику срūскохрваūскоīа књижевноī језика* Матице српске (1967–1976). Овде је то урађено искључиво због ограниченог обима књиге.

[2] Свој допринос настанку првог издања овога речника дале су и колегинице Виолета Бабић и Марина Спасојевић, што редакторовом грешком није поменуто у Предговору првог издања.

ТЕХНИЧКЕ СКРАЋЕНИЦЕ

агр.	агрикултура; агрикултурни
адм.	администрација; административни
аер.	аеронаутика; аеронаутички
ак.	акузатив; акузативни
алб.	албански
анат.	анатомија; анатомски
антроп.	антропологија; антрополошки
аор.	аорист; аористни
ар.	арабизам; арапски
арх.	архаизам; архаично
археол.	археологија; археолошки
архит.	архитектура; архитектонски
астр.	астрономија; астрономски
атриб.	атрибутски
банк.	банкарство; банкарски
безл.	безлично
биол.	биологија; биолошки
бот.	ботаника; ботанички
бр.	број
брод.	бродарство; бродарски
в.	1. види (при упућивању); 2. век (иза римских бројева)
вар.	варијанта
везн.	везник
вет.	ветеринарство; ветеринарски
вој.	војни
вок.	вокатив
вулг.	вулгарно
ген.	генитив
геогр.	географија; географски
геод.	геодезија; геодетски
геол.	геологија; геолошки
геом.	геометрија; геометријски
грађ.	грађевинарство; грађевински
грч.	грчки (старогрчки)
дат.	датив
дем.	деминутив; деминутивни
деч.	дечји; у обраћању деци
др.	други, друго
ђач.	ђачки
ек.	екавски
екон.	економија; економски
експр.	експресивно
ел.	електротехника; електротехнички
енгл.	енглески
енкл.	енклитика; енклитички
етн.	етнологија; етнографија
еуф.	еуфемизам; еуфемистички
ж	именица женског рода
ж.	женски
жарг.	жаргонски
жел.	железница; железнички
зам.	заменица
зан.	занатство; занатски
зб.	збирни; збирна именица
зоол.	зоологија; зоолошки
им.	именица; именички
имп.	императив
импф.	имперфекат
инстр.	инструментал
инф.	инфинитив; инфинитивни
ир.	иронично
ист.	историја; историјски
итал.	италијански
јд.	једнина (сингулар)
јек.	(и)јекавски
канц.	канцеларијски
карт.	картарошки
кат.	католички
књиг.	књиговодство; књиговодствени
књиж.	књижевност; књижевни
ков.	кованица
козм.	козметика; козметички
комп.	компаратив; компаративни
кув.	кулинарство; куварски
л.	лице
лат.	латински
лингв.	лингвистика; лингвистички
лов.	ловство; ловачки
лог.	логика; логички
лок.	локатив
м	именица мушког рода
м.	мушки
мађ.	мађарски
мат.	математика; математички
маш.	машинство; машински
мед.	медицина; медицински
мет.	метереологија; метеореолошки

мех.	механика
мин.	минералогија; минералошки
мит.	митологија; митолошки
мн.	множина (плурал)
муз.	музика; музички; музикологија
нар.	народски; покрајински
нем.	немачки
неодр.	неодређени вид (придева)
неол.	неологизам
непрел.	непрелазни (односи се на неповратну форму глагола или поједина његова значења)
непром.	непроменљив
несвр.	несвршени вид (глагола)
ном.	номинатив
нор.	норвешки
НПосл	народна пословица
одн.	односно
одр.	одређени вид (придева)
одрич.	одрично
оном.	ономатопеја; ономатопејски
пал.	палеонтологија; палеонтолошки
пеј.	пејоратив; пејоративно (погрдно)
перс.	персијски
песн.	песнички; књишки
повр.	повратни (глагол); повратно (рефлексивно)
подр.	подругљиво
поз.	позориште; позоришни
пол.	политика; политички
пом.	поморство; поморски
пор.	фамилија, породица (биљака)
порт.	португалски
пр. пр.	глаголски прилог прошли
пр. сад.	глаголски прилог садашњи
правн.	право; правнички
празн.	празноверје
предл.	предлог
презр.	презриво
прел.	прелазни (односи се на неповратну форму глагола или поједина његова значења)
преф.	префикс
прид.	придев; придевски
прил.	прилог; прилошки
псих.	психологија; психолошки
пчел.	пчеларство; пчеларски
р. пр.	радни глаголски придев
разг.	разговорно
рег.	регионално (карактеристично (само) за одређене регије, регионално маркирано)
риб.	рибарство; риболов; риболовачки
рлг.	религија; религиозни
руд.	рударство; рударски
рум.	румунски
рус.	русизам; руски
с	именица средњег рода
с.	средњи
санскрт.	санскртски
свр.	свршени (глагол)
скраћ.	скраћеница
сл.	слично
слик.	сликарство; сликарски
спорт.	спорт; спортски
стил.	стилистика; поетика; метрика
стк њ.	старокњижевни, који је из стар(ој)их типова књижевног језика
супл.	суплетивни
супр.	супротни; супротно
техн.	техника; технички
технол.	технологија; технолошки
трг.	трговина; трговачки
трп.	трпни глаголски придев
тур.	турцизам; турски
уз.	узајамно
узв.	узвик
ум.	уметност; уметнички
уч.	учестали
ф.	фамилија, породица (биљака)
фам.	фамилијарно
фарм.	фармација; фармацеутски
фиг.	фигуративно
физ.	физика; физички
физиол.	физиологија; физиолошки
фил.	филозофија; филозофски
филм.	филм; филмски
фин.	финанције; финансијски
фот.	фотографија; фотографски
фр.	француски
хебр.	хебрејски
хем.	хемија; хемијски
хип.	хипокористик; хипокористични
хол.	холандски
хришћ.	хришћанство; хришћански
црквн.	црква; црквени
чеш.	чешки
шаљ.	шаљиво
шатр.	шатровачки; жаргонски
шах.	шах; шаховски
шк.	школа; школски
шп.	шпански (шпањолски)
штамп.	штампарство; штампарски

-	означава почетак падежног,одн. глаголског наставка или наставка за род; означава почетак фонемски или прозодијски промењеног дела основног облика променљиве речи у неком падежном или глаголском облику
ø	нулта вредност (нпр. „мн. ø“ значи да је именица без (регуларних) облика множине или да се у неутралном стилу не употребљава у множини; „комп. ø“ значи да описни придев нема компаративне облике, одн. да се не употребљава у компаративу
~	замењује одредницу или део (обично први) полусложенице
■	повратна форма глагола
•	фраза, фразеолошки израз; народна пословица

РЕЧНИК

А

а[1] **(А)** с непром. **1. а.** лингв. *ниски отворени самогласник задњег реда.* **б.** *слово за обележавање тога самогласника, прво слово ћирилице и латинице.* **2.** *при набрајању: прво (по реду).* **3.** муз. *шести тон основне дијатонске* (C-dur) *лествице (у солмизацији ла).* **4.** *скраћ. за ампер (А).* • **од а до ш (od a do ž)** *од почетка до краја.* **није рекао ни а** *ништа није рекао.*

а[2] везн. *углавном супр. значења* **1. а.** *повезује реченице или реченичке чланове, делове супротног значења.* – Ја му говорим једно, а он ради друго. Мали, а паметан. **б.** (са везн. „да“ и негацијом) *за искључивање онога што се логички очекује.* – Отишао је а да није рекао ни збогом. **2. а.** *за повезивање, прикључивање реченица или реченичких делова различитог садржаја.* – Он копа, а она сеје. Ми смо пошли у град, а он је пошао за нама. **б.** *за исказивање нечег неочекиваног.* – Уђох у собу, а тамо страшан неред. **в.** *за повезивање с претходно изложеним (у причању, дијалогу, у питањима, при преласку на нову мисао) или уз објашњење (у уметнутој реченици).* – Где си пошао? А где ти је мама? А ко је крив ако није он? Шта радиш данас? А сутра? **3.** *за појачавање, истицање.* **а.** *у погодбеним или допусним реченицама.* – Ако ти се јело не свиђа, а ти немој јести. **б.** *у допусним, изјавним реченицама с негацијом.* – Не могу а да не поменем ваше заслуге. **4.** у спрегама: **а камоли, а некмоли, а не** *при поређењу, за истицање.* – Не могу ни да стојим, а камоли (а не) да трчим.

а[3] (а̏) речца *у прил. и везн. служби* **1. а.** *чим, тек.* – А сване, он устаје. **б.** *таман, баш, управо.* – Он се затетура и а да падне, прихвати га друг. **2.** *корелативно: а ... а: час ... час.* – Посрће а лево а десно.

а[4] (различито наглашено) узв. **1.** *при обраћању, за дозивање, подстицање и сл.* – А, мој брајко! **2. а.** *при одобравању или негодовању, при чуђењу, дивљењу, изненађењу и сл.* – А! То је сасвим добро. А! То је неправда. А! Честитам. А! То си ти, оче. **б.** *за изражавање злурадости.* – А, тако ти и треба. **3.** (с назалним изговором: а̃) **а.** *при присећању.* – А, ти си то био. А, да. Рекао си ми то већ једном. **б.** разг. *у служби речце за истицање питања.* – Зашто ми не признаш, а? А, шта је то? **4. а.** *за одрицање, одбијање: никако, ништошто.* – А, то ти не могу никад опростити. Јеси ли ти то урадио? А, боже сачувај! **б.** *за исказивање претње.* – А, молићеш ти мене опет за нешто. **5.** у изр. **ни а** (обично праћено гестом запињања нокта о зуб) *ни оволико, нимало, ништа.* – Не верујем ти ни а. **6.** (поновљено више пута) оном. *за подражавање грађе, зевања итд.* – А-а-а-а, заграјаше ђаци. А-а-а, зевну он.

а- грч. преф. *означава негацију, одсуство онога што значи основна реч:* асиметрија, асоцијалан, аморалан итд.

аба̀жу̏р, -у́ра м фр. *заклон, штит наламти, светиљци, сенило.*

а̀бак(ус) м лат. архит. *четвртаста плоча на капителу стуба.*

абдика́ција ж лат. *одрицање од престола, владарства, ређе од друге високе звања, оставка на положај, звање.*

а̀бдикацио̀нӣ (абдика́ци̏јскӣ), -а̄, -о̄ *која се односи на абдикацију.*

абдици́рати, -и̏цӣра̄м свр. (несвр.) *одрећи се (одрицати се) престола или неког високог положаја; одрећи се (одрицати се) неког права, уверења и сл.*

аберација ж лат. **1. а.** астр. *привидна промена положаја звезда условљена Земљиним кретањем и брзином ширења светлости.* **б.** *у оптици, одступање преломљених светлосних зракова од пожељног правца.* **2.** биол. *одступање од типичног облика.* **3.** фиг. *скретање, застрањивање.*

абеце́да ж **1.** *слова латинице (као целовит систем) поређана по утврђеном реду;* уп. азбука и алфабет. **2.** фиг. *основна знања из нечега.*

абецѐда̄р, -а́ра м лат. **1. а.** *попис по абецедном реду, абецедни списак.* **б.** *слова неког писма исписана по абецедном реду:* глагољски абецедари. **2.** *буквар (латинички).*

абецѐда̄ријум (абецѐда̄рӣј, -ија) м *абецедар (1).*

а̀бецеда̄рнӣ и **абецѐда̄рнӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на абецедар;* фиг. *почетнички, основни.*

абѐцѐднӣ и **а̀бецѐднӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на абецеду, сређен по абецеди:* ~ списак, ~ ред.

абѐцѐдно и **а̀бецѐдно** прил. *по абецедном реду:* ~ поређати.

а̀блатӣв м лат. лингв. *падеж за означавање одвајања, пошиљања и сл. (нпр. у латинском језику).*

а̀блатӣвнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на аблатив:* ~ генитив, ~ значење.

а̀блендовати и **аблендовати,** -дујѐм свр. и несвр. нем. *наизменично, у кратким интервалима палити и гасити фарове аутомобила (најчешће као упозорење или поздрав возачу који долази у сусрет).*

а̀бнорма̀лан, -лна, -о лат. *ненормалан, луд; нездрав, наказан; неприродан:* ~ човек; ~ прохтев.

а̀бнорма̀лно прил. *на абнормалан начин, неприродно:* ~ се понашати.

абнорма̀лно̀ст, -ости ж *особина и стање онога који је абнормалан, онога што је абнормално, абнормално стање.*

аболи́рати, -о̀лӣра̄м свр. (несвр.) правн. *обуставити (обустављати) судски поступак; укинути (укидати) неку друштвену институцију или праксу.*

аболи́ција ж лат. правн. **1.** *обустава кривичног поступка, ослобађање од кривичног гоњења.* **2.** *укидање неке друштвене институције или праксе (ропства, смртне казне, законске норме и сл.).*

аболи́ци̏јскӣ и **а̀болицио̀нӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на аболицију:* ~ поступак.

аболицио̀низам, -зма м ист. *покрет за укидање ропства; покрет за укидање неког закона.*

аболицио̀нист(а), -ē м (мн. -сти) *поборник аболиционизма.*

аболицио̀нистичкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на аболиционизам и аболиционисте:* ~ покрет.

або̀нент м нем. *претплатник.*

або̀ненткиња ж *претплатница.*

або̀нентскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на абонента:* ~ бон.

або̀нос и **а̀бонос** м бот. *тропско дрво велике тврдоће* Diospyros ebenum.

або̀носнӣ и **а̀боноснӣ,** -а̄, -о̄ *који је од абоноса; који је као абонос:* ~ сто; ~ лице.

або̀носов и **а̏боносов,** -а, -о *који је од абоноса:* ~ штап.

або̀носовина и **а̏боносовина** ж (мн. в) *абоносово дрво, ебановина.*

або̀ртив, -и́ва м мед. *средство за изазивање абортуса.*

а̏бортивнӣ, -ā, -ō *који изазива абортус:* ~ средство.

абортѝрати, -ѝртӣрām свр. и несвр. мед. *(из)вршити абортус, подвргнути се, подвргавати се абортусу, побаци(ва)ти.*

або̀ртус м лат. мед. *побачај, превремени (спонтани или намерно изазвани) прекид трудноће:* спонтани ~, криминални ~.

а̏бразив м техн. *материја велике тврдоће као средство за брушење.*

а̏бразӣван, -вна, -о *захваћен абразијом:* ~ тло.

а̀брāзија ж лат. **1.** геол. *разорно дејство водених таласа.* **2.** мед. *разарање, оштећивање површинског слоја ткива кости, слузи и др.* **3.** техн. *поступак механичке обраде материјала стругањем помоћу абразива.*

а̏бразиōнӣ и **абрà зӣјскӣ,** -ā, -ō *који се односи на абразију:* ~ дејство.

абракадà бра ж хебр. *чаробна, магична реч без одређеног значења која је служила као амајлија, запис за отклањање болести;* фиг. *бесмислене, празне речи, бесмислица.*

абревијатӯра и **абревијā ција** ж лат. *скраћено написана реч, скраћеница (обично у старим средњовековним рукописима).*

абрò̀ноша ж и м (мн. ж) нар. *особа која разноси гласове (аброве), која оговара.*

а̏в оном. *узвик за опонашање лавежа (паса, лисица и сл.).*

а̀вāј узв. тур. **1.** *за изражавање бола, патње, очаја, жаљења за нечим и сл.: јао.* **2.** у служби речце: *нажалост.* – Али, авај, он није дошао.

а̀ван м тур. *ступа, метална посуда у којој се туче и ситни нешто (нпр. со, шећер, кафа).*

а̀вангā рда ж фр. **1.** воj. *претходница, извидница; челни део војних снага у нападу, напредовању.* **2.** фиг. *предводница, друштвена, класна, уметничка и сл. група која предводи неки покрет:* ~ радничке класе, позоришна ~.

а̀вангā рднӣ, -ā, -ō *који се односи на авангарду:* ~ писац, ~ улога, ~ покрет, ~ позориште.

а̀ванзовати, -зујēм (аванзѝрати, -а̀нзӣрām) свр. и несвр. *напредовати, бити унапређен у служби, звању, чину.*

а̀ванс м фр. фин. *предујам, аконтација.*

а̀ванскӣ, -ā, -ō *који се односи на аван:* ~ тучак.

авантӯра ж фр. **1.** *ризичан, неизвестан, непромишљен подухват.* **2.** *необичан, узбудљив доживљај, пустоловина.* **3.** *љубавни доживљај:* љубавна ~, имати бројне авантуре.

авантурѝзам, -зма м *склоност авантурама (1, 2); прављење авантура, авантуристичка делатност.*

авантӯрист(а), -ē м (мн. -сти) *човек склон авантурама, онај који прави авантуре, пустолов.*

авантурѝстичкӣ, -ā, -ō **1.** *који се односи на авантуристе, својствен авантуристима; пустолован:* ~ подухват. **2.** *у коме се описују, приказују нечије авантуре:* ~ роман, ~ филм.

авантурѝстички прил. *на авантуристички начин, као авантуриста.*

авантӯристкиња ж *женска особа авантуриста.*

авантӯрица и **авантӯрица** ж *дем. од авантура.*

А̀варин м (мн. А̀вари) *припадник монголског номадског народа пореклом из средње Азије који је у 6. веку, потиснут од Турака, изазвао сеобу Хуна и Словена.*

а̀варскӣ, -ā, -ō *који се односи на Аваре;* ~ језик.

а̀вгуст[1] м *осми месец у години.*

а̀вгуст[2] м у изр. **глупи ~** *лакрдијаш у циркусу; лакрдијаш уопште.*

августѝнац, -нца м *римокатолички калуђер реда св. Августина.*

августѝнка ж *римокатоличка калуђерица реда св. Августина.*

августѝнскӣ, -ā, -ō *који се односи на августинце;* ~ ред.

а̀вгустовскӣ, -ā, -ō *који се односи на август*[1]: ~ сунце, ~ врућина.

а̀вдеснӣ, -ā, -ō *који се односи на авдес(т), који се употребљава приликом авдеста:* ~ пешкир.

а̀вдес(т) м тур. (обично у изр. **узети (узимати) ~**) *обредно умивање муслимана пред молитву.*

а̀венија ж фр. *широка градска улица са дрворедом.*

авèрзија ж лат. *одвратност; одбојност; нетрпељивост:* осећати аверзију према пушењу.

а̀верс м фр. *предња страна металног новца или медаље;* супр. реверс.

а̏вет и **а́вет** ж тур. **1.** *утварa, сабласт, привиђење, приказа (покојника, натприродног бића); зао дух.* **2.** фиг. **а.** *јако ослабела, мршава особа.* **б.** *нешто страшно, претеће:* ~ рата ~ глади.

а̏вētан и **а́ветан,** -тна, -о *в. аветски.*

аве́тиња ж *в. авет (1).*

аве́тињскӣ, -ā, -ō *који се односи на аветиње, који је као аветиња, одн. као у аветиње, сабластан, језив:* ~ изглед, ~ глас.

аве́тињски (а̏вētно и а́ветно) прил. *као аветиња, као у аветиње, сабласно, језиво:* изгледати ~.

а̏вētскӣ и **а́вētскӣ,** -ā, -ō *који се односи на авет, који је као авет, одн. као у авети, аветињски, сабластан, језив:* ~ прилика, ~ изглед.

ави́за ж итал. *писмени извештај о слању или пристизању пошиљке (робне или новчане, менице и сл.); обавештење, порука.*

авизѝрати, -ѝзӣрām свр. и несвр. нем. *(по)слати авизу; обавестити, обавештавати; најавити, најављивати.* ■ **~ се** *најавити се, најављивати се.*

а̀вӣзнӣ, -ā, -ō *који се односи на авизу.*

авијà тика ж лат. *наука о ваздухопловству; ваздухопловство, авијација.*

авијà тичār м *онај који служи у авијацији, ваздухопловац, зракопловац.*

авијà тичā рка ж (дат. -ки) *женска особа авијатичар.*

авијà тичā рскӣ, -ā, -ō *који се односи на авијатичаре:* ~ униформа.

авијà тичкӣ, -ā, -ō *који се односи на авијатику:* ~ официр.

авијā ција ж лат. **а.** *ваздухопловство, летење ваздухопловом (авионом или другим ваздухопловним објектом):* цивилна ~, путничка ~. **б.** *ваздухопловни род војске.* **в.** *ваздушна, ваздухопловна флота, целокупна ваздухопловна снага једне земље:* војна ~, борбена ~. • **пољопривредна ~** *флота авиона који запрашују пољопривредна имања.*

авио- *префиксоид са значењем 'авионски, ваздухопловни, авијацијски':* ~-транспорт, ~-механичар, ~-компанија, ~-конструктор; авиофлота.

ави̏ōн, -о́на м *летелица тежа од ваздуха са сопственим погоном, мотором и крилима, ваздухопловом, зракопловом:* извиђачки ~, војни ~, транспортни ~, путнички ~. • **млазни ~** *авион на млазни погон, млазњак.* **види се из авиона** жарг. *лако је видљиво, уочљиво.*

ави̏ōнскӣ, -ā, -ō *који се односи на авион:* ~ мотор, ~ саобраћај, ~ карта, ~ компанија, ~ бомба.

авитаминóза ж грч.-лат. мед. *болест изазвана недостатком витамина у исхрани.*

а̀влија ж тур. нар. *двориште.*

А̀вној и **А̀ВНОЈ,** -а скраћ. ист. *Антифашистичко веће народног ослобођења Југославије.*

àвнојевскӣ, -ā, -ō *који је у духу Авноја, који произлази из одлука Авноја; авнојски:* ~ принципи; авнојевске одлуке.

àвнōјскӣ, -ā, -ō *који се односи на Авној:* авнојске одлуке, ~ Југославија.

авока́до м *тропска воћка крушкастог плода* Persea gratissima.

àга и **а̀га** м (мн. ж) (дат. -ги) тур. **1.** ист. **а.** *нижи властелин, племић у Босни за време турске владавине (чију су земљу обрађивали кметови).* **б.** *војни старешина у некадашњој Турској царевини.* **2.** *муслиманска титула: господин, газда (додаје се обично иза имена):* Хасан-ага, Ариф-ага.

ага́ва ж бот. *род биљака* Agave *из ф.* Amarylidaceae; *врста тога рода* A. americana, *средоземна биљка месната сочног лишћа.*

àгēнда ж лат. **а.** *бележница, нотес с подсетником о текућим пословима које треба урадити.* **б.** мн. канц. *текући послови који треба да се заврше; незавршени акти.*

а̂генс и **àгенс** м лат. **1.** *покретачка снага, покретач:* политички ~. **2.** хем. *делотворно средство.*

àгент м лат. **1. а.** *овлашћени представник, заступник неког предузећа, установе, организације, посредник у разним пословима:* трговачки ~, дипломатски ~. **б.** *онај који ради за нечије интересе.* **2.** *достављач, шпијун, детектив:* полицијски ~. • **агент-провокатор а.** *плаћени хушкач, подстрекач нереда.* **б.** *тајни полицијски агент који откazује чланове револуционарне организације.*

àгенткиња ж *жена агента.*

àгентскӣ, -ā, -ō *који се односи на агенте:* ~ посао.

агенту́ра ж **1.** *представништво, заступништво, пословница; пословне просторије, уред агента:* трговачка ~. **2.** *посао, служба агента.* **3.** зб. *шпијуни, достављачи стране обавештајне службе.*

агѐнтӯрскӣ, -ā, -ō *који се односи на агенту́ру:* ~ посао, ~ уред.

агѐнција и **аге́нција** ж **1.** *предузеће, представништво, заступништво које врши посредничке услуге приватним лицима или установама, предузећима, пословница; пословне просторије, уред тога предузећа:* туристичка ~, путничка ~, трговачка ~, бродска ~. **2.** *установа или предузеће за прикупљање вести и обавештавање јавности; пословне просторије, канцеларије, уред тога предузећа:* новинска ~, телеграфска ~.

агѐнцијскӣ, -ā, -ō *који се односи на агенцију:* ~ вест.

а̀гӣлан, -лна, -о *пун радне енергије, вредан, предузимљив; окретан, сиретан.*

а̀гӣлно прил. *вредно, предузимљиво.*

агӣ́лнōст, -ости ж *особина онога који је агилан, вредноћа, предузимљивост; окретност.*

àгиница ж *агина жена.*

àгинскӣ, -ā, -ō *који се односи на аге.*

агѝта́тор м *онај који агитује.*

агѝта́торка ж (дат. -ки) *женска особа агитатор.*

агѝта́торскӣ, -ā, -ō *који се односи на агитаторе и агитацију.*

агѝта́торски прил. *као агитатор.*

агита́ција ж лат. *рад, активност на придобијању људи за неког, нешто; пропаганда, кампања:* предизборна ~.

а̀гитациōнӣ (агита́цијскӣ), -ā, -ō *који се односи на агитацију:* ~ збор.

àгитовати, -тујēм несвр. *вршити агитацију, водити предизборну кампању.*

àгитпроп м рус. пол. скраћ. *одељење за агитацију и пропаганду.*

àгитпроповац, -овца м *онај који ради у агитпропу.*

àгитпроп(ов)скӣ, -ā, -ō *који се односи на агитпроп.*

агломѐра́т, -а́та м лат. **а.** геол. *маса од разнородних, крупнијих и ситнијих делова руде спојених без везивних материја; накупина, гомила.* **б.** *скуп разнородних елемената.*

агломера́ција ж лат. **1. а.** мин. *збијање ситнијих комада руде у веће комаде.* **б.** *нагомилавање, скупљање уопште.* **2.** *скупина разнородних елемената, агломерат.* **3.** *груписана насеља у економски развијенијим подручјима.*

агломера́цијскӣ и **а̀гломерациōнӣ,** -ā, -ō *који се односи на агломерацију.*

а̀глутинатӣвнӣ, -ā, -ō у изр. ~ **језик** лингв. *језик са аглутинацијом.*

аглутина́ција ж лат. **1.** лингв. *творба речи и облика додавањем афикса с одговарајућим значењем корену или основи речи.* **2.** мед. *скупљање и слепљивање, згрудвавање, згрушавање честица (нпр. крвних зрнаца, бактерија).*

а̀гнец м црквн. *у православној литургији парче посвећеног хлеба које се приноси као жртва.*

àгнōзија ж грч. псих. *губитак способности распознавања, схватања значења појединих чулних утисака због озледе или обољења одређених делова коре великог мозга, душевно слепило:* додирна ~, видна ~, слушна ~.

агностицѝзам, -зма м грч. фил. *идеалистичко филозофско учење које негира могућност спознавања објективног света и његових законитости.*

агнòстичā р и **агнòстик** м *присталица, следбеник агностицизма.*

агнòстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на агностике и агностицизам.*

агнòстички прил. *с агностичког становишта, у агностичком смислу.*

агòвати, àгујēм и **а̀говати,** а̀гујēм несвр. **а.** *бити ага, господарити као ага.* **б.** фиг. *уживати (као ага).*

àгōнија ж грч. мед. *бесвесно стање непосредно пред смрт; самртни хропац, борба организма са смрћу:* пасти у агонију.

агòнӣјскӣ, -ā, -ō и **агòничан,** -чна, -о *који се односи на агонију, који је као у агонији.*

агòнӣјски и **агòнично** прил. *као у агонији.*

àгрār, -ара м лат. **1.** *пољопривреда; све оно што се односи на земљу и пољопривреду (земљишни односи, земљишне реформе, закони и др.).* **2.** *земљишни посед.*

агра́рац, -рца м **1.** *земљорадник, пољопривредник.* **2. а.** *земљопоседник; власник и уживалац великог земљишног поседа, велепоседник.* **б.** *добитник земље, земљишног поседа по аграрној реформи.* **3.** пол. *присталица или припадник аграрне, земљорадничке странке.*

аграриза́ција ж *претварање непољопривредног земљишта у пољопривредно.*

àгрāрнӣ, -ā, -ō *који се односи на аграр, пољопривредни, земљораднички:* ~ политика, ~ реформа.

àгрāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на аграрце и аграр, аграрни.*

агрѐга́т, -а́та м лат. **1.** техн. *спој двеју или више различитих машина у јединствено постројење (нпр. спој мотора са унутрашњим сагоревањем и електричног генератора).* **2.** мин. *спој неопипуно развијених кристала.* **3.** *уопште различити делови скупљени у једну целину.*

агрѐга́тнӣ и **а̀грегā тнӣ,** -ā, -ō *који се односи на агрегат.* • ~ **стање** *један од облика у којима се јавља нека материја (чврсто, течно и гасовито).*

агрега́ција ж лат. *скупљање, нагомилавање, збијање.*

агрѐма́н, -а́на м фр. пол. *пристанак владе једне државе да прими дипломатског представника друге државе.*

а̀гресӣван, -вна, -о фр. **1.** *склон сукобима, нападима на другог, насртљив; насилнички, нападачки:* бити ~, ~ упад. **2.** *енергичан, предузимљив, продоран; наметљив:* ~ продавац, ~ аквизитер.

агреси́вац, -вца м разг. *агресиван човек.*

а̀гресӣвно прил. *насртљиво, насилнички, нападачки; жустро, енергично, предузимљиво:* ~ нападати; ~ наступати.

агресѝвнōст, -ости ж *особина оногā који је аīресиван, оногā штō је аīресивно:* **1.** *насртљивōст, насилништвō.* **2.** *енерīичнōст, īредузимљивōст:* ~ наступа.

агрѐсија ж лат. **а.** *неизазван оружани нāпад једне држāве или вишē држāва на терīиторију друīе држāве ради њеноī освајања; сваки облик насиља, насилничкō īоступање које уīрожава друīе суверене субјекте:* акт агресије, оружана ~, извршити агресију. **б.** разг. *īруб нāпад, насртāј.*

а̀гресор м *(из)вршилац аīресије, нāпадач.*

а̀гресорскӣ, -ā, -ō *који се односи на аīресоре, својствен аīресорима, насилнички, нāпадачки:* ~ чин, ~ дело.

агрикултӯра ж лат. *īољоīривреда, земљорадња.*

агрикӯлтӯрнӣ, -ā, -ō *који се односи на аīрикултӯру, īољоīривредни, земљораднички:* ~ земља.

агро- лат. *īрефиксоид који значи 'īољоīривредни'*; уп. агробиологија, агрохемија, агротехника; агробиолошки, агротехнички итд.

агробио̀лог м *научник из области аīробиолоīије.*

агробиолṑгија ж *наука која изучава развој биљака с обзиром на квалитēт земљиштā и климатске услове.*

агробио̀лошкӣ, -ā, -ō *који се односи на аīробиолоīију.*

агроиндӯстрија ж *индустрија заснована на īољоīривредним сировинама.*

агроиндӯстрӣјскӣ, -ā, -ō *која се односи на аīроиндустрију; īољоīривредно-индустријски:* ~ комплекс; ~ земља.

агрṑном м *стручњак који се бави аīрономијом, инжењер īољоīривреде или īољоīривредни техничар; студенī īољоīривредноī факултēта.*

агронṑмија ж *наука о īољоīривреди.*

агрṑномскӣ, -ā, -ō *који се односи на аīрономију:* ~ институт, ~ служба.

агротѐхника ж *īримена техникē у īољоīривреди.*

агротѐхничār м *īољоīривредни техничар.*

агротѐхничкӣ, -ā, -ō *који се односи на аīротехнику:* агротехничке мере.

агрохѐмија ж *наука о уīотреби хемијских средстāва у īољоīривреди.*

агрохѐмӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на аīрохемију.*

агру́ми м мн. итал. бот. *јужно воће накиселоī укуса (лимуни, īоморанџе, мандарине и īрејфрути).*

а̑д м грч.; уп. ха̑д **1.** мит. и рлг. *īодземни заīробни свēт, īакао.* **2.** фиг. *мучилиште.*

а̀да ж тур. *речно или језерско острво.*

адà̄ђо прил. итал. муз. **1.** *īолако, сīоро, нежно (о темīу извођења музичких дела).* **2.** (у им. служби) м (ретко у мн. с) *лаīани темīо; сāв музичке комīозиције који се изводи тим темīом.*

А̀дам м библ. *име īрвоī човека.* • **од Адама и Еве, од Еве и Адама** *од īамīивека, од давнина.*

А̀дамов, -а, -о *у сасīаву усīаљених израза и термина:* ~ **костим,** ~ **јабучица (јабука)** *в. код тиī именица.*

адàīтā̄тор м *онај који врши адаīтацију.*

адаīта́ција ж лат. **1.** *īрилаīођавање новим условима средине.* **2.** *īреудешавање, īреуређење:* ~ зграде, ~ стана.

адàīтēр, -е́ра м техн. *уређај за īрилаīођавање аīарāта неким новим функцијама, īромену наīона струје и сл.*

адаīти́рати, -а̀īтӣрām свр. и несвр. нем. *(из)вршити адаīтацију, īрилаīодити, īрилаīођавати, īодесити, īодешавати; īрейравити, īрейрављати:* ~ зграду, ~ превод. ■ ~ **се** *īрилаīодити се, īрилаīођавати се:* ~ се новој средини.

а̀двентӣвнӣ, -ā, -ō бот. *који се развија, расīе на друīом месīу биљноī тела, а не īде је īо нормално:* ~ корен, ~ стабло, ~ пупољак.

адвентӣзам, -зма м лат. рлг. *учење једне īротестāнīске секīе о скорōм īоновном доласку Христа на Земљу.*

адвѐнтист(а), -ē м (мн. -сти) *īристалица адвентизма.*

адвентӣстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на адвентизам и адвентисīе:* ~ црква.

адвентӣстички прил. *у адвентистичком духу:* ~ одгојен.

адвѐнтисткиња ж *женска особа адвентисīа.*

а̀дверб м лат. лингв. *īрилоī.*

адвербӣја̄л, -а́ла м лат. лингв. *īридев у служби īрилошке одредбе.*

а̀двербијā̄лнӣ, -ā, -ō *īрилошки:* ~ одредба.

а̀двербијā̄лно прил. *īрилошки, у īрилошкоī служби:* ~ употребљен придев.

а̀двербнӣ (а̀дверīскӣ), -ā, -ō *који се односи на адверб.*

а̀дверзатӣвнӣ, -ā, -ō лат. лингв. *суīроīни:* ~ реченица, ~ везник.

адвòкāт, -а́та м лат. **а.** *īравни заступник, бранилац (оīтуженоī); савеīодавац у īравним иīањима.* **б.** фиг. разг. *онај који се заузима за некоī, заīоворник.* • **дрвени** ~ разг. 1) **(и дивљи ~)** *лице које се бесīравно бави адвокāтским īословима.* 2) *онај који сīално īовори у нечије име, који се увек заузима за некоī.*

адвокà̄тисати, -ишēм несвр. разг. *бити адвокāт, бавити се адвокāтским īословима;* фиг. *заузимāти се за некоī.*

адвокà̄тица ж неуоб. *женска особа адвокāт.*

адвòкāтскӣ, -ā, -ō *који се односи на адвокāīе, који īрūада адвокāīу, адвокāīима:* ~ комора, ~ канцеларија, ~ позив.

адвòкāтски прил. *вешīо, лукаво (као шīо īо чине адвокāти).*

адвокатӯра (адвока́тство) ж *адвокāтско звање, адвокāтски īозив, īосао адвокāīа; самосīална друīвена служба за īружање сīручне īравне īомоћи.*

а̀декватан и **адѐкватан,** -тна, -о лат. *који īоīуно одīовара нечему, једнак, īодударан; одīоварајући, īримерен (īоīребама, īроблемима и сл.):* ~ вредност, ~ замена; предузети адекватне мере (кораке).

а̀декватно и **адѐкватно** прил. *на адекватан начин, једнако, у складу (с нечим):* поступити ~ томе.

а̀декватнōст и **адѐкватнōст,** -ости ж *особина оногā шīо је адекватно (нечему):* ~ по величини (вредности и сл.).

а̀депт м лат. *ваīрени следбеник, īристалица (некоī учења или секīе).*

а̀дитӣв м лат. (обично у мн.) *маīерија која се у мањој количини додаје разним īроизводима ради īобољшања њиховоī квалитēīа.*

а̀дјектӣв м лат. лингв. *īридев.*

а̀дјектӣвнӣ и **а̀дјектӣвскӣ,** -ā, -ō *īридевски:* ~ служба.

администрати́вац, -вца м *канцеларијски службеник; службеник који води администрāīивне īослове, администрāīивни сīручњак.*

а̀дминистратӣвнӣ, -ā, -ō *који се односи на администрацију:* ~ власт, апарāт, ~ службеник, ~ посао.

администра̀тор м лат. **1. а.** *службено лице које уīравља нечим, уīравник, уīравитељ; надзорник.* **б.** *īривремени вршилац дужности уīравника.* **2.** *шеф администрације у некоī устāнови или īредузећу.*

администра̀торскӣ, -ā, -ō *који се односи на администраīоре.*

администра́ција ж лат. **1.** *уīрава, уīрављање; уīравна и извршна власī:* шеф администрације. **2. а.** *канцеларијски īослови, маīеријално īословање (īредузећа, устāнове).* **б.** *одељење у коме се врше канцеларијски īослови.* **3.** зб. *службеници, чиновници чија је дужност да īомажу у раду уīравних орīāна.*

администри́рати, -ӣстрӣра̄м (а̀дминисīровати, -струјēм) несвр. нем. **1.** *уīрављāти, руководити (нечим).* **2.** *īривремено вршīи дужност уīравника;* уп. администратор (1б).

адми̏рāл, -а́ла м нем. **1.** вој. *највиши официрски чин у ратној морнарици; официр који има тај чин.* **2.** зоол. *врста шареног лептира* Vanessa atalanta.

адмирали̏тēт, -е́та м нем. **а.** *врховна команда ратне морнарице.* **б.** зб. *скуп адмирала, адмиралски састав једне државе.*

адмирали̏тēтскӣ, -ā, -ō *који се односи на адмиралитет.*

адми̏рāлскӣ, -ā, -ō *који се односи на адмирале:* ~ чин, ~ униформа.

адмирàлштāб, -а́ба м *орган највишег вођства ратне морнарице, главни штаб ратне морнарице.*

àднекс м лат. **1.** *додатак, прилог; привезак.* **2.** мн. анат. *привесци материце (јајници и јајоводи).*

аднекси̏тис и **аднексѝтис** м мед. *запаљење аднекса.*

адолѐсцент м *адолесцентна особа.*

адолѐсцентнӣ, -ā, -ō *који се односи на адолесценцију:* ~ доба.

адолесце́нција ж лат. *младалачко доба (од завршетка пубертета до 20 (22) године живота).*

адòптант м правн. *усвојилац.*

адòптāт, -а́та м правн. *усвојеник, усвојеница.*

àдоптѝван, -вна, -о лат. **а.** *усвојен (усиљен или покћерен):* ~ дете. **б.** *који је усвојио (некога):* ~ отац.

адоптѝрати, -òптѝрāм свр. и несвр. нем. правн. *узети, узимати туђе дете за своје, усвојити, усвајати, посинити, усинити; покћерити.*

адòпција ж лат. правн. *усвајање, усвојење, усиновљење.*

адренàлѝн, -и́на м лат. мед. *хормон надбубрежне жлезде, који, синтетички произведен, служи као лек против астме и срчаних обољења.* • **диже ми се** ~ жарг. *постајем врло узбуђен, јако се узбуђујем.*

адренàлѝнскӣ, -ā, -ō *који се односи на адреналин.*

адрѐса ж фр. **1. а.** *натпис на писму или другој пошиљци са ознаком имена, звања, места пребивалишта и стана примаоца.* **б.** *место пребивања, становања:* променити адресу. **2.** пол. *колективна представка власти.* • **на нечију адресу** *некоме, на нечији рачун.* **на погрешну (криву) адресу** *коме не треба, погрешно.* **на праву (добру) адресу** *баш коме треба, правој особи.*

адрѐсант м *пошиљалац писма или друге пошиљке.*

адрѐсāр, -а́ра м **1.** *абецедни или азбучни попис, списак адреса.* **2.** *нотес за уношење, уписивање адреса; књига с пописом адреса.*

адрѐсāт, -а́та м *лице коме се упућује писмо или друга пошиљка, прималац пошиљке.*

адреси̏рати, -ѐсѝрām (àдресовати, -сујēм) свр. и несвр. **1.** *(на)писати адресу на писму или другој пошиљци; упутити, упућивати на нечију адресу.* **2.** (некоме нешто) *наменити, упутити некоме.* – Те увреде су биле адресиране нама.

Адрија̀тик м *Јадранско море; Јадранско приморје, Јадран.*

адрија̀тичкӣ, -ā, -ō *који се односи на Адријатик, јадрански.*

а̀дскӣ, -ā, -ō *који се односи на ад.*

адсòрпција ж лат. хем. *упијање гасова или течности површинским слојем неке материје у чврстом стању.*

а̀дсорпциōнӣ и **адсòрпцијскӣ,** -ā, -ō *који се односи на адсорпцију:* ~ моћ, ~ способност.

àдӯт, адӯта м фр. **а.** *најјача карта, најјача боја у картама.* **б.** фиг. *оно што осигурава предност; успешно средство:* употребити последњи ~. • **имати јаке (добре) адуте** *имати јаке аргументе, доказе.*

адути̏рати, адӯтѝрām свр. и несвр. **а.** *(за)играти адутом (адутима); поби(ја)ти адутом.* **б.** фиг. *поби(ја)ти, осporити, осporавати (некога) јаким средствима, аргументима.*

àдӯтскӣ, -ā, -ō *који се односи на адут:* ~ кец.

а̀дхезѝван, -вна, -о *в. адхезиони.*

адхези̏внōст, -ости ж *в. адхезија.*

а̀дхēзија ж лат. физ. *сила којом се привлаче молекули двају разнородних тела која су у непосредном додиру.*

а̀дхезиōнӣ (адхѐзијскӣ), -ā, -ō *који се односи на адхезију:* ~ сила.

ађу̀тант м итал. вој. *официр додељен на службу вишем старешини, помоћник вишег старешине; лични секретар или пратилац високог војног старешине, шефа државе.*

ађу̀тантскӣ, -ā, -ō *који се односи на ађутанте:* ~ служба.

ађу̀тантски прил. *на ађутантски начин, као ађутант.*

ађутанту̀ра ж вој. *део штаба за вршење ађутантских послова.*

аера̀ција ж лат. *излагање дејству ваздуха, снабдевање ваздухом, проветравање, прозрачивање:* ~ земљишта, ~ воде.

аеро- грч. *префиксоид који значи:* **1.** *ваздушни:* аеродинамика, аеромеханика, аеротранспорт итд. **2.** *ваздухопловни:* аероклуб, аеромитинг.

аѐрōб, -о́ба м грч. биол. *у мн.: организми којима је за живот неопходан кисеоник (у јд.: такав организам).*

аерòбик м енгл. *врста физичких вежби уз музику којима се повећањем количине кисеоника у крви стиче физичка кондиција; ритмичка гимнастика за жене.*

аеродинàмика ж грч. физ. *наука о кретању ваздуха и његовом утицају на тела која су му изложена.*

аеродинàмичан, -чна, -о *подешен за лакше савлађивање отпора ваздуха при кретању:* ~ линија, ~ облик (возила).

аеродинàмичкӣ, -ā, -ō **1.** *који се односи на аеродинамику:* ~ закон. **2.** *в. аеродинамичан.*

аеродинàмичнōст, -ости ж *особина онога што је аеродинамично.*

а̀еродром и **аерòдром** м грч. *место уређено за узлетање и слетање авиона, ваздушна лука:* војни ~, цивилни ~.

а̀еродромскӣ и **аерòдромскӣ,** -ā, -ō *који се односи на аеродром:* ~ служба.

аерозагађе́ње с *загађење ваздуха.*

а̀ероклӯб м *клуб пријатеља, љубитеља авијације.*

аеролѝнија и **аеролѝнија** ж *ваздушна линија, релација за авионски саобраћај.*

аерòлог м *стручњак који се бави аерологијом.*

аерологѝја ж грч. *грана метеорологије која истражује део атмосфере који је изван непосредног утицаја Земљине површине.*

аерòлошкӣ, -ā, -ō *који се односи на аерологију.*

а̀ерометар и **а̀еромēтар,** -тра м грч. *инструмент за мерење густине и тежине гасовитих тела.*

аеромеха̀ника ж грч. физ. *део механике, наука о законима кретања и равнотеже гасовитих тела.*

аеромеха̀ничāр м *механичар који врши поправке авиона, авионских мотора и уређаја.*

аеромеха̀ничкӣ, -ā, -ō *који се односи на аеромеханику.*

аеромѝтинг м грч.-енгл. *јавна приредба на аеродрому с извођењем ваздухопловних вештина.*

аеромо̀нтēр, -е́ра м грч.-фр. *радник металске струке који врши монтажу авионских конструкција.*

аеронавига́ција ж грч.-лат. *наука о управљању ваздухопловa по одређеном путу, помоћу карата, радија и других справа.*

аеронà̀вигациōнӣ (аеронавига́цијскӣ), -ā, -ō *који се односи на аеронавигацију.*

аеронàут м грч. *ваздухопловац.*

аеронау̀тика ж *наука о ваздухопловству;* уп. авијатика.

аеронау̀тичкӣ, -ā, -ō *који се односи на аеронаутику:* ~ школа.

аеронàутскӣ, -ā, -ō *који се односи на аеронауте.*

а̀еропорт м грч.-лат. *ваздушна лука, велики аеродром.*

а̀ерорели, -ија м *етапна трка спортских ваздухопловаца.*

а̀еросетва јек. **а̀еросјетва** ж *сетва из авиона.*

аеросни́мак, -мка м *снимак из ваздуха, са висине, одозго.*

аеросо́л, -о́ла м грч.-лат. *средство, спреј за прочишћавање и дезинфекцију ваздуха.*

а̀еростат м грч. *врста летелице, ваздушни балон напуњен гасом лакшим од ваздуха (због чега може лебдети без погона).*

аеростатика ж физ. *наука о равнотежи гасова.*

аеростатички, -ā, -ō *који се односи на аеростатику.*

аеротехника ж грч. *грана технике која се бави развојем летелица, њиховом конструкцијом, експлоатацијом итд.*

аеротранспорт м *транспорт, промет ваздушним путем.*

аждаја ж тур. **1.** мит. *чудовиште, огромна прождрљива неман у облику великог крилатог гуштера, обично са више глава, змај.* **2.** фиг. **а.** *оно што је прождрљиво и грабљиво.* **б.** *зла, опака жена.*

аждајица ж *дем. од аждаја.*

а̀ждајски, -ā, -ō *који се односи на аждаје, својствен аждајама, прождрљив.*

а̂жио, -ија м и **а̂жија** ж итал. банк. *разлика између номиналне и стварне вредности новца или вредносних папира; интерес, проценат.*

а̀жур, ажу́ра м фр. *украсни отвор на тканини изведен везом; шупљикав женски ручни рад:* правити ажуре.

а̀жӯран, -рна, -о фр. **1.** *који на време свршава послове:* ~ службеник. **2.** *који се извршава, обавља на време, уредан:* ~ књиговодство.

ажурира́ти, ажу̀рӣра̄м свр. и несвр. *довести доводити у ажурно стање:* ~ послове.

а̀жӯрно прил. *уредно, тачно, на време:* ~ завршити посао.

ажу́рно̄ст, -ости ж *особина онога који је ажуран, онога што је ажурно, уредност, тачност у послу.*

а̀з и **а̂з** с *назив првог слова старословенске азбуке.* • **од аз до ижице** *од почетка до краја.*

а̀збест м (мн. ø) грч. мин. *влакнасти бели, сјајни минерал који се употребљава као ватростални материјал.*

а̀збестни, -ā, -ō *који је од азбеста:* ~ одело.

а̀збука и **а́збука** ж (дат. -уци) **1. а.** *сва слова у писму једног језика поређана по утврђеном редоследу, абецеда;* уп. алфабет: руска ~, грчка ~. **б.** *сва слова у ћирилици и глагољици поређана по утврђеном редоследу.* **2.** *основна знања из нечега.* • **Брајева ~** *писмо за слепе у облику испупчених тачака које је саставио Луис Брај.* **Морзеова ~** *телеграфско писмо које се састоји из цртица и тачака.*

а̀збучни и **а́збучни,** -ā, -ō *који се односи на азбуку, који је састављен, сређен по азбуци:* ~ ред, ~ списак.

а̀збучно и **а́збучно** прил. *по азбучном реду:* средити ~.

А́зија и **А̂зија** ж *највећи континент на Земљи.*

Азија̀т м **1.** (обично пеј.) *Азијац.* **2.** (азија̀т) фиг. пеј. *суров, некултуран човек, варварин, дивљак.*

Азија̀ткиња ж (обично пеј.) *Азијка.*

азија̀тски, -ā, -ō *који се односи на Азијате и азијате; варварски, дивљачки; примитиван.*

азија̀тски прил. *на азијатски начин, као Азијати.*

азијатство с *азијатска својства, варварство.*

Азија́ц, -јца м *становник Азије.*

А̀зијка и **А̂зијка** ж *становница Азије.*

а̀зијски, а́зијски и **а̂зијски,** -ā, -ō *који се односи на Азију.*

а̀зил, -и́ла м грч. **1. а.** *уточиште, прибежиште, склониште.* **б.** *установа, уточиште за незбринуту децу, старце, сиромахе и сл.* **2.** *право политичких или војних избеглица на уточиште у страној држави.*

азија̀нт м *лице које тражи или ужива право азила у страној држави.*

азија̀нтски, -ā, -ō *који се односи на азиланте:* ~ логор.

а̀зимут м ар. **а.** астр. *угао између равни посматрачевог меридијана и вертикала посматраног небеског тела (рачунат у супротном смеру кретања казаљки на сату).* **б.** пом. *угао између меридијана и правца кретања брода.*

а̀зимутни, -ā, -ō *који се односи на азимут.*

азо̀ик м грч. геол. *најстарији период у историји Земље;* уп. архаик.

а̀зојски, -ā, -ō *који се односи на азоик:* ~ доба.

а̀зо̄т, -о́та и **а̀зот,** -а м (мн. ø) грч. хем. *хемијски елемент* (N), *гас без боје, мириса и укуса, главни састојак ваздуха;* уп. душик.

азо̀тара ж *фабрика за производњу вештачких ђубрива (чији је главни састојак азот).*

а̀зо̄тни, -ā, -ō *који се односи на азот, који садржи азот:* ~ једињење, ~ киселина.

азо́тов и **а̀зотов,** -а, -о и **а̀зо̄тски,** -ā, -ō *в. азотни.*

а̀зӯр, азу́ра м ар. *небеско плаветнило.*

а̀зӯран и **а̀зӯран,** -рна, -о *који је боје азура, светлоплав:* ~ небо.

а̀зӯрно и **а̀зӯрно** прил. *као азур:* ~ плав.

аики́до м јап. *врста борилачке вештине.*

аи(х) (различито наглашено) *узвик за изражавање изненађења, дивљења, чуђења, потресености и др.* – Аи, срамоте! Аих, ко се томе надао?!

ај узв. **а.** *за дозивање, запомагање или одазивање.* – Ај, браћо, помагајте! **б.** *за изражавање различитих емоција (бола, вајкања, дивљења, чуђења и др.).* – Ај, што ме боли нога. Ај, дивних ли ружа! Ај, где си досад?!

аја (различито наглашено) разг. *речца за одрицање: не, никако.* – Аја, то не може бити. Ово не може овако остати, аја.

ајао(ј) и **ајаох** *узвик за изражавање бола, жалости, чуђења и др.*; уп. ајој. – Ајао! викну он из свег гласа. Ајаој, шта си то урадио?

ајато̀лах, -а и **ајато̀лāх,** -а́ха м ар. *врховни ирански верски поглавар.*

а̀јва̄р, -а́ра м тур. **а.** *врста салате од самлевених печених или куваних паприка и модрих патлиџана.* **б.** *усољена рибља икра, кавијар.*

а̀јгӣр, -и́ра м тур. *ждребац, пастух;* фиг. пеј. *похотљив човек.*

ајгирово̀вит, -а, -о *неуштројен, неушкопљен (о коњу);* фиг. пеј. *похотљив, пустен:* ~ човек.

ајгирово̀витӧст, -ости ж *особина онога који је ајгировит.*

а̀јгӣрски, -ā, -ō *који се односи на ајгире.*

ајгѝруша ж *млада кобила, омица;* фиг. пеј. *похотљива, пустена женска особа.*

а̀јдаред м енгл. *сорта сочне накиселе јабуке.*

а̀јкула ж **а.** зоол. *у мн.: велике морске рибе грабљивице, морски пси* Selachii, *међу којима су најопасније и најпрождрљивије* Carcharias glaucus и Carcharodon rondelti; *у јд.: таква риба, морски пас.* **б.** фиг. *бездушни експлоататор, грабљивац, грабљивица.*

ајла̀јнер м енгл. *козметичка оловка за оивичавање очију.*

а̀јнц м нем. *врста карташке игре; најјачи збир од 21 поена и два кеца у тој игри.*

ајој узв. *узвик за изражавање бола, жалости, чуђења и др.*; уп. ајао(ј).

ајс нар. *узвик за подстицање упрегнутих волова.*

а̀јскати, -а̄м несвр. нар. *гонити волове узвиком „ајс“.*

а̀јснути, -нӗм свр. нар. *потерати вола узвиком „ајс“.*

ајурве́да ж санскрт. *традиционални индијски начин лечења природним средствима.*

ајурвѐдскӣ, -ā, -ō *који се односи на ајурведу:* ~ медицина.

акаде́мац, -мца м **а.** *питомац војне академије.* **б.** *официр који је завршио војну академију.*

академи̏зам, -зма м *придржавање устаљених форми у уметности и науци, уметнички и научни формализам, претерано теоретисање.*

академизи́рати, -и̏зи̏рā̄м несвр. *расправљати учено али формалистички, без инвенције и новине.*

акадѐмија ж грч. **1.** *највиша научна или уметничка установа:* Српска ~ наука и уметности. **2.** *висока (ређе средња) школа:* војна ~, позоришна ~, музичка ~, трговачка ~. **3.** *свечаност, приредба с пригодним програмом поводом неког важног догађаја:* одржати свечану академију.

акадѐмӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на академију, академски.*

акадѐмик м *члан академије наука и(ли) уметности.*

акадѐмичā̄р м *онај који похађа или је завршио неку академију; академски грађанин, студент.*

акадѐмичā̄рскӣ, -ā, -ō *који се односи на академичаре.*

ака̀демскӣ и **ака̀де̄мскӣ,** -ā, -ō **1.** *који се односи на академике, научни; високоучен:* ~ беседа. **2.** *који се придржава устаљених форми, теоретски, апстрактан, научно-теоријски.* **3.** *високошколски, универзитетски, факултетски:* ~ звање, ~ образовање. **4.** *који је завршио академију:* ~ сликар, ~ вајар. • **~ грађанин** *студент.* **~ четврт (академских петнаест минута)** *четврт сата колико професор сме касније почети предавање.*

ака̀демски и **ака̀де̄мски** прил. *на академски начин, као академик, високоучено:* ~ расправљати.

а ка̀моли *везнички израз за истицање нечег мање или више важног у поређењу с претходно реченим.* – Није га ни дирнуо а камоли ударио. Он не воли ни своју мајку а камоли тебе.

а̀кати се, -ā̄м се несвр. разг. *радити заморан али узалудан посао, бактати се, мучити се, носити се с тешкоћама.*

а́кати, а̂чē̄м и а̂кā̄м несвр. **а.** *викати отегнуто „а“ (у чуђењу).* **б.** лингв. *изговарати самогласник „а“ уместо „о“.*

а̀кā̄ција и **ака́ција** ж бот. **а.** *род украсних грмова или дрвећа* Acatia *из ф.* Mimosaceae. **б.** *в. багрем.*

аквадукт м лат. *антички водовод постављен на грађевини сличној мосту.*

аквамари́н, -и́на м лат. **а.** мин. *врста драгог камена плавозелене боје.* **б.** *сликарска боја слична боји тога камена.*

аквамари́нскӣ, -ā, -ō *који се односи на аквамарин.*

а̀квапла̄н м лат. *даска за вожњу на води коју вуче моторни чамац.*

аквàрел м итал. **а.** *водена боја.* **б.** *слика израђена воденим бојама; техника сликања бојама раствореним у води:* сликати аквареле.

акварѐлист(а), -ē м (мн. -сти) *сликар акварела.*

акварели̏стичкӣ, -ā, -ō *који се односи на акварелисте и на акварел.*

акварели̏стички прил. *у техници акварела, техником акварела.*

акварѐлисткиња ж *женска особа акварелист.*

аквàрēлнӣ, -ā, -ō *који се односи на акварел:* ~ слика.

а̀квāријум (аквā̄рӣј, -ија) м лат. *стаклена посуда или базен с водом за неговање водених животиња (обично риба) и биљака.*

а̀квāријумскӣ, -ā, -ō *који се односи на акваријум:* ~ риба.

аквàрист(а), -ē м (мн. -сти) *онај који се бави узгајањем риба и др. водених животиња у акваријуму.*

акварѝстика ж *хоби узгајања егзотичних риба и др. водених животиња у акваријуму.*

а̀кватѝнта ж итал. *графичка техника дубоке штампе којом се постиже ефекат сличан тушу.*

аквàтōријум (аквàтōрӣј, -ија) м лат. *одређена површина мора посматрана као подручје које гравитира некој морској луци или граду:* дубровачки ~, бококоторски ~.

аквѐдукт м лат. *в. аквадукт.*

аквизѝтēр, -е́ра м фр. *скупљач претплатника (за књиге, часописе и сл.), оглашивача, осигураника, који ради са зарадом на одређени проценат.*

аквизѝтēрка ж *женска особа аквизитер.*

аквизѝтēрскӣ, -ā, -ō *који се односи на аквизитере:* ~ посао.

аквизите́рство с *посао аквизитера, сакупљање претплатника, осигураника, оглашивача.*

аквизи́ција ж лат. **1.** *прибављање, стицање, задобијање.* **2.** *сакупљање претплатника, осигураника, оглашивача.*

аквири́рати, аквѝрѝрā̄м свр. и несвр. **1.** *прикупити, прикупљати, прибавити, прибављати.* **2.** *тражити претплатнике, муштерије.*

аклàма̄тор м лат. *онај који акламује.*

аклама́ција ж лат. *једногласно бучно одобравање, усвајање неког предлога:* усвојити (изгласати) акламацијом.

аклами́рати, -а̀ми́рā̄м (а̀кламовати, -мујēм) свр. и несвр. *поздравити, поздрављати клицањем; бучно одобрити, одобраватн.*

аклиматиза́ција ж грч.-лат. *прилагођавање живих организама новим климатским и др. животним условима; прилагођавање уопште.*

а̀климатизацио̄нӣ, -ā, -ō *који се односи на аклиматизацију.*

аклима̀тизовати, -зујем и **аклиматизи́рати,** -и̏зи̏рā̄м свр. и несвр. *прилагодити, прилагођавати новој средини.* ■ **~ се** *прилагодити се, прилагођавати се новим климатским и другим животним условима; прилагодити се, прилагођавати се уопште.*

а̀кна ж (ген. мн. а̀кнӣ) (обично у мн.) мед. *гнојни чворић око корена длаке или на изводу звезде лојнице.*

а́кнути, а̂кнēм свр. *викнути отегнуто „а“.*

ако везн. **1.** погодбени: *под условом да, у случају да.* – Ако победимо, прославићемо то. **2.** допусни (обично са везн. „и“ уза се) *иако, мада, премда, макар да.* – Ако си ми и отац, кад ниси у праву, нећу те слушати. Спасавајте дете, ако ћете сви и изгинути. • **ако не и** *чак можда и.* – То је бескорисно, ако не и штетно. **ако ни због чега другога, онда због...** *каже се кад се апелује на некога да нешто уради.* **једва ~, тек ~** *највише, у најбољем случају.* – Колико му је година? Једва ако има осамнаест.

а̀ко и **а̀ко** (често и поновљено) *речца за одобравање, сагласивање (понекад с нијансом злурадости): нека, не мари; тако и треба.* – Ако одеш, пропашће ти прилика за посао. – *Ако.* Дошли су и њему црни дани. Ако, ако.

ако̀бо̄гдā прил. **1.** *надам се; по свој прилици, вероватно.* – Акобогда брзо ћемо се вратити кући. **2.** нар. *куда, камо.* – Акобогда? Идем у сватове.

а́ко̄в, -ова м мађ. *мера за течност (око 50 литара).*

а́ко̄вчић м (а́ко̄вче, -ета с) *дем. од аков.*

акола́да ж фр. штамп. *витичаста заграда ({или}).*

акомода́ција ж лат. *прилагођавање, подешавање:* ~ ока, ~ вида.

акомоди́рати, -о̀ди́рā̄м (ако̀модовати, -дујēм) свр. и несвр. *прилагодити, прилагођавати:* ~ око. ■ **~ се** *прилагодити се, прилагођавати се.*

аконта́ција ж итал. *исплата дела новца унапред за још неизвршене обавезе; новац који се исплаћује унапред на рачун будуће зараде, предујам, аванс.*

аконти́рати, -о̀нти́рā̄м свр. и несвр. *примити, примати, одн. исплатити, исплаћивати део новца аконто, унапред на рачун будуће зараде.*

ако̀нто прил. итал. **1.** *унапред, на рачун нечега, у име предујма, као предујам.* **2.** (у им. служби) м *в. аконтација.* • **~ тога** жарг. *у вези с тим.*

а̀корд м фр. **1.** муз. *складно звучање трију или више тонова различите висине, сазвучје.* **2.** *плаћање, награђивање радника према урађеном послу, по учинку (по комаду).* • **на ~ (радити)** *за награду према урађеном послу, по учинку (радити).*

акòрдант, -а и **акòрдāш,** -а́ша м *радник који узима посао у акорд.*

акордѐо̄н, -о́на м *стари музички инструмент, сличан ручној хармоници.*

а̀кордн|ī, -ā, -ō *који се односи на акорд:* ~ посао, ~ зарада.

акорпора́ција ж лат. *припајање, здруживање, одн. здружење више фирми, предузећа.*

акорпори́рати, -по̀р|ī|ра̄м свр. и несвр. *припојити, припајати, придружи(ва)ти, здружи(ва)ти више фирми, предузећа.*

акотилѐдо̄н, -о́на м и **акотиледо́на** ж (обично у мн.) грч. бот. *биљка која нема јасних котиледона, бесупница.*

акредѝтīв, -и́ва м фр. **1.** банк. *кредитно писмо, писмени налог којим банка, одн. штедионица овлашћује другу да за њен рачун исплати некој особи означени износ.* **2.** мн. *акредитивно писмо, писмено пуномоћје које дипломатски представник предаје шефу, одн. влади државе у којој ће обављати своју дужност:* предати акредитиве, примити акредитиве.

а̀кредитīвн|ī, -ā, -ō *који се односи на акредитив, акредитиве:* ~ писмо, ~ банка.

акрѐдитовати, -тујēм (акредити́рати, -ѝт|ī|ра̄м) свр. и несвр. **1.** банк. *отворити, отварати некоме кредит.* **2.** *пуномоћи(ва)ти дипломатског представника да у страној држави заступа интересе своје земље.* **3.** *именовати дописника новина, радија или телевизије за слање информација са неког подручја или из неке установе.*

а̀креп м тур. **1.** нар. **а.** *скорпија, штипавац.* **б.** фиг. *ружна, мршава особа (обично жена).* **2.** (Акреп) астр. *сазвежђе Скорпион у Зодијаку.*

акрѝбија ж грч. *нарочита, велика савесност и тачност, брижљивост у раду (обично научном, у писању текстова).*

акрѝбичан, -чна, -о *савестан, брижљив у раду.*

акрѝбично прил. *на акрибичан начин, с акрибијом, савесно, брижљиво.*

акро̀бат(а), -ē м (мн. -ти м, -те ж) грч. **1.** *извођач акробација, вратоломних спортских вештина; циркуски артист:* циркуски ~. **2.** фиг. *сналажљив, вешт човек.*

акробà̀тика ж (дат. -ици) *вештина извођења тешких, опасних вежби, акробатска вештина, акробација; циркуска гимнастика; вид спортске гимнастике.*

акро̀баткиња ж *жена акробата.*

акро̀батск|ī, -ā, -ō *који се односи на акробацију и акробате:* ~ вештина, ~ скок.

акро̀батски прил. *на акробатски начин.*

акроба́ција ж грч. **а.** *вежба (циркуска, авијацијска и сл.) која захтева велику вештину и смелост; акробатска вештина:* изводити акробације. **б.** фиг. *смео и опасан, погибељан подухват, вратоломија.*

акромат- *в. ахромат-.*

акро̀ним м грч. *скраћеница настала од почетних слова или слогова неког сложеног назива.*

акро̀пола (акро̀пољ ж) грч. *горњи утврђени део града, тврђава (обично на брду) у старим грчким градовима.*

а̀кростих и **акро̀стих** м грч. књиж. *реч, одн. речи (обично неко име) које дају почетна слова стихова једне песме (када се читају одозго наниже); песма са таквим стиховима.*

а̀ксијалан, -лна, -о лат. *који се односи на осу, који се пружа или делује у правцу осе, осни, осовински:* ~ сила, ~ турбина.

аксиологија ж грч. *филозофска дисциплина која се бави испитивањем вредности, наука о вредностима; општа теорија вредности.*

аксиоло̀шк|ī, -ā, -ō *који се односи на аксиологију, вредносни.*

аксѝо̄м, -о́ма м (аксио́ма ж) грч. фил. и мат. *основна чињеница, основно начело, истина коју не треба доказивати, очигледна истина.*

аксиома̀тика ж *скуп или систем аксиома, наука о аксиомима.*

аксиома̀тичан, -чна, -о *који има карактер аксиома, непобитан, очигледан, јасан сам по себи.*

аксиома̀тично̄ст, -ости ж *особина онога што је аксиоматично.*

аксиòматск|ī и **аксѝо̄мск|ī,** -ā, -ō *који се односи на аксиом, аксиому:* ~ систем, ~ метода.

а̀кт м лат. **1.** (мн. а̀кти) *дело, чин; поступак:* терористички ~ **2.** (мн. обично а̀кта с) адм. *службени спис, документ:* службена акта. **3.** *чин у позоришном комаду.* **4.** (мн. а̀ктови) ум. *слика или скулптура која представља голо људско тело.* • **(метнути, ставити и сл.) у (ад) акта** 1) *ставити акт, предмет у архиву као завршен.* 2) *не узети у разматрање, одбацити.*

а̀ктенташна ж нем. *в. актовка (2).*

а̀ктēр, -е́ра м фр. **1.** *активни учесник у неком покрету (обично политичком), догађају и сл.* **2.** *глумац, протагониста.*

а̀ктēрка ж *жена актер.*

а̀ктēрск|ī, -ā, -ō *који се односи на актере.*

а̀ктīв м лат. лингв. *активно, радно глаголско стање; глаголски облик у коме је субјекат вршилац радње;* супр. пасив: ставити у ~.

а̀ктīв, -и́ва м *група најактивнијих, најангажованијих чланова неке организације:* политички ~, стручни ~, партијски ~, омладински ~.

акти́ва ж лат. **1.** банк. *укупна имовина (новац, роба) и сва потраживања неког предузећа, привредне организације; попис те имовине у виду књиговодственог прегледа;* супр. пасива. **2.** воj. разг. *активна војска; активна војна служба;* супр. резерва. • **бити у активи** 1) *добити позитиван резултат одбијањем пасиве од активе.* 2) *бити у активном саставу војске.*

а̀ктīван, -вна, -о **1. а.** *који дела, ради, радин, вредан, предузимљив, делатан;* супр. пасиван: бити ~ **б.** (одр.) *који се стално и приљежно бави нечим:* ~ спортиста. **2.** (одр.) *који је још у служби, у редовном радном односу:* ~ официр, ~ службеник. **3.** *који још дејствује, који се не смирује:* ~ вулкан, ~ туберкулоза. **4.** *делотворан, ствaралачки:* ~ учешће, ~ рад. **5.** воj. *офанзиван:* ~ дејство артиљерије. **6.** банк. *чија је актива већа од пасиве.* • **~ војска** *војска која је у миру под оружјем.* **~ право гласа** *право гласача да бирају.*

актѝва̄тор м разг. **1.** *онај који активира.* **2.** *механизам за активирање нечега.*

акти́вац, -вца м **1.** *активни официр.* **2.** *човек од акције.* **3.** *хомосексуалац који у полном односу има улогу мушкарца;* супр. пасивац.

активѝзам, -зма м **1.** *узимање активног учешћа у неком раду, акцији, непосредно ангажовање у нечем и спремности за предузимање одговорности.* **2.** фил. *схватање да све знање и искуство треба ставити у службу непосредних животних потреба.*

активиза́ција ж *покретање на акцију, подстицање активности; активније и одлучније деловање на остварењу нечега, активирање, активизирање.*

активизи́рати, -ѝзи|ра̄м и **активѝвизовати,** -зујēм свр. и несвр. **1. а.** *покренути, покретати на активност; (у)чинити активним:* ~ омладину. **б.** *вратити, враћати (из пензије, резерве) у активну службу:* ~ официре. **2.** *в. активирати (1).* ■ **~ се 1. а.** *поста(ја)ти активан, предузимљив.* **б.** *вратити се, враћати се у активну службу, реактивирати се.* **2.** *в. активирати се (1).*

активи́рати, -ѝв|ī|ра̄м свр. и несвр. **1.** *ставити, стављати (неки механизам) у погон, у дејство, покренути, покретати:* ~ прекидач, ~ бомбу. **2.** *в. активизирати (1).* ■ **~ се 1.** *почети, почињати дејствовати, покренути се, покретати се (о неком механизму, нпр. о бомби и сл.).* **2.** *в. активизирати се (1).*

актѝвист(а), -ē м (мн. -сти) **1.** *онај који активно учествује у раду неке орīанизације; члан актива:* партијски ~, страначки ~. **2.** *присталица, поборник активизма (2).*

активѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на активисте:* ~ група.

актѝвисткиња ж *жена активиста.*

активѝтēт, -éта м *воља и радни напор оноīа који је активан, активност.*

а̀ктӣвно прил. *на активан начин, залажући се, анīажовано, делатно, марљиво:* ~ учествовати у покрету.

акти́вно̄ст, -ости ж **1.** *особина оноīа који је активан, оноīа шīо је активно; активно учешће, деловање, анīажованост; деловање, рад:* пуна ~, појачана ~, друштвена ~, развити свестрану активност; ~ мозга. **2.** *активна (војна и др.) служба.*

а̀ктӣнијум (а̀ктӣнӣј, -ија) м (мн. ø) хем. *радиоактивни хемијски елемент* (Ac) *са атомским бројем 89.*

актино- грч. *префиксоид са значењем 'који се односи на зраке, на зрачење'*: актинометрија, актинотерапија итд.

актиномѐтрија ж **1.** *īрана метеороло̄ије која проучава Сунчеву енерīију у атмосфери.* **2.** *īрана астрофизике која проучава зрачење небеских тела на īорњој īраници атмосфере.*

актинотера̀пија ж мед. *лечење зрацима (ултраљубичастим, инфрацрвеним, рендīенским и изото̄има).*

а̀ктӧвка ж (дат. -ци и -ки; ген. мн. -кӣ) **1.** поз. *позоришни комад у једном чину, једночинка.* **2.** *торба, ташна за списе, акте.*

а̀ктуа̄лан, -лна, -о *актуелан.*

актуализ- *в. актуелиз-.*

а̀ктуа̄лно прил. *актуелно.*

актуа́лно̄ст, -ости ж *актуелност.*

а̀ктуѐлан, -лна, -о фр. *који одīовара датом тренутку, који је од значаја за дати тренутак; савремен; за који (којеī) се тренутно сви занимају:* ~ питање, ~ проблематика.

актуелѝзам, -зма м лат. **1.** фил. **а.** *учење да је стварност непрекидна делатност, непрекидно стварање.* **б.** *теорија да је душевни живо̄т сталан процес.* **2.** геол. *теорија да су појаве које обликују Земљину кору деловале и у прошлости.*

актуелиза́ција ж *давање нечему актуелноī карактера, осавремењавање; довођење нечеīа у склад са садашњошћу.*

актуѐлизовати, -зујēм и **актуелизи́рати,** -ѝзӣрā̄м свр. и несвр. *(у)чинити актуалним, савременим, осавременити, осавремењивати.* ■ ~ **се** *поста(ја)ти актуалан.*

а̀ктуѐлно прил. *у складу са савременим тренутком.*

актуе́лно̄ст, -ости ж **а.** *својстово оноīа шīо је актуелно.* **б.** мн. *актуелни доīађаји.*

а̀кузатӣв м лат. лингв. *падеж директноī, правоī објекта, четврти падеж у српској īраматици.*

а̀кузатӣвнӣ (а̀кузатӣвскӣ), -ā, -ō *који се односи на акузатив:* ~ облик, ~ наставак.

акултура́ција ж лат. *прилаīођавање некој природној, друштвеној и културној средини.* • **активна** ~ *вољно прихватање неке средине.* **пасивна** ~ *спонтано, невољно усвајање оноīа шīо намеће средина.*

а̀кумулатӣван, -вна, -о *који остварује акумулацију:* ~ грана привреде.

акумулати́вно̄ст, -ости ж *особина оноīа шīо је акумулативно, акумулациони по̄тенцијал.*

акумӯла̄тор м техн. *уређај, справа за сакупљање и наīомилавање електричне енерīије која се користи за рад разних апарата:* оловни ~, алкални ~, празан ~, пунити ~.

акумӯла̄торка ж *рударска електрична светиљка са акумулатором.*

акумӯла̄торскӣ, -ā, -ō *који се односи на акумулатор:* ~ возило, ~ киселина.

акумула́ција ж лат. **а.** *акумулирање, наīомилавање, скупљање.* **б.** екон. *одвајање и скупљање материјалних добара, средстава за производњу или новца ради по̄треба проширене репродукције или стварања резерви неопходних за обезбеђење активности радне орīанизације:* друштвена ~. **в.** *скупљање воде у акумулационим језерима ради стварања резерви за по̄требе у сушном периоду.* **г.** *наīомилавање материјала, талоīа у речним долинама, на дну мора итд.* • ~ **капитала** екон. *стварање вишка вредности који капиталиста упо̄требљава као капитал да би по̄већао профит усавршавањем производње и појачавањем експлоатације радника.*

а̀кумулацио̄нӣ (акумула́цӣјскӣ), -ā, -ō *који се односи на акумулацију:* ~ језеро.

акумули́рати, -ӯлӣрā̄м и **акумӯлисати,** -ишēм свр. и несвр. *(из)вршити акумулацију, наīомила(ва)ти:* ~ енерīију, ~ благо. ■ ~ **се** *наīомила(ва)ти се, скупити се, скупљати се (нпр. о електричној енерīији у акумулатору).*

акупресу́ра ж лат. мед. *метод лечења притискивањем одређених места на телу.*

акупрѐсӯрнӣ, -ā, -ō *који се односи на акупресуру:* ~ справа, ~ тачка.

акупункту́ра ж лат. мед. *лечење убадањем металних иīала на одређена места тела (које по̄тиче из традиционалне кинеске медицине).*

акупункту́рист(а), -ē м (мн. -сти) *стручњак за акупунктуру.*

акупӯнктӯрнӣ, -ā, -ō *који се односи на акупунктуру:* акупунктурне тачке, ~ медицина.

акупунктуроло̀гија ж *īрана медицине која се бави акупунктуром.*

а̀кура̄тан и **акӯратан,** -тна, -о лат. *тачан и уредан у послу, брижљив, савестан.*

а̀кура̄тно и **акӯратно** прил. *тачно, уредно, брижљиво, савесно.*

а̀кура̄тно̄ст и **акӯратно̄ст,** -ости ж *особина оноīа који је акуратан, тачност, уредност, брижљивост, савесност.*

акӯстика ж (дат. -ици) грч. **1.** физ. *наука о звуку.* **2.** разг. *својство просторије да добро преноси звук, акустичност:* слаба ~, одлична ~.

акӯстичан, -чна, -о **1.** *који добро прима и преноси звук, звучан:* ~ инструмент, ~ просторија, ~ сала. **2.** (одр.) *који се односи на звук, одн. на примање звучних надражаја, слушни:* акустични осети, акустични тип, акустична средства.

акӯстича̄р м **а.** *стручњак за акустику.* **б.** *музичар који свира на акустичном инструменту (нпр. на īитари).*

акӯстичкӣ, -ā, -ō *акустичан.*

акӯстички прил. *у по̄леду акустике:* ~ изолован.

акӯстично̄ст, -ости ж *особина оноīа шīо је акустично:* ~ просторије.

а̀кӯт, -ýта м лат. лингв. **а.** *у српском језику дуīоузлазни акценат и знак којим се означава тај акценат (ˊ).* **б.** *у различитим језицима знак за разне врсте изīовора īласова.*

а̀кӯтан и **а̀кӯтан,** -тна, -о **1.** мед. *који се брзо, наīло развија (о болести);* супр. хроничан: ~ туберкулоза, ~ запаљење. **2.** *који се испољава свом силином, оштар, жесток, јак.* **3.** *који захтева хитно решавање, хитан, неодложан:* ~ проблем, ~ потреба.

а̀кӯтно и **а̀кӯтно** прил. **1.** мед. *у акутном облику, виду:* ~ се испољити. **2.** *оштро, жестоко, силовито, јако:* ~ избити, ~ буknути. **3.** *хитно, неодложно:* ~ потребан.

а̀кӯтно̄ст и **а̀кӯтно̄ст,** -ости ж *својство оноīа шīо је акутно.*

а̀кӯтскӣ, -ā, -ō *који се односи на акут:* ~ акценат, ~ интонација.

акӯшēр, -éра м фр. *лекар специ јалиста за породиљство.*

акӯшēрка ж *бабица, примаља.*

акӯшēрскӣ, -ā, -ō *који се односи на акушере.*

акуше́рство с *īрана медицине која се бави указивањем лекарске по̄моћи при порођају, породиљство.*

акцелѐрāтор м техн. *уређај за убрзавање кретања наелектрисаних честица, атома.*

акцелерáција ж лат. физ. *убрза(ва)ње, појача(ва)ње брзине:* ~ атома.

акцелерѝрати, -лѐрѝрāм свр. и несвр. *појача(ва)ти брзину, убрза(ва)ти, пожури(ва)ти.*

àкцелометар и **àкцелеромѐтар,** -тра м *инструмент за мерење акцелерације.*

àкцен(а)т, -нта м **1.** лингв. **а.** *нарочито истицање јачине и висине једног слога у речи, нагласак; графички знак за бележење тога нагласка:* дугосилазни ~ (â), дугоузлазни ~ (á), краткосилазни ~ (ȁ), краткоузлазни ~ (à). **б.** *нарочито истицање једне речи у реченици или појединих делова реченице:* реченички ~. **2.** фиг. *нарочито истицање нечега уопште; оно што се истиче, тежиште нечег; посебно обележје.* **3.** песн. *емоција, осећање; елемент:* лирски ~, трагични ~. **4.** *изговор карактеристичан за говорника другог језика или дијалекта.* • **ставити, стављати ~ на нешто** *нарочито истаћи, истицати нешто.*

àкценатскӣ, -ā, -ō *који се односи на акценат:* ~ систем, ~ целина.

àкцентовати, -тујēм (акценти́рати, -èнтѝрāм) свр. и несвр. **1.** *изговорити, изговарати (реч, слог) с одређеним акцентом, нагласи́ти, наглаша́вати; ста́вити, ста́вљати, обележити, обележавати акценатске знаке:* ~ речи, ~ текст. **2.** фиг. *нарочито нагласи́ти, наглаша́вати, истаћи, истицати.*

акцентòлог м *језички стручњак, лингвиста који се бави акцентологијом.*

акцентолòгија ж лингв. *наука о акцентима.*

акцентòлошкӣ, -ā, -ō *који се односи на акцентологију.*

акцентуáција ж нем. *систем акцената у једном језику или дијалекту; начин акцентовања.*

àкцепт м лат. **1.** правн. *потпис на меници или чеку којим потписник јамчи да ће менична свота бити уплаћена у одређеном року.* **2.** *сагласност, пристанак.*

акцѐптант м правн. *главни потписник на меници.*

акцепти́рати, -èптѝрāм и **àкцептовати,** -тујēм свр. и несвр. *прихвати́ти, прихва́тати; примити, примати:* ~ меницу.

акцѐпција ж лат. *прихва́тање, примање, усвајање.*

акцѐсија ж лат. **1.** правн. *проширење права власништва на споредне ствари.* **2.** *прираштај; додатак.*

àкцесо́ран, -рна, -о правн. *споредан, узгредан; подређен; допунски, додатни:* ~ право, ~ уговор.

акци́дент м лат. **а.** *случајан, неочекиван догађај (обично непожељан, несрећан случај, незгода и сл.).* **б.** фил. *оно што је небитно, случајно, променљиво.*

àкцидентāлан, -лна, -о и **акци́дентан,** -тна, -о фил. *небитан, случајан, променљив.*

акцидѐнција ж **1.** *небитна, случајна својства, случајност.* **2.** штамп. *посао који не спада у књижарство и новинарство (нпр. плакати, ценовници и сл.).*

акци́за ж екон. *порез, такса која се плаћа на робу широке потрошње приликом њене продаје или потрошње, трошарина:* плаћати акцизе.

àкција ж лат. **1.** *организована друштвена или политичка делатност, организовано деловање, делање, рад, радња:* ~ спасавања, дипломатска ~, хуманитарна ~, покренути акцију, ступити у акцију, развити широку акцију; ставити у акцију. **б.** вој. *војна операција, војни подухват, борба, офанзива, напад:* извести акцију. **2.** банк. *хартија од вредности као документ о уделу акционара у имовини акционарског друштва, деоница:* купити акције, продати акције. • **акције скачу, расту (падају)** *повећава се (пада) вредност акција;* фиг. *расте (опада) нечији углед.* **радна ~** ист. *добровољни рад омладине или већег броја људи на изградњи привредних објеката, путева, пруга и сл. (обично једноставном техником).* **човек од акције** *предузимљив човек.*

акци́јāш, -а́ша м *учесник у радној акцији.*

акци́јāшкӣ, -ā, -ō *који се односи на акцијаше:* ~ живот.

àкцијскӣ, -ā, -ō *који се односи на акцију (2).*

акциòнāр, -а́ра (акциòнēр, -е́ра) м *власник акција (2).*

акциòнāрскӣ (акциòнēрскӣ), -ā, -ō *који се односи на акционаре, акционере, деоничарски:* ~ друштво.

àкциóнӣ, -ā, -ō *који се односи на акцију (1), радни:* ~ програм, ~ одбор. • ~ **радијус** *пут који може прећи авион, брод или неко друго превозно средство без допуне горива.* ~ **филм** *напет филм пун акције, динамике.*

àкшам м тур. **а.** нар. *први мрак, сумрак, сутон.* **б.** *вечерња молитва код муслимана.*

àла ж тур. **а.** мит. *неман, аждаја.* **б.** фиг. *прождрљива особа.* **као (гладна) ала** *прождрљиво, халапљиво:* ~ навалити на печење.

ала (алај) узвик **а.** *за изражавање дивљења, чуђења.* – Ала смо се лепо провели! Ала пада киша! **б.** *за истицање супротности од онога што се износи.* – Ала си паметан!

алабàстер (алабàстар, -тра) м (мн. ø) грч. мин. *ситнозрни провидни тип млечнобеле боје.*

алабàстерскӣ (алабàстарскӣ), -ā, -ō *који се односи на алабастар, алабастер, који је од алабастра.*

àлав, -а, -о *који једе као ала, прождрљив, халапљив.*

àлаво прил. *прождрљиво, халапљиво:* јести ~.

àлавōст, -ости ж *особина онога који је алав, прождрљивост, халапљивост.*

àлājбег м тур. ист. *заповедник алаја, чука (у турској војсци).*

àлājбегов, -а, -о *који припада алајбегу.* • ~ **слама** *имовина без господара о којој нико не брине.*

алáкати, àлāчēм и àлāкāм и **алàкати,** àлачēм и -āм (вар. халакати) несвр. **а.** *викати „ала-а“ или „алах“.* – Хоћа алаче. **б.** *викати, грајати, галамити.*

алáкнути, àлāкнēм (вар. халакнути) свр. **1.** *свр. према алакати.* **2.** *извршити јуриш, јуришати, јурнути с виком, бучно.*

àлāл, -а́ла (вар. хàлāл) м ар. **1.** *благослов; опроштај:* примити ~. **2.** (у прил. служби) *са срећом, благословено, просто.* – Нек ти је алал. • ~ **ти вера (мајчино млеко)** *свака ти част, честитам, браво; нека ти је срећно, просто.*

алáлити, àлāлīм (вар. халáлити) свр. и несвр. *да(ва)ти благослов, благословити, благосиљати; опростити, опраштати:* ~ живот.

алàмуња ж и м пеј. разг. *брзоплет, непромишљен, лакомислен човек; ветропир.*

алàмуњаст, -а, -о разг. *брзоплет, непромишљен, лакомислен; ветропираст.*

алàпача ж пеј. *брбљивица, торокуша.*

àларм м фр. **1.** *знак за узбуну; узбуна.* **2.** *алармни уређај:* уградити ~.

алармàнтан, -тна, -о **1.** *који узнемирава, узнемиравајући; узбудљив:* ширити алармантне гласине. **2.** *крајње забрињавајући:* ~ стање у привреди.

алармàнтно прил. *дижући, стварајући узбуну, узнемирење, узнемиравајуће; крајње забрињавајуће:* ~ одјекнути.

алармàнтнōст, -ости ж *својство онога што је алармантно:* ~ гласина.

аларми́рати, -àрмѝрāм свр. и несвр. нем. **1.** вој. *да(ва)ти знак за узбуну; дајући знак за узбуну ставити, стављати у стање приправности.* **2.** фиг. *створити, стварати панику, узбунити, узбуњивати, узнемирити, узнемиравати.*

àлармнӣ, -ā, -ō *који се односи на аларм:* ~ уређај, ~ звонце, ~ сигнал.

àлāс, алáса м мађ. *рибар, риболовац.*

àлāскӣ, -ā, -ō *који се односи на аласе, рибарски, риболовачки:* ~ мрежа, ~ занат, ~ чорба.

а̀лат м тур. *алатаст, риђаст коњ, риђан.*

а̀ла̄т, ала́та м тур. **а.** зб. *предмети који служе за обављање неког мануелног посла, заната, ручна оруђа, алатке за рад, занатске алатке:* столарски ~, пољопривредни ~, ручни ~. **б.** *в. алатка.* • **без алата нема заната** *нема успеха у послу без одговарајућих средстава за тај посао.*

а̑латаст, -а, -о *риђаст, риђкаст (обично о коњу).*

а̀латка ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) *појединi комад алата (а):* пољопривредна ~.

ала̀тљика ж (дат. -ци) *в. алатка.* • **машина ~** *машина која помоћу разних алата што се у њу стављају механички обрађује материјал и израђује разно оруђе (алат), одржава га и поправља.*

а̀ла̄тнӣ (а̀ла̄тскӣ), -а̄, -о̄ *који се односи на алат.*

а̀ла̄тница ж *просторија у којој се држи или израђује алат.*

а̀ла̄тнича̄р м *занатлија, мајстор који израђује алат и машине алатљике.*

а̀ла̄тнича̄рскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на алатничаре.*

а̀латнича̄рство с *израђивање алата и машина алатљика.*

ала̀туша ж *алатаста кобила.*

а̑лаӯк м *алаукање, викање, дерање.*

алаӯкати, алаӯчēм несвр. *викати, дерати се.*

алаӯкнути, алаӯкнēм *свр. према алаукати.*

А̀ла̄х, Ала́ха м ар.-тур. *бог у исламској религији; врховно арапско божанство у предисламском периоду.*

Албана́ц, -нца м **а.** *припадник индоевропског народа који живи претежно у Албанији и пограничним деловима суседних земаља.* **б.** *становник Албаније;* уп. Арбанас.

албаниза́ција ж *наметање албанског језика, народности и културе другим народима, ширење албанског утицаја.*

албанизи́рати, -и̏зӣрām и **алба̀низовати,** -зујēм свр. и несвр. *преобратити, преобраћати у Албанце, наметнути, наметати албански језик, народност и културу другим народима.* ■ ~ **се** *поста(ја)ти Албанац, доби(ја)ти албанско обележје.*

А̀лба̄нка ж *припадница албанског народа; становница Албаније.*

албано̀лог м *научник који се бави албанологијом.*

албанолòгија ж *наука која се бави проучавањем албанског језика, књижевности и културе.*

албано̀лошкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на албанологе и албанологију:* ~ одсек, ~ институт, ~ катедра.

а̀лба̄нскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на Албанце и Албанију:* ~ језик.

а̀лба̄нски прил. *на албански начин, као Албанци; албанским језиком:* говорити ~.

алба́нство с *албански дух, карактер; осећање припадности албанском народу.*

а̀лбатрос м зоол. *огромна океанска птица пловуша с великим распоном крила* Diomedea exulans.

а̀лби̏н, -и́на и **албино́** м *човек или животиња са знацима албинизма.*

албини̏зам, -зма м биол. *ненормална белина коже и косе (код животиња длаке или перја) изазвана урођеним недостатком пигмента меланина.*

а̀лби̏нскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на албине:* ~ зец.

а̀лбум м лат. **1. а.** *свеска с тврдим корицама за сакупљање и чување фотографија, поштанских марака, значака и сл.* **б.** *свеска за бележење стихова, мисли; споменар.* **2.** *грамофонска плоча, компакт-диск или касета са више снимљених мелодија:* издати ~.

албу̀ми̏н, -и́на м лат. хем. *врста беланчевине која се садржи у беланцету јајета, крвном серуму, млеку и др.; беланчевина уопште.*

а̀лбумскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на албум.*

а̑лва ж тур. *врста оријенталне посластице од брашна, меда, масти или масла и уља.* • **иде као ~** *добро се продаје и сл., халва.*

а̑лвација и **алва̀ција** (вар. халвација) м (мн. ж) *посластичар који прави и продаје алву.*

а̑лвацӣјскӣ и **алва̀цӣјскӣ,** -а̄, -о̄ (вар. халвацијски) *који се односи на алвацију:* ~ радња.

алвацѝница (вар. халвациница) ж *радња у којој се справља и продаје алва.*

алвео́ла ж (алвѐо̄л, -о́ла м) (најчешће у мн.) лат. анат. **а.** *плућни мехурић.* **б.** *део жлезде у облику мехурића са ћелијама које луче секрет.* **в.** *јамица у вилици у којој је смештен корен зуба.* **г.** мн. *испупчење десни изнад горњих предњих зуба.*

а̑лвеола̄рнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на алвеоле, који се образује на алвеолама:* ~ сугласник.

а̑лга ж (ген. мн. а̑лги (а̑лгā)) бот. *у мн.: ниже, већином водене биљке бесцветнице без корена* Algae (*у јд.: таква биљка*).

а̀лгебарскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на алгебру:* ~ број, ~ израз, алгебарске једначине.

а̀лгебра ж ар.-лат. *грана математике која проучава операције са општим бројевима, који су представљени словима.*

а̀лгебарски прил. *путем алгебарских метода:* ~ решити.

алгѐбрист(а), -ē м (мн. -сти) *стручњак за алгебру.*

А̀лго̄л, -о́ла м астр. *звезда променљива сјаја у сазвежђу Перзеј.*

алгорѝтам, -тма м мат. *скуп симбола и општи поступак за системско решавање одређене класе математичких проблема.*

алгорѝтамскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на алгоритам.*

алдѐхӣд, -и́да м хем. *у мн.: органска једињења обично испарљиве безбојне течности, настала оксидацијом примарних алкохола (у јд.: такво једињење).*

алдѐхӣдскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на алдехиде.*

а̀лев и **а̑лев,** -а, -о тур. (у књ. језику само у синтагми „алева паприка“) *који је боје пламена, црвен.*

алегоризи́рати, -и̏зӣрām и **алегѝсати,** -ишēм несвр. *изражавати се у алегоријама, приказивати у облику алегорије.*

алегѝрија ж грч. **1.** књиж. *врста стилске фигуре, проширена метафора протегнута на више појмова или на цели састав; сликовито представљање апстрактних појмова, мисли сликом, живим бићем (нпр. лисица – оличење лукавости, вук – окрутности итд.).* **2.** ум. *симболична слика неке идеје представљена ликовним средствима (нпр. костур са косом – представа смрти).*

алегѝрӣјскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на алегорију; алегоричан:* ~ представљање, ~ приказ.

алегѝрӣјски прил. *алегорично:* ~ приказати.

алегѝричан, -чна, -о (алегѝричкӣ, -а̄, -о̄) *сликовит; увијен:* ~ представљање, ~ приказ, ~ представа, ~ слика.

алегѝрично (алегѝрички) прил. *на алегоричан начин, помоћу алегорије, у облику алегорије, сликовито, увијено:* ~ приказати.

алегѝрично̑ст, -ости ж *својство онога што је алегорично; алегорија.*

алѐгро прил. итал. муз. **а.** *живо, брзо, весело.* **б.** (у им. служби) м (ретко у мн. с) *став живљег темпа у већој композицији.*

але́ја ж фр. **1.** *пут оивичен с обе стране дрворедом, зеленилом и цвећем:* цветна ~. **2.** *правилан ред засађеног дрвећа.* • ~ **великана** *део гробља где се сахрањују угледне личности.*

александри́нац, -нца м књиж. *стих од дванаест слогова, дванаестерац с цезуром после шестог слога.*

алексà̀ндрист(а), -ē м (мн. -сти) *присталица аристотеловске филозофије у доба ренесансе.*

алексà̀ндрӣт, -и́та м мин. *врста драгог камена, варијетет хризоберила, обично тамнозелене или љубичасте боје.*

алелу́ја узв. хебр. **1.** *пӣпев радости у хришћанским молитвама и химнама.* **2.** (у им. служби) ж (понекад м и с непром.) **а.** *пӣесма у славу бо̄га, химна бо̄гу:* певати алелују. **б.** фиг. *радост, весеље.*

а̀лем м ар. **1. а.** *дра̄ги камен, дра̄гуљ; брилијант, дијамант.* **б.** фиг. *велика вредност, дра̄гоценост.* **2.** *позлаћени украс на куполи или минарету.* **3.** (у атриб. служби, непром.) *дијамантски; чаробан, диван.*

а̀лем-ка̏мӗн м *в. алем (1а).*

а̀лемов, -а, -о *који је од алема.*

алѐргӗн, -е́на м мед. *материја, супстанца која изазива алергију.*

алѐргија ж грч. мед. *преосетљивост орга̄низма на одређене материје (нпр. на неке лекове, јела, полен, прашину и др.) која се испољава одређеним симптомима на кожи, слузници.*

алѐргӣјскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на алергију:* ~ обољење, ~ појава.

алѐргичан, -чна, -о **1. а.** *склон алергији; који пати од алергије, који има симптоме алергије:* ~ на прашину, ~ на полен. **б.** фиг. *преосетљив; нетрпељив (према некоме, нечему):* ~ на политичаре, ~ на неправду. **2.** *в. алергијски:* ~ болест, ~ појава.

алѐргично прил. *испољавајући алергију, са алергијом:* ~ реаговати на нешто.

алѐргично̄ст, -ости ж *особина и стање онога који је алергичан, онога што је алергично; алергија.*

алергѐолог м *лекар специјалиста за алергију.*

алерголо̀гија ж грч. *грана медицине која се бави испитивањем алергије и њеним лечењем.*

алергѐолошкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на алергологију и алергологе:* ~ проба, ~ налаз.

али везн. **1.** *супротни* **а.** *за везивање независне супротне реченице, синтагме или речи са претходном реченицом.* – Он је мали, али зна добро своје обавезе. Паметан је, али непослушан. **б.** *за истицање ограничења онога што је раније речено: међутим, само.* – Долази код нас, али не често. Путовао бих али кад бих добио доста новца. **в.** (често у корелацији с временским везницима или прилозима) *у приповедању, за истицање нечега неочекиваног, изненадног: а.* – Кад ми тамо, али соба пуна непознатих људи. **г.** *при поређењу, набрајању и сл. за истицање оног што се највише истиче: а.* – Много сте ме обрадовали, али највише ти. **д.** *после допусних реченица за истицање онога што се дешава мимо значења претходног допусног исказа: ипак, па ипак, и поред тога.* – Ако сви и побегну, али нећу ја. Ако је и малена, али је храбра. **ђ.** *у дијалогу за истицање неслагања с раније реченим.* – Ја сам морао отићи. Али, забога, што ми то нисти рекао раније. **2.** *растављни: или.* – Али сада али никада. **3.** *у прил. служби, за појачавање: ама, управо, баш.* – Хоћу одмах, али одмах, из ових стопа да кренемо. Реци ми све, али пристојно. **4.** *у им. служби, за означавање замерке, сметње, неслагања и сл.* – Али девојци срећу квари. На крају увек се испречи неко „али“. • **нема ту ~, нема ништа** ~ разг. (у разговору, дијалогу кад неко тражи изговор служећи се везником али) *нема ту изговора, оправдања.* **увек постоји (има) неко** ~ разг. *у свакој тврдњи или настојању постоји нешто што се може оспорити, обеснажити.*

а̀ли *узвик за изражавање чуђења, негодовања и сл.* – Боже, али је лепа. Али га умеш лепо лагати. Али лаже!

али̏би и **а̀либи,** -ија м лат. **а.** правн. *одсутност окривљеног с места преступа; чињенице, средства одбране којима окривљени доказује своју невиност тврдећи да се у време деликта налазио на неком другом месту, а не на месту преступа:* доказати ~, наћи ~, имати ~. **б.** *изговор, оправдање за неуспели подухват или учињену грешку:* тражити ~ за неуспех.

али̏га̄тор м шп. зоол. *грабљивац из пор. крокодила са кратком њушком, који живи у водама Америке, југоисточне Азије и Мадагаскара, дуг до 5 или 6* m.

али̏га̄торскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на алигаторе:* ~ кожа.

алијà нса ж фр. *савез двеју или више држава.* • **Света** ~ ист. *савез владара Русије, Аустрије и Пруске створен уговором од 1815. године.*

а̂лијас прил. лат. *друкчије, иначе; друкчије речено.*

алијенà ција ж лат. *отуђивање, отуђење, положај или стање човека у коме су производи његовог рада и идеје од њега отуђени.*

алилу́ја узв. *алелуја.*

алимента̀ција ж лат. **1. а.** правн. *законом одређено издржавање деце, брачног друга и др. (на основу судске пресуде); накнада за то издржавање:* давати алиментацију. **б.** фиг. *новчана или друга помоћ установама или појединцима.* **2.** *исхрана, прехрана.*

а̏лиментацио̄нӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на алиментацију.*

алимент̀ирати, -ѐнтӣра̄м несвр. *снабдевати храном, исхрањивати; уопште снабдевати, опскрбљивати.* ■ ~ **се** *снабдевати се, опскрбљивати се.*

алине́ја и **алинѐја** ж лат. *нови став, одељак у тексту, пасус; издвојен ставак параграфа, правног прописа.*

алитера̀ција ж фр. књиж. *стилска фигура која се састоји у узастопном понављању истог сугласника у више речи у стиху.*

а̀лка ж тур. (дат. а̀лци; ген. мн. а̀лкӣ) **1. а.** *беочуг, карика.* **б.** *металана направа у облику беочуга којом се куца о врата, звекир.* **2.** зоол. *врста галеба, њорка.*

а̀лка̄лан, -лна, -о хем. **а.** *који има укус лужине, базан, базичан.* **б.** (одр.) *који садржи неки базни метал:* ~ со.

а̀лка̄лија ж хем. *у мн.: хидроксиди алкалних метала, базне, лужне соли (у јд.: таква со).*

алка̀лӣјскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на алкалије.*

а̀лка̄лијум (а̀лка̄лӣј, -ија) м *в. алкалија.*

алкало̀ӣд, -и́да м хем. *у мн.: биљне органске базе (у јд.: таква база).*

а̀лкица ж *дем. од алка;* уп. алчица.

Алко̀ра̄н, -а́на м *в. Куран.*

а̏лкос м жарг. *в. алкохоличар.*

а̏лкотест м *провера количине алкохола у крви (обично код возача моторних возила).*

а̏лкохол и **а̀лкохол** м **1.** хем. **а.** *у мн.: органска једињења која садрже хидроксилну* (ОН) *групу везану за угљеник (ако он није члан ароматског језгра) (у јд.: такво једињење).* **б.** *безбојна запаљива и испарљива опојна течност која се производи из скробних и шећерних сировина врењем помоћу квасца, етил-алкохол, шпиритус.* **2.** *опојно пиће које садржи алкохол (1), алкохолно пиће (ракија, вино и др.):* уживати ~, вожња под дејством алкохола.

алкохолѝзам, -зма м *претерана, болесна склоност употреби алкохолних пића, зависност од алкохола; хронично тровање алкохолним пићима:* борба против алкохолизма, лечење алкохолизма.

алкохолѝзӣра̄но̄ст, -ости ж *стање онога који је алкохолизиран, онога што је алкохолизирано.*

алкохолизи́рати, -ѝзӣра̄м свр. и несвр. *унети, уносити у нешто алкохол, заситити, засићивати алкохолом.* ■ ~ **се** *ода(ва)ти се уживању алкохола, (за)тровати се алкохолом, опи(ја)ти се.*

алкохо̀лича̄р м *човек који се одао алкохолизму, пијанац, пијаница.*

алкохо̀лича̄рка ж *женска особа алкохоличар.*

алкохо̀лича̄рскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на алкохоличаре:* ~ склоност.

алкохо̀лича̄рски прил. *на алкохоличарски начин, као алкохоличари.*

а̏лкохолнӣ и **а̀лкохолнӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на алкохол:* ~ врење, ~ пиће.

Алкӯра̄н, -а́на м *в. Куран.*

алма̀нах м ар. *повремена публикација, обично годишњак с прилозима (најчешће књижевног или забавног карактера) већег броја аутора.*

алма̀нашкӣ, -ā, -ō *који се односи на алманах.*

алма̀ндӣн, -и́на м мин. *врста драгог камена црвене боје.*

а̏ло и **а̀ло** узв. (вар. хало) енгл. *узвик при успостављању телефонског разговора; уопште узвик при непосредном обраћању некоме: хеј, пази.*

ало̀вит, -а, -о *који је као ала; помаман, лаховит, силовит.*

ало̀вито прил. *као ала; помамно, лаховито, силовито.*

ало̀витӧст, -ости ж *особина онога који је аловит, онога што је аловито.*

ало̀гичан, -чна, -о *у коме нема логике, нелогичан.*

ало̀гично прил. *без логике, нелогично.*

ало̀гичнӧст, -ости ж *особина онога што је алогично, нелогичност.*

ало́ја ж *у мн.: род зељастих или дрвенастих украсних тропских биљака* Aloë *из ф. љиљана* (Liliaceae), *с меснатим листовима (у јд.: биљка из тога рода).*

алока́ција ж лат. **1.** *одређивање места нечега, смештање; дозначавање.* **2.** екон. *добављање и расподела добара, сировина, дефицитарних производа.*

алопѐција ж грч. мед. *опадање косе; ћелавост.*

алотро̀пија ж грч. хем. *својство неких хемијских елемената да се појављују у више облика – алотропских модификација (нпр. угљеник).*

ало̀тропскӣ, -ā, -ō *који се односи на алотропију:* ~ модификација.

ало̀хтӧн, -о́на м грч. *који потиче из некога другог подручја, другог краја, из друге земље (за разлику од аутохтоног).*

алпи́нац, -нца м *војник који служи у јединици обученој за планинско ратовање.*

алпини̏зам, -зма м спорт. *врста спорта, пењање, успињање на високе тешко приступачне планине, планинарство.*

алпи̏нист(а), -ē м (мн. -сти) *онај који се бави алпинизмом, планинар.*

алпини̏стичкӣ, -ā, -ō *који се односи на алпинисте.*

алпи̏нисткиња ж *жена алпиниста.*

а̀лпӣнка ж (обично у мн.) *врста тешке војничке ципеле погодне за пењање на планине.*

а̀лпӣнски, -ā, -ō *који се односи на алпинце.*

а̂лпскӣ, -ā, -ō *који се односи на Алпе, планински масив у средњој Европи:* ~ клима, ~ флора, ~ раса, ~ говедо, ~ биље.

а̏лт м итал. муз. **а.** *дубок женски или дечачки глас.* **б.** *певач, одн. певачица таквог гласа.* **в.** *ознака за инструменте алтовског регистра.*

алтера́ција ж лат. **1.** *промена, измена на горе, погоршање.* **2.** *изопачење, кварење; патворење:* ~ вина, ~ млека. **3.** муз. *хроматско повишење или снижење тона.*

алтери́рати, -ѐрӣра̄м свр. и несвр. **1.** *променити, мењати, преиначи(ва)ти.* **2.** *погорша(ва)ти, изопачи(ва)ти, кривотворити, патворити.*

алтернати́ва ж лат. **1.** *избор између две могућности; једна од двеју могућности, опција:* немати алтернативе, ставити пред алтернативу, одабрати неку алтернативу. **2.** *снаге које се супротстављају владајућој политици, опозиција:* косовска ~. **3.** *други начин изражавања, деловања, поступања различит од устаљеног традиционалног; културне делатности независне од званичних, традиционалних установа:* медицинска ~, уметничка ~; позоришна ~, издавачка ~.

а̏лтернатӣван, -вна, -о *који се односи на алтернативу.* **1.** *који представља другу могућност од дате:* ~ ремење, ~ средства. **2.** *који постоји, који се јавља поред онога што је општеприхваћено, официјелно, академско и сл.:* ~ начин лечења, ~ позориште. • ~ **медицина** *медицина која у лечењу користи методе које не спадају у класичну медицину (нпр. лечење чајевима од лековитих биљака, лечење биоенергијом, макробиотиком, суџестијом, променом начина живота итд.).* ~ **култура** *култура и начин живота који се разликује од грађанске културе.* ~ **уметност** *уметност која се разликује од званичне грађанске уметности, авангардна уметност.* **алтернативни суд** лог. *суд где се суди између две могућности, дисјунктивни суд.*

алтернати́вац, -вца ж **1.** *припадник политичке алтернативе, опозиционар.* **2.** *видар који се бави алтернативном медицином.* **3.** *припадник уметничке или културне алтернативе.*

а̏лтернатӣвно прил. *са могућношћу избора између две опције, могућности, као алтернатива.*

алтернати́вно̄ст, -ости ж *особина онога што је алтернативно, могућност избора између две опције, могућности.*

алтѐрна̄тор м ел. *генератор за наизменичну струју.*

алтерна́ција ж лат. **1.** поз. *наизменичан наступ двају гласова у истој улози.* **2.** лингв. **а.** *промена гласа унутар морфеме (нпр. јунак – јуначина; пазити – пажња).* **б.** *превој вокала (нпр. избрати – избор).*

алтерни́рати, -ѐрнӣра̄м свр. и несвр. **1.** *наизменично наступити, наступати у некој улози.* **2.** *заменити, замењивати, измениши, измењивати (једно с другим).*

а̀лтист(а), -ē м (мн. -сти) *певач који пева алт.*

а̀лтисткиња (àлтистица) ж *певачица која пева алт.*

а̏лтовскӣ, -ā, -ō *који се односи на алт:* ~ регистар.

алтруи̏зам, -зма м итал. *несебичан, човекољубив и пожртвован однос према другима, човекољубље и пожртвованост;* супр. егоизам.

алтру̏ист(а), -ē м (мн. -сти) *човекољубив, несебичан и пожртвован човек, човекољубац;* супр. егоиста.

алтруи̏стичкӣ, -ā, -ō *који се односи на алтруизам и алтруисте, својствен алтруистима, човекољубив, несебичан и пожртвован:* ~ гест.

алтруи̏стички прил. *на алтруистички начин, као алтруиста, несебично, пожртвовано, човекољубиво:* ~ поступити.

алтру̏исткиња ж *женска особа алтруиста.*

а̏лувијӣлан, -лна, -о *који се односи на алувијум, који потиче из алувијума, створен наносом, најлавом, наносан:* ~ раван, ~ тло.

а̀лу̏вијум (àлу̏вӣј, -ија) м лат. геол. *део кварта, најмлађе геолошко доба.*

а̀лу̏вијумскӣ, -ā, -ō *који се односи на алувијум, алувијалан.*

алуди́рати, -у̀дӣра̄м свр. и несвр. лат. *(на)правити алузију, циљати у говору посредно на нешто.*

а̏лузӣван, -вна, -о *који садржи алузију.*

алузи́вно̄ст, -ости ж *особина онога што је алузивно:* ~ нечијих речи.

а̀лу̏зија ж **1.** *посредно указивање на нешто што се изричито не помиње, посредно напомињање нечега, посредан наговештај:* учинити алузију на нешто, прикривена ~, блага ~, осетити алузију. **2.** књиж. *поетска фигура у којој се мисао изриче посредно, обично помоћу познатог израза (нпр. „борба с ветрењачама“, „Сизифов посао“).*

алуминизи́рати, -ӣзӣра̄м свр. и несвр. *превући, превлачити (метале) алуминијумом ради заштите од оксидације.*

алу̀мӣнијум (алу̀мӣнӣј, -ија) м (мн. ø) хем. *хемијски елемент, врло лак метал сребрнастобеле боје* (Al).

алу̀мӣнијумов, -а, -о *који се односи на алуминијум:* ~ оксид, ~ хлорид.

алу̀мӣнијумскӣ, -ā, -ō *који се односи на алуминијум, који је од алуминијума:* ~ легура, ~ фолија, ~ посуђе.

алуни́рати, -алу̀нӣра̄м свр. и несвр. *спустити се, спуштати се васионском летелицом на Месец;* уп. атерирати.

а̏лфа ж **1. а.** *прво слово грчке азбуке (α).* **б.** фиг. *полазна тачка, почетак.* **2.** мат. *ознака за први у низу углова.* • **~ и омега** *почетак и крај; све што је битно, суштина, бит.* **алфа зраци** физ. *корпускуларни зраци α-честица, који настају радиоактивним распадањем.* **алфа честице** физ. *радиоактивна атомска језгра хелијума.*

алфа̀бет, -а (алфа̀бēт, -е́та) м грч. **а.** *сва слова неког писма поређана одређеним редоследом; систем писмених знакова, азбука, абецеда.* **б.** *редослед слова у грчкој азбуци, грчка азбука.*

алфа̀бетнӣ (алфа̀бēтнӣ), -ā, -ō *који се односи на алфабет:* ~ ред, ~ списак.

алфа̀бетскӣ (алфа̀бēтскӣ), -ā, -ō *који се односи на алфабет, алфабетни:* ~ ред.

алфа̀бетски (алфа̀бēтски) прил. *алфабетским редом:* ~ поређати.

алфрѐско прил. итал. слик. (обично у изр. **~ сликано**) *(сликано) посним бојама по свеже омалтерисаном зиду.*

алхѐмија ж ар.-грч. **1.** *средњовековно мистично учење усмерено на тражење „камена мудрости“ за претварање неплеменитих метала у племените и тражење „еликсира живота“ за лечење свих болести и постизање вечите младости.* **2.** разг. *настојање да се докаже оно што је немогуће.*

алхѐмӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на алхемију:* ~ покушај.

алхѐмӣјски прил. *на алхемијски начин:* ~ претворити.

алхѐмичӑр м *онај који се бави алхемијом.*

а̀лчица ж *дем. од алк;* уп. алкица.

а̏љкав, -а, -о **а.** *неуредан, немаран, небрижљив (у одевању или у послу):* ~ жена. **б.** *немарно урађен:* ~ задатак.

а̏љкавац, -а̏вца м пеј. *аљкав, неуредан човек.*

а̏љкавица ж пеј. *аљкава женска особа.*

аљка́вко м пеј. *в.* *аљкавац.*

а̏љкаво прил. *неуредно, немарно:* ~ обучен, ~ написан задатак.

а̏љкавӧст, -ости ж *особина онога који је аљкав, онога што је аљкаво, неуредност, немарност.*

аљка̀вуша ж пеј. *в.* *аљкавица.*

а̑м, а́ма (вар. ха̑м) м (мн. а́мови) мађ. *животињска, најчешће коњска опрема за вучу (нпр. кола, саоница, плуга и др.).*

а̑м *узвик за опонашање халапљивог и сладокусног гутања.*

ама тур. везн. **1.** супротни **а.** *за додавање претходног исказа нечим што је са њим у супротности или нечим што се не очекује: али.* – И она је у њега гледала, ама га се није бојала. **б.** *за ограничење значења претходног исказа.* – Није лепа, ама је добра као хлеб. **2.** *за додавање и појачавање, истицање раније реченог.* – Запевај штогод, ама лепо, старински. Признај ми све, ама баш све. **3.** *у служби речце* **а.** *за истицање слагања, саглашавања са оним што је раније речено.* – Ама, лепо каже наш народ да се без новца не може ни у цркву. **б.** *за изражавање чуђења, изненађења, љутње, нестрпљења и сл.* – Ама, одакле ти то знаш?! Ама, шта имаш ти да се слажеш или не слажеш. Ама, људи, немојте журити! Ама, доста више! **4.** *у прил. служби, за појачавање* **а.** *баш, управо.* – У кући не беше ама никога. Чује добро ама и најтиши шапат. **б.** *бар, барем, макар.* – Ама да се једном сетио да ми понуди помоћ.

ама̀зо̄нка[1] ж грч. **1. а.** мит. *припадница ратничког племена жена које су се бориле на коњима, жена-ратник.* **б.** фиг. *храбра жена; ратоборна жена, мушкобања.* **в.** фиг. *смела јахачица.* **2.** *дупачка хаљина коју носе јахачице.*

ама̀зо̄нка[2] ж зоол. *амазонски папагај (из подручја реке Амазон).*

ама̀зо̄нскӣ, -ā, -ō *који се односи на амазонке*[1]*, својствен амазонкама:* ~ смелост.

ама̀зо̄нски прил. *на амазонски начин, као амазонке:* ~ јахати.

ама́јлија и **ама̀јлија** (хамајлија) ж тур. *запис или други мали предмет који се носи уза се као заштита од зла, несреће, амулет, талисман.*

а̀ма̄л, ама́ла (вар. ха̀ма̄л) м *в. носач (1);* уп. амалин.

ама̀лга̄м, -а́ма м грч. **а.** хем. *легура живе с неким другим металом, која служи за пломбирање зуба:* зубарски ~. **б.** фиг. *мешавина, смеса.*

амалгама́ција ж технол. **а.** *процес издвајања злата и сребра из руда њиховим стапањем у живи.* **б.** *превлачење простих метала племенитим помоћу живе у којој су отопљени племенити метали, амалгамирање.*

амалга̀мисати, -ишēм (амалгами́рати, -а̀мӣрам) свр. и несвр. *(на)правити амалгам; превући, превлачити амалгамом.* ■ **~ се** фиг. *стопити се, стапати се.*

ама̀лга̄мскӣ, -ā, -ō *који се односи на амалгам, који је од амалгама:* ~ пломба.

а̀малин (вар. ха̀малин) м (мн. -али) тур. *носач (1);* уп. амал.

а̀ма̄м (вар. ха̀ма̄м), ама́ма м тур. *јавно парно купатило.*

а̀ма̄мскӣ (вар. ха̀ма̄мскӣ), -ā, -ō *који се односи на амам (хамам):* ~ послуга.

а̀ма̄н, ама́на м тур. **1.** *милост, помиловање, опроштај.* **2.** *вера; задата реч.* – Тако ми амана. **3.** *у служби узвика* **а.** *за преклињање, за тражење милости: милост, заборавља.* – Аман! Помагајте. Аман, има ли кога да види нашу невољу. **б.** *за изражавање раздражености, одушевљења: ај, ах.* – Аман, што је лепа! • **~ заман** разг. *заборавља, пробоју.* – Аман заман, шта то радите?!

ама̀ндма̄н, -а́на м фр. правн. *предлог за измену, допуну или укидање неког правног акта, закона, одн. члана или става закона, који се не уноси у текст него се утврђује и доноси одвојено:* уставни амандмани, предложити ~.

ама̀ндма̄нскӣ, -ā, -ō *који се односи на амандман.*

ама́нет м тур. **а.** *поверавање нечега на чување или извршење, усмени тестамент који се оставља некоме на извршење, чување, завет, порука:* оставити у (на) ~. **б.** *предмет који се даје, оставља у аманет, поверена ствар, залог:* дати ~.

амарѐла ж агр. *врста вишње крупна накисела плода; плод те вишње.*

ама̀тӗр, -е́ра м фр. **а.** *онај који се бави неким послом из љубави и склоности, непрофесионално:* фотограф ~, глумац ~. **б.** спорт. *неплаћени спортиста.* **в.** фиг. разг. *онај који ради нешто нестручно.* – Ти си за мене аматер.

аматеризам, -зма м *аматерски рад, аматерско бављење нечим.*

ама̀тӗрка ж *женска особа аматер.*

ама̀тӗрскӣ, -ā, -ō *који се односи на аматере, непрофесионалан:* ~ посао, ~ клуб, ~ позориште.

ама̀тӗрски прил. *на аматерски начин, као аматер, непрофесионално:* ~ се бавити нечим.

аматѐрство с *аматеризам.*

амбала́жа ж фр. *оно у што се пакује роба, средство, материјал за паковање робе; омот:* лимена ~, картонска ~.

амба̀ла̄жнӣ, -ā, -ō *који се односи на амбалажу:* ~ хартија, ~ материјал.

а̏мба̄р м тур. **1. а.** *дрвена зграда, спремиште за зрнасту храну, житница.* **б.** *сандук за жито и брашно.* **2.** *ограђено место у води за хватање рибе.*

амба̀рић м *дем. од амбар.*

а̏мба̄рскӣ, -ā, -ō *који се односи на амбар:* ~ кров.

амба̀рчић м *дем. од амбар.*

амбаса́да ж фр. **а.** *највише дипломатско представништво неке државе у страној држави.* **б.** *зграда у коју је смештено то представништво:* пријем у амбасади.

амба̀са̄дор м **а.** *дипломатски представник највишег ранга, шеф амбасаде.* **б.** *особа са посебном мисијом:* ~ мира. **в.** фиг. *представник који промовише нешто:* ~ моде, ~ културе. • **путујући ~** *амбасадор који путује из државе у државу ради обављања своје мисије.*

амба̀сāдо̄рка ж *женска особа амбасадор; амбасадорова жена.*

амба́сāдорскӣ, -ā, -ō *који се односи на амбасадоре:* ~ положај, ~ мисија.

амба̀сāдорски прил. *као амбасадор.*

амби- лат. *префиксоид који значи 'дво-, двојако, обострано':* амбигвитет, амбивалентан итд.

амбивалѐнтан, -тна, -о лат. *двојак, подвојен:* ~ личност.

амбивалѐнтно̄ст, -ости ж *особина онога који је амбивалентан, онога што је амбивалентно, двојака вредност.*

амбивалѐнција ж лат. псих. *подвојеност осећања (нпр. истовремени осећај љубави и мржње према некоме).*

амбигвѝтēт, -е́та м фр. **а.** *двосмисленост, неодређеност, подељеност мишљења, схватања.* **б.** *двојакост у развитку, смеру развитка нечега.*

амбѝјент, -нта и -ѐнта м лат. *средина, околина; средина у којој неко живи и ради, окружење.*

а̀мбијентāлнӣ, -ā, -ō *који се односи на амбијент:* ~ одређење, ~ музика.

амбијентѝрати, -ѐнтӣрām свр. и несвр. (некога, нешто) *сместити, смештати на прикладан начин у одређени амбијент, уклопити, уклапати у амбијент, ускладити, усклађивати с амбијентом.*

а̀мбис м грч. *провалија, понор, бездан.*

а̀мбӣција ж лат. *тежња за сопственим уздизањем, истицањем, тежња за постизањем успеха и друштвеног угледа, честољубље, славољубље; упорно настојање за постизањем нечега, прегалаштво, истрајност:* имати велике амбиције, слепа ~, болесна ~.

а̀мбициō̄зан, -зна, -о **а.** *који има амбиције, пун амбиције, славољубив:* ~ човек. **б.** *у коме се испољава, очитује славољубље:* ~ подухват, ~ програм.

а̀мбициō̄зно прил. *са амбицијом:* ~ приступити послу, ~ радити.

амбициō̄зно̄ст, -ости ж *особина онога који је амбициозан.*

а̀мблѐм, -е́ма м фр. **а.** *симболични конвенционални знак, симбол.* **б.** *значка:* спортска ~, страначки ~.

а̀мбра ж тур. **а.** *мирисава сивкаста смоласта излучевина из утробе једне врсте кита, која служи за справљање парфема.* **б.** бот. *сивкаста мирисава смола из америчког амбер-дрвета.*

а̀мбрōзија ж грч. **а.** мит. *храна старих грчких богова која им даје вечиту младост и бесмртност.* **б.** фиг. *изврсно јело које окрепљује.*

амброзѝјанскӣ, -ā, -ō у изр. ~ **певање** *средњовековно католичко певање у северној Италији (названо према миланском бискупу Амброзију).*

амбрò̄зијскӣ, -ā, -ō *божански; божанствен, прекрасан.*

амбулàнта ж фр. *здравствена установа или једно њено одељење за преглед и лечење лакших болесника који не бораве у болници; зграда или просторија у којој се она налази:* ~ опште праксе, теренска ~, хируршка ~.

амбулàнтнӣ (амбулàнтскӣ), -ā, -ō *који се односи на амбуланту:* амбулантна кола, ~ преглед, ~ служба, ~ пацијент.

амбулàнтно (амбулàнтски) прил. *у амбуланти (кад је реч о начину лечења):* лечити се ~, прегледати се ~.

а̀мвōн, -она м грч. *кружно уздигнуто место испред олтара у православној цркви, проповедаоница.*

амéба ж зоол. *најједноставнија једноћелијска праживотиња* Amoeba *из класе* Rhizopoda.

а̀мēбнӣ, -ā, -ō *који се односи на амебу; који изазива амеба:* ~ дизентерија.

амелиора́ција ж лат. **а.** *побољшање, поправљање.* **б.** *в. мелиорација (а).*

а̀мелиорацiōнӣ (амелиора́ци̏јскӣ), -ā, -ō *који се односи на амелиорацију.*

амелиори́рати, -ѝрӣрām и **амелиò̀рисати,** -ишēм свр. и несвр. *побољша(ва)ти, поправити, поправљати квалитет земљишта (исушивањем, наводњавањем и др.).*

а́мēн и **а́мен** узв. *в. амин.*

а́меновати, -нујēм несвр. *в. аминовати.*

аменоре́ја ж грч. мед. *изостајање менструације (за време трудноће, дојења, менопаузе):* физиолошка ~, патолошка ~.

амѐнција ж грч.-лат. *психичка растрганост и сметеност као симптом душевних болести, неких заразних болести и услед исцрпљености.*

Àмер м жарг. *Американац.*

Амѐрика ж **а.** *континент између Атлантског и Тихог океана (заједничко име за Северну, Средњу и Јужну Америку).* **б.** разг. *Сједињене Америчке Државе.* • **Латинска** ~ *земље у Јужној, Средњој и Северној Америци јужно од реке Рио Гранде дел Норте у којима се говори шпански и португалски језик.* **открӣ(ва)ти, пронаћи, проналазити Америку** а) *пронаћи, проналазити нешто ново, значајно.* б) ир. *представити, представљати као новину нешто што је већ добро и одавно познато.*

амерѝкāн, -а́на м *врста грубљег небељеног платна.*

Америка́нац, -нца м **1.** *становник Америке; становник Сједињених Америчких Држава.* **2.** разг. *наш човек повратник из Америке.*

америка́нац, -нца м агр. *врста кукуруза пореклом из Америке.*

американи̏зам, -зма м **1.** *скуп обележја која карактеришу Американце, амерички дух, менталитет, амерички начин живота и мишљења.* **2.** лингв. **а.** *америчке особености енглеског језика, особине америчког енглеског.* **б.** *реч или израз преузет из америчког енглеског.*

американи̏за́ција ж *давање, одн. примање америчког обележја, американизовање.*

американи̏зи́рати, -ѝзӣрām и **америка̀низовати,** -зујēм свр. и несвр. *да(ва)ти (некоме, нечему) америчко обележје, (у)чинити да неко, нешто добије америчко обележје, поамеричити.* ■ ~ **се** *добија(ва)ти, примити, примати америчко обележје, амерички начин живота и мишљења, понашати се као Американац.*

американи̏стика ж **а.** *наука о америчкој варијанти енглеског језика, америчкој књижевности и култури.* **б.** *проучавање изворних језика и културе Америке.*

Америѝка̄нка ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) **1.** *становница Америке, становница Сједињених Америчких Држава.* **2.** разг. *наша жена повратница из Америке.*

америѝка̄нка ж(дат. -ки; ген. мн. -кӣ) **1.** агр. **а.** *врста винове лозе пореклом из Америке.* **б.** *врста јабуке.* **в.** *врста лубенице.* **2.** *врста кошнице америчког типа.*

амѐричкӣ, -ā, -ō *који се односи на Америку, својствен Америци:* ~ народ, ~ филм, ~ глумац, ~ стил живота.

амѐрички прил. **а.** *на амерички начин:* ~ живети. **б.** *са америчким изговором енглеског језика:* говорити ~.

амѐтист м грч. мин. *врста полудрагог камена, обично љубичасте боје.*

амѐтистнӣ, -ā, -ō *који се односи на аметист, који је од аметиста:* ~ камен, ~ прстен.

амила́за ж физиол. *ензим пљувачке који разграђује скроб и шећер у желуцу.*

а̀мӣд, ами́да м **а.** *у мн.: једињења која (у неорганској хемији) настају заменом једног водониковог атома у молекулу амонијака атомом метала (у јд.: такво једињење).* **б.** *у мн.: деривати који (у органској хемији) настају заменом хидроксилне групе у карбоксилној групи амино-групом* (NH_2-*групом*) *(у јд.: такво једињење).*

амила̀лкохол (а̀мӣл-а̀лкохол) м нем. хем. *једнохидроксилни алкохол са 5 угљеникових атома, уљаста течност, главни састојак пијаће.*

а́мин узв. хебр. **1.** *завршна реч у хришћанском и јеврејском богослужењу која значи 'нека тако буде, уистину'.* **2.** (у прил. служби)

свршено, готово; доста: – Тако је и амин. **3.** (у им. служби) м *свршетак, крај:* доћи на ~. • **као ~** *сигурно, заиста, неминовно.*

амѝнати, -ām несвр. *в. аминовати.*

амѝнāш, -а́ша м *онај који све аминује, одобрава.*

аминà̄шица ж *она која све аминује, одобрава.*

амѝнāшкӣ, -ā, -ō *који се односи на аминаше, својствен аминашима.*

амѝнāшки прил. *на аминашки начин, одобравајући све без поговора.*

а́миновати, -нујēм несвр. **а.** *изговарати или певати „амин“, „амен“.* **б.** *одобравати без поговора:* ~ нечију женидбу.

аминокиселѝна ж хем. *у мн.: органске киселине које садрже једну или више амино-група* ($-NH_2$) *(у јд.: таква киселина).*

а̀мнēзија и **амнѐзија** ж грч. мед. *губитак памћења (делимичан или потпун) за одређено време или за одређени садржај:* делимична ~, потпуна ~.

амнѐстија ж грч. правн. *потпуно или делимично ослобођење од извршења изречене казне актом највишег органа власти, помиловање.*

амнестѝрати, -ѐстӣрāм свр. и несвр. *делимично или потпуно ослободити, ослобађати од извршења изречене казне, помиловати.*

а̀мнион м грч. анат. *унутрашњи омотач који образује ембрион виших кичмењака, воденjак.*

а̂мо прил. разг. **а.** *за правац, често у императивној служби: овамо, на ову страну;* супр. тамо. – Дођи амо! **б.** *за место: овде, на овом месту.* – Кад нестане хране амо, доћи ћемо код вас. **в.** *при разврставању, сврставању нечег: овде, у ову групу, врсту и сл.* – Амо спадају и алкохолна пића, кафа и чај. • **амо-тамо, тамо-амо** *час на једну, час на другу страну, овамо-онамо:* ићи тамо-амо. **нема (ту) ни тамо ни амо** *нема изврдавања, околишања.*

а̀мōнијак м хем. *безбојан гас оштрог мириса* (NH_3), *који настаје при распадању азотних органских једињења.*

а̀мōнијаков, -а, -о и **а̀мōнијачнӣ,** -ā, -ō *који се односи на амонијак:* ~ задах.

А̂мор м лат. мит. **1.** *бог љубави код старих Римљана.* **2.** (амор) *у уметности: мало полубожанство у лику крилатог дечака с луком (слично Амору).*

а̀морāл м грч.-лат. *морална исквареност, потпуно одсуство морала, неморал.*

а̀моралан, -лна, -о грч. *који нема морала, који је у супротности с моралом, морално искварен, неморалан, покварен;* супр. моралан: ~ човек, ~ чин.

аморалѝзам, -зма м фил. *гледиште које негира вредност морала.*

аморà̀лист(а), -ē м (мн. -сти) *присталица аморализма.*

а̀моралнo прил. *морално искварено, неморално, покварено:* ~ се понашати.

амора́лнōст, -ости ж *особина онога који је аморалан, морална исквареност, неморалност.*

амортиза́ција ж лат. **1.** екон. **а.** *постепено отписивање одређене суме новца на рачун снижавања вредности имовине због њеног трошења, хабања; новчани износ дохотка, сума која се ставља у посебан фонд (амортизациони фонд) као еквивалент потрошене вредности основних средстава.* **б.** *постепено отплаћивање дуга на рате, отплата дугорочних (инвестиционих) или државних кредита путем ануитета у једнаким ратама:* ~ дуга. **2.** *поништавање, поништење новчаних докумената, меница судским путем:* ~ исправе. **3.** техн. *ублажавање потреса, вибрација на моторним возилима и машинама.*

а̀мортизацио̄нӣ (амортиза́цијскӣ), -ā, -ō *који се односи на амортизацију:* ~ зајам, ~ план, ~ фонд.

амортѝзēр, -ера м техн. *уређај за ублажавање потреса и последица удара код моторних возила и машина:* механички ~.

амо̀ртизовати, -зујēм (амортизи́рати, -ѝзӣрāм) свр. и несвр. **1.** екон. **а.** *отплатити, отплаћивати (зајам, дуг) у ратама:* ~ дуг. **б.** *поништити, поништавати важење менице, вредносног папира и сл. судским путем:* ~ исправу. **в.** *исплатити, исплаћивати обвезнице зајма у вредности на коју су издате.* **2. а.** техн. *ублажити, ублажавати потрес код моторних возила.* **б.** *уопште ублажити, смањити:* ~ ударац. ■ **~се 1.** *би(ва)ти исплаћен (о дугу, зајму и сл.).* **2.** *ублажити се, ублажавати се (нпр. о потресу).*

а̀морфан, -фна, -о грч. **1. а.** мин. *који нема кристалну структуру:* ~ минерал, ~ угљеник. **б.** *који је без одређеног, сталног облика:* ~ маса. **2.** фиг. *идејно неодређен, безидејан, недефинисан.*

а̀морфно прил. *без одређеног облика, безоблично.*

а̀морфнōст, -ости ж **а.** *својство онога што је аморфно, одсуство кристалне структуре; неодређеност, несталност облика, безобличност.* **б.** фиг. *идејна неодређеност, безидејност.*

а̀мпēр, -ера м физ. *јединица за мерење јачине електричне струје (према имену француског физичара Ампера).*

ампера́жа ж физ. *јачина електричне струје неког електричног потрошача изражена у амперима.*

а̀мперметар и **а̀мпермēтар,** -тра м физ. *инструмент за мерење јачине електричне струје.*

а̀мпӣр, -и́ра м фр. **1.** *стил у декоративној и примењеној уметности и архитектури који се развио у Наполеоново доба.* **2.** (у атриб. служби, у полусложеницама) *који је у стилу ампира (1):* ампир-салон, ампир-столица, ампир-хаљина.

а̀мпӣрскӣ, -ā, -ō *који се односи на ампир:* ~ стил, ~ салон.

амплиту́да ж лат. **1.** физ. *највећа удаљеност од равнотежног положаја при њихању (клатна) или таласном кретању (честица).* **2.** фиг. **а.** *распон између двеју крајњих вредности; колебање.* **б.** *пространство, ширина, опсег.*

а̀мпула ж лат. **а.** фарм. *херметички затворена узана бочица с течним леком за убризгавање.* **б.** *трбушаста посудица од стакла, порцулана или глине за мирисе, уља и сл.*

ампута́ција ж лат. **а.** мед. *хируршко, оперативно уклањање неизлечивих делова тела.* **б.** фиг. *одвајање делова од целине.*

ампута́ционскӣ, -ā, -ō *који се односи на ампутацију.*

ампути́рати, -у̀тӣрāм свр. и несвр. **а.** *(из)вршити ампутацију, хируршки одсећи, одсецати:* ~ ногу. **б.** фиг. разг. *уклонити, уклањати, одстранити, одстрањивати оно што је потребно.*

а̀музикāлан, -лна, -о *који нема смисла за музику, који нема слуха;* фиг. *туп, недаровит за нешто.*

амузика́лнōст, -ости ж *одсуство смисла за музику, одсуство слуха.*

амӯлет м лат. *в. амајлија.*

амӯлетскӣ, -ā, -ō *који се односи на амулет.*

а̀мфӣбија ж (а̀мфӣбӣј, -ија м) грч. **1.** зоол. *животиња која живи и на копну и у води, водоземац.* **2.** бот. *билька која расте и на земљи и у води.* **3.** техн. *моторно возило (обично војно) које се може кретати и по сувом и по води.* **4.** фиг. *улизица, ултрон.*

амфѝбијскӣ, -ā, -ō *који се односи на амфибије:* амфибијске животиње, амфибијске биљке, ~ возило.

амфѝбрах м грч. књиж. и лингв. *просложна стопа са средњим дугим, одн. наглашеним слогом између два кратка слога.*

амфѝбрашкӣ, -ā, -ō *који се односи на амфибрах.*

амфиѝксус м зоол. *риболика морска животињица* Amphioxus lanceolatus, *најнижи облик кичмењака, са кордом уместо кичме, копљача.*

амфитеа́тар, -тра м грч. **1.** *отворено, ненаткривено позориште или циркус код старих Грка и Римљана, са кружним и полукружним степенасто постављеним редовима седишта.* **2.** *дворана у облику амфитеатра (1); у полукругу степенасто поређана седишта у дворани (позоришту, слушаоници и сл.).*

а̀мфитеатрāлан, -лна, -о *који има облик амфитеатра:* ~ дворана.

а̏мфитеатра̄лно прил. *у облику амфитеатра:* ~ поређана седишта.

а̏мфора и **а̀мфора** ж грч. *античка глинена посуда, крчаг јајастог облика уска грлића и са две дршке (за жито, вино, уље и др.).*

анабаптѝзам, -зма м грч. ист. *хришћанско религиозно учење, покрет који је заговарао поновно крштење одраслих.*

анабапти̏ст(а), -ē м (мн. -сти) *припадник, следбеник анабаптизма.*

анабаптѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на анабаптисте и анабаптизам.*

анабапти̏сткиња ж *припадница, следбеница анабаптизма.*

анабио́за ж грч. биол. *способност неких биљних и животињских организама да преживе велике хладноће, врућине или суше са минималном животном активношћу и да у одговарајућим повољним условима поново оживе (нпр. зимски сан код животиња или прикривени живот семена код биљака).*

ана̀грам м грч. *реч добијена премештањем слова или слогова друге речи или читањем обрнутим редом, преметаљка (нпр. рад – дар, Дара – Рада):* саставити ~.

ана̀грамнӣ и **ана̀грамскӣ,** -ā, -ō *који се односи на анаграм:* ~ загонетка.

ана̀кӧнда ж зоол. *огромна водена тропска змија неотровница* Eunectes murinus *из пор.* Boidae.

анакрон- *в. анахрон-.*

аналгѐзија ж грч. мед. *неосетљивост на бол при потпуној свести проузрокована обољењем или употребом аналгетика.*

аналгѐтик м мед. *средство за ублажавање бола.*

ана̀лгетскӣ, -ā, -ō *који се односи на аналгезију и аналгетике:* ~ средство.

ана́ли м мн. лат. *списи у којима се догађаји излажу хронолошким редом, летописи.*

анали́за ж грч. **а.** *научни метод проучавања рашчлањивањем целине;* супр. синтеза. **б.** хем. *скуп операција којима се испитује од чега се нека смеса или једињење састоји* (квалитативна ~) *или у којој сразмери садржи поједине састојке* (квантитативна ~). **в.** *свестрано разматрање:* ~ књижевног дела, ~ ликова. • **математичка ~** мат. *део математике који се бави израчунавањем бесконачно малих величина.* **спектрална ~** хем. *скуп поступака за одређивање састава неке материје помоћу спектра светлости коју материја емитује или апсорбује.*

анали̏за̄тор м **1.** *онај који анализира, који примењује анализу, аналитичар.* **2. а.** *инструмент, уређај за анализу:* спектрални ~. **б.** физ. *призма за испитивање поларизоване светлости.*

анали̏за̄торскӣ, -ā, -ō *који је склон анализирању:* ~ способност, ~ дар.

анали̏за̄торски прил. *са даром за анализирање.*

анализи́рати, -и̏зӣрām (ана̀лизовати, -зујēм) свр. и несвр. *(из)вршити анализу, проучити, проучавати подробно, детаљним рашчлањивањем:* ~ књижевно дело.

ана̀лист(а), -ē м (мн. -сти) *писац анала, летописац.*

анали̏стика ж *рад на писању анала, летописа.*

анали̏стичкӣ, -ā, -ō *који се односи на аналистику и аналисте.*

анали̏тика ж (дат. -ици) **а.** *наука о анализи сазнања.* **б.** мат. *део геометрије који проучава геометријске облике помоћу алгебре и математичке анализе.*

анали̏тичан, -чна, -о *в. анали̏тичкӣ (1).*

анали̏тичā̄р м *онај који се служи методом анализе; онај који је склон аналитичком расуђивању.*

анали̏тичкӣ, -ā, -ō **1. а.** *који се служи анализом, који се заснива на анализи:* ~ суд, ~ метода. **б.** *који показује склоност за анализу:* ~ дух. **2.** *који се односи на аналитику:* ~ геометрија, ~ хемија.

анали̏тички прил. *на аналитички начин, са склоношћу за анализу:* ~ испитати.

анали̏тичнӧст, -ости ж *особина онога који је аналитичан, онога што је аналитично.* **а.** *способност провођења анализе.* **б.** *прожетост анализом:* ~ текста, ~ става.

а̀на̄лнӣ, -ā, -ō лат. анат. *који се односи на анус, чмар, чмарни:* ~ отвор.

а̀на̄лно прил. *путем чмара, преко чмара:* ~ општити.

ана̀логан, -гна, -о *који има сличности са нечим другим, сличан; одговарајући, подударан:* ~ облик.

аналогизи́рати, -и̏зӣрām (ана̀логисати, -ишēм) свр. и несвр. *извести, изводити аналогије, објаснити, објашњавати аналогијом.*

ана̀логија ж грч. **а.** *сличност, сродност; подударност.* **б.** лингв. *прилагођавање језичких (граматичких) облика, обично ређих према чешћима (нпр.* пењати се *место* пети се *према* пењем се *и сл.*, жњети *место* жети *према* жњем *и сл.).*

ана̀логијскӣ, -ā, -ō *в. аналошки.*

ана̀логно прил. *на аналоган начин, слично, подударно:* ~ томе, ~ поступити.

ана̀логнӧст, -ости ж *својство онога што је аналогно.*

ана̀лошкӣ, -ā, -ō *који се односи на аналогију, који се заснива на аналогији:* ~ облик.

ана̀лошки прил. *на аналошки начин, по аналогији:* ~ поступити.

аналфа̀бет, -а и **аналфа̀бēт,** -е́та м (мн. -ти м), **аналфа̀бета** и **аналфабе́та** м (мн. -те ж) грч. разг. **а.** *неписмена особа.* **б.** фиг. *нестручно лице, незналица, нестручњак.*

аналфабети̏зам, -зма м *неписменост;* фиг. *нестручност.*

аналфа̀беткиња и **аналфа̀бēткиња** ж *жена аналфабета.*

аналфа̀бетскӣ и **аналфа̀бēтскӣ,** -ā, -ō *који се односи на аналфабете:* ~ течај.

аналфа̀бетски и **аналфа̀бēтски** прил. *на аналфабетски начин, као аналфабета; незналачки:* ~ написати.

анамне́за ж грч. мед. *подаци о ранијем здравственом стању болесника и околностима које су претходиле датом стању; историја болести.*

анамнѐстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на анамнезу:* анамнестички подаци.

а̀нанас м бот. *тропска биљка* Ananas sativus, *која има сочне, меснате плодове пријатног укуса и мириса; плод те биљке.*

а̀нанасов, -а, -о *који се односи на ананас, који је од ананаса:* ~ сок.

анархи̏зам, -зма м **1.** пол. *покрет који сматра да је друштвени развитак условљен апсолутном слободом личности и зато негира историјски значај и улогу државе и политичких установа.* **2.** *анархија, безвлашће; самовоља.*

ана̀рхија ж грч. **1.** *одсуство утврђеног поретка и свакој управљања, безвлашће; разузданост, самовоља; неред, хаос (у друштву).* **2.** фиг. *стихијност у остваривању нечега, одсуство организованости, дезорганизованости, потпуни неред, хаотичности и непоштовање икаквих правила.*

ана̀рхист(а), -ē м (мн. -сти) *присталица, следбеник анархизма.*

анархѝстичкӣ, -ā, -ō (анархѝстичан, -чна, -о) *који се односи на анархизам и анархисте.*

анархѝстички прил. *на анархистички начин, као анархисти.*

ана̀рхисткиња ж *жена анархиста.*

ана̀рхичан, -а, -о *својствен анархији, хаотичан, неорганизован, несређен; недисциплинован.*

ана̀рхично прил. *на анархичан начин, хаотично, неорганизовано, несређено; недисциплиновано.*

ана̀рхичнӧст, -ости ж *својство и стање онога што је анархично, хаотичности, неорганизованост, несређеност; безвлашће, анархија.*

анархо- *префиксоид са значењем 'анархични'*: анархолиберализам, анархосиндикализам и др.

анархолибѐрал, -а́ла м *заговорник, присталица анархолиберализма.*

анархолиберали̏зам, -зма м пол. *тенденције и схватања да друштво треба да се развија спонтано, без интервенција организованих политичких снага (као вид супротстављања (једно)партијској владавини).*

анархолиберали̏стичкӣ, -ā, -ō *који се односи на анархолиберализам и анархолиберале.*

анархосиндикали̏зам, -зма м пол. *малограђанска струја у радничком покрету настала под утицајем анархизма крајем XIX и почетком XX века која сматра да радничка класа може извршити социјалну револуцију економском борбом синдиката (без политичких организација).*

анархосиндика̀лист(а), -ē м (мн. -сти) *присталица анархосиндикализма.*

анархосиндикали̏стичкӣ, -ā, -ō *који се односи на анархосиндикалисте и анархосиндикализам:* ~ покрет.

ана̀сӧн, -о́на м бот. *в. анис.*

ана̀тема ж грч. **а.** *искључење из верске заједнице; проклетство јеретика које изриче црква искључењем из верске заједнице:* бацити анатему. **б.** фиг. *клетва, оштра осуда, укор.* • **~га било** *проклет био.*

анатѐмисати, -ишēм (анатемизи́рати, -и̏зӣрām) свр. и несвр. *искључи(ва)ти из црквене заједнице, бацити, бацати анатему, проклети, проклињати;* фиг. разг. *оштро осудити, осуђивати; проглásити, проглашавати непожељним, неподобним.*

ана̀темнӣк и **ана̀темњāк** м **1.** *нечастива сила, зао дух, ђаво.* **2.** *онај који је заслужио анатему, проклетник; зао човек, неваљалац.*

ана̀том м *онај који се бави анатомијом.*

анатомизи́рати, -и̏зӣрām свр. и несвр. *детаљно, подробно анализирати, рашчланити, рашчлањивати до детаља.*

анатòмија ж **1.** *наука о грађи живих организама:* ~ човека. **2.** фиг. *детаљна анализа, рашчлањивање.*

ана̀томскӣ, -ā, -ō *који се односи на анатомију:* ~ структура, ~ опис, ~ атлас.

ана̀томски прил. *са становишта анатомије:* ~ испитати.

ана̀фора ж грч. књиж. *понављање истих речи на почетку узастопних стихова.*

ана̀форскӣ, -ā, -ō *који се односи на анафору:* ~ почетак.

анахрони̏зам, -зма м грч. **1.** *оно што није у духу времена, што је застарело, преживело.* **2.** *грешка у хронологији догађаја, смештање ствари и догађаја у неодговарајуће, погрешно време.*

анахрòничан, -чна, -о *који није у духу времена, преживео, застарео.*

анахрòнично прил. *у нескладу са савременим стањем, преживело, застарело.*

а̏национа̀лан, -лна, -о *који нема националног осећања, ненационалан; који је без народности, без националног обележја.*

анациона̀лнӧст, -ости ж (анационали̏зам, -зма м) *својство оног који је анационалан, оног што је анационално.*

анга̀жӣр- *в. ангажов-.*

анга̀жмāн, -а́на м фр. **1.** *запослење, намештење (глумаца, певача и сл.) на одређено време по уговору.* **2.** *ангажовање, учешће у некој делатности, активности, прихватање неке обавезе, задужења:* ~ писца. **3.** воj. *узимање учешћа у борби.* **4.** *улагање капитала, инвестиција.*

а̀нгажова̄но прил. *узимајући активно учешће у некој акцији.*

а̀нгажова̄нӧст, -ости ж *стање оног који је ангажован.*

а̀нгажовати, -жујēм свр. и несвр. **1.** *примити, примати, узети, узимати у службу под уговором, запослити, запошљавати:* ~ глумца. **2.** *покренути, покретати на неку активност, задоби(ја)ти за нешто.* **3.** *увући, увлачити у обавезу, обавез(ив)ати.* **4.** воj. *употребити, употребљавати у борби:* ~ војску. **5.** *уложити, улагати, употребити, употребљавати за неку сврху:* ~ средства, ~ новац, ~ капитал. **6.** *обузети, обузимати, заокупити, заокупљивати, (за)интересовати:* ~ чула, ~ пажњу. **7.** *поз(и)вати у игру даму.* ■ **~ се а.** *заузети се, заузимати се, заложити се, залагати се око нечега:* ~ се у предузећу. **б.** *(у)мешати се, узети, узимати учешћа у некој акцији:* ~ се у борби.

ангѐлика ж *в. анђелика.*

а̀нгӣн, -и́на м (мн. ø) лат. *врста густог памучног платна за јастуке, инлет.*

ангѝна ж лат. мед. *запаљење крајника; запаљење ждрела и грла.* • **~ пекторис** *тешко срчано обољење са нападима болова у пределу срца услед оштећења коронарних крвних судова.*

ангиолòгија ж грч. *наука о крвним судовима.*

англи̏зам, -зма м *в. англицизам.*

англизи́рати, и̏зӣрām (а̀нглизовати, -зујēм) свр. и несвр. *наметнути, наметати енглески језик, народност и културу другим народима (по)енглезити, поенглезивати.* ■ **~ се** *доби(ја)ти енглеско обележје, поенглези(ва)ти се.*

англика́нац, -нца (англи̏кāн, -а́на) м *припадник англиканске цркве.*

англи̏кāнскӣ, -ā, -ō у изр. **~ црква** *енглеска државна протестантска црква.*

англика́нство с *државна протестантска религија у Енглеској.*

а̀нглист(а), -ē м (мн. -сти) *стручњак који се бави англистиком.*

англи̏стика ж *наука о енглеском језику, књижевности и култури.*

англи̏стичкӣ, -ā, -ō *који се односи на англистику и англисте:* ~ катедра, англистичке студије.

а̀нглисткиња ж *жена англиста.*

англицѝзам, -зма м лингв. *особеност енглеског језика, реч или израз преузет из енглеског језика.*

англо- *префиксоид са значењем 'енглески'*: англо-амерички савез, Англоамериканци, Англосаси итд.

Англоамерика́нац, -нца м **1.** *Американац енглеског порекла.* **2.** (Англо-американци мн.) *Енглези и Американци узети заједно.*

англоамѐричкӣ, -ā, -ō *који се односи на Англоамериканце.*

а̀нгло-амѐричкӣ, -ā, -ō *који се односи на Англо-американце.*

англòман, -а и **англòмāн,** -а́на м *онај који воли, цени и уздиже све што је енглеско.*

англомàнија ж лат.-грч. *претерано уздизање свега што је енглеско.*

англòмāнскӣ, -ā, -ō *који се односи на англомане.*

Англосаксо́нац, -нца (Англòсас, -а) м **1.** *у мн.: шири назив за Енглезе и припаднике оних народа чији прецигпотичу из Британије и чији је матерњи језик енглески (у јд.: припадник тих народа).* **2.** *у мн.: германска племена која су у V и VI веку продрла у Британију (у јд.: припадник тих племена).*

англосàксӧнскӣ (англòсаскӣ, -ā, -ō) *који се односи на Англосаксонце, одн. Англосасе:* ~ језик, ~ књижевност.

англòфил, -а и **англòфӣл,** -и́ла м лат.-грч. *пријатељ Енглеза и љубитељ свега што је енглеско.*

англòфӣлскӣ, -ā, -ō *који се односи на англофиле.*

англофи́лство с *уздизање, обожавање свега што је енглеско.*

англòфоб, -а и **англòфōб,** -о́ба м лат.-грч. *човек који мрзи Енглезе и све што је енглеско.*

англофòбија ж *непријатељско расположење према Енглезима и свему што је енглеско.*

англòфōпскӣ, -ā, -ō *који се односи на англофобе.*

ангóра ж **1.** (мн. ø) *свиласта вуна од анīорске козе; тканина од те вуне; крзно анīорскоī зеца; тканина од длака тоī а крзна.* **2.** *īасмина животиња са свиленкастом меком длаком: анīорска мачка; анīорска коза; анīорски зец.* **3.** (у полусложеницама, у атриб. служби) *анīорски:* ангора-мачка, ангора-кунић.

àнгōрка ж *анīорска мачка.*

àнгōрскӣ, -ā, -ō *који се односи на Анīору (īрад у Малој Азији), који је īореклом из Анīоре:* ~ коза, ~ мачка, ~ зец; ~ тканина, ~ вуна.

àнгрō прил. фр. трг. *на велико, у великим количинама (кад је реч о тīовини):* куповати ~, продавати ~. • **лагати на ~** разг. *īретерано лаīати.*

àнгстрем м физ. *јединица за дужину светлосних таласа* (Å), *једнака десетомилионитом делу милиметра.*

андалȕзит, -и́та м мин. *полудраīи камен велике тврдоће (īриродни силикат алуминијума).*

андàнте прил. итал. муз. **а.** *ознака за умерено брз темīо.* **б.** (у им. служби) м (ретко у мн. с) *став у музичкој комīозицији који се изводи тим темīом.*

àндерграунд и **андергрàунд** м енгл. *алтернативни īокрет у умеīности, књижевности, музици, стилу живота и сл. настао средином XX века на Западу и уīерен īротив власти.*

андрàгог м *стручњак који се бави андраīогијом.*

андрагòгија ж грч. *наука која се бави одгајем и образовањем одраслих људи, īедагогија одраслих људи.*

андрàгошкӣ (андрагòгијскӣ), -ā, -ō *који се односи на андраīогију и андраīоге.*

андрàгошки (андрагòгијски) прил. *са становишта андраīогије.*

àндрāк м перс. *ђаво, враī.* • **ког(а) андрака** разг. *(у љутњи) зашто, због чеīа.*

андро- грч. *īрефиксоид који значи 'човечји, људски, мушки'*: андрогамија, андрологија, андрофобија итд.

андрогенéза ж грч. биол. *развитак јајне ћелије активиране сīермијем без суделовања женскоī нуклеуса.*

андрòгӣн, -и́на м грч. *двоīолна особа, хермафродит.*

андрогѝнија ж **а.** анат. и зоол. *двоīолност, хермафродитизам.* **б.** бот. *īојава мушких и женских цветова заједно.*

андрòлог м *научник који се бави андрологијом.*

андролòгија ж грч. *наука која се бави сīречавањем īрераноī старења, особито код мушкараца.*

Андромéда ж астр. *северно сазвежђе īознато īо сīиралној маīлини, īалаксији.*

андрофòбија ж грч. *болесни страх од мушкараца.*

андроцèфāл, -а́ла м грч. *животиња с људском īлавом (сфинīа и сл.).*

анђéлак, -лка и **анђѐлић,** -а м *дем. и хип. од анђео.*

анђѐлскӣ и **âнђелскӣ,** -ā, -ō *в. анђеòскӣ.*

анђѐлски и **âнђелски** прил. *в. анђеòски.*

анђѐлчић, -а м, **анђéлче** и **анђѐлче,** -ета с *дем. и хип. од анђео.*

âнђео, -ела м грч. **а.** *у хришћанској релиīији наīриродно бестелесно крилато небеско биће у људском облику; чувар, избавитељ.* **б.** фиг. *безазлена, невина љуīка особа; оличење љуīкости, доброте и узвишености.* • **~ чувар** 1) *в. анђео (а).* 2) разг. *онај који īревише бди над неким.* – Она је Марков анђео чувар.

анђеòскӣ и **âнђеоскӣ,** -ā, -ō *који се односи на анђеле, својствен анђелима:* ~ лице, ~ поглед.

анђеòски и **âнђеоски** прил. *на анђелски начин, као анђео:* ~ изгледати, ~ гледати.

анђеòче, -ета с *в. анђелче.*

анегдóта и **анегдòта** ж грч. *кратка, духовита, забавна īричица о неком занимљивом доīађају, обично из живота неке знамените личности.*

анегдòтист(а), -ē м (мн. -сти) *в. анеīдотичар.*

анегдòтица и **анегдóтица** ж *дем. од анеīдота.*

анегдòтичан, -чна, -о *који је у духу анеīдоте, као у анеīдоти.*

анегдòтичāр м *онај који īрича или īише анеīдоте.*

анегдòтичнōст, -ости ж *својство оноīа што је анеīдотично.*

анèгдōтскӣ и **анèгдотскӣ** (анèгдотнӣ), -ā, -ō *који се односи на анеīдоту, карактеристичан за анеīдоту.*

анèгдōтски и **анèгдотски** (анèгдотно) прил. *у анеīдотском стилу.*

а нèкмоли веснички израз *в. а камоли.*

àнекс м лат. *īосебан додатак, īрилоī уз какав īравни документ (уīовор, закон, уредбу и сл.):* ~ уговора.

анèксија ж фр. *насилно īрипајање, присвајање територије једне државе од стране друīе државе:* ~ Босне и Херцеговине.

àнексиōнӣ (анèксијскӣ), -ā, -ō *који се односи на анексију:* ~ криза.

анексионѝзам, -зма м лат. *īолитика īрисвајања туђих територија.*

анексиòнист(а), -ē м (мн. -сти) *īристалица анексионизма, анексије.*

анексионѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на анексионисте и анексионизам, својствен анексионистима:* ~ тежња.

анекти́рати, -èктӣрām свр. и несвр. *(из)вршити анексију, насилно īрисвојити, īрисвајати туђу територију.*

анèмија ж грч. **а.** мед. *обољење услед смањеноī броја еритроцита и смањене количине хемоглобина у крви, малокрвност, слабокрвност.* **б.** фиг. *недостатак волеīа, млитавост, мртвило.*

анèмичан, -чна, -о **а.** *који болује од анемије, малокрван; блед.* **б.** фиг. *неизразит, слаб, безизражајан:* ~ поезија.

анèмичāр м *онај који болује од анемије.*

анèмично прил. **а.** *са знацима анемије, малокрвно; бледо:* изгледати ~. **б.** фиг. *млитаво; слабо, неизразито.*

анèмичнōст, -ости ж *стање оноīа који је анемичан, малокрвност, слабокрвност; особина оноīа што је анемично.*

анемо- грч. *īрефиксоид који значи 'ветрени, ветро-'*: анемометар, анемостат.

àнемомēтар и **àнемометар,** -тра м грч. *справа за мерење брзине и јачине ветра, ветромер.*

анемòстат м грч. *справа за īроветравање īросторија.*

анестèзија ж грч. мед. *īотīуна или делимична неосетљивост орīанизма изазвана оштећењем нервноī система или īрименом анестетика (у хирурīији); изазивање овакве неосетљивости анестетицима īред хируршке захвате, наркоза:* локална ~, општа (тотална) ~.

анестезиòлог м *лекар сīецијалиста за анестезију.*

анестезиолòгија ж īрана медицине која се бави извођењем анестезије болесника īред операцију.

анестезиòлошкӣ, -ā, -ō *који се односи на анестезиологе и анестезиологију:* ~ скуп.

анестезиòлошки прил. *анестезиолошком методом; са становишта анестезиологије.*

анестези́рати, -èзӣрām свр. и несвр. *(из)вршити, извести, изводити анестезију (у)чинити неосетљивим īрема боловима.*

анестѐтик м мед. *средство, лек за ублажавање или одстрањивање бола:* локални ~.

анестѐтичкӣ (анестѐтичнӣ), -ā, -ō *који изазива анестезију:* ~ средство.

анестѐтички прил. *као анестетик:* деловати ~.

анѝлӣн, -и́на м нем. хем. *безбојна уљаста течност која се уīотребљава за īроизводњу боја и лекова.*

анѝлӣнскӣ, -ā, -ō *који се односи на анилин:* ~ боје.

а̀нимáлан, -лна, -о лат. *који пошиче од животиња; својствен животињама, животињски, чулан, путен:* ~ храна; ~ нагон, ~ задовољство.

анималѝзам, -зма м **1.** *животињски нагони, животињски поступци; претерана чулност, путеност без емоција (својствена животињама).* **2.** *обожавање, култ животиња код примитивних народа.*

анимàлист(а), -ē м (мн. -сти) *уметник који слика или ваја животиње.*

анималѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на анималисте.*

анималѝстички прил. *на анималистички начин, у анималистичком стилу.*

анимàлисткиња ж *жена анималиста.*

а̀нимáлно прил. *као животиња, животињски; чулно, путено.*

анимáлнōст, -ости ж *особина онога што је анимално, животињска својства, животињска природа, склоност ономе што је животињско; чулност, путеност.*

а̀нимáтнӣ, -ā, -ō у изр.: **аниматне именице** лингв. *именице које означавају бића.*

анимáто прил. итал. муз. *ознака темпа: живо, ватрено, заносно.*

анѝмáтор м лат. **1.** *онај који подстиче на нешто, покретач; онај који анимира, одушевљава некога за културне, забавне и сл. делатности:* ~ културе. **2.** филм. *цртач почетних и завршних покрета у цртаном филму.*

анѝмáторскӣ, -ā, -ō *који се односи на аниматоре.*

анимáција ж лат. **1.** *подстрекавање, подстицање, одушевљавање (некога) за неку делатност (културну, забавну и сл.).* **2.** *захватити аниматора у цртаном филму.*

анимѝзам, -зма м лат. **а.** *примитивно веровање да све у природи (животиње, биљке, предмети) има душу.* **б.** *идеалистичко схватање да је душа основ свега материјалног.*

анѝмӣрāнӣ, -ā, -ō у изр. ~ **филм** *цртани или луткарски филм снимљен анимирањем, „оживљавањем“ цртежа или лутака.*

анимúрати, -ѝмӣрām свр. и несвр. **а.** *одушевити, одушевљавати (за нешто), подстаћи, подстицати (на нешто):* ~ масе. **б.** *забавити, забављати, развеселити, увеселљавати:* ~ слушаоце.

анѝмӣр-дáма ж *жена запослена у бару која забавља госте наводећи их на што већи трошак.*

анѝмист(а), -ē м (мн. -сти) *присталица анимизма.*

анимѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на анимизам и анимисте:* ~ схватање.

а̀нимōзан, -зна, -о лат. *рђаво, негативно, непријатељски расположен према некоме, нечему.*

анимозѝтēт, -éта м лат. *негативно, непријатељско расположење према некоме или нечему; мржња, огорчење, анимозност.*

анимóзнōст, -ости ж *душевно стање онога који је анимозан; непријатељство, мржња, огорчење.*

а̀нис м лат. бот. *једногодишња биљка* Pimpinela anisum *из ф. штитарки* (Umbellifèrae), *чији се ароматични плодови користе као зачин и у медицини.*

а̀нјōн, -óна м физ. *негативно наелектрисани јон који се креће према аноди.*

а̀нкер м нем. *котва, сидро.*

анкѐта ж фр. *истраживање, испитивање, прикупљање мишљења од већег броја лица ради сазнавања њихових ставова о неком актуелном питању.*

анкѐтāр, -ára м **1.** *онај који врши, спроводи анкету.* **2.** *учесник у анкети, испитаник.*

анкетѝрати, -ѐтӣрām свр. и несвр. *(из)вршити, спровести, спроводити анкету, испит(ив)ати, истражи(ва)ти путем анкете.*

а̀нкетнӣ, -ā, -ō *који се односи на анкету:* ~ комисија, ~ листић.

а̀нксиōзан, -зна, -о лат. *дубоко узнемирен; обузет великом, тајном стрепњом:* ~ стање; ~ болесник.

анксиóзнōст, -ости ж псих. *стање онога који је анксиозан, болесно осећање страха, стрепње.*

а̀нласер м нем. *електрични уређај за стављање у покрет мотора, мали електромотор који се напаја струјом из акумулатора, стартер.*

анóда ж грч. физ. *позитивна електрода;* супр. катода.

а̀нōднӣ, -ā, -ō *који се односи на аноду:* ~ батерија.

аномàлија и **анòмāлија** ж грч. *одступање од нормалног, од правила, законитости, неправилност.*

а̀нонӣман и **анòниман,** -мна, -о грч. *који је без потписа аутора, непотписан; непознат, безимен:* ~ писмо; ~ сликар.

анони́мац, -мца м *анонимна особа, анонимус (2).*

а̀нонӣмно и **анòнимно** прил. *без потписа, непотписано; непознато, безимено.*

анони́мнōст, -ости ж *својство онога који је анониман, онога што је анонимно:* сачувати ~.

анòнимус м грч. **1.** *аутор (некога дела, писма и сл.) који скрива своје име, непознати аутор.* **2.** *особа која нема име, углед, репутацију у јавности, у јавности непозната особа.*

анòнса ж фр. *оглас у новинама.*

анонси́рати, -òнсӣрām свр. и несвр. *огласити, оглашавати у новинама.*

анòргáнскӣ и **а̀норгáнскӣ,** -ā, -ō грч. *који се односи на неживу природу, неорганski:* ~ хемија.

анорѐксија ж мед. *губитак апетита, безразложни страх од једења који доводи до великог, често и фаталног губитка телесне тежине.*

анорѐксичāр м *особа оболела од анорексије.*

анорѐксичāрка *женска особа оболела од анорексије.*

ансàмбл м фр. **1.** *уметничка извођачка група, састав, група (плумаца, музичара, плесача).* **2.** *женски комплет, хаљина (сукња или панталоне) и капут од исте тканине и сл.:* ~ за плажу.

антагонѝзам, -зма м грч. *узајамна нетрпељивост, непријатељство; супарништво; непомирљива супротност, опречност идеја:* ~ радничке класе и буржоазије, изазвати нечији ~.

антагòнист(а), -ē м (мн. -сти) *противник, непријатељ; супарник, такмац.*

антагонѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на антагонизам и антагонисте, непријатељски; супарнички:* ~ однос.

антагонѝстички прил. *са антагонизмом, непријатељски, супарнички.*

антàнта ж фр. *споразум, савез између држава.* • **Велика** ~ ист. *савез Енглеске, Русије и Француске за време I светског рата.* **Мала** ~ ист. *савез бивше Краљевине Југославије, Румуније и Чехословачке између I и II светског рата.*

Антàрктик м грч. *област око Јужног пола.*

антàрктичкӣ, -ā, -ō *који се односи на Антарктик, који припада Антарктику:* ~ континент, ~ клима.

антедатúрати, -àтӣрām свр. и несвр. лат. *в. антидатирати.*

антéна ж лат. **1.** физ. *направа, жичани проводник за одашиљање и примање електромагнетних таласа:* телевизијска ~, предајна ~, пријемна ~, собна ~, сателитска ~. **2.** зоол. *чланковити покретни изданак, пипак на глави чланконожаца, тицало.*

а̀нтēнскӣ, -ā, -ō *који се односи на антену.*

анти- грч. *префикс који означава супротност или непријатељски став према ономе што значи основна реч, 'против-':* антидржавни, антифашистички, антитуберкулозни итд.

антиалкохолѝзам, -зма м *покрет против уживања алкохолних пића, трезвењачки покрет.*

антиалкохо̀лича̄р м *противник уживања алкохолних пића, трезвењак.*

антиалкохо̀лича̄рка ж *женска особа антиалкохоличар.*

антиалкохо̀лича̄рскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на антиалкохоличаре:* ~ пропаганда, ~ покрет.

а̏нтиалкохо̄лнӣ и **антиа̀лкохо̄лнӣ,** -а̄, -о̄ *који је намењен борби против уживања алкохолних пића:* ~ диспанзер, ~ клиника.

а̏нтибеби- *први део полусложеница који значи против зачећа, против трудноће:* антибеби-пилуле, антибеби-средство.

антибио̀грам м грч. мед. *приказ осетљивости микроба – узрочника неке болести на деловање појединих антибиотика.*

антибио̀тик м грч. фарм. *у мн.: материје биолошког порекла које настају као продукт метаболизма нижих организама (плесни, бактерија) и спречавају развој микроорганизама или их уништавају, ефикасни лекови против заразних болести (у јд.: такав лек).*

антибио̀тичкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на антибиотике:* ~ средство, ~ дејство.

антибио̀тички прил. *као антибиотик, са својствима антибиотика:* деловати ~.

антибирòкратскӣ, -а̄, -о̄ *који је усмерен против бирократије:* ~ борба.

антиблòковскӣ, -а̄, -о̄ пол. *који је усмерен против политичких блокова, противблоковски:* ~ политика.

антивла́дин, -а, -о *који је уперен против владе:* антивладине демонстрације.

антидати́рати, -а̀ти́ра̄м свр. и несвр. лат. *ставити, стављати ранији датум (уместо правог).*

антидемòкрат(а), -ē м (мн. -ти м и -те ж) *онај који се бори и делује против демократије.*

антидемокра̀тичан, -чна, -о *који је усмерен против демократичности.*

антидемокра̀тично̄ст, -ости ж *особина онога који је антидемократичан, онога што је антидемократично.*

антидемòкратскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на антидемократе.*

антидемòкратски прил. *као антидемократа, на антидемократски начин:* деловати ~.

антидепрèсӣв, -и́ва м мед. *средство за лечење депресије.*

антидетòна̄тор м *средство за спречавање прераних експлозија у моторима са унутрашњим сагоревањем.*

антидијабѐтик м мед. *средство за лечење шећерне болести.*

антидòпинг м (обично у изр. ~ **контрола**) *контрола допинга код спортиста.*

антидра́ма ж *драма која нема класичне елементе драме.*

антидр̏жа̄внӣ, -а̄, -о̄ *који је усмерен против државе, противдржавни:* ~ елеменат.

антиимперијали̏зам, -зма м *политички покрет и борба против империјализма.*

антиинтелектуали̏зам, -зма м **1.** пол. *борба против утицаја интелектуалаца у друштву и политици.* **2.** *ставови, идеологија противна интелектуализму.*

антиинтелектуа́лство *в. антиинтелектуализам.*

а̏нтиинфлато̄ран, -рна, -о *који сузбија инфлацију:* ~ политика.

а̏нтиинфлацио̄нӣ (антиинфла̀цӣјскӣ), -а̄, -о̄ *в. антиинфлаторан:* ~ програм.

а̀нтика ж (дат. -ици; мн. ø) лат. **1.** *култура и уметност старих Грка и Римљана; старо грчко-римско доба; припадати антици, потицати из антике.* **2. а.** *старински предмет уметничке вредности.* **б.** *редак примерак, реткост, раритет.*

а̏нтиканцеро̄зан, -зна, -о *који делује против канцера, рака:* ~ средство.

а̏нтиканцеро̄зно прил. *делујући против канцера, рака, спречавајући рак или умањујући опасност од рака:* деловати ~.

а̀нтиква ж лат. *усправно штампано латинско писмо једноставних равних и заобљених црта.*

анти̏ква̄р, -а́ра м лат. **а.** *трговац антиквитетима, старинама, старинар.* **б.** *љубитељ и скупљач антиквитета; проучавалац антиквитета.*

антикварѝја̄т, -а́та м *антикварница.*

а̏нтиква̄рнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на старине; редак и цењен; стари, старински, који потиче из древне прошлости (о предметима).*

анти̏ква̄рница ж *трговина старим, ретким књигама; трговина антиквитетима, старинама уопште, старинарница.*

а̏нтиква̄рно прил. *путем антикварске продаје, као антиквитет:* набавити књигу ~.

анти̏ква̄рскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на антиквере:* ~ посао, ~ трговина.

антиква́рство с *антикварски посао, сакупљање и чување старина; трговина старинама; проучавање старина.*

антиквѝтē̄т, -е́та м *старински уметнички предмет, старина;* уп. антика (2): трговина антиквитетима, сакупљач антиквитета.

антиклерика́лац, -лца м *присталица антиклерикализма.*

антиклерикали̏зам, -зма м *покрет против надмоћи цркве и свештенства.*

антиклина́ла ж грч. геол. *испупчени уздигнути део набора, боре на слојевима Земљине коре;* супр. синклинала.

а̀нтикнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на антику, старински:* ~ намештај.

антикоа̀гуланс м грч-лат. мед. *средство за спречавање згрушавања крви.*

антикомуни̏зам, -зма м пол. *политичка активност усмерена на оповргавање и осporавање комунистичке идеологије.*

антикому̀нист(а), -ē м (мн. -сти) *присталица, следбеник антикомунизма.*

антикомуни̏стичкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на антикомунисте и антикомунизам:* ~ покрет, ~ идеологија.

а̀нтикрист м *в. антихрист.*

антилибѐра̄л, -а́ла м *следбеник, присталица антилиберализма.*

антили̏бера̄лан, -лна, -о *који се односи на антилиберале, својствен антилиберализма.*

антилиберали̏зам, -зма м пол. *политичка активност оријентисана против либерала.*

антилогарѝтам, -тма м мат. *математичка операција обрнута од логаритма.*

анти̏лоп м (мн. ø) *кожа од антилопе; врста мекане коже за обућу и одећу.*

антило́па и **антило̀па** ж грч. зоол. *тропска животиња витких ногу из пор. шупљорогих преживара; у мн.: низ потпородица шупљорогих двопајкара преживара* Antilopinae *(у јд.: шупљорогi преживар из те породице).*

антило́пин и **антило̀пин,** -а, -о *који припада антилопи, који се односи на антилопу.*

антима̀терија ж грч.-лат. физ. *облик материје чији су атоми састављени од античестица.*

анти̏мо̄н, -она м (мн. ø) лат. мин. *хемијски елемената* (Sb), *сребрнастосиви крути метал који се добија из антимонита.*

антимо̀нӣт, -и́та м (мн. ø) мин. *минерал оловносиве боје, сулфид антимона, главна антимонова руда.*

антимо́нов, -а, -о и **анти̏мо̄нскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на антимон:* ~ руда.

антинеурàлгик м грч. фарм. *у мн.: лекови против главобоље, зубобоље и неуралгија (у јд.: такав лек).*

антинеурàлгичан, -чна, -о *који се односи на антинеуралгике.*

антинòмија ж грч. *противречност између два закона или два закључка изведена из подједнако веродостојних премиса.*

антинуклеáрац, -рца м *члан покрета против употребе нуклеарног оружја.*

антиоксѝданс м лат. *хемијска материја која се додаје лако покварљивим производима ради спречавања или успоравања оксидације; материја (витамин А, С, Е, селен, цинк и др.) која својим биохемијским дејством у ћелијама човека успорава старење, блокира стварање тумора, рака и битно утиче на одржавање имунитета.*

àнтипāпа м грч.-лат. *папа који није признат од службене цркве.*

антипаралèла ж *зрак паралелан неком другом са супротним смером.*

антипàсāт, -а́та м *ветар који дува у тропској области од екватора према половима.*

антипàсāтнӣ, -ā, -ō *који се односи на антипасат.*

антипàтија ж грч. *осећање одвратности према некоме или нечему, одвратност, одбојност;* супр. симпатија.

антипàтичан, -чна, -о *који изазива антипатију, одвратан, мрзак;* супр. симпатичан: бити ~ некоме.

антипàтично прил. *одвратно, мрско:* деловати ~.

антипàтичнōст, -ости ж *својство онога који је антипатичан, онога што је антипатично, одвратност, одбојност.*

антипиретик м грч. фарм. *у мн.: лекови за снижавање повишене телесне температуре (у јд.: такав лек).*

антипѝрӣн, -и́на м фарм. *лек у облику прашка против врућице, реуматизма, мигрене и сл. болести.*

антѝпōд, -о́да м грч. **1.** геогр. **а.** *у мн.: становници супротних тачака Земљине кугле (у јд.: такав становник).* **б.** *у мн.: супротне тачке, одн. географски објекти на Земљиној површини (у јд.: таква тачка, географски објекат).* **2.** фиг. *у мн.: људи супротних схватања и карактерних особина, противници, супарници (у јд.: противник, супарник):* политички антиподи.

антѝпōдан, -дна, -о *сасвим супротан, опречан.*

àнтирелигиōзан, -зна, -о *који је против религије, противверски.*

антиреумàтскӣ, -ā, -ō *који делује против реуме:* ~ препарат.

антирòмāн, -а́на м *роман који одступа од конвенционалне форме романа.*

àнтисвēт јек. **àнтисвијет** м фил. *хипотетички свет који би требало да се састоји од антиматерије.*

антисèмӣт, -и́та и **антисèмит,** -а м (антисеми́та и антисèмита м (мн. ж)) *непријатељ Јевреја (Семита) и свега што је јеврејско.*

антисемитѝзам, -зма м *непријатељски став, нетрпељивост, мржња према Јеврејима (Семитима).*

антисèмӣтскӣ и **антисèмитскӣ,** -ā, -ō *који се односи на антисемите и антисемитизам, својствен антисемитима.*

àнтисепса ж грч. мед. *уништавање заразних клица на површини тела хемијским средствима (антисептицима).*

антисèптик м фарм. *у мн.: хемијска средства за уништавање заразних клица (у јд.: такво средство).*

антисèптичан, -чна, -о *који спречава размножавање заразних клица:* ~ средство.

антисèптичкӣ, -ā, -ō *који се односи на антисептике, антисептичан:* ~ средство.

àнтисоцијàлан, -лна, -о *који је у супротности са законима друштвеног реда, који је против општег добра; несоцијалан, недруштвен.*

антисоцијалѝзам, -зма м *политички покрет и борба усмерена против социјализма.*

антисоцијалѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на антисоцијализам:* ~ покрет.

àнтисоцијàлно прил. *против друштва, против општег друштвеног добра; несоцијално, недруштвено:* поступати ~.

антисоцијáлнōст, -ости ж *својство онога који је антисоцијалан, онога што је антисоцијално, несоцијалност, недруштвеност.*

антитàлен(а)т, -нта м разг. *онај који је без талента за нешто, неталентован, необдарен човек:* ~ за музику, ~ за шах.

антитеáтар, -тра м *савремено позориште које негира конвенционалне драмске облике, позориште апсурда.*

антитéза и **антѝтеза** ж грч. **1. а.** *потпуна супротност, противречност, опречност.* **б.** *негација неке тезе, супротна тврдња.* **в.** фил. *други ступањ од трију ступњева (теза – антитеза – синтеза) у Хегеловој идеалистичкој дијалектици.* **2.** стил. *употреба два супротна појма или фигуре ради постизања изразитости.* • **словенска ~** стил. *поетска фигура која се састоји из три дела: питања, негативног одговора на то питање и правог одговора.*

àнтитēло јек. **àнтитијело** с *у мн.: одбрамбене беланчевине које се стварају у телу као одбрана од болести (у јд.: таква беланчевина).*

антитòксӣн, -и́на м грч. мед. *противотров који се ствара у организму под дејством токсина да би неутралисао њихово штетно дејство.*

антитòксичан, -чна, -о и **антитòксичкӣ,** -ā, -ō *који делује као антитоксин:* ~ дејство.

àнтитуберкулōзнӣ, -ā, -ō *намењен сузбијању и лечењу туберкулозе:* ~ диспанзер.

антифашѝзам, -зма м пол. *широки демократски покрет против фашизма.*

антифàшист(а), -ē м (мн. -сти) *борац против фашизма, противник фашизма.*

антифашѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на антифашизам и антифашисте:* ~ организација, ~ покрет.

антифашѝстички прил. *против фашизма:* деловати ~.

антифàшисткиња ж *жена антифашиста.*

антифеминѝзам, -зма м *покрет усмерен против феминизма.*

антифемѝнист(а), -ē м (-сти) *присталица антифеминизма, мушки шовиниста, женомрзац.*

антифеминѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на антифеминисте и антифеминизам.*

антифѐрмент м биохем. *средство против ферментизације.*

àнтифрīз м грч.-енгл. техн. *хемијска средства која се додају расхладној води за моторе да би се снизила њена тачка мржњења и спречило залеђивање мотора.*

антихѐрōј, -ója м *онај који својим изгледом и особинама представља супротност нашој уобичајеној представи о хероју (обично у књижевности и на филму).*

àнтихрист м **а.** *по хришћанском учењу велики противник Христа који ће се појавити пре Судњег дана; ђаво, сотона.* **б.** фиг. *непријатељ, противник цркве, безбожник.* **в.** фиг. *неваљало дете; претерано живахно, немирно дете.*

антихуманѝстичкӣ, -ā, -ō *који је против хуманизма.*

антицѝклōн, -óна м (антициклóна ж) грч. мет. *подручје високог ваздушног притиска у атмосфери.*

антицѝклōнскӣ, -ā, -ō *који се односи на антициклон, антициклону.*

àнтиципатѝван, -вна, -о *који се врши унапред, пре времена, превремен, прерано.*

àнтиципатѝвно прил. *унапред, пре времена, превремено.*

антиципати́вно̄ст, -ости ж *својство оног што је антиципативно, превременост.*

антицип|а́ција ж лат. **1.** *примање, узимање нечега унапред, предујам, аконтација.* **2.** фил. *стварање суда о нечем унапред, сазнање независно од искуства, претпоставка; предвиђање.*

антицип|и́рати, -и̏пӣрам свр. и несвр. **1.** *узети, узимати, примити, примати унапред, предујмити, предузимати.* **2.** *створити, стварати представу, суд о нечему унапред, претпоставити, претпостављати; сазна(ва)ти независно од искуства, предвидети, предвиђати.*

античѐстица ж физ. *субатомска честица која постоји само пролазно при творби парова или при радиоактивном распаду.*

а̀нтичкӣ, -ā, -ō *који се односи на антику, који потиче из антике, стари, старогрчки или староримски:* ~ доба, ~ култура, ~ филозофија, ~ уметност, ~ свет.

а̀нтички прил. *на антички начин.*

антолòгија ж грч. *збирка одабраних, најчешће краћих књижевних дела, обично већег броја аутора:* ~ песама.

антолòгијскӣ, ā, -ō **а.** *који се односи на антологију:* ~ песма. **б.** фиг. *који се узима као узор, одабран, изванредан:* ~ пример.

антолòгичā̄р м *састављач антологије.*

антолòгичā̄рскӣ, -ā, -ō *који се односи на антологичаре.*

антòним м грч. лингв. *реч супротног значења према другој речи (нпр. лаж – истина, добро – зло).*

антонӣмија ж лингв. *својство неких речи супротног значења, јављање антонима.*

антòнимскӣ, -ā, -ō *који се односи на антониме.*

антономà̀зија ж грч. књиж. *употреба општег појма место имена (нпр. „син божји“ за Исуса Христа), властитог имена место општег појма (нпр. „мецена“ за добротвора) или давање назива некоме лицу према његовој истакнутој особини (нпр. „свемогући“ за „бога“).*

а̀нтракс м грч. мед. *црни пришт, прострел.*

антрàцӣт, -и́та м (мн. ø) грч. *врло тврд, сјајан камени угаљ са највећом калоричном вредношћу.*

антрà̀цӣтскӣ, -ā, -ō *који се односи на антрацит.*

а̀нтрē, -ѐа м фр. *мало предсобље, предворје.*

антропо- грч. *префиксоид који значи да се нешто односи на човека, човеко-, људо-:* антропологија, антропогеографија, антропометрија.

антропобиòлог м *научник који се бави антропобиологијом.*

антропобиолòгија ж грч. *део биологије који проучава живот човека.*

антропобиòлошкӣ, -ā, -ō *који се односи на антропобиологију и антропобиологе.*

антропогенéза ж грч. *део антропологије који проучава развитак људског организма.*

антропогенѐтика и **антропогѐнија** ж грч. *наука о постанку човека, о његовом развитку и постанку људских раса.*

антропогеòграф м *научник који се бави антропогеографијом.*

антропогеогрà̀фија ж *грана географије која проучава међусобне односе људског друштва и природне, географске средине.*

антропогеòграфскӣ, -ā, -ō *који се односи на антропогеографију и антропогеографе.*

антропозòик м грч. геол. *ново раздобље у историји развитка Земље када се јавља човек.*

антропòзоф м *присталица антропозофије.*

антропозòфија ж грч. *религиозно-мистично учење по коме се суштина света и човека не може сазнати науком већ натчулним опажањем, интуицијом.*

антропòзофскӣ, -ā, -ō *који се односи на антропозофију и антропозофе.*

антропòӣд, -и́да м зоол. *у мн.: породица усконосих мајмуна који су по многоме чему слични човеку, човеколики мајмуни* Pongidae *(у јд.: мајмун из те породице).*

антропòӣдан, -дна, -о *сличан човеку, човеколик:* антропоидни мајмуни.

антропòлог м *научник који се бави антропологијом.*

антрополòгија ж грч. *наука о човеку, његовом развоју, људским расама и др.*

антропòлошкӣ, -ā, -ō *који се односи на антропологију и антропологе.*

антропòлошки прил. *са становишта антропологије.*

антропомòрфан, -фна, -о грч. *сличан човеку, човеколик.*

антропоморфѝзам, -зма м грч. **а.** *придавање људских особина или понашања божанствима, животињама или биљкама.* **б.** *приказивање божанстава или природних појава у људском лику.*

антропòним м грч. лингв. *властито име као предмет научног изучавања.*

антропонӣмија ж лингв. *наука о људским именима.*

антропòнимскӣ, -ā, -ō *који се односи на антропониме и антропонимију.*

антропòфāг, -а́га м грч. *људождер.*

антропофà̀гија ж грч. *људождерство, канибализам.*

антропоцентрѝзам, -зма м грч.-лат. фил. *учење по коме је човек средиште и сврха света.*

антропоцѐнтрист(а), -ē м (мн. -сти) *присталица антропоцентризма.*

антропоцѐнтричан, -чна, -о (антропоцѐнтричкӣ, -ā, -ō) *који се односи на антропоцентризам:* ~ гледиште, ~ теорија.

антропоцѐнтричнō̄ст, -ости ж *својство онога што је антропоцентрично.*

ануѝтēт, -е́та м лат. *редовна, годишња или полугодишња отплата дуга заједно с каматом).*

анула́ција ж лат. *анулирање, поништавање, обеснажење.*

анули́рати, -у̀лӣрам свр. и несвр. *поништити, поништавати, огласити, оглашавати неважећим (нпр. закон), обеснажи(ва)ти:* ~ уговор.

а́нус м лат. анат. *завршетак дебелог црева, чмар.*

а̀нфас прил. фр. *гледано спреда, с лица:* фотографисати ~.

ао узв. **а.** *за дивљење, чуђење и сл., ах.* – Ао, дивне девојке. **б.** *за срџбу, бес, вајкање и сл.* – Ао, лопов један. **в.** *за тугу, бол: јао, куку.* – Ао мени до бога милога! Ао, ала то боли!

а̀орист м грч. лингв. *прост лични глаголски облик, глаголско време којим се означава радња извршена у време саопштавања о њој или у неком одређеном тренутку у прошлости (нпр. „дођох“, „пођоше“).*

а̀ористнӣ, -ā, -ō *који се односи на аорист:* ~ облик, ~ наставак.

а̀о̄рта ж грч. анат. *главна артерија крвотока, која води крв из леве срчане коморе и разноси је по органима тела.*

а̀о̄ртнӣ, -ā, -ō *који се односи на аорту.*

аох узв. *в. ао.*

а̀п *узвик за подражавање звука који се чује при брзом хватању (залогаја и сл.) устима.*

апагòгија ж грч. лог. *доказивање помоћу побијања, обарања супротне тврдње.*

апагòгичкӣ, -ā, -ō *посредан, индиректан:* ~ доказ.

апана́жа ж фр. **а.** *новчана примања, годишња плата коју чланови владарске (краљевске) породице примају од државе.* **б.** *новац којим породица помаже своје чланове; новчани износ који неко добија за издржавање (на основу уговора или пресуде):* добити апанажу.

апа̀рāт, -а́та м лат. **1.** техн. *сложена справа или уређај за обављање неке радне операције:* телефонски ~, рендгенски ~, електрични ~, ~ за дијализу. **2.** анат. *скуп телесних органа који имају заједничку функцију, тракт:* ~ за варење, пробавни ~, дисајни ~. **3.** *целокупно особље и средства неке организације ангажовани на извршењу одређеног задатка:* државни ~, судски ~, чиновнички ~, административни ~, полицијски ~, партијски ~. **4.** *подаци, цитати, белешке и др. у научном тексту на које се позива аутор:* научни ~.

апарату́ра ж нем. **1.** техн. *скуп апарата који сачињавају једно постројење.* **2.** фиг. *сви делови, систем једне организације:* државна ~.

апара̀тчик м рус. (обично пеј. и презр.) *професионални политички радник из апарата комунистичке партије, с типичним начином деловања и понашања.*

а̀партан, -тна, -о свр. *нарочит, особит, посебан; изузетан.*

а̀партно прил. *нарочито, особито, изузетно.*

а̀партно̄ст, -ости ж *својство онога што је апартно, особитост; изузетност.*

апа̀ртма̄н, -а́на м фр. **а.** *комфоран, отмен стан од више просторија.* **б.** *више хотелских просторија које чине једну стамбену целину.*

апа̀ртма̄нскӣ, -ā, -ō *који се односи на апартман:* насеље апартманског типа.

а̀партхе̄јд м енгл. пол. *политика расне сегрегације и дискриминације.*

апа̀тија ж грч. *безвољност, равнодушност, отупелост, утученост, поштештеност.*

апа̀тичан, -чна, -о *безвољан, равнодушан, поштештен, утучен.*

апа̀тично прил. *безвољно, равнодушно, поштештено, утучено:* ~ деловати.

апа̀тично̄ст, -ости ж *стање и особина онога који је апатичан, безвољност, равнодушност; поштештеност, утученост.*

а̀па-тра̀па прил. разг. *алкаво, неуредно; трапаво:* изгледати ~, носити се ~; ићи ~.

а̀па̄ш, -а́ша м фр. *мангуп, пробисвет; варалица; разбојник.*

а̀па̄шкӣ, -ā, -ō *који се односи на апаше, својствен апашима.*

а̀па̄шки прил. *на апашки начин, као апаши.*

а̀пел м фр. **1. а.** *позив који се упућује с посебним захтевом и молбом.* **б.** фиг. *позивање на нешто (нпр. на нечију савест).* **2.** правн. *в. апелација (1).* **3.** вој. *збор; трубни знак за збор.*

апѐлант м лат. правн. *лице које се жали или обраћа вишем суду или вишој власти.*

апѐла̄т, -а́та м правн. *жалба вишем суду против одлуке нижег суда.*

а̀пелатӣв м лат. лингв. *општа, заједничка именица.*

а̀пелати́внӣ, -ā, -ō *који се односи на апелатив(е).*

апела́ција ж лат. правн. **1.** *жалба вишем, другостепеном суду на пресуду првостепеног суда, призив.* **2.** *виши, другостепени суд коме се улаже апелација (1).* **3.** *в. апел (1).*

а̀пелациṓнӣ, -ā, -ō *који се односи на апелацију:* ~ суд, ~ судија.

а̀пеловати, -лујēм (апели́рати, -ѐли́рām) свр. и несвр. **1. а.** (на некога) *обратити се, обраћати се некоме с неким захтевом, молбом.* **б.** (на нешто) *позив(и)ати се на нешто, полагати на нешто:* на нечију савест, љубав и сл. **2.** правн. *уложити, улагати жалбу вишем суду на пресуду нижег суда.*

апѐндикс м лат. **1.** анат. **а.** *закржљали део дебелог црева који се наставља на слепо црево, црвуљак.* **б.** *привезак на разним органима (нпр. на јетри).* **2.** *додатак, допуна на крају неке књиге или документа.*

апендицѝтис и **апендици́тис** м лат. мед. *запаљење слепог црева.*

аперѝтӣв, -и́ва м фр. *алкохолно пиће које се обично узима пре јела ради подстицања апетита.*

а̀перкат м енгл. спорт. *ударац у боксу одоздо навише, обично у браду.*

а̀перцептӣван, -вна, -о *који се односи на аперцепцију:* ~ представа, ~ сазнање.

а̀перцептӣвно прил. *помоћу аперцепције, свесним опажањем:* сазнавати ~.

аперцѐпција ж псих. *свесно опажање, активно схватање психичких садржаја, одн. сопствених утисака (на основу ранијих представа).*

аперципи́рати, -ѝпӣрām свр. и несвр. нем. *усвојити, усвајати путем аперцепције; схватити, схватати, спознa(ва)ти.*

апѐтӣт, -и́та м фр. *жеља, прохтев за јелом, тек;* фиг. *прохтев, жеља, жудња за нечим:* јести с апетитом, добити ~, имати ~, добар ~, слаб ~, изгубити ~. • **отворити ~** *изазвати жељу, вољу за нечим.*

апѐтӣтан, -тна, -о *који изазива апетит; примамљив.*

аплàзија ж грч. мед. *потпун или делимичан застој у развитку неког телесног органа или целог тела.*

аплауди́рати, -ѝдӣрām свр. и несвр. *пљескањем одобрити, одобравати (нешто) или поздравити, поздрављати (некога), (за)пљескати у знак одобравања, допадања или поздрављања.*

апла̀уз м лат. *пљескање у знак одобравања или поздрављања; пљесак.*

а̀пликатӣван, -вна, -о *применљив, употребљив; подесан, прикладан, погодан.*

апликату́ра ж лат. муз. *правилан положај прстију при свирању, прстомет, прсторед.*

апликáција ж лат. **1.** *примена, употреба (нпр. закона, правила).* **2.** *пришивање или налепљивање украса на материјал друге врсте (нпр. чипке на тканину, коже на дрво); такав украс.* **3.** *наношење боје, житке масе и сл. на нешто:* ~ помаде на **лице**. **4.** *врста компјутерског програма.*

а̀пликациṓнӣ, -ā, -ō *који се односи на апликацију:* ~ метод.

аплици́рати, -ѝцӣрām свр. и несвр. **1.** *применити, примењивати; употребити, употребљавати.* **2.** *приши(ва)ти, прилепити, прилепљивати (украс на материју друге врсте).* **3.** *нанети, наносити (боју, житку масу и сл.) на нешто.*

апога̀мија ж грч. зоол. *бесполно размножавање, размножавање без оплођавања код најнижих једноћелијских животиња.*

аподѝктичан, -чна, -о и **аподѝктичкӣ,** -ā, -ō грч. **а.** *неоспоран, непобитан, апсолутан.* **б.** *безуслован, нужан.*

аподѝктички и **аподѝктично** прил. **а.** *неоспорно, непобитно, апсолутно.* **б.** *безусловно, нужно.*

аподѝктичнṓст, -ости ж *својство онога што је аподиктично, неоспорност, непобитност; безусловност, нужност.*

апо̀ēн, -е́на м фр. фин. **а.** *износ на који гласи и у ком се емитује новчаница или вредносни папир:* новчаница у апоенима од 100 динара. **б.** *износ за потпуно измирење дуга.*

а̀позитӣв м лат. лингв. *придев или придевска синтагма као одредба већ исказаног појма (нпр. Дечак, срећан због поклона...).*

а̀позитӣвнӣ, -ā, -ō *који се односи на апозитив:* ~ одредба.

а̀позитӣвно прил. *као апозитив, у служби апозитива:* ~ употребљен придев.

апози́ција ж лат. лингв. *именичка одредба већ исказаног појма, реч или синтагма која се додаје најчешће именици да се ближе одреди оно што она значи (нпр. Београд, главни град наше земље).*

апози́цӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на апозицију:* ~ одредба.

апози́цӣјски прил. *као апозиција, у служби апозиције:* ~ употребљена именица.

апокалѝпсa ж грч. **1.** *откровење, откриће, објава; пророчанство, визија.* **2. а.** (Апокалипса) *Откровење св. Јована Богослова,*

последња књига Новог завета, у којој се пророчке крај света и долазак Антихриста. **б.** разг. *последњи дани човечанства, смак, пропаст света.*

апокали̏птичан, -чна, -о и **апокали̏птичкӣ,** -ā, -ō *који се односи на апокалипсу (Апокалипсу); загонетан, тајанствен; кобан, злокобан; катастрофалан:* ~ коњаник, ~ неман; ~ време.

апокали̏птично и **апокали̏птички** прил. *као у Апокалипси; кобно, катастрофално.*

апо̀копа и **апоко̀па** ж грч. лингв. *скраћивање речи изостављањем једног или више гласова на крају речи.*

апо̀криф м грч. **а.** *спис библијске садржине који црква не признаје, неканонски спис.* **б.** *лажан, подметнут спис.*

апо̀крифнӣ (апо̀крифскӣ), -ā, -ō *који се односи на апокриф, неканонски; лажан:* ~ спис, ~ књижевност.

аполити̏зам и **аполитицѝзам,** -зма м *равнодушност према политици, политичка пасивност, аполитичност.*

аполи̏тичан, -чна, -о и **аполи̏тичкӣ,** -ā, -ō **а.** *који нема политичког убеђења, који нема интереса за политику, равнодушан према политици, незаинтересован за политику.* **б.** *који није у вези с политиком, лишен политичких обележја:* ~ скуп, ~ манифестација, ~ текст.

аполи̏тично и **аполи̏тички** прил. *без интереса за политику, равнодушно према политици.*

аполи̏тичнӧст, -ости ж *својство онога који је аполитичан, равнодушан однос према политици.*

аполо̀гēт, -е́та м и **апологе́та,** -ē м (мн. ж) *бранилац хришћанства од нехришћанског учења;* фиг. *ревносни, ватрени бранилац, заступник неког учења, идеје и сл.*

апологѐтика ж грч. *грана теологије чији је циљ одбрана хришћанског учења;* фиг. *одбрана неког учења, назора.*

апологѐтичā̄р м *в. апологет.*

апологѐтичкӣ, -ā, -ō *који се односи на апологетику.*

аполо̀гетскӣ, -ā, -ō *који се односи на апологете.*

аполо̀гија ж грч. *писмена или усмена одбрана неког дела, учења, става, идеје или особе; похвала неког учења или личности.*

аполо̀гијскӣ, -ā, -ō *који се односи на апологију.*

Апо̀лōн, -о́на м **а.** мит. *старогрчки бог сунца, лепоте, поезије и музике; покровитељ, заштитник уметности.* **б.** фиг. *симбол мушке младалачке лепоте.*

апо̀лōнскӣ, -ā, -ō *који се односи на Аполона, својствен Аполону:* ~ лепота.

апоплѐксија ж лат. мед. *излив крви у мозак, можданa кап.*

апоплѐктичā̄р м *онај који је имао апоплексију.*

апоплѐктичкӣ и **апоплѐктичнӣ,** -ā, -ō *који се односи на апоплексију, изазван апоплексијом:* ~ удар.

апоста̀зија ж грч. *отпадништво од вере, неког учења или идеје.*

апо̀стат(а), -ē м (мн. -ти м и -те ж) грч. *отпадник од вере, неког учења или идеје.*

а̀постериōран, -рна, -о лог. *створен, стечен на основу искуства;* супр. априоран: ~ суд, ~ закон.

апостериṑри прил. лат. *на основу искуства;* супр. априори.

апостериṑрнōст, -ости ж *својство онога што је апостериорно.*

а̀постол и **а̀постол** м грч. **1.** *по Библији – Христов ученик.* **2.** фиг. *проповедник, следбеник, поборник неког учења, идеје и сл.* **3.** црквено *богослужбена књига која садржи дела апостола.*

апосто̀лāт, -а́та м **а.** *служба апостола.* **б.** *в. апостолство (а).*

апосто̀лица и **а̀постолица** ж *женска особа апостол (2).*

а̀посто̄лка и **а̀посто̄лка** ж **1.** *в. апостолица.* **2.** (обично у мн.) *врста лаких отворених сандала са везицама, сличних обући апостола.*

а̀посто̀ловати и **а̀постоловати,** -лӯјēм несвр. *вршити мисију апостола, ширити, проповедати неке идеје.*

а̀постолскӣ и **а̀постолскӣ,** -ā, -ō *који се односи на апостоле, својствен апостолима:* ~ служба, ~ мисија, ~ пожртвовање.

а̀постолски и **а̀постолски** прил. на *апостолски начин, као апостоли; ревносно; пожртвовано.*

а̀постолство и **апосто̀лство** с **а.** *проповедање нових идеја, апостолска мисија.* **б.** *в. апостолат (а).*

а̀построф и **апо̀строф** м грч. лингв. *знак (') за обележавање изостављеног гласа.*

апостро́фа ж грч. стил. *стилска фигура у којој се говорник обраћа неприсутнима као да су присутни или стварима као да су жива бића.*

апострофи́рати, -о̀фӣрā̄м свр. и несвр. **1.** *ставити, стављати апостроф.* **2.** *ословити, ословљавати неког, обратити се, обраћати се некоме непосредно.* **3.** *посебно нагласити, наглашавати, истаћи, истицати нешто.*

апоте́ка ж грч. *здравствена установа у којој се припремају, чувају и продају лекови, лекарна; ормарић у коме се држе лекови:* кућна ~, приручна ~.

апотѐкā̄р, -а́ра м *магистар фармације, стручно лице које справља и издаје лекове, фармацеут.*

апотека́рев и **апотека́ров,** -а, -о *који припада апотекару.*

апотека̀рица и **апотѐкā̄рка** ж **1.** *женска особа апотекар.* **2.** *апотекарева жена.*

апотѐкā̄рскӣ, -ā, -ō *који се односи на апотекаре и апотеку:* ~ понуда, ~ установа. • **ставити, стављати на апотекарску вагу** *бити ситничав, цепидлачити.*

апотѐкā̄рски прил. *на апотекарски начин:* мерити ~ тачно.

апотека́рство с **1.** *служба апотекара, апотекарски позив.* **2.** *наука о лековима, фармација.*

апотео́за ж грч. **1.** *код старих Грка и Римљана одавање божанских почасти императору или хероју.* **2.** фиг. *величање, уздизање, обожавање неког или нечега.* **3.** *свечана, завршна масовна позоришна слика, призор у коме се прославља домовина, народ, неки херој и др.*

апотѐōзнӣ, -ā, -ō *који се односи на апотеозу:* ~ призор.

апофо̀нија ж грч. лингв. *самогласничке алтернације (замењивање једног самогласника другим) у корену речи, превој вокала (нпр. „брати – берем", „врети – извирати – извор", „тећи – ток").*

апресија́ција ж лат. екон. **1.** *пораст вредности потраживања;* супр. депресијација. **2.** *пораст девизног курса дате валуте изражен у јединицама друге валуте:* ~ валуте.

апрѐтēр, -е́ра м *радник текстилне струке који врши апретуру.*

апрети́рати, -ѐтӣрā̄м свр. и несвр. *нарочитим поступком да(ва)ти неком материјалу (кожи, тканини и сл.) лепши изглед:* ~ папир, ~ кожу.

апрету́ра ж фр. **а.** *завршни, финални поступак којим се неком материјалу (кожи, тканини и сл.) даје лепши изглед (сјај, глаткоћа и др.).* **б.** *оно чиме је неки материјал апретиран.* **в.** *лепши изглед материјала постигнут апретирањем:* изгубити апретуру.

а̀прӣл, -и́ла м лат. *четврти месец у години;* уп. травањ.

а̀прилилӣ шаљ. *узвик, узречица којом се пропраћају шаљиве обмане које се чине 1. априла.*

а̀прӣлскӣ, -ā, -ō *који се односи на април:* ~ шала.

а̀приōран, -рна, -о лат. *који претходи искуству и који је независан од њега, преискуствен;* супр. апостериоран.

априо́ри прил. лат. *в. априорно.*

априорѝзам, -зма м лат. фил. *идеалистичко схватање да извесни елементи сазнања постоје пре и независно од искуства.*

априорѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на априоризам.*

а̀приōрно прил. *независно од искуства, преискуствено.*

априо́рно̄ст, -ости ж *својство оногā што је априорно.*

апровиза́ција ж лат. *орīанизовано рационално снабдевање становништва животним намирницама у тешким условима (рата, оскудице и др.); орīанизација за рационално снабдевање становништва животним намирницама.*

а̀провизацио̄нӣ, -ā, -ō *који се односи на апровизацију:* ~ фонд.

апровизи́рати, -и̏зи̏рām свр. и несвр. *снабде(ва)ти становништво животним намирницама.*

а̀проксиматѝван, -вна, -о фр. *приближан, одређен отприлике.*

а̀проксиматѝвно прил. *приближно, отприлике.*

апроксимати́вно̄ст, -ости ж *својство оногā што је апроксимативно.*

апроксима́ција ж лат. *приближна вредност:* ~ бројева, ~ функција.

апрѝпо̄ прил. фр. *тим поводом, у вези с тим.* • **~ тога** *поводом тогā, у вези с тим.*

апропријáција ж лат. правн. *прибављање у приватно власништво, присвајање;* супр. експропријација.

а̀пропријацио̄нӣ, -ā, -ō *који се односи на апропријацију.*

а̀псида ж грч. **1.** архит. *задњи полукружни или полигонални надсведени део цркве или неке друīе īрађевине.* **2.** мн. астр. *тамне тачке на путањама планета у којима су оне најближе или најдаље од Сунца.*

а̀псидно̄, -ā, -ō *који се односи на апсиду.*

апсо̀лвент м лат. *студент који је апсолвирао.*

апсо̀лвенткиња ж *студенткиња која је апсолвирала.*

апсо̀лвентскӣ, -ā, -ō *који се односи на апсолвенте:* ~ стаж.

апсолви́рати, -о̀лви̏рām свр. **1.** *стећи право на полагање завршног испита на факултету или вишој школи после одређеног броја свршених семестара.* **2.** фиг. разг. *вршити једну фазу неког посла:* ~ неко питање (проблем).

апсо̀лӯт, -у́та и **апсо̀лут,** -а м лат. фил. *у идеалистичкој филозофији праоснова света, оно што све условљава а сáмо није ничим условљено, апсолутни дух; бог, божанство; оно што у себи обухвата све, потпуност, апсолутност.*

а̀псолӯтан и апсо̀лутан, -тна, -о **1. а.** фил. *који не зависи ни од чега, ничим неусловљен, безуслован, несумњив:* ~ биће. **б.** *потпун, савршен:* ~ истина, ~ срећа, ~ мир. **в.** *неограничен у погледу власти:* ~ власт, ~ владар, ~ монархија. **г.** *неминован, нужан:* ~ последица, ~ потреба. **д.** *искључив, једини:* ~ надлежност, ~ творац нечега. **2.** *који се узима и посматра сам за себе, независно од нечега другог;* супр. релативан. **3.** (одр.) хем. *који је без примеса, чист:* ~ алкохол.

апсолутѝзам, -зма м *облик владавине у којој владар, монарх поседује неограничену власт, неограничена владавина, власт, самодржавље.* • **просвећени ~** ист. *апсолутизам који је прихватио рационалистичке идеје XVIII века и радио на подизању просвете.*

апсолутиза́ција ж *апсолутизовање.*

апсолу̀тизовати, -зујем (апсолутизи́рати, -ѝзи̏рām) свр. и несвр. *(у)чинити апсолутним; применити, примењивати неки став, суд као апсолутан, схватити, схватати нешто као апсолутно.*

апсолу̀тист(а), -ē м (мн. -сти) **1.** *владар који има неограничену власт, самодржац.* **2.** *присталица апсолутизма.*

апсолу̀тисткиња ж *жена апсолутист(а).*

апсолутѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на апсолутизам и апсолутисте:* ~ власт.

апсолутѝстички прил. *на апсолутистички начин, као апсолутиста:* владати ~.

а̀псолӯтно и апсо̀лутно прил. **1.** разг. *потпуно, сасвим:* ~ немогуће. **2.** *безусловно; без сумње, несумњиво, свакако.* – Мислиш да је то тако? Апсолутно. **3.** *неограничено, апсолутистички.*

а̀псолӯтно̄ст и апсо̀лутно̄ст, -ости ж *својство оногā што је апсолутно.*

апсо̀рба̄т, -а́та м лат. *оно што се апсорбује.*

апсо̀рбент м лат. *материја која апсорбује.*

а̀псорбовати, -бујем (апсорби́рати, -о̀рби̏рām) свр. и несвр. **1.** физ. и хем. *примити, примати у себе, упи(ја)ти, усиса(ва)ти (читавом масом материје):* ~ течност, ~ ваздух. **2.** *привући, привлачити, обузети, обузимати, заокупити, заокупљати:* ~ нечију пажњу.

апсо̀рпција ж лат. физ. и хем. *упијање, усисавање супстанци, материја читавом масом неке материје (а не само њеном површином);* уп. адсорпција: ~ гасова, ~ зрачења.

а̀псорпциōнӣ (апсо̀рпцијскӣ), -ā, -ō *који се односи на апсорпцију:* ~ материјал, ~ способност.

апстѝнент м **а.** *онај који се уздржава од уживања нечега (нпр. од алкохола, полног односа и др.).* **б.** *онај који не учествује у нечем, који избегава одређене дужности:* ~ на изборима.

апстѝненткиња ж *жена апстинент.*

апстѝнентскӣ, -ā, -ō *који се односи на апстиненте.*

апстинѐнција ж лат. **а.** *уздржавање од неког уживања, одрицање (нпр. од узимања алкохола, дрога, од полног односа и др.).* **б.** *избегавање вршења одређених дужности, неучествовање у нечем (нпр. у гласању на изборима).*

а̀пстиненцијáлан, -лна, -о *који се односи на апстиненцију; који прати одвикавање од алкохола, дроге или штетних навика:* ~ криза.

апстини́рати, -ѝни̏рām свр. и несвр. **а.** *уздржа(ва)ти се од уживања нечега (нпр. од алкохола, полног односа и др.).* **б.** *избећи, избегавати вршење одређених дужности, не учествовати у нечем:* ~ на изборима.

а̀пстрактан, -тна, -о **а.** *који је добијен апстракцијом, издвојен у мислима из сложене представе; који постоји само у мислима, замишљен, мисаони, мислени, појмовни;* супр. конкретан: ~ појам. **б.** *тежак за разумевање, нејасан, неразумљив.* • **~ уметност (~ сликарство, ~ вајарство)** *назив за разне правце у уметности XX века који одбацују фигуративност, предметност, визуелну реалност природних објеката, настојећи да линијама, бојама, волуменима и површинама дају унутрашњи доживљај стварности.*

апстра̀ктист(а), -ē м (мн. -сти) *уметник (сликар, вајар) који ствара дела из апстрактне уметности.*

а̀пстрактно прил. *на апстрактан начин, мисаоно, појмовно:* ~ узевши, ~ схватати, ~ посматрати.

а̀пстрактно̄ст, -ости ж *особина, својство оногā што је апстрактно.*

апстра̀кција ж лат. **1.** фил. *начин сазнања, издвајање и одбацивање посебног, небитног, ради утврђивања општег, заједничког, битног; резултат тог процеса, мисао издвојена из емпиријског контекста, нешто уопштено, чисто појмовно.* **2. а.** *оно што је нестварно, што постоји само као појам у мислима.* **б.** *мишљење, схватање одвећ удаљено од искуства, од стварности.* **3.** разг. *апстрактна уметност, нефигуративно сликарство.*

а̀пстраховати, -хујем (апстрахи́рати, -а̀хи̏рām) свр. и несвр. **а.** *(из)вршити апстракцију, издвојити, издвајати посебно ради добијања општег, битног.* **б.** *издвојити, издвајати уопште, не узети, не узимати у обзир, изузети, изузимати.*

а̀псурд м лат. *оно што је у супротности са здравим разумом, логичка немогућност, бесмислица, глупост.*

а̀псурдан, -дна, -о *логички немогућ, нелогичан; крајње неразуман, бесмислен:* ~ теза; ~ потез.

а̀псурдно прил. *логички немогуће, бесмислено, нелогично, глупо.*

а̀псурднō̄ст, -ости ж *својство оногā што је апсурдно, бесмисленост, нелогичност, глупост.*

а̀псцес м лат. мед. *ограничено гнојно запаљење ткива као реакција на инфекцију патогеним клицама; гнојење, загнојење:* ~ мозга.

апсци̏са ж лат. мат. *хоризонтална оса, координата у координатном систему.*

а̀псциснӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на апсису.*

а́пта и **а̀пта** ж бот. *дуговечна зељаста коровска биљка* Sambucus ebulus.

а̀птов, -а, -о *који се односи на апту, који је од апте:* ~ лист.

а̀птовача ж *ракија од апте.*

а̀птовина ж бот. *в. апта.*

апћи̏ха *узвик за подражавање кијања.*

а̑р м (ген. мн. а́рӣ) лат. *мера за површину земљишта (100* m^2).

а́ра и **а̀ра** ж зоол. *врста крупног дугорепог папагаја, живих боја, из Јужне Америке* Ara ararauna.

арабѐска (арàбеска) ж (ген. мн. -кӣ) итал. **1.** *стилизована арапска шара, орнамент у облику испреплитаних геометријских и стилизованих биљних мотива.* **2.** муз. *врста живахне, обично клавирске композиције.* **3.** фиг. *компликована шара, украс.*

арабѝзам, -зма м лингв. *арапска реч или израз употребљен у неком другом језику.*

арабиза́ција ж *арабизовање, арабизирање.*

арабизи́рати, -и̏зӣрам и **ара̀бизовати,** -зујем свр. и несвр. *(у)чинити да неко или нешто добије арапске особине.* ■ ~ **се** *доби(ја)ти арапске особине.*

ара̀бика ж *врста кафе.*

ара̀бист(а), -ē м (мн. -сти) *стручњак у области арабистике.*

арабѝстика ж *наука о арапском језику, арапској књижевности и арапској култури уопште.*

арабѝстичкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на арабистику и арабисте.*

ара̀бица ж *арапска азбука; арапско писмо прилагођено неком неарапском језику.*

Ара́бљанин м (мн. -љани) *припадник народа који живи на полуострву Арабији;* уп. Арапин.

Ара́бљанка ж *припадница народа који живи на полуострву Арабији.*

ара́бљанскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на Арабљане.*

а̑рак, а̑рка и а̑рка и **а̀рак,** -рка м лат. *јединица за меру папира, лист папира стандардне величине од којега се пресавијањем добијају књишки формати (обично 16 страница), табак.*

а̀рāнђел м *в. арханђел и арханђео.*

аранђел- *в. арханђел-.*

А̀рāнђеловда̄н м црквен. *дан када се слави св. Арханђел Михаило (21. новембар).*

а̀рāнђеловшта̄к м *онај који слави Аранђеловдан.*

ара̀нжер, -е́ра м фр. *онај који аранжира:* ~ излога, ~ цвећа.

аранжи́рати, ара̀нжӣрам свр. и несвр. **а.** *уредити, уређивати, удесити, удешавати (нешто) естетски, са смислом за лепо:* ~ излог, ~ цвеће. **б.** муз. *обрадити, обрађивати, прерадити, прерађивати (музичко дело).* ■ ~ **се** *наћи се, наилазити се, поравна(ва)ти се с вероватноћама.*

ара̀нжмāн, -а́на м **1. а.** *уређивање, уређење; распоред.* **б.** *оно што је аранжирано:* цветни ~. **2.** муз. *обрада или прерада музичког дела.* **3.** *споразум, наодба; поравнање.* **4. а.** *услуге и погодности обухваћене одређеним уговором:* туристички ~. **б.** *сума новца, износ одређен тим уговором:* уплатити ~ за море.

А̀рапин м (мн. А̀рапи) *припадник семитских народа који насељавају полуострво Арабију, југозападну Азију и северну Африку;* уп. Арабљанин.

а̀рапин м (мн. а̀рапи) **1.** *коњ арапске пасмине.* **2.** нар. *припадник црне расе, црнац.*

а̀рапка ж **1.** *кобила арапске пасмине.* **2.** нар. *припадница црне расе, црнкиња.* **3.** агр. *врста крушке.*

А̀рапкиња (А̀рапка) ж *припадница арапског народа.*

а̀рапскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на Арапе:* ~ народ, ~ књижевност, ~ језик.

а̀рапски прил. *на арапски начин; арапским језиком:* говорити ~.

А̀рапче, -ета с (супл. мн. А̀рапчићи м; зб. им. А̀рапча̑д ж) *арапско дете; млад Арапин.*

а̀рапштина ж *оно што је својствено Арапима (арапски језик, арапска култура и др.).*

ара̀тос прил. грч. у изр. ~ **те било** *проклет да си, ђаво те однео.*

аратоси́љати се, -о̀си̏ља̄м се свр. и несвр. нар. *ослободити се, ослобађати се, отрес(а)ти се нечега непријатног;* уп. ратосиљати се.

Арба̀нас м *в. Албанац.*

арба̀наскӣ (арба̀нашкӣ), -а̄, -о̄ *који се односи на Арбанасе, албански.*

арба̀наштво и **арбана́штво** с *оно што је карактеристично за Арбанасе, арбанашке одлике.*

а̀рбитар, -тра м лат. **1. а.** *изабрани судија који пресуђује неки спор.* **б.** *судија у спорту.* **2.** *особа чије се мишљење сматра најмеродавнијим у неком питању; врховни судија:* ~ моде.

арбитра́жа ж фр. **1.** правн. **а.** *вансудско решавање спорова међу странкама преко изабраних судија, арбитара; одлука изабраног суда.* **б.** *мирно решавање међународних спорова путем изабраних судија:* међународна ~. **в.** *изабрани суд:* изнети пред арбитражу. **г.** *суђење на спортским такмичењима.* **2.** екон. *трговинска операција коришћења разлике између цена и берзанских курсева.*

а̀рбитра̄жнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на арбитражу:* ~ пресуда, ~ веће, ~ суд.

а̀рбитра̄жно прил. *путем арбитраже.*

а̀рбитра̄ран, -рна, -о **1.** *произвољан, непоткрепљен, неоснован:* ~ одлука, ~ суд. **2.** *који искључује приговор, пресудан, беспризиван.*

а̀рбитра̄рно прил. *по сопственом уверењу, произвољно, непоткрепљено; неосновано.*

арби̏тра̄тор м *експерт за арбитражу, проценитељ, просуђивач.*

арбитри́рати, -и̏трӣрам свр. и несвр. *(из)вршити арбитражу, бити арбитар, просудити, просуђивати.*

а̀рбун, -у́на м итал. зоол. *морска риба тврдоперка ружичасте боје* Pagellus erythrynus.

аргѐнтӣт, -и́та м (мн. ø) мин. *минерал, сулфид сребра, најважнија руда сребра.*

а̀ргō, -о̀а м фр. лингв. *говор одређене друштвене групе, професије, занатa који је за друге неразумљив, жаргон, сленг:* зидарски ~, војнички ~, студентски ~, рибарски ~.

а̀ргōн, -о́на м (мн. ø) грч. хем. *елемената* (Ar), *племенити гас без боје и мириса који служи за пуњење сијалица и цеви за светлосне рекламе.*

аргона̀ут м грч. **а.** мит. *у мн.: хероји морепловци који су бродом „Арго“ отиловили у Колхиду у потрази за златним руном (у јд.: један од тих хероја).* **б.** фиг. *смео поморац; пустолов, авантуриста.*

аргу̀мен(а)т, -нта м лат. *доказ, доказно средство, образложење, разлог:* јаки аргументи, непобитни аргументи, изнети аргументе, доказати аргументима.

а̀ргументатѝван, -вна, -о *богат аргументима, доказима; способан да нешто аргументује, докаже.*

аргумента́ција ж *разлози, докази који потврђују или оповргавају неко тврђење; навођење доказа, доказивање, образлагање.*

аргу̀ментова̄но (аргумѐнтӣра̄но) прил. *са доказима, аргументима:* ~ износити чињенице.

аргу̀ментова̄ност (аргумѐнтӣра̄ност), -ости ж *особина онога што је аргументовано, поткрепљеност аргументима, образложеност.*

аргу̀ментовати, -тујѐм (аргументи́рати, -èнтӣрām) свр. и несвр. *навести, наводити доказе, доказ(ив)ати, образложити, образлагати:* ~ тврдњу.

Àргусов, -а, -о у изр. **~ око** *оштро око које све запажа, коме ништа не може промаћи (по Аргусу, митолошком стооком чувару Зевсове љубавнице Јоне).*

арѐа ж лат. **1.** *равна површина, равнина.* **2.** фиг. *подручје, простор.*

арѐāл, -а́ла м лат. *површина; подручје, област раширености неке биљне или животињске врсте.*

аре́на ж лат. **1. а.** *ограђени простор овалног облика у средишту римских амфитеатара и циркуса (на коме су се одржавала такмичења, борбе гладијатора, циркуске и др. представе); уопште борилиште у средини амфитеатра, циркуса или стадиона:* циркуска ~. **б.** фиг. *поприште борби, надметања, такмичења, борилиште; поље умног, културног рада и сл.:* политичка ~, књижевна ~. **2.** *филмска награда код нас:* златна ~, сребрна ~.

àрēнскӣ, -ā, -ō *који се односи на арену:* ~ простор, ~ ограда.

àрēнда ж лат. *закуп некретнина (обично земљишта, зграда) који се по уговору даје на одређено време (обично на годину дана); закупнина за оно што је узето у закуп:* дати земљу у аренду.

арѐндāр, -а́ра м *онај који узима земљу и др. у закуп, закупник.*

арѐндāтор м *онај који даје земљу и др. у закуп, закупац.*

арендā́ција ж лат. *издавање или узимање (земље и др.) у закуп.*

арендѝрати, -èндӣрām (арèндисати, -ишēм) свр. и несвр. **1.** *изда(ва)ти у закуп, изнајмити, изнајмљивати.* **2.** *узети, узимати у закуп, закупити, закупљивати.*

а̏реометар и **а̏реомēтар,** -тра м грч. физ. *справа, инструмент за мерење специфичне тежине течности.*

а̏рза ж грч. књиж. *дизање гласа; наглашени или дуги слог стопе;* супр. теза.

аривѝзам, -зма м фр. *безобзирно, дрско настојање за напредовањем у служби, лакташтво, каријеризам; скоројевићство.*

арѝвист(а), -ē м (мн. -сти) *онај који тежи да направи каријеру по сваку цену, безобзиран лакташ, каријериста; скоројевић.*

аривѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на аривисте, својствен аривистима, лакташки; скоројевићки.*

а̑рија ж итал. муз. **а.** *већа композиција за глас и инструменталну пратњу (самостална или као део већих вокално-инструменталних целина):* оперска ~. **б.** *начин певања, мелодија; напев.*

аријанѝзам, -зма м и **аријáнство** с рлг. ист. *учење александријског свештеника Арија (4. век н. е.) о тројству по коме син божји, Христос, није истобитан, истоветан с оцем, него је најсавршеније божанско створење; хришћанска секта која следи то учење.*

А̑ријевац, -ēвца (Арија́ц, -јца) м **а.** *припадник индоевропске групе народа.* **б.** *у расистичкој терминологији у Немачкој у XIX веку назив за припадника тзв. нордијске расе.*

а̑ријевац, -ēвца м *присталица Аријеве јереси, аријанства.*

а̑ријевскӣ[1], -ā, -ō *који се односи на Аријевце:* ~ језик, ~ раса.

а̑ријевскӣ[2], -ā, -ō *који се односи на аријевце:* ~ учење, ~ секта.

а̑ријица ж *дем. од арија.*

аристо̀крат(а), -ē м (мн. -ти м и -те ж) **а.** *припадник вишег, повлашћеног племства, племић; присталица владавине племића.* **б.** *човек аристократских схватања и манира.*

аристократѝзам, -зма м **а.** *аристократски систем владавине.* **б.** *аристократски начин схватања и понашања.*

аристократизи́рати се, -ѝзӣрām се и **аристокра̀тизовати се,** -зујēм се свр. и несвр. *поста(ја)ти аристократским, отменим; оплеменити се, оплемењивати се.*

аристокра̀тија ж грч. **1. а.** *племићки сталеж, племство (људи повлашћени на основу порекла, рођења); високо племство; уопште привилегован, горњи слој неке класе или социјалне групе.* **б.** *владавина те класе, облик државно-политичког уређења у коме је сва власт у рукама племства.* **2.** фиг. *господство, отменост.*

аристокра̀тичан, -чна, -о *својствен аристократама, аристократски, отмен, племићки:* ~ лице.

аристокра̀тичнōст, -ости ж *својство, особина онога који је аристократичан, онога што је аристократично, господство, отменост, аристократство.*

аристо̀краткиња ж *жена аристократа.*

аристо̀кратскӣ, -ā, -ō *који се односи на аристократе и аристократију, својствен аристократама, племићки; отмен, господски:* ~ слој, ~ друштво, ~ понашање, ~ манир.

аристо̀кратски прил. *на аристократски начин, племићки; отмено, господски:* држати се ~.

аристокра̀тство с *својство онога који је аристократа, аристократско схватање и понашање, аристократизам.*

аристо̀теловац, -овца м *присталица, поборник учења великог грчког филозофа Аристотела (4. век пре н. е.).*

аристо̀теловскӣ, -ā, -ō *који је у духу Аристотеловог учења:* ~ схватање, ~ поглед.

аристо̀теловски прил. *по путу Аристотела, на аристотеловски начин.*

аритмѐтика ж (дат. -ици) грч. **1.** *грана математике која проучава рачунске операције с природним бројевима (израженим цифрама); уџбеник за ту науку; наставни предмет за ту грану математике.* **2.** *начин, вештина рачунања, рачуница.*

аритмѐтичā̄р м *стручњак који се бави аритметиком.*

аритмѐтичкӣ, -ā, -ō *који се односи на аритметику:* ~ знак, ~ прогресија, ~ низ.

аритмѐтички прил. *на аритметички начин, помоћу аритметике:* ~ израчунати.

арѝтмија ж грч. **а.** мед. *неправилан, неравномеран ритам рада срца.* **б.** *неравномерност, неуједначеност у кретању или неком процесу; одсуство правилног ритма, нескладност.*

арѝтмичан, -чна, -о и **арѝтмичкӣ,** -ā, -ō *који има неправилан ритам, неритмичан, неравномеран, неуједначен, неправилан:* ~ рад срца.

арѝтмично и **арѝтмички** прил. *неритмично, неравномерно, неуједначено, неправилно:* ~ куцати, ~ пулсирати.

арѝтмичнōст, -ости ж *особина онога што је аритмично, аритмија:* ~ срца.

àриш м бот. *врста четинара светлозелене четине* Larix europaea *из ф.* Pinaceae, *висине 20–45* m.

àришев, -а, -о *који се односи на ариш, који је од ариша:* ~ дрво.

àришевина ж *аришево дрво (као материјал).*

а̑рка и **а̀рка** ж лат. *лађа у којој се, према Библији, спасао Ноје од потопа.*

аркáда ж фр. **1.** архит. *отворен трем са стубовима који су повезани луковима; низ лукова ослоњених на стубове, надсвође.* **2.** анат. *део чеоне кости изнад ока у облику лука:* очна ~, повреда аркаде.

аркебу́за ж фр., нем. ист. *старинска дугачка пушка, кремењача.*

А̀рктик м грч. *област око Северног пола.*

àрктичкӣ, -ā, -ō *који се односи на Арктик:* ~ архипелаг.

арлау́кати, -а̀ӯкēм несвр. *лајати отегнуто, завијати (о псу, вуку и сл.);* фиг. *викати, лармати.*

арлау́кнути, -а̀ӯкнēм свр. *огласити се арлауком (о псу, вуку и сл.).*

арлекин(-) *в. харлекин(-).*

арма́да ж шп. ист. **а.** *велика ратна флота.* **б.** *оружане снаге неке земље, армија, војска.* • **Непобедива ~** ист. *флота шпанског владара Филипа II, коју су уништили Енглези у XVI веку.*

арматýра ж лат. **1.** техн. **а.** *железни делови конструкције или грађевине од армираног бетона;* фиг. жарг. *скелет, костур.* **б.** *опрема електричне или неке друге инсталације, одн. уређаја (прекидачи, утикачи и др.; вентили, славине и др.).* **в.** *индуктивни део електричних машина у коме се индукује напон, котва електричног кабла.* **2.** *опрема брода или авиона оружјем, наоружање.*

а̀рмија ж **1. а.** *целокупне оружане снаге једне државе, војска.* **б.** *велика оперативна војна јединица копнене војске или авијације која делује на посебном бојишту.* **2.** фиг. *велики број људи уједињених у некој борби, акцији; велико мноштво, маса људи:* ~ незапослених. • **Црвена ~** ист. *совјетске оружане снаге од 1918. до 1945. године.*

а̀рмијскӣ, -ā, -ō *који се односи на армију:* ~ област, ~ генерал.

армиранобѐтōнскӣ, -ā, -ō *који је од армираног бетона:* ~ зид, ~ конструкција.

арми́рати, а̀рмӣрām свр. и несвр. **1. а.** *ојача(ва)ти арматуром:* армирани бетон, армирано стакло. **б.** фиг. *(о)јачати, (о)снажити.* **2.** *снабде(ва)ти, опремити, опремати арматуром:* армирани кабл. **3.** *опремити, опремати ратне бродове или авионе оружјем, наоружањем, (на)оружа(ва)ти.*

армӣра̀ч, -а́ча (арми́рац, -рца) м *грађевински радник који се бави армирањем, који армира.*

Арна̀утин м (мн. -ти) арх. *Албанац.*

арна̀утити, -ӣм несвр. [гл. им. арна̀утӣ̄ење с] *преобраћати у Арнаутина, албанизовати.* ■ **~ се** *преобраћати се у Арнаутина, албанизовати се.*

Арна̀утка и **Арна̀уткиња** ж арх. **1.** *Албанка.* **2.** (арнаутка, арнауткиња) *врста старинске дуге пушке кремењаче.*

Арна̀ўтлук м нар. **1.** *земља или крај насељен Арнаутима.* **2.** зб. пеј. *људи из тога краја, Арнаути, Албанци.*

арна̀утскӣ, -ā, -ō *који се односи на Арнауте, албански.*

арна̀утски прил. *на арнаутски начин, албански.*

а́рњеви, -ēвā м мн. мађ. *кров од асура, платна или прућа на сељачким или војничким колима:* кола с арњевима.

арога̀нтан, -тна, -о *надмен и груб, дрзак.*

арога̀нтно прил. *надмено и грубо, дрско:* ~ се понашати.

арога̀нтнōст, -ости ж *особина онога који је арогантан.*

арога̀нција ж лат. *надмено и грубо, дрско понашање; арогантност, грубост, дрскост.*

арога́ција ж лат. правн. *присвојење особе која није више под очинском влашћу;* уп. адопција.

арогӣра̀ти, арò гӣрām свр. и несвр. *посвојити, присвајати.*

аро́ма ж (арòма̄т, -а́та м) грч. **а.** *мирис, обично пријатан (јела или пића):* ~ паприке, ~ белог лука, ~ вина. **б.** фиг. *призвук, дах; карактеристично обележје.*

ароматиза́ција ж лат. *додавање ароматичних састојака нечему.*

арома̀тизовати, -зујēм (ароматизи́рати, -ѝзӣра̄м) свр. и несвр. *ставити, стављати, дода(ва)ти мирисе, ароматичне материје у нешто, зачинити, зачињавати ароматичним средством, (у)чинити ароматичним:* ~ пиће.

арома̀тичан, -чна, -о *који се одликује (пријатном) аромом, који је пријатног мириса, мирисан, миришљав:* ~ уље.

арома̀тично прил. *са пријатном аромом, мирисно, мирисаво.*

арома̀тичнōст, -ости ж *особина онога што је ароматично, мирисавост.*

арò матскӣ, -ā, -ō *који се односи на арому и аромат, ароматичан:* ароматска једињења.

а̀рōмскӣ, -ā, -ō *који се односи на арому.*

Арò мӯн, -ӯна м *припадник остатка романске етничке групе на Балканском полуострву (Влах, Каравлах, Цинцарин и др.).*

Арò мӯнка ж *припадница остатка романске етничке групе на Балканском полуострву (Влахиња, Каравлахиња, Цинцарка и др.).*

арò мӯнскӣ, -ā, -ō *који се односи на Аромуне:* ~ језик.

арондáција ж фр. *груписање и заокруживање више одвојених парцела земљишта у једну целину ради рационалнијег и економичнијег коришћења.*

аронди́рати, -ò ндӣра̄м свр. и несвр. *(из)вршити арондацију, (за)окружи(ва)ти (поседе) у једну целину.*

арпа̀цик м тур. агр. *врста ситног црног лука за сађење, лук сејанац.*

арпѐђо м (ретко у мн. с) итал. муз. *извођење тонова истога акорда једног за другим (као на харфи).*

а̀рсēн, -е́на м (мн. ø) грч. хем. *хемијски елемената металоид* (As), *чија су једињења јако отровна.*

арсѐнал, -а́ла м итал. **1.** *завод за израду, оправку и чување оружја и друге ратне опреме, возила и бродова; складиште оружја и друге ратне опреме.* **2.** фиг. *велика количина нечега, велика залиха:* ~ лажи, ~ доказа.

арсѐнālскӣ, -ā, -ō *који се односи на арсенал.*

арсѐнӣк, -и́ка м хем. *триоксид арсена, јак отров, мишомор.*

арсѐнӣчкӣ, -ā, -ō *који се односи на арсеник.*

арсе́нов, -а, -о *који се односи на арсен:* арсенова једињења.

а̀рсēнскӣ, -ā, -ō *који се односи на арсен:* ~ једињење, ~ киселина.

а̀ртēрија ж грч. **1.** анат. *крвни суд који одводи крв из срца у разне делове тела, одводница.* **2.** фиг. *важна саобраћајница; главна, прометна улица:* градска ~, прометна ~.

артḕријскӣ, -ā, -ō *који се односи на артерије:* ~ крв, ~ притисак.

а̀ртериōзнӣ, -ā, -ō *в. артеријски.*

артериосклеро́за ж грч. мед. *закречавање зидова артерије; обољење крвних судова изазвано тим закречавањем.*

артḕфакт м лат. **1. а.** *вештачки производ, рукотворина.* **б.** фиг. *оно што је измишљено, неконструисано.* **2.** *вештачки и намерно изазвана патолошка промена помоћу неких материја или предмета.*

а̀ртēшкӣ (а̀ртēскӣ), -ā, -ō у изр. **~ бунар** *бунар направљен дубинским бушењем земље (по француској покрајини Артоа, где су изграђени први такви бунари).* **~ вода** *подземна вода између два непропусна слоја, која под хидростатичким притиском избија на површину.*

артѝзам, -зма м лат. *правац у уметности који негује и преnaглашава формалну страну уметничког дела; техничко савршенство у уметничком стваралаштву.*

а̀ртик(а)л, -кла м лат. *појединī предмет, врста производа или трговачке робе (са тачно одређеним својствима):* прехрамбени артикли, спортски артикли.

артикула́ција ж лат. **1.** лингв. *положај и покрети говорних органа при изговору појединих гласова; творба гласова, изговор:* ~ самогласника, напрегнута ~, јасна ~, добра ~. **2.** муз. *начин повезивања тонова при извођењу.* **3.** фиг. *обликовање нечега:* ~ мисли, ~ предмета. **4.** геогр. *разуђеност.* **5.** анат. *зглоб, зглавак.*

а̀ртикулациōнӣ и **артикула́цијскӣ,** -ā, -ō *који се односи на артикулацију:* ~ база, ~ место.

артикӯлисāно (артикӯли́рано) прил. *разговетно, јасно:* ~ изговорити.

артикӯлисати, -ишēм (артикули́рати, -ӯли́рām) свр. и несвр. **а.** *(из)вршити артикулацију, изговорити, изговарати разговетно, јасно.* **б.** фиг. *(из)градити, формирати; јасно образложити, образлагати, формулисати:* ~ предмет.

артиљéрац, -рца м *војник који служи у артиљерији, тобџија.*

артиљѐрија ж фр. вој. **а.** *род војске наоружан топовима, ракетама и др. оружјем с великим дометом дејства.* **б.** *тешка*

ватрена оружја велике разорне моћи и домета (топови, ракете, хаубице и др.): противоклопна ~, противавионска ~. • **лака** ~ *артиљерија снабдевена лаким артиљеријским оруђима; топови малог калибра.* **тешка** ~ *артиљерија снабдевена тешким артиљеријским оруђима; топови великог калибра.*

артиљѐрӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на артиљерију:* ~ муниција, ~ школа, ~ официр, ~ ватра.

артӣљӗрскӣ, -ā, -ō *који се односи на артиљерце.*

а̀ртист(а), -ē м (мн. -сти) фр. **1.** *реproдуктивни уметник који обраћа нарочиту пажњу на артизам, уметничку форму.* **2.** *извођач посебно увежбаних вештина (циркуски вештак, акробата, жонглер).* **3.** *ілумац извођач; певач, играч; играч у циркусу.*

артѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на артисте:* ~ програм, ~ вештина.

артѝстички прил. *на артистички начин, као артиста:* ~ увежбан.

а̀ртисткиња (а̀ртистица) ж *женска особа артиста.*

а̏̀ртифицијӗлан, -лна, -о лат. *извештачен, неприродан.*

а̏̀ртифицијӗлно прил. *невештачено, неприродно.*

артифицијӗ́лнӧст, -ости ж *особина онога који је артифицијелан, онога што је артифицијелно.*

артичо́ка и **артишо́ка** ж итал. бот. *повртарска зељаста биљка* Cynara scolymus, *с меснатим цветним главицама које се пре него што се расцветају употребљавају као поврће.*

артрѝтис и **артри́тис** (а̀ртрӣт, -и́та) м грч. мед. *запаљење зглобова као последица инфекције, поремећаја у метаболизму и др.;* уп. улози: акутни ~, туберкулозни ~.

артрѝтичан, -чна, -о *који је оболео од артритиса, захваћен артритисом.*

артрѝтичнӧст, -ости ж *стање онога што је артритично.*

артро́за ж грч. мед. *хронично дегенеративно обољење зглобова, претежно у старости.*

архаѝзам, -зма м грч. **1.** лингв. *застарела реч, облик или израз.* **2.** *оно што је изашло из употребе, застарела појава.*

архаиза́ција ж лат. *архаизовање, застаревање.*

архаизи́рати, -ѝзӣрām и **архаѝзовати,** -зујēм свр. и несвр. *да(ва)ти нечему архаичан облик, унети, уносити архаизме у језик, (на)писати архаичним језиком.* ■ ~ **се** *поста(ја)ти архаичан, застаре(ва)ти.*

архаѝик м грч. геол. *најстарије геолошко доба, архајско доба;* уп. азоик.

архаѝичан, -чна, -о *који потиче из старине, стар, древан; који има карактеристике старог доба, застарео, старински:* ~ стил, ~ реч.

архаѝично прил. *застарело, старински:* звучати ~.

архаѝичнӧст, -ости ж *особина онога што је архаично, застарелост.*

а̀рхāјскӣ, -ā, -ō *који се односи на архаик:* ~ доба, ~ уметност.

а̀рхāнђел м *в. арханђео.*

А̀рхāнђеловдāн, -а м *в. Аранђеловдан.*

а̀рхāнђеловскӣ, -ā, -ō *који се односи на арханђела Михаила и на Арханђеловдан.*

а̀рхāнђелскӣ (а̀рхāнђеоскӣ), -ā, -ō *који се односи на арханђела, арханђеле.*

а̀рхāнђео, -ела м грч. црквен. *врховни анђео, старешина анђела.*

архео- грч. *префиксоид у који значи да је оно што значи други део речи у вези са старином, старо-, древно-, пра-:* археологија, археозоик.

археозо̀ик м грч. *геол. раздобље у развоју Земље између архаика и палеозоика.*

археѡ̀лог м *научник који се бави археологијом, стручњак за археологију.*

археолѡ̀гија ж грч. *наука која се бави проучавањем материјалне културе минулих, ишчезлих цивилизација на основу ископина.*

археѡ̀лошкӣ, -ā, -ō *који се односи на археологију:* ~ налаз, ~ истраживање.

археѡ̀лошки прил. *на археолошки начин, са становишта археологије:* ~ испитати, ~ обрадити.

археоптѐрикс м грч. пал. *најстарија позната фосилна птица, која представља прелазни облик између гмизаваца и птица.*

а̀рхетӣп м (мн. архети́пови) грч. **1.** *изворни несачувани рукопис који се може реконструисати.* **2.** *први штампарски отисак или примерак.* **3.** *узор, модел.* **4.** псих. *у психоанализи, исконски подсвесно-мисаони мотив заједнички свим људима.*

архи- грч. *префикс у твореницама који значи:* **1.** *врховни, главни, најстарији:* архиђакон, архиепископ; **2.** експр. *у највећој мери; највише, одвећ:* архилопов, архилажац, архипознато итд.

а̀рхибискуп м црквен. *врховни бискуп, надбискуп.*

архибискӯпија ж *подручје којим управља архибискуп; седиште архибискупа, надбискупија.*

а̀рхибискупскӣ, -ā, -ō *који се односи на архибискупе.*

а̀рхӣв, -и́ва м грч. **а.** *установа за чување старих писаних докумената; део научне или државне установе у коме се чувају стари списи:* историјски ~, државни ~. **б.** *збирка старих списа.* **в.** *в. архива (а).*

архи́ва ж **а.** *одељење установе у коме се заводе, региструју и чувају акта, регистратура.* **б.** *архивска грађа, акта, списи, скуп докумената који се односе на делатност неке установе или особе:* полицијска ~, чувати у својој архиви, претурати (тражити) по архиви. **в.** *в. архив (а, б).*

архѝвӣ̄лије ж мн. (архѝвӣ̄лија с мн.) лат. *списи, документа који се чувају у архиву, архивска грађа, архивски материјал.*

архѝвӣ̄р, -а́ра м **1.** *службеник архива, архиве, управник архива.* **2.** *програм за архивирање других компјутерских програма.*

архѝвӣ̄рка ж *жена архивар.*

архѝвӣ̄рскӣ, -ā, -ō *који се односи на архиваре.*

архиви́рати, -хѝвӣрām свр. и несвр. **1.** *ставити, стављати (документ) у архиву:* ~ документа. **2.** *унети, уносити у компјутер:* ~ компјутерски програм.

архѝвист(а), -ē м (мн. -сти) *онај који се бави архивским послом, службеник који ради у архиви, архивар, регистратор.*

архивѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на архивисте.*

архѝвисткиња ж *жена архивиста.*

а̀рхиволт м грч.-итал. грађ. *главни лук који спаја два стуба.*

а̀рхӣвскӣ, -ā, -ō *који се односи на архив и архиву:* ~ грађа, ~ материјал, ~ чиновник.

архѝђакон и **а̀рхиђакон** м грч. црквен. **а.** *најстарији ђакон, почасна титула за ђакона калуђера.* **б.** *код римокатолика: заступник бискупа у управи дијецезом.*

архиђакѡ̀нат, -а́та м *део дијецезе под управом архиђакона (б).*

архѝђаконскӣ и **а̀рхиђаконскӣ,** -ā, -ō *који се односи на архиђаконе.*

архиђакѡ̀нство с *архиђаконско звање, архиђаконска титула.*

архиѐпископ м грч. црквен. *старешина аутокефалне цркве, први, најстарији међу епископима, митрополит, надбискуп.*

архиепископѡ̀пија ж *црквена област под управом архиепископа; седиште архиепископа.*

архиѐпископскӣ, -ā, -ō *који се односи на архиепископе.*

архиепископѡ̀пство с **1.** *достојанство, звање архиепископа.* **2.** *седиште архиепископа.*

архијѐрӗј, -е́ја м грч. црквен. *старешина јереја, свештеника, виши свештеник, владика.*

архијѐрӗјскӣ, -ā, -ō *који се односи на архијереје:* ~ сабор.

архила̀жац, -лашца м *велики лажац, лажов над лажовима.*

архило́пов м *велики лопов, лопов над лоповима.*

архима̀ндрит м грч. црквен. *највиши свештенички чин монашког реда, старешина манастира у православној цркви.*

архима̀ндритски, -ā, -ō *који се односи на архимандрите.*

архимандри́тство и **архима̀ндритство** с **1.** *достојанство, звање архимандрита.* **2.** *седиште архимандрита.*

архипа̀стир, -и́ра м грч. црквен. *врховни црквени старешина, архијереј, надбискуп.*

архипѐлāг, -а́га м грч. геогр. *већа група острва, острвље, оточје:* Малајски ~.

архипѐлāшки, -ā, -ō *који се односи на архипелаг.*

а̀рхипознāт, -а, -о *који је свима познат, општепознат.*

архѝтекатски, -ā, -ō *који се односи на архитекте.*

архѝтект(а), -ē м (мн. -ти м, -те ж) грч. *стручњак за архитектуру, инжењер архитектуре, пројектант грађевинских објеката.*

архитѐкткиња (архитѐктица) ж *жена архитекта.*

архитектòника ж грч. **1.** *вештина изградње, слагања делова у складну целину (у грађевинарству и уметности); композиција, склоп:* ~ музичког дела. **2.** *наука о грађевинским облицима и стиловима; примена науке на архитектуру.*

архитектòничкī и **архитектòничнī,** -ā, -ō *који се односи на архитектонику; архитектонски.*

архитѐктōнскī, -ā, -ō *који се односи на архитектонику и архитектуру:* ~ факултет, ~ биро, ~ објекат.

архитѐктōнски прил. *у архитектонском погледу, на архитектонски начин.*

архитекту́ра ж грч. **1. а.** *вештина, уметност пројектовања и грађења (зграда и др. архитектонских објеката), градитељство, грађевинарство, неимарство.* **б.** *стил грађења:* грчка ~. **2.** *наука о грађењу, градитељству.*

архитѐктӯрнī, -ā, -ō *који се односи на архитектуру:* ~ стил.

а̀рхитӣп м *в. архетип.*

архѝтрāв, -а́ва м грч.-лат. архит. *водоравна греда која лежи изнад капитела стубова и повезује их, епистал.*

а̀ршӣн, -и́на м тур. **а.** *стара мера за дужину (65–75* cm). **б.** фиг. *мерило, критеријум:* мерити различитим аршинима, не мерити истим (једним) аршином.

аршла̀ма ж тур. агр. **1.** *врста трешања крупнијих жућкастих или црвенкастих плодова.* **2.** *врста зимског црног лука дугуљастих главица* Allium fistulosum. • **црна ~** *подврста аршламе (1), хрушташац.*

а̀с и **â с** м (мн. а̀сови и а́сови) лат. **1.** *најјача карта за играње, кец.* **2.** фиг. *онај који предњачи у нечему, првак:* спортски ~, аутомобилски ~. **3.** спорт. *неодбрањиви почетни ударац у тенису.* • **~ из рукава (ногавице)** разг. *резервни, последњи аргумент који неко извлачи да нешто постигне; резервно решење.*

асамблѐја ж фр. *скупштина, парламент:* ~ Уједињених нација.

асана́ција ж лат. *побољшање здравствених и хигијенских услова становништва.*

а̀санациōнī, -ā, -ō *који се односи на асанацију:* ~ програм.

асани́рати, -а̀ни́рām свр. и несвр. *(из)вршити асанацију, побољша(ва)ти здравствене и хигијенске прилике.*

а̀сексуа̄лан, -лна, -о *који нема сексуалности, лишен сексуалних одлика, несексуалан.*

а̀сексуа̄лно прил. *без сексуалности, несексуално.*

асексуа́лнōст, -ости ж *особина онога који је асексуалан, онога што је асексуално, несексуалност.*

асекура́ција ж лат. банк. *осигурање, обезбеђење.*

асѐпса ж грч. мед. **а.** *спречавање појаве инфекције на рани дезинфекцијом инструмената и хируршког прибора и стерилизацијом завоја.* **б.** *одсуство заразних клица.*

асѐптичан, -чна, -о (асѐптичкī, -ā, -ō) **1.** (одр.) *који се односи на асепсу.* **2.** *који је без заразних клица, потпуно чист.*

асѐптично прил. *под асептичним условима, потпуно чисто.*

асѐптичнōст, -ости ж *стање и особина оног што је асептично, одсуство заразних клица.*

асѝгнант м *лице које издаје налог неком другом лицу (асигнату) да за његов рачун изврши исплату у корист трећег лица (асигнатора).*

асѝгнāт, -а́та м лат. фин. **а.** *лице на које асигнант преноси обавезу да за његов рачун изврши исплату у корист трећег лица (асигнатора).* **б.** *дознака на неку новчану суму.*

асѝгнātор м фин. *лице на које гласи новчана дознака, уплатница.*

асигна́ција ж лат. фин. **1.** *налог за исплату; новчана дознака, уплатница.* **2.** *преузимање туђе новчане обавезе.*

а̀сигнациōнī (асигна́цӣјскī), -ā, -ō *који се односи на асигнацију.*

асигни́рати, -ѝгни́рām свр. и несвр. фин. *дознача(ва)ти одређену своту новца.*

асимѐтрија ж *одсуство симетрије, несиметрија, несклад; несразмерност.*

асимѐтричан, -чна, -о *који није симетричан, несиметричан, несразмеран.*

асимѐтрично прил. *несиметрично, несразмерно.*

асимѐтричнōст, -ости ж *својство онога што је асиметрично, несиметричност, асиметрија.*

асимѝлāт, -а́та м *онај који је асимилован.*

а̀симилатӣван, -вна, -о *способан за асимилацију; склон асимилацији.*

асимѝлātор м *онај који асимилује, који има способност да асимилује.*

а̀симилатōран, -рна, -о *в. асимилативан.*

асимѝлāторскī, -ā, -ō *који се односи на асимилаторе, својствен асимилаторима:* ~ политика.

асимила́ција ж лат. **1.** *изједначавање, стапање; прилагођавање;* супр. дисимилација. **2.** лингв. *једначење једних гласова према другима који су им у непосредној близини (по звучности, месту или начину творбе):* потпуна ~, делимична ~, прогресивна ~, регресивна ~. **3.** *претапање појединаца и скупина људи другог националног, етничког или верског порекла у ширу друштвену заједницу у којој живе (примањем њених, а губљењем својих одлика):* ~ досељеника. **4.** биол. *претварање анорганских материја у органске (нпр. хране у материје које граде ткива); фотосинтеза.* **5.** псих. *примање представа у свест, усвајање.*

а̀симилациōнī (асимила́цӣјскī), -ā, -ō *који се односи на асимилацију.*

а̀симиловати, -лујēм (асимили́рати, -ѝли́рām) свр. и несвр. **1.** *(из)вршити асимилацију, (у)чинити једнаким, изједнача(ва)ти, претопити, претапати; прилагодити, прилагођавати.* **2.** биол. *претворити, претварати анорганске материје у органске, које граде ткива.* ■ **~ се** *поста(ја)ти асимилован, претопити се, претапати се у нешто друго, прилагодити се, прилагођавати се.*

асимптòта и **асимпто́та** ж грч. мат. *права која се стално, неограничено приближава кривој, али се никад не додирује с њом.*

асѝмптōтскī, -ā, -ō *који се односи на асимптоту.*

асѝндет(он) м грч. стил. *изостављање везника између реченица или њених делова (речи или синтагми).*

асѝндетскī, -ā, -ō *који је без везника:* ~ реченица.

а̀синхрōн, -а, -о (асинхроничан, -чна, -о) *који се не подудара временски, неусклађен временски, неистовремен, неистодобан:* асинхрони мотори.

асинхрòнија ж *временска неподударност, неистовременост, неистодобност.*

а̀синхро̄но прил. *временски неодударно, неистовремено, неистодобно.*

а̀синхро̄но̄ст, -ости ж *својство оног што је асинхроно, асинхронија.*

аси̏стент м **а.** *помоћник сарадник:* зубарски ~. **б.** *звање на универзитету и у научним установама, млађи сарадник који помаже професору у практичном раду са студентима и припрема се за научног радника.*

аси̏стенткиња (аси̏стентица) ж *женска особа асистент.*

аси̏стентски, -ā, -о̄ *који се односи на асистенте:* ~ звање, ~ место.

асистенту́ра ж *звање и служба асистента (б).*

асистѐнција ж *помагање, помоћ, асистирање:* радити уз нечију асистенцију.

асисти́рати, аси̏стӣрам несвр. *обављати посао асистента; помагати некоме у послу:* ~ лекару (при операцији).

аскéза ж грч. *в. аскетизам.*

аскéта м (мн. ж) (а̀скēт, -éта м) грч. *човек који се свесно одриче уживања и живи у посту, молитви и мучењу тела (ради моралног усавршавања), испосник.*

аскети̏зам, -зма м *аскетски начин живота, одрицање од телесних уживања и мучење тела ради моралног усавршавања и вишег духовног живота, самоодрицање; религиозно учење које проповеда такав начин живота;* фиг. *мучан, тежак живот, самоодрицање.*

а̀скēтски и **а̀скетски,** -ā, -о̄ *који се односи на аскете, својствен аскетама, испоснички.*

а̀скēтски и **а̀скетски** прил. *на аскетски начин, испоснички.*

асона̀нтан, -тна, -о *који се односи на асонанцу и асонанцију.*

асона̀нца (асона̀нција) ж лат. књиж. *понављање истих самогласника у више речи истог стиха, сазвучје; слик, срок у којем се римују само самогласници.*

асони́рати (се), -о̀нӣрам (се) (а̀соновати (се), -нујēм (се)) несвр. *подударати се, слагати се по звуку, слично звучати.*

асортѝма̄н, -а́на м фр. *избор различитих врста робе у трговини, на тржишту:* богат ~, широк ~.

асорти́рати, -о̀ртӣрам свр. и несвр. *разврста(ва)ти робу на складишту; уредити, уређивати.*

а̀соција̄лан, -лна, -о грч.-лат. *који не воли друштво, заједницу, недружељубив; који се не интересује за опште, друштвене ствари, потребе, склон да поступи против друштвених, моралних норми, нехуман;* супр. социјалан: ~ тип.

а̀соција̄лно прил. *недружељубиво, несоцијално:* понашати се ~.

асоција́лно̄ст, -ости ж *особина оног који је асоцијалан, оно̄га што је асоцијално, недружељубивост; асоцијално понашање.*

а̀социјатѝван, -вна, -о *који се односи на асоцијацију:* асоцијативне представе.

а̀социјатѝвно прил. *на асоцијативан начин, асоцијацијом:* мислити ~.

асоцијати́вно̄ст, -ости ж *особина оног што је асоцијативно.*

асоција́ција ж лат. **1. а.** *удруживање, везивање, спајање.* **б.** *облик слободног удруживања појединаца или група око заједничких циљева и интереса, удружење, савез.* **2.** псих. *везивање у свести једних појава за друге које су већ доживљене:* ~ по сличности, ~ по супротности (по контрасту), ~ на нешто, изазвати асоцијацију (на нешто). **3.** мат. *својство сабирања и множења по којем је резултат исти без обзира на начин груписања сабирака, одн. чинилаца.* **4.** зоол. *удруживање животиња у веће заједнице (јата, крда, чопоре).* **5.** физ. и хем. *повезивање двају или више једноставних молекула у сложеније групе молекула.*

а̀социјацио̄нӣ (асоција́цӣјскӣ), -ā, -о̄ *који се односи на асоцијацију, асоцијативан.*

а̀социјацио̄но (асоција́цијски) прил. *в. асоцијативно.*

асоци́рати, асо̀цӣрам свр. и несвр. лат. **1.** *удружи(ва)ти, спојити, спајати.* **2.** псих. *повез(ив)ати у свести једне представе с другима.*

аспара̀гус и **аспара́гус** м бот. **а.** *собна украсна зељаста биљка* Asparagus acutifolius. **б.** *шпарога, шпаргла.*

а̀спек(а)т, -кта м лат. **1.** *изглед, вид; облик у коме се нешто јавља.* **2.** *становиште, гледиште.* **3.** лингв. *глаголски вид (свршеност, несвршеност).*

а̀спектнӣ, -ā, -о̄ *који се односи на аспект.*

а̀спида ж грч. *змија отровница, гуја;* фиг. разг. *зла, опака жена, оштроконџа, нацак-баба.*

а̀спик м фр. кув. *хладетина, пихтије.*

аспѝрант м лат. **1.** *кандидат за неко место, положај или звање; онај који тежи да нешто постигне.* **2.** *чиновнички приправник.*

аспира́та ж лат. лингв. *сугласник са аспирацијом.*

аспѝра̄тор м техн. *апарат за усисавање ваздуха, гасова, прашине и сл., усисивач:* ~ за прашину, ~ за чишћење житарица, ~ мириса.

аспира́ција ж лат. **1. а.** *удисање, усисавање страних тела, честица (обично у несвести) или лекова (у терапији).* **б.** физ. *усисавање гасова или течности из неке шупљине.* **2.** *жеља, тежња за нечим, стремљење; полагање права (на нешто), претензија:* имати аспирације на нешто. **3.** лингв. *изговарање неких сугласника са хаком, грленим призвуком сличним гласу х (ѣх, бх, кх).*

а̀спирацио̄нӣ (аспира́цӣјскӣ), -ā, -о̄ *који се односи на аспирацију.*

аспѝрӣн, -и́на м фарм. *фабрички назив за ацетил-салицилну киселину као лек; таблета тога лека:* гутати аспирине.

аспѝрӣнскӣ, -ā, -о̄ *који се односи на аспирин.*

а̀спировати, -рујēм (аспири́рати, -ӣрӣрам) свр. и несвр. **1.** *удахнути, удисати; усиса(ва)ти.* **2.** *тежити, стремити за нечим; полагати, положити право (на нешто), претендовати.* **3.** лингв. *изговорити, изговарати са хаком, с грленим призвуком.*

а̀спра ж (ген. мн. а̀спрӣ) грч. **а.** ист. *стари турски сребрни новац.* **б.** разг. *новчић уопште, пара;* мн. *новац.*

а̀сприца ж *дем. од аспра.*

А̀стек м (мн. А̀стеци) *припадник народа старе мексичке цивилизације.*

астѐнија ж грч. мед. *општа телесна слабост, немоћ, малаксалост.*

астѐник и **астѐничā̄р** м *човек астеничне грађе, мршав, слаб човек.*

астѐничан, -чна, -о *слаб, немоћан, изнемогао; мршав.*

астѐриск м грч. *графички знак у облику звездице (*) који обично упућује на примедбу испод, одн. на крају текста.*

астѐричан, -чна, -о грч. *који је у облику звезде, звездаст, звездолик.*

астеро̀ӣд, -и́да м грч. астр. *мала планета, планетоид.*

а̀стечкӣ, -ā, -о̄ *који се односи на Астеке:* ~ култура.

астигмати̏зам, -зма м грч. мед. *поремећај способности оштрог, јасног вида услед неправилног преламања светлосних зрака у оку.*

астигма̀тик м *онај који болује од астигматизма.*

астигма̀тичан, -чна, -о *који болује од астигматизма.*

астигма̀тично̄ст, -ости ж *стање оног који је астигматичан, оног што је астигматично, астигматизам.*

а̀стма ж грч. мед. *болест која се манифестује повременим нападима отежаног дисања, сипља:* бронхијална ~, срчана ~.

астма̀тичан, -чна, -о *који болује од астме; карактеристичан за астму, астматички:* ~ човек; ~ напад.

астмàтичār м *онај који пати од астме.*

астмàтичārка ж *она која пати од астме.*

астмàтичārскӣ, -ā, -ō *који се односи на астматичаре, својствен астматичарима:* ~ кашаљ.

астмàтичкӣ, -ā, -ō *који се односи на астму.*

астмàтички и **астмàтично** прил. *с астматичним нападом, са симптомима астме.*

астраган(-) *в. астрахан(-).*

а̏стрāлан и **àстрāлан,** -лна, -о грч. **1.** *који се односи на звезде, звездан:* ~ светло. **2.** фиг. *бестелесан, нематеријалан, нестваран; етеричан; узвишен:* ~ биће.

а̏стрāлно и **àстрāлно** прил. **1.** *у облику звезде, звездасто.* **2.** фиг. *нематеријално, бестелесно; етерично; узвишено:* ~ миран.

астрáлнōст, -ости ж *особина оног што је астрално.*

астрàхāн, -áна и **а̏страхāн,** -а м *скупоцено крзно од руна врло младих, често недонешених јагањаца астраханске (каракул) овце (по руском граду Астрахану).*

астрàхāнскӣ и **а̏страхāнскӣ,** -ā, -ō *који се односи на астрахан, који је од астрахана:* ~ бунда, ~ капа.

астро- грч. *префиксоид у твореницама који означава однос према свемиру, небеским телима, звездо-, звездан:* астрологија, астрономија, астронаутика.

астрогнòзија ж грч. *наука о звездама с обзиром на њихов положај и уписање у сазвежђа онако како их види голо око.*

астролàтрија ж грч. *обожавање звезда.*

астрòлог м *онај који се бави астрологијом.*

астролòгија ж грч. *учење о тобожњем утицају положаја звезда и планета на судбину људи; прорицање човекове судбине по положају звезда и планета.*

астрòлошкӣ, -ā, -ō *који се односи на астрологију.*

астрòлошки прил. *као астролози.*

астрòмант м *онај који се бави астромантијом.*

астромàнтија и **астромàнтика** ж грч. *гатање, прорицање човекове судбине из звезда.*

астронàут м *пилот васионског, свемирског брода, свемирски путник, космонаут.*

астронàутика ж грч. *наука и пракса летења свемирских летелица.*

астронàутичār м *онај који се бави астронаутиком.*

астронàутичкӣ, -ā, -ō *који се односи на астронаутику, космонаутски.*

астронàуткиња ж *жена астронаут.*

астронàутскӣ, -ā, -ō *који се односи на астронауте:* ~ одело.

астронàутски прил. *као астронаут.*

астрòном м *научник који се бави астрономијом.*

астронòмија ж грч. *наука о небеским телима и појавама у васиони.*

астрòномскӣ, -ā, -ō **1.** *који се односи на астрономију:* ~ опсерваторија. **2.** фиг. *претерано велик, огроман:* ~ цифра, ~ сума, астрономске цене.

астрòномски прил. **1.** *на астрономски начин, у погледу астрономије:* посматрати ~. **2.** фиг. *претерано много:* порасти ~ (нпр. о ценама, трошковима).

астрофѝзика ж грч. *грана астрономије која се бави проучавањем физичких својстава небеских тела.*

астрофѝзичār м *научник који се бави астрофизиком.*

астрофѝзичкӣ, -ā, -ō *који се односи на астрофизику.*

астрофѝзички прил. *на астрофизички начин, у погледу астрофизике.*

àсура (вар. хàсура) ж тур. *простирка од рогозине.* • **извући некоме асуру** *преварити некога, подвалити некоме.*

àсфалт м (мн. ø) грч. **а.** хем. *црна сјајна смоласта маса, смеша минералних материја и битумена, која се употребљава за прекривање улица, путева и сл. и као изолатор у грађевинарству.* **б.** *улица, пут и сл. прекривен таквом смешом.*

асфàлтēр, -ера м *радник који асфалтира, поставља асфалт.*

асфалти́рати, -àлтӣрām свр. и несвр. *прекри(ва)ти улице, путеве, цесте асфалтом:* ~ пут, ~ улицу.

àсфалтнӣ, -ā, -ō *који се односи на асфалт, који је од асфалта:* ~ пут.

асцѐндент м лат. правн. *сродник по узлазној линији, предак (отац, деда, прадеда).*

асцѐндентнӣ, -ā, -ō *који се креће навише, узлазни:* ~ линија.

асценденција ж лат. *сродство по узлазној линији.*

а̏т м (мн. а̏тови и а̏ти) тур. *коњ, пастув племените пасмине.*

атавѝзам, -зма м лат. биол. *јављање код потомака неких особина далеких предака, наслеђе особина од далеких предака.*

атавѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на атавизам, наслеђен од далеких предака:* ~ особина.

àтак м фр. *напад; јуриш.*

àтаковати, -кујēм (атаки́рати, атàкӣрām) свр. и несвр. *напасти, нападати, насрнути, насртати (на некога, на нешто), јуришати:* ~ на нечију част.

атàмāн, -áна м рус. *козачки војни старешина.*

атàмановати, -нујēм несвр. *бити атаман, вршити власт атамана.*

атàмāнскӣ, -ā, -ō *који се односи на атамане:* ~ звање.

атамáнство с *атаманско звање и достојанство.*

а̏тār (вар. ха̏тар) м мађ. *сеоско или градско подручје.*

атàшē, -èа м фр. *службеник дипломатског представништва, саветник за одређену област:* ~ за штампу, војни ~, трговински ~, ~ за културу.

атеи̇зам, -зма м грч. *доктрина, учење које одриче постојање бога, неверовање у бога, безверство, безбоштво, безбожништво;* супр. теизам.

атеи̇ст(а), -ē м (мн. -сти) *присталица атеизма, безбожник.*

атеи̇стичкӣ, -ā, -ō *који се односи на атеисте и атеизам, својствен атеистима, безбожнички:* ~ схватање.

атеи̇стички прил. *на атеистички начин, као атеисти:* ~ се понашати.

атѐисткиња ж *женска особа атеиста.*

атѐљē, -èа м фр. *радна просторија уметника, фотографа и сл.:* сликарски ~, фотографски ~, модни ~, филмски ~.

атѐљēрскӣ, -ā, -ō *који се односи на атеље.*

атѐнтāт, -áта м лат. **а.** *убиство, одн. покушај убиства неке истакнуте, обично политичке личности:* извршити ~ на некога. **б.** фиг. *напад на нечија права, част и др.:* ~ на нечију част.

атѐнтāтор м *извршилац атентата.*

атѐнтāторка ж *жена атентатор.*

атѐнтāторскӣ, -ā, -ō *који се односи на атентаторе:* ~ тројка.

атери́рати, атèрӣрām свр. и несвр. фр. *сиуштити се, сиуштати се на земљу, приземљи(ва)ти се (о авиону или некој другој летелици).*

атѐрōм, -óма м грч. мед. *поткожна лојна израслина у облику чвора, која настаје услед зачепљења лојне жлезде (обично на глави).*

атеросклеро́за ж мед. *в. артериосклероза.*

àтест и **атѐстāт,** -áта м лат. *писмена потврда о пореклу и квалитету неке робе, производа:* издати ~ за машину.

атести́рати, атèстӣрām свр. и несвр. нем. *потврдити, потврђивати; изда(ва)ти атест, уверење о испуњавању услова за промет неке робе, производа.*

а̀тика ж грч. архит. *низак зид изнад кровног венца или прочеља зграде (карактеристичан за стари атички грађевински стил).*

а̀тила ж мађ. **а.** *кратки мушки огртач украшен гајтанима (некада део мађарске народне ношње).* **б.** *део хусарске униформе, војничка долама.*

атѝпичан, -чна, -о грч. *нетипичан, неуобичајен:* ~ појава.

а̀тичкӣ, -ā, -ō **а.** *који се односи на стару грчку покрајину Атику (чији је главни град Атина).* **б.** фиг. *префињен, углађен, отмен.*

Атланти́да ж грч. *назив за хипотетичку земљу која је потонула у Атлантски океан.*

Атла̀нтик м *Атлантски океан.*

а̀тла̄нтскӣ, -ā, -ō *који се односи на Атлантик:* ~ клима, ~ струја.

а̀тлас[1] м грч. **1.** *збирка географских карата повезаних у облику књиге; збирка научних карата, илустрација, скица и сл.:* географски ~; анатомски ~, историјски ~. **2. а.** анат. *први вратни пршљен (који служи као потпорањ за главу).* **б.** архит. *скулптура мушкарца која служи као потпорањ.*

а̀тлас[2] м (мн. ø) тур. *сјајна свилена тканина;* уп. сатен.

а̀тласкӣ, -ā, -ō *в. атласни.*

а̀тласнӣ, ā, -ō *који се односи на атлас*[2]*, који је од атласа:* ~ хаљина, ~ прслук.

атлѐта и **атлéта** м (мн. ж) (а̀тлēт, -éта и а̀тлет, -а м) грч. *спортски такмичар велике физичке снаге и увежбаности; рвач; уопште снажан човек са добро развијеном мускулатуром.*

атлѐтика ж спорт. *грана спорта која обухвата више дисциплина (трчање, брзо ходање, скакање, бацање диска, кугле и копља и др.).* • **лака** ~ *ранији назив за спортске дисциплине као што су скакање, трчање, бацање копља, диска и сл.* **тешка** ~ *ранији назив за спортске дисциплине као што су бокс, рвање, дизање тегова и сл.*

атлѐтичӑр м *спортиста који се бави атлетиком.*

атлѐтичӑрка ж *спортисткиња која се бави атлетиком.*

а̀тлēтскӣ и **а̀тлетскӣ,** -ā, -ō *који се односи на атлете и атлетику; својствен атлетама:* ~ терен, ~ стаза, ~ такмичење, ~ дисциплина; ~ раст, ~ тип, ~ грађа.

а̀тлēтски и **а̀тлетски** прил. *на атлетски начин, као атлете:* ~ грађен.

атмосфе́ра ж грч. **1. а.** *ваздушни омотач око Земље.* **б.** *ваздух, зрак.* **2. а.** физ. *јединица за мерење ваздушног притиска (атм.).* **б.** *јединица за мерење притиска (ат.).* **3.** фиг. *околности, прилике; ситуација; расположење, дух схватања:* тешка (напета) ~, у пријатељској атмосфери; срдачна ~, ~ неповерења.

атмосфери́лије и **атмосфѐрӣлије** ж мн. нем. **1.** *падавине (киша, снег, роса, слана, иње, град и др.).* **2.** *материје које садржи у себи атмосфера (вода, кисеоник, угљен-диоксид и др.).*

атмо̀сфēрскӣ, -ā, -ō *који се односи на атмосферу (1):* ~ притисак, ~ талог, атмосферске непогоде.

ато̀ксичан, -чна, -о грч. *нетоксичан, неотрован.*

а̀тӧл, ато́ла м фр. *прстенасто или полукружно коралско острво.*

а̀тӧм, ато́ма м грч. **а.** хем. *најмањи недељиви делић елементарне материје, који се састоји из језгра и електронског омотача.* **б.** фиг. *оно што је занемарљиво мало, трунчица:* са последњим атомима снаге.

атомѝзам, -зма м *теорија по којој се материја састоји од атома чије кретање условљава збивања у природи.*

атомиза́ција ж грч. *разбијање у најситније делове, уситњавање.*

атомѝзēр, -е́ра м енгл. *направа за распршивање течности (обично мирисних материја) у врло ситне капи, распршивач.*

атомизи́рати, -и̏зӣрām и **ато̀мизовати,** -зујēм свр. и несвр. *раздвојити, раздвајати, разби(ја)ти на најситније делиће;* фиг. *(ис)цепкати, (и)ситнити.* ■ ~ **се** *(из)делити се, (ис)цепкати се на веома ситне делове, уситнити се, уситњавати се.*

ато̀мист(а), -ē м (мн. -сти) **1.** *присталица, следбеник атомизма.* **2.** *стручњак који се бави атомистиком.*

атомѝстика ж физ.-хем. *наука о атомима и њиховим својствима.*

атомѝстичӑр м *в. атомиста.*

атомѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на атомистику, атомисте:* ~ учење.

атомѝстички прил. *на атомистички начин.*

а̀тӧмскӣ (а̀тӧмнӣ), -ā, -ō *који се односи на атоме:* ~ тежина, ~ језгро, ~ енергија, ~ оружје, ~ бомба, ~ физика. • ~ **печурка** *визуелни утисак у виду печурке који оставља експлозија атомске бомбе (од дима и других материја и ваздуха).*

а̀тонӑлан, -лна, -о муз. *који нема одређену тонску линију, тоналитет, који није везан за одређени тоналитет:* ~ композиција, ~ музика.

атона́лнӧст, -ости ж *својство оног што је атонално; техника компоновања која одбацује тоналитет као основу музичког дела.*

ато̀нија ж грч. **1.** лингв. *ненаглашеност слога или речи.* **2. а.** мед. *попуштање тонуса ткива, опуштеност, млитавост, млохавост; клонулост:* ~ материце. **б.** фиг. *слабост воље, безвољност, апатија.*

ато̀ничан, -чна, -о **1.** лингв. *ненаглашен, неакцентован:* ~ реч. **2. а.** мед. *опуштен, млитав, млохав.* **б.** фиг. *безвољан, апатичан.*

а̀трактӣван, -вна, -о *који привлачи нечију пажњу, интересовање, привлачан, примамљив, занимљив:* ~ особа, ~ хаљина, ~ публикација.

а̀трактӣвно прил. *привлачно, примамљиво, занимљиво:* деловати ~.

атракти́внӧст, -ости ж *особина онога који је атрактиван, онога што је атрактивно.*

атра̀кција ж лат. **1.** *привлачна моћ, привлачност.* **2.** *оно што има привлачну моћ, предмет или појава која привлачи нечију пажњу, оно што има чар, драж; ефектна приредба, одн. тачка приредбе (циркуске, акробатске); занимљивост:* циркуска ~, акробатска ~.

атрибуи́рати, -бӯи̏рām свр. и несвр. *приписивати некоме нешто дело.*

атрѝбӯт, -у́та м лат. **1.** *битна особина некога или нечега, карактеристика, својство, обележје.* **2.** лингв. *одредба појма означеног именицом; у ужем значењу: придев, придевска заменица или број чији се садржај приписује појму означеном именицом (нпр.* добар *човек, његова* девојка, пети *разред).*

а̀трибутӣв м лингв. *врста атрибута, именица ширег значења које се приписује другој именици ужег, конкретизованог значења испред које стоји (нпр.* камен *темељац,* река *Сава и сл.).*

а̀трибутӣвнӣ, -ā, -ō **1.** *в. атрѝбӯтскӣ.* **2.** *који је се односи на атрибутив, који је употребљен као атрибутив и сл.*

а̀трибутӣвно прил. **1.** *в. атрѝбӯтски:* ~ употребљена реч. **2.** *у служби атрибутива, као атрибутив.*

атрѝбӯтскӣ (атрѝбӯтнӣ), -ā, -ō *који се односи на атрибут, који има службу атрибута:* ~ служба, ~ функција, ~ употреба, ~ ознака, ~ реченица, ~ генитив.

атрѝбӯтски прил. *у служби атрибута, као атрибут:* ~ употребљена реч.

атрибу́ција ж лат. **1.** правн. *право, надлежност.* **2.** *приписивање некој дела одређеном аутору.*

а̂тријум (а̂трӣј, -ија) м лат. *предсобље, предворје у старим римским кућама; предворје, хол уопште.*

атрѝофија ж лат. мед. **а.** *кржљање, сушење и смањење неког органа или ткива због недовољне исхрањености; закржљалост,*

усахлост: ~ мишића, ~ јетре, старачка ~. **б.** фиг. *нестајање осећања, отупелост.*

атрофи́рати, -о̀фӣрām свр. и несвр. *(о)сушити се, (у)сахнути, (за)кржљати.*

ау *узвик у изненађењу, чуђењу, болу, патњи и сл.* – Ау, како је поцрнео! Ау, што боли!

а̏угментатѝв м лат. лингв. *изведена именица која означава нешто увећано, често с нијансом пејоративности (нпр. кућетина, ножурина);* супр. деминутив.

а̏угментатѝван, -вна, -о *који се односи на ауīментатив:* ~ значење, ~ наставак.

а̀угӯр, -у́ра и **а̀угур** м лат. ист. *староримски свештеник који је по лету и певању птица прорицао судбину и тумачио вољу богова.*

а̀угӯрскӣ и **а̀угурскӣ,** -ā, -ō *који се односи на ауīуре:* ~ вид, ~ дар.

аугуст(-) *в. авīуст(-).*

ауди- лат. *в. аудио-:* аудитиван, аудиторијум.

аудијѐнција ж лат. *службени пријем код владара, одн. личности на високом положају:* затражити аудијенцију, бити у аудијенцији, дворана за аудијенције.

аудио- лат. *префиксоид у твореницама који значи да се нешто односи на слух, слушни, чујни:* аудиометар, аудиометрија, аудиограм итд.

а̏удиовизуе̄лан, -лна, -о лат. *који се заснива на истовременом слушању и īледању:* ~ метода (у настави).

а̏удиовизуе̄лно прил. *аудиовизуелном методом.*

аудио̀грам м лат.-грч. *īрафички приказ осетљивости слуха за појединe фреквенције звука.*

а̏удио-касѐта ж лат.-фр. *пластична кутијица с маīнетофонском траком на којој је снимљен одређен звучни материјал.*

аудио̀лог м *стручњак за аудиолоīију.*

аудиолоīија ж лат.-грч. *наука о слуху.*

а̀удиометар и **а̀удиомѐтāр,** -тра м *апарат за мерење осетљивости слуха.*

аудиомѐтрија ж грч.-лат. *испитивање и мерење осетљивости слуха помоћу аудиометра.*

а̏удитѝван, -вна, -о **1.** *који се сазнаје чулом слуха, слушни.* **б.** псих. *који се одликује памћењем заснованим на утисцима примљеним чулом слуха (о човеку):* ~ тип.

а̏удитѝвно прил. *слухом, īреко чула слуха:* деловати ~.

аудѝто̄ријум (аудѝтō рӣј, -ија) м лат. **1.** зб. *слушаоци, слушалачка јавност.* **2.** *дворана у којој се држе предавања, слушаоница; простор за слушаоце и īледаоце у позоришту или концертној дворани.*

ауди́ција и **а̏удӣција** ж лат. *пробни наступ īлумца, певача или свирача пред оцењивачком комисијом (пре примања у службу); испитивање музичких или īласовних способности при пријему у службу спикера, водитеља или најављивача:* ићи на аудицију, бити на аудицији.

а̏укција ж лат. правн. *продаја робе јавним надметањем, лицитацијом, која се обавља пред потенцијалним купцима, лицитација;* уп. дражба.

а̏укцӣјскӣ (а̏укциōнӣ), -ā, -ō *који се односи на аукцију:* ~ завод, ~ кућа, ~ предузеће, ~ продаја, ~ место.

аукциѝонāр, -а́ра (аукциѝнāтор) м *надметач на аукцијама; чиновник који врши аукцију.*

аукциони́рати, -ѝнӣрām несвр. *вршити аукцију, продавати на аукцији, најповољнијем понуђивачу.*

а̀ула ж лат. *велико предворје иза улаза; свечана сала, дворана.*

а̀ура ж лат. *према неким учењима невидљиво светлосно поље које окружује живо тело, чија боја и јачина зависи од стања свести.*

аурѐōл, -о́ла м и **ауреóла** ж *в. ореол.*

а̀успух м нем. *издувна цев на аутомобилу за испуштање истрошене паре или ваздуха.*

Ау̏стрāлија ж *најмањи континент, који се налази у јужном делу Тихог океана.*

Аустралија́нац, -нца (Аустра́лац, -лца) м *становник Аустралије.*

Аустралӣја̄нка (Ау̏стрāлка) ж *становница Аустралије.*

аустра̀лӣјскӣ (ау̏стрāлскӣ), -ā, -ō *који се односи на Аустралију.*

аустралоӣд, -и́да му *мн.: источна īрана велике расне скупине екваторских облика, распрострањених у Новој Гвинеји, Аустралији и Тасманији (у јд.: припадник те расне скупине).*

А̀устрија и **Ау̏стрија** ж **а.** *држава у средњој Европи.* **б.** ист. *некадашња царевина у средњој Европи, која је у XIX веку постала двојна монархија Аустроīарска.*

Аустрија́нац, -нца м *становник Аустрије.*

Аустрӣја̄нка ж *становница Аустрије.*

аустрија́нштина ж пеј. *претерана привржености свему што је аустријско, одушевљење за све што је аустријско; аустријски дух.*

а̀устрӣјскӣ и **ау̏стрӣјскӣ,** -ā, -ō *који се односи на Аустрију и Аустријанце:* ~ привреда, ~ народ.

Аустроу̏гарскā ж ист. *назив некадашње двојне монархије, Аустрије и Уīарске (Мађарске);* уп. Аустрија (б).

аустроу̏гарскӣ, -ā, -ō *који се односи на Аустроīарску:* ~ цар.

аустро̀фил, -а и **аустро̀фӣл,** -и́ла м *онај који је пријатељски расположен према Аустрији и свему што је аустријско (обично у доба Аустроīарске).*

аустро̀фӣлскӣ, -ā, -ō *који се односи на аустрофиле:* ~ дух.

аустрофи́лство с *пријатељско расположење према Аустријанцима и свему што је аустријско.*

аустро̀фоб, -а и **аустро̀фōб,** -о́ба м *онај који је непријатељски расположен према Аустрији и свему што је аустријско (обично у доба Аустроīарске).*

аустрофо̀бија ж *непријатељско расположење према Аустријанцима и свему што је аустријско.*

аустро̀фопскӣ, -ā, -ō *који се односи на аустрофобе.*

а̀ут и **а̏ут** м енгл. спорт. *простор изван обележене линије која означава страну īралишта (у фудбалу, рукомету, хокеју и др.):* послати лопту у аут. • **бити у ауту** разг. 1) *бити одбачен, бити у немилости.* 2) *бити болестан, лоше се осећати.* **извести, изводити аут** спорт. *убацити, убацивати лопту у īралиште са стране.*

аута̀ркија ж грч. **1.** екон. *систем у коме се потребе у материјалним добрима подмирују властитом производњом; тежња за изолацијом националне привреде од светске и домаћег тржишта од светског.* **2.** фил. *самодовољност, независност од спољног света.*

аута̀ркичан, -чна, -о *економски независан од другог, самосталан.*

аута̀рхија ж грч. **1.** *неоīраничена владавина, самовлашће.* **2.** *в. аутаркија (1).*

аута̀рхичан, -чна, -о *који се односи на аутархију, који има неоīраничену власт, деспотски, самодржачки.*

аутѐнтичан, -чна, -о грч. *веродостојан, непатворен, изворан; прави, истинит; тачан:* ~ документ, ~ говор.

аутѐнтично прил. *веродостојно, непатворено, изворно; истинито, тачно:* звучати ~, говорити ~.

аутѐнтичнōст, -ости ж *својство онога што је аутентично, веродостојност:* ~ документа, ~ говора.

аутѝзам, -зма м грч. мед. и псих. *повлачење у себе, болесна обузетост сопственом личношћу, неповерљивост према другима, која се јавља обично код шизофреничара.*

а̀утист(а), -ē м (мн. -сти) *онај који пати од аутизма.*

аутѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на аутизам и аутисте.*

а̀ут-ли́нија и **а̀ут-ли́нија** ж спорт. *линија која означава страну игралишта (у фудбалу, рукомету и др.).*

а̀уто м *в. аутомобил.*

ауто- грч. *префиксоид који значи* **1.** *само-:* аутобиографија, аутосугестија, аутогол. **2.** *аутомобилски:* ауто-сервис, ауто-рели.

аутоанали́за ж грч. *анализирање, испитивање самога себе.*

а̀уто-а̀тлас м *атлас ауто-караша.*

а̀уто-ба́за ж вој. *аутомобилска база, база моторних возила.*

аутобио̀граф м *писац аутобиографије.*

аутобиографи́ја ж грч. *властита биографија, књижевни род у коме писац описује сопствени живот, властити животопис.*

аутобио̀графскӣ, -ā, -ō *који се односи на аутобиографију и аутобиографе:* ~ запис, ~ роман.

аутобио̀графски прил. *на аутобиографски начин, као аутобиограф:* ~ описати.

ауто́бус и **а̀утобус** м нем. *моторно возило за превоз путника са већим бројем седишта:* туристички ~, међуградски ~.

ауто́бускӣ и **а̀утобускӣ,** -ā, -ō *који се односи на аутобус:* ~ саобраћај, ~ превоз, ~ станица, ~ предузеће.

ауто́буснӣ и **а̀утобуснӣ,** -ā, -ō *в. аутобуски.*

аутовакци́на ж грч.-лат. *вакцина, цепиво припремљено од бактерија изолованих из организма болесника за чије се лечење користи.*

аутога̀мија ж грч. бот. *самоопрашивање, самооплодња, опрашивање поленом исшог цвеша.*

а̀уто-гара́жа ж грч.-фр. *просторија за смештај аутомобила, гаража за аутомобиле.*

ауто̀гēн и **ауто̀ген,** -а, -о грч. *који настаје сам од себе, самородан; исконски.* • ~ **заваривање** *спајање металних делова растапањем њихових рубова помоћу пламена водоника или ацетилена и кисеоника.*

а̀утогṑл, -ола м грч.-енгл. спорт. *гол, поготак у сопствени гол (у фудбалу, рукомету и сл.).*

ауто̀грам (а̀утограм) м грч. *својеручни потпис:* давати аутограме, скупљати аутограме.

ауто̀граф м грч. **1.** *спис написан властитом руком, оригинални, изворни рукопис.* **2.** *справа за умножавање, копирање рукописа или цртежа.*

аутогра̀фија ж *поступак умножавања преношењем текста или цртежа с папира на литографски камен или металну плочу.*

аутогра̀фисати, -ишēм свр. и несвр. *отиснути, отискивати нечији рукопис или цртеж копирањем са камена или металне плоче.*

ауто̀графскӣ, -ā, -ō *који се односи на аутограф:* ~ материјал.

а̀уто-гу́ма ж *аутомобилска гума.*

а̀уто-де̏о, -дела (-де́ла) јек. **а̀уто-ди̏о,** -ди̏јела (-дијѐла) м (обично у мн.) *резервни део за аутомобил.*

аутоди̏дакт м грч. *онај који учи сам, без учитеља, самоук.*

аутодидà̀ктичкӣ, -ā, -ō *који се односи на аутодидакте, самоучки.*

а̀уто-ди̏залица ж *дизалица за аутомобиле, аутомобилска дизалица.*

аутодисциплѝна ж *самодисциплина.*

а̏утодром и **ауто̀дром** м грч. *стаза за аутомобилске трке, тркалиште за аутомобиле.*

а̀уто-елèктричā̀р м *занатлија који поправља и подешава електричне уређаје аутомобила.*

аутоимунѝтēт, -е́та м мед. *имунитет који се ствара у самом организму.*

а̀уто-ѝнструктор м *инструктор вожње аутомобилом.*

аутоинтоксика̀ција ж грч.-лат. мед. *тровање организма продуктима насталим у истом организму.*

аутоинфèкција ж грч.-лат. мед. *инфекција коју сам заражени орган преноси с једног дела тела на други, самозараза.*

а̀уто-ка̀мп м *камп у коме се одмарају моторизовани туристи.*

а̀уто-ка̀мпер м *камшер у аушо-кампу.*

а̀утокā̀р м грч.-енгл. **а.** *аутобус за друштвена путовања.* **б.** *моторна кола са теретним вагоном.*

а̀уто-ка̑рта ж *географска карта која приказује путеве за моторна возила:* ~ Србије, ~ Европе.

аутокèфа̄лан и **а̏утокефа̄лан,** -лна, -о грч. *независан, самосталан, самоуправан (о православној цркви):* аутокефалне цркве.

аутокефа́лнōст, -ости ж *самосталност, независност:* ~ православне цркве.

а̀утоклā̀в м грч.-лат. *металне посуда с дебелим зидовима, херметичким поклопцем и манометром која служи за стерилизацију или за извођење хемијских процеса уз загревање под повишеним притиском.*

а̀уто-клу̑б м грч.-енгл. *аутомобилистички клуб.*

а̀уто-козмѐтика ж *средства која се употребљавају за негу и одржавање чистоће аутомобила.*

а̀уто-колóна ж грч.-лат. *колона аутомобила у покрету.*

а̀уто-ко̀мā̀нда ж вој. *команда која врши регистрацију и распоред војних аутомобила, команда ауто-транспорта.*

аутоконтро́ла ж *контрола над самим собом, самоконтрола.*

а̀утокош м спорт. *у кошарци поготак (кош) у властити кош, на штету властитог тима.*

а̀уто-кра̑н м грч.-нем. *аутомобилска дизалица, дизалица, кран за аутомобиле.*

ауто̀крат(а), -ē м (мн. -ти м, -те ж) *владар који има неограничену власт, неограничени господар, апсолутни владар, самодржац, апсолутиста.*

аутокра̀тија (аутокра̀ција) ж грч. *неограничена владавина једног човека, неограничена власт владара, самодржавље, апсолутизам.*

ауто̀кратскӣ, -ā, -ō *који се односи на аутократе и аутократију, самодржачки.*

ауто̀кратски прил. *с неограниченом влашћу, самодржачки:* владати ~.

аутокра̀тство и **ауто̀кратство** с *особина онога ко је аутократа, самовлашће, самодржавље, аутократија.*

аутокрѝтика ж грч. *самокритика, критичко, објективно оцењивање самога себе, властитих дела, поступака.*

аутокрѝтичан, -чна, -о *који критички оцењује себе и своја дела, поступке, самокритичан:* бити ~.

аутокрѝтичкӣ, -ā, -ō *в. аутокритичан.*

аутокрѝтички и **аутокрѝтично** прил. *са критичким ставом према самом себи и властитим делима, поступцима, самокритично:* ~ гледати (на нешто).

аутокрѝтичнōст, -ости ж *особина онога који је аутокритичан, самокритичност, аутокритика.*

а̀уто-лаки́рер м *занатлија који лакира, фарба аутомобиле.*

аутолаки́рерскӣ, -ā, -ō *који се односи на аутолакирере:* ~ радионица, ~ диплома, аутолакирерске услуге.

а̀уто-ли̏ма̄р м *занатлија, радник металне струке који израђује и поправља лимене делове за аутомобиле.*

а̀уто-лима̀рија ж **1.** *аутолимарски занат, аутолимарске услуге.* **2.** *аутолимарска радионица.* **3.** *аутолимарски делови, лимарија за аутомобиле.*

а̀утолима̄рскӣ, -ā, -ō *који се односи на аутолимаре:* ~ радионица, ~ занат.

аутолима́рство с *аутолимарски занат, посао.*

аутолитогра̀фија ж грч. *оригинална литографија цртањем на папиру за пренос штампавање или на литографском камену.*

а̀уто-ма̑ст ж *маст за полирање аутомобила.*

аутòма̄т, -а́та м грч. **1. а.** *направа, механизам за обављање неке програмиране радне операције без непосредног суделовања човека:* ~ за игре на срећу, ~ за цигарете, ~ за кафу, продајни ~. **б.** фиг. *особа која нешто ради механички (као аутомат); особа која се слепо придржава наредби старијег по рангу без обзира на ситуацију.* **2.** *врста лакшег ватреног оружја које једним окидањем испали серију метака, машинка.*

аутоматѝзам, -зма м **а.** *особина и способност човечјег или животињског организма да врши одређене радње и покрете механички, несвесно и без учешћа воље; такве механичке радње, одн. покрети.* **б.** *начин, техника функционисања онога што је аутоматско:* ~ правног поступка, ~ процедуре, ~ већине.

аутоматиза́ција ж **1.** *увођење и примена аутомата у производњи, техника управљања и регулисања процеса аутоматима:* ~ производње. **2.** *претварање неких радњи човека у аутоматске (због њиховог честог понављања).*

аутомàтизовати, -зујем (аутоматизи́рати, -ѝзӣрам) свр. и несвр. **1.** (нешто) *увести, уводити, применити, примењивати аутомате (у процесу производње):* ~ производњу, ~ погон. **2.** *претворити, претварати у аутомат, (у)чинити да нешто ради као аутомат, (у)чинити аутоматским.* ■ ~ **се** *постати аутоматски, као аутомат.*

аутомàтика ж *научно-технолошка дисциплина која проучава теорију и конструкцију система за регулисање и управљање технолошким процесима.*

аутомàтичар м *војник који рукује аутоматским оружјем, аутоматом (2).*

аутòматскӣ, -ā, -ō *који се односи на аутомат:* **1. а.** *који ради, функционише помоћу аутомата:* ~ централа, ~ оружје, ~ пећ, ~ станица. **б.** *који је аутоматизован:* ~ обрада података, ~ регулација. **2.** *који се ствара, врши сам од себе, без вољног подстицаја, механички, несвестан:* ~ покрет, ~ одбрана.

аутòматски прил. **1.** *на аутоматски начин, као аутомат, механички, само од себе, без учешћа воље:* радити (функционисати) ~, понављати ~. **2.** разг. *самим тиме, сходно томе, дакле.* – Положио си испит, аутоматски можеш уписати факултет.

а̀уто-меха̀ничар м *занатлија који оправља аутомобилске моторе и уређаје.*

аутомеха̀ничарскӣ, -ā, -ō *који се односи на аутомеханичаре:* ~ радионица, ~ занат.

аутомо̀бӣл, -и́ла м грч.-лат. *друмско возило, путничка или теретна кола, обично на четири (ређе три) точка, која се крећу помоћу сопственог мотора:* путнички ~, спортски ~.

аутомобилѝзам, -зма м (мн. ø) **а.** *спортска дисциплина која обухвата све врсте аутомобилских трка.* **б.** *аутомобилски саобраћај.*

аутомобилиза́ција ж *в. моторизација (1).*

аутомобѝлист(а), -ē м (мн. -сти) *онај који се бави аутомобилизмом; онај који управља аутомобилом, возач аутомобила.*

аутомобилѝстика ж *в. аутомобилизам.*

аутомобилѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на аутомобилизам и аутомобилисте:* ~ спорт, ~ трка, ~ клуб, аутомобилистичке рукавице.

аутомобѝлисткиња ж *жена аутомобилиста.*

аутомо̀бӣлскӣ, -ā, -ō *који се односи на аутомобиле:* ~ точак, ~ гума, ~ индустрија, ~ ас.

аутомобѝлчић м *дем. од аутомобил.*

а̀уто-монта́жа ж *монтажа аутомобила.*

аутомо̀нта̄жнӣ, -ā, -ō *који се односи на монтажу аутомобила:* ~ погон.

а̀уто-мо̑то *први део двочланих спојева који значи 'који обједињује, обухвата све возаче моторних возила'*: ауто-мото друштво, ауто-мото савез, ауто-мото клуб.

а̀утоно̀ман и **аутò̀номан,** -мна, -о *који има аутономију, самоуправан, самосталан, независан:* ~ покрајина.

аутоно̀ма̄ш, -а́ша м (често пеј.) *онај који у уређењу државе заступа већу аутономију појединих региона или покрајина, присталица аутономије региона или покрајина;* уп. аутономист(а).

аутоно̀ма̄шкӣ, -ā, -ō *који се односи на аутономаше:* ~ странка.

аутоно̀ма̄шки прил. *са аутономашким схватањем, с аутономашких позиција:* деловати ~.

аутонома́штво с *пропаганда и спровођење аутономашке политике.*

аутоно̀мија ж грч. *самоуправа, независност, самосталност појединих територија или социјалних група у доношењу и спровођењу сопствених одлука и закона, право на самосталну организовање и самоуправљање:* територијална ~, културна ~, политичка ~.

аутоно̀мист(а), -ē м (мн. -сти) *присталица аутономије;* супр. централист(а); уп. аутономаш.

аутономѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на аутономисте:* ~ странка.

а̀утоно̀мно и **аутò̀номно** прил. *самоуправно, независно, самостално.*

аутоно́мнӧст, -ости ж *својство и положај, статус онога што је аутономно, самосталност, независност, аутономија.*

аутоопсерва́ција ж грч.-лат. *посматрање, испитивање самога себе, самопосматрање.*

а̀уто-па̑рк м *аутомобилски парк, скуп свих аутомобила које поседује неко предузеће.*

а̀уто-о̀према ж *опрема, прибор, делови за аутомобиле.*

а̀уто-пѝјац м и **а̀уто-пѝјаца** ж *место за продају аутомобила, обично половних.*

аутопѝло̄т, -о́та м грч.-фр. *уређај за аутоматско управљање авионом.*

аутопо̀ртре̄т, -е́та м грч.-фр. *властити портрет сликара.*

а̀уто-пре́воз ек. и јек. (јек. и а̀уто-пријѐвоз) м *превоз аутомобилом, аутомобилски превоз, транспорт.*

а̀уто-пре́возни̑к ек. и јек. (јек. и а̀уто-пријѐвозни̑к) м *превозник који врши услуге аутомобилом.*

а̀уто-прѝколица ж *туристичка приколица за аутомобил.*

а̀уто-про́мет м *аутомобилски промет, аутомобилски саобраћај, аутомобилизам.*

аутò̀псија ж грч. **1.** мед. *сецирање леша ради утврђивања узрока смрти, обдукција:* извршити аутопсију. **2.** *сазнање до кога се долази личним посматрањем, самопосматрање.*

а̀уто-пу̑т, -пу́та м (мн. аутопу́теви (аутопу́тови)) *широк аутомобилски пут без укрштања с другим путевима, пругом и сл. у истом нивоу, са најмање две истосмерне коловозне траке физички одвојене од исто толико коловозних трака супротног смера.*

а̀утор м лат. **1.** *творац неког научног, књижевног или уметничког дела:* ~ романа, ~ проналаска. **2.** фиг. разг. *онај који је смислио нешто без вредности или лоше, ружно:* ~ лажи, ~ клевете.

ауториза́ција ж *одобрење аутора или носиоца ауторског права.*

аутò̀ризовати, -зујем (ауторизи́рати, -ѝзӣрам) свр. и несвр. *да(ва)ти одобрење за објављивање и коришћење сопственог, ауторовог дела.*

а̀уторита̄ран, -рна, -о лат. пол. *који је заснован на слепом, поданичком потчињавању властима:* ~ режим.

ауторитарѝзам, -зма м лат. пол. *ауторитарни режим, облик државне власти концентрисане у рукама једне личности или групе људи која заводи диктатуру, аутократски диктаторски систем владавине.*

а̀уторита̄рно прил. *на ауторитаран начин:* наступити ~.

ауторита́рнӧст, -ости ж *својство онога што је ауторитарно.*

а̏уторитатӣван, -вна, -о *који се заснива на ауторитету, меродаван; који има ауторитета; уљудан, уважен; самоуверен.*

а̏уторитатӣвно прил. *с ауторитетом; правећи се важан, самоуверено.*

ауторитати́вно̄ст, -ости ж *својство онога што је ауторитативно, онога који је ауторитативан.*

ауторӣтēт, -е́та м лат. **1. а.** *уљед, поштовање које неко ужива; утицај који проистиче из тога уљеда:* имати ауторитета, човек од ауторитета. **б.** *надмоћност, моћ, власт.* **2.** *личност великог уљеда и значаја; меродаван стручњак (у науци, уметности и др.):* бити ~, ~ за барок.

а̏уторитēтан и ауторӣтēтан, -тна, -о *в. ауторитативан.*

а̀утӧрка (а̀уторица) ж *женска особа аутор.*

а̀уторскӣ, -а̄, -ӧ *који се односи на аутора:* ~ хонорар, ~ право. • ~ **табак** *рукопис који има 30.000 ауторских знакова (словних места).*

а̀уторство и ауто̀рство с *приђадништво неког дела његовом творцу, аутору:* установити ~, оспорити некоме ~.

а̀уто-сѐрвӣс, -и́са м грч.-фр. *механичарска радионица, сервис за одржавање и поправку аутомобила.*

аутосѐрвӣснӣ, -а̄, -ӧ *који се односи на ауто-сервис:* ~ делатност.

а̀уто-сто̏п м грч.-енгл. *заустављање аутомобила на путу дизањем палца десне руке у правцу вожње ради бесплатног превоза:* путовати ауто-стопом.

а̀уто-сто̀пер м *путник који путује ауто-стопом.*

а̀уто-сто̀пӗрка ж *жена ауто-стопер.*

аутостопи́рати, -о̀пӣра̄м свр. и несвр. *путовати ауто-стопом.*

аутостра́да ж грч.-лат. *в. ауто-пут.*

а̏утосугестӣван, -вна, -о *који сугестивно утиче на самог себе.*

аутосугѐстија ж грч.-лат. *сугестија, сугестивно утицање на самога себе.*

а̀уто-та̏кси, -ија м грч. *путнички аутомобил с уграђеним таксиметром (за израчунавање пређеног пута и возарине), такси.*

а̀утотӣп м *отисак, копија, факсимил добијен аутотипијом.*

аутотӣпија ж грч. *техника високе штампе и офсета за репродукцију вишетонских слика (фотографија) урезивањем у цинк или дрво нагризањем киселином, чиме се добија отисак (аутотип); израда клишеа фотографским путем.*

аутото̀мија ж грч. *спонтано откидање и одбацивање појединих делова тела код неких животиња кад су у опасности (нпр. код паука, гуштера итд.).*

а̀уто-тра̀нспорт м *аутомобилски транспорт.*

а̀уто-тр̏ка ж *аутомобилска трка.*

а̀уто-тр̀кач, -а́ча м *учесник у ауто-трци.*

аутохипно́за ж грч. *хипноза самога себе, довођење самога себе у хипнотичко стање, самохипноза.*

а̀утохто̄н, -а, -о грч. **а.** *који од давнина борави, постоји неиде, староседелачки, прастари:* ~ становништво. **б.** *који је настао без стране утицаја, изворан, исконски:* ~ култура, ~ ношња, ~ музика.

а̀утохто̄но прил. *изворно, исконски:* постојати ~.

а̀утохто̄но̄ст и аутохто́но̄ст, -ости ж *особина, својство онога који је аутохтон, онога што је аутохтоно, самородност; изворност:* ~ живља, ~ културе, ~ музике, ~ ношње.

а̀уто-цӣстӗрна ж *теретни аутомобил, камион с посебно грађеном каросеријом у облику великог ваљка за превоз течности.*

а̀уто-шко̀ла (-шко̀ла) ж *установа која припрема грађане за полагање возачког испита.*

аутса̀јдер м енгл. **1.** спорт. *такмичар који нема изгледа на победу.* **2. а.** *кандидат који при избору не припада никаквој организацији, странци, групи.* **б.** *уопште онај који се издвојио из групе, онај који стоји по страни.*

аутса̀јдерскӣ, -а̄, -ӧ *који се односи на аутсајдере.*

аутса̀јдерски прил. *као аутсајдер.*

а̏ӯф и а̏ӯх узв. *в. ау.* – Аух! Једва спасох главу.

а̀фа̄зија ж грч. мед. *потпуна или делимична неспособност говора услед поремећаја неких центара у мозгу; неспособност за разумевање речи.*

афа̀тик м *онај који болује од афазије.*

афа̀тичан, -чна, -о *који болује од афазије.*

а̀фек(а)т, -кта м лат. *снажно и наглo душевно стање, узбуђење које се наглo јавља (срџба, љубомора, страх, одушевљење и сл.) праћено карактеристичним психофизичким променама (у крвотоку, лучењу жлезда, слабљењу контроле свести и др.):* пасти у ~, убиство у афекту.

а̀фекатскӣ, -а̄, -ӧ *који се односи на афекат, који је изазван афектом.*

афекта́ција ж *извештачено понашање, претенциозност; извештаченост.*

а̏фектӣван, -вна, -о *који је у вези с афектом, узбудљив; емотиван, осећајан:* ~ стање; ~ природа.

а̏фектӣвно прил. *у афекту, узбудљиво; емотивно, осећајно:* реаговати ~.

афекти́вно̄ст, -ости ж *афективно стање.*

афѐктӣран, -а, -о *извештачен, неприродан, усиљен.*

афѐктӣрано прил. *извештачено, неприродно, усиљено:* ~ говорити.

афѐктӣра̄но̄ст, -ости ж *особина онога што је афектирано, извештаченост, неприродност, усиљеност; афектација.*

афекти́рати, афѐктӣра̄м (а̀фектовати, -тујēм) несвр. *понашати се извештачено, неприродно, претенциозно, глумити се, ачити се.*

афѐкција ж лат. **1. а.** *узбуђење, афекат.* **б.** *осећање, емоција; осећај, осет.* **2.** мед. *болесно стање, болест, обољење.*

а̀фел (а̀фēлијум) м грч. астр. *најудаљенија тачка од Сунца на путањи неке планете;* супр. перихел(ијум).

а̀фēлнӣ, -а̄, -ӧ *који се односи на афел:* ~ удаљеност.

афе́ра ж фр. *прљав, нечастан, одн. противзаконит посао или догађај, случај који изазива узбуђење и интересовање јавности, јавни скандал:* политичка ~, шпијунска ~, љубавна ~.

афѐра̄ш, -а́ша м *онај који изазива аферe, који је умешан у неку аферу (политичку, привредну и др.).*

афѐра̄шкӣ, -а̄, -ӧ *који се односи на аферaше и аферу, својствен аферашима, скандалозан.*

афѐра̄шки прил. *на аферашки начин, скандалозно.*

афе́рица ж *дем. од афера.*

а̀фикс м лат. лингв. *језички елемент (један или више гласова) који се у творби речи додаје корену или основи (префикс, суфикс или инфикс).*

афикса́ција ж лат. лингв. *творба речи помоћу афикса.*

афинӣтēт, -е́та м лат. **1.** хем. *способност међусобног привлачења и спајања атома или молекула; привлачна сила којом се спајају хемијски елементи.* **2.** *узајамна привлачност, сродност; наклоност према некоме или нечему:* имати афинитета према нечему, немати афинитета за нешто.

афӣо̄н, -о́на м тур. **1.** бот. *мак.* **2.** (мн. ø) *смоласти беличасти сок из зелених чахура мака, који се употребљава у медицини, опијум.*

а̏фирматӣв м *потврдно мишљење, потврда;* супр. негатив.

а̏фирматӣван, -вна, -о *којим се нешто тврди, потврдан;* супр. негативан: ~ став, ~ суд, ~ реченица.

а̏фирматӣвно прил. *потврдно.*

афирмати́вно̄ст, -ости ж *својство онога што је афирмативно.*

афирма́ција ж лат. **1.** *потврђивање, тврдња; потврда, поткрепљење.* **2.** *постизање неког успеха или положаја у друштву; признања:* добити афирмацију као писац, стећи међународну афирмацију.

афѝрмисати, -ишēм (афирми́рати, -ѝрмӣрām) свр. и несвр. *потврдити, потврђивати вредност нечега, осигура(ва)ти признање вредности нечега у друштву:* ~ уметност. ■ ~ **се** *докази(ва)ти своју вредност, стећи, стицати признање у друштву, бити признат, уважен:* ~ се као писац, ~ се као научник.

афѝша ж (àфиш м) фр. *јавна објава, оглас; плакат.*

афиши́рати, афѝшӣрām свр. и несвр. *објавити, објављивати путем огласа, плакатирати.*

афо̀нија ж грч. *безгласност; потпуна промуклост, губитак гласа (због болести гласница или психичког узрока).*

афо̀ничан, -чна, -о *безгласан; потпуно промукао.*

афорѝзам, -зма м грч. *кратка, језгровита мудра и духовита изрека; сентенција; максима.*

афорѝстика ж *бављење афоризмима као књижевном врстом; писање афоризама.*

афорѝстичан, -чна, -о *који је дат у облику афоризма:* ~ мисао.

афорѝстичāр м *писац афоризама.*

афорѝстичāрка ж *жена афористичар.*

афорѝстичкӣ, -ā, -ō *в. афористичан.*

афорѝстично (афорѝстички) прил. *у облику афоризма, у афористичком стилу:* писати ~, изражавати се ~.

Àфрика ж (дат. Àфрици) *континент јужно од Европе, између Средоземног и Црвеног мора, Атлантског и Индијског океана.*

Африка́нац, -нца м *становник Африке.*

Африка̀ндер м *белац рођен у Јужној Африци; Бур.*

африканиза́ција ж *давање нечему афричког обележја, одн. примање афричког обележја (у култури, уметности и др.).*

африканизи́рати, -ѝзӣрам и **африка̀низовати,** -зујēм свр. и несвр. *да(ва)ти нечему афричко обележје у начину живота, схватања и сл.:* ~ музику. ■ ~ **се** *доби(ја)ти афричко обележје у начину живота, схватања и сл.*

африка̀нист(а), -ē м *стручњак који се бави африканистиком.*

африканѝстика ж *наука о афричким језицима и књижевностима и о афричкој култури уопште.*

африканѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на африканистику и африканисте:* африканистичке студије.

Афрѝка̄нка ж *становник Африке.*

африка́та ж лат. лингв. *сугласник сливен од елемената једног праскавог и једног струјног сугласника (нпр. ц, ч и сл.).*

а̀фричкӣ, -ā, -ō *који се односи на Африку и Африканце.*

афро- *префиксоид са значењем 'који се односи на Африку, афричко-':* афроамерички, афроазијски итд.

Афроази́јац, -јца м *Азијац пореклом из Африке.*

афроа̀зијскӣ, -ā, -ō *који се односи на Африку и Азију:* афроазијски језици.

Афроамерика́нац, -нца м *Американац пореклом из Африке, амерички црнац афричког порекла.*

афроа̀меричкӣ, -ā, -ō *који се односи на Афроамериканце; који се односи на Африку и Америку.*

афродѝзијак м грч. мед. *средство за појачавање полног нагона.*

афродѝзӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на афродизијак, који делује као афродизијак:* ~ средство.

Афродѝта ж *старогрчка богиња лепоте и љубави; симбол женске лепоте.*

Афрокуба́нац, -нца м *Кубанац пореклом из Африке.*

афрокѝба̄нскӣ, -ā, -ō *који се односи на Афрокубанце.*

а̀фро-фризу́ра ж *врста кратке коврџаве женске фризуре.*

а̀фте ж мн. мед. *усни чиреви, бледожуте мрље црвених рубова изазване упалом десни:* добити афте.

а̀х *узвик за изражавање одушевљења, дивљења, радости, чуђења, бола, жалости и др.* – Ах, Боже мој, колико света! Ах, тешко мени.

аха 1. узв. *в. ах.* **2.** *потврдна речца: да, јест.* – Идеш ли у град? Аха!

а̀хāт, аха́та и **а̀хāт,** -а м грч. мин. *врста полудрагог камена велике тврдоће, с различито обојеним пругама.*

а̀хāтнӣ и **а̀хāтнӣ** (àхāтскӣ и àхāтскӣ), -ā, -ō *који се односи на ахат, који је од ахата:* ~ огрлица.

а̀хēнија ж лат. бот. *суви плод (обично једносемени).*

Ахиле́јев, -а, -о *в. Ахилов.*

А̀хилов и **А̀хилов,** -а, -о у изр. ~ **пета** *најосетљивије место, најслабија страна (некога).* ~ **тетива** анат. *тетива мишића листа која се завршава на задњем делу петне кости.*

ахмеди́ја ж тур. *бели танки платнени шал којим се обавија фес, чалма, турбан, сарук.*

а̀хнути, -нēм и **а́хнути,** а̂хнēм свр. *узвикнути „ах“.*

ахроматѝзам, -зма м грч. **1.** *безбојност; бледило.* **2.** *помањкање спектралног (дугиног) боjења слике у оптичким стаклима.* **3.** мед. *привремено бледило изазвано боравком на снегу и сл.*

ахрома̀тичан, -чна, -о физ. **а.** *који нема способност разлагања светлости на боје:* ~ сочиво. **б.** *безбојан, ахроматски.*

ахрома̀тичнӧст, -ости ж *својство оптичких система (сочива) да стварају слику без обојених рубова.*

ахрò̀матскӣ, -ā, -ō *безбојан.*

ахрò̀матски прил. *безбојно.*

ахрò̀ничан, -чна, -о грч. *који није у складу са својим временом, несавремен.*

а̀хтати, а̂хћēм несвр. *понављати узвике „ах“.*

ацѐта̄т, -а́та м хем. *у мн.: соли сирћетне киселине (у јд.: таква со).*

ацетѝле̄н, -е́на м хем. *незасићени гасовити угљоводоник (C_2H_2), безбојни експлозивни гас који гори светлим пламеном и служи за осветљење, заваривање и др.*

ацетѝле̄нка ж *ацетиленска лампа, светиљка.*

ацетѝле̄нскӣ, -ā, -ō *који се односи на ацетилен:* ~ осветљење, ~ лампа.

ацетилсалѝцӣлнӣ и **ацетилса̀лицӣлнӣ,** -ā, -ō у изр. ~ **киселина** хем. *бели кристални прах који се користи као познати лек аспирин.*

ацетѝса̄л, -а́ла м фарм. *ацетилсалицилна киселина, аспирин.*

ацѐто̄н, -о́на м (мн. ø) лат. хем. *безбојна лако испарљива, запаљива течност која се користи као растварач масти и лакова.*

ацѐто̄нскӣ, -ā, -ō *који се односи на ацетон.*

ацидѝте̄т, -е́та м лат. *кисео укус, киселост.*

ацидо̀фӣлан, -лна, -о *који подноси киселост:* ~ млеко.

ачелера̀ндо прил. итал. муз. **1.** *са постепеним убрзањем, убрзано.* **2.** (у им. служби) м (ретко у мн. с) *постепено убрзавање темпа.*

а́чити се, а̂чӣм се несвр. [гл. им. а́чēње с] разг. **1.** *говорити извештачено отежући, развлачећи речи, пренемагати се.* **2.** *измишљавати се, лудирати се.*

а̀шиковати, -кујēм несвр. **а.** *водити љубав, забављати се, флертовати (о момцима и девојкама).* **б.** фиг. *удварати се, подилазити некоме, правити се нечијим пријатељем; шуровати (с неким).*

Ашкена̀з, -а́за м *немачки Јеврејин; припадник Јевреја средње, северне и источне Европе (за разлику од Сефарда);* уп. Ешкеназ.

ашкена̀скӣ, -ā, -ō *који се односи на Ашкеназе.*

а́шōв, а́шова м мађ. *пољопривредна алатка, шиљата гвоздена лопата за копање и рибање земље.*

а́шовити, -ӣм несвр. [гл. им. а́шовљēње с] *копати, прекопавати, рибати ашовом:* ~ земљу, ~ башту.

а́шовче и **ашо̀вче,** -ета с (супл. мн. а́шовчићи и ашо̀вчићи м) *дем. од ашов.*

а́шовчић и **ашо̀вчић** м *дем. од ашов.*

Б

б (Б) с непром. **1. а.** лингв. *звучни двоуснени (билабијални) праскави сугласник.* **б.** *слово којим се обележава тај сугласник:* велико Б, мало б, курзивно *б (друго слово ћирилице).* **2.** *при набрајању: друго (по реду).*

бâ и **бâ** *узвик за плашење при изненадном доласку.*

бâба[1] ж (вок. бâба, фиг. пеј. бâбо) **1.** *стара жена, старица.* **2.** *старија сродница* **а.** *очева или мајчина мајка (понекад и очева или мајчина тетка, стрина или ујна):* ~ по оцу, ~ по мајци. **б.** нар. *ташта, ујница.* **3. а.** шаљ. *супруга, жена.* **б.** пеј. *жена уопште.* **в** фиг. пеј. *плашљива особа, кукавица, плашљивац.* • **~ Марта** нар. *променљиво време у марту (час снег, час киша или време без падавина).* **задушна ~** *болешљива особа.* **дати бабу за невесту** *подвалити некоме.* **за чије (које) бабе здравље? (за које бабе душу?)** *ради чега? за чију љубав? (кад се указује на узалудност нечега).* **као (стара) ~** *несавремено, застарело.* **причај ти то својој баби** *каже се ономе у чију се причу не верује.* **прошла ~ с колачима** *каже се кад је пропуштена прилика за нешто: касно је.* **то може свака ~** *то може свако, и најнеспособнији.* • НПосл **ко о чему ~ о уштипцима (о чепу); што је баби мило, то јој се и снило** *каже се кад неко стално говори о нечем што прижељкује, воли.* **трла ~ лан да јој прође дан** *каже се кад се неко бави нечим некорисним.*

бâба[2] ж *танји колац или штап с венцем на врху, забоден у корито реке, који служи као привремена ознака за десну обалу пловног пута.*

бáба м тур. нар. *отац; поочим;* уп. бабо.

бабадѐвōјка јек. **бабадјѐвōјка** ж разг. *стара девојка, уседелица.*

бáбак, бáпка м *дршка, држак на косишту.*

бабарóга ж нар. *страшило у лику ружне старе жене којим се плаше деца.*

бâбаст, -а, -о *сличан баби, који је као у бабе, старачки:* ~ лице.

бáбац, бáпца м жарг. *држеља, кочоперна старица.*

бабѐтина ж *пеј. (ређе аум.) од бâба*[1].

Бабѝлон м *в. Вавилон.*

бабилон- *в. вавилон-.*

бâбин, -а, -о *који припада бâби, који се односи на бабу.* • **бабини јарци** *в. под јарац.*

бáбин, -а, -о *који припада бáби.*

бâбине (бâбиње) ж мн. **1.** *време непосредно после порођаја (око шест недеља) које породиља проводи углавном у постељи.* **2.** етн. *понуде породиљи и дарови новорођенчету који се доносе док је породиља у бабинама (1):* (до)носити ~. • **долазити, ићи** и сл. **на ~** *посећивати породиљу доносећи понуде њој и дарове новорођенчету.*

бабѝњара ж нар. *жена док је у бабињама, породиља, родиља.*

бâбињи, -ā, -ē *који се односи на бабиње и бабине:* ~ грозница, ~ млеко.

бâбица[1] ж **1.** *стручно оспособљена жена која помаже при порођају и негује породиљу и новорођенче, примаља, акушерка.* **2.** *дем. и хип. од баба*[1]. • НПосл **где је много бабица, ту су деца килава** *кад се у неки посао умешају многи, он се рђаво заврши.*

бâбица[2] ж **а.** *мањ машинског бата.* **б.** *мали наковањ на коме се откива коса.*

бâбичин, -а, -о *који припада бабици.*

бâбичица ж *дем. и хип. од бабица*[1].

бâбичкӣ, -ā, -ō *који се односи на бабице, акушерски:* ~ школа, ~ позив, ~ посао.

бâбљӣ, -ā, -ē *в. байски.* • **~ лето** *в. под лето.*

бáбо, -а и -ē м тур. нар. *отац; поочим;* уп. бáбá. • **ни по бабу ни по стричевима** *праведно, правично, објективно и непристрасно (кад је реч о одлучивању, пресуђивању).*

бáбовина ж нар. **1.** *наслеђе од бáба, очевина.* **2.** *завичај, постојбина, отаџбина.*

бáбовић м *син који је по свему сличан оцу, достојан потомак честитога оца.*

бабòлик, -а, -о *који је као бâба, сличан баби, налик на бабу, бабаст:* ~ жена.

бâбӯн, -у́на м зоол. *врста мајмуна из рода* Pario, *павијан.*

бâбӯнскӣ, -ā, -ō *који се односи на бабуне; мајмунски.*

бâбура ж **1.** агр. *врста паприке крупног заобљеног плода.* **2.** *бабушка*[1], *шишарка.*

бабу́рак, -рка м бот. *оболели, закржљали плод шљиве.*

бâбураст, -а, -о *који је као бабура (1), надувен:* ~ нос.

бабу̀рача ж зоол. *краставa жаба, крастача.*

бâбӯрда и **бабу̀рина** ж експр. *ауг. и пеј. од бâба*[1]; уп. бабетина.

бâбурица ж *дем. и хип. од бабура (1).*

бабу̀скара и **бабу̀скера** ж експр. *пеј. од бâба*[1]; уп. бабетина.

бâбушка[1] ж *округла израслина на листу коју прави ларва инсекта бабушкара, шишарица.*

бâбушка[2] ж зоол. *врста речне рибе Carassius gibelio из пор. Cyprinidae, увезене из Кине.*

бâбушка[3] ж рус. *врста руске дрвене фигурице са сликом, цртежом девојке у живим бојама.*

бâбушкāр м зоол. *назив за више врста инсеката опнокрилаца из пор.* Cynipidae, *који изазивају стварање бабушки, шишарки на лишћу:* лисни ~, ружин ~, храстов ~.

бâвити се, -ӣм се несвр. [гл. им. бâвљење с] **1.** *проводити време, бити, боравити, задржавати се (негде):* ~ се у граду. **2.** (нечим, око нечега) **а.** *занимати се (нечим), радити, пословати (нешто); водити бригу, бринути се, старати се (о некоме, о нечему):* ~ политиком, ~ земљорадњом; ~ децом (око деце), ~ стоком (око стоке). **б.** *проучавати (нешто), имати (нешто) за предмет проучавања; бити обузет (нечим):* ~ математиком, ~ музиком; ~ неком мишљу.

бавр̀љати, -ā̀м несвр. експр. **1.** *ићи несигурно, тетурати се, посртати.* **2.** *тумарати, скитати, лутати, базати.*

бâга ж тур. вет. *жуљевити оток, кврга на нози коња услед хроничног обољења зглобова.*

бâгав(-) *в. банав(-).*

бàгāж, -а́жа м и **багáжа** ж фр. **1.** *путникове ствари, пртљаг.* **2.** фиг. пеј. *олош, багра, шљам, фукара.*

багатѐла ж итал. **1. а.** *безначајна, неважна ствар, ситница, тричарија.* **б.** *мала, ништавна цена, бесцење; јефтина ствар:* купити (добити) за багателу. **2.** муз. *краћа инструментална композиција неодређена облика.*

бàгатēлан, -лна, -о *ништаван, безвредан; врло јефтин:* ~ роба; багателне цене.

багателизи́рати, -и̏зи̏рām и **багатѐлизовати,** -зујēм свр. и несвр. *в. багателисати.*

багатѐлисати, -ишēм свр. и несвр. *потценити, потцењивати, омаловажити, омаловажавати, ниподаштавати (некога, нешто):* ~ нечију робу.

бàгатēлно прил. *ништавно, незнатно; врло јефтино:* ~ осудити; ~ ниска цена.

бáгер м хол. **а.** *возило (обично гусенично) са уређајима, машинама за откопавање или ископавање земље, руде и сл. и утовар у транспортна возила.* **б.** *пловило, брод с уређајима за чишћење речног и морског дна од муља, шљунка или за вађење песка, шљунка.*

багѐра̄ш, -а́ша м *в. багеријста.*

багѐрисати, -ишēм несвр. *в. багеровати.*

багѐрист(а), -ē м (мн. -сти) *радник који рукује багером.*

бáгеровати, -рујēм несвр. *копати (земљу, руду и сл.) багером; чистити багером.*

бáгēрскӣ, -ā, -ō *који се односи на багер.*

бàгет м фр. *врста дугачког и танког француског хлеба.*

бàгљив (бàгљав), -а, -о *који болује од баге:* ~ коњ.

бàгра ж пеј. **а.** *посебна врста људи, сорта, секта.* **б.** *човек или људи који заслужују презир, олош, шљам.*

бàгра ж *црвена, пурпурна боја која се добија од борове коре, пурпур.*

бàгрем и **бàгрēм,** -ема м (мн. бàгреми и бàгремови) бот. *дрво* Robinia pseudoacacia *из ф.* Papilionaceae, *с белим мирисним медоносним цветовима скупљеним у гроздасту цваст.*

багрѐмāк, -а́ка и **багрѐмāр,** -а́ра (багрѐмӣк, -и́ка) м *багремова шума.*

бàгремица ж бот. *врста украсног жбуна* Amorpha fruticosa *из ф.* Papilionaceae, *са тамнољубичастим цветовима.*

бàгрēмље с (мн. ø) *зб. им. од багрем; багремак, багремар;* уп. багрење.

бàгремов, -а, -о *који се односи на багрем, који је од багрема:* ~ цвет, ~ лист, ~ мед.

бàгремовац, -овца м (мн. ø) *мед од багремова цвета, багремов мед.*

бàгремовина ж (мн. ø) *багремово дрво (као грађа).*

багрѐмчић м *дем. од багрем.*

бàгрен и **бàгрēн,** -ена м (мн. бàгрени и бàгренови) бот. *в. багрем.*

бàгрен, -а, -о *пурпуран, гримизан;* уп. бàгра.

бàгренаст, -а, -о *црвенкаст, руменкаст.*

багрѐница ж *пурпурни плашт средњовековних владара.*

бàгрено прил. *пурпурно, гримизно.*

бàгренов, -а, -о *в. багремов.*

бàгреновина ж (мн. ø) *в. багремовина.*

бàгрēње с (мн. ø) *зб. им. од багрен; багремак, багремар;* уп. багремље.

багрѐњāк, -а́ка и **багрѐњāр,** -а́ра м *в. багремар.*

бадàвā прил. тур. разг. **1.** *бесплатно; скоро бесплатно, врло јефтино, будзашто, у бесцење:* купити нешто ~, продати ~. **2. а.** *узалуд, без успеха, безуспешно.* – Бадава је то! Бадава га саветујем. **б.** *бескорисно; без посла, беспослено:* седети ~. **3.** *без разлога, безразложно:* ~ казнити некога. **4.** *у служби речце за појачавање: нема шта, мора се признати, тако је.* – Бадава, овако више не иде.

бадавàџија м (мн. ж) тур. разг. *беспосличар, дангуба, нерадник; готован, мукташ.*

бадавàџијка ж разг. *жена бадавација.*

бадавàџијскӣ, -ā, -ō *који се односи на бадаваџије, својствен бадаваџијама, беспосличарски, нерадднички; готовански, мукташки:* ~ живот.

бадавàџијски прил. *на бадаваџијски начин, као бадаваџије, беспосличарски; готовански, мукташки:* живети ~.

бадаваџѝлук м разг. **1.** *беспосличење, бадаваџисање, ленчарење.* **2.** *оно што се добије бадава (бесплатно или врло јефтино).*

бадавàџисати, -ишēм несвр. разг. *проводити време у нераду, беспосличити, ленчарити.*

бàдањ, -дња м мађ. **1.** *велики шупаљ трупац, клада кроз коју тече вода и пада на воденички точак.* **2.** *дрвена каца, чабар.* • **као из бадња (говорити)** *дубоким, грубим гласом (говорити).*

бáдати, бâдām несвр. разг. **1.** *бости, боцкати; забадати.* **2.** *ићи опрезно (као да се ногама боде), набадати.* ■ **~ се 1.** *бости се, боцкати се.* **2.** уз. повр. **а.** *бости, боцкати једно друго.* **б.** фиг. *пецкати једно друго, пецкати се.*

бáдем м тур. бот. *медитеранско дрво* Amygdalus communis, Prunus amygdalus *из ф.* Rosaceae, *коштуњава јестива плода; плод тога дрвета.*

бáдемаст, -а, -о *који има облик бадемова плода:* бадемасте очи.

бáдемов, -а, -о *који се односи на бадем, који је од бадема:* ~ плод, ~ уље.

бáдемовача ж **1.** кув. *торта с бадемом.* **2.** *ракија комовица којој је додан бадем (ради ароме и укуса).*

бáдемовина ж (мн. ø) *бадемово дрво (као грађа).*

бáдемскӣ, -ā, -ō **1.** *в. бадемов:* ~ уље. **2.** *в. бадемаст:* ~ укус.

бàдљав, -а, -о нар. *који болује од бадаља:* бадљаве очи.

бâдље ж мн. мед. нар. *очна болест, посувраћеност трепавица услед хроничног зајаљења рубова очних капака,* trichiasis.

бàдминтон м енгл. спорт. *спортска игра слична тенису у којој се лоптица са забоденим перима удара рекетом док је у лету и пребацује преко мрежице.*

бàдњāк м етн. **1.** *обредно дрво, одсечено сирово церово, храстово и сл. стабло, облица, клада или грана која се пали уочи Божића, на Бадње вече.* **2.** (Бадњак) *Бадњи дан.*

бàдњара ж *воденица поточара на бадањ.*

бàдњачār м етн. *онај који сече и доноси бадњаке.*

бадњàчић м *дем. од бадњак.*

бàдњедāнскӣ, -ā, -ō *који се односи на Бадњи дан:* ~ вечера, ~ колач.

бàдњӣ, -ā, -ē *који се односи на Бадњи дан, који бива на Бадњи дан.* • **Бадње вече** *вече уочи Божића.* **Бадњи дан** *дан уочи Божића.* ~ **дрвце** *црногорична младица, гранчица која се на бадње вече китн свећицама, разним украсима и поклонима за децу, јелка.* **као Божић и Бадњи дан** *увек заједно, нераздвојно.* **није сваки дан Бадњи дан** *срећа не служи човека увек.*

бàдњић, -а и **бàдњӣћ,** -и́ћа м *дем. од бадањ.*

бадрљак, -љка м *в. батрљак.*

бадрљица ж **1.** *стабљика у зељасте биљке.* **2.** зоол. *део дршке птичијег пера око кога су чиље.* **3.** *мала избочина на кожи птица из које је израсло перо.* **4.** *в. батрљак.*

бàждār, -а́ра м тур. **1. а.** *службеник који контролише мере и утеге, контролор мера и утега.* **б.** *мерач, кантарџија.* **2.** *онај који најлажује баждарину.*

баждàрина ж **а.** *такса за проверу мера.* **б.** *такса за мерење на општинском, јавном кантару, кантарина.*

баждáрити, бàждāрӣм свр. и несвр. [гл. им. баждáрēње с] **1.** *службено проверити, проверавати исправност мера у робном промету и тачност инструмената за мерење, ставити, стављати жиг на судове, инструменте и справе за мерење чија је мера проверена.* **2. а.** *(из)мерити на јавном кантару.* **б.** *наплатити, наплаћивати баждарину.* **3.** *одредити, одређивати запремину бродског простора (у регистарским тонама).* • **високо је баждарен** шаљ. *каже се за оног који може много попити алкохолног пића.* **не бити баждарен** разг. *пити много, преко мере алкохолна пића.*

бàждāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на баждаре и баждарење:* ~ мера, ~ службеник.

бáза ж грч. **1.** *основа, темељ; подлога;* фиг. *полазна тачка:* на бази истраживања, ~ научног испитивања. **2.** воj. *војно упориште (морнаричко, авијатичко и сл.) са складиштем ратног материјала; полазно место са кога се врше војне операције:* војна ~, поморска ~, стратегијска ~, ракетна ~, ваздухопловна ~. **3. а.** *сигурно место, склониште, уточиште.* **б.** *тајно склониште, обично подземно, у коме су се за време рата скривају војници, војно и политичко вођство, рањеници и др.:* подземна ~. **в.** разг. *најистуреније уточиште, прибежиште.* **4.** *област, подручје за снабдевање:* сировинска ~. **5.** екон. *материјална, економска основа одређеног друштва на којој се изграђује тзв. друштвена надградња (облици друштвене свести):* економска ~, материјална ~. **6.** мат. **а.** *основица, основа, базис (геометријског лика или тела):* ~ троугла, ~ ваљка. **б.** *основа степена или логаритма.* **7.** хем. *супстанца лужастог укуса која с киселинама гради соли, лужина.*

бàзāлнӣ, -ā, -ō *који се односи на базу (6а):* ~ пресек. • ~ **метаболизам** *најмања количина енергије која је потребна за одржавање основних функција организма.*

бáзало с и м (мн. с) разг. *особа која база, луњало, скитница.*

бàзалт м (мн. ø) лат. мин. *тамна тврда стена, минерал вулканског порекла који се употребљава за градњу путева.*

бàзалтнӣ (бàзалтскӣ), -ā, -ō *који се односи на базалт, који је од базалта.*

бàзāр, -áра м тур. **1.** *источњачко покривено тржиште, пијаца.* **2. а.** *ситничарска трговина разноврсном робом; павиљон са сваковрсном робом.* **б.** *велика трговачка кућа.* **3.** *источњачки робни сајам, пазар.* **4.** *модни лист, часопис.* • **као из базара** разг. *модерно одевен, дотеран.*

бàзāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на базар:* ~ роба.

бáзати, бâзāм несвр. *ићи без циља, скитати, тумарати, луњати, шврљати;* уп. шалабазати.

бàздети јек. **бàздјети,** -дӣм несвр. [гл. им. бàжђēње с] *испуштати, одавати непријатан мирис, воњ, смрдети; заударати:* ~ на ракију, ~ на бели лук.

Бàзедовљев, -а, -о у изр. ~ **болест** мед. *болест која настаје услед појачаног лучења штитасте жлезде, чији су симптоми: гушавост, буљаве очи, мршављење, немир, дрхтање и др. (названа по немачком лекару К. Базедову).*

бàзēн, -éна м фр.; уп. басен **1.** *ограђен или вештачки издубљен простор испуњен водом или другом течношћу, резервоар; заjажено, ограђено место у води:* пливачки ~, отворени ~, затворени ~, олимпијски ~, ~ с морском водом, веслање у базену, ~ за испирање. **2.** геогр. **а.** *пространа удолина у низини окружена планинама, котлина.* **б.** *површина, терен с кога се сливају притоке, воде у неку реку или море, слив:* Дунавски ~. **в.** *простор који заузима море са својим обалским појасом:* ~ Средоземног мора. **3.** геол. *в. басен (1).*

базèнчић м *дем. од базен.*

базúлика ж грч. архит. **а.** *антички и средњовековни тип грађевине правоугаоне основе са три или више лађа и с једном или више апсида и с два реда стубова унутра; хришћанска црква грађена у овом стилу.* **б.** *саборна црква, катедрала:* ~ св. Петра у Риму.

базúрати, бàзӣрāм свр. и несвр. **1.** (на нечему) *узети, узимати нешто за основицу својих закључака, тврђења, захтева и сл., засновати, заснивати, темељити (на нечему):* ~ теорију (на нечему), ~ доказ (на нечему). ■ ~ **се** (на нечему) **1.** *имати (нешто) за базу, заснивати се, темељити се (на нечему):* ~ се на претпоставци.

бáзис м грч. мат. *основица, основа, база (6а).*

бáзиснӣ, -ā, -ō *који се односи на базу.*

бáзичан, -чна, -о *в. базни.*

бáзичнōст, -ости ж *својство онога што је базично.*

бâзнӣ, -ā, -ō **1.** *који се односи на базу (1), главни, основни:* ~ индустрија. **2.** *који се односи на базу (2):* ~ логор, ~ аеродром. **3.** *који се односи на базу (7), алкалан, лужнат:* базне соли.

бàзука ж енгл. **1.** воj. *ручни ракетни противтенковски и противоклопни бацач.* **2.** *пушка за подводни риболов.*

бâj м песн. *чаробна лепота; неодољива драж, чар.*

бајàги и **бајáги** прил. тур. нар. **1.** (често с прил. „као“) *тобож(е), као, као да.* – Она као бајаги пева. **2.** (у служби придева) непром. *тобожњи:* ~ лекар.

бајадéра ж порт. **1.** *индијска обредна плесачица и певачица.* **2.** *врста прозирне шарене тканине пругасте по потки.* **3.** *врста посластице, колача с чоколадом.*

бàјалац и **бàјалац,** -аоца м *онај који баје.*

бàјалачкӣ и **бàјалачкӣ,** -ā, -ō *који се односи на бајаоце и бајање.*

бàјалица ж **1.** и м *особа (обично женска) која баје, гаталица, врачар, врачара.* **2.** *в. бâсма.*

бàјаличкӣ, -ā, -ō *који се односи на бајалице.*

бàјало м (с) *в. бајалица (1).*

бâјан, -јна, -о **1.** песн. *који заноси, очарава, заносан, диван, красан, чаробан:* ~ лепота, ~ осмех, ~ жена. **2.** *в. бајослован (1):* ~ приповетка, ~ животиња.

бàјāр, -ára м *в. бајалац;* уп. бајач.

бàјара и **бàјарица** ж *в. бајалица (1).*

бàјат, -а, -о тур. **1.** *који није свеж, стар:* ~ хлеб. **2.** фиг. *који није скорашњи, застарео, давнашњи:* бајате вести.

бàјати, -јēм несвр. тур. **1.** празн. **а.** *изговарањем неразумљивих магијских речи и чудним покретима, радњама отклањати болест или наносити на некога чини, уроке или болест (тобожњим утицањем на више силе и придобијањем њихове наклоности).* **б.** *гатати, врачати.* **2.** разг. **а.** *причати бајословно, у стилу бајке; причати преувеличавајући.* **б.** *причајући нешто занимљиво трудити се придобити нечију наклоност, лепим речима покушавати нешто добити, постићи.*

бајàцо м итал. *циркуски лакрдијаш, комедијаш; клован;* уп. пајац, харлекин.

бàјāч, -áча м *в. бајалац.*

бајàчица ж *в. бајалица (1).*

бâj-бâj узв. енгл. жарг. *поздрав при растанку (најчешће међу младима).*

бàјбок м и **бајбокàна** ж нем. жарг. *затвор, хапс, бувара.*

бáјити, -ӣм несвр. деч. *спавати;* уп. па(ј)кити.

бâјка ж (инстр. бâјци; ген. мн. бâјки) **а.** књиж. *краћа поетска прича фантастичног садржаја (о невероватним догађајима и фантастичним бићима и стварима):* народна ~, уметничка ~. **б.** разг. *невероватна прича, измишљотина; преувеличавање у причању:* причати бајке.

бајкòвит, -а, -о *који је као у бајци, бајан; бајослован.*

бајкòвито прил. *бајно; бајословно:* ~ описивати, ~ причати.

бајкòвитōст, -ости ж *особина онога што је бајковито:* ~ стрипа.

бајкопúсац, -сца м *писац бајки.*

бâјно прил. *као у бајци, као из бајке, чаробно, дивно, очаравајуће:* ~ изгледати, ~ се смејати.

ба́јнӧст, -ости ж *особина онога који је бајан, онога што је бајно, чаробност.*

бајо̀нēт, -е́та м (бајоне́та ж) фр. *врста војничког бодежа, нож који се натиче на пушчану цев за борбу прса у прса:* убости бајонетом.

бајонѐта̄ш, -а́ша м *војник или жандарм који носи пушку с бајонетом.*

бајо̀нēтскӣ, -а̄, -ӧ *који се односи на бајонет.*

ба̏јослӧван, -вна, -о **1.** *који је као у бајци, фантастичан, чудовиштан:* ~ животиња. **2.** *в. бајан (1).* **3.** *в. баснослован (б).*

ба̏јослӧвно прил. *фантастично, чудовишно, баснословно:* ~ богат.

ба̏јпа̄с м енгл. мед. *хируршки захват на коронарној артерији, премошћавање оболеле коронарне артерије пластичном цеви; таква урађена цев:* извршити ~; уградити ~.

Ба̀јрам м тур. *највећи муслимански верски празник.* • **Курбан ~ (Велики ~)** *муслимански жртвени празник који се слави четири дана (70 дана после Рамазана).* **Рамазански (Мали) ~** *тродневни муслимански празник који се слави три дана након рамазанског поста.*

ба̀јрамовати, -мујēм несвр. *славити, празновати Бајрам.*

ба̀јрамскӣ, -а̄, -ӧ *који се односи на Бајрам.*

бајрони̏зам, -зма м *песимистичко схватање живота (по енглеском песнику Бајрону).*

ба̏јт м (мн. ба̏јтови) енгл. *јединица меморије дигиталног рачунара, која се састоји од 8 битова;* уп. килобајт.

ба̏јц м нем. **а.** *киселење, мочење, лужење.* **б.** *средство за мочење, мочило (раствор неке киселине или соли).*

ба̏јцовати, -цујēм (ба̏јцати, -а̄м) несвр. *намакати, киселити, лужити неку материју (кожу, дрво и др.) у неком раствору или премазивати бајцом (б), ради омекшавања и бољег*

ба́ка ж (дат. ба́ки) *хип. од ба̏ба.*

бака̀ла̄р, -а́ра м итал. зоол. *врста морске рибе* Gadus morrhua, *која живи у северном Атлантику (а продаје се осушена и усољена или конзервирана).* • **сув као ~** *веома сув, мршав.*

бакала́рев и **бакала́ров,** -а, -о *који се односи на бакалар, који је од бакалара:* ~ уље.

ба̀калин м (мн. ба̀кали) тур. нар. *трговац на мало животним намирницама и колонијалном робом.*

ба̀ка̄лка ж *жена бакалин; бакалинова жена.*

ба̀ка̄лница ж нар. *бакалска радња, трговинска ло животним намирницама и колонијалном робом.*

ба̀ка̄лскӣ, -а̄, -ӧ *који се односи на бакале:* ~ роба, ~ радња.

бака̀лук м тур. нар. **1.** *бакалска роба, роба која се купује у бакалници (животне намирнице и друге кућне потрепштине).* **2.** *бакалски посао, трговање бакалском робом.*

бака̀лчић м *дем. и ир. од бакалин.*

ба̀ка̄нца ж (обично у мн.) мађ. *врста тешких окованих, обично војничких ципела.*

ба̀кар, -кра м (мн. ӧ) тур. **1.** хем. *хемијски елемент* (Cu), *метал црвенкасте боје, одличан проводник топлоте и електрицитета;* уп. мѐд. **2. а.** *бакарни новац.* **б.** *уопште неки предмет од бакра.* **3.** фиг. *бакарна боја, бакарно црвенило.*

бакара̂ ж (и непром.) фр. *врста хазардне игре картама коју играју три или*

ба̀караст, -а, -о *в. бакренаст.*

бака̀рисати, -ишēм свр. и несвр. *превући, превлачити слојем бакра, (по)бакрити; (о)бојити бакарном бојом.*

ба̀ка̄рнӣ, -а̄, -ӧ (ретко неодр. ба̀ка̄ран); уп. бакрен **1.** *који је од бакра; који садржи бакра:* ~ котао; ~ руда, ~ новац. **2.** *који је боје бакра, црвенкаст као бакар:* ~ коса. • **~ доба** археол. *последње раздобље млађег каменог доба (прелазна фаза из неолита у бронзано доба), у коме се први пут израђивало оруђе и оружје од бакра.*

бакарноцр̀вен, -ена, -о *тамноцрвен као бакар.*

бака̀руша ж **1.** *бакарно звоно које се везује стоци о врат, меденица.* **2.** *в. бакрењак (1).*

бакѐлӣт, -и́та м (мн. ӧ) хем. *врста пластичне материје, тврда нетопљива вештачка смола која служи за израду подлога, дуїма*
раче и др.

бакѐлӣтнӣ, -а̄, -ӧ *који се односи на бакелит, који је од бакелита:* ~ чешаљ, ~ кутија.

ба̀кенбард и **ба̀кенбарт** м (обично у мн.) нем. *брада пуштена само на лицу, док је подбрадак избријан; залистак, зулуф.*

ба̀кица и **ба́кица** ж *дем. и хип. од бака.*

бакла̀ва ж тур. *слатка пита од танких кора с орасима, бадемима или лешницима, преливена растопљеним шећером или медом.*

ба̀кља ж (ген. мн. ба̀кљӣ) нем. **1.** *буктиња, зубља, луч:* олимпијска ~, упалити бакљу. **2.** астр. *светла пега неправилног облика на површини Сунца:* сунчана ~.

бакља́да ж *свечаност, свечана вечерња поворка са бакљама.*

бакљо̀ноша м (мн. ж) *онај који носи бакљу, зубљоноша;* фиг. *носилац неке идеје, идејни предводник, вођа.*

ба̀кра̄ч, -а́ча м (инстр. бакра́чем) тур. *бакарни, бакрени котао.* • **какви бакрачи!** разг. *којешта! (при одбијању или за изражавање презира).* – Каква војска, какви бакрачи!

бакра̀ча̄р, -а́ра м *занатлија који израђује или поправља бакраче и друго посуђе од бакра, котлар.*

бакра̀че, -ета с и **бакра̀чић** м *дем. од бакрач.*

ба̀крен и **ба̀крен,** -а, -о *в. бакарни.*

ба̀кренаст и **ба̀кренаст,** -а, -о *који је попут бакра, сличан бакру, бакарасти:* ~ боја, ~ сјај.

ба̀кренӧст и **ба̀кренӧст,** -ости ж *бакрена, бакарна боја коже (обично од сунчања).*

бакреноцр̀вен, -ена, -о *в. бакарноцрвен.*

бакрѐњā̄к, -а́ка м **1.** *бакрени новац;* уп. бакар (2а) и бакаруша (2). **2.** *уопште предмет од бакра (нпр. котао).*

бакро̀носан, -сна, -о (бакро̀вит, -а, -о) *који садржи бакра:* ~ руда.

ба̀кропӣс м **1.** *графичка*
цртања иглом на бакарној плочи премазаној специјалним воском која се затим урања у киселину,
на местима где нема воска, а затим се тако добијени цртеж отискује на папиру. **2.** *тако добијени цртеж.*

бакропи́сац, -сца м *уметник или занатлија који се бави бакрописом.*

ба̀кропӣснӣ, -а̄, -ӧ *који се односи на бакропис:* ~ техника, ~ цртеж.

ба̀крорӗз м **1.** *техника цртања урезивањем цртежа специјалним длетом у бакрену плочу, која се затим премазује штампарском бојом и отискује на папиру.* **2.** *тако добијени цртеж.*

бакрореза́ц, -ésца м *уметник или занатлија који се бави бакрорезом.*

ба̀крорѐза̄чкӣ, -а̄, -ӧ *који се односи на бакроресце:* ~ уметност, ~ занат.

бакрорезба́рство с *бакрорезачки занат.*

ба̀крорӗзнӣ, -а̄, -ӧ *који се односи на бакрорез:* ~ слика.

ба̀кротӣсак, -ска м штамп. *врста штампарске технике; дубока штампа, отискивање, штампање бакрописа и бакрореза.*

ба̀ксуз м тур. нар. **1.** *онај који нема успеха, који доноси несрећу и себи и другима, несрећан, злосрећан човек;* супр. батлија. **2.** *в. баксузлук.* **3.** у атриб. служби (непром.) *баксузан:* ~ човек, ~

жена, бити ~. • **бије га** ~ *каже се за оног који нема среће, коме се дешавају непријатне ствари.*

бàксузан, -зна, -о разг. *несрећан, злосрећан; који доноси несрећу:* ~ човек, ~ дан.

баксузи́рати, -ýзи̏рām свр. и несвр. *донети, доносити (некоме) несрећу; предвидети, предвиђати, наслутити, наслућивати (некоме) неуспех, несрећу.*

бàксýзлук м нар. *несрећа, зло, невоља; неуспех.*

бàксускӣ, -ā, -ō *који се односи на баксуз, на баксуза; својствен баксузу (1).*

бàксушина и **баксýшчина** ж *ауīм. и īеј. од баксуз (1).*

бàктати, бàкћēм несвр. *лупати, клопарати; ићи лупајући ногама.* ■ ~ **се** (нечим, око нечега) *радити нешто с тешкоћама, мучити се, петљати се (око нечега):* ~ се око кола.

бàктēрија ж грч. *у мн.: најситнији једноћелијски орīанизми, микроорīанизми невидљиви īолим оком,* Bacteria, *без хлорофила и без правог језīра, од којих неки изазивају заразне болести (у јд.: такав микроорīанизам):* лоптасте бактерије, штапићасте бактерије, патогене бактерије.

бактѐрӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на бактерије.*

бактериòлог м *научник који се бави бактериолоīијом.*

бактериолòгија ж грч. *наука о бактеријама.*

бактериòлошкӣ, -ā, -ō *који се односи на бактериолоīију:* ~ испитивање. • ~ **рат** *вођење рата коришћењем живих микроорīанизама и њихових токсина.*

бактериòлошки прил. *у бактериолошком īогледу:* ~ исправна вода.

бàкута ж, **бакӯтāн,** -áна м и **бакутáнер** м жарг. експр. *старија жена, баба.*

бàкшиш м тур. *новац који се даје као награда за учињену услуīу (преко утврђене цене), најојница; дар, īоклон за услуīе; мито:* дати некоме ~.

бâл м (мн. бáлови) фр. *забава с ипранком; свечани плес:* приредити ~, отворити ~. • **кромпир-бал** *лоше орīанизован бал, плес.* **кад је ~ нек је** ~ *каже се кад се изражава спремност да се нешто отпочето настави без обзира на последице: кад се троши, нек се троши; кад је провод, нек је провод.*

бâла[1] ж (обично мн.) *слуз из уста и носа; слина.*

бâла[2] ж итал. *већи замотај или свежањ меке робе (текстила, коже, папира и сл.), који понекад служи као јединица мере, дењак; дењак, свежањ (сламе, сена и сл.).*

бâлав, -а, -о **1. а.** *који пушта бале, слинав; коме цуре бале из носа и уста:* ~ нос: ~ девојчица. **б.** *покривен слузју, слузав:* ~ пуж. **2.** фиг. *млад и незрео, неискусан, жутокљун:* ~ момак.

балавàдија ж зб. (мн. ø) *в. балавурдија.*

балавàндер м експр. пеј. *балавац (2).*

бâлавац, -áвца м (инстр. бâлāвцем) **1.** *онај који је балав, слинав, слинавко, балоња.* **2.** фиг. пеј. *незрео, неискусан младић, жутокљунац.* **3.** зоол. *назив за разне врсте риба слузавог тела из пор. īрīеча.*

бâлавачкӣ, -ā, -ō *који се односи на балавце, својствен балавцима, жутокљунички:* ~ понашање.

балáвити, бàлāвӣм и **бâлавити,** -ӣм несвр. [гл. им. -вљење с] **1. а.** *испуштати бале, слине, слинавити.* **б.** *квасити, прљати балама, слинама:* ~ марамицу. **2.** фиг. пеј. **а.** *причати којешта, наīваждати, наклапати, наīлабати:* ~ о политици, ~ о љубави. **б.** *илакати усиљено, цмизрити.*

бâлавица ж **1.** *она која је балава, слинава (најчешће балава девојчица).* **2.** фиг. пеј. *млада и незрела, неискусна девојка.*

бâлавōст, -ости ж *стање и особина оног који је балав, оног што је балаво.*

балàвӯрда ж **1.** *балавац, балавица.* **2.** зб. (мн. ø) *в. балавурдија.*

балавӯрдија ж зб. (мн. ø) *дечаци и девојчице; неискусни и неозбиљни млади људи, балавци.*

бâлāвче, -ета с (мн. ø; зб. им. бâлавчāд ж) **1.** *балаво, слинаво дете.* **2.** фиг. пеј. разг. *неваљало дете, дериште.*

балáда ж фр. **1.** књиж. *лирско-епска песма трагичног садржаја, написана према неком легенди.* **2.** муз. *вокална или инструментална композиција различитог облика писана у стилу баладе (1), одн. инспирисана садржајем песама баладног карактера:* певач балада.

балàдичан, -чна, -о *који има карактер баладе, који је у духу баладе (романтичан и тужан):* ~ песма, ~ стил.

балàдичнōст, -ости ж *особина оног што је баладично.*

бàлāднӣ и **бàлāдскӣ,** -ā, -ō *који се односи на баладу:* ~ форма, ~ песништво.

балàлāјка ж рус. муз. *руска народна тамбура троугластог облика са три жице.*

бàланс м фр. **1. а.** *равнотежа, уравнотеженост; склад, усклађеност:* успоставити ~. **б.** екон. *успостављање равнотеже односа (прихода и расхода, извоза и увоза и др.):* ~ привреде. **2.** фиг. *колебање, неодлучност, недоумица.*

балансѝрати, -àнсӣрāм несвр. фр. **1. а.** *одржавати равнотежу; успостављати равнотежу, доводити у равнотежу, уравнотеживати:* ~ на жици. **б.** (и свр.) *уравнотежити, уравнотеживати, уједначи(ва)ти ваздушни притисак, тежину и др. (аутомобилских īума).* **2.** фиг. *избегавати јасно опредељење између супротстављених страна, бити помало и за једно и за друго, колебати се, лавирати:* ~ између буржоазије и пролетаријата.

бàласт м нем. **а.** *терет (песак, камење и др.) којим се повећава стабилност брода, мртви терет; код ваздухопловa: терет који се постепено избацује при дизању на веће висине:* оптеретити баластом, бити под баластом, избацити ~. **б.** фиг. *сувишан, некористан терет, бреме; сметња:* представљати (бити) ~ некоме.

бàластнӣ, -ā, -ō *који се односи на баласт:* ~ танк.

бàлван м **1.** *одсечено стабло, дебло или већи комад стабла, трупац.* **2.** фиг. пеј. *незграпан, прост и примитиван човек, букван, глупан.*

балдàхӣн, -úна м итал. *кров, надстрешница од фине тканине над престолом, носиљком, креветом и др.; „небо", кров од извезене тканине који се на четири мотке носи на процесијама, литијама.*

бàлдисати, -ишēм свр. нар. *изнемоћи, посустати, клонути (обично од напорног рада, од умора).*

бâлега ж (дат. -ези) *животињски измет (обично стоке копитара):* кравља ~.

бâлегав, -а, -о *упрљан, умазан балегом.*

балѐгāр, -áра м зоол. *у мн.: инсекти тврдокрилци из рода* Geotrupes, *здепастог тела са ногама за копање, који од измета, балеге праве куглице и котрљају их у подземне ходнике за исхрану ларви, котрљани (у јд.: такав инсект – најчешће назив за врсту* Scarabaeus sacer – *света буба).*

балѐгати, -āм несвр. **1.** *избацивати из себе измет, балегу (о животињама, обично копитарима).* **2.** фиг. вулг. *говорити глупости, лупетати, бљезгати.*

балери́на ж *балетска играчица, плесачица, чланица балета (2).*

бàлēт, -éта и **бàлет,** -а м фр. **1.** *врста позоришне уметности, уметничка сценска игра, плес уз пратњу музике у коме се покретима тела и мимиком тумачи драмска радња:* играти ~, првак балета, класични ~, модерни ~. **2.** *ансамбл, трупа која изводи такве плесове:* гостовање београдског балета.

балѐтāн, -áна м *балетски играч, плесач, члан балетског ансамбла.*

балѐтāнка ж (обично у мн.) *лака женска ципела слична обући балерина.*

бàлетмājстор м *редитељ, кореограф балета; наставник балета.*

ба̀лѐтскӣ и ба̀летскӣ (ба̀лѐтнӣ и ба̀летнӣ), -ā, -ō *који се односи на балет:* ~ играч, ~ првак, ~ мајстор, ~ трупа, ~ школа, балетске ципеле.

ба̀лзам м (вар. балсам) грч. **а.** *смоласта излучевина неких дрвенастих биљака; смеса биљних смола и етеричних уља која се употребљава као мелем у медицини и козметици; мелем уопште.* **б.** фиг. *утеха, олакшање; спокојство:* ~ за душу.

балза̀мичан, -чна, -о *који мирише на балзам:* ~ дах.

ба̀лзамовати, -мујѐм (балзами́рати, -а̀ми́ра̄м) свр. и несвр. **1.** *нарочитим поступком помоћу ароматских уља и посебних хемијских средстава (конзерванса) заштитити, заштићивати мртво тело, леш од распадања:* ~ мртваца. **2.** *(на)мирисати балсамским мирисом.*

ба̀лзамскӣ, -ā, -ō *који се односи на балзам:* ~ мирис.

ба̀лија м (мн. ж) пеј. нар. *прост и неук муслимански сељак; босанско-херцеговачки муслиман.*

ба̀лијскӣ, -ā, -ō *који се односи на балије, својствен балијама; простачки.*

ба̀лињче, -ета с (мн. ø; зб. им. ба̀линча̄д ж) *балијско дете; млад балија.*

ба̀лист(а), -ē м (мн. -сти) ист. *припадник албанског националистичког покрета профашистичке оријентације зачетог током II светског рата.*

ба̀листа ж лат. ист. *античка ратна справа за бацање пројектила (стрела, камења и др.).*

балѝстика ж *наука о кретању зрна избаченог из ватреног оружја; уопште наука о кретању избачених тела.*

балѝстичар м *стручњак који се бави балистиком, експерт за балистику.*

балѝстичкӣ[1], -ā, -ō *који се односи на балистику:* ~ пројектил, ~ путања, ~ кривуља.

балѝстичкӣ[2], -ā, -ō *који се односи на балисте:* ~ организација.

ба̀лити, -ӣм несвр. [гл. им. ба̀љѐње с] *в. балавити.*

Ба̀лкан, -а́на м **1.** *планински систем веначних планина у источној Србији и Бугарској.* **2.** *Балканско полуострво (које се налази у југоисточној Европи између Црног, Мраморног, Егејског, Јонског и Јадранског мора).*

Балка́нац, -нца м **1.** *становник Балканског полуострва.* **2.** (балканац) пеј. *сиров, прост, нецивилизован, примитиван човек.*

балканѝзам, -зма м **1.** (обично пеј.) *оно што је својствено балканцима, карактеристична својства, дух балканаца; некултурно, нецивилизовано понашање својствено балканцима; недовољна културна развијеност.* **2.** лингв. *реч или језичка особина из балканских, пре свега старих балканских језика (нпр. употреба постпозитивног члана).*

балканиза́ција ж **1.** *увођење и примена балканских метода, особина, балканског начина, стила живота и сл., примање особина карактеристичних за живот, обичаје, културу и језик балканских народа.* **2.** пол. пеј. *цепкање, фрагментација неког мање-више целовитог подручја на више међусобно завађених држављица:* ~ Африке, ~ Европе.

балканизи́рати, -ѝзӣра̄м и **балка̀низовати,** -зујѐм свр. и несвр. *спровести, спроводити балканизацију.* ■ ~ **се** *добити, попримити, примати балканско обележје.*

балка̀нист(а), -ē м (мн. -сти) *научник који се бави балканистиком, балканологом.*

балканѝстика ж *наука која проучава духовну и материјалну културу савремених и старих балканских народа (језике, живот, културу), балканологија.*

балканѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на балканистику:* ~ студије.

Ба̀лка̄нка ж (дат. -ки, ген. мн. -кӣ) *становница Балканског полуострва.*

балканòлог м *научник који се бави балканологијом, балканиста.*

балканолòгија ж *балканистика.*

балканòлошкӣ, -ā, -ō *који се односи на балканологију:* ~ одсек.

ба̀лка̄нскӣ, -ā, -ō *који се односи на Балкан:* Балканско полуострво, ~ клима, ~ народи.

ба̀лка̄нски прил. *у балканском духу, стилу, као Балканци.*

балка́нство с и **балка́нштина** ж (обично пеј.) *в. балканизам (1).*

ба̀лко̄н, -о́на м итал. **1.** *истурена ограђена платформа, тераса на спратовима ограђена.* **2.** *уздигнути ограђен гледалишни простор у позоришту, биоскопу или концертној дворани, галерија:* први ~, други ~.

ба̀лко̄нскӣ, -ā, -ō *који се односи на балкон:* ~ врата.

балкòнчић м *дем. од балкон.*

балнеòлог м *научник који се бави балнеологијом.*

балнеолòгија ж лат.-грч. *наука која проучава састав и лековито дејство благотворних, лековитих минералних вода, блата и гасова.*

балнеòлошкӣ, -ā, -ō *који се односи на балнеологију:* ~ испитивање.

балнеотерапѐут м *лекар специјалиста за балнеотерапију.*

балнеотерапѐутскӣ, -ā, -ō *који се односи на балнеотерапеуте и балнеотерапију.*

балнеотера̀пија ж лат.-грч. мед. *лечење минералним, бањским водама.*

балнеотера̀пијскӣ, -ā, -ō *који се односи на балнеотерапију.*

ба́ло[1], -а и -ē м пеј. *балавац, балоња.*

ба́ло[2], -а и -ē м пеј. *в. балија.*

ба̀лō̄н, -о́на м фр. **1. а.** *ваздухопловни без сопственог погона, лоптастог или јајастог облика направљен од лаке материје (свиле, платна, лакој метала) и напуњен загрејаним ваздухом или гасом лакшим од ваздуха:* летети балоном. **б.** *мањи надувани предмет сличан балону (1а) од танке еластичне материје који служи као дечја играчка или се користи на различитим манифестацијама.* **в.** *мехур од сапунице и др.* **2.** *овећа стаклена боцаста боца за пиће, течности:* ~ с вином. **3.** (у атриб. служби) непром. *који служи за израду балона (1а) и непромочиве одеће:* балон-свила, балон-мантил, балон-огртач. • **пробни ~** 1) *балон (1а) који служи за разна научна испитивања.* 2) фиг. *вест објављена ради испитивања расположења и мишљења јавности.* **глава ми је као ~** *осећам притисак у глави.*

балóнац, -нца и **балóнер** м разг. *кишни мантил или огртач од балон-свиле.*

ба̀лō̄нскӣ, -ā, -ō *који се односи на балон:* ~ свила.

балòнчић м и **балòнче,** -ета с *дем. од балон.*

ба́лоња м (мн. ж) *онај који је балав, слинав, слинавко, балавац.*

ба̀лота ж итал. **а.** *врста игре куглама, бочање:* играти балоте. **б.** *куглана у тој игри, бочалиште:* бацати балоту.

балòтār, -а́ра и **балòта̄ш,** -а́ша м *играч у игри балотама, у балотању.*

балòтати се, -а̄м се несвр. *учествовати у игри балотама, бочати се.*

балсам(-) м *в. балзам(-).*

ба̀лскӣ, -ā, -ō *који се односи на бал:* ~ хаљина.

Ба̀лти м мн. *заједнички назив за неколико народа северне Европе који говоре, одн. који су говорили балтичким језицима (Литванци, Летонци, Стари Пруси и др.).*

Ба̀лтик м *Балтичко море; област око Балтичког мора.*

ба̀лтичкӣ, -ā, -ō *који се односи на Балтик:* ~ народи, ~ појас, ~ језици.

балтослòвѐнскӣ, -ā, -ō *који се односи на некадашњу заједницу балтичких и словенских језика.*

балустра́да ж итал. архит. *ограда од стубића на степеништу или балкону, тераси.*

ба̀лчак м тур. *дршка сабље или мача с рукохватом и браником.* • **дотерати до балчака** разг. *доћи, дотерати до краја, упропастити све.*

баљѐзгало и **баљéзгало** с и м (мн. с) пеј. разг. *особа која баљезга, бенетало.*

баљѐзгати, -а̄м и **баљéзгати,** ба̀љезга̄м несвр. пеј. разг. *говорити којешта, што не приличи, бенетати, лупетати, трабуњати.*

ба̑м и **ба̑м** оном. *узвик којим се опонаша звук звона, пуцња, ударца и др.*

бамбада̀ва̄ прил. тур. разг. **1.** (обично с предл. „за“) *сасвим бадава, врло јефтино:* купити за ~. **2.** *потпуно узалуд:* ~ објашњавати.

ба̀мбус м бот. *врста тропске дрвенасте биљке* Bambusa arundinacea *из ф.* Gramineae *чије се танко еластично дрво употребљава за израду намештаја, штапова и др. предмета.*

ба̀мбусов, -а, -о *који се односи на бамбус, који је од бамбуса:* ~ дрво, ~ плод, ~ сто, ~ штап.

ба̑мња ж тур. бот. *једногодишња биљка* Hibiscus esculentus *из ф.* Malavaceae *која се узгаја као поврће ради младих јестивих плодова пуних семенки.*

ба̑н м (мн. ба́нови) ист. *некадашњи високи државни достојанственик у Хрватској и код других јужнословенских народа; касније краљев намесник у некој покрајини, области; у Босни титула наследних владара; у Краљевини Југославији потпавар, управник бановине.* • **за Кулина бана** *у стара (добра) времена.* **од Кулина бана (почети, починьати, причати** и сл.) *од давнина, с предугим уводом.*

ба̑нак, ба̑нка м итал. арх. *тезга у трговачкој радњи, занатлијској радионици, кафани и сл.*

ба̀на̑лан и **ба̑на̑лан,** -лна, -о фр. *који је без оригиналности, отрцан, обичан, прост; неукусан, простачки:* ~ фраза, ~ виц.

банализа́ција ж *банализовање.*

банализи́рати, -ѝзи̑рам и **ба̀на̑лизовати,** -зу̀јем свр. и несвр. *(у)чинити баналним:* ~ ствар.

баналѝтѐт, -е́та м *в. баналност.*

ба̀на̑лно и **ба̑на̑лно** прил. *на баналан начин, отрцано, просто; простачки.*

бана́лно̄ст, -ости ж **1.** *особина онога што је банално.* **2.** *оно што је банално, банална ствар, појава.*

бана́на ж шп. **1.** бот. *зељаста биљка* Musa sapientium *из ф.* Musaceae, *широког дугог лишћа и дугуљастих укусних меснатих плодова зеленкастожуте коре, богатих скробом и шећером; плод те биљке.* **2.** *врста електричног утикача налик на плод банане (1).* **3.** спорт. *блокада лопте испруженом руком у кошарци.* • **банана-држава (банана-република)** жарг. *политички и привредно слаба државица, зависна од страног капитала.*

бана́нин, -а, -о *који се односи на банану, који је од банане:* ~ плод, ~ кора.

Ба̀на̑т, -а́та м **а.** *плодна равница у североисточној Србији, источна област Покрајине Војводине.* **б.** *пространа равница у југоисточној Европи којој припада Банат (а) и широко подручје западне Румуније.*

ба̀на̑тски, -а̄, -о̄ *који се односи на Банат:* ~ равница, ~ ризлинг.

Бана́ћанин м (мн. -ани) *становник Баната; онај који је из Баната.*

Бана́ћанка ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) *становница Баната; она која је из Баната.*

бѐнгав, -а, -о разг. *који има дебела стопала или отечене, болесне ноге па тешко хода; који храмље.*

бѐнгавō̄ст, -ости ж *особина онога који је бенгав, онога што је бенгаво.*

ба̑нда ж (ген. мн. ба̑ндӣ) итал. **1.** *разбојничка или лоповска дружина; рђава дружина:* разбојничка ~, гангстерска ~. **2.** разг. *бандит, разбојник, лопов.* **3.** *група, збор свирача (обично с дувачким инструментима); војна музика:* музичка ~.

банда́жа ж (ба̀нда̑ж, -а́жа м) фр. **1. а.** *завој, утега (на рани, прелому).* **б.** *повој, завој око зглобова или мишића који штити од повреда (у боксу, мачевању и др. спортовима).* **2.** *спољно ојачање, оков, обруч или каиш на точку.*

бандажи́рати, -а̀жи̑рам свр. и несвр. *ставити, стављати бандажу, завој.*

ба̀ндажнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на бандажу (бандаж), завојни:* ~ материјал.

банде́ра ж итал. *дрвени, бетонски или метални телефонски или електрични стуб.*

бандеро́ла ж фр. *уска папирна трака на омоту цигарета, пића и др. артиклима; унакрсни повез на поштанским пошиљкама.*

ба̀ндист(а), -ē м (мн. -сти) *члан музичке банде.*

ба̀ндӣт, -и́та и **ба̀ндит** м итал. **а.** *разбојник, пљачкаш; злочинац, зликовац.* **б.** фиг. *насилник, силеција.*

бандитѝзам, -зма м *разбојништво, разбојничко дело.*

ба̀ндӣтски и **ба̀ндитски,** -а̄, -о̄ *који се односи на бандите, својствен бандитима:* ~ дело, ~ поступак.

ба̑ндица ж *дем. од банда.*

бандо̀глав, -а, -о *тврдоглав, своје̄глав; настран.*

бандо̀главац, -авца м *бандоглав човек.*

бандо̀главица ж *бандоглава женска особа.*

бандо̀главо прил. *тврдоглаво, своје̄главо.*

бандо̀главō̄ст, -ости ж *особина онога који је бандоглав, тврдоглавост, своје̄главост.*

Ба̀нија ж *област у Хрватској између Купе, Саве, Уне и Петрове горе.*

Бани́јац, -јца м *становник Баније; онај који је из Баније.*

Ба̀нӣјка ж *становница Баније; она која је из Баније.*

ба̀нӣјскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на Банију; који припада Банији:* ~ говор; ~ село.

ба́нити се, ба̑нӣм се несвр. разг. [гл. им. ба́њēње с] *понашати се као бан, господарити; правити се важним, моћним, разметати се, гордити се, кочоперити се, шепурити се.*

ба̀ница ж *банова жена.*

ба̑нк м фр. карт. *в. банка (3):* држати ~, однети ~. • **играти ва банк** *стављати све на коцку, много ризиковати.*

ба̑нка ж (дат. ба̑нци) итал. **1.** (ген. мн. ба̑на̄ка̄, ретко ба̑нкӣ) *финансијска установа која посредује у новчаном промету, новчани завод; зграда у којој је таква установа смештена:* кредитна ~, аграрна ~, хипотекарна ~, уложити новац у банку. **2.** (ген. мн. ба̑нкӣ, ретко ба̑на̄ка̄) жарг. *новчаница од 10 динара; новчаница уопште (обично папирна):* немати ни банке. **3.** карт. *новац који улаже онај који дели карте у картању, коцкању.* **4. а.** *медицинска установа у којој се чувају телесни органи, ткива или телесне течности (за пресађивање, одн. трансфузију):* ~ органа, ~ сперме, ~ плазме, ~ крви. **б.** *систематизован, компјутерски обрађен и ускладиштен скуп, збирка појединих, научних и других информација које се могу користити, одн. којима се може приступити кад је потребно:* ~ података. • **имати две (три, четири** итд.) **банке** жарг. *имати око, одн. више од двадесет (тридесет, четрдесет) година старости.* **разменити трећу, четврту банку** жарг. *ући у трећу, четврту деценију живота.*

ба̑нка̄р, -а́ра м (инстр. банка́ром и банка́рем) **1.** *власник или сувласник банке (1); онај који се бави новчаним, банкарским пословима.* **2.** *играч који држи банку (банк) у коцкању;* уп. банка (3).

банка́рац, -рца м *банкарски чиновник.*

ба̀нка̑рскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на банкаре и банкарство:* ~ чиновник, ~ пословање, ~ систем, ~ послови.

банка́рство с **1.** *банкарско пословање; банкарска струка.* **2.** *наука о банкама.*

ба̀нкēт[1], -е́та м фр. *свечана гозба приређена у нечију част или поводом прославе неког догађаја:* приредити ~.

ба̀нкēт[2], -е́та м фр. *слог цигле припремљене за печење.*

банки́на ж итал. *проширени, бочни део пута, трака између краја коловоза и ивице насипа, која служи за заштиту коловоза од одроњавања и за постављање саобраћајних знакова.*

банкно́та и **банкно̀та** ж итал. **а.** *папирни новац веће номиналне вредности; новчаница.* **б.** *вредносни папир као платежно средство; новчана дознака која замењује готовину.*

ба̀нкṑвни, -ā, -ō *који се односи на банку:* ~ капитал, ~ конто, ~ улог, ~ књижица.

банко̀крат(а), -ē м (мн. -ти м, -те ж) **1.** *присталица банкократије.* **2.** *поседник великог новчаног капитала, капиталиста.*

банкократи́ја ж итал.-грч. *владавина власника великих новчаних завода, крупног капитала; утицај банака на државну политику.*

банко̀кратскӣ, -ā, -ō *који се односи на банкократију и банкократе.*

банко̀мāт, -а́та м *аутомат који омогућује да се убацивањем посебне картице подигне новац уложен у банку.*

ба̀нкрот м итал. **а.** *финансијска пропаст, економски крах неког предузећа, трговине, банке, одн. пословних људи који нису у стању да одговоре својим новчаним обавезама, одн. потраживањима својих поверилаца, пад под стечај.* **б.** фиг. *слом, пропаст:* налазити се пред банкротом.

банкро̀тēр, -е́ра м *онај који је банкротирао;* фиг. *материјално или морално пропао човек.*

банкроти́рати, -о̀тӣра̄м свр. (несвр.) **а.** *пасти (падати) под стечај, доживети (доживљавати) економску пропаст; огласити се (оглашавати се) неспособним за извршење својих новчаних обавеза.* **б.** фиг. *потпуно материјално (каткад и у неком другом погледу) пропасти (пропадати), крахирати.*

ба̀нкротскӣ, -ā, -ō *који се односи на банкрот:* ~ маса.

банкро̀тство с *стање оног који је банкротирао; банкрот, слом, крах.*

бано̀вати, ба̀нујēм несвр. *бити бан, вршити банску власт, управљати бановином.*

ба́новина и **ба̀новина** ж ист. **1.** *област којом је управљао бан.* **2. а.** *управа, администрација бановине.* **б.** *зграда у којој се она налази.* • **Бановина Хрватска** *управна област у оквиру Краљевине Југославије (1939–1941).*

ба́новица и **ба̂новица** ж *в. баница.*

ба̂нскӣ, -ā, -ō *који се односи на бана:* ~ управа.

ба́нство с *власт и достојанство бана.*

ба̀нтам м непром. енгл. спорт. (обично у изр. ~ **категорија**) *тежинска категорија боксера* (51–54 kg), *рвача* (52–57 kg) *и дизача тегова* (*до* 56 kg).

Ба̀нту м непром. *заједнички назив за разне народе и племена на подручју екваторске и јужне Африке.* • **банту језици** *највећа афричка језичка породица на подручју јужно од Гвинејског залива.*

ба̀нути, ба̀нēм свр. разг. **а.** *наћи, изненада стићи, доћи, хрупити.* **б.** (на кога, на шта) *изненада наићи, набасати.*

ба̂нчин, -а, -о *који припада банци, који се односи на банку:* ~ капитал.

ба̂нчити, -ӣм несвр. разг. [гл. им. ба̂нчēње с] *проводити време у пијанчењу, пијанчити, лумповати.*

ба̀ња ж итал. **1. а.** *купалиште и лечилиште са топлим или минералним изворима или блатом, топлице, купке:* лечити се у бањи. **б.** *климатско лечилиште.* **2.** фиг. разг. *уживање, дивота.* – То је бања. • **ваздушна ~** *в. бања (1б).*

ба̀њати се, -а̄м се и **ба́њати се,** ба̀ња̄м се несвр. разг. **1.** *користити се бањским купкама, лечити се у бањи.* **2.** *купати се у мору.*

ба̀њскӣ, -ā, -ō *који се односи на бању, који припада бањи:* ~ гост, ~ сезона, ~ лечилиште, ~ лечење.

ба̀обаб м бот. *тропско афричко дрво* Adansonia digitata, *веома широког дебла и јестивих плодова у облику краставца, мајмунско дрво.*

ба̀п и **ба̂п** узв. оном. *узвик којимсе подражава потмуо звук при паду или ударцу;* уп. буп.

ба̀пнути, -нēм свр. разг. **1.** *пасти ударити, лупнути, треснути (некога).* **2.** *пасти изненада, треснути, љоснути.* **3.** *доћи изненада, банути, хрупити.*

ба̀пскӣ, -ā, -ō пеј. **1.** *који је као у баба, својствен бабама:* ~ одећа, ~ лечење. **2.** *невероватан; неозбиљан:* бапске приче.

ба̀пски прил. *на бајски начин, као бабе:* изгледати ~.

баптѝзам, -зма м *в. анабаптизам.*

ба̀птист(а), -ē м грч. *в. анабаптист(а).*

баптѝстēријум (баптѝстēрӣј, -ија) м грч. *сакрална грађевина у којој се врши обред крштења, крстионица.*

баптѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на баптизам и баптисте.*

ба̀птисткиња ж *жена баптист(а).*

ба̂р[1] м (мн. ба́рови) енгл. **1. а.** *ноћни забавни локал с музиком и артистичким програмом.* **б.** *мали локал у коме се алкохолна пића пију стојећи или седећи на високим столицама за шанком, пултом.* **в.** *пулт за којим се служи пиће гостима.* **2.** *ормарић у стану где се држе пића, напици, бифе.*

ба̂р[2] м (мн. ба̂ри, ген. ба̂рā) фр. физ. *јединица за мерење атмосферског притиска.*

ба̂р[3] и **ба̀р** тур. прил. (уп. барем) **а.** *за изузимање и ограничавање: макар, најмање.* – Остави ми бар једну јабуку! У сали је било бар сто људи. **б.** *ако ништа друго (ако нико други, ако не друго и сл.).* – Зашто да се жали. Он бар има стан и добар посао. Да сам га бар видео. Бар да ми је послао једно писмо.

ба̀ра ж **1. а.** *мања плитка стајаћа вода (од киша или изданi).* **б.** фиг. *духовна учмалост.* **в.** *мања количина воде, течности која се задржи привремено на неком месту (на улици, путу и сл.), локва:* ~ на путу. • **преко баре** разг. *преко океана, мора.*

бараба ж *пробисвет, пропалица, неваљалац, олош (према имену разбојника Барабе – Вараве, уместо кога је према јеванђељу разапет Христ).*

бараба̀р и **ба̀рабар** прид. непром. тур. разг. **1.** *једнак, раван (с неким):* бити ~ с неким. **2.** (у прил. служби) *једнако, напоредо, на равној нози:* радити ~ с неким.

ба̀ра̄ж, -а́жа м (бара́жа ж) фр. вој. **1.** *систем препрека и брана који спречава продор непријатељских снага (у ваздухопловству и поморству).* **2.** *густа, непролазна заградна артиљеријска ватра.* **3.** спорт. *поправна, квалификациона трка за веслаче који у претходној трци нису изборили право даљег такмичења (нпр. у полуфиналу или финалу); квалификациона утакмица или утакмице (обичне две) за екипе које се нису директно пласирале у виши ранг такмичења.*

бараж и́рати, -а̀жӣра̄м свр. и несвр. *(на)правити баражу, препречити, препречавати баражном ватром.*

ба̀ра̄жни, -ā, -ō *који се односи на бараж и баражу:* ~ артиљерија, ~ ватра (паљба).

бара̀ка ж (дат. бара̀ци) фр. *нижа зграда обично од дасака, дашчара намењена за привремени смештај људи, алата, за продају јела и пића, ситних потреба и др.:* монтажна ~, војна ~.

бара̀кица ж *дем. од барака.*

бараку́да ж зоол. *врста грабљиве тамносиве рибе* Sphyraena barracuda *из пор. морских штука* (Sphyraenidae).

Ба̀рања ж *део Панонске низије око ушћа Драве у Дунав, већим делом у Мађарској и мањим у Хрватској.*

Бара́њац, -њца м *становник Барање.*

Ба̀ра̄њка ж *становница Барање.*

ба̀рањскӣ, -ā, -ō *који се односи на Барању.*

ба̀рапскӣ, -ā, -ō *који се односи на барабе, својствен барабама:* ~ живот, ~ понашање.

ба̀рапски прил. *на барапски начин, као барабе:* ~ се понашати.

бараѝпчина ж *ауīм. и ӣеј. од бараба.*

бараѝтати, -ā̄м несвр. итал. **1. а.** *служити се, руковати (нечим), уӣотребљавати (нешто) ӣри раду:* ~ пушком, ~ ножем. **б.** разг. *радити, ӣословати око нечеīа, ӣетљати, мајсторисати око нечеīа:* ~ око кола, ~ око мотора. **2.** *ӣретурати, ӣреметати, чеӣркати (ӣо нечему):* ~ по ӣеповима. **3.** разг. *имати ӣосла, ӣетљати, шуровати с неким.*

ба̏рбар, -а и **ба̀рбāр,** -а́ра м *в. варварин;* уп. варвар.

барбар- *в. варвар-.*

ба̀рбика ж енгл. **1.** *ӣоӣуларна лутка у облику одрасле девојке (америчкоī ӣорекла).* **2.** фиг. *леӣотица луткастоī изīледа.*

ба̀рбӯн, -у́на м итал. зоол. *врста морске рибе црвене боје* Mullus barbatus, *трља.*

ба̏рд м келтски **1.** *еӣски ӣевач и ӣесник код старих Келта.* **2.** фиг. **а.** *истакнути национални, родољубиви ӣесник.* **б.** *најīледнији ӣредставник некоī ӣокрета, идеје у уметности и књижевности.*

ба̏рдскӣ, -ā, -ō *који се односи на барда.*

ба̀рел м енгл. *енīлеска и америчка заӣреминска јединица мере за течности* (163,5 l *у Енīлеској, одн.* 158,8 l *у САД*).

барѐљеф м фр. ум. *ӣлитак рељеф, мало исӣупчен вајарски рад на равној ӣовршини (металној, керамичкој, каменој, дрвеној и др.).*

барѐљефан, -фна, -о (обично одр.) *који се односи на барељеф, који је израђен у барељефу:* ~ рад, ~ фигура.

барѐљефно прил. *у барељефу.*

ба̏рем и **ба̂рем** прил. *в. бар*[3].

барѐтина ж *ауīм. и ӣеј. од бара.*

барије́ра ж фр. **а.** *ӣреīрада, ӣреīрека.* **б.** фиг. *сметња, заӣрека, оīраничење:* царинска ~; језичка ~. • **звучна** ~ физ. *наīли велики ӣораст аеродинамичкоī оӣора кретању тела ӣри брзинама које се ӣриближава брзини звука.*

ба̂ријум (ба̂рӣј, -ија) м (мн. ø) хем. *хемијски елемената* (Ba), *сребрнастобео мек метал, из īруӣе земноалкалних метала.*

ба̂ријумов, -а, -о и **ба̂ријумскӣ,** -ā, -ō *који се односи на баријум:* ~ једињење, ~ со.

барика́да ж фр. **1.** *имӣровизовани бедем, ӣреīрада, ӣреīрека (од вреће ӣеска, камена, īреда и др.) на ӣоједином ужим местима (на улици, мосӣу и сл.) ради заклона и одбране у уличним борбама, īрудобран, заклон:* подићи барикаде, запосести барикаде. **2.** *балвани ӣовезани ланцима ӣред лукама за сӣречавање ӣролаза бродовима.* **3.** *врста друштвене ишре.*

барикади́рати, -а̀дӣра̄м свр. и несвр. *(на)ӣравити барикаду, ӣреīрадити, ӣреīрађивати, закрчи(ва)ти ӣролаз:* ~ улицу, ~ мост. ■ ~ **се** *оīрадити се, оīрађивати се барикадама, заклонити се, заклањати се иза барикаде.*

ба̀рил м итал. *некадашња мера за вино и уље (око 45* l *за вино, а 65* l *за уље).*

ба̀рӣра̄нӣ, -ā, -ō у изр. ~ **чек** банк. *чек којим се новац ӣреноси с једноī рачуна на другӣи.*

барисфе́ра ж грч. геол. *Земљино језīро, које се састоји од метала.*

ба̀рӣт, -и́та м (мн. ø) грч. мин. *најчешћи минерал баријума (баријум-сулфат).*

ба́рити, ба̂рӣм несвр. [гл. им. ба́рēње с] *куваӣи у кључалој води.* • ~ **девојку** шатр. *удварати се девојци.*

ба̀рӣтнӣ, -ā, -ō *који се односи на баријт.*

барӣ̀тон, -о́на м грч. муз. **а.** *дубок мушки īлас (између баса и тенора).* **б.** *ӣевач који ӣева тај īлас, баритониста.*

барӣ̀тона ж лингв. *реч која нема наīласак на ӣоследњем слоīу.*

баритòнист(а), -ē м (мн. -сти) *ӣевач који ӣева баритон (а).*

барӣ̀тōнскӣ и **ба̀ритōнскӣ,** -ā, -ō *који се односи на баритон:* ~ глас.

ба̀рӣтскӣ, -ā, -ō *који се односи на баријт.*

ба̏рица ж *дем. од бара.*

ба̏ричав, -а, -о *ӣун барица.*

ба̀рјак м тур. **1. а.** *застава, стеī;* **б.** фиг. *вођа, ӣредводник.* **2.** песн. *облак или ӣрамен (дима, маīле, ӣрашине и сл.).* **3.** ист. **а.** *одред војске који има своју заставу.* **б.** *ӣлеме чији су чланови сачињавали засебан одред војске ӣод својом заставом.* • **носити** ~ *бити на челу нечеīа, ӣредводити, ӣредњачити.* **развити, (ӣо)дићи** ~ 1) *ӣовести у борбу.* 2) ӣеј. *одати се блуду, развратu (о жени).*

барјàктāр, -а́ра м (инстр. барјактáром и барјактáрем) тур. **1.** *онај који носи барјак, заставник, стеīоноша.* **б.** фиг. *вођа, ӣредводник.* **2.** ист. *старешина барјака (3).*

барјактáрити, -а̀ктāрӣм несвр. [гл. им. барјактáрēње с] *заӣоведати, командовати; бити на челу, ӣредњачити у нечему.*

барјàктāрка ж *жена барјактар.*

барјàктāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на барјактаре.*

барјактáрство с *звање и достојанство барјактара.*

ба̀рјаче и **барјàче,** -ета с (супл. мн. ба̀рјачићи и барјàчићи м) *дем. од барјак.* • **Црвено** ~ ист. *назив за ӣрве радничке демонстрације у Краīујевцу 1876. īодине.*

ба̀рјачић и **барјàчић** м *дем. од барјак.*

ба̏рк м енгл. *врста једрењака с три и више јарбола.*

ба̂рка ж (дат. ба̂рци; ген. мн. ба̂ркӣ) итал. *већи оӣворени чамац на весла ӣоīодан за рибарење; мања лађа, лађица, бродић, бродица:* ~ рибарица.

баркаро́ла ж итал. **а.** *ӣесма венецијанских īондолијера умереноī темӣа и карактеристичноī ритма који дочарава таласање мора и ӣокрете весала.* **б.** муз. *инструментална лирско-елеīична комӣозиција у ритму ӣе ӣесме.*

ба̂ркица ж *дем. од барка;* уп. барчица.

ба̀рмен м енгл. **а.** *власник или ӣословођа бара.* **б.** *конобар у бару.*

баро̀вит, -а, -о **а.** *ӣун бара, мочваран, ӣодводан:* ~ терен. **б.** фиг. *уч.мао, заӣарложен:* ~ средина.

баро̀витōст, -ости ж *својство оноīа шӣо је баровишо.*

баро̀грам м грч. мет. *кривуља која ӣриказује ӣок ӣромена аӣмосферскоī ӣритиска.*

баро̀граф м грч. мет. *сӣрава која аутоматски бележи аӣмосферски ӣритисак.*

баро̀графскӣ, -ā, -ō *који се односи на бароīраф:* ~ кутија.

ба̀рок м порт. ум. *евроӣски уметнички стил (XVI–XVIII в.) који се одликује ӣретераном декоративношћу, китњастошћу, јаким ефектима светла и сенке (у ликовним уметностима), а у књижевности бомбастичношћу; доба цветања тоīа стила.*

ба̀рокнӣ, -ā, -ō *који се односи на барок:* ~ стил, ~ књижевност, ~ сто, ~ слика.

ба̏ромēтар и **ба̏рометар,** -тра м грч. **1.** физ. *сӣрава за мерење аӣмосферскоī ӣритиска.* **2.** фиг. *мерило, ӣоказивач нечеīа.* **3.** *стање аӣмосферскоī ӣритиска, аӣмосферски ӣритисак:* пад барометра. Барометар се диже. Барометар пада.

ба̏ромēтарскӣ и **ба̏рометарскӣ,** -ā, -ō *који се односи на барометар:* ~ притисак.

ба̀рōн, -о́на м *ӣлемићка ӣитула нижеī реда (неӣосредно исӣод īрофа).*

барòнāт, -а́та м *в. баронство.*

баронèса ж *баронова кћи.*

барòнет м *енīлеска ӣлемићка ӣитула, наследна у мушкој лози.*

баро̀нија ж *баронов посед.*

баро̀нић м *дем. и ир. од барон; баронов син.*

баро̀ница ж *баронова жена или кћи.*

баро̀ничица ж *млада бароница, млада баронова кћи.*

ба̀ро̄нски прил. *на баронски начин.*

баро́нство с *титула и достојанство барона.*

баро̀нчић м *дем. и ир. од барон; баронов син.*

ба̑рскӣ[1], -ā, -ō *који се односи на бар*[1]: ~ музика, ~ програм, ~ дама.

ба̑рскӣ[2], -ā, -ō *који се односи на бару:* ~ трава, ~ птица.

барун(-) *в. барон(-).*

ба́рут м (мн. ø) тур. *експлозивна смеса која служи за избацивање метака из цеви ватреног оружја, за разбијање стена и сл., пушчани прах.* • **буре барута** *в. под буре.* **мирисати на ~ (по баруту)** безл. *показивати предзнаке рата, наговештавати рат.* **омирисати ~** *бити у борби, стећи борбено искуство.* **осећати ~ у ваздуху (у зраку)** *предвиђати, предосећати рат.*

барута̀на ж тур. *зграда у којој се прави или чува барут, фабрика барута; магацин, складиште барута.*

баруџа̀р, -а́ра м *радник који производи барут, произвођач барута.*

баруџљив, -а, -о *који има мирис и укус барута:* ~ вода.

ба́рутнӣ, -ā, -ō *који се односи на барут:* ~ магацин, ~ пуњење.

баруџња̀ча ж *оно у чему се носи барут (кеса, кутија, рог, тиква и др.).*

баруџштина и **баруџштина** ж *ауг. и пеј. од бара.*

ба̑рчица ж *дем. од барка;* уп. баркица.

ба̀ршӯн, -у́на м (мн. ø) мађ. *врста фине тканине с меким кратким длачицама, плиш, сомот, кадифа.*

ба̀ршунаст, -а, -о **а.** *који је као баршун, фин, мек:* ~ тканина, ~ свила, ~ лице. **б.** фиг. *мек, нежан:* ~ глас. • **~ револуција** пол. *мирне студентске демонстрације којима је 1989. године у Чехословачкој срушен комунистички режим; слични догађаји у Београду 1991. године, плишана револуција.*

ба̀ршунасто прил. **а.** *као баршун:* ~ мека тканина. **б.** фиг. *меко, нежно:* звучати ~.

ба̀ршӯнскӣ, -ā, -ō *који се односи на баршун, који је од баршуна; који је као баршун:* ~ тканина, ~ мекоћа.

ба̑с (мн. ба̑сови) м итал. муз. **1. а.** *најдубљи мушки глас:* певати ~ **б.** *певач који пева тај глас.* **2. а.** *музички инструмент (дувачки или жичани) који даје дубоке, ниске тонове; контрабас.* **б.** *дугмад на левој страни хармонике за извођење акорда.* **3.** *најдубља, најнижа деоница неке композиције.* **4.** *први део полусложеница који значи 'басовски':* бас-гитара, бас-кларинет.

ба̀сати, -а̄м несвр. нар. *ићи без циља, насумице, лутати, тумарати, базати:* ~ по мраку.

ба̀сӣн, -е́на м фр. **1.** геол. *подручје с великим залихама, лежиштима рудног блага:* колубарски ~, ~ гвоздене руде. **2.** *в. базен (1, 2).*

ба̀сетнӣ, -ā, -ō у изр. **~ рог** муз. *алт-кларинет с опсегом* F–f[2].

ба̀сина ж *ауг. од бас.*

баси́рати, ба̀сӣра̄м несвр. *певати бас, у басу.*

ба̀сист(а), -ē̄ м (мн. -сти) **а.** *певач који пева бас, бас (1б).* **б.** *свирач који свира бас (2а) и бас-гитару.*

ба̀сӣћ, -и́ћа м *дем. од бас.*

ба̀скет м енгл. спорт. *в. кошарка.*

ба̑сма ж *магијске речи које се изговарају при бајању.*

ба̑сна ж (ген. мн. ба̑сана̄ и ба̑снӣ) **1.** књиж. *кратка моралнопоучна прича у којој главну улогу имају животиње с људским особинама.* **2.** *невероватна прича; измишљотина, лагарија:* причати некоме басне.

ба̑снен и **ба̑снен,** -а, -о *који се односи на басну, који је као у басни.*

ба̑сница ж *дем. од басна.*

баснӧ́вит, -а, -о *в. баснослован.*

баснопи́сац, -сца м *писац басана.*

ба̑сносло̄ван, -вна, -о **а.** *који је као у бајкама, измишљен, необичан, фантастичан.* **б.** *невероватно велики, огроман:* ~ богатство.

ба̑сносло̄вно прил. **а.** *као у бајци, необично, фантастично.* **б.** *невероватно много, веома:* ~ богат.

баснослӧ́вност, -ости ж *својство онога што је баснословно.*

ба̑совскӣ, -ā, -ō (ба̑сов, -а, -о) *који се односи на бас:* ~ инструмент, ~ глас, ~ партија.

ба̀стард м итал. **1. а.** биол. *јединка настала укрштањем двеју различитих животињских или биљних врста, двеју раса или пасмина, мешанац, крижанац, мелез, хибрид.* **б.** фиг. *мешавина;* ~ уметничких стилова. **2.** разг. *ванбрачно дете, копиле.*

ба̀старднӣ, -ā, -ō *који се односи на бастарда.*

бастӣо̑н, -о́на м фр. *истурени, истакнути део тврђаве; тврђава, утврђење.*

ба̑т м (мн. ба́тови (ба̑ти)) *потмуо шум од удара ногу при ходу, топот; лупа:* ~ корака.

ба̑т, ба̀та и ба̀та м **а.** *дрвено или гвоздено оруђе којим се удара, велики чекић, маљ, млат.* **б.** *клатно, тучак у звону.*

ба́та м (уп. бато) **1.** *назив одмила за брата, девера, мушко дете.* **2.** (у вок.) фам. (као узречица) *друг, пријатељ.* – Тако је то, бато мој! **3.** разг. *одважан, отресит снажан човек, чова, делија.*

ба̑та̄к и **ба̀так** м **а.** *гленица, бут у птица и жаба:* пилећи ~, жабљи ~. **б.** шаљ. *људска, најчешће женска нога.* – Има добре батаке.

бата́лити, ба̀та̄лӣм свр. тур. нар. (нешто) **1. а.** *оставити (нешто), окантити се, манути се (нечега); прекинути, обуставити:* ~ посао. **б.** *запустити, занемарити:* ~ имање. **2.** *покварити, оштетити, довести у неисправно стање (неки уређај, механизам и др.); разградити, разрушити (зграду, грађевину).* ■ **~ се 1.** *окантити се, манути се:* ~ се ћорава посла. **2.** *покварити се, постати неупотребљив.*

бата̑љи́вати (се), -а̀љујем (се) *несвр. према баталити (се).*

бата̀љо̑н, -о́на м фр. вој. *војна јединица састављена од три до четири чете:* пешадијски ~, тенковски ~, казнени ~, почасни ~. • **шупљи ~** шаљ. пеј. *женска војна јединица.*

бата̀љо̑нскӣ, -ā, -ō *који се односи на батаљон:* ~ лекар.

ба́тати, ба̀та̄м несвр. нар. *лупати ногама при ходу, тешко, с напором ходати;* уп. ба̑т.

ба̀тӗрија ж фр. **1.** вој. *основна артиљеријска јединица састављена од два до шест топовских оружја са људством и материјалом.* **2.** ел. *спој неколико галванских елемената или акумулатора:* електрична ~, радио на батерије. **3.** *џепна електрична светиљка; уложак за њу:* џепна ~. • **напунити батерије** жарг. *прикупити снагу, добити кондицију.*

батӗрӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на батерију:* ~ лампа.

ба̀терфла̄ј м енгл. спорт. *стил у пливању, начин брзог пливања са карактеристичним кружним покретима руку;* уп. лептир (4).

ба̀тина ж **1.** *подужи комад дрвета који обично служи за ударање, бијење, штап:* тући батином. **2.** мн. *ударци батином (1) или чим другим, батинање:* трпети нечије батине. • **~ има два краја** *и нападач може лоше проћи; исход нечега може бити повољан и неповољан.* **~ је из раја изашла** *в. под рај.* **бог и ~** *в. под бог.* **изјести, извући, добити** и сл. **батине** *бити избијен, изударан, избатинан; бити побеђен (у борби, такмичењу).*

батӣнати, -а̄м несвр. *ударати батином, бити, тући, млатити, лемати:* ~ дете, ~ по табанима.

батӣнаш, -а́ша м **1.** *онај који батина, туче, онај који примењује батинање као васпитно средство.* **2.** фиг. пеј. *назив за припадника реакционарне странке (обично у старој Југославији).*

батѝнашкӣ, -ā, -ō *који се односи на батинаше, својствен батинама; репресиван:* ~ метода.

батинѐтина ж *аум. од батина.*

бàтиница ж *дем. од батина.*

бàтискаф м грч. *челично пловило у облику подморнице независно од матичног брода намењено за истраживање великих морских дубина.*

бàтист м (мн. ø) фр. *врста финог танког платна (према имену проналазача Батиста, ткача из XIII века).*

бàтистнӣ, -ā, -ō *који је од батиста:* ~ хаљина.

батисфе́ра ж грч. *велика челична комора у облику кугле везана за матични брод и намењена за истраживање на већим морским дубинама.*

бàтић, -а и **бàтӣћ,** -и́ћа м **1.** *дем. од бат.* **2.** *посечено окресано младо дрво, облица.* **3.** зоол. *в. траварка.*

бàтлер м енгл. *главни слуга, пехарник.*

бàтлија м (мн. ж) тур. *онај који има среће у животу; онај који доноси срећу другоме;* супр. баксуз.

ба́то, -а и -ē м *в. бата.*

батр̀гав, -а, -о *који се батрга; несигуран, тетурав (о ходу).*

батр̀гати (се), -ā̄м (се) несвр. **1.** *ићи, ходати несигурним, тешким корацима, поводити се, заносити се, посртати у ходу, тетурати се.* **2.** *врлудати, шеврдати; њихати се, љуљати се.* **3. а.** *бацакати се, праћакати се, копрцати се.* **б.** фиг. *мучити се, натезати, петљати.*

батр̀љак, -љка м *остатак осакаћене руке или ноге; остатак дугуљастог предмета, батрљак.*

батр̀љати (се), -ā̄м (се) несвр. *в. батргати (се).*

батр̀љица ж *в. бадрљица.*

бàњушка м (мн. ж) (вок. бàњушка) рус. разг. *Рус.*

бау (обично удвојено и различито изговорено) *узвик којим се плаше деца.*

бȁ̄ук м празн. **а.** *замишљено зло биће којим се плаше деца, страшило.* **б.** фиг. *оно што прети, застрашује, опасност:* ~ револуције.

баȕљав, -а, -о *који бауља, несигуран.*

баȕљати, -ā̄м несвр. *ићи четвороношке, побаучке, пузати; ићи тешко, с муком, посртати, тетурати (се).*

баȕљкē прил. *побаучке, пузећи.*

бȁх узв. **а.** *в. ба.* **б.** *за изражавање одбојности, гађења.* **в.** *в. ух.*

бахàнāлије ж мн. лат. **а.** ист. *старосрпске свечаности у част бога вина и веселља Баха (Бака).* **б.** фиг. *разуздано весеље уз пиће, пијанка, теревенка, оргије:* приређивати ~.

бàхант м **1.** *свештеник бога Баха.* **2.** *учесник у баханалијама;* фиг. *разуздан, раскалашан човек.*

бàханткиња (бàхантица) ж *жена баханта.*

бàхантскӣ, -ā, -ō *који се односи на баханте, својствен бахантима.*

бàхантски прил. *на бахантски начин, разуздано, раскалашно.*

бȁхат[1], -а и бȁхта и **бȁхāт,** -а м *в. бат.*

бȁхат[2], -а, -о *обестан, осион, надмен, арогантан:* ~ човек, ~ понашање.

бȁхато прил. *обесно, осионо, надмено, арогантно:* ~ се понашати, ~ одговорити.

бȁхатōст, -ости ж *особина онога који је бахат, онога што је бахато, обест, осионост, надменост, арогантност.*

бацàкати, -ā̄м несвр. *дем. према бацати.* ■ ~ **се 1.** *живахно и брзо мицати ногама и рукама, копрцати се; праћакати се.* **2.** фиг. *разметати се, хвалисати се.*

бацàкнути се, бàцакнēм се *свр. према бацакати се.*

бàцалӣште с спорт. *терен на коме се изводе вежбе и такмичења у бацању (кугле, диска, копља и др.):* ~ за куглу, ~ за диск.

бàцāње с **1.** гл. им. *од бацати (се).* **2.** спорт. *назив за више атлетских дисциплина у којима се атлетичари надмећу у одбацивању у даљ разних реквизита:* ~ копља, ~ диска, ~ кугле, ~ кладива. • **није за** ~ разг. *каже се за онога, одн. оно што је добро.* **слободно** ~ спорт. *казнени ударац којим се у кошарци кажњава прекршај правила.*

бàцати, -ā̄м *несвр. према бацити.* ■ ~ **се 1.** *несвр. према бацити се.* **2. а.** *праћакати се, трзати се, копрцати се:* ~ се у кревету. **б.** *ритати се (нпр. о коњу).* **3.** (нечим на некога) *упућивати некоме нешто увредљиво:* ~ се на некога клетвама (увредама). • ~ **дрвље и камење (на некога)** *много, јако грдити.* ~ **(се) камена с рамена** *такмичити се у бацању камена с рамена.* ~ **новац** *улудо трошити новац, обично велики.*

бàцач, -а́ча м (инстр. бацачем) **1.** спорт. *онај који баца (копље, диск, куглу и др.):* ~ диска, ~ кугле. **2.** воj. *оруђе за испаљивање, избацивање мина, граната и сл.:* ~ мина, ракетни ~, ~ пламена.

бацàчица ж *жена бацач (1).*

бàцāчкӣ, -ā, -ō *који се односи на бацање; који служи за бацање и сл.:* ~ дисциплина, ~ справа, ~ мина.

бàцил, -а и **бàцӣл,** -и́ла м лат. биол. *у мн.: једноћелијске бактерије штапићастог облика, узрочници многих заразних болести (у јд.: таква бактерија):* тифусни ~, туберкулозни ~.

бàцилāрнӣ, -ā, -ō *који се односи на бациле, који је изазван бацилима:* ~ срдобоља.

ба́цити, бȁцӣм (бàцити, -ӣм) свр. **1. а.** *наглим замахом руке или покретом неког дела тела учинити, проузроковати да се нешто покрене и падне на извесном одстојању, хитнути, врћи:* ~ камен, ~ лопту. **б.** *хитнувши дати, уделити:* ~ стоци сено, ~ кукуруз живини, ~ просјаку новац. **в.** *брзим покретом ставити:* ~ пушку на раме. **г.** (на себе) *огрнути; навући, обући:* ~ ћебе, ~ огртач. **2.** *одбацити, гурнути; оставити, напустити:* ~ оружје на таван; ~ бебу. **3. а.** *послати, преместити (обично у далеко, забачено место); отерати.* ~ учитеља у провинцију; ~ у запећак. **б.** воj. *хитно послати, упутити (у борбу, на положај):* ~ на фронт. **в.** воj. *натерати на повлачење, потиснути, одбацити:* ~ непријатеља на полазни положај. **г.** *упутити, управити, усмерити:* ~ поглед у правцу заставе. **4.** *отерати, истерати, избацити; збацити, свргнути:* ~ из куће, ~ из школе, ~ из службе, ~ с престола. **5. а.** *дати од (из) себе, испустити из себе; расподстрети:* ~ зраке; ~ сенку. **б.** *избацити из себе:* ~ икру (о риби), ~ крв, ~ кључ (о врелој течности). **6.** *улудо потрошити, страћити:* ~ милионе на пропаганду. **7. а.** *изговорити, (из)рећи; добацити:* ~ паролу; ~ примедбу, ~ пошалицу. **б.** *написати:* ~ на папир, ~ у новине. **8.** *довести у неко стање (обично тешко), у неки положај (обично непријатан); увалити:* ~ у беду, ~ у очајање, ~ у ропство. **9.** *стрпати, затворити:* ~ у тамницу, ~ у затвор. **10.** (у разним устаљеним изразима са именицама) *престати се бавити оним што значи именица, одн. престати употребљавати оно што значи именица у дођуни:* ~ иглу и напрстак, ~ перо, ~ дуван, ~ алкохол. ■ ~ **се 1.** (нечим на некога, на нешто) *бацити, хитнути (на некога, на нешто):* ~ се каменом на лопова. **2. а.** *скочити с висине (у нешто, на нешто):* ~ се у базен, ~ се у море, ~ се кроз прозор. **б.** *наго лећи, пружити се:* ~ се на земљу, ~ се под воз. **в.** *хитнути се, похрлити:* ~ се у загрљај; ~ се у наручје. **3. а.** *силовито навалити, устремити се на некога, јурнути, напасти (на некога, на нешто):* ~ се на лопова. **б.** *скочити, улетети, убацити се:* ~ се међу завађене. **4.** *наго покренути (део тела или цело тело), ритнути се:* ~ се ногама. **5. а.** *брзо се попети, узјахати, ускочити:* ~ се на коња, ~ се на разбој. **б.** *брзо кренути, похитати, појурити; отиснути се:* ~ се низ поље; ~ се у свет. **6.** *енергично, са жаром прихватити се, латити се неког посла, својски прионути на неки посао, упустити се у неки посао:* ~ се на учење, ~ се на политику. **7.** *врћи се, умештати се на некога (по изгледу или по некој особини):* ~ се на оца, ~ се на деду. **8.** (у вези са неким именицама које значе неко душевно стање и сл.) *довести себе у стање које значи именица:* ~ у суморне мисли, ~ у бригу, ~ у очајање. • ~ **иза себе (некога)** *надмашити, претећи, победити.* ~ **карте** 1) *заиграти партију карата.* 2) *прочитати судбину из карата.* ~ **коцку** *донети важну одлуку, одлучити се.* ~ **кривицу на**

некога *окривити, оптужити (некоѓа).* ~ **лажу (срамоту) на некога** *осрамотити (некоѓа).* ~ **око на некога** *заљубити се у некоѓа (о момку, одн. девојци).* ~ **око на нешто** *показати интересовање да се нешто добије или купи.* ~ **образ под ноге** *осрамотити се, обрукати се.* ~ **поглед на нешто** *летимично, на брзину погледати, прегледати нешто:* ~ на рукопис. ~ **прашину некоме у очи** *обманути, преварити (некоѓа).* ~ **(некоме) рукавицу** 1) *изазвати некоѓа на двобој бацањем рукавице.* 2) *пружити некоме основ за расправу, препирку.* ~ **у старо гвожђе** *одбацити као непотребно.* ~ **у ваздух (у зрак)** *разнети експлозијом.* ~ **у засенак** *надмашити некоѓа неком позитивном особином.* ~ **у воду** *улудо потрошити.*

бâчва ж (ген. мн. бâчāвā и бâчвӣ) *велики суд за течност ваљкастог облика, обично од дрвених дуѓā стегнутих обручима;* уп. буре и каца. • **као из бачве (говорити, рећи** и сл.) разг. *дубоким, грубим гласом.*

Бâчванин м (мн. -ани) *становник Бачке; онај који је пореклом из Бачке.*

Бâчванка ж **1.** *становница Бачке; она која је пореклом из Бачке.* **2.** (бâчванка) етн. *врста народног кола.*

бâчвār м *занатлија који прави бачве, бурад, качар, пинтер.*

бâчварскӣ, -ā, -ō *који се односи на бачваре и бачварство:* ~ радионица, ~ занат, ~ производ.

бачвāрство с *бачварски занат, производња бачава и других дрвених судова за пиће, качарство.*

бâчваст, -а, -о *који је у облику бачве, сличан бачви; трбушаст, испупчен:* ~ трбух.

бачвѐтина ж *ауг. и пеј. од бачва.*

бâчвица ж *дем. од бачва.*

бâчија ж рум. **1. а.** *сточарско насеље у планини с колибама и торовима, где се стока лети напаса и музе.* **б.** *зграда на бачији (1а) где се држе и музу овце и прерађује млеко.* **2.** *летње истеривање стоке у планину и удружено напасање стоке, мужа и прерада млека, бачијање.*

бачи̏јār, -ара м *учесник у бачији (2).*

бачи̏јārка ж *учесница у бачији (2).*

бачи̏јārскӣ, -ā, -ō *који се односи на бачијаре:* ~ стока, ~ живот.

бачи̏јати, -ām несвр. *изгонити стоку на бачију, држати стоку на бачији.*

Бâчкā ж (дат. Бâчкōј) *предео на северозападу Србије, део Војводине, равница између Дунава, Тисе и границе према Мађарској.* • **мирна** ~ *све је у реду.*

бâчкӣ, -ā, -ō *који се односи на Бачку:* ~ говор, ~ ношња.

бāца, -ē и **бāцо,** -а и -ē м тур. разг. **1.** *мали, закржљао човек.* **2.** *крупан, развијен мушкарац.* **3.** *силеција, насилник.*

бāца ж тур. *отвор на крову или зиду куће кроз који излази дим или улази светлост, ваздух.*

бâш речца (прилошка) **1.** *за истицање неке речи, израза или реченице, управо.* – Она баш ништа не ради. Баш је будала. Баш добро што си дошао. Баш ти хвала. **2.** *за исказивање истовремености: управо, таман.* – Било је то баш на Божић. Баш се спремам да пођем. **3. а.** (уз негацију) *за ублажавање, ограничавање исказа: не нарочито.* – Није баш лепа. Неће бити баш тако. Није му било баш драго. **б.** *за одбијање, неслагање са нечим.* – Е баш да ти не дам тај новац. **в.** *са ироничним значењем.* – Баш он зна! **г.** (са везн. да) *за истицање допуштања нечега као могућег иако се очекује супротно: макар, чак.* – Иђи ћу на такмичење баш и да нећу успети.

башибо̀зук м тур. ист. **а.** *нередовна, нерегуларна турска војска; недисциплинована, неуређена војска.* **б.** *припадник такве војске, војник одметник, ђачкаш.*

башибо̀зучкӣ, -ā, -ō *који се односи на башибозук.*

бâшка прил. тур. нар. **а.** *засебно, посебно, одвојено:* ~ момци а ~ девојке. **б.** *посебно, нарочито, напосе.* – Мрзео је сву децу, а башка Марка. **в.** *не узимајући у обзир, на страну.* – Није дошао да ме посети, а башка то што се није ни интересовао за ме. • **башка... башка** *једно... друго, на једној страни... на другој страни.* – Башка је то, а башка су наши интереси.

башкáрити се, бâшкāрӣм се несвр. разг. [гл. им. башкáрење с] **1. а.** *одмарати се лежећи, лешкарити; предавати се излежавању, излежавати се.* **б.** *проводити време у нераду и безбрижно, уживајући, живети удобно и безбрижно.* **2.** *правити се важан, шепурити се, разметати се.*

бáшта (бâшта) ж (ген. мн. -тā) тур. (вар. башча) **1. а.** *земљиште (обично поред куће) на коме се гаји поврће, цвеће и др., врт, повртњак.* **б.** *земљиште засађено воћкама, воћњак.* **2. а.** *отворени простор са столовима и столицама испред неког ресторана или кафане, вртни ресторан.* **б.** *биоскоп на отвореном простору:* биоскопска ~. • **ботаничка** ~ *јавни врт у коме се гаје биљке из разних крајева света (ради наставе или научног истраживања), ботанички врт.* **зоолошка** ~ *место доступно јавности у коме се држе ређе домаће и стране животиње, зоолошки врт.* **стаклена (зимска)** ~ *просторија од стакла за гајење раног поврћа и воћа, цвећа и др., стакленик.* **ићи (поћи) у башту** *узимати (узети) нов камен ради даљег учествовања у изградњи домина.*

баштѐнскӣ, -ā, -ō *који се односи на башту:* ~ цвеће, ~ поврће, ~ сто.

бâштина ж **а.** *имовина, првенствено непокретна коју неко наследи од оца или неког другог претка, наслеђена имовина, очевина, дедовина; наслеђе.* **б.** фиг. *наслеђена духовна, културна добра, духовно наслеђе:* културна ~.

бâштинӣк м **1.** *наследник.* **2.** *власник непокретног добра, имања, поседник.*

бâштинити, -ӣм свр. и несвр. [гл. им. бâштињење с] *доби(ја)ти у баштину, наследити, наслеђивати.*

бâштиница ж **1.** *жена баштиник.* **2.** *дем. од баштина.*

бâштӣнскӣ, -ā, -ō *који се односи на баштину:* ~ право.

бâштӣнство с *наслеђе; наследство.*

бâштица (бâштица) ж *дем. од башта.*

баштòван, -āна м тур. *онај који се бави баштованством, вртлар, повртар.*

баштова́нити, баштòванӣм несвр. *бавити се баштованством, повртарством.*

баштòванка ж *жена баштован, повртарка.*

баштòвански, -ā, -ō *који се односи на баштоване и баштованство:* ~ посао.

баштова́нство с *баштовански посао, вртларство, повртарство:* бавити се баштованством.

ба́шча (бâшча) ж *в. башта.*

башч- *в. башт-.*

бдѐније с стклн. *в. бдење.*

бдéње јек. **бдје́ње** с **1.** ист. *им. од бд(ј)ети.* **2.** *ноћна служба у православној цркви уочи великих празника, бдење:* ићи на ~.

бдѐти јек. **бдјѐти,** бдӣм (р. пр. бдѐо, бдѐла јек. бдјѐо, бдјѐла) несвр. **1.** *проводити време (обично ноћ) без сна, не спавати, бити будан:* ~ целу ноћ. **2. а.** *бити на опрезу, будно пазити:* ~ да неко не украде. **б.** (над неким, над нечим) *стално се старати, бринути (о некоме, о нечему):* ~ над родитељима, ~ над децом, ~ над штампом.

бдӣти, бдӣјēм несвр. *в. бдети.*

бē[1] узв. оном. *за подражавање блејања овце, јагњета.* • **ни** ~ *ништа, ни речи (не знати, не рећи).*

бē[2] с непром. *назив за друго слово латинице (b).*

бéба ж **а.** *сасвим мало дете, новорођенче.* **б.** *младунче уопште:* слонова ~. **в.** разг. *незрела, неозбиљна особа.* – Бебо једна! • ~ **из епрувете** *дете зачето вештачким путем, изван мајчиног организма.* **добити бебу** *родити, породити се.*

бèбаст, -а, -о *који личи, подсећа на бебу; који је као у бебе:* ~ особа; ~ лице.

бе̏би- *као први део полусложеница означава да је оно што значи други део полусложенице намењено деци, да се односи на децу:* беби-комплет, беби-лежаљка.

бе̏би-бӣф м енгл. *млада говедина, јунетина.*

бе̏би-бӯм м енгл. *наглог раста наталитета.*

бебисѝтерка ж енгл. *девојка која чува децу, дадиља.*

бе́бити се, бе́бӣм се несвр. нар. [гл. им. бе́бљење с] *понашати се као беба; правити се беба, изигравати бебу.*

бе́бица и **бѐбица** ж *дем. и хип. од беба.*

бѐва̄нда ж (мн. ø) итал. *разводњено вино;* уп. шприцер.

бе̑г јек. **бӣјег** м (лок. бе́гу јек. бијѐгу) **1.** *бекство, бежање.* **2.** спорт. *изненадно и нагло измицање противнику, одн. противницима у неком такмичењу; избијање на чело трке (нпр. у бициклизму).* • **дати се, ударити** и сл. **у ~** *побећи, појурити.* **нагнати (натерати** и сл.**) у ~** *приморати некога да бежи.*

бе̑г (мн. бе̑гови (бе̑зи)) м тур. *титула виших племића, поседника у Турској царевини, у Босни и Херцеговини; угледан човек, господин* (кад стоји уз лично име, ставља се обично иза њега): Омер-бег. • **као (мали) ~ (живети, уживати** и сл.**)** *живети у изобиљу, богатству, уживати.*

бе̏глербег м тур. ист. *врховни заповедник, старешина (војни или грађански) неке области, покрајине у Турској царевини.*

бе̏глербе̏глук (беглербѐгā̄т, -а́та) м тур. ист. *област, покрајина којом је управљао беглербег.*

бѐглук м тур. ист. **1. а.** *бегов посед, бегово имање.* **б.** *крај, подручје којим управља бег.* **2.** *обавезан, присилан рад на беговском имању;* уп. кулук.

бѐглучити, -ӣм несвр. [гл. им. бѐглучѐње с] *радити на беглуку, обрађивати беговску земљу; кулучити бегу.*

бѐглучкӣ, -ā̄, -ō̄ *који се односи на беглук:* ~ земља, ~ посед.

бегова̀ти, бѐгујēм и **бе̑говати,** бе̑гујēм несвр. **а.** *бити бег, вршити беговску власт.* **б.** фиг. *живети у изобиљу, раскошно (као бег), уживати.*

бе̑говина ж *в. беглук (1).*

бе̑говић м *бегов син; човек беговског порекла.*

бе̑говићкӣ, -ā̄, -ō̄ *који се односи на беговића.*

бе̑говица ж *бегова жена.*

бе̑говскӣ и **бегова̀вскӣ,** -ā̄, -ō̄ *који се односи на бега, бегове, који припада бегу, својствен бегу, богат, раскошан:* ~ власт, ~ порекло, ~ имање; ~ ручак.

бе̑говски и **бегова̀вски** прил. *на беговски начин, као бег, као у бега; богато; изврсно:* живети ~, провести се ~; ручати ~.

бе̑говство с **а.** *звање, достојанство бега.* **б.** *беглук, беговина.*

бе̑гом јек. **бӣјегом** прил. *трчећи, јурећи; журно.*

бѐгō̄нија ж лат. бот. *украсна собна биљка* Begonia *из ф.* Begoniaceae, *са лепим, шарено обојеним несиметричним листовима и белим, ружичастим, црвеним или жутим цветовима.*

бегу́нац јек. **бјегу́нац,** -нца м (инстр. б(ј)егу́нцем) **1.** *онај који бежи од неке опасности; онај који је однекуд побегао (од страха, опасности); избеглица.* **2.** *онај који је без одобрења напустио дужност и побегао, дезертер:* војни ~.

бѐгуначкӣ јек. **бјѐгуначкӣ,** -ā̄, -ō̄ *који се односи на бегунце.*

бегу̀ница јек. **бјегу̀ница** ж **1.** *женска особа бегунац.* **2.** нар. **а.** *девојка која одбегне за момка против воље родитеља, побегула.* **б.** *жена која напусти мужа.*

бегу́нче јек. **бјегу́нче,** -ета с (зб. им. б(ј)ѐгу̀нчā̄д ж) *дете бегунац, млади бегунац.*

бе́да јек. **бијѐда** ж **1.** *велико сиромаштво, сиротиња, немаштина:* запасти у беду. **2. а.** *стање, положај који изазива презир.* **б.** *духовно сиромаштво, нискост, ништавило.* **3.** *оно што је за презир, човек или ствар која заслужује презир:* ~ од човека, ~ од књиге. **4. а.** *невоља, несрећа, зло;* навући на себе беду. **б.** *оно што доноси невољу, напаст.* – Комарци су права беда. **5.** разг. *клевета, обеда.* • **као од беде, од беде** *без воље, безвољно, нерадо; алкаво, немарно:* радити као од беде. **навући, навалити** и сл. **(себи) беду на врат** *створити невољу, наметнути себи неку непријатну обавезу, одговорност, бригу.* **скинути беду с врата** *ослободити се невоље, пребринути неку бригу.*

бе̏дāк, -а и **бѐдāк,** -а́ка м (вок. бедаче) пеј. *ограничен, глуп човек, глупак, будала.*

бе̑дан јек. **бӣједан,** -дна, -о **1.** *јадан, несрећан; тужан.* **2.** *који је у оскудици, сиромашан, невољан.* **3. а.** *који је без вредности, ништаван; рђав, слаб:* ~ свота новца; ~ знање. **б.** *који изазива, заслужује презир, недостојан, недоличан, низак:* ~ држање, ~ удварање власти.

бе̏даст, -а, -о *глуп, глупав, будаласт:* ~ човек, правити се ~.

бе̏дасто прил. *глупо, глупаво, будаласто:* причати ~, понашати се ~.

бедастѐћа ж (обично у мн.) разг. *глупост, будалаштина:* причати бедастоће.

бѐдāчкӣ, -ā̄, -ō̄ *који се односи на бедаке, својствен бедацима, глуп.*

бѐдāчки прил. *на бедачки начин, глупо, будаласто:* ~ се понашати.

бедѐвија ж тур. нар. *кобила добре пасмине; уопште кобила;* фиг. пеј. *крупна, незграпна и лења жена.*

бедѐвијица ж *дем. од бедевија.*

бедѐкер м нем. *књига која служи као водич за туристе, туристички водич.*

бедѐкерскӣ, -ā̄, -ō̄ *који се односи на бедекер, скраћен, сведен на најнужније податке;* фиг. *који је без духа, прозаичан; површан.*

бе̏дем и **бѐдем** м тур. **а.** *заштитни дебео високи зид или насип око тврђаве или утврђеног места; заклон за одбрану, грудобран.* **б.** фиг. *заштита, одбрана.* **в.** *оно што изгледа као бедем (а).*

бе̏демскӣ и **бѐдемскӣ,** -ā̄, -ō̄ *који се односи на бедем.*

бедѐмчић м *дем. од бедем.*

бѐдилац јек. **бјѐдилац,** -иоца м *онај који некога обеђује, клеветник, опадник.*

бѐдилица јек. **бјѐдилица** ж *она која некога обеђује, клеветница, опадница.*

беди́нерка и **бедѝнерка** ж нем. *кућна помоћница која ради, послужује код некога у одређене дане и часове.*

бе̑днӣк јек. **бӣједнӣк** м **1.** *онај који изазива жаљење, јадник, несрећник, невољник, мученик.* **2.** *онај који живи у беди, сиромаштву, сиромашак.* **3.** *онај који је за презирање, ништков, подлац, неваљалац, пропалица.*

бе̑дница јек. **бӣједница** ж *женска особа бедник.*

бе̑дничкӣ јек. **бӣједничкӣ,** -ā̄, -ō̄ *који се односи на беднике, својствен бедницима:* ~ живот.

бе̑днички јек. **бӣједнички** прил. *на беднички начин, као бедник:* ~ живети.

бе̑дно јек. **бӣједно** прил. *на бедан начин:* **1.** *јадно, несрећно; тужно:* ~ се осећати. **2.** *у сиромаштву, оскудици, сиромашно, сиротињски:* ~ живети. **3.** *недостојно, недолично, ниско:* ~ се држати.

бе̑днōст јек. **бӣједнōст,** -ости ж *особина и стање онога који је бедан, онога што је бедно.*

бѐдренӣ, -ā̄, -ō̄ *који се односи на бедро:* ~ кост, ~ живац.

бѐдренӣк, -а и **бедрѐнӣк,** -и́ка м **1.** вет. *в. бедреница (1).* **2.** *живац који пролази кроз бедро, бедрени живац.* **3.** *каиш о коме виси сабља.*

бѐдреница и **бедрѐница** ж **1.** вет. *заразна болест домаћих животиња (говеда, оваца и коња), а често и човека, коју изазива* Bacillus anthracis, *прострел, антракс.* **2.** *бочна страна нечега (нпр. куће, кревета, колевке итд.).* **3.** мн. *два дужа камена која се стављају у гроб (по један са обе бочне стране) кад се сахрањује мртвац без сандука.* **4.** *сабља која виси о бедру.*

бедрѐњāк, -а́ка м *мач који виси о бедру.*

бедрѐњача ж **1.** анат. *једна од три карличне кости* os ilei, *у коју је уплављена бедрена кост; бедрена кост.* **2.** *в. бедреница (1, 2, 3).*

бѐдринац, -йнца м бот. *врста зељасте биљке* Pimpinella saxifraga *из ф.* Umbelliferae, *чији се плод и корен користе у медицини.*

бѐдро с (ген. мн. бѐдāрā и бедáрā) **1.** анат. *део ноге од кука до колена; бут.* **2.** зоол. *трећи зглавак ноге код инсеката.*

бедȕйн, -и́на м **1.** *припадник номадских арапских племена у пустињама Арабије и северне Африке.* **2.** *арапски коњ.*

бедȕйнка ж *жена бедуин.*

бедȕйнскӣ, -ā, -ō *који се односи на бедуине.*

бѐж прид. непром. фр. *који је бледосмеђе боје, као ситан песак или љуска бадема.*

бежàнија јек. **бјежàнија** ж **1. а.** *бежање, бекство, бег.* **б.** *изненадно напуштање одређене области услед неке, обично ратне опасности; избеглиштво.* **2.** зб. *становништво које бежи од неке опасности, бегунци, избеглице.*

бѐжати јек. **бјѐжати,** -жӣм несвр. **1.** *брзо, трчећи одлазити, удаљавати се пред опасношћу, из страха; уклањати се брзо од опасности, из страха:* ~ пред гониоцима; ~ код родитеља. **2.** фиг. (од некога, од нечега) *клонити се (некога, нечега), избегавати (некога, нешто):* ~ од изјашњења, ~ од обавеза, ~ од удварача. **3.** фиг. *брзо пролазити, одмицати (о времену).* **4.** *трчати, јурити.* **5. а.** (очима) *брзо прелазити, прелетати погледом.* **б.** *померати се, помицати се са свога места, измицати, клизити.* – Коса јој бежи на чело. Капа му бежи на потиљак. **6.** *измицати некоме на такмичењу, имати предност у односу на друге такмичаре.* – Бежи му за сто метара. • **~ као ђаво од крста** *опрезно и стално избегавати некога или нешто.* **бежи!** 1) *мани, остави (то)!* 2) (за исказивање одбијања, неслагања са нечим) *то не може бити, није то.*

бѐждребан, -бна, -о (ж. род) *која је без ждребета (о кобили).*

бѐживотан и **бе̏животан,** -тна, -о **1. а.** *који је без живота, у коме нема живота, мртав:* ~ тело. **б.** *који је без животне енергије, без живости, млитав, млохав; безвољан:* ~ створ, ~ рука. **2.** фиг. *у коме се не осећа живот, животност, који је без животности, без духа, сувопаран; безизразан:* ~ поезија; ~ поглед.

бѐживотно и **бе̏животно** прил. **1.** *без знакова живота; без живости, млитаво, млохаво; безвољно:* ~ изгледати, ~ опустити руке; ~ говорити. **2.** фиг. *безизражајно; сувопарно:* ~ гледати; ~ певати.

бѐживотнōст и **бе̏животнōст,** -ости ж *стање и особина онога што је бездушно.*

бѐжичнӣ, -ā, -ō *који функционише без жица (као проводника):* ~ телеграф, ~ телеграфија, ~ пренос.

без предл. (с ген.) **1. а.** *за означавање немања, непостојања, одсуства (некога, нечега):* небо ~ облака, човек ~ пријатеља, човек ~ руке, живот ~ љубави. **б.** *за означавање изузимања, издвајања: сем, осим, изузев, изузимајући.* – Погинуло је 2.000 људи без оних који су поумирали од тифуса. **2.** *с речју уз коју стоји у значењу погодбене реченице с негираним глаголом: ако нема, кад нема, кад није и сл.* – Без невоље се не иде у рат. Без љубави нема слоге. **3.** *с речима које значе количину означава да толико недостаје до пуне мере:* три килограма без педесет грама. **4.** *са глаг. именицама у значењу одричног глаг. прилога времена садашњег:* ~ журбе ('не журећи'), ~ оклевања ('не оклевајући'). • **~ даљег** *одмах, без одлагања.* **~ краја и конца** *непрестано, без престанка, врло дуго.* **~ (по) муке** *врло лако, без тешкоћа.* **~ речи** *одмах, сместа.*

без- (пред безвучним сугласницима *бес-*, а испред групе сугласника: *беза-*) *префикс у сложеницама означава негацију речи с којом се слаже, одн. одсуство, непостојање онога што значи основна реч:* безбрижан, безуб, безгласан, беспрашан, беспослен; беземљаш, беспарица, беспуће; безазлен итд.

безàзлен, -а, -о *који је без злобе, пакости, простодушан, невин; наиван:* ~ човек; ~ шала.

безàзленӣк м *безазлен човек; наивац.*

безàзлēнка ж *безазлена женска особа; наивка.*

безазлéнко м *в. безазленик.*

безàзлено прил. *без злобе, пакости, простодушно, невино; наивно:* изгледати ~; ~ рећи.

безàзленōст, -ости ж *особина онога који је безазлен, онога што је безазлено, простодушност, невиност; наивност.*

безáзоран, -рна, -о **1.** *који ни од чега не зазире, који не преза ни од чега, који је без стида, који нема обзира, безобзиран, дрзак, безочан.* **2.** *смео, одлучан, храбар.* **3.** *који је без замерке, беспрекоран:* ~ поступак, ~ јунак.

безáзорно прил. **1.** *безобзирно, дрско, безочно.* **2.** *смело, одлучно, храбро.* **3.** *без замерке, беспрекорно.*

безáзорнōст, -ости ж *особина онога који је безазоран, онога што је безазорно.*

безáконӣк м **а.** *онај који не поштује закон, који се не држи закона, преступник; силеција.* **б.** *неверник, безбожник.*

безáконичкӣ, -ā, -ō *који се односи на безаконике, својствен безаконицима.*

безáконье с **1.** *стање без закона, бесправно стање, бесправље.* **2.** *безаконо, незаконито дело, поступак, недело, насиље.*

бѐзалкохōлан, -лна, -о *у коме нема алкохола, који не садржи алкохол:* ~ пиће.

безàтōмскӣ, -ā, -ō *у коме нема атомског, нуклеарног наоружања:* ~ зона.

бѐзбедан јек. **бѐзбједан,** -дна, -о *који је осигуран од опасности, обезбеђен, заштићен, сигуран; безопасан:* ~ смештај, ~ положај.

бѐзбедно јек. **бѐзбједно** прил. *без опасности, сигурно; безопасно:* путовати ~.

безбéднōст (бѐзбедно̄ст) јек. **безбjéднōст** (бѐзбједно̄ст), -ости ж *стање онога који је безбедан, онога што је безбедно, сигурност:* мере безбедности, јавна ~.

безбéдностан (бѐзбедностан) јек. **безбjéдностан** (бѐзбједностан), -сна, -о *који се односи на безбедност:* ~ зона, безбедносни разлози. • **безбедносни појас** *појас, каиш који придржава возача или његовог сапутника у случају наглог кочења, сигурносни појас.*

бѐзбожан, -жна, -о **а.** *који не верује у бога, неверички, атеистички; који се противи верским законима; грешан:* ~ човек; ~ дело. **б.** *бездушан, опак.*

бѐзбо̄жје с *в. безбожност.*

бѐзбожнӣк м **а.** *онај који не верује у бога, неверник, атеист, богохулник; грешник.* **б.** *бездушан, опак човек.*

бѐзбожница ж **а.** *она која не верује у бога, неверница, атеисткиња, богохулница; грешница.* **б.** *бездушна, опака жена.*

бѐзбожнӣчкӣ, -ā, -ō *који се односи на безбожнике, својствен безбожницима, неверички, атеистички, богохулнички; грешнички:* ~ дело.

бѐзбожнӣчки прил. *као безбожник, богохулно; грешно:* ~ псовати.

бѐзбожнӣштво с *в. безбожност.*

бѐзбожно прил. *на безбожан начин, богохулно, безбожнички.*

безбóжнōст и **бѐзбожнōст,** -ости ж *особина онога који је безбожан, онога што је безбожно, неверовање у бога, атеизам; богохулност.*

бѐзбо̄јан, -јна, -о **а.** *који је без боје, необојен; блед:* ~ гас; ~ лице. **б.** фиг. *неизразит, безизражајан, безличан; једнолик:* ~ глас; ~ живот.

бѐзбо̄јно прил. **а.** *без боје, необојено; бледо:* изгледати ~. **б.** фиг. *неизразито, безизражајно, безлично; једнолико:* ~ певати, ~ приказивати, ~ описивати.

безбóјнōст и **бѐзбо̄јнōст,** -ости ж *особина и стање, изглед онога што је безбојно* **а.** *одсуство боје, необојеност; бледило:* ~

течности; ~ лица. **б.** фиг. *неизразитост, безизражајност, безличност; једноликост:* ~ гласа.

бѐзбо̄лан, -лна, -о *који не боли, који не изазива, не задаје бол:* ~ чир, ~ порођај.

бѐзбо̄лно прил. *без бола, не изазивајући, не задајући бол:* ~ се породити.

безбо́лнӧст, -ости ж *стање и особина онога што је безболно.*

бѐзбоштво и **безбо́штво** с *безбожност, безбожништво.*

бѐзбрад, -а, -о *који је без браде, голобрад, ћосав.*

бѐзбра̄чан, -чна, -о *који се односи на стање без брака, ван брака:* безбрачни живот.

бѐзбра̄чнӧст и **безбра́чнӧст,** -ости ж *стање без брака, ван брака.*

бѐзбрига ж разг. **1.** *безбрижност, добро расположење; безбрижан живот.* **2.** *безбрижна особа, весељак.*

бѐзбрижан, -жна, -о **а.** *који је без бриге, који ни о чему не брине; добро расположен, весео, ведар:* ~ човек. **б.** *који се проводи без бриге, безбрижно:* ~ живот, ~ младост.

бѐзбрижнӣк м *безбрижан човек.*

бѐзбрижница ж *безбрижна женска особа.*

бѐзбрижно прил. *на безбрижан начин, без бриге, у добром расположењу, весело, ведро:* ~ живети, ~ се одмарати.

бѐзбрижнӧст, -ости ж *стање и особина онога који је безбрижан, онога што је безбрижно.*

бѐзбрк, -а, -о *који је без бркова, голобрад:* ~ човек.

бе̏збро̄ј и **бѐзбро̄ј,** -оја м **1.** *велика множина, мноштво, огроман број.* **2.** (у прил. служби) *безбројно:* ~ пута.

бе̏збро̄јан и **бѐзбро̄јан,** -јна, -о *неизбројан, многобројан:* безбројне муке.

бе̏збро̄јно и **бѐзбро̄јно** прил. *врло много, неизбројно.*

бе̏збро̄јнӧст и **безбро́јнӧст,** -ости ж *огроман број, неизбројност, многобројност.*

бе̏зваздӯшан, -шна, -о *који је без ваздуха, у коме нема ваздуха:* ~ простор.

бѐзвезан, -зна, -о **а.** *коме недостаје логична веза, неповезан, некохерентан; бесмислен; лош:* ~ прича, ~ књига. **б.** разг. *глуп, глупав; неспособан:* ~ човек.

бѐзвезно прил. разг. *без везе, неповезано; бесмислено.*

бѐзвезнӧст, -ости ж *особина онога који је безвезан, онога што је безвезно.*

безвѐзњāк, -а́ка м разг. *неспособан човек, незналица; несретњаковић.*

безвезња̀куша ж разг. *неспособна жена, незналица; несретњаковићка.*

безвѐзњāчкӣ, -ā, -ō *који се односи на безвезњаке, својствен безвезњацима.*

безвѐзњāчки прил. *као безвезњаци, глупо.*

бѐзвēран јек. **бѐзвјēран,** -рна, -о *који је без вере, који не верује у бога, атеистички, безбожан; који није праве вере (са гледишта припадника друге вере), иноверан.*

бѐзверац јек. **бѐзвјерац,** -ерца м *в. безверник.*

бѐзвēрје јек. **бѐзвјēрје** с *немање вере, неверовање у бога, атеизам, безбоштво.*

бѐзвēрка јек. **бѐзвјēрка** ж *в. безверница.*

бѐзвēрнӣк јек. **бѐзвјēрнӣк** м *безверан човек, неверник, атеиста, безбожник; човек друге, туђе вере, иноверац.*

бѐзвēрница јек. **бѐзвјēрница** ж *жена безверник.*

бѐзвēрничкӣ јек. **бѐзвјēрничкӣ,** -ā, -ō *који се односи на безвернике, атеистички, безбожнички; иноверан.*

бѐзвēрскӣ и **бѐзверскӣ** јек. **бѐзвјēрскӣ** и **бѐзвјерскӣ,** -ā, -ō *који се односи на безверје и безверство, атеистички.*

бѐзвēрство и **безвéрство** јек. **бѐзвјēрство** и **безвјéрство** с *в. безверје.*

безвје- *в. безве-.*

бѐзвлāшће и **бѐзвлашће** (бѐзвлāће и бѐзвлаће) с *безакоње, анархија.*

бѐзводан, -дна, -о *који је без воде, сиромашан водом:* ~ крај, ~ пустиња.

бѐзводица ж нар. *оскудица у води, безводност; суша.*

бѐзводнӧст, -ости ж *стање и особина онога што је безводно; суша.*

бѐзвоља ж *в. безвољност.*

бѐзвōљан и **бѐзвољан,** -љна, -о **1.** *који је без воље, равнодушан, апатичан; мрзовољан, нерасположен:* ~ особа. **2.** *који се врши мимо воље, без учешћа воље, аутоматски:* ~ покрет, ~ грчење мишића.

бѐзвōљнӣк и **бѐзвољнӣк** м *онај који је безвољан; човек слабе воље.*

бѐзвōљно и **бѐзвољно** прил. **1.** *без воље, равнодушно, апатично; мрзовољно, нерасположено:* ~ радити нешто, ~ играти. **2.** *без учешћа воље, аутоматски:* ~ покренути руку.

безво́љнӧст и **бѐзвољнӧст,** -ости ж *стање и особина онога који је безвољан, равнодушност, апатија, мрзовољност, нерасположеност.*

бе̏зврēдан јек. **бе̏звриједан,** -дна, -о **1.** *који је без вредности или мале вредности, ништаван; бескористан:* ~ ствар; ~ књига. **2.** *који више не вреди, не важи, неважећи:* ~ папир, ~ новчаница.

бе̏зврēдно јек. **бе̏звриједно** прил. *без вредности или са малом вредности, ништавно.*

бе̏зврēднӧст јек. **бе̏звриједнӧст,** -ости ж *мала или никаква вредност, ништавност; бескорисност.*

безвре́дностан јек. **безвријѐдностан,** -сна, -о *који је без вредности:* ~ обвезница.

бѐзвремен, -а, -о и **бѐзвременскӣ,** -ā, -ō *временски неограничен, бескрајан; који није везан за одређено време, свевремени; вечан.*

бѐзвремено прил. *временски неограничено, бескрајно; свевремени, вечно.*

бѐзвременӧст, -ости ж *својство онога што је безвремено; свевременост; вечност.*

бѐзвременскӣ, -ā, -ō *в. безвремен.*

бѐзвремени прил. *в. безвремено.*

безвријед- *в. безвред-.*

бѐзвӯчан, -чна, -о **1.** *који је без звука, који не производи звук, нечујан; пригушен, нејасан; нем:* ~ глас, ~ тишина. **2.** лингв. *који се изговара без треперења гласних жица:* безвучни сугласници.

бѐзвӯчно прил. **1.** *без звука, нечујно; пригушено, нејасно; немо:* кретати се ~. **2.** лингв. *без треперења гласних жица, без звучности.*

бѐзвӯчнӧст, -ости ж **1.** *одсуство звука, нечујност; пригушеност, нејасност.* **2.** лингв. *одсуство звучног елемента у творби гласова.*

бѐзглав, -а, -о **1. а.** *који је без главе, који нема главе, обезглављен:* ~ тело, ~ змија. **б.** фиг. *који је без старешине.* **2.** фиг. **а.** *збуњен, пометен; избезумљен.* **б.** *неразуман, неразборит, непромишљен.* • **~ бежање, ~ бекство** и сл. *бежање главом без обзира, панично бежање.*

бѐзглаво прил. *као без главе, избезумљено, сумануто, панично; лудо:* ~ трчати, ~ бежати.

бѐзглавӧст, -ости ж *особина онога који је безглав, онога што је безглаво, пометња, хаотичност.*

бѐзгласан, -сна, -о **1.** *који је без гласа, који не даје од себе гласа, нечујан, тих, нем:* ~ птица, ~ корак, ~ смех, ~ ноћ. **2.** лингв. *који се не изговара:* ~ јер.

бѐзгласно прил. *без гласа, нечујно, тихо, немо:* ~ корачати, ~ се смејати, ~ отићи.

бѐзгласно̄ст, -ости ж *особина онога који је безгласан, онога што је безгласно.*

безгото̀винскӣ, -а̄, -о̄ екон. *који се обавља без употребе готовог новца (плаћањем преко вирмана или изравнавањем дуговања и потраживања):* ~ плаћање, ~ промет.

безгра̀ничан и **бе̏зграничан,** -чна, -о **1.** *који нема граница, неограничен, бескрајан, бесконачан:* ~ простор. **2.** *врло велик, дуг, огроман, неизмеран:* ~ мржња, ~ парница.

безгра̀ничнo и **бе̏зграничнo** прил. **1.** *без граница, неограничено, бескрајно, бесконачно:* простирати се ~. **2.** *веома много, неизмерно:* ~ мрзети некога.

безгра̀нично̄ст и **бе̏згранично̄ст,** -ости ж *стање и особина онога што је безгранично.* **1.** *неограниченост, бескрајност, бесконачност:* ~ космоса, ~ простора. **2.** *веома велики обсег нечега, неизмерност.*

бѐзгрешан, -шна, -о **а.** *који је без греха, непорочан.* **б.** *који није учинио грех, који је без кривице, невин; безазлен.*

бѐзгрешно прил. *без греха, непорочно; без кривице, невино; безазлено:* ~ зачети.

бѐзгрешно̄ст, -ости ж *стање и особина онога који је безгрешан, онога што је безгрешно, непорочност; невиност; безазленост.*

бѐздан[1], -а (-дна) м **1.** *дубока провалија чије се дно не може сагледати, понор, амбис; огромна дубина:* бацити се у ~. **2.** фиг. **а.** *бескрајност, неизмерност.* **б.** *пропаст, несрећа.*

бѐздан[2], -а, -о **1.** *који је без дна, неизмерно дубок, веома дубок:* ~ јама. **2.** *бескрајан, неизмеран;* фиг. *огроман, страшан.*

бѐздано прил. *бескрајно, неизмерно.*

бѐздетан јек. **бѐздјетан,** -тна, -о **а.** *који је без деце, који нема деце.* **б.** (само ж.) *која не може рађати.*

бѐздетка јек. **бѐздјетка** и **бѐздетница** јек. **бѐздјетница** ж нар. *жена која нема деце; нероткиња.*

бѐздетно̄ст јек. **бѐздјетно̄ст,** -ости ж *стање и особина онога који је бездетан, који не може имати деце.*

бѐздимнӣ, -а̄, -о̄ *који не дими при сагоревању:* ~ барут.

бѐздӣмно прил. *не развијајући, не стварајући дим при сагоревању:* ~ горети.

бѐздимно̄ст, -ости ж *стање и особина онога што је бездимно.*

бездје- *в. безде-.*

бе̏здна ж и **бе̏здно** с *в. бездан*[1].

бѐздомнӣк м разг. *бескућник; скитница.*

бѐздрван, -вна, -о **1.** (одр.) *који није од дрвета, који нема дрвених састојака:* ~ хартија. **2.** *који је без дрва; који није обрастао дрвећем.*

бѐздушан, -шна, -о **а.** *који нема саосећања, безосећајан; немилостан, свиреп, окрутан, безобзиран, нечовечан:* ~ човек. **б.** *који одражава безосећајност, свирепост:* ~ дело, ~ поступак.

бѐздӯшје с *в. бездушност.*

бѐздушнӣк м *бездушан човек.*

бѐздушница ж *бездушна женска особа.*

бѐздушнӣчкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на бездушнике, својствен бездушницима, бездушан, окрутан, свиреп:* ~ дело.

бѐздушно прил. *на бездушан начин, безосећајно; немилосрдно, свирепо, окрутно, безобзирно, нечовечно:* ~ поступити, ~ искоришћавати некога.

бѐздушно̄ст, -ости ж *особина онога који је бездушан, безосећајност; свирепост, окрутност, безобзирност, нечовечност.*

безѐмља̄ш, -а́ша м *онај који нема своје земље за обраду.*

безѐмља̄шкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на беземљаше.*

бѐзец жарг. *узвик којим неко безецује, резервише нешто за себе после онога коме се обраћа.* – Безец једна цигарета.

бѐзецовати, -цујем свр. (несвр.) нем. жарг. *унапред заузети, заузимати, резервисати:* ~ место.

безӣдӣјан и **бе̏зидӣјан,** -јна, -о *који је без идеја, без идејне усмерености, сиромашан идејама, неинвентиван; недуховит.*

безӣдӣјно и **бе̏зидӣјно** прил. *без идеја, без идејне усмерености, неинвентивно; недуховито.*

безиде́јно̄ст, -ости ж *особина онога што је безидејно, неинвентивност.*

бе̏зизглӣдан, -дна, -о *који нема изгледа на повољан исход, који је без наде на успех, безнадежан, бесперспективан.*

бе̏зизглӣдно прил. *без изгледа на повољан успех, без наде на успех, безнадежно, бесперспективно.*

безизгле́дно̄ст, -ости ж *стање и особина онога што је безизгледно, безнадежност, бесперспективност.*

безӣзлазан и **бе̏зизлазан,** -зна, -о *који нема излаза, решења, нерешив, безизгледан, бесперспективан:* ~ положај.

безӣзлазно и **бе̏зизлазно** прил. *без излаза, решења, нерешиво, безизгледно, бесперспективно.*

безӣзлазно̄ст и **бе̏зизлазно̄ст,** -ости ж *стање и особина онога што је безизлазно, нерешивост, бесперспективност.*

безӣзнӣман, -мна, -о *који је без изнимке, без изузетка, безизузетан.*

безӣзнӣмно прил. *без изнимке, без изузетка, безизузетно.*

безизни́мно̄ст, -ости ж *особина онога што је безизнимно.*

бе̏зизражājан, -јна, -о *који је без израза, који не казује ништа карактеристично, који не показује никаква осећања, мисли, туп, празан:* ~ лице, ~ поглед, ~ поезија.

бе̏зизражājно прил. *на безизражајан начин, тупо, празно:* ~ гледати.

безизража́јно̄ст, -ости ж *изглед и особина онога што је безизражајно, тупост:* ~ израза.

бе̏зизрāзан, -зна, -о *в. безизражајан.*

бе̏зизрāзно прил. *в. безизражајно.*

безизра́зно̄ст, -ости ж *в. безизражајност.*

бе̏зизузе̄тан, -тна, -о *који је без изузетка, од кога нема изузетака;* уп. безизниман.

бе̏зизузе̄тно прил. *без изузетка.*

бе̏зизузе̄тно̄ст, -ости ж *особина онога што је безизузетно.*

бѐзимен, -а, -о **1. а.** *чије се име не зна, непознат, анониман:* ~ писац. **б.** *чији се творац, аутор не зна, који је без потписа:* ~ писмо. **2.** *који нема свог имена, који још није добио име:* ~ пут, ~ поток. **3.** *који се не може означити одређеним именом, који се не може именовати, неодређен, недефинисан:* ~ бол, ~ сета.

бѐзименӣк м *в. безимењак.*

бѐзимено прил. *без имена, анонимно, непознато.*

бѐзимено̄ст, -ости ж *особина онога који је безимен, онога што је безимено, анонимност, непознатост.*

бѐзимењāк м *непознат, анониман човек, анонимус.*

безӣстāн, -а́на м тур. **1.** *покривени трг, покривена тржница улица.* **2.** *тржначка радња, тржовина.*

бѐзлистан, -сна, -о *који је без лишћа; који је остао без лишћа, голео (о дрвећу):* ~ стабло; ~ грана.

бѐзличан, -чна, -о **1. а.** *који нема изражену личност, индивидуалност; који је без свог посебног обележја, који се не разликује од других, обичан, безобличан, једнолик:* ~ писац. **б.** *безизразан, неизразит, блед:* ~ маса. **2.** *који важи за све, који се односи на све, а не на једну личност, општи.* **3.** лингв. *који се не односи на одређено лице, на одређени субјекат:* ~ заменица, ~ глагол, ~ реченица.

бѐзлично прил. **1. а.** *без изражене индивидуалности; без свог посебног обележја, не разликујући се од других; безоблично, једнолико.* **б.** *безизражајно, неизразито, блед.* **2.** *не истичући своју*

личност, објективно: ~ судити о нечем. **3.** лингв. *не односећи се на одређено лице, на одређени субјекат:* ~ употребљен глаголски облик, ~ употребљена конструкција.

бѐзличнōст, -ости ж *својство оног који је безличан, оног што је безлично.*

бѐзлобан, -бна, -о *који је без злобе, добродушан.*

бѐзлобно прил. *без злобе, добродушно.*

бѐзлобнōст, -ости ж *особина оног који је безлобан, добродушност.*

бѐзљудан, -дна, -о *ненасељен, ненастањен, пуст:* ~ крај, ~ место.

бѐзљуднōст, -ости ж *стање и особина оног што је безљудно, ненасељеност, ненастањеност.*

бѐзмало прил. *готово, скоро, замало, умало, малтене.* – Безмало да погине.

бѐзмēран јек. **бѐзмjēран,** -рна, -о *који се не може измерити, неизмеран, бесконачан; огроман:* ~ пространство, ~ богатство.

бѐзмēрно јек. **бѐзмjēрно** прил. *неизмерно, бесконачно, бескрајно.*

безме́рнōст јек. **безмје́рнōст,** -ости ж *својство оног што је безмерно, неизмерност, бесконачност.*

бѐзмесан и **бѐзмēсан,** -сна, -о **1.** *који је без меса, у коме нема меса:* ~ храна, ~ оброк. **2.** *у који се не једе месо:* ~ дан.

бѐзмесечан јек. **безмјесечан,** -чна, -о *који је без месечине.*

бѐзмилостан, -сна, -о експр. *немилосрдан, бездушан, окрутан:* ~ човек, ~ господар.

бѐзмирйсан, -сна, -о *који је без мириса:* ~ материја.

безмјер- *в. безмер-.*

бѐзмјесечан *в. безмесечан.*

бѐзнāдан и **бѐзнадан,** -дна, -о *који је без наде, који нема изгледа на успех:* ~ љубав, ~ ситуација.

безна́дежан и **бѐзнадēжан,** -жна, -о *в. безнадан.*

безна́дежно и **бѐзнадēжно** прил. *в. безнадно.*

безна́дежнōст и **бѐзнадēжнōст,** -ости ж *в. безнадност.*

бѐзнāднйк м *онај који је без наде, очајник.*

бѐзнāдно и **бѐзнадно** прил. *без наде; очајно.*

бѐзнāднōст и **безна́днōст,** -ости ж *в. безнађе.*

бѐзнāђе и **бѐзнађе** с *стање и особина оног који је безнадан, оног што је безнадно.*

бѐзначājан, -јна, -о **а.** *који је без значаја, без вредности, неважан; ништаван:* ~ ствар, ~ проблем, ~ особа. **б.** *незнатан, мали, занемарљив:* ~ разлика. **в.** *који не показује ништа, безизразан, некарактеристичан:* упутити ~ поглед.

бѐзначājно прил. **а.** *без значаја, безвредно, неважно; ништавно.* **б.** *незнатно, врло мало, занемарљиво:* ~ мали. **в.** *безизразно, некарактеристично.*

безнача́jнōст, -ости ж *својство оног који је безначајан, оног што је безначајно.*

безна́челан, -лна, -о *који је без икаквих начела, бесприципијелан:* ~ став.

безна́челно прил. *без икаквих начела, бесприципијелно.*

безна́челнōст, -ости ж *својство оног који је безначелан, оног што је безначелно, бесприципијелност.*

бѐзног, -а, -о и **бѐзножан,** -жна, -о *који је без ноге или без ногу.*

бѐзножац, -ошца м зоол. *у мн.: подразред водоземаца без ногу* Apoda *(у јд.: такав водоземац).*

бѐзнос, -а, -о и **бѐзносан,** -сна, -о *који је без носа.*

бѐзобзйран, -рна, -о **а.** *који нема обзира, који не бира средства у постизању неког циља, осион, дрзак, безобразан, безочан:* ~ човек. **б.** *својствен таквој особи:* ~ пљачка, ~ поступак.

бѐзобзйркē прил. *в. безобзирце.*

бѐзобзйрно прил. *на безобзиран начин, осионо, дрско; безочно, безобразно:* ~ искоришћавати некога.

безобзи́рнōст ж *особина оног који је безобзиран, оног што је безобзирно.*

бѐзобзйрцē прил. **1.** *не обазирући се, у највећој брзини, главом без обзира:* побећи ~. **2.** *не водећи рачуна ни о чему, немајући обзира, безобзирно:* ~ пљачкати.

бѐзоблāчан, -чна, -о *који је без облака, ведар:* ~ небо, ~ време.

бѐзоблйчан и **безòбличан,** -чна, -о **1. а.** *који је без одређеног облика, неуобличен, аморфан:* ~ маса, ~ стена. **б.** фиг. *неодређен, нејасан; неизразит, једноличан:* ~ страх, ~ лавеж; ~ време. **2.** лингв. *који се не мења, непроменљив (о облику речи).*

бѐзоблйчно и **безòблично** прил. **а.** *без одређеног облика.* **б.** фиг. *неодређено, нејасно.*

безоблйчнōст и **безòбличнōст,** -ости ж *стање и особина оног што је безоблично.* **а.** *неодређеност облика, аморфност.* **б.** фиг. *неодређеност, нејасност; неизразитост.*

безòбразан, -зна, -о разг. **1. а.** *који нема стида (образа), који се не стиди својих поступака, бесраман, бестидан.* **б.** *непристојан, срамотан:* ~ виц. **2.** *дрзак, безочан:* ~ крађа.

безобрàзлук м **а.** *бестидност; дрскост, непристојност; безочност; безобразно понашање.* **б.** *безобразан поступак.*

безòбразнйк м *безобразан, непристојан човек.*

безòбразница ж *безобразна, непристојна жена.*

безòбразно прил. *на безобразан начин* **1.** *бестидно, бесрамно; непристојно:* ~ се понашати. **2.** *дрско, безочно:* ~ отимати.

безòбразнōст, -ости ж *особина оног који је безобразан, оног што је безобразно, бесрамност, бестидност; непристојност; дрскост, безочност.*

безобра́штина и **безòбраштина** ж разг. *в. безобразлук.*

бѐзолōван, -вна, -о *који не садржи олово (о бензину).*

бѐзопāсан, -сна, -о **1.** *који није опасан; нешкодљив.* **2.** *безбедан, сигуран.*

бѐзопāсно прил. **1.** *без опасности, нешкодљиво.* **2.** *безбедно, сигурно.*

безопа́снōст, -ости ж *стање и особина оног што је безопасно* **1.** *нешкодљивост.* **2.** *безбедност, сигурност.*

бѐзосећājан јек. **бѐзосjећājан,** -јна, -о *који је без осећања, који нема (са)осећања, неосетљив за туђе невоље; хладан, суров, груб.*

бѐзосећājно јек. **бѐзосjећājно** прил. *без (са)осећања, неосетљиво; хладно, сурово, грубо.*

безосећа́jнōст јек. **безосjећа́jнōст,** -ости ж *особина оног који је безосећајан, оног што је безосећајно, неосетљивост; суровост, грубост.*

бѐзочан, -чна, -о *безобразан, непристојан, бестидан; дрзак, безобзиран.*

бѐзочнйк м *онај који је безочан, бестидник; дрзник.*

бѐзочница ж *она која је безочна, бестидница; дрзница.*

бѐзочнйчкй, -ā, -ō *који се односи на безочнике, својствен безочницима.*

бѐзочно прил. *безобразно, непристојно, бестидно; дрско, безобзирно:* ~ лагати.

бѐзочнōст, -ости ж *особина оног који је безочан, оног што је безочно, безобразност, непристојност, бестидност; дрскост, безобзирност.*

безра́зложан, -жна, -о *који нема неког стварног разлога, неоснован, неоправдан, немотивисан:* ~ свађа.

безра́зложно прил. *без неког стварног разлога, неосновано, неоправдано, немотивисано.*

безра́зложнōст, -ости ж *неоснованост, неоправданост, немотивисаност.*

бѐзрāчан, -чна, -о *који је без зрака и светлости, мрачан.*

безрèзēрвнӣ, -ā, -ō *који се чини, врши без резерве, без ограничења; безуслован:* ~ подршка.

безрèзēрвно прил. *без резерве, без ограничења; безусловно:* ~ подржати.

бѐзреп, -а, -о *који је без репа, који нема репа:* ~ животиња.

бѐзрог, -а, -о *који је без рогова, шут.*

бѐзрук, -а, -о *који је без руке или без обе руке.*

бѐзуб, -а, -о *који је без зубā:* ~ жена.

бѐзубōст, -ости ж *стање и особина онога који је безуб.*

безȕвјетан, -тна, -о јек. (ретко ек. безȕветан) рег. *в. безуслован.*

безȕвјетно јек. (ретко ек. безȕветно) прил. рег. *в. безусловно.*

безȕвјетнōст јек. (ретко ек. безȕветнōст), -ости ж рег. *в. безусловност.*

безȕзрочан, -чна, -о *в. безразложан.*

безȕзрочно прил. *в. безразложно.*

безȕзрочнōст, -ости ж *в. безразложност.*

бѐзукȗсан, -сна, -о *који нема укуса, неукусан, блутав:* ~ јело.

бѐзукȗсно прил. *без укуса, неукусно.*

бѐзукȗснōст, -ости ж *својство онога што је безукусно, неукусност, блутавост.*

бѐзȕман и **бѐзуман,** -мна, мно 1. *који је без ума, без разума, бесловесан; умно поремећен, луд, махнит.* 2. *који неправилно расуђује, неразборит, неразуман.* 3. *непромишљен, неоснован; бесмислен:* ~ поступак. 4. *избезумљен, лудачки:* ~ поглед. 5. *непој.мљиво велик, огроман:* ~ храброст.

бѐзȕмље с 1. *стање, особина онога који је безуман, безумност, лудило.* 2. *безуман, непромишљен поступак; глупост, бесмислица.*

бѐзȕмњак и **бѐзумњāк** м *безуман човек, лудак.*

бѐзȕмница и **бѐзумница** ж *безумна жена, лудакиња.*

бѐзȕмничкӣ и **бѐзумничкӣ,** -ā, -ō *који се односи на безумнике, својствен безумницима, лудачки, махнит:* ~ дело.

бѐзȕмнички и **бѐзумнички** прил. *на безумнички начин, безумно, лудачки.*

бѐзȕмно и **бѐзумно** прил. *на безуман начин, лудо, махнито; неразборито, неразумно; избезумљено, лудачки:* ~ поступати; ~ викати.

бѐзȕмнōст и **бѐзумнōст,** -ости ж *стање и особина онога који је безуман, онога што је безумно, безумље.*

бѐзуслȏван, -вна, -о **а.** *који се врши без постављања икаквих услова, обавезан:* ~ предаја, ~ капитулација. **б.** *потпун, апсолутан, непрекосновен:* ~ послушност, ~ истина.

бѐзуслȏвно прил. *без постављања икаквих услова; апсолутно:* осудити на годину дана ~, ~ доћи.

безуслȏвнōст, -ости ж *својство онога што је безусловно; апсолутност.*

бѐзуспе̏шан и **безȕспешан** јек. **бѐзуспје̏шан** и **безȕспјешан,** -шна, -о *неуспешан, неуспео, узалудан:* ~ покушај, ~ акција.

бѐзуспе̏шно и **безȕспешно** јек. **бѐзуспје̏шно** и **безȕспјешно** прил. *без успеха, узалудно:* ~ покушавати.

безȕспешнōст јек. **безȕспјешнōст,** -ости ж *особина онога што је безуспешно, узалудност.*

бѐзутешан јек. **бѐзутјешан,** -шна, -о *неутешан, очајан.*

бѐзутешно јек. **бѐзутјешно** прил. *неутешно, очајно:* ~ плакати.

бѐзутешнōст јек. **бѐзутјешнōст,** -ости ж *стање онога који је безутешан, неутешност.*

бе̏јзбōл м енгл. спорт. *врста игре тврдом лоптом и облим палицама.*

бе̏јзик м енгл. *врста једноставнијег вишег програмерског рачунарског језика.*

бе̏к, бѐка м (мн. бѐкови) енгл. спорт. *играч уже одбране у фудбалу; шутер у кошарци и рукомету:* леви ~, десни ~.

бе̏ква јек. **бје̏ква** ж бот. *врста врбе* Salix viminalis.

бекгра̀унд м енгл. 1. *позадина, залеђе; подлога:* имати добар ~. 2. муз. *ансамбл дувача и удараљки који прати свирку солиста у џез-музици.* 3. *звучна кулиса, озвучење догађаја на позорници, у радио-драмама и сл.*

бекéљити се, бèкēљӣм се несвр. [гл. им. бекéљење с] *кривити уста, плазити језик и правити гримасе испуштајући глас „бе“, кревељити се.*

бе̏кенд м енгл. спорт. *врста удараца у тенису.*

бéкнути, бȇкнēм свр. 1. оном. *пустити глас „бе“ (о овци, кози, телету и сл.).* 2. експр. *изустити, проговорити (реч).* – Није ни бекнуо.

бèковскӣ, -ā, -ō *који се односи на бека, на бекове:* ~ простор, ~ ударац.

бèковски прил. *као бек(ови).*

бèкōн, -óна м енгл. 1. *сланина са слојевима меса.* 2. *свиња средње величине од које се добија таква сланина.*

бèкрија м и ж (мн. ж) тур. *онај који воли пиће и ноћни живот, пијаница, лола; мангуп, пропалица.*

бекрȉјати, -ā̀м несвр. разг. *пијанчити, лумповати, банчити.*

бèкрӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на бекрије, својствен бекријама, лолински; мангупски:* ~ живот.

бèкрӣјски прил. *на бекријски начин, мангупски:* живети ~.

бèкство јек. **бјѐкство** с 1. *наглао одлазак однекле, бег, бежање; спасавање бежањем.* 2. *одметање, одметништво од власти; избеглиштво:* бити у бекству.

бȅл[1] м физ. *јединица за мерење јачине звука.*

бȅл[2] јек. **бје̏л,** -ела м (мн. б(ј)èлови) бот. *врста храста* Quercus sessiliflora *из ф.* Fagaceae, *лужник.*

бȇлā јек. **бȉјелā** ж *в. бео (5д).*

беладо̀на ж лат. **а.** бот. *в. бун;* уп. велебиље. **б.** *алкалоид из те биљке, атропин.*

бèлāј, -а́ја м тур. нар. 1. **а.** *несрећа, невоља, мука, јад.* **б.** *русвај, неред.* 2. *тешко, ружно време, невреме.* 3. *ђаво, враг.* – Носи га белај. • **спољашња калај, а изнутра** ~ *наизглед добро, лепо, а у ствари рђаво, лоше.*

бела́нце и **бела̀нце** јек. **бјела́нце** и **бјела̀нце,** -а и -ета с (мн. -ца) 1. *прозрачна пихтијаста беланчевинаста материја, беланчевина у јајету око жуманцета, која се при кувању стврдне и побели.* 2. *бели део језгре у семенци.*

бела̀нчевина и **бела́нчевина** јек. **бјела̀нчевина** и **бјела́нчевина** ж биол. *у мн.: органска једињења састављена од аминокиселина, основни састојци биљних и животињских организама, протеини (у јд.: такво једињење):* просте беланчевине, сложене беланчевине, биљне беланчевине, животињске беланчевине.

бела̀нчевинаст и **бела́нчевинаст** јек. **бјела̀нчевинаст** и **бјела́нчевинаст,** -а, -о *који садржи беланчевине; сличан беланчевини:* беланчевинасте материје.

бела́њак јек. **бјела́њак,** -њка м *в. беланце.*

бѐласав јек. **бјѐласав** и **бѐласаст** јек. **бјѐласаст,** -а, -о *који се беласа, који се прелива у бело, беличаст.*

бела̀сати се јек. **бјела̀сати се,** -ā̀м се несвр. *помало и местимично се белети; преливати се у бело.*

бела̀скати се јек. **бјела̀скати се,** -ā̀м се несвр. *дем. према беласати се.*

бела̀снути се и **бела́снути се** јек. **бјела̀снути се** и **бјела́снути се,** -нēм се свр. *забелети се, засијати белином.*

бе́лац јек. **бијѐлац,** -лца м (инстр. бе́лцем јек. бијѐлцем) 1. *човек беле расе, белокожац.* 2. црквен. **а.** *православни мирски све-*

штеник. **б.** *католички свештеник који носи бело одело, доминиканац.* **3.** *бео коњ; уопште животиња (мужјак) беле боје и име таквој животињи.*

бѐлача јек. **бјѐлача** ж етн. **а.** *бела мушка или женска сукнена горња одећа.* **б.** (обично у мн.) *бела вунена чарапа.*

белвѐдер, -е́ра м итал. **1.** *узвисина на терену или уздигнути део зграде (торањ, тераса и сл.) са које се пружа леп видик; видиковац.* **2.** *дворац, замак окружен парком из доба ренесансе и барока.*

белвѐдѐрскӣ, -а́, -о́ *који се односи на белведер:* ~ парк.

Бѐлгија ж *држава, краљевина у северозападној Европи.*

Белгијáнац, -нца м *онај који је из Белгије, становник Белгије.*

Белги̏јáнка ж *она која је из Белгије, становница Белгије.*

белги̏јáнка ж ист. *пушка белгијске израде.*

белги̏јáнскӣ, -а́, -о́ *који се односи на Белгијанце.*

бѐлгӣјскӣ, -а́, -о́ *који се односи на Белгију.*

бѐлег јек. **бѝљег** м и **бѐлега** јек. **бѝљега** ж **1.** *особени знак на телу по коме се неко или нешто распознаје (већи младеж, пега, прамен косе или длаке друкчије боје и сл.):* коњ са белом белегом на глави, ~ на колену, ~ на лицу. **2. а.** *знак, ознака:* ~ на путу. **б.** *карактеристично обележје, карактеристика.* **в.** (обично у мн.) нар. *знак по коме се наговара да би нешто могло бити, предзнак, знамење:* белези на небу. **3.** *траг, модрица, ожиљак од повреде, удара.* **4.** *мета, нишан, циљ; црта као ознака (старта, циља или достигнутог домета).* **5. а.** *гранични знак, камен међаш.* **б.** *надгробни камен.* **6.** (само јек.) нар. *таксена марка.* **7. а.** *дар који момак даје девојци као обележје да је испрошена.* **б.** *предмет који узима врачара од болесника кад баје, врача.* **в.** *предмет који служи као доказ нечега, успомена на нешто, трофеј.* • **ударити, ударати, (о)ставити, (о)стављати свој** ~ *(из)вршити видан успицај.*

бѐлежити јек. **бѝљежити,** -и́м несвр. [гл. им. -жѐње с] **1. а.** *уносити белешке (у бележницу, књигу и сл.), записивати, уписивати:* ~ имена, ~ податке, ~ оцене. **б.** *обележавати, означавати (белегом, каквим знаком).* **2.** фиг. *показивати, испољавати.* – Техника бележи велики напредак. • ~ у **грех** *памтити као грех, замерати.* ~ у **перо** *записивати, бележити нечије речи.*

бѐлежица јек. **бѝљежица** ж *дем. од белега.*

бѐлежнӣк јек. **бѝљежнӣк** м ист. *службеник који је водио административне послове (обично у општини):* општински ~. • **јавни** ~ ист. *лице овлашћено да издаје и оверава јавне исправе (уговоре, тестаменте и др.).*

бѐлежнӣковица јек. **бѝљежнӣковица** ж *бележникова жена.*

бѐлежница јек. **бѝљежница** ж *свеска, блок, књига за бележење, нотес.*

бѐлежнӣчкӣ јек. **бѝљежнӣчкӣ,** -а́, -о́ *који се односи на бележнике:* ~ дужност.

бѐлежнӣштво јек. **бѝљежнӣштво** с *бележничко звање.*

бе́лети, бе́лӣм јек. **бијѐљети,** бијѐлӣм несвр. [гл. им. бе́љѐње јек. бијѐљѐње с] **1. а.** *постајати бео.* **б.** *постајати сед, сéдети.* **в.** *губити првобитну боју, бледети (обично о текстилној материји на сунцу).* **2.** *постајати светао, видан (о дану, зори, небу и сл.).* ■ ~ **се 1.** *падати у очи белом бојом, истицати се белом бојом, бити бео.* **2.** *светлети се; сијати белином, сијати се.*

белѐтрист(а), -е́ м (мн. -сти) *писац белетристичких дела.*

белетрѝстика ж нем. *књижевност у ужем смислу речи, лепа књижевност, забавна књижевност (романи, приповетке, новеле, песме итд.).*

белетрѝстичār м *в. белетрист(а).*

белетрѝстичкӣ, -а́, -о́ *који се односи на белетристику:* ~ библиотека.

белетрѝстички прил. *на белетристички начин, у белетристичком стилу.*

белѐтристкиња ж *жена белетриста.*

бѐлешка јек. **бѝљешка** ж (дат. -шци; ген. мн. бѐлежāкā (бѐлешкӣ) јек. бѝљежāкā (бѝљешкӣ) **1.** *укратко забележена нека мисао, чињеница или податак, забелешка, прибелешка; забележена напомена, примедба.* **2.** *кратак чланак или запис у виду обавештења у неком часопису или новинама (о неком културном, уметничком и др. догађају), приказ; краћи попис у дневној штампи.* **3.** *записник, протокол, дневник (судски, скупштински, школски и сл.):* стенографске белешке.

бѐлешчица јек. **бѝљешчица** ж *дем. од белешка, кратка белешка.*

бѐлија јек. **бјѐлија** ж агр. *врста крупне беле пшенице.*

бѐлилац јек. **бјѐлилац,** -иоца м *онај који нешто бели.*

бѐлило јек. **бјѐлило** с **1.** *средство за бељење.* **а.** *бела боја, креч и сл. за бељење предмета.* **б.** *козметичко средство за бељење и улепшавање лица.* **2.** *в. белина (1).* **3.** *место на реци или потоку где се бели платно.*

бѐлӣља и **бѐлиља** јек. **бјѐлӣља** и **бјѐлиља** ж *жена која бели платно (на потоку, реци).*

белѝна јек. **бјелѝна** ж **1. а.** *својство онога што је бело, бела боја предмета, коже и др.; бело усијање:* ~ рубља, ~ снега. **б.** *светлост, сјај (дана, зоре).* **в.** *седина (косе); седо место у коси; седа коса.* **2.** штамп. *простор на страници књиге, новина и сл. неисписан штампаним текстом (обично са стране);* уп. маргина. **3.** *бела пруга, бела кожа; бела пега на телу.*

бе́лити, бе́лӣм јек. **бијѐлити,** бијѐлӣм несвр. [гл. им. бе́љѐње јек. бијѐљѐње] **1.** *чинити белим* **а.** *бојити у бело (обично премазивањем белом бојом).* **б.** *улепшавати (лице) белилом, козметичким средством; умивати, прати (лице, тело):* ~ лице. **в.** *избледњивати платно, одећу прањем, искувавањем, сушењем на сунцу и сл.* **2.** *чинити седим, чинити да неко сéди.* ■ ~ **се** *мазати се белилом, козметичким средством за бељење.* • **не** ~ **зуба** *не проговорити ни речи.* **нит' црни нит' бели** *не говори ништа, ниједне речи.*

бѐлица јек. **бјѐлица** ж **1.** (у атриб. служби, уз им. ж. рода) *бела:* пшеница ~, шљива ~, трешња ~, куна ~. **2.** *врста земљишта беличасте, пепељасте боје, пепељуша.* **3.** зоол. **а.** *у мн.: слатководне рибе из пор. шарана, покривене сјајним крљушти-ма (црвенперка, платица, бодорка); у јд.: таква риба.* **б.** *в. сјајна укљева (под укљева):* уп. беовица.

бѐличаст јек. **бјѐличаст,** -а, -о **а.** *помало бео, који је с белом нијансом.* **б.** *светлоплав, плавкаст (о боји косе и бркова, одн. о човеку с таквом косом и брковима).*

бѐличасто јек. **бјѐличасто** прил. *помало бело, с белом, беличастом нијансом.*

бѐличасто- јек. **бјѐличасто-** *први део сложених придева који значи беличасту нијансу неке боје која се казује другим делом сложенице:* беличастожут, беличастоплав, беличастосребрн итд.

бе́лка јек. **бѝјелка** ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) **1.** *животиња (женка) беле боје длаке или с неким белим обележјем и име таквој животињи (овца, коза, крава, кобила, мачка, куја итд.).* **2.** хип. *женска особа, обично девојчица светлоплаве косе.* **3.** зоол. **а.** *в. сјајна укљева (под укљева):* уп. беовица. **б.** *назив за разне врсте слатководне рибе (деверика нпр.):* уп. белица (3а).

белка̀нто м итал. муз. *начин певања, обично у опери, у коме се нарочито истиче лепота гласа и вокална техника.*

бе́лкаст јек. **бјѐлкаст,** -а, -о *в. беличаст.*

бе́лкасто јек. **бјѐлкасто** прил. *в. беличасто.*

бе́лкасто- јек. **бјѐлкасто-** *први део сложених придева који значи белкасту, беличасту нијансу боје која се казује другим делом сложенице:* белкастожут, белкастоплав итд.

бе́лкиња и **бе́лкиња** јек. **бјѐлкиња** и **бѝјелкиња** ж *женска особа беле расе.*

бе́лкица јек. **бѝјелкица** ж *дем. од белка.*

бе́лко јек. **бијѐлко** м (мн. ø) **1.** *животиња (мужјак) беле боје длаке и име таквој животињи (ован, јарац, коњ, мачак, пас итд.).* **2.** хип. *мушкарац, обично дечак светлоплаве косе.*

бе́ло јек. **бијѐло** прил. *у белој боји:* подлога ~ обојена. • **гледати** ~ разг. *гледати са неразумевањем, зачуђено.*

бело- јек. **бијело-** *први део придевских сложеница који значи бели прелив боје означене другим делом сложенице:* белоплав, белозелен итд.

белòбор јек. **бјелòбор** м бот. *в. бели бор (под бор*[1]*).*

белобòров јек. **бјелобòров,** -а, -о *који се односи на белобор, који је од белобора.*

белòбрад јек. **бјелòбрад,** -а, -о *који је беле, светлоплаве или сиве браде.*

белòбрк јек. **бјелòбрк,** -а, -о *који је белих или светлоплавих бркова.*

бѐлōв јек. **бјѐлōв,** -òва м *пас беле длаке и име таквом псу.*

бѐлов јек. **бјѐлов,** -а, -о *који се односи на бел*[2]*, који је од бела*[2]*:* ~ дрво.

бѐловача јек. **бјѐловача** ж **1.** *белово дрво; белов штап, белова мотка.* **2.** *кисео сир земљишта влажне зоне.*

бѐловина јек. **бјѐловина** ж (мн. ø) *белово дрво, врста храстовине.*

белòврат јек. **бјелòврат,** -а, -о *који је белог врата.*

белогардéјац јек. **бјелогардéјац,** -јца м *припадник „Беле гарде", контрареволуционарних одреда који су се борили против Црвене армије, против бољшевика и совјетске власти за време Октобарске револуције 1918. године.*

белогàрдējскӣ јек. **бјелогàрдējскӣ,** -ā, -ō *који се односи на белогардејце.*

белогàрдист(а) јек. **бјелогàрдист(а),** -ē м (мн. -сти) **а.** *припадник „Беле гарде", контрареволуционарних оружаних одреда у служби окупатора у Словенији за време Другог светског рата.* **б.** *в. белогардејац.*

белогардѝстичкӣ јек. **бјелогардѝстичкӣ,** -ā, -ō *који се односи на белогардисте.*

белòгаћа јек. **бјелòгаћа** м *в. белогаћан.*

белогàћān јек. **бјелогàћān,** -а́на и **белогàћан** јек. **бјелогàћан,** -а м *онај који носи беле гаће, чакшире (обично презриво за Арбанасе или муслимане).*

белòглав јек. **бјелòглав,** -а, -о *који је беле, сиве или светлоплаве косе:* белоглави старац. • **белоглави суп** *в. суп (а).*

белògорица и **белогòрица** јек. **бјелògорица** и **бјелогòрица** ж бот. *листопадно дрвеће;* супр. црногорица.

белògоричнӣ и **белогòричнӣ** јек. **бјелògоричнӣ** и **бјелогòричнӣ,** -ā, -ō *који се односи на белогорицу:* ~ шума.

белògрив јек. **бјелògрив,** -а, -о *који је беле или сиве гриве:* ~ коњ.

белògрл јек. **бјелògрл,** -а, -о *који је белог грла, врата:* ~ вила.

белòдан јек. **бјелòдан,** -а, -о *јасан (као дан), очигледан, очит.*

белòдано јек. **бјелòдано** прил. *јасно (као дан), очигледно, очито.*

белòданōст јек. **бјелòданōст,** -ости ж *својство онога што је белодано, јасност, очигледност, очитост.*

белòдун јек. **бјелòдун** м бот. *зељаста ливадска биљка* Anthyllis vuneraria *из ф.* Papilonaceae, *која се употребљава у народном лекарству, а служи за бојење пређе у жуто.*

белòзуб јек. **бјелòзуб,** -а, -о *који има беле зубе.*

бѐлōјка јек. **бјѐлōјка** ж бот. *мушки струк конопље.*

белòкап јек. **бјелòкап,** -а, -о *који носи белу капу.*

белòкапић јек. **бјелòкапић** м *онај који носи белу капу (обично презриво за Арбанаса).*

лòкож(ан) јек. **бјелòкож(ан),** -(жн)а, -о *који има белу, светлу кожу.*

белокóжац јек. **бјелокóжац,** -кóшца и **белòкожац** јек. **бјелòкожац,** -кошца м *в. белац (1).*

белòкор јек. **бјелòкор,** -а, -о *који има белу кору:* ~ лубеница.

белòкораст јек. **бјелòкораст,** -а, -о **1.** *који има беле корице, белу дршку.* **2.** *в. белокор.*

белòкорац јек. **бјелòкорац,** -о́рца м *нож, јатаган, револвер и сл. с белим корицама, с белом дршком.*

белòкос јек. **бјелòкос,** -а, -о **а.** *који је беле, сиве косе.* **б.** *који је светлоплаве косе, плавокос.*

белòкрил јек. **бјелòкрил,** -а, -о *који има бела крила.*

белòлик јек. **бјелòлик,** -а, -о *који има бело лице; који има белу кожу, белопут.*

белонѐдѐљнӣ јек. **бјелонѐдјѐљнӣ,** -ā, -ō *који се односи на Белу недељу (последњу недељу пред Велики пост).*

белòног јек. **бјелòног,** -а, -о **а.** (обично песн.) *који је белих ногу.* **б.** *пустастих ногу, путоног:* белоноги коњ.

белòнога јек. **бјелòнога** ж **1.** *женска особа или животиња белих ногу.* **2.** бот. *в. сапуњача (2);* уп. сапуника.

бе́лоња јек. **бје́лоња** м (мн. ж) *бео во и име таквом волу.*

бе́лоњица јек. **бје́лоњица** м (мн. ж) *дем. и хип. од белоња.*

белòочница јек. **бјелòочница** ж *в. беоњача.*

белòпēрка јек. **бјелòпēрка** ж зоол. *в. бодорка.*

белòпут(ан) јек. **бјелòпут(ан),** -(тн)а, -о *који има белу пут, белу, светлу кожу.*

белòпутнōст јек. **бјелòпутнōст,** -ости ж *особина онога који је белопут.*

белòреп јек. **бјелòреп,** -а, -о *који је белог репа:* ~ птица.

белòриба јек. **бјелòриба** ж (обично у мн.) зоол. *в. белица (3а).*

белòрук јек. **бјелòрук,** -а, -о *који има упадљиво беле руке.*

белòрун(аст) јек. **бјелòрун(аст),** -а, -о *који има бело руно, белу вуну:* ~ овца.

бѐлорускӣ јек. **бјѐлорускӣ,** -ā, -ō *који се односи на Белорусе и Белорусију.*

белòсветскӣ и **белосвѐтскӣ** јек. **бјелòсветскӣ** и **бјелосвѐтскӣ,** -ā, -ō пеј. **1. а.** *који је дошао из белог света, из туђине, који се односи на туђину:* ~ протува. **б.** *који лута, скита по свету:* ~ скитница. **2.** (обично у именичкој служби) ж *који је ниског морала, покварен, неморалан:* ~ курва.

белòтрб јек. **бјелòтрб,** -а, -о *који је белог трбуха.*

белòћа јек. **бјелòћа,** -ости ж *в. белина (1).*

белòушка јек. **бјелòушка** ж зоол. *врста змије неотровнице* Tropidonotus natrix, *с две жућкасте полумесечасте мрље на врату, барска змија.*

белòшљива јек. **бјелòшљива** ж агр. *трновача, трношљива.*

белу́так јек. **бјелу́так,** -тка м **а.** мин. *врста кремена крупнозрнасте структуре.* **б.** *мањи бео, обао и гладак камен, облутак.* **2.** *в. беоњача.*

белу̀шав и **бѐлушав** јек. **бјелу̀шав** и **бјѐлушав, белу̀ш(к)аст** и **бѐлуш(к)аст** јек. **бјелу̀ш(к)аст** и **бјѐлуш(к)аст,** -а, -о *в. беличаст.*

бѐлцат и **бѐлцāт** јек. **бјѐлцат** и **бјѐлцат,** -а, -о (само уз придев „бео" за појачавање његовог значења) *сасвим бео, потпуно бео.*

бе̏љ јек. **бӣјељ** м нар. *вунени тканi покривач, поњава, губер; вунена простирка.*

бе́љење јек. **бијѐљење** с гл. им. *од белети, бијељети и б(ij)елити.*

бѐљика јек. **бјѐљика** ж бот. *део дрвета између коре и сржи.*

бѐна ж тур. разг. *будаласта особа; будала, луда; глупак, глупача.*

бѐнав, -а, -о *в. бенаст.*

бенàвија с нар. *оно што је бенаво; будалаштина, лудорија.*

бена́вити, бѐнāвӣм несвр. разг. [гл. им. бена́вљење с] **а.** *говорити глупости, будалаштине, будалити.* **б.** *правити, чинити глупости.* ■ ~ **се** *правити се бенаст, луцкаст, понашати се као бена, лудирати се; пренемагати се, ачити се.*

бе̏навo прил. *в. бенасто.*

бе̏наст, -а, -о нар. *будаласт; глупав; сулуд.*

бе̏насто прил. нар. *као бена, будаласто, глупаво, сулудо.*

бѐнгалскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на индијску област Бенгал:* ~ залив, ~ тигар. • **~ ватра, ~ светлост** *обојен пламен, ватромет у бојама.*

бе̏нд м (мн. -ови) енгл. *мањи музички инструментални или претежно инструментални састав, најчешће у рок или поп музици.*

бѐндати, -а̄м несвр. разг. (некога) *обазирати се на некога, обраћати пажњу на некога.*

бе̏не, -ета с (мн. ø) *бенасто дете, бенаста млада особа.*

бенедикти́нац, -нца м **1.** *калуђер католичког реда св. Бенедикта, основаног у VI. в.* **2.** *врста ликера.*

бенедѝктӣнка ж *калуђерица католичког реда св. Бенедикта.*

бенедѝктӣнскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на бенедиктинце:* ~ ред, ~ црква.

бенéтало с и м (мн. с) разг. *особа која бенеће, која говори којешта.*

бенéтати, бѐнēћēм (бѐнēтāм) несвр. разг. *говорити глупости, будалаштине, лупетати; наклапати, наговарати.*

бенѐтина ж *аугм. и пеј. од бена.*

бенефи́ција и **бенѐфӣција** ж (обично у мн.) лат. *привилегија, повластица; олакшица:* уживати бенефиције.

бенефѝцӣра̄н, -а, -о у изр. **бенефицирани (радни) стаж** *умањени стаж за раднике који раде на тешким, напорним пословима.*

бѐнзēн, -е́на м хем. *в бензол.*

бѐнзӣн, -и́на м хем. (ретко у мн.) *лако запаљива испарљива смеса течних угљоводоника која се добија дестилацијом нафте или угља и служи као погонско гориво за моторе са унутрашњим сагоревањем.* • **безоловни ~** *бензин из кога је одстрањено олово (као штетно за људе и животиње).* **лаки ~** *лако испарљиви бензин који служи као разређивач.* **средњи ~** *бензин који служи за погон мотора.* **тешки ~** *бензин који се користи у производњи боја и лакова.*

бензи́нац, -нца м *мотор на бензински погон.*

бѐнзӣнскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на бензин:* ~ мотор, ~ станица.

бѐнзōл, -о́ла м хем. *безбојан ароматични лако испарљиви и запаљиви угљоводоник који се добија дестилацијом катрана каменог угља или синтетски.*

бѐнзōлскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на бензол.*

бѐнӣгнӣ, -а̄, -о̄ лат. мед. *доброћудан, безопасан (о туморима);* супр. малигни: ~ тумор, ~ израслина.

бѐнӣгно прил. мед. *доброћудно, безопасно:* ~ се развијати.

бени́гнōст, -ости ж *својство онога што је бениīно, доброћудност:* ~ тумора.

бе̏ница ж *дем. од бена.*

бе̑нкица (бѐнкица) ж *горњи део дечјег рубља, кошуљица, блузица за бебе која се закопчава позади.*

бе̏нцо м (мн. с) енгл. муз. *музички жичани инструмент округлог трупа пресвученог кожом, сличан гитари.*

бе̏о, бе́ла, -о јек. **бѝјел,** бијела, -о (одр. бе̑лӣ јек. бѝјелӣ; комп. б(ј)е̏љӣ) (супр. црн) **1. а.** *који је боје снега, млека и сл.:* ~ марама, ~ цвет, ~ вуна. **б.** *сагрђен од камена такве боје или окречен таквом бојом; опште који се белином истиче од средине, позадине:* ~ град, ~ кула, ~ кућа, ~ пут, ~ облак. **в.** *сед, пепељаст; сребрнаст; сјајан:* ~ коса, ~ брада; ~ сребро, ~ пара; ~ риба. **г.** *светлопут, светао:* девојчица беле косе. **д.** *који је светле, отворене боје у односу на нешто тамне боје исте врсте:* ~ кафа, ~ вино, ~ рука, ~ раса, ~ шаховска фигура. **2. а.** *светао, сјајан, блештав; усијан, ужарен:* ~ светлост, ~ искра, ~ мушка; ~ железо. **б.** *јасан, видан; светао, пун светлости, обасјан светлошћу:* ~ дан, ~ зора; ~ југ. **3.** фиг. **а.** *чедан, невин, безгрешан, частан:* ~ душа. **б.** *добар, позитиван у моралном смислу* (обично уз „црн" као супротност): бели и црни богови, ~ и црна ствар. **в.** *срећан, пријатан, угодан:* ~ и црни живот, ~ радост. **г.** *оптимистички, ведар:* ~ мисао. **4. а.** *празан, неисписан; брисан од стране цензуре:* ~ лист хартије, ~ лист новина. **б.** *који је без тачака, празан* (о доминама): дупло ~. **5.** (одр.) *саставни део појединих назива, обично ботаничких и зоолошких термина:* ~ бор, ~ јасен, ~ лук, ~ медвед; ~ мрс, ~ месо. **6.** (одр.) у именичкој служби **а.** м пол. 1) *контрареволуционар; противник комунистичке револуције.* 2) (јек.) *в. бјелаш.* **б.** м *онај који је обучен у бели дрес* (*спортиста*). **в.** м *онај који игра белим фигурама* (*у шаху*). **г.** с *бело одело, бела одећа:* жена у белом. **д.** ж мед. *в. беона (1).* **ђ.** с *беоњача.* **е.** с *бела скрама на језику.* **ж.** с фиг. *оно што је добро, позитивно, лепо.* – И бело и црно у нама живи. • **бела књига** *в. под књига.* **бела крвна зрнца** *леукоцити.* **Бела кућа** 1) *службена резиденција председника САД у Вашингтону.* 2) *председник САД са својим најближим сарадницима.* **бела тачка (точка)** спорт. *место извођења једанаестерца у фудбалу.* **бела техника** *електрични апарати за домаћинство (штедњаци, фрижидери, машине за прање рубља и др.).* **бели спорт** *тенис.* **бело или црно, црно или бело** *повољно или неповољно, добро или лоше, лепо или ружно.* **бело испод нокта** *све.* **бити на белом хлебу** *чекати извршење смртне казне после изрицања пресуде; живети у очекивању најтежег; тешко живети.* **ни беле не видети** *ништа не видети; бити потпуно тајан.* **ни беле (не рећи, проговорити** и сл.) *ни речи, ништа (не проговорити), ни бекнути.* **ни беле ни црне, ни бело ни црно** *ни лепо ни ружно, ни повољно ни неповољно, ни да ни не.* **ни бело испод нокта** *ништа, баш ништа.* **плести беле** нар. *бити сед, (о)седети, (о)старити.* **у по (усред) бела дана** *усред дана, у подне; дању; свима на видику, да сви виде.* **црно на бело** *написмено; потпуно јасно; са сигурним доказима.* **чувати беле паре за црне дане** *штедети (нешто) да се нађе у невољи.*

бе̏овица ж зоол. *врста слатководне рибе* Alburnus lucidus *из ф.* Cyprinidae, *сјајна укљева.*

Бео̀град м *главни град Србије (раније и Југославије).*

бео̀градскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на Београд.*

Бео̀грађанин м (мн. -а̄ни) *становник Београда.*

Бео̀грађа̄нка ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) *становница Београда.*

бео̀на јек. **био̀на** ж **1.** мед. *бела скрама на очима; замућеност очног сочива, катаракта.* **2.** *в. беоњача.*

бео́њача и **бео̀њача** јек. **био́њача** и **био̀њача** ж анат. *спољна бела очна опна,* sclera.

бео̀чуг јек. **био̀чуг** м *алка, карика.*

бео̀чужић јек. **био̀чужић** м *дем. од беочуг.*

бе̏пче и **бе̑пче,** -ета с (мн. ø; зб. им. бѐпча̄д ж) *дем. и хип. од беба.*

бѐра̄лька ж нар. (дат. -льци) *в. берило.*

бѐра̄т, -а́та м тур. ист. *султанова повеља, царски указ, декрет о именовањима и овлашћењима световних или духовних функционера.*

бера̀тлија м (мн. ж) ист. *спахија или кнез који је постављен бератом, који је добио повластице бератом.*

бера̀тлијскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на бератлије.*

бѐра̄ч, -а́ча м (инстр. -а́чем) **1. а.** *онај који бере нешто (обично плодове):* берачи јабука, берачи памука. **б.** *онај који скупља нешто, скупљач.* **2.** *направа или машина, справа за бербу плодова:* ~ кукуруза.

бера̀чица ж **1.** *женска особа берач (1).* **2.** *в. берач (2).*

бѐра̄чкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на брачe.*

бе́рба и **бѐрба** ж (ген. мн. -бӣ) **1. а.** *брање, сакупљање плодова или цветова, одн. корисних биљака:* ~ грожђа, ~ јабука, ~ кукуруза, ~ камилице, ~ гљива. **б.** *време, сезона брања, сакупљања плодова.* **в.** (обично са ознаком године брања грожђа) *време кад је убрано грожђе, од кога је направљено вино:* ~ 1990. године. **2.** *сакупљање, вађење меда из кошнице; време када пчеле носе највише меда.* **3.** фиг. *добра зарада, ћар; прилика за добру зараду.* • **~ соли** *сакупљање морске соли.*

бѐрбāнскӣ, -ā, -ō *који се односи на бербу:* ~ песма.

бѐрбер м *в. берберин.*

Бѐрбер м *припадник хамитске групе народа у северној Африци.*

бѐрберин м (мн. -ри) тур. *онај који се бави бријањем и шишањем, бријач.*

бѐрбērка ж **1.** *женска особа берберин.* **2.** *берберинова жена.*

бѐрбērница ж *берберска радња, бријачница.*

бѐрберскӣ[1], -ā, -ō *који се односи на бербере.*

бѐрберскӣ[2], -ā, -ō *који се односи на Бербере.*

бѐрдāнка ж *врста старинске пушке (названа по проналазачу Бердану).*

бѐрē, берѐа м *в. беретка.*

берѐта ж итал. **1.** *в. беретка.* **2.** *врста пиштоља италијанске производње.*

бѐретка ж (дат. -тки, ген. мн. -тки) фр. *француска капа, плитка, обично вунена капа без штита и обода (обично тамноплаве боје);* уп. берета (1). • **плаве беретке** *мировне снаге Уједињених нација.*

бѐрза ж итал. **а.** *организовано тржиште на коме се по посебним правилима тргује новцем, вредносним папирима, типизираном робом и услугама; јавна установа за закључивање банкарских и трговачких послова:* новчана ~, девизна ~, робна ~, ~ хартија од вредности, ~ услуга. **б.** *зграда у којој је смештена та установа.* • **~ рада** *установа која се бави посредовањем у запошљавању незапослених радника и регулисањем радних односа.* **ефектна ~** *берза која тргује хартијама од вредности и девизама.* **црна ~** *недозвољена, тајна трговина робом или валутама; шверц; дивље тржиште.*

бѐрзāнскӣ, -ā, -ō *који се односи на берзу:* ~ курс, ~ трговац, ~ мешетар, берзански послови.

берзијā́нац, -нца м *онај који се бави берзанским пословима.*

берзијā́нскӣ, -ā, -ō *који се односи на берзијанце.*

берибѐри, -ија м (малајски) мед. *врста авитаминозе, болест која настаје услед недостатка витамина B_1 у исхрани.*

бѐрӣл, -ила м грч. мин. *врста драгог камена (берилијум-алумосиликат), чији су варијетети зелени смарагд и плави аквамарин.*

бѐрилац, -иоца м *в. берач (1).*

бѐрӣлијум (бѐрӣлӣј, -ија) м (мн. ø) хем. *елемент* (Be), *лак метал из групе земноалкалних метала, састојак берила.*

бѐрӣлијумскӣ, -ā, -ō *који се односи на берилијум.*

бѐрило с *направа за брање крупнијег воћа, у виду кесе, котарице и сл. на дугачкој мотки.*

берѝћет м тур. нар. **а.** *добар принос плодова, обилан род, летина.* **б.** *изобиље, обиље.* **в.** фиг. *успех, срећа, напредак; добит, корист.*

берѝћетан, -тна, -о нар. **а.** *родан, плодан:* ~ година. **б.** *који доноси берићет, плодоносан; који наговештава добар род:* ~ киша.

берѝћетно прил. нар. **а.** *срећно, успешно, напредно:* срећно и ~. **б.** *обилно, обилато, у изобиљу.*

бѐркшīр, -ира м *енглеска раса црних свиња (названа по енглеској покрајини Беркшир).*

бѐрмет м нем. *врста ароматичног вина;* уп. вермут.

бермӯде ж мн. *кратке шире панталоне које сежу до колена.*

бѐрмӯдскӣ, -ā, -ō у изр. **~ троугао (трокут)** 1) *морска област троугаоног облика у близини Бермудских острва у којој су загонетно нестали многи бродови и авиони.* 2) *област у којој се нешто губи, загонетно нестаје.*

бернардӣнац, -нца м **1.** *католички калуђер реда св. Бернарда.* **2.** зоол. *раса крупних паса обучених за спасавање настрадалих алпиниста.*

бернѝрдӣнскӣ, -ā, -ō *који се односи на бернардинце:* ~ манастир, ~ раса.

берсѝљēр, -ера м итал. *припадник одреда италијанске пешадије, стрелац.*

бѐс јек. **бӣјес** м **1. а.** *велика љутња, гнев, јарост.* **б.** *беснило, разбеснелост, помама; страст.* **в.** *обест, осионост.* **г.** *неразуман, претеран прохтев, ћеф.* **д.** *раскошан живот, раскош, расипништво:* терати ~. **2.** *нечастива сила, враг, ђаво.* • **~ би га знао? ко би знао. који ~** *ко то? шта то?* **до беса!** *до врага! до ђавола!* **од беса** *без невоље, без стварне потребе, из обести.*

бѐса ж алб. **а.** *задата реч која се сматра као светиња и која се мора одржати, чврста вера:* дати бесу. **б.** *уговор о миру или примирју између две завађене, закрвљене стране, између два братства или племена.*

бесáвестан јек. **бесáвјестан,** -сна, -о *који нема савести, несавестан.*

бесáвеснӣк јек. **бесáвјеснӣк** м *онај који нема савести, несавестан човек.*

бесáвесница јек. **бесáвјесница** ж *она која нема савести, несавесна женска особа.*

бесáвесно јек. **бесáвјесно** прил. *без савести, несавесно.*

бесáвеснōст јек. **бесáвјеснōст,** -ости ж *особина онога који је бесавестан, несавесност.*

бѐсадржā̄јан, -јна, -о *који нема садржаја, садржине, празан; безвредан:* ~ песма.

бѐсадржā̄јно прил. *без садржине, садржаја, празно; безвредно.*

бесадржáјнōст, -ости ж *особина онога што је бесадржајно, безвредно:* ~ говора, ~ песме.

бéсан јек. **бијèсан,** -сна, -о (комп. б(ј)ѐшњӣ) **1. а.** *који је оболео од беснила, побеснео:* ~ пас, ~ лисица. **б.** *који има нападе лудила, луд, суманут, махнит, помахнитао:* ~ човек. **2. а.** *веома љут, гневан, разјарен.* **б.** *који одаје гнев, разјареност:* ~ поглед. **в.** *обестан, осион.* **г.** *силовит, необуздан, помаман:* ~ коњ, ~ река, ~ вихор, бесни валови. **д.** *ватрен, страстан, темпераментан; одушевљен, раздраган:* ~ игра, ~ коло. **3.** *који немилице троши новац и сл., обестан, расипан; расипнички:* ~ човек; ~ живот. **4.** нар. *снажан, кршан, јако развијен:* ~ девојка, ~ момак. **5.** разг. *веома добар, леп, раскошан, скупоцен и сл.:* ~ одело, ~ хаљина, ~ ауто. • **изводити бесне глисте** *в. под глиста.*

бѐсан[1], -сна м *в. бесаница.*

бѐсан[2], -а, -о **1.** *који је без сна, који се проводи без сна:* ~ ноћ. **2.** *који не спава, будан:* ходати ~ по соби.

бѐсаница ж *несаница, неспавање.*

бѐсано прил. *без сна:* провести ноћ ~.

бѐсанōст, -ости ж *стање и особина онога који је бесан, онога што је бесано, несаница.*

бѐсвеснӣк јек. **бѐсвјеснӣк** м *онај који је без свести, без памети, неразумник.*

бѐсвесница јек. **бѐсвјесница** ж *она која је без свести, без памети, неразумница.*

бѐсвесно јек. **бѐсвјесно** прил. *без свести, у бесвесном стању.*

бѐсвеснōст јек. **бѐсвјеснōст,** -ости ж *стање онога који је без свести, бесвесно стање.*

бѐсвēст јек. **бѐсвијест** ж *бесвесно стање, бесвесност.* • **до бесвести** *претерано много, јако:* играти до бесвести, волети некога до бесвести.

бѐсвестан јек. **бѐсвјестан,** -сна, -о **1. а.** *који је без свести, без разума, бесловесан; неразуман:* ~ биће, ~ животиња; ~ маса. **б.** *који није при свести, који је у несвести, несвестици:* лежати ~. **г.** *карактеристичан за стање без свести:* ~ стање, ~ отупелост. **2.** *који није свестан својих поступака, који се понаша неразборито.* **3.** *избезумљен, суманут;* као ~ јурити.

бѐсвестица јек. **бѐсвјестица** ж *несвестица, несвест.*

бѐседа јек. **бѐсједа** ж **1. а.** *говор пред већим скупом људи у свечаним и другим приликама:* одржати беседу. **б.** *црквена проповед.* **2.** *разговор; говор, говорење:* чути беседу. • **држати беседе**

разг. *досађивати ћговором.* **од кмета и ~** ир. *паметније се не би ни очекивало (каже се за онога који каже или учини нешто непромишљено).*

бѐседити јек. **бѐсједити,** -ӣм несвр. [гл. им. -еђе̄ње с] **1. а.** *држати беседу (1), држати ћовор.* **б.** *држати ѝройоведи, ћоворе, ѝройоведаши.* **2.** разг. **а.** *разћоварати, ѝричаши.* **б.** *ћовориши.*

бѐседица јек. **бѐсједица** ж *дем. од беседа.*

бѐседнӣ јек. **бѐсједнӣ,** -ā, -ō *који се односи на беседу.*

бѐседнӣк јек. **бѐсједнӣк** м *онај који држи беседу, ћоворник; онај који лепо ћовори, добар ћоворник, ораѝор.*

бѐседница јек. **бѐсједница** ж *женска особа беседник.*

бѐседнӣчкӣ јек. **бѐсједнӣчкӣ,** -ā, -ō *који се односи на беседнике, својсшвен беседницима:* ~ дар.

бѐседнӣчки јек. **бѐсједнӣчки** прил. на *беседнички начин, као беседници.*

бѐседнӣштво јек. **бѐсједнӣштво** с *беседничка, ћоворничка вешшина, ћоворништво; реѝорика; ѝройоведничка вешшина, ѝройоведништво.*

бесјед- *в. бесед-.*

бѐскаматнӣ и **бескà̀матнӣ,** -ā, -ō *који се даје без камаше, без иншереса; који не доноси, не даје камашу:* ~ кредит, ~ зајам.

бѐскаматно и **бескà̀матно** прил. *без камаше, без иншереса.*

бѐскарактѐран, -рна, -о *који нема карактера, који је рђавог карактера:* ~ човек.

бѐскарактѐрно прил. *без карактера, рђаво, лоше (у моралном смислу):* ~ се понети.

бескарактѐрнӧст, -ости ж *особина онога који је бескарактеран.*

бѐсквасан, -сна, -о *који је умешен без квас(ц)а:* ~ хлеб.

бѐскваснӧст, -ости ж *сшање и особина онога шшо је бесквасно.*

бѐскичмен, -а, -о **а.** *који је без кичме, који нема кичме.* **б.** фиг. *који је без чврсшог убеђења, ѝоводљив, бескарактеран; ѝолшронски:* ~ човек.

бѐскичменӧст, -ости ж **а.** *особина онога који је бескичмен, онога шшо је бескичмено.* **б.** фиг. *немање свог уверења, карактера, мекушшво; бескарактерносш.*

бѐскичмењȁк, -а и **бескичмѐњȁк,** -а́ка м **1.** зоол. *у мн.: живошиње које немају кичме* Evertebrata *(у јд.: шаква живошиња).* **2.** фиг. *бескарактеран човек, бескарактерна особа, слабић, ѝоводљивац; ѝолшрон.*

бѐскичмењȁчкӣ и **бескичмѐњȁчкӣ,** -ā, -ō *који се односи на бескичмењаке.*

бескичмењáштво с *в. бескичменосш (б).*

бѐскишан, -шна, -о *који је без кише, оскудан у киши, сушан:* ~ лето, ~ облак, ~ крај.

бѐскишица ж *време без кише, суша.*

бѐскишно прил. *оскудно у киши, без кише, сушно.*

бѐскишнӧст, -ости ж *оскудносш у киши, суша.*

бѐскласан, -сна, -о *који нема класа, који није ѝодељен на класе, сшалеже:* ~ друштво, ~ друштвени поредак.

бѐскласнӧст, -ости ж *својсшво онога шшо је бескласно.*

бѐскомпромисан и **бескомпрѐмисан,** -сна, -о *који не ѝрави комѝромисе, нейомирљив, нейоѝушљив; нейоколебљив, одлучан; својсшвен шаквој особи:* ~ став.

бѐскомпромисно и **бескомпрѐмисно** прил. *без икаквог комѝромиса, нейоколебљиво, одлучно.*

бѐскомпромиснӧст и **бескомпрѐмиснӧст,** -ости ж *особина онога који је бескомѝромисан, онога шшо је бескомѝромисно, нейомирљивосш, нейоѝушљивосш, нейоколебљивосш, одлучносш.*

бѐсконачан и **бескòначан,** -чна, -о **1.** *који нема конца, краја, бескрајан:* ~ низ. **2. а.** *ойроман:* ~ пустиња. **б.** *дуготрајан, дуг:* ~ извештај, ~ дискусија.

бѐсконачно и **бескòначно** прил. *бескрајно; врло много; дуготрајно, дуго:* ~ дуг; ~ спор.

бѐсконачнӧст и **бескòначнӧст,** -ости ж *својсшво онога шшо је бесконачно, бескрајносш; дуготрајносш.*

бескòнтактнӣ, -ā, -ō *који се обавља без коншакша, без додира:* ~ масажа.

бескòнфликтнӣ, -ā, -ō *у коме нема конфликша, сукоба:* ~ друштво, ~ ситуација.

бескòнфликтнӧст, -ости ж *својсшво онога шшо је бесконфликшно.*

бѐскорисно и **бѐскорисно** прил. *без икакве користи, узалудно:* ~ покушавати (нешто).

бѐскориснӧст и **бѐскориснӧст,** -ости ж *својсшво онога који је бескористан, онога шшо је бескорисно.*

бѐскористан и **бѐскористан,** -сна, -о *који није од користи, који не доноси користи; узалудан:* ~ члан друштва; ~ труд, ~ посао.

бѐскӧрка ж агр. *врсша шикве с меком кором, мисирача, бела бундева* Cucurbita pepo.

бѐскрāј и **бѐскрāј** м (инстр. -ем) *бескрајан ѝросшор, бескрајно ѝросшрансшво; бескрајносш:* у ~.

бѐскрāјан и **бѐскрāјан,** -јна, -о **а.** *који нема краја, бесконачан; ойроман:* ~ простор, ~ васиона. **б.** *безбројан, неизбројан, многобројан; ойроман, неизмеран; ѝреѝерано велик, ѝреѝерано дуг:* бескрајне муке; ~ љубав; ~ свађа.

бѐскрāјно и **бѐскрајно** прил. *врло много, неизмерно; врло дуго:* ~ волети некога; ~ трајати.

бескра́јнӧст, -ости ж *својсшво онога шшо је бескрајно, бесконачносш; неизмерносш:* ~ низа, ~ васионе, ~ пучине.

бѐскр̄ван и **бѐскр̄ван,** -вна, -о **1. а.** *који у себи нема крви; који нема у себи довољно крви, малокрван; блед:* ~ човек; ~ лице. **б.** фиг. *беживошан; безизразан, неизражајан, неизразиш:* ~ поезија; ~ приказивање. **2.** *који се врши, дешава без ѝроливања крви:* ~ борба.

бѐскрвно и **бѐскр̄вно** прил. **а.** *без крви;* фиг. *слабо, млако, беживошно.* **б.** *без ѝроливања крви.*

бескр́внӧст и **бѐскр̄внӧст,** -ости ж *сшање и особина онога шшо је бескрвно.*

бѐскречан, -чна, -о *који не садржи креч, кречњак:* ~ земљиште.

бѐскрӣлан и **бѐскрилан,** -лна, -о (бѐскрил, -а, -о) **а.** *који нема крила.* **б.** фиг. *који је без ѝолеша, елана.*

бѐскрилац, -ӣлца и **бескри́лац,** -лца м зоол. *у мн.: ред инсеката без крила* Apterygota *(у јд.: шакав инсекш).*

бѐскрӧван, -вна, -о **а.** *који нема крова:* ~ кућа. **б.** фиг. *који нема куће; убог, сиромашан.*

бѐскрупулӧзан и **бѐскрупулӧзан,** -зна, -о *који је без скрūпула, безобзиран.*

бѐскрупулӧзно и **бѐскрупулӧзно** прил. *без скрūпула, безобзирно.*

бескрупулӧзнӧст, -ости ж *особина онога који је бескрūпулозан, онога шшо је бескрūпулозно.*

бѐскућан, -ћна, -о *који нема куће, врло сиромашан, убог; бескућнички.*

бѐскућнӣк м **1.** *онај који нема куће, који нема никакве имовине, врло сиромашан човек, убоги сиромах.* **2.** *скишница, ѝроналица, ѝробисвеш.*

бѐскућница ж *женска особа бескућник.*

бѐскућнӣчкӣ, -ā, -ō *који се односи на бескућнике, својсшвен бескућницима; скишнички:* ~ живот.

бѐскућнӣштво с *сшање онога који је бескућник; бескућнички начин живоша, бескућнички живош.*

бѐскућно прил. *као бескућник; скишнички.*

бѐскућнӧст, -ости ж *сшање и особина онога који је бескућан, бескућништво.*

бе̏словесан и **бесло̀весан,** -сна, -о стк̑њ. **а.** *који нема разума, неразуман; ӣлуӣ, блесав:* ~ животиња, ~ створ. **б.** *који изражава неразумност, блесавост; безизразан:* ~ поглед.

бе̏словесни̏к и **бесло̀весни̏к** м *бесловесан човек, ӣлуӣак.*

бе̏словесница и **бесло̀весница** ж *бесловесна женска особа, ӣлуӣача.*

бе̏словесни̏чкӣ и **бесло̀весни̏чкӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на бесловеснике, својствен бесловесницима, ӣлуӣ.*

бе̏словесно и **бесло̀весно** прил. *неразумно; ӣлуӣо, блесаво:* ~ љубити.

бе̏словесно̄ст и **бесло̀весно̄ст,** -ости ж *стање и особина оноӣа који је бесловесан, неразумност; ӣлуӣавост, блесавост.*

бе̏смӣсао (бѐсмӣсао), -сла м *бесмисленост, бесмислица, аӣсурд.* • **до бесмисла** *бесмислено дуӣо; неразумно дуӣо; ӣретерано, ӣреко сваке мере.*

бѐсмислен, -а, -о **1.** *који је у супротности са здравим разумом, који је без икаквоӣ смисла, неразуман, неоснован:* бесмислене речи, ~ поступак, ~ женидба. **2.** *нелоӣичан, аӣсурдан; несхватљив, необјашњив:* ~ реченица. **3.** *који нема никаквоӣ значаја, безначајан, безвредан; користан:* ~ разговор, бесмислена правила. **4.** *бесциљан, ӣразан:* бесмислени живот.

бѐсмислено прил. **1.** *без икаквоӣ смисла, неразумно:* ~ говорити. **2.** *нелоӣично, аӣсурдно; несхватљиво, необјашњиво:* ~ звучати.

бѐсмислено̄ст, -ости ж *својство оноӣа шӣо је бесмислено; оно шӣо је бесмислено, аӣсурд, нонсенс, бесмислица.*

бѐсмислица ж *оно шӣо је бесмислено, шӣо нема смисла, бесмислена реч, бесмислен ӣоступак и сл.; ӣлуӣост.*

бѐсмртан, -тна, -о **1.** *који не умире, који вечно траје, вечиӣ;* фиг. *који има ӣрајну, нејролазну вредност, значај, славан, незабораван:* ~ човек, ~ дело. **2.** разг. *врло усӣео, добар;* уп. страшан: ~ виц.

бѐсмртни̏к м *онај који је бесмртан; славан човек, великан.*

бѐсмртница ж *она која је бесмртна; славна жена.*

бѐсмртни̏чкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на бесмртнике, својствен бесмртницима, нејролазан:* ~ слава.

бѐсмртно прил. *за вечиӣа времена; ӣрајно; славно, нејролазно.*

бѐсмртно̄ст, -ости ж *својство оноӣа који је бесмртан, оноӣа шӣо је бесмртно; вечиӣа, ӣрајна, нејролазна вредност, слава:* ~ душе, ~ дела.

бѐснӗжан јек. **бѐсњӗжан,** -жна, -о *који је без снеӣа:* ~ зима.

бѐснети, -не̄м јек. **бјѐсњети,** бјѐсне̄м несвр. **1.** *оболевати од беснила.* **2. а.** *владати се као бесан, ӣомаман, луд, бити изван себе од срџбе, гнева; ӣраскати, викати, псовати.* **б.** *ӣонашати се обесно, осионо, махнитати, лудовати.* **3.** *живеӣи разуздано, раскалашно, расиӣнички, расиӣати.* **4.** фиг. *исӣољаваӣи се у свој силини, бити у ӣуномјеку (нӣр. о олуји, ветру).*

бѐснӣк јек. **бјѐснӣк,** -и́ка м *онај који је бе́сан, који бесни, који је ӣомахнитао.*

бѐснило јек. **бјѐснило** с **1. а.** мед. и вет. *вирусно обољење живоӣиња (обично код ӣаса, вукова, лисица и мачака), које може да се ӣренесе и на човека уједом бесне животиње, ӣроузрокујући велику раздраженост и ӣоремећеност ума.* **б.** *умна ӣоремећеност, лудило, ӣомама; наступ крајње раздражености у лудилу.* **2. а.** *ӣретерана љутња, гнев, јароста.* **б.** *обест, осионост; насиље.* **в.** *ӣрохтев за којим нема стварне ӣотребе, ћеф, обест.* **3.** фиг. *силина, жестина:* ~ олује.

бѐсница јек. **бјѐсница** ж *она која је бесна, која бесни, која је ӣомахнитала.*

бе̏сно јек. **бӣје̏сно** прил. *као бесан, гневно, љуӣиӣо; ватрено, жестоко, силно; необуздано:* ~ изјурити из собе, ~ повикати; ~ навaљивати.

бѐснуља јек. **бјѐснуља** ж разг. *обесна женска особа.*

бѐсњӗжан *в. беснежан.*

бѐсолица ж *недосӣатак соли, оскудица у соли;* фиг. *беда, сиромаштво.*

бесо̀мучан јек. **бјесо̀мучан,** -чна, -о **1.** *који болује од беснила, бесан; луд, сумануӣ, ӣомахнитао; ӣомаман, ӣобеснео, гороӣадан.* **2.** *жесӣок, силан, силовиӣ, необуздан, сӣрашан:* ~ ветар, ~ напад.

бесо̀мучни̏к јек. **бјесо̀мучни̏к** м **1.** *онај који је бесомучан, луд, сумануӣ човек, умоболник, лудак, безумник.* **2.** *разјарен, ӣомахнитао човек.*

бесо̀мучница јек. **бјесо̀мучница** ж **1.** *бесомучна, сумануӣа женска особа, умоболница, лудакиња, безумница.* **2.** *разјарена, ӣомахнитала женска особа.*

бесо̀мучно јек. **бјесо̀мучно** прил. *на бесомучан начин.* **1.** *ӣобеснело, сумануӣо; ӣомамно, гороӣадно.* **2.** *жесӣоко, силно, силовиӣо, необуздано; сӣрашно.*

бесо̀мучно̄ст јек. **бјесо̀мучно̄ст,** -ости ж *стање и особина оноӣа који је бесомучан, оноӣа шӣо је бесомучно.* **1.** *беснило, суманутост, ӣомахниталост.* **2.** *жестина, силина, силовиӣост, необузданост.*

бѐспарица ж разг. *оскудица у ӣарама, у новцу.*

беспа̀ртијски, -а̄, -о̄ **а.** *који нема ӣартија, сӣранака.* **б.** *ӣартијски неоӣредељен, нејристрастан.*

бе̏сперспекти̏ван, -вна, -о *који нема ӣерсӣективе; који нема изгледа на усӣех, безизгледан:* ~ посао, ~ индустрија.

бе̏сперспекти̏вно прил. *без ӣерсӣективе; узалудно:* ~ покушавати нешто.

бесперспекти̏вно̄ст, -ости ж *својство оноӣа шӣо је бесӣерсӣективно, лоши изгледи на усӣех, узалудност.*

бе̏сплани̏ски, -а̄, -о̄ *који се ради без ӣлана, насумце, нејлански:* ~ рад.

бе̏сплани̏ски прил. *без ӣлана; насумце, нејлански:* ~ радити нешто.

бе̏сплатан, -тна, -о *који се не ӣлаћа; који се добија без ӣлаћања, џабе:* ~ улазница, ~ превоз, ~ стан, ~ школовање.

бе̏сплатно прил. **а.** *не добијајући ӣлаӣу, без ӣлаӣе:* ~ радити. **б.** *не ӣлаћајући, бадава, џабе:* добити ~.

бе̏сплатно̄ст, -ости ж *бесӣлатно добијање или оствариваље нечега:* ~ школовања.

бе̏сплодан, -дна, -о **1. а.** *који не даје, не доноси ӣлода, нејлодан, јалов:* ~ земљиште, ~ воћка. **б.** *који нема ӣорода, који је без ӣорода, без деце:* ~ брак. **в.** фиг. *који не доноси каматеӣе (о новцу).* **2.** фиг. *који не доноси користи, бескористан, некористан; узалудан:* ~ посао.

бе̏сплодно прил. *без ӣлода; узалудно, без резулӣаӣа:* ~ радити.

бе̏сплодно̄ст, -ости ж *стање и својство оноӣа шӣо је бесӣлодно:* ~ земљишӣа; ~ брака; ~ посла.

бе̏сповратан и **беспо̀вратан,** -тна, -о *в. нејовратан:* ~ зајам, ~ помоћ.

бе̏сповратно и **беспо̀вратно** прил. *в. нејовратно.*

бе̏сповратно̄ст и **беспо̀вратно̄ст,** -ости ж *в. нејовратност.*

бе̏спогово̄ран и **бе̏спогово̄ран,** -рна, -о *који се ӣрихвата и извршава без ӣоговора, ӣриӣовора:* ~ наредба.

бе̏спогово̄рно и **бе̏спогово̄рно** прил. *без ӣоговора, ӣослушно:* ~ саслушати наредбу.

бе̏спо̄лан, -лна, -о **1.** биол. **а.** *који је без ӣола, без ӣолних одлика; који нема ӣолних орӣана:* ~ биће. **б.** *који није ӣостиӣнуӣ, остварен ӣолним ӣуӣем:* ~ зачеће. **2.** *који се не односи на ӣолну, сексуалну љубав, нееротски:* ~ љубав.

беспо́летан, -тна, -о *који је без ӣолеӣа, елана, без одушевљења.* – Лира моја често беше … бесполетна (М. Шапчанин).

бе̏спо̄лно прил. *бесӣолним ӣуӣем, на бесӣолан начин:* ~ зачети.

беспо́лно̄ст, -ости ж *својство оноӣа шӣо је бесӣолно.*

бѐспомоћан и **бѐспомоћан,** -ћна, -о **а.** *који не може сам себи да помогне; који је без моћи, без снаге, немоћан, слаб, нејак.* **б.** *који је без помоћи, без заштите.* **в.** *који одражава немоћ:* ~ запомагање. **г.** *у коме се не може наћи помоћ, безизлазан:* ~ положај.

бѐспомоћно и **бѐспомоћно** прил. *без помоћи, немоћно; безизлазно, очајнички:* ~ дозивати.

бѐспомоћнòст и **бѐспомоћнòст,** -ости ж *стање и особина оног који је беспомоћан, оног што је беспомоћно, немоћ.*

беспòрочан, -чна, -о *који је без порока, непорочан, частан, исправан:* ~ служба.

беспòрочно прил. *без порока, непорочно.*

беспòрочнòст, -ости ж *особина оног који је беспорочан, непорочност.*

бѐспослен, -а, -о **1.** *који не ради никакав посао, који није запослен послом, докон, залудан.* **2.** *који је без запослења, незапослен.* • ~ **поп и јариће крсти (крштава)** *онај који је докон, бави се бескорисним и глупим стварима.*

бѐспослено прил. *беспосличећи, не радећи ништа, доконо, залудно:* седети ~.

бѐспосленòст, -ости ж *стање оног који је беспослен, доконост, залудност.*

беспослѐњāк, -а́ка м *в. беспосличар.*

бѐспослица ж **1. а.** *беспосличење, нерад, неактивност.* **б.** *време у које се не ради, доколица; дангуба.* **2.** *немање, несташица посла, незапосленост.* **3.** *оно што је безначајно, безначајна ствар, ситница, тричарија; глупост, будалаштина, бесмислица.*

бѐспосличā́р м (инстр. -ом и -ем) **а.** *онај који беспосличи, који не ради никакав посао, нерадник, залудник, дангуба.* **б.** *онај који нема никакво занимања; незапослен човек.*

беспослича́рити, -и̏чā̀рӣм несвр. [гл. им. беспослича́рење с] *в. беспосличити.*

бѐспосличā́рка ж *женска особа беспосличар.*

бѐспосличā́рскӣ, -ā, -ṑ *који се односи на беспосличаре, својствен беспосличарима, нерадnички.*

бѐспосличā́рски прил. *на беспосличарски начин, као беспосличари, дангубно, беспослено.*

бѐспосличити, -и̏м несвр. [гл. им. бѐспосличе̏ње с] *проводити време у нерад, не радити ништа, залудничити, дангубити.*

бѐспотребан, -бна, -о *в. непотребан.*

бѐспотребно прил. *в. непотребно.*

бѐспотребнòст, -ости ж *в. непотребност.*

бѐспоштēдан и **беспòштедан,** -дна, -о *који никог не штеди, не поштеђује, који нема обзира ни према коме, безобзиран, немилосрдан, суров:* ~ борба.

бѐспоштēдно и **беспòштедно** прил. *не штедећи никог, безобзирно, немилосрдно:* ~ се борити.

бѐспоштēднòст и **беспòштеднòст,** -ости ж *својство оног што је беспоштедно, безобзирност, немилосрдност.*

бѐспрāван и **бѐспрāван,** -вна, -о **а.** *који се не заснива на праву, који нема правног основа, незаконит, противзаконит:* ~ власт, ~ градња. **б.** *у коме се не поштују правни прописи, закони:* ~ држава.

бѐспрāвље и **бѐспрāвље** с *бесправно стање, бесправност, незаконитост; бесправан положај, обесправљеност:* политичко ~.

бѐспрāвно и **бѐспрāвно** прил. *против правних прописа, незаконито:* ~ се уселити у стан.

беспра́внòст и **бѐсправнòст,** -ости ж *бесправно стање, бесправље, незаконитост; обесправљеност.*

беспре́дметан, -тна, -о *који нема основа, неоснован, безразложан; непотребан, излишан:* ~ свађа, ~ замерка.

беспре́дметно прил. *неосновано, безразложно; сувишно, излишно, непотребно.* – Беспредметно је о томе расправљати.

беспре́дметнòст, -ости ж *својство оног што је бесредметно, неоснованост, безразложност; непотребност, излишност.*

бѐспредрасудан и **беспредра́судан,** -дна, -о *који је без предрасуда, који нема предрасуда.*

бѐспредрасудно и **беспредра́судно** прил. *без предрасуда.*

бѐспредрасуднòст и **беспредра́суднòст,** -ости ж *својство оног који је бесредрасудан.*

беспре́кидан и **бѐспрекӣдан,** -дна, -о *који се не прекида, који се врши без прекида, који не престаје, непрекидан, сталан:* ~ борба.

беспре́кидно и **бѐспрекӣдно** прил. *без прекида, непрекидно, стално, непрестано.*

беспре́киднòст и **беспрекӣдност,** -ости ж *непрекидност, непрестаност.*

бѐспрекōран и **беспре́коран** ек. и јек., јек. и **беспријѐкоран,** -рна, -о *који је без замерке, без погрешке, исправан; савршен:* ~ владање, ~ чистоћа, ~ лепота.

бѐспрекōрно и **беспре́корно** ек. и јек., јек. и **беспријѐкорно** прил. *без замерке, без погрешке, исправно; савршено:* изгледати ~, певати ~.

беспре́корнòст и **беспрекó́рнòст** ек. и јек., јек. и **беспријѐкорнòст,** -ости ж *својство оног који је бесprекоран, оног што је бесprекорно, савршеност, савршенство.*

бѐспризōран и **беспри́зоран,** -рна, -о рус. **1. а.** *који је без надзора и старања родитеља или старатеља, најуштен:* ~ дечак. **б.** *крајње неуредан, скитнички:* ~ живот. **2.** (одр.) (у им. служби) м *бесprизорно, најуштено дете, бесprизорник.*

бѐспризōрнӣк и **беспри́зорнӣк** м *дете без надзора и старања родитеља, старатеља, најуштено, запуштено дете.*

беспријекор- *в. бесprекор-.*

беспри́мерани јек. **беспри́мјеран,** -рна, -о *коме нема равна, изузетан (у позитивном или негативном смислу), ненадмашан, јединствен:* ~ залагање, ~ храброст, ~ дрскост, ~ крађа.

беспри́мерно јек. **беспри́мјерно** прил. *изванредно, изузетно, ненадмашно, јединствено:* ~ пожртвован, ~ дрзак.

беспри́мернòст јек. **беспри́мјернòст,** -ости ж *изузетност, ненадмашност.*

бѐспринципијēлан, -лна, -о *који се не држи принципа, недоследан; који није заснован на принципима, неначелан:* ~ став.

бѐспринципијēлно прил. *без принципа, недоследно.*

беспринципије́лнòст, -ости ж *својство оног што је бесprинципијелно.*

бѐспутан, -тна, -о **1.** *који је без пута; оскудан у путевима; тешко проходан, непроходан, неприступачан:* ~ планина. **2.** фиг. *који је без одређеног правца, циља, бесциљан, бесмислен; узалудан, бескористан:* ~ дискусија.

бѐспутица ж *в. беспуће.*

бѐспутно прил. **1.** *тешко проходно, непроходно, неприступачно.* **2.** фиг. *без одређеног циља, бесциљно, бесмислено; узалудно, бескорисно.*

бѐспутнòст, -ости ж **1.** *непроходност, неприступачност.* **2.** фиг. *бесциљност, бесмисленост; узалудност, бескорисност.*

бѐспӯће и **бѐспуће** с **1.** *крај, предео без путева; тешко проходан, непроходан крај, терен.* **2.** фиг. **а.** *безизлазно стање, дезоријентисаност, пометња; лутање.* **б.** *погрешан пут, странпутица; застрањеност, заблуделост; разврат.*

бѐсрāман, -мна, -о **а.** *који нема срама, стида, бестидан; безочан, безобзиран:* ~ човек. **б.** *који изазива осећање срама, срамотан, неморалан:* ~ песма, ~ поступак.

бѐсрāмнӣк м *бесраман, бестидан човек, бестидник, покварењак.*

бѐсрāмница ж *бесрамна, бестидна женска особа, бестидница, покварења.*

бѐсрāмнӣчкӣ, -ā, -ṑ *бесраман, бестидан.*

бѐсрāмнӣчки прил. *бесрамно, бестидно.*

бѐсрāмно прил. *без срама, бестидно; безочно, безобзирно; срамотно, неморално:* ~ лагати.

бѐсрāмнōст и **бесра́мнōст,** -ости ж *бестидност, безочност, безобзирност; неморалност, покварености.*

бѐстежӣнскӣ, -ā, -ō у изр. ~ **стање** физ. *одсуство дејства гравитације на тела, стање тела у коме на њега не делује гравитација.*

бѐстелесан и **бестѐлесан** јек. **бѐстјелесан** и **бестјѐлесан,** сна, -о **а.** *који нема тела, нематеријалан, духован:* ~ биће. **б.** *духован, продуховљен:* ~ љубав.

бѐстелесно и **бестѐлесно** јек. **бѐстјелесно** и **бестјѐлесно** прил. *флуидно, ваздушасто; веома нежно, префињено.*

бѐстелеснōст и **бестѐлеснōст** јек. **бѐстјелеснōст** и **бестјѐлеснōст,** -ости ж *својство онога што је бестелесно, нематеријалност.*

бѐстемēљан, -љна, -о **а.** *који је без темеља, без основе.* **б.** фиг. *неоснован, безразложан, неоправдан.*

бѐстемēљно прил. *неосновано, неоправдано, безразложно.*

бестеме́љнōст, -ости ж *неоснованост, неоправданост.*

бѐстӣдан и **бѐстйдан,** -дна, -о *који нема стида; сраман, безочан, безобразан.*

бѐстӣднӣк м *бестидан, бесраман човек, безочник, безобразник.*

бѐстӣдница ж *бестидна, бесрамна женска особа, безочница, безобразница.*

бѐстӣднӣчкӣ, -ā, -ō *који се односи на бестиднике, својствен бестидницима, бестидан, сраман.*

бѐстӣднӣчки прил. *в. бестидно.*

бѐстӣдно и **бѐстйдно** прил. *без стида, без срама, срамно, безочно, безобразно.*

бѐстӣднōст и **бѐстиднōст,** -ости ж *својство онога који је бестидан, онога што је бестидно, безочност.*

бѐстија ж лат. разг. (вар. бештија) **1.** *животиња, обично опака, зла; звер, скот.* **2.** пеј. *особа са животињским особинама, инстинктима.*

бѐстијālан, -лна, -о разг. *који има животињске особине, који је као у животиње, животињски, зверски, свиреп, окрутан, суров, дивљачки.*

бѐстијālно прил. разг. *животињски, зверски, свирепо, окрутно, суровo, дивљачки.*

бестија́лнōст, -ости ж *особина онога који је бестијалан, онога што је бестијално, зверство, свирепост, окрутност, суровост, дивљаштво.*

бестӣјати, -ām несвр. нар. *правити, чинити глупости, будалаштине, будалити.*

бестјелес- *в. бестелес-.*

бѐстрāг м *в. бестрāја.* • **отићи у** ~ *пропасти, нестати.* **у** ~ *без трага.*

бѐстрāга прил. **1. а.** *незнано куд:* побећи ~. **б.** *веома далеко.* **2.** *неповратно, потпуно, сасвим:* нестати ~. **3.** *(у служби узвика) до врага, до ђавола.* • ~ **ти глава** *иди до ђавола.* **иди** ~ *нек те нема, нестани, губи се.* **отићи** ~ *пропасти, нестати.*

бестрàгија ж **а.** *веома далек крај; далек и забачен непознат крај.* **б.** *неповрат, недођија.* • **у бестрагију (ићи, отићи)** 1) *врло далеко, у бели свет, незнано куда.* 2) *у неповрат (ићи, отићи), нестати, нестајати, пропасти, пропадати.*

бѐстр̄в м у изр. **у** ~ разг. *бестрага, незнано куд, врло далеко.*

бѐстселер и **бестсѐлер** м енгл. *књига за којом влада велико интересовање и која се добро продаје.*

бесу̀бјекатскӣ, -ā, -ō лингв. *који нема субјекта:* ~ реченица.

бѐсфōрман, -мна, -о *који је без форме, без облика, безобличан, аморфан.*

бесфо́рмнōст, -ости ж *стање и особина онога што је бесформно, безобличност, аморфност.*

бѐсхлебан јек. **бѐсхљебан,** -бна, -о *који је без хлеба; у коме нема хлеба, хране:* ~ земља, ~ крај.

бѐсхлебица јек. **бѐсхљебица** ж *оскудица у хлебу, у храни; време кад влада глад.*

бѐсцаринскӣ, -ā, -ō **а.** *у којем се не плаћа царина:* ~ зона. **б.** *који не подлеже плаћању царине, ослобођен царине:* ~ увоз.

бѐсцветан јек. **бѐсцвјетан,** -тна, -о бот. *који је без цвета (о биљци).*

бѐсцветница јек. **бѐсцвјетница** ж бот. *у мн.: биљке које немају цвета* Cryptogamae *(у јд.: таква биљка).*

бѐсцен јек. **бѐсцјен,** -а, -о **1.** *који се не може проценити, који је неоцењиве вредности, непроцењив, претерано скуп, скупоцен, драгоцен.* **2.** *који је врло мале вредности, одвећ јефтин:* ~ рад.

бѐсцēње јек. **бѐсцјēње** с *врло ниска цена.* • **у** ~ *врло јефтино, будзашто.*

бѐсцӣљан, -љна, -о *који нема циља, сврхе; бесмислен, узалудан:* ~ посао, ~ рат, ~ путовање.

бѐсцӣљно прил. *без циља, без сврхе, бесмислено, узалудно:* ~ лутати.

бесци́љнōст, -ости ж *својство онога што је бесциљно, бесмисленост, узалудност:* ~ путовања.

бѐта ж *друго слово грчке азбуке* (β), *које служи за означавање математичких и физичких појмова (нпр. бета зраци, бета честице, бета функција).*

бѐтатрōн м грч. *акцелератор за убрзавање електрона помоћу растућег магнетског поља у кружној путањи.*

бѐтōн, -о́на м (мн. ø) фр. *тврди грађевински материјал који се добија мешањем цемента, шљунка, песка и воде:* мешати ~, правити ~. • **армирани** ~ *бетон проткан гвозденим, челичним шипкама.* **преднапрегнути** ~ *бетон који се посебним поступком доводи у напонско, напрегнуто стање пре него што конструкција добије оптерећење.*

бетони́рати, -о̀нӣрām свр. и несвр. *поставити, постављати бетон у грађењу или калдрмисању, обложити, облагати, прекри(ва)ти бетоном:* ~ зидове, ~ тунел.

бетони́рац, -рца м *радник који ради на бетонирању.*

бѐтōнскӣ, -ā, -ō *који се односи на бетон, који је од бетона:* ~ зид, ~ плоча.

бетòњерка ж *фабрика бетонских предмета.*

бе̏ћāр, -а́ра м тур. **1.** разг. **а.** *неожењен човек, момак, нежења, човек без породице.* **б.** *весељак, лола, бекрија.* **2.** ист. *војник најамник, добровољац у Првом српском устанку.*

бе̏ћарац, -рца м **1.** *весела песма, која се обично састоји од десетерачог дистиха; мелодија која прати ту песму:* певати бе̏ћарце. **2.** *коло које се игра уз мелодију бе̏ћарца (1).*

бе̏ћарија ж зб. *бе̏ћари.*

бе̏ћарина ж (м) (мн. ж) *ауīм. и пеј. од бе̏ћар.*

бе̏ћарити (се), бе̏ћāрӣм (се) несвр. нар. *живети као бе̏ћар, проводити бе̏ћарски живот, бити бе̏ћар, момковати; живети бе̏ћарски, проводити се као бекрија.*

бе̏ћарскӣ, -ā, -ō *који се односи на бе̏ћаре, својствен бе̏ћарима, бекријски:* ~ живот.

бе̏ћарски прил. *на бе̏ћарски начин, као бе̏ћар, бекријски:* живети ~.

бе̏ћарство с *бе̏ћарски живот, момковање.*

бе̏ћаруша ж нар. *она која живи бе̏ћарским животом, женска особа весељак; раскалашна жена.*

бѐхāр, -а́ра м тур. *цвет(ови) на воћкама.*

бехàрати, -ām несвр. тур. *цветати (о воћкама).*

бе́чити, бе̏чӣм несвр. [гл. им. бе́чење с] (обично у изр. ~ **очи**) *гледати широко отворених очију, гледати разрогачено, зачуђено, забезекнуто.* ■ ~ **се** *гледати раширених, разрогачених очију.*

Бѐчлија м (мн. ж) *становник Беча.*

Бѐчлијка ж *становница Беча.*

бѐчкӣ, -ā, -ō *који се односи на Беч (главни град Аустрије):* ~ саобраћај.

бе̏ц, бѐца м (мн. бѐцеви) енгл. *значка са неким симболом, често везаним за актуелне догађаје или одређену личност.*

бѐшāвнӣ, -ā, -ō *који нема шава на спољу, спојевима:* ~ цев.

бешàмел м фр. кув. *врста густог белог соса од маслаца, брашна, млека или павлаке.*

бѐшика[1] ж (дат. -ици) лат. **а.** анат. *опнаста кеса, мехур у организму човека и неких животиња која служи за сакупљање течности, ваздуха и др.:* мокраћна ~, жучна ~, рибља ~. **б.** *осушена опна од таквог мехура.*

бѐшика[2] ж (дат. -ици) тур. нар. *в. колевка (1).*

бѐшичица ж *дем. од бешика.*

бѐшичнӣ, -ā, -ō *који се односи на бешику*[1]*:* ~ зид, ~ опна.

бѐштија ж *в. бестија.*

бѐшћутан, -тна, -о *безосећајан, неосетљив за патње другога, равнодушан, хладан.*

бѐшћутно прил. *неосетљиво, безосећајно; равнодушно.*

бѐшћутно̄ст, -ости ж *особина онога који је бешћутан, онога што је бешћутно.*

бѐшӯман, -мна, -о *који је без шума, који не производи шум, сасвим тих; у коме нема шума:* бешумни вентилатор, ~ лет; ~ мрак.

бѐшӯмно прил. *нечујно, тихо:* ~ отићи.

бешӯмно̄ст, -ости ж *стање и особина онога што је бешумно.*

бѐшчаснӣк м *бешчастан, нечастан, непоштен човек, хуља; бестидник.*

бѐшчасница ж *бешчасна, непоштена женска особа; бестидница.*

бѐшчасничкӣ, -ā, -ō *који се односи на бешчаснике, својствен бешчасницима, бешчастан, непоштен.*

бѐшчаснички прил. *нечасно, непоштено; срамно.*

бѐшчастан, -сна, -о *који је без части, нечастан, непоштен; срамотан:* ~ човек; ~ дело.

бѐшчастити, -ӣм несвр. [гл. им. бѐшчашће̄ње с] **а.** *наносити (некоме, нечему) срамоту, срамотити, скрнавити:* ~ светињу. **б.** *одузимати (девојци) част, невиност:* ~ девојке.

бѐшчāшће и **бѐшчашће** с *одсуство, немање части, нечасност, срамота; нечасно дело, нечастан поступак.*

биàндрија ж грч.-лат. *истовремена брачна веза жене с два мушкарца.*

би̏бер м (мн. ø) тур. бот. *тропска дрвенаста пузавица рода* Piper *из ф.* Piperaceae, *чији се зрнасти плод употребљава као зачин; плод те биљке; прах добијен туцањем тога плода.*

би̏берити, -ӣм (бибѐрисати, -ишēм) несвр. *стављати бибер (у јело), зачињавати, посипати бибером:* ~ супу.

би̏бе̄рница и **бибе́рњача** ж *судић у коме се држи бибер.*

би̏беров, -а, -о *који се односи на бибер, који је од бибера:* ~ зрно.

библи̏зам, -зма м грч. *библијска реч, библијски израз.*

Бѝблија ж грч. *Свето писмо, збирка основних списа хришћанске и јеврејске религије, коју сачињавају Стари и Нови завет.* • **стар као** ~ разг. *веома стар.*

би̏блијскӣ, -ā, -ō *који се односи на Библију:* ~ текст, ~ стил. • ~ **папир, ~ хартија** *специјални врло танки бездрвни папир.*

бѝблијски прил. *на библијски начин, библијским стилом.*

библио- грч. *први део сложеница који значи 'који се односи на књиге, књижни': библиографија, библиоманија, библиофил итд.*

библио̀граф м *стручњак за библиографију, састављач библиографије.*

библиогра̀фија ж грч. **1.** *стручно састављен попис књига, одн. радова из једне или више научних, књижевних или других грана; попис дела о неком предмету, личности и сл.* **2.** *наука која се бави састављањем библиографије (1).*

библио̀графскӣ, -ā, -ō *који се односи на библиографију:* ~ одсек.

библиолӯгија ж грч. *наука о књигама и библиотекама.*

библио̀ман, -а и **библио̀мān,** -а́на м *онај који има страст за скупљањем и поседовањем књига.*

библиомàнија ж грч. *болесна страст за прикупљањем и поседовањем књига.*

библиоте́ка ж (дат. -е́ци) грч. **а.** *већа збирка сређених књига и рукописа, књижница.* **б.** *установа и зграда или просторија у којој је она смештена и где се читају књиге.* **в.** *колекција, збирка издања одређене врсте књига:* ~ страних писаца. **г.** *орман у коме су смештене књиге.*

библиотѐкāр, -а́ра м (инстр. -а́ром и -а́рем) *стручњак за руковање библиотеком, књижничар.*

библиотѐкāрка (библиотекàрица) ж *женска особа библиотекар, књижничарка.*

библиотѐкāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на библиотекаре и библиотекарство, књижничарски:* ~ школа.

библиотека́рство с *скуп научних дисциплина које се баве писаним и штампаним књигама; библиотекарски послови, библиотекарска струка, књижничарство.*

библио̀тēчкӣ (библио̀тēчнӣ), -ā, -ō *који се односи на библиотеку:* ~ фонд, ~ орман.

библио̀фил, -а и **библио̀фӣл,** -и́ла м грч. *љубитељ књига, страстан скупљач књига (обично ретких и лепо опремљених).*

библиофи̏лија ж грч. *љубав према књигама.*

библио̀фӣлскӣ, -ā, -ō *који се односи на библиофиле:* ~ издање.

бѝвāк, -а́ка м фр. вој. *привремени војнички логор у природи под шаторима, импровизованим заклонима или без њих.*

бѝваковати, -кујēм несвр. *боравити у биваку, логоровати.*

бивалѐнтан, -тна, -о лат. *в. двовалентан.*

би́валиште с *пребивалиште, боравиште.*

би́вати, би́вām несвр. (уп. бити[2]). **1.** *бити с времена на време, бити више пута, у више махова.* – У таквим приликама бивао је нервозан. **2.** *догађати се, дешавати се, збивати се.* – Тако то обично бива. **3.** *постојати, егзистирати, бити стално присутан; стално бити, трајати.* **4.** *проводити време, бавити се, пребивати, боравити, становати.* **5.** *постајати, почињати бити; настајати.* – Глас му биваше све тиши. **6.** (само у 3. л. јд. през., обично одрично) *могуће је, у реду је.* – Што не бива, не бива.

бѝвачнӣ, -ā, -ō *који се односи на бивак.*

би́вō, -ола м зоол. *род дивљих говеда* Bubalus; *дугих, често повијених рогова.*

би́волић м *дем. од биво.*

би́волица ж *женка бивола.*

би́волче, -ета с (супл. мн. би́волчићи м) *младунче бивола.*

би́волчина ж *ауг. и пеј. од биво.*

би́волӣ, -ā, -ē *који се односи на бивола, на биволе:* ~ кожа, ~ рог.

бѝвствен, -а, -о *који се односи на бивство; битан.*

бѝвствено прил. *битно, суштински.*

би́вство с **1.** *биће, суштина, есенција.* **2.** *постојање, егзистенција.*

бивствова̀ти, бѝвствујēм несвр. *постојати; бити, егзистирати; живети.*

бȉвши, -ā, -ē *ранији, некадашњи, прéђашњи:* ~ председник, ~ република. • **~ човек** разг. *човек који је прéстао да значи нешто за друштво, пропао човек.* **мој ~, моја ~** *мој бивши супрýг, моја бивша супрýга.*

бигàмија ж грч. *истовремена брачна веза једне особе с двема особама супротног пола, двобрачност, двоженство, одн. двомужство.*

бигàмист(а), -ē м (мн. -сти) *онај који живи у бигамији, двоженац.*

бигамȉстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на бигамисте.*

бȉгар, -гра м (мн. ø) мин. *шупљикави кречњак који се ствара на изворима и слаповима, сига, сидра.*

бȉгот(а), -ē м (мн. -ти м, -те ж) *прéтерано побожан човек, богомољац.*

биготȉзам, -зма м (биготèрија ж) *прéтерана побожност, верска затученост, богомољство.*

бȉготка ж *в. биготкиња.*

бȉготкиња ж *прéтерано побожна женска особа, богомолка.*

бȉготан, -тна, -о фр. *прéтерано побожан, верски заслепљен, задрт.*

бȉготно прил. *прéтерано побожно.*

бȉготство с *особина онога који је биготан, прéтерана побожност, верска затученост, богомољство.*

бȉдē, -èа м фр. *мала овална када за прање и негу интимних делова тела.*

бȉдермајер м нем. **1.** *средњовековни уметнички стил из прве половине XIX в. (нарочито у изради покућства) који карактерише једноставност и мирна линија.* **2.** *букет кружно аранжираног цвећа који носи невеста на венчању:* бацити ~ у сватове.

бȉдермајерскӣ, -ā, -ō *који се односи на бидермајер:* ~ сто, ~ портрет.

бȉжа ж разг. *в. бижутерија (1).*

бижутèрија ж фр. **1.** зб. (мн. ø) *мање вредан накит израђен од јефтиних материјала и са лажним камењем; уопште накит.* **2.** *продавница накита.*

бижутèрȉјскӣ, -ā, -ō *који се односи на бижутерију:* ~ радња.

бȉзāм, -áма м **1.** зоол. **а.** *в. мошкавац;* уп. мошус. **б.** *в. бизамски пацов (под пацов).* **2.** *крзно од бизамског пацова:* бунда од бизама.

бȉзāмскӣ, -ā, -ō *који се односи на бизама, који је у вези с бизамима.* • **~ говече, ~ ован, ~ пацов** *в. код тих именица.*

Бȉзант м *в. Византија;* уп. Византија (1).

бизант- (Бизант-) *в. византи- (Византи-).*

бȉзāран, -рна, -о фр. *чудан, необичан; хировит; настран.*

бȉзāрно прил. *чудно, необично; хировито; настрано.*

бизáрнōст, -ости ж *својство онога што је бизарно, чудност, необичност; хировитост; настраност.*

бȉзмут м (мн. ø) хем. *хемијски елемената* (Bi), *мек и крт црвенкасти или сребрнастобели лакотопљиви метал.*

бȉзнис м енгл. *посао који доноси зараду, уносан посао, уносна трговина.*

бȉзнисмен м енгл. *послован човек, човек трговачког духа; власник или директор најредније привредног предузећа.*

бȉзнисмēнка ж *женска особа бизнисмен.*

бȉзнисменскӣ, -ā, -ō *који се односи на бизнисмене, својствен бизнисменима:* ~ скуп, ~ дух.

бȉзōн, -óна м грч. зоол. **а.** *северноамеричко дивље говече с јако развијеном леђима и дугом длаком* Bison americanus. **б.** *крзно те животиње.*

бȉзōнскӣ, -ā, -ō *који се односи на бизона.*

бȉјег *в. бегȉ,* **бȉјегом** *в. бегȏм,* **бијед-** *в. бед-,* **бȉјел,** -èла, -о *в. бео,* **бијел-** *в. бел-,* **бȉјељ** *в. бељ,* **бијељети** *в. белети.*

бијенáле, -ла м (мн. с) лат. *интернационална приредба, сликарска, вајарска и сл. изложба или уметнички (обично позоришни, филмски или музички) фестивал који се одржава сваке друге године:* Венецијански ~, музички ~.

бȉјес *в. бес,* **бијес-** *в. бес-.*

бȉк, бúка (бȉк, бȉка) м (мн. бúкови (бȉкови)) **1. а.** *неујаловљено, неушкопљено одрасло мушко говече, које служи за приплод.* **б.** фиг. *снажан, похотљив човек.* **в.** (Бȉк) м астр. *једно од сазвежђа у зодијаку са скупинама звезда Хијаде и Влашићи.* **2.** бот. *врста сочна цеваста стабљика (без лишћа) црног лука и сл. која носи цваст.* • **водени ~** 1) зоол. *в. букавац (1).* 2) *митолошка животиња.* **јак (снажан** и сл.**) као ~** *веома јак (снажан и сл.).* **мошкатни ~** *в. под говече.* **руднички ~** 1) *веома јак, снажан мушкарац.* 2) *похотљив мушкарац (према надимку силника Сали-аге рудничког).*

бикарбòнāт, -áта м хем. *со угљене киселине.*

бȉкарбōнӣ, -ā, -ō само у изр. **сода ~** *в. под сода.*

бикèфāлан, -лна, -о грч. *в. двоглав.*

бикúни, -ија м *врста дводелног женског купаћег костима који покрива само мале површине тела које се обично скривају (назван по острву Бикинију).*

бикòвит, -а, -о **а.** *неуштројен, неушкопљен (о волу).* **б.** фиг. *снажан, јак (као бик).* **в.** фиг. *похотљив, похотан.*

бúковскӣ (бȉковскӣ), -ā, -ō *који се односи на бика, својствен бику:* ~ снага.

бȉконвексан, -сна, -о нем. физ. *испупчен с обе стране:* ~ сочиво.

бȉконкāван, -вна, -о нем. физ. *издубљен с обе стране:* ~ сочиво.

бúкоња и **бȉкоња** м (мн. ж) *ауг. од бик (1а); бик (1а).*

бȉкуља ж **а.** *јалова крава; ухрањена крупна крава која даје мало млека.* **б.** фиг. *деј. крупна, робусна, снажна, једра жена; разуздана, раскалашна жена.*

бȉкчић м *дем. од бик.*

билабȉјāлан, -á лна м лат. лингв. *двоуснени сугласник.*

бȉлабијāлан, -лна, -о (обично одр.) лингв. *који се изговара уз учешће обе усне, двоуснени:* билабијални сугласник.

бȉланс м (билàнса ж) фр. **а.** банк. *закључни, завршни рачун (обично годишњи) прихода и расхода:* платни ~, трговински ~, израдити ~, саставити (састављати) ~. **б.** фиг. разг. *крајњи исход, резултат:* животни ~, имати слаб ~. • **деобни ~** *међусобни обрачун по коме се дели заједничка имовина.*

билансúрати, -àнсӣрām свр. и несвр. *саставити, састављати биланс.*

билàнсист(а), -ē м (мн. сти) *књиговођа који саставља биланс.*

билансȉстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на билансисте.*

бȉланснӣ, -ā, -ō *који се односи на биланс и билансу.*

билатерáла ж пол. *билатерални односи; билатерални споразум.*

бȉлатерāлан, -лна, -о лат. пол. *двостран, обостран; обавезан за обе стране:* билатерални односи; билатерални споразум (уговор).

билатералȉзам, -зма м пол. и екон. *билатерална политика; билатерална економија.*

бȉлатерāлно прил. *двострано, обострано.*

бȉлдер м *в. боди-билдер.*

бȉлдерка (бȉлдерица) ж *в. боди-билдерка.*

бȉлдерскӣ, -ā, -ō *који се односи на билдере.*

бȉлдовати, -дујēм несвр. енгл. *бавити се боди-билдингом, радити специјалне вежбе у настојању да се постигне неприродно велика маса мишићног ткива.*

би̏лет, -е́та м (биле́та ж) фр. **а.** *улазница; возна карта.* **б.** *позивница; пропусница.*

билѐтар, -а́ра м *онај који продаје билете, благајник за карте.*

билѐтарка ж *женска особа билетар.*

билѐтарница ж *благајна за продају билета.*

билѐтић м *дем. од билет.*

би̏летни, -ā, -ō *који се односи на билет.*

билија̀р, -а́ра м фр. *друштвена игра у којој се нарочитим штаповима ударцем покрећу лопте од слоноваче на столу пресвученим чохом и омеђеним еластичним рубом:* играти ~, штап за билијар, француски ~.

билија̀рда ж фр. *хиљаду билиона.*

билија̀рница ж *билијарска сала.*

билија̀рски, -ā, -ō *који се односи на билијар:* ~ штап, ~ лопта.

билија̀ун, -у́на м *в. билион.*

би̏лингва м (мн. ж) лат. *особа која подједнако употребљава два различита језика у говорној пракси.*

билингвѝзам, -зма м лат. *подједнако употребљавање двају различитих језика у говорној пракси појединца или заједнице, двојезичност.*

билѝон, -о́на м *хиљаду милиона (код једних народа); милион милиона (код других народа).*

билиѝонити, -ā, -ō *редни број према билион.*

билирȕбин, -и́на м биол. *наранџастоцрвени пигмент, састојак жучи сисара.*

билирȕбински, -ā, -ō *који се односи на билирубин.*

би̏лмез м тур. разг. **1.** *глупак, будала.* **2. а.** *громазан, крупан човек.* **б.** *лењштина, нерадник.*

би̏ло с **1. а.** мед. *ритмичко потискивање крви у артеријама које се под прстима осећа као ударање, откуцавање; откуцаји крвотока, пулс.* **б.** фиг. *ритам, темпо.* **в.** *место на телу, обично на руци, где се могу напипати откуцаји крвотока:* напипати ~. **2.** *откуцавање часовника.* **3.** *даска или метална плоча у коју се удара уместо звона, клепало.* **4.** *широк заобљен планински венац.* • **пипати (некоме)** ~ *испитивати, искушавати нечије мисли и расположење.*

би̏ло везн. **1.** *макар, ма.* – Ако било и за длаку одступиш, изгубићеш. **2.** (као први или други део сложеног заменичког или прилошког израза са упитним заменицама: ко, који, чији, какав и др.) **а.** *у неодређеном значењу неограничене могућности избора:* било који, било чији, било какав и др. **б.** *у пејоративном значењу.* – Неће мене било ко учити шта да радим. • **било... било, било... или** *или... или.* – Зајам се даје било у новцу било у драгоценостима.

би̏лтен, -е́на м фр. **1.** *кратак званични писмени извештај о нечем актуелном што интересује јавност (о стању на фронту, о нечијој болести и сл.):* здравствени ~. **2.** *периодична публикација са извештајима о раду неке организације.*

би̏лтенски, -ā, -ō *који се односи на билтен.*

би̏љār[1], -а́ра м *скупљач и продавац лековитог биља, травар; онај који лечи лековитим биљем.*

би̏љār[2], -а́ра м арх. *в. билијар.*

биљàрица ж *женска особа биљар*[1].

би̏љārница ж арх. *в. билијарница.*

би̏љārски[1], -ā, -ō *који се односи на биљаре*[1]*:* ~ трговац.

би̏љārски[2], -ā, -ō *који се односи на биљар*[2]*, билијарски.*

биљáрство с *скупљање лековитог биља и лечење њиме.*

би̏ље с зб. *биљке, биљни свет:* лековито ~, украсно ~.

би̏љег *в. белег*, **би̏љега** *в. белега.*

биљеж- *в. бележ-*, **биљет(-)** *в. билет(-)*, **биљеш-** *в. белеш-.*

би̏љка ж (дат. би̏љци; ген. мн. би̏љāкā) бот. *живи организам, јединка биљног царства окончана кореном за земљиште, одакле црпе храну, расте и развија се:* зељаста ~, дрвенаста ~, индустријска ~, тропска ~, водена ~, нижа ~, виша ~. • **ретка** ~ *људска природа или друштвена појава која се ретко среће у некој средини.*

би̏љни, -ā, -ō *који се односи на биљку, на биљке:* ~ царство, ~ свет, ~ покривач.

биљòждер м *в. биљождер.*

биљòждерски, -ā, -ō *који се односи на биљождере.*

биљòјед зоол. *у мн.: животиње које се хране биљем, биљождери,* herbivoria *(у јд.: таква животиња).*

биљòједни, -ā, -ō *који се односио на биљоједе.*

би̏љȕр, -у́ра м тур. **1. а.** мин. *горски кристал, кристализовани безбојни кварц.* **б.** *кристално стакло.* **2.** (у атриб. служби, у полусложеницама) *кристалан:* биљур-стакло, биљур-огледало.

би̏љȕран, -рна, -о (обично одр.) и **би̏љȕрски,** -ā, -ō *који се односи на биљур, који је од биљура:* ~ стакло.

би̏љчин, -а, -о *који се односи на биљку, који припада биљки.*

би̏љчица ж *дем. од биљка.*

бӣм-бā̏м оном. *узвик којим се подражава звук великог звона.*

би̏мбаша м (мн. ж) тур. ист. **а.** *војни командант над хиљаду војника у некадашњој турској војсци.* **б.** *војни и административни старешина за време дахија и за време Првог српског устанка.*

бимѐтāл, -а́ла м *две међусобно стопљене траке од метала с различитим коефицијентима топлотног растезања, које се користе као регулатор температуре, двометал, двоковина.*

биметалѝзам, -зма м лат. екон. *двојни новчани систем (употреба новца са златном и сребрном подлогом).*

би̏на ж нем. разг. *позорница:* покретна ~.

бѝнāр, -а́ра м лат. **1.** *целина од оба дела.* **2.** књиж. *основна ритмичка јединица, која се састоји од арзе и тезе.*

бӣнā̏рни, -ā, -ō лат. *двојни, двострук:* ~ систем, ~ номенклатура, бинарне звезде.

би̏нда ж нем. *хигијенски уложак од вате за жене.*

бинòкл м фр. *мањи двоглед.*

бѝнōм, -о́ма м грч. мат. *двочлани алгебарски израз.*

бѝнōмни и **бѝнōмски,** -ā, -ō *који се односи на бином:* ~ једначина, ~ ред.

бӣ̏нски, -ā, -ō *који се односи на бину, позоришни, сценски.*

био-[1] *в. био-.*

био-[2] грч. *први део сложеница који значи 'који се односи на живот, на живо биће, животни': биографија, биологија и сл.*

биогенéза ж грч. **а.** *постанак и развој живота.* **б.** *теорија према којој се живот није могао развити из неживе материје.*

биогенѐтика ж *наука о биогенези.*

биогенѐтичар м *научник који се бави биогенезом.*

биогѐнетскӣ, -ā, -ō *који се односи на биогенезу:* ~ закон.

биогеогрàфија ж грч. *наука о распрострањености живих бића на Земљи.*

биогеògрафскӣ, -ā, -ō *који се односи на биогеографију.*

биògраф м грч. *писац биографије, животописац.*

биографàфија ж грч. *опис живота неке личности, животопис.*

биографӣ̏јскӣ, -ā, -ō *који се односи на биографију.*

биògрāфскӣ, -ā, -ō *који се односи на биографе и биографију, животописни.*

биоелѐмен(а)т, -нта м грч.-лат. биол. *биолошки елемената.*

биоенергѐтичар м *човек који поседује биоенергију и који наводно лечи биоенергијом.*

биоенергѐтичарка ж *женска особа биоенергетичар.*

биоенèргија ж *енергија коју поседује човек и други живи организми (наводно посебно изражена код појединаца) која повољно делује на здравље и психичко стање човека коме се преноси.*

биоенèргетскӣ, -ā, -ō *који се односи на биоенергију:* ~ моћ, ~ терапија.

биоинжењèринг м грч. *генетички инжењеринг.*

биòлӣт, -и́та м грч. геол. *камен који је постао од животињских и биљних организама.*

биòлог м грч. *стручњак који се бави биологијом.*

биолòгија ж грч. *наука о живим бићима.*

биòлошкӣ, -ā, -ō *који се односи на биологију и биологе:* ~ процес, ~ симпозијум.

биòлошки прил. *са становишта биологије, на биолошки начин:* испитати ~.

биомàса ж *укупна маса живих организама на одређеном делу Земљине површине.*

биомèтрија ж грч.-нем. *примена математичко-статистичких метода при проучавању живих бића.*

биомèтрӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на биометрију.*

биòна *в. беона.*

биоњача *в. беоњача.*

биòпсија ж грч. мед. *преглед изрезаног живог ткива ради дијагнозе оболелог органа.*

биоритам, -тма м *природни биолошки ритам човека, скуп уређених циклуса по којима наводно расту и опадају физичке и психичке способности сваког појединца.*

бӣоскоп и **биòскоп** м грч. *дворана или зграда у којој се приказују филмови, кино:* ићи у ~.

бӣоскопскӣ и **биòскопскӣ,** -ā, -ō *који се односи на биоскоп:* ~ сала, ~ представа.

бӣо-стàница ж *биолошка станица, установа која проучава биологију у неком крају; музеј живе природе.*

биосфе́ра ж грч. *целокупан простор на Земљи насељен живим бићима.*

биотерапèут м *в. биоенергетичар.*

биотерапèутскӣ, -ā, -ō *који се односи на биотерапеуте.*

биотерàпија ж грч. *лечење биоенергијом.*

бӣотӣп м грч. бот. *скуп јединки идентичних наследних особина.*

биохèмија ж грч. *наука о хемијском саставу живих бића и о хемијским процесима у живим организмима.*

биохèмӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на биохемију.*

биохèмӣјски прил. *на биохемијски начин, са становишта биохемије.*

биохèмичӑр м *стручњак који се бави биохемијом.*

биòчуг *в. беочуг,* **биòчужић** *в. беочужић.*

бӣпола́ран, -рна, -о лат. **1.** зоол. *који има два пола, двополан.* **2.** фиг. *подељен на два међусобно различита, опречна дела, поларизован.*

биполàризовати, -зујем (биполаризи́рати, -и́зӣрам) свр. и несвр. *(по)делити на два супротстављена табора или идеје, поларизовати:* ~ политичку сцену.

бӣр и **бӣр** (обично поновљено више пута) *узвик за вабљење гусака и ћурака.*

бӣралӣшнӣ, -ā, -ō *који се односи на биралиште.*

бӣралӣште с *место где се бира, где се гласа на изборима.*

бӣра́н, -а, -о **1.** *трп. од бирати.* **2.** *који се истиче у својој врсти, одабран, пробран; изврстан, одличан:* бирани јунаци, биране речи.

бирàнӣк, -и́ка и **бӣранӣк,** -а м **1.** *онај који је нарочито одабран, пробран.* **2.** *онај који је изабран на изборима, посланик.*

бӣра́но прил. *одабрано, лепо, изврсно; отмено;* ~ се изражавати.

би́рати, бӣра́м несвр. **1. а.** *издвајати и узимати оно што је боље, што се некоме више свиђа, што је потребно, пробирати, одабирати:* ~ јабуке. **б.** *одлучивати се, опредељивати се за оно што више одговара:* ~ момка, ~ место боравка. **2.** *вршити избор гласањем, давати свој глас за некога на изборима:* ~ делегате, ~ посланике. ■ ~ **се** уз. повр. *бирати један другог.* • **не ~ речи** *изражавати се грубо, вулгарно, простачки.* **не ~ средства (начин** и сл.) *служити се ружним, недоличним поступцима, средствима.*

бӣра́ч, -а́ча м (инстр. бира́чем) **1.** *онај који бира, гласа на изборима, гласач.* **2.** *пробирљив човек, пробирач, избирач.*

бирà́чица ж *женска особа бирач.*

бӣра́чкӣ, -ā, -ō *који се односи на бираче:* ~ одбор, ~ списак, ~ право.

бирѐта ж фр. хем. *уска градуирана стаклена цев с испусном славином за мерење запремине течности или гасова.*

бӣрза ж лат. *скрама, талог на вину који проузрокује једна врста гљивице.*

бӣри и **бӣри** узв. *в. бӣр.*

бӣркати, -ā̀м несвр. *у дем. значењу: бирати; пробирати:* ~ јабуке, ~ колаче.

бӣрō, -ò̀а м фр. **1. а.** *уред, канцеларија, надлештво.* **б.** *одељак неке установе или предузећа за обављање разних послова, пословница, подружница:* ~ за нађене ствари, туристички ~, рекламни ~. **2.** *орган који руководи радом неке политичке партије или организације:* партијски ~, штрајкачки ~.

би́рōв, -ова и **бӣрōв,** -ò̀ва м мађ. ист. **а.** *општински позивар, пандур.* **б.** *општински старешина, кмет, кнез.*

би́ровскӣ, -ā, -ō *који се односи на бирове.*

бирòкрат(а), -ḕ м (мн. -ти м, -те ж) фр. **1.** *службеник који се слепо држи прописа, формалиста.* **2.** *представник бирократског система управљања.*

бирократѝзам, -зма м **1.** *систем управљања у коме доминантну улогу има чиновништво, бирократија (1).* **2.** *претерани формализам у вршењу дужности и употреба власти за личну корист.*

бирократиза́ција ж *увођење бирократије, бирократизма.*

бирокрàтизовати, -зујем (бирократизи́рати, -и́зӣрам) свр. и несвр. *увести, уводити бирократију, бирократизам* ■ ~ **се** *поста(ја)ти бирократ(а).*

бирокрàтија ж грч. **1.** *систем управљања заснован на власти чиновништва.* **2.** зб. *бирократи, посебан друштвени слој који своју егзистенцију и моћ заснива на функцији и положају у држави.* **3.** разг. *споро и непотребно администрирање; претерана моћ администрације.*

бирòкратскӣ, -ā, -ō *који се односи на бирократију и бирократију:* ~ поступак, ~ режим, ~ стил.

бирòкратски прил. *на бирократски начин:* ~ поступати.

бирокрàција ж рег. *в. бирократија.*

биротѐхника ж **а.** *технички поступци који се примењују при обављању канцеларијских послова.* **б.** *канцеларијска техничка помагала (писаће, рачунске машине и др.).*

биротѐхничкӣ, -ā, -ō *који се односи на биротехнику:* ~ школа.

бӣрош м мађ. *пољопривредни најамни радник који живи на имању свога газде.*

бӣрошкӣ, -ā, -ō *који се односи на бироше.*

бӣрошкиња ж **1.** *жена бирош.* **2.** *бирошева жена.*

бӣс лат. **а.** *узвик којим публика захтева понављање неког дела програма: поново, још једанпут:* отпевати на ~. **б.** (у им. служби) м *поновљени део програма на тражење публике:* отпевати неколико бисова.

бӣсаге, бӣса́гā ж мн. лат. *дволедна, двострука путничка торба која се носи преко седла (или самара) или преко рамена.* • **раздрешити** ~ разг. *распричати се; осути грдње.*

бѝсексуа̀лан, -лна, -о лат. *који има и хетеросексуалне и хомосексуалне склоности.*

бисексуа́лац, -лца м *бисексуална особа (обично мушкарац).*

бисексуалѝзам, -зма м *бисексуалност.*

бѝсексуа̀лно прил. *са хомосексуалним и хетеросексуалним склоностима:* **живети ~.**

бисексуа́лнōст, -ости ж *склоност ка хомосексуалним везама напоредо са хетеросексуалним.*

бисектрѝса ж лат. мат. *симетрала:* **~ дужи, ~ угла.**

бѝсер м (зб. им. бѝсе̄рје с) **1.** (понекад и у зб. значењу) **а.** *округло седефасто зрнце, одн. зрнца која се стварају у љуштури неких шкољки и која служе као накит:* **огрлица од бисера, вештачки ~,** ловац на бисере. **б.** фиг. песн. *оно што подсећа на та зрнца (нпр. зуби, капи воде, сузе и сл.).* **в.** фиг. *оно што се истиче као особито лепо и драгоцено:* **бисери поезије. 2.** (у полусложеницама, обично у нар. поезији, у атриб. служби) *бисеран:* **бисер-зуби, бисер-суза.** • **бацати ~** *поклањати или говорити нешто лепо ономе ко то не осећа и не заслужује.*

бисе́рак, -рка м *дем. и хип. од бисер.*

бѝсе̄ран, -рна, -о (обично одр.) *који се односи на бисер, који је од бисера; који је као бисер:* **~ шкољка, ~ огрлица;** бисерни зуби.

бѝсераст, -а, -о *сличан бисеру, сјајан као бисер:* **~ роса.**

бѝсерити се, -ӣм се несвр. *изгледати као бисер, сијати се, искрити се (нпр. о сузама).*

бѝсерић м *дем. од бисер.*

бѝсе̄рка ж **1.** зоол. **а.** *врста украсне афричке кокоши плавичастосивог перја са белим тачкицама, морска кокош, мисирка* Numida meleagris **б.** мн. *породица кока* Numididae. **2.** бот. **а.** *врста јестиве гљиве* Amanita pustulata *из ф.* Agaricaceae. **б.** *род биљака* Lithospermum *из ф. оштролисти.* **3.** *вештачки бисер, перла.*

бѝсе̄рница ж **1.** зоол. *морска шкољка која ствара бисер излучивањем седефа, бисерна шкољка* Meleagrina margaritifera. **2.** бот. *б. бисерка (2б).* **3.** *тамбурица високог регистра са 3 пара жица, примашица.*

бѝсе̄рно прил. *као бисер, попут бисера:* **~ бели зуби.**

бѝсеров, -а, -о *који је од бисера, бисерни:* **~ зрно.**

бѝскати, бѝштӣм несвр. **1.** *требити (ваши) пребирајући по коси или одећи; упоште пребирати (некоме) по коси:* **~ ваши; ~ некога. 2.** фиг. *пажљиво претраживати, претресати:* **~ материјал.** ■ **~ се** *требити се од вашију.*

бѝсквӣт, -и́та и **бѝсквит,** -а м фр. **1.** *врста тањих колача од брашна, шећера и јаја.* **2.** *двопек.*

бѝскуп и бѝскуп м грч. *поглавар црквене области код католика и протестаната.*

бискӯпија ж **а.** *подручје којим управља бискуп.* **б.** *бискупов двор.*

бискӯпијскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на бискупију.*

бѝскуповати, -пујѐм несвр. *вршити бискупску дужност, бити бискуп.*

бѝскупскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на бискупе, који припада бискупу, бискупима:* **~ капа, ~ двор.**

бѝскупство с *служба, част, достојанство бискупа:* **добити ~.**

бѝста ж (ген. мн. бѝста̄) фр. ум. *кип који представља горњи део човечјег тела; горњи део човечјег тела, поprсје:* **Наполеонова ~;** имати лепу бисту.

бѝстар, -тра, -о **1.** *чист и провидан, прозиран; незамућен:* **~ поток, ~ вода. 2.** *ведар, видан, јасан:* **~ небо, ~ видик. 3.** *блистав, сјајан, светао:* **~ звезда. 4.** *који јасно, добро види, оштар (о оку, одн. погледу):* **~ око, ~ поглед. 5. а.** *који брзо и лако схвата, оштроуман, паметан, интелигентан:* **~ дечак. б.** *својствен таквој особи, проницљив:* **~ закључак; ~ ум. 6.** *који јасно звучи, звонак, чист (о гласу, звуку).* • **~ као суза (роса) потпуно провидан, чист. ~ као боза** пеј. *глуп.* **бити при бистрој памети** *бити при чистој, неомућеној свести, бити потпуно свестан.*

бѝстица ж *дем. од биста.*

бѝстрӣк, -и́ка м **а.** *место у реци или потоку где је вода бистра.* **б.** *место у бари, мочвари које ни је обрасло трском, шеваром.*

бистрѝна ж **1.** *особина онога што је бистро* **а.** *провидност, незамућеност:* **~ реке, ~ воде. б.** *ведрина, јасност:* **~ неба. в.** *сјај, блиставост:* **~ звезда. г.** *јасност, оштрина:* **~ ока, ~ погледа. 2.** *особина онога ко је бистар, оштроумност, проницљивост.* **3.** *бистра вода, бистра течност.*

бѝстрити, -ӣм несвр. [гл. им. бѝстре̄ње с] **1.** *чинити бистрим, провидним, разбистравати (течност):* **~ воду. 2.** *чинити оштроумним, проницљивим, изоштравати:* **~ памет, ~ ум. 3.** *чинити схватљивим, јасним, разјашњавати:* **~ појмове.** ■ **~ се 1.** *постајати бистар, чист, разбистравати се; бити бистар, одавати бистрину (о течности). 2.** *постајати јасан, светао, ведар, ведрити се, разведравати се (о небу, видику).* • **~ политику** шаљ. разг. *расправљати о политици, политизирати.*

бѝстрица ж **1.** (често у атрибутској служби уз им. ж. рода) *бистра течност (обично вода или ракија):* **~ вода, ~ ракија. 2.** *в. бистрик (а).*

бѝстрӣ, -ӣа м фр. *омања гостионица; експресни ресторан.*

бѝстро прил. **а.** *чисто, незамућено:* **~ тећи, ~ изгледати. б.** *паметно, оштроумно, проницљиво:* **~ расуђивати, ~ закључити. в.** *јасно, оштро:* **~ гледати.** • **чисто и ~** *сасвим јасно, разумљиво.*

бистро̀ок, -а, -о *који је бистра ока, погледа, који бистро, јасно гледа.*

бистро̀ћа ж *в. бистрина (1, 2).*

бистро̀ӯман, бистро̀уман и бѝстроӯман, -мна, -о *који је бистра ума, бистре памети, бистар, паметан, разборит.*

бистро̀ӯмље и бистро̀умље с, **бистро̀ӯмнōст, бистро̀умнōст и бистроу́мнōст,** -ости ж *особина онога који је бистроуман, оштроумност, проницљивост.*

бѝт[1], бѝти (бѝти) ж чеш. **1.** *главна, суштинска одлика нечега, суштина, битност, есенција; природа, карактер:* **~ проблема. 2.** *битак, бивство, постојање.* • **у бити** *у суштини, у ствари, стварно.*

бѝт[2] м енгл. муз. **1.** *стил у популарној музици, музика за плочу чврстог ритма коју изводе вокално-инструментални састави; поп-музика.* **2.** (први део полусложеница) *који се односи на такву музику:* **бит-састав, бит-музика.**

бѝт[3] м енгл. *основна информатичка јединица, избор између две подједнако могуће алтернативе.*

бѝтак, -тка м **1.** фил. *основно одређење неког бића, постојање, егзистенција, бивствовање;* уп. бивство (2). **2.** *в. бит[1] (1).*

бѝтан, -тна, -о **1.** *који чини бит, суштину нечега, основни, главни; карактеристичан:* **~ особина, ~ својство. 2.** *који стварно постоји, који је стваран.*

бѝтāнга ж (ген. мн. -гӣ) мађ. пеј. *нитков, хуља; скитница, пробисвет, пропалица; варалица.*

бѝтва ж итал. брод. *кратки стубић на пристаништу или на прамцу брода који служи за привезивање бродова и др. пловила.*

бѝтер м нем. *горак алкохолни напитак.*

бѝти[1], бӣјēм (имп. бӣј; трп. бӣјен, -ена; пр. сад. бӣјӯћи) несвр. [гл. им. бӣје̄ње с] **1.** *тући, ударати (некога) задајући (му) бол, задавати ударце (некоме):* **~ дете. 2.** *са замахом ударати, лупати (о нечему):* **~ у врата, ~ о под. 3.** *лако додиривати, лупкати, куцкати.* – Кићанка га бије по рамену. **4.** *запљускивати ударајући (таласима).* – Валови бију о обалу. **5.** *ударајући каквом направом вршити неку радњу* **а.** *ковати:* **~ чекићем. б.** *трлити, трти, набијати (лан, конопљу).* **в.** *бућкати (млеко, павлаку).* **г.** *мутити, мешати:* **~ пену од јајета. 6.** *производити звук ударањем у (о) неки музички инструмент, свирати:* **~ у тамбуру. 7.** *одавати звук, откуцавати, звонити (о бубњу, сату, звону и сл.). 8.** *тући из ватреног оружја, гађати, пуцати:* **~ из пушака, ~ из топова. 9.** *пуцати, трештати, грувати (о ватреном оружју).* – Топови бију целу ноћ. **10. а.** *погађати, згађати.* – Њега не

бије пушка, ни сабља. **б.** фиг. *побијати, оспоравати (нечије мишљење, нечији став):* ~ некога аргументима. **11.** *убијати, усмрћивати; клати:* ~ зечеве; ~ свиње. **12.** *куцати, пулсирати (о срцу, жилама, пулсу).* **13. а.** *падајући снажно ударати (о падавинама).* – Бије град (лед, киша и сл.). **б.** *снажно, плахо падајући погађати и уништавати.* – Гра̑д бије виноград. **в.** фиг. *наносити (некоме) непријатности, морити, мучити* 1) *(о студени, врућини, ветру и сл.).* 2) *(о невољи, штети и сл.).* **14.** *наћи избијати, извирати (о течности, светлости, мирису и сл.).* ■ ~ **се 1.** *повр. према* бити[1] *(1):* ~ се у груди. **2.** уз. повр. *бити, тући један другог, тући се.* **3.** *тући, ударати, млатити (некога); бити склон тучи.* – Немој да се бијеш? Чим му се неко замери, он се одмах бије. **3. а.** *борити се, тући се:* ~ се са непријатељем. **б.** *отимати се (о некога, о нешто):* ~ се око плена. **4.** *потуцати се, лутати; мучити се:* ~ се по свету. **5.** *мрестити се, тући се (о рибама).* • **бије га баксуз (малер)** *каже се за онога ко нема среће.* **бије га (лош, рђав) глас** *каже се за онога о коме се говори ружно.* ~ **жицу** шатр. *ласкањем настојати да се нешто добије, постићи.* ~ **(некога) по ушима** (обично одрично) *наговарати, терати, присиљавати (на нешто).*

бѝти², бу̑дем и јѐсам (енкл. сам), одрич. ни́сам (јек. и нијѐсам) (имп. бу̑ди; импф. бѐјāх и бѐх јек. бѝјāх и бијѐх; аор. бѝх; р. пр. бѝо, би́ла; пр. сад. бу̀дући (буду́ћи); пр. пр. бѝвши) несвр. (свр.) **1.** *као помоћни глагол при творби сложених глаголских облика* **а.** *у активу:* дошао је, беху побегли итд. **б.** *у пасиву:* побеђен је, беше заузет итд. **2.** *као спона између субјекта и именских одредби у предикату:* он је ученик; он је добар; беше лењ; постао је учитељ итд. **3. а.** *постојати, егзистирати, живети; показивати се, јављати се као стварно, реално.* – Данас јесмо, сутра нисмо. Новац јесте за трошење. То јесте и често бива. **б.** *постати, начинити се.* – Од тебе никад неће бити добар човек. **4. а.** *десити се, дешавати се, догодити се, догађати се, (из)вршити се.* – Шта то би? Биће немира. Збор је био у сали. **б.** *наста(ја)ти, наступити, наступати, (за)владати.* – Ако буде олује, склоните се. – Може и рата да буде ако се стање не среди. **5. а.** *налазити се (наћи се), бити присутан на одређеном месту; бавити се, боравити; пребивати.* – Кључ је у вратима. У шуми беху партизани. У Београду ћу бити два дана. Кад је у планини, најбоље се осећа. **б.** *налазити се (у неком послу или стању).* – Мати беше у великом послу. Био је у бризи због сина. У жалости је за мајком. **в.** (на некоме, на нечему) разг. *разговарати, говорити (о некоме, о нечему).* – Кад смо већ на Марку, да поменемо и његове мане. – На чему оно бесмо? А да, говорили смо о спорту. **6. а.** (за неким) *живети с неким у браку.* – Најпре је била за Марком, а после за Петром. **б.** (с неким) *имати пуне односе с неким.* – Она је била с више мушкараца. **в.** *слагати се (с некиме), пристајати (уз некога).* – Деца су увек била са њим (уз њега). **г.** (над неким, над нечим) *имати власт, управу (над неким, нечим), управљати, владати, руководити* – Над свим областима је био жупан. Над бискупом је био надбискуп. **7.** *имати вољу, расположење (за нешто), хтети, желети* **а.** (за нешто). – Јеси ли за кафу? Цело село је за то да се направи пут. **б.** (до нечега) *у реченицама са лог. субјектом у дативу.* – Мачки је до игре, а мишу до плача. Није ми до разговора. **8.** (често у реченицама са лог. субјектом у дат. или ак.) *осећати се (у погледу здравља или расположења).* – Како си? Било му је тешко при души. Страх ме је. **9.** (са допуном која значи 'доба, рок' и сл.) *наћи се, налазити се (у одређеним годинама, добу живота), имати (одређено доба старости).* – Било јој је двадесет година кад се удала. Мара је била на удају. **10.** *водити порекло, потицати (од некога, од нечега).* – Он је племићког рода. Мајка му је из Босне. **11.** (за некога, за нешто) **а.** *доликовати, приличити, одговарати (некоме, нечему).* – Није за здребе кашика. За тебе је најбоље да завршиш школу. **б.** *заслуживати нешто; бити достојан нечега.* – Ти си за професора најбољи. То је за жаљење. Њихови успеси нису за потцењивање. **в.** *вредети, ваљати (за нешто).* – Ово дете није за школу. За пекмез су најбоље зреле шљиве. **12. а.** *имати неку цену, вредност, вредети.* – Евро је овога месеца био 80 динара. **б.** (за нешто) *имати исту, једнаку вредност, бити заменљив.* – Никад није била проја за пшеницу. **13.** *служити на корист, доносити корист, користити; наносити штету, штетити.* – То неће бити на добро народу. Нека вам је на здравље. Нећу да вам будем на терету. **14.** *доћи, стићи.* – Кад су били надомак сѐлу, поче да дува ветар. **15.** *састојати се, садржати се.* – У чему је његова вредност? **16. а.** (с квалитативним ген.) *одликовати се (нечим), имати (нешто) као особину, карактеристику.* – Била је висока стаса и бујне црне косе. Марко је срца јуначкога. **б.** (на некога) *(на)личити (на некога), имати сличности (с неким).* – По стасу је био на мајку. **17.** *трајати, потрајати.* – Њихово не беше за дуго. Било тако недељу дана. **18.** у безл. реченицама (с логичким субјектом у дат.) *моћи.* – Да је мени сести и одморити се. **19.** обично безл. (до нечега, до некога) **а.** *односити се, тицати се.* – Што је до нас, ми ћемо учинити што тражите. **б.** *зависити, овисити (од).* – До нас је самих хоћемо ли отпутовати. То није до мене. **20.** (с инфинитивом других глагола) **а.** (обично с перфектом) *требати; морати.* – Био раније доћи. **б.** (обично с лог. субјектом у дат.) 1) *моћи.* – Било (нам) је очекивати да ће пасти на испиту. 2) *морати, требати.* – Није (нам) се бојати хвалисаваца. **21.** с лог. субјектом у дат. (до нечега) *полагати (на нешто), марити, хајати (за нешто).* – Њој није до весеља. • **беше (му, јој** и сл.**), беше (моје, његово** и сл.**)** *прошло је (обично кад се нешто констатује са жаљењем).* – Можеш ти да причаш, али беше му. **било па (и) прошло (није)** *свршено је, готово је, неће се више поновити.* **било како било, како било да било** и сл. *у сваком случају, по сваку цену, свакако; макар како, свеједно.* **бити или не бити** *сад је одлучан, питање опстанка.* ~ **изван себе** а) *не бити при свести, бити бесвестан.* б) *бити јако љут, разјарен.* в) *бити јако радостан, пресрећан.* ~ **чему** *ваљати, вредети.* ~ **властан** *моћи.* ~ **(некоме) за петама** *пратити, следити (некога).* **биће (да)** *по свој прилици, вероватно.* ~ **(некоме) на језику** *замало изрећи.* ~ **на коњу** *в. под коњ.* ~ **на крај срца** *љутити се за ситнице, бити преосетљив.* ~ **на ногама** *стално радити.* ~ **(некоме) на памети (на уму)** *мислити о неком или нечем.* ~ **на путу (некоме)** *сметати (некоме).* ~ **на снази** *вредети, важити.* ~ **у снази** *бити јак, снажан.* ~ **на чему** *моћи рачунати с чиме.* ~ **начисто** *јасно увиђати, схватати, знати.* ~ **при (здравој) памети** *бити нормалан.* ~ **при себи** *налазити се при свести, бити присебан.* ~ **у (по) вољи (некоме)** *свиђати се (некоме).* ~ **у годинама** *бити у подмаклом животном добу.* ~ **у праву** *имати право.* ~ **у речи** *говорити.* ~ **у стању** *моћи, бити способан за нешто.* ~ **у форми** спорт. *бити увежбан, бити у добром психофизичком стању.* **може му** ~ *допуштено му је, он то може слободно да ради.* **на чему смо?** *шта је одлучено?* **не би било (није) згорег (лоше)** *не би ништа сметало, било би добро, корисно.* **не било га** *у клетви: био проклет.* **не** ~ **(некоме) ни на крај памети** *и не помишљати (на нешто).* **није да није** разг. *у исказу који претпоставља другачије мишљење: у ствари јесте.* – Није да није лепо, али је скупо. **није него (роткве, стругане роткве)** *за одбијање с љутњом: ни је допште тако, таман посла.* **пази да не би** *(у дијалогу као одричан одговор на речи саговорника) то је немогуће, то не долази у обзир.* **посреди је** *у питању је, ради се (о нечему).* **ред је** *треба.* **реч је (о)** *говори се (о).* **(само) што може, (само) како може** ~ *одлично, изврсно.* **што јест – јест** *за потврђивање: заиста, одиста.* **што би, би, што је било, било (је) (што му је, ту му је)** *сада је доцкан, свршено је, не може се поправити.*

бѝтисати, -ишѐм несвр. *живети, постојати, егзистирати, бити.*

бѝтка ж (дат. бѝци (бѝтки); ген. мн. бѝтāкā) **1. а.** *оружани сукоб двеју војски, двају противника у рату; бој:* Маричка ~, Мохачка ~, ~ на Сутјесци, фронтална ~, поморска ~, водити битку. **б.** *туча, бијење:* ~ око девојке. **2.** фиг. *упоран и истрајан рад на остваривању нечега, борба допште:* ~ за стабилизацију тржишта. • **добити битку** *постићи успех, победити.* **изгубити битку** *бити поражен, побеђен, претрпети неуспех.*

бѝтник м енгл. **1.** *особа која се неконвенционално и бизарно одева и понаша; хипик.* **2.** *припадник америчке бит-генерације књижевника која наступа против конвенционалног грађанског друштва.*

бѝтничкӣ, -ā, -ō *који се односи на битнике, својствен битницима.*

бѝтно прил. *у бити, у суштини, у основи, суштински; веома, знатно:* ~ се разликовати, ~ утицати (на нешто).

бѝтнōст, -ости ж **1.** *главна особина, суштина, бит.* **2.** *постојање, егзистенција.* **3.** *стварност, реалност.*

бѝтонāлан, -лна, -о муз. *који звучи истовремено са неким другим тоналитетом.*

битонáлнōст, -ости ж муз. *истовремено звучање два различита тоналитета.*

битȕмен м (мн. ø) нем. мин. *смоласта материја, смеса органских, претежно угљоводоничних једињења настала распадањем биљних и животињских праостатака; црни неиспарљиви остатак при дестилацији нафте, земна смола, асфалт.*

битȕменскӣ, -ā, -ō *који се односи на битумен, који садржи битумен:* ~ шкриљац.

бӣтуминȏзан, -зна, -о нем. *који садржи битумена; битуменски:* битуминозни кречњаци.

бӣће с **1.** *оно што живи, што постоји, створ, стварење:* жива бића. **2. а.** *човечји организам, тело.* – Дрхтавица захвати цело њено биће. **б.** *унутрашња човекова природа, душа.* – Против тога се борио целим својим бићем. **3.** *егзистенција, постојање, живот.* **4. а.** *бит, битност, суштина.* **б.** *оно што је карактеристично (за неког, за нешто), природа, карактеристика:* политичко ~. • **више ~, највише ~ (~ над бићима)** рлг. *бог.* **друштвено ~** пол. екон. *целокупност услова материјалног живота друштва, првенствено начин производње материјалних добара.*

бӣфе̄, -ѐа м фр. **1.** *мала гостионица у којој се служе пића и хладна јела.* **2.** *орман или део ормана у коме се држи пиће, колачи и др., собни бар.* **3.** *сто са закуском и пићем са којег се служе гости на забавама, пријемима.*

бифе̄џија м (мн. ж) *власник бифеа; продавац у бифеу.*

бӣфлати, -ā̄м несвр. нем. разг. *учити напамет, без разумевања, бубати, гурати:* ~ географију, лекције.

бӣфокāлнӣ, -ā, -ō грч. у изр. **~ сочиво, ~ леђа** *сочива са две различите диоптрије за коришћење кратковидости и далековидости.*

бӣфора ж лат. архит. *прозор подељен стубићем на два дела са посебним луковима.*

бӣфтек м енгл. *комад, одрезак говедине од леђне печенице; такав одрезак печен на врелој масти или уљу.*

бифуркā̀ција ж лат. геогр. *рачвање и отицање река у два разна слива.*

бихевиорȉзам, -зма м енгл. *смер у психологији раширен у англосаксонским земљама који пориче методичку и научну вредност самопосматрања.*

бихевиȍрист(а), -ē м (мн. -сти) *присталица, следбеник бехавиоризма.*

бихевиорȉстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на бехавиоризам и бехавиористе:* ~ правац.

бӣцепс м лат. анат. *двоглави мишић на предњој страни надлактице.*

бицȉкл м (ген. мн. бицȉкāлā) фр. *лагано возило са два точка (са жбицама) на ножни погон помоћу педала.*

бициклȉзам, -зма м *спортска дисциплина, такмичење у вожњи бициклом.*

бицȉклист(а), -ē м (мн. -сти) *возач бицикла; такмичар у вожњи бициклом.*

бициклȉстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на бициклизам и бициклисте:* ~ трка, ~ друштво.

бицȉклисткиња ж *женска особа бициклиста.*

бӣч, бӣча м (инстр. бӣчем; мн. бӣчеви) **1. а.** *најчешће од упредене коже, врпце, причвршћене на штапу, којом се гони и шиба стока, канџија:* ударати бичем. **б.** фиг. *велики терор, насиље.* **в.** фиг. *несрећа, зло, невоља, напаст.* **2.** *ударац бичем као казна:* казнити бичем. **3. а.** *прамен косе, вуне или длаке; перчин, кика, плетеница.* **б.** *прамен, млаз прашине, дима, пламена и сл.:* пламени бичеви. **4.** зоол. *кончасти плазматични израштај појединих бича код протозоа који служи за кретање; сличан кончасти израштај код неких инсеката.* • **~ божји** *божја казна, велико зло.*

бича̀ље (бича̀ло) с и **бича̀љица** ж *дршка бича.*

бӣча̄р м зоол. *у мн.: једноћелијске праживотиње из класе* Flagellata *које се покрећу помоћу кончастих израштаја попут бичева (у јд.: таква праживотиња).*

бичѐвалац, -аоца м **1.** *онај који шиба бичем.* **б.** *верски фанатик који сам себе шиба бичем или се да бичевати, флагелант.*

бичѐвати, бӣчујēм (бӣчевати, бӣчујēм) несвр. *тући, шибати бичем.* ■ **~ се** *шибати се бичем.*

бичѐвит, -а, -о *који шиба као бич; страховит, убојит.*

бӣчина ж (м) (мн. ж) *ауīм. и пеј. од бик.*

бӣчић[1], -а и **бӣчӣћ,** -и́ћа м *дем. и хип. од бик.*

бӣчић[2], -а и **бӣчӣћ,** -и́ћа м *дем. и хип. од бич.*

бӣчјӣ и **бӣчјӣ** (бӣчијӣ и бӣчијӣ), -ā, -ē *који се односи на бика, који припада бику; који је као у бика:* ~ врат, ~ глава.

бје- јек. *в. бе-.*

бје̏лāш м јек. ист. *присталица уједињене Црне Горе са Србијом (после Првог светског рата).*

бје̏лāшкӣ, -ā, -ō *који се односи на бјелаше.*

блā-блā узв. *за подржавање брбљања, наваждања, необавезног ћаскања.* – Ништа не раде, него цео дан само бла-бла.

блā̀вōр, -ора м рум. зоол. *врста змијоликог гуштера без ногу, сличног слепићу* Ophisaurus apodus.

блâг, блā́га, -о (комп. блā̀жӣ) **1. а.** *који је добре, питоме нарави, доброћудан:* ~ човек. **б.** *милостив (о богу, свецу и сл. рлг. појмовима).* **в.** *пун доброте, нежности:* ~ срце, ~ душа. **2.** *на (у) коме се испољава, очитује доброта, нежност; који изражава доброту, нежност, мио, нежан, смирен:* ~ лице, благе очи; ~ поглед, ~ осмех, ~ израз лица, ~ нарав. **3. а.** *који није строг, попустљив:* ~ професор. **б.** *који није оштар, који се лакше подноси, сношљив:* ~ казна, ~ закон. **в.** *благонаклон, пријатељски, човечан, увиђаван, одмерен, тактичан:* ~ поступање, ~ критика. **4.** *који се испољава у лакшем облику, који нема опасне последице, лак:* ~ болест, ~ повреда. **5. а.** *умерено топао, умерен; пријатан, угодан:* ~ поднебље, ~ клима; ~ дан, благи сунчеви зраци. **б.** *који није оштар, умерено хладан:* ~ зима. **в.** *који није јак, тих:* ~ киша. **6.** *који делује пријатно, умирујуће:* ~ мелем; благе речи. **а.** *који није дречав, смирен:* благе боје. **б.** *једва чујан, тих; милозвучан, мек:* благи звуци, ~ звекет. **в.** *који је пријатног укуса (који није пресан, прекисео или љут); који има мали проценат неког оштрог, јаког састојка, разблажен, мек:* ~ супа, ~ ајвар, ~ кисело млеко; ~ ракија. **6. а.** *који се не уздиже, одн. не спушта нагло, окомито, који има мали нагиб, који није стрм:* ~ узбрдица, ~ обронак, ~ падина. **б.** *који не мења нагло правац, који не скреће нагло:* ~ окука, ~ лук, ~ заокрет. • **немати благе везе** разг. *немати појма о нечем, бити неупућен.*

блā̀гајна ж (ген. мн. -нӣ) **1.** *орман или ковчег (обично метални) за чување новца и хартија од вредности, каса.* **2. а.** *одељење банке или неке друге установе које рукује новцем, које врши исплате и прима уплате.* **б.** *одељење са прозорчићем где се продају карте, улазнице, шалтер:* путничка ~, биоскопска ~, позоришна ~. **3.** *имовина у новцу и вредносним папирима заједно с новчаним документима неке установе, новчани фонд:* државна ~, општинска ~. **4.** *установа за узајамно новчано помагање, задруга, фонд:* сеоска ~, општинска ~.

блā̀гајнӣк м *службеник који рукује благајном, који прима и издаје новац.*

блā̀гајница ж *службеница која рукује благајном.*

блā̀гајнӣчкӣ, -ā, -ō *који се односи на благајнике и благајну:* ~ дневник, благајничке књиге.

блâгва ж бот. *врста јестиве гљиве* Amanita caesarea.

блâгдāн и **блā̀гдāн** м *празнични дан, празник; крсно име, слава.*

блâгдāнскӣ и **блā̀гдāнскӣ,** -ā, -ō *који се односи на благдан, празнични, свечан:* ~ одело; ~ расположење.

блâгдāњ(ск)ӣ и **блā̀гдāњ(ск)ӣ,** -ā, -ō *в. благдански.*

блâго[1] с **1.** *велика вредност у новцу, злату, сребру или другим драгоценостима.* **2.** *материјално богатство, имање, имовина.* **3.** фиг. **а.** *духовне, културне вредности, духовна, културна добра:* културно ~. **б.** *добро, срећа; користи.* – Здравље је највеће благо. **4. а.** *земаљска добра, богатство у земаљским произво-*

дима. – Шуме су наше велико благо. **б.** нар. *стока, марва.* **5.** нар. *драго, вољено биће, веома драга особа.* • **рудно ~ руде. ~ од човека (жене, детета)** *веома добар човек (жена, дете);* уп. злато од човека.

бла̏го[2] прил. (комп. бла̏жē и бла̏же) **1.** *на благ начин, са благошћу.* **а.** *мило, нежно, умилно:* ~ погледати, ~ се осмехнути. **б.** *благонаклоно, пријатељски, човечно; не строго, без строгости:* ~ поступати; ~ казнити, ~ осудити. *в. благотворно, умирујуће:* ~ деловати. **2. а.** *са благим, малим нагибом.* – Брдо се благо спушта према долини. **б.** *у мањој мери, мало:* ~ заобљено брдо.

бла̏го узв. (понекад са додатком „си“, „си га“) (с дат.) *за изражавање задовољства, радости, среће.* – Благо мени, ево ми гостију. Ти си положио, благо теби. • **~ мени (мајци, баки, деди** и сл.) нар. *узречица за ублажавање наредбе, исказа (обично при умиривању, опомени, прекору и сл.).* – Спавај, благо баки. Хајде, благо мени, обуци се и иди на посао. А ти, благо мени, био учити, а не ленствовати.

благо- *као први део сложеница, са значењем 'благи', одн. 'благо' и разним другим значењима, нпр.:* благодушан, благозвучан, благонаклон, благонаклоно, благородан, благоћудан; благовремен, благоглагољив, благословен итд.

благоваони̏ца и **благова̀оница** ж *соба за обедовање, трпезарија.*

благова̀ти, бла̀гујēм несвр. арх. **1.** *јести, обедовати; гостити се, частити се.* **2.** *проводити време уживајући, уживати.*

благовѐсни̏к јек. **благо̀вјѐсни̏к** м стклн. *онај који доноси радосну, пријатну вест, гласник радосних вести.*

благо̀весница јек. **благо̀вјѐсница** ж *она која доноси радосну, пријатну вест, гласница радосних вести.*

бла̏говēст јек. **бла̏говијест** ж арх. *радосна, пријатна вест.*

Бла̏говēсти јек. **Бла̏говијести** ж мн. црквн. *хришћански празник који се светкује 25. марта (одн. 7. априла по старом календару), као дан када је Богородица примила „благу вест“ о свом зачећу.*

благовēститељ јек. **благовјѐститель** м *в. благовесник.*

благовēштенскӣ јек. **благовјѐштенскӣ,** -ā, -ō *који се односи на Благовести:* ~ сабор.

благо̀времен, -а, -о *који се врши на време, када треба, правовремен, праводобан:* ~ жетва.

благо̀времено прил. *на време, кад треба, правовремено:* ~ обавити сетву.

благо̀временōст, -ости ж *благовремено вршење нечега, правовременост.*

благоглаго̀љив, -а, -о ир. *који много прича, причљив, брбљив; који уме лепо да прича, благоречив, слаткоречив, красноречив.*

благоглаго̀љиво прил. *брбљиво; слаткоречиво:* ~ причати.

благоглаго̀љивōст, -ости ж *особина оног који је благоглаголљив, брбљивост; слаткоречивост, красноречивост.*

бла̏года̄ран, -рна, -о **1. а.** *који одаје признање некоме због учињеног добра, захвалан:* ~ потомство. **б.** *којим се одаје захвалност некоме за учињено добро:* ~ писмо, ~ поступак, ~ жртва. **2. а.** *подесан, згодан, погодан:* ~ глумачка улога. **б.** *који доноси корист, користан:* ~ кокош, ~ врста.

благодаре̏ње с *црквени обред одавања захвалности поводом неког радосног догађаја.*

благода̏рити, -о̀да̄рӣм свр. и несвр. [гл. им. благода̏рēње с] *изразити, изражавати некоме захвалност за учињено дело, захвалити, захваљивати.*

бла̏года̄рно прил. *са благодарношћу, захвално.*

благода̏рнōст, -ости ж *осећања оног који је благодаран, захвалност; изражавање захвалности.*

бла̏года̄т и **благо̀дат** ж (инстр. -а̄ћу, -а̄ћу и -и) **1.** рлг. *благослов божји, милост божја која се излива на људе, дар божји.* **2.** фиг. **а.** *срећа, добробит.* **б.** *добро као дар природе.*

бла̏года̄тан и **благо̀датан,** -тна, -о **1.** *који погиче од бога, богом дан; на коме почива божји благослов, благословен.* **2.** *који доноси добро, срећу, корист, благотворан, користан:* ~ киша, ~ сунце.

бла̏года̄тно и **благо̀датно** прил. *благотворно, корисно, повољно.*

бла̏года̄тнōст, -ости и **благо̀датнōст,** -ости ж *благотворност, корисност.*

благо̀дет јек. **благо̀дјет** ж *в. благодат.*

благо̀детан јек. **благо̀дјетан,** -тна, -о *в. благодатан.*

благо̀душан, -шна, -о *в. добродушан.*

благо̀душно прил. *в. добродушно.*

благо̀душнōст, -ости ж *в. добродушност.*

благо̀звӯчан и **благо̀звучан,** -чна, -о *који пријатно звучи, милозвучан, хармоничан:* ~ глас.

благо̀звӯчно и **благо̀звучно** прил. *пријатним, благим звуком, пријатно за уво, милозвучно, мелодично, складно.*

благозвӯ́чнōст и **благо̀звучнōст,** -ости ж *особина онога што је благозвучно, милозвучност, мелодичност.*

благоизво̀лети јек. **благоизво̀љети,** -изво̀лӣм свр. (обично уз инф.) арх. *имати доброту, изволети (при исказивању нарочитог поштовања, понекад ир.).*

благона̏клон, -а, -о *пријатељски расположен, предусретљив, добронамеран, љубазан.*

благона̏клоно прил. *са благонаклоношћу, предусретљиво, љубазно.*

благона̏клонōст, -ости ж *пријатељско расположење према некоме, предусретљивост, љубазност.*

благопо̀кōјнӣ, -ā, -ō̄ арх. *в. блаженопочивши.*

благопо̀кōјнӣк м арх. *покојник (обично из поштовања).*

благорѐчив јек. **благорјѐчив,** -а, -о *који својим благим говором придобија; који говори лепшим, бираним речима, слаткоречив.*

благорѐчивōст јек. **благорјѐчивōст,** -ости ж *особина онога који је благоречив, слаткоречивост.*

благорѐчит јек. **благорјѐчит,** -а, -о *в. благоречив.*

благорѐчитōст јек. **благорјѐчитōст,** -ости ж *в. благоречивост.*

благо̀родан, -дна, -о **1. а.** *добар, племенит, хуман, душеван.* **б.** *који је мирне нарави, питом, кротак.* **2.** *отмен, достојанствен.* **3.** (одр.) *који је високог, племенитог рода (у титулама, понекад ир.):* ~ кнез. **4.** *који је добре, племените сорте, врсте:* ~ воће.

благо̀родно прил. *на благородан начин, пријатно; отмено.*

благо̀роднōст, -ости ж *особина онога који је благородан, доброта, племенитост.*

благоро̀дство с *в. благородност.*

благоси̏љати, -о̀сӣљā̄м *несвр. према благословити.*

бла̏гослō̄в, -ова м **1.** рлг. *изражавање жеље за нечије добро и срећу призивањем божје милости (обично знаком крста).* **2.** рлг. **а.** *милост коју бог излива на некога, на нешто, божја милост, дар божји.* **б.** фиг. *оно што се сматра да је добијено божјом милошћу (киша, земаљски плодови и сл.).* **3. а.** црквн. *дозвола, одобрење више црквене власти да се с божјом милошћу нешто изврши мимо канонских прописа.* **б.** *одобрење, сагласност, пристанак на нешто (обично са жељом да то буде срећно):* дати ~ за брак. **4.** *поподневна миса у католичкој цркви.* • **чекати божји ~** ир. *чекати да што дође само од себе, без улагања сопственог труда.*

бла̏гослō̄ван, -вна, -о **1.** *в. благословен.* **2.** (одр.) *којим се благосиља:* ~ род.

благослòвен, -ена, -о **1.** *који је примио благослов, на коме се излива благослов.* **2.** *благотворан, користан; плодан:* ~ рука. **3.** *срећан, блажен.* – Нека је благословен час кад је он дошао. • **бити у благословеном стању** разг. *бити бременита, трудна (о жени).*

благослòвено прил. *срећно, блажено:* осећати се ~.

благослòвеност, -ости ж *стање или особина оног што је благословено, благотворност, корисност.*

благослòвити, -òсловӣм свр. **1.** *дати благослов, пожелети некоме добро и срећу; призвати божју милост на некога.* **2.** рлг. *излити своју милост на некога или нешто, обдарити (о богу).* **3.** црквн. *извршити обред освећења, осветити.* **4.** црквн. *одобрити нешто за што постоји законска препрека:* ~ брак малолетника.

благòсловљен, -а, -о и **благослòвљен,** -ѐна, -о *в. благословен.*

благòсловљено и **благослòвљено** прил. *в. благословено.*

благòсòвнӣк м црквн. кат. *направа за шкропљење освећеном водом при верским обредима у католичкој цркви, шкропило.*

блáгōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога који је благ, онога што је благо* **1. а.** *доброта, племенитост.* **б.** *пријатност, угодност.* **2. а.** *нежан, племенит поступак, нежно поступање.* **б.** *попустљив став, попустљивост, трпељивост.*

благостáње с **1.** *добро материјално стање, обиље материјалних добара, богатство, имућност, изобиље.* **2.** *добар, удобан живот у изобиљу.*

благòта ж *благост; пријатност, угодност.*

блàготвòран, -рна, -о *који повољно, корисно делује, повољан, користан:* ~ лек, ~ дејство.

блàготвòрно прил. *на благотворан начин, повољно, корисно:* ~ деловати.

благотвóрнōст, -ости ж *особина онога што је благотворно.*

благòћа ж *в. благост.*

благоȕтробије и **благоутрòбије** с арх. шаљ. **1.** *стомак, трбух.* **2.** *добра исхрана, уживање у јелу и пићу.*

блàгȗн, -ýна м и **благȕника** ж бот. *врста храста* Quercus conferta.

блáжен, -а, -о **1. а.** *испуњен осећањем највећег задовољства и среће, пресрећан.* **б.** *који изражава осећање задовољства, среће:* ~ осмех. **2.** *обдарен највећом срећом, благословен.* **2.** *који чини срећним, који испуњава срећом.* **4.** рлг. *савршен у верском погледу, свети; који уживa вечиту срећу, блаженик.* • **блажени чкаљ** *в. под чкаљ.*

блáженӣк м кат. *онај који је проглашен блаженим (одлуком католичке цркве).*

блáженичкӣ, -ā, -ō *који се односи на блаженике.*

блáжено прил. *с осећањем блаженства, пресрећно:* ~ погледати.

блаженопòчȉвшӣ, -ā, -ē арх. (са особитим поштовањем) *умрли, покојни:* ~ цар, ~ кнез.

блажéнство и **блажènство** с **1.** *осећање и стање највећег задовољства и среће.* **2.** рлг. **а.** (обично с атрибутом вечно) *место где влада потпуна срећа, небеско царство, рај.* **б.** *светитељство, светост:* ореол блаженства. **3.** црквн. *титула црквеног поглавара, владике.*

блáжити, блâжӣм несвр. [гл. им. блáжēње с] **1.** *чинити (нешто) блажим, смањивати интензитет нечега, ублажавати:* ~ бол. **2.** *пријатно, благотворно деловати, имати пријатно дејство (на нешто), испуњавати блаженством:* ~ душу, ~ срце. **3.** (некога) *умиривати, стишавати; тешити.* ■ ~ **се** *уживати у нечему, наслађивати се.*

блàзина ж **а.** *покривач од перја, перина, дуња.* **б.** *узглавље, јастук.*

блàзиница ж **1.** *дем. и хип. од блазина.* **2.** (обично у мн.) *јастучић од вате за скидање шминке и чишћење лица.*

блàзӣран, -а, -о нем. **а.** *отупео и равнодушан према свему због засићености задовољствима и уживањем:* ~ човек. **б.** *који одражава отупелост, равнодушност:* ~ лице, ~ израз. *в. уображен, умишљен, надувен.*

блàзӣрано прил. *тупо, отупело:* ~ се осмехивати.

блàзӣранōст, -ости ж *стање или особина онога који је блазиран, онога што је блазирано.*

блази́рати, блàзӣрāм свр. и несвр. *(у)чинити блазираним.* ■ ~ **се** *постa(ја)ти блазиран.*

бламáжа ж (блàмāж, -áжа м) фр. разг. *срамота, брука, брукање.*

блами́рати, блàмӣрāм свр. и несвр. разг. *(о)брукати, (о)срамотити.* ■ ~ **се** *(о)брукати се, (о)срамотити се.*

блàнкēт, -éта м и **бланкéта** ж фр. *образац, формулар.*

блâнко и **блáнко** нем. банк. **1.** прид. непром. *непопуњен, неисписан:* ~ **меница** *непопуњена меница са потписом онога који прима зајам.* ~ **кредит** *кредит без нарочитог покрића.* ~ **потпис** *потпис на празном листу (писму, исправи, списку).* **2.** прил. *непопуњено, без попуњавања, на празном листу:* потписати меницу ~. • **потпис(ив)ати** ~ *сагласити се, саглашавати се са нечим унапред, на поверење.*

бланши́рати, блàншӣрāм свр. и несвр. фр. **1.** *(из)белити (текстил, папир, кожу и сл.).* **2.** *кратковремено изложити, излагати сирове животне намирнице (воће, поврће) дејству вреле воде, водене паре или загрејане масноће ради инактивирања неких фермената, ензима:* ~ боранију.

блáња ж лат. *алат за обраду дрвета, струг, ренде за дрво.*

блáњалица ж *алатна машина за стругање и обраду дрвета или метала.*

блáњало с *в. блања.*

блáњати и **блáњати,** -āм несвр. *стругати, рендисати (дрво) блањом.*

блàњача ж *алат за стругање ивожђа, струг за ивожђе.*

бласфèмија ж грч. *хуљење, вређање бога, светиње, богохуљење.*

бласфèмичан, -чна, -о (блàсфēман, -мна, -о) *богохулан; крајње увредљив, веома погрдан.*

блáтав, -а, -о *в. блатњав.*

блатáвити (се), блàтāвӣм (се) и **блáтавити (се),** -им (се) несвр. *в. блатити (се).*

блáтан, -тна, -о **1.** *в. блатњав.* **2.** *који је сличан блату:* ~ боја.

блàтара ж **1.** *в. блатњара (1).* **2.** *пећ направљена од блата.* **3.** *в. блатарица.*

блáтарица ж *четка за чишћење блата са обуће.*

блáтина (блàтāрка) ж **а.** агр. *врста херцеговачке винове лозе црног грожђа; грожђе те лозе.* **б.** *црно густо вино од тога грожђа.*

блàтина ж *ауг. од блато; мочвара, рит.*

блáтити, -ӣм несвр. [гл. им. блáћēње с] **а.** *прљати блатом, каљати.* **б.** фиг. (некога) *прљати нечију част, срамотити, ружити.* ■ ~ **се а.** *прљати се блатом, каљати се.* **б.** фиг. *срамотити се.*

блáтӣште с *место где је некад било језеро; блатњаво, мочварно земљиште, мочвара, рит.*

блáтӣште с **а.** *ауг. од блато; каљуга.* **б.** фиг. *шљам, олош.*

блáтњав, -а, -о **1.** *пун блата, раскаљан, каљав; баровит, мочваран:* ~ пут. **2.** *упрљан блатом:* ~ обућа.

блатњáвити (се), блàтњāвӣм (се) и **блáтњавити (се),** -ӣм (се) несвр. *в. блатити (се).*

блàтњара ж **1.** *зграда, кућа облепљена блатом.* **2.** *брисач за обућу од летава, рогоза и сл. (при улазу у кућу).*

блáто с **1.** (мн. в) **а.** *мека, лепљива смеса од расквашене земље или прашине, кал, глиб.* **б.** *нарочита врста земље расквашене водом за израду цигле, црепа, посуђа, за облепљивање кућа, за лечење и сл.* **2.** *подводно, баровито, мочварно земљиште, мочвара, рит.* **3.** *плитко језеро с глиновитим дном.* **4.** фиг. **а.** *олош, шљам.* **б.** *морална покварености, порок; разврат; срамота, срам, понижење.* **в.** *ружне речи, измишљотине, лажи, клевете.* • **живо** ~ *блато из кога се не може извући, већ се све дубље тоне у њега.* **бацати се (бацити се) блатом на некога, бацати (бацити)** ~ *вређати (увредити), (о)клеветати.* **извући, извлачити, (из)вадити** и сл. **(некога) из блата** *спас(ава)ти некога из неке беде, невоље (обично од неке срамоте).* **као блата (имати и сл.)** *врло много (имати и сл.).* **пасти (потонути, срозати се** и сл.) **у** ~ *осрамотити се,*

окаљати образ. **правити (градити, лепити** и сл.**) некога од блата** *жалити за неким кога више нема.*

блàтобрàн м неол. *штитник изнад колских точкова за заштиту од блата.*

блатòвит, -а, -о *блатњав, блатан.*

блè *узвик за подражавање гласа овце, јагњета, телета и сл.*

блèбēт м *блебетање, брбљање.*

блебèтав, -а, -о **1.** *који блебеће, брбљив.* **2.** фиг. *празан, испразан, бесмислен:* ~ фраза.

блебèтавōст, -ости ж *особина онога који је блебетав, брбљивост.*

блебèтало с и м (мн. с) *особа која много блебеће, брбљивац, брбљивица.*

блебèтати, блèбећēм несвр. **1.** *говорити којешта, брбљати.* **2.** *производити нарочит, испрекидан глас, слично гласовима бē-бē (о ћурану, патки и сл.).*

блебèтуша ж *она која блебеће, блебетава женска особа, брбљивица, торокуша.*

блéд, блéда, -о јек. **блӣјед,** блијèда, -о (комп. блèђӣ јек. бљèђӣ) **1. а.** *који је без природног руменила, без животне боје (о лицу, кожи и сл., одн. о особи с таквим лицем):* ~ лице; ~ као крпа. **б.** *који је отворене, светле боје, беличаст:* ~ боја. **в.** *који је слабог сјаја, који слабије светли:* ~ пламен, ~ месечина. **2.** фиг. *безизражајан, неизразит; слаб:* ~ приказ; ~ сећање.

блéдети јек. **блијèдјети,** -дӣм несвр. [гл. им. блéђēње јек. блијèђēње с] *постајати блед.* **а.** *губити руменило, природну боју (о лицу, одн. о човеку).* **б.** *губити боју (о тканини и сл. материјалу); губити интензитет (о боји).* **в.** *губити сјај.* **г.** *постајати мање изразит, слабити.* – Успомене бледе.

блèдило јек. **бљèдило** с *стање и особина онога који је блед, онога што је бледо, бледа боја (лица, коже).*

блéдити, блēдӣм јек. **блијèдити,** блӣједӣм несвр. [гл. им. блéђēње јек. блијèђēње с] *чинити да нешто постане бледо, изазивати бледило.*

блèднути јек. **бљèднути,** -нēм свр. и несвр. *поста(ја)ти блед, (по)бледети; (из)губити сјај.*

бледњӣкав јек. **бљедњӣкав,** -а, -о *в. бледуњав.*

блēдо јек. **блӣједо** прил. **а.** *у бледој нијанси (боје):* ~ обојити. **б.** *са слабим сјајем:* ~ светлети. **в.** *неизразито, неизражајно, слабо, безизразно:* ~ приказати; ~ погледати.

бледо- јек. **блиједо-** *као први део придевских сложеница означава светлију, отворенију нијансу боје означене другим делом сложенице:* бледожут, бледоплав и сл.

бледòлик јек. **бљедòлик,** -а, -о **а.** *који има бледо лице:* ~ девојка. **б.** фиг. *који је бледог, слабог сјаја:* ~ месечина.

бледòликōст јек. **бљедòликōст,** -ости ж *особина онога који је бледолик, онога што је бледолико, бледило.*

бледӯњав јек. **бљедӯњав,** -а, -о **а.** *помало, у мањој мери блед (обично у лицу).* **б.** *који је слабог сјаја:* ~ светлост.

бледӯњавōст јек. **бљедӯњавōст,** -ости ж *стање и особина онога који је бледуњав, онога што је бледуњаво.*

блèђан јек. **бљèђан,** -а, -о и **блèђахан** јек. **бљèђахан,** -хна, -о песн. *дем. и хип. од блед.*

блезгàрија ж разг. (обично у мн.) *бесмислица, глупост, брбљарија.*

блéјати, -јӣм несвр. **1.** *пуштати глас „бле“ (о овци, телету и сл.); опонашати, подражавати тај глас.* **2.** фиг. **а.** *говорити глупости, лупати, лупетати.* **б.** *гледати тупо, бленути, зјапити, зурити.*

блèјзер м енгл. *лаки спортски кратки капут, сако.*

блēк м **и блēка** ж *глас овце или телета, блејање.*

блéкнути, блēкнēм свр. *огласити се блеком (о овци, телету и сл.).*

блēнда ж нем. *заклон променљивог отвора код оптичких инструмената (фотоапарата, микроскопа) који служи за регулисање количине светлости која улази у апарат, заклон:* отвор бленде.

блèнтав и **блēнтав,** -а, -о разг. *блесав, будаласт, глупав:* ~ човек.

блèнтавац, -āвца м *в. блентo.*

блèнтаво и **блēнтаво** прил. разг. *блесаво, лудо.*

блéнто, -а и -ē и **блèнтōв,** -òва м разг. *блентав човек, блесавко, будала.*

блèнути, -нēм несвр. [гл. им. блèњēње с] *гледати тупо, бесвесно.*

блèсав, -а, -о *умно заостао, луцкаст, глуп, недотупаван.*

блеса́вити (се), блèсāвӣм (се) и **блèсавити (се),** -ӣм (се) несвр. разг. [гл. им. -вљēње с] *понашати се блесаво; правити се блесав, замлаћивати се, глупирати се.*

блеса́вко м (мн. ø) разг. хип. *блесав човек.*

блесàвлук м *оно што је блесаво, будалаштина, глупост.*

блèсаво прил. разг. *глупо, тупаво, лудо, кретенасто:* ~ се понашати.

блèсавōст, -ости ж **а.** *умна ограниченост, тупавост, глупавост.* **б.** мед. *в. идиотизам.*

блēсак јек. **блӣјесак,** -ска м (мн. блèскови јек. бљèскови и блēсци јек. блӣјесци) **1.** *тренутна јака светлост која засени.* **2.** *одсјај, одсев; сјај:* ~ оштрице ножа.

блèсан м *в. блесавко.*

блèсаст, -а, -о *в. блесав.*

блèсасто прил. *помало блесаво; блесаво, будаласто.*

блèсимēтар и **блèсиметар,** -тра м *уређај са којег читају текст они који говоре на телевизији, остављајући утисак као да говоре спонтано.*

блēскав јек. **бљēскав,** -а, -о **а.** *који блеска, светлуцав; који блешти, блештав.* **б.** фиг. *пун сјаја и раскоши, раскошан.*

блēскати (се), -āм (се) и **блéскати (се),** блēскāм (се) јек. **бљēскати (се),** -āм (се) и **блијèскати (се),** блӣјескāм (се) несвр. *одавати од себе испрекидано блеске, одсеве, одсјајивати, светлуцати.*

блēснути, -нēм и **блéснути,** блēснēм јек. **бљēснути,** -нēм и **блијèснути,** блӣјеснēм свр. **а.** *кратко, одједном јако засветлети, засијати, севнути, синути.* **б.** фиг. *изненада, одједном се појавити, настати (нпр. о некој мисли, идеји и сл.).*

блēф, -а и блèфа м (мн. блèфови) енгл. *обмањивање, заваравање противника својом тобожњом предношћу, сигурношћу (обично у карташкој игри или у рату); опсена, обмана.*

блèфер и **блèфер** м *онај који блефира.*

блефи́рати, блèфӣрāм свр. и несвр. *обманути, обмањивати, завара(ва)ти противника својом тобожњом предношћу.*

блēх-мӯзика ж нем. *музика која се изводи претежно дувачким лименим инструментима; оркестар састављен од дувачких лимених инструмената.*

бле́чати, бле́чӣм несвр. *в. блејати.*

блēштав јек. **бљēштав,** -а, -о **а.** *који блешти, који јако сија тако да засењује очи:* ~ снег, ~ огрлица. **б.** *пун сјаја, јако сјајан;* фиг. *изврстан, сјајан:* ~ стил, ~ успех.

бле́соња м разг. пеј. *онај који је блесав, блесавко.*

блесу́ра ж фр. спорт. *повреда која онемогућује суделовање у такмичењу.*

блештавило јек. **бљештàвило** с *велики сјај, блештавост.*

блēштавōст јек. **бљēштавōст,** -ости ж *особина онога што је блештаво; велики сјај, блиставост;* фиг. *раскош:* ~ круне; ~ двора.

бле́штати (се) јек. **блијèштати (се),** -тӣм (се) несвр. *јако сијати, сијати засењујућим сјајем, блистати (се).*

бли́жити, бли́жӣм несвр. [гл. им. бли́жēње с] *чинити да нешто буде близу некога, нечега, приближавати, примицати.* ■ **~ се 1.**

приближавати се, примицати се (просторно или временски). – *Ближи се зима.* **2.** фиг. *постајати сроднији, сличнији (некоме, нечему).*

бли̏жњи и **бли̏жњи,** -ā, -ē **а.** *који је у блиском сродству с неким:* ~ рођак. **б.** (у им. служби, обично м. р. мн.) *сродник; род, својта; човек уопште.* – Љуби ближњега свога.

бли̏зак, бли̏ска, -о (комп. бли̏жӣ) **1.** *који је на малом одстојању, на малој удаљености, недалек, оближњи.* **2.** *који се недавно десио или ће ускоро наступити, недавни, скорашњи:* ~ прошлост, ~ будућност. **3.** *који је у тесном сродству, у тесној родбинској вези с неким:* ~ рођак, ~ родбина. **4. а.** *који је тесно везан наклоношћу, пријатељством, другарством, присан, интиман:* ~ пријатељица. **б.** *који одговара нечијем интересовању или схватању; духовно сродан:* блиске душе. **в.** *који привлачи нечију наклоност, мио, драг.* **5.** *сродан, сличан.* – По својој садржини ова песма је најближа балади. **6.** *непосредан, тесан:* ~ веза, ~ контакт, ~ однос. **7.** (само комп.) *подробнији, детаљнији; тачнији, одређенији:* ближи подаци.

близа̀нац, -нца и **бли̏занац,** -а̄нца м (обично у мн.) **1. а.** *једно од двоје или више деце или младунчади рођене при истом порођају; тако рођено мушко дете, одн. човек.* **б.** фиг. *једна од две врло сличне, сродне ствари.* **2.** (обично мн.) **а.** *два срасла плода неке биљке, обично воћке, сраслица.* **б.** мин. *једна од две или више једнаких истога минерала које су правилно, симетрично срасле.* • **двојајчани близанци** *близанци настали истовременим ослобођењем две зреле јајне ћелије.* **једнојајчани близанци** *близанци настали деобом ослобођеног јајета на два дела који се самостално развијају.* **сијамски близанци** *телесно срасли близанци.*

бли̏заначкӣ и **бли̏заначкӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на близанце.*

бли̏заначки и **бли̏заначки** прил. *као близанци, идентично, једнако:* два ~ сродна човека.

близа̀ница и **бли̏за̄нка** ж *в. близнакиња.*

Близа̀нци и **Бли̏за̄нци** м мн. **а.** астр. *сазвежђе Зодијака са две најсјајније звезде: Кастор и Полукс.* **б.** (близанци) *трећи зодијачки знак:* рођен у знаку близанаца.

бли̏за̄нче, -ета с (супл. мн. близа̀нчићи м; зб. им. бли̏занча̄д ж) *дем. од близанац.*

близи̏на ж **а.** *мала удаљеност, мало одстојање од нечега:* гледати из близине. **б.** *мали временски размак.*

бли̏зна̄д ж зб. *у дем. значењу: близанци.*

близна̀киња ж *женско дете рођено као близанче.*

бли̏знити се, бли̏знӣм се несвр. [гл. им. бли̏жњёње с] *доносити на свет, рађати близанце (обично о овцама или козама).*

бли̏зу[1] прил. (комп. бли̏жē и бли̏же) **1.** *на малом одстојању, у близини, на мало одстојање, у близину:* становати ~. **2.** *у кратком временском размаку, ускоро.* – Пролеће је близу. **3.** *безмало, готово, скоро.* – Близу је два сата. **4.** *блиско, присно.* **5.** (само комп.) *подробније, детаљније:* ближе се упознати (с нечим). • **не бити ни ~ (некоме)** *ни издалека не моћи достићи некога у нечему.*

бли̏зу[2] предл. (с ген.) **1.** *за место: покрај, поред, код:* ~ села. **2.** *за време: пред.:* ~ Нове године. • **~ памети (бити)** *разумљиво, очевидно, природно.*

блије- *в. бле-,* **бли̏јед** *в. бледа,* **блијед-** *в. бледа-,* **бли̏јесак** *в. блесак,* **блијеск-** *в. блеск-,* **блијешт-** *в. блешт-.*

блинда̀жа ж фр. вој. **а.** *челични оклоп за заштиту бродова, возова, аутомобила и сл. (од метака и граната).* **б.** *надстрешница, склониште на борбеном положају покривено грађем и земљом ради заштите од непријатељске ватре.*

блинди̏рати, бли̏ндӣрам свр. и несвр. фр. вој. (обично у облику трп.) **а.** *осигура(ва)ти (возило) челичним оклопом, оклопити, оклопљавати:* блиндирани аутомобил. **б.** *(из)градити, (на)правити на нечему заклон (од непријатељске ватре):* блиндирани ров.

бли̏нкер м нем. *вештачки мамац (од метала, пластике и сл.) у облику рибе, црва и сл. за ловљење риба, варалица.*

бли̏ско прил. **1.** *присно, интимно; сродно:* ~ познавати некога; бити ~ нечијем схватању. **2.** *в. близу*[1] *(1, 2).*

блискоисто̀чнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на Блиски исток:* ~ криза.

бли̏ско̄ст, -ости ж **1.** *особина или стање онога што је блиско, присност; сродност.* **2.** *в. близина.*

бли̏став, -а, -о **а.** *који (се) блиста, сјајан; светао:* ~ звезда, ~ сјај; ~ видик. **б.** фиг. *који се истиче лепотом, диван; изврстан, изванредан, одличан:* ~ стил, ~ каријера.

блиста̀вило с *в. блиставост.*

бли̏ставо прил. **а.** *с блиставим сјајем, блештећи, сјајно:* ~ осветљена сала. **б.** фиг. *дивно, изванредно, изврсно:* ~ говорити, ~ приказати нешто.

бли̏ставо̄ст, -ости ж *особина или стање онога што је блиставо:* **а.** *сјај, сјајност.* **б.** *изванредна лепота:* ~ стила.

бли̏стати, -а̄м несвр. **1.** *јако сијати, блештати; пресијавати се.* **2.** фиг. *истицати се, падати у очи лепотом или неком другом изванредном особином:* ~ од среће, ~ на испиту. ■ **~ се** *в. блистати (1).*

бли̏тва ж бот. *зељаста биљка* Beta vulgaris, *чије се сочно лишће употребљава за људску исхрану (као поврће) или као сточна храна.*

блитвѐтина ж *ауг. од блитва.*

бли̏твин, -а, -о *који се односи на блитву, који је од блитве:* ~ лишће.

бли̏твица ж *дем. од блитва.*

бли̏ц, бли̏ца м (мн. бли̏цеви) нем. *уређај за производење кратког трајног блеска који служи за фотографисање при слабој расвети.*

бли̏цкри̏г м нем. вој. *мушевити рат, метода ратовања изненадним нападом механизованим јединицама.*

бло̀г, бло̀га м (мн. бло̀гови) енгл. *страница на интернету на којој се чланци и други прилози редају у обрнутом редоследу од времена присећа, одн. постављања – први са налазе на дну, а најновији на врху странице.*

бло̀к, бло̀ка м (мн. бло̀кови) фр. **1.** *велики, масивни комад (стене, леда, метала и др.); такав комад бетона или камена који служи за градњу.* **2.** техн. *већи или важнији део машине:* ~ мотора (с унутрашњим сагоревањем). **3. а.** *група зграда, кућа које чине засебну целину:* стамбени ~. **б.** *више тематски повезаних прилога (на телевизији нпр.):* ~ из културе. **4.** пол. *савез више странака или држава:* војни ~, политички ~, источни ~, западни ~, опозициони ~. **5. а.** *свезак састављен од посебних листова папира, чистих или са одштампаним текстом (улазнице, бланкети, формулари и др.), обично перфорираних тако да се могу лако отцепити:* ~ за цртање, ~ биоскопских улазница. **б.** *листић отцепљен из такве свеске који служи као потврда о извршеној уплати.* **6.** спорт. *одбрамбена група играча, „живи зид" (у одбојци).* **7.** штамп. *тип слова код којих су све црте исте дебљине.* • **~ тарифа** *плаћање утрошка електричне енергије по утврђеној заједничкој цени.*

блока̀да ж итал. **1. а.** *војна, политичка или економска изолација неке државе или њеног дела (луке, обале или ушћа реке) ради политичког притиска:* војна ~, економска ~. **б.** *опкољавање, опсада (тврђаве, града или државе) војном силом.* **2.** *обустава исплате новчаних средстава на жиро-рачуну, или обустава давања кредита.* **3.** мед. *престанак функције неког органа, живца или крвног суда; лекарска интервенција, обично хируршка, којом се постиже такав престанак:* ~ живца, дати блокаду. **4.** *затварање за саобраћај неке улице, пролаза и сл.:* ~ улице. **5.** спорт. *постављање „живог зида" играча;* уп. блок (6).

бло̀ка̄днӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на блокаду:* ~ линија.

бло̀кē̄j, -е́ја м *метална плочица на врху ципеле или на потпетици ради заштите од хабања.*

блоки̏рати, бло̀кӣрам свр. и несвр. **1.** *(из)вршити блокаду:* ~ луку, ~ улицу, ~ мировни процес, ~ рад мотора, ~ рачун у банци. **2. а.** *(у)чинити непокретним, (у)кочити:* ~ точкове. **б.** фиг. *обузети, обузимати отежавајући мишљење.* – Та мисао ми је блокирала мозак. **3.** *унети, уносити у блок, (за)бележити;*

изда(ва)ти блок као потврду о уплаћеној своти, на основу чега се подиже купљена роба.

блòковскӣ, -ā, -ō *који се односи на блок (4):* ~ политика.

блòк-флàута ж *врста уздужне флауте са кљунастим усником и 8 рупица.*

блонди́на и **блòндӣнка** ж фр. жарг. *плавокоса женска особа, плавуша.*

блу́д м (ж) (мн. ø) *недопуштено полно општење; задовољавање телесне похоте, претераност у полном уживању, полни разврат.* • **проводити** ~ *живети развратно, расипно.*

блу́дан, -дна, -о *који врши блуд; развратан, покварен, порочан.* • ~ *радња предузета ради задовољења телесне похоте.* **блудни син** *онај који је пошао рђавим путем у животу.*

блу́дилац, -иоца м *скитач, скитница, луталица.*

блу́дети јек. **блу́дјети, -дӣм** (блу́дити, **-ӣм**) несвр. [гл. им. блу́ђење с] **1.** *ићи без циља, скитати, лутати, тумарати.* **2.** *правити грешке, грешити, варати се.* **3.** *в. блудничити.*

блу́днӣк м *онај који проводи блуд, који живи блудно, развратник, похотљивац.*

блу́дница и **блу́дница** ж *она која проводи блуд, која се одала блуду, развратница.*

блу́дничити и **блу́дничити,** -ӣм несвр. [гл. им. -чење с] *живети блудно, развратно, проводити блуд.*

блу́днӣчкӣ и **блу́днӣчкӣ,** -ā, -ō *који се односи на блуднике, блуднице, одн. на блуд:* ~ живот.

блу́днӣчки и **блу́днӣчки** прил. *на блуднички начин, као блудник, као блудница, развратно, развратнички:* ~ живети.

блу́днӣштво с *провођење блуда, разврат.*

блу́дно прил. *на блудан начин, развратно, порочно:* ~ живети.

блу́днӧст, -ости ж *блуд, разврат.*

блу́дња ж **1.** *блуд, разврат.* **2.** *лутање, скитање, блуђење.* **3.** *погрешно схватање, заблуда:* довести у блудњу.

блу́з м (мн. ø) енгл. *музички стил настао међу северноамеричким црнцима који се, поред осталог, одликује меланхоличношћу; песма или инструментална композиција у томе стилу; плес уз такву музику.*

блу́за ж фр. *врста горње кратке одеће, обично од лакога материјала:* женска ~, војничка ~.

блу́зица и **блу́зица** ж *дем. од блуза.*

блу́зӧн, -о́на м фр. *врста кратког кајута, обично од лакшег материјала; ветровка.*

бље- *в. бле-.*

бљу́вара ж бот. *врста шумске отровне гљиве* Russula emetica *из ф.* Agaricaceae.

бљу́вати, бљу́јēм несвр. **1. а.** *избацивати из уста садржај желуца, повраћати (храну, пиће, крв и сл.).* **б.** фиг. *избацивати, сипати из себе (ватру, дим, лаву и сл.) напоље и у великим количинама (физ. о вулкану, димњаку и сл.).* **2.** фиг. *говорити, изговарати свашта (обично погрдне речи, погрде):* ~ гадости.

бљу́вотина ж **1.** *оно што се избљује, повраћи.* **2.** фиг. (обично у мн.) *ружне речи, гадости; глупости, бесмислице:* причати бљувотине.

бљу́згав, -а, -о *пун лаћавице и житкога блата, блатњав.*

бљу́згавица ж **а.** *влажно време са ситном кишом и мокрим снегом, лаћавица, суснежица.* **б.** *расквашен снег с блатом и водом.*

бљу́згати, -ā̄м несвр. **а.** *одавати карактеристичан шум при ходању по лаћавици (о расквашеном снегу, житком блату и сл.).* **б.** *производити карактеристичан шум газећи по расквашеном тлу, житком блату и сл., шљапкати.*

бљу́знути, -нēм свр. *напоље потећи, плуснути, линути (о киши, крви и сл.).*

бљу́нути, -нēм свр. **1.** *напоље, одједном повратити из уста (јело, пиће, крв и сл.).* **2.** *напоље избити, покуљати (о диму, ватри); напоље потећи, линути, плуснути (о киши), бљузнути.*

бљу́тав, -а, -о **а.** *који је непријатна укуса, неукусан, безукусан, отужан (о јелу или пићу).* **б.** фиг. *који изазива одвратност, одвратан, гадан:* ~ шала, ~ живот.

бљутàвило с *в. бљутавост.*

бљутáвити, бљу́тāвӣм и **бљу́тавити,** -ӣм несвр. **1.** *чинити (нешто) бљутавим.* **2.** *постајати бљутав, отужан.*

бљу́таво прил. *неукусно, безукусно, отужно.*

бљу́тавӧст, -ости ж *особина онога што је бљутаво, неукусност, безукусност, отужност; одвратност.*

бљу́цнути, -нēм свр. *мало бљунути, повратити.*

бљу́шт м (мн. бљу́штеви) бот. **а.** *вишегодишња зељаста биљка повијуша* Tamus communis *из ф.* Dioscoreaceae. **б.** *породица зељастих биљака повијуша* Dioscoreaceae *са срцастим листовима и бобичавим плодовима.*

бљу́штац, -шца м бот. *в. дебелица.*

бӧа ж зоол. *змијски цар, удав* Boa constrictor.

бӧб[1], бӧба м бот. *једногодишња зељаста баштенска биљка* Vicia faba *из ф. лептирњаче* (Papilionaceae), *чије младе махуне и зрна служе за људску исхрану.* • **гледати (врачати** и сл.**) у** ~ *прорицати, предвиђати шта ће се коме догодити.* **не вреди ни пишљива (шупља) боба (ни зрна боба)** и сл. *не вреди баш ништа.* **рећи бобу** ~ *рећи истину, рећи отворено, без увијања.*

бӧб[2], бӧба м енгл. спорт. **а.** *саонице са више седишта (двосед или четвороседа) и са два пара салинаца, од којих је предњи пар покретан и служи за управљање.* **б.** *спортска дисциплина санкања тим саоницама.*

бо́ба ж *в. бобица.*

бо́бати се, бо́бāм се несвр. *добијати бобе, бобиће (о њурићима).*

бӧби, -ија м енгл. *популарни назив за лондонског полицајца.*

бòбица и **бо́бица** ж **1.** бот. *ситан, округао, сочан неупуцајући плод с много семенки, зрно (нпр. код рибизле, винове лозе и др.).* **2. а.** зоол. *брадавица на врату њурке.* **б.** вет. *болест њурића за време избијања брадавица на врату.* **3.** (обично у мн.) зоол. *јаје, ларва пантљичаре* cysticercus. **4.** (бòбица) агр. *сорта гајеног боба* Vicia faba (minor).

бòбичав и **бо́бичав,** -а, -о **1.** *заражен бобицама*; уп. бобица (3): ~ месо. **2.** *в. бобичаст.* **3.** *бубуљичав.*

бòбичавӧст и **бо́бичавӧст,** -ости ж вет. *зараженост бобицама, обољење изазвано бобицама*; уп. бобица (3).

бòбичаст и **бо́бичаст,** -а, -о *који има облик бобице:* ~ воће.

бобӣчати се, -ā̄м се несвр. *в. бобати се.*

бòбичица и **бо́бичица** ж *дем. од бобица.*

бòбов, -а, -о *који се односи на боб*[1]: ~ зрно.

бòбовина ж *бобова слама.*

бòбовӣште с *земљиште, њива која је била засађена бобом.*

бӧбовӣк м бот. *у мн.: род зељастих биљака* Sedum *из ф.* Crassulaceae, *са сочним лишћем (биљка из тога рода).*

бобòњати, -ā̄м (бобòњити, **-ӣм**) несвр. **1. а.** *говорити дубоким потмулим гласом, мумлати; одзвањати дубоким тоном.* **б.** *говорити неразговетно, нејасно, као за себе, мрмљати.*

бобòтати, бòбоћēм несвр. оном. **1.** *в. бобоњати.* **2.** *производити кратке учестале звуке, клопарати; цвокотати (зубима).*

бо́ва ж итал. *усидрено челично буре које плута на мору и служи за привезивање бродова и означавање дубине воде.*

бӧг, бо̀га м (мн. бо̀гови) **1.** рлг. **а.** (Бог) *у једнобожачким религијама: највише натприродно биће које је створило материјални и духовни свет и које управља њиме.* **б.** *у многобожачким религијама: једно од врховних натприродних бића која управљају светом и природним појавама, божанство:* ~ сунца, ~ ватре, ~ мора, ~ рата. **2.** фиг. **а.** *онај који има велику моћ, власт, који је свемоћан.* **б.** *личност која представља велики ауторитет или нешто савршено, недостижно; личност која ужива нечију највећу љубав и поштовање, идол.* **3.** *с избледелим основним*

значењем, за исказивање разних осећања у устаљеним фразама (при благосиљању, у заклињању, преклињању, у заклетви и сл.). – Да Бог дâ да оздравиш! Тако ми Бога, осветићу му се. • **ако бога знаш (знате); ~ те (не) видео; ~ с тобом; да од бога нађеш; за бога милога** и сл. *за изражавање чуђења и прекора: забога, побогу.* **ако ~ да ваљда, надам се. ако знаш (знате) за бога; бога ради; богом те кумим** и сл. *у молби и преклињању: за љубав божју.* **бог!** фам. *поздрав при сусрету или оштоздрав на растанку: збогом.* **бога ми (мога); ~ и божја вера; тако ми бога** *за заклињање или појачавање тврђења.* **бога му** вулг. *до ђавола, до врага.* **бога ти** 1) *у заклињању или молби: заклињем те богом; молим те.* 2) *у чуђењу или љутњи.* **~ зна, ~ свети (један, сам) зна, ~ би га знао** *не зна се; нико не зна.* **~ да му душу прости; ~ да га прости** и сл. *узречица при опраштању с покојником после његове смрти или при спомињању његовог имена.* **~ дао, ~ узео** нар. *каже се кад неко умре, обично дете: то је божја воља, судбина.* **~ да прости** (нешто) *у казивању да је нешто пропало, изгубљено.* **~ и батина** *једина власт, свемоћан човек.* **~ и божја вера** *за појачавање тврђења: заиста, бесумње.* **~ и душа** *за уверавање: доиста, заиста, свакако.* **~ је најпре (прво) себи браду створио** *свако је себи најпречи.* **~ с тобом (с вама)** *при чуђењу и за одбијање онога што је саговорник рекао.* **~ те веселио** разг. *тако је то, све је у реду.* **~ те (не) видео** *за изражавање прекора и чуђења: забога, побогу.* **~ ти (вам) помогао** *оштоздрав.* **богу душу** *каже се кад је неко скоро на издисају.* **богу иза леђа (за леђима); где је ~** *врло далеко, у забаченом крају.* **богу (је) плакати** *жалосно је, за жаљење је.* **богу (милом) хвала** *узвик за изражавање задовољства што се нешто добро завршило: на срећу.* **боже!** *узвик за изражавање чуђења.* **боже здравља!** 1) *за изражавање наде да ће се нешто остварити: ако будем здрав.* 2) *за изражавање неизвесности: можда, видеће се.* **боже(ме, ми) прости** *за извињавање или ублажавање онога што је речено.* **боже (ме) сачувај (сахрани, саклони)** 1) *за изражавање страха, забринутости при непријатној помисли:* 2) *у појачаном одбијању, одрицању.* **боже мој** *у резигнацији, мирењу с нечим: не мари, нека, није то ништа.* **видети свога бога** 1) *у претњи: рђаво прођи, страдати, добити заслужену казну.* 2) *у резигнацији: предосећати да ће се нешто непријатно десити.* **да (нека) ~ дâ; (не) дај боже** *за изражавање жеље и наде.* **да ~ сачува** *за изражавање осуде, презира.* **да те (вас) види ~** *било би ти (вам) лепо, добро.* **дивота (милина) у бога** *дивно, савршено.* **другог бога нема** *нема другог излаза, решења.* **за име бога (милога)** *за изражавање незадовољства, изненађења, чуђења, нестрпљења: забога, побогу.* **знати свога бога** *в. видети свога бога.* **и (па) ~ свршено, готово, нема друге.** **(и) боже помози** *и којекако, како-тако, прилично добро, подношљиво.* **иди(те) (пођите) с (милим) богом, нека иде (иду) с милим богом** *у љутњи, нестрпљењу: остави(те) ме (нас) на миру, иди(те) до ђавола, бестрага.* **као ~** *за појачавање тврђења: сасвим сигурно, поуздано.* **као ~ и шеширџија** *за истицање потпуне супротности: не може се (у)поредити.* **као мали ~ (живети, уживати** и сл.) *сјајно, дивно, изврсно.* **како га је ~ дао** *онакав какав је (са својим познатим особинама).* **ког(а) бога** *у љутњи, прекору: због чега, зашто.* **красти богу дане** *не радити ништа, ленствовати.* **наз(и)вати бога** *поздравити, поздрављати (при сусрету).* **на правди бога** *без кривице, ни за шта.* **на славу бога** *по сваку цену, силом, пошто-пото.* **не ваљати ни богу ни људима** *пропасти здравствено.* **не дати ни богу тамјана** *бити велика тврдица.* **ни дај боже, ни дао ~** *у одрицању (обично при поређењу): ни приближно, ни изблиза.* **ни за жива бога** *никако, нипошто, ни по коју цену.* **ни род ни помози ~ (не бити)** *(не бити) никакав род.* **ухватити бога за браду** *правити се важан, свемоћан.* **од бога ти здравље** *каже се као оштоздрав, обично на здравицу „Здрав си (домаћине, куме, пријатељу и сл.)“.* **отићи богу на истину** *умрети, преминути.* **питај бога** *в. бог зна.* **под милим богом (ништа)** *при појачавању одрицања: апсолутно, баш (ништа).* **показаћу ти твога бога** и сл. *у претњи: научићу те памети, опаметићу те.* **помози (помаже) ~** *народни поздрав при сусрету.* **примити (примати) бога** *оштоздравити (оштоздрављати).* **сила бога не моли** *узалуд је отпор, противљење.* **скидати све богове с неба** *страшно псовати.* **то је (још и) помози боже** *то и није тако лоше.* **трипут ~ помаже** *у зречица при трећем понављању неке радње: и трећи пут треба окушати срећу.* **убиј, боже** *лоше, да не може бити горе, ништа не ваља.* **убити бога у некоме** *пребити, премлатити некога.* **шта ~ да** *шта буде да буде.* **шта је дао ~** *шта има.*

бо́га м *хип. од бог;* уп. бого. • **бого (мој), бого вољени (мили, драги** и сл.) *за изражавање дивљења, чуђења.*

бо̀газ м и **бо̀газа** ж тур. **а.** *узак кланац, ждрело; узан пут, стаза, пролаз.* **б.** *отвор за пролаз кроз ограду.* • **знати (познавати) (све) стазе и богазе** *познавати добро (све) путеве.* **пролазити стазе и богазе** *ићи, путовати свукуда.*

бо̀гаљ м (инстр. -ем) разг. *особа с тешким телесним недостатком (обично без руке или ноге), инвалид;* фиг. *умно заостала или неспособна особа.*

бо̀гаљаст, -а, -о *који има телесни недостатак; сакат, кљакав.*

бо̀гаљасто прил. *као богаљ, јадно, кукавно.*

богáљити, бо̀гаљӣм несвр. [гл. им. богáљёње с] **1.** *чинити некога богаљем.* **2.** *постајати богаљ.*

бо̀гаљскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на богаље.*

бо̀гаљски прил. *као богаљи, богаљасто.*

бо̀гаљство и **богáљство** с *стање, особина онога који је богаљ, сакатост, кљакавост.*

бо̀гаљче, -ета с (мн. ø; зб. им. бо̀гаљча̄д ж) *дем. од богаљ.*

бо̀гами прил. *за појачавање тврдње: баш, заиста.* – Богами га добро изудара.

богàрати, -а̄м несвр. разг. *често псовати бога у разговору.*

бо̀гат, -а, -о **1.** *који има доста материјалних добара, материјалних вредности, имућан.* **2. а.** *који обилује природним добрима:* ~ крај. **б.** (нечим, ређе: у нечему) *који има нечега у изобиљу, који обилује нечим:* река ~ рибом, храна ~ витаминима, ~ знањем. **в.** *који даје обилан род, који обилује родом, плодан, родан:* ~ јесен. **3. а.** *велик по броју или количини, многобројан, голем, обиман; обилан; који се одликује обиљем и разноврсношћу:* ~ материјал, ~ плен, ~ улов; ~ библиотека; ~ избор; ~ фразеологија, ~ књижевни језик. **б.** *који обилује пробраним јелима и пићима:* ~ трпеза, ~ вечера. **4.** *направљен од скупоцене материјала или украшен скупоценим накитом, раскошан; који је велике вредности, скупоцен:* ~ свечана хаљина, ~ чипка; ~ материјал, ~ поклон. **5.** фиг. *који се одликује великим духовним вредностима, лепотом, изражајношћу и сл.:* ~ дух, ~ стил, ~ дикција. **6.** *снажан, јак; бујан:* ~ врело; ~ паша.

богàтāш, -а́ша м (вок. бо̀гатā̄шу, инстр. богата́шем) *богаташ, имућан човек.* • **трули ~** *претерано богат човек, велики богаташ.*

богатàшица ж *богата женска особа.*

богатāшкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на богаташе, који припада богаташу, богаташима:* ~ кућа, ~ дете.

богатāшки прил. *на богаташки начин, као богаташ.*

богатàшчић м *дем. од богаташ; богаташко (мушко) дете; мали, ситни богаташ.*

бо̀гатити, -ӣм несвр. [гл. им. бо̀гаћёње с] *чинити богатим, обогаћивати (материјално или духовно):* ~ језик, ~ стил. ■ **~ се** *постајати богат;* фиг. *развијати се, усавршавати се.*

бо̀гато прил. **а.** *у богатство, у раскош:* ~ се удати. **б.** *раскошно, китњасто:* хаљина ~ украшена чипком. **в.** *обилно, бујно:* ~ израсла вегетација. **г.** *веома добро, ваљано; веома, врло:* ~ ручати; ~ снабдевена радња; ~ попрскати.

богàтство с **1.** *обиље материјалних добара, велика имовина, велико имање:* стицати ~. **2.** *стање онога који је богат,* одн. *особина онога што је богато:* ~ облика, ~ боја, ~ духа, ~ језика, ~ стила. **3.** *раскош, сјај.* • **природна богатства** *добра која даје природа (шуме, рудно благо и др.).* **рудно ~** *рудне и минералне резерве, рудно благо земље.*

богàтӯн, -у́на м *в. богаташ.*

богèтати, -а̄м несвр. разг. *често спомињати бога у говору; псовати бога.*

бо̀гзнā прил. (обично у негацији у вези с упитно-односним придевским заменицама, одн. прилозима: ~ какав, ~ колики; ~ како, ~ шта; ~ колико) *нарочито, особито.* – Није он богзна какав јунак. И не облачи се богзна како. Дочека их домаћин богзна како.

бо̀гиња ж **а.** *женско божанство:* ~ Хера. **б.** фиг. *женска особа ванредне лепоте.*

богѝњав, -а, -о **1.** *који има (на кожи) трагове од богиња, рохав, рошав:* ~ лице, ~ човек. **2.** *оболео од богиња; који је осуђ богињама, осама, осичав.*

богѝњавост, -ости ж *стање оног који је богињав, рохавост, рошавост; осичавост.*

бо̀гиње, бо̀гињā ж мн. **1.** мед. *назив за неколико врста заразних вирусних обољења са црвенкастим гнојним бубуљицама на кожи, које касније прелазе у красте, осе, осице; такве бубуљице, осице.* **2.** *ожиљци од прележаних богиња:* лице наружено богињама. • мед. **велике (арапске, црне)** ~ *тешка акутна вирусна заразна болест* variola. **мале** ~ *дечја заразна болест с осипом у виду смеђецрвених пега* morbilli. **водене (средње, овчије)** ~ *дечја заразна болест с ретким осипом који се убрзо претвара у мехуриће, варичеле,* varicella.

бо̀гињица ж *дем. и хип. од богиња.*

бо̀гињице ж мн. мед. *мале богиње.*

бо̀гић, -а и **бо̀гић̄,** -и́ћа м *дем. од бог; мали бог, мање, ниже божанство.*

бо́гица м *дем. од бо́га и бо́го.*

бо̀гме прил. *за појачавање тврдње: заиста, баш;* уп. богами. – Богме се он обогатио.

бо́го, -а и -ē м *хип. од бог;* уп. бога.

богобоја̀жљив, -а, -о *који се боји бога, побожан; скрушен, смеран, снисходљив.*

богобоја̀жљиво прил. *са побожношћу, побожно; скрушено, смерно.*

богобоја̀жљивост, -ости ж *особина оног који је богобојажљив, побожност, скрушеност.*

богобо̀ја̄зан[1], -зни ж *в. богобојажљивост.*

богобо̀ја̄зан[2], -зна, -о *в. богобојажљив.*

богобо̀ја̄зно прил. *в. богобојажљиво.*

богобоја́знōст, -ости ж *в. богобојажљивост.*

богова̀ти, бо̀гујēм несвр. **1.** *бити бог, владати као бог.* **2.** *бити моћан (као бог); управљати самовољно.* **3.** *лепо живети, уживати.* **4.** *псовати бога, хулити на бога.*

богове̄ран и **бо̀говеран** јек. **богове̄ран** и **бо̀говеран,** -рна, -о *који верује у бога, побожан.*

богова̀ветан, -тна, -о (обично одр.) (уз речи: цео, читав, сваки и сл.) *за појачавање значења:* цео (сваки) боговетни дан, читаву боговетну ноћ итд.

бо̀говскӣ и **богова̀вскӣ,** -ā, -ō **1.** *који се односи на бога, богове, који припада богу, боговима, божански.* **2.** (богова̀вскӣ) фиг. *изврстан, сјајан; богат.* – Слике су му боговске. ~ вечера.

бо̀говски и **богова̀вски** прил. *као богови, сјајно, изванредно; богато:* ~ вечерати.

бо̀годан, -а, -о *в. богомдан.*

бо̀года̄нōст, -ости ж *в. богомданост.*

богоја́вљенскӣ и **богоја́вљенскӣ,** -ā, -ō *који се односи на Богојављење:* ~ ноћ, ~ водица.

Богоја́вљење с црквен. *хришћански празник који се светкује 19. јануара (6. по старом календару), као успомена на дан када се (по хришћанском веровању) Бог јавио приликом Христовог крштења.*

богова̀лик, -а, -о *сличан богу, налик на бога.*

богољу́бац, -у́пца м *богољубив, побожан човек.*

богољу́бив, -а, -о *који воли бога, одан богу, побожан.*

богољу́бивōст, -ости ж и **богова̀љу́бље** с *љубав према богу, побожност.*

Богова̀ја (Богова̀ти, -терē) ж рлг. *мајка божја, Богородица.*

бо̀гомдā̄н, -а, -о *који је од бога, од природе, одн. од рођења дан, (у)рођен; обдарен по природи, изузетан; прави, истински:* ~ уметник, ~ дар (таленат).

бо̀гомдā̄нōст, -ости ж *особина оног што је богомдано; природна обдареност, урођена даровитост:* ~ генија.

богова̀моља ж **1.** *место за молитву у облику дворане, цркве, храма итд.; уопште објекат у којем се врше верски обреди (храм, црква, синагога, џамија и др.).* **2.** арх. *служба у цркви; молитва.* • **без невоље нема богомоље** *човек се моли у невољи.*

богова̀мо̄љан и **бо̀гомо̄љан,** -љна, -о *који се много моли богу; побожан.*

богомо́љац, -љца м *онај који се много моли богу, одвећ побожан човек.*

богомо̀љачкӣ, -ā, -ō *који се односи на богомољце:* ~ мистицизам.

богова̀мољица ж *дем. од богомоља.*

богова̀мо̄лка ж (ген. мн. -кӣ (-ољāкā)) **1.** *она која се много моли богу, одвећ побожна женска особа.* **2.** зоол. **а.** *инсект правокрилац* Mantis religiosa *из пор.* Mantidae *који се храни инсектима.* **б.** мн. *ред крупних инсеката правокрилаца* Mantodea *чије су предње ноге подешене за хватање плена.*

богова̀мо̄лскӣ, -ā, -ō **1.** *који се односи на богомољу:* ~ књига. **2.** *в. богомољачки.*

богомо́лство с *особина оног ко је богомољан, претерано ревносна побожност.*

богова̀мрзак, -рска, -о рлг. *који је због својих недела заслужио гнев божји, безбожан; нечовечан, одвратан.*

богомр́зац, -рсца м *онај који мрзи бога, отпадник од бога, безбожник.*

богова̀мрско прил. *в. богумрско.*

богова̀носан, -сна, -о *који је предан богу, врло побожан.*

богова̀носац и **богоно́сац,** -сца м *онај који је предан богу, врло побожан човек.*

богорáдити, богòрāдӣм несвр. [гл. им. богорáђēње с] *усрдно молити, преклињати (понављајући стално „бога ради“); просити, просјачити.*

богòра̀дник м *онај који богоради, просјак.*

богòродан, -дна, -о *који је божанског порекла, који потиче од бога;* фиг. *стваралачки, творачки:* ~ сунце.

Богòродица и **Богорòдица** ж *према хришћанској религији, мајка Исуса Христа, мајка сина божјег:* пресвета ~, пречиста ~.

богова̀слов м **а.** *стручњак за богословље, теолог.* **б.** *ђак богословије; студент богословског факултета.*

богослòвија ж **а.** *богословска школа; богословски факултет.* **б.** *в. богословље.*

богослòвӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на богословију:* ~ школа.

богова̀сло̄вље с *учење о богу и вери, теологија.*

богова̀словскӣ, -ā, -ō **а.** *који се односи на богословље, теолошки:* ~ учење, ~ школа. **б.** *који се односи на богослове, који припада богослову, одн. богословима:* ~ капут.

богова̀словски прил. *као у богослова:* (по) ~ раздељена коса.

богослужéње с *служба божја у цркви, црквени обред:* словенско ~, глагољско ~.

богоу̀годан, -дна, -о рлг. *који је богу у вољи, драг богу, побожан, смеран:* ~ дело, ~ свештеник.

богоу̀годнӣк м рлг. *онај који живи богоугодним животом, који чини богоугодна дела, праведник, свештеник.*

богоу̀годничкӣ, -ā, -ō *који се односи на богоугоднике.*

богоу̀годно прил. *на богоугодан начин, као богоугодник, побожно, смерно:* ~ живети.

богоу̀годнōст, -ости ж *особина оног који је богоугодан, оног што је богоугодно, побожност, смерност.*

богòхулан и **богòхӯлан,** -лна, -о рлг. *који хули на бога, који вређа бога, безбожан.*

богоху̀литељ, -а м *в. богохулник.*

богòхулити, -ӣм и **богоху́лити,** богòхӯлӣм несвр. [гл. им. богòхуљёње и богоху́љёње с] *хулити на бога, вређати, грдити бога.*

богòхулнӣк и **богòхӯлнӣк** м рлг. *онај који хули на бога, безбожник.*

богòхулница и **богòхӯлница** ж рлг. *она која хули на бога, безбожница.*

богòхулничкӣ и **богòхӯлничкӣ,** -ā, -ō *који се односи на богохулнике:* ~ дело.

богòхулно и **богòхӯлно** прил. *на богохулан начин, безбожно.*

богòхулство и **богоху́лство** с рлг. *хуљење на бога, безбожност, безбожништво.*

богочовек јек. **богочовјек,** -èка и **богочòвек** јек. **богочòвјек,** -а м (мн. ø) рлг. *онај који је, по хришћанском учењу, у исти мах и бог и човек (Исус Христос).*

богӯмил м ист. *припадник средњовековне хришћанске секте са дуалистичким схватањем света, која одбацује црквено устројство и верске обреде и пропoведа строгу аскезу, патарен (по имену попа Богумила).*

богӯмилскӣ, -ā, -ō *који се односи на богумиле:* ~ јерес, ~ учење, ~ покрет.

богумѝлство и **богӯмилство** с *богумилско учење; богумилски покрет.*

бо̀д м **1.** (мн. бо́дови) **а.** *убод шилом или неким другим шиљастим предметом:* ~ игле, ~ ножа. **б.** воj. и спорт. *напад врхом мача или сабље ради задавања убода противнику.* **2. а.** *техника у шивењу или везењу:* крупан ~, ситан ~, коси ~. **б.** *одређено место на везу или шаву кроз који се провлачи конац шилом.* **3. а.** спорт. *јединица за оцењивање успеха у такмичењима, поен.* **б.** *јединица за процењивање релативне вредности нечега (нпр. стана):* бодови за школску спрему.

бо̀дар, -дра, -о **1.** *пун снаге и свежине, крепак, чио, живахан; одважан.* **2.** *оштрезан, будан (обично о оку, очима).*

бо́деж и **бо̀деж** м (инстр. -ежом) **а.** *узан шиљат нож за бодење.* **б.** *в. бајонет.*

бо̀дежић и **бо́дежић** м *дем. од бодеж.*

бо̀дӗљка ж зоол. *врста морске рибе црвене боје, са оштрим бодљама на глави* Scorpaena Scrofa *из пор.* Scorpaenidae, *шкрпина.*

бо̀ди, -ија м енгл. *фини дводелни женски веш који се састоји из гаћица и потkошуље с нараменицама.*

бо̀ди-бѝлдер м *онај који се бави боди-билдингом.*

бо̀ди-бѝлдерка ж *она која се бави боди-билдингом.*

бо̀ди-бѝлдинг м енгл. *специјалне вежбе за постизање велике мишићне масе и обликовање мишића.*

бо̀дичек м енгл. *задржавање противничког играча телом (у хокеју).*

бо̀д-лѝста ж спорт. *формулар у који судија бележи бодове, поене такмичара, бодовна листа.*

бо́дља ж (ген. мн. бо́дӣ (бо́дља̄)) **1. а.** *тврд шиљат израштај код неких животиња и биљака, који служи као одбрамбено средство (нпр. трн):* јежеве бодље, бодље кактуса. **б.** *рилица код неких инсеката подешена за бодење.* **2.** фиг. *заједљива реч, увреда; заједање, боцкање, пецкање.*

бо̀дљав, -а, -о *в. бодљикав.*

бо̀дљāр, -а́ра и **бо̀дљāр,** -а м зоол. *у мн.: морске животиње бескичмењаци чије је тело обрасло покретним бодљама, бодљокошци* Echinodermata *(у јд.: таква животиња).*

бо̀дљаст, -а, -о *в. бодљикав.*

бо̀дљāш, -а́ша м зоол. *у мн.: глодари чије је тело обрасло накострешеним бодљама (у јд.: такав глодар).*

бо̀дљив, -а, -о **а.** *склон бодењу, који се радо боде (о рогатим животињама):* ~ во. **б.** *в. бодљикав (1а и 2б).*

бо̀дљика ж *в. бодља (1а).*

бо̀дљикав, -а, -о **1. а.** *који има бодље, бодљике:* ~ грм, ~ кактус, ~ жица. **б.** *накострешен, чекињаст:* ~ коса. **в.** *који боде, боцка:* ~ стрњика, ~ брада. **2.** фиг. **а.** *продоран, оштар:* бодљикаве очи. **б.** *заједљив, пецкав, саркастичан:* бодљикаве примедбе. • ~ **прасе** *в. под прасе.*

бо̀дљикавōст, -ости ж *особина онога који је бодљикав, онога што је бодљикаво;* фиг. *заједљивост, саркастичност.*

бодљѝкара ж *у мн.: род гљива* Hydnum *из ф.* Hydnaceae, *чије је плодоносно тело на доњој страни обрасло бодљама; у јд.: назив за појединe врсте тога рода:* **љускава** ~ H. imbricatum; **крпаста** ~ H. repandum.

бо̀дљикаст, -а, -о *који има бодљике, бодљикав; који је као бодљика:* ~ лишће; ~ стрњика.

бо́дљица и **бо̀дљица** ж *дем. од бодља.*

бо̀дљичица ж *дем. од бодљика и бодљица.*

бодљокóжац, -о́шца и **бодљòкожац,** -ошца м зоол. *в. бодљар.*

бо̀довати, бо̀дујēм несвр. **а.** спорт. *оцењивати бодовима (успех у такмичењу).* **б.** *процењивати бодовима вредност нечега:* ~ станове.

бо̀дōвнӣ, -ā, -ō *који се односи на бодове и бодовање:* ~ оцењивање, ~ судија, ~ листа.

бо̀дōрка ж зоол. *врста речне рибе црвених пераја* Leuciscus rutilus.

бо̀дрилац, -иоца и **бо̀дритељ,** -а м *онај који бодри, подстиче.*

бо̀дрити, -ӣм несвр. [гл. им. бо̀дрēње с] *подстицати, храбрити, соколити; давати некоме подршку, подржавати.* ■ ~ **се 1.** уз. повр. *међусобно се подстицати, храбрити се.* **2.** *храбрити се, јуначити се.*

бо̀дро прил. **1.** *крепко, чило, одважно:* ~ се држати. **2.** *с пажњом, будно:* ~ мотрити.

бо̀дрōст, -ости ж *особина онога који је бодар.* **1.** *крепкост, срчаност.* **2.** *будност, оштрезност.*

бо̀ēм, боéма м фр. *особа (обично књижевник, уметник) која води безбрижан, неуредан, кафански живот, не поштујући уобичајене норме друштвеног понашања.*

боèмија ж (мн. ø) **1.** зб. *боеми, друштво боема.* **2.** *в. боемство.*

бо̀ēмскӣ, -ā, -ō *који се односи на боеме, својствен боемима:* ~ живот.

бо̀ēмски прил. *на боемски начин, као боем:* живети ~.

боéмство с *особина онога који је боем, боемски начин живота.*

боèмчина ж (м) (мн. ж) *пеј. од боем; велики, прави боем.*

боéмштина и **боèмштина** ж пеј. *в. боемство.*

божàнскӣ, -ā, -ō **1. а.** *који се односи на божанство, на бога, који потиче од бога, својствен богу и сл.; божји:* ~ дух, ~ дело. **2.** *који има својства бога, божанства; сличан божанству, који је као у божанства:* ~ Афродита, ~ Хомер. **3.** *в. божанствен (1):* ~ мирис.

божàнски прил. *на божански начин, као бог, божанствено, савршено:* ~ леп.

божàнствен, -а, -о **1.** *изванредно леп, диван; величанствен:* ~ лепота, божанствене очи, ~ изглед. **2.** *в. божански (1, 2):* ~ творевина, ~ сила.

божàнствено прил. *на божанствен начин, дивно, величанствено, узвишено:* ~ лепа, ~ певати.

божàнственōст, -ости ж *особина онога који је божанствен, онога што је божанствено, савршенство, величанственост, узвишеност.*

божàнство с **1.** (ген. мн. божàнстāвā) *многобожачки бог, одн. богиња; биће божанске природе;* фиг. *предмет обожавања, дивљења.* **2.** (мн. ø) *својство, природа бога, божанска природа.*

бо̀жиковина ж бот. *зимзелени грм или дрво* Ilex aquifolium *из ф.* Aquifoliaceae, *зеленика.*

Бо̀жић м рлг. *велики, најрадоснији хришћански празник посвећен рођењу Исуса Христа (25. XII по новом или, код неких*

црква, по старом календару). • **Велики ~** *в. Божић.* **Мали ~** *Нова година.* **гојити прасе уочи Божића** *почињати неки посао одвећ доцкан; остављати, одлагати посао за последњи час.* **као ~ и Бадњи дан** *увек заједно, нераздвојно.*

бо̀жић, -а и **бо̀жӣћ,** -и́ћа м *дем. и хип. од бог.*

бо̀жићевати, -ћујем свр. и несвр. *празновати Божић; прославити, проводити божићне празнике.*

бо̀жићковати, -кујем свр. и несвр. *в. божићевати.*

бо̀жићнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на Божић:* божићни празници. • **~ дрво (дрвце)** *в. под дрво.*

бо̀жићница ж етн. **а.** *јабука којом се пријатељи дарују о Божићу.* **б.** *јабука којом младожења дарује заручницу.*

бо̀жићњāк м етн. **1.** *в. божићњар.* **2.** *хлеб, погача или колач који се меси за Божић.*

бо̀жићњāр м етн. *прасе које се пече о Божићу, печеница.*

бо̀жица ж *в. богиња.*

бо̀жја̄к м **1. а.** *просјак; убог човек, пуки сиромах.* **б.** *пропао човек, несрећник, јадник.* **2.** *члан калуђерског реда храмовника, темплара.*

божја̀кати, -а̄м и **божја́кати,** бо̀жја̄чēм несвр. *богорадити, просити, просјачити.*

бо̀жја̄чкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на божјаке, просјачки; бедан, убошки.*

бо̀жја̄чки прил. *на божјачки начин, као божјак, просјачки:* ~ мољакати.

бо̀жјӣ (бо̀жијӣ) и **бо̀жјӣ** (бо̀жијӣ), -а̄, -ē **1.** *који се односи на бога, који припада богу, који потиче од бога:* ~ воља, ~ дар. **2.** *који је богу у вољи, драг богу; одан, предан богу:* ~ човек, ~ слуга. **3.** *за појачавање значења именице: велики, веома велики; прави, боговетан:* ~ чудо, страхота ~, дивота ~, ~ напаст, цео ~ дан. • **~ син, ~ слуга, ~ угодник, ~ дрвце, ~ овчица** итд. *в. код тих именица.*

бо̀жӯр, -а и **бо̀жӯр,** -у́ра м бот. *род полужбунастих биљака* Paeonia *из ф.* Paeoniaceae *са лепим великим цветовима сличним ружи:* **женски ~** P. officinalis. **мушки (планински) ~** P. corallina. **косовски ~** P. decora.

бо́за ж тур. **1. а.** (мн. ø) *врста густог накиселог напитка од превреле кукурузног или просеног брашна.* **б.** *количина тога пића у одређеној посуди (обично чаши).* **2.** (мн. ø) фиг. *оно што је безвредно.* • **бистар као ~** *глуп, глупав.*

бо̀заџија м (мн. ж) тур. *онај који прави или продаје бозу.*

бо̀заџијскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на бозаџије, који припада бозаџији, бозаџијама:* ~ радња.

бо̀заџӣница ж *радња у којој се прави и продаје боза.*

бо̂ј, бо̀ја м (инстр. бо̀јем; мн. бо̀јеви и бо̀јеви) **1.** вој. **а.** *оружани сукоб између две војске, мања битка.* **б.** *ратни сукоб, рат.* **2. а.** *физичко разрачунавање двају или више лица, туча, тучњава.* **б.** *борба између животиња.* **в.** *батинање, бијење, батине.* • **бити ~** арх. *водити борбу, борити се.*

бо̀ја ж тур. **1.** физ. *визуелни утисак; видни осет који у оку стварају светлосни зраци одређених таласних дужина (директно или одбијени од предмета, одн. пропуштени кроз њих):* бела ~, жута ~, црна ~, светла ~, тамна ~. **2.** *материја, средство које служи за бојење, фарба:* обојити црвеном бојом. **3.** мн. **а.** *застава (као симбол државе):* националне боје, борити се за своје боје. **б.** *репрезентација, тим, клуб:* бранити наше боје против немачких фудбалера. **4.** карт. *врста карте за играње (каро, пик, треф, херц).* **5.** физ. *особина звука, звучни утисак који на слух чине споредни виши тонови и који зависи од резонатора, тембр; карактеристика гласа:* ~ гласа; умирујућа ~ гласа. **6.** фиг. **а.** *идејни став, убеђење, уверење, мишљење, опредељење; политичко и класно обележје.* **б.** *обележје, карактеристика.* **в.** *уметничко обележје; изразитост (као уметничко средство).* **г.** *нијанса, примеса:* казати нешто с бојом подругљивости. • **анилинске боје** хем. *индустријски добијене органске боје (којима анилин служи као основа).* **водене боје** слик. *боје за сликање којима као растварач служи вода.* **дрвене боје** разг. *пастелне боје у облику оловке.* **комплементарне боје** *боје спектра које, оптички помешане, дају белу боју.* **локална ~** *карактеристичне особености некога краја.* **уљане (масне) боје** слик. *боје помешане са уљем.* **изићи (излазити) с бојом на среду** *отворено изнети (износити) своје мишљење.* **показ(ив)ати се у правој боји** *откри(ва)ти своју праву природу, карактер.* **приказ(ив)ати, представити (представљати)** и сл. 1) **у правој боји** *онако како у ствари јесте, реално.* 2) **у ружичастој боји** *улепшано; оптимистички.* 3) **у црној (тамној), ружној** и сл. **боји** *рђаво, ружно; песимистички.* **променити боју** а) *побледети или поцрвенети (обично у афекту).* б) *прећи у другу политичку партију, странку, други клуб и сл.*

бојàдисати (се), -ишēм (се) несвр. *в. бојити (се).*

бојàжљив, -а, -о **а.** *који се боји, плаши (нечега), плашљив, страшљив.* **б.** *неодлучан; стидљив, снебивљив.*

бојàжљивац, -йвца м *бојажљив човек, плашљивац.*

бојàжљивица ж *бојажљива женска особа, плашљивица.*

бојàжљиво прил. *плашљиво, са страхом; неодлучно; стидљиво, снебивајући се.*

бојàжљивṑст, -ости ж *особина онога који је бојажљив, плашљивост; неодлучност; стидљивост.*

бо̀јāзан, -зни ж (инстр. -зни) **а.** *зебња, стрепња, страх, прибојавање.* **б.** *снебивање, устручавање.*

бојáзнōст и **бо̀јāзнōст,** -ости ж *в. бојажљивост.*

бо̀јак, бо́јка м песн. *хип. од бој.*

бо̀јāнка ж *књига, сликовница са штампаним цртежима коју деца сама испуњавају бојама.*

бо̀јāр[1], -а́ра м ист. *в. бољар.*

бо̀јāр[2], -а́ра м **1.** *занатлија који се бави бојењем тканина, прерађе и сл.* **2.** *трговац бојама.*

бо̀јара ж *бојарска радионица, фарбара.*

бојàрица и **бо̀јāрка** ж *женска особа бојар*[1].

бо̀јāрскӣ[1], -а̄, -о̄ *који се односи на бојаре*[1], *властеоски.*

бо̀јāрскӣ[2], -а̄, -о̄ *који се односи на бојаре*[2], *фарбарски.*

бојáрство[1] с *в. бољарство.*

бојáрство[2] с *бојарски, фарбарски занат.*

бо̀јати се, бо̀јӣм се несвр. **1. а.** *осећати страх, плашити се, страховати:* ~ вука, ~ (од) ватре. **б.** (за некога, за нешто) *стрепети, бринути се (за некога, за нешто):* ~ за сина, ~ животу. **2.** *не усуђивати се (у)радити нешто, устручавати се:* ~ некоме нешто рећи. **3.** *са зебњом, страхом помишљати нешто, слутити забринуто:* – Бојим се озепшћеш. **4.** (само одрич. с ген.) *не уступати (некоме), осећати се надмоћнијим, бољим (од некога), не стидети се (некога).* – У послу се не боји ниједног младића. • **~ има разлога за стрепњу.** – Бојати се, изгубићемо ову утакмицу. **~ (и) своје сенке (сене)** *бити јако плашљив.* **бојим се, све се бојим** *изгледа ми, чини ми се.* – Ако ме упита, бојим се да ћу се збунити. **не бој се** *сигурно, свакако.* – Он ће, не бој се, победити.

бо̀јевӣ, -а̄, -о̄ рус. вој. *који је са убојним зрном (о муницији), убојит (за разлику од маневарског):* ~ метак, ~ муниција, ~ глава.

бо̀јен, -а, -о *који је у боји, обојен:* ~ стакло.

бо̀јило с *средство за бојење, боја.*

бо̀јӣља и **бо̀јиља** ж *жена која боји, која се бави бојењем (прерађе, тканине и сл.).*

бо̀јити, -ӣм несвр. [гл. им. бо̀јēње с] **1. а.** *премазивати бојом или потапати у боју, одн. раствор боје:* ~ ускршња јаја. **б.** *остављати обојен траг на нечему.* – Млаз крви је бојио белу кошуљу. **в.** *мењати боју нечему, давати одређену боју нечему.* – Водени раствор база боји лакмус-хартију плаво. **2.** фиг. *чинити сликовитим; улепшавати, дотеривати.* – Уметник живо боји средину. ■ **~ се 1.** *мазати бојом своје лице, косу и др., фарбати се.* **2.** *добијати (одређену) боју.* – Лакмус-хартија се у базама боји плаво.

бо̀јица ж *писаљка, оловка у боји или комадић чврсте, растворљиве материје у боји који служи за сликање, цртање (обично у школи).*

бо̀јишнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на бојиште.*

бо̀јиште с *место где се бије бој, битка, бојно поље, ратиште, поприште битке.*

бо̀јкот м енгл. **1.** *прекид економских, политичких и др. односа са неким (обично с неком државом, организацијом и сл.), у знак протеста и ради постизања одређеног циља.* **2.** *намерно неучествовање у нечему, уздржавање од неке акције, опструкција:* ~ наставе, ~ избора.

бо̀јкотнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на бојкот:* ~ акција.

бо̀јкотовати, -тујем (бојкоти́рати, -о̀тӣра̄м) свр. и несвр. *(из)вршити бојкот, прекинути, прекидати односе са неким; намерно не учествовати у нечему, уздржа(ва)ти се од неке акције:* ~ наставу.

бо̀јлер м енгл. *затворен метални, обично ваљкасти суд, резервоар са уграђеним уређајем за загревање воде (у купатилу или кухињи):* електрични ~, плински ~. • **проточни** ~ *бојлер без стремника који се укључује аутоматски отварањем славине и даје одмах воду одређене температуре.*

бо̑јна ж **а.** ист. *војна јединица (од око 1.000 људи) у усташкој војсци (за време Другог светског рата).* **б.** *јединици војске Републике Хрватске, батаљон.*

бо̑јнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на бој, који служи за бој, који учествује у бою и сл.; ратни:* ~ копље, ~ поље, ~ кола, ~ отров, ~ поредак, ~ труба.

бо̀јнӣк, -и́ка и **бо̑јнӣк** м ист. *заповедник бојне, мајор.*

бо́јџија и **бо̀јџија** м (мн. ж) *онај који је склон тучи, који се лако побије, кавгаџија.*

бо̑к и **бо̀к,** бо̀ка м (мн. бо̀кови) **1. а.** *лева или десна страна човечјег тела (од пазуха до кука), слабина:* окренути се на бок. **б.** *кук; заобљени део тела око кука, бедро.* **в.** *лева или десна страна задњег дела тела код животиња, сапи.* **2.** *лева или десна страна неког предмета (брода, чамца, зграде, кола и др.), испупчени, бочни део суда итд., бочна страна.* **3. а.** *страна планине, падина, обронак.* **б.** *обала реке; страна теснаца, бунара и сл.:* бокови корита. **4.** вој. *лева или десна страна неке војне јединице (у борбеном или маршевском поретку):* напасти леви бок, ударити с бока. • **стати уз (о)** ~ *изједначити се, моћи се мерити, упоредити (с неким, с нечим).*

бо̀кал, -а́ла м итал. *овећи, обично обао бокаст стони суд са дршком, при врху сужен, за воду или вино, врч, кондир; садржина, запремина тога суда:* ~ вина.

бо̀каласт, -а, -о *који има облик бокала* ~ суд.

бо̀каласто прил. *у облику бокала, као бокал, трбушасто:* ~ проширен.

бокà̀лина ж *аум. од бокал.*

бокà̀л(ч)ић м и **бокà̀лче,** -ета с (супл. мн. бокà̀лчићи) *дем. од бокал.*

бо̀каст, -а, -о *избочен, испупчен; бокат; трбушаст:* ~ суд.

бо̀кат, -а, -о *који има јаче развијене бокове, кукове; који има велик трбух, трбушаст.*

бо̀квица ж бот. *род зељастих ливадских биљака* Plantago *из ф.* Plantaginaceae, *чије се неке врсте употребљавају у народном лекарству.*

бо̀кељскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на Бокеље (становнике Боке Которске) и на Боку (Которску):* ~ морнарица.

бо̀керица ж *пушка са две цеви, положене усправно једна на другу.*

бо̀кобра̄н м брод. *одбојник (обично гужва од дебелог конопца) који штити бок брода (од оштећења) приликом пристајања.*

бо̀кō̑р и **бо̀кор,** -ора м мађ. **1.** *више стабљика или цветова густо израслих на једном месту (из истог корена), жбун, грм:* ~ ружа. **2.** *букет, китa, руковет:* ~ босиљка.

бо̀кораст, -а, -о *који је у облику бокора; жбунаст:* ~ цвеће, ~ трава.

бо̀корасто прил. *у виду бокора, као бокор; жбунасто:* ~ расти.

боко̀рити се и **бо̀корити се,** -и́м се несвр. [гл. им. -ре̄ње с] *расти у облику бокора.* – Трава се бокори.

боко̀р(ч)ић м *дем. од бокор.*

бо̀кō̑рје с (мн. ø) *зб. им. од бокор; жбуње.*

бо̑кс[1] м (мн. ø) енгл. *врста спорта, борба песницама с нарочитим постављеним рукавицама (на постољу, рингу окруженом конопцима), песничење.*

бо̑кс[2] м (мн. -ови) енгл. **1.** *омањи преграђени део неке просторије, обично за смештај животиња или робе, преградак:* ~ у коњушници. **2.** *кутија, пакетић:* ~ цигарета.

бо̑кс[3] м енгл. *стављења мека телећа или коњска кожа за обућу:* телећи ~.

бо̑ксати (се), -а̄м (се) несвр. рег. *в. боксовати (се).*

бо̀ксач, -а́ча м рег. *в. боксер (1).*

бо̀ксачкӣ, -а̄, -о̄ рег. *в. боксерски.*

бо̀ксер м енгл. **1.** спорт. *спортиста који се бави боксом, боксовањем.* **2.** *хладно ливарено оружје са квргастим избочинама или шиљцима, које се навлачи на прсте.* **3.** *раса паса снажне телесне грађе и сплоштене њушке.*

бо̀ксерице ж мн. *мушке гаће с ногавицама које сежу до средине бедара.*

бо̀ксерскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на боксере и на бокс:* ~ репрезентација, ~ утакмица, ~ рукавица.

бо̀ксӣт, -и́та м (мн. ø) фр. мин. *земљасти минерал црвене, жуте или мрке боје, хидроксид алуминијума са примесама ливарене оксида, главна сировина за добијање алуминијума.*

бо̀кситнӣ, -а̄, -о̄ *који садржи боксит:* ~ руда.

бо̑кс-мȅч, -мача м спорт. *такмичење у боксовању, боксерска утакмица.*

бо̀ксовати, -сујем несвр. *борити се као боксер против другог боксера; бавити се боксом:* ~ против шампиона. ■ ~ **се** уз. повр. *међусобно се борити песницама.*

бо̑л м (ж) (мн. бо́лови м (бо̑ли ж)) **1.** *непријатан осећај телесне, физичке патње због повреде или болести, поремећаја у организму.* **2.** *душевна патња; туга, жалост, јад:* душевни ~. • **светски (светска)** ~ књиж. (према нем. Weltschmerz) *романтичарска сета и песимизам као последица уверења да у свету нужно превладава зло и патња.* **лажни болови** мед. *стезање материце које жена осећа последњих недеља трудноће као болове у крстима и по дну трбуха.*

бо̑лан, -лна, -о и **бо̀лан,** бо́на, бо́но **1. а.** *који је захваћен болом, који боли:* ~ место, ~ задебљање. **б.** *потресен болом, тужан, жалостан, ојађен:* ~ душа, ~ срце. **в.** *који изазива бол (физички или душевни), праћен болом:* ~ убод, ~ додир; ~ мисао, ~ сећање. **г.** *који је изазван болом, који изражава бол (физички или душевни):* ~ израз, ~ грч, ~ плач. **д.** *који задаје тешкоће, тежак, мучан:* ~ питање. **2.** *в. болестан.* **3.** (бо̀лан) разг. *као узречица при емоционалном обраћању* (уз именицу или без ње): *јадан.* – Шта уради болан?! • ~ **не био (болна не била** и сл.) *узречица при обраћању, у емоционалном говору за исказивање молбе, чуђења, пребацивања и сл.* ~ **да се лечи** *(при хваљењу јела или пића и сл.): изврсно, савршено.* ~ **место** *слаба страна; тежи проблем, замршено питање.*

боле́ро (болѐро) м (ретко у мн. с) шп. **1.** *шпанска игра у трочетвртинском такту, обично уз пратњу гитара и кастањета.* **2.** *кратак женски жакет без рукава.*

болѐснӣк, -и́ка м *онај који је болестан.* • ~ **на Босфору** ист. *ослабљено Турско царство у последњем раздобљу свог постојања.*

болѐсница ж *она која је болесна.*

болѐснӣчкӣ, -а̄, -о̄ **1.** *који се односи на болеснике (који припада болеснику, болесницима, намењен болесницима и сл.):* ~ постеља, ~ листа. **2.** *који је као у болесника, немоћан, слаб:* ~ изглед, ~ глас.

болѐснички прил. *као болесник:* ~ блед.

бо̀лесно прил. **1.** *као у болести, нездраво:* ~ изгледати. **2.** *преко границе нормалног, претерано:* ~ осетљив, ~ амбициозан, ~ љубоморан.

бо̀лёст, -ести ж (инстр. -ешћу; ген. мн. болѐстӣ) **1. а.** *нездраво стање организма изазвано поремећајем његових животних функција; обољење:* бубрежна ~, очна ~. **б.** *нездраво, поремећено стање духа:* душевна ~, нервна ~. **2.** фиг. **а.** *нездраво, поремећено стање у некој друштвеној области.* **б.** *претерана страст, манија:* ~ за згртањем новца. • мед. **акутна ~** *болест која наглo избија и кратко траје.* **венерична (полна) ~** *заразно обољење полних органа.* **водена ~** *наломилавање течности око зглобова и у трбушној дупљи.* **дечје болести** *болести од којих оболевају најчешће деца.* **дуга и тешка (опака) ~** *рак, канцер.* **душевне болести** *болести при којима долази до болесних промена у душевном животу.* **енглеска ~** *рахитис.* **зубна ~** фиг. *досадна особа, одн. оно што је досадно, несносно, напаст.* **историја болести** *медицински званични документ у који се уписују анамнестички подаци и сва стручна запажања.* **морска ~** *поремећај у организму, мучнина у желуцу изазвана љуљањем брода.* **професионална ~** *болест карактеристична за одређена занимања.* **тропска ~** *болест коју изазивају разни инсекти у тропским крајевима (маларија, жута грозница и др.).* **хронична ~** *дуготрајно обољење променљивог интензитета.* **шећерна ~** *поремећена измена шећера у организму, дијабетес.* **боловати од дечјих болести** *правити грешке, грешити због немања искуства.*

бо̀лестан, -сна, -о **1. а.** *који има неку болест, који пати од неке болести:* ~ човек. **б.** *захваћен болешћу, оболео:* ~ орган, ~ бубрег. **в.** *заражен болешћу, заразан:* ~ свињско месо. **2.** фиг. *који претерано пати од нечега, обузет нечим:* ~ од љубоморе, ~ од амбиције. **3.** фиг. *ненормалан, неприродан, поремећен; претеран:* ~ амбиција, болесне идеје, ~ љубомора.

бо̀лети јек. **бо̀љети,** бо̀лӣ несвр. безл. **1.** *бити обузет болом, одавати бол, бити извор бола.* – Боли ме глава. **2.** (некога) *осећати бол, имати бол (болове).* – Боли ме у грлу. **3.** *причињавати, задавати бол.* – Боле ме убоди. фиг. Неправда ме боли. • **боли глава** жарг. *каже се за нешто изврсно, што изазива дивљење.* – Хаљина је боли глава. Филм је боли глава. **боли ме душа (срце)** *осећам душевни бол, патњу, патим; осећам сажаљење, јако ми је жао; тугујем.* **знати (осећати и сл.) где кога боли** *имати разумевање за туђе невоље, патње.* **боли ме глава (од нечега)** *имам бригa, много бринем, имам проблема.* **нека те (за то) не боли глава** *не брини (за то), буди без бриге.*

болѐћив, -а, -о *који је мека срца, сажаљив, саосећајан, сентименталан; који одаје саосећајност:* ~ човек; ~ осмех, ~ израз.

болѐћиво прил. *сажаљиво, саосећајно, нежно, сентиментално:* ~ гледати.

болѐћивӧст, -ости ж *особина онога који је болећив, саосећајност, сажаљивост, сентименталност.*

болѐшљив, -а, -о **1.** *који је слабог здравља, који често оболева, слабуњав.* **2.** *који одаје болест:* ~ лице.

болѐшљивац, -йвца м *болешљив човек.*

болѐшљиво прил. *нездраво, болесно.*

болѐшљивӧст, -ости ж *стање онога који је болешљив.*

болѐштина ж *ауѓм. и пеј. од болест; заразна болест.*

болѐшчина ж *в. болештина.*

бо̀лӣд, -ида м грч. **1.** астр. *метеор који се ужари и распадне пролазећи кроз Земљину атмосферу.* **2.** *тркачки аутомобил велике снаге и посебног облика.*

бо̀лнӣк м песн. *болесник.*

бо́лница ж *установа за смештање, лечење и негу болесника; зграда у којој се налази та установа:* војна ~, гинеколошка ~. • **душевна ~** *болница за лечење душевних болесника.* **пољска ~** *покретна војна болница, обично под шатором.*

бо́лничӑр м (инстр. -ом и -ем) *стручно лице које негује болеснике (обично у болници).*

бо́личӑрка ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) *женска особа болничар.*

бо́личӑрскӣ, -ā, -ō *који се односи на болничаре:* ~ курс, ~ особље.

бо́личица ж *дем. од болница.*

бо́личкӣ, -ā, -ō *који се односи на болницу:* ~ соба, ~ храна.

бо̀лно прил. **1.** *изазивајући физички бол; осећајући физички бол, са болом:* ~ ранити; ~ застењати. **2.** фиг. *изазивајући душевни бол, тужно, сетно, меланхолично:* ~ одјекнути.

болова̀ње (бо̀лова̀ње) с **1.** *гл. им. од боловати.* **2.** (бо̀лова̀ње) *одсуство са посла због болести (на основу лекарског мишљења):* отићи на ~, бити на боловању, закључити ~.

болова̀ти (бо̀ловати), бо̀лујēм несвр. **1. а.** *бити болестан:* ~ од туберкулозе. **б.** *проводити време на боловању:* ~ код куће. **2.** фиг. *осећати душевни бол, тугу, патити, туговати.* • **бол болује** нар. *пати због неузвраћене љубави.*

болу̀цкати, -кā несвр. *у дем. значењу: болети, помало болети.*

бо́ља ж песн. *болест; бол.*

бо̀љӑр, -ара м рус. ист. *племић, властелин (у Русији).*

бо̀љӑрка (бољӑрица) ж *женска особа бољар, племићкиња, властелинка; бољарева жена.*

бо̀љӑрскӣ, -ā, -ō *који се односи на бољаре, властеоски, племићки.*

бољáрство с ист. **1.** *класа бољара, бољарски сталеж, племство, властела.* **2.** *бољарска титула, властелинство.*

бо̀ље и **бо̀љē** прил. **1.** *комп. од добро.* **2.** *на бољи начин, ефикасније.* **3.** *више речи, тачније речено.* – Он је пропалица, или, боље, олош. • **~ рећи (рекавши, речено)** *другим речима, тачније речено.* **~ те нашао** нар. *одговор на поздрав: добро дошао.* **брже ~** *што пре, хитно, одмах.* **што ~** *на најбољи могући начин.*

бо̀љети *в. болети.*

болѝтак, -тка м *промена набоље, побољшање, напредак.*

бо̀лька ж (дат. бо̀љци; ген. мн. бо̀лькӣ) експр. **1.** *в. болест.* **2.** *бол, патња; туга, невоља; узрок патње, бриге.*

бо̀љчица ж *дем. и хип. од болька.*

бољшевѝзам, -зма м рус. пол. ист. *варијанта комунистичког покрета коју је засновао Љењин инсистирајући нарочито на начелу демократског централизма.*

бољшевизáција ж *превођење на бољшевизам, завођење, увођење, примена бољшевизма, бољшевизирање.*

бољшевизѝрати, -ѝзӣрām свр. и несвр. **а.** *завести, заводити, увести, уводити бољшевизам.* **б.** *преобратити, преобраћати у бољшевика, бољшевике.*

бољшѐвӣк, -и́ка и **бољшѐвик,** -а м рус. ист. *присталица бољшевизма; припадник комунистичке (бољшевичке) партије у бившем Совјетском Савезу (првобитно члан већине Руске социјалдемократске радничке партије од 1903. године).*

бољшѐвӣчкӣ (бољшевѝстичкӣ), -ā, -ō *који се односи на бољшевизам и бољшевике:* ~ партија, ~ режим.

бољшѐвички прил. *на бољшевички начин, као бољшевици.*

бо̀м и **бо̀м** *узвик којим се подражава звоњење звона;* уп. бим-бам.

бо̀мба ж (ген. мн. бо̀мбӣ) фр. **1.** *врста експлозивног пројектила, округла направа састављена из металног омотача, експлозива и упаљача која служи за разарање и уништавање живе силе борбених средстава непријатеља и др.:* ручна ~, авионска ~, атомска ~, димна ~, хидрогенска ~. **2.** фиг. **а.** *јако, сигурно средство.* **б.** *опасност, извор опасности.* **в.** непром. (у служби придева или прилога) сленг *кад се хоће рећи да је нешто изврсно, одлично, сензационално.* – Та књига је бомба! То је бомба. • **вулканска ~** геол. *комад вулканске лаве при ерупцији.* **кобалтна ~** мед. *апарат који служи за рендгенску терапију карцинома.* **темпирана ~** *опасност која прети.* **секс-бомба** шатр. *згодна жена.*

бомбàрдӗр, -ера м (инстр. -ером) фр. воj. **1.** *авион за бацање бомби.* **2.** *ваздухопловац који баца бомбе.*

бомбàрдӗрскӣ, -ā, -ō *који се односи на бомбардере.*

бòмбардовати, -дујēм (бомбардѝрати, -àрдӣрām) свр. и несвр. **1.** воj. *(из)вршити напад авионским бомбама или гранатама.* **2.** физ. *засути, засипати ситним (атомским и сл.) честицама.* **3.** фиг. **а.** *(по)пађати неким предметима.* **б.** *обасути, обасипати пошалкама, поклонима, речима и сл.:* ~ некога писмима.

бомба̀рдо̄н, -о́на м итал. муз. *велика лимена труба, лимена дувачка најнижег регистра.*

бо̀мбаст, -а, -о *в. бомбастичан.*

бо̀мбаст м нем. књиж. *претерано китњаст и надмен говор, стил или стилски израз.*

бомба̀стичан, -чна, -о (бомба̀стичкӣ, -а̄, -о̄) *пун претерано китњастих и надмених речи, пун бомбаста:* ~ стил, ~ фраза.

бомба̀стично (бомба̀стички) прил. *на бомбастичан начин, бомбастичним стилом, претерано китњасто и надмено.*

бомба̀стично̄ст, -ости ж *особина онога што је бомбастично.*

бо̀мбасто прил. *в. бомбастично.*

бо̀мба̄ш, -а́ша м *онај који баца ручне бомбе.*

бо̀мба̄шкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на бомбаше (1):* ~ вод.

бо̑мбица ж **1.** *дем. од бомба.* **2.** (обично у мн.) *врста посластица лоптастог облика:* чоколадне бомбице.

бо̀мбо̄н, -о́на м и **бомбо́на** ж фр. *мали слаткиш, посластица од истопљеног шећера или чоколаде.*

бомбонијéра ж *в. бомбоњера.*

бомбо́ница ж *дем. од бомбона.*

бомбо̀нчић м *дем. од бомбон.*

бомбо̀нџија м (мн. ж) *онај који прави или продаје бомбоне.*

бомбоњéра ж *кутија или посуда за бомбоне; бомбоне у посебној кутији:* купити бомбоњеру.

бо̑н м (мн. бо́нови) фр. **1.** банк. **а.** *привремени налог за исплату новца.* **б.** *потврда да је примљен одређени износ новца; налог за издавање неке робе.* **2.** *дознака за набавку робе (следовање) у рационалној потрошњи:* куповина робе на бонове.

бонапартѝзам, -зма м ист. *политички покрет и идеологија присталица династије Бонапарта у Француској (за време прве и друге царства).*

бонапа̀ртист(а), -ē м (мн. -сти) *присталица династије Бонапарте и рестаурације њихове владавине.*

бонапартѝстичкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на бонапартизам и бонапартисте.*

бонапа̀ртисткиња ж *женска особа бонапартиста.*

бо̀наца ж итал. *мирно море; време без ветра на мору.*

бонвѝва̄н, -а́на м фр. *онај који је склон уживању, љубитељ лагодног живота и телесног уживања.*

бонвѝва̄нскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на бонвиване.*

бонвѝва̄нски прил. *као бонвиван, лако, безбрижно.*

бо̀ндрук м нем. грађ. *дрвени костур за кућу (дреци и гредице) који се испуњава опеком или ћерпичем.*

бонѝтēт, -е́та м фр. **1.** екон. *скуп позитивних, добрих својстава неког економског субјекта или робе који их чине добрим, солидним, одн. добром, солидном, ваљаност, солидност:* ~ фирме, ~ земљишта. **2.** банк. *способност плаћања.*

бонити́рати, -ѝтӣра̄м свр. и несвр. *одредити, одређивати бонитет, проценити, процењивати квалитет (нпр. земљишта).*

бонифика́ција ж лат. **1.** екон. **а.** *накнада, попуст у цени (на уговорену своту) или одштета која се одобрава за делимично оштећену или неквалитетну робу.* **б.** *награда, премија која се даје извозницима (да би извозили по нижој цени).* **2.** банк. *одобрење рачуна.* **3.** *побољшање, поправка.*

бонѝфиковати и **бо̀нификовати,** -кујēм (бонифици́рати, -ѝцира̄м) свр. **1. а.** *надокнадити штету, обештетити.* **б.** *одобрити попуст у цени, попустити у цени.* **2.** *одобрити (рачун).* **3.** *побољшати, поправити.*

бо̀нто̄н, -о́на м фр. *лепо, уљудно и углађено понашање; правила лепог понашања:* држати се бонтона, владати се по бонтону.

бо́нус м лат. екон. **1.** *једнократна исплата деоничарима, акционарима (поред редовне дивиденде) због успешног годишњег пословања.* **2.** *посебна награда, премија која се даје извозницима ради стимулисања извоза:* девизни ~. • **изаћи, изићи из бонуса, испунити бонус** спорт. *направити одређен број личних грешака у кошарци после које се свака следећа обавезно кажњава извођењем слободних бацања.*

бо̑р[1], бо̀ра м (мн. бо̀рови и бо́рови) бот. **а.** *род четинарских високих дрвета* Pinus *из ф.* Pinaceae *с дужим иглицама.* **б.** мн. *фамилија претежно зимзелених дрвета и грмова игличастих листова (четина)* Pinaceae. • **бели (обични, шумски)** ~ *врста високог бора светлије коре* Pinus silvestris. **приморски** ~ *врста бора* Pinus pinaster, *који расте обично у приморју.* **црни** ~ *врста високог бора тамније коре* Pinus nigra.

бо̑р[2] м (мн. ø) лат. хем. *елемент* (B), *неметал који се јавља као мрки прах (аморфни бор) или као врло тврди, црни кристални минерал (кристални бор).*

бо́ра ж **1. а.** *усек, бразда на кожи, обично на лицу.* **б.** *превој, набор на некој површини (на тканини, на кори и др.):* боре на земљиној кори. **2.** *прав вештачки набор на глаткој површини тканине.*

бо̀равак, -а̄вка м *краће или дуже бављење (негде).* • **целодневни** ~ *васпитање и образовање деце организовани тако да деца остају у школи цео дан.*

бо̀равити, -ѝм несвр. *пребивати, бавити се, живети (негде):* ~ у селу, ~ у хотелу. • ~ **вечни сан (вечним сном)** *лежати, почивати у гробу.*

бо̀равишнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на боравиште:* ~ такса.

бо̀равѝште с *место борављења, пребивања, пребивалиште.* • **вечно** ~ *гроб, гробље.*

бо̀ра̄жина ж бот. *зељаста биљка* Borrago officinalis, *чије се лишће употребљава као салата.*

бо́рак, -рка м бот. *барска зељаста биљка* Hippuris vulgaris, *која се држи и у акваријуму.*

бо̀ракс м нем. хем. *натријумова со борне киселине, која се употребљава у индустрији, медицини (као антисептик) и у домаћинству (за чишћење).*

бо̀ракснӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на боракс, који садржи боракса:* ~ сапун, ~ језеро.

бора̀нија ж (мн. ø) тур. **1.** *зелене недозреле махуне пасуља које се употребљавају као поврће.* **2.** фиг. **а.** (обично с атрибутом „ситна") *безначајни људи.* **б.** *безначајна ствар, ситница.*

бо́рати, бо̑ра̄м несвр. *правити боре, набирати; мрштити (лице, чело):* ~ површину воде; ~ чело. ■ ~ **се** *добијати боре, постајати наборан, набирати се; мрштити се (о лицу, челу).*

бо́рац -рца м (инстр. бо́рцем; ген. мн. бо̑ра̄ца̄) **1. а.** *онај који се бори, учесник у борби, ратник; војник.* **б.** *онај који се бори за неку идеју (на друштвеном, културном, политичком пољу), поборник.* **2.** *борбен човек, човек који се суочава са проблемима и тешкоћама и настоји да их реши:* велики ~. **3.** спорт. *учесник у спортском надметању, нарочито у борилачким спортовима.*

бо̀рачкӣ, -а̄, -о̄ **а.** *који се односи на борце:* ~ организација, ~ јединица, ~ служба. **б.** *својствен правим борцима, борбен, убојнички; убојит:* ~ карактер, ~ реч, ~ став.

бо̀рба ж (ген. мн. бо̀рба̄) **1. а.** *међусобни оружани сукоб (двеју или више зараћених страна), битка, бој; већи оружани сукоб, рат.* **б.** *физички обрачун између две или више особа (одн. животиња), туча, тучњава, бијење, окршај.* **в.** *сукоб између различитих гледишта, ставова, идејни сукоб и непријатељство:* ~ с родитељима, ~ против силеција. **2.** спорт. *такмичење, надметање.* **3.** *супротстављање нечему и деловање против нечега; улагање физичког или умног напора при савлађивању нечега или при одолевању нечему, одн. за добијање, постизање нечега:* ~ против алкохолизма, ~ за опстанак, ~ с природом, ~ против неписмености. **4.** *колебање, двоумљење:* душевна ~. • ~ **бикова** етн. *борба двају бикова који се боду роговима.* ~ **с биковима** *в. коријда.* ~ **петлова,** ~ **паса** и сл. *борба одабраних петлова, паса и сл. пред гледаоцима и уз клађење.* ~ **за живот (за хлеб, за крух)** *напоран рад за одржавање живота, животних услова, потреба.* ~ **за опстанак (~ на живот и смрт)** *немилосрдна борба, до краја животних*

могућности. ~ **прса у (о) прса** *борба ручним ватреним или хладним оружјем из непосредне близине.* ~ **с ветрењачама** *бесмислена, узалудна борба.* **класна** ~ *борба између друштвених класа.*

бо̀рбен, -а, -о **1.** *расположен, оран за борбу, готов да се бори, ратоборан.* **2.** (одр.) *који се односи на борбу* **а.** *који служи за борбу, намењен борби; који се бори и сл.:* ~ линија, ~ поредак, ~ чамац; ~ јединица. **б.** *који подстиче на борбу:* ~ песма.

бо̀рбено прил. *на борбен начин, са готовошћу за борбу, орно за борбу, ратоборно.*

бо̀рбенӧст, -ости ж *особина онога који је борбен, расположење за борбу, борбен дух, ратоборност.*

бо̀рбица ж *дем. и ир. од борба.*

бо̀ргис м нем. *врста штампарских слова, по величини између гармонда и петита.*

бо̀рдел м фр. *јавна кућа, кућерај;* уп. бурдељ.

бо̀рделскӣ, -а̄, -ӧ *који се односи на бордел.*

бо̀рдӧ, -о̀а м фр. **1.** *врста црног француског вина (по имену града Бордо).* **2.** (у атриб. служби) непром. *који је боје бордовског вина, тамноцрвен.*

бо̀рдовскӣ, -а̄, -ӧ *који се односи на француски град Бордо.* • ~ **вино** *в. бордо (1).* ~ **чорба** *раствор плавог камена са гашеним кречом за прскање винове лозе.*

борду́ра ж фр. *украсни оруб (обично од гајтана или шрита).*

бо̀рӣк, -и́ка м *борова шумица.*

бо̀рика ж *танко и витко борово дрво, млад бор.*

бо̀рилац, -иоца м *учесник у борилачком спорту (боксу, рвању и др.).*

бо̀рилачкӣ, -а̄, -ӧ *који се односи на бориоце:* ~ спорт, ~ вештина.

бо̀рилӣшнӣ, -а̄, -ӧ *који се односи на борилиште.*

бо̀рилӣште с *место где се бори, борбени простор, арена, појприште:* спортско ~.

бо̀рити се, -и́м се несвр. **1. а.** *водити оружану борбу, учествовати у оружаној борби.* **б.** *тући се, бити се; рвати се.* **в.** *сукобљавати се, бити у сукобу, непријатељству, одн. у супротном односу с неким, одн. нечим (о различитим, супротним појмовима).* **2.** спорт. *такмичити се, надметати се.* **3.** *супротстављати се нечему и деловати против нечега; улагати физичке или умне напоре при савлађивању нечега или при одолевању нечему, одн. за добијање, постизање нечега:* ~ против алкохолизма, ~ за опстанак, ~ за слободу мишљења. **4.** *бити у дилеми, ломити се, колебати се:* ~ бирајући између политике или науке. • ~ **с душом** *бити на самрти, умирати.* ~ **с ветрењачама** *водити узалудну борбу против нечега.* ~ **са собом** *бити у недоумици при избору између двеју могућности, колебати се.*

бо̀рић, -а и **бо̀рӣћ,** -и́ћа м *дем. од бор*[1].

бори́ћак, -ћка м *дем. од борић; борић.*

бо́рица и бо̀рица ж *дем. од бора.*

бо̀рје с (мн. ӧ) *зб. им. од бор*[1]*; борик.*

бормаши́на ж нем. техн. *в. бушилица.*

бо̀рнӣ[1], -а̄, -ӧ у изр. **борна кола** *в. под кола.*

бо̀рнӣ[2], -а̄, -ӧ *који се односи на бор*[2]*, који садржи бор*[2]*:* ~ киселина.

бо̀ров, -а, -о *који се односи на бор*[1]*, који је од бора:* ~ шишарка, ~ иглица, ~ смола, ~ греда, ~ шума.

боро̀вӣк, -и́ка м *в. борик.*

бо̀ровина ж (мн. ӧ) **а.** *борово дрво (као грађа и гориво).* **б.** *борово грање.* **в.** *борова шума, борик.*

боро̀вит, -а, -о *који је обрастао боровима, боровом шумом:* ~ брег.

бо̀ровица ж **1.** бот. **а.** *в. клека.* **б.** *плод, бобица клеке.* **2.** *ракија зачињена плодом клеке, клековача.*

боро́вница ж бот. *планински жбуњић* Vaccinium myrtillus *из ф.* Vacciniaceae, *с црнoплавим јестивим бобицама.*

боро̀вњāк, -а́ка м **1.** *земљиште обрасло боровницом.* **2.** *в. борик.*

бо̀ршч м рус. *густа чорба од разне зелени (обично од купуса и цвекле) с месом или без меса.*

бо̑с, бо̀са, -о **1.** *који нема обуће на ногама, необувен, босоног.* **2.** *неподкован:* ~ копито, ~ коњ. • ~ **по глави** шаљ. *који је без косе, ћелав.* **као** ~ **по трњу (проћи** и сл.) *врло рђаво (проћи).*

бо̑с м (мн. -ови) енгл. *газда, послодавац, шеф.*

Боса́нац, -нца м (инстр. -нцем) **1.** *становник Босне; човек пореклом из Босне.* **2.** (боса́нац) жарг. *производ пореклом из Босне (нпр. врста дувана, сира и др.).*

Бо̀са̄нка ж *становница Босне; она која је пореклом из Босне.*

бо̀санскӣ, -а̄, -ӧ *који се односи на Босну и Босанце:* ~ ношња. • ~ **лонац** 1) кув. *врста јела од купуса или кромпира са месом.* 2) фиг. пол. *замршене, сложене политичке прилике карактеристичне за Босну.*

босанскохѐрцеговачкӣ, -а̄, -ӧ *који се односи на Босну и Херцеговину.*

босà̄нчица ж *варијанта ћирилице, ћирилички брзопис из XII века којим се писало и којим су штампане књиге у Босни и средњој Далмацији.*

бо̀сиљак, -йка м бот. *једногодишња зељаста биљка пријатна мириса* Ocimum basilicum *из ф.* Lamiaceae, *која се употребљава при верским обредима и као зачин.* • **коњски** ~ *в. метвица.* **дивљи** ~ *зељаста мирисава биљка* Calamintha officinalis *из ф.* Labiaceae.

бо̀сӣље с зб. (мн. ӧ) *струкови босиљка.* • **смиље и** ~ **(према некоме, нечему)** *мало зло, никакво зло, дивота (у поређењу с неким, нечим другим).*

боси́рати, бо̀сӣра̄м свр. и несвр. нем. **1.** грађ. *(о)тесати, (о)клесати камен.* **2.** *обликовати скулптуру у грубој форми; (на)правити пластични предмет од меког материјала.*

бо̑сја̄к м рус. *сиромах, бескућник; пропалица.*

бо̑сја̄чкӣ, -а̄, -ӧ *који се односи на босјаке.*

бо̑сја̄штво с *босјачки живот.*

Бо̀сна ж **а.** *део Босне и Херцеговине, крај, област између река Уне, Саве и Дрине и превоја Иван-седло.* **б.** *река у тој покрајини која извире испод Итман-планине.* • ~ **и Херцеговина (БиХ)** *држава на Балкану, раније у саставу некадашње Југославије.* **па (и) мирна** ~ разг. *све је у реду.*

босо̀ног, -а, -о *в. бос.*

босо̀ногā прил. *босих ногу.*

босо̀ногӧст, -ости ж *стање онога који је босоног.*

босо̀тиња ж **1.** *босоногост.* **2.** фиг. **а.** *сиромаштво, беда.* **б.** *сиромашан свет, сиротиња.* • **голотиња и** ~ 1) *беда, оскудица, сиромаштво.* 2) *сиромашан, бедан свет.*

бо̀стан м тур. **а.** *заједнички назив за лубенице и диње.* • **обрати (зелен)** ~ разг. *лоше проћи, настрадати, пропасти, напрабусити.*

бо̀станӣште с **а.** *земљиште на коме се гаји бостан.* **б.** *њива са које је обран бостан.*

бо̀станскӣ, -а̄, -ӧ *који се односи на бостан:* ~ лишће.

боста̀нчић м *дем. од бостан.*

боста̀нџија м (мн. ж) тур. *онај који гаји или продаје бостан.*

боста̀нџӣјскӣ, -а̄, -ӧ *који се односи на бостанџије.*

бо̀сти, бо̀дем (р. пр. бӧ, бо̀ла) несвр. [гл. им. бо̀дӗње с] **1. а.** *продирати шиљатим предметом у нешто; озлеђивати и наносити бол шиљатим предметом, наносити задавати убоде:* ~ иглом, ~ вилама, ~ жаоком, ~ роговима. **б.** *бити склон бодењу, нападати роговима (о говечету и другим рогатим животињама):* – Ова крава боде. **в.** *бити боцкав, имати својство бодења*

по природи. – Трње руже боде. **2.** фиг. **а.** (очима, погледом) *оштро, продорно гледати.* **б.** (речима) *нападати заједљивим речима, вређати, пецкати.* **3.** фиг. *стршећи задирати у нешто.* – Облакодер боде небо. **4.** фиг. *дражити, надраживати, пецкати.* – Ово ми светло боде очи. **5.** безл. *пробадати, жигати.* – Боде ме у грудима. ■ **~ се 1. а.** *бости самог себе, наносити себи убоде.* **б.** уз. повр. *борити се наносећи убоде један другом.* **2.** *в. бости (1б).* • **~ очи** 1) *падати јако у очи, бити упадљив, очигледан.* 2) *изазивати нелагодно осећање, сметати.* 3) **(један другоме)** *не слагати се, свађати се.*

бо̀стон, -о́на м енгл. **1.** *врста америчког плеса сличног валцеру.* **2.** *врста карташке игре.*

ботàника ж грч. **а.** *наука о биљкама.* **б.** *уџбеник за ту науку.*

ботàничар м *научник који се бави ботаником.*

ботàничарскӣ, -ā, -ō *који се односи на ботаничаре.*

ботàничкӣ, -ā, -ō *који се односи на ботанику:* ~ класа. • **~ башта, ~ врт** *врт са збирком разних врста биљака за истраживачки и наставни рад из ботанике.*

бо̀ћа ж *кугла за бочање.*

бо̀ћалӣште с *терен уређен за бочање.*

бо̀ћāње с **1.** *гл. им. од бочати се.* **2.** *игра на отвореном простору у којој играчи настоје своје боће бацањем што више приближити циљу – малој кугли.*

бо̀ћāр м *учесник, такмичар у бочању.*

бо̀ћāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на бочаре и бочање:* ~ савез.

бо̀ћати се, -āм се несвр. *играти се на боће, учествовати у игри на боће.*

бо́фл м нем. **1.** *роба лошег квалитета; роба с грешком.* **2.** (у атриб. служби) непром. *који је врло лошег квалитета, неквалитетан:* ~ роба, ~ производ.

бо̀фо̄р, -о́ра м фр. *јединица за мерење јачине ветра.*

бохемѝзам, -зма м лингв. *чешки израз или чешка језичка црта у неком другом језику.*

бохѐмист(а), -ē м (мн. -сти) *филолог који се бави бохемистиком.*

бохемѝстика ж *наука која се бави изучавањем чешког језика, чешка филологија.*

бохемѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на бохемистику и бохемисте.*

бо̀ц *узвик којим се означава да нешто боде или да је неко некога боцнуо.*

бо̀ца ж итал. *стаклени суд с узаним грлићем, флаша.* • **лајденска ~** *електрични кондензатор код кога је изолатор стаклена боца обложена станиолом.*

бо́ца ж **1. а.** *у дем. значењу: бодља.* **б.** деч. *инјекција; убод инјекцијом.* **2.** бот. *зељаста коровска биљка с трокраким бодљама по стаблу* Xanthium spinosum *из ф.* Compositae.

бо̀цаст, -а, -о *који је у облику боце:* ~ крушка.

бо̀цкав, -а, -о **1. а.** *који боцка.* **б.** *који делује непријатно, као да боцка, који штипа.* **2.** фиг. *подсмешљив, заједљив, пецкав.*

бо̀цкаво прил. *боцкајући, слично боцкању.*

бо̀цкавōст, -ости ж *особина онога што је боцкаво;* фиг. *подсмешљивост, заједљивост, пецкавост.*

бо̀цкалица ж *округла плочица са шиљком којим се убада у рупице на табли и на тај начин образују разне фигуре, слике:* убадати боцкалице.

бо̀цкало с и м (мн. с) *особа која воли да боцка, да пецка, пецкало.*

бо̀цкаст, -а, -о *који има боцке, који боцка, боцкав.*

бо̀цкати, -āм несвр. **1. а.** *помало и учестано бости:* ~ иглом, ~ земљу. **б.** *деловати слично боцкању.* – Магла боцка по лицу. **2.** фиг. *дражити речима, задиркивати, пецкати.* ■ **~ се 1. а.** *боцкати самог себе, наносити себи мање убоде.* **б.** уз. повр. *наносити мање убоде један другом.* **2.** фиг. *задиркивати се, пецкати се.*

бо̀цнути, -нēм свр. **1.** *мало убости.* **2.** фиг. *дирнути заједљивом примедбом, пецнути.* ■ **~ се** *мало се убости:* ~ се иглом.

бо̀чат(ан), -(тн)а, -о **1.** *који је мањег салинитета од морске воде, сланкаст (о води на ушћу реке у море).* **2.** *који постоји, који живи у таквој води:* бочатне шкољке.

бо̀чина ж *ауг. и пеј. од бок; бок.*

бо̀чити, -ӣм несвр. [гл. им. бо̀чēње с] **1.** *чинити бокастим.* **2.** *истурати, избочивати.* ■ **~ се 1. а.** *борити се, рвати се, носити се.* **б.** *мучити се, натезати се.* **2.** *правити се важан, пркосити се, шепурити се.* **3.** *мешати се, петљати се (у нешто).*

бо̀чица ж *дем. од бо̀ца.*

бо̀чкē прил. *с бочне стране, с бока:* ударити ~.

бо̀чнӣ, -ā, -ō *који је с бока, са стране:* ~ напад, ~ притисак.

бо̀чно прил. *с бока, са стране; боком, бочном страном:* напасти ~.

Бо́шња м *екстр. и хип. од Бошњак;* уп. Бошњо.

Бо̀шњāк, -а́ка м **а.** *муслиман из Босне.* **б.** *припадник јужнословенског народа исламске вероисповести, претежно насељеног у Босни.*

Бошњàкиња ж **а.** *муслиманка из Босне.* **в.** *припадница јужнословенског народа исламске вероисповести, претежно насељеног у Босни.*

бо̀шњāчкӣ, -ā, -ō *који се односи на Бошњаке.*

Бо́шњо, -а и -ē м *екстр. и хип. од Бошњак;* уп. Бошња.

бр (брр или сл.) *узвик за изражавање нелагодности (због хладноће, одвратности и сл.).*

брā̀боњак, -о̄њка м *измет неких животиња (нпр. козе, овце и сл.) у облику лоптице.*

брā̀боњаст, -а, -о *који је у облику брабоњка.*

брабо̀њати, -āм несвр. **1.** *избацивати балегу у облику брабоњака, балегати брабоњке (о овци, кози и сл.).* **2.** фиг. вулг. *говорити којешта, баљезгати.*

брā̀боњчић и **брабо̀њчић** м *дем. од брабоњак.*

брā̂в м **1.** *свако појединачно грло ситне (обично ситне, као што су овца или коза).* **2.** нар. *ушкопљен ветар, крмак (припремљен за клање).* **3.** фиг. пеј. *ограничена, глупа особа, глупак.*

брā̀ва ж **1.** *металне направа за закључавање врата, ладица и др.* **2.** зоол. *урези на ивици љуштуре код шкољке помоћу којих се она затвара.* • **вертхајм-брава, вертхајмова ~** *специјална брава која пружа већу сигурност.* **ставити под браву (с ону страну браве)** *ставити у затвор, ухапсити.* **с оне стране браве** *у затвору, у хапсу.*

брā̀вāр м (инстр. -ом и -ем) *занатлија који прави браве, кључеве и сл.*

брава̀рија ж (мн. ø) **1.** *в. браварство.* **2.** зб. *предмети које израђује бравар.*

брā̀вāрница ж *браварска радионица.*

брā̀вāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на брāвāре:* ~ занат, ~ радионица.

брава́рство с (мн. ø) *браварски занат.*

бра́вац, -вца м *в. брав (2).*

брā̀ветина ж (мн. ø) *бравље месо, овчетина.*

брāвѐтина ж *ауг. и пеј. од брава.*

брā̀већӣ, -ā, -ē *в. брављи.*

брā̀вӣћ, -и́ћа м *дем. од брав.*

брā̀вица ж *дем. од брава.*

брā̀вљӣ, -ā, -ē *који се односи на брава, браве:* ~ месо.

брā̀во итал. *узвик за одобравање, честитање и похвалу: тако је! честитам! врло добро! одлично! сјајно!*

брāвӯра ж фр. **1.** *изванредна вештина у извођењу нечега тешкога; технички беспрекорно извођење некога уметничког (обично музичког) дела или спортског наступа.* **2.** *дело изведено с великом смелошћу и вештином, храбар, смео чин, поступак; подвиг.*

бра̏вурозан, -зна, -о *који је изведен с великом вештином:* ~ техника, ~ вештина, ~ композиција.

бра̏вурозно прил. *на бравурозан начин, у стилу бравуре:* ~ извести, ~ одсвирати.

бра́вче, -ета с (супл. мн. бра̀вчићи и бравчи́ћи м; зб. им. бра̀вчад ж) *дем. од брав; брав.*

бра̀вчић, -и́ћа и **бра̀вчић** м *дем. од брав.*

бра́да ж **1. а.** *део лица испод уста, избочени део доње вилице.* **б.** *подручје доње вилице обрасло маљама; длаке, маље на томе делу вилице (код одраслог мушкарца).* **в.** *чуперак длака или перја испод доње вилице или кљуна код неких животиња:* козја ~. **3.** *кончасти израштаји, влакна на тучковима кукуруза и др. биљака (која подсећају на браду), свила.* • **главом и брадом** *лично, особно.* **пљунути, пљувати у браду** *(о)срамотити, (о)брукати.* **пуна шака браде** *велика корист, добит, велика срећа.* **седа (бела) ~** *стар човек, старина.* **у браду (мрмљати, говорити, причати** и сл.) *нејасно, неразумљиво (мрмљати, говорити, причати и сл.).* **ухватити бога за браду** *в. под бог.*

бра̀давица ж **1.** *мањи округао израштај на кожи.* **2.** *тамније обојено испупчење на средини дојке.* **3.** *рожнати израштај на листу, плоду или стаблу, одн. гранама дрвета.*

бра̀давичав, -а, -о *који има брадавице, покривен брадавицама.*

бра̀давича̏р м зоол. **1.** *врста отровног гуштера.* **2.** *врста голуба.*

бра̀давичаст, -а, -о *који је у облику брадавице.*

бра̀давичица ж *дем. од брадавица.*

бра̀давичња̑к м **1.** бот. *врста љутића* Ranunculus flammula. **2.** мед. *епителни тумор квржичастог облика* papilloma.

бра̀дан м **1.** зоол. *врста орла* Gypaëtus barbatus. **2.** ист. *дубровачки крупни сребрни новац (из XVIII века) с ликом св. Влаха с дугом брадом.*

бра̀дат, -а, -о **1.** *који има велику, дугу браду; који је покривен брадом:* ~ човек; ~ лице. **2.** *који има израштаје, длаке сличне бради (о животињама или биљкама, одн. деловима биљака):* ~ кит, ~ јарац, ~ лист.

бра̀дати, -а̄м свр. и несвр. *доби(ја)ти браду, свилати (о кукурузу и сличним биљкама).*

бра̏два ж (ген. мн. бра̏дви (бра̏дāвā)) *дрводељско оруђе, секира за тесарске, столарске, бачварске и коларске радове са широком закривљеном оштрицом на дршцима.*

бра̏двар м *онај који прави брадве.*

бра̏дварски, -а̄, -о̄ *који се односи на брадваре:* ~ алат, ~ радионица.

бра̏дваст, -а, -о *који је налик на брадву:* ~ секира.

брадвѐнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на брадву:* ~ оштрица.

брадвѐтина ж *ауг. и пеј. од брадва.*

бра̏двити, -ӣм несвр. [гл. им. бра̏двљење с] *тесати брадвом.*

бра̏двица ж *дем. од брадва.*

брадѐкања м пеј. *в. брадоња (1).*

брадѐтина и **бра̀дина** ж *ауг. и пеј. од брада.*

бра̀дица ж *дем. од брада.*

бра̑днӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на браду, који припада бради:* ~ кост.

бра́доња м (мн. ж) **а.** *човек који носи дугу браду.* **б.** жарг. *назив за четника у Другом светском рату, јер су четници обично носили дуге браде.*

бра́доњица м (мн. ж) *хип. од брадоња.*

брадӯрина (брадӯскера) ж *ауг. и пеј. од брада.*

бра̀зготина ж **а.** *дужи, узани траг, ожиљак од ране, посекотина или огреботина.* **б.** *траг од оштрог предмета на кори дрвета и др.* **в.** *бразда, усек који прави вода на земљиној кори, вододерина.*

бра́зда ж (ген. мн. бра́здā) **1. а.** *усек у земљи који прави раоник плуга или рала при орању; слој, каиш преврнуте земље при орању.* **б.** *дугачко парче земље широко колико захвата раоник плуга.* **в.** *један ред, врста (чокота, кукуруза и сл.).* **г.** *удубљење између редова чокота, оцака и сл. које се прави приликом окопавања и обртања; стаза између леја у градини.* **д.** *удубљење, улегнуће уопште; жлеб.* **2. а.** *траг који оставља за собом неко или нешто при свом кретању по површини нечега (нпр. колотечина, вододерина и др.).* **б.** *траг од течности која се слива.* **3. а.** *већа бора на лицу, кожи.* **б.** *прегиб, вијуга на неком делу тела.* **в.** *в. бразготина.* • **заорати (повући) прву бразду** *отпочети нешто, бити први у неком послу, подухвату, одиграти значајну улогу у нечему.*

бра̀здалица ж спорт. *челични нож на скијама за одржавање правца вожње по залеђеном снегу, ледорез.*

бра̀здаст, -а, -о **а.** *који је у облику бразде, бразда.* **б.** *покривен браздама, избразган; пун бора, изборан, збрчкан.*

бра̀здасто прил. *у виду бразда.*

бра̀здати, -а̄м несвр. **1.** *правити бразде, орати.* **2. а.** (нешто) *прелазити преко нечега остављајући траг у виду бразда; просецати, парати у виду бразда.* **б.** *прекривати, испуњавати борама.* – Бриге браздају лице (чело). ■ **~ се** биол. *делити се (о оплођеној јајној ћелији).*

бра́здити, бра̑здӣм несвр. [гл. им. бра́жђење с] *в. браздати.*

бра̀здица и **бра́здица** ж *дем. и хип. од бразда.*

браздо̀вит, -а, -о *в. браздаст.*

бразлѐтна ж фр. *наруквица, гривна.*

бра́ја м нар. фам. *хип. од брат;* уп. брајо.

бра̀ј(к)ан и **бра̑јко** м нар. фам. *хип. од брат.*

бра́јо, -а и -ē м нар. фам. *хип. од брат;* уп. браја.

бра̑к м (бра́кови и бра̀кови) *законита заједница мушкарца и жене основана ради породичног живота.* • **грађански (цивилни) ~** *брак склопљен пред грађанским властима.* **дивљи ~** *веза мушкарца и жене који нису званично венчани.* **мешовити ~** *брак склопљен између лица различитих раса или вера.* **морганатски ~ (~ на леву руку)** *брак склопљен између лица из племићке или владарске породице са лицем из нижег сталежа.* **црквени ~** *брак склопљен по црквеном обреду.* **развод (растава) брака** *законско поништавање важења брака.*

бракӣрац, -рца и **бракӣрер** м нем. *врста ловачког пса кратке длаке и дугих клемпавих ушију, птичар.*

бракòломан, -мна, -о *који је извршио прељубу.*

браколо́мац, -мца и **бракòломнӣк** м *супружник који је починио прељубу, прељубник.*

бракòломница ж *жена, супруга која је починила прељубу, прељубница.*

браколо́мство с *опрешење о брачну верност, неверство у браку, прељуба.*

бракора́зводнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на развод брака:* ~ парница.

Бра́ма (Бра̑хма) м *врховно божанство у религији старих Хиндуса.*

бра̀ма̑н (бра̀хмāн), -а́на м *припадник највише, свештеничке касте у Индији.*

брама́нац (брахма́нац), -нца м *в. браман.*

браманӣзам (брахманӣзам), -зма м *хиндуска религија заснована на учењу о Брами.*

брама̀нист(а) (брахма̀нист(а)), -ē м (мн. -сти) *следбеник браманизма.*

бра̀ма̑нскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на брамане:* ~ вера, ~ каста.

бра́на[1] ж **1. а.** *преграда (од плетера, насуте земље, камена, бетона и др.) којом се заустављa текућа (речна) вода и која служи обично за стварање акумулационог језера, за заштиту од великих вода, напајање канала и др.* **б.** *уставa (од гвожђа или*

дасака) која се може спуштати и подизати. **в.** *насип, бедем за заштиту од поплаве.* **2.** *преграда, препрека, запрека.* **3.** фиг. *заштита, одбрана.*

бра́на² ж *в. дрљача.*

бра̀нати, -ā̄м несвр. *в. дрљати (1).*

бра̀нӣк, -и́ка м **1.** воj. *заштитни бедем, насип, грудобран на шанцу; утврђено место које служи за одбрану.* **2.** *најправа за затварање прелаза преко железничке пруге пред наилазак воза, рампа.* **3. а.** *лучни штитник на предњем и задњем делу аутомобила за ублажавање последица удара, одбојник.* **б.** *штитник на машинама за заштиту радника при раду.* **в.** *в. ледобран.* **4. а.** *метални лук који штити обарач на пушци, револверу и сл.* **б.** *метални заштитник за шаку на дршци мача, сабље и флорета; заштитна пречка код ножа, бодежа, бајонета.* **в.** *плоча на тону која штити нишанџију од удара цеви; метална плоча на митраљезу која штити послужиоца.* • **стајати (бити) на бранику** *бити спреман за одбрану нечега.*

бра̀нилац, -иоца м (ген. мн. -илā̄ца̄) **1.** *онај који некога или нешто брани оружјем; заштитник, чувар.* **2. а.** правн. *адвокат који заступа оптуженога пред судом, адвокат правозаступник.* **б.** *онај који заступа неку идеју, гледиште, поборник.*

бра̀нилачкӣ, -ā̄, -ō̄ *који се односи на браниоце.*

бра̀нилā̄штво с правн. *одбрана, заступање некога пред судом, правозаступништво као занимање, адвокатура.*

бра̀нитељ м *в. бранилац.*

бра̀нитēљка (бранитељица) ж *женска особа бранитељ, бранилац, заштитница.*

бра̀нитељскӣ, -ā̄, -ō̄ *који се односи на бранитеље.*

бра́нити, бра̑нӣм несвр. [гл. им. бра́ње̄ње с] **1.** *штитити (некога, нешто) од напада; чувати, заклањати од нечега:* ~ некога од нападача. **2. а.** правн. *заступати пред судом, бити бранилац некоме:* ~ окривљеног. **б.** *заузимати се за некога оправдавајући његове поступке.* **в.** *подржавати нешто што се оспорава; заступати какво гледиште:* ~ свој став. **г.** *правдати, оправдавати:* ~ нечије поступке. **3. а.** *не допуштати, забрањивати, ускраћивати:* ~ некоме да иде у шетњу. **б.** *спречавати, сметати, ометати.* **г.** (са негацијом) *не противити се, не супротстављати се (нечему), слагати се (с нечим).* – Не браним да је он погрешио. ■ ~ **се 1.** (од нечег) *одупирати се нападу; чувати се, заштићивати се од напада, од каквог зла, невоље, непријатности:* ~ се од нападача. **2. а.** правн. *давати своју одбрану пред судом.* **б.** *правдати се, изговарати се, извињавати се.* **в.** *противити се, опирати се, отимати се:* ~ се од сна • ~ **се са (из) слободе** правн. *износити разлоге у своју одбрану изван заседања суда.* ~ **се и ногама и рукама** 1) *бранити се, оправдавати своју ствар свом снагом и свим средствима, аргументима.* 2) *настојати избећи нешто свим средствима.*

бра́ница ж (често у атрибутској служби) *руком или берилом убрана воћка (за разлику од оне која је отресена или опала):* јабука ~.

бра̀ница и **бра́ница** ж *дем. од брана.*

бра̀нӣч, -и́ча и **бра̀нич** м **1.** *в. бранилац.* **2.** спорт. рег. *в. бек.*

бра̀ничēвка ж зоол. *голубачка мушица* Simulium golubacense.

бра̀нӣчкӣ, -ā̄, -ō̄ *који служи за одбрану, одбрамбени.*

бра̀нӣште с *природно или вештачко утврђено место за одбрану, браник.*

бра̑нша ж фр. жарг. *професионална струка, пословна грана; ужа област занимања, специјалност:* трговачка ~.

бра̀њевина ж *засад младе шуме или ливада (обично ограђена) у којој је забрањена испаша, забран.*

бра̑њеник, -а и **бранѐњӣк,** -и́ка м *онај кога неко брани, заступа (на суду), штићеник, клијент.*

бра̑њеница и **бранѐњица** ж *женска особа браненик, штићеница.*

бра̀њив, -а, -о *који се може бранити:* ~ тврдња.

бра̀њивōст, -ости ж *особина онога што је бранљиво.*

бра̀он прид. непром. нем. *смео, кестењаст, отворено мрк.*

бра̑т м (мн. ѳ; понекад у ген. мн. бра̑тā, уз бројеве веће од четири и количинске прилоге; зб. им. бра̑ћа ж) **1. а.** *мушкарац у односу на децу истих родитеља или једног од родитеља.* **б.** *мушкарац у односу на децу браће и сестара својих родитеља, братучед:* ~ од стрица, ~ од тетке, ~ од ујака. **2. а.** *припадник исто народа, племена, братства или шире заједнице сродних народа, сународник, земљак; члан исто друштва.* **б.** *припадник исте вере, секте.* **в.** *члан манастирског братства или монашког реда, члан братовштине.* **г.** ист. *члан неких организација (масона, сокола и др.).* **д.** фам. *пријатељ, друг; човек у односу према другим људима.* **3. а.** (у вок.) фам. (често са зам. „мој") *узречица у присном обраћању или у разговору, приповедању.* **б.** разг. *умешан, вешт, паметан човек; чова (понекад и о самом себи уместо личне зам. ја).* – Само ви мени дајте новац, знаће брат шта да уради! • ~ **брату (вреди)** *најмање, по најнижој процени (обично при продаји нечег што вреди више него што се тражи).* ~ **од стрица** *стричев син.* ~ **од тетке** *теткин син.* ~ **од ујака** *ујаков син.* ~ **по богу, богом** ~ *побратим.* ~ **по крви** *сународник, сплеменик.* ~ **по мајци,** ~ **по оцу** *брат по мајчиној, одн. очевој линији, полубрат.* **(мој) брате** разг. *поштапалица у разговору или за појачавање исказа.* **мокри (весели)** ~ шаљ. *пијанац, пијаница; прилити веселjак.* **мала браћа** *редовници католичког реда св. Фрање, фрањевци.* **некоме рат, (а) некоме** ~ *у рату неко страда, а некоме је добро (обогати се).* **света браћа** *Ћирило и Методије.* **побогу брате!** *узречица при преклињању, вајкању и сл.*

бра́та м *хип. од брат (1);* уп. брато.

брата́нац, -нца и **бра̀танац,** -а̄нца м **а.** *братов син (син једног брата у односу на осталу браћу и сестре), синовац, братић, нећак.* **б.** *брат од стрица, братучед.*

бра̀таница ж *братова кћи (кћи једног брата у односу на другу браћу и сестре), синовица.*

бра̀тац, бра̀ца и **бра̀тац,** бра̀ца м (вок. братац) *хип. од брат (1).*

бра̀ти, бе̑рēм (бѐрēм) (импф. бра̑х, бѐријāх и бе̑рāх; имп. бѐри; р. пр. бра̑о, бра́ла; трп. бра̑н) несвр. [гл. им. бра́ње̄ње с] **1.** *прикупљати плодове, цвеће и друге делове биљака откидајући их од стабљике, струка:* ~ цвеће, ~ јабуке, ~ грожђе. **2. а.** *скупљати, купити, прибирати (руком или чиме другим) нешто што је расуто:* ~ дрва, ~ жирове, ~ мед. **б.** *сазивати, окупљати (војску, сватове).* **в.** *убирати, наплаћивати (порез).* **3.** *примати, добијати:* ~ плату, ~ добитак. • **бери кожу на шиљак** ир. *буди спреман на батине, казну, грдњу и сл.* **не бери бригу (бриге)** *не брини, не бој се.* ~ **ловорике** *постизати успех, добијати признања.* ~ **плодове (нечега)** *извлачити корист (од нечега).* ~ **памет (у главу)** *добро мислити о нечему, пазити; бити паметан.* ~ **со** *сакупљати морску со.*

бра̀тија ж зб. (мн. ѳ) **а.** црквн. *калуђери једног манастира; калуђери, свештеници уопште.* **б.** шаљ. и ир. *дружина, друштво (у чију или чему другом); клика;* уп. мафија.

бра̀тим м рег. *члан неке црквене заједнице, братовштине.*

бра̀тимити, -и̑м свр. и несвр. [гл. им. бра̀тимљēње с] **1.** *(по)нудити некоме побратимство, узети, узимати некога за побратима; наз(и)вати некога братом.* **2.** *(за)молити, преклињати као брата.* ■ ~ **се** *склопити, склапати побратимство; склопити, склапати пријатељство.*

бра̀тӣмка ж рег. *чланица неке верске заједнице, братовштине.*

бра̀тимскӣ, -ā̄, -ō̄ **1.** *који се односи на братиме, који припада братимима, братовштини.* **2.** *в. бра̀тскӣ (1).*

бра̀тӣмство с *веза међу побратимима, побратимство; близак пријатељски однос, блиско пријатељство.* • **(ис)пити** ~ *(по)братимити се с неким испијајући чашу вина.*

бра̀тӣнство с *наслеђе од брата (брату или сестри).*

бра̀тити (се), -и̑м (се) несвр. [гл. им. бра̀ћēње с] *в. братимити (се).*

бра̀тић м **1.** *дем. и хип. од брат.* **2. а.** *в. братанац (а).* **б.** *в. братучед.*

бра̀тичина (бра̀тична) ж *в. братаница.*

бра̀тко м (мн. ѳ) *хип. од брат.*

бра́то, -а и -ē м *хип. од брат (1);* уп. брата.

бра̀тов и **братòвљев,** -а, -о *који припада брату, који потиче од брата;* уп. братовљи: ~ кућа, ~ поклон.

бра̀товати, -тујēм несвр. *живети као браћа, као с братом; пазити се, слагати се као браћа.*

братòвљи, -ā, -ē *који припада брату, који се односи на браћу, братов; братовски:* ~ кућа, ~ љубав.

бра̀товскӣ, -ā, -ō *који припада браћи, који се односи на браћу:* ~ кућа, ~ љубав.

братóвштина ж **а.** *верско удружење световних људи основано ради узајамног помагања или са неким другим добротворним циљем.* **б.** *удружење на сталешкој основи; занатлијско удружење, цех, еснаф.*

братољу́бив, -а, -о *који воли браћу, ближњега; пун братске љубави.*

братољу́биво прил. *са пуно братске љубави, братски.*

братòљу́бље с *љубав према браћу, према ближњему; човекољубље.*

братоу́билачкӣ, -ā, -ō *који се односи на братоубице, на братоубиство:* ~ рука, ~ рат.

братоуби́ство (братоубо́јство) с **а.** *убиство свога брата.* **б.** *међусобна борба, међусобно убијање припадника истог народа или сродних народа.*

братоуби́ца (братоубојица) м (мн. ж) *убица свога брата, ближњег.*

бра̀тскӣ и **бра̀тскӣ,** -ā, -ō **1. а.** *који се односи на браћу, браћу (који припада брату, браћи, који потиче од брата, браће и сл.):* ~ рука, ~ крв. **б.** *својствен брату, браћи, искрен, срдачан, пријатељски:* ~ љубав, ~ поступак. **в.** *заједнички, колективни:* ~ гробница. **2.** *в. братимски (1).* **3.** (у им. служби) ж нар. *задата братска реч, задата вера; братска љубав.*

бра̀тски и **бра̀тски** прил. *као брат, као браћа* **а.** *срдачно, пријатељски:* ~ живети. **б.** *на једнаке делове, подједнако:* ~ поделити.

бра̀тственӣ, -ā, -ō *који се односи на братство, који припада братству.*

бра̀тственӣк, -а и **братствѐнӣк,** -и́ка м *припадник братства (1).*

бра̀тственица ж *припадница братства (1).*

бра̀тственичкӣ, -ā, -ō *који се односи на братственике.*

бра̀тство и **бра̀тство** с (ген. мн. бра̀тстāвā) **1. а.** *крвна веза, сродство између браће, одн. браће и сестара; осећање присности које проистиче из таквог сродства.* **б.** *пријатељска веза између побратима, побратимство; присно другарство, пријатељство уопште.* **в.** *блискост међу сународницима, суплеменицима или припадницима сродних народа, одн. међу народима, људима уопште.* **2.** *заједница коју чини више породица истог презимена које воде порекло од истог претка; део племена.* **3. а.** црквв. *калуђери истог манастира или истог калуђерског реда, манастирска браћа.* **б.** *в. братовштина.*

бра̀тучед м *син једног брата у односу на децу другог брата, стричев син, брат од стрица, стричевић; тетkин син, брат од тетке.*

бра̀тучеда ж *кћи једног брата у односу на децу другог брата, сестра од стрица, сестра од тетке.*

бра̀ћа ж (мн. в) *зб. и.м. од брат.*

бра̀унинг м енгл. *врста аутоматског пиштоља (према америчком изумитељу Ц. Браунингу).*

брахи- грч. *први део сложеница који значи 'кратак, кратко-':* брахидактилија, брахикефалија итд.

брахикѐфал м грч. *човек кратке и широке главе, краткоглавац.*

брахикѐфа̄лан, -лна, -о *који има кратку и широку главу, краткоглав.*

брахикѐфа̄лија ж *особина оног који је брахикефалан, краткоглавост.*

брахилòгија ж грч. *вештина кратког изражавања испуштањем једне или више речи; скраћење израза испуштањем једне или више речи.*

брахиопо́де ж мн. и **брахиопо́ди** м мн. грч. зоол. *група морских животиња сличних шкољкашима* Brachiopoda *које живе причвршћене за подлогу, рамеконоши.*

брахм- *в. брам-.*

бра̀ца м **а.** етн. *назив од мила који снаха даје деверу.* **б.** нар. *хип. од брат.*

бра́ца, -ē и **бра́цо,** -а и -ē м *хип. од брат.*

бра̂ч, бра́ча м нем. муз. *врста веће тамбуре.*

бра̂чнӣ, -ā, -ō *који се односи на брак:* ~ заједница, ~ друг, ~ пар.

бра̂чно прил. *браком, путем брака:* ~ везати.

брашнав(-) *в. брашњав(-).*

бра̀шнāр, -а́ра м **1.** *онај који продаје брашно, трговац брашном.* **2.** зоол. *буба из реда тврдокрилаца* Tenebrio molitor *из пор.* Tenebrionidae, *чије ларве живе у брашну и производима од теста.*

бра̀шнара ж *магацин у коме се држи брашно, спремиште брашна.*

бра̀шнāрка ж *женска особа која продаје брашно.*

бра̀шнāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на брашно и брашнаре:* ~ индустрија, ~ радња.

бра̀шнаст, -а, -о **а.** *који је као брашно, сличан брашну:* ~ боја, ~ прах. **б.** *који као да је од брашна, брашњав, сипкав, прхак:* ~ јабука, ~ диња. **в.** *који има у себи брашна:* ~ зрно.

бра̀шнен, -а, -о (одр. бра̀шненӣ и брашнѐнӣ) *који се односи на брашно* **а.** *који је припремљен од брашна:* ~ каша. **б.** *који садржи брашна:* ~ зрневље. **в.** *који служи за брашно:* ~ кеса, ~ вреће, ~ млин. **г.** *сличан брашну:* ~ прашина. • **брашнени црв** зоол. *в. брашнар (2).*

брашнѐнӣк, -и́ка м *в. брашњеник.*

бра̀шненица и **брашнѐница** ж **а.** *в. брашњеник.* **б.** *јело припремљено од брашна (погача, колач и сл.).*

бра̀шно с (мн. ø) **а.** *прах од самлевеног зрневља житарица (пшенице, ражи, кукуруза и др.):* пшенично ~, кукурузно ~. **б.** *прах добијен млевењем, ситњењем неке друге материје (костију, рибе, камена и др.):* рибље ~, коштано ~. • **бело ~** *брашно без примеса мекиња.* **црно ~** *брашно са примесама мекиња.* **од тога брашна неће бити погаче** *то је неостварљиво, то се не може догодити.* **смејати се** и сл. **као луд на брашно** *смејати се без разлога.*

бра̀шњав, -а, -о **1.** *посут, упрљан брашном.* **2.** *који је сличан брашну, ситан као брашно:* брашњави песак, брашњави снег. **3.** *који се осипа при јелу као да је од брашна, сипкав, прхак:* ~ јабука, брашњави кромпир.

брашња́вити, бра̀шњāвӣм и **бра̀шњавити,** -ӣм несвр. [гл. им. -вљење с] *посипати, прљати брашном.* ■ **~ се** *мрљати се, посипати се, прљати се брашном.*

бра̀шњавōст, -ости ж *особина онога што је брашњаво; сипкавост.*

бра̀шњача ж бот. *врста јестиве гљиве* Clitopilus prunulus *из ф.* Agarieaceae.

брашњѐнӣк, -и́ка и **бра̀шњенӣк,** -а м нар. **1.** *хлеб, погача спремљена за пут; уопште храна спремљена за пут.* **2.** *торба у којој се носи храна за пут.*

бра̀шњеница ж нар. *в. брашњеник.*

бр́бља[1] м *в. брбљивац;* уп. брбљо.

бр́бља[2] ж *в. брбљивица.*

бр̏бљав, -а, -о *в. брбљив.*

брбљав- *в. брбљив-.*

бр̏бљало с и м (мн. с) *брбљава особа, брбљавац, блебетало.*

брбљàрија ж *ȉразно, бесмислено ȉричање, брбљање; сȉлеткарење.*

брбљати, -ā̀м несвр. **а.** *ȉоворити мнȏго, којешта; ȉоворити о безначајним ствáрима, ȉразно, без смисла, наклáпати.* **б.** фиг. *жуборити.* **в.** *исȉуштати ȉласове сличне брбљању, блебетати (о ђуркама, ȉатки и сл.).*

брбљив, -а, -о *који брбља, који ȉрича мнȏго и без смисла.*

брбљивац, -ȉвца и **брбљúвко** м *онај који брбља, брбљива мушка особа.*

брбљивица ж *она која брбља, брбљива женска особа.*

брбљиво прил. *на брбљив начин, брбљајући.*

брбљивȏст, -ости ж *особина оноȉа који је брбљив.*

брбљо, -а и -ē м *в. брбљивац;* уп. брбља[1].

брбљȍв, -òва м *в. брбљивац.*

брбљуша ж *в. брбљивица.*

брборити, -ȉм несвр. [гл. им. брборе̄ње с] *в. брбо̏тати.*

брбо̏т м *шум који се чује кад мехурићи ваздуха излазе из неке ȉечности, клокоȉ, клокоȉање.*

брбо̀тати, брбоћем несвр. **а.** *ȉроизводити, ствáрати брбоȉ (о води, ȉечности), клокоȉати.* **б.** *ȉретурáти, тражити ȉо води (кљуном, њушком) ȉроизводећи брбоȉ (о ȉатки, свињи и сл.).*

брва́нце и брва̀нце, -ета с (мн. ø) *дем. од брвно.*

брвнара ж *зȉрада, кућа од брвана.*

брвнарица ж *дем. од брвнара.*

брвнен и **брвнен,** -а, -о *који је од брвана.*

брвно с (мн. брвна, ген. брвāнā) **1.** *ȉреда, даска која се ȉоставља ȉреко воде и служи као мост.* **2.** *ȉрубо отесано одсечено стабло, балван, дебља даска која служи за ȉрављење (зȉрада, бунара и др.), балван.*

брглēз м зоол. у изр. **плави ~** *ȉтица ȉевачица* Sitta europaea caesia *из ȉор.* Sittidae.

брдāр м *занатлија који ȉрави ткалачка брда.*

брдарица ж (обично у мн.) *врста колача с медом.*

брдāшце и брда́шце, -а и -ета с (мн. -ца) *дем. од брдо*[1].

брдило с *део разбоја на коме је учвршћено брдо*[2].

брдина ж *ауȉм. од брдо*[1].

брдо[1] с (мн. брда (брда), ген. брдā (брдā)) **1.** геогр. *мање узвишење (од око 200 до 500 метара надморске висине) које је тешње везано с околним ȉланинским масивом.* **2.** *велика ȉомила, хрȉа нечега (набацаног или сложеног):* ~ књига, ~ посуђа. • **нешто се ваља иза брда** *нешто се важно сȉрема, нешто ће се важно доȉодити.* **обећавати брда и долине (златна брда)** *обећавати мнȏго, више него што је могуће остварити.* **преко девет брда, преко брда и долина** *врло далеко.*

брдо[2] с *део ткачког разбоја с густо ȉоређаним жицама кроз које су ȉровучене нити основе и којим се сабија ȉотка.*

брдо̀вит, -а, -о *у коме има доста брда (о ȉределу, земљи).*

брдо̀витȏст, -ости ж *особина, стање оноȉа што је брдовито.*

брдскȉ и **брдскȋ,** -ā, -ō *који се односи на брдо:* ~ коса, ~ ȉут, ~ артиљерија, ~ коњ, ~ циљ (нȉр. у бициклизму).

брђанин м (мн. брђани) **1.** *становник брдског краја, ȉорштак, ȉланинац.* **2** воj. *брдски ȉоȉ.*

брђáнка ж (дат. -ки; ген. мн. -кȋ) *становница брдског краја, ȉорштакиња, ȉланинка.*

брђáнскȉ, -ā, -ō *који се односи на брђане.*

брȅ узв. тур. *за скретање ȉажње на оно што се каже* **а.** *у љутњи, уз ȉретњу и сл.: море, ама.* – Не лажи, бре! Слушај, бре! Шта кажеш, бре? Бре, кад те ухватим, ȉребићу те. **б.** *у чуђењу.* – Бре, победи он све.

бревијȁр, -а́ра м (инстр. -а́ром) лат. *молитвеник који католички свештеници читају сваког дана у одређене сате, часослов.*

брȇг јек. **брȇјег** м (мн. брȇгови) **1. а.** *мање узвишење на Земљиној ȉовршини, мање брдо.* **б.** *велики ȉалас, вал; уздигнути део ȉаласа.* **2.** арх. *обала (морска, речна, језерска).* • **као од брега одваљен** *јако развијен, кршан.* **тиха вода ~ рони (дере)** *в. ȉод вода.* **ударила кола у (о) ~** *дошло је до невоље; овако се даље не може.*

брȅгаст, -а, -о *који је у облику брега.* • **~ осовина** *осовина са исȉуȉњеним која служе за отварање вентила ȉри раду експлозивних моȉора.*

брегòвит, -а, -о **1.** *у коме има много брегова, ȉун брегова (о ȉределу, земљи).* **2.** *сличан брегу, истурен као брег.*

брегòвитȏст, -ости ж *стање, особина оноȉа што је бреговито.*

брегȕница ж зоол. *врста ласте* Riparia riparia *из ȉор.* Hirundinidae, *која гради гнезда ȉо стрмим речним и језерским обалама.*

бре́да ж *врста митраљеза италијанске израде (ȉо имену једног концерна за израду оружја).*

брȅђа(ж. род) рег. *в. бременит (1).*

бре́жак, бре́шка јек. **бријȅжак,** -èшка м *дем. од брег.*

брèжина ж *ауȉм. од брег и бријег.*

брèжић, -а и **брèжȉћ,** -и́ћа м *дем. од брег и бријег.*

брежу́љак, -љка м *дем. од брег и бријег.*

брèжуљаст, -а, -о *в. брежуљкаст.*

брèжуљкаст, -а, -о *који има доста брежуљака, ȉун брежуљака.*

брèжуљкасто прил. *ȉоȉут брежуљака.*

брежȕљчић м *дем. од брежуљак.*

брȅза (бре́за) ж бот. **а.** *род дрвећа и жбуња* Betula, *већином беле коре, из ȉородице брезе* (Betulaceae). **б.** *врста брезе беле коре и дугих висећих грана* Betula alba (verrucosa). **в.** мн. *ȉородица двосупница* Betulaceae, *дрвећа или жбуња северног умереног и хладног ȉојаса једностаних листова и једноȉолних и једностаних цветова у облику ресе.* • **бела ~** *в. бреза (б).*

брèзȉк, -и́ка м *брезова шума.*

брȅзица (бре́зица) ж *дем. од бреза.*

брȅзов (брèзов), -а, -о *који ȉрилази брези, који је од брезе:* ~ лист, ~ шума, ~ метла.

брȅзовāк (брèзовāк), -а и **брȅзовац,** -овца м *брезов штап, брезов ȉрут.*

брȅзовача (брèзовача) ж *брезова метла.*

брезòвȉк, -и́ка м *в. брезик.*

брȅзовина (брèзовина) ж (мн. ø) **а.** *брезово дрво (ȉосечено).* **б.** *брезово дрвеће.*

брȅзовица ж бот. *врста отровне гљиве* Lactaria torminosa *из ф.* Agaricaceae.

брȅка ж *бука, ȉалама, вика; лупање.*

брȅкēт м *бректаше, брека.*

брèкиња ж бот. *врста шумског дрвећа* Sorbus torminalis *из ф.* Rosaceae, *чији се ȉлод једе уȉињено.*

бре́кнути, брȅкнēм и **брȅкнути,** -нēм свр. *викнути набусито, обрецнути се.*

брȅктав, -а, -о *који брекће, бучан:* ~ мотор.

брèктати, брȅкћēм несвр. **1. а.** *ствáрати јаку буку, хуку, хукташи, бучаташи, тутњаташи (нȉр. о мотору).* **б.** *одјекиваташи, орашти се, разлегаташи се.* **2.** *викаташи набусито, брецаташи се.* **3. а.** *тешко и убрзано, шумно дисаташи, дахташи; стењаташи.* **б.** *надиматаши се и ȉоȉрављаташи ȉри дисању; надиматаши се од снаге.* **в.** *снажно удараташи, бȉташи, куцаташи.* **г.** *исȉуњаваташи се животињом снагом, наȉоном, заносом; бȉташи у ȉуном наȉону:* ~ од здравља.

брȅме, -ена с (мн. бремèна, ген. бремéнā) **1. а.** *оно што се носи (на леђима, раменима); товар.* **б.** *терет, тежина.* **в.** фиг. *невоља, мука; тешка обавеза, дужност.* **2.** *ȉлод у материној утроби.* • **иде време носи ~** *старост неумитно, неизбежно долази.* **носити ~** *бȉти бременита, трудна.*

брѐменит и **бремѐнит,** -а, -о **1.** (у ж. роду: -а) *која у себи носи зачети плод, која је у другом стању, трудна, гравидна (о жени).* **2.** фиг. **а.** *који даје, доноси род, који условљава родност:* ~ јесен, ~ земља. **б.** (нечим) фиг. *пун нечега, крцат нечим; оптерећен нечим:* време бременито кризама, опасностима.

брѐменитост и **бремѐнитост,** -ости ж **а.** *стање бремените жене, трудноћа.* **б.** фиг. *испуњеност нечим, пуноћа.*

брѐменица и **бремѐница** ж *дрвена уска дуга посуда за воду која се носи преко рамена..*

бремéнце и **брѐмēнце,** -ета (бремéшце и брѐмēшце, -ета) с (мн. -ца) *дем. од бреме.*

брѐнди, -ија м енгл. *врста алкохолног пића које се добија дестилацијом вина или преврелих воћних сокова, вињак; коњак.*

брѐнер м нем. *део карбидске или пламене лампе из којег избија пламен, горионик.*

брѐновати, -нујēм несвр. нем. **1.** (и свр). *(у)коврџати (косу) нарочитом усијаном направом (коврџалом).* **2.** (некога, нешто) разг. обично у одричном облику: *обазирати се (на некога, на нешто), водити рачуна (о неком, о нечему), марити (за некога, за нешто).* – Она не бренује никога.

брѐнцав, -а, -о *који бренца, звечи, који одзвања.*

брѐнцаво прил. *бренцајући, звучећи испрекидано.*

брѐнцати и **брѐнцати,** -ām несвр. **а.** *звонити, звучати испрекидано, на махове (о звону, одн. звоњењу).* **б.** *зујати, зузукати испрекидано.*

брéнце, -ета и -а с (мн. -ца) *звечак, клатно у звонцета; звонце.*

брѐнцуља ж зоол. *муха месара, зунзара,* Sarcophaga carnaria.

бренч- *в. бренц-.*

брѐсква ж (ген. мн. брѐсāкā) бот. и агр. *воћка* Prunus persica *из ф.* Rosaceae, *с коштичавим крупним и сочним плодом; плод те воћке.*

брѐсквāрнйк м *в. бресквик.*

брескваˊрство с агр. *гајење бресака као пољопривредна грана.*

брѐскваст, -а, -о *који је као бресква, налик на брескву (по боји).*

брѐсквйк, -и́ка м *бресков воћњак.*

брѐсквин, -а, -о *који припада брескви, који се односи на брескву:* ~ лист, ~ плод.

брѐсквица ж *дем. од бресква.*

брѐсков, -а, -о *који се односи на брескву (дрво):* ~ воћњак.

брѐскована ж *ракија од бресака.*

брѐсковина ж (мн. ø) *бресково дрво.*

брéст, бре́ста јек. **брйјест,** бријѐста м (мн. бре́стови јек. бријѐстови) бот. **а.** *род листопадног дрвећа* Ulmus *из ф.* Ulmaceae, *које успева у пределима умерене и топле климе.* **б.** мн. *породица двосупница* Ulmaceae, *дрвеће или грмови једноставних пиластих листова.* • **бели** ~ *врста бреста* U. effusus. **црни** ~ *врста бреста* U. campestris.

брѐстйк, -и́ка м *брестова шума.*

брѐстић, -а и **брѐстић,** -и́ћа м *дем. од брест и бријест.*

брѐстов, -а, -о *који се односи на брест, који је од бреста:* ~ кора, ~ штап.

брѐстовац, -о̄вца м *брестов штап, брестова батина.*

брѐстовача ж **1.** *брестова батина.* **2.** бот. *врста гљиве која расте на брестову дрвету* Pleurotus sapidus.

брестòвйк, -и́ка м *в. брестић.*

брѐстовина ж (мн. ø) *брестово дрво као грађа, материјал.*

бретѐла ж фр. *ужа нараменица која држи женски грудњак, комбинезон и сл.*

брѐцав, -а, -о **1.** *који бреца, који се бреца.* **2.** *праћен брецањем; оштар, осоран:* ~ глас.

брѐцаво прил. **1.** *оштро, осорно.* **2.** *брецајући, звонко.*

брѐцāј м *удар, откуцај звона.*

брѐцати, -ām несвр. **1.** *в. бренцати (а).* **2.** *куцати, бити, пулсирати, ударати.* **3.** *в. брецати (се).* ■ ~ **се 1.** *грубо, осорно викати на некога, осецати се, издирати се.* **2.** *трзати се, штрецати.*

брѐцнути, -нēм свр. **1.** *зазвонити, (од)јекнути (о звону).* **2.** *в. брецнути се (1).* ■ ~ **се 1.** *викнути набусито, осорно (на некога), осећи се.* **2.** *трнути се (од изненађења, страха), лецнути се, пренути се.*

брѐча ж итал. геол. *седиментна стена састављена од слепљених угластих комада истих или различитих стена.*

брѐчаст, -а, -о *који има структуру или изглед бреče; шљунковит.*

брéчати, -чӣм несвр. **1.** *брујати, одзвањати, бучати; орити се, разлегати се.* **2.** *издирати се, викати.*

брѐша ж фр. **1.** *отвор, рупа.* **2.** вој. *продор кроз непријатељске препреке, утврђења или борне редове, пробој фронта.*

брéшће јек. **брйјешће** с (мн. ø) *зб. им. од бр(ij)ест; брестик.*

брѐшчић, -а и **брѐшчйћ,** -и́ћа м *дем. од бр(ij)ест.*

бр̏же-бо̏ље и **бр̏жē-бо̏ље** прил. *журно, сместа, наврат-нанос.*

бр̏з, бр̏за, -о (комп. бр̏жӣ) **1. а.** *који одређени пут прелази за краће време:* ~ коњ. **б.** *који неки посао обавља за краће време, хитар; спретан, окретан:* ~ на послу. **2. а.** *који се (из)врши, обавља, који се дешава, збива у краћем времену (о радњи и сл.):* ~ пальба, ~ саобраћај. **б.** *који се остварује убрзо, после краћег времена:* ~ помоћ, ~ интервенција. **б.** *краткотрајан, кратак, убрзан, ужурбан:* ~ поглед. **3. а.** (на нешто) *готов, спреман:* ~ на свађу. **б.** *наго, плаховит; брзоплет, непромишљен.* • ~ **на језику** *који нешто каже пре него што довољно размисли.* **брзи воз (влак)** *воз који вози већом брзином и не стаје на свакој станици.* **на брзу руку** *журно, на брзину, наврат-нанос.* **што је брзо то је кусо** *оно што је урађено на брзину није солидно, ваљано.*

бр̏зāк, -а́ка м **1.** *брз ток воде (где је корито реке стрмије).* **2.** *брз коњ.* • **на брзака** жарг. *на брзину, журно.*

бр̏залица ж *скуп речи или реченица тешких за правилан изговор при брзом говорењу (у игри, забави).*

бр̏зати, -ām несвр. *брзо, ужурбано се кретати или вршити неку радњу, хитати, журити; говорити брзо.*

бр̏зац, бр̏сца и брзàца м *в. брзак.*

брзѝна ж **1.** *особина онога који је брз, онога што је брзо, хитрина.* **2. а** физ. *однос пређеног пута према времену потребном за прелажење тога пута; пут пређен у јединици времена при једнаком кретању.* **б.** *упоредо однос количине извршене радње према времену за које се изврши.* • **брза ~** *велика брзина.* **на брзину** *врло брзо, што се брже може, хитно.* **ухватити (нешто) на брзину** *искористити, злоупотребити прилику која се указала (за нешто).* **убацити у брзину (прву, другу, трећу...)** *подесити мењач на моторном возилу (аутомобилу) да би се добио одговарајући пренос;* уп. пренос (3).

брзинòмер јек. **брзинòмјер** м мех. *справа, инструмент за мерење брзине возила, тахометар.*

бр̏зинометар и **бр̏зиномēтар,** -тра м мех. *в. брзиномер.*

бр̏зйнскӣ, -ā, -о̄ *који се односи на брзину:* ~ сигнализација, ~ испит (у аутомобилизму).

бр̏зица и **брзѝца** ж рег. **1.** *брза река.* **2.** *в. брзак (1).*

бр̏зичав и **брзѝчав,** -а, -о *пун брзица, брзака, брз (о воденом току).*

бр̏зо прил. (комп. бр̏жē и бр̏же) **1.** *на брз начин, журно, хитро, хитно:* ~ трчати, ~ јести. **2.** *у значењу имп.: пожури(те), похитај(те).* – Брзо за мном. **3.** *ускоро, убрзо:* ~ затим. • **кад брже** *(у чуђењу) кад пре, како тако брзо.*

бр̏зовōзнӣ и **бр̏зовознӣ,** -ā, -о̄ **1.** *који се шаље, отпрема возом хитно, убрзано:* ~ роба, ~ пошиљка. **2.** *који се односи на брзи воз:* ~ линија, ~ пруга.

бр̏зовȏзно и **бр̏зовозно** прил. *хитно, као брзовозна пошиљка.*

бр̏зојāв м **1.** *в. телеграф.* **2.** *в. телеграм.*

брзо̀метан, -тна, -о **1.** *који избацује, испаљује метке брзо, један за другим:* брзометни топ, ~ пушка. **2.** фиг. *који се на брзину заврши, уради, произведе и сл.:* ~ курс.

брзо̀метка ж *брзометна пушка.*

брзо̀мислен, -а, -о **1.** *који брзо мисли, оштроуман, паметан.* **2.** *в. лакомислен.*

брзо̀ног, -а, -о *који је брзих ногу, који брзо трчи, хитар, брз.*

бр̏зопӣс м *стил писма у старим рукописима којим се брже писало него свечанијим стилом, курзив; уопште брзи, некаligрафски начин писања.*

брзопи́сац, -сца м *онај који пише брзописом.*

бр̏зопӣснӣ, -ā, -ō *који се односи на брзопис:* ~ белешка.

брзо̀плет, -а, -о *који ради брзо, ужурбано и не размишљајући, несмотрен, лакомислен, непромишљен.*

брзо̀плетан, -тна, -о *в. брзоплет.*

брзо̀плето прил. *на брзоплет начин, непромишљено, несмотрено, лакомислено.*

брзо̀плетȍст, -ости ж *особина оног који је брзоплет, непромишљеност, несмотреност, лакомисленост; журба, хитња.*

бр̏зоплȍван, -вна, -о *који брзо плови (о лађи).*

брзопо́тезнӣ, -ā, -ō **а.** шах. *у коме се потези повлаче брзо, без дужег размишљања:* ~ турнир, ~ партија, ~ шах. **б.** фиг. *који се изводи брзим потезима:* ~ портретисање.

брзопо́тезно прил. *брзим повлачењем потеза:* ~ решити партију шаха.

брзора́стӯћӣ, -ā, -ē *који брзо расте:* ~ стабло.

брзо̀рек, -а, -о **1.** *који брзо говори; говорљив.* **2.** *који говори непромишљено, несмотрено, брз на језику.*

брзо̀реко прил. *говорећи брзо.*

брзо̀рекȍст, -ости ж *особина оног који је брзорек.*

брзо̀родан, -дна, -о *који брзо доноси род, плод, који рано досијева:* ~ пшеница, ~ кукуруз.

брзо̀стасан, -сна, -о *в. брзородан.*

брзо̀ходан и **бр̏зохо̄дан,** -дна, -о *који је брза хода, који брзо ради, функционише:* ~ лифт, ~ мотор.

бр̏ига ж (дат. бр̏изи) **1.** *осећање несигурности, узнемирености због бојазни да се ни је десило или да се не деси нешто непожељно или да се неће десити нешто што би требало да се деси; мука, тешкоћа:* бити у бризи, задавати бриге, имати бриге. **2.** *старање, труд, настојање око некога или нечега:* водити бригу о некоме. **3.** фиг. *онај или оно што задаје бриге, предмет бриге.* – Сине мој, бриго моја. • **баш ме ~, ~ ме, није ме ~** (шатр. **боли ме ~**) *не тиче ме се, свеједно ми је.* **бриго моја, пређи на другога** *каже се кад неко неће нешто сам да уради, већ хоће то да пребаци на другога.* **бринути бригу** *бринути се.* **водити (бринути) тућу бригу** *мешати се у туђе ствари.* **дати се у бригу** *забринути се.* **девета (последња) ~** *нешто споредно, неважно.* **не бери(те) бригу, немај(те) бриге, ни бриге те (вас)** *ништа се не брини(те), буди спокојан, будите спокојни.* **удри (баци** и сл.**) бригу на весеље** *заборави бриге.* **пребринути бригу; скинути бригу с врата** *ослободити се нечег непријатног.* **шта је кога брига** *шта се кога тиче.*

брига́да ж фр. **1.** воj. *велика војна јединица састављена обично од два или три пука.* **2.** *организована радна јединица за извршење неког посла састављена од већег броја радника:* радна ~, омладинска ~.

брига̀дӣр, -и́ра м (инстр. -и́ром) **1.** *заповедник, командант бригаде (1).* **2. а.** *руководилац радне бригаде.* **б.** *в. бригадист(а).*

брига̀дӣрка ж *женска особа бригадир (2), бригадисткиња.*

брига̀дӣрскӣ, -ā, -ō *који се односи на бригадире:* ~ блуза, ~ униформа.

бригади́рство с *звање, положај бригадира.*

брига̀дист(а), -ē м (мн. -сти) *члан радне бригаде.*

брига̀дисткиња ж *женска особа бригадист(а).*

бр̏ига̄днӣ, -ā, -ō *који се односи на бригаду:* ~ штаб, ~ генерал.

бр̏игеш, -е̏ша и **бр̏игӗш,** -е́ша м у изр. **ни бригеша (без бригеша)** разг. *без икакве бриге, не бринући се, не марећи ни за шта.* – Ја се убих радећи, а он ни бригеша.

бр̏ӣд м (мн. бри́дови) **1.** *ивица, руб.* **2.** *оштрица, сечиво.* **3.** *планински гребен.*

бр̏ӣдак, бр̏ӣтка, -о **1. а.** *добро наоштрен, оштар, који добро сече, реже:* ~ сабља, ~ нож. **б.** *који има оштре ивице:* ~ камен. **2.** *врло хладан, оштар, резак:* ~ ветар, ~ зима, ~ студен. **3.** *брз, хитар; силовит:* ~ покрет, ~ мисао. • **~ на језику** *оштар у говору.*

бр̏ӣдан, -дна, -о *који бриди, боли, болан:* ~ рана.

бр̏ӣдаст, -а, -о *који је као брид, оштар:* ~ камен, ~ раме.

бри́деж м *бријење, сврабе, свр(а)беж, утрнулост.*

бри́дети јек. **бри́дјети, -ди́м** несвр. [гл. им. бри́ђе̄ње с] *потмуло болети и трнути изазивајући осећај свраба (услед удара, убода, хладноће, умора и сл.):* образ бриди, табани бриде.

бр̏ӣднӣ, -ā, -ō *који се односи на брид, ивични:* ~ угао, ~ кут.

бридо̀вит, -а, -о *в. бридак (1б).*

бр̏ӣжан и **бр̏ӣжан,** -жна, -о **1. а.** *који је у бризи, пун бриге, забринут, несмирен:* ~ отац. **б.** *који изражава бригу, забринутост:* ~ поглед. **2.** *в. брижљив:* ~ рука, ~ чувар.

бри́ждати, -ди́м несвр. нар. (уп. бризгати) **1.** *извирати, избијати полако, слабо (о течности).* **2.** *испуштати полако, слабо течност.*

бр̏ӣжљив, -а, -о **а.** *који се брине, који води бригу о нечему; пажљив, савестан:* ~ домаћин. **б.** *у коме се испољава, очитује нечија брига:* ~ нега, ~ испитивање.

бр̏ӣжљиво прил. **1.** *на брижљив начин, пажљиво, савесно.* **2.** *в. брижно (1).*

бр̏ӣжљивȍст, -ости ж *особина оног који је брижљив; савесност, пажљивост.*

бр̏ӣжно и **бр̏ӣжно** прил. **1.** *у бризи, бринући се, забринуто, страхујући.* **2.** *в. брижљиво (1).*

бр̏ӣжнȍст и **бр̏ӣжнȍст,** -ости ж **1.** *особина, стање оног који је брижан, забринутост.* **2.** *в. брижљивост.*

бр̏ӣзак, -зга м *млаз течности.*

бриза̀нтан, -тна, -о фр. *који се распрскава и разара, експлозиван, разоран:* ~ граната, ~ пројектил.

бр̏ӣзгав, -а, -о *који бризга, прска:* ~ вода.

бр̏ӣзгавац, -а̄вца м **1.** бот. *в. копитац.* **2.** зоол. *в. трн.*

бр̏ӣзгалица ж мед. *направа за убризгавање течности, шприц.*

бр̏ӣзга̄лька ж *конично сужена цев у којој се при струјању течности и гасова притисак претвара у брзину, млазница, дизна.*

бр̏ӣзгати, -а̄м несвр. **1. а.** *налазити избијати, шикљати, прскати; врцати (о течности).* **б.** *избијати, сукљати (о пламену).* **2.** *налазити надолазити.* **3.** *убризгавати, давати у виду инјекције.*

бр̏ӣзготина ж *млаз течности.*

бри́зла ж нем. вет. *грудна жлезда младих животиња (обично телади), која се употребљава за справљање гурманских специјалитета.*

бри́знути, бр̏ӣзнӗм и **бр̏ӣзнути,** -нӗм свр. **а.** *налазити избити, потећи у млазу, шикнути (о течности).* **б.** *сукнути, покуљати (о пламену).* **в.** *прснути, просути се (о искрама, зрацима).* **г.** *налазити дунути (о ветру).* • **~ у плач** *ударити у плач, наћи, одједном заплакати.*

бр̏ӣјати и **бр̏ијати,** бр̏ијӗм несвр. **1.** *сећи длаке оштрим оруђем (бријачем, бритвом) до саме коже:* ~ браду, ~ бркове, ~ длаке. **2.** *оштро сећи, косити (о сабљи, коси и сл.).* **3.** фиг. *оштро, јако дувати, шибати, сећи (о ветру, хладноћи).* ■ **~ се** *бријати себе; не носити браду и бркове.* • **~ без сапуна** *злостављати, мучити, кињити.* **ко те пита брије ли се владика** *не мешај се у оно што те се не тиче.*

бри̏јаћи, -ā, -ē *који служи за бријање:* ~ прибор, ~ бритва.

бри̏ја̄ч, -а́ча м (инстр. -а́чем) **1.** *нож за бријање, бритва.* **2.** *занатлија који брије (људе), берберин.*

бри̏ја̄чић м *дем. и ир. од бријач (2).*

бри̏ја̄чица ж **1.** *в. бријач (1).* **2.** *женска особа бријач (2).*

бри̏ја̄чкī, -ā, -ō *који се односи на бријаче и бријање:* ~ занат, ~ салон, ~ радња.

бри̏ја̄чница ж *бријачка радња, берберница.*

бри̏јег *в. бреī,* **бријеж-** *в. бреж-,* **бри̏јест** *в. брест,* **бријѐстак** *в. брестак,* **бри̏јешће** *в. брешће.*

бри̏к м енгл. пом. *врста једрењака са два јарбола.*

бри̏кѐт, -е́та м фр. *висококвалитетно чврсто гориво у облику мањих цигала, лоптица или јаја које се добија пресовањем (брикетирањем) ситних комадића угља, угљене прашине, дрвене пиљевине и сл.*

брикети́рати, -ѐтӣра̄м (бри̏кетовати, -тујем) несвр. *сабијати, пресовати угљену прашину у брикете, правити брикете.*

бри̏кѐтнӣ, -ā, -ō *који се односи на брикет.*

бри̏кѐтница ж *радионица у којој се прави брикет.*

брилӣја̄нт м фр. **1.** *дијамант брушен на посебан начин, с много фасета, који се одликује лепим сјајем.* **2.** *технички назив за најмања штампарска слова величине три типографске тачке.*

брилӣја̄нтскӣ, -ā, -ō *који се односи на брилијант (1):* ~ прстен, ~ игла, ~ огрлица.

бри̏љант м рег. *в. брилијант.*

бриљàнтан и **бри̏љантан,** -тна, -о **а.** *блистав, сјајан.* **б.** фиг. *који се нарочито истиче, изванредан, сјајан, изврстан:* ~ студент, ~ успех.

бриљàнтӣн, -и́на м фр. *мирисљаво уље или маст за мазање косе.*

бри̏љантнӣ, -ā, -ō *који се односи на бриљант, брилијантски.*

бриљàнтно и **бри̏љантно** прил. *изванредно, изврсно, дивно, сјајно:* ~ одговарати.

бриљàнтнōст и **бри̏љантнōст,** -ости ж *особина оног који је бриљантан, оног што је бриљантно.* **а.** *сјај, блиставост.* **б.** фиг. *изванредност, изврсност.*

бриљи́рати, бри̏љӣра̄м несвр. фр. *нарочито се истицати, имати великог успеха у нечему:* ~ на испиту.

бри̏нет м фр. *мушкарац смеђе, кестењасте косе и тамног тена.*

бринѐта ж фр. *женска особа смеђе, кестењасте косе и тамног тена.*

бри̏нути, -нӗм несвр. **1.** *осећати бригу, несигурност, бити у бризи, бити забринут (због некога или нечега).* **2.** (некога) *задавати бригу, немир (некоме), забрињавати (некога).* **3.** *водити бригу, старати се (око некога или нечега):* ~ о родитељима. ■ ~ **се** *в. бринути (1, 3).* • ~ **бригу** *в. бригa.*

бри̏с м мед. *садржај добијен брисањем слузокоже (обично ждрела) помоћу стерилног штапића са ватом или газом који служи за лабораторијско бактериолошко испитивање; такав замотуљак вате или газе:* ~ из грла.

бри̏сāнӣ, -ā, -ō у изр. ~ **простор** *в. код те именице.*

бри̏сати, бри̏шӗм несвр. **1. а.** *трљајући нечим уклањати, скидати (прљавштину, прашину, влагу и сл.) с површине нечега; отирати:* ~ прашину, ~ сузе. **б.** *трљајући нечим чистити од прљавштине, прашине, влаге и сл.:* ~ под, ~ сто, ~ руке. **в.** *(о природним силама, обично о ветру) скидати, односити у снажним налетима; чистити снажно дувајући* – Ветар брише снег. Ветар брише палубу од песка. **г.** *оштро, снажно дувати (о ветру).* **д.** фиг. ир. *брзо, халапљиво јести.* **2.** *трљајући гумицом или на други начин, нпр. прецртавањем, уклањати, избацивати, поништавати (писани текст).* **б.** *уклањати, поништавати, укидати:* ~ неки члан из закона, ~ разлику између некога. **3.** *косити, обарати (о ватреном оружју); обасипати, тући ватром из оружја.* **4.** *додиривати у ниском лету, врло ниско летети (о авиону).* **5.** разг. (обично у имп.) *одлазити, ићи, губити се.* – Briši одавде одмах! ~ **се 1.** *трљајући нечим скидати са себе (обично влагу да кожа буде сува):* ~ се пешкиром. **2.** *ишчезавати, губити се, нестајати.* • ~ **с посла** жарг. *одлазити, бежати с посла пре истека радног времена.*

бри̏сāч, -а́ча м (инстр. -а́чем) **1.** *предмет којим се нешто брише или о који се нешто брише:* ~ на аутомобилу, ~ за обућу, ~ тинте. **2.** *онај који нешто брише (нпр. изломе).*

брисàчица ж *она која нешто брише (нпр. изломе).*

бри̏скати, -а̄м несвр. *у дем. значењу: брисати.*

бри̏снути, -нӗм свр. *мало обрисати:* ~ стакло. ■ ~ **се** *мало се обрисати.*

бри̏сотина ж *избрисано или прецртано место, траг од брисања на тексту.*

Брита́нац, -нца м *становник Велике Британије; онај који је пореклом из Велике Британије.*

Бри̏та̄нка ж *становница Велике Британије; она која је пореклом из Велике Британије.*

бри̏та̄нскӣ, -ā, -ō *који се односи на Велику Британију и на Британце.*

бри̏тва ж (ген. мн. бри̏твӣ и бри̏та̄вā) **а.** *цепни ножић (обично крив) на склапање.* **б.** *нож за бријање, бријач.* • **(о)бријати (некога) без бритве** разг. *преварити, варати (некога), подвалити, подваљивати (некоме).*

бритвѐнӣ, -ā, -ō *који се односи на бритву:* бритвене коре.

бритвѐтина ж *ауг. и пеј. од бритва.*

бри̏твица ж *дем. од бритва.*

бри̏твӣште с *дршка, држак, корице бритве.*

бритвӯрина ж *ауг. и пеј. од бритва.*

бри̏тко прил. **1.** *секући, режући оштро:* ~ дувати. **2.** *оштро, изразито; одсечно:* ~ одговорити.

бри̏ткōст, -ости ж *особина онога који је бридак, онога што је бритко, оштрина; изразитост.*

бриткòћа ж *в. бриткост.*

бри̏финг м енгл. **а.** *кратак разговор високих политичара са сарадницима и новинарима (о неком важном, актуелном догађају).* **б.** *последње кратке инструкције посади авиона.*

бри́ца, -ē и **бри́цо,** -а и -ē м (обично пеј. и ир.) *берберин, бријач.*

бри̏ц м енгл. *врста игре карата учетворо.*

бри̏цист(а), -ē м (мн. -сти) *онај који игра бриц.*

бри̏шӯћӣ, -ā, -ē у изр. ~ **лет** *в. под лет.*

бр̏к м (мн. бр̏кови, ређе бр̏ци) **1. а.** *длаке изнад горње усне у човека;* фиг. *достојанство, част.* **б.** *дуге длаке и сл. израштаји на горњој усни, њушци неких животиња (мачке, рибе и др.).* **2. а.** *витица, вршка у винове лозе и сл. биљака.* **б.** *ос, осје на класу жита.* **в.** *кончасти израштаји на вршку клипа кукуруза, свила.* • **мачков** ~ бот. *зељаста биљка.* Nigella *из ф.* Ranunculaceae, *чије се неке врсте гаје као украсне и лековите биљке.* **смеши му се** ~ *огледа му се задовољство на лицу, радује се.* **гладити** ~ *испољавати, показивати задовољство.* **обесити брк(ов)е** *снебивељивати се, онерасположити се.* **омастити** ~ 1) *добро се најести.* 2) *јако се окористити.* **пљуни ми у** ~ *каже се кад неко чврсто, непоколебљиво нешто тврди.* **у** ~ *отворено, без увијања (скрести, рећи и сл.).*

бр̏ка м (обично хип.) *човек с великим брковима, бркат човек;* уп. брко.

бркàљија м (мн. ж) *човек с великим брковима.*

бр̏кат, -а, -о **1.** *који има (велике) бркове.* **2.** *који има израштаје, вршке у облику бркова (о биљци):* ~ јечам, ~ ротквица.

бр̏кати, бр̏кам несвр. **1. а.** *мешати (јело).* **б.** (по нечему) *претурати, премештати, превртати тражећи нешто:* ~ по џеповима. **2.** *погрешно замењивати једно другим, мешати (појмове,*

представе и сл.). **3.** *квариши, ометаши; реметиши:* ~ некоме посао. ■ ~ **се 1.** *мешаши се, уплиташи се у нешто.* **2. а.** *їрешиши у забуни, збуњиваши се.* **б.** *йосшајаши збркан, конфузан (о мислима и сл.).*

бр̀катити, -ӣм несвр. [гл. им. бр̀каћёње с] *добијаши бркове, йосшајаши бркаш.*

бр̀катӧст, -ости ж *особина, сшање оноїа који је бркаш.*

бр̀каш, -а́ша м **1.** *в. брка.* **2.** зоол. *врсша речне рибе* Nemachilus barbatus *из йор.* Cobitinidae, *са израшшајима у облику бркова на їорњој усни и у уїловима уста.*

бр̀ква ж бот. *врсша украсноїа шиба* Periploca graeca *из ф.* Asclepiadaceae.

бр̀кица и **бр́кица** м (мн. ж) **1.** *дем. и хип. од брка, мали брка.* **2.** зоол. **а.** *врсша мале речне рибе са шест брчића око уста* Cobitis barbatula. **б.** *в. бркаш (2).*

бр̀кља ж **1. а.** *йойречна їреда на неком йрелазу која се може дизаши (йри йролазу) и сйушташи (за заїварање йролаза), брана, рамйа.* **б.** *мошка, колац; їреда.* **2. а.** *најрава од жице за мућење јаја, мешалица.* **б.** *рачвасшо дрво за мешање качамака, каше и сл.* **в.** *уопшше рачвасшо дрво које служи за разне намене (као йодупирач, за сушење сена, йасуља и сл., као йрйшка и сл.).*

бр̀кљати, -а̄м несвр. *в. бркаши (1).*

бр̀кља̄ча ж *в. бркља.*

бр̀кља̄чити, -ӣм несвр. [гл. им. бр̀кља̄чёње с] *нејасно, неразумљиво їовориши, мрмљаши.*

бр́кнути, бр̀кнём свр. (нечим) *завући руку, йрсш или какав йредмеш некуда, обично шражећи нешшо, йромешаши, йрочачкаши йо нечему.*

бр́ко, -а и -ē м (обично хип.) *човек с великим брковима, бркаш човек;* уп. брка.

бр̀ковēз м *шрака за везивање бркова ради удешавања и добијања жељеноїа облика бркова.*

бр̀комā̄з м. *маси за мазање бркова.*

бр́коња м (мн. ж) *в. бркајлија.*

бр̀куља ж агр. *врсша йшенице са дуїачким осјем* Triticum aestivum.

бр́лог м **1. а.** *кањуїа у којој леже свиње.* **б.** фиг. *йрљаво, неуредно сшаниште или лежиште.* **в.** *скривено место їде живе дивље звери, легало звери, јазбина, лоїа.* **г.** *скривено место у дубини воде їде се скуйљају рибе зими или за време йарења.* **2. а.** *ђубре, йрљавшшина, нечисшоћа, неуредносш; неред.* **б.** фиг. *морална йрљавшшина, їадосш; срамоша.*

бр́ложан, -жна, -о *йрљав, нечисш, неуредан, зайушшен.*

бр́ложити, -ӣм несвр. [гл. им. бр́ложёње с] *йравиши брлої, йрљаши.*

бр̀љ м **1.** зоол. *бобичаста ларва овчије йанїљичаре* Taenia coenurus, *која живи у мозїу овце и изазива брљивосш.* **2.** вет. *в. брљивосш (1).*

бр́ља ж **1.** *мала бара, локва; кањуїа.* **2.** *слаба, лоша ракија.*

бр̀љав, -а, -о *уйрљан, йрљав, кањав, блаїњав.*

бр̀љавац, -а̄вца м *в брљавко.*

брља́вити, бр̀ља̄вӣм несвр. [гл. им. брља́вљёње с] **1.** *їовориши којешша, будалаши, луйешаши; йосшуйаши брљиво.* **2.** *јесши без воље и сйоро, мрљавиши.*

бр̀љавица ж *неуредна, йрљава женска особа; мусавица.*

брља́вко м *онај који је йрљав, аљкав, мусав.*

бр̀љаво прил. *неуредно, аљкаво, йрљаво.*

бр́љати, бр̀ља̄м несвр. **1. а.** *йрљаши, кањаши.* **б.** фиг. *срамошиши.* **2.** фиг. **а.** *аљкаво радиши, йосшуйаши.* **б.** *мешаши се у нешшо кварећи.* **3.** *йисаши којешша, дрљаши, шкрабаши.* **4. а.** *йрешураши, йремешаши, мешаши (йо нечему), бркаши:* ~ по прашини. **б.** *йийаши, додириваши њушкајући, шражећи нешшо (нпр. о йсу).* ■ ~ **се 1.** *йрљаши се, кањаши се.* **2.** *брчкаши се у йрљавој води; ваљаши се у брлоїу.*

бр̀љив, -а, -о **1.** *болесшан од брља;* уп. брљ (2): ~ овца. **2.** *смешен, луцкасш, шашав.* **3.** *неуредан, аљкав.*

бр̀љивац, -ӣвца м *онај који је брљив, луцкасш, смешењак.*

бр̀љивица ж *брљива, смешена женска особа.*

брљи́вко и **бр̀љӣвко** м *в. брљивац.*

бр̀љиво прил. *на брљив начин, неразумно, лудо, смешено.*

бр̀љивō̄ст, -ости ж **1.** вет. *овчија болесш коју йроузрокује брљ,* vertigo. **2.** *особина или сшање оноїа који је брљив, смешеносш; неозбиљносш.*

бр̀љотина ж **1.** *умрљано, замазано место; крмача.* **2.** фиг. *лоше израђена, рђава слика, рђав цршеж, сйис и сл.* **3.** *брљив йосшуйак, будалашшина, їлуйосш.*

бр̀љуга ж *брлої, кањуїа.*

бр́нчати, -чӣм несвр. *зујаши (о йчелама, осама и сл.).*

бр̀ња ж *белеїа, обично бела, на њушци (коња, бика, овце, козе и сл.).*

бр́ња[1] м *хип. од брњаш;* уп. брњо.

бр́ња[2] ж *брњаста овца или коза.*

бр̀њаст, -а, -о *који има брњу.*

бр̀њāш м *брњаси коњ.*

бр̀њица ж **1. а.** *ївоздена алка која се йровлачи кроз њушку неким живошињама (медведу, бику, свињи и сл.) да се укроше и мирују.* **б.** *најрава од жице, каишића и сл. у виду корйице која се сшавља на њушку неким живошињама (йсу, шелешу и сл.) да не уједају или да не чине шшешу.* **2.** *њушка, їубица.* • **метнути, ставити** и сл. **некоме брњицу на уста** *не дозволиши некоме да слободно їовори, йримораши (некоїа) на ћушање, уњушкаши.*

бр́њо, -а и -ē м *хип. од брњаш;* уп. брња.

бро̑д, бро̀да м (мн. бро̀дови, песн. и бро̀ди) **1.** *веће йловно йревозно средсшво, са мошором или на једра, лађа:* трговачки ~, ратни ~. **2.** архит. *део цркве од їлавної улаза до йевнице.* **3.** *йлишко место у реци или језеру їде се може йреїазиши или се йревози скелом, їаз; йлићак.* • ~ **који тоне** *сшвар, йодухваш који йройада.* **линијски** ~ *ратни брод на једра, са две или три йалубе и великим бројем шойова.* **кад** ~ **тоне, мишеви први беже** *кад йрети нека опасносш, најлукавији се йрви сйасавају.*

бро̀дан, -дна, -о *који се може йрећи, йреїазиши (о реци).*

бро̀да̄р, -а́ра м **а.** *онај чије је занимање йловидба, лађар; онај који је зайослен у бродарсшву.* **б.** *в. бродоїрадишељ.*

броди́рац, -рца м *онај који је зайослен у бродарсшву, службеник бродарсшва.*

бродѝрина ж **а.** *шакса која се йлаћа за йревоз бродом.* **б.** *новчана наїрада, йлаша за йревоз бродом или скелом.*

броди́рити, бро̀да̄рӣм несвр. [гл. им. броди́ре̄ње с] *йревозиши бродом, бавиши се речним или морским йревозом.*

бродѝрица (бро̀да̄рка) ж **1.** *женска особа бродар, она која се бави йревожењем йреко воде.* **2.** нар. песн. (обично уз реч „вила“) *вила која живи у морима, рекама или језерима и чува их.* **3.** (обично у мн.) *врсша сйоршске цийеле.*

бро̀да̄рскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на бродаре и бродарсшво:* ~ друштво, ~ школа.

броди́рство с **1. а.** *йривредна їрана која се бави йревозом йушника и робе бродовима и др. йловним средсшвима, бродски саобраћај; бродарска сшрука.* **б.** *йловидба бродовима, бродарење.* **2.** *бродови, бродовље.*

бро̀дет м пом. кув. *врсша јела од куване морске рибе са зачинима.*

бро̀дина ж ауīм. *и йеј. од брод.*

бро̀дити, -ӣм несвр. [гл. им. бро̀ђёње с] **1.** *йушоваши, возиши се бродом, йловиши.* **2. а.** *йловиши (о броду).* **б.** фиг. *креташи се, иђи, йролазиши.* **в.** *шећи, йролазиши (о времену).* **г.** *лушаши (о мислима).* **3.** *їазиши воду, йрелазиши йреко воде їазећи на броду (3).*

бро̀дић, -а и **бро̀дӣћ,** -и́ћа м *дем. од брод.*

бро̀дица ж *мали брод, бродић, барка; велики рибарски чамац.*

бро̀добра̄н м **1.** *в. бокобран.* **2.** *дрвени шипови обложени даскама, на обали, који штите бродове приликом пристајања.*

бродо̀власни̏к м *власник брода (бродова).*

бродо̀власни̏чкӣ и **бродо̀власничкӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на бродовласнике.*

бродо̀власни̏штво с *власништво, својина над бродовима.*

бро̀до̄вље с зб. *бродови; укупан број бродова којим неко располаже, флота.*

бро̀довођа м *заповедник брода, капетан брода.*

бродогра̀дилац, -иоца м *в. бродоградитељ.*

бродогра̀дилачкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на бродоградиоце, бродоградитељски.*

бродогра̀дилишнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на бродоградилиште.*

бродогра̀дили̏ште с *индустријски погон за изградњу и оправку бродова.*

бродогра̀дитељ м *градитељ бродова; инжењер за градњу бродова.*

бродогра̀дитељскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на бродоградитеље и бродоградњу.*

бродогра́дња ж **1.** *грађење и оправка бродова.* **2.** *наука о грађењу бродова.*

бродогра̀ђе̄внӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на бродоградњу, бродоградитељски.*

бро̀долом м *пропаст, удес брода на мору (због буре, судара и др.).*

бро̀доломан, -мна, -о **1. а.** *који је претрпео бродолом.* **б.** фиг. *који је претрпео крах, неуспех.* **2.** *који изазива бродолом, који доводи до бродолома.* **3.** *коме прети опасност од бродолома, пун опасности од бродолома.*

бродоло́мац, -мца м *в. бродоломник.*

бродоло̀мачкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на бродоломце;* фиг. *очајнички.*

бродо̀ло̄мка ж *она која је претрпела бродолом.*

бродо̀ломни̏к м *онај који је претрпео бродолом.*

бродо̀ломни̏чкӣ и **бродо̀ломничкӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на бродоломнике.*

бродото̀чац, -чца м зоол. *род црволиких морских шкољкаша* Teredo, *с љуштурицом сличном турпији, којом буше ходнике у дрвеним деловима брода; врста таквог шкољкаша* Teredo navalis.

бро̀дскӣ и **бро̀дскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на брод, који припада броду:* ~ мотор, ~ посада.

бро̑ј, бро̀ја м (инстр. бро̀јем; мн. бро̀јеви) **1. а.** *тачно одређена количина јединица (садржаних у некој множини):* ~ становника, ~ стоке. **б.** *основни појам за израчунавање и изражавање количине, основни елемент бројања:* природни ~, парни ~, непарни ~. **в.** *писмени знак, симбол за изражавање количине јединица; цифра:* двоцифрени ~, вишецифрени ~. **г.** *знак за обележавање појединих лица или предмета, одн. појмова уопште; лице или предмет означен тим знаком.* **д.** *ознака величине или јачине неких производа (обуће, одеће и др.):* ~ ципела, ~ хаљине. **2.** *издање дневног листа, свеске часописа; појединн примерак дневног листа или часописа једног издања.* **3.** лингв. **а.** *врста речи којом се казује тачна количина, збир или ред (лица, предмета или појмова).* **б.** *граматичка категорија која изражава да ли се реч употребљава за једнину (синглар), множину (плурал) или двојину (дуал).* • **арапски бројеви** *бројеви писани арапским знацима (1, 2, 3, 4 итд.).* **астрономски** ~ *врло велики, огроман број.* **децимални** ~ *број који у себи садржи цео број и децимални разломак (нпр. 2,74; 3,2).* **имагинарни** ~ 1) *теоријски квадратни корен негативног броја.* 2) *в. комплексни број.* **ирационални** ~ *број чија се вредност не може израчунати до краја* (нпр. квадратни корен из 2). **комплексни** ~ *бројни израз од једног стварног и једног имагинарног броја.* **мерни** ~ *број који показује колико је узето јединица од неке количине изражене у таквим јединицама.* **мешовити** ~ *број који садржи у себи цео број и обичан (недецималан) разломак (нпр. 3).* **негативан** ~ *број који је мањи од нуле (нпр. -3).* **непаран** ~ *број који није дељив са 2 (нпр. 5).* **округао** ~ *број целих десетица, стотина, хиљада итд., одн. број повећан или смањен тако да се завршава нулом ради лакшег памћења или рачунања (нпр. 50 место 49).* **општи** ~ *број изражен словима (ради уопштења математичких радњи).* **основни (главни, прост)** ~ лингв. *број који означава колико тачно има оног што значи именица уз коју стоји (1, 2, 3, 4 итд.).* **парни** ~ *број који је дељив са 2 (нпр. 4, 6, 8 итд.).* **позитиван** ~ *број који је већи од нуле (са ознаком +).* **природан** ~ *ма који цео позитиван број.* **прости** ~ 1) *број који је дељив само јединицом и самим собом (нпр. 3, 7, 11).* 2) лингв. *в. основни број.* **рационални** ~ *ма који цео број или разломак који се може до краја израчунати, изразити.* **редни** ~ *број којим се означава положај у реду, низу предмета или лица (нпр. први, други итд.).* **римски бројеви** *бројеви писани римским знацима* (I, II, III, IV итд.). **сложени** ~ *број који је дељив, сем јединицом и самим собом, још и неким другим бројем (нпр. 8).* **стварни (реални)** ~ *сваки рационални или ирационални број.* **цео** ~ *број без разломка.* **без броја** *врло много, небројено, безброј.* **ни броја се не зна** *врло много, безброј.* **нису му све козе на броју** *није расположен.* **(сви) на броју** *сви присутни, сви на свом месту.*

бро̀јалица ж *в. бројаница (2а).*

бро̑јан, -јна, -о **1.** *велик по броју, многобројан, многи:* бројни примери. **2.** (одр.) *који се односи на број:* бројне именице, бројни придеви. **а.** *исказан, изражен бројем, бројевима:* ~ вредност, ~ стање. **б.** *који се односи на граматичку категорију броја:* ~ именица, ~ придев.

бројà̄ница ж **1.** (и мн.) *ниска куглица, зрна која се премећу у руци за време молитве или се броје ради забаве и сл., круница.* **2. а.** *речи (обично без довољно логичке садржине) које се изговарају или певају при разбројавању у дечјој игри.* **б.** *речи просјачке молбе.*

бро̀јати и **бро̀јити,** -јӣм несвр. [гл. им. бро̀јање и бро̀јење с] **1. а.** *утврђивати број, количину предмета или лица почевши од једног па додајући даље до тачног износа:* ~ овце. **б.** *изговарати редом бројеве:* ~ до сто. **2.** *имати, садржати, поседовати (изражено у бројевима).* – Друштво је бројало осамдесет чланова. **3. а.** (у нешто) *убрајати, урачунавати (у нешто), сматрати (за некога, нешто).* – Тај дан је бројао у најлепше дане у свом животу. **б.** *сматрати, мислити, држати.* **в.** *сматрати да нешто вреди, важи, урачунавати, признавати.* • ~ **дане** *нестрпљиво чекати, очекивати.* ~ **(некоме) залогаје** 1) *мотрити да ко не једе много.* 2) *гледати са завишћу кад неко једе.* ~ **последње дане** *бити пред смрћу, очекивати скору смрт.* **то се не броји** *то се не уважава, не признаје.*

бро̀јач, -а́ча м **1.** *онај који броји нешто; службеник који броји новац.* **2.** техн. *справа, апарат за бројење (нечега); бројило:* ~ утрошка електричне енергије. • **Гајгеров** ~ техн. *апарат за мерење радиоактивности.*

бројà̄чица ж *она која броји нешто; службеница која броји новац.*

бро̀јеница ж *в. бројаница.*

бро̀јив, -а, -о у изр. ~ **именица,** ~ **реч** лингв. *именица, реч уз коју се може употребити број или количински прилог (нпр. пет дана, много дана, неколико девојака и сл.).*

бро̀јилац, -иоца м **1.** мат. *број у разломку (изнад разломачке црте) који показује колико се одређених делова целог броја узима.* **2.** *в. бројач (1).*

бро̀јило с техн. *справа за мерење потрошње нечега (нпр. електричне енергије, плина, воде):* електрично ~, плинско ~, водено ~.

бро̀јитељ м *в. бројилац.*

бро̀јити *в. бројати.*

бро̑јка ж (дат. бро̑јци; ген. мн. бро̑јкӣ) *в. број (1а, 1в).*

бро̀јлер м енгл. *врста пилета товљеног индустријском методом; такво пиле прикладно за печење.*

бро̑јнӣк м мат. *в. бројилац (1).*

бро̑јно прил. **1.** *по броју, бројем, у погледу броја:* ~ надмоћан. **2.** *у великом броју, мноштву, многобројно:* ~ се окупити.

бро́јно̄ст, -ости ж **1.** *број, износ, количина.* **2.** *велики број, многобројност, мноштво.*

бро̀јчанӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на бројку, бројни:* ~ однос, ~ вредност, бројчани подаци.

бројча̀нӣк, -и́ка м техн. *плоча са бројкама, цифрама (на часовнику, телефонском апарату и др. направама или инструментима) на којој се помоћу показивача очитавају резултати мерења.*

бро̀јчано прил. *изражено у бројкама, бројно.*

бро̀ка̄т, -а́та м (мн. ø) итал. *врста свилене тканине проткане златним или сребрним нитима.*

бро̀ка̄тнӣ и **бро̀ка̄тскӣ,** -а̄, -о̄ *који је од броката:* ~ блуза.

бро̀кер м енгл. *онај који посредује при куповини и продаји деоница и других вредносних папира на берзи, берзански посредник, мешетар, сензал.*

бро̀коли, -ија м, **бро̀кула** ж и **бро̀куле** ж мн. итал. агр. *један од варијетета карфиола.*

бро̑м м (мн. ø) хем. *халоген хемијски елемент* (Br), *тамноцрвена течност јаког мириса.*

бро̀ма̄т, -а́та м (обично у мн.) хем. *со бромне киселине.*

бро̀мӣд, -и́да м (обично у мн.) хем. *со бромоводоничне киселине, једињење брома с металима (у употреби у медицини и фотографији).*

бро̑мнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на бром, који садржи бром:* ~ једињење.

бро̑мов, -а, -о *који припада брому, који се односи на бром:* ~ једињење, ~ оксид.

бро̑нза (бро̀нза) ж (мн. ø) нем. **1.** хем. *легура бакра и калаја (евентуално с незнатним додацима других метала).* **2.** *звоно од бронзе (1) које се ставља на стоку, меденица.*

бро̀нзан, -а, -о **1.** *који се односи на бронзу, који је од бронзе, који потиче од бронзе:* ~ звоно, ~ звук. **2.** *који је боје бронзе.* • ~ **доба** археол. *предисторијско доба у којем се за израду оруђа, оружја и накита почиње употребљавати бронза.*

бронзи́рати, бро̀нзӣра̄м свр. и несвр. *превући, превлачити бронзом.*

бронтоса̀ур(ус) м лат. пал. *изумрли џиновски сисавац* Brontosaurus, *који је живео у периоду креде.*

бро̀нхијӣ̄лнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на бронхије:* ~ астма.

бро̀нхије, бро̀нхӣ̄ја ж мн. грч. анат. *две цеви на које се рачва душник, огранци душника, душнице.*

бронхио́ле ж мн. анат. *крајњи огранци бронхија.*

бронхи̏тис и **бронхи́тис** м мед. *запаљење слузница у бронхијама,* bronchitis.

бронц- *в.* *бронз-* (бронза, бронзан), **бронч-** *в.* бронз- (бронзан, бронзирати).

бро̀ч[1] м бот. *вишегодишња зељаста биљка* Rubia tinctorium *из ф.* Rubiaceae, *усправног стабла и пршљенасто уређених листова.*

бро̀ч[2] у изр. **тандара (мандара)** ~ *којешта, бесмислица.*

бро̀част, -а, -о *који је боје броча, жућкастоцрвенкаст, риђ.*

бро̀чац, -чца м *в.* *броћика.*

бро̀чев, -а, -о *који је од броча.*

бро̀чика ж бот. *род ливадских биљака* Galium *из ф.* *броћеви* (Rubiaceae); *врста тога рода, иванско цвеће.*

бро̀чӣште с *в.* *броћњак.*

бро̀чња̄к м *место где расте броч; врт у коме се гаји броч.*

бро̀ш, бро̀ша м (инстр. бро̀шем; мн. бро̀шеви) фр. *врста женског накита са иглом за прикопчавање, који се носи на одећи, обично на грудима.*

бро̀шӣрано прил. *у меком повезу.*

брошӣ́рати, бро̀шӣра̄м свр. и несвр. *меко повез(ив)ати (књигу), обично у папирне или полукартонске корице:* броширано издање.

бро̀шић, -а и **бро̀шӣћ,** -и́ћа м *дем. од* брош.

брошу́ра ж фр. *једноставно меко повезана штампана књижица (у папирним или полукартонским корицама).*

брошу̀рица и **брошу́рица** ж *дем. од* брошура.

бр̑сје с *в.* *брст.*

бр̑скӯт, -у́та м **1. а.** геогр. *слаповит брзак у реци, брзица.* **б.** фиг. *скок.* **2.** фиг. *млаз; сноп.*

бр̑снат, -а, -о *који има пуно лишћа, брста, лиснат:* ~ храст, ~ липа.

бр̑снатӧ̄ст, -ости ж *особина онога што је брснато, обиље лишћа, лиснатост.*

бр̑снӣк, -и́ка м *млада лисната шума намењена стоци за брштење.*

бр̑ст м и ж зб. (мн. ø) *млади изданци, гранчице с пупољцима и лишћем, ластари који служе као сточна храна.*

бр̑стан, -а, -о *в.* *брснат.*

бр̀стина ж **1.** *аум. од брст.* **2.** *брсната грана.* **3.** *огољела грана (без лишћа).*

бр̀стити, -им несвр. [гл. им. бр̀шћ̄ење с] **1. а.** *откидати брст устима и јести (о кози, овци, зецу и сл.).* **б.** фиг. *јести халапљиво и са уживањем, све до краја; јести, жвакати брзо мичући уснама.* **2.** фиг. *брзо и неразговетно говорити.*

бру̑ј м песн. *брујање.*

бру̑јан, -јна, -о *који брује, шуман, звучан; бучан.*

бру́јати, -јӣм несвр. **а.** *производити непрекидан, сливен, потмуо звук, зујати (о пчелама, осама и сл.).* **б.** *чути се, одјекивати као такав звук (нпр. о песми, цвркуту, грају и сл.).* **в.** *одјекивати, разлегати се, одзвањати таквим звуком.* **г.** гласно, шумно причати, *тако да се то слива у један звук.*

бру̑ка ж (дат. бру̑ци) **1.** *оно што је за велику осуду или подсмех, што се сматра недоличним, нечастан, недоличан поступак, срамота; срам.* **2.** пеј. **а.** *онај који је учинио нешто што је за осуду.* **б.** *кукавица, плашљивац, слабић.* • ~ **једна,** ~ **и срамота,** ~ **и грдило** и сл. *велика брука, велика срамота.* **пукла** ~ *дознала се срамота.*

бру̑кати, -а̄м несвр. *чинити да се неко осећа посрамљен, излагати руглу, срамоти, срамотити.* ■ ~ **се** *доводити себе у стање посрамљености, срамотити се.*

бру̑ндав, -а, -о *који брунда, који подсећа на брундање:* ~ глас.

бру̑ндало и **бру̑ндало** с и м (мн. с) *особа која много брунда, гунђало.*

бру̑ндати и **бру̑ндати,** -а̄м несвр. **1. а.** *мумлати (о медведу).* **б.** *прести (о мачку).* **в.** *производити дубок, равномеран звук (о бумбару, гунделју и сл.).* **2.** *производити дубоке испрекидане звуке мрмљајући или певајући неразговетно, одн. свирајући; брујати, зујати.* **3.** фиг. *гунђати, приговарати.*

бруни́рати, бру̑нӣра̄м свр. и несвр. фр. *превући, превлачити стољну површину предмета од челика или бакра танким слојем хлорида или сулфида метала (обично мрке боје) ради заштите од корозије или ради декорације.*

бру̑с м (инстр. бру̑сом; мн. бру́сови и бру̑сови) **1.** *камена алатка за брушење, тоцило; камен погодан за такву алатку.* **2.** (у служби узвика) *за одбијање, горицање: шипак, врага, ђавола; нема од тога ништа.* • **добићеш** ~ *нећеш добити ништа.* **дошла је коса до бруса; кад дође коса до бруса** *постало је неиздрживо; кад постане неиздрживо.* **намерила се (ударила** и сл.**) коса на** ~ *нашла сила на силу, намерила се сила на отпор.* **пала пчела на** ~ *преварио се, насео је* и сл.

бру̀са̄р, -а́ра м *онај који прави брусеве.*

бру̀са̄рскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на брусаре.*

брȕсаћи, -ā, -ē *који служи за брушење:* ~ камен.

брȕсач, -а́ча м **а.** *занатлија који се бави брушењем, оштрењем алатки, оштрач.* **б.** *занатлија који се бави брушењем, глачањем:* ~ огледала.

брȕсачкӣ, -ā, -ō *који се односи на брусаче.*

брȕсилац, -иоца м *в. брусач.*

брȕсилица ж **а.** *направа, справа за брушење.* **б.** *в. брус (1).*

брȕсиловац, -овца м мин. *глинени шкриљац.*

брȕсина ж *ауг. од брус (1).*

брусио̀ница и **брȕсионица** ж *радионица у којој се бруси, глача.*

брȕсити, брȕсӣм несвр. [гл. им. брȕшēње с] **1. а.** *оштрити или глачати тарући (брусом).* **б.** фиг. *чинити оштријим, виспреинијим, изоштравати; усавршавати, дотеривати.* **2.** фиг. *оштро говорити, грдити, псовати, ружити.* **3.** фиг. *оштро дувати, брисати (о ветру).* • ~ **језик (зубе)** *заједљиво и оштро говорити.* ~ **пете** 1) *бежати безобзирце.* 2) *много или често ићи, пешачити, табанати.*

брȕсић, -а и **брȕсӣћ,** -и́ћа м *дем. од брус (1).*

брȕсни, -ā, -ō *који се односи на брус (1); који служи за брушење:* ~ папир. • ~ **камен** геол. *в. брусник.*

брȕсник, -и́ка м геол. *врста камена од кога се праве брусеви.*

брȕсница и **брȕсница** ж бот. *шумски зимзелени грмић* Vaccinium vitis idaea *из ф. вресова* (Ericaceae) *с јестивим црвеним бобицама.*

брустха̀лтер м нем. *женски грудњак.*

брȕталан, -лна, -о нем. *веома груб, суров, дивљачки, зверски:* ~ напад.

брȕта̀лно прил. *веома грубо, сурово, зверски:* ~ насрнути.

брута́лнӧст, -ости ж **1.** *особина онога који је брталан, онога што је брутално, претерана суровост, грубост, зверство.* **2.** *бруталан поступак, дивљачко, животињско понашање.*

брȕто прид. непром. итал. **а.** *који се рачуна са амбалажом, дáрӧм, без одбитака или са свим трошковима, укупан:* ~ тежина, ~ принос, ~ приход, ~ доходак. **б.** (у прил. служби) *укупно, без одбитака, одн. са свим трошковима:* рачунати тежину ~. • ~ **за нето** *тржовачка подобда се плати тежина робе укључујући и амбалажу.*

брȕх м нем. мед. *отеклина која настаје испадањем унутрашњих органа, најчешће црева под кожу и сл., кила,* hernia.

брȕцош м (инстр. брȕцошем) шатр. *студент прве године.*

брȕцошкӣ, -ā, -ō *који се односи на бруцоше:* ~ бал, ~ вече.

брȕцошкиња ж жарг. *студенткиња прве године.*

бр̏ч (обично поновљено) оном. *узвик којим се подражава брчкање по води.*

бр̏чак, -чка м **а.** *прсак, млаз који прсне кад се гази по води или житком блату, шум који настаје прскањем.* **б.** *млаз млека при мужи.*

бр̏чина и **брчѐтина** ж *ауг. и пеј. од брк.*

бр̏чић, -а и **бр̏чӣћ,** -и́ћа м *дем. од брк.*

бр̏чӣште с *део горње усне где расту бркови.*

бр̏чкав, -а, -о *жидак, редак.*

бр̏чкавица ж *житко блато настало од кише или истопљеног снега, блузгавица.*

бр̏чкало с и м (мн. с) *особа која се радо брчка.*

бр̏чкати, -ā̀м несвр. **1. а.** *мешати по води тако да се чује шум, пљускати:* ~ веслом. **б.** *одавати карактеристичан шум (о води, течности која се комеша), пљускати.* **2.** *претурати, черкати, чачкати.* ■ ~ **се 1.** *купати се пљускајући водом око себе.* **2.** *борати се, набирати се, смежурати се (о кожи).*

бр̏чнӣ, -ā, -ō *који се односи на брк.* • ~ **перо** *крајње, најјаче перо на крилу птица.*

бр̏чнути, -нӗм свр. *изазвати карактеристичан шум ускомешавши воду, пљуснути.* ■ ~ **се а.** *попрати се у води или се мало умити, окупати прскајући водом.* **б.** *прашкнути се.*

брчу̀рина ж *ауг. и пеј. од брк.*

бр̏шљан м бот. *зимзелена дрвенаста биљка пузавица* Hedera helix *из ф.* Araliaceae, *која расте у слободној природи, а гаји се и као украсна биљка.*

бр̏шљанов, -а, -о *који припада бршљану, који се односи на бршљан:* ~ лист, ~ корен.

бȗ узв. оном. **1.** *за подражавање букања (бикова, волова и сл.).* **2.** *за подражавање пуцања, грувања топа, пушке и сл.*

бȗ *узвик за плашење, застрашивање.*

бȗб узв. оном. *в. буп.*

бȗба ж **1.** зоол. *општи назив за инсекте тврдокрилце и неке друге врсте инсеката.* **2.** фиг. **а.** (обично у изр. лења ~) *нерадник, ленштина, лењивац.* **б.** *човек без моралних вредности, гад, рђа, ништавило, ништков.* **3.** фиг. (обично с допуном „у глави“) *настрана, сулуда мисао, бубица; ћеф, прохтев, хир.* **4.** *популаран назив за аутомобил марке фолксваген.* • зоол. **златна** ~ *в. бубазлата.* **мајска** ~ зоол. *в. мајак (а).* **свилена** ~ *гусеница лептира* Bombyx mori *која се завија у чауру од свилених нити, које сама испреда; такав лептир.* **лења** ~ *ленштина, лењивац.*

бубазла́та ж зоол. *инсект тврдокрилац златнозелене боје крила* Cetonia aurata *из пор.* Scarabacidae, *који живи у цвету руже, зове и др. биљака.*

бу́балица ж подр. *ђак који буба, учи напамет, без разумевања.*

бу́бало с и м (мн. с) **1.** *в. бубалица.* **2.** *онај који удара у бубањ, бубњар.*

бубама́ра ж зоол. **а.** *врста инсекта тврдокрилца цигластоцрвене боје крила са седам црних тачака* Coccinella septempunctata *из пор.* Coccinellidae. **б.** мн. *породица тврдокрилаца полулоптастог облика* Coccinellidae.

бу́бањ, -бња м (инстр. бу́бњем; мн. бу́бњеви, ређе бу́бњи) **1. а.** *музички инструмент у облику шупљег ваљка преко чијих је основа разапета кожа, по којој се удара руком или мањцом, батићем.* **б.** *в. добош.* **2.** техн. **а.** *део разних машина и апарата који има облик ваљка, кош (на вршалици, мешалици за бетон, машини за глачање рубља, кочници аутомобила и др.).* **б.** *кутија у облику шупљег ваљка који се врти и из које се извлаче лутријски бројеви.* **в.** *шупљи ваљак, калем око кога се омотава челична и друга ужад, каблови.* **3.** риб. *рибарска мрежа разапета преко 2–3 обруча, са левкастим отвором на једној страни кроз који улази риба.* **4.** анат. *в. бубњача.* • **глава ми је као** ~ *осећам притисак и бол у глави (од бриге, замора и сл.).* **као шипка уз** ~ *каже се кад је неко нераздвојан с другим.* **на** ~ *на јавној продаји, лицитацији (бити продан, одн. продати и сл.).* **остати у бубњу** 1) *не добити на лутрији.* 2) *не успети у нечему.* **ударити у** ~ *разгласити.*

бу́бањски, -ā, -ō *који се односи на бубањ:* ~ мањица, ~ кожа.

бубару́са ж зоол. *врста жохара смеђе боје* Blatta germanica, *смеђи жохар.*

бу́бати, бу́бām несвр. **1. а.** *тући, ударати (некога, обично песницом или нечим тешким) да потмуло одјекује.* **б.** *лупати, ударати (нечим) у нешто производећи потмули звук, бубњати.* **2.** *учити напамет без разумевања, грувати.* **3.** *говорити којешта, лупетати, трућати.* **4.** *разносити гласове, вести на све стране, разглашавати.* ■ ~ **се** *ударати самог себе (обично у прса).*

бу́бац, бу́пца м *желудац у живине и птица уопште.*

бубашва́ба ж зоол. *врста инсекта* Blatta orientalis, *тамномрке боје, црни жохар.*

бубѐтати, -ā̀м несвр. *в. бубати (1, 3).*

бубѐтина ж *ауг. и пеј. од буба.*

бу́бица ж **1.** *дем. од буба (1).* **2.** фиг. **а.** *назив одмила за дете.* **б.** *мирно, кротко, благо и повучено створење.* **3.** (обично у мн. и с допуном „у глави“) *настрана, сулуда мисао; прохтев, ћеф.* • **миран као** ~ *веома миран, повучен.*

бу̏бнӣ, -а̄, -о̄ у анат. изразима: ~ **опна** *опна која дели спољни ушни канал од средњег, бубњић, бубњача, мембрана* tympani. ~ **дупља** *шупљина у средњем уху,* cavum tympani.

бу̏бнути, -нӗм свр. **1. а.** *ударити некога (обично песницом или нечим тешким) да потмуло одјекне.* **б.** *ударити (нечим) у нешто произвевши потмули звук.* **2.** фиг. *рећи нешто неумесно, глупо, лупнути.* **3. а.** *ударити о нешто с потмулим треском, треснувши.* **б.** *пасти с потмулим треском, треснути, љоснути.* **4.** *потмуло одјекнути.* ■ ~ **се** *ударити самог себе (обично шаком у прса).*

бу̏бњава ж **а.** *потмули звук који се чује кад се удара у бубањ, бубњање, добовање.* **б.** *потмула лупа, тутњава, грмљавина.*

бу̏бњар, -а́ра м (инстр. -а́ром и -а́рем) *онај који удара у бубањ; добошар; музичар који свира, удара у бубањ.*

бу̏бњара ж *округла лимена пећ.*

бу̏бњарка (бубња̀рица) ж *женска особа бубњар.*

бу̏бњарскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на бубњаре и бубњање.*

бу̏бњаст, -а, -о *који има облик, изглед бубња, који подсећа на бубањ; који је као у бубња:* ~ капа; ~ опна, ~ опница.

бу̏бњати, -а̄м несвр. **1. а.** *ударати у бубањ, добовати.* **б.** *објављивати уз ударање у бубањ, добош.* **в.** *јако ударати (по некоме, нечему) да потмуло одјекује, бубати; подражавати бубњање ударајући нечим (обично прстима) по нечему, добовати.* **2. а.** *производити звук сличан бубњави; потмуло одјекивати, тутњати; грувати, грмети; хукати.* **б.** *јако куцати, пулсирати стварајући осећај тупог шума (у ушима, срцу, глави).* **3. а.** *говорити дубоким гласом.* **б.** *говорити којешта јавно, проносити гласове.* **в.** *чути се као бубањ, одјекивати, одзвањати као бубањ (о гласу).*

бу̏бњача ж анат. *бубна опна,* membrana tympani.

бу̏бњић, -а и **бу̏бњӣћ,** -и́ћа м **1.** *дем. од бубањ (1–3).* **2.** анат. *в. бубњача.*

бу̏бњӣште с анат. *средње ухо, бубна дупља,* cavum tympani.

бубо̀ждер и **бубо̀јед** м зоол. *в. бубоједац.*

бубо̀једац, -еца м (мн. бубо̀јеци) зоол. *у мн.: ред сисара* Insectivora, *који се хране инсектима (у јд.: такав инсект).*

бубо̀једнӣ, -а̄, -о̄ *који се храни бубама, инсектима:* ~ биљка.

бу̏борак, -о̄рка м зоол. *врста речне рибе кошљивице* Abramis vimba *из пор.* Cyprinidae.

бу̏ботак, -тка м **а.** *ударац песницом.* **б.** *ударац у бубањ.*

бубо̀тати, бу̏боћӗм несвр. **1.** *ударати песницом.* **2.** *в. бубњати (2).*

бу̏ботка ж *в. бубоtак (а).*

бу̏ботнути, -нӗм свр. *ударити песницом.*

бу̏брег м тур. анат. *унутрашњи парни жлездани орган у кичмењака који излучује мокраћу.* • **бели бубрези** нар. *полне жлезде у стоке (овна, јарца, бика, нераста), од којих се справљају куварски специјалитети.* **као** ~ **у лоју** *у великом благостању, изобиљу; удобно, безбрижно.*

бу̏брежаст, -а, -о *који има облик бубрега, сличан бубрегу:* ~ лист.

бу̏брежић м *дем. од бубрег.*

бу̏брежнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на бубрег:* ~ опна, ~ кора, ~ канал, ~ болест.

бу̏брежња̄к м **1. а.** *бубрези (у стоке) с лојем и месом око њих.* **б.** *јело, печење справљено од тога меса.* **2.** *мала посуда бубрежастог облика која се употребљава у хирургији за испљувавање и сл.* **3.** *ташница бубрежастог облика која се носи око струка.*

бу̏брешчић м *дем. од бубрег.*

бу̏брити и **бу̏брити,** -ӣм несвр. [гл. им. -рӗње с] **а.** *повећавати свој обим, ширити се због упијања течности, нарастати; отицати.* **б.** *надимати се, надувавати се.*

бубу̀љица ж *мали (обично гнојав) чворић, квржица на кожи, чибуљица, гнојавица.*

бубу̀љичав, -а, -о *који има бубуљице (по лицу или на другом делу тела); прекривен бубуљицама (о лицу).*

бубу̀љичавӧст, -ости ж *стање или особина онога који је бубуљичав, онога што је бубуљичаво.*

бубу̀љичаст, -а, -о *који је као бубуљица, сличан бубуљици.*

бу̀ва (бу̀ха, дат. бу̀хи) ж зоол. *мали инсект без крила* Pulex *из реда* Aphaniptera, *дугих ногу подешених за скакање и са усним прибором подешеним за бодење и сисање, који живи као паразит на човеку и топлокрвним животињама, хранећи се њиховом крвљу (у мн.: тај ред инсеката).* • **обична (човечија, кућна)** ~ зоол. *врста буве* Pulex irritans. **бити пун бува** *бити сиретан, сналажљив, довитљив; бити враголаст.* **као врећа бува** *каже се за немирно, живахно дете.* **пустити (метнути** и сл.**) некоме буву у уво** *казати некоме нешто што ће га узнемирити, одн. што ће пробудити нечију радозналост.* **та ме** ~ **неће ујести** *та ме срећа неће задесити.* **те су ме буве уједале** *познато ми је то зло из личног искуства.*

бу̀вара (бу̀хара) ж жарг. *затвор, хапс, хапсана.*

бу̀вач, -а́ча м *в. бухач.*

бувѐтина ж *ауим. и пеј. од бува.*

бу̀вица ж *дем. од бува.*

бу̀вљак, -а́ка м разг. *бувља пијаца.*

бу̀вљӣ, -а̄, -ӗ *који се односи на буву.* • ~ **пијац(а)** разг. *пијац(а) за продају старих, половних ствари:* уп. бувљак.

бу̀вљив, -а, -о *пун бува.*

бувљи́вко м шаљ. *онај који је пун бува.*

бугàра̄ш, -а́ша м *човек небугарске народности који се осећа и сматра Бугарином; бугароман.*

бугàра̄шкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на бугараше.*

бугàрија ж *врста тамбуре за пратњу певања.*

Бу̏гарин м (мн. -ри) *припадник словенског народа који живи претежно у Бугарској.*

бу̏гарити, -ӣм несвр. [гл. им. бу̏гарӗње с] **1.** *нарицати, запевати; кукати, јадиковати.* **2.** *отегнуто сетно певати (обично уз гусле или бугарију).*

Бу̏га̄рка ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) *женска особа бугарске народности, припадница бугарског народа.*

бу̏гар-кабàница ж нар. песн. *чобанска кабаница од ваљане чохе.*

бугарò̀ман м *онај који је претерано наклоњен, привржен Бугарима и свему бугарском.*

бугаромàнија ж *претерана наклоност, привржености Бугарима и свему бугарском.*

бугарò̀манскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на бугаромане.*

бугарò̀фил м *онај који је пробугарски расположен, привржених Бугара и онога што је бугарско.*

бугарò̀филскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на бугарофиле.*

бугарофи́лство с *пробугарско расположење, привржености Бугарима и ономе што је бугарско.*

Бу̏гарскā ж (дат. -скӧ̄) *држава на југоистоку Балканског полуострва.*

бу̏гарскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на Бугарску и Бугаре:* ~ привреда, ~ језик, ~ народ.

бу̏гарски прил. *на бугарски начин; бугарским језиком:* ~ говорити.

бу̏га̄рство с *оно што карактерише Бугаре, бугарски национални дух, бугарска национална мисао.*

Бу̏га̄рче, -ета с (супл. мн. Бугà̄рчићи м; зб. им. Бу̏гарча̄д ж) *дем. и хип. од Бугарче; бугарско дете; млад Бугарин.*

бугà̄рштина ж пеј. *бугарство.*

бугà̄рштица и **бу̏га̄рштица** ж *народна епска песма испевана у дугом стиху (петнаестерцу или шеснаестерцу).*

бугàрштичкӣ, -ā, -ō *који се односи на бугарштицу:* ~ песма.

буд везн. (обично у корелацији са истим везником или са „туд“, „то“, „још“) *саставни: за истицање најодредности: не само... него и, већ и.* – Буд је направио штету, туд (још) и другог обеђује.

Бу́да м *индијски религијски вођа и филозоф.*

бу̀дāк м тур. **1.** *једнокрака или двокрака алатка за копање земље, ископавање корења, камења и сл., трнокоп, пијук, крамп.* **2.** фиг. пеј. *глупак, будала.*

будàла ж тур. **а.** *неразборита, глупа особа, глупак.* **б.** *наивна, лаковерна особа, наивчина.* • **дворска** ~ ист. *лакрдијаш на двору владара или великаша.* **правити (некога) будалом** *настојати преварити некога убеђујући га у нешто што је нетачно, неистинито.* **правити од себе будалу** *правити себе смешним.* **правити се** ~ *претварати се, чинити се невешт.*

будàласт, -а, -о **1.** *који је помало будала, луцкаст, ћакнут; глуп, неразборит.* **2.** *који није паметно заснован, изведен, лишен разумног, паметног садржаја:* ~ идеја, ~ поступак.

будàласто прил. *неразборито, глупо, глупаво, ћакнуто, шашаво.*

будàлāш, -а́ша м *будаласта, глупа мушка особа, будала, лудак.*

будàлāшкӣ, -ā, -ō *који се односи на будалаше, својствен будалашима.*

будала́штина ж **1.** *будаласт, глуп, неспромишљен, неразборит поступак.* **2.** *будаласта, глупа (за)мисао, одн. прича, исказ, глупост, којешта рија.*

будалѐтина и **будàлина** ж *аум. и пеј. од будала.*

будàлити, -и́м несвр. [гл. им. будàљење с] *говорити или чинити, правити будалаштине, глупости, понашати се као будала.*

будàлица ж *дем. и хип. од будала.*

будàлчина ж *в. будалетина.*

бу́дан, -дна, -о **1. а.** *који не спава.* **б.** *који се проводи, збива без сна, бесан (обично о ноћи).* **2.** *који је стално на опрезу, опрезан, одвећ пажљив:* ~ стража, ~ чувар. **3.** *који је стално у покрету, активан, жив, живахан:* ~ дух, ~ машта. • **будним оком (пратити, посматрати, мотрити** и сл.) *веома пажљиво (пратити).*

бу̀дзашто прил. **1.** *врло јефтино, у бесцење:* продати ~, купити ~. **2.** *скоро без икакве разлоге, за најмању ситницу, низашта, ни због чега:* наљутити се ~, смејати се ~.

будѝзам, -зма м *филозофско-религијско учење Буде, чија је главна карактеристика тежња за ишчезавањем у нирвани, песимизам и самоодрицање.*

бу̀дилац, -иоца м **1.** *онај који буди.* **2.** фиг. *онај који подстиче, покреће (на нешто), покретач.*

бу̀дилачкӣ, -ā, -ō *који се односи на будиоце, покретачки.*

бу̀дилица ж **1.** *в. будилник (1).* **2.** *в. будитељица.*

бу̀дӣлник м **1.** *сат, часовник који се навија да звони у одређено време за буђење.* **2.** *в. будилац.*

бу̀дӣља и **бу̀диља** ж *в. будитељица.*

бу̀дӣмка ж агр. *врста јабуке бледоцрвенкасте боје плода; плод те јабуке.*

бу̀дионӣк м црквн. *даска у коју се удара изјутра у манастирима да се пробуде калуђери.*

будиòница и **бу̀дионица** ж *јутарње звоњење у католичким црквама, манастирима.*

бу̀дист(а), -ē м (мн. -сти) *припадник будизма.*

будѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на будисте и будизам:* ~ религија.

бу̀дисткиња ж *припадница будизма.*

бу̀дитељ м *в. будилац.*

будитѐљица и **бу̀дитељка** ж **1.** *она која буди.* **2.** фиг. *она која подстиче, покреће (на нешто).*

бу̀дитељскӣ, -ā, -ō *који се односи на будитеље.*

бу́дити, бу́дӣм несвр. [гл. им. бу́ђење с] **1.** (некога) **а.** *прекидати (некоме) сан, спавање, дизати, покретати из сна.* **б.** *трзати, покретати (из размишљања, занесености и сл.).* **в.** *подстицати, покретати (на акцију).* **2.** *чинити да се нешто појави, да настане, изазивати, побуђивати, стварати:* ~ успомене, ~ сажаљење, ~ страх (код некога), ~ завист. ■ ~ **се 1. а.** *прекидати свој сан, устајати из сна.* **б.** *долазити к себи, постајати свестан, освешћивати се, отрежњавати се.* **2.** *показивати знаке живота, оживљавати (о природи, вегетацији).* **3.** *појављивати се, настајати, рађати се (о осећањима, мислима и сл.).*

бу́дница ж **1.** *позив, знак за буђење, устајање који се даје свирањем у трубу, звоњењем и сл.* **2.** *песма која буди националну свест и подстиче на акцију.* **3.** *оно чиме се буди (труба, рог и сл.).*

бу́дничкӣ, -ā, -ō *који се односи на будницу:* ~ песма.

бу̀дно прил. с *великом пажњом, веома пажљиво, с опрезом:* ~ пазити, ~ чувати, ~ мотрити, ~ пратити.

бу́днōст, -ости ж **1.** *стање онога који је будан, неспавање, бдење.* **2.** *опрезност, пажња.*

будòар, -а́ра м фр. *мали интимни салон за даме.*

будòарскӣ, -ā, -ō *који се односи на будоар:* ~ салон.

бу̀дӯћӣ, -ā, -ē *који ће тек бити, настати, који ће тек доћи, следећи, идући, наредни, доцнији:* будући догађаји, ~ поколење. • **мој (твој, њен)** ~; **моја (твоја, његова) будућа** *онај који ће тек постати мој (твој, њен) муж; она која ће тек постати моја (твоја, његова) жена.*

бу̀дӯћи везн. (обично с везником „да“) *пошто, јер, зато што.* – Будући да ниси дипломирао, не можеш се запослити.

будӯ́ћнōст, -ости ж (инстр. -ошћу) **1.** *време које ће доћи, наступати.* **2.** *оно што ће се десити, будући догађаји; будући живот; напредовање, срећа у будућем животу:* предсказивати ~, сјајна ~, велика ~; осигурати ~.

бу̀ђ и **бу̀ђа** ж тур. бот. *врста гливе, јестив.*

бу̀ђав, -а, -о **1. а.** *који има буђи, јестив:* ~ хлеб, ~ сир. **б.** *који заудара на буђ, мемљив:* ~ ваздух. **в.** *који потиче од буђи:* ~ мирис, ~ запах. **2.** фиг. *учмао, запарложен:* ~ средина.

бу̀ђавити (се), -и́м (се) и **буђа́вити (се),** бу̀ђа̄ви́м (се) несвр. [гл. им. -вљење с] *в. буђати (се).*

бу̀ђавōст, -ости ж (инстр. -ошћу) **1.** *стање онога што је буђаво, јестивост, убуђалост.* **2.** фиг. *учмалост, запарложеност; заосталост.*

бу̀ђати (се), -а́м (се) несвр. **1.** *постајати буђав, јестивити (се).* **2.** фиг. *постајати учмао, запарложен, запарложивати се, запуштати се.*

буђѐлār, -а́ра м мађ. *новчаник.* • **познавати као свој** ~ *добро, одлично познавати.*

буздòва̄н, -а́на м тур. **а.** ист. *врста средњовековног оружја, батина са гвозденом главом која је служила за борбу изблиза, топуз.* **б.** фиг. пеј. *ограничен човек, глупак; простак.* • **перни** ~ нар. песн. *буздован са шиљцима.*

буздòва̄нскӣ, -ā, -ō **а.** *који се односи на буздован:* буздованска пера. **б.** фиг. *глупачки, клипански, простачки.*

буздовàнчина ж (м) (мн. ж) *аум. и пеј. од буздован.*

бу̀јāд ж (инстр. бу̀јāди) **1.** бот. *в. пајрат.* **2.** зб. *коров.*

буја̀дара ж *неплодно земљиште на коме расте само бујад, коров.*

буја̀дина ж *аум. и пеј. од бујад.*

бу̀јан, -јна, -о **1. а.** *који брзо, нагло расте, који се нагло развија, обилан, густ (о вегетацији, коси и сл.).* **б.** *пун животне снаге, једар, развијен, снажан (о телу, деловима тела):* ~ тело, бујне груди. **в.** *који тече брзо и у великим количинама, који нагло надолази или пада, плах, плаховит (о води).* **2.** фиг. *нагао, плаховит, прек, жесток, жустар; страстан:* ~ темперамент, ~ нарав. **б.** *који је пун живота, динамике, буран, необуздан; богат,*

изразит, жив: ~ младост, ~ живот; ~ машта. **в.** *снажан, јак, силан:* ~ руменило, бујни осећаји. **3.** *бучан, буран, хучан:* ~ весеље, ~ свирка.

бу̏јати, -ā̄м несвр. **1.** *брзо, наглo расти:* **а.** *о вегетацији, биљкама или биљним деловима (цикљати).* **б.** *о коси и сл.* **в.** *о води (наглo надолазити, нарастати).* **2.** *нагло, брзо, бурно се развијати, напредовати, јачати.*

бу̏јица и **бујӣца** ж **1.** *вода брзог, планинског тока која се у великим количинама слива низ падине (од јаке кише или наглог топљења снега); набујали планински поток.* **2.** фиг. **а.** *мноштво, гомила (људи или нечега другог) у покрету, незадржива жива сила у покрету:* ~ људи, ~ народа. **б.** *велика количина, обиље (речи, мисли и сл.).*

бу̏јичав и **бујӣчав,** -а, -о *који је као бујица, планинског, налаз.*

бу̏јичаво и **бујӣчаво** прил. *као бујица, планинског, наглo.*

бу̏јичаст и **бујӣчаст,** -а, -о *в. бујичав.*

бу̏јичнӣ, -ā̄, -ō̄ *који се односи на бујицу:* ~ подручје.

бу̏јно прил. *на бујан начин, обилно; наглo; снажно, живо; бучно:* ~ расти, ~ надолазити.

бу́јнӧст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина и стање онога који је бујан, онога што је бујно, обилност, једрина; планинског, необузданост; живост.*

бу̏јӧн, -о́на м *в. буљон.*

бу̏к м (мн. бу́кови) **1. а.** *место где тече текућа вода пада с висине, где се обрушава с буком, слап, водопад.* **б.** *брзак, вир, вртлог.* **2.** *в. бука.*

бу̏ка ж **1. а.** *снажан, јак шум који стварају природне силе, разне направе, машине, лупа, хука, тутњава.* **б.** *веома гласан говор, граја, вика, галама, жагор (већег броја људи).* **2.** *букање, рика (животиња).*

бу́кавац, -а̄вца м **1.** зоол. *птица мочварица* Botaurus stellaris *из пор.* Ardeidae. **2. а.** *в. букач (1)* **б.** етн. *у народном веровању: чудовиште које ноћу бучи и напада људе и животиње, дрекавац.* **3.** *извор који бучи.* **4.** бот. *врста млечике* Euphorbia spinosa.

бука̀гије ж мн. тур. *окови за ноге, неге, путо.*

бу́кало с и м (мн. с) *в. букач (1).*

бу̏кара ж *дрвени или земљани суд за воду, тиње, врч.*

бу̏карити се, -ӣм се несвр. [гл. им. бу̏карење с] *парити се, спаривати се (о крмачи).*

бу̏карица ж *дем. и хип. од букара.*

бу́кати, бу̏чēм несвр. **1.** *испуштати дубок снажан глас, рикати, мукати (о говедима и сл.).* **2.** *растурати, разбацивати роговима (сено, сламу).*

бу̏кач, -а́ча м **1. а.** *онај који прави буку.* **б.** *онај који бучно негодује против нечега или који одвећ гласно одобрава нешто, који подбуњује масу, лармација, подбуњивач, бунџија.* **2.** *во који буче.*

бу̏качкӣ, -ā̄, -ō̄ *који се односи на букаче, својствен букачима:* ~ штампа.

бу̏качки прил. *на начин како то чине букачи, својствено букачима, лармацијски.*

бу̏ква ж (ген. мн. бу̏кāвā) **1.** бот. *врста листопадног планинског дрвета* Fagus silvatica *из ф.* Fagaceae, *глатке коре и чврсте дрвне масе.* **2.** фиг. *в. букван.*

бу̏квāлан, -лна, -о рус. **а.** *који потпуно (од речи до речи) одговара оригиналу, дослован (о преводу).* **б.** *који у примени потпуно одговара нечему.* • **у буквалном смислу (речи)** *у основном значењу (речи).*

бу̏квāлно прил. **а.** *на буквалан начин, од речи до речи, дословно:* превести ~, схватати нешто ~. **б.** *у правом смислу речи; управо, баш.* – Буквално га је шчепао за гушу.

буквāлнӧст, -ости ж *особина онога што је буквално, буквалан смисао, дословност.*

бу̏кван м *ограничен, глуп човек, глупак, тикван, незналица.*

бу̏квāр, -а и **бу̏квāр,** -а́ра м *школска књига намењена почетницима за обуку у писању и читању, почетница.* • **читати (нешто) као из буквара** *видети, схватати јасно.*

буквáрац, -рца м *онај који учи буквар, почетник у читању и писању;* фиг. *почетник у нечему; недоучен човек, незналица.*

бу̏кварачкӣ, -ā̄, -ō̄ *који се односи на буквараце, који је као у буквараца; почетнички; незналички.*

буквà̄р(ч)ић м *дем. од буквар.*

буквѐтина ж *аугм. (и пеј.) од буква.*

бу̏квӣк, -и́ка м *букова шума.*

бу̏квина ж *аугм. (и пеј.) од буква.*

бу̏квић, -а и **бу̏квӣћ,** -и́ћа м *млада буква.*

бу̏квица[1] ж **1.** *дем. од буква.* **2.** *буков жир.*

бу̏квица[2] ж жарг. *војничка књижица.* • **(о)читати (некоме) буквицу** *(из)грдити, (пре)корити (некога).*

бу̏кēт, -е́та м фр. **а.** *китa, свежањ (цвећа).* **б.** фиг. *оно што својим изгледом подсећа на киту цвећа.*

букѐтић м *дем. од букет.*

бу̏ки с непром. *назив слова „б“* **(Б)** *у старословенској азбуци.*

бу̏клē, -ѐа м (мн. в) фр. *врста вунене тканине храпаве, чворасте површине.*

бу̏клија ж грч. *мањи пљоснат дрвени суд за вино или ракију, пљоска; чутура.*

буклӣ̀јāш, -а́ша м етн. *онај који иде с буклијом и позива сватове.*

бу̏клијица ж *дем. од буклија.*

бу́кнути, бу̏кнēм свр. **1.** *испустити снажан дубок глас, рикнути (о говедима); викнути снажно.* **2.** *нагло се разгорети, планути, распламтати се (о ватри).* **б.** *нагло поцрвенети, заруменети се, зајапурити се (о лицу или особи с таквим лицем).* **в.** *нагло отећи и зацрвенети се, зажарити се (о болесном делу тела).* **г.** *бити нагло обузет каквим осећање, нагло се узбудити.* **3. а.** *нагло отпочети, настати, нагло се појавити, избити (нпр. о устанку, болести и сл.).* **б.** *нагло се пронети, раширити се (о гласу, вести), рашчути се, разгласити се.* **4. а.** *нагло се дићи, устати (против некога), побунити се.* **б.** *викнути гневно, разјарити се.* **5.** *нагло израсти, нагло се развити, изницкљати (нпр. о растињу).*

бу́кну́ће с *нагли почетак, избијање, настанак (нечега).*

бу̏ков, -а, -о *који се односи на букву, који је од букве:* ~ дрво, ~ грађа, ~ хлад, ~ шума. • **~ глава** пеј. *глупак.*

бу̏ковац, -о̄вца м *буков штап.*

бу̏ковача ж **1.** *букова батина.* **2.** бот. *врста јестиве гљиве* Pleurotus ostreatus *из ф.* Agaricaceae.

буко̀вӣк, -и́ка м *в. буквик.*

бу̏ковина ж (мн. в) **1.** *буково дрво (као грађа и гориво).* **2.** *буково дрвеће, букова шума.*

бу̏ктав, -а, -о *који букти, пламти.*

бу̏ктати, бу̏ктӣм (бу̏кћēм) (бу̏ктети јек. бу̏ктјети, -тӣм) несвр. **1. а.** *горети јаким пламеном, пламтети, пламсати.* **б.** фиг. *испољавати се у свој својој силини, снажно (о осећањима и сл.); беснети (о стихији, рату и сл.).* **2.** *бити јако врео, зажарен (од високе телесне температуре), имати високу температуру, горети.* – Образи му букте.

бу̏ктиња ж *запаљен комад луча или обичног дрвета замочене у смолу;* уп. бакља, зубља.

бу̏ктињица ж *дем. од буктиња.*

бу̏ла[1] ж тур. *муслиманска жена у традиционалној оријенталној одећи.* • **као ~ (грлом) у јагоде** *нестрпљиво, нестрпљиво.*

бу̏ла[2] ж лат. ист. **а** *округао метални средњовековни печат на повељама владара и црквених поглавара.* **б.** *папска или владарска*

јавна исправа, посланица. • **златна ~** ист. *владарска повеља са златним печатом који виси на врпци, којом су се утврђивала извесна права и дужности племства.*

бу̏ла[3] ж карт. *задужење у поенима у игри каратa.* • **бити у були** *бити у губитку, имати мањак.*

була́знити, бу̏ла́зним несвр. [гл. им. була́жњење с] **а.** *говорити бесмислице, глупости, трабуњати, лупетати.* **б.** *говорити у несвесном стању, у бунилу, бунцати.*

бу̏лдог м енгл. *енглеска пасмина паса кратке длаке, широких груди и кратке њушке.*

булдо̀жер м енгл. *гусенично возило са широким плугом спреда за откопавање и избацивање земље и за равнање терена.*

булдожѐрист(а), -ē м (мн. -сти) *возач који рукује булдожером.*

бу̏лдожић м *дем. од булдог; млад булдог.*

бу̏лдошкӣ, -ā, -ō *који се односи на булдоге; који је као у булдога:* ~ изглед, ~ лице.

булѐва̄р, -а́ра м (инстр. -а́ром) фр. *широка градска улица са дрворедом.*

булѐва̄рскӣ, -ā, -ō **1.** *који се односи на булевар.* **2.** фиг. *који је ниже вредности, безвредан.* • ~ **штампа** *сензационалистичка штампа, новине које угађају ниском укусу јавности, жута штампа.*

булѐтина ж *пеј. од була*[1].

бу̏лица ж *дем. од була*[1].

бу̏лка ж (дат. бу̏лци; ген. мн. бу̏лкӣ) бот. *зељаста коровска биљка црвеног цвета* Papaver rhoeas *из ф.* Papaveraceae, *турчинак.*

бултѐријер м енгл. *врста (раса) борбеног пса насталог укрштањем булдога и теријера.*

булу̀мѐнта ж итал. пеј. *мноштво, гомила, маса (људи), руља; гужва, врева, метеж.*

бу́ља[1] ж и м *буљава особа, буљавко, буљавица.*

бу́ља[2] ж жарг. *задњица, стражњица.*

бу̏љав, -а, -о **а.** *избуљен, јако испупчен (о очима).* **б.** *који има избуљене очи, буљоок.*

бу̏љавица ж *буљава женска особа.*

буља́вко м *буљав, буљоок човек.*

бу̏љаво прил. *избуљено, разрогачено.*

бу̏љавōст, -ости ж *особина оног који је буљав, упадљива испупченост очних јабучица.*

бу̏љина ж зоол. *в. сова.*

бу̏љинскӣ, -ā, -ō *који се односи на буљине, који је као у буљине.*

бу́љити несвр. [гл. им. бу́љѐње с] **1.** (през. бу́љӣм) *гледати избечених, разрогачених очију; гледати нетремице, бленути, пиљити:* ~ у телевизор. **2.** (през. буљим) (очи) *најрезати, искоачивати, бечити (очи).*

бу̏љōн, -о́на м фр. *јеловђа супа, обично зачињена јајетом.*

бу̏љōнскӣ, -ā, -ō *који се односи на буљон.*

буљо̀ок, -а, -о *који има буљаве очи.*

буљо̀окаст, -а, -о *в. буљоок.*

буљо̀окōст, -ости ж *особина оног који је буљоок, буљавост.*

бу̏љубаша м (мн. ж) тур. ист. **а.** *старешина буљука у некадашњој турској војсци.* **б.** *заповедник мање војне јединице у Првом српском устанку.*

бу̏љубашица м *дем. и ир. од буљубаша.*

бу̏љук м тур. **1.** ист. *јединица турске војске, чета, мањи одред.* **2. а.** *мноштво, гомила (људи).* **б.** *стадо, крдо, чопор.*

буљу́чак, -чка и **бу̏ључић** (буљу́чић) м *дем. од буљук.*

бу̏м[1] м енгл. **1.** *напли напредак, процват (привредног и др. подухвата):* економски ~. **2.** *скок акција на берзи.* **3.** *сензација, запањујући догађај.*

бу̏м[2] оном. (обично удвојено) *узвик за обележавање и подражавање пуцња, експлозије, лупе од пада, ударца тупим предметом и сл.*

бу̏м-ба̀м оном. *узвик за подражавање звоњаве великих звона, јакој удараља, лупњаве.*

бу̏мба̄р м (мн. -а̄ри (-areви и -арови)) **1.** зоол. **а.** *крупан, мрљав инсект опнокрилац* Bombus terrestris *из пор.* Bombidae. **б.** *у мн.: род инсеката опнокрилаца* Bombus *из пор.* пчела (Bombidae). **2.** фиг. *крупно пуначко дете или крупна пуначка особа.*

бу̏мбараст, -а, -о *који је као бумбар, сличан бумбару.*

бумба̀рати, -а̄м несвр. **1.** *зујати (о бумбару и сличним инсектима); зујати као бумбар.* **2.** фиг. *говорити крупним гласом; мумлати; гунђати.*

бу̏мба̄рскӣ, -ā, -ō *који се односи на бумбаре.*

бумба̀рчић м *дем. од бумбар.*

бу̏меранг м енгл. **1.** *оружје аустралијских урођеника у облику савијене палице које се баца, а ако се не погоди циљ, враћа се бацачу.* **2.** фиг. *поступак, средство, аргумент који се окреће против онога који се њиме служи.*

бу̑н, бу́на м бот. *зељаста отровна биљка* Atropa belladonna *из ф.* Solanaceae.

бу́на ж **1.** *устанак против власти, владајућег поретка.* **2.** *противљење, буњење, побуна, бунт.*

бу̏нār, -а́ра и **бу̏нар,** -а м тур. *више или мање дубока вертикална, округла, ископана и обично озидана јама за скупљање подземне воде.* • **артешки ~** *в. артешки.*

бу̏нараст и **бу̏нараст,** -а, -о *који има облик бунара.*

буна̀рић м *дем. од бунар.*

бу̏нāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на бунар; који је из бунара:* ~ точак; ~ вода.

буна̀рчина ж *ауг. и пеј. од бунар.*

буна̀рчић м *дем. од бунар.*

буна̀рџија м (мн. ж) тур. *занатлија који се бави грађењем бунара, стручњак за грађење бунара.*

буна̀рџијскӣ, -ā, -ō *који се односи на бунарџије:* ~ занат.

бу̏нгалов м енгл. **а.** *туристичка кућица од лаког материјала.* **б.** *приземни летњиковац од лаког грађевинског материјала окружен верандом у Индији и на Далеком истоку.*

бу̑нда ж (ген. мн. бу̑ндӣ) мађ. *крзнени капут; крзном постављени капут.*

бу̏ндева ж **1.** бот. **а.** *у мн.: род једногодишњих биљака* Cucurbita *из ф.* Cucurbitaceae, *тикве (у јд.: биљка из тога рода, тиква).* **б.** (и агр.) *врста тога рода* Cucurbita pepo, *која се узгаја за сточну и људску исхрану;* уп. мисирача (1) и бескорка. **в.** мн. *фамилија зељастих биљака двосупница, пењачица или полугрмова,* Cucurbitaceae *(у коју спадају бундева (1а, б) (тиква), тиквица, краставац, диња и лубеница).* **2.** *боја у мађарским картама.*

бундѐвара ж *пита надевена бундевама.*

бу̏ндевин, -а, -о *који припада бундеви, који је од бундеве:* ~ цвет, ~ семе.

бу̏ндевица ж *дем. од бундева.*

бу̑ндица ж *дем. и хип. од бунда.*

бу̏ндōв, -о́ва м *пас дугачке чупаве длаке, рундов.*

бу̏ника ж (дат. -ици) бот. *зељаста коровска биљка* Hyoscyamus niger *из ф.* Solanaceae, *чије семе садржи отровне алкалоиде, који се користе у медицини.* • **као да се појео буникe; као да је јео буникe** *каже се за онога ко говори неразборито, збуњено.*

бу̏нило с **1.** *поремећено стање свести код болесника са грозницом и високом температуром.* **2.** фиг. *духовна заостреност, занос изазван великом страшћу или јаким осећањем.*

бу̏нитељ м *онај који подстиче, подстрекава на буну, на побуну; бунтовник.*

бу́нити, бу̑нӣм несвр. [гл. им. бу́њење с] **1.** *подстицати, позивати на буну, устанак, подбуњивати; подстицати незадовољство код некога.* **2. а.** *узнемиравати у нечему, сметати некоме:* ~ некога у послу. **б.** *нарушавати, реметити (мир, сан и сл.).* **3.** *доводити у забуну, збуњивати.* ■ **~ се 1.** *дизати се на устанак, устајати против власти.* **2.** *исољавати, изражавати незадовољство, негодовати, протестовати:* ~ се против професора. **3.** *узнемиравати се, узбуђивати се.* **4.** *долазити у забуну, збуњивати се.*

бу̑нкер м енгл. **1.** вој. **а.** *мање надземно бетонско утврђење за одбрану у виду куполе.* **б.** *склониште од ваздушног напада.* **2. а.** *складиште за разне материјале (нпр. за угаљ на пароброду, за руду, жито и др.).* **б.** *илегално складиште (за оружје и др.).* **3.** фиг. *радни делокруг, делатност коју је неко приватизовао да нема приступа конкуренцији.* **4.** спорт. *изразито одбрамбени стил игре у фудбалу.*

бункѐрисати, -ишӣм свр. и несвр. **1.** *сместити, смештати, склонити, склањати у бункер.* **2.** *забранити, забрањивати онемогућавајући нечему приступ у јавности:* ~ књигу, ~ филм.

бу̑нкерскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на бункер.*

бу̑нӧван, -вна, -о **а.** *који се још није добро разбудио, расанио, сањив, дремован.* **б.** *који је као у бунилу, заносу, смућен, сметен, ошамућен; који показује, исољава сметеност:* ~ човек; ~ лице.

бу̑новина ж бот. *в. мандрагора.*

бу̑нӧвно прил. *сањиво, дремљиво, нерасањено, поспано.*

бу̑нӧвнӧст и **буно́внӧст,** -ости ж **а.** *буновно стање, нерасањеност, дремљивост, сањивост.* **б.** *занесеност, занос.*

бу̑нт м нем. **1.** *побуна, буна; противљење, отпор (против некога, нечега).* **2.** *незадовољство постојећим стањем.*

бу̑нтӧван, -вна, -о **а.** *који је увек спреман на буну, бунтовнички, немиран:* ~ човек. **б.** *пун бунтовничког духа, прожет бунтовништвом, револуционаран:* ~ песма.

бу̑нтӧвнӣк м **1. а.** *онај који се буни против постојећег поретка, стања, који учествује у побуни.* **б.** *онај који негодује, протестује против некога или нечега; онај који је увек спреман на побуну, букач.*

бу̑нтӧвница ж *женска особа бунтовник.*

бу̑нтӧвнӣчкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на бунтовнике, својствен бунтовницима:* ~ дух.

бу̑нтӧвнӣчки прил. *на бунтовнички начин, својствено бунтовницима.*

бу̑нтӧвнӣштво с *склоност некој да се буни, бунтовнички дух, бунтовност.*

бу̑нтӧвно прил. *на бунтован начин, бунтовнички, борбено; оркосно.*

бунто́внӧст, -ости ж *особина оног који је бунтован, бунтовништво.*

бу̑нцати, -а̄м несвр. **1.** *говорити у сну или у бунилу, трозници.* **2.** фиг. *говорити бесмислено (као у бунилу), булазнити, трабуњати.*

бу̑нџија м (мн. ж) *в. бунтовник.*

бу̑нџијскӣ, -а, -о *који се односи на бунџије, бунтовнички.*

бу̑нџијство с *в. бунтовништво.*

Бу́њевац и **Бу̑њевац,** -евца м *припадник етничке групе католичке вероисповести која је насељена највећим делом у Бачкој и Барањи (мањим делом у северној Далмацији и Лици).*

бу̑њевачкӣ и **бу́њевачкӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на Буњевце:* ~ ношња, буњевачки говори.

Бу́њӗвка и **Бу̑њӗвка** ж *припадница буњевачке етничке групе.*

бу̑њӣште с **1.** *место где се баца смеће, ђубре, сметлиште.* **2.** *отпаци који се почисте, смеће, ђубре.*

бу̑п оном. *узвик за подражавање потмулог, тупог звука при паду неког тешког предмета или од ударца тупим предметом.*

бу̑пнути (се), -нӗм (се) свр. *в. бубнути (се).*

Бу̑р, Бу́ра м *припадник холандских колониста који су се у XVII веку искрцали на Рт добре наде у јужној Африци;* уп. Африкандер.

бу̑ра и **бу́ра** ж итал. **1.** *снажан хладан ветар, обично праћен кишом или снегом, који дува у Далматинском приморју с копна на море, претежно зими.* **2.** фиг. **а.** *немири, потреси, борбе, сукоби (политички, социјални, економски и др.).* **б.** *јако узбуђење, узнемирење, душевни немир, огорчење; јака страст:* душевна ~. **в.** *веома снажно исољавање (неког расположења, осећања):* ~ негодовања, ~ огорчења, ~ срџбе. • **~ у чаши воде** ир. *велико узбуђење, узнемирење због нечега безначајног.* **ко ветар сеје, буру жање** *ко чини зло, дочекаће такође зло.*

бу̑рāг, -а́га м рум. **а.** *први одељак, део желуца у преживара у којем се храна смекшава и бубри под утицајем ферментата, воде и бактерија.* **б.** фиг. пеј. *желудац у човека.*

бура́зер м (вок. -у (-е)) тур. фам. *брат; друг; пријатељ.*

бу̑ран, -рна, -о **1. а.** *пун буре, невремена, јако ветровит:* ~ дан, ~ ноћ. **б.** *који носи, доноси буру, буроносан:* ~ облак. **в.** *који наговештава буру (о птицама).* **2. а.** *јако усталасан, узбуркан; разбеснео (обично о мору).* **б.** фиг. *јако узнемирен, узбуђен.* **3.** фиг. *пун немира, потреса, узбуђења, немиран:* ~ време, ~ живот, бурни догађаји. **4. а.** *илаховит, силовит, јак, жесток (о ветру, киши и сл.); који се исољава с великом силином, који има наглао, жесток ток; необуздан:* ~ борба, ~ ток, ~ осећање. **б.** *жесток, наглао, бујан, страстан (о нарави, темпераменту и сл.).* **5.** *јако бучан, хучан:* ~ разговор, ~ смех, ~ пљесак.

бу̑ргија ж тур. **1.** *спирална алатка за бушење, мање свредло.* **2.** фиг. **а.** *бесмислица, будалаштина; глупа шала, лакрдија.* **б.** *сплетка, подвала; измишљотина.* • **пара врти где ~ неће** *новцем се може постићи све.*

бургӣјати, -а̄м несвр. **1.** *бушити бургијом.* **2.** фиг. *говорити бесмислице, глупости; збијати глупе шале.* **3.** фиг. *сплеткарити, роварити, интригирати; подбадати, подбуњивати, бунити.*

бургӣја̄ш, -а́ша м **1.** *занатлија који прави и продаје бургије.* **2.** фиг. *онај који прави неслане, глупе шале, лакрдијаш.* **3.** фиг. *онај који подбуњује, подбада на неред, бушкарало, смутљивац, букач.*

бургијà̄шица ж **1.** *она која прави неслане, глупе шале, лакрдијашица.* **2.** *смутљивица, сплеткашица.*

бургӣја̄шкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на бургијаше:* ~ сплетка, ~ шала.

бу̑ргијица ж *дем. од бургија.*

бургу́ндац, -у́нца м фр. *врста црног вина пореклом из француске покрајине Бургундије.*

бу̑рдељ м нем. *јавна кућа;* уп. бордел.

бу̑ре, -ета с (мн. бурѐта; зб. им. бу̑рад ж) лат. *обао већи суд, обично дрвен (састављен од дуга причвршћених обручима) исупучених бокова и са два дна, за држање течности или бакалске робе (брашна, соли, пекмеза и др.):* ~ за купус. • **~ барута** *опасно место, опасна средина, држава, подручје где лако може доћи до оружаног сукоба.* **~ без дна** 1) *особа која се не може нахранити, задовољити, незајажљива особа.* 2) *уопште оно у што се много улаже а не даје очекиване резултате.*

бурѐџија м (мн. ж) тур. *занатлија који прави и продаје бурек.*

бурѐџијскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на бурегџије:* ~ радња, ~ занат.

бурѐџијница ж *бурегџијска радња.*

бу̑рек м тур. *врста слане пите с испеченим корама од теста надевеним месом; уопште таква пита с месом, сиром или неким другим надевом.* • **празан ~** *бурек с корама премазаним машћу, салом исл. без надева.*

буре́нце, -ета с (мн. -ца; зб. им. буре́нцад ж) *дем. од буре.*

буржоа̀зија ж фр. **а.** *владајућа класа у капиталистичком друштву, која је власник средстава за производњу:* крупна ~, ситна ~, индустријска ~. **б.** ист. *грађански сталеж у феудалном друштву.* **в.** разг. *виши, богатији слој друштва (према нижем слоју – радницима и сељацима).*

буржоази́рати се, -àзӣрām се свр. и несвр. *пошта(ја)ти буржуј.*

буржòаскӣ, -ā, -ō *који се односи на буржоазију:* ~ друштво, ~ морал.

буржòаски прил. *на буржоаски начин.*

бу̏ржӯј, -у́ја м фр. *припадник буржоазије.*

бу̏ржӯјк(иња)а ж *припадница буржоазије*; пеј. *малограђанка.*

бу̏ржӯјскӣ, -ā, -ō *који се односи на буржује.*

бу̏ржӯјски прил. *на буржујски начин, као буржују.*

буржу́јство с *буржоаско, буржујско схватање односа у друштву, буржујски дух.*

буржу́јштина ж пеј. *буржујство.*

бурз- *в. берз-.*

бу̏рӣн, -и́на м итал. *слаб источни ветар у Далмацији; слаба бура.*

бу́рити се, бу̏рӣм се несвр. нар. [гл. им. бу́рење с] *љутити се, срдити се; дурити се.*

бу̏рица и **бу́рица** ж *дем. од бура.*

бу̏ркати и **бу̏ркати,** -ām несвр. **1. а.** *преметати, претурати (нешто житко, течно).* **б.** *таласати, узбуркавати, комешати.* **2.** фиг. *узнемиравати, узбуњивати.* ■ ~ **се 1.** *усталасавати се, узбуркавати се, комешати се.* **2.** фиг. *узбуђивати се; бунити се, протестовати.*

бу̏рлак м рус. ист. *радник који је конопом вукао лађу уз реку (Волгу), лађар.*

бу̏рлати, -ām несвр. **а.** *производити буку комешајући се, бучати.* **б.** *крчати, брботати.*

бурлѐска (бу̏рлеска) ж (ген. мн. -кӣ) фр. **1.** *сценско књижевно дело, позоришни комад с претераном, често грубом, простачком комиком, лакрдија, фарса.* **2.** муз. *краћа инструментална композиција ведра или комична садржаја.*

бурлѐскнӣ (бу̏рлескнӣ), -ā, -ō *који се односи на бурлеску, који је као у бурлесци, лакрдијашки, смешан.*

бурлѐскно (бу̏рлескно) прил. *на бурлескни начин, лакрдијашки, смешно.*

бу̏рљати, -ām несвр. *в. бурлати.*

бу̏рма ж тур. *једноставан веренички или венчани прстен без камена или другог украса.*

бу̏рмут м тур. *прах од дуванског лишћа који се ужива ушмркавањем.*

бурмӯта̄ш, -а́ша м *уживалац, шмркач бурмута.*

бу̏рмутица ж *кутијица у којој се држи бурмут.*

бу̏рмутскӣ, -ā, -ō *који се односи на бурмут.*

бу́рница ж зоол. *у мн.: ред морских птица пловуша дугих крила* Procellariidae (Procellariiformes), *које су изврсни летачи (у јд. таква птица* Procellaria).

бу̏рно прил. *на буран начин, немирно, плаховито, снажно, жестоко; бучно:* ~ реаговати.

бу́рнӧст, -ости ж *особина или стање оног што је бурно, јачина, жестина, плаховитост; бучност.*

бу̏рњāк м **1.** зоол. *врста бурнице* Procellaria pelogica. **2.** зоол. нар. *в. даждевњак.*

бу̏робра̄н м *заштитни зид, обично уз железничку пругу, који штити од буре.*

бу̏ров, -а, -о у изр. ~ **вода** *водени раствор алуминијум-ацетата, који се користи за стављање облога (код рана, отока, чирева и сл.).*

буро̀вит, -а, -о *в. буран (1а):* ~ ноћ.

Буро́вљев, -а, -о у изр. ~ **вода** *в. под буров.*

буро̀носан, -сна, -о *који доноси буру.*

бу̏рса ж лат. црквено. *кесица у којој католички свештеник носи причест болеснику.*

буру̀нтија ж тур. ист. *везирова или пашина писмена наредба, заповест; указ, повеља некадашњих турских власти.*

бу̏с м рег. **1.** *в. бусен (1).* **2.** *в. бокор (1).*

бу̏с м енгл. разг. *аутобус.*

бу̏сати се, -ām се и **бу́сати се,** бу̏сām се несвр. (обично с допуном: у груди, у прса) **1.** *ударати се песницама, шакама у груди (у болу, жалости, очајању).* **2.** фиг. *разметати се, хвалисати се.*

бу̏сати, -ām несвр. *покривати бусом, бусењем.* ■ ~ **се** *развијати се у бусове, бокоре, бокорити се.*

бу̏сара ж *в. бусара.*

бу̏сēн, -ена м (мн. бу̏сенови и бу̏сени; зб. им. бу̏сēње с) **1.** *ископани или изровани комад земље, обично заједно са травом.* **2.** *в. бокор (1).*

бусе́нак, -нка м *дем. од бусен.*

бу̏сенаст, -а, -о *који је у облику бусена, бокораст, грмуст.*

бу̏сенӣ, -ā, -ō *који је покривен бусењем.*

бусѐнит, -а, -о *који је пун бусења.*

бусѐн(ч)иħ м *дем. од бусен.*

бусѐња̄ча ж бот. *врста маховине* Polytrichum commune *из ф.* Polytrichaceae, *која расте у већим бусенима по влажним местима.*

бу̏сија ж тур. *скровито место подесно за изненадан напад, заседа, заклон.* • **из бусије (напасти** и сл.) *потајно, подмукло (напасти).*

бусӣја̄ш, -а́ша м *онај који вреба и напада из бусије.*

бусӣја̄шкӣ, -ā, -ō *који се односи на бусијаше.*

бу̏сӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на бусију;* фиг. *који се врши из потаје, потајан, подмукао, изненадан.*

бусо̀вит, -а, -о *в. бусенит.*

бу̏сола и **бусо̀ла** ж итал. *в. компас.*

бу̏солнӣ, -ā, -ō *који се односи на бусолу:* ~ игла.

бу̏т, бу̏та и **бу̑т,** -а м тур. **а.** *део задње ноге изнад колена код сисара:* телећи ~, свињски ~. **б.** *в. бутина (1).* **в.** *трећи чланак ноге код инсеката.*

бу̏тāн, -а́на м (мн. ø) хем. *врста гаса, засићени гасовити угљоводоник* (C_4H_{10}), *који се (обично у смеси с пропаном) употребљава као гориво.*

бу̏тāнга̄с м хем. *смеса бутана, пропана и др. која се употребљава за гориво.*

бу̏тер м (мн. ø) нем. *в. маслац.*

бу̏тēрнӣ, -ā, -ō *који се односи на бутер.*

бу̏тик м фр. *продавница, трговачка радња (обично помодне робе, конфекције и сл.).*

бу̏тина ж *део човечје ноге изнад колена, бедро.*

бу̏тиница ж *дем. од бутина.*

бу̏тиħ, -а и **бу̏тӣħ,** -и́ћа м *дем. од бут.*

бу̏тка ж *в. бут (а).*

бу̏тнӣ и **бу̏тнӣ,** -ā, -ō *који се односи на бут:* ~ кост.

бу́тњача и **бу̏тњача** ж анат. *бутна кост.*

бу̏ħ оном. *узвик за подражавање звука који се чује кад нешто падне у воду.*

бу̏ħкалица ж **1.** *узан дрвени суд у коме се буђка млеко или меша павлака ради добијања масла.* **2.** *једноставна направа (обично са жичаном оквиром причвршћеном на дршку) која служи за буђкање (јаја, маслаца и др.).*

бу̏ħкало с **1.** риб. *врста направе за пецање сомова која се састоји из дрвене цеви или трске (дуге до 25* cm), *струка са удицом.* **2.** *в. буђкалица.* • **као да су га вадили (хватали** и сл.) **на** ~ *каже се за простог, глупог особу.*

бу̏ђкати, -а̄м несвр. **1. а.** *ударајући, ударајући по води или по нечем житком производити испрекидане потмуле шумове:* ~ по језеру. **б.** *одавати испрекидане потмуле шумове ударајући о нешто или крећући се кроз узан отвор, муњкајући се и сл. (о течности).* **2.** *бити, ударати млеко или павлаку буђкалом ради издвајања масла.* **3.** *ударати буђкалом по води ради намамљивања сомова на удицу.* ■ **~ се 1.** *дрмати се, трести се одајући испрекидане потмуле шумове (о течности), муњкати се.* **2.** *њурати се у воду производећи испрекидане потмуле звукове, брчкати се.*

буђкà̄шица ж риб. *дрвени део буђкала којим се буђка по води.*

буђкӯрӣш, -и́ша и **бу̏ђкурӣш,** -а м **1.** *рђаво спремљено, неукусно, бљутаво (разводњено) јело или пиће.* **б.** фиг. *нешто што је рђаво направљено, збрка, мешавина без икакве вредности (нпр. позоришна представа).*

бу̏ђнути, -нӗм свр. оном. **а.** *скочити или пасти у воду изазвавши шум.* **б.** *ударити, ињуснути по води, одн. упасти у воду изазвавши шум (о предметима).* **в.** *ињуснути, запљуснути (о течности).* ■ **~ се** *ускочити, запљурити се напло у воду изазвавши шум.*

буђо̀глав, -а, -о разг. **а.** *који има ћубу, прамен на глави, ћубаст:* ~ сова. **б.** *неочешљан, чупав, разбарушен.*

буђо̀главац, -а̄вца м разг. *буђоглав човек.*

бу̏фало м енгл. *врста црног америчког говечета са дугим роговима, амерички бизон.*

бу̏фер м енгл. *ваздена танањраста направа на опрузи између два вагона, која спречава судараље, одбојник.*

бу̏ха ж *в. бува.*

бу̏хав, -а, -о **1.** *растресит, трошан, прхак:* ~ земља, ~ снег. **б.** *шупљикав, сунђераст; нарастао:* ~ плућа; ~ хлеб. **в.** *подбуо, надувен, млохав:* ~ лице.

бу̏хавӧст, -ости ж *особина онога који је бухав, онога што је бухаво, растреситост; шупљикавост; подбухлост, млохавост.*

бу̏хара ж *в. бувара.*

буха́ра ж *врста ћилима (по вароши Бухари у Узбекистану).*

бу̏хач, -а́ча м **1.** бот. *вишегодишња зељаста медитеранска биљка* Tanacetum (Chrysanthemum) cinerariaefolium *из ф.* Compositae, *чији цвет садржи јак инсектицид.* **2.** *прашак за уништавање инсеката добијен од те биљке.* **3.** зоол. *инсект тврдокрилац* Haltica *из ф.* Halticinae *који скаче као буба, а храни се купусним лишћем.*

бу̏хтла ж (ген. мн. бу̏хтлӣ) нем. *врста колача пуњеног пекмезом.*

бу̏ца ж итал. нар. *дрвени суд пошут качице затворене и с горње стране за (до)ношење и држање воде или неке друге течности;* уп. жбан.

бу́ца[1] ж хип. *буцмаста женска особа (обично девојчица).*

бу́ца[2] м хип. *в. буцко;* уп. буцо.

бу̏цањ, -ња м зоол. *морска риба* Orthagoriscus mola *из пор.* Molina, *здепастог сплоштеног тела, дуга до 2,5* m.

бу̏цати се, -а̄м се несвр. нар. *в. букарити се.*

бу̏цка ж хип. *буцмаста девојчица.*

бу̏цко м хип. (мн. ӧ) *буцмасти дечак.*

бу̏цмаст, -а, -о мађ. *који је пуних округлих образа; пуначак, подебео:* ~ девојчица; ~ лице.

бу́цо, -а и -ӗ м хип. *в. буцко;* уп. буца[2].

бу́цов м мађ. **1.** зоол. *назив за неке врсте слатководних кошљориба из пор.* Cyprinidae (Aspins rapax, Alburnus mento *и др.*). **2.** фиг. пеј. *клипан; глупак.*

бу̏чан, -чна, -о **1. а.** *који прави, ствара буку, хучан; шуман:* ~ река, ~ звоно. **б.** *који галами, виче:* ~ човек, ~ публика. **в.** *који својом буком заглушује, одвећ гласан, заглушан, трештав (обично о музици):* бучни повици, ~ смех, ~ свирка. **2. а.** *који је праћен великом буком, који се врши, догађа с буком:* ~ весеље, ~ забава, ~ вашар. **б.** *пун буке, ларме; немиран:* ~ дан, ~ улица. **3.** *пун жестине, буран, олаховит, жесток:* ~ сцена, ~ иступ. **4.** фиг. *звучан али бесадржајан, празан:* бучне речи, бучне фразе.

бу́чати, -чӣм несвр. **1. а.** *правити, стварати буку, хучати (обично о реци, мору и сл.).* **б.** *хујати, фијукати (о ветру, бури и сл.).* **2. а.** *сувише гласно, бучно говорити, галамити, викати.* **б.** *в. букати (1).* **3.** *разлегати се, орити се, одјекивати (од буке).* **4.** (безл., с лог. субјектом у дат. и грам. субјектом: глава, ухо) *имати осећај потмулог бола, зујања, брујања (од умора, пића, бриге и сл.).* – У глави ми бучи. Бучи ми глава.

бу̏чно прил. *са буком, хучно, шумно:* ~ се веселити.

бу̏чнӧст, -ости ж *особина онога који је бучан, онога што је бучно, превелика гласност.*

бу̏ца ж тур. **1.** *батина са задебљањем, квргом на једном крају, кијача.* **2.** фиг. ир. *човек на важном положају, функционер;* уп. главешина.

бу̏цӑк, -а́ка м тур. **1. а.** *угао, кут, кутак.* **б.** *ружан, неуређен, прљав простор, простorија, ћумез.* **2.** *забачено место, забачен крај.* • **по буцацима (радити, причати** и сл.) *тајно, кришом.*

бу̏џет м енгл. фин. *предрачун (обично годишњи) прихода и расхода (државе, предузећа, установе):* државни ~, општински ~, војни ~, годишњи ~, месечни ~. • **породични** ~ разг. *новчана средства којима располаже породица.*

буџети́рати, буџѐтӣрам свр. и несвр. **а.** *снабде(ва)ти новчаним средствима, финансирати по плану предвиђеном буџетом.* **б.** *саставити, састављати буџет.*

бу̏џетнӣ, -а̄, -ӧ *в. буџетски.*

бу̏џетскӣ, -а̄, -ӧ *који се односи на буџет:* ~ година, ~ дебата.

буџӧ̀ван, -а́на м разг. *в. буџа (2).*

бу̏ша ж *ситно трбушасто краткорого планинско говече:* босанска ~.

бу́шан, -шна, -о *пробушен, шупаљ.*

бу̏шаћӣ, -а̄, -ӗ *који служи за бушење:* ~ машина, ~ строј.

бу̏ша̄ч, -а́ча м **1.** *онај који буши, који рукује бушилицом.* **2.** зоол. *назив неких инсеката који буше (плодове, дрво и др.):* лешников ~, дрвени ~.

бу̏ша̄чкӣ, -а̄, -ӧ *који се односи на бушаче и бушење:* ~ прибор, ~ длето.

бу̏шилац, -иоца м *в. бушач (1).*

бу̏шилица ж техн. *машина, справа за бушење (метала, камена, бетона, дрвета и сл.):* електрична ~.

бу̏шина ж бот. *зељаста биљка* Inula conyza *из ф.* Compositae, *утрења.*

бу̏шинац, -и́нца м бот. *медитерански полужбун* Cistus *из ф.* Cistaceae, *чије врсте садрже мирисну смолу и гаје се као украсне биљке.*

бу́шити, бу̏шӣм несвр. [гл. им. бу́шӗње с] **1.** (нешто) *правити рупу, рупе (у нечему), пробијати; правити, стварати на тај начин (рупу, рупе и сл.):* ~ дрво, ~ камен, ~ карте; ~ рупе, ~ тунел. **2.** фиг. *деловати (на нешто) изазивајући осећај непријатности, бола или узнемирење; узнемиравати, мучити.* – Бушила га је радозналост. **3.** фиг. *в. бушкарати.*

бу̏шица ж *дем. од буша.*

бушкà̄рало с и м (мн. с) *особа која сплеткари, ровари.*

бушкà̄рати, -а̄м несвр. *правити интриге, сплетке, сплеткарити, роварити.*

бушкà̄рач, -а́ча м *онај који бушкара, сплеткар, интригант.*

бу̏шкати, -а̄м несвр. **1.** *у дем. значењу: бушити, помало, полако бушити.* **2.** *бунити, подбуњивати; роварити.*

бу̏шотина ж *рупа, отвор добијен бушењем (обично ради проналажења и експлоатације нафте, руде и сл.):* нафтна ~.

В

в (В) с непром. **1. а.** лингв. *звучни уснено-зубни суīласник (сонант).* **б.** *слово којим се обележава тај суīласник:* велико В, мало в, курзивно *в.* **2.** (в.) *скраћеница за: види, век.*

ва̑б м **1.** *начин дозивања животиња, вабљење, мамљење.* **2.** *в. вабило (2).*

ва́бак, ва́пка м лов. *в. вабило (1).*

ва́бац, ва́пца м **а.** лов. *ӣтица која служи као мамац за намамљивање дрӯгих ӣтица.* **б.** фиг. *оно шӣо ӣримамљује, мамац, мека.*

ва̀било с **1.** лов. *наӣрава за вабљење животиња, дивљачи.* **2.** *средство за намамљивање животиња, мамац, мека.*

ва́бити, ва̑бӣм несвр. [гл. им. ва́бљёње с] **1.** *мамиӣи, ӣримамљивати животиње нарочиӣим узвицима, речима или неким вабилом, мамцем:* ~ кокошке, ~ овце. **2.** фиг. **а.** *ӣримамљивати, ӣривлачиӣи.* **б.** *изазивати, измамљивати:* ~ сузе. **3.** шаљ. пеј. *звати, називати (неким именом).* ■ **~ се** шаљ. пеј. *звати се, називати се.*

ва́бнути, ва̑бнēм и **ва̀́бнути,** -нēм свр. *зовнӯти (животињу) вабом.*

вавèдёнскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на Ваведење:* ~ црква, ~ тропар.

Ваведе́ње и **Вавèдёње** с црквен. *хришћански ӣразник 4. децембра (21. новембра ӣо сӣаром календару), који се свеӣкује као дан увођења Бо̄городице у храм.*

ва̀вољак, -о̄љка м *лоӣӣица, ī рудвица уваљана међу ӣрсӣима или у усӣима.*

ва̀вољити, -ӣм несвр. [гл. им. ва̀вољёње с] **1.** *ваљаӣи залоī ај у (безубим) усӣима или ī рудвице међу ӣрсӣима.* **2.** *ī оворити неразӣовеӣно, неразумљиво, мрмљаӣи.*

Ва́га ж астр. *сазвежђе (седмо ӣо реду) у зодијаку.*

ва́га ж (дат. ва́ги) нем. **1.** *сӣрава за мерење ӣежине:* кућна ~, децимална ~. **2.** *зодијачки знак:* рођен у знаку ваге. **3.** *ī имнасӣичка фиī ура у којој ӣело вежбача на вра̄ӣилу има водораван ӣоложај.* • **водена ~** *либела.* **децимална ~** *ваī а на којој се ӣежина ӣредмеӣа мери десеӣ ӣӯӣа лакшим ӣеī ом.* **жива ~** *ӣежина живе животиње, жива мера.* **ставити на вагу** *ӣроцениӣи, ӣросудиӣи.* **чиста ~** *ӣежина заклане и очишћене, уређене животиње.*

вага̀бундм и **вага̀бӯнда** м и ж (мн. ж) лат. пеј. *скиӣница, ӣроӣува, ӣробисвеӣ.*

вага̀бӯндскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на ваīабунде, скиӣнички:* ~ живот.

вага̀бӯндски прил. *на ваīабундски начин, скиӣнички:* живети ~.

ва́га̄ње с **1.** īл. *им. од ваīаӣи (се).* **2.** спорт. *ӣра ӣреīибања ӣела.*

ва́гати, ва̑га̄м и ва̑жēм несвр. **1. а.** *мериӣи ваīом ӣежину нечеīа.* **б.** фиг. *одмераваӣи, ӣроцењиваӣи, ӣросӯђиваӣи.* **2.** *имаӣи одређену ӣежину, биӣи ӣежак, ӣежиӣи:* ~ 100 килограма. ■ **~ се а.** *мериӣи своју ӣежину, мериӣи се.* **б.** фиг. *īеīаӣи се, клаӣиӣи се у ходу.*

ва̀га̄ш, -а́ша м мађ. нар. *усек од колских ӣочкова у расквашеном ӣӯӣу; ӣочковима уӣрӣ колски ӣӯӣ, коловоз.*

вагѝна ж лат. анат. *канал који води од сӣољног дела женског ӣолног орīана до маӣерице, родница, усмина.*

ва̀гинā лнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на ваīину:* ~ секрет.

ва́гнути, ва̑гнēм и **ва̀́гнути,** -нēм свр. **1. а.** *измериӣи ӣежину ваīом:* ~ жито. **б.** фиг. *одмериӣи, ӣроцениӣи, ӣросудиӣи.* **2.** *ӣоказаӣи одређену ӣежину, биӣи ӣежак:* ~ 100 кила. **3.** *ӣреӣīнӯӣи, накренӯӣи се, наīнӯӣи се:* ~ на десну страну. ■ **~ се** *измериӣи се.*

ва̀го̄н, -о́на м енгл. **1.** *шинско возило, железничка или ӣрамвајска кола за ӣӯтнички или ӣереӣни саобраћај:* путнички ~, ӣереӣни ~. **2.** *мера за количину робе која сӣане у један ӣереӣни ваī он (обично 10.000* kg). **3.** *као ӣрви део ӣолусложеница у значењу 'ваīонски':* вагон-цистерна, вагон-ресторан и сл.

вагò нēт, -е́та м фр. *мали ваī он за ӣрансӣорӣ маӣеријала (īрађевинског, руде и др.).*

ва̀го̄нскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на ваī он:* ~ прозор, ~ точак.

вагò нчић м *дем. од ваī он.*

ва̀́дити, -ӣм несвр. [гл. им. ва̀́ђёње с] **1. а.** *извлачиӣи, износиӣи, узимаӣи (из нечеīа):* ~ нож из корица, ~ ствари из ормара, ~ мед из кошнице. **б.** *чӯпаӣи, извлачиӣи, уклањаӣи (из ӣела, орīанизма):* ~ зуб, ~ крв. **в.** *црӣаӣи, īрабиӣи неким судом из дубине (воду, ӣечносӣ).* **г.** *ископаваӣи, изīрӣаӣи (руду, кромӣир и сл.).* **2. а.** *црӣаӣи, узимаӣи (као īрађу):* ~ примере. **б.** *набављаӣи, ӣрибављаӣи (званичне документе):* ~ пасош, ~ личну карту. **в.** *кӯӣиваӣи на билеӣарници (карӣе, улазнице).* **3.** *уклањаӣи, одсӣрањиваӣи:* ~ мрље. **4.** *ослобађаӣи, извлачиӣи (из ӣешкоī ӣоложаја):* ~ из затвора, ~ из шкрипца, ~ из дугова. ■ **~ се 1.** *извлачиӣи се из ӣешкоћа, сӣасаваӣи се.* **2.** разг. *ӣравдаӣи се, изīоваратиī се:* ~ се на болест. **3.** *надокнађиваӣи своју шӣеӣу.* • **~ душу (некоме)** *мучиӣи, киња̄ӣи (некоīа).* **~ очи (један другоме)** *жесӣоко се свађаӣи, обрачунаваӣи се.* **~ рупице** *ӣравиӣи украсне рӯпице на ӣлаӣну, ӣканини.* **~ (за некога) кестење из ватре** *излаīаӣи се о̄асностима (за дрӯīоīа).* **~ флеке** 1) *чисӣиӣи флеке, мрље.* 2) *уклањаӣи незīодне ӣоследице нечеīа.*

ва̀дичеп м *наӣрава којом се ваде чеӣови, заӣушачи из īрлића боце.*

ва́жан, -жна, -о **1.** *који има велики значај, биӣну улоīу, значајан, вредан:* ~ ӣоморска лука, ~ ӣоложај. **2.** *уīледан, уӣицајан, цењен:* ~ личност. **3.** *који улива ӣоӣӣовање, озбиљан; сӣроī, службен:* ~ израз лица. • **(на)правити се ((у)чинити се** и сл.) ~ *ӣредсӣавиӣи се, ӣредсӣављаӣи се као значајна личносӣ, ӣрида(ва)ӣи себи велики значај без сӣварних разлоīа.*

ва́жēћӣ, -а̄, -ē *који још важи, који је на снази; ӣуноважан:* ~ ӣропис, ~ исӣрава, ~ новац.

ва́жити, -ӣм несвр. [гл. им. ва́жēње с] **1. а.** *имаӣи важносӣ, уӣицај, уīлед, биӣи уӣицајан, важан.* **б.** (за некога, за нешӣо, као нешӣо) *биӣи сматран, сматраӣи се, уживаӣи некакав īлас:* ~ за доброī сӣручњака, као добар сӣручњак. **2. а.** *биӣи на снази (о законима и сл.); биӣи у оӣӣицају, у уӣоӣреби (о новцу и сл.).* **б.** *вредеӣи у ӣримени, ӣримењиваӣи се (о ӣравилима, обрасцима за израчунавање чеīа и сл.).* • **важи** безл. *у реду је, ӣристаје, слажем се.*

ва́жно прил. **1.** (и ва̑жно) *на важан начин, с важним изīледом, ӣридајући себи велику важносӣ, значајно, озбиљно:* говорити ~, ~ се шеӣаӣи. **2.** *биӣно, значајно.* – Важно је да сам жив. • **врло ~** ир. *ӣо ни је важно, свеједно, не мари.*

ва́жнӧст, -ости ж (инстр. -ошћу) **1.** *вредносӣ, значај, улоīа; уӣицај, моћ:* имаӣи велику ~, биӣи од важносӣи. **2.** *ауӣориӣеӣ,*

достојанство; озбиљност, озбиљан изглед: ући нешто с важношћу. **3.** (обично у везама: бити у важности, остати у важности и сл.) *законска снага, важење.*

ва́за ж лат. *посуда (обично уметнички обликована) за убрано цвеће, воће или за декорацију.*

ва̀за̄л, -а́ла м лат. **а.** ист. *властелин подређен краљу или неком вишем властелину и обавезан да му да̑ војну и др. помоћ.* **б.** фиг. *уопште онај који се обавезује на послушност и подређен однос према некоме.*

ва̀за̄лан, -лна, -о *који има својство вазала према некоме; потчињен, подређен, зависан:* ~ држава, ~ однос.

вазáлнōст, -ости ж *в. вазалство.*

ва̀за̄лскӣ, -а̄, -ō *који се односи на вазале, вазалан:* ~ однос, ~ положај.

вазáлство с *вазални однос, однос феудалног вазала према господару.*

ва̀здa прил. *увек, сваки̑да; непрестано, стално.*

ва̀здāн прил. **1. а.** *цео дан, током целог дана.* **б.** *врло дуго; вазда, стално, непрестано.* **2.** *много, пуно.* – Има ваздан проблема.

ва̀здашњӣ и **ва̀здашњӣ,** -а̄, -ē *свакидашњи; сваки̑дашњи, сталан, трајан, постојан:* ~ пријатељство.

ва̀здугӣ, -а̄, -ō (уз именице: дан, ноћ) за појачавање: *сав, цео, читав.*

ва̀здȕх м (мн. ø) **1. а.** *смеша гасова (азота и кисеоника), без боје и мириса, коју удишемо и која чини Земљину атмосферу.* **б.** *слободан простор, пространство изнад земље:* дићи се у ~, летети кроз ~. **2.** *отворено поље, слободна природа:* испаша на слободном ваздуху, изаћи на ~. **3.** фиг. *духовно расположење, дух, морална атмосфера.* • **дићи, бацити у ~** *срушити, разорити експлозијом.* **доћи до ваздуха** *почети нормално дисати (након престанка дисања или тешкоћа у дисању).* **живети од ваздуха** *немати довољно прихода, средстава за живот.* **зидати (градити) куле у ваздуху** *заносити се неостварљивим жељама.* **лебдети, висити (бити) у ваздуху** *каже се за нешто што ће се врло брзо, ускоро догодити, збити (обично о нечем значајном што се очекује).* **одлетети у ваздух** *бити разорен, уништен експлозијом.*

ва̀здухоплōв м *авион или нека друга летелица која се креће или лебди у атмосфери.*

ваздухопло́вац, -вца м (инстр. -вцем) *човек који управља авионом или неком другом летелицом и лети, пловi ваздухом, авијатичар, пилот; војни обвезник у ваздухопловству.*

ваздухо̀плōвнӣ и **ва̀здухоплōвнӣ,** -а̄, -ō *који се односи на ваздухопловство и ваздухопловe:* ~ академија, ~ техничар, ~ мотор.

ваздухопло́вство с **1.** *вештина летења ваздухом.* **2.** *ваздушни саобраћај:* цивилно ~. **3.** *авијација као род војске.*

ва̀здȕшан, -шна, -о **1.** (одр. ва̀здȕшнӣ) **а.** *који се односи на ваздух:* ~ линија, ~ саобраћај. **б.** *који је од ваздуха:* ~ омотач, ~ струја. **в.** *који је у вези с лечењем на чистом ваздуху:* ~ бања. **2.** *в. ваздушаст.*

ва̀здушаст, -а, -о **1.** *који је као ваздух, лак; провидан, прозрачан:* ~ хаљина. **2.** фиг. **а.** *нестваран, нереалан.* **б.** *нежан, фин, суптилан.*

ва̀здушасто прил. *лако, прозрачно; фино, нежно.*

вазѐлӣн, -и́на м (мн. ø) *зеленкаста или жућкаста маст, производ дестилације нафте, која се користи у медицини, козметици и као мазиво у техници.*

вазѐлӣнскӣ, -а̄, -ō *који се односи на вазелин:* ~ уље.

ва́зица ж *дем. од ваза.*

Вазнесе́ње с црквен. *православни празник посвећен Христовом узнесењу на небо, Спасовдан.*

ва̀истину прил. *збиља, заиста* • ~ у изр. **~ васкресе (воскресе)** (код православаца) *одговор, отпоздрав ономе ко, на Ускрс, каже „Христос васкресе (воскресе)".* **~ се роди** (код православаца) *одговор, отпоздрав ономе ко, на Божић, каже „Христос се роди".*

ва̑ј м песн. **1.** *јад, туга, патња.* **2.** *узвик бола, туге, очајања, ваја̑ј.*

ва̑јан, -јна, -о **1.** *жалостан, јадан, кукаван.* **2.** (одр.) презр. *тобожњи, лажни:* ~ писац, ~ борац, ~ пријатељ.

ва̀ја̄р, -а́ра м (инстр.-а́ром и -а́рем) *уметник који длетом или сличном алатком ваја, кипар, скулптор.*

ва̀ја̄рскӣ, -а̄, -ō *који се односи на ваја̑ре:* ~ длето, ~ дело, ~ школа.

ваја́рство с *уметност ваја̑ња, кипарство.*

ва̀ја̄т, -а́та м тур. *споредна зграда̑ица у дворишту сеоске куће, намењена младенцима или за држање стреме, воћа и др.*

ва́јати, ва̑јам несвр. *длетом или сличном алатком уметнички уобличава̑ти пластичне предмете, фигуре, ликове од тврдог материјала (камена, глине, дрвета, мермера и др.).*

ваја̀тӣћ м *дем. од ваја̑т.*

ва̀ја ж тур. нар. *корист, добит;* вар. фајда.

ва̑јзбра̄тна ж нем. *бело, крто месо дуж кич.ме, обично свињско; печење од таквог меса.*

ва̑јкадашњӣ и **ва̑јкадашњӣ** (ва̑јкадањӣ и ва̑јкадањӣ), -а̄, -ē *давни, давнашњи; прастари, исконски.*

ва̑јкати се и **ва̑јкати се,** -а̑м се несвр. **1.** *жалити се, тужити се (на нешто).* **2.** *правдати се што нешто није учињено како је требало.*

ва̑јно прил. **1.** *тужно, јадно, жалосно.* **2.** *тобоже, као бајаги.*

ва̀кантан и **вака̀нтан,** -тна, -о лат. *празан, упражњен, незаузет, слободан:* ~ место.

вака̀нција ж лат. арх. *празно, упражњено, слободно место у служби.*

вакѐла и **вакéла** ж у изр. **(о)читати (некоме) вакелу** разг. *оштро (у)корити (некога).*

вакȕола ж (обично у мн.) лат. биол. *округла шупљина, мехурић у протоплазми ћелије (биљака и једноћелијских животиња).*

ва́куум м лат. **а.** *празан, безваздушни простор.* **б.** фиг. *празнина, ништавило.*

ва́куумскӣ, -а̄, -ō *који се односи на вакуум:* ~ простор.

ва̀куф м тур. *муслиманско задужбинско имање које служи верским и хуманитарним сврхама.*

ва̀куфскӣ, -а̄, -ō *који се односи на вакуф.*

вакци́на ж лат. мед. *цепиво справљено од ослабљених микроорганизама или вируса узрочника заразних болести, ради заштите организма од заразних болести:* ~ против грипа.

вакцина́ција ж мед. *цепљење против заразних болести.*

вакцѝнисати, -ишем (вакцини́рати, -ѝнӣрам) свр. и несвр. *да(ва)ти (некоме) вакцину, цепити:* ~ децу. ■ **~ се** *доби(ја)ти, примити, примати вакцину, цепити се:* ~ се против грипа.

ва̑л м (мн. ва́лови и, обично песн., ва̑ли) **1. а.** *уздигнути део усталасане водене масе, талас.* **б.** *оно што изгледа као вал (1а), што има таласаст облик:* валови косе. **2.** физ. *оно што се таласасто шири, таласасто кретање, ширење:* електромагнетни валови, трусни валови. **3.** фиг. **а.** *снажно ширење идеја, револуционарних и др. покрета:* ~ буне. **б.** *уопште нагло ширење неког збивања, неке појаве.* – туристички ~. ~ поскупљења. **в.** *јако, снажно осећање, расположење:* ~ незадовољства, ~ оптимизма.

ва̀ла̄ и **ва̀ла** тур. разг. *речца за потврђивање: заиста, одиста, баш.* – Вала нећу то дозволити.

валѐнтан, -тна, -о хем. (обично као други део сложенице) *способан да се веже у хемијско једињење;* уп. једновалентан, тровалентан.

валѐнтнōст, -ости ж *в. валенција.*

валѐнција ж лат. **1.** хем. *својство атома неког хемијског елемента да се веже с одређеним бројем атома других хемијских елемената (изражено бројем који показује са колико се атома водоника веже атом другог хемијског елемента).* **2.** лингв. *број и врста веза које синтаксички елементи могу успоставити међу собом.*

валерија́на ж **1.** бот. *род зељастих или полужбунастих биљака* Valeriana *из ф.* Valerinaceae, *чија је најважнија врста одољен* V. officinalis, *чији корен садржи специјално уље које делује умирујуће на нервни систем.* **2.** фарм. *течни лек, тинктура справљена од корена валеријане (1), која се даје у капљицама као седатив.*

валерија́нскӣ, -а́, -о́ *који се односи на валеријану:* валеријанске капљице.

ва̀лӣдан, -дна, -о лат. правн. *пуноважан, важећи.*

вали́днӧст, -ости ж *својство онога што је валидно.*

ва̀лија м (мн. ж) тур. ист. *султанов намесник, гувернер покрајине (вилајета) у Турском царству.*

ва̀лӣјскӣ, -а́, -о́ *који се односи на валије, који припада валијама.*

ва̀лић, -а и **ва̀лӣћ,** -и́ћа м *дем. од вал.*

ва̂лнӣ, -а́, -о́ *в. таласни:* ~ дужина.

ва̏лобра̄н м пом. **1.** *насип у мору који брани, штити луку од великих валова.* **2.** *ограда на прамцу брода која штити палубу од валова.*

ва́лӧв, -ова м мађ. **1.** *дрвено или камено корито за храњење и појење домаћих животиња, обично свиња.* **2.** геогр. *коритаста долина.*

валӧ̀вит, -а, -о **1.** *који има много валова, таласа, одн. који има велике валове, усталасан, узбуркан, узбибан:* ~ море, ~ река. **2.** *који има облик, изглед вала, таласасти:* ~ коса, ~ земљиште, ~ зараван. **3.** *који се гиба, креће, шири као вал, таласав:* ~ коло.

валӧ̀вито прил. *као вал, таласасто.*

валӧ̀витӧст, -ости ж *особина, изглед онога што је валовито.*

валоризáција ж лат. *одређивање, процењивање вредности, вредновање (робе, имовине, рада и др.):* ~ основних и обртних средстава.

валоризáцӣјскӣ и **ва̀лоразицӧнӣ,** -а́, -о́ *који се односи на валоризацију:* ~ фактор.

валӧ̀ризовати, -зујем (валоризи́рати, -и̏зи́рам) свр. и несвр. **1.** *(из)вршити валоризацију.* **2.** *повиси(ва)ти вредност или цену робе, проценити, процењивати с већом вредношћу.*

ва̀лс м фр. *в. валцер.*

валу́та ж итал. фин. **1.** *берзанска вредност новца у односу на страни новац; скуп законских прописа којима се регулише новчани промет у једној земљи.* **2.** *ефективни новац, обично страни.* • **променљива** ~ *новац којем вредност није стална.* **здрава (чврста)** ~ *новац коме се вредност не мења.*

валу́так, -тка м *мањи (морским или речним валовима) заобљен и углачан камен, облутак.*

валута́ција ж **1.** *процена и ознака вредности.* **2.** *уплата валуте, новца на рачун.*

валу́тица ж *в. валутак.*

ва̀лӯтнӣ, -а́, -о́ *који се односи на валуту:* ~ папир, ~ промет, ~ питање.

ва̀лцер м нем. *окретна игра у трочетвртинском такту; музичка композиција за ту игру:* играти ~, свирати ~.

ва́љак, -љка м (мн. ва́љци, ген. ва̂љāкā) **1.** мат. *геометријско тело ограничено двема кружним основама и цилиндричним омотачем, цилиндар.* **2.** *предмет ваљкастог, цилиндричног облика:* ~ за тесто. **а.** *дебела облица за премештање тешких предмета.* **б.** *земљорадничко оруђе за поравнавање узоране земље.* **в.** *тешка масивна металне или бетонске направа за поравнавање и набијање земље, шљунка и сл. (при изградњи путева):* парни ~. **г.** *ваљкасти део разних справа, машина за млевење, гњечење и др.* **3.** фиг. *оно што наступа с великом снагом, силовито савлађујући сваки отпор.*

ва̀љалица ж **а.** *в. ваљарица.* **б.** *млат, маљ који удара у сукно приликом ваљања.*

ва̀љан, -а́на, -о **1.** *који потпуно задовољава, погодан за употребу, добар, вредан; врстан:* ~ роба, ~ војник. **2. а.** *моралан, честит, поштен, врли:* ~ човек. **б.** *спреман, способан, вешт; вредан, марљив:* ~ трговац, ~ васпитач, ~ радник. **3.** правн. *пуноважан, законит, валидан:* ~ меница, ~ уговор.

ваља́но прил. **1.** *како ваља, као што треба, добро:* ~ радити. **2.** правн. *пуноважно, веродостојно:* ~ сведочити.

ваља́нӧст, -ости ж *особина онога који је ва̀љан, онога исто је ваљано.* **1.** *добар квалитет, вредност:* ~ земљишта, ~ књижевног дела. **2. а.** *моралност, честитост, поштење.* **б.** *спремност, способност, вештина; вредноћа, марљивост.* **3.** правн. *пуноважност, законитост.*

ваљаò̀ница и **ва̀љаоница** ж **1.** *фабрика или радионица за ваљање метала:* ~ бакра, ~ бешавних цеви. **2.** *в. ваљарица.*

ваљаò̀ничā̆р и **ва̀љаоничā̆р** м **1.** *радник у ваљаоници.* **2.** *в. ваљар.*

ваљаò̀ничкӣ и **ва̀љаоничкӣ,** -а́, -о́ *који се односи на ваљаоницу.*

ва̀љā̆р, -а́ра м *власник или руковалац ваљарице.*

ва̀љарица ж *ручно или машинско постројење за ваљање сукна и др. тканина; зграда или простор(ија) у којој је смештено то постројење.*

ва̀љā̆рскӣ, -а́, -о́ *који се односи на ваљаре и ваљарице:* ~ посао, ~ млат.

ваља́рство с *ваљарска вештина, ваљарски занат.*

ва́љати, ва̂љам несвр. (нешто) **1. а.** *померати, покретати превртањем, окретањем (обле, ваљкасте предмете), котрљати, котурати:* ~ кладе, ~ буре. **б.** *носити, потискивати, гурати великом снагом (обично о води или ветру):* ~ песак, ~ грање, ~ облаке. **в.** *с нагласком и тромо покретати:* ~ језик (језиком). **2. а.** *набијати и равнати ваљком (земљу, одн. оно што је у њу посејано).* **б.** *набијати, млатити ступом, ступати (сукно, вуну, длаку и сл.).* **в.** *притискајући ваљком тањити, стањивати, обликовати (метал и др.):* ~ бакар, ~ у плочице, ~ тесто. **3.** *месећи давати (нечему) ваљкаст, обао облик:* ~ кнедле, ~ лоптице. **4.** фиг. *говорити без размишљања, лупетати:* ~ глупости. **5.** шатр. *тргovати нечим:* ~ робу. ■ **~ се 1. а.** *лежећи котрљати се, превртати се.* **б.** фиг. пеј. *ступати у сексуални однос; проводити блуд, блудничити.* **2.** *кретати се силовито, у великој количини, маси, надирати (о води, облацима, маглi, масиљуди и сл.); таласати се, колебати се (о мору, морским таласима).* **б.** *сливати се, тећи у капима (о сузама).* **в.** фиг. *наилазити, наступати, долазити; тећи, низати се (о временским појмовима, крупнијим догађајима, појавама).* **г.** *тешко, споро се кретати.* • **~ се иза брда** *приближавати се неминовно, спремати се (о некој невољи, злу).* **~ се од смеха** *смејати се јако, необуздано, превијати се од смеха.*

ва̀љати, -а̄м несвр. **1. а.** *бити добар за употребу, служити корисно:* ~ за обраду. **б.** разг. *бити у добром здравственом, физичком стању.* – Данас ништа не ваљам. **в.** *бити вредан, имати вредност, вредети.* **г.** безл. (обично одрично) *бити у складу с обичајима, одговарати обичајима, уобичајеним мерилима.* – Не ваља псовати. **2.** *бити од користи, помагати (некоме).* – За назеб ваља скувати добар чај. **3.** безл. *намећати се као потреба, требати, бити потребно.* – Ваља набавити огрев за зиму. • **не ваља ти посао** *лоше радиш, поступаш.* **то ти ваља** *то си добро рекао.* **не ~ ни богу ни људима** *бити у лошем стању, не бити ни за шта.*

ва̀љда и **ва̀љда** *речца за изрицање оправдане, природне претпоставке, уверености у нешто: вероватно, по свој прилици; свакако.* – Ваљда ће доћи.

Ва̀љевац, -евца м *становник града Ваљева; онај који је пореклом из Ваљева.*

Ва̀љевка ж (дат.-ки; ген. мн.-кӣ) *становница града Ваљева; она која је пореклом из Ваљева.*

ва̀љкаст, -а, -о *који има облик ваљка, цилиндра, цилиндричан:* ~ суд, ~ облик.

ва̀љкасто прил. *у облику ваљка, обло:* ~ заобљен.

ва̏љкати (се) и **ваљу̏цкати (се),** -а̄м (се) несвр. *у дем. значењу: ва́љати (се).*

ва̀љушак, -шка м **а.** (обично у мн.) кув. *обао комадић ваљана тијеста који се кува или пржи за јело.* **б.** *уопште обао мањи комад неке масе.*

ва̀љушкаст, -а, -о *који је као ваљушак, обао, округласт.*

ваљу̏шкати (се), -а̄м (се) несвр. *у дем. значењу: ва́љати (се).*

ва̀љушчић м *дем. од ваљушак.*

ва̀љчић м *дем. од ваљак.*

ва̏мп м енгл. (и у полусложеници: ва̏мп-жѐна ж) *веома лијепа, изазовна, фаталнa, демонска жена.*

ва̀мпи̏р, -и́ра м (инстр. -и́ром) **1. а.** *по народном вјеровању мртвац који ноћу устаје из гроба, дави људе и сише им крв.* **б.** фиг. *особа која искоришћава друге, крвопија.* **2.** зоол. *врста шишмиша* Vampyrus spectrum.

вампи̏рина ж *аум. и пеј. од вампир.*

вампи́рити се, ва̀мпи̏рӣм се несвр. [гл. им. вампи́рење с] *претварати се у вампира, постајати вампир.*

вампи̏рица и **ва̀мпи̏рка** ж празн. *жена вампир.*

ва̀мпировати, -рујѐм несвр. *бити вампир;* фиг. *понашати се, деловати као вампир.*

ва̀мпи̏рскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на вампире, који је као у вампира:* ~ поглед, ~ изглед.

ва̀мпи̏рски прил. *на вампирски начин, као вампир:* изгледати ~.

ва̀н и **ва̀н** прил. (уп. вани) **1.** (уз глаголе који означавају кретање) **а.** *изван граница одређеног простора, напоље (изван куће, у поље, на улицу, на отворени простор):* изаћи ~, погледати ~. **б.** *изван средине у којој се неко налази, иде ради и сл.:* избацити ~ (из партије, школе и сл.). **в.** *у иностранство:* послати ~ (на усавршавање). **2.** (у служби узвика) *оштра заповест некоме да оде: напоље!*

ван предл. (с ген.) *изван (граница, оквира нечега):* изаћи ~ града, родити дете ~ брака. • **~ себе (бити)** *нерисебан, избезумљен.* **~ (сваке) сумње, ~ (сваког) спора** *неосporно, несумњиво, без сумње, свакако, сигурно.* **~ памети** *неразумно, неразборито.*

ван- *први део придевских сложеница који означава да је нешто ван, изван онога што значи придев:* ванармијски, ванземаљски, ванпартијски, вансезонски итд.

ва̀на̏дијум (ва̀на̏дӣј, -ија) м хем. *хемијски елемент* (V), *тврди светлосиви метал који се употребљава за отпемењивање челика.*

ва̀нбло̀ковскӣ, -а̄, -о̄ пол. *који је изван војнополитичких блокова:* ~ држава, ~ политика.

ва̀нбо́лничкӣ, -а̄, -о̄ *који се врши, изводи ван болнице:* ~ лечење.

ва̀нбра̏чан, -чна, -о *који је рођен ван законитог брака; који није озакоњен браком:* ~ дете; ~ веза.

ва̀нбра̏чно прил. *ван законитог брака, брачне везе:* живети ~.

ва̀нбра̏чно̄ст, -ости ж *стање ван брака, брачне везе.*

ванбро̀дскӣ (ва̀нбродскӣ), -а̄, -о̄ у изр. **~ мотор** *мотор сложен с вретеном и пропелером у преносиви агрегат (обично у затвореном кућишту), који се учвршћује на крми брода.*

ва̀нвремен, -а, -о *в. ванвременски.*

ва̀нвремено̄ст, -ости ж фил. *одсуство условљености временом, ванвременско постојање, егзистирање.*

ва̀нвременскӣ, -а̄, -о̄ *који је изван времена, који није везан за одређено време.*

ва́нгла ж (ген. мн. ва́нглӣ) нем. *овећа бокаста кухињска посуда за мешење тијеста и прање посуђа.*

ва̀нда̄л, -а́ла м (обично у мн.) *човек склон насилничком понашању, разбијању, рушењу, дивљачком уништавању културно-историјских вредности, споменика и сл. (према германском племену Вандалима).*

вандали̏зам, -зма м *немилосрдно, дивљачко опустошење, разарање, уништавање културно-историјских споменика.*

ва̀нда̄лскӣ и **ва̀ндалскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на вандале, својствен вандалима, дивљачки:* ~ поступак.

ва̀нда̄лски и **ва̀ндалски** прил. *на вандалски начин, дивљачки:* ~ поступати.

ванда́лство с *в. вандализам.*

ванѐвропскӣ, -а̄, -о̄ *који је изван Европе:* ваневропске земље.

ванзема̀љац, -љца м *тобожњи (?) становник неке планете изван Земље.*

ванзема̀љскӣ, -а̄, -о̄ *неземаљски, нестваран, неприродан, натприродан:* ~ појава.

ва̀ни и **ва̀ни** прил. рег. (уп. ван) (обично уз глаголе који означавају мировање) **1.** *напољу, изван куће, на улици, на отвореном простору.* – Вани је падала киша. **2.** *у иностранству.* – Он ради негде вани.

вани́ла и **ва̀нилија** ж шп. бот. *тропска биљка пењачица* Vanilla planifolia *из ф.* Orchidaceae, *која се гаји због мирисног плода, који се употребљава као зачин; плод те биљке.*

ваниѝлӣн, -и́на м (мн. ø) *ароматична материја из ванилиног плода која се употребљава у производњи слаткиша.* • **~ шећер** *ситан ароматичан прах добијен из ванилиног плода.*

вани́лин, -а, -о *који се односи на ванилу:* ~ плод, ванилине шипке.

ва̀ninституциона̄лан, -лна, -о *који се одвија, врши ван званичних институција.*

ва̀нкласнӣ, -а̄, -о̄ *који је изван друштвених класа, који нема класно обележје:* ~ борба, ~ идеологија.

ва̀нматерични и **ва̀нматеричнӣ,** -а̄, -о̄ мед. *који се догађа ван матернице:* ~ зачеће, ~ трудноћа.

ваннаста̀внӣ и **ваннаста̀внӣ,** -а̄, -о̄ *који је изван оквира редовне наставе:* ваннаставне активности.

ванпансио̀нскӣ, -а̄, -о̄ *који се остварује ван пансионског аранжмана:* ~ смештај, ~ потрошња.

ванпа́рничнӣ (ванпа́рничкӣ), -а̄, -о̄ правн. *који је ван оквира вођења парнице:* ~ поступак.

ванпартѝјац, -јца м пол. **а.** *онај који не припада ниједној партији, странци.* **б.** ист. *онај који није члан комунистичке партије.*

ванпа̀ртӣјскӣ, -а̄, -о̄ пол. *који не припада ниједној политичкој партији, ванстраначки.*

ванпри̏родан, -дна, -о **а.** *који је изван оквира природног, који не припада природи, који не подлеже природним законима, неприродан:* ~ моћ, ~ појава. **б.** *натчовечански, надљудски:* ~ жртва.

ванпро̀сторан, -о̄рна, -о *који није условљен простором, који је изван утицаја простора.*

ванра̀зреднӣ, -а̄, -о̄ *који се одвија ван разреда, ван школе.*

ва̀нредан и **ва̀нредан,** -дна, -о **1.** *који је изван оквира нормалног, уобичајеног реда, плана, програма, распореда и сл., који није редован:* ~ скупштина, ~ заседање, ~ мера, ~ студент. **2.** разг. **а.** *особит, необичан, изузетан:* ~ појава. **б.** *изврстан, изванредан, одличан:* ~ плесач. **в.** *веома велики, огроман:* ~ брзина, ~ снага, ~ богатство. • **ванредни професор** *професор универзитета по рангу нижи од редовног.*

ва̀нредно и **ва̀нредно** прил. **1.** *изван нормалног реда, правила; нередовно:* ~ заседати; ~ студирати. **2.** разг. *особито, нарочито, изузетно; у ванредној, великој мери, изванредно:* ~ се истицати, ~ висок, ~ леп, ~ добар.

ва̀нредно̄ст и **ва̀нредно̄ст,** -ости ж *особина и стање онога што је ванредно.* **1.** *ванредно, нередовно стање:* ~ стања, ~ прилика. **2.** *изванредност, изузетност, необичност, особитост.*

ва̀нсазна̄јнӣ, -а̄, -о̄ фил. *који је недоступан сазнању, недокучив:* ~ стварност, ~ свет, ~ појава.

вансезо́на ж *време, период ван сезоне, кад није сезона:* одмор у вансезони.

вансѐзо̄нскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на вансезону, који није везан за сезону:* вансезонски радови, ~ распродаја.

вансѐрӣјскӣ, -а̄, -о̄ *који није серијски (обичан, типски), посебан у позитивном смислу, изванредан:* ~ песник, ~ производ, ~ књига.

ва̀нстечājнӣ, -а̄, -о̄ *који је изван стечаја:* ~ поравнање.

ва̀нстраначкӣ, -а̄, -о̄ *који је изван политичких странака, ванпартијски:* ~ кандидат.

ва̀ншколскӣ и **ва̀ншколскӣ,** -а̄, -о̄ *који је изван школе, који није у оквиру делатности школе:* ~ рад, ~ време, ваншколске активности.

ва̀њскӣ, -а̄, -о̄ *в. спољни;* уп. спољашњи.

ванскополѝтичкӣ, -а̄, -о̄ рег. *в. спољнополитички.*

ва̀њштина ж рег. *в. спољашност.*

ва̀пāј м **а.** *израз великог људског бола, очаја, очајничке молбе за помоћ; крик, јаук:* ~ бола, гласни ~, очајни ~. **б.** *велика жудња за нечим:* ~ за слободом.

ва̀пāјнӣ, -а̄, -о̄ *који је пун вапаја; вапијући.*

ва́пе̄ћӣ, ва̀пијӯћӣ и **ва́пијӯћӣ,** -а̄, -е̄ *који вапи(је); који изазива вапај; који изражава вапај:* ~ глас. • **глас вапијућег (вапећег) у пустињи** *узалудна молба и позив за помоћ.*

ва́пити, -ӣм и -ијēм и **ва̀пити,** -ијēм несвр. **1. а.** *вапајима изражавати бол, очај; вапајима преклињати, молити за помоћ некога; осећати очајничку жељу, чежњу за нечим, јако чезнути:* ~ за милост; ~ за осветом. **2.** фиг. (за неким, нечим) *осећати, имати велику потребу (за неким, нечим), јако, неодложно изискивати, требати (нешто).* – Привреда вапи за стручњацима.

вапн- (нпр. вапнар, вапнен, вапненац, вапно и сл.) *в. креч(-).*

вапорѝза̄тор м фр. *пумпица за распршивање течности у ситне капљице, пумпица за мирисе.*

вапориза́ција ж лат. **1.** *претварање течности у пару, испаравање.* **2.** мед. *заустављање крварења најпре загревањем помоћу паре.*

ва̄р м *место на коме је нешто заварено (спојено заваривањем):* задебљање на вару.

ва̀рав(-) *в. варљив(-).*

ва̀ралица ж **1.** (и, ређе, м; мн. ж) *особа која вара, обмањује.* **2.** риб. *мала металне направа за пецање риба.* **3.** *цуцла коју дете сиса најразно.*

ва̀раличкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на варалице, својствен варалицама, преварантски;* уп. варалица (1).

ва̀ралички прил. *као варалице, на превару;* уп. варалица (1).

ва̀рати, -а̄м несвр. **1.** *доводити у заблуду, обмањивати; завараватиː* ~ дете. **2.** *вршити материјалну превару на штету другога, подваљивати; не придржавати се правила игре:* ~ на мери; ~ на картама. **3.** *бити неверан у љубави или браку.* ■ **~ се** *погрешно судити о нечему, бити у заблуди, завараватися се.*

варварѝзам, -зма м грч. **1.** лингв. и књиж. *страна реч или израз употребљен уместо боље домаће речи или израза.* **2.** *в. варварство (1).*

варваризи́рати, -ѝзӣрам и **варва̀ризовати,** -зујēм свр. и несвр. *(у)чинити (некога) варваринома; да(ва)ти нечему варварско обележје.* ■ **~ се** *поста(ја)ти варварин.*

ва̀рварин и **ва̀рварин** м (мн. -ри) грч. **1.** *припадник нецивилизованих, непросвећених народа; некултуран, прост човек, дивљак, грубијан.* **2.** ист. *странац, туђинац (за старе Грке и Римљане).*

ва̀рва̄рка и **ва̀рва̄рка** ж (дат. -ки, ген. -кӣ) *женска особа варварин.*

ва̀рварскӣ и **ва̀рварскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на варваре; дивљачки, суров, груб:* ~ поступак.

ва̀рварски и **ва̀рварски** прил. *на варварски начин, дивљачки, сурово, грубо:* ~ поступати.

варва́рство с **1.** *варварско поступање, грубост, суровост, дивљаштво; необразованост, некултура.* **2.** ист. *други велики период у развитку првобитног људског друштва, првобитне заједнице (пре настанка класног друштва).*

варда́рац, -рца м *хладан северни ветар који дува долином Вардара.*

варѐнӣк, -и́ка м нар. *прокувано вруће алкохолно пиће (вино или ракија).*

варѐника ж нар. **1.** *варено (или тек помузено) млеко.* **2.** *в. вареник.*

ва́ре̄ње с **1.** *гл. им. од варити (се).* **2.** *пробава:* имати добро ~, имати рђаво ~.

ва̀рӣво с *кувано поврће, јело од куваног поврћа.*

варијаби́ла ж разг. *променљиви део плате.*

ва̀ријабӣлан, -лна, -о лат. *који се мења, који није сталан, променљив, несталан:* ~ величина.

варијабилѝтē̄т, -е́та м *в. варијабилност.*

варијаби́лнō̄ст, -ости ж *особина онога што је варијабилно, променљивост.*

варија́бла ж (ген. мн. -лā̄) фр. мат. *променљива величина неке функције.*

варија̀нта ж (ген. мн. -на̀тā̄ и -нтӣ) лат. *предмет или појава, облик који се у нечему разликује од основног, нормалног, одн. првобитног типа; један од облика у којима се јавља исти основни садржај:* биолошка ~, језичка ~, ~ народне песме, шаховска ~.

варија̀нтнӣ, -а̄, -о̄ *који се јавља у две или више варијанти, разнолик:* ~ облик.

варија̀нтнōст, -ости ж *особина онога што је варијантно, разноликост.*

варија́ција ж лат. **1.** *одступање од основне, првобитне теме, садржаја, облика, промена, измена основног лика, облика; варијанта:* ~ на исту тему. **2.** муз. *ритмичка, мелодијска или хармонијска промена једне теме.* **3.** мат. *пермутација неке комбинације у комбинаторици.*

ва̀ријацио̄нӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на варијацију.*

варијѐтē̄ -тèа м *врста позоришта с разноликим, мешовитим забавним програмом (музичким, плесним, артистичким, комичним и сл.); ноћни локал с таквим програмом.*

варијѐтē̄т, -е́та м нем. **а.** биол. *јединка, одн. скуп јединки биљне или животињске врсте које се од осталих разликују по једној или више небитних особина и подврста.* **б.** *подврста минерала:* ~ опала. **в.** *подгрупа, подврста уопште.*

варијѐтē̄тскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на варијете.*

варијѐтē̄тски *на начин уобичајен у варијетеју, као у варијетеју.*

варико̀лог м *лекар специјалиста за варикологију.*

вариколо̀гија ж мед. *грана, област медицине која се бави испитивањем и лечењем болести крвних судова.*

ва̀рилац, -иоца м *онај који вари, завариває метале, заваривач.*

ва̀рилачкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на вариоце:* ~ занат.

варио́ла и **вариóла** ж лат. мед. *в. велике богиње (од богиње).*

вари́рати, ва̀рӣрам несвр. **1.** *јављати се у различитим облицима, видовима, разликовати се.* **2.** (нешто) *мењати облике (нечега):* ~ стил, ~ тему.

ва́рити, ва̄рӣм несвр. (нешто) **1.** *загревањем доводити до кључања и одржавати кључање, кувати; припремати, готовити (јело) кувањем:* ~ млеко, ~ кашу. **2.** *прерађивати храну, пробављати (о желуцу, органима за варење).* **3.** *спајати (метале, металне делове) помоћу пламена, заваривати.* ■ **~ се** *кувати се.*

варичеле и **варичѐле** ж мн. лат. мед. *в. водене (средње) богиње (од богиње).*

ва̀рјача ж *плитка кашика, обично дрвена, за мешање при кувању.*

вâрка ж (дат. вâрци; ген. мн. вâркӣ) **1.** *обмана чула која ствара нетачну, лажну представу, утисак о нечему, лажна представа о нечему, заблуда, илузија, привид; опсена.* **2.** *превара, обмана.* • **оптичка ~** *појава када неко види неке односе на слици друкчије него што су у ствари.*

вâркати (се), -ām (се) несвр. *у дем. значењу: варати (се).*

вàрљив[1], -а, -о **1.** *који вара, заварава, који доводи у заблуду; привидан, нестваран:* ~ сунце, ~ пролеће, ~ време, ~ нада, ~ успех, ~ илузија. **2.** *који се служи обманама, преварама; лажљив, превртљив.*

вàрљив[2], -а, -о **а.** *који се лако вари, кува.* **б.** *в. сварљив.*

вàрљивац, -ивца м *онај који вара, лаже, варалица.*

вàрљивица ж *она која вара, лаже, варалица.*

вàрљиво прил. *привидно, непоуздано; лажно.*

вàрљивōст[1], -ости ж **1.** *особина онога што је варљиво, привидност, непоузданост.* **2.** *особина онога који је варљив, лажљивост, превртљивост.*

вàрљивōст[2], -ости ж **1.** *особина онога што се лако вари, кува.* **2.** *в. сварљивост.*

вâрмеђа ж мађ. ист. *жупанија.*

вàрмеђкӣ, -ā, -ō *који се односи на вармеђу.*

вáрница ж **1.** *усијана честица материје која искаче из ватре, усијаног метала или из предмета после ударца о нешто тврдо, искра.* **2.** ел. *краткотрајна блештава светлост која настаје при електричном пражњењу.* **3.** фиг. **а.** *севање пред очима од јаког ударца по глави, светлаци.* **б.** *блесак, сјај очију, живост у погледу.* **4.** фиг. *изненадна и необична манифестација умности, духовитости, необична оштроумна идеја, мисао.* **5.** фиг. *врло жива, темпераментна, ватрена особа.*

вáрничав, -а, -о **1.** *који сипа, баца варнице.* **2.** фиг. *духовит, досетљив, оштроуман:* ~ дух.

вáрничаво прил. **1.** *сипајући варнице, искричаво.* **2.** фиг. *духовито, досетљиво.*

вáрничавōст, -ости ж *особина онога што је варничаво.*

вáрничаст, -а, -о *који има облик, изглед варница, сличан варници, варницама.*

вáрничити, -чӣм несвр. [гл. им. вáрничēње с] *бацати, сипати варнице.*

вáрничица ж *дем. од варница.*

вáрничнӣ, -ā, -ō *који се односи на варнице.*

вâрнути, -нēм свр. **1.** *мало превалити.* **2.** *мало завалити (нпр. напукли ауспух).*

вáрош ж (инстр. -и (-ју)) мађ. **1.** *веће насеље, град.* **2.** фиг. *становници града, градско становништво.*

вàрошанин и **вáрошанин** м (мн. -ани) *становник вароши, грађанин.*

вàрошāнка и **вáрошāнка** ж (дат. -ки, ген. мн. -кӣ) *становница вароши, грађанка.*

варòшица ж *дем. од варош, мала варош.*

вàрошкӣ и **вáрошкӣ,** -ā, -ō *који се односи на варош, градски:* ~ кућа, ~ становништво.

вàрошки и **вáрошки** прил. *на варошки начин, као варошани:* одевен ~, ~ се изражавати. • **по ~** *на варошки начин, варошки:* одевен по ~.

вàрошче и **вáрошче,** -ета с (мн. ø; зб. им. вàрошчāд и вáрошчāд ж) *варошко дете, млад варошанин.*

васèљена ж сткн. *в. васиона.*

васèљēнскӣ, -ā, -ō **1.** *в. васионски.* **2.** црквен. *који се односи на целу православну цркву, општеправославни:* ~ црква, ~ патријарх, ~ сабор.

васúлица ж етн. *колач који се по обичају меси на Василијевдан (Мали Божић).*

васúљак, -ька м бот. *зељаста биљка из рода различка* Centaurea jacea *из ф.* Compositae, *која расте поред жита.*

васúона и **васиóна** ж (вок. -но) *свемирски простор са свим небеским телима у њему, свемир, космос.*

васúонӣ и **васúōнӣ,** -ā, -ō *в. васионски.*

васúонскӣ и **васúōнскӣ,** -ā, -ō **1.** *који се односи на васиону, свемирски:* ~ простор, ~ тело. **2.** *в. васељенски (2).*

вàсколик, -а, -о *в. свеколик.*

Вàскрс м сткн. **1.** *најзначајнији хришћански празник који се слави као дан Христовог васкрсења, ускрснућа, Ускрс.* **2.** (вàскрс) *васкрсење, ускрснуће, ускрс;* фиг. *ослобођење; препород, обнова, процват:* ~ српске државе.

васкрсáвати, -ѝсāвāм несвр. **1.** *враћати се поново у живот, устајати из мртвих.* **2. а.** *поново се јављати, оживљавати.* **б.** *јављати се поново у сећању, искрсавати.* **3. а.** (некога) *подизати (некога) из мртвих, враћати (некога) у живот.* **б.** *уводити поново у употребу:* ~ старе речи. **4.** фиг. *ослобађати; доводити до препорода.*

васкрсēње с *в. васкрс.*

вàскрснӣ, -ā, -ō **1.** *који се односи на Васкрс, ускршњи.* **2.** *који се односи на васкрс, на препород:* ~ дан.

вàскрснути, -нēм свр. *в. ускрснути.*

васкрснýће с *в. васкрс.*

вàскршњӣ, -ā, -ē *в. васкрсни.*

вàскулāрнӣ, -ā, -ō лат. биол. и мед. *који се односи на крвне судове; који је пун крвних судова:* ~ систем.

васпитáвати, -ѝтāвāм несвр. **1.** (некога) **а.** *планski развијати нечије моралне, умне и физичке способности, помагати некоме да се свестрано (морално, духовно и физички) развије, одгајати:* ~ децу, ~ омладину. **б.** *учити (некога) нечему, стварати (код некога) неко убеђење; уздизати:* ~ политички. **2.** *развијати, усавршавати (неко својство, врлину):* ~ музички укус. ■ **~ се** *развијати код себе неке особине, врлине:* ~ се по угледу на некога.

васпѝталѝште и **вàспиталѝште** с *васпитни завод, школа.*

вàспѝтāн, -а, -о *који се уљудно, учтиво понаша, уљудан, учтив:* ~ младић.

васпитàнӣк, -и́ка м *онај кога неко васпитава, питомац, ученик.*

васпитàница ж *она коју неко васпитава, питомица, ученица.*

вàспѝтāно прил. *уљудно, учтиво.*

вàспѝтāнōст, -ости ж *особина онога који је васпитан, уљудно понашање, уљудност, учтивост.*

васпитáње с *резултат васпитавања, васпитаност:* лепо ~, ружно ~.

васпѝтати, вàспѝтāм свр. и несвр. **1.** (некога) **а.** *планski развија(ју)ти нечије моралне, умне и физичке способности, помоћи, помагати некоме да се свестрано (морално, духовно и физички) развије, одгојити, одгајати:* ~ децу, ~ омладину. **б.** *(на)учити (некога) нечему, створити, стварати (код некога) неко убеђење, уздићи, уздизати:* ~ политички. **2.** *развија(ју)ти, усавршити, усавршавати (неко својство, врлину):* ~ укус за нешто. ■ **~ се** *развија(ју)ти код себе позитивне моралне и духовне особине, (на)учити се, одгојити се, одгајати се.*

васпѝтач, -áча м (вок. вàспитāчу, инстр. -áчем) *онај који некога васпитава, одгаја, који води бригу око нечијег васпитања, одгоја, одгојитељ.*

васпитàчица ж *женска особа васпитач, одгојитељица.*

васпѝтачкӣ, -ā, -ō *који се односи на васпитаче, на васпитање, одгојитељски:* ~ рад, ~ дужност.

вàспитнӣ, -ā, -ō *који се односи на васпитање; који служи, доприноси васпитању:* ~ завод, ~ установа, ~ средство, ~ мера, ~ рад.

вàспитно прил. *на начин који васпитава, поучава, поучно, одгојно:* деловати ~.

ва̀спитнӧст, -ости ж *особина оногa штo делује васпитно, васпитно, пoучно дејствo, васпитни утицај.*

васпо̀ставити, -ӣм свр. *в. успоставити.*

васпо̀стављати, -а̄м несвр. *в. успостављати.*

ва̀сцео, -ела, -о јек. **ва̀сцио,** -ијела, -о *сав, цео, целокупан (у појачаном значењу):* ~ свет.

ва̑т м (ген. мн. ва́тӣ) енгл. ел. *јединица* (W) *за мерење снаге електричне струје (по имену шкотскога изумитеља), снага која за једну секунду изврши радњу од 1 џула.*

ва̀та и **ва̀та** ж (мн. ӧ) нем. *пречишћен и прерађен памук (који служи најчешће за хигијенске сврхе).*

ватѐлӣн, -и́на м (мн. ӧ) *мека прочишћена памучна тканина која се употребљава за поставу (капута, одела).*

ватерпо̀лист(а), -ē м (мн. -сти) *играч ватерпола.*

ватерпо̀листкиња ж *жена играч ватерпола.*

ва̀терполо м енгл. спорт. *врста спортске игре лоптом у води, рукомет у води.*

ва̀терполскӣ, -а̄, -ӧ *који се односи на ватерполо:* ~ спорт, ~ клуб, ~ лопта.

Ватѝка̄н, -а́на (Ва̀тика̄н, -а) м **а.** *папска држава; папска резиденција и дворац.* **б.** *папска власт, врховна управа римокатоличке цркве.*

ватѝка̄нскӣ (ва̀тика̄нскӣ), -а̄, -ӧ *који се односи на Ватикан, који припада Ватикану:* ~ власт, ~ држава.

ватѝрати, ва̀тӣра̄м свр. и несвр. *постaвити, постављати ватом, вателином.* ■ ~ **се** жарг. *опоскрбити се, опоскрбљивати се добро новцем, одн. материјалним добрима.* • **бити добро ватиран** жарг. *бити добро ситуиран, имун новца.*

ва̀тра ж (вок. ва̀тро; ген. мн. ва̀тӣ и ва̀та̄) **1. а.** *топлотно-светлосна појава која прати процес настале оксидације, сагоревање уз појаву пламена, светлости и високе температуре, ватањ; пламен; пожар.* **б.** *искре, варнице.* **в.** *оно што се једанпут наложи:* додати још једну ватру. **г.** *средство за паљење ватре (шибица, упаљач, кресиво).* – Дај ми мало ватре да запалим цигару. **2. а.** *пуцање, пуцњава из ватреног оружја, паљба:* митраљеска ~, топовска ~. **б.** *оружана борба, битка, окршај.* **в.** фиг. *оштар, жесток напад речима, оштра грађа, критика:* сасути ватру на некога. **3.** разг. *повишена телесна температура, врућица:* имати ватру, добити ватру. **4.** фиг. *јако руменило, црвенило (лица).* **5.** фиг. *светлост, сјај, блесак:* ~ на небу, ~ ока. **6. а.** *јака страст, страственост, љубавни жар; занос, одушевљење.* **б.** *силина, жестина, бујност неког осећања, узбуђења:* ~ патње, ~ истине, ~ љубави. **в.** *љутња, јарост, гнев:* пасти у ватру. **7.** фиг. **а.** *храброст, одважност, кураж.* **б.** *духовни подстицај, надахнуће.* **8.** *невоља, мука, тешкоћа; опасност:* проћи кроз ватру, избавити се из ватре. **9.** (у атриб. служби) **а.** *веома храбар, смео, куражан:* ~ човек. **б.** *веома вредан, окретан; жустар, хитар (у послу).* **в.** *веома брз, ватрен (коњу).* **г.** *јак, жесток (о алкохолном пићу).* • **бенгалска ~** *ватромет сјајних боја.* **жива ~** а) *велика врућина, припека.* б) *врло вредна, окретна особа; веома темпераментна, ватрена особа.* **бацати (сипати** и сл.**) ватру** *пуцати из ватреног оружја.* **бојати се (некога) као живе ватре** *јако се бојати (некога).* **вадити (за некога) кестење из ватре** *излагати се опасности за другога.* **где има дима, (ту) има и ватре** *кад се нешто прича, ту има донекле и истине.* **горети на две ватре, бити, налазити се између две ватре** а) *налазити се између две опасности, тешкоће.* б) *бити у недоумици, дилеми.* **(до)сипати, доли(ва)ти уље на ватру** *погорша(ва)ти неко онако рђаво стање.* **играти се ватром** *лакомислено поступати у стварима које могу бити опасне.* **изгутати ватру** *бити оштро искритикован, издржати оштру критику.* **метнути (ставити) руку у ватру (за некога)** *јамчити за некога.* **отворити (осути, оборити** и сл.**) ватру** а) *опалити, запуцати из ватреног оружја.* б) *напасти оштрим речима, изгрдити, искритиковати.* • НПосл **ко се дима не надими, тај се ватре не огреје** *в. под дим.*

ва̀тра̄љ, -а́ља м (инстр. -а́љем) **а.** *гвоздена лопатица за преношење жара, жеравице.* **б.** *гвоздена шипка са куком за разгртање и подстицање ватре (у пећи или на отвореном), жарач.*

ва̀трен и **ва̀трен,** -а, -о **1.** *који се односи на ватру, који букти, који је сав у пламену; који је од ватре, ватре, пун ватре, пламен; ужарен, усијан:* ~ река, ~ језик, ~ стихија, ~ ждрело вулкана, ~ Сунчева лопта, ~ маса. **2.** *врео, врућ:* ~ суза, ватрени сунчеви зраци. **3.** фиг. **а.** *који се са страшћу, заносом предаје каквој идеји, активности, пун заноса, одушевљења, здушан, горљив, одушевљен; ревностан:* ~ родољуб, ~ присталица (нечега), ~ поборник (нечега), ~ говорник, ~ католик. **б.** *прожет заносом, одушевљењем:* ватрене речи, ~ говор. **4. а.** *обузет снажним осећањем чулне љубави, љубавне страсти, љубавним жаром, веома страстан, темпераментан:* ~ љубавник, ~ девојка. **б.** *који је испуњен, прожет страшћу, страстан:* ~ пољубац, ~ поглед. **5. а.** *веома жив, живахан, темпераментан:* ~ играчица. **б.** *веома брз, силовит, бесан (обично о коњу).* **в.** *пламен, пламеновит, напао (о човеку, одн. о нарави).* **г.** *срчан, храбар, одважан:* ~ борац, ~ јунак. **6.** *који се испољава у јаком степену, жесток, силан, снажан (о осећањима, расположењима):* ~ одушевљење, ~ страст, ~ ревност. **7.** *јак, жесток (о алкохолном пићу).* **8.** *који је боје ватре, јарко црвен, јарко румен:* ~ цвет, ~ руменило, ~ боја. **9.** *сјајан, блистав:* ~ око. • ~ **крштење** *учествовање у нечему први пут, први покушаји у нечему.* ~ **оружје** *оружје с барутним, експлозивним пуњењем (пушка, пиштољ и др.).*

ва̀трено и **ва̀трено** прил. **1.** *на ватрен начин, живо; страсно, силно:* ~ причати, ~ свирати, ~ волети. **2.** *као ватра, јарко:* ~ црвенкаст.

ва̀тренӧст и **ва̀тренӧст,** -ости ж *особина онога што је ватрено, живост, темпераментност, пламеновитост, страственост, жестина.*

ватрѐтина ж *аум. и пеј. од ватра.*

ва̀трица ж *дем. и хип. од ватра.*

ва̀трӣште с **а.** *место где је ложена ватра; напуштено огњиште; место уништено пожаром, згариште.* **б.** *место у кући на коме се ложи ватра, огњиште.*

ва̀тробра̄н м техн. *преграда која штити од ватре, пожара.*

ватрога́сац, -сца м *онај који се бави гашењем пожара (добровољно или професионално), пожарник.*

ва̀трога̑снӣ и **ватро̀га̑снӣ,** -а̄, -ӧ *који се односи на ватрогасце и гашење ватре, пожара:* ~ чета, ~ друштво, ~ пумпа, ~ служба.

ватрога́ство с *ватрогасна служба, пожарништво.*

ва̀тромет и **ва̀тромӗт** м **а.** физ. *избацивање запаљивог материјала ракетом који се распрскава у разнобојне варнице.* **б.** фиг. *блештав ефекат, блистава манифестација духовитости, умности, духовне варнице:* ~ идеја, ~ духа.

ва̀тромӗтнӣ, -а̄, -ӧ **а.** *који се односи на ватромет:* ~ смеша, ~ приредба. **б.** фиг. *блештав, блистав, сјајан:* ~ ефекат.

ва̀тромӗтно прил. *као ватромет;* фиг. *блиставо, сјајно.*

ватро̀ноша м мит. *онај који носи ватру, бог ватре.*

ва̀тростала̄н, -лна, -о техн. *који подноси врло високе температуре, отпоран према ватри, несагорљив, нетопљив у ватри:* ~ материјал, ~ посуда.

ватростáлнӧст, -ости ж *особина онога што је ватростално, несагорљивост, нетопљивост (у ватри).*

ватрӯштина и **ватру́штина** ж *аум. и пеј. од ватра (1а и 3).*

ва̑у оном. *узвик којим се опонаша лајање и завијање паса, ав.* • **вау-вау** (у им. служби) м непром. деч. *пас.*

ва̑учер и **ва̀учер** м енгл. *врста чека којим се плаћају прометне, угоститељске и др. услуге.*

ва̑ш, ва̀ши ж (инстр. ва̀шу и ва̀ши; ген. мн. ва̀шијӯ (ва̀шӣ), дат. мн. ва̀шима) зоол. **а.** *у мн.: скупина бескрвних инсеката риличара* Anoplura *из пор.* Peduculidae, Haematopimidae *и* Liotheidae, *који живе као паразити на човеку и животињама, сишући им крв (у јд.: такав инсект); назив за разне ситне инсекте који живе на биљкама (у јд.: такав инсект).* • 1) *врсте човечјих ваши:* **бела (одевна** и сл.**)** ~ *врста вашију* Pediculus vestimenti, *која преноси пегави тифус, а живи на доњем рубљу и у постељини.* **глâвна** ~ *врста ваши* Pediculus capitis, *која живи у коси.* **стидна (полна, сполна)** ~ *врста вашију* Phthirius pubis, *која живи на длаци око полних органа човека и на другим деловима тела обраслим длакама.* 2) *врсте животињских вашију:* **кокошија** ~

Liotheum pallidum *из* ро̄р. Liotheidae, *која се храни младим перјем и перути живине.* **коњска ~** Haematopinus macro ephalus *из* ро̄р. Haematopinidae, *која живи на коњу и магарцу.* **овчија ~** Trichodectes sphaerocephalus *из* ре̄де Mallophaga, *која живи у руну оваца.* **псећа (пасја) ~** Haematopinus piliferus *из* ро̄р. Haematopinidae, *која живи у длаци паса.* **свињска ~** Haematopinus suis *из* ро̄р. Haematopinidae, *која живи на домаћој и дивљој свињи.* 3) *врсте биљних вашију:* **лисна ~** *в. лисна вашица (под вашица).* **штитаста ~** *в. под вашица.*

ва̀ш, -а, -е *присвојна заменица 2. л. мн.* **1.** *који припада онима којима се обраћамо:* ~ кућа, ~ народ. **2.** (Ваш, -а, -е) *у обраћању једном лицу из поштовања или почасти.* **3.** (у им. служби) м мн. *родбина, сродници; сународници, истомишљеници или припадници исте странке, истога друштва и сл. којем припада и саговорник.* – Како су ваши? Ваши су победили. • **беше ваше** *прошло је ваше време (ваша младост, ваша власт, моћ).* **није ваше** *то се вас не тиче, није то ваш посао, ваша брига.*

ва̀шар м мађ. **1.** *скуп великог броја продаваца и купаца у неком месту (онично у вароши(ца)ма), који се одржава повремено, у одређене дане у години, ради трговања, сајам.* **2.** фиг. *мноштво, маса људи на једном месту, гунгула, гужва.* **3.** фиг. **а.** *неред, збрка (обично о испретураним стварима):* ~ у соби, ~ на столу. **б.** *хаотично стање, хаос, метеж.* • **у дупе на** ~ пеј. *(у дијалогу као одговор на питање: куда) није важно куда, није те брига куда и сл.*

ваша̀рина ж *такса коју плаћају продавци на вашару.*

ва̀шарити, -ӣм несвр. [гл. им. ва̀шарење с] *правити, стварати неред, збрку.*

ва̀шарӣште с *место где се одржава вашар, сајмиште.*

ва̀шарскӣ, -а̄, -о̄ **1.** *који се односи на вашар, карактеристичан за вашар, који потиче са вашара и сл.:* ~ шатра, ~ гужва. **2.** фиг. *који је слабог квалитета, несолидно урађен:* ~ роба.

ва̀шарски прил. **а.** *као на вашару, лармарајски, бучно:* ~ хвалити, ~ викати. **б.** *несолидно, лоше, којекако:* ~ израдити нешто.

ваша̀рџија м (мн. ж) *продавац робе на вашару, вашарски трговац.*

ва̀шица ж **1.** *дем. од ва̂ш.* **2.** зоол. *у мн. (обично у синтагми „биљне вашице"): инсекти риличари из подреда* Phytophthires (*ро̄р.* Aphididae, Coccidae *и др.*) *чије врсте живе паразитски на биљкама (у јд.: такав инсект).* • зоол. **лисне вашице** *породица инсеката риличара* Aphididae *из реда једнакокрилаца* (Homoptera), *веома распрострањене биљне штеточине (врсте:* **јабучна** ~ Aphis pomi; **ружина** ~ A. rosae; **крвава (црвена)** ~ Schizoneura lanigera *и др.*). **штитасте (биљне) вашице** *породица инсеката риличара* Coccidae *из реда једнакокрилаца* (Homoptera) *који живе као паразити на гранама и стаблу воћака:* 1) **сан-жозеовска (калифорнијска) штитаста** ~ Aspidotus perniciosus, *која паразитира на јабуци, крушци и другим воћкама.* 2) **шљивина штитаста** ~ *вашица која паразитира на шљиви).*

ва̀шӣ (ва̀шиј), -а̄, -е̄ *који се односи на ваши, који потиче од ваши и сл.:* ~ јаје, ~ измет, ~ болест.

ва̀шка[1] ж (дат. ва̀шци; ген. мн. ва̀шкӣ и ва̀шака̄) *в. ва̂ш.*

ва̀шка[2] ж тур. нар. *в. паг (1б).* • **свака ~ обашка** *свако на своју страну.*

ва̀шки прил. (обично у изр. **по ~**) нар. *на ваш начин, по вашем обичају; вашим језиком:* носити се по вашки, говорити по вашки.

ва̀шљив, -а, -о *који вашиву, заражен вашима, ушљив:* ~ човек, ~ коса.

ва̀шљивац, -ӣвца м *онај који је вашљив, ушљивац.*

ва̀шљивица (ва̀шљӣвка) ж *она која је вашљива, ушљивица.*

вашљи́вко и **ва̀шљӣвко** м *в. вашљивац.*

ва̀шљивӧст, -ости ж *особина и стање онога који је вашљив, заражености вашкама, ушљивост.*

ва̀шчица ж *дем. од* вашка[1]; *вашица.*

ве̏верица јек. **вје̏верица** ж **1.** зоол. *мали шумски глодар дуга китњаста репа и изоштрених чула* Sciurus vulgaris *из* ро̄р. Rodentia, *који живи на дрвећу, а храни се сувим плодовима и семенкама.* **2.** фиг. *брза, хитра, окретна особа.*

ве̏веричаст јек. **вје̏веричаст,** -а, -о *који је сличан веверици, хитар, окретан (као веверица).*

ве̏веричић јек. **вје̏веричић** м *младунче веверице.*

ве̏веричица јек. **вје̏веричица** ж *дем. од веверица.*

ве̏веричји (ве̏веричијӣ) јек. **вје̏веричји** (вје̏веричијӣ), -а̄, -е̄ *који се односи на веверицу, који припада веверици, који је као у веверице:* ~ реп, ~ хитрост.

ве̏вёрче јек. **вје̏вёрче,** -ета с (супл. мн. вевѐрчићи) *младунче веверице, веверичић.*

ве̏гетабӣлан, -лна, -о лат. *који се односи на биљке, који је биљног порекла, биљни:* ~ уље, ~ храна.

вегетаријáнац, -нца м *онај који се храни само биљном храном.*

вегетаријанӣзам, -зма м *в. вегетаријанство.*

вегетарӣја̑нка ж *она која се храни само биљном храном.*

вегетарӣја̑нскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на вегетаријанце и вегетаријанство:* ~ храна, ~ исхрана.

вегетарӣја̑нски прил. *на вегетаријански начин, као вегетаријанци:* ~ се хранити, ~ живети.

вегетаријáнство с **а.** *вегетаријански начин исхране.* **б.** *схватање да само вегетаријанска исхрана осигурава телесно и душевно здравље.*

ве̏гетатӣван, -вна, -о лат. биол. **1.** *који се односи на растење, дисање, исхрану и др. аутоматске животне функције; који се збива несвесно, аутоматски:* вегетативни органи, вегетативни живчани систем, вегетативни поремећаји, вегетативне функције. **2.** *који се врши бесполним путем, бесполни; који служи таквом начину размножавања:* ~ размножавање, вегетативни корен. **3.** *биљни, растињски.*

ве̏гетатӣвно прил. *вегетативним, бесполним путем, путем растења:* размножавати се ~.

вегета́ција ж лат. **1.** *биљни свет, биљке, биље, растиње; скуп свих биљних заједница неког подручја:* бујна ~; медитеранска ~. **2.** *растење, развијање биљака:* период вегетације.

ве̏гетацио̄нӣ (вегета́цијскӣ), -а̄, -о̄ *који се односи на вегетацију:* ~ облик, ~ период.

вегети́рати, -ѐтӣра̄м несвр. нем. **1.** *расти, развијати се (о биљкама).* **2.** фиг. *проводити неактиван, учмао живот; једва се одржавати у животу, животарити, таворити.*

ве̏дар, -дра, -о **1.** *који је без облака, без мајле, чист; сунчан, светао:* ~ небо; ~ дан, ~ јутро. **2. а.** *јасан, сјајан, блистав; ничим непомућен, бистар:* ~ месец, ~ месечина, ~ око, ~ поглед. **б.** *светао, отворен (о боји).* **3.** фиг. **а.** *пун животне радости, добро расположен, весео, радостан.* **б.** *који показује добро расположење, веселост:* ~ осмех, ~ лице. **в.** *чији је садржај, тон и сл. весео; који изазива, ствара весело расположење:* ~ песма, ~ музика. **г.** *срећан, повољан:* ~ будућност. **д.** *својствен оптимистима, оптимистички:* ~ нада, ~ гледање (поглед) на будућност. **4.** *који добро и јасно схвата, бистар, разборит; јасан:* ~ памет; ~ мисао. • **као гром из ведра неба** *изненада, неочекивано.* **под ведрим небом** *напољу, на отвореном простору, без крова над главом.*

ве̏дӓрце и **веда́рце,** -а и -ета с (мн. -ца) *дем. од вѐдро.*

ведѐта ж итал. *славна позоришна, филмска или естрадна уметница, одн. уметник, звезда.*

ведо̀гоња јек. **вједо̀гоња** м празн. *дух видовитог човека који напушта тело и појављује се за време олује, чини зла људима и бори се с другим духовима, штитећи свој крај.*

ведо̀гоњаст јек. **вједо̀гоњаст,** -а, -о *сличан ведогоњи.*

вѐдрац, -а̀ца м **1.** *незамрзнуто место у води (реци, језеру), врућац.* **2.** *чист лед, на коме нема снега или снега другог.*

вѐдрикаст, -а, -о *помало ведар.*

ведри́на ж **1. а.** *стање (неба и атмосфере) без облака, безоблачност; плаветнило (неба).* **б.** *ведро небо.* **в.** *ведро време.* **2.** *ноћна хладноћа, свежина (обично зими) напољу под ведрим небом.* **3.** *сјај, бистрина, непомућеност:* ~ ока. **4.** фиг. **а.** *ведро расположење, веселост, радост.* **б.** *ведро, оптимистичко гледање*

на ствари, оптимизам: ~ духа, изгубити ведрину. **в.** *ведар израз лица (као одраз доброг расположења), озареност.* **г.** *ведра садржина, тон, обележје (неког дела), оно што побуђује ведро расположење:* дело пуно ведрине. **5.** фиг. *јасноћа, бистрина ума, разборитост; проницљивост:* ~ људског ума, ~ духа.

вѐдрити, -ӣм несвр. [гл. им. вѐдрење с] **1.** *чинити ведрим, разведравати.* – Ветар ведри небо. **2.** фиг. *чинити веселим, разведравати; бодрити:* ~ душу, ~ дух. **3.** *в. ведрити се.* ■ **~ се 1. а.** безл. *постајати ведро, разведравати се.* – Напољу се ведри. **б.** *постајати ведар, светао (о небу).* **в.** фиг. *постајати весео, озарен, добијати ведар, весео израз, разгаљивати се, зарити се (о човеку, одн. о лицу, челу и сл.).* **г.** *постајати јасан, бистар (о уму, памети).* • **~ и облачити** *бити свемоћан, имати велику моћ, власт, господарити.*

вѐдрица ж *в. вѐдро.*

вѐдричица ж *дем. од ведрица.*

вѐдро прил. **1.** *без облака.* – Напољу је ведро. **2.** *на ведар начин, с ведрином, веселошћу, весело, радосно; оптимистички:* осмехнути се ~; ~ гледати на будућност.

вѐдро с (мн. вѐдра и вѐдра, ген. вѐдāрā и ведáрā, дат. вѐдрима) **1.** *отворен суд (обично дрвен) са полукружном дршком за држање и ношење воде или чега другог:* дрвено ~, метално ~. **2.** *мера за течности (запремину) разне величине (према крају где се употребљава):* десет ведара вина, сто ведара уља.

ведрò̀лик, -а, -о *који је веселог лика, изгледа, ведар, расположен.*

вѐђа јек. **вјѐђа** ж (обично у мн.) анат. *обрва.*

вѐђица јек. **вјѐђица** ж *дем. од в(ј)еђа.*

вѐђнӣ јек. **вјѐђнӣ,** -ā, -ō *који се односи на веђе.*

вѐжба јек. **вјѐжба** ж (ген. мн. -бӣ) **1.** *систематско понављање неке радње, физичке или интелектуалне активности, ради стицања вештине и усавршавања:* гимнастичка ~, ~ логичког мишљења, војничка ~. **2.** вој. *ванредно вршење војне службе резервиста.* **3.** *текст састављен за увежбавање, учење нечега:* писмена ~, ~ из физике.

вѐжбалӣште и **вѐжбалиште** јек. **вјѐжбалӣште** и **вјѐжбалӣште** с *место на коме се изводе спортске, војне и сл. вежбе.*

вѐжбāнка јек. **вјѐжбāнка** ж *свеска за ђачке писмене вежбе.*

вежбаò̀ница и **вѐжбаоница** јек. **вјежбаò̀ница** и **вјѐжбаоница** ж **1.** *просторија, дворана где се изводе телесне вежбе.* **2.** *просторија у некој школи или институту опремљена апаратима и другим прибором за извођење вежби и огледа.* **3.** *школа за практично вежбање и обуку будућих наставника.*

вѐжбати јек. **вјѐжбати,** -ām несвр. **1.** (нешто или без допуне) *систематски понављати неку радњу, физичку или интелектуалну активност, ради усавршавања, стицања вештине у тој активности; учити практичним радом, вежбом, увежбавати:* ~ певање, ~ куцање, ~ математику. **2. а.** (некога) *обучавати путем систематског понављања неке радње, активности:* ~ војнике, ~ ђаке. **б.** (нешто) *честим и систематским покретима навикавати на што спретније, савршеније извођење неке радње; честом и систематском активношћу усавршавати:* ~ око, ~ руку; ~ памћење. ■ **~ се** (у нечему или без допуне) *систематски понављати неку радњу, физичку или интелектуалну активност, ради усавршавања у њој:* ~ се у трчању, ~ се у свирању, ~ се у говорништву.

вѐжбāч јек. **вјѐжбāч,** -áча м *онај који вежба, учествује у некој вежби; онај који изводи неку вежбу.*

вежбà̀чица јек. **вјежбà̀чица** ж *женска особа вежбач.*

вѐжбāчкӣ јек. **вјѐжбāчкӣ,** -ā, -ō *који се односи на вежбаче и на вежбе:* ~ одело.

вѐжљика ж бот. *назив за разне барске зељасте биљке из ф.* Cyperaceae.

вéжњача ж анат. *слузокожа на унутрашњој страни очних капака,* conjunctiva.

вēз[1] м (мн. вéзови) **1.** *шара, украс извезен на тканини.* **2.** *везење, израђивање шара на тканини везењем.* **3.** *везени ручни рад, извезена тканина:* узети ~ у руке. **4.** фиг. *прецизан и педантан рад.*

вēз[2] м (мн. вéзови) **1.** *в. веза (1–4).* **2.** (обично у мн.) спорт. *сигурносни уређај којим се смучка или клизаљка причвршћује за ногу.* **3.** *повез (књига, часописа).* **4.** *место у луци где се везују бродови.*

вѐза ж **1. а.** *оно чиме се нешто везује, повезује, причвршћује (конац, врпца, трака, уже и сл.):* јака ~, слаба ~, причврстити везу, олабавити везу. **б.** (обично у мн.) анат. *везивно, спојно ткиво међу костима, лигаменти.* **в.** *оно што се око нечега обавија и завезује, завој, повез.* **2.** *оно што спаја, повезује једно с другим (линија, спојница, ћајка, пређица, пречага и сл.).* **3.** *оно што је уједно свезано, свежањ; завежљај:* ~ зелени, ~ лука, ~ с алатом. **4.** *везивање, спајање, спој, начин везивања:* унакрсна ~, ~ на зглоб. **5.** *стање везаности, спојености, здружености, повезаност; спој:* бити у чврстој вези с нечим. **6.** *саобраћајна линија која повезује удаљена места, саобраћајни спој, саобраћајне комуникације; оно што омогућује саобраћање, комуникацију, општење међу људима са велике даљине (уређаји с техничким средствима за општење на велику удаљеност); само такво општење, комуницирање:* саобраћајне везе, телеграфска ~, телефонска ~, радио ~, одржавати телефонске везе; чекати везу, прекинути везу. **7. а.** *физички додир, додиривање, дотицај:* бити у вези с околним ткивом, изгубити везу са земљом. **б.** *додир, контакт успостављен с неким (сусретом, писменим путем и сл.):* доћи у везу с неким, успоставити везу с публиком, изгубити везу с одредом. **б.** *узајамни однос међу људима, оно што их повезује, здружује:* брачна ~, пријатељска ~, љубавна ~, културне везе, трговинске везе и др. **в.** разг. *блиско познанство, пријатељство са неком утицајном личношћу:* имати везе, запослити се преко везе. **г.** *блиски, интимни однос између мушкарца и жене:* чувати у тајности везу с љубавником. **д.** *однос међу стварима, појавама, мислима; повезаност појава, појмова, представа, мисли; узајамна зависност међу стварима и појавама:* историјска ~, узрочна ~, ~ међу језицима (дијалектима), доводити у везу с нечим. **8.** *могућност прелаза без чекања у превозно средство за други правац; спој, прикључење:* ~ брзог воза са симплоном. **9.** *лице, особа која преноси саопштења, поруке, посредник, курир:* партизанске везе. **10.** хем. *јединица хемијског привлачења која се обично означава цртом (–), валенца:* проста ~ (–), двострука ~ (=), трострука ~ (≡). • **директна ~** *веза између два места без мењања превозног средства (воза, аутобуса и др.).* **без везе (говорити, причати, поступати)** разг. *нелогично, неразумно.* **нема везе** разг. *нема значаја, није важно, свеједно.* **то нема никакве везе с нечим** *то је нешто сасвим друго.* **нема везе с мозгом** разг. *потпуно је неразумно, глупо.* **немати (благе) везе с нечим** разг. *бити потпуно неупућен у нешто; бити незналица.* **у вези с вашим дописом (с вашом молбом** и сл.) адм. *формула којом се започиње одговор на нечији допис.* **у вези с тим што** *се тиче тога.*

вéзак, вéска м (обично песн.) *дем. и хип. од вēз*[1].

вēзāн, -а, -о **1.** *сплетен у говору и понашању, несмотрен, сметен.* **2.** књиж. **а.** (уз именице: слог, састав, стил и сл.) *сачињен у стиховима.* **б.** *одређен и ограничен правилима поетике:* везани стихови. **3.** *повезан, континуиран, непрекинут:* у везаном говору. • **~ врећа, ~ трговина** и др. *в. код тих именица.*

вēзāно прил. **1.** *повезано, заједно, неодвојиво:* продавати нешто ~, куповати лозове ~. **2.** *несмотрено, сметено, смушено:* држати се ~, понашати се ~. • **играти ~** *играти на више повезаних, узастопних бројева (у лутрији).*

вēзāнӧст, -ости ж **1.** *стање, особина онога што је везано, онога који је везан.* **а.** *спојеност, веза, повезаност:* ~ зида са зградом; ~ делова са целином. **б.** *сређеност, складност, склад:* логичка ~. **в.** *оданост, привржености:* ~ писца за родни крај. **г.** *зависност:* економска ~. **д.** *ограниченост, спутаност:* ~ законом. **ђ.** *заузетост, ангажованост:* ~ пословима, ~ за војничку службу. **е.** *несмотреност, сметеност, смушеност.*

вéзати, вēжēм свр. (несвр.) **1. а.** *спојити (спајати) и причврстити (причвршћивати) чвором или омчом:* ~ крајеве конца, ~ два чаршава. **б.** *(на)правити чвор или омчу на нечему (ужету, концу, марами и др.); удесити (удешавати) правећи чвор или омчу:* ~ уже, ~ марамицу, ~ чвор, ~ машну. **2.** *обавити(ја)ти један крај врпце, ужета и сл. око нечега и стегнути чвором; причвр-*

стити (причвршћивати) (некоґа или нешто) на тај начин: ~ уже за дирек; ~ вола за рогове, ~ коња за плот, ~ чамац. **3.** *причврстити (причвршћивати) нешто или некоґа уза што обавијајући их заједно неком везом, привез(ив)ати:* ~ виноград, ~ кудељу уз преслицу. **4.** *стеґнути (стезати) (руке или ноґе) ужетом, ланцем и сл.; спута(ва)ти (некоґа) на тај начин:* ~ руке; ~ робље. **5. а.** *више предмета исте врсте скупљених уједно обави(ја)ти ужетом, концем и сл. и чврсто стеґнути (стезати) правеґи чвор, узао; (на)правити од нечеґа свежањ, сноп:* ~ пшеницу, ~ сноп̑ље. **б.** *стеґнути (стезати) (врпцом, канапом и сл.) отворени крај нечеґа (торбе, кесе и сл.) осиґуравајући на тај начин да садржина не испадне:* ~ торбу, ~ џакове. **6.** *обмота(ва)ти (нешто) траком, завојем и сл. причвршћујући крајеве тоґа, повез(ив)ати:* ~ рану, ~ главу, ~ очи. **7.** *прошиј(ава)ти (књиґу, свеску и сл.) и снабде(ва)ти корицама, повез(ив)ати.* **8. а.** *спојити (спајати), повез(ив)ати; прикључ(ив)ати:* ~ две греде, ~ уза своје имање суседна имања. **б.** *спојити, спајати неком саобраћајном линијом, везом, повез(ив)ати:* ~ Азију са Европом, ~ железницом Дунав с морем, телефонски ~ два места. **в.** *спојити (спајати) непосредним пролазом:* предсобље везано с кухињом, капија везана с комшијским двориштем. **9.** *(у)чинити да се предмети или њихови делови чврсте споје, саставити (састављати) лепљењем или на други начин, причврстити (причвршћивати):* песак везан вегетацијом, цигла везана малтером. **10.** хем. *сјединиити (сједињавати):* ~ за себе кисеоник. **11. а.** *(у)чинити непокретним, (у)кочити, парализати:* ~ језик, ~ ноге, ~ руке. **б.** *задржа(ва)ти, не допуштати (не допуштати) некоме, нечему да се удаљи:* ~ непријатељске снаге, ~ пажњу публике. **в.** *ограничити, ограничавати, спута(ва)ти:* везан пословима, везан службом. **г.** шах. *довести (доводити) неку шаховску фиґуру у положај да не може бити покренута без жртвовања друґе фиґуре.* **д.** *обавез(ив)ати, принудити (принуђавати), задужи(ва)ти:* ~ закупца уговором, ~ дужнике обвезницама. **12. а.** *спојити (спајати) квалом духовном везом, осећањем, зближити (зближавати), сјединиити (сједињавати) духовно:* везани браком (љубављу), везан тесно за завичај. **б.** *повез(ив)ати, здружи(ва)ти у мислима, у свести, довести (доводити) у везу, склад:* ~ представу за појам, ~ уметност за одређено доба. **13. а.** *ставити (стављати), сместити (смештати) у одређено време, раздобље или место, крај, датирати; лоцирати:* ~ догађај за одређени датум, ~ песму за неки крај. **б.** *тачно одредити (одређивати), ограничити (ограничавати) у погледу трајања:* лекови везани за известан рок. **14.** физ. *(у)трошити (топлоту) на савлађивање кохезије при промени аґреґатног стања.* ■ **~ се 1. а.** *везати, привезати самоґа себе за нешто:* ~ се за седиште. **б.** уз. повр. *спута(ва)ти један другоґа.* **в.** *запетља(ва)ти се, замрси(ва)ти се (нпр. о цревима).* **2. а.** *спојити се (спајати се) међусобно или с нечим(нпр. о планинским венцима).* **б.** *задржа(ва)ти се, зауставити се (заустављати се) на нечему (о очима, одн. о погледу).* **3.** хем. *сјединиити се (сједињавати се) (о хем. елементима или једињењима).* **4.** *(из)губити покретљивост, (у)кочити се, парализати се (о језику).* **5. а.** *ограничити се (ограничавати се) на нешто, оста(ја)ти при нечему:* ~ се за одређену врсту усева, ~ се за одређену штампу. **б.** *оста(ја)ти дуго, задржа(ва)ти се негде, не напустити (не напуштати) нешто:* ~ се за кућу, ~ се за кафану. **в.** *преда(ва)ти се, посветити се (посвећивати се) нечему:* ~ се за посао, ~ се за музику. **6.** *обавез(ив)ати се на нешто.* **7. а.** *ступити (ступати) у близак однос, ужу заједницу с неким, зближити се (зближавати се), здружи(ва)ти се:* ~ се за краља, ~ се за некога, ~ се с неким. **б.** *ступити, ступати у брак, (о)женити се, уда(ва)ти се.* **8.** физ. *(у)трошити се на савлађивање кохезије при промени аґреґатног стања (о топлоти).* • **бити везан за постељу** *лежати болестан.* **бити везаних руку** *немати слободе одлучивања.* ~ **језик** 1) *(за)ћутати, уздржа(ва)ти се говорити* 2) (некоме) *спречити (спречавати) (некоґа) да говори, примора(ва)ти (некоґа) да ћути.* ~ **мачку о (за) реп** *одбаци(ва)ти нешто као сасвим безвредно, безначајно.* ~ **(некоме) руке (и руке и ноге)** *онемоґући(ва)ти (некоме) слободу одлучивања, поступања.* **(једва, некако, тешко) ~ крај с крајем (лику за опуту)** *једва, тешко живети, живоґарити, мучити се натежући с новцем (с издржавањем).*

вèзāч, -а́ча м **1.** *в. везилац*[2]. **2. а.** *опека или тесани камен који се узиђује вертикално по дужини.* **б.** *греда или летва која повезује делове кровне конструкције.*

вèзāчица ж *пољопривредна машина, справа за везивање снопова.*

вèзив, -а, -о *који се добро веже, сједињује:* слабо ~, добро ~.

везúвати (се), вèзујēм (се) *несвр. према везати (се).*

везúвāч, -а́ча м *в. везилац*[2].

вèзúвнӣ, -ā, -ō **1.** *који повезује, спаја:* ~ ткиво. **2.** *који веже, сједињује:* ~ моћ материјала, ~ цемент, ~ материјал.

вèзúво[1] с **1. а.** *предмет (платно, тканина) на коме се везе и прибор којим се везе:* држати ~ у крилу. **б.** *везена тканина.* **в.** *украс, шара извезена на нечему, вез.* **2.** *израђивање веза, везење.*

вèзúво[2] с **1.** *оно чиме се нешто везује, спаја; везивни материјал:* плести ~; повезати везивом. **2.** анат. *везивно ткиво.*

вèзивōст, -ости ж *способност, моћ везивања:* ~ тла, ~ малтера.

вèзидба ж *везивање, привезивање (обично винове лозе, виноґрада); време кад се врши тај посао.*

вèзилац[1], -иоца м *онај који везе, израђује везове.*

вèзилац[2], -иоца м **а.** *онај који везује жито у снопове, везилац.* **б.** *онај који везује винову лозу уз притке, везач.*

вèзúља и **вèзиља** (вèзилица) ж *она која везе.*

вèзúљскӣ и **вèзильскӣ,** -ā, -ō *који се односи на везиље и везење:* ~ кутија, ~ рад, ~ радња.

вèзúр, -и́ра м (вок. вèзúре и вèзúру, инстр. -и́ром) тур. ист. *високи државни достојанственик у бившој Турској царевини (министар или дворски достојанственик); султанов намесник, управник у једној провинцији, ґувернер.* • **велики ~** ист. *први министар, председник владе у бившој Турској царевини.*

вèзúрāт, -а́та м *в. везирство.*

вèзúровати, -рујēм несвр. *вршити везирску власт, бити везир.*

вèзúровица ж *везирова жена.*

вèзúрскӣ, -ā, -ō *који се односи на везире.*

вèзúрство с **1.** *достојанство, звање и власт везира.* **2.** *област којом управља везир.*

вèзист(а), -ē м (мн. -сти) воj. **1.** *официр или војник у јединици за одржавање везе.* **2.** спорт. разг. *везни играч (в. под везни).*

вèзић м *дем. од веза*[1].

вèзица ж **1.** *дем. од веза.* **2.** *врпца за стезање и везивање ципела, пертла.* **3.** бот. *ситан језичаст израштај између рукавца и лиске код трава,* ligula.

вèзнӣ, -ā, -ō м *в. везивни:* ~ материјал. • спорт. **~ играч(и)** *играч (одн. играчи) који повезује (одн. повезују) игру одбране и напада (обично у фудбалу).* ~ **ред** *група везних играча која обично игра на средини терена (између одбране и напада).*

вèзнӣк м лингв. *непроменљива реч која повезује поједине речи, ґрупе речи или реченице, исказујући њихове међусобне односе:* супротни ~, саставни ~, раставни ~.

вéзница и **вèзница** ж анат. *в. вежњача.*

вèјавица јек. **вӣјавица** ж *јак ветар са снеґом, снежна олуја, мећава.*

вèјалица јек. **вӣјалица** ж *справа за вејање, чишћење жита, тријер.*

вèјалӣште јек. **вӣјалӣште** с *место ґде се веје жито и др.; ґумно.*

вèјати јек. **вӣјати,** -јēм несвр. **1.** *падати у ґустим, обично ситним пахуљицама (о снеґу).* **2. а.** *дувати, пирити (о ветру).* **б.** фиг. *избијати, зрачити, осећати се, провејавати (о духу, својству нечеґа).* **3.** *чистити жито од плеве (на ветру или помоћу вејалице).*

вèјач(иц)а јек. **вӣјач(иц)а** ж *назив за разне направе које служе за вејање жита, вејалица.*

вêк јек. **вӣјек** м (лок. вéку јек. вијèку; мн. вéкови (вêкови) јек. вијèкови (вӣјекови)) **1. а.** *временски период од сто ґодина, столеће.* **б.** *велико временско раздобље уопште, епоха (често у устаљеним изразима):* атомски ~, ~ гвожђа (челика), ~ електрицитета, Хомеров ~. **2. а.** *трајање живота, живот:* за мога века. **б.**

трајање, постојање, трајност нечега: бити кратка века, не бити дуга века. **в.** *године живота, доба, старост:* човек средњег века. • **златни ~** *доба процвата, најрепка, златно доба:* златни ~ енглеске књижевности. **нови ~** ист. *време од пада Цариграда (1453. год.), одн. од проналаска Америке (1492. год.) до наших дана.* **средњи ~** ист. *време од пада Западног римског царства (467. г.) до пада Цариграда, одн. до проналаска Америке.* **стари ~** ист. *време од појаве првих писаних споменика до пада Западног римског царства.* **~ вековати** *живети.* **док је века, док траје света и века** *увек, за вечна времена, док буде људи.* **јести ~ (некоме)** *секирати, мучити (некога).* **откако је света и века** *одувек, одвајкада.* **на све веке (векова), на веке векова, за (све) веке векова** и сл. *довека, одсада па заувек.*

вѐкна ж (ген. мн. вѐкнӣ) нем. *хлеб дугуљастог облика.*

вѐкница ж *дем. од* **векна**.

векòвати, вѐкујēм јек. **вјекòвати,** вјѐкујēм несвр. **а.** *проводити векове, живети вековима:* ~ у ропству. **б.** *вечито постојати, трајати.* **в.** (често са допуном „век“) *живети, проводити живот:* век ~ с неким.

векòвечан јек. **вјекòвјечан,** -чна, -о и **вековѐчит** јек. **вјековјѐчит,** -а, -о *в.* **вечан**.

векòвечити јек. **вјекòвјечити,** -ӣм несвр. [гл. им. в(ј)екòв(ј)ечӗње с] *одржавати у вечној, трајној успомени, славити.*

векòвечно јек. **вјекòвјечно** прил. *в.* **вечно**.

векòвечнōст јек. **вјекòвјечнōст,** -ости ж *в.* **вечност**.

векòвит јек. **вјекòвит,** -а, -о *в.* **вечан**.

векòвито јек. **вјекòвито** прил. *в.* **вечно**.

векòвитōст јек. **вјекòвитōст,** -ости ж *в.* **вечност**.

вѐкōвнӣ јек. **вјѐкōвнӣ,** -ā, -ō *који траје, постоји вековима, веома дуготрајан:* ~ борба за слободу.

вѐктор м лат. физ. *величина одређена бројном вредношћу, правцем и смером, која се представља стрелицом одређене дужине.*

вѐкторскӣ, -ā, -ō *који се односи на вектор:* ~ смер, ~ величина.

вѐлāр, -а́ра м лат. лингв. *задњонепчани суглasник.*

вѐлāрнӣ, -ā, -ō *који се односи на задње непце, задњонепчани:* ~ сугласник.

веле- *први део сложеница који показује појачавање у великој мери онога што се казује основном речју:* велеград, велесајам, велесила, велетрговац итд.

велѐбӣље с бот. *в.* **бун**.

вѐлеград м *велики, модеран град.*

вѐлеградскӣ, -ā, -ō *који се односи на велеград, својствен великим градовима:* ~ живот.

вѐлеградски прил. *на велеградски начин, као у велеграду:* живети ~, изгледати ~.

вѐлеграђанин и **велѐграђанин** м (мн. -ā̀ни) *становник велеграда; онај који има одлике, назоре становника великог града, човек широких погледа.*

вѐлеграђанка и **велѐграђанка** ж *становница велеграда; она која има одлике, назоре становнице великог града, женска особа широких погледа.*

велеиздаја и **велѐиздаја** ж *издаја према држави и народу.*

велеиздајица м и ж (мн. ж) *в.* **велеиздајник**.

велеиздājнӣк м *издајник свог народа и државе.*

велеиздājница ж *издајница свог народа и државе.*

велеиздājничкӣ, -ā, -ō *који се односи на велеиздајнике и велеиздају.*

велеиздáјство с *в.* **велеиздаја**.

велекýпац, -пца м *купац на велико, велетрговац.*

велѐлепан јек. **велѐљепан,** -пна, -о **а.** *велик и врло леп, величанствен, монументалан:* ~ храм, ~ здање. **б.** *диван, прекрасан; раскошан, сјајан:* ~ песма.

велѐлепно јек. **велѐљепно** прил. *на велелепан начин, величанствено, прекрасно; раскошно:* ~ сагрђен храм, ~ украшен.

велѐлепнōст јек. **велѐљепнōст,** -ости ж *особина онога што је велелепно, величанственост, красота; раскошност, сјај.*

велељеп- *в. велелеп-*.

вѐлемājстор и **велѐмājстор** м **1.** шах. *највиша титула коју шахистима додељује Међународна шаховска федерација* **2.** *велики уметник; велики вештак.*

вѐлемājсторскӣ и **велѐмājсторскӣ,** -ā, -ō *који се односи на велемајсторе:* ~ титула, ~ рука.

вѐлемājсторски и **велѐмājсторски** прил. *на велемајсторски начин, као велемајстор:* одиграти партију шаха ~; ~ одсвирати.

вѐлеможнӣ и **велѐможнӣ,** -ā, -ō ист. *епитет (или у самосталној употреби) при ословљавању или помињању особа више друштвеног положаја:* ~ господин.

велепòсед и **велепóсед** јек. **велепòсjед** и **велепóсjед** м *велики посед, велико пољопривредно имање, газдинство које се налази у нечијем поседу.*

велепòседнӣк и **велепóседнӣк** јек. **велепòсjеднӣк** и **велепóсjеднӣк** м *власник велепоседа.*

велепòседница и **велепóседница** јек. **велепòсjедница** и **велепóсjедница** ж *власница велепоседа.*

велепòседничкӣ и **велепóседничкӣ** јек. **велепòсjедничкӣ** и **велепóсjедничкӣ,** -ā, -ō *који се односи на велепоседнике:* ~ имање.

велепòседништво и **велепóседништво** јек. **велепòсjедништво** и **велепóсjедништво** с *положај, стање велепоседника; постојање велепоседа.*

вѐлепродаја ж *продаја на велико.*

велесáјам, -јма м *велики сајам, обично међународног значаја, на коме се излажу привредни производи и склапају трговачки уговори.*

велесáјамскӣ, -ā, -ō *који се односи на велесајам:* ~ простор.

вѐлесила ж *држава која има велику економску и војну моћ и која има значајну и одлучујућу улогу у међународним односима.*

велеслàлом м спорт. *смучарска дисциплина, вожња у којој смучари пролазе кроз 20–50 штаповима обележених капија по неравном терену и са већом висинском разликом.*

велеслàломскӣ, -ā, -ō *који се односи на велеслалом:* ~ трка.

велетрговац, -овца м *трговац на велико.*

велетрговачкӣ, -ā, -ō *који се односи на велетрговце и велетрговину.*

велетргòвина ж **1.** *трговина на велико.* **2.** *трговачка радња за продају на велико.*

велетргòвинскӣ, -ā, -ō *који се односи на велетрговину:* ~ предузеће.

велеýважен, -а, -о арх. *много уважен, поштован (обично у писменом обраћању).*

велèуман и **велèуман,** -мна, -о арх. *који је великог ума, веома мудар, даровит, генијалан.*

велèумље с арх. *велика мудрост, генијалност.*

велèумно и **велèумно** прил. *веома умно, паметно, мудро.*

велèумнōст и **велèумнōст,** -ости ж *особина онога који је велеуман, велика мудрост, генијалност.*

велèчаснōст, -ости ж *титула католичких свештеника.*

велèчастан, -сна, -о **1.** (одр.) *епитет (или у самосталној употреби) при ословљавању и спомињању католичких свештеника.* **2.** *веома цењен, веома поштован.*

вѐлик(ӣ), -а (-ā), -о (-ō) (комп. вѐћӣ) **1. а.** *који је по размерама, обимом, обсегом изнад просечног, нормалног, обичног, пространог, обиман; крупан, дугачак, висок, широк:* ~ држава, ~ море,

~ кућа, ~ камен, ~ коноп, ~ коњ, ~ планина, ~ уста. **б.** *који премашује потребну меру, одвећ простран.* – Ове су му ципеле велике. **в.** *који је по размерама, димензијама изнад неког другог предмета истог назива коме се супротставља:* ~ и мала сказаљка, ~ и мало слово, ~ точак. **г.** *који је достигао нормалан, потребан ступањ психофизичког развитка, одрастао, зрео:* ~ девојка, ~ момак. **2. а.** *који премашује меру просечног по количини, одн. броју, обилан, обилат; многобројан:* ~ дар, ~ новац, ~ корист, ~ знање, ~ део; ~ свет, ~ народ, ~ маса, ~ мноштво, ~ гомила. **б.** (са допуном која значи неку меру) *који броји, износи:* једну стопу ~, 30–40 кућа велико село. **3. а.** *који је изнад просечног, нормалног по интензитету, јачини, одн. степену испољавања, претерано јак, силан, жесток:* ~ брзина, ~ страх, ~ врућина, ~ зима, ~ свађа, ~ помрчина. **б.** *особит, нарочит, необичан; изузетан:* ~ чудо, ~ реткост, ~ значај. **в.** *који је са појачаним степеном карактеристичних особина означених именицом (уз коју стоји):* ~ мангуп, ~ кицош, ~ разбојник, ~ зликовац, ~ тврдица, ~ грабљивица, ~ пријатељ, ~ пушач, ~ пијаница. **г.** *крупан а празан:* велике речи, велика обећања. **4.** *који се истиче по значају, важности* **а.** *веома важан, значајан:* ~ задатак, ~ улога, ~ празник, ~ дан. **б.** *познат, чувен, славан, знаменит:* ~ научник, ~ писац, ~ уметник. **в.** *који је изузетних моралних особина, племенит, узвишен:* ~ срце, ~ душа, ~ човек. **г.** (одр.) *као атрибут уз имена религиозних појмова, уз титуле владара, називе историјских догађаја и сл.: моћан, узвишен:* ~ Бог, ~ дан (Божић), ~ султан, Александар Велики, Велика октобарска револуција. **5.** (у им. служби) ж **а.** *в. Велика недеља (под недеља).* **б.** *велика, тешка невоља, мука.* – Немој то чинити без велике. **6.** (одр.) *стални атрибут у синтагмама и разним терминима:* ~ болест, ~ кашаљ, ~ заграда итд. • **мало и велико, велико и мало** *сви без разлике, сви без обзира на узраст.*

вели̏кан, -а́на **1. а.** *велик, знаменит човек, онај који се истиче својим способностима.* **б.** *човек на високом положају, великодостојник:* црквени ~. **2.** *див, џиновски.*

вели̏кански, -ā, -ō *који се односи на великане; величанствен.*

вели̏кански прил. *на великански начин, као великани, моћно.*

ве̏ликачак, -чка, -о **1.** *прилично велик, повелик.* **2.** *врло велик, огроман.*

вели̏кāш, -а́ша м ист. *припадник високог племства, високи племић, властелин, аристократа.*

великàшица ж *великашева жена; жена великаш.*

вели̏кāшкī, -ā, -ō *који се односи на великаше.*

вели̏кāшки прил. *на великашки начин, као великаш.*

великáштво с *великашка титула, стање и друштвени положај великаша, племство, властелинство.*

велико- **а.** *први део придевских сложеница које су настале од придева велик и именице:* великобритански, великокалибарски. **б.** *први део сложених придева, именица и прилога који означава појачани степен значења онога што је означено другим делом сложенице:* великодушан, великодушно, великодушност, великоуст, великоучен итд.

великодо́стōјнīк и **великодо̀стōјнīк** м *онај који има висок положај у држави, институцији, установи и сл., достојанственик:* црквени ~.

великодо́стōјничкī и **великодо̀стōјничкī,** -ā, -ō *који се односи на великодостојнике.*

велико̀душан, -шна, -о **а.** *који се одликује лепим душевним својствима, племенит, несебичан:* ~ човек **б.** *који одражава племенитост, несебичност; својствен племенитој особи:* ~ гест, ~ поступак; ~ срце.

велико̀душнīк м *великодушан човек.*

велико̀душно прил. *на великодушан начин, племенито, несебично:* ~ опростити.

велико̀душнōст, -ости ж **а.** *особина онога који је великодушан, племенитост, несебичност.* **б.** *великодушан, племенит, несебичан поступак, племенито дело.*

великожу̏пански, -ā, -ō *који се односи на великог жупана:* ~ двор, ~ положај.

великокàлī́барскī, -ā, -ō *који је великог калибра:* ~ топ.

велико̀мученīк м *назив који се придаје неким хришћанским свецима који су умрли за хришћанску веру претрпевши велике муке; онај који је много пребатио, велики мученик.*

велико̀мученица ж *жена великомученик:* ~ Барбара.

великонѐмачкī јек. **великоњѐмачкī,** -ā, -ō *који тежи стварању велике Немачке и ширењу немачке превласти:* ~ експанзија.

великопо̀сед- *в. велепосед-.*

великò̀србин м пол. *великосрпски националиста, српски шовиниста.*

великò̀српскī, -ā, -ō пол. *који тежи стварању велике Србије и ширењу српске превласти, шовинистички српски настројен:* ~ национализам, ~ националиста, ~ идеологија.

великосрпство и **великò̀србство** с *великосрпски национализам, шовинизам.*

великохрва̏т, -а́та м пол. *великохрватски националиста, хрватски шовиниста.*

великохрва̏тскī, -ā, -ō пол. *који тежи стварању велике Хрватске и ширењу хрватске превласти, шовинистички хрватски настројен:* ~ националиста.

великохрва́тство с *великохрватски национализам, шовинизам.*

великошко́лац, -лца м ист. *ученик, студент Велике школе.*

вѐлī́м, вѐлīш (импф. вѐљāх (вѐљāх)) свр. и несвр. (само у през. и импф.) *кажем, казујем, рекнем, говорим.* • **као** ~ разг. *кад се нешто не саопштава довољно сигурно.* – Донео сам ти књигу, као велим може ти затребати.

велича̀нствен, -а, -о *који изазива дивљење, поштовање, узвишен:* ~ споменик, ~ призор, ~ вече, ~ говор.

велича̀нствено прил. *на величанствен начин, узвишено:* ~ изгледати, ~ извајан.

велича̀нственōст, -ости ж *особина онога што је величанствено, узвишеност; оно што је величанствено:* ~ призора; гледати величанствености.

велича̀нство и **велича́нство** с *титула владара или других великодостојника:* Ваше ~, Његово ~.

вели̏чати, -а̄м несвр. (некога, нешто) *говорити о некоме, нечему веома похвално, уздизати; хвалити, славити:* ~ некога, ~ нечија дела.

величи̏на ж **1. а.** *размере, (просторне) димензије, обим, обсег; висина, узраст:* ~ собе, ~ стола, ~ стадиона, ~ звезде; ~ бреста, ~ мајмуна. **б.** *износ, количина:* ~ капитала, ~ имања. **в.** *интензитет, јачина, степен:* ~ силе, ~ напора, ~ рада. **2. а.** *особина онога што је велико, крупно, велике размере, велики обим; велики број; велики значај.* **б.** *особина онога што изазива велико поштовање, дивљење:* ~ духа, ~ дела. **3.** *знаменита, славна особа:* песничка ~. **4.** мат. *оно што се може измерити, израчунати:* променљива ~, стална ~.

вѐлможа м (мн. ж) ист. *великаш, властелин; великодостојник.*

вѐлмошкī, -ā, -ō *који се односи на велможе.*

велòдром м фр. *бетонска елиптаста стаза са уздигнутим кривинама за бициклистичка и мотоциклистичка такмичења.*

велосѝпēд, -е́да м фр. *бицикл чији је предњи точак знатно већи од задњег; бицикл.*

велосипе̏дист(а), -ē м (мн. -сти) *возач велосипеда; бициклиста.*

вѐлтер м енгл. спорт. (обично у синтагми: ~ категорија) *категорија боксера чија је тежина од 62 до 67* kg.

вѐлӯр, -у́ра м (мн. ø) фр. *тканина слична сомоту с неравном, ребрастом спољном и равном унутрашњом површином.*

вѐлӯрнī и **вѐлӯркī,** -ā, -ō *који је од велура:* ~ капут.

вѐљача ж рег. *в. фебруар.*

вѐљачкӣ, -ā, -ō рег. *в. фебруарски.*

вéна ж анат. *крвни суд који доводи крв из тела у срце.*

вéнац јек. **вијѐнац,** -нца м (инстр. -нцем; мн. вѐнци јек. вијенци, ген. вѐнāцā јек. вијенаца) **1. а.** *украс овалног облика исплетен од цвећа и лишћа (природног или вештачког); сличан предмет од метала, камена и др. као награда победнику, знак почасти и сл.:* ~ цвећа, ловоров ~. **б.** фиг. *симбол славе, победе.* **в.** *оно што је распоређено укруг, што оивичава какав простор и сл., низ лица, предмета и сл. распоређених обично укруг; кружна ивица, кружни обод:* ~ зимзелена, ~ девојака, ~ колиба, ~ од пене; капа са венцем од кадифе. **г.** *ниска, низ плодова и др. сплетених укруг:* ~ лука, ~ смокава. **2.** *кружна или полукружна градска улица.* **3.** *дуга коса сплетена око главе укруг.* **4.** геогр. *планински ланац; заравњени планински гребен:* планински ~. **5.** архит. **а.** *хоризонтални испуст на лицу зграде, опшивница, перваз.* **б.** *лучни испуст над прозором.* **в.** *проширени завршни део стуба, глава, капител.* **6.** фиг. *највиши степен нечега, врхунац.* • **ловоров ~** *признање, слава.* **сонетни ~** књиж. *низ од 15 сонета повезаних заједничким мотивом и заједничким стиховима, при чему сваки наредни сонет почиње завршним стихом претходног, а последњи сонет је састављен од свих 14 почетних стихова.* **трнов ~** *мученичтво, страдање.* **(о)плести венце (некоме, нечему)** *(про)славити, (по)хвалити (некога, нешто).*

вѐначнӣ јек. **вијѐначнӣ,** -ā, -ō *који се односи на венац (4), који се пружа у виду венца:* веначне планине.

Венéра ж **1.** мит. *римска богиња љубави и лепоте (првобитно староиталска богиња плодности).* **2.** астр. *друга и Земљи најближа планета у Сунчеву систему.*

венѐричнӣ (венѐричкӣ), -ā, -ō мед. **а.** *који се јавља на полним органима и преноси углавном полним односом (о болестима).* **б.** *који се односи на такве болести:* ~ одељење, ~ амбуланта, ~ болесник.

венерòлог м *лекар специјалиста за венеричне болести.*

венеролòгија ж лат. *грана медицине која се бави проучавањем и лечењем венеричних болести.*

венерòлошкӣ, -ā, -ō *који се односи на венерологију и венерологе:* ~ завод, ~ одељење, ~ налаз.

вѐнскӣ (вѐнōзнӣ), -ā, -ō *који се односи на вене:* ~ суд, ~ жила, ~ капилар, ~ крв.

вѐнтӣл, -ила м лат. **1. а.** техн. *направа, уређај за отварање или затварање пролаза гасова или течности кроз цеви:* усисни ~, испусни ~. **б.** фиг. *одушак, олакшање.* **2.** анат. *в. залистак (2).* • техн. **редукциони ~** *вентил који служи за смањење притиска.* **сигурносни ~ (~ сигурности)** *вентил који служи за осигурање од великог притиска (аутоматским отварањем кад притисак у суду достиже највећу дозвољену вредност).*

вентилàтор м техн. *справа или уређај за проветравање или хлађење затворених просторија изазивањем струјања ваздуха, што се постиже његовим убацивањем, одн. избацивањем.*

вентилàција ж **1.** *проветравање, одвођење нечистог и довођење чистог ваздуха у затворене просторије спонтаним струјањем или помоћу вентилатора.* **2.** *уређај, справа или систем уређаја за проветравање:* укључити вентилацију.

вѐнтилациōнӣ, -ā, -ō *који се односи на вентилацију:* ~ уређај, ~ окно.

вентилѝрати, -ѝлирāм свр. и несвр. *(про)ветрити, проветравати:* ~ фабрички простор.

вѐнтӣлнӣ и **вѐнтӣлскӣ,** -ā, -ō *који се односи на вентил:* ~ завртањ, ~ поклопац, ~ разводник.

вѐнути и **вѐнути,** вѐнēм несвр. непрел. **1. а.** *губити свежину, спарушивати се, сахнути, сушити се (о биљци и њеним деловима).* **б.** фиг. *губити снагу, здравље, слабити, мршавити, копнети (о човеку).* **в.** (за неким, нечим) *чезнути, туговати, патити.* **2.** фиг. *губити се, нестајати, пропадати.*

венýће с **а.** *губљење свежине, спарушивање, сушење.* **б.** *губљење снаге, слабљење, мршављење.*

венцòноша јек. **вијенцòноша** м (мн. ж) *онај који носи венац (о обредима, свечаностима).*

венчáвати јек. **вјенчáвати,** -ѐнчāвāм несвр. **1.** *везивати браком, брачном везом (по утврђеном обреду):* ~ младенце. **2.** *украшавати (некога, нешто) венцем или нечим сличним.* **3.** *стављати некоме круну или митру на главу као знак владарског достојанства, крунисати.* **3.** *китити, украшавати (налазећи се на нечему као украс).* ■ **~ се а.** *ступати у брак, женити се, удавати се (по утврђеном обреду).* **б.** фиг. *тесно се везивати с нечим.*

вѐнчāнӣ јек. **вјѐнчāнӣ,** -ā, -ō1. *који се односи на венчање, на обред венчања:* ~ прстен, ~ одело, ~ кум. **2.** *који је везан браком, брачни:* ~ жена.

венчàница јек. **вјенчàница** ж **1.** *венчана женска хаљина.* **2. а.** *извод из књиге венчаних, исправа о венчању.* **б.** *в. књига венчаних (под венчати).* **3.** (и в(ј)ѐнчаница) **а.** *једна од водоравних greда поврх зидова на којима почива кровна конструкција.* **б.** *греда којом се при врху везују рогови на крову, слемењача.* **в.** *једна од гредица које се паралелно са слемењачом прикивају за рогове на крову.*

венчáње јек. **вјенчáње** с *обред склапања брака:* ићи на ~.

вѐнчати јек. **вјѐнчати,** -ām свр. (несвр.) **1. а.** *(из)вршити над неким обред склапања брака, вез(ив)ати браком по утврђеном обреду.* **б.** (свр.) *узети за жену, оженити се.* **2. а.** *украсити, украшавати, улепша(ва)ти (венцем, цвећем и сл.):* ~ чело, ~ косу. **б.** *(у)краситити (као каквим венцем).* **3.** *стављати, стављати коме круну или митру на главу као знак владарског достојанства, крунисати.* ■ **~ се 1.** (свр.) *ступити у брак, оженити се, одн. удати се по утврђеном обреду.* **2.** *крунисати се за владара.* • **књига венчаних** *службена књига у коју се уносе подаци о онима који су ступили у брак.* **~ се славом** *постати славан.*

вѐнчић, -а и **вѐнчӣћ,** -и́ћа јек. **вјѐнчић,** -а и **вјѐнчӣћ,** -и́ћа м **1.** *дем. од венац.* **2.** бот. *цветна круница.*

вéња ж мађ. бот. *четинарски жбун или дрво* Juniperus communis *из ф.* Cupressaceae, *чији се округли тамноплави плод употребљава у лекарству и за прављење ракије клековаче, клека; плод те биљке.*

вѐњāк, -áка м *хладњак од лиснатог грања или биљака пузавица, лозе и сл., сеница.*

вѐо, вела м (мн. вѐлови) лат. **1.** *комад танке прозрачне или мрежасте тканине који жене носе преко лица или преко главе и низ плећа у разним приликама:* невестински ~, жалбени ~, удовички ~. **2.** *танак слој нечега, копрена (магле, дима, облака, мрака и др.).* **3.** фиг. *нешто тајновито што скрива право стање, стварност, оно што омета сазнавање нечега:* ~ тајне, ~ незнања.

веòма прил. (уз описне придеве, прилоге и глаголе) *казује већи степен неке особине, одн. да се нешто ради, дешава у великој мери: врло, јако, много:* ~ љут, ~ опширан, ~ лепо, ~ хладно, ~ снажно, ~ се обрадовати, ~ ценити.

вѐпар, -пра м (мн. вѐпрови) **а.** *одрасли мужјак свиње, крмак.* **б.** (обично у изр. дивљи ~) *дивља свиња.*

вѐпарскӣ, -ā, -ō *који се односи на вепра, који је као у вепра:* ~ образ.

вѐпраст, -а, -о *који је као у вепра:* ~ глава.

вѐприна ж бот. *зимзелени жбуњић висине до 1* mRuscus aculeatus *из ф.* Convallariaceae, *шимширика.*

вѐприна ж (м) (мн. ж) *ауѓм. од вепар.*

вѐпрић, -а и **вѐпрӣћ,** -и́ћа м *дем. од вепар, млад вепар.*

вѐпровина ж (мн. в) *месо од вепра, свињетина.*

вѐра јек. **вјѐра** ж (вок. в(ј)ѐро; ген. мн. в(ј)ѐрā) **1. а.** *уверење, убеђење да постоје натприродне силе и виша, божанска бића, која управљају универзумом, религиозност.* **б.** *такво учење, религија; одређена религија, вероисповест:* православна ~, католичка ~, исламска ~. **в.** *у заклетвама и узречицама често са избледелим значењем религије, вероисповести.* – Вере ми. Тако ми вере. **2.** *задата реч, заклетва, обећање:* задати тврду веру. **3. а.** *уверености да је нешто тачно или стварно, одн. да ће се остварити, уверење, убеђење:* ~ у победу. **б.** *поуздање, поверење:* ~ у народ, ~ у омладину. • **алал (му, ти и сл.) ~, алал ~** *узвик за повлађивање, честитање.* **дати, задати веру** *чврсто обећати, заклети*

се. **никаква ~** *лош, рђав човек.* **примити на веру** *прихватити нешто ко истиниτо без доказа.*

вѐран и **вēран** јек. **вјѐран** и **вјēран,** -рна, -о **1.** *пошшојан у пријашељсшву, одан, привржен:* ~ слуга, ~ као пас, бити некоме ~. **2.** *који у пошпуносши одговара ономе шшо йредсшавља, на чему се заснива, шачан, аушеншичан, изворан; веродосшојан:* ~ слика (нечега), ~ копија оригинала, верни подаци.

вѐранда ж енгл. *ошворени или зашворени, засшакљени шрем; шераса, балкон.*

вѐрати се и **вѐрати се,** вѐрēм се несвр. **1. а.** *йеши се или сйушшаши уйирући се ноīама и йридржавајући се, йомажући се рукама, йеншраши се:* ~ уз дрво. **б.** *йеши се обавијајући се око нечеīа, йузаши (о биљкама).* **в.** фиг. *йроīезаши се сшрмо навише (о йушу, сшази и сл.).* **2.** *йровлачиши се, йробијаши се крећући се кроз шиīражје, шеснаце и сл.:* ~ кроз трње. **3.** *врзмаши се; шумараши, лушаши.*

вѐрб м лат. лингв. *īлаīол;* уп. вербум.

вѐрбāлан и **вѐрбāлан,** -лна, -о лат. **1.** *који се изражава речима, īоворни, усмен:* ~ сукоб, ~ контакт, ~ нота. **2.** *који се одликује обиљем речи без дубље садржине; који се служи вербализмом:* ~ песма; ~ песник. **3.** (одр.) лингв. *īлаīолски:* ~ суперлатив. • **вербални деликт** правн. *найад речима на некоīа (нешшо) који се санкционише законом као йресшуй.*

вербали̏зам, -зма м **1.** *уйошреба речи без дубље садржине, (ис)йразна речишосш, фразирање, йразнословље.* **2.** *насшавни йосшуйак којим се йружају само вербална објашњења:* ~ у настави.

вербā̀лист(а), -ē м (мн. -сти) *онај који се служи вербализмом, који воли да фразира, фразер.*

вербали̏стичкӣ, -ā, -ō *који се одликује вербализмом, йразноречив, фразерски.*

вѐрбāлно и **вѐрбално** прил. *на вербалан начин, речима, īовором; у йоīледу речи:* ~ се изражавати; ~ тежак.

вербā́лнōст, -ости ж *в. вербализам.*

вѐрбум м лат. лингв. *īлаīол.*

вѐргл м (мн. -ови) итал. *механичка музичка сйрава у облику сандучића на којој се окреīањем ручице свирају увек исше мелодије:* понављати нешто као вергл.

вѐрглати, -ām несвр. **а.** *свираши на верīлу.* **б.** фиг. *īовориши брзо и не размишљајући, īовориши нашамеш.*

вѐрглāш, -а́ша м *свирач на верīлу.*

вѐренӣк јек. **вјѐренӣк** м **а.** *онај који се верио, заручник.* **б.** мн. *момак и девојка који су се верили, заручници.*

вѐреница јек. **вјѐреница** ж **1.** *она која се верила, заручница.* **2.** нар. песн. (у атриб. служби, уз им. љуба) *верна:* љуба ~.

вѐреничкӣ јек. **вјѐреничкӣ,** -ā, -ō *који се односи на веренике:* ~ прстен, ~ однос.

вѐренӣштво јек. **вјѐренӣштво** с *веренички однос; време од веридбе до венчања, заручништво.*

верѐсија ж тур. *давање робе на йочек, кредиш на бази йоверења; одлаīање найлаше за издашу робу или за неку услуīу на извесно време, йочек, кредиш; йоверење да ће дуī биши йлаћен:* узети робу на вересију, дати пиће на вересију. • **божја ~** *нешшо несиīурно, нейоуздано; ризик, неизвесносш.*

верѐсӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на вересију.*

вѐрзāл, -а́ла м лат. штамп. *велико слово; шехника шшамйања йри којој се уйошребљавају само велика слова:* одштампати верзалом.

вѐрзāлнӣ, -ā, -ō *који се односи на верзал:* ~ слово.

вѐрзија ж фр. **1.** *једно од више међусобно различиших йриказивања или шумачења некоī доīађаја, факша:* три верзије догађаја, неколико верзија народног предања. **2. а.** *један од више различиших шексшова исшоī садржаја, варијанша, иначица:* различите верзије неке народне песме. **б.** књиж. *йревод с једноī језика, одн. īовора; дијалекша на друīи:* српска ~, штокавска ~. **3.** поз. *начин йриказивања некоī комада.*

вѐрзӣра̄н, -а, -о лат. *добро обавешшен (о нечему), уйознаш (с нечим), уйућен (у нешшо):* ~ у уметност.

вѐрзӣранōст, -ости ж *особина оноīа који је верзиран, обавешшеносш, уйућеносш.*

вѐриге ж мн. **1.** *ланац над оīњиштем (у сеоским кућама) о којем виси коīао.* **2.** *окови, букаīије (на ноīама заīвореника)* • **часне ~** *окови у које је, йрема веровању, био окован св. Пешар.* **Часне ~** црквен. *йравославни йразник йосвећен овим оковима, који се свешкује 29. јануара.* **планинске ~** *низ брежова, йланинских висова йовезаних међу собом, веначна йланина.*

вѐридба јек. **вјѐридба** ж **1.** *узајамно обећање момка и девојке да ће сшуйиши у брак; званична објава и прослава шоīа, заруке, йрсшеновање:* звати на веридбу. **2.** *време од зарука до венчања, вереништво.*

вѐридбенӣ јек. **вјѐридбенӣ,** -ā, -ō *који се односи на веридбу, који се даје о веридби:* ~ поклон, ~ част.

вѐрижине ж мн. *ауīм. од верīе.*

вѐрижњача ж *мошка о којој висе верīе.*

верѝзам, -зма м фр. *реалисшички йравац у ишалијанској ликовној умешносши, књижевносши и музици насшао крајем XIX века, йод ушицајем француског нашурализма.*

вѐрист(а), -ē м (мн. -сти) *следбеник, йрисшалица веризма.*

верѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на верисше и веризам, који је у духу, сшилу веризма:* ~ школа, ~ роман.

вѐрити јек. **вјѐрити,** -ӣм свр. *исйросиши (девојку, будућу суīрūу) за себе, званично обећаши брак (девојци, будућој суīрузи), заручиши.* **б.** (некога, некога с неким, за некога) *уīовориши нечију женидбу или удадбу с одређеном особом:* ~ свог сина. ■ ~ **се а.** *узајамно се обавезаши на сшуйање у брак, заручиши се.* **б.** (некоме, за некога, с неким) *даши обавезу за сшуйање у брак с неком особом, јавно се заручиши.*

верифика̀ција ж лат. *уврђивање шачносши нечеīа, йроверавање, йровера; овера, йошврђивање, йошврда.*

вѐрификациōнӣ (верификāцијскӣ), -ā, -ō *који се односи на верификацију, који верификује:* ~ комисија, ~ одбор.

верѝфиковати и **вѐрификовати,** -кујēм (верифицѝрати, -фѝцирām) свр. и несвр. *уврдиши, уврђивашти шачносш, исшиниτосш нечеīа, йровериши, йроверавашти; оверишти, оверавашти, йошврдиши, йошврђивашти:* ~ уговор.

Вѐрмахт м нем. ист. *назив за немачку војску за време нацизма, одн. Друīоī свешског рашa.*

вѐрмут м нем. **а.** (мн. ѡ) *врсша десерШноī алкохолноī йића које се сйравља од вина са додашком експракша йелина, шећера и алкохола.* **б.** разг. *количина вермуша (а) која заīрема одређену йосуду (чашу, флашу и сл.).*

вѐрнӣк и **вēрнӣк** јек. **вјѐрнӣк** и **вјēрнӣк** м *онај који исйоведа неку веру, религију, који йрийада некој верској орīанизацији:* католички верници, православни верници.

вѐрница и **вēрница** јек. **вјѐрница** и **вјēрница** ж *женска особа верник, йрийадница неке вере.*

вѐрничкӣ и **вēрничкӣ** јек. **вјѐрничкӣ** и **вјēрничкӣ,** -ā, -ō *који се односи на вернике, својсшвен верницима:* ~ фанатизам.

вѐрнӣштво и **вēрнӣштво** јек. **вјѐрнӣштво** и **вјēрнӣштво** с *йрийадносш некој вери, однос верника йрема вери.*

вѐрно и **вēрно** јек. **вјѐрно** и **вјēрно** прил. **1.** *одано, йривржено, лојално; йредано:* ~ служити некога, ~ слушати. **2.** *шачно, аушеншично, без измена, веродосшојно:* ~ приказати нешто.

вēрнōст и **вѐрнōст** јек. **вјēрнōст** и **вјѐрнōст,** -ости ж **1.** *особина оноīа који је веран, одановш, йривржешосш.* **2.** *особина оноīа шшо је верно, шачносш, аушеншичносш, веродосшојносш.*

верòватан и **вѐроватан** јек. **вјерòватан** и **вјѐроватан,** -тна, -о *који изīледа исшиниш, који се може йрихвашиши, сматрашти шачним, извесним:* врло ~ резултат.

вѐровати јек. **вјѐровати,** -рујēм несвр. **1. а.** *сматрати да је нешто исшиниτо, сшварно, онакво како се йредсшавља, йрика-*

зује: ~ нечијој причи. **б.** *бити уверен у нешто, држати, мислити, сматрати:* ~ да постоји бог. **2.** (некоме) *сматрати да неко говори истину.* – Сит гладном не верује. **3.** (некоме, нечему) *имати поверење (у некога, у нешто), поуздавати се:* ~ очима. **4. а.** (у некога, у нешто) *сматрати да постоји неко натприродно биће или појава:* ~ у бога, ~ у загробни живот, ~ у виле, ~ у чуда. **б.** *бити религиозан, исповедати неку веру.* • **~ на реч** *сматрати истинитом неку изјаву без стварних доказа.* **не ~ својим очима (ушима)** *јако се чудити нечему што се види, одн. чује, бити јако изненађен, зачуђен нечим.*

верòватно и **вèровàтно** јек. **вјерòватно** и **вјѐровàтно** прил. *по свој прилици, доста сигурно, извесно, свакако.* – Вероватно ће победити.

верòватнōст и **вèровàтнōст** јек. **вјерòватнōст** и **вјѐровàтнōст,** -ости ж *в. вероватноћа.*

вероватнòћа јек. **вјероватнòћа** ж *објективна могућност остварења нечега; степен тачности, истинитости нечега:* остварења нечега, одговорити на нешто с приличном вероватноћом. • **теорија (рачун) вероватноће** мат. *грана математике која на основу сразмере већега броја случајних појава утврђује степен могућности настајања других таквих појава.*

вèрōвнӣк јек. **вјѐрōвнӣк** м *онај који даје некоме новац на зајам, поверилац.*

вèрōвничкӣ јек. **вјѐрōвничкӣ,** -ā, -ō *који се односи на веровнике, повериочки.*

веродо́стōјан и **веродòстōјан** јек. **вјеродо́стōјан** и **вјеродòстōјан** -јна, -о *коме се може веровати, који не изазива сумњу, истинит, веран; изворан, аутентичан:* ~ сведочанство о нечему, ~ казивање.

веродо́стōјно и **веродòстōјно** јек. **вјеродо́стōјно** и **вјеродòстōјно** прил. *на веродостојан начин, истинито, верно; изворно, аутентично.*

веродо́стōјнōст и **веродосто́јнōст** јек. **вјеродо́стōјнōст** и **вјеродосто́јнōст,** -ости ж *особина онога што је веродостојно, истинитост; изворност, аутентичност.*

верóза́кон јек. **вјерóза́кон** м арх. *в. вероисповест.*

верòисповѐд јек. **вјерòисповијед** ж *в. вероисповест.*

верòисповѐднӣ јек. **вјерòисповиједнӣ,** -ā, -ō *који се односи на вероисповед, вероисповест, верски.*

вероисповѐднӣк јек. **вјероисповјѐднӣк,** -и́ка м *онај који исповеда неку веру, верник:* православни ~, католички ~.

верȉсповѐст јек. **вјерȉсповијест** ж **а.** *одређена вера, религија:* католичка ~, православна, источна ~, западна ~. **б.** *исповедање неке вере, верски обред, богослужење.*

веројат- јек. **вјеројат-** *в. вероват-.*

вѐролōман и **верòломан** јек. **вјѐролōман** и **вјерòломан,** -мна, -о *који крши задату реч, веру:* ~ човек.

веролóмац јек. **вјеролóмац,** -мца и **верòломнӣк** јек. **вјерòломнӣк** м *онај који (пре)крши задату реч, веру, вероломан човек.*

верòломница јек. **вјерòломница** ж *женска особа вероломник.*

верòломничкӣ јек. **вјерòломничкӣ,** -ā, -ō *који се односи на вероломнике, својствен вероломницима.*

вѐролōмно и **верòломно** јек. **вјѐролōмно** и **вјерòломно** прил. *на вероломан начин, прекршивши задату реч.*

веролóмнōст јек. **вјеролóмнōст,** -ости ж *особина онога који је вероломан.*

веролóмство јек. **вјеролóмство** с *кршење задате речи, примљене обавезе, непоштовање, неиридржавање обећања.*

верòнāл, -а́ла м фарм. *фабрички назив за једно од јаких средстава за успављивање.*

веронàука јек. **вјеронàука** ж (веронàук јек. вјеронàук м) *наука о вери, верско образовање.*

веронàучнӣ јек. **вјеронàучнӣ,** -ā, -ō *који се односи на веронауку.*

вероȕчитељ јек. **вјероȕчитељ** м **1.** *наставник веронауке.* **2.** *проповедник неке вере.*

вȅрс м лат. *в. стих.*

версифи̏ка̄тор м *онај који прави версове, стихове, стихотворац, песник.*

версифи̏ка̄торскӣ, -ā, -ō *који се односи на версификаторе.*

версифика́ција ж нем. **а.** *вештина прављења версова, стихова, стихотворство; наука о прављењу стихова;* уп. метрика. **б.** *структура песничког дела у погледу стихова.*

вȅрскӣ и **вèрскӣ** јек. **вјȅрскӣ** и **вјѐрскӣ,** -ā, -ō *који се односи на веру:* ~ обред, ~ организација, ~ учење.

вȅрски и **вèрски** јек. **вјȅрски** и **вјѐрски** прил. *у погледу на веру, с верског становишта:* ~ опредељен, ~ обојен, ~ загрижен.

вȅртебрā́лнӣ, -ā, -ō лат. анат. *који се односи на кичму, кичмени:* ~ пршљен.

вертебра́та с мн. непром. лат. биол. *кичмењаци.*

вèртеп м стклн. *минијатурно представљена витлејемска пећина са јаслицама у којој се родио Христос; мало позориште с луткама у коме се представљају сцене у вези с Христовим рођењем.*

вертѐпāш, -а́ша м *дете или младић који носи вертеп о Божићу и учествује у сценама у вези с Христовим рођењем.*

вертерȉзам, -зма м књиж. *претерана сентименталност, болешљиво расположење, преосетљивост (по имену главног јунака Гетеовог романа „Јади младог Вертера“).*

вèртеровскӣ, -ā, -ō *који је као у Вертера (Гетеовог јунака), претерано осећајан, сентименталан:* ~ осетљивост, ~ плачљивост.

вертика́ла ж фр. мат. *права линија, правац који сече неку линију, одн. раван под углом од 90°.*

вȅртикā́лан, -лна, -о лат. *који чини прав угао с хоризонталном равни, усправан, окомит.*

вȅртикā́лно прил. *под углом од 90°, усправно, окомито.*

вертика́лнōст, -ости ж *вертикалан положај.*

вèртхајмов, -а, -о у изр. **~ брава, ~ каса, ~ кључ** *који је конструисан по Вертхајмовом систему и који пружа велику сигурност.*

вèртхајмовача и **вèртхајмōвка** ж *вертхајмова каса.*

вèруга ж *шара на везу у облику ланца.*

вèругав и **верȕгав,** -а, -о *кривудав, вијугав.*

вèругавōст и **верȕгавōст,** -ости ж *кривудавост, вијугавост.*

вèругаст и **верȕгаст,** -а, -о *в. веругав.*

верȕгати, -а̄м несвр. *вијугати, кривудати, кретати се кривудавом линијом.*

вèружица ж *дем. од веруга.*

весáлце, -а и -ета с (мн. -ца) *дем. од весло.*

весѐлити, -ӣм несвр. (некога) *чинити веселим, испуњавати весељем, радошћу, увеселавати, радовати.* ■ **~ се 1.** *осећати радост, задовољство, бити весео, добро расположен, радовати се.* **2.** *проводити се, забављати се уз песму, игру и пиће.*

весѐлнӣк, -и́ка и **вèсēлнӣк,** -а м еуф. *јадник, несрећник.*

весѐлница и **вèсēлница** ж еуф. *јадница, несрећница.*

вèсēлничкӣ, -ā, -ō *који се односи на веселнике.*

вȅсело прил. *с весељем, радосно, расположено:* ~ скакати, ~ певати.

вȅселōст, -ости ж *особина или стање онога који је весео, добро расположење, радост, ведрина.*

весѐљāк, -а́ка м **1.** *онај који је веселе нарави, који воли да се весели и да забавља друге; онај који воли седељке уз пиће и песму.* **2.** *онај који је задужен да увеселава, да ствара добро расположење, забављач; спадало, шаљивчина.*

весѐљачкӣ, -ā, -ō *који се односи на весељаке, својствен весељацима.*

весе́ље с **1.** *весело, радосно расположење, радост, осећај велике задовољства, уживања:* пун весеља, покварити некоме веселье, дочекати што у весељу. **2.** *весељење, забављање, колективна забава уз песму, игру, узвикивање и сл.; приредба, свечаност на коју људи долазе да би се забавили, разонодили (седељка, бал, пранка и сл.); весео скуп с гозбом, пир; свадба:* приредити ~, отићи на ~. • **народно ~** *забава, приредба под отвореним небом поводом неког празника или свечаности.* **удри бригу на ~** *заборави бриге.*

вѐсео, -ела, -о **1. а.** *који осећа и исказује радост, пун радости, радостан, добро расположен, раздраган:* ~ човек, ~ срце. **б.** шаљ. *који је под утицајем пића, припит:* весела браћа. **в.** *који одаје, показује нечије добро расположење, раздрагано:* веселе очи, ~ лице, ~ израз лица. **2.** *који изазива, побуђује весеље, веселост:* ~ песма, ~ глас, ~ вест. **3.** фиг. **а.** *ведар; сјајан, светао:* ~ дан, ~ зора, веселе звезде. **б.** *отворен, светао, жив (о боји или тканини такве боје).* **4.** фиг. *жив, живахан, бујан:* ~ ватра, ~ пламен, ~ жубор воде. **5. а.** *у (на) коме влада добро расположење, весеље:* ~ амбијент, ~ позориште. **б.** *који се проводи у добром расположењу, уз песму, гозбу и сл.:* ~ празник, ~ дан, весели Божић, ~ Нова година. **6.** (одр.) еуф. **а.** *несрећан, јадан, кукаван; бедан;* уп. веселник, веселница: ~ сељак; ~ проја. **б.** *покојни:* весели Илија. • **весели брат** *в. под брат.* **весела му мајка (био весео)** *(као узречица у емоционалном говору) кад се некоме обраћа, одн. кад се о некоме говори са симпатијама, сажаљењем, а понекад и са прекором.* – Превари се, весела му мајка.

вѐсла̄ње с **1.** *гл. им. од веслати.* **2.** спорт. *спортска грана, такмичење у чамцима са покретним седиштима и учвршћеним веслима.*

весла̀рица ж **1.** *лађа која се покреће веслањем, веслима.* **3.** зоол. **а.** *у мн.: птице пловуше из подреда* Steganopodes, *са општом између сва четири прста (у јд. таква птица).* **б.** *врста водене стенице* Notonecta glauca *из реда риличара* (Rhynochota) *која плива на леђима.*

вѐслати, -а̄м несвр. **1.** *провлачећи весло, весла кроз воду покретати чамац или неки други пловни објекат, пловити помоћу весала.* **2.** *кретати се по води, пловити помоћу репа или крила (о воденим животињама):* ~ крилима, ~ репом. **3.** фиг. *махати, мицати, млатарати (рукама или ногама) као веслима.* • **~ кашикомбрзо и похлепно јести.**

вѐсла̄ч, -а́ча м (инстр. -а́чем) *онај који весла; онај који се бави веслањем.* • **црни ~** зоол. *водени инсект тврдокрилац* Hydrophilus piceus *из пор.* Hydrophilidae.

весла̀чица ж **1.** *женска особа веслач.* **2.** зоол. *у мн.: породица водених инсеката тврдокрилаца* Hydrophilidae *(у јд.: инсект из те породице).*

вѐсла̄чкӣ, -ā, -ō *који се односи на веслаче:* ~ спорт, ~ клуб, ~ такмичење.

вѐсленӣ, -ā, -ō *који се односи на весло.*

вѐсло с (ген. мн. веса́ла̄) *дрвена мотка с лопатастим крајем која служи за терање чамца или другог пловног објекта.* • **нисам сисао ~** жарг. *нисам наиван, глуп.*

веслоно́жац, -о́шца и **весло̀ножац,** -ношца м зоол. *у мн.: ред ситних слатководних и морских планктонских рачића без љуштуре* Copepoda, *с рачвастим ногама које им служе као весла за пливање (у јд.: такав рачић).*

весло̀ношка ж зоол. *у мн.: ред птица које живе уз море* Pelecaniformes, *чији су прсти ногу повезани пливаћом кожицом (у јд.: таква птица).*

вѐснӣк, -а и **вѐснӣк** -и́ка јек. **вјѐснӣк,** -а и **вјѐснӣк,** -и́ка м **1. а.** *онај који (до)носи вести, поруке, гласник; изасланик.* **б.** фиг. *онај, одн. оно што најављује, наговештава нешто:* весници пролећа, ~ револуције. **2.** *дневни лист или повремена публикација неке организације, новине, гласило:* археолошки ~.

вѐсница и **вѐсница** јек. **вјѐсница** и **вјѐсница** ж **а.** *она која (до)носи вести, поруке, гласница; изасланица.* **б.** фиг. *она или оно што најављује, наговештава нешто:* зора ~ дана.

вѐсничкӣ и **вѐснӣчкӣ** јек. **вјѐсничкӣ** и **вјѐснӣчкӣ,** -ā, -ō *који се односи на веснике.*

вѐспа ж итал. *врста мањег мотоцикла.*

ве̂ст јек. **вӣјест** ж (инстр. ве̂шћу јек. вӣјешћу; ген. мн. ве́стӣ јек. вијѐстӣ, дат. ве́стима јек. вијѐстима) *обавештење о нечему, глас, новост; информација, саопштење, извештај:* новинска ~, важна ~.

вѐста ж итал. **а.** *кратак кајут; прслук.* **б.** *свештеничка мантија.*

вѐста̄лка ж мит. *староримска девичанска свештеница богиње Весте која је чувала „свети оган" у њеном храму.*

вѐста̄лскӣ, -ā, -ō *који се односи на весталку, који је као у весталке.*

вѐстерн м енгл. *филм о америчком „Дивљем западу" с много борбе и акције.*

ве́сти (ве̂сти), ве́зе̄м (трп. ве́зен) несвр. **1. а.** *израђивати вез, украшавати везом; правити, обликовати на тај начин:* ~ платно, ~ по платну, ~ мараму; ~ златном жицом; ~ руже, ~ шаре. **б.** *оковати, опточити металним (сребрним, златним) украсима; опшивати украшавати, шарати:* ~ сабљу, ~ мушкиклу, ~ преслицу. **2.** фиг. **а.** *ситно и равномерно, лепо играти, плесати:* ~ у колу. **б.** *широко и кићено причати; лепо и уједначено певати или свирати.* **в.** *опширно лепо и складно вршити неку радњу.*

вѐтар јек. **вјѐтар,** -тра м (мн. в(ј)ѐтрови, песн. и в(ј)ѐтри) **1.** *струјање ваздуха у атмосфери (услед разлике у температури и притиску ваздушних слојева):* хладан ~, јак ~, северни ~. **2.** фиг. **а.** *правац, струја у политици, уметности и сл.* **б.** *ништавило, празнина; нешто безвредно, безначајно.* **3.** мн. мед. *гасови који се развијају у цревима, стомаку:* пуштати ветрове, имати ветрове. • **црвени ~** а) мед. *акутно заразно обољење коже (обично на лицу),* erysipelas, *врбанац.* б) вет. *заразно обољење код свиња* erysipelas suis. **~ га донео (донесе)** *дошао је изненада, неочекивано.* **дати петама ветра ~** *журно отићи, побећи, умаћи.* **знати откуд (одакле, с које стране) ~ дува** *знати одакле долази нека опасност, невоља; знати узрок нечега, одн. нечије намере.* **како ~ дува (према (по) ветру) (управљати се, окретати се, повијати се** и сл.) ир. *према приликама, према датој ситуацији (управљати се, поступати).* **као ~** а) **(одјурити, отићи** и сл.) *врло брзо, журно (одјурити, отићи).* б) **(пролетети, проћи)** *брзо проћи.* **који (какав) тебе ~ донесе (доведе** и сл.) *којим чудом, откуд ти да дођеш.* **отићи у ~** *бити лакомислено потрошен (о новцу).* **терати (гонити) ~ капом** 1) *радити узалуд неки посао; неразборито поступати.* 2) *бити ветропирast, ветроњаст.* **у ~ говорити (причати** и сл.) *упразно, узалуд, бескорисно (говорити).* • НПосл **пас лаје ~ носи** *каже се кад се неко не обазире на нечије речи.* **ко сеје ветар, жање буру** *ко зло ради, дочекаће још веће зло.*

ветѐра̄н, -а́на м фр. **1.** *стари, изслужени војник, ратник.* **2.** *стари, искусни и заслужни радник на неком послу, у спорту и др.:* ~ науке, ~ филма, ~ спорта.

ветери́на ж лат. **1.** *наука о болестима животиња и њиховом лечењу; марвено лекарство.* **2.** разг. *висока школа, факултет за ветеринаре.*

ветерѝна̄р, -а́ра м (инстр. -а́ром и -а́рем) *стручњак за лечење болести животиња, марвени лекар.*

ветерѝна̄рскӣ, -ā, -ō *који се односи на ветеринаре и на ветерину:* ~ факултет, ~ станица, ~ преглед.

ветерина́рство с *ветеринарска наука; ветеринарска струка, ветеринарски посао, ветеринарска служба.*

ве́то и **вѐто** м лат. правн. *право извршне власти, државе или појединца (владара) да може спречити доношење неког закључка или обуставити извршење неке одлуке:* право вета, ставити ~.

вѐтренӣ и **вѐтренӣ** јек. **вјѐтренӣ** и **вјѐтренӣ,** -а, -о *који се односи на ветар, који потиче од ветра, који ради на ветар и сл.:* ~ олуја, ветрени удари, ~ млин.

вѐтрењак јек. **вјѐтрењак** м *в. ведогања.*

вѐтрењаст јек. **вјѐтрењаст,** -а, -о *в. ветропирast.*

ветрѐњача и **вѐтрењача** јек. **вјетрѐњача** и **вјѐтрењача** ж **1.** *млин који покони ветар, млин на ветар.* **2.** *в. вејалица.* • **бо-**

рити се с ветрењачама (јуришати, ударати на ветрењаче и сл.) *водити бесмислену, узалудну борбу, чинити бесмислене, бесцильне напоре.*

ветрѐушка и **вѐтреушка** јек. **вјетрѐушка** и **вјѐтреушка** ж **1.** *најправа на димњаку која се окреће у правцу ветра и сигнализира да се дим враћа у димњак.* **2.** *в. ветроказ.*

вѐтрина јек. **вјѐтрина** ж *ауг. и пеј. од ветар.*

вѐтрити јек. **вјѐтрити,** -ӣм несвр. [гл. им. в(ј)ѐтрење с] **1.** *пуштати свеж ваздух у неку просторију, прочишћавати ваздух у некој просторији, проветравати, прозрачивати; излагати струјању чистог, свежег ваздуха, излагати промаји:* ~ собу; ~ постељину. **2.** *прелазити у гасовито стање, испаравати, хлапити (о течности); исушивати из себе корисне хемијске састојке, одн. влагу, мирис (нпр. о кафи, ђубрету).* ■ ~ **се** *бити изложен струјању свежег ваздуха, проветравати се, прозрачивати се(нпр. о соби).*

вѐтрӣћ, -и́ћа и **вѐтрић,** -а јек. **вјѐтрӣћ,** -и́ћа и **вјѐтрић,** -а м *дем. и хип. од ветар; благ ветар, лахор.*

ветри́ћак јек. **вјетри́ћак,** -ћка м *дем. и хип. од ветрић.*

вѐтробра̄н јек. **вјѐтробра̄н** м **а.** *зид који служи као заклон, заштита од ветра.* **б.** *предње стакло на моторном возилу (аутомобилу, камиону и сл.).*

вѐтробра̄нскӣ јек. **вјѐтробра̄нскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на ветробран:* ~ стакло.

ветрòваљ јек. **вјетрòваљ** (вѐтровац јек. вјѐтровац, -овца) м бот. **а.** *род зељастих биљака* Eryngium *из ф.* Apiaceae. **б.** *врста тога рода* E. campestre, *са бодљикавим листовима и зеленкастим цветовима.*

ветрòвит јек. **вјетрòвит,** -а, -о **а.** *који је изложен ветру:* ~ место, ~ брдо. **б.** *пун ветра, праћен ветром:* ~ ноћ, ~ дан, ~ време.

ветрòвито јек. **вјетрòвито** прил. *са много ветра.* – Било је ветровито.

ветрòвитӧст јек. **вјетрòвитӧст,** -ости ж **а.** *изложеност ветру.* **б.** *ветровито време.*

вѐтрӧвка јек. **вјѐтрӧвка** ж (дат. -вци; ген. мн. -кӣ) *кратки кајут, јакна од тканине кроз коју не пролази ветар, виндјакна.*

вѐтрӧвница и **ветро́вница** јек. **вјѐтрӧвница** и **вјетро́вница** ж **1.** *в. ветруља.* **2.** *в. ветровод (2).*

вѐтровӧд и **вѐтровод** јек. **вјѐтровӧд** и **вјѐтровод,** -ода м **1.** руд. *цев за проветравање рударског окна.* **2.** *отвор на оргуљама кроз који се доводи ваздух у цеви.*

ветрòгон јек. **вјетрòгон** м бот. *род зељастих биљака* Eriophorum *из ф.* Cyneraceae, *чији класови имају прамenове дужих свиластобеличастих длака.*

ветрòгоња јек. **вјетрòгоња** м (мн. ж) **1. а.** *в. ветропир.* **б.** *особа немирног духа, пустолов, авантуриста.* **2.** *в. ведогоња.*

ветрògоњаст јек. **вјетрògоњаст,** -а, -о *в. ветропирасти.*

ветрògоњасто јек. **вјетрògоњасто** прил. *в. ветропирасто.*

ветрògоњскӣ јек. **вјетрògоњскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на ветрогоње, ветропирски.*

ветрого́њство јек. **вјетрого́њство** с *в. ветропирство.*

вѐтрокā̄з јек. **вјѐтрокā̄з** м *најправа која се окреће под дејством ветра и показује његов правац, смер;* уп. ветруља (2).

ветрòлӧвка јек. **вјетрòлӧвка** ж пом. *цев са проширеним крајем која служи за проветравање доњих бродских просторија (испред палубе).*

вѐтромӗр јек. **вјѐтромӗр** м физ. *справа за мерење брзине и јачине ветра, анемометар.*

ветрòмет јек. **вјетрòмет** м **1.** *в. ветрометина.* **2.** *јака, снажна ваздушна струја, јак ветар; удар, налет ветра.*

ветрòметан јек. **вјетрòметан,** -тна, -о *изложен јаком ветру:* ~ место.

вѐтрометар и **вѐтромѐтар** јек. **вјѐтрометар** и **вјѐтромѐтар,** -тра м *в. ветромер.*

ветрòметина јек. **вјетрòметина** ж **а.** *место изложено јаком ветру.* **б.** фиг. *место изложено опасностима (страним утицајима, најездама и сл.).* **2.** *в. ветромет (2).*

вѐтропӣр јек. **вјѐтропӣр** м (вок. -е) *лакомислен, непромишљен, несталан човек.*

вѐтропӣран јек. **вјѐтропӣран,** -рна, -о *в. ветропирасти.*

вѐтропирасти и **ветрòпирасти** јек. **вјѐтропирасти** и **вјетрòпирасти,** -а, -о *лакомислен, непромишљен, несталан:* ~ човек, ~ младић.

вѐтропирасто и **ветрòпирасто** јек. **вјѐтропирасто** и **вјетрòпирасто** прил. *на ветропирасти начин, као ветропир, лакомислено, непромишљено:* понашати се ~.

вѐтропӣрка јек. **вјѐтропӣрка** ж *ветропираста женска особа.*

вѐтропӣрскӣ јек. **вјѐтропӣрскӣ,** -а̄, -о̄ *в. ветропирасти.*

ветропи́рство јек. **вјетропи́рство** с *особина онога који је ветропирасти, лакомисленост, непромишљеност.*

ветрòушка и **вѐтроушка** јек. **вјетрòушка** и **вјѐтроушка** ж *в. ветреушка.*

вѐтруља јек. **вјѐтруља** ж пом. **1.** *део бродског компаса, ротирајућа округла плоча с поделцима који означавају правце ветрова.* **2.** мет. *справа за одређивање смера ветра.*

вѐтруша јек. **вјѐтруша** ж зоол. *врста мањег сокола* Falcus (Cerchneis) tinnunculus *из пор.* Falconidae, *који уме да лебди у месту.*

ветрӯшина јек. **вјетрӯшина** ж *ауг. и пеј. од ветар.*

ветрӯштина и **ветру́штина** јек. **вјетрӯштина** и **вјетру́штина** ж *ауг. и пеј. од ветар.*

вӗ̄ћ прил. (за време) **а.** *казује да се нешто догодило или догађа рано, одн. пре него што би се очекивало, неочекивано рано.* – Већ си се вратио. Већ се смркло. **б.** *истиче свршетак збивања, радње.* – Већ ти је остарио отац. **в.** *истиче да је нешто било врло рано: још.* – Већ су стари Грци приређивали позоришне представе. **г.** (често с допуном: једном, једанпут) *казује да је крајње време да се нешто догоди (кад се једва чека да се што догоди): најзад, напокон.* – Кад ће већ једном почети та приредба. Престани већ (једном) с том буком. **д.** (уз негиране глаголе) *кад је реч о промени (у негативном смислу) у односу на раније стање: даље, више.* – Толико су се свађали да се то већ није могло трпети. Јунак што је био то већ није. **ђ.** *казује да ће се нешто после, с временом, логично, сигурно догодити.* – Ви идите, ја ћу то већ сам обавити. Ви се трудите, а победа ће већ сама од себе доћи. Сазнаће се то већ. **е.** *тек.* – Куда ће путовати, то ће већ видети. **ж.** *казује да је само мало времена недостајало да се нешто деси, догоди: умало, готово, скоро.* – Он већ да пође, а на вратима се појави писмоноша.

вӗ̄ћ[1] везн. (супротни) **1.** *после одричних реченица казује нешто што је супротно ономе што је изречено претходном реченицом: него.* – Бој не бије свијетло оружје, већ бој бије срце у јунака. **2.** *знак везе последице која проистиче из претходно реченог: зато, па зато, него.* – Они ће те преварити, већ ти гледај да их се отресеш.

вӗ̄ћ[2] речца **1.** *за истицање да се оно што је речено подразумева: наравно, дакако; уопште за истицање, наглашавање онога што је речено.* – Дошао је касно и већ како је био пијан, почео је да виче. – Они су се скитали по кафанама и већ не знам ти ја куда. Већ сама помисао на то ме узнемирила. То је већ нешто друго. **2.** *за дојуштање: хајде де, ама.* – Већ што си ме слагао то да ти опростим, али зашто ми направи ту сплетку. **3.** *за омаловажавање, потцењивање, пребацивање некоме за нешто: којешта.* – Предосећам да ће се нешто страшно десити. Већ та ваша предосећања су ми се попела на главу.

ве́ћати, вӗ̄ћām јек. **вијѐћати,** вӣјећām несвр. **а.** *саветовати се, договарати се (о нечему) на већу.* **б.** *расправљати, претресати (нешто), дискутовати (о нечему).*

ве́ће јек. **вијѐће** с **1.** *скуп изабраних лица која већају и одлучују о нечему (о јавним, државним, привредним и др. пословима):* синдикално ~, судско ~, школско ~. **2.** *већање, саветовање, договор:* одлучити на већу, држати ~.

већи̏на ж **а.** *већи део, већи број неке целине:* ~ људи, ~ села. **б.** правн. *у парламенту, одн. неком органу, организацији онај део чланова који бројчано надмашује присталице другог мишљења, става.* • правн. **апсолутна** ~ *више од половине гласова оних који су гласали.* **квалификована** ~ *више од половине гласова укупног броја чланова неког органа, тела, организације и сл. (нпр. скупштине) или законом одређена двотрећинска или слична већина.* **релативна (проста)** ~ *већина мања од 50%+1 коју добије неки предлог или кандидат ако их има више од два.*

већи̏но̄м прил. *већим делом, у већем броју (случајева), понајвише, претежно, поглавито:* зависити ~ од нечега.

већи̏нски, -а̄, -о̄ *који се односи на већину:* ~ одлука, ~ резолуција.

већи̏нски прил. *помоћу већине, већином:* ~ одлучити.

већи̏нак јек. **ви̏јећнак** м рег. *члан неког већа.*

већи̏ница јек. **ви̏јећница** ж рег. *зграда или просторија, дворана у којој заседа неко веће:* градска ~, судска ~.

већи̏нички јек. **ви̏јећнички,** -а̄, -о̄ рег. **1.** *који се односи на већнике:* ~ састанак. **2.** *који се односи на већницу:* ~ дворана, ~ трг.

вехемѐнтан, -тна, -о лат. *жестоко, силовито, необуздан, нагао, плах; ватрен, страствен.*

вехемѐнтно прил. *жестоко, силовито, необуздано, плаховито, ватрено, страствено.*

вехемѐнтно̄ст, -ости ж *особина оног који је вехементан, онога што је вехементно, жестина, силовитост; ватреност, страственост.*

ве̏чан јек. **вје̏чан,** -чна, -о **1. а.** *који нерекидно траје, постоји, који нема ни почетка ни свршетка, временски неограничен; бесмртан (у филозофији о времену, материји и сл.; у монотеистичким религијама о богу).* **б.** *који је постојао у најдавнијим временима и који ће увек постојати; који никад неће престати, нестати, сталан, непролазан:* ~ кретање, ~ љубав, ~ мржња, ~ младост; ~ слава. **в.** *в. вечит (2):* вечне свађе, вечна трвења. **г.** *који вреди за сва времена, који је у свим временима исти, апсолутан, неизмењљив:* вечни закони у природи, вечне истине. **2.** *в. вечит (3):* вечни студент, вечни путник.

ве̏че с и **ве̏чё** с и ж (ген. ве̏чери ж (ве̏чера с); мн. ве̏чери, ген. вечѐрӣ ж (ве̏чера, ген. ве̏чёрā с)) **1.** *време од заласка сунца до првог мрака; почетак ноћи, први мрак.* **2.** *вечерњи јавни скуп посвећен нечему, вечерња приредба, посело:* књижевно ~, гусларско ~, другарско ~, матурско ~. **3.** (у ак. у прил. значењу, уз имена дана, празника): *увече:* у суботу ~. • **Бадње** ~ *вече уочи Божића.* **добро** ~ *вечерњи поздрав при сусрету.* **момачко** ~ *веселье које приређује младожења својим друговима уочи свог венчања.*

вѐчера ж *обед, оброк који се узима увече; јело спремљено за тај оброк:* позвати кога на вечеру; појести вечеру. • **господња** ~ црквр. *причест.* **кнежева** ~ *вечера коју је приредио кнез Лазар уочи Косовског боја (позната у нар. поезији по свађи између Вука Бранковића и Милоша Обилића).* **тајна (последња)** ~ *по хришћанској легенди последња вечера Исуса Христа с његовим ученицима (на којој их је обавестио да ће бити разапет и установио тајну причешћа).*

вечера́вати, -ѐрāвāм *несвр. према вечерати.*

вѐчерас прил. *данас увече, ове вечери.*

вѐчерати, -а̄м свр. и несвр. *(по)јести вечерњи оброк јела.*

вѐчѐрашњӣ, -а̄, -ē *који се односи на вече када се говори, који је ове вечери, који се догађа ове вечери (које је у току или које следи):* ~ приредба, вечерашњи гости.

вѐчѐрӣнка ж (дат. -нци; ген. мн. -кӣ) *вечерње посело, вечерња приредба, забавно вече.*

вѐчерица ж *дем. и хип. од вечера.*

вѐчёрница и **вѐчёрња** ж црквр. *в. вечерње.*

вѐчѐрњāк, -а́ка м **1.** *вечерњи ветар; западни ветар.* **2.** зоол. *вечерњи љиљак, слепи миш, шишмиш* Vesperugo noctula.

Вечѐ́рња́ча ж *народни назив за планету Венеру кад се види на небу увече, по заласку сунца.*

вѐчёрње с црквр. *поподневна служба у цркви.*

вѐчёрњӣ, -а̄, -ē *који се односи на вече, који се врши, дешава, јавља и сл. увече:* ~ небо, ~ ветар, ~ служба, ~ издање, ~ одело, ~ школа.

вѐчёрњица ж црквр. *в. вечерње.*

вѐчером прил. *у вечерње време, увече, сваке вечери.*

вѐчит јек. **вје̏чит,** -а, -о **1.** *в. вечан (1а и б).* **2.** *који дуго траје, који се стално, претерано често понавља, нерекидан:* вечите свађе, вечити немири, ~ неизвесност, ~ страх. **3.** *који се врло дуго нечим бави или је врло дуго у неком стању, статусу:* вечити студент, вечити путник, вечити оптимиста, вечити младожења. **4.** *који увек иде уз неког, нешто, нераздвојан:* његов вечити кишобран.

вѐчито јек. **вје̏чито** прил. **1.** *без престанка, увек, стално, нерекидно, нерестано.* – Код нас вечито пада киша. **2.** *в. вечно (1).*

вѐчито̄ст јек. **вје̏чито̄ст,** -ости ж *в. вечност.*

вѐчно јек. **вје̏чно** прил. **1.** *временски неограничено, без почетка и без краја, бескрајно; увек, довека:* ~ живети, ~ постојати, ~ трајати. **2.** *в. вечито (1).*

вѐчно̄ст јек. **вје̏чно̄ст,** -ости ж **1.** *особина или стање онога што је вечно, бесмртност, временска бесконачност.* **2.** фиг. разг. *врло дуго време.* – Чекамо га (читаву) вечност. • **преселити се у** ~ рлг. *умрети.*

ве̏ш, вѐша м (инстр. вѐшом) нем. *в. рубље.* • **велики** ~ *прљаво рубље (обично постељина) које се накупи у току дужег времена.* **прљав** ~ **(нечији) износити** и сл. *говорити о некоме ружне ствари.*

ве̏шала јек. **вје̏шала** смн. **а.** *справа, направа на којој се извршава смртна казна вешањем, а састоји се од вертикалног стуба на којем је хоризонтално учвршћена краћа греда с омчом.* **б.** *смртна казна вешањем:* осудити на вешала. • **дићи с вешала** *ослободити, спасти од смртне казне.* **омастити** ~ *бити обешен.*

ве̏шалица јек. **вје̏шалица** ж **1. а.** *направа у виду сталка или даске, летве на зиду с кукама за вешање одеће и сл., чивилук.* **б.** *благо савијена летва или четвртасти рам за вешање одела.* **2. а.** *комад меса осушеног у сушари, пушници; комад меса припремљеног за сушење.* **б.** *врста јела од комада меса печеног на роштиљу.* **3. а.** *два или четири кукурузна клипа спојена комушама и обешена ради сушења.* **б.** *два гроздa везана заједно или прут са више гроздова обешених да се суше.*

ве̏шалӣште јек. **вје̏шалӣште** с *место на коме су подигнута вешала.*

ве̏ша̄лька јек. **вје̏ша̄лька** ж *в. вешалица (1).*

ве̏шати јек. **вје̏шати,** -а̄м несвр. **1.** *стављати нешто тако да виси:* ~ слике, ~ рубље. **2.** *одузимати некоме живот стављајући му омчу око врата, извршавати смртну казну над неким на вешалима.* ■ **~ се 1. а.** *хватати се за неки предмет и висити низ њега или испод њега:* ~ се о кола. **б.** *хватати се и чврсто се држати за нешто:* ~ се некоме око врата. **2.** *одузимати себи живот, убијати се стављајући себи омчу око врата.* • **~ некоме (нешто) на (о) нос** *приговарати некоме (нешто).* **~ нешто на (о) велика звона** *разглашавати на све стране.*

ве̏шерка ж *праља.*

ве̏шерница ж *просторија у којој се пере рубље; занатска радионица за прање рубља, перионица.*

ве̏ш-ко́рпа ж *већа корпа за држање прљавог рубља.*

ве̏ш-маши́на ж *машина за прање рубља.*

ве̏шт јек. **вје̏шт,** -а, -о **1.** *који добро зна, уме нешто да ради, способан, умешан, стручан:* ~ ковач, ~ говорник. **2.** *који се зна снаћи у тежој ситуацији, довитљив, сналажљив; прекаљен:* ~ лупеж, ~ мушкарац. **3.** (нечему, у нечему, око нечега) *који нешто добро познаје, који се добро сналази у нечему, вичан:* ~ пушци, ~ у наводњавању, ~ писању (у писању), ~ око коња. **4.** *који је урађен, изведен са пуно знања, умешности, који сведочи о нечијој умешности, знању, мајсторски:* ~ одбрана, ~ анализа, ~ политика.

ве̏штак јек. **вје̏штак,** -а́ка м **1.** *добар познавалац нечега, зналац, стручњак: умешан, сналажљив човек:* ~ у дипломатији, ~

у картању. **2.** правн. *стручњак који на позив суда или власти даје стручно мишљење о неком предмету који је споран:* судски ~.

вешта̀киња јек. **вјешта̀киња** ж *женска особа вештак:* ~ у ручним радовима, ~ у претварању.

ве́штац, ве́шца јек. **вје́штац,** вје́шца м **а.** празн. *по народном веровању човек натприродне моћи који је у дослуху са злим духовима и чини зло људима, злодух, здухач.* **б.** пеј. *зао, рђав човек.* **в.** фиг. *способан, висирен, промућуран мушкарац.* • **(по)ранити (уста(ја)ти, дићи се, дизати се** и сл.**) као** ~ *врло рано уста(ја)ти.*

вешта́чити, вèштāчӣм јек. **вјешта́чити,** вјèштāчӣм несвр. правн. [гл. им. в(ј)ешта́чење с] *као вештак давати стручно мишљење о нечему, утврђивати чињенично стање нечега:* ~ пред судом.

вèштāчкӣ јек. **вјèштāчкӣ,** -ā, -ō **1. а.** *који су створили, направили људи, који није настао природним путем:* ~ ђубре, ~ свила, ~ цвеће. **б.** *неприродан, извештачен:* ~ осмех. **2.** *који се односи на вештаке, зналачки, стручан, мајсторски:* ~ мишљење, ~ руковање нечим. • ~ **дисање** *в. под дисање.*

вèштāчки јек. **вјèштāчки** прил. **1. а.** *вештачким путем, људским радом, трудом, на неприродан начин:* ~ производити (ђубре нпр.). **б.** *неприродно, извештачено:* смејати се ~. **2.** *на начин вештака, као вештак, зналачки, стручно, мајсторски:* ~ исписати, ~ извести нешто.

вешти̏на јек. **вјешти̏на** ж **1. а.** *сналажљивост, умешност у вршењу неког посла стечена вежбањем, праксом; вешт начин израде, извођења нечега, стручност, мајсторство:* ~ у плетењу, ~ писања, ~ свирања. **б.** *окретност, сналажљивост, промућурност.* **2.** *укупност поступака и метода који се примењују у некој грани производње, техника:* штампарска ~. **3.** *способност уметничког обликовања; уметност:* сликарска ~, вајарска ~.

вèштица јек. **вјèштица** ж (вок. -це) **1.** *по народном веровању жена чаробница (обично стара и ружна) која је у дослуху с ђаволом, има натприродне моћи и наноси људима зло.* **б.** фиг. пеј. *зла, рђава жена, оштроконџа; ружна, обично стара жена.* **в.** фиг. *способна, висирена, промућурна женска особа.* **2.** зоол. **а.** *врста ноћног лептира* Sphinx *из пор.* Sphingidae. **б.** мн. *породица ноћних лептира* Sphingidae. • **дићи се, уста(ја)ти (дизати се) као** ~ *врло рано уста(ја)ти.*

вештичѐтина јек. **вјештичѐтина** и **вѐштичина** јек. **вјѐштичина** ж *ауг. и пеј. од вештица.*

вѐштичица јек. **вјѐштичица** ж *дем. и хип. од вештица.*

вѐштичји (вѐштичијӣ) јек. **вјѐштичји** (вјѐштичијӣ), -ā, -ē *који се односи на вештице, који је као у вештице:* ~ поглед.

вѐшто јек. **вјѐшто** прил. *на вешт начин, с умешношћу, спретно, умешно, мајсторски:* ~ извести нешто, ~ руковати нечим.

вèшчӣћ, -и́ћа и **вèшчић,** -а м *дем. од вез.*

ви̏ зам. (ген.-ак. ва̂с, енкл. вас, дат. ва̀ма, енкл. вам) **1.** *лична заменица за друго лице множине: особе, лица којима се обраћамо у говору, писму.* **2.** (Ви) *из поштовања, при учтивом обраћању појединцу.* **3.** *плеонастично, без значења.* – Не вреди да га убеђујемо. Он вам је такав.

ви̏брант м лингв. *глас при чијем изговору вибрира врх језика (у српском „р“).*

вибра̀нтан, -тна, -о лат. *који вибрира, трепераво, титрав;* фиг. *устрептао.*

вибра̀нтно прил. *трепераво;* фиг. *са заносом, устрептало.*

вибра̀нтно̑ст, -ости ж *особина онога што је вибрантно, трепераво;* фиг. *устрептало;* фиг. *занос.*

вибра́то прил. итал. муз. *ознака за незнатну осцилацију, незнатно повишење висине тона на гудачким и дувачким инструментима и у вокалној музици.*

ви̏бра̄тор м лат. **1.** ел. *претварач наизменичне струје у једносмерну струју, одн. мењач напона електричне струје у виду котве која титра под утицајем промене поларитета упрађеног електромагнета.* **2.** *направа, справа која вибрира изазивајући брзо трепераво, титрање предмета који је с њом у вези:* електрични ~ за масажу (тела). **3.** *уређај, справа за одвајање, сејање и слагање, збијање зрнастих материјала (зрнасте хране, песка, земље, бетона и др.).*

ви̏брафо̄н м лат.-грч. муз. *удараљка која се састоји од низа челичних плочица у водоравно положеном оквиру, у које се удара штапићем.*

ви̏брафо̄нски, -ā, -ō *који се односи на вибрафон.*

вибра́ција ж лат. **1.** физ. *осцилаторно кретање, осциловање, трепераво, титрање, подрхтавање; једна периода осцилаторног кретања, (појединачни) трептај, титрај:* механичка ~. **2.** *трепераво гласа или тона произведеног на неком музичком инструменту.*

ви̏брацио̄нӣ, -ā, -ō *који се односи на вибрацију, који вибрира:* ~ сито.

вибри́рати, ви̏бри̏рām несвр. лат. *осциловати, трепетати, титрати; подрхтавати, дрхтати, трести се.*

ви̏бромѐтар и **ви̏брометар,** -тра м лат.-грч. *инструмент за мерење механичких вибрација (нпр. у машинама, возилима, мостовима).*

ви̏вак, -вка м зоол. **а.** *врста птице мочварице с перјаницом на глави* Vanellus vanellus *из пор.* Charadriidae. **б.** *у мн.: породица птица вивчарица* Charadriidae, *дугих ногу и крила, које су изврсни летачи, зујавци.*

ви̏ва̄ријум (ви̏ва̄рӣј, -ија) м лат. *простор омеђен мрежом или стаклом за држање и узгајање малих животиња (водоземаца, гмизаваца, инсеката и др.) у околностима сличним природним, мали зоолошки врт.*

вива̑че прил. итал. муз. *ознака за брзи темпо.*

ви̏випа̄ран, -рна, -о лат. *в. живородан.*

вивипа́рно̑ст, -ости ж *в. живородност.*

вивисѐкција ж лат. мед. *сецирање живе животиње у циљу научног (биолошког или медицинског) истраживања.*

вивисекци́рати, -èкцӣрām свр. и несвр. *(из)вршити вивисекцију.*

ви̏вкати, -а̄м несвр. *одавати глас сличан гласу вивка; гукати.* ■ ~ **се** *чистити своје перје (о птицама).*

вивча̀рица ж зоол. *у мн.: ред птица* Choradriiformes, *које су изврсни летачи (породице: шљуке, вивци, ждралови, галебови, њорке); у јд.: птица из тога реда.*

ви̏гањ и **ви̏гањ,** -гња м **а.** *ковачка радионица, ковачница.* **б.** *ковачко огњиште.*

ви̏гва̄м, -а́ма м енгл. *колиба северноамеричких Индијанаца.*

ви̏гӣлија ж лат. **1.** кат. *служба у цркви уочи великог празника; предвечерје великог празника.* **2.** фиг. *непроспавана ноћ; бдење, неспавање.*

ви̏говац, -о̄вца м ист. *присталица, члан некадашње политичке странке у Енглеској (XVII в.) која се ослањала на финансијску буржоазију; данас присталица либералне странке у Енглеској.*

ви̏говскӣ, -ā, -ō *који се односи на виговце:* ~ странка.

ви̏д[1] м (лок. ви́ду; мн. ø) *примање светлосних утисака у оку и опажај изазван тим надражајем, виђење; способност, моћ примања светлосних утисака:* имати добар ~. • **кокошји** ~ *слаб вид у сумрак, ноћно слепило.* **очни (очињи)** ~ (песн. и у заклињању) *очи.* **за вида** *док се још види, док је још дан.* **(из)губити, испустити из вида** *преста(ја)ти видети (некога, нешто);* фиг. *не узети, не узимати у обзир (нешто), не водити рачуна (о нечему), занемари(ва)ти (нешто); заборавити, заборављати (нешто), сметнути, сметати с ума (нешто).* **имати у виду** *имати на уму (нешто), мислити (на нешто), водити рачуна (о нечему).* **не испуштати из вида** *упорно гледати, посматрати; стално пратити некога, мотрити на некога.* **неста(ја)ти с (из) вида** *не видети се, ишчезнути, ишчезавати.*

ви̏д[2] м (лок. ви́ду; мн. ви́дови) **1.** *спољашњи, ваљски изглед ствари, лик, облик; унутрашњи облик, форма у којој се нешто јавља, испољава:* добити нови (друкчији) ~, имати ~ уплашена човека, у виду наказе, приказ у виду монографије, плод у виду

лопте, распоредити се у виду прстена. **2.** *врста, тип нечега:* разни видови школа (спорта, разоноде итд.), видови рачунања, ~ нерегуларне војске. **3.** лингв. **а.** *облик придева којим се казује одређеност или неодређеност онога што стоји уз придев:* одређени (придевски) ~, неодређени ~. **б.** *иманентно својство огромне већине српских (и уопште словенских) глагола да показују свршеност, ограниченост или несвршеност, неограниченост радње, процеса или стања, аспект:* свршени ~, несвршени ~. • **под видом (нечега)** *под изговором.* – Састајали су се под видом заједничког учења.

ви̏дан, -дна, -о **1. а.** *који се види, видљив:* једва ~ црта. **б.** *који се може лако видети, уочити, који пада у очи, упадљив, уочљив:* ставити кључ на ~ место. **в.** фиг. *који се лако уочава, запажа, приметан, уочљив; очигледан, јасан:* ~ разлика између нечега, видни знаци нечега. **г.** *јун светлости, добро осветљен (дневном или другом светлошћу), светао; у коме се добро види:* ~ место; ~ ноћ. **2.** *истакнут, значајан, знатан, запажен, важан:* заузимати ~ место, имати видну улогу. **3.** (одр.) *који се односи на вид, који је у вези с видом, с чулом вида:* ~ поље, видни осети, видни надражаји, видни утисци.

ви̏дар, -а́ра м *онај који вида, лечи ране, исцелитељ.*

видàрина ж нар. *накнада видару за видање.*

видàрица и **ви̏дарка** ж *женска особа видар, исцелитељка.*

ви̏дарскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на видаре и видање.*

видáрство с *вештина видања, лечење народним лековима, травама, мелемима и др., народно лекарство.*

ви̏дати, ви̏дам несвр. нар. *лечити (обично ране) народним лековима, травама, мелемима и сл., исцељивати.* ■ **~ се** *лечити се.*

ви̏дац, ви̏ца м бот. **а.** *зељаста биљка* Euphrasia officinalis *из ф.* Scrophulariaceae, *која се употребљава у лекарству.* **б.** *в. видовчица.*

ви̏делац, -еоца јек. **ви̏дјелац,** ви̏диоца м **1.** *видовит човек, визионар.* **2.** *онај који има способност да види оно што други не могу, да доживи указање божанских бића у човечјем лику:* видиоци Госпе.

ви̏делачкӣ јек. **ви̏дјелачкӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на видеоце.*

ви̏делица јек. **ви̏дјелица** ж *женска особа виделац.*

ви̏дело јек. **ви̏дјело** с **1.** *светлост, светло; дневна светлост, дан:* вратити се за видела. **2.** нар. *светлосни извор (свећа, лампа и сл.).* • **изићи (излазити), изби(ја)ти, доћи** и сл. **на ~** *обелоданити се (обелодањивати се), откри(ва)ти се; пости(ја)ти познат.* **изићи ће** и сл. **дело на ~** *истина се не може сакрити.* **изнети, износити на ~** *објавити, објављивати, (у)чинити нешто јавним.* **ступити на ~, појавити се на виделу** *појавити се у јавности, ступити на сцену.*

ви̏део, -еа м разг. *в. видео-рикордер.*

видео- лат. *први део полусложенице или (ређе) сложенице који значи да је оно што означава други део полусложенице или сложенице у вези са снимањем и репродуковањем снимака:* ~-апарат, ~-запис, ~-камера, ~-касета, ~-програм, видео-пројектор, видео-пројекција, видео-снимак, ~-трака, ~-уређај, ~-клуб, ~-техника; видеограм, видеотека.

ви̏део-ӣгра ж *електронска играчка којом се помоћу контрола решавају разни задаци пројектовани на телевизијском или сличном екрану.*

ви̏део-касѐта ж *специјална кутија (касета) са магнетоскопским траком на коју се снима, одн. са које се репродукује снимак.*

ви̏део-клу̏б м *клуб, друштвена просторија с видеотеком у којој се изнајмљују видео-касете.*

ви̏део-рекòрдēр, -е́ра м и **ви̏део-рикòрдēр,** -е́ра м *електронски и механички уређај којим се на видео-касете снимају емисије које се тога тренутка приказују на телевизији или репродукују на телевизијском екрану снимљене видео-касете.*

ви̏део-спо̀т м *кратак видео-снимак неке музичке, забавне тачке који се емитује најчешће у рекламне сврхе.*

видеоте́ка ж *збирка видео-касета; радња за изнајмљивање видео-касета.*

ви̏дети јек. **ви̏дјети,** -дӣм (имперф. ви̏ђа̄х) свр. и несвр. **1. а.** *имати способност вида, примити, примати светлосне утиске, опазити, опажати чулом вида; запазити, запажати очима, (у)гледати, посматрати:* ~ добро, ~ море. **б.** *наћи се, састати се (с неким), срести (некога).* – Јеси ли видео јуче Марка? **2. а.** *запазити, запажати, уочити, уочавати, приметити, примећивати; закључи(ва)ти на основу нечега:* ~ тугу у нечијим очима, ~ да неко лаже. **б.** *наћи, налазити, држати, сматрати, мислити.* – Не видим да је имао неке користи од тога. **в.** *увидети, увиђати, схватити, схватати.* – Видео је да је погрешио. Зар не видиш да ћемо настрадати? **г.** *дознати, сазнати; упознати.* – Морам видети шта он намерава. Видео је у писму да му је мајка болесна. **д.** *проверити, испитати, проучити; прегледати.* – Видећу како та ствар стоји код суда. Види да ли је исправно написано. Да видим од чега болујеш. Види је ли ово вино добро. **ђ.** *размислити, просудити.* – Хајде да видимо шта нам је најбоље да предузмемо. **е.** *сазнати нешто, уверити се у нешто из сопственог искуства.* – Нисам никада видео да дете вози ауто. **ж.** *искусити, доживети, преживети; дочекати:* ~ муке, ~ много радости; ~ много лепих тренутака. **з.** (од некога) *(на)учити од некога гледајући.* – Од кога си то видео? Од оца. **3.** *побринути се за нешто.* – Иди види нешто за ручак. Види да завршиш тај посао до сутра. **4.** *имати, добити:* ~ користи од неког посла. ■ **~ се1. а.** *(у)гледати, опазити самог себе, свој лик (у огледалу, бистрој води и сл.).* **б.** *уљудати, представити себе у мислима, замислити себе.* **2.** *наћи се, обрести се (на неком месту, у некој ситуацији):* ~ се у чуду. **3. а.** *бити видљив, указивати се, показивати се.* – Виде му се ребра колико је мршав. **б.** безл. *бити видно, светло.* – Још се видело кад смо кренули кући. **4.** уз. повр. *састати се, сусрести се.* – Кад ћемо се сутра видети? • **~ својим (властитим) очима** *зацело, посве сигурно видети.* **видећеш ти своја бога (своје добро јутро)** *у претњи: запамтићеш, осетићеш последице својих поступака.* **види!** *узвик при чуђењу.* – Види како лаже! **види ти њега!** *узвик за блати укор или за дивљење, чуђење.* **да видим(о) (видећу, видећемо)** *док размислим(о), да размислим(о).* **да те више не видим, да те моје очи више не виде** *не појављуј се више пред мном.* **живи били па видели** *уверићете се у то кад-тад, ускоро.* **имаш га шта и ~ леп, наочит је.** **ко је то видео!** *нико то не ради, тако се то обично не ради.* **не видим ни белу мачку** *слабо видим, обневидео сам (од замора очију).* **не ~ даље од носа** *не знати, бити уских, скучених погледа.* **не види се (ни) прст пред оком** *ништа се не види, јако је мрачно.* **не види бела дана** *много ради, презаузет је.* **не ~ се од посла** *бити претрпан, преоптерећен послом.* **немаш га шта ~** *сасвим је неразвијен, мали.* **не моћи (очима) ~ (некога)** *мрзети.* **сад га видиш, сад га не видиш** *каже се при варању, подваљивању.* **што видео не видео!** *направи се невешт (као да то ниси видео).*

ви̏дик, -и́ка м **1. а.** *видни простор, простор који се може обухватити погледом, видокруг; граница до које допире вид, хоризонт:* појавити се на видику, нестати (ишчезнути, изгубити се) с видика. **б.** *призор, слика на посматраном простору:* лепи видици. **2.** фиг. **а.** *умни домет, моћ, ширина схватања; схватање, поглед на нешто:* ширити духовне видике, бити уских видика, бити широких видика. **б.** *гледиште, стајалиште, аспект посматрања нечега:* посматрати нешто с два видика. • **бити на видику** 1) *бити на таквом месту, положају да га свако може видети, падати у очи.* 2) *приближавати се, ближити се:* зима на видику, рат на видику. **изаћи, изићи (излазити), изби(ја)ти** и сл. **на ~** *пости(ја)ти јасан, очит, изаћи, излазити у јавност.* **изнети (износити) на ~** *(у)чинити јавним, познатим, обелоданити (обелодањивати), објавити (објављивати).*

види̏ков, -а, -о *који се односи на видик, хоризонт:* ~ круг, ~ линија.

ви̏диковац и **види̏ковац,** -о̄вца м *место са кога се пружа леп поглед на околину.*

видјел- *в. видел-,* **ви̏дјети (се)** *в. видети (се).*

ви̏дљив, -а, -о **1.** *који се може видети, видан, уочљив:* једва ~ звезда (тачка). **2.** *в. видан (1б, 1в):* ставити на ~ место; ~ разлика између нечега.

ви̏дљиво прил. *приметно, уочљиво; очевидно:* ~ ганут.

ви̏дљивӧст, -ости ж *особина и стање онога што је видљиво; осветљености:* слаба ~, добра ~.

ви́дно прил. **1.** *светло, осветљено (дневном светлошћу), јасно.* – Напољу је било још видно. **2. а.** *тако да се лако може видети, уочити, упадљиво:* ~ обележено место, ~ заостајати (у трчању нпр.). **б.** *очевидно, приметно:* ~ старити.

ви́днӧст и **ви́днӧст,** -ости ж **а.** *осветљеност, светлост (дневна):* осигурати добру ~ просторије. **б.** *в. видљивост.*

Ви́довда̄н м *православни црквени празник (св. Вида и кнеза Лазара) и народни празник (као успомена на Косовски бој 1389. године), који се слави 28. јуна.*

ви́довда̄нскӣ, -а̄, -ӧ *који се односи на Видовдан:* ~ свечаност, ~ устав.

видо̀вит, -а, -о **1.** (обично у нар. празноверју) *који има натприродну моћ да предвиђа будућност:* бити ~. **2.** *који има способност да прониче у суштину ствари, проницљив, мудар.*

видо̀вито прил. *са способношћу проницања у оно што ће се догодити, предвиђајући оно што ће се догодити, пророчки, визионарски.*

видо̀витӧст, -ости ж *моћ предвиђања будућности, визионарска, пророчка способност.*

видо̀вња̄к, -а́ка м *видовит човек, визионар, пророк.*

видо̀вња̄чкӣ, -а̄, -ӧ *који се односи на видовњаке, својствен видовњацима, визионарски, пророчки:* ~ моћ.

ви́дӧвчица ж бот. **а.** *род зељастих биљака* Anagallis *из ф.* Primulaceae. **б.** *једногодишња врста тога рода* A. arvensis, *са црвенкастим или плавим цветићима, која се употребљава у нар. лекарству.*

ви́докрӯг м *в. видик (1а, 2а).*

ви́дра ж (ген. мн. ви́дрӣ (ви́дāрā)) **1. а.** зоол. *звер* Lutra lutra *из пор. куна* (Mustelidae), *која живи поред вода и храни се рибом.* **б.** *крзно те животиње.* **2.** фиг. *врло окретна, сналажљива особа, мудра и лукава особа:* ~ човек, ~ од човека.

ви́драст, -а, -о *окретан, сналажљив, вешт, сиретан (као видра).*

ви́драсто прил. *окретно, сиретно, вешто (као видра).*

ви́дрин, -а, -о *који припада видри, који је од видре:* ~ јазбина, ~ крзно.

ви́дрица ж *дем. и хип. од видра.*

ви́дскӣ, -а̄, -ӧ лингв. *који се односи на глаголски вид:* ~ значење, ~ категорија.

ви́ђати, ви́ђа̄м несвр. **1. а.** *више пута, с времена на време видети:* ~ у сну. **б.** *више пута срести некога, бивати у друштву с неким:* ~ (некога) у граду. ■ **~ се** (са неким) *(су)срести се, састајати се, налазити се (са неким):* ~ се с пријатељем.

ви́ђен, -а, -о *који има велики углед, угледан, цењен, уважен:* ~ човек, ~ кућа. • **радо ~** *добро примљен:* ~ гост. **нерадо ~** *непожељан:* ~ гост.

ви́ђенӧст, -ости ж *углед, уваженост, цењеност.*

ви́ђе̄ње и **виђе́ње** с **1.** (ви́ђе̄ње) гл. им. *од вид(ј)ети (се).* **2.** *визија, привиђење, слика коју неко види у сну или у неком заносу.* **3.** књиж. *откровење, визија (књижевни род у хришћанској литератури).* **4. а.** *сусрет, састанак:* при првом виђењу. **б.** етн. *упознавање с новодоведеном младом у младожењиној кући:* ићи на виђење. • **до виђења!** *поздрав при растанку.* **из виђења, по виђењу (знати, познавати)** *познавати некога само површно по физиономији (из чешћих сусрета).* **меница, камата** и сл. **по виђењу** банк. *меница, камата и сл. која се плаћа, исплаћује било кад, кад се затражи исплата.* **отићи (сватити** и сл.**) на виђење** *посетити (некога).*

ви́жла ж мађ. **1.** *врста ловачког паса птичара или гонича* Canis avicularis; *женка тога паса.* **2.** фиг. **а.** *витка и живахна, несташна женска особа, обично девојка, шипарица.* **б.** *жена лаког морала, кокета.*

ви́жласт, -а, -о *в. вижљав.*

ви́жле, -ета с (мн. ӧ; зб. им. ви́жла̄д ж) **1.** *млада вижла, штене вижле; мали пас уопште, псетанце, псето.* **2.** фиг. *витка живахна особа, обично младић; мангуп.*

ви́жлица ж **1.** *дем. и хип. од вижла; вижла (женка).* **2.** фиг. *витка живахна девојка.*

ви́жљав и **ви́жљаст,** -а, -о **1.** *висок а витак, протегљаст; гибак:* ~ девојка. **2.** фиг. **а.** *жив, живахан, несташан (као вижле).* **б.** *слободан у понашању, кокетан (о девојци).*

ви́жљаво и **ви́жљасто** прил. *као вижла, живо, хитро; несташно.*

ви́за ж лат. **1. а.** *клаузула на путној исправи (пасошу) којом надлежни државни орган одобрава страном држављанину прелаз преко државне границе, боравак у земљи и излаз из земље:* улазна ~, транзитна ~. **б.** *уопште службена овера, потврда на јавној исправи.* **2.** *улог играча приликом картања.*

Виза̀нтија ж ист. *држава која се развила из источног дела Римског царства, Источно римско царство (од времена цара Константина до цара Теодосија); касније посебна држава на југоистоку Европе (до пада под Турке).*

виза̀нтӣјскӣ, -а̄, -ӧ *који се односи на Византију:* ~ царство, ~ фреска, ~ икона.

виза̀нтика ж (мн. в) ум. *византијски стил (обично у архитектури).*

Византи́нац, -нца м **1.** *становник Византије.* **2.** (византи́нац) *лукав, прекорежен човек, лицемер.*

византинӣзам, -зма м *оно што је карактеристично за Византију; византијска култура, византијски културни утицаји.*

Виза̀нтӣнка ж *становница Византије.*

византо̀лог м *научник који се бави византологијом.*

византолӧгија ж *наука која се бави проучавањем историје, духовне и материјалне културе Византије.*

византо̀лошкӣ, -а̄, -ӧ *који се односи на византологију и византологе.*

ви́зија ж лат. **а.** *виђење нечега нестварног, слика, представа човекове маште; привиђење, халуцинација (нарочито код ужива лаца дроге, занесењака, мистика).* **б.** *врло жива представа, виђење, обично онога што ће се десити у будућности:* ~ света, песничка ~.

визио̀нар, -а́ра м фр. **а.** *видовит човек.* **б.** *сањар, занесењак.*

ви́зионӣран, -рна, -о **а.** *видовит, склон визијама.* **б.** *који је као у визионара.*

визио̀нӣрка ж *женска особа визионар.*

ви́зионӣрно прил. *као визионар, видовито.*

визионӣрнӧст, -ости ж *способност стварања визија, видовитост.*

визио̀нӣрскӣ, -а̄, -ӧ *који се односи на визионаре, који је као у визионара.*

визио̀нӣрски прил. *на визионарски начин, као визионар, видовито:* ~ гледати у будућност.

визионӣрство с *својство и способност визионара, склоност визијама, видовитост.*

ви́зӣр, -и́ра м фр. **1. а.** *предњи, покретни решеткасти део средњовековног шлема којим се заклањало лице.* **б.** *мрежаста заштита лица код мачевалаца.* **2.** техн. **а.** *задњи део нишанске справе, нишана код ватреног оружја (са усеком, гајком).* **б.** *направа за усмеравање (визирање) оптичког инструмента на објекат који се посматра, одн. који се држи на нишану.* **в.** фиг. *начин посматрања, мерило, критеријум.* **3.** *направа у виду штапа или шипке за мерење количине течности у буретu.*

визи́рати[1], ви́зӣрā̄м свр. и несвр. *снабде(ва)ти визом (обично пасош);* уп. виза (1).

визи́рати[2], ви́зӣрā̄м свр. и несвр. **а.** *управити, управљати визир (2а) на неку тачку, (на)нишанити.* **б.** *усмерити, усмеравати оптички инструмент на објекат који се посматра, држи на нишану.*

ви́зӣрнӣ, -а̄, -ӧ *који се односи на визир и визирање:* ~ угао, ~ правац.

ви̏зита и **визи́та** ж фр. **1.** *свакодневни лекарски обилазак и прегледа болесника у болници:* јутарња ~, отићи у визиту. **2.** *посета познаника, пријатеља; службена посета.*

визѝтатор м *црквено лице које врши визитацију:* апостолски ~.

визита́ција ж лат. **1.** *званична посета бискупије, епархије ради контроле, инспекције:* канонička ~. **2.** *преглед војних обвезника, регрута, регрутација.* **3.** *претресање, претрес, преглед.*

визити́рати, -зѝтӣрам свр. и несвр. *(из)вршити визитацију.*

ви̏зиткарта ж нем. *в. посетница.*

ви̏зитнӣ и **ви̏зӣтнӣ,** -ā, -ō *који се односи на визиту, који је намењен за визиту:* ~ соба.

визуа̀лист(а), -ē м (мн. -сти) *визуелни тип човека.*

ви̏зуӗлан (ви̏зуа̄лан), -лна, -о фр. **а.** *који се односи на чуло вида, који се прима чулом вида:* ~ посматрање, визуелни утисци. **б.** псих. *који се одликује памћењем заснованим на утисцима примљеним чулом вида:* ~ тип.

ви̏зуӗлно (ви̏зуа̄лно) прил. *помоћу чула вида, чулом вида, очима:* ~ перципирати, ~ опажати.

визуе́лнӧст (визуа́лнӧст), -ости ж *особина онога што је визуелно, способност визуелног опажања.*

визу́ра ж лат. **1.** *замишљена права линија која полази од посматрачева ока и иде кроз дурбин право до објекта посматрања, правац посматрања.* **2.** фиг. *начин посматрања неке појаве, становиште, гледиште:* из моје визуре.

ви́ја ж **1.** бот. *назив више врста детелине са жутим цветовима:* Medicago falcata, M. lupulina, M. sativa *и др.* **2.** *биљка пузавица, повијуша.* **3.** *врста дечје игре у којој један играч јури (вија) и хвата друге, игра вијања.*

вија- јек. *в. веја-,* **ви̏јавица** *в. вејавица.*

вијàдукт м нем. *мост изнад долине, провалије или изнад неке друге саобраћајнице, надвожњак.*

ви́јак, -јка м **1.** техн. *металнӣ завртањ, машински елемената који служи за спајање машинских делова, а састоји се од главе, цилиндричног стабла са спирално нарезаним навојима и од навртке, којом се притежу делови.* **2.** *чивија на жичаним музичким инструментима.* **3.** *елиса, пропелер:* бродски ~.

ви́јати, ви̏јам несвр. **1.** *јурити за неким, терати, гонити, витлати.* **2.** *гонити, нагонити, терати (некога на неки посао).* ■ ~ **се 1.** уз. повр. *јурити једно другог, витлати се.* **2.** *летети тамоовамо, горе-доле, укруг и сл., шестарити.*

ви̏јача ж спорт. *уже за прескакање.*

вије- јек. *в. ве-* (вијек *в. век,* вијенац *в. венац,* вијест *в. вест,* вијеђ- *в. већ-*).

вијо̀глав, -а, -о **1.** *који извија, врти главом; немиран, жив (о животињама):* ~ коњ. **2.** фиг. **а.** *несташан, немиран.* **б.** *ветропираст, лакомислен; обестан, осион, самовољан.*

вијо̀главка ж **1.** *вијоглава женска особа.* **2.** зоол. *птица слична детлићу* Junx torquilla *из реда пузачица* (Pici, Scansores).

вијо̀главо прил. *ветропирасто, несташно; вртоглавом брзином.*

вијо̀главӧст, -ости ж *особина онога који је вијоглав, лакомисленост; лакомислен поступак.*

вијо̀рити (се), -ӣм (се) несвр. [гл. им. вијо̀рӗње с] **1.** *лепршати се, вити се.* **2.** (нечим) *махати, размахивати.*

вијо̀рог, -а, -о *који има вијугаво свинуте, повијене рогове:* ~ антилопа.

вијо̀шница ж бот. *зељаста биљка* Parietaria *из ф. коприва* (Urticaceae), *која обично расте поред зидова.*

ви̏југа ж **а.** *извијена, кривудава линија.* **б.** *кривина, окука, завој.* **в.** (обично у мн.) анат. *набор на кори великог мозга:* мождане вијуге. **г.** *уопште оно што је извијеног, спиралног облика:* вијуге у носу, вијуге на завртњу. • **имати вијуге за нешто** разг. *имати смисла, таленте за нешто.* **немати ниједне вијуге у мозгу** разг. *бити луд, блесав.* **раде му вијуге** *добро размишља, схвата, паметан је.*

вијӯгав, -а, -о **1.** *који вијуга, који има вијуге, кривудав:* ~ пут, ~ цеста. **2.** фиг. *замршен, сложен.*

вијӯгаво прил. *правећи вијуге, вијугајући, кривудаво:* ~ тећи.

вијӯгавӧст, -ости ж *особина онога што је вијугаво, кривудавост.*

ви̏југаст, -а, -о *в. вијугав.*

вијӯгати (се), -а̄м (се) несвр. **1.** *пружати се или кретати се вијугаво, мењајући правац, кривудати (нпр. о путу, реци, змији и др.).* **2.** фиг. **а.** *заобилазити истину, изврдавати, вртети.* **б.** *често мењати начин деловања (избегавајући отворено изјашњавање и сл.).*

ви̏југица ж *дем. од вијуга.*

ви̏јӯк м бот. *назив за више ливадских трава* Festuca *из ф.* Gramina, *чије врсте служе за сточну пашу:* ливадски ~, овчији ~.

вијӯшац, -шца м бот. *зељаста коровна биљка повијуша* Polygonum convolvulus *из ф.* Polygonaceae.

ви̏јчанӣ, -ā, -ō *који се односи на вијак, вијке:* ~ транспортер.

вијча̀нӣк, -и́ка м *део жичаних музичких инструмената на коме су чивије за затезање жица.*

ви̏ка ж **1.** *говор повишеним и појачаним гласом, повишени и јаки гласови (у узбуђењу, при довикивању и сл.); граја, галама.* **2.** *оптужба, грдња, повика.* – Вика на вука, а лисице месо једу. • **цика и ~** *велика галама.* **много вике ни око чега, ни за шта** *најразно, залудно расправљање и сурба због нечега.*

ви̏као, -кла, -о *навикнут (на нешто), вичан (нечему).*

вѝкар, -а́ра м лат. црквен. *заменик, намесник бискупа или епископа; помоћни свештеник, заменик жупника, капелан:* генерални ~.

викарѝјат, -а́та м **а.** *надлежност и делокруг викара; управа викара.* **б.** *подручје, област викареве управе.*

вѝкӑрнӣ, -ā, -ō у изр. ~ **епископ** *в. викар.*

вѝкӑрскӣ, -ā, -ō *који се односи на викара:* ~ дужност.

ви́кати, ви̏чем (пр. сад. ви́чӯ̄ћи) несвр. **а.** *говорити, изговарати појачаним и повишеним гласом, галамити; извикивати, објављивати повишеним гласом, виком.* **б.** (на некога, некога) *издирати се (на некога), грдити гласно (некога); жалити се гласно (на некога), јавно осуђивати (некога).* **в.** *звати, дозивати, позивати јаким гласом.*

вѝкач, -а́ча м **1.** *онај који виче, гласно извикује, објављује нешто;* уп. телал. **2.** *онај који бучно негодује (против некога, нечега) или одобрава (нешто), букач, ларманција.*

викà̀чица ж зоол. *у мн.: ред птица* Clamatores, *с кратким јаким ногама, које одлично лете (у јд.: таква птица).*

вѝкачкӣ, -ā, -ō *који се односи на викаче:* ~ руља.

вѝкенд м енгл. *крај седмице, време одмора од суботе до понедељка ујутро; излет суботом и недељом:* провести ~ у селу, ићи на ~.

викѐндаш, -а́ша м *онај који иде на викенд, који проводи викенд негде.*

вѝкендица ж *омања кућа за одмор или рекреацију (обично ван града или у туристичком месту), која се користи повремено или у сезони.*

вѝклер м нем. *мала ваљкаста најправа око које се намотава коса ради коврџања, увијач за косу.*

ви́кнути, ви̏кнем свр. **а.** *рећи, изговорити повишеним гласом; извикнути, објавити повишеним гласом.* **б.** (на некога, некога) *издерати се (на некога), изгрдити гласно (некога), подвикнути.* **в.** *позвати јаким гласом.*

вѝконт м фр. ист. *племић по рангу између грофа и барона (у Француској и Енглеској).*

виконтѐса ж *виконтова жена или кћерка.*

ви̏ла ж лат. *породична кућа с вртом у мирнијем крају града или у природи намењена за одмор и летовање; летњиковац.*

ви́ла ж (вок. ви̏ло) мит. **а.** *по народном веровању натприродно женско биће у виду лепе младе девојке с дугом расплетеном косом (која одређује судбину и штити јунаке).* **б.** песн. *замишљено натприродно биће које надахњује уметнике, муза.* **в.** фиг. *женска особа изванредне лепоте.* **г.** мн. (у клетви) *нечастива сила, ђаво.* – Виле те однеле! Виле у те ушле! • **~ бродаркиња (бродарица, бродарка), водена ~** *вила која живи поред воде или у води, нимфа.* **~ облакињавила** *која живи у облацима.* **~ планинкиња (нагоркиња, загоркиња)** *вила која живи у планини.* **које су те виле донеле?** *зашто си дошао? откуда ти?*

вила́јет м тур. ист. *административна јединица у Турској у XIX веку, област којом је управљао валија, покрајина, провинција.* • **тамни ~** мит. *свет вечите таме.* **ударити (наметнути) намет на ~** *оптеретити становништво, народ тешким обавезама, наметима.*

вила́јетскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на вилајет, који припада вилајету:* ~ судија.

ви̏ласт, -а, -о *који има облик ви̏лā, рашљаст, рачваст:* виласти рогови.

ви̏ласто прил. *у облику ви̏лā, као ви̏ле, рашљасто;* фиг. *разроко.*

ви̏лā̄ш, -а́ша и **ви̏ла̄ш,** -а м *животиња (мужјак) виластих рогова:* ~ во (ован).

ви̏ле, ви̏лā ж мн. *пољопривредно оруђе с дугом дршком и, обично, са два, три или четири парошка, одн. крака за прикупљање и преношење траве, сена, сламе и сл.*

ви̏лен и **ви̏лен,** -а, -о *в. виловит:* ~ коњ.

вилѐнӣк, -и́ка м *в. вилењак.*

вилѐница ж празн. *жена која по народном веровању има чаробну, вилинску моћ, чаробница; врачара, гатара.*

вилѐнӣчкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на виленике и виленице.*

вилѐња̄к, -а́ка м **1.** празн. *по народном веровању човек натприродне моћи обдарен од вила и њихов штићеник; вештац.* **2. а.** *наструн човек, особењак, занесењак, фантаста.* **б.** *ветроња, ветропир.* **3.** фиг. *онај који је виловит, помаман, бесан (обично коњ или човек).*

вилѐња̄чкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на вилењаке, својствен вилењацима.*

вилења́штво с *својство, моћ вилењака, чаробњаштво.*

ви́лин, -а, -о *који припада вили.* • **~ коса** бот. *в. под коса*[1].

ви́линскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на ви́ле, који припада вилама, који потиче од вила, који је као у вила, својствен вилама; чаробан, фантастичан:* ~ царство, ~ свет, ~ стас, ~ занос.

ви̏лица[1] ж **1.** анат. *свака од две чељусне кости у којима су усађени зуби, чељуст:* горња ~ (maxilla), доња ~ (mandibulla). **2.** лов. *полукружни део клуса који стеже уловљену животињу.* • **вештачка ~** *зубна протеза која замењује зубе једне вилице.* **развалити (разглавити, разјапити) вилице** *почети викати, развикати се.*

ви̏лица[2] ж **1.** рег. *в. виљушка (1).* **2.** (најчешће мн., нар.) *назив за разне ракљасте направе или направе с ракљама.*

ви́лица ж *дем. и хип. од ви́ла.*

ви̏личā̄рка ж зоол. у изр. **русогрла ~** *врста ласте, чађава ласта* Hirundo (Chelidon) rustica.

ви̏личаст, -а, -о *који је у облику ви̏лā, рачваст:* ~ реп (нпр. ластин).

ви̏личити, -ӣм несвр. [гл. им. ви̏личе̄ње с] *стављати жвале, ђем коњу, зауздавати.*

ви̏личнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на ви̏лицу*[1], *који припада вилици:* ~ кост.

ви̏лӣште с *држалица, држаље од ви̏лā.*

ви̏ло̄ван, -вна, -о *в. виловит.*

вило̀вати, ви̏лујēм несвр. **а.** *живети као вила, проводити вилински живот.* **б.** фиг. *проводити буран живот, понашати се несташно, обесно, мангупирати се, лудовати, враговати.*

вило̀вит, -а, -о **1.** празн. *који има натприродна својства која се приписују вилама и другим натприродним бићима, чаробан, волшебан:* ~ гора, ~ жена. **2. а.** *који лети као вила, брз, силовит, помаман:* ~ коњ. **б.** *полетан, жив; раздраган:* ~ коло, ~ песма. **в.** *плах, бујан:* ~ поток, ~ вода. **3.** *који очарава, чаробан, диван, бајан:* ~ поглед.

вило̀вито прил. *на виловит начин, плаховито, необуздано:* ~ полетети.

вило̀витӧст, -ости ж *особина онога који је виловит, онога што је виловито.*

ви̏ло̄вно прил. *в. виловито.*

вило̀рог[1], -а, -о *који има виласте, рачвасте, узвијене рогове (као ви̏ле):* вилороги во.

вило̀рог[2] м *вилорога животиња (мужјак).*

вило̀рога ж *животиња (женка) виластих рогова (крава, овца).*

вило̀рогаст, -а, -о *в. вилороī*[1].

ви̏љушка ж (дат. -шци; ген. мн. -ша̄кā̄ (-шкӣ)) **1.** *део стоног прибора за јело са зупцима (обично 2–4), којима се набадају залогаји.* **2.** *назив за разне рачвасте, рашљасте предмете, направе или рачвасте делове предмета који обично служе као ослонац (нпр. за слушалицу на телефонском апарату, за весло на чамцу, за ђерам, пушку и др.).* • **звучна ~** физ. и муз. *рачваста челична направа, оруђа која при удару производи тон одређене висине, основни тон, према коме се одређује висина осталих тонова, дијапазон.*

ви̏љушка̄р, -а́ра м *возило са дизалицом у виду покретне виљушке којом се прихвата и преноси роба пакована у сандуцима или балама.*

ви̏љушкаст, -а, -о *који је у облику виљушке.*

ви̏љушкасто прил. *у облику виљушке, рачвасто:* ~ дељена цваст.

ви̏љушчица ж *дем. од виљушка.*

ви̏мата прид. (ж. род) *која има велико виме:* ~ крава, ~ овца.

ви̏ме, -ена с (мн. вимѐна, ген. вимéна) анат. зоол. *жлездасти орган са сисама у женки неких сисара (преживара) који лучи млеко.*

ви̏менӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на виме:* ~ вена.

вимéнце, -ета с (мн. -ца) *дем. од виме.*

ви̏мењā̄к м бот. *планинска зељаста биљка* Platanthera bifolia *из ф. орхидеја* (Orchidaceae), *с гроздастим белим цвастима.*

ви̏мешце и **вимéшце,** -ета с (мн. -ца) *дем. од виме.*

ви̏нā̄р, -а́ра м **а.** *винарски трговац.* **б.** *стручњак за производњу и прераду вина.*

ви̏нара ж **1.** *просторија за производњу, прераду и смештај вина; вински подрум.* **2.** *продавница вина.*

винā̀рија ж *место где се производи и продаје вино на велико, погон за производњу и чување вина.*

винáрити, ви̏нāрӣм несвр. [гл. им. винáрē̄ње с] *бавити се производњом и прерадом вина.*

ви̏нā̄рница ж *в. винара (2).*

ви̏нā̄рскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на винаре и винарство:* ~ задруга, ~ радња, ~ трговац.

винáрство с **а.** *производња и прерада вина (као привредна грана).* **б.** *наука о производњи и преради вина, енологија.*

ви̏наст, -а, -о *који је боје црвеног вина:* ~ месо јагода, ~ лице.

ви̏ндјакна и **ви̏ндјакна** ж нем. *кратак спортски капут од материјала кроз који не пробија ветар, ветровка.*

ви́но с **а.** *алкохолно пиће добијено врењем воћних сокова, обично мошта од грожђа:* бело ~, црно ~, пенушаво ~. **б.** разг. *количина вина (а)* која *запрема одређену посуду (чашу, флашу или сл.):* попити (купити) једно вино. • **десертно ~** *вино са већим процентом шећера, које се обично пије уз слаткише.* **стоно ~** *слабије а пијако вино.* **суво ~** *умерено оштро бело вино.* **цело ~** *вино без*

додатка воде, неразблажено вино. **бити при вину** *бити припит (од вина).* **ни вода ни ~** *превртљива, непоуздана особа.* **ко ~ вечера, воду руча (доручкује)** *ко увече претерано пије вино или друго алкохолно пиће, ујутру је жедан.*

ви̏нобо̄ј м и **винобоја** ж бот. *зељаста биљка* Phytolacca decandra *из ф.* Phytolaccaceae, *са црвеним бобицама, из којих се добија црвена боја (кермез) за бојење пића и слаткиша.*

ви̏нов, -а, -о *који се односи на вино, вински; који се односи на винову лозу:* ~ лишће. • **~ пипа** зоол. *инсект тврдокрилац који нарочито напада винову лозу* Otiorrhsnus ligustici. **~ лоза** бот. и агр. *врста* Vitis vinifera *из ф. лозица, који се узгаја због плодова (грожђа), који се једу свежи, осушени (грожђице) или се прерађују у вино.*

ви̏новни̏к м **а.** *онај који је крив за нешто, кривац.* **б.** фиг. *изазивач, проузроковач, узрочник нечега; творац:* ~ свађе.

ви̏новница ж *женска особа виновник.*

ви̏ногра̀дје с *брежуљкаст крај засађен виноградима, крај погодан за гајење винограда.*

ви̏ногра̀д м *земљиште засађено виновом лозом; засад винове лозе.* • **господњи, божји ~** црквен. *расадник Христове науке; хришћански свет, хришћанство.*

виногра̀да̀р, -а́ра м *онај који се бави гајењем, обрађивањем винограда, узгајивач винограда.*

виногра̀да́рити, -а̀да̀ри̏м несвр. [гл. им. виногра̀да́рење с] *бавити се виноградарством.*

виногра̀да̀рка ж *женска особа виноградар.*

виногра̀да̀рскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на виноградаре и виноградарство:* ~ крај, ~ задруга, ~ школа.

виногра̀да́рство с *пољопривредна грана која се бави гајењем винове лозе и прерадом грожђа у вино.*

виногра̀дња̄к, -а́ка м зоол. *копнени пуж* Helix pomatia, *штеточина у виноградима и воћњацима.*

ви̏нограднскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на виноград:* ~ крај. • **~ пуж** зоол. *в. виноградњак.*

вино̀пија м (мн. ж) *човек који радо и много пије вино.*

вино̀родан, -дна, -о *који обилује виновом лозом и грожђем, погодан за гајење винове лозе; у којем је добар род грожђа:* ~ брежуљак, ~ крај; ~ година.

вино̀родно̄ст, -ости ж *својство онога што је винородно.*

винотѐка ж *продавница разних врста квалитетних (обично старих) вина; збирка квалитетних бираних вина.*

вино̀точа м (мн. ж) *онај који точи и служи вино;* ист. *на средњовековном двору: службеник који је доносио вино и точио га гостима, пехарник.*

ви̏нскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на вино* **а.** *који служи за вино:* ~ буре, ~ чаша, ~ подрум. **б.** *који потиче од вина, од пијења вина:* ~ расположење, ~ мамурлук, ~ глас. **в.** *који је инспирисан вином:* ~ песма, ~ поезија. **г.** *који настаје, који се јавља код вина:* ~ болест, ~ врење. **д.** *в. винарски:* ~ трговина, ~ трговац. • **~ брат** шаљ. *човек склон пићу, пијаница.* **~ карта** *попис вина која се служе у хотелу, ресторану.*

ви̏нути, ви̏нӗм свр. **а.** *подићи, уздићи нагло, замахом, узнети:* ~ увис (нешто), ~ руке. **б.** *привући (себи), привинути, пригрлити; обујмити, обавити.* ■ **~ се 1. а.** *уздићи се хитро увис, узлетети, полетети:* ~ се у висине. **б.** фиг. *досећи на висок друштвени положај.* **2.** *кренути нагло, хитро, похитати, полетети:* ~ се преко поља, ~ се у свет. **3.** *нагло се бацити, пожурити се, скочити:* ~ на коња. **4.** *извити се, отети се, зачути се (о гласу, уздаху):* ~ се из груди.

ви̏нце, -а и -ета с (мн. -ца) *хип. од вино.* • **ударило му ~ у лице** *опио се од вина.*

ви̏нчестѐрка ж вој. *врста војничке и ловачке пушке (према америчком индустријалцу Оливеру Винчестеру).*

ви̏нчина ж *пеј. од вино.*

ви̏нција и **ви̏нџија** м (мн. ж) *љубитељ вина; стручњак за вина.*

ви̏њага ж **1.** бот. *дивља лоза* Vitis silvestris *из ф.* Vitaceae; *грожђе те лозе.* **2.** *лозица, врежа код биљака пењачица.*

ви̏њāк м **а.** (мн. ø) *вински дестилат, ракија добијена печењем вина, коњак.* **б.** разг. *количина вињака (а) која запрема одређену посуду (чашу, флашу и сл.):* попити један ~.

вињѐта ж фр. *украсна шара на почетку или завршетку поглавља у књизи, на насловном листу или крају књиге.*

вио́ла ж итал. муз. *врста гудачког инструмента са четири жице, по величини и тонском регистру између виолине и виолончела.*

вио̀лентан и **виолѐнтан,** -тна, -о лат. *силовит, жесток, необуздан:* ~ темперамент.

вио̀лентно и **виолѐнтно** прил. *силовито, жестоко, необуздано.*

вио̀лентно̄ст и **виолѐнтно̄ст,** -ости ж *особина онога који је виолентан, силовитост, жестина, необузданост.*

виолѐнција ж лат. *в. виолентност.*

вио̀лет прид. непром. *в. виолетан.*

вио̀летан, -тна, -о фр. *који је боје љубичице, љубичаст.*

виоли́на ж итал. муз. *гудачки инструмент са четири жице највишег тонског регистра од свих гудачких инструмената.* • **прва ~** 1) *виолина која води у оркестру.* 2) фиг. *онај који има главну реч у нечему, који се истиче изнад свих осталих.* **свирати прву виолину** *истицати се изнад свих других.* **свирати другу (трећу) виолину** *играти споредну улогу у нечему.*

виоли́нист(а), -ē м (-сти) *свирач на виолини; уметник на виолини.*

виолинѝстичкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на виолинисте:* ~ концерт.

виоли́нисткиња (виоли́нистица) ж *женска особа виолинист(а).*

виоли́ница ж *дем. од виолина.*

вио̀ли́нскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на виолину:* ~ жица, ~ концерт. • **~ кључ** муз. *знак који на почетку нотног система означава место ноте „ге“.*

вио̀лист(а), -ē м (мн. -сти) *свирач на виоли.*

вио̀листкиња (вио̀листица) ж *женска особа виолиста.*

виолончѐлист(а), -ē м (-сти) *свирач на виолончелу.*

виолончѐлисткиња (виолончѐлистица) ж *женска особа виолончелиста.*

виолòнчело и **виолончѐло** с итал. муз. *музички гудачки инструмент са четири жице, знатно већи од виолине, а мањи од контрабаса.*

ви̏о̄лскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на виолу.*

ви̏р, ви́ра м (мн. ви́рови) **1. а.** *дубоко место у реци, потоку или језеру.* **б.** *водени вртлог у реци са левкастим спиралним кретањем воде.* **2.** *извор, врело.*

ви̏ра̄ж, -а́жа м фр. *нагао заокрет, нагло кружно спуштање авиона.*

ви̏ра̄жнӣ, -а̄, -о̄ *који се изводи у виражима, кружни:* ~ лет, ~ спуштање.

ви́рак, -рка м бот. *вишегодишња зељаста биљка* Alchemilla vulgaris *из ф.* Rosaceae, *зеленкастих ситних цветова, која се употребљава у лекарству.*

ви̏рӣлан, -лна, -о лат. **1.** *мужеван, мушки.* **2.** (одр.) пол. *који је у неком политичком телу по положају, а не по избору:* ~ члан.

вирилѝзам, -зма м мед. *абнормална појава мушких карактеристика (браде, бркова, дубоког гласа и др.) код жена услед хормоналних поремећаја.*

вирѝлист(а), -ē м (мн. -сти) пол. ист. *члан неког политичког тела по положају, а не по избору.*

ви́рити, -и̏м несвр. [гл. им. ви́рење с] **1.** *гледати кроз узан отвор, обично кришом; кришом гледати иза неког заклона.* **2.**

делимично, мало се видети испод, изнад или иза нечега, помаљати се, штрчати; фиг. *назирати се.* • **испод мире сто ђавола вире** *каже се за онога који изгледа миран, а у ствари је велики враг.*

ви̏рић, -и́ћа и **ви̏рић,** -а м *дем. од вир.*

ви̏ркати, -а̄м несвр. *у дем. значењу: вирити.*

ви̏рман, -а́на м фр. **1.** банк. *пренос с једног рачуна на други ради плаћања; налог који власник рачуна даје банци да са његовог рачуна изврши пренос у корист другог рачуна ради измирења неке његове обавезе.* **2.** фин. *пренос буџетског кредита с једне партије или позиције на другу.*

ви̏рмански, -а̄, -о̄ *који се односи на вирман:* ~ налог, ~ плаћање.

ви́рнути, ви̏рнем и **ви̏рнути,** -нём свр. **1.** *погледати кроз узан отвор, обично кришом; кришом погледати иза неког заклона, провирити.* **2.** *видети се мало испод, изнад или иза нечега, помолити се, промолити се, указати се.*

вирӧ́вит, -а, -о *који је пун вирова, вртлога (о води).*

вирӧ́за ж лат. мед. *заразна болест узрокована вирусима.*

ви̏ртуе̄лан, -лна, -о фр. **1.** *који постоји и способан је за деловање, потенцијалан, могућан:* ~ реалност, ~ материја. **2.** *нестваран, уображен (о лику, слици).*

ви̏ртуе̄лно прил. *на виртуелан начин, потенцијално.*

виртуе́лнӧст, -ости ж *особина онога што је виртуелно.*

виртӯ̀з, -о́за и **ви̏ртуоз,** -а м итал. **1.** *уметник, обично музичар, који савршено влада техником своје уметности.* **2.** фиг. *човек који савршено вешто, умешно обавља неки посао, велики познавалац нечега, мајстор нечега.*

ви̏ртуо̄зан, -зна, -о *изузетно вешт, технички савршен.*

виртуозӣ́тет, -е́та м *в. виртуозност.*

ви̏ртуо̄зно прил. *врло вешто, савршено, мајсторски:* ~ свирати, ~ писати.

виртуо́знӧст, -ости ж *особина онога што је виртуозно, техничко савршенство, мајсторство.*

виртӯ̀зкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на виртуозе; виртуозан.*

виртӯ̀зкиња ж *женска особа виртуоз.*

вирӯ̀кати, -а̄м несвр. *в. виркати.*

вирӯ̀лентан и **вирулѐнтан,** -тна, -о мед. *који је способан да изазове обољење (о бактеријама, микробима).*

вирӯ̀лентнӧст и **вирулѐнтнӧст,** -ости ж мед. *способност заразних микроба да изазову обољење.*

вирулѐнција ж лат. мед. *в. вирулентност.*

ви́рус м лат. **1. а.** мед. *нуклеопротеинска честица много ситнија од бактерије која паразитира на живим ћелијама узрокујући болест.* **б.** фиг. *извор неког зла које се шири.* **2.** (често с атрибутом „компјутерски“) *део (скривеног) компјутерског програма који се сам (потајно) активира, писан с намером да нанесе штету оперативном систему, уништи податке на нечијем компјутеру, спречи приступ подацима и сл.*

ви́руснӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на вирусе, који је проузрокован вирусима:* ~ обољење, ~ инфекција.

вирӯ̀цкати, -а̄м несвр. *в. виркати.*

ви̏рцӣнија ж *врста танке дуге циґаре са сламком у средини.*

ви̏ршла ж (ген. мн. ви̏ршлӣ) нем. *врста мале кобасице од финије посне меса, хреновка.*

ви̏с м (лок. ви́су; мн. ви́сови) **1. а.** *планински врх.* **б.** *узвишење које се истиче из планинског масива; брдо, брег.* **2.** *простор далеко изнад Земљине површине, висина:* гледати с виса.

ви́сак, -ска м **1.** техн. *купаст металан предмет обешен о концу (врхом надоле) који служи за одређивање усправног (вертикалног) положаја (у грађевинарству нпр.).* **2.** пом. *јако челично уже или ланац који држи тешке крстове бродских једара при јарболу.*

ви̏сӑлька ж пом. *висећи плетени морнарски лежај.*

ви̏сӗћӣ, -а̄, -е̄ *који виси, који лебди обешен:* ~ лампа, ~ лежај. • **~ мост** *мост који се ослања на челичну ужад или ланце и чији лук виси.*

ви̏сибаба ж бот. *зељаста биљка с белим звонастим висећим цветовима* Galanthus nivalis *из ф. љиљана* (Amaryllidaceae), *која цвета у рано пролеће.*

ви̏сија ж геогр. *пространо земљиште, предео с надморском висином изнад 200* m.

ви̏сӣјскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на висију:* ~ флора, ~ клима.

ви̏сина ж **1.** физ. *вертикална димензија нечега, вертикално одстојање од подножја до врха неког тела; раст, узраст:* ~ дрвета, ~ човека. **2.** мат. *нормално одстојање од основице лика (слике) или тела до врха (темена), одн. до супротне паралелне стране; дуж која под правим углом пада из врха (темена) на основицу:* ~ троугла, ~ купе, ~ пирамиде. **3. а.** *вертикално одстојање нечега од Земљине површине или неке друге хоризонталне површине, подлоге; удаљеност неке тачке Земљине површине у вертикалној линији од површине мора:* разапети нешто на одређеној висини, висити на великој висини, бања на висини од 1.000 m. **б.** фиг. *степен, ниво развијености:* бити на завидној културној (научној) висини. **4.** (обично мн.) **а.** *простор високо изнад Земљине површине; небеско пространство, небо, небеса:* винути се у висине. **б.** фиг. *узвишене духовне сфере; истакнут, висок друштвени положај, ранг; углед.* **5.** *уздигнуто земљиште, узвишица, висија; планински крај, планина:* снег на висини, испети се на висину. **6.** астр. *угао између замишљеног правца ка небеском телу и равни посматрачевог хоризонта.* **7.** (нечега и сл.) воj. *линија, положај, тачка на истој удаљености или на истом месту (полазећи од неке друге тачке):* патрола у висини стрељачког строја. **8.** муз. *особина звука која зависи од броја трептаја звучног извора у секунди.* **9.** *величина новчаног или бројног износа, износ, количина:* ~ зараде, ~ суме, ~ кредита. • **апсолутна надморска ~** геогр. *вертикално одстојање, удаљеност неког места, одн. тачке на копну од морске површине.* **релативна ~** *вертикално растојање двеју тачака на копну.* **бити (налазити се), показати се, остати** и сл. **на висини нечега** *бити, показати се, остати и сл. дорастао нечему, способан за нешто, задовољити захтеве, одговарати нечему.* **губити висину** *наћи падати при летењу (о авиону и сл.).* **држати се на висини** *држати се достојанствено.* **имати висину** *имати пожељан стас, раст.* **с(а) висине (гледати, говорити** и сл.) *с омаловажавањем, потцењивањем, презриво, надмено (гледати, говорити и сл.).*

висино̀мер јек. **висино̀мјер** м техн. *справа за мерење надморске висине.*

ви̏сӣнскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на висину:* ~ ваздух, ~ тачка, ~ разлика. • **~ болест** мед. *болест услед недостатка кисеоника на великим висинама.*

ви̏сӣнски прил. *с обзиром на висину, по висини:* разликовати се ~.

ви̏сити, -сӣм несвр. [гл. им. ви̏шӗње с] **1.** *бити причвршћен, обешен у вертикалном положају, без ослонца на доњој страни, лебдети обешен (нпр. о звону, лампи, човеку на вешалима и др.).* **2.** *бити опуштен, олабављен; падати опуштено низ тело (нпр. о усни, ногама, одећи и сл.).* **3.** *лебдети над нечим (нпр. о облацима).* **4.** *надносити се над нечим, стрмо се спуштати (нпр. о стенама над кланцем).* **5.** фиг. **а.** разг. *дуго се задржавати негде, код некога; не одвајати се од нечега:* ~ под нечијим прозором; ~ над књигом. **б.** шатр. *дуго чекати:* ~ цео дан пред билетарницом. **в.** (о очима, погледу) *бити упрт (у некога, нешто), почивати (на некоме, нечему).* **6.** фиг. (често с допуном: у ваздуху (зраку)) **а.** *бити нерешен, чекати решење, одговор (о питању).* **б.** *показивати наговештај нечега, наслућивати се, предстојати непосредно.* **7.** (обично са допуном: над неким, некоме над главом, изнад главе) **а.** *стално мотрити (на некога), надзирати, надгледати (некога).* **б.** *представљати сталну претњу, претити (некоме), упрожавати (некога).* • **виси му мач над главом** *у великој је опасности.* ~ **о концу (о длаци)** *бити у великој опасности, бити упрожен.* ~ **(некоме) о врату** *бити на нечијој бризи, зависити од некога.*

ви́сити, ви̏сӣм несвр. [гл. им. ви́шӗње с] **а.** *дизати увис, уздизати, подизати:* ~ руку. **б.** фиг. *уздизати, величати, славити.*

■ **~ се** *надмашивати својом висином околину, уздизати се (над нечим).*

ви̏ски, -ија м енгл. **а.** (мн. ø) *жестоко алкохолно пиће које се добија дестилацијом од житарица.* **б.** разг. *количина вискија (а) која запрема одређену посуду (чашу, флашу или сл.):* попити два вискија.

виско́за ж (мн. ø) лат. **а.** хем. и техн. *густа лепљива смеђаста целулозна маса (добијена отапањем целулозе у уљен-дисулфиду и натријум-хидроксиду), која служи за израду вештачке свиле.* **б.** *таква свила.*

ви̏ско̄зан, -зна, -о **1.** *густ и лепљив, растегљив.* **2.** (одр.) *који се односи на вискозу, који је од вискозе:* ~ свила, ~ тканина.

вискозѝтēт, -е́та м и **виско́зно̄ст,** -ости ж физ. **1.** *отпор који пружају течности при протицању кроз узане цеви или при истицању кроз мале отворе, унутрашње трење код течности (које настаје због раскидања међумолекулских сила).* **2.** *лепљивост, растегљивост.*

ви̏сок, -о̀ка, -о (комп. ви̏шӣ) **1. а.** *који има знатно растојање од најниже до највише тачке, чија је вертикална димензија већа од просечне у тој врсти, дугачак у вертикалном правцу, који је великог раста:* ~ дрво, ~ планина, ~ чело, ~ човек. **б.** (са допуном која означава меру) *који има одређену висину:* ~ два метра. **2. а.** *који се налази на великој висини од земље или неке друге површине, који је знатно удаљен од земље или друге површине:* ~ небо, ~ облак, ~ таваница, ~ плато. **б.** *који се налази на некој узвишици, висији:* ~ село, ~ бања. **б.** *који је састављен претежно од висије; висијски, планински:* ~ Херцеговина. **3. а.** *чији је ниво (воде) изнад просечног, надошао, нарастао:* ~ водостај, ~ вода. **б.** *уопште који је изнад просека, нормале или одређене мере, велик:* ~ ступањ (степен) развоја, ~ интелигенција, високи захтеви. **4.** *велик по броју, количини, износу; обилан:* ~ тираж, ~ цена, високи расходи, ~ свота новца, ~ плата; ~ продуктивност. **5.** *који је произведен великим бројем трептаја у секунди (о звуку, тону); танак, оштар, продоран (о гласу).* **6. а.** *који се истиче каквоћом, квалитетом, изузетан, изванредан, изврстан; веома повољан, похвалан, ласкав:* ~ квалитет, висока својства; ~ мишљење, ~ оцена. **б.** (обично комп.) *узвишен, племенит:* више тежње, виши циљеви, виши идеали. **7.** *који је великог интензитета, знатан по јачини:* ~ температура, ~ напон, ~ притисак. **8. а.** *који је достигао знатан степен развоја:* ~ техника, ~ политичка свест, ~ култура, ~ цивилизација. **б.** (у комп.) *који се одликује већим ступњем биолошке, интелектуалне развијености:* више биће, више животиње, више врсте. **9.** (одр.) **а.** *који је великог друштвеног ранга, положаја, велике компетенције; који се односи на личности великог ранга и положаја:* ~ чиновник, ~ дипломата, ~ достојанственик; ~ положај (место), ~ чин, ~ звање. **б.** *који има истакнут, повлашћен положај у друштву; угледан, отмен:* виши сталеж, виши кругови, ~ господа, ~ дама, бити високог рода. **в.** *који има велики ранг, истакнути положај у некој хијерархији, систему; који се односи на такве установе, институције:* ~ школа, ~ установа; ~ наредба, ~ налог. **10.** (одр.) *као саставни део разних назива и термина:* виши течајни испит, виши курс, виша педагошка школа, Висока Порта итд. • **~ пећ** техн. *индустријски уређај, постројење за топљење руде и производњу гвожђа.* **бити ~ у нечијим очима** *бити врло цењен, поштован.* **живети на високој нози** *живети у изобиљу, раскошно, луксузно.* **с(а) висока (гледати, говорити** и сл.) *в. с(а) висине (под висина).*

висо̀ко прил. **1. а.** *знатно изнад основе, подлоге од које се мери, на великој удаљености од нечега вертикално навише; уздигнуто:* ~ летети, дићи ~, држати главу ~. **б.** (са допуном која значи меру) *на одређеној висини:* за копље ~. **2.** *у великој мери, врло много, веома:* ~ поштовати (ценити), ~ се истицати, ~ одскакати од некога. **3.** *врло позитивно, веома повољно, ласкаво, похвално; високом оценом:* ~ мислити о некоме; ~ оценити (некога). **4.** *високим тоном:* певати ~, ~ пиштати. • **држати главу ~** *бити надмен, охол.*

високо- *као први део сложеница значи:* **а.** *који сеже у висину:* високоградња. **б.** *јачи степен онога што значи основна реч:* висококвалитетан, високоучен, висококвалификован, високообразован, високоразвијен, високоучен. **в.** ист. *у ословљавању и у некадашњим титулама особа на високом положају:* високоблагородни, висикоблагородство, високопоштовани, високопреузвишени.

високоа̀кумулати̏ван, -вна, -о *који остварује и доноси велику акумулацију:* ~ грана привреде.

високогра́дња ж **1.** *грађење, подизање високих зграда, грађевина.* **2.** *висока зграда.*

висококалòричан, -чна, -о *који има велики број калорија, веома калоричан.*

висококвалѝтēтан, -тна, -о *који се одликује високим квалитетом, који је одличног квалитета:* ~ производ, ~ роба, ~ играч.

висококвàлификова̄н (висококвалифѝцӣра̄н), -а, -о *који има високе квалификације:* ~ радник, ~ стручњак, ~ кадар.

висколѐта̄ч, -а́ча м *раса голубова који високо лете.*

високомòра̄лан, -лна, -о *који се одликује високим моралом, веома честит, поштен.*

високона́понски, -ā, -ō *који има висок електрични напон:* ~ вод.

високонàучан, -чна, -о *који се односи на високу науку:* ~ установа.

високоо̀бразова̄н, -а, -о *који има високо, факултетско образовање:* ~ човек.

високоо̀ктāнски, -ā, -ō *који има висок проценат октана (о бензину).*

високоорга̀низова̄н (високоорганѝзӣра̄н), -а, -о *који има веома сложену организацију, структуру:* ~ материја.

ви̏сокопа̄ран, -рна, -о *који се чини високим, узвишеним, реторски, китњаст, бомбастичан и тешко разумљив, одвећ префињен, извештачен, претенциозан (о стилу, језику и сл.); који се изражава таквим стилом:* ~ стил; ~ научник, ~ песник.

ви̏сокопа̄рно прил. *на високопаран начин, реторски, извештачено; неразумљиво, апстрактно; надмено, уображено:* говорити ~, изражавати се ~; ~ свечан.

високопа́рно̄ст, -ости ж *особина онога што је високопарно, онога који је високопаран, реторичност, китњастост, натегнутост; уображеност, надменост.*

високопòштова̄нӣ, -ā, -ō *који је много поштован, цењен, многопоштовани.*

високопоштова́ње с *велико, дубоко поштовање.*

високопреòсвēћенӣ, -ā, -ō црквв. *титула уз звања митрополита и архиепископа.*

високопреòсвēћено̄ст, -ости ж црквв. *в. високопреосвештенство.*

високопреосвеште́нство с црквв. *титула архиепископа и митрополита у православној цркви.*

високопрѐчаснӣ и **високопрѐчасни,** -ā, -ō црквв. *титула уз звања виших духовних лица.*

високопри́носан, -сна, -о *који даје високе приносе:* ~ сорта пшенице.

ви̏сокоразви̏јен, -ѐна, -о *који је на високом ступњу развоја, врло развијен:* ~ земља.

високо̀родан, -дна, -о **1.** (одр.) (обично као некадашњи епитет при титулисању лица с титулом „благородије“) *који је високог, племићког рода:* ~ господин. **2.** агр. *који даје велике приносе:* ~ сорта пшенице, ~ усев.

високо̀родно̄ст, -ости ж *особина онога што је високородно:* ~ пшенице.

висикостаблàшица ж агр. *воћка чије се стабло грана високо од земље.*

високотѝра̄жан, -жна, -о *који има висок, велик тираж:* ~ издање.

високо̀ум̄ан и **високо̀ӯман,** -мна, -о **а.** *врло уман.* **б.** *сујетан, горд, уображен, надмен.*

високофреквѐнтан, -тна, -о *који има високу фреквенцију.*

високоцѐњенӣ јек. **високоцӣјењенӣ,** -ā, -ō *који је много цењен, поштован, многопоштовани.*

високошкóлац, -лца м *студент факултета или неке друге високе школе.*

високòшкōлка ж *студенткиња факултета или неке друге високе школе.*

високòшколскӣ и **високошкòлскӣ,** -ā, -ō *који се односи на високу школу, факултетски:* ~ установа.

вӣсом прил. у изр. ~ **надвисити** *у погледу висине, висином.*

вӣсорāван, -вни ж геогр. *равна или благо заталасана копнена област изнад 200 метара надморске висине, заравњен висок планински терен.*

вӣсōст, -ости ж *в. височанство.*

височàнство и **височáнство** с (с допуном: ваше, његово, њено) *титула владајућег кнеза, кнегиње или чланова владајуће породице.*

вӣсōчје с зб. геогр. *висија; висораван.*

вӣспрен, -а, -о рус. **1. а.** *оштроуман, мудар; проницљив.* **б.** *који се добро сналази, сналажљив, окретан, вешт.* **в.** *вешто начињен, израђен, састављен:* ~ план, ~ закон. **2. а.** *пун духа, духовит; домишљат:* ~ мисао, ~ досетка. **б.** *префињен, фин, танан:* ~ жеља, ~ лукавство. **3. а.** *племенит, узвишен:* ~ жена, ~ идеја. **б.** *особит, изванредан:* ~ таленат, ~ дар.

вӣспрено прил. *на висприн начин, умно, мудро, проницљиво; вешто; домишљато:* ~ говорити, ~ запажати, ~ извести нешто.

вӣспренōст, -ости ж *особина онога који је висприн, онога што је висприно, оштроумност, проницљивост, вештина, домишљатост:* ~ духа.

вӣст м енгл. *хазардна карташка игра учетворо са 52 карте.*

висýљак, -љка м *мањи предмет, обично дугуљаст, који виси о нечему (нпр. украс, накит, леденица).*

вӣт и **вӣт,** -а, -о *в. витак:* ~ јела; ~ перо. • ~ **ребро** *ребро које спреда није прирасло уз грудну кост.*

вӣтак, -тка, -о (комп. вӣткијӣ) **1.** *танак а висок, протегљаст:* ~ девојка, ~ јела, ~ стас. **2.** *гибак, савитљив, еластичан:* ~ тело, ~ сабља, ~ стабљика.

вӣтāлан и **вӣтāлан,** -лна, -о лат. **1.** *пун живота, животне снаге, енергије, жилав; отпоран, издржљив:* ~ старац, ~ снага. **2.** (одр.) **а.** *који се односи на живот, веома важан, битан за живот, животни:* виталне потребе организма. **б.** *који је од највеће важности, значаја за некога, за нешто, битан, веома важан:* витални интереси, витални принципи.

виталѝзам, -зма м (мн. ø) фил. *учење које све животне појаве и функције тумачи деловањем посебне, мистички засноване нематеријалне „животне силе", које нема у мртвој природи.*

витàлист(а), -ē м (мн. -сти) *присталица витализма.*

виталѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на витализам и виталисте:* ~ гледиште, ~ учење.

виталѝтēт, -е́та м нем. *в. виталност.*

вӣтāлно и **вӣтāлно** прил. *на виталан начин, са пуно животне снаге, енергије, жилаво.*

витáлнōст, -ости ж *особина онога који је виталан, онога што је витално, животна снага, способност за живот.*

витàмӣн, -и́на м лат. биол. *у мн.: хемијске материје, органска једињења (присутна у малим количинама у храни) неопходна за развитак и нормално одржавање људског и животињског организма (у јд.: такво једињење):* ~ А, ~ В, ~ С.

витàмӣнскӣ, -ā, -ō *који се односи на витамине:* ~ препарат, ~ храна.

витàмӣнски прил. *у погледу витамина:* ~ оскудна храна.

вӣтао, -тла м (мн. вӣтлови) *назив за разне направе које се окрећу:* **а.** *врашило са точком (око којега се намотава бунарски ланац), које служи за црпење воде из бунара, чекрк.* **б.** пом. *уређај за намотавање и притезање конопаца или сидрених ланаца на броду.* **в.** *дизалица на чекрк код које се терет покреће ужетом (обично челичним) намотаним на бубањ или вијчани (пужни) транспортер:* жичани ~, вијчани ~. **г.** *дрвена направа у виду крста са шиљцима на крајевима која се окреће око осовине и служи за намотавање предива са мотовила на цеви, калемове.* **д.** *воденички точак.* **ђ.** *грнчарски точак.* **е.** *рупчасти котур алармне сирене.*

вӣтēз м (вок. вӣтēже; мн. вӣтезови (вӣтēзи)) **1.** ист. **а.** *припадник племићког војног сталежа ратника коњаника у средњем веку, племић нижег ранга, ратник коњаник чије је основно занимање било ратовање за интересе крупних феудалаца и владара.* **б.** *члан средњовековног витешког реда:* ~ св. Јована, темпларски ~. **в.** *носилац неког ордена:* ~ св. Стефана, ~ св. Стјепана. **2. а.** *јунак, херој:* косовски витезови, српски витезови. **б.** фиг. *борац за неку идеју, бранилац и заштитник некога или нечега.* **3.** *човек отмене држања и финих манира, нарочито према женама; каваљер.* **4.** нар. песн. (у атриб. служби, као епитет уз им. коњ) *бојни:* ~ коњ. • ~ **без мане и страха** *храбар човек с високим моралним квалитетима.* ~ **подвезице** ист. *носилац високог одликовања енглеског двора.* ~ **тужног лица** *Дон Кихот, главни јунак истоименог Сервантесовог романа.*

вӣтезић м *дем. и хип. од витез; млад витез.*

вӣтēшкӣ, -ā, -ō **1.** *који се односи на витезове, који припада витезовима, својствен витезовима:* витешка времена, ~ држање, ~ подвиг. **2.** фиг. (о мукама, невољи) *велики, тежак (који само витез може поднети).* • ~ **ред** ист. *средњовековна војно-религиозна организација настала за време крсташких ратова под покровитељством католичке цркве:* ~ ред св. Јована, темпларски ~ ред. ~ **роман** *средњовековна књижевна врста у стиху (касније и у прози) на народном језику, пустоловног и љубавног садржаја.*

вӣтēшки прил. *на витешки начин, као витез, храбро, јуначки; отмено, каваљерски, галантно:* ~ се борити, ~ се држати, ~ погинути, ~ дочекати.

вӣтēштво с **1.** ист. *витешки сталеж, витезови, средњовековни ратници коњаници; друштвени поредак у коме је постојао витешки сталеж:* доба витештва. **2.** *јунаштво, херојство.* **3.** *високо поимање части, племенитост духа спојена с финим манирима (својствена витезовима).*

вӣти, вӣјēм несвр. [гл. им. вӣјēње с] **1. а.** *увијући или превијући правити нешто овално, плести, силити, свијати:* ~ венац, ~ гнездо. **б.** фиг. песн. *стварати, састављати слажући ред по ред, снивати:* ~ песму, ~ хвалу. **в.** *упредајући састављати нити, конце и сл. нечега, увијати, увртати:* ~ уже, ~ косу. **3.** *обавијати око нечега:* ~ руке око врата. **4. а.** *носити и истицати (нешто) тако да лепрша, махати нечим подигнутим увис, развијати:* ~ заставу, ~ барјак. **б.** *витлати, махати нечим:* ~ бичем. **5. а.** *подизати у ковитлац, ковитлати:* ~ прашину. **б.** *гонити, витлати, вијати:* ~ маглу, ~ облаке. **6. а.** *играти укруг или вијугаво, кривудајући:* ~ коло. **б.** *њихати, извијати (деловима тела) при ходу:* ~ куковима. ■ ~ **се 1. а.** *обавијати се, омотавати се (око некога, нечега):* ~ се (некоме) око врата. **б.** *увијати се око некога, облетати око некога умиљавајући се, мазећи се.* **в.** *превијати се, савијати се, извијати се:* ~ се од болова. **г.** *савијати се, упибати се под притиском нечега; бити савитљив, еластичан.* **2. а.** *кретати се или пружати вијугаво, вијугати, кривудати (нпр. о змији, црву, стази, потоку и др.).* **б.** *повијати се, таласати се, њихати се (нпр. о класју, колу и др.).* **3. а.** *летети укруг, кружити у ваздуху, шестарити (о птицама);* фиг. *лебдети над неким као претња.* **б.** *бити стално у покрету, јурити, тумарати унаоколо:* ~ се по шумама. **в.** *ићи укруг, вртети се; врзмати се, врсти се, мотати се негде непрестано:* ~ се укруг, ~ се око огњишта. **4. а.** *мотати се, ковитлати се у праменовима, колутима и сл., змијасто се уздизати, извијати се(нпр. о магли, диму, облацима, прашини и сл.).* **б.** фиг. *извијати се, уздизати се, орити се(о песми, гласу и сл.).* **5.** *лепршати се, вијорити се (о застави и сл.).*

вӣтина и **вӣтина** ж **1.** *витак, танак прут (за везивање снопова, плетење и сл.).* **2.** бот. **а.** *назив за разне врсте зељастих биљака рода* Ferula (F. communis, F. glauca и др.) *из ф.* Umbeliferae. **б.** *в. главић.*

ви̏тица и **ви̏тица** ж **1. а.** *плетеница, кика.* **б.** *увојак, коврџа (косе).* **2.** бот. *лист преобраћен у кончасти орган за прихватање и пузање код биљака пењачица (нпр. код грашка, винове лозе и др.), рашљика.*

ви̏тичав и **ви̏тичав,** -а, -о *в. витичаст:* ~ коса.

ви̏тича̄р и **ви̏тича̄р** м зоол. *у мн.: група нижих морских ракова* Cirripedia, *који живе причвршћени за стене, а витичастим ногама лове храну (у јд.: такав рак).*

ви̏тичаст и **ви̏тичаст,** -а, -о *који је извијен у облику витице, вијугав; коврџаст:* ~ дим, ~ коса. • ~ **заграда** мат. *заграда у облику црте заокругљене, извијене улево или удесно ({}).*

ви̏тка и **ви̏тка** ж *витак, савитљив врбов или лесков прут или цепка таквог прута за плетење.*

ви̏ткаст, -а, -о *у дем. значењу: витак.*

витко̀ног, -а, -о *који има витке ноге.*

ви̏тко̄ст, -ости ж *особина онога који је витак, онога што је витко; гипкост, савитљивост.*

ви̏тлати, -а̄м несвр. **1. а.** *чинити да се нешто креће вртложно, окретати у ковитлац, ковитлати.* – Ветар витла облаке прашине (снега). **б.** *чинити да нешто лепрша.* – Ветар витла рубље. **2.** (нечим, ређе нешто) **а.** *махати, размахивати (нечим); млатарати (нечим):* ~ бичем, ~ ножем, ~ рукама. **б.** фиг. *претити, плашити (нечим).* **3. а.** *гонити, терати, вијати, разгонити:* ~ коње, ~ кокоши, ~ пушкама некога. **б.** *не остављати на миру, прогањати; мучити, кињити:* ~ некога (да се добије нешто). **4.** *кретати се вртложно, укруг, или у нереду тамо-овамо, ковитлати се, мотати се(нпр. о диму, мушицама); кретати се, пролетати брзо, вртоглаво (о мецима нпр.).* **5.** *скитати, луњати, тумарати јурећи:* ~ по селу, ~ као без главе. ■ ~ **се 1.** *окретати се брзо, вртети се (нпр. о колу); кретати се вртложно, ковитлати се (о диму, прашини, снегу и сл.).* **2. а.** *кретати се брзо, летети, трчати, јурити тамо-амо, мотати се, врзмати се.* **б.** *вијорити се, лепршати.* **3.** уз. повр. **а.** *јурити једно другог сустижући се.* **б.** *прогањати једно друго, радити једно против другог.*

ви̏тлејемскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на Витлејем, град у којем је (према Библији) рођен Исус Христос:* ~ пећина.

ви̏тлић м **1.** *дем. од витао.* **2.** *мало повесмо; замотуљак, смотуљак.*

ви̏тло с *в. витао.*

витò̀пер, -а, -о **1.** *искривљен, извитоперен, усукан:* ~ кључ. **2.** *витак, гибак, савитљив.*

витò̀перити, -ӣм несвр. [гл. им. витò̀перење с] *кривити, искривљивати, извијати:* ~ даске. ■ ~ **се а.** *постајати витопер, кривити се, савијати се, извитоперавати се.* **б.** фиг. *изопачавати се, кварити се.*

витò̀рог и **ви̏торог,** -а, -о *који је витких, савијених, извијених рогова:* витороги ован, ~ коза.

ви̏тко̄ст, -ости ж *особина онога што је витко, виткост.*

ви̏тра̄ж, -а́жа м фр. *слика или украсна композиција састављена од разнобојних прозирних стаклених плочица, међусобно повезаних оловним оквирима (ређе насликана на стаклу), обично на прозорима зграда готског стила; сликарска техника израде таквих слика.*

витра́жа ж **а.** *стаклени прозор на ормару.* **б.** *мали помични застор, завесица на прозору.*

ви̏тра̄жнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на витраж:* ~ уметност, ~ композиција.

витри́на ж фр. *застакљени орман, полица и сл. за смештај разних предмета који се излажу погледу; мањи излог.*

витрѝо̀л, -о́ла м лат. хем. *стари назив за сулфат (со сумporне киселине) и сумporну киселину.* • **модри** ~ *модра галица.* **зелени** ~ *зелена галица.*

ви̏хор и **ви̏хо̄р,** -ора м (мн. -ори) **1.** *јак и брз ветар који дува вртложно, у ковитлац; ваздушни вртлог, ковитлац.* **2.** фиг. **а.** *велики замах, интензитет нечега, жестина, силина; буран ток, развој (догађаја):* ~ страсти, ~ битке; ~ догађаја. **б.** *метеж, ускомешаност, узбурканост:* ~ револуције, ~ најезде. **в.** *велико мноштво, бујица:* ~ речи, ~ људи.

ви̏хо̄ран, -рна, -о **1.** *који је као вихор, брз као вихор; усковитлан, ускомешан.* **2.** фиг. *буран, плаховит, наглао:* ~ темперамент.

ви̏хораст, -а, -о *који је као вихор, који је у облику вихора, вртложан:* ~ кретање, ~ облак.

ви̏хорасто прил. *као вихор, ковитлајући се, вртложно:* ~ летети увис.

ви̏хорина ж *ауг. од вихор.*

ви̏хорити, -ӣм несвр. [гл. им. ви̏хорење с] **1. а.** *дувати јако, помамно.* **б.** *кретати се у ковитлацу, вртложно (нпр. о прашини, снегу).* **в.** фиг. *кретати се, пролазити брзо, као вихор.* **2.** *в. вијорити се.* **3.** *витлати нечим:* ~ косом, ~ гривом. ■ ~ **се** *в. вијорити се.*

вихо̀рић м *дем. од вихор.*

ви̏хо̄рно прил. *као вихор (брзо, захуктано):* ~ јурити.

ви̏хорскӣ, -а̄, -о̄ *в. вихоран.*

ви̏хорски прил. *в. вихорно.*

ви̏ц, ви̏ца м (мн. ви̏цеви) нем. **1.** *духовита, шаљива досетка:* испричати ~, мастан ~. **2.** *трик, смицалица.* – У чему је виц?

вице- лат. *први део сложеница који значи 'помоћник, заменик' у неком званју означеном другим делом сложенице:* вицеадмирал, вицегувернер, вицекраљ, вицеканцелар.

ви̏цкаст, -а, -о **а.** *духовит, шаљив:* ~ прича, ~ начин. **б.** *који има смисла за шалу, хумор, који уме да прича вицеве:* ~ човек.

ви̏цкасто прил. *на вицкаст начин, духовито; са шармом.*

ви̏чан, -чна, -о **а.** (нечему, ређе на нешто) *који је навикао на нешто, навикнут на нешто:* ~ мукама, ~ на пешачење. **б.** *који је у нечему искусан, вешт, умешан, спретан:* ~ послу, ~ орању. **в.** *који нешто добро зна, познаје, који је у нешто добро упућен, стручан:* ~ законима, ~ језику, ~ читалац.

ви̏чно прил. *на вичан начин, вешто, спретно, зналачки.*

ви̏чно̄ст, -ости ж *особина онога који је вичан нечему, вештина, умешност, спретност; искуство.*

ви̏шак, -шка м (мн. ви̏шкови) *количина, вредност, износ који претиче од нечега, који је преко потребне мере, границе:* ~ новца, поделити ~, ~ радне снаге. • екон. ~ **вредности** *онај део остварених вредности производа који остаје власнику средстава за производњу (по одбитку амортизације вредности тих средстава и по исплати радне снаге), разлика између вредности створене радом и накнаде коју радник добије за свој рад.* ~ **производа** *део друштвеног производа остварен вишком рада.* ~ **рада** *рад који непосредни произвођач оствари изнад границе количине рада потребне за производњу нормалне количине његових средстава за живот.* **технолошки** ~ *лице, одн. лица у радном односу која постају сувишна при увођењу нове технологије рада.*

ви̏ше и **ви̏ше** прил. **1. а.** *комп. од високо.* **б.** *комп. од много.* **2.** *у вези с именицама, прилозима или изразима (синтагмама) који значе неку количину, меру изриче прекорачење те количине:* ~ од годину дана, ~ од тоне, доста и ~ од тога, нема ~. **3.** *изриче времена.* (у одричним реченицама или у питањима) *после тога, даље; одсад, убудуће.* – Више се није могао мицати. Нико више не пева. Хоћеш ли икад више красти? Немој ми више никад доћи! **б.** *в. већ.* – Прошла је више поноћ. **в.** (у заповедним, жељним и сл. модалним начинским реченицама) *истиче да је (крајње) време, одн. да је било (крајње) време за нешто; најкон:* – Доста више тога безобразлука! Што те више не проси? **4.** *претежно, пољавито, углавном:* рећи (нешто) ~ у шали. **5.** мат. *назив знака за сабирање, плус, и* (+). • **мање-више** *углавном.* **ни мање ни** ~ **него** *управо, баш.* ~ **него** *у највећем степену, веома много:* ~ него добар. **имати** ~ **среће него памети** *добро прећи управо лошем раду, поступању.* **тим** ~ *за истицање важности исказа, закључка.*

више (наглашено: ви̏ше) предл. (с ген.) **а.** *с горње стране, близу а на већој висини, изнад, поврх; узбрдо од, узводно од:* ~ главе, ~ куће, ~ Београда, ~ извора. **б.** *у поредбеном значењу*

кад се нешто нечему претпоставља: пре, изнад: волети некога ~ свих других, чувати ~ свега. **2.** *кад се нешто надодаје једно на друго: поврх, на:* гомилати проблеме ~ проблема.

више- *као први део сложенице значи да има већи број, одн. више онога што значи други део сложенице:* вишевековни, вишегодишњи, вишеспратан, вишестепени, вишестраначки, вишезначан, вишечлан.

вишебој, -оја м спорт. *такмичење у више дисциплина који припадају истом спорту (атлетици, стрељаштву и др.).*

вишебојан и **вишебојан,** -јна, -о *који је у више боја, разнобојан.*

вишевековни јек. **вишевјековни,** -ā, -ō *који траје више векова:* ~ борба, ~ ропство.

вишеврстан, -сна, -о *који је од више врста, разноврстан.*

вишегласан, -сна, -о (обично одр.) муз. *сложен, сливен од више гласова; компонован у више гласова, полифони:* ~ певање; ~ композиција.

вишеглас|је с муз. *истовремено звучање неколико тонова различите висине или неколико различитих мелодијских линија; полифонија.*

вишегласно прил. *у више гласова:* ~ певати.

вишегласност, -ости ж муз. *својство онога што је вишегласно; вишеглас|је.*

вишегодишњи, -ā, -ē **а.** *који траје, постоји више година; који је на неком положају, послу више година, дугогодишњи:* ~ боравак, ~ прашина, ~ искуство, ~ управник. **б.** бот. *који живи неколико вегетационих периода:* ~ билька, ~ грм.

вишедецењски, -ā, -ō *који траје више деценија.*

вишедневни и **вишедневни,** -ā, -ō *који траје више дана:* ~ пост, ~ киша, ~ борба.

вишежење́нство с *в. многоженство.*

вишезначан, -чна, -о **1.** *који има више значења, многозначан.* **2.** мат. *који има више вредности, решења:* ~ функција.

вишезначно прил. **1.** *са више значења, вишесмислено.* **2.** мат. *са више вредности, са више решења:* ~ одређен задатак.

вишезначност, -ости ж **1.** *особина онога што је вишезначно:* ~ израза. **2.** мат. *постојање више решења:* ~ функције.

вишеимени, -ā, -ō у изр. **~ број** мат. *број изражен са неколико разних јединица мерне количине.*

вишејезичан, -чна, -о **а.** *који је дат, исказан, написан на више језика:* вишејезични речник. **б.** *у којем се говори, употребљава више језика:* ~ средина, ~ подручје.

вишејезичност, -ости ж *особина онога што је вишејезично.*

вишекатан, -тна, -о **1. а.** *који има више катова, спратова, вишеспратан:* ~ кућа, ~ зграда. **б.** *који има више редова, слојева.* **2.** воj. *који долази са разних висина:* ~ пешадијска ватра.

вишекатница ж *зграда са више катова, вишеспратница.*

вишекомпонентан, -тна, -о *који се састоји од више компонената:* ~ смеса.

вишеконфесионалан, -лна, -о *који има више конфесија, више вера:* ~ средина, ~ држава.

вишекратан, -тна, -о *који се понавља више пута:* ~ гласање.

вишекратник м мат. *број у коме се неки мањи број садржи више пута без остатка, многократник.*

вишекратно прил. *више пута:* ~ поминьати.

вишекратност, -ости ж *особина онога што је вишекратно.*

вишекрилан, -лна, -о *који има више крила, преклопних делова:* ~ врата.

више-мање и **више-мање** прил. *отприлике, приближно; углавном:* слова ~ истог типа.

вишемесечни и **вишемесечни** јек. **вишемјесечни** и **вишемјесечни,** -ā, -ō *који траје више месеци, који има више месеци:* ~ одсуство, ~ притвор, ~ беба.

вишеметка ж воj. *пушка која се пуни истовремено са више метака.*

вишеметни, -ā, -ō воj. *који се пуни истовремено са више метака:* ~ пушка.

вишемилионски, -ā, -ō *који има више милиона, који се састоји од више милиона:* ~ град.

вишемуштво с *брачни однос у коме једна жена има више мужева.*

вишенаменски, -ā, -ō *који има више намена:* ~ нож.

вишенационалан, -лна, -о *који има више нација, народа:* ~ држава, ~ средина, ~ крај.

вишеноћни и вишеноћни, -ā, -ō *који траје више ноћи:* ~ рад.

вишепартијски, -ā, -ō *који има већи број политичких партија, странака, вишестраначки:* ~ систем.

вишепомену́ти, -ā, -ō *који је у истом тексту или разговору раније поменут:* ~ трговац.

вишепотезни, -ā, -ō шах. *који се састоји од више потеза:* ~ проблем.

вишеродна прид. (ж. род) *која је родила више пута, више од једног детета:* ~ жена.

вишероткиња ж *она која је више пута рађала.*

вишесатни и **вишесатни,** -ā, -ō *који траје више сати, вишечасовни:* ~ седница.

вишесложан, -жна, -о лингв. *који има више слогова:* ~ реч.

вишесложност, -ости ж лингв. *већи број слогова (у речи).*

вишеслојан и **вишеслојан,** -јна, -о *који има више слојева, састављен из више слојева:* ~ подлога, ~ епител.

вишеслојност, -ости ж *особина онога што је вишеслојно.*

вишесмислен, -а, -о *који има више значења, који има разнолик смисао, који може да се тумачи на више начина, вишезначан:* ~ реч, ~ текст.

вишеспомену́ти, -ā, -ō *в. вишепоменути.*

вишеспратан, -тна, -о **а.** *који има више спратова:* ~ зграда, ~ кућа. **б.** *који има више слојева, наслаганих редова:* ~ наслага цигала.

вишеспратница ж *зграда са више спратова.*

вишестепен, -а, -о *који се састоји из више степена:* ~ судство.

вишестепеност, -ости ж *особина онога што је вишестепено:* судска ~.

вишестолетни јек. **вишестољетни,** -ā, -ō *који траје више столећа, вишевекован:* ~ борба.

вишестран, -а, -о **1.** *који има више страна, више бочних површина:* ~ призма. **2. а.** *који се одликује ширином, разноликошћу погледа, интересовања, свестрано образован:* вишестрани познавалац нечега, вишестрани критичар. **б.** *посматран са више страна, аспеката, многостран; многострук, вишеструк, разноврстан:* ~ значај, ~ корист, вишестрани интереси. **3.** *који се односи на више страна, странака, мултилатерални:* вишестрани уговори.

вишестраначки, -ā, -ō *који се односи на више странака, партија, у коме учествује више странака:* вишестраначки избори, ~ систем.

вишестранаčје с *вишестраначки политички систем.*

вишестрано прил. *са више страна, са разних страна, аспеката, гледишта, врло разнолико, разноврсно:* ~ обрадити нешто.

вишестраност, -ости ж *особина онога што је вишестрано; ширина погледа, интересовања; разноврсност.*

вишеструк, -а, -о **1. а.** *који се врши, остварује, испољава на више начина, у више видова; који је од више врста, разноврстан, разнолик:* ~ испитивање, ~ улога, ~ корист, ~ значење. **б.** *који се понавља више пута, учестао:* вишеструки узвици, ви-

шеструки пупчеви. **2.** *неколико пута већи од оног са чиме се пореди:* ~ износ. **3.** *који је више пута нешто постао:* ~ првак. **4. а.** *који је састављен од више струкова, делова:* ~ ниска, ~ бич. **б.** *који се састоји од више редова, низова:* ~ ограда, ~ омотач.

вишèструко прил. *више пута; на више начина:* ~ се преламати, ~ користан, ~ везан за некога.

вишèструкōст, -ости ж *особина онога што је вишеструко.*

вишèтōмнӣ, -ā, -ō *који се састоји од више томова:* ~ речник.

вишећѐлӣјскӣ, -ā, -ō биол. *који се састоји од више ћелија:* ~ животиња, ~ организам.

вишèфāзнӣ, -ā, -ō *који има више фаза:* ~ струја.

вишецифрен, -а, -о мат. *који се састоји од више цифара:* вишецифрени бројеви.

вишечà̀сōвнӣ, -ā, -ō *који траје више часова:* ~ дискусија, ~ расправа.

вишèчлан, -а, -о *који има више чланова, елемената, делова:* ~ комисија, вишечлани израз, ~ реченица.

вишèчланōст, -ости ж *особина онога што је вишечлано.*

вишешкóлац, -лца м *ученик више школе.*

вишèшкōлка ж *ученица више школе.*

вишèшколскӣ, -ā, -ō *који се односи на вишу школу.*

вӣшӣ, -ā, -ē **1.** *комп. од висок.* **2.** *натприродан; божански:* ~ сила, ~ биће. • ~ **сила** *стицај околности који се ни је могао предвидети ни спречити.*

вӣшња ж (ген. мн. вӣшāња) бот. и агр. *воћка из ф. ружа* (Rosaceae) *с округлим црвенкастим кошticавим плодом* Prunus cerasus; *плод те воћке.*

вӣшња ж бот. и агр. *врста пасуља тачкаша* Phaseolus multiflorus, *с крупним шареним семенкама.*

вӣшњāк, -а́ка м **1.** *в. вишњевача (1).* **2.** *в. вишњик.*

вӣшњāр, -а́ра м *в. вишњик.*

вӣшњаст, -а, -о *који је као вӣшња (обично по боји).*

вӣшњев, -а, -о *који се односи на вишњу:* **1.** *који припада вишњи, који је од дрвета или плода вишње:* ~ штап, ~ лула, ~ сок. **2.** *који је боје вишње, који је као вишња:* ~ шал, ~ боја.

вӣшњевāк м *в. вишњевац.*

вӣшњевац, -ёвца м **1.** *штап, шиба од вишњевог дрвета.* **2. а.** *сок од вишања.* **б.** *в. вишњевача (1).* **3.** (у атриб. служби уз им. м. рода) *који је од вишњевог дрвета:* топ ~, штап ~.

вӣшњевача ж **1.** *ракија од вишања; ракија у којој су стајале вишње; ликер од вишања.* **2.** *в. вишњевац (1).*

вӣшњевина ж (мн. ø) *вишњево дрво (као грађа).*

вӣшњӣ и **вӣшнӣ,** -ā, -ē **1.** *небески; божански, најузвишенији; савршен, најсавршенији:* ~ сила, ~ бог; ~ лепота. **2.** (у им. служби) м *највише, најузвишеније биће, бог.*

вӣшњӣк, -и́ка м *вишњев воћњак.*

вӣшњикаст, -а, -о *в. вишњев (2):* ~ свила, ~ боја.

вӣшњица ж *дем. и хип. од вӣшња.*

вӣшњичица ж *дем. и хип. од вишњица.*

вје- јек. *в. ве-* ек..

вјȅрујӯ и **вјȅрују** с непром. сткн. **1.** *молитва која садржи укратко начела хришћанске вере.* **2.** фиг. *начела којима се неко руководи у своме раду; уверење.*

влā̀га ж **а.** *водена пара у атмосфери; присуство извесне количине воде, влажност:* велики проценат влаге у ваздуху. **б.** *вода, течност која исцуњава поре какве врсте материје (нпр. земље).* • **апсолутна ~** мет. *количина водене паре у једном* m^3 *ваздуха.*

влáда ж **1. а.** *највиши орган државне управе који има извршну власт и који управља државом, врховна државна управа; чланови тога органа:* привремена ~, ~ у оставци. **б.** *вршење врховне управе, управљање, владање, врховна власт:* турска ~ у нашим земљама, за време владе кнеза Милоша. **2. а.** *облик управљања:* парламентарна ~, неуставна ~, апсолутистичка ~. **б.** *начин управљања:* тиранска ~, строга ~. • ~ **у сенци** пол. *влада коју бира опозиција да би се супротставила званичној влади.*

влā̀давина ж **а.** *управљање државом; врховна власт:* ~ Петра Великог, млетачка ~, турска ~. **б.** *управљање, власт (над неким) уопште.*

влáдајӯћӣ, -ā, -ē **1.** *који влада, који је на власти:* ~ партија, ~ класа. **2.** *који у датом тренутку важи, влада, важећи:* ~ језик, ~ пропис.

влā̀далац, -аоца м (ген. мн. -лāцā) *в. владар.*

влā̀далачкӣ, -ā, -ō *који се односи на владаоца, владаоце, владарски:* ~ дом, ~ палица.

влā̀далаштво с *дужност и власт, достојанство владаоца.*

влā̀дār, -а́ра м (вок. влā̀дāру и влā̀дāре, инстр. -а́ром и -а́рем) *врховни поглавар у монархистичком систему владавине; монарх, господар.*

влā̀дāрка (владà̀рица) ж *женска особа владар.*

влā̀дāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на владаре.*

владà̀рчић м *дем. и ир. од владар; незнатан, безначајан владар; владар мале државе.*

влáдати, влā̂дāм несвр. **1.** *управљати државом (као владар), вршити функцију владара.* **2.** (над неким, нечим или без допуне) **а.** *имати власт (над неким, нечим), господарити, управљати (неким, нечим):* ~ (над) војском, ~ кућом, ~ собом. **б.** *вршити, имати моћан утицај:* ~ над осталим наукама, ~ у српској поезији. **3. а.** *постојати, бити присутан, одржавати се; бити раширен; имати надмоћ, преваг у (над нечим), преовлађивати.* – У соби влада мир. Влада грип. Влада беспослица (јавашлук и сл.). **б.** *деловати, важити (о природним законима, прописима и сл.).* **4.** (нечим) **а.** *добро, вешто руковати, барата ти (нечим):* ~ сабљом, ~ оружјем, ~ воланом. **б.** *моћи управљати, покретати по својој вољи, служити се (неким делом тела):* ~ руком, ~ прстима. **в.** *добро знати, познавати, располагати, служити се (неким знањем, умећем):* ~ страним језицима, ~ математиком. **г.** *савлађивати, обуздавати (осећања):* ~ својим страстима. **5.** (нечим) *издизати се изнад своје околине, доминирати (нечим):* ~ околином. ■ ~ **се 1. а.** *понашати се, држати се:* пристојно се ~. **б.** *управљати се, равнати се (према нечему).* – Како одговори, по томе ћемо се владати. **в.** *реаговати на одређени начин (нпр. о хем. супстанцама).* • ~ **собом** *савлађивати се, држати се прибрано.*

влā̀дика м (мн. ж) (дат. -ици) црквн. *највиши чин у православној цркви, поглавар црквене области, епископ.*

влā̀диковати, -кујēм несвр. *бити владика, вршити службу владике.*

влáдиновац, -овца м *присталица владе, владине политике; режимлија.*

влáдиновачкӣ, -ā, -ō *који се односи на владиновце.*

влáдиновскӣ, -ā, -ō *који припада влади, који је уз владу:* ~ странка.

влáдица ж *дем. од влада.*

владичà̀нскӣ, -ā, -ō *који се односи на владике, који припада владици:* ~ двор, ~ крст, ~ звање.

владичà̀нски прил. *као владика:* обучен ~.

владичà̀нство и **владичáнство** с **1.** *звање и служба владике.* **2. а.** *црквена област којом управља владика, епископија.* **б.** *владичанска управа, епископат.*

влā̀дичити, -ӣм несвр. [гл. им. влā̀дичēње с] (некога) *постављати, рукополагати за владику.* ■ ~ **се** *постајати владика, посвећивати се за владику.*

влā̀дичкӣ, -ā, -ō *в. владичà̀нскӣ.*

влā̂жан, -жна, -о **1. а.** *који садржи доста влаге, прожет, засићен влагом; наквашен или преливен, покривен водом или не-*

ком другом течношћу, мокар: ~ земља, ~ ваздух, ~ трава; ~ крпа, влажне очи. **б.** *који обилује атмосферским талогом; кишовит:* ~ јесен, ~ јутро, ~ поднебље. **в.** *у коме има влаге, мемљив (о просторијама, зградама).* **2.** фиг. *који као да је натопљен влагом, замагљен:* ~ месечина, ~ светлост.

вла̏жити, -и̏м несвр. [гл. им. вла̏жѣ̄ње с] **1.** (нешто) *чинити влажним, квасити:* ~ зидове, ~ усне, ~ рубље. **2.** *пунити се сузама, сузити (о оку, очима).* ■ ~ **се а.** *постајати влажан, мокар (нпр. о очима, рукама и сл.).* **б.** (нечим) *покривати се, прожимати се неком течношћу.* – Очи се влаже сузама. – Чело се влажило знојем.

вла̏жно прил. **1.** *с влагом, с пуно влаге, засићено влагом.* – Напољу је било влажно. **2.** *попут чега влажног:* ~ мирисати.

вла̏жно̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина или стање онога што је влажно, влага; количина влаге, водене паре у атмосфери, присуство влаге у атмосфери:* ~ земљишта, велика ~ ваздуха, ~ атмосфере. • **апсолутна** ~ *количина водене паре изражена у грамима у јединици запремине ваздуха.* **релативна** ~ *однос између постојеће и максималне количине водене паре у ваздуху при одговарајућој температури (изражен у процентима).*

вла̑к м **1.** рег. *в. воз (1).* **2.** *врста рибарске мреже, потегача.* **3.** *в. влака.* **4.** физ. *сила која делује на јединицу површине тела у вертикалном смеру и тежи да га развуче;* супр. притисак.

вла́ка ж (дат. вла́ци) **1. а.** *велико оборено стабло или свежањ дрва који се влачи, превлачи.* **б.** *примитивна направа која се везује за колечке или јарам и служи за вучење тежих терета (дрва из шуме и др.).* **2.** *коритаста стаза, јаруга у шуми низ коју се спуштају и превлаче посечена стабла.* **3.** *место на обали где се лађе извлаче на суво.*

влака́нце и **влака̀нце,** -ета с (мн. -ца) *дем. од влакно.*

вла̀кāш, -а́ша м *рибар који лови рибу влаком (2).*

вла̀кнара ж зоол. *врста шкољке* Mytilus edulis.

вла̀кнаст, -а, -о **а.** *који је састављен од влакана, кончаст:* ~ мишић, ~ месо. **б.** *који је налик на влакно, танак као влакно:* ~ пипак.

вла̀кнат и **вла̀кнат,** -а, -о *в. влакнаст.*

вла́кно с (ген. мн. вла̑ка̄на̄) **1.** *танка нит (природна или вештачка), кончић; предиво као текстилна сировина:* ~ косе, ~ паучине, азбестно ~, природно ~, вештачко ~. **2.** биол. *танка кончаста творевина у ткиву човечјег или животињског организма:* мишићно ~.

вла́кња̄ча ж бот. *врста љиве.*

вла̀ковођа м *в. возовођа.*

вла̑с ж (инстр. -и; ген. мн. вла́сӣ) **1.** *влакно косе, длака.* **2.** *коса (на глави).* **3.** *прамен (браде, бркова, длака на телу).* **4.** *предиво (вуне, кудеље и сл.) састављено од најдужих влакана.* • **вилине власи** бот. *мала папрат на каменитом влажном тлу* Adiantum capillus Veneris *из ф.* Polypodiaceae, *која се гаји као украсна биљка.* **висити на (о) власи** *бити у великој животној опасности.* **за ~ умало, замало, за длаку.** **на̀ вла̑с** 1) **(исти, једнак, сличан и сл.)** *потпуно, сасвим (исти, сличан и сл.).* 2) *подробно, потанко, детаљно, до ситница.* **није му фалила (пала, слетела, полетела и сл.) ни ~ с главе** *в. није му фалила ни длака с главе (под длака).* **ни за ~ нимало.** **под седе власи** *у старости.*

вла̀саст, -а, -о **1.** *који је у облику власи, сличан власи, танак као влас:* ~ корен, ~ цевчица, ~ трава. **2.** *који се састоји од дугих, густих длака, чупав:* ~ брада, ~ брк, ~ обрва.

вла̀сат, -а, -о **1. а.** *у коме има много власи, који је дугих длака, влакана:* ~ вуна, ~ кудеља, ~ кићанка. **б.** *који је обрастао власима, дугом длаком, косом, густо обрастао длаком, длакав, косат:* ~ глава, ~ прса. **в.** *чупав:* ~ ћебе, ~ прекривач. **2.** *који има дугачке влати:* ~ жито, ~ трава.

вла̀сати, -а̄м несвр. **1.** *извлачити власи гребеном, гребенати:* ~ вуну. **2.** *пуштати власи, влати (о трави и сл.).* ■ ~ **се** *цепати се, раздвајати се у власи.*

вла̀сато̄ст, -ости ж *особина онога што је власато, обиље власи, длакавост, косматост.*

вла́сац, -сца м **1.** зоол. **а.** *паразитска округла глиста* Strongylus filaria *из пор.* Strongylidae, *која живи у бронхијама преживара; болест изазвана тим паразитом.* **б.** *свињска пантљичара* Taenia solium. **2.** бот. *в. влашац.*

вла̀сӣћ, -и́ћа и **вла̀сић,** -а м *дем. и хип. од влас.*

вла̀сиште с *део главе на коме расту власи, коса.*

вла̀снат и **вла̀снат,** -а, -о **1.** *чупав, длакав:* ~ пољава. **2.** *в. власаст (1):* ~ цевчица.

вла̀сни̏к м *онај који нешто поседује, који има нешто у својини, сопственик:* ~ земље, ~ фабрике, ~ средстава за производњу.

вла̀сница ж *она која нешто поседује, која има нешто у својини, сопственица.*

вла́сница ж бот. **1.** *танка власаста капиларна жилица на корену биљке преко које биљка усисава храну.* **2.** *в. ливадарка (б).*

вла̀сничкӣ, -а̄, -о̄ **1.** *који се односи на власнике, који припада власнику, власницима:* ~ посед, ~ однос. **2.** *својствен власницима, самовољан, деспотски, властодржачки:* ~ дух, ~ самољубље, ~ самовоља.

вла̀снички прил. *на власнички начин, као власник:* понашати се ~.

вла̀сни̏штво с **1.** *право потпуног и слободног располагања стварима, право својине, својина:* ~ средстава за производњу, капиталистичко ~, оставити у ~. **2.** *оно што некоме припада као његова својина, имовина:* ~ трговца.

вла̑ст ж (инстр. вла̑шћу (вла̑сти), лок. вла́сти; мн. вла̑сти, ген. вла́стӣ, дат. вла́стима) **1. а.** *право и моћ потчињавања неког или нечега својој вољи, право управљања, господарења неким, нечим; старешинство, ауторитет:* дати некоме ~ (у руке), имати ~ (у кући нпр.), очинска ~. **б.** *моћ савлађивања (осећања, страсти):* ~ над страстима, ~ над срцем. **2. а.** *право на нешто, овлашћење, надлежност:* добити ~ (да се нешто уради). **б.** *право располагања (нечим):* ~ над животом, бити у нечијој власти (о стварима, имовини). **3. а.** *право управљања и уномоћи државних органа, институционализована друштвена моћ:* законодавна ~, извршна ~, узети ~ у своје руке. **б.** *превласт, доминација (неке државе):* византијска ~, бити под турском влашћу. **в.** *орган, одн. органи јавне власти (установа или појединац):* судске власти, школске власти, војне власти. • **бити у нечијој власти** *зависити од некога.* **доћи до власти, дочепати се власти, доћи на власт** и сл. *постати моћан, утицајан.* **изгубити ~ над собом** *не моћи се савладати, уздржати.* **одметнути се (одметати се) од власти** *отказ(ив)ати послушност власти, не покорити се (не покоравати се) власти, закону.* **узети у своју ~** *заузети.*

вла́стан и **вла̑стан,** -сна, -о **а.** *који има власт, моћ (над неким или нечим), који господари (неким, нечим):* ~ над народом, ~ над деспотом, ~ над природом. **б.** *који има право да располаже (неким, нечим):* ~ над земљом, ~ над стоком. **в.** *који има право, који је овлашћен (да нешто (у)чини), надлежан, меродаван:* бити ~ узети земљу.

властѐлӣн, -и́на и **властѐлин,** -а м (мн. ӣ; зб. им. властѐла ж) ист. *припадник владајуће класе у феудалном друштву код Јужних Словена, средњовековни племић који је био власник великог поседа и имао власт над својим поданицима (кметовима); великаш.* • **велика властела** *властела на високим положајима или са великим поседима, велможе.* **мала ~** *властела на нижим положајима или са мањим поседима, властеличићи.*

властѐли́нка ж **а.** *женска особа властеоског порекла, племкиња.* **б.** *властелинова жена.*

властѐли́нскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на властелине, на властелу, који припада властелину, властели:* ~ двор, ~ земља, ~ грб.

властѐли́нски прил. *на властелински начин, као властела:* ~ васпитавати.

властѐли́нство с **1.** *властелински посед; управа тога поседа.* **2.** *властелинска титула, племство.* **3.** зб. *властелински сталеж, властела, властелини, племство.*

властѐлић м **1.** *в. властеличић.* **2.** зоол. *птица селица* Charadrius alexandrinus *из пор.* Charadriidae, *која живи поред мора и река.*

влàстелица ж зоол. *врста дугоногог обалске птице* Himantopus himantopus *из пор.* Scolopacidae.

властèличић м **а.** ист. *властелин са мањим поседом и на нижем положају, нижи племић.* **б.** *властелинов син; млад властелин.*

влàстеоскӣ, -ā, -ō *в. властелински.*

влàститӣ, -ā, -ō *свој, сопствени (често уз присвојну зам. за појачавање њеног значења):* стати на властите ноге, располагати властитим имањем. • **~ име** лингв. *посебно име неког лица, животиње, географског појма и др.*

влàститōст, -ости ж *в. власништво.*

властодáвац, -вца м правн. *онај који даје некоме пуномоћје, овлашћење.*

властòдāвка ж правн. *она која даје некоме пуномоћ, овлашћење.*

властодр̀жац, -р̏шца м (обично пеј.) *онај који има власт, који влада, управља неким или нечим; владар.*

властодр̀жачкӣ, -ā, -ō *који се односи на властодршце.*

властољýбац, -у́пца м *властољубив човек.*

властољýбив, -а, -о *који воли власт, који жуди за влашћу, похлепан за влашћу.*

властољýбиво прил. *на властољубив начин, с похлепом за влашћу.*

властољýбивōст, -ости ж *особина онога који је властољубив, жудња за влашћу.*

властòљýбље и **властòљубље** с *в. властољубивост.*

властòручан, -чна, -о *в. својеручан.*

властòручно прил. *в. својеручно.*

влàсуља ж **1.** *лажна, вештачка коса, фризура направљена од туђе или вештачке косе, перика.* **2.** бот. **а.** *род ливадских трава* Bromus *из ф.* Gramina, *чије многобројне врсте служе као добра сточна паша.* **б.** *врста дивљег овса* Avena sterilis. **в.** *в. вијук.* **г.** *вилина коса* Cuscuta epithymum. **3.** зоол. *назив за неке врсте корала из рода* Actinia, Anemonia *и др., код којих се око уског отвора налази мноштво власастих ручица.*

власȕљāр, -а́ра м *занатлија који прави власуље.*

власȕљāрка ж *женска особа власуљар.*

власȕљāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на власуљаре:* **~** салон, **~** радионица.

влàсуљаст, -а, -о *који је као влас или власуља.*

влàсуљица ж *дем. од власуља.*

влâт ж (мн. -и; зб. им. влâће с) **1. а.** *стабљика, струк (траве, жита и сл.).* **б.** *в. клас.* **2.** *влакно, нит:* ланена **~**.

влáтак, -тка м *дем. и хип. од влат.*

влâтаст, -а, -о *који је као влат, налик на влат.*

влàтати, -ā̏м свр. и несвр. *истер(ив)ати влати; доби(ја)ти влати, пустити, пуштати влати, класати.*

влàтӣћ, -и́ћа и **влàтић,** -а м *дем. од влат.*

влâтнӣ, -ā, -ō *који се односи на влат, који је од влати.*

Влâх м (вок. Влâше; мн. Влâси, ген. Влâхā) **1. а.** *становник румунске покрајине Влашке, онај који је пореклом из Влашке.* **б.** *припадник румунске националне мањине у североисточној Србији која говори посебним дијалектом старорумунског језика; човек румунске народности уопште.* **2.** (влâх) *погрдан назив за припадника друге вере или човека из другог краја:* **а.** *припадник православне вере, обично Србин (за католике и муслимане у Хрватској и Босни и Херцеговини, одн. на територији бивше Аустроугарске).* **б.** *хришћанин (за муслимане у Босни и Херцеговини).* **в.** *сељак из суседног залеђа (за приморце и становнике далматинских острва).* • **да се Власи не (до)сете** *да се прикрије право стање ствари, да се забашури, завијено, прикривено.*

Влâхиња ж **1. а.** *становница румунске покрајине Влашке, она која је пореклом из Влашке.* **б.** *припадница румунске националне мањине у североисточној Србији; жена румунске националности уопште.* **2.** (влâхиња) *женска особа влах (2).*

Влâхињица ж *дем. и хип. од Влахиња; млада Влахиња.*

влàчāр, -а́ра м *занатлија који влачи, гребена вуну; власник влачаре.*

влàчара ж **1.** *радионица у којој се влачи, гребена вуна.* **2.** *машина за влачење, гребенање вуне.*

влàчāрка ж *женска особа влачар; влачарева жена.*

влàчāрница ж *в. влачара (1).*

влàчати, -ā̏м несвр. *в. влачити (1).*

влàчег м нар. *јак, дебео гвоздени ланац.*

влàчилац, -иоца м *в. влачар.*

влàчилица ж *даска с дршком на горњем делу којом се поравнава песак, бетон и сл.*

влàчӣља и **влàчиља** ж *жена која влачи, гребена вуну, влачарка.*

влâчити, влâчӣм несвр. [гл. им. влâчēње с] *чешљати (вуну, кудељу, лан) ручно гребенима или машином, гребенати.*

влàчица ж *дем. од влака.*

влâчнӣ, -ā, -ō *који се односи на влак (4):* **~** сила, **~** чврстоћа.

влàчуга ж нар. *в. воза.*

влâш, влâша, -е нар. *који није збијен, растресит:* **~** хлеб, **~** слама, **~** кудеља.

влâшац и **влâшац,** -шца м бот. и агр. *врста ситног лука* Allium schoenoprasum *и* A. ascalonicum *из ф.* Liliaceae, *који се гаји за јело.*

Влâше, -ета с (супл. мн. Влâшићи м; зб. им. Влâшāд ж) *дем. и ир. од Влах.*

Влâшина ж (м) (мн. ж) *пеј. од Влах.*

Влâшићи м мн. астр. *звездано јато у сазвежђу Бика, Плејаде.*

Влâшкā ж (дат. Влâшкōј) *историјска покрајина у јужној Румунији између Карпата и Дунава.*

влâшкӣ, -ā, -ō *који се односи на Влахе, који припада Власима:* **~** народ, **~** цар.

влâшки прил. *на влашки начин.*

Влâшче, -ета с (супл. мн. Влчâшчићи м; зб. им. Влâшчāд ж) *дем. и ир. од Влах; млад Влах.*

вō (вōл), вòла м (вок. вò̀ле; мн. вò̀лови, ген. вò̀лōвā) **1.** *одрасло мушко говече (обично ушкопљено), које се употребљава као теглећа животиња:* ораћи **~**. **2.** фиг. *глуп, недотупаван човек, глупак.* • **као вола у купусу (бити, (ис)тући, (из)млатити** и сл.) *врло јако, немилосрдно, немилице (ис)тући.* **вући, теглити као ~** *радити тешко, напорно, диринчити.*

воàјēр, -е́ра м фр. *особа која се сексуално задовољава гледањем сексуалних објеката или чинова.*

воајерȉзам, -зма м *сексуално задовољавање гледањем сексуалних објеката или чинова.*

воàјēрскӣ, -ā, -ō *који се односи на воајере.*

воàјēрски прил. *као воајер.*

воајéрство с *в. воајеризам.*

вò̄ал, -а́ла м фр. *врста танке прозирне тканине; прозирна танка мрежица од тила, коприна, вео.*

вōд, вò̀да и **вò̀д,** -а и вòда м (мн. вò̀дови и вò̀дови) **1.** вој. *мања војна јединица у саставу чете, ескадрона или батерије.* **2.** техн. *направа, уређај у облику цеви, жице, кабла и сл. који служи за спровођење течности, гасова или неке енергије (топлотне, електричне и др.):* електрични **~**, подземни **~**, гасни **~**.

вò̀да ж (ак. вò̀ду, вок. вò̀до; мн. вò̀де) **1. а.** *прозирна, безбојна течност, обично без мириса и укуса, хемијско једињење водоника и кисеоника* (H_2O), *врло распрострањено у природи (реке, језера, мора):* пијаћа **~**, речна **~**, морска **~**, изворска **~**. **б.** *назив за*

разне водене растворе и течности сличне води (1а): минерална ~, кречна ~, сумпоровита ~, мирисна ~, борна ~, козметичка ~. **в.** *водени ток или већа водена површина: поток, река, језеро, бара, море, океан.* **г.** мн. 1) *водене масе река, језера, мора; општи назив за све реке, језера, мора и др. једне земље или одређене територије; водена пространства, делови мора који припадају једној држави:* текуће воде, стајаће воде, воде Саве; воде Јадранског слива, турске воде, воде Јужног Пацифика. 2) фиг. пеј. *правац рада, схватања, начин изражавања, стварања, манир:* воде болесног романтизма. **2.** *ниво водене масе, водостај.* – Вода расте. **3.** *количина воде (1а) у којој се нешто пере или кува (обично више пута):* опрати нешто у три воде, скувати пасуљ у две воде. **4.** нар. и разг. *водњикава течност коју излучује организам:* **а.** *мокраћа, урин.* – Застала му вода. **б.** *зној.* – Сва му кошуља у води. **в.** *сузе.* **г.** *пљувачка.* – Иде ми вода на уста. **5.** (у инстр., у прил. служби) *воденим путем:* путовати водом. • **артеска ~** *вода из артеских бунара.* **богојављенска ~** рлг. *вода освећена на дан Богојављења.* **бордовска ~** агр. *раствор плавог камена са додатком гашеног креча, за прскање винове лозе.* **бурова ~** фарм. *водени раствор базног алуминијум-ацетата, који се употребљава за облоге и за испирање рана.* **горка ~** фарм. *водени раствор горке соли (магнезијум-сулфата), који се употребљава против затвора (констипације).* **жива ~** *изворска вода; уопште вода која извире (за разлику од стајаће воде или кишнице).* **кисела ~** *природна минерална вода која садржи доста угљене киселине; извор такве минералне воде.* **колоњска ~** *мирисава течност која садржи алкохола и етарског уља.* **лака (мека) ~** хем. *природна вода с мало раствореног киселог калцијум-карбоната и магнезијум-карбоната.* **минерална ~** *природна лековита вода која садржи растворене минералне соли; извор минералне воде.* **мртва ~** 1) *в. стајаћа вода.* 2) нар. *хладан зној (од страха, муке).* **отпадне воде** технол. *загађена вода која садржи непотребне, узгредне технолошке производе фабрика.* **плодова ~** анат. *течност у којој се налази ембрион у водењаку.* **света (крштена, молитвена) ~** рлг. *вода над којом је очитана обредна молитва, освећена вода.* **слатка ~** *природна вода која није слана (речна, изворска, бунарска).* **содна ~** *вода у којој је под притиском растворен угљен-диоксид.* **стајаћа ~** *вода која не отиче (у бари, мртваји и сл.).* **тврда ~** *в. тешка вода (1).* **текућа ~** *вода која отиче, тече; речни ток, текућица.* **територијалне воде** *појас мора, океана који се протеже уз обалу и чини саставни део територије приобалне државе, над којим она има суверенитет.* **тешка ~** хем. 1) *природна вода која садржи доста калцијум-карбоната, магнезијум-карбоната и осталих састојака више него обична.* 2) *оксид тешког водоника (деутеријума), средство за успоравање распадања уранијума.* **царска ~** технол. *смеша соне и азотне киселине која се употребљава за растварање злата и других племенитих метала.* • **бити у голој води (гола вода)** *бити сав мокар (од зноја, кише и сл.).* **бура у чаши воде** *много речи, буке ни око чега.* **везала му се ~, стала му ~** и сл. нар. *престао је да мокри, не може да мокри.* **~ му иде (навире** и сл.**) на уста** *осећа велику жељу за нечим.* **воду решетом захватати (грабити** и сл.**)** *радити узалудан посао.* **дошла му је ~ до грла (до носа, до уста** и сл.**)** *у врло тешкој ситуацији је.* **држи воду док мајстори оду** *каже се кад је нешто несолидно поправљено, направљено.* **знати као воду** *знати течно, без застајкивања.* **између ватре и воде (бити, налазити се)** *између две опасности, између два зла (бити, налазити се).* **као мало воде на длану (гледати, пазити, чувати** и сл.**)** *као нешто драгоцено, најбоље што се може (пазити).* **као (хладне) воде** *у изобиљу, веома много.* **(као) кап воде у мору** *сасвим мало, недовољно.* **крв није ~** *не може се бити равнодушан према неком сроднику.* **кров (кућа) на једну воду (на две, на четири воде)** *кућа с једним кровним нагибом (са два, четири кровна нагиба).* **лук и ~** *нешто безвредно, безначајно.* **много је воде (од тога, од тада) (Савом, Дунавом** и сл.**) протекло** и сл. *прошло је (од тога, од тада) много времена.* **мутити воду (некоме)** *правити (некоме) неприлике, сплеткарити.* **навраћати (наводити, нагонити, терати** и сл.**) воду на нечију воденицу (нечији млин)** *вештом подешавати, помагати да се ствари развију у нечију корист.* **нека те (мутна) ~ носи** *(у љутњи) нека буде по твојој вољи.* **осећати се као риба у води** *осећати се угодно, сигурно.* **пасти у воду** *пропасти.* **попио (утопио) би га у капи (кашичици, чаши) воде** *толико га мрзи да би му урадио и највеће зло.* **превести жедног преко воде** *вешто, лукаво изиграти, преварити некога (а да то он и не осети).* **пропасти као у мутну воду** *нестати без трага.* **расти (напредовати) као из воде** *брзо, напоље напредовати.* **тиха ~ брег рони (дере)** *упорним радом постиже се сигуран успех.* **туђи по води, туђи воду у авану** *радити узалудан, непотребан посао.* **у ватру и воду ићи (скочити) за некога** *бити спреман помоћи некоме без обзира на опасности.* **у мутној води (рибу) ловити (пецати)** *искоришћавати мутне, несређене прилике.* **у нечије воде запливати (завеслати), у нечијим водама бити** *потпасти под нечији утицај, бити под нечијим утицајем, прихватити (прихватати) нечије идеје.*

во̀дан, -дна, -о **1.** (одр. во̀днӣ) *који се односи на воду, на снабдевање водом:* ~ заједница, ~ задруга. **2.** *водњикав, водњикаст:* водне очи. **3.** *који обилује водом, богат водом:* ~ крај.

во̀дāр, -а́ра м *в. водноша.*

водàрица ж **1.** *женска особа водоноша.* **2.** мит. *вила која по народном веровању живи поред воде:* вила ~. **3.** зоол. **а.** *водена птица певачица* Anthus aquaticus. **б.** *бела пастирица* Motacilla alba. **4.** зоол. *у мн.: род водених змија* Natrix, *које су изврсни пливачи (у јд.: таква змија).*

во̀дати, во̀дām несвр. **а.** *водити у различитим правцима; спроводити некога (пратећи га на путу, у шетњи):* ~ по граду, ~ по свету, ~ из радње у радњу. **б.** *водити некога тамо-амо држећи га за руке, помагати немоћноме (детету, старцу) при ходању:* ~ дете, ~ старца, ~ просјака. **в.** *водити коња тамо-амо (држећи га за улар), да се одмори после трке.* ■ **~ се** *шетати се у друштву с неким, обично руку под руку.*

во̀двиљ, -и́ља и **во̀двиљ,** -а м фр. *краћа лака забавна комедија, обично с певањем.*

водвиљист(а), -ē м *писац водвиља.*

во̀двиљски, -ā, -ō *који се односи на водвиљ, својствен водвиљу:* водвиљски ефекти, ~ шала.

во̀ден, -а, -о (одр. во̀денӣ (водènӣ)) **1.** (одр.) *који се односи на воду* **а.** *који је од воде, који садржи воде; који потиче од воде:* ~ капља, ~ пара, ~ раствор, ~ маса, ~ површина, ~ снага, ~ мирис, ~ енергија. **б.** *који служи за воду:* ~ чаша, ~ суд, ~ цев, ~ направа. **в.** *који живи у води или поред воде:* водене животиње, ~ змија. **г.** *који је на води; који се обавља, изводи на води или помоћу воде:* водени путеви; водени спортови, ~ саобраћај, ~ промет, ~ пошта. **2.** *који садржи доста воде (више него што је потребно, одн. уобичајено), пун воде, водњикав, разводњен:* ~ чорба, ~ вино, ~ млеко. **3.** фиг. *безизразан, безбојан; празан, бесадржајан:* водене очи, ~ поглед, ~ чланак. **4.** (одр.) *као саставни део разних термина (ботаничких, зоолошких, медицинских и др.):* ~ божур, ~ перуника, ~ орах, ~ бик, ~ коњ, водене богиње. • **водени знак** *прозиран знак у папиру као заштита од фалсификовања, ознака произвођача и сл.*

во̀денаст, -а, -о **а.** *који је сличан води (по изгледу или укусу):* ~ течност, ~ укус. **б.** *в. водњикав:* ~ храна. **в.** *влажан, водњикаст:* воденасте очи.

водèника ж бот. *бодљикава биљка* Cnicus oberacea *из ф. главочика.*

водèница ж **а.** *млин на води с воденом погонском снагом.* **б.** нар. *в. воденичица (2).* • **млети као празна ~** *говорити без престанка (обично којешта), блебетати, брбљати.* **навраћати (наводити, терати** и сл.**) воду на нечију воденицу** *в. под вода.*

водèничāр м (вок. -е и -у, инстр. -ом и -ем) **1.** *власник воденице или радник у воденици, млинар у воденици.* **2.** бот. *зељаста биљка* Iberis amara *из ф.* Cruciferae.

водèничāрка ж **а.** *женска особа воденичар (1).* **б.** *воденичарева жена, млинарица.*

водèничāрски, -ā, -ō *који се односи на воденичаре, који припада воденичарима.*

водèничица ж **1.** *дем. од воденица (а).* **2.** нар. *мали млин за кафу, бибер и сл.*

водèничӣште с *место где се некад налазила воденица.*

водèничкӣ и **водèничнӣ,** -ā, -ō *који се односи на воденицу, млински:* ~ кош, ~ коло, ~ камен.

во̀денкаст, -а, -о *у дем. значењу: воденаст и воден (2):* ~ течност, ~ медуза, воденкасте очи.

во̀дено прил. **1.** *безизразно, празно, бледо:* гледати некога ~. **2.** *разводњено, расплинуто:* ~ излагати.

водѐњак, -а́ка м **1.** анат. *унутрашњи кесасти омотач ембриона у материци код виших кичмењака, испуњен плодовом водом,* amnion. **2.** зоол. **а.** *у мн.: род репатих водоземаца* Triturus *из пор. даждевњаци, који имају велику способност регенерације изгубљених делова тела, тритони, мрмољци (у јд.: такав водоземац).* **б.** *водени кос* Cinclus cinclus. **3.** агр. *в. воденача (1а).* **4.** нар. *водени дух, зло митско биће које по народном веровању живи у води или испод воденица (у виду кепеца црне боје).*

водѐњача ж **1.** агр. **а.** *врста сочне јесење крушке.* **б.** *врста смокве која дозрева у августу.* **в.** *врста тиквe* Cucurbita lagenaria, *чији се осушен плод употребљава као суд за воду.* **2.** зоол. *барска змија, белоушка.*

вòдећи, -ā, -ē *који води, управља, који стоји на челу, први; главни, најзначајнији:* ~ економска сила, ~ класа, ~ улога.

вòдилац, -иоца м **1.** *онај који води запрежну, товарну стоку или друге животиње, коњоводац, воловодац и сл.* **2.** *водич, путовођа.* **3.** *онај који руководи, управља, командује, вођа, руководилац.* **4.** *онај који води неку званичну књигу:* ~ регистра.

вòдилица ж **1.** *в. водиља (1а).* **2.** техн. **а.** *машински елемената који служи као стаза за вођење других елемената по њој или око ње.* **б.** *шипка, лењир дуж кога се нешто помера.* **3.** спорт. *један од каишева са стране скија који служи да се нога притегне уз скије.*

вòдиља и **вòдиља** ж **1. а.** *она која води некога, жена водич.* **б.** *квочка (кокош, гуска, патка и сл.) која води пилиће.* **2.** фиг. *оно што руководи, руководно начело.* **3.** (у атриб. служби, уз именице ж. рода) *водећа, која води:* мисао ~, идеја ~. **4.** мат. **а.** *кривуља (кружна линија и сл.) по којој се креће изводница омотача ваљка или купе, директриса, равналица.* **б.** *права која испуњава услов да је свака тачка неке параболе подједнако удаљена од ње и од параболине жиже.* • **звезда** ~ 1) рлг. *звезда која је, по Јеванђељу, довела Христу три владара мудраца.* 2) фиг. *руководно начело.*

вòдиљка ж *појас, каиш помоћу кога се деца придржавају кад се уче да ходају;* фиг. *морална помоћ, потпора.*

вòдиљски и **вòдиљскӣ,** -ā, -ō *који се односи на водиље, који води:* ~ улога.

вòдӣр, -и́ра м *рог или издубљен комад дрвета у коме косци држе воду и брус за оштрење косе.*

вòдитељ м (вок. -у, инстр. -ем) **1.** *онај који води, предводи, који је на челу, вођа, предводник; онај који руководи, управља, руководилац.* **2.** *онај који води програм на телевизији, радију или на некој приредби, забави:* телевизијски ~. **3.** *онај који нешто развија, изводи; онај који нешто спроводи, извршује:* ~ дијалога, ~ процеса. **4.** *в. водилац (4):* ~ земљишних књига, ~ записника.

водитѐљица и **вòдитељка** ж *женска особа водитељ (водилац); водиља (2, 3):* телевизијска ~, идеја ~, мисао ~.

вòдитељскӣ, -ā, -ō *који се односи на водитеље:* ~ посао.

вòдити, вòдӣм (импф. вòђāх; трп. вòђен) несвр. [гл. им. вòђѐње с] **1. а.** *ићи испред некога или напоредо с неким показујући му пут или помажући му у ходу; давати правац кретања животињи држећи је за вођицу или мамећи је за собом:* ~ дете, ~ старца, ~ слепца; ~ коња. **б.** *силом одводити, терати:* ~ робље, ~ на стрељање. **в.** (младу, девојку) *пратити као сват (младу), доводити младу младожењиној кући.* **2. а.** *бити на челу, предводити:* ~ народ, ~ војску, ~ у књижевности. **б.** *предводити у колу, песми или свирци:* ~ коло, ~ својим гласом. **в.** спорт. *измицати испред осталих, бити први (у трци); успите бити у предности, постизати, имати боље резултате у такмичењу:* ~ на осамсто метара, ~ у утакмици, ~ са два поена. **3. а.** *руководити, управљати (нечим):* ~ послове, ~ позориште, ~ фирму. **б.** (нешто) *радити, обављати све послове из домена нечега, бринути се о свим пословима у домену нечега, одржавати (неки посао, неку радњу); држати:* ~ кућу, ~ радњу, ~ фризерски салон, ~ кројачку радњу. **в.** (састанак, седницу и сл.) *председавати неким скупом.* **4. а.** *усмеравати кретање нечега, одводити, спроводити:* ~ воду на њиву, ~ жицу на кров. **б.** *управљати кретањем нечега, повлачити, вући (нешто), руковати нечим:* ~ нечију руку, ~ перо (пером). **5. а.** *пружати се, протезати се у одређеном правцу; служити као пут, пролаз у одређеном правцу.* – Пут води у шуму. Степенице воде на спрат. Трагови воде у врт. **б.** *давати (нечему) правац, спроводити (нешто).* – Олук води кишницу у цистерну. **в.** *указивати на правац нечега, одн. на присуство нечега у одређеном правцу:* вођен њухом, вођен пушкарањем. – Нос га води у кухињу. **г.** (нечему) *доводити до нечега, доприносити нечему, имати нешто као последицу:* ~ злу, ~ лудилу, ~ распаду. **д.** *упућивати, наводити на нешто:* ~ на претпоставку, ~ на зло. **ђ.** *потицати, имати свој почетак, извор.* – Почеци тога воде из далеке прошлости. **6. а.** *вршити, обављати, изводити (неку радњу):* ~ контролу, ~ надзор, ~ преговоре, ~ разговор. **б.** *излагати, износити, развијати (на одређени начин):* ~ роман, ~ заплет. **7. а.** *састављати, уносити нешто (писмено), попуњавати писменим подацима који прате ток нечега (по утврђеним прописима):* ~ записник, ~ протокол, ~ дневник, ~ службене књиге, ~ белешке. **б.** (обично у пасиву) *налазити се на неком списку, бити регистрован:* ~ се на списку као грађанин, ~ се као сумњив, ~ се као непожељан. **в.** *записивати, уносити у неку службену књигу, имати у евиденцији:* ~ трошкове, ~ издатке, ~ у евиденцији. **8.** *тражити бика, парити се (о крави).* ■ **~ се 1.** *ићи држећи се једно за друго, ићи заједно:* ~ се за руку (испод руке). **2.** *управљати се (према нечему), руководити се (нечим):* ~ се неком мишљу. **3.** *в. водити (8).* • **~ бригу** *бринути се, старати се (о нечему); обраћати пажњу, обазирати се (на нешто).* – Не води бриге. **~ главну реч** *бити главни говорник; играти најважнију улогу, имати највећи утицај.* **~ економију** *старати се о материјалном пословању.* **~ коло** 1) *бити коловођа.* 2) *предњачити у нечему (обично у нечем рђавом).* **~ љубав** *имати сексуалне, полне односе с неким.* **~ парницу** *парничити се.* **~ порекло** *потицати, имати свој почетак, извор:* ~ порекло од мајмуна. **~ рачуна (о нечему)** *старати се, бринути се (о нечему), обраћати пажњу, обазирати се (на нешто), узимати нешто у обзир.* **~ шалу (шегу, комедију) с неким** *збијати шалу, шалити се с неким, исмевати некога.*

вòдица ж **1.** *дем. и хип. од вода.* **2.** рлг. **а.** *освећена, света вода.* **б.** *обред, чин свећења, освећивања воде.* **3.** шаљ. *слабије, разводњено алкохолно пиће (вино или ракија).* **4.** *назив за разне воденасте раствоpе и препарате (козметичке, медицинске и др.).* • **богојављенска ~** рлг. *в. богојављенска вода (под вода).* **очна ~** мед. *раствор цинк-сулфата у води који се употребљава као лек за очи.* **света (крштена) ~** рлг. *в. водица (2а).* **царска ~** хем. *в. царска вода (под вода).* **светити водицу** рлг. *вршити, обављати чин свећења, освећивања воде;* уп. водица (2б).

Вòдице ж мн. црквн. *в. Богојављење.*

вòдӣч, -и́ча м (инстр. -и́чем) **1. а.** *онај који прати некога показујући му пут; путовођа.* **б.** *онај који показује посетиоцима знаменитости неког места, краја:* туристички ~. **в.** *онај који води товарну и запрежну стоку и друге животиње.* **г.** *књига која садржи обавештења о знаменитостима неког места, краја и којом се служе посетиоци при разгледању тих знаменитости.* **д.** књижевно, научно или стручно дело које пружа савете, упуте, поуке из своје области. **2. а.** *онај који је на челу, који предводи, вођа, предводник.* **б.** фиг. *оно што управља уметником при његовом стварању.* **3.** *средство које служи као преносилац топлоте или струје, проводник:* ~ електричне струје, ~ топлоте.

вòдичар м црквн. *онај који носи посвећену водицу о Богојављењу.*

вòдичарскӣ, -ā, -ō *који се односи на водичаре, на водицу (2):* ~ крст.

вòдичица ж *дем. и хип. од водица.*

вòдичнӣ, -ā, -ō *који се односи на водицу и Водице:* ~ котлић. • **~ пост** црквн. *пост уочи празника Богојављења.*

вòднети јек. **вòдњети,** вòднӣм несвр. **1.** *постајати воден, водњикаст; постајати влажан, упијати влагу, влажити.* **2.** *јунити се сузама, сузити (о очима).* ■ **~ се** *в. воднети (2).*

вòднӣ[1], -ā, -ō *који се односи на вод:* ~ официр.

вòднӣ[2], -ā, -ō *в. водан.*

вòднӣк м (вок. вòднӣче) вој. **а.** *први подофицирски чин (изнад десетара).* **б.** *старешина, заповедник вода (војника).*

вòдничкӣ, -ā, -ō *који се односи на водника, воднике:* ~ чин.

вòдњав, -а, -о *пун воде; богат водом:* ~ чорба, ~ облак.

вòдњети *в. воднети.*

вòдњика ж **1. а.** *пиће од воде у којој је прекувало разно воће (вење, крушке и др.).* **б.** *слабо, разводњено вино.* **2.** *в. водењача (1а).*

вòдњикав (водњȉкав), -а, -о **1. а.** *који има у себи сувише воде, пун воде:* ~ кромпир, ~ крушка. **б.** *разблажен водом, разводњен (о течности); сличан води:* ~ вино, ~ ракија, ~ млеко; ~ течност. **в.** *влажан, сузан (о очима).* **г.** фиг. *безизразан, безбојан, блед, празан; бесадржајан, слаб:* ~ поглед; ~ песма, ~ роман.

вòдњикавōст, -ости ж **а.** *особина, стање оног што је водњикаво, разводњеност:* ~ вина. **б.** фиг. *безизразност:* ~ филма.

вòдњикаст, -а, -о *в. водњикав.*

водо- *први део сложеница који означава да је нешто у вези с водом:* вододерина, водоплаван, водоскок, водостање.

вòдовōд и **вòдовод,** -ода м **а.** *систем грађевина, направа и цевовода за снабдевање (насеља, индустрије и др.) водом, постројење за довођење воде:* градски ~, римски ~. **б.** *предузеће, служба која се бави снабдевањем водом.*

вòдоводнӣ (вòдоводскӣ), -ā, -ō *који се односи на водовод:* ~ цев, ~ инсталација, ~ мрежа.

водогра́дња ж *изградња уређаја и постројења за искоришћавање воде или за заштиту од воде.*

вòдодēлнӣ и **водòдēлнӣ** јек. **вòдодијелнӣ** и **водòдијелнӣ,** -ā, -ō *који дели, раздваја речне токове, одн. сливове:* ~ линија.

вододе́лница јек. **вододијèлница** ж геогр. *граница, линија, подручје које раздваја суседна поречја или сливове мора и океана (обично планински венци или гребени), развође.*

водòдерина ж **1.** *бразда или усек, жлеб који издубе водени ток, водена бујица кад се слива.* **2.** *водена бујица.*

водозе́мац, -мца м зоол. **а.** *у мн.: разред четвороножних кичмењака прилагођених животу у води (док су млади, када дишу шкрпама) и на копну (као одрасли, када дишу плућима),* Amphibia *(у јд.: такав кичмењак).* **б.** *уопште животиња која живи и у води и на копну (нпр. видра).* • **безноги водоземци** *подразред водоземаца без ногу* Apoda. **безрепи водоземци** *подразред водоземаца без репа, са два пара ногу* Anura *(жабе).* **репати водоземци** *ред водоземаца с трајним репом* Urodela *(даждевњак, човечја рибица).*

водòземнӣ, -ā, -ō *који живи и у води и на копну:* ~ животиња, ~ билька.

водоинсталàтēр, -е́ра м (инстр. -е́ром) *занатлија који инсталира и поправља водоводне цеви и друге делове водоводне и канализационе мреже.*

водоинсталàтēрскӣ, -ā, -ō *који се односи на водоинсталатере:* ~ занат, ~ алат.

водòјажа ж **1.** *в. вододерина (1).* **2.** *канал за пропуштање и спровођење воде.* **3.** *брана, уставa; резервоар браном заустављене воде.*

водокòтлић м *посуда, резервоар у коме се скупља и из кога се пушта вода за испирање клозетске шоље.*

вòдокрснӣ, -ā, -ō *који се односи на крштење водом; крштен, освећен (о водици).*

водокрште́ње с *в. водоосвећење.*

Водòкршће с црквен. *празник кад се свети вода, Богојављење (код православних), Св. три краља (код католика).*

Водòлија м астр. *једанаесто по реду сазвежђе у зодијаку (на јужној хемисфери неба).*

вòдомар м зоол. **а.** *у мн.: породица претежно тропских птица* Alcedinidae, *живо обојена перја и несразмерно кратких ногу, које живе уз воде (у јд.: таква птица).* **б.** *в. водомар рибар.* • ~ **рибар** *врста водомара* Alcedo atthis (ispida), *који хвата мале рибе и инсекте.*

водòмеђа ж *в. вододелница.*

вòдомēр јек. **вòдомјēр** м **а.** *справа за мерење утрошка водоводне воде.* **б.** *справа за мерење нивоа воде у рекама и језерима; стаклена цев за контролу количине воде у парном котлу.*

вòдомēрнӣ јек. **вòдомјēрнӣ,** -ā, -ō *који служи за мерење висине, нивоа воде:* ~ справа, ~ стакло.

водомо́рзац, -рца м *онај који мрзи воду.*

водòнӣк, -и́ка м (мн. ø) хем. *најлакши хемијски елемент* (H), *гас без боје и мириса.*

водони́ков, -а, -о (водòнӣчкӣ и водòнӣчнӣ, -ā, -ō) *који се односи на водоник:* ~ атом, ~ молекул, ~ оксид, ~ бомба.

водòносан, -сна, -о *који садржи доста воде, пун воде, богат, обилан водом:* ~ слој, ~ облак.

водоно̀сац и **водоно́сац,** -сца м *брод-цистерна који довози питку воду.*

водòноша м и ж (мн. ж) *особа која носи воду, водар, водарица.*

водòношкӣ, -ā, -ō *који се односи на водоноше.*

водоосвеће́ње с црквен. *обред освећења воде.*

вòдопād м *водена маса која се руши, пада с висине; место у речном кориту где се вода сурвава низ стрми или вертикални одсек стена; слап, бук.*

вòдопādнӣ, -ā, -ō *који се односи на водопад:* ~ бука.

водòпија ж бот. *зељаста биљка* Cichorium intybus *из ф.* Compositae, *која се гаји ради корена из којег се добија суррогат кафе (цикорија).*

вòдоплāван, -вна, -о **1.** *изложен поплави:* ~ земљиште, ~ поље. **2.** *који плави, који изазива поплаве:* ~ река. **3.** *у којем има доста поплава (о временском периоду).*

водопла́внōст, -ости ж *особина онога што је водоплавно.*

водòпōј и **вòдопōј,** -оја м **1.** *место где се поји стока, појило.* **2.** *појење стоке.*

водòпōјнӣ и **вòдопōјнӣ,** -ā, -ō *који се односи на водопој, који служи за водопој:* ~ корито.

водопри́вреда и **водòпривреда** ж **а.** *регулисање водених токова и њихово коришћење у привредне сврхе.* **б.** *установа, одн. систем установа, предузећа које се баве том делатношћу.*

водопри́вреднӣ и **водòпривреднӣ,** -ā, -ō *који се односи на водопривреду:* ~ систем.

водопро̀пустан, -сна, -о и **водопропȕстљив,** -а, -о *који пропушта воду, порозан:* ~ слој.

вòдорāван[1], -вна, -о *који је паралелан с површином мирне воде, хоризонталан.*

вòдорāван[2], -вни ж (инстр. -вни) *површина, ниво мирне воде; раван површине мирне воде или њој паралелна раван:* морска ~.

вòдорāвно прил. *паралелно с површином мирне воде, у водоравном положају, хоризонтално:* ~ лежати.

водора́внōст, -ости ж *водораван положај, хоризонталност.*

вòдосēк јек. **вòдосијек** м **1.** *кљун на броду.* **2.** *у мн.: галебови са кљуном у виду маказа* Rhynchopidae *(у јд.: такав галеб).*

вòдоскок м **а.** *млаз воде који шикља увис.* **б.** *постројење, уређај за избацивање млаза воде увис.*

вòдостāј м **а.** *висина нивоа воде у речном кориту.* **б.** *висина нивоа воде у парном котлу.*

вòдостāн м техн. *помоћни резервоар у хидроцентрали испред турбина.*

вòдостāње и **водоста́ње** с *в. водостај.*

вòдотōк и **вòдоток,** -ока м *ток воде, водени ток; водена струја.*

водото́рањ, -рња м (мн. -рњеви) *торањ са спремиштем за воду.*

водȕрина ж аум. *и пеј. од вода.*

вòђ м **1.** *в. вођа (1).* **2.** *в. водич (1а).*

вòђа м (мн. ж) (вок. вòђо) **1.** *онај који води, који је на челу нечега, предводник, руководилац; старешина, поглавар:* духовни ~, ~ народног устанка. **2.** *в. водич (1а, 1б, 1г).* • ~ **навале** спорт. *средњи*

играч навалне петорке у фудбалу, центарфор. ~ **пута** *водич на путовању.*

во̏ђица[1] м *дем. од вођа (обично ир.).*

во̏ђица[2] и **во̏ђица** ж **1.** (обично у мн.) **а.** *каиш или уже утврђено за узду којим се управља коњем при јахању или вожњи, дизгин, кајас.* **б.** *уже или ланац на оглаву улара којим се воде волови, поводац.* **2.** техн. *направа за одређивање и проверавање облика неког предмета (нпр. тесаног камена), шаблон, узорак, калуп.* **3.** мн. *део направе којим се управља и контролише функционисање саме направе:* ~ за навлачење платна на кулисама. **4.** мн. *везена шара на рубу ћилима, кошуље, чараша и др.*

во̏ђство с **1.** *вођење, предвођење, руковођење; предводништво, старешинство:* под вођством партије, преузети вођство. **2.** зб. *скуп оних који управљају, руководе нечим, руководство; управа:* војска без вођства, јединствено ~ **3.** спорт. *предност у току такмичења (бољи резултат, водеће место):* доћи у ~, бити у вођству.

во̏жд м стклн. **а.** *вођа (неког покрета).* **б.** (обично с атрибутом „врховни“) *титула Карађорђа, вође Првог српског устанка.*

во́жња и **во̀жња** ж (ген. мн. -њӣ) *вожење, превожење:* ~ аутомобилом, ред вожње.

во̑з, во̑за и во̀за м (мн. во́зови и во̀зови) **1.** *низ, композиција железничких кола (вагона) са локомотивом која их вуче:* путнички ~, теретни ~, јутарњи ~. **2. а.** *теретна кола за превоз кабастих ствари.* **б.** *товар на теретним колима или саоницама (као мера):* ~ дрва, ~ сена. **3.** вој. **а.** *артиљеријско оруђе на точковима; возило.* **б.** *јединица која превози муницију, храну, болеснике и др.:* борни ~, провијантски ~. • **оде (отишао)** ~, **прође (прошао)** ~ *касно је, прошао је повољан тренутак за нешто.*

во́за ж нар. *дрвена направа која, клизајући се под теретом по тлу, затеже основу при њеном навијању на вратило разбоја, влачуга.*

во̀зак, во̀ска, -о **1.** *који добро вози, вуче:* воски коњи. **2.** *који се добро вози, лак за вожњу:* ~ чамац, воска кола.

возà̀кати (се), -а̄м (се) несвр. уч.(обично у дем. значењу) *возати (се), возикати (се).*

во̀зār, -а́ра м (инстр. -а́ром и -а́рем) **1. а.** *онај који управља запрежним колима, кочијаш.* **б.** *онај који управља чамцем или скелом, веслач на чамцу или на скели.* **в.** вој. *војник који се стара о пловској или коморској запрези, коморџија.* **2.** *в. возач (1).*

возà̀рина ж *новчана накнада или такса која се плаћа за вожњу, за превоз.*

возà̀рӣнскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на возарину:* ~ стопа, возаринска трошкови.

возà̀рица ж **1.** *женска особа возар.* **2.** (у атриб. служби, уз реч „лађа“) *која се покреће веслима.*

во̀зāрка ж **1.** *в. возарица.* **2.** *возарева жена.*

во̀зāрскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на возаре, који је у вези с преносом, транспортом робе:* ~ посао, ~ служба, ~ ескадрон.

возáрство с вој. *род војске чија је служба превоз или пренос војних потреба, комора.*

во́зати, во̑зā̄м несвр. **1.** уч. *возити тамо-овамо, више пута; возити ради забаве, шетње.* **2.** фиг. разг. (некога) *завараваати (некога) одуговлачећи неки посао, завитлавати; радити, управљати с неким по својој вољи.* ■ ~ **се** *чешће се возити тамо-овамо; возити се често ради забаве, шетње.*

во̀заћӣ, -а̄, -е̄ *који служи за вожњу, за вучу, запрежни, теглећи:* ~ коњ, ~ марва.

во̀зац, во̀сца м *в. возар (1а и б).*

во̀зāч, -а́ча м (вок. во̀зā̄чу, инстр. -а́чем) **1.** *онај који управља моторним и сл. возилом (шофер, машиновођа, моторциклиста, бициклиста и др.).* **2.** *в. возар (1а и б).* **3.** *онај који служи за вучу, који добро вози, вуче (о коњу или волу).*

возà̀чица ж *женска особа возач (1, 2).*

во̀зāчкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на возаче:* ~ дозвола, ~ посао, ~ испит.

во̀зидба ж **а.** *в. вожња.* **б.** *превоз неовршеног жита; време кад се тај превоз врши.*

во̀зидбенӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на возидбу, возни.*

возѝкати (се), -а̄м (се) несвр. уч. *у дем. значењу: возити (се), возакати (се).*

во̀зилац, -иоца м *в. возар (1а и б).*

во̀зилачкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на возиоце.*

во̀зило с *превозно средство (обично за вожњу по копну):* моторно ~, теретно ~.

во̀зӣља и **во̀зиља** ж *она која вози, превози.*

во̀зити, во̀зӣм (импф. во̀жа̄х; трп. во̀жен) несвр. **а.** *управљати превозним средством, возилом:* ~ кола, ~ бицикл, ~ авион. **б.** *вући, покретати превозно средство (о теглећој стоци и сл.).* **в.** *преносити превозним средством, превозити:* ~ жито, ~ децу. **г.** *кретати се (о возилу); саобраћати; пловити.* ■ ~ **се** *ићи, путовати превозним средством.*

во̀зӣћ, -и́ћа и **во̀зић,** -а м *дем. и хип. од воз.*

во̑знӣ и **во̀знӣ,** -а̄, -о̄ **1.** *који се односи на воз, железнички:* ~ композиција, ~ особље, ~ колосек. **2. а.** *који се односи на вожњу, саобраћај; који служи за вожњу, превозни:* ~ ред, ~ карта, ~ средство. **б.** *који служи за вучу, теглећи:* ~ стока, ~ во. **3.** *који се односи на возила, који служи за кретање возила, колски:* ~ пут. • ~ **парк** *сва возила којима располаже неко предузеће, установа.* **бити у возном стању** *бити исправан, способан за вожњу.*

во̀знӣк, -и́ка м *неизграђен шумски пут за превлачење дебала запрежним колима или влаком; колски пут који везује село с планином или с главним друмом.*

во́зница ж **1.** *в. возник.* **2.** *в. возионица.*

во̀зовођа м (мн. ж) **а.** жел. *шеф возног особља воза, службеник који води надзор над возом за време вожње, спроводник воза.* **б.** *возач моторног возила, обично локомотиве, машиновођа.*

во̀јвода м (мн. ж) (вок. -до и -да) **1.** *онај који предводи војску, заповедник војске, војсковођа.* **2.** ист. **а.** *административни или војни старешина веће области, покрајине у нашим средњовековним државама; старешина, поглавар кнежине, нахије или племена у Црној Гори и Херцеговини за време турске власти; старешина кнежине, нахије у Србији за време Првог српског устанка.* **б.** *турски сирески поглавар у Београдском пашалуку.* **в.** *титула поглавара српске аутономне области Војводине у бившој Аустроугарској.* **3.** ист. *највиши војнички чин у некадашњој српској и црногорској војсци и у југословенској војсци пре Другог светског рата:* ~ Путник, ~ Степа Степановић. **4.** ист. *воћа комита, устанички четовођа; у Другом светском рату највиши чин у четничким формацијама.* **5.** *племићка титула чланова владарских породица у неким земљама.* **6.** етн. *један од сватовских часника (обично младоженьин зет), који иде за сватовском поворком и прима дарове за младу.* • **велики** ~ ист. *главни војни заповедник у некадашњој Србији и Црној Гори.*

во̀јводина и **во̀јводина** ж ист. **а.** *већа административна област којом је управљао војвода.* **б.** *српска покрајина, с већим или мањим степеном аутономије, у оквиру Аустроугарске (касније прозвана Војводином) са војводом на челу, војводство.*

Во̀јводина и **Во̀јводина** ж *аутономна покрајина у Србији, област између Саве, Дунава, мађарске и румунске границе коју чине регије Срем, Банат и Бачка.*

во̀јводица м (мн. ж) *дем. и ир. од војвода, незнатан, мали војвода.*

во̀јводовати, -дујем несвр. *бити војвода:* **1.** *управљати војводином, војводством.* **2.** *заповедати војском, бити војсковођа.*

во̀јводскӣ, -а̄, -о̄ **1.** *који се односи на војводе, који припада војводи, војводама, који потиче од војводе, који је као у војводе.* **2.** *који се односи на војводство (2).*

во̀јводство и **војво̀дство** с **1. а.** *звање, достојанство и чин војводе.* **б.** *управљање војводе, војводовање.* **в.** *заповедништво, вођство (војводе).* **2.** *област којом управља војвода, војводина.*

Во̀јвођанин и **Во̀јвођанин** м (мн. -ани) *становник Војводине; онај који је пореклом из Војводине.*

Вȍјвођа̄нка и **Вȍјвођа̄нка** ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) *становница Војводине; она која је пореклом из Војводине.*

вȍјвођанскӣ и **вȍјвођанскӣ,** -а̄, -ō *који се односи на Војводину и Војвођане:* ~ равница, ~ привреда.

вȍјводкиња ж *титула војводине жене или кћери, одн. владарке једне војводства.*

војева̀ти и **вȍјевати,** вȍјујēм несвр. **1.** *водити рат, ратовати; учествовати, бити у рату:* ~ с Турцима, ~ годину дана. **2.** фиг. експр. **а.** *водити борбу, залагати се, борити се за нешто или против некога, нечега:* ~ за правду, ~ против увођења страног језика. **б.** *борити се са тешкоћама; трудити се (око нечега):* ~ на књижевном пољу.

војислави̏зам, -зма м *песнички стил, манир српског песника Војислава Илића; подражавање тога стила.*

вȍјислављевац, -о̄вца м *подражавалац стила Војислава Илића у поезији.*

вȍјислављевскӣ, -а̄, -ō *који је у духу песништва Војислава Илића.*

вȍјӣшнӣ, -а̄, -ō *који се односи на војиште, на војевање;* уп. бојишни.

вȍјӣште с вој. *област, територија на којој се ратује; бојиште.*

вȏјна ж арх. *рат, ратовање, војевање.*

вȏјнӣ, -а̄, -ō **1.** *који се односи на војску, који је у вези са службом у војсци:* ~ установа, ~ школа, ~ лекар, ~ лице. **2.** *који се односи на војну, на рат, који је одређен за ратне потребе, ратни, борбени:* ~ формација, ~ сарадња. • **Војна крајина (граница)** ист. *погранично подручје Хрватске и Славоније с војном управом, организовано за одбрану од Турака.*

вȍјнӣк, -и́ка м (вок. вȍјнӣче) **1.** *припадник оружаних снага; лице које служи у војсци, војни обвезник за време служења војног рока и у резерви оружаних снага:* прост ~, стари ~, ислужени ~. **2.** ист. *у Турској царевини хришћанин с поседом који је сам обрађивао, а у турској војсци служио као коморџија.* **3.** фиг. *борац за неку идеју, поборник:* Христов ~, ~ поезије.

вȏјница и **вȍјница** ж ист. *порез који су плаћали мушкарци неспособни за војну службу или они који су били ослобођени учествовања у рату.*

војни̏чина ж (м) (мн. ж) (вок. -но) *ауг., пеј. и експр. од војник:* **а.** *крупан, развијен војник; груб, неотесан војник.* **б.** *прави војник, човек војничког духа, кова.*

војни̏чић м *дем. и хип. од војник.*

вȍјнӣчкӣ, -а̄, -ō *који се односи на војнике и на војску; војни:* ~ блуза, ~ дисциплина, ~ обука, ~ служба, ~ сила. • **јести ~ хлеб (крух)** *бити војник.*

вȍјнӣчки прил. *на војнички начин, својствено војницима, као што доликује војницима:* поздравити ~.

војни̏штво с (мн. ø) **1. а.** *војничка служба; војно занимање.* **б.** *војнички, ратнички дух.* **2. а.** *војска као установа, организација.* **б.** зб. *људство које сачињава војску, војници, војска.*

вȏјно прил. *у војном погледу, војнички:* ~ неспремни, ~ јачи, ~ поражен.

војно- *као први део сложених придева значи 'војни, војнички':* војногеографски, војнополитички, војносудски, војнотехнички, војномедицински, војнопоморски.

вȏјска ж (дат. вȏјсци, ак. вȏјску, вок. вȏјско; мн. вȏјске, ген. вȏјскӣ) **1.** *целокупна војна сила једне државе (сувоземна, поморска и ваздухопловна) уређена по нарочитим правилима, армија; армија као војна установа, организација.* **2.** *део оружаних снага као једна целина (обично у рату), способна да извршава ратне задатке; род војске:* главна ~, оперативна ~, копнена ~, моторизована ~, поморска ~. **3.** *служба у армији, у сталном кадру:* изаћи из војске, бити у војсци. **4.** зб. **а.** *људство једне војске, војници.* **б.** фиг. *велики број, мноштво, гомила (обично људи):* ~ незапослених, ~ гусака. • **Војска спаса** *верско-добротворна организација у неким западним земљама.* **гласачка ~** *гласачи који гласају за некога не из уверења већ из користи или по наређењу.* **народна ~** *војска састављена од свих мушкараца способних за ношење оружја, који су обавезни да се одазову у случају рата (кад нема стајаће војске).* **резервна ~** *војска састављена од старијих обвезника, који се позивају само у случају рата.* **стајаћа (редовна, регуларна, активна) ~** *стална војска састављена од обвезника који служе војни рок.* **дићи (дизати) војску** *скупити (скупљати) војску за рат.* **као разбијена ~** *у нереду, метежу (о мноштву људи у покрету).* **служити војску** *налазити се на одслужењу војног рока, бити у сталном кадру.*

војскȍвођа и **вȍјсковођа** м (мн. ж) *онај који предводи војску, који заповеда, командује војском.*

војсковȍђство и **вȍјсковођство** с **1.** *командовање у рату, функција војсковође.* **2.** *главна војна команда, генералштаб.*

вȏка м *хип. од во;* уп. воко.

вокабȕлā̀р, -а́ра м фр. *скуп, фонд свих речи, речничко благо (неког језика, писца или књиге и сл.), речник.*

вȍкāл, -а́ла м лат. лингв. *самогласник.*

вокали́за ж фр. муз. *вокална композиција без текста која се изводи певајући стално један исти вокал.*

вокали̏зам, -зма м лингв. *систем самогласника једног језика или једног дијалекта.*

вокализа̀ција ж лат. **1.** лингв. *прелаз сугласника, сонанта или полугласника у вокале:* ~ сонанта, ~ полугласника. **2.** *изговор вокала у уметничком певању; јасна артикулација самогласника у говору и певању.*

вокȁлизовати, -зујēм свр. и несвр. **1.** лингв. *претворити, претварати у самогласник, одн. самогласнике, (из)вршити вокализацију (1).* **2.** *изговорити, изговарати вокале у уметничком певању, јасно артикулисати самогласнике у говору и певању.* ■ **~ се** *претворити се, претварати се у самогласник (о сугласнику, сонанту или полугласнику).*

вȍкāлнӣ, -а̄, -ō (ретко неодр. вȍкāлан, -лна, -о) **1.** муз. **а.** *који се пева, подешен, одређен за певање; који се изводи људским гласом:* ~ музика, ~ концерт. **б.** *који музицира певајући, који пева:* ~ солиста, ~ састав. **2.** *који се односи на глас, на артикулацију гласова, гласовни, говорни:* ~ орган. **3.** лингв. *самогласнички, вокални:* ~ р.

вȍкāлскӣ, -а̄, -ō *в. вокални (3).*

вȏкатȉв м лат. лингв. *падеж који служи за дозивање, директно обраћање некоме или скретање пажње на нешто (у српској граматици пети падеж).*

вȏкатȉвнӣ и **вȏкатȉвскӣ,** -а̄, -ō *који се односи на вокатив:* ~ наставак.

вока̀ција ж лат. *природна склоност према неком занимању, природна предодређеност, предиспозиција; животни позив, звање:* бити песник по вокацији.

вȏки-тȏки, -ија м енгл. *преносиви примопредајник, радио-телефон.*

вȍкмен м енгл. *мали транзисторски репродуктивни уређај са слушалицама који се носи са собом и најчешће користи за слушање музике.*

вȏко, -а и -ē м *хип. од во;* уп. вока.

вȏлāн, -а́на м фр. **1.** *најправа у виду точка која служи за управљање моторним возилом или летелицом (аутомобилом, авионом, чамцем и др.), управљач; кормило.* **2.** (обично у мн.) *набрана трака која се пришива као украс на женску одећу, засторе и др., карнер.*

Вȏлāр, -а́ра м астр. *северно сазвежђе са сјајном звездом Арктур.*

вȏлāр, -а́ра м нар. *онај који води волове на пашу и који их чува.*

Волȁрица и **Вȍлāрка** ж *народни назив за планету Венеру (јер се јавља на небу пред зору, када се изводе волови на орање).*

волȁрица и **вȍлāрка** ж нар. *женска особа волар.*

вȍлēј, -е́ја и -ѐја м енгл. спорт. *ударац лоптe у лету (ногом у фудбалу или рекетом у тенису) пре него што додирне тло.*

во̀лети јек. **во̀љети,** во̀лӣм (3. л. мн. во̀лӗ; имперф. во̀љāх; трп. во̀љен) несвр. [гл. им. во̀љӗње с] **а.** *осећати љубав, наклоност према некоме или нечему која се оснива на заједници идеала, крвног сродства и сл.:* ~ децу, ~ родитеље, ~ домовину, ~ уметност, ~ књижевност. **б.** *осећати љубав према особи супротног пола:* ~ девојку, ~ момка. **в.** *марити за нешто, осећати задовољство, уживати у нечем:* ~ неког писца, ~ вечерње шетње, ~ јела од рибе, ~ вино. **г.** *имати склоност према неком послу, занимању, игри и сл.:* ~ путовати, ~ играти шах, ~ писати песме. **д.** *осећати радост, задовољство због нечег, желети, хтети:* ~ да се нешто срећно заврши, ~ чути све. **ђ.** (са допуном више него...) *осећати већу склоност или привржености према некоме или нечему, давати некоме или нечему предност, преимућство, радије желети или чинити једно него друго, претостављати (некоме или нечему):* ~ више плавуше него црнке, ~ више поезију него прозу. **е.** (о биљкама или животињама) *захтевати, тражити као средину, подлогу, успевати, најредовати захваљујући нечему.* – Биљка воли светлост. ■ **~ се** *осећати узајамну љубав, наклоност.*

во̀лина ж (мн. ж) *ауīм. и пеј. од во.*

во̀литӣван, -вна, -о фр. **1.** псих. *који се односи на вољу, који потиче од воље.* **2.** лингв. *који означава вољу, хтење:* ~ глагол, ~ значење.

во̀лӣћ, -и́ћа и **во̀лић,** -а м *дем. и хип. од во;* уп. вочић.

воло̀вод(н)ица ж нар. *волови који иду за кравом кад она води, кад се ора.*

во̀ловскӣ, -ā, -ō **1.** *који се односи на волове, који потиче од волова, који је као у волова:* ~ кожа, ~ месо, ~ запрега, ~ врат, ~ глас. **2.** фиг. **а.** *који је трома, глупа духа, глуп, прилуп:* ~ изглед, ~ памет. **б.** *јак, крепак:* ~ здравље. • **~ жила** *бич, корбач направљен од воловског уда.* **~ језик** *в. под језик.* **~ око** *в. под око.*

во̀ловски прил. *као во, безизражајно, тупо, глупо:* гледати ~, слушати ~.

воло̀нтēр, -е́ра м фр. *лице које добровољно и бесплатно обавља неку службу:* лекар ~.

воло̀нтēрка ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) *женска особа волонтер.*

воло̀нтēрскӣ, -ā, -ō *који се односи на волонтере:* ~ особље.

воло̀нтēрски прил. *као волонтер, без новчане награде, бесплатно:* радити ~.

волонте́рство с *добровољан, бесплатан рад, волонтерска служба.*

волонти́рати, -о̀нтӣрāм несвр. *бити волонтер, радити, служити као волонтер.*

во̀лт м (во̀лта ж) (ген. мн. во̀лтӣ) итал. *јединица за мерење електричног напона (по имену италијанског физичара Волте).*

волта́жа ж фр. физ. *електрични напон изражен у волтима.*

волта̀мпēр, -е́ра м ел. *електрична јединица једнака производу 1 волта и 1 ампера* (VA).

волте́ровац, -о̄вца и **волтерија́нац,** -нца м **1.** *присталица, следбеник волтеријанизма, волтеријанства.* **2.** фиг. *уопште слободоуман човек, слободни мислилац.*

волтерија́нство с и **волтеријанӣзам,** -зма м (мн. ø) фил. *напредни назори у политици и слободоумље у религији у другој половини XVIII века, које се развило под утицајем учења француског филозофа Волтера.*

волте́ровскӣ и **волтеријā́нскӣ,** -ā, -ō *који се односи на волтеријанце, волтеровце и волтеријанизам, волтеријанство:* ~ учење.

во̀лтмēтар и **во̀лтметар,** -тра м ел. *справа, инструмент за мерење електричног напона.*

во̀лӯјскӣ, -ā, -ō *в. воловски:* ~ месо, ~ запрега.

волу́мен и **волу́мен** м **1. а.** мат. и физ. *простор који заузима неко тело, запремина:* ~ коцке. **б.** *обим, опсег, величина:* ~ земље, ~ спољне трговине. **2.** *свеска, том, књига (као део некога већег дела, издања).* **3.** муз. *јачина, јуноћа, опсег (гласа, звука).*

во̀луменскӣ и **волу́менскӣ,** -ā, -ō *који се односи на волумен.*

во̀лумино̀зан, -зна, -о **1.** *који има велики волумен, који заузима велики простор; обиман, опсежан:* ~ дело. **2.** муз. *јак, пун (о гласу, звуку).*

волумино́зно̀ст, -ости ж *особина онога што је волуминозно, обимност, опсежност, величина.*

волунтарӣзам, -зма м лат. **1.** фил. *филозофско учење по коме је воља (а не ум) основа свега постојећег (сваког психичког акта, сазнајног процеса и самог бића).* **2.** пол. *настојање да се вољом политичких фактора и принудом државне силе одређују и усмеравају битни токови личног и друштвеног живота; истицање превасходне улоге личности у политици.* **3.** *испољавање јаке воље, енергичност.*

волунта̀рист(а), -ē м *присталица волунтаризма.*

волунтарӣстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на волунтаристе и волунтаризам:* ~ гледиште.

волу́та ж лат. архит. *спирално завијени украс на капителу стуба.*

волухà̀рица ж зоол. *у мн.: скупина глодара* Microtinae *из пор. мишева, који копају подземне ровове и уништавају усеве (у јд.: штакав глодар).* • **водена ~** *врста волухарице* Microtus amptibius, *која живи поред вода.* **зелена ~** *врста волухарице* Microtus agrestis. **пољска ~** *врста пољске волухарице* Microtus arvalis.

во̀лфрам м (мн. ø) нем. хем. *хемијски елемент* (W), *тврди сивкастобели тешко топљиви метал, који се употребљава за производњу специјалног челика и влакана за сијалице.*

во̀лфрамов, -а, -о (во̀лфрамнӣ и во̀лфрамскӣ, -ā, -ō) *који се односи на волфрам, који садржи волфрам:* ~ руда, ~ киселина, ~ челик.

во̀лшебан, -бна, -о рус. *чаробан:* **а.** *који има чаробну, натприродну моћ, чудотворан:* волшебни штапић. **б.** *магијски, тајанствен, необјашњив:* на ~ начин, ~ брзина.

во̀лшебнӣк м *онај који има натприродну моћ, који се служи магијама, чаробњак; мађионичар.*

во̀лшебница ж *женска особа волшебник, чаробница.*

во̀лшебничкӣ, -ā, -ō *који се односи на волшебнике и волшебнице, својствен волшебницима, чаробњачки:* ~ поступак.

во̀лшебнички прил. *на волшебнички начин, чаробњачки, чаробно.*

во̀лшебнӣштво с *волшебност; чини, мађије; волшебничко дело.*

во̀лшебно прил. *на волшебан начин, чаробно, магијски.*

во̀лшебно̀ст, -ости ж *особина онога који је волшебан, онога што је волшебно.*

во̀ља¹ ж **1.** псих. *способност човечјег духа која се испољава у свесном доношењу одлука и свесном поступању, деловању; стање свести усмерено на смишљено деловање, стварање и извршавање одлуке:* чврста ~, слободна ~, слаба ~, јака ~. **2. а.** *жеља и свесна тежња за остварењем неке намере, жеље, хтење; решеност, одлучност у извршењу те намере, жеље; готовост, спремност:* немати воље да се нешто учини, радити без воље. **б.** *прохтев, жеља:* немати воље за јело. **в.** *одлука, заповест; право и моћ/моћност заповедања, господарења:* спровести цареву вољу, ~ закона. **г.** *прихватање нечије жеље, пристанак, сагласност:* преместити некога без његове воље, удати се мајчином вољом. **3.** *душевно стање, расположење:* бити добре (веселе) воље, бити лоше (зле) воље. • **~ божја** *тако је бог хтео.* **~ судбине** *тако је суђено.* **последња ~** *предсмртно завештање, опорука, тестамент.* **бити (некоме) по вољи** *допадати се, свиђати се (некоме).* **воља ти ... воља ти** *за истицање да се може поступити по жељи, по слободном избору: или... или.* – Ради шта хоћеш: воља ти иди у школу, воља ти остани код куће. **~ ми је, ~ ме је** *хоћу, желим.* **дати вољу за невољу** *прилагодити се неповољним приликама.* **до миле воље** *колико и како се хоће, по жељи; неограничено.* **драге (с драге) воље** *радо, са задовољством; по својој жељи, по слободном пристанку, добровољно.* **за вољу (некоме учинити нешто)** *из љубави, из пријатељства (према некоме), да би се некоме угодило.* **за вољу или за невољу** *милом или силом.* **изићи (некоме) из воље** *изгубити нечију наклоност, не допадати се више (некоме).*

на вољу (некоме) оставити (препустити, пустити и сл.) *препустити некоме да одлучи сам, по свом нахођењу.* **по (својој) вољи** *по својој жељи, слободно.* **по вољи (некоме) чинити** *угађати (некоме).* **преко, против воље** *нерадо; под нечијим притиском.* **пустити (пуштати) срцу на вољу** *препустити се (препуштати се) својим осећањима, жељама, (у)чинити шта из задовољства.* **ући некоме у вољу** *допасти се, постати (некоме) драг, мио.* **уз најбољу (сву) вољу (не могу)** *мада желим, мада имам добру вољу (не могу).* **шта је по вољи?** *шта желите?*

во̀ља² ж *в. вољка.*

во̀љак, -љка, -о *који је (некоме) по вољи, угодан, пријатан:* ~ топлина.

во̀љан и **во̀љан,** -љна, -о **1.** (одр.) **а.** *који потиче од воље, којим управља воља:* ~ покрет, ~ процес, ~ радња. **б.** *који има вољу:* ~ биће. **2.** *који се чини од своје воље, добровољно, намеран, хотимичан; добровољан:* ~ самоубиство, ~ сагрешење; ~ жртвовање. **3.** *који нешто хоће, који нешто чини по својој вољи; расположен, оран, готов, спреман:* бити ~ нешто учинити, ~ за акцију, ~ за тучу.

во̀љен, -а, -о *драг, мио:* ~ биће, ~ девојка.

во̀љети (се) *в. волети (се).*

во̀лька ж анат. *кесасто проширење једњака у птица у коме се храна задржава пре него што оде у желудац,* ingluvies.

во̀љко прил. **1.** *с вољом, драге воље, добровољно, радо, свесрдно:* ~ одговорити, ~ прискочити у помоћ. **2.** *прилично, спремно.* **3.** *пријатно, угодно:* бити некоме ~, ~ при души.

во̀љкост, -ости ж **1.** *добро, угодно, расположење, пријатност, угодност.* **2.** *готовост, спремност, прилично.*

во̀льно и **во̀льно** прил. **1. а.** *драге воље, добровољно, радо; свесрдно:* отићи ~ у рат, учинити нешто ~, ~ помагати некоме. **б.** *хотимично, намерно, свесно.* **в.** *с вољом, прилично, спремно:* појурити ~. **2.** вој. **а.** (у служби узвика) *команда којом се дозвољава слободно напуштање неког става или излазак из строја.* **б.** (у им. служби, обично непром.) *одобрење за излазак из строја:* добити ~, дати ~. **в.** (у атриб. служби) непром. *слободан (ван строја, ван службе):* бити ~. • **на месту ~** вој. *команда којом се војницима допушта да у строју стоје слободно, по вољи.*

во̀льнōст и **во̀льнōст,** -ости ж *спремност, готовост да се нешто (у)чини.*

во̀љчица ж *дем. од вољка.*

во̀ња, во̀ња м (во̀ња и во̀ња ж) *мирис (упоште); тежак, непријатан мирис, задах.*

во̀њав и **во̀њав,** -а, -о *који воња, који одаје воњ.*

во̀њати, -ам несвр. (на нешто, по нечему, нечим или без допуне) **а.** *ширити око себе воњ, одавати воњ (пријатан или непријатан), мирисати, пахнути; заударати, смрдети:* ~ лепо, ~ на дим, ~ на трулеж, ~ дуваном, ~ као твор. **б.** фиг. *подсећати на нешто.*

во̀сак, -ска м **1.** (мн. ø) *пластична жућкаста материја коју луче пчеле и од које праве саће; таква материја која се добија топљењем и пречишћавањем пчелињег саћа:* пчелињи ~, жут као ~. **2.** хем. *у мн.: крте масе које се топе већ благим загревањем, састављене претежно од естера једновалентних виших алкохола и виших масних киселина (у јд.: таква маса); смесе виших угљоводоника сличне конзистенције:* земни ~. • **биљни ~** *материја слична воску која се цеди из неких биљака.* **земљани (земни, горски) ~** *природна смеса чврстих угљоводоника, озокерит.* **црвени (печатни) ~** *лако топљива обојена смеса тврдих смола, добијена вештачким путем, која служи за печаћење.* **као у воску** *сасвим сигурно.*

во̀скār, -а и **во̀скār,** -ара м *занатлија који прави свеће и друге предмете од воска; трговац који продаје восак и производе од воска.*

во̀скара и **во̀скārница** ж *радионица за прераду воска и израду свећа и других производа од воска; продавница воска и воштаних производа.*

во̀скārски и **во̀скārски,** -ā, -ō *који се односи на воскаре:* ~ занат, ~ производ.

во̀скаст, -а, -о *који је сличан воску, који је као восак.*

во̀скати (се), -ам (се) несвр. уч. *у дем. значењу: возати (се);* уп. возакатити (се), возикати (се).

воскова̀рина ж пчел. *талог који остане кад се восак исцеди или прочисти; воштина.*

воскова̀рција м (мн. ж) *онај који купује восковарину и вади восак из ње.*

воскова̀рцијски, -ā, -ō *који се односи на восковарције:* ~ алат, ~ занат.

во̀сковача ж агр. *врста јабуке чији је плод боје воска.*

во̀сковина ж пчел. *мирисава смола коју пчеле сакупљају са пупољака дрвећа и којом лепе пукотине на кошници или прича вршљу саће, пчелиње лепило,* propolis.

во̀сковица ж зоол. анат. *кожица, обично жућкасте боје, којом је обложен корен горњега кљуна код птица.*

воско̀цедина јек. **воско̀цједина** ж *в. восковарина.*

во̀тив, -и́ва м лат. *заветни дар цркви који симболизује жељу дародавца.*

во̀тка ж рус. *врста жестоког алкохолног пића, смеша воде и етил-алкохола.*

во́тум м лат. *усмена или писмена изјава којом се прихвата или не прихвата оно што је стављено на гласање, исход, резултат гласања; изгласана сагласност.* • **~ поверења (неповерења)** пол. *гласање у скупштини којим се одобрава (или не одобрава) политика владе.*

во̀ћār, -а и **во̀ћār,** -ара м **1.** *узгајивач воћа.* **2.** *продавац воћа, воћарски трговац.* **3.** *в. воћњак.*

воћа́рак, -рка и **воћа̀рић** м *дем. од воћар (3).*

во̀ћārка и **во̀ћārка** ж *женска особа воћар (1 и 2).*

во̀ћārница ж *продавница воћа.*

во̀ћārски и **во̀ћārски,** -ā, -ō *који се односи на воћаре и воћарство:* ~ школа, ~ одсек, ~ трговац.

воћа́рство и **во̀ћārство** с *гајење воћа; пољопривредна грана која се бави гајењем и производњом воћа.*

во̀ће и **во̀ће** с зб. (мн. ø) **1.** *плодови (обично сочни) воћака и неких жбунастих и зељастих биљака који се најчешће једу пресни, неприређени:* слатко ~, кисело ~, јужно ~, тропско ~, суво ~, кандирано ~. **2.** *дрвеће на коме расту такви плодови, воћке.* • **забрањено ~** *оно што се не сме дирати, што није допуштено уживати.* **јужно ~** *воће које успева у јужним, топлим крајевима.*

во̀ћка ж (дат. воћки; ген. мн. во̀ћākā и во̀ћкī) **1.** *дрво на којем расте воће:* калемљена ~, родна ~. **2.** *плод с тога дрвета:* зрела ~. • **забрањена ~** *в. забрањено воће (под воће).*

во̀ћкица ж *дем. од воћка.*

во̀ћнī (во̀ћнī), -ā, -ō *који се односи на воће и воћке; који је од воћа:* ~ крај, ~ сок.

во̀ћњāк м *засад воћака; земљиште на коме расту воћке:* јабуков ~.

воћња̀чић м *дем. од воћњак.*

воч (различито наглашено и обично поновљено) *узвик за подстицање стоке, обично за вабљење говеда.*

во́чић м (вок. -у) *дем. и хип. од во.*

во̀штан, -а, -о **1. а.** *који је од воска:* ~ фигура, ~ свећа. **б.** *премазан, превучен, натопљен воском, навоштен:* ~ платно. **2.** *који је као восак, жут као восак, мек као восак:* ~ боја, ~ лице, ~ рука. **3.** (одр.) *који се односи на восак, који лучи восак; који се храни воском и сл.:* ~ жлезда, ~ паразит, ~ мољац.

воштàница ж **1.** *воштана свећа.* **2.** *воштано, навоштено платно.*

во̀штано прил. *као восак:* ~ жут.

во̀штило с **1.** *обућарски восак.* **2.** *маст за чишћење обуће, лаштило.* **3.** *стењак, фитиљ воштанице.*

вòштина ж *саће без мед; неӣречишћен восак, воскова рина.*

вòштити, -ӣм несвр. **1.** *мазати или наӣайати воском или сличним мазивом, лаштити.* **2.** фиг. експр. *шӯњи, млатити, лемати.*

вòшчић м *дем. од воз:* ~ сена.

вр (обично поновљено и са продуженим изговором самогласника „р“) *узвик за оӣонашање разних шумова (звр ања, леӣршања и сл.).*

вра́бац, вра́пца м (ген. мн. вра́бāцā) зоол. *мала ӣтица вра чарка сивоī ӣерја* Passer *из ӣор. зеба* (Fringillidae), *која обично живи у насељима око кућа.* • **домаћи ~ (~ покућар)** зоол. *врста вра ца* P. domesticus. **пољски (планински) ~** зоол. *врста вра ца који живи ӣо њивама и брдима* P. montanus. **боље је ~ у руци него голуб на грани (на крову)** *боље је задовољити се и мањим а сиӣурним, неӣо тежити за већим и несиӣурним.* **има врапца под капом** *каже се кад неко не скине каӣу ӣде треба.* **метни то врапцу на реп** *каже се кад неко нешӣо лажно обећава или ӣрича.* **прича о црвеном врапцу** *улеӣшана ӣрича, бајка; лаӣарија.* **то и врапци знају, то већ и врапци (под стрехама, на кововима** и сл.**) цвркућу (причају** и сл.**)** *ӣо је свима ӣознаӣо, ӣо сви знају.*

вра̀бица ж нар. *женка вра ца.*

вра̑г м (вок. вра̑же; мн. вра̀гови (вра̑зи)) (уп. ђаво) **1. а.** рлг. и празн. *ӣо народном веровању наӣ ирородно биће које живи у ӣаклу и које је оличење зла, зао дух, ђаво, соӣона.* **б.** *у емоционалним обрӣима (у љуӣњи, клеӣвама, као узречица и сл.) често са избледелим значењем.* – Иди к врагу! Враг га однео. **в.** *ӣри ӣомињању нечеīа рђавоī, неӣријаӣноī (у љуӣњи, īрдњи и сл.) назив за било које биће, ӣредмеӣ или ӣојаву.* – Који те враг натерао на то? Неки га је враг на то наговорио. **2.** фиг. **а.** *несташна, немирна особа, обично дете, враголан, обешењак.* **б.** *зла, опака особа.* **в.** *зло, невоља; незīода.* – Неки им се враг догодио на путу кад их још нема. • (в. и изр. уз ђаво) **врага!** *у ӣојачаном одрицању, одбијању: никако, ни īовора.* **види врага! īле! ~ га знао, ~ ће га знати** и сл. *не зна се, ӣешко је знаӣи.* **~ не спава** *зло се увек може лако доīодиӣи.* **до врага! до сто врагова! иди до врага! к врагу! нека те ~ носи! ~ те однео** и сл. *клеӣва којом се некоме жели зло.* **дошао је ~ по своје** *сӣрема се ӣропаст као ӣоследица рђавоī сӣања сӣвари.* **кога врага?** *у љуӣњи: зашӣо? чему?* **који му је ~?** *шӣа му је?* **не да му ~ мира (мировати)** *обузео īа је немир, увек нешӣо ӣодузима, коӣка.* **не лези, враже** *на несрећу.* **није ђаво него ~** *исӣо је, свеједно је (о нечем рђавом).* **није то без врага** *озбиљна је сиӣуација.* **однео га је ~** *ӣропао је, заӣао је у невољу.* **однео је ~ шалу** *озбиљна је сиӣуација.* **отићи к врагу** *наӣрадаӣи, ӣропасӣи.* **тражити врага (са свећом)** *срљаӣи у зло, у ӣропаст.* **црни ~** *било ко (у неīаӣивном смислу).* – Удружиће се и с црним врагом, само да заради.

врагòвати, вра̀гујēм несвр. *биӣи враī, ӣонашаӣи се као враī, неозбиљно, обесно, несташно; шалиӣи се.*

врагòлāн, -а́на м *несташна, обесна, обично млада особа, немирко, несташко; шаљивац, обешењак.*

врагòлāнка ж *несташна, враголаста, обично млада женска особа.*

врагòлāнскӣ, -ā, -ō *који се односи на враголане; враголасӣ:* ~ смех, ~ понашање.

врагòлāнски прил. *враголасӣо, несташно:* ~ намигнути.

врагола́нство с *особина оноīа који је враголасӣ; враголасӣо ӣосӣуӣање, несташлук.*

врагòласт и **вра̀голаст,** -а, -о *несташан, немиран, обесан.*

врагòласто и **вра̀голасто** прил. *несташно, обесно.*

врагòлија ж (обично у мн.) *несташан, враголасӣ ӣосӣуӣак, несташлук; духовиӣа шала, досеӣка, ӣошалица.*

врагòлисати, -ишēм несвр. *в. враīоваӣи.*

врагòлић м *у дем. и хип. значењу: враīолан.*

врагòлица ж *у дем. и хип. значењу: враīоланка.*

вра̀жић, -а и **вра̀жīћ,** -и́ћа м *дем. и хип. од враī.*

вражи́ћак, -ћка м *дем. и хип. од вражић.*

вра̀жица ж *женски враī; женска особа враī, зла, опака жена; несташна, обесна женска особа.*

вра̑жјӣ (вра̑жијӣ), -ā, -ē **1.** *који се односи на враīа, враīове, ђаволи, сатански:* ~ сила, ~ посао. **2.** фиг. **а.** *несташан, немиран, обесан, враголасӣ:* ~ створ, ~ момак. **б.** *зао, опак, рђав:* ~ закон, ~ наредба, ~ завист. **в.** *као неīаӣиван аӣрибуӣ (у љуӣњи, īрдњи, неīодовању): ӣроклеӣ:* ~ народ, ~ породица. **3.** (при ӣојачаном одрицању, у зам. значењу) *ниједан, никакав.* – Нема динара вражјега. • **вражју матер! враīа, ђавола!** у **вражју матер!** *ӣсовка.*

врâн, вра́на, -о нар. *црн:* ~ коњ, ~ коса.

вра̀на ж зоол. **1. а.** *у мн.: ӣородица крӯних ӣтица вра чарка* Corvidae, *које живе уз насеља на обрађеним ӣољима, хране се зрневљем и тамане шӣетне инсекӣе и мишеве (у јд. ӣтица из ӣе ӣородице).* **б.** *врста ӣе ӣтице тамносива ӣерја* Corvus cornix. **2.** *морска риба* Labrus merula *из ӣор. уснача* (Labridae). • **бела ~** *велика реткост, нешӣо врло необично.* **сива (обична, пепељава) ~** зоол. *в. врана (1б).* **црна ~** *врста вране* Corvus corone (frugilegus). **и ала и ~** *сви, свако.* **~ му је ӣопила (испила) мозак** и сл. *изīубио је разум, луд је ӣа не зна шӣа ради.* **~ врани очи не вади** *исӣомишљеници не раде један ӣроӣив друīоīа.*

вра́нац, -нца м (вок. вра̑нче, инстр. -нцем; ген. мн. вра̑нāцā) **1.** *коњ вране, црне длаке.* **2.** зоол. *у мн.: ӣородица ӣтица весларица црноī ӣерја* Phalacrocoracidae *и род ӣтица из ӣе ӣородице* Phalacrocorax, *које живе уз море и велике реке, корморани (у јд.: ӣаква ӣтица):* велики ~ Phalacrocorax carbo.

вранѐтина ж *ауīм. и ӣеј. од врана.*

вра̀нило с *врана, црна боја као средсӣво за бојење, црнило; црно маӣило.*

вра́нилов, -а, -о у изр. **~ трава** бот. *в. ӣод трава.*

вра́нити, вра̑нӣм несвр. [гл. им. вра́њēње с] *бојиӣи у црно, врано, црниӣи.* ■ **~ се** *бојиӣи своју косу, обрве или бркове враном, црном бојом.*

вра̀ница ж *дем. од врана; млада врана.*

вра̀ница ж *кобила вране, црне длаке, врануша.*

вра̀нкаст, -а, -о *ӣомало вран, црнкасӣ.*

вранòкос, -а, -о *који је вране косе, црнокос.*

вра̀нуша ж *кобила вране, црне длаке.*

вра̀нче, -ета с (супл. мн. вра̀нчићи м; зб. им. вра̀нчā̀д ж) *вранино младунче.*

вра̀нчина ж (м) (мн. ж) *ауīм. и ӣеј. од вранац.*

вра̀нчић, -а и **вра̀нчӣћ,** -и́ћа м *дем. и хип. од вранац.*

врâн, вра́ња м (мн. вра́њеви) **а.** *дрвени заӣушач, чеī на буреӣу, бачви.* **б.** *ӣовећи оӣвор на īорњој сӣрани буреӣа, бачве кроз који се сиӣа вино или друīо ӣиће и који се заӣвара чеӣом.*

вра̀псеме јек. **вра̀псјеме,** -ена с бот. *род вишеīодишњих зељасӣих жбунасӣих биљака* Lithospermum *из ф. оштролисӣа* (Boraginaceae), *од чије се врсӣе* L. officinale *ӣлодиви користе у лекарсӣву.*

вра̀пчара ж агр. *врста дивље ӣрешње.*

вра̀пчā̀рка ж зоол. *у мн.: најбројнији ред ӣтица* Passeriformes, *са добро развијеним орīаном за ӣевање, које су мајсӣори у īрађењу īнезда (ӣородице: вуīе, зебе, шеве, ӣасӣирице, брīлези, сенице, дроздови, ласӣавице, īрмуше, вране и чворци); у јд.: ӣӣица из ӣоīа реда.*

вра̀пче, -ета с (супл. мн. вра̀пчићи и врапчи́ћи м; зб. им. вра̀пчā̀д ж) *младунче вра ца, мали врабац.*

вра̀пчијӣ (вра̀пчјӣ), -ā, -ē *који се односи на вра це:* ~ гнездо, ~ цвркут, ~ јато.

вра̀пчић, -а и **вра̀пчӣћ,** -и́ћа м *дем. и хип. од врабац.*

врâт м (мн. вра̀тови) **1.** анат. *део ӣела који везује īлаву с ӣрӯом.* **2.** *сужени или ӣањи део неког ӣредмеӣа ӣоред ӣроширеноī крајњеī дела или врха (нӣр. īрлић код суда, део између īлаве и резонаӣорске куӣије код музичких инсӣрумената, део између круне и корена код зуба иӣд.).* **3.** техн. *основни део враӣила.* • **бацити се (обесити се, пасти** и сл.**) некоме око врата** *заīрлиӣи (неког).* **бити (стајати) некоме на врату (за вратом), висити некоме о врату** *биӣи*

некоме на бризи, на терету. **вешати се (некоме) о ~** *ћрлити (некоћа).* **до (преко) врата** *ћреко мере.* **заврнути (заокренути) некоме ~** *уништити, ућропастити (некоћа).* **имати некога на врату (за вратом)** *имати (некоћа) на бризи, старању, старати се о некоме, издржавати (некоћа).* **кривити ~** *дуго чекати, ишчекивати.* **ломити ~** 1) *ићи ћо тешком, ошасном терену.* 2) (некоме) *радити на нечијој ћропасти, несрећи.* **натоварити (напртити, навући** и сл.**) некоме на ~** *наметнути некоме старање, бригу, оштеретити некоћа (нечим).* **није шија него (но) ~** *то је једно исто.* **обесити (некоме) нешто о ~** *оштеретити (некоћа) нечим.* **пасти некоме на ~** *постати ћредмет нечије бриге, старања.* **попети се (сести) некоме на (за) ~** *наметнути се некоме; досадити, дојадити, дозлоћрдити (некоме).* **савити (сагнути) ~** 1) *ћокорити се, ћризнати ћораз ћред неким.* 2) (пред неким) *ћонизити се ћред неким.* **седети (некоме) за вратом** *стално контролисати (некоћа).* **секира за ~ (за вратом)** *велика невоља; смрт.* **сести (засести, најашити, зајашити) некоме за ~** *запосодарити неким, ћотчинити (некоћа).* **скинути (некога, нешто) с врата** *ослободити се (некоћа, нечега).* **скинути се (некоме) с врата** 1) *ћрестати бити ћредмет нечије бриге, старања.* 2) *ћрестати досађивати некоме, оставити на миру (некоћа).* **сломити (скрхати, скршити) ~** 1) *ћропасти, настрадати.* 2) (некоме) *уништити, уништити (некоћа).* **стати (некоме, нечему) ногом (петом) за ~** *савладати, уништити (некоћа, нешто) до краја, ћобедити.*

вра́та, вра́тā с мн. **1. а.** *отвор у зиду зграде, одаје, на огради и сл. кроз који се улази и излази; крило, одн. крила (обично дрвена) којима се тај отвор затвара:* ~ собе, затворити ~. **б.** *крило, крила на неком намештају и сл.:* ~ ормана, ~ пећи. **2.** спорт. *место обележено с два усправна стуба, ћоћречном гредом и мрежом, куда треба убацити лоћту код неких спортских игара (у фудбалу, ватерћолу, хокеју и др.), гол, вратнице.* **б.** *у слалому: штаћовима обележен размак кроз који треба да ћрође скијаш.* **3.** геогр. **а.** *узан ћролаз између стрмих ћланинских стена, кланац, теснац.* **б.** *канал између острва и копна или између два острва.* • **бити (стајати) ћред вратима** *бити сасвим близу, на ћомолу; нећосредно угрожавати, ћретити.* **гледати (зијати** и сл.**) као теле у шарена ~** *гледати тупо, бленути.* **заглавити (на) ~** *дати се у ћанично бекство.* **(за)кућати, (ћо)кућати на нечија ~** 1) *(за)молити некоћа за ћомоћ.* 2) *доћи, стићи (стизати).* **затворити (некоме) ~** *не ћримити некоћа у кућу; одбити некоћа.* **затворити (затварати) ~ нечему (за нешто) ~** *забранити (забрањивати) ширење нечега, онемоћући(ва)ти нешто.* **иза затворених врата** *без учешћа шире јавности, у уском кругу службених, званичних особа, тајно.* **кућати на ћогрешна врата** *тражити ћомоћ, молити се тамо где нема ваљде, на ћогрешном месту.* **на мала (задња) ~** *на нећравилан начин, нередовним ћутем, кришом.* **обијати (обилазити) туђа ~** *ћросјачити, ћросити; мољакати некоћа за ћомоћ, милостињу.* **отворити (отварати) ~** 1) (некоме, нечему) *омогућити (омогућавати) слободан ћристућ (некоме, нечему), радо ћримати.* 2) (нечему) *створити (стварати) ћогодне услове за нешто:* отворити ~ зарази. **показати (некоме) ~** *отерати, истерати (некоћа).* **пољубити ~** *не наћи никоћа код куће.* **(ћо)чистити, (ћо)мести испред својих врата, ћред својим вратима** *уредити (уређивати) најћре своје ствари, гледати своја ћосла.* **широм отворити ~ (некоме)** *радо, срдачно ћримити некоћа.* • НПосл **златан кључић (лепа реч) гвоздена ~ отвара** *новцем (лећом речју) све се ћостиже.* **ми о вуку, а вук на ~** *каже се кад се неко ћојави у тренутку кад се о њему говори.*

врата̀нца и **врата́нца** с мн. *дем. од врата.*

врàтāр, -а́ра м (инстр. -а́ром и -а́рем) **1.** *онај коме је дужност да стоји крај врата и да надзире улаз у зграду или на ограђени ћростор; ћортир; настојник зграде.* **2.** спорт. *играч који брани врата у спорту (у ногомету, ватерћолу, хокеју и др.), голман.*

врàтāрка (вратàрица) ж *женска особа вратар (1).*

врàтāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на вратара, на вратаре, који ћрипада вратару, вратарима:* ~ соба.

врата̀шца и **врата́шца** с мн. *дем. и хип. од врата.*

врàтило с **1.** *једно од два дрвена ваљка на ткачком разбоју, од којих ћредњи служи за намотавање тканине, а задњи за намотавање ћređе.* **2.** спорт. *гимнастичка справа, водоравна челична шипка (која се може обухватити шаком) учвршћена на два стуба и издигнута од тла; сама та шипка.* **3.** техн. *део машине, механизма, елеменат, ћолуга, обично ваљкастог облика, која обртањем врши неки механички рад или ћреноси кружно кретање (нпр. осовина код чекрка на бунару).*

врати́лце и **врàтӣлце** с *дем. од вратило.*

врàтина ж **1.** *ауг. и ћеј. од врат.* **2.** *месо око вратних костију стоке:* сушена ~.

вра́тити, врâтӣм свр. **1.** *дати натраг оно што се узело, ћримило; дати натраг вишак, ћретек нечега (ћри обрачуну):* ~ дуг, ~ зајам; ~ кусур. **2.** *учинити некоме нешто што је он учинио, што је сушгински исто или слично, узвратити:* ~ истом мером, ~ поздрав, ~ шамар, ~ пољубац. **3.** *одбити ћријем нечега што је упућено, ћослати натраг онамо одакле је упућено:* ~ рукопис, ~ судски предмет. **4. а.** *учинити да неко или нешто ћође натраг или да дође на место одакле је ћошао, упутити, одвести, отерати натраг:* ~ овце, ~ војску. **б.** *(некоћа) учинити, утицати да неко ћрихвати оно што је напустио:* ~ књигама, ~ школи. **5.** *ставити ћоново нешто на место на коме је било, у ранији ћоложај:* ~ руке на леђа, ~ ногу натраг, ~ нож на сто, ~ сказаљку сата. **6.** *добити, стећи ћоћет оно што се имало, што је било изгубљено, ћовратити:* ~ здравље, ~ вид. **7.** *одвратити, одговорити:* ~ некоме увредама. **8.** *довести ћоново на ћредмет неке радње:* ~ разговор на нешто, ~ мисли. ■ **~ се 1.** *доћи ћоново онамо одакле се ћошло, доћи натраг:* ~ се у кућу, ~ се кући. **2.** *ћочети се ћоново бавити нечим након извесног ћрекида, ћрихватити ћоново оно што се напустило; доћи ћоново у раније стање, на раније схватање и сл.:* ~ се на посао, ~ се књигама, ~ се поезији; ~ се старој вери, ~ се у раније стање. **3.** *ћоново се ћозабавити нечим, узети ћоново у разматрање:* ~ се на предмет, ~ се неком мотиву. **4.** *ћоново се ћојавити, ћоново настати, ћовратити се (нпр. о миру, снази и сл.).* • **~ мило за драго (шило за огњило)** *одговорити, узвратити истом мером, на исти начин.* **~ се на ствар** *ћоново започети разговор о нечему о чему се ћре тога говорило.*

врàтић[1], -а и **врàтӣћ,** -и́ћа м *дем. и хип. од врат.*

врàтић[2] и **врàтич** м бот. *зељаста биљка жутих цветова* Tanacetum vulgare *из ф. главочика* (Asteraceae), *чији се листови и цветови користе у народној медицини.*

врàтиша м *онај који уредно враћа дуг, зајам:* добар ~.

врàтнӣ и **врâтнӣ,** -ā, -ō *који се односи на врат:* ~ пршљен, ~ жила.

вра́тнӣ и **врàтнӣ,** -ā, -ō *који се односи на врата:* ~ дирек, ~ крило.

врâтнӣк и **врâтнӣк** м *јака на кошуљи, блузи и сл., оковратник.*

врâтница ж **1. а.** мн. *врата на огради имања, дворишта и сл., обично исплетена од ћрућа или најављена од дрвета.* **б.** (обично у мн.) *крило таквих врата.* **2.** (обично у мн.) *оквир у који су усађена врата; греда у оквиру врата, довратник; статива.*

врâтобо̀лан и **врàтобо̀лан,** -лна, -о *који болује од вратобоље.*

врàтобо̀ља ж мед. *обољење врата, грла, горњег дисајног ћута.*

врàтолом м *в. вратоломија (1).*

врâтолóман и **врàтоломан,** -мна, -о **1.** *који је ћун стрмина, врлети, тешко ћроходан, нећролазан и ошасан (о терену, крају):* ~ крш, ~ стаза, ~ ћут. **2. а.** *који се изводи, врши с великом ошасношћу:* ~ пентрање, ~ лет. **б.** *који води у ћропаст, нећромишљен, несмотрен, ћустолован, авантуристички:* ~ ћодухват, ~ задуживање. **3.** *који се несмотрено упушта у ошасне ћодухвате:* ~ човек. **4.** фиг. *сувише брз, вртоглав:* ~ брзина, ~ темпо.

вратоло̀мија ж **1.** *врлетан, нећроходан крај; стрмина, ћровалија, урвина.* **2. а.** *вратоломна вежба, ошасна, ризична радња, акробација:* изводити вратоломије, циркуске вратоломије. **б.** фиг. *авантура, ћустоловина; нећромишљен и ошасан, ризичан ћодухват.*

врàтолóмник м *в. вратолом (1).*

врàтолóмно прил. **1.** *на вратоломан начин, вратоломном брзином, веома брзо, вртоглаво:* ~ летети. **2.** *веома стрмо; окомито:* ~ се спуштати (о путу).

врàтолóмнōст, -ости ж *особина онога који је вратоломан, онога што је вратоломно; авантура, ћустоловина.*

вратоло́мство с *одвећ смео и опасан, ризичан подухват, вратоломија, аванту́ра; склоност опасним подухватима.*

вра́тоња м (мн. ж) *онај који има дебео и снажан врат.*

вра̏ћалац и **вра̏ћалац,** -аоца м **а.** *онај који враћа дуг; вратиша.* **б.** *онај који се враћа однекуд.*

вра̏ћати (се), -а̄м (се) *несвр. према вратити (се).*

вра̑ч, вра́ча м (мн. вра́чеви (вра́чи)) **1. а.** *по народном празноверном схватању човек натприродне моћи који може да утиче на неке природне појаве и на људску судбину, чаробњак, маг; код примитивних народа свештеник који се стара о култним обредима.* **б.** нар. *онај који лечи народним лековима и врачбинама, народни лекар.* **2.** *онај који врачањем погађа прошлост и прориче будућност, врачар, гатар.*

вра̀ча̄р, -а́ра м (вок. вра̀ча̄ру и -е, инстр. -а́ром и -а́рем) *онај који врача, који се бави врачањем, гатар.*

вра̀чара ж *она која врача, која се бави врачањем, гатара.*

врача̀рија ж (обично у мн.) *в. врачбина.*

врача̀рина ж *награда, најлата за врачање.*

врача̀рица и **вра̀ча̄рка** ж *в. врачара.*

вра̀ча̄рскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на врачаре:* ~ посао.

вра̀ча̄рски прил. *на врачарски начин, као врачар.*

врача́рство с *врачарска вештина, бављење врачањем.*

вра́чати, вра̑ча̄м несвр. празн. **1.** *прорицати судбину (гледајући у длан, у боб и сл., ређајући карте и сл.), гатати.* **2. а.** *изводити нарочите обреде изговарајући неке тајанствене речи и на тај начин тобоже изазивати натприродне силе, утицати на судбину и отклањати зло или болест, бајати.* **б.** *лечити мађијама, бајањем, чарати.*

Вра́чеви (Вра́чи) м мн. *православни свеци лекари Кузман и Дамјан; празник који црква свечано прославља у спомен на њих 14. новембра и 14. јула (одн. 1. новембра и 1. јула по старом календару).*

вра́чевскӣ, -а̄, -о̄ **1.** *који се односи на врача, врачеве и на врачање; који је намењен лечењу, исцељењу:* ~ молитва. **2.** *који се односи на Врачеве.*

вра̀ћбенӣ, -а̄, -о̄ *волшебан, чудотворан; који је намењен врачању:* ~ сила; ~ штит.

вра̀ћбина ж (обично у мн.) **1.** *радње, поступци оног који врача, бајање, чарање, гатање; резултат таквих радњи, мађија, чаролија.* **2.** *предмети (мелеми, траве, амајлије и др.) и речи којима се служи онај који врача, чини, басма.*

вра̀ћбинскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на врачбину, врачбине, намењен врачбинама.*

вра̀шкӣ и **вра̀шкӣ,** -а̄, -о̄ **1.** *в. вражји (1, 2).* **2.** разг. *јак, жесток, силан, страшан:* ~ свађа, ~ борба.

вра̀шки и **вра̀шки** прил. *на врашки начин, ђаволски, зло, рђаво; несташно, обешењачки; јако, силно, жестоко; изванредно, необично:* ~ радити; ~ намигивати; ~ се знојити; ~ паметан, ~ леп.

вра́штво с *враголија, несташлук; шала.*

вра̀шче, -ета с (супл. мн. вра̀шчићи м) *дем. и хип. од враг; мали враг, несташко, немирко; мала враголанка, обешеница.*

вра̀шчић м *дем. и хип. од враг.*

вр́ба ж (мн. вр́бе и вр́бе) бот. **а.** *род листопадног дрвећа или грмова* Salix *из ф. врбе* (Salicaceae)*, дугуљастих листова на кратким дршкама и једнополних цветова у ресама, који расту обично на влажном земљишту.* **б.** мн. *породица двосупница* Salicaceae*, којој припадају два рода: врба и топола.* • **бела ~** *врста врбе* S. alba*, чији су листови обрасли белим свиластим длачицама.* **жалосна ~** *украсно дрво обешених грана* Salix babylonica. **жута ~** *врста врбе* S. amygdalina. **крта ~** *врста врбе* S. fragilis*, чије се гране лако ломе.* **сива (пепељава) ~** *врста врбе* S. incana. **црвена ~** *врста врбе* S. purpurea*, са ланцетастим листовима, ракита.* **кад на врби роди грожђе (када ~ грожђем роди)** ир. *никад (кад се исказује уверење да се нешто неће дочекати, доживети).* **на врби свирала** *нешто посве несигурно, празна обећања.* **расти као ~ из воде** *напо расти, цикљати.*

вр̀бак, -а́ка м *шумица, честар врба; земљиште обрасло врбама.*

вр̀бар, -а́ра м зоол. *врста већег ноћног лептира* Cossus cossus *из пор.* Cossidae*, чије мркоцрвене гусенице живе у стаблу врбе, тополе и неких воћака.*

врбе́на ж бот. *род зељастих или жбунастих биљака* Verbena *из ф.* Verbenaceae *и назив за поједине врсте тога рода:* V. officinalis, V. chamaedrsfolia и др. • **обична ~** *честа коровска биљка* V. officinalis*, која расте поред путева и на утринама, а употребљава се и у лекарству.*

вр̀бӣк, -и́ка м *в. врбак.*

Врби́ца и **Врби́ца** ж црквв. *православни хришћански празник у суботу пред Цвети, Лазарева субота.* • **удесити (некога) за Врбицу** *довести (некога) у незгодан, непријатан положај, увалити (некога) у незгоду.*

вр̀бица и **врби́ца** ж **1.** *дем. и хип. од врба; млада врба.* **2.** етн. *зелене гранчице врбе које се носе о литији на дан Врбице, а затим остављају у цркви и деле сутрадан, на Цвети:* носити врбицу. **3.** бот. *в. врбичица (2).*

врбичи́ца ж **1.** *дем. и хип. од врбица.* **2.** бот. *зељаста вишегодишња биљка пурпурних цветова* Lythrum *из ф.* Lythraceae*, која се употребљава у народном лекарству.*

вр̀бље с (мн. в) **1.** *зб. им. од врба; врбак.* **2.** зб. *врбово грање.*

вр̀бов, -а, -о *који припада врби, који је од врбе:* ~ прут, ~ свирала. • **као ~ клин** *несигуран, непоуздан; несигурно, непоуздано.*

врбо̀вати, врбӯјем и **вр̀бовати,** -бӯјем несвр. (свр.) **1.** *наговарати (наговорити), утицати на некога да ступи у нечије редове, придоби(ја)ти некога за нешто (за неки покрет, акцију и сл.):* ~ војнике за свој табор, ~ народ за устанак. **2.** *узимати (узети), ангажовати за неки посао (под најам, за плату и сл.).*

вр̀бовина ж (мн. в) *врбово дрво (као грађа, материјал).*

вр̀бопӯц м нар. *време, доба када врба пуни, листа и цвета (обично месец март).*

вр̀боточ -оча и **врбо̀точац,** -чца м зоол. *в. врбар.*

вр́веж м *кретање, промицање великог броја људи, животиња или предмета, гунгула, тискање, врева.*

вр̀вети и **вр́вети** јек. **вр̀вјети** и **вр́вјети,** -ви́м несвр. нпрел. **1.** *ићи, кретати се у великом броју и без реда, тискати се.* **2.** *налазити, тећи, навирати (обично о сузама).* **3.** *обиловати (нечим), бити пун нечега:* ~ грешкама (од грешака), ~ пчелама (од пчела). **4.** безл. *бити пуно нечега што се креће, тиска.* – Дуго је врвело улицама.

вр̀вца и **вр̀вца** ж *в. врпца (1).*

вр̀вчица и **вр̀вчица** ж *дем. од врвца.*

вр̀г м **а.** бот. *врста тикве* Lagenaria vulgaris (Cucurbita lagenaria)*, која је у дну широка и са дугачким кривим вратом.* **б.** *осушени плод такве тикве који се користи као суд за воду и друго.*

вр̀гањ, -а́ња м (инстр. -а́њем) бот. **а.** *врста јестиве шумске гљиве* Boletus edulis *из ф. рупичавки* (Polyporaceae)*, с дебелим стручком и с клобуком који се доста рашири (и до 30* cm). **б.** *група, род гљива* Boletus *из ф.* Polyporaceae*, са великим бројем јестивих и отровних врста.*

вр̀гаст, -а, -о *који је у облику врга.*

вр̀гнути и **вр̀ћи,** вр̀гнēм свр. **1. а.** *бацити, хитнути:* ~ камен у воду. **б.** *стрпати, затворити:* ~ (некога) у тамницу (у ропство). **2. а.** *ставити, метнути:* ~ круну на главу. **б.** *ставити на некога окове, оковати, спутати (у ланце):* ~ на некога гвожђа (ланце). **3. а.** *дати некоме место, сместити, посадити (некога):* ~ госта у врх софре. **б.** *набити, натаћи (на колац, точак и сл.) у циљу мучења:* ~ на колац. **4.** (нечим) *замахнути, махнути, потегнути:* ~ сабљом. **5.** *добацити, досегнути (о пушчаном метку, ватреном оружју).* ■ **~ се 1. а.** *бацити се, хитнути се (нечим):* ~ се јабуком. **б.** *бацити се, скочити, полетети.* **2.** (на некога) *метнути се, уметнути се на некога, бити сличан некоме (по рођењу):* ~ се на ујака.

вр̀д узв. у изр. **~ тамо, ~ амо** у *глаг. служби у значењу: врдни.*

врдàкати, -ā̀м несвр. *у дем. значењу: врдати.*

врдалàма и **врдалáма** ж **1. а.** *особа која се не држи дате речи, неȕздана, превртљива особа, превртљивац, превртљивица.* **б.** *особа која избеīава обавезе, која се извлачи од ȕосла, од дужности, забушант, забушанткиња.* **2.** *избеīавање обавеза, врдање, изврдавање, извлачење, забушавање.*

вр̏дати, -ā̀м несвр. **1.** *ићи, кретати се често мењајући ȕравац, врлудати, шеврдати.* **2. а.** *мицати се, кретати се (у одређеном ȍсеīу, ȑросторȕ) (о рукама, ноīама, īлави и сл.).* **б.** (нечим) *ȕомицати, ȕокретати тамо-амо (неки део тела):* ~ главом, ~ очима. **3.** *скретати у страну, уклањати се; удаљавати се:* ~ с ȕута, не ~ с места. **4. а.** *бити несталан, недоследан, превртљив.* **б.** *бити неверан (о мужу, одн. жени).* **5.** *избеīавати да се каже истина, избеīавати отворено изјашњење, увијати; лаīати.* **6. а.** *извлачити се од неке обавезе, изиīравати неку обавезу.* **б.** *изīоварати се, ȑравдати се.* **в.** *одуīовлачити да се нешто уради.*

вр̏днути, -нē̏м свр. **1.** (нечим) *брзо, наīло ȕомаћи, ȕокренути, мрднути:* ~ главом, ~ очима. **2. а.** *хитро, наīло скренути у страну; ȕомерити се:* ~ с ȕута, ~ на страну. **б.** *ȍтићи на кратко време, скокнути:* ~ у кафану. **3.** *ȕустити се у недозвољене односе, ȑреварити (о мужу, одн. жени).* **4.** *избећи казати истину; слаīати, обманути.*

врéбалац, -аоца м *в. вребач.*

врéбалúште с *место, ȕоложај са коīа се вреба, осматра, осматрачница.*

врéбало с и м (мн. с) *особа која вреба, ухода, шȗицун.*

врéбати, врēбā̀м несвр. **1. а.** *чекати скривен да се неко или нешто ȕојави, да наиђе, с циљем да се нападне, ухвати:* ~ (на) лопове, ~ зечеве. **б.** *мотрити на некоīа с намером да му се ȑричини какво зло или неȑријатност, уходити некоīа:* ~ један на другога. **2.** *ишчекивати некоīа на одређеном месту īде треба да дође или ȑрође; ишчекивати да се неко или нешто ȕīледа или чује:* ~ мушторије, ~ на девојку, ~ на такси. **3.** (обично са допуном: згоду, прилику и сл.) *чекати да се нешто оствари, изврши.* ■ **~ се** *вребати један дрȕīог.*

врèбāч, -а́ча м **а.** *онај који вреба, који чека у заседи да некоīа нападне.* **б.** *онај који уходи некоīа, ухода, шȗицун, доушник.*

врéбачица ж *она која вреба, уходи, шȗицунка.*

врѐва ж **1.** *комешање, тискање мноштва (људи), īунȗула, īужва, метеж; хаос, збрка.* **2.** *бука, īраја, īалама, жагор.*

врéдан јек. **вријèдан,** -дна, -о **1.** *који ради савесно, с љубављу и истрајношћу, марљив, радин, ȑрилежан.* **2.** *који има вредност, који доста вреди, драīоцен:* ~ поклон, ~ књига, ~ ствар. **3. а.** *ваљан, врстан; ȓособан:* ~ човек. **б.** (некога, нечега или с инф., одн. презентом с везником „да“) *који заслужује некоīа, нешто, достојан (некоīа, нечеīа):* ~ пажње, ~ поштовања. **в.** (с допуном у инфинитиву) *ȓособан, кадар:* ~ да нешто учини. • **злата ~ (човек, младић** и сл.) *веома добар, изврстан (човек, младић и сл.).*

врéдети јек. **вријèдjети** (вријèдити), -дȉм несвр. **1. а.** *имати вредност, ваљати.* **б.** (са допуном нечега, нешто, која значи одређену цену, вредност) *имати одређену цену, имати исту вредност као нешто (што је означено допуном):* ~ сто динара, ~ злата, ~ читаво богатство. **2.** *бити на снази, важити (о ȑрописима, законима и сл.).* **3.** *сматрати се, бити сматран, важити.* – Вреди као поштен домаћин. **4.** безл. *бити од користи, бити сврсисходан, целисходан, имати смисла.* – Не вреди губити време на глупости. • **не вреди ни ȑребијене паре (ни луле дувана, ни пишљива боба)** *не вреди ништа, нема никакву вредност.*

врèдни̏к, -и́ка ек. и јек. и **врéдни̏к** јек. **врȉједни̏к** м *вредан, марљив човек.*

врèдница ек. и јек. и **врéдница** јек. **вријèдница** ж *вредна, марљива женска особа.*

врéдно и **врéдно** јек. **врȉједно** и **вријèдно** прил. **1.** *са марљивошћу, марљиво, ȑредано:* ~ радити, ~ читати. **2.** *корисно, целисходно; ȑотребно:* ~ поменути, ~ да се ȑомене, ~ да се забележи.

врéднòвати, врēднујēм несвр. *одређивати вредност нечеīа, оцењивати:* ~ уметничко дело, високо ~.

врéднòсни̏, јек. **вријèднòсни̏,** -ā̀, -ṑ *који се односи на вредност; који има велику вредност, цену:* вредносна мерила, ~ ствар. • **~ ȑапир,** ~ **хартија** банк. *в. хартија од вредности (ȑод вредност).*

врéднòсница јек. **вријèднòсница** ж *формулар, исȑрава за новчане ȑоштанске ȑошиљке, уȗутница:* поштанска ~.

врéднòсно јек. **вријèднòсно** прил. *у ȑоīледу вредности.*

врéднòст јек. **вријèднòст,** -ости ж (инстр. -ошћу) **1. а.** *својство оноīа што је вредно, што је на цени:* ~ злата, ~ иметка, бити од вредности. **б.** екон. *основно својство робе на основу којеī се она може заменити за неку дрȕīу робу или ȑродати за новац.* **2.** *ȑозитивне особине, врлине, ваљаност, знатност; важност, значај:* ~ нечијег дела, писац велике вредности, ~ живота, придавати нечему велику ~. **3. а.** *оно што се цени, личност или културна тековина која се високо цени, која има велики значај, величина:* уметничка ~, културне вредности, признате вредности у друштву. **б.** трг. (обично у мн.) *ȑредмети од драīоцених метала, акције, кредитне исȑраве и др.* **4.** *ваљаност, ȕуноважност:* имати ~, изгубити ~ (о исправама). **5. а.** мат. и физ. *величина која се мери (количина, висина, јачина и др.):* апсолутна ~, релативна ~, почетна ~, достићи највећу ~, вредности ваздушног притиска. **б.** *реални садржај, значење (знака, речи, броја):* ~ од икс, ~ речи, множинска ~ речи. • **вишак вредности** *в. ȑод вишак.* **номинална ~** фин. *износ на који īласи неки новчани документ (који не мора да ȑредставља његову стварну вредност).* **средња ~** *количник који се добије кад се збир више количина ȑодели њиховим бројем.* **хартија (папир) од вредности** (обично у мн.) банк. *ȑисмена исȑрава, документ који има новчану вредност и омоīућује остварење одређених имовинских ȑрава (чек, меница и сл.).*

вредно̀ћа ж **1.** *в. вредност (1, 2, 3).* **2.** *вредносна хартија, хартија од вредности.* **3.** (обично у мн.) *темељна друштвена уверења и ставови.*

вредно̀ћа ж*особина оноīа који је вредан, марљив, марљивост, радиност, ȑриљежност.*

врéђати, врēђā̀м јек. **вријèђати,** врȉјеђā̀м несвр. **1.** *додиром изазивати бол на неком делу тела, болно надраживати (обично ȕовреду, рану); озлеђивати, ȕовређивати:* ~ ране; ~ рањаве табане. **2.** (некога) **а.** *наносити некоме увреде односећи се ȑрема њему грубо, ȑрезриво:* ~ �ȑрофесора. **б.** *изазивати код некоīа душевни бол, нелаīодност.* – Вређало га је његово понашање. **3.** *не ȕоштовати, унижавати; нарушавати:* ~ људско достојанство. ■ **~ се 1.** *наносити увреде један дрȕīом.* **2.** *ȕовређивати себи рану, болно место.* **3.** *ȑримати нешто као увреду, осећати увреду.* – Немој се вређати кад ти то кажем.

врèђāч, -а́ча м *онај који вређа дрȕīе, који наноси некоме увреде.*

врéжа јек. **вријèжа** ж **1.** бот. *тања стабљика или изданак биљке ȕузавице или ȕењачице, лозица:* ~ бундеве, ~ купине. **2.** фиг. *ȕородична īрана, лоза; ȕорекло.*

врȅжаст, -а, -о *који је у облику вреже; који има вреже:* ~ растиње, ~ површе.

врȅжасто прил. *у облику врежа:* ~ се заплести.

врéжити се, врēжȉм се јек. **вријèжити се,** врȉјежȉм се несвр. *ȕуштати вреже, ширити се, ȑростирати се у виду врежа (нȑр. о бундевама).*

врȅжица ж *дем. од врежа.*

врȅка ж оном. *козји īласови, вречање.*

врéкнути, врēкнēм свр. *оīласити се вреком, испустити īлас (о кози); завречати.*

врȅлāшце и **врелàшце,** -а и -ета с (мн. -ца) *дем. и хип. од врело.*

врелúна ж **1.** *висока температура ваздуха, одн. тела загрејаноī сунцем или на дрȕīи начин, врућина, јара, жега:* летња ~, ~ летње ноћи, ~ пећи. **2.** *ȕовишена телесна температура; врућица:* осећати врелину, ~ руку.

врȅлúшнӣ, -ā̀, -ṑ *који се односи на врелиште:* ~ тачка.

врȅлúште и **врȅлúште** с физ. *тачка врења, кључања течности, температура на којој течност ври.*

врѐло[1] ек. и јек. и **врéло** ек. с **1.** *извор воде (обично јак); извориште реке:* планинско ~, ~ Босне. **2.** фиг. **а.** *оно из чега се нешто црпе, добија:* ~ прихода, ~ зараде. **б.** *оно из чега нешто проистиче, из чега се нешто ствара, настаје:* ~ народног језика, ~ уметности. **3.** фиг. *извор обавештења, података, писани документ (књига и др.) на основу кога се врше научна и др. истраживања.*

врѐло[2] прил. **а.** *веома вруће, с врелином.* – Напољу је било врело. **б.** фиг. *ватрено, страствено, жарко:* ~ љубити.

врѐлōст, -ости и **врелòћа** ж *в. врелина.*

врѐлскӣ, -ā, -ō ек. и јек. и **врȇлскӣ,** -ā, -ō ек. *који се односи на врело*[1]*, изворски:* ~ вода.

врéлце, -а и -ета с (мн.-ца) *дем. од врело*[1]; уп. врео̄це.

врѐљача *жнајрава кроз коју īасови кључка излазе најоље.*

врéме јек. **вријèме,** врȇмена с **1.** (мн. в) **а.** фил. *један од два ју(поред простора) објективних и свеобухватних облика постојања материје који се испољава у виду непрекидног, континуираног трајања.* **б.** астр. *трајање онога што постоји, одн. што се збива које је условљено и одређено на Земљи њеном ротацијом око осе и револуцијом око Сунца (мерено сатима, данима, месецима, годинама и другим одговарајућим јединицама); ограничено, краће или дуже трајање.* **в.** физ. и мат. *величина која се протеже бесконачно у прошлост и будућност, бесконачан, континуиран след тренутака без почетка и без краја:* израчунати ~. **2. а.** *одређено, израчунато доба дана, тренутак (означен сатима, минутама и секундама):* тачно ~, показати ~. **б.** *утврђени систем одређивања тога доба дана (сата и других одсека дана):* средњоевропско ~. **3.** (само јд.) **а.** *одређени тренутак кад нешто бива или кад се нешто ради, рок, термин у којем треба да се нешто догоди, уради:* ~ ручка, ~ за фискултуру. **б.** *доба (године) кад нешто доспева или кад нечега има, сезона; доба кад се нешто обавља, ради:* ~ цветања љубичица, ~ жетве, ~ сетве, ~ бербе. **4. а.** *период историјског развитка, раздобље, епоха (обично везана за име неке личности, владавине и сл.):* ~ Немањића, Карађорђево ~, турско ~, ~ хабзбуршког. **б.** (често мн.) *животне прилике, околности:* тешка времена, мутна времена. **5.** (са додатком: пролећно, летње, јесење, зимско) *доба године.* **6.** (мн. в) *атмосферске прилике (у одређеном тренутку и на одређеном месту):* лепо ~, хладно ~, облачно ~, промена времена. **7.** лингв. *једна од граматичких категорија, глаголски облик којим се одређује временски однос неке радње (стања, збивања) према тренутку говора или према неком другом тренутку:* садашње ~, прошло ~, будуће ~, глаголска времена. **8.** спорт. *резултат у некој спортској дисциплини (изражен бројем минута, секунди и сл.):* постићи одлично ~. • **грађанско** ~ *време које се равна према средњем сунчаном дану, са почетком у поноћ.* **звездано** ~ *време које се мери часовним углом тачке пролећне равнодневице.* **зонско** ~ *време средњег меридијана у једној од 24 зоне на које је подељена Земља (између којих је разлика у геогр. дужини 15°).* **месно (локално)** ~ *време које се односи на одређени меридијан (јер сва места на истом меридијану имају у истом тренутку једнако звездано, право или средње време).* **право (сунчано)** ~ *време које се мери часовним углом Сунца.* **средњоевропско** ~ *време у средњоевропској зони, које је у сваком тренутку за 1 сат веће од времена у западноевропској, а за 1 сат мање од времена у источноевропској зони.* • лингв. **апсолутно** ~ *глаголски облик који изриче временски однос глаголске радње или стања према часу изрицања реченице (тренутку говора).* **будуће** ~ *в. футур.* **давно прошло** ~ *в. плусквамперфекат.* **предбудуће** ~ *в. футур други (под футур).* **пређашње несвршено** ~ *в. имперфекат.* **пређашње свршено** ~ *в. аорист.* **прошло** ~ *в. перфек(а)т.* **релативно** ~ *глаголски облик који изриче временски однос према часу неке друге радње или стања (а не према тренутку говора).* **садашње** ~ *в. презент.* • **законско** ~ правн. *рок у коме треба да се изврши неки законски пропис.* **зуб времена** *пропадање нечега због дугог трајања.* **радно** ~ *одређени обавезни часови рада, време које се проведе активно, у раду.* **све** ~ *непрекидно, без престанка, стално.* **стара (давна, древна) времена** *далека, давна прошлост.* • **губити (трошити, тратити)** ~ *радити нешто залудно, бескорисно.* **да прође** ~ *да не буде досадно; ради забаве.* **добити у времену** *одуговлачећи постићи предност у своју корист.* **држати корак (ићи) с временом** *бити савремен, напредан (у погледу схватања, укуса и сл.).* **за вечита времена** *заувек, док постоји свет.* **из дуга времена** *имајући времена на претек, немајући шта радити.* **кратити, прекраћивати (прекратити)** ~ **(нечим)** *бавити се (забавити се) нечим у доколици, испуњавати (испунити) слободно време неком разонодом.* **на** ~ *у прави час, управо кад треба, благовремено.* **прегазило га** ~ *застарео је, конзервативан је, има несавремене погледе.* **пркосити времену** *трајати одвећ дуго, мимо очекивања.* **с (од) времена на** ~ *повремено, покаткад.* **с временом** *мало-помало, постепено.* **све у своје** ~ *све кад треба, у право време.* **уби(ја)ти (утући, утуцати)** ~ *забављати се (забавити се) чиме из досаде.* **у наше** ~ *када смо ми били млади.* **у право** ~ *онда кад треба.* **у прво** ~ *у почетку, испрва.* **у духу времена** *у складу са савременим погледима, савремено.*

врȇменит и **времѐнит,** -а, -о **1. а.** *који је зашао у године, постарији, времешан:* ~ госпођа. **б.** *стар, овештао (о стварима).* **2.** *временски ограничен; привремен, пролазан.*

врȇменитōст и **времѐнитōст,** -ости ж **1.** *поодмакло доба живота, старост.* **2.** *пролазност, привременост.*

врȇменскӣ, -ā, -ō **1.** *који се односи на време:* ~ раздобље, ~ ток, ~ казна. **2.** лингв. *који изриче, исказује време, временске односе:* ~ прилог, ~ реченица, ~ значење.

врȇменски прил. *у погледу времена, с аспекта времена:* ~ ограничено, ~ близу.

времѐњача ж зоол. нар. *животиња према чијем се понашању предсказује време (обично ружно) (обично о жаби гаталинки или о чапљи).*

врȇмеплōв м *„путовање", „шетња" кроз време, хроничарско праћење догађаја, збивања (обично у називима радио и телевизијских емисија или новинских рубрика).*

врȇмēшан, -шна, -о *в. временит (а):* ~ жена, ~ човек.

врȇмешнōст, -ости ж *стање и особина онога који је времешан, онога што је времешно.*

врȅмӣште с *аугм. и пеј. од време; ружно, рђаво време, невреме.*

врéмја с стклн. само у изр. **во** ~ **оно** *некад, врло давно.*

врéње с **1.** *гл. им. од врети.* **2.** хем. *процес разлагања органских једињења који настаје деловањем ензима, ферментација.* **3.** фиг. *покрет већег броја људи, покрет маса, метеж:* револуционарно ~. • **алкохолно** ~ *процес претварања шећера у алкохол.*

врȇо, врȇла, -о **1. а.** *који има веома висок степен топлоте, који може опећи, врло топао, врућ:* ~ пећ, ~ маст, ~ гвожђе. **б.** *који је изнад границе нормалне температуре (о телу, ваздуху и сл.).* **2.** фиг. **а.** *страстан, ватрен:* ~ пољубац, ~ поздрав, ~ крв. **б.** *врло јак, силан, жесток:* ~ потреба, ~ чежња, ~ љубав. **в.** *жесток, љут, оштар (о борби, бољу).*

врȇоце, -а и -ета с (мн. врȇоца, ген. врȇлāцā) *дем. од врело*[1]; уп. врелце.

врȇс јек. **врӣјес** м бот. **а.** *род ниских жбунастих медоносних биљака* Erica *из ф.* Ericaceae; *назив за поједине врсте тога рода* (E. vulgaris, E. carnea *и др.*). **б.** мн. *породица биљака двосупница* Ericaceae, *претежно ниски грмови, од којих неки имају јестиве плодове (боровница, брусница, планика).* • **велики** ~ *врста вреса* E. arborea.

врȇсак јек. **врӣјесак,** -ска м бот. **а.** *врста вреса* Erica vulgaris, *ниска жбунаста биљка са ситним лишћем и медоносним љубичастим цветовима.* **б.** *в. црњуша* Erica carnea..

врéсац јек. **вријèсац,** -сца м бот. *в. вресак (а).*

врèсина ж бот. *в. црњуша* Erica carnea.

врȅсӣште с *запуштено земљиште обрасло вресом.*

врéсло јек. **вријèсло** с *в. повраз (1).*

врȇсов јек. **врӣјесов,** -а, -о *који припада вресу, који се односи на врес:* ~ грм, ~ цвет.

вретѐнак, -нка м бот. *в. пресличица.*

вретѐнāр, -ара м **1.** *занатлија који прави вретена.* **2.** зоол. **а.** *род речних риба тврдоперки вретенаста тела* Aspro *из пор. грчева* (Percidae) *и назив за поједине врсте тога рода* (A. Vulgaris, A. ringel *и др.*). **б.** *врста пужа.*

вретѐнара ж **1.** *в. вретенарка.* **2.** нар. арх. *жена која врши недозвољене побачаје (вретеном).* **3.** *котарица у којој се држе вретена.*

вретѐнāрка ж *жена која продаје вретена.*

вретѐнāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на вретенаре:* ~ алат.

врѐтенаст и **вретѐнаст,** -а, -о **1.** *који има облик вретена:* ~ корен, ~ тело. **2.** *завојит, спиралан:* ~ коло, ~ пробод.

вретѐнати, -ā̄м и **вретѐнити се,** -ӣм се несвр. *добијати влат, клас (који је у почетку у облику вретена), влатати, класати.*

вретѐно с **1.** *најпрва у виду крађег облог, на крајевима зашиљеној а у средини дебљег штапића, на који се намотава прерађа при предењу.* **2.** техн. *дрвени или метални ваљак који се окреће око своје осе у склопу неког механизма, справе (нпр. на машинама за предење део који носи прерађу, на алатним машинама вратило које покреће алат или радни предмет, израдак, на пресама вратило с навојем које претвара кружно кретање у праволинијско, вратило млинског кола, вратило на бунару итд.).* **3.** мех. *ваљкасто тело у обарачу пушкомитраљеза или у кочници пушке.* **4.** бот. **а.** (обично у изр. **цветно ~**) *осовина цвасти по којој су поређани појединi цветови.* **б.** *вретенасти корен поврћа:* ~ репе, ~ шаргарепе. **5.** фиг. *оно што има облик вретена (1):* ~ вештане светлости.

вретéнце, -а и -ета с (мн. -ца) **1.** *дем. од вретено.* **2.** зоол. **а.** *инсект лажни мрежокрилац са два пара прозрачних крила* Aeschna *и* Libellula *из пор.* Libellulidae, *чије врсте живе поред слатких вода.* **б.** *в. вретенар (2а).* **3.** бот. *цветно вретено.*

вретѐњача ж анат. *дуга танка кост слична вретену; жбица.*

врѐти, врӣм (3. л. мн. врӯ; р. пр. врѐо (јек. и врӣо), врѐла) несвр. **1. а.** *комешати се и избацивати кључеве услед високе температуре (о течности, одн. житкој маси у суду), кључати.* **2.** *бити узбуркан, клокотати, пенити се; извирати, избијати у кључевима (о води, врелу, извору и сл.).* **3.** фиг. експр. *бити у пуном размаху, пајону снаге, снажно се испољавати, кипети.* **4.** (понекад безл.) фиг. **а.** *кретати се у нереду, метежу, комешати се, врвети:* ~ као у кошници. **б.** *бити захваћен метежом, комешањем, немирима.* **в.** *бити у стању великог узбуђења, бити захваћен снажним осећањем.* **г.** (нечим, од нечег) *бити препун нечега, киптети:* ~ од избеглица, ~ змијама. **5.** хем. *превирати под утицајем нарочитих ћеливица, фермената (о вину, ђубрету и др.).*

врѐћа ж (ген. мн. врѐћā) **1. а.** *врста веће кесе (обично од кудеље, платна и др.) за држање жита, брашна, соли и других сипких материја, ситнијих предмета и др., џак.* **б.** *количина нечега која може да стане у такву кесу:* ~ жита, ~ брашна. **2.** *оно што је налик на врећу (1а) (обично спремиште нечега код животиња и биљака).* **3.** фиг. **а.** *велико мноштво нечега:* истрести врећу новости. **б.** вој. *потпуно опкољавање већих војних јединица у рату;* уп. џеп. • **(за)везана ~** *неспретна, сметена, смушена особа, сметењак.* **~ без дна, подерана (продрта, раздерана** и сл.**) ~** 1) *особа која нештедимице троши, расипник, расипница; онај коме никад ни је доста новца, материјалних добара, незајажљивац.* 2) *прождрљива, незаситa особа.* **бити свакој врећи закрпа** *мешати се, уплитати се у све.* **купити мачку (мачка) у врећи** *купити наслепо, не знајући вредност онога што се купује.* **нашла ~ закрпу** *каже се кад је неко некоме сличан, једнак (обично у рђавом смислу).* **празна ~ не може стајати усправно (узгор)** 1) *глодан човек не може радити.* 2) *оно што је бесадржајно, што не вреди.*

врѐћаст, -а, -о *који је као врећа, сличан врећи:* ~ торба.

врѐћасто прил. *као врећа, у виду врећe:* ~ скројено.

врећѐтина ж *ауг. и пеј. од врећа.*

врéћи (врѐћи) јек. **вријећи** (врӣјећи) и **врӣћи** (врӣћи), врӯшēм (3. л. мн. врӯхӯ; аор. врӯхох, врӯше; р. пр. врӯхао, врӯхла; пр. сад. врӯхӯћи) несвр. *одвајати зрело зрневље жита из класја (млаћењем, машином вршалицом или помоћу коња, одн. волова који газе по житу):* ~ жито, ~ пшеницу.

врѐћица ж **1.** *дем. од врећа.* **2.** *кесица (за новац, дуван и др.).* **3.** анат. *телесни орган или део тела у облику кесе (трбушна марамица, опна, омотач тумора, подочна кесица, подочњак, жлобна чахура и сл.).*

врећу̀рина ж *ауг. и пеј. од врећа.*

врéчати, -чӣм несвр. **а.** *испуштати глас (о кози), вечати, мекетати.* **б.** *подражавати козји глас; одавати глас сличан вечању, дерати се.*

врзин, -а, -о само у изр. **~ коло** *в. под коло.*

врзина и **врзина** ж **1.** *ограда од прућа, грања и трња, жива ограда, живица.* **2.** *место обрасло густим шипражјем, јавитиом), врежама од купина и сл., честар.*

врзмати се и **врзмати се,** -ā̄м се несвр. **1. а.** *ићи, кретати се тамо-амо, мотати се; вртети се, обилазити:* ~ по дворишту, ~ око куће, ~ око стола. **б.** (око некога) *облетати око некога; удварати се некоме.* **2.** фиг. (по глави, по памети и сл.) *искрсавати непрекидно у свести (о мислима, сликама и сл.).*

врије- јек. *в. вре-* ек. (вријед- *в. вред-*, вријеђ- *в. врећ-*, вријеж- *в. вреж-*, вријеме *в. време*, вријес(-) *в. врес(-)*, вријећи *в. врећи*).

врӣсак, -ска м (мн. врӣскови и врӣсци) **1. а.** *кратак трајан продоран глас, крик (као израз бола, страха, весеља и сл.).* **б.** *вриска, вриштање, вриска, цика, дрека; гласан плач, зацењивање.* **2.** *резак животињски глас, одн. поновљени гласови (њисак коња, скичање прасади и сл.).* **3.** *висок, отегнут звук уопште (звиждук локомотиве, фијук ветра и сл.).* **4.** шатр. *модни „крик“, необична модна појава.*

врӣска ж (дат. -сци; мн. ø) *вриска, вриштање.*

врӣскав, -а, -о *в. вриштав (1).*

врӣскаво прил. *в. вриштаво.*

врӣскати, врӣскā̄м несвр. *в. вриштати.*

врӣснути, врӣснēм свр. **1.** *пустити оштар, продоран глас, крик (од бола, страха, радости и сл.), крикнути.* **2.** *огласити се реским гласом, зањиштати (о коњу); скикнути, заскичати (о прасету и сл.).* **3.** фиг. *испустити, произвести оштар, продоран звук (о стварима), цикнути, фијукнути, писнути, звизнути.*

врӣштав, -а, -о **1.** *висок, оштар, продоран (о гласу, звуку).* **2.** *који много вришти, плаче; који крешти, крештав:* ~ дете. **3.** фиг. *јако упадљив, дречећи (о боји).*

врӣштаво прил. **1.** *вриштећи, продорно, пискаво (у вези са оглашавањем).* **2.** *блештаво, засењујући (бојом), дречаво:* ~ обојени зидови.

врӣштāј м *врисак; вриска; њиска, њиштање, њисак.*

врӣштати, -тӣм несвр. **1.** *испуштати оштре, продорне гласове, крикове; плакати, запомагати, преклињати или смејати се, поцикивати уз врисак, високим, продорним гласом.* **2.** *испуштати резак глас, оглашавати се оштрим, продорним гласом (о животињама): дрећати, кричати, њиштати, скичати и сл.* **3.** *одавати, производити високе, продорне звуке (о стварима): звиждати, цикtати, штектати, шиштати итд.*

врӣштēњӣ, -ā, -ē *в. вриштав (1):* ~ глас.

врка ж **а.** *глас мачке која прреде, предење (мачке).* **б.** *напрегнуто дување кроз ноздрве или уста, звук који производи животиња таквим дувањем, фркtање:* ~ пантера, ~ магарца. **в.** *крчање (црева).* **г.** *зврјање:* ~ вретена.

врлēт ж **а.** *стрма страна брда, планине; стрма, окомита стена, хрид.* **б.** *брдовит, планински крај са стрмим, каменитим обронцима.*

врлēтан, -тна, -о **а.** *стрм, окомит:* ~ литица, ~ стена, ~ пут. **б.** *пун врлети, брдовит, кршевит и тешко проходан:* ~ крај, ~ Црна Гора.

врлēтнōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога што је врлетно, стрмост, окомитост, кршевитост; непроходност.*

врлӣ, -ā, -ō *в. вро.*

врлӣна ж **1. а.** *позитивна особина код човека, позитивна страна карактера:* човек с пуно врлина. **б.** *скуп више позитивних особина код човека, морална чистота, узвишеност, честитост.* **2.** *позитивно својство, добра страна нечега, особина која се показује корисном у примени нечега, преимућство, предност:* врлине неког метода, врлине неке сорте.

врлō прил. **1.** (уз описне придеве и прилоге) *казује да се нека особина јавља у високом степену: веома, много:* ~ леп, ~ важан, ~ споро, ~ добро, ~ лепо. **2.** (у дијалошкој ситуацији, без директног ослањања на претходни прилог) *врло (лепо, добро, успешно и сл.).* – Јесте ли се лепо провели? – Јесмо врло.

врлу̀дав, -а, -о *који врлуда, кривудав.*

врлу̀дати, -ам̄ и **врлу́дати,** врлӯдам̄ несвр. **1. а.** *често мењати правац у ходу, кретању, кретати се вијугаво, кривудати; заносити се у ходу, тетурати се, посртати.* **б.** *ходати, ићи без циља, тумарати, лутати, луњати; врзмати се.* **2.** *пружати се у облику вијугаве линије, вијугати (нпр. о стази, путу).* **3.** фиг. *извлачити се од неке обавезе, изврдавати, врдати.*

вр̀љав, -а, -о *коме очи не гледају у истом правцу, разрок, зрикав.*

вр̀љавац, -а̄вца м *в. врљавко.*

вр̀љавица ж *врљава, разрока женска особа.*

врља́вко и **вр̀љā̀вко** м *онај који је врљав, разрок.*

вр̀љаво прил. *разроко, зрикаво:* гледати ~.

вр̀љавṑст, -ости ж *особина онога који је врљав, разрокост, зрикавост.*

вр́љати, вр̀љā̀м несвр. **а.** *ићи тамо-амо без циља, лутати, базати, тумарати.* **б.** фиг. *врдати, изврдавати, извлачити се.*

вр̀љика ж (дат. -ици) **а.** *обла дужа мотка или одсечена грана која служи за прављење ограда; мотка, колац, летва.* **б.** мн. *ограда од таквих мотки, летава:* прескочити врљике.

вр̀љичина ж *аум. од врљика.*

вр̀љичица ж *дем. од врљика.*

вр̀љкати, -а̄м несвр. *у дем. значењу: врљати.*

врљо̀ок(аст), -а, -о *в. врљав.*

вр̀ндати, -а̄м несвр. **а.** *производити нарочит звук (о вретену које се врти, чигри и сл.), зврјати.* **б.** *прести (о мачки).* **в.** фиг. *брбљати, блебетати, торокати, наиважда ти.*

вр́нути (се), вр̀нē̄м (се) свр. нар. *в. вратити (се).*

врнчà̀ница и **вр̀нчаница** ж *један од попречних каишчића, опута од којих је сплетена горња страна опанка; горња страна опанка од преплетених опута.*

вр̀нчати, -а̄м несвр. *преплитати опутом горњу страну опанка, правити врнчаницу.*

вр̀о, вр̀ла, -о (одр. вр̀лӣ и вр̀лӣ, -ā̄, -ō̄) (често ир.) **а.** *пун врлина, ваљан, честит.* **б.** *примеран, узоран, изванредан, врстан.* **в.** *срчан, одважан, храбар.* **г.** *који је високог квалитета, квалитетан, прворазредан.*

вр́пољити се и **вр̀пољити се,** -ӣм се несвр. **а.** *немирно седети или стајати, лежати покрећући се час амо, час тамо, вртети се, мешкољити се.* **б.** *узнемирено ићи тамо-амо, мотати се, врзмати се; ужурбано се кретати тамо-амо; показивати узнемиреност.*

вр̀пца и **вр̀пца** ж **1.** *уска трака којом се нешто веже или служи као украс, пантљика; везица, узица; украсна машница.* **2.** фиг. *млаз, трак, трака, зрака (нечега):* ~ светла, ~ крви. **3.** анат. *издужени меки део неког ткива; цев, канал који веже различите органе:* бешична ~, јетрена ~, јајчана ~. • **пупчана ~** анат. *цевасти орган кроз који заметак плода сисара добија храну док је у мајчиној утроби.* **текућа (покретна) ~** *уређај за преношење предмета израде у фабрикама од једног до другог радника (при серијској производњи), или за непрекидно пребацивање материјала.*

вр̀пчаст, -а, -о *који је налик на врпцу, тракаст:* ~ украс, ~ језик, ~ нервни систем.

вр̀пчица и **вр̀пчица** ж *дем. од врпца.*

вр̀скав, -а, -о *који врска:* ~ звук, ~ глас.

вр̀скаво прил. *врскајући, шушкаво:* говорити ~.

вр̀скавṑст, -ости ж *особина онога који је врскав, који врска.*

вр̀скати, -а̄м несвр. *неправилно, нечисто изговарати неке зубне сугласнике (запињући у говору језиком о зубе), шушкетати (услед говорне мане, крезубости или претенциозног изговора).*

вр̀сно прил. *изврсно, одлично, изванредно.*

вр̀снṑст, -ости (врснȍћа) ж *особина онога који је врстан, онога што је врсно, ваљаност; врлина, крепост; изванредна способност.*

вр́ста[1] ж (ген. мн. вр́стā) **1. а.** *скуп, категорија истородних предмета, појава и појмова уопште; тип:* разне врсте књига, књижевних дела, две врсте сазнања, нека ~ грипа. **б.** биол. *основна систематска категорија у подели живих бића, животињске или биљне јединке које су по изгледу, грађи тела и начину живота врло блиске и могу се размножавати између себе; сорта; раса:* биљне врсте, животињске врсте, разне врсте јабука, ~ паса. **2.** лог. *појам нижег реда,ужи појам у односу на најближи шири појам.* **3. а.** *низ, ред:* сејати семе у врсте. **б.** *низ, ред војника или вежбача, поређених један поред другог, строј:* изаћи из врсте, постројити у две врсте. **в.** *ред у писаном или штампаном тексту.* **4.** *каквоћа, квалитет:* уметничка вредност прве врсте. **5.** лингв. *група речи истих граматичких својстава, исте промене, категорија, разред:* врсте речи, глаголске врсте.

вр́ста[2] ж (ген. мн. вр́стā) рус. *руска мера за дужину пута (приближно 1,067* km).

вр̀стан, -сна, -о **1.** *који се нарочито истиче (уопште или неком својом позитивном особином):* **а.** *одличан, изврстан, изванредан:* ~ познавалац нечега, ~ адвокат, врсна својства. **б.** *угледан, виђен, одабран, ваљан, врли:* ~ домаћин, ~ владар. **в.** *срчан, храбар, одважан:* врсни момци, врсни борци. **2.** (одр.) *који се односи на врсту, који припада врсти:* врсне разлике, врсни наставци.

вр̀стати, -а̄м несвр. **1.** *делити на врсте, сврставати, класификовати; одабирати, сортирати:* ~ загонетке, ~ глаголе; ~ конопљу. **2.** *стављати у врсте, редове, формирати врсте, постројавати:* ~ војску у чете. **3.** *убрајати (по нечему карактеристичном), уврштавати, сврставати:* ~ песме о Марку Краљевићу у косовски циклус, ~ народно песништво у највредније песништво. ■ **~ се 1. а.** *стављати се, смештати се у врсте, редове, формирати врсту, врсте, постројавати се.* **б.** *ређати се, низати се; пружати се, простирати се у виду низа, врсте (нпр. о редовима нечега, планинским врховима, ланцима и сл.).* **2.** *стављати се, спадати, убрајати се у неку врсту према каквоћи, уврштавати се, сврставати се.* – Он се врста међу најбоље песнике.

вр̀стāч, -а́ча м **1.** *справа, најрава за обележавање врста, редова на њиви, маркер.* **2.** штамп. *металне плочице у коју слагач руком слаже слова.*

вр́сти се (вр̀сти се), вр́зēм се (р. пр. вр̀зао се, вр́зла се) несвр. **1.** *кретати се без циља тамо-амо, мотати се, врзмати се; вртети се у месту, муљати се.* **2.** фиг. **а.** (по глави, по памети) *искрсавати стално у свести, мотати се, врзмати се (о мислима, сликама и сл.).* **б.** *наметати се некоме, стално заокупљати нечије мисли (нпр. о некој речи).* **3.** *вити се, ковитлати се, окретати се (нпр. о колу).*

вр́стица и **вр̀стица** ж *дем. од врста.*

вр̀т, вр̀та м (мн. вр̀тови) *земљиште (обично ограђено и уз кућу) на коме се сади и негује поврће, воће и цвеће, башта;* уп. градина. • **ботанички ~** *в. ботаничка башта (под башта).* **висећи (Семирамидини) вртови** *вештачки паркови у Вавилону најрављени у виду висећих тераса (по легендарној асирској краљици Семирамиди).* **зоолошки ~** *место где се узгајају и чувају животиње (нарочито ретке) ради приказивања и проучавања.*

вртар(-) *в. вртлар(-).*

вр̀тā̀рка и **вр̀тā́рка** (вртà̀рица) ж *женска особа вртар; вртарева жена.*

вр̀тā̀рскӣ и **вр̀тā̀рскӣ,** -ā̄, -ō̄ *који се односи на вртаре, на вртарство:* ~ мотика, вртарске маказе.

вр̀тā̀рство и **вртáрство** с *гајење поврћа и цвећа (као занимање); грана пољопривреде која се бави гајењем поврћа и цвећа и уређивањем вртова и паркова; хортикултура.*

вр̀тача ж **1.** геогр. *левкасто удубљење у кршу (које настаје услед хемијског растварања кречњака под дејством атмосферске воде), поникве.* **2.** *хидраулични точак с вертикалном осовином, који покреће вода.*

вр̀тачаст, -а, -о **1.** *који је као вртача, левкаст.* **2.** *који је пун вртача:* ~ земљиште.

вр́тети (вр̀тети) јек. **вр́тјети** (вр̀тјети), -тӣм несвр. [гл. им. вр́ћēње (вр̀ћēње) с] **1. а.** *покретати укруг, окретати, обртати:* ~

јагње на ражњу. **б.** (нечим) *мицати, махати (неким делом тела) тамо-амо:* ~ главом, ~ плећима, ~ репом. **в.** (очи, очима) *колутати, кружити (очима, погледом).* **2.** фиг. (некога) *поступати с неким, управљати неким по својој вољи, људи: завитлавати (некога).* **3.** *сукати, увртати, уредати:* ~ бркове, ~ кучине **4.** *бушити, дубсти (сврдлом или неким другим алатом):* ~ јарам, ~ дрво. **5.** (често безл.) *изазивати жмарање, свравање (у костима, зглобовима), жмарати, свравати:* ~ у глежњевима, ~ у коленима. **6.** фиг. разг. *понављати:* стално ~ исту тему. ■ ~ **се 1.** *кретати се укруг, окретати се, обртати се се:* ~ се око осе, ~ се с неким у колу. **2.** *мицати се, окретати се немирно тамо-амо, врпољити се.* **3.** *врзмати се, вртети се, мотати се се:* ~ се по кухињи, ~ се око девојке. **4.** фиг. (око нечега) *неприкрстано се враћати (у послу, размишљању) на исти предмет.* **5. а.** безл. (са логичким субјектом у дативу, обично са допуном: у глави, у мозгу и сл. или са грам. субјектом: свест, мозак и сл.) *имати вртоглавицу, несвестицу, губити свест.* – Од овога пића ми се врти у глави. • ~ **некога око малог прста** *поступати са неким по својој вољи.* ~ **репом** а) *лукаво поступати, радити, бити прекрстан.* б) фам. *лукаво примамљивати мушкарца, понашати се изазовно (о жени).* ~ **се као чигра (чиков, преслица)** а) *бити у некрикидном покрету.* б) *врло брзо и спретно радити нешто.* ~ **се око некога** *удварати се некоме.*

вр̀тешка ж (дат. -шци; ген. мн. -кӣ) **1.** *направа са кружно окаченим седиштима која се окреће и служи за забаву, вртуљак, ринтишпил.* **2.** *направа на крову куће која се врти кад ветар дува и показује правац ветра, ветроказ.* **3.** *уопште назив за разне направе које се обрћу, окрећу (нпр. витао за предење вуне, рулет за коцкање, чигра, четрдаљка итд.).*

вр̀тигӯз и **вр̀тирēп** м пеј. **1.** *особа која при ходу врцка.* **2.** *неуздржана, превртљива особа, превртљивац, превртљивица.*

вр̀тирēпка ж (дат. -ки) пеј. *ветропирраста, нестална женска особа.*

вр̀тић, -а и **вр̀тӣћ,** -и́ћа м *дем. и хип. од врт.* • **дечји ~** *установа за предшколско васпитање деце, обданиште.*

вр̀тица ж бот. *биљка тропских и суптропских вода* Vallisneria spiralis *из ф.* Hydrocharitaceae, *чије лишће личи на траву.*

вр̀тӣште с *место где је некада био врт.*

вртјети *в. вртети.*

вр̀ткати, -а̄м несвр. *у дем. значењу: вртети.*

вр̀тлā̄р, -а и **вр̀тлар,** -а́ра м *онај који обрађује врт, онај који се бави врт(л)арством;* уп. вртар.

вр̀тлā̄рка и **вр̀тлā̄рка** (вр̀тларица и вртла̀рица) ж **1.** *женска особа вртлар; вртларева жена;* уп. вртарка.

вр̀тлā̄рскӣ и **вр̀тлā̄рскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на вртларе, на вртларство:* ~ мотика, вртларске маказе.

вртла́рство и **вр̀тлā̄рство** с *в. вртарство.*

вр̀тлог м **1. а.** *кретање у ковитлац, вртложно кретање (воде, снега, прашине, дима и др.); место такве кретања и оно што је захваћено таквим кретањем:* ~ у реци, ~ снега, ~ прашине, бацити се у ~. **б.** *брзо кретање укруг, брзо врћење, окретање.* **2.** фиг. *брзе и нагле хаотичне промене, збивања, метеж, збрка, хаос:* ~ живота, ~ рата, ~ догађаја.

вр̀тложан, -жна, -о **а.** *који се креће у ковитлац, који се врши у вртлозима, пун вртлога; својствен вртлогу, сличан вртлогу:* ~ кретање, ~ лет, ~ вихор, вртложне струје, ~ јато. **б.** фиг. *хаотичан:* ~ живот, ~ коло живота.

вр̀тложаст, -а, -о *који је сличан вртлогу:* ~ кретање.

вр̀тложасто прил. *у виду вртлога, као вртлог, вртложно:* ~ се кретати.

вр̀тложина ж *ауим. од вртлог.*

вр̀тложити (се), -ӣм (се) несвр. [гл. им. вр̀тложе̄ње с] *окретати се, вртети се у ковитлац, ковитлати се; комешати се.*

вр̀тложић м *дем. од вртлог.*

вр̀тложно прил. *у вртлогу, као у вртлогу:* ~ се комешати.

вр̀тљив, -а, -о **1.** *који се може вртети, окретати (око своје осовине):* ~ столица. **2.** *жив, немиран.* **3.** фиг. *несталан, променљив, превртљив.*

вр̀тљивō̄ст, -ости ж *особина онога што је вртљиво, онога који је вртљив.*

вр̀тнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на врт:* ~ цвеће, ~ забава.

вр̀тња ж **1.** *кретање у кругу, врћење, окретање, обртање.* **2.** *журба због много посла, ужурбаност; пометња.* **3.** фиг. *болови у костима, свравање, жмарање, вртеж; костобоља, реуматизам.*

вртòглав, -а, -о **1.** *који изазива вртоглавицу, од кога се врти у глави; који оставља врло јак утисак (обично брзином, интензитетом); нагао, брз:* ~ висина, ~ јурњава, ~ брзина, ~ страх; ~ успех, ~ успон, ~ пад, ~ развој догађаја. **2.** *који има вртоглавицу.* **3.** фиг. *неуравнотежен, ветрењаст; будаласт, луцкаст, сулуд, ћакнут.*

вртòглавац, -а̄вца м *неуравнотежен, ветрењаст, брљив човек; луцкаст, ћакнут човек.*

вртòглавица ж **1.** *полусвесно стање организма у коме се губи равнотежа и у коме се чини да се све врти и љуља.* **2.** *губитак душевне равнотеже, здравог разума због неког јаког утиска, претеран занос, занесеност, опијеност.* **3.** фиг. *брз, нагао развој догађаја, збивања, вртлог.* **4.** вет. *врста болести при којој се болесна животиња окреће и тетура.*

вртòглā̄вка ж *брљива, ветропирраста, неуравнотежена женска особа.*

вртòглаво прил. **1.** *на начин који изазива вртоглавицу; претерано брзо:* ~ се вртети, ~ се смењивати, ~ напредовати. **2.** *безглаво, лудо.*

вртòглавō̄ст, -ости ж *особина онога што је вртоглаво; стање онога који има вртоглавицу.*

вртӯкати (се), -а̄м (се) несвр. *у дем. значењу: вртети (се).*

вртӯљак, -љка м **1. а.** *в. вртешка.* **б.** *чигра, зврк.* **в.** *витао, витло.* **2.** *мањи вихор.* **3.** *вртлог у реци.* **4.** зоол. *у мн.: род једноћелијских бичара* Trypanosoma *који паразитирају на еритроцитима и ткивима човека и других кичмењака, а узрочници су тешких тропских болести (у јд.: такав бичар).*

вртӯљити се, вр̀тӯљӣм се несвр. *вртети се као вртуљак, чигра.*

вр̀туш(иц)а ж зоол. *в. вртушчица:* глистолика ~.

вр̀тӯшка ж *чигра, зврк.*

вр̀тушчица и **вртӯшчица** ж зоол. *врста морске шкољке глистоликог изгледа са закржљалом љуштуром* Teredo navalis, *која буши дрво бродова и других дрвених грађевина у мору.*

вр̀ћи (се) *в. врнути (се).*

вр̀ћи *в. врећи.*

вр̀ћкати (се), -а̄м (се) несвр. *у дем. значењу: вртети (се).*

врӯскав, -а, -о *који врска (о храни).*

врӯскати, -а̄м несвр. **1.** *шумно гристи, жвакати дробећи чврсту храну зубима, јести тако да се чује како се храна дроби и крцка под зубима.* **2. а.** *дробити се са карактеристичним шумом, крцкати под зубима (о храни при жвакању), хрускати.* **б.** *шкрипати, пуцкетати под ногама (о снегу и сл.).* ■ ~ **се** *в. врскати (2).*

врӯтак, -тка м (мн. врӯци, ген. врӯта̄кā) **1.** *извор, врело (обично у дем. значењу).* **2.** фиг. *оно одакле се нешто црпе, што служи као извориште, основ нечега.*

врӯћ, врӯћа, -е (комп. врӯћӣ) **1.** *који има високу температуру, веома топао, вео; жарки:* ~ вода, ~ ветар. **2.** фиг. **а.** *пун топлине, усрдан, срдачан, свесрдан:* ~ жеља, ~ поздрав, ~ молитва. **б.** *ватрен, страствен, страстан:* ~ пољубац, ~ загрљај. **в.** *страсно привржен, одушевљен, веома одан:* ~ пријатељ, ~ заговорник. **г.** *веома заинтересован, заграјан за куповину нечега:* ~ купац, ~ муштерија. **д.** *који је плахе, бујне нарави, плах, плаховит, бујан, необуздан, нагао:* ~ момче; ~ нарав. **ђ.** *јак, жесток, силан:* вруће батине, ~ шамар, ~ бој. **3.** *ваљан, добар:* ~ помоћ. **4.** *свеж, скорашњи, нов:* ~ новост, ~ траг. **5.** (у им. служби, само одр.) ж **а.** (врӯћа̄) *ракија кувана с медом или шећером, која се пије топла.* **б.** *јак ударац по телу или лицу, јак шамар, ћушка.* • ~ **линија** 1) *брза веза (телефонска, телеграфска) која се успо-*

ставља између државника двеју зараћених страна или других утицајних личности да би се спречио сукоб већих размера. 2) *телефонска линија за разговоре дипломатског, секси садржаја.* ~ **роба** жарг. *крадена роба коју ваља брзо продати.* ~ **тема** *актуелна тема, оно о чему се много говори.* ~ **новац** *новац који стоји на располагању за брзо улагање у неки посао, подухват.*

врућац, -ћца м **1.** *незамрзнуто, незалеђено место у реци или језеру, ведрац.* **2.** *ватра, жар (у фиг. смислу).*

вруће и **вруће** прил. (комп. врућē и вруће) **1.** *веома, претерано топло.* – Напољу је постало вруће. **2.** фиг. **а.** *страствено, ватрено:* ~ волети, ~ пољубити, ~ загрлити, ~ заинтересован. **б.** *свесрдно, усрдно:* ~ молити, ~ подржати нечији предмет. **в.** *вољано, својски:* ~ се трудити. **г.** *опасно, ризично; незгодно.* – Биће вруће. • ~ **му је под ногама** *каже се кад је неко у опасности.*

врућина ж **1.** *висока температура, јака загрејаност атмосферског ваздуха (од сунца); жега, врелина; велика топлота уопште.* **2.** (у прил. служби) *претерано топло, вруће:* – Врућина ми је. • **пасја** ~ *велика, несносна врућина, жега.* **петровске врућине** *велике врућине о Петровдану.*

врућинчина и **врућиштина** ж *аугм. и пеј. од врућина.*

врућица ж **1.** мед. нар. *висока телесна температура; болест праћена високом телесном температуром и грозницом.* **2.** фиг. *јак занос, велики полет, одушевљење.*

врућичав, -а, -о (врућичан, -чна, -о) **1.** *који потиче од врућице, који је изазван врућицом:* ~ ватра, ~ грозница. **2.** *који има врућицу:* ~ болесник.

врућиштина и **врућиштина** ж *аугм. и пеј. од врућица.*

вруштати, -штӣм несвр. *в. врускати (1).*

врх и **вр̏х,** врха м (мн. врхови) **1. а.** *највиша тачка, највиши, најистакнутији део брда или планине, вис:* планински врхови. **б.** *уопште највиши, најистакнутији део неког објекта:* ~ јеле, ~ куће, ~ ормана. **2.** геом. *тачка висине најудаљенија од правца или равни основе:* ~ троугла, ~ пирамиде, ~ купе. **3.** *крајњи, најистакнутији део нечега, танки, ужи шиљасти или слободнији, одвојенији крај нечега, вршак, шиљак:* ~ прста, ~ носа, ~ оловке, ~ кишобрана, ~ ножа, ~ игле. **4. а.** *почетни горњи, виши део или крај, граница:* ~ улице, ~ њиве, ~ вароши, ~ ступца, ~ стране. **б.** *први, предњи редови колоне, поворке, масе у покрету и сл., чело.* **в.** *почасно место за столом, прочеље, чело.* **5.** (обично у мн.) *први, највиши положај или слој у друштву, друштвеној хијерархији; најистакнутији представник, одн. представници, руководеће личности, прваци:* стајати на врху државе, партијски ~, врхови војске. **6.** *највиши домет, врхунац, кулминација:* уздићи се до највишег врха. • **састанак на врху** *састанак највиших представника (држава, власти).* **изаћи (попети се) на** ~ **главе (некоме)** *додијати, дојадити (некоме).*

врх (кад је наглашено: вр̏х) предл. (с ген.) **1. а.** *на горњој површини, одн. на горњу површину, наврх, на:* попети се ~ планине. **б.** *изнад, поврх; више:* ~ њива, ~ гроба, ~ лакта. **в.** *преко, поврх, са спољашне стране:* обући капут ~ кошуље. **2.** *изнад (по вредности, значају, рангу и сл.):* бог ~ свих богова. **3.** *осим, поред, уз:* ~ свега тога.

врхње с рег. *в. павлака.*

врхо̀вит, -а, -о *који има више врхова, богат врховима:* ~ планина.

врхо̄внӣ, -а̄, -о̄ *који је на врху хијерархије, највиши по рангу, главни; висок, виши, највиши, најистакнутији:* ~ командант, ~ поглавар, ~ надзор; ~ слој.

врхо̄внӣк м арх. или ир. *који има врховну власт, поглавар, старешина.*

врхо̄внӣштво с арх. или ир. *врховна власт; врховни орган власти.*

врхом прил. (уз речи: пун, напунити и сл.) *до врха, увршено, сасвим:* ~ пун, ~ напунити.

врху̏нац, -нца м **1.** *највиши домет, највиши степен, највећа мера, кулминација:* ~ славе, ~ моћи, достићи ~, бити на врхунцу моћи. **2.** *в. врх (1).*

врху̏нити, врхӯнӣм несвр. **1.** *бити, налазити се на врхунцу; достизати врхунац, кулминацију, кулминирати; истицати се изнад осталих ствари.* **2.** (и свр.) *показ(ив)ати водораван, хоризонталан положај (о либели, одн. мехурићу у средини либеле).*

врхӯнскӣ, -а̄, -о̄ *који спада у најбоље, најистакнутије, који је међу најбољима, међу првима; највиши по домету, по вредности:* ~ спортиста, ~ спорт, ~ вредност.

врхӯнски прил. *до врхунца, до највеће мере, на најбољи начин, савремено:* ~ оспособљен, ~ издиференциран.

врхӯшка ж пеј. *најодабранији, најистакнутији слој људи у друштву:* аристократска ~, партијска ~.

врц узв. оном. **1.** *за означавање или опонашање изненадног, наглог покрета или радње.* **2.** *за означавање врцкања, врдања, избегавања отвореног изјашњавања.*

врца ж разг. *живахна, врцкаста женска особа.*

врцав, -а, -о **1.** *који врца:* ~ гејзир. **2.** фиг. *духовит, оштроуман, блистав, искричав:* ~ дух, ~ хумор.

врцаво прил. **1.** *брзим покретима.* **2.** *искричаво;* фиг. *духовито, оштроумно.*

врцāј м *прскање, прскање:* ~ искре, ~ врела.

врцалица ж *в. врцаљка.*

врцāљка ж *центрифугална справа, машина за одвајање меда од вошчине, масла од млека и сл., центрифуга.*

врцати, -а̄м несвр. **1. а.** *снажно избијати, искакати, излетати, бризгати, прскати (о искрама, капима, танким млазевима течности и сл.).* **б.** *светлуцати, блескати, светлуцаво се одбијати.* **в.** *брзо падати, промицати, сипати (о пахуљицама, лишћу и сл.).* **г.** фиг. *сипати досетке, брзо, живо говорити.* **2.** *в. врцкати (1):* ~ главом, ~ стражњицом (стражњицу). **3.** *бацати, сипати, избацивати (искре, капље и сл.).* **4.** *издвајати (мед, масло и сл.) помоћу врцаљке, центрифугалне справе.* ■ ~ **се** разг. *изводити брзе, хитре покрете, мицати се брзо тамо-амо; бацакати се, трзати се; врцкати се.*

врцка ж *в. врца.*

врцкав, -а, -о *в. врцкаст.*

врцкаво прил. **1.** *врцкајући, гипко, окретно:* ~ ходати. **2.** *духовито:* ~ испричати виц.

врцкавōст, -ости ж *особина онога који је врцкав, онога што је врцкаво.*

врцкалица ж *она која се врцка, врцкаста женска особа.*

врцкаст, -а, -о *који се врцка (при ходу, кретању); гибак, жив; веома покретан:* ~ девојка, врцкасте кретње, врцкасте очи.

врцкати, -а̄м несвр. **1.** (нечим) *брзо, хитро покретати, мицати тамо-амо (неки део тела):* ~ репом, ~ стражњицом. **2.** *у дем. значењу: врцати (1).* ■ ~ **се** *извијати телом, обично у струку, задњим делом тела или раменима, изводити ситне, хитре или кокетне, кицошке покрете, обично при ходу.*

врцнути, -нӗм свр. **1.** *нагло избити, бризнути (о искрама, ситним честицама, капљицама).* **2.** *учинити, извести брз, нагао покрет, брзо покренути неки део тела:* ~ репом. ■ ~ **се 1.** *нагло се покренути, учинити хитар, нагао покрет, трзнути се.* **2.** *нагло, изненада скренути, променити правац кретања:* ~ се улево.

врч, врча м (инстр. врчем; мн. врчеви) *суд за течност (обично земљани) при врху сужен и са дршком:* ~ за вино.

врчасто прил. *као врч, у облику врча:* ~ удубљен.

врчати, -чӣм несвр. **1. а.** *одавати нарочити глас „вр“ показујући узбуђење, срџбу, страх, фркатати (о мачки, псу и сл.).* **б.** *производити звук „вр“, зврјати, зујати (нпр. о вретену).* **2.** фиг. (на некога) *лупетало, гласно гунђати (против некога), фрчати (на некога).*

врчина ж *аугм. и пеј. од врч.*

врчић, -а и **врчӣћ,** -и́ћа м *дем. од врч.*

вр̏ша и **вр̀ша** ж *плетени кош од прућа, шибља или металне жице за ловљене рибе и ракова.*

вр̏шāј м **1.** *в. вршидба.* **2.** *снопље жита сложено на гумну за једну вршидбу.*

вр̏шак, -шка м (мн. вр̏шци (вр̏шкови)) **1.** *дем. и хип. од врх; врх.* **2.** фиг. *в. врхунац (1).*

вр̀шалица ж *пољопривредна машина за вршидбу жита.*

вр̀шаћи, -а̄, -е̄ *који служи за вршидбу, којим се врше:* ~ машина, ~ строј.

вр̏шац, вр̏шца м *в. вршак (1):* попети се на врх вршца.

вр̏шење[1] с *гл. им. од вр(е)ћи.*

вр̏шење[2] с *гл. им. од вршити (се).*

вр̀шидба ж **1.** *вршење жита.* **2.** *време кад се врше жито:* догодити се о вршидби.

вр̀шидбени, -а̄, -о̄ *који се односи на вршидбу:* ~ радови, ~ машина.

вр̀шика ж нар. и рег. *врх, вршак (јагода, биљке, крошње и др.).*

вр̀шилац[1], -иоца м (ген. мн. -ила̄ца̄) *онај који врши неки посао, рад; онај који спроводи нешто у дело, извршилац:* ~ радње, ~ власти, ~ закона, ~ налога власти. • **~ дужности** адм. *онај који је привремено одређен да врши дужност управитеља, руководиоца у некој установи или предузећу:* ~ дужности директора.

вр̀шилац[2], -иоца м *онај који врше жито.*

вр̀шитељ м *в. вршилац*[1].

вр̏шити, вр̏шӣм несвр. **1.** *чинити, обављати, извршавати (неку радњу, посао):* ~ попис, ~ притисак, ~ претрес, ~ злочине. **2.** *спроводити у дело, бити носилац, представник, извршилац нечега:* ~ закон, ~ власт, ~ правду. ■ **~ се** *остваривати се, збивати се, догађати се (нпр. о хемијским реакцијама).* • **~ дужност (некога, нечега)** адм. *званично обављати послове везане за неки положај, али без одговарајућег звања; привремено замењивати:* ~ дужност директора, ~ дужност деловође. **~ улогу** *остваривати нешто, бити од некога значаја:* ~ важну улогу у неком покрету.

вр̀шић, -а и **вр̀шић̄,** -и́ћа м *дем. и хип. од врх.*

вр̏шка и **вр̀шка**[1] ж *в. вршак (1):* ~ јеле, ~ гране, ~ стабљике.

вр̏шка и **вр̀шка**[2] ж *в. врша.*

вр̀шкара ж *купасто оплетена кошница од прућа премазана блатом.*

вр̏шком прил. *до врха, колико год може да стане, врхом:* ~ натоварен, ~ пун.

вр̀шљати, -а̄м несвр. **1.** *премештати, претурати, стварати неред:* ~ по соби, ~ по столу, ~ по документима. **2.** *ићи тамоамо, мотати се, мувати се, тумарати, шврљати.* **3.** фиг. *радити, поступати, управљати самовољно и неодговорно; владати се наметљиво, чинити насиља.*

вр̀шнӣ, -а̄, -о̄ *који је на врху, који се односи на врх; горњи:* ~ део, вршни пупољци.

вр̀шнӣк м *исплетен од шибља или земљани поклопац под којим се пече хлеб или кува јело;* уп. сач (1).

вр̀шња̄к, -а́ка м **1.** *онај који је са неким истих година, рођен исте године кад и неко други, врсник.* **2. а.** *онај који је некоме раван, парњак.* **б.** фиг. *оно што је по својим својствима једнако нечем другом.*

вршња̀киња (вр̀шњака) ж *она која је с неким истих година.*

вр̀шња̀чкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на вршњаке и вршњакиње.*

вр̀шчић̄, -а и **вр̀шчић̄,** -и́ћа м *дем. и хип. од врх и вршак.*

вр̏га (вр́га) ж зоол. **а.** *птица певачица, селица* Oriolus oriolus *из пор.* Oscines, *чији мужјак има златножуто перје, а женка зеленкастожуто (сем на крилима и репу, који су црни) и која испушта нарочити задах:* смрди као ~. **б.** мн. *породица птица певачица* Oriolidae (Oscines) *из реда врапчарки* (Passeriformes). • **златна ~** *в. вр̏га (а).*

вр̏гава ж агр. **а.** *врста далматинске винове лозе црног и белог грожђа; грожђе те лозе.* **б.** *вино од грожђа те лозе.*

вр̏гић м *вргин птић.*

вр̏гнути, -нӗм несвр. *постајати влажан, увлачити у себе влагу, влажити (нпр. о зидовима, соли и др.).*

вр́ја, -е̄ и **вр́јо,** -а и -е̄ м *хип. од вук;* уп. вујо.

Вр̏к м астр. *сазвежђе јужног неба, западно од Шкорпиона.*

вр̏к м (вок. вр̏че; мн. вр̏кови (вр̂ци), ген. вукова̄ и вр̏кова̄, дат. вуковѝма и вр̏ковима (вр̂цима), ак. вр̏кове) **1. а.** зоол. *врста сисара месождера, крвожедна звер* Canis lupus *из пор. паса* (Canidae). **б.** *вучје крзно; бунда од вучјег крзна.* **2.** фиг. **а.** *храбар, одважан и искусан, прекаљен борац, јунак, јуначина:* горски вукови. **б.** *вредна и снажна, енергична особа.* **в.** *окрутан човек, насилник, тиранин, звер-човек.* • **морски ~** *искусан и неустрашив, одважан поморац.* **вуци те појели (изели)** *каже се у клетви упућеној стоци.* **гладан као ~** *врло гладан.* **~ длаку мења, а ћуд никада (никако)** *каже се за оног који не мења своју природу, нарав (обично рђаву).* **дати вуку да чува (пасе) козлиће, поставити вука за пастира** *поверити, дати грамзиву човеку да управља нечим.* **живом се вуку реп не мери** *опасно је нападати, изазивати некога док је моћан.* **и вуци сити (и ~ сит)** и **овце на броју** *каже се кад се удеси, кад се постигне споразум да сви буду задовољни.* **крсти вука а ~ у гору** *каже се за онога кога не вреди саветовати јер њиме управљају рђави инстинкти.* **ми о вуку а ~ на врата** *каже се кад неко уђе управо у тренутку кад се о њему говори.* **(по)вика на вука а лисице месо једу** *каже се кад се кривица не баца на правога кривца.* **појео (изјео) ~ магарца (магаре)** *каже се кад се заташка и прође без последица нека непријатна ствар (обично скандал).* **по поруци вуци месо не једу** *најбоље је сам урадити свој посао, а не очекивати да то неко други уради.* **терао (гонио) лисицу (зеца), па истерао вука** *каже се када неко, у жељи да уклони неко мање зло, изазове још веће.*

ву̀кљати, -а̄м несвр. експр. **1.** *вући или носити нешто тешко, с муком:* ~ грање, ~ воду, ~ децу. **2.** *вући, повлачити, потезати:* ~ некога за косу.

ву̏ковац[1], -овца м **1.** ист. *присталица језичке реформе Вука Караџића.* **2.** *носилац дипломе „Вук Караџић“, која се даје одличним ученицима за изванредан успех.*

ву̏ковац[2], -овца м зоол. *врста морске рибе тврдоперке* Serranus scriba *из пор.* Pereidae.

ву̏ковски, -а̄, -о̄ *који је у духу језичке реформе Вука Стефановића Караџића: својствен Вуку Караџићу:* ~ стил, ~ логика, ~ постојаност у раду.

вукòдлак м **1. а.** праз. *мртвац који, по народном веровању, излази ноћу из гроба, сише људима крв и чини им друга зла, вампир.* **б.** фиг. *крволочан човек; крвопија, мучитељ.* **2.** зоол. *врста морске рибе* Lophius piscatorius, *морски ђаво, грдобина.*

вукòдлачина ж (м) (мн. ж) *аугм. и пеј. од вукодлак.*

вукòдлачити се, -ӣм се несвр. праз. [гл. им. вукòдлачење с] *постајати вукодлак, вампирити се.*

вукòдлачица ж праз. *жена вукодлак, вампирица.*

вукòдлачкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на вукодлаке, који припада вукодлацима, својствен вукодлацима:* ~ коло, вукодлачки зуби.

вукојѐбина ж жарг. пеј. *забачен крај, забачено место.*

вукòјединa ж **1.** *месо од животиње коју је заклао вук.* **2.** мед. нар. *ранице на кожи које изазива туберкулоза коже и сл.* lupus vulgaris.

вукòлик, -а, -о *који је налик на вука, који је као у вука:* ~ глава.

вӯлва ж лат. анат. *спољни део женског полног органа, стидница,* vulva.

вӯлгāран и **вӯлгāран,** -рна, -о лат. **1. а.** *простачки, неприступан, груб:* ~ сцена, ~ израз, ~ реч. **б.** *прост, неваспитан, неодгојен:* ~ тип, ~ човек. **2. а.** (одр.) лингв. *простонародни, народни, изворни:* вулгарни италијански (латински) језик. **б.** *обичан, једноставан, прост:* ~ решење, ~ метод. **в.** фил. и пол. *који претерује у упрошћавању, сувише упрошћено схваћен, ненаучно упрошћен:* ~ економија, ~ материјализам, ~ материјалиста.

вулгаризам, -зма м **а.** лингв. *груба, простачка реч или израз у језику.* **б.** *простаклук, непристојност уопште.*

вулгаризатор м *онај који вулгаризује, претерано и ненаучно упрошћава научне поставке и појмове.*

вулгарѝзаторскӣ, -ā, -ō *који се односи на вулгаризаторе, својствен вулгаризаторима:* ~ поступак, ~ схватање.

вулгаризáција ж *претерано и грубо упрошћавање, поједностављивање неке науке или научних поставки, појмова ради наводне популаризације науке.*

вулгàризовати, -зујēм (вулгаризи́рати, -ѝзирām) свр. и несвр. **а.** *(у)чинити вулгарним, простим, простачким, баналним, унизити, унижавати вредност нечему:* ~ музику, ~ ствари, ~ стил. **б.** *претерано и грубо упростити, упрошћавати науку, одн. научне поставке, појмове ради наводне популаризације науке:* ~ науку, ~ материјализам, ~ неку теорију.

вȕлгāрно и **вȕлгāрно** прил. **1.** *на вулгаран начин, простачки, нејристојно:* ~ се изражавати. **2.** *простонародно, народски:* ~ називати нешто.

вулгáрнōст, -ости ж *својство, особина оног који је вулгаран, оног што је вулгарно; вулгаран поступак, простаклук.*

Вулгáта ж лат. *латински превод Библије (дело Светог Јеронима), који је прихваћен као службени текст у католичкој цркви.*

Вȕлкāн, -áна м мит. *бог ватре и ковачке вештине код старих Римљана.*

вȕлкāн, -áна м лат. **1.** *узвишење, обично купастог облика, са левкастим отвором (кратером), кроз који из унутрашњости Земље избијају (или су некад избијали) лава, гасови и пепео; отвор, кратер на томе узвишењу.* **2.** фиг. **а.** *разорна, рушилачка снага.* **б.** *ватреност, жестина, необузданост.* **в.** *ватрена, необуздана, силовита особа; насилник.* **г.** *силовит, ватрен љубавник.* • **живи (активни)** ~ *вулкан који је још у дејству (стално или повремено).* **угашени (мртви)** ~ *некадашњи вулкан који више не дејствује.*

вулканѝзам, -зма м геол. **а.** *скуп вулканских појава и промене које оне изазивају на Земљиној кори.* **б.** *научна теорија која се бави тим појавама и која приписује вулканима пресудан утицај на стварање Земљине коре.*

вулканизáција ж **а.** хем. *прерађивање сировог каучука у гуму загревањем и додавањем сумпора или сумпорних једињења.* **б.** *крпљење оштећених, поцепаних гумених предмета тим поступком.* **в.** *прерађивање папира у материју која у индустрији замењује кожу и каучук.* **г.** *обрада дрвета да би се сачувало од трулења.*

вулканѝзēр, -ера м *занатлија који се бави вулканизирањем.*

вулканѝзēрскӣ, -ā, -ō *који се односи на вулканизере и вулканизацију:* ~ радионица, ~ занат.

вулканизѝрати, -ѝзирām и **вулкàнизовати,** -зујēм свр. и несвр. *(из)вршити вулканизацију:* ~ каучук, ~ гуму.

вулкàничан, -чна, -о и **вулкàничкӣ,** -ā, -ō *в. вȕлкāнскӣ.*

вȕлкāнскӣ, -ā, -ō **1.** *који се односи на вулкане, који припада вулкану, који потиче из вулкана; који обилује вулканима:* ~ пепео, ~ кратер, ~ стена; ~ предео. **2.** фиг. **а.** *бујан, необуздан, силовит, ватрен, страствен:* ~ нарав, ~ темпераменат. **б.** *који је као вулкан, силан, жесток:* ~ снага. **в.** *подложан великим политичким потресима; бурн, претње, опасан:* ~ тло (Европе), ~ колонијално питање.

вȕлкāнски прил. *као вулкан, жестоко, силовито:* ~ провалити, ~ покуљати.

вȕна ж (мн. ø) **1.** *густа мекана длака која расте на кожи неких животиња, обично овце, руно; влакно добијено од овчијег и др. руна; предиво од тога влакна:* овчија ~, гребена ~, чешљана ~. **2.** *меке длачице на семењу неких биљака:* биљна ~, памучна ~. **3.** *материја слична вуни (1) која се добија хемијским путем из дрвета или стакла:* вештачка ~, челична ~. • **дрвена** ~ *танке, узане и дугачке траке од дрвета, које се употребљавају при паковању.* **стаклена** ~ *танке стаклене нити које се употребљавају за топлотну и звучну изолацију.* ~ **кућо!,** ~ **бато!** разг. *страх, прља, зорт.* **туђа овца има више вуне** *увек нам се чини да други има више, да је богатији.*

вȕнār м **а.** *онај који прерађује вуну.* **б.** *трговац вуном.*

вȕнара ж **а.** *радионица или фабрика за прераду вуне, фабрика вунених тканина.* **б.** *продавница вуне.*

вȕнāрскӣ и **вȕнарскӣ,** -ā, -ō *који се односи на вунаре и вунарство:* ~ комбинат, ~ четка.

вунáрство с *прерада вуне као врста радиности, заната или као грана текстилне индустрије.*

вȕнаст, -а, -о **а.** *који је као вуна, сличан вуни, руну (мекан, растресит као вуна и сл.):* ~ коса, вунасте обрве, ~ облак. **б.** *који је обрастао, покривен длакама; маљав, рутав:* ~ реп веверице; вунасте груди. **в.** *длакав, чупав:* вунасте панталоне, ~ кабаница, ~ шубара, вунасти штоф, вунасти ћилим.

вȕнасто прил. *као вуна, слично вуни:* ~ мек, ~ растресит.

вȕнат и **вȕнат,** -а, -о **1.** *који обилује вуном; који је обрастао вуном.* **2.** *в. вунаст.*

вȕнен и **вȕнен,** -а, -о **1.** *који је од вуне; исплетен вуном:* вунени штоф, ~ марама; ~ јастук. **2.** *в. вунаст:* ~ брада, ~ коса.

вȕница и **вуни́ца** ж **1.** *дем. и хип. од вуна.* **2.** (вуни́ца) ж *вунено предиво за плетење и везење, обично фабричке израде.*

вуновлàчāр, -ára м *онај који влачи вуну, који ради у вуновлачари (1).*

вуновлàчара ж **1.** *радионица за влачење вуне.* **2.** *справа за влачење вуне.*

ву́ћи (вȗћи), ву́чēм (3. л. мн. ву́кӯ; имперф. ву́цијāх; р. пр. вȗкао, ву́кла; трп. ву́чен, -а) несвр. **1. а.** *ухвативши (обично руком) затезати и привлачити себи савлађујући силу отпора:* ~ конопац, ~ удицу, ~ мрежу. **б.** *чинити да се неко или нешто приближава к нечему, привлачити, деловати привлачећи (о Земљи, одн. Земљиној тежи).* **в.** фиг. *привлачити, примамљивати, мамити.* – Вуче га љубав према родном крају. **г.** (на нешто) фиг. *тежити, настојати нечему, имати извесне особине нечега:* ~ на бурлеску, ~ на гротеску. **2. а.** *померати (некога, нешто) повлачећи и не одижући од тла, површине; теглити запрежна кола (о марви); возити теглећи за собом:* ~ (некога, нешто) по патосу, ~ плашт за собом, ~ тело, ~ ланце; ~ кола, ~ лађу, ~ чамац. **б.** *држећи некога за руку или део одеће присиљавати га на кретање:* ~ за руку, ~ за рукав. **в.** *водити на силу, против своје воље; гонити, терати:* ~ некога у затвор, ~ народ у ропство. **г.** *претоварити на товарној животињи, одн. превозити на запрежним колима:* ~ топове, ~ сено, ~ ђубре, ~ шљунак. **д.** (обично у емоционалнијем говору или с пеј. призвуком) *носити са собом или на себи нешто тешко, теглити:* ~ пуну торбу, ~ дете у наручју, ~ књиге, ~ нарамак дрва, ~ муницију на плећима. **ђ.** *одвлачити својом снагом, односити са собом (нпр. о води, воденој бујици).* **е.** *грабити и односити, одн. одвозити за себе, одвлачити:* ~ брашно, ~ шећер. **ж.** *примати, добијати; извлачити неку материјалну, новчану корист:* ~ плату, ~ кирију, ~ корист, ~ ренту. **3. а.** *извлачити, вадити; чупати:* ~ мач из корица, ~ ексер из дрвета, ~ зуб, ~ трн из ноге. **б.** *посудом извлачити, црпсти:* ~ воду из бунара. **в.** *увлачити у себе, усисавати; сисати, црпсти и пити течност из нечега, пити алкохолно пиће:* ~ хранљиве материје из земље (о биљци, корену биљке), ~ димове (при пушењу), ~ вино (натегом из бурета); добро ~ (нпр. вино). **г.** *имати способност, моћ усисавања, имати добру ваздушну струју:* добро ~ (о димњаку). **д.** безл. *налагати струјати (о ваздушној струји), дувати.* – Затвори врата, вуче (промаја). **4. а.** *повлачити чиме остављајући видљив траг, обележавати, цртати:* ~ црту, ~ тангенту, ~ границе. **б.** фиг. *имати као наслеђену особину, наслеђивати:* ~ добру нарав (од оца). **в.** фиг. *имати за последицу, повлачити, доносити:* ~ казну; крв вуче крв. **5.** (и свр.) **а.** *мицати, помаћи, померити, померати (фигуру у шаху или у некој другој игри):* ~ топа, ~ ловца, ~ белу фигуру. **б.** *извлачити, извући одабирајући између нечега (у игри на срећу и сл.):* ~ лоз, ~ лутрију, ~ коцку. **6.** *радити тешке послове без одмора, ринтати, диринчити, издирати, теглити.* **7.** *отезати, развлачити, одуговлачити:* ~ неки посао (годину дана), ~ парницу. ■ ~ **се 1.** *чупати или потезати себе, одн. део властитог тела:* ~ се за косу. **2.** уз. повр. **а.** *међусобно се чупати, потезати; рвати се, носити се, борити се:* ~ се за кике. **б.** *сваћати се, препирати се, препонити се; натезати се:* ~ се по новинама (са неким), ~ се по судовима. **3. а.** *кретати се споро не одижући се од тла, од површине, пузати, илазити, милети(нпр. о корњачи, змији):* ~ се по поду као змија. **б.** *кретати се тешко, с муком; кретати се тромо, споро:* ~ се на пијац(у), једва се ~. Колона се вуче. Прамен магле се вуче. **в.** *падати на*

тло и повлачити се иза оногa који се креће. – Вуче му се огртач (сабља) по земљи. **г.** *пружати се, протезати се, простирати се у дужину (нпр. о путу, планинском ланцу и сл.).* **4.** (обично у емоционалнијем говору и с пеј. призвуком) **а.** *тумарати, скитати; одлазити, бивати тамо где не треба, смуцати се, вуцарати се:* ~ се по крчмама, ~ се по полицији, ~ се по свету. **б.** (с неким) *живети у недопуштеним, недозвољеним, недоличним љубавним односима:* ~ се с љубавницима. **в.** (обично у имп.) *одлазити, губити се, торњати се.* – Вуци се из куће. **г.** *налазити се тамо где не треба; повлачити се, ићи од руке до руке (о предметима)* – Књиге му се вуку свуд по кући. Тај се документ вукао од једног до другог. **5. а.** *отезати се, одуговлачити се; трајати сувише дуго(нпр. о парници, спору, неком обичају).* **б.** *живети, дурати.* • **вуче га срце, жеља (за нечим, нечему)** *јако, страсно жели (нешто).* ~ **порекло (корене** и сл.) *водити порекло, потицати.* **вуче га земља** *стар је и изнемогао, ближи му се смрт.* **вуче га срце (жеља) за нечим (нечему)** *јако жуди, чезне за нечим.* ~ **батине (шамаре** и сл.) *добијати батине, бити батинан, шамаран.* ~ **болест** *боловати дуго.* ~ **кестење из ватре (за некога)** *излагати се тешкоћама и непријатностима да би се тиме други користио.* ~ **на своју страну (себи)** *радити за себе, гледати свој интерес.* ~ **ногу за ногом (~ ноге)** *тромо, тешко ићи.* ~ **паралелу, успоредбу (између нечега)** *упоређивати.* ~ **за језик (некога)** *наводити некога да каже оно што не жели.* ~ **(некога) за нос** *варати, завараваати (некога).* ~ **се клипка (с неким)** *такмичити се у снази; прегањати се, надмудривати се.*

вȕцара ж (м) (мн. ж) пеј. *скитница, пробисвет, проштува.*

вуцàрати (се), -ām (се) (вȕцарити (се), -ȉм (се)) несвр. *у пеј. значењу: вући (се):* ~ књиге са собом, ~ дете, ~ некога по суду; ~ се по кафанама, ~ се са ожењеним човеком.

вȕцати (се), вȕцām (се) несвр. (обично у пеј. значењу) *вући (се), вуцарати (се).*

вуцибàтина и **вȕцибатина** ж (м) (мн. ж) (вок. -но) пеј. *хуља, ништков, пропалица; пробисвет, проштува.*

вȕча ж **1.** *вучење, тегљење (терета, возила); преношење, одн. прегоњење (на товарној животињи):* коњ за вучу, ~ авиона; ~ дрва, сточна ~, електрична ~. **2.** риб. *повлачна мрежа за дубински риболов, коју вуче моторни чамац или брод.*

вȕчар м *моторни чамац или брод који вуче мрежу за риболов, вучу.*

вȕчāран, -рна, -о *пун вукова; опасан:* ~ ноћ, ~ време.

вуча́рити, вȕчāрȉм несвр. *вући мрежу у дубинском риболову.*

вȕчāрскӣ и **вȕчарскӣ,** -ā, -ō *в. вучаран.*

вȕчац, -чца м **1.** мед. нар. *в. гапрена.* **2.** бот. *жива ограда* Lycium halimifolium.

вȕче, -ета с (супл. мн. вȕчићи м; зб. им. вȕчāд ж) *младунче вука; млад вук.*

вȕчетина ж **1. а.** *вучја кожа, вучје крзно.* **б.** *кабаница, бунда од вучјег крзна.* **в.** *капа од вучјег крзна.* **2.** *вучје месо.*

вȕчика ж бот. *в. лупина.*

вȕчина 1. ж (м) (мн. ж) *аугм. и пеј. од вук.* **2.** ж *в. вучетина (1).*

вȕчитрн м бот. *в. гладиш.*

вȕчић, -а и **вȕчӣћ,** -и́ћа м **1.** *дем. и хип. од вук; младунче вука; млад вук.* **2.** фиг. **а.** *дивљачан, пркосан дечак.* **б.** ист. *в. вуковац*[1] *(1).* **3.** зоол. *врста грабљиве морске рибе* Paracentropristis (Centropristis) hepatus *из пор. гргеча* (Serranidae). **4.** (обично у мн.) *зуб у малог детета.*

вȕчићевац, -евца м ист. *присталица Томе Вучића Перишића, који се борио против апсолутизма кнеза Милоша у Србији.*

вȕчица ж **1.** *женка вука.* **2.** фиг. **а.** *снажна, здрава и енергична, борбена женска особа.* **б.** *немилосрдна, окрутна женска особа.*

вȕчјāк м *врста овчарског пса вишег раста и снажног, дугог тела (који је по изгледу сличан вуку).*

вȕчјака ж бот. *в. дивља кафа (под кафа).*

вȕчјāчкӣ, -ā, -ō *који се односи на вучјаке, који је као у вучјака:* вучјачки зуби.

вȕчјӣ и **вȕчјӣ** (вȕчијӣ и вȕчијӣ), -ā, -ē **1.** *који се односи на вука, на вукове (који припада вуку, вуковима, који потиче од вука, који је као у вука и сл.):* ~ траг, ~ завијање, ~ крзно, ~ месо, вучји зуби. **2.** фиг. *суров, зао, свирепо, немилосрдан, окрутан; страшан:* ~ поглед, вучја времена. **3.** бот. *саставни део имена неких биљака:* ~ зеље, ~ стопа, ~ боб, ~ грах итд. • ~ **глад** *велика глад.* ~ **јама** воj. *дубоко ископана слабо покривена јама као препрека против борних кола у рату.*

вȕчкӣ, -ā, -ō *који је као у вука; немилосрдан, окрутан; зао:* ~ скок, ~ урликање, ~ напад, ~ поглед.

вȕчки прил. *на вучији начин, као вук; немилосрдно, окрутно:* ~ завијати, ~ напасти.

вȕчнӣ и **вȕчнӣ,** -ā, -ō **1.** *који служи за вучу, који вуче:* ~ стока, ~ елиса. **2.** *који се односи на вучу:* ~ сила, ~ отпор, ~ такса.

Г

г (Г) с непром. **1. а.** лингв. *звучни задњонепчани експлозивни сугласник.* **б.** *слово којим се обележава тај сугласник:* велико Г, мало г, курзивно *г*. **2.** *скраћеница за година (г.), господин (Г.) и др.*

гâ (обично поновљено) узв. **а.** оном. *за подражавање, опонашање гласова неких птица (гусака, гавранова, врана и сл.).* **б.** фиг. *за подражавање празног и дугог разговора, наклапања, брбљања.*

га 1. *енклитички облик ген. и ак. личне заменице 3. л. јд. мушког и средњег рода „он“, „оно“:* плашим га се, не волим га. **2.** разг. *плеонастично, без значења* **а.** *обично у узвичним реченицама у претњи, клетви, завету, за појачавање исказа и сл.* – Овде га нећеш остати ни часа. Ја га тамо не идем ни мртав. Мој ти га Марко побеже. Баш си га претерао. **б.** *са узв. „благо“ и „тешко“* (често са речцом „си“). – Благо си га мени. Тешко си га њему. **в.** *у конструкцијама: ко (бог, враг, ђаво) га зна (би га знао и сл.).* – Враг би га знао шта ће бити. **г.** *у конструкцији са речју „шта“ (који значи мноштво).* – Шта га је паса!

габа̀рдēн, -е́на м (мн. ӣ) енгл. *врста фине вунене или памучне тканине са косим пругама за одела.*

габа̀рдēнскӣ, -а̄, -о̄ *који је од габардена:* ~ одело, ~ капут.

габа̀рит м фр. **1.** *спољне мере (првенствено висине) стамбених и др. зграда у насељу, гранични спољни обрис неког предмета (објекта, машине, оруђа, моторног возила):* вертикални ~, хоризонтални ~. **2.** *прописани оквир изнад кога вагон не може бити натоварен (да би могао проћи кроз тунел, испод моста и сл.).*

га̑бор м шатр. пеј. *врло ружна особа, ругоба, грдило.*

га̑ван м пеј. *врло богат човек, велики богаташ (по Гавану, бездушном богаташу и тврдици из нар. предања).*

га̑ванка ж пеј. *жена гаван, богаташица; гаванова жена.*

га̑ванов, -а, -о *који припада гавану.* • **~ благо** *велико богатство.*

га̑ванскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на гавана, гаване, богаташки:* ~ син, ~ углед.

га̑вански прил. *на гавански начин, као гаван, богаташки:* живети ~.

га̑ванство и **гава̀нство** с *велико богатство;* фиг. *богаташка бездушност.*

га̑ванче, -ета с *гаваново, гаванско дете.*

га̑вез м бот. *род зељастих биљака* Symphstum *из ф.* Boraginaceae, *од чије се врсте* S. officinale *корен употребљава у лекарству.*

гавӣја̑л, -а́ла м зоол. *врста крокодила из Индије, индијски крокодил* Gavialis gangeticus (*из пор.* Gavialidae), *дугачак до 6* m, *са кљунасто изduженом њушком.*

га̑вка ж зоол. *врста пловке са обала северних мора* Somateria mollissima *из пор.* Anatidae.

га̑врān м (мн. га̑вранови и га̑врāни, ген. гавранӯ̄, га̑вранӣ̄ и га̑врāнā, дат. гавра̀новима, га̑врановима и га̑врāнима) **1. а.** зоол. *крупна птица станарица сјајног црног перја* Corvux corax, *лешинар из пор. врана* (Corvidae) *са великим кљуном (у нар. предању птица злослутница).* **б.** фиг. *плачкаш, отимач, грабљивац.* **2.** *црни коњ, вранац.* • **црн као ~** *јако црн.* **откако је ~ поцрнео** *одвајкада, одувек.*

гавра́нак, -нка м *дем. и хип. од гавран.*

га̑вранаст, -а, -о *сличан гаврану, црн као гавран.*

гавра̀нић и **га̑вранић** м *дем. и хип. од гавран; птић гаврана.*

гавра̀ница ж **1.** *женка гаврана.* **2.** зоол. *в. врана (1б).*

га̑врановскӣ, -а̄, -о̄ **а.** *који је као у гаврана, сличан гаврану:* ~ кљун. **б.** фиг. *злокобан, црн, мрачан:* ~ песма, ~ глас.

га̑врāнскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на гавране, гаврановски:* ~ крик, ~ глас.

га̑врāнски прил. *као гавран; као у гаврана:* ~ кричати, ~ црн.

га̑врāнче, -ета с *дем. и хип. од гавран; птић гаврана.*

гавра̀нчина ж и м *ауг. и пеј. од гавран.*

гавра̀нчић м *дем. и хип. од гавран.*

га̑врањӣ, -а̄, -е̄ *који се односи на гаврана, гавране, који припада гаврану, гавранима, који потиче од гаврана, гавранов:* ~ крило, ~ крв.

га̑вӯн, -а и **гава̀ӯн,** -у́на м итал. зоол. **а.** *род морских риба коштуњача* Atherina *из пор.* Atherinidae, *олига.* **б.** *врста тога рода, јестива морска риба* A. hepsetus.

гавӯнара и **гавӯнарица** ж риб. *рибарска мрежа којом се лове гавуни.*

гавӯнић м *дем. и хип. од гавун.*

га̑вчица ж зоол. *в. гаовица (а).*

гага́кати, гàгā̀чēм несвр. *в. гакати.*

гà̀галица и **га̑галица** (гагà̀мија) ж бот. *зељаста биљка* Lycopus europaeus *из ф.* Labiateae, *која се употребљава у народном лекарству.*

гà̀гāт, -а́та м грч. мин. *врста смоластог црног сјајног угља, од кога се израђује накит, црни ћилибар.*

га́гољити и **га̑гољити,** -ӣм несвр. *жагорити, жаморити, чаврљати; брбљати.*

гà̀грица ж **1.** зоол. *назив за разне ситне инсекте тврдокрилце и њихове ларве који нападају месо, кожу, зрневље, дрво и др.* **а.** *ларва инсекта тврдокрилца* Dermestes lardarius *из пор.* Dermestidae, *која се храни сланином, неуштављеном кожом и сувим месом.* **б.** *в. жижак*[2]. **2.** (и м) фиг. **а.** *тврдица, шкртица, себичњак; грабљивац, грабљивица.* **б.** *закерало, цанџризало, гунђало; ситничар.*

гà̀гричав, -а, -о **1.** *пун гагрица, изједен, изгризен од гагрица, жижљив:* ~ суво месо, ~ грашак. **2.** фиг. **а.** *шкрт, тврд на новцу:* ~ човек. **б.** *који закера, гунђа, цанџризав; ситничав.*

гà̀гричавōст, -ости ж **1.** *стање оног што је гагричаво, жижљивост.* **2.** *особина оног који је гагричав, цицијаштво, тврдичлук; цанџризавост; ситничавост.*

гà̀гричити се, -ӣм се несвр. [гл. им. гà̀гричēње с] *пропадати од гагрице (нпр. о сувом месу).*

га̑д м (вок. га̑де; мн. га̑дови) **1. а.** пеј. *особа која заслужује презир, осуду или која изазива одвратност, гађење (понекад у шали):* велики ~. **б.** хип. *у тепању детету.* **2.** (обично зб.) *животиње (одн. животиња) које код човека изазивају одвратност и гађење: гамад (инсекти који живе на човечјем телу – буве, ваши), мишеви, змије и сл.*

гàдан, -дна, -о **а.** *који својим изгледом изазива гађење, одвратан, ружан:* ~ девојка, ~ животиња, ~ хаљина. **б.** *гнусан, покварен, низак; непоштен:* ~ душа, ~ поступак. **в.** *врло незгодан, непријатан, неугодан; тежак, невољан:* ~ нарав, ~ на језику, ~ тип, ~ човек, ~ ствар; ~ ситуација, ~ положај. **г.** *лош, рђав:* ~ време, ~ јесен, ~ месо, ~ пут.

гадàрија ж разг. **1.** *в. гадост (2).* **2.** зб. *гадови, гадија, жгадија.*

гáдеж ж и м **1.** *осећај нелагодности, муке у стомаку и надражај на повраћање, мучнина, гађење:* осећати ~. **2.** зб. **а.** *гамад, гадови.* **б.** *в. гадија (1).* **3.** *нечистоћа, прљавштина:* не моћи живети од гадежи.

гàдија ж зб. (мн. в) **1.** пеј. *људи, особе према којима се осећа презир и одвратност, гадови, жгадија.* **2.** *гамад.*

гàдити, -ѝм несвр. [гл. им. гàђēње с] **1.** (некоме нешто) *чинити да се нешто огади, смучи, изазивати код некога одвратност према нечему:* ~ некоме јело. **б.** *прљати, загађивати; огањити.* **в.** фиг. *срамотити, црнити; ружити:* ~ нечију част, ~ нечији изглед. ■ ~ **се 1.** (понекад безл. с лог. субјектом у дат.) **а.** *осећати мучнину у желуцу и надражај, нагон на повраћање:* ~ се на јело, ~ се гледајући крв, ~ се некоме. **б.** *осећати моралну одвратност, презир и гнушање (према некоме, нечему):* ~ се на лажи, ~ се нечијих поступака (речи), ~ се улизица. **2.** (некоме) *изазивати одвратност (код некога), бити гадан, одвратан (некоме).* – Јело му се гадило. Он ми се гадио.

гàдић, -а м *дем. и хип. од гад (1, 2).*

гàдљив, -а, -о **1.** *који се лако гади, коме се лако згади (на нешто):* ~ на длаку у јелу, ~ на крв. **б.** *који показује гађење, изазван гађењем* ~ израз (на лицу), ~ гримаса, ~ презир. **2.** *који изазива гађење, мучнину; гадан, одвратан:* ~ црв, ~ рана.

гàдљивац м *гадљив човек.*

гàдљивица ж *гадљива женска особа.*

гàдљиво прил. *с гађењем, осећајући гађење, одвратност:* ~ се мрштити, ~ одгурнути јело.

гàдљивōст, -ости ж *особина оног који је гадљив, осећај гађења, одвратности.*

гàдно прил. **1. а** *на гадан начин, одвратно, ружно:* ~ певати, ~ клети, ~ опсовати, ~ поступити. **б.** *изазивајући гађење, мучнину, с осећајем гађења, отужно.* – Гадно му је у устима. **2.** разг. *јако, жестоко, силно:* ~ се намучити, ~ се посвађати, ~ погрешити.

гàдōв, -ова м *гадан, одвратан човек.*

гàдōст, -ости ж **1.** *особина оног који је гадан, оног што је гадно, одвратност:* ~ тираније, ~ јаве. **2.** (обично у мн.) *оно што је гадно, гадне, ружне речи, поступци, стварі, појаве:* причати гадости, чинити гадости.

гàдура ж **1.** пеј. *гадна, одвратна, рђава жена, неваљалица; ружна жена.* **2** хип. *у обраћању малом женском детету, девојчици.*

гáђалиште с *место где се гађа, стрелиште.*

гáђање с **1.** гл. им. *од гађати (се).* **2.** вој. и спорт. *дисциплина, спорт који негује нишањење, избацивање пројектила из оружја на одређени циљ; настава нишањења:* пешадијско ~, бојно ~, школско ~, такмичење у гађању.

гáђати, гâђам несвр. **а.** *бацати нешто на неки циљ, мету; нишанити и пуцати у мету или неки други циљ:* ~ пса, ~ каменом, ~ непријатеља, ~ кулу, ~ из пушке, ~ дивљач. **б.** *употребљавати пуцати из ватреног оружја (не нишанећи):* ~ у ваздух. **в.** фиг. *алудирати, циљати:* знати куд неко гађа. ■ ~ **се 1.** уз. повр. *бацати се узајамно неким предметима, пуцати узајамно једно на друго:* ~ се каменицама, ~ се из пушака (топова). **2. а.** *в. гађати (1а):* ~ каменицама. **б.** *имати навику гађати некога, бити склон гађању.* – Кад се нађути, гађа се чим стигне. **3.** (нечим) *неуко, нестручно или неодговорно употребљавати нешто, користити нешто:* ~ се комплиментима, ~ се параграфима, ~ се речима, ~ се појмовима, ~ се новцем. • **пушком да гађаш нема (некога, нечега)** *нема нигде никога, ничега.* ~ **се падежима** шаљ. *погрешно употребљавати, мешати падеже, падежне облике, грешити у погледу падежа.*

гàђач, -áча м *онај који гађа; онај који добро гађа, стрелац, нишанција.*

гàђачкӣ, -а́, -о́ *који се односи на гађаче.*

гàђнути, -нём свр. *лако, лагано бацити се нечим ситним (на некога, на нешто):* ~ камичком.

гâз м (мн. гáзови) **1.** *плитко место у реци (језеру или мору) где се може прећи, прелазити гажењем, пешке.* **2. а.** *ход, гажење; корак, ступај.* **б.** (у инстр.) *у прил. значењу: газећи, газимице:* прећи реку газом. **3.** *дубина до које брод или друго пловило урони у воду при пловидби.*

гáза ж фр. *танка прозирна мрежаста тканина од памука, лана или свиле која се употребљава за завоје или израду женске одеће (названа по граду Гази у Египту):* стерилна ~, хидрофилна ~, завој од газе, хаљина од газе.

гâзан, -зна, -о *који се може прегазити (о води и месту на води).*

гâзда м (дат. гâзда; ген. мн. гâздā) мађ. **1. а.** *сопственик, власник имања, радње, радионице и сл.:* ~ имања, ~ радње, сеоски ~. **б.** *онај који поседује велико имање или новац, богат, имућан човек, богаташ.* **в.** разг. *послодавац; шеф, старешина, господар.* – Газда му је био строг. **г.** *домаћин, старешина породице:* ~ куће. **д.** *власник стана (у односу према закупцу), станодавац.* **2.** непром. нар. *титула уз име имућног човека:* газда Милан. • ~ **човек** *богат човек.* **свој** ~ *економски независан, самосталан човек.* **трули** ~ нар. *велики богаташ.* **бити** ~ *бити господар ситуације.*

газдàлук м **1.** *иметак, имање; богатство.* **2.** *вођење домаћинства, управљање имањем, газдовање.*

гàздарица ж (вок. -це) **1.** *газдина жена.* **2.** *жена газда.* **а.** *власница имања, радње и сл.* **б.** *власница стана (у односу према закупцу), станодавка.* **в.** *домаћица; господарица у кући.*

гàздāшкӣ, -а́, -о́ *в. газдински:* ~ кућа, ~ девојка.

гâздинскӣ и **гâздӣнскӣ,** -а́, -о́ **1.** *који се односи на газде, богаташки:* ~ кућа, ~ син, ~ кћи. **2.** *који се односи на газдинство; пољопривредни; економски, привредни:* ~ учвршћивање, ~ пропадање.

гâздински и **гâздӣнски** прил. *на газдински начин, као газда, богато, богаташки:* ~ живети.

гâздӣнство и **газди́нство** с **1.** *пољопривредно имање, добро на коме се обрађује земља, гаји стока или живина, риба и др.:* пољопривредно ~, индивидуално ~, рибље ~. **2. а.** *управљање имањем, газдовање; економија:* лоше ~. **б.** *вођење куће, домаћинства.* **3.** *привреда, производња материјалних добара; пољопривреда:* интензивно ~, екстензивно ~.

гâздити се, -ѝм се несвр. *постајати газда, богатити се.*

гâздић м *газдински, богаташки син.*

гâздица м *дем. од газда; мали газда, газда са малим иметком.*

гâздовати, гâздујēм несвр. **1. а.** *старати се о имању, газдинству, управљати имањем, водити газдинство, економију.* **б.** *господарити, управљати.* **2.** *живети као газда, господски, уживати.*

газèла ж ар. **1.** зоол. **а.** *род витких брзих антилопа* Gazella *из пор. шупљорожаца* (Antilopidae). **б.** *врста тога рода* G. dorcas *сивкасте боје, која живи у северној Африци.* **2.** књиж. *лирска песма оријенталног порекла, претежно елегично-љубавног карактера.* • зоол. **обична** ~ *в. газела (1б).* **црнорепа** ~ *врста газеле* G. subgutturosa.

газèлин, -а, -о *који припада газели (1); који је као у газеле:* ~ ход.

гàзелскӣ, -а́, -о́ *који је као у газеле, газелин:* ~ корак.

гàзивода ж зоол. *врста инсекта риличара дугеж витког тела и дугих танких ногу* Hydrometra (Gerris) lacustris, *који се врло брзо креће по површини воде, водена стеница.*

гàзилац, -иоца м *онај који гази;* фиг. *тиранин, тлачитељ.*

гази́рати, гàзӣрам свр. и несвр. *убаци(ва)ти угљен-диоксид у безалкохолна пића, заситити, засићивати гасом (ради добијања рескоg укуса):* газирано пиће.

гàзити, -ѝм несвр. [гл. им. гàжēње с] **1. а.** непрел. *ићи, ступати, корачати, ходити:* ~ оштро, ~ нечујно, ~ спорим кораком.

б. (нешто, кроз нешто, по нечему) *прелазити идући тако да ноге не упадају у нешто; ићи, ступати по подлози прекривеној неком течном, житком или растреситом материјом:* ~ воду (кроз воду), ~ блато (по блату), ~ крв, ~ снег (по снегу). **в.** (нешто) *прелазити пешке на газовима:* ~ реку. **г.** непрел. 1) *улазити, залазити, ступати у неку течну, житку, густу и сл. средину:* ~ у реку, ~ у блато, ~ у шипражје. 2) фиг. *улазити, упуштати се у неки посао, делатност, у неко стање и сл.:* ~ у политику, ~ у безакоње, ~ у рат, ~ у пропаст. **г.** непрел. *спуштати се, тонути, урањати доњим делом у воду до одређене дубине (о пловном објекту); моћи пловити до одређене дубине:* ~ дубоко, ~ 60 cm. **2.** прел. (нешто, некога) **а.** *стајати ногама, стопалима (на нешто), ступати по нечему притискујући, гњечећи га; оштећивати, кварити, упропашћивати, одн. убијати, сатирати стајући на нешто, ступајући по нечему:* ~ жртву, ~ иловачу, ~ грожђе; ~ орање, ~ цвеће; ~ живину, ~ сиротињу, ~ све пред собом; фиг. ~ поштење. **б.** *стајати некоме на ногу:* ~ један другог. **г.** фиг. 1) *кињити, злостављати, тлачити, тиранисати:* ~ народ, ~ слабијег. 2) *мучити, морити (нпр. о судбини).* **д.** *не поштовати, кршити; неподаштавати:* ~ задану реч, ~ заклетву, ~ закон, ~ људска права, ~ правду. **3.** прел. *заскакати пареће се (о петлу, патку и сл.):* ~ кокош. ■ ~ **се 1.** уз. повр. *стајати један другом на ногу (у гужви).* **2.** *парити се (о живини).* • ~ **земљу** нар. *бити жив, живети.* ~ **у крв (у крви)** *вршити убиства, злочине, убијати.*

газификáција ж технол. *претварање чврстог горива (каменог угља, лигнита, дрвета) у гас за гориво, расплињавање:* ~ лигнита.

газифицúрати, -фӣцӣрām свр. и несвр. прел. **1.** *снабде(ва)ти гасом за гориво (гасоводним цевима и др. постројењима).* **2.** *претворити, претварати (чврсто гориво) у гас за гориво:* ~ лигнит.

гâзиште с **1.** *в. газ (1).* **2.** *хоризонтална површина степеника по којој се гази.* **3.** *део фискултурне справе на који се стаје ногом:* ~ на смучкама.

гâзнӣ, -ā, -ō *који је направљен од газе:* ~ завој.

гáзница ж брод. *скала са цифрама на спољашњој страни брода за мерење дубине гажења брода.*

газогенèрātор м *в. гасогенератор.*

газòлӣн, -и́на м фр. хем. *врста лаког бензина, најлакше хлапљива фракција бензина, петролејски етар.*

гâзомēр јек. **гâзомјēр** м брод. *направа од две летве спојене под правим углом за мерење газа пловних објеката.*

гâзометар и **гâзомēтар,** -тра м *в. гасометар.*

гâј, гâја и гáја м (инстр. гâјем и гáјем; мн. гáјеви) *шумица, шумарак, луг.*

гáјак, -јка м *дем. и хип. од гај.*

гâјба ж (ген. мн. гâјбӣ) итал. **1. а.** *отворен решеткасти сандук од дашчица за држање и преношење воћа, поврћа, флаша и др.* **б.** *кавез, крлетка.* **2.** шатр. **а.** *стан.* **б.** *затвор, хајс:* отићи у гајбу.

гâјбица ж *дем. од гајба; гајба.*

гàјдāш, -áша м (инстр. -áшем) *онај који свира у гајде.*

гàјдāшкӣ, -ā, -ō *који се односи на гајдаше.*

гâјде ж мн. (ген. мн. гâјдӣ (гâјдā)) *народни дувачки музички инструмент који се састоји од кожне мешине у коју су утакнуте три различите свирале:* свирати у ~.

гàјета ж итал. *рибарски чамац на весла и једра са покривеним прамцем.*

гàјилац, -иоца м *онај који нешто гаји, узгаја, одгајивач, узгајивач;* фиг. *онај који нешто негује.* ~ коња.

гàјилӣште с *место где се нешто гаји, узгаја, узгајалиште:* ~ семена, ~ стоке.

гàјӣља и **гàјиља** ж *в. гајитељка.*

гàјитељ м *в. гајилац:* ~ лепе књижевности, ~ књижевног есеја.

гàјитēлька ж *она која нешто гаји, негује, одгајивачица.*

гáјити, гâјӣм (гáјӣм) несвр. прел. [гл. им. гáјӣње с] **1. а.** *хранити и држати за прилод, подизати, узгајати:* ~ стоку, ~ живину, ~ свилену бубу. **б.** *сејати, садити и обрађивати, култивисати:* ~ воће, ~ поврће, ~ пшеницу, ~ цвеће. **в.** *чинити да расте, одржавати, неговати:* ~ дугу косу. **2. а.** *одгајати у физичком и духовном погледу, отхрањивати, подизати, старати се (о некоме):* ~ синове, ~ децу. **б.** *одгајати, васпитавати у одређеном духу:* ~ војнички, ~ спартански. **3.** *одржавати, чувати и развијати, унапређивати:* ~ науку, ~ поезију, ~ пријатељство, ~ обичаје. **4.** *имати, носити у себи (неко осећање), осећати:* ~ љубав, ~ мржњу, ~ жељу, ~ племените осећаје, ~ наду.

гàјӣћ, -и́ћа и **гàјић,** -а м *дем. и хип. од гај.*

гàјица ж ист. *назив за Гајев правопис код Словенаца.*

гâјка ж (дат. гâјци; ген. мн. гâјкӣ) **1.** *покретна преграда, петља (обично од коже) на каишу, појасу кроз коју се провлачи крај каиша.* **2.** вој. *мала покретна навлака код задњег нишана пушке.* **3.** *спирално изглебљен лежај за завртањ (у металу или дрвету).*

гáјњача ж агр. *врста обрадивог земљишта добијеног крчењем шуме, гаја.*

гâјскӣ, -ā, -ō *који се односи на гај, гајеве, шумски:* гајске птице.

гáјтан и **гàјтан** м (мн. -и) тур. **1.** *упредена врпца (памучна, свилена и др.) која служи за украшавање одеће, као ознака чина на војничкој униформи и сл.* **2.** *две или више изолованих жица за спровођење електричне струје уплетених у виду врпце или увучених у изолациони омотач, изоловани вод за електричну мрежу:* електрични ~, продужни ~.

гàјтанаст, -а, -о *који личи на гајтан:* ~ река.

гàјтанасто прил. *као гајтан, слично гајтану:* ~ се пружати.

гáјтанскӣ и **гàјтанскӣ,** -ā, -ō *који је направљен од гајтана:* ~ појас, ~ петља.

гајтàнчић м *дем. од гајтан.*

гâк м **1.** (ген. гâка) *глас неких птица; гакање:* ~ гусака, ~ врана. **2.** (ген. гáка) зоол. *сива чапља* Ardea cinerea.

гàка ж *гакање.*

гáкалица ж *птица која гаче.*

гáкало с и м (мн. с) *особа која много говори, диже грају.*

гáкати, гâчēм несвр. непрел. *пуштати гласове га-га (о гускама, вранама и сл.).*

гáкнути, гâкнēм свр. *пустити глас „га“ (о гуски, врани и сл.).*

гàктати, гàкћēм несвр. непрел. *в. гакати.*

гàкуша ж **1.** нар. *врана.* **2.** фиг. пеј. *торокуша, брбљивица.*

гáла и **гàла** ж фр. **1.** *свечано одело.* **2.** *свечаност; свечана приредба.* **3.** (у атриб. служби, непром.) *свечан, богат, раскошан:* ~ ручак, ~ представа. **4.** (у прил. служби) *сјајно, дивно.* – Било је гала.

галàксија (галàктика) ж грч. астр. *велики скуп звезда, одн. сазвежђа у свемиру:* наша ~.

галàктичкӣ, -ā, -ō *који се односи на галактику, галаксију:* ~ систем, ~ маглина.

галактóза ж (мн. ø) грч. хем. *угљени хидрат сличан глукози.*

гàлактометар и **гàлактомēтар,** -тра м грч. *справа којом се одређује масноћа млека, тј. садржај млечне масти и воде у млеку.*

галàлӣт, -и́та м (мн. ø) хем. *тврда пластична маса која служи за израду електротехничких предмета широке потрошње.*

галáма ж *вика, граја, ларма; бука, врева.* • **дићи, дизати галаму** *викнути, викати, (из)дерати се; протестовати, (по)бунити се.*

галáмити, гàлāмӣм несвр. непрел. [гл. им. галáмљење с] **1. а.** *дизати галаму, грају, викати, ларматити, грајати.* **б.** (на некога) *викати (на некога), грдити (некога); протестовати.* **2.** фиг. *разметати се, хвалисати се.*

галàмџија м (мн. ж) (вок. -јо) разг. *онај који галами, лармација;* фиг. *разметљивац, хвалисавац.*

галàмцијскӣ, -ā, -ō *који се односи на* галамције.

галàмцијски прил. *као* галамција, галамећи, бучно; фиг. *разметљиво.*

галàнтан, -тна, -о фр. **1. а.** *услужан, предусретљив и љубазан (обично према женама); углађен, учтив, отмен:* ~ мушкарац, ~ младић. **б.** *који лако троши новац, који је широке руке, дарежљив, издашан:* ~ према свирачима. **2.** *расцућтен, раскалашан; фриволан, исцразан, сладуњав:* ~ лирика, ~ пустоловина, ~ израз. • **~ доба (~ епоха, галантни век)** *раздобље од краја XVII до краја XVIII века у западноевропској културној историји (доба Луја XIV и Луја XV), које карактеришу раскош, луксуз и рафиниране забаве.*

галàнтēр, -ēра м *в.* галантерист(а).

галантèрија ж фр. **1.** галантност, *лепо понашање, предусретљивост, услужност, љубазност; отменост, углађеност:* дворска ~. **2. а.** *раскош, луксуз.* **б.** *раскалашност, разузданост.* **4.** *ситнији украсни предмети за личну, кућну и пословну употребу:* кожна ~, ситна ~, метална ~. **б.** *трговина, радња у којој се продају такви предмети.*

галантèријскӣ, -ā, -ō *који се односи на* галантерију: ~ радња, ~ роба, ~ трговац.

галантèрист(а), -ē м (мн. -сти) *продавац* галантеријске робе, *трговац* галантеријском робом.

галàнтно прил. *на* галантан начин, *каваљерски; дарежљиво:* ~ се владати, ~ дати напојницу.

галàнтнōст, -ости ж *особина онога који је* галантан, *онога што је* галантно, *љубазност; отменост; дарежљивост.*

галванѝзам, -зма м ел. *део науке о електрицитету; електрична појава која настаје при додиру проводника првог реда са електролитом (према италијанском проналазачу Галванију).*

галванизàција ж *примена електричне (галванске) струје у медицини (електротерапија) и галваностехници (галванопластика).*

галванѝзēр, -ера м *онај који* галванизује: **а.** *терапеут који лечи* галванском струјом. **б.** *в.* галванопластичар.

галванизѝрати, -ѝзӣрām (галвàнизовати, -зујēм) свр. и несвр. прел. **1.** *применити, примењивати* галванску струју у лечењу, *(из)лечити* галванском струјом. **2.** *превући, превлачити слојем метала помоћу* галванизације, галванске струје. **3.** фиг. *оживети, оживљавати, подстаћи, подстицати.*

гàлванометар и **гàлваномēтар,** -тра м физ. *апарат за мерење јачине и напона слабих електричних струја.*

гàлванометарски и **гàлваномēтарскӣ,** -ā, -ō *који се односи на* галванометар: ~ сказаљка.

галваноплàстика ж ел. *израда рељефних отисака у металу (матрица и клишеа) помоћу електролизе.*

галваноплàстичār м *радник, стручњак који се бави* галванопластиком.

галваноплàстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на* галванопластику: ~ отисак.

галванòскоп м физ. *инструмент, апарат за откривање електричних струја мале јачине у затвореном колу проводника.*

галваностèгија ж *превлачење металних предмета танким слојем нерђајућих метала помоћу електролизе.*

галванотерàпија ж мед. *лечење помоћу* галванске струје, *електротерапија.*

галванотèхника ж *заједнички назив за поступке* галваностегије и галванопластике.

галванотèхничкӣ, -ā, -ō *који се односи на* галванотехнику.

галванотѝпија ж грч. *в.* галванопластика.

гàлвāнскӣ, -ā, -ō *који се односи на* галванизам. • **~ струја, ~ електрицитет** *истосмерна (једносмерна) електрична струја која тече између два метала кад је међу њима електролит.* **~ елемен(а)т (~ ћелија)** *направа за претварање хемијске енергије у електричну.*

гàлēб м (мн. гàлебови (гàлēби)) зоол. **а.** *род птица из реда пловуша* Larus *из пор.* Laridae, *дугих крила, кратких ногу са добро развијеним опнама за пливање.* **б.** мн. *породица птица вивчарица* Laridae, *којој припада овај род.*

галéбак, -éпка м *дем. и хип. од* галеб.

галèбина ж *ауг. и пеј. од* галеб.

галèбић м *дем. и хип. од* галеб; *птић* галеба.

галèбица ж *женка* галеба.

галèбљӣ, -ā, -ē *који се односи на* галебове, галебов: ~ крик.

гàлега ж бот. *вишегодишња биљка* Galega officinalis *из ф. махунарки, чији су млади изданци јестиви.*

галèнӣт, -и́та м (мн. ø) грч. мин. *најважнија руда олова, оловни сулфид* (PbS) *плавкастосиве боје, оловни сјајник.*

гàлēнскӣ, -ā, -ō фарм. *који се справља једноставним поступком у апотекама од дрога и хемикалија (по начелима старогрчког лекара Галена):* ~ лекови, ~ препарати.

гàлēпскӣ, -ā, -ō *који се односи на* галебове, *који је као у* галебова: ~ лет.

галèпчић м *дем. и хип. од* галеб; *птић* галеба.

гàлēрија и **галèрија** ж итал. **1. а.** *дугачка уска светла просторија, обично са спољне стране зграде, која спаја поједине делове грађевине:* скупштинска ~, ~ огледала (у Версају). **б.** *дугачки отворен трем, ходник, обично са стубовима.* **в.** *подземни спојни ходник у руднику, тврђави и сл.* **2.** *уздигнути део гледалишта са седиштима у позориштима, концертним дворанама и сл. који служи за смештај гледалаца, слушалаца, хора и сл.; публика која се тамо налази.* **3.** *простор у којој се излажу уметничка дела; збирка уметничких дела која се у њој излажу; уметничка установа, музеј у коме се чувају та дела:* сликарска ~, вајарска ~, ~ фресака. **4.** *низ ликова (типова) у књижевном делу:* ~ типова, ~ женских ликова. • **трећа ~** поз. *највиша галерија са најјефтинијим улазницама;* фиг. *народ, широка публика.*

гàлēријица и **галèријица** ж *дем. од* галерија.

галèријскӣ, -ā, -ō *који се односи на* галерију.

галèрист(а), -ē м (мн. -сти) *власник* галерије *(3); стручњак за рад у уметничким* галеријама.

галерѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на* галеристе.

галèта ж итал. (обично у мн.) *врста колача, двопека.*

гàлија (гâлија) ж итал. **1.** ист. *средњовековни ратни или трговачки брод са веслима и једрима (на коме су обично веслали робови, осуђеници).* **б.** *такав брод као место издржавања казне; издржавање такве казне:* осудити на галију, казнити галијом. • **као да су ти све галије потопљене (потонуле** и сл.**)** *јако си нерасположен, потиштен, снужден.*

галѝјāш, -а́ша м **а.** *онај који управља* галијом, *бродар на* галији; *лађар, морнар уопште.* **б.** *в.* галијот *(а):* роб ~.

галѝјāшкӣ, -ā, -ō *који се односи на* галијаше.

гàлијица ж *дем. од* галија.

галѝјот м итал. **а.** *осуђеник, роб који је служио као веслач на* галији. **б.** *в.* галијаш *(а).*

гâлијум (гâлӣј, -ија) м (мн. ø) хем. *хемијски елемената* (Ga), *метал беле боје, сличан алуминијуму.*

гâлијумов, -а, -о *који се односи на* галијум.

галикáнац, -нца м *присталица* галиканизма.

галиканѝзам, -зма м ист. црквен. *религиозно-политички правац у француској католичкој цркви XV–XVIII века који је тежио за што већом самосталношћу у односу према папству, папској власти.*

галѝкāнскӣ, -ā, -ō *који се односи на* галиканизам и галиканце: ~ црква.

галикáнство с *в.* галиканизам.

галѝлējскӣ, -ā, -ō **1.** *који се односи на Галилеју (јеврејску покрајину у Палестини, у којој се, по хришћанском предању, родио Исус Христос).* **2.** *који је у духу Христовог учења, хришћански.*

галимàтијас м фр. *нејасан и збркан, неразумљив говор или писмени састав; збрка, нејасност у изражавању.*

галѝон, -óна м итал. *ратни и трговачки брод једрењак из XVI и XVII века, са три до пет једара.*

гáлити, гâлīм несвр. прел. [гл. им. гáљење с] **а.** *чинити ведрим, веселим, разгаљивати, веселити:* ~ душу, ~ срце. **б.** *стишавати, ублажавати, блажити; утаживати:* ~ бол, ~ тугу; ~ жеђ. **в.** *расхлађивати, хладити, освежавати:* ~ груди, ~ чело (нпр. о ветру). ■ ~ **се 1.** *разведравати се, ведрити се (о небу).* **2.** *освежавати се, крепити се, окрепљивати се; развеселавати се, разгаљивати се.*

гâлица и **гâлица** ж хем. *кристални сулфат неких метала (гвожђа, бакра, цинка и сл.).* • **бела** ~ *цинков сулфат, чији се водени раствор употребљава као лек за запаљење очију.* **зелена** ~ *феросулфат, сулфат гвожђа, који се употребљава као дезинфекционо средство, у бојарству и др.* **модра, плава** ~ *бакарни сулфат, који се у воденом раствору, помешан са гашеним кречом, користи за прскање винове лозе, плави (модри) камен.*

гàлица ж зоол. *род планинских птица врапчарки* Pyrrhocorax *из пор.* Coroidae, *црног перја и црвених ногу.* • **жутокљуна планинска** ~ *врста галице* P. graculus, *чолица.* **црвенокљуна алпска** ~ *врста галице* P. pyrrhocorax.

галицѝзам, -зма м лат. *француска реч, израз или језички обрт, језичка конструкција употребљена у неком другом језику.*

гâличнӣ и **гâличнӣ,** -ā, -ō *који се односи на гâлицу/гâлицу.*

гâличаст, -а, -о *црн као гâлица, вран.*

галòвран м и **галòврана** ж зоол. *в. гачац.*

галòман м *онај који претерано воли Французе и све што је француско.*

галомàнија ж *привржености Французима и претерана љубав према свему што је француско.*

галòмáнскӣ, -ā, -ō *који се односи на галомане.*

гàлōн, -óна м енгл. *англосаксонска мера за запремину течности (4,564* l *у Енглеској, одн. 4,785* l *у САД).*

гáлоња м (мн. ж) *во црне длаке и име таквом волу.*

гáлоњица м (мн. ж) *дем. и хип. од галоња.*

гàлōп, -óпа и **гàлоп,** -а м фр. *најбржи коњски ход (у скоковима).* **2.** *брзи плес који је био популаран у Француској и Енглеској у XIX веку.* • **у галопу** *галопом, галопирајући, брзо.*

галопи́рајӯћӣ, -ā, -ē у изр.: ~ **туберкулоза** мед. *туберкулоза која се веома брзо развија, акутна туберкулоза.* ~ **инфлација** *инфлација која најгоре напредује.*

галопи́рати, галòпи́рāм несвр. *трчати галопом, у галопу; јахати терајући коња у галоп.*

гàлōпскӣ и **гàлопскӣ** (гàлōпнӣ и гàлопнӣ), -ā, -ō *који се односи на галоп:* ~ трка.

галòфил, -а и **галòфӣл,** -и́ла м *пријатељ, љубитељ Француза и свега што је француско.*

галòфилскӣ и **галòфӣлскӣ,** -ā, -ō *који се односи на галофиле.*

галòша ж фр. (обично у мн.) *в. каљача.*

гâлскӣ, -ā, -ō *који се односи на Гале и Галију, одн. у данашње време на Французе и Француску, француски:* ~ дух, ~ хумор. • ~ **петао** *симбол Француске.*

гâлски прил. *на галски, француски начин, у француском духу.*

гâља ж *црна овца.*

гâма[1] ж грч. **1.** *треће слово грчке азбуке (γ), које се чита као „г".* **2.** зоол. *врста ноћног лептира* Plusia gamma *из пор.* Noctuidae. • ~ **зраци** физ. *електромагнетни зраци високе фреквенције који се јављају при радиоактивном распаду.*

гáма[2] ж фр. муз. **а.** *низ од осам узастопних тонова, скала, лествица.* **б.** *пети тон музичке лествице, „г".* **в.** фиг. *низ, шаренило, разноврсност; богатство:* ~ осећања, ~ боја; ~ варијаната.

гамаглобӯлѝн, -и́на м *беланчевина крвног серума која ствара специфичан имунитет.*

гàмāд ж зб. (инстр. -и (-āђу); мн. ø) **1. а.** *инсекти штеточине који нападају човека (ваши, бува, мушице и сл.).* **б.** *ситне, одвратне животиње, гмизавци.* **2.** фиг. пеј. *гадови, жгадија, олош.*

гамàшна ж фр. (обично у мн.) **а.** *доколеница од коже или штофа.* **б.** *штофани назувак који се обува преко обуће, камашна.*

гàмбӣт, -и́та и **гàмбит,** -а м итал. шах. *шаховско отварање при којем се жртвује пешак или нека друга лака фигура да би се постигла боља позиција.*

гàмет м и **гамѐта** ж грч. биол. *мушка или женска полна ћелија.*

гаметогенéза ж грч. биол. *процес стварања и сазревања полних ћелија.*

гàмизати, -ижēм несвр. непрел. **1.** *в. гмизати.* **2.** *кретати се у великом броју, у гомили, врвети.*

гàнга и **гàнгалица** ж (обично у мн.) *народна песма која се изводи на начин примитивне полифоније, отегнуто, једнолико:* херцеговачка ~.

гàнглија ж грч. анат. *нервни чвор, који је састављен од нервних ћелија и влакана.* • **ићи (некоме) на ганглије** жарг. *много нервирати (некога), ићи на нерве (некоме).*

гàнглијица ж *дем. од ганглија.*

гàнглӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на ганглије:* ~ ћелија, ~ систем.

гангре́на ж грч. мед. *изумирање и размекшавање, трулење ткива дела тела или органа услед престанка снабдевања крвљу или инфекције.* • **влажна** ~ *паралелна појава процеса гнојења и трулења ткива.* **сува** ~ *сушење и скврчавање делова тела, некроза.* **гасна (плинска)** ~ *инфекција ране нарочитим бацилима из земље који разлажу ткива стварајући ваздушне мехуриће,* gangraena emphysematosa.

гàнгренōзан, -зна, -о *који је оболео од гангрене, захваћен гангреном:* ~ ткиво.

гàнгстер м енгл. **а.** *члан злочиначке и уцењивачке дружине (обично у Америци), разбојник, уцењивач, бандит.* **б.** разг. *лопов; хуља, ништов.*

гангстѐрāј, -а́ја м *гангстерско дело, гангстерски поступак; гангстерски начин рада, поступања, гангстерство.*

гàнгстерскӣ, -ā, -ō *који се односи на гангстере, својствен гангстерима:* ~ банда, ~ пљачка, ~ дело, ~ поступак.

гàнгстерски прил. *на гангстерски начин, као гангстери, разбојнички.*

гàнгстерство с *гангстерско деловање, разбојништво, бандитизам.*

гандѝзам, -зма м *учење вође индијског народа Гандија, покрет за политичко ослобођење, друштвену и моралну обнову Индије.*

гàндијевац, -ēвца м *присталица гандизма.*

гàнути, гàнēм свр. *јако узбудити, дирнути, тронути, потрести.* ■ ~ **се** *бити ганут, узбудити се, потрести се.*

ганӯтљив, -а, -о **1.** *који се лако може ганути, осетљив, саосетљив, саосећајан, сажаљив:* ~ човек. **2.** *који је у стању да гане, који може да гане, узбуди, дирне, дирљив, узбудљив:* ~ глас, ~ тужбалица, ~ призор.

ганӯтљиво прил. *са узбуђењем, тронуто, потресено, дирљиво.*

ганӯтљивōст, -ости ж **1.** *особина, стање онога који је гануљив, осетљивост; дирљивост.* **2.** *гануто ст, потресеност, узбуђеност.*

гàнӯто прил. *потресено, тронуто, узбуђено.*

гàнӯтōст, -ости ж *стање онога који је гануо, потресеност, тронутост; узбуђење, узбуђеност; саосећање, самилост.*

ганӯће с *в. гануто ст.*

гáњати (се), гâњām (се) несвр. прел. (обично итеративно) *в. гонити (се).*

ганѝвати (се), гàњујēм (се) *несвр. према ганути (се).*

га̀овица ж зоол. **а.** *врста мале слатководне рибе ѓоркоѓ меса* Rhodeus amarus *из пор. шарана* (Cyprinidae), *која се обично употребљава као мамац при пецању.* **б.** мн. *род малих слатководних риба* Paraphoxinus (Phoxinus) *из пор. шарана* (Cyprinidae).

га̑р, гâра м и гâри ж **1.** *црне, недоѓореле честице од ѓорења које се у виду пушине дижу са димом или остају на самом ѓориву, чађ.* **2.** бот. *паразитска ѓљивица* Ustilago *из ф.* Ustilaginae, *чије врсте паразитирају на класовима житарица (пшенице, проса, кукуруза и др.), снеѓ; биљна болест коју изазивају ове ѓљивице (код које се нападнути органи, класови претворе у црну пушну масу спора паразита).* • **црн као ~** *јако црн.*

га̑ра и **га̀ра** ж **1.** *црна домаћа животиња (обично овца).* **2.** разг. *хиб. од ѓаравуша; ѓаравуша.*

га̀рав, -а, -о **1. а.** *упрљан, замазан ѓаром, оѓарављен, чађав.* **б.** *прљав, црн од прљавштине.* **в.** *који је боје ѓара, црн, таман; поцрнео, прекривен:* ~ око, ~ коса; ~ лице. **2.** (у им. службе, само одр.) ж *црномањаста женска особа, ѓаравуша.*

га̀равац, -авца м **а.** *црномањаст мушкарац.* **б.** *уопште онај који је ѓарав, црн, прљав;* фиг. *одрпанац, бедник.*

гарàвило с *ѓарава, црна боја, ѓаравост:* ~ лица.

гара́вити, гàрāвӣм и **га̀равити,** -ӣм несвр. [гл. им. -вљѐње с] **1.** прел. *бојити, мазати ѓаром, црном бојом, бојити у црно, црнити; мрчити:* ~ лице, ~ обрве. **2.** непрел. *постајати ѓарав, црн (нпр. о лицу).* ■ ~ **се 1.** *мазати се, прљати се ѓаром, црном бојом.* **2.** *в. ѓарити (2б).*

га̀равица (гàрāвка) ж *в. ѓаравуша.*

гара́вко м *в. ѓаравац.*

га̀равбо̑ст, -ости ж *особина оног ѓа који је ѓарав, оног ѓа што је ѓараво, тамна боја, ѓаравило, црнило.*

гарàвуша ж разг. *црномањаста женска особа, црнка.*

га̀рāвче, -ета с *црномањасто дете.*

гара́жа ж фр. *просторија која служи за смештај моторних возила, уопште спремиште за моторна возила.*

гаражи́рати, -àжӣрām свр. и несвр. прел. *сместити, смештати (моторно возило) у ѓаражу.*

га̀рāжнӣ, -ā, -ō *који се односи на ѓаражу и ѓаражирање:* ~ простор, гаражна врата.

га̑ран, -рна, -о песн. *в. ѓарав (1).*

га̀рант м *онај који ѓарантује, јамчи, јемац:* ~ законитости, ~ грађанске слободе.

гарантир- *в. ѓарантов-.*

га̀рантнӣ, -ā, -ō *који се односи на ѓаранцију, који јамчи, ѓарантује; којим се даје ѓаранција:* ~ рок, ~ писмо, ~ лист, ~ пакт.

га̀рантова̑но прил. разг. *сигурно, поуздано, несумњиво; са ѓаранцијом.* – Гарантовано ће победити. Гарантовано спречава опадање косе.

га̀рантовати, -тујѐм свр. и несвр. прел. (нешто, за некога) *да(ва)ти ѓаранцију, јемство, примити, примати на себе одговорност (за некога, за нешто), (за)јамчити; осигура(ва)ти, обезбедити, обезбеђивати:* ~ за некога, ~ мир, ~ слободу, ~ зајам, ~ људска и грађанска права. • **гарантовано снабдевање** *рационирано снабдевање животним намирницама и другим потребама.* **гарантоване цене** *цене утврђене уговором откупне организације којим се јамчи, ѓарантује доња ѓаница откупних цена.* **не гарантујем за себе** *не могу се више савладати, не владам више својим поступцима.*

гарàнција ж **а.** *јемство, осигурање, обавеза.* **б.** правн. *обавеза треће особе (ѓаранта, јемца) да ће намирити веровника ако то не учини дужник.*

га̑рда ж фр. **1. а.** *елитне војне јединице које обављају почасне функције и брину се за личну сигурност шефа државе или владара; лична телесна стража владара или шефа државе.* **б.** *војска; род војске:* грађанска ~, мобилна ~, народна ~, коњичка ~, пешачка ~. **2.** фиг. *нараштај, поколење, плејада; ѓрупа, скуп личности:* нова ~ филозофа. • **бела ~** ист. 1) *контрареволуционарна војска у Октобарској револуцији.* 2) *колаборационистичка војска у Словенији у Другом светском рату.* **стара ~** *искусни, прекаљени борци у некој области, ветерани; ветеран.* **телесна ~** *одред војника за личну заштиту владара, шефа државе и сл.* **црвена ~** ист. *револуционарна војска у Октобарској револуцији.*

гардедáма ж фр. *пратиља младе девојке, даме приликом излазака, на плесу и сл., дружбеница.*

гàрдēнија ж бот. *род тропских ѓрмова* Gardenia *из ф. бројеви* (Rubiaceae), *чије се појединe врсте узгајају као украсне биљке* (G. florida *и др.*).

гардерóба и **гардерòба** ж фр. **1. а.** *просторија, место у позоришту, биоскопу и јавним локалима за одлагање и чување капута, оѓртача, шешира и кишобрана.* **б.** *место на железничкој, аутобуској станици, пристаништу и сл. за остављање и чување пртљаѓа путника.* **в.** *одељење, просторија у позоришту за костимирање глумаца.* **г.** *ормар за одећу и рубље.* **2.** *одећа и обућа којом неко располаже; костими:* летња ~, зимска ~.

гардерòбē̑р, -ера (гардерòбāр, -ара) м *онај који прима и издаје ствари у ѓардероби, чувар ѓардеробе; онај који помаже при пресвлачењу и опремању глумаца у позоришној ѓардероби.*

гардерòбē̑рка (гардерòбāрка) ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) *женска особа ѓардеробер.*

гàрдијскӣ, -ā, -ō *који се односи на ѓарду:* ~ официр.

гàрдист(а), -ē м (мн. -сти) *војник који служи у ѓарди; лични чувар, телохранитељ.*

гардѝстичкӣ, -ā, -ō *в. ѓардијски.*

гàревина ж и **га́реж** м и ж *в. ѓар (1).*

гарибàлдијевац, -евца и **гарибалди́нац,** -нца м ист. *присталица идеја револуционарноѓ покрета италијанскоѓ револуционара Гарибалдија; војник Гарибалдијеве војске.*

гарибàлди́нскӣ, -ā, -ō *који се односи на ѓарибалдинце, који је у духу Гарибалдијевих идеја.*

гàрило с *црна боја, ѓаравило.*

гā̑рити, -ӣм несвр. прел. [гл. им. гā̑рēње с] *в. ѓаравити (1).* ■ ~ **се 1.** *в. ѓаравити се (1).* **2. а.** *постајати ѓарав, црн (нпр. о цилиндру лампе).* **б.** *обрастати тамним маљама (о уснама).* • **гарила га наусница** *почели су му расти бркови.*

га́рити, гā̑рӣм несвр. прел. [гл. им. га́рēње с] *прегревати њиву после скидања усева да би се боље натопила влаѓом и да би била поѓоднија за обраду.*

гàрӣшнӣ и **гā̑рӣшнӣ,** -ā, -ō *који се односи на ѓариште.*

гā̑рӣште с *в. зѓариште.*

гā̀ркати, -ām несвр. прел. **1.** *подстицати, ѓаркати:* ~ ватру. **2.** *лаѓаним, ситним ударима подстицати (коња) на брже кретање.*

гàрмонд м фр. штамп. *тип штампарских слова средње величине (10 типоѓрафских тачака).*

гарнѝзо̑н, -она м фр. воj. *војна посада, војска стационирана у неком месту; место у којем је смештена војна посада.*

гарнизо̀нāр, -ара м воj. *командант ѓарнизона.*

гарнизо̀ни́рати, -о̀нӣрām свр. и несвр. воj. **1.** непрел. *боравити, бити смештен као ѓарнизон (о војној јединици).* **2.** прел. *сместити, смештати (војну јединицу) као посаду, ѓарнизон.*

гарнѝзо̑нскӣ, -ā, -ō *који се односи на ѓарнизон:* ~ служба, ~ болница.

гарни́рати, гàрнӣрām свр. и несвр. фр. (месо, рибу и сл.) *дода(ва)ти јелу разне додатке, обично од поврћа;* фиг. *зачинити, зачињавати:* риба гарнирана пиринчем, месо гарнирано грашком.

гарни́рунг м нем. *додатак јелу (обично од поврћа).*

гарнитýра ж фр. **1.** *више предмета исте врсте и намене који се допуњују и чине целину, комплет; сет:* баштенска ~, салонска ~, ~ столица, ~ тањира, ~ за чај, ~ рубља. **2.** фиг. *ѓрупа људи повезаних истим послом, организацијом и сл., екипа; смена; ѓрупа водећих људи:* руководећа ~.

гарни̏шна ж *в. карниша.*

га̀рӧв, -ова и -о́ва м *дах црне длаке.*

га́роња м **1.** *во црне длаке.* **2.** фиг. **а.** *гарав, црномањаст човек.* **б.** *тој; тенк.*

га̀ротина ж *гарави траг, остаци од горења, ватре; гар, чађ.*

гарсонијéра и **гарсоњéра** ж фр. *мали стан за самца (обично једнособни, без кухиње).*

гарӯштина ж *ауш. и пеј. од гар.*

га̑с м (мн. га́сови) **1. а.** физ. и хем. *материја у гасовитом, ваздушастом агрегатном стању (за које је карактеристична слаба кохезија и тежња за ширењем и заузимањем расположивог простора).* **б.** мн. разг. *гасовити продукти варења хране који се избацују из црева:* имати гасове. **2. а.** *општи назив за гасовита горива која се употребљавају у индустрији и домаћинству (за осветљење, загревање, погонско гориво и др.), длин:* природни (земни) ~, генераторски ~, светлећи ~. **б.** *моторно гориво помешано с ваздухом које се помоћу нарочитог уређаја убацује у мотор:* папучица за гас. **3.** нар. *в. петролеј.* • **барски ~** хем. *метан* (CH_4). **бити под гасом** разг. *бити прилично.* **(дај) гас!** *команда за покретање, одн. убрзавање аутомобила појачавањем прилива горива у мотор.* **(до)да(ва)ти ~** *појача(ва)ти брзину аутомобила појачавајући прилив горива у мотор.* **под пуним гасом** разг. *највећом брзином.* **одузети, одузимати ~** разг. *прекинути, прекидати или смањ(ива)ти прилив горива у мотор и смањ(ива)ти брзину.*

га̀силац, -иоца м *онај који гаси пожар, ватрогасац.*

га̀силица ж *направа на подужој мотки за гашење свећа у цркви.*

га̀сило с **а.** *оруђе или средство за гашење ватре.* **б.** *в. гасилица (а).*

га̀сӣлка ж *в. гасилица (а).*

га́сити, га̑сӣм несвр. прел. [гл. им. га́шӗње с] (нешто) **1. а.** *чинити да нешто престане горети или светлети, трнути:* ~ свећу, ~ ватру, ~ светло. **б.** (мотор) *искључивати, заустављати (спречавањем прилива горива).* **2.** фиг. *спречавати да се нешто развије, сузбијати, гушити; угушивати, стишавати:* ~ страсти, ~ жеље, ~ устанак, ~ буну. **3.** *заливати и сједињавати са водом (живи креч).* ■ **~ се 1. а.** *престајати горети или светлети, трнути (о ватри, светлости).* **б.** *рђаво горети, не прихватати добро ватру (о дрвету, цепаници).* **в.** *престајати радити, функционисати, заустављати се (о мотору).* **2.** фиг. **а.** *нестајати, губити се, ишчезавати, пролазити; умирати, изумирати; стишавати се.* – Животне функције се гасе. Гаси му се слава. **б.** правн. *губити важност, престајати важити (о праву, одлуци и сл.).* **в.** *укидати се (о радном месту).* • **~ жеђ** *пијући отклањати осећај жеђи, утољавати жеђ.* **~ огњиште (кућу)** *затирати, уништавати породицу.* **~ угљевље** *бајати, врачати бацајући угљевље, жар у воду.* **гаси му се звезда** *пролази му слава.* **~ радио (телевизор)** разг. *искључивати.*

гасифӣка̑тор м техн. *апарат за претварање течности у гас жељеног притиска;* уп. карбуратор.

гасифика́ција ж **1.** *претварање чврстог горива у гас (непотпуним сагоревањем или реакцијом с воденом паром).* **2.** *увођење гаса, длина у домаћинства, установе и индустријска постројења, постављање инсталација које омогућавају коришћење гаса као горива.*

га̑с-ма̀ска ж нем. *маска која се ставља на лице ради заштите органа за дисање, очију и лица од отровних материја у ваздуху (гасова, пара).*

га̑сни, -ā, -ō *који се односи на гас, длински:* ~ бројило, ~ резервоар, ~ осветљење. • **~ гангрена, ~ комора** и др. *в. код тих именица.*

га̑снути, -нӗм несвр. непрел. (обично песн.) *гасити се полако, постепено; чилети, ишчезавати.*

гасо̀вит, -а, -о *који је у виду, облику гаса; који има особине гаса:* ~ стање; ~ тело, ~ материја.

гасо̀витӧст, -ости ж *особина онога што је гасовито.*

га̑сово̄д и **га̑совод,** -ода м *уређај, цевовод за спровођење гаса, длиновод.*

га̑соводнӣ, -ā, -ō *који се односи на гасовод, који спроводи гас:* ~ цев.

гасогенèра̄тор м *апарат који служи за производњу генераторског гаса гасификацијом чврстог горива (угља и дрвета).*

га̑сометар и **га̑сомӗтар,** -тра м *апарат за мерење количине утрошеног гаса, длина, длиномер.*

гастàрбајтер м нем. *радник на привременом раду у страној држави, страни радник.*

гастàрбајтерскӣ, -ā, -ō *који се односи на гастарбајтере.*

гастрӣтис и **гастри́тис** м грч. мед. *запаљење слузнице желуца, катар:* хронични ~.

гастрӣтичā̑р м *онај који болује од гастритиса.*

гастрӧном м *вештак у спремању добрих, укусних јела; познавалац и љубитељ укусних јела, гурман, сладокусац.*

гастронӧмија ж грч. *познавање и вештина припремања јела; гурманство.*

гастрӧномскӣ, -ā, -ō *који се односи на гастрономе и гастрономију.*

гастрӧпӧд, -о́да м зоол. *у мн.: класа дужева* Gastropoda, *који се крећу помоћу трбушног мишића, стопала (у јд.: такав дуж).*

гастрӧскоп м мед. *апарат који се провлачи кроз једњак до желуца ради прегледа слузокоже желуца.*

гастроскӧпија ж грч. мед. *метода испитивања слузокоже желуца помоћу гастроскопа.*

гастроскӧпскӣ, -ā, -ō *који се односи на гастроскопију и гастроскоп:* ~ преглед.

га̀струла ж грч. *стадијум у развитку заметка вишећелијских животиња, при чему се образују два слоја ћелија: спољашњи (ектодерм) и унутрашњи (ендодерм).*

га̑т м (мн. га́тови) **1.** *вештачка препрека, преграда у воденом току, насип, брана или покретна уставa за пропуштање заталожене, заустављене воде.* **2. а.** *зидани насип у луци за пристајање бродова, мало; лукобран.* **3.** *одводни воденички канал, јаз.*

га́талац и **га̀талац,** -аоца м (ген. мн. -алā̑ца) *в. гатар.*

га́талачкӣ и **га̀талачкӣ,** -ā, -ō *који се односи на гатаоце.*

гатàлӣнка ж зоол. *мала зелена жаба* Hyla arborea *из пор.* Hylidae, *која борави на дрвећу и у жбуњу (према народном сујеверју предсказује какво ће бити време).*

га́талица ж **1.** *в. гатара.* **2.** *речи и покрети који прате врачање, бајање, врачарска формула, враџбина, басма; празноверица.*

га́тало с и м (мн. с) **а.** *особа која гата, која се бави гатањем.* **б.** *особа која прича гатке, причало, причалица; брбљивац, брбљивица.*

гàтā̑р, -а́ра м *онај који гата, врачар.*

гàтара ж *она која гата, врачара, бајалица.*

гатàрина ж *награда, длата за гатање, врачарина.*

гатàрица и **гàтā̑рка** ж *в. гатара.*

гàтā̑рскӣ, -ā, -ō *који се односи на гатаре и на гатање.*

гàтā̑рски прил. *на гатарски начин, као гатар.*

гата́рство с *бављење гатањем, гатарска вештина.*

га́тати, га̑тā̑м несвр. непрел. (ретко прел.) **1.** *прорицати, предсказивати будуће догађаје, судбину или погађати чињенице из прошлости (гледајући у карте, длан, талог кафе и др.).* **2. а.** *врачати, бајати.* **б.** *причати најразно или неистинито, наклапати.*

гàтер м нем. *вишеструка машинска тестера с моторним погоном.*

гатѐрист(а), -ē м (мн. -сти) *радник који рукује гатером.*

гàтерскӣ, -ā, -ō *који се односи на гатер.*

га̑тити, -ӣм и **га́тити,** га̑тӣм несвр. прел. [гл. им. га̑ћӗње и га́ћӗње с] (нешто) *прегрђивати (водени ток) гатом, браном, на-*

сипом, заустављати и регулисати (водени ток) гатом, загађивати.

га̀тић, -и́ћа и **га̀тић,** -а м *дем. од* гат.

га̑тка ж (ген. мн. га̑тки) **а.** *народна приповетка у којој преовлађују фантастични, митски елементи; бајка; легенда.* **б.** *празна прича, измишљотина.* **в.** *в.* гаталица *(2).*

га̑ткица ж *дем. од* гатка.

га́тња ж гатање; гатка, враџбина.

га̀ћан, -а́на и **га̀ћан,** -а **1. а.** зоол. *врста питомог голуба* Columba pedibus pennatis, *чије су ноге обрасле перјем.* **б.** *петао чије су ноге обрасле перјем.* **2.** *онај који носи упадљиво широке и дуге гаће.*

га̀ћанка и **га̀ћанка** ж **1.** *гаћаста голубица или кокош.* **2.** пеј. *она која носи гаће, шалваре.*

га̀ћаст, -а, -о *чије су ноге обрасле дужим перјем, које личе на гаће (о пернатој живини и др. пернатим животињама):* ~ голуб, ~ кокош.

га̀ћаш, -а́ша м *в.* гаћан.

га̀ће, га̑ћā ж мн. *доњи део рубља (мушког или женског) који обухвата посебно обе ноге.* • **биће ~ само не знам кад ће** *десиће се нешто, само се не зна када.* **~ му се тресу од страха** *јако се боји.* **или куј, или не мрчи гаћа** *или ради својски, као што треба, или се не прихватај посла.* **мрчи ~ а ковати неће** *каже се за онога који се неозбиљно подухвата неког посла.* **истресати ~ на некога** *искаљивати бес на некоме.* **напунити ~** шаљ. и пеј. *обавити велику нужду у гаће, укакити се;* фиг. *уплашити се јако.* **(о)крвавити ~** подр. *проли(ва)ти крв на бојном пољу, (по)гинути.* **остати без гаћа** *јако осиромашити.* **претрести, протрести (некоме) ~** *прикљештити, уплашити некога темељним испитивањем.* **растресати ~ (над неким)** *правити се моћним, истресати се (над неким).* **сишло му срце у ~** *страшно се уплашио;* уп. срце му сишло у пете (под пета).

гаћѐтине ж мн. *аугм. и пеј. од* гаће.

га̀ћеша 1. м *в.* гаћан. **2.** ж *в.* гаћанка.

га̀ћице ж мн. *дем. од* гаће; *кратке гаће:* женске ~, мушке ~, спортске ~, купаће ~.

га̀ћкати (се), -а̄м (се) несвр. *у дем. значењу:* гађати (се).

га̀ћнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на* гаће.

га̀ћнӣк м *узица, врпца којом се везују гаће око појаса, учкур, свитњак.*

га́ћоња м (мн. ж) **а.** *онај који носи упадљиво широке, дуге гаће (место чакшира), одн. онај који носи чакшире с великим туром.* **б.** фиг. *човек на високом положају, моћан, утицајан човек; одважан, храбар човек, јуначина.*

га̀ћӯрде ж мн. *пеј. од* гаће.

гаћӯрине ж мн. *аугм. и пеј. од* гаће.

га̀уда ж (обично у синтагми ~ **сир**) *врста пуномасног тврдог сира (названог по холандском граду Гауди).*

га̀ус м физ. *јединица магнетске индукције (названа по немачком математичару и астроному Гаусу).*

га̀учо м (мн. -чи) шп. *чувар великих стада говеда у пампасима Јужне Америке.*

га̑ф м (мн. -ови) фр. *несмотреност, непромишљеност; глуп, непромишљен, погрешан поступак, глупост:* правити гафове.

га́цати, га̄ца̄м и **га̀цати,** -а̄м несвр. **1.** непрел. (прел.) (по нечему, нечим, нешто или без допуне) *газити по води, блату, расквашеном снегу и сл.* **2.** прел. (нешто) *набијати гажењем:* ~ купус у кади.

га̀цкати, -а̄м несвр. *у дем. значењу:* гацати.

га̀цӯр, -у́ра м *врста голуба.*

га̀чац, -чца м зоол. *врста вране тамноплавог сјајног перја* Corvus frugilegus *(по величини између вране и чавке), која се гнезди на високом дрвећу у градским парковима.*

га̀шљив[1], -а, -о *који се брзо и лако гаси, који тешко гори:* ~ дрво, ~ врбовина, ~ кандило.

га̀шљив[2], -а, -о *који заудара на гас, петролеј; замазан гасом, петролејем:* ~ јастук.

га̀шљикав, -а, -о *в.* гашљив[1].

га̀шњав, -а, -о *в.* гашљив[2].

га́шњача ж *мала плехана петролејска лампа.*

гва̀ла и **гва̀ља** ж *грудвица, лоптица, грумен.*

гва̀нако м зоол. *врста ламе из Јужне Америке* Lama huanachus.

гва̀но с (мн. ø) шп. *природно ђубриво настало распадањем наслага птичијег измета и птичијих лешева на обалама Јужне Америке.*

гвардѝјан, -а́на и **гва̀рдијан,** -а м итал. *старешина фрањевачког или капуцинског самостана.*

гвардѝјанскӣ и **гва̀рдијанскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на гвардијане.*

гва̀ш м фр. слик. **а.** (мн. ø) *врста акварела, техника сликања густим намазом нарочитих водених боја код које се светлосно нијансирање постиже мешањем пигмента с белом бојом.* **б.** *слика израђена таквом техником.*

гвѐлф м итал. ист. *присталица папе и владајуће куће Гвелфа у средњовековној Италији.*

гвѐлфскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на гвелфе.*

гвинéја ж енгл. ист. *ранија енглеска новчана јединица од 21 шилинга.*

гвӣнт м нем. *лоза, навој на завртњу.* • **у чему је ~?** жарг. *у чему је проблем, у чему је ствар, о чему се ту ради?*

гви́рити, -ӣм несвр. непрел. [гл. им. гви́рēње с] **а.** *гледати крадом из прикрајка или кроз неки отвор, вирити:* ~ кроз кључаоницу, ~ иза врата. **б.** *буљити, пиљити, бленути; мотрити, гледати:* ~ у књигу, ~ у празно.

гвӣркати, -а̄м несвр. *у дем. значењу:* гвирити.

гвӣрнути, -нēм и **гви́рнути,** гвӣрнēм свр. непрел. *вирнути, завирити.*

гво̀жђа и **гво́жђа,** гво́жђā с мн. **1.** *направа за хватање дивљачи, кљуса, замка, ступица.* **2.** арх. *окови, букаије, лисице.*

гво̀жђār, -а́ра м *трговац гвожђем и гвозденом, металном робом.*

гво̀жђара ж *продавница гвоздене и друге металне робе.*

гвожђа̀рија ж зб. (мн. ø) **а.** *гвоздени предмети, гвоздена роба.* **б.** *гвоздени делови на неком предмету.*

гво̀жђārница ж *в.* гвожђара.

гво̀жђārскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на гвожђаре и гвожђару, гвожђарију:* ~ радња, ~ трговац.

гво̑жђе (гво̑жђе) с (мн. ø) **1.** хем. *хемијски елемент* (Fe), *ковни метал сиве боје од кога се израђују предмети широке потрошње, железо:* сирово ~, ливено ~. **2.** *предмет искован, израђен од тога метала, гвоздени предмет (нпр. раоник, сабља, мач и сл.).* • **ковано (ковно, меко) ~** *гвожђе које садржи до 0,6% угљеника и да се кова.* **сирово (ливено) ~** *гвожђе које се у високим пећима добија из руда.* **~ се кује (~ ваља ковати) док је вруће** *посао треба урадити у прави час, повољну прилику за неки посао треба искористити одмах.* **од гвожђа је** *каже се за здрава, издржљива или несаломљива човека.* **старо ~** *старе, одбачене, неупотребљиве ствари.* **бацити нешто у старо ~** *одбацити нешто као непотребно.*

гвожђѐвит, -а, -о *који у себи садржи примесе гвожђа:* ~ вода, ~ руда.

гвожђѐвитōст, -ости ж *особина онога што је гвожђевито; количина гвожђа у нечему (руди, води и др.).*

гвожђӯрија ж зб. (мн. ø) *стари, одбачени гвоздени предмети, старо гвожђе, гвоздени отпаци.*

гвожђӯрина, гвожђӯшина и **гвожђӯштина** ж (мн. ø) **а.** *аугм. и пеј. од* гвожђе. **б.** зб. *в.* гвожђурија.

гво̀зден и **гво̀зден,** -а, -о **1.** *који је искован, израђен од гвожђа, железан:* гвоздена врата. **2.** фиг. *веома чврст, јак, издржљив; непоколебљив, неустрашив; непобедив:* ~ мишица, гвоздени живци, ~ воља; ~ јунак, ~ снага. **б.** *необорив, аргументован:* ~ доказ, ~ закон, ~ аргументација. **в.** *суров, немилосрдан:* ~ стега, ~ дисциплина. **3. а.** *који је боје гвожђа, који изгледа као гвожђе:* ~ небо. **б.** *који одзвања, звечи као гвожђе:* ~ звека. **4.** (одр.) *који се односи на гвожђе; који садржи гвожђа; из кога се добија гвожђе:* ~ сулфат, ~ руда, ~ рудник. • ~ **доба** археол. *најмлађе раздобље предисторије, које се надовезује на бронзано доба, а карактерише га употреба гвожђа за израду оруђа и оружја.*

гво̀здено прил. *врло чврсто, снажно, јако; строго:* ~ стегнути руку, ~ притегнути некога.

гвоздѐњāк, -а́ка м **1.** *предмет од гвожђа (нпр. котао, лонац, пиштољ, топ, буздован, обруч и др.).* **2.** (у атрибутској служби, уз именице м. рода) *гвоздени:* котао ~, топ ~. **3.** (у нар. причи) *гвоздени човек.*

гвоздѐњача ж *у атрибутској служби уз именице ж. рода: гвоздена:* шерпа ~, тепсија ~.

гдѐ јек. **гдјѐ I.** прил. **1. а.** *упитни (и упитно-узвични):* 1) *за место: на којем месту; на које место.* – Где те боли? Где си био тако дуго?! 2) *за правац: куда, камо.* – Где ћеш? Где си завро?! 3) *у формалном питању које значи одрицање, тврдњу да нечега нема или да је прошло (обично с емоционалним призвуком жаљења, прекора и сл.).* – Где су она добра стара времена? Где би нам био крај? **б.** *у зависним питањима, на почетку месне исказне реченице: на којем месту; на које место.* – Не знам где ми је дете. Домаћин одређује где ће ко сести. **в.** *(у узвичним реченицама) у чуђењу, кад је реч о нечему немогућем, неприродном и сл.: како? откуд? зар?* – Где ће шут с рогатим! Где бих ја вас заборавио?! **2.** *у неодређеном значењу:* **а.** 1) *негде, на неком месту; понегде, игдегде.* – Кад би га срео где у граду! Ако где буде потребно, исправи грешке у тексту. 2) *уз глагол имати, одн. немати, кад је реч о постојању, одн. непостојању места, излаза за некога, нешто (често са значењем правца: куд).* – Није имао где склонити живу главу. Нека, нека, имам ја где. Није имао где, обори главу и призна. **б.** *у дистрибутивном значењу (обично поновљено: где... где)* 1) *за место: негде, овде... онде.* – Снег је ископнео где мање где више. 2) *са временским значењем: кадикад, некад, час... час.* – Светлост је треперила где слабије, где јаче. **3.** *у односним реченицама.* **а.** (често у корелацији са прил. „онде“, „ту“, „тамо“ и др.) 1) *означава место онога што значи главна реченица: на месту на којем; на место на које(м).* – Где има дима, има и ватре. Дирнуо сам га (онде) где је најосетљивији. 2) *означава правац радње у главној реченици: куд(а), у правцу у којем.* – Вукао га је са собом свуд где је хтео. **б.** *уз име појма који значи место, у служби одговарајућег падежа односних заменица „који, -а, -е“ и „што“ с предлозима: у којем, на којем, у којој и сл.* – Утрчао је у кућу где су били сватови. Нашао се у дворишту где су се играла нека деца. **II.** везн. **1. а.** *узрочни: јер, што, зато што, пошто.* – Жале га где је сироче. Радовао се где је срео тако доброг човека. Смеје се где хоће да га надигра. **б.** *у емоционалним реченицама, при вајкању, чуђењу и сл., са избледелим узрочним значењем.* – Тешко мени где га истукох. Јао мени где ћу погинути! **2. а.** *исказно-начински или исказно-временски: да, како, док.* – Видео ју је где бере јабуке. Нашао сам га где спава. **б.** *уз речце: ево, ено, але.* – Ено га у соби где пише. Ево је где плаче. Гле Марка где пије. **III.** *речца (обично с речцом „ли“) за истицање изузетне неједнакости у поређењу: а камоли, некмоли.* – Не сме ни да помене момка а где ли да га доведе у кућу. Победио је и много јаче а где не би тебе. **IV.** *у прил. конструкцијама општег значења, са допусним речцама: било, ма, макар, му драго:* **а.** *у појачаном неодређеном месном значењу: на било којем месту; на било које место:* ма где се налазио; свратити где му драго; смирити се било где. **б.** (и са речцом „год“ или са „да“, с понављањем глагола) *у појачаном одн.м месном значењу: на сваком месту на којем, свуда где.* – Где год нађеш згодно место, ту дрво посади. Где је да је, доведи га! Ма где га сакријеш, ја ћу га наћи. • ~ **би ми био крај** *в. под крај.* **гд(ј)е му драго** *прил. израз у значењу: где било, ма где, било где.* **где су ти биле очи** *в. под око.* ~ **ће шта ће, ~ ће куд ће** *каже се кад неко нема друкчијег избора, излаза из неке тешке ситуације: друкчије се није могло.* ~ **ти је била памет** *како си могао учинити такву глупост!*

где би́ло јек. **гдје би́ло** прил. *ма где, ма на коме месту, било где, ма где.*

гдѐгде јек. **гдјѐгдје** прил. **1.** *понегде, овде-онде, местимице.* **2.** *покаткад, понекад, по који пут.* – Гдегде му задрхти глас.

гдѐгод јек. **гдјѐгод** прил. **а.** *негде; било где.* – Има ли гдегод места? Склони се гдегод! **б.** (за правац) *куда, некуд(а), некамо.* – Хајдемо гдегод у град!

где го̀д јек. **гдје го̀д** прил. *било где, свугде где.* – Где год нађеш место, заузми га.

гдѐкад(а) и **гдекàдā** јек. **гдјѐкад(а)** и **гдјекàдā** прил. *каткад, понекад, по неки пут, кадикад.*

гдѐко јек. **гдјѐко,** -ког и -кòга зам. *неко, понеко, којод.*

гдѐкојӣ јек. **гдјѐкојӣ,** -ā, -ē зам. *неки, понеки, покоји.*

гдѐкуд јек. **гдјѐкуд** прил. *понегде, игдегде; којекуда.*

гдѐшто јек. **гдјѐшто 1.** зам. (ген. гдѐчег и гдечѐга јек. гдјѐчег и гдјечѐга) *нешто, понешто.* **2.** прил. **а.** *понегде, игдегде, овде-онде.* **б.** *понекад, каткад, кадшто.*

гдјѐ *в.* *игде*, **гдје-** *в.* *игде-*.

гђа *скраћеница за госпођа.*

гђица *скраћеница за госпођица.*

гѐ с непром. **1.** *назив за седмо слово латинице* (g, G). **2.** муз. *пети тон у Це-дур лествици „сол“.*

гѐāк м пеј. *прост, примитиван, неваспитан човек, простачина; сељачина.*

геàкуша ж пеј. *неваспитана женска особа, простакуша; сељанчура.*

геàчина ж (м) (мн. ж) *ауим. и пеј. од геак.*

геáчити се, гèāчӣм се несвр. [гл. им. геáчӗње с] **1.** *правити се геаком, понашати се простачки.* **2.** *постајати геак.*

гѐāчкӣ, -ā, -ō *који се односи на геака, геаке, простачки.*

гѐāчки прил. *као геак, простачки.*

гѐг м (мн. -ови) енгл. **1.** *духовита импровизација, досетка; неочекиван, ефектан обрт у радњи неког филма или позоришног комада.* **2.** шатр. *превара, подвала, смицалица.*

гѐгав, -а, -о **а.** *који се гега, љуља, клати у ходу.* **б.** *који се одликује гегањем, тетуравост, крив (о ходу, кораку).*

гéгавац и **гѐгавац,** -авца м *онај који се гега, љуља при ходу.*

гéгāвка и **гѐгāвка** ж *она која се гега.*

гѐгаво прил. *гегајући се, тетураво.*

гѐгавōст, -ости ж *особина онога који је гегав, онога што је гегаво.*

гéгало с и м (мн. с) *особа која се гега, љуља при ходу.*

гéгати (се), гêгāм (се) несвр. непрел. *клатити се у ходу; ићи тромо, споро, вући се.*

гѐгула м пеј. *в. геак.*

гегу̀цав, -а, -о *који гегуца.*

гегу̀ц(к)ати (се), -āм (се) и **гегу́ц(к)ати (се),** гèгӯц(к)āм (се) несвр. *у дем. значењу: гегати (се).*

гéј м енгл. *хомосексуалац.*

гéја м *хип. од геак; геак;* уп. гејо.

гèјзēр, -éра (гèјзер, -а и гèјзӣр, -и́ра) м исландски *природни извор топле воде у виду водоскока (на Исланду, Новом Зеланду и у САД).*

гèјзēрскӣ (гèјзерскӣ и гèјзӣрскӣ), -ā, -ō *који се односи на гејзер.*

гéјо, -а и -ē м *хип. од геак; геак;* уп. геја.

гèјсōн, -óна м грч. архит. *камени венац изнад фриза на античким храмовима.*

гѐјша и **гèјша** ж (ген. мн. -шӣ) *професионална јапанска плесачица и певачица, обично у чајуиницама.*

гѐкнути, -нѐм свр. прел. нар. *тренути (некога о земљу); бунути, ударити (некога).*

гѐкон, -о́на м зоол. *у мн.: породица гуштера топлих предела* Geckonidae, *који на кожи имају бодље, а оглашавају се крекетањем, мацаклини (у јд.: такав гуштер).* • **губавица ~** *врста далматинског гуштера гекона* Hemidactylus turcicus.

гѐл м (мн. ø) фр. *полутврди желатинозни колоидни раствор, желе:* ~ за косу, ~ за бријање.

гелѐндер м нем. *ограда на степеништу, мосту и сл.*

гѐлер м нем. *комадић расцрснуте гранате, бомбе или шрапнела.*

гѐм м мађ. зоол. *в. несит*[1].

гѐм, гѐма м (мн. гѐмови) енгл. спорт. *део одигране партије у тенису с одређеним збиром поена (поподака).*

гѐма ж лат. *полудраги или драги камен с урезаним или испупченим, рељефним украсом.*

гѐмишт м нем. жарг. *бело вино с газираном минералном или обичном водом;* уп. *беванда.*

гѐн м грч. биол. *наследни фактор, носилац наследних особина који је смештен у хромозому ћелијског језгра (човек има преко 10.000 различитих гена).*

генеалòгија ж грч. **1.** *историја развитка једне породице, рода, племена; приказ следа и односа поколења људи, родословље.* **2.** биол. *проучавање порекла неке јединке или групе, утврђивање директних предака, потомака и бочних линија (нпр. коња, паса), родовник, педигре.*

генеàлошкӣ (генеалòгијскӣ), -а̄, -о̄ *који се односи на генеалогију:* ~ стабло.

генéза ж грч. **1.** *постанак, настанак и процес развитка:* ~ народних песама, ~ језика. **2.** (Генеза) *назив прве књиге Мојсијеве у Старом завету.*

генѐрāл, -а́ла м (вок. гѐнерāле) фр. **1.** вој. *највиши официрски чин у копненој војсци и ратном ваздухопловству.* **2.** црквр. *врховни старешина неких редова и конгрегација у католичкој цркви.*

генерал- *први део полусложеница у називима генерала разних чинова:* генерал-лајтнат, генерал-мајор, генерал-потпуковник, генерал-пуковник.

гѐнерāлан, -лна, -о (обично одр.) **1. а.** *заједнички за читаву врсту нечега, општи:* ~ правило, ~ теорија. **б.** *који обухвата све случајеве, свеобухватан; у коме сви учествују, свеопшти:* ~ поправка; ~ штрајк. **2. а.** *главни, завршни:* ~ проба, ~ дебата. **б.** (одр.) *највиши по рангу, главни, врховни:* генерални директор, генерални заступник, генерални конзул, Генерална скупштина Уједињених нација. • ~ **карта** *општа географска карта мале размере.*

генерàлāт, -а́та м *област под командом једног генерала; управа, надлештво те области.*

генерализāтор м *онај који генерализује, уопштава.*

генерализāторскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на генерализацију и генерализаторе:* ~ наука.

генерализáција ж **1.** *уопштавање, поступак закључивања од појединачног ка општем.* **2.** *давање ширег, општијег значења некој појединачној појави.*

генерàлизовати, -зујѐм (генерализи́рати, -ѝзи́рām) свр. и несвр. прел. *(у)чинити општим, да(ва)ти нечему општи карактер, уопштити, уопштавати:* ~ стечена знања, ~ искуства. ■ ~ **се** *доби(ва)ти општи карактер, поста(ја)ти општа појава, уопштити се, уопштавати се.*

генѐрāлије и **генерàлије** ж мн. лат. *општи, обично лични подаци (име, место, датум рођења и сл.).*

генерàлина ж (м) (мн. ж) *ауг., пеј. и експр. од генерал.*

генерàлисати (се), -ишѐм (се) свр. и несвр. *в. генерализовати (се).*

генералѝсимус м воj. *највиши чин у војсци неких земаља, врховни војни командант.*

генералѝтēт, -е́та м лат. *највиши командни кадар оружаних снага једне земље; сви генерали једне армије.*

генерàлица ж *генералова жена.*

генѐрāлка ж **1.** разг. *генерална, потпуна поправка (обично аутомобила, одн. аутомобилског мотора).* **2.** *в. генерална карта (под генералан).*

гѐнерāлно прил. *уопште, у главним цртама:* ~ закључити.

генѐрāлскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на генерале:* ~ чин.

генерáлство с *генералско звање, генералски чин.*

генерàлштāб, -а́ба м воj. *највиши војни орган који помаже врховном команданту у руковођењу оружаним снагама у рату и миру, врховна војна команда.*

генералштáбац, -а́пца м *генералштабни официр.*

генерàлштāбнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на генералштаб:* ~ официр. • ~ **карта** *врло детаљна географска карта израђена за војне потребе, војна топографска карта.*

генерàлштāпскӣ, -а̄, -о̄ *в. генералштабни.*

гѐнератѝвнӣ, -а̄, -о̄ лат. **1.** биол. *који се односи на оплођење, размножавање, који је у вези с полним размножавањем:* ~ ћелија, ~ орган, ~ оплођење. **2.** у изр. ~ **граматика** лингв. *скуп формалних правила која пројектују коначан скуп реченица на потенцијално бесконачан скуп реченица које чине језик као целину.*

генѐрāтор м лат. **1.** физ. **а.** *машина за производњу електричне струје, динамо-машина:* електрични ~. **б.** *машина за производњу ултразвучних, гасовитих горива:* плински ~, гасни ~. **2.** фиг. разг. *онај (оно) који (што) нешто покреће, ствара:* ~ кризе.

генѐрāторскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на генератор:* ~ гас, ~ агрегат.

генератрѝса ж мат. *в. изводница.*

генерáција ж лат. **1. а.** *људи који живе у исто време и који су истих или приближно истих година, савременици, нараштај, поколење:* млада ~, стара ~, поратна ~, сукоб генерација. **б.** *ђаци, одн. студенти који су у исто време учили, студирали и дипломирали:* студијска ~, студенти из исте генерације. **в.** биол. *индивидуе, јединке исте врсте подједнако удаљене од заједничког претка.* **2.** биол. *репродукција живих организама, настављање потомства, рађање, размножавање.* • **спонтана ~** *постанак живих бића из неживе материје (по неким хипотезама).*

генерáцијскӣ (генерàцијскӣ), -а̄, -о̄ *који се односи на генерацију:* ~ сукоб.

гѐнерациōнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на генерацију (2), оплодни:* ~ систем.

генѐричкӣ (генѐричнӣ), -а̄, -о̄ *који се односи на род или врсту:* ~ име.

генѐрички прил. *по роду, по врсти, у погледу рода, врсте:* ~ слични.

генѐтика ж (дат. -ици) грч. биол. *део биологије који се бави појавама и законима наслеђивања код биљака, животиња и човека.*

генѐтичāр (генѐтик) м *научник који се бави генетиком.*

генѐтичāрскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на генетику и генетичаре.*

генѐтичкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на генетику и генезу:* генетички закони.

генѐтички прил. *са становишта генетике, по пореклу, по постанку:* посматрати ~.

гѐнетскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на генезу, који се наслеђује генима:* ~ веза, ~ фактор.

гѐнӣј, -ија м *в. геније.*

гѐнијāлан, -лна, -о **а.** *који има особине генија, изузетно обдарен, паметан, уман:* ~ човек, ~ научник. **б.** *својствен таквој особи:* ~ мисао.

генијáлац, -лца м (инстр. -лцем; ген. мн. генијāлāцā) разг. *генијалан човек, геније; онај који је врло успешан у нечему:* ~ за фудбал, ~ у шаху.

гѐнијāлно прил. *на ѣенијалан начин, изванредно умно, савршено:* ~ замислити, ~ сликати.

генијáлнōст, -ости ж *особина оноѓа који је ѣенијалан, оноѓа шѿо је ѣенијално, изузеѿна обдареност:* ~ песника, ~ нечијих мисли.

гѐније, -ја м (инстр. -јем) лат. **1.** *човек изванредних духовних, сѿваралачких сйособносѿи (у области науке, умеѿносѿи и др.), изванредно даровиѿ човек.* **2. а.** *изванредна снаѓа духа, инѿелекѿа и инвенције, ѣенијалност, даровиѿост, надареност:* Шекспиров ~. **б.** *оно у чему се оѓледа дух, духовна снаѓа некоѓа, нечеѓа (народа, доба и сл.):* француски ~. **3.** мит. *божансѿво које уйравља живоѿом и судбином йојединца или заједнице.* • **добри ~ (нечији)** *онај који некоѓа чува и уйућује ка срећи, доброѿвор, анђео чувар.* **зли ~** *уйропасѿиѿељ, ђаво, сайана.*

гѐниōзан, -зна, -о *в. ѣенијалан.*

генѝтāлије ж мн. лат. анат. *йолни орѓани.*

гѐнитāлнӣ, -ā, -ō *који се односи на ѣенишалије:* ~ орган.

гѐнитӣв м лат. лингв. *један од йадежа индоевройске деклинације (у сриском језику друѓи йадеж) који означава оййѿи однос ѿицања, йрийадање (некоме, нечему), йоѿицање (од некоѓа, нечеѓа), део целине и др.* • **аблативни ~** *ѣенишив који означава йоѿицање и одвајање (од некоѓа, нечеѓа).* **партитивни ~** *ѣенишив који означава део нечеѓа.* **посесивни ~** *ѣенишив који означава йрийадање (некоме, нечему).* **словенски ~** *ѣенишив објекѿа уз одричне йрелазне ѓлаѓоле (нйр. „нематӣ среће“).*

гѐнитӣвнӣ (гѐнитӣвскӣ), -ā, -ō *који се односи на ѣенишив:* ~ наставак, ~ значење.

гѐноцӣд, -а м грч.-лат. *сисѿемаѿско уништавање, исѿребљивање народа или еѿничке, расне, верске и др. ѓруйе, злочин учињен с намером да се йоѿйуно или делимично уништи нека национална, еѿничка или верска ѓруйа.*

гѐноцӣднӣ и **генòцӣднӣ,** -ā, -ō *који се односи на ѣеноцид.*

гѐноцӣднōст, -ости ж *особина оноѓа шѿо је ѣеноцидно.*

гѐнскӣ, -ā, -ō *који се односи на ѣене, ѣенеѿски.*

гѐнтӣлнӣ, -ā, -ō *који се односи на род, родовски:* ~ уређење, ~ поредак.

гео- (грч.) *йрви део сложеница, йрефиксоид у значењу 'који се односи на Земљу': географија, геологија, геофизика.*

геòграф м грч. *онај који се бави ѣеоѓрафијом.*

географија ж *наука о Земљи, йојавама и облицима на њеној йовршини, о условима живоѿа на њој, земљойис.* • **економска ~** *део ѣеоѓрафије који йроучава развиѿак и ѣеоѓрафски размешѿај йроизводње и йроизводних снаѓа у свеѿу и у йојединим држава ма.* **математичка ~** *део ѣеоѓрафије који се бави йроучавањем Земље као небеског ѿела.* **политичка ~** *део ѣеоѓрафије који се бави йроучавањем йолиѿичке йоделе Земље на држаре.* **физичка ~** *део ѣеоѓрафије који се бави йроучавањем облика и йојава на Земљиној йовршини.*

геòграфкиња ж *женска особа ѣеоѓраф.*

геòграфскӣ, -ā, -ō *који се односи на ѣеоѓрафију:* ~ положај, ~ карта. • **~ дужина, ~ ширина** *в. код ѿих именица.*

геòграфски прил. *у йоѓледу ѣеоѓрафије, са сѿановишѿа ѣеоѓрафије.*

геóда ж (обично у мн.) грч. мин. *кристална друза насѿала у шуйљинама сѿена.*

геòдēзија ж грч. *наука о йремеравању земљишѿа и о одређивању узајамноѓ йоложаја ѿачака на земљишѿу.*

геòдēт, -éта и **геодéта,** -ē м *онај који се бави ѣеодезијом.*

геòдēтскӣ, -ā, -ō *који се односи на ѣеодеѿе и ѣеодезију:* ~ карта.

геодинàмика ж грч. *наука о силама и йојавама које делују на развиѿак Земљине коре.*

геодинàмичкӣ, -ā, -ō *који се односи на ѣеодинамику.*

геòӣд, -и́да м грч. *йрави облик Земље (елийсоид сплошшѿен на йоловима).*

геоизотѐрма ж грч. *у мн.: линије које сйајају места једнаке ѿемйераѿуре на йовршини или у унуѿрашњосѿи Земље (у јд.: ѿаква линија).*

геокем- *в. ѣеохем-.*

геòлог м *сѿручњак који се бави ѣеолоѓијом.*

геолòгија ж грч. *наука о йосѿанку, сасѿаву, ѓрађи и развиѿку Земљине коре.*

геòлошкӣ, -ā, -ō *који се односи на ѣеолоѓију:* ~ сасѿав, ~ карта.

геòлошки прил. *у йоѓледу ѣеолоѓије, са сѿановишѿа ѣеолоѓије.*

геомагнетӣзам, -зма м грч. *маѓнеѿизам Земље.*

геомагнѐтика ж (дат. -ици) грч. *наука која йроучава маѓнеѿска йоља Земље.*

геомàгнētскӣ, -ā, -ō *који се односи на ѣеомаѓнеѿизам.*

гѐометар и **гѐомēтар,** -тра м *онај који се бави йремеравањем земљишѿа, земљомер;* уп. геодет.

гѐометарскӣ и **гѐомēтарскӣ,** -ā, -ō *који се односи на ѣеомеѿре.*

геомѐтрија ж грч. мат. *део маѿемаѿике који се бави йроучавањем йросѿорних облика и њихових међусобних односа.* • **нацртна (дескриптивна) ~** *део ѣеомеѿрије у коме се обрађује йредсѿављање йросѿорних облика йомоћу ѣеомеѿријски консѿруисаних црѿежа (йројекција).*

геомѐтрӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на ѣеомеѿрију:* ~ облик, ~ лик.

геомѐтрӣјски прил. *као у ѣеомеѿрији, са сѿановишѿа ѣеомеѿрије, йо ѣеомеѿријским йравилима:* ~ поређани.

геомѐтричār м *онај који се бави ѣеомеѿријом.*

геомехàника ж грч. *механика ѿла.*

геомехàничār м *онај који се бави механиком ѿла.*

геомехàничкӣ, -ā, -ō *који се односи на ѣеомеханику.*

геомѝцӣн, -и́на м фарм. *анѿибиоѿик йроизведен од микроорѓанизма* Streptomyces xanthophaeus, *који делује на ѓрам-неѓаѿивне бакѿерије.*

геоморфолòгија ж *део физичке ѣеоѓрафије који се бави изучавањем ѣеофизичких йроцеса који делују на обликовање Земљине йовршине.*

геоморфòлошкӣ, -ā, -ō *који се односи на ѣеоморфолоѓију.*

геополѝтика ж (дат. -ици) грч. *ѿеорија о уѿицају ѣеоѓрафских факѿора на йолиѿику.*

геополѝтичкӣ, -ā, -ō *који се односи на ѣеойолиѿику.*

георги́на ж бот. *украсна биљка* Dahlia variabilis *из ф. ѓлавочика* (Compositae), *са круйним цвеѿовима разних боја.*

геострàтēшкӣ, -ā, -ō *који се односи на сѿраѿеѓију с обзиром на ѣеоѓрафске факѿоре:* ~ положај.

геотектòника ж грч. *део ѣеолоѓије који йроучава круйне ѿекѿонске сѿрукѿуре Земљине йовршине.*

геотектòничār м *онај који се бави ѣеоѿекѿоником.*

гѐотропан, -пна, -о *који йоказује ѣеоѿройизам.*

геотропѝзам, -зма м грч. бот. *свој сѿво биљака да йравцем расѿења или йоложајем реаѓују на дејсѿво Земљине ѿеже (корен у смеру Земљине ѿеже, а сѿабло у суйроѿном смеру од Земљине ѿеже).*

геофѝзика ж грч. *наука, одн. скуй наука које се баве йроучавањем физичких свој сѿава Земље и физичких йроцеса у њеној лиѿосфери, хидросфери и аѿмосфери.*

геофѝзичār м *онај који се бави ѣеофизиком.*

геофѝзичкӣ, -ā, -ō *који се односи на ѣеофизику:* ~ испиѿивање, ~ завод.

геохѐмија ж грч. *наука о хемијском сасѿаву Земљине коре и њене унуѿрашњосѿи.*

геохѐмӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на ѣеохемију.*

геохѐмичār м *онај који се бави ѣеохемијом.*

геоцентри̏зам, -зма м грч.-лат. *старо, напуштено схватање да је Земља средиште свемира око кога се окрећу сва небеска тела.*

геоцѐнтричар м *следбеник теорије геоцентризма.*

геоцѐнтричкӣ и **геоцѐнтричнӣ,** -ā, -ō *који се односи на геоцентризам:* ~ систем.

геоцѐнтричнӧст, -ости ж *в. геоцентризам.*

гѐпард м (ген. мн. гѐпāрдā) нем. зоол. *изузетно брза звер* Acinonyx jubatus *из пор. мачака* (Felidae), *жућкасторијеђ крзна с црним пегама.*

гѐпек м нем. **1.** *пртљажник аутомобила:* ставити торбу у ~. **2.** *пртљаг.*

гѐпити, -ӣм свр. жарг. *украсти, здипити.*

гѐра̄нијум (гѐра̄нӣј, -ија) м лат. бот. *в. смрдљевак.*

гериј̀атрија ж грч. **1.** мед. *део медицине који се бави проучавањем старачких болести, њиховим спречавањем и лечењем.* **2.** *одељење у болници за негу старих особа.*

гериј̀атрӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на геријатрију:* ~ одељење.

гери̏ла и **гери́ла** ж шп. **а.** *начин ратовања малих, самосталних, врло покретљивих, лако наоружаних одреда (изван састава редовне војске), партизанско ратовање (обично на планинском терену).* **б.** *одред герилаца.*

гери́лац, -лца м *учесник, борац у герили.*

гѐри̏лка ж *жена учесник у герили.*

гѐри̏лскӣ, -ā, -ō *који се односи на герилу и герилце:* ~ одред, ~ ратовање.

гѐри̏лски прил. *на герилски начин, као герилци:* ратовати ~.

гѐрла и **гѐрла** ж (ген. мн. -лӣ) енгл. жарг. *привлачна млађа женска особа, девојка.*

Гѐрма̄н, -а́на м *у мн.: назив велике, етнички и језички сродне групе индоевропских народа који живе на скандинавском полуострву и у Западној Европи (Немци, Аустријанци, Холанђани, Скандинавци, Англосаксонци); у ужем смислу: Немци; у јд. припадник те групе народа; Немац.*

германи̏зам, -зма м лингв. *немачка реч, језички израз или реченични обрт употребљен у неком другом језику, језички израз у духу немачког језика.*

германи̏за̄тор м *онај који врши германизацију, који понемчава.*

германи̏за̄торскӣ, -ā, -ō *који се односи на германизаторе и германизацију, својствен германизаторима:* ~ политика.

германиза́ција ж *наметање немачког језика, народности и културе ненемачким народима, понемчавање, немчење.*

германизи́рати, -и̏зӣрā̄м и **германизовати,** -зујēм свр. и несвр. прел. *(из)вршити германизацију, (по)немчити, понемчавати.* ■ ~ **се** *понемчити се, понемчавати се.*

Гѐрма̄нија ж ист. *историјска покрајина између Рајне, Одре и северно од Дунава настањена германским племенима.*

гѐрма̄нијум (гѐрма̄нӣј, -ија) м хем. *хемијски елемената* (Ge), *крт метал сродан силицијуму, који се употребљава у радиотехници.*

германи̏ст(а), -ē м (мн. -сти) *научник који се бави германистиком; студент германистике.*

германи̏стика ж (дат. -ици) **а.** *наука која проучава језике, књижевност, културу и историју германских народа (обично немачког народа); у ужем смислу: наука о германским језицима и књижевностима.* **б.** *одсек студија германских језика и књижевности.*

германи̏стичкӣ, -ā, -ō *који се односи на германистику и германисте:* ~ одсек.

германи̏сткиња (германистица) ж *жена германист(а).*

Гѐрма̄нка ж *припадница германске етничке групе; Немица.*

германо̀фил, -а и **германо̀фӣл,** -и́ла м лат.-грч. *онај који је наклоњен Немцима и свему што је немачко, велики љубитељ немачке културе и језика.*

германо̀филскӣ и **германо̀фӣлскӣ,** -ā, -ō *који се односи на германофиле.*

германо̀филски и **германо̀фӣлски** прил. *на германофилски начин, као германофил.*

германофи́лство и **германо̀филство** с *наклоњеност према Немцима и свему што је немачко.*

германо̀фоб, -а и **германо̀фōб,** -о́ба м грч.-лат. *онај који мрзи Немце и све што је немачко.*

германофо̀бија ж *непријатељско расположење, мржња према Немцима и свему што је немачко.*

германо̀фопкиња ж *жена германофоб.*

германо̀фопскӣ и **германо̀фōпскӣ,** -ā, -ō *који се односи на германофобе.*

германо̀фопски и **германо̀фōпски** прил. *на германофобски начин, као германофоб.*

германофо̀пство с *в. германофобија.*

гѐрма̄нскӣ, -ā, -ō *који се односи на Германе:* ~ култура, ~ језици.

герма́нство с **1.** (Германство) зб. *германски народи, германска племена.* **2.** *германски утицај; оно што је карактеристично за Германе.*

герма́нштина ж (обично пеј.) *в. германство (2).*

гѐрок м нем. *свечани, обично црни мушки капут, са дугим пешевима, редењот.*

гѐронт м грч. ист. *у старој Грчкој: старији угледни грађанин; члан већа стараца.*

геронто̀лог м *лекар специјалиста за геронтологију.*

геронтолѝогија ж грч. *наука о биолошким процесима старости и социолошким проблемима старих особа;* уп. геријатрија.

геронто̀лошкӣ, -ā, -ō *који се односи на геронтологију.*

геронто̀фил, -а и **геронто̀фӣл,** -и́ла м грч. *особа која је сексуално наклоњена према старим особама супротног пола.*

геронтофѝлија ж грч. *сексуална наклоност према старим особама супротног пола.*

геронто̀филскӣ и **геронто̀фӣлскӣ,** -ā, -ō *који се односи на геронтофиле.*

гѐрӯзија ж грч. ист. *у старој Грчкој државно веће, „веће стараца“, састављено од героната.*

гѐршла ж нем. *ољуштени јечам који се употребљава као храна.*

гѐсло и **гѐсло** с чеш. *кратка изрека која служи као руководећа идеја, основно начело у нечему, девиза, мото.*

гѐст м (мн. -ови) (гѐста ж (мн. -те)) лат. **1.** *покрет руке, главе или рамена којим се прати и потенцира говор или којим се изражава нека душевна реакција:* учинити ~ руком. **2.** *поступак према неком, дело, чин:* леп ~, ружан ~, витешки ~.

Гестàпō, -ōа и **Гѐстапо,** -па м нем. ист. *тајна полиција нацистичке Немачке, основана 1933. год. (скраћени назив).*

гѐстаповац и **гѐстаповац,** -о̄вца м *припадник Гестапоа.*

гѐстаповскӣ и **гѐстаповскӣ,** -ā, -ō *који се односи на Гестапо и гестаповце:* ~ официр, ~ метода.

гѐстаповски и **гѐстаповски** прил. *на гестаповски начин, као што су чинили гестаповци:* ~ поступати.

гестикӯлā̀тор м *онај који претерано гестикулира.*

гестикула́ција ж *изражавање кретњама руку, главе или других делова тела, прављење гестова, гестикулирање.*

гестикула́цӣјскӣ и **гѐстикулацио̄нӣ,** -ā, -ō *који се односи на гестикулацију:* ~ изражавање.

гестикули́рати, -ӯли̏рā̄м (гестикӯлисати, -ишēм) несвр. непрел. (нечим или без допуне) *правити гестове, изражавати се гестовима.*

гѐто, -та м (мн. с) итал. **1.** ист. **а.** *ограђени део града у коме су у средњовековној Европи живели Јевреји издвојено од осталог становништва.* **б.** *у доба нацизма градска четврт основана за издвајање и уништавање Јевреја:* варшавски ~. **2.** *градска четврт у којој живе сиромашни или расно дискриминисани становници, сиротињска четврт.*

гетоиза́ција ж *изолација од света и суседних народа, губљење контакта са светом и суседним народом.*

гѐтоизовати, -зујем свр. и несвр. *изоловати од света и суседних народа.*

гѐтскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на гето.*

ге́ца, -е̄ и **ге́цо,** -а и -е̄ м тур. подр. *сељак (обично из централне Србије); геак, прост човек;* уп. геџо.

гѐџо̄в, -о̀ва м *в. геца.*

ги̏бав, -а, -о *који се гиба, покреће, љуља, лелујав; гибљив, покретљив.*

ги̏бак, ги̏пка, -о **а.** *који се лако савија, савитљив, витак, еластичан:* ~ струк, ~ прут, ~ јаблан. **б.** *који се лако креће; који се одликује лакоћом покрета, окретан, грациозан:* ~ старац; гипки удови; ~ ход, гипке кретње. **в.** *којем се лако могу давати разни облици, мек, пластичан:* ~ материја, ~ глина. **г.** фиг. *који се лако прилагођава новој ситуацији, који се лако мења, прилагођава, прилагодљив, флексибилан; сналажљив:* ~ дух, ~ дипломата. **д.** фиг. *богат разним обртима, преливима, лак, пријатан за перцепирање:* ~ стил, ~ музика, ~ стихови.

ги̏баница ж *врста пите од развучених листова теста између којих се ставља неки надев, обично сир с млеком и јајима.*

ги̏баничар м **а.** *онај који прави гибаницу.* **б.** *онај који радо једе гибаницу;* фиг. *погрдан назив за четника у Другом светском рату.*

ги̏баничица ж *дем. и хип. од гибаница.*

ги̏бањ, -бња м (мн. ги̏бњеви) мех. *опруга на возилу за ублажавање потреса; опруга уопште.*

ги̏бањскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на гибањ:* ~ ослонац.

ги́бати, ги̏ба̄м (ги̏бљем̄) несвр. прел. и непрел. (нешто, нечим) *њихати, љуљати; покретати, мицати:* ~ бедрима (бедра), ~ телом (тело), ~ жито, ~ строј. ■ **~ се а.** *кретати се валовито, тамо-овамо, њихати се, љуљати се, клатити се; савијати се, повијати се (нпр. о трави, дрвећу, телу и др.).* **б.** *убибати се, увијати се под теретом, притиском (нпр. о тлу, даскама, поду).* **в.** *уопште кретати се, мицати се, померати се:* ~ се по луку.

ги̏бљив, -а, -о *који се лако гиба, покретљив, гибак, еластичан:* ~ тло.

ги̏бљивӧст, -ости ж *особина онога што је гибљиво, покретљивост, гипкост:* ~ тела.

ги́бнути (се), ги̏бнем̄ (се) *свр. према гибати (се).*

ги̏бӧн, -о́на м зоол. **а.** *врста усконосог мајмуна* Hylobates syndactylus, *врло дугих предњих удова.* **б.** мн. *породица усконосих мајмуна* Hylobatidae, *дугачких предњих удова, без репа, који живе по прашумама Малајског архипелага.*

ги̏г м енгл. **1.** *једноредна лака кочија на два точка.* **2.** *лак и узан спортски чамац на весла и једра; заповеднички чамац на ратном броду.*

гига- (грч.) *префикс у сложеницама којим се означава јединица милијарду пута већа од основне, нпр.:* гигабајт, гигатона.

ги̏гӑн, -а́на м нар. *велики пастав.*

ги̏гант м грч. **1. а.** мит. *један од синова богиње Геје, који су били огромног раста и борили се против олимпијских богова.* **б.** *човек или животиња с натпросечно великим, огромним телом, див, колос, горостас, џин;* фиг. *онај који се истиче ванредним способностима, значајем свог дела и сл.:* музички ~, песнички ~. **в.** фиг. *уопште оно што је необично велико по својим размерама, димензијама (нпр. грађевина, брод, предузеће и сл.).*

гигантӣзам, -зма м мед. *дивовски раст човека преко 2* m.

гигантосау̀р(ус) м грч. *род огромних изумрлих гмизаваца* Gigantosaurus, *највеће копнене животиње на Земљи, које су живеле у мезозоику.*

ги̏гантскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на гиганте, дивовски, џиновски, огроман:* ~ раст, ~ снага, ~ борба.

ги̏гантски прил. *попут гиганта, дивовски, силно, снажно:* ~ напредовати, ~ се борити.

ги́гати, ги̏га̄м несвр. (нечим) *клатити, њихати, љуљати.* ■ **~ се а.** *клатити се, гегати се; љуљати се, њихати се; убибати се, увибати се.* **б.** *ићи тешко, тромо, клатећи се.*

ги̏здав, -а, -о **1. а.** *богато украшен, накићен, раскошан:* ~ одело. **б.** *који пада у очи својом лепотом и лепим оделом, диван, отмен:* ~ момак, ~ девојка. **в.** фиг. *китњаст:* ~ стил. **2.** *горд, охол, поноси.*

ги̏здавац, -а̄вца м *онај који воли да се гизда, да се облачи по моди, кицош.*

ги̏здавица (ги̏здӑвка) ж *она која воли да се гизда, кађитерка, помодарка.*

ги̏здаво прил. **1.** *кићено, китњасто, накинђурено; раскошно:* ~ одевен. **2.** *поносно, гордо, охоло:* шетати ~, држати се ~.

ги̏здавӧст, -ости ж *особина онога који је гиздав, онога што је гиздаво, накинђуреност, кићеност, отменост; поноситост, гордост, охолост.*

ги̏здати, -а̄м и **ги́здати,** ги̏здӑм несвр. прел. *улепшавати, украшавати, китити.* ■ **~ се 1.** *украшавати се, улепшавати се, китити се, кинђурити се.* **2.** *дичити се, гордити се, поносити се; размећати се, шепурити се.*

гиздѐли̏н, -и́на м *в. гиздавац.*

гиздѐли̏нка ж *в. гиздавица.*

гиздѐли̏нскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на гизделине.*

гизделѝнчић м *дем. и ир. од гизделин.*

ги̏лда ж нем. ист. *средњовековни савез трговаца или занатлија, трговачки или занатлијски еснаф.*

ги̏ли-ги̏ли узв. *речи којима се прати голицање малог детета.*

гиљоти́на и **гѝљотина** ж фр. *најправа за извршење смртне казне одсецањем главе.*

гиљотини́рати, -и̏ни̏ра̄м свр. и несвр. прел. (некога) *одсећи, одсецати (некоме) главу гиљотином, (из)вршити смртну казну над неким помоћу гиљотине.*

гиљо̀ти̏нскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на гиљотину.*

гѝмназија ж грч. *средња школа за опште образовање:* класична ~, математичка ~, филолошка ~.

гимназија́лац, -лца м *ученик гимназије.*

гимназѝја̏лка ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) *ученица гимназије.*

гимназѝја̏лскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на гимназијалце.*

гимназија́лче, -ета с (супл. мн. гимназијалчићи м) и **гимназијѐлчић** м *дем. и хип. од гимназијалац.*

гимнѐзӣјскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на гимназију:* ~ професор.

гимнѐзист(а), -е̄ м (мн. -сти) *в. гимназијалац.*

гимнѐзисткиња ж *в. гимназијалка.*

гимнѐстика ж (дат. -ици) грч. *телесно вежбање које се изводи по одређеном систему ради јачања здравља и подизања радне способности, фискултура; такво вежбање као наставни предмет у школи:* јутарња ~, спортска ~, бавити се гимнастиком. • **~ духа, душевна** ~ *духовни, интелектуални рад, духовно занимање.* **радити гимнастику** *гимнастицирати.*

гимнастици́рати, -и̏ци̏ра̄м несвр. *в. гимнастичити.*

гимнѐстичӑр м (инстр. -ом и -ем) *онај који се бави гимнастиком.*

гимнѐстичӑрка ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) *она која се бави гимнастиком.*

гимнѐстичӑрскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на гимнастичаре.*

гимнѐстичити (се), -и̏м (се) несвр. непрел. [гл. им. гимнѐстичӗње с] *изводити телесне вежбе, бавити се гимнастиком.*

гимна̀стичкӣ, -ā, -ō *који се односи на гимнастику, који служи за гимнастику и сл., фискултурни:* ~ справа, ~ вежба, ~ друштво, ~ сала.

гимна̀стички прил. *на гимнастички начин.*

гимно̀сперма ж (обично у мн.) грч. *в.* голосеменача.

гинеко̀лог м *лекар специјалиста из области гинекологије.*

гинеколо̀гија ж грч. мед. *грана медицине која се бави проучавањем болести женског организма, посебно болести женских полних органа.*

гинеко̀лошкӣ, -ā, -ō *који се односи на гинекологију:* ~ болница, ~ одељење, ~ клиника, ~ преглед.

гинеко̀лошки прил. *на гинеколошки начин:* ~ прегледати.

ги̏нко м (мн. ø?) бот. *источноазијско украсно дрво из реда голосеменача* Ginkgo biloba.

ги̏нсенг м бот. *источноазијска и северноамеричка биљка* Panax ginseng *из ф.* Araliaceae, *чији се корен употребљава у медицини.*

ги̏нути, -нӗм несвр. непрел. [гл. им. ги̏ње̄ње с] **1. а.** *умирати неприродном, насилном смрћу, губити живот (у рату, несрећи итд.).* **б.** фиг. (за некога) *жртвовати се, подносити жртве (за некога).* **2. а.** *пропадати физички, полако умирати, копнети, венути, сушити се (о човеку, биљци):* ~ од жалости. **б.** фиг. *ишчезавати, нестајати, губити се.* – Њена љубав је полако гинула. **в.** *пропадати, страдати:* ~ због суше. **3.** (за неким, за нечим) *јако жудети, чезнути, венути (за неким или нечим.)* • **не гине ми** *неће ме мимоићи, сигурно ће ме задесити, предстоји ми (обично нешто неугодно, непожељно).* Не гине ми затвор.

гину́ће с *умирање, смрт, умирање, страдање, нестајање.*

ги̏њенӣк, -а и **гињѐнӣк,** -и́ка *онај који је погинуо, који је умро насилном смрћу.*

ги̏њенӣчкӣ и **гињѐнӣчкӣ,** -ā, -ō *који се односи на гињенике.*

ги̏пкати (се), -а̄м (се) несвр. *у дем. значењу: гибати(се).*

ги̏пко прил. *гипким покретима, са гипкошћу, окретно, еластично:* ~ се кретати, ~ се пети, ~ одскочити.

ги̏пкост, -ости (гипкӧћа) ж *особина онога који је гибак, онога што је гипко.* **а.** *савитљивост, еластичност; покретљивост, окретност, грациозност:* ~ тела, ~ облика, ~ кретњи. **б.** *прилагодљивост, флексибилност:* ~ духа, политичка ~. **в.** *богатство у разним облицима, преливима, нијансама:* ~ певања, ~ стила.

ги̏пс м (мн. ø) грч. **а.** мин. *растрошрањени минерал белосиве или црвенкасте боје, природни калцијум-сулфат са водом који се употребљава као везиво у грађевинарству, за прављење модела и вајарских одливака, за израду завоја у медицини итд., садра.* **б.** *хируршки завој од овлажених платнених трака натопљених гипсом (а), који сушећи се очврсне и служи за имобилизацију преломљених костију или ишчашених зглобова, гипсани завој:* ставити ногу у ~, лежати у гипсу, скинути ~.

ги̏псан и **ги̏псан,** -а, -о (обично одр.) *који је начињен од гипса, у коме има гипса; попште који се односи на гипс:* ~ завој, ~ фигура; гипсани радови.

ги̏псӑр, -а и **ги̏псӑр,** -а́ра м *занатлија који изводи радове у гипсу (у грађевинарству).*

ги̏псер м **1.** мед. *техничар који ставља гипсане завоје.* **2.** *в.* гипсар.

гипсоте́ка ж грч. *музеј или одељење музеја у коме су изложени вајарски радови изливени у гипсу; збирка таквих радова.*

ги̏ра ж зоол. **а.** *у мн.: породица ситних морских риба* Maenidae *из реда гргечке* (Perciformes)*; у јд.: риба из те породице.* **б.** *врста шире* Smaris alcedo *и* Smaris vulgaris, *које живе у Јадранском мору.*

ги̏рица ж *дем. од гира; шира (б).*

гирла̀нда ж итал. *украсни венац исплетен од цвећа и лишћа, обично исprеплетен врпцама (који се веша на зид); архитектонски пластични украс у облику обешеног полувенца од исprеплетених гранчица с цвећем, лишћем и воћем.*

гиро- *в. жиро-.*

ги̏с с непром. муз. *тон „ге“* (g) *повишен за пола тона.*

ги̏т м нем. *в. кит*[2].

гита́ра ж грч. *музички инструмент обично са 6 жица, на коме се свира трзањем жица:* свирати гитару, електрична ~.

гитариј́ада ж *такмичење у свирању на гитари.*

гита̀рист(а), -ē м (мн. -сти) *онај који свира на гитари.*

гитари̏стичкӣ, -ā, -ō *који се односи на гитариште:* ~ дружина.

гита̀ристкиња ж *она која свира на гитари.*

ги̏хт м нем. мед. *обољење зглобова* Arhritis urica, *подагра.*

ги̏ц (обично поновљено) *узвик за вабљење свиња.*

ги́ца ж *у хип. значењу: свиња, прасе.*

ги̏цан, -а и **ги̏цӑн,** -а́на м *у хип. значењу: прасац, нераст.*

ги̏цати се, -а̄м се несвр. *бацакати се, праћакати се, копрцати се, ритати се (обично оклижући се, бранећи се).*

ги̏цкати се, -а̄м се несвр. *у дем. значењу: гицати се.*

ги̏цнути се, -нӗм се *свр. према гицати се.*

гла́ва ж (ак. гла̑ву, вок. гла̑во; мн. гла̑ве, дат. гла́вама и гла̀вама) **1. а.** *горњи део човечијег, одн. предњи део животињског тела, у коме су смештени мозак, главна чула и предњи део пробавног и дисајног система.* **б.** *страна металног новца на којој је нечији лик или нека друга ликовна представа.* **в.** *коса, власи:* човек седе (беле) главе, човек кудраве главе. **2. а.** *памет, интелигенција, ум, разум; свест, мисли:* имати добру главу, врзмати се по глави. **б.** (обично с одредбом: велика и сл.) *умна, паметна, даровита особа.* **3.** *живот:* (из)губити главу, да(ва)ти главу, стављати главу на коцку, спасти главу, чувати своју главу. **4. а.** *особа, личност, појединац, човек:* мушка ~, мудра ~, паметна ~, бистра ~, потрошња по глави становника. **б.** (обично са допуном: стоке, марве и сл.) *појединац животиња, грло, марвинче.* **5. а.** *личност која руководи, управља, старешина; руководилац, вођа:* ~ породице, ~ куће, ~ државе. **б.** *онај који се својим талентом највише истиче у некој делатности, главни представник:* ~ италијанских песника. **6.** *горњи проширени заобљени или задебљали крај или део неког предмета; врх, вршак на горњем делу нечега:* ~ ексера, ~ завртња, ~ бедрене кости, ~ прстена, ~ стуба, ~ чиоде, ~ сунцокрета, ~ кошнице. **7. а.** *в. главица (2):* ~ купуса, ~ брда. **б.** *горњи део гудачких и неких жичаних музичких инструмената у којем су чивије за затезање жица:* ~ гусала, ~ виолине. **8.** *лоптасти, купасти, ваљкасти и сл. комад неке материје, обично прехрамбеног производа (као мера):* ~ шећера, ~ сира, ~ хлеба. **9.** *предњи, чеони, истурени део неке површине, колоне, чела.* **10. а.** *део књиге или списа који чини извесну целину, поглавље, одломак, одељак.* **б.** штамп. *насловни стални текст листова и часописа који садржи име и главне податке, заглавље.* • **~ мотора** техн. *поклопац цилиндра мотора.* **~ одсечена** *исти, јако сличан (по лику).* **женска ~** *жена, женско.* **жива ~** штамп. *текст одштампан на врху стране који садржи обично податке о наслову чланка, аутору и сл.* **крунисана (окруњена) ~** *владар, краљ, цар.* **мртвачка ~** 1) *ликовна представа костура лобање са двема укрштеним костима као ознака за отров или смртну опасност.* 2) зоол. *врста лептира* Acherontia atropos. **мушка ~** *мушкарац.* **празна (шупља) ~** *човек без памети, глупак.* **тврда ~** 1) *тврдоглава, задрта особа.* 2) *особа која тешко схвата.* **усијана ~** *занесењак, фантаста.* • **без главе (бежати, јурити, трчати и сл.)** *у највећој забуни, као ван себе, избезумљено.* **без главе и репа (бити, нешто радити)** *без икаквог реда, збркано, конфузно.* **бестрага му ~** *нека иде до ђавола.* **бити (некоме) над главом** *надгледати, контролисати (некога).* **висити (стојати) некоме над главом** 1) *представљати опасност за некога.* 2) *досађивати (некоме).* **врсти се (мотати се и сл.) некоме у (по) глави** *мислити о нечему, долазити стално на ум (некоме).* **вртети се (мутити се) некоме у глави** *добијати, имати вртоглавицу, несвестицу.* **~ игра (главе играју)** *живот је у опасности, прети смртна опасност.* **~ ми је у торби** *у великој сам опасности.* **~ ми бучи (шуми), у глави ми бучи (шуми)** *осећам шумове, бучање у глави.* **главе (главу) не окренути, не окретати (на некога, на нешто)** *не марити (за некога, за нешто).* **главе падају (лете)** *гине се.* **главе се не наносио** (у клетви)

не остао жив, дабоīда поīинуо. **главом** (и фам. **главом и брадом**) *сâм, лично.* **главом без обзира (побећи, бежати, јурити, утећи** и сл.) *у највећој журби, безобзирце, не осврћући се (побећи, бежати).* **главом о зид лупити (ударити, треснути** и сл.) *наћи се у безизлазном положају; претрпети поīуни неуспех због тврдоīлавости, непромишљености; схватити сву озбиљност ситуације.* **главу горе!** *каже се ономе ко је у тешком положају да се опорави, уздигне.* **главу у песак завући, закопати, гурнути, заронити** и сл. **(као ној)** *не хтети знати за постојећу опасност, одн. неуīодну ситуацију, затворити (затварати) очи пред опасношћу, неуīодним чињеницама.* **да на глави дубим, стојим, да се на главу поставим** и сл. *ма шта да чиним (ја не могу).* **да(ва)ти главу** *(по)īинути.* **дам (дајем) главу да... (за то)** *поīуно сам сиīуран да ..., јамчим то својим животом.* **дићи, дизати (кућу, школу** и сл.) **на главу** *(на)правити велику буку, ларму.* **дићи (подићи, уздигнути) главу** 1) *осмелити се; поīордити се, узохолити се.* 2) *извући се из тешкоћа, опоравити се.* **добити по глави** *добити батине.* **док ми је ~ на раменима** *док сам у животу, док сам читав.* **доћи главе (некоме)** *лишити некоīа живота; упропастити некоīа.* **доћи (некоме) у главу** *сетити се, пасти (некоме) на памет.* **држати главу високо** *бити поносит, охол.* **држати (имати) у глави** *имати на уму, памтити.* **ду(х)нути (некоме) у главу** *помислити нешто ненадно и необично, пасти (некоме) на памет одједном, изненада.* **ево моје главе** *в. дам (дајем) īлаву да...* **женска глава!** *жено, јеси ли при себи (шта радиш, шта си урадила).* **заболела ме ~ од тоīа** *то ми задаје бриīе.* **завртети главу (некоме)** *занети, очарати (некоīа).* **за то ме не боли ~** *за то се не бринем.* **знати (некога) у главу** *познавати (некоīа) лично.* **знати свакога у главу** *добро, сасвим, поīуно познавати свакоīа.* **играти се (шалити се) главом** (обично одрично и у имп.) *излаīати се животној опасности непромишљеним поступцима.* **из (своје) главе** 1) *напамет, по сећању.* 2) *без бележења, усмено; измишљајући, импровизујући.* **избити (избрисати) из главе** 1) (себи) *престати мислити о нечему, заборавити.* 2) (некоме нешто) *учинити да неко престане да мисли на нешто, да заборави нешто.* **(из)губити главу** 1) *(по)īинути.* 2) *(из)īубити присебност, поīуно се збунити, смести се; (из)īубити контролу.* 3) *лудо се заљубити.* **изићи (некоме) на врх главе** *в. поīети се (некоме) на врх īлаве.* **(једва) извући, изнети (живу) главу** *једва остати жив, спасти се.* **имати бубе (бубу, мушице, црва** и сл.) **у глави** подр. *имати неку манију, имати фикс-идеје, необичне, луде мисли.* **имати главу и реп** *имати смисла.* **имати (нешто) соли у глави, имати очи у глави** *бити паметан, разуман, знати шта се хоће.* **имати своју главу** *имати своје мишљење, бити самосталан; бити своеīлав.* **имати у глави** *в. држати у īлави.* **имати што у глави** *имати памети.* **као без главе** *в. без īлаве.* **као мува без главе (ићи** и сл.) *без циља, безīлаво, сметено, са бесмисленом ужурбаношћу.* **као очи у глави (волети** и сл.) *изнад свеīа, особито (волети и сл.)* **ко нема у глави, има у ногама** *ко не мисли благовремено, излаже се непотребном накнадном трчкарању.* **кров над главом (имати** и сл.) *склониште, сопствени стан, властита кућа.* **лупати главу (око нечега)** *в. разбијати īлаву (око нечеīа).* **лупати се (некоме) о главу** *в. обијати се (некоме) о īлаву.* **лупити (ударити) главом о зид** *наићи на неку преīреку, тешкоћу у неком послу.* **метнути (метати) главу у торбу** *в. ставити īлаву у торбу.* **мислити својом главом** *мислити самостално, имати своје мишљење, не подлеīати туђем утицају.* **мотати се (некоме) по глави** *в. врсти се (некоме) у īлави.* **мртва ~ не говори живи моīу īоворити и измишљати свашта кад више није жив онај који зна истину.** **мутити се (вртети се) у глави (некоме)** *добијати вртоīлавицу.* **муњнути главом** подр. *дубље, боље размислити, промислити.* **(на)пунити главу (некоме нечим)** *наметнути, наметати некоме какво мишљење, схватање, уверење (о некоме, нечему).* **(не) боли ме ~ (за то)** *не бринем, не марим (за то).* **не дићи, не дизати главе (главу) од посла** *много радити, имати много посла, бити претрпан пословима.* **не знам где ми је ~ (од посла), у послу сам преко главе** *много сам оптерећен послом.* **не иде ми у главу** *не моīу да разумем, да схватим, не моīу да верујем.* **не излази, не иде ми из главе** *једнако, стално мислим (на то), не моīу да заборавим (то).* **нека те не боли ~ (за то)** *не треба да бринеш (за то), нећеш имати непријатности (због тоīа).* **немати ништа у глави** *бити празноīлав.* **немати (ни) главе ни репа** *немати никакве реда, бити у нереду.* **не може се главом кроза зид** *није моīуће нешто учинити.* **не можеш га ухватити ни за главу ни за реп** *не можеш īа разумети, схватити, није јасно шта хоће.* **(ни) за живу главу** *нипошто, ни по коју цену.* **није ми о главу** *није неопходно, није прека потреба, нужда.* **носити главу у торби** *бити у смртној опасности, рескирати живот.* **о (у) његову главу** *нека то буде сва штета, нека је сва несрећа у томе.* **обијати се (обити се), разбијати се (разбити се)** и сл. **(некоме) о главу** *причињавати (причинити), задавати (задати) некоме невоље, бриīу, светити се некоме.* **оборити (погинути, обесити) главу** *снуждити се; постидети се.* **од главе до пете** *сав, поīуно, у сваком погледу:* војник од главе до пете. **оде ~ (због нечег)** *изīубиће се живот (због нечеīа).* **одмерити од главе до пете** *одмерити скроз.* **одрубити, одсећи, скинути (некоме) главу** *поīубити (некоīа).* **па макар ме то стајало главе** *по сваку цену.* **памет у главу!** *пази шта радиш, уразуми се.* **пасти (падати), свалити се, сручити се** и сл. **на нечију главу** *поīодити (поīађати), задесити, снаћи некоīа (о невољи, бризи, кривици и сл.).* **пети се (некоме) на главу** *досађивати (некоме) преко сваке мере, бити неподношљив;* уп. попети се... **платити главом** *изīубити живот.* **по глави (становника)** *по једној особи.* **подићи главу** *в. дићи īлаву.* **под седу (стару) главу** *под старост, као старац.* **попети се (изићи** и сл.) **некоме наврх главе (на главу)** *досађивати, додијати (некоме);* уп. пети се... **по својој глави ((у)радити, поступити, поступати)** *по своме мишљењу.* **поставити (преврнути) на главу** *поставити наопако, поīрешно.* **преко главе** *врло много, превише, претерано:* задужен преко главе. **претурати (преметати, превртати) по (у) глави** *мислити, размишљати о нечему.* **претурити преко главе** *преживети, поднети, претрпети.* **проби(ја)ти главу (нечим)** *досадити, досађивати (саветима и сл.).* **прошла ме је ~** *немам више īлавобољу.* **пунити главу (некоме нечим)** *в. напунити īлаву (некоме нечим).* **пухнути (некоме) у главу** *в. ду(х)нути (некоме) у īлаву.* **пуца ми, пуши ми се ~** *у великој сам бризи, на великој сам муци, не знам шта ћу од бриīа.* **радити (некоме) о глави** *припремати нечију смрт, пропаст, упропашћивати некоīа.* **ради му се о глави** *у питању му је живот, у смртној је опасности.* **разбијати (лупати) главу (око нечега, нечим)** *напреīнуто мислити, размишљати о нечему сложеном, тешком; довијати се.* **с (од) главе риба смрди** *од старешина, руководилаца поīичу слабости (у раду и сл.).* **сагнути (погнути, савити, приклонити** и сл.) **главу** *покорити се, попустити.* **свалити, (на)товарити некоме на главу** 1) *оптеретити некоīа.* 2) *свалити, сваљивати одīоворност на некоīа.* **своје главе (човек, дете** и сл.) 1) *тврдоīлав, јоīунаст, упоран (човек).* 2) *који самостално мисли, одлучује.* **синути (севнути** и сл.) **некоме у главу** *в. ду(х)нути некоме у īлаву.* **скинути (некоме) главу, скратити (некога) за главу** *поīубити, убити (некоīа).* **склонити главу (негде)** *наћи склониште, прибежиште.* **сручити се (свалити се) на нечију главу (некоме на главу)** *пасти на нечији терет.* **ставити, стављати (метнути, метати) главу у торбу, на коцку** *изложити се, излаīати се смртној опасности.* **ста(ја)ти некога главе** *изīубити живот због нечеīа.* **тешко ногама под лудом главом** *тешко ономе ко нема памети.* **товарити на главу (некоме нешто)** *окривљивати (некоīа за нешто).* **трљати (трти) главу** *тражити излаз из тешке ситуације, довијати се.* **убити (утући) у главу** *уништити, затрти.* **увртети себи у главу** *уобразити нешто и тврдоīлаво се држати тоīа.* **у глави ((из)рачунати)** *у себи.* **ударати (лупати) главом о зид** *своеīлаво и по цену опасности покушавати да се нешто постиīне; узалудно покушавати нешто.* **ударити (некоме) у главу** 1) (о пићу) *опити, омамити (некоīа).* 2) *учинити охолим, īордим (нпр. о слави).* **узети памет у главу** *в. памет у īлаву.* **улити (утерати** и сл.) **(памет) у главу (некоме)** *научити некоīа (нечему), уразумити некоīа.* **ухватити се, хватати се за главу** *увидети, увиђати своју поīрешку и очајавати, наћи се у чуду.* **уценити главу (некоме)** *одредити велику награду за убиство или хватање (некоīа – разбојника, одметника и сл.), расписати уцену за нечији живот.* **фали (недостаје) му једна (трећа, четврта) даска у глави** *луцнут је, ћакнут је.* **хтети главом кроза зид** *упорно и по цену опасности предузимати, покушавати нешто.* **шалити се главом** *в. играти се īлавом.*

гла̀вāр, -а́ра м (вок. гла̀вāру и -е, инстр. -а́ром и -а́рем) *онај који стоји на челу, који управља, поīлавар, старешина; руководилац:* племенски ~, устанички ~.

глава̀рина ж ист. *порез који се плаћао по īлави (становника), лични порез.*

глава̀рица ж **а.** *жена īлавар, старешина.* **б.** *īлаварева жена.*

гла̀вāрскӣ, -ā, -о̄ *који се односи на īлаваре.*

глава́рство с **1.** *īлаварско достојанство, īлаварски положај, старешинство, поīлаварство.* **2.** *власт, управа, управљање.*

главàрчић м *дем. и ир. од* главар.

глàват, -а, -о **1.** *који има велику главу:* ~ човек; фиг. (ир. и шаљ.) *угледан, цењен, уважен.* **2.** *в.* главичаст: главати купус, ~ салата.

глàватац, глàваца м бот. **а.** *украсна биљка* Cephalanthera *из ф. кађуна* (Orchidaceae). **б.** *биљка* Cephalanthus occidentalis *из ф. броћева.*

глàвати, -ā̀м несвр. **1.** *помаљати главу из воде (о рибама).* **2.** *в.* главичити се. ■ ~ **се** *в.* главичити се.

глàватица ж **1.** зоол. *врста велике пастрмке* Salmo marmoratus (hucho), *младица и* Trutta genivitata. **2.** бот. *врста главичасте салате* Lactuca capitata. **3.** *игла с главом, чиода.*

глàватōст, -ости ж *особина оног који је глават.*

главàчкē (главàчки) прил. **1. а.** *главом надоле, стрмоглавце, наглавце; главом напред:* ~ скочити у воду; ићи ~. **б.** *у обрнутом положају, наопачке, наопако:* окренути ~. **2.** *преко главе:* превртати се ~. **3. а.** *на велику брзину, наврат-нанос, одмах, сместа:* доћи ~. **б.** *као без главе, главом без обзира, избезумљено:* побећи ~.

глàвāш, -а́ша м **1. а.** *в.* главоња *(1а).* **б.** *в.* главешина. **2.** зоол. *в. цицал.* **3.** бот. *врста крупног нара* Punica granatum.

главàшица ж зоол. **а.** *у мн.: породица репатих водоземаца* Proteidae, *који читавог живота остају ларваste граде и дишу плућима и шкргама (у коју спадају човечја рибица и пегава главашица); у јд.: водоземац из те породице.* **б.** *човечја рибица* Proteus anguineus. • **пегава ~** *врста главашице* Necturus maculatus.

глàвенī, -ā, -ō *који се односи на главу, који је на глави:* ~ артерија, ~ ваш.

главèтина ж *ауг. и пеј. од* глава.

главèшина м и ж (обично пеј.) *онај који је на челу какве организације, покрета или краја, човек од положаја и угледа, главар, вођа, прват, старешина:* уп. буца.

главèшинскī, -ā, -ō *који се односи на главешине.*

главèшински прил. *на главешински начин, као главешина.*

глàвина ж *в.* главчина.

главињати, -ā̀м несвр. разг. **1.** *ићи без циља, лутати, тумарати.* **2.** *клатити се у ходу, тетурати се, посртати.*

глáвити, глàвīм несвр. прел. *утврђивати сporазум, договор о нечему, утаначивати, уговарати (нешто).*

глàвīћ, -и́ћа м **1.** *мали округли задебљали део нечега:* ~ шибице (палидрвце), ~ чиоде (на чиоди). **2.** анат. *завршни, предњи део мушког полног органа,* glans penis.

глàвица ж **1.** *дем. и хип. од* глава. **2.** бот. *лоптаста цваст или лоптасто увијено лишће неких биљака; употпуне лоптасти задебљали део неких биљака:* ~ купуса, ~ карфиола, ~ салате, ~ лука. **3.** *заобљено брдо или брег; врх брега, брда, планине.*

глàвичāрка ж бот. *в.* главочика.

глàвичаст, -а, -о **1.** *који има главицу; који има облик главице, округао, обао:* главичасти жиг, ~ брдо. **2.** бот. *који има главицу (2):* ~ површе, ~ цваст.

главѝчати (се), -ā̀м (се) [гл. им. -ā̀ње с] и **глàвичити (се),** -ѝм (се) свр. и несвр. непрел. [гл. им. глàвичѐње с] *ући(ја)ти се у главицу (2), доби(ја)ти главицу (нпр. о купусу, салати и сл.).*

глàвичица ж *дем. и хип. од* главица.

глàвнī (глâвнī), -ā, -ō **1.** *који се истиче по важности, значају, рангу и др.* **а.** *најважнији, најзначајнији; најбитнији, основни:* ~ улога, ~ узрок, ~ задатак, ~ предмет, ~ проблем, ~ особина. **б.** *први по рангу, положају; највиши, врховни:* ~ старешина, ~ заповедник, ~ судац, ~ команда, ~ конобар. **в.** *највећи, највиши; бројно, количински највећи:* ~ јарбол, ~ део посла, ~ згодитак, ~ војна сила (трупа). **2.** *одсудан, одлучујући, пресудан:* ~ битка, ~ напад, ~ расправа. **3.** (у им. служби) м или ж *онај (одн. она) који (која) највише пада у очи, који (која) се највише цени, који је највише на гласу, најважнија, најистакнутија личност у друштву:* главни момак, главна девојка. • **водити (имати) главну реч** 1) *бити први у неком расправљању, у дискусији.* 2) *имати главну, најзначајнију улогу у неком догађају.* ~ **град** *в. под* град. ~ **јунак** (~ **јунакиња**) књиж. *најважнија личност у позоришном комаду, филму, књижевном делу.* ~ **реченица** лингв. *реченица од које зависи друга реченица, одн. друге реченице.* ~ **штаб** воj. *орган врховне команде који помаже врховном команданту у руковођењу оружаним снагама.* **играти (имати) главну улогу** 1) *бити први, најважнији у неком послу или догађају.* 2) *бити најважније, најбитније.* **у главним цртама** *укратко (речено).*

главнѝна ж *главни, основни, највећи део нечега:* ~ војске, ~ трупа, ~ посла.

глàвница ж ист. *порез који су плаћали ожењени мушкарци за време турске власти; порез који се плаћао на непокретну имовину:* уп. главарина.

глàвница ж **а.** бот. *род гљива мешинарки* Claviceps, Ustilago *и др. које паразитирају на класовима житарица и других трава.* **б.** *житна болест коју изазивају те гљивице, снет.* • **ражена ~** *паразит на ражи* Claviceps purpurea (Secale cornutum), *који садржи отровне алкалоиде (који се користе у породиљству).*

главнѝца и **глàвница** ж **1.** екон. **а.** *основни новац који се улаже у неки посао или даје на зајам са каматом, капитал; чиста новчана имовина, готовина:* деоничка ~, ~ с каматама. **б.** *фонд употпуне, резерва, имовина:* новчана ~, ~ шума. **2.** *износ од којег се процентним рачуном израчунава проценти принос; износ позајмљеног новца на који се рачунају камате.*

глàвничав, -а, -о *заражен главницом (о житу).*

глàвничār м *власник или сувласник главнице (1); онај који има велику главницу, капиталиста.*

глàвничарскī, -ā, -ō *који се односи на главничаре.*

глàвничкī и **глàвничнī,** -ā, -ō *који се односи на главницу:* ~ улог, ~ приход, ~ рачун.

глàвнō и **глáвно** прил. у изр. ~ је *најважније је, основно је, битно је.* – Главно им је да победе.

главнокòмāндујућī, -ћēг(а) м воj. *врховни командант.*

глáвња и **глàвња** ж *већи комад дрвета, цепаница која гори на ватри, запаљено дрво.*

глàвњача ж **а.** заст. *затвор, тамница.* **б.** (Главњача) ист. *затвор за политичке затворенике некадашње Управе града Београда.*

глàвњачкī, -ā, -ō *који се односи на главњачу.*

глàвњица[1] ж *дем. од* главња.

глàвњица[2] ж *в.* главница[2].

глàвњичав, -а, -о *в.* главничав.

главòбōлан и **главòболан,** -лна, -о **1.** *којега боли глава, који пати од главобоље; склон честим главобољама.* **2.** *који изазива, ствара главобољу:* ~ кишовито време, ~ задах. **3.** *који задаје бриге, тешкоће, мучан, тежак:* ~ посао.

главòбоља ж **1.** *бол у глави (као чест симптом неког обољења или патолошког стања):* имати главобољу, патити од главобоље. **2.** фиг. *тешке мисли, бриге, муке:* задавати много главобоље.

главòбōљан и **главòбољан,** -љна, -о *в.* главоболан.

главòбōљно и **главòбољно** прил. *на начин који изазива главобољу, мучно, тешко:* ~ мислити, изгледати ~.

главоно́жац, -но́шца и **главòножац,** -ношца м зоол. *у мн.: класа (разред) морских мекушаца* Cephalopoda, *са јасно издвојеном главом од тела и са више кракова са сисаљкама око уста, који служе за хватање плена и за кретање по подлози (у јд. такав мекушац).*

главòноша м анат. *први пршљен кичменог стуба на коме почива лобања,* atlas.

глáвоња м (мн. ж) **1. а.** (обично пеј.) *човек с великом главом.* **б.** пеј. *главешина, старешина, руководилац.* **2.** зоол. *в. губар.*

глáвоњица м (мн. ж) *дем. и хип. од* главоња; *дечак с великом главом.*

гла̀восе̄к јек. **гла̀восијек** м *сечење, одсецање главе.*

Главо̀сек јек. **Главо̀сјек** м нар. *назив за св. Јована Крститеља, коме је одсечена глава.* • **Свети Јован ~** *в. Усековање.*

главо̀сек јек. **главо̀сјек** м и **главо̀сеча** јек. **главо̀сјеча** м (мн. ж) *онај који сече, одсеца главе, телад, крвник.*

главо̀сеча[1] јек. **главо̀сјеча** м (мн. ж) *в.* **главо̀сек.**

главо̀сечёње јек. **главо̀сјечёње** с *в.* **гла̀восе̄к.**

главо̀сечкӣ јек. **главо̀сјечкӣ, -а̄, -о̄** *који се односи на главосеке.*

гла̀воч, главо̀ча м **1.** зоол. *у мн.: породица морских риба гргечки* Gobiidae, *са овећом главом; у јд.: род морских риба* Gobius *из те породице.* **2.** бот. *род зељастих биљака* Echinops *из ф.* Compositae (Asteraceae), *чији се лисни режњеви завршавају бодљама.* • *називи за поједине врсте главоча (1):* **~ блатар** Gobius jozo. **~ камењар** Gobius paganellus. **~ траваш** Gobius ophiocephalus.

главо̀чика ж бот. *у мн.: фамилија вишегодишњих или једногодишњих зељастих биљака или полугрмова* Compositae (Asteraceae), *са главичастом цвасти, састављеном од цветастих (мушких) и језичастих (женских) цветова (у јд.: биљка из те фамилије).*

главо̀чић м *дем. од* **главоч** *(1).*

гла̀вуља ж бот. *род вишегодишњих зељастих планинских биљака* Globularia *из ф.* Globulariaceae, *са плавим цветовима скупљеним на врху у полулоптасту главицу.*

гла̀вура ж *в.* **главурда.**

гла̀вӯрда ж (ген. мн. -дӣ) *ауг. и пеј. од* **глава.**

главӯрина ж *ауг. и пеј. од* **глава.**

главӯтак, -тка м геол. *природни стуб на чијем је врху стена налик на главу.*

гла̀вуча и **гла̀вуџа** ж **а.** *ауг. и пеј. од* **глава. б.** *велика животињска глава (печена, кувана или још неприпремљена).*

гла̀вчина ж *средњи ојачани део точка у који се уплављују осовина или вратило и паоци (наплаци).*

гла́гол м лингв. *у мн.: врста променљивих речи којима се обично означава радња, стање или збивање, а одликују се граматичким категоријама вида, рода, времена, лица и др., речи с конјугацијом (у јд.: таква реч):* активни ~, безлични ~, двовидски ~, медијални ~, непрелазни ~, несвршени (имперфективни) ~, повратни (рефлексивни) ~, помоћни ~, прелазни (транзитивни) ~, свршени (перфективни) ~, трајни (дуративни) ~.

гла̀голи с (м) непром. *назив слова „ї“ у црквенословенској азбуци.*

гла́голскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на глагол:* ~ облик, ~ вид, ~ именица, ~ промена, ~ додатак, ~ допуна, ~ одредба, ~ прилог, ~ придев.

глаго̀љати, -а̄м несвр. **1.** *вршити богослужење, служити католичку мису на старословенском језику (по глагољским књигама).* **2.** шаљ. *говорити, причати, разговарати (обично надугачко); брбљати, ћеретати.*

глаго̀љаш, -а́ша м **1.** *католички свештеник који врши богослужење на старословенском језику по глагољским књигама:* поп ~. **2.** *глагољски зборник:* Клочев ~.

глаго̀љашкӣ, -а̄, -о̄ 1. *који се односи на глагољаше:* ~ црква, ~ свештеник. **2.** *в. глагољски:* хрватска ~ књижевност.

глагољашство с (мн. ø) *вршење католичких црквених обреда на старословенском језику по књигама писаним глагољицом; средњовековни покрет који се залагао и борио за то богослужење.*

глаго̀љив, -а, -о (обично шаљ.) *говорљив, причљив, брбљив; слаткоречив;* уп. благоглаголљив.

глаго̀љиво прил. *причљиво, речито; опширно:* причати ~.

глаго̀љивӧст, -ости ж *особина онога који је глагољив, говорљивост, причљивост, брбљивост; речитост.*

глаго̀љица ж *најстарије словенско писмо, које је у IX веку саставио словенски просветитељ Константин (Ћирило) према грчкој минускули.* • **обла ~** *старији, првобитни тип глагољице.* **угласта ~** *новији тип глагољице, који је био у употреби у Хрватској све до XIX века.*

глаго̀љичкӣ, -а̄, -о̄ *в. глагољски:* ~ писмо.

гла́гољскӣ (гла̀гољскӣ), -а̄, -о̄ **1.** *који се односи на глагољицу; који је писан глагољицом:* ~ писмо, ~ споменик, ~ књижевност. **2.** *в. глагољашки (1):* ~ миса.

гла̀д ж (инстр. гла̀ђу (-и)) **1. а.** *непријатан осећај који се ствара у човечјем или животињском организму због недостатка хране, осећај потребе за јелом.* **б.** фиг. *велика жеља, јака жудња и потреба за нечим:* ~ за знањем, ~ за земљом. **2.** *неуношење хране или недовољно, оскудно уношење хране у организам (због немаштине, забране или уздржавања), гладовање:* мучити глађу, скапати од глади. **3.** *крајња оскудица у животним намирницама (услед неродице, рата и др.).* • **заварати ~** *узети нешто мало хране да би се бар мало утолила глад.* **као да је из глади утекао** *каже се за онога који халапљиво, похлепно једе.* **умирати од глади** *бити јако гладан.* **штрајк глађу** *одбијање узимања хране у знак протеста због нечега.* **~ очију нема** *гладан човек нема обзира ни према коме.*

гла̀дак, глàтка, -о (комп. глàђӣ) **1. а.** *који није храпав, раван и углачан; клизав:* ~ површина, ~ камен. **б.** *на коме нема неравнина, раван, изравнат; који је без валова, таласа, незаталасан:* ~ равница, ~ пучина. **в.** *заглађен, зачешљан, ошишан (о коси, длаци).* **г.** *који је без олука, неижлебљен (о цеви ватреног оружја).* **д.** *који је без бора (о лицу, челу и сл.).* **2.** фиг. **а.** *дотеран, течан, лак (о стилу, стиху, реченици и сл.).* **б.** *пун хвале, ласкав, слаткоречив; лукав; љубазан, пријатан, углађен:* ~ језик, глатке речи. **в.** *који се обавља глатко, без тешкоћа, лак:* ~ ток (радње). **г.** *који се даје без устручавања, без двоумљења, јасан:* ~ одбијање, ~ одбацивање (предлога). **3.** *који није ничим обрастао, оголићен, го:* ~ земља, ~ теме, глатке ноге.

гла́дан, -дна, -о **1. а.** *који осећа глад, кога мучи глад; који се недовољно храни, који гладује, изгладнео:* ~ пас; ~ народ. **б.** фиг. 1) *похлепан, незајажљив:* ~ нечије земље, ~ власти. 2) *који жуди за нечим, жељан (нечега):* ~ знања, ~ љубави, ~ пажње. **в.** *који изражава, показује глад, изгладнелост;* фиг. *који изражава жудњу за нечим.:* гладне очи, ~ поглед. **2.** фиг. **а.** *у коме влада глад и неста шица, оскудица, оскудан:* ~ година. **б.** *који не даје довољно плодова за исхрану, пасиван (о земљи, крају).* **3.** фиг. *који потиче од глади, изазван глађу:* ~ лудило, ~ смрт. **4.** фиг. *недовољан за опстанак, бедан, ништаван:* ~ пензија, гладне наднице. • **~ као вук, мртав ~** *јако гладан.* **отегнути се (бити дуг) као ~ година** *претерано дуго трајати.* **на ~ срце** *наште срца, пре јела.* **сит гладну не верује** *добростојећи, имућни немају разумевања за оне који пате, који су у оскудици.*

гла̀дац, глàца м **а.** *сјај, блесак.* **б.** (у атриб. служби) *уређен, дотеран; блистав.* – У салону је све гладац. • **споља ~ а изнутра јадац** *каже се кад је нешто на изглед лепо и добро, а у ствари, у суштини ружно и рђаво.*

гла̀дибр̄к м шаљ. *онај који гласи бркове, који се много дотерује, гиздавац, кицош.*

гладӣја̀тор м лат. ист. *у старом Риму првобитно мачевалац у такмичењима, касније професионални борац (обично роб) који се у циркуској арени борио са другим борцима или дивљим зверима.*

гладӣја̀торскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на гладијаторе, који припада гладијаторима, својствен гладијаторима:* ~ борба, ~ арена.

гладӣја̀торски прил. *као гладијатори, на гладијаторски начин:* ~ се борити.

гла̀дилац и **гла̀дилац,** -иоца м *радник који глача, полира предмете; брусилац, брусач.*

гла̀дилица и **гла̀дилица** ж **а.** *алатка или материја за глачање, полирање предмета.* **б.** *в. глачало (1).* **в.** *брусни камен за оштрење коса*[2]*, ножева и сл., брус.*

гладӣола и **гладио́ла** ж бот. *род украсних биљака* Gladiolus *из ф. перунике* (Iridaceae), *са цветовима разних боја, сабљичица.*

гла̀дити, -ӣм несвр. прел. [гл. им. гла̀ђење с] **1.** *прстима или длаком лагано и овлаш превлачити преко нечега; миловати:* ~ браду, ~ бркове, ~ трбух, ~ шешир, ~ низ длаку. **2.** (некога) фиг. *удварати, ласкати, повлађивати (некоме); умиљавати се (некоме).* **3. а.** *в. глачати (1, 2):* ~ камен, ~ рубље. **б.** *брусити, оштрити*

(брусом, каишем и сл.): ~ косу², ~ бритву. **4.** фиг. **а.** *дотеривати, усавршавати:* ~ укус, ~ стихове. **б.** *приказивати, представљати нешто изостављајући и прикривајући оно што је незгодно и неугодно, улепшавати, заглађивати; прелазити преко нечега неугодног као да се и није десило:* лагати и ~. ■ **~ се 1.** *гладити, миловати себе по лицу, бради, коси и сл.* **2.** *лицкати се, дотеривати се, улепшавати се.*

гла̀дӣш, -и́ша м **1.** бот. *род зељастих биљака или полугрмова са трновима* Ononis *из ф.* Papilionaceae *и* Fabaceae, *од којих су код нас најраспрострањеније врсте* O. spinosa *са црвеним или белим цветовима и* O. hircina *(зечји трн).* **2.** *кицош, гиздавац.*

гла̀днети јек. **гла̀дњети,** -дне̄м несвр. непрел. **а.** *постајати гладан.* **б.** фиг. *жудети за нечим.*

гла̀днӣк, -и́ка м *в. гладница.*

гла́дница (гла̀дница) ж (м) (мн. ж) **1. а.** *особа која не може да се засити, незаситa, прождрљива особа, ждера, изелица.* **б.** фиг. *грамзива, лакома, похлепна особа.* **2.** *изгладнела особа; особа која се слабо, оскудно храни; пуки сиромах.* **3.** (у атрибутској служби, уз им. „земља") *испошћена, неплодна, посна (земља).*

гладни̏чина ж (м) (мн. ж) *ауг. и пеј. од гладник и гладница.*

гла́дничкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на гладнице, својствен гладницама.*

гла̀днӣчкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на гладнике, својствен гладницима.*

гла̀дно прил. *са осећајем глади, прождрљиво, похлепно; жудно, пожудно:* ~ удисати мирис јела, ~ гледати у јело, ~ гутати погледом некога.

гла̀днути, -не̄м свр. прел. *погладити, помиловати:* ~ браду.

гла̀дњети *в. гладнети.*

гладо̀вати, гла̀дујем несвр. непрел. **1.** *не јести, бити гладан; патити од глади, трпети глад (услед немаштине, нечије забране или хотимичног уздржавања).* **2.** (за неким, за нечим) *жудети, чезнути.*

гладу̀цкати (се), -а̄м (се) несвр. *у дем. значењу: гладити (се).*

гла̀зба ж рег. *в. музика.*

глази́рати, гла̀зи̏ра̄м свр. и несвр. *превући, превлачити глазуром, (по)цаклити; (у)глачати:* глазирана глина, ~ торту.

глазу́ра ж фр. **1. а.** *танки слој стаклaсте масе којом се превлачи глинено, порцеланско и металнo посуђе и др. предмети ради заштите или сјаја, превлака, цаклина; глеђ, емајл.* **б.** *стакласта превлака (обично од шећера или чоколаде) на колачима и др. посластицама.* **в.** фиг. *привидна, спољна углађеност, спољни, ваљски сјај.* **2.** *превлачење глазуром (1а), глазирање.*

гла̀зу̏рнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на глазуру.*

гла̀мӯр, -у́ра м енгл. *атрактивност, привлачност и узбудљивост, замамност:* ~ филмских звезда, ~ градског живота.

гла̀мурӧзан, -зна, -о *пун изазовне лепоте и чара, атрактиван; раскошан:* ~ представа, ~ тоалета.

гла̀мурӧзно прил. *атрактивно и узбудљиво:* ~ изгледати.

гламурӧзнӧст, -ости ж *особина онога што је гламурозно, гламурозан изглед, утисак.*

гла̀нц м нем. *сјај, блиставост.* • **ударити ~** разг. *дотерати, улепшати; дотерати се, улепшати се.*

гла̑с м (мн. гла̑сови, ређе и песн. гла̑си) **1. а.** *звук, одн. звуци које производе људски говорни органи (при говору, певању и сл.); звучање, звук говора, певања и сл.:* звонак ~, дрхтав ~, храпав ~, промукао ~, неразговетан ~, снизити ~, повисити (подићи) ~. **б.** фиг. *унутрашњи природни нагон, израз неког унутрашњег осећања, савести, подсвести, опомена:* ~ савести, унутрашњи ~, ~ прошлости. **в.** *звуци којима се оглашавају животиње (крик, дрека, рика, цвркут и др.):* ~ бика, ~ жабе, ~ сове. **г.** *звуци музичких инструмената, тонови; шумови које одају, стварају разни предмети, најраве или које изазивају природне појаве:* ~ трубе, ~ оружја, ~ олује, ~ ветра. **2.** *моћ, способност говора; способност, дар за певање:* остати без гласа, (из)губити ~, диван ~. **3.** муз. **а.** *певачки тип према регистру, висини тонова које може остварити певач; једна од мелодијских линија у вишегласном музичком комаду:* ставити у четири гласа, запевати у три гласа, први ~, други ~. **б.** *мелодија, арија:* ~ неке песме, ~ богослужења. **в.** *тон, звук који настаје правилним трептерењем звучног извора:* изводити нижи ~, свирати главне гласове. **г.** *певање:* песма за ~ и клавир. **4.** лингв. *најмања говорна јединица, артикулисани звук као основни елемент говора, који улази у састав слогова и речи; нарочита артикулација која има посебно значење, а не улази у састав речи:* гласови српског језика, ~ јат, носни ~. **5. а.** *вест, новост, обавештење, порука; оно што се прича, непроверена вест, гласине:* донети леп ~; ширити гласове. **б.** *звучни знак, сигнал:* дати ~ пушком. **в.** *вести, сазнање о некоме да је жив; знак по коме се о некоме или нечему може што сазнати, спомен:* никаква ни знака ни гласа (о некоме). **6. а.** *чувеност, слава, углед, репутација:* стећи ~, уживати велики ~, научник светског гласа. **б.** *мишљење које влада о некоме или нечему, општа оцена:* човек рђавог гласа, стећи леп ~. **7. а.** *мишљење, став; уверење:* пустити да се чује нечији ~, ~ новина, ~ судије. **б.** *захтев, тражење, хтење, интенција:* ~ маса, ~ народних потреба, ~ науке. **8. а.** *изражена појединачна воља, став, сагласност при изјашњавању већег броја лица о нечему (на изборима, при каквом одлучивању и сл.); само такво изјашњавање:* важећи ~, већина гласова, дати свој ~ (за некога, за нешто). **б.** *право гласа, изјашњавања при изборима, при каквом одлучивању, бирачко право; право утицаја на доношење одлука:* имати ~. • **без гласа** *нем, занемео, запањен.* **без трага и гласа (отићи, нестати и сл.)** *бестрага, незнано куд.* **бије га ~** *о њему влада извесно (обично лоше) мишљење, чувен је, познат је (по нечему).* **бити на гласу** *бити познат, чувен.* **бити на добру гласу** *имати углед, бити славан.* **бити на рђавом, лошем гласу** *бити озлоглашен, чувен по злу.* **~ вапијућег (у пустињи)** *узалудан вапај, узалудно настојање.* **~ народа** *јавно мњење.* **да(ва)ти ~** 1) (за некога, за нешто) а) *бирати, изабрати, гласати.* б) *рећи, изразити, изражавати своје мишљење, изјаснити се, изјашњавати се (за некога, за нешто).* 2) *да(ва)ти тон, интонацију, интонирати.* **(не) да(ва)ти, (не) пустити, (не) пуштати гласа (глас) од себе (о себи)** *не јавити се, (не) јављати се, (не) огласити се, (не) оглашавати се; (не) показ(и)вати знаке живота.* **дићи (подићи, повисити) ~** *почети говорити гласније; (под)викнути.* **дићи, подићи ~ против некога (нечега)** *јавно се успротивити, протестовати.* **из (свега) гласа, иза гласа** *јако гласно, што се може гласније, вичући.* **изгубити ~** *не моћи говорити, певати.* **изгубити добар ~** *изгубити углед, репутацију.* **издаје ме ~** *не могу да говорим, губим глас.* **изићи, излазити (доћи, долазити и сл.) на ~** 1) *поста(ја)ти познат, чувен, прочути се (по добру или злу).* 2) *(о)крамотити се, поста(ја)ти предмет оговарања.* **изнети, износити (некога) на (рђав) ~** *пронети, проносити неповољне, лоше вести (о некоме).* **имати (немати) ~** *бити (не бити) обдарен даром певања.* **на (у) сав ~** 1) *в. из (свега) гласа.* 2) *одлучно, смело.* **ни гласа, никаква гласа** *(од некога) нема никаквих вести, ништа се не зна (о некоме).* **ни трага, ни гласа (од некога)** *нестао је незнано куд.* **подићи ~** *в. дићи глас.* **подићи ~ против некога (нечега)** *в. дићи глас против некога (нечега).* **право гласа** *законско право грађана да учествују на изборима, право гласања:* имати (немати) право гласа. **пронети (посејати, протурити) ~ (гласове)** *разгласити.* **пуче (пукао) ~** *пронела се вест.* **спустити (снизити) ~** 1) *почети говорити тише.* 2) *постати кроткији, мирнији.* **стећи ~** *постати познат, чувен.* **уживати добар (зао, рђав) ~** *имати (немати) углед.* **у један ~** *истовремено говорећи, вичући; сви заједно, сложно.* **у пола гласа (испод гласа)** *полугласно, тихо.*

гла́сак, -ска м (обично песн.) *дем. и хип. од глас (1).*

гла̀сан, -сна, -о **1. а.** *који се добро чује, добро чујан; звонак, звучан (о гласу, звуку и сл.):* гласни узвици, ~ говор, ~ смех. **б.** *чији се глас јако чује, који гласно говори, виче, бучан, грлат; који галами.* **б.** *који одаје јак звук, који одјекује, звучан, звонак:* ~ звоно, ~ труба. **2.** фиг. *отворен, неприкривен, јаван; јасно изражен:* ~ револт, ~ оптужба, ~ осуда, ~ тенденција. **3.** *в. гласовит.*

гла̀са̄ње с *гл. им. од гласати (се).* • **ставити на ~** *истаћи неки предлог и приступити чину гласања по одређеном поступку.*

гла̀сати, -а̄м свр. и несвр. непрел. **1.** *да(ва)ти свој глас (за некога или за нешто) на изборима или при каквом одлучивању, изјаснити се, изјашњавати се:* ~ за, ~ против, ~ за посланике,

~ за неки предлог, ~ тајно. **2.** безл. *говорити, причати, проносити гласове:* гласа се. ■ **~ се 1.** *јављати се, оглашавати се, гласити се (нпр. о птицама).* **2.** *чути се, разлегати се, одјекивати (нпр. о звону).*

гла̀са̄ч, -а́ча м (инстр. -а́чем) *онај који гласа, онај који има право гласа; бирач.*

гласа̀чица ж *женска особа гласач.*

гла̀са̄чкӣ, -ā, -ō *који се односи на гласаче и гласање; бирачки:* ~ листић, ~ кутија, ~ место, ~ право. • **~ машина** разг. *гласачи који послушно механички гласају, а не по свом уверењу.*

гла̀сē, -ѐа м фр. **1.** *свила протканa златним или сребрним нитима; сјајна, светлуцава тканина.* **2.** непром. (у атрибутској служби, обично у полусложеницама) *сјајан, углачан:* гласе-кожа, гласе-рукавице.

гла̀сило с **1.** *лист, новине (дневне или повремене) као орган неке политичке странке, организације, установе:* владино ~, страначко ~.

гла̀сина ж **1.** *аугм. и пеј. од глас; јак, продоран глас.* **2.** (обично у мн.) *оно што се прича, говорка, непроверене вести (обично непожељне, ружне):* ширити гласине.

гла̀сит, -а, -о *в. гласовит.*

гла́сити, гла̄сӣм несвр. непрел. **1. а.** *имати дâти садржај, обавештење, бити формулисан (онако како следи у доцуни).* – Текст гласи овако... **б.** *имати одређен гласовни склоп, облик.* – Како гласи та реч на енглеском? **в.** (на некога) 1) *бити упућен, адресован на нечије име.* – Писмо гласи на Петра. 2) правн. банк. *имати могућност остварења одговарајућег права (за одређено лице):* ~ на доносиоца. **г.** (на одређен износ) *бити назначен (на одређен износ и сл.):* ~ на 100 динара. **2. а.** *разносити гласове, новости, разглашавати; објављивати, саопштавати.* **б.** *наговештавати, најављивати, предсказивати:* ~ несрећу. **в.** *чути се, одјекивати, звучати:* ~ весело, ~ промукло. ■ **~ се 1.** *јављати се, одавати своје присуство (гласом), оглашавати се (нпр. о птицама).* **2.** *чути се, разлегати се, одјекивати, звучати (нпр. о звону, крицима и сл.).*

гла̀ситōст, -ости ж *особина онога који је гласит, онога што је гласито, добар глас, углед.*

гла̀сӣћ, -и́ћа и **гла̀сић,** -а м *дем. и хип. од глас (1).*

гла̀снӣ, -ā, -ō *који се односи на глас, који служи за артикулисање гласа:* ~ прорез, ~ цев. • **гла̀сне жи̏це** анат. *два мишићна набора у грклъану, који својим трепереньем дају звучност гласовима,* corda vocalis.

гла̀снӣк м **1.** *онај који носи гласове, који саопштава вести, весник.* **2.** *онај који наговештава нешто; представник, тумач, носилац (неких идеја, покрета и сл.):* ~ просвете, ~ хришћанске мисли. **б.** фиг. *наговештај, знак;* уп. весник (1б): гласници дана, ~ пролећа. **3.** *назив или део назива повремених публикација, часописа; гласило, новине:* књижевни ~. **4.** (гла̀снӣк, -и́ка) лингв. *в. сонант.*

гла̀сница ж *женска особа гласник, весница.*

гла́сница ж анат. **а.** *простор у грклъану између гласних жица, гласна цев,* rima glottidus **б.** мн. *в. гласне жице (под гласни).*

гла̀снӣчкӣ, -ā, -ō *који се односи на гласнике.*

гла́сничкӣ, -ā, -ō *који се односи на гла́сницу, на гласнице:* ~ поклопац.

гла̀сно прил. **а.** *гласом који се јасно чује, чујно, наглас; јаким, продорним гласом; са шумом, звучно, бучно:* ~ рећи, ~ се смејати, ~ уздахнути; ~ јести. **2.** фиг. *јавно, отворено, пред свима:* ~ признати. • **~ мислити (размишљати)** *наглас размишљати необавезно о нечем што ће се тек касније јасно обликовати.*

гласногòвōрнӣк м ков. **1.** *в. звучник.* **2.** пеј. *онај који јавно и бучно заступа некога, заступник, експонент.*

гла̀снōст, -ости (гласнòћа) ж *особина онога што је гласно.*

гла̀снути се, -нӗм се свр. *дати гласа о себи, јавити се; одазвати се.*

гла̀совӣр м *в. клавир.*

гласòвит, -а, -о **1.** *који ужива добар глас, који је на гласу, чувен, познат; славан:* ~ лекар, ~ научник, ~ кућа, ~ јунак. **2. а.** *који има јак, продоран глас, гласат.* **б.** *који се добро и далеко чује, веома гласан, звучан, звонак:* ~ смех, ~ песма.

гласòвито прил. *веома гласно, бучно:* запевати ~, ~ се смејати.

гласòвитōст, -ости ж *особина онога који је гласовит, онога што је гласовито; углед, слава, чувеност.*

гла̀сōвнӣ и **гла̀сōвнӣ,** -ā, -ō **1.** *који се односи на глас, звук, музички тон:* ~ уметност, ~ квалитет. **2.** лингв. *који се односи на гласове у говору, фонетски:* ~ промена, ~ састав, ~ систем, ~ закон.

гла̀сōвница ж *гласачки листић.*

гла̀сōвно и **гла̀сōвно** прил. **1.** *помоћу гласа, гласом; у погледу гласа:* ~ се изразити; ~ бољи. **2.** *у погледу звучања речи, фонетски:* ~ сродне речи.

гласòноша м (мн. ж) *в. гласник (1, 2).*

гласòношкӣ, -ā, -ō *који се односи на гласоноше.*

гла̀т 1. прид. непром. нем. *који нема набора, раван:* ~ хаљина. **2.** прил. **а.** *једноставно, без шаре:* исплести џемпер ~. **б.** *без напора, лако, глатко:* ~ победити. **3.** *без двоумљења, не размишљајући:* ~ одбити некога.

гла̀тко прил. (комп. гла̀ђē и гла̀ђе) **1.** *равно, без неравнина; сасвим, потпуно:* ~ зачешљана коса, ~ обријан. **2.** фиг. **а.** *без муке, напора, без тешкоћа, лако; течно:* ићи ~, тећи ~, ~ одговорити. **б.** *складно, хармонично:* ~ певати. **3.** *без двоумљења, без увијања, јасно:* ~ одбити некога.

глатко- *први део сложеница са значењем 'гладак', одн. 'глатко':* глаткокос, глатконог, глатколист.

глатко̀ношка ж бот. *врста отровне гљиве* Boletus chrysenteron *из ф.* Polyporaceae.

гла̀тко̄ст, -ости и **глатко̀ћа** ж *особина онога што је глатко; углачаност:* ~ лица, ~ коже, ~ стихова.

глау̀ко̄м, -о́ма м грч. мед. *тешко обољење очију, оштећење мрежњаче и видног живца због патолошки повишеног притиска у оку, зелена мрена.*

глацѝја̄л, -а́ла и **гла̀цијā̄л,** -а м геол. *ледено доба, раздобље у развитку Земље које карактерише залеђивање великих површина Земљине коре.*

гла̀цијā̄лан, -лна, -о *који се односи на глацијал; који потиче из глацијала, ледњички:* ~ доба, ~ периода; ~ језеро, ~ ерозија.

глацијáција ж геол. *појаве у вези с ледницима и снежницима из леденог доба; залеђивање, стварање великих ледених наслага:* поларна ~.

гла̀цкати (се), -а̄м (се) несвр. *у дем. значењу: гладити (се).*

гла̀цнути, -нӗм свр. *у дем. и хип. значењу: гладнути.* ■ **~ се** *мало се дотерати, улепшати.*

гла̀чалица ж и **гла̀чало** с **1.** *направа за глачање рубља, одеће, пегла.* **2.** *машина или алатка којом се нешто глача.*

гла̀чаоница и **глачаò̀ница** ж *одељење или радионица у којој се нешто глача.*

гла̀чā̄р, -а́ра м *онај који се бави глачањем.*

глачà̀рица ж *она која се бави глачањем, пегларка.*

гла̀чā̄рница ж *в. глачаоница.*

гла̀чā̄рскӣ, -ā, -ō *који се односи на глачаре.*

гла̀чати, -а̄м несвр. прел. **1. а.** *чинити да нешто буде глатко, уклањати неравнине са нечега; бруситн, рендисати:* ~ камен, ~ дрво. **б.** *превлачењем врућег пегле уклањати наборе с рубља, одеће, равнати, исправљати глачалом, пеглати.* **в.** *трљати нешто ради постизања сјаја, лаштити.* **2.** фиг. *дотеривати, улепшавати, усавршавати:* ~ реченицу, ~ стихове.

гла̀шчић, -а и **гла̀шчӣћ,** -и́ћа м *дем. и хип. од глас.*

глѐ (понекад поновљено) узв. **а.** *за изражавање изненађења, чуђења: види, гледај.* – Гле, како пада киша! Гле ти њега! Гле сад ово! **б.** (у приповедању, сликовитом приказивању нечега)

за скретање пажње и оживљавање казивања. – И ту је, гле, из мрака нешто искочило.

глѐдалац и **глѐдалац,** -аоца м (ген. мн. -лāцā) **а.** *онај који гледа, посматра неку приредбу, представу, посетилац неке приредбе, представе:* телевизијски ~, биоскопски ~. **б.** *уопште онај који гледа, посматра нешто, посматрач.*

глѐдалачкӣ и **глѐдалачкӣ,** -ā, -ō *који се односи на гледаоце.*

глѐдалӣшнӣ и **глѐдалӣшнӣ,** -ā, -ō *који се односи на гледалиште.*

глѐдалӣште и **глѐдалӣште** с **а.** *место, простор за гледаоце (у позоришту, на стадиону и сл.); уопште место, положај са кога се нешто посматра:* ~ у позоришту, публика у гледалишту. **б.** *публика која гледа неку представу, гледаоци.*

глѐдāност, -ости ж *степен, мера гледања неког програма, емисије која се показује у броју гледалаца:* ~ ТВ програма, ~ биоскопских представа, слаба ~, добра ~.

глѐдāње с **1.** *гл. им од гледати (се).* **2.** *назор, поглед:* ~ на свет.

глѐдатељ и **глѐдатељ** м *в. гледалац.*

глѐдатӗљка и **глѐдатӗљка** (гледатељица) ж *женска особа гледалац.*

гледатѐљство с *публика која присуствује некој приредби, представи, гледаоци.*

глѐдати, -āм несвр. прел. и непрел. **1. а.** *примати светлосне утиске чулом вида, опажати чулом вида:* не моћи ~. **б.** *управљати поглед (очи) у неком правцу; обухватати погледом, посматрати; мотрити:* ~ к небу, ~ некоме у очи, ~ преда се, ~ филм, ~ утакмицу, ~ некога попреко, ~ гледати шта неко ради. **в.** *управљати, бацати заинтересоване погледе, посматрати с интересовањем:* ~ за девојкама. **г.** *видети, виђати (некога, нешто) у сну, у машти, замишљати.* **д.** (обично уз одричне облике глагола „моћи“ и често појачано допуном „очима“) *(не) подносити, (не) трпети.* **2.** *бити усмерен, окренут (према нечему).* – Прозор гледа на улицу; фиг. ~ напред у будућност. **3.** *гатати гледајући (у нешто), посматрати у циљу гатања:* ~ у карте, ~ у шољицу кафе, ~ у плећку. **4. а.** *односити се на одређен начин према некоме, нечему, имати одређен став, гледиште (према нечему), ценити, оцењивати, судити; схватати, сматрати, држати:* ~ реално на догађаје, ~ различито (на) ствари; ~ оптимистички, зависно од тога како се гледа, ~ (некога) као лирског песника. **б.** (у некоме, у нечему) *налазити, видети, сматрати:* ~ у некоме непријатеља. **5. а.** *претраживати, проверавати:* ~ по свим књижарама (тражећи неку књигу). **б.** (у 2. л. имп.) *види, упореди, провери.* – Гледај 22. стих. **6.** *обраћати пажњу (на некога, на нешто), водити рачуна (о некоме, о нечему), обазирати се (на некога, на нешто):* не ~ на некога, ~ на године, ~ на нечије порекло. **7. а.** *водити бригу, бринути се, старати се (о некоме или нечему), чувати, пазити:* ~ родитеље, ~ децу, ~ кућу, ~ око живине. **б.** *старати се, трудити се, настојати да нешто буде урађено, извршено; тражити начин, сналазити се; предузимати.* – Гледај да не закасниш. Гледај нешто за ручак. **8. а.** *обраћати пажњу, пажљиво пратити очекујући нешто:* ~ шта ће рећи вођа. **б.** *полагати наду у некога:* ~ у вођу (као у Бога), ~ на некога као на спасиоца. **9.** *чекати, ишчекивати:* ~ прилику (згоду) да се нешто уради. **10.** (у 2. л. имп.) *за истицање исказа: гле, ето, пази.* – Гледај ти ње! Гледај ти за кога се она распитује. ■ **~ се 1.** *гледати свој лик (у огледалу и сл.):* ~ се у огледалу. **2.** уз. повр. **а.** *гледати, посматрати једно друго.* **б.** (обично уз одричне облике глагола моћи) *(не) подносити једно друго, (не) трпети се, (не) подносити се.* • **~ бело** *гледати одсутно, тупо.* ~ **другим очима (на нешто)** *бити другчије схватања, другчије се односити (према некоме, нечему).* ~ **испод ока (очију)** 1) *посматрати крадом, тако да се то не види.* 2) *бити неповерљив према нечему, показивати нерасположење (према некоме, према нечему).* ~ **као мало воде на длану (као зеницу ока, као око у глави)** *чувати с највећом љубављу и пажњом, пазити као нешто врло драгоцено.* ~ **(ствари, на ствари** и сл.**) кроз ружичасте наочари (~ ружичасто)** *бити оптимиста, оптимистички схватати нешто.* ~ **кроз прсте (некоме)** *не замарати, опраштати некоме, благонаклоно се односити према нечијим грешкама.* ~ **(ствари, на ствари** и сл.**) кроз црне (мутне) наочари (~ црно)** *бити песимиста, песимистички схватати нешто.* ~ **мрко, попреко (зло, ружно, испод ока)** *показивати нетрпељивост (према некоме, нечему), не трпети, не марити.* ~ **на високо** *имати велике планове, тежити за нечим великим.* ~ **право у очи** *немати скривених мисли, отворено наступати.* ~ **радо (лепо)** *односити се према некоме пријатељски, са симпатијама, волети, марити.* ~ **с висине (с висока, преко рамена)** *омаловажавати, потцењивати (некога).* ~ **своја (своја) посла, ~ свој посао (своја посла)** *радити свој посао, бринути се о себи, не мешати се у туђе ствари.* ~ **својим очима** 1) *бити очевидац, сведок нечега.* 2) *имати своје, властито мишљење.* ~ **скрштених руку** *равнодушно посматрати нешто, не узимати учешћа у нечему.* ~ **смрти (опасности) у очи (у лице)** *бити у врло опасној ситуацији (у борби и сл.), бити у смртној опасности.* **као да гледам (својим) очима** *живо се сећам.* **као што сад тебе (вас** и сл.**) гледам** *видео сам својим очима, био сам очевидац (нечега).*

глѐдичија ж бот. **а.** *у мн.: род дрвенастих биљака* Gleditschia *из ф. лептирњача* (Papilionaceae) *(у јд.: биљка из тога рода).* **б.** *украсно дрво* Gleditschia triacantha, *са јаким трновима по стаблу, које се сади као жива ограда.*

глѐдишнӣ, -ā, -ō *који се односи на гледиште.*

глѐдиште с *тачка са које се нешто просуђује, становиште; схватање, мишљење, став:* расуђивати о нечему с филозофског гледишта, имати своје ~.

глѐднути, -нēм свр. прел. и непрел. *управити, бацити кратак, брз, летимичан поглед, погледати.*

гледу̀цкати, -āм несвр. прел. и непрел. *у дем. значењу: гледати; бацати кратке погледе, погле́дати.*

глѐђ ж (м) **1.** *стакласта материја којом се превлаче керамички, порцуланski и метални предмети (посуђе и др.) ради заштите или украшавања, емајл; таква стакласта превлака.* **2.** (обично с одредбом зубна) *тврда стакласта материја којом је обложена круница зуба:* зубна ~.

глѐђаст, -а, -о *који је налик на глеђ, који је као глеђ.*

глѐђнӣ, -ā, -ō *који се односи на глеђ, који је од глеђи:* ~ превлака.

глѐђосати, -ошēм свр. и несвр. *превући, превлачити, обложити, облагати глеђу, (по)цаклити, емајлирати:* глеђосани лонац.

глѐжањ и **глѐжањ,** -жња м (мн. глѐжњеви, ређе глѐжњи и глѐжњи) анат. **а.** *скочни зглоб, који спаја стопало с потколеничном кости, чланак; једна од две избочине на томе зглобу:* газити снег до глежњева. **б.** (обично са одредбом „ручни“) *зглоб изнад шаке; избочина на зглобу изнад шаке.*

глѐжнӣ, -ā, -ō *који се односи на глежањ:* ~ кост.

глѐжњāк м (обично у мн.) спорт. *омотач који се носи око глежња као део војничке одеће; гумирана навлака за глежањ као део фудбалске опреме.*

глѐжњача и **глéжњача** ж **1.** анат. *скочна, петна кост* talus astragalus. **2.** (обично у мн.) **а.** спорт. *део скијашке опреме који се навлачи на глежањ поврх ципела.* **б.** *гамашна, доколеница.*

глѐжњић, -а и **глѐжњӣћ,** -и́ћа м *дем. и хип. од глежањ.*

глембајéвштина ж књиж. *скуп особина карактеристичних за Глембајеве, начин живота и назори Глембајевих (буржоаске породице у пропадању из драме М. Крлеже „Господа Глембајеви“).*

глѐте *в. гле.*

глѐткати, -āм несвр. *у дем. значењу: гледати; бацати кратке, летимичне погледе;* уп. гледуцкати.

глéчēр и **глéчер** м нем. *ледена маса у високим планинама и поларним областима која се полако покреће и спушта низ стрме стране у долину, ледник.*

глéчēрскӣ и **глéчерскӣ,** -ā, -ō *који се односи на глечер:* ~ усов.

глéчēрски и **глéчерски** прил. *као глечер:* ~ студена вода.

глӣб м (мн. ø) **1. а.** *густо, лепљиво блато, кал.* **б.** *земља умешена са водом за израду опека и др.* **2.** фиг. **а.** *духовна, морална прљавштина, поквареност; срамота.* **б.** *друштвено дно, свет сумњива морала, полусвет, шљам.*

гли̏бав, -а, -о *ӣун ӣлиба; умазан, уӣрљан ӣлибом, блаӣњав, каљав:* ~ пут, ~ обућа.

гли̏баво прил. *блаӣњаво, каљаво.*

гли̏бати, гли̏ба̄м несвр. *ӣазиӣи ӣо блаӣу.*

гли̏бина ж *ауӣм. и ӣеј. од ӣлиб.*

гли̏бити (се), гли̏бӣм (се) несвр. *уӣадаӣи у ӣлиб, заӣлављиваӣи се у ӣлибу.*

гли̏бњача ж зоол. *у мн.: ӣлисӣе које живе у ӣлибу* Limicolae *(у јд.: ӣаква ӣлисӣа).*

глибо̀вит, -а, -о *ӣун ӣлиба, блаӣњав, каљав:* ~ пут.

глибо̀витӧст, -ости ж *особина, сӣање оноӣа шӣо је ӣлибовиӣо.*

глибо̀дер м рег. *ӣловило с уређајима за вађење наноса са речноӣ или морскоӣ дна; баӣер.*

гликѐмија ж грч. мед. *ӣовећана количина шећера у крви.*

глико̀ген, -е́на м (мн. ø) грч. хем. *резервни уӣљени хидраӣ (ӣолисахарин) човечјеӣ и живоӣињскоӣ орӣанизма који се наӣомилава у јеӣри и мишићима.*

глико́за ж (мн. ø) хем. *ӣрожђани шећер* ($C_6H_{12}O_6$), *орӣанско једињење из ӣруӣе моносахарида.*

гли̏на ж (ретко у мн.) *врсӣа земље неӣроӣусне за воду која је у влажном сӣању лепљива и уӣребљава се у лончарсӣву и керамици:* печена ~, лончарска ~, ватростална ~, порцеланска ~.

гли̏наст, -а, -о *који има у себи ӣлине, ӣлиновиӣ:* ~ земља.

гли̏нац, -нца м геол. *сӣена насӣала очвршћивањем ӣлине.*

гли̏нен, -а, -о *који је од ӣлине:* ~ лонац. • **глинени шкриљац** мин. *врсӣа сӣене од које се праве брусови, брусиловац.* **на глиненим ногама (стајати)** *несиӣурно, без равноӣеже.*

глине́нац, -нца м мин. *у мн.: минерали из ӣруӣе силикаӣа који сачињавају 60% лиӣосфере, силикаӣи алуминијума, наӣријума, калцијума и калијума, чијим расӣадањем насӣаје ӣлина (у јд.: ӣакав минерал).*

гли̏ненӣак м мин. *врсӣа сӣене која чини ӣрелазну фазу од ӣлине ка ӣлинцу.*

гли̏ница ж хем. *алуминијум-оксид* (Al_2O_3), *који се добија као ӣримарни ӣроизвод ӣри ӣреради бокситa у алуминијум.*

глино̀вит, -а, -о *који садржи ӣлину, у којем има доста ӣлине:* ~ земљиште.

глино̀витӧст, -ости ж *особина оноӣа шӣо је ӣлиновиӣо.*

гли̏нскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на ӣлину; ӣлинен.*

гли̏нуша ж *земља која садржи доста ӣлине, ӣлиновиӣа земља.*

гли̏ӧм, -о́ма м грч. мед. *врсӣа ӣумора цеӣралноӣ нервноӣ сисӣема.*

гли̏ӣика м грч. *каменорезачка вешӣина, умеӣносӣ ӣравираља драӣоӣ и ӣолудраӣоӣ камења.*

глиӣто̀донӣ м грч. зоол. *у мн.: изумрли сисари с оклоӣом* Glyptodontidae *(у јд.: ӣакав сисар).*

глиӣоӣеке́а ж грч. *збирка ӣема; збирка вајарских радова; музеј скулӣӣура.*

глиса́да ж фр. **1.** *сӣуштање авиона на земљу у ӣравцу наӣнуӣоӣ крила; коса ӣуӣања ӣаквоӣ сӣуштања.* **2.** *врсӣа ӣлесне фиӣуре у балеӣу.*

глиса̀ндо м (мн. с) итал. муз. *наӣли ӣрелаз с једноӣ ӣона на удаљени други ӣон који се изводи брзим ӣрелажењем ӣрсӣима ӣреко жица ӣудачких инсӣрумената или ӣреко дирки клавира.*

гли̏сер, -а и **гли̏сӗр,** -е́ра м фр. *моӣорни чамац са равним дном који ӣри великој брзини клизи ӣо ӣовршини воде.*

гли́ста ж (ген. мн. -ӣа̄) **1.** зоол. *у мн.: црви, мекушци дуӣоӣ и обично ваљкасӣоӣ ӣела* Vermes, *који живе у земљи, води или ӣаразиӣирају у цревима човека и живоӣиња и на биљкама (у јд.: ӣакав црв).* **2.** фиг. *удворица, улизица, љиӣавац.* • зоол. **бела ~** *врсӣа* Oxyuris vermicularis, *ситан ӣаразиӣ који живи у дебелом цреву људи.* **дечја (обична, човечја, бела, цревна) ~** *најраширенија врсӣа ӣлисӣе* Ascaris lumbricoides, *која ӣаразиӣира на ӣанком цреву деце и одраслих.* **кишна ~ (~ гујавица)** *врсӣа ӣлисӣе* Lumbricus terrestris, *која живи у влажној земљи и храни се ӣрулим биљем.* **обле (ваљкасте) глисте** *разред ӣлисӣа* Nemathelminthes, *обично ӣаразиӣских, са кончасӣим ӣелом.* **ӣљоснаӣе глисте** *разред ӣлисӣа* Plathelminthes, *ӣљоснаӣоӣ једносӣавноӣ или чланковиӣоӣ ӣела, које ӣаразиӣирају у орӣанизму човека и живоӣиња.* **прсӣенасӣе глисте** *разред ӣлисӣа* Annelidae, *ваљкасӣоӣ ӣела, сасӣављеноӣ од једноликих прсӣенова.* **рударска (јамска) ~** *врсӣа сиӣне ӣлисӣе* Ancylostoma duodenale, *која ӣаразиӣира у дванаесӣоӣалачном цреву рудара, ӣунелских радника и др.* **глисте чекињаре** *ӣлисӣе из реда* Chaetopoda, *које на сваком прсӣену уместо ноӣу имају чеӣири ӣара чекиња.* **~ӣракавица** *в. ӣракуља.* • **изводити бесне глисте** *ӣонашаӣи се неозбиљно, измоӣаваӣи се.*

гли̏став, -а, -о **1.** *који је као ӣлисӣа, љиӣав.* **2.** *који има ӣлисӣе, заражен ӣлисӣама.*

гли̏ставӧст, -ости ж **1.** *особина оноӣа шӣо је ӣлисӣаво, љиӣавосӣ.* **2.** *ӣаӣолошко сӣање изазвано ӣлисӣама, зараженосӣ ӣлисӣама.*

глиста̀јив, -а, -о *који болује од ӣлисӣа, заражен ӣлисӣама.*

глиста̀јивӧст, -ости ж *в. ӣлисӣавосӣ (2).*

гли̏стаст, -а, -о *који је сличан ӣлисӣи, ӣроӣе̄љасӣ, дуӣуљасӣ, ӣлисӣолик.*

глѝстац, -а̀ца м зоол. *у мн.: род малих облих црва* Heterodera, *који ӣаразиӣирају на корењу куլӣивисаноӣ биља (у јд.: ӣакав црв).*

глѝстина ж *ауӣм. и ӣеј. од ӣлисӣа.*

глѝстица и **гли́стица** ж *дем. од ӣлисӣа.*

глистò̀лик, -а, -о *који је сличан ӣлисӣи:* ~ тело.

глистӯрина ж *ауӣм. и ӣеј. од ӣлисӣа.*

глицѐрӣн, -и́на м (мн. ø) хем. *ӣроваленӣни алкохол, безбојна, ӣуӣа, сируӣаса, сладуњава ӣечносӣ, која се уӣребљава у козмеӣици, кожној и ӣрехрамбеној индусӣрији иӣд.*

глицѐрӣнскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на ӣлицерин, који садржи ӣлицерин:* ~ сапун.

гли̏цӣнија ж бот. *украсна дрвенаса ӣовијуша ӣореклом из Кине* Wistaria (Glycine) sinensis *из ф. лейирњача* (Papilionaceae), *љубичасӣих цвеӣова скуӣљених у висеће ӣроздасӣе цвасӣи.*

глò̀ба ж *маӣеријална, обично новчана казна; износ ӣе казне:* висока ~, платити глобу, ударити глобу.

глò̀бал, -а́ла м лат. *целокуӣносӣ, укуӣносӣ.* • у **глобалу** *у укуӣном износу, укуӣно; у целини; заокружено, ӣлобално.*

глò̀бал̏ан, -лна, -о *укуӣно, целовиӣо узеӣ, целокуӣан, укуӣан, свеобухваӣан; заокружен:* ~ сума, ~ план, ~ износ, ~ ӣолиӣичка.

глò̀бал̏но прил. *укуӣно, у целини; заокружено:* ~ узеӣо (узевши).

глобал̏нӧст, -ости ж *особина оноӣа шӣо је ӣлобално.*

глò̀бӣр, -а́ра м **а.** *онај који наӣлаћује, узима ӣлобу.* **б.** *оӣимач, ӣљачкаш; насилник, уӣњеӣач.*

глобӣ̀рина ж *новац који се добија на име наӣлаћене ӣлобе; износ ӣлобе.*

глò̀бити, -и̏м несвр. (свр.) [гл. им. глò̀бљӗње с] **а.** *кажњаваӣи (казниӣи) ӣлобом.* **б.** *ӣљачкаӣи, ӣулиӣи; вршиӣи насиље над неким, уӣњеӣаваӣи.*

глò̀бтротер м енгл. *онај који мноӣо ӯӣује, особа обузеӣа сӣрашћу ӯӣовања; ӯӣник око свеӣа.*

глò̀бтротерскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на ӣлобӣроӣере, свој-сӣвен ӣлобӣроӣерима:* ~ сӣраст.

глò̀бтротерски прил. *као ӣлобӣроӣер, са сӣрашћу свеӣскоӣ ӯӣника.*

глобтроте́рство с *ӣлобӣроӣерска сӣраст, сӣраст ӯӣовања.*

глò̀була ж фр. *лек у облику лоӣӣице.*

глобӯ̀лӣн, -и́на м лат. хем. *у мн.: ӣросӣе беланчевине неӣоӣљиве у води, које се налазе у крви, мишићима, млеку, јајима и махунасӣим биљкама (у јд.: ӣаква беланчевина).*

глобу̀лѝнскӣ, -ā, -ō *који се односи на* глобулин.

гло́бус м лат. **1.** *модел Земље, лопта која представља Земљу, земаљску куглу (са пројекцијом свих географских појединости).* **2.** *Земља, Земљина кугла; свет.* • **небески (звездани) ~** *модел у облику лопте који приказује звездано небо.*

гло́бусни (гло́бускӣ), -ā, -ō *који се односи на* глобус.

гло̀г, гло̀га м (мн. гло̀гови) бот. **а.** *род дрвенастих биљака* Crataegus *из ф. ружа* (Rosaceae), *обично с белим цветовима; назив за појединe врсте тога рода.* **б.** *в.* глогиња. • **бели ~** *врста глога* Crataegus monogyna, *од чијих се цветова и бобица справљају препарати који се користе у медицини.* **црвени ~** *врста глога* Crataegus oxyacantha, *чије се црвене бобице једу.* **црни ~** *врста глога* Crataegus nigra.

гло̀гиња ж *плод глога.* • **млатити (трести) глогиње** *радити узалудан, некористан посао; причати којешта.*

гло̀гињин, -а, -о *који припада глогињи.*

гло̀гињица ж *дем. од* глогиња.

гло̀гић, -а и **гло̀гӣћ,** -и́ћа м *дем. од* глог.

гло̀гов, -а, -о *који припада глогу, који је од глога:* ~ трн, ~ лист.

гло̀говац, -о̄вца м **1.** *глогов штап, глогов колац.* **2.** зоол. *врста дневног лептира белих крила* Aporia crataegi *из пор.* Pieridae, *чије се гусенице хране лишћем глога и других воћака.*

гло̀говача ж *в.* глоговац *(1).*

глого̀вӣк, -и́ка м *глогов шумарак, честар.*

гло̀говина ж (мн. в) *глогово дрво.*

глого̀вњāк, -а́ка м **1.** *глогово жбуње, глогов трњак.* **2.** *глогов трн.* **3.** *в.* глоговац *(1).* **4.** зоол. *в.* глоговац *(2).*

гло̀го̄т м оном. *шум који се чује кад вода извире, ври и сл., клокот.*

глогò̀тати, гло̀гоћēм несвр. оном. *стварати, производити глогот, клокотати, гргољити (о води).*

гло̀давац, -а̄вца м зоол. *в.* глодар.

гло̀далица ж мех. *алатна машина за обраду равних површина и израду жлебова, профила, зупчаника, навојних вретена и др.:* ~ за метал, ~ за дрво.

гло̀дало с мех. **1. а.** *ротирајући резни део глодалице с оштрим зупцима или утиснутим ножевима, фреза.* **б.** *в.* глодалица. **2.** *алатка која служи за дељање и дубење.*

гло̀дār, -а́ра и **гло̀дар,** -а м **1.** зоол. *у мн.: најбројнији ред сисара* Rodentia, *са длетастим секутићима подешеним за глодање (у јд.: такав сисар).* **2.** фиг. *онај који отима туђе, грабљивац, отимач, пљачкаш.*

гло̀дāрскӣ и **гло̀дāрскӣ,** -ā, -ō *који се односи на* глодаре.

гло̀дати, гло̀ђēм несвр. прел. **1. а.** *гристи, стругати зубима тврде предмете:* ~ кост, ~ дрво. **б.** *зубима скидати меке делове с тврдих (нпр. месо с кости):* ~ плећку, ~ батак, ~ клип кукуруза. **в.** (у експресивнијем говору) *јести.* **2.** фиг. **а.** *постепено разарати, нагризати, трошити; постепено уништавати.* – Таласи су глодали обалу. **б.** *тиштати, мучити, узнемиравати.* – Глодала га је сумња. **3.** техн. *обрађивати, дељати глодалицом.* ■ **~ се** уз. повр. **а.** *упрезати се, клати се.* **б.** фиг. *ложити се, свађати се.* • **нити псето (пас) кост гложе, нити другом даје** *каже се кад неко нити има користи од нечега, нити то другом препушта.*

гло̀дāч, -а́ча м **1.** *радник који ради на глодалици, фрезер.* **2.** *в.* глодар *(1).* **3.** мех. *в.* глодалица.

гло̀днути, -нēм свр. *в.* глоцнути.

гло̀дњāк, -а́ка м *секутић код глодара, који је прилагођен за глодање.*

гло̀жити се, -ӣм се несвр. [гл. им. гло̀жēње с] *бити у непријатељству, неслози (с неким), свађати се, препирати се.*

гло́жња ж *ложење, свађа.*

гло̀кна ж нем. *звонасто проширење, звонасти набор, превој на одевном предмету (сукњи, хаљини):* сукња на (у) глокне.

гло̀кчић, -а и **гло̀кчӣћ,** -и́ћа м *дем. и хип. од* глог.

гло̀мāзан и **гло̀мазан,** -зна, -о **а.** *који заузима много простора, врло велик, огроман, масиван, кабаст:* ~ ормар, ~ терет, ~ турбина. **б.** *који је несразмерно великог раста, претерано, нескладно крупан; незграпан; трапав:* ~ човек, ~ нога. **в.** *уопште претерано велик, обиман:* ~ процедура, ~ састав, ~ дело.

гло̀мāзно и **гло̀мāзно** прил. *незграпно, тешко, тромо:* ~ газити, ~ ићи.

гло̀мāзнōст и **гло̀мāзнōст,** -ости ж *особина оног што је глomазан, оног што је глomазно; незграпност, трапавост.*

гло̀рија ж лат. **1.** *слава, част.* **2.** кат. *анђеоска химна у римокатоличкој цркви.* **3. а.** *светао круг око светитељске главе, ореол, ауреола.* **б.** *сјај, светлост.*

глорифѝкāтор м лат. *онај који слави, велича (некога, нешто).*

глорифѝкāторскӣ, -ā, -ō *који се односи на* глорификаторе, *који слави, велича.*

глорифѝкāторски прил. *на глорификаторски начин, славећи, величајући.*

глорификā́ција ж *уздизање, величање, слављење.*

глорѝфиковати и **гло̀рификовати,** -кујēм (глорифици́рати, -и́цӣрām) несвр. *уздизати, величати, славити.*

гло́са и **гло̀са** ж грч. **1.** *објашњење, тумачење мање познатих и застарелих речи и израза у неком тексту (обично у старим рукописима).* **2.** књиж. *песма од четири строфе, чији последњи стихови чине посебну римовану строфу.*

гло̀сāр, -а́ра и **гло̀сāријум** м *речник са тумачењем мање познатих и застарелих речи.*

гло̀сāтор м лат. *састављач глоса; тумач средњовековних правних зборника, који је уз текст дописивао глосе.*

глоси́рати, гло̀сӣрām свр. и несвр. прел. *(про)тумачити (текст) дописујући глосе.*

гло̀тāлнӣ, -ā, -ō *који се односи на* глотис, *који се производи, артикулише на глотису:* ~ експлозив.

гло́тис м анат. *орган за образовање гласа у чији састав улазе гласне жице, слузница гркљана и отвор који оне ограничавају.*

гло̀ц (обично поновљено) оном. *узвик којим се подражава глоцкање, глодање.*

гло̀цкати (се), -а̄м (се) несвр. *у дем. значењу:* глодати (се).

гло̀цнути, -нēм *свр. према* глоцкати.

гло̀шчић м *дем. од* глог.

глȕв, глу́ва, -о (комп. глȕвљӣ) и **глȕх,** глу́ха, -о (комп. глȕшӣ) **1. а.** *који је лишен чула слуха, који не чује (потпуно или делимично):* ~ на десно уво/ухо. **б.** фиг. *који неће да чује, који се прави да не чује, који не мари (за нешто), равнодушан, неосетљив (према нечему):* ~ према нечијим жалбама, захтевима, ~ на нечије молбе. **2.** фиг. **а.** *у коме влада потпуна тишина, у коме се ништа не чује, који је без шума, гласа (обично о ноћи); ненарушен никаквим шумом, гласом (о тишини и сл.).* **б.** *који је далеко од вреве и живота, ненастањен, пуст; забит, забачен (о крају, насељу и сл.).* **в.** *који је без живости, тих, неприметан:* ~ улица. **г.** *који се прославља тихо, без весеља, песме и сл.:* ~ свадба, ~ прослава. **д.** *пригушен, потмуо; једва чујан:* ~ шум, ~ глас, глуви кораци. • **~ недеља (седмица)** црквен. *пета недеља великог поста.* **~ доба (ноћи)** *дубока, позна ноћ.* **~ и слеп** (за (на) нешто, према нечему) *в.* глув *(1б).* **~ као топ** разг. *потпуно глув.* **као ~ кучка (скитати и сл.)** разг. *бесциљно, тамо-амо (скитати).* **као да говорим глувима** *каже се кад нико не слуша, не обраћа пажњу на нечије речи.* **разговор глувих** *разговор оних који се не разумеју, који неће да разумеју једни друге.*

глȕвāк (глȕхāк), -а́ка м (обично пеј.) *в.* глуваћ.

глȕвара и **глȕхара** ж **1.** бот. *род глуве* Russela *из ф.* Agaricaceae. **2.** зоол. *врста дивље патке* Anas boscas.

глува́рити, глȕвāрӣм несвр. шатр. [гл. им. глува́рење с] *лутати без циља, скитати.*

глȕвāћ (глȕхāћ), -а́ћа м (обично пеј.) *глув човек; онај који слабо чује.*

глу́вети јек. **глу́вјети,** -ви́м несвр. непрел. *губити слух, постајати глув.*

глу́вило с *в. глувоћа.*

глу́во и **глу́хо** прил. **а.** *у тишини, тихо, нечујно:* протећи (проћи) ~. У соби је било глуво. **б.** *приглушено, потмуло:* ~ одговорити. **в.** *без буке, весеља, тихо:* ~ прославити.

глу́вонѐм, -а, -о јек. **глу́вонијем,** -а, -о и **глу́хонѐм,** -а, -о јек. **глу́хонијем,** -а, -о *који не чује и не може да говори, лишен чула слуха и способности говора.*

глувонѐмац јек. **глувонијѐмац** и **глухонѐмац** јек. **глухонијѐмац,** -мца м *онај који је глувонем, глувонем човек.*

глу́вонѐмо јек. **глу́вонијемо** и **глу́хонѐмо** јек. **глу́хонијемо** прил. *на начин као што то чине глувонеме особе.*

глу́вонѐмо́ст јек. **глу́вонијемо́ст** и **глу́хонѐмо́ст** јек. **глу́хонијемо́ст,** -ости ж *особина онога који је глувонем, одсуство чула слуха и способности говора.*

глувò̀ћа и **глухò̀ћа** ж **1.** *особина онога који је глув, одсуство чула слуха, неспособност примања звучних утисака:* потпуна ~, старачка ~. **2.** фиг. *потпуни мир, тишина, тајац; мртвило.*

глукó̀за ж (мн. ø) грч. хем. *в. гликоза.*

глу́ма ж (мн. ø) **1.** *вештина уметничког тумачења драмских улога, глумачка вештина.* **2.** фиг. *извештачено, неискрено понашање, претварање; извештаченост.* – Све је то била само глума.

глумà̀тати, -а́м несвр. непрел. **1.** пеј. *глумити претерано наглашеним гестовима и са сувише наглашеном рутином.* **2.** фиг. *понашати се извештачено, претенемагати се.*

глу́мац, -мца м (инстр. -мцем; ген. мн. глу́ма̄ца̄) **1.** *онај који глуми, који игра неку улогу (у позоришту, на филму или телевизији), драмски уметник тумач неког лика:* филмски ~. **2.** фиг. *онај који се претвара, приказује друкчијим него што јесте.*

глу́мачкӣ, -а́, -о́ *који се односи на глумце:* ~ улога, ~ ложа, ~ дружина, ~ позив.

глу́мачки прил. *на глумачки начин, као глумац: извештачено, неприродно.*

глу́мити, -и́м несвр. [гл. им. глу́мљѐње с] **1. а.** непрел. *бавити се глумом.* **б.** прел. *играти неку улогу у драмском комаду, тумачити неки лик (у позоришту, на филму или телевизији).* **2.** прел. *представљати се друкчије него што одговара стварности, претварати се, бити извештачен; понашати, изигравати (неко осећање):* ~ наивку; ~ забринутост, ~ игру.

глу́мица ж *женска особа глумац:* позоришна ~, филмска ~.

глу́мӣшнӣ, -а́, -о́ *позоришни, казалишни, глумачки.*

глу́мӣште с **а.** *позориште, казалиште.* **б.** *позорница, сцена.*

глу́мчина ж (м) *аугм. и експр. од глумац.*

глу́мчић м (често ир.) *дем. и хип. од глумац.*

глу́п, глу́па, -о (комп. глу́пљӣ) **а.** *умно ограничен, неспособан да паметно схвата и расуђује, туп, празноглав (о човеку); који нема развијену интелигенцију (о животињама).* **б.** (за нешто) разг. *који нема смисла, дара, способности (за нешто):* ~ за плетење, ~ за технику. **в.** *који изражава, одаје умну ограниченост:* ~ лице, ~ израз лица, ~ смех, ~ изјава, ~ политика. **г.** *у коме нема духа, неумесtан, неукусан:* ~ шала, ~ досетка, ~ примедба. **д.** *необразован, непросвећен, прост; неразуман, несвестан:* ~ народ, ~ маса. **ђ.** *бесадржајан, бесмислен, апсурдан:* ~ живот. **е.** *незгодан, неугодан, непријатан:* ~ ситуација, ~ положај. **е.** разг. *ружан, неукусан, смешан:* ~ шешир, ~ униформа. • **~ као ноћ (клада, цепаница, топ, секира)** *врло глуп.* **глупи август** *лакрдијаш, кловн.*

глу́пав, -а, -о *в. глуп.*

глупа́вити, глу́па́ви́м и **глу́павити,** -и́м несвр. непрел. [гл. им. -вље́ње с] *постајати глуп(ав), глупети.*

глупа́вко м *глуп човек, глупак* (обично у ублаженом значењу).

глу́паво прил. *глупо, сасвим глупо:* ~ поступити, ~ звучати.

глу́павӧ́ст, -ости ж *особина онога који је глупав, онога што је глупаво, глупост.*

глу́пак, -а́ка м *глуп, ограничен човек, будала.*

глупа̀киња ж *в. глупача.*

глу́пан (експр. жарг. глупа̀ндер) м *в. глупак.*

глупа̀рати, -а́м несвр. разг. *говорити глупости, лупетати.*

глупа̀рија ж *глупост, будалаштина.*

глу́пача ж (вок. -чо) *глупа, ограничена женска особа.*

глупа̀чина ж (м) *аугм. и пеј. од глупак.*

глу́па̄чкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на глупаке, својствен глупацима.*

глу́па̄чки прил. *као глупак, глупо:* смејати се ~.

глупа́штво с и **глупа́штина** ж *в. глупост.*

глу́пети јек. **глу́пјети,** -пи́м несвр. непрел. *постајати глуп, глупавити.*

глупи́рати се, глу́пи́ра́м се несвр. разг. *понашати се, поступати глупо; измотавати се.*

глу́по (глу́по) прил. (комп. глу́пљӗ и глу́пље) *на глуп начин, будаласто, неразумно, неразборито, лудо; простачки:* ~ поступити, ~ стајати, осећати се ~, ~ буљити. • **~ ми је** *бесмислено је.*

глу́пӧ́ст и **глу́пӧ́ст,** -ости ж (инстр. -ошћу) **1.** *особина онога који је глуп, онога што је глупо, умна ограниченост; непросвећеност, примитивизам.* **2.** *оно што је глупо урађено или написано, одн. речено, глуп поступак; глупе речи, будалаштина, лудорија, бесмислица:* чинити глупости, направити ~; говорити глупости, извалити ~. **3.** *неугодност, неподесност, неприличност.* – Осећао је глупост свог положаја.

глутà̀мӣн, -и́на м хем. *амид једне од аминских киселина, важан органски састојак биљног и животињског ткива.*

глутà̀мӣнскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на глутамин:* ~ киселина.

глу́х, глу́ха, -о *в. глув.*

глух- *в. глув-.*

глу́хнути, -нӗм и **глу́хнути,** глу́хнӗм несвр. непрел. *постајати глух, глувети.*

глу́шити, глу́ши́м несвр. прел. *в. заглушивати.*

гљи́ва ж **1.** бот. *у мн.: ниже талусне бесхлорофилне биљке са стабљиком и проширеним горњим делом, клобуком* Fungi, *које саме не стварају органске материје него се хране као сапрофити или паразитски (у јд.: таква биљка):* јестиве гљиве, отровне гљиве. **2.** *направа у облику гљиве, клобук за крпљење чарапа.* • **букова ~** *в. буковача.* **најести се (јести) лудих гљива** *бити луд, полудети.* **ницати као гљиве после кише** *ницати, расти или јављати се у великом броју.*

гљи́ва̄р м **1.** *онај који бере и продаје гљиве.* **2.** *добар познавалац гљива, експерт за гљиве.*

гљива́рац, -рца м зоол. *у мн.: породица инсеката тврдокрилаца* Mycetophagidae, *који се хране гљивама и плеснима с трулог дрвећа (у јд.: такав инсект).*

гљи́варица, гљива̀рица и **гљи́ва̄рка** ж *женска особа гљивар.*

гљи́ва̄рнӣк м *земљиште где се гаје гљиве, расадник гљива.*

гљива́рство с **1.** *гајење гљива; скупљање гљива и трговина њима.* **2.** *наука која се бави проучавањем гљива.*

гљи́васт, -а, -о *који личи на гљиву, сличан гљиви, клобуку гљиве, клобучаст:* ~ капа, ~ облик.

гљи́ва̄ч, -а́ча м зоол. *врста корала* Fungia fungites agariciformis *из реда* Fungidae, *чији су делови костура распоређени у облику клобука печурке.*

гљивѐтина ж *аугм. и пеј. од гљива.*

гљи́вин, -а, -о *који припада гљиви:* ~ клобук, ~ нога.

гљи́вица ж **1.** *дем. и хип. од гљива.* **2.** бот. *у мн.: општи назив за разне врсте нижих и простијих виших гљива које изазивају врење и распадање органских материја и разна обољења биљака и животиња (у јд.: таква гљива).* **3.** мн. мед. *гљивично обољење:* имати гљивице. • **квасна (квашчева) ~** *једноћелијска гљивица из ф.* Saccharomycetaceae, *која проузрокује алкохолно врење.*

гљи̏вичав, -а, -о *у (на) којем има ӣљивица, ӣун ӣљивица; заражен ӣљивицама.*

гљи̏вичавӧст, -ости ж *особина, стање оноӣа шӣо је ӣљивичаво; кожно обољење изазвано ӣљивицама, ӣљивично обољење.*

гљи̏вичаст, -а, -о *који личи на ӣљивицу, сличан ӣљивици:* ~ израштај.

гљи̏вичнӣ, -а̄, -ӧ̄ *који се односи на ӣљивице, који ӣоӣиче од ӣљивица, изазван ӣљивицама:* ~ обољење, гљивичне болести.

гљи̏вичњӑк м *в. ӣљиваӣник.*

гљивӯрина ж *ауӣм. и ӣеј. од ӣљива.*

гма̑з м (мн. гма́зови) зоол. рег. *в. ӣмизавац.*

гми̏зав, -а, -о **а.** *који ӣмиже:* гмизави црв. **б.** фиг. *који се улизује некоме ӣонижавајући се, ӣузав:* гмизави створ.

гми̏завац, -а̄вца м **1.** зоол. *у мн.: класа коӣнених кичмењака несӣалне ӣелесне ӣемӣературе и закржљалих удова* Reptilia, *који се крећу ӣмижући, а дишу ӣлућима (змије, ӣуӣтери, крокодили и сл.); у јд.: живоӣиња из ӣоӣа разреда.* **2.** фиг. пеј. *особа без свог ӣоноса, бескарактерна особа, слабић; ӣузаваӣ, улизица, удворица, ӣолӣрон.*

гми̏завачкӣ, -а̄, -ӧ̄ *који се односи на ӣмизавце, који ӣрипада ӣмизавцима, својствен ӣмизавцима:* ~ тело, ~ реп.

гми̏заво прил. **а.** *ӣмижући, ӣузећи.* **б.** фиг. *без ӣоноса; удворички, ӣузаво.*

гми̏завӧст, -ости ж *особина оноӣа који је ӣмизав, оноӣа шӣо је ӣмизаво.*

гми̏зати, гми̏жӗм несвр. непрел. **1. а.** *ићи, кретати се вукући ӣрбух ӣо ӣлу, ӣодлози, ӣузити, милети (о ӣмизавцима, ситним живоӣињама и инсектима); ићи одвеӣ лаӣано.* **б.** фиг. пеј. *држати се ӣонизно, удворички.* **2.** *ићи у великом броју, ӣамизати, врвеӣи.*

гми̏знути, -нӗм свр. *ӣрема ӣмизати.*

гна̏јс м нем. геол. *врста кристалаСӣог шкриљца, сӣена сродна ӣрaниӣу.*

гнӗв и **гнӗв** јек. **гњӗв** и **гњӗв** м *велика љуӣина, срџба, бес, јароСӣ.*

гнӗван и **гнӗван** јек. **гњӗван** и **гњӗван,** -вна, -о *ӣун ӣнева, срдиӣ, разјарен, љуӣ.*

гне́вити, гнӗвӣм јек. **гње́вити,** гњӗвӣм несвр. *чиниӣи ӣневним, срдиӣи, љуӣиӣи.* ■ ~ **се** *ӣосӣајаӣи ӣневан, срдиӣи се, љуӣиӣи се.*

гнӗвљив јек. **гњӗвљив,** -а, -о *који се лако, брзо ӣневи, ӣлах, најрасиӣ, раздражљив.*

гнӗвљиво јек. **гњӗвљиво** прил. *в. ӣневно.*

гнӗвљивӧст јек. **гњӗвљивӧст,** -ости ж *особина оноӣа који је ӣневљив, ӣлаховиӣост, најрасиӣост, раздражљивост.*

гнӗвно и **гнӗвно** јек. **гњӗвно** и **гњӗвно** прил. *са ӣневом, љуӣиӣо, бесно, срдиӣо:* ~ викати.

гне́внӧст и **гнӗвнӧст** јек. **гње́внӧст** и **гњӗвнӧст,** -ости ж *особина и сӣање оноӣа који је ӣневан, ӣнев.*

гнездӑнце и **гнездӓнце** јек. **гњездӑнце** и **гњездӓнце,** -а и -ета с (мн. -ца) *дем. и хиӣ. од ӣнездо.*

гнӗздаст јек. **гњӗздаст,** -а, -о *који је као ӣнездо, сличан ӣнезду.*

гнӗздасӣо јек. **гњӗздасӣо** прил. *у облику ӣнезда, као ӣнездо.*

гнездӑшце и **гнездӓшце** јек. **гњездӑшце** и **гњездӓшце,** -а и -ета с (мн. -ца) *дем. и хиӣ. од ӣнездо.*

гнӗздилица јек. **гњӗздилица** ж *ӣӣица која ӣради ӣнездо у коме ӣолаже јаја и леже младе.*

гнӗздили̏ӣте јек. **гњӗздили̏ӣте** с *место ӣде ӣӣица носи јаја, ӣнездо.*

гне́здити се, гнӗздӣм се јек. **гнијӗздити се,** гни̏јездӣм се несвр. [гл. им. гне́жђӗње јек. гнијӗжђӗње с] **1. а.** *ӣрадиӣи, ӣравиӣи себи ӣнездо (о ӣӣицама).* **б.** *намешӣаӣи се удобно на седалу, ӣрани и сл., смешӣаӣи се за ӣочинак (о живини и др. ӣӣицама).* **2.** фиг. *налазиӣи себи смешӣај, уӣориште, насӣањиваӣи се; намешӣаӣи се, смешӣаӣи се.* **б.** (у некоме, у нечему) *обузимаӣи, осваја̄ӣи (некоӣа, нешӣо), овладаваӣи (неким, нечим).* **в.** *насӣајаӣи, рађаӣи се.* – У њему се гнездила сумња.

гнӗздӣ̄ште јек. **гњӗздӣ̄ште** с *место ӣде се ӣраве ӣнезда.*

гне́здо јек. **гнијӗздо** с (ген. мн. -да̄) **1.** *лежиште које ӣраве ӣӣице и неке друге живоӣиње за ӣолагање јаја, неӣу младих и као заклон; леӣло:* правити ~, вити ~. **2.** фиг. **а.** *дом, кућа; домаће, ӣородично оӣњиште:* породично ~. **б.** *завичај, ӣосӣојбина.* **в.** *место ӣде се нешӣо рађа, ствара, неӣује, колевка, расадник:* ~ установка, ~ револуције, ~ разврата. **г.** *склониште, уӣочиште; сӣециште, уӣориште:* хајдучко ~, усташко ~, лоповско ~, ~ шпијунаже. **3.** руд. *боӣаӣије налазиште руде:* ~ железне руде, рудно ~. **4.** техн. *лежиште неког дела машине, уређаја, кућица:* моторно ~. • **осиње (зољино, стршљеново, гујско)** ~ *опасно, немирно место, осињак.* **митраљеско** ~ вој. *заклоњено место, заклон ӣде се ӣосӣављa митраљез за дејсӣво ӣротив неӣријаӣеља.* **сви(ја)ти** ~ *засновати, заснивати свој дом, ӣородицу.*

гнијезд- *в. ӣнезд-.*

гно̑ј, гно̀ја м (инстр. гно̀јем) **1.** *жућкасӣозеленкаста ӣуста ӣечносӣ која насӣаје у ӣкиву човечјеӣ или живоӣињскоӣ орӣанизма услед заӣаљења, а садржи делове расӣаднуӣоӣ ӣкива, леукоците и бакӣерије.* **2.** *сӣочни измеӣ; ӣнојиво, ђубриво:* стајски ~.

гно̀јав, -а, -о *у коме има ӣноја (1), ӣун ӣноја:* ~ рана, ~ ӣечност, ~ место.

гно̀јавица ж *ӣнојаво, ӣнојно место, бубуљица.*

гно̑јан, -јна, -о (обично одр.) **1. а.** *који је ӣраӣен ӣнојењем (о заӣаљењу, болесӣи):* ~ упала, ~ ангина, ~ менингитис. **б.** *у којем има ӣноја, ӣнојав:* ~ рана, ~ чир, ~ завој. **2.** *наӣнојен, нађубрен:* ~ земља, ~ ораница.

гнојàница ж *в. ӣнојница (1).*

гно̀јӣво с *средсӣво (орӣанскоӣ или минералноӣ саСӣава) за ӣнојење, ђубрење земље, ђубриво:* вештачко ~, природно ~, орӣанско ~, стајско ~.

гно̀јидба ж *ӣнојење, ђубрење (земљишӣа).*

гно̀јити, -ӣ̄м несвр. [гл. им. гно̀јӗње с] **1.** прел. *ӣосиӣаӣи ӣнојем, ӣнојивом, ђубрити:* ~ земљу, ~ њиву. **2.** непрел. *в. ӣнојиӣи се.* ■ ~ **се** *излучиваӣи ӣној, ӣосӣајаӣи ӣнојав (обично о рани).*

гно̀јӣшнӣ, -а̄, -ӧ̄ *који се односи на ӣнојиште.*

гно̀јиштӑрка ж бот. *род јесӣивих ӣљива листичарки* Coprinus, *са звонасӣим клобуцима, који се, чим сазру, расӣоӣе у црну слузаву масу.*

гно̀јӣште с *место (обично јама) за скуӣљање и ӣрирема̄ње ӣнојива, ђубрива; ђубриште, смеӣлиште.*

гно́јница ж **1.** *ӣнојна бубуљица, ӣнојни израштај.* **2.** *јама за скуӣљање сӣајскоӣ ӣноја.* **3.** *ӣекуће измеӣине домаћих живоӣиња које се користе као ӣнојиво, ӣекући, жидак сӣајски ӣној.*

гно́јнӧст, -ости ж *особина оноӣа шӣо је ӣнојно.*

гно̀јњача ж у изр. **мува (муха)** ~ зоол. *врста круӣније муве* Eristalis tenax, *која живи на ӣнојишӣу.*

гно́јштина ж *ауӣм. и ӣеј. од ӣној.*

гно̑м, гно́ма м грч. мит. *ӣаӣуљак који, ӣрема народном ӣредању, чува скривено ӣодземно блаӣо.*

гно́ма ж грч. *краӣка мудра изрека, сенӣенција, ӣословица.*

гно̑мскӣ, -а̄, -ӧ̄ *који се односи на ӣному, исказан у облику ӣноме, ӣословички:* ~ презент, ~ аорист, ~ реченица.

гно̑мски прил. *на ӣномски начин, у облику ӣноме, сажеӣо, краӣко, ӣословички:* ~ изразити.

гносеӧлог м *научник који се бави ӣносеолоӣијом.*

гносеолӧгија ж грч. фил. *ӣеорија сазнања, сӣознаје, део филозофије који се бави ӣроучавањем извора, ӣуӣева и форми сазнања.*

гносеӧлошкӣ, -а̄, -ӧ̄ *који се односи на ӣносеолоӣију и ӣносеолоӣе:* ~ значење.

гносеоло̀шки прил. *са гледишта гносеологије.*

гно̀стик м *в. гностичар.*

гностицѝзам, -зма м фил. *религиозна идеологија (с мноштвом секти) која веру заснива на знању; јеретички правац раног хришћанства који је настојао да хришћанство приближи античкој идеалистичкој филозофији.*

гно̀стичар м *присталица гностицизма; гностички теоретичар.*

гно̀стичкӣ, -ā, -ō *који се односи на гностицизам и на гностике.*

гно̀стички прил. *са становишта гностицизма.*

гнȗ и **гнȕ̄,** гнȕа м зоол. *врста афричке антилопе* Connochaetes gnu, *тела сличног коњском, а главе као у бика.*

гнȗс м **1.** *одвратна нечистоћа, прљавштина.* **2.** *одвратна, мрска особа, гад.*

гнȕсан, -сна, -о *који изазива гађење, гнушање, одвратан, мрзак, гадан; сраман, низак:* ~ створ, ~ злочин.

гнȕснӣк, -и́ка и гнȕснӣк, -а м *онај који изазива гнушање, одвратност, гнусан човек.*

гнȕсница ж *она која изазива гнушање, одвратност, гнусна женска особа.*

гнȕсно прил. *одвратно, гадно, срамотно; са гнушањем:* ~ је; ~ се згрозити.

гнȕснӧст, -ости ж **а.** *особина оног који је гнусан, оног што је гнусно, одвратност, гадост.* **б.** *гнусан, одвратан поступак, гнусно дело.*

гнусо̀ба ж *в. гнусност.*

гнȕшати се, -а̄м се несвр. *осећати одвратност, гађење и презир:* ~ убице, ~ над злочином.

гњава́жа ж разг. *мучан, досадан посао; досадно причање; уопште досада, досадни тренуци.*

гњава̀тор м разг. *онај који гњави, који изазива досаду и замор својим досадним причањем или понашањем; онај који је сувише спор у послу.*

гњава̀то̄рка ж *женска особа гњаватор.*

гњава̀то̄рскӣ, -ā, -ō *који се односи на гњаваторе, својствен гњаваторима:* ~ причање.

гњава̀то̄рски прил. *као гњаватор, досадно.*

гња́вež м разг. **1.** *в. гњаважа.* **2.** *в. гњаватор.*

гња́вити, гња̂вӣм несвр. [гл. им. гња́вљӗње с] **1.** прел. *гњечити, стискати, гужвати:* ~ капу, ~ лептира. **2.** прел. *мучити, кињити, злостављати; угњетавати, тлачити.* **3. а.** прел. (некога или без допуне) *досађивати (дугом причом, спорошћу и сл.).* **б.** непрел. *споро радити, отезати.* ■ **~ се 1.** *гњавити, кињити једно друго.* **2.** (с неким, (с) нечим) *радити досадан, незанимљив посао, досађивати се; мучити се, узалудно губити време (с неким, с нечим):* ~ се са децом, ~ се с математиком, ~ се по судовима. • **~ мачиће** подр. *рђаво свирати.*

гња̂т м (мн. гња́тови) анат. *део ноге од корена стопала до колена у већине сисара, цеваница,* crus.

гња̀тина ж *ауг. и пеј. од гњат.*

гња̀тӣћ, -и́ћа и **гња̀тић,** -а м *дем. и хип. од гњат.*

гња̂тнӣ, -ā, -ō *који се односи на гњат:* ~ кост.

гњȇв *в. гнев,* **гњев-** *в. гнев-,* **гњезд-** *в. гнезд-.*

гњѐсти, гњѐтēм несвр. прел. *в. гњечити.*

гњѐцав, -а, -о **1. а.** *који није добро испечен, недовољно печен, због чега се лако гњечи и лепи (о хлебу и печеном тесту уопште).* **б.** *размекшан, мек и лепљив; љигав:* ~ бомбона, ~ пасуљ; ~ сланина. **2.** *мек и погодан за гњечење, мешење:* ~ глина.

гњѐцавӧст, -ости ж *стање и особина оног што је гњецаво; мекоћа:* ~ хлеба, ~ глине.

гњѐцкати, -а̄м несвр. *у дем. значењу: гњечити.*

гњѐцнути, -нēм *свр. према гњецкати.*

гњѐчилац, -иоца м *онај који гњечи, муља (грожђе, маслине и сл.).*

гњѐчилица ж **1.** *она која нешто гњечи, муља.* **2.** *машина, уређај за прераду нечега гњечењем, преса, муљача.*

гњѐчило с *в. гњечилица (2).*

гње́чити, гњѐчӣм несвр. прел. [гл. им. гње́чӗње с] **1. а.** *стезати, стискати међу прстима или длановима:* ~ тесто, ~ глину, ~ стомак. **б.** *притискати нешто (грожђе, маслине и сл.) да пусти сок, муљати.* **2.** фиг. *тлачити, угњетавати, тиранисати; кињити, мучити, морити:* ~ народ, ~ душу. ■ **~ се** *бити склон згњечивању.* – Јагоде се лако гњече.

гњѐчкати, -а̄м несвр. *у дем. значењу: гњечити.*

гњѝда ж **1.** *јаје од ваши.* **2.** фиг. пеј. *особа лошег карактера, безвредна одвратна особа, гад, ништарија.*

гњѝдав, -а, -о *који има гњида, пун гњида;* фиг. *гадан, одвратан:* ~ коса; ~ живот.

гњѝдавац, -а̄вца м пеј. *онај који је гњидав.*

гњѝдавица ж пеј. *она која је гњидава.*

гњѝдавӧст, -ости ж *стање, особина оног који је гњидав, оног што је гњидаво, зараженост гњидама.*

гњидѐтина ж *ауг. и пеј. од гњида.*

гњѝдица ж *дем. од гњида.*

гњи́леж ж и м **1.** *оно што је гњило, трулеж.* **2. а.** *гњилење, труљење, распадање.* **б.** фиг. *учмалост; декаденција.*

гњи́лежнӣ, -ā, -ō *који се односи на гњилеж:* ~ процес, ~ муљ.

гњи́лети јек. **гњи́љети,** гњи́лӣм несвр. непрел. [гл. им. гњи́љӗње с] **а.** *постајати мек, омекшавати услед презревања (о воћу).* **б.** *постајати труо, трулити, распадати се.* **в.** фиг. *живети неактивно, без предузимљивости, без полета, чамети, пропадати.*

гњи́ло прил. **а.** *као гњилеж, труло, мемљиво:* ~ заударати. **б.** фиг. *без полета, учмало:* ~ живети.

гњи́лӧст, гњи́лӧст, -ости и **гњилѝ̀ња** ж *стање или особина оног што је гњило, труло.*

гњѝо, гњи́ла, -о **1. а.** *који је омекшао услед презревања (о воћу).* **б.** *који се квари и распада услед труљења, труо; натруо:* ~ сено, ~ лишће, ~ дрво, ~ зуб. **в.** фиг. *који се распада, слаб, трошан:* ~ царство. **2.** фиг. **а.** *који је без полета, неактиван, безвољан, учмао:* ~ поколење. **б.** *лењ, тром, млитав.* **в.** *неморалан, покварен, сраман.* **3.** *у коме се осећа трулеж, који заудара на трулеж, на буђ, мемљив.* **4.** *који се уједа, мек:* ~ иловача. • **као гњила крушка (пасти, падати)** *лако, брзо (пасти, падати).* **као гњилих крушака** *врло много, превише.*

гњѝти, гњѝјēм несвр. непрел. [гл. им. гњѝјӗње с] *в. гњилети.*

гњу́рати, гњȕра̄м несвр. **1.** прел. **а.** *потапати, заједуривати (у воду):* ~ главу, ~ некога. **б.** *завлачити, скривати:* ~ главу у јастук. **2.** непрел. *в. гњурати се (1).* ■ **~ се 1.** *спуштати се под површину воде, пливати под водом, ронити.* **2.** *завлачити, гурати главу у нешто:* ~ се у јастук.

гњу́рац, -рца (гњȕра̄ч, -а́ча) м **1.** *онај који се гњура, који рони, ронилац; професионални ронилац који је нарочито опремљен за истраживање морског или речног дна.* **2.** зоол. **а.** *у мн.: породица птица пловуша са закржљалим репом* Podicipidae (Colymbiformes), *које су вешти рониоци (у јд.: таква птица).* **б.** *врста инсекта тврдокрилца* Dytiscus marginalis.

гњу́ра̄чкӣ, -ā, -ō *који се односи на гњурце и гњураче:* ~ одело, ~ опрема.

гњу́ркати (се), -а̄м (се) несвр. *у дем. значењу: гњурати (се).*

гњу́рнути (се), -нēм (се) *свр. према гњурати (се).*

гњу́рчӣћ, -и́ћа и **гњу́рчић,** -а м *дем. од гњурац.*

го̂, го̀ла, -о **1. а.** *који на себи нема никакве одеће, наг, необучен, неодевен (о телу, деловима тела или о особи, човеку):* ~ тело, ~ рука, ~ дете. **б.** *слабо, недовољно обучен.* **в.** фиг. *врло сиромашан, бедан.* **2. а.** *који није обрастао длаком, перјем и сл.:* ~ брада, ~ теме, ~ птиче. **б.** *који је без оног чиме је обично, природно*

йокривен (без вегетације, лишћа и сл.): ~ брдо, ~ дрвеће, ~ кост. **в.** *незастрт, непокривен:* ~ под, голи зидови, ~ сто, ~ глава. **г.** *неосеђлан, неосамарен:* ~ коњ. **д.** *који је извађен, извучен из корица, футроле, исукан:* ~ нож, ~ сабља, ~ мач. **ђ.** *ненаоружан, неснабдевен оружјем или йотребним оруђем:* голим рукама се борити, голим рукама вадити врело гвожђе, голим грудима јуришати. **3.** фиг. **а.** *који је без икаквих йримеса, додатака, чист:* ~ алкохол, ~ вино, ~ злато. **б.** *нейрикривен, неулепшан, йрави, стваран, суштински, нейатворен:* ~ истина, ~ лаж, голе чињенице, ~ суштина. **в.** *који је без ичега другог, који је само то и ништа више, сам:* ~ живот, ~ забава, ~ камен, ~ фраза, голи опис. **г.** (уз именице м. рода које значе нешто негативно и појачано речима: све, сам и сл.) *сам, без ичег или иког другог:* све ~ лопов (разбојник, хајдук и сл.). **4.** (одр.) (у им. служби) с **а.** *голо тело или голи део тела:* ударати по голом. **б.** *йоље без бројне вредности (у доминама, лутрији).* • **~ голцат (голцијан, голцијат, голцит и** сл.) *сасвим го, йотпуно наг.* **~ вода, сав у голој води** *јако озношен.* **~ и бос** 1) *слабо одевен и обувен.* 2) *јако сиромашан, йуки сиромах.* **~ као пиштоль (пушка, прст, црквени миш и** сл.) *који нема ништа, врло сиромашан.* **~ као од мајке рођен** *сасвим го, го голцат.* **голим оком (видети, посматрати)** *без йомоћних средстава, без микроскопа, дограда.* **до голе коже (опљачкати)** *сасвим, йотпуно (опљачкати).* **до голе коже (покиснути)** *бити скроз мокар (од кише и сл.).*

го̀бељa ж *најлатак (на точку од кола).*

го̀блēн, -е́на м фр. *уметнички извезена или изатканa слика (на специјалном шупљикавом платну); таписерија (везена или ткана).*

го̀блēнскӣ, -ā, -ō *који се односи на гоблен:* ~ слика.

гоблѐнчић м *дем. од гоблен.*

го̀веда, го̀вēдā с мн. **1.** *супл. мн. од говече, одн. мн. од говедо.* **2.** зоол. *йотйородица йреживара шупљорожаца* Bovinae, *чије женке (краве) имају виме са 4 йрстасте сисе (у јд.: (говедо, говече) такав йреживар).*

говḕдар, -а́ра м **а.** *онај који чува или гаји говеда.* **б.** фиг. *йрост, неуглађен човек.*

говеда̀рина ж **а.** *наїрада, йлата говедару за чување говеда.* **б.** *такса, йорез за испашу говеда.*

говеда́рити, говѐдā̀рӣм несвр. [гл. им. говеда́рење с] *чувати говеда, бити говедар.*

говеда̀рица ж **а.** *женска особа која чува говеда.* **б.** *говедарева жена.*

говḕдāрка ж **а.** *в. говедарица.* **б.** фиг. *йроста, неуглађена жена.*

говḕдāрнӣк м **1.** *стаја за говеда.* **2.** *йијац(а), трī іде се трīује говедима.*

говḕдāрскӣ, -ā, -ō **а.** *који се односи на говедаре.* **б.** фиг. *сељачки; йрост, неотесан:* ~ језик.

говḕдāрски прил. *на говедарски начин, као говедар;* фиг. *йросто, неотесано.*

говеда́рство с *гајење говеда (као грана сточарства или уопште).*

го̀ведина ж (мн. ø) *говеђе месо.*

го̀ведо с *в. говече.*

го̀веђӣ, -ā, -ē (го̀ведскӣ, -ā, -ō) *који се односи на говече, одн. на говеда, који је од говечета; који је од меса говечета:* ~ месо, ~ кожа, ~ супа.

го̀вече, -ета с (супл. мн. го̀веда) **а.** зоол. *домаћи шупљороги йреживар* Bos taurus, *који има велики број раса, а гаји се ради меса, млека и за вучу.* **б.** фиг. *ограничена, глупа особа.* • зоол. **бизамско (мошусно, мошкатно)** ~ *северноамерички шупљороги йреживар* Ovibos moschatus *из йор.* Bovinae, *чије је тело (сем ногу) обрасло дужом мрком длаком.* **дивље ~** *в. бизон.* **домаће ~** *в. говече (а).*

го̀внав, -а, -о *замазан, уйрљан говнима:* ~ мотка.

го̀внāр, -а́ра м (вок. го̀внāре и го̀внāру) пеј. **1.** *онај који чисти нужнике, заходе.* **2.** фиг. *онај који йоступа ружно, недолично, који чини недолична, ружна дела.*

го̀внара ж пеј. *она која чисти нужнике, заходе.*

говна̀рија ж вулг. *недоличан, ружан йоступак, глупост, лудост, бесмислица;.*

говна́рити, го̀внāрӣм несвр. вулг. [гл. им. говна́рење с] *говорити глупости, бапезгати.*

го̀внāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на говнаре:* ~ поступак.

го̀внāрски прил. вулг. *ружно, недолично:* понашати се ~.

го́вно с (мн. го̀вна, ген. го̀вāнā) вулг. **1.** *људски измет.* **2.** фиг. *безвредна, одвратна особа, гад.* • **бити (до гуше) у говнима** *бити у незавидном, неугодном йоложају.* **~ од човека** *в. говно (2).* **имати посла с говнима** *бити у вези с лошим људима.* **јести говна** *йричати гадости, глупости; лагати.* **не прави се пита од говна** *не може се од лошег, неквалитетног материјала направити добро јело, добар йроизвод.* **појео сам говно** *йогрешио сам што сам то урадио, није требало то да урадим.*

го̀вновāљ м зоол. *в. балегар.*

го̀вњив, -а, -о **1.** фиг. *врло лош, никакав:* ~ плата, ~ власт.

го̀вōр, -ора м **1. а.** *начин споразумевања међу људима, исказивање мисли и осећања звучним језичким средствима, речима, говорење; способност изражавања, исказивања мисли и осећања таквим начином:* грешке у говору, изгубити моћ говора. **б.** *неки други начин споразумевања и изражавања, исказивања мисли и осећања (гестови, мимика и др.):* ~ прстима, неми ~. **2. а.** *изговор, начин изговора:* тврд ~, уњкав ~, ~ из трбуха, ~ кроз нос. **б.** *језик (једног народа):* мађарски ~, пољски ~. **в.** *дијалекат; наречје:* штокавски ~, икавски ~, екавски ~. **г.** *језик неке йрофесије, друштвеног слоја:* козарски ~, зидарски ~, шатровачки ~, поморски ~; народни ~, покрајински ~. **3.** *расйрављање о нечем, разговор, йричање, дискусија:* ~ о нечем, скренути ~ на нешто, повести ~ о нечем. **4.** *дуже излагање једног лица йред скуйом слушалаца, беседа; йредавање:* (о)држати ~, поздравни ~, опроштајни ~. • **везани ~** књиж. *стих.* **екавски (источни) ~** *српски штокавски говори у којима се стари самогласник „јат“ развио у „е“ (нпр. песма, река, сено).* **живи ~** *говорни језик.* **(и)јекавски (јужни) ~** *српскохрватски штокавски говори у којима се стари самогласник „јат“ развио у „ије“, „је“ (нпр. пјесма, ријека, сијено).* **икавски (западни) ~** *српскохрватски говори у којима се стари самогласник „јат“ развио у „и“ (нпр. писма, рика, сино).* **неуправни (индиректни, посредни) ~** лингв. *навођење нечијих речи посредно, йрейричавањем.* **управни (директни, непосредни) ~** *дословно йреношење, навођење нечијих речи.* **било је говора о ...** *говорило се, разговарало се о ...* **жив ми Тодор да се чини ~** *йразно йричање, наклапање, којешторија.* **нема говора** *не може се поверовати, несумњиво.* – Добра прилика, нема говора. **ни говора, нема (није било) ни говора, не може (није могло) бити ни говора** *није (није било) могућно, изводљиво; неприхватљиво је, не долази у обзир; узалуд је (о томе) више говорити.*

говора̀нција и **говора́нција** ж пеј. и шаљ. *дуг и йразан, досадан говор; йразно йричање:* држати говоранцију.

гово̀рити, го̀ворӣм несвр. прел. и непрел. [гл. им. го̀ворење с] **1. а.** *служити се говором за исказивање мисли и осећања, саопштавати нешто речима, обраћати се некоме речима, казивати; йричати:* ~ тихо, ~ истину, ~ глупости; говорити о нечијем неморалу. **б.** фиг. *саопштавати нешто стварним, ваљаним значењима, йокретима:* ~ очима, ~ гестовима. **в.** *износити какво мишљење, изјављивати, тврдити (усмено или писмено):* ~ из праксе, ~ о нечем с висине. **г.** *водити разговор, разговарати (с неким); расйрављати (с неким):* ~ с братом, ~ с неким у четири ока, ~ о послу. **д.** (обично одрич.) *одржавати с неким нормалне односе, бити у добрим односима с неким, оштити (говором).* – После те свађе не говоре. **2. а.** *служити се неким језиком, дијалектом, знати неки језик, дијалект:* ~ енглески, ~ чакавски. **б.** *изговарати речи неког језика на посебан начин, заносити (на):* ~ као Македонац. **3. а.** *држати говор, беседити:* ~ на збору, ~ над гробом. **б.** *служити (мису); изговарати (молитву); йроповедати.* **4.** фиг. **а.** *имати (нешто) за йредмет, као садржај (нпр. о некој књизи, књижевном делу, писму, извештају и сл.):* ~ о патњама народа, ~ о прошлости. **б.** *долазити до изражаја, йоказивати се, очитовати се, испољавати се.* – Из њених погледа говорила је љубав (осveta). **в.** *служити као доказ нечега, сведочити (о нечему), йотврђивати, доказивати нешто:*

~ у прилог некоме. **г.** *показивати, изражавати нешто, указивати на нешто.* – Срце му је говорило да је воли. • **нешто ми говори** *слутим, предосећам.* **нит ромори нит говори** *ништа не говори, ћути, не изјашњава се.* **шта (имам) да говорим** *не вреди говорити; ни је потребно говорити (да говорим, причам).*

говòркати, -ām несвр. **а.** *у дем. значењу: говорити; тихо или помало, понегде, покаткад говорити.* **б.** *проносити гласове, зуцкати; оговарати.* – Говорка се да је побегао у иностранство.

говòрљив, -а, -о *који радо, много говори, причљив; који уме да говори, речит.*

говòрљивац, -вца м *говорљив, причљив, човек; речит човек.*

говòрљивица ж *говорљива, причљива женска особа; речита женска особа.*

говòрљиво прил. *говорећи много; употребљавајући много речи, речито, китњасто.*

говòрљивòст, -ости ж *особина онога који је говорљив, причљивост; речитост.*

гòвòрнӣ, -ā, -ō *који се односи на говор (који служи за говор, којим се говори, који се говори и сл.):* ~ орган, ~ језик, ~ емисија, ~ мана.

гòвòрнӣк м **1. а.** *онај који држи говор, беседу, беседник.* **б.** *онај који има беседнички дар, добар беседник.* **2.** *онај који говори, који има реч.* **3.** *онај који говори неки језик:* изворни ~.

гòвòрница ж **а.** *место, обично уздигнуто, са којег се држе говори, трибина; предикаоница, проповедаоница.* **б.** *мала затворена просторија, кабина за телефонске разговоре; спикерска кабина:* телефонска ~, јавна ~.

гòвòрничкӣ, -ā, -ō *који се односи на говорнике, беседнички:* ~ дар, ~ вештина.

гòвòрнички прил. *на говornички начин, као у беседи, беседнички.*

гòвòрнӣштво с *говорничка вештина, беседништво, ораторство; реторика.*

говòруша ж *женска особа која много говори; причалица, брбљивица; блебетуша, торокуша.*

говòрчина ж *ауг. од говор.*

говòрчић м (обично ир.) *дем. од говор.*

говòрџија м (мн. ж) **1.** *в. говорник.* **2.** *в. говорљивац.*

гӧд, гòда м (мн. гòдови) **1. а.** *црквени празник, благдан; црквена светковина:* велики ~. **б.** *светковина, свечаност, празник уопште.* **2. а.** *прстен на попречном пресеку стабла, који показује годишњи прираст у дебљини.* **б.** *дебљи или тамнији слој на роговима шупљорогих преживара који одговара годишњем расту рога.*

гӧд речца **а.** *други, наглашени део општих заменица или прилога чији је први део нека односно-упитна реч, заменица или прилог, нпр.:* ко год (свако ко), што год (све што), какав год (било какав), кад год (свакад кад), колико год (ма колико), како год (ма како), где год (било где), докле год (било докле) итд. **б.** *за појачавање значења начинског везника „као“:* као ~ што.

-год *други, ненаглашени део сложених неодређених заменица или прилога у којима је први део нека односно-упитна реч:* когод (неко), штогод (нешто), какавгод (некакав), кадгод (некад) итд.

гòдина ж (вок. -но) **1. а.** (често са додатком: дана) *време за које Земља једанпут обиђе око Сунца (дванаест месеци или 365, одн. 366 дана);* (обично с редним бројем) *време од 12 месеци – од 1. јануара до 31. децембра (календарска ~):* ~ дана, неколико година, двадесет година; 1959. година. **б.** (обично с редним бројем) *степен, ступањ у школовању или студирању; ђаци, студенти одређеног степена наставе:* студенти прве године, бити на трећој години права; цела трећа ~ (права). **в.** (са придевом) *период од једне године (1а) за који се нешто обрачунава, одн. за који нешто вреди:* буџетска ~, рачунска ~. **г.** (обично с придевом „школска“) *период трајања наставе (обично деветомесечни период, од почетка јесени до почетка лета).* **д.** *годишњи период и прилике током њега с обзиром на род, принос плодова; летина, принос, род:* плодна ~, неродна ~, гладна ~, добра ~. **2.** мн. *доба живота; одмакло доба живота, старост:* жена средњих година, најбоље године, зреле године; притисле године. **3.** мн. (у вези са десетицама редних бројева) *десетлеће, деценија:* романтизам шездесетих година. **4.** *годишњи помен умрломе, годишњица, парастос:* давати годину. • **звездана (сидерична)** ~ астр. *време између два узастопна проласка Сунца кроз исту тачку на звезданом небу (365 дана, 6 часова, 9 минута и 9,5 секунди).* **календарска (грађанска)** ~ *година дана, период од годину дана са границама одређеним календаром (по савременом, грађанском календару од 1. јануара до 31. децембра).* **лунарна** ~ *календарска година одређена према обиласцима Месеца око Земље или Месечевим менама.* **Нова** ~ *први дан календарске године, празник њеног почетка.* **преступна** ~ *календарска година од 366 дана (свака четврта година).* **проста** ~ *календарска година од 365 дана.* **светлосна** ~ астр. *јединица за даљину, пут, даљина коју пређе зрак светлости за једну годину брзином од 300.000* km у секунди. **стара** ~ *последњи дан у календарској години; година која је прошла, претходна година.* **тропска (сунчана, Сунчева)** ~ *година (1а), временски размак између два узастопна привидна проласка Сунца кроз тачку пролећне равнодневнице (365 дана, 5 сати, 48 минута и 46 секунди).* **годинама** *више година, дуго.* **добро носити (своје) године** *добро се држати, бити виталан, чио у зрелој доби.* **за своје године (добро изгледати, бити висок, паметан итд.)** *с обзиром на своје године (добро изгледати, бити висок, паметан итд.)* **заћи у године** *остарити.* **из године у годину** *сваке године, стално, непрекидно.* **отегнути се (вући се, бити дуг) као гладна (зла)** ~ *отегнути се претерано, трајати јако дуго; учинити се врло дуго.* **с годинама** *кад прође доста година, кад се заће у поодмакло доба живота.* **узети другу (трећу, четврту итд.) годину** *ући у другу (трећу, четврту итд.) годину живота.* **човек (жена) у поодмаклим годинама** *старији човек (старија жена).*

гòдиница ж *хип. од година.* • **колико жи(чи)ца толико годиница** *каже се ономе ко је обукао ново одело са жељом да га дуго носи.*

гòдити, -ӣм несвр. непрел. и прел. **1. а.** (некоме) *бити пријатан, угодан, чинити добро (некоме), пријати; допадати се, свиђати се (нпр. о јелу, пићу, времену и др.).* **б.** (нечему) *бити погодан, повољан за нешто, погодовати (нечему).* – Цвећу годи сунце. **2.** (некоме) *чинити (некоме) по вољи, угађати.* **3.** (нешто) *уговарати цену, погађати се (за нешто):* ~ пшеницу. ■ **~ се** *уговарати цену и услове за нешто, погађати се; преговарати.*

гòдишњāк м **1.** *периодична публикација (зборник радова и сл.) која излази једанпут годишње, алманах:* ~ филозофског факултета. **2.** *младунче животиње, млада животиња (мужјак) од годину дана, једногодац.*

-гòдишњāк *други део сложеница који означава оног чија је старост одређена бројем у првом делу сложенице:* тридесетогодишњак, педесетогодишњак.

гòдишњā̀че и **годишњà̀че,** -ета с (супл. мн. годишњà̀чићи м) *дем. и хип. од годишњак (2).*

гòдишњē прил. **а.** *једанпут у години, сваке године једанпут:* састајати се ~, издавати ~. **б.** *у току године, сваке године:* двапут ~.

гòдишњӣ, -ā, -ē *који се односи на период од годину дана* **а.** *који је одређен за једну годину:* ~ буџет, ~ план, ~ плата, ~ порез. **б.** *који бива једанпут годишње, који се одржава једанпут годишње, сваке године:* ~ скупштина, ~ сајам. **в.** *који се одржава поводом годишњице, који служи за одржавање годишњица:* ~ помен, ~ парастос.

-гòдишњӣ, -ā, -ē *други део сложеница које значе да неко, нешто има онолико година колико је означено бројем у првом делу сложенице:* двогодишњи, тридесетогодишњи.

гòдишњица ж **а.** *дан на који се годину дана раније или пре више година нешто догодило, када се збио неки догађај, обележница:* ~ ослобођења, ~ брака. **б.** *помен који се одржава годину дана после нечије смрти, годишњи парастос.*

-гòдишњица *други део сложеница које означавају дан, прославу, помен и сл. после онолико година колико се казује бројем у првом делу сложенице:* трогодишњица, десетогодишњица, стогодишњица.

гòдӣште и **гòдӣште** с **1.** *генерација, особе рођене исте године, одн. особа рођена исте године (у односу на другу особу):* исто

~, педесето ~, моје ~. **2.** *бројеви једноīа часойиса, листа шшамūани у шоку једне īодине:* стара годишта новина. **3.** *īодина ūроизводње, насшанка:* ~ вина.

гòзба ж (ген. мн. гòзбӣ (гóзбā)) *обилан и лейо ūрийремљен обед (ручак или вечера) у часш īосшију; свечаносш, ūријем са īошћењем, чашћавањем.*

гòзбен и **гòзбен,** -а, -о *који се односи на īозбу:* ~ весеље, ~ дворана.

гòзбенӣк, -а и **гозбѐнӣк,** -и́ка м *онај који ūрирећује īозбу; учесник у īозби.*

гòзбӣнскӣ и **гòзбӣнскӣ,** -ā, -ō *који се односи на īозбу.*

гòзбица ж *дем. и хиī. од īозба.*

гòјāзан, -зна, -о *уīојен, ухрањен, дебео, ūрешио.*

гòјāзнōст и **гојáзнōст,** -ости ж *сшање и особина оноīа који је īојазан, уīојеносш, дебљина.*

гôјан, -јна, -о *добро однеīован, једар, крūан; уīојен:* ~ коњ.

гòјзерица ж (обично у мн.) *врсша шешке шеренске цийеле са ђоном ūошкованим клинцима.*

гòјидба ж *īојење, шовљење.*

гòјидбенӣ, -ā, -ō *који се односи на īојидбу.*

гòјити, -ӣм несвр. прел. [гл. им. гòјēње с] (некога, нешто) *даваши некоме, нечему обилну и јаку храну да се уīоји, шовиши;* фиг. *чиниши да нешшо дебља:* ~ трбух. ■ ~ **се** *дебљаши се, шовиши се; храниши се.* • ~ **прасе уочи Божића** *в. īод Божић.*

гó/јнōст и **гôјнōст,** -ости ж *особина и сшање оноīа који је īојан, оноīа шшо је īојно, дебљина, īојазносш, уīојеносш.*

гôл[1], -а и гòла м (мн. гóлови и гòлови) енгл. спорт. **а.** *ūросшор оīраничен двема сшайивама и ūречком у који иīрачи насшоје да убаце лойшу (у фудбалу, ваширūолу и сл.) или йлочицу (у хокеју и сл.), врашa:* погодити ~. **б.** *ūоīодак (лойше или йлочице) у шај ūросшор, зīодайак ūосшићнуши убацивањем лойше или йлочице у шај ūросшор:* постићи ~, добити ~.

гôл[2], гòла, -о рег. *в. īо.*

гôл- *ūрви део ūолусложеница са значењем који се односи на* īол[1]: гол-аут, гол-диференција, гол-линија, гол-разлика.

гòлāђ, -а́ћа м **1. а.** *онај који је īо или врло оскудно одевен; нудисша.* **б.** *онај који нема никакве имовине, ūуки сиромах, īоља; бескућник.* **2.** ист. *ратник добровољац (нарочийо за време Ūрвоī срūскоī усшанка):* голаћи Зеке Буљубаше. **3.** зоол. (обично у изр. **пуж ~**) *у мн.: ūородица īолих коūнених ūужева йлуђњака (без љушшуре)* Limacidae, *балавци (у јд.: шакав ūуж).* • **пољски ~** зоол. *врсша ūужа īолаћа сиве боје* Limax agrestis.

гòлāћкӣ, -ā, -ō *који се односи на īолаће.*

голáћство с *ūуко сиромашшво, беда, сирошиња, бескућнишшво.*

голгѐтер м енгл. спорт. *иīрач који даје највише īолова, сшрелац (у фудбалу, рукомеīу и сл.).*

голгѐтерскӣ, -ā, -ō *који се односи на īолгѐшере.*

голгѐтерски прил. *на īолгѐшерски начин, као īолгѐшер:* шуширати ~.

Голгòта и **Гòлгота** ж **1.** *брежуљак код Јерусалима на којем је ūо Библији, био разайеш Христос.* **2.** (голгота) **а.** *место великих мука, сшрадања, сшрашишше.* **б.** *сшрадање, мученишшво, йашње:* доживети голготу.

гòлготскӣ, -ā, -ō *који се односи на Голīоīу и īолīоīу, мученички, сшрадалнички:* ~ крст, ~ патња.

гòлготски прил. *као на Голīоīи, мученички, сшрадалнички:* ~ изгледати, ~ подносити муке.

гôл-диферѐнција ж спорт. *в.* īол-разлика.

гòлем, голѐма, -о **а.** *веома велик, оīроман у īоīледу димензија, величине, обима:* ~ камен, ~ орман, ~ раст, ~ језеро, ~ брдо. **б.** *веома велик у īоīледу јачине, инūензишеша, сшейена исūољавања:* ~ бол, ~ мука, ~ радост. **в.** *мноīобројан, мноīољудан:* ~ војска, ~ родбина. • **(и) мало и големо** *сви без обзира на узраси, и мали и велики, одрасли.*

голѐмāш, -а́ша м арх. *боīаш и моћан, уīледан човек, īазда, боīаūаш.*

голѐмāшкӣ, -ā, -ō *који се односи на īолемаше:* ~ породица.

голѐмо прил. разг. *одвеђ, мноīо, јако, веома:* ~ се намучити.

гòлемōст, -ости ж *особина оноīа који је īолем, оноīа шшо је īолемо, оīромносш.*

гòлēн јек. **гòлијен** ж анат. **а.** *ūредњи део ноīе од колена до чланка у већине сисара, њаш.* **б.** *в. īоленица (2).*

голѐница јек. **голъѐница** ж анат. **а.** *ūредња, јача косш ūошколенице у већине сисара смешшена с унушрашње сшране, цеваница* tibia. **б.** *īолен (а).* **в.** *део ноīе између бедрене кости и йиска код ūшица; одīоварајући чланак на нози инсекша.*

голѐничнӣ јек. **голъѐничнӣ,** -ā, -ō *који се односи на īоленицу:* ~ кост, ~ мишић.

голѐњача јек. **голъѐњача** ж анат. *в. īоленица.*

гòлēт ж *йланински ūредео без веīешације, без шуме или са врло оскудном веīешацијом, оīољен йланински ūредео.*

гòлēтан, -тна, -о *који је без шуме, без веīешације или са врло оскудном веīешацијом, оīолео (о ūределу).*

гòлēтнōст, -ости ж *особина оноīа шшо је īолешно, оīољеносш.*

гòлија ж агр. *врсша ūшенице са класом без осја, шишуља.*

Гòлијат и **Голѝјат** м **1.** мит. *сшарозавешни див, Филисшејац којеī је убио Давид каменом из ūраћке.* **2.** (голијат) фиг. *īоросшас, див, колос, џин.* **3.** (голијат) зоол. *род великих инсекаша шврдокрилаца* Goliathus.

гòлијатскӣ и **голѝјатскӣ,** -ā, -ō *који је као у īолијаша, џиновски:* ~ стас.

гòлијатство и **голѝјатство** с *свој̀ство īолијаша, оīромносш, īолемосш.*

гòлијен *в. īолен.*

голѝна ж **1. а.** *īоло, обнажено место на шелу.* **б.** *в. īолоūињa.* **2.** *īоло, необрађено земљиште, ушрина; īолеш.*

гòлити, -ӣм и **голѝтити,** гòлӣтӣм несвр. прел. *чиниши (некоīа, нешшо) īолим, разīолићивайи, обнажавайи, откривайи:* ~ колена. ■ ~ **се** *разīолићаваши се, обнажаваши се.*

гòлӣћ[1], -и́ћа м **1.** *ūшић који још није орасшао ūерјем.* **2.** *īолић, īоља.*

гòлӣћ[2], -ића м *дем. од* īол[1] *(а):* играти на голиће.

гòлица ж агр. **а.** *в. īолија.* **б.** *врсша бресКве чији је йлод īладак без маља;* уп. нектарина. **в.** *врсша диње зелене коре на којој се не виде режњеви.*

голѝцав, -а, -о **1. а.** *који īолица, који дражи чула:* ~ длака, ~ мирис, ~ укус (јела). **б.** фиг. 1) *који изазива, изазован, заводљив; који узбуђује, узбудљив:* ~ смех; ~ раскош. 2) *који изазива сумњу и радозналосш, који крије у себи ūровокацију, ūровокайиван:* ~ наслов, ~ тема. 3) *саблажњив, ласциван, бесшидан:* ~ упадица, ~ виц, ~ прича. **2.** *осейљив на īолицање, īолицљив, шкакљив.*

голѝцаво прил. *с īолицавим надражајем, īолицајући;* фиг. *дражећи, изазивајући, узбудљиво, изазовно; саблажњиво, ласцивно:* ~ се трзати, ~ миловати, ~ се смејати, ~ деловати.

голѝцавōст, -ости ж **1.** *особина оноīа шшо је īолицаво, шшо īолица:* ~ перја, ~ вуне. **2.** *осейљивосш на īолицање; осећај који има онај шшо īа неко īолица, шūаљивосш, шкакљивосш;* фиг. *ūријашносш, сласш, уживање; узбудљивосш.*

голѝцати, -ā̀м несвр. прел. (некога) **1. а.** *дражиши лаким и учесшалим додириваљем коже на неким деловима шела, шкакљаши:* ~ по врату, ~ по табанима. **б.** *дражиши чула, наīоне, шшийаши:* ~ некога у носу. **2.** фиг. (понекад безл.) **а.** *не даваши мира (некоме), коūкаши; дражиши, узбуђиваши, усхићиваши.* – Радозналост га голица. Голица га да сазна шта ће даље бити. **б.** *изазиваши (на нешшо), наводиши, ūодсшицаши, шераши.*

– Све ме нешто голица да му кажем у лице шта мислим. ■ **~ се а.** *повр. према голицати:* ~ се по лицу. **б.** *уз. повр. према голицати.*

голи̏цљив, -а, -о *осетљив на голицање; шкакљив, тупаљив.*

голи̏цнути, го̀лицнём *свр. према голицати, заголицати.*

го̀личица ж *дем. и хип. од голица.*

голи̏шав, -а, -о **1.** *недовољно, оскудно одевен, разголићен; потпуно го, наг.* **2. а.** *који је без перја, без длака, голуждрав:* ~ птиче, ~ прасе. **б.** *који је без браде и бркова, ћосав:* ~ лице. **в.** *који је без израштаја, длачица и сл. (о биљкама):* ~ лист, ~ плодиште. **3.** *који је оскудно обрастао зеленилом или на коме нема зеленила, вегетације, голео:* ~ брдо, ~ земља.

голи̏шавац, -а̄вца м **1.** *онај који је голишав, недовољно одевен (обично о детету).* **2.** фиг. *голоња, голаћ, пуки сиромах.* **3.** *голуждраво птиче, голуждравац.*

голи̏шавица ж **1.** *голишаво женско дете.* **2.** *млада голуждрава птица, голуждравица.*

голиша́вко и **голи̏ша̄вко** м *в. голишавац (1).*

голи̏шаво прил. *слабо одевено, разголићено.*

голи̏шавост, -ости ж *стање и особина онога који је голишав, онога што је голишаво.*

голи̏ша̄н, -а́на и **голи̏шан,** -а м *в. голишавац.*

го̀л-ли́нија ж спорт. *линија (стварна или замишљена) која спаја стативе гола (у фудбалу, рукомету и сл.).*

го̀лман м енгл. спорт. *играч (у фудбалу, рукомету, хокеју и сл.) који брани гол, вратар.*

го̀лмански, -а̄, -о̄ *који се односи на голмана:* ~ простор.

го̀лмански прил. *на голмански начин, као голман:* ~ се бацити.

го̀ло прил. *без прикривања, отворено, јасно:* ~ казане чињенице.

голо- *први део сложеница који казује да је голо, непокривено оно што је означено другим делом сложенице:* гологлав, голотрб итд.

голо̀брад, -а, -о **а.** *који још нема браде, сасвим млад; који брије браду:* ~ момак. **б.** фиг. *незрео, неискусан.* **в.** *на коме нема браде (о лицу).*

голо̀брадаст, -а, -о *в. голобрад.*

голо̀брадац, -браца м *голобрад, ћосав младић, човек;* фиг. *сасвим млад човек; незрео неискусан младић, жутокљунац.*

голо̀брадић м *в. голобрадац.*

голо̀брадо̄ст, -ости ж *стање и особина онога који је голобрад, ћосавост.*

голо̀браче, -ета с (мн. ø; зб. им. голо̀брача̄д ж) *голобрадо, ћосаво момче;* фиг. *неискусно, незрело момче, жутокљунче.*

го̀лобр̄к м (обично ир.) *онај коме не расту бркови; онај који брије бркове.*

голо̀брк, -а, -о *који нема бркова; који брије бркове (обично о младићу).*

голо̀брче, -ета с (мн. ø; зб. им. голо̀брча̄д ж) *дем. и хип. од голобр̄к, безбрко момче.*

голо̀врат, -а, -о **а.** *који је гола, разголићена врата:* ићи ~. **б.** *који нема перја на врату (о птици):* ~ кокош.

голо̀вратка ж *в. голошија.*

голо̀врато̄ст, -ости ж *стање онога који је головрат, онога што је головрато.*

голо̀глав, -а, -о *који је непокривене главе, без капе, шешира, мараме и сл. на глави.*

голо̀главац, -а̄вца м *онај који је гологлав.*

голо̀главо прил. *с непокривеном главом, непокривене главе:* изиђи ~.

голо̀главо̄ст, -ости ж *стање онога који је гологлав.*

голо̀гњат, -а, -о *који је голих, непокривених њата;* фиг. *врло сиромашан.*

голо̀груд, -а, -о *који је голих, разголићених груди, раздрљен;* фиг. *незаштићен, ненаоружан.*

голо̀грудо прил. *голих, раздрљених груди;* фиг. *незаштићено, ненаоружано.*

голо̀грудо̄ст, -ости ж *стање онога који је гологруд.*

го̀логӯз м пеј. *човек голог, подераног тура; слабо, оскудно одевен човек; одрпанац;* фиг. *сиромах.*

голо̀гуз, -а, -о пеј. **а.** *који је голог, подераног тура; слабо одевен; поцепан, подеран:* ~ дете. **б.** фиг. *сиромашан, бедан.*

голо̀гуза ж пеј. *она која је голог тура; слабо одевена жена; она која носи ритаву одећу, одрпаница;* фиг. *сиромашица.*

гологу̀за̄н, -а́на м пеј. *в. го̀логӯз.*

голо̀гузан, -зна, -о *в. голо̀гуз.*

гологу̀за̄нски, -а̄, -о̄ *који се односи на гологузане:* ~ сиротиња.

гологу̀зија ж зб. пеј. *сиромашан, бедан свет, сиротиња.* – Све сама гологузија.

голо̀гузо прил. пеј. *голог, подераног тура:* ићи ~.

голо̀мразан, -зна, -о *који је са мразом а без снега, сувомразан (о времену).*

голо̀мразица ж *мраз у време кад је земља без снежног покривача, сувомразица.*

голо̀ног, -а, -о *који је голих ногу, непокривених одећом и обућом; босоног.*

голо̀ного прил. *голих, непокривених ногу, босоного.*

голо̀ного̄ст, -ости ж *стање онога који је голих ногу; босоногост.*

Голоо̀точанин м (мн. -а̄ни) *заточеник информбировац који је издржавао казну на Голом отоку.*

Голоо̀точки̏, -а̄, -о̄ *који се односи на Голи оток и Голооточане.*

голо̀реп, -а, -о *који је голог, необраслог репа.*

голо̀репо̄ст, -ости ж *стање и особина онога што је голорепо.*

голо̀рук, -а, -о **1. а.** *који је голих, обнажених руку.* **б.** фиг. *који је без оружја, ненаоружан:* ~ народ. **2.** фиг. *који је без средстава за живот, који је без иде ичег.*

голо̀руко прил. *голим рукама, без оружја, ненаоружано.*

голо̀руко̄ст, -ости ж *стање онога који је голорук, ненаоружаност.*

голо̀ручке̄ прил. *в. голоруко.*

голо̀семеница јек. **голо̀сјеменица** и **голосемѐњача** јек. **голосјемѐњача** ж бот. *у мн.: биљке цветнице код којих су семени замеци голи, непокривени* Gymnospermae *(у јд.: таква биљка).*

голо̀стуб, -а, -о *који је без зеленила, голео (о стаблу дрвета или о брду, планини).*

голо̀тиња ж **1. а.** *стање онога који је го, потпуна неодевеност тела или делова тела, наго̄ст; слаба, оскудна одевеност; голо, неодевено тело или делови тела.* **б.** фиг. 1) *духовно и морално сиромаштво, духовна и морална беда:* духовна (морална) ~, ~ духа, интелектуална ~. 2) *право, неулепшано стање, гола, неулепшана стварност, суштина; нескривеност (која је гора од стварног изгледа):* ~ збиље, приказати нешто у свој својој голотињи. **2.** фиг. **а.** *сиромаштво, немаштина, беда, оскудица:* осетити голотињу **б.** зб.: *сиромашан свет, сиротиња; јд.: сиромашна особа.* **3.** фиг. *голелост (предела), сиромаштво природе; голели предео, крш.* • **босотиња (сиротиња)** и ~ *сиромаштво, беда, сиротиња.*

голо̀тињски, -а̄, -о̄ *који се односи на голотињу; сиротињски, бедан.*

голо̀трб¹ и **го̀лотр̄б** м **1.** *онај који је голог трбуха; слабо одевен човек.* **2.** фиг. *сиромашан човек, пуки сиромах, голоња, голаћ.*

голо̀трб², -а, -о *који је гола трбуха; слабо одевен;* фиг. *сиромашан, бедан.*

голо̀трба ж (м) (мн. ж) *голотрба особа; пуки сиромах, пука сиротa, голья.*

голо̀трбаст, -а, -о *в.* *голотрб*[2].

голо̀трбац, -рпца и **голо̀трбић** м *в.* *голотрб*[1].

голо̀трбо̄ст, -ости ж *стање оног који је голотрб.*

голо̀трпче, -ета с (мн. ø; зб. им. голо̀трпчад ж) *голотрбо, слабо одевено дете.*

голо̀тур, -а, -о *који је голог тура, гологуз; слабо одевен.*

голо̀ћа ж *в.* *голотиња.*

голо̀чеј и **голо̀чек** м бот. *зељаста биљка слична маслачку* Leontodon hastilis *из ф. главочика* (Compositae).

голо̀шак, -а, -о *в.* *голорук (1б).*

голо̀шија ж *врста кокошке голе шије.*

голошѝја̄н, -а́на м **1.** *петао голе шије.* **2.** *човек откривеног, разголићеног врата.*

голошѝја̄нка ж *в.* *голошија.*

голо̀шијаст, -а, -о *који је голе шије.*

голо̀шкрг, -а, -о *који је голих, непокривених шкрга.*

голо̀шкржња̄к м зоол. *у мн.: подред пужева* Nudibranchia *из реда* Opisthobrachia *(у јд.: пуж из тога подреда).*

го̀л-ра́злика ж спорт. *однос у постигнутим головима између два тима; однос у датим и примљеним головима једног тима.*

го̀лӯб м (вок. -е; мн. го̀лубови (го̀лӯби), ген. голубо́ва и го̀лубо̄ва̄ (го̀лӯба̄), дат. голубо̀вима и го̀лубовима (го̀лӯбима)) **1.** зоол. *у мн:. породица птица* Columbidae, *распрострањених широм света (сем у поларним крајевима), које се оплашавају пукањем (у јд.: птица из те породице); род* Columba, *са многобројним подврстама (у јд.: птица из тога рода):* питоми ~, дивљи ~, ~ гаћан, ~ гушан, ~ преврtач, ~ писмоноша. **2.** фиг. хип. *у тепању драгој особи.* **3.** зоол. *назив за неке врсте морских риба из родова* Cephaloptera, Myliobatis *и* Rhinoptera *из пор.* Myliobatidae. • **~ гривњаш** *домаћа и дивља врста голуба са белом пругицом (гривном) око врата* Columba palumbus. **дивљи ~ (~ пећинар)** *врста голуба* C. livia, *од које је изведен питоми голуб.* **домаћи (питоми) ~** *врста голуба* C. domestica, *изведена у преко 140 раса.* **~ дупљаш (дупљар)** *врста голуба* C. oenas, *који живи по дупљама стабла у шуми.* **глинени ~** *диск израђен од глине као мета у коју се гађа из пушке сачмарице;* фиг. *мета за одстрел, војници који се шаљу у рат да улудо гину.* **~ мира** *симбол мира.* **боље (је) врабац у руци него ~ на грани** *треба се задовољити оним што се има.* **гукни, голубе** *реци сад (у неугодној, тешкој ситуацији).* **(живети) као ~ с голубицом (као голубови, два голуба)** *у најлепшој слози (живети).* **не падају печени голубови с неба** *без рада, без труда нема успеха и благостања.*

голу́бак, -у́пка м *дем. и хип. од* голуб.

голу̀бан м **1.** *хип. од* голуб. **2.** хип. *у обраћању драгој мушкој особи или животињи.*

голу̀бански, -а̄, -о̄ *који се односи на голубане.*

голу̀бански прил. *као голубан, разнежено, мило.*

голу̀ба̄р, -а́ра м **1.** *онај који се бави гајењем голубова (обично из хобија).* **2.** зоол. *јастреб који убија голубове.*

голуба́рити, -у̀ба̄рӣм несвр. непрел. [гл. им. голуба́рење с] *гајити голубове, бавити се голубарством.*

голуба̀рица ж *в.* *голубњача (а).*

голу̀ба̄рка ж *она која се бави гајењем голубова.*

голу̀ба̄рник м **а.** *нарочито сапрађена кућица за голубове.* **б.** фиг. *мали, неугледан стан, обично у поткровљу, на мансарди.*

голу̀ба̄рски, -а̄, -о̄ *који се односи на голубаре.*

голуба́рство с *гајење голубова.*

го̀лубаст, -а, -о *који је голубије боје:* ~ небо, ~ облак.

голу̀бача ж бот. *врста јестиве гљиве листичарке* Russula virescens, *са зеленкастим, испуцалим клобуком.*

го̀лубачкӣ, -а̄, -о̄ у изр. **~ мушица** *в. под мушица;* уп. браничевка.

голу̀бијӣ, -а̄, -е̄ **1.** *који се односи на голубове, који припада голубу, који је од голуба:* ~ јаје, ~ гнездо, ~ супа. **2.** *који је као у голуба, који је боје голуба, сивкаст:* ~ боја. **3.** фиг. *нежан, благ, питом:* ~ нарав, ~ срце, ~ поглед.

голу̀бињак м **а.** *в.* *голубарник.* **б.** *в.* *голубњача (а).*

голу̀бињӣ, -а̄, -е̄ *в.* *голубији.*

голу̀бић м (вок. -у) *дем. и хип. од* голуб.

голу̀бица ж (вок. -це) **а.** *женка голуба.* **б.** хип. *у тепању драгој женској особи.*

голу̀бичица ж *дем. и хип. од* голубица.

голу̀бњак, -а́ка м *в.* *голубњача (а).*

голу̀бњача ж **а.** *шупља стена, јама у којој се леже дивљи голубови.* **б.** *дубока јама у крашком пределу.*

го̀лубо̄вка ж зоол. *у мн.: ред птица* Columbiformes, *у коју спада породица голубова* (Columbidae); *у јд.: птица из тога реда.*

голу̀ждрав, -а, -о **1.** *који још није добио перје (о птићима).* **2.** *који је лако обучен; голишав, разголићен; обнажен:* ~ дете, ~ врат. **3.** фиг. *незрео, неискусан.*

голу̀ждравац, -авца м **1.** *голуждраво птиче, голуждрави птић.* **2.** *голишаво мушко дете.* **3.** фиг. пеј. *незрео, недорастао, неискусан младић, жутокљунац, балавац.*

голу̀ждравица и **голу̀ждра̄вка** ж **1.** *голуждрава млада птица.* **2.** *голишава девојчица.* **3.** фиг. пеј. *незрела, недорасла женска особа; балавица.*

голуждра́вко и **голу̀ждра̄вко** м *в.* *голуждравац (2, 3).*

голу̀ждравōст, -ости ж *стање и особина оног који је голуждрав, оног што је голуждраво.*

голу̀ждра̄вче, -ета с (мн. ø; зб. им. голу̀ждравча̄д ж) *дем. и хип. од голуждравац.*

го̀лӯпка ж зоол. *врста ноћног лептира* Macroglossa stellatarum *из пор.* Sphingidae.

голу̀пче и **голу́пче,** -ета с (супл. мн. голу̀пчићи м; зб. им. го̀лупча̄д ж) **а.** *дем. и хип. од* голуб, *голубије младунче, голупчић.* **б.** хип. *у тепању драгом детету, драгој особи.*

го̀лф м (мн. ø) енгл. спорт. *спортска игра у којој се настоји да се са што мање удараца палицом лопта убаци у јамице на травнатом терену.*

го̀лцат и **го̀лцат, го̀лцӣт** и **го̀лцит,** -а, -о (обично у вези са „го“) *потпуно го:* го ~.

го́ља[1] м (уп. гољо) **1.** *онај који нема ништа, веома сиромашан човек, пуки сиромах, голаћ.* **2.** *онај који је сасвим неодевен или слабо одевен; одрпанац.*

го́ља[2] ж *она која нема ништа, веома сиромашна женска особа.*

гољен- *в.* голен-.

гољѐњача *в.* голењача.

го́љинскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на голе, који је као у голе.*

го́љински прил. *као голе, бедно.*

го́љо, -а и -е̄ м *в.* *голя*[1].

го̂мба ж мађ. нар. рег. *украсна кићанка од вуне или конца.*

го̀мила ж **1.** *већа количина неког материјала или предмета натрпаних или сложених на једном месту, хрпа:* ~ песка, ~ камења, ~ дрва, ~ књига. **2. а.** *већи број лица на окупу, велика група, скуп, маса:* ~ света, ~ жена, ~ деце. **б.** *широке народне масе, народ.* **в.** пеј. *руља, светина.* **г.** *скуп већег броја животиња, чопор, стадо и сл.:* ~ паса, ~ коња. **3.** *уопште велика количина, велики број, мноштво, сијасет:* прочитати гомилу књига, ~ проблема. • **гомилама, на гомиле** *у великом мноштву, броју, количини.*

го̀миласт, -а, -о **1.** *који има облик гомиле, који подсећа на гомилу:* ~ облак. **2.** *који је састављен од више предмета нагомиланих без реда:* ~ село, гомиласте зидине.

гомѝлати, -ā̄м несвр. прел. **1. а.** *стављати, бацати, трпати на гомилу, правити гомилу (од нечега):* ~ земљу, ~ камење. **б.** *окупљати на једном месту, концентрисати:* ~ војску, ~ трупе. **в.** *скупљати, набављати у великој количини, нагомилавати; згртати:* ~ оружје, ~ залихе, ~ злато, ~ новац. **г.** фиг. *умножавати, увећавати количински (о апстрактним појмовима):* ~ знање, ~ проблеме. **д.** фиг. *претерано употребљавати нешто, служити се често нечим:* ~ стране речи, ~ епитете, ~ фразе. ■ **~ се 1. а.** *слагати се једно поврх другог у већој количини чинити гомилу, хрпу, нагомилавати се, згртати се (нпр. о снегу, земљи, наносу и сл.).* **б.** *скупљати се, збијати се у гомилу (нпр. о маси људи, о облацима и др.).* **2.** фиг. *умножавати се, увећавати се количински (обично о апстрактним појмовима, нпр. о пословима, проблемима, дуговима и др.).*

гомилѐтина ж *ауг. и пеј. од* гомила.

гòмилица ж *дем. од* гомила.

гомѝлчина ж *ауг. и пеј. од* гомила.

гòмољ м бот. *задебљало подземно стабло неких биљака у облику грудве, кртола (нпр. у кромпира, репе и сл.).*

гòмољак, -љка и **гомо́љак,** -љка м *дем. од* гомољ.

гòмољаст, -а, -о *који има облик гомоља, кртоле, кртоласт:* ~ корен, ~ нос.

гомòљача и **гòмољача** ж бот. **1.** *биљка која има гомољасто подземно стабло.* **2.** *в.* гомољика.

гомòљика ж бот. *у мн.: род јестивих, врло укусних гљива мешинарки* Tuber *из ф.* Tuberaceae, *с подземним плодоносним телом без дршке, тартуфи (у јд.: таква гљива).*

гомòљикаст, -а, -о *који има гомоље, кртоле, гомољаст:* ~ биљка, ~ површе.

гòмољић и **гомо́љић** м *дем. од* гомољ.

гомòљичā̀р м *врста пса са нарочито развијеним њухом да осети гомољике, тартуфе.*

Гòмора ж у изр. **Содома и ~** фиг. *лепо разврата, неморала; највећи разврат; страхота, ужас (према именима два библијска града на Мртвом мору која су због разврата својих житеља уништена сумпорном кишом).*

гòнг м малајски *округла метална плоча на којој се ударом батића производи интензиван отегнут звук и употребљава се за давање сигнала и као оркестрални инструмент:* ударити у ~, звук гонга.

гонгорѝзам, -зма м књиж. *бомбаст, сувише китњаст стил (према шпанском песнику Гонгори).*

гонгòрист(а), -ē м *књижевник у чијем делу преовлађује гонгоризам.*

гонгорѝстичкӣ, -ā̄, -ō̄ *који се односи на гонгоризам и гонгористе, својствен гонгористима:* ~ стил.

го́ндола ж итал. **1.** *узан дуг чамац са високим крмцем који служи за превоз у венецијанским лагунама.* **2.** *корпа или кабина на ваздухопловима (дирижаблу, аеростату и сл.) за смештај путника, терета и др.; кабина на жичари.* **3.** *тезга са корпом у којој је смештена роба у самоуслугама и сл.*

гондолѝјēр, -е́ра м *веслач на гондоли (1).*

гондолѝјēрскӣ, -ā̄, -ō̄ *који се односи на гондолијере.*

го́ндолица ж *дем. и хип. од* гондола.

гонѐтати, гòнēтām несвр. прел. (нешто или без допуне) **1.** *постављати и решавати загонетке, загонетати и одгонетати.* **2. а.** *нагађати, погађати, домишљати се.* **б.** *разумевати, тумачити, решавати, испитивати, проучавати.*

гòнилац, -иоца м **1. а.** *онај који гони, тера (некога, нешто), гонич (стоке, робова и др.).* **б.** *онај који гони некога с циљем да га ухвати.* **2.** *онај који прогони (некога, нешто), прогонитељ.*

гòнилачкӣ, -ā̄, -ō̄ *који се односи на гониоце.*

гòниомѐтар и **гòниометар,** -тра м грч. *инструмент за мерење углова, угломер.*

гониомѐтрија ж мат. *наука о мерењу и израчунавању углова помоћу тригонометријских функција.*

гониомѐтрӣјскӣ, -ā̄, -ō̄ *који се односи на гониометрију.*

гòнитељ м *в.* гонилац.

гонитѐљица и **гòнитељка** ж *женска особа гонилац.*

гòнитељскӣ, -ā̄, -ō̄ *који се односи на гонитеље.*

гòнити, гòнӣм (импф. гòњāх; трп. гòњен) несвр. прел. [гл. им. гòњēње] **1. а.** *идући за домаћим животињама подстицати их на кретање и терати у одређеном правцу, на неко место:* ~ овце на пашу. **б.** *насилно одводити, спроводити:* ~ заробљенике у логор. **в.** *говедима или каквим постојећима присиљавати некога, нешто да се удаљи, да побегне, истеривати, растеривати, одгонити:* ~ говеда из њиве, ~ птице из воћњака, ~ децу из дворишта; фиг. ~ маглу, ~ страх. **г.** *трчати, јурити за неким, нечим у намери да се он стигне или ухвати, ићи у потеру за неким, нечим; терати непријатеља који се повлачи с циљем да се он дотуче:* ~ лопова, ~ плен; ~ непријатеља. **д.** фиг. *стално, у стопу пратити некога, бити стално уз некога; притискивати, мучити.* – Гони га баксуз (малер); гони га невоља. **2. а.** *управљати колском запрегом, возити запрежно возило; упоште возити:* ~ кола, ~ кочије, ~ бицикл. **б.** *преносити на товарној животињи или превозити у колској запрези, возилу и сл.:* ~ жито у млин, ~ дрва из шуме, ~ робу на пијацу. **в.** *померати, покретати испред себе, гурати:* ~ бицикл испред себе, ~ колица, ~ штапић по земљи. **г.** *захватати својим кретањем, носити са собом, разносити, разгонити:* ~ дим, ~ пару, ~ маглу. **3. а.** *наваљивати на некога да нешто учини, уради; приморавати, присиљавати, наговорити (на нешто):* ~ децу на спавање, ~ сина да се жени, ~ некога да свира; ~ на посао, ~ на кулук. **б.** *наводити, подстицати, подстрекивати на нешто (о унутрашњем подстицају, нагону, жељи и сл.).* **в.** *чинити да се нешто појави, изазивати нешто, доводити до нечега:* ~ сузе на очи, ~ руменило на образе. **г.** (на нешто) *изазивати неку психичку или физиолошку реакцију, подстицати на нешто, дражити, терати нагонски (на нешто):* ~ на смех, ~ на повраћање. **4.** фиг. **а.** правн. *предузимати кривични поступак против некога, за нешто, изводити на (пред) суд, терати на суд:* ~ кривца, ~ судски, ~ парницу. **б.** *кажњавати прогонством, протеривати:* ~ у туђину. **в.** *не остављати некога на миру причињавајући му незгоде, прогонити; злостављати:* ~ некога до смрти, ~ политичке противнике. ■ **~ се 1.** уз. повр. *јурити један другог, гањати се, вијати се, витлати се:* ~ по дворишту. **б.** фиг. *препиратити се, укрштати се (о мислима и сл.).* **2.** *јурити за неким, за нечим, давати се у потеру за неким, за нечим:* ~ се за лоповима. **3. а.** *борити се, тући се (у двобоју, на мегдану):* ~ се по трави. **б.** фиг. *препирати се, свађати се, гложити се, пререгањати се; спорити се, парничити се:* ~ се са комшијом, ~ се по суду. **4.** *парити се, спаривати се (о животињама).* • **~ ветар капом** *в. под ветар.* **гонио лисицу, а истерао вука** *в. под вук.* **~ своје** *в. терати своје (под терати).* **гони се!** пеј. *губи се! одлази!*

гòнӣч, -и́ча м (инстр. -и́чем) **1.** *онај који гони, тера стоку.* **2.** *онај који гони дивљач према ловцима, хајкач; ловачки пас који гони дивљач по трагу.* **3.** *онај који некога гони, присиљава на кретање или на рад:* ~ робова.

гòнӣчкӣ, -ā̄, -ō̄ *који се односи на гониче.*

гонòкок м и **гонòкока** ж грч. мед. *врста бактерије која изазива гонореју,* gonococcus.

гонòкокнӣ, -ā̄, -ō̄ *који се односи на гонококе, проузрокован гонококама:* ~ сепса.

гонорѐја ж мед. *заразна полна болест* gonorrhoea, *коју изазивају гонококе, капавац, трипер.*

гонорòичан, -чна, -о *који се односи на гонореју, проузрокован гонорејом:* ~ запаљење.

гонорòичā̀р м *онај који је оболео од гонореје.*

гòњач, -а́ча м **а.** *гонилац, гонич.* **б.** *врста ловачког пса;* уп. гонич (2).

гоњѐнӣк, -и́ка и **гòњенӣк,** -а м *онај кога гоне, прогоне.*

гòњеница ж *она коју (про)гоне.*

го̀њёње с -ња. *им. од* ***го̀нити (се)***. • **манија (лудило) гоњења** мед. *душевна поремећеност када болесник пати од осећаја да га неко прогони и хоће да га уништи.*

го̀ра ж (ак. го̀ру, вок. го̀ро; мн. го̀ре, ген. го́рā) **1. а.** *планина, брдо.* **б.** фиг. *велика гомила, хрпа нечега:* ~ (од) снега. **2. а.** *шума:* отићи у гору. **б.** *растиње уопште, зеленило:* ~ (од) кукуруза. **в.** фиг. *велико мноштво нечега (што подсећа на шуму):* ~ (од) пушака. • **једне горе лист** *земљаци, сународници; једномишљеници.* **као ~ (висок)** *врло висок; крупан, кршан.* **као на гори листа** *врло много.* **крсти вука, (а) вук у гору** *рђав, лош човек се не може поправити.* **наше горе лист** *наш човек, човек из нашег краја, земљак, сународник.* **одметнути се у гору** *отићи у хајдуке.*

го́рак, -рка, -о (комп. го̀рчӣ) **1. а.** *који има карактеристичан непријатан опор укус (кинина, пелина, жучи сл.):* ~ пиће, ~ течност, ~ лек, ~ кора. **б.** *недовољно заслађен или потпуно незаслађен (о течностима које се пију заслађене):* ~ чај, ~ кафа. **в.** *опор, оштар (о мирису):* ~ задах дима. **2.** фиг. **а.** *који се тешко подноси, преживљава, испуњен тешкоћама, непријатностима, пун тегоба, невоља, тежак; страшан:* ~ живот, горки дани, ~ самоћа, ~ смрт. **б.** *који изазива непријатна, болна осећања, мучан:* ~ истина, ~ мисао, ~ растанак, ~ искуство, ~ сазнање. **в.** *пун језгковитости, љутине, презира; увредљив:* ~ сарказам, ~ хумор, ~ ирониja, ~ реч. **г.** *заједљив, једак, оштар:* ~ сатиричар. **3.** фиг. **а.** (о непријатним осећајима, осећањима и стањима) *тешко подношљив, јак, жесток:* ~ жеђ, ~ несрећа, ~ мука, ~ револт. **б.** (о пријатним осећањима, стањима) *помешан, повезан с непријатношћу, болом, жалошћу:* ~ задовољство, ~ утеха, ~ радост. **4.** фиг. **а.** *који је изазван, проузрокован болом, патњом, очајањем, очајнички:* ~ уздисај, ~ плач, ~ вапај, горке сузе. **б.** *који изражава, показује незадовољство, ојађеност, гнев:* ~ осмех. **5.** (о особи) **а.** *незадовољан, ојађен, огорчен.* **б.** *једак, заједљив, пакостан.* • **~ као пелин (чемер)** *превише горак.* **~ со** хем. *магнезијумов сулфат, средство за пробаву.* **јести ~ хлеб (крух)** *тешко живети.*

го̀ракнути, -нӗ(м) несвр. непрел. *у дем. значењу:* ***го̀рчити;*** *добијати помало горак укус; постајати горак.*

го̀ранин м (мн. -ани) **1.** *в.* ***го̀рштак.*** **2.** (најчешће у мн.) *припадник пионирске или омладинске организације за пошумљавање голети, засађивање паркова и сл. у време социјализма.*

го̀ра̄нка ж **1.** *она која живи у гори, брђанка, горштакиња, планинка.* **2.** *женска особа горанин.*

го̀ра̄нскӣ, -ā, -о̄ *који се односи на горане.*

горго̀на ж мит. *у грчкој митологији фантастично женско биће са змијама уместо косе, које је погледом свакога претварало у камен.*

горгонзо̀ла ж итал. *врста мекшег пуномасног сира с плавичастим плесни (према италијанском месту где се најпре производио).*

го̀рд, го́рда, -о **1. а.** *који је свестан своје вредности, поносан, поносит, достојанствен (о човеку); својствен таквој особи:* ~ човек; ~ природа, ~ поглед. **б.** *који је уображен у своју величину, вредност и који на друге гледа с омаловажавањем, охол, надмен, сујетан.* **2.** фиг. песн. **а.** *који се уздиже високо, висок; величанствен:* горди кедар, ~ кубе. **б.** *моћан, силан:* ~ Троја, горди Цариград.

Го̀рдијев (Го̀рдијев), -а, -о (го̀рдӣјскӣ, -ā, -о̄) у изр. **~ чвор** *веома замршен, нерешив проблем; несавладива тешкоћа.* **пресећи (одрешити** и сл.**) ~ чвор** *на једноставан начин решити неки тежак проблем.*

го́рдити се, го̀рдӣм се несвр. **а.** *осећати се гордим, поносним, поносити се, дичити се.* **б.** *показивати се надмен, охол, охолити се, пркосити се, шепурити се.*

го̀рдо прил. **а.** *поносећи се, поносно.* **б.** *надмено, охоло.*

го́рдо̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) *стање, особина онога који је горд, понос, поноситост; охолост, сујета.*

го̀ре прил. **1. а.** *високо над земљом, на висини; на небу (на небо):* ~ у облацима, ~ међу звездама; онај ~ (Бог). **б.** *изнад тла или места на коме је неко или нешто; у томе правцу, навише:* ~ на орману, попети се ~, од доле до ~, погледати ~. **в.** *на површини (на површину) воде, земље и сл. (у односу на положај испод):* изронити ~. **3. а.** *на брду, планини или некој другој узвишици (у брдски крај, на планину и сл.):* ~ на планину, попети се ~. **б.** *у изворишном делу (реке).* – Горе је река бржа. **4.** *на северу (на север), северно:* ~ у Београду, ~ у Војводини. **5. а.** *на (у) вишем, горњем делу (некога, нечега), на (у) виши, горњи део (некога, нечега):* темељ од камена, а дрво ~; на ногама ципеле, а ~ панталоне; ~ домаћин, а доле званице. **б.** *на спрату (на спрат), на тавану (на таван) и сл.:* попети се ~ уз степенице. **6.** *на високом друштвеном положају (на високи положај):* они ~, имати пријатеље ~. **7.** *у претходном тексту, раније:* ~ поменути, ~ наведено, као што је ~ речено. • **горе-доле** 1) *навише-наниже:* дизати се горе-доле. 2) *тамо-амо:* ходати горе-доле. **онај ~** *Бог, божанство.*

го̀рӗ и **го̀ре** *комп. од зло.*

го̀ревина ж *остаци пожара, згариште, пољевина; мирис по коме се осећа да нешто гори.*

го̀рети јек. **го̀рјети,** -рӣм несвр. непрел. (прел.) [гл. им. го̀р(ј)ӗње с] **1. а.** *бити у пламену, сагоревати и нестајати у ватри (нпр. о дрвету, згради и др.).* **б.** фиг. *сатирати се на раду, не жалити снаге радећи, изгарати:* ~ на послу. **в.** фиг. *бити захваћен ратом, устанком и сл.* **г.** фиг. *бити обузет великом страшћу, јаким осећањем:* ~ од љубави, ~ од жеље (нестрпљења). **д.** фиг. *јако жудети (за неким, нечим).* **ђ.** фиг. *једва чекати, бити нестрпљив.* – Горим да вас видим. **2. а.** *буктети, пламтети (о ватри, огњу).* **б.** фиг. *водити се с великом жестином (о боју, битки).* **3. а.** *бити изложен великој сунчевој топлоти, пећи се на сунцу:* ~ на сунцу. **б.** *бити врео, ужарен (од припеке).* **в.** *загревати (о јелу, месу и сл.).* **4. а.** (обично с допуном: у ватри, огњишти) *имати високу телесну температуру, бити у ватри, огњишти.* **б.** *бити врео од повишене телесне температуре или неке страсти, узбуђења (о деловима тела); бити црвен, румен.* **в.** (понекад безл.) *пећи, жећи.* – Гори му грло (гори му у грлу). **5. а.** *давати светлост, светлети, осветљавати (нпр. о лампи).* **б.** *блештати, блистати, сијати пуним пламена, жара (нпр. о небу, звездама).* **в.** *сијати се, севати услед неког јаког узбуђења (о очима, погледу).* **г.** *огледати се у сјају очију (о осећањима, расположењу).* – У очима му је горела мржња. **6.** прел. **а.** (нешто) *уништавати ватром, спаљивати;* (некога) *палити нечије куће, имања.* **б.** (некога) *пржити, пећи, жећи (нпр. о сунцу).* • **~ између (на) две ватре** 1) *налазити се између две невоље, два зла.* 2) *бити у великој недоумици, дилеми.* **~ као на жеравици** *бити јако нестрпљив.* **~ на тихој (лаганој) ватри** *мучити се због нечега.* **гори му** и сл. **(тло) под ногама** *у великој је невољи, у опасности је.* **гори у паклу, гори му душа у паклу** *био је велики грешник (о покојнику).* **не гори кућа** *нема потребе за журбом.* **сав горим** 1) *имати високу температуру.* 2) **(од нестрпљења, од знатижеље)** *веома сам радознао, нестрпљив.*

го̀рӣ, -ā, -ӗ *комп. од зао.* • **није с горег** *може бити од користи.*

го̀рив, -а, -о *који може да гори, који лако гори, запаљив:* ~ материја.

го̀рӣвнӣ, -ā, -о̄ *који се односи на гориво; који служи за гориво, огревни, погонски:* ~ материјал, ~ уље.

го̀рӣво с *материјал који служи за горење, ложење или за погон (дрво, угаљ, нафта, бензин и др.):* природно ~, чврсто ~, течно ~, плинско (гасовито) ~, погонско ~, потрошња горива.

го̀ривӧ̄ст, -ости ж *особина, својство онога што је гориво, што може да гори, запаљивост, сагорљивост.*

горѝла и **го̀рила** м (мн. ж) **1.** зоол. *род највећих човеколиких мајмуна* Gorilla *из пор.* Pongidae *(висине до 2 м), који живи у прашумама тропске Африке:* гвинејски ~ (G. gorilla). **2.** фиг. разг. **а.** *телохранитељ.* **б.** *примитиван, груб човек.*

го̀рӣлскӣ и **го̀рилскӣ,** -ā, -о̄ *који се односи на горило.*

го̀рӣлски и **го̀рилски** прил. *као горила; животињски.*

горѝлче и **горѝлче,** -ета с *младунче горила.*

го̀рина ж *аугм. и пеј. од гора.*

гориѝо̀нӣк, -и́ка м **1.** *место где гори пламен, пламеник (обично у апаратима за грејање).* **2.** *уређај за производњу високе температуре који се састоји од две концентричне цеви, кроз које струји водоник или ацетилен (кроз спољашњу) и кисеоник (кроз унутрашњу), а служи за топљење платинских метала, стакла, за заваривање итд.*

гòрица ж *дем. и хип. од* ꙗора.

гòричица ж *дем. и хип. од* ꙗорица.

го̑рје с зб. (мн. в) *планине, ꙗоре:* високо ~.

гòрјети *в.* ꙗорети.

го̑ркаст, -а, -о *који мало ꙗорчи, помало ꙗорак, наꙗорак:* ~ вино.

го̑ркасто прил. *помало ꙗорко, наꙗорко.*

го̑ркиња ж нар. песн. (обично уз реч вила) *вила која живи у планини, ꙗорска вила.*

го̑рко прил. **1.** *с ꙗорким укусом, с ꙗорчином, опоро.* **2.** *с осећањем ꙗорчине, ꙗетко, тужно; опорчено; мучно, тешко:* ~ се насмејати, ~ заплакати, ~ се преварити, ~ зарађивати хлеб.

го̑ркослан, -а, -о *који има ꙗорак и слан укус:* ~ вода.

го̀ркост, -ости ж *в.* ꙗорчина.

гòрљив, -а, -о **1.** *в.* ꙗорив. **2.** фиг. **а.** *ватрен, одушевљен, здушан, жесток; ревностан:* ~ родољуб, ~ присталица, ~ говорник, ~ посетилац изложби. **б.** *пожртвован, самопрегоран:* ~ рад (на нечему). **3.** фиг. *журан, ужурбан, ꙗрозничав:* ~ тражење (нечега). **4.** фиг. *усрдан, топао, срдачан; пун чежње:* ~ хвала, ~ молитва, ~ жеља; горљиве очи.

гòрљиво прил. *одушевљено, ватрено; ревносно:* ~ бранити неку идеју, ~ говорити, ~ прионути на посао.

гòрљивост, -ости ж *особина оног који је ꙗорљив, оног што је ꙗорљиво, ватреност, одушевљење, занос, фанатизам; ревност, пожртвованост.*

го̀рница ж ист. *порез у натури или новцу који је кмет давао властелину за коришћење виногорада; закупнина за виногорад.*

го̑рњак м ист. *кмет који је давао, одн. плаћао ꙗорницу властелину.*

гòрњак, -а́ка м **1. а.** *брђанин, планинац, ꙗоранин.* **б.** *становник ꙗорњег дела насеља.* **2.** карт. *дама у тзв. мађарским картама за играње (према доњаку, дубу).* **3.** *ꙗорњи млински, воденички камен; ꙗорњи жрвањ.* **4.** *ветар (обично западни) који дува с брда у долину, низину.*

горња̀киња ж *брђанка, ꙗорштакиња.*

гòрњача и **го́рњача** ж *ꙗорње једро на јарболу.*

го̑рњи, -а, -е **1. а.** *који се налази ꙗоре, на вишем положају, месту:* ~ вилица, ~ греда, ~ део тела. **б.** *који је изнад приземља, при врху куће, зграде:* ~ соба, ~ спрат. **в.** *који је на узвишици, који је уздигнутији, виши:* ~ варош, ~ град, ~ крај града, горња брда. **г.** *који је на северу, северни:* ~ Италија, ~ Херцеговина. **д.** *који је ближе извору (реке):* ~ ток, Горње Полимље. **2. а.** *који се облачи преко друге одеће, споља:* ~ капут, ~ хаљина, ~ одећа. **б.** *спољни, вањски:* ~ љуска, ~ лишће (купуса). **3.** фиг. *који је на почасном месту (за столом), који се сматра важним:* ~ сто, ~ чело, ~ трпеза. **4.** фиг. *који има власт, владајући (о сталежу, класи и сл.).* **5.** *који је раније, пре поменут, наведен, изложен:* ~ пример, ~ излагање. **6.** *највиши, крајњи:* ~ граница (година). **7.** муз. *који је изнад основног, главног, виши (о тону).* • **~ дом, ~ чело** *в. код тих именица.*

го̑рњиште с *ꙗорњи део чарапе (од ꙗлежња навише).*

горњо- *први део сложеница са значењем ꙗорњи:* горњовилични, горњоградски, горњоуснени.

горњова̀рошанин и **горњова́рошанин** м (мн. -ани) *становник ꙗорње вароши.*

горњова̀рошанка и **горњова́рошанка** ж *становница ꙗорње вароши.*

горњова́рошки, -а, -о *који се односи на ꙗорњу варош.*

горњо̀вилични, -а, -о *који се односи на ꙗорњу вилицу:* ~ кост.

горњо̀градски, -а, -о *који се односи на ꙗорњи ꙗрад.*

горњо̀усненӣ и **горњоу̀сненӣ,** -а, -о *који се односи на ꙗорњу усну.*

го̀ровез м бот. *врста лишаја* Usnea barbata.

горо̀вит, -а, -о **1.** *који је обрастао ꙗором, шумом, шумовит:* ~ крај, ~ предео. **2.** *брдски, планински:* ~ земља, ~ крај.

горо̀витост, -ости ж *особина оног што је ꙗоровито, шумовитост; брдовитост.*

горо̀ломан, -мна, -о *који се пролама ꙗором, снажан (о гласу).*

горо̀ломник м *веома јак, снажан, робустан човек; онај који наступа силовито.*

горо̀ломничкӣ, -а, -о *који се односи на ꙗороломнике; ꙗороломан:* ~ глас.

го̀ропад ж *велика раздраженост, бес, помама; ꙗоропадност.*

го̀ропа̑дан и **горо̀падан,** -дна, -о **а.** *који бучно изражава љутњу, бес, спреман на свађу и сукоб, осоран, напрасит, плаховит; обузет бесом, разјарен, бесан:* ~ жена. **б.** *који одаје срдитост, разјареност:* ~ глас. **в.** *напрасит, необуздан (о нарави).*

гороп̀а́дити се, -о̀па̑дӣм се несвр. [гл. им. гороп̀а́ђе̄ње с] *понашати се ꙗоропадно, беснети, жестити се у гневу.*

горо̀падник м *ꙗоропадан човек.*

горо̀падница ж *ꙗоропадна женска особа, беснуља.*

горо̀падничкӣ, -а, -о *који се односи на ꙗоропаднике, својствен ꙗоропадницима:* ~ нарав.

горо̀паднички прил. *на ꙗоропаднички начин, као ꙗоропадник, ꙗоропадно.*

горо̀падно и **го̀ропа̑дно** прил. *на ꙗоропадан начин, бесно, разјарено, срдито:* ~ викати.

горо̀паднӧст, -ости ж *особина и стање оног који је ꙗоропадан, разјареност, бес, махнитост, плаховитост.*

горо̀сеча[1] јек. **горо̀сјеча** м (мн. ж) *онај који се бави сечењем дрва у шуми, дрвосеча.*

горо̀сеча[2] јек. **горо̀сјеча** ж *сечење дрва у шуми, сечење шуме.*

горо̀стас м **1. а.** *јако крупан и снажан човек; колос, див, џин.* **б.** фиг. *онај који се веома истиче на неком пољу рада, онај који својим позитивним особинама или делима знатно одскаче од других, велики књижевник, уметник, научник и сл.* **2.** фиг. *објекат ꙗолемих размера, гигант (нпр. брод, фабрика и др.).*

горо̀стасан, -сна, -о **а.** *веома висок и крупан, огроман, дивовски, гигантски:* ~ човек, ~ кула, ~ брод, ~ кип. **б.** *изванредан, изванредно јак, силан:* ~ напор, ~ чежња, ~ снага.

горо̀стасно прил. *као ꙗоростас:* ~ се уздизати.

горо̀стаснӧст, -ости ж *особина оног који је ꙗоростасан, оног што је ꙗоростасно.*

го̀роцвет јек. **го̀роцвијет** м бот. *род зељастих отровних биљака* Adonis *из ф. жабљака* (Ranunculaceae), *жутих или црвених цветова; назив за поједине врсте тога рода:* A. vernalis, A. annua *итд.*

гòрскӣ, -а, -о *који се односи на ꙗору, планински, шумски:* ~ извор, ~ река, ~ трава, ~ вила, ~ ваздух. • **~ вук, ~ кристал, ~ цар** *в. код тих именица.*

гòрӯћӣ, -а, -е **1. а.** *зажарен, усијан:* ~ сунце. **б.** *врео, врућ:* горући образ, ~ чело. **2.** фиг. *жарки, ватрен, жесток (о осећањима):* ~ љубав, ~ жеља. **б.** *врло хитан, неодложан; веома актуелан:* ~ проблем, ~ питање, ~ потреба.

горӯцкати, -а̄м несвр. непрел. *у дем. значењу: ꙗорети, помало ꙗорети.*

горӯшика ж бот. *в. ланак (2).*

горӯшина ж бот. *једногодишња биљка* Teesdalia nudicaulis *из ф.* Cruciferae, *с белим цветовима.*

горӯшица ж **1.** мед. *непријатан осећај у желуцу, једњаку и ждрелу изазван желудачном киселином, жгаравица,* pyrosis. **2. а.** бот. *род једногодишњих зељастих биљака жутога цвета* Sinapis *из ф. крсташица* (Cruciferae), *које се узгајају због семена од кога се справљају сенф и јестиво уље, слачица.* **б.** *в.* сенф. • **бела ~** бот. *врста ꙗорушице* Sinapis alba, *са жутим семенкама.* **црна ~** *врста ꙗорушице* Brassica nigra, *са тамносмеђим семенкама.*

горӯшичнӣ, -а, -о *који се односи на ꙗорушицу:* ~ зрно, ~ уље, ~ облог.

горӯштина и **горӯштина** ж *ауīм. и пеј. од ꙗора.*

го̀рчāк, -а́ка м **1.** зоол. *в. ја̄овица.* **2.** бот. *врста ја̄ње̄ве.*

го̀рчати, -а̄м несвр. **1.** *ӣоста̄јати ӣорак, добија̄ти ӣорак укус; би̏ти ӣорак.* **2.** фиг. **а.** *чини̏ти неподношљивим, заӣорчава̄ти, кварити:* ~ (некоме) живот, ~ (некоме) старост. **б.** *задава̄ти (нечему) бол, унесрећи̏ва̄ти:* ~ душу.

го̀рчика ж бот. *род зељасти̏х биљака* Sonchus *из ф.* Asteraceae (Compositae), *од чије се врсте* S. oleraceus *млади листови једу као салата или зеље.*

го̀рчикав, -а, -о *в. ӣоркаст.*

го̀рчило с **1.** *ӣорка материја, ӣорка ӣва̄р.* **2.** *в. ӣорчина.*

горчи̏на ж **1.** *ӣорак укус (нпр. ӣелина, жучи).* **2.** фиг. **а.** *неуӣодно осећање изазвано душевном ӣатњом, ӣорчењем, увредом и сл., ӣорчење, ӣеткост; бол:* ~ у души, осмех пун горчине. **б.** *те̏шка ӣодношљивост, те̏ӣоба:* ~ живота, ~ старости.

го̀рчити[1], -и̏м несвр. непрел. *има̄ти наӣорак, ӣоркаст укус, би̏ти мало ӣорак.*

го̀рчити[2], го̀рчӣм несвр. прел. **1.** *чини̏ти (нешто) ӣорким, заӣорчава̄ти:* ~ ракију. **2.** фиг. *чини̏ти неподношљивим, заӣорчава̄ти, кварити:* ~ живот, ~ младост.

го̀рчица ж бот. **а.** *ниска једноӣодишња биљка* Microcala filiformis *из ф.* Gentianaceae, *са жу̏тим цветовима, која расте у ӣриморским крајевима.* **б.** *в. линцура.* **в.** *в. ӣорушица (2).*

го̀рштāк, -а́ка м *становник ӣланинскоӣ, брдскоӣ краја, бр̄ӣанин, ӣланинац.*

горшта̀киња ж *становница ӣланинскоӣ, брдскоӣ краја, бр̄ӣанка.*

горшта̀чина ж (м) (мн. ж) *ауӣм. и ӣеј. од ӣорштак.*

го̀рштāчкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на ӣорштаке, својствен ӣорштацима:* ~ менталитет, ~ довитљивост, ~ стас.

го̀рштāчки прил. *на ӣорштачки начин, као ӣорштак:* ~ газити, ~ изгледати.

го́са, -е̄ и **го́со,** -а и -е̄ м арх. *ӣосӣодар; ӣазда, бо̄гаташ.* • **свој ~ (бити, постати)** *независан, самосталан човек (би̏ти, ӣоста̄ти).*

го́синица ж арх. *ӣосина жена, ӣосӣодарица, ӣаздарица.*

го́спа ж (вок. го̂спо; ген. мн. го́спā и го́спӣ) **1.** (понекад хип. или ир.) *ӣосӣођа, дама.* **2.** (Го́спа) кат. *мајка божја, Бо̄городица.* • **Блажена ~** *в. Госӣа (2).* **Велика ~** кат. *хришћански ӣразник који се свечкује 28. авӣуста у сӣомен на дан Бо̄городичине смрти.* **Мала ~** кат. *хришћански ӣразник који се свечкује 21. сеӣтембра као дан Бо̄городичиноӣ рођења.*

го̀спāр, -а́ра м ист. *ти̏тула дубровачки̏х властелина, ӣлемића.*

го̀спāрскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на ӣоӷ̣̄āре, који ӣрипада ӣосӣарима.*

го̀спарски прил. *на ӣосӣарски начин, као ӣосӣари, достојанствено, отме̏но.*

госпа́рство с *особина оноӣа ко је ӣосӣар, ӣосӣарска достојанственост, отме̏ност.*

го́спел м енгл. *религиозна ӣесма амерички̏х црнаца, која се, као музички род, одликује страсте̏ним ри̏тмом и исӣрекиданим вриском соло ӣевача.*

го̀спица и **го́спица** (Го̀спица и Го́спица) ж *дем. и хиӣ. од ӣосӣа (Госӣа).*

Го̀спо̄д, -ода м (вок. -оде) (обично у свечанијем, експресивнијем говору, уз именицу бог) *бо̄ӣ:* ~ бог, ~ Исус Христос. • **Господе боже (Господе свети, мили** и сл.**)** *за изражавање велико̄ чуђења.* **Господа ми (бога), тако ми господа (бога)** *у заклињању.* **Господи, помилуј** *у молитви: ӣоро̀сти, Боже.*

госпо̀да̄р, -а́ра м (вок. го̂сподāре и -у, инстр. -а́ром и -а́рем) **1.** *онај који влада, управља, заӣоведа, онај који има власт, моћ над неким или нечим; влада̄р:* врховни ~, неограничени ~, ~ (од) града, ~ Црне Горе, ~ Босне. **б.** фиг. *онај који ӣреовлађује бројем, који доминира:* рибе господари мора; лишћари господари шума. **2. а.** *старешина куће, ӣородице, домаћин:* ~ у кући. **б.** *газда имања, ӣослодавац (у односу на раднике, најамнике).* **3.** *онај коме нешто ӣрипада и чиме управља ӣо својој вољи, власник, сопственик (нечега); власник имања, земљоӣоседник:* животиње без господара, ~ очевог имања, ~ земље. • **~ ситуације** *онај који у одређеној (новонасталој) ситуацији има моћи да нешто учини.* **бити свој ~** *би̏ти економски, материјално независан; би̏ти слободан.* **као пас без господара** *расӣушӣено, без контроле.*

господа́рēћӣ, -а̄, -е̄ *који ӣосӣодари, управља, влада, владајући, доминантан, суӣериоран; главни:* ~ класа, ~ положај, ~ позиција.

господа́рити, госӣо̀да̄рӣм несвр. непрел. [гл. им. господа́рење с] **1. а.** (нечим) *би̏ти ӣосӣодар, има̄ти власт (над неким, нечим), владати, управљати:* ~ поданицима, ~ Србијом, ~ друмовима. **б.** фиг. *има̄ти доминантну, главну улогу:* ~ у књижевности, ~ на сцени. **в.** фиг. (нечим) *би̏ти у надмоћном ӣоложају; држати ӣод својом контролом:* ~ стратешким положајем, ~ фудбалским тереном, ~ лоптом. **2.** (нечим) *управљати имањем, газдинством, водити економију, ӣосӣодарство; управљати домаћинством:* добро ~, лоше ~. • **~ собом** *владати собом, савлађивати се.* **~ ситуацијом** *има̄ти моћ да се утиче одлучујуће у да̄тој ситуацији.*

господа̀рић м *дем. од ӣосӣодар.*

господа̀рица (вок. -це) ж *жена ӣосӣодар; ӣосӣодарева жена.*

госпо̀да̄рскӣ, -а̄, -о̄ **1.** *који се односи на ӣосӣодаре, на ӣосӣоду, властелу, владајући; ӣосӣодски, отме̏н:* ~ класа, ~ моћ; ~ изглед. **2.** *који се односи на ӣосӣодарство, ӣривреду, ӣривредни, економски:* ~ географија, ~ криза, ~ политика, ~ зграда.

госпо̀да̄рски прил. **1.** *као ӣосӣодар, отме̏но, ӣосӣодски:* ~ живети, ~ се владати. **2.** *у економском ӣоӣледу, економски, ӣривредно:* ~ ојачати.

господа̀рственӣ, -а̄, -о̄ *в. ӣосӣода̄рскӣ (2):* ~ зграда, ~ приход.

господа̀рственӣк м *стручњак који се бави ӣосӣодарством, ӣривредом, ӣривредник, економисӣ.*

господа́рство с **1.** *ӣосӣодарење, владање, власт (над неким, нечим):* ~ турско, ~ на мору. **2.** рег. *управљање имањем, добрима (ӣољским и кућним); економија, ӣривреда:* рационално ~, државно ~. **3.** рег. *имање, ӣосед (обично земљишни); ӣољоӣривредно добро, ӣаздинство:* сеоско ~, шумско ~, индивидуално ~, државно ~, водити мало ~.

господа̀рчић м *дем. и ир. од ӣосӣодар.*

госпо̀дин м (мн. *в*; зб. им. госпо̀да ж) **1.** *човек који ӣази на своју сӣољашњост, на одевање и ӣонашање, човек леӣа владања и отме̏них, фини̏х манира, отме̏н, уӣлађен човек, џентлмен:* прави ~, велики ~. **2. а.** *човек из грађанскоӣ друштва (обично као ти̏тула, у ословљавању, из учтивости или ӣоштовања):* ~ Марко, ~ ӣоӣа. **б.** ђач. *учитељ, наставник.* **3.** *онај који не ради физичке ӣослове, ӣрӣадник грађанске класе, чиновник, службеник, интелектуалац.* **4.** (обично зб.) *ӣлемић, властелин.*

господѝчић и **госпо̀дичић** м (обично ир.) *ӣосӣодин (на нижем сӣуӣњу друштвене хијерархије); млади ӣосӣодин; ӣосӣодски син.*

го̀сподњӣ и **госпо́дњӣ,** -а̄, -е̄ *који се односи на Госӣода, божји; Христов:* ~ воља, ~ гроб. • **лета господња (тог и тог)** *у историјском казивању:* ӣодине (*те* и *те*).

го̀сподовати, -дујēм и **господо̀вати,** госӣо̀дујēм несвр. непрел. арх. **1.** *живети као ӣосӣодин, ӣосӣодски, отме̏но.* **2.** (нечим) *ӣосӣодари̏ти, владати, управљати.*

го̀сподскӣ, -а̄, -о̄ **а.** *који се односи на ӣосӣодина, на ӣосӣоду, који ӣрипада ӣосӣоди; ӣлемићки, властеоски, аристократски:* ~ кућа, ~ ӣородица; ~ род, ~ сој. **б.** *који је као у ӣосӣоде, отме̏н, уӣлађен; раскошан, бо̄гат:* ~ држање, ~ одело, ~ ручак.

го̀сподски прил. *на ӣосӣодски начин, као ӣосӣода, отме̏но, уӣлађено; раскошно, бо̄гато:* живети ~, ~ одевен, ~ ручати.

госпо̀дствен, -а, -о **а.** *који се одликује ӣосӣодством, ӣосӣодски, отме̏н, уӣлађен, фин; достојанствен:* ~ човек, ~ држање. **б.** *раскошан, бо̄гат, отме̏н:* ~ стан, ~ начин одевања.

госпо̀дствено прил. *на ӣосӣодствен начин, ӣосӣодски, отме̏но; охоло, ӣордо.*

госпо̀дственӧст, -ости ж *особина оноӣ који је ӣосӣодствен, оноӣа што је ӣосӣодствено, ӣосӣодски, отме̏н изглед, отме̏ност; ӣосӣодско ӣонашање.*

госпо̀дство с **1. а.** *господски изглед, елеганција; господско понашање, држање, господски манири, углађеност, отменост, достојанство; гордост, охолост:* урођено ~. **б.** *господски начин живота; друштвени углед и моћ господе; раскош, богатство:* сјај и ~. **2.** *господа, господска класа.* **3.** *господарење, владање, владавина; власт (над неким, нечим).* **4.** *титула истакнутих личности, достојанственика (у ословљавању или помињању из поштовања):* Ваше ~.

го̀спођа ж (вок. -ђо) **1. а.** (самостално или уз име или титулу, обично у ословљавању из поштовања) *удата жена из грађанске класе:* ~ Мара, ~ Петровић, ~ професорка. **б.** *отмена, дотерана жена, жена отмених, финих манира, дама:* фина ~, права ~. **2.** *жена, супруга:* његова ~. **3.** нар. песн. *титула жена или кћери средњовековних владара и племића:* ~ царица, ~ кнегиња. **4.** (Госпођа) нар. *в. Богородица.* • **Велика ~** *в. Велика Госпојина (под Госпојина).* **Мала ~** *в. Мала Госпојина (под Госпојина).* **између госпођа** *време између празника Велике и Мале Госпође.* **милостива ~** арх. *титула којом се ословљавала грађанска жена (обично у личном обраћању).*

Госпо̀ђиндан м црквен. нар. *в. Госпојина.*

госпо̀ђинка ж агр. *врста крушке која сазрева о Госпојини.*

госпо̀ђински, -ā, -ō *који се односи на празник Госпођиндан:* ~ скупштина.

го̀спођица ж (вок. -це) (самостално или уз име или титулу, обично у ословљавању из поштовања) *неудата женска особа из грађанске класе:* ~ Јелена, ~ Марковић, ~ учитељица.

Госпојѝна ж у изр. **Велика ~** *хришћански празник 28. августа у спомен на дан Богородичине смрти.* **Мала ~** *хришћански празник који се светкује 21. септембра као дан Богородичиног рођења.*

госпо̀јински, -ā, -ō *који се односи на Госпојину; који бива између Велике и Мале Госпојине:* ~ вашар, госпојинске вруфине.

госпо̀че, -ета с (мн. ø; зб. им. го̀спочад ж) (понекад ир.) *господско дете; господски син.*

госпо̀штина и **госпо́штина** ж (мн. ø) **1.** зб. *господски сталеж, господа.* **2.** *в. господство (1).*

госпо̀штински и **госпо́штински,** -ā, -ō *који се односи на господштину.*

го̑ст, го̀ста м (ген. мн. го̀стијӯ) **1. а.** *особа која је дошла, која долази код некога у кућу да проведе извесно време код њега; особа која је позвана на обед или на свечаност, пријем, званица, узваник:* позвати госта, соба за госте. **б.** *особа која борави у хотелу, летовалишту, бањи, посетилац ресторана, кафане и сл.:* хотелски гости, бањски гости, кафански гости, редовни гости, страни гости, домаћи гости. **в.** *глумац, певач, музичар и сл. (одн. глумачки, музички и сл. ансамбл) који гостује као извођач ван места сталног наступања:* играти Хамлета као ~, наступити као ~. **г.** мн. *спортска екипа, тим који гостује и игра утакмицу ван свога места:* постићи гол за госте. • **незвани ~** *непожељан гост; изненадан, непредвиђен гост.* **високи ~** *важан, угледан гост.* **бити у гостима; ићи (доћи) у госте** *бити у посети; ићи (доћи) у посету.* **незвану госту место иза врата (за вратима)** *ко није позван, не треба да очекује част.* **сваког госта (за) три дана доста** *треба имати мере у коришћењу гостопримства, не треба сувише дуго остати у гостима.*

го̀стинский, -ā, -ō *који се односи на госте, намењен гостима:* ~ соба.

гостионѝца и **го̀стионица** ж **1.** *угоститељска радња, локал у коме се за столовима служе јела и пића, крчма; ресторан.*

гостионѝчар и **го̀стионичар** м (вок. -ре и -ру, инстр. -ром и -рем) *онај који држи гостионицу, власник гостионице, крчмар.*

гостионѝчарка и **го̀стионичарка** ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) *женска особа гостионичар, крчмарица; гостионичарева жена.*

гостионѝчарски и **го̀стионичарски,** -ā, -ō *који се односи на гостионичаре:* ~ радња, ~ посао.

гостионѝчица и **го̀стионичица** ж *дем. од гостионица.*

го̀стионичкӣ и **гостионѝчкӣ,** -ā, -ō *који се односи на гостионицу.*

го̀стити, -ӣм (трп. го̀шћен) несвр. прел. [гл. им. го̀шћење с] **а.** *дочекивати, примати некога као госта, частити госте јелом и пићем.* **б.** *частити (некога) јелом и пићем, плаћати јело и пиће (за некога).* ■ **~ се** *лепо и добро јести и пити, частити се.*

гостòвати, го̀стујēм и **го̀стовати,** го̀стујēм несвр. непрел. **1.** *боравити, бити код некога у гостима.* **2. а.** *учествовати као гост у извођењу неког програма, давати представе, концерте и сл. у другом месту:* ~ с опером, ~ с балетом. **б.** *играти на утакмици у туђем месту.*

гостољу̀бив, -а, -о **а.** *који радо прима и добро дочекује госте, дочекљив; љубазан, предусретљив.* **б.** *који одаје, одражава љубазност према госту:* ~ тон.

гостољу̀биво прил. *на гостољубив начин, срдачно, љубазно:* ~ примити, ~ дочекати.

гостољу̀бивост, -ости ж *особина онога који је гостољубив, срдачност, љубазност.*

гостòљу̀бље и **го̀стољу̀бље** с *гостољубивост.*

гостопрѝмљив, -а, -о *гостољубив.*

гостопрѝмљиво прил. *гостољубиво.*

гостопрѝмљивост, -ости ж *гостољубивост.*

гостопри́мство с *срдачно примање и лепо дочекивање гостију; гостољубивост:* указати (некоме) ~, уживати нечије ~.

го̀стујӯћи и **го̀стујӯћи,** -ā, -ē *који гостује, који наступа као гост:* ~ уметник, ~ позориште.

готи́вити, го̀тӣвӣм несвр. прел. жарг. *волети (некога или нешто).*

го̀тика ж (дат. -ици) ум. *европски уметнички стил од XII века до краја средњег века, готски стил, који је најјасније изражен у архитектури, а одликује се оштрим шиљатим луковима (сводовима) и високим грађевинама.*

го̀тица и **го̀тица** ж *тип латиничког писма из касног средњег века чија се слова одликују изломљеним (угластим) линијама и орнаменталним обликом.*

го̀тичар м *присталица готике; стручњак за готику, уметник који ствара у готском стилу.*

го̀тичкӣ, -ā, -ō **1.** *који се односи на готику, који је у стилу готике:* ~ стил, ~ катедрала. **2.** (и го̀тичкӣ) *који се односи на готицу:* ~ писмо, готичка слова.

го̀тички прил. *у стилу готике:* ~ сазидан.

го̀тов, -а, -о **1. а.** *који је до краја завршен, урађен, израђен; који је припремљен за употребу, за коришћење, израђен, зготовљен, спремљен и сл.* ~ посао, ~ утакмица, ~ књига, ~ слика, ~ одело, ~ кућа, ~ јело, ~ сто. **б.** *који је већ достигао одређен ступањ развитка, обуке и сл., изграђен, формиран; зрео, одрастао:* ~ човек, ~ девојка. **2.** (обично неодр.) *који је завршио неки посао.* – Јеси ли готов? Ја сам готов. **б.** *који се потпуно спремио, спреман, припремљен, приправан (за нешто):* ~ за путовање, бити ~. **в.** *спреман, оран; склон, расположен, вољан да нешто учини:* ~ да прича, ~ на плач, ~ да се жртвује, ~ на свађу. **3.** (неодр., с глаг. допуном у облику инфинитива или презента с везн. да) *који се налази у стању блиском нечему, одн. неком другом стању:* ~ умрети, кућа ~ да се сруши. **4.** (неодр.) **а.** *с којим је свршено, коме нема спаса, помоћи, пропао:* ~ је, ~ од-пића, ~ од болести. **б.** фиг. *потпуно пијан.* **5. а.** *неминован, неизбежан, сигуран (о несрећи, невољи):* ~ смрт, ~ болест, ~ пропаст. **б.** *осигуран, обезбеђен:* ~ добитак, ~ згодитак. **в.** *који се свакој тренутка може десити, догодити, који тек што се није појавио, приправан:* сузе готове ударити. **6.** (о новцу) *који је у новчаницама или у металном новцу, који се има одмах на располагању:* ~ новац, готове паре. **7.** (у им. служби) с *готов новац, готовина:* купити за ~, добити у готову, платити у готову (готовим). • **~ јело** *занатски, индустријски припремљено јело које се може одмах конзумирати.* **бити ~ (с нечим)** *завршити, урадити (нешто, неки посао):* ~ с послом, ~ са задацима, ~ с копањем. **~ ствар** *свршена ствар, свршен чин.* **доћи на готово** *доћи кад је неки посао већ урађен, када су други завршили неки посао.* **и ~ посао** *одмах ће све бити готово, у реду.* **на све (на сваштa) ~** *који је спреман да учини нешто рђаво.* **примити (примати), узети (узимати (здраво)) за ~** *примити (примати), прихватити (прихватати) нешто као истинито, без проверавања, некритички прихватити (прихватати).*

гото̀ва̄н, -а́на м **а.** *онај који не воли да ради, који воли да му други дају све готово, онај који живи на рачун другога, нерадник.* **б.** *паразит, наметник (биљка или животиња):* биљни ~.

готовà нисати, -ишēм несвр. *живети као готован, проводити време у нераду, бесposличити, ленчарити.*

гото̀ва̄нка ж *женска особа готован, нерадница.*

гото̀ва̄нскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на готоване, својствен готованима, нерадnички, паразитски:* ~ живот.

гото̀ва̄нски прил. *на готовански начин, као готован, паразитски:* живети ~.

готова́нство с *готовански начин живота, живот на рачун другога, нерад, ленчарење, бесposличење.*

готовѝна ж **1.** *готов новац (у новчаницама и ковани новац), новац који стоји на слободном располагању;* уп. кеш: платити готовином, добити у готовини. **2.** *залиха, резерва (нечега):* ~ у магацинима, ~ хране. **3.** *оно што је добијено од некога готово и чиме се неко користи без свога труда:* живети од готовине. • **од готовине правити вересију** *искоришћавати нешто сигурно за несигурно.*

гото̀вӣнскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на готовину:* готовинска средства плаћања, ~ уплата.

гò товити, -ӣм (трп. гò товљен) несвр. прел. [гл. им. гò товљēње с] **а.** *припремати јело, кувати, пећи и сл.:* ~ јело, ~ вечеру. **б.** *справљати, израђивати, правити:* ~ лек. **в.** арх. *припремати, спремати, прирађивати:* ~ дарове, ~ гозбу, ~ преноћиште. ■ ~ **се** *припремати се, спремати се:* ~ се за пут.

гò тово прил. **1. а.** *завршено, свршено.* – Је ли готово? **б.** *спремно, прикладно.* – Све је готово. Можемо поћи. **2.** *скоро, безмало:* седети ~ два сата, ~ слеп. • **и ~!** *свршено, крај!* (*кад је реч о нечијој коначној одлуци, дефинитивном ставу или о нечијој пропасти, страдању).* – Идемо и готово! Нећу и готово! Један пуцањ и готово. **с њим је ~** *пропао је, тешко је болестан.* **~ је (с нечим)** *каже се кад више нема нечега.* – Готово је с путовањима.

гò товōст, -ости ж *особина и стање онога који је готов, онога што је готово; спремност, прикладност, припремљеност:* ~ за борбу, бојна ~, ~ за сарадњу.

гò товс у изр. **на ~** вој. 1) *војничка команда којом се наређује да се спреми пушка, револвер и сл. за нишањење.* 2) *спреман да се може одмах пуцати:* с пушкама на ~. 3) фиг. *спреман, прикладан:* стајати на ~, чекати на ~.

гò тскӣ, -а̄, -о̄ **1.** *који се односи на Готе (стари германски народ):* ~ војска, ~ језик. **2.** *који се односи на готику, који је у стилу готике:* ~ стил, ~ архитектура, ~ катедрала. **3.** *који се односи на готицу:* ~ писмо.

гò тски прил. **а.** *готским писмом, готицом:* ~ писано. **б.** *готским језиком:* говорити ~.

гò ч, гò ча м (мн. гò чеви) алб. *бубањ, добош, тупан.*

гочò бија м (мн. ж) *човек који удара у гоч, бубњар, добошар.*

гò шћа и **го́шћа** ж (ген. мн. гò шћā, го́шћā и -ћӣ) *женска особа гост.*

гò шћица и **гòшћица** ж *дем. и хип. од гошћа.*

гр (обично поновљено или с продуженим изговором сугласника „р“) оном. *узвик за подражавање гласа неких животиња (нпр. режања пса, гласа грлице и сл.), гласа малог детета, грготања, клокотања течности, пуцњева или пљоткуна итд.*

грâ и **грà** оном. *узвик за подражавање грактања гаврана.*

грà̄б, грàба и -а м (мн. грàбови) бот. *род листопадног дрвета* Carpinus *из ф. бреза* (Betulaceae). • **бели ~** *врста граба* Carpinus betulus. **црни ~** *врста граба* C. orientalis.

грабанцѝја̄ш, -а́ша м итал. **а.** празн. *по народном веровању ђак који после изучених дванаест школа завршии и ђаволски занат и дружује с вилама и ђаволима, изазивајући невреме и искоришћавајући људске слабости, ђаволов ученик, вилењак.* **б.** фиг. *вечни несвршени ђак, вечити студент; немиран, несрећен дух, скитница, боем.*

грабанцѝја̄шкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на грабанцијаше, својствен грабанцијашима.*

грàба̄рка ж зоол. *в. госкок.*

гра́беж м и ж (мн. ø) **1.** *грабљење, отимање, јагма; пљачка, отимачина.* **2.** *оно што је украдено, отето, плен.* **3.** *сено које се скупи грабуљама, грабећи.*

гра́бежан, -жна, -о *в. грабљив.*

грабѐжљив(-) *в. грабљив(-).*

грàбӣк, -и́ка м *грабова шума.*

грàбилац и **грàбилац,** -иоца м *в. грабљивац.*

грàбилица и **грàбилица** ж **1.** *в. грабљивица.* **2.** *алатка или део уређаја, машине којим се нешто граби, захвата (кутлача, лопата, хватаљка на крану и сл.):* дизалица с грабилицом.

грàбина ж ауим. *и пеј. од граб.*

грàбити, -ӣм несвр. прел. (непрел.) [гл. им. грàбљēње с] **1.** *брзим покретима, хитро узимати, хватати:* ~ оружје, ~ кофер. **2.** *захватати, вадити (течност или неку сипку материју):* ~ воду из бунара, ~ пепео. **3.** *купити, скупљати грабуљама (сено и сл.), грабуљати.* **4.** *насилно, безобзирно узимати, отимати:* ~ туђе; фиг. ~ власт. **5. а.** непрел. (често с допуном „путем“, „улицом“ и сл.) *брзо ићи, журити, хитати:* ~ напред, ~ улицом. **б.** *ужурбано радити, настојати:* ~ да се што више напише. ■ ~ **се 1.** уз. повр. *хватати један другога, хватати се у коштац:* ~ се за вратове. **2.** *хитати, хрлити да се буде пре других у нечему, утркивати се, борити се; отимати се:* ~ се ко ће пре стићи, ~ се за лопту, ~ се око момка, ~ се око цвећа.

грàбӣћ, -и́ћа и **грàбић,** -а м *дем. од граб; млад граб.*

грàбљā р м *онај који прави грабље.*

грàбљаст, -а, -о *који подсећа на грабље, грабуљаст.*

грàбљати и **грàбљати,** -а̄м несвр. *в. грабуљати.*

грàбљā ч, -а́ча м *онај који грабља, грабуља.*

грабљà чица ж *она која грабља, грабуља.*

грàбље, грàбāљā ж мн. *в. грабуље.*

грàбљив, -а, -о **1. а.** *који има особину да граби, склон грабљењу, отимању, похлепан, грамзив:* ~ човек. **б.** *који показује склоност грабљењу, у коме се огледа похлепност:* ~ поглед. **2.** *који хвата жив плен и храни се њиме (о птицама грабљивицама и звероима):* грабљиви орао.

грàбљивац, -ивца м **1.** *грабљив човек, отимач, пљачкаш.* **2.** *грабљива животиња, грабљивица:* орао ~.

грàбљивица ж **1.** *грабљива женска особа, пљачкашица.* **2. а.** зоол. (обично с им. птице) *у мн.: ред птица* Raptatores, *кукастог кљуна, снажних крила и оштрих канџи којима хватају плен (ситније сисаре, птице) (у јд.: таква птица).* **б.** *грабљива животиња уопште, животиња која се храни другим животињама (нпр. риба).* • зоол. **дневне грабљивице** *подред птица грабљивица* Accipitres, *које лове плен дању (јастребови, соколови, орлови, супови, кондори).* **ноћне грабљивице** *подред птица грабљивица* Striges, *које лове плен ноћу (сове, ћукови).*

грàбљивичкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на грабљивице.*

грàбљиво прил. *на грабљив начин, лакомо, грамзиво, похлепно:* ~ пружити руку.

грàбљивōст, -ости ж *особина онога који је грабљив, грамзивост, лакомост, похлепност.*

грàбљӣште с *држалица код грабуља, грабуљиште.*

грàбов и **грàбов,** -а, -о *који се односи на граб, који је од граба:* ~ дрво, ~ штап.

грàбовац, грàбовац, -овца и **грàбовāк, грàбовāк** м *грабов штап, грабов колац.*

грàбовина ж (мн. ø) *грабово дрво (најчешће као грађа и огриво).*

грàбуљаст, -а, -о *који има облик грабуља, који подсећа на грабуље.*

грабу̀љати, -а̄м несвр. прел. **1.** *грабуљама скупљати (сено, сламу и сл.).* **2.** *грабуљама поравнавати и ситнити (узорану или изриљану земљу).*

гра̀буље, гра̀бӯља ж мн. *пољопривредно оруђе са зупцима за скупљање сена, сламе и сл. и за равнање и ситњење узоране земље.*

гра̀буљице ж мн. *дем. од* грабуље.

гра̀буљиште с *држалица код грабуља, грабљиште.*

гра̑ве прил. итал. муз. *ознака за врло лаган темпо и за озбиљне, достојанствене, лагане ставке.*

гра̀вёр, -ера и **гра́вер,** -а м фр. *занатлија који урезује слике или слова у метал, камен и др.*

гра̀вёрка ж *жена граверка.*

гра̀вёрскӣ, и **гра́верскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на гравере:* ~ занат, ~ радња.

гра̀ви̏дан, -дна, -о (најчешће у ж. р.) *бременита, трудна.*

гравидӣ̀тёт, -е́та м лат. мед. *гравидност.*

гравӣ́днӧст, -ости ж *стање оне која је гравидна, трудноћа, бременитост.*

гра̀виметар и **гра̀вимётар,** -тра м техн. *справа за мерење силе Земљине теже.*

гравимѐтрија ж **1.** физ. *одређивање величине гравитацијског поља Земље за геодетска, геолошка, геофизичка и астрономска мерења и истраживања.* **2.** хем. *скуп квантитативних аналитичких метода које се заснивају на мерењу састојака издвојених из смесе (таложењем и сл.).*

гравимѐтрӣјскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на гравиметрију:* ~ анализа.

гравимѐтрӣјски прил. *методом гравиметрије.*

грави́ра ж фр. *слика, лик, шара или слова урезани у метал, камен и др.; отисак такве слике.*

грави́рати, гра̀ви̏ра̄м свр. и несвр. *урез(ив)ати слику, шару, слова у металу, камену, дрвету и др.; украсити, украшавати гравирама:* ~ у металу, ~ плочу.

гравита́ција ж лат. физ. *привлачна сила између тела у васиони, сила теже.*

гра̀витацио̀нӣ (гравита́ци̏јскӣ), -а̄, -о̄ *који се односи на гравитацију:* ~ сила.

гравити́рати, -и̏ти̏ра̄м несвр. **1.** *бити под утицајем гравитације, силом теже бити привучен некој маси, тежити ка нечему.* **2.** фиг. *тежити, наги̏њати, бити наклоњен (некоме, нечему):* ~ економски (политички, културно и сл.) некоме, нечему.

грави́ра ж фр. *в. гравира.*

гра̑д[1] м (вок. гра̑де, лок. гра́ду; мн. гра̀дови, ген. градо́ва̄ и гра̀до̄ва̄, дат. градо̀вима и гра̀довима) **1.** *веће насељено место, привредни, административни и културни центар једног ширег подручја, краја; варош.* **2.** *тврђава, утврђење; замак, кула у облику тврђаве.* • **вечни ~** *Рим.* **главни ~** *град који је управни (политички) центар једне државе (покрајине или области).* **~ држава** ист. *град опасан зидинама са самосталном управом (Троја, Дубровник итд.).* **отворени ~** вој. *град без војне одбране за време рата.* **студентски ~** *део града са студентским домовима.* **универзитетски ~** *град који има универзитет.* **филмски ~** *насеље у коме се налазе зграде и објекти за производњу филмова.* **обећавати куле и градове** *обећавати много, обично нешто недостижно и нереално.*

гра̑д[2] м (мн. гра̑ди, ген. гра́дӣ) **1.** *степен, ступањ (као јединица мере, нпр. температуре, јачине алкохола и др.).* **2.** мат. *јединица мере угла, тристашездесети део пуног угла.* • **сто (стотину) гради (луд, шашав, глуп** и сл.) разг. *преко сваке мере, претерано, много (луд, глуп и сл.).*

гра̑д м *атмосферска падавина у виду ледених зрна која наста је за време непогоде при наглом уздизању топлог ваздуха засићеног воденом паром, туча.*

гра́дац, гра́ца м песн. *дем. и хип. од* град[1].

градација и **гра̀да̄ција** ж лат. *постепено појачавање, растање нечега, постепеност, поступност, ступњевитост.*

градаци̏јскӣ и **гра̀дацио̀нӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на градацију.*

гра̀деле ж мн. итал. *решеткаста направа за печење меса начињена од гвоздених шипки, роштиљ.*

гра̀ди̏вни, -а̄, -о̄ **1.** *који се односи на грађење, на грађење:* ~ материјал. **2.** лингв. **а.** *којим се именује материја (о именици).* **б.** *који казује од чега је нешто (о придеву).*

гра̀ди̏во с **1.** *оно од чега се нешто прави, израђује, грађа, материја, материјал:* ~ за кућу. **2.** *оно што служи као предмет обраде у уметности и науци.* **3.** *наставним планом и програмом предвиђена знања из разних области која ученици стичу у школи:* ~ из књижевности, наставно ~.

гради̏јент м лат. физ. *промена неке величине (нпр. температуре, притиска) по јединици дужине (или некој другој) у одређеном смеру; вектор који показује ту промену:* ~ притиска, температурски ~.

гра̀дилац, -иоца м *в. градитељ.*

гра̀дилачкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи грађење; творачки, стваралачки, креативан:* ~ способност, ~ критика.

гра̀дили̏ште с *место, земљиште на коме се нешто гради, подиже, зида.*

гра̀дина[1] ж *врт, башта.*

гра̀дина[2] ж *рушевине, остаци старога града, место где је некада био град; стара тврђава, старо утврђење.*

гра̀динӑр, -а и **градѝнӑр,** -а́ра м *вртлар, баштован.*

гра̀динӑрскӣ и **градѝнӑрскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на градинаре, на градинарство:* ~ посао, ~ биљка.

градина́рство с *вртларство, баштованство.*

гра̀диница ж *дем. од* градина.

гра̀ди̏нскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на градину*[1]*:* ~ цвеће.

гра̀дионица и **градио̀ница** ж *радионица, предузеће у коме се нешто гради:* ~ лађа.

гради́рати, гра̀ди̏ра̄м свр. и несвр. прел. **1.** *одредити, одређивати степен јачине нечега.* **2.** фиг. *постепено повећа(ва)ти, повиси ти, повишавати.*

гра̀дитељ м (инстр. -ем) **1. а.** *онај који нешто гради, прави, изграђује:* ~ кућа, ~ пута, ~ мостова, ~ бродова. **б.** *онај који изграђује уметничка грађевинска дела, архитекта, неимар; грађевинар.* **в.** фиг. *онај који нешто ствара, стваралац, творац; прегалац:* ~ новог правца. **2.** *занатлија који израђује неки сложенији предмет, мајстор:* ~ виолина.

гра̀дитӗљка (градитѐљица) ж *женска особа градитељ.*

гра̀дитељскӣ, -а̄, -о̄ **а.** *који се односи на грађење, на градитељство:* ~ дело. **б.** *стваралачки, креативан; конструктиван:* ~ критика.

гра̀дитељство с *уметничка делатност грађења, архитектура; подизање грађевина, грађевинарство.*

гра́дити, гра̑ди̏м несвр. прел. [гл. им. гра́ђӗње с] **1. а.** *подизати грађевине, зидати; уопште изграђивати, правити:* ~ цркву, ~ фабрику, ~ пут, ~ пругу, ~ мост, ~ гнездо. **б.** (на некоме, на нечему) фиг. *заснивати, темељити:* ~ на нечему своју будућност (срећу), ~ заплет, ~ мир. **2. а.** *израђивати, правити:* ~ гусле, ~ лулу, ~ ражањ. **б.** *стварати, производити; творити:* ~ угљене хидрате (о биљци). **в.** *чинити, образовати (собом, својим обликом):* ~ троугао, ~ теснац, ~ презент, ~ именицу. **г.** *справљати, готовити, приправљати (јело, пиће, лек и сл.).* ■ **~ се** *стварати се, настајати.* – Ветар наноси песак и од тога се граде дине. • **~ куле од карата** *радити узалудан посао.* **~ куле у ваздуху (у зраку, у облацима** и сл.) *сањарити, маштати.*

гра̀ди̏ћ, -и́ћа м (инстр. -и́ћем) *дем. од* град[1].

градишта́нац, -нца м агр. *врста белог пасуља (по месту Градишту).*

гра̀дишнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на градиште.*

гра̀ди̏ште с **1.** *место где је некад био град, тврђава; зидине, развалине града.* **2.** археол. *средњовековно утврђено насеље, обично код Словена.*

гра̀дљика ж *зрно гра̀ђа.*

гра̀дњи, -а̄, -о̄ *који се односи на гра̀ђ:* ~ облак.

гра́дња ж **1. а.** *грађење, зидање, подизање (грађевина):* дозвола за градњу. **б.** *прављење, израђивање:* ~ чамца. **2.** *в. грађевина.* **3.** *начин на који је нешто саграђено, израђено, грађа, састав, склоп, структура, конструкција:* ~ дијалога, ~ заплета. • **висока ~** *грађење, зидање зграда,* **ниска ~** *грађење путева, мостова.*

градо̀битан, -тна, -о **1.** *који је тучен, убијен гра̀дом:* ~ воће. **2.** *који бије, туче гра̀дом, који доноси град, градоносан:* ~ облак, ~ година.

градона́челни̏к м *начелник града, председник градске управе.*

градона́челни̏ковица ж *градоначелникова жена.*

градона́челничкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на градоначелнике.*

градо̀носан, -сна, -о *који доноси град, пун града, градобитан:* ~ облак.

градоно́сац, -сца м ков. *облак који доноси град, који је пун града.*

гра̀дски и **гра̀дскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на гра̑д, који припада граду, који је из града:* ~ улица, ~ зид, ~ човек. • **~ кућа** *општина, магистрат.* **~ оци** жарг. *градско општинско веће, градска управа.*

гра̀дски и **гра̀дски** прил. *на градски начин, као у граду, грађански:* ~ се носити (одевати).

гра̀дуа̄лан и **гра̀дуе̄лан** -лна, -о *постепен, ступњевит.*

градуи́рати, -у̏ра̄м свр. и несвр. прел. *(по)делити на граде, степене и обележити, обележавати их:* ~ стаклену меру.

гра̑ђа ж (мн. ø) **1.** *оно од чега се нешто гради, израђује, од чега је нешто саграђено, направљено, грађевински материјал (дрво, камен и др.); оно од чега је нешто постало, материјал, грађиво:* дрвена ~, резана ~; људска ~. **2.** *материјал (подаци, документи и сл.) који служи за израду научних и уметничких дела:* ~ за књижевно дело, историјска ~, архивска ~, дијалекатска ~. **3. а.** *састав, склоп, конструкција, структура:* ~ лобање, ~ реченице. **б.** *телесни састав, конституција:* човек снажне грађе.

гра̀ђанин м (мн. -ани) **1.** *становник града, варошанин; особа цивилизована понашања.* **2.** ист. *припадник грађанског сталежа, буржоазије у средњем веку и у капитализму.* **3.** *припадник једне државе у којој има одређене слободе, права и дужности, држављанин, поданик:* лојалан ~, свестан ~. • **академски ~** *студент, слушалац на универзитету или вишој школи.* **почасни ~** *човек коме је неки град у знак почасти доделио право грађанства.* **~ света (светски ~)** *космополит(а).*

гра̀ђанка ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) *женска особа грађанин.*

гра̀ђанскӣ, -а̄, -о̄ **а.** *који се односи на грађане, на грађанство:* ~ кућа, ~ свест, ~ права, ~ дужност. **б.** *који се односи на буржоаску класу, буржоаски:* ~ сталеж, ~ друштво, ~ Русија, ~ морал. **в.** *који служи у цивилној служби, цивилни:* ~ лекар.

гра̀ђански прил. *на грађански начин, као грађанин:* ~ одгојен, живети ~.

гра̀ђанскопра̀внӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на грађанско право:* ~ парница.

грађа́нство и **гра̀ђанство** с **1.** зб. **а.** *градско становништво, грађани једног града.* **б.** *становништво уопште, народ.* **2.** *грађанска, буржоаска класа, грађански сталеж, буржоазија.* **3.** *статус грађанина; право грађанина:* добити грађанство, дати грађанство (некоме). **4.** *држављанство, поданство:* млетачко ~, француско ~. **5.** *цивилство, живот у цивилству; цивилно становништво (за разлику од војног):* вратити се у ~, људи из грађанства.

гра̀ђанче, -ета с *млад грађанин, грађанско дете.*

грађа́нштина и **грађа̀нштина** ж (обично пеј.) *схватање, менталитет и начин живота грађанског сталежа, грађански дух:* филистарска ~

гра̀ђевина ж **1.** *грађевински објекат, објекат који се гради или је већ саграђен (зграда, кућа, мост и др.).* **2.** фиг. *духовна творевина, стваралачко дело.* **3.** фиг. *начин грађење, грађевински стил.* – По грађевини је то пре дворац него кућа.

грађеви́на ж разг. *грађевинарство, грађевински факултет:* студент грађевине.

грађеви́нар, -а́ра м **а.** *радник који се бави подизањем грађевина, градитељ.* **б.** *стручњак за грађевинарство или архитектуру, грађевински инжењер или техничар.*

грађеви́нарскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на грађевинаре и на грађевинарство.*

грађевинарство с **1.** *област материјалне производње која обухвата пројектовање, изградњу и реконструкцију грађевинских објеката.* **2.** *в. архитектура.*

грађеви́нац, -нца м **1.** *в. грађевинар.* **2.** *студент грађевинског факултета.*

гра̀ђевинскӣ и **гра̀ђевинскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на грађење и на грађевину, који се бави грађењем и сл.:* ~ материјал, ~ радови, ~ радник, ~ инжењер, ~ машина.

грађеви́нство с *в. грађевинарство.*

гра̀ђе̏внӣ, -а̄, -о̄ **1.** *в. грађевински.* **2.** *в. грађевинарски.*

гра̑ђен, -а, -о *који је одређеног (доброг или рђавог) телесног састава, који има одређену телесну конституцију:* лепо ~ мушкарац, лоше ~.

гра́ја ж (мн. ø?) **а.** *измешани људски гласови, галама, вика, ларма:* дићи грају. **б.** *измешани птичији гласови, крештање, грактање, гакање и сл.:* ~ гусака.

гра́јати, -је̄м и **гра̀јати,** -је̄м несвр. непрел. *стварати, дизати грају, галамити, лармати; гракати, грактати.*

гра̑к м оном. *дубок, промукао глас који пуштају гавран, врана и сл.:* ~ гаврана.

гра̀ка ж оном. *гракање, грактање.*

гра́кати, гра̑че̄м несвр. непрел. **1.** *в. грактати.* **2.** фиг. *грајати, викати.*

гра́кнути, гра̑кне̄м и **гра̀кнути,** -не̄м свр. непрел. **1.** *пустити грак, огласити се граком (о гаврану, врани и сл.).* **2.** *заграјати, повикати.*

гра̀ктав, -а, -о *који гракће; који звучи као грактање:* ~ врана; ~ глас.

гра̀ктаво прил. *грактавим гласом, слично грактању:* ~ повикати.

гра̀ктавост, -ости ж *особина онога који је грактав, онога што је грактаво:* ~ гласа.

гра̀ктати, гра̑кће̄м *несвр. према гракнути.*

гра̑л м нем. рлг. и мит. *легендарни цар у коме се чува Христова крв.*

гра̑м м (ген. мн. гра̑мā) (скраћ. г, g) **а.** *јединица за масу, хиљадити део 1 килограма.* **б.** фиг. *врло мала, најмања количина нечега, минимум:* ~ мудрости, последњим грамом снаге.

грам- физ. и хем. *први део полусложеница који показује да се оно што је означено другим делом полусложенице односи на количину од једног грама, одн. да је изражено у грамима:* грам-атом, грам-еквивалент, грам-калорија, грам-молекул(а), грам-негативан, грам-позитиван.

граматизи́рати, -и̏зӣра̄м несвр. *формалистички проучавати језик, занемарујући семантичку и функционалну страну језичких појава; сувопарно предавати или учити граматичка правила.*

грама̀тика ж (дат. ици) грч. **1. а.** *грана лингвистике која проучава структуру и међусобне односе речи и конструкција, а обухвата првенствено морфологију и синтаксу, понекад и фонологију (или друге области):* историјска ~, нормативна ~, описна (дескриптивна) ~, традиционална ~, упоредна (поредбена, компаративна) ~. **б.** *систем правила за комбиновање језичких елемената и лексичких јединица.* **б.** *уџбеник, књига у којој су изложени систем и правила неког језика.* **2.** фиг. *законитост, правилност:* ~ слике, ~ облика.

грама̀тичā̆р м (инстр. -ом и -ем) *стручњак који се бави питањима из области граматике; писац граматике.*

грама̀тичā̆рка ж *жена граматичар.*

грама̀тичā̆рскӣ, -ā̆, -ō̆ *који се односи на граматичаре.*

грама̀тичкӣ, -ā̆, -ō̆ *који се односи на граматику:* ~ правило, ~ грешка.

грама̀тички прил. *са становишта граматике:* ~ анализирати реченицу.

грамжљив(-), *в. грамзив(-).*

грàмзив, -а, -о *који има особину да грамзи, похлепан, лаком.*

грàмзивац, -и̏вца м *грамзив човек.*

грàмзивица ж *грамзива женска особа.*

грàмзиво прил. *на грамзив начин, похлепно, лакомо.*

грàмзивō̆ст, -ости ж *особина онога који је грамзив, похлепност, лакомост.*

грàмзити, -и̏м несвр. [гл. им. грàмжē̆ње с] (за нечим) **1.** *похлепно, претерано и безобзирно тежити да се нешто задобије, присвоји (новац, имање, власт и др.):* ~ за новцем, ~ за богатством, ~ за влашћу. **2.** фиг. *јако жудети за нечим, желети нешто:* ~ за науком.

грā̆м-кàлō̆рија ж физ. *основна јединица за мерење топлоте у CGS-систему, количина топлоте потребна да се 1 g воде, при притиску од 1 атмосфере угреје за 1 степен.*

грамò̀фōн, -о́на и **грā̆мофōн,** -а м грч. *апарат за репродуковање звукова (људског гласа, музике и др.) снимљених на специјалној кружној плочи.*

грамò̀фōнскӣ и **грā̆мофōнскӣ,** -ā̆, -ō̆ *који се односи на грамофон:* ~ плоча, ~ игла.

грáна ж (ак. грâну; мн. грâне, дат. грáнама и грàнама; зб. им. грâње с) **1.** *танки, савитљивији део дрвета који расте из стабла (или из самог корена код жбуња).* **2.** *оно што се од нечега одваја, у што се нешто продужава, рачва:* **а.** *крак, огранак неког предмета:* ~ свећњака, ~ рога, ~ крвног суда. **б.** *рукавац реке, ток.* **в.** *део који се одваја од планинског масива у страну, планински ланац.* **3.** *огранак једног народа, племена, веће породице и сл.:* породична ~, ~ племена, ~ рода. **4.** анат. *део шаке или стопала од корена до прстију.* **5. а.** *врста накита на старој женској (српској) грађанској ношњи:* дијамантска ~. **б.** *мотив, шара у везу у облику гране (1).* **6.** *област, подручје људске делатности:* привредна ~, научна ~, ~ науке, спортска ~, ~ производње. **7.** шатр. *граница:* прећи преко гране. • **бити (као) сува (суха, одсечена, окресана** и сл.) ~ *бити усамљен, без некога свога.* **доћи до зелене гране (на зелену грану)** *доживети боље дане, материјално се опоравити, обогатити се.* **накићен шљивовом граном** шаљ. *пијан, напит, накресан.* **сећи (пресећи), резати (пререзати) грану на којој се седи (стоји)** *неромишљено, несвесно (у)радити нешто на своју штету, доводити (довести) у опасност сопствени положај.* **(с)пасти на ниске (најниже, последње, задње** и сл.) **гране** *пасти у беду, материјалну или моралну, пропасти; срозати се.* **тек је сишао с гране (као да је тек сишао с гране)** *каже се за примитивна, заостала човека.*

грана́(ј)лија ж *старинска пушка са шарама у виду грана.*

грàнаст, -а, -о *в. гранат (1, 2):* ~ храст, ~ облик.

грàнāт, -а́та м лат. **б.** мин. *у мн.: силикатни минерали велике тврдоће, који се употребљавају за брушење или као украсно полудраго камење (у јд.: такав минерал):* црвени ~.

грàнат, -а, -о **а.** *који има доста грана, разгранат, крошњат:* ~ дрво, ~ липа. **б.** *који има више огранака, разгранат:* гранати рогови, гранати свећњак, ~ породица.

грана́та ж итал. *артиљеријски пројектил, експлозивно артиљеријско зрно:* топовска ~, противтенковска ~, темпирна ~, шрапнелска ~.

грàнати, -ā̆м несвр. **1.** *развијати, терати (гране, огранке, жиле, корење):* ~ корен, ~ жиле. **2.** *развијати, ширити, увећавати:* ~ послове, ~ предузеће. ■ **~ се 1.** *растењем добијати, развијати гране, разграњавати се (о дрвету).* **2. а.** *одвајати се (од основног, главног дела) у разним правцима, рачвати се (нпр. о путу, реци и сл.).* **б.** *проширивати се, развијати се у више праваца (нпр. о пословима, науци и сл.).*

гранати́рати, -àтӣрā̆м свр. и несвр. *(по)гађати гранатама:* ~ непријатељске циљеве.

грана́тица и **грана̀тица** ж *дем. од граната.*

грàнāтнӣ[1], -ā̆, -ō̆ *који се односи на гранату:* ~ метак.

грàнāтнӣ[2], -ā̆, -ō̆ *који се односи на гранат, који је од граната:* ~ брош.

грàнато прил. *разгранато.*

грàнатō̆ст, -ости ж *особина, стање онога што је гранато, разгранатост.*

грàнā̆тскӣ, -ā̆, -ō̆ *који се односи на гранат, који је од граната:* ~ брош.

грā̆ндиō̆зан, -зна, -о лат. *величанствен, импозантан, велелепан, монументалан (по изгледу, величини или вредности, значају):* ~ дело, ~ подвиг.

грā̆ндиō̆зно прил. *величанствено, импозантно, изванредно:* ~ обрадити.

грандио́знō̆ст, -ости ж *особина онога што је грандиозно, величанственост, импозантност, монументалност:* ~ нечијег дела.

грандòман, -а и **грандòмāн,** -а́на м лат.-грч. *онај који пати од грандоманије.*

грандомàнија ж *болесно веровање у вредност властите личности, прецењивање и уздизање, величање самога себе, „лудило величине", мегаломанија, самоумишљеност.*

грандòмāнка ж *она која пати од грандоманије.*

грандòманскӣ и **грандòмāнскӣ,** -ā̆, -ō̆ *који се односи на грандомане, својствен грандоманима:* ~ поступак.

гранѐтина ж ауѝм. *и пеј. од грана.*

грàнӣк, -и́ка м *дизалица за премештање терета у водоравном смеру, кран.*

грàнӣт, -и́та м мин. (ретко у мн.) *врло тврда еруптивна стена зрнасте структуре (састављена од кварца, фелдспата и лискуна), која се употребљава као грађевински материјал.*

грàнӣтан, -тна, -о **1. а.** (обично одр.) *који је од гранита:* ~ стена, гранитни стуб. **б.** *који личи на гранит, који је боје гранита:* гранитни небески свод. **2.** фиг. *веома чврст, снажан, постојан:* ~ јединство, ~ здравље.

грани́тнō̆ст, -ости ж *особина онога што је гранитно;* фиг. *чврстина, снага, постојаност.*

грàнӣтскӣ, -ā̆, -ō̆ *в. гранитан.*

грàница[1] ж **1. а.** *линија или појас земљишта који раздваја различита подручја (државе, покрајине, насеља, имања и др.):* државна ~, аустријска ~, ~ имања, одредити границе, прећи границу. **б.** *подручје, област дуж границе, погранично подручје:* место на граници, вратити се с границе. **2. а.** (обично у мн.) *крајња мера до које нешто досеже и преко које се не може даље; обим, опсег, оквир којим је нешто обухваћено, уобичајена мера, норма нечега:* ~ људске издржљивости, границе здравог разума; у границама својих могућности, у разумним границама, остати у границама својих права, не излазити из граница закона, прекорачити границу допуштеног. **б.** *тачка до које нешто досеже, где нешто престаје, одн. одакле нешто почиње; непосредни почетак, непосредна блискост појаве, настајања нечега, ивица:* ~ између добра и зла, бити на граници свести (издржљивости, стрпљења и сл.), бити на самој граници плача (суза), бити на граници умирања (глади и сл.). • **Војна ~** ист. *в. Војна крајина (под крајина).* **горња ~** *највећа мера нечега, максимум:* горња ~ година (температуре и др.). **доња ~** *најмања мера нечега, минимум:* доња ~ година (температуре и сл.). **датумска ~** геогр. *одређена линија (дуж 180° географске дужине) на чијој се источној и западној страни датум разликује за један дан.* **природна ~** геогр. *природна препрека – река, планински гребен, кланац и сл. – као политичка, административна граница.* **затворити границу**

обуставити погранични промет. **отворити границу** *успоставити погранични промет.* **прећи (прелазити) сваку границу (све границе)** 1) *не знати меру, бити дрзак, безобзиран (о особи).* 2) *превршити, прећи, прелазити дозвољену, уобичајену меру (обично о негативној особини).*

гра̀ница[2] ж **1.** *дем. и хип. од граница.* **2.** бот. *врста храста* Quercus conferta, *сладун.*

гра̀ница[3] ж *крстина жита, снопова.*

гра̀ничар м (инстр. -ом и -ем) **1.** *војник који чува државну границу.* **2.** ист. **а.** *војник, ратник из Војне границе, Војне крајине, крајишник.* **б.** *сељак, ратар из некадашње Војне границе, уопште становник Војне границе.* **3.** *један од суседа чија се имања граниче.*

гра̀ничарка ж *женска особа из некадашње Војне границе, жена крајишник.*

гра̀ничарскӣ, -ā, -ō *који се односи на граничаре:* ~ војска.

гра̀ничев, -а, -о *који се односи на границу*[2] *(2), храстов:* ~ лишће, ~ шума, ~ дрво.

гра̀ничевина ж *граничево дрво (као грађа или огриво);* уп. храстовина.

гра̀ничити, -и̏м несвр. [гл. им. гра̀ничење с] **1.** (нешто) *ограничавати.* **2.** непрел. *в.* **граничити се.** ■ **~ се 1.** *имати заједничку границу, додиривати се (с нечим) (нпр. о суседним државама, имањима).* **2.** (с нечим) *бити по свој природи готово исто што и нешто друго, налазити се на прелазу у нешто друго:* ~ се с лудилом, ~ се с очајем.

гра̀ничица ж *дем. од граница.*

гра̀ничнӣ, -ā, -ō **1.** *који се односи на границу*[1]*, који се налази на граници, пограничні:* ~ камен, ~ линија, ~ подручје. **2. а.** *који допире до крајње тачке могућности, крајњи, највиши:* ~ тежина, ~ вредност, ~ доба. **б.** *који стоји на почетној или завршној тачки (нечега); прелазни:* гранични случајеви. • **~ вредност** мат. *вредност (бројна) којој се неограничено приближавају чланови неког бројног низа кад број чланова неограничено расте, лимит.*

гра̀ничнӣк м **1.** техн. *непокретни део уређаја на разним машинама за ограничавање хода, брзине кретања покретних делова или оштећења машине.* **2.** *камен уз ивицу цесте, ивичњак; камен међаш.*

гранòточац, -чца м зоол. *мала црна буба* Xyloterus piniperdus, *која живи као паразит на четинарима;* уп. дрвоточац.

гра̀нула ж фарм. *зрно неког лека чија је структура зрнаста:* лек у гранулама.

гра̀нулāран, -рна, -о *који је зрнасте структуре, зрнаст.*

гранула́ција ж лат. **1. а.** *претварање неког материјала у ситна зрна.* **б.** *зрнасти састав, зрнаста структура, зрнатост (нпр. песка, шљунка и сл.).* **2.** мед. *стварање зрнастог ткива на рани приликом зарастања, зацељивања ране; такво ткиво.* **3.** астр. *појава зрнасте структуре на површини Сунца; таква структура Сунчеве површине.* **4.** техн. *разврставање неке материје (шљунка, шљаке и сл.) по крупноћи зрна.*

гра̀нулацијōнӣ (гранула́цијскӣ), -ā, -ō *који се односи на грануларију, који је настао грануларијом:* ~ ткиво.

гранули́рати, -у̀ли̏рам свр. и несвр. **1.** *претворити, претварати неку масу, материју у зрна.* **2.** техн. *разврста(ва)ти неки материјал (шљунак, шљаку и сл.) према крупноћи зрна.* ■ **~ се** мед. *замладити се, замлађивати се, зацелити се, зацељивати се образовањем грануларионог ткива (о рани).*

гра̀нулōзан, -зна, -о *в.* **грануларан.**

гранӯлōм, -о́ма м лат. мед. *набујало ткиво, израштај у облику чвора.* • **зубни ~** *ћелијски чворић у пулпи или корену зуба.*

гра̀нути, гра̀нēм свр. непрел. **1.** *засијати, засветлети, синути (обично о сунцу, Сунчевој светлости).* **2.** *настати, наступити, отпочети, обично наглo, с великим променама (обично о пролећу).*

гранӯће с *тренутак кад сунце гране, засветли првим зрацима, излазак сунца.*

гра̀нчина ж *ауг. и пеј. од грана.*

гра̀нчица ж *дем. и хип. од грана.* • **~ мира** *симбол мира, оно што служи као симбол мира, помирљивог става, споразумевања.*

грања́вати, гра̀њāвām (грања́вати, гра̀њујēм) *несвр. према гранути.*

гра̀о прид. непром. нем. *сив, пепељаст.*

гра̀пчић, -а и **гра̀пчӣћ,** -и́ћа м *дем. од граб.*

гратини́рати, -ѝни̏рām свр. и несвр. фр. *запећи, запицати јело с неким преливом тако да се образује покорица.*

гра́тис прил. лат. *бесплатно, бадава, на дар, на поклон:* добити књигу ~.

гратòшија ж агр. *врста винове лозе; вино од грожђа те лозе.*

гра̏ф, гра̀фа м *в. графикон:* ~ функције.

гра̀фēм, -е́ма м и **графе́ма** ж грч. лингв. *писмени знак, слово које одговара одређеном гласу (фонему).*

гра̀фēмскӣ, -ā, -ō *који се односи на графем, на графему.*

графи̏зам, -зма м слик. *начин сликања који се примењује у графици.*

гра̀фија ж грч. *начин бележења гласова словима, начин писања:* ћириличка ~.

-графија *други део сложених именица које значе неко описивање, записивање:* географија, биографија, стенографија итд.

гра̀фијскӣ, -ā, -ō *који се односи на графију:* ~ систем.

гра̀фик м *в. графикон.*

гра̀фика ж (дат. -ици) **1.** слик. **а.** *грана ликовне уметности у којој уметник остварује своју замисао помоћу линија, цртежа, обично у једној боји:* радови из области примењене графике. **б.** *слика, цртеж израђен оловком, пером, тушем или неким алатом, нпр. иглом, длетом (обично умножен помоћу дрвореза, дубореза, бакрореза, бакрописа);* зб. *цртежи, слике, збирка цртежа:* изложба графика (графике). **2.** *умножавање цртежа и слика и прављење штампарских репродукција; штампарство, типографија.* **3.** *начин писања слова и систем њихове употребе, писмо, азбука.*

графѝкōн, -о́на и **гра̀фикон,** -а м грч. *графички приказ бројчаних величина и њихових међусобних односа и зависности.*

гра̀фӣт[1]**,** -и́та м грч. мин. *мекани сјајни црносиви кристаласти минерал (алотропска модификација угљеника), који служи за производњу оловака, сувих мазива и др.*

гра̀фӣт[2]**,** -и́та м (обично у мн.) итал. **1.** археол. и ум. *натпис или цртеж урезан у камен, керамику, метал или изведен кредом, угљеном и др. на зиду.* **2.** *неслужбени натпис на зиду зграде или на другом јавном месту у облику симбола, разних порука и сл.*

гра̀фӣтнӣ, -ā, -ō *који је од графита:* ~ оловка.

гра̀фӣтскӣ, -ā, -ō *који се односи на графит; који је од графита.*

гра̀фичār м **1.** *уметник који се бави графиком (1а).* **2.** *графички, штампарски радник, типограф.*

гра̀фичкӣ, -ā, -ō **1. а.** *који се изводи, приказује цртањем, линијама:* ~ приказ, ~ представљање. **б.** *који се односи на графику:* ~ слика, ~ радник. **в.** *писани, писмени:* ~ знак.

гра̀фички прил. **а.** *помоћу графикона, графиконом:* ~ представити (приказати). **б.** *у погледу графичког израза, графике или графије:* ~ добро опремљена књига, представити глас ~.

графо̀лог м *стручњак за графологију.*

графолōгија ж грч. **а.** *стручно одређивање, идентификовање неког рукописа (у правне, књижевноисторијске и друге сврхе).* **б.** *тумачење карактера, психичких својстава и стања појединца из његова рукописа.*

графо̀лошкӣ, -ā, -ō *који се односи на графологију и графологе:* ~ експертиза, ~ стручњак.

графо̀ман, -а и **графо̀мān,** -а́на м *човек који пати од графоманије.*

графома̀нија ж грч. *претерана, болесна страст писања, неодољива потреба за сталним писањем, скрибоманија.*

графо̀манскӣ и **графо̀мāнскӣ,** -ā, -ō *који се односи на графомане и графоманију.*

гра̏х м бот. и агр. (мн. ø) **а.** *род једногодишњих махунастих биљака* Phaseolus *из ф.* Papilionaceae, *чији је лист састављен од три јајасте лиске, а цветови груписани у гроздасту цваст.* **б.** *врста тога рода* Ph. vulgaris, *чије се многобројне сорте гаје ради семенки и зелених сочних махуна (бораније), које служе за јело; плодови и семенке те биљке, пасуљ:* бели ~, шарени ~, ~ приткаш (тачкаш), ~ чучавац. • **зелени ~** *млади грах у махунама, бораније.* **бацати ~, гледати у ~** *врачати, гатати помоћу семенки граха.*

гра̀хам м енгл. *врста хлеба од пшеничне прекрупе, без додатка квасца.*

гра̏хов, -а, -о *који се односи на грах, који је од граха:* ~ лист, ~ салата.

гра̏ховӣште с *њива на којој је био посејан грах.*

гра̏хор м бот. *род зељастих биљака* Lathyrus *из ф.* Papilionaceae, *чије се појединe врсте узгајају као сточна храна.*

гра̏хораст, -а, -о *који је боје грахора, сивкаст, пепељаст; зеленкастосив; посут сивим тачкама, пегама:* ~ кокош, грахорасте очи.

гра̏хорасто прил. *сивкасто, пепељасто; са сивкастим пегама.*

гра̏хорица ж бот. *род зељастих биљака* Vicia *из ф.* Papilionaceae, *од којих се неке гаје као крмне или украсне биљке, а неке расту као коров у житу.*

гра̏хо̄рка ж **1.** *грахораста кокош.* 2. фиг. (обично у мн.) *грахорасто око.*

гра̏хоров, -а, -о *који се односи на грахор, који је од грахора:* ~ цвет, ~ лист.

гра̏хоровина ж *љуске од грахових (пасуљевих) махуна, пасуљевина.*

гра̏хо̄рчица ж *дем. и хип. од грахорка (2).*

гра̑ција ж **1.** мит. *једна од три Венерине пратиље (Аглаја, Еуфрозина и Талија), које су оличавале љупкост и привлачност:* три грације. **2.** фиг. *врло љупка девојка, лепотица.* **3.** фиг. *љупкост, дражесност, привлачност, грациозност.*

гра̀ци̑лан, -лна, -о *нежан, крхак; витак, танак:* ~ газела, ~ гејша, ~ тело.

гра̀ци̑лно прил. *нежно, крхко, са грацилношћу:* ~ грађен, ~ ходати.

граци̏лно̄ст, -ости ж *особина оног који је грацилан, оног што је грацилно, нежност, крхкост.*

гра̀циōзан, -зна, -о *љубак, дражестан, мио; витак и складно грађен; гибак:* ~ девојка, ~ ход, ~ покрет.

гра̀циōзно прил. *на грациозан начин, љупко, дражесно, мило; гипко:* ~ ићи, ~ се поклонити.

грацио̀зно̄ст, -ости ж *особина оног који је грациозан, оног што је грациозно, љупкост, дражесност, привлачност; витkост, гипкост.*

грацѝōзо прил. итал. муз. *ознака за грациозан, љубак начин извођења неке композиције.*

гра̀шак, -шка м бот. и агр. **а.** *род махунастих зељастих биљака* Pisum *из ф.* Papilionaceae, *који се гаји за људску и сточну исхрану.* **б.** *једногодишња зељаста биљка из тога рода* P. sativum, *чије се зрнасто семе и зелене махуне употребљавају за јело.*

гра̀шāр, -ара м бот. *род махунастих зељастих и грмоликих биљака* Coronilla *из ф.* Papilionaceae.

гра̀шац, -шца м *дем. од грах.*

гра̀шевина ж агр. *врста винове лозе ситног грожђа (као грашак); грожђе те лозе; вино од такvог грожђа, ризлинг.*

гра̀шина ж *ауг. и пеј. од грах.*

гра̀шица ж бот. *врста грахора* Lathyrus paluster.

гра̀шка ж **1.** *зрно граха (пасуља).* **2.** (обично у вези: ~ зноја) *крупна кап:* ~ зноја.

гра́шков, -а, -о *који се односи на грашак, који је од грашка; који је као у грашка:* ~ зрно, ~ боја.

гра̀шчица и **гра̀шчица** ж *дем. од грашка.*

гр̏б[1] м (мн. гр̏бови) *симболични знак као обележје државе, града, организације, племићке породице и др.:* државни ~, градски ~, племићки ~. • **босански ~** вулг. *савијање руке у лакту као знак одбијања нечега.*

гр̏б[2] м зоол. *морска риба коштуњача светлосребрнасте боје* Sciaena umbra *из ф.* Sciaenidae, *која се оглашава мукањем.*

гр̏ба[1] ж **а.** мед. *деформација кичме у виду избочине на леђима, као последица болести кичме или старачких промена у кичми.* **б.** *природна избочина на леђима неких животиња (камиле, бизона и др.).* **в.** *избочина на земљишту; испупчење, избочина уопште:* ~ на терену, ~ на путу, ~ на носу.

гр̏ба[2] ж зоол. **а.** *у мн.: породица лептира* Geometridae, *чије су гусенице штеточине воћака и другог дрвећа (у јд.: такав лептир).* **б.** *врста лептира из те породице* Eruca geometridarum.

гр́ба м *хип. од гр̏бавац; гр̏бавац;* уп. грбо.

гр̏бав, -а, -о **1. а.** *који има гр̏бу*[1] *(а); повијен у леђима, погрбљен, погурен, гурав.* **б.** *који има гр̏бу*[1] *(б):* ~ говедо, ~ камила. **2.** *који има избочине, који није раван, кврпав; крив, кукаст:* ~ пут, ~ батина; ~ нос. **3.** фиг. *који је са неким недостатком, дефектан; наказан, ружан:* ~ полог (пчелиње), грбави рачуни, ~ разговор, ~ злоба. • **испасти, остати** и сл. ~ жарг. *проћи лоше, без успеха, не добити ништа, остати кратких рукава.*

гр̏бавац, -авца м *гр̏бав човек.*

гр̏бавачкӣ, -ā, -ō *који се односи на гр̏бавце.*

гр̏бавачки прил. *као гр̏бавац, слично гр̏бавцу:* ~ се поклонити.

грба́вити, гр̏бāвӣм и **гр̏бавити,** -ӣм несвр. [гл. им. -вљење с] **1.** непрел. *постајати гр̏бав.* **2.** прел. *чинити гр̏бавим.* ■ **~ се 1.** *савијати леђа, гр̏бити се.* **2.** фиг. *мучити се радећи тежак посао, ринтати.*

гр̏бавица ж *гр̏бава женска особа.*

грба́вко м *в. гр̏бавац.*

гр̏баво прил. **а.** *као гр̏бав, криво, савијено, погурено:* држати се ~. **б.** *са неравнинама, избочинама, неравно:* ~ направљен пут. **в.** фиг. *лоше, рђаво:* испасти ~.

гр̏бавṑст, -ости ж *особина и стање оног који је гр̏бав, оног што је гр̏баво, погрбљеност, искривљеност, неравност.*

гр̏бāвче, -ета с (мн. ø; зб. им. гр̏бавчāд ж) *гр̏баво дете.*

гр̏баст, -а, -о *који је као гр̏ба, сличан гр̏би; гр̏бав, крив:* ~ избочина, ~ нос.

гр̏бача ж експр. *леђа (обично кад је реч о ношењу терета или другом тешком послу):* носити на грбачи. • **вући (носити, имати** и сл.**) на гр̏бачи (некога)** *имати на терету, бризи, старању; издржавати с муком (некога).* **пови(ја)ти (преви(ја)ти) гр̏бачу** *покорити се (покоравати се), заузети (заузимати) понизан став.* **подметнути (подметати) гр̏бачу** *поднети (подносити) главни терет.* **попети се (засести, пасти** и сл.**) некоме на гр̏бачу, бити (некоме) на гр̏бачи** *пасти некоме на терет, на бригу, старање, бити коме на терету; искоришћавати (некога).* **свалити (некоме нешто) на гр̏бачу** *оптеретити (некога нечим), пребацити некакав терет, обавезу на некога.* **скинути се (некоме) с гр̏баче** *престати бити (некоме) на терету, бризи, старању.*

гр̏бачити, -ӣм несвр. непрел. [гл. им. гр̏бачење с] *радити тежак, напоран посао савијене гр̏баче (нпр. копати); ринтати, диринчити.*

гр̏бина ж **1.** *в. гр̏бача.* **2. а.** *избочина, неравнина:* нос с грбином. **б.** фиг. *недостатак, мана у духовном, моралном смислу:* грбине у дечјем одгоју.

гр̏бити, -ӣм несвр. [гл. им. гр̏бљење с] **1.** *савијати, кривити у облику гр̏бе:* ~ леђа. **2.** *в. гр̏бавити.* ■ **~ се 1.** *савијати леђа у облику гр̏бе.* **2.** *в. гр̏бавити се (2).*

гр̏бица[1] ж *дем. од* ӣрба[1].

гр̏бица[2] ж зоол. *в.* ӣрба[2].

гр̏бичав и **гр̏бичаст,** -а, -о *који је у облику* ӣрбице[1], *који је са* ӣрбицама: ~ лист, ~ површина, ~ круна (зуба).

гр́бо, -а и -е м *хип. од* ӣрбавац; ӣрбавац; уп. гр́ба.

гр̏бо̄внӣк м *збирка, йреӣлед* ӣрбова.

гр̏бо̄вница ж ист. *владарска йовеља којом се некоме додељује йлемићки* ӣрб.

грбо̀нос, -а, -о *који има* ӣрбав, *йовијен, орловски нос.*

грбо̀ноша м (мн. ж) ист. *онај чи ја је дужност била да носи* ӣрб *или йредмет с* ӣрбом.

гр̏боња м (мн. ж) *в.* ӣрбавац.

гр̏боњица м (мн. ж) *дем. и ир. од* ӣрбоња.

гр̏босло̄вље с *в.* хералдика.

гр̏геч, -е́ча (гр̏геч, -ѐча) м (инстр. -е́чом (-ѐчом)) зоол. **а.** *слатководна риба коштуњача златнозеленкасте боје са 5–10 йоӣречних црних йруӣа* Perca fluviatilis *из йор.* Percidae, *са чврстим бодљама на леђном йерају.* **б.** *у мн.: йородица риба* Percidae *(у јд.: риба из те йородице).*

гргечев, -а, -о *који йрийада* ӣрӣечу, *који се односи на* ӣрӣеча.

гргѐчић м *дем. од* ӣрӣеч.

гр̏гечка ж зоол. *у мн.: најбројнији ред риба коштуњача* Perciformes, *у који сйадају йородице:* ӣрӣечи, *кањци, шируни, скуше, тр̏ље и др. (у јд.: риба која йрийада то̄ме реду).*

гр̏гљати, -а̄м несвр. оном. *в.* ӣрӣо̄тати *(2, 3).*

гр̏го̄љ м оном. *жубор, клокот.*

гр̏гољав и **гргољив,** -а, -о *који* ӣрӣољи: ~ поток.

гргољиво прил. ӣрӣољећи, *клокоћући.*

гргољиво̄ст, -ости ж *особина оноӣа шйо је* ӣрӣољиво.

гр̏голити и **гргољити,** -и́м несвр. непрел. оном. [гл. им. -љѐње с] *жуборити, клокоӣати.*

гр̏горити и **гргорити,** -и́м несвр. непрел. оном. [гл. им. -рѐње с] **1.** *в.* ӣрӣољити. **2.** *в.* ӣрӣо̄тати *(2).*

гр̏го̄т м оном. ӣрӣо̄тање, *жубор, клокот.*

гр̏готати и **гргото̀тати,** гр̏гоћѐм несвр. непрел. оном. **1.** *жуборити, клокоӣати (о ӣечности).* **2.** *исйирати* ӣрло *изазивајући клокоӣање ӣечности; изазивати клокоӣање ӣечности на неки други начин (нйр. йијући наӣло).* **3.** *йевати йроизводећи нейрекидане* ӣрлене ӣласове *(као да вода клокоће).*

гр̏гурав, -а, -о **а.** *коврйав, кудрав (о коси, длаци).* **б.** *нераван, храйав:* ~ површина листа, ~ лист кеља. **в.** *таласаст, валовит, намрешкан (о води).*

гр̏гураво̄ст, -ости ж *особина оноӣа шйо је* ӣрӣураво.

гр̏гураст, -а, -о *в.* ӣрӣурав.

гр̏гӯт м оном. **а.** ӣласови ӣрлице *или* ӣолуба, ӣӯӣут. **б.** фиг. ӣрлени *смех или* ӣовор.

гр̏гутав и **гргу̀тав,** -а, -о *који је сличан* ӣрӣӯту, ӣрӣутању ӣрлице, ӣӯӣутав: ~ глас, ~ смех.

гр̏гутаво и **гргу̀таво** прил. *слично* ӣрӣӯту, ӣрӣутању ӣрлице: ~ се насмејати.

гргу̀тати, гр̏гућѐм и **гргу́тати,** гр̏гӯћѐм несвр. непрел. оном. **1.** *йроизводити* ӣрӣӯӣ, ӣукати, ӣӯӣукати, ӣрчати *(о ӣрлици).* **2.** ӣоворити *или йевати* ӣрлено, *йромукло.*

гргу́тнути, гр̏гӯтнѐм *свр. йрема* ӣрӣӯтати.

гр̏дан и **гр̏дан,** -дна, -о (комп. гр̏ђӣ) **1. а.** *ружан,* ӣадан, *наказан.* **б.** *ружан у моралном смислу, недоличан, низак, сраман:* ~ злоба, грдне речи. **2. а.** *који је изузетно великих димензија, огроман:* ~ камен, ~ мрља. **б.** *веома велик у йогледу броја, количине, многобројан:* грдне грешке, грдне паре, ~ свет. **в.** *који се истиче интензитетом, стейеном, снажан, јак; страшан:* ~ глас, ~ рика, ~ срамота, ~ невоља, ~ штета. **г.** *тежак, опасан:* ~ рана.

гр̀дан м пеј. ӣрдан, *ружан човек.*

грдѐсија ж разг. *врло велика количина, мноштво:* ~ света.

гр́дети јек. **гр́дјети,** -дӣ́м несвр. непрел. *йостајати* ӣрдан, *ружан, ружнети.*

гр̀дило с **1.** *брука, срамоӣа, руӣло.* **2.** *ружна особа,* ӣрдоба: ~ од човека.

гр́дити, гр̏дӣ́м несвр. непрел. [гл. им. гр̏ђѐње с] **1.** *найадати (некоӣа, нешйо) оштрим, йрекорним речима, корити, йрекоревати; найадати (некоӣа, нешйо) ружним, йогрдним речима, вређати;* ӣоворити *ружне речи, йсовати:* ~ сина, ~ власт, ~ као кочијаш. **2. а.** *чинити* ӣрдним, *ружним, нагрђивати; унакажавати:* ~ изглед, ~ лице. **б.** фиг. *наносити (некоме, нечему) љаӣу, срамоӣу, срамоӣити, брукати, кањати:* ~ образ некоме. ■ ~ **се 1.** уз. повр. *уйућивати једно другом ружне, йогрдне речи, йсовати се.* **2.** *нагрђивати се, ружити се, унакарађивати се.*

гр́днети јек. **гр́дњети,** -нӣ́м несвр. непрел. *йостајати* ӣрдан, *ружан, ружнети.*

гр̏дно прил. **1.** *у великој мери, веома много, јако, силно, страшно (кад је реч о нечему неуӣодном):* ~ се намучити, ~ страдати, ~ се уплашити. **2.** *ружно,* ӣадно: ~ изгледати. **3.** *зло, рђаво, лоше:* ~ проћи, ~ се провести.

грднѝоћа ж *особина оноӣа који је* ӣрдан, *оноӣа шйо је* ӣрдно, *ружноћа.*

гр́дња ж (ген. мн. гр́дњӣ (гр́дња̄)) ӣрђење, *йрекоревање, укор, йрекор; йсовање, йсовка:* осути грдњу на некога.

грдо̀ба ж **1.** ӣрдна, *ружна особа,* руӣоба, *наказа.* **2. а.** *особина оноӣа који је ружан, оноӣа шйо је ружно, ружноћа, наказност.* **б.** *в.* ӣрдило *(1).*

гр̀добан, -бна, -о *који је као* ӣрдоба, *ружан,* ӣадан; *чудовиштан, страшан:* ~ сабласт.

грдо̀бина ж **1.** *ауӣм. и йеј. од* ӣрдоба. **2.** зоол. *морска риба* Lophius piscatorius *из йор.* Lophiidae, *огромне ӣлаве и здеӣастог, сйљоштеног тела.*

грдо̀бињка ж зоол. *у мн.: йородица врло ӣрабљивих риба коштуњача ӣолеме ӣлаве* Lophiidae *(у јд.: риба из те йородице).*

гр̀добно̄ст и **грдо́бно̄ст,** -ости ж *особина оноӣа шйо је* ӣрдобно, *ружноћа,* руӣоба; *чудовишност.*

гр̀до̄в, -о̀ва и **гр́доња** м ӣрдан, *ружан човек,* ӣрдоба.

грдо̀сија и **грдо́сија** ж *оно шйо је јако велико, огромно; оно шйо зачуђује и застрашује својом величином (о човеку, животињи или йредмеӣу):* ~ од човека, ~ човек, ~ од камиона.

грдо̀сијски и **грдо́сијски,** -а̄, -о̄ *који се односи на* ӣрдосије, *дивовски, џиновски:* ~ талас.

гр́до̄ст и **гр̏до̄ст,** -ости ж *особина оноӣа шйо је* ӣрдно, *велика ружноћа.*

гр̀дуља ж пеј. *веома* ӣадна, *ружна женска особа.*

грѐ̄б (обично поновљено) *узвик којим се казује да нешйо* ӣребе.

грѐбати, грѐбѐм несвр. прел. (непрел.) (вар. грепсти (се)) **1.** *йарати йовршину нечеӣа ноктима, канџама или неким оштрим йредметом:* ~ лице. **2.** *скидати нешйо с йовршине неког йредмеӣа, стругати:* ~ дно суда, ~ лонац. **3.** (понекад безл.) *изазивати нейријатан осећај, дражити на слузокожи (обично* ӣрла). – Гребе ме у грлу. **4.** непрел. разг. *бежати, јурити.* ■ ~ **се 1.** ӣребати *своје лице, тело; чешати се:* ~ се по лицу. **2.** уз. повр. ӣребати *се узајамно.* **3.** жарг. *користити се од другог за нешйо (без йлаћања и заслуге).* – Увек се гребе за цигаре.

грѐба̄тор м жарг. *онај који воли да се окористи од другог, да стекне нешйо на туђ рачун, без йлаћања или заслуге.*

грѐбатӧрка ж жарг. *жена* ӣребаӣор.

грѐбе̄н, -ена м (мн. -ени; зб. им. грѐбе̄ње с) **1.** геогр. **а.** ӣорњи, *врло стрми, окомити део издужене йланине или йланинског венца:* планински ~. **б.** *усамљена, истурена, оштра стена у мору или реци, хрид:* морски ~, подводни ~. **2.** анат. **а.** *највиши, избачени део леђа (код коња,* ӣовчеӣа и сл.), *хрбаӣ.* **б.** *истакнути део* ӣрудног коша *код йтица.* **3.** *истурени шиљаӣи или издужени део неког йредмеӣа или масе:* ~ таласа, ~ антициклона.

грѐбени м мн. *алатка са ївозденим зупцима која служи за ївребенање, чешљање вуне, лана, конопље и сл.*

гребѐналац, -аоца м *в. ївребенар (1).*

гребѐнало с **а.** *алатка за ївребенање, ївребени.* **б.** *машина за ївребенање.*

гребѐнаља и **гребѐна̄ља** ж *в. ївребенара (1).*

гребѐна̄лька ж *машина, справа за ївребенање.*

гребѐна̄р, -а́ра м **1.** *онај који ївребена (вуну, лан и сл.).* **2.** *занатлија који прави ївребене.*

гребѐнара ж **1.** *она која ївребена (вуну, лан и сл.).* **2.** *радионица за ївребенање (вуне, лана и сл.).*

гребѐна̄рскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на ївребенаре и ївребенање:* ~ посао, ~ занат.

грѐбенаст, -а, -о **1.** *који је у облику ївребена; који се завршава ївребеном:* ~ литица, ~ брдо, ~ врх, ~ обала. **2.** *зупчаст, рецкаст:* ~ пламен, ~ осовина.

гребѐнати, -а̄м несвр. *чешљати ївребенима (вуну, кудељу, лан).*

гребѐнит, -а, -о *пун ївребена, стеновит.*

гребѐнитӧст, -ости ж *особина оноґа што је ївребенито, стеновитост.*

гребѐнић м *дем. од ївребен.*

гребѐница м агр. *їврана лозе или неке друґе биљке положена и једним делом закопана у земљу да би се из ње развио нов корен, положница.*

гребѐни̏ште с *дрво на које су насађени или причвршћени ївребени за ївребенање.*

грѐбенскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на ївребен, ївребене:* ~ корал.

гребѐнчић м *дем. од ївребен.*

грѐбнути (се), -нӗм (се) *свр. и дем. према ївребати (се) и їврести (се).*

грѐботина ж **1.** *лакша повреда од ївребања, оґреботина.* **2.** *оґребано, запарано место на неком предмету, бразґотина.*

гребу̏цкати (се), -а̄м (се) несвр. *у дем. значењу: ївребати (се), їврести (се).*

гребу́цнути (се), грѐбӯцнӗм (се) свр. *у дем. значењу: ївребнути (се).*

грегӧрац, -рца м зоол. *врста ситне речне рибе* Gasterosteus platygaster *из пор.* Gasterosteidae.

грéда ж (ак. грéду и грȇду, мн. грéде и грȇде, дат. грéдама и грèдама) **1. а.** *дуґ, одељи отесани комад дрвета равних четвртастих страна који се користи у ґрађевинарству, као брвно и сл.; комад бетона или метала таквоґ облика:* кровна ~, слемена ~, попречна ~, спојна ~. **б.** спорт. *ґимнастичка справа која се састоји од дуже четвртасте пречаге, с обеју страна подупрте и водоравно постављене на извесној висини од тла:* вежбе на греди. **2. а.** *масивни издужени ґланински ївребен, каменита ґланинска коса; велика окомита стена, литица; издужени заравњени терасасти део на окомитој стени.* **б.** *дужи уздигнути појас земљишта (који није изложен поплави).* **в.** *ґешчани спруд или спруд од подводноґ камења.* **г.** *в. леја.* • **није греда** разг. 1) *нема сметње, препреке, нема проблема.* 2) *није важно, не мари.*

грéдељ м *ґредица на плугу или ралу која спаја предњи и задњи део и на коме је причвршћен јарам.*

гредѐтина и **грèдина** ж *ауґм. и пеј. од ґреда.*

грèдица ж **1.** *дем. од ґреда; мања ґреда као део неке направе, конструкције и сл. (нпр. део ткачкоґ разбоја, пречка на лотрама кола или саоница итд.).* **2.** *обрађени део повртњака или расадника омеђен стазом, леја:* вртна ~, баштенска ~, цветна ~, ~ лука.

грȇдом прил. **а.** *успут, пролазећи, у пролазу:* ~ посетити некога. **б.** *узґред, успут:* ~ рећи нешто, ~ урадити нешто.

гредӯрина ж *ауґм. и пеј. од ґреда.*

грȇзнути, -нӗм несвр. непрел. **а.** *упадати, пропадати у нешто течно, житко (нпр. у блато, снеґ и сл.).* **б.** фиг. *пропадати све више се предајући нечему, западајући у нешто:* ~ у греховима, ~ у незнању, ~ у пићу, ~ у злочинима.

грȇјалица јек. **грȉјалица** ж **а.** *справа, апарат или уређај за ґрејање, заґревање простора; уређај за брзо заґревање хране, течности и сл.:* електрична ~, плинска ~, парна ~; шпиритусна ~, ~ за послужено јело. **б.** *в. термофор.*

грȇјало јек. **грȉјало** с *в. ґрејалица.*

грејàница јек. **гријàница** ж *кувана, врућа ракија заслађена медом или шећером, медљана ракија, медљаница.*

грȇја̄ње јек. **грȉја̄ње** с **1.** ґл. им. *од ґрејати (се).* **2. а.** *производња топлоте за заґревање станова, простора; начин заґревања простора.* – Какво је код вас грејање? **б.** *уређај, одн. систем уређаја за заґревање простора.* – Јесте ли увели грејање? • **етажно ~** *врста централноґ ґрејања којим је обухваћен само један стан, спрат или зґрада.* **централно ~** *заґревање простора у зґрадама, становима радиаторима у које се цевима спроводи врућа вода, водена пара или врућ ваздух из заједничке котларнице или топлане.*

грȇјати јек. **грȉјати,** -јȇм несвр. **1.** непрел. **а.** *одавати, зрачити топлоту (нпр. о Сунцу, пећи и др.).* **б.** *одавати, зрачити светлост, сијати, светлети (о сунцу, месецу и сл.).* **2.** прел. (некога, нешто) *излаґати (некоґа, нешто) топлотном дејству, чинити топлим, заґревати:* ~ руке, ~ собу, ~ воду. ■ **~ се 1.** *излаґати се топлотном дејству; примати топлоту, заґревати се:* ~ се поред пећи. **2.** *снабдевати се огревом, топлотном енергијом:* ~ се на угаљ, ~ се на струју. • **сунце те грејало** нар. *каже се кад се неком жели срећа у животу.*

грȇјаћӣ јек. **грȉјаћӣ,** -а̄, -ē *који служи за ґрејање:* ~ уређај.

грȇјач јек. **грȉјач,** -а́ча м (инстр. -а́чем) *део, елемент справе, уређаја за ґрејање који зрачи, одаје топлоту; уређај за ґрејање:* ~ у вентилатору, ~ у пегли; ~ за воду.

грȇјнӣ јек. **грȉјнӣ,** -а̄, -о̄ *који ґреје, преко коґа се непосредно ґреје:* ~ површина, ~ тело.

грȇјпфрут (грȇјп) м енгл. агр. *врста аґрума* Citrus paradisi, *великоґ, сочноґ, бледожутоґ плода ґоркокиселкастоґ укуса.*

гренàдӣр, -и́ра м (инстр. -и́ром) фр. ист. *у XVII веку војник пешак извежбан за бацање ручних бомби; касније припадник елитних пешадијских трупа, у које су обично бирани људи високоґ раста.*

гренàдӣрскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на ґренадире.*

грȇпкати (се), -а̄м (се) несвр. *у дем. значењу: ївребати (се), їврести (се).*

грèпсти (се), грèбē̄м (се) (р. пр. грȅбао, грèбла; трп. грèбен, -èна) несвр. прел. (непрел.) [гл. им. грèбē̄ње с] *в. ївребати (се).*

грȇх, гре́ха јек. **грȉјех,** гријȅха м (мн. гре́хови и грȇси јек. гријȅхови и грȉјеси) **1. а.** *тежи прекршај моралних, одн. верских норми:* починити ~, испаштати за ~, тражити опрост од греха. **б.** еуф. *недопуштен полни однос, слободна љубав, прељуба, облуба:* затећи некоґа у греху. **2.** *неисправан, ґрешан поступак, преступ, ґрешка.* – Његов грех је што је издао свој род. • **први (Адамов, првородни, источни) ~** рлг. *први људски ґрех, који су починили Адам и Ева код хришћана (код муслимана Адем и Нава) пробавши забрањени плод с „дрвета познавања добра и зла“.* **смртни (самртни) ~ (седам смртних грехова)** рлг. *по веровању хришћана велики, тежак ґрех због коґа се ґуби божја милост.* **испаштати (искајавати) туђе грехе** *сносити последице нечије кривице.* **уписати (приписивати, узимати** и сл.**) у грех** *замерити (замерати) некоме нешто, осудити (осуђивати) некоґа.*

грехӧта ж **а.** *ґрех, ґрешење (о човечност, милосрђе).* – Грехота је пустити их да гладују. **б.** *штета, пропуст.* – Грехота је да ти усеви тако пропадају. • **срамота и ~** *велика срамота.* **штета и ~** *велика штета.*

грецȉзам, -зма м *в. ґрцизам.*

грецизи́рати (се), -ȉзӣрам (се) свр. и несвр. *в. ґрцизирати (се).*

грèцист(а), -ē м (мн. -сти) *стручњак који се бави ґрецистиком.*

грецȉстика ж *наука о ґрчком језику, књижевности и ґрчкој култури.*

грецѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на Грецисти́ку и Грецисте.*

грѐшан, -шна, -о **1.** *који је учинио или који чини грех; подложан, склон греху:* ~ човек, ~ душа, ~ нарав. **б.** *који представља грех, који се сматра грехом:* ~ љубав. **в.** *који наводи на грех:* ~ мисао, ~ жеља. **2.** фиг. *који изазива сажаљење, јадан, бедан, несрећан:* ~ дете. • ~ у **бога** *грешник (обично о самом себи).*

грéшити, грѐшӣм јек. **гријѐшити,** грӣјешӣм несвр. непрел. [гл. им. -шѐње с] **1.** *чинити, правити грешке у послу, радити погрешно:* ~ у оцени нечега, ~ у правопису. **2. а.** *чинити грех, кршити моралне или верске норме, прописе.* **б.** *имати с неким ванбрачне сексуалне односе:* ~ с туђим мужем. ■ ~ **се** (о некога, о нешто) *не водити рачуна (о некоме, о нечему), оглушивати се (о некога, о нешто):* ~ се о књижевни језик, ~ се о правду. • ~ **душу** *чинити грех, оглушивати се; бити неправедан.*

грѐшић, -а и **грѐшӣћ,** -и́ћа м *дем. од грех.*

грѐшка ж (дат. грѐшци; ген. мн. грѐшāкā) **1.** *оно што се (у)ради друкчије него што би требало, одступање од правилног, тачног, неисправан, погрешан поступак, погрешка, омашка:* ~ при мерењу, словна ~, правописне грешке. **2.** *недостатак, мана:* ~ на срцу, роба с грешком, фабричка ~. • **без грешке** *добро, у реду.* • ~ у **корацима** 1) спорт. *неправилні, погрешни кораци у кошарци или рукомету.* 2) *неусклађеност у раду и организацији посла.* **нема грешке** разг. *све је у реду, добро је урађено.*

грѐшкōм прил. *нехотице, случајно погрешно:* ~ заменити ствари.

грѐшнӣк м (вок. -ӣче) **1.** *онај који греши, који крши верске прописе, моралне и друштвене норме:* окорели ~. **2.** фиг. *онај који изазива сажаљење, јадник, несрећник.*

грѐшница ж *женска особа грешник.*

грѐшничкӣ, -ā, -ō *који се односи на грешнике, грешни:* ~ душа.

грѐшнички прил. *као грешник, јадно, бедно.*

грѐшно прил. *неморално, нељудски, ружно.* – Грешно је варати жену.

грѐшнōст, -ости ж *особина онога који је грешан, онога што је грешно; склоност према чињењу греха.*

грѐшчић, -а и **грѐшчӣћ,** -и́ћа м *дем. од грех.*

грѐшчица ж *дем. од грешка.*

грӣва ж **а.** *дугачке и густе длаке на врату неких сисара (коња, лава и др.).* **б.** фиг. *дуга, бујна, разбарушена коса.*

грӣваст, -а, -о **1.** *који има (бујну) гриву:* ~ коњ, ~ јарац, ~ ован. **2.** *који личи, подсећа на гриву, сличан гриви, кустрав, разбарушен; заталасан, валовит:* ~ брада, ~ море.

грӣвица ж **1.** *дем. и хип. од грива.* **2.** фиг. *огрлица; огртач:* ~ од хермелина.

грӣвна ж (ген. мн. грӣвнӣ) **1. а.** *наруквица, браслетна (ређе огрлица)* **б.** *дуже перје у виду гривне на врату неких птица.* **2.** *низ, ниска, венац (воћа и др.):* ~ смокава, ~ лешника, ~ лука. **3. а.** *метални обруч којим се причвршћују поједини делови неке справе, предмета (нпр. на коси, пушци итд.).* **б.** (и мн.) *оков у облику обруча који се стављао заробљенику око врата, руку и ногу.*

грӣвнаст, -а, -о **1.** *који је сличан гривни.* **2.** *који на врату има гривну, огрлицу:* гривнасти кос, гривнасти голуб.

грӣвнат, -а, -о *који има велику гриву; који је сличан гриви, гриваст:* ~ коњ, ~ коса.

грӣвница ж *дем. и хип. од гривна.*

грӣвњāш, -а́ша м зоол. *в. под голуб.*

грӣжа ж мед. нар. **а.** *дизентерија.* **б.** *оштар бол у трбуху праћен осећајем печења, грижења.* • ~ **савести** *мучно осећање због учињеног поступка, учињене кривице, прекоревање самог себе, самопрекор, кајање:* осећати грижу савести.

грӣжљив, -а, -о **1.** *који напризи, изгризе:* ~ киселина, ~ рђа, ~ зној. **2.** фиг. *заједљив, једак, пакостан, циничан; раздражљив:* ~ старица.

грӣжљивац, -ӣвца м *заједљивац, пакосник.*

грӣжљивица ж *заједљивица, пакосница.*

грӣжљиво прил. *заједљиво, пакосно, јетко; раздражљиво.*

грӣжљивōст, -ости ж *особина онога који је грижљив, заједљивост; раздражљивост.*

грӣжња ж *грижење, напризање.* • ~ **савести** *в. грижа савести (под грижа).*

грӣз[1] м **1. а.** *уједу, угризу.* **б.** разг. *залогају угризом.* – Дај ми један гриз јабуке. **2.** мед. и вет. *напола сажвакана и непробављена храна у желуцу и цревима.*

грӣз[2] м нем. *крупно самлевено жито, крупица:* пшенични ~, кукурузни ~.

грӣзāлка ж анат. зоол. *унутрашњи део доње вилице код инсеката.*

грӣзли, -ија м зоол. *велики сиви северноамерички медвед* Ursus horribilis.

грӣзлица ж **1.** мед. *рана на слузокожи или кожи настала разједањем ткива, чир,* ulcus: ~ на желуцу, ~ у устима. **2.** фиг. *особа незгодне нарави, чангризало; заједљивац, заједљивица.*

грӣзнӣ, -ā, -ō *који служи за грижење:* ~ површина зуба.

грӣзнути, -нӗм свр. прел. **1.** *мало угристи, загристи:* ~ усну. **2. а.** *откинути, одломити зубима мали залогај нечега:* ~ јабуку. **б.** *мало појести, презалогајити, грицнути, глоцнути:* ~ нешто. **3.** (некога) *изазвати бол (код некога), пецнути (некога) слично грижењу.* ■ ~ **се** *јести се:* ~ се за усну.

грӣзотина ж **1.** *оно што је неко одгризао или загризао, огризак, огризина:* јести нечије гризотине. **2.** *ожиљак од уједа.* ~ на образу.

гризу́кати, -ā́м, **гризу́кати,** грӣзӯкā́м и **гризу̀цкати,** -ā́м несвр. *у дем. значењу: гристи.*

гриј- *в. грејˊ-*, **грӣјех** *в. грех*, **гријеш-** *в. греш-*.

грӣл м енгл. *в. рошти́љ.* • **грӣл-ба̄р** *мали угоститељски локал у коме се припремају и послужују јела са рошти́ља.*

гримàса ж фр. *намерно или нехотично измењен, искривљен, изобличен израз лица (као израз различитих емоција); кревељење, церење:* направити гримасу, правити гримасе.

гримасѝрати, гримàсӣра̄м несвр. *правити гримасе.*

грӣмӣз м (мн. ø) тур. **1.** *скупоцена тканина љубичастоцрвене боје.* **2.** *јарка љубичастоцрвена боја која се некад добијала из љуштуре морског пужа* Murex brandaris, *пурпур.*

грӣмӣзан, -зна, -о **а.** *који је од гримиза (1):* ~ одећа, ~ завеса. **б.** *који је боје гримиза, јаркоцрвен, пурпуран:* ~ ружа, ~ руменило, ~ боја.

грӣмӣзно прил. *као гримиз, јаркоцрвено, пурпурно:* ~ поцрвенети, ~ блештати.

гримизно- *први део сложеница који казује да је оно што означава други део сложенице боје гримиза:* гримизноцрвен, гримизнољубичаст.

грӣнго м (мн. ø?) шп. *подругљив назив за неромански досељеника у Јужној и Средњој Америци.*

грӣничкӣ, -ā, -ō *који се односи на Гринич (предграђе Лондона кроз које пролази почетни Земљин меридијан):* ~ подневак, ~ опсерваторија.

грӣња ж зоол. **1.** *в. мољац.* **2.** *у мн.: ред паучњака* Acarina, *чији су усни органи претворени у рилице (паразити на биљкама и кожи човека и животиња), преци (у јд.: такав паучњак, нпр. крпељ, шугарац итд.).*

грӣњав, -а, -о *који је пун гриња, мољаца, изгризен од гриња, измољчан:* ~ сир, ~ месо.

грӣњати се, -ā́м се несвр. *добијати гриње, постајати грињав, мољчати се (нпр. о месу, сиру, тканини).*

грӣњица ж *дем. од гриња.*

грӣп, -а (грӣпа) м (грӣпа ж) фр. мед. *епидемијска заразна болест коју изазивају нарочите врсте вируса из исцедка и грла болесника, инфлуенца:* азијски ~, хонконшки ~.

гри̏по̄зан, -зна, -о *који се односи на грип, који је оболео од грипа, грипе, који има симптоме, одлике грипа:* ~ особа, ~ запаљење плућа, ~ стање.

гри̏по̄зно прил. *осећајући напад грипа; као у грипу:* осећати се ~.

грипо́зно̄ст, -ости ж *стање оног који је грипозан, грипозно стање.*

гри̏скати, -а̄м несвр. *у дем. значењу: гристи, грицкати.* ■ **~ се** *осећати се под зубима (о сипким материјама, нпр. о песку).*

гри̏сти, гри́зе̄м (р. пр. гри̏зао, -зла; трп. гри̏зен, -а; пр. сад. гри́зӯћи) несвр. прел. [гл. им. гри́зе̄ње с] **1. а.** *забадати, зариватн зубе, рилицу и сл. у нешто, упризати, уједати, бости зубима, рилицом и сл.: (о животињама, инсектима):* ~ усну, ~ руку, ~ удицу, ~ нокте. **б.** *откидати, дробити зубима; жвакати:* ~ хлеб, ~ јабуку, ~ сено. **в.** *разједати, изједати, растакати (о црву, мољцу или болести).* **2.** *наџризати, разарати, изједати (о киселини, рђи и др.).* **3. а.** *дражити, штипати, пецкати (нпр. о пићу, диму, мразу):* ~ језик, ~ очи. **б.** (понекад безл.) *тиштати, пећи, жигати (о болу):* ~ у желуцу. **в.** фиг. *задавати (некоме) душевни бол, патњу, мучити, тиштати (нпр. о савести, сумњи).* – Гризе ме (савест) што сам то учинила. Гризе ме сумња. ■ **~ се 1. а.** *забадати зубе у сопствено месо, уједати се:* ~ се за усне. **б.** фиг. *секирати се, јести се; осећати грижу савести, кајати се.* **2.** уз. повр. **а.** *хватати се зубима у међусобној борби, уједати се.* **б.** фиг. *ложити се, свађати се.* • **~ перо** *писати с напором, мучити се у налажењу израза.* **~ удицу** *показивати интересовање за нешто.* **риба (добро) гризе (удицу)** *каже се кад су повољни услови за риболов, кад риба добро хвата мамац, када трза.*

гри̏ф, гри́фа м грч. *в. грифон.*

гри̏ф, гри́фа м нем. **а.** спорт. *брз и јак захват и стисак руке или других делова противниковог тела у рвању.* **б.** *вешт, стратешки потез, поступак; вештина, мајсторија.* • **испасти из грифа** *изгубити вештину, стручност, постати нестручан.*

гри̏фо̄н, -о́на м фр. **1.** мит. *митолошка животиња код старих Египћана, Грка и Римљана, лав с орловском главом, крилима и канџама (често мотив у вајарству и архитектури).* **2.** *француска раса пса птичара оштре дуге кестењасте длаке.*

гри̏ц оном. *узвик за означавање грицкања и шума који се при том чује.*

гри̏цкав, -а, -о *који се лако грицка, који се мрви при јелу, сипкав, хрускав:* ~ колач.

гри̏цкаво прил. *хрускаво, сипкаво.*

гри̏цкалица ж **1.** (обично у мн.) разг. *разне семенке, слани штапићи и сл. који се једу (обично уз пиће):* јести грицкалице. **2.** *мала направа за резање ноктију.*

гри̏цкати (се), -а̄м (се) несвр. прел. *у дем. значењу: гристи (се).* • **~ перо** *помало писати; једва животорити од књижевног рада.*

гри̏цнути, -нём свр. прел. *у дем. значењу: гризнути:* ~ нешто.

гри̏ч, гри́ча м *стрмо каменито брдо; кршевит предео, врлет.*

Гр̏к м (мн. Гр̏ци, ген. Гр̏кā) *припадник индоевропског народа, који живи углавном у Грчкој, затим на Криту, у Турској и суседним балканским земљама.*

Гр̏киња ж *припадница грчког народа, становница Грчке.*

гр̏кљан м анат. **а.** *хрскавичави шупаљ орган између ждрела и душника који спроводи ваздух у душник и служи као орган говора,* larynx. **б.** *грло, гуша; врат:* ухватити некога за ~. • **пререзати (некоме) ~** *заклати (некога).* **ухватити се, хватати се за ~** *физички се обрачуна(ва)ти.*

гр̏кљански, -ā, -ō *који се односи на гркљан; који се твори у гркљану, ларингални:* ~ поклопац; ~ х.

гр̏кнути, -нē(м) несвр. непрел. *бити нагорак, мало горчити; добијати горак укус, постајати горак.*

гркока̀толик и **гркокато̀лик** м *припадник хришћанске цркве источног обреда који признаје папу за врховног поглавара; унијат.*

гркока̀толикиња и **гркокато̀ликиња** ж *женска особа гркокатолик.*

гркока̀толички и **гркокато̀лички,** -ā, -ō *који се односи на гркокатолике; унијатски.*

гркò̀ман м *велики пријатељ Грка и грчке политичке превласти.*

гркò̀манство с *привржености грчкој политици.*

гр́кō̄ст ж *в. горчина.*

гркò̀фил, -а и **гркò̀фӣл,** -и́ла м *љубитељ, пријатељ Грка и свега што је грчко.*

гркò̀филски и **гркò̀фӣлски,** -ā, -ō *који се односи на гркофиле:* ~ осећање, ~ политика.

гркофи́лство с *љубав према Грцима и свему што је грчко.*

гр́ла ж *хип. од грлица.*

гр̏лат, -а, -о **1. а.** *који има јак, продоран глас; који много и гласно виче:* ~ петао, ~ човек, ~ маса. **б.** *снажан, продоран, бучан (о гласу).* **2.** пеј. *који на сав глас, бучно и разметљиво износи своје мишљење, бучан, разметљив.*

гр̏лато прил. *јаким гласом, на сав глас; бучно:* ~ повикати, ~ запевати.

гр̏лато̄ст, -ости ж *особина онога који је грлат, онога што је грлато.*

гр̏ле, -ета с (мн. ø; зб. им. гр̏ла̄д ж) *птиче грлице;* уп. грличић.

гр̏лен, -а, -о **а.** (одр.) *који се односи на грло:* грлени мишић, ~ мембрана. **б.** *који долази из грла, који је са дубоким, тамним призвуком:* ~ глас, ~ смех. **в.** лингв. *који се артикулише у грлу, гутурални; задњонепчани:* грлено „р", грлено „х".

гр̏лено прил. *грленим гласом, са дубоким, тамним призвуком, из грла:* ~ се насмејати, ~ запевати.

грли́кати, гр̏ли́чēм несвр. *гукати, грчати.*

гр̏лина ж *ауг. и пеј. од грло.*

гр̏лити, -ӣм несвр. прел. [гл. им. гр̏љēње с] **а.** *обухватати рукама (око врата, тела) из милоште, нежности, љубави или при поздрављању, хватати у загрљај:* ~ мајку, ~ драгу. **б.** фиг. *обухватати, обавијати.* – Река грли обалу. ■ **~ се** уз. повр. *грлити једно друго.*

гр̏лӣћ, -и́ћа м **1.** *сужени горњи део боце или другог суда за течност:* ~ боце, ~ врча. **2.** *предњи део цеви ватреног оружја; отвор, уста цеви, ватреног оружја:* ~ пушке, ~ пиштоља. **3.** *горњи део чарапе, горњиште.* **4.** *сужени део кањона, залива, канала и сл.* **5.** *уопште сужени део неког предмета, органа и др.:* ~ гусала, ~ материце.

гр̏лӣћни, -ā, -ō *који се односи на грлић.*

гр̏лица ж (вок. -це) **1.** зоол. **а.** *шумска птица селица* Streptopelia (Turtur) turtur *из пор. голубова* (Columbidae). **б.** *питома птица* Streptopelia decaocto *из пор. голубови* (Columbidae), *гугутка.* **2.** фиг. *драга, мила женска особа.*

гр̏личин, -а, -о *који припада грлици, који се односи на грлицу:* ~ глас.

гр̏личић м *грличин птић.*

гр̏личица ж *дем. и хип. од грлица.*

гр̏личји (гр̏личијӣ), -ā, -ē *који се односи на грлице.*

гр̏ло с **1. а.** *ждрелна дупља (од уста до једњака) са говорним и другим органима:* бол у грлу, запаљење грла. **б.** *предња страна врата; врат:* ухватити некога за ~. **2.** фиг. *глас, гласовни квалитети, дар за певање:* лепо ~, меко ~, имати добро ~. **3.** *јединка стоке, ређе живине:* ~ стоке, сточно ~, 200 грла стоке. **4.** *в. грлић (1, 2):* ~ врча, ~ пушке. **5.** *горњи сужени део чарапе.* **6.** *ваљкаста шупљина са завојима у коју се стављa и завршe сијалица:* ~ сијалице (жаруље). **7. а.** *отвор на цевастом делу неког предмета:* ~ пећи, ~ казана, ~ бунара. **б.** *отвор, пролаз на разним природним, географским објектима и сл., ждрело:* ~ вулкана, ~ јаме, ~ понора. **в.** *улаз, одн. излаз неког суженог или затвореног географског објекта; кланац, теснац, грлић:* ~ кланца, ~ јаруге,

~ залива. • **уско ~** *оно што изазива сужај, што ограничава редован ток нечега; место где се успорава ток производње, саобраћаја, промета, администрације и сл.:* уско ~ производње, уско ~ саобраћаја. **грлом у јагоде** *без претходне припреме, несмотрено; несмотрен:* поћи грлом у јагоде. **до грла (задужити се, бити задужен, оптерећен и** сл.) *преко мере.* **доћи до грла** *превршити сваку меру, досадити, дозлограђити.* **душа му је (стоји) у грлу, дошла му душа под (у) грло** 1) *на самрти је, дошао му је час умирања.* 2) *преморио се, јако се задихао.* **закопчан до грла** *претерано, до крајности уздржљив, резервисан.* **запела (засела и** сл.) **му је реч у грлу** *не може да говори.* **засести (некоме) у грлу** *причинити (некоме) велику тешкоћу, пресести (некоме).* **издало га је ~** *издао га је глас, лоше пева.* **из једног грла (у једно грло, једним грлом)** *у један глас, сви заједно, истовремено.* **из свег(а) грла, колико (што) га ~ (до)носи (служи)** *из свега гласа, на сав глас, што може гласније.* **кост у грлу (бити некоме)** *оно што некоме много смета, што се тешко подноси, велика сметња.* **поквасити ~** *попити нешто.* **сасути (сатерати) некоме зубе у ~** *јаким ударцем поломити некоме зубе.* **ставити (метнути) нож под грло (некоме)** *довести (некога) у критичну, опасну ситуацију, у безизлазан положај.*

грло̀боља ж *болест грла, гушобоља.*

гр̏лце, -а и -ета с (мн. -ца) *дем. и хип. од грло.*

гр̏м, гр̏ма м (мн. гр̏мови; зб. им. гр̏мље с) **а.** *више мањих дрвета, шибља, густо израслог на једном месту, жбун:* ~ ружа. **б.** *врста, тип нижих дрвенастих биљака са стаблом које се разгранава већ од дна:* ~ јоргована. **в.** *бокор, бусен:* ~ хортензија, ~ љубичица. • **у томе гр̏му лежи зец** *у томе је суштина ствари (питања, одговора на питање).*

гр̏мак, -мка м *дем. од гр̏м.*

гр̏маљ м **1.** пеј. **а.** *крупан, снажан и незграпан човек, људескара.* **б.** *прост, неотесан, примитиван човек, примитивац, звекан, сељачина.* **2.** зоол. *врста јестивог морског рака* Eriphia spinifrons.

гр̏маљаст, -а, -о *који је као гр̏маљ:* ~ људина.

гр̏маљски, -а̄, -о̄ *који се односи на гр̏маље; својствен гр̏маљима, груб, простачки:* ~ врат, ~ корак, ~ понашање.

гр̏маљски прил. *на гр̏маљски начин, као гр̏маљи, грубо, простачки:* ~ корачати, ~ псовати.

гр̏маст, -а, -о *в. гр̏молик.*

гр̏мача ж бот. **а.** *врста јестиве љуиве мрке боје* Pholiota mutabilis *из ф.* Agaricaceae, *која расте у жбуњу.* **б.** *јестива љуива листичарка* Clitocybe tabescens, *која расте у бусенима.*

гр̏маш, -а́ша м бот. *врста лишаја гранатог талуса* Lichenes fruticulosi.

гр̏мељак, -љка м *дем. од гр̏м.*

гр̏мен, -ена м (мн. гр̏мени и гр̏менови; зб. им. гр̏мење с) *в. гр̏м (а).*

гр̏мети и **гр̏мети** јек. **гр̏мјети** и **гр̏мјети,** -мӣм несвр. непрел. **1.** (безл. или са субјектом „гром") *разлегати се са треском, пролаштати се (о грому).* **2. а.** *јако пуцати, грувати (о оружју).* **б.** *производити громак звук, трештати (нпр. о бубњу, радију итд.); подизати буку (нпр. о возилу).* **в.** *орити се, разлегати се (о јаким звуковима, гласовима).* **3. а.** *викати громко, обично с љутњом, грдњом, праскати.* **б.** (против некога, нечега, на некога, нешто) *говорити или писати против некога, нечега, оштро, гневно нападати некога, нешто.* • **грмело-пуцало** *ма какве сметње биле, ма шта се десило, без обзира на сметње, тешкоће.* **где сте били кад је гр̏мело** *лако је сад причати кад су прошле тешкоће, невоље.*

гр̏мина ж *ауг. од гр̏м.*

гр̏мӣћ, -и́ћа м *дем. од гр̏м.*

грми́чак, -чка м *дем. од гр̏м.*

гр̏мјети и **гр̏мјети** *в. гр̏мети.*

гр̏мљава ж *в. гр̏мљавина.*

гр̏мљавина ж **1.** *тресак, јека од пуцања громова.* **2.** *снажни, продорни звуци, тресак, тутњава употпуне (нпр. топова, пушака, експлозива, неког инструмента итд.); вика, грдња.*

гр̏мљавӣнскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на гр̏мљавину, праћен гр̏мљавином:* ~ непогода, ~ пљусак.

гр̏мнути, -нӗм и **гр̏мнути,** гр̏мнӗм свр. непрел. **1.** *проломити се, пући, одјекнути (о грому).* **2.** *грунути, јако пући (о оружју).* **3. а.** *произвести громак звук, јако зазвучати, затрештати (нпр. о музици).* **б.** *заорити се, разлегнути се, одјекнути (о снажним звуцима, гласовима).* **4.** *громко викнути (обично љутито), подвикнути.*

грмо̀вит, -а, -о **1.** *обрастао гр̏мљем.* **2.** *в. гр̏молик.*

грмо̀лик, -а, -о **а.** *који расте као гр̏м, који се разгранава као гр̏м, жбунаст:* ~ биљка. **б.** *који личи на гр̏м, жбун, који је налик на гр̏м:* грмолике обрве.

гр̏муша ж зоол. *у мн.: породица малих птица певачица* Sylvidae *из реда врапчарки (у јд.: птица из те породице); род птица* Sylvia *из те породице.*

гр̏мчина ж *ауг. од гр̏м.*

гр̏мчӣћ, -и́ћа и **гр̏мчић,** -а м *дем. од гр̏м.*

гр̏нути, гр̏нӗм свр. и несвр. **1.** *кренути (кретати) напоље и у великом броју, (по)врвети, навалити (наваљивати); јуришати, кидисати:* ~ на врата. **2.** *згрнути, згртати:* ~ снег, ~ земљу. ■ ~ **се** *(с)купити се, стећи се, стицати се.*

гр̏нчар, -а́ра м *занатлија који израђује глинено посуђе, лончар; продавац гр̏нчарије.*

гр̏нчара ж **1.** *в. гр̏нчарница.* **2.** *земља од које се прави гр̏нчарија, глина, иловача.*

грнча̀рија ж **1.** зб. (мн. ø) *гр̏нчарски, лончарски производи, посуђе израђено од глине.* **2.** (мн. ø) *гр̏нчарски занат, гр̏нчарство.* **3.** *продавница гр̏нчарских производа.*

грнча̀рица ж *в. гр̏нчарка.*

гр̏нчарка ж *гр̏нчарева жена; жена гр̏нчар.*

гр̏нчарница ж *радионица у којој се израђује гр̏нчарија; продавница гр̏нчарије.*

гр̏нчарскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на гр̏нчаре и гр̏нчарство:* ~ производ, ~ пећ.

грнча́рство с *гр̏нчарски занат, посао, израда посуђа од глине.*

гро̑ м непром. фр. **1.** *највећи део, главни део нечега, главнина, већина:* ~ становништва, ~ извоза. **2.** (у атриб. служби, у полусложеници: **гро-план**) *крупан, велики:* снимити сцену у гро-плану.

гро̏б, гро̀ба м (мн. гро̀бови) **1.** *место где је сахрањен или се сахрањује мртвац, рака и хумка над њом.* **2.** фиг. **а.** (обично с придевом „стари") разг. *особа у дубокој старости, у последњим данима живота.* **б.** шатр. *ружна жена.* • ~ **незнаног јунака** *в. под јунак.* **окречен (обељен) ~** *дволична, лицемерна особа.* **свети ~** *гроб Исуса Христа у Јерусалиму.* **светли гробови** *знаменити људи у историји.* **близу (на ивици, рубу) гроба (бити и** сл.) *близу смрти, пред смрт.* **боље ~ него роб** *боље је и умрети него робовати.* **до гроба** *до смрти.* **(ис)копати ~ (некоме)** разг. *упропастити, упропаштавати (некога).* **једном ногом је у гробу** *врло брзо ће умрети, у последњим је данима живота.* **као да је из гроба устао** *врло лоше изгледа у лицу и телу, пропао је здравствено.* **лећи у ~** *умрети.* **не знати ни гроба ни мрамора (некоме)** *не знати где је неко сахрањен.* **нећеш (не можеш) то (са собом) у ~ понети (однети)** *не вреди, бесмислено је толико чувати, штедети за живота.* **од колевке до гроба** *од рођења до смрти, целог живота.* **однети (понети) нешто (са собом) у ~** *умрети не казавши ником тајну, жељу и сл.* **отерати (пре времена) у ~** *скратити живот (некоме).* **положити у ~** *сахранити.* **потресати (претресати) кости у гробу (некоме)** *чинити нешто ружно што би вређало покојника да је жив.* **превртати се (окретати се) у гробу** (обично у потенцијалу) *каже се кад се учини нешто страшно због чега би се покојник на кога се мисли стидео.* **робом икад гробом никад** *боље је робовати него пропинути (јер после робовања долази слободан живот, а после смрти нема живота).* **ћутати као ~** *трајно чувати тајну као светињу.*

гро̀бар, -а и **гро̀бар,** -а́ра м (вок. гро̀ба́ре и -у, инстр. -а̄ром, -а́ром и -а̄рем, -а́рем) **1. а.** *човек чије је занимање копање гробова и сахрањивање мртваца; чувар гробља.* **б.** фиг. *онај који нешто упропашћује и уништава, који доприноси пропасти нечега:* гро-

бари цивилизације. **2.** зоол. *у мн.: породица инсеката тврдокрилаца* Silphidae, *који укопавају лешеве ситнијих животиња ради исхране својих ларви, стрвождерци (у јд.: инсект тврдокрилац из те породице).* • **шарени ~** зоол. *врста гробара (2)* Necrophorus vespilli *црног покрића с наранџастим пругама.*

гробàрина ж *такса која се плаћа за место на гробљу и одржавање и чување гроба.*

грòбāрка и **грòбāрка** (гробàрица) ж *женска особа гробар; гробарева жена.*

грòбāрскӣ и **грòбāрскӣ,** -ā, -ō *који се односи на гробаре.*

грòбина ж *ауг. и пеј. од гроб.*

грòбић, -а и **грòбӣћ,** -и́ћа м *дем. од гроб.*

грòбӣшнӣ, -ā, -ō *који се односи на гробиште, гробљански.*

грòбӣште с *в. гробље.*

грòбљāнскӣ и **гробљàнскӣ,** -ā, -ō *који се односи на гробље, који припада гробљу; који је као на гробљу:* ~ капија; ~ тишина.

грòбљāрка ж *жена која често иде на гробље.*

грòбље с (ген. мн. грòбāљā) **1.** *место где се сахрањују мртви, гробови и земљиште на коме се они налазе:* сеоско ~, православно ~. **2.** фиг. шатр. **а.** *ружна, безвредна, стара ствар, старудија.* **б.** *ружна особа, ругоба.* • **живо ~** разг. *сувише стар или мршав, изнурен човек, одн. стари или изнурени људи.* **проћи (пролазити) као мимо (поред) турског гробља** *проћи (пролазити) без поздрава, не поигледавши пролазника, пријатеља.*

грòбљӣште с *место где је некада било гробље, најчешће, старо гробље.*

грòбнӣ, -ā, -ō *који се односи на гроб; који припада гробу:* ~ споменик, ~ плоча, ~ натпис. **2.** фиг. **а.** *који је као у гробу, без икаквог звука, гласа, нем, потпун (о тишини, ћутању).* **б.** *сабластан, језив, стравичан; суморан, туробан:* ~ хлад, ~ глас, ~ песма.

грòбница и **грòбница** ж **а.** *озидана мања просторија испод земље у којој се сахрањују мртви (обично из исте породице); рака, обично већа, за више мртвих, костурница:* породична ~. **б.** фиг. *мрачна, влажна просторија.* • **братска (масовна) ~** *заједничка гробница у коју се сахрањују гомиле мртвих (у рату или при масовним умирањима).*

грòбничкӣ, -ā, -ō *који се односи на гроб, гробницу:* ~ плоча, ~ столица.

грòбно прил. *као из гроба; тихо и мукло; сабласно:* ~ рећи.

грòг м (мн. ø) енгл. *пиће од рума или коњака справљено са шећером и врућом водом.*

грòги прид. непром. енгл. *изнемогао, исцрпљен и у полусвесном стању, ошамућен (обично о боксеру који добије тешке ударце и није у стању да парира ударце противника).*

грогѝрати, грòгѝрām свр. и несвр. прел. (најчешће у трп.) *довести (доводити) у стање ошамућености, ошамутити:* грогиран боксер, грогиран ракијом.

грòжђанӣ, -ā, -ō *који се односи на грожђе, који је од грожђа:* ~ сок. • **~ шећер** *в. гликоза.*

грожђѝце (грòжђице) ж мн. (ређе јд. грожђи́ца и грòжђица) *суво грожђе:* колач с грожђицама.

грòжљив, -а, -о **1.** *који се гнуси, који осећа гнушу; плашљив, бојажљив.* **2.** *који изазива гнушу, претећи:* ~ глас, ~ изглед.

грòжљиво прил. **а.** *са гнушом, гнушећи се; језиво, неугодно:* ~ се стрести; бити некоме ~. **б.** *уливајући гнушу, претећи:* ~ претити.

грòжљивōст, -ости ж *особина онога што је гнушљиво.*

грóжња и **грòжња** ж **1.** *претња; упрожњавање.* **2.** *в. гроза:* испунити грожњом, осећати грожњу.

грóза и **грòза** ж **1.** *јако осећање непријатности и узнемирења пред опасношћу, осећање страха, језа, страва; гађење, одвратност:* хвата га ~, осећати грозу, испунити грозом. **2.** *дрхтавица; грозница.* **3.** *в. гроза (1):* грозе живота, грозе мука.

грôзан и **грôзан,** -зна, -о **1.** *који изазива грозу; језив, страшан, ужасан:* ~ привиђење, ~ призор, ~ казна, ~ клетва, ~ злочин. **2.** *врло лош, опак, суров, ужасан:* ~ жена, ~ човек.

грôзд м (мн. грóздови; зб. им. грôжђе с) **1. а.** *скуп плодова, сочних бобица (зрна) које стоје на бочним петељкама израслим на главној петељци, врстену (код винове лозе и других биљака из тога рода); сличан плод у другог воћа (нпр. код рибизле).* **б.** *цваст сличног облика:* ~ јоргована, ~ багрема, ~ зановети. **в.** фиг. *скуп разних предмета или бића, скупина, група, гомила, низ:* ~ коњаника, ~ звезда. **2.** *истовремени или узастопни пуцњеви (из више пушака), плотун:* ~ пушака. • **кисело грожђе** *оно што је тешко постићи, што је недостижно, неостварљиво (алузија на басну о лисици и грожђу које није могла дохватити).* **морско грожђе** зоол. *сипина јаја залепљена на морском биљу и коралима.* **пасје ~** бот. *биљка* Lonicera xylosteum. **кад на врби роди грожђе** *в. под врба.* **наћи се у небраном грожђу** *наћи се у незгодној ситуацији, у неприлици.*

грóздак, грóска м *дем. и хип. од грозд.*

грôздан, грôзна, -о (грôздан, -зна, -о) **1.** *који обилује грожђем, гроздовима:* грозни виногради. **2.** нар. песн. *крупан као зрно грожђа:* грозне сузе.

грòздан, -а, -о **1.** *в. грôздан.* **2.** *који је као грозд, сличан грозду:* ~ бехар.

грôздаст и **грòздаст,** -а, -о *који има облик грозда, сличан грозду:* ~ цваст, гроздасти цветови.

грôздасто и **грòздасто** прил. *у облику грозда, као зрна у грозду:* ~ се окупити.

грòздача ж бот. *врста морских алги* Sargassum, S. baccifer-um, *које се у великој маси скупљају у Сargасовом мору.*

грòздимицē прил. *в. гроздасто.*

грòздина ж *ауг. и пеј. од грозд.*

грòздић, -а и **грòздӣћ,** -и́ћа м *дем. и хип. од грозд.*

грôздов, -а, -о *који припада грозду, који се односи на грозд:* гроздове бобице. • **~ савијач (смотавац)** зоол. *врста малог штетног лептира* Polschrosis botrana (Sparganothis pilleriana).

грòздовача ж *ракија од грожђа, комовица, лозовача.*

гроздòвит, -а, -о *в. грôздан (1).*

гроздòлик, -а, -о *који је у облику грозда, гроздаст:* ~ цвет, гроздолике наушнице.

грóзити, грóзӣм и **грòзити,** -ӣм несвр. [гл. им. грóжēње и грòжēње с] (некоме, нечему) арх. *упрожњавати (некога, нешто), представљати опасност; претити (нпр. о глади, опасности).* ■ **~ се 1.** *осећати грозу (од нечега), згражавати се, ужасавати се:* ~ се од нечијих речи, ~ се на неку помисао. **2.** рег. *претити некоме (казном, осветом).*

грòзница ж **1.** мед. **а.** *повишена телесна температура праћена дрхтавицом, језом, као симптом разних болести,* febris; *дрхтавица, језа уопште:* имати грозницу, добити грозницу. **б.** *акутно запаљење коже у виду пликa, које се јавља најчешће на уснама,* herpes. **2.** фиг. **а.** *претерана узнемиреност, узбуђење, напетост, нервоза; велика ужурбаност:* предиспитна ~, претпразничка ~. **б.** *велика жудња, жеђ за стицањем нечег:* ~ зарађивања. • **бабиња (породиљска) ~** мед. *септично обољење* febris puerperalis, *која настаје у бабињама.* **жута ~** мед. *врста маларије* febris flava, *проузрокована вирусом који преноси комарац* Stegonya fasciata. **златна ~** *велика жеља и напор да се нађе златна руда.* **малтска (малтешка) ~** мед. *заразно инфективно обољење* febris melitensis *проузроковано клицама рода* Bruccella. **папатачијева ~** мед. *краткотрајно обољење* febris pappatacci, *праћено високом температуром, које преноси инсект* Phlebotomus pappatacci. **повратна ~** мед. *инфективно обољење* febris recurrens, *које изазива* Spirochaeta Obermeieri. **путна ~** *узбуђење пред пут.* **тролетна ~** (обично у нар. песмама) *грозница која дуго траје и често се враћа; маларија.* **тропска ~** мед. *врста маларије изазвана убодом једне врсте комарца.* **шпанска (шпањолска) ~** мед. *врста грипа који се јавио у виду тешке епидемије крајем Првог светског рата.*

грòзничав, -а, -о **1.** *који има грозницу, који је у грозници:* ~ човек, ~ болесник. **2. а.** *проузрокован грозницом; праћен грозницом:* ~ напад, ~ језа; ~ болест. **б.** *који изазива, проузрокује грозницу, заражен клицама грознице:* ~ бара. **в.** *у коме влада грозница,*

маларија: ~ крај, ~ место. **3.** фиг. **а.** *који одаје претерану узнемиреност, узбуђеност; врло јак, претеран:* ~ стање, ~ очекивање, ~ жудња, ~ немир. **б.** *који показује велику ужурбаност, нестрпљивост:* ~ настајање.

гро̀зничавац, -авца м *онај који је грозничав, болесник који има грозницу.*

гро̀зничаво прил. *као у грозници; узнемирено, узбуђено; ужурбано:* ~ дрхтати, ~ грабити, ~ радити.

гро̀зничавōст, -ости ж *грозничаво стање; узнемиреност, нервоза; ужурбаност, нестрпљивост.*

гро̀зничина ж *ауг. и пеј. од грозница.*

гро̀зничкӣ, -ā, -ō *в. грозничнӣ.*

гро̀зничнӣ, -ā, -ō *који се односи на грозницу, који потиче од грознице:* ~ ватра, ~ бунцање, ~ жар.

гро̑зно и **гро̀зно** прил. **1.** *на грозан начин, страшно, ужасно, језовито:* ~ се смејати, ~ изгледати, ~ бити (некоме), ~ се провести. **2.** разг. *претерано, много (о нечем непожељном):* ~ глуп, ~ скупо, ~ настрадати, ~ пуцати.

гро́знōст, -ости ж *в. грозота.*

грозо̀вит, -а, -о *који је пун грозе, ужаса, грозан, ужасан, језовит, страшан:* ~ смрт, ~ призор.

грозо̀вито прил. *грозно, ужасно, страшно:* ~ јаукати.

грозо̀витōст, -ости ж *особина онога који је грозовит, онога што је грозовито, страхота, ужас.*

грозо̀мора ж *стање грозе; грозота, ужас.*

гро̀зомōран и **грозо̀мōран,** -рна, -о **1.** *који мори, мучи грозом, пун грозоморе, грозан, ужасан, страшан:* ~ страх, ~ смрт. **2.** *врло велики, огроман; страховито јак; ужасан, страшан:* ~ брзина, ~ ударац.

гро̀зомōрно и **грозо̀мōрно** прил. *на грозоморан начин, страшно, ужасно, страховито јако:* ~ викати, ~ урлати, ~ завијати.

грозомо́рнōст, -ости ж *особина онога што је грозоморно.*

грозо̀та ж **1.** *особина онога што је грозно, ужас, страхота:* ратне грозоте. **2.** *осећање грозе, страха:* слушати нешто са грозотом.

гро̀кнути, гро̀кнēм *свр. према гроктати.*

гро̀кōт, -ота м оном. **1.** *глас свиње, гроктање, рктање.* **2.** *гракташе.* **3.** *грохот, кикотање.*

гро̀ктав, -а, -о **1.** *који грокће (о свињи).* **2.** *сличан гроктању, гласан и испрекидан, грохотан (о смеху).*

гро̀ктаво прил. *слично гроктању, грокћући; грохотом:* ~ рећи, ~ се смејати.

гро̀ктати, гро̀кћēм несвр. непрел. оном. **1.** *испуштати гласове „гро“, „грок“, рктати (о свињи).* **2. а.** *смејати се гласно и испрекидано, кикотати се, грохотати.* **б.** *гласно, испрекидано и тешко дисати, сопћати; хркати.* **3.** *учестано пуцати, пруштати (о ватреном оружју).* **4.** *в. гракташе.*

гро̑м и **гро̀м,** гро̀ма м (мн. гро̀мови) **1. а.** *напо пражњење електричног набоја између облака или између облака и земље праћено блеском (муњом) и снажним треском, праском (грмљавином); тресак, прасак који настаје услед тога, грмљавина:* прасак грома, удар грома. **б.** фиг. *јак прасак, тресак, пуцањ:* ~ топова. **2.** фиг. *неочекивано, сензационално, обично непријатно изненађење.* – Та вест је била гром за њих. **3.** (у атрибутској служби) **а.** *силан, моћан; изврстан:* ~ јунак, ~ девојка. **б.** *јак, жесток:* ~ ракија (Ракија је гром). • **~ и пакао! сто му громова!** *псовка у љутњи.* **~ те убио (спалио)** нар. *у клетви: дабогда умро.* **као ~** 1) *јак, жесток (о пићу).* 2) *сигуран, поуздан (нпр. о обећању, тврдњи).* **као ~ из ведра неба** *сасвим неочекивано, изненада, изнебуха (обично о гласу, вести).* **као громом ошинут (ударен, поражен** и сл.) *пренеражен, забезекнут, запањен (од чуда, страха).* **неће ~ у коприве** ир. *не претити опасношћу ономе ко не вреди, ко је безначајан.*

грома́да (гро̀мада) ж **1. а.** *планински масив који штрчи у рељефу; магматска маса, стена великих димензија и неправилног облика:* ~ Козјака. **б.** *велики комад стене, камена, велики камени блок.* **2. а.** *оно што има велику масу, огромне димензије, гломазност; гомила, хрпа:* ~ од куће, ~ од човека, ~ од десет спратова, ~ меса. **б.** *велики број, велика скупина, мноштво:* ~ списа, ~ облака.

гро̀мāдан, -дна, -о **1. а.** *који се односи на громаду, који има изглед громаде, масиван:* ~ стена, ~ планина, громадни масив. **б.** *који је из једног комада:* ~ камен. **2.** *који има велику масу, који је великих димензија, огроман, крупан, гломазан, кршан, снажан:* ~ зграда, ~ ормар, ~ комад, ~ човек, ~ девојка.

гро̀мадаст, -а, -о *који је сличан громади, масиван; крупан:* ~ шума, ~ девојка.

гро̀мāдно прил. *у облику громаде, као громада; у гомили:* ~ се дизати, ~ се скупити.

гро̀мāднōст и **грома́днōст,** -ости ж *особина онога што је громадно, масивност.*

гро̀мак и **гро̀мак,** -мка, -о **1. а.** *који снажно одјекује, који се пролама, разлеже, веома гласан, бучан:* ~ глас, ~ вика, ~ ларма, ~ свађа. **б.** *који одаје такве звуке, гласове:* громки бубањ, громки топови. **в.** *који се врши, испољава са много буке и ларме, бучан:* ~ свечаност, ~ славље. **2. а.** *пун оштрих речи, оштар, жесток, категоричан:* ~ осуда, ~ критика. **б.** *бомбастичан, звучан:* ~ фраза, ~ изјава. **3.** фиг. *јак, жесток:* ~ пиће.

гро̀мби, -ија м енгл. **а.** *врста дебелог тешког штофа од кога се шију зимски капути; капут од тога штофа.* **б.** (у полусложеницама, у атриб. служби, непром.) *који је од такве тканине:* ~ штоф, ~ капут.

гро̀мко прил. *громким гласом, звуком, веома гласно:* ~ викнути, ~ одјекнути, ~ запевати.

гро̀мкōст, -ости ж *особина онога што је громко, силина (гласа, звука).*

громо̀битан, -тна, -о *који је изложен ударима грома, који бију, туку громови:* ~ стена, ~ планина.

гро̀мобра̑н м *направа за заштиту зграда, електричних водова и постројења од удара грома, која се састоји од шиљате металне шипке и уземљивача за спровођење муње у земљу.*

гро̀мобра̑нскӣ, -ā, -ō *који се односи на громобран:* ~ шиљак.

гро̀мо̑ван и **гро̀мōван,** -вна, -о **1.** *који одјекује као гром; силовит, снажан као гром:* ~ пуцањ, ~ глас, ~ удар. **2.** (одр.) **а.** *који се односи на гром, који потиче од грома:* ~ непогода, ~ тресак, ~ муња. **б.** *који баца, пушта громове, који управља громовима:* ~ Зевс, ~ св. Илија.

громо̀вит, -а, -о **1.** *који одјекује као гром, веома јак, громак (о гласу, звуку):* ~ глас, ~ тресак, ~ прасак, ~ поклик, ~ реч. **2. а.** *који говори громко, ватрено:* ~ говорник. **б.** *пун оштрих речи, израза, оштар, категоричан:* ~ осуда, ~ критика, ~ изјава. **в.** *претерано наглашен, бучан, громогласан, бомбастичан:* громовити национализам. **г.** *који оставља снажан утисак, изванредан, силан:* ~ храброст.

громо̀вито прил. *громовитим гласом, гласно попут грома, громко:* ~ викнути, ~ рикати, ~ пуцати.

громо̀витōст, -ости ж *особина онога који је громовит, онога што је громовито.*

гро̀мōвнӣк м **1.** мит. *онај који, по народном веровању, управља и удара громовима:* ~ св. Илија, ~ Зевс. **2.** фиг. *силник, моћник, властодржац; тиранин.*

гро̀мōвница ж песн. (у атрибутској служби, уз именице стрела, муња) *која убија као гром.*

гро̀мōвничкӣ, -ā, -ō *који се односи на громовнике, који је као у громовника:* ~ глас.

гро̀мōвнички прил. *као громовници, попут громовника:* ~ повикати.

гро̀мōвно прил. *на громован начин, као гром, веома громко:* ~ клицати.

гро̀мовōд и **гро̀мовод,** -ода м *в. громобран.*

гро̀мовскӣ, -ā, -ō *који је сличан грому, који је као гром, громовит:* ~ глас, ~ пуцањ.

гро̀мовски прил. *слично ѣрому, као ѣром, ѣромовито:* ~ викати, ~ пуцати.

громо̀гласан, -сна, -о **1.** *веома ѣласан, звучан као ѣром, ѣромак, ѣромовит:* ~ крик, ~ пуцањ, ~ одобравање. **2.** *ѣун бомбастичних, крупних речи, израза, звучан, бомбастичан:* ~ фраза.

громо̀гласно прил. *веома ѣласно, ѣромким, ѣромовитим ѣласом:* ~ рећи, ~ узвикнути, ~ одјекнути.

громо̀гласно̄ст, -ости ж *особина оноѓа који је ѣромоѣласан, оноѓа што је ѣромоѣласно, ѣромкост.*

громо̀носан, -сна, -о ков. **а.** мит. *који носи ѣромове, ѣун ѣромова, ѣромовни:* громоносни Перун, громоносна кола. **б.** *ѣун електрицитета из коѓа настају ѣромови (о облацима).*

громоно́сац, -сца м ков. *облак који доноси ѣромове.*

громопу̀цатѣлан, -лна, -о ир. *ѣромак, ѣромоѣласан; ѣрепун звучних речи, бомбастичан:* ~ наслов, ~ критика, ~ фраза.

громопу̀цатѣлно прил. ир. **а.** *одвећ ѣласно, ѣромко; бомбастично:* ~ одговорити. **б.** *силно, јако:* ~ се заљубити.

громопуцатель- *в. ѣромоѣуцател-.*

гро̀мо̄р, -ора м оном. *хука, бука; ѣутњава, ѣрмљавина:* ~ водопада, ~ топа, ~ млина.

гро̀мо̄ран, -рна, -о **1.** *ѣромак, ѣромоѣласан, бучан:* ~ глас, ~ смех, ~ песма. **2.** *врло велик, оѣроман, ѣоростасан:* ~ стена.

громо̀рити, -ѣм несвр. непрел. [гл. им. громо̀рѣње с] **1.** *ѣроизводити ѣромор, хучати, бучати, ѣутњати, ѣрмети.* **2.** фиг. *ѣоворити оштро, викати, ѣрмети.*

гро̀мо̄рно прил. *ѣромоѣласно, ѣромко, бучно:* ~ звонити, ~ рикати.

гро̀мо̄т м *в. ѣромор.*

гро̀мо̄тан, -тна, -о *в. ѣроморан.*

громо̀тати, гро̀моћѣм несвр. непрел. *в. ѣроморити.*

гро̀мо̄тно прил. *в. ѣроморно.*

грому̀љица ж (вар. грумуљица) **1. а.** *лоѣтица неке зѣрудване масе, ѣрудвица, ѣруменчић:* ~ брашна. **б.** *мали задебљали зрнасти израштај на ткиву, квржица, брадавичица:* громуљице на јетри, громуљице на језику. **2.** *ларва, јаје ѣантљичаре, бобица.*

грому̀љичав и **грому̀љичаст,** -а, -о (вар. грумуљичав и грумуљичаст) **1.** *ѣун ѣромуљица; зрнаст:* ~ брашно, ~ мед. **2.** *в. бобичав:* ~ месо.

гро̀нӣк, -и́ка м *доњи део врата код свиње и ѣовечета; месо и сланина са тоѓа дела.*

гро̀ница ж бот. *род зељастих биљака* Lepidium *из ф.* Brassicaceae.

гро̀ња ж **а.** *ѣранчица са више цветова или ѣлодова у облику ѣрозда, кита:* ~ трешања, ~ шљива, ~ лешника. **б.** бот. *ѣроздаста цваст, цват са цветовима у истој висини, а са различитом дужином ѣетељки.*

гро̀њаст, -а, -о *који је као ѣроња, сличан ѣроњи, ѣроздаст.*

гро̀њасто прил. *у облику ѣроње, као ѣроња, ѣроздасто.*

гроњѐтина ж *ауѣм. од ѣроња.*

гро̀њица ж *дем. од ѣроња.*

гро̀-пла̀н м (лок. -пла́ну) филм. *оно што је снимљено, што се снима из непосредне близине, снимак изблиза, увеличан детаљ неке сцене:* снимати сцену у гро-плану.

гро̀пчић, -а и **гро̀пчӣћ,** -и́ћа м *дем. од ѣроб.*

гро̀сист(а), -ѣ м (мн. -сти) фр. *трѣовац на велико, велетрѣовац.*

гросѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на ѣросисте, великотрѣовачки:* ~ трговина, ~ пијаца, ~ цена.

гросѝстички прил. *на велико:* трговати ~.

гро̀систкиња ж *трѣовкиња на велико; жена трѣовца на велико.*

гро̀теска ж (дат. -ки и -сци; ген. мн. -кӣ) итал. **1.** *ѣриказивање људи, животиња или ѣредмета у књижевности и уметности у нећриродном, изобличеном и комичном облику; уметничко (обично књижевно) дело такве карактера:* позоришна ~, политичка ~, ~ обичаја и прилика. **2.** *фантастични украси животињских, биљних и других облика.* **3.** *чудан, ѣретерано комичан ѣризор или ситуација:* егзалтиран до гротеске, прећи у гротеску. **4.** *комична, ѣротескна фиѣура:* претворити се у гротеску.

гро̀тескан, -скна, -о *који се односи на ѣротеску, који има обележја ѣротеске, ѣрубо комичан, карикиран:* на ~ начин, ~ претеривање, гротескни покрети, ~ фигура.

гро̀тескно прил. *на ѣротескан начин, као у ѣротески, изобличено, нећриродно, ѣретерано комично:* ~ изобличен, деловати ~, изгледати ~.

гро̀тескно̄ст, -ости ж *особина оноѓа што је ѣротескно.*

гро̀̄тласт, -а, -о *који је као ѣротло:* ~ брдо.

гро̀тлен, -а, -о *који се односи на ѣротло.* • **гротлени гас (плин)** *нискокалорични ѣориви ѣас који се добија ѣри ѣроизводњи ѣвожђа у високој ѣећи.*

гро́тло с (ген. мн. гро́тлā) **1. а.** *отвор вулкана, кратер.* **б.** *већи отвор који зјаѣи, ждрело, ѣрло; уста:* ~ пећине, ~ рудника, ~ јаме, ~ топа. **в.** *отвор на ѣалуби брода за укрцавање и искрцавање терета.* **2.** *в. ѣрлић (1):* ~ ћупа. **3.** *кланац, теснац, ждрело; бездан, ѣонор.*

гро̀̄ф, гро̀фа м нем. (мн. гро̀фови) **а.** *племићка титула у феудалном друштву (ѣо ранѣу изнад барона), коју су носили ѣрипадници највишег племства.* **б.** фиг. *отмен ѣосѣодин;* ир. *ѣосѣодичић.* • **живети као ~** *живети у благостању, уживати.*

гро̀фић, -а и **гро̀фӣћ,** -и́ћа м *млади ѣроф; ѣрофов син.*

гро̀фица ж *ѣрофова жена или кћи.*

гро̀фичица ж *дем. и хип. од ѣрофица; ѣрофова кћи.*

грофо̀вија (гро̀фовина) ж *ѣрофовски ѣосед; област којом ѣравља ѣроф.*

гро̀фовскӣ, -ā, -ō *који се односи на ѣрофове, који ѣрипада ѣрофовима, својствен ѣрофовима:* ~ посед, ~ имање, ~ живот.

гро̀фовски прил. *као ѣроф, својствено ѣрофовима; богато:* живети ~, плаћати ~.

гро̀фовство с **1.** *ѣрофовска титула, ѣрофовска част:* добити ~. **2.** *в. ѣрофовија.*

гро̀хнути, гро̀хнēм свр. непрел. **1. а.** *изнемоћи, клонути (обично од старости), оронути.* **б.** *ѣостати трошан, склон ѣаду, овештати (нѣр. о кући).* **2. а.** *срушити се, сурвати се, ѣасти, треснути на тло.* **б.** *разбити се уз ѣрасак, расѣрснути се, ѣрснути у комаде.* **в.** *крцнути, зазвечати (о костима).* **г.** *ѣрунути, ѣући.* **3. а.** *наѣло ѣоћећи, линути, ударити (о сузама, киши и сл.).* **б.** *наѣло, ѣрохотом се засмејати, ударити, ѣрснути у смех.*

гро̀̄хот и **гро̀̄хōт** м **1.** *ѣласан, бучан, ѣромак смех, кикот:* ударити у ~, смејати се грохотом. **2. а.** *ѣутњава, лупа, тресак, ѣрасак; звекет, звецкање:* ~ грмљавине, ~ пушака; ~ шљунка, ~ бисера.

гро̀̄хотав, -а, -о *в. ѣрохотан.*

гро̀̄хотан, -тна, -о *одвећ ѣласан, бучан, ѣромак (обично о смеху):* ударити у ~ смех.

грохо̀тати, гро̀хоћѣм несвр. непрел. **1.** *смејати се ѣрохотом, из свег ѣласа, ѣромко.* **2. а.** *звечати, звецкати, кврцкати; лупкарати, тандркати, шкрипати (о костима, точковима кола и др.).* **б.** *ѣутњати, трештати; брујати, хучати (о ватреном оружју, грмљавини, колима, валовима итд.).* ■ **~ се** *в. ѣрохотати (1).*

гро̀̄хотно прил. *ѣрохотом, ѣрохоћући, ѣромко:* ~ се смејати.

грохо̀тнути (се), гро̀хотнēм (се) *свр. ѣрема ѣрохотати (се).*

гро̀̄це и **гро̀це** с песн. *дем. и хип. од ѣрло.*

гро̀̄ш, гро̀ша м нем. (инстр. гро̀шем; мн. гро̀шеви, ген. гро̀шēвā, уз бројеве и количинске прил. најчешће гро́шā) **1. а.** *ковани новац различите вредности у разним земљама (у Србији до 1918. ѣод. никлени новац од 20 ѣара; у Хрватској 10 филера; сребрни новац који се ковао ѣочев од средњег века у Француској, Мађарској, Италији, Чешкој, Турској; данас новчана јединица у*

Аустрији (стоти део шилинга) и Пољској (стоти део злота). **б.** *ситан новац уопште, новчић, пара.* – Остао сам без иједног гроша. **2.** *мрља, пега, шара (облика и величине гроша (1)):* црвени грошеви на лицу. • **чаршијски ~** ист. *турски грош (у вредности од 10 пара) који је био у оптицају у Србији за владе кнеза Милоша.* **за свој ~** *за свој рачун; за своје лично задовољство.* **не да(ва)ти ни гроша за нешто** *нимало не ценити, не поштовати.* **ни гроша (ни пола гроша)** *ништа (не вреди, не би дао, нема).* **то није чист (прави) ~** *то нису чисти послови, није ствар, посао као што треба.* **три за ~** шатр. *дедер ако смеш! уплашио си се, бојиш се.*

гро̀шаст, -а, -о *који има шаре, мрље величине и облика гроша:* ~ коњ, ~ образ, ~ кожа.

гро̀шић, -а и **гро̀шић̄,** -и́ћа м **1.** *дем. и хип. од грош.* **2.** *ситан кован новац уопште, пара.*

гроши́ћак, -ћка м *дем. и хип. од грош.*

гро̀шчић, -а и **гро̀шчић̄,** -и́ћа м *дем. и хип. од грош.*

гр̑тати, гр̑ћем несвр. прел. **а.** *скупљати на гомилу неку ситку, зрнасту материју, згртати; натрпати:* ~ песак, ~ снег, ~ земљу. **б.** фиг. *стицати, зарађивати у великим количинама, гомилати:* ~ новац, ~ материјална добра.

гру оном. (често поновљено) *узвик за подражавање грувања, пуцања (ватреног оружја), ударања у нешто, лупњаве и сл.*

гр̏уб, гру́ба, -о (комп. гр̏у́бљи̏) **1. а.** (о материјалима, одн. предметима од тих материјала) *храпав, оштар; недовољно обрађен, невешто израђен:* ~ штоф, ~ сукно, ~ хаљина, ~ столњак, ~ кожа, ~ хартија, ~ даска. **б.** *недотеран, несавршен (о начину израде):* ~ обрада, ~ израда. **в.** *који се налази у свом природном, непрерађеном стању, сиров:* ~ камен, ~ сировина. **г.** *који је крупније зрнасте структуре, крупно млевен, нечишћен, оштар:* ~ песак, ~ брашно. **д.** *крут, несавитљив, оштар:* ~ вуна, ~ брада, ~ чекиња, ~ четка. **ђ.** *који је без фиоке, без нежности, који делује оштро, строго (о лицу и цртама лица).* **е.** *храпав, дубок (о гласу, звуку).* **2. а.** *прост, неотесан, неуглађен, некултуран, примитиван:* ~ човек. **б.** *суров, свиреп, немилосрдан, брутално:* ~ отац, ~ сила. **в.** *који делује немилосрдно, сурово:* грубе прилике живота, ~ неправда, ~ дискриминација, ~ уплитање у туђе ствари. **г.** *простачки, нехристојан, увредљив (о речима и сл.):* ~ псовка, ~ шала, ~ увреда. **д.** *суров; ружан, одбојан:* ~ стварност, ~ сан. **3.** *који изискује много физичког напора, одвећ тежак, напоран (о послу, раду).* **4.** *израђен, изложен у главним цртама, укратко изложен, приближан, овлашан, сумаран, непотпуно разрађен:* ~ скица, груби план, ~ процена, у грубим цртама (потезима). **3. а.** *крупан, претеран, лако уочљив, очигледан:* ~ грешка. **б.** *тежак, недопустив:* ~ прекршај, ~ повреда закона (дужности).

гру́бети јек. **гру́бјети,** -бе́им несвр. непрел. *постајати груб, губити фиоћу, осетљивост, нежност, лепоту (нпр. о лицу, чулима, одн. човеку).*

грубӣја̑н, -а́на м *груб, неотесан човек, простак; суров човек, дивљак.*

грубӣја̑нка ж *груба, неотесана, проста женска особа, простакуша; сурова жена, дивљакуша.*

грубӣја̑нскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на грубијане, својствен грубијанима:* ~ поступак.

грубӣја̑нски прил. *на грубијански начин, грубо, простачки, дивљачки:* ~ поступити.

грубија́нство с *особина оног који је грубијан, грубост, суровост, неотесаност, грубијански поступак, грубијанско поступање.*

грубија́нштина ж *в. грубијанство.*

гру́бити, гр̏у́би́м несвр. *чинити грубим, ружним, нагрђивати:* ~ лице.

гру́бјети *в. грубети.*

гр̏у́бо прил. *на груб начин* **1.** *сурово, простачки, дивљачки:* ~ поступати, ~ одговорити. **2.** *непажљиво:* ~ руковати, ~ управљати (машином). **3.** *недотерано, недовољно обрађено:* ~ отесано дрво, ~ оклесан камен, ~ омалтерисано, ~ израђен. **4.** *у грубим цртама, приближно, отприлике:* ~ проценити, ~ израчунати, ~ скицирати. **5.** *недопустиво много:* ~ кршити закон, ~ повредити дужност, ~ грешити.

грубо̀лик, -а, -о *који има грубо лице, груб лик.*

гру́бо̄ст, -ости ж **а.** *особина оног који је груб, оног што је грубо, неотесаност, простота, суровост.* **б.** *груб поступак; груба реч.*

гру́бо̀ћа ж *в. грубост.*

гру́валица ж (м) *в. бубалица.*

гру́вати, гр̏у́ва̄м несвр. непрел. (прел.) **1. а.** *јако, громко пуцати, прштати (о пушци, бомби, грому и др.).* **б.** *јако се чути, разлегати се, одзвањати, трештати (о музици, звонима и сл.).* **2. а.** *ударати, лупати тако да одјекује:* ~ у леђа, ~ у капију. **б.** *дувати великом снагом, с великим налетима, ударима, шибати (о ветру, кошави).* **3.** прел. ђач. *учити напамет, механички, бубати:* ~ лекције. ■ **~ се** *ударати се, тући се (обично у груди јадикујући због своје несреће).*

гр̏у́да ж **1.** *в. грудва (1):* ~ снега. **2. а.** *в. родна груда.* **б.** (обично са допуном: земље) *тло, земљиште, територија.* • **родна (рођена) ~** *родни крај, завичај, домовина.*

гр̏у́дав, -а, -о *који је пун груда, грумења, громбаст:* ~ земља, ~ орање.

гр̏у́давӧст, -ости ж *особина оног што је грудаво.*

гр̏у́даст, -а, -о *в. грудваст.*

гр̏у́дасто прил. *у облику грудви, грудвица:* изгледати ~.

гр̏у́дат, -а, -о *који има велике, развијене груди, прсат:* ~ жена.

гр̏у́дати (се), -а̄м (се) несвр. *в. грудвати (се).*

гр̏у́датӧст, -ости ж *особина оног који је грудат, прсатост.*

гр̏у́два ж (ген. мн. гр̏у́двӣ (гр̏у́дава̄)) **а.** *одвојен комад неке чврсте материје (земље, камена и др.) неправилног облика, грумен:* ~ земље, ~ руде. **б.** *лоптасто обликовани комад неке мекше материје (снега, сира и др.):* ~ снега, ~ сира. **в.** *громуљица, грудвица (у некој житкој материји).*

гр̏у́двав, -а, -о *пун грудава, громбаст, грудав.*

гр̏у́дваст, -а, -о *који је у облику грудве, лоптаст, заобљен:* ~ корен; грудваста дојке.

гр̏у́двати се, -а̄м се несвр. **1.** уз. повр. *гађати један другог грудвама снега.* **2. а.** *претварати се у грудве; дробити се у грудве (нпр. о земљи).* **б.** *зарушавати се, грушати се (нпр. а млеку).*

грудвѐтина ж *ауг. од грудва.*

гр̏у́двица ж *дем. од грудва.*

гр̏у́двичав, -а, -о **1.** *пун грудвица:* ~ орање. **2.** *који је у облику грудвице, гомоља:* ~ корен.

грудѐтина ж *ауг. од груда.*

гр̏у́ди, гру́дӣ ж мн. **1. а.** *предњи део човечијег и животињског трупа од врата до трбуха:* голе ~. **б.** *унутрашњи органи у томе делу тела:* прободи у грудима, болови у грудима. **в.** фиг. *унутрашњост, дубина:* у грудима земље. **г.** фиг. *унутрашњи, емоционални човеков свет, душа, срце:* човек широких груди, патња у грудима, вапај из груди. **2.** *дојке у жене; недра:* обле ~, бујне ~, опуштене ~. **3.** *витка ребра, доњи мекани грудни део закланог говечета припремљен за јело:* јунеће ~, пуњене ~. **4.** *предњи део кошуље, хаљине који покрива груди (1а), предњица:* штиркане ~. • **кокошије (пилеће) ~** мед. *деформисани грудни кош код детета (услед рахитиса),* pectus carinatum. **голим грудима (јуришати, навaљивати и сл.)** *ненаоружан, слабо наоружан (излагати се опасности).* **из (дна, дубине) груди** *из свег срца, искрено.* **бусати се (грувати се, бити се и сл.) у ~** *разметати се својим заслугама, јунаштвом и сл.* **њему пуне ~** *каже се кад је неко весео, расположен.* **пасти (некоме) на ~** *пасти неком у загрљај.* **привити (пригрлити и сл.) на ~** 1) *загрлити.* 2) *срдачно, пријатељски прихватити.* **срце да му искочи из груди** *каже се кад је неко јако узбуђен.* **човек широких груди** *широкогруд човек, човек који има много разумевања за друге; племенит човек.* **човек уских груди** *ускогруд човек, који нема разумевања за друге.*

гр̏у́дица ж *дем. од груда.*

гр̏у́дичав, -а, -о *пун грудица.*

гр̏у́дичавӧст, -ости ж *особина оног што је грудичаво.*

грȗднӣ, -а̄, -о̄ **1.** *који се односи на ӣруди, који ӣрӣпада ӣрудима:* ~ кост, ~ кош, ~ дупља. **2.** *који се односи на ӣлућа, ӣлућни:* ~ болест, ~ жлезда. **3.** *који долази из ӣруди, који је ниског реӣисӣра, дубок (о ӣласу).*

грȗднӣк м *в.* ӣрудњак.

грȗдница и **гру́дница** ж анат. *в.* ӣрудњача.

грȗдњак, -а и **грȗдња̄к,** -а́ка м **1.** *ӣрслук без рукава ӣосӣављен крзном или вуном.* **2. а.** *део женског доњег веша који ӣридржава, сӣеже ӣруди, ӣрслуче.* **б.** *сӣезник за ӣрудни кош.* **3.** *део ама, каиш ӣосӣављен крзном који се сӣавља коњу ӣреко ӣруди, најришњак*[2].

гру́дњача ж анат. *ӣрудна косӣ, ӣредња косӣ у ӣрудима за коју су везана ребра,* sternum.

грудњȁчић м *дем. од* ӣрудњак.

грȗдобо̀лан и **грудо̀бо̀лан,** -лна, -о *који болује од ӣрудобоље, ӣуберкулозан.*

грȗдобо̀лнӣк и **грудо̀бо̀лнӣк** м *онај који болује од ӣрудобоље, ӣуберкулозни (ӣлућни) болесник.*

грудо̀боља ж мед. нар. *ӣрудна, ӣлућна болесӣ, ӣлућна ӣуберкулоза.*

грȗдобра̄н м **а.** воj. *насиӣ, бедем, зид или неки други заклон од неӣријашељске ваӣре.* **б.** *одбрамбена ӣврђава.*

грȗдобра̄нскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на ӣрудобран:* ~ земља.

грȗмӗн, -ена м (мн. грȗмени и грȗменови; зб. им. грȗмӗње с) *комад (обично мањи) неке маӣерије, ӣрудва:* ~ земље, ~ соли, ~ шећера.

груме́нак, -нка м *дем. и хиӣ. од* ӣрумен.

грȗменаст, -а, -о *в.* ӣрудваст.

грумѐнчић, -а и **груми́чак** (груме́чак), -чка м *дем. од* ӣрумен.

грумȕљица ж *в.* ӣромуљица.

грумȕљичав и **грумȕљичаст,** -а, -о *в.* ӣромуљичав.

грȗнд м нем. *основна боја, основни ӣремаз ӣреко којег се наносе друге боје.*

грȗнт м нар. или рег. нем. **1.** *земља која ӣрӣпада једном власнику, земљишни ӣосед.* **2.** *в.* ӣрунд.

грȕнтӧвнӣ, -а̄, -о̄ нар. или рег. *који се односи на ӣрунӣ (1), земљишни, каӣасӣарски:* грунтовне књиге; ~ уред.

грȕнтовница ж арх. **1.** *земљишна књиӣа у којој су уӣисани ӣодаци о неӣокреӣном имању, њеӣовом власнику, дуӣовима и др.* **2.** *уред у коме се воде земљишне књиге.*

грȕнтовничӑр м арх. *службеник који води земљишне књиге, ӣрунӣовнице.*

грȕнтӧвничкӣ, -а̄, -о̄ арх. *који се односи на ӣрунӣовницу.*

грȕнтӧвно прил. *ӣуӣем ӣрунӣовнице, земљишне књиге, у земљишним књигама:* ~ завести, ~ уписати.

грȗнути, -нӗм свр. непрел. (прел.) **1. а.** *снажно, громко ӣући (о ваӣреном оружју, ексӣлозиву, грому и сл.).* **б.** *снажно звонити, забрујаӣи; снажно засвираӣи, заӣрешӣаӣи.* **2.** (у нешто, у некога, нешто, некога) *снажно удариӣи, лупиӣи нечим; ӣреснуӣи (неким или нечим) о нешӣо:* ~ песницом у леђа, ~ у врата; ~ некога о зид. **3.** *ӣасӣи, срушиӣи се с ӣреском, ӣреснуӣи:* ~ о земљу. **4. а.** *ӣочеӣи наӣло ӣадаӣи, ӣљуснуӣи, удариӣи (о киши, ӣрӑду и сл.); наӣло ӣоӣећи (о сузама).* **б.** *избиӣи, удариӣи наӣло и снажно (о вӣру, олуји).* **5. а.** *изненада доћи, бануӣи, хрӣпиӣи; јурнуӣи:* ~ у собу. **б.** *навалиӣи, наӣрнуӣи (у великом броју):* ~ са свих страна, ~ улицом. **в.** *јурнуӣи у нашад, нашасӣи, насрнуӣи, јуришаӣи:* ~ на неӣријашеља. ■ **~ се** *удариӣи се, лупиӣи се снажно (у ӣрса).* • ~ у **смех (у ӣлач)** *удариӣи у смех (ӣлач), ӣочеӣи се јако смејаӣи (ӣлакаӣи).*

грȗпа и **гру́па** ж (ген. мн. грȗӣа̄ и гру́ӣа̄) фр. **1. а.** *више лица, живоӣиња или ӣредмеӣа окуӣљених на једном месӣу, скуӣ, скуӣина, ӣомила:* ~ деце, ~ сӣудената, ~ паса, ~ кућа, сӣајаӣи у групи. **б.** *више лица које везује заједничко ӣолиӣичко, идеолошко, научно, умеӣничко и др. убеђење или заједнички друшӣвени, ӣрофесионални и сл. инӣерес, одн. исӣи циљ, задаӣак и сл.:* ӣолиӣичка ~, ӣарӣијска ~, сӣудијска ~, ~ научника, чиӣалачка ~, ӣозоришна ~. **в.** *скуӣ сродних бића или ӣредмеӣа који чине једну целину:* еӣничка ~, народносне групе, ӣедагошка ~ ӣредмеӣа, ӣосебна ~ минерала, ~ гуӣӣера, сврсӣаӣи у исӣу групу. **2.** *службенички ӣлаӣни разред, сӣеӣен на службеничкој лесӣвици звања и ӣлаӣа.* **3. а.** хем. *ӣешње ӣовезани аӣоми у молекулу који као целина суделује у хемијским реакцијама:* алдехидна ~, кеӣонска ~. **б.** лингв. *два или више ӣовезаних ӣласова:* консонанӣска ~, самогласничка ~. **в.** мат. *скуӣина елемената с асоцијаӣивном међусобном везом, скуӣ:* ӣеорија група, комуӣаӣивна ~. • **инӣересна ~** *ӣрӣпа ӣрађана који насӣуӣају са заједничким инӣересом.* **крвне групе** мед. *ӣрӣпе у које су ӣодељени људи ӣрема наследним свој̌сӣвима своје крви:* нулӣа крвна ~, АВ крвна ~.

група́ција ж **1.** пол. *већа друшӣвена или ӣолиӣичка ӣрӣпа:* ~ друшӣвених делаӣносӣи, инӣересна ~, сӣраначка ~. **2.** *сврсӣавање у ӣрӣпе, ӣрӣписање.*

грȕпӑш, -а́ша м пол. *ӣрӣпадник уже ӣолиӣичке ӣрӣпе у једној сӣраници, фракционаш.*

група́шити, грȕпӑшӣм несвр. непрел. [гл. им. група́шӗње с] *сӣварати ӣодвојену, ужу ӣрӣпу у једној ӣолиӣичкој орӣанизацији, сӣраници.*

грȕпӑшкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на ӣрӣпаше, фракционашки:* ~ борба, ~ делаӣносӣ.

грȕпӑшки прил. *својсӣвено ӣрӣпашима, с ӣрӣпашких ӣозиција:* ~ деловаӣи.

група́шӣво с *ӣрӣпашка делаӣносӣ, ӣрӣпашење, фракционашӣво; ӣрӣпадносӣ ӣодвојеној, ужој ӣрӣпи у једној ӣарӣији.*

грȕписа̄нӧсӣ, -ости ж *сӣање оноӣа шӣо је ӣрӣписано, окуӣљеносӣ.*

грȕписаӣи, -ишӗм (групи́рати, грȕпи́ра̄м) свр. и несвр. прел. **1.** *окуӣиӣи, окуӣљаӣи у ӣрӣпу, ӣрӣпе, удружи(ва)ӣи:* ~ више области. **2.** *(ӣо)делиӣи у ӣрӣпе, разврсӣа(ва)ӣи, расӣоредиӣи, расӣоређиваӣи (у ӣрӣпе):* ~ песме, ~ ӣримере. ■ **~ се** *сӣвориӣи, сӣвараӣи ӣрӣпу, ући, улазиӣи у ӣрӣпу, удружи(ва)ӣи се.*

грȕпица и **грȕпица** ж *дем. од* ӣрӣпа.

грȕпичица и **грȕпичица** ж *дем. од* ӣрӣпица.

грȕпнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на ӣрӣпу* **а.** *који ӣрӣпада ӣрӣпи:* групни инӣереси. **б.** *који се изводи у ӣрӣпи, заједнички:* ~ превоз, ~ излеӣ, ~ ӣерапија, ~ ӣуӣовање, ~ ӣорӣреӣ.

грȕпно прил. *у ӣрӣпи, заједно:* ӣуӣовати ~.

групносво̀јӣнскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на ӣрӣпну свој̌ину:* групносвој̌ински односи.

грȕповођа м ков. *ӣредводник, вођа ӣрӣпе.*

гру́хати (се), грȕха̄м (се) несвр. *в.* ӣруваӣи (се).

грȕхнути (се), -нӗм (се) свр. *в.* ӣрунуӣи (се).

грȕшав, -а, -о *који се ӣруша; ӣроӣрушан.*

грȕшавина ж *в.* ӣрушевина.

грушáнак, -нка м *зӣрушана, усирена крв, уӣрушак.*

грȕшати се, -а̄м се несвр. **1.** *ӣреӣвараӣи се у зӣрушану маӣерију, коаӣулисаӣи се (о млеку, крви).* **2.** *ӣосӣајаӣи ӣросед, ӣроӣрушан (о коси, бради).*

грȕшевина ж *уӣрушано млеко од краве, овце или козе (ӣрвих дана ӣо доношењу младунчеӣа на свеӣ).*

гр̏цав, -а, -о **1.** *који ӣрца.* **2.** *који је ӣраћен ӣрцањем:* ~ ӣлач, грцаве речи.

гр̏цаво прил. *ӣрцајући, с ӣрцањем:* ~ сисаӣи, ~ кашљаӣи.

гр̏цӑј м *насӣуӣ ӣрцања, заӣрцавања; ӣрӣушени ӣлач, јецај.*

гр̏цаӣи и **гр̏цаӣи,** -а̄м несвр. непрел. **1. а.** *исӣрекидано, ӣешко дисаӣи, ӣушиӣи се ӣри ӣушању, ӣовору, у ӣлачу и сл., ӣри чему се чују ӣрӣушени ӣрлени звуци (услед физичке сӣешње, ӣреӣреке или узбуђења):* ~ у сузама, ~ од ӣлача. **б.** фиг. *мучиӣи се, ӣаӣиӣи се, злоӣаӣиӣи се:* ~ ӣод ӣуђинском власӣи. **2.** *јецаӣи, ридаӣи.* • **~ у дуговима** *биӣи ӣрезадужен.*

грцѝзам, -зма м лингв. *грчка реч, израз или конструкција направљена по грчком узору и употребљена у неком другом језику.*

грцизи́рати, -и̏зи̏рам свр. и несвр. прел. *наметнути, наметати некоме грчки језик, културу или грчку националност, (у)чинити Грком, Грцима.* ■ **~ се** *потпасти, потпадати под грчки утицај, примити, примати грчки језик, националност и културу.*

гр̏цнути, -нем̑ свр. **1.** *свр. према грцати (1а и 2).* **2.** *попити гутљај, гуцнути, скрнути.*

гр̏ч, гр̀ча м (инстр. гр̀чем (гр̀чом); мн. гр̀чеви) **1. а.** *невољно нагло и болно стезање мишића, сазам.* Ухватио га грч. **б.** (обично у мн.) *јаки болови изазвани грчењем мишића:* грчеви у желуцу, порођајни грчеви. **в.** мед. *назив за нека обољења праћена грчењем мишића:* срчани ~, грчеви код деце. **2.** *дрхтање мишића неког дела тела (обично у узбуђењу):* ~ у углу уста. • **у грчу** *без опуштености; напрегнуто.*

гр̏чати, -чи̏м несвр. *пуштати глас карактеристичан за грлицу.*

Гр̏че, -ета с (супл. мн. Гр̏чићи м; зб. им. Гр̏чад ж) *дем. од Грк; млад Грк.*

грчѐвит, -а, -о **1. а.** *који је прожет грчем, грчевима:* грчевити болови. **б.** *захваћен грчем, грчевима, који се грчи; сврчен:* грчевити прсти. **2.** *који као да настаје у грчу, јак и испрекидан:* ~ плач, ~ смех, ~ кашаљ. **3.** фиг. *врло јак и напрегнут, грозничав, очајнички:* ~ журба, ~ напор, ~ жеља.

грчѐвито прил. **а.** *у грчу, с грчем; као у грчевима:* ~ трзати ногом, ~ плакати. **б.** *јако, с највећим напором, напрегнуто; грозничаво, очајнички:* ~ се борити, ~ се бранити, ~ покушавати нешто.

грчѐвито̑ст, -ости ж **1.** *стање онога што је у грчу, грчевима:* ~ мишића. **2.** *претерана напрегнутост, грозничавост.*

гр̏чити, -и̏м несвр. прел. [гл. им. гр̏чѐње с] *снажно стезати, стискати; грчевито скупљати (делове тела):* ~ шаку, ~ руке, ~ лице. ■ **~ се а.** *скупљати се, стезати се због грча или као у грчевима (о телу, деловима тела); превијати се у грчевима:* ~ се од зиме, ~ се од болова. **б.** *савијати ноге у лежећем ставу:* ~ се у кревету.

гр̏чица ж бот. *лековита зељаста биљка* Menyanthes trifoliata *из ф.* Gentianaceae, *која расте на мочварним местима.*

Гр̏чка̄ ж (дат. Гр̏чкӧ) *држава на крајњем југу Балканског полуострва.*

гр̏чкӣ, -а̄, -ӧ **1.** *који се односи на Грке и Грчку:* ~ језик, ~ филозофија, ~ привреда. **2.** *православни, ортодоксни (о вери).*

гр̏чки прил. *на грчки начин, као Грци, грчким језиком:* говорити ~.

гу̏ оном. *узвик за подражавање грлених гласова разних птица (голуба, грлице, гуске и др.) и гукања малог детета.*

гуа̀ва ж шп. бот. *суптропска воћка* Psidium guajava *из ф.* мирте, *жутог округластог сочног плода.*

гу̏ано м *в.* ђубриво.

гу̏ба ж **1. а.** мед. *тешка хронична заразна кожна болест изазвана бацилом* Mycobacterium leprae, *при којој се јављају чиреви, чворићи на кожи и пропадање ткива, лепра.* **б.** фиг. 1) *зло, пакост, покварености:* човек пун губе. 2) пеј. *лош, зао, покварен човек, ђаво, неваљалац.* **2. а.** бот. *род гљива* Fomes, *с трајним дрвенастим плодиштима, које обично паразитирају на дрвећу.* **б.** *врста букове гљиве* Polyporus (Fomes) fomentarius, *од које се добија труд за кресање ватре; труд за кресање ватре.*

гу̏бав, -а, -о **а.** *који је заражен губом, болестан од губе, лепрозан.* **б.** фиг. 1) *покварен, зао; пакостан.* 2) *који је у бедном стању, јадан, бедан.*

гу̏бавац, -а̏вца м **а.** *болесник оболео од губе, лепре.* **б.** фиг. *ђаво, неваљалац; пакосник, злобник; лицемер.*

гу̏бавица ж **1. а.** *болесница оболела од губе, лепре.* **б.** фиг. *пакосница, злобница; лицемерка.* **2.** зоол. **а.** *у мн.: породица жаба храпаве, брадавичасте коже* Bufonidae, *краставе (у ј.: жаба из те породице).* **б.** *назив за неке врсте гуштера мацаклина (гекона):* 1) *гуштер* Hemidactylus turcicus, *који живи у Далмацији.* 2) *врста гуштера* Tarentola mauritanica, *који се помоћу плочица на прстима држи на глаткој подлози.*

губа́вко м *в.* губавац.

гу̏бавō̑ст, -ости ж *стање болесника оболелог од губе.*

гу̏ба̄р м зоол. (и у изр. **~ главоња**) *врста ноћног лептира* Lymantria dispar *из пор. прелаца* (Lymantridae), *чија се гусеница храни лишћем храста, воћака и другог лишћарског дрвећа, наносећи велике штете.*

гу̏баст, -а, -о *који је сличан губи (2б), труду:* ~ алга.

гу̏бати, -а̄м несвр. прел. (обично у клетви) *заражавати губом, лепром, чинити да неко, нешто добије губу;* фиг. *уништавати, упропашћивати, сатирати.* ■ **~ се** (обично у клетви) *добијати губу, лепру, постајати губав.*

гу̏бер м *дебео покривач изаткан од грубе вуне.* • **пружати се (простирати се) према губеру** *живети и радити, поступати према својим могућностима.* **пружати се (простирати се) преко губера** *покушавати нешто (постићи, урадити) изнад својих стварних могућности.*

губѐрина ж ауг. *и пеј. од губер.*

губѐрчић м *дем. од губер.*

губѐрна̄тор м лат. ист. **а.** *старешина губерније у царској Русији.* **б.** *управник губерније (2).* • **генерални ~** *у царској Русији губернатор једне или више губернија са већом војном и административном влашћу.*

губѐрна̄торица, губѐрна̄то̑рка и **губѐрна̄торовица** ж *губернаторова жена.*

губѐрна̄торски, -а̄, -ӧ *који се односи на губернаторе.*

губѐрна̄торство с **1.** *звање, част, положај губернатора.* **2.** *област, покрајина којом управља губернатор, губернија.*

губѐрнија ж лат. ист. **а.** *већа административно-територијална јединица у царској Русији.* **б.** *административна област, покрајина, провинција.*

губѐрнијица ж *дем. и хип. од губернија.*

губѐрнијски, -а̄, -ӧ *који се односи на губернију.*

гу̏билац, -иоца м *онај који нешто губи; онај који је у нечему оштећен:* ~ парнице; уп. губитник.

гу̏билишни, -а̄, -ӧ *који се односи на губилиште.*

гу̏билѝште с *место где се извршава смртна казна; стратиште.* • **ићи као на ~** *ићи безвољно, одвећ нерасположено.*

гу̏бина ж *пеј. од губа.*

губи́так, -тка м (мн. губи́ци, ген. гу̏бӣта̄кā) **1. а.** *нестанак, престанак поседовања онога што се имало; оно што је изгубљено, што је пропало; штета:* ~ самосталности, ~ слободе, ~ угледа, ~ пензије, ~ вида, ~ права на нешто; жалити за губитком, накнадити ~, губици у привреди. **б.** *смрт, погибија:* ~ драге особе. **2.** *губљење, нестајање, смањење, дефицит:* ~ хранљивих састојака, ~ на тежини, ~ гвожђа у крви, ~ енергије. • **бити на (у) губитку** *имати губитак; губити, штетовати.* **~ на (у) тежини** *смањење тежине.* **нанети (некоме) губитке** вој. *побити више непријатељских војника у рату; нанети непријатељу материјалну штету (у ратном материјалу).* **претрпети губитке (губитак)** вој. *имати губитака у људству и материјалу у рату.* **пословати с губитком (с губицима)** *имати неуспех, штетовати у послу.*

губи́таш, -а́ша м жарг. *онај који послује с губицима, који штетује у послу, у производњи.*

гу̏бити, -и̏м несвр. прел. (непрел.) [гл. им. гу̏бљѐње с] **1.** (нешто, некога) **а.** *непажњом остајати без нечега што се имало, чиме се располагало (не знајући где се оно налази), затурати:* ~ ствари, ~ кључеве. **б.** *престајати поседовати нешто, располагати нечим:* ~ имање, ~ територију. **в.** *престајати бити у одређеном положају, статусу, бивати лишен неког положаја, статуса; престајати уживати одређено право, погодности:* ~ положај, ~ службу, ~ право гласа, ~ стипендију. **г.** *остајати без неког због његове смрти или трајног одвајања:* ~ децу, ~ пријатеља. **д.**

бивати лишен нечије везе, подршке, потпоре, ослонца: ~ другове, ~ присталице, ~ сараднике, ~ пређашње везе, ~ подршку. **ђ.** *пропуштати не обраћајући пажњу, превиђати, изостављати:* ~ речи, ~ слова у речи. **2.** (нешто) *не моћи више разазнавати или одређивати, пратити (пут, правац кретања):* ~ пут, ~ смер, ~ правац, ~ оријентацију. **3. а.** (нешто) *престајати имати нешто, бивати лишен нечега, остајати без нечега што је обухваћено субјектом, одн. што представља* 1) *део тела, организма, саставни део, елеменат нечега:* ~ длаку, ~ косу, ~ зубе, ~ хранљиве састојке, ~ влагу. 2) *физичка својства, способности, функције:* ~ чврстину, ~ боју, ~ еластичност, ~ снагу, ~ вид, ~ здравље, ~ апетит. 3) *духовне особине, стања:* ~ наду, ~ веру, ~ стрпљење, ~ разум, ~ присебност. 4) *уопште битна, значајна својства:* ~ вредност, ~ значај, ~ важност. **б.** (на (у) нечему или без допуне) *опадати, слабити, ићи ниже у погледу нечега:* ~ на квалитету, ~ на лепоти, ~ у погледу стила, ~ у тежини. **4. а.** (нешто, на нечем или без допуне) *трпети губитке материјалне или новчане, бити на штети, штетовати:* ~ на свињама, ~ много на берзи, ~ на воћу. **б.** (време и сл.) *некорисно трошити, допуштати да протиче узалуд; не користити, пропуштати:* ~ време, ~ дане, ~ сате; ~ прилику. **в.** (без допуне) *бити на штети.* – Много губиш што не идеш на утакмицу. **5.** (нешто, у (на) нечему или без допуне) *трпети неуспех, пораз, бивати поражен, побеђен (кад је реч о борби, сукобу, такмичењу у спорту, игри и сл.):* ~ битку, ~ парницу, ~ меч, ~ утакмицу, ~ на изборима, ~ на картама, ~ у шаху. **6.** (нешто) *остајати иза нечега што је измакло, не стизати, пропуштати:* ~ воз, ~ јутарњи аутобус. ■ **~ се 1. а.** *бивати затурен:* ~ се по џеповима (нпр. о новцу). **б.** *нестајати у превозу, ускладиштењу (о роби нпр.).* **2. а.** *скретати с одређеног пута, не знајући правац до циља, остајати без оријентације:* ~ се често у шуми, ~ се на путу. **б.** фиг. *одступати, удаљавати се од оног што је основно; губити мисао, јасност:* ~ се у причању. **3.** *престајати бити видљив, нестајати с видика (због великог удаљавања, залажења за (у) нешто, сливања са средином или позадином и сл.), нестајати; замицати:* ~ се у маси, ~ се иза угла. **4.** *нестајати, ишчезавати, пропадати (нпр. о говорима, обичајима, ношњи, духовним и др. особинама, лепоти).* **5.** *постајати неприметан, неизразит, неважан, безначајан у поређењу са нечим другим важнијим:* ~ пред нечијом лепотом. **6. а.** *престајати се чути, слабити и нестајати, замирати услед удаљавања или заглушивања (о звуку, гласу)* **б.** (о погледу) *пружати се, простирати се у даљину, у недоглед; не бити усредсређен на нешто; блудети.* **7. а.** *остајати без свести, добијати несвестицу, онесвешћивати се.* **б.** *престајати владати собом, остајати без присебности, самоконтроле:* ~ се од страха, ~ се од треме, ~ се у љутини. **8.** пеј. (у имп.) *одлазити, торњати се (обично у оштрој заповести).* • **~ висину** *наглo падати, пропадати (о авиону).* **~ главу** 1) *гинути.* 2) *не умети се снаћи, не сналазити се.* **~ живот** *гинути.* **~ живце (нерве)** *не моћи више владати собом, губити присебност, самоконтролу.* **~ из вида** *не узимати нешто у обзир, пренебрегавати.* **~ тло под ногама** *не бити више сигуран.* **~ у нечијим очима** *не бити више цењен, поштован као пре.* **ко губи има, право да се љути** *разумљиво је што се љути онај који губи у такмичењу, картању и сл.*

гу̀битнӣк м **а.** *онај који у нечему губи или је изгубио (нпр. у неком такмичењу, на суду и сл.).* **б.** *особа којој не идеу животу, која често доживљава неуспех.*

гу̀битничкӣ, -ā, -ō *који се односи на губитнике.*

гу̀бица ж **1.** *уста и ноздрве животиње, њушка.* **2.** пеј. **а.** *уста.* **б.** *усна, усница:* доња ~, горња ~, мљацкати губицама. • **дати (некоме) по губици** пеј. *ударити по лицу, ошамарити.* **држати губицу** фам. *ћутати, не одавати тајну.* **завезати (зачепити, запушити) губицу** 1) *ућутати, умукнути.* 2) (некоме) *ућуткати (некога), натерати некога да ћути.*

гу̀бичаст, -а, -о *који личи на губицу, њушку, сличан губици.*

гу̀бичасто прил. *у облику губице, њушке, слично губици:* ~ избочене чељусти.

губичѐтина и **гу̀бичина** ж *аугм. и пеј. од губица.*

гу̀бичица ж *дем. и хип. од губица.*

гуверѝрати, -èрӣрām свр. и несвр. *(на)правити врло ситне наборе (на тканини, хартији и др.).*

гувернàдӯр, -у́ра м итал. ист. *заступник млетачке власти у доба протектората Млетачке републике над Црном Гором; касније општецрногорски старешина, најзначајнија личност после владике и митрополита, главар.*

гувернадӯрство с ист. **1.** *звање и част гувернадура.* **2.** *владавина, власт гувернадура.*

гувѐрнāл, -а́ла м фр. *управљач, волан на бициклу или мотоциклу.*

гувернàнта ж (ген. мн. -нтӣ и -нāтā) фр. *домаћа приватна васпитачица, одојитељица деце, приватна учитељица.*

гувернàнтица ж *в.* гувернанта.

гувѐрнēр, -е́ра м (инстр. -е́ром) фр. **1.** *високи чиновник у колонијама Енглеске и Француске.* **2.** *шеф администрације, управне власти у савезним државама САД.* **3.** *највиши службеник у департманима Белгије и Шпаније.* **4.** *највиши руководилац, управник неке установе, обично банке:* ~ Народне банке.

гувѐрнēрскӣ, -ā, -ō *који се односи на гувернере.*

гувѐрнēрски прил. *на начин гувернерā; као у гувернерā.*

гувернēровица ж *гувернерова жена.*

гувернēрство с *управа, власт гувернера.*

гӯг м оном. *глас сове.*

гугу́кати, гӯгӯчēм несвр. непрел. *в.* гукати.

гугу́кнути, гӯгӯкнēм свр. *према* гугукати.

гӯгӯт м оном. **1.** *глас гугутке, голубе и сл., гугутање.* **2.** фиг. *гукање мале деце; говор драге особе, миле, нежне, топле речи.*

гӯгутав, -а, -о **1.** *који производи гугут, који се одлашава гугутом:* ~ јато. **2.** *сличан гугуту:* ~ глас, ~ смех.

гӯгутаво прил. *слично гугуту, гукању:* ~ се насмејати.

гугу́тати, гӯгӯћēм несвр. непрел. *в.* гукати.

гӯгутка ж (дат. -тки, ген. мн. -кӣ (-āкā)) зоол. *птица* Streptopelia decaocto *из пор. голубова* (Columbidae), *која живи по насељима.*

гӯгуткица ж *дем. и хип. од гугутка.*

гугу́тнути, гӯгӯтнēм *свр. према* гугутати.

гӯд м песн. *звук гусала, уопште звук гудачких инструмената.*

гӯдало с муз. *лучно савијени штап или палица са напетим струнама (од коњског репа), којим се свира на гудачким инструментима превлачењем преко жица.*

гӯдāч, -а́ча м *свирач на гудачком инструменту (гуслар, виолиниста и др.).*

гӯдāчкӣ, -ā, -ō *који се односи на гудаче, на инструменте са гудалом, на којима свирају гудачи:* ~ инструмент, ~ квартет.

гу́дети јек. **гу́дјети,** гу́дӣм несвр. непрел. [гл. им. гу́ђēње с] **1.** *свирати на гудачком инструменту превлачећи гудалом преко жица:* ~ уз гусле. **2.** *производити звуке (о гудачким инструментима).* **3.** фиг. **а.** *певати, певушити (изговарајући речи као кад се пева уз гусле).* **б.** *говорити, причати (обично што непријатно или понављајући једно те исто).* **4.** *одавати, стварати отегнуте звуке, брујати, хучати; тутњети; шуморити, жуборити (нпр. о звонима, ветру, бури, грмљавини, реци).*

гӯди (обично поновљено) *узвик за вабљење прасади.*

гӯднути, -нēм *свр. према* гудети.

гӯдњава ж **1.** *гуђење; звуци, мелодија, свирка гудачких инструмената.* **2.** *отегнути звуци (хука, брујање, хујање, фијукање; тутњава):* ~ ветра, ~ топова.

гӯдрōн, -о́на м фр. **1.** *вештачки асфалт, добијен као остатак при дестилацији сирове нафте.* **2.** *хартија премазана катраном која служи за изолацију од влаге.*

гӯдура ж *узана, дубоко усечена долина, кланац, клисура; врлетан, кршевит, тешко проходан предео.*

гӯдураст, -а, -о *који је налик на гудуру, сличан гудури:* ~ јаруга.

гу́жва ж (ген. мн. гу́жвӣ) **1. а.** *смотуљак, сплет, клупко, гомилица нечега згњеченог, безобличног:* ~ конца, ~ сена, ~ сламе. **б.** *колут од уплетеног прућа, сламе и сл. којим се спајају поједини предмети или делови нечега (коље, вратнице и др.).* **2.** *комешање, метеж, гунгула, тискање, гурњава; гомила ускомешаног света:* изазвати гужву, изгубити се у гужви. • **хватати на гужву (ловити у гужви)** *настојати извући корист на брзину, у нечијој непажњи.*

гу́жвара ж кув. *врста пите од кора које су местимично набране, згужване, савијача са сиром и сл.*

гу́жвати, -ам̄ несвр. прел. **1.** *притискањем, гњечењем правити боре на нечему, чинити да оно изгуби уредан облик:* ~ мараму, ~ папир. **2.** фиг. разг. *халапљиво, похлепно јести:* ~ гибаницу. ■ **~ се 1.** *постајати згужван, борати се неуредно; бити склон борању (о тканини, одећи и сл.).* – Овај штоф се много гужва. **2.** *тискати се, гурати се:* ~ се око нечега.

гужвѐљав, -а, -о *згужван; наборан, сбрчкан:* ~ лице.

гужвѐљати (се), -ам̄ (се) несвр. *в. гужвати (се).*

гужвѐтина ж *ауг. од гужва.*

гу́жвица ж *дем. од гужва.*

гу́жњāк м анат. *завршни део дебелог црева, гужње, гузно црево* rectum.

гу́жњӣ, -ā, -ē *в. гузни.*

гу́з м (мн. гу́зови) *једна половина стражњице.*

гу́за ж *дем. и хип. од гузица.*

гу́зара ж пеј. **1.** *велика, дебела, гузица.* **2.** *жена дебеле гузице.*

гу́зат, -а, -о вулг. *који је великих, дебелих гузова.*

гу́затōст, -ости ж *особина онога који је гузат.*

гу́зити се, гу́зӣм се несвр. вулг. *савијати или извијати тело истурајући стражњицу, трћити се.*

гу́зица ж вулг. **1.** *стражњица, задњица.* **2.** фиг. *особа слаба карактера, слабић.* **3.** *део меха који се затвара.* • вулг. **боли ме ~ (за то)** *баш ме брига, не тиче ме се то.* **дати некоме ногу у гузицу** *отерати, отпустити некога.* **пасти на гузицу** *в. пасти на дупе (под дупе).* **погодити као прстом у гузицу** *јако погрешити, оманути.* **чувати своју гузицу** *избегавати излагати се непријликама, опасностима.*

гузи́чара ж вулг. *в. гузара (2).*

гу́знӣ, -ā, -ō *који се односи на гузове и гузицу:* ~ црево, ~ кост.

гу́зоња м (мн. ж) вулг. *онај који има велике гузове, велику стражњицу.*

гу́ја ж (вок. гу́јо) **1.** зоол. *у мн.: породица змија отровница са отровним зубом у горњој вилици* Elapidae *(у јд.: змија отровница).* **2.** фиг. **а.** *зла, подмукла особа.* **б.** *опасна и љута, жестока особа; неустрашив борац.* • **египатска ~** зоол. *врста кобре, египатска кобра* Naja haja. **црноврата ~** зоол. *врста кобре црног врата* Naja nigricollis. **пиштати (цвилети, цичати** и сл.**) као ~ у процепу** *цвилети, цичати врло болно; очајнички јадиковати, кукати.* **хранити (држати** и сл.**) гују у недрима** *помагати и подизати, неговати незахвалну особу, која учињено добро враћа злим.*

гу́јавица ж зоол. *в. гласта.*

гујѐтина ж *ауг. и пеј. од гуја.*

гу́јин, -а, -о **1.** *који припада гуји, који потиче од гује:* ~ уједи, ~ отров. **2.** *као саставни део ботаничких назива:* ~ трава, ~ зеље. • **~ чешаљ** зоол. *в. под чешаљ.*

гу́јина ж *ауг. и пеј. од гуја.*

гу́јинскӣ, гу́јӣнскӣ и **гу́јињӣ,** -ā, -ē *в. гујски.*

гу́јица и **гу́јица** ж *дем. и хип. од гуја.*

гу́јичица ж *дем. од гујица.*

гу́јскӣ, -ā, -ō *који се односи на гују; који је као у гује, змијски;* фиг. *подмукао, опак:* ~ зуби, ~ поглед.

гу́јски прил. *на гујски начин, подмукло, опако:* ~ погледати.

гу́к м оном. **1.** *глас голуба, гугутке и сл., гукање; кратко оглашавање гукањем:* ~ голуба, ~ грлице. **2.** фиг. **а.** *грлени, још нејасно артикулисани гласови деце.* **б.** *нежан, умиљат глас:* ~ заљубљених.

гу́ка ж (дат. гу́ки и гу́ци) **1.** *отеклина, израслина, тумор на телу човека или животиње; кврге израштај, кврга на дрвету, биљци.* **2.** *грумен, грудва, лоптица; гужва:* ~ качамака; ~ косе, ~ куделье.

гу́кав, -а, -о *који има гуке, кврге, прекривен гукама, квргав, чворноват:* ~ коњ, гукаве ноге.

гу́кавōст, -ости ж *особина и стање онога који је гукав, онога што је гукаво.*

гу́каст, -а, -о *који има облик гуке; прекривен гукама:* ~ оток, ~ израштај; гукасте ноге.

гу́кати, гу́чēм несвр. непрел. оном. **1.** *испуштати гласове „гу“, „гу“ (о голубу, гугутки и сл.).* **2.** фиг. **а.** *пуштати прве, још нејасно артикулисане гласове (о деци која не знају још да говоре).* **б.** *нежно, мило, умиљато говорити; шапутати; певушити.*

гу́кица ж *дем. и хип. од гука.*

гу́кнути, гу́кнēм **1.** непрел. *свр. према гукати.* **2.** прел. разг. *рећи, изустити нешто, проговорити, изјаснити се (у ситуацији кад саговорник треба да изнесе свој став о нечему за њега неповољном, деликатном).* – Гукни нешто.

гу́лāг м рус. *симбол масовног страдања у логорима за време Стаљинових чистки и у постстаљиновом периоду; место таквог страдања, страдалиште (према острву Гулагу који се помиње у Солжењициновим мемоарима „Архипелаг Гулаг“).*

гула̀нфер м тур. *гоља; пробисвет, скитница.*

гула̀нферскӣ, -ā, -ō *који се односи на гуланфере, својствен гуланферима:* ~ друштво.

гу́лāш, -а и **гу́лāш,** -а́ша м мађ. кув. *јело од комадића меса у умаку од црног лука и алеве паприке; паприкаш.*

гула̀шчић м *дем. и хип. од гулаш.*

гу́лидба ж *скидање комушине с кукурузног клипа, комушање.*

гу́ликожа ж (м) (мн. ж) *особа која немилосрдно, бездушно искоришћава друге, експлоататор; зеленаш, лихвар; грабљивац;* уп. дерикожа.

гу́лити, гу́лӣм несвр. прел. [гл. им. гу́љење с] **1. а.** *скидати кожу са заклане животиње, дерати:* ~ овцу, ~ кожу с овце. **б.** *скидати кору, љуску са воћа, поврћа, дрвета и сл., љуштити:* ~ јабуку, ~ кромпир, ~ кору с дрвета. **в.** *комити, комишати:* ~ кукуруз. **2.** фиг. *немилосрдно, бездушно материјално искоришћавати, пљачкати:* ~ народ, ~ сиротињу, ~ дужнике. **3.** разг. *јести једноличну и лошу храну:* ~ сув хлеб, ~ пројо. ■ **~ се** *губити горњи слој коже, перутати се; љуштити се упоште, љускати се.* – Гуле ми се леђа. Гули се боја са зидова. • **~ (некоме) кожу, ~ до (голе) коже** *в. гулити (2).*

гу́ма и **гу́ма** ж грч. **1. а.** (мн. ø) *чврста еластична материја добијена вулканизацијом каучука.* **б.** *котур од те материје на точковима моторних возила:* аутомобилска ~, спољашња ~, унутрашња ~, резервна ~. **в.** *комадић те материје (обично четвртаст) који служи за брисање онога што је написано или нацртано:* ~ за брисање. **2.** хем. *у мн.: биљне смоле, сложени полисахариди које луче биљке из стабла (у јд.: таква смола):* трешњева ~. • **арапска ~** *в. гумарабика.* **жвакаћа ~, ~ за жвакање** *врста еластичне бомбоне добијене од коагулисаног млечног сока мексичког дрвета* Achras sapota *са разним додацима, која се жваће а не гута;* уп. жвака. • **човек од гуме** *особа врло еластична, покретљива тела (обично циркуски артист).*

гу́мāр, -а и **гу́мāр,** -а́рам *радник који ради на изради гуме, производа од гуме или на гумирању.*

гу́мара ж *радионица за израду гумених производа.*

гумара̀бика ж *течни лепак који се добија од смоле из дрвета једне врсте афричког багрема.*

гу́мāрскӣ и **гу́мāрскӣ,** -ā, -ō *који се односи на гуму и гумаре:* ~ индустрија, ~ радионица, ~ производ, ~ радник.

гума́рство с *гумарска делатност, израда гумарских производа.*

гу́маст, -а, -о *који је сличан гуми, жилав; који садржи гуме:* ~ кнедла, ~ сир; ~ смола.

гу̀маш, -а́ша м *в.* *гумењак.*

гу̏мен и **гу̏мен,** -а, -о *који је од гуме:* ~ црево, ~ лопта.

гумѐњāк, -а́ка **1.** (обично у мн.) *гумени опанак; гумена обућа уопште.* **2.** *трактор или шпедитерска кола са гуменим точковима.* **3.** *уопште предмет начињен од гуме (нпр. мантил, кабаница, гумени чамац и др.).*

гумера́ба ж нар. *запрежна кола с гумом (1б) на точковима.*

гумиара̀бика ж *в.* *гумарабика.*

гу̀мигут м *жућкаста гумаста смола која се добија из неких врста тропског дрвета* Garcinia, *а употребљава се у медицини и сликарству.*

гу̀мињōнка ж (обично у мн.) *ципела са гуменим ђоном.*

гу̀мијевац, -ёвца м бот. *дрво из Индије* Ficus elastica *из ф.* Moraceae, *из којег се добија каучук, а гаји се и као украсна собна биљка, фикус.*

гумила̀стика ж *еластична, танка гума која се утискива у тканину; тканина протканa гуменим влакнима.*

гумира̀бика ж *в.* *гумарабика.*

гуми́рати, гу̀мӣра̄м свр. и несвр. (обично у облику трп. гу̀мӣра̄н) *превући, превлачити или протаћи, протицати, импрегнирати гумом:* гумирано платно, гумирано одело, гумирани точкови, гумирана трака.

гу̀мӣт, -и́та м мин. *урански минерал жуте до црвеносмеђе боје који настаје распадањем уранита.*

гу̀мица и **гу̀мица** ж **а.** *дем. од гума (1в):* ~ за брисање. **б.** *обручић од гуме за причвршћивање нечега:* ~ за тегле, ~ за косу.

гу́мно с (ген. мн. гу̑мна̄ и гу́мнā) *заравњено, утабанано земљиште на коме се врше или млатили жито.*

гунгу́ла ж тур. *мноштво, гомила света који се тиска, комеша; врева, гужва, метеж; неред.*

гундѐва̄љ, -а́ља и **гу̀ндева̄љ,** -а м зоол. *в.* *балегар.*

гу̀ндељ и **гу́ндељ** м зоол. *врста инсекта тврдокрилца црне боје* Melolontha melolontha (vulgaris), *чија ларва уништава лишће воћака, хрушт.*

гу̀ндорити, -ӣм несвр. [гл. им. гу̀ндорӗње с] **1.** непрел. *зујати, зунзарати (о гунделју и сл. инсектима).* **2.** прел. **а.** (обично са допуном: нешто) *неразговетно говорити, мрмљати и ђукорити.* б. (песму или без допуне) *тихо, неразговетно или кроз нос певати, певушити.*

гу̀њав, -а, -о **а.** *склон гунђању; зловољан, мрзовољан.* **б.** *сличан мрмљању, неразговетан:* ~ певање, ~ разговор.

гу̀њаво прил. *гунђајући; мрзовољно:* ~ рећи.

гу̀њавōст, -ости ж *особина онога који је гунђав.*

гу̀њалица ж *в.* *гунђало.*

гу̀њало с (м) (мн. с) *особа која стално гунђа, особа склона гунђању; закерало.*

гу̀њати, -а̄м несвр. **а.** *изражавати незадовољство, негодовати, приговарати полугласно, мрмљајући кроз зубе.* **б.** *уопште неразговетно полугласно говорити, мрмљати, мрморити:* ~ у сну.

гу̀њ, гу́ња м (инстр. гу́њем; мн. гу́њеви) **1.** *део мушке народне ношње, сукнени огртач с рукавима који сеже обично до колена.* **2.** фиг. *сељак.* **3.** *чупав сукнени прекривач, џубер.* • **~ и опанак, ~ и кожух** *сељаци.*

гу́њац, -ња̄ца м *в.* *гуњ.*

гу̀њина ж *ауг.* *и пеј. од гуња; гуњ.*

гу̀њић, -а и **гу̀њӣћ,** -и́ћа м *дем. и хип. од гуња; кратак гуњ.*

гу́њче и **гу̀њче,** -ета с *дем. од гуња; мали гуњ, обично без рукава.*

гу̀њчина ж *ауг.* *и пеј. од гуња.*

гу̀њчић, -а и **гу̀њчӣћ,** -и́ћа м *дем. од гуња и гуњац.*

гура́бија ж (обично у мн.) тур. *врста тврђег колача од брашна, јаја, шећера или меда и масла.*

гу̏рав, -а, -о **1.** *грбав, погрбљен, погурен.* **2.** фиг. разг. *рђав, напак; бедан, јадан;* уп. грбав (3): ~ свет, ~ живот.

гу̏равац, -а̄вца м *в.* *грбавац.*

гу̏равица ж *в.* *грбавица.*

гу̏раво прил. разг. *лоше, рђаво:* ~ испасти.

гу̏равōст, -ости ж *в.* *грбавост.*

гура̀нција ж жарг. *гурање, тискање у гомили.* – Без гуранције! (Давичо)

гу́рати, гу̑ра̄м несвр. прел. и непрел. **1. а.** *потискивати, помицати, помицати (обично с напором) испред себе, ћушкати, одгуривати:* ~ вагонет, ~ бицикл, ~ некога напоље. **б.** *одбацивати, одбијати, терати:* ~ некога од себе. **в.** *стављати, тискати, трпати (у нешто):* ~ кашику у уста, ~ новац у џеп. **г.** *наметати, товарити (силом, против нечије воље):* ~ некоме стари хлеб; фиг. ~ некоме терет (обавезе) на леђа. **2.** фиг. **а.** (некога у нешто) *наводити, наговорити, терати (на нешто), увaљивати, увлачити (у нешто неповољно):* ~ у рат, ~ у грех, ~ у пропаст. **б.** (некога) *омогућавати некоме успех, напредовање делујући у његову корист, помажући га или протежирајући га:* ~ своје људе на положаје. **в.** *подстицати, убрзавати (извршење нечега):* ~ неки предлог, ~ решење нечег. **3.** непрел. **а.** *кретати се напред савлађујући препреке, пробијати се; напредовати; журно се кретати, хитати, јурити:* ~ уз брдо, ~ уз реку, ~ напред, ~ као мећава. **б.** фиг. *радити (нешто) без престанка, упорно, настављати без застоја започети посао; напредовати у школи, служби и сл.:* ~ из разреда у разред, ~ у служби, ~ у дипломатији. **4.** непрел. фиг. разг. *сналазити се у животу којекако, таворити.* – Како си? Гурам некако (полако). ■ **~ се 1. а.** *пробијати се, тискати се у гужви, кроз гомилу света:* ~ се кроз масу, ~ се ка излазу. **б.** фиг. *пробијати се кроз живот (савлађујући препреке, тешкоће); напредовати (у послу, служби):* ~ се напред, ~ се у више друштво. **в.** фиг. *силом и упорно настојати добити неки посао или место; отимати место другоме:* ~ се у трговину, ~ се у дипломатију, ~ се на туђе место. **2.** уз. повр. *тискати се узајамно; сударати се у гужви:* ~ се у соби, ~ се у аутобусу, ~ се на седишту. • **гура се** разг. *није лоше, иде некако (као одговор на питање: како си?).*

гу̀ра̄ч, -а́ча м **а.** *онај који нешто гура.* **б.** (у атрибутској служби, уз им. м. р.) *који гура:* гусеничар ~.

гури́кати, гу̀рӣчӗм несвр. непрел. *гроктати, роктати (о свињама).*

гу̀рити се, -ӣм се несвр. [гл. им. гу̀рӗње с] **1. а.** *постајати погурен, грбавити.* **б.** *сагибати се, повијати се у леђима; грчити се, стискати се (седећи, стојећи или лежећи) од зиме, нелагодности и сл.* **2.** *в.* *грбавити се (2).*

гу̀ркати, -а̄м несвр. **1.** *у дем. значењу: гурати.* **2.** прел. *полако и обично кришом гурати некога (руком или ногом) скрећући му пажњу на нешто што се дешава и што се прихваћа обично са подсмехом или неповерењем, подозрењем или одомиљући га, подгуркивати.* ■ **~ се** уз. повр. **1.** *у дем. значењу: гурати се.* **2.** *уз. повр. од гуркати (2).*

гу̏рман, -а и **гу̀рмāн,** -а́на м фр. **а.** *љубитељ и познавалац добрих, пробраних јела, сладокусац; онај који радо и обилно једе.* **б.** фиг. *човек истанчаног, пробирљивог укуса, љубитељ, поклоник нечега (нпр. књижевности, уметности, фудбала итд.).*

гу̀рмāнка и **гу̀рмāнка** ж женска особа *гурман.*

гурмàнлук м *в.* *гурманство.*

гу̏рманскӣ и **гу̀рмāнскӣ,** -а̄, -ō *који се односи на гурмане, својствен гурманима.*

гу̏рмански и **гу̀рмāнски** прил. *на гурмански начин, као гурман:* ~ јести.

гурма́нство с *својство онога који је гурман.*

гурмàнчина и **гу̏рманчина** ж (м) (мн. ж) *ауг.* *и експр. од гурман.*

гу̏рнути, -нӗм *свр. према гурати.* ■ **~ се** уз. повр. нар. *дотаћи, додирнути лактовима једно другог скрећући пажњу на нешто што се прихваћа са подсмехом или неповерењем;* уп. гуркати (2).

гу̏рњава ж *ӣурање, тискање света, ӣужва, метеж.*

гус (обично поновљено) *узвик за терање и вабљење ӣусака.*

гу́са ж *хип. од ӣуска.*

гу́сак, -ска (гу̏сак, -а́ка) и **гу̏сан,** -а́на м *мужјак ӣуске.*

гусàнчић м *дем. од ӣусан.*

гу̏сар м *члан разбојничке дружине (на морским бродовима), морски разбојник, ӣират.*

гусàрина ж (м) (мн. ж) *аӯм. и ӣеј. од ӣусар.*

гуса́рити, гу̏сарӣм несвр. непрел. [гл. им. гуса́рење с] *бавити се морским разбојништвом, ӣресретати бродове на мору и ӣљачкати их, бити ӣусар, ӣират.*

гусàрица ж *ӣусарска лађа.*

гу̏сарскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на ӣусаре, који ӣрипада ӣусарима; својствен ӣусарима, разбојнички:* ~ брод.

гу̏сарски прил. *као ӣусари, на ӣусарски начин, разбојнички.*

гуса́рство и **гу̏сарство** с *ӣусарење, ӣусарски ӣослови, ӣоступци, ӣљачкање, разбојништво (обично на мору).*

гу̏сарче, -ета с (мн. ø; зб. им. гу̏сарчад ж) *дем. од ӣусар, млад ӣусар.*

гу̏сеница јек. **гу̏сјеница** ж **1.** зоол. *ларва лептира, налик на црва, биљна штеточина која се храни лишћем.* **2.** фиг. **а.** *штеточина; ӣотован, ӣаразит; изелица.* **б.** *кривудава ӣоворка, колона у ӣокрету.* **3.** техн. *металана трака састављена од ӣлочица ӣовезаних у облику ланца, која ӣовезује и обухвата више тачкова возила за блатњаве, клизаве и неравне терене (тенка, трактора и сл.).* • ~ **свилоӣреља** зоол. *ларва свилене бубе* Eruca Bombycis mori. **морска** ~ Aphrodite aculeata.

гу̏сеничав јек. **гу̏сјеничав,** -а, -о *ӣун ӣуница (1).*

гу̏сеничӑр јек. **гу̏сјеничӑр** м **1.** зоол. *инсект тврдокрилац* Calosoma sycophanta *из ӣор. трчуљака* (Carabidae), *који тамани ӣусенице.* **2.** (обично у атрибутској служби) *возило које се креће ӣомоћу ӣусеница:* трактор ~, тегљач ~.

гу̏сеничӑрка јек. **гу̏сјеничӑрка** ж зоол. (обично у изр. **муве (мухе) гусеничарке**) *инсекти двокрилци из ӣор.* Tachinidae *(ӣодред мува* Brachycera), *чије ларве живе као ӣаразити у телу ӣусеница (у јд.: ӣакав инсект).* • **белчева (жутонога)** ~ *оӣнокрилац* Microgaster (Aparteles) glomeratus *из ӣор.* Ichneumonidae, *чија ларва живи у телу ӣусенице лептира куӣусара.*

гу̏сеничаст јек. **гу̏сјеничаст,** -а, -о *сличан ӣусеници, маљав као ӣусеница.*

гу̏сеничица јек. **гу̏сјеничица** ж *дем. од ӣусеница.*

гу̏сеничјӣ (гу̏сеничијӣ) јек. **гу̏сјеничјӣ** (гу̏сјеничијӣ), -а̄, -е̄ *који се односи на ӣусенице:* ~ гнездо, ~ легло.

гу̏сеничкӣ јек. **гу̏сјеничкӣ** и **гу̏сеничнӣ** јек. **гу̏сјеничнӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на ӣусенице, ӣусеничји:* ~ гнездо.

гу̏сењак јек. **гу̏сјењак** м *ӣусеничје ӣнездо, леӣло ӣусеница.*

гу̏си (обично поновљено) *узвик за вабљење ӣушчића;* уп. гус.

гу̏синьак м *живинарник за ӣуске.*

гу̏ска ж (дат. гу̏сци и гу̏ски, вок. гу̏ско; ген. мн. гу̏сака̄) **1. а.** зоол. **а.** *у мн.: ӣотӣородица ӣтица ӣушчарица* Anserinae; *у јд.: род ӣтица ӣловуша* Anser *из те ӣотӣородице, здеӣастог трупа и дуӣог врата, које добро лете и ӣливају:* дивља ~ (Anser anser), питома ~. **б.** *домаћа ӣрипитомљена врста* Anser domesticus, *која се гаји ради ӣерја, меса и јаја; женка те врсте.* **2.** фиг. ӣеј. *ӣлупа женска особа, ӣлупача.* **3.** (обично с атрибутом „дебела", „масна") фиг. *добар ӣлен, извор ӣрихода.* **4.** *врста ӣљоснатог ноћног суда који се користи у болницама за теже болеснике.* • ~ **глоговњача (власуља)** зоол. *врста дивље ӣуске* Anser cinereus (fabalis), *која из северних крајева долази код нас на зимовник.* **гриваста** ~, **шкотска** ~ зоол. *врста ӣуске* Branta bernicla, *чије ӣерје на врату личи на оӣрлицу.* **гуске те разумеле** *ӣовориш неразумљиво.* **као** ~ **(гуске) у маглу (ићи** и сл.) *без ӣлана, без циља, смушено; ӣредузимати нешто не размишљајући много.* **дебелој гуски мазати (подмазивати) реп (перје)** *непотребно ӣомаӣати ономе ко је боӣат, добростојећи.*

гу̏скарнӣк м *в. ӣусињак.*

гу̏скица ж (уп. гушчица) **1.** *дем. и хип. од ӣуска.* **2.** *ӣлупа млада женска особа.*

гу̏слӑр м (вок. -е и -у, инстр. -ом и -ем) *онај који ӣудећи уз ӣусле ӣева народне ӣесме, обично јуначке.*

гусла́рити, гу̏сларӣм несвр. [гл. им. гусла́рење с] *бавити се ӣуслањем као сталним занимањем.*

гу̏слӑрскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на ӣусларе:* гусларске песме.

гу̏слӑрски прил. *на ӣусларски начин, као ӣуслар:* певати ~.

гусла́рство и **гу̏слӑрство** с *ӣуслање као занимање; неӣовање народне традиције ӣевања уз ӣусле.*

гу̏слати, -а̄м несвр. **1. а.** *ӣудети и ӣевати уз ӣусле; оӣе́вати ӣудећи уз ӣусле.* **б.** *уоӣште свирати на неком ӣудачком инструменту, ӣудети.* **2.** *одаваши карактеристичан оӣе̄ӣнуӣ звук (о ӣуслама).* **3.** фиг. ӣеј. разг. *сталано ӣонављаши, ӣоворити једно те исто; зановеӣаши.*

гу̏сле, гу̏слā ж мн. *народни ӣудачки инструмент уз који се ӣевају јуначке народне ӣесме, најчешће обично од јаворовог дрвета, с неколико длака из коњског репа сложених у једну струну, ӣреко које се ӣревлачи ӣудалом:* певати уз гусле. • **ударити, загудети у друге** ~ *ӣочеӣи друкчије ӣоступаши, ӣоћи другим ӣравцем, ӣутем.*

гу̏слице ж мн. *дем. и хип. од ӣусле.*

гу̏снути (се), -нē̄м се несвр. непрел. *ӣостајаши ӣуст, ӣушћи, зӣушњаваши се.*

гу̏ст, гу́ста, -о (комп. гу̏шћӣ) **1. а.** (о течним или полутечним материјама, растворима) *који слабије тече, који се теже разлива (због збијености честица или засићености ӣримесама):* ~ течност, ~ вино, ~ крв, ~ супа, ~ блато. **б.** *чије су честице чврсто сабијене (о ваздуху, гасу).* **2.** *нейрозиран услед велике концентрације, масе; мрачан, таман:* ~ дим, ~ магла; ~ помрчина, ~ тама, ~ хладовина. **3. а.** *који јако засићује аӣмосферу, ваздух, тежак, оӣојан:* ~ мирис, ~ испарење, ~ воњ, ~ дах. **б.** фиг. *који обилује садржајем, саставним елементима, садржајан, боӣат, набијен:* ~ казивање, ~ језик. **в.** *који ӣоӣуно обузима, ӣрожима:* ~ тишина, ~ очајање, ~ омама. **4. а.** *често израстао, чест; који се јавља у великој маси, у великом броју на малом, ограниченом ӣростору:* ~ длака, ~ коса, ~ трава, ~ трње, ~ грање. **б.** *који се састоји од јединки, елемената ӣоређаних збијено, често; збијено, често исӣлетен, изаткан:* ~ колона, ~ строј, ~ низ, густи редови, ~ чешаљ, ~ сито, ~ мрежа, ~ ткање. **в.** *који ӣада, сиӣа, засиӣа и сл. у великој количини, маси и учестано, брзо; учестан, ужурбан:* ~ киша, ~ снег, ~ град, ~ пљева, ~ пуцњава; густи кораци. **5.** фиг. *оӣасан, тежак, сложен:* ~ ситуација, ~ стање. • **дошло је до густа (густог), кад дође до густа (густог)** и сл. безл. *дошло је (кад дође) до тешке, критичне ситуације, заӯстило је (кад заӯсти).*

гу̏ст м итал. **а.** *укус:* имати добар ~, имати фин ~. **б.** *задовољство, уживање:* пити с густом.

гу̏статӣван, -вна, -о фр. у изр. **густативне папиле** анат. *завршеци нерва за укус у квржицама на језику.*

густи́на, -и́на м *скробно брашно које се уӣотребљава за зӣушњавање ӣослашица.*

густи́на ж **1.** *особина и стање онога шшо је ӣусшо:* **а.** *количина, маса, одн. број јединки, елемената у одређеном ӣростору, сшейен збијеносши или учесшалосши; концентрација:* ~ умака, ~ чорбе, ~ траве, ~ ткања, ~ пальбе; ~ мириса, ~ боје. **б.** физ. *маса у јединици заӣремине, сӣецифична маса, сӣецифична тежина:* ~ гаса, ~ Сунчеве масе. **в.** *број сшановника на одређеном ӣросшору, сшейен насељеносши:* ~ сшановнишшва, ~ насељености. **г.** фиг. *ӣуноћа, језгровишосш, садржајносш:* ~ језичког израза. **2.** *оно шшо је ӣусшо, зӣуснушо, набијено, чесшо:* **а.** *ӣусши део неке шечне, жишке масе, ӣусшиш:* сипати густину. **б.** фиг. *оно шшо је нейрозирно, ӣуспа шама, маӣла.* **в.** *ӣусшо израсло шибље, дрвеће, ӣуспа, чесша шума, чесшар, шиӣражје, ӣусшиш:* искочити из густине. • физ. **апсолутна** ~ *сӣецифична маса, маса неког тела у јединици заӣремине.* ~ **електрицитета (електрична** ~) *количина електрицишеша на једном квадрашном сани.мешру ӣроводника.*

гу̏стиномēр јек. **гу̏стиномјēр** м *в. ареометар.*

гу̏стиōзан, -зна, -о *који изазива апетит, укусан:* ~ јело.

гу̏стиōзно прил. *на ӣустиозан начин, укусно; са насладом:* ~ сипати пиће.

густи́рати, гу̏стӣрām несвр. прел. нем. **1.** (нешто или без допуне) *уживати пробајући или посматрајући јело, пиће и сл., сладити се:* ~ колаче, ~ вино. **2.** (некоме нешто) *утицати на некоӣа да му се нешто свиди, отварати некоме вољу за нечим:* ~ некоме печење. **3.** карт. *лагано и са уживањем откривати непознату карту уклањајући са ње другу:* ~ карте.

гу̏стити (се), -ӣм (се) несвр. *в. ӣуснути (се).*

гу̏стӣш, -и́ша м **1. а.** *ӣусто израсло шибље, ӣуста млада шума, честар, шипраг; ӣуста трава:* заћи у ~. **б.** *оно што је ӣусто израсло или испреплетено, ӣусто ӣрање, лишће и др.:* ~ лишћа, ~ (од) грана, ~ (од) обрва. **в.** *велики број ӣусто збијених бића или предмета, маса, ӣомила:* ~ људи, ~ возила, ~ бајонета. **2.** *ӣуста, згӣуснута течност, ӣусто јело; ӣуст талог:* сипати ~.

гу̏сто прил. (комп. гу̏шће и гу̏шће) **1. а.** *тако да буде мање течно, чврше:* ~ скувати, ~ замешати. **б.** *у великој концентрацији; неӣрозирно:* ~ се замаглити, ~ се спустити (о сумраку). **в.** фиг. *језӣровито, сажето, концизно:* ~ казано. **2. а.** *у великом броју на малом ӣростору, збијено (једно уз друго), често:* ~ расти, ~ збијено, ~ вејати, ~ падати, ~ ткан, ~ откуцано, ~ засађено. **б.** *у великом броју у кратком временском размаку, убрзано, учестано:* ~ пуцати, ~ фијукати (о мецима нпр.). **3.** *веома тешко, опасно:* постати ~, бити ~.

густо- *први део ӣридевских и др. сложеница који значи да је оно што значи други део сложенице ӣусто (збијено, често и сл.):* густодлак, густолистан итд.

густо̀грив, -а, -о и **густо̀гриван,** -вна, -о *који има ӣусту ӣриву.*

густо̀длак, -а, -о *који има ӣусту длаку.*

густо̀кос, -а, -о *који је ӣусте косе.*

густо̀лист, -а, -о и **густо̀листан,** -сна, -о *који има ӣусто лишће.*

густо̀рун, -а, -о *који има ӣусто руно:* ~ овца.

густо̀ћа ж *в. ӣустина.*

гута̀пēрка ж **а.** *осушен млечни сок од тропског дрвећа рода* Palaquium *из ф.* Sapotaceae, *који се употребљава за израду изолационог материјала, у галванотехници и зубарству.* **б.** бот. *та биљка.*

гу̀тати, -ām несвр. прел. **1. а.** *покретима језика и вилице и напрезањем здрелних мишића потискивати залогаје хране или ӣутљаје пића у једњак и желудац; наглo, похлепно јести или пити:* ~ храну, ~ супу. **б.** *дишући увлачити у ӣлућа ваздух, удисати (обично жудно); удисати с ваздухом (дим, ӣрашину и сл.):* ~ хладан зрак, ~ дим, ~ прашину. **2.** фиг. **а.** *примати у себе; чинити да нешто ӣостане неӣримећено, да се изгуби у нечему.* – Метро гута у себе људе. Магла је гутала шуме. **б.** *савладавати, ӣрисваја̄ти и ӣутаӣати у себе; асимиловати.* – Крупни капитал гута мали. Велика предузећа гутају мања. **в.** *трошити, црӣсти; сатирати, уништавати, упропашћивати:* ~ снагу, ~ огромне суме, ~ нечије животе. **г.** *претварати у ӣрах и пепео, сагорева̄ти (о ватри).* **3.** фиг. **а.** *сузбијати испољавање неког мучног осећања, ӣригушивати:* ~ гнев, ~ тугу. **б.** *подносити ћутке, не реагујући, трӣети:* ~ поруге, ~ нечије увреде, ~ све ради мира. **4.** фиг. *изостављати, исӣуштати, ӣрескакати у говору понеку реч, слог или глас, одн. понеко слово у писању:* ~ гласове, ~ речи, ~ слова. **5.** фиг. **а.** *са нарочитим интересовањем и задовољством, нетремице слушати, ӣратити нечији говор, ӣредставу и сл.:* ~ (нечију) сваку реч, ~ нечију причу, ~ представу. **б.** *жељно, са страшћу и брзо читати:* ~ књиге, ~ народне песме. **в.** (обично са допуном „очима“, „погледом“) 1) *гледати, посматрати чежњиво и с изразом допадања:* ~ девојку очима (погледом). 2) *гледати, посматрати оштро, непријатељски:* ~ некога својим хладним очима. ■ ~ **се** (очима) *гледати једно друго с чежњом и с допадањем.* • ~ **кнедле (горке пилуле)** *ћутке подносите непријатности, трӣети.* ~ **пљувачку** *савлађивати се и ћутати.* ~ **сузе** *савлађивати, ӣригушивати тугу, бол.*

гута́ција ж лат. *излучивање сувишне воде из биљака у облику кайљица.*

гу̀та̄ч, -а́ча м *онај који нешто ӣута.* • ~ **ватре (пламена)** *циркуски артист који ӣоказује вештину ӣутања ватре;* фиг. *обсенар, шарлатан.*

гу̏тљāј м (инстр. -ем) **а.** *количина течности која се одједном ӣроӣута; ӣокрет мишића којим се ӣотисне у желудац оно што се ӣроӣута:* попити неколико гутљаја вина; попити нешто једним гутљајем. **б.** *оно што се одједном удахне:* ~ дима (при пушењу).

гутља̀јчић м *дем. од ӣутљај.*

гу̏тнути, -нēм свр. *дем. ӣрема ӣутати; ӣроӣутати.*

гутӯра̄л, -а́ла м лат. лингв. *ӣрлени глас, ӣрлени сугласник.*

гу̏тура̄лан, -лна, -о (обично одр.) *в. ӣрлен:* ~ глас, ~ узвик.

гутура́лно прил. *в. ӣрлено.*

гутура́лнōст, -ости ж *особина онога што је ӣутурално, ӣутурални карактер гласа.*

гу̏ћ и **гу̏ц**[1] (обично поновљено) *узвик за вабљење свиња.*

гу̏ц[2] *узвик којим се подражава ӣутање, пијење пића.*

гу̏цати, -а̄м несвр. (обично у дем. значењу) *в. ӣутати (1а).*

гу̏цкати, -а̄м несвр. *у дем. значењу: ӣутати и ӣуцати; тијуцкати:* ~ ракију.

гу̏цнути, -нēм *свр. ӣрема ӣуцкати; ӣопити, испити ӣутљајчић:* ~ два-три пута. • **мало је гуцнуо** *мало је ӣрӣио.*

гу̏чица ж *дем. од ӣука.*

гу̏ша ж **1.** *предњи део врата, ӣрло; ждрело:* ухватити за гушу, болети некога у гуши. **2.** зоол. *кесасто проширење на једњаку ӣтица и неких инсеката, вољка.* **3.** мед. *повећана штитаста жлезда с набреклим предњим делом врата, струма, ӣушавост.* • **до гуше** *реко мере.* **дући до гуше** *в. дући до ӣрла (под ӣрло).* **метнути (ставити) некоме нож под гушу** *в. ставити нож под ӣрло некоме (под ӣрло).* **подмазати гушу** шаљ. *ӣопити нешто (обично алкохолно пиће).* **ухватити (шчепати, стегнути** и сл.**) за гушу** *довести у тежак, безизлазан ӣоложај, ӣритећи, ӣриклештити.*

гу̏шав, -а, -о *који има ӣушу, струму.*

гу̏шавац, -а̄вца м *онај који је ӣушав, који има струму.*

гу̏шавица ж **1.** *ӣушава женска особа.* **2.** бот. *зељаста биљка ӣузавица* Cucubalus baccifer *из ф.* Caryophyllaceae.

гуша́вко м *в. ӣушавац.*

гу̏шавōст, -ости ж мед. *обољење ӣраћено ӣрекомерним увећањем, отоком штитасте жлезде, струма.*

гу̀ша̄н, -а́на и **гу̏шан,** -а м **1.** зоол. *раса ӣголуба са великом ӣушом* Columba gutturosa. **2.** *в. ӣушавац.*

гу̏шати се, -а̄м се несвр. уз. повр. *хватати се за ӣуше у међусобном обрачуну, у тучи.*

гу́шити, гу̏шӣм несвр. прел. [гл. им. гу́шēње с] **1.** (некога) **а.** *стезањем, стискањем врата или грудног коша сӣречавати некоме дисање или убијати га, давити.* **б.** *отежавати некоме дисање или убијати га загађеним или отрованим ваздухом, гасом.* **в.** *реметити рад органа за дисање или изазивати код некога отежано дисање или недостатак ваздуха (нпр. о гасу, диму, кашљу, астми, сузама и сл.).* – Њу су гушиле уздржане сузе (Андрић). **2.** фиг. **а.** (нешто) *не дозвољавати нечему да се развије, савлађивати, сузбијати; онемогућавати:* ~ устанак, ~ штрајк, ~ побуну, ~ јавну реч, ~ слободу. **б.** (нешто) *с напором сузбијати испољавање неког осећања, суздржавати, ӣригушивати, савлађивати:* ~ плач, ~ јецаје, ~ гнев, ~ сузе, ~ бол. **в.** (нешто) *ометати нечији развитак, растење.* – Коров гуши жито. **г.** (некога) *тиштати, мучити, морити (некога), јако сметати (некоме).* – Гуши га чамотиња и досада. ■ ~ **се 1. а.** *повр. од ӣушити (1б):* ~ се димом. **б.** *уз. повр. од ӣушити (1а).* **2. а.** *тешко дисати или умирати услед недостатка или загађености ваздуха.* **б.** фиг. *гасити се, не моћи горети (о ватри).* **в.** *бити стешњен, немати довољно ӣростора:* ~ се у једној собици. **г.** *тешко долазити до ваздуха, загрцавати се (од јаког узбуђења, ӣлача и сл.):* ~ се од кашља, ~ се од плача, ~ се од смеха. **д.** *брзо и похлепно, халапљиво јести или ӣити:* ~ се месом. **ђ.** *имати нечега много, у изобиљу; живети у изобиљу:* ~ се у изобиљу, ~ се у раскоши.

3. фиг. *постајати приглушен, нечујан, замирати (о гласу, звуку).* • **~ се у дуговима** *бити презадужен.* **~ се у сузама (у плачу)** *јако, много плакати.*

гу̏шица ж *дем. од гуша.*

гу̏шнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на гушу:* ~ жлезда.

гушо̀боља ж мед. *обољење грла (дифтерија, ангина и др.);* уп. грлобоља.

гу̏штāк, -а́ка м и **гу̏штара** ж *густа шума, честар, густиш.*

гу̏штēр, -ера м (мн. гу̏штери (гу̏штерови)) зоол. **1.** *у мн.: подред гмизаваца* Sauria, Lacertilia, *дугуљастог ваљкастог тела покривеног ситним љускама и с два пара ногу; породица таквих гмизаваца* Lacertidae *и род* Lacerta *из те породице (у јд.: такав гмизавац).* **2.** *врста морске рибе* Saurus griseus *из пор.* Scopelidae, *чија је глава слична глави блавора.* • зоол. 1) *називи за разне врсте гуштера (1):* **зелени ~** *в.* зелембаћ. **~ камењар (зидни ~)** *врло раширена врста гуштера црвенкасте боје* Lacerta muralis. **живородни (планински) ~** *гуштер* L. vivipara, *који рађа живе младунце.* **сиви (смеђи) ~** *гуштер земљасте боје* L. agilis. 2) *називи за разне друге гмизавце из подреда* Sauria: **гуштери брадавичари** Helodermatidae. **гуштери дебелојезичњаци** Crassilinguia. **гуштери краткојезичњаци** Brevilinguia. **гуштери рашљојезичњаци** Fissilinguia. **кратконоги ~** *гуштер врло кратких ногу* Seps chalcidica. **панонски ~** *гуштер* Ablepharus pannonicus.

гуштѐра̄нка ж зоол. *у мн.: породица малих грабежљивих морских риба* Scopelidae *(у јд.: таква риба).*

гу̏штераст, -а, -о *сличан гуштеру.*

гу̏штерасто прил. *као гуштер, пољуп гуштера (вијугаво, кривудаво).*

гуштѐрача ж анат. *трбушна жлезда са унутрашњим лучењем, смештена иза желуца, која лучи хормон инсулин и извесне ензиме, панкреас.*

гуштѐрачин, -а, -о и **гуштѐрачнӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на гуштерачу, који припада гуштерачи:* ~ сок.

гуштѐрина ж (м) (мн. ж) *ауг. и пеј. од гуштер.*

гуштѐрић *дем. од гуштер; младунче гуштера.*

гу̏штерица ж **1.** *женка гуштера, гуштер; мањи гуштер.* **2.** зоол. *у мн.: најбројнија породица наших гуштера* Lacertidae, *код којих је изражена способност брзе регенерације репа (у јд.: такви гуштери).* • зоол. *називи за разне врсте рода* Lacerta: **зидна ~, сива ~** *в. под гуштер.*

гу̏штеричица ж *дем. од гуштерица.*

гу̏штерскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на гуштере.*

гу̏штерски прил. *као гуштер:* ~ испружен.

гуштѐрчић м *дем. од гуштер.*

гу̏штӣк, -и́ка и **гу̏шћāк,** -а́ка м *густа шума, честар, густиш.*

гу̏шчār м *онај који чува или лаји гуске.*

гу̏шчарица и **гушчà̄рица** ж **1.** *она која чува или лаји гуске.* **2.** зоол. *у мн.: ред водених птица* Anseriformes, *које имају кожицу за пливање између три предња прста (у који спадају подпородице паткаа, гусака, лабудова, ронаца); у јд.: птица из тога реда.*

гу̏шчā̄рка и **гу̏шчā̄рка** ж *в. гушчарица (1).*

гу̏шчā̄рнӣк м *живинарник за гуске, гусињак.*

гу̏шчā̄рскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на гушчаре.*

гу̏шче, -ета с (суп. мн. гу̏шчићи м; зб. им. гу̏шчā̄д ж) *младунче гуске.*

гушчѐтина ж *ауг. и пеј. од гуска.*

гу̏шчетина ж *гушчије месо.*

гу̏шчијāк м *гушчији измет.*

гу̏шчијӣ (гу̏шчјӣ), -а̄, -е̄ *који се односи на гуске:* ~ месо, ~ перје, ~ јаје, ~ паштета.

гу̏шчица ж **1.** *дем. и хип. од гуска.* **2.** фиг. *глупа млада женска особа.*

Д

д (Д) с непром. **1. а.** *зубни праскави звучни сугласник.* **б.** *слово којим се обележава тај сугласник:* велико Д, мало д, курзивно *д*. **2.** *скраћ. за динар (д), други (д.), дативе (д.), дама (краљица) у шаху (D) итд.*

да (кад је наглашено: да̀) везн. (у зависним реченицама) **1.** *намерни, када се, у реченици с презентом или потенцијалом, износи оно што је циљ, одн. намера радње казане у главној реченици: како би, не би ли.* – Отишла је да купи хаљину. Она се жури да би стигла на време. **2.** *последични, када се износи оно што проистиче из исказа главне реченице.* – Била сам тако уморна да сам одмах заспала. Грмело је тако јако да се кућа тресла. **3.** *исказни (у изјавним, објекатским реченицама), при исказивању, ближем одређивању садржаја глагола или неке друге речи или израза у главној реченици:* **а.** *када је у главној реченици глагол са значењем: говорити, мислити, осећати и сл.* – Рекао је да ће доћи сутра. Осећала је да је нешто гуши. **б.** *када је у главној реченици неки други глагол, реч или израз неодређеног значења.* – Треба да се потрудиш да стигнеш на време. Није смела да пође сама на пут. **в.** *када се у зависној реченици износи нешто што узрокује, условљава радњу или стање исказано у главној реченици: што.* – Радује ме да си дошао. Срећа да је пала киша. **г.** *у елиптичним реченицама, када је глагол неодређеног значења у главној реченици изостављен.* – Отац да побесни што му је син пао на испиту. Нико да се усудиући. **д.** *иза модалних речи, када се износи претпоставка, сумња, потврђивање, негирање и сл.* – Тешко да ће он доћи. Зар да оставим породицу? Готово да сам пао на испиту. **ђ.** *иза упитних речи када се исказује садржај о којем се пита.* – Шта да сад радим? Како да му изађем на очи? **е.** *у конструкцији са презентом замењује инфинитив у футуру.* – Сутра ћу да путујем на море. **4.** *подобни* **а.** *када ни је остварен услов за вршење радње казане главном реченицом: у случају да.* – Да си више учио, положио би испит. Да сам јуче умрла, не бих то знала. **б.** *на почетку жељних реченица.* – Да ми се окупати у мору. Да си ми здрав! **в.** *за изражавање подстицања.* – Да попијемо по једну. **5.** *допусни, када се износи допуштање, претпостављање нечег као могућног (иако то представља сметњу за остварење радње у главној реченици): мада, премда, макар да.* – Ко проси, да круну носи, ваља му дати. Да си ми и рођени син, не могу ти опростити. **6.** *временски: како, откако, откад.* – Ево месец дана да нисам изашла из куће. **7.** *односни, када се зависном реченицом ближе одређује нека именска реч у главној реченици.* – Има ли неко да није предао задатак? **8.** *начински, када се у одричној зависној реченици износе околности које изостају при вршењу радње главне реченице.* – Никад не легне да не прочита по једну књигу. **9.** *узрочни: јер, што.* – Љутило га је да га нико није слушао. **10. а.** *кад се изриче супротност: него, већ, а.* – Ако он не положи, да ко ће други? **б.** (у вези с везн. а) *кад се изриче изузимање.* – Седео је, а да ни речи није проговорио. **11.** *у служби речце* **а.** *за изрицање заповести или жеље.* – Све синове да ми родиш. Ви идите, а ти да ниси мрднуо одавде. **б.** *за изрицање клетве, преклињања или заклињања.* – Да си проклет! Помози, да си ми по богу брат. **в.** *за обележавање умањених реченица које садрже глаголе: рећи, казати, видети, опростити, извинити и сл. (у служби исказивања неког става, ограђивања и сл.).* – Није, да кажем, слагао него заобишао истину. У томе смо се, да видите, лепо сложили. **г.** *за обележавање допусног значења у корелацији са заменицама и прилозима (уз понављање глагола).* – Ко био да био, нека уђе. Каква је да је, али је испунила обећање.

да̀ (да̂) речца **1.** *потврдна* **а.** *за исказивање потврдног одговора на постављено питање.* – Да ли си затворила врата? Да. **б.** (понекад удвојено) *за потврђивање своје или туђе изјаве, мисли: свакако, истина.* – Да, да. Тако је то било. Због тебе сам дошла. Да. **в.** *за појачавање тврдње изнете у претходном исказу и прелажење на јачи израз: чак, штавише, дапаче.* – Сви јој се диве, да и сам краљ. **г.** *при присећању.* – Ах, да, то је онај човек ког смо јуче срели. Да. Умало заборавих да ти кажем ко је дошао. Да, тако се некад радило. **д.** *с упитном или узвичном интонацијом, када се очекују даље речи саговорника или се изражава изненађење о реченом.* – Хтела сам још нешто да ти кажем. Да? Слушам те. **2.** *за изрицање неслагања, неверовања, сумње у оно што је речено: баш, таман, није ваљда, неће бити.* – Да нисам дошао, сви би страдали. Јест, да. **3. а.** *са речцом „ли" за постављање питања.* – Да ли је дошао професор? **б.** *уз одрични глаголски облик у упитним реченицама за изражавање бојазни, сумње, несигурне претпоставке.* – Да ниси видела Марка? Да му се није нешто догодило? **4.** (уз упитне заменице и прилоге) **а.** *за изражавање чуђења, неизвесности и сл.* – Како си сама? Да где су твоји? Кад си пао из физике, да како ћеш положити математику? **б.** *у дијалогу када се, у облику питања, даје потврдан одговор на раније изражену сумњу.* – А где је он? У школи, да где би био? Да шта је он него обична пропалица. Он је то урадио, да ко би други? **5.** (уз ген. у служби узвика) *за истицање чуђења, дивљења.* – Да дивна момка! Да луда човека! **6.** (у нар. поезији, у служби узвика) *при обраћању некоме.* – Ој Стојане, да мој мили брате! **7.** *за изражавање доушташа (у неким изразима са понављањем глагола).* – Каква сам да сам, твоја сам кћи. Нека седе, па куд пукло да пукло. **8.** *када се казује да се радња умало није извршила.* – Мати му сирота да пресвисне од бола и туге.

да̀бар, -бра м (мн. да̀брови) зоол. *врста глодара скупоцене крзна* Castor (C. fiber *и* C. canadensis), *који живи уз обале река и језера у склоништима која гради од дрвета.*

да̀бо̀гда̄ *речца за истицање при исказивању жеље, клетве и сл.* – Дабогда родила сина! Дабогда језик прегризла!

дабо̀(г)ме *речца за појачавање тврдње: наравно, дакако, свакако, разуме се, сигурно.* – Је ли положила испит? Дабогме да је положила. Овим, дабоме, нисмо исцрпли све могућности.

да̀бровина ж (мн. в) **1.** *даброво крзно.* **2.** *црвенкастосмеђа миришљава маст коју луче даброве жлезде.*

да̀валац и **да́валац,** -аоца м (ген. мн. -ла̄ца̄) *онај који даје нешто:* добровољни ~ крви, ~ ткива, ~ коштане сржи, ~ органа.

да̀валā̀штво с *акција, обичај давања:* добровољно ~ крви.

да́вање с **1.** *гл. им. од давати (се).* **2.** *издатак, расход; порез, дажбина:* велика давања, привредна давања.

да̀ватељ м *в. давалац.*

да̀ватељка ж *она која даје нешто.*

да́вати (се), да̄јēм (се) (имп. да́ји, пр. сад. да́јӯћи (се)) *несвр. према дати (се).* • ~ **часове** *подучавати (ван школе).* ~ **шаком и капом** *давати много, обилно.* **не дајем ја ништа на то** *не држим много до тога, не ценим то.*

да̀вā̄ч, -а́ча м **1.** *в. давалац.* **2.** техн. *уређај који одаје, одашиље импулсе, одашиљач:* кутија ~.

да́веж м разг. **1.** *особа која некоме досађује, досадна, несносна особа.* **2.** *досадно причање, предавање;* уп. гњаважа.

дàвилац, -иоца и **дàвитељ** м *онај који некоґа дави, усмрћује дављењем.*

дáвити, дâвīм несвр. прел. [гл. им. дáвљēње с] (некога, нешто) **1. а.** *стезати некоґа за ґушу онемоґућавајући му дисање и лишавајући ґа живота.* **б.** *уопште лишавати живота, убијати, клати.* – Вук дави овце. **в.** *отежавати, ометати (некоме) дисање, ґушити (нпр. о кашљу, астми, диму и сл.).* **г.** *јако притискати, стискати, ґњечити:* ~ лутку, ~ једно друго (у стешњеном простору). **2.** *запљускивати, потапати некоґа у воду у намери да му се одузме живот:* ~ некоґа у реци. **3.** фиг. **а.** *сузбијати, спречавати развој нечеґа; ґушивати:* ~ језик, ~ штампу, ~ устанак. **б.** *ґњетавати, тлачити, мучити, злостављати:* ~ сиротињу, ~ народ, ~ великим каматама. **в.** разг. *бити несносан, досадан, досађивати некоме (нпр. дугим причањем, упорним наваљивањем и сл.), ґњавити.* ■ **~ се 1.** *уз. повр. од давити (1а и 2).* **2.** *тонути у дубину воде и ґушити се, утапати се.* **3.** *тешко дисати (због сметње у дисању или некоґ афекта), загрцавати се:* ~ се у јецајима, ~ се у смеху, ~ се у диму. **4.** експр. *наґло и халапљиво јести или пити.*

дављènик, -и́ка и **дâвљеник,** -а м *онај који се дави или се удавио (у води), утопљеник.* • **~ се и за сламку хвата** *онај који је у великој опасности тражи спаса ґде било, и онде ґде нема изґледа да ће ґа наћи.*

дављènица и **дâвљеница** ж *женска особа дављеник, утопљеница.*

дављènичкī и **дâвљеничкī,** -ā, -ō *који се односи на дављенике.*

дављènички и **дâвљенички** прил. *као дављеник; очајнички:* ~ се хватати за нешто.

дàвнашњī, -ā, -ē **1. а.** *који је био, постојао давно, у далекој прошлости, који потиче из далеке прошлости, прастари, древни:* ~ насеље, ~ народ. **б.** *који потиче из ранијеґ времена у односу на нечији живот, век, раздобље, стари:* ~ пријатељ, ~ жеља. **в.** *бајат, устајао:* ~ сир. **2.** *в. давни:* ~ прошлост, ~ време, ~ сан.

дâвнī, -ā, -ō **1. а.** *који је био и прошао давно, много пре садашњости, одн. времена када се ґовори (обично о временским појмовима):* ~ прошлост, давна времена. **б.** *који је био и прошао раније, али не тако давно у односу на време када се ґовори:* сећања из давних дана младости. **2.** *в. давнашњи (1а и 1б):* ~ знанац, ~ жеља, ~ уверење.

давнѝна ж *давно време, давно, старо доба, далека прошлост:* обичај од давнина.

дáвно и **дâвно** прил. *пре много времена, у далекој прошлости; од пре много времена, одавно:* врло ~, ~ изумро, ~ је било; ~ је дошао, ~ познат глас.

дáвнопрошлī и **дâвнопрошлī,** -ā, -ō *који припада давној, далекој прошлости, који се односи на давну прошлост:* ~ доба, ~ време.

дâвор и **дàвори** узв. нар. песн. *еј, ах, авај.* – Давор, побро! Ој давори, слуге моје. Ој давори, ти Косово равно!

давòрија ж арх. *родољубива, патриотска песма.*

дàгеротӣп м фр. *фотоґрафија, снимак направљен дагеротипијом.*

дагеротѝпија ж фр. *застарели начин фотоґрафисања помоћу сребрних соли; фотоґрафија израђена на тај начин (по имену изумитеља).*

дагерòтипскī, -ā, -ō *који се односи на дагеротип и дагеротипију.*

дâгња ж (ген. мн. -њӣ) зоол. *врста јестиве морске шкољке* Mytilus edulis (galloprovincialis).

дáда ж тур. **а.** *назив одмила за мајку, старију сестру или рођаку.* **б.** *назив одмила за дадиљу, дечју неґоватељицу.*

дадаѝзам, -зма м фр. *декадентни модернистички правац у књижевности и ликовној уметности настао после Првоґ светскоґ рата који у тражењу новоґ израза неґира све постојеће естетске вредности ґрађанскоґ друштва.*

дадàист(а), -ē м (мн. -сти) *присталица дадаизма.*

дадаѝстичкī, -ā, -ō *који се односи на дадаисте и на дадаизам, који је у духу дадаизма.*

дàдиља и **дàдиља** ж тур. *женска особа која неґује и васпитава туђу децу, дечја неґоватељица, васпитачица.*

дадѝљати, -ām несвр. *бити дадиља, неґовати, чувати туђу децу.*

дàдиљскī и **дàдиљскī,** -ā, -ō *који се односи на дадиље, који припада дадиљама.*

дàдиљство с *одґајање, неґовање туђе деце.*

дáдица ж *хип. од дада.*

дâжбина ж *оно што се даје на име пореза, царине, доприноса или неке друґе јавне обавезе;* уп. давање (2).

дâжд м арх. *в. киша.*

даждèвњак, -а́ка и **дâждевњāк,** -а м зоол. *у мн.: породица репатих водоземаца* Salamandridae, *који живе у влажним срединама и рађају живе младе (у јд.: такав водоземац* Salamandra). • **пегави (ватрени) ~** *врста даждевњака* Salamandra maculosa, *са крупним пеґама по телу, саламандер.* **црни (алпски) ~** *врста даждевњака* Salamandra astra.

даждевњàчић м *дем. од даждевњак.*

даждèвњāчкī и **дâждевњāчкī,** -ā, -ō *који се односи на даждевњаке.*

дàждети јек. **дàждјети,** дàждӣ несвр. непрел. **а.** (обично безл.) *падати (о киши), кишити.* **б.** *доносити, исуштати из себе кишу (о облаку).*

дàире, дâйрā ж мн. тур. *мали бубањ, тамбурин с прапорцима у који се, уз песму и плес, удара руком, деф.*

дâј 1. *2. л. јд. имп. од дати.* **2.** речца *за подстицање: деде(р), хајде.* – Дај пожури.

Дâјбōг и **Дàјбог** м мит. *бог сунца и плодности код старих Словена.*

дàјџест и **дàјџест** м енгл. *сажет преґлед; скраћена издања књижевних дела за широку употребу.*

дајџестѝрати, -èстӣрām свр. и несвр. *изда(ва)ти, објавити, објављивати у облику дајџеста:* дајџестирана верзија.

дàкако и **дакàко** речца *за појачавање тврдње: наравно, дабоґме, разуме се.* – Они су то, дакако, радили тајно.

дáкати, дâчēм (дâкām) несвр. непрел. *ґоворити, понављати „да“, потврђивати; одобравати, пристајати на све без поґовора:* дачући климати главом.

дàклē речца **а.** *на почетку исказа којим се казује последица, одн. логичан закључак оноґа што је претходно речено:* пре ма томе, стоґа, отуд, самим тим, значи. – Падало је доста кише, дакле година ће бити родна. Дакле, ниједан од ових одговора није тачан. **б.** *при прелажењу, одн. враћању на главни предмет излагања: елем, е па.* – Дакле, пођимо даље. Марко, дакле, оде у затвор. Шта, дакле, предлажете? **в.** *при исказивању неке жеље, заповести и сл.: хајде, дела.* – Прионимо, дакле, на посао. **г.** *при изражавању изненађења, чуђења, неґодовања, срџбе и сл.: а-ха.* – То је, дакле, твоја велика љубав. Шта ће ми, дакле, таква помоћ? Ви, дакле, предлажете да одустанем од свега за шта сам се борила.

дàктил м грч. књиж. и лингв. *трослożна метричка стопа која се састоји од једноґ дуґоґ (наґлашеноґ) слоґа и два кратка (ненаґлашена) слоґа.*

дактилòграф м *онај чије је је занимање дактилоґрафија.*

дактилографѝја ж *куцање текста на писаћој машини или рачунару (као занимање).*

дактилòграфкиња ж *женска особа дактилоґраф.*

дактилòграфскī, -ā, -ō *који се односи на дактилоґрафе и на дактилоґрафију:* ~ посао, ~ грешка.

дактилоскòпија ж грч. *узимање и испитивање отисака прстију руке; метода идентификације особа на основу отисака прстију.*

дактилоскопи́рати, -о̀пи́рам свр. и несвр. *узети, узимати отиске прстију.*

дактило̀скопскӣ, -ā, -ō *који се односи на дактилоскопију:* ~ отисак прстију.

да̀ктилскӣ, -ā, -ō *који се односи на дактиле, који се састоји из дактила:* ~ стопа, ~ хексаметар.

да̀ла̄j-ла́ма м *врховни верски поглавар тибетанског ламаизма.*

да̀лек, далѐка, -о (комп. да̀љӣ) **1. а.** *који се налази на великој удаљености, на великом одстојању (од некога, нечега), удаљен:* ~ земља, даља околина. **б.** *који води у удаљене пределе, места и који дуго траје:* ићи на ~ пут. **в.** *који путује у удаљено место, крај, одн. који долази отуда:* далеки путници. **г.** *који допире из велике даљине, па је стога изгубио у снази, интензитету (о гласу, звуку, светлости и сл.):* далеки звуци, ~ песма, ~ одблесак, ~ сигнал. **2. а.** *који се односи на давно протекло доба, време; који припада томе времену, давни, давнашњи, древни:* ~ доба, ~ прошлост, ~ старина; далеки предак, далеки претеча. **б.** *који ће настати касније, после дужег времена у будућности:* одложити посао на што даље време. **3. а.** (у комп.) *који није у блиској, тесној родбинској вези, даљни:* ~ (даљи) род (рођак), даља тетка. **б.** фиг. *који има мало заједничког с неким, туђ, страни:* ~ свима, ~ од целог света. **в.** фиг. *неприступачан, уздржан, одсутан:* увек ~ и сам, хладан и ~. **4.** (само у комп.) **а.** *који се наставља на нешто, који следи нечему, следећи, наредни:* у даљем тексту, даљи преговори, даља проучавања. **б.** *који ће касније стићи, доћи, накнадни:* сачекати даља наређења (упутства). • **Далеки исток** геогр. *земље источне Азије које се налазе уз Тихи океан.* **без даљег(а)** *без одлагања, без оклевања, сместа; без поговора, безусловно.* **до даљег(а)** *засад, привремено, док се друкчије не нареди.* – До даљег ће бити по старом.

далѐко прил. (комп. да̀љѐ и да̀ље) **1. а.** *на великој удаљености, на великом одстојању, на велику даљину, на велико одстојање (обично у хоризонталном правцу):* бити ~, отићи ~, ~ од града, ~ одавде, одскочити ~, ~ испод врха. **б.** (са допуном која значи одређено растојање) *на одстојању, раздаљини означеној допуном, одн. на толико одстојање:* десет метара даље, два километра ~. **в.** (у комп.) *на извесном (не тако великом) одстојању, на извесно одстојање, на извесну удаљеност (иза, од нечега):* даље од реке, стати даље. **2. а.** *за исказивање великог временског размака: на великом временском размаку, у великој временској удаљености:* није ~ Нова година, гледати ~ у будућност, бити ~ до јутра. **б.** (у комп. и суп.) *за исказивање временског размака ограниченог допуном: дуже, најдуже, више, највише:* кроз десет дана најдаље, задржати се десет дана даље. **3. а.** (обично уз комп.) *за исказивање поређења: у великој мери, много, знатно, кудикамо, неупоредиво:* ~ бољи, ~ већи, ~ пре, ~ изнад некога (нечега). **б.** *кад се истиче велика разлика, неслагање с нечим:* бити ~ од нечијих потреба, ~ од нечијих жеља. **4.** (само комп.) *за исказивање следовања, настављања:* **а.** *у простору: (у)напред, на следеће место, редом:* јурити даље и даље, проследити поруку даље. **б.** *у времену: настављајући, затим, после тога; још више, накнадно; убудуће:* трајати и даље, горети и даље, говорити даље о нечему. **5.** (само комп. – у служби узвика) **а.** *настави(те), продужи(те).* – Застаде у одговору. Учитељица му рече: Даље! **б.** *удаљи(те) се, одлази(те), одбиј, назад.* – Даље од ње! • **~ било** *народна празноверна узречица којом се изражава жеља да несрећа, зло о коме је реч мимоиђе некога, не дај боже, сачувај боже.* **~ би нас (то) одвело** *то би нам одузело много времена и простора (обично у писању).* **~ дотерати (догурати** и сл.) 1) *постићи леп, велик успех, постати веома успешан.* 2) ир. *ниско пасти, пропасти, претрпети неуспех.* **~ од памети (бити)** *нелогично, неразумљиво.* **~ од тога да...** *каже се при категоричком негирању, одбијању нечега: никако, ни по што, ни помислити да.* **~ му (лепа) кућа** *узречица за изражавање негодовања према неком, кад неко неће да има с неким посла, кад хоће да га се отресе, отараси.* **и тако даље** *при набрајању, навођењу нечега: и остало, и друго.* **држати се ~ од нечега** *не мешати се у нешто.* **идемо даље** *настављамо: настави, наставите.* **ићи (отићи, забраздити** и сл.) **тако (толико) ~ да...** *прећи, прелазити меру, претер(ив)ати, прекардашити.* **корак даље** *известан напредак.* **не види даље од носа** *ограничен је, уских је видика.* **није ~ време (час, дан** и сл.) *ускоро ће бити, доћи.* **оставити (некога) ~ иза себе** *постићи велику предност у односу на некога (обично у трчању).* **то је ~ од истине** *то је лаж.* • НПосл **~ од очију, ~ (и) од срца** *љубав слаби кад се они који се воле не виђају.*

далекòвид, -а, -о (далекòвидан, -дна, -о) **1.** мед. *који не види јасно оно што је близу, који јасније види удаљеније предмете* **2.** фиг. *који је способан да предвиди будуће догађаје и далекосежне последице, проницљив, оштроуман.*

далекòвидо (далекòвидно) прил. *са способношћу предвиђања будућих догађаја и далекосежних последица, проницљиво, оштроумно:* ~ гледати у будућност, ~ уочавати промене.

далекòвидо̄ст (далекòвидно̄ст), -ости ж **1.** мед. *особина онога који је далековид, онога што је далековид, смањена видна способност на близини,* hypermetropia. **2.** фиг. *моћ предвиђања будућих догађаја, проницљивост, оштроумност.*

далекòвод м ел. *уређај, вод (систем стубова и жица) за пренос електричне енергије на велике даљине.*

далекòводнӣ, -ā, -ō *који се односи на далековод:* ~ мрежа.

далекòзор м *дохлед, дурбин, телескоп:* астрономски ~, поморски ~.

далекоисточнӣ, -ā, -ō *који се односи на Далеки исток.*

далекòметнӣ, -ā, -ō вој. *који има велики домет, који добацује на велику даљину (о оружју, артиљерији):* ~ топ, ~ артиљерија, ~ паљба.

далекòметно̄ст, -ости ж *особина онога што је далекометно:* ~ топова.

далекòсежан и **далекòсе̄жан,** -жна, -о *који далеко досеже својим утицајем, последицама, врло значајан; широко заснован; замашан, важан:* далекосежне последице, далекосежне истине, ~ мисао.

далекòсежно и **далекòсе̄жно** прил. *са далекосежним последицама, са далекосежним утицајем, значајем.*

далекòсежно̄ст и **далекосе́жно̄ст,** -ости ж *особина онога што је далекосежно, велики ефекат, значај.*

да̀лија и **да̀лија** ж бот. *в. георгина.*

далма̀тика ж лат. *свечана украшена одећа пореклом из касноримског доба коју су носили владари, папе и бискупи; католичко литургијско рухо.*

Далмати́нац, -нца м (инстр. -ем; ген. мн. Далма̀тӣна̄ца) *становник Далмације; онај који је пореклом из Далмације.*

далмати́нац, -нца м **1.** *далматинско вино.* **2.** зоол. *врста, раса паса доста средње величине, беле боје са црним пегама.*

Далма̀тӣнка ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) *становница Далмације; она која је пореклом из Далмације.*

далма̀тӣнскӣ, -ā, -ō *који се односи на Далмацију и на Далматинце:* ~ вино, ~ обала.

далма̀тӣнски прил. *на далматински начин, као Далматинци.*

далмати́нство с *скуп карактеристичних особина Далматинаца; осећај припадности Далмацији.*

Далмати́нче, -ета с (мн. ø; зб. им. Далма̀тӣнча̄д ж) *млад Далматинац; дете из Далмације.*

да̀лматскӣ, -ā, -ō *који се односи на Далмате, некадашње романске становнике Далмације:* ~ језик.

Да̀лма̄ција ж *област у Хрватској дуж Јадранског мора између Велебитског канала и Црногорског приморја.*

далтони́зам, -зма м мед. *неспособност разликовања извесних боја (првенствено црвене и зелене), слепило за боје (по имену енглеског хемичара Далтона).*

далто̀нист(а), -ē м (мн. -сти) *особа са урођеним или стеченим далтонизмом.*

да̀љ ж (м) *в. даљина.*

даљи́на ж **1. а.** *одстојање од нечега, некога, удаљеност у простору:* велика ~, ~ јасног вида, на даљини од 10 km. **б.** *неодре-*

ђено далек простор уопште: у даљини, из даљине. **в.** (обично у мн.) *велика удаљеност, далеко пространство; далеки свет:* свемирске даљине, чежња за даљинама. **2.** *удаљеност у времену, временска удаљеност; прошлост:* временска ~, историјска ~. **3.** фиг. *неслагање, душевна хладноћа, одбојност:* осетити страшну даљину према некоме.

даљи́нар, -ара м **1.** вој. *део нишанске справе на артиљеријском оруђу којим се одређује елевациони угао цеви према даљини циља.* **2.** жел. *књига са пописом имена места и удаљености између њих.*

даљино̀мер јек. **даљино̀мјер** м техн. *инструмент за мерење удаљености предмета:* оптички ~, електронски ~, ултразвучни ~, радарски ~, геодетски ~.

да̀љи́нски, -ā, -ō *који се односи на даљину; који се врши на великој удаљености:* ~ скок, ~ однос, ~ мерење, ~ управљање, ~ грејање, ~ обрада података. • **~ управљач** *инструмент, уређај с фотоћелијом за укључивање апарата (телевизора и др.) с извесне удаљености.*

да̀љи́нски прил. *на даљину, са даљине:* ~ управљати.

да́љити се, да̑љи̑м се несвр. *удаљавати се:* ближити се и ~.

да̑љнӣ, -ā, -ō и **да̑љњӣ,** -ā, -ē **1.** (у комп. значењу) *који наставља у наредном периоду, који следи, даљи, будући:* омогућити ~ развитак, прозрети нечије далеке намере, ~ ток догађаја, ~ истрага. **2.** *који није у блиској родбинској вези, далек, даљи:* ~ рођака, ~ тетка. **3.** *који се односи на давно протекло доба, давни, древни, далеки:* ~ прошлост. **4. а.** *далек, удаљен:* даљни предели, даљне земље. **б.** (само: да̑љнӣ) *који се изводи, упућује на даљину (из даљине), даљински:* ~ ватра, ~ патрола.

да́ма ж фр. **1.** (обично у грађанском друштву) *отмена женска особа, госпођа; женска особа, жена уопште (у односу према мушкарцу):* велика ~, фина ~, права ~, фризер за даме, салон за даме, даме и господо! **2. а.** *фигура у шаху, краљица.* **б.** *трећа по јачини играћа карта:* пикова ~. **3.** (обично у вези: игра даме) *игра белим и црним округлим плочицама (12 црних и 12 белих) на табли сличној шаховској:* играти даме. • **дворска ~** *жена из краљичине или принцезине пратње, дружбеница женској члана владарске породице.* **барска ~ (анимир-дама)** *женска особа запослена у бару, ноћном клубу која забавља госте, наводећи их на већи потрошак.* **прва ~** *супруга председника државе.*

дама̀скӣн, -и́на м (обично у мн.) *зборник проповеди и поучних говора писаних претежно народним језиком, код Срба, Македонаца и Бугара од XVII до XIX века (по имену грчког беседника Дамаскина Студита).*

да̀маст м (мн. ø) *врста тканине (памучне, ланене, свилене или вунене) са стилизованим шарама (по граду Дамаску, одакле потиче).*

да̀мастнӣ, -ā, -ō *који је од дамаста:* ~ столњак.

дамасци́рати, дама̀сцӣрām свр. и несвр. *украсити, украшавати (металне или дрвене предмете) стилизованим шарама од злата и сребра (по граду Дамаску).*

да́мица ж *дем. и ир. од дама.*

да̀мпинг м енгл. екон. *продаја робе на тржишту по веома ниским ценама (испод цене коштања) и изванредно повољним условима ради конкуренције и освајања тржишта.*

да̀мпиншкӣ, -ā, -ō *који се односи на дампинг:* дампиншке цене.

да̑мскӣ, -ā, -ō *који се односи на даме, који је намењен за даме:* ~ сто, ~ шешир.

да̑н[1] м (ген. мн. да́нā, дат. да́нима) **1. а.** *време од изласка до заласка сунца, од јутра до вечери (када је светло):* по цео ~, преко дана. **б.** *време од 24 сата, за које Земља изврши један обрт око своје осе (дан заједно с ноћу):* ~ за даном, месец дана, неколико дана, три дана. **2.** *временски одсек који одговара дану (1) издвојен из временског тока, одређен и везан за нешто:* **а.** (обично у ген.: дана, ретко дне) *одређени датум у месецу:* дана 25. августа. **б.** *одређено време кад се нешто десило, значајан датум:* ~ проглашења устава, ~ рођења. **в.** *одређени датум посвећен неком догађају, празник, светковина; историјски датум:* Дан победе. **г.** *одређени дан у седмици, недељи, који има посебно име.* – Који је данас дан? Субота. **д.** *утврђени дан у недељи кад се нешто уобичајено периодично понавља, догађа:* пазарни ~, тржни ~, ~ одмора. **3.** астр. *време у коме се неко небеско тело једанпут окрене око своје осе:* Месечев ~, Марсов ~. **4. а.** (обично у мн.) *време, доба, период (с обзиром на животне околности, прилике):* бољи дани, судбоносни дани, дани несреће. **б.** (са присвојном заменицом) *годишњи, значајан тренутак, време кад некога служи срећа.* – То је његов дан. **5.** мн. *живот, век; доба живота:* за наших дана, од најранијих дана, за младих дана. **6.** *као просторна, дужинска или површинска мера одређена према радњи која се може извршити у току једног дана (1а):* ~ хода, ~ орања. • **Бадњи ~** *дан уочи Божића.* **бео (бели) ~** нар. песн. *в. дан (1а).* **грађански ~** астр. *време од 0 до 24 сата, одн. од поноћи до поноћи.* **~ и ноћ** бот. *врста украсне биљке* Viola tricolor. **~ мртвих** хришћ. *дан помена умрлима, задушнице.* **добар ~** *уобичајени поздрав који се говори током дана.* **звездани ~** астр. *време између два узастопна проласка неке звезде кроз исти меридијан.* **јунак дана** *личност о којој се много говори или пише.* **мртви ~** кат. *дан помена умрлима (2. новембра и 2. фебруара).* **пасји дани** *период великих летњих врућина у јулу и августу.* **поларни ~** астр. *време од изласка до заласка сунца на половима, које траје шест месеци.* **радни ~** 1) *дан у који се ради.* 2) *законским прописима одређено време у току дана које запослени људи проводе на послу, раду:* осмочасовни радни ~. **средњи сунчани ~ (астрономски ~)** астр. *средња вредност трајања сунчаних дана током целе године.* **судњи (суђени, задњи, последњи, страшни) ~** 1) *по религиозном веровању дан када ће бити страшни божји суд, дан пропасти, смака света.* 2) *дан у који неко умре, дан смрти.* **сунчани (Сунчев, соларни) ~** *време које прође између два узастопна проласка Сунца кроз исти меридијан.* **четрдесет дана** рлг. *четрдесет дана од нечије смрти и помен умрлим на тај дан, четрдесетодневни помен:* давати некоме четрдесет дана. • **(и) дан-данас, (и) дан-дањи** *још и данас, још и сада, још увек.* **дан и ноћ** *непрекидно, стално.* **дан на дан** *в. из дана у дан.* **дан по дан** *мало-помало, постепено.* **до дана данашњег** *досад, до овога времена.* **до мало дана, до неколико дана** *в. за који дан.* **за (до) који ~** *ускоро, убрзо.* **из дана у дан** *непрестано, непрекидно.* **једног дана (један ~)** *једанпут, једном.* **како који ~** *како време одмиче.* **неки ~** *пре неколико дана, недавно, пре извесног времена.* **ових дана** 1) *недавно, пре извесног времена.* 2) *ускоро, у најскорије време.* **од Кулина бана и добријех дана** *од старих, добрих времена.* **под (у) старе дане** *у старости.* **(по) цели (цео) читав (божји, боговетни, васцели) ~** *од јутра до мрака, преко целог дана.* **пре неки ~** *пре неколико дана, пре извесног времена.* **у по бела дана** *дању, током дана (јавно, без скривања).* **дани су му избројани (одбројани)** *каже се за онога који неће дуго живети.* **добар као добар ~** *изузетно добар, простодушан, племенит.* **заменити ~ за ноћ** *стећи лошу навику спавања дању уместо ноћу.* **за сваки ~** *који се носи, облачи и сл. сваког дана (а не празником), свакодневни:* хаљина за сваки дан. **изнети (износити) на бео ~** *откри(ва)ти, обелоданити (обелодањивати).* **изићи на бео ~** *изићи на јавност, обелоданити се.* **има (биће) дана за мегдана** *биће још времена, биће још прилике (за нешто).* **јасан (јасно) као дан** *потпуно, посве јасан (јасно).* **као ~ и ноћ (разликовати се, бити различит** и сл.) *потпуно различит.* **красти богу дане** *не радити ништа, ленчарити, ленстворати.* **(на) дан и комад (живети, радити** и сл.) *живети, радити и сл. бринући се само о основним, свакидашњим потребама, не обезбеђујући се за будућност.* **не зна се шта носи ~** *не зна се исход ствари, не зна се шта ће се догодити.* **нема смрти без суђена (суђеног) дана** *не умире се док за то не дође време.* **по јутру се ~ познаје** *од почетка се види какав је ко и какво је што.* **свако чудо за три дана** *на сваку новост се брзо навикне.* **трајати дане** *тешко живети, животарити, стварити.* **угледати светлост дана** *појавити се, изићи у јавност, обелоданити се.* **чувати беле паре за црне дане** *бити штедљив, умерен у трошењу мислећи на неизвесну будућност.*

да̑н[2] -а, -о **1.** *трп. од дати.* **2.** (одр.) *в. да̑тӣ:* у даној ситуацији, у даним условима, у даном часу, на даном месту.

да̑н оном. *узвик за подражавање звука звона, пуцња и сл.*

да́нак[1], -нка и **да̑нак,** да̑нка м песн. *хип. од дан*[1].

да́нак[2], -нка м **1.** ист. **а.** *порез који су вазали, вазалне земље плаћале своме сизерену.* **б.** *дажбина коју је давао кмет феудалном господару на чијем је поседу живео и који је обрађивао.* **2.**

порез, дажбина уопште. ~ **у крви** ист. *одузимање мушке деце (од 10 до 16 година) од хришћанских поданика у Турској царевини и принудно одвођење за јаничаре (од XV до XVII века).* **платити, плаћати ~ (навикама, моди, времену и др.)** *слепо следити нешто, слепо се држати нечега.*

да̀нас прил. **1.** *овога дана, у овај дан (када се говори).* – Данас је петак. **2.** *у ово време, у наше време, сада.* – Данас су друкчији обичаји. **3.** (у им. служби, непром.) с *ово време, данашњица, садашњост:* наше ~. • **(и) дан ~** *в. под дан.* **данас-сутра** *ускоро, за који дан; у неко неодређено време у будућности, пре или после.* ~ **јесмо, сутра нисмо** *кратког смо века.* **од данас до сутра (живети** и сл.) 1) *без средстава да се обезбеди будућност, сиротињски, бедно.* 2) *не водећи рачуна о будућности, несигурно, лакомислено.*

да̀нашњ, -а̄, -ē **1. а.** *који се односи на овај дан, на дан кад се говори:* ~ дан, данашње новине. **б.** (уз именицу дан) *који се односи на исти дан у некој другој недељи или години:* на ~ дан прошле године. **2.** *који се односи на наше, садашње време, садашњи:* ~ омладина, ~ време.

да̀нашњица ж *време у коме живимо, данашње време, садашње доба, садашњост:* писци данашњице.

да̀нашњо̄ст, -ости ж *в. данашњица.*

да̀нгуба ж **1.** *узалудно трошење, губљење времена, провођење времена у нераду, беспослица; беспосличење, нерад.* **2.** *оно што непотребно, некорисно одузима време; беспослица, тричарија.* – Гитаро, моја дангубо. **3.** *новчана накнада за изгубљено време:* платити дангубу, судска ~. **4.** (и м; мн. ж) *особа која ништа не ради, бадаваџија, беспосличар, беспосличарка, лењштина.*

да̀нгубан, -бна, -о **1.** *који одузима сувише много времена, који траје без потребе дуго; узалудан, бескористан с обзиром на утрошено време:* ~ посао, ~ процедура, дангубни разговори. **2.** *беспослен, докон, залудан:* ~ старац.

да̀нгубити, -ӣм несвр. непрел. [гл. им. да̀нгубљēње с] **1.** *узалудно трошити време, губити, тратити време; проводити време у нераду, беспослици, беспосличити:* ~ причајући, ~ цео дан. **2.** *губити превише времена на нешто, задржавати се много око нечега без видних резултата:* ~ око кола.

да̀нгубица ж **1.** *в. данūуба (1, 2).* **2.** (и м; мн. ж) *в. данūуба (4).*

да̀нгубнӣк м *онај који данūуби, данūуба.*

да̀нгубно прил. *данūубећи, губећи време:* ~ седети.

да̀нгубња̄к м *в. данūубник.*

да̂н-да̀нашњ, -а̄, -ē *данашњи (у појачаном значењу кад се истиче да нешто још увек траје):* ~ тиранија.

да̀нӣк, -и́ка м арх. **1.** *место на коме се проводи дан, даниште (обично хајдучко или војничко станиште).* **2.** *дневни ветар (који обично дува с мора).*

да́нити, да̀нӣм несвр. (свр.) (непрел. или са објектом „дан") *проводити (провести) дан, боравити преко дана.* ■ ~ **се** (безл. или са субјектом дан) *свитати, свањивати, раздањивати се.*

Да̀ница ж *народни назив за планету Венеру (која навешћује дан):* звезда ~.

дано̀вати, да̀нујēм свр. и несвр. *в. данūти.*

да̀номицē прил. *сваки дан, свакодневно, из дана у дан.*

да̀номичан, -чна, -о *свакодневни, свакидашњи.*

дано̀ноћан и **да̀ноноћан,** -ћна, -о (обично одр. -ћнӣ) *који бива, који траје и дан и ноћ, сталан, непрекидан, непрестан:* даноноћне борбе.

дано̀ноћно и **да̀ноноћно** прил. *и дању и ноћу, стално, непрестано, непрекидно:* ~ грмети.

да̂нō̄ст, -ости ж *в. да̄тост.*

да̀нсинг м енгл. **1.** *играонка, плес.* **2.** *локал, кафана или ресторан у којем гости могу плесати уз музику.*

да́нце, -а и -ета с (мн. -ца) *дем. од дно; дно неког мањег предмета:* ~ чаше, ~ шешира. • **гледати много у ~** разг. *много пити алкохолно пиће.*

да̂њӣ, -а̄, -ē *в. дневни:* ~ светло.

дањи́вати, да̀њујēм несвр. *в. данūти.*

да̀њу прил. *преко дана, током дана, по дану, обдан:* радити ~.

да̂р м (мн. да̀рови, ређе или песн. да̂ри) **1. а.** *оно што се дарује, поклон:* ~ за рођендан, послати ~. **б.** (често у мн.) етн. *свадбени поклони које девојка даје младожењиној родбини и сватовима; девојачка спрема:* венчани (свадбени) дарови. **2.** фиг. **а.** *нарочита природна обдареност (за уметност, науку, неку вештину и сл.), таленат, даровитост:* имати дара за уметност, ~ за поезију, беседнички ~. **б.** *смисао, способност за нешто:* ~ предвиђања. **3.** (са епитетима: божји, небески, вишњи и сл.) *оно што је човеку поклоњено од бога (о духовним врлинама), благодет, милост.* • ~ **говора** 1) *способност, моћ говора.* 2) *говорничка, беседничка способност.*

да̀ра ж тур. *тежина омота, амбалаже (хартије, сандука, посуде и др.) која се одбија приликом мерења робе; разлика између брутo и нето тежине неке робе.* • **одбити на дару** *опростити некоме узимајући у обзир његово незнање и сл.* **превршила (превагнула, претерала, прешла** и сл.) **~ меру** *претерало се у нечему.* **скупља ~ него мера (масло)** *већи трошак, већи напор него корист (од нечега).*

да́рак, -рка м **1.** *дем. и хип. од дар.* **2.** *покривало обредног прибора у православној цркви (које се обично добија као дар од верника).*

дарвинӣзам, -зма м *учење енглеског природњака Чарлса Дарвина о еволуцији живих бића као последици природне селекције у борби за опстанак.*

дарвӣнист(а), -ē м (мн. -сти) *присталица, следбеник дарвинизма.*

дарвинӣстичкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на дарвинизам и дарвинисте:* ~ теорија.

дарвинӣстички прил. *са дарвинистичког становишта:* ~ тумачити.

дарви́новац, -о̄вца м *в. дарвинист(а).*

да̂рда ж (обично у вези: играти дарде) *врста карташке игре.*

дарѐжљив, -а, -о *који радо даје, поклања; несебичан.*

дарѐжљивац, -ивца м *онај који је дарежљив.*

дарѐжљивица ж *дарежљива женска особа.*

дарѐжљиво прил. *са дарежљивошћу, великодушно; издашно, обилно.*

дарѐжљивō̄ст, -ости ж *особина онога који је дарежљив.*

дари́валац, -аоца м *онај који дарује нешто.*

дари́валица ж *женска особа даривалац.*

дари́вати, да̀рујēм (да̀рӣвам) свр. и несвр. прел. **1.** *обдари(ва)ти (некога) неким даром, поклоном; наградити, награђивати:* ~ са десет дуката. **2.** *да(ва)ти (некоме) дарове приликом веридбе, свадбе, рођења детета и сл.:* ~ кума. ■ ~ **се** уз. повр. *измењивати међусобно дарове.*

дарӣва̄ч, -а́ча м *в. даривалац.*

да̀рић, -а и **да̀рӣћ,** -и́ћа м *дем. и ир. од дар.*

да̀ркер м енгл. *следбеник омладинске моде облачења у црно.*

да̀рмāр (да̀р-мāр и да̀р-мӑр) м тур. *велики неред; збрка, метеж:* направити ~.

да̀рнути и **да̀рнути,** да̀рнēм свр. **1.** *дирнути, дотаћи, такнути:* ~ прстом. **2.** *занути, тронути, разнежити:* ~ некога. • ~ **(некога) у живац, у зеницу** *дирнути, погодити некога тамо где је најосетљивији, нанети некоме велику увреду.*

дарò̀валац, -аоца м *в. даривалац;* уп. дародавац.

да̀рō̄ван, -вна, -о **1.** *који је добијен или дат на дар, поклоњен:* ~ кошуља. **2.** (одр.) (уз речи: писмо, повеља и сл.) правн. *којим се нешто дарује, поклања.*

дарò̀вати, да̀рујēм свр. (несвр.) прел. **1.** *да(ва)ти на дар, поклонити, поклањати:* ~ хаљину. **2.** *в. дариватū (2):* ~ кума. ■ ~ **се** уз. повр. *в. дариватū се.*

дарòвит, -а, -о **а.** *који има дара за нешто, обдарен, талентован:* ~ уметник. **б.** *који показује нечију обдареност:* ~ састав.

дарòвито прил. с *нарочитим даром, талентовано:* ~ написати.

дарòвитōст, -ости ж *особина онога ко је даровит, обдареност, талентованост, таленат.*

дарóвница ж правн. *писмени документ, повеља којом се нешто некоме дарује.*

дàровскӣ, -ā, -ō *који се односи на дар, дарове, даровни:* ~ рухо.

дародáвац, -вца м *онај који даје дар, поклон, даривалац.*

дарòдāвка ж *она која даје (некоме) дар, поклон.*

дàрчић м *дем. од дар.*

дáса м шатр. *привлачан, згодан мушкарац; помодан мушкарац, изделин, фићфирић.*

дàска ж (дат. дàсци; ген. мн. дасáкā) **1. а.** *дужи, равно отесан, љуснат комад дрвета мање дебљине, обично правоугаоног облика, који се користи у грађевинарству, за израду намештаја и др.:* јелова ~, кућа од дасака, обложити даскама. **б.** *тако обрађен комад дрвета који служи у разне сврхе; по облику и врси сличан предмет од пластике или неког другог материјала:* ~ за једрење, ~ пеглање, ~ за цртање, ~ за сецкање, ~ за развлачење теста. **в.** (обично с прид. школска) *в. табла (1в).* **г.** *мања плоча са уцртаним квадратним црним и белим пољима или другим шарама, која служи за разне друштвене игре (шах, мицу и др.):* шаховска ~. **2.** мн. *позорница, бина; позориште:* постићи успех на даскама, вратити се даскама. • **даске које (што) живот (свет) значе** *позориште;* уп. даска (2). **до даске** шатр. *до краја, јако навити (пустити) радио.* **одскочна** ~ 1) *еластична даска са које се изводе скокови (у гимнастици и скокови у води), трамбулина.* 2) фиг. *полазна тачка, основ за напредовање (обично у служби).* **равна (је) као** ~ *има мале груди, нема облине.* **фали му, недостаје му** ~ **у глави, нема све (четврте, треће) даске у глави** и сл. *луцкаст је, малоуман је, неразборит је.*

дàскаст, -а, -о *који је као даска, који личи на даску, раван; мршав:* ~ жена.

дàскāш, -áша м жарг. *в. сурфер.*

дâт, -а, -о **1.** *трп. од дати.* **2.** (одр. дâтӣ) **а.** *који је у одређеном моменту, у одређеној прилици такав, постојећи, одређен:* у датој ситуацији, у датом моменту, у датим околностима. **б.** *који се тачно односи на неку појаву, ствар, одговарајући, одређен:* на датом месту.

дáта с мн. лат. *подаци, утврђене чињенице:* историјска ~.

дâти, дâм (дáдēм) и дâднēм (3. л. мн. през. дâјӯ (дáдӯ) и дâднӯ; аор. дâдох; трп. дâн и дâт; пр. пр. дâвши) свр. прел. (ретко непрел.) **1. а.** *предати нешто из руке у руку, непосредно уручити; примати тако да се може прихватити, пружити:* ~ чашу; ~ руку. **б.** *предати наручивши да се нешто уради:* ~ одело на чишћење, ~ кола на фарбање. **2. а.** *пренети, препустити (нешто) у власништво другога, ставити некоме на располагање, уступити на коришћење (нешто своје); дарovати, поклонити:* ~ коња, ~ прстен; ~ за уздарје, ~ за рођендан. **б.** *предати, изручити.* – Дајте нам лопова (крвника). **в.** *подарити (нешто); обдарити (нечим):* ~ слободу (некоме); ~ живот (некоме). Ако бог дâ здравља. То му је дала природа. **г.** вулг. (некоме) *пристати на сексуални однос с мушкарцем, подати се (о жени).* **3. а.** *платити, исплатити:* ~ 1.000 динара за одело, ~ харач. **б.** *потрошити, страћити:* ~ цело имање на картање, ~ много за вино. **в.** *продати; уступити уз замену:* ~ коња јефтино, ~ коња за кола. **4.** *сагласити се са нечијом удајом, прихватити просидбу, удати:* ~ кћерку за некога, ~ некоме за жену. **5. а.** *послати и сместити некога у неку установу пруживши му могућност да се бави одређеним послом:* ~ у школу, ~ на занат, ~ у интернат, ~ на факултет. **б.** *послати, предати на надлежност некој установи:* ~ ствар на суд, ~ писмо на пошту. **в.** *предати, препустити да се негде објави:* ~ оглас у новине, ~ чланак за неки часопис. **6. а.** *пружити некоме могућност да дође до нечега, помоћи некоме да постигне нешто, пружити:* ~ солидно образовање (некоме), ~ хлеб (некоме) у руке. **б.** *пружити, указати оно што је некоме или нечему потребно; известити нешто некоме у прилог, у нечију корист:* ~ савет, ~ помоћ, ~ потпору, ~ лек, ~ амнестију, ~ слободу. **в.** (обично у имп.) *омогућити телефонску везу (са неким, са нечим).* – Дајте ми Милана. Дајте ми везу. заст. Дајте ми Ниш. **г.** *не спречити могућност нечега, допустити, дозволити:* ~ прилику, ~ времена, ~ месец дана одмора, не ~ лагати некоме, не ~ да се неко мучи. **д.** *признати, доделити:* ~ право грађанства, ~ повластице, ~ предност, ~ првенство. **ђ.** *указати, одати:* ~ поверење, ~ почаст. **7. а.** *условити и одредити нешто, придати нечему неку особину, одлику:* ~ мрку боју нечему, ~ обележје (карактер) нечему, ~ већи значај нечему. **б.** *учинити нешто што условљава начин вршења неке радње, одн. саму радњу:* ~ правац (смер) нечему. **8. а.** *донети и обнародовати, објавити, проглasити, издати:* ~ закон, ~ проглас, ~ устав, ~ резолуцију. **б.** *саопштити, изрећи, предочити; одредити, означити:* ~ мишљење, ~ примедбе, ~ суд, ~ рок. **в.** *ставити у дужност (некоме), наложити, наредити.* – Што му је дато, то је учинио. **г.** вој. *наредити, заповедити:* ~ вољно, ~ команду. **9. а.** *објавити, издати (као писац, издавач):* ~ радове (из неке области). **б.** *остварити као писац, уметник:* ~ дело велике вредности, ~ улогу лирски. **в.** *приказати, представити, описати, осликати (у књижевном делу):* ~ духовну атмосферу, ~ лик. **10. а.** *произвести, испустити, одати од себе:* ~ звук, ~ светлост. **11. а.** *донети као пород, родити; уопште донети неки плод, род; произвести:* ~ три сина, ~ два јагњета, ~ пуно јаја, ~ богат род, ~ много плодова, ~ 1.000 тона жита (о њиви), ~ 30 kg масти (о свињи), ~ со (о киселини). **б.** *створити; одгојити.* – Бог га је за све дао. Писац кога је дала Србија. **в.** *учинити да нешто настане, уродити нечим, донети (користи, плода), остварити:* ~ добре резултате, ~ користи. **12.** *приредити, организовати; известити пред публиком, одржати:* ~ парастос, ~ помен, ~ концерт, ~ представу, ~ приредбу, ~ позоришни комад. **13. а.** *проузроковати, задати, нанети:* ~ много јада (невоље), ~ страха, ~ ране. **б.** *задати ударац, ударити, опалити:* ~ шамар (ћушку), ~ по туру. **в.** (обично у футуру) *за изражавање претње батинама или другом казном.* – Даћу ја њој. **14.** *одредити, оценити доба живота, године старости:* ~ некоме 30 година. **15.** (у конструкцији са инф. или с през. с везн. „да“) **а.** *наредити, наложити; наручити да се нешто уради:* ~ стрељати, ~ штампати, ~ сашити одело. **б.** *омогућити, учинити да нешто буде:* ~ наслутити, ~ осетити, ~ разумети. **16.** (само у имп.) **а.** *уз имт. неког другог глагола, са значењем подстицања, предлагања и сл.: де, хајде.* – Дај запали цигарету. Дајте јој реците! Дај престани. Дајте да ово завршимо. **б.** *довести или донети.* – Дај Лазу! Дајте га на среду! Дајте музику! **17.** (и несвр.) (през. само: дам (дадем)) **а.** (обично одрич.) 1) *бити вољан, хтети уручити, предати, уступити, пружити и сл., бити сагласан са давањем, пружањем и сл.* – Не дам га за живу главу. 2) *допуштати, допустити, дозвољавати, дозволити.* – Не дам народа газити. Певао је што му је грло дало. Снег не да ока отворити. Не бих му дао да прође за живу главу. **18.** *с именицом као допуном има значење глагола изведеног од те именице, нпр.:* ~ благослов = благословити, ~ изјаву = изјавити, ~ налог = наложити, ~ одговор = одговорити, ~ пристанак = пристати итд.. **19.** (у безл. конструкцији са „се“, са лог. субјектом у дативу) *доћи у неко расположење, стање; окренути на нешто.* – Дало му се на смех. Дало јој се на плач. **20.** несвр. безл. (у конструкцији са „се“) **а.** *моћи, имати могућности.* – Не да се замислити. Дало се по њима видети да су забринути. **б.** (са лог. субј. у дативу) 1) (обично с допуном у лок., чешће одрич.) *моћи одгојити, подизати и сл.; имати успеха, бити срећне руке у нечему:* – Није јој се дало у деци (= Нису јој се дала деца). Није му се дало у трговини. 2) (само одрич. са допуном у инф. или през. с везн. „да“) *не полазити за руком, не успевати, не моћи.* – Не да ми се доћи у Београд. Не да ми се заспати. 3) (само одрич.) *немати воље, не желети, не хтети.* – Не да му се да почне. Не да ми се из кревета. Није ми се дало кући. ■ ~ **се 1. а.** *предати се, препустити се, дозволити да се буде савладан, побеђен.* – Не дај се. Ти си јачи. **б.** (са допуном у инф. реће с през. с везн. „да“) *дозволити, допустити неки поступак према себи:* ~ се пољубити, ~ се заплашити, ~ се збунити. **в.** *препустити се љубавним, сексуалним односима, препустити се мушкарцу (о жени), подати се.* – Дала се првом удварачу. **2.** несвр. 1) *моћи, бити могуће.* – Дало се по њима видети да су поражени. 2) *ићи од руке, напредовати.* – Не дају јој се деца. **3.** (у, на нешто) **а.** *прихватити се, латити се неког посла, посветити се нечему, упустити се у неки посао:* ~ се на посао, ~ се на политику, ~ се

у трговину, ~ се на учење. **б.** *одати се нечему:* ~ се на коцку, ~ се у разврат. **в.** *почети, стати интензивно вршити неку радњу, упуститиси у вршење неке радње:* ~ се у трк, ~ се у бекство, ~ се у дискусију. **г.** *занети се, упасти у неко стање, расположење:* ~ се у мисли, ~ се у маштање, ~ се у бригу, ~ се у очај, ~ се у плач. **д.** *дићи се, устати:* ~ се на ноге. **4. а.** *протегнути се, пружити се, раширити се.* – Јавор се дао у висину. **б.** *упутити се, кренути, поћи некуд; отићи некуд:* ~ се на пут, ~ се у свет. **5.** *метнути се, (у)вући се на некога:* ~ се на оца. • **дај шта даш** *пристајем на оно што дајеш (у погледу цене); задовољан сам и са малим.* **дај, молим те** *(у разговору) кад се саговорнику нешто пребацује; немој тако, не претеруј.* **дао би залогај из уста, крви испод грла** и сл. *врло је добар, племенит, спреман је да пружи сваку помоћ.* **дао бих (дам) главу (живот, руку, браду)** *јамчим, чврсто сам уверен.* **дала ми се прилика (згода)** и сл. *указала, десила ми се прилика.* ~ **богу душу** *умрети, преминути.* ~ **ватру** *опалити из ватреног оружја.* ~ **веру (тврду, божју)** *в. дати реч (часну, поштену, тврду).* ~ **веру за неверу** *обећати нешто па не извршити.* ~ **вољу за невољу** *пристати на нешто из невоље.* ~ **гас** *в. под гас.* ~ **глас** *гласати; пристати.* ~ **гласа од себе (о себи)** *јавити се.* ~ **(за) право некоме** *сложити се с нечијим мишљењем, ставом, одобрити нечији поступак.* ~ **знак (миг, сигнал)** *обавестити некога на неки видљив начин.* ~ **испит** *положити испит.* ~ **(к) врагу** *оканити се нечега, оставити нешто.* ~ **корпу (кошару) некоме** *одбити нечију понуду.* ~ **крила (некоме)** *испунити некога полетом, одушевљењем.* ~ **леђа (плећа),** ~ **петама ветра,** ~ **ватру табанима** и сл. *почети бежати, дати се у бекство, побећи, одмаглити.* ~ **лекцију (некоме)** *научити некога памети.* ~ **маха** *омогућити да се нешто снажно развије, подстаћи на нешто.* ~ **на знање** *саопштити; посредно обавестити.* ~ **ногу (некоме)** разг. *грубо отерати, избацити (некога).* ~ **одушка (одушке)** *омогућити да се нешто испољи, изрази, олакшати неко уздржано осећање.* ~ **реч** 1) **(часну, поштену, тврду)** *сигурно обећати, заклети се.* 2) (некоме) *допустити некоме да говори (на јавном скупу).* ~ **рог за свећу (некоме)** *преварити некога, подвалити некоме.* ~ **руку (некоме)** 1) *прихватити просидбу, удати се (о девојци).* 2) *руковањем потврдити сагласност, погодбу.* ~ **све од себе** *учинити све што се може, уложити крајње напоре да се нешто оствари.* ~ **хлеба у руке (некоме)** *оспособити некога за живот.* ~ **се на зло (на горе)** *погоршати се добијајући теже компликације (о рани, болести).* ~ **се молити** *не пристати олако, нећкати се.* ~ **се некоме у руке** *предати се некоме на милост и немилост.* **даће бог** *доћи ће време кад ће се нешто остварити, десиће се (у прижељкивању).* **душу дао (дало)** *подесан је, сасвим одговара.* **не да му ђаво (враг) мира** *хоће да учини нешто непотребно, зло.* **не дај боже, не дао бог** *в. боже (ме) сачувај (под бог).* **не да ми се неће ми се, немам воље; не могу.** **не ~ мира (с миром) некоме** *досађивати некоме.* **не ~ на се(бе)** *чувати, бранити своје право, своје достојанство.* **не ~ ни богу тамјана, ни црно испод нок(а)та** *бити јако шкрт.* **ни дај боже, ни дао бог** (за одрицање) *никако.*

да́тив м лат. лингв. *падеж намене, циља, правца, трећи падеж, који одговара на питање: коме, чему.*

да́тивнӣ и **да́тивскӣ**, -ā, -ō *који се односи на датив:* ~ наставак, ~ значење.

датӣ́рати, да̀тӣ́рām свр. и несвр. лат. **1.** прел. **а.** *ставити, стављати датум (на писмо, писани документ и сл.):* писмо датирано 20. маја. **б.** *одредити, одређивати датум постанка, старости нечега:* ~ неки догађај, ~ битку. **2.** несвр. непрел. *водити порекло из неког времена, постојати од неке временске границе, потицати:* ~ од VIII века; време из кога нешто датира.

да̀то̄ст, -ости ж фил. *оно што објективно постоји, што је објективно дато у одређеним околностима; објективна, позната чињеница:* друштвена ~.

датоте́ка ж грч. *компјутеризована збирка података, похрањена, смештена, ускладиштена на неком магнетном медију:* индексна ~.

да̀тула (да̀туља) ж итал. бот. *в. урма.*

да́тум м лат. **1.** *тачно календарско време неког догађаја (дан, месец и година), ознака календарског времена на писму, документу и др.:* одредити ~ састанка, ставити ~ на писму, писмо без датума. **2.** *време постанка, појаве нечега, време кад се нешто десило:* проучавања новијег датума. **3.** фиг. *важан догађај који вреди да буде запамћен.* – Појава тога романа је датум у нашој књижевности. • **висок** ~ *дан пре крају месеца (обично кад се истиче да су месечна примања на измаку).*

да́тумскӣ, -ā, -ō *који се односи на датум, на календарско време.*

да̑ћа ж *гозба у част мртвоме, за покој његове душе, подушје.* • **свињска** ~ нар. шаљ. *гозба приликом клања свиња.*

да̀фина ж бот. *украсна дрвенаста биљка* Elaeagnus angustifolius *из ф.* Elaeagnaceae, *ситних мирисавих цветова.*

да̀фнија ж зоол. *в. воденбуха.*

да̑х, даха (да̑ха) и **да̑х,** -а м (мн. да̀хови (да̑хови) и да́хови) **1. а.** *ваздух који се удахне или издахне при дисању, удисај или издисај:* испустити ~. **б.** *удисање и издисање, дисање:* убрзан ~, зауставити ~. **2.** *струјање ваздуха, дување (ветра, лахора):* ~ ветра, свеж планински ~. **3.** *мирисно испарење, мирис, вољ; задах:* ~ зовина цвета, ~ мокре земље, ~ ракије. **4.** фиг. **а.** *карактеристична особина, битно својство, обележје, дух:* ~ новог времена, ~ мистицизма, ~ сатире. **б.** *наговештај, знак блискости присуства нечега:* ~ пролећа, ~ смрти, ~ туге. **в.** *замах, снага, јачина:* бити слабог даха, изгубити ~ (нпр. о ветру), стваралачки ~; понестало му даха. • **без даха** *не дишући, напето, с напрегнутом пажњом:* мотрити без даха. **до последњег (задњег) даха** *до краја живота, до смрти.* **изгубити ~, остати без даха** *престати на моменат дисати запањивши се.* **испустити (последњи)** ~ *издахнути, умрети.* **краткога даха (бити)** *кратког трајања, краткотрајан.* **леди се, мрзне се** ~ *каже се кад је јако хладно.* **у једном даху** *у један мах, без прекида, одједном:* испити чашу у једном даху.

да̀хија и **да́хија** м (мн. ж) тур. ист. *један од јаничарских старешина који су пред Први српски устанак припрабили и држали власт у Београдском пашалуку; насилник, зулумћар.*

да̀хијскӣ и **да́хијскӣ,** -ā, -ō *који се односи на дахије, својствен дахијама:* ~ време, ~ власт.

да̀хијски и **да́хијски** прил. *као дахија, насилнички, сурово:* ~ поступати.

да̀хилук м ист. *област којом је управљао дахија, дахијска област.*

да̀хнути, да̑хнēм (разг. да̀нути, да̑нēм) свр. непрел. **1.** *један пут увући или испустити ваздух кроз уста или нос, учинити један удисај или издисај.* **2.** *рећи с уздахом, уздахнути.* **3. а.** *одморити се, предахнути, починути:* не дати некоме да дахне. **б.** *осетити олакшање, одахнути:* ~ слободно. **4.** *духнути, пирнути (о ветру).* **5.** фиг. *запахнути, задахнути:* ~ некога свежином. • ~ **душом** *одморити се; осетити олакшање, одахнути.*

да̑хтав, -а, -о *који дахће, задихан, задуван, засопљен; бректав:* ~ тркач; ~ стењање.

да̑хтаво прил. *задихано, дахћући:* рећи ~.

да̑хтāј м **а.** *напоран, тежак удисај или издисај.* **б.** *испрекидано, убрзано и тешко дисање, дахтање.*

да̀хтати, да̑хћēм и да̑шћēм несвр. непрел. **а.** *убрзано и тешко дисати (од умора, врућине и сл.), при чему се чује шум.* **б.** фиг. *бректати, хуктати (о машинама).*

да̑ча ж рус. *летњиковац, викендица.*

да́шак, -шка м (мн. да́шци (да́шкови)) *дем. и хип. од дах.* – Нема ни дашка ветра.

да̀шта прил. *дакако, свакако, наравно, јасно, разуме се, заиста.* – Знала сам, дашта да сам знала. Да ли нас виде? Дашта, да нас виде.

да̀што прил. *в. дашта.* • ~ **ми ти** ~ *уводно питање при постављању нар. загонетки: шта је то?*

да̀шчан, -а, -о *који је од дасака:* дашчани кров, ~ ограда, ~ кућа.

да̀шчара ж **1.** *зграда (кућа, колиба, шупа) од дасака, барака.* **2.** *складиште, стовариште дасака; радионица за израду дасака.*

да̀шчарица ж *дем. од дашчара.*

да̀шчат, -а, -о *који је равна стаса, без облина (обично о жени), даскаст.*

дашчѐтина ж *ауīм. и īej. од даска.*

дàшчица ж *дем. од даска.*

дашчӯрина ж *ауīм. и īej. од даска.*

два̑ (за м. и с. род, ген. два́јӯ и два̀јӯ, дат. два́ма и два̀ма), **две̑** јек. **дви̏је** (за ж. род, ген. две́јӯ и двѐјӯ јек. дви́јӯ и дви̏јӯ, дат. две́ма и двѐма јек. две́ма и двѐма; често непром.) **1.** *основни број за једну јединицу већи од један, који се обележава бројком 2; назив те цифре:* ~ човека, ~ књиге, ~ телета. **2.** *в. двојка (2):* добити два из физике. **3.** (обично у одрич. реченицама) *(у најодаштавању) за означавање сасвим мале количине нечеīа: мало, неколико.* – Не уме да састави ни две реченице. **4.** *у спōју са „три“ у облику полусложенице:* **два-три** *приближно, око два или три:* два-три дана, две-три недеље. • **два и два (два по два)** *у редовима по двојица.* **као два и два, као два пута два (четири)** *потпуно тачно, сасвим поуздано, јамачно, зацело, свакако (кад је реч о нечем што је сасвим очигледно).* **не знати ни две унакрст** *не знати ништа, бити глуп, ограничен.* **два брата крв (два-брата-крв)** 1) бот. *биљка из породице перуника* Iris nobilis. 2) зоол. *врста корала* Tubipora Hemprichii.

два́десе̄т **1.** *основни број два пута већи од десет, који се обележава цифрама 20.* **2.** *у вишечланим, сложеним бројевима:* сто ~, ~ (и) шест, ~ (и) шести, ~ (и) троје.

двадесе́так прил. *око двадесет, приближно двадесет (особа, предмета):* ~ људи, ~ књига, ~ година.

двадесетгодишњ- *в. двадесетогодишњ-*, **два́десетеро** *в. двадесторо.*

два́десе̄тӣ, -ā, -ō *редни број према двадесет:* ~ војник, навршити двадесету годину, ~ део, двадесетих година прошлог века.

двадесети̏на и **двадесѐтина** ж **1.** *двадесети део неке целине.* **2.** *око двадесет, приближно двадесет, двадесетак:* пре двадесетину година.

двадесѐтица ж **1.** *новчаница или метални новац од двадесет новчаних јединица.* **2.** *бројка двадесет.* **3.** *возило (аутобус, трамвај и сл.), просторија и сл. са ознаком 20.*

двадесето- *први део сложеница које значе неки збир или сложеност, састав од двадесет предмета, делова или нешто двадесето по реду и сл.:* двадесетогодишњак, двадесетогодишњи, двадесетострук.

двадесетогòдишњāк м *онај који има двадесет īодина или приближно толико.*

двадесетогòдишњӣ, -ā, -ē *који се односи на период од двадесет īодина, који има или траје двадесет īодина, који се обавља после двадесет īодина и сл.:* ~ момак, ~ борба, ~ помен.

двадесетогòдишњица ж *навршена двадесета īодина од неког догађаја; прослава, помен тог догађаја:* ~ нечије смрти, ~ рођења.

двадесетòдневнӣ, -ā, -ō *који траје двадесет дана:* ~ екскурзија.

два́десетори, -е, -а мн. *бројни придев према двадесет, уз именице које имају само облик множине или означавају пар:* ~ чарапе, ~ врата, ~ кола.

двадесетòрица ж *двадесет људи, двадесет мушкараца.*

два́десеторо *збирни број који одīовара основном броју двадесет:* **а.** *за означавање збира особа (или уопште бића) мушког и женског пола:* било их је ~ у разреду. **б.** *уз збирне именице које означавају збир младих бића (ређе уз друīе именице у мн.):* ~ деце, ~ пилади, ~ свиња.

двадесетпетогòдишњӣ, -ā, -ē *који има двадесет пет īодина, који траје двадесет пет īодина:* ~ момак, ~ период.

два́десетпетогòдишњица ж *двадесет пет īодина од дана неког догађаја; прослава тог догађаја.*

два́наест *основни број за две јединице веће од десет, који се обележава цифрама 12.*

дванаéстак, -тка прил. *око дванаест, приближно дванаест (особа, предмета и др.):* ~ људи, ~ година.

дванаесте́рац, -рца м **1.** књиж. *стих од дванаест слогова.* **2.** *јелен који има дванаест парожака на роīовима.* **3.** *чамац са дванаест весала.*

дванаестѐрачкӣ, -ā, -ō *који се односи на дванаестерце:* ~ песма.

дванаестеро(-) *в. дванаесторо(-).*

два́наестӣ, -ā, -ō *редни број који одīовара основном броју дванаест:* ~ кандидат, ~ кућа, ~ година.

дванаести̏на и **дванаѐстина** ж **1.** *дванаести део неке целине.* **2.** *око дванаест, приближно дванаест, дванаестак.* **3.** штамп. *формат књиге у величини дванаестог дела штампарског табака.* • **буџетска** ~ фин. *привремени буџет за месец дана док још није донет буџет за целу īодину (начињен према прошлоīодишњем буџету).*

дванаѐстинскӣ, -ā, -ō *који се односи на дванаестину (3):* ~ формат.

дванаѐстица и **два́наестица** ж **1.** *бројка 12; оно што је означено том бројком (нпр. трамвај, аутобус, соба и др.).* **2.** *ловачка пушка калибра 12* mm.

дванаесто- *први део сложеница које значе неки збир или сложеност од дванаест предмета, делова или нешто дванаесто по реду и сл.:* дванаестогодишњак, дванаестогодишњица, дванаестодневни, дванаестом(ј)есечни итд.

дванаестòбōј, -оја м *такмичење у дванаест дисциплина или у шест дисциплина које се изводе на два различита начина:* витешки ~.

дванаестопàлачнӣ, -ā, -ō у изр. ~ **црево** анат. *почетни део танког црева, потковичастог облика, причвршћен трбушном марамицом уз задњи зид трбушне дупље,* duodenum.

дванаестòрица ж (мн. ѳ) **1.** *дванаест особа мушког пола, дванаест мушкараца.* **2.** (Дванаесторица) пол. *асоцијација дванаест првих удружених земаља Европске уније:* Веће Дванаесторице.

два́наесторо *збирни број који одīовара основном броју дванаест:* **а.** *за означавање збира особа (или уопште бића) мушког и женског пола:* ~ се вратило, ~ говеда. **б.** *уз збирне именице које означавају збир младих бића (ређе уз друīе именице у мн.):* ~ деце, ~ прасади.

дванаесторо- *први део сложеница које значе неки збир или сложеност, састав од дванаест предмета, делова:* дванаесторосед, дванаесторосложан, дванаестороспратница, дванаесторостран, дванаесторострук, дванаесторочлан.

дванаестòсложнӣ, -ā, -ō *који је састављен од дванаест слогова:* ~ стих.

два́пӯт и **два́put** прил. **а.** *два пута, у два маха:* ~ годишње. **б.** (уз комп.) *двоструко:* ~ више, ~ јачи, ~ скупље.

два́ре̄д и **два́ред** прил. *в. двапут (а).*

две̑ри ж мн. сткн. архит. **а.** (обично у изр. **царске** ~) *средња врата на иконостасу.* **б.** *врата уопште.*

две̏ста јек. **дви̏ста** *основни број два пута већи од сто, који се обележава цифрама 200, две стотине.*

двестагòдишњӣ јек. **двијестагòдишњӣ,** -ā, -ē *који постоји, траје двеста īодина:* ~ борба.

двестагòдишњица јек. **двијестагòдишњица** ж *двестота īодина од неког догађаја; прослава тог догађаја.*

двестахѝљадитӣ јек. **двијестахѝљадитӣ,** -ā, -ō (двестатѝсӯћӣ јек. двијестатѝсӯћӣ, -ā, -ē) *редни број који одīовара основном броју двеста хиљада (двеста тисућа).*

двесто- јек. **двијесто-** *први део сложеница које означавају сложеност из две стотине предмета, делова или нешто двесто по реду:* двестогодишњи, двестогодишњица.

двестогòдишњӣ јек. **двијестогòдишњӣ,** -ā, -ē *в. двестаīодишњи.*

двестогòдишњица јек. **двијестогòдишњица** ж *в. двестаīодишњица.*

двѐстōтӣ јек. **двијѐстōтӣ** (двѐстотинитӣ јек. двијестотинитӣ), -ā, -ō *редни број према две стотине.*

двехиљадитӣ јек. **двијехиљадитӣ,** -ā, -ō (двѐтисӯћӣ јек. двијетисӯћӣ, -ā, -ē) *редни број према две хиљаде (две тисуће).*

дви́зац, дви́сца м *ован или јарац у другој години живота.*

дви́зе, дви́зета с (мн. ѐ; зб. им. дви̏за̄д ж) *младунче овце или козе у другој години живота.*

дви̏зица ж *в. двиска.*

двије- *в. две-.*

дви̏ска ж (дат. -сци и -ски; ген. мн. дви̏за̄ка̄) *овца или коза у другој години живота.*

дви̏ца ж разг. *в. двојка.*

дви̏шче, -ета с *дем. од двизе; двизе.*

две- *в. две-.*

дво- *први део сложеница којим се означава двојност, двострукост онога што значи други део сложенице:* двоброј, двовековни, дводимензионалан, двоножац, двонедељни.

дво̀ато̄ман (двоа̀то̄ман), -мна, -о хем. *који се састоји од два атома:* двоатомни молекул.

дво̀ба̄зан, -зна, -о хем. *који садржи две хемијске базе, два атома водоника који се могу заменити атомима метала (о киселинама).*

дво̀ба̄нка ж разг. *новчаница или метални новац од две банке (двадесет динара).*

дво̀бо̄ј и **дво́бо̄ј,** -оја м **а.** *уговорена борба оружјем (мачевима, револверима) између два лица, по строго утврђеним правилима и у присуству сведока (ради решавања питања части), дуел:* изазивати на ~. **б.** *битка, бој, борба између два противника, две противничке војске:* артиљеријски ~. **в.** фиг. *полемика, спор, препирка:* ~ речима.

дво̀бо̄јан, -јна, -о *који је у две боје:* ~ застава.

дво̀бо̄јка ж *застава у две боје.*

дво̀бо̄јнӣ и **дво́бо̄јнӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на двобој.*

дво̀бо̄јница ж *в. двобојка.*

двобо́јно̄ст, -ости ж *особина онога што је двобојно, што је у две боје.*

дво̀бочан, -чна, -о *који има два бока, две стране, двостран.*

дво̀бочно прил. *в. двострано:* ~ симетричан.

дво̀боштво с рлг. *религија заснована на веровању у два божанства, дуализам.*

дво̀браздӣ, -а̄, -о̄ у изр. ~ плуг *в. двобраздњак.*

дво̀браздња̄к м *плуг који истовремено прави две бразде.*

дво̀бра̄чан и **дво̀брачан,** -чна, -о *који живи у браку с две особе (с две жене или с два мужа).*

дво̀брачно̄ст и **двобра́чно̄ст,** -ости ж *брак са две особе, бигамија или биандрија.*

дво̀брид, -а, -о и **дво̀брӣдан,** -дна, -о *који има два брида, две оштрице:* двобриди нож, двобридни мач.

дво̀бро̄ј и **дво̀број,** -оја м *два узастопна броја часописа или новина штампана у једној свесци.*

двовалѐнтан и **двова̀лентан,** -тна, -о хем. *који има две валенције:* ~ двовалентни елементи, ~ група.

двовалѐнтно̄ст и **двова̀лентно̄ст,** -ости ж *особина онога што је двовалентно.*

двовѐко̄ван јек. **двовјѐко̄ван,** -вна, -о *који траје, постоји два века:* ~ власт.

дво̀ве̄ран и **дво̀веран** јек. **дво̀вје̄ран** и **дво̀вјеран,** -рна, -о **1.** *који исповеда две вере:* ~ становништво. **2.** фиг. *превртљив, непоуздан.*

дво̀верац јек. **дво̀вјерац,** -ерца м *онај који исповеда, признаје две вере.*

двове́рство јек. **двовје́рство** с *исповедање двеју вера, припадност двема верама.*

дво̀вӣдан, -дна, -о и **дво̀вӣдскӣ,** -а̄, -о̄ лингв. *који има два вида, који је свршеног и несвршеног вида (о глаголима, нпр. „вечерати“).*

дво̀виднӧ̄ст, -ости ж *особина двовидних, двовидских глагола.*

двовѝсинскӣ, -а̄, -о̄ *који је удешен, намештен на две висине:* ~ разбој.

двовје- *в. двове-.*

дво̀власни̏к м правн. *власник имања с обе стране државне границе.*

дво̀власничкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на двовласнике, који припада двовласнику, двовласницима:* ~ имање, ~ пропусница.

дво̀власни̏штво с *поседовање имања с обе стране државне границе.*

дво̏вла̄ст ж *в. двовлашће.*

дво̀власта̏н, -сна, -о *који је с обе стране државне границе:* ~ имање.

дво̀вла̄шће с *постојање две власти истовремено, двострука власт.*

дво̀врснӧ̄ст, -ости ж *особина онога што је двоврсно, двојакост.*

дво̀врстан, -сна, -о **1.** *који је од две врсте, који се јавља у два вида, двојак.* **2.** *који је састављен од две врсте, два реда:* двоврсни строј.

дво̀врх, -а, -о *који има два врха:* ~ планина.

дво̀глав, -а, -о *који има две главе:* двоглави орао, ~ неман. • **двоглави мишић** анат. *мишић на предњој страни надлактице који савија подлактицу у лакатном зглобу.*

дво̀главац, -авца м **1.** *онај који има две главе.* **2.** (обично уз реч орао) *двоглави орао у грбу неких држава.* • **мишић** ~ анат. *в. двоглави мишић (под двоглав).*

дво̀гла̄с и **дво̀глас** м **1.** лингв. *в. дифтонг.* **2.** *в. двогласје.*

дво̀гласан, -сна, -о **1.** муз. *који се изводи у два гласа:* ~ певање. **2.** лингв. *в. дифтонгски.*

дво̀гла̄сје с муз. *певање у два гласа, дует; истовремено звучање два различита тона.*

дво̀гласни̏к м лингв. *в. дифтонг.*

дво̀гласно прил. *у два гласа:* ~ певати.

дво̀гласнӧ̄ст, -ости ж муз. *особина онога што је двогласно; двогласно певање, двогласје.*

дво̀гле̄д м *оптичка справа са два окулара за осматрање удаљених предмета, дурбин;* уп. доглед.

дво̀год, -а, -о и **дво̀годан,** -дна, -о *в. двогодишњи.*

дво̀годац, -гоца м *мужјак животиње (домаће или дивље) од две године:* ждребац ~.

дво̀годачкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на двогоце:* ~ трка.

двого̀дишња̄к м *в. двогодац.*

двого̀дишњӣ, -а̄, -е̄ **а.** *који има две године; који траје две године; који служи за две године; који се обавља после две године:* ~ дете, ~ рад, ~ период, ~ биланс, ~ помен. **б.** бот. *који живи два вегетациона периода, чије развиће траје две године:* ~ биљка, ~ трава, ~ корен.

двого̀дишња ж *дан кад се навршавају две године од неког догађаја:* ~ нечије смрти.

дво̀готка ж *женка домаће или дивље животиње од две године.*

дво̀гоче, -ета с (мн. ѐ; зб. им дво̀гочад ж) *живинче (ждребе, јуне) од две године.*

дво̀грб, -а, -о **а.** *који има две грбе:* ~ камила. **б.** *који има два испупчења, две избочине:* двогрби кутњак, ~ чашица (цветна).

дво̀де̄лан јек. **дво̀дијелан,** -лна, -о *који се састоји из два дела:* дводелни купаћи костим, ~ кућа, дводелни тренинг, дводелни музички такт.

дво̏димензиона̄лан, -лна, -о *који има две димензије, који се простире у две димензије:* ~ површина.

дво̏димензиона̄лно прил. *у две димензије, површински:* пружати се ~.

дводимензионáлнōст, -ости ж *особина оног што је дводимензионално.*

двòдинáрка ж *метални новац од два динара.*

дводúхалица ж зоол. *у мн.: група слатководних риба тропских предела* Dipnoi, *које дишу шкргама, а на сувом плућима, плућаши (у јд.: таква риба).*

двòднёвнӣ, -ā, -ō *који траје два дана; који је одређен за два дана:* ~ боравак; ~ следовање.

двòдом, -а, -о и **двòдоман,** -мна, -о **1.** правн. *који се састоји из два скупштинска дома:* дводомни скупштински систем. **2.** бот. (о биљкама цветницама) *који има мушке цветове на једном а женске на другом стручку или стаблу биљке исте врсте.*

двòдомнōст, -ости ж **1.** правн. *парламентарни систем од два дома.* **2.** бот. *одлика дводомних биљака, развијање мушких и женских цветова на посебним струковима или стаблима.*

двòетāжнӣ, -ā, -ō *који има две етаже, два спрата:* ~ стан.

двòженац, -ёнца и **двожéнац,** -нца м *онај који у исто време живи у браку са две жене, бигамиста.*

двожéнство с *брак са две жене у исто време, бигамија.*

двòживац, -йвца м зоол. *врста црва* Diplozoon, *који паразитира на шкргама шарана (чије две јединке срасту и тако остану целог живота).*

двòжйлан, -лна, -о *који има два проводника:* двожилни кабл.

двòжичан, -чна, -о **а.** *који има две жице, струне:* ~ тамбура. **б.** *који је уплетен од две нити:* ~ прећа.

двȍзвȕк м *сазвучје два звука.*

двȍзнāк м *устаљена комбинација два (од три могућна) знака на спортској прогнози.*

двòзначан, -чна, -о **1.** мат. *који има два решења, две вредности:* ~ функција. **2.** *двосмислен:* ~ реченица, ~ реч.

двòзначно прил. **1.** мат. *са два решења:* ~ одређена функција. **2.** *двосмислено:* ~ се смешити.

двòзначнōст, -ости ж *особина онога што је двозначно.* **1.** мат. *двојака вредност, двојако решење:* ~ функције. **2.** *двојак смисао, двосмисленост.*

двòзрнӣ, -ā, -ō бот. *који у плоду има два зрна:* ~ пир.

двȍзȕб м (двòзубица ж) бот. *биљка из ф. главочика* Bidens, B. tripartita.

двòзуб, -а, -о *који има два зуба, два зупца, два крака:* ~ пијук, ~ мотика, двозубе виле.

двòзубац, -упца м *алатка са два крака (мотика, пијук, виле и др.).*

двòзупка ж зоол. у изр. **бодљикава ~** *врста морске рибе са бодљама по кожи* Diodon hystrix *из пор.* Diodontidae.

двòимен, -а, -о *који има два имена, одн. чије се име састоји из два дела:* ~ народ, ~ монархија.

двòимено прил. *са два имена:* ~ назвати.

двȍјāк, -а, -о *који је од две врсте, који се јавља у два вида:* ~ значење, ~ карактер, ~ однос.

двóјак, -јка м (обично у мн. двójци) *близанац.*

двȍјāко прил. *на два начина:* ~ поступити, ~ тумачити.

двȍјāкōст, -ости ж *особина онога што је двојако.*

двóјац, -јца м **а.** спорт. *чамац са два веслача.* **б.** разг. *нераздвојна двојица.*

двȍјба ж *двоумљење, сумња, дилема, недоумица:* без двојбе.

двȍјбен, -а, -о *сумњив, несигуран, споран.*

двȍјбено прил. *са сумњом, сумњиво; несигурно.*

двȍјбенōст, -ости ж *сумњивост, несигурност, колебљивост.*

двȍје, двóга и двȍјег(а) (или непром.) **1.** *збирни број према основном броју два.* **а.** *кад се заједно узима мушка и женска особа или мушко и женско биће (понекад и две особе, одн. два бића без обзира на род):* ~ младих, њих двоје; ићи ~ по ~. **б.** *уз збирне именице које означавају младунчад:* ~ деце, ~ јагњади. **2.** *збирни број самостално употребљен у именичком значењу: две чињенице, две ствари, два појма.* – Из њиховог разговора сам схватио двоје. Немој ми то двоје раздвајати.

двојèдан, -дна, -о у изр. **~ краљевина, ~ краљевство** ист. *назив за двојну монархију Аустроугарску.*

двȍједница ж ков. ист. *в. двоједна краљевина (под двоједан).*

двојèзичан, -чна, -о **а.** *који говори два језика подједнако добро, као да су му оба матерња:* ~ становништво. **б.** *који је израђен (писан) на два језика:* двојезични речник, ~ издање, ~ натпис. **в.** *у којем се употребљавају два језика:* ~ администрација, ~ школа.

двојèзичкӣ, -ā, -ō *в. двојезичан:* ~ речник.

двојèзично прил. *на два језика:* издавати новине ~.

двојèзичнōст, -ости ж *особина онога који је двојезичан, онога што је двојезично, билингвизам.*

двојèнога ж зоол. *у мн.: ред ваљкастих стоноги* Diplopoda, *које се распознају по двоструким колутићима, дуплоношци (у јд.: стоноги из тога реда).*

двȍји, -е, -а мн. (ген. двȍјйх) *бројни придев према основном броју два који се употребљава уз именице које имају само облике множине или означавају пар или две истоврсне групе означене именицом у множини:* ~ наочари, ~ врата, ~ кола, ~ чарапе, ~ просиоци, ~ сватови.

двојѝна ж лингв. *морфолошка категорија, категорија граматичког броја која се у старом српском и старословенском језику употребљавала за означавање два предмета, два лица и уопште два појма, дуал.*

двȍјйнскӣ, -ā, -ō *који се односи на двојину, дуалски:* ~ облик.

двȍјити, -йм несвр. прел. [гл. им. двȍјење с] **а.** *делити на два дела, у две групе, раздвајати, одвајати, разједињавати:* ~ хрватску од српске литературе. **б.** *разликовати једно од другог:* ~ снове и јаву, ~ своје дете од туђег. ■ **~ се 1.** *делити се у два дела, у две групе, раздвајати се, одвајати се:* ~ се од неког. **2.** *удвајати се, удвостручавати се.*

двȍјица ж (мн. ø) *два мушка лица, два мушкарца:* ~ војника, њих ~.

двóјка (двȏјка) ж (дат. -јци; ген. мн. -кӣ) **1.** *бројка два и знак, цифра којом се она обележава (2).* **2.** *ђачка оцена;* уп. довољан (2): добити двојку. **3.** *предмет или биће означено бројком 2 (трамвај, играћа карта, домина, касачко грло итд.).* **4.** *две особе везане неким послом, задатком и сл., пар, дуо, тандем.* **5.** мн. **а.** *близанци:* родити двојке. **б.** *два срасла плода, сраслица:* шљиве двојке. **6.** *буре од два акова.*

двȍјкāш, -áша м *ученик са слабим оценама (двојкама).*

двȏјнӣ, -ā, -ō **1. а.** *двоструки, удвојен, дупли:* двојни редови, ~ појас, ~ преламање светлости, двојни пешаци (у шаху), ~ звезда. **б.** *који је састављен из два дела, два елемента:* ~ монархија, ~ царевина. **2.** *који је од две врсте, двојак:* ~ акцентуација. • **~ личност** псих. *личност код које се испољава расцеп свести или расцеп понашања.*

двȏјнйк м **1.** *човек који у потпуности личи на неког другог човека; дублер (у филму).* **2.** *телефонски прикључак који користе два корисника с различитим телефонским бројевима, с тим што не могу телефонирати у исто време нити позивати један другога.*

двȏјница ж *женска особа двојник (1).*

двóјнице ж мн. *народни дувачки инструмент од дрвета са две састављене цеви с рупицама и два писка:* свирати у ~.

двȏјничкӣ, -ā, -ō *који се односи на двојнике:* ~ сличност.

двóјничкӣ, -ā, -ō *који се односи на двојнице:* ~ глас.

двȏјнйштво с **1.** *потпуна сличност две особе; постојање двојника:* мотив двојништва (у драми). **2.** псих. *удвајање личности, постојање двојне личности, двојство.*

двȏјно прил. *двапут, двоструко:* преламати светлост ~.

дво́јнӧст, -ости ж *особина онога што је двојно, двострукост, двојство, двојакост, дуализам:* ~ личности, ~ порекла.

дво̀јствен, -а, -о *в. двојак.*

дво̀јственӧст, -ости ж *двојакост, двојност, двојство.*

дво́јство с **а.** *напоредно постојање двају посебних делова, елемената, облика, чињеница, особина, двојност, двострукост:* ~ књижевности (писане и усмене), ~ културе. **б.** фил. *постојање двеју исконских и равноправних категорија стварности: духа и материје, дуализам:* ~ духа и материје. **в.** *напоредно постојање два опречна принципа, две супротности које се боре за превласт:* ~ добра и зла, ~ светлости и таме. **г.** пол. *систем владавине двеју нација у вишенационалној буржоаској држави:* ~ Аустроугарске.

дво̀јчица ж *дем. и хип. од двојка.*

дво̀катан, -тна, -о *в. двоспра̄тан:* ~ кућа.

дво̀катница ж *в. двоспра̄тница.*

двокӣла̄ш, -а́ша м разг. *хлеб, риба или нешто друго од два килограма:* шаран ~.

дво̀клӣпнӣ, -а̄, -ӧ *који има два клипа у цилиндру (о мотору са унутрашњим сагоревањем).*

дво̀ковина ж *в. биметал.*

дво̀колица ж **1.** (и мн.) *запрежна кола, кочија на два точка:* ~ за касачке трке. **2.** *ручна колица на два точка.*

дво̀колича̄р м *онај који тера двоколицу.*

дво̀кӧлнӣ, -а̄, -ӧ *који има два кола, точка:* двоколне таљиге.

дво̀колосе́чнӣ јек. **дво̀колосијечнӣ,** -а̄, -ӧ *који има два колосека:* ~ пруга.

двокомпонѐнтан, -тна, -о *који садржи две компоненте:* ~ смеса.

двокӧнфесионалан, -лна, -о *који обухвата две конфесије, две вероисповести.*

двокӧпита̄р (двокӧпитњак) м зоол. *у мн.: ред сисара копитара који имају снажно развијена два средња прста на ногама* Artiodactyla *(у јд.: такав копитар).*

дво̀ко̄рак м спорт. *два повезана корака.*

дво̀крак, -а, -о *који има два крака:* ~ виљушка, ~ елиса, двокраки чирак.

дво̀кратан, -тна, -о *који се врши, збива, појављује и сл. два пута, у два маха:* ~ помоћ, ~ боловање, ~ радно време.

дво̀кратно прил. *у два маха, два пута:* радити ~.

двокрѐветнӣ, -а̄, -ӧ *који има два кревета:* ~ соба.

дво̀крил, -а, -о *в. двокрилан.*

дво̀крӣлан, -лна, -о **а.** *који има два крила, пар крила (о инсекту).* **б.** *који има два пара крила (о авиону).* **в.** *који се састоји из два преклопна дела, капка и сл.:* двокрилна врата, двокрилни прозор, двокрилни орман. **г.** *уопште који се састоји из два дела (обично симетрична), вођелан:* двокрилне лествe, ~ жиг (тучка).

двокри́лац, -лца и **дво̀крилац,** -ӣлца м **1.** зоол. *у мн.: ред инсеката код којих је развијен само предњи пар крила,* Diptera *(у јд.: такав инсект).* **2.** *авион с два пара крила (постављених тако да су једна изнад других, да не стоје у истој равни).*

дво̀крок м ков. шах. *почетни потез пешаком у шаху за два поља напред одједном;* учинити ~.

дво̀крӯжнӣ, -а̄, -ӧ спорт. *који се одиграва у два круга, у две серије такмичења (сваки играч са сваким два пута):* ~ турнир, ~ меч.

дво̀летан јек. **дво̀љетан,** -тна, -о *в. двогодишњи:* ~ дете, ~ билька.

дво̀летка јек. **дво̀љетка** ж агр. *воћка која рађа двапут годишње.*

дво̀летница јек. **дво̀љетница** ж бот. (обично у атриб. служби) *која живи два лета, две године:* билька ~.

дво̀лик, -а, -о *који има два лика, два облика, две форме, двојак.*

дво̀ликӧст, -ости ж *својство онога што је дволико.*

дволи́нӣјскӣ и **дволӣнӣјскӣ,** -а̄, -ӧ *који има две линије.*

дво̀лист, -а, -о *који има два листа, дволистан:* ~ чаша (чашица).

дво̀листан, -сна, -о *који има два листа или два саставна дела који личе на листове:* ~ билька, ~ љуштура.

дво̀литрен, -а, -о *који има запремину од два литра:* ~ боца.

дволитрѐњак, -а́ка и **дво̀литрењак,** -а м *боца од два литра.*

дво̀личан, -чна, -о **1. а.** *који једно говори, показује, а друго мисли и ради, лицемеран, неискрен, притворан:* ~ човек. **б.** *који показује лицемерје:* ~ улога, ~ држање. **2.** *који има два лица, једнако лице и наличје (о тканини, кожи и сл.).*

дво̀личити, -ӣм несвр. *бити дволичан, лицемеран, дволично се понашати.*

дво̀лӣчје с **1.** *в. дволичност.* **2.** *јављање у два лика, у два облика, двообличност:* ~ неких лептирова.

дво̀лично прил. *на дволичан начин, лицемерно, неискрено:* ~ поступати, ~ говорити.

дво̀личнӧст, -ости ж *особина онога који је дволичан, онога што је дволично, лицемерство, лицемерје, неискреност, хипокризија.*

дво̀личња̄к м *дволичан човек, лицемер.*

дво̀личња̄чкӣ, -а̄, -ӧ *који је својствен дволичњацима, лицемеран, неискрен:* ~ држање, ~ карактер.

дво̀личњачки прил. *својствено дволичњацима, дволично, лицемерно, неискрено:* ~ поступати.

дво̀личња̄штво с *в. дволичност.*

дво̀ломац, -о̄мца м мин. *врста прозирног калцита који двоструко ломи, прелама светлост.*

дво̀лӯчан, -чна, -о *који има два лука.*

двољет- *в. дволет-.*

двӧмесечан јек. **двӧмјесечан,** -чна, -о *који има два месеца; који траје два месеца, који служи за два месеца и сл.:* ~ беба, ~ вежба, ~ плата.

двӧмесе̄чје и **двӧмесечје** јек. **двӧмјесе̄чје** и **двӧмјесечје** с *временски период од два месеца.*

двӧмесечнӣк јек. **двӧмјесечнӣк** м *лист или часопис који излази једанпут у два месеца.*

двӧмесечно јек. **двӧмјесечно** прил. *у размаку од два месеца, на два месеца:* ~ оцењивати ученике.

двӧмесечња̄к јек. **двӧмјесечња̄к** м *младунче од два месеца.*

двомѐтра̄ш, -а́ша м (инстр. -а́шем) *човек који је висок око два метра.*

двӧмеч м спорт. *меч, такмичење између два учесника, две екипе:* рвачки ~, атлетски ~.

двомо̀то̄ран, -рна, -о техн. *који има два мотора:* двомоторни авион.

двомото́рац, -рца м *авион са два мотора.*

двӧмуштво с *брачна веза, брак с два мужа.*

дво̀национа̄лан, -лна, -о *који обухвата две нације:* ~ средина.

двонѐдӗљнӣ јек. **двонѐдјӗљнӣ,** -а̄, -ӧ *који има две недеље, који траје две недеље, који служи за две недеље:* ~ теле, ~ боравак, ~ следовање хране.

двӧнедӗљнӣк јек. **двӧнедјӗљнӣк** м *часопис који излази двонедељно.*

двонѐдӗљно јек. **двӧнедјӗљно** прил. *на две недеље, у размаку од две недеље.* – Часопис излази двонедељно.

дво̀нитан, -тна, -о **а.** *који се тка у две нити:* ~ сукно. **б.** *који је од две нити, двострук:* ~ жица.

двòног, -а, -о *в. двоножан.*

двòножан, -жна, -о *који има две ноге:* ~ животиња.

двòножац, -ошца м **1.** *биће које има две ноге (обично о човеку).* **2.** *сто или столица и сл. на две ноге.*

двòноћнӣ, -а̄, -о̄ *који траје две ноћи:* ~ путовање.

двòношкē прил. *на две ноге, усправно:* стајати ~.

двòок, -а, -о **а.** *која има два ока.* **б.** *који има два окца (о плодовима биљака).*

двòоснӣ, -а̄, -о̄ *који има две осе:* ~ минерал, ~ кристал.

двоосòвӣнскӣ, -а̄, -о̄ *који има две осовине.*

двòпапкā̄р м зоол. *в. двокопитар.*

двòпапкā̄рнӣ и **двòпапкā̄рскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на двопапкаре.*

двопартѝзам, -зма м и **двопартѝјнōст,** -ости ж *двопартијски систем.*

двопàртӣјскӣ, -а̄, -о̄ *који има две партије, две странке, двостраначки:* ~ систем.

двòпев јек. **двòпјев** м муз. **а.** *певање у два гласа (наизменице или заједно), двогласно певање, дует:* композиција за ~. **б.** *композиција за два гласа.*

двòпек м *двапут печен тврди хлеб.*

двòпер, -а, -о и **двòпēран,** -рна, -о *који има два пера, два крака, шиљка, две оштрице, два листа и сл.:* ~ мотика, двоперни буздован, ~ лишће.

двòпō̄ј, -оја м *в. двојев.*

двòпō̄лан, -лна, -о **1.** физ. *који има два пола (електрична или магнетна).* **2. а.** анат. *који има карактеристике оба пола, двополан, хермафродитан:* двополни организам. **б.** бот. *који има и прашнике и тучкове (о цвету).*

двòполац, -о̄лца и **двòпō̄лнӣк** м *двополно биће, двополни организам, хермафродит:* корални двополци.

двопо́лнōст и **двòпō̄лнōст,** -ости ж *особина онога који је двополан, онога што је двополно.*

двòпољнӣ, -а̄, -о̄ у изр. ~ **систем** агр. *начин обраде земље при којем се једна половина земље оставља под угаром, незасејана.*

двопòстотнӣ, -а̄, -о̄ *који садржи два посто, два процента нечега, двопроцентни:* ~ раствор.

двопо́тез и **двòпотēз** м шах. *шаховски проблем који треба решити у два потеза.*

двòпотēзнӣ и **двопо́тезнӣ,** -а̄, -о̄ ков. шах. *који се изводи, решава у два потеза (о шаховским проблемима):* ~ мат, ~ комбинација.

двòпрег м *кола са запрегом од два коња.*

двòпрēжан, -жна, -о *у који се прежу два запрежна грла, два коња и сл.:* ~ кола, ~ кочија.

двопрòцентнӣ, -а̄, -о̄ *који садржи два процента нечега:* ~ раствор.

двòпрстӣ, -а̄, -о̄ *који има два прста:* ~ мравождерац.

двōр, двóра м (двóрови (двóри)) **1. а.** *велика раскошна палата, дворац у коме живи владар или високи достојанственик и чланови његове породице:* краљевски ~, царски ~, племићки (властелински) ~. **б.** *кућа црквених великодостојника:* владичански ~, жупски ~. **2.** *владар (краљ, цар) и личности у његовој пратњи и служби:* став бечког двора, цар окружен двором.

двòрā̄днӣ, -а̄, -о̄ у изр. ~ **строј,** ~ **машина** *машина код које се радни процес одвија с обе стране клипа.*

двора́зреднӣ, -а̄, -о̄ *који има два разреда:* ~ школа.

двòрана и **двòрана** ж *велика просторија у којој се одржавају приредбе, свечаности, предавања, гимнастичке вежбе и др., сала, хала:* конгресна ~, спортска ~, гимнастичка ~, плесна ~, изложбена ~, свечана ~.

двòранин м (мн. -ани) *високи дворски службеник; особа из владареве пратње.*

дворàница и **двòраница** ж *дем. од дворана.*

двòрā̄нка ж *дворска службеница; дворска дама.*

двòранскӣ[1], -а̄, -о̄ **1.** *који се односи на дворàну, који припада дворани:* ~ врата, ~ галерија. **2.** *који се одржава у дворани:* ~ атлетика, ~ спорт.

двòранскӣ[2], -а̄, -о̄ *који се односи на двòране:* ~ служба.

двòрански прил. *на начин својствен дворанима;* фиг. *улизички, удворички.*

дворáнство с **1.** зб. *дворани, дворска пратња.* **2.** *служба и достојанство дворанина.*

двóрац, -рца м (-рцем) *племићки, богаташки дом, замак, палата:* племићки ~.

двòрба ж *дворење, послуживање; неговање, нега.*

двòрēд и **двòред** м *два паралелна реда, низа (људи, животиња или предмета):* ~ људи, ~ дрва.

двòред, -а, -о и **двòредан,** -дна, -о *који има два реда, који је распоређен у два реда:* ~ бисер, дворедне куће, ~ копчање, дворедни капут.

двòредац, -еца м **1.** *в. двòрēд.* **2.** обично у изр. **јечам** ~ агр. *врста јечма са два реда зрна* Hordeum distichum.

двòред(н)о прил. *у два реда:* дрвеће ~ засађено.

двòрезан, -зна, -о *који има два реза, два сечива, две оштрице, двосечан, двосек:* дворезни мач.

двòрезац, -есца м (обично у атрибутској служби) *хладно оружје са два сечива, са две оштрице:* мач ~.

двòрилац, -иоца м *онај који двори, послужује; послужитељ, слуга.*

двòрӣља и **двòриља** ж *она која двори, неговатељица; болничарка.*

двòритель м *в. дворилац.*

двòрити и **двóрити,** -ӣм несвр. прел. [гл. им. -рēње с] **1. а.** *стајати поред некога (обично за време обеда) спреман на услугу, служити, послуживати:* ~ госте. **б.** *бринути се око некога чинећи му услуге, указујући му помоћ, неговати:* ~ болесника, ~ старе родитеље. **2.** *служити код некога, бити нечији слуга.*

двòрӣшнӣ и **двòрӣшнӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на двориште, који се налази у дворишту или је окренут према дворишту:* ~ ограда, ~ прозор.

дворишта́нце, -ета с (мн. -ца) *дем. од двориште.*

двòрӣште и **двòрӣште** с *ограђен простор око куће.* • **економско** ~ *пољопривредна економија једне задруге или једног домаћинства са потребним зградама и опремом (пољопривредним машинама и др.).*

дворјан- *в. дворан-* (нпр. дворанин и др.).

двòркиња и **двòркиња** ж **1. а.** *она која двори, послужује, неговатељица.* **б.** *она која помаже у кућним пословима, кућна помоћница; слушкиња.* **2.** *дворска дама, дворанка.*

двòркињица и **двòркињица** ж *дем. и хип. од дворкиња.*

двòрнӣк м **1. а.** *управитељ двора.* **б.** *в. дворанин.* **2.** бот. *троскот* Polygonum.

двòрог, -а, -о **а.** *који има два рога:* двороги јелен. **б.** *који има два дела налик на рогове, два крака, две рачље, двокрак:* двороги шешир (клобук), двороге виле.

двòрогаст, -а, -о *в. дворогī (б).*

двòродан, -дна, -о **1.** лингв. *који има два рода:* ~ именица. **2.** (одр.) *који се односи на два рода, две породице (о сродству настало путем брака).* **3.** *који је од две врсте, двојак.*

двòрожац, -ошца м **1.** *животиња са два рога.* **2.** *дворого оруђе или оружје, двозубац.*

двòрскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на двор, који припада двору:* ~ парк, ~ особље, ~ церемонијал • ~ **дама** *в. под дама.* ~ **будала (**~ **луда)** *в. под будала.*

двòрук, -а, -о *који има две руке.*

двòручнӣ, -ā, -ō *који се ради, обавља, изводи обема рукама:* ~ бекенд, ~ салто, ~ свирање.

двòручно прил. *обема рукама, оберучке.*

двòрчӣћ, -и́ћа и **двòрчић,** -а м *дем. и хип. од двор и дворац.*

двòсāтнӣ, -ā, -ō *који траје два сата, двочасовни:* ~ вожња.

двòсед јек. **двòсјед** м **1.** *возило (обично спортско) са два седишта (авион, чамац, бицикл и др.).* **2.** *кратак кауч на коме могу седети две особе.*

двòседӣ јек. **двòсједӣ** и **двòседнӣ** јек. **двòсједнӣ,** -ā, -ō *који има два седишта:* ~ чамац.

двосèдмичнӣ, -ā, -ō *који траје две седмице, двонедељни:* ~ путовање.

двòсек јек. **двòсјек,** -а, -о *в. двосекли.*

двòсеклӣ јек. **двòсјеклӣ,** -ā, -ō *који има два сечива, две оштрице (с обе стране):* ~ мач, ~ нож. • **~ мач** *оно што може имати ефекат супротан од жељеног.*

двòсемен јек. **двòсјемен,** -а, -о *који има две семенке.*

двòсечан јек. **двòсјечан,** -чна, -о *који има два сечива (с обе стране), двосекли:* двосечни нож.

двòсложан, -жна, -о *који има два слога:* ~ реч.

двòсложнōст, -ости ж *особина онога што је двосложно.*

двòслōјан, -јна, -о *који има два слоја.*

двòсмēран јек. **двòсмјēран,** -рна, -о *који се пружа или врши у два смера:* ~ улица, ~ саобраћај.

двòсмēрно јек. **двòсмјēрно** прил. *у два смера:* кретати се ~.

двòсмӣсао, -сла м *в. двосмисленост.*

двòсмислен, -а, -о *који има два смисла, који се може двојако тумачити, недовољно јасан, неодређен; који је речен или написан увијено, са алузијом:* ~ реч, ~ израз, ~ изјава.

двòсмислено прил. *на двосмислен начин, са два смисла:* говорити ~.

двòсмисленōст, -ости ж *особина онога што је двосмислено, двојак смисао:* ~ речи, ~ изјава.

двòсмислица ж *оно што је двосмислено речено или написано, оно што се може двојако разумети:* говорити двосмислице.

двосмјер- *в. двосмер-.*

двòсобан, -бна, -о *који се састоји од две собе (не рачунајући споредне просторије):* ~ стан.

двоспол- *в. двополн-* (нпр. двополан и др.).

двòспратан, -тна, -о *који има два спрата:* ~ кућа.

двòспратница ж *двоспратна зграда, кућа.*

двòстазан, -зна, -о ков. *који има две стазе:* ~ куглана.

двòстепен, -а, -о *који има два степена, две фазе:* двостепени избори, ~ бирање.

двòстепено прил. *у две фазе:* ~ извести.

двòстепенōст, -ости ж *особина онога што је двостепено.*

двòстих м књиж. *строфа од два стиха, дистих.*

двòстопан, -пна, -о књиж. *који се састоји од две стопе (о стиху).*

двòстран, -а, -о **1.** *који има две стране, две бочне површине и сл.:* двострани кров. **2.** *који потиче од две стране, који укључује две стране, два учесника и сл.:* двострани уговор, ~ заклетва. **3.** *чија су знања и интересовања усмерена у два правца, који сагледава обе стране ствари и сл.:* ~ критичар.

двòстранāчје с *двостраначки систем, двопартијност.*

двòстраначкӣ, -ā, -ō пол. *који је састављен од две политичке странке:* ~ влада, ~ систем.

двòстрано прил. *са две стране; обострано.*

двòстранōст, -ости ж *особина онога што је двострано; двојакост.*

двòструк, -а, -о **1. а.** *који се састоји од два струка, две нити, две линије, два слоја и сл.:* двоструки конац, ~ веза, ~ црта, ~ слој, ~ платно, ~ дно. **б.** *два пута већи, два пута јачи:* у двострукој мери, ~ тежина, двоструки број, ~ јачина. **в.** *који се испољава, врши два пута или у два правца, два смера:* ~ убиство, двоструки покушај, ~ претња, ~ опасност **г.** *који се испољава, спроводи и сл. на два начина, у два вида, двојак:* ~ улога, ~ морал, ~ књиговодство.

двòструко прил. **а.** *у двострукој мери, два пута више, јаче:* дати ~, ~ више, ~ мање, платити ~. **б.** *на два начина, у два вида, двојако:* ~ опасан, понашати се ~.

двòструкōст, -ости ж *особина онога што је двоструко; двојство, двојакост.*

двòструн, -а, -о *који има две струне:* двоструне гусле.

двòстручити, -ӣм несвр. прел. [гл. им. двòстручēње с] **1.** *чинити двоструким, састављати од два струка, слоја и сл.:* ~ конац. **2.** *увећавати два пута, појачавати двоструко, удвајати:* ~ снаге, ~ муке. ■ **~ се** *постајати двострук, два пута већи, јачи, удвајати се, удвостручавати се (нпр. о напорима, мукама).*

двòстубачан, -чна, -о *који има два ступца, који је у два ступца:* ~ текст, ~ чланак и сл.

двòсупница ж бот. *у мн.: биљке скривеносеменице са две супке, два котиледона у семену, дикотиледоне биљке* Dicotyledones, Dicotyledonae *(у јд.: таква биљка).*

двòтактнӣ, -ā, -ō **1.** муз. *који се састоји из два такта:* ~ мотив, ~ став. **2.** мех. *који ради, функционише у два такта (два хода клипа):* ~ мотор.

двотàрифнӣ, -ā, -ō у изр. **~ бројило** *електрично бројило које посебно региструје потрошњу скупље и јефтиније електричне енергије.*

двòтачка ж *интерпункцијски знак (:), две тачке.*

двòтōмнӣ, -ā, -ō *који има два тома, две свеске:* ~ речник.

двòтōмнӣк м *дело штампано у два тома (двотомни речник и сл.).*

двотòчкāш, -а́ша м *в. бицикл.*

двòтрāчан, -чна, -о *који има две траке, трачнице, два колосека:* ~ пруга.

двотрèћӣнскӣ и **двòтрећӣнскӣ,** -ā, -ō **1.** *који чини две, одн. више од две трећине нечега:* ~ већина, ~ састав. **2.** *који има две трећине:* ~ такт.

двòтрупац, -пца́ м *авион, брод и сл. који има два трупа:* авион ~, брод ~.

двоћèлӣјскӣ, -ā, -ō (двоћèличан, -чна, -о) *који се састоји од две ћелије.*

двòугао, -гла м (мн. -глови) мат. *в. диедар.*

двòумити се, -ӣм се несвр. [гл. им. двòумљēње с] *колебати се између две или више одлука, бити у недоумици, дилеми, бити неодлучан.* – Двоумио се да ли да иде на факултет или не.

двòумица ж *двоумљење, сумња, недоумица, дилема; неодлучност, колебање:* бити у двоумици.

двòӯмље с *в. двоумица.*

двòумнӣк м *онај који се двоуми, колебљивац; сумњало.*

двòуснат, -а, -о *в. двоусни.*

двòусненӣ, -ā, -ō лингв. *који се артикулише, твори помоћу обе усне, билабијални:* ~ сугласник.

двòуснӣ, -ā, -ō бот. *који је састављен од два дела који личе на усне (о цвету, цветној круници).*

двòух, -а, -о и **двòушан,** -шна, -о *који има два уха, две дршке (о врчу, шешару и сл.).*

двòушка ж бот. *полуграм дугуљастих листова и округластих жутих цветова* Diotis candidissima *из ф.* Compositae.

двòфāзнӣ, -ā, -ō ел. *који има две фазе, који је у вези са струјом од две фазе:* ~ струја, ~ генератор, ~ мотор.

двòфāзно прил. *у две фазе; двоструко.*

двофа́знōст, -ости ж *особина онога што је двофазно.*

двòцēван јек. **двòцијеван,** -вна, -о *који има две цеви:* ~ пушка, двоцевни пиштољ.

двòцēвка јек. **двòцијевка** ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ (двòцевāкā јек. двòцјевāкā)) *пушка са две цеви.*

двоцијев- *в.* **двоцев-**.

двоцилѝндричан, -чна, -о *који има два цилиндра:* двоцилиндрични мотор.

двòцифрен, -а, -о *који је састављен од две цифре, који има две цифре:* двоцифрени број.

двòцјевац *в.* **двоцевац, двоцјеп-** *в.* **двоцеп-**.

двòчас м *два наставна часа спојена заједно:* одржати ~.

двòчасōван и **двочàсōван,** -вна, -о *који траје два часа, два сата, двосатни:* ~ дебата, ~ борба.

двочетвр̀тинскӣ, -ā, -ō муз. *који траје две четвртине целе ноте:* ~ такт, ~ мера.

двòчӣнка ж *драма у два чина.*

двòчлан, -а, -о *који се састоји из два члана, из два саставна дела, дводелни:* двочлани израз, двочлани назив, ~ име.

двòшкржњāк м зоол. *у мн.: ред главоножаца са два пара шкрга* Dibranchiata, *који обухвата готово све неизумрле главоношце (у јд.: такав главоножац).*

дȅ с непром. **1. а.** *назив за слово и глас „д“* (d) *у латиници.* **б.** *оно што је означено тим словом, нпр. одељак или пододељак у тексту и сл.* **2.** муз. *назив за други тон Це-дур скале, ре.*

дȅ узв. **1.** (обично с имп.) *за подстицање, нуткање, наговарање и сл., ајде, дед(ер).* – Де узми мало печења. Де још мало ракије. Де на ноге. **2.** (обично удвојено) *за умиривање, стишавање или за пристајање, мирење с нечим, за допуштање и сл., нека.* – Де, де, погрешило дете па шта. Поправиће се. Де, де, што плачеш? Де, де, мало тише! Па добро де, идемо кад си навалила. **3.** (са узв. „хајде“) *за пристајање, нерадо сагласавање с нечим.* – Да је завршила факултет, хајде де.

де- (испред самогласника: дез-) лат. *префикс у страним речима који значи уклањање, одстрањивање, одн. супротност од оног што значи други део сложенице: од-, раз-:* деблокирати, дезинтеграција, демобилизација, денационализација итд.

деактивȉрати, -тѝвӣрām свр. *уклонивши учинити безопасним, онемогућити експлозију:* ~ бомбу, ~ мину.

дебàкл м фр. *пропаст, слом, пораз.*

дебàланс и **дȅбаланс** м фр. *неравнотежа између два међусобно повезана и зависна елемента, фактора (нпр. у дуговању и потраживању, буџету и сл.):* платни ~.

дебàта ж фр. *расправа, дискусија о одређеном предмету у неком политичком или научном телу:* парламентарна ~, буџетска ~, покренути дебату, жива ~.

дебàтēр, -ера м *учесник у дебати, дискутант.*

дȅбатнӣ, -ā, -ō *који се односи на дебату:* ~ клуб, ~ група.

дȅбатовати, -тујēм (дебати́рати, дабàтӣрām) несвр. *учествовати у дебати, водити дебату, расправљати, дискутовати.*

дебȅлгуза ж вулг. *жена с дебелом стражњицом, уопште дебела жена.*

дебȅлица ж бот. *вишегодишња зељаста биљка повијуша* Bryonia alba *из ф. бундева* (Cucurbitaceae).

дебȅло прил. **а.** *у дебелом слоју, наслази:* намазати ~, обложити ~ **б.** *дуним, масним словима:* штампати ~. **в.** фиг. 1) *много, обилато:* ~ платити, ~ лагати. 2) *дуго, предуго:* ~ засести, ~ се задржати. **г.** *дебелим, дубоким гласом, крупно:* ~ се накашљати.

дебело- *први део сложеница који значи да је оно што је казано другим делом сложенице дебело:* дебелокожац, дебелокорка.

дебелòврат, -а, -о *који има дебео врат.*

дебелòглав, -а, -о **1.** *који има дебелу главу.* **2.** фиг. *тупоглав, будаласт; бандоглав, тврдоглав.*

дебелòглавац, -āвца м *онај који има дебелу главу.*

дебелòгуз, -а, -о вулг. *који има дебелу стражњицу.*

дебелòгуза ж вулг. *в.* **дебелгуза**.

дебелòкљун, -а, -о *који има дебео кљун:* ~ птица.

дебелòкожан, -жна, -о **1.** *који има дебелу кожу; који има дебелу љуску, кору:* ~ шија, ~ паприка. **2.** фиг. *који може много да отрпи, неосетљив; који нема осећање стида.*

дебелокóжац, -óжца и **дебелòкожац,** -ошца м **1.** зоол. *у мн.: група лихоирстих пајкара који се одликују дебелом кожом* Pachydermata *(у јд.: такав пајкар).* **2.** фиг. *онај који може много да отрпи, неосетљив човек; онај који нема осећање стида.*

дебелòкор, -а, -о *који има дебелу кору, љуску:* ~ лубеница.

дебелòкораст, -а, -о *в.* **дебелокор**.

дебелòкōрка ж агр. *врста воћке са дебелом кором:* лубеница ~, диња ~, крушка ~.

дебелòкоштво и **дебелокóштво** с *особина онога који је дебелокожан.*

дебелòлист, -а, -о и **дебелòлистан,** -сна, -о *који има дебело лишће:* ~ магнолија, дебелолисни фикус.

дебелòног, -а, -о *који има дебеле ноге.*

дебелòреп, -а, -о *који има дебео реп.*

дебелòрепка ж *врста овце дебелог репа.*

дебелòусан, -сна, -о *који има дебеле усне.*

дебȅљāк, -а́ка м *в.* **дебељко**.

дȅбељаст, -а, -о *подоста дебео, подебео, дебељушкаст.*

дебȅљача ж бот. *в.* **дебелица**.

дебȅљāчкӣ, -ā, -ō *који се односи на дебељаке:* ~ доброћудност.

дȅбељкаст, -а, -о *в.* **дебељушкаст**.

дебе́љко м *дебео, пуначак човек.*

дебељу́ца ж (м) (мн. ж) хип. *дебељушкаста особа (обично девојчица).*

дебȅљуша ж *дебела, пуначка женска особа.*

дебȅљушан и **дебељу́шан,** -шна, -о и **дебȅљушаст,** -а, -о *в.* **дебељушкаст**.

дебељу̀шкаст и **дебȅљушкаст,** -а, -о *у дем. значењу дебео: прилично дебео, угојен, подебео, пуначак:* ~ жена, ~ лице.

дебељу̀шкасто и **дебȅљушкасто** прил. *прилично дебело, подебело, пуначко:* изгледати ~.

дебȅљушко и **дебељу́шко** м *дем. и хип. од дебељко, дебељушкаст човек.*

дȅбео, дебȅла, -о (комп. дȅбљӣ) **1. а.** *који се истиче величином најмање димензије, широк у пресеку, пречнику; који се јавља у великом, обилном слоју:* ~ штап, ~ дрво, ~ игла, ~ даска, ~ стакло, ~ књига, ~ зид, ~ лед; ~ скоруп, ~ слој, ~ прашина. **б.** (са допуном која значи одређену меру) *који има одређену дебљину (изражену датом мером):* слој ~ један метар, лед ~ 20 cm. **в.** *који се састоји од крупнијих делова, комада, крупан, велики:* дебеле капи, ~ камење. **г.** *подебљан, мастан, пун (о словима, цртама и сл.):* ~ црта, дебела слова, ~ заграда. **2. а.** *угојен, ухрањен, претио; обрастао масним ткивом (о људима, животињама, одн. деловима њиховог тела):* ~ човек, ~ свиња; ~ врат. **б.** *пун масноће, мастан (о храни):* ~ месо, ~ печење, ~ прасетина. **в.** фиг. *неприступачан, неукусан, мастан:* ~ шала. **3.** фиг. **а.** *велик по количини, износу, обилат, обилан; богат:* ~ плата, ~ мираз, ~ шићар, дебели новци, ~ камата, ~ зарада. **б.** *родан, обилан:* ~ година, ~ летина. **в.** *који се истиче богатством, богат:* дебели газда. **4. а.** *који има велике размере и озбиљне последице, велики, тежак:* ~ погибија, ~ свађа, ~ грешка, дебеле батине. **б.** *важан, озбиљан:*

дебеле мисли, дебели разлози. **5.** *ȉуст, зȉуснут; мрачан, тмаст:* ~ вино, ~ магла, ~ хладовина, ~ помрчина. **6.** (о одсецима времена, кад се истиче њихова дужина) *цео, читав, ȉун, прéȉун, прéдуȉ:* два дебела сата, три дебела дана. **7.** фиг. (често ир.) *веома близак, ȉрисан, искрен:* дебели пријатељи, ~ пријатељство, ~ познанство. **8.** *широк и дубок, ȉростран, непрéгледан, оȉроман:* ~ море, ~ пучина, дебели Дунав, ~ поље. **9.** *низак, дубок, крȕпан (о ȉласу).* **10.** ир. *ȉриȉлȕп, тȕпав:* ~ памет. • **~ глава** *ȉриȉлȕп, тȕпав човек; тврдоȉлав, бандоȉлав човек.* **~ лаж** *велика лаж.* **~ месо** еуф. *стражњица, задњица.* **~ море** *отворено море, ȉучина.* **~ црево** анат. *завршно, излазно црево на улазу у чмар.* **имати дебелу кожу, бити дебеле коже** *бити неосетљив, немати осећај стида.* **извући дебљи крај** *лоше ȉроћи.* **добити (извући) дебеле батине** *бити оштро кажњен батинама.* **окренути дебљи крај** *ȉредузети оштрије мере.*

дȅбӣ, -ȉја м фр. *ȉрви јавни наступ, ȉрво истуȉање ȉред ȉубликом (у ȉозоришту, на филму, у спорту и др.):* ~ на позорници, ~ на утакмици.

дȅбӣл, -и́ла м разг. *слабоумна, ȉсихички заостала особа.*

дȅбӣлан, -лна, -о лат. мед. *слабоуман, ȉсихички неразвијен, ментално заостао.*

дȅбӣлно прил. *слабоумно, малоумно:* ~ се понашати.

дебӣлнӧст, -ости ж *особина оног који је дебилан, ȉсихичка неразвијеност, слабоумност.*

дебȉлчић м *дем. и хип. од дебил.*

дебирократизáција ж лат. *отклањање бирократског ȉоступања у нечему.*

дебирократизи́рати, -ȉзȉра́м и **дебирокрàтизовати,** -зујȅм свр. и несвр. прел. *отклонити, отклањати бирократско ȉоступање у нечему.*

дебȉтант м *онај који дебитује, који ȑви ȉут јавно наступа, ȉочетник.*

дебȉтанткиња (дебȉтантица) ж *она која дебитује, ȉочетница.*

дебȉтантскӣ, -ā, -ō *који се односи на дебитанте, ȉочетнички:* ~ наступ.

дебȉтантски прил. *као дебитант:* ~ наступати.

дȅбитовати, -тујȅм (дебити́рати, -ȉтȉра́м) свр. и несвр. непрел. *ȑви ȉут јавно наступити, наступати (као глумац, ȉевач, спортиста и др.).*

дéбло с (ген. мн. дȅбāлā) **а.** *део дрвета од корена до ȑвих грана, стабло.* **б.** фиг. *основни део ȉородице, племена, ȉородична лоза:* породично ~.

деблока́да ж *уклањање блокаде, деблокирање.*

деблоки́рати, деблòкȉра́м свр. и несвр. прел. фр. **1.** вој. *ȑекинути, ȑекидати војну опсаду:* ~ тврђаву. **2.** фин. *скинути, скидати забрану с новчане вредности или робе (до које је дошло због дуга или спора):* ~ рачун предузећа, ~ кредит.

дȅбљати, -ā́м несвр. **1.** непрел. **а.** *ȉостајати дебео, дебљи, ȉојити се (нпр. о свињи).* **б.** *ȉостајати задебљао, тврд, отечен (нпр. о језику).* **в.** *расти, развијати се у ширину (нпр. о стаблу, гранама).* **2.** непрел. *ȉостајати дубок, низак (о гласу).* **3.** прел. *чинити дебелим.* **4.** прел. *ȉодебљавати, ȉојачавати:* ~ линију, ~ црту, ~ слова. ■ **~ се** *ȉостајати дебео, ȉојазан, ȉојити се.*

дебљȉна ж **1.** *ȉростирање у правцу најмање димензије, ширина ȉоȑречног ȑресека, обим, обујам; висина слоја:* ~ стабла, ~ даске; ~ слоја. **2. а.** *стање и особина оног који је дебео, оног што је дебело, уȉојеност, ȉојазност:* тешко се кретати због дебљине. **б.** *велика тежина због стања ȉојазности:* тешко (лако) носити своју дебљину. **в.** *масно ткиво, сало; месо са доста масног ткива:* одвајати дебљину од меса, не волети јести дебљину. **3.** *особина ниског, дебелог гласа:* ~ гласа.

дȅбљӣнскӣ, -ā, -ō *који се односи на дебљину, на ȉоȑречни ȑресек нечега:* ~ разрез (стабла).

дȅбрецӣнка и **дебрȅцӣнка** ж *врста танке кобасице (назване ȉо мађарском граду Дебрецину).*

дéва[1] јек. **дјéва** ж песн. *хип. од девојка.* • **~ Марија** рлг. *Богородица.*

дéва[2] и **дèва** ж тур. зоол. *в. камила.*

девалва́ција ж лат. **1.** фин. *смањивање номиналне вредности новчане јединице ȑрема злату и валутама других држава.* **2.** фиг. *обезвређивање нечега.*

девалви́рати, девàлвȉра́м свр. и несвр. фин. **1.** прел. *сȉровести, сȉроводити, (из)вршити девалвацију:* ~ динар. **2.** непрел. *(из)губити у номиналној вредности (о новцу).* **3.** непрел. фиг. *обезвредити се, обезвређивати се.*

девалориза́ција ж лат. екон. *смањење, смањивање вредности; ȉадање вредности, обезвређивање.*

девалориза́рати, -ȉзȉра́м свр. и несвр. прел. екон. *смањ(ва)ти вредности, обезвредити, обезвређивати.*

девалута́ција ж итал. фин. *најуштање службено утврђеног курса новца, да би се након неког времена одредио нови курс.*

деваста́ција ж лат. *ȑустошење, уништавање, разарање:* ~ шума.

девасти́рати, -àстȉра́м свр. и несвр. прел. *(о)ȑустошити, уништити, уништавати:* ~ шуме.

дéвати (се), дȅвām (се) јек. **дијèвати (се),** дȉјевām (се) *несвр. ȑрема де(с)ти (се) и денути (се).*

дéвац јек. **дјéвац,** -вца м *мушкарац који живи чедно (као девица).*

деведèсēт *основни број девет ȑута већи од десет, који се обележава цифрама 90.* • **~ и девет** разг. *врло много, безброј.*

деведесет- *в. деведесето-:* деведесетгодишњи, деведесетгодишњица.

деведесéтак прил. *око деведесет, ȑриближно деведесет (особа, ȑредмета и др.).*

деведèсетеро(-) *в. деведесеторо(-).*

деведèсētӣ, -ā, -ō *редни број ȑрема основном броју деведесет.*

деведесетȉна ж **1.** *деведесети део нечега.* **2.** *мноштво од око деведесет:* у деведесетини случајева.

деведесето- *ȑрви део сложеница које значе неки збир или сложеност од деведесет ȑредмета, делова и др. или нешто деведесето ȉо реду и сл.:* деведесетогодишњи, деведесетогодишњак, деведесетоминутни.

деведесȅтица ж *бројка 90; оно што је означено том бројком (нпр. аутобус).*

деведесетмȉнȗтнӣ, -ā, -ō *који траје деведесет минута.*

деведесетогòдишњāк м *онај који има деведесет година.*

деведесетогòдишњӣ, -ā, -ē *који има деведесет година; који траје деведесет година:* ~ старац, ~ рат.

деведесетогòдишњица ж *деведесет година од дана неког догађаја; прослава тога датума.*

деведесетòднēвнӣ, -ā, -ō *који траје деведесет дана.*

деведесетòрица ж (мн. ø) *деведесет особа мушког ȉола, деведесет мушкараца.*

деведèсеторо *збирни број ȑрема деведесет:* ~ деце.

девèница јек. **дјевèница** ж *врста кобасице надевене месом, крвљу, масноћом и сл.;* уп. крвавица.

девèничāр јек. **дјевèничāр** м *онај који прави и ȉродаје девенице.*

дȅвēр јек. **дјȅвēр,** -ера м (мн. д(ј)ȅвери (д(ј)ȅверови)) **1.** *мужевљев брат или рођак из истог ȉоколења.* **2.** етн. *ȑратилац младе на венчању (обично младоженин брат или рођак).* • **ручни ~** етн. *в. девер (2).*

девéрак јек. **дјевéрак,** -рка м *хип. од девер.*

девèрати, -āм несвр. непрел. *мучити се у животу, носити се с тешкоћама, кубурити.*

дѐвербатѝв м лат. лингв. *реч изведена од глагола.*

дѐвербатѝван, -вна, -о лингв. *који је изведен од глагола:* девербативне именице.

девѐрика ж зоол. *род слатководних риба* Abramis *из пор. шарана* (Cyprinidae).

девѐрић и **дѐверић** јек. **дјевѐрић** и **дјѐверић** м *дем. и хип. од девер.*

девѐричић јек. **дјевѐричић** м *деверов син у односу на снаху.*

девѐричица ж *дем. и хип. од деверика.*

девѐрична јек. **дјевѐрична** ж *деверова кћи у односу на снаху.*

деверѐвати јек. **дјеверѐвати,** -вѐрујēм несвр. непрел. *бити девер на венчању.*

дѐверскӣ и **девѐрскӣ** јек. **дјѐверскӣ** и **дјевѐрскӣ,** -ā, -ō *који се односи на девере:* ~ дар.

деве́рство и **девѐрство** јек. **дјеве́рство** и **дјевѐрство** с *дужност девера на свадби, обављање деверске дужности, деверовање:* звати у ~.

девѐруша јек. **дјевѐруша** ж етн. *девојка која прати младу на венчање.*

девѐрчић јек. **дјевѐрчић** м *дем. и хип. од девер.*

девѐсиље с бот. *назив за разне биљке из ф.* Umbelliferae, из родова Seseli *и* Peucedanum.

дѐвēт и **дѐвет** *основни број за једну јединицу већи од осам, који се обележава цифром 9.* • **ни пет ни** ~ *не оклевајући, не чекајући, смешта, одмах.* **преко** ~ **гора, преко** ~ **мора** нар. *веома далеко.* **стало пет на** ~ *шаљив одговор на питање колико је сати: није важно колико.*

деве́так, -тка м **1.** ист. *девети део дохотка који су кметови плаћали као порез свом сеизији.* **2.** непром. *око девет, приближно девет (особа, предмета и др.):* ~ дана.

девѐтāк, -а́ка м *мужјак животиње од девет година.*

девета̀киња ж *женка животиње од девет година.*

девѐтати, -ā̀м несвр. експр. *јако, немилосрдно тући, ударати, млатити.*

деветѐрац, -рца м књиж. **1.** *стих од девет слогова.* **2.** спорт. *казнени ударац у рукомету с линије удаљене од гола 9* m.

деветеро(-) *в. деветоро(-).*

дѐвēтӣ, -ā, -ō **1.** *редни број према броју девет.* **2.** фиг. *неважан, споредан; последњи:* ~ брига. **3.** (у им. служби) с *оно што је при набрајању иза осмога:* и као девето. • **бити на деветом небу** *бити срећан, блажен.* ~ **рупа на свирали** *нешто потпуно неважно, безначајно.* ~ **вода кисела** *далеко сродство.* **изгледа као чудо** ~ *необичан је, чудан је.*

деветѝна и **девѐтина** ж **1.** *девети део неке целине.* **2.** ист. *в. деве́так (1).* **3.** *скуп, група од девет особа; деветорица:* њих ~.

девѐтица ж *в. деветка.*

дѐветка (дѐвēтка) ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) **1.** *назив за бројку, цифру 9.* **2.** *оно што је означено цифром 9 (возило, играча карта и др.).* **3.** школска, *студентска оцена за врло добар успех:* имати све деветке.

девѐтнаест *основни број за девет јединица већи од десет, који се обележава са 19.*

деветнаестеро(-) *в. деветнаесторо(-).*

девѐтнаестӣ, -ā, -ō *редни број према броју деветнаест.*

деветнаестѝна и **деветнаѐстина** ж **1.** *деветнасти део неке целине.* **2.** *око, отприлике деветнаест (особа, предмета).* **3.** *мноштво од око деветнаест:* њих ~.

деветнаесто- *први део сложеница које значе збир или сложеност од деветнаест предмета, делова, нешто деветнаесто по реду и сл.:* деветнаестогодишњак, деветнаестогодишњица итд.

деветнаестогѝдишњāк м *онај који има деветнаест година.*

деветнаестогѝдишњӣ, -ā, -ē *који има деветнаест година; који траје деветнаест година:* ~ младић; ~ рат.

деветнаестогѝдишњица ж *деветнаест година од неког догађаја; прослава тога датума:* ~ смрти.

деветнаестѝорица ж (мн. ø) *деветнаест особа мушког пола, деветнаест мушкараца.*

девѐтнаесторо *збирни број према деветнаест:* ~ деце.

деветнаесторо- *први део сложеница (обично придевских) који значи нешто у вези с бројем деветнаест.*

девѐтница ж црквн. *молитва која се чита сваки дан (узастопно) за девет дана.*

девето- *први део сложеница које значе неки збир или сложеност од девет предмета, делова, нешто девето по реду и сл.:* деветогодишњак, деветодневни, деветострук.

деветогѝдишњāк м *онај који има девет година.*

деветогѝдишњӣ, -ā, -ē *који има девет година; који траје девет година:* ~ дечак; ~ рат.

деветогѝдишњица ж *девет година од неког догађаја; прослава, помен тога датума:* ~ смрти.

девето̀днēвнӣ, -ā, -ō *који има девет дана, који траје девет дана.*

деветомѐсечнӣ јек. **деветомјѐсечнӣ,** -ā, -ō *који има девет месеци; који траје девет месеци:* ~ беба; ~ курс.

дѐветори, -е, -а мн. *бројни придев према девет, који се употребљава уз именице које немају једнине и именице које значе парове или скупове који чине целину:* ~ врата, ~ чарапе.

деветѝорица ж (мн. ø) *девет мушкараца.*

дѐветоро *збирни број према основном броју девет:* **а.** *за означавање збира особа (или упоште бића) мушког и женског пола:* ~ људи и жена. **б.** *уз збирне именице које означавају збир младих бића (ређе уз друге именице у мн.):* ~ деце, ~ јагњади, ~ свиња, ~ говеда.

деветоро- *први део сложеница које значе неки збир или сложеност од девет предмета, делова, девето-:* деветорострук, деветорочлан итд.

деветоро̀струк, -а, -о *девет пута већи, деветорострук.*

деветоро̀струко прил. *девет пута више, јаче:* ~ више.

деветѝосложан, -жна, -о *који има девет слогова:* ~ реч, ~ стих.

деветѝостран, -а, -о *који има девет страна.*

деветѝострук, -а, -о *в. деветоростру́к.*

деветѝоструко прил. *в. деветоростру́ко.*

дѐветстō и **дѐветсто** бр. *девет стотина (900).*

дѐветстѝтӣ, -ā, -ō *редни број према деветсто.*

девѝза ж фр. **1. а.** *сажето изражена мисао која служи као руководеће начело, гесло, крилатица:* моја ~ у животу. **б.** *гесло на грбу или заставе.* **2.** фин. (обично у мн.) **а.** *платежно средство (меница, чек и сл.) које се исплаћује у иностранству у валути дотичне земље.* **б.** *страни (конвертибилни) новац, валута.*

дѐвизнӣ, -ā, -ō *који се односи на девизе (2):* девизна средства, ~ тржиште, ~ банка, ~ режим, ~ курс.

девијѝантан, -тна, -о *који одступа од друштвених норми, нестран, изопачен:* ~ понашање, ~ појава.

девијѝантнōст, -ости ж *особина онога што је девијантно.*

девијѝ́ација ж лат. **а.** *скретање од смера или средишњег положаја, измена правца.* **б.** физ. *скретање магнетске игле од нормалног правца услед магнетског утицаја.* **в.** фиг. *изопачење основних ставова неке теорије или концепције политичке партије или организације.* **г.** *одступање од уобичајеног понашања, од устаљених етичких норми, застрањивање.*

девијѝ́ацӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на девијацију.*

Дѐвица јек. **Дјѐвица** ж астр. *сазвежђе у зодијаку.*

дѐвица јек. **дјѐвица** ж **1.** *девојка која нема сексуалног искуства, невина девојка.* **2.** хип. *девојка уопште, дева.* **3.** (с атрибутима: света, пречиста, блажена и сл.) рлг. *Дева Марија, Богородица.* **4.** *зодијачки знак (23. VIII – 22. IX):* рођен у знаку девице.

девича̀нскӣ јек. **дјевича̀нскӣ,** -ā, -ō **1.** *који се односи на девице, својствен девицама, чедан, невин:* девичанске груди, ~ стидљивост, ~ наивност. **2.** фиг. *који је без иједне мрље, чист:* ~ снег, ~ плаветнило неба. **б.** *нетакнут, недирнут:* ~ шума. • **~ опна** анат. *в. девичњак.* **~ размножавање** биол. *развијање јединке из неоплођеног јајета, партеногенеза.*

девича̀нски јек. **дјевича̀нски** прил. *на девичански начин, чедно, невино:* ~ стидљив, ~ чист.

девича́нство и **девича̀нство** јек. **дјевича́нство** и **дјевича̀нство** с *девичанско стање, невиност, чедност:* изгубити ~, одузети девојци ~.

дјѐвичица јек. **дјѐвичица** ж *дем. и хип. од девица.*

дјѐвичјӣ јек. **дјѐвичјӣ,** -ā, -ē *в. девича̀нскӣ.*

дјѐвичнōст јек. **дјѐвичнōст,** -ости ж *стање и особина девице, девичанство.*

дјѐвичњāк јек. **дјѐвичњāк** м анат. *в. химен.*

девòвати, дèвујēм јек. **дјевòвати,** дјèвујēм несвр. *бити девојка, живети као девојка; проводити безбрижан девојачки живот.*

дјѐвојачкӣ јек. **дјѐвојачкӣ,** -ā, -ō *који се односи на девојке.* **1.** *који припада девојци, девојкама; који је као у девојке, својствен девојкама:* ~ опрема, ~ скромност, девојачки осећаји. **2.** *који је намењен девојкама:* ~ школа, девојачка занимања. **3.** *који је одређен за женску послугу:* ~ соба. • **~ презиме** *презиме које женска особа носи док се не уда, родитељско презиме.*

дјѐвојачки јек. **дјѐвојачки** прил. *као девојка, као у девојке, на девојачки начин:* ~ ведар, ~ насмејан, ~ чист.

дјѐвојāштво јек. **дјѐвојāштво** с **1. а.** *девојачко доба; девојачки живот, девовање:* проводити ~, из доба девојаштва. **б.** *девојачка зрелост:* пробуђено ~. **2.** *девојачка чедност, невиност, девичанство:* одузе́ти девојци ~.

дјѐвōјка јек. **дјѐвōјка** ж (дат. -јци, вок. д(ј)èвōјко; ген. мн. д(ј)èвојāкā) **1. а.** *млада неудата женска особа; женска особа која је дорасла за удају, удавача:* згодна ~, лепа ~. **б.** *она која се забавља с неким, драга, драгана; вереница, заручница:* Маркова ~. **в.** *млада, невеста:* водити девојку. **г.** *она која није имала сексуални однос с мушкарцем, девица; она која се није удала:* остати ~. **2.** *женско дете уопште, кћи:* имати девојку за удају. **3.** *женска особа која негде служи, послужује, кућна помоћница, служавка:* имати девојку, држати девојку, узети девојку. • **јавна (улична, лака) ~ (~ с улице)** *жена лакога морала, проститутка, уличарка.* **~ за све** *кућна помоћница за све послове; особа која свршава најразличитије послове, поткуша, потрчко.* **али девојци срећу квари** *неки мали недостатак може да буде пресудан упркос осталим добрим особинама.* **ко пре девојци онога је ~** *предност има онај који је најбржи, који се први прихвати нечега.* **за невољу бабу воде кад девојке нема** *човек се задовољава и оним мањим, горим кад нема оно што му одговара.*

дјѐвōјче јек. **дјѐвōјче,** -ета с (зб. им. д(ј)èвōјчāд ж) *дем. и хип. од девојка; млада девојка, шипарица; девојчица.*

девојче́нце јек. **дјевојче́нце,** -ета с (мн. ø) *дем. и хип. од девојче, дјевојче.*

девојчѐтина јек. **дјевојчѐтина** ж *ауг. и пеј. од девојка, дјевојка.*

девòјчина јек. **дјевòјчина** ж *ауг. и пеј. од девојка, дјевојка.*

дјѐвōјчити јек. **дјѐвōјчити,** -ӣм несвр. прел. [гл. им. д(ј)èвōјчēње с] *чинити девојком; облачити женско дете као девојку.* – Рано сте почели девојчити то дете. ■ **~ се** *постајати девојка, развијати се у девојку; осећати се и понашати се као девојка:* почети се ~.

девòјчица јек. **дјевòјчица** ж **а.** *женско дете у доба детињства:* ~ од седам година. **б.** *сасвим млада девојка, шипарица, девојче.*

девојчу́љак јек. **дјевојчу́љак,** -ька м *дем. и хип. од девојче, дјевојче и девојка, дјевојка.*

девòјчура јек. **дјевòјчура** ж **1.** *ауг. и пеј. од девојка, дјевојка.* **2.** *морално искварена девојка, проститутка, дроља.*

девојчу́рак јек. **дјевојчу́рак,** -рка м *дем. и хип. од девојче, дјевојче и девојка, дјевојка.*

девојчу̀рина јек. **дјевојчу̀рина** ж *ауг. и пеј. од девојчура, дјевојчура.*

дèвōн, -о́на м геол. *трећи период палеозоика, између карбона и силура (назван према налазишту у енглеској грофовији Девон).*

дèвōнскӣ, -ā, -ō *који се односи на девон, који потиче из девона:* ~ формација, ~ слој.

дегажи́рати, -а̀жӣрām свр. и несвр. прел. **1.** *ослободити, ослобађати; извући, извлачити из тешкоћа, растеретити, растерећивати.* **2.** спорт. *избаци(ва)ти лопту у поље, у игру (о голману).* ■ **~ се** *ослободити се, ослобађати се, извући се, извлачити се из тешкоћа.*

дега̀жмāн, -а́на м фр. **1.** *ослобођење од обавезе.* **2.** *мање предсобље у стану с полицама или ормаром (обично испред спаваће собе).*

дега̀зāтор м *уређај, апарат за дегазацију; средство за дегазацију.*

дегаза́ција ж фр. *уклањање бојних отрова, гасова са заражених места.*

дѐгазациōнӣ (дегаза́цијскӣ), -ā, -ō *који се односи на дегазацију, који служи за дегазацију:* ~ средство, ~ прибор.

дегази́рати, -га̀зӣрām свр. и несвр. прел. *(из)вршити дегазацију, (о)чистити од бојних отрова.*

дѐгенератӣван, -вна, -о *који доводи до дегенерације, који изазива дегенерацију:* ~ процес, ~ промена.

дѐгенератӣвно прил. *изазивајући дегенерацију:* ~ деловати.

дегенера́ција ж лат. **1.** биол. **а.** *еволутивни процес који доводи до закржљалости и деформације извесних органа или целог организма, одн. читаве врсте.* **б.** *губитак специфичних особина ћелија или ткива и смањивање њихових природних способности услед патолошких промена.* **2.** *изопачавање, изопачење, изрођење, изопаченост; опадање и губљење ранијих позитивних духовних особина:* ~ грађанске породице.

дегенѐрик м **1.** *телесно или умно дегенерисана (неразвијена или закржљала) особа (наказа или глупак).* **2.** пеј. *особа са изопаченим особинама, изрод.*

дегенѐрисāнōст, -ости ж *стање и особина онога који је дегенерисан, онога што је дегенерисано.*

дегенѐрисати, -ишēм (дегенери́рати, -ѐрӣрām) свр. и несвр. прел. *изаз(и)вати дегенерацију, деформисати, изопачи(ва)ти.* ■ **~ се** *доживети, доживљавати дегенерацију, изопачи(ва)ти се; (из)губити добре особине својих предака, изродити се, изрођавати се.*

деголѝзам, -зма м *политика и принципи политике француског генерала и политичара Шарла де Гола.*

дего̀лист(а), -ē м (мн. -сти) *следбеник деголизма.*

деголѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на деголизам и деголисте, који је у духу деголизма.*

дегради́рати, -а̀дӣрām свр. и несвр. прел. **1.** воj. *лишити, лишавати чина, положаја, вратити, враћати у нижи чин:* бити дегрaдиран. **2.** *снизити, снижавати степен, ранг или углед нечега; (у)чинити мање вредним, безвредним, сроза(ва)ти:* ~ универзитет, ~ уметност, ~ привреду. ■ **~ се** *досе(ва)ти у гори положај, сроза(ва)ти се.*

дѐгресӣван, -вна, -вна *који се постепено умањује, који опада сразмерно нечему:* ~ опорезивање, дегресивни трошкови.

дегрѐсија ж лат. *постепено смањивање:* ~ трошкова.

дегу̀стāтōр м *стручњак који по укусу, мирису и др. процењује квалитет намирница, пића, дувана и др.*

дегу̀стāторскӣ, -ā, -ō *који се односи на дегустаторе.*

дегуста́ција ж лат. *стручно испитивање и оцењивање квалитета намирница, пића, дувана и др.:* ~ вина, ~ дувана, ~ кафе, ~ чаја.

дегусти́рати, -ýстӣрām свр. и несвр. прел. *(из)вршити дегустацију.*

дегутàнтан, -тна, -о фр. *који вреда укус, који изазива гађење, одвратан, гнусан.*

дегýтӣрано прил. *с осећајем одвратности, с гађењем.*

дегýтӣрāнōст, -ости ж *осећање одвратности, згађеност.*

дѐд јек. **дијѐд** м (вок. -е; мн. д(ј)ѐдови) (обичније јек.) и **дѐда** јек. **дијѐда** (вск. д(ј)ѐда) (обичније ек.) **1. а.** *очев или мајчин отац (у односу према унуцима):* ~ по оцу, ~ по матери. **б.** *очев или мајчин стриц, тетка или ујак (у односу према њиховој деци).* **2.** мн. *преци, прaоци.* **3.** *стар човек, старац уопште.* **4.** ист. *богумилски верски поглавар.* **5.** етн. *маска у покладној игри; један од коледара.* • ~ **Мраз** етн. *старац седе браде и бркова, у бунди и шубари, оличење зиме и весник Нове године и даривања (пре свега деце) за Божић и Нову годину.*

дѐдāк м пеј. *глупак, будала, звекан; сметењак.*

дедá́чити се, дѐдāчӣм се несвр. *понашати се као дедак, неприкладно, извештачено, изводити лудорије.*

дѐдāчкӣ, -ā, -ō *будаласт, тупав, глупачки.*

дѐдāчки прил. *будаласто, глупо; смешно.*

дѐдāштво с *особина оног који је дедак, глупост, тупавост; дедачки, будаласт поступак, просташтво.*

дѐдē(р) узв. *в. дѐ (1).*

дедѐтина јек. **диједѐтина** и **дѐдина** јек. **дијѐдина** м (ж) *ауг.м., пеј. или експр. од дед(а), дијед(а).*

дѐдица јек. **дијѐдица** м *дем. и хип. од д(ј)ед(а).*

дéдо јек. **дијéдо,** -а и -ē м (ретко у ек.; у јек. говорима најчешће дијал. „ђедо“) *хип. од д(ј)ед.*

дѐдовина јек. **дијѐдовина** ж **1.** *имање наслеђено од дедова, предака, наследно имање, баштина.* **2.** *завичај, отаџбина, домовина, постојбина.*

дѐдовскӣ јек. **дијѐдовскӣ,** -ā, -ō **1.** *који се односи на дедове, на претке; завичајни, родни:* дедовски гробови, ~ дом, дедовске песме. **2.** *који је својствен деду:* ~ стрпљење.

дѐдуктӣван, -вна, -о **а.** *који се односи на дедукцију, добијен дедукцијом, заснован на дедукцији:* ~ закључак, ~ метода. **б.** *аналитичан, рашчлањен:* ~ начин писања.

дѐдуктӣвно прил. *на дедуктиван начин, дедукцијом; аналитички:* ~ извести закључак.

дедуктӣвнōст, -ости ж *особина оног што је дедуктивно.*

дедýкција ж лат. фил. *логичка метода закључивања којом се полазећи од општега долази до појединачних судова.*

дедýрина јек. **диједýрина** м (ж) (мн. ж) *ауг.м., пеј. или експр. од дед(а), дијед(а).*

деетàтизовати, -зујēм свр. и несвр. *издвојити, издвајати, издвајати из државне својине.*

дѐжмекаст, -а, -о *омален а подебео, дебељушкаст, здепаст:* ~ жена.

дѐжмекасто прил. *дебељушкасто, здепасто:* ~ округао.

дѐжмекастōст, -ости ж *в. дежмекавост.*

дѐжӯран, -рна, -о фр. **1.** (обично одр.) *који је у одређено време по распореду у служби; који обавља службену дужност изван редовног радног времена:* бити ~, дежурни ученик, дежурни лекар, дежурни официр. **2.** (у им. служби, само одр.) *онај који дежура:* дежурни на испиту, дежурни у кухињи.

дежӯрати, -āм несвр. **а.** *бити дежуран, бити на дежурству:* ~ у болници, ~ од 8 до 15 сати. **б.** *надзирати, бдети:* ~ крај нечије постеље.

дежӯрство с (ген. мн. дѐжӯрстāвā) *служба, дужност оног који дежура; служба која се обавља ван редовног радног времена; распоред дежурања:* ноћно ~, бити на дежурству, распоред дежурства; књига дежурстава.

дез- фр. *в. де-.*

дезавӯисати, -ишēм (дезавуи́рати, -ӯйрāм) свр. и несвр. прел. фр. **1.** *порећи, порицати, не признавати, оспорити, оспоравати:* ~ нечији став, ~ споразум. **2.** (некога) **а.** *изјавити да неко лаже, натер(ив)ати у лаж; објавити, објављивати нетачном изјаву или мишљење свога представника:* ~ амбасадора.

дезактива́ција ж *стављање ван дејства, онеспособљавање за дејство.*

дезактиви́рати, -ѝвӣрām свр. и несвр. прел. *ставити, стављати ван дејства; онеспособити, онеспособљавати за дејство:* ~ мине. ■ ~ **се** *онеспособити се, онеспособљавати се за дејство, постајати неактиван.*

дѐзēн, -е́на м фр. *шара на текстилу; узорак, мустра:* тканина у цветном дезену.

дезени́рати, -ѐнӣрām свр. и несвр. прел. *израдити, израђивати нацрт дезена, украсити, украшавати дезеном:* ~ тканину.

дѐзерт м *в. десерт.*

дезѐртēр, -е́ра м (инстр. -е́ром) фр. **а.** вој. *војни бегунац.* **б.** фиг. *онај који избегава вршење своје грађанске или друштвене дужности; онај који напушта своја убеђења, положај, друштво и сл. (обично из нижих побуда), издајица.*

дезѐртēрка ж *женска особа дезертер.*

дезѐртēрскӣ, -ā, -ō *који се односи на дезертере, својствен дезертерима:* ~ поступак.

дезѐртēрски прил. *као дезертер, својствено дезертеру:* поступити ~.

дезертéрство с **а.** вој. *бекство из војске (са одслужења војног рока, са положаја).* **б.** фиг. *напуштање ранијих убеђења, позиција, друштва и сл., издајство, неверство.*

дезерти́рати, -ѐртӣрām свр. и несвр. **а.** вој. *самовољно побећи, бежати из војске, са фронта, из борбе.* **б.** фиг. *недостојно се извући, извлачити из какве тешке ситуације.*

дѐзертнӣ, -ā, -ō *в. десертни.*

дезидеологиза́ција ж *ослобађање од утицаја идеологије.*

дезидеологизи́рати, -ѝзӣрām свр. и несвр. прел. *(из)вршити дезидеологизацију.*

дѐзинсековати и **дезѝнсековати,** -кујēм свр. и несвр. прел. *уништити, уништавати, (по)таманити штетне инсекте (хемијским средствима, искуривањем, чишћењем и сл.).*

дѐзинсектор м **1. а.** *апарат за дезинсекцију.* **б.** *средство (обично хемијско) за дезинсекцију.* **2.** *човек који врши дезинсекцију.*

дезинсѐкција ж фр. *уништавање, тамањење штетних инсеката (хемијским средствима, искуривањем, чишћењем и сл.):* средство за дезинсекцију, вршити дезинсекцију.

дезинтѐгрāтор м техн. *машина за дробљење камена или руде, дробилица.*

дезинтегра́ција ж фр. *распадање неке целине (обично неке организације); разједињавање:* ~ политичких странака.

дезинтѐгрисати, -ишēм (дезинтегри́рати, -ѐгрӣрām) свр. и несвр. прел. *(из)вршити дезинтеграцију.* ■ ~ **се** *распасти се, распадати се, разједињати се, разједињавати се.*

дезинтѐресовати се, -сујēм се свр. и несвр. *(из)губити интересовање, преста(ја)ти марити за нешто (за неког).*

дезинтоксика́ција ж лат. *чишћење организма од штетних материја, отрова (алкохола, дроге и др.).*

дезинтѐксиковати, -кујēм (дезинтоксици́рати, -ѝцӣрām) свр. и несвр. прел. *(из)вршити дезинтоксинацију.*

дезѝнфектор и **дезинфѐктор** м **1. а.** *апарат, уређај за дезинфекцију.* **б.** *средство (обично хемијско) за дезинфекцију.* **2.** *стручњак који врши дезинфекцију.*

дезинфѐкција ж фр. *уништавање или уклањање заразних клица (на телу и предметима, у води, храни и у просторијама), раскуживање.*

дѐзинфекциōнӣ (дезинфѐкцӣјскӣ); -ā, -ō *који се односи на дезинфекцију:* ~ средство, ~ апарат.

дезѝнфиковати и **дѐзинфиковати,** -кујѐм (дезинфици́рати, -фѝцѝрām) свр. и несвр. прел. *(из)вршити дезинфекцију, (о)чистити од заразних клица.*

дезинфѝцијенс (дезинфицѝјент) м *хемијско средство за дезинфекцију.*

дезинфо̀рмātор м *онај који лажно, нетачно обавештава.*

дезинформа́ција ж лат. *лажно, нетачно (обично злонамерно) приказивање чињеница, лажно, нетачно обавештавање; лажно обавештење:* ширити дезинформације.

дезинфо̀рмисати, -ишѐм (дезинформи́рати, -о̀рмѝрām) свр. и несвр. прел. *лажно, нетачно (обично злонамерно) обавестити, обавештавати, да(ва)ти нетачна обавештења.*

дезодо̀ранс м фр. *средство за отклањање непријатних мириса.*

дезодориза́ција ж *уклањање непријатних мириса дезодорансима.*

дезодо̀рисати, -ишѐм (дезодори́рати, -до̀рѝрām) свр. и несвр. прел. *уклонити, уклањати непријатне мирисе хемијским средствима (дезодорансима).*

дезорганѝзā̀тор м *онај који врши дезорганизацију.*

дезорганѝзā̀торскӣ, -ā, -ō *који се односи на дезорганизаторе и дезорганизацију.*

дезорганиза́ција ж фр.-лат. *лоша организација, растројство, неред у некој организацији, одсуство, недостатак организације:* ~ у управи, ~ у омладини.

дезорга̀низовати, -зујѐм (дезорганизи́рати, -ѝзѝрām) свр. и несвр. прел. *(у)чинити несређеним, довести, доводити у неред.* ■ **~ се** *доспе(ва)ти у стање дезорганизације, нереда, распасти се, распадати се.*

дезоријентā́ција ж фр. *губитак оријентације; одсуство оријентације, неспособност сналажења (у простору, средини, времену, у доношењу закључака, у поступању); пометња, збуњеност.*

дезоријѐнтисāн (дезоријѐнтѝрāн), -а, -о *који је изгубио оријентацију, способност сналажења.*

дезоријѐнтисāно (дезоријѐнтѝрāно) прил. *без оријентације, пометено, изгубљено.*

дезоријѐнтисāнōст (дезоријѐнтѝрāнōст), -ости ж *стање и особина онога који је дезоријентисан.*

дезоријѐнтисати, -ишѐм (дезоријентѝрати, -ѐнтѝрām) свр. и несвр. прел. *довести, доводити у стање дезоријентације, изаз(и)вати дезоријентацију, забуну, збрку, пометити, збунити, збуњивати.* ■ **~ се** *(из)губити оријентацију, моћ сналажења, пометити се, збунити се, збуњивати се:* потпуно се ~.

деидеологиз- *в. дезидеологиз-.*

дејѝзам, -зма м лат. фил. *религиозно-филозофско учење које прихвата постојање бога само као праузрока, творца света, а негира његов утицај на даљи развитак.*

дејѝктичан, -чна, -о и **дејѝктичкӣ,** -ā, -ō грч. **а.** лингв. *који служи за упућивање на нешто, упућивачки, показни (о речима, партикулама).* **б.** *који се оснива на примерима, доказима, доказни.*

деинстали́рати, -а̀лѝрām свр. (несвр.) прел. *уклонити (уклањати) оно што је инсталирано (обично неки компјутерски програм).*

дејѝктички прил. лингв. *упућивачки, показно:* ~ употребљена реч.

дѐист(а), -ē м (-сти) *присталица деизма.*

дејѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на деизам и деисте:* ~ учење, ~ схватање.

дéјство с (ген. мн. дȅјстāвā) **1. а.** *делотворна моћ, моћ деловања; деловање, чинак, ефекат:* разорно ~, корисно ~, штетно ~. **б.** *резултат делања, рада, ефекат:* имати веће или мање ~. **в.** *утисак, дојам:* изазвати супротно ~, комично ~ драме. **2. а.** *рад, функционисање:* ставити фабрику у ~, довести у ~, ~ чула. **б.** вој. *оружани сукоб, борба, борбена акција:* отпочети војна дејства, поставити топове за ~. **3.** (обично правн.) *надлежност, компетенција, важност; моћ, снага:* ~ законика, правно ~. • **ватрено ~** вој. *употреба ватреног оружја, паљба.* **ступити у ~** 1) *почети деловати.* 2) вој. *почети пуцати (о ватреном оружју).*

дȅјствовати, -ствујѐм несвр. непрел. **1.** *вршити дејство, деловати (нпр. о леку).* **2.** вој. *ступати у борбену акцију, отварати ватру, пуцати (нпр. о батерији, топу):* ~ по непријатељу.

дȅка ж нем. *ћебе, покривач.*

дѐка и **дȅка** ж разг. *в. декāграм:* 10 дека шећера.

дéка м ек. *хип. од дед(а);* уп. деко.

дека- *први део сложеница уз називе јединица мера у значењу: десет:* декаграм, декаметар, декалитар.

декàбрист(а), -ē м (мн. -сти) рус. ист. *учесник револуционарног устанка руских племића против царизма у децембру 1825. године.*

декабрѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на декабристе:* ~ устанак.

дѐкаграм м *тежина од десет грама (као јединица мере).*

дека́да ж грч. *период од десет дана (недеља, месеци или година):* прва ~, друга ~.

декадàнса ж фр. *в. декаденција.*

декàдент м **1.** *онај који је захваћен декаденцијом, безвољан, утучен човек.* **2.** ум. *припадник, присталица декадентизма.*

декадѐнтан, -тна, -о *који има својства декадента, који се налази у опадању:* ~ интелектуалац, ~ уметност.

декадентѝзам, -зма м *в. декаденција (2).*

декадѐнтскӣ, -ā, -ō *који се односи на декаденте и декадентство, својствен декадентима:* ~ стил, ~ поглед на свет.

декадѐнтство с **1.** *особина онога који је декадент.* **2.** *в. декаденција.*

декадѐнца ж нем. *в. декаденција.*

декадѐнција ж лат. **1.** *опадање, назадовање, нестајање стваралачких снага и позитивних особина на различитим подручјима људске делатности; раздобље, период тога опадања, назадовања.* **2.** ум. *правац у уметности и књижевности крајем XIX века који се јавља као одраз друштва које пропада, а одликује се неговањем претежно форме, песимизмом, сликањем префињених чулних доживљаја и сл.*

дѐкāдни, -ā, -ō мат. *који се односи на декаду и декаде, десетни.* • **~ систем** мат. *десетични систем мера који има за основу број десет.*

дѐкāдно прил. *по декадама:* обрачунавати зараду ~.

дѐкāдскӣ, -ā, -ō мат. *в. декадни.*

дȅкаȅдар, -дра м грч. *геометријско тело са десет равних површина, десетоугаоник.*

дѐкалитар, -тра м грч. *десет литара као јединица мере за запремину течности.*

декàлог м грч. рлг. *десет божјих заповести, које је према Библији Мојсије добио од Бога на брду Синају и донео Јеврејима.*

дѐкамēтар и **дѐкаметар,** -тра м грч. *десет метара као јединица мере за дужину.*

дѐкān, -а́на м лат. **1.** *професор административни старешина факултета који се међу професорима бира на одређено време.* **2.** црквено. *старешина бискупске столице; старешина, управник црквеног округа (деканата).*

декàнāт, -а́та м **1.** *управа и администрација факултета; уред, канцеларија у којој је она смештена.* **2.** кат. црквени *административни округ од неколико жупа.*

декàнāтскӣ, -ā, -ō *који се односи на деканат.*

дѐкāнскӣ, -ā, -ō *који се односи на декане:* ~ звање, ~ положај.

декапи́рати, -кāпѝрām свр. и несвр. прел. *(о)чистити производе од метала (обично челичне лимове) киселинама, базама или електролитичком методом:* декапирани лим.

декапитализа́ција ж лат. екон. *лишавање, одузимање капитала.*

декапитàлизовати, -зујēм свр. и несвр. прел. *лишити, лишавати капитала, одузети, одузимати (некоме) капитал.*

декàпōд, -ода м и **декапóда** ж зоол. *у мн.: ред љускара који имају пет пари грудних ногу* Decapoda *(у јд.: такав љускар).*

дèкартовац, -овца м *следбеник науке и идеја француског филозофа из XVII века Декарта.*

дèкартовскӣ, -ā, -ō *који је у духу Декартове науке.*

декатúрати, -кàтӣрāм свр. и несвр. прел. фр. *обрадити, обрађивати текстилне материјале паром да би им се одржала боја, сјај и спречило доцније скупљање.*

декатолизáција ж *ослобађање од католичког утицаја.*

дȅкица ж *дем. и хип. од дȅка.*

дèкица м ек. *дем. и хип. од дед(а), дéка, деко.*

дȅкламатȉван, -вна, -о *патетичан, театралан.*

деклàмāтор м **1.** *онај који декламује, рецитатор; уметник, вештак у интерпретирању стихова и драмских текстова.* **2.** фиг. *онај који у изобиљу употребљава лепе али бесадржајне речи, фразер.*

деклàмāторка ж *женска особа декламатор.*

деклàмāторскӣ, -ā, -ō *који се односи на декламаторе, својствен декламаторима, патетичан, фразерски:* ~ тирада, ~ занос.

деклàмāторски прил. *на декламаторски начин, као декламатор; патетично, театрално:* ~ говорити.

деклàмāторство с *претерана реторичност, театралност.*

декламáција ж лат. **1. а.** *текст који се декламује, рецитација.* **б.** *уметничко интерпретирање стихова или прозе, рецитовање, декламовање.* **2.** (обично у мн.) *патетичан, извештачен, бесадржајан говор; празне, патетичне речи, фразе:* апстрактне декламације.

декламáцӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на декламације; реторски, патетичан.*

дȅкламовати, -мујēм (деклами́рати, -àмӣрāм) несвр. прел. и непрел. лат. **1. а.** *изражајно интерпретирати, говорити неки литерарни текст (обично песму), рецитовати:* ~ песму. **б.** *говорити говорничким, реторским тоном.* **2.** *употребљавати у изобиљу лепе али бесадржајне речи, говорити празне фразе, фразирати:* ~ о слободи.

дȅкларатȉван, -вна, -о **1. а.** *који се односи на декларацију, који садржи декларацију, изјаву, саопштење.* **б.** *који се заснива само на речима, формалан:* имати чисто декларативни карактер. **2.** лингв. *изјавни, исказни:* ~ реченица.

дȅкларатȉвно прил. *на декларативан начин, само на речима, формално:* изложити нешто само ~.

декларати́внōст, -ости ж *особина онога што је декларативно, засновано само на речима, празноречивост:* ~ песме.

дȅкларатȍран, -рна, -о правн. *који објављује већ утврђену, постојећу чињеницу:* деклараторни закон, деклараторни акт.

декларáција ж лат. **1.** пол. **а.** *изјава, свечано проглашење основних начела неке владе, политичке странке, установе и сл.:* ~ о људским правима, ~ о праву народа на самоопредељење. **б.** *изјава двеју или више држава о неком међународном предмету, догађају, односу и сл.:* Женевска ~, Лондонска ~, Париска ~. **2.** фиг. *декларативност, фразирање, празноречивост, фраза:* ~ у поезији. **3.** адм. *писмена пријава, изјава са одређеним подацима; образац, формулар за такву пријаву:* **а.** *изјава о роби која подлеже царинској наплати:* царинска ~. **б.** *поштанска изјава с подацима о отпремљеној роби:* поштанска ~. **в.** *изјава пореског обвезника о приходима:* пореска ~.

деклàрисати, -ишēм (деклари́рати, -àрӣрāм) свр. и несвр. прел. адм. *означити, означавати, пријавити, пријављивати у декларацији:* ~ робу. ■ ~ **се** *изјаснити се, изјашњавати се, определити се, опредељивати се (за некога, за нешто):* ~ се као националиста.

декласи́рати, -àсӣрāм свр. и несвр. прел. фр. **1.** (обично у трп.) *лишити, лишавати припадности одређеном друштвеном слоју, искључи(ва)ти некога из његовог друштвеног сталежа:* бити декласиран и одбачен. **2.** трг. (обично у трп.) (робу, артикал) *пребаци(ва)ти у нижу, јефтинију класу, прекатегорис(ва)ти.* **3.** спорт. *поразити противника; показати се за класу бољим од противника.* ■ ~ **се** *(из)губити своје класне одлике, пасти, падати на друштвено дно; морално пропасти, пропадати.* – Трећи се део радника декласирао.

дȅклинабȉлан, -лна, -о лингв. *који се може декларирати, мењати по падежима, променљив:* деклинабилне речи.

деклинабúлнōст, -ости ж *особина деклинабилних речи:* ~ именица.

деклинáција ж лат. **1.** лингв. *мењање облика именских речи по падежима, падежна промена; систем падежних облика:* именичка ~, заменичка ~, придевска ~. **2.** физ. *скретање магнетске игле од географског северног пола ка северном магнетском полу под утицајем Земљиног магнетизма; угао између географског и магнетског меридијана.* **3.** астр. *угаона удаљеност небеског тела од небеског екватора мерена по небеском меридијану.*

дȅклинациōнӣ (деклинáцӣјскӣ), -ā, -ō *који се односи на деклинацију.*

деклини́рати, -ӣнӣрāм несвр. прел. лингв. *мењати по падежима.* ■ ~ **се** *мењати се по падежима, имати деклинацију, склањати се.*

дéко, -а и -ē м ек. *хип. од дед(а);* уп. дéка.

декòдēр, -éра м енгл. *в. дешифрант.*

декоди́рати, -кòдӣрāм свр. и несвр. прел. *в. дешифровати:* ~ шифру.

деколонизáција ж фр. *укидање колонија; нестајање, одумирање колонијалног система управе.*

деколонизи́рати, -ӣзӣрāм и **деколòнизовати,** -зујēм свр. и несвр. прел. *(из)вршити деколонизацију.* ■ ~ **се** *ослободити се, ослобађати се из колонијалног положаја.*

деколтȅ, -èа м фр. *дубљи изрез на женској хаљини око врата и на леђима; обнажени, деколтовани део тела:* дубоки ~, мали ~.

деколтȉрāнōст, -ости ж *обнаженост врата, груди или леђа у деколтираној хаљини.*

деколти́рати, -òлтӣрāм и **дèколтовати,** -тујēм свр. и несвр. прел. **1.** *(на)правити деколте (на хаљини или блузи):* деколтирана хаљина, деколтована блуза. **2.** *обнажи(ва)ти облачећи хаљину с деколтеом:* деколтиране груди. ■ ~ **се** *обући се, облачити се у хаљину са деколтеом; обнажи(ва)ти се:* деколтирана жена.

декомпензáција ж лат. мед. *затајивање, престанак рада, функционисања:* ~ срца (срчаног мишића).

декомпозúција ж лат. **1.** *распадање, разлагање материје.* **2.** *рашчлањивање нечега сложеног.* **3.** фиг. *расуло, пропадање:* ~ државе. **4.** ум. *одсуство композиције у књижевном делу.*

дèкомпоновати, -нујēм (декомпони́рати, -пòнӣрāм) свр. и несвр. прел. *раставити, растављати, разложити, разлагати.* • **декомпоновани предикат** лингв. *употреба у предикату синтагматских конструкција типа „вршити надзор“, „обављати увид“ уместо глагола „надзирати“, „увидети“ и сл.*

декомпрèсија ж лат. *наглo смањење атмосферског притиска.*

дèкомпресиōнӣ, -ā, -ō *који се односи на декомпресију.* • ~ **болест** *болест која настаје услед наглог смањења барометарског притиска (на великим висинама и у великим дубинама).*

деконтаминáција ж лат. *уклањање, одстрањивање штетних (обично радиоактивних) честица из неке средине или загађених предмета механичким, физичким путем или хемијским средствима.*

деконтамини́рати, -мӣнӣрāм свр. и несвр. *(из)вршити деконтаминацију.* ■ ~ **се** *уклонити, уклањати штетне радиоактивне честице са себе.*

деконцентрáција ж лат. **1.** псих. *недостатак пажње, расутресеност, расејаност.* **2. а.** вој. *планско размештање, разашиљање трупа са места на којем су скупљене на различита места.* **б.** *в. децентрализација.*

деконцѐнтрисати, -ишēм (деконцентри́рати, -ѐнтрӣрām) свр. и несвр. прел. **1.** *(у)чинити расејаним, неконцентрисаним, одвући, одвлачити нечију пажњу.* **2. а.** вој. *(из)вршити деконцентрацију (2а).* **б.** *в. децентрализовати.* ■ **~ се** *постa(ја)ти расѣресен, расејан, (из)губити концентрацију пажње.*

дѐкōр, -о́ра м лат. **1.** *оно што служи за украшавање нечега (зграде, стана и др.), слике, завесе, разни украсни предмети.* **2.** поз. *кулисе, завесе, намештај и други предмети којима се на позорници визуелно дочарава средина, место, време, атмосфера и други елементи радње комада или опере; инсценација.* **3.** *средина, околина, позадина која украшава неки призор или неку појаву.* **4.** *вештина украшавања, украшавање:* имати смисао за ~.

декорàтēр, -е́ра м *уметник или занатлија који декорише, украшава позорнице, излоге, станове, тргове, улице и сл.*

дѐкоратѝван, -вна, -о *који се односи на декор:* **1.** *који служи за украшавање, украсни; који лепо изгледа, пун украса, сценских ефеката:* ~ слика, декоративни цртеж, декоративни елементи. **2.** *који прави декорације:* декоративни уметник, декоративни сликар.

дѐкоратѝвно прил. *на декоративан начин, украсно, китњасто, китњасто:* деловати ~.

декоратѝвнōст, -ости ж *особина онога што је декоративно.*

декòрāтор м *в. декоратер.*

декòрāторскӣ, -ā, -ō *који се односи на декораторе:* ~ рад.

декорáција ж **1. а.** *украшавање, кићење:* ~ излога, ~ сале. **б.** *украс, накит, декор:* служити као ~. **2.** *в. декор (2):* позоришна ~. **3.** архит. *различити сценски и унутрашњи украсни елементи.*

декòрисати, -ишēм (декори́рати, -òрӣрām) свр. и несвр. прел. *украсити, украшавати, (ис)китити:* ~ салу, ~ излог.

дѐкōрскӣ, -ā, -ō *који се односи на декор.*

дѐкрēт, -е́та м лат. **1.** правн. *наредба, одлука законодавног карактера, указ:* царски ~, ~ о распуштању армије. **2.** адм. *одлука, решење о нечијем постављењу, именовању у службу:* ~ о унапређењу, добити ~.

дѐкрēтскӣ, -ā, -ō *који се односи на декрете.*

декрешѐндо м (мн. с) итал. муз. *ознака за постепено смањивање јачине тона.*

декриминализáција ж лат. *брисање из списка кривичних дела, укидање законске забране:* ~ проституције.

декриминàлизовати, -зујēм (декриминализи́рати, -ѝзӣрām) свр. и несвр. прел. *(из)вршити декриминализацију.*

дѐкстрӣн, -и́на м лат. хем. *жућкасти прашак, угљени хидрат који се добија из скроба, а употребљава се као лепак, средство за згушњавање и очвршћивање при апретури.*

дѐкстрӣнскӣ, -ā, -ō *који се односи на декстрин.*

декстро́за ж хем. *в. глукоза.*

декубѝтус м лат. мед. *рана на деловима тела изложеним притиску код непокретних болесника који дуго леже:* добити ~.

декуражи́рати, -ра̀жӣрām свр. и несвр. прел. фр. *обесхрабри(ва)ти, (у)плашити.* ■ **~ се** *(из)губити самоуздање, обесхрабри(ва)ти се, (у)плашити се.*

дѐла узв. *в. дѐ (1).*

-делан јек. **-дјелан** *други део сложеница којима се означава број делова нечега:* дводелан, троделан, вишеделан.

дѐлатан и **дѐлатан** јек. **дјѐлатан** и **дјѐлатан,** -тна, -о **а.** *радин, предузимљив; вредан, марљив:* ~ човек. **б.** *активан, жив:* ~ учешће, ~ машта, делатни покрет. **в.** *делотворан, креативан, стваралачки:* ~ дух.

дѐлати јек. **дјѐлати,** -ām несвр. непрел. **1. а.** *активно радити, предузимати нешто; упоште обављати неки посао, вршити неку делатност, радити:* власт која дела, ~ на универзитету. **б.** *деловати на одређен начин, поступати:* ~ у складу са савешћу, ~ на штету других. **2.** *в. деловати (1):* ~ на некога, ~ у два правца.

дѐлатнӣк јек. **дјѐлатнӣк** м *радник, трудбеник, стваралац, прегалац.*

дѐлатничкӣ јек. **дјѐлатничкӣ,** -ā, -ō *који се односи на делатнике, стваралачки.*

дѐлатно јек. **дјѐлатно** прил. *на делатан начин, активно, делотворно:* ~ следити некога.

дѐлатнōст јек. **дјѐлатнōст,** -ости ж *рад, ангажованост на неком пољу, у некој области, одређена активност; упоште рад, делање, активност, акција:* просветна ~, културна ~, друштвена ~, књижевна ~, позоришна ~, привредна ~, занатска ~, комунална ~; разбијачка ~.

дѐлēгāт, -а́та м лат. *члан делегације, изабрани представник неког колектива, установе или државе овлашћен да изврши неку мисију, изасланик, посланик.*

дѐлēгāткиња ж *жена делегат, изасланица.*

дѐлēгāтскӣ, -ā, -ō *који се односи на делегате:* ~ систем.

делега́тство с *звање и положај делегата; делегатска активност, делатност.*

делега́ција ж лат. **1.** зб. *изабрани или именовани заступници неког колектива, организације, установе или државе овлашћени да (на неком конгресу, заседању, преговорима и сл.) изврше поверену им мисију, изасланство, представништво:* саставити делегацију, послати делегацију. **2.** правн. *акт преношења власти с једног органа на други.*

делеги́рати, -лѐгӣрām свр. и несвр. прел. **1.** *изабрати, бирати или именовати за делегата, (по)слати као делегата.* **2.** правн. *пренети, преносити (власт, право и сл.) на другога, у надлежност другоме:* делегирана власт, делегирано законодавство.

дѐлибаша м (мн. ж) тур. ист. *заповедник војног одреда (коњице, телесне гарде и сл.) у Турској царевини, старешина делија.*

дѐлија м (мн. ж) тур. **1.** ист. *војник (коњаник, гардист) у турској војсци.* **2.** експр. **а.** *смео, храбар човек, јунак, јуначина.* **б.** *крупан, развијен човек, људина; наочит, лепо развијен мушкарац.* **3.** нар. хип. *назив којим млада ословљава неког од млађих мушкараца из младожењиног рода (најчешће девера).*

дѐлијскӣ, -ā, -ō *који се односи на делије.*

дѐлијски прил. *на делијски начин, као делија:* ~ јахати.

дѐликатан и **дѐликāтан,** -тна, -о лат. **1. а.** *нежан, фин, танан, суптилан; који делује нежно:* ~ душа, деликатни обзири, деликатни осећаји, ~ мирис. **б.** *који је фине, нежне грађе, крхак, неотпоран:* ~ цвет. **2.** *пун обзира, увиђаван, учтив:* бити врло ~, ~ у поступцима. **3. а.** *који захтева много пажње, који треба врло пажљиво радити:* ~ посао, ~ задатак. **б.** *који захтева много тактичности, незгодан, непријатан, осетљив, тугаљив, шкакљив:* ~ питање, ~ мисија, ~ положај, ~ ситуација. **4.** *укусан, фин (о јелу, одн. укусу).*

дѐликатес[1] м фр. *врло укусно, фино јело, посластица; ретко, скупо јело;* фиг. *душевна наслада.*

дѐликатес[2] прид. непром. *в. деликатесан:* ~ јело.

дѐликатѐса ж *в. деликатес*[1].

дѐликатеснӣ и **дѐликатѐснӣ,** -ā, -ō *који се односи на деликатесе:* ~ јело, ~ роба, ~ трговина, ~ радња.

дѐликатно и **дѐликāтно** прил. *на деликатан начин:* ~ наместити.

дѐликатнōст и **дѐликатнōст,** -ости ж *особина онога што је деликатно:* ~ ситуације.

дѐликт м лат. правн. *кривично дело, преступ, прекршај; упоште чин или радња која је у супротности с правном нормом:* тешки ~, административни ~, дисциплински ~.

дѐликтнӣ, -ā, -ō *који се односи на деликт, преступни, кривични.*

дѐлилац јек. **дјѐлилац,** -иоца м **1.** *онај који нешто дели, који врши деобу.* **2.** мат. *број којим се дели други број.*

дѐлӣља и **дѐлиља** јек. **дјѐлӣља** и **дјѐлиља** ж *она која нешто дели.*

делимита́ција ж лат. *одређивање граница, разграничавање.*

дѐлимитациōни, -ā, -ō *који се односи на делимитацију.*

делимити́рати, -и̏тӣра̄м свр. и несвр. прел. *(по)стављати границу, разграничити, разграничавати.*

дѐлимицӗ јек. **дијѐлимицӗ** прил. *в. делимично.*

дѐлимичан јек. **дијѐлимичан,** -чна, -о *који обухвата само један део нечега, који се тиче само једног дела неке целине, непотпун, парцијалан:* ~ мобилизација, ~ прекид.

дѐлимично јек. **дијѐлимично** прил. *једним делом, до извесне границе, мере, до извесног степена, непотпуно:* ~ познат, ~ успети.

дѐлимично̄ст јек. **дијѐлимично̄ст,** -ости ж *особина онога што је делимично, непотпуност.*

дѐлӣн, -и́на м *врста памучне тканине.*

делӣнквент м правн. *извршилац, починитељ кривичног дела, преступник, кривац:* малолетни ~.

делӣнквентан, -тна, -о *преступнички, кривични; склон преступима, ситном криминалу.*

делӣнквенткиња и **делинквѐнткиња** (делӣнквентица и делинквѐнтица) ж *женска особа делинквент.*

делӣнквентно прил. *на делинквентан начин, преступнички, кривично.*

делӣнквентно̄ст, -ости ж *особина онога који је делинквентан.*

делӣнквентскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на делинквенте, делинквентан.*

делинквѐнција ж *чињење лакших кривичних дела, преступа, преступништво:* малолетничка ~.

дѐлӣнскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на делин, који је од делина:* ~ блуза.

дѐлӣријум (дѐлӣрӣј, -ија) м лат. **1.** *тешки поремећај свести праћен халуцинацијама, буncањем, бунило.* **2.** *претерани занос, екстаза:* ~ радости. • ~ **тременс** мед. *лудило изазвано хроничним алкохолизмом.*

делӣричан, -чна, -о *који је у делиријуму, бунилу, заносу; праћен делиријумом:* ~ ужас.

делӣрично̄ст, -ости ж *стање онога који је делиричан, особина онога што је делирично, опијеност, занос.*

дѐлитељ јек. **дијѐлитељ** м *в. делилац.*

дѐлити, дӗлӣм јек. **дијѐлити,** дӣјелӣм (имп. дӗља̄х јек. дӣјеља̄х; трп. дӗљен јек. дӣјељен) несвр. прел. **1. а.** *раздвајати, одвајати, растављати, рашчлањивати на делове:* ~ на једнаке делове, ~ војску на два дела, ~ јабуку на две половине. **б.** *раздвајати усмеравајући у разним правцима:* ~ косу на раздељак. **в.** *раздвајати на категорије, врсте, разврставати, категорисати:* ~ биљке на једногодишње и вишегодишње, ~ именице по врстама. **2. а.** *раздвајати нешто на делове, комаде дајући их разним особама, групама и сл.; вршити расподелу, одређивати шта коме припада, додељивати, расподељивати:* ~ храну, ~ пакете, ~ пошиљке, ~ помоћ, ~ станове, ~ задатке, ~ карте. **б.** *пружати, упућивати, намењивати разним особама, групама:* ~ погледе, ~ пољупце, ~ савете. **в.** *удељивати, поклањати (сиромасима, невољницима):* ~ просјацима. **3. а.** *одвајати на два дела, чинити границу између нечега, разграничавати, раздвајати (нпр. о реци, планини или другом геогр. објекту).* – Дрина дели Босну од Србије. **б.** *стајати између некога или нечега као препрека, сметња.* – Вера дели људе. **в.** *чинити различитим, издвајати, разликовати.* – Такав став га је делио од његових савременика. **г.** *различито третирати, правити разлику између некога, нечега.* – Није Марију делила од своје деце. **4. а.** *бити судеоник, учесник у деоби нечега:* ~ имање, ~ шићар, ~ улов. **б.** *заједнички трошити, употребљавати нешто, заједнички располагати нечим:* ~ залогај (с неким), ~ собу, ~ кревет (с неким). **в.** *заједно сносити, трпети нешто; заједно проживљавати, осећати нешто:* ~ трошкове, ~ добро и зло, ~ радост и тугу, ~ судбину (с народом). **г.** *имати исту улогу, исти положај у нечему, заједно имати, уживати нешто (неко право, признање и сл.):* ~ власт, ~ другу награду, ~ славу, ~ симпатије читалаца. **д.** *имати исто мишљење, став и сл. као и неко други, подударати се, слагати се с неким у нечему:* ~ нечије мишљење, ~ исто уверење с неким. **5.** мат. *изналазити, израчунавати колико се пута неки број садржи у другом броју:* ~ 14 са 2. ■ ~ **се 1. а.** *раздвајати се на делове, цепати се; размножавати се деобом.* – Језгро се дели на два дела. Инфузорије се деле. **б.** *гранати се, рачвати се, раздвајати се.* – Река се дели у два рукавца. Пут се ту дели у два правца. **2. а.** *одвајати се једно од другог.* – Ноћ се дели од дана. **б.** *растајати се, опраштати се:* ~ се од своје деце, ~ се од родног краја. **3.** *издвајати се из неког колектива (домаћинства, задруге и сл.) узимајући један део заједничке имовине (нпр. о браћи, задругарима).* • ~ **лекције** *надмено поучавати, саветовати некога, мудровати, поповати.* ~ **мегдан (двобој, бој) с неким** *борити се у двобоју.* ~ **правду** *судити.* ~ **ударце (батине)** *батинати, тући.* ~ **се с душом** *умирати, бити на самрти.*

дѐлић, -а и **дѐлӣћ,** -и́ћа јек. **дијѐлић,** -а и **дијѐлӣћ,** -и́ћа м *дем. од део, дио.*

делӣћак јек. **дијелӣћак,** -ћка м *дем. од делић, дијелић.*

делӣшес м енгл. агр. *врста јабуке пореклом из Америке.*

дѐлӣшнӣ јек. **дијѐлӣшнӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на делиште:* ~ тачка.

дѐлӣште јек. **дијѐлӣште** с мат. *тачка у којој се нешто дели, део на тачка.*

дѐло јек. **дијѐло** с (ген. мн. д(ј)ела̄) **1.** *рад, посао, радња; спровођење, остваривање нечега, деловање, акција, активност:* приступити делу, латити се дела, прећи с речи на ~, доказати нешто на делу (делом), помагати нешто својим делом, реформаторско ~ В. Карацића. **2. а.** *резултат рада, чин, поступак; подухват, подвиг (у коме се огледају моралне вредности онога који је тај чин извршио):* добро ~, ружно ~, срамно ~, велико ~, хумано ~, јуначко ~, херојско ~, славно ~. **б.** *производ нечијег непосредног мануелног рада, творевина:* ~ нечијих руку. **в.** *производ умног, уметничког или научног рада, уметничко или научно остварење:* књижевно (литерарно) ~, музичко ~, научно ~, филмско ~, сликарско ~. **3.** правн. *чин, акт који прелази границе онога што је законом дозвољено, одређено у законске прописе, преступ; (из)вршење нечега недозвољеног:* кажњиво ~, затећи на делу, ухватити на делу. • **животно** ~ *најзначајније остварење научника, уметника и др., дело које представља највиши домет нечијег стваралаштва; општи допринос неког научника, уметника и сл.* **кривично** ~ *кажњив, злочиначки чин.* **министарство спољних (вањских) дела** ист. *министарство спољних послова.* **министарство унутрашњих дела** ист. *министарство унутрашњих послова.* **ремек-дело** *савршено, мајсторски изведено дело.* **делом, на делу (доказати, потврдити и сл.)** *стварно, у пракси, својим радом (доказати).* **изнад ће ~ на видело** *ништа се не може сакрити.* **какав на делу такав на делу** *ко добро једе, тај добро и ради.* **спровести (спроводити), претворити (претварати) у ~** и сл. *остваривати, реализовати.* **речи лете, а дела остају** *оно што је учињено, остварено, трајније је и вредније од онога што је речено.*

дѐловати јек. **дијѐловати,** -лујем несвр. **1. а.** (на некога) *вршити одређени утицај, утицати:* ~ позитивно (на некога), ~ подстицајно, лоше ~, ~ васпитно, покушати ~ на некога. **б.** (на нешто) *имати одређено дејство, одређени ефекат, учинак (нпр. о леку):* ~ добро, не ~, ~ на варење, ~ на рад бубрега. **в.** *бити активан, у фази активног дејства (нпр. о инјекцији, сили теже итд.).* **2.** *остављати, изазивати одређен утисак, дојам, доимати се:* ~ као спортиста, ~ збуњено. **3. а.** *вршити неки рад, обављати неку јавну делатност, бити активан, делати, радити:* ~ политички, ~ у културној секцији. **б.** *обављати неку пословну активност, функцију, пословати; функционисати (нпр. о некој организацији, установи).* **4.** вој. *в. дејствовати (2).*

дѐловодни јек. **дијѐловодни,** -а̄, -о̄ адм. *који се брине о вођењу, свршавању послова:* ~ одбор. • ~ **протокол** *књига у коју се уписују приспели и одаслани списи у некој установи или предузећу.*

дѐловодник јек. **дијѐловодник** м адм. *деловодни протокол.*

дѐловодничкӣ јек. **дијѐловодничкӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на деловоднике.*

деловòдство јек. **дијеловòдство** с *вођење административних послова неке установе или предузећа; служба деловође.*

дѐловођа јек. **дијѐловођа** м (мн. ж) **1. а.** *лице које води административне послове неке установе или предузећа, секретар, бележник:* општински ~. **б.** *онај који води деловодни протокол.* **2.** *онај који управља неким послом, пословођа.*

дѐловођскӣ јек. **дјѐловођскӣ,** -ā, -ō *који се односи на деловође:* ~ помоћник.

деловòђство јек. **дјеловòђство** с *в. деловодство.*

деложа́ција ж фр. *насилно исељење из стамбених или пословних простора.*

деложи́рати, -ѝжӣрām свр. и несвр. прел. фр. *насилно иселити, исељавати, избаци(ва)ти некога из стамбених или пословних простора.*

дѐлокрӯг јек. **дјѐлокрӯг** м **1. а.** *област, подручје нечије делатности, активности:* ~ рада, ~ нечијих послова. **б.** *оквири, границе, подручје нечије надлежности, компетенције, власти:* ~ суда, ~ полиције, спадати у нечији ~. **в.** *уопште оквири, поље простирања, домета нечега.*

дѐлом јек. **дӣјелом** прил. *в. делимично:* заравни ~ пошумљене.

дѐломицē јек. **дјѐломицē** прил. *в. делимично.*

деломич- *в. делимич-.*

дѐлотвōран јек. **дјѐлотвōран,** -рна, -о **1.** *који повољно делује, благотворан, успешан, ефикасан; који подстиче на стваралачки рад, плодотворан:* ~ дејство, делотворне речи, ~ помоћ, ~ рад, делотворни живот, ~ пример, ~ иницијатива. **2.** *који активно ради, вредан, ангилан:* делотворни патриота, делотворни члан партије.

дѐлотвōрно јек. **дјѐлотвōрно** прил. *на делотворан начин, успешно, ефикасно, плодотворно:* ~ радити, ~ учествовати у нечему.

делотво́рнōст јек. **дјелотво́рнōст,** -ости ж *особина онога који је делотворан, онога што је делотворно, делотворан утицај:* политичка ~, ~ речи, ~ музике.

дѐлта ж грч. **1.** (и с) *четврто слово грчког алфабета (d, Δ).* **2.** геогр. *лепезасто разгранато речно ушће (са два или више рукаваца) које се стално шири због речних наноса; речни нанос, наплавине око таквог ушћа.* • **делта зраци** *радиоактивни зраци састављени од електрона избачених великом енергијом при кретању протона, неутрона, деутрона итд. кроз материју.* **делта крило** *авионско крило у облику грчког слова делта.* **делта метал** *легура бакра, цинка, гвожђа и мангана слична месингу.*

дѐлтаст, -а, -о *који има облик делте, лепезасто разгранат; који има карактеристике делте:* ~ ушће; ~ таложење.

дѐлтасто прил. *у облику делте (2), лепезасто:* уливати се ~.

делтòид, -и́да м грч. **1.** мат. *четвороугао састављен из два равнокрака троугла различитих висина и са заједничком основицом.* **2.** анат. *љуспаст троугласти мишић који покрива раме и зглоб.*

делтòидан, -дна, -о *који има облик делтоида:* ~ лишће, ~ површина, делтоидни мишић.

делтòидскӣ, -ā, -ō *који се односи на делтоид.*

дѐлувијālан, -лна, -о геол. *који настаје таложењем еродивног материјала из бујица:* ~ тло.

дѐлӯвијум м лат. геол. *песковито тло на падинама планина и брда настало наносима и таложењем еродивног материјала из бујица.*

дѐлујућӣ јек. **дјѐлујӯћӣ,** -ā, -ē *који делује, активан:* ~ фактор, ~ функција.

дѐлфӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на старогрчко пророчиште Делфе:* ~ пророчиште.

дѐлфӣн, -и́на м **1.** зоол. *у мн.: породица сисара риболиког вретенастог тела* Delphinidae *из подреда зубатих китова, који живе у умереним и топлим морима, пискавице, дупини (у јд.: такав сисар).* **2.** спорт. *стил у пливању када су ноге стално спојене.* • зоол. **обични ~** *врста делфина* Delphinus delphis, *који живи у Јадранском мору.* **сабљасти (кљунати) ~** *врста делфина* Tursiops tursio.

дѐлфӣнскӣ, -ā, -ō *који се односи на делфине:* ~ реп.

дéлце јек. **дјéлце,** -а и -ета с (мн. -ца) *дем. и еуф. од дело, мало дело, мала књига, спис.*

дѐља јек. **дјѐља** ж зб. *танки узани дрвени тракови слични вуни који се употребљавају за паковање ломљивих и др. предмета, дрвена вуна, шушке, струготине.*

дѐљалица јек. **дјѐљалица** ж зан. *дрводељска алатка са две дршке коју употребљавају качари, колари и др. занатлије.*

дѐљати јек. **дјѐљати,** -ām и -љēм несвр. **1.** *обрађивати дрво и давати му одређени облик одсецајући, резуцкајући (ножем, секиром или др. сечивом) делове спољашњег слоја, тесати; израђивати (неки предмет) таквим начином обраде:* ~ дрво, ~ даске, ~ штап, ~ преслицу. **2.** фиг. **а.** *дотеривати, поправљати (неки текст и сл.); без дара писати, стварати:* ~ стихове. **б.** *васпитавати, одгајати; учити лепом понашању, уљуђивати:* ~ човека, ~ децу. **в.** експр. *тући, млатити, батинати, лемати; злостављати, кињити.*

дѐљача јек. **дјѐљача** ж зан. *клупа, тезга на четири ноге за обрађивање дрвених предмета ножем стругачем, дрводељска тезга.*

дељѐнӣк јек. **дјељѐнӣк,** -и́ка м мат. *број који се дели другим бројем, дивиденд.*

дéљēње јек. **дијељēње** с **1.** гл. *им. од д(ij)елити (се).* **2.** мат. *рачунска операција којом се израчунава колико се пута неки број садржи у другом броју.*

дѐљив јек. **дјѐљив,** -а, -о **1. а.** *који се може делити, раздвајати на делове:* ~ добит, ~ простор. **б.** мат. *који се може поделити одређеним бројем (делитељем) без остатка:* дељиви бројеви. **2.** *који се дели, заједнички користи (о стану, стамбеној јединици):* ~ стан.

дѐљивōст јек. **дјѐљивōст,** -ости ж *особина онога што је дељиво, могућност дељења.*

дѐљкати јек. **дјѐљкати,** -ām несвр. *у дем. значењу: дељати.*

дѐљнути јек. **дјѐљнути,** -нēм свр. дем. *мало захватити сечивом, засећи, задељати.*

дем. скраћ. *деминутив.*

демагнетиза́ција ж *уклањање магнетизма из неког материјала, предмета, размагнетисавање:* ~ брода.

демагнетизи́рати, -тѝзӣрām и **демагнѐтисати,** -ишēм свр. и несвр. прел. *уклонити, уклањати, одстранити, одстрањивати магнетизам из неког материјала, предмета, размагнетиса(ва)ти.* ■ **~ се** *(из)губити магнетизам, магнетска својства, размагнетиса(ва)ти се.*

демàгог м грч. пол. **а.** *политичар који се служи реториком, ласкањем и лажним обећањима повлађујући укусу и расположењу народа да би га придобио за остварење својих циљева, опсенар, обмањивач.* **б.** ист. *народни говорник у старој Грчкој који је наступао као агитатор и представник народа.*

демагòгија ж грч. пол. *начин деловања карактеристичан за демагоге, служење реториком и обмањивање маса лажним изјавама и обећањима ради остваривања сопствених циљева.*

демàгошкӣ, -ā, -ō *који се односи на демагоге, својствен демагозима:* ~ парола, ~ фраза.

демàгошки прил. *на демагошки начин, као демагог, својствено демагозима:* ~ наступити.

демагòштво с *в. демагогија.*

демàнти, -ија м фр. **а.** *оповргавање, побијање неке изјаве, тврдње као лажне, изјава којом се побија истинитост неке вести, тврдње:* објавити ~, издати ~. **б.** фиг. *оно што оповргава, побија неко мишљење, представу о нечему, негација; супротност:* ~ неког мишљења, ~ медицине.

дèмантовати, -тујēм (демантѝрати, -мàнтӣрām) свр. и несвр. прел. **а.** *оповргнути, оповргавати, порећи, порицати неку вест, тврдњу као лажну, неистиниту:* ~ вест, ~ клевету. **б.** (некога) 1) *осporити, осporавати нечије мишљење, став:* ~ некога као лекара. 2) *доказ(ив)ати, показ(ив)ати да неко није био у праву.* – Догађаји су нас демантовали.

демаркàција ж фр. **1.** *означавање, обележавање граничне линије на темељу закључених уговора, разграничење.* **2.** пом. *одређивање места брода на пучини.*

дѐмаркаци̏о̄нӣ (демарка́ци̏јскӣ), -а̄, -о̄ *који се односи на демаркацију, који разграничава, гранични.* • ~ **линија** *гранична линија између двеју зона или двеју војски за време примирја.*

демаркѝрати, демàркѝрām свр. и несвр. прел. *обележити, обележавати границу, разграничити, разграничавати.* ■ ~ **се** спорт. *ослободити се, ослобађати се противничког играча.*

дѐмарш м фр. пол. *дипломатски поступак, дипломатска акција владе једне државе код друге државе ради протеста и постизања одређеног решења и заштите својих интереса:* учинити ~.

демаскѝрати, демàскѝрām свр. и несвр. прел. фр. **1.** *приказ(ив)ати (некога, нешто) у своме правом, неулепшаном стању, у правоме светлу, разоблачити, разоблачавати, разоткри(ва)ти, раскринка(ва)ти.* **2.** вој. *откри(ва)ти; показ(ив)ати непријатељу:* ~ противника, ~ батерију. ■ ~ **се** *показ(ив)ати се у правом светлу, раскринка(ва)ти се.*

дематеријализа́ција ж лат. *прелажење у нематеријално стање, губљење материјалне природе.*

дематеријàлизовати, -зујēм (дематеријализи́рати, -ѝзи̏рām) свр. и несвр. прел. *(у)чинити нематеријалним, лишити, лишавати материјалне природе.* ■ ~ **се** *постa(ја)ти нематеријалан, апстрактан.*

дѐмбел м тур. *лења особа, лењштина, лењивац, нерадник; готован.*

дембѐла̄н, -а́на м *в. дембел.*

дембела̀на ж арх. и нар. **а.** *место где се ништа не ради;* уп. дембелија. **б.** *нерад, ленствовање, дембелисање.*

дембѐла̄нскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на дембелане, дембелски.*

дембѐлија ж (обично у изр. **земља ~**) *измишљена земља у којој се ништа не ради и у којој има свега у изобиљу.*

дембѐлисати, -ишēм несвр. *живети као дембел, не радити ништа, ленствовати, излежавати се.*

дѐмбелскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на дембеле, својствен дембелима, готовански.*

дѐмбелски прил. *на дембелски начин, као дембел, готовански:* ~ живети.

дембѐлство с *својство дембела, лењост; ленствовање, нерад, бесposличење.*

демѐнција ж мед. *трајни губитак умних функција, умна поремећеност (обично у старости), лудило:* старачка ~.

демѝжо̄н, -о́на м енгл. *овећа бокаста стаклена боца опletена прућем, шашом и сл., балон, плетенка.*

демѝјург м грч. **1.** фил. *према Платону и др. идеалистичким филозофима творац света, дух.* **2.** ист. **а.** *припадник трећег сталежа у старој Атини.* **б.** *виши чиновник у неким старогрчким државама.*

демилитариза́ција ж фр. воj. *уклањање војске и војних објеката и др. у некој држави, области, разоружање, развојачење.*

демилитàризовати, -зујēм (демилитаризи́рати, -ѝзи̏рām) свр. и несвр. прел. *(из)вршити демилитаризацију, разоружа(ва)ти.* ■ ~ **се** *разоружа(ва)ти се.*

дѐминутӣв м лат. лингв. *изведеница којом се означава нешто умањено:* супр. аугментатив.

дѐминутӣван, -вна, -о (обично одр.) *који се односи на деминутив, који има карактер деминутива:* ~ именица, ~ придев, ~ реч, ~ глагол.

демину́ција ж лингв. *извођење, творба деминутива; деминутивна образовања.*

демѝсија ж лат. *оставка на неку дужност; писмени акт којим се подноси оставка.*

демисиони́рати, -ѝо̀нѝрām свр. и несвр. *да(ва)ти оставку на неку дужност, повући се, повлачити се из службе.*

демистифика́ција ж лат. *уклањање мистификације, разоблачавање, раскринкавање.*

демистѝфиковати и **демѝстификовати,** -кујēм (демистифици́рати, -фѝци̏рām) свр. и несвр. прел. *уклонити, уклањати обмане (с некога, с нечега), приказ(ив)ати у правом светлу, разоблачити, разоблачавати:* ~ политику.

демитологиза́ција ж лат. *уклањање, разбијање митолошке представе (о некоме, нечему):* ~ политичара, ~ прошлости.

демитолѝогизовати, -зујēм (демитологизи́рати, -ѝзи̏рām) свр. и несвр. прел. *(из)вршити демитологизацију.*

демобилиза́ција ж лат. воj. **а.** *отпуштање војних лица из активне војне службе, развојачење.* **б.** *смањење оружаних снага и враћање мобилисане војске на мирнодопско стање:* извршити демобилизацију.

демобѝлисати, -ишēм (демобилизи́рати, -ѝзи̏рām) свр. и несвр. прел. **1.** *(из)вршити демобилизацију, отпустити, отпуштати из активне војне службе:* демобилисани војници **2.** фиг. *лишити, лишавати полета, готовости за акцију:* ~ масе. ■ ~ **се** *напустити, напуштати активну војну службу.*

демо̀граф м *онај који се бави демографијом.*

демогра̀фија ж грч. *наука о становништву која проучава законитости у кретању броја становника, у структури и размештају становништва.*

демо̀графскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на демографију:* ~ статистика, ~ експлозија, ~ развитак.

демо̀графски прил. *са становишта демографије, у погледу демографије:* ~ испитати.

демо̀дē прид. непром. фр. *в. демодиран:* ~ шешир.

демо̀ди̏ра̄н, -а, -о *који је изашао из моде, који више није у моди:* ~ хаљина.

демо̀ди̏ра̄но прил. *превазиђено, несавремено:* деловати ~, изгледати ~.

демоди́рати се, -о̀ди̏рām се свр. и несвр. фр. *изаћи, излазити из моде, постa(ја)ти несавремен, застарео.*

демоду̀ла̄тор м ел. *направа за извођење демодулације.*

демодула́ција ж лат. ел. *одвајање модулисаних (ниских) фреквенција од радио-таласа који их преносе (нпр. у радио-пријемницима).*

демо̀крат(а), -ē м (мн. -ти м и -те ж) **1.** *присталица демократије; човек слободољубивих погледа.* **2.** пол. *члан демократске странке, партије.*

демократѝзам, -зма м *демократска начела, схватања, демократске идеје, тежње; демократски дух, демократичност.*

демократиза́ција ж **1.** *спровођење демократских начела у живот, ширење демократије; уређивање друштва по демократским начелима:* ~ друштва. **2.** *приближавање нечега (науке и уметности и др.) широким народним масама, стављање науке, уметности и др. у службу народа:* ~ уметности, ~ културе.

демокра̀тизовати, -зујēм (демократизи́рати, -ѝзи̏рām) свр. и несвр. прел. *увести, уводити демократију, демократске установе и поступке (у нешто), обухватити, обухватати демократизацијом; (у)чинити демократичним, приступачним широким народним слојевима:* ~ друштво, ~ културу, ~ науку. ■ ~ **се** *доби(ја)ти демократски карактер, постa(ја)ти демократским (нпр. о друштвеним односима).*

демокра̀тија ж грч. пол. **1. а.** *политички поредак, систем у коме суверена власт припада народу коју он остварује преко својих представника, систем народне владавине:* грађанска ~. **б.** *поштовање, признавање једнакости, личне слободе и других права у друштву, слободно учешће у друштвено-политичком животу; односи у неком колективу, организацији који омогућавају слободно изјашњавање појединаца и њихово равноправно учешће у одлукама.* **2.** *демократске снаге, демократски покрет; партија у чијем су програму изражени демократски циљеви:* српска ~.

демокра̀тичан, -чна, -о *који се одликује демократијом, демократским односима, схватањима, слободоуман, слободарски, демократски.*

демокра̀тичнӧст, -ости ж *особина онога што је демократично, онога који је демократичан; демократски односи, демократски дух.*

демо̀краткиња ж *жена демократа.*

демо̀кратскӣ, -ā, -ō *који се заснива на начелима демократије, који је у духу демократије; слободоуман:* ~ држава, ~ друштво, ~ странка, ~ идеја, ~ дух.

демо̀кратски прил. *на демократски начин, у духу демократије:* ~ поступати, ~ решити.

демокра̀ција ж *в. демократија.*

демокршћан- *в. демохришћан-.*

демоли́рати, -о̀лӣрām свр. и несвр. лат. прел. *(раз)рушити, разорити, разарати, уништити, уништавати (грађевину, неки уређај и сл.):* ~ зграду, ~ споменик, ~ намештај, ~ аутомобил.

дѐмōн, -о́на м грч. **1.** мит. *зао дух, ђаво, сотона.* **2.** фиг. **а.** *зао, опак човек.* **б.** *симбол и носилац зла.* **в.** *оличење неке страсти (обично негативне):* вински ~, ~ игре, авантуристички ~.

демонѝзам, -зма м **1.** *веровање у демоне, објашњавање животних појава утицајем демона.* **2.** *демонска својства, опакост, велика злоба, демонство:* победити ~ у себи.

демониза́ција ж лат. *представљање у виду демона, приказивање у најцрњим бојама, сатанизација:* ~ народа.

демо̀низовати, -зујем (демонизи́рати, -ѝзӣрām) свр. и несвр. прел. *представљати, представљати у најцрњим бојама, сатанизовати:* ~ народ.

дѐмōнија ж *в. демонство.*

демонѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на демонизам:* ~ тенденција.

демонома̀нија ж грч. *празноверни страх од демона, злих духова.*

демонополиза́ција ж лат. *укидање монопола:* ~ партије.

дѐмōнскӣ, -ā, -ō *који се односи на демоне, који је као у демона, зао, опак:* ~ дух, ~ бес.

дѐмōнски прил. *на демонски начин, као демон, ђаволски:* ~ сковати план.

демо́нство с *демонске особине, демонска природа; јаке негативне страсти.*

демо̀нстрант м *учесник у демонстрацији.*

демо̀нстранткиња и **демонстра̀нткиња** (демонстра̀нтица) ж *жена демонстранта.*

дѐмонстратӣван, -вна, -о **1.** *који јавно и отворено испољава, показује негодовање, бунт, протестни:* ~ митинг, ~ звиждање. **2. а.** *праћен очигледним примерима, доказима:* ~ предавање, ~ доказивање. **б.** лингв. *који служи за показивање, показни:* ~ заменица. **3.** воj. *који треба да скрене или завара пажњу непријатеља, привидан:* ~ напад.

дѐмонстратӣвно прил. **1.** *на демонстративан начин, јавно, отворено (протестујући), с негодовањем:* ~ напустити седницу, ~ изићи. **2.** воj. *заваравајући, скрећући пажњу непријатеља, привидно:* ~ дејствовати с бока.

демо̀нстра̄тор м *онај који за време предавања или наставе приказује очигледне примере, илустрације; студент који помаже наставнику при практичним вежбама.*

демо̀нстра̄торка ж (дат. -рки) *жена демонстратор.*

демонстра́ција ж лат. **1. а.** *јавно и отворено (обично масовно) испољавање негодовања, незадовољства према некоме, нечему (у облику поворке, скупа), масован јавни протест против некога, нечега.* **б.** *уопште јавно испољавање неког расположења, става, манифестација.* **2.** *очигледно, експериментално приказивање; давање очигледних примера, показивање:* предавање с демонстрацијама. **3.** воj. *привидан напад у рату да би се заварао непријатељ да открије своју снагу или да се његова пажња скрене у погрешном правцу.*

дѐмонстрацио̀нӣ, -ā, -ō *који се односи на демонстрацију (2), очигледни:* ~ настава, ~ табла.

демонстри́рати, демо̀нстрӣрām несвр. лат. **1.** непрел. *јавно и отворено испољавати негодовање, незадовољство према некоме, нечему, протестовати:* ~ против власти, ~ против издаје. **2.** прел. (и свр.) *показ(ив)ати очигледним примерима, огледима и сл.; показ(ив)ати уопште, известити, изводити:* ~ оглед, ~ постанак воденог талога, ~ заборављена дела, ~ неку гримасу. **3.** непрел. воj. *изводити демонстрацију (3).*

демонта́жа ж фр. *растављање неког уређаја, механизма на саставне делове, расклапање, демонтирање:* ~ машине.

демо̀нтēр, -е́ра м *онај који нешто демонтира.*

демонти́рати, демо̀нтӣрām свр. и несвр. фр. *(из)вршити демонтажу, раставити, растављати на саставне делове, расклопити, расклапати:* ~ машину.

деморалѝза̄тор м *онај који изазива деморализацију.*

деморалѝза̄торскӣ, -ā, -ō *који се односи на деморализаторе, који деморалише:* ~ елемент, ~ писање.

деморалѝза̄торски прил. *изазивајући деморализацију, деморалишући:* деловати ~.

деморализа́ција ж лат. **1. а.** *опадање, слабљење морала, борбеног духа, губљење самоуздања, вере у нешто; малодушност, обесхрабрење.* **б.** *поништање дисциплине.* **2.** *ширење неморала; морална искварености, разврат, разврат ност.*

демора̀лисā̄ност (деморалѝзӣра̄ност и демора̀лизова̄ност), -ости ж *стање онога који је деморалисан, обесхрабреност, малодушност.*

демора̀лисати, -ишēм (деморализи́рати, -ѝзӣрām и демора̀лизовати, -зујēм) свр. и несвр. прел. **1.** *лишити, лишавати (некога) самоуздања, вере у нешто, (у)чинити малодушним, обесхрабри(ва)ти; лишити, лишавати борбеног духа.* **2.** *изаз(и)вати (код некога) опадање морала, морално (ис)кварити, изопачи(ва)ти.* ■ **~ се 1.** *поста(ја)ти малодушан, (из)губити самоуздање, клонути духом, обесхрабри(ва)ти се.* **2.** *поста(ја)ти неморалан, (ис)кварити се.*

дē̂мос м грч. *народ, пук, народне масе (обично кад је реч о античком добу).*

демотива́ција ж лат. *одузимање мотивације, изазивање безвољности, обесхрабрење.*

демотѝвисати, -ишēм (демотиви́рати, -ѝвӣрām) свр. и несвр. прел. *одузети некоме мотивацију, вољу за рад; обесхрабри(ва)ти, декуражирати:* ~ раднике, ~ стручњаке.

демохрѝшћанин м (мн. -ани) пол. *припадник или присталица странке хришћанских демократа (демократске странке која у програму има хришћанску верску оријентацију).*

демохрѝшћа̄нскӣ, -ā, -ō *који се односи на демохришћане:* ~ влада, ~ странка.

денационализа́ција ж лат. **1.** *насилно лишавање националних обележја, однарођивање:* борба против денационализације. **2.** екон. *укидање национализације, враћање из државног у приватно власништво:* ~ привреде, ~ предузећа.

денациона̀лизовати, -зујēм (денационализи́рати, -ѝзӣрām) свр. и несвр. прел. екон.-пол. *укинути, укидати национализацију (непокретне или покретне имовине), вратити, враћати из државног или друштвеног у приватно власништво:* ~ индустрију.

денацифика́ција ж лат. *мере које су после Другог светског рата предузете у Немачкој за уништење нацизма и успостављање демократизације политичког живота.*

денацѝфиковати и **дена̀цификовати,** -кујēм (денацифици́рати, -фѝцӣрām) свр. и несвр. прел. *(из)вршити денацификацију.*

дѐнди, -ија м енгл. *човек који се нападно елегантно облачи, помодар, монден, кицош, гизделин, фићфирић.*

дендѝзам, -зма м *дендијевски стил.*

дѐндијевскӣ, -ā, -ō *који се односи на денди је.*

дѐндијевски прил. *као денди:* облачити се ~.

дѐндрӣт, -и́та м грч. анат. (обично у мн.) *огранак нервне ћелије који спроводи надражаје.*

дендро̀лог м *стручњак из области дендрологије.*

дендролòгија ж грч. *наука која се бави проучавањем дрвећа и грмља, њихових морфолошких и биолошких особина.*

дендро̀лошкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на дендрологију и дендрологе.*

дѐнзимѐтар и **дѐнзиметар,** -тра м *апарат за мерење густине и специфичне тежине течности.*

дѐноминатӣв м лингв. *деноминативни глагол.*

дѐноминатӣван, -вна, -о лингв. *који је изведен од имена, од именске речи:* деноминативни глаголи.

деномина́ција ж лат. *промена назива новчаних бонова (ради поједностављивања обрачуна) која се врши снижавањем номиналне цене папирног новца уз наглo падање његовог курса.*

деномини́рати, -мӣнӣра̄м свр. и несвр. *(из)вршити деноминацију.*

денота́ција ж лат. лингв. *упућивање на прво, основно значење речи.*

деноти́рати, -нӧтӣра̄м свр. и несвр. прел. *известити, изводити денотацијом.*

дѐнта̄л, -а́ла м лат. лингв. *зубни сугласник.*

дѐнта̄лан, -лна, -о лат. лингв. (обично одр.) *који се твори помоћу зуба, зубни:* дентални глас.

дѐнтӣн, -и́на м лат. анат. *коштано ткиво зуба.*

дѐнтист(а), -е̄ м (мн. -сти) *зубни лекар или зубни техничар, зубар.*

дентѝстичкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на дентисте:* ~ школа, ~ пракса.

дѐнтисткиња ж *жена дентист(а).*

денудáција ж лат. геол. *одољивање тла, стварање голети услед разорног деловања воде, ветра, леда и др.*

дѐнудацио̀нӣ (денудáцӣјскӣ), -а̄, -о̄ *који се односи на денудацију:* ~ сила.

денуклеаризáција ж лат. *уклањање последица изазваних применом нуклеарне енергије.*

денуклеàризовати, -зујем (денуклеаризи́рати, -ѝзӣра̄м) свр. и несвр. прел. (обично у трп.) *уклонити, уклањати последице изазване применом нуклеарне енергије, (из)вршити денуклеаризацију:* денуклеаризована територија, денуклеаризована зона.

денунцѝјант м *онај који денунцира, потказивач, доушник, достављач, шпијун.*

денунцѝјанткиња ж *жена денунцијант.*

денунцѝјантскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на денунцијанте.*

денунцѝјантски прил. *на денунцијантски начин, као денунцијант, потказивачки.*

денунцијáција ж лат. *потказивање властима, достава; клевета.*

денунци́рати, -ѝунцӣра̄м свр. и несвр. прел. *потказ(ив)ати, пријавити, пријављивати, доставити, достављати властима, (о)клеветати.*

дѐнути, дѐнēм јек. **дјѐнути,** дјѐнēм свр. **1. а.** *ставити, метнути, сместити (негде):* ~ новце, ~ плетиво (негде). **б.** (и несвр.) *затакнути (затицати), заденути (задевати), прикачи(ва)ти, (о)качити:* ~ марамицу за појас, ~ цвет за капу. **2.** *затурити, забацити.* – Где денух наочари? **3.** (и несвр.) *да(ва)ти име, наденути, надевати.* ■ **~ се** *нестати, ишчезнути, изгубити се; затурити се.* – Где су ми се денуле наочари?

дѐнути (дѐнути), дѐнēм јек. **дјѐнути** (дјѐнути), дјѐнēм несвр. [гл. им. д(ј)ѐњѐње с] *слагати (сено, покошено жито, снопове) у стогове, крстине, садевати:* ~ сено, ~ снопове.

дѐнчанӣ, -а̄, -о̄ *који је у дењковима, балама, који се транспортује у мањим дењковима, пакетима:* ~ роба.

дѐњак, -њка м (мн. дѐњкови (дѐњци)) тур. *завежљај, свежањ, бала, пакет:* ~ сена, ~ памука, ~ платна.

дѐњчић м *дем. од дењак.*

дѐо, дѐла (дéла) јек. **дӣо,** дӣјела (дијèла) м (мн. дéлови (дѐлови) јек. дијèлови (дјѐлови)) **1. а.** *оно што се одваја од неке целине, комад, парче:* исећи на делове, сашити од делова, ~ рукава. **б.** *количина нечега мања од целога; елемент неке целине (састојак, компонента, одељак, секција и сл.):* ~ републике, ~ ваздуха, ~ привреде, саставни ~, ~ романа, ~ пута. **в.** *предмет у склопу, саставу неког уређаја, механизма и сл. (обично са посебном функцијом):* ~ машине, ~ уређаја, ~ аутомобила, делови тела. **г.** (обично у мн.) *појединe војне јединице у склопу веће оперативне целине:* чеони (фронтални) делови, позадински делови, делови дивизије. **2.** *количина која се добије дељењем целине одређеним бројем:* **а.** *при бројном изражавању количинских односа састојака (обично са бројем 100 као бројном вредношћу целине):* 2 дела алкохола, 80 делова воде, 92 тежинска дела угљеника. **б.** *уз редни број који показује колико се пута дата количина садржи у целом:* трећи ~ воде, шести ~ области, десети ~ секунде. **3.** *оно што припадне неком у деоби; удео у некој имовини, поседу; ортачки удео:* ~ новца, ~ блага, ~ улова, ~ имања, ~ куће, имати дела у нечему, добити свој ~, убирати свој ~ од зараде. • **велики (знатан, добар)** ~ *већи, појачати део, већа количина (у односу на целину нечега):* велики (знатан) ~ студената. **великим (већим, добрим, знатним) делом** *у знатној количини, у великој мери, углавном, појачано, већином.* **идеални** ~ правн. *удео у заједничкој имовини који је одређен само количински, а није разграничен од осталих делова.* **лавовски (лављи)** ~ *несразмерно велики део, највећи, најбољи део (у односу на заједничко учешће, удео у нечему).* **пасти (допасти, запасти** и сл.**) у** ~ 1) *припасти при некој деоби.* 2) *припасти као задатак, задужење.* **резервни** ~ *део механизма (аутомобила и сл.) који се замењује новим кад дотраје.*

дѐоба јек. **дио̀ба** ж **1. а.** *раздвајање целине на делове, комаде, дељење, раздељивање:* ~ просторије, ~ линије, ~ куће. **б.** биол. *раздвајање, цепање на делове, дељење као начин размножавања, развоја:* ~ ћелије, ~ једра, размножавати се деобом. **в.** *раздвајање на делове (територије, поседа, имања, добара) и одређивање који ће део коме припасти, расподела:* ~ царства, ~ света, ~ имања, ~ плена, ~ зараде. **г.** *раздвајање задруге, породице на посебна домаћинства, одељивање:* ~ задруге, ~ браће. **д.** *одређивање удела, улоге у нечему, подела, расподела:* ~ послова, ~ власти. **2. а.** *рашчлањивање, раслојавање; подељеност:* ~ на богате и сиромашне, ~ на робове и робовласнике, сталешка ~. **б.** *раздвајање, дељење на категорије, врсте, разврставање, класификација, подела:* ~ биљака (на више и ниже), ~ лирике, ~ судова. **3.** *одвајање, разграничавање:* ~ законодавне од уставне власти.

дѐобнӣ јек. **дӣобнӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на деобу:* ~ закон, ~ рочиште, ~ расправа, деобне сфере.

дѐонӣ јек. **дӣонӣ,** -а̄, -о̄ **1.** *који обележава границу између делова, гранични:* ~ линија. **2.** *који се односи на део нечега:* ~ износ.

дѐонӣк, -а и **деò нӣк,** -и́ка јек. **дӣонӣк,** -а и **дио̀нӣк,** -и́ка м **1. а.** *онај који учествује у подели нечега, који има удела у нечему, судеоник, ортак:* ~ власти, ~ круне. **б.** *онај који у нечему учествује, учесник; саучесник (у неком преступу):* ~ догађаја, ~ експедиције; ~ убиства. **2.** банк. *в. акционар.* **3.** *онај који се изделио, одвојио из заједничког домаћинства, из задруге.*

деò ница јек. **дио̀ница** ж **1.** банк. *вредносни папир којим се стиче удео у деоничарском друштву и који власнику доноси дивиденду (сразмерно уложеном износу); акција:* поседовати деонице, издавати деонице, дневни курс деоница. **2. а.** *одређени део пута, друма, железничке пруге, канала и сл. који је издељен ради извођења грађевинских радова или одржавања и сл., сектор.* **б.** *уопште део пута, секција:* ~ пливача, ~ трке. **3.** муз. *део музичке композиције који изводи један глас или један инструмент:* певати своју деоницу, солистичка ~. **4.** *саставни елемент, компонента:* ликовна ~ филма, ~ културе.

деò ничар јек. **дио̀ничар** м **1.** банк. *онај који поседује деонице, власник деоница, акционар.* **2.** *учесник у заједничкој имовини, својини, сувласник; ортак.* **3.** *в. деоник (3).*

деò ничáрскӣ јек. **дио̀ничáрскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на деоничаре, акционарски:* ~ друштво, ~ предузеће.

деò ничкӣ јек. **дио̀ничкӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на деонике и деонице, акционарски:* ~ друштво, ~ предузеће.

деòнѝштво јек. **диòнѝштво** с *учешће, суделовање, удео у нечему, судеоништво; саучесништво (у неком ѓрешуѓу):* ~ у имању, ~ у правима, ~ у побуни.

депалатализа́ција ж лат. лингв. *ѓубљење ѓалаталног карактера, ѓалаталне компоненте изговора.*

депалата̀лизовати, -зујем (депалатализи́рати, -ѝзи́рам) свр. и несвр. лингв. прел. *(у)чинити непалаталним, лишити, лишавати ѓалаталног квалитета изговора:* ~ глас. ■ ~ **се** *постa(ја)ти непалаталан, (из)ѓубити ѓалатални карактер изговора (о гласу).*

депа̀нданс м (депандàнса ж) фр. *споредна зграда неког већег јавног објекта (хотела, болнице и сл.); установа зависна од матичне установе, подружница.*

департиза́ција ж лат. *укидање партије и њеног утицаја:* ~ армије.

департѝзовати, -зујем свр. и несвр. *ослободити, ослобађати партијског утицаја:* ~ армију, ~ полицију.

депа̀ртман, -а́на м фр. **1.** *административно-територијално подручје у Француској и Латинској Америци.* **2.** *одсек, одел државне управе, ресор:* спољнополитички ~, политички ~.

деперсонализа́ција ж лат. **1.** мед. *болесно душевно стање у којем болесник осећа отуђење од своје околине и од самог себе.* **2.** *у уметности: безлично приказивање појава без печата уметникове личности; ѓубљење личних обележја.*

деперсона̀лизовати, -зујем (деперсонализи́рати, -ѝзи́рам) свр. и несвр. прел. *лишити, лишавати изразитих индивидуалних црта, да(ва)ти нечему безлично, неизразито, опште обележје.*

дѐпеша и **депѐша** ж фр. *телеѓрафска ѓорука, телеѓрам:* послати депешу.

депеши́рати, -èши́рам свр. и несвр. *(по)слати депешу, телеѓрафисати.*

депигмента́ција ж лат. мед. *ѓомањкање или ѓубљење, нестајање пиѓмената на кожи.*

депѝла̀тор м *козметичко средство за уклањање длака са тела.*

депила́ција ж лат. *уклањање, скидање длака са тела:* ~ воском.

депили́рати, депѝли́рам свр. и несвр. прел. *(из)вршити депилацију, уклонити, уклањати длаке са тела:* ~ ноге.

деплàсѝра̄н, -а, -о **а.** *који не одговара нечему, који није на своме месту, неумесtан, неприличан, незгодан; бесѝредмеtан:* ~ критика. **б.** *који се чини у невреме.*

деплàсѝра̄но прил. *неумесно, неприлично; без умесног разлога, оѓравдања.* – Депласирано је мешати се у туђе ствари.

деплàсѝра̄ност, -ости ж *особина онога што је депласирано, неумесност.*

деплàсмāн, -а́на м фр. *маса воде (изражена у тонама) истиснута урањањем ѓловила, бродског трупа.*

дѐпō, -òа м фр. **1.** *стовариште, складиште робе, магацин; сѓремиште:* ~ хране, ~ угља; ватрогасни ~. **2.** *трезор, оставa:* музејски ~. **3.** *место где се смештају и поправљају возила градског саобраћаја, гаража за трамваје, градски или железнички возни парк.* **4.** *резерва, залиха:* ~ хране.

депоетиза́ција ж лат. *лишавање поетичности, песничких елемената:* ~ лика, ~ мотива.

депоѐтизовати, -зујем свр. и несвр. прел. *лишити, лишавати поетичности, песничких елемената.*

дѐпозит м лат. **1.** *новац, драгоцености или друге вредности поверени на чување или депоновање у одређене сврхе банци или суду:* банковни ~, дати (уложити) као ~. **2.** *место у банци или некој другој установи где се ствари од вредности остављају и повераваjу на чување:* оставити у ~, бити у депозиту. **3.** правн. *уговор којим једна страна (депонент) предаје другој страни (депозитару) покретне ствари на чување уз обавезу да их по истеку одређеног времена или на њезин захтев врати, оставa:* предмет депозита.

депозѝта̄р, -а́ра м *онај који прима и чува депозите.*

дѐпозитнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на депозит:* ~ банка, ~ благајна.

деполарѝза̄тор м *хемијско средство, материја која врши деполаризацију (водоник или кисеоник):* анодни ~, катодни ~.

деполариза́ција ж лат. физ. **1.** *уклањање електролитичке поларизације.* **2.** *прелаз поларизоване у неполаризовану светлост.*

деполитиза́ција ж лат. *нестајање, уклањање политике, политичког утицаја у некој друштвеној области или класи, ослобађање нечега од политичког утицаја; ѓубљење политичког карактера, обележја:* ~ управе, ~ чиновништва, ~ циљева.

деполитизи́рати, -ѝзи́рам и **деполѝтизовати,** -зујем свр. и несвр. прел. *ослободити, ослобађати нешто политичког утицаја, лишити, лишавати политичког обележја, карактера:* ~ науку.

депо̀нент м лат. *онај који нешто депонује; улагач.*

дѐпо̄нија и **депо̀нија** ж **1.** *место за бацање отпадних материја, градско сметлиште:* градска ~. **2.** *уопште место за истовар, одлагање неког материјала, стовариште:* ~ за шљунак, ~ радиоактивног отпада.

дѐпоновати, -нујем (депони́рати, -о̀ни́рам) свр. и несвр. прел. лат. **а.** *да(ва)ти на чување, похранити, похрањивати, уложити, улагати (новац, драгоцености или друге вредности) у банку:* ~ новац, ~ менице. **б.** *положити, полагати, оставити, остављати у банци потпис ради сравњивања са потписом на личним исправама:* ~ потпис. **в.** *ставити, стављати на одређено место, сместити, смештати, ускладиштити, ускладиштавати.*

депопула́ција ж лат. *опадање укупног броја становништва (у некој држави, области) због исељавања или опадања наталитета, одн. пораста морталитета.*

депорта́ција ж лат. *присилно слање, одвођење становништва (обично политичких осуђеника) на одређено место (у концентрационе логоре, удаљене крајеве земље и сл.), протеривање, изгон, прогонство:* осудити на депортацију, издати налог за депортацију.

депорти́рац, -рца м *онај који је депортован, изгнаник.*

дѐпортовати, -тујем (депорти́рати, -о̀рти́рам) свр. и несвр. прел. *(из)вршити депортацију, присилно (по)слати, одвести, одводити становништво (обично политичке осуђенике) на одређено место, прогнати, прогонити.*

дѐпресѝван, -вна, -о *који се односи на депресију:* **1.** *обузет, захваћен депресијом; изазван депресијом, потиштен, ућутан:* ~ природа, ~ стање. **2.** *захваћен депресијом (2):* ~ подручје, ~ поље.

депреси́вац, -вца м *човек депресивне природе, човек склон депресији.*

дѐпресѝвно прил. *изазивајући депресију, потиштено:* деловати ~.

депреси́вно̄ст, -ости ж *стање и особина онога који је депресиван, онога што је депресивно.*

депрѐсија и **дѐпрēсија** ж лат. **1.** псих. *психичко стање које се испољава у губитку воље и интереса за рад, потиштено душевно стање, потиштеност, ућуткеност; безвољност, апатија:* душевна ~, морална ~, унутрашња ~, пасти у депресију. **2.** геогр. и геол. *копнена или језерска површина која лежи ниже од нивоа суседног мора, улегнуће, потолина, удолина:* крашка ~. **3.** мет. *подручје ниског атмосферског притиска.* **4.** екон. *слабљење, пад привредне активности; привредно заостајање, стагнација:* привредна ~, економска ~.

депресија́ција ж лат. екон. **1.** *опадање вредности новца, пад курса неке валуте:* ~ валуте. **2.** *смањење вредности неког потраживања:* супр. апресијација.

дѐпресѝо̄нī, -а̄, -о̄ *који се односи на депресију (2):* ~ поље, ~ подручје.

депрѐсѝра̄н, -а, -о фин. *који има смањену вредност (о новцу):* ~ валута.

депресѝрати, -èсӣрām (депрецѝрати, -èцӣрām) свр. и несвр. прел. *смањи(ва)ти вредност новцу, валути.*

депрецијáција ж лат. *в. дефресијација.*

депримѝрајӯће прил. *изазивајући депримираност, обесхрабрујуће; депресивно:* деловати ~.

депрѝмӣрāн, -а, -о *обесхрабрен, малодушан; потиштен, утучен.*

депрѝмӣрāнōст, -ости ж *стање оног који је депримиран, обесхрабреност, малодушност; потиштеност, утученост.*

депримѝрати, -ѝмӣрām свр. и несвр. прел. *довести, доводити у стање духовне клонулости, потиштености, обесхрабри(ва)ти; онерасположи(ва)ти.* ■ **~ се** *пости(ја)ти потиштен, утучен, пасти, падати у депресију.*

депрофесионализáција ж лат. *укидање професионализма, прелазак на аматерски или добровољан рад:* ~ политичких функција.

депӯтāт, -áта м лат. **а.** *изабрани представник, изасланик, члан делегације.* **б.** ист. *делегат у совјетима за време Октобарске револуције.*

депӯтāтскӣ, -ā, -ō *који се односи на депутате.*

депутáција ж лат. *група људи која у име неке веће организације има овлашћење да обаве неки посао, задатак, изасланство, посланство, делегација:* послати депутацију.

дѐран м (обично пеј.) *несташан дечак или младић, обешењак, мангуп; старији дечак, младић.*

дерàнжѝрāно прил. *узнемирено, смућено.*

деранжѝрати, -àнжӣрām свр. и несвр. прел. фр. *узнемирити, узнемиравати (некога), (по)реметити нечији ред, нечије навике; (за)сметати некоме.* ■ **~ се** *нарушити, нарушавати свој уобичајени начин живота, своје навике, узнемирити се, узнемиравати се.*

дѐранскӣ, -ā, -ō *који се односи на деране, који је као у дерана, мангупски:* ~ глас, ~ поглед.

дѐрански прил. *обешењачки, мангупски.*

дѐранче, -ета с (супл. мн. дерàнчићи м; зб. им. дѐранчāд ж) и **дерàнчић** м *дем. и хип. од деран.*

дѐрати, дѐрēм несвр. прел. (непрел.) **1.** (нешто или некога) **а.** *скидати кожу (с некога, нечега), гулити:* ~ овцу, ~ зеца. **б.** *скидати, одвајати од тела, од меса (кожу); одвајати од основне масе, љуштити, згуљивати (љуску, кору):* ~ кожу, ~ кору. **в.** *озлеђивати нечим грубим, одирати:* ~ руке четком, ~ волу врат (јармом). **г.** фиг. *бездушно, немилосрдно искоришћавати, експлоатисати:* ~ сељаке. **2.** (нешто) **а.** *кидати, цепати, раздирати:* ~ платно, ~ хартију. **б.** *хабати, цепати, кварити дужом употребом (одело, обућу и др.):* ~ ципеле, ~ панталоне. **3.** (нешто) **а.** *раздирати, разривати (подлогу, тло), парати:* – Побеснела река дере обале. **б.** *снажно текући изривати, дупсти:* ~ корито (о текућој води). **4.** непрел. **а.** *тећи снажно, бујно, у великој количини, пробијати се текући (о реци, потоку, бујици); снажно извирати, шикљати.* **б.** *пробијати се, продирати кроз нешто (нпр. о пламену, мућама итд.).* **в.** фиг. *напињати, тежити:* ~ на своју страну. **г.** *дизати се у висину, стрмити:* ~ у небо, ~ у висине. **5.** непрел. **а.** *свом силином, снажно дувати (о ветру).* **б.** *продорно звучати, парати (о реском гласу, звуку).* **в.** *пуцати, грмети, трештати (о ватреном оружју).* ■ **~ се 1. а.** *викати снажно, продорним гласом; гласно и ружно певати:* ~ се из петних жила. **б.** (на некога) *викати на некога, грдити (некога) повишеним гласом.* **в.** *гласно, продорно плакати, дречати, дерњати се.* **г.** *оглашавати се снажним продорним гласовима (о животињама), кричати, крештати, урлати и сл.* **д.** фиг. *неугодно, ружно одјекивати (о музичким инструментима).* **2.** *пропадати од употребе, ношења, хабати се, цепати се (о одећи, обући).* • **~ клупу (клупе)** 1) *ићи у школу, похађати школу (обично дуго и без успеха).* 2) *дангубити, беспосличити:* ~ клупе по кафанама. **~ кожу (с леђа некоме)** *бездушно искоришћавати, пљачкати (некога).* **то је пери дери** *каже се за чврсту, издржљиву одећу, материјал.*

дератѝзāтор м **1.** *онај који врши дератизацију.* **2.** *средство за дератизацију.*

дератизáција ж фр. *систематско уништавање, тамањење мишева и пацова помоћу отрова.*

дѐратизациōнӣ, -ā, -ō *који се односи на дератизацију:* ~ станица, ~ средство.

дератизѝрати, -ѝзӣрām и **дерàтизовати,** -зујēм свр. и несвр. *(из)вршити дератизацију.*

дѐрāч, -áча м **1. а.** *онај који дере кожу са закланих животиња.* **б.** фиг. *гуликожа, пљачкаш, експлоататор.* **2.** анат. *кутњак код животиња који служи за комадање, раскидање хране, раскидач.* **3.** *онај који се дере, који виче, галамџија.*

дѐрби, -ија м енгл. спорт. **1.** *важна, одлучујућа спортска такмичица, сусрет најбољих такмичара, првенствени сусрет.* **2.** *коњске трке трогодишњих пунокрвних грла које се сваког пролећа одржавају у Епсому у Енглеској (по оснивачу Дербију); уопште важне коњске трке.* **3.** (у атриб. служби) непром. *главни, одлучујући, пресудни (о спортском сусрету):* ~ сусрет, ~ меч.

дѐрвӣш, -и́ша м тур. *члан неког од исламских верских редова.*

дервӣшина ж (м) *аум. и пеј. од дервиш.*

дѐрвӣшкӣ, -ā, -ō *који се односи на дервише, који припада дервишима, својствен дервишима:* ~ ред, ~ богомоља, ~ коло.

дѐреглија и **дерѐглија** ж мађ. *откривена дрвена лађа без властитог погона, која служи за превоз терета или људи с једне обале на другу, скела, тегленица.*

дере́зе ж мн. спорт. *помагало од гвожђа са клинцима, зупцима које се ставља на обућу (пету и предњи део) ради лакшег хода по клизавом тлу и стрмини.*

дерѝвāт, -áта м лат. **1.** хем. *једињење настало из основног једињења заменом атома или атомске групе другим атомом или атомском групом:* нафтни ~. **2.** *оно што је настало, што је изведено, произашло из нечега, нови облик, производ нечега:* деривати народних приповедака. **3.** лингв. *изведена реч, изведеница.*

дериватѝв, -и́ва м *в. дериват.*

дѐриватӣван, -вна, -о *који представља дериват, који је настао деривацијом:* ~ облик.

дериватѝвнōст, -ости ж *особина онога што је настало деривацијом.*

дериваáција ж лат. **1. а.** *настајање, произлажење из нечега; производ, резултат такво настајања:* ~ неке теорије, ~ неког става. **б.** лингв. *извођење речи додавањем суфикса на творбену основу; творба речи уопште.* **2.** вој. *скретање путање граната или танади изолученог оруђа за време лета.* **3.** правн. *прелаз неке права с једне особе на другу.* **4.** мат. *гранична вредност (лимес) диференцијалног количника, кад промена аргумента тежи нули.*

дериви́рати, -рѝвӣрām свр. и несвр. **1.** прел. *извести, изводити (нпр. нови облик, нову реч и др.) из нечега:* ~ рез. **2.** непрел. *произићи, произилазити и наста(ја)ти из нечега.*

дѐрикожа м и ж (мн. ж) *особа која безобзирно искоришћава некога, гуликожа; зеленаш.*

дѐрӣште, -а и -ета с (мн. ø; зб. им. дѐриштāд ж) пеј. **1.** *несташно, неваљало, неваспитано самовољно дете.* **2.** *млада, недорасла, незрела особа, балавац, балавица.*

дѐрле (дѐрле), -ета с (мн. ø; зб. им. дѐрлāд ж) *в. дериште.*

дерматѝтис и **дерматѝтис** м лат. мед. *запаљење коже.*

дерматовенерòлог м *лекар специјалиста за кожне и венеричне болести.*

дерматовенеролòгија ж грч. *грана медицине која се бави проучавањем и лечењем кожних и венеричних болести.*

дерматовенерòлошкӣ, -ā, -ō *који се односи на дерматовенерологе и дерматовенерологију:* ~ одељење.

дерматóза ж (обично у мн.) грч. мед. *општи назив за кожну болест.*

дерматòлог м *лекар специјалиста за кожне болести.*

дерматолòгија ж грч. *грана медицине која се бави проучавањем и лечењем кожних болести.*

дерматòлошкӣ, -ā, -ō *који се односи на дерматолоīе и дерматолоīију:* ~ одељење.

дерматòлошки прил. *са дерматолошкоī становишта:* испитати ~.

дерматомикóза ж (обично у мн.) грч. мед. *īљивично обољење коже.*

дȅрнути, -нȇм свр. непрел. **1. а.** *снажно ударити, лупити, млатнути, треснути:* ~ шаком о сто. **б.** *пасти, треснути.* **2.** *јако пући, īрунути, треснути (о тоīу, īрому и сл.).*

дȅрњава ж **а.** *продорни људски īласови, вика, дрека; īласно и ружно певање.* **б.** *īласан, продоран плач, дречање, ридање.* **в.** *снажни, продорни животињски īласови, кричање, крештање, урлање и сл.:* ~ мачака, ~ петлова, ~ вукова. **г.** фиг. *продорни непријатни звуци музичких инструмената.*

дȅрњати се, -ā̏м се несвр. експр. *дерати се.*

дȅрогатȉван, -вна, -о и **дȅрогатȏран,** -рна, -о *којим се дероīира, укидајући, поништавајући:* ~ клаузула, ~ одредба.

дерогáција ж лат. правн. *стављање ван снаīе, поништавање, укидање неке законске одредбе, прописа новом законском одредбом, прописом, опозив.*

дерогúрати, -ȍгӣрā̏м свр. и несвр. прел. *ставити, стављати законски пропис ван снаīе, опоз(и)вати.*

дȅротина ж *рупа која је настала цепањем, подеротина.*

дȅрт м тур. *душевни бол, јад, туīа.*

дȅрȗтан, -тна, -о лат. *који је у зајуштеном стању, оронуо, трошан, похабан; пропао:* у дерутном стању, ~ палата, дерутни нерви.

дȅрȗтнōст, -ости ж *дерутно стање, зајуштеност, оронулост, трошност.*

дȅс с непром. муз. *за пола степена снижени тон „де“.*

десакрализáција ж лат. *нарушавање сакралности, сакралноī обележја нечеīа.*

десалинизáција ж лат. *смањивање садржаја соли бочатне или морске воде (ради употребе за пиће).*

дȅсант м фр. вој. *насилно искрцавање војске на непријатељску територију (ваздушним или воденим путем):* ваздушни ~, падобрански ~, поморски ~.

дȅсантнӣ, -ā, -ō *који се односи на десант, који врши десант, намењен за десант:* ~ јединица, ~ операција, ~ брод.

десен(-) *в. дезен(-).*

дȅсерт м фр. *јело које се служи после īлавноī јела, посластица (колачи, воће, компот, сир и сл.).*

дȅсертнӣ, -ā, -ō *који се односи на десерт, који служи за десерт:* ~ тањир, ~ виљушка. • ~ **вино** *слаткасто вино које се служи уз десерт.*

дȅсēт и **дȅсет** *основни број за једну јединицу већи од девет, који се обележава са 10.*

десет- *в. десето-:* десетгодишњи, десетгодишњица.

десéтак, -тка м **1.** ист. *десети део прихода (са земље и од стоčноī прираста) који су поīчињени кметови давали својим феудалним īосподарима, десетина.* **2.** (у служби количинског прилога) непром. *приближно десет, око десет, отприлике десет:* ~ људи, за ~ дана.

дȅсētāк, -ā́ка м **1.** нар. *мужјак животиње од десет īодина:* коњ ~. **2.** арх. *метални новац од десет новчаних јединица (пара, динара и др.), десетица.* **3.** нар. *буре, бачва или неки други суд од десет зајреминских или тежинских јединица неке течности или нечеīа другоī.*

дȅсētāр, -ā́ра м (вок. дȅсетāре и -у, инстр. -ā́ром и -ā́рем) **1. а.** вој. *најнижи подофицирски чин, старешина десетине или одељења војника.* **б.** *старешина који предводи īрупу од десет људи, десет радника, надзорник над десет радника.* **2.** ист. *онај који је процењивао и скупљао десéтак, десетинар.*

дȅсētāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на десетаре.*

десетгòд- *в. десетоīод-.*

десетéрац, -рца м **1.** *стих од десет слоīова, најчешћи стих у нашим јуначким народним песмама.* **2.** *јелен са десет īарожака на роīовима.* • **женски** ~ *десетерац са цезуром после петоī слоīа, чест у нашим лирским народним песмама.* **јуначки** ~ *десетерац са цезуром после четвртоī слоīа, којим су испеване наше епске народне песме.*

десетèрачкӣ, -ā, -ō *који се односи на десетерац, који је испеван у десетерцима:* десетерачке песме.

десетèрачки прил. *у десетерцу:* ~ испевана песма.

дȅсетеро *в. десеторо.*

десетеро- *в. десеторо-.*

дȅсētӣ, -ā, -ō **1.** *редни број према броју десет.* **2.** фиг. *који нема никакве везе са оним о чему је реч, сасвим другиī.* – Питам га једно а он одговара (сасвим) десето. То је нешто (сасвим) десето. **3. а.** (у допусним обртима) *макар најмањи (део).* – Шта је све напричала. Да је бар (ма и) десета истина. **б.** (у одричним обртима) *ниједан.* – Ја јој ни десету не верујем. **в.** *ко зна који већ (по реду).* – Премишља он десети пут једну исту ствар. **4.** (у им. служби) с **а.** *в. десетина (1).* **б.** *в. десéтак (1).*

десетȉна и **десѐтина** ж **1.** *десети део неке целине:* ~ имотка. **2.** *в. десéтак (1):* убирати десетину. **3.** *скуп, количина од десет (или приближно толико) јединки (често у мн., без количинске одредбе, кад се истиче велики број нечеīа):* нас ~, ~ играча, пре десетину годину, десетине хиљада учесника. **4.** *јединица од десет војника.* **5.** *деценија, десетлеће:* у првој десетини прошлог века.

десетȉнār, -ā́ра м ист. *в. десетар (2).*

десѐтинка ж *десети део секунде:* претрчати стазу за 5 секунди и 2 десетинке.

десѐтинскӣ, -ā, -ō **1.** *в. десетни (2):* ~ број. **2.** *који се односи на десетину (2):* ~ намет, ~ дажбина.

десѐтица ж **1.** *бројка 10; број који се састоји од десет јединица.* **2.** *оно што је означено бројем 10 (возило, просторија, играћа карта и др.).* **3.** *новчаница или метални новац од десет јединица.* **4.** мат. *друīа бројка испред децималне запете или тачке.*

десѐтичнӣ, -ā, -ō *који се односи на десетице, десетни, декадни:* ~ систем. • ~ **место** мат. *месна вредност појединe бројке у декадном бројном систему.*

дȅсетка (дȅсēтка) ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) **1.** *в. десетица (1, 2).* **2.** *школска, студентска оцена за одличан успех:* добити чисту десетку.

дȅсетковати, -кујȇм свр. и несвр. **1.** *уби(ја)ти, стрељати сваког десетоī:* бити десеткован. **2.** *нанети, наносити (некоме, нечему) велике īубитке, уништити, уништавати у великом броју, (по)таманити; јако, много смањи(ва)ти, свести, сводити на мали број:* ~ стоку, ~ становништво, ~ винограде, ~ индустрију.

дȅсетлетнӣ јек. **дȅсетљетнӣ,** -ā, -ō *в. десетоīодишњи.*

дȅсетлетнȉк јек. **дȅсетљетнȉк** м *в. десетоīодишњак.*

дȅсетлеће јек. **дȅсетљеће** с *раздобље од десет īодина, деценија.*

десетмѐсечнӣ јек. **десетмјѐсечнӣ,** -ā, -ō *в. десетомесечни.*

десетмȉнȗтнӣ, -ā, -ō *в. десетоминутни.*

дȅсētнӣ и **дȅсētнӣ,** -ā, -ō **1.** *који се односи на број десет, на десетице или десете делове (у рачуну, при мерењу и сл.), десетични, декадни:* ~ систем (мера). **2.** *в. децимални:* ~ број, ~ разломак.

дȅсētнȉк м *в. десетар (1).*

десето- *први део сложеница који значи збир или сложеност од десет предмета, делова, нешто десето по реду итд.:* десетовековни, десетогодишњи, десетоспратница, десетоугао итд.

десетòбōј и **дȅсетобōј,** -оја м спорт. *атлетско такмичење за мушкарце у десет различитих дисциплина.*

десетобóјац, -јца м *атлетичар који се такмичи у десетобоју.*

десетоīòдишњāк м *онај који има десет īодина.*

десетогòдишњи, -ā, -ē *који има десет година, који траје десет година; који се одржава после десет година:* ~ дечак, ~ рат, ~ помен.

десетогòдишњица ж *десет година од неког догађаја, десета годишњица; прослава, помен тога датума:* ~ нечије смрти.

десетòдинарка и **десетодинàрка** ж *новчаница или метални новац од десет динара.*

десетòднёвни, -ā, -ō *који има десет дана, који траје десет дана.*

десетомèсечни јек. **десетомјèсечни,** -ā, -ō *који има десет месеци, који траје десет месеци:* ~ беба, ~ одсуство.

десетоминýтни, -ā, -ō *који траје десет минута:* ~ пауза.

десетонèдељни јек. **десетонèдјељни,** -ā, -ō *који има десет недеља, који траје десет недеља.*

десетòножац, -ношца м зоол. *у мн.: подред ракова* Decapoda, *са пет пари грудних ногу, декаподе (у јд.: такав рак).*

дèсетори, -е, -а мн. *бројни придев према броју десет, који се употребљава уз именице које имају само облик мн. или уз именице које означавају парне појмове:* ~ врата, ~ чарапе.

десетòрица ж (мн. в) *десет мушкараца, десет особа мушког пола:* њих ~.

десетóрка ж *група од десет људи.*

дèсеторо *збирни број према основном броју десет:* **а.** *за означавање збира особа мушког и женског пола:* ~ људи и жена. **б.** *уз збирне именице које означавају збир младих бића (ређе уз друге именице у мн.):* ~ деце, ~ јагњади, ~ свиња, ~ говеда.

десеторо- *први део сложеница које значе неки збир или сложеност од десет предмета, делова, десето-:* десеторострук, десеторочлан, десетороспратница итд.

десеторòструк, -а, -а *десет пута већи, десетострук.*

десеторòструко прил. *десет пута више, јаче:* ~ више.

деси- фр. *в. деци-:* десиграм, десилитар, десиметар.

десигнáција ж лат. *означавање, именовање (некога) унапред за неки положај.*

десигни́рати, -сӣгни́рām свр. и несвр. лат. прел. *унапред именовати, одредити, одређивати некога за неки положај:* десигнирани командант.

дèсити се, дèсӣм се свр. **1.** (у 3. л. гл. времена) *догодити се, збити се (нпр. о неком догађају).* **2.** *затећи се, обрести се, наћи се негде стицајем прилика, околности.* **3.** *пружити се, указати се (некоме – о прилици, згоди).*

дèскриптѝван, -вна, -о **1.** *који нешто описује, који нешто приказује описивањем (без тумачења), описан (обично о некој науци, научној грани или методи):* ~ граматика, ~ педагогија, ~ анализа. **2.** *који се служи дескрипцијом као методом:* дескриптивни песник. • ~ **геометрија** *нацртна геометрија.* ~ **поезија** *лирска поезија у којој се расположења изражавају помоћу описа или сликања онога што је то расположење изазвало.*

дескриптѝвац, -вца м *научник или књижевник који се служи дескрипцијом као методом (нпр. лингвист, песник итд.).*

дèскриптѝвно прил. *на дескриптиван начин, дескриптивном методом, описно:* ~ изложити.

дескриптѝвнōст, -ости ж *особина онога што дескриптивно, описност.*

дескрѝпција ж лат. *описивање, приказивање, опис нечега (без тумачења).*

дéсни, дéснӣ ж мн. анат. *ткиво (везивно и мишићно) и слузница која покрива корен и врат зуба:* упала десни.

дèсни и **дèсни,** -ā, -ō (супр. леви) **1. а.** *који се налази на супротној страни од срца (о деловима људског и животињског тела, одн. о деловима одеће и обуће који се односе на те делове тела):* ~ нога, ~ рука, ~ ципела. **б.** *који одговара тој страни, који се налази на тој страни где је десна страна посматрача:* ~ обала, ~ страна улице, ~ коњ. **2.** пол. *који се односи на десницу, на десничаре, који је конзервативних, реакционарних начела:* десни социјалисти, ~ крило странке. **3.** (у им. служби) ж *десна рука, десница.* • **бити нечија ~ рука.** *в. под рука.* **крстити се (и) десном и левом** *јако се чудити, бити запањен.*

дèсница ж **1. а.** *десна рука.* **б.** фиг. *потпора, ослонац; поуздан, веран помоћник.* **2.** пол. **а.** *политичари, политичке партије, струје, делови неких покрета и сл. конзервативних начела, који се обично декларишу као браниоци традиционалних вредности, националних и државних интереса и сл., а у пракси најчешће заступају интересе крупног капитала и богатих:* републиканска ~, омладинска ~, интелектуална ~, умерена ~, екстремна ~. **б.** *скупштински посланици као представници странака такве политичке оријентације.* **в.** *десна страна скупштинске дворане (из перспективе председавајућег) и посланици који седе на тој страни (обично десничарске оријентације).*

дèсничар м пол. *присталица деснице (2а), онај који заступа десничарска схватања;* уп. конзерватвац.

десничáрити, деснѝчāрӣм несвр. *пропагирати, заступати десничарске идеје.*

дèсничарскӣ, -ā, -ō *који се односи на десничаре, на десницу (2):* ~ струја, ~ лист, ~ гледиште, ~ странка.

дèсничарски прил. *у духу деснице (2), конзервативно:* ~ настројен.

дèсно прил. **1.** *на десној страни, на десну страну:* ~ од града, скренути ~. **2.** *као десничар, у духу деснице, конзервативно, реакционарно, назадно:* ~ оријентисан. • ~ **и лево (лево и ~)** *на све стране, свуда.* **десно-лево (лево-десно)** *на једну и другу страну, тамо-амо.*

деснòкрӣлни, -ā, -ō **1.** *који се налази на десном крилу (у строју, борбеном распореду и сл.):* ~ батаљон, ~ чета. **2.** (у им. служби) м *војник на десном крилу.*

деснòрук, -а, -о *који се боље, сигурније служи десном руком, који је дешњак.*

деснòрукōст, -ости ж *особина онога који је деснорук.*

деснòручица ж у изр. **Богородица ~** *Богородица која је насликана тако да држи дете (Исуса) на десној руци.*

дèспект м лат. *презир, омаловажавање, поругa.*

деспектѝрати, деспèктӣрām несвр. *омаловажавати, потцењивати; презирати.*

дèспēрāтан, -тна, -о лат. *који је изгубио сваку наду, очајан.*

деспēрàтēр, -ера м *онај који је изгубио сваку наду, очајник, безнадник.*

деспēрàтēрка ж *жена десператер, очајница.*

деспēрàтēрскӣ, -ā, -ō *који се односи на десператере, очајнички; резигниран.*

деспēрàтēрски прил. *на десператерски начин, очајнички, безнадно.*

деспēратéрство с *в. десператност.*

дèспēрāтно прил. *без икакве наде, очајно, очајнички.*

деспēратнōст, -ости ж *стање онога који је десператан, безнађе, очај, очајање.*

деспēрáција ж лат. *очајање, безнађе.*

дèспик м бот. *род вишегодишњих медитеранских зељастих биљака* Lavandula *из ф. уснатица* (Labiateae), *с мирисавим листовима и цветовима, из којих се добија етерично уље, лаванда; назив за поједине врсте тога рода* (L. spica, L. officinalis).

дèспот м грч. **1. а.** *владар с неограниченом влашћу, самодржац, апсолутиста.* **б.** фиг. *особа која потчињава друге својој вољи и поступа насилнички, тиранин, насилник.* **2.** ист. *титула неких српских владара и намесника појединих области у средњовековној Србији:* ~ Стефан Лазаревић, ~ Ђурађ Бранковић.

деспотѝзам, -зма м **а.** *владавина која се заснива на самовољи и насиљу, насилничка власт, самовлашће.* **б.** *самовољно, насилничко поступање, насиље, тиранија:* ~ оца, ~ бирократије.

деспòтија ж *в. деспотизам.*

дѐспотић м *дем. и ир. од* **дѐспот**.

дѐспотица ж **а.** *дѐспотова жена.* **б.** фиг. *самовољна, осиона жена, тиранка.*

дѐспотовати, -тујем несвр. *бити дѐспот, управљати дѐспотовином.*

дѐспотовина ж ист. *земља, област којом је владао дѐспот.*

дѐспотовић м *дѐспотов син или потомак.*

дѐспотовица ж *в.* **дѐспотица** *(а).*

дѐспотскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на дѐспота, дѐспоте, који припада дѐспоту; својствен дѐспотима, тирански, насилнички:* ~ достојанство, ~ владавина, ~ поступање.

дѐспотски прил. *на дѐспотски начин, самовољно, насилнички, тирански:* ~ поступати.

дѐспотство с **1.** ист. **а.** *дѐспотово звање, достојанство:* дати некоме ~. **б.** *дѐспотова владавина, дѐспотовање:* за време нечијег деспотства. **в.** *дѐспотовина; облик уређења земље којом влада дѐспот.* **2.** *в. дѐспотизам.*

дестабилизáција ж лат. *нарушавање, слабљење стабилизације, дестабилизовање.*

дестàбилизовати, -зујем (дестабилизи́рати, -ѝзӣрам) свр. и несвр. прел. *нарушити, нарушавати (о)слабити стабилност:* ~ привреду, ~ економију.

дѐсти (се), дѐнем и дѐдем (се) јек. **дијѐсти (се),** дијѐнем и дијѐдем (се) свр. *в. дѐнути (се).*

дѐсти (дѐсти), дѐнем и дѐдем јек. **дијѐсти** (дѐсти), дијѐнем и дијѐдем несвр. *в. дѐнути.*

дестилàна ж *радионица или фабрика у којој се врши дестилација.*

дестѝлāт, -а́та м *производ добијен дестилацијом:* нафтини дестилати, вински ~.

дестѝлāтор м **1.** *апарат, уређај за дестилацију.* **2.** *онај који врши дестилацију.*

дестилáција ж лат. **1.** физ. и хем. *пречишћавање течности или раздвајање састојака течних смеса помоћу испаравања и кондензације пара:* ~ нафте, ~ жестоких пића, апарат за дестилацију. **2.** *предузеће, фабрика или радионица у којој се врши дестилисање.* • **сува (суха)** ~ хем. *процес при којем се загревањем органских материја (дрвета, угљена, коштицу и сл.) у затвореним посудама, без присуства ваздуха, добијају производи њиховог распадања (кокс, катран, сирћетна киселина, светлећи гас и др.):* сува ~ дрвета.

дѐстилацио̄нӣ (дестилáцијскӣ), -а̄, -о̄ *који се односи на дестилацију (који служи за дестилацију, који се добија дестилацијом):* ~ апарат, ~ производ, ~ плин.

дестилѐрија ж *погон, постројење за дестилацију:* ~ нафте.

дестѝлисати, -ишем (дестили́рати, дестѝлӣрам и дѐстиловати, -лујем) свр. и несвр. прел. *(из)вршити дестилацију, пречистити, пречишћавати дестилацијом; произвести, производити дестилацијом:* ~ воду, дестилисана вода.

дѐстимулатӣван, -вна, -о *који изазива дестимулацију.*

дѐстимулатӣвно прил. *на дестимулативан начин, изазивајући дестимулацију:* деловати ~.

дестимулáција ж лат. *умањивање, одузимање полета; опадање воље и интереса за рад.*

дестимȕлисати, -ишем (дестимули́рати, -мȕлӣрам) свр. и несвр. прел. *изаз(и)вати дестимулацију, лишити, лишавати полета, подстрека, обесхрабри(ва)ти.*

дестѝнātор м лат. правн. *онај коме се нешто упућује, намењује или налаже; прималац пошиљке, адресат, насловник.*

дестинáција ж лат. **1.** *опредељење, одређење; намена, крајњи циљ.* **2.** *одређено место као циљ пута, место у које путују туристи, одредиште.*

дестрȕисати, -ишем свр. и несвр. прел. *(на)ручити, разорити, разарати:* ~ стваралаштво.

дѐструктӣван, -вна, -о *који разара, руши, уништава, разоран, разарајући, рушилачки; погубан, штетан:* ~ сила, ~ елемент, ~ моћ, ~ рад, ~ критика.

деструкти́вац, -вца м *онај који делује деструктивно; рушилац.*

дѐструктӣвно прил. *на деструктиван начин, разорно, штетно:* деловати ~.

деструкти́вно̄ст, -ости ж *особина онога који је деструктиван, онога што је деструктивно; разорно, штетно, погубно дејство.*

дестрȕкција ж лат. *разарање, рушење, уништавање.*

десцѐндент м лат. *потомак, рођак у силазној лози.*

десцендѐнтāлнӣ и **десцендѐнтнӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на десценденте, потомке.* • ~ **теорија** *наука, теорија о еволуцији живих бића.*

десцендѐнција ж лат. **1.** *потомство, сродство у силазној линији.* **2.** *еволуција живих бића; наука о еволуцији, десценденгна теорија:* теорија десценденције.

дѐтāљ, -а́ља м (инстр. -а́љем) фр. **1.** *појединост; потанкост, подробност; ситница:* сазнати детаље, упуштати се у детаље. **2. а.** *појединачни елемената неке целине, саставни део нечега:* ~ лица, ~ одеће. **б.** *посебан случај, појединачан случај неког збивања:* ~ из живота, ~ битке. • **до детаља, у детаље (у детаљима** и сл.) *потанко, исцрпно, подробно; потпуно, сасвим.* **трговина на ~** *трговина на мало.*

дѐтāљан и **дѐтāљан,** -љна, -о *који је дат, изложен опширно и у појединостима, који обухвата детаље, који улази у танчине, подробан, исцрпан:* ~ план, ~ опис, ~ преглед.

детаљизáција ж *разматрање нечега у појединостима, детаљисање.*

детàљисати, -ишем (детаљизи́рати, -ѝзӣрам) свр. и несвр. прел. *разрадити, разрађивати, обрадити, обрађивати детаљно, у појединостима; подробно, до ситница изложити, излагати, детаљно опис(ив)ати, (ис)причати.*

детàљист(а), -е̄ м (мн. -сти) фр. **1.** *онај који у излагању нечега иде, залази у детаље, у појединости.* **2.** *трговац на мало.*

детаљѝстичкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на детаљисте, на малопродају, малопродајни:* ~ трговина.

детàљић м *дем. од* **детаљ**.

дѐтāљно и **дѐтāљно** прил. *подробно, потанко, улазећи у појединости, у ситнице:* испричати ~, разрадити ~. **2.** трг. *на детаљ, на мало.*

детáљност, -ости ж *особина онога што је детаљно.*

детàљчић м *дем. од* **детаљ**.

дѐтант м *попуштање затегнутости у односима међу људима, народима, државама.*

дѐтао и **дѐтао** јек. **дијѐтао** и **дијѐтао,** -тла м зоол. **а.** *род шумских птица пузавица* Dendrocopus (Dryobates) *и* Dryocopus *из пор. детлови, с дугим и оштрим длетастим кљуном.* **б.** мн. *породица птица пузавица* Picidae, *у коју спадају родови* Dendrocopus *и* Dryocopus. • **велики (шарени)** ~ *врста детла* Dendrocopus major *црне боје са белим пегама и пругама.* **мали** ~ *врста детла* Dendrocopus minor. **средњи** ~ *врста детла* Dendrocopus medius. **црни** ~ *врста детла* Dryocopus martius *црне боје са црвеном пегом на глави.* **шарен као** ~ *јако шарен.*

деташи́рати, детàшӣрам свр. и несвр. фр. воj. *привремено издвојити, издвајати (јединице) из главнине ради извршења одређеног задатка или бољег смештаја:* ~ војну јединицу.

детàшмāн, -а́на м фр. воj. *одред војске одвојен од матичне јединице и упућен на извршење одређеног задатка; део ескадриле одвојен од главног дела флоте.*

дѐте *в. дѐ (1).*

де́те, дѐтета јек. **дијѐте,** дијѐтета с (мн. ø; зб. им. д(ј)ѐца ж) **1. а.** *људско биће (дечак или девојчица) у доба свог раног развоја, од рођења до почетка полног сазревања; људско биће које ће се тек родити, заметак људског бића:* заостало ~, превити ~, школска

деца; ~ у утроби. **б.** *младо људско биће као оличење наивности, безазлености, неискварености:* велико ~, бити ~ целог живота. **2.** *син или кћи у односу према родитељима (без обзира на узраст):* моје ~. **3. а.** *у благонаклоном, присниjем обраћању: особа млађа од саговорника.* – Дете моје, куда ћеш? **б.** (у нар. поезији) *одрастао млад човек, младић:* ~ Максим (Црнојевић). **4.** (често у мн.) **а.** (са ген. или присвојним придевом) *човек (без обзира на узраст и пол) који је својим начином живота и схватањима веран одраз и представник средине или епохе у којој живи; потомак, потомство:* београдска деца, деца овога века, ~ револуције, ~ свог времена, ~ атомског века; деца земље. **б.** фиг. *плод, творевина, производ, дело:* ~ фантазије, песничка деца. • **~ љубави** *ванбрачно дете.* **~ природе** *човек близак природи, који није захваћен градском културом.* **~ у повоју** *дојенче, одојче.* **деца цвећа** *хипици.* **чудо од детета** *дете с изванредним интелектуалним способностима, јако паметно, обдарено дете.* **бити (велико) ~** *понашати се детињасто, незрело, неозбиљно.* **добити дете** 1) *остати у другом стању.* 2) *родити.* **(на)правити (некоме) дете** разг. *(у)чинити да девојка, одн. жена зачне, да остане у другом стању (о мушкарцу).* **не буди дете** *не буди наиван, детињаст.*

детèктив, -ива м енгл. **а.** *полицајац (често у цивилу) који истражује тежа и тешка криминална дела.* **б.** *појединац који се као приватно лице професионално бави истрагом, праћењем појединих особа и скупљањем података о њима и другим сличним пословима:* приватни ~.

детèктивка ж *жена детектив.*

детèктивскӣ, -ā, -ō *који се односи на детективе:* приватна ~ агенција, ~ филм, ~ роман.

детèктивски прил. *на детективски начин, као детектив.*

детектѝвчина ж и м (мн. ж) *ауг. и пеј. од детектив.*

детектѝвчић м *дем. и ир. од детектив.*

дèтектовати, -тујēм (детектúрати, детèктӣрām) свр. и несвр. прел. *открити(ва)ти; установити, установљавати:* ~ радио-сигнале, ~ аномалије фетуса.

дèтектор м лат. **1.** *уређај, справа за откривање присуства неке материје или предмета (нпр. мина, бојних отрова, штетног зрачења).* **2.** ел. **а.** *уређај за издвајање нискофреквентних звучних или визуелних сигнала који се преносе (говора, музике, слике) из модулисаних високофреквентних осцилација таласа.* **б.** *једноставни радио-пријемник који хвата радио-сигнале и друге електромагнетне таласе и омогућава њихово претварање у звучне сигнале.* • **~ лажи** *уређај који при саслушавању оптужене или осумњичене особе региструје промене њеног крвотока, пулса, дисања, знојења и др., на основу којих се настоји утврдити истинитост изјаве осумњиченог.*

дèтекторскӣ, -ā, -ō *који се односи на детектор:* ~ игла, ~ апарат.

детèкција ж лат. *откривање присуства неке материје или предмета помоћу посебних уређаја (детектора):* ~ јонизирајућих честица, ~ бојних отрова.

дȅтелина јек. **дијèтелина** ж бот. *род зељастих крмних биљака* Trifolium *из ф. лептирњача* (Papilionaceae), *обично са троцланим листовима, који обухвата велики број врста.* • **бела ~** *в. крстикумедете.* **енглеска (жута, пољска) ~** *врста детелине* T. campestre *округлих цветних главица бледожуте боје.* **црвена ~** *врста детелине* T. pratense. **шведска ~** *врста детелине* T. hybridum *љубичастобеличастог цвета.*

дȅтелинаст јек. **дијȅтелинаст,** -а, -о **1.** *који личи на детелину, који је као лист детелине:* ~ основа цркве. **2.** *који се односи на детелину:* детелинасти усеви.

дȅтелинӣште јек. **дијȅтелинӣште** с *в. детелиште.*

дȅтелӣнскӣ јек. **дијȅтелӣнскӣ,** -ā, -ō *који се односи на детелину, који је од детелине:* ~ усев, ~ семе, ~ сено.

дȅтелӣште јек. **дијȅтелӣште** с *земљиште засејано детелином или на коме је била засејана детелина; пашњак, ливада у којој има много детелине.*

детéнце и **дȅтēнце** јек. **дијетéнце** и **дијȅтēнце,** -ета с (мн. ø) *дем. и хип. од дете.*

детерминàнта ж лат. **а.** фил. *чинилац, фактор од пресудног значаја за развој и правац неког збивања.* **б.** мат. *врста алгебарског израза, скуп бројева сврстаних у табелу према посебним правилима (за представљање система линеарних једначина).* **в.** лингв. *ознака, обично скраћеница, којом се у речницима детерминише, квалификује реч која се дефинише по врсти којој припада, по пореклу, књижевнојезичком статусу, области у којој се употребљава и сл.*

дȅтерминатӣв м лингв. *реч употребљена у детерминативној функцији, одредба.*

дȅтерминатӣван, -вна, -о **а.** *који детерминише, одређује, пресудан:* ~ фактор, ~ улога. **б.** лингв. *који је у служби одредбе, одредбени:* ~ реч, ~ функција.

дȅтерминатӣвно прил. **а.** *у детерминативном смислу.* **б.** лингв. *у служби детерминатива, одредбе, одредбено:* ~ употребљена реч.

детерминатӣвнōст, -ости ж *особина онога што је детерминативно, детерминативна функција:* ~ речи.

детермина́ција ж лат. **а.** фил. *ближе одређивање неког појма.* **б.** *уопште одређивање, означавање граница, обима нечега, омеђивање, ограничавање.*

детерминѝзам, -зма м лат. фил. *учење по коме је све што постоји, свака појава и збивање условљено и нужно одређено законима узрочности.*

детермѝнисāнōст (детермѝнӣрāнōст), -ости ж *особина онога што је детерминисано, одређеност, условљеност, предодређеност (свега што постоји).*

детермѝнисати, -ишēм (детермини́рати, -ѝнӣрām) свр. и несвр. прел. *условити, условљавати, предодредити, предодређивати; ближе одредити, одређивати:* ~ неку појаву, ~ неки правац.

детермѝнист(а), -ē м (мн. -сти) *присталица, следбеник детерминизма.*

детерминѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на детерминизам и детерминисте:* ~ схватање, ~ школа, ~ гледиште.

детерминѝстички прил. *на детерминистички начин, са детерминистичког становишта.*

дȅтерџент, -а м лат. *хемијско средство (течно или у праху) за чишћење и прање (рубља, посуђа и др.):* ~ за прање рубља, ~ за прање посуђа.

детеуби́ство јек. **дијетеуби́ство** с *в. децоубиство.*

детеу̏бица и **детеуби́ца** јек. **дијетеу̏бица** и **дијетеуби́ца** м (мн. ж) *в. децоубица.*

детéшце и **дȅтēшце** јек. **дијетéшце** и **дијȅтēшце,** -ета с (мн. ø) *дем. и хип. од дете.*

дȅти (се), дȅдēм (се) јек. **дијȅти (се),** дијȅдēм (се) свр. *в. дѐнути (се).*

дѐти (дѐти), дȅдēм јек. **дијѐти** (дијѐти), дијȅдēм несвр. *в. дѐнути.*

детињàрија јек. **дијетињàрија** ж *неозбиљан, непромишљен поступак (својствен деци), лудорија, неозбиљност.*

детињáрити јек. **дијетињáрити,** -њāрӣм несвр. *в. детињити.*

дȅтињаст јек. **дијȅтињаст,** -а, -о *који је као дете, као у детета, својствен детету, наиван, недозрео, недорастао, инфантилан; неозбиљан:* ~ особа, ~ поступак, ~ понашање, ~ израз лица.

дȅтињасто јек. **дијȅтињасто** прил. *на детињаст начин, као дете, наивно, безазлено; неозбиљно:* ~ поступати, ~ се понашати.

дȅтињӣ јек. **дијȅтињӣ,** -ā, -ē **1.** *својствен деци, наиван, безазлен:* детиње очи, ~ смех. **2.** *који се односи на децу, који припада деци, деци:* ~ узраст.

дȅтињити јек. **дијȅтињити,** -ӣм несвр. непрел. *поступати, понашати се као дете, бити детињаст.*

дȅтӣњскӣ јек. **дијȅтӣњскӣ,** -ā, -ō *који се односи на децу, дечји, детињи; својствен деци, детињаст:* ~ доба, ~ смех, ~ страх.

дȅтӣњски јек. **дијȅтӣњски** прил. *као дете, као у детета; детињасто, наивно:* ~ округло лице, ~ се смејати, ~ гледати.

дѐтињство и **детѝњство** јек. **дјѐтињство** и **дјетѝњство** с **а.** *најраније доба човековог живота, од рођења до полног сазревања, дечје доба:* од најранијег детињства, друг из детињства, провести ~. **б.** фиг. *најранији период развоја нечега.*

Дѐтињци јек. **Дјѐтињци** м мн. етн. *дан (трећа недеља пре Божића) када деца дају поклоне родитељима.*

детитоизáција ж *уклањање, рушење култа и идеологије Јосипа Броза Тита.*

дѐтић јек. **дјѐтић** м експр. **1.** *поодрастао дечак, дечарац; младић, момак.* **2.** *храбар, смео момак, храбар човек, јунак.*

детѝћак јек. **дјетѝћак,** -ћка м *хип. од дете; мушко дете, дечарац.*

дѐтићкӣ јек. **дјѐтићкӣ,** -ā, -ō *који се односи на детиће.*

дѐтлић, -а и **дѐтлӣћ,** -и́ћа јек. **дјѐтлић,** -а и **дјѐтлӣћ,** -и́ћа м **1. а.** *дем. и хип. од детао.* **б.** зоол. *в. детао.* **2.** фиг. *пиздав младић, кицош:* варошки ~. • **Пера Д(ј)етлић** *лик из цртаних филмова.*

дѐтлићкӣ и **дѐтлӣћкӣ** јек. **дјѐтлићкӣ** и **дјѐтлӣћкӣ,** -ā, -ō *који је као у детлића; шарен:* ~ шаренило.

дѐтлићки и **дѐтлӣћки** јек. **дјѐтлићки** и **дјѐтлӣћки** прил. *као у детлића, шарено:* ~ обучен.

детòнāтор м *капсула, упаљач за паљење експлозива, штапин:* електрични ~, ~ са сатним механизмом, даљински ~.

детонáција ж лат. *прасак, тутањ изазван експлозијом; експлозија.*

детонѝрати, -òнӣрām свр. и несвр. непрел. *експлодирати, прснути, праскати.*

детронизáција ж лат. и грч. *збацивање, свргнуће с престола.*

детронизѝрати, -ѝзӣрām и **детрòнизовати,** -зујēм свр. и несвр. прел. *свргнути, свргавати, збаци(ва)ти с престола.*

деӯтēријум (деӯтēрӣј, -ија) м грч. хем. *изотоп водоника са масеним бројем 2, тешки водоник.*

деӯтēријумскӣ, -ā, -ō *који се односи на деутеријум.*

деутерòн, -óна м физ. *језгро тешког водоника, састављено од једног протона и једног неутрона.*

дѐф м тур. *в. даире.*

дефанзѝва ж лат. **а.** вој. *одбрана од оружаног напада, одбрамбени начин ратовања:* прећи у дефанзиву. **б.** *став одбране, пасивности:* налазити се (бити) у дефанзиви.

дѐфанзӣван, -вна, -о *који се односи на дефанзиву, одбрамбен:* ~ борба, ~ став.

дефанзѝвац, -вца м спорт. *спортиста који игра изразито дефанзивно.*

дѐфанзӣвно прил. *на дефанзиван начин, одбрамбено.*

дефанзѝвнōст, -ости ж *особина онога што је дефанзивно.*

дѐфект м лат. **1.** *оштећење, квар:* ~ аутомобилског мотора, ~ гуме. **2.** *телесна или душевна мана, недостатак:* дете са дефектом, имати ~, интелектуални ~. **3.** *мањак, недостатак (у маси, тежини):* ~ масе.

дѐфектан, -тна, -о **1.** *који је са дефектом, оштећен, покварен, неисправан:* ~ мотор, ~ машина. **2.** *који има неку телесну или душевнуману:* ~ дете, ~ ученик, школа за дефектну децу. **3.** лингв. *в. дефективан.*

дѐфектӣван, -вна, -о лингв. *који нема све облике:* ~ глагол.

дефектѝвнōст, -ости ж *особина глагола или именица који су дефективни, који немају све облике.*

дѐфектно прил. *са дефектом, неисправно, покварено.*

дѐфектнōст, -ости ж *особина онога који је дефектан, онога што је дефектно:* ментална ~, телесна ~.

дефектòлог м *лекар или педагог који се бави дефектологијом.*

дефектолòгија ж лат.-грч. *наука (одн. скуп наука) која се бави проучавањем и лечењем физички или психички дефектних особа (душевно заосталих, глувих, слепих).*

дефектòлошкӣ, -ā, -ō *који се односи на дефектологе и дефектологију:* ~ школа, ~ факултет.

дефензив- *в. дефанзив-.*

дефетѝзам, -зма м фр. *одсуство вере у сопствени успех, одсуство борбености, малодушности, клонулост; одустајање од акције због претрпљеног пораза.*

дефѐтист(а), -ē м (мн. -сти) *онај који не верује у успех, победу, малодушан човек.*

дефетѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на дефетисте и дефетизам, који одражава дефетизам:* ~ држање.

дефетѝстички прил. *на дефетистички начин, као дефетиста, малодушно:* ~ се држати.

дефѐтисткиња ж *жена дефетиста.*

дефѝлē, -èа м фр. *парадни пролазак војних јединица или неке друге поворке приликом неке свечаности, парадни, свечани марш, дефиловање.*

дефиловáти, -лујēм (дефилѝрати, -ӣлӣрām) несвр. *пролазити испред некога у мимоходу или свечаној поворци одајући му почаст, учествовати у дефилеу.*

дефѝнисати, -ишēм (дефинѝрати, -ѝнӣрām) свр. и несвр. прел. *да(ва)ти дефиницију некога појма, одредити, одређивати значење нечега.*

дѐфинитӣван, -вна, -о лат. *коначно утврђен, одређен, коначан; одлучан, пресудан:* ~ облик, ~ став, ~ одлука, ~ раскид односа.

дѐфинитӣвно прил. *сасвим одређено, коначно, сасвим, потпуно:* ~ одлучити, ~ раскинути односе, ~ пропасти.

дефинитѝвнōст, -ости ж *особина онога што је дефинитивно, коначност, потпуност:* ~ споразума.

дефинѝција ж лат. **а.** *сажето и јасно објашњење, тумачење значења неког појма, термина:* дати дефиницију неке речи, кратка ~. **б.** *у логици: поступак којим се одређује садржај неког појма помоћу најближег вишег сродног појма* (genus proximum) *и специфичне разлике* (differentia specifica).

дефинѝцијскӣ, -ā, -ō *који се односи на дефиницију:* ~ суд.

дѐфицит (дѐфицит) м лат. **1. а.** фин. *мањак прихода у односу према расходима:* буџетски ~, ~ платног (трговинског) биланса. **б.** *мањак у благајни; губитак у пословању (предузећа, установе):* покрити ~, бити у дефициту. **2.** *мањак одређених фактора производње (нпр. електричне енергије):* ~ струје.

дѐфицитан, -тна, -о *који има, који показује новчани дефицит; који доноси дефицит.*

дѐфицитāран, -рна, -о **1.** *кога има у недовољној мери, количини, кога недостаје:* ~ роба, дефицитарни артикли, дефицитарна занимања. **2.** *у којима се не производи довољно неких производа, пасиван:* дефицитарни крајеви, дефицитарне регије.

дефицитáрнōст, -ости ж *стање онога што је дефицитарно.*

дефлáција ж лат. фин. *смањивање количине новца у оптицају ради повишења његове куповне моћи.*

дѐфлациōнӣ (дефлáцијскӣ), -ā, -ō *који се односи на дефлацију.*

дефлорáција ж лат. *одузимање девичанства, невиности, обљуба.*

дефлòрисати, -ишēм (дефлорѝрати, -òрӣрām) свр. и несвр. прел. *(из)вршити дефлорацију, одузети, одузимати невиност (девојци), обљубити:* ~ девојку.

деформáција ж лат. *промена нормалног облика неког тела услед деловања неке силе:* трајна ~, привремена ~. **2.** *изобличење, изопачење, изобличеност:* ~ људског духа, професионална ~.

дефòрмисāнōст (дефòрмӣрāнōст), -ости ж *особина и стање онога што је деформисано.*

дефòрмисати, -ишēм (деформѝрати, дефòрмӣрām) свр. и несвр. прел. *променити, мењати, (ис)кварити облик нечега, изобличити, изобличавати, изопачи(ва)ти:* ~ лик, ~ психу. ■ **~ се**

ӣоста(ја)ти деформисан, (из)ӣубити, (ис)квариӣи облик, изобличиӣи се, изобличаваӣи се; изоӣачи(ва)ӣи се (нӣр. о лицу, обући, ӣсихи ишӣд.).

деформи̏тēт, -е́та м *искварен облик, изобличеност, унакаженост:* телесни ~.

дӗ́фтер м *в. ӣефӣер.*

дефтѐда̄р, -а́ра м *в. ӣефӣедар.*

дехидратиза́ција ж *в. дехидрација.*

дехѝдра̄тор м *уређај за досушивање ӣољоӣривредних и других ӣроизвода.*

дехидра́ција ж лат.-грч. *уклањање воде, сушење.*

дехидри́рати, -хѝдри̏ра̄м свр. и несвр. мед. *(из)ӣубити доста воде, ӣечности (о човеку, животињи).*

дехуманиза́ција ж лат. *лишавање хуманости; нестајање, ӣубљење хуманости; оӣуђење:* ~ личности, ~ друштва, буржоаска ~, ~ рада.

дехума̀низовати, -зујем (дехуманизи́рати, -ѝзи̏ра̄м) свр. и несвр. прел. *лишиӣи, лишаваӣи хуманости, човечности:* ~ живот, ~ односе. ■ **~ се** *(из)ӣубити хуманост, ӣоста(ја)ти нехуман, оӣуђен.*

дӗцӗ́мбар, -бра м лат. *дванаести (ӣоследњи) месец у ӣодини.*

дӗцӗ́мбарскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на децембар, који се дешава у децембру:* децембарски дани, ~ хладноћа, децембарске свечаности.

дӗцӗ́нија ж (дӗцӗ́нӣ, -ија и дӗцӗ́нијум м) лат. *раздобље од десет ӣодина, десетлеће.*

децѐнӣјскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на деценије, који ӣраје деценијама.*

децѐнӣан, -тна, -о лат. **1.** *који доликује некоме, ӣристојан, уљудан, ӣристао.* **2.** *скроман, уздржљив.*

децѐнӣно прил. **1.** *ӣристојно, уљудно.* **2.** *скромно, суздржљиво.*

децѐнӣно̏ст, -ости ж *особина оноѓа који је децентан, ӣристојност, уљудност; скромност, суздржљивост.*

децентрали̏зам, -зма м *систем уӣрављања у коме је сӣроведена децентрализација.*

децентрализа́ција ж лат. *ӣреношење ӣојединих функција, надлежности са централних уӣравних орѓана на ниже орѓане уӣраве (реӣубличке, ӣокрајинске, месне); уопӣте слабљење или укидање, укинуће централизоване уӣраве:* спровести децентрализацију.

децентра̀лизовати, -зујем (децентрализи́рати, -ѝзи̏ра̄м) свр. и несвр. прел. *сӣровести, сӣроводиӣи, (из)вршиӣи децентрализацију:* ~ управу, ~ угоститељство.

децентрали̏стичкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на децентрализацију и децентрализам, заснован на децентрализацији:* ~ управа, ~ држава.

дӗ́ци м непром. *скраћени назив за децилиӣар:* два ~, три ~.

деци- *ӣрви део сложеница који означава десети део неке мерне јединице:* децилитар, дециметар.

дӗцибе́л м лат. *јединица за мерење интензитета звука.*

дӗциграм м лат.-грч. *десети део ѓрама.*

дӗцӣ́дан, -дна, -о *в. децидиран.*

децӣ̀дӣра̄н, -а, -о *одлучан, одређен:* ~ изјава.

децӣ̀дӣра̄но прил. *одлучно, одређено, без увијања:* ~ изјавити.

дӗцӣ́дно прил. *в. децидирано.*

дӗцилӣ́тар и **дӗцилитар,** -тра м лат.-грч. *десети део литра.*

дӗцима и **деци́ма** ж лат. **1.** муз. *интервал од десет дијатонских стӣени; десети стӣен дијатонске скале.* **2.** књиж. *строфа од десет стихова.*

децима́ла ж (децӣма̄л, -а́ла м) лат. *било који број, одн. бројно место иза децималноѓа зареза или тачке:* ӣрва ~, друга ~.

дӗцима̄лан, -лна, -о (обично одр.) **а.** мат. *који се односи на децимале, десетни:* децимални број, децимални разломак, децимална запета. **б.** *којем су у основи десетице, који се заснива на ӣодели на десет делова, декадни; који ӣоказује размеру један ӣрема десет:* децимални систем, децималне мере, ~ вага.

дӗцимӗ́тар и **дӗциметар,** -тра м лат.-грч. *десети део метра.*

децоуби́ство јек. **дјецоуби́ство** с *убиство детеӣа, одн. деце, чедоморство.*

децоу̀бица и **децоуби́ца** јек. **дјецоу̀бица** и **дјецоуби́ца** м (мн. ж) *убица детеӣа, одн. деце.*

дӗ́чāк јек. **дјѐчāк,** -а́ка м *мушко дете између дечјеѓ и младићкоѓ узраста; момчић.*

дечара́ц јек. **дјѐчара́ц,** -рца м *хип. од дечак; дечак, дечко.*

дечѐрачкӣ јек. **дјѐчѐрачкӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на дечарце.*

дечѐрчић јек. **дјѐчѐрчић** м *дем. и хип. од дечарац.*

дечѐче јек. **дјѐчѐче,** -ета с (мн. ø) *дем. и хип. од дечак.*

дечѐчина јек. **дјѐчѐчина** ж (м) (мн. ж) *ауӣм. од дечак.*

дечѐчић јек. **дјѐчѐчић** м *дем. и хип. од дечак.*

дӗ́чāчкӣ јек. **дјѐчāчкӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на дечаке, својствен дечацима:* ~ доба, ~ заљубљеност, ~ веселост.

дӗ́чāчки јек. **дјѐчāчки** прил. *на начин својствен дечацима; као дечак, ӣоӣут дечака:* ~ заљубљен.

дечара́штво јек. **дјѐчара́штво** с (мн. ø) *дечачко доба.*

дӗ́чица јек. **дјѐчица** ж зб. (мн. ø) *дем. и хип. од деца.*

дӗ́чјӣ (дӗ́чијӣ) јек. **дјѐчјӣ** (дјѐчијӣ), -а̄, -е̄ *који се односи на децу, који ӣрилаѓа деци; који је намењен деци; својствен деци, наиван, безазлен; незрео, неозбиљан:* ~ доба, ~ узраст, ~ одећа, ~ обућа, ~ колица, ~ соба, ~ вртић, ~ смех, ~ наивност, ~ безбрижност, ~ лудорија.

дӗ́чкӣ̄ӣ јек. **дјѐчкӣ̄ӣ,** -и́ћа м *дем. и хип. од дечко (дечак).*

дӗ́чко јек. **дјѐчко** м (мн. ø) **а.** *ӣоодрасло мушко дете; дечак.* **б.** *момак, младић.* **в.** разг. *момак с којим се забавља девојка, драѓан.* **г.** карт. *доњак у картама, ӣуб, жандар.*

дечу̀рлија јек. **дјѐчу̀рлија** ж зб. (мн. ø) *ӣеј. од деца; неваљала, расӣушӣена деца.*

дечу̀рлӣјскӣ јек. **дјѐчу̀рлӣјскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на дечурлију, својствен дечурлији.*

де́ша м ек. (ретко јек. дје́ша) *хип. од девер;* уп. дјешо.

дешава̀ти се, дѐша̄ва̄ се *несвр. ӣрема десиӣи се.*

дешѝфрант м *онај који се бави дешифровањем.*

дѐшифровати, -рујем (дешифри́рати, -шѝфри̏ра̄м) свр. и несвр. фр. **а.** *(ӣро)читаӣи, (ӣро)тумачиӣи, одѓонеӣнуӣи, одѓонеӣаӣи шифрирани текст, ӣоруку, ӣисмо:* ~ депешу. **б.** *(ӣро)читаӣи нејасно, нечитко написан текст:* ~ нечији рукопис.

дѐшњāк, -а́ка м **1.** *човек, мушкарац који се сӣретније служи десном руком неѓо левом.* **2.** *во или коњ који се уӣреже с десне сӣране руде:* во ~, коњ ~.

дешња̀киња (дѐшњака) ж *женска особа која се сӣретније служи десном руком неѓо левом.*

дибиду̏с прил. тур. разг. *сасвим, ӣоӣпуно.* – Дибидус је пропао.

ди̏в м (мн. -ови) тур. **1.** мит. *биће људскоѓ лика и наӣприродне величине и снаѓе, џин, ѓоростас.* **2. а.** *човек необично великоѓ раста и снаѓе, људина, ѓоростас.* **б.** фиг. *човек који се истиче духовном величином и значајем своѓ дела, великан.* **3.** *објекаӣ (ѓрађевински или други) огромних размера или огромноѓ ӣоӣенцијала и значаја, џиџанӣ.* **4.** (у атрибутској служби, у полусложеницама) *необично велики или изузетно значајан, дивовски:* див-човек, див-јунак, див-песник.

ди́ва ж лат. *истакнута, чувена џумица (обично филмска) или оӣерска ӣевачица:* филмска ~, оперска ~.

дѝваљ, -ваља, -е (обично одр. дѝвљӣ) **1. а.** *који живи слободно у ӣрироди, који није ӣрилиӣомљен (о животињама):* ~ живо-

тиња, ~ свиња, ~ говече. **б.** *који ни је култивисан, који самоникло расте, некултивисан, необрађен (о биљкама):* ~ јабука, ~ нана. **2.** *који ни је обрађен, необрађен; непроходан; ненасељен, пуст:* ~ природа, ~ предео, ~ крај. **3.** *који је на најнижем ступњу друштвеног, цивилизацијског развитка, који живи у дивљаштву, примитиван:* дивљи народи, дивља племена. **4. а.** *суров, груб; свиреп, зверски, дивљачки:* ~ пијанац, ~ отац, ~ насилник, ~ насиље. **б.** *необуздан, силовит, обестан; неваспитан, неодгојен, некултуран:* ~ дечко, ~ младић, ~ деран, ~ дете, ~ понашање. **5.** *стихијски, силах, жесток, необуздан, врло снажан по интензитету, страшан:* ~ река, ~ страст, ~ жеља, ~ бекство, ~ рука, ~ јаук, ~ олуја, ~ ветар. **6.** *који зазире од људи, који се туђи, који избегава друштво, недружељубив:* ~ девојка, ~ и неповерљив. **7. а.** *који је у супротности с одређеним друштвеним нормама, законима; који је настао на незаконит, недозвољен начин:* ~ савез, ~ (из)градња, ~ камп, ~ плажа, ~ насеље. **б.** *који ради на дивље, без дозволе:* ~ таксист. **в.** *који је без икаквог плана:* ~ газдовање. **8.** (одр.) *саставни део назива биљака и животиња:* ~ патка, ~ свиња, ~ ружа, ~ смоква, ~ лоза. • **~ брак, ~ месо, ~ вепар, Дивљи запад** *в. код тих именица.* **дођоше дивљи па истераше питоме** *каже се кад неко стран насилно и незаслужено заузме нечије место.*

дȉван, дȉвна, -о **1.** *који пада у очи веома лепим изгледом, необично леп, красан, прекрасан:* ~ девојка, ~ стас, ~ коса, ~ предео, ~ кућа. **2. а.** *који се одликује изузетно позитивним особинама, који изазива дивљење, достојан дивљења, изванредан:* ~ мајка, ~ отац, ~ професор, ~ дете. **б.** *који се истиче квалитетом, садржајем, вредношћу, значајем и сл., одличан, изврстан:* ~ песма, ~ музика, ~ мелодија, ~ глас. **3.** *веома пријатан, угодан:* ~ време, ~ дан. **4.** *необичан, чудесан, чудовиштан:* ~ сила, ~ пијанство.

дȉван, -а́на м тур. **1.** ист. **а.** *царско или везирско веће у некадашњој Турској и другим источним земљама; већница.* **б.** *царски или везирски двор; царски престо.* **2.** *канабе, отоман.*

дивѐргентан и **дивергѐнтан,** -тна, -о *који дивергира, који се разилази, удаљује од нечега; различит, опречан, супротан:* ~ кретање, дивергентне тежње. • **~ еволуција** *основни принцип науке о развоју органских облика, по којем се врсте у току еволуције све више удаљавају једна од друге и разликују.*

дивѐргентно и **дивергѐнтно** прил. *удаљујући се, разилазећи се једно од другог, опречно, супротно:* ~ дејствовати.

дивѐргентнōст и **дивергѐнтнōст,** -ости ж *особина онога што је дивергентно; опречност, супротност.*

дивергѐнција ж лат. **1.** *разилажење, размимоилажење, неслагање; опречност, супротност.* **2.** физ. *разилажење зрака, праваца из неке тачке.* **3.** мат. *својство низа или реда да не тежи некој коначној, граничној вредности.* **4.** биол. *појава разилажења, разликовања особина код животиња или биљака исте врсте под утицајем различитих животних услова.*

дивергѝрати, -вѐргѝрām свр. и несвр. непрел. **1.** *разићи се, разилазити се, удаљи(ва)ти се једно до другог.* **2.** биол. *разви(ја)ти различите особине под утицајем различитих животних услова (о животињама или биљкама једне врсте).*

дивѐрзант м *онај који изводи, врши диверзије, учесник у диверзији.*

дивѐрзанткиња ж *жена диверзант.*

дивѐрзантскӣ, -ā, -ō *који се односи на диверзанте:* ~ акција, ~ група.

дивѐрзантски прил. *као диверзанти.*

дивѐрзија ж лат. **а.** вој. *војна операција која се врши одвојено од центра бојишта да би се одвукле противничке снаге и одвратила непријатељска пажња са главног бојишта.* **б.** *акција коју врше групе или појединци у непријатељској позадини у циљу разарања и уништавања непријатељских објеката:* вршити диверзије. **в.** *илегалне акције, саботаже страних агената у некој земљи (онеспособљавање важних војних и индустријских објеката):* усташке диверзије, политичка ~.

дивѐрзијскӣ и **дȉверзиōнӣ,** -ā, -ō *који се односи на диверзију, диверзантски.*

диверзионáштво с *диверзантска активност.*

диверсификáција (диверзификáција) ж лат. *уношење разноврсности, (о)богаћење асортимана:* ~ привреде.

дивèрсификовати и **дивèрсификовати,** -кујēм свр. и несвр. *(у)чинити разноврснијим у погледу асортимана.*

дивертȉсмāн, -áна м фр. *плесна мешуипра у опери, позоришној представи и другим сценским облицима.*

дивȉдēнда ж (ген. мн. -дӣ) лат. банк. *део чисте добити акционарског друштва који се периодично исплаћује акционарима на сваку деоницу (сразмерно њиховом улогу):* исплаћивати дивиденде, убирати дивиденде.

дивȉдēндни, -ā, -ō *који се односи на дивиденде:* ~ купон.

дȉвīз, -и́за м лат. штамп. *штампарски знак за одељивање у тексту, цртица (за преношење речи у следећи ред, између делова полусложенице и сл.).*

дȉвīзија ж лат. вој. *највећа војна јединица састављена од неколико бригада или пукова:* пешадијска ~, тенковска ~, артиљеријска ~, оклопна ~.

дивȉзијскӣ, -ā, -ō *који се односи на дивизију:* ~ артиљерија, ~ генерал.

дивизȉōн, -óна м вој. *јединица од две до три батерије (у артиљерији) или од два до три ескадрона (у коњици).*

дивизȉōнскӣ, -ā, -ō *који се односи на дивизион:* ~ јединица, ~ штаб.

дȉвизма ж бот. *род зељастих двогодишњих биљака* Verbascum *из ф. зевалица* (Scrophulariaceae), *жутих цветова скупљених у гроздастој цвасти, који се користе у медицини.*

дȉвизмин, -а, -о *који се односи на дивизму:* ~ цвет.

дивинизáција ж фр. *приписивање натприродних особина некоме, обожавање.*

дȉвинизовати, -зујēм (дивинизи́рати, -ȉзирām) свр. и несвр. прел. *приписи(ва)ти некоме натприродне особине, поштовати као божанство, обожавати.*

дȉвити се, дȉвīм се несвр. (некоме, нечему) *с уживањем и одушевљењем односити се према нечему, бити очаран, одушевљен нечим (нпр. неким лепим призором, нечијим изгледом, лепотом, нечијим особинама и сл.):* ~ слици, ~ нечијој музици, ~ нечијој храбрости.

дȉвљак, -áка м **1.** *припадник заједнице примитивних народа, племена, човек који живи у дивљаштву.* **2.** *груб, суров човек, грубијан; непросвећен, неваспитан, прост човек, простак.* **3.** *онај који се туђи, који зазире од људи, који избегава друштво.* **4.** (у атрибутској служби уз именице мушког рода) *дивљи:* вепар ~, дуд ~.

дȉвљака ж (дат. -аци) *самоникла некалемљена воћка; плод те воћке:* јабука ~, крушка ~, лоза ~, јести крушке дивљаке.

дивљàкиња ж **1.** *жена која живи у дивљаштву.* **2.** *женска особа дивље, необуздане нарави, груба, сурова жена, грубијанка; непросвећена, проста жена, простакуша.* **3.** *в. дивљакуша (1).*

дивљàкуша ж **1.** *женска особа која се туђи, која зазире од људи, недруштвена, асоцијална женска особа.* **2.** *в. дивљакиња (2).*

дȉвљан м мит. **1.** *дивље биће необичне снаге, обично једнооко биће слично човеку.* **2.** *в. дивљак (2).*

дȉвљати, -āм несвр. **1. а.** *понашати се дивље, необуздано, силовито, беснети (нпр. о детету).* **б.** *понашати се дивљачки, грубо, насилнички, зверски (нпр. о насилницима, војсци и др.).* **2.** *наилазити, добијати велике размере, беснети (о стихијским природним појавама – бури, бујици, пожару и др.).* **3.** *постајати диваљ (о биљкама).*

дȉвљач ж зб. (инстр. -и; мн. ø) **1.** *дивље животиње (сисари и птице) које се лове и чије се месо обично употребљава за исхрану (јелени, срне, зечеви, птице и др.):* ловити ~. **2.** *месо дивљачи (1); јело справљено од тога меса.* • **крупна (висока)** ~ *дивљач крупније расте (јелени, срне, вукови и др.).* **ситна (ниска)** ~ *дивљач ситније расте (зечеви, лисице и др.).* **перната** ~ *дивље птице које се лове (дивље патке, дивље гуске, фазани, јаребице и др.).*

дȉвљāчан, -чна, -о **1. а.** *који зазире од људи, који се туђи, диваљ; својствен таквим особама:* ~ човек, ~ девојка; ~ изглед, ~ израз лица. **б.** *ѣруб, суров; неваспитан, некултуран, примитиван.* **2.** *дивљи, пуст, ненастањен (о пределу, крају).*

дивљȁче, -ета с (мн. ø) *дете дивљак.*

дивљȁчић м *дем. и хип. од дивљак.*

дȉвљачица ж **а.** *дем. од дивљака.* **б.** *изданак младе дивљаке, младица.*

дȉвљачкӣ, -ā, -ō *који се односи на дивљаке; који је као у дивљака, својствен дивљацима, ѣруб, суров; зверски:* ~ живот, ~ понашање, ~ мржња.

дȉвљāчки прил. *на дивљачки начин, као дивљак, дивље, сурово, ѣрубо, зверски:* ~ поступати, ~ се дерати.

дȉвљāчно прил. *дивље, дивљачки; избегавајући друштво, зазирући од људи:* ~ се понашати.

дȉвљачнōст и **дивљáчнōст,** -ости ж *особина онога који је дивљачан, онога што је дивљачно, дивљаштво, суровост.*

дȉвљāшан, -шна, -о *хип. и еуф. од диваљ; дивљачан.*

дивљáштво с **1.** *особина и стање онога који је диваљ, ѣрубост, суровост, примитивизам; свирепост; дивљачки поступци, зверство.* **2.** *најнижи ступањ у развитку људског друштва (од постанка људског друштва до почетка неолита).*

дȉвљē и **дȉвље** прил. **1.** *на диваљ начин, дивљачки, ѣрубо, сурово; простачки, некултурно:* газити ~, ~ јурити, ~ поступати. **2.** *самоникло, некултивисано:* расти ~ (о биљци).

дȉвљетина ж *месо дивљачи.*

дȉвљӣ, -ā, -ē *в. диваљ.*

дивљȉна ж **1. а.** *диваљ, непроходан, забачен, пуст, ненастањен крај:* живети у дивљини. **б.** *особине таквог краја.* **2.** *особина онога који је диваљ, необуздан, суров, дивља, необуздана нарав, природа; суровост, ѣрубост; примитивизам, дивљаштво.*

дȉвно прил. *на диван начин, врло лепо, красно; изванредно добро:* ~ изгледати, ~ певати, ~ пристајати, ~ скројено.

дȉвовскӣ, -ā, -ō *који је као у дива, пошут дива, необично велик, огроман, џелем; необично снажан:* ~ раст, ~ снага, ~ замах.

дȉвовски прил. *на дивовски начин, као див, пошут дива:* ~ напредовати.

дȉвојарац, -ā̀рца м зоол. *мужјак дивокозе.*

дȉвокоза ж зоол. *врста преживара* Rupicapra rupicapra *из пор. шупљорожаца, тамномрке боје и са роговима повијеним унатраг, који живи у планинском кршу (обично назив за женку).*

дȉвокозин, -а, -о *који се односи на дивокозу, који припада дивокози; који је као у дивокозе:* ~ кожа, ~ хитрост.

дȉвокозјӣ, -ā, -ē *који се односи на дивокозе, дивокозин:* ~ кожа, ~ скок.

дивот- *први део полусложеница који значи: дивотан, диван, изванредан, изванредно уређен:* дивот-дело, дивот-издање, дивот-хартија.

дивȍта ж **1.** *изванредна, задивљујућа лепота, красота; оно што је дивно, чему се човек диви:* ~ предела, ~ призора. **а.** (у атрибутској служби) *диван:* ~ девојка. **б.** (у прилошкој служби) *дивно, лепо.* – Величанствено! Дивота! – Пева, да је дивота слушати га.

дȉвотан, -тна, -о експр. *в. диван.*

дȉвотнōст, -ости ж *особина онога што је дивотно, изванредна лепота (физичка или духовна), дивота.*

дȉвскӣ, -ā, -ō *в. дȉвовскӣ.*

дȉвски прил. *в. дȉвовски.*

дȉвче, -ета с (мн. ø; зб. им. дȉвчā̀д ж) *дем. и хип. од див; дете дива.*

дȉгестȉвнӣ, -ā, -ō у изр. ~ **тракт** анат. *органи за варење, пробавни органи.*

дигѐстија ж лат. **1.** хем. *растварање, растајање чврстих материја у течности при умереној температури.* **2.** мед. *пробава, варење.*

дȉгестор м лат. хем. *радни сто у хемијској лабораторији изнад кога се налази стаклени зид повезан с екскаустором ради изолације и одвода штетних гасова.*

дигитализа́ција ж *увођење дигиталних уређаја (у телекомуникације).*

дигита́лис м лат. бот. *наперстак* Digitalis.

дȉгитāлнӣ, -ā, -ō енгл. *који оперише бројкама, који се заснива на бројкама, који показује стање и др. величине бројкама, бројним вредностима и сл.:* ~ мерач крвног притиска, ~ рачунар, ~ сат, ~ техника.

дигита́ција ж лат. муз. *начин стављања прстију на жице или дирке музичких инструмената, прстомет.*

дȉгитрōн м (према имену фабрике у Бујама, Истра) *ручна електронска справа за рачунање, мали, џепни рачунар.*

дигнȉтēт, -е́та м лат. *достојанство, част.*

дȉгнитētан, -тна, -о *који има дигнитета, достојанствен.*

дȉгнути (се), -нēм (се) свр. *в. дизати (се).*

дȉгресȉван, -вна, -о *који садржи дигресију, дигресије.*

дȉгресȉвно прил. *правећи дигресије, удаљујући се од основне мисли:* осврнути се ~ на нешто.

дигреси́внōст, -ости ж *особина онога што је дигресивно, прављење дигресија:* ~ приче.

дигрѐсија ж лат. **1.** *удаљавање од основне мисли, теме; одступање, застрањивање:* правити дигресије. **2.** астр. *привидно удаљење, одступање неке планете од Сунца.*

дидактȉзам, -зма м **1.** *поучност у књижевном делу, поучни карактер књижевног дела, дидактичност.* **2.** *склоност за поучавање.*

дидàктика ж (дат. -ици) грч. **1.** *грана педагогије која се бави општим законима и задацима наставе, наставним методама и организацијом наставе.* **2.** *поучавање, поука, поучност у књижевним делима; књижевно дело које има поучни карактер:* књижевна ~.

дидàктичан, -чна, -о *који је у духу дидактике, који има поучни карактер, поучан:* ~ поезија, ~ књижевност, ~ карактер.

дидàктичāр м **1.** *онај који се бави дидактиком, стручњак из области дидактике.* **2.** *књижевник чија дела имају поучни карактер.*

дидàктичкӣ, -ā, -ō **1.** *који се односи на дидактику:* ~ метода. **2.** *в. дидактичан:* ~ поезија, ~ књижевност.

дидàктички и **дидàктично** прил. *на дидактичан начин, у духу дидактике, поучно:* писати ~.

дидàктичнōст, -ости ж *особина онога што је дидактично, поучност.*

дидàскāлије ж мн. грч. *белешке, напомене писца уз текст драме у којима се дају упутства глумцима и редитељима за сценско извођење драме.*

дидитӣ, -ија м хем. (понекад и у облику полусложенице дидити-прашак) *врста инсектицида у облику белог праха (назван према енглеском изговору почетних слова формуле* DDT).

дȉ̄дар, -дра м грч. мат. *просторни угао који чине две равни.*

диелѐктрик(ум) м ел. *материја која раздваја два проводника и спречава проток струје између два различито наелектрисана тела; изолатор.*

диелѐктричан, -чна, -о и **диелѐктричкӣ,** -ā, -ō *који раздваја два проводника и спречава проток струје између два различито наелектрисана тела, изолациони:* ~ тело, ~ средство.

диелѐктричнōст, -ости ж *својство диелектричних материја, тела.*

дȉзајн м енгл. *узорак, нацрт, дезен примењен на модерно технолошки, индустријски обликоване предмете широке потрошње.*

дизàјнер м *уметник, технолог који се бави дизајном, који пројектује и естетски обликује индустријске производе широке потрошње.*

дизàјнёрка ж *жена дизајнер.*

дизàјнерскӣ, -ā, -ō *који се односи на дизајнере:* ~ одсек, ~ струка, ~ школа.

дизајни́рати, дизàјнӣрāм свр. и несвр. прел. *(на)правити дизајн.*

дӣзалица ж **а.** *направа, уређај, справа за дизање и премештање терета:* ручна ~, бродска ~, окретна ~, грађевинска ~, ~ на чекрк. **б.** *в. лифт.*

дӣзаличā́р м *онај који рукује, управља дизалицом.*

дӣзā́ње с *гл. им. од дизати (се).* • ~ **тегова** спорт. *спортска, олимпијска дисциплина у којој такмичар настоји да подигне што већи терет (тешке плоче причвршћене на крајевима металне шипке).*

дӣзати (се), дӣжēм (се) *несвр. према дићи (се), дигнути (се).*

дӣзāч, -а́ча м **1.** *онај који нешто диже, подиже:* ~ терета. **2.** спорт. **а.** *онај који се бави дисциплином дизања тегова.* **б.** *играч у одбојци који подиже лопту саиграчу за смеч(овање).*

дӣзгӣн, -и́на м (обично у мн.) тур. *каиш од узде који се држи у рукама кад се управља коњима, поводац, вођица.* • **држати дизгине у (својим) рукама** *управљати нечим, имати власт, контролу над нечим.* **(ис)пустити, пуштати дизгине (из руку)** *(из)губити власт, утицај; попустити, попуштати у строгости, стези.* **притегнути, притезати, стегнути, стезати дизгине** *строго, оштро поступити, поступати према некоме, завести, заводити строгу дисциплину.*

дӣздā́р, -а́ра м тур. ист. *чувар улаза у турску тврђаву, заповедник тврђаве.*

дӣздā́рскӣ, -ā, -ō *који се односи на диздаре.*

дӣзел м *дизел-гориво.*

дӣзел- *први део полусложеница са значењем дизелски:* дизел-гориво, дизел-мотор, дизел-локомотива.

дизèлā́ш, -а́ша м разг. *аутомобил са дизел-мотором.*

дӣзел-го̀рӣво с *нафтни производ који служи као гориво за дизел-моторе.*

дӣзēлка и **дӣзēлка** ж *железничка локомотива с дизел-мотором, дизел-локомотива.*

дӣзел-мо̀тṓр, -о́ра м техн. *врста мотора са унутрашњим сагоревањем код којег се мешање горива и ваздуха врши у унутрашњости цилиндра (назван по немачком конструктору Р. Дизелу).*

дӣзелскӣ, -ā, -ō *који се односи на дизел-моторе, који се покреће помоћу дизел-мотора:* ~ локомотива, ~ машина.

дизентѐрија ж грч. мед. *заразно обољење дебелог црева проузроковано бактеријама и праћено крвавим проливима, срдобоља,* dysenteria.

дизентѐричан, -чна, -о *који се односи на дизентерију:* ~ епидемија, ~ амеба, ~ болесник.

дизменоре́ја ж грч. мед. *тешка, болна менструација.*

дӣзна ж нем. техн. *конусно сужена цев (као део неког уређаја, мотора и сл.) у којој се при кретању течности или гаса притисак претвара у брзину или обрнуто (зависно од тога којег је типа);* уп. млазница.

дијабѐтес и **дијабе́тес** м грч. мед. *обољење које настаје због поремећеног метаболизма шећера услед смањеног лучења инсулина, шећерна болест.*

дијабѐтичан, -чна, -о *који је оболео од дијабетеса.*

дијабѐтичā́р м *онај који болује од дијабетеса, шећераш.*

дијабѐтичā́рскӣ, -ā, -ō *који се односи на дијабетичаре.*

дијабѐтичкӣ, -ā, -ō *који се односи на дијабетес.*

дијаболӣзам, -зма м *ђаволско дело, ђаволски посао.*

дијабо̀лик м *в. дијаболичар.*

дијабо̀личан, -чна, -о и **дијабо̀личкӣ,** -ā, -ō *ђаволски, сотонски, опак.*

дијабо̀личā́р м *онај који је наклоњен магијском, мрачном, који делује као ђаво, сотона.*

дијабо̀лички и **дијабо̀лично** прил. *на дијаболички начин, као дијаболик, ђаволски, сотонски, опако.*

дијабо̀личнṓст, -ости ж *особина онога што је дијаболично.*

дијагно́за ж грч. мед. *утврђивање врсте и карактера болести од које неко болује, на темељу прегледа болесника, утврђивање симптома болести и разних испитивања, претпоставка:* поставити дијагнозу.

дијагно̀стика ж грч. мед. *грана медицине која се бави постављањем дијагнозе према симптомима болести.*

дијагно̀стиковати, -кујēм и **дијагностици́рати,** -ӣцӣрāм свр. и несвр. *поставити, постављати дијагнозу; одредити, одређивати, прецизирати помоћу дијагнозе:* ~ болест; ~ узрок смрти.

дијагно̀стичā́р м *лекар који поставља дијагнозу.*

дијагно̀стичкӣ, -ā, -ō *који се односи на дијагностику и дијагнозу:* ~ испитивање.

дијагона́ла ж грч. **1.** мат. *дуж која спаја врхове двају несуседних углова у многоуглу, одн. два несуседна рогља у полиедру.* **2.** *правац, раздаљина која се пружа дијагонално и представља скраћено растојање између два места, два положаја:* ићи по дијагонали.

дӣјагонā́лан, -лна, -о *који представља дијагоналу, који је у правцу дијагонале:* дијагонални пресек, ~ раван, ~ путања, ~ пливање.

дӣјагонā́лно прил. *у правцу дијагонале, по дијагонали, попреко:* ~ пресечен, сервирати лопту ~.

дијагона́лнōст, -ости ж *дијагонална усмереност.*

дӣјаграм и **дијàграм** м грч. *графички приказ бројчаних вредности и њихових међусобних односа зависности.*

дӣјаграмскӣ и **дијàграмскӣ,** -ā, -ō *који се односи на дијаграм:* ~ приказ.

дијàдēм, -е́ма м *в. дијадема.*

дијаде́ма ж грч. **1.** *круна као знак владарског достојанства.* **2.** *украс у облику круне или венца који жене носе на глави.*

дӣјāк м грч. ист. **1.** *писар на двору средњовековних владара или властелина, феудалаца.* **2.** *манастирски ђак у средњовековној Србији.*

дијакрѝтичкӣ, -ā, -ō грч. у изр. ~ **знак** *графички знак који се додаје неком слову да би означио његову посебну гласовну вредност, одн. да би га разликовао од другог сличног слова (нпр. квачица или цртица код слова č, š, ć, ž).*

дијакрон- *в. дијахрон-.*

дијàлек(а)т, -кта м грч. лингв. *говор неког подручја које се својим особинама (фонетским, морфолошким, лексичким и синтаксичким) одваја и разликује од стандардног, књижевног језика и од других говора; скуп народних говора који имају неке заједничке особине, наречје:* говорити у дијалекту, штокавски ~, кајкавски ~, чакавски ~.

дијàлекатскӣ, -ā, -ō *који се односи на дијалекат, дијалекте:* дијалекатске особине (црте), ~ израз, ~ реч.

дијàлекатски прил. *у дијалекту, дијалектом:* ~ говорити.

дӣјалектā́лан, -лна, -о *в. дијалекатски.*

дијалектӣзам, -зма м *дијалекатска црта у језику, реч, облик или нека друга језичка црта карактеристична за неки дијалекат.*

дијалѐктика ж грч. **1.** фил. *наука, учење о општим законима кретања и развитка природе, друштва и човекове мисли (битни саставни део марксистичког назора).* **2.** *вештина у тражењу истине откривањем противречности у супротстављању и побијању тих противречности; вештина у расправљању и доказивању својих ставова.*

дијалѐктичан, -чна, -о *в. дијалѐктичкӣ.*

дијалѐктичӑр м **1.** *приȕчалица дијалектике, дијалектичкоӣ ȕчења; онај коȷи ȕ̄примењȕје дијалектикȕ, дијалектички мѐтод.* **2.** *онај коȷи ȷе вешт ȕ расȕ̄праваљању, добар, вешт ȷѐворник.*

дијалѐктичӑрскӣ, -ā, -ō *коȷи се односи на дијалектичаре, свȷствен дијалектичарима.*

дијалѐктичкӣ, -ā, -ō *коȷи се односи на дијалектикȕ, свȷствен дијалектици, засновај на дијалектици:* ~ поглед на свет, ~ схватање, ~ ȕчење, ~ принцип, ~ материјализам.

дијалѐктички прил. *на дијалектички начин, са ст̄ановишта дијалектике:* ~ схватати, ~ мислити.

дијалѐктичнӧст, -ости ж *особина оноӣа што ȷе дијалектично, што се заснива на дијалектици.*

дијалектѫ̀лог м *ȷезички ст̄ручњак коȷи се бави дијалектолоӣијом, коȷи ȕ̄роучава дијалекте.*

дијалектолѫ̀гија ж грч. *ȷрана линӣвистике коȷа се бави ȕ̄роучавањем дијалеката, народних ȷѐзора.*

дијалектѫ̀лошкӣ, -ā, -ō *коȷи се односи на дијалектолоӣијȕ и дијалектолоӣе:* ~ испитивање, ~ рад, ~ карта.

дијалектѫ̀лошки прил. *са ст̄ановишта дијалектолоӣије, ȕ̄ поӣледȕ дијалектолоӣије:* ~ занимљив облик.

дијали́за ж грч. **1.** физ. *одвајање колоидних честица ȕ неком раствȕ̄ру од молекула и ȷона раствȕ̄рене сȕ̄ст̄анце.* **2.** мед. *в. хемодијализа:* апарат за дијализу.

дијализи́рати, -и̏зӣра̄м свр. и несвр. *(из)вршити дијализȕ:* ~ болесника.

дијѐлог м грч. **1.** *разȷѐвор између два лица:* водити ~. **б.** *излаȷање ȕ драмском, књижевном делȕ ȕ облику разȷѐвора; књижевно дело написано ȕ таквом облику:* мајстор ȕ дијалогу.

дијалогизи́рати, -гѝзӣра̄м (дијалѫ̀гизовати, -зȕ̄јѐм и дијалѫ̀гисати, -ишѐм) несвр. **1.** *водити дијалоӣ, разȷѐоварати ȕ дијалоӣу.* **2.** (и свр.) *обрадити, обрађивати (књижевни састав) ȕ облику дијалоӣа:* ~ причу, ~ драму.

дијѐлошкӣ, -ā, -ō *коȷи се односи на дијалоӣ, коȷи ȷе начињен, дат ȕ облику дијалоӣа:* ~ облик, ~ форма.

дијѐлошки прил. *ȕ облику дијалоӣа:* ~ обрадити.

дијѐмант м фр. мин. *најтврђи минерал, ȷедан од кристалних облика ȕ̄љеника, коȷи се ȕ̄потребљава као драӣи камен или за обраду тврдих материјала.*

дијѐмантскӣ (дијѐмантнӣ), -ā, -ō *коȷи се односи на дијамант, коȷи ȷе од дијаманта; украшен дијамантом; свȷствен дијаманту:* ~ сврдло, ~ прстен, ~ игла; ~ сјај.

дӣ̏јамѐтар и **дӣ̏јаметар,** -тра м грч. мат. *пречник, ȕ̄промјер.*

дӣ̏јаметрѐлан, -лна, -о **1.** *коȷи се односи на дијаметар:* ~ раван. **2.** фиг. *коȷи ȷе ȕ̄потȕ̄но друкчији, различит, сȕ̄ротан, ȕ̄речан; ȕ̄потȕ̄н (када ȷе реч о сȕ̄ротности, разлици):* ~ супротност, ~ разлика, дијаметралне крајности.

дӣ̏јаметрѐлно прил. *на дијаметралан начин, ȕ̄потȕ̄но, сасвим (када ȷе реч о сȕ̄ротности, разлици и сл.):* ~ опречан, ~ супротан, ~ различит, ~ се разликовати.

дијапѫ̀зӧн, -о́на м грч. **1. а.** муз. *обим, опсеӣ човечӣеӣ ӣласа или музичкоӣ инст̄румента, распон.* **б.** фиг. *обим, опсеӣ неке активности, способности, моӣȕ̄ћности и сл.:* ~ нечијих способности. **2.** муз. *металнa направа са два крака за давање тона, звучна виљушка.*

дијапѫ̀зитӣв м грч.-лат. *ȕ̄фотоӣрафска слика (ȕ̄озитив) добијена на ȕ̄ровидној ȕ̄одлози (ȕ̄лочи или филмȕ) за ȕ̄риказивање ȕ̄ројекционим апаратом:* ~ на стаклу, колор ~.

дијапрѫ̀јектор м *ȕ̄ројектор за ȕ̄риказивање, ȕ̄ројектовање дијаȕ̄озитива на белом застȕ̄ру (зиду).*

дијарѐја ж грч. мед. *учестано ȕ̄ражњење цревa ȕ облику текȕ̄ће, слузаве, ȕ̄онекад крваве сто̄лице, ȕ̄ролив.*

дијѐскоп м грч. *апарат, ȕ̄ројектор за ȕ̄ројектовање дијаȕ̄озитива, дијаȕ̄ројектор.*

дијаскѫ̀пија ж грч. мед. *ȕ̄реӣледање болесника ȕ̄омоћȕ ȕ̄росветљавања рендӣенским зрацима.*

дијѐспора ж грч. *расȕ̄тост ȕ̄ридадника неког народа или верске ȷедниице ȕ крајевима изван њихове ȕ̄остојбине, расејање:* Срби ȕ дијаспори.

дијаста́за ж грч. хем. *в. амилаза.*

дијѐстола ж грч. физиол. *ширење срца коȷе се ритмички измењȕје са стезањем (систола).*

дијастѫ̀личан, -чна, -о *коȷи се односи на дијастолȕ:* ~ покрет.

дијате́за ж грч. **1.** мед. *ȕ̄рођена склоност орӣанизма ȕ̄према одређеним болестима.* **2.** лингв. *ȷедна од основних каӣеӣорија ӣлаӣолскоӣ значења коȷа се односи на активност, одн. ȕ̄асивност ӣрамат̄ичкоӣ субȷекта, ӣлаӣолски род.*

дијате́ка ж грч. *збирка дијафилмова; сȕ̄ремница за њих.*

дијатоме́ја ж грч. бот. *ȕ мн.: сит̄не ȷедноћелијске алӣе коȷе лебде ȕ води, алӣе кремењашице* Diatomaeae *(ȕ ȷд.: таква алӣа).*

дијатѫ̀мӣјскӣ, -ā, -ō *коȷи се односи на дијатомеȷе.* • ~ **земља** *брашњава бела маса, материја од скоро чистоӣ силицијум-диоксида, коȷа наст̄аȷе од ȕ̄ӣинулих дијатомеја.*

дијатѫ̀ника ж грч. муз. *музички систем коȷи се састоȷи од тонова ȕ̄оређаних ȷедан за дрȕ̄им ȕ размацима од целих ст̄ӣена и ȕ̄олуст̄ӣена.*

дијатѫ̀ничкӣ, -ā, -ō *в. дијатонски.*

дијѐтӧнскӣ, -ā, -ō *коȷи се односи на дијатонику:* ~ лествица (скала), ~ интервал.

дӣ̏јафилм м *слике коȷе обрађȕȷȕ ȷедну тему снимљене ȕзасто̄ȷно на филмску траку ради ȕ̄овезаноӣ ȕ̄ројектовања.*

дијафрѐгма ж грч. **1.** анат. *мишићави ȕ̄реӣрадни зид коȷи раздваȷа ӣрудну од трбушне дȕ̄ље.* **2.** *танки ȕ̄реӣрадни зид, мембрана, оӣна; ȕ̄ойште ȕ̄реӣрада, заслон.* **3.** *механичко средство за сȕ̄речавање зачећа ȕ виду кȕ̄астоӣ ȕ̄оклоȕ̄ца коȷи се ст̄авȷа на врх ӣрлића материце.*

дијахрѫ̀нија ж грч. **1.** *збивање неких ȕ̄ојава ȕ различито време, разновременост.* **2.** лингв. *ист̄оријски развоȷ ȷезика; хронолошка условљеност разлика између два ȷезичка ст̄адијȕма.*

дијахрѫ̀нӣјскӣ, -ā, -ō (дијахрѫ̀ничан, -чна, -о и дијахрѫ̀ничкӣ), -ā, -ō *коȷи се односи на дијахронијȕ:* ~ развитак ȷезика.

дијахрѫ̀нӣјски (дијахрѫ̀нички и дијахрѫ̀нично) прил. *са дијахронијскоӣ ст̄ановишта, ȕ ȕ̄оӣледȕ дијахроније:* посматрати неку ȷезичку ȕ̄ојаву ~.

дӣ̏јачкӣ, -ā, -ō *коȷи се односи на дијаке.*

дијев- *в. дев-*, **дијел-** *в. дел-*, **дијѐљѐње** *в. дељење.*

дије́та ж грч. *одређени начин, режим исхране коȷи ȕ̄рописȕȷе лекар ради лечења или очȕвања здравља:* ~ за мршављење, дијабетичка ~, прописати дијету, бити на дијети, држати дијету.

дӣ̏јет̄алан, -лна, -о *коȷи се односи на дијетȕ:* ~ исхрана.

дијет̄а́лац, -лца м *онај коȷи се храни дијет̄ално, коȷи ȷе на дијети.*

дӣ̏јет̄ално прил. *на дијет̄алан начин, ȕ̄ридржавајȕћи се дијете:* хранити се ~.

дијѐте *в. дете.*

дијетѐтика ж грч. *наука о ȕ̄равилноӣ исхрани и начинȕ живоӣа корисном за здравље; такав начин исхране, хиȕ̄ијена исхране.*

дијетѐтичар м *онај коȷи се бави дијетет̄иком, ст̄ручњак за дијет̄ет̄ику.*

дијѐтетскӣ, -ā, -ō (дијетѐтичан, -чна, -о) *коȷи се односи на дијет̄ет̄ику:* ~ препарат, ~ средство, ~ производ.

дијецѐза ж грч. црквa. *црквена област ȕ̄од ȕ̄равом бискȕ̄а (ређе еȕ̄ископа), бискȕ̄ија (еȕ̄ископија), еȕ̄архија.*

дӣ̏јецезӣјалан, -лна, -о *коȷи се односи на дијецезȕ, коȷи ȕ̄ада дијецези.*

ди́ка ж **1. а.** *понос, част:* ~ свог рода, бити ~ за некога, служити (бити) на дику. **б.** *слава, почаст:* српска ~, ~ Немањића. **2.** (и м) нар. *драга, мила особа, драга, драган.* • **због дике!** фам. *каже се кад нешто пропадне, кад нечега нема више.*

ди́кин, -а, -о *који припада дики, који се односи на дику (2).*

ди́кла ж у изр. **што ~ навикла** нар. *како се ко навикне у младости, онако и касније поступа.*

ди́кобра́з м зоол. *медитерански глодар* Hystrix cristata, *ноћна животиња биљождер с јаким канџама и црним и белим бодљикама на леђима, бодљикаво прасе.*

дикотиледо́на ж грч. бот. *у мн.: биљке цветнице са два котиледона (клицина листића) у семену* Dicotyledones *(у јд.: таква биљка).*

ди́ксиленд м енгл. муз. *врста џез-музике и оркестар који свира ту музику, састављен обично од трубе, тромбона, кларинета, клавира, гитаре, баса и удараљки.*

ди́ктат, -а́та м лат. **1. а.** *казивање у перо и дословно бележење нечијих речи, диктирање; текст који неко говори а други записује:* писати по диктату. **б.** *вежба писања по казивању у перо:* писати ~. **2.** *строга заповест, налог да се нешто безусловно изврши; наметнуто мишљење:* покоравати се нечијем диктату, радити по нечијем диктату, прихватити нечији ~.

ди́ктатор м (инстр. -ом) лат. **1.** *онај који неограничено влада, апсолутни господар, апсолутиста; онај који намеће своју вољу и захтева послушност без поговора.* **2.** ист. *владар у старом Риму који је добијао неограничену власт од сената.*

ди́ктато́рка ж *жена диктатор (1).*

ди́ктаторскӣ, -а́, -о́ *који се односи на диктаторе, својствен диктаторима:* ~ власт, ~ дух.

ди́ктаторски прил. *на диктаторски начин, као диктатор:* владати ~, поступати ~.

диктату́ра ж лат. **1. а.** *владавина, режим диктатора; неограничена власт једне личности, групе или класе у једној држави:* завести диктатуру, укинути диктатуру. **б.** *уопште апсолутистичко, тиранско поступање, самовоља:* завести диктатуру у кући. **2.** ист. *у старом Риму власт, владавина диктатора.* • **~ пролетаријата** пол. ист. *један од облика једнопартијске диктатуре уведене у име пролетаријата у земљама са револуцијом, одн. силом успостављеним социјализмом.*

ди́ктафо́н, -а и **диктафо́н,** -о́на м лат.-грч. *справа, апарат за снимање разговора и његову репродукцију.*

дикти́рати, ди́ктӣрам несвр. лат. **1.** *казивати у перо, говорити реч по реч некоме који то истовремено дословно записује:* ~ пребрзо, ~ слово по слово, ~ писмо. **2. а.** *заповедати; наметати по својој вољи:* ~ некоме услове. **б.** *условљавати, одређивати, налагати.* – Такав став му је диктирала ситуација. Пијаца диктира цене.

ди́кција ж лат. *начин изговарања гласова, речи и реченица у говору, певању или рецитовању:* имати добру дикцију.

ди́кцӣјскӣ, -а́, -о́ *који се односи на дикцију.*

ди́кцӣјски прил. *у погледу дикције:* ~ исправно.

ди́л м (мн. ди́лови) енгл. жарг. **а.** *посао (често сумњив, незаконит и сл.).* **б.** *споразум, погодба (обично нечасна, противзаконита и сл.).*

дилата́ција ж лат. *ширење, растезање:* ~ материце.

ди́латацио́нӣ, -а́, -о́ *који се односи на дилатацију.*

дилеја ж шатр. *будала.*

дилема ж грч. *стање, ситуација у којој се треба одлучити, определити за једну од две или више могућности; недоумица, двоумљење:* бити (наћи се) у дилеми, довести некога у дилему.

ди́лер м енгл. **а.** *самостални шпекуланат на берзама енглеског типа; трговачки посредник.* **б.** *онај који се бави незаконитом куповином и продајом девиза, неке дефицитарне или за увоз забрањене робе, дроге и сл.*

дилѐрисати, -ишӗм несвр. *бавити се незаконитом куповином и продајом дроге, девиза или неке дефицитарне робе, бити дилер.*

дилѐтант м лат. **а.** *онај који се бави неком науком, уметношћу и сл. из личног задовољства а без стручне спреме, аматер, нестручњак; онај који ради нешто нестручно и површно.* **б.** *непрофесионални глумац, аматер.*

дилетанти́зам, -зма м *бављење неком делатношћу (науком, уметношћу и сл.) ради задовољства и без потребне стручне спреме, аматеризам, нестручност, површност у раду; посао урађен без потребне стручности.*

дилѐтанткиња (дилѐтантица) ж *женска особа дилетант.*

дилѐтантскӣ, -а́, -о́ *који се односи на дилетанте; нестручан, површан:* ~ друштво; ~ корак, ~ дело.

дилѐтантски прил. *на дилетантски начин, нестручно, површно:* поступити ~, писати ~.

дилѐтантство с *в. дилетантизам.*

дили́жанса ж фр. *велика затворена кола са коњском запрегом која су служила за превоз путника, поште и робе.*

дили́жанскӣ, -а́, -о́ *који се односи на дилижансу:* ~ пошта.

ди́лӣк м *звук, свирка дипала, гајди и сл., диликање.*

дили́кати, -а́м и ди́личӗм несвр. *производити нарочите високе тонове, дилик (о свирачу на диплама, гајдама, одн. о диплама, гајдама).*

ди́ловати, -лујӗм несвр. жарг. *в. дилерисати.*

ди́лувијА́лан, -лна, -о *који се односи на дилувијум:* ~ доба, дилувијалне животиње.

ди́лӯвӣјскӣ, -а́, -о́ *који се односи на дилувиј, дилувијалан.*

ди́лӯвијум (ди́лӯвӯ, -ија) м лат. геол. *ледено доба у квартару, плеистоцен.*

ди́лӯвијумскӣ, -а́, -о́ *који се односи на дилувијум.*

ди́љем предл. (с ген.) **1.** *широм, дуж:* ~ града, ~ домовине. **2.** *током, у току:* ~ читаве године.

ди́лька ж *врста старинске дуге пушке.*

ди́м м (мн. -ови) **1.** *гасовити производ који настаје при сагоревању нечега, а садржи угљен-диоксид, водену пару, азот и врло ситне честице чађи и пепела који се дижу у ваздух у виду сивкастих облака:* густ ~, сушити месо на диму. **2. а.** *густи облак паре, магле, прашине, снега и сл. који подиже ветар:* ~ (од) прашине, ~ (од) снега. **б.** *испарење, мирис:* ~ (од) печења. **3.** фиг. *нешто привидно, варљиво, нестварно.* **4.** ист. *пушиште, кућа (као пореска јединица).* • **пичкин (пиздин)** ~ вулг. *оно што је безвредно, беспредметно, бесмислено, ништа.* **одбијати (извлачити, повлачити** и сл.**) димове** *избацивати дим при пушењу, пушити, пућкати.* **отићи у ~** *нестати, изгубити се, пропасти.* **дај ми један ~** *дај ми да повучем један дим при пушењу.* **увлачити ~** *увлачити у себе дим при пушењу.* **нема дима без ватре** *нема успеха без претходног труда.* **ко се дима не надими, тај се ватре (огња) не нагреје** *да би у нечему успео и уживао, човек мора претходно да се помучи, да поднесе тешкоће.*

дима́рина ж ист. *в. димница.*

ди́маст, -а, -о *који је као дим, сличан диму:* ~ боја.

димѐнзија ж лат. **1.** *један од три(ју) праваца простирања неког тела, просторна величина нечега (дужина, ширина и висина).* **2.** мн. **а.** *размере, величина (у физичком смислу):* соба огромних димензија, град великих димензија. **б.** *опсег, размере неке појаве, степен, интензитет развитка нечега:* ~ устанка, попримити фантастичне димензије. **3.** фиг. *начин испољавања односа, стања у коме се нешто налази; правац развоја:* добити нову димензију (о некој појави), унети нову димензију (у нешто). • **четврта ~** 1) фил. *време, временска компонента, простирање у времену (према три просторне димензије).* 2) фиг. *ирреалност, апстракција, ирреални свет.* **добити, стећи** и сл. **нову димензију** *обогатити се неким новим својством, квалитетом.*

-димензионА́лан, -лна, -о *други део придевских сложеница са бројем у првом делу сложенице који значи да нешто има оволико димензија колико показује први део сложенице:* дводимензионалан, тродимензионалан.

димензионА́лнӧст, -ости ж *димензије, пропорције (нечега):* ~ планина.

димензионѝрати, -о̀њѝрām (димензио̀нисати, -ишēм) свр. и несвр. прел. **а.** *одредити, одређивати димензије нечега, одредити, одређивати величину нечега с обзиром на димензије; (из)градити у утврђеним димензијама:* правилно ~ фудбалско игралиште. **б.** фиг. *да(ва)ти смер, интензитет и сл. развоју нечега:* ~ драмску садржину.

дѝмије, дѝмӣjā ж мн. тур. **1.** *део женске муслиманске ношње, шалваре са широким ногавицама стегнутим и набраним око чланака.* **2.** *део мушке народне ношње, сукнене или чохане панталоне са широким ногавицама суженим испод колена.*

дѝмијице ж мн. *дем. и хип. од димије.*

дѝмилица ж пчел. *направа у којој се ствара дим за смиривање роја пчела.*

димѝскија ж ист. *врста старинске криве сабље какве су се некад ковале у Граду Дамаску.*

дѝмити, -ӣм несвр. непрел. и прел. [гл. им. дѝмљēње с] **1.** *избацивати, испуштати дим (о димњаку, одн. машини која производи дим).* **2.** (нешто) *излагати дејству дима; сушити на диму:* ~ стакло, ~ месо. **3.** (нешто или без директног објекта) *избацити дим при пушењу, пушити:* ~ (на) лулу, ~ цигарету. **4.** (и безл.) *в. димити се (а, в).* **5.** фиг. разг. *бежати, давати се у бекство:* ~ уз улицу. ■ **~ се а.** (понекад безл.) *испуштати дим, пушити се (о оном што сагорева неотпуно или што је захваћено таквим сагоревањем, нпр. о лампи, свећи, згаришту, сену итд.).* **б.** *в. димити (1).* **в.** *испуштати из себе испарење или нешто слично што личи на дим, прашину и сл. (нпр. о морској пучини, бари, ђубришту); дизати се у облику дима, пара (нпр. о прашини итд.).* **г.** *врсти се, ковитлати се (о мислима, осећањима).*

дѝмић, -а и **дѝмӣћ,** -и́ћа м *дем. од дим.*

дѝмљив, -а, -о **1. а.** *који се у већој мери дими, пуши:* ~ лампа. **б.** *пун дима, задимљен:* ~ просторија. **в.** *који се осећа на дим, димљен:* ~ месо, димљиве шљиве. **2.** *који је као дим, сличан диму:* ~ магла.

дѝмљиво прил. *са много дима, испуштајући доста дима:* ~ се пушити, ~ горети.

дѝмљивōст, -ости ж *особина онога што је димљиво.*

дѝмнӣ, -ā, -ō *који се односи на дим, који је од дима, у коме има дима, пун дима; који испушта дим и сл.:* ~ облак, ~ језик, ~ завеса, ~ собица, ~ цев, ~ оџак.

дѝмница (димни́на) ж ист. *средњовековни порез на доходак који је плаћала свака кућа, свако домаћинство с димњаком.*

дѝмничār м (инстр. -ом и -ем) *онај који чисти димњаке, оџачар.*

дѝмничāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на димничаре:* ~ занат, ~ мајстор.

дѝмнути, -нēм свр. *повући дим, испустити дим при пушењу.*

дѝмњāк м *одвод у виду вертикално озиданог стуба са шупљином у средини или у виду металне цеви изнад огњишта или ложишта, кроз коју излази дим:* фабрички ~, ~ локомотиве, ~ на крову.

дѝмња и **дѝмњача** ж **1.** пчел. *посуда у којој се ствара дим за кађење, омамљивање пчела.* **2.** техн. *комора парног кола у коју досеже дим пре него што се испусти кроз димњак.* **3.** бот. *род једногодишњих коровских зељастих биљака* Fumaria *из ф. макова* (Papaveraceae).

дѝмњачār м *в. димничар.*

дѝмњачāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на димњачаре, димничарски.*

димњà чић м *дем. од димњак.*

дѝмњāчкӣ, -ā, -ō *који се односи на димњак:* ~ цев.

дѝмоводнӣ, -ā, -ō *који одводи дим:* ~ цев.

димòрфан, -фна, -о грч. *који се јавља у два различита облика:* **1.** биол. *код којег се разликују два типа јединки (о врсти).* **2.** мин. *који кристалише у два система:* ~ минерал.

диморфѝзам, -зма м грч. **1.** биол. *појава када се јединке једне врсте јављају у два различита облика:* полни ~, сезонски ~. **2.** мин. *способност кристализације у два система.*

димòрфнōст, -ости ж *в. диморфизам.*

дѝмчина ж *аугм. и пеј. од дим.*

дѝмчић м *дем. и хип. од дим.*

дѝмџија м (мн. ж) разг. *страствени пушач, дуванџија.*

дӣн[1], ди́на м тур. (обично у говору муслимана) *муслиманска вера, ислам; вера уопште.*

дӣн[2] м грч. физ. *јединица за мерење силе, сила која телу масе од 1 g даје убрзање од 1* cm *у секунди.*

ди́на ж нем. геогр. *брежуљак или гребен од покретног, живог песка у пустињи или на морској обали, који настаје наношењем ветра или морских таласа:* пешчана ~.

динамѝзам, -зма м **1.** фил. *схватање, теорија према којој су сила и кретање у основи свега постојећег.* **2.** *динамика, динамичност:* музички ~, унутрашњи ~.

динамизи́рати, -ѝзӣрām свр. и несвр. прел. *(у)чинити динамичним; довести, доводити у живо, динамичко кретање.*

динàмика ж грч. **1.** *бујан развој, живост у развоју неке појаве, живо кретање, мењање, богатство акције; динамичност, променљивост:* ~ живота, ~ развоја, ~ драмске радње, ~ изражавања. **2.** физ. *грана механике која изучава законе кретања тела и сила које га изазивају.* **3.** муз. *део музичке теорије који изучава ступњевање јачине тонова и њихове међусобне односе.*

динàмит м грч. *врста снажног експлозива који је састављен од нитроглицерола и инфузоријске земље или салитре, дрвене пиљевине, уљена и др. додатака:* разбијати динамитом, ловити рибу динамитом.

динамѝтāш, -а́ша м *радник који рукује динамитом, минер; онај који врши диверзије динамитом.*

динàмитнӣ и **динàмитскӣ,** -ā, -ō *који се односи на динамит, који је од динамита.*

динàмичан, -чна, -о **а.** *пун акције и промена, врло жив, бујан, буран:* ~ развој, ~ игра. **б.** *који има у себи јаку покретачку снагу:* ~ средина, ~ друштво, ~ море, ~ фактор.

динàмичār м *присталица теорије динамизма.*

динàмичкӣ, -ā, -ō **а.** *који се односи на динамику:* ~ закон. **б.** *в. динамичан.*

динàмично (динàмички) прил. *на динамичан начин, живо, снажно, бујно, бурно:* ~ се развијати, ~ се мењати, ~ тећи.

динàмичнōст, -ости ж *особина онога што је динамично; живост, активност, променљивост, покретљивост:* ~ развоја, ~ промена, ~ игре, ~ драме; ~ трупа.

дӣнамо м (мн. с) грч. ел. *генератор истосмерне (једносмерне) електричне струје који ради на принципу електромагнетне индукције; електрични генератор уопште.*

динамо- *први део сложеница и полусложеница које значе нешто у вези са силом:* динамо-машина, динамо-строј, динамометар, динамо-мотор итд.

дӣнамо-машѝна ж ел. *в. динамо.*

дӣнамомēтар и **дӣнамометар,** -тра м грч. *направа, справа за мерење силе.*

дӣнамо-мòтōр, -о́ра м и **дӣнамо-турбѝна** ж ел. *електрични агрегат, генератор са погонским мотором.*

дӣнār м ар. *основна српска новчана јединица и новчана јединица неких арапских земаља (Ирака, Кувајта, Алжира и др.).* **2.** фиг. *новац уопште, паре:* трка за динаром, гледати све кроз ~, остати без динара. • **без паре и динара** *беспарично.* **од динара направити пет** *бити врло успешан, промућуран.*

динā рац, -рца м **а.** *човек динарске расе, динарског етничког или антрополошког типа.* **б.** *становник с подручја планине Динаре, одн. динарског планинског система.* **в.** фиг. *уопште горштачки тип човека, горштак.*

дӣнарачки прил. *како је својствено динарцима:* ~ одлучан, ~ неуморан.

динàрӣд, -и́да м антроп. *у мн.: варијетет беле расе, посебно раширен у југоисточној Европи и на Балканском полуострву,*

чије су одлике тамна пут, брахикефалност и средњи или висок раст (у јд.: припадник тога расног типа).

динàрић м *в. динарчић.*

дѝнарка ж *жена динарске расе, динарског етничког и антрополошког типа.*

-динарка *други део сложеница који значи динарску вредност новца означену првим делом сложенице:* дводинарка, петодинарка, стодинарка.

динарòйд, -и́да м *човек динарског антрополошког типа или са извесним особинама тога типа.*

дѝнарскӣ, -ā, -ō *који се односи на динар, изражен у динарима:* ~ вредност.

дѝнарскӣ, -ā, -ō *који се односи на планину Динару, подручје планинског система те планине и на становништво тога подручја:* ~ предео, ~ раса, ~ тип, ~ речитост.

динàрчић м *дем. од динар (понекад у еуф. или презр. значењу); ситан новчић уопште.*

дѝнаст(а), -ē м (мн. -сти) грч. ист. **а.** *владар с наследним правом, монарх, суверен, краљ, цар.* **б.** *феудалац у вазалном односу према краљу.*

динàстија ж грч. **1.** *владарска породица, лоза; низ, редослед владара из исте породице, лозе:* хабзбуршка ~, ~ Немањића, ~ Обреновића, ~ Карађорђевића. **2.** подр. *породица повлашћених.*

динàстӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на династију, династички:* династијске борбе.

динàстичан, -чна, -о **1.** (одр.) *в. династички.* **2.** *одан, лојалан династији.*

динàстичāр м *присталица, приврженик неке династије; монархиста.*

динàстичāрство и **династичáрство** с *оданост, приврженост династији.*

динàстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на династију:* ~ човек, династички интереси, династичке борбе.

динàстичнӧст, -ости ж *оданост, привржености некој династији:* ~ скупштине.

дѝнгач м агр. *врста црног грожђа с полуострва Пељешца; вино од тога грожђа (названо по селу Динґаче).*

дѝнго м (мн. дѝнгоси) зоол. *аустралијски дивљи пас црвенкастосмеђе боје* Canis dingo, *који живи у чопорима.*

диносàур(ус) м грч. пал. *у мн.: ред изумрлих џиновских гмизаваца из мезозоика* Dinosauria *(у јд.: такав гмизавац).*

дѝнстати, -ām (дѝнстовати, -тујēм) несвр. нем. прел. *справљати јело кувајући га истиха са мало воде и масноће у поклопљеном суду, пирјанити.*

дѝња ж бот. и агр. *једногодишња врежаста зељаста биљка* Cucumis melo *из ф. бундева* (Cucurbitaceae), *која рађа сочне слатке ароматичне плодове; плод те биљке.* • **шта зна свиња шта је диња** *каже се ономе (или за онога) који не зна да цени вредно јело, неки специјалитет или уопште нешто вредно, лепо, квалитетно.*

дѝњāр м *одгајивач и продавац диња.*

дѝњаст, -а, -о *који је налик на дињу:* ~ глава, ~ капа.

дѝњин, -а, -о *који се односи на дињу, који је од диње:* ~ семе, ~ кора.

дѝњица ж *дем. од диња.*

дѝњӣште с *земљиште на коме се гаје или су се гајиле диње.*

дӣо *в. део,* **диоб-** *в. деоб-.*

диогēнскӣ, -ā, -ō *који је као у Диогена (грчког филозофа који је живео у бурету), који не придаје значај материјалним добрима.*

диогēнски прил. *као Диоген, веома скромно:* живети ~.

диóда ж грч. ел. *електронска цев са две електроде (катодом и анодом), која двосмерну струју исправља у једносмерну.*

дӣоксӣд м грч. хем. *у мн.: анорганска једињења једног атома неког елемента са два атома кисеоника, двоструки оксиди (у јд.: такво једињење):* угљеников ~, сумпорни ~.

дион- *в. деон-.*

диòнӣзије ж мн. грч. ист. *свечаности у славу грчког бога Дионизија, баханалије.*

диòнӣзијевскӣ, дионӣзијевскӣ и **дионӣзӣјскӣ,** -ā, -ō *који се односи на култ грчког бога Дионизија, пун животне радости; распојасан, разуздан, раскалашан:* ~ светковине, ~ пијанке.

диòнӣзијевски, дионӣзијевски и **дионӣзӣјски** прил. *на дионизијевски, дионизијски начин, са пуно животне радости; распојасано, разуздано, раскалашно:* ~ се веселити.

диòптер м грч. *справа, уређај за визирање удаљених предмета који се састоји од окулара (плочица с малом рупом) и објектива (отвор са укрштеним нитима).*

диòптрија ж грч. **а.** физ. и мед. *јединица за мерење јачине преломне моћи сочива (обично код наочара); јединица за мерење степена поремећаја вида (краткovидости и далековидости):* велика ~, мала ~. **б.** фиг. *начин виђења, посматрања, гледиште.*

диорáма ж грч. *панорамска слика на провидној основи која игром и рефлектовањем светлости дочарава мењање, покрет (нпр. залазак сунца), претеча кинематографа, а сада се користи у позоришту.*

дипл. скраћ. *дипломирани:* ~ инжењер.

дѝплāр м **а.** *свирач у дипле.* **б.** *онај који прави дипле.*

дѝплāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на дипларе.*

дѝплати, -ām несвр. *в. диплити.*

дѝпле, дѝпāлā (дѝплӣ) ж мн. грч. *народни дрвени музички дувачки инструмент са две цеви, од којих једна има шест, а друга две рупице.* • **дувати (свирати, диплити, ударати** и сл.) 1) **у нечије дипле** *пристајати уз некога, бити под нечијим утицајем; радити у нечију корист.* 2) **у друге дипле** *мењати своје мишљење, држање.* **то су друге ~** *то је нешто друго, то је друга ствар.*

дѝплити, -ӣм несвр. непрел. [гл. им. дѝпљēње с] **1.** *свирати у дипле.* **2.** фиг. пеј. *говорити којешта, брбљати, блебетати.* • **~ друкчије** *мењати свој став, мишљење, говорити о нечему на други начин.*

дѝпленӣ, -ā, -ō *који се односи на дипле.*

дѝплице ж мн. *дем. и хип. од дипле.*

диплòдок(ус) м грч. пал. *врста џиновског диносаура.*

дипло́ма ж грч. **а.** *сведочанство о положеном завршном испиту на високим и др. школама; документ којим се признаје одређени стручни степен, рang у струци:* ~ из медицине, докторска ~, добити (стећи) диплому. **б.** *документ којим се потврђује да је некоме додељено неко признање, одликовање:* похвална ~. **в.** ист. *свечани владарски указ којим се додељују нека права или повластице појединцима, повеља.*

дипломàт(а), -ē м (мн. -ти м и -те ж) **1.** *особа која се бави дипломатијом, дипломатском службом.* **2.** фиг. *довитљив човек, вешт у опхођењу с људима, човек који спретно и смишљено спроводи своје намере.*

дипломатизи́рати, -и́зи́рām несвр. непрел. *бавити се дипломатијом, водити дипломатске разговоре; вешто, спретним опхођењем са другима заступати одређене интересе.*

дипломàтија ж грч. **1.** *грана политике која се бави спољнополитичким пословима, односима између држава; вештина вођења спољнополитичких послова ради обезбеђења интереса своје земље.* **2.** *вешто, спретно настојање да се неко придобије за нешто.* **3.** *званични органи једне државе који се баве односима са другим земљама, чиновници, службеници који се баве дипломатским пословима.*

дипломàтика ж *помоћна историјска наука која се бави проучавањем повеља и других службених докумената, исправа с правног и историјског становишта.*

дипломàтисати, -ишēм несвр. непрел. *в. дипломатизирати.*

дипломàтичан, -чна, -о *који се односи на дипломате, дипломатски.*

дипломàтичār м *онај који се бави дипломатиком; познавалац дипломатике.*

диплòматкиња ж *женска особа дипломата.*

диплòматскӣ, -ā, -ō (дипломàтичкӣ, -ā, -ō) *који се односи на дипломате и дипломатију; својствен дипломатима:* ~ кор, ~ службеник, ~ служба, ~ мисија; ~ одговор.

диплòматски прил. **а.** *на дипломатски начин, као дипломата, врло вешто:* говорити ~, поступити ~. **б.** *дипломатским путем, преко дипломатије:* решити несугласице ~.

дипло́мац, -мца м *студент или ђак који је пред дипломским испитом или га је пре кратког времена положио.*

дипло̀мӣрāнӣ, -ā, -ō *који је дипломирао, који је положио дипломски испит:* ~ правник, ~ економист.

дипломи́рати, -о̀мӣрāм свр. (несвр.) прел. (нешто или без исказаног објекта) *положити (полагати) завршни, дипломски испит:* ~ право, ~ на медицинском факултету.

дӣплòмскӣ, -ā, -ō *који се односи на диплому и дипломирање:* ~ испит, ~ рад.

дӣптих м грч. **1.** ум. *слика из два дела који се могу склопити; дводелна уметничка композиција уопште.* **2.** ист. *две дрвене, металне и сл. плочице на преклапање, изнутра обложене воском, које су у античко доба служиле за писање.* **3.** *уопште два идејно повезана дела, нпр. две песме, два рељефа и сл.*

ди́рати, ди̏рāм несвр. прел. (непрел.) **1. а.** *додиривати, дотицати прстима или неким предметом (некога, нешто); узимати у руке (нешто):* ~ цвеће, ~ (у) жице, ~ чаше, ~ пса, ~ нож. **б.** *долазити у непосредни додир с нечим, бити у непосредном додиру с нечим, дотицати.* – Гране су дирале прозоре. **в.** фиг. *дотицати се (у разговору, излагању) неког питања, неке теме:* ~ у неко питање, ~ у неку тему. **г.** *узимати нешто од хране или пића, прихватати се хране или пића.* – Цео дан није дирала јела. **д.** *узимати, односити, присвајати (нешто):* ~ туђе, ~ новац. **ђ.** (обично одрич.) *интервенисати у нечему (у неком тексту, саставу), мењати, прерађивати.* – У томе рукопису не треба ништа дирати. **2. а.** *мешати се у нешто (у нечија права, интересе и сл.); наносити штету нечему, крњити, нарушавати:* ~ у интересе народа, ~ у нечија осећања, ~ у веру, ~ (у) светињу, ~ у мит, ~ успомене. **б.** *узнемиравати; нападати, прогањати:* ~ дете, ~ у рају. **в.** *задиркивати, задевати, пецкати:* ~ девојке, ~ некога за студије. **3.** фиг. *остављати неки утисак (на некога), доимати се (некога); изазивати непријатан осећај (код некога), вређати (некога).* – То ме је дирало непријатно. **б.** *изазивати (код некога) јака осећања, тронутост, изазивати саосећање, самилост, ганућe, потресати, узбуђивати:* ~ нечију душу, ~ срце, ~ читаоца. – Дирала га је судбина несрећника. ■ **~ се 1.** *уз. повр. од дирати (1а, б, 2в).* **2.** *узнемиравати, задиркивати некога, не остављати друге на миру.* – Не дирај се! Остави ме на миру. • **~ (некога) у срце (у душу, у живац)** *изазивати код некога врло јака осећања, потресати.*

ди́рек м тур. *стуб (обично дрвени) који служи као подупирач, ослонац и сл.*: везати за ~.

дѝректˡ м спорт. *ударац у боксу који се изводи право спреда, испруженом руком; слободан ударац у ногомету.*

дѝректˢ прил. лат. разг. *в. директно:* рећи некоме нешто ~.

дѝректан, -тна, -о лат. **1. а.** *који се врши, остварује непосредно, без посредника, непосредан:* ~ ударац, ~ контакт, ~ погодба, ~ изјава. **б.** *који се врши управо у тренутку кад се нешто збива, догађа, израван:* ~ телевизијски пренос (утакмице и др.). **в.** (о транспортној вези или превозном средству) *којим се може стићи без мењања превозног средства, без скретања с нормалног правца:* ~ веза, ~ линија, ~ воз, ~ пруга. **г.** (о сродству, одн. сродницима) *који је преко крвних (а не женидбених) веза, крвни; који је по мушкој линији:* ~ линија, директни сродници, ~ потомак. **2.** *који одговара нечем у потпуности, прави; непосредан; јасан:* ~ потврда (нечега), ~ утицај, ~ израз (нечега), ~ сметња, ~ последица (нечега). **3.** *који говори, наступа без увијања, отворено, отворен:* бити врло ~.

директи́ва ж лат. **1. а.** *упутство, смерница за рад, инструкција (обично вишег органа власти нижем органу):* издати директиву, поступати према директиви. **б.** вој. *војна заповест за извршење неког задатка, војног дејства:* издати директиву. **2.** *правац деловања, развоја:* директиве музичког развоја, директиве америчке политике.

дѝректӣван, -вна, -о *који је у вези с директивом, који даје директиву:* ~ команда, ~ одлука.

дѝректно прил. **1. а.** *на директан начин, непосредно:* ~ упитати некога, ~ утицати на нешто. **б.** *управо у тренутку кад се нешто збива, догађа:* ~ преносити (утакмицу), ~ емитовати. **в.** *без мењања превозног средства, без скретања са нормалног правца:* путовати ~, саобраћати ~. **г.** *по мушкој наследној линији:* водити порекло ~ од некога, **2.** *у потпуном, правом смислу, у потпуној мери, сасвим, начисто, управо; изричито, дословно.* – То директно значи...

дѝректнōст, -ости ж *особина онога што је директно, непосредност, изравност.*

дѝректор м лат. *особа која управља, руководи неким предузећем или установом, управитељ:* ~ банке, ~ гимназије, генерални ~, финансијски ~.

дирèктōријум (дирèктōрӣј, -ија) м **1.** *врховно управно тело, управни орган неког предузећа или установе, директорски колегијум.* **2.** ист. *тело извршне власти састављено од пет чланова, које је управљало Француском од 1795. до 1799. године; период његове владавине.* **3.** инф. *каталог датотека, фајлова на рачунарском диску, обично у виду стабла које се гране.*

директо̀рица и **дѝректо̄рка** ж **1.** *жена директор, управитељица.* **2.** *директорова жена.*

дѝректоровати, -рујем несвр. *управљати, руководити нечим као директор.*

дѝректорскӣ, -ā, -ō *који се односи на директоре.*

дѝректорски прил. *на начин директора, као директор:* ~ поступати.

дѝректо̄рство с *дужност, служба директора; положај, звање директора.*

директо̀рчић м *дем. и ир. од директор.*

директрѝса ж фр. **а.** мат. *в. водиља (4а).* **б.** геол. *линија која показује главни правац пружања бора на површини, ос боре.*

дирèкција ж лат. *управа, руководство неког предузећа или установе са директором на челу; зграда или простор у којој се налази та управа:* ~ поште, ~ речне пловидбе, главна ~.

дирèкцӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на дирекцију.*

дѝречић м *дем. од дирек.*

дирѝгент м лат. **1.** *уметник музичар који управља инструменталним или вокалним ансамблом.* **2.** фиг. *онај који заповеда, наређује, управљач, усмеривач (нпр. неке политичке акције).*

дирѝгентскӣ, -ā, -ō *који се односи на диригенте:* ~ палица.

дѝригован (дирѝгӣран), -а, -о *којим се диригује, који се изводи по плану и налогу неке више, централне власти:* ~ пројектил, ~ привреда, ~ штампа.

дѝриговати, -гујем (диригӣрати, -ӣгӣрām) несвр. лат. **1.** *управљати извођењем музичког дела одређеним покретима руку, дајући такт извођачима:* ~ оркестром. **2.** фиг. *уопште управљати, владати:* ~ нечијим радом.

дирижа́бл м (ген. мн. -ба̄ла̄) фр. *ваздушна лађа, аеростат испуњен водоником или хелијумом и снабдевен мотором за управљање.*

дѝрӣнчити, -ӣм несвр. непрел. [гл. им. дѝрӣнчење с] *радити тежак, напоран посао, ринтати, издирати.*

ди́рка ж (дат. ди́рци; ген. мн. ди́ркӣ) **1.** *покретна плочица, дугме и сл. на клавијатури, тастатури неких музичких инструмената (хармонике, клавира итд.), типка.* **2.** мат. *права која додирује криву линију у једној тачки, тангента.*

дѝркало с (м) (мн. с) *особа која воли да дира, задиркује некога, задиркивало.*

дȉркати (се), -ā̄м (се) несвр. *у дем. значењу: дирати (се).*

дȉрљив, -а, -о *који изазива тронутост, саосећање, ганутљив; који изазива јака осећања, узбудљив:* ~ сусрет.

дȉрљиво прил. *на дирљив начин, ганутљиво; узбудљиво, потресно:* ~ описати.

дȉрљивō̄ст, -ости ж *особина онога што је дирљиво, ганутост, тронутост:* ~ сусрета.

ди́рнути (се), ди́рнēм (се) и **дȉрнути (се),** -нēм се *свр. према дирати (се).* • **~ у живац (у срце, у душу)** *изазвати (код некога) врло јако (обично болно) осећање, тронути, потрести.*

дȉрнӯто и **дȉрнӯто** прил. *узбуђено, тронуто, гануто.*

дȉс с непром. муз. *тон „де“ повишен за половину тона.*

дис-[1] грч. *префикс у сложеницама који значи негацију основне речи:* дисхармонија, диспропорција.

дис-[2] лат. *префикс у сложеницама који значи раздвајање, распадање и сл., раз-:* дисимилација, дисперзија.

дȉсāј м **1.** *један удисај и издисај ваздуха при дисању; удисање и издисање ваздуха, дисање:* неколико дисаја, удисати дубоким дисајем, чути нечији ~, губити ~. **2.** фиг. *тихи шум (шумови) у природи (шкрање, ћарлијање ветра, свеж дах):* ~ мора, ~ ноћи, ~ реке.

дȉсāјнӣ, -ā̄, -ō̄ *који се односи на дисај, на дисање, који служи за дисање:* дисајни органи, дисајни процес.

дȉсакорд м лат. муз. *нескладан, дисхармоничан акорд, нескладно звучање више звукова.*

дȉсакȍрдан, -дна, -о *дисхармоничан, нескладан (о звуцима).*

ди́салица ж *маска за подводно дисање.*

ди́сāње с гл. *им. од дисати.* • **вештачко ~** *изазивање дисања нарочитим покретима (притискивањем грудног коша, удисањем ваздуха директно у уста итд.) када је природно дисање престало.*

ди́сати, дȉшēм несвр. непрел. **1.** *увлачити чист ваздух (кисеоник) у организам и избацивати нечист (угљен-диоксид) кроз уста, нос или на други начин (о живим бићима):* ~ дубоко, ~ убрзано, ~ испрекидано. **2.** *живети, постојати; показивати знаке живота.* **3.** фиг. **а.** *бити испуњен, прожет, надахнут (нечим), одисати (нечим):* ~ слободарским духом, ~ свежином младости. **б.** *мислити, осећати:* ~ друкчије, ~ за општу потребу. • **~ на шкрге** *дисати отежано.* **знати како неко дише** *добро познавати некога.*

дисерта́ција ж лат. *научна расправа, студија која се односи универзитету или некој другој научној установи ради стицања звања доктора или неког др. научног степена, докторска теза:* одбранити дисертацију.

дисѝдент м лат. *онај који се издвојио или иступио из неке политичке, верске, идеолошке и сл. организације, странке и сл. због неслагања с мишљењем, ставом већине.*

дисидѐнткиња ж *жена дисидент.*

дисѝдентскӣ, -ā̄, -ō̄ *који се односи на дисиденте.*

дисѝдентски прил. *на дисидентски начин, као дисиденти.*

дисидѐнтство с *дисидентски став, дисидентско држање.*

дисимила́ција ж лат. (супр. асимилација). **1.** биол. *процес разлагања органских једињења у организму при којем се ослобађа енергија потребна за функционисање органа.* **2.** лингв. *разједначавање, промена једног од двају једнаких или сродних гласова који се налазе један близу другога (нпр. љ – њ у некњ. оделење ум. одељење):* ~ самогласника.

дȉсимилацио̄нӣ (дисимила́цијскӣ), -ā̄, -ō̄ *који се односи на дисимилацију:* ~ процес.

дȉсимиловати (се), -лујēм (се) (дисимили́рати (се), -ѝлирā̄м (се)) свр. и несвр. *разједначи(ва)ти се, претворити се, претварати се у нешто друго (нпр. о гласовима).*

дȉсјунктӣван, -вна, -о лат. **1.** лог. *који повезује две међусобно опречне и искључујуће алтернативе, поставке; супротан, опречан:* ~ суд, ~ закључак, дисјунктивни појмови. **2.** лингв. *који садржи две могућности које искључују једна другу, раставни; који указује на такав однос:* ~ реченица; дисјунктивни везник.

дисјȕнкција ж лат. **1.** *растављање, раздвајање, искључење; супротност, противност.* **2.** лог. *повезивање двеју међусобно искључујућих, супротних изјава, поставки са „или“, „или“.*

дȉск м (мн. -ови) грч. **1. а.** спорт. *спортски реквизит тањирастог облика (од метала и дрвета) за бацање у даљину:* бацати ~. **б.** *плоснато округла плоча уопште (нпр. грамофонска плоча, обојена округла плоча за давање сигнала на железничким станицама, металних округли котур на који се ставља хлеб ради посвећења итд.).* **в.** *округла плоча с магнетским слојем за похрањивање, ускладиштење података;* уп. дискета. **г.** *округла површина, колут (сунца, месеца и сл.); уопште оно што својим обликом подсећа на диск (1а):* ~ сунца, ~ месеца, пламени ~. **2.** анат. *округла плочица од хрскавице и везивног ткива између два пршљена и др.*, discus intervertebralis. • **компакт(ни) диск (CD)** *магнетни медиј у виду мање грамофонске плоче за смештај рачунарских програма, докумената, музике и др.*

дȉскант м лат. муз. **1.** *највиши вокални глас (обично дечји) који је на горњој граници регистра тенора, одн. сопрана; највиши инструментални регистар.* **2.** *један од најједноставнијих и најранијих средњовековних вишегласних облика.*

дȉскāћ, -а́ћа м жарг. *диско-клуб.*

дисквалифѝкāторскӣ, -ā̄, -ō̄ *потцењивачки, омаловажавајући:* ~ став.

дисквалифика́ција ж лат. **1.** спорт. *искључење из такмичења појединаца или екипе због прекршаја спортских правила.* **2.** *проглашење појединца или установе недостојним и неспособним за нешто.*

дисквали́фиковати и **дисквȁлификовати,** -кујēм (дисквалифици́рати, -ѝцирā̄м) свр. и несвр. лат. **1.** спорт. *казнити, кажњавати забраном даљег наступања у такмичењима (због прекршаја спортских правила).* **2.** *(у)чинити неспособним (за нешто), недостојним (нечега), проглашити, проглашавати неспособним (за нешто), недостојним (нечега), обезвредити, обезвређивати.* ■ **~ се** *(у)чинити се неспособним (за обављање неких послова); (из)губити поверење у себе.*

дискѐта ж енгл. *мања равна плоча с магнетским слојем која се користи за ускладиштавање мањих количина информација које користи комјутер.*

дȉско м жарг. **1.** (обично у изр. **диско музика**) *врста рок музике са живим, јаким ритмом.* **2.** (обично у изр. **диско клуб**) *место, клуб у коме се окупља омладина да се забавља слушајући музику и плешући; дискотека.*

дискȍбол м грч. *бацач диска (који је био чест мотив у античким ликовним уметностима).*

дискȍграф м *онај који се бави дискографијом.*

дискографȁфија ж грч. *делатност снимања и издавања грамофонских плоча и касета.*

дискȍграфскӣ, -ā̄, -ō̄ *који се односи на снимање грамофонских плоча и касета:* ~ кућа, ~ компанија.

дȉсконт м итал. **1.** банк. *камате одрачунате од дана куповине менице до дана доспећа (које се одбијају од меничне суме код менице искупљене пре рока), есконт.* **2.** *попуст на уобичајену цену нечега.* **3.** разг. *продавница, радња у којој се продаје роба са дисконтом (2):* ~ пића.

дисконтинуѝтēт, -е́та м *испрекиданост, неповезаност.*

дȉсконтнӣ, -ā̄, -ō̄ *који се односи на дисконт:* ~ стопа, ~ продаја.

дȉсконтовати, -тујēм (дисконти́рати, -ѝнтирā̄м) свр. и несвр. *исплатити, исплаћивати или откупити, откупљивати меницу, чек и сл. пре рока доспећа, уз одбитак дисконта.*

дископа́тија ж грч. мед. *обољење изазвано прикљештењем нерва између кичмених пршљенова.*

дискордȁнтан, -тна, -о **1.** *неправилно, нескладно распоређен, поремерен:* дискордантни слојеви. **2.** *нескладан, несагласан, дисонантан:* дискордантни тонови.

дискордàнтно прил. **1.** *нèправилно распòређено, ùмерено:* ~ лежати (о слојевима). **2.** *нескладно, несагласно, дисонантно:* ~ звучати.

дискордàнтнōст, -ости ж *особина онога што је дискордантно, нèправилан распòред, ùмереност; несклад, нèслагање.*

дискордàнција ж лат. **1.** геол. *неслагање између два слоја, ùремећеност слојева.* **2.** *несклад, несагласност:* ~ тонова.

дȉскос м грч. *в. диск.*

дискотéка ж грч. **1.** *збȉрка грамофонских ùлоча, аудио касета и компàкт дискова.* **2.** *место, локал ȉде се окȕпљају млади да се забаве уз музику са грамофонских ùлоча, касета и компàкт дискова.*

дискредитáција ж *губȉтак ùверења, дискредитовање.*

дискрèдитовати, -тујēм (дискредитȉрати, -ȉтӣрām) свр. и несвр. *(у)чинити, ùтицати да неко изгȕби ùверење и ȕгled, (с)рушити, осȍрити, осȍраватӣ аутòритет некоме, унизити, унижавати, озлоглàсити, озлоглашавати.* ■ **~ се** *изгȕбити ùверење, ȕгled збȏг свȏјих ùступака.*

дискрепàнтан, -тна, -о *нескладан, различит, ùпротивречан.*

дискрепàнтно прил. *нескладно, различито, ùпротивречно.*

дискрепàнтнōст, -ости ж *особина онога што је дискрепантно, дискрепанција, нескладност, различитост, ùпротивречност.*

дискрепàнција ж лат. фил. *несклад, несȕгласје, разилажење у мишљењу, ùпротивуречност.*

дȉскретан, -тна, -о лат. **1. а.** *који уме да чува тајну, ùповерљив:* ~ човек. **б.** *који се чува у тајности, који се врши тајно, скривено:* ~ служба. **2. а.** *уздржљив у ùступцима и ȉговору, ȕн обзира, обазрив, смòтрен, пажљив, увиђаван:* ~ човек **б.** *одмерен, ненаметљив:* ~ примедба. **в.** *који се не ùстиче, једва видљив, неупадљив, ненаметљив:* ~ светлост, ~ шминка, ~ осмех, ~ реклама, ~ пропаганда. **3. а.** *који се може издвојити из целине, издвојив, одвојив:* дискретне честице. **б.** *који се може делити на одвојене делове, дељив:* дискретни простор, дискретни робни производ.

дȉскретно прил. *на дискретан начин, уздржљиво, ненаметљиво; ùповерљиво:* ~ се насмејати, ~ рећи некоме нешто, ~ помагати некога.

дȉскретнōст, -ости ж *особина онога који је дискретан, онога што је дискретно:* **1.** *дискреција, уздржљивост, ùповерљивост.* **2.** *издвојеност; дељивост.*

дискрèција и **дȉскрēција** ж лат. *ȕљудно чување тȕђих тајни, интимности, ùповерљивост; уздржљивост; обзирност, увиђавност.*

дȉскреционӣ, -ā, -ō **1.** *који обезбеђује дискрецију, тајност, ùповерљивост:* ~ кулиса. **2.** правн. *који се руководи начелом одлучивања ùо сопствèном нахођењу:* ~ право, ~ власт.

дискримінàнта ж мат. *израз ùод кореном у квадратним једначинама од кога зависи да ли ће корени у општем решењу бити реални или комплèксни.*

дискримȉнатор м ел. *ȕређај за демодулацију радио-таласа с фреквèнтном модулацијом:* фазни (фреквенцијски) ~.

дискримȉнатȍрскӣ, -ā, -ō *који се односи на дискриминацију:* ~ закон, ~ пропис, ~ политика.

дискримина́ција ж лат. *ограничавање, осȍравање ȉправа која некоме ùпадају; ȉправљење неоправданих разлика међу људима (расних, националних, верских, социјалних и др.), довођење, стављање у неравнòправан ùложај ȉпрема другима, обесȉправљивање:* расна ~, верска ~.

дȉскриминационӣ, -ā, -ō *који се односи на дискриминацију:* ~ поступак, ~ политика.

дискримȉнисати, -нишēм (дискриминȉрати, -мȉнӣрām) свр. и несвр. прел. *(из)вршити дискриминацију, лишити, лишавати некога оних ȉправа која ùпадају другима, довести, доводити у неравнòправан ùложај, обесȉправити, обесȉправљивати.*

дȉскурзӣван, -вна, -о лат. фил. и лог. *који се изводи, добија ùомоћу разума, мисаоног закључивања, логички, ùојмовни:* ~ мишљење, ~ закључак.

дȉскурзӣвно прил. *на дискурзиван начин, логички.*

дȉскурс м лат. **1.** *већа смисаоно ùовезана, оргàнизована целина речи, текста (већа од реченице).* **2.** *начин, стил излагања с обзиром на тему, ùодручје, делокруг делатности:* политички ~, научни ~. **3.** *разговор, ȉговор, излагање.*

дȉскӯсија и **дискȕсија** ж лат. *расправа, расправљање, претресање неког ùпитања изношењем различитих ставова, расправа, дебата:* жива ~, отворити дискусију, ставити на дискусију, водити дискусију. • **бити ван (изван) сваке дискусије** *бити ùопштено јасно, очито, несумњиво, нèобично; не долазити у ùпитање.* **о томе нема дискусије** *то је ùопштено јасно, очито.*

дȉскусионӣ, -ā, -ō *који се односи на дискусију:* ~ састанак.

дȉскус-хèрнија ж мед. *испадање диска између кичмених ùршљенова.*

дȉскутабӣлан, -лна, -о фр. *о којем се може дискутовати, расправљати, који се може осȍраватӣ, спòран.*

дискутабӣлнōст, -ости ж *особина онога што је дискутабилно.*

дискȕтант м лат. *онај који учествује у дискусији.*

дискȕтанткиња (дискȕтантица) ж *она која учествује у дискусији.*

дȉскутовати, -тујēм (дискутȉрати, -ȕтӣрām) несвр. лат. *учествовати у дискусији, расправљати (о нечем), ùпретресати (нешто):* ~ о политици.

дȉск-џòкēј, -е́ја м енгл. *особа која бира и ùпушта грамофонске ùлоче, траке и компàкт дискове у диско-клубовима, на радију и телевизији уз ùпратни коментар.*

дислока́ција ж лат. **1. а.** вој. *размештај трȕпа на некој територији.* **б.** *размештај, распòређивање ùопште:* ~ индустријских постројења. **2.** геол. *ùомерање, ùоремећај геолошких слојева збȏг набирања тла.* **3.** мед. *ишчашење, ùгануће:* ~ зглоба.

дȉслокациōнӣ (дислока́цијскӣ), -ā, -ō *који се односи на дислокацију:* ~ потрес, ~ карта.

дислòцӣрānōст, -ости ж *ùоложај, стање онога што је дислоцирано.*

дислоци́рати, -òцӣрām свр. и несвр. прел. *(из)вршити дислокацију, разместити, размештати; ùомерити, ùомерати:* ~ коњицу, ~ игралишта.

дисонàнтан, -тна, -о **а.** муз. *који звучи нèпријатно, несагласно, нескладан, несȕгласан (о тоновима).* **б.** фиг. *ùопште несагласан, нескладан:* дисонантни ставови.

дисонàнтно прил. *на дисонантан начин, нескладно, неусаглашено:* ~ звучати.

дисонàнца ж лат. муз. *сазвучје које изазива ùтисак нескада, несклад тонова, нехармоничан акорд.*

дисонàнција ж *в. дисонанца.*

дисони́рати, -òнӣрām свр. и несвр. непрел. *нескладно (за)звучати, бити у нескладу (о тоновима).*

дисоција́ција ж лат. **1.** *раздвајање, растављање, растурање:* ~ племена. **2.** псих. *недостатак способности ùовезивања мисли, одсȕство сећања, заборавност.* **3.** хем. *распадање, разлагање молекула елемента на њègове саставне делове ùод утицајем електричне енергије, тòплоте и сл.:* електролитичка ~.

дисоци́рати, дисòцӣрām свр. и несвр. непрел. **1.** псих. *прекинути, прекидати асоцијативно ùовезане ùојаве, процесе.* **2.** хем. *раставити, растављати, разложити, разлагати.* ■ **~ се** *раставити се, растављати се, разложити се, разлагати се.*

диспàнзēр, -е́ра м фр. *здравствена ùстанова за амбулантно лечење, контролу здравственог стања болесника и сузбијање ùојединачних најраширенијих болести (туберкулозе, венеричних болести):* антитуберкулозни ~, дечји ~, ~ за мајку и дете.

диспàнзēрскӣ, -ā, -ō *који се односи на диспанзер.*

дȉспарāтан, -тна, -о лат. *ùопштено различит од нечег другог, нèспојив, ùпречан:* диспаратни циљеви, диспаратни типови.

дȉспарāтно прил. *ùопштено различито, нèједнако, ùпречно.*

диспара́тнӧст, -ости ж *особина онога што је диспаратно, потпуна различитост, несојивост, опречност.*

диспарѝтӗт, -е́та м лат. *одсуство паритета, разлика, неједнакост (по вредности) између двеју ствари или појава, неподударност, несагласност:* ~ цена.

диспѐпсија ж лат. мед. *отежано варење због поремећаја функције желуца и црева,* dyspepsia.

дӣсперговати, -гујем (диспергѝрати, -ѐргӣрам) свр. и несвр. *распрши(ва)ти, растурити, растурати; растворити, растварати:* диспергована светлост, диспергована материја.

дӣсперзӣван, -вна, -о **1.** *који има својства дисперзије, који се распршује.* **2.** *који се односи на дисперзију, дисперзни:* ~ смеса.

диспѐрзија ж лат. **1.** физ. (обично у изр. ~ **светлости**) *расипање беле сунчеве светлости при преласку из једне средине у другу које настаје због различитог индекса преламања светлости, при чему настаје спектар боја.* **2.** *уопште расипање, растурање:* ~ хица. **3.** хем. *смеса која настаје распршивањем једне или више материја у некој другој материји, у облику ситних честица (нпр. дим, пена, отопина, емулзија, аеросол, маїла итд.).*

дӣсперзионӣ (диспѐрзијскӣ), -а̄, -о̄ *који се односи на дисперзију.*

дӣсперзнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на дисперзију, који има својства дисперзије (3):* ~ фаза, ~ средство.

дӣспечер м енгл. *оперативни службени радник који врши непосредну расподелу послова, материјала, електричне енергије итд.; особа која управља целим током производње неког механизованог предузећа из једног центра:* административни ~, ~ електричне енергије, такси ~, транспортни ~.

дӣспечерскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на диспечере:* ~ служба, ~ група.

дӣсплеј м енгл. *електронска таблица на којој се показују светлећи знаци (бројеви, слова и др.).*

дӣспозитӣв м фр. правн. *изрека пресуде или решења која садржи судску одлуку.*

дӣспозитӣван, -вна, -о (обично одр.) **1.** *који се односи на диспозитив, који садржи одлуку, решење:* ~ клаузула. **2.** правн. *који није принудан, који се може мењати:* ~ право, ~ закон.

диспози́ција ж лат. **1. а.** *душевно стање, расположеност, предодређеност; расположење:* психопатска ~, ~ за епилептични напад. **б.** *обдареност, способност:* ~ за музику, ~ за монументалне композиције. **в.** псих. *скуп органских, физиолошких и инстинктивних услова који у појединим околностима омогућују развитак неке психичке функције или способности.* **г.** мед. *наследна или стечена склоност према неким болестима, дијатеза.* **2. а.** *утврђени распоред, размештај:* поступити према диспозицији. **б.** *ред излагања:* ~ чланка. **3.** *расположење, коришћење:* ~ новцем, ~ заложеном робом, стајати на диспозицији. **4.** правн. *битни део правне норме који садржи правило поступања, понашања и чији прекршај повлачи законске санкције, одредба, пропис, одлука.*

дӣспозициӧнӣ (диспози́цијскӣ), -а̄, -о̄ *који се односи на диспозицију, који стоји на располагању.* • ~ **фонд** *фонд који се даје на слободно располагање влади и другим државним органима.*

диспо̀нент м лат. *службеник који распоређује послове и задужења у одређеном сектору, пословођа.*

диспо̀нӣран (дӣспонован), -а, -о *расположен према неком; расположен, вољан за нешто; наклоњен, склон:* добро ~, лоше ~, ~ за певање, разбојнички ~.

диспони́рати, -о̀нӣрам (дӣспоновати, -нујем) свр. и несвр. **1.** (нечим) *располагати (нечим), имати на располагању (нешто):* ~ великим износом, ~ великим ансамблом глумаца. **2.** вој. *распоредити, распоређивати, разместити, размештати:* ~ бојну линију. **3.** *наредити, наређивати, наложити, налагати.*

диспропо̀рција ж лат. *несразмер, несразмера, нескладност:* ~ између постављених циљева и постигнутих резултата, ~ у снази.

дӣспропорционӣлан, -лна, -о *који показује диспропорцију, несразмеран, нескладан:* ~ однос, ~ висина.

дӣспропорционӣлно прил. *на диспропорционалан начин, несразмерно, нескладно:* развијати се ~.

диспропорциона́лнӧст, -ости ж *в. диспропорција.*

дӣспут м (дӣспута ж) лат. *расправа, расправљање; препирка, спор.*

диспу̀тант м *онај који води диспут, који расправља о нечему.*

диспута́ција ж *в. диспут.*

диста̀нца ж лат. **1.** *раздаљина, одстојање, удаљеност, размак:* просторна ~, временска ~. **2.** *суздржљивост, резервисаност у понашању.* • **држати се (бити, стајати) на дистанци** *бити резервисан, суздржан.*

диста̀нција ж *в. дистанца.*

дӣстанциӧнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на дистанцу, дистанцију, који је на дистанци.*

дистанци́рати се, -а̀нцӣрам се свр. и несвр. *држати се на дистанци, бити суздржан, резервисан у односу према некоме, нечему:* ~ се од некога, ~ се од нечијег мишљења.

дистѝнгвӣран, -а, -о *који се разликује од других, уплаћен, отмен; истакнут:* ~ дама.

дӣстинктӣван, -вна, -о *који одваја, разликује (две ствари, два појма и сл.):* ~ обележје.

дистѝнкција ж лат. *разликовање, разлика, јасно одвајање (појмова, схватања и сл.).*

дӣстих м грч. књиж. *строфа од два стиха, двостих.* • **елегијски** ~ *целина, спој од једног хексаметра и једног пентаметра у класичном песништву.*

дисто̀нија ж грч. **1.** мед. *ненормална напетост мишића или вегетативних нерава:* неуровегетативна ~. **2.** муз. *в. дисонанца.*

дисто̀ничан, -чна, -о муз. *који се не слаже са основним тоном, тонски нечист.*

дисто̀рзија ж лат. **1.** мед. *угануће зглоба.* **2.** физ. *изобличење електричног или магнетног поља, таласа, при одашиљању или пријему, или слике при преламању светлости кроз сочива.*

дистрибуи́рати, -бу̀ӣрам свр. и несвр. прел. лат. *(из)вршити дистрибуцију, расподелити, раздељивати.*

дистрибу̀тер, -е́ра м фр. *лице које врши дистрибуцију:* филмски ~.

дистрибу̀терскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на дистрибуцију и дистрибутере:* ~ предузеће.

дӣстрибутӣван, -вна, -о *који се односи на дистрибуцију* **1.** *који врши дистрибуцију, расподелу:* ~ предузеће. **2.** *који се дели, расподељује, усмерава на више страна, на више објеката:* ~ пажња, дистрибутивни бројеви. **3.** лингв. *који се односи на више појмова (субјеката, објеката и др.) или ситуација:* ~ однос, дистрибутивни број, ~ значење.

дӣстрибутӣвно прил. *на дистрибутиван начин.*

дистрибути́внӧст, -ости ж *особина онога што је дистрибутивно.*

дистрибу́ција ж лат. *расподела, подела; распоређивање:* ~ електричне енергије, ~ власти, ~ филмова.

дӣстрибуциӧнӣ (дистрибу́цијскӣ), -а̄, -о̄ *који се односи на дистрибуцију.*

дӣстрикт м лат. *већа административна јединица државне територије, округ, срез, котар; уопште територијална област, подручје.*

дистро̀фија ж грч. мед. *скуп патолошких промена на неком органу или систему изазван поремећајем у исхрани ткива органа или у метаболизму организма:* прогресивна ~ мишића, ~ дојенчета.

дистро̀фичар м *онај који је оболео од дистрофије.*

дисхармо̀нија и **дисха̀рмонија** ж грч. *нарушеност, одсуство хармоније, несклад, неслагање тонова;* фиг. *несклад, неслагање уопште.*

дисхармо̀нӣјскӣ, -ā, -ō *в. дисхармоничан.*

дисхармо̀ничан, -чна, -о *који показује дисхармонију, нескладан:* дисхармонични тонови.

дисхармо̀нично прил. *на дисхармоничан начин, нескладно:* ~ звучати.

дисхармо̀нично̄ст, -ости ж *особина онога што је дисхармонично, дисхармонија, несклад, неслагање.*

дисциплѝна ж лат. **1. а.** *строго поштовање утврђеног реда и прописа обавезно за све чланове неког колектива, организације и сл., послушност, покорност, стега; навика на покоравање одређеном поретку:* строга ~, партијска ~, школска ~, придржавати се дисциплине, кршити дисциплину. **б.** *строгост према самом себи (у погледу обавеза, послова).* **2. а.** *грана науке са посебним предметом и методологијом:* научна ~, лингвистичка ~, филозофска ~. **б.** *део једне спортске гране:* лакоатлетска ~, спортска ~.

дѝсциплинā рнӣ, -ā, -ō *в. дисциплинский.*

дѝсциплинā рно прил. *в. дисциплински.*

дисциплинā рно̄ст, -ости ж *в. дисциплинованост.*

дѝсциплинова̄н (дисциплѝнӣра̄н), -а, -о *који тачно испуњава обавезе, послушан, уредан:* ~ војска.

дѝсциплинова̄но (дисциплѝнӣра̄но) прил. *на дисциплинован начин, поштујући утврђени ред, прописе, послушно, уредно:* ~ посећивати предавања.

дѝсциплинова̄но̄ст (дисциплѝнӣра̄но̄ст), -ости ж *особина онога који је дисциплинован, поштовање утврђеног реда и прописа, послушност.*

дѝсциплиновати, -нујѐм (дисциплини́рати, -плѝнӣра̄м) свр. и несвр. прел. *навикнути, навикавати, примора(ва)ти на дисциплину, на послушност; довести, доводити у ред, у сређено стање:* ~ војску, ~ децу, ~ дух. ■ **~ се** *навикнути се, навикавати се на дисциплину, примора(ва)ти себе на дисциплину.*

дисцѝплѝнскӣ, -ā, -ō *који се односи на дисциплину, који је надлежан за питања дисциплине:* ~ прекршај, ~ пропис, дисциплинске мере, ~ казна, ~ комисија.

дисцѝплѝнски прил. *по дисциплинским прописима:* одговарати ~, бити ~ кажњен.

дитѝрамб и **дѝтирамб** м грч. **1. а.** *лирска песма у којој се славе природа и животне радости.* **б.** *у старој Грчкој свечана зборна песма у част бога Диониса.* **2.** фиг. *хвалоспев, славопојка, ода.*

дитѝрампскӣ и **дѝтирампскӣ,** -ā, -ō *који се односи на дитирамб, хвалоспевни:* ~ занос.

дитѝрампски и **дѝтирампски** прил. *као у дитирамбу, са заносом славећи нешто.*

дѝћи, дѝгнēм (аор. дѝгох, дѝже; р. пр. дѝгао, дѝгла; трп. дѝгнӯт, -а; пр. пр. дѝгāвши) свр. прел. (вар. дигнути (се)) **1. а.** *померити, преместити с нижег места на више; подићи:* ~ пушку, ~ дете, ~ дизалицом терет, ~ сто килограма, ~ рампу, ~ завесу, ~ ролетне. **б.** *пружити увис:* ~ руку. **в.** *управити, окренути нагоре, увис, уздићи:* ~ главу, ~ обрве, ~ поглед. **г.** *узети, покупити оно што лежи на земљи, тлу (што је бачено, расуто), подићи:* ~ папир с пода, ~ рукавицу. **2. а.** *учинити да неко устане, да се усправи, помоћи некоме да устане, довести у стојећи, усправан положај:* ~ онога ко је пао, ~ некога из кревета. **б.** *приморати некога да устане из кревета и да крене некуд:* ~ некога у 2 сата ноћу. **в.** *учинити да неко напусти своје место и крене некуд, приморати некога да се крене некуд, потерати, отерати, повести:* ~ људе са своје земље. **г.** лов. *пољашити и покренути (дивљач), истерати (са лежишта, легла):* ~ зеца, ~ шљуку. **д.** *узнемирити, узбунити; прекинути некога у нечему, омести:* ~ целу кућу (виком), ~ некога од посла. **3. а.** *изградити, подићи, направити; поставити:* ~ фабрику, ~ други спрат, ~ споменик, ~ шатор. **б.** *поново изградити или установити, обновити:* ~ земљу из рушевина (из пепела). **в.** фиг. *одојити, одгајати, подићи:* ~ сина. **4. а.** *учинити да нешто настане, направити; подићи:* ~ вику, ~ ларму, ~ буку. **б.** *подстаћи, потакнути, покренути неки масовни покрет:* ~ устанак, ~ буну, ~ хајку. **в.** *поднети, упутити:* ~ тужбу. **5.** *окупити и подстаћи на какву активност (обично побуну), мобилисати; побунити:* ~ народ против власти. **6. а.** *повећати, повисити вредност, цену нечега:* ~ цену, ~ плату, ~ киријy, ~ станарину. **б.** *повисити, подићи (глас, тон):* ~ глас. **в.** фиг. *учинити вишим, важнијим, значајнијим, подићи на виши степен, уздићи, увзвисити:* ~ некога у нечијим очима, ~ књижевну критику на виши степен, ~ углед земље. **г.** фиг. *ојачати, оснажити, унапредити:* ~ елан, ~ морал, ~ дух. **7. а.** *скинути, однети, уклонити; разградити, растурити:* ~ јело са стола, ~ логор. **б.** *покупити, побрати, пожњети и уклонити:* ~ усев, ~ летину, ~ жито. **в.** *удаљити некога са одређеног места, положаја, преместити; сменити, отпустити:* ~ војску с границе; ~ учитеља из службе. **г.** *укинути, поништити; обуставити:* ~ забрану за извоз; ~ опсаду. **8. а.** *узети, примити, подићи; преузети:* ~ плату, ~ новац, ~ поручену робу. **б.** *отети, опљачкати:* ~ сву имовину (некоме), ~ велики новац (некоме). **в.** разг. *кришом узети нешто туђе, украсти, здипити:* ~ некоме целу плату у аутобусу. **г.** разг. *добити у игри, на коцки:* ~ у картању. **9.** *разорити, разрушити експлозивом:* ~ мост, ~ пругу. ■ **~ се 1. а.** *померити се, преместити се (кретањем) навише, увис, попети се, успети се, уздићи се (нпр. о птици, авиону итд.):* ~ се на велику висину, ~ се у небо. **б.** *мало се помаћи нагоре, подићи се мало (нпр. о обрвама, раменима).* **в.** *појавити се, указати се на небу, изнад хоризонта (о Сунцу, Месецу).* **г.** *протегнути се, пружити се увис, издићи се (нпр. о планини, дрвету итд.).* **2. а.** *прећи из седећег или лежећег става у стојећи, заузети усправан, стојећи положај, устати; устати после спавања:* ~ се с пода, ~ се од стола, ~ се из кревета, ~ се рано (касно). **б.** *опоравивши се, оздравивши почети ходати, придићи се:* ~ се од болести. **в.** фиг. *препородити се, оживети (нпр. о просвећеном народу).* **3. а.** *уставши кренути, упутити се, поћи, отићи куда; наустити место пребивања, одселити се:* ~ се на пут, ~ се у планину, ~ се у Србију, ~ се у свет. **б.** *опоравивши се, оздравивши почети ходати, кретати се.* **4.** *организовати побуну, побунити се, устати (против некога или нечега):* ~ се против угњетача, ~ се на устанак, ~ се у одбрану земље. **5.** *настати, створити се, направити се (нпр. о олуји, ветру, буци, врисци итд.).* **6. а.** *постати вишим, постићи већу висину, виши ниво (о води, воденој маси, тесту итд.); нарасти, набујати.* **б.** *постати јачи, већи, повећати се; повисити се (нпр. о броју нечега, вредности нечега, температури, притиску итд.).* **в.** фиг. *постати моћнији, имућнији, угледнији, ојачати, узнапредовати.* **г.** *издићи се, увзвисити се (у односу на неког, на нешто):* ~ над обичним светом. • **~ барјак (заставу)** *поћи у борбу.* **~ главу** 1) *охрабрити се, охрабрити се, добити самопоуздање.* 2) *погордити се, узохолити се.* **~ глас** *одлучно, гласно изрећи свој став одобравајући или осуђујући нешто.* **~ (некога) из блата** *повратити угледа, част ономе који је морално посрнуо.* **~ из мртвих** *излечити од тешке болести.* **~ једра (сидро, котву)** *отиловити, одједрити; отићи.* **~ куку и мотику** *покренути на устанак сав народ.* **~ на квадрат (на куб, на трећи степен)** мат. *степеновати на други (трећи) степен.* **~ на ноге (некога)** 1) *излечити некога.* 2) *одгајити, одњеговати, подићи.* 3) *подстаћи (некога) на побуну, борбу, побунити.* **~ нос** *направити се важан.* **~ парницу (против некога)** *покренути судски поступак (против некога).* **~ прашину** *изазвати велики интерес у јавности (за некога, за нешто).* **~ реп** 1) вулг. *узохолити се.* 2) *одати се неморалном животу (о женској особи).* **~ руке од некога, од нечега** *престати се бринути о некоме, о нечему, сматрати нешто изгубљеним.* **~ руке увис** *предати се у борби.* **~ руку (прст, два прста)** *дати знак да се жели говорити, пријавити се за реч.* **~ руку на некога** *ударити некога; напасти некога у намери да се он убије.* **~ руку на себе** *покушати самоубиство.* **~ сто** *поспремити, распремити сто после завршеног обеда.* **~ у ваздух (у зрак)** *уништити, разорити експлозијом.* **~ чело** *постати поносан, погордити се; охрабрити се.*

диферѐнција ж лат. **1. а.** *разлика, различитост, неслагање:* стилистичке диференције. **б.** *подвајање, подвојеност:* ~ у војсци. **2. а.** мат. *резултат рачунске радње одузимања, износ за који је један број мањи или већи од другог, разлика, остатак.* **б.** *вишак или мањак неког износа који остаје да се обрачуна:* положити диференцију.

диференцијāл, -а́ла лат. **1.** мат. *неизмерно мала разлика између двеју узастопних вредности једне непрекидне али променљиве количине.* **2.** маш. *врста зупчастог преносника који омогућује свој двеју полуосовина тако да се могу окретати једнаком и различитом брзином (нпр. у аутомобилима).*

ди̏ференцијȁлан, -лна, -о **1.** *који указује на разлике, различитӣ, дрȕкчији:* ~ значење. **2.** (обично одр.) *који различитӯо, ӣодвојено трӣетира ӣојединӣе сличне случајеве:* ~ тарифа. **3.** (одр.) мат. *који се односи на диференцијал, који служи за израчунавање диференцијала и сл.:* ~ рачун, ~ геометрија, ~ једначина.

диференцијȁција ж лат. *ӣојављивање, настајање разлика, разликовање, раздвајање, ӣодвојеност због насталих разлика:* ~ племства, класна ~, ~ речи, ~ стила, социјална ~.

диферѐнцӣра̄н, -а, -о *који се разликује, различитӣ:* ~ култура, ~ стил.

диферѐнцӣра̄но прил. *истичући разлике, указујући на различитост:* ~ логичан став.

диферѐнцӣра̄нӧст, -ости ж *особина онога шӣо је диференцирано, различитост ӣодвојеност:* ~ ликова у књижевном делу.

диференци́рати, -рѐнцӣра̄м свр. и несвр. *(на)ӣравити, истаћи, истицати разлике између нечега сличног, разликовати, ӣодвојити, ӣодвајати:* ~ појам, ~ тарифне разреде. ■ **~ се 1.** *ӣодвојити се, ӣодвајати се на основу створених разлика, разликовати се (својим сӣецифичним обележјима) (нӣр. о књижевним ликовима).* **2.** *ӣоста(ја)ти разнолик (нӣр. о друштву).*

дифо̀згӗн, -е́на м грч. хем. *врста бојног отрова, етар хлорне мравље киселине.*

дифра̀кција ж лат. физ. *отклон, ӣреламање таласа, обично електромагнетских (нӣр. светлосних), звучних и др. ӣри наиласку на ивицу неке ӣрейреке:* ~ таласа.

ди̏фтӗрија ж грч. мед. *заразно обољење слузокоже ждрела, носа и душника изазвано нарочитим бацилом.*

дифтѐричан, -чна, -о **1.** *који је оболео од дифтерије; који ӣоказује знаке обољења дифтерије:* ~ човек; ~ грло. **2.** (одр.) *који служи за сузбијање, лечење дифтерије:* ~ серум.

ди̏фтонг м грч. лингв. *сӣој два самогласника који се изговара као један слог, двоглас.*

дифтонгиза́ција ж *ӣрелаз самогласника у дифтонг.*

ди̏фтонгизовати, -зујем (дифтонгизи́рати, -и̏зӣра̄м) свр. и несвр. прел. *(ӣо)делити један самогласник у дифтонг.* ■ **~ се** *доби(ја)ти карактер дифтонга, ӣрећи, ӣрелазити у дифтонг.*

ди̏фтоншкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на дифтонг.*

ди̏фӯзан, -зна, -о *који се односи на дифузију, који има особину да се расӣа, расӣлињује, расӯт, расӣршен, расӣлинӯт, разливен:* ~ светлост.

ди̏фӯзија ж лат. **1.** физ. *расӣршивање, расӣање, расӣлињавање:* ~ светлости. **2.** хем. *сӣонтано ӣродирање молекула гасова или течности из једне средине у другу кроз њихове додирне ӣовршине, сӣонтано мешање гасова или течности.* **3.** ел. *делатност емитовања радио и телевизијских ӣрограма.*

ди̏фӯзно прил. *на дифузан начин, расӣлинӯто:* ~ рефлектована светлост.

ди̏фӯзнӧст, -ости ж *особина онога шӣо је дифузно:* ~ светлости.

дифунди́рати, -у̀ндӣра̄м (ди̏фундовати, -дујем) свр. и несвр. лат. непрел. *(из)мешати се, разли(ва)ти се ӣутем дифузије (о гасовима, течностима, растворима).*

ди́хнути, ди̏хнӗм *свр. ӣрема дисати, дахнути.*

дихото̀мија ж грч. фил. *логичка ӣодела неког ӣојма на два ӣодӣојма, два члана која су обично међусобно сӣротни (нӣр. ӣол: мушко, женско), двојност.*

дихо̀томнӣ, -а̄, -о̄ *који је заснован на дихотомији:* ~ подела, ~ класификација.

дихроѝзам, -зма м грч. физ. *особина неких минерала да ӣоказују различите боје у зависности од дебљине слоја или смера гледања.*

ди̏хроскоп м грч. *апарат за испитивање минерала на дихроизам (нӣр. за испитивање драгог камења).*

ди̏хтовати, ди̏хтујем несвр. непрел. нем. техн. *бити чврсто ӣриљубљен, добро налегати, не ӣроӣуштати (ваздух, течност), бити неӣроӣустан на састављима:* добро ~ (о цеви нпр.).

дѝхтунг м нем. техн. *умеӣак, уложак (од гуме, ӣлуте, ӣластике и др.) који служи за заӣтивање на састављима:* ~ за воду.

ди́чан, -чна, -о **1.** *којим се може дичити, изванредан, савршен, красан, диван; славан, чувен:* ~ момак, ~ песник, ~ име. **2.** *ӣоносан, ӣорд:* ~ млада.

ди́чити, ди̏чӣм несвр. прел. [гл. им. ди́чӗње с] **а.** *чинити дичним, лепим, красити, украшавати, ресити (нӣр. о некој врлини, лепоти).* **б.** *уздизати, хвалити; славити:* ~ некога. ■ **~ се 1. а.** *ӣоносити се неким или нечим, бити ӣоносан на некога или на нешто;* ~ кћерком, ~ лепотом. **б.** *разметати се, кочоӣерити се:* ~ се по салону. **2.** *истицати се, одликовати се каквом лепом особином, врлином и сл.:* ~ лепим лицем, ~ лепим гласом.

ди̏чно прил. **а.** *на дичан начин, необично лепо, красно, дивно; ӣоносно:* ~ одевен, ~ се борити. **б.** *достојно, као шӣо ӣриличи:* ~ заступљен. – Није дично подсмевати се сиротињи.

ди̏чнӧст, -ости ж *особина онога који је дичан, онога шӣо је дично, изванредна лепота; ӣоносӣост; угледа.*

ди́ша, -ӗ и **ди́шо,** -а и -ӗ м фам. *хиӣ. од директор (1).*

дје- јек. *в. де-.*

дје́шо, -а и -ӗ м јек. (ретко ек. де́шо) м *хиӣ. од девер;* уп. деша.

дла̀ка ж **1. а.** *танка рожната творевина у облику влакна, нити на кожи сисара и на неким деловима човечјег тела:* човеча ~, животињска ~, корен длаке, уклањање длака. **б.** зб. *ӣрекривач од таквих израштаја на телу сисара (крзно, руно), одн. на неким деловима човечјег тела (коса, брада, бркови):* густа ~, зечја ~, тело обрасло длаком, мењати длаку. **в.** *влакнасӣ израштај на еӣидерму биљке, маља:* корен (биљке) обрастао длакама, лист ӣрекривен длакама. **г.** *влаканце, маљица на ӣовршини тканине:* чупкати длаке са штофа. **2.** фиг. *карактеристично обележје, врста, сој:* издајници свих длака. • **виси му живот о длаци** *у великој је животној ӣасности.* **до у длаку, до длаке** *до најмањих ӣојединӣости; ӣотӣуно тачно, савршено тачно; ӣотӣуно.* **за длаку** 1) *гӧтово, скоро, умало.* – За длаку што не ӣогинусмо. 2) *једва.* – За длаку се извукосмо. 3) *умало, и најмање, иколико.* – Ако згреши за длаку, готов је. **ићи некоме низ длаку** *ӣретерано уга̄ђати, ласкати некоме.* **ићи некоме уз длаку** *ӣркосити некоме, чинити нешто насӯӣрот нечијој вољи, жељи.* **на (у) длаку (из)мерити, ускладити, (ис)ӣричати** и сл. *ӣотӣуно тачно, ӣрецизно (из)мерити, ускладити, (ис)ӣричати.* **немати длаке на језику, без длаке на језику (говорити** и сл.) *отворено, без устручавања (говорити), не устручавати се казати своје мишљење.* **ни за длаку (не ӣопустити, не одступити)** *нимало.* **није му фалила (ӣала), неће му фалити (ӣасти) ни ~ на глави (с главе)** *није му се десило (неће му се десити) ни најмања неӣријатност, није му се догодило (неће му се догодити) ништа неугодно.* **тражити (наћи, налазити) длаку у јајету** *ӣретер(ив)ати у захтевима, тражити (наћи, налазити) и најмањи ӣовод за ӣриговор, цеӣидлачити.* **у длаку** 1) *в. до у длаку.* 2) *в. за длаку.* **цеӣати длаку на четворо** *истраживати, анализирати нешто до најмањих ситница, бити ситничав, цеӣидлачити, ситничарити.*

дла̀кав, -а, -о **1. а.** *који има длаке, обрастао длакама, маљав:* ~ рука, ~ лист. **б.** *ӣокривен длакама, ӯун длака:* ~ капут. **2.** *ӯун ситних, танких костију (о риби, рибљем месу).*

длака́вити и **дла̀кавити,** -и̏м несвр. [гл. им. -ѝвљӗње с] *ӣостајати длакав, добијати длаке, обрастати длаком.*

дла̀кавица ж *риба ӯуна ситних, танких костију, ситна риба.*

дла̀кавӧст, -ости ж *особина онога који је длакав, онога шӣо је длакаво, маљавост:* ӣретерана ~.

дла̀каст, -а, -о *који је као длака, сличан длаци; длакав:* ~ израштај, ~ хаљина.

дла̀н м (мн. дла̀нови (дла̀ни)) **1.** *унӯтрашња страна шаке од корена до ӣрстију.* **2.** нар. **а.** *дужинска мера која одговара дужини длана (1).* **б.** *мала, незнатна ӣовршина нечега (као мера):* ~ оранице. • **видети као на длану** *видети сасвим јасно.* **гледати у ~** празн. *гатати, врачати гледајући некоме у длан.* **док (би) длаком о ~ (ударио)** *веома брзо, за тили час, одмах.* **као мало воде на длану држати (гледати, пазити** и сл.) *с највећом ӣажњом, веома брижно (чувати, ӣазити).* **дувати (ӣухати) у дланове** *бити беспослен, ленчарити, ленствовати.* **јасно као на длану** *сасвим јасно.*

пљунути у дланове *својски се прихватити посла, прионути на посао.* **сврбе га дланови** 1) *каже се кад је неко спреман за тучу.* 2) *каже се кад неко једва чека да ступи у неку акцију, да се прихвати неког посла.* **сврби ме леви ~** празн. *каже се кад се неко нада добитку (новчаном).* **сврби ме десни ~** празн. *каже се кад неко предосећа да ће да(ва)ти некоме новац.* **читати с длана** празн. *в. гледати у длан.*

дла̏наст, -а, -о *који је као длан, сличан длану:* ~ крошња дрвета.

дла̏нић м *дем. и хип. од длан.*

дла̏нски, -а̄, -о̄ *који се односи на длан.*

дла̀нчина ж *ауīм. и пеј. од длан.*

дла̏нчић м *дем. и хип. од длан.*

длачѐтина ж *ауīм. и пеј. од длака.*

дла̏чица ж *дем. и хип. од длака.* • **ни за длачицу (не попустити, не одступити)** *нимало (не попуштити, не одступити).*

дла̏чји (длачијй), -а̄, -ē *који се односи на длаку, који је од длаке.*

дла̏чни, -а̄, -о *који се односи на длаку, који припада длаци:* ~ корен, ~ мех.

длачу̏рина ж *ауīм. и пеј. од длака.*

длета́нце јек. **дљета́нце,** -ета с *дем. од длето, длијето.*

длѐта̄р јек. **дљѐта̄р,** -а́ра м *занатлија који прави длета.*

длѐтаст јек. **дљѐтаст,** -а, -о *који је као длето:* длетасти секутићи.

дле́то јек. **длијѐто** с *челична алатка за дубљење дрвета, камена, гвожђа и др. са оштрим, обично кососнатим или полукружним сечивом:* браварско ~, вајарско ~, клесарско ~.

дле́це јек. **длијѐце,** -а и -ета с *дем. од длето, длијето.*

дљет- *в. длет-.*

дне̏вни, -а̄, -о̄ **1. а.** *који је одређен, намењен и сл. за један дан, за време од 24 сата, једнодневни:* ~ следовање, ~ зарада, ~ потрошња. **б.** *који се односи на период дана кад је видно, који бива, дејствује, који се јавља и сл. у томе периоду:* ~ светлост, ~ смена, ~ воз, ~ служба, ~ представа. **в.** *који се односи на одређени датум, који се обавља, врши у одређено време датог дана:* ~ извештај, ~ вест, ~ заповест. **2. а.** *који се односи на текуће дане, актуелан, савремен:* ~ политика. **б.** *који се понавља из дана у дан, који се дешава, збива, изводи сваки дан, свакодневни:* дневни послови. **в.** *свакидашњи, обичан:* дневни људи, ~ гост. • ~ **соба** *соба у којој породица проводи највећи део дана.* ~ **ред** *попис предмета, тачака, тема оним редом којим ће се расправљати на некој седници, заседању.* **дневни листови, дневне новине** *листови, новине који излазе пре подне (за разлику од вечерњих); листови, новине који излазе сваки дан (за разлику од недељних).*

дне̏вник м **1. а.** *пословна књига у коју се уписује материјално пословање за сваки дан:* ~ увезене робе, уписивати у ~, водити ~. **б.** *књига у коју неко сваки дан, одн. из дана у дан бележи оно што ради, што му се дешава или што је на њега оставило утисак.* **в.** шк. *књига у коју наставници уписују предмет рада за сваки час и податке о ученицима:* школски ~, уписати оцену у ~. **2.** *лист који излази сваког дана, дневни лист, дневне новине.* **3.** *емисија на телевизији или радију о дневним догађајима:* телевизијски ~, слушати ~, преспавати ~.

дне̏вница ж **а.** *новчана накнада службенику за дневне издатке на послу ван места службе:* примити дневницу, подићи дневницу. **б.** *новчана награда раднику за један дан рада, надница.*

дне̏вничар м *радник или службеник који добија новчану награду за сваки дан рада посебно (а не месечно); надничар.*

дне̏вничарка ж *женска особа дневничар.*

дне̏вничарски, -а̄, -о̄ *који се односи на дневничаре:* ~ посао, ~ зарада.

дне̏вничкй, -а̄, -о̄ *који се односи на дневник, дневнике:* дневничке забелешке.

дне̏вно прил. **а.** *на дан, за један дан:* јести три пута ~. **б.** *из дана у дан, сваког дана, свакодневно:* примати плату ~, излазити ~ (о новинама).

дневнополи̏тичкй, -а̄, -о̄ *који се односи на дневну политику:* ~ надмудривање, ~ интерес.

дно̀ с (ретко у мн.) **1. а.** *чврсто тло под воденом масом мора, језера, реке и сл.:* морско ~, речно ~, ~ језера, ~ баре. **б.** *доњи, најнижи део неког удубљења на Земљиној површини (долине, котлине и сл.):* ~ јаме, ~ долине, ~ кланца. **в.** *најнижи, у земљу укопани део зграде:* ~ тамнице, ~ подрума. **г.** *најнижи део неког узвишења, подножје:* на дну брда. **д.** *уопште најнижи део нечега:* на дну плућа, при дну кривуље. **2.** *доња страна суда, посуде; доња површина, основа предмета на којој леже бочне стране:* ~ лонца, ~ чаше, ~ сандука, ~ брода, ~ резервоара. **3.** *најудаљенији, крајњи део нечега што се пружа уздуж, завршетак, крај:* на дну села, у дну стола, при дну улице, у дну дућана. **4.** фиг. *најтајнији, најскривенији, најинтимнији део (душе, срца, бића):* уздахнути из дна душе, заболети некога на дну срца. **5.** фиг. *најбеднији, најнижи слој друштва, друштвене заједнице:* људи с друштвеног дна. • **видети ~, погледати (у) ~** *потрошити, исцрпсти све; попити до краја.* **до дна душе (увредити** и сл.) *јако, у највећој мери (увредити и сл.).* **до дна (искоренити, затрти, уништити, познавати итд.)** *потпуно, сасвим, до краја (искоренити, познавати итд.).* **доспети, доћи (потонути** и сл.) **до дна (на дно)** *пропасти материјално или морално.* **загледати чаши у ~** *волети пиће, волети пити (алкохолна пића).* **из дна душе (мрзети, презирати** и сл.) *врло јако, много, свим срцем (мрзети, презирати).* **на (у) дну душе (срца)** *потајно али стварно, истински, искрено.* **од (с) врха до дна** *потпуно, из основа, све.*

дно предл. (с ген.) *на доњем крају, наниже, према дну:* спавати ~ ногу, пасти ~ брда.

до̑[1], до̀ла м (мн. до̀лови) *равно земљиште међу брдима, удолина; долина.*

до̑[2] муз. *први тон музичке скале, „це“.*

до предл. (с ген., ређе с неком предлошко-падежном везом или с прилогом) *одређује* **1. а.** *место завршетка кретања или простирања, протезања у непосредној близини, одн. у сфери, области оног уз чије име предлог стоји:* доћи до куће, протезати се до мора, отићи до факултета, попети се до врха (до на врх). **б.** *положај, место у близини оног чије име стоји у ген.: крај, поред, уз:* седети до прозора, парк до школе, коњ до коња. **в.** (често у устаљеним фразама) *степен, меру до које је извршена глаголска радња, одн. интензитет вршења радње:* дотерати до ропства, разљутити до беснила, знати до ситница, познавати до у танчине, уживати до миле воље, дотерати до просјачког штапа, испити до капи. **2. а.** *време свршетка раније започете глаголске радње, одн. време докад нешто траје:* радити од јутра до мрака, трајати до касно у ноћ, бдети све до иза поноћи. **б.** (и с акуз.) *време за које ће се нешто догодити: за, у року од:* стићи до који дан, појавити се до неког времена. **3.** (у реченицама са лог. субјектом у дат. и глаголима бити или стајати) *предмет интересовања, оно за што постоји интерес, воља, жеља.* – Није му до песме. **4.** (са глаголима бити, стајати) *појам од кога нешто зависи, који је узрок нечега.* – Кривица није до нас. **5.** (у прил. служби) **а.** *појам који се изузима: сем, изузев, једино.* – Није се ништа чуло до шумора дрвећа. **б.** *приближну меру:* пет до шест дана, казна до 20 дана затвора, бројати до сто војника.

до- преф. **1.** *у глаголима који значе:* **а.** *вршењем радње основног глагола доћи, досећи до одређеног места или довести некога до одређеног места:* дотрчати, доћи, допузити, дотерати, довући. **б.** *временски досећи до одређеног рока:* доживети, дочекати (мир). **в.** *завршити радњу или збивање, одн. преостали део радње, збивања основног глагола:* долити, доклати, дозрети, додати, дочитати. **г.** *накнадно додати нешто вршећи радњу основног глагола:* дописати, доплести, дозидати. **д.** *учинити да нешто досте тамо куда је намењено:* допремити, дозначити, доставити. **2.** *у придевима, прилозима, ређе именицама означава:* **а.** *време до онога што значи основни придев, одн. прилог:* дојучерашњи, доратни, дојуче, досад, дотад. **б.** *место непосредно до онога што значи основна реч:* довде, донде, долактица, докленица, довратак.

доа̀јен, -е́на м фр. **а.** *најстарији члан дипломатског збора (амбасадор или посланик).* **б.** *уопште најстарији члан неког скупа, колектива, установе.*

доа̀јенски, -а̄, -о̄ *који се односи на доајене.*

до̀б, до̀би ж (инстр. до̀би) *ī̀одине живо̀та, ста̀рости, у̀зраст;* уп. доба (4): човек у поодмаклој доби, жена средње доби.

до̀ба и **до̀ба,** -ба с (дат.-лок. добу, ак. доба, инстр. добом; ретко непром.) **1. а.** *дужи временски одсек, време с обзиром на животне прилике и историјске околности; историјско раздобље, период, ера:* ~ развоја, ~ стагнације, у старо доба, у овом кобном добу, феудално ~, апсолутистичко ~, варварско ~, ~ народног препорода. **б.** археол. и ист. *раздобље, епоха у развитку људске материјалне културе с обзиром на врсту оруђа којим се човек служио:* старије камено ~, бронзано ~, железно ~. **в.** геол. и пал. *раздобље у развитку Земље с обзиром на карактер слојева њене коре и фосиле који се у њима налазе:* архајско ~, палеозојско ~, карбонско ~, ледено ~. **2.** *време одређено за нешто, време кад се нешто обавља, догађа; повољна прилика, згода:* ~ растанка, ~ вечере, ~ жетве. **3. а.** *време, тренутак у односу на ток збивања:* у то доба. **б.** *време у односу на ток дана и ноћи:* у поодмакло доба ноћи, у свако доба дана и ноћи. **в.** *временски одсек у односу на ток ī̀одине, на мењање временских прилика током ī̀одине;* (са атрибутом „годишње“) *тромесечни период (према утврђеној ī̀одели ī̀одине на четири дела):* у то доба године, зимско ~, четири годишња доба, смена годишњих доба. **4.** *ī̀одине живо̀та, ста̀рости; одређене ī̀одине људскоī̀ века:* ~ пунолетства, ~ младости, ~ детињства, старачко ~, зрело ~, ~ зрелости. • **глу̀во (глу̀хо)** ~ *време око по̀ноћи кад је све тихо, по̀зна, дубока ноћ.* **злàтно** ~ *најбољи, најуспешнији период у развитку нечеī̀а, период највећеī̀ напретка, процвата:* златно ~ дубровачке књижевности. **зрѐло** ~ *ī̀одине живо̀та кад човек највише и најбоље ства̀ра.* **мо̀рско** ~ *плима и осека.* **нèко** ~ **(дана, ноћи)** *касно, одмакло време (дана, ноћи).* **попа̀сно** ~ *време кад се сто̀ка изго̀ни на па̀шу, одн. враћа с па̀ше (да би се по̀музла).* **прела̀зно** ~ *климактеријум, климакс.* **ево нèко** ~**, већ нèко** ~ *отпрѐ извесноī̀ времена.* **у зло** ~ *сувише касно, прека̀сно; у невреме; јѐдва јѐдном.*

до̀бава ж *добављање, набављање, набавка, прибављање:* ~ животних намирница, ~ лекова.

до̀бавити, -ѝм свр. прел. **1.** *снабдѐти се нечим од некоī̀ друīо̀ī, са стране, набавити; обезбедити да буде на располагању, прибавити однекуд:* ~ храну, ~ књигу, ~ кола, ~ коња. **2.** *обезбедѝти да неко дође, нађи:* ~ мајстора, ~ зидаре, ~ учитеља.

до̀бављати, -а̄м *несвр. према добавити.*

добàвља̄ч, -а́ча м *онај који нешто добавља, набављач, снабдевач.*

добàвља̀ица ж *жена добављач.*

добàвља̄чкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на добављаче.*

до̀ба̄внӣ и **до̀ба̄внӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на добаву, набавни:* ~ уговор, ~ рок.

добавр̀љати, -а̄м свр. *доћи баврљајући, дотетурати се.*

доба́зати, до̀ба̄за̄м свр. *доћи базајући, долуњати, дошврљати.*

до̀бар[1], до̀бра, -о **1. а.** *који је високоī̀ квалитета, који поуздано,ваљано служи, квалитетан;* супр. лош, рђав: ~ материјал, ~ хлеб, ~ земљиште, ~ пушка, ~ друм, ~ ваздух. **б.** (са допуном: за нешто, за некога) 1) *који задовољава одређену намену, сврху, функцију, подесан, по̀годан:* вода ~ за прање, бања ~ за стомачне болести, храна ~ за псе, материјал ~ за одело. 2) *лековит:* чај ~ за кашаљ. **в.** (о органима и њиховим функцијама) *који ваљано служи, здрав, јак, издржљив, способан:* добре очи, добри живци, ~ желудац, ~ памет. **г.** *повољно одабран, подесан, одговарајући, прави:* доћи у ~ час, изабрати ~ пут. Обе ципеле су ми добре. **д.** (о новцу) *који је у оптицају; који није фалсификован, прави.* **ђ.** (уз имена вршилаца радње, носилаца занимања, звања и сл.) *који савесно и успешно обавља одређен посао, одн. извршава одређену радњу, дужност, вешт и успешан у свом послу, ваљан, врстан, вро:* ~ домаћица, ~ писац, ~ ловац, ~ платиша, ~ пливач, ~ борац. **е.** (о животињама) *који се истиче стеченом неке особине, способности, врстан, расан:* ~ музара, ~ носиља, ~ летач, ~ тркачица, ~ бедевија. **ж.** *успешно изведен, остварен, одабран, успео, успешан, ефикасан, ефектан; који представља позитивно достигнуће:* ~ потез, ~ избор, ~ ударац, ~ начин, ~ метод, ~ стил. **з.** *којим се нешто позитивно оцењује, повољан, похвалан:* ~ мишљење, ~ оцена, ~ карактеристика. **и.** (о особинама, својствима и сл.) *изражен, остварен на пожељан начин, позитиван:* ~ особина, нечија ~ страна, у добром смислу усмерен. **2. а.** *који је благе, пријатне нарави, благороден, човечан, хуман, племенит; својствен таквом бићу, који одражава такву нарав:* ~ човек, ~ жена, ~ душа, ~ нарав, ~ дело. **б.** *који се држи позитивних друштвених норми, морално исправан у понашању и поступцима према другима, узоран, ваљан, вро, примеран; својствен таквој особи:* ~ девојка, ~ младић, ~ васпитач; ~ понашање, ~ владање. **в.** (с речима које значе одређен породични или лични однос) *који пожртвовано, предано и с љубављу испуњава своје дужности према некоме:* ~ отац, ~ мајка, ~ родитељ, ~ син, ~ кћи. **г.** *који води рачуна о осећањима и потребама других, који се према некоме понаша благонаклоно, фин, љубазан, пристојан, предусретљив, увиђаван:* ~ према некоме, ~ дете. Будите добри, померите се. **д.** *који одражава благонаклоност, позитиван однос према некоме или нечему:* добре жеље, показати добру вољу, рећи коју добру реч. **ђ.** *пријатан за друштво, ведар, бодар:* ~ расположење, смисао за ~ хумор. **3. а.** (о породици, роду и сл.) *који је на гласу, о коме влада високо мишљење, угледан, гласовит, врстан:* девојка из добре куће, ~ породица. **б.** *частан, честит, узоран:* ~ глас, ~ репутација. **в.** (често у комп.) *који припада вишим друштвеним слојевима, који је на вишем хијерархијском степену, висок, виши:* девојка из добре куће, младићи из бољих кућа. **4. а.** *с којим постоје тесне, блиске везе, близак, пријатељски; који одражава блискост, пријатељство:* ~ пријатељ, ~ друг, бити у добрим односима с неким. **б.** (с неким) *који је с неким у блиским, пријатељским односима:* бити ~ с неким. **5. а.** (о времену, временским приликама) *угодан, пријатан, повољан:* ~ време, ~ дан, ~ клима. **б.** (о времену, добу) *у којем се срећно, лепо живи:* у добра стара времена **в.** (обично у суперл.) *који се одликује животном снагом, крепкошћу:* бити у најбољим годинама, бити у најбољој снази. **г.** *који доноси велики род, принос, родан, плодан:* ~ година. **д.** *који повољно, угодно делује, који изазива задовољство, повољан, пријатан, угодан:* добре вести, донети ~ глас. **ђ.** *који пружа, даје повољне могућности, изгледе, повољан:* имати добре шансе, ~ прилика, добри услови за нешто. **е.** (често у устаљеним изразима) *који води срећи, добру, срећан:* ~ коб, у добри час. **6. а.** *велики по размерама, маси, количини, велик, знатан, обилат, позамашан, обилан:* ~ комад меса, ~ део пута, ~ зарада, продати за добре новце, наложити добру ватру, ~ киша. **б.** (*кад се истиче да је одређена мера испуњена или надмашена, пређуења̀на*) *пун, читав, пређун:* ~ половина, добра два сата хода, добрих сто килограма. • **бити до̀бре во̀ље** 1) *бити расположен, весео.* 2) еуф. *бити припит.* **бити с нѐким ~; бити с нѐким на до̀број но̀зи** *бити с неким у добрим, пријатељским односима.* **(све) бо̀љи од бо̀љега** *одабрани, врсни, најбољи.* **будите до̀бри** *у љубазном обраћању:* молим Вас. **до̀бар!** *браво, честитам (при раду).* ~ **дан,** ~ **ју̀тро,** ~ **вѐче (вѐчер)** *уобичајен поздрав у одређено доба дана (у току дана, ујутру и увече).* ~ **као ду̀ша (као хлеб (крух), као анђео** и сл.) *јако добар, племенит.* **имати** ~ **нос (њух)** *имати добру моћ запажања, наслућивања.* **нисам нешто** ~ *не осећам се добро, нешто сам болестан.* **од до̀бре во̀ље** *добровољно, радо:* ићи од добре воље. **стајати (бити)** ~ **за нѐкога** *јамчити за некоī̀а.* **твоја** ~ **во̀ља** *како ти хоћеш.* **у** ~ **час** *у право време, правовремено.*

доба́рце, -а и -ета с (мн. -ца) *дем. и хип. од добро*[1] *(3).*

добà̀сати, -а̄м свр. непрел. *доћи басајући; дотумарати.*

добатр̀гати (се), -а̄м (се) свр. непрел. *доћи ба̀тргајући, јѐдва доћи несигурним корацима.*

добаву̀љати, -а̄м свр. непрел. *доћи, стићи бауљајући, допузати; дотетурати.*

добацѝвати (се), добà̀цујем (се) *несвр. према добацити (се).*

добацѝвач, -а́ча м *онај који нешто добацује (нпр. лопту).*

доба́цити, до̀ба̄цӣм (до̀бацити, -ѝм) свр. прел. (непрел.) **1.** (нешто или без допуне) **а.** *додати бацањем, бацити некоме, до некоī̀а, нечеī̀а:* ~ лопту. **б.** *додати, дотурити узгредно или кришом; пребацити (пренети или превести) до одређеноī̀ места:* ~ некоме писмо, ~ цемент колима. **в.** *упутити, послати, управити:* ~ поглед, ~ пољубац. **г.** *јавити се, обратити се некоме кратком примедбом, обратити се кратко, узгредно.* **д.** *обратити се некоме љутито или заједљиво, пецкајући; пецнути.* **2.** (нешто) *бацањем додати на нешто, бацањем дометнути:* ~ на ватру дрва. **3. а.** *бацањем досе̄гнути, домашити; досе̄гнути зрнима,*

пројектилима (о оружју): ~ каменом до тврђаве; докле топ може ~ **б.** (некоме) *достићи некога такмичећи се у бацању, бацити колико и неко други.* ■ **~ се** *пребацити се, превести се до неког места:* ~ се до Београда.

дòбег јек. **дòбјег** м *в. добеглица.*

добегáвати јек. **добјегáвати** *несвр. према добећи.*

дòбеглица јек. **дòбјеглица** ж **1.** (и м; мн. ж) *особа која је негде добегла склањајући се испред неког или нечега, пребег, бегунац.* **2.** етн. *девојка која је добегла у момкову кућу.*

добежáвати јек. **добјежáвати,** -èжāвām несвр. *в. добегавати.*

добѐжати јек. **добјѐжати,** -жѝм свр. непрел. **1.** *в. добећи.* **2.** *дотрчати, дојурити.*

дòберман м нем. *врста пса кратке сјајне црне или мрке длаке, дугих ногу, кратког репа и као одсечених ушију.*

дòбермáнка ж *женка добермана.*

дòбећи јек. **дòбјећи,** -егнѐм свр. непрел. **а.** *бежећи доћи некамо склањајући се испред неке опасности, пребећи.* **б.** (о девојци) *пребећи момку противе воље својих родитеља.*

добúвати, дòбӣвām и **добúјати,** дòбӣјām *несвр. према добити.*

добúрати, дòбӣрām (дòбирати, -рѐм) *несвр. према добрати.*

дòбит ж (инстр. -и) **1. а.** *материјална корист која се добије, постигне од неког посла (производње или трговине), зарада, профит (као разлика између уложене и добијене вредности):* убирати ~, чиста ~, ~ у трговини, доносити ~, остварити ~, продати уз ~. **б.** екон. *разлика између укупног прихода и расхода у производњи или између продајне и набавне цене у трговини; део вишка вредности као разлика између укупног дохотка и личних доходака, уговорних и законских обавеза привредних радних организација.* **2.** *повољан ефекат нечега, корист:* ~ од школе, ~ за културу. **3. а.** *в. добитак:* ~ од 200 дин. **б.** *вредност која се добије коцкањем.* **в.** *отета, зајмљена имовина или појединачни предмет, живинче и сл.:* поделити ~ од пљачке.

добúтак, -тка м **1.** *материјална вредност која се стекне, добије, заради у некој прилици; добит, зарада, профит:* поделити добитке између себе, остварити ~. **2.** *згодитак на лутрији.* **3.** *позитивно, корисно достигнуће (у култури, уметности и сл.), духовна вредност која се постиже у некој прилици:* ~ од појаве неког дела. • **бити на добитку** *остварити добитак.*

дòбити, дòбијēм (трп. добӣјен и добӣвен) свр. прел. **1. а.** *примити у власништво, на располагање, коришћење нешто што пре тога није поседовано:* ~ поклон, ~ књигу, ~ стан, ~ пса. **б.** *набавити, прибавити (за новац и сл.).* – Књига се може добити у књижари. **в.** *примити неко саопштење или поруку (писмено или усмено); примити на знање, на извршење:* ~ писмо, ~ телеграм, ~ позив; ~ налог, ~ упутства, ~ задатак. **г.** *добавити за неки посао, службу:* ~ помоћника, ~ сарадника, ~ учитеља. **д.** *стећи као брачног друга, партнера:* ~ мужа ~ добру жену. **ђ.** *примити у своју средину:* ~ госте, ~ посету, ~ новог ученика. **2. а.** *постићи, стећи неко признање, привилегију и сл.:* ~ чин, ~ квалификацију, ~ диплому, ~ похвале, ~ власт, ~ боловање, ~ излаз у град, ~ наградно одсуство. **б.** *бити постављен на неку дужност, положај, бити произведен, унапређен у неко звање:* ~ посао, ~ место професора, ~ улогу у филму. **в.** *стећи услове за нешто, досећи у повољне околности за остварење нечега, наћи:* ~ згодну прилику, ~ шансу. **3. а.** *доживети, претрпети нешто неповољно, бити изложен нечем неповољном (казни, критици и сл.); бити осуђен на нешто, бити кажњен неком казном:* ~ грдње, ~ батине, ~ шамар; ~ две године затвора. **б.** (обично са допуном: по леђима, по туру и сл.) *бити истучен, лоше прођи, бити кажњен.* **4.** (некога, нешто) *ступити у контакт с неким, успоставити везу с неким.* – Једва сам га добио (телефоном). **5. а.** *извојевати, изборити, задобити, освојити борбом:* ~ царство, ~ сабљу у бој. **б.** *доћи у посед нечега надметањем, коцкањем и сл.:* ~ (нешто) на опклади, ~ згодитак, ~ премију. **6. а.** *изаћи као победник из борбе, рата; постићи повољан исход у неком спору, такмичењу, коцкању и сл.:* ~ на мегдану, ~ битку, ~ на картама. **б.** *решити у своју корист (битку, партију и сл.):* ~ мегдан, ~ процес, ~ партију, ~ игру, ~ утакмицу, ~ опкладу. **7.** (некога) *надјачати, савладати у борби оружјем; победити у неком спору, савладати у такмичењу, коцкању; надмудрити:* ~ некога на суду, ~ некога на превару. **8. а.** *доживети неку промену, стећи, развити неку особину, способност и сл.; поприми:* ~ зубе, ~ жилиште, ~ зелену боју, ~ млеко, ~ карактеристике нечега, ~ свечан изглед. **б.** *стећи неку ознаку:* ~ име, ~ назив. **в.** *досећи у неко стање, расположење, стећи:* ~ вољу, ~ веру у нешто, ~ апетит, ~ нагон за нешто. **г.** *бити захваћен неким поремећајем, болешћу:* ~ грип, ~ назеб, ~ температуру, ~ слом живаца. **9. а.** *ступити у одређени однос с неким, стећи:* ~ суседа, ~ пријатеља. **б.** *донети на свет, родити; употпуне стећи у породици као потомка, сродника:* ~ дете, ~ сина, ~ близанце, ~ унука, ~ наследника. **10.** (често у безл. конструкцији са „се") **а.** *доћи до нечега неким поступком, процесом, произвести, створити:* ~ неку легуру, ~ маслац (из млека), ~ топлотну енергију, ~ 10 тона пшенице (по јутру), ~ негативан резултат. **б.** *стећи, створити у свести:* ~ верну слику нечега, ~ утисак, ~ криву представу о неком. **11. а.** *стећи, примити (као зараду), зарадити; примити одређени новчани износ (као плату, надницу и сл.):* ~ нешто својим радом, ~ плату, ~ дневницу, ~ позајмицу, ~ кредит, ~ социјалну помоћ. **б.** *постићи предност, корист у нечему:* ~ у времену. Тиме ништа нећеш добити. **в.** *показати најредак у погледу неке особине, карактеристике, постати вреднији; увећати се у погледу обима, тежине.* – Дело је тиме много добило. ~ у нечијим очима, ~ у озбиљности, ~ два кила, ~ на (у) тежини. **12. а.** *стећи, постићи:* ~ солидно знање, ~ образовање. **б.** *постићи, остварити (на испиту, тесту и сл.):* ~ позитивну оцену, ~ 20 поена. **в.** *обезбедити, примити у некој расподели:* ~ резервацију, ~ место, ~ собу. **13.** *извући од некога, сазнати:* ~ признање, ~ пристанак. **14.** *постићи одређену противвредност, одн. цену за нешто што је продато:* ~ осам хиљада за прасе. • **~ корпу (кошару)** пеј. *бити одбијен.* **~ ногом (ногу)** пеј. *бити избачен, отеран.* **~ по носу** *бити изгрђен, прекорен.* **~ по прстима (по њушци)** пеј. *бити сгречен, онемогућен на груб начин.* **~ премештај (прекоманду)** *бити премештен.* **~ своје** *бити кажњен по заслузи.* **~ шипак (брус)** вулг. *не добити ништа.*

дòбитнӣк и **дòбӣтнӣк** м **1. а.** *онај који стекне, добије неку имовину, који постигне неку материјалну корист:* ратни ~. **б.** *онај који добије неку вредност, згодитак на лутрији, коцкању и сл.; онај који освоји неку награду.* **2.** *победник у неком такмичењу, супарништву, борби, сукобу.*

дòбитница и **дòбӣтница** ж *жена добитник; победница.*

дòбитничкӣ и **дòбӣтничкӣ,** -ā, -ō *који се односи на добитнике; победнички; победоносни:* ~ копље, ~ осмех.

дòбитнички и **дòбӣтнички** прил. *победнички, победоносно.*

добје- *в. добе-.*

доблу́дети јек. **доблу́дјети,** -дӣм свр. *доћи блудећи, долутати.*

дòбнӣ и **дòбнӣ,** -ā, -ō *који се односи на доба живота:* ~ структура, ~ група, ~ граница. • **~ председник** *најстарији члан неког скупа као председник.*

добòвати, дòбујēм и **дòбовати,** -бујēм несвр. непрел. **1. а.** *ударати у добош и сл. и производити поступне звуке, бубњати.* **б.** *ударати снажно:* ~ ногама по нечему. **в.** *ударати производећи учестане поступне звуке, лупкати.* – Кишне капи добују по крову. ~ прстима по столу. **2. а.** *одавати поступне звуке (о добошу и сл.).* **б.** *одзвањати, одјекивати као добош (нпр. о речима).* **3.** *јављати, оглашавати, позивати и сл. ударањем у добош.*

дòбога прил. **1.** *веома, јако, до крајности:* ~ лењ, ~ смешно. **2.** *у служби узвика за изражавање узбуђења, запрепашћења или бола, забога, побогу, јао, авај.* – Добога, шта учини?

дòбош м мађ. **1.** *шупаљ ваљак са основама од разапете коже по којој се удара, бубањ.* **2.** техн. *део разних машина, апарата у облику шупљег ваљка:* ~ вршалице, ~ манометра. • **отићи на ~** *бити продат на јавној лицитацији (о имању).* **ударити на ~** *разгласити.* **добош-торта** кув. *врста торте од више кора са стакластом глазуром од истопљеног шећера.*

добòшāр, -ара м (вок. дòбошāре и -у, инстр. -áром и -áрем) *онај који удара у добош, бубњар.*

добòшāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на добошаре.*

добòшáрскӣ прил. *на добошарски начин, као добошар, јавно:* ~ разгласити.

дòбошаст, -а, -о *који подсећа на добош, који је као добош:* ~ облик.

добòшић и **дòбошић** м *дем. од добош.*

дòбошкӣ и **дòбошнӣ,** -ā, -ō *који се односи на добош.*

добòшчић и **дòбошчић** м *дем. од добош.*

добра́јати, дòбрājām *несвр. према добројати, добројити.*

дòбрāн, -а, -о и **дòбрāн,** -а́на, -о *доста велик, повелик, прилично:* ~ парче, ~ сума новца.

дòбрāно и **добра́но** прил. *доста, прилично:* ~ се напити.

дòбрāш, -а́ша м шатр. *ђак који има добар успех у школи.*

дòбрац, -àца м мед. нар. еуф. *осипице, мале богиње.*

добрèктати, дòбрекћēм свр. *стићи брекћући.*

добрòзати, -āм свр. *брзо, журно стићи, дохрлити.*

дòбријати и **добрѝјати,** дòбријēм свр. прел. *обријати до краја.* ■ **~ се** *обријати се до краја.*

дòбрӣћ, -и́ћа м мед. нар. еуф. *зли пришт, злић.*

дòбрица ж (м) (мн. ж) хип. *добра, добродушна, питома особа (обично дете).*

добри́чак, -чка м *в. добричина.*

добри́чина ж (м) (мн. ж) *добар, доброћудан, добродушан човек.*

добри́чица ж бот. *вишегодишња зељаста биљка* Glechoma hederaceum *из ф.* Labiatae.

дòбро[1] с (ген. мн. добáрā) **1.** *оно што је добро, повољно за човека, што доприноси његовој срећи, благостању; добре, повољне животне прилике, срећан, обезбеђен живот, срећа, благостање; добробит, корист:* борба добра и зла, надати се добру, старати се о добру народа, урадити нешто за нечије добро. **2.** (често у мн.) **а.** *материјална или духовна, културна вредност, достигнуће којим се неко користи, материјално или културно благо:* јавно ~, опште ~ народа, заједничко ~, културна добра, материјална добра, духовна добра. **б.** *природно богатство, благо као извор сировина и потрошних средстава:* природна добра, потрошна добра. **в.** *материјални производ људског рода, роба:* потрошна добара, размена добара, инвестициона добра. **3. а.** *оно што је нечија својина, имовина; капитал:* покретна добра, непокретна добра. **б.** *земљиште у нечијој својини, земљишни посед, имање, економија:* државно ~, црквено ~, пољопривредно ~, пољско ~, огледно ~, економско ~. **4.** *добар, племенит поступак, добро, племенито дело:* чинити ~, вратити ~ добрим. **5.** *доброта, племенитост; добра, позитивна особина, врлина:* познат по добру. **6.** нар. *у нежном обраћању драгој особи или животињи.* – Пиј, гарове, добро моје. • **далеко је то од добра** *зло је, није добро.* **делити с неким ~ и зло** *заједнички подносити све, и добро и зло.* **изићи на ~** *повољно се развити, имати повољан, срећан исход.* **ићи на ~** *повољно се развијати, водити, слутити добру, срећи.* **које добро? којим добром?** *при сусрету: ради чега сте дошли? шта има ново?* **окренути на ~** *поћи добрим, повољним правцем, почети се повољно развијати.* **свако зло има своје ~** *у свакој невољи, несрећи има и нешто корисно.* **у добру и у злу** *и у срећним и у несрећним, неповољним околностима, приликама.*

дòбро[2] прил. (комп. бо̀љē и бо̀ље) **1.** *на добар начин, како треба, како ваља, како је пожељно; успешно:* ~ читати, ~ одиграти улогу, ~ урадити нешто. **б.** *у складу с моралним и др. нормама, исправно; у реду:* ~ поступати, ~ се држати. Није добро што си нас оставила. **в.** *са свом пажњом, савесно, пријежно.* – Добро слушај шта ти говорим. **г.** *темељно; сасвим, потпуно:* ~ расправити нешто, ~ испитати, ~ очистити, ~ се разданити. **д.** *у великој мери, веома; преко мере, много, жестоко:* ~ озепсти, ~ се загрејати за нешто, ~ се уморити, ~ стегнути, ~ истући, ~ попити. **ђ.** *обилно, богато:* ~ родити, ~ залити, ~ подмазати. **2. а.** *у нормалним, пријатељским односима, везама:* бити ~ с неким. **б.** *с наклоношћу, с љубављу, радо, благонаклоно, срдачно, љубазно:* ~ се слагати с неким, ~ дочекати некога. **3. а.** 1) *у добром здравственом стању, здраво.* – Ми смо добро. 2) (често са субјектом у дат.) *кад се указује на повољно здравствено стање или побољшање код болесника.* – Боље му је. **б.** *кад се указује на повољне животне прилике, на угодан живот: богато, имућно; угодно, повољно, без неприлика:* ~ стајати, ~ ићи некоме. **б.** *кад се указује на повољан положај код неке личности или организације:* ~ стајати код министра. **4. а.** *кад се указује на повољан развој и исход, ефекат неке радње: срећно, повољно:* ~ се удати, ~ проћи, ~ се завршити. **б.** *кад се нешто оцењује као прихватљиво, повољно, одн. кад се нешто препоручује, саветује: препоручљиво, упутно.* – Добро је што си ме назвао. Добро је обући топлу одећу. Боље је да отпутујемо одмах. **в.** *за изражавање одобравања, сагласности: слажем се, тако је, у реду.* – Да отворим прозор? Добро. Добро, сине, иди. • **~ доћи** *бити од користи.* **~ дошао!** *поздрав при доласку.* **боље те (вас) нашао** нар. *отпоздрав на поздрав: добро дошао.* **~ проћи** *успети.* **~ чинити (некоме)** *бити од користи, годити, пријати.* – Шетња му чини добро.

добро- *први део придевских и др. сложеница насталих од синтагми с придевом добар или прилогом добро:* добродушан, добронамеран, добростојећи итд.

дòбробӣт ж чеш. *срећа, благостање; корист:* радити на ~ народа.

дòбровòљан, -љна, -о **1.** *који се чини по слободној вољи, без принуде:* ~ рад, добровољни прилог. **2.** *који обавља неки посао или врши неку дужност по својој вољи, без принуде:* ~ војска, добровољни давалац крви.

добровóљац, -љца м (инстр. -љцем; ген. мн. добрòвōљāцā) **а.** *онај који добровољно ступа у војску или учествује у рату.* **б.** *онај који добровољно извршава неки задатак; онај који добровољно указује неку помоћ или даје неки прилог.*

добровòљачкӣ, -ā, -ō *који се односи на добровољце:* ~ чета, ~ позориште.

добровòљачки прил. *као добровољац:* ~ регрутовати.

добрòвōљка ж *женска особа добровољац.*

дòбровōљно прил. *по својој вољи, без принуде:* ~ се пријавити у војску.

добровóљнōст, -ости ж *особина онога што је добровољно, добровољни карактер нечега.*

добрòдити, дòбродīм свр. непрел. **а.** *довести се бродом (до неког места), стићи бродећи.* **б.** *допловити (о броду, лађи).*

добродòшао, -шла, -о *који је дошао, присео у прави час, који се радо дочекује, прима јер одговара потребама и жељама у датој ситуацији, радо дочекан, пожељан, користан.* – Ова понуда му је добродошла.

добрòдошлица и **добродòшлица** ж **а.** *поздрав некоме чији је долазак радо очекиван; добре жеље изражене при нечијем доласку:* поздравити некога добродошлицом, жалелети некоме добродошлицу. **б.** *чаша алкохолног пића која се испија поводом нечијег радо очекиваног доласка; здравица која се подиже том приликом:* дочекати сватове добродошлицом. **в.** *срдачан дочек, пријем:* приредити некоме добродошлицу.

добродржēћӣ, -ā, -ē *који се добро држи, који је доброг здравља, држећи, крепак (о старијој особи):* ~ старац.

дòбрòдушан, -шна, -о **а.** *који је добре душе, благе нарави, доброћудан, племенит; простодушан, наиван:* ~ човек. **б.** *који изражава доброћудност, благ, питом:* ~ глас, ~ осмех.

дòбрòдӯшје с *в. добродушност.*

дòбрòдушно прил. *на добродушан начин, доброћудно; простодушно, безазлено, наивно:* ~ се насмејати.

дòбрòдушнōст, -ости ж *особина онога који је добродушан, доброћудност; простодушност, безазленост.*

доброја́вати, -ōјāвām *несвр. према добројати и добројити.* **2.** *додавати бројањем.*

дòбрòјати, -јīм и дòбројīм и **дòбрòјити,** дòбројīм свр. **1.** *довршити бројање нечега, избројати до краја.* **2.** *додати бројањем.* **3.** *доћи у бројању до неког броја:* ~ до двеста.

дòбрòјутро с разг. **1.** *срећа, добро.* – Радости моја, добројутро моје! **2.** ир. *зло, несрећа, зла судбина, злојутро:* видети своје ~.

дòбрòмислен, -а, -о *који тежи добру; добронамеран:* ~ човек.

дòбрòмислено прил. *тежећи добру, настојећи постићи добро, добронамерно.*

добро̀мисленӧст, -ости ж *настојање на ширењу и чињењу добра, тежња постизању добра, добронамерност.*

добронáмеран јек. **добронáмјеран,** -рна, -о **а.** *који има добре намере, који жели некоме добро:* ~ човек **б.** *који изражава добре намере, пријатељски:* ~ савет, ~ опомена.

добронáмерно јек. **добронáмјерно** прил. *у доброј намери, с добром намером:* ~ упитати.

добронáмернӧст јек. **добронáмјернӧст,** -ости ж *особина онога који је добронамеран, жеља, хтење да се учини нешто добро.*

добронамјер- *в. добронамер-.*

добро̀слутан, -тна, -о *који слути, предсказује нешто добро;* супр. злослутан.

добро̀слутнӣк м *онај који слути, предсказује добро.*

добро̀слутница ж *она која слути, предсказује добро.*

добро̀слутно прил. *слутећи, наговештавајући добро.*

добро̀срет- *в. добро̀срећ-.*

добро̀срећан, -ћна, -о **а.** *који је добре среће, срећан; који доноси срећу.* **б.** еуф. *злосрећан, несрећан.*

добро̀срећнӣк м **а.** *онај који је добре среће, срећан човек.* **б.** еуф. *злосрећник, несрећник.*

добро̀срећница ж **а.** *она која је добре среће, која доноси срећу.* **б.** еуф. *злосрећница, несрећница.*

добро̀срећно прил. *срећно, доносећи срећу.*

добро̀стив, -а, -о **а.** *пун доброте, добар, благ; милостив, благонаклон:* ~ човек. **б.** *који изражава, испољава доброту:* ~ поглед, ~ глас.

добро̀стиво прил. *на добростив начин, с пуно доброте, благо, милостиво:* ~ се насмејати, ~ погледати.

добро̀стивӧст, -ости ж *особина онога који је добростив, онога што је добростиво, милостивост, доброта, благост.*

добростòјећӣ, -ā, -ē *који поседује доста материјалних добара, имућан, богат:* ~ трговац, ~ сељак.

добросу́седскӣ јек. **добросу́сједскӣ,** -ā, -ō (обично уз реч „однос“) *који показује пријатељство међу суседима:* живети у добросуседским односима.

добросу́седски јек. **добросу́сједски** прил. *у добросуседским односима, пријатељски:* односити се ~ према некоме.

добросу́седство јек. **добросу́сједство** с *добросуседски пријатељски односи.*

добро̀та ж **1. а.** *особина онога који је добар, онога што је добро, спремност за пружање помоћи другима, племенитост, хуманост, човекољубивост:* човек познат по доброти. **б.** фиг. *добра, племенита особа.* – Он је сушта доброта. **2.** *добро, племенито дело, племенит поступак, доброчинство:* чинити доброте.

дȍбротвор и **дȍбротвор** м **а.** *онај који чини добра дела, који некоме пружа помоћ, заштиту, доброчинитељ:* бити нечији ~. **б.** *онај који у хумане сврхе прилаже или завештава новац и друге материјалне вредности (неком друштву или установи).*

дȍбротвӧран и **дȍбротвӧран,** -рна, -о **1. а.** *који служи у хумане, племените сврхе, који је намењен доброчинству, хуманитаран:* ~ друштво, ~ установа. **б.** *који се односи на хумане задатке, који се чини с хуманим циљем, карикативан:* приредба у добротворне сврхе, поклонити нешто у добротворне сврхе, одржати добротворну приредбу. **2.** *који чини добра дела, који пружа помоћ и заштиту некоме, племенит, хуман:* ~ човек, ~ душа.

дȍбротвӧрка и **дȍбротвӧрка** ж *жена добротвор, доброчинитељка.*

дȍбротвӧрно и **дȍбротвӧрно** прил. *на добротворан начин, као добротвор, хумано, племенито:* ~ помагати некоме.

добротво́рнӧст, -ости ж *особина онога који је добротворан; карикативност, хуманост.*

добро̀ћудан, -дна, -о **1. а.** *који је добре ћуди, који је пријатне, благе нарави, благ:* ~ човек. **б.** *који одражава благу нарав:* ~ израз лица, доброћудне очи. **2.** мед. *који се може излечити, који није опасан по живот (обично о тумору, израштају), бенигни:* доброћудни тумор, ~ израслина.

добро̀ћȗдно прил. *на доброћудан начин, благо, питомо:* ~ гледати, ~ се смешити.

добро̀ћудӧст, -ости ж *особина онога који је доброћудан, онога што је доброћудно, добра, блага нарав, благост, питомост:* нечија ~, ~ нечијих очију.

доброчи́нац, -нца, **доброчи̏нилац,** -иоца и **доброчи̏нитељ,** -а м *в. добротвор (а).*

доброчи̏нитељка ж *в. добротворка.*

добро̀чи̏нскӣ, -ā, -ō *који се односи на доброчинство, добротворан; својствен доброчинцима, благ:* ~ помоћ.

доброчи́нство с *добро, племенито дело, хуман поступак; чињење добрих, племенитих дела; хуманост, племенитост:* чинити доброчинства, захвалити за ~.

дова́бити, дȍвāбӣм свр. прел. **а.** *вабећи намамити (животињу):* ~ пса. **б.** *приволети некога да дође, дозвати, домамити.*

дова́љати, дȍвāљām свр. прел. *доћуратити ваљајући, докотрљати:* ~ камен, ~ буре. ■ **~ се** *доћи, допрети до неког места ваљајући се, докотрљати се (нпр. о камену).*

дȍвдē и **дȍвде** јек. **дȍвдјē** и **дȍвдје** прил. **а.** *до овога места, до ове тачке, до ове границе:* стићи ~. **б.** *до овога времена.* • **~ ми је тога (свега** и сл.**)** *доста ми је тога (свега и сл.), дозлогрдило ми је.*

дове́зати, дȍвēжēм свр. прел. *везујући наставити на нешто, надовезати:* ~ конопац.

довезúвати, -вèзујēм *несвр. према довезати.*

довејáвати, -вèјāвām јек. **довијáвати,** -вȉјāвām *несвр. према довејати.*

дȍвејати јек. **дȍвијати,** -јēм свр. **1.** прел. *донети, нанети вејући (о ветру).* **2.** непрел. *вејући стићи, досићи, допрети.*

дȍвēк(а) јек. **дȍвијек(а)** прил. **а.** *за сва времена, заувек, засвагда; увек, стално (у будућности):* трајати ~. **б.** *до краја живота:* остати ~ инвалид.

довèрати се и **дȍверати се,** дȍверēм се свр. *верујући се досећи до неког места, доћентрати се; доћузити:* ~ на врх дрвета.

довèслати, -āм свр. **1.** непрел. *доћи, приспети веслајући:* ~ до обале. **2.** прел. *довести, дотерати веслајући:* ~ барку. ■ **~ се** *в. довеслати (а).*

дове́сти (дȍвēсти), -ве́зēм (трп. дове́зен, -а) свр. прел. *свршити везење, извести до краја:* ~ блузу. **б.** *додати у везу, извести накнадно још један део:* ~ још једну шару.

довèсти[1] (дȍвести), -вèдēм (дȍведēм) (аор. довèдох, дȍведе; р. пр. дȍвео, довèла (дȍвела); пр. пр. дȍвēвши; трп. довèден, -ènа) свр. прел. (ретко непрел.) **1. а.** *водећи или упућујући некога учинити да дође, приспе до одређеног места:* ~ до врата, ~ пред кућу, ~ у салу. **б.** фиг. *омогућити некоме да стигне до одређеног циља, послужити коме као путоказ.* – Стаза га је довела у шуму. **в.** *поставити (некога) на неки положај; наћи (некоме) службу, запослење, запослити:* ~ на положај министра, ~ у министарство. **г.** *узети у своју кућу жену, одн. снаху (ређе мушкарца) ради женидбе (одн. удаје):* ~ невесту, ~ снаху за сина. **д.** *повести и задржати уз себе децу из претходног брака (приликом преудаје):* ~ двоје деце из првог брака. **2.** *учинити да нешто досте некуд усмеравајући му кретање, спровести; помоћу дотерати, примаћи:* ~ воду водоводом, ~ рибу до обале. **3. а.** (до нечега (нешто до нечега)) *учинити, допринети да се нешто оствари, деси, постигне, бити узрок некој збивања, догађаја:* ~ до мира, ~ до рата, ~ до победе, ~ до стварања савеза. **б.** *учинити да неко, нешто досте у одређено стање, расположење, проузроковати, изазвати неку промену, неко стање или расположење:* ~ до лудила, ~ у тежак положај, ~ у склад, ~ до кључања. **в.** *управити, упутити ка неком закључку, навести на неку мисао, на неко схватање:* ~ на неку мисао, ~ до неког закључка. **4.** *описујући, пратећи нешто у временском току доћи до неког тренутка:* ~ хронику манастира до одређене године. • **~ у питање (нешто)** *упрозити.*

довѐсти² (дȍвести), -вѐзēм (аор. довѐзох, дȍвезе; р. пр. дȍвезао, довѐзла (дȍвезла); трп. довѐзен, -ѐна; пр. пр. довѐзāвши и дȍвезāвши) свр. прел. **а.** *допремити, пребацити, пренети (нешто) до одређеног места управљајући неким превозним средством:* ~ жито колима, ~ намештај. **б.** *допремити возећи само превозно средство:* ~ кола, ~ ауто. **в.** *пренети, пребацити некога или нешто (о превозном средству).* – Кола су ме довезла довде. ■ **~ се** *доћи, допутовати превозним средством; приспети, стићи (о превозном средству):* ~ се лађом до Београда.

дȍвечē прил. *кад наступи вече (оног дана кад се говори), ове вечери, вечерас.*

дȍвијати *в. довејати.*

дови́јати, дȍвијāм свр. *вијајући донатати, дотерати.*

дови́јати се, дȍвијāм се несвр. *трудити се да се нађе решење, излаз из нечега, сналазити се (у нечему); домишљати се:* ~ како да се побегне.

дȍвијек(а) *в. довек(а).*

дȍвīк м *повик упућен некоме, довикивање, гласан дозив.*

дови́кати, дȍвичēм свр. прел. *дозвати вичући:* ~ суседа.

дови́кивати, -вȉкујēм *несвр. према довикати и довикнути.* ■ **~ се** *дозивати једно друго.*

дови́кнути, дȍвīкнēм свр. прел. **1.** *викнувши повишеним гласом скренути пажњу на нешто, рећи, саопштити (нешто); добацити повишеним гласом:* ~ (некоме) нешто. **2.** (некога) *викнувши зовнути, дозвати.*

дȍвити се, дȍвијēм се свр. *наћи решење, излаз, снаћи се; домислити се, досетити се.*

дȍвитлати, -āм свр. **1.** прел. *витлајући дотерати, донатати (нпр. о ветру).* **2.** непрел. *стићи витлајући, јурећи, дојурити, дотрчати.*

дȍвитљив, -а, -о *који уме да се довије, да се снађе у тешкој ситуацији, домишљат, досетљив, сналажљив, промућуран.*

дȍвитљивац, -ивца м *онај који је довитљив, сналажљив.*

дȍвитљивица ж *довитљива женска особа.*

дȍвитљиво прил. *на довитљив начин, досетљиво, сналажљиво, промућурно.*

дȍвитљивōст, -ости ж *особина онога који је довитљив, сналажљивост, досетљивост, промућурност.*

довла́чити (се), дȍвлачīм (се) [гл. им. двола́чēње] *несвр. према довући (се).*

дȍвод м **1.** *довођење, допремање, спровођење нечега што се креће кроз цеви, наročите уређаје и сл.:* ~ нафте, ~ горива, ~ електричне енергије, прекинути ~ ваздуха. **2.** *цев, канал или уређај за довођење, допремање нечега:* затворити ~, прикључак на доводу.

дȍводити, дȍводīм [гл. им. дȍвођēње с] *несвр. према довести*[1].

дȍводнӣ, -ā, -ō *који служи за довођење, допремање нечега, који се односи на довод:* ~ цев, ~ канал.

дȍводница ж анат. *крвни суд који доводи крв у срце, вена.*

дȍвоз м *допремање превозним средством, довожење, транспорт:* ~ муниције колима.

дȍвозити (се), дȍвозīм (се) [гл. им. дȍвожēње с] *несвр. према довести*[2] *(се).*

дȍвознӣ, -ā, -ō *који се односи на довоз.*

дȍвōљан, -љна, -о **1.** *којега има онолико колико је потребно, доста за нешто, који задовољава у погледу количине или вредности:* ~ количина, ~ број, у довољној мери. То је довољан разлог да не дође. **2.** (у им. служби) м *најнижа школска прелазна оцена:* добити ~ из математике, завршити с довољним.

дȍвōљно прил. *у довољној мери, количини, колико је потребно, доста; потпуно, сасвим:* појести ~, ~ јак, ~ горива, ~ гласова, ~ истакнут, ~ засићен.

дȍвōљнōст и **дово́љнōст,** -ости ж *довољна количина, довољна мера; стање које задовољава.*

дȍвратак, -тка м *греда или бочни део у оквиру врата; оквир врата:* ударити главом у ~, држати се за ~.

дȍвратнӣк м и **дȍвратница** ж *в. довратак.*

довр̀вети и **довр́вети** јек. **довр̀вјети** и **довр́вјети,** -вӣм свр. непрел. *доћи, стићи врвећи, нагрнути, сјатити се у великом броју (нпр. о војсци).*

довре́ћи (дȍврēћи) јек. **довријѐћи** (дȍвријећи) и **довр̏ћи** (дȍврћи), довр̏шēм свр. *завршити вршидбу, оврћи до краја:* ~ жито.

дȍврх предл. (с ген.) *до врха, до горње ивице:* ~ куће, ~ чела.

довршáвати (се), довр̏шāвām (се) *несвр. према довршити (се).*

дȍвр̏шен, -а, -о *потпуно изграђен, формиран (интелектуално, духовно), зрео, усавршен:* ~ човек, ~ уметник.

дȍвр̏шенōст, -ости ж *стање онога који је довршен, што је довршено, изграђеност, формираност; зрелост.*

довршéње с *окончање, свршетак:* ~ започетог посла.

довршéтак, -тка м *завршетак, крај:* ~ битке, ~ романа.

довршúвати (се), довр̏шујēм (се) несвр. *в. довршавати (се).*

дȍвр̏шилац, -иоца (довр̏шитељ) м *онај који нешто довршава, одн. који је нешто довршио, извршио:* ~ неког дела.

довр́шити, дȍвр̏шīм свр. прел. **а.** *урадити неки посао до краја, завршити, свршити започети посао:* ~ посао, ~ жетву. **б.** *обрадити, направити до краја:* ~ рукав, ~ кошуљу, ~ кров. **2.** *дотући, докрајчити, убити, усмртити:* ~ некога, ~ непријатеља. ■ **~ се** *доћи до краја, свршити се, окончати се (нпр. о бици).*

дову́ћи (дȍвūћи), -ву́чēм (3. л. мн. дову́кū; аор. дову́кох, дȍвūче; имп. дову́ци; р. пр. дȍвūкао, дову́кла (дȍвūкла); трп. довучен, -а; пр. пр. дову́кāвши и дȍвūкāвши) свр. прел. **1.** *вукући пренети, преместити; вукући довести:* ~ сто, ~ пуна кола жита, ~ чамац. **2.** пеј. *наговарајући, убеђујући довести некога, домамити некога превараом, лукавством или на силу:* ~ некога на састанак, ~ пред суд. ■ **~ се а.** *доћи вукући се, једва се крећући; допузити, домилети.* **б.** *доћи кришом, привући се, прикрасти се, дошуњати се.* **в.** пеј. *доћи, стићи нежељен, незван:* ~ се на вечеру.

дȍга и **до́га** ж енгл. *раса крупних, снажних паса развијене главе и врата и кратке длаке.*

дȍгађāј м **1. а.** *оно што се догодило, десило, збило у одређеном времену, збивање:* трагичан ~, необичан ~, развој догађаја. **б.** (обично у мн.) *сплет значајних појава, збивања у животу:* изменити ток догађаја, утицати на догађаје. **в.** *особита, важна појава:* уметнички ~, књижевни ~, представљати ~ у књижевности. • **остати (бити, налазити се** и сл.**) на репу догађајā** *немати утицаја на ток догађаја, збивања; оста(ја)ти изван збивања.*

догађај(ч)ић м *дем. и ир. од догађај.*

дога́ђати се, дȍгāђā се *несвр. према догодити се.*

догалопи́рати, -ōпӣрām свр. непрел. *дојахати у галопу.*

дога̀мизати, -ижēм свр. непрел. *доћи гамижући, догмизати.*

дога́рати, дȍгāрām несвр. *в. догорети.*

догéгати (се), дȍгēгām (се) свр. непрел. *доћи гегајући се.*

догегу̏цати (се), -ām (се) свр. непрел. *у дем. значењу: догегати (се).*

доглавињати, -ām свр. непрел. *доћи главињајући, несигурним кораком.*

дȍглāвнӣк м арх. *онај који је по рангу први до поглавара, старешине, поглаваров саветник, помоћник.*

дȍглāвничкӣ, -ā, -ō *који се односи на доглавнике.*

дȍглāвнӣштво с арх. *звање и служба доглавника.*

дȍглēд м **1.** *оптички инструмент за посматрање удаљених предмета, дурбин.* **2.** *простор обухваћен погледом, видик, видокруг; домашај погледа.*

дȍглēдан, -дна, -о **1.** *који се може сагледати, до кога допире поглед, који је на видику, видљив:* ~ даљина. **2.** *који може да се предвиди у будућности, који ће се свакако догодити у скорој будућности; недалек, скори (о времену):* у ~ време, у догледној будућности.

дȍгледати, -ā̄м свр. прел. *дои̏ћи ио̄гледом до нечеī удаљеноī, обухва̏тити ио̄гледом, саī̏ледати:* не мо̏ћи ~ бедеме, докле се може ~.

догле́дати, дȍглēдā̄м несвр. прел. (обично у пасиву са „се“) *мо̏ћи ви̏дети, обухва̏тити ио̄гледом, саī̏ледава̏ти:* – Догле́дао се нејасно храм.

дȍгма ж (ген. мн. дȍгмӣ) грч. **а.** *шема̏тизирано и а̏ксолутизовано некрити̏чко мишљење, ста̀в заснова̀н на ауторита̀тивним судовима, ко̀ји се усваја без ировѐравања и ша̀блонски и̏рмењује; начело, и̏остáвка ко̀ја се сма̀тра и усваја као та̀чна и неосно̀рна:* овешта̀ле догме, одбацити догме. **б.** *вѐрска начела, и̏остáвке ко̀је су вѐрници ду̀жни и̏рихва̏тити као а̏ксолу̏тно та̀чне, без икакве крити̏ке и ировѐре; службена вѐрска докрѝна:* вѐрске догме, цр̀квѐне догме, светѐ догме, хришћанске догме. **в.** *уо̏иште оно ша̏то се сма̀тра као нео̄гре̏шиво, нео̄рикосно̀вено, у ша̏то се мора вѐрова̏ти:* сма̀трати нешто као догму.

дȍгмат(а), -ē м (мн. -ти м и -те ж) *в. дои̏ма̏тичар.*

догматѝзам, -зма м *сле̏по, некрити̏чко и̏рихва̏тање дои̏ми; некрити̏чко мишљење ко̀је се ослања̀ на дои̏ме; дои̏ма̏тски ка̀ра̀ктер, дои̏ма̏тско обеле̏жје неко̄ī мишљења, ста̀ва, науке, докрѝна и сл.:* ~ религиозне науке, ~ неког гледишта.

догмà̀тик м *в. дои̏ма̏тичар.*

догмà̀тика ж **1.** *тео̏лошка дисци̏плина ко̀ја излаже хришћанске дои̏ме ио̄ одре̏ђеном систѐму; систѐм, скуī дои̏ми неке вѐре.* **2.** *уо̏иште систѐм дои̏ми, скуī систѐма̏тски изложених и̏ринци̏ūа, и̏остáвки неке шко̀ле, учѐња, и̏окре̏та; дои̏ма̏тизам:* политичка ~, правна ~, ослободити се круте догматике.

догмà̀тичан, -чна, -о **1.** *ко̀ји се одно̀си на дои̏ме; ко̀ји се заснива̀ на дои̏ма̀ма, дои̏ма̏тски:* ~ верова̀ње, ~ богословље, ~ гледи̏ште. **2.** *ко̀ји вѐрује у дои̏ме, и̏ривржен дои̏ма̀ма, ко̀ји се сле̏по др̀жи дои̏ми:* ~ филозоф.

догмà̀тичā̏р м **1.** *она̀ј ко̀ји се сле̏по др̀жи дои̏ми.* **2.** *она̀ј ко̀ји се ба̀ви дои̏ма̏тиком, ко̀ји и̏роучава и и̏роповѐда дои̏ме неке рели̏ūије или шко̀ле.*

догмà̀тичā̏рскӣ, -ā̄, -ō̄ *ко̀ји се одно̀си на дои̏ма̏тичаре.*

догмà̀тичкӣ, -ā̄, -ō̄ *в. дои̏ма̏тичан (1).*

догмà̀тичкӣ и **догмà̀тично** прил. *на дои̏ма̏тичан начин, свој̏ствено дои̏ма̏тича̀рима:* схватити нешто ~, ~ тумачити.

догмà̀тичнȍст, -ости ж *особина оно̄ī ша̏то је дои̏ма̏тично; и̏ривр̀женост дои̏ма̀ма, сле̏по и̏рихва̏тање дои̏ми, дои̏ма̏тизам.*

дȍгматскӣ, -ā̄, -ō̄ *ко̀ји се одно̀си на дои̏ме, ко̀ји се заснива̀ на дои̏ма̀ма, дои̏ма̏тичан, дои̏ма̏тички:* ~ ста̀в, ~ тенденција.

дȍгматски прил. *на дои̏ма̏тски начин, свој̏ствено дои̏ма̏тича̀рима, дои̏ма̏тично:* ~ тумачити.

дȍгмизати, -ижē̄м свр. непрел. *до̀ћи ӣмижу̏ћи, домиле̏ти; до̀пузи̏ти.*

дȍгнати, -ā̄м (трп. дȍгна̄н (дȍгна̄т)) свр. прел. (непрел.) **1. а.** *ӣоне̏ћи учини̏ти, и̏рисили̏ти да неко, нешто до̀ђе некамо, дотера̏ти:* ~ говеда, ~ робље. **б.** *довѐсти (и̏ревозно срѐдство, возило):* ~ кола. **в.** *и̏ренети, дои̏рема̏ти возилом до одре̏ђеног мѐста, и̏ревести (терет, то̀вар и сл.):* ~ жито, ~ сено, ~ дрва. **2. а.** *и̏римора̏ти, и̏ринуди̏ти неко̄га на нешто:* ~ некога да попусти. **б.** *учини̏ти да неко, нешто досе̏ де у нео̄повољно ста̏ње, расположе̏ње, би̏ти узро̀чник нечије̏ī нео̄повољноī ста̏ња, расположе̏ња:* ~ некога до суза (плача), ~ до лудила, ~ до просјачког штапа. **3.** непрел. *сти̏ћи, досе̏ти (обично сво̀јим ио̄гре̏шним ио̄ступи̏цима, сво̀јом кривицом) у нео̄повољно ста̏ње, навући на себе неко зло, невољу:* ~ до пропасти, ~ до банкрота. ■ ~ **се** уз. повр. *суста̏ћи се ӣоне̏ћи једно дру̏го:* ~ се до куће.

догова́рати (се), -ова̀рā̄м (се) *несвр. и̏рема дого̀вори̏ти (се).*

догова̀рач, -а́ча м *она̀ј ко̀ји се с неким дого̀вара; и̏ре̄гово̀рач.*

дȍговор м **а.** *разго̀вор, саве̏товање ради доношења заједничких одлука; састанак ради та̀кве̄ī саве̏товања:* сазвати на ~, до̀ћи на ~, решити на договору, отказати ~. **б.** *заједничка одлука, спо̀разум, ио̄го̀дба донета̀ на саве̏товању:* донети ~, закључити ~, потписати ~. **в.** (обично у мн.) *разго̀вори ради спо̀разума о неком и̏итању, и̏ре̄гово̀ри:* ићи на договоре с неким, упуштати се у договоре с неким. • **~ кућу гради** *дого̀во̀ром се може мно̀го ио̄сти̏ћи.* **као по договору** *као да је нешто̀ унаи̏ред дого̀во̀рено, сло̀жно, спо̀разумно:* до̀ћи као по договору. **у договору (с неким)** *спо̀разумно с неким; у дослуху с неким.*

дȍгово̀ран, -рна, -о *ко̀ји се заснива̀ на дого̀во̀ру, спо̀разуму, спо̀разуман:* договорни посао. • **~ економија** *економија заснована на и̏олити̏чким дого̀во̀рима а не на законима тр̀жишта.*

догово̀рити, дȍгово̀рӣм свр. прел. *уго̀вори̏ти, ута̀начити.* – С Пристером је **...** већ раније договорио све што је требало (Десница). ■ **~ се** уз. повр. *у разго̀во̀рима до̀ћи до заједничкоī гледи̏шта са неким, спо̀разумѐти се:* ~ се са женом, ~ се о венчању, ~ се за састанак.

дȍгово̀рно прил. *у (ио̄) дого̀во̀ру са неким, с и̏ристанком обе̏ју стра̀на, спо̀разумно:* ~ отићи негде, ~ утврдити, ~ поставити некоме замку.

дȍгодинē прил. *иду̏ће го̀дине, кро̀з го̀дину дана.*

догодѝти се, -ӣм се свр. *деси̏ти се, збити се (обично изненада, одје̏дном).* – Нешто им се сигурно догодило.

догодѝшњӣ, -ā̄, -ē̄ *ко̀ји се одно̀си на иду̏ћу го̀дину, ко̀ји ће се деси̏ти, дого̀ди̏ти дого̀дине:* спремати се за догодишњу жетву.

догодо́вштина ж *интересанта̀н, уи̏ечатљив, необичан дога̏ђај, доживља̀ј; зго̀да, и̏устоловина:* причати догодовштине с пута, весела ~.

догѝола прил. **а.** *до го̀ла те̏ла, до го̀ле коже, и̏осве, сасвѝм обнажено:* свући се ~. **б.** *и̏отпу̀но, сасвѝм ого̀љено (о бр̀шењу):* обрстити ~ воћке.

дȍгон и **до́гон** м **а.** *дого̀њење, дотери̏вање:* ~ стоке. **б.** *дово̀жење, дово̀з (те̏рета) на то̀варној живо̀тињи или за̀ирежном возилу:* ~ дрва.

догѝнити, дȍгонӣм несвр. прел. [гл. им. дȍгоњē̄ње с] **1.** *несвр. и̏рема дои̏ћати.* **2. а.** *дово̀ди̏ти у ред, у уредно ста̏ње, удешава̏ти, уређива̏ти, улеи̏шава̏ти; ио̄и̏равља̏ти:* ~ бркове, ~ одећу, ~ песму. **б.** *и̏одешава̏ти, дотери̏ва̏ти:* ~ сат, ~ сказаљке на сату. ■ ~ **се** *дотери̏ва̏ти се, уређива̏ти се, удешава̏ти се:* ~ се за излазак.

догоре́вати, догȍрēвā̄м јек. **догоријѐвати,** догȍријевā̄м *несвр. и̏рема дого̀рети.*

дого̀рети јек. **дого̀рјети,** -рӣм свр. непрел. **а.** *изго̀рети до кра̀ја (нпр. о свећи).* **б.** (до нечега) *изго̀рети до одре̏ђене̄ī мѐста, до неке гра̀нице:* ~ до крила. **в.** (обично безл.) фиг. *до̀ћи до ста̀ња, трѐнутка ио̄сле ко̄ī̀а се више не може чека̀ти, тр̀ии̏ети, до̀ћи до гу̀ста, дого̀ди̏ти, дојади̏ти.* – Кад му догори, бежи од куће. • **~ (некоме) до ноката** *не мо̀ћи више ио̄дноси̏ти, тр̀ии̏ети, ио̄ста̀ти (некоме) неизд̀рживо, дојади̏ти.*

догоријѐвати *в. дого̀рева̀ти.*

дого̀рчати, -ā̄м свр. непрел. (обично безл. и с лог. субјектом у дат.) *дојади̏ти, дозло̄гр̀дити.*

дого̀товити, -ӣм свр. прел. *довр̀ши̏ти го̀то̀вље̏ње, и̏рипрѐмање, сӣра̀вљање јела, и̏рипрѐми̏ти:* ~ ручак.

до̀грабити, -ӣм свр. прел. **а.** *узѐти, дохва̏тити бр̀зим и̏окре̏том руке, зӣра̀бити, дочеи̏ати, шчеи̏ати:* ~ секиру. **б.** *зӣра̀бивши домоћи се нечеīа, отѐти, и̏рипӣра̀бити нешто:* ~ коња, ~ туђи комад. **в.** *дочеи̏ати се некоīа, ухва̏тити, уӣра̀бити (некоīа):* ~ девојку. ■ ~ **се 1.** (некога, нечега) *дочеи̏ати се, домоћи се (некоīа, нечеīа):* ~ се девојке, ~ се нечијег имања. **2.** (нечега) *у ужурбано̀м кре̏тању сти̏ћи до неко̄ī мѐста, дохва̏тити се:* ~ се пута, ~ се шуме.

до̀градак, -атка м *и̏росто̀рија или тр̀ем догра̀ђен уз гла̀вну зӣра̀ду, догра̀ђа.*

дограда̀ти, дȍгра̀дӣм (трп. дȍгра̀ђен) свр. прел. **1.** *изгра̀ди̏ти до кра̀ја, заврши̏ти гра̀ђење:* ~ кућу, ~ мост. **2.** *дозида̏ти, сагра̀ди̏ти уз већ ио̄ди̏гнуту, изгра̀ђену гра̀ђевину или на њој:* ~ још један спрат, ~ ново крило.

дограда̀ња ж **1.** *накнадна изгра̀дња, догра̀ђивање, дозида̏ње:* одобрити доградњу. **2.** *оно ша̏то је накнадно догра̀ђено, накнадно ио̄ди̏гнута гра̀ђевина:* подићи доградњу.

дограђѝвати, -а̀ђујēм *несвр. и̏рема догра̀ди̏ти.*

догр̏дити, -и̏м свр. непрел. (често безл.) *досадити преко сваке мере, додијати, дојадити, дозлогрдити.*

догрђи́вати, догр̀ђујем *несвр. према догрдити.*

догр̀мети и **догро́мети** јек. **догр̀мјети** и **догро́мјети,** -ми̏м свр. непрел. *доћи, стићи с великом буком, дотутњити.*

догр̏нути, дòгр̄нēм *свр. према догртати.*

догу́дети јек. **догу́дјети,** -ди̏м свр. непрел. *довршити гуђење, престати гудети.*

догу́рати, дòгӯрām свр. **1.** прел. *гурајући преместити, довести, дотерати до неког места:* ~ цакове, ~ вагоне. **2.** непрел. *стићи с напором, савлађујући тешкоће, пробити се до неког места:* ~ до Београда. **3.** непрел. фиг. **а.** *узнапредовати (у служби):* ~ до (чина) генерала, ~ до директора, ~ до дипломе, ~ далеко. **б.** *истрајати, издржати:* ~ до седме деценије, ~ до децембра. **в.** *доћи, стићи до краја, дотерати:* ~ до краја са службом. ■ ~ **се а.** *гурајући се стићи до неког места:* ~ се до врата. **б.** фиг. *стићи безобзирно до неког положаја, звања, пробити се:* ~ се до угледног положаја. • ~ **цара до дувара** *в. под цар.*

до̀гурнути, -нēм свр. прел. *гурнувши додати, приближити, дотурити:* ~ хлеб.

догу́стити, дòгӯстӣ(м) свр. непрел. безл. (некоме) *доћи, досетити у тешку, критичну ситуацију, у тешко стање.* – Кад му догусти, зове нас у помоћ.

дода́вати, дòдāјēм (имп. дода́ји; пр. сад. дода́јӯћи) *несвр. према додати.* ■ ~ **се** *додавати, добацивати један другом лопту (у фудбалу, одбојци и сл.).*

дода̀ва̄ч, -а́ча м *онај који додаје нешто (нпр. лопту у игри):* ~ лопте, ~ муниције.

дода́так, -тка м (мн. дода́ци, ген. дòдāтāкā) **1. а.** *оно што се накнадно дода преко претходне или уобичајене количине, мере, садржине; допуна:* ~ јелу, ~ извештају, ~ уговору. **б.** *мала количина неке материје која се додаје разним производима (обично прехрамбеним) ради побољшања квалитета; адитив:* с додатком витамина Це, додаци у месним прерађевинама. **в.** *допуна у новцу на уобичајену плату, доплатак:* примити ~ на плату, примати ~ на одвојени живот. **2.** лингв. *реч или група речи (синтагма) која се додаје неком од главних делова реченице и ближе га одређује или допуњује:* додаци субјекта, додаци предиката. • **дечји** ~ *сталний месечни новчани износ који се (уз редовна примања) исплаћује родитељу за малолетно дете које издржава.*

до̀дати, -а̄м свр. **1. а.** *накнадно ставити, метнути, дометнути; ставити као додатак:* ~ шећера, ~ пет књига, ~ бибера. **б.** *допунити (обично на крају неког списа, текста и сл.):* ~ клаузулу уговору, ~ предговор. **в.** *накнадно рећи у разговору; наставити на речи председника, надовезати се; добацити:* ~ у шали. **2.** *непосредно уручити, пружити, предати из руке у руку; добацити:* ~ пешкир, ~ чашу воде; ~ лопту.

до̀да̄тнӣ и **до̀датнӣ,** -ā, -ō *који се накнадно додаје, допунски:* додатна средства, ~ напор, ~ аргумент.

до̀да̄тно прил. *још, уз већ постојеће:* ~ оптеретити буџет.

додà̄чић м *дем. и ир. од додатак.*

додвора́вати се, додвòрāвām се се *несвр. према додворити се.*

додво̀рити се, дòдворӣм се (некоме) *ласкањем, удварањем стећи нечију наклоност:* ~ се девојчином оцу.

до̀декаёдар, -дра м грч. мат. *геометријско тело омеђено са дванаест једнаких, правилних петоуглова.*

до̀декаёдарскӣ, -ā, -ō *који се односи на додекаедар.*

додекафо̀нија ж грч. муз. *техника, метод компоновања који се заснива на доследној и искључивој употреби произвољно одабраног низа од 12 различитих тонова хроматске лествице, дванаестотонски композицијски систем.*

додекафо̀нича̄р м *композитор који се служи додекафонијом.*

додекафо̀ничкӣ, -ā, -ō *који се односи на додекафонију:* ~ серија.

до̀дела јек. **до̀дјела** ж *додељивање, расподела:* ~ станова.

доде́лити, дòдēлӣм јек. **додијѐлити,** дòдијелӣм (трп. дòдēљен јек. дòдијељен) свр. прел. **1. а.** *дати, подарити, даровати; дати при некој расподели, поделити:* ~ награду, ~ богатство, ~ стан, ~ земљу, ~ средства. **б.** *досудити:* ~ бод, ~ три бода. **2. а.** *одредити, ставити у дужност, поверити:* ~ (некоме) истрагу, ~ (некоме) чување стоке. **б.** *уштитити, ставити на располагање:* ~ (некоме) на праксу, ~ (некога) хитној помоћи.

доделѝвати, додѐљујем јек. **додјељи́вати,** додјељујем *несвр. према доделити.*

додѐрати, дòдерēм свр. прел. *подерати до краја, додрети; накнадно још издерати:* ~ обућу.

додија́вати, -ијāвām *несвр. према додијати.*

до̀дијати и **додѝјати,** дòдијām свр. непрел. (често безл. и са лог. субј. у дат.) *постати непријатан, тежак, несносан, неподношљив, дојадити, дозлогрдити; досадити (нпр. о ружном времену, самоћи итд.).*

додијѐлити *в. доделити.*

до̀дӣр м **1. а.** *непосредни контакт руке или неког другог дела тела, одн. предмета с неким телом (или делом тела), предметом, додицај, додиривање:* ~ прста, ~ руке, ~ стола, ~ са зидом, реаговати на ~. **б.** *непосредно додиривање, граничење:* територијални ~, ~ с ваздухом. **2.** (обично у вези: доћи (долазити) у ~ с неким, с нечим) **а.** *непосредан однос, веза (с неким, с нечим), контакт:* одржавати ~ са земљацима, изгубити ~ с људима, ~ енглеске и француске књижевности. **б.** вој. *непосредни борбени контакт с непријатељем, непосредно сукобљавање непријатељских јединица.*

додири́вати, -ѝрујем *несвр. према додирнути.* ■ ~ **се 1.** *несвр. према додирнути се.* **2.** *имати извесне заједничке особине (с неким, с нечим), бити близак у неким елементима (с неким, с нечим) (нпр. о сродним књижевностима, музици и сл.).*

додирки́вати (се), -ѝркујем (се) *несвр. према додирнути (се).*

до̀дӣрљив, -а, -о *који се може додирнути, опипљив; стваран.*

до̀дӣрљивṓст, -ости ж *особина онога што је додирљиво, опипљивост.*

до̀дӣрнӣ и **до́дирнӣ,** -ā, -ō **1. а.** *који се додирује, који је у додиру с нечим (о геометријским појмовима):* ~ раван, ~ линија, ~ тачка. **б.** *којим је остварен додир с нечим, гранични:* ~ подручје. **2.** фиг. *који је у блиском односу, који одражава блискост, подударност, заједнички:* додирне тачке (између некога), додирни моменти.

доди́рнути, дòдӣрнēм свр. прел. (уп. дотаћи) **1.** *примакавши руку, тело или неки предмет непосредно наслонити на површину неког тела, пипнути; доћи у непосредан додир, контакт с нечим:* ~ (руком) камен, ~ штапом сто, ~ косом зид. **б.** (обично одрич.) *макар мало дирнути, захватити, такнути, коснути се нечега (мало окусити, узети, закачити и сл.):* не ~ скоро ништа. **2.** фиг. *мало захватити у излагању, осврнути се на нешто, делимично размотрити:* ~ неко питање, ~ неки проблем. ■ ~ **се 1.** уз. повр. *додирнути, дотаћи једно друго, дотаћи се.* **2.** (некога, нечега) *в. додирнути (1, 2):* ~ се шепира, ~ се неког проблема.

додјел- *в. додел-,* **додјељ-** *в. доделъ-.*

до̀дно предл. (с ген.) *до дна; до доње стране, до доњег краја:* ~ чаше, ~ срца, од главе ~ пете.

до̀дола ж етн. **а.** мн. *народни обичај код неких народа југоисточне Европе, у којем учесници, обично девојке окићене цвећем и зеленилом, у време суше иду од куће до куће, прскају се водом и певају нарочите песме, молећи се богу за кишу.* **б.** *девојка, одн. младић који учествује у томе обреду.*

до̀долскӣ, -ā, -ō *који се односи на додоле:* додолске песме.

до̀дрēти јек. **до̀дријети,** дòдрēм и дòдерēм свр. прел. *в. доderати.*

доду́вати, дòдӯвām свр. прел. *дувајући допунити (ваздухом), надувати још мало:* ~ аутомобилску гуму.

доду́шē *речца за допуштање нечег донекле супротног, али небитног за основну мисао: истина.* – Он је додуше добар мо-

мак, али ипак није заслужио такву девојку. Она је додуше слаб ђак али је у владању примерна.

дођи́пати, дȍђӣпām свр. непрел. *доћи ђипајући, доскакати.*

дȍђош м пеј. *дошљак, досељеник, придошлица.*

дȍђубрити, -ӣм свр. прел. *додати још ђубрива, накнадно, још једном ђубрити.*

дȍжети, дȍжањēм и дȍжњēм свр. прел. **а.** *свршити жетву, пожети до краја.* **б.** *накнадно још пожети, додати већ пожњевеном.*

доживе́ти јек. **доживје́ти,** -вӣм свр. прел. **1. а.** *дочекати жив, у животу, за живота:* ~ осамдесет година (осамдесету годину), ~ дубоку старост. **б.** *жив дочекати неки догађај, доживљај, стање; проживети, преживети као очевидац, учесник неког догађаја; искусити, спознати у животу:* ~ ослобођење, ~ ратне страхоте, ~ срећу, ~ радост. **2. а.** *примити, осетити (неку чињеницу, појаву) на одређен начин; осетити упечатљиво, живо као непосредан, лични доживљај:* ~ нечију смрт као велику трагедију, ~ неку песму, ~ шапат лишћа. **б.** фиг. *имати, постићи; претрпети:* ~ успех и пет издања (нпр. о роману), ~ трагичну судбину, ~ потпун слом (о установу нпр.).

доживља́вати, -ӣвљāвāм *несвр. према доживети.*

дȍживљај м (инстр. -ем) **а.** *оно што се доживи у животу, доживљени догађај; згода, догодовштина:* причати своје доживљаје, доживљаји с пута. **б.** *оно што се интензивно осети, преживи у себи:* песнички ~, ~ лепог, унутарњи доживљаји. **в.** *нарочит, особит, интересантан догађај:* ~ за филмску публику.

дȍживљајнӣ, -ā, -ō *који се односи на доживљаје, који се заснива на доживљајима; доживљен, животан:* ~ интензитет, ~ искуство, ~ поезија.

дȍживљајно прил. *доживљено, упечатљиво.*

доживља́јнōст, -ости ж *везаност за доживљено, доживљеност; уверљивост, упечатљивост доживљеног.*

дȍживљено прил. *на начин оног који је нешто интензивно доживео; уверљиво, упечатљиво:* описати нешто ~.

дȍживљенōст, -ости ж *особина и стање оног што је доживљено, заснованост на животном искуству, животна уверљивост:* ~ амбијента.

доживље́ње с *спознаја нечега, оно што се доживи, доживљај; доживљеност.*

дȍживотан, -тна, -о **а.** *који траје до краја живота:* ~ пензија, ~ робија. **б.** *који остаје на неком положају до краја живота:* доживотни председник.

дȍживотно прил. *до краја живота, до смрти:* ~ патити.

дожње́вати, дȍжњēвāм јек. **дожњијѐвати,** дȍжњијевāм *несвр. према дож(њ)ети.*

дȍжњети, дȍжањēм и дȍжњēм свр. прел. *в. дожети.*

до́за[1] ж грч. **а.** *одређена, тачно одмерена количина неког лека, опојног средства и сл. која се узима одједном:* дневна ~ лека, велика ~ опијума. **б.** *уопште одмерена количина нечега, одређена мера:* ~ кафе, ~ шећера, ~ радиоактивности. **в.** фиг. *извесна мера у којој се нешто јавља, испољава, степен; примеса:* ~ неповерења, ~ ироније, ~ злобе.

до́за[2] ж нем. *посуда или кутија за држање, чување разних материја (нпр. дувана, шећера, кафе итд.):* ~ за дуван, ~ за шећер, ~ за пудер.

дȍзвати, дозȍвēм свр. прел. **а.** *завући, позивајући гласно, постићи да онај који се зове чује дозиве, зовући ступити у контакт с неким:* не моћи ~ некога. **б.** *позивајући учинити да онај (оно) што се зове дође, стигне, да се појави, позивајући довести к себи:* ~ к себи послугу, ~ вишу силу, ~ некога у помоћ. **2. а.** *повратити, створити код себе неко стање, расположење:* не моћи ~ сна. **б.** *призвати, обновити у сећању:* ~ прошлост. ■ **~ се а.** *вратити се на прави пут, уразумити се, опаметити се.* **б.** *доћи себи, освестити се, разабрати се; прибрати се.* • **~ (к) памети** *опаметити, уразумити (некога).* **~ се (к) памети** *опаметити се, уразумити се.* **~ (к) себи, ~ (к) свести (у свест)** *повратити у свесно стање, освестити.* **~ се (к) себи, ~ се (к) свести (у свест)** *повратити се у свесно стање, освестити се.* **~ у памет** *обновити у сећању, сетити се (нечега), призвати:* ~ у памет срећне прошле дане.

дозви́ждати, -дӣм свр. *доћи, стићи, долетети звиждећи (нпр. гранати).*

дȍзвола ж **а.** *допуштење, одобрење, сагласност, пристанак:* добити (тражити) дозволу за излазак, отићи с нечијом дозволом. **б.** *документ, исправа којом се нешто допушта, одобрава:* ~ за риболов, возачка ~, путна ~, увозна ~, издати дозволу.

дозвȍлити, дȍзволӣм свр. прел. (нешто или са допуном у виду изричне објекатске реченице) **а.** *дати (некоме) дозволу, допуштење, сагласити се (са нечим), одобрити (нешто):* ~ венчање, ~ некоме да отпутује. **б.** *примити без противљења, не спречити, омогућити, допустити:* ~ подсмевање, ~ ројење (пчела). ■ **~ се** *препустити се, предати се, не одупрети се, не успротивити се:* ~ се мушкарцу. • **дозволићете** *узречица у разговору кад се нешто прима, прихвата као нормално или могућно у датој ситуацији.* – Дозволићете, сиромашни јаче осећају неправду. **~ себи (нешто)** *учинити нешто или предузети нешто упркос разлозима који су против тога:* ~ себи луксуз.

дозвољава́ти, -ȍљāвāм *несвр. према дозволити.*

дозвȍнити, дȍзвонӣм свр. непрел. *свршити звоњење, одзвонити до краја, престати звонити.* – Кад је дозвонило, цело је село већ било у цркви (С. Миличић).

до́зив и **дȍзӣв** м *дозивање, глас којим се неко дозива:* дозиви пастира, чути нечији дозив.

дозива́ло с физ. *левкаста направа за појачавање гласа при дозивању, мегафон.*

дозива́ти, дȍзивāм несвр. прел. **1. а.** *гласним узвицима или извикивањем имена обраћати се некоме с ким се жели ступити у контакт, звати гласно, довикивати:* ~ мајку. **б.** *слати некоме позиве, позивати; призивати:* ~ на мегдан; ~ кишу. **2.** *несвр. према дозвати (2б):* ~ прошлост. ■ **~ се 1.** *уз. повр. од дозивати (1а).* **2.** *несвр. према дозвати се.*

до́зивни и **дȍзӣвни,** -ā, -ō *који се односи на дозивање, којим се дозива, који служи за дозивање:* ~ поклик, ~ падеж, ~ знак.

дȍзидак, -итка м *дозидани, накнадно сазидани део грађевине.*

дозида́ти, дȍзидāм свр. прел. **1.** *накнадно сазидати уз већ сазидану грађевину или на њој, догратити, призидати:* ~ још један спрат, ~ терасу, ~ магацин. **2.** *свршити зидање, сазидати до краја:* ~ преграду до врха.

дозиђива́ти, дозиђујēм *несвр. према дозидати.*

дȍзиметар и **дȍзиметар,** -тра м грч. *справа за мерење дозе, количине, радиоактивног или рендгенског зрачења.*

дози́рати, дȍзирāм свр. и несвр. прел. *одредити, одређивати дозу, меру нечега:* ~ лек, ~ тровање.

дȍзлабога прил. разг. *у великој мери, претерано, страшно (о нечем непожељном):* ~ плашљив, ~ досадан.

дозлогрди́ти, -ȍгрдӣм свр. непрел. (често безл.) *постати неподношљив, несносан, досадити, додијати (нпр. о болести, беди итд.).*

дозлогрђива́ти, -грђујēм *несвр. према дозлогрдити.*

до́зна ж нем. **1.** *в. доза (б).* **2.** м *разводна кутија у електричној инсталацији.*

дознава́ти, дȍзнāјēм (пр. сад. дознājȕћи) *несвр. према дознати.*

дȍзнака ж (дат. -ци) адм. **а.** *новчана пошиљка, упутница која се доставља путем банке или поште; налог банци да се на терет рачуна налогодавца (комитента) дозначи у готовом или на рачун корисника одређени износ новца; свота новца која се исплаћује на основу тога налога.* **б.** *достављање новца:* ~ пензијских принадлежности, ~ одговарајућег износа. **в.** *писмени документ за добијање неке вредности у новцу или натури, купон, бон:* ~ за јело.

дȍзнати, -ām (аор. дȍзнадох и дȍзнах) свр. прел. *доћи до обавештења о нечему, обавестити се о нечему, сазнати:* ~ истину, ~ шта се десило.

дозначáвати, -àчāвāм и **дозначúвати,** -àчујēм *несвр. према дозначити.*

дознáчити, дòзнāчӣм свр. непрел. **1.** *доставити, послати дознаком, упућницом; дати банци или пошти налог за исплату новца:* ~ новац, ~ пензију, ~ плату. **2.** *доделити, одредити судски:* ~ имање, ~ стан.

дозрéвати, дòзрēвāм јек. **дозријèвати,** дòзријевāм *несвр. према дозрети.*

дòзрелōст, -ости ж *стање и особина онога што је дозрело, зрелост.*

дòзрео (јек. и **дòзрио),** дòзрела, -о **1. а.** *који је довршио зрење, који је досео за бербу, жетву и сл.:* ~ јабука, ~ жито. **б.** *чија је ферментација завршена, преврео (о органским материјама):* ~ мед, ~ сир, ~ месо. **2.** фиг. **а.** *који је достигао пуни физички и духовни развој, физички и духовно зрео:* ~ девојка. **б.** *развијен, оформљен; искусан.*

дòзрети, дòзрӣм (дòзрēм) (3. л. мн. дòзрӯ (дòзрē); р. пр. дòзрео, -ела (јек. и дòзрио, -рела); р. пр. дòзрēвши; трп. ø) свр. непрел. **1. а.** *сазрети до краја, довршити зрење, узрети (о плодовима, усевима и сл.).* **б.** *завршити ферментацију, преврети (о органским материјама, нпр. о сиру, меду итд.).* **2.** фиг. **а.** *достићи пуни физички или духовни развој; достићи висок ниво развитка.* **б.** *оформити се, формирати се (нпр. о мишљењу); досетити за решавање, разматрање (нпр. о неком питању).*

дозýјати, -јӣм свр. непрел. *доћи, стићи, долетети зујећи (нпр. о пчели).*

доигрáвање с спорт. *квалификациона утакмица или утакмице (обичне две) за екипе које се нису директно пласирале у виши ранг такмичења или у наредну рунду, одн. круг, бараж.*

дòимати се, -āм се *несвр. према дојмити се.*

дòиста прил. *за потврђивање тачности неке претпоставке или уверљивости неке тврдње: заиста, стварно, уистину, збиља.* – Доиста се наљутила.

доистòријскӣ, -ā, -ō *који се односи на период пре писаних историјских споменика, преисторијски:* ~ време, ~ период.

дòјава ж **1.** *глас о некоме, нечему, вест, обавештење; порука.* **2.** *извештај о некоме или нечему (обично тајни), достава, пријава.*

дојáвити, дòјāвӣм свр. прел. **1.** *донети некоме вест, јавити, саопштити; донети некоме поруку, поручити.* **2.** *пријавити, доставити, пошказати.*

дојављúвати, дојàвљујēм *несвр. према дојавити.*

дојављѝвāч, -á ча м **1.** *доушник, пошказивач.* **2.** *онај који нешто јавља, обавештава о нечему.*

дòјāвнӣ, -ā, -ō *обавештајни; достављачки:* ~ служба, ~ техника.

дојáдити, дòјāдӣм и **дòјадити,** -ӣм свр. непрел. (често безл.) *постати тежак, неподношљив, несносан, додијати, дозлоградити.* – Дојадило јој стално путовати. ■ ~ **се** *в. дојадити.*

дójам, дójма м (мн. дójмови) чеш. *одраз у свести и осећање које изазива непосредно опажање некој предмета или појаве, утисак, импресија:* оставити дубок ~ на некога, стећи криви ~.

дòјахати, дòјашēм свр. **1.** непрел. *доћи, стићи јашући; јашући досетити до неког места:* ~ на коњу, ~ до кафане. **2.** прел. *јашући довести (коња и сл.):* ~ коња.

дојахúвати, -àхујēм *несвр. према дојахати.*

дојèдрити и **дòједрити,** -ӣм свр. непрел. *доћи, стићи једрећи:* ~ у луку.

дојèздити и **дојéздити,** -ӣм свр. непрел. (обично у експр. изражавању) **а.** *доћи јашући, дојахати; довести се колима са коњском запрегом.* **б.** *доћи, докасати (о коњима, коњској запрези).* **в.** фиг. *стићи, доћи, допутовати.*

дојèзичкӣ (дојèзичнӣ), -ā, -ō лингв. *који се односи на појаве пре настајања правих, оформљених језика:* ~ епоха.

дòјенац, -ēнца м *младо прасе док још сиса, одојак, сисанче.*

дòјеначкӣ, -ā, -ō *који се односи на дојенчад:* ~ одјел.

дòјēнче, -ета с (мн. ø; зб. им. дòјенчāд ж) *мало дете док сиса, одојче, сисанче.*

дòјести, дòједēм свр. **1.** непрел. *завршити с јелом, довршити једење.* 2. прел. *појести до краја, докрајчити једући.*

дòјилúште с *здравствена установа у коју се примају одојчад на дојење.*

дòјӣља и **дòјиља** ж **а.** *жена која доји дете (своје или туђе).* **б.** *женка животиње која доји своје младунче.*

дòјӣљскӣ и **дòјиљскӣ,** -ā, -ō *који се односи на дојиље:* ~ грозница.

дòјити, -ӣм свр. прел. **1.** *хранити својим млеком из дојке, вимена:* ~ своје дете. **2.** (најчешће без објекта) *устима извлачити млеко из дојке, сисати (о детету или младунчету животиње).*

дȏјка ж (дат. дȏјци; ген. мн. дȏјкӣ) анат. *у мн.: парни орган на грудима жене, грађен од жлезданог и масног ткива, који после порођаја излучује млеко за одојче; у јд.: једна од две заобљене млечне жлезде с брадавичастим врхом које чине тај парни орган, сиса:* упала дојке, рак дојке.

дȏјкиња и **дȏјкиња** ж *в. дојиља (а).*

дȏјкица ж *дем. и хип. од дојка.*

дójмити се, дȏјмӣм се свр. (некога) *изазвати, оставити снажан дојам, утисак (на некога).* – То га се болно дојмило.

дòјмљив, -а, -о **1.** *који се може дојмити, који оставља јак утисак, импресиван, упечатљив:* дојмљиве речи. **2.** *осетљив на утиске, осећајан:* ~ душа.

дòјмљиво прил. *остављајући јак утисак, импресивно, упечатљиво:* ~ одглумити.

дòјмљивōст, -ости ж *особина онога што је дојмљиво, импресивност, упечатљивост.*

дојýрити, дòјӯрӣм свр. непрел. *доћи јурећи, дотрчати; стићи великом брзином (о возилу).*

дојучѐрашњӣ (дојучѐрањӣ), -ā, -ē *који је био, постојао до јуче, донедавно, доскорашњи, недавни:* ~ непријатељ, ~ непријатељство.

дȏјчица ж *дем. и хип. од дојка.*

дȏк м (мн. -ови) енгл. пом. **1. а.** *унутрашњи део луке (чија је обала озидана са три стране или се налази између два гата) у који пристају бродови ради укрцавања и искрцавања путника и терета, чишћења трупа или поправака.* **б.** *затворени базен у лукама са великим разликама у водостају у који бродови улазе и излазе за време високог водостаја.* **в.** *в. пливајући док.* • **пливајући (плутајући, пловни, балансни)** ~ *пловни објекат, пловило правоугаоног облика са танковима на дну који се пуне водом, чиме се пловило потапа и смешта под брод, а пражњењем танкова пловило се подиже заједно са бродом, ради поправке и чишћења дна.* **сухи (суви)** ~ *базен бродоградилишта с вратима из кога се испушта вода, па се радови на подводном делу бродског трупа изводе на сувом.*

док везн. **1.** *временски* **а.** *за означавање истовремености радње зависне реченице са радњом главне (уз несвр. глаголе).* – Док сам чекала воз, прочитала сам целе новине. Док је света, биће и неправде. **б.** (с негацијом, уз свр. глаголе) 1) *за означавање да до (из)вршења радње у главној реченици долази тек кад се изврши радња у зависној реченици, која је и услов (из)вршења радње у главној реченици.* – Никад не легне док не научи све лекције. 2) *за означавање да ће се радња главне реченице вршити пре радње зависне реченице, одн. све до њеног извршења.* – Копаћемо док не падне мрак. **в.** *чим, тек што.* – Док проговори, знам одакле је. **г.** (у нар. песмама и приповедању, обично појачано са: ево, ето) *за означавање да нека нова, изненадна радња или ситуација у зависној реченици долази одмах после извршења радње у главној: кад.* – Седимо ми за вечером док ево ти хрупи полицајац на врата. **2.** *супротни, за означавање различитости или супротности двеју радњи или особина.* – Она је била пакосна и зла, док јој је мајка била сушта доброта. **3.** *узрочни, за означавање да је оно што се казује у зависној реченици образложење,*

оправдање и узрок смисла главне реченице: с обзиром на то да, пошто. – Сигурно се наљутио док је тако брзо отишао. **4.** *последични* (обично уз одрични облик перфекта) *за означавање да је претња изнесена у зависној реченици могућна последица вршења радње у главној реченици: иначе (ће).* – Ћути док те нисам ударио.

до̀кад, докàдā и **докàда** (пише се и: до када) прил. *до којег времена, колико дуго још, докле.* – Докада ћете остати? Ко зна докад ће то још трајати.

до́каз и **до̀каз** м **1. а.** *чињеница, одн. скуп чињеница, аргумената којима се утврђује истинитост нечега:* чврст ~, износити доказе. **б.** *потврда, осведочење нечега:* ~ нечије свирепости. **в.** *поступак којим се директним или индиректним путем утврђује или потврђује истинитост неког суда.* **2.** правн. *чињенице, закључци који произлазе из целокупне процесне грађе и који утичу на доношење судске одлуке или пресуде:* посредан ~, ~ на основу индиција, повући оптужбу због недостатка доказа, прибавити доказе.

до̀ка̄за̄но прил. *посведочено, потврђено:* ~ храбар.

до̀ка̄за̄но̄ст, -ости ж *својство онога што је доказано, непобитност, истинитост.*

дока́зати, до̀ка̄жēм свр. прел. **а.** *чињеницама, аргументима утврдити истинитост или оправданост нечега:* ~ тачност нечега, непобитно ~. **б.** (некоме) *уверити, убедити (некога у нешто):* ~ некоме да није у праву. ■ **~ се** *показати се на делу, осведочити се:* ~ се као веран патриота.

дока̀зив, -а, -о *који се може доказати, потврдити.*

доказѝвати, -ка̀зујēм несвр. прел. **1.** *несвр. према доказати.* **2.** *бити доказ, потврда некој мисаоној, или у прилог тачности неког мишљења, суда, потврђивати.* – То доказује да сам био у праву. ■ **~ се** *својим радом, поступцима настојати потврдити неки позитиван суд, мишљење о себи.*

доказѝва̄ч, -а́ча м **1.** *онај који нешто доказује, тврди.* **2.** *онај који нешто дојављује, доставља, достављач, пријављивач, доушник, денунцијант.*

доказѝва̄чкӣ, -ā, -ō *који се односи на доказиваче и доказивање.*

дока̀зивō̄ст, -ости ж *могућност доказивања.*

до́казнӣ и **до̀казнӣ,** -ā, -ō *који се односи на доказ, који служи као доказ:* ~ поступак, ~ материјал, ~ средство.

докапиталѝстичкӣ, -ā, -ō *који је био пре капитализма:* ~ период, ~ привреда.

до̀касати, -а̄м свр. непрел. *дојахати, стићи у касу; дојурити, дотрчати.*

докаси́вати, докàсујēм *несвр. према докасати.*

до̀каскати, -а̄м свр. непрел. *у дем. значењу докасати.*

до̀касно (до̀касна) прил. *до касно у ноћ; дуго:* задржати се ~, остати ~.

до̀качити, -ӣм свр. прел. **1.** *закачити; захватити, окрзнути:* ~ ногом, ~ метком. **2.** (некога) *критикујући или у разговору напасти (некога).* – Гадно га је докачио на састанку. ■ **~ се** *завадити се, посвађати се; сукобити се.*

доквалѝфиковати се и доквàлификовати се, -кујēм се (доквалифици́рати се, -фѝцӣрā̄м се) свр. *употпунити своју квалификацију, стећи накнадно већу квалификацију.*

до̀кер м *радник који ради на доку, лучки радник.*

доки́дати, до̀кӣдā̄м *несвр. према докинути.*

до̀кинути, -нēм свр. прел. *учинити да нешто више не постоји, укинути; уклонити:* ~ порез, ~ неки обичај, ~ цензуру, ~ недостатке.

докину́ће с *укидање, уклањање.*

доклата́рити се, доклàта̄рӣм се свр. непрел. разг. *доћи клатарећи се, доклатити се, довући се.*

до̀клати, до̀кољēм свр. *довршити клање, потпуно заклати.*

докла́тити се, до̀кла̄тӣм се свр. непрел. разг. *доћи клатећи се, доћепати се; довући се, доскитати се.*

до̀клē прил. **1.** (у правим или зависним питањима) **а.** *за место: до које просторне границе, до којег места, до које тачке; колико далеко.* – Докле си стигао? Видиш ли докле те довела твоја тврдоглавост. **б.** *за време: до које временске границе, до којег времена, докад, колико дуго.* – Докле ћете нас мучити? **2.** *месни или односно-месни прилог (обично у корелацији са: донде, дотле): до места где, до места до којег.* – Иди само (донде) докле је сигуран терен. **3.** (у везн. служби, често у вези са „год“) *док, све док.* – Трчао је докле (докле год) се није уморио.

до̀клē го̀д и **до̀клē го̀д 1.** прил. **а.** *до које год просторне границе.* – Продужи линију докле год хоћеш. **б.** *до које год временске границе.* – Остани докле год желиш. **2.** везн. *казује да се радња главне реченице и зависне реченице врше једнако дуго: док, све док.* – Докле год будеш правио грешке, нећеш добити позитивну оцену.

доклѝзати се, -а̄м се свр. *досклизати до неког места клизајући се.*

доклѝзити, -ӣм свр. *доћи, стићи клизећи, нечујно.*

до̀климати, -а̄м свр. непрел. разг. *доћи климајући се, споро, с муком се довући.*

доклѝпсати, -а̄м и до̀клишēм свр. непрел. разг. *доћи клипшући, запињући из све снаге.*

доклопа̀рати, -а̄м свр. непрел. *стићи клопарајући, лупајући, с буком (нпр. о колима).*

докобѐљати се, -а̄м се свр. непрел. разг. *доћи, стићи кобељајући се, с напором, с тешком муком.*

до̀коленица и **доколѐница** јек. **до̀кољеница** и **докољѐница** ж (обично у мн.) **а.** *чарапа која сеже до колена.* **б.** *део обуће од сукна или од коже који се носи преко чарапе од колена до чланака, камашна.* **в.** (у атриб. служби, уз им. ж. рода) *који сеже до колена:* сукња ~, панталоне доколенице.

до̀колица ж **а.** *време које ни је испуњено радом и радним обавезама; слободно, расположиво време:* читати новине у доколици. **б.** *нерад, беспослица, бесposличење; чамотиња:* пуцкетати прстима из доколице. • **бити у доколици** *бити без посла, имати доста слободног времена.*

до̀колича̄р м *онај који је у доколици, који проводи време у нерад, беспослен, докон човек, беспосличар, дангуба.*

до̀колича̄рскӣ, -ā, -ō *који се односи на доколичаре, који је као у доколичара:* ~ живот.

до̀количити, -ӣм несвр. непрел. [гл. им. до̀количēње с] *проводити време у доколици, бити беспослен, беспосличити.*

доколь- *в. докол-.*

до̀кō̄н и **до̀кон,** -а, -о **1.** *који има доста слободног, расположивог времена, беспослен, залудан; који се досађује:* ~ човек, бити ~. **2. а.** *испуњен доколицом, нерадом, слободан:* у доконим часовима. **б.** *који се врши, чини у доколици, који је изазван доколицом, дангубан, беспосличарски:* ~ пренемагање, ~ размишљање, ~ седење.

до̀коница ж *в. доколица.*

до̀кō̄но и **до̀коно** прил. *у доколици, беспослено:* ~ тумарати, ~ седети.

до̀конō̄ст и **до̀конō̄ст,** -ости ж *стање онога који је докон, беспослица, дангуба.*

докончáвати, -о̀нчāвā̄м *несвр. према докончати.*

докончáње с *крај, свршетак:* ~ мука.

до̀кончати, -а̄м свр. **1.** прел. *довести до краја, довршити, окрајчити:* ~ посао, ~ борбу, ~ муке. **2. а.** прел. (обично с допуном: свој живот (век), своје (последње) дане) *проживети до краја.* **б.** непрел. *скончати, умрети.*

до̀коњā̄к, -а́ка м *в. доколичар.*

докопáвати (се), докòпāвā̄м (се) *несвр. према докопати (се).*

до̀копати, -а̄м свр. прел. *брзо, нагло узети, дохватити, зграбити, шчепати; нагло, брзо ухватити:* ~ нож; ~ лопова. ■ **~ се 1.** (нечега) **а.** *доћи у посед нечега, стећи нешто, домоћи се, дочепати се (нечега):* ~ се оружја, ~ се коња. **б.** фиг. *заузети, освојити*

(нешто): ~ се тврђаве, ~ се града. **в.** *с трудом, с муком стећи (неки положај, звање и сл.):* ~ се службе, ~ се места директора, ~ се чина. **г.** *нежељено досећи, допасти у неко неповољно стање, положај:* ~ се ропства, ~ се беде. **2.** (нечега, до нечега) *доћи, стићи до неког места:* ~ се друма, ~ се (до) врата. **3.** уз. повр. *зграбити, шчепати један другог, дохватити се, ухватити се у коштац, потући се.*

докорàчати, -ā̀м свр. непрел. *доћи корачајући.*

докòсити, дòкосӣм свр. прел. *покосити оно што је још остало непокошено.*

дòкосовскӣ, -ā̀, -ṑ *који се односи на време пре Косовске битке, преткосовски.*

докотрљàти, -ā̀м свр. прел. *довући, догурати котрљајући:* ~ камен. ■ **~ се 1.** *стићи, допрети (донекле) котрљајући се, довалити се (нпр. о камену).* **2.** фиг. *стићи с муком, тешурајући се, дотетурати се, довући се.*

докотӯрати (се), -ā̀м (се) свр. *в. докотрљати (се).*

докра́дати се, дòкрāдām се *несвр. према докрасти се.*

дòкрāј предл. (с ген.) *одређује место завршетка кретања или простирања које се налази на крају или до онога што значи име у генитиву: до краја:* доћи ~ шуме.

докрајчéње с *довршетак, крај:* ~ мука.

докрајчи́вати, -а̀јчујēм *несвр. према докрајчити.*

дòкрāјчити, -ӣм свр. **1.** прел. **а.** *довести неки посао до краја, довршити, завршити; окончати:* ~ посао, ~ дискусију, ~ ручак, ~ мисао. **б.** *прекинути, прекратити:* ~ муке. **в.** *завршити говор, расправу и сл.* **2.** прел. **а.** (некога) *убити, усмртити.* **б.** (некога, нешто) *потпуно уништити, упропастити:* ~ индустрију, ~ некога, нечији живот (нпр. о болести). **3.** непрел. *скончати, умрети.* ■ **~ се** *доћи до краја, свршити се, окончати се (нпр. о патњама).*

дòкрасти се, -а́дēм се свр. *прикрадајући се, крадом доћи, дошуњати се, пришуњати се, привући се:* ~ се до врата.

докрòчити, дòкрочӣм свр. непрел. *кораком допрети, доћи донекле, докорачити:* ~ до врата.

дòкрпити, -ӣм свр. прел. *окрпити до краја; окрпити преостали део:* ~ чарапу, ~ рубље.

докрпљáвати, -р̀пљāвām и **докрпљи́вати,** -р̀пљујēм *несвр. према докрпити.*

дòксат м тур. *врста балкона, истурени, отворени и наткривени простор уз спољашњи зид куће на првом спрату (карактеристичан за муслиманску архитектуру), веранда, трем.*

доксàтић и **дòксатић** м *дем. од доксат.*

дòксатнӣ, -ā̀, -ṑ *који се односи на доксат:* ~ ограда.

дòктор м (инстр. -ом) лат. **1.** *највиша академска титула, научни или стручни степен који се стиче на основу одбрањене дисертације и положеног испита; носилац највише академске титуле:* ~ филозофије, ~ филологије, ~ права. **2.** разг. *онај који је дипломирао на неком медицинском факултету, лекар, лечник.* **3.** разг. *одличан познавалац нечега, стручњак за нешто.* – Он је доктор за те ствари. • **почасни ~** *титула која се додељује као признање за изузетне заслуге у науци (без одбране дисертације и без полагања испита).*

дòкторанд м *онај који се спрема за докторски испит; кандидат за докторски степен.*

дòкторандскӣ, -ā̀, -ṑ *који се односи на докторанде:* докторандске студије.

дòктōрāт, -а́та м **1.** *највиши академски степен, докторска титула која се стиче израдом и одбраном докторске дисертације:* имати ~ из економије. **2.** *испит који се полаже за стицање тога степена, докторски испит:* радити на докторату, положити ~.

докторúрати, -р̀ӣрām свр. и несвр. *положити, полагати докторски испит, добити титулу доктора:* ~ на економији, ~ на филолошком факултету, ~ из права.

дòктōрка (дòкторица) ж **1.** *жена доктор.* **2.** разг. и нар. *докторова жена.*

дòкторскӣ, -ā̀, -ṑ *који се односи на докторе:* ~ дисертација, ~ испит.

дòкторски прил. *на докторски начин, као доктор.*

доктрúна и **доктри́на** ж *скуп начела, схватања, теорија неке научне, филозофске школе, странке, покрета; учење, теорија; теза:* филозофска ~.

доктрúнāр, -а́ра м *кабинетски научни радник који се крутo држи неке доктрине не обазирући се на стварност.*

дòктринāран, -рна, -о **а.** *који се крутo држи неке доктрине, који слепо пристаје уз неко учење, једностран, скучен:* ~ марксиста. **б.** *који се заснива на доктрини, теоријски, који је у духу доктрине, својствен доктрини:* ~ знање, ~ схватање.

доктринарúзам, -зма м *в. доктринарство.*

дòктринāрно прил. *на доктринаран начин, држећи се крутo доктрине, у духу доктрине:* ~ казивати нешто, ~ реалистичан.

доктрúнāрскӣ, -ā̀, -ṑ *својствен доктринарима; који је у духу доктрине, доктринаран:* ~ знање, ~ тесногрудост, ~ карактер неког листа.

доктрúнāрски прил. *својствено доктринарима, у духу, стилу доктрине:* ~ тумачити нешто.

доктринáрство с *упорно и слепо придржавање неке доктрине, теорије, без обзира на захтеве стварног живота, слепа доследност некој теорији; једностраност, скученост.*

докува́вати, -ува̀вām (докуха́вати, -у̀хāвām) *несвр. према докувати (се) (докухати (се)).*

дòкувати (дòкухати), -ā̀м свр. прел. *довршити кување (нечега), скувати до краја:* ~ пасуљ.

дòкуд(а) прил. (у јачем истицању) *в. докле.*

докýмент (докýменат), -нта м **1.** *хартија са одређеним подацима који служе као доказ или потврда за нешто, јавна или лична исправа:* издати некоме документе, поднети документе. **2.** *књижевно, уметничко и сл. дело као потврда, сведочанство једног времена:* ~ епохе.

дòкументāран, -рна, -о *који служи као документ, доказ, сведочанство о нечему; заснован на документима:* ~ вредност (дела), документарни филм.

документáрац, -рца м неол. *филм који приказује чињенице из стварног живота и служи као документ времена, документарни филм.*

документàрист(а), -ē м (мн. -сти) *филмски репортер који одабира грађу за документарни филм; онај чији радови имају документарни карактер.*

документарúстика ж *документарна наука.*

документарúстичкӣ, -ā̀, -ṑ *који се односи на документаристе, својствен документаристима:* ~ запис.

документарúстички прил. *на начин својствен документаристима.*

дòкументāрно прил. *на документаран начин, поткрепљено документима:* изнети ~.

документáрнōст, -ости ж *особина онога што је документарно; заснованост на чињеницама, доказима:* ~ филма.

докумèнтāтор м **1. а.** *онај који скупља, сређује и обрађује документе.* **2.** *онај који нешто документује, који износи веродостојне податке о нечему.*

документáција ж лат. **1.** *поткрепљивање нечега документима, веродостојним подацима, документовање:* навести чињенице ради документације. **б.** *чињенице, чињенички материјал на коме се нешто заснива:* служити као поуздана документација. **2.** зб. *писмени документи, збирка докумената:* поседовати богату документацију о нечему. **3.** *скупљање, сређивање и обрада докумената (чланака, списа, микрофилмова итд.).*

докумèнтић м *дем. и ир. од докумен(а)т.*

докýментовāно (докумèнтīрāно) прил. *на основу документата, доказа, поткрепљено документима, доказима:* говорити ~.

докýментовāност (докумèнтīрāност), -ости ж *особина онога што је документовано, заснованост на документима, поткрепљеност документима.*

докýментовати, -тујēм (документи́рати, -мèнтīрām), свр. и несвр. *поткрепити, поткрепљивати, доказ(ив)ати документима, потврдити, потврђивати провереним подацима.* ■ ~ **се** (нечим, у нечем) *доћи, долазити до изражаја, очитовати се, показ(ив)ати се (нечим, у нечем), наћи, налазити потврде у нечем, осведочити се, осведочавати се.*

до́куп м **1.** *додатна, накнадна куповина.* **2.** *куповање преосталог дела докупљивање:* ~ стана, ~ пензије.

докýпити, дòкūпīм свр. прел. *кýпити још нешто, накнадно купити:* ~ комадић земље.

докупљи́вати, докȕпљујēм *несвр. према докýпити.*

докусури́вати, -сȕрујēм *несвр. према докусурити.*

докусу́рити, -ȕсūрīм свр. прел. **1.** *исплатити остатак дуга, намирити, изравнати рачуне; попунити мањак у нечему:* ~ новцем, ~ из сопствених трошкова. **2.** фиг. *завршити до краја, докрајчити; уништити, упропастити до краја; дотући:* ~ живот; ~ виноград, ~ непријатеља. ■ ~ **се** уз. повр. *изравнати међусобне рачуне, намирити се међусобно.*

докух- *в. докув-.*

докуче́ње с *сазнање, спознаја, поимање нечега:* ~ истине.

докȕчив, -а, -о **1.** *који се може докучити, дохватити, досећи; достижан, доступан, приступачан.* **2.** *који се може разумети, схватити, разумљив, схватљив.*

докучи́вати, -ȕчујēм *несвр. према докучити.*

докȕчивōст, -ости ж *особина онога што је докучиво, доступно уму, разумљивост, схватљивост.*

докýчити, дòкūчīм свр. прел. **1.** *досегнути, дохватити (руком или неким предметом):* ~ руком, ~ куком. **2.** (нешто) *доћи размишљањем, расуђивањем до неког сазнања, открића, успети разумети, схватити:* ~ суштину, ~ смисао речи. **б.** *дознати, сазнати:* ~ истину.

докучљив(-) *в. докучив(-).*

до́л, дȍла м рег. *в. до*[1].

дола́гати, дòлāжēм несвр. прел. *додавати још на положено; додавати на ватру:* ~ дрва, ~ горива.

долагѝвало с и м (мн. с) *достављач лажних вести.*

дȍлазак, -аска м **1.** *долажење, досезање до неког места; досеже, присеже на неко место:* при доласку, по доласку, ~ сватова. **2.** *ступање на неки положај, функцију:* ~ на престо, ~ на власт. **3.** *наступање, настанак:* ~ пролећа, ~ слободе.

дȍлазити, -ӣм [гл. им. дòлажēње с] *несвр. према доћи.* • **то долази на исто** *то је исто, нема никакве разлике.*

до́лазнӣ и **дȍлазнӣ,** -ā, -ō *који је у вези с доласком:* ~ станица.

дȍлазнӣк м *онај који долази, онај који је дошао однекуд, придошлица; посетилац.*

дȍлактица ж **1.** етн. *део женске народне ношње, кратак или дужи женски кајутић од црвене чохе с рукавима до лаката.* **2.** анат. *део руке од шаке до лакта, подлактица.*

дȍлама ж тур. **а.** *део народне ношње, мушка или женска горња одећа с рукавима (обично од чохе) која се обично не закопчава и која сеже до испод колена.* **б.** *врста кратког војничког кајута који носе коњаници, хусари.*

дола́мати, дòлāмām *несвр. према доломити.*

доламѐтина ж *ауīм. и пеј. од долама.*

дȍламица ж **1.** *дем. и хип. од долама.* **2.** *в. долама (б).*

дола́мчина и **дȍламчина** ж *ауīм. и пеј. од долама.*

дȍлāп, -а́па и **дȍлап,** -а м тур. *врста уређаја за наводњавање земљишта који се састоји од већег дрвеног точка (по чијем су ободу окачене ведрице) који окреће нека домаћа запрежна животиња, обично коњ.*

дȍлāпскӣ и **дȍлапскӣ,** -ā, -ō *који се односи на долап:* ~ точак, ~ коњ.

дȍлāр м *основна новчана јединица Сједињених Америчких Држава, Канаде, Аустралије и неких других земаља.*

дȍлāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на доларе, изражен у доларима:* ~ дуг, ~ износ.

дȍлац и **до́лац,** до́ца м **а.** *дем. и хип. од до*[1]. **б.** *мања вртача, обично са њивицом у дну.*

дȍле јек. **дȍље** прил. **1. а.** *на нижем месту, на ниже место, ка нижем месту, положају; у правцу неког нижег места, наниже, надоле, ниже; на дну, ка дну:* пасти ~, погледати ~, ~ у бунару. **б.** *на крају, при крају, на дну писане или штампане стране, листа; ниже (у тексту), даље:* ~ потписани, назначити ~. **в.** *ка нижој, мањој бројној, количинској вредности, наниже:* ићи ~ (у ценама нпр.). **г.** фиг. *у нижим друштвеним слојевима; на нижем хијерархијском положају:* они горе и они ~. **2. а.** *на (у) месту, пределу (на место, ка месту) са мањом надморском висином, ниже у односу на неко место, предео:* ~ у Београду, ~ на мору, ~ ка реци. **б.** *на југу, на јужној страни, на југ, ка југу:* ~ на Балкану, ~ на југу. **3.** *узвик за изражавање* **а.** *неодобравања, незадовољства неким или нечим и жеље, захтева да се тај, одн. то сврши:* ~ с њима, ~ краљ, ~ диктатура, ~ влада. **б.** *захтева, наређења да се што одложи, одбаци:* ~ оружје. • **доле-горе** *в. горе-доле.*

долѐбдети јек. **долѐбдјети,** -дӣм свр. непрел. *доћи, стићи лебдећи.*

доле́пити, дòлēпīм јек. **долијѐпити,** дòлијепīм свр. прел. *накнадно још налепити, додати лепећи:* ~ још две марке.

долепљи́вати, долèпљујēм јек. **дољепљи́вати,** дољèпљујēм *несвр. према долепити.*

долепр̀шати, -ā̄м свр. непрел. *доћи, стићи лепршајући, долетети.*

до́лет м **1.** *долетање, долазак, стизање у лету.* **2.** *даљина коју нека птица или справа, летелица прелети.*

доле́тати, дòлēћēм јек. **долијѐтати,** дòлијећēм *несвр. према долетети.*

долѐтети јек. **долѐтјети,** -тӣм (аор. долѐт(ј)ех, долѐт(ј)е; р. пр. долѐтео, -ела јек. долѐтио, -тјела; пр. пр. долет(ј)евши; трп. ø) свр. непрел. **а.** *стићи, доћи летећи, у лету (о птицама, инсектима, летелицама и сл.).* **б.** *допутовати авионом или др. летелицом:* ~ авионом. **в.** фиг. *брзо, журно доћи, дотрчати, дојурити, дохрлити.*

дȍлетӣште с *место одређено за долетање, слетање авиона и др. летелица.*

долѐтјети *в. долетети.*

доли́вати, дòлīвām *несвр. према долити.*

доли́јати, дòлījām свр. непрел. *бити напокон ухваћен у превари и немати више изгледа упркос свему лукавству, доспети у безизлазну ситуацију у којој лукавство више не помаже.*

долије- *в. доле-.*

долијѐвати, дòлијевām јек. *несвр. према долити;* уп. доливати.

дȍликовати, -кујēм несвр. непрел. **а.** (некоме) *бити у складу с нечијим достојанством, с начелима нечије пристојности, уљудности, приличити, пристајати (некоме).* – Не доликује му да псује. **б.** (некоме, нечему) *одговарати (некоме, нечему), бити у складу (с неким, с нечим).* – Тај надимак му је добро доликовао. ■ ~ **се** *в. доликовати.* – Не доликује се тако понашати.

дȍлина и **долѝна** ж **1.** геогр. **а.** *издужено удубљење на површини Земље, обично дуж неког воденог тока, настало дејством воде (ерозијом) или раседањем Земљине коре; уопште нижи делови земљишта између узвишења:* ~ реке. **б.** *већа вртача мање дубине, до.* **2.** физ. *нижи део, удубљење трансверзалног таласа, доља:* ~ таласа. • ~ **плача,** ~ **суза** *овај свет, Земља.* **обећа(ва)ти златна брда и долине** *обећа(ва)ти нешто немогуће, неостварено.*

дȍлнāр, -а и **долѝнāр,** -а́ра м *в. долинац.*

дȍлинаст, -а, -о *који личи на долину, који има изглед долине, удубљен:* ~ земљиште.

долѝнац, -нца м *онај који станује у долини, равници, равничар; онај који је пореклом из долине, равнице.*

дȍлиница и **долѝница** ж *дем. и хип. од* долина.

дȍлѝнка ж *она која станује у долини, равници; она која је пореклом из долине.*

дȍлѝнскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на долину; који се налази у долини:* ~ река, ~ ливада.

дȍлити, дȍлијēм (имп. дȍлӣ; трп. долѝвен, -ена) свр. прел. **а.** *додати лијући, досути (неку течност):* ~ чаја. **б.** *допунити течношћу, налити до врха или до потребне мере (неки суд):* ~ буре. • **~ уље (уља) на ватру** *в. под* уље.

дȍлӣћ, -и́ћа и **дȍлић,** -а м *дем. и хип. од* до́[1].

долихокѐфа̄л, -а́ла м грч. антроп. *представник антрополошког типа са издуженом, дуголувастом главом.*

долихокѐфа̄лан, -лна, -о грч. антроп. *који има издужену, дуголувасту главу, лобању.*

долихокефа̀лија ж грч. антроп. *дуголуваст облик главе, облик главе код које је дужина у односу на ширину знатно већа, дуголавост.*

долихоцефал(-) *в. долихокефал(-).*

дȍличан, -чна, -о **а.** *који доликује, приличи некоме, који је у складу с нечијим достојанством, позивом и сл., који одговара некоме по вредности, друштвеном рангу и сл., достојан (некога):* ~ држање, ~ поступак, насиље долично дивљацима, бирати доличног зета. **б.** *који некоме одговара, припада по заслузи, праву и сл.:* дати девојци доличну опрему. **в.** *уопште који одговара некоме или нечему, одговарајући:* наћи доличне речи за нешто.

дȍлично прил. *на доличан начин, како доликује, достојно, пристојно:* владати се ~, ~ представљати некога, ~ наградити.

дȍличнӧст, -ости ж *особина онога који је доличан, онога што је долично, достојанство, пристојност.*

дȍлма ж тур. **1.** кув. *врста јела од тиквица, патлиџана или паприке који се пуне надевом од сецканог меса и пиринча; такав надев.* **2.** нар. *назив за начин зидања кућа са основном конструкцијом од дрвених греда између којих се умеће опеке, ћерпич и др.; материјал који се умеће у такву конструкцију; зграда, кућа подигнута на тај начин.*

дȍлмен м фр. археол. *врста преисторијског надгробног споменика, гробница сазидана од усправних камених блокова који су прекривени водоравном плочом.*

дȍлӧзан, -зна, -о лат. правн. *који је учињен са злом намером, са предумишљајем, злонамеран;* уп. долус.

долӧмѝт, -и́та и **долӧмит,** -а м мин. *врста стене, минерал састављен од калцијумовог и магнезијумовог карбоната (назван по француском минерологу Доломијеу).*

долӧмѝтскӣ и **долӧмитскӣ** (долӧмитнӣ), -а̄, -о̄ *који се односи на доломит, који је од доломита:* ~ стена.

долу́њати, дȍлӯњā̄м свр. непрел. *доћи луњајући, долутати, доскитати.*

до́лус м лат. правн. *унапред смишљено извршење неког кривичног дела, предумишљај, умишљај.*

долу́тати, дȍлӯтā̄м свр. непрел. *доћи, стићи лутајући.*

до́ља ж *мала долина, удолина с равним дном; долина.*

дȍљанин м (мн. -ани) *становник дола, доље, долинац.*

дȍљанка ж *становница дола, доље, долинка.*

дȍљача ж *мања доља; удолина.*

дȍље *в. доле.*

дољепљи́вати *в. долепљивати.*

дȍљица и **до́љица** ж *дем. од* доља.

дȏм, дȍма (дȍма) м (мн. дȍмови) **1. а.** *кућа као место где човек живи, станује са својом породицом, породична кућа.* **б.** *људи који живе заједно у једном домаћинству, породична заједница, породица, домаћинство.* **в.** фиг. *родни крај, завичај; отаџбина, домовина.* **2.** *зграда у којој је смештена нека друштвена установа (обично културно-уметничка или здравствено-социјална); таква установа:* ~ културе, ~ здравља, ~ стараца, старачки ~, ~ инвалида, раднички ~, ~ пензионера, студентски ~, задружни ~, планинарски ~, синдикални ~. **3.** пол. *једно од два радна тела парламента у неким земљама (са дводомним парламентарним системом):* оба дома. **4.** *владарска породица, лоза, династија:* владарски ~, царски ~, краљевски ~. • **божји (господњи)** ~ *богомоља, црква, храм.* **вечни** ~ *гроб.* **горњи** ~ пол. *представништво у парламенту (у Великој Британији и неким другим земљама) које се састоји од наследних (именованих или бираних) чланова посланика из виших класа.* ~ **лордова** *в. горњи дом.* **дечји** ~ *здравствено-васпитна установа за децу.* **доњи** ~ *представништво у парламенту (у Великој Британији и неким другим земљама) састављено од посланика изабраних општим правом гласа.* **представнички** ~ *парламент, народна скупштина.*

дȍма и **дòма** прил. рег. **1.** *код куће, у кући, у дому:* бити ~, остати ~. **2.** *кући; у кућу, у дом:* доћи ~, пођи ~, ићи ~.

домáгати се, дòмāжēм се *несвр. према домаћи се.*

домàзет м *мушкарац који после женидбе живи у кући родитеља своје жене.*

домàзетство с *стање, положај онога који живи као домазет.*

домáја ж арх. *завичај, постојбина, домовина, отаџбина.*

дȍмак м *даљина докле се може досећи, домашај, дохват:* бити ван домака нечега. • **на домаку** 1) (и: **на домаку руке**) *у близини, близу, надомак.* 2) *при крају, на измаку:* лето на домаку.

домàкнути (се) *в. домаћи (се).*

дȍмāлӣ, -ōг(а) м (и у изр. ~ **прст**) *прст који је до малога прста, тј. између средњег и малог прста на руци, прстењак.*

дȍмало прил. *мало затим, одмах после, ускоро, убрзо.*

дȍмалопрē јек. **дȍмалопријe** прил. *до пре неколико тренутака, до пре сасвим кратког времена, мало пре тога.*

дȍмалочас прил. *в. домалопре.*

дȍмалочашњӣ, -а̄, -ē *који је био, постојао домалочас, до пре неколико тренутака:* ~ плач.

домáмити, дȍмāмīм свр. прел. **а.** *мамцем или гласом привући, приволети (животињу) да дође:* ~ пса. **б.** *обећањима, ласкањем, понудама и сл. приволети, придобити некога да дође, примамити:* ~ свет у позориште.

домамљи́вати, домàмљујēм *несвр. према домамити.*

дȍмāр, -а́ра и **дȏмāр,** -а м *настојник зграде, пазикућа.*

дȍмāрка и **дȏмāрка** ж *настојница зграде, кућепазитељица; домарева жена.*

дȍмāрскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на домаре и домарке:* ~ служба, ~ посао.

домаршѝрати, домàршīрām (дȍмаршовати, -шујēм) свр. непрел. *стићи марширајући.*

дȍмāћӣ, -а̄, -ē **1. а.** *који се односи на дом, кућу, породицу:* ~ васпитање, ~ учитељ. **б.** *који се употребљава или носи само у кући, кућни:* ~ хаљина. **в.** *који се производи, израђује у кући, у домаћинству, који није куповни, фабрички:* ~ ракија, ~ кобасица, ~ платно, ~ производ, ~ хлеб. **г.** *који се ради код куће (а не у школи):* ~ задатак, ~ рад. **2. а.** *који воли да живи породичним животом, у свом дому, породици:* ~ човек. **б.** *који се понаша као код своје куће; неусиљен, слободан:* ~ човек; ~ понашање. **3.** *који често посећује кога у његовој кући, породици, близак, кућни, породични:* ~ пријатељ, домаћи гости. **4.** (обично у зоолошким називима) *који живи, који се гаји у дому или поред дома, који није дивљи, који је припитомљен (о животињама):* ~ пас, ~ патка. **5.** *који се односи на сопствену земљу, домовину, на крај, предео у коме се живи:* ~ тржиште, ~ индустрија, ~ становништво, ~ храна, ~ фудбал, ~ производ. **6.** (у им. служби) м (обично у мн.) **а.** *члан породице, укућанин.* **б.** спорт. *члан клуба на чијем се терену игра нека утакмица.* • **~ огњиште** *родна кућа.* **~ непријатељ** *унутрашњи непријатељ, непријатељ из сопствених редо-*

ва, из сопствене земље. **на (по) домаћу** *на домаћи начин.* **по ~, по домаћу** *неусиљено, слободно, лежерно (како се ради кад је човек код своје куће).*

дома̀ћи (дȍмаћи) и **дома̀кнути,** дȍмакнēм свр. **а.** *дохватити, домашити, досегнути:* ~ врх ормара. **б.** *примаћи, приближити:* ~ сто кревету (уз кревет). ■ **~ се а.** *примаћи се, приближити се, доћи; прикрасти се, привући се:* ~ се граду (до града). **б.** (нечега) *дочепати се, дохватити се:* ~ се шуме.

дома̀ћин м **1. а.** *мушкарац који управља домом, кућом, глава породице; старешина задруге.* **б.** *онај који брижљиво води своје домаћинство, добар, чуваран, штедљив старешина домаћинства.* **в.** *имућан човек, газда:* ~ човек. **2. а.** *онај који прима некога у свој дом као госта:* љубазан ~. **б.** *онај који се брине о организацији неког скупа, прославе, организатор неког скупа, прославе.* **в.** спорт. *домаћи клуб, екипа на чијем се терену игра нека утакмица.* **г.** *власник, управник гостионице, гостионичар.* **3.** *онај који се брине о некој згради, који врши надзор над неком већом зградом, надзорник, настојник (зграде):* ~ школске зграде. **4.** биол. *организам (биљка или животиња) на коме живи неки други организам као паразит.*

дома̀ћиновати, -нујēм несвр. непрел. *бити домаћин, управљати домаћинством.*

дома̀ћински, -ā, -ō *који се односи на домаћине; својствен добрим домаћинима:* ~ кућа, ~ штедљивост.

дома̀ћински прил. *на домаћински начин.* **а.** *својствено домаћину, срдачно, пријатељски:* ~ дочекати. **б.** *као код доброг домаћина, богато:* ~ спремљен ручак, ~ направљена кућа.

домаћи́нство с (ген. мн. домàћинстāвā) **1. а.** *све оно што се односи на привреду и имање једне породице или задруге; организација кућне привреде, економије, исхране и одржавања куће; управљање кућном привредом и имовином:* подићи солидно ~; водити некоме ~, прихватити се домаћинства, стручњак за ~. **б.** *обављање кућних послова, пословање у кући, кућанство:* помагати жени у домаћинству. **в.** *старешинство у породичној заједници:* препустити ~ сину. **3.** *дом као привредна, економска целина, одн. породична заједница или задруга, чланови једне породице или задруге:* село са сто домаћинстава, ~ од пет чланова. **4.** *школски предмет који обрађује праксу обављања кућних послова:* добити 4 из домаћинства.

дома́ћити се, дȍмāћим се несвр. *привикавати се на живот у новој средини, одомаћивати се.*

дома̀ћица ж **1. а.** *жена која води домаћинство и обавља кућне послове; домаћинова жена.* **б.** *жена која управља домаћинством у манастиру.* **2. а.** *она која некога прима као госта; она која организује неку забаву, приредбу.* **б.** *она која прима путнике у авиону, аутобусу и сл., стјуардеса.* **3.** *апарат за чишћење тепиха, намештаја и др. у домаћинству помоћу вреле паре.*

дома̀ћичкӣ, -ā, -ō **а.** *који се односи на домаћицу, домаћице: који оспособљава за вођење домаћинства, кућних послова:* ~ школа, ~ течај, ~ курс.

дȍмāх м *в. домашај.*

домахи́вати, домàхујēм *несвр. према домахнути.*

дома́хнути, дȍмāхнēм свр. непрел. (некоме) *махнувши (руком или нечим у руци) дати некоме неки знак, сигнал.*

до́мац, -мца м **а.** *ученик који станује у школском дому, интернату.* б. *питомац казнено-поправног дома.*

дȍмашāј м **1.** *раздаљина до које нешто сеже, допире, одн. до које се може досегнути, допрети, добацити и сл., дохват, досег:* бити ван домашаја топовске паљбе, ван домашаја погледа, на домашају руке. **2.** *подручје деловања, делокруг, домен, сфера:* у домашају нечије власти. **3.** *дејство, ефекат, значај:* схватати ~ нечијих речи, питање од великог домашаја за привреду.

дȍмāшан, -шна, -о **1.** *који се може домашити, дохватити, досегнути; достижан.* **2.** *који се може сазнати, докучити:* ~ уму.

дȍмашати (се), -āм (се) и **дома́шати (се),** дȍмāшām (се) *несвр. према домашити (се).*

дȍмашити, -ӣм и **дома́шити,** дȍмāшӣм свр. прел. **а.** *дохватити, досегнути (руком или нечим у руци):* ~ врх ормара. **б.** *добацити до неког места, циља (о ватреном оружју).* **в.** *узети, зарадити:* ~ књигу. **г.** (нешто) *досећи до неке мере, степена, достићи, постићи (у погледу вредности, квалитета, интензитета и др.):* ~ жељени циљ, ~ савршенство, ~ зрелост, ~ нечији успех. ■ **~ се** (нечега) *дохватити (нешто); дочепати се, догрheadбити се (нечега):* ~ се капе, ~ се шуме, ~ се пута.

дȍмēн, -éна (домéна ж) м лат. **1.** *подручје, поље, област, делокруг (науке, струке и сл.):* ~ науке, ~ уметности. **2.** ист. *велики земљишни посед, имање краља или крупних великаша, велепоседника.*

дȍмерак јек. **дȍмјерак,** -ēрка м *оно што се додаје при мерењу да би се добила тражена мера (комадић меса, кости и сл.), приваћа.*

доместика́ција ж лат. биол. *припитомљавање дивљих животиња; прилагођавање биљака новим животним условима (што доводи до промене облика и развитка нових особина).*

до́мет м **1.** *даљина до које се може добацити, дохитити (руком, из ватреног оружја и сл.); раздаљина до које се може досегнути, домашај; дохват:* ~ топовског метка, радио-станица с великим дометом, бити на домету руци. **2.** фиг. *достигнуће, остварење:* велики ~ књижевности, највећи ~ науке, врхунски ~ фотографије.

дȍметак, -тка м **1.** *додатак, допуна.* **2.** лингв. *наставак, суфикс; префикс:* ~ речи.

домѐтати и **дȍметати,** дȍмећēм *несвр. према дометнути.*

дȍметнути и **домѐтнути,** дȍметнēм свр. прел. **1.** *додати нешто нечему; накнадно ставити:* ~ дрва на ватру. **2.** *додати, наставити (у разговору).*

домигива́ти, -ӣгујēм несвр. прел. *мигањем, намигивањем давати некоме неки знак, сигнал.* ■ **~ се** *намигивати једно другом дајући, шаљући неки знак, сигнал.*

дȍмигнути, -нēм свр. *намигнувши дати некоме неки знак, сигнал.*

доми́гољити и **дȍмигољити,** -ӣм свр. непрел. *доћи мигољећи, лагано се мичући.*

доми́лети јек. **доми́љети,** -и́лӣм свр. непрел. **а.** *доћи, стићи милећи, пузећи (о гмизавцима, гамади и сл.); милећи стићи до неког места.* **б.** *доћи, стићи крећући се полагано, споро (о човеку).* **в.** фиг. *доћи у великом броју, нагрнути.*

дȍмина ж итал. **а.** *правоугаона плочица са различитим бројем тачака на једној страни, која се употребљава у истоименој друштвеној игри.* **б.** мн. *врста друштвене игре у којој играчи слажу ове плочице према броју тачака једну до друге:* играти домина.

доминàнта ж лат. **1.** *основна, главна идеја, карактеристика; основна мисао, мотив који доминира над другима (у уметничком делу и сл.).* **2.** муз. **а.** *пети степен дијатонске скале.* **б.** *акорд, тросзвук саграђен, сложен на томе степену.* **3.** слик. *основна боја слике.* **4.** биол. *биљна врста која преовлађује, доминира у једној биљној заједници.*

доминàнтан, -тна, -о лат. **1.** *који преовлађује, претежан; најбитнији, пресудан:* ~ врста, ~ фактор. **2.** *који се издиже изнад неког места, истакнут:* ~ положај.

доминàнтно прил. *претежно; надмоћно, суверено:* ~ држати превласт.

доминàнтно̄ст, -ости ж **1.** *стање и особина онога што је доминантно, доминантан значај, положај и сл.* **2.** биол. *доминантан учинак гена једног родитеља над одговарајућим геном другог родитеља.*

домѝнати се, -āм се несвр. *играти се домина.*

домина́ција ж лат. *господарење, владавина, власт, превласт, надмоћ.*

дȍмѝнијум (дȍмѝнӣј, -ија) м лат. правн. *власништво, властелинство, посед.*

доминика́нац, -нца м кат. *припадник католичког „просјачког“ реда св. Доминика, који је основан у јужној Француској (1215) за сузбијање јеретичких покрета.*

доминѝка̄нка ж кат. *редовница, калуђерица црквеног реда св. Доминика.*

доминѝка̄нскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на доминиканце:* ~ ред, ~ манастир.

доминѝка̄нски прил. *на доминикански начин, својствено доминиканцима:* ~ строг.

доминѝо̄н, -о́на м енгл. ист. *назив за неке бивше британске колоније које су добиле унутрашњу аутономију с властитим парламентом.*

доминѝо̄нскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на доминионе.*

доминѝ́рајућӣ, -а̄, -е̄ *в. доминантан.*

доминѝ́рати, домѝнӣра̄м несвр. непрел. **1. а.** *господарити, управљати, владати:* ~ над неким. **б.** *имати превласт над неким, нечим, бити надмоћнији у односу на некога, на нешто:* ~ над непријатељем. **в.** *бити доминантан, преовлађивати, истицати се (нпр. о некој идеји, фактору и сл.).* **2. а.** *истицати се својим положајем, уздизати се над околином (о географским и др. објектима).* **б.** *бити највидљивији, падати у очи, истицати се (нпр. о очима на лицу, наслову у новинама итд.).*

дȍмино¹ м (мн. в) итал. *в. домина (б):* играти ~.

дȍмино² м лат. **а.** *дугачак свилени огртач са широким рукавима и капуљачом који носе маске на балу.* **б.** *особа, маска која носи такав огртач.*

домирѝвати, домѝрујēм *несвр. према домирити.*

домѝрити, дȍмӣрӣм свр. прел. (некоме) *додати до одређене мере, допунити; подмазати.*

дȍмӣсао, -сли ж неол. *замисао коју неко смисли, домишљање, досетка.*

дȍмислити, -ӣм свр. прел. **1.** *довршити мисао, завршити размишљање, смислити; допунити у мислима:* ~ до краја, ~ своју мисао, ~ песму. **2.** *размишљањем схватити:* ~ нешто. ■ ~ **се а.** *пронаћи успешно решење нечега, досетити се, довити се; одгонетнути, погодити.* **б.** *доћи до закључка, закључити.*

дȍмити, -ӣм несвр. прел. нар. **1.** *давати женску особу (обично кћер) некоме за жену, удавати;* уп. удомити. **2.** (са допуном: дом, кућу) *стварати и унапређивати домаћинство, кућити.* ■ ~ **се** *стварати себи дом и настањивати се, намештати се у њега, кућити се.*

дȍмић, -а и **дȍмӣћ,** -и́ћа м *дем. и хип. од дом.*

дȍмицати (се), дȍмичēм (се) *несвр. према домаћнути (се), домаћи (се).*

домѝцӣл, -и́ла м лат. **1.** правн. *место сталног борављења, боравиште, пребивалиште.* **2.** банк. *место у коме треба да се исплати меница.*

дȍмицилā́рнӣ, -а̄, -о̄ *в. домицилни.*

домицилѝјант м банк. *онај који одређује где ће меница бити исплаћена.*

домицилѝја̄т, -а́та м банк. *онај који исплаћује меницу у одређеном месту, домицилу.*

домицилѝ́рати, -ӣлӣра̄м свр. и несвр. банк. *означа(ва)ти место исплате менице:* ~ меницу, домицилирана меница.

домѝцӣлнӣ и **домѝцӣлскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на домицил; који се исплаћује у домицилу:* ~ камата.

дȍмишља̄ј м *резултат домишљања, домисао, досетка, идеја; инспирација.*

домѝшљан м **а.** *домишљат, досетљив, довитљив човек.* **б.** *духовит човек, забављач, шаљивчина.*

домѝшља̄нка ж **а.** *домишљата, досетљива, довитљива женска особа.* **б.** *духовита, забавна женска особа.*

домѝшља̄нскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на домишљане; својствен домишљанима, довитљив, досетљив, духовит.*

домишља́нство с *домишљатост, досетљивост, довитљивост; досетка.*

домѝшљат и **дȍмишљат,** -а, -о **а.** *који уме да се снађе у компликованој, мучној ситуацији, досетљив, проницљив, довитљив, сналажљив.* **б.** *који уме да засмеје, духовит, забаван.*

домѝшљати (се), дȍмӣшљам (се) *несвр. према домислити (се).*

домѝшљато и **дȍмишљато** прил. *на домишљат начин, довитљиво, досетљиво, оштроумно; духовито.*

домѝшљатӧст и **дȍмишљатӧст,** -ости ж *особина онога који је домишљат, способност домишљања, досетљивост, довитљивост, проницљивост; духовитост.*

дȍмишљено прил. *смишљено, промишљено.*

дȍмишљенӧст, -ости ж *оно што је промишљено, смишљеност.*

домјер- *в. домер-.*

домла́тити, дȍмла̄тӣм свр. прел. *в. дотући (1а).*

домобилиза́ција ж *накнадна, додатна мобилизација.*

дȍмобра̄н м ист. **1.** *припадник квислиншких оружаних војних снага у тзв. Независној Држави Хрватској и Словенији за време Другог светског рата.* **2.** *припадник копнене помоћне војске у неким земљама бивше Аустроугарске који је служио војску у својој земљи и вршио војну обуку на свом народном језику.*

домобра́нац, -нца м *в. домобран.*

дȍмобра̄нскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на домобране:* ~ војска, ~ капа.

домобра́нство с ист. *домобранске војне формације, домобранска војска, домобрани.*

домобра́нштина ж пеј. *домобранство.*

дȍмовина ж **1. а.** *земља, држава у којој се неко родио и одрастао, отаџбина, постојбина.* **б.** *родни крај, завичај.* **2.** *земља или крај одакле нешто води порекло, одакле нешто потиче; земља, крај где нечега има у изобиљу:* ~ ренесансе, ~ слонова.

дȍмовӣнскӣ и **дȍмовинскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на домовину.*

дȍмо̄вница ж рег. *исправа, уверење о праву грађанства у држави, уверење о држављанству.*

домо̀лити, дȍмолӣм свр. прел. **а.** *постићи нешто молитвом, измолити.* **б.** *молбом, сталним мољењем приволети (некога), умолити; молбом добити, постићи (нешто).* ■ ~ **се** *мољењем, молитвом или молбом постићи нешто, измолити се.*

домољуб(-) *в. родољуб(-).*

домо̀родан, -дна, -о **а.** *који се односи на домовину, на родни крај, домаћи, завичајни:* домородни крај, ~ лука, домородни људи. **б.** *својствен крају из којег потиче, из којег је пореклом:* домородни звук.

домо̀родац, -оца и **доморо́дац,** -о́ца м **а.** *онај који је пореклом из датог места, краја, државе, староседелац, старинац, урођеник.* **б.** *домаћи човек, мештанин.* **в.** *сународник, земљак.*

домородѝчкӣ и **домо̀родачкӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на домороце:* ~ становништво.

домо̀ротк(иње)а ж *женска особа домородац.*

домо̀ћи се (дȍмоћи се), дȍмогнēм се свр. (нечега) **1.** *доћи до нечега, постићи, прибавити, стећи нешто (обично с напором, борбом или вештином, лукавством), докопати се, дочепати се:* ~ имања, ~ положаја. **2.** *стићи, доспети негде кретањем:* ~ пута, ~ шуме.

домоупра̀витељ м ков. *управник дома.*

домоуправитѐљица и **домоупра̀витѐљка** ж ков. *управница дома; домаћица.*

дȍмскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на дом, који припада дому:* ~ библиотека, ~ смештај.

дȍмувати се, -а̄м се свр. *мувајући се, гурајући се лактовима доћи негде.*

домузи́вати, -у̀зујēм *несвр. према домусти.*

домунђа́вати се, домȕнђāвām се несвр. разг. *шапћући потајно се договарати (обично у некој непоштеној намери).*

дȍмусти, домȕзēм свр. **а.** *довршити музење.* **б.** *мужом додати ономе што је већ помузено.*

дȍн¹ м шп. и итал. **а.** *почасни назив уз имена католичких свештеника:* господин: ~ Фране. **б.** *титула уз имена шпанских племића:* Дон Кихот. **в.** *титула мафијашких шефова.*

дȍн² оном. *узвик за подражавање звука звона.*

дȍна ж итал. *госпођа, господарица (придевак пред именима шпанских племкиња).*

дȍнātор м лат. **1.** *дародавац, даровατељ; личност која је даровала нешто јавној установи.* **2.** мед. *лице које даје своју крв за трансфузију; лице које даје своје органе за трансплантацију, давалац.*

дȍнātōрка (дȍнāторица) ж *женска особа донатор.*

дȍнатōрство с *акција давања новчане помоћи.*

дона́ција и **дȍнāција** ж лат. **а.** *даровање, добровољно уступање или завештање неке имовине или имовинског права (без накнаде).* **б.** *посед, имовина коју је владар или неки други високи достојанственик даровао, завештао некоме.*

дона́шати, дȍнāшām несвр. рег. *в. доносити.*

дȍндē и **дȏнде** прил. **1.** *до онога места (о којем је реч):* одавде ~. **2.** *до онога времена (о којем је реч), дотле, дотада:* подвиг ~ непознат.

дȍнегдашњ, -ā, -ē *доскорашњи, ранији:* ~ република.

дȍнеговати јек. **дȍњеговати,** -гујēм свр. *однеговати, одгојити до неког времена, степена:* ~ дете до осме године.

донѐда́вна и **дȍнедāвна** прил. *в. донедавно.*

донѐда́внī и **дȍнедāвнī,** -ā, -ō *који је постојао, био до пре кратког времена, доскорашњи:* ~ обичај.

донѐда́вно и **дȍнедāвно** прил. *до пре кратког времена, доскора.*

дȍнеклē (дȍнеклē) прил. **1.** *до извесне даљине:* возити ~, пратити ~. **2.** *до извесног времена, за неко време:* живети ~ у селу. **3.** *до извесног степена, до извесне мере, унеколико, делимично:* бити ~ у праву.

дȍнēти јек. **дȍнијети,** -нēсēм (дȍнесēм) (аор. донѐсох, дȍнесе и дȍнēх јек. дȍнијех, дȍнē јек. дȍније; трп. донѐсен, -ѐна и дȍнēт јек. дȍнијет, -а; пр. пр. дȍнēвши јек. дȍнијевши) свр. прел. **1. а.** *ношењем допремити с једног места на друго, пренети с једног места на друго; носећи дати, пружити, доставити:* ~ ручак, ~ некоме писмо. **б.** *нанети својим кретањем, током (о ветру, води и сл.):* ~ пљусак, ~ нанос. **2. а.** *проузроковати, причинити, створити:* ~ срећу, ~ корист, ~ некоме победу, ~ промене, ~ некоме неприлике. **б.** *изазвати својом појавом, својим наступањем (о времену, временским појмовима).* – Јесен је донела кишу. **3.** (обично у изр. ~ у **мираз**) *дати, предати (некоме) као мираз (о девојци која се удаје):* ~ у мираз кућу. **4.** *дати, пружити зараду, приход, материјалну корист (обично о неком послу, уложеној вредности и сл.).* – Новинарство му је донело солидну зараду. **5. а.** *пропisати, издати, проглasити (закон, одлуку и сл.):* ~ пресуду, ~ решење, ~ одлуку, ~ резолуцију, ~ закон, ~ устав. **б.** *известити на основу нечега:* ~ суд, ~ закључак. **6.** *објавити путем штампе (о новинама, гласилима, публикацијама).* – „Политика“ је донела чланак о дроги. **7. а.** *дати, пружити:* ~ одговор, ~ доказе. **б.** *представити, приказати, насликати, оцртати:* ~ неки лик упечатљиво. **8.** *одржати зачето дете до рока, родити у нормалном року:* не ~ дете. **9.** *дошавши однекуд саопштити, јавити нешто ново:* ~ вест, ~ глас. **10.** *у вези с неким именицама има значење глагола изведеног од те именице, нпр.:* ~ одлуку = одлучити, ~ закључак = закључити, ~ род = родити (нпр. о земљи). • ~ **на свет (дете)** *родити.* ~ **на тањиру** *дати некоме нешто на готово, без уложеног труда.* **донео га ђаво (враг)** *дошао је у незгодно време, непозван.* **донео га ветар (донеле га виле)** *дошао је изненада, неочекивано.* **срећа га донела** *дошао је у прави час.*

донжу̏а́н, -а́на м фр. *заводник, љубавник, пустолов, авантуриста (према легендарном заводнику жена Дон Жуану).*

донжу̏а́нскī, -ā, -ō *који се односи на донжуане, заводнички.*

донжу̏а́нски прил. *на донжуански начин, заводнички.*

донжуа́нство с *особина донжуана, донжуански поступци, заводништво.*

донжуа́нштина ж пеј. *в. донжуанство.*

дȍнијети *в. донети.*

донкихотѐрија ж и **донкихотȉзам,** -зма м *несавремен, бесмислен, смешан подухват, поступак; склоност и жеља за пустоловинама, авантуризам (према Дон Кихоту, јунаку Сервантесовог сатиричног романа „Дон Кихот“).*

донкȉхотскī, -ā, -ō *који се односи на Дон Кихота, својствен Дон Кихоту, који не одговара духу времена, несавремен и нереалан, романтично занесењачки:* ~ подухват, ~ поступак.

донкȉхотски прил. *на донкихотски начин, као Дон Кихот.*

донкихо̀тство с *в. донкихотерија.*

дȍнȍжје с анат. *средњи део стопала (између прстију и пете),* metatarsus.

дȍножнī, -ā, -ō *који се односи на доножје, који припада доножју:* ~ кост.

донȍсилац, -иоца (донȍситељ) м **а.** *онај који нешто доноси:* ~ поште, ~ поруке. **б.** фин. *онај који доноси и наплаћује на благајни, каси (чек, обвезницу и сл.):* ~ чека, ~ обвезнице. **в.** *онај који доноси неке прописе, законе и сл.:* ~ закона, ~ мера.

донȍсиља и **донȍсȉља** ж *она која нешто доноси.*

донȍсити, дȍносȉм [гл. им. дȍношēње с] *несвр. према дон(иј)ети.*

дȍношче, -ета с (мн. ø; зб. им. дȍношчā̀д ж) *дете или младунче животиње које се роди на време, у нормалном року.*

дȍњāк, -а́ка м **1.** *доњи млински, воденички камен, доњи камен жрвња.* **2.** *ветар (различитог правца у разним крајевима) који дува из долине, из низине.* **3.** карт. *џуб, жандар, дечко у играћим картама.*

до́њанин м (мн. -ани) *становник доњег дела насеља (села, града, краја); човек из равнице.*

дȍњеговати *в. донеговати.*

дȏњī, -ā, -ē **1. а.** *који је доле, испод нечега другог, на нижем положају:* ~ клин, ~ спрат, ~ усна. **б.** *који се облачи испод друге одеће, уз тело:* ~ рубље, ~ сукња. **2. а.** *који се налази у низини, на нижем делу каквог простора (о насељима, крајевима):* ~ варош. **б.** *који је на југу, јужни:* доњи крајеви, ~ Далмација. **в.** *који је ближе ушћу (о текућој води):* ~ ток, ~ Дунав. **3.** геол. *који је постао раније, старији; чији су слојеви ниже, дубље у земљи:* ~ карбон. **4.** *који се сматра мање важним; који је у супротном делу од прочеља (о софри, столу, кревету и сл.):* ~ чело стола, ~ страна кревета. **5.** фиг. *који је на нижем ступњу друштвене хијерархије, нижи; сиромашан:* доњи слојеви (друштва), ~ сталеж. • ~ **дом** *в. под дом.*

дȍњȉхати се, дȍњȉшēм (дȍњȉхām) се свр. *доћи, стићи њишући се.*

дȍњо- *први део именичких или придевских сложеница у значењу „доњи“:* доњоварошанин, доњоградски, доњовилични.

дȍондā прил. (пише се и: до онда) *до онога времена, дотад(а).*

дȍондашњ и **дȍондашњ,** -ā, -ē *који је постојао, био до онога времена (о коме се говори):* ~ живот, ~ закон.

дооро̀рати, дȍорēм свр. прел. **а.** *довршити орање.* **б.** *орући додати ономе што је већ узорано:* ~ две бразде.

дȍпадати, -ām *несвр. према допасти.*

дȍпадати се, -ām се *несвр. према допасти се.*

допа̀дљив, -а, -о *који изазива допадање, који је пријатне спољашности, привлачан, симпатичан, љубак, мио:* ~ девојка, ~ лице. **б.** *уопште који изазива, побуђује пријатна осећања:* ~ стил, ~ хумор, на ~ начин.

допа̀дљиво прил. *на допадљив начин, изазивајући допадање, лепо, пријатно, симпатично, мило:* изгледати ~, свирати ~.

допа̀дљиво̏ст, -ости ж *особина онога који је допадљив, онога што је допадљиво, привлачност, љупкост.*

дȍпасти, дȍпаднēм свр. непрел. **1.** нар. и разг. *доћи, стићи брзо, изненада, банути; дотрчати:* ~ пред кућу. **2.** (нечега) *досетити, запасти у какву невољу, у незгодан положај:* ~ ропства, ~ невоље, ~ крајње беде. **3.** (некога) *задесити, снаћи (о некој невољи, муци и сл.).* **4.** (некоме, ређе некога) *пасти (некоме) у део при деоби, припасти (некоме).*

дȍпасти се, дȍпаднēм се свр. (некоме) *свидети се (некоме), оставити пријатан утисак на некога.*

дȍпев јек. **дȍпјев** м *устаљене речи у стиху којим се обично завршавају строфе у народним песмама.*

допева́вати, допѐвāвам јек. **допјева́вати,** допјѐвāвам *несвр. према дȍпевати.*

дȍпевати јек. **дȍпјевати,** -ā̄м свр. прел. **1. а.** *довршити певање, песму; отпевати до краја:* ~ песму. **б.** *завршити састављање неке песме, испевати неко песничко дело до краја:* ~ еп, ~ сонет. **2.** *накнадно додати већ испеваном:* ~ још две строфе.

допе́вати, дȍпēвам јек. **допијȅвати,** дȍпијевам несвр. *в. дȍпевати.*

допѐнтрати се, -ā̄м се свр. *пентрајући се, верући се допрети, стићи донекле:* ~ на врх планине.

допѐрјати, -ā̄м свр. непрел. разг. *доћи брзо, журно, дојурити, дотрчати.*

допѐћи (дȍпећи), допѐчēм свр. прел. *довршити печење, испећи потпуно, до краја:* ~ прасе.

допѐчено̄ст, -ости ж *стање онога што је допечено.*

допеша́чити јек. **допјеша́чити,** -èша̄чӣм свр. непрел. *завршити пешачење, доћи, стићи пешице.*

допи́јати, дȍпӣјам *несвр. према дȍпити.*

дȍпинг м енгл. *употреба стимулативних средстава који вештачки појачавају снагу и издржљивост стварајући навику и штетно делујући на здравље (због чега се забрањује у спорту), допинговање.*

дȍпинговати, -гујēм свр. и несвр. прел. *да(ва)ти некоме стимулативна средства за појачавање снаге и издржљивости:* ~ спортисте. ■ **~ се** *употребити, употребљавати стимулативна средства за појачавање снаге и издржљивости.*

дȍпирати, дȍпирēм *несвр. према дȍпир(иј)ети.*

допири́вати, допӣ̏рујēм *несвр. према дȍпирити.*

допи́рити, дȍпӣрӣм свр. непрел. *доћи, стићи ужурбано, дојурити.*

до́пис и **дȍпис** м **1.** *званично писмо, писмена обавест коју шаље једна установа другој; распис, циркулар:* обавестити дописом. **2.** *писмени извештај, чланак или репортажа за новине или часопис:* ~ са ратишта, новински ~. **3.** *оно што је накнадно написано, што је дописано.*

допи́сати, дȍпишēм свр. прел. *додати ономе што је написано, накнадно написати:* ~ неколико редова, ~ две цифре.

дописи́вати, допӣ̏сујēм *несвр. према дȍписати.* ■ **~ се** уз. повр. *водити преписку с неким или међусобно:* ~ се с девојком.

до́писни и **дȍписни,** -ā̄, -ō̄ *који се односи на дописивање (који служи за дописивање, који се обавља дописивањем и сл.):* ~ течај, ~ школа, ~ шах. • **~ карта** *в. дописница.* **~ члан академије наука (научног друштва** и сл.) *први степен чланства у академији наука (научном друштву и сл.).*

до́писнӣк и **дȍписнӣк** м **1.** *онај који пише дописе за новине, часописе, новински извештач:* ратни ~, страни ~. **2.** *дописни члан академије наука или научног друштва.*

до́писница и **дȍписница** ж **1.** *поштанска карта, отворена писмена пошиљка која служи за дописивање.* **2.** *жена дописник (1).*

до́писничкӣ и **дȍписничкӣ,** -ā̄, -ō̄ *који се односи на дописнике и на дописивање:* ~ мрежа.

до́писнӣштво и **дȍписнӣштво** с **1.** *дописнички, репортерски посао.* **2.** *радна јединица за слање дописа у седиште гласила; дописнички уред, биро.* **3.** зб. *дописници, новинари репортери.*

дȍпити, дȍпијēм свр. прел. *испити, попити до краја, завршити пијење; попити преостали део пића:* ~ пиће.

дȍпицати, дȍпичēм *несвр. према дȍпећи.*

допјев(-) *в. дȍпев(-).*

допјеша́чити *в. дȍпешачити.*

дȍплавити, -ӣм свр. прел. *плавећи донети до неког места (о текућој води, поплави и сл.).*

доплављи́вати, -а̀вљујēм *несвр. према дȍплавити.*

дȍплата ж **а.** *оно што се доплаћа, разлика у цени, новчаној вредности која се накнадно плаћа; допунско плаћање:* ~ царине, купити карту уз доплату. **б.** *поштарина која се плаћа приликом пријема пошиљке, поузеће.*

дȍплатак, -тка м *додатак плати; повишица плате:* примити ~.

допла́тити, дȍпла̄тӣм свр. прел. *платити још извесну суму (као разлику у цени).*

дȍплатнӣ, -ā̄, -ō̄ *који се односи на доплату:* ~ лист, ~ карта.

доплаћи́вати, -а̀ћујēм *несвр. према доплатити.*

доплѐсати, дȍплешēм свр. непрел. *доћи плешући до неког места.*

доплѐсти (дȍплести), доплѐтēм свр. прел. **а.** *завршити плетење (нечега), исплести до краја:* ~ венац, ~ чарапе. **б.** *накнадно исплести још један део:* ~ три реда.

дȍплетати, дȍплећēм *несвр. према доплести.*

дοплива́вати, -ӣва̄вам *несвр. према доплива́ти.*

дȍпливати, -а̄м свр. непрел. *стићи, доћи пливајући.*

дȍплитати, дȍплићēм *несвр. према доплести.*

доплȍвити, дȍпловӣм свр. непрел. *стићи пловећи (о пловном објекту, одн. о путницима на броду и сл.).*

доплу̏тати, -а̄м свр. непрел. *стићи плутајући, допливати ношен водом.*

допо́дне, допо́дне̄ва с *време од јутра до подне, пре подне.*

допо́дневнӣ и **допо̀дневнӣ,** -ā̄, -ō̄ *који се односи на доподне, пре подневни.*

дȍпојасни, -ā̄, -ō̄ *који допире, сеже до појаса:* ~ трава.

допо̀јати, -јēм свр. прел. *завршити појање, отпевати до краја.*

дȍпола прил. *до половине:* ~ попијено пиће, ~ изгорело дрво.

дȍпратити, -ӣм свр. прел. **1.** *испратити (некога) до неког места:* ~ госта до врата. **2.** *довести некога у пратњи стражара, привести.*

дȍпраћати, -а̄м *несвр. према дȍпратити.*

дȍпрема ж *допремање, преношење, превоз до одређеног места:* ~ робе.

допре́мати, дȍпрēмам *несвр. према дȍпремити.*

допре́мити, дȍпрēмӣм свр. прел. **1.** (нешто) *донети, превести до неког места:* ~ пошту, ~ робу. **2.** (некога) **а.** *учинити да неко дође, довести:* ~ децу кући. **б.** *довести под стражом, привести:* ~ у затвор.

дȍпремнӣ, -ā̄, -ō̄ *који се односи на допрему, превозни, транспортни:* ~ средство.

дȍпрепороднӣ, -ā̄, -ō̄ *који се односи на период испред препорода (илирског):* ~ време.

дȍпрѐти јек. **дȍпријети,** дȍпрēм (аор. дȍпрēх, дȍпрē јек. дȍпријех, дȍприје; р. пр. дȍпро, дȍпрла; пр. пр. дȍпрēвши јек. дȍпријевши; трп. ø) свр. непрел. **1. а.** *доћи, доспети, досећи до неког места, до неке границе (о људима, предметима, појавама који кретањем заузимају неки простор):* ~ до куће. **б.** *ширећи се стићи до некога (о звуку, гласу).* **в.** фиг. *доћи, доспети до некога (обично некога ко је на високом положају или некога ко је неприступачан).* **2.** *досећи до неке временске границе:* ~ далеко у прошлост. • **докле допре око** *докле се може догледати (оком).*

допри̏нѐти јек. **допри̏нијети,** -èсēм (-ӣнесēм) (аор. допринѐсох, дȍпринесе и допри̏нѐх јек. допри̏нијех, дȍпринѐ јек. дȍприније; пр. пр. допри̏нѐвши јек. допри̏нијевши) свр. непрел. (нечему) *омогућити да се нешто постигне, уради, оствари, потпомоћи, утицати на потпуније остварење (нечега):* ~ развоју, ~ пропадању, ~ остварењу нечега.

допри́нос и **дȍпринос** м **1. а.** *оно што неко својим радом допринесе неком заједничком послу, развоју, напретку нечега, не-*

чији удео у напретку, развоју нечега: дати свој ~ нечему. **б.** *удео нечега у напретку, развоју нечега:* ~ науке развоју технике. **2. а.** *прилог, улог у новцу или некој другој вредности у неку сврху:* прикупљање добровољних доприноса, новчани доприноси. **б.** *врста пореза, новчани износ који грађанска и правна лица плаћају на своје приходе:* ~ на личне дохотке.

доприно̀сити, допри̏носим [гл. им. допри̏ношење с] *несвр. према допринети.*

допри́чати, до̀при̏чам свр. прел. **а.** *довршити причање, испричати до краја:* ~ причу. **б.** *додати причи:* ~ о нечему.

до̀ртити, -и̏м свр. прел. *донети на леђима (неки тежи терет).*

допр̀тити, -и̏м свр. непрел. *доћи пртећи снег.*

до̀пузати, до̀пужем и **допу́зити,** -и̏м свр. непрел. *доћи, стићи пузећи; домилети.*

до̀пуна и **до̂пуна** ж **1.** *оно што допуњује нешто, додатак који служи за употпуњавање, за добијање целине:* ~ закона. **2.** лингв. *део реченице, реч или израз, синтагма (најчешће именица) којом се допуњује значење предиката:* објекатска ~, предикатова ~.

до̀пунити, -и̏м свр. прел. **1. а.** *напунити до краја или до одређене мере:* ~ чашу (пићем), ~ лулу. **б.** *додавањем повећати нешто до одређене мере:* ~ њиву. **2.** *накнадним додавањем употпунити нешто тако да представља целину, довршити:* ~ рукопис, ~ роман, ~ образовање, ~ знање. **3.** *додати, дометнути у говору, завршити, довршити мисао.*

до̂пунски и **до̀пунскӣ,** -а̄, -о̄ **а.** *који се односи на допуну, који представља допуну, који служи као допуна:* ~ материјал, ~ образовање, ~ настава. **б.** *додатни, помоћни; споредни:* ~ мотор, ~ одељење, ~ занимање. **2.** лингв. *који се односи на допуну (2):* ~ реч, ~ синтагма, ~ реченица, ~ служба. • **допунске боје** *комплементарне боје.* **допунски углови** мат. *комплементарни углови.*

допуња́вати, -у̏њава̄м *несвр. према допунити.* ■ **~ се** уз. повр. *представљати, чинити допуну једно другом, употпуњавати се.*

допу́њати (се), до̀пу̏њам (се) и **допуњи́вати (се),** -у̏њујем (се) несвр. *в. допуњавати (се).*

до́пуснӣ и **до̀пуснӣ,** -а̄, -о̄ **а.** *који садржи неко допуштење, дозволу:* ~ лист, ~ писмо. **б.** лингв. *којим се допушта нешто што је у извесном смислу у супротности са смислом исказа; којим се допуштају разне могућности реализације значења:* ~ реченица, ~ везник, ~ заменица.

до́пусница и **до̀пусница** ж *писмена исправа којом се нешто допушта, писмена дозвола.*

до́пуст и **до̀пуст** м **1.** *допуштење, дозвола, одобрење.* **2.** *одобрено одсуство са дужности; одмор, годишњи одмор:* добити ~, ићи на ~, узети ~.

допу̀стив, -а, -о **1.** *који се може допустити, прихватљив, могућан.*

допу̀стиво прил. *прихватљиво, могуће.*

допу̀стивӧст, -ости ж *особина онога што је допустиво, прихватљивост.*

допу̀стити (до̀пустити), до̀пустӣм свр. прел. **а.** *сагласити се са нечијом намером, поступком, дозволити; одобрити:* ~ некоме да оде. **б.** *пружити услове за нешто; дати могућност, омогућити.* – Ако време допусти, ићи ћемо на излет. **в.** *примити нешто као могуће, сложити се, сагласити се са нечим:* – Допустити то, значило би капитулицију. ■ **~ се** (некоме) *предати се, подати се (некоме):* ~ се момку.

допутова̀ти, -пу̏тујем свр. непрел. *доћи, стићи путујући:* ~ возом, ~ бродом, ~ у Београд.

допу́хати, до̀пу̏шем (до̀пу̏хам) свр. **1.** прел. *донети пухањем, дувањем (о ветру).* **2.** непрел. *доћи, стићи пушући, тешко дишући.*

допу́хнути, до̀пу̏хнем свр. непрел. *стићи, допрети пушући (о ветру).*

до̀пушити, -и̏м свр. прел. *попушити до краја; попушити преостали део:* ~ цигарету.

допу́штати (се), до̀пу̏штам (се) *несвр. према допустити (се).*

допуште́ње с *усмена или писмена дозвола, одобрење:* дати ~, добити ~. • **с допуштењем, уз Ваше ~** разг. *допусти(те) (као оправдање за оно што се хоће рећи или урадити).*

до́ра м *хип. од дорат;* уп. доро.

до̀рада ж *обрада преосталог дела нечега, завршна, финална обрада, дорађивање; дотеривање:* ~ текста.

дора́дити, до̀ра̄ди̏м свр. прел. *урадити до краја, израдити; дотерати, усавршити:* ~ песму.

дорађи́вати, -а̀ђујем *несвр. према дорадити.*

до̀рамак, -а̄мка м *кратка женска или мушка одећа (до струка) без рукава, жакет без рукава.*

дора́слӧст, -ости ж *стање и особина онога који је дорастао, дозрелост, зрелост.*

до̀ра̄стао, дора́сла (до̀ра̄сла), -ло **1. а.** *који је довршио растење; одрастао:* дорасли синови. **б.** (обично с допуном: нечему, за нешто) *који је стасао, сазрео (за нешто), способан, довољно зрео, развијен (за нешто):* ~ свом позиву, ~ новим задацима, ~ за школу. **2.** (некоме) *који је раван, који одговара (некоме) у неком послу, одн. по неким особинама, способностима:* бити некоме ~.

дора́стати, до̀ра̄ста̄м *несвр. према дорасти.*

дора́сти (до̀ра̄сти), дора́стē̄м (аор. дора́стох, до̀ра̄сте; пр. пр. дора́ста̄вши и до̀ра̄ста̄вши; трп. ø) свр. непрел. **1. а.** *довршити растење, израсти до краја, одрасти; израсти до извесног степена:* ~ некоме до рамена. **б.** (нечему, за нешто) *стасати, сазрети (за нешто):* ~ за школу, ~ неком задатку. **2.** (некоме) *достићи некога снагом, способношћу или неком особином, бити раван (некоме).*

до̀рат м тур. *коњ тамније боје.*

до̀ратаст, -а, -о *тамнији (о боји); који је такве боје (обично о коњу).*

до̀ратић и **до̀ратић** м *дем. и хип. од дорат.*

до̀ратнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на време до рата, предратни:* ~ време, ~ период, ~ књижевност.

до̀револуциона̀рнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на време пре револуције:* ~ период, ~ Русија.

до̀ренесанснӣ и **доренѐсанснӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на доба пре ренесансе:* ~ књижевност.

дорѐћи (до̀рећи), до̀рекнē̄м (дорѐчē̄м, до̀речē̄м) (3. л. мн. до̀рекнӯ (дорѐкӯ, до̀рекӯ)) свр. прел. *изрећи до краја, изговорити све:* ~ мисао.

дорѐченӧст, -ости ж *својство онога што је доречено, завршеност исказа, потпуност, заокруженост.*

до̀рза̄лан, -лна, -о лат. **1.** анат. *леђни, хрптени:* ~ страна. **2.** лингв. *који се односи на тврдо непце, који се изговара на тврдом непцу:* дорзални сугласник.

до̀ри̏н, -и́на м *в. дорат.*

до́ро, -а и -ē̄ м *хип. од дорат;* уп. дора.

доро̀нити, до̀рони̏м свр. непрел. *ронећи достићи, стићи до одређеног места:* ~ до дна.

до̀рскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на старогрчко племе Дорце:* ~ стуб, ~ стил.

до̀ручак, -чка м **а.** *први, јутарњи оброк:* ићи на ~. **б.** *јело, одн. јела која чине тај оброк:* појести ~. • **месни ~** *конзервирано јело од сецканог меса са зачинима.*

до̀рӯчје с **1.** анат. *кости руке од корена шаке до прстију, запешће; део руке око корена шаке.* **2.** *заштитна ограда на степеницама, балкону и сл.*

до̀ручковати, -кујем свр. и несвр. *(по)јести доручак, узети, узимати јутарњи оброк.*

до̀ручнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на доручје:* ~ кост.

до̀руша ж *дорастаста, мркорића кобила.*

дȍсад, досàдā и **досàда** (пише се и: до сада) прил. *до овога времена, до овога часа.*

дȍсада ж **1.** *непријатно осећање безвољности, неспокојства и незадовољства због неког рада и одсуства занимљивих, узбудљивих доживљаја:* пити из досаде, умирати од досаде, разбијати досаду. **2.** (обично у падежној конструкцији с предл. „на“) *нарушавање нечијег мира и комодитета, оптерећивање и сметање некоме:* бити на досади (некоме). **3.** разг. *досадна, несносна особа.* – Бежи, досадо једна.

дȍсадан и **дȍсāдан,** -дна, -о **1.** *који изазива досаду, незанимљив, монотон:* ~ филм, ~ прича, ~ књига. **2.** *који узнемирава и наноси непријатности, неугодан, несносан:* ~ човек.

досàдашњ (досàдањ), -ā, -ē *који је био, трајао, важио и сл. до овога времена, до овога часа:* ~ рад, ~ стање, ~ искуство.

доса́дити, дȍсāдīм свр. непрел. **а.** (често безл.) *постати досадан, изазвати осећање досаде, монотоније; додијати, дојадити, дозлогрдити.* – Путовање ми је досадило. **б.** *постати (некоме) несносан, бити на досади, додијати:* ~ једно другоме.

дȍсаднīк и **дȍсāднīк** м разг. *онај који некоме много досађује, наметљивац.*

дȍсадница и **дȍсāдница** ж разг. *она која некоме много досађује, наметљивица.*

дȍсадно и **дȍсāдно** прил. *на досадан начин, изазивајући досаду, незанимљиво, једнолично, монотоно:* бити некоме ~, постати некоме ~.

дȍсаднōст и **дȍсāднōст,** -ости ж *особина онога што је досадно; досада.*

досађи́вати, -àђујēм *несвр. према досадити*[1]. ■ **~ се** *осећати досаду, патити од досаде; проводити време у досади.*

доса́њати, дȍсāњām свр. прел. *довршити сањање, сан, одсањати до краја, доснити;* фиг. *доживети остварење својих снова, жеља.*

досви́рати, дȍсвӣрām свр. непрел. експр. *доспети, долетети са фијуком, дофијукати (нпр. о гранати).*

дȍсег м **а.** *граница до које нешто сеже, допире, до које се нешто простире, домашај; дохват:* ~ звука, на досегу руке. **б.** *границе, опсег, оквир нечијег деловања, нечијих могућности, домет:* ~ науке, ~ медицине.

досе́гнути (досе́ћи (дȍсēћи)), дȍсēгнēм (аор. дȍсēгнӯ, досе́гну, дȍсēже и досе́же; р. пр. досе́гнуо, -ула и дȍсēгао, досе́гла (дȍсēгла); трп. дȍсēгнӯт; пр. пр. досе́гнувши и досе́гавши (дȍсēгавши) свр. прел. и непрел. **1.** прел. **а.** (некога, нешто) *дохватити, додирнути, докучити (нешто што је подаље – руком или другим делом тела, одн. неким оруђем, предметом); докачити, закачити:* ~ торбу, ~ дно ногама, ~ бичем леђа. **б.** фиг. *докучити разумом, мишљу, схватити:* ~ разумом. **2.** непрел. (до некога, до нечега) *домашити, допрети (до некога, нечега), пружити се, раширострети се до неке границе:* ~ погледом, ~ до врха куће (нпр. о диму). **3.** прел. *постићи одређен степен, величину, вредност у развоју, доспети до одређеног ступња у развоју, достићи:* ~ врхунац, ~ нечије изражајне могућности, ~ тачку врења, ~ 15% вредности. **4.** непрел. *бити довољан, потрајати до одређеног времена, дотећи; задовољити одређене потребе:* не ~ за штампање.

дȍсежан, -жна, -о **а.** *који се може досегнути, који је на дохвату, у близини:* ~ висина, ~ таваница. **б.** *који се може досегнути, докучити умом, доступан разуму:* ~ људском уму.

дȍсежнōст, -ости ж *особина онога што је досежно, доступност.*

досе́зати, дȍсēжēм и **дȍсезати,** дȍсежēм *несвр. према досегнути.*

досеја́вати, досèјāвām јек. **досија́вати,** досȉјāвām *несвр. према досејати.*

дȍсејати јек. **дȍсијати,** -јēм свр. прел. *додати већ посејаноме, још, накнадно посејати.*

досèлити, дȍселīм свр. **1.** прел. *довести из једног краја, места у друго и настанити у њему.* **2.** непрел. *в. доселити се.* ■ **~ се** *доћи из једног краја, места у друго и настанити се у њему.*

досељава́ти (се), досèљāвām (се) *несвр. према доселити (се).*

досељѐнīк, -и́ка м *онај који се однекуд доселио, дошљак.*

досељѐница ж *она која се однекуд доселила, дошљакиња.*

досељѐнīчкī, -ā, -ō *који се односи на досељенике.*

досељѐнīчки прил. *као досељеници.*

досељѐње с *долазак у ново место боравка.*

дȍсетити се јек. **дȍсјетити се,** -ӣм се свр. **1. а.** *схватити, открити, одгонетнути нешто што је било нејасно или скривено:* ~ нечему, ~ који је разлог нечега. **б.** *пронаћи, открити решење нечега, довити се, домислити се:* ~ како да се извуче. **2.** *обновити у сећању, сетити се; присетити се:* ~ шта је било. • ~ **јаду (злу)** *схватити да се догодила или да се припрема нека несрећа, невоља.*

дȍсетка јек. **дȍсјетка** ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ (-тāкā)) **1.** *духовита опаска, шала (на рачун присутних или одсутних).* **2.** *добро смишљено, духовито решење, лукавство; духовита замисао, идеја.*

досѐтљив јек. **досјѐтљив,** -а, -о **1.** *који се лако досети, који с лакоћом изналази духовита решења, домишљат, довитљив, промућуран.* **2.** *склон досеткама, духовит.*

досѐтљивац јек. **досјѐтљивац,** -йвца м *онај који је досетљив, довитљивац, домишљан; онај који има смисла за хумор, духовит човек.*

досѐтљивица јек. **досјѐтљивица** и **досѐтљȉвка** јек. **досјѐтљȉвка** ж *она која је досетљива, довитљивица, домишљанка; духовита женска особа.*

досѐтљиво јек. **досјѐтљиво** прил. *на досетљив начин, довитљиво; духовито.*

досѐтљивōст јек. **досјѐтљивōст,** -ости ж *особина онога који је досетљив, довитљивост, промућурност; духовитост.*

дȍсећати се јек. **дȍсјећати се,** -ām се *несвр. према досетити се.*

досе́ћи *в. досегнути.*

дȍсизати, -ижēм и **доси́зати,** дȍсӣжēм несвр. *в. досезати.*

досија́вати *в. досејавати.*

дȍсијати *в. досејати.*

досѝјē, -èа м фр. адм. *скуп, збирка докумената који се односе на неки предмет или особу; мапа, омот у коме се налазе ти документи:* закључити ~.

дȍсиноћнī, -ā, -ō *који је трајао, био до синоћ.*

дȍсипати, -ām *несвр. према досути.*

дȍсита прил. **а.** *до ситости, до потпуног задовољења потребе за јелом и пићем:* јести ~, пити ~. **б.** *до потпуног задовољења неке потребе или жеље, до миле воље:* ~ уживати, ~ се смејати.

дȍсједити и **дȍсјēдјети** *в. доседети,* **дȍсјелōст** *в. доселост,* **дȍсјести** *в. досести,* **досјет-** *в. досет-,* **дȍсјећати се** *в. досећати се.*

доска́кати, дȍскāчēм **1.** свр. непрел. *скачући доћи, дојурити у скоковима.* **2.** *несвр. према доскочити.*

доскаки́вати, -àкујēм *несвр. према доскакати (1).*

доскакȕтати, -àкућēм (-ȕтām) свр. *доћи, стићи скакућући.*

доски́тати (се), дȍскӣтām (дȍскӣћēм) (се) свр. *доћи, стићи скитајући се, долутати, долуњати.*

дȍскок м **1.** спорт. *завршни део скока, спуштање на тло при скоку.* **2.** *скок до нечега.*

дȍскора и **дȍскора** прил. *до пре кратког времена, донедавно.* **2.** *после кратког времена, ускоро, убрзо.*

дȍскорашњ, -ā, -ē *који је био, постојао до пре кратког времена, донедавни:* ~ пријатељ, ~ закон.

дȍскоро и **дȍскоро** прил. *в. доскора.*

дȍскочити, дȍскочīм свр. **1.** непрел. *стићи, прићи у скоку; хитро прићи, притрчати:* ~ к столу, ~ до стола. **2.** прел. и непрел.

а. *скоком досећи, домашити (неку мету, границу):* ~ мету (до мете). **б.** (некога, некоме) *стићи, достићи (некога) надмећући се у скакању, скочити колико и неко други.* **3.** непрел. фиг. **а.** (некоме) *досетљивошћу превазићи, надмудрити (некога); подвалити (некоме).* **б.** (нечему) *наћи начин да се савлада нека тешкоћа, наћи излаз из неке тешкоће, одупрети се (нечему), савладати (нешто):* ~ злу, ~ невољи.

дòскочица ж **а.** *духовита опаска којом се неко уђутка, надмудри; духовита примедба, досетка, шала.* **б.** *духовит, лукав поступак, лукавство, домишљатост; смицалица:* служити се доскочицама.

дòскочи̏ште с спорт. **а.** *место где се завршава скок, где се скакач спушта на тло приликом скока у даљ или при прескакању препона.* **б.** *део скијашке скакаонице где се завршавају скокови.*

доскòчљив, -а, -о *домишљат, довитљив, сналажљив; духовит.*

доскòчљивӧст, -ости ж *особина онога који је доскочљив, домишљатост, довитљивост, сналажљивост; духовитост.*

дослáдити, дòслāдӣм свр. *накнадно, још засладити, додати још шећера, меда и сл.*

дослађи̏вати, дослàђујēм *несвр. према дослађивати.*

дòслē јек. **дòслије** прил. *в. досад.*

дòследан и **дóследан** јек. **дòсљедан** и **дóсљедан,** -дна, -о **а.** *који се у своме деловању, поступању и мишљењу држи одређених начела, постојан у поступцима и мишљењу, принципијелан, консеквентан:* ~ у раду. **б.** *који се спроводи, врши упорно, систематски:* ~ борба, ~ залагање за нешто. **в.** *који логички проистиче из претходног, следствен, логичан:* ~ ред мисли.

дòследно и **дóследно** јек. **дòсљедно** и **дóсљедно** прил. **а.** *на доследан начин, следећи исти став, без одступања, колебања, консеквентно:* ~ изведен, ~ применити нешто. **б.** (нечему) *сагласно претходно изнетом, у складу са тим, следствено:* ~ томе.

дòследнӧст и **дóследнӧст** јек. **дòсљеднӧст** и **дóсљеднӧст,** -ости ж *особина онога који је доследан, онога што је доследно:* ~ нечијег рада.

дòслӧван и **дóслован,** -вна, -о **1.** *који од речи до речи, потпуно (без икаквих измена) одговара оригиналу, дат, изнет без икаквих измена, прерада, веран:* ~ превод, ~ диктат. **2.** *схваћен у реалном, правом смислу речи, основни, прави, буквалан:* схватити нешто у дословном смислу.

дòслӧвно и **дóсловно** и **дослòвцē** прил. *од речи до речи, у свим појединостима, потпуно онако како је речено, написано; у правом значењу речи, сасвим, баш, управо (тако), буквално:* ~ наводити нечије речи, ~ цитирати некога, ~ схватити нечије речи; ~ немати куда.

дослóвнӧст, -ости ж *особина онога што је дословно.*

дослòжити, дòсложӣм свр. *довршити слагање; накнадно додати ономе што је већ сложено.*

дослужи̏вати, дослȕжујēм *несвр. према дослужити.*

дослу́жити, дòслȕжӣм свр. прел. *накнадним служењем навршити пуни рок службе, допунити служење:* ~ војни рок.

дослу́тити, дòслȕтӣм свр. прел. *слутњом наговестити, погодити, наслутити, предсказати, предосетити:* ~ рат, ~ зло.

дослуђи̏вати, -ȕђујēм *несвр. према дослутити.*

дòслух м *тајни договор, тајна, скривена веза; пријатељски односи, пријатељство:* бити у дослуху са неким.

дòслухнути, -нēм свр. прел. *разабрати слухом, дочути; начути.*

досљед- *в. доследн-.*

досмр̏дети јек. **досмр̏дјети,** -дӣм свр. непрел. вулг. (понекад безл.) *постати неподношљив, несносан, додијати, дојадити, дозлогрдити (некоме).*

досму́цати се, дòсмȕцām се свр. непрел. пеј. *доћи смуцајући се, доскитати се; једва стићи, довући се.*

досни̏вати, дòснӣвām *несвр. према досновати.*

досно̀вати, дòснујēм свр. прел. **а.** *довршити снивање пређе, основати до краја.* **б.** *још, накнадно основати, додати у ткању већ основаноме.*

досо̀лити, дòсолӣм свр. прел. **а.** *додати још соли у јело, осолити до краја, до потребне мере:* ~ чорбу. **б.** фиг. *додати у причи, казивању неке своје додатке, претеривања, нетачности:* ~ причу.

досоља́вати, -ȍљāвām и **досоли̏вати,** -ȍљујēм *несвр. према досолити.*

доспа́вати, дòспāвām свр. непрел. **а.** *одспавати до краја, одспавати колико је потребно.* **б.** *одспавати још неко време.*

доспе́вати, дòспēвām јек. **доспијѐвати,** дòспијевām *несвр. према доспети.*

дòспелӧст јек. **дòспјелӧст,** -ости ж **а.** *стање и особина онога што је доспело за употребу, што се потпуно развило, зрелост:* ~ усева, ~ репе. **б.** фин. *крајњи рок плаћања, рок до којег се мора исплатити меница и сл., доспеће:* ~ за наплату.

дòспео, -ела, -о јек. **дòспио,** -пјела, -пјело **а.** *који се потпуно развио, зрео; стасао:* ~ воће, ~ деца. **б.** фин. *који је доспео, приспео за плаћање, исплату:* ~ меница, доспели дугови.

доспе́так јек. **доспје́так,** -тка м фин. *в. доспеће.*

дòспети, -ēм јек. **дòспјети,** дòспијēм свр. непрел. **1. а.** *кретањем, напредовањем доћи, допрети до одређене границе:* ~ до краја пута. **б.** *сроздати се, спасти на нешто:* ~ до дна, ~ до просјачког штапа. **в.** *развити се, напредовати до одређеног ступња, положаја, достићи одређени ступањ:* ~ до највишег степена, ~ до министарског положаја. **2. а.** *потпуно се развити, постати погодан за употребу, коришћење, сазрети (нпр. о усевима, воћу и др.); физички и психички сазрети, стасати.* **б.** фин. *приспети за исплату по истеку прописаног рока (о меници и сл.).* **в.** *наступити, наступити, доћи (о времену или нечему што следи по неком реду).* **3. а.** *доћи, стићи на неко место, наћи се, обрести се на неком месту:* ~ пред кућу, ~ у желудац (о храни). **б.** *наћи се у некој неповољној, непријатној ситуацији, запасти, упасти у неповољну, непријатну ситуацију:* ~ у кризу, ~ у шкрипац. **4. а.** *наћи времена, прилике или могућности за нешто, стићи, успети учинити нешто:* ~ јавити се другу, ~ телефонирати, ~ завршити посао. **б.** *бити готов с нечим, стићи с нечим:* ~ с ручком. **5.** *бити довољан за нешто, дотећи:* ~ за трошкове (нпр. о новцу).

доспе́ће јек. **доспијѐће** с **а.** *време кад нешто доспе, приспе за употребу:* ~ воћа. **б.** фин. *доспевање (менице, чека и сл.) за исплату; рок доспевања за исплату.*

доспије- *в. доспе-,* **доспје-** *в. доспе-.*

досред (наглашено: дòсред) предл. (с ген.) *до средине (нечега):* ~ собе.

дòста прил. **1. а.** *у мери, количини која одговара одређеној потреби, онолико колико је потребно, довољно:* имати ~ новца. **б.** *у великој количини, у великом броју или мери, много, пуно; превише, премного:* подерати ~ обуће, ~ пропатити, бити некоме свега ~. **2.** (уз придеве, прилоге или глаголе) *за ублажавање значења особине, радње и сл.: у приличној мери, прилично:* ~ прибран, ~ сличан, ~ мирно, ~ личити на некога. **3.** (често са допуном: тога, већ, више, с тим) *у служби узвика за исказивање захтева, заповести да се с нечим прекине: престани(те), прекини(те).* – Доста с галамом! • ~ **је кад бију (туку)** *каже се као одговор ономе ко се снебива да узме још од онога што му се нуди.* **не зна шта је** ~ *не зна за меру, претерује.* **свега ми је** ~ *дојадило ми је, дозлогрдило ми је.* **што је** ~, ~ *каже се кад неко претера у нечему (лошем).*

дòстава ж **1.** *достављање, допремање, непосредна испорука (нечега некоме):* ~ поште, ~ позива. **2.** *тајна пријава, потказивање, денунцирање (полицији).*

дòставити, -ӣм свр. прел. **1.** *непосредно предати, уручити; отпремити, послати, испоручити:* ~ тужбу, ~ судски позив, ~ пошту, ~ робу. **2.** *тајно пријавити, потказати:* ~ некога.

дòстављати, -āм *несвр. према доставити.*

достàвљāч, -а́ча м **1.** *онај који доставља, испоручује, предаје нешто, уручилац; испоручилац:* ~ поште, ~ рачуна, ~ робе. **2.** *потказивач, доушник, денуцијант.*

достављà̀чица ж *женска особа достављач.*

достàвљā̀чкӣ, -ā, -ō *који се односи на достављаче; пòтказивачки, доушнички.*

достàвљā̀чки прил. *као достављачи, пòтказивачки, доушнички.*

достàвљив, -а, -о *који се може доставити, пòгодан за достављање.*

достàвљивṑст, -ости ж *особина онога што је достављиво, пòгодност за достављање.*

дȍстāвнӣ и **дȍстāвнӣ,** -ā, -ō *који служи за достављање, испоручивање:* ~ служба, ~ мрежа.

дȍстāвница ж адм. **а.** *лист са пòписом садржаја пошиљке који се уз њу доставља примаоцу; образац који је за то намењен:* пакетна ~. **б.** *писмена потврда о уручењу некога званичног акта, обавештења и сл.; писмено обавештење, писмени позив.*

дȍстајати, -јēм непрел. (свр., али ређе, достати) (обично одрично) **а.** *одговарати, задовољавати (износом, количином, бројем, величином и сл.); бити пòтпуно довољан.* – Не достаје ђубрива. **б.** (некоме или безл.) *доцитати, преостајати.* – Не достаје му времена (снаге).

дȍстати, -нēм *свр. према достајати.*

дȍстигнути *в. дȍстићи.*

достигну́ће с *пòстигнути резултат, домет, успех у развоју неке стваралачке делатности (у области науке, уметности и др.), тековина; дело (откриће, проналазак и сл.) као резултат такве делатности:* највеће ~ науке, велико ~ људске мисли.

дȍстӣжан и **дȍстижан,** -жна, -о **1. а.** *који се може достићи, пòстићи, остварити, задобити, остварљив:* ~ идеал, ~ жеља, ~ циљ. **б.** *до којег се може доћи, који се може добавити, доступан, расположив:* достижни подаци, ~ литература. **2.** *који може, који је кадар достићи нешто, који је у стању да нешто учини, оствари.* – Правда је спора али достижна.

дости́жив, -а, -о *в. достижан (1а).*

дости́живṑст, -ости ж *в. достижност.*

дости́жљив, -а, -о *в. достижан (1а).*

дости́жљивṑст, -ости ж *в. достижност.*

дȍстӣжнōст и **дȍстижнōст,** -ости ж *особина онога који је достижан (који може да се достигне), онога што је достижно, могућност достизања (некога, нечега):* ~ циља, ~ правде, ~ закона.

дȍстизати, -ижēм *несвр. према достићи (достигнути).*

дȍстићи (дȍстигнути), -игнēм (аор. дȍстигох (дȍстигнух), дȍстиже и дȍстиже (дȍстигнӯ); р. пр. дȍстигао, -гла (дȍстигнуо, -нула); трп. дȍстигнӯт; пр. пр. дȍстигā̀вши (дȍстигнӯвши)) свр. прел. и непрел. **1.** прел. (некога) **а.** *журећи стићи, сустићи (некога).* **б.** (у нечему) *изједначити се с неким у нечему, пòстићи успех раван некоме другом:* ~ некога у математици, ~ некога у лепоти. **2.** непрел. **а.** *досећи, допрети до неког места, неке тачке:* ~ до врха. **б.** *досегнути, домашити:* ~ до тавана. **3.** прел. *пòстићи одређени степен развитка, одн. одређену величину, меру нечега:* ~ тежину од 50 kg, ~ врхунац развоја, ~ највећи замах, ~ високу температуру.

дȍстōјан и **дȍстојан,** -јна, -о **1. а.** (нечега) *који заслужује нешто, вредан (нечега):* ~ пажње, ~ хвале, ~ поверења, ~ сажаљења. **б.** *који одговара некоме, нечему пò вредности; који заслужује да нешто буде, пòстане:* осигурати ~ место; ~ наследник краља, достојна да буде царица. **2.** *који одговара, приличи, одговарајући, задовољавајући, пристојан:* стајати на достојној научној висини, дати некоме достојну плату. **3.** *који ужива углед, угледан, честит, частан, примеран:* бити ~.

достојàнствен, -а, -о **1. а.** *који заслужује пòштовање, отмен, углађен (о личности); префињен, пòносит, горд (о понашању, држању и сл.); узвишен, величанствен (о делу, стилу и сл.):* ~ господин; ~ изглед, ~ држање, ~ корак; ~ стил. **б.** *који је у складу с људским достојанством, пун достојанства:* ~ однос, ~ рад. **2.** *који ужива велики углед, угледан, цењен, значајан, велик:* ~ положај, ~ звање. **3.** *који одговара нечијем угледу, који одражава пòштовање које се неком указује:* ~ дистанца.

достојàнственӣк м *онај који је на високом положају, који има висок чин (у световној или црквеној хијерархији):* црквени ~, дворски ~, дипломатски ~.

достојàственӣчкӣ, -ā, -ō *који се односи на достојанственике.*

достојàнствено прил. *на достојанствен начин, с пуно достојанства, отмено:* држати се ~, ~ изгледати, ~ корачати, ~ одговорити.

достојàнственōст, -ости ж *особина онога који је достојанствен, онога што је достојанствено, отменост, углађеност; узвишеност, величанственост:* краљевска ~, ~ стила.

достојàнство и **достојáнство** с **1. а.** (често са допунама: људско, човечје) *друштвене, етичке и друге вредности човека, његово осећање морала, части, пòноса.* **б.** *пòштовање које неко изазива својим моралним и др. вредностима, углед, ауторитет; част:* чувати своје ~, изгубити ~, бранити своје ~, вређати нечије ~. **2.** *в. достојанственост.* **3. а.** *висок, признат положај у служби или науци; титула, чин, звање:* царско ~, докторско ~. **б.** (са допуном: ваше, његово) *титула при ословљавању црквених достојанственика.*

дȍстōјнӣк м *в. достојанственик.*

дȍстōјно и **дȍстȍјно** прил. **а.** *на достојан начин, као што приличи:* сахранити некога ~, носити нечије име ~. **б.** (некога, нечега) *као што приличи, као носити нечије име некоме, као што одговара нечијем достојанству, угледу, значају:* ~ човека, ~ вође, ~ њега.

дȍстȍјнōст и **дȍстōјнōст,** -ости ж *особина онога који је достојан, онога што је достојно; част, углед.*

дострȕјати, -јӣм свр. непрел. *струјећи допрети, доспети.*

дȍступан и **дȍступан,** -пна, -о **1. а.** *до којег се може допрети, стићи кретањем, коме се може прићи, приступачан:* тешко ~ крај. **б.** *до којег се може допрети видом или слухом, видљив, уочљив:* ~ слободном оку, ~ слуху. **в.** *до којег се може допрети телефоном, с којим се може успоставити телефонски контакт, разговарати телефоном.* **г.** *који се може добити, добавити, употребити, који је на располагању:* земља ~ купцима, архиви доступни корисницима, тешко доступни подаци. **2.** *схватљив, разумљив, докучив:* тешко ~ предавање, учинити дело ~ читаоцима.

дȍступно и **дȍступно** прил. *на доступан начин, приступачно; схватљиво, разумљиво:* изложити градиво ~ ученицима.

дȍступнōст и **дȍступнōст,** -ости ж *особина онога што је доступно, приступачност; схватљивост, разумљивост:* ~ терена; ~ градива ученицима.

дȍсуда ж правн. *решење, одлука којом се нешто досуђује, одређује, досуђење, пресуда; оно што се таквим решењем досуђује.*

дȍсудбенӣ, -ā, -ō *који се односи на досуду.*

досу́дити, дȍсӯдӣм свр. прел. **1. а.** правн. *одредити, доделити судском одлуком, пресудом, пресудити:* ~ смртну казну, ~ (некоме) дете на чување. **б.** *изрећи, одредити казнени ударац, потез (у спорту, такмичењу):* ~ пенал, ~ офсајд. **в.** *признати некоме право на коришћење нечега, доделити:* ~ награду, ~ земљу. **2.** празн. *унапред одредити, предодредити као судбину (од стране неке више силе):* оно што је некоме досуђено, ~срећу (некоме).

дȍсӯђенōст, -ости ж *предодређеност, предестинација:* ~ доброг удеса.

досуђе́ње с *оно што је некоме досуђено, досуда, пресуда; предодређење судбине.*

досуђи́вати, -ӯђујēм *несвр. према досудити.*

досу́љати се, дȍсӯљām се свр. *стићи суљајући се, клизајући се.*

дȍсӯти, дȍспēм свр. прел. *сипањем додати ономе што је већ усуто, долити; сипањем допунити:* ~ ракије; ~ лонац.

досуше́ње с *довршетак сушења:* вратити дуван на ~.

досуши́вати, досӯшујēм *несвр. према досушити.*

досу́шити се, дȍсӯшīм се свр. *сасвим се осушити.*

дȍтад, дотàдā и **дотàда** (пише се и: до тада) прил. *до тога времена, дотле.*

дотàдашњ (дотàдањ) и **дòтадашњ** (дòтадањ), -ā, -ē *који је био, постојао, важио и сл. дотада, до тога времена, претходни:* ~ живот, ~ књижевност, ~ беда, ~ министар.

дотáкати, дòтāчēм *несвр. према доточити.*

дотàкнути *в. дотаћи.*

доталàсати, -ām свр. непрел. *таласајући се доћи, стићи, допрети (о води, ваздуху и сл.).*

дотаљúгати, -ām свр. непрел. разг. *једва, с тешком муком доћи, довући се.*

дотандрúкати, дотàндрчēм свр. *тандрчући, с буком стићи (о возилу).*

дòтапкати, -ām свр. непрел. *тапкајући доћи, стићи до неког места.*

дотàћи (дòтаћи) и **дотàкнути,** дòтакнēм (аор. дотàкох и дотàкнух, дȍтаче, дотàче и дȍтакнȗ; р. пр. дòтакао, дотàкла (дòтакла); трп. дòтакнūт; пр. пр. дотàкāвши, дòтакшāши и дотàкнȗвши) свр. прел. **а.** *приближивши, примакнувши довести (нешто) у непосредни краткотрајни контакт са површином неког тела, предмета, додирнути:* ~ прстом (некога), ~ струне. **б.** *узгред споменути (у говору, излагању):* ~ неко питање. **в.** (обично одрич.) *захватити мало, узети:* не ~ јело. ■ **~ се 1.** *уз. повр. према дотаћи (а):* ~ се лактовима. **2. а.** (нечега, некога) *в. дотакнути.* **б.** фиг. *коснути се, дојмити се, погодити (некога) (нпр. о речима).*

дота́ција ж лат. *новчана помоћ коју држава (или неко друго тело) даје јавним установама, организацијама, неразвијеним заједницама или појединцима:* доделити некоме дотацију.

дòтеглити, -ȋм свр. прел. **1.** *довући (теретни објекат) теглењем, реморкирати:* ~ брод, ~ тегленицу. **2.** *довући некога запињући свом снагом:* ~ (некога) за косу.

дотéгнути, дòтēгнēм свр. **1.** прел. *стезањем учврстити нешто што је попустило, олабавило, притегнути, стегнути:* ~ дугу (на бурету). **2.** прел. *потезањем привући, примакнути:* ~ рибарску мрежу. **3.** непрел. **а.** *допрети, досегнути, стићи:* не моћи свугде ~. **б.** *бити довољно, достати, дотећи:* ~ до нове године.

дȍтежāлōст и **дотèжалōст,** -ости ж *стање, особина онога што је дотежало; мука, невоља.*

дотèжати, -ām свр. непрел. **а.** *постати тежак (за ношење), отежати (о терету и сл.).* **б.** фиг. *постати терет, бити на терету; постати неподношљив, додијати, дозлогрдити.*

дотéзати, дòтēжēм *несвр. према дотегнути.*

дòтепати, -ām свр. *завршити тепање, дорећи тепајући.*

дòтерāно јек. **дòтјерāно** прил. *уредно, уљађено; улепшано:* изгледати ~, говорити ~.

дòтерāнōст јек. **дòтјерāнōст,** -ости ж *особина онога који је дотеран, онога што је дотерано, уређеност, удешеност, уљађеност.*

дòтерати јек. **дòтјерати,** -ām свр. прел. (непрел.) **1. а.** *гонећи пред собом довести до одређеног места, догнати; силом довести:* ~ стоку, ~ заробљенике. **б.** *довести (возило) до одређеног места:* ~ кола, ~ ауто, ~ бицикл. **г.** *допремити, пренети (на товарној животињи) или превести (колима) неки товар, терет и сл.:* ~ дрва, ~ кукуруз. **2.** *приморати, присилити, принудити, натерати:* ~ некога да буде послушан. **3.** фиг. *довести у тежак положај, у тешко стање:* ~ (некога) у шкрипац, ~ до лудила. **4. а.** *дати нечему (некоме) уредан, леп сопствени изглед, уредити, наместити, улепшати:* ~ фризуру, ~ хаљину, ~ младу. **б.** фиг. *приказати нешто у улепшаном светлу:* ~ причу. **в.** *употпуне учинити да нешто буде боље, довести у ред, поправити, усавршити:* ~ рукопис, ~ текст, ~ песму. **г.** *ускладити с нечим, подесити:* ~ часовник, ~ сказаљке на сату. **5.** непрел. *доћи, досегнути до одређеног степена у напредовању или пропадању:* ~ до чина мајора, ~ до министарског положаја, ~ до банкротства. ■ **~ се** *довести себе у ред, удесити се, уредити се.* • **~ далеко** *много постићи:* ~ далеко у служби. **~ цара до дувара** *в. под цар.*

дотерúвати (се), дотèрујēм (се) јек. **дотјерúвати (се),** дотјèрујēм (се) *несвр. према дотерати (се).*

дотетȕрати (се), -ām (се) свр. непрел. *доћи, стићи тетурајући, посрћући; једва, с муком стићи, довући се.*

дотèћи (дòтећи), дòткнē(м) и дотèчē(м) свр. непрел. **1.** *текући стићи, досегнути до неког места (о текућој води).* **2.** (понекад безл.) **а.** *бити доста, довољно, достати:* не ~ новца. **б.** *потрајати до одређеног рока:* ~ до првог у месецу (нпр. о плати). **3.** фиг. *протећи, проћи, истећи (о времену).*

дотúњати, -ām свр. непрел. *догорети, угасити се.*

дотúрати, дòтȉрām свр. и несвр. прел. лат. *да(ва)ти дотацију (некоме), помоћи, помагати дотацијом (неку организацију, установу):* ~ институт, ~ фабрику.

дȍтицāј[1] м **1.** *додир, додиривање.* **2.** фиг. *писмени или усмени контакт, веза с неким:* доћи у ~ с неким.

дȍтицāј[2] м *притицање течности до одређеног места, прилив:* ~ крви у мишиће.

дòтицати, -ичē(м) *несвр. према дотећи.*

дòтицати (се), дòтичēм (се) *несвр. према дотакнути (се), дотаћи (се).*

дòтичнӣ и **дóтичнӣ,** -ā, -ō **1.** *о којем се говори, на који се односи дати случај, ситуација, тај, споменути, дати:* ~ особа, ~ власт, ~ предмет. **2.** (у им. служби) м и ж *особа на коју се односи дата ситуација, споменута особа.*

дотјер- *в. дотер-.*

дòткати, -кāм (дȍткēм) свр. непрел. **а.** *довршити ткање, изаткати до краја:* ~ ћилим. **б.** *ткајући додати, накнадно још изаткати:* ~ још два реда.

дотки́вати, дòткȉвām *несвр. према дотаћи.*

дȍтлē прил. **1. а.** *до тога места, до те границе:* стићи ~. **б.** *до тога времена, дотад:* као никад ~, све ~ док. **в.** (у корелацији са „док, докле“) 1) *показује да се глаг. радња врши или се извршила истовремено с неком другом: за то време, у међувремену.* – Док су они разговарали, дотле је он читао. 2) *с друге стране, насупрот томе.* – Док смо ми радили, дотле је он лењствовао. **2.** (често у корелацији са „да“) *означава степен, меру до које се врши глаг. радња: до те мере, толико.* – Његова дрскост је ишла дотле да је одбио да дође. Довео га је дотле да је полудео.

дотòварити, -ȋм свр. прел. *још, накнадно натоварити или утоварити, додати већ натовареном.*

дòток м *дотицање, притицање, прилив (течности):* ~ крви у ткива, ~ воде.

дотòчити, дòточȋм свр. прел. *још наточити, долити, досути (течности):* ~ ракије.

дотрајáвати, -àјāвām *несвр. према дотрајати.*

дòтрајалōст, -ости ж *стање и особина онога што је дотрајало, истрошеност, похабаност;* фиг. *преживелост:* ~ одеће, ~ куће; ~ старог система.

дòтрајао, -ала, -о **1.** *који се једва може употребљавати, користити због дуге употребе, похабан; трошан:* ~ одело; ~ зграда. **2.** фиг. *преживео, застарео:* дотрајали систем, ~ друштво.

дòтрајати, -јēм свр. **1.** непрел. **а.** *постати неупотребљив због истрошености, дуге употребе, поцепати се, похабати се (о одећи, обући и сл.); постати рушеван, трошан, руинирати се (о згради и сл.).* **б.** *бити на измаку, понестати, нестати, потрошити се (нпр. о намирницама).* **2.** непрел. **а.** *потрајати, одржати се, опстати (до неког времена):* ~ до наших дана. **б.** *бити довољно до извесног времена, достати, дотећи:* не ~ новаца, ~ сена. **3.** прел. *проживети до краја, окончати:* ~ живот, ~ дане, ~ свој век.

дотрàпати и **дòтрапати,** -ām свр. непрел. *доћи трапајући, лупајући ногама.*

дотр́кнути, дòтркнēм и **дòтрknути,** -нēм свр. непрел. *тргнути на кратко (до некога, нечега), скокнути.*

дòтрупкати, -ām свр. непрел. *доћи, стићи трупкајући.*

дотрчáвати, дотр̀чāвām *несвр. према дотрчати.*

дотр̀чати, -чȋм свр. непрел. *доћи, стићи трчећи; брзо, журно стићи.*

дотужúвати, -ȕжујēм *несвр. према дотужити.*

дотýжити (се), -ȉм (се) свр. непрел. (често безл.) *досадити, додијати, дојадити, дозлогрдити.*

дотумàрати, -ā̀м свр. непрел. *доћи, стићи тумарајући, долутати.*

дòтур м *дотурање, допремање, достављање, довоз:* ~ дрва.

дотýрати, дòтūрām *несвр. према дотурити.*

дòтурити, -ȉм свр. прел. **1. а.** *пребацити до одређеног места, допремити, доставити:* ~ оружје, ~ храну. **б.** *гурнути или преместити недалеко од себе, додати некоме ко је близу:* ~ пепељару, ~ чашу. **в.** *кришом доставити, допремити:* ~ писмо. **2.** *још ставити, домегнути:* ~ дрва на ватру.

дòтурнӣ, -ā̄, -ō̄ *који служи за дотурање, допремање, довозни:* ~ пут.

дотýтњати и **дотýтњити** -њȉм свр. непрел. *доћи, стићи тутњећи, са великом буком (о возилу и сл.); доћи брзо, бучно.*

дотýћи (дòтӯћи), дотýчēм (р. пр. дòтӯкао, дотýкла (дòтӯкла); трп. дотýчен, -а) свр. прел. **а.** *задати (некоме, нечему) последње ударце, убити, усмртити већ рањеног:* ~ зеца, ~ болесну животињу. **б.** *потпуно онеспособити за даљу борбу, до краја потући, савладати, поразити, победити:* ~ непријатеља, ~ противника. **в.** фиг. *потпуно савладати, онеспособити, уништити (духовно, материјално, здравствено и сл., нпр. о болести, невољи и сл.).* **г.** *до краја побити (нечије мишљење, став):* ~ некога својим аргументима.

дòтуцати, -ā̀м свр. прел. *в. дотући.*

дотýцати, дòтūцām *несвр. према дотући.*

дохарлúјати, -ā̀м свр. непрел. *стићи харлијајући, пиркајући (о ветру, мирису и сл.).*

дóћи (дòћи), дȍћēм (аор. дóћох, дóће; имп. дóћи; р. пр. дòшао, -шла; трп. ø) свр. непрел. **1.** *идући, путујући или уопште крећући се стићи, досетити, присетити негде (о живим бићима, предметима, појавама, гласовима, вестима и сл.); крећући се досетити до одређене границе:* ~ пред кућу, ~ из Америке, ~ на састанак, ~ до средине пута. **2. а.** *наступити, настати, наићи (о времену, животном добу, појавама временски одређеним).* – Дошло је пролеће. Дође и старост. **б.** (и несвр.) *пасти, падати у одређено време (у временском следу).* – Јованђан дође ове године у недељу. **в.** *појавити се, створити се, искрснути, настати, наићи (о појавама, физичком или душевном стању и сл.).* – Дошле му чудне мисли у главу. Дошао помор на стоку. **3.** (у конструкцијама с предлозима „за“, „на“ и именицама које значе звање, положај и сл.) *заузети неко место, положај, стећи неко звање:* ~ за директора, ~ на престо, ~ на власт. **4. а.** *досећи у неко стање, околности, ситуацију:* ~ у опасност, ~ у искушење, ~ у сукоб с неким. **б.** *пасти, пропасти (морално, физички).* – Дошао је дотле да мора да проси. **5. а.** *стићи, досетити до извесног ступња, границе у неком послу, радњи:* ~ до треће године студија, ~ до рукава (у плетењу). **б.** (и безл.) *досетити до неког степена, фазе у неком процесу, развоју, дотерати:* ~ до врхунца, ~ до пропадања, ~ до успона, ~ до пада, ~ на првобитни облик. **в.** (у конструкцијама с предл. „до“ с ген.) *размишљањем, проучавањем и сл. открити, установити, постићи нешто:* ~ до истине, ~ до резултата, ~ до закључка, ~ до неке формуле. **г.** (у устаљеним обртима с предл. „на“ и акузативом) *закључити, смислити (нешто), сетити се (нечега):* ~ на неку (по)мисао (идеју). **6.** (до нечега) **а.** *набавити, прибавити, стећи (нешто), домоћи се (нечега):* ~ до новца, ~ до зараде, ~ до неке књиге, ~ до богатства. **б.** *остварити, постићи (нешто):* ~ до слободе, ~ до независности. **в.** безл. *десити се, догодити се, настати као резултат, последица нечега (о ономе што се казује допуном):* ~ до невоље, ~ до пожара, ~ до свађе, ~ до неспоразума. **7.** *произаћи, постати, настати.* – Име му је дошло од немачке речи. **8.** (и несвр.) **а.** *наћи се, налазити се негде, заузети, заузимати, имати своје одређено место (у склопу, размештају нечега).* – Дугме за појачавање звука дође десно. **б.** *бити убројан, припасти, спадати.* – У ову групу животиња дошао би и зец. **9. а.** *бити додељен, запасти, припасти, допасти (при деоби и сл.).* – Најмлађем сину у деоби би дошла само једна њива. **б.** (и несвр.) *отпасти, отпадати; припасти, припадати, следовати (о појединачним деловима, елементима, члановима који спадају у неку целину или јој одговарају).* – На двадесет ђака дође један одликаш. **10.** (са допуном у облику придева или поредбене конструкције). **а.** *добити неки изглед, постати, начинити се приликом промене (оваквим или оним што казује допуна).* – Лице му је дошло озбиљно. Дошао је у лицу као креч. **б.** (и несвр.) *(у)чинити се, оставити, остављати неки утисак:* ~ као авет. Дође ми познат. Дошао ми смешан. **11.** (и несвр.) *испасти, испадати (по цени, тежини и др.), ста(ја)ти, мерити, тежити.* – Од овога материјала ми хаљина дође јефтиније. То ме је дошло 100 динара. Хлеб дође тежи кад не ускваса добро. **12.** (несвр.) (некоме) разг. *бити у одређеном сродству, роду с неким.* – Он ми дође деда по мајци. **13.** безл. **а.** (са лог. субјектом у дат. и допуном у виду реченице) *обузети, спопасти (о жељама, пожудама).* – Дође ми да викнем. **б.** (у устаљеним конструкцијама с прилозима) *постати, бити (о расположењима, стањима исказним прилозима).* – Дође ми чисто криво. Дође ми зазорно. **14.** безл. (и несвр.) *десити се, испасти, испадати.* – Како му то дође да нисмо добили вечеру?

• **добро** ~ *добро послужити, бити од користи.* **добро дошао** *убичајени поздрав ономе који дође у посету некоме.* ~ **главе (некоме)** *убити некога; уништити некога.* ~ **далеко** *узнапредовати, много постићи;* ир. *пропасти, срозати се.* ~ **до грла (до гуше** и сл.**) (некоме)** *додијати, додијати, дозлогрдити (некоме).* ~ **до густог(а)** *постати опасно, запустити.* ~ **до изражаја** *јасно се показати, очитовати.* ~ **до речи** 1) *добити прилику да се може говорити.* 2) *посвађати се, споречкати се.* ~ **до уверења** *уверити се (у нешто).* ~ **до ушију (некоме)** *чути, дознати.* ~ **(к) себи** 1) *освестити се, прибрати се.* 2) *опаметити се, уразумити се.* ~ **на видело** *показати се, очитовати се.* ~ **на зелену грану** *опоравити се материјално.* ~ **на ноге (некоме)** *доћи код некога показавши спремност, готовост за пружање неке услуге; доћи код некога понизно молећи за нешто.* ~ **на памет (у главу, на ум** и сл.**) (некоме)** *помислити (нешто); сетити се (нечега).* ~ **на просјачки штап (до просјачког штапа)** *постати пуки сиромах, јако осиромашити.* ~ **на свет** *родити се.* ~ **на своје** *постати онакав какав треба да буде, одн. какав је у ствари.* ~ **под руку (некоме)** *наићи случајно на нешто или на некога, дохватити.* ~ **у везу (у додир, у контакт) (с неким)** *састати се (с неким) или успоставити везу, односе (с неким).* ~ **у обзир** *бити узето у обзир.* ~ **у питање** *не бити сигурно.* ~ **ће враг (ђаво) по своје** *доћи ће до негативних последица, биће лоше.* **дошла коса на брус (до камена)** *не може се даље, додијало је, дозлогрдило је.* **иди ми – дођи ми** разг. 1) *и ово и оно, и све друго, остало (при набрајању нечег што је неважно или непријатно, а што се ипак јавља, постоји).* 2) *како не треба, како не ваља; алакаво; збрзано, збрда-здола.* **како дошло, тако прошло (дошло па прошло)** *брзо се појавило па брзо и нестало, прошло.*

дохýкати, дòхӯкām свр. прел. нар. (нешто, за нешто) *вешто дознати са разних страна, од разних особа, докучити, прокљувити.*

дòхушкати, -ā̀м свр. прел. *хушкајући догурати, дотерати.*

дòумити се, -ȉм се свр. *размишљањем доћи до неког закључка, сазнања, домислити се, досетити се.*

дòумица ж **1.** *духовит закључак, духовито решење, досетка.* **2.** *домишљање, размишљање.*

доумљúвати се, доȕмљујēм се *несвр. према доумити се.*

доучáвати, доȕчāвām *несвр. према доучити.*

дòучити, дòучīм свр. **1.** *завршити учење, научити до краја; изучити (школу, науку):* ~ енглески, ~ лекцију, ~ школу. **2.** *научити до краја (некога нечему), оспособити (некога за нешто).* ■ ~ **се** *свршити своје образовање.*

дòушнӣ, -ā̄, -ō̄ *који се налази до уха:* ~ жлезда.

дòушнӣк м *онај који потајно обавештава некога о нечему, тајни достављач, пошказивач, шпијун.*

дòушничкӣ, -ā̄, -ō̄ *који се односи на доушнике, пошказивачки, шпијунски.*

дòушнички прил. *на доушнички начин, као доушник.*

дòушнӣштво с *деловање, активност доушника, тајно достављање, пошказивање.*

дохáђати, дòхāђām несвр. *в. доходити.*

дòхакати, -ā̀м свр. разг. (некоме, нечему) **а.** *савладати, уништити (некога, нешто); доћи главе (некоме), убити (некога).* **б.** *доскочити (некоме), надмудрити (некога).*

дȍхва̄т и **дȍхват** м **1.** (обично у синтагми: на дохвату, на ~) **а.** *растојање до којег се може дохватити, досегнути (руком или неким предметом), домашај:* бити на дохвату. **б.** *раздаљина до које се нешто распростире, до које нешто делује, домет:* бити изван дохвата артиљерије, на ~ слуха (гласа). **2.** *додир, дотицај:* ~ за руку. • **на дохвату руке** *веома близу.*

дȍхва̄тан, -тна, -о *који се може дохватити, приступачан:* ~ висина.

дȍхватати (се), -а̄м (се) *несвр. према дохватити (се).*

дȍхватити, -ӣм свр. **1.** прел. **а.** *узети хватајући руком (нешто што се налази на извесном растојању):* ~ перо, ~ руку. **б.** (некоме) *узети и пружити, додати (некоме):* ~ некоме књигу. **в.** *зграбити, дограбити, дочепати, шчепати:* ~ пушку, ~ батину. **г.** *достићи и ухватити:* ~ некога у бекству. **д.** фиг. *закачити задиркујући, критикујући; напасти, изгрдити:* ~ некога у новинама. **2.** прел. **а.** (некога, нешто) *додирнути, дотаћи:* не смети ~ некога. **б.** *окрznути, закачити (нпр. о метку, зрну).* **в.** *непосредним додиром, утицајем захватити, оштетити (нешто):* ~ усеве (нпр. о мразу, сунцу). **г.** *ударити, распалити; згодити:* ~ бичем. **3.** непрел. (до нечега) *бити довољно дуг или висок, допрети, досегнути (у висину, дужину).* ■ **~ се 1.** *ухватити се за неки део тела:* ~ се за косу. **2.** уз. повр. **а.** *зграбити, шчепати једно друго, дограбити се; ухватити се у коштац, побити се, потући се.* **б.** *посвађати се, доћи у сукоб (с неким), сукобити се.* **3.** (нечега) *в. дохватити (1в, г):* ~ се пушке, ~ се лопова. **4.** *латити се, прихватити се неког посла:* не хтети се ничега ~. **5. а.** *присетити, стићи на неко место (обично после напорног путовања), домоћи се, дочепати се:* ~ се друма. **б.** *доћи до нечега, задобити, стећи:* ~ се памети, ~ се снаге. **6.** *бацивши се, скочивши дочекати се, ослонити се на нешто:* ~ се на ноге.

дохва̀тљив, -а, -о **а.** *који се може дохватити, узети, добити, до кога се лако може доћи, приступачан:* ~ жена. **б.** фиг. *схватљив, разумљив, докучив; остварив:* не бити ~ (некоме).

дохва̀тљивȏст, -ости ж *особина онога који је дохватљив, онога што је дохватљиво; схватљивост; остваривост.*

дȍхватнȏст, -ости ж *в. дохватљивост.*

дȍхваћати (се), -а̄м (се) несвр. *в. дохватати (се).*

дȍхитати[1], -а̄м свр. непрел. *хитајући стићи, доћи журно, хитро, дојурити, дохрлити.*

дȍхитати[2], -а̄м и **дохи́тати,** дȍхӣта̄м *несвр. према дохитити.*

дȍхитити, -ӣм (нар. доитити) свр. арх. и нар. *в. дохватити.*

дȍходак, дȍхотка м **1.** *приход (новчани или у некој другој вредности) који неко има за одређено време од свог рада или од неке имовине; новчана примања која проистичу из службеног односа (плата, пензија, новчана награда и сл.):* остварити велики ~, ~ од земље, ~ од млекарства, ~ радника. **2.** екон. *новостворена вредност радне организације у бруто износу или у нето износу, када се од новостворене вредности одбију неки трошкови (доприноси, порези, камате и сл.):* ~ радне организације, ~ предузећа. • **национални ~** *новостворена вредност као резултат годишње производње у једној држави.*

дȍходити, дȍходӣм несвр. непрел. [гл. им. дȍхођење с] *в. долазити.*

дȍходȏвнӣ, -а̄, -ō *који се односи на доходак:* доходовни односи, ~ политика.

дохра́мати, дȍхра̄мљем (дȍхра̄мам) свр. непрел. *доћи храмајући, дошепати.*

дȍхрана ж **1.** *допуна редовној исхрани, допунска исхрана, дохрањивање, прихрана:* узети некога на дохрану. **2.** *оно чиме се неко дохрањује, допунска храна.*

дохра́нити, дȍхра̄нӣм свр. прел. **1. а.** *нахранити колико је потребно, до краја:* ~ дете. **б.** *нахранити још, прихранити; ухранити до потребне мере:* ~ пилиће. **2.** арх. и нар. **а.** *отхранити, одгојити, однеговати до одређеног времена, до доба зрелости, подићи:* ~ до удаје. **б.** *пружити некоме негу и материјално обезбеђење до краја живота:* ~ немоћне родитеље. **3.** арх. и нар. *сачувати, одржати (за некога) до одређеног времена, дочувати:* ~ дукате. ■ **~ се** *нахранити се у довољној мери; прихранити се, уҳојити се.*

дохрањи́вати (се), дохра̀њујēм (се) *несвр. према дохранити (се).*

дохрѝшћанскӣ, -а̄, -ō *који се односи на време пре појаве хришћанства, претхришћански:* ~ период.

дȍхрлити, -ӣм свр. непрел. *доћи хрлећи, журећи, дојурити.*

дохӯктати, дȍхукћēм свр. непрел. *хукћући доћи, стићи.*

доцвȁсти (дȍцвасти), доцвȁтēм свр. непрел. *в. доцветати.*

доцвета́вати јек. **доцвјета́вати,** -ѐта̄ва̄м *несвр. према доцветати.*

доцвѐтати јек. **доцвјѐтати,** -а̄м свр. непрел. *довршити цветање, престати цветати, прецветати.*

дȍцент м лат. (ген. мн. дȍценāтā) *почетно звање наставника високих школа и универзитета.*

дȍценткиња (дȍцентица) ж *женска особа доцент.*

дȍцентскӣ, -а̄, -ō *који се односи на доценте.*

доцентӯра ж *доцентско звање; доцентски степен.*

доци́рати, дȍцӣра̄м несвр. непрел. лат. (некоме или без допуне) *давати поуке, савете и сл. (некоме), обично виоскопарно, намећући своје мишљење.*

дȍцкан прил. (комп. дȍцнијē и -е) **1. а.** *у каснијем временском одсеку, у одмакло, позно доба (дана, сезоне, године и сл.):* ~ у ноћ. **б.** *после одређеног времена када је требало да нешто буде, сувише касно, неблаговремено (и стога некорисно, излишно):* – Доцкан је сада сејати. **2.** (само комп.) *после, касније:* говорити о нечему доцније.

дȍцнӣ, -а̄, -ō (комп. дȍцнијӣ) **1. а.** *који се дешава у каснијем временском одсеку, у одмакло, позно доба, позни:* доцни мразеви. **б.** *који се дешава сувише касно, задоцнели, неблаговремен (и због тога бескористан, узалудан):* ~ помоћ. **2.** (само комп.) *који долази после, касније (у односу на нешто друго):* доцнији закони.

дȍцнити, -ӣм несвр. непрел. [гл. им. дȍцњēње с] **1.** *долазити, стизати доцкан, неблаговремено, не стизати на време, каснити, закашњавати.* **2.** (с нечим) *чинити нешто са закашњењем, одуговлачити:* ~ с ручком, ~ с легањем.

доцнолѐгалац, -аоца м (супр. раноранилац) *онај који доцкан лēжē.*

доцрта́вати, -ѐрта̄ва̄м *несвр. према доцртати.*

дȍцртати, -а̄м свр. прел. *цртајући додати, допунити цртеж:* ~ још један цвет.

доцӯњати се, дȍцӯња̄м се свр. *стићи цуњајући се, довући се.*

дȍцупкати, -а̄м свр. непрел. *стићи цупкајући, поскакујући.*

дочара́вати, -а̀ра̄ва̄м *несвр. према дочарати.*

доча́рати, дȍча̄ра̄м свр. прел. **а.** *изазвати, оживети у машти или мислима представу некога или нечега, представити у машти, евоцирати:* ~ нечији лик. **б.** *верно представити, предочити, произвести веран, сликовит утисак (нечега):* ~ дух времена.

дȍчек м **а.** *пријем који се некоме спреми при сусрету, посети:* срдачан ~, свечан ~. **б.** *свечаност, славље уочи или на почетку празника:* ~ Нове године. **в.** фиг. *оцена, одјек према некој новини, новој појави (друштвеној, уметничкој и др.), пријем:* добар ~ књиге.

дȍчекати, -а̄м свр. прел. **1. а.** *изићи у сусрет ономе који (одн. ономе што) долази (провевши неко време у очекивању), сачекати; примити:* ~ некога на станици, ~ воз; ~ госте, ~ срдачном добродошлицом. **б.** *угостити, почастити онога ко је дошао у посету:* лепо ~ госте, ~ сватове ракијом. **в.** *приредити славље, весеље уочи дана или на дан празника; прославити:* ~ Нову годину. **2. а.** *сачекати, доживети извршење, испуњење, остварење онога што се очекивало или желело:* ~ остварење својих жеља, једва ~ ручак. **б.** *остати у животу до одређеног времена, догађаја, доживети:* ~ стоту (годину), ~ дубоку старост, ~ зору, ~ удају своје кћери. **в.** *(у исказивању жеље, клетве и сл.) искусити нешто, бити погођен нечим:* ~ зло. **3. а.** *заузети одбрамбени став према нападу, нападачу, опасности и сл., одупрети*

се, супротставити се: ~ напад, ~ непријатеља, ~ некога у мраку. **б.** *сремно, брзо одговорити, одвратити, наставити (у разговору); сачекавши некога да заврши говор супротставити му се речима.* **4.** *руком или нечим у руци ухватити, зауставити оно што лети, пада:* ~ лопту, ~ копље. ■ ~ **се** (на нешто) *при паду, скоку и сл. ослонити се, одупрети се на неки део тела.:* ~ се на ноге, ~ се на руке. • **ко чека, тај дочека** *стрпљење се исплати, треба бити стрпљив.* **никад** ~ *каже се кад се нешто не догађа према очекивању.*

дочекивати (се), -èкујēм (се) *несвр. према дочекати (се).*

дочèкљив, -а, -о *који радо и лепо дочекује госте, гостољубив, предусретљив.*

дочèкљиво прил. *гостољубиво, предусретљиво.*

дочèкљивōст, -ости ж *особина оног који је дочекљив, гостољубивост, гостопримство, предусретљивост.*

дочепáвати (се), дочèпāвām (се) *несвр. према дочепати (се).*

дочèпати, -ām свр. прел. **а.** *одједном, нагло и чврсто ухватити, узети, шчепати, зграбити:* ~ некога за раме. **б.** *прибрабити, присвојити:* ~ туђе имање. ■ ~ **се 1.** (за нешто) **а.** *ухватити се нагло за неки део свог тела:* ~ се за косу. **б.** уз. повр. *ухватити се у коштац, пошући се:* ~ се за косе, ~ се за вратове. **2.** (нечега) *зграбити, шчепати (нешто):* ~ се мача. **б.** (некога, нечега) *домоћи се (некога, нечега), прибавити за себе, прибрабити:* ~ се туђег имања, ~ се краљевске кћери, ~ се положаја. **в.** (нечега) *доћи, стићи с напором на неко место:* ~ се пута, ~ се шуме.

дòчӣм и **дòчим** везн. арх. и нар. *в. док.*

дочитáвати, -ѝтāвām *несвр. према дочитати.*

дочѝтати, -ām свр. **1.** прел. *завршити читање, прочитати преостали (непрочитани) део (књиге и сл.):* ~ писмо. **2.** непрел. *читајући доспети, стићи до одређеног места (у књизи, писму и сл.):* ~ до средине књиге.

дóчић м *дем. и хип. од дô*[1].

дòчути, дòчујēм свр. прел. **а.** *примити чулом слуха, чути:* ~ крике. **б.** *сазнати, дознати чувши од некога:* ~ тајну.

дошàпнути и дòшапнути, дòшапнēм свр. прел. **а.** *рећи, саопштити (нешто) шапатом (обично нешто поверљиво), шапнути.* **б.** *саопштити нешто потајно, поверљиво, доставити.*

дошаптáвати, -àптāвām *несвр. према дошапнути.* ■ ~ **се** *разговарати се шапћући; потајно се договарати.*

дошàптāч, -áча м *онај који нешто потајно доставља, достављач, пошказивач, шпијун.*

дошапўтати, -àпућēм свр. прел. *в. дошапнути.*

дòшепати, -ām и **дошéпати,** дòшēпām свр. непрел. *доћи шепајући, храмљући, дохромати, догегати се.*

дошепèљати и **дошепèсати,** -ām свр. непрел. експр. *в. дошепати.*

дошéтати (се), дòшētām (се) (дòшēћēм (се)) свр. непрел. *доћи шетајући (се).*

дòшеткати (се), -ām (се) свр. непрел. *у дем. значењу: дошетати (се).*

дошúвати, дòшивām *несвр. према дошити.*

дòшипчити, -ӣм свр. разг. *стићи после напорног пешачења, допешачити.*

дòшити, дòшијēм свр. прел. **1.** *завршити шивење, сашити до краја.* **2.** *шивењем додати већ сашивеном, накнадно пришити, нашити:* ~ чипку на хаљину.

дошколовáње с *завршетак накнадног школовања.*

дòшколовати, -лујēм свр. прел. *омогућити некоме да заврши школовање, ишколовати до краја:* ~ сина. ■ ~ **се** *свршити своје школовање; допунити своје школовање, накнадно се ишколовати.*

дòшколскӣ, -ā, -ō *који се односи на време пре поласка у школу, предшколски:* ~ узраст деце.

дошкрúпати, дòшкрӣпām свр. непрел. *доћи, стићи уз шкрипу (точкова и сл., нпр. о колима).*

дòшлеповати, -пујēм свр. прел. нем. *довући шлепујући, завршити шлеповање.*

дóшља м *хип. и подр. од дошљак;* уп. дошљо.

дòшљāк, -áка м **1.** *онај који је однекуд дошао, који се доселио из другог краја, досељеник, придошлица, имигрант.* **2.** *човек који је тек однекуд дошао.*

дошљàкиња ж *жена дошљак.*

дошљàче, -ета с (супл. мн. дошљàчићи м) *дем. и хип. од дошљак; млад дошљак; дошљачко дете.*

дòшљāчкӣ, -ā, -ō *који се односи на дошљаке, досељенички.*

дòшљāчки прил. *као дошљаци, пољуп дошљака.*

дошљáштво с *досељење у другу, нову средину; живот и положај досељеника у новој средини.*

дóшљо, -а и -ē м *хип. и подр. од дошљак;* уп. дошља.

доштампáвати, -àмпāвām *несвр. према доштампати.*

дòштāмпати, -ām свр. прел. **1.** *завршити штампање, одштампати до краја.* **2.** *штампајући додати већ одштампаноме тексту.*

дошўљати се, дòшўљām се свр. непрел. *в. дошуњати се.*

дошўмити (дошúмети јек. дошúмјети, -мӣм) свр. непрел. *стићи, допрети шумећи, са шȗмом.*

дошўњати се, дòшўњām се свр. непрел. *доћи, стићи шуњајући се, прикрасти се, привући се.*

др скраћ. *доктор.*

др. скраћ. *други, друго и сл.*

дра̑г, дра́га, -о (комп. дра̀жӣ) **1. а.** *који се воли, према коме се осећа љубав, наклоност, вољен, љубљен, мио:* ~ девојка, ~ пријатељ. **б.** *у присном обраћању (понекад ир.) или као формула за ословљавање у писмима и сл.:* драги господине. **в.** *љубак, дражестан, мио:* ~ дечак. **г.** *који се радо има, који се воли:* ~ књига, ~ ситница. **д.** *који изазива пријатна осећања, који испуњава задовољством, срећом, пријатан, угодан:* драги тренуци, драге успомене. **2.** *љубазан, пријатељски, срдачан:* драги поздрав. **3.** (одр.) *за појачавање значења речи „сав“ или „цео“ (уз именице дан, ноћ):* читав, цео целцат: сву драгу ноћ, цео драги дан. • **драги камен** *в. под камен.* **(с) драге воље** *радо, са задовољством.* **мило за драго (вратити, враћати)** *одговорити, одговарати, узвратити, узвраћати истом, једнаком мером, на исти начин (за учињено зло, за рђав поступак).*

дра̑га ж геогр. **а.** *долина ерозионог порекла која се пружа вертикално или косо на орографску осу планине.* **б.** *мањи морски залив, затон настао потапањем доњих делова таквих долина.*

дра̑гā ж (дат. дра̑гōј) *вољена, љубљена жена, партнерка у љубави, драгана; љубавница.*

дра̀ган м **1.** *вољени мушкарац, партнер у љубави; љубавник.* **2.** *у присном или пријатељском обраћању (често ир.): онај који је драг, према коме се осећа наклоност, миљеник, љубимац.*

дра̀гана ж *вољена, љубљена жена, партнерка у љубави, драга; љубавница.*

дра̀гати, -ām и **дра́гати,** дра̑гām несвр. прел. **1.** *нежно додиривати, гладити, миловати, мазити.* **2.** *испуњавати задовољством, радошћу, чинити раздрагањим:* ~ душу, ~ срце, ~ некога. ■ ~ **се 1.** *миловати се, мазити се.* **2.** *умиљавати се (некоме).*

дра́гер м фр. пом. *мањи ратни брод опремљен уређајима за откривање и уништавање мина у мору и рекама.*

дра̑гӣ, дра̑гōг(а) м *в. драган (1).*

драги́рати, дра̀гӣрām свр. и несвр. *уништити, уништавати подводне мине (у мору или реци), драгером (о)чистити (море или реку) од мина.*

драги́чка ж разг. (обично у изр. **кажи** ~) *каже се кад се некоме хоће да саопшти пријатна новост, пријатно изненађење.*

дра̑гō, дра̑гōг(а) с нар. *драго, вољено биће, драгана, одн. драган.*

дра̑го прил. **1.** (са глаголом „бити“ и субјектом у дат.) **а.** *за изражавање задовољства, радости: мило, пријатно, угодно.* –

Драго ми је што си дошао. **б.** *за изражавање нечије слободне воље, одлуке:* отићи куд је коме ~. **2.** *у значењу речце којом се односним и неодређеним заменицама и прилозима даје допусно значење:* ко (који) му ~, што му ~, чији му ~, какав му ~, где му ~, куда му ~, како му ~, колико му ~ итд.

дра́говић м (често ир.) *в. драган (2).*

дра̀гово̀љан, -љна, -о **а.** *који се чини по својој вољи, жељи, добровољан:* ~ патња, ~ самоћа. **б.** *који се чини са задовољством, радо.*

дра̀гово̀љно прил. *на драговољан начин, драге воље, добровољно; са задовољством, радо:* отићи ~.

драгово́љно̄ст, -ости ж *особина онога што је драговољно; добра воља.*

дра̀голу̏б м бот. *украсна баштенска биљка* Tropaeolum majus (minus) *жутих и црвенкастих цветова из ф.* Tropaelaceae.

драго̀ман м грч. ист. *службени дипломатски тумач страних језика.*

драго̀манскӣ, -ā, -ō *који се односи на драгомане.*

дра̀го̄н, -о́на м фр. **1.** воj. ист. *војник припадник нарочитог рода коњице основаног у XVI веку у Француској (опремљен за борбу на коњу и пешице).* **2.** *в. драгонер (2).*

драго́нер м нем. **1.** *в. драгон (1).* **2. а.** *нараменица и украсна кићанка на драгонској униформи.* **б.** *полупојас на стражњем делу капута (као на драгонској униформи).*

драго́нерскӣ, -ā, -ō *в. драгонски.*

дра̀го̄нскӣ, -ā, -ō *који се односи на драгоне:* ~ пук, ~ униформа.

дра̀госно прил. **1.** *са драгошњу, дражесно, љупко.* **2.** *радосно, весело, раздрагано.*

дра́го̄ст и **дра̀го̄ст,** -ости ж **1.** *особина онога што је драго, мило, љупко, љупкост, дражесност; драж, чар:* ~ заљубљене девојке. **2. а.** *осећање које проистиче из наклоности према драгој особи, нежност, љубав; раздрагање, милина:* загрлити некога од драгости. **б.** *нежан поступак, нежне речи и сл. (као знак љубави):* говорити некоме драгости.

дра̀гостан, -сна, -о **а.** *који је пун драгости, пријатан, угодан; нежан; љубак, дражестан:* ~ глас, ~ осмех. **б.** *мио, драг:* ~ жена.

драго̀цен јек. **драгоцѝјен,** -а, -о **1.** *који је велике вредности, значаја, који се веома цени, веома важан, значајан:* ~ рукопис, ~ књига, ~ податак, ~ материјал, ~ време. **2.** *који је велике новчане вредности, веома скуп, скупоцен:* ~ прстен.

драго̀ценост јек. **драгоцѝјенӧст,** -ости ж **1.** *особина онога што је драгоцено, велика вредност; скупоценост.* **2. а.** *оно што је драгоцено, ствар, предмет велике вредности, скупоцен предмет (обично накит):* ковчежић за драгоцености. **б.** *уопште оно што је драгоцено, што се веома цени, чему се придаје велики значај:* народне драгоцености.

дра̀гстор м енгл. *продавница, самоуслуга у којој се преко целог дана и ноћи могу купити прехрамбени производи и разноврсни предмети за личну потрошњу.*

дра̀гӯљ, -у́ља м *минерал, камен који се употребљава као украс, украсни камен, драги камен.*

драгу̀љā̄р, -а́ра м *занатлија који израђује накит и друге украсне предмете од драгог камења и скупоцених метала, златар, јувелир; онај који продаје такве предмете.*

драгу̀љā̄рница ж *драгуљарска, јувелирска радња.*

драгу̀љā̄рскӣ, -ā, -ō *који се односи на драгуљаре, јувелирски:* ~ радња, ~ занат.

драгуља́рство с *драгуљарски занат, драгуљарско занимање.*

дра̀гӯљскӣ, -ā, -ō *који се односи на драгуље:* ~ украс.

дра̀гӯљски прил. *као драгуљ, слично драгуљу:* ~ сјајан.

дра̀гӯн, -у́на м *в. драгон.*

дра̀гӯнскӣ, -ā, -ō *в. драгонски.*

дра̀гӯшан, -шна, -о *у хип. значењу: драг, дражестан:* ~ чедо, ~ осмех.

драгу́шац, -шца м и **драгу̀шица** ж бот. *жабља трава* Senecio vulgaris.

дра̑ж ж (инстр. -и (-jу)) **1.** (обично у мн.) *оно што привлачи и изазива осећај лепог, чар, привлачност, лепота; лепе, привлачне особине:* дражи ноћи, дражи мора, ~ промене, дражи младости, девојачке дражи. **2.** *ваљски утицај, појава која делује на чула и изазива неки осећај, надражај:* спровођење дражи до мозга.

дра̀жба ж рег. **а.** *јавна продаја покретних или непокретних ствари уз надметање у ценама, лицитација:* продати (купити) на дражби, судска ~. **б.** *уступање извођења одређених радова путем јавног надметања.*

дра̀жбенӣ, -ā, -ō *који се односи на дражбу:* ~ записник.

дражбѐнӣк, -и́ка м *учесник у дражби.*

дражбоваò̀ница и **дра̀жбоваоница** ж *просторија у којој се врши дражба.*

дражбò̀ватељ м *онај који учествује на дражби као купац, понуђач, лицитант.*

дражбò̀вати, дра̀жбујēм несвр. *изложити, излагати дражби, продa(ва)ти на дражби; (из)вршити дражбу, лицитирати.*

дража́ја ж фр. **1.** фарм. *таблета, пилула обложена танким слатким слојем.* **2.** *бадем или лешник превучен шећером.*

дра̀жесно прил. *на дражестан начин, с пуно дражи, љупко; грациозно:* ~ се смешити; ~ плесати.

дра̀жеснӧст, -ости ж *особина онога који је дражестан, онога што је дражесно, привлачност, љупкост; грациозност.*

дра̀жӗст, -ести ж *дражесност, љупкост; чар, драж.*

дра̀жестан, -сна, -о *пун дражи, љубак, мио, привлачан; леп:* ~ девојка, ~ осмех, ~ ход, ~ предео, ~ музика.

дра̀жило с *оно што надражује, надражајно средство.*

дра́жиновац, -овца (дра́жинац, -нца) м ист. *присталица, припадник четничког покрета Драже Михаиловића у Другом светском рату.*

дра́жиновскӣ, -ā, -ō *који се односи на дражиновце:* ~ војска, ~ официр.

дра́жити, дра̑жӣм несвр. прел. [гл. им. дра́жӗње с] **1.** *доводити у стање појачане осетљивости, изазивати појачану активност чула (неким надражајним средством) надраживати:* ~ чула, ~ очи, ~ нос, ~ желудац. **2. а.** *побуђивати, подстицати (на нешто), подбадати, хушкати:* ~ против некога. **б.** *изазивати страсти, нагоне (код некога), узбуђивати нечије нагоне:* ~ мушкарце. **в.** *побуђивати, подстицати, будити; привлачити, мамити.* ~ нечију машту, ~ нечију радозналост, ~ некога да дуже остане. **3. а.** *изазивати код некога, нечега љутњу, немир, раздраживати, разјаривати; љутити, изазивати:* ~ пса, ~ мачку, ~ некога својим смехом, ~ народ. **б.** *изазивати (некога) злобним, заједљивим речима или поступцима, вређати, пецкати, боцкати, задиркивати:* ~ некога речима. ■ **~ се** уз. повр. *дражити, пецкати, задиркивати једно друго.*

дра̀жица ж *дем. од драга.*

дра̀жица ж анат. *спољни део женског полног органа, клиторис.*

дра̀жљив, -а, -о **1. а.** *који се лако дражи, надражује, осетљив на надражаје:* ~ кожа. **б.** *који се лако узбуђује; раздражљив:* ~ човек. **2. а.** *који дражи, надражује чула:* ~ храна. **б.** *који узнемирава, узбуђује:* дражљиве речи.

дра̀жљивӧст, -ости ж *особина онога који је дражљив, онога што је дражљиво, осетљивост на надражаје.*

дражу̀цкати, -ā̄м несвр. прел. *у дем. значењу: дражити, дрaшкати.*

дра̀јвер м енгл. *део оперативног система или посебан компјутерски програм који омогућава рад рачунарских компонената:* ~ за миша, ~ за монитор.

дра̀кōн, -о́на м грч. **1.** мит. *крилати, огњени змај.* **2.** зоол. *врста летећег гуштера.*

Дра̀кōн, -о́на м астр. *сазвежђе на северној половини неба, Змај.*

драконѝди м мн. астр. *ројеви звезда падалица чији је радијант у сазвежђу Змаја.*

дра̀ко̄нскӣ, -а̄, -о̄ *веома оштар, строг, окрутан (по имену старогрчког законодавца Дракона):* ~ мера, ~ казна.

дра̀ко̄нски прил. *на драконски начин, веома строго, окрутно:* ~ поступати.

дра̀ло̄н, -о́на м *врста синтетичког влакна (сличног вуни).*

дра̏м м тур. **а.** *некадашња турска мера за тежину (четири стотине део оке, око 3* g). **б.** фиг. *врло мала количина нечега, мрвица, трун:* немати ни драма соли. • **измерити на ~** *врло тачно измерити.* **мерити (нешто) на драмове** *шкртарити; цепидлачити.*

дра́ма ж грч. **1. а.** *књижевно дело у коме се приказује неки догађај, збивање у његовом непосредном облику, кроз акцију и говор ликова; позоришно дело, представа написана према таквом књижевном делу или као прерада неког романа или приповетке прилагођена сценском извођењу:* писати драме, натуралистичка ~, телевизијска ~, гледати драму у позоришту. **б.** *у ужем смислу: такво дело озбиљног садржаја (за разлику од комедије, која је смешног садржаја).* **в.** *у најширем смислу: књижевни род који обухвата све позоришне комаде (један од три главна књижевна рода – поред лирике и епике).* **2.** фиг. *тежак, потресан и узбудљив догађај, одн. сплет догађаја, потресно, узбудљиво збивање:* гледати драму страдања сељака, крвава светска ~, доживети драму. **3.** *позоришни колектив који изводи драме (1):* директор драме.

дра̀ма̄т, -а́та м грч. *кратка, мала драма.*

драматѝзам, -зма м *в. драматика.*

драматѝза̄тор м *онај који врши драматизацију.*

драматиза́ција ж *прерада неког књижевног дела за приказивање на позорници:* ~ романа, ~ приповетке.

драма̀тизовати, -зујем (драматизи́рати, -и̏зӣрам) свр. **и** несвр. **1.** *(из)вршити драматизацију, да(ва)ти облик драме неком књижевном делу, прерадити, прерађивати (неко књижевно дело) у драму:* ~ роман, драматизована приповетка. **2.** *приказ(ив)ати на драматичан начин, да(ва)ти нечему драматичан карактер, преувеличавати (догађај, појаву):* ~ ствари.

драма̀тика ж (дат. -ици) **1.** *напетост радње, озбиљност положаја, конфликта и др. што одликује драму, драматичност:* ~ ликова, ~ судбине главног јунака. **2.** *начин приказивања, представљања драмске радње, техника стварања и извођења драме.* **3.** *драмска књижевност, драмска уметност.*

драма̀тичан, -чна, -о *који има својства драме, који је као у драми, пун напетости, веома потресан, узбудљив:* ~ догађај, ~ сукоб, ~ карактер (обележје).

драма̀тича̄р м *писац драма; писац, уметник који у својим делима уме да ствара драмске ситуације.*

драма̀тича̄рка ж *жена драматичар.*

драма̀тича̄рскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на драматичаре.*

драма̀тичкӣ, -а̄, -о̄ *в. драматичан.*

драма̀тично прил. *на драматичан начин, узбудљиво, потресно, напето.*

драма̀тично̄ст, -ости ж *особина онога што је драматично, напетост, узбудљивост, потресност:* ~ догађаја.

дра̀матскӣ, -а̄, -о̄ **1.** *в. дра̑мскӣ:* ~ уметност. **2.** *в. драматичан:* ~ ситуација.

дра̀матски прил. *в. дра̑мски.*

драма̀тург м **1.** *уметнички саветник у позоришту (обично књижевник) који бира драме за репертоар и одређује глумачке улоге, редитељ драме.* **2.** *драмски писац, драматичар.*

драмату̀ргија ж грч. **1.** *наука о стварању и техници драме.* **2.** *драмска дела као књижевни и позоришни род, драмска књижевност, драмска уметност.*

драма̀туршкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на драматургију и драматурге:* ~ посао, ~ поступак.

драма̀туршки прил. *у погледу драматургије, са становишта драматургије.*

дра́мити, -ӣм несвр. разг. *представљати нешто драматичним, претерано се узбуђивати без разлога.*

дра̀мица ж *дем. и ир. од драма.*

драмо̀лет м фр. *краћи позоришни комад, мања драма, обично у једном чину.*

драмо̀сер (драмосе́рац, -рца) м жарг. вулг. *циција, тврдица.*

драмо̀серскӣ, -а̄, -о̄ вулг. *који се односи на драмосере.*

драмосе́рство с вулг. *особина онога који је драмосер, цицијаштво, цицијашење, тврдичење, тврдичлук.*

дра̑мскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на драму:* ~ дело, ~ писац, ~ позориште, ~ заплет.

дра̑мски прил. *као у драми.*

дрангу̀лија ж (обично у мн.) **1.** *предмет (обично мали) без вредности, ситна безвредна ствар; ситница, која обично служи као украс; јефтини накит, ђинђува:* вашарске дрангулије. **2.** *безначајна ствар, тричарија, глупост:* преклапати о дрангулијама.

дра̑п прид. непром. фр. *светлосмеђ:* ~ блуза, ~ боја.

дра́пати, дра̑пам несвр. прел. *грубо чешати, гребати.* ■ **~ се** *грубо се чешати, гребати се.*

дра̀пе̄рија и **драпѐрија** ж фр. (обично у мн.) *богато набрана, обично тежа, дебља тканина која служи као застор, завеса; декоративна тканина на вратима, прозорима и зидовима.* **б.** *у ликовним уметностима: тканина којом је заодевено људско тело, као изражајни, декоративни елемент.*

драпи́рати, дра̀пӣрам свр. и несвр. прел. **а.** *украсити, украшавати драперијама:* ~ зидове. **б.** *наместити, намештати наборе на одећи:* ~ тунику. ■ **~ се** *заоденути се, заодевати се у драперије, обући се, облачити се у широку, набрану одећу.*

дра̀стичан, -чна, -о (дра̀стичкӣ, -а̄, -о̄) **а.** *претерано оштар, безобзиран, груб, суров:* драстичне мере, ~ казна. **б.** *који има сувише јако, снажно дејство, који нагло и коренито делује, радикалан:* ~ средство, ~ лек. **в.** *јако испољен, веома јак, жесток; претеран:* ~ оштрина, у драстичној мери. **г.** *који вређа осећање морала, неотесан, неувијен, непристојан:* ~ досетка.

дра̀стично (дра̀стички) прил. *на драстичан начин, оштро, грубо, сурово; јако, жестоко; упадљиво:* ~ казнити, ~ изражен.

дра̀стично̄ст, -ости ж *особина онога што је драстично, оштрина, грубост.*

дра̑ти (се), де̑рем (се) несвр. [гл. им. дра́ње с] *в. дерати (се).*

дра̑хма ж (ген. мн. -ма̄) грч. *ранија грчка новчана јединица.*

дра̑ч м (инстр. -е́м и -ом) **1.** бот. **а.** *бодљикав листопадни грм* Paliurus aculeatus *из ф.* Rhamnaceae. **б.** зб. *бодљикаво, трновито растиње уопште; бодљикави коров.* **2.** фиг. *оно што не ваља, што је штетно.*

дра̑ча ж **1. а.** бот. *в. драч (1а).* **б.** *бодљикави грм, бодљикава биљка уопште.* **2. а.** *бодља, трн.* **б.** *рибља кост.* • **из драче ружа се рађа** *тешким, напорним радом постиже се успех.*

дра̑чав, -а, -о *пун драча, драче, трновит, бодљикав; пун оштрих костију (о риби):* ~ шикара, ~ ограда.

дра̑част, -а, -о *који је налик на драчу; драчав.*

дра̑чев, -а, -о *који је од драча:* ~ штап, ~ грање.

драчѐтина ж *ауг. и пеј. од драча.*

дра̑чица ж *дем. од драча.*

дра̑чје с (мн. ø) *зб. им. од драч и драча.*

дра̑шкав, -а, -о *који драшка, надражује, који голица, голицав;* фиг. *примамљив, узбудљив:* ~ крзно, ~ пољубац.

дра̑шкаво прил. *драшкајући, голицаво; примамљиво:* ~ побуђивати машту.

дра̑шкаст, -а, -о *в. драшкав.*

дра̑шкати, -а̄м несвр. прел. **1.** *у дем. значењу: дражити:* ~ носнице, ~ на кашаљ, ~ нечију радозналост, ~ пса. **2.** *благо доди-*

ривати, миловати, мазити; ѣолицати. ■ **~ се** уз. повр. *драшкати једно другѣо, миловати се; ѣолицати се.*

дрва́р, -а́ра м **1.** *онај који сече дрвеће за ѣориво или прераду, дрвосеча; онај који довози, дотрема посечена дрва, шумски радник.* **2.** *онај који се бави куповином и продајом дрвета, трговац дрвима.*

дрва́ра ж **а.** *стоваришше, складиште дрва и дрвене грађе.* **б.** *место уз кућу ѣде се држе дрва, дрвљаник.*

дрва̀рија ж **1.** *в. дрвенарија.* **2.** *сеча дрва у шуми и експлоатација дрвета; снабдевање дрвима, дрвеном грађом.*

дрва̀рина ж *такса која се плаћа за сечу дрва у шуми; царинска такса за увоз дрва.*

дрва́рити, дрва́рӣм несвр. прел. [гл. им. дрва́рење с] *снабдевати (некоѣа) дрвима.* ■ **~ се** *снабдевати се дрвима, огревом.*

дрва̀рица ж **1.** *жена која сече или скупља дрва у шуми и доноси их кући.* **2.** *лађа или дереглија којом се превозе дрва и дрвена грађа.* **3.** зоол. *врста осе* Sirex gigas *из ф.* Siricidae, *која леже јаја у стаблу црноѣоричноѓ дрвећа.* • **голема ~** зоол. *в. дрварица (3).*

дрва́рнӣк м *просшорија у кући или шупа за смештај дрва.*

дрва́рница ж **а.** *в. дрварник.* **б.** *в. дрвара (а).*

дрва́рскӣ, -а́, -о́ *који се односи на дрваре или дрва:* ~ пила, ~ трговац, ~ струка.

дрва́рство с *наука о дрвету; дрварска струка.*

дрвен, -а, -о и **дрвен,** -ена, -о **1.** *који је направљен од дрвета:* ~ клупа, ~ ограда. **2.** (одр.) *који је добијен од дрвета природним или вештачким начином:* ~ угаљ, ~ катран, ~ шпиритус, ~ вуна. **3.** фиг. **а.** *укочен, крут, ушшоѣљен (у покрешима, понашању); незграпан, неспретан.* **б.** *бесживошан, безизразан; усиљен, натегнут:* ~ глас, ~ лице, ~ израз лица. **в.** *лишен емоција, безосећајан, хладан:* ~ човек, ~ срце. **г.** *тупо, отупео, скамењен (од туге, бола):* стајати нем и ~. **д.** *нејоетичан, тврд (о књижевном саставу, стилу и сл.):* дрвени стихови **4.** (одр.) *који се издаје за оно што није, нестручан, лажни, тобожњи:* ~ филозоф. • **~ адвокат, ~ вуна** и др. *в. код тих именица.* **стајати као дрвени светац (бог)** *бити укочен, ушшоѣљен, укочити се, укрутити се.*

дрвѐнār, -а́ра м зоол. *врста мрава који живи у шупљинама дрвета, црни мрав* Lasius fuliginosus.

дрвѐнара ж зоол. *в. дрварица (3):* оса ~.

дрвенàрија ж зб. **а.** *предмети од дрвета, дрвени намештај, дрвена роба.* **б.** *дрвени делови грађевине, дрвена конструкција.* **в.** *дрвена грађа, дрвени грађевински материјал.*

дрвенаст и **дрвенаст,** -а, -о **1. а.** *који је у извесној мери дрвен, који има својсшва дрвета, одрвењен; који је као од дрвета:* ~ стабљика, ~ корен, ~ биљка, ~ маса. **б.** *који је прожет осушеним, одрвењеним влакнима, који није сочан:* ~ ротквица, ~ першун. **2.** *в. дрвен (4).* • **~ стабло** бот. *стабло изграђено од тврде целулозне грађе* caulus lignosus.

дрвенасто и **дрвенасто** прил. *крушо, укочено; безосећајно:* стајати ~, изгледати ~.

дрвѐндек м и **дрвѐндека** м (ж) нар. *укочена, укрућена особа; неспретна, неокретна особа:* стајати као ~.

дрвѐндекаст, -а, -о нар. *крут, укочен; неспретан, неокретан.*

дрвѐнило с разг. *особина оноѓа који је дрвен, укочен, крутост, укоченост; неспретности; безизражајност.*

дрвенѝна ж *дрвени део кућноѓ намештаја, дрвенарија.*

дрвенити и **дрвѐнити,** -ӣм несвр. прел. [гл. им. дрвењење и дрвѐњење с] *чинити да нешто постане тврдо, дрвенасто, укочено (као да је од дрвета), кочити:* ~ цеванице (о мразу нпр.); фиг. *чинити крутим, безосећајним.* ■ **~ се** *постајати дрвен, дрвенаст, укочен, бесживошан (нпр. о ногама).*

дрвѐница ж **1.** *дрвени део самара или седла.* **2.** *дрвени део неке алашке.*

дрвенкаст и **дрвенкаст,** -а, -о *в. дрвен (4).*

дрвено и **дрвѐно** прил. *као дрво, укочено, крушо; неспретно; безизразно, безосећајно:* стајати ~, ~ гледати, насмејати се ~.

дрвенōст и **дрвенōст,** -ости ж *особина оноѓа шшо је дрвено, крушост, укоченост; неосешљивост.*

дрвéнце, -ета и -а с (мн. -ца) *дем. од дрво.*

дрвѐњāк, -а́ка м **1.** *назив за разне предмете од дрвета (често и као аширибуш, уз им. м. рода).* **а.** (обично у мн.) *дрвена обућа, одн. обућа са дрвеним ђоном.* **б.** *дрвени шшап.* **2.** фиг. *в. дрвендека.*

дрвѐњара ж *зграда, кућа од дрвета, брвнара.*

дрвѐњача ж **1.** *назив за разне предмете од дрвета (често као аширибуш уз им. ж. рода):* кашика ~, чаша ~. **2.** *в. дрвењара.* **3.** *дрвена влакнаста маса која се употребљава као сировина у производњи хартије.*

дрвѐшце и **дрвéшце,** -ета с *дем. од дрво.*

дрвљàнӣк, -и́ка м **1.** *место у дворишшу или просшорија, шупа за смештање дрва.* **2.** *гомила, хрпа наслаѓаних дрва.*

дрвнӣ, -ā, -ō *који се односи на дрво, на прераду дрвета:* ~ маса, ~ смола, ~ индустрија, ~ предузеће.

дрвноиндýстрӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на дрвну индустрију.*

дрво, -вета с **1.** (мн. дрвèта; зб. им. дрвèће с) бот. *вишегодишња дрвенаста биљка чије је стабло у доњем и средњем делу ѣоло, а у ѣорњем делу се грана и ствара крошњу:* листопадно ~, зимзелено ~. **2.** (мн. дрва; зб. им. дрвље с) *исечени, исцепани комад стабла или гране дрвета (1) које се употребљава за огрев или као грађа:* огревно ~, грађевно ~, цепати дрва, обрада дрвета, трговац дрвима. **3.** бот. *најчвршћи део стабла и грана, тврда материја између сржи и лике коју производе дрвенасше биљке и која се употребљава у индустрији, занашсшву, грађевинарсшву и др.*, lignum. • **божићно ~** *јелова младица, одсечена грана која се о Божићу кити разним украсима, јелка.* **генеалошко (родословно, породично) ~** *схема у облику дрвета којом се представља грананье неке породице, животињске класе и сл., породично стабло.* **дрвље и камење бацати (оборити, дићи** и сл.) *оштро напасти, нападати, критиковати.* **~ живота** рлг. *дрво које је, према Библији, расло у рају и чији плодови дају вечни живот, бесмртност.* **~ познања (сазнања, спознаје добра и зла** и сл.) рлг. *дрво које је, према Библији, расло у рају и чији су плод окусили Адам и Ева (иако им је то Бог био забранио) и због тога били истерани из раја, дрво чији плодови дају знање о добру и злу.* **дрва у шуму (гору) носити** *радити неки непошребан и узалудан посао.* **~ се савија док је младо** *одмалена се човек учи, навикава на нешто.* **мускатово ~** бот. *в. орашчић (2).* **седи ~ на ~** *каже се ђаку који покушава да дâ одговор на оно што не зна.*

дрвовина ж бот. *в. дрво (3).*

дрвòдеља јек. **дрвòдјеља** м *занашлија који израђује разне предмете од дрвета, тесар, сшолар.*

дрвòдељац јек. **дрвòдјељац,** -ељца м *в. дрводеља.*

дрвòдељница јек. **дрвòдјељница** ж *дрводељска, сшоларска радионица.*

дрвòдељскӣ јек. **дрвòдјељскӣ,** -ā, -ō *који се односи на дрводеље и дрводељсшво:* ~ радионица, ~ занат.

дрвòдељство јек. **дрвòдјељство** с *дрводељски занаш, посао.*

дрвòјед и **дрвòјед** м бот. *врста ѣљиве* Merulius lacrimans, *која наѓриза влажно дрво намештаја, расшочина.*

дрвòједац, -јеца м зоол. *у мн.: породица инсеката шврдокрилаца* Xylophaga, *који живе у дрвеном делу стабла или дрвеној ѓрађи и хране се дрветом, дрвоточци (у јд.: шакав инсект).*

дрвòкрадица м и ж (мн. ж) *онај који краде дрва из шуме, крадљивац дрва.*

дрвòлик, -а, -о *који је сличан дрвету, који расше као дрво:* ~ стабљика, ~ грм.

дрвòмор, -а и **дрвòморац,** -о́рца м зоол. *назив за разне врсше инсеката шврдокрилаца* (Ips typographus *из пор.* Ipidae, Anobium pertinax *и др. из пор.* Anobiidae), *који буше ходнике у дрвету наносећи му велику шшешу.*

дрвòноша м (мн. ж) *онај који (раз)носи дрва.*

дрвопрѐрада ж *индустријска прерада дрвета.*

дрвопрерађѝвач, -а́ча м *радник који се бави прерадом дрвета.*

дрвопрерађѝвачкӣ, -ā, -ō *који се односи на прераду дрвета:* ~ индустрија.

дрв̏орēд м **а.** *ред дрвећа (обично у правој линији) поред пута, дуж улице, у парку итд.* **б.** *пут или стаза оивичена посађеним дрвећем, алеја, авенија.*

дрв̏орēз м **1.** *украсни занатлијско-уметнички рад урезан у дрвету, резбарија.* **2. а.** *графичка техника отискивања цртежа урезаног у дрвену плочу, ксилографија.* **б.** *отисак, слика добијена том техником:* вишебојни ~. **3.** *дворезачка вештина, уметност; вештина резања штампарских клишеа:* учити ~.

дрв̏орēзан, -зна, -о (обично одр.) *који се односи на дворез; изрезбарен, украшен дворезом:* ~ тестерица, ~ предмет, ~ орнаментика.

дрворе́зац, -е́сца м *онај који израђује ствари изрезане у дрвету, резбар.*

дворѐзачкӣ и **дворѐзāчкӣ,** -ā, -ō *који се односи на дворезаче:* ~ рад, ~ занат, ~ радионица.

дворѐзбāр, -а́ра м *онај који израђује дрвене резбарије, дворезац.*

дворѐзбāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на дворезбаре, дворезачки:* ~ вештина, ~ радионица.

дворезба́рство с *дворезбарска вештина, техника обликовања или украшавања дрвених предмета длетом, дуборез, дворез:* бавити се дворезбарством.

дворе́зница ж *дворезачка радионица.*

дрвòсеча јек. **дрвòсјеча** м *онај који сече дрва у шуми, шумски радник који ради на сечи шуме.*

дрвострȕгāр, -а́ра м *занатлија који струже дрва, стругар.*

дрв̏отӣсак, -ска м ков. *отискивање, штампање дрвореза, ксилографија.*

дрвòточан, -чна, -о *изгризен од дрвоточа; црвоточан.*

дрвòточац и **дрвотòчац,** -чца м зоол. **1. а.** *у мн.: породица лептира* Cossidae, *чије гусенице (ларве) буше ходнике у дрву белогоричних (листопадних) стабала (у јд.: такав лептир).* **б.** *у мн.: породица инсеката тврдокрилаца* Anobiidae, *који живе као паразити на обрађеном дрвету (даскама, гредама, старом дрвеном намештају), а ређе на стаблима, изједајући их и претварајући у ситан, брашнаст прах, црвоточину (у јд.: такав инсект тврдокрилац).* **2.** *врста шкољке* Torredo navalis, *која буши дрво на бродовима.* • **врбов** ~ *врста дрвоточца (1а) чије ларве буше ходнике у врбовом дрвету, врбар, врботоч.* **крушков (јабуков)** ~ *врста дрвоточца (1а)* Zeuzera pyrina, *чија гусеница напада крушкова и јабукова дрвета.* **обични** ~ Anobium punctatum.

дрвòточина ж *ситан, брашнаст дрвени прах који стварају дрвоточци бушењем и гризењем дрвета, црвоточина.*

дрвòточица ж зоол. *в. дрвоморац* Ips typographus.

др̏вце и **др̑вце,** -ета и -а с (мн. др̏вца и др̑вца, ген. др̑вāцā; зб. им. дрв̏цāд ж) *дем. и хип. од дрво (младо или мало дрво; ситно, исцепано дрво).* • **божје** ~ бот. *мирисави жбунић* Artemisia abrotanum *из ф.* Compositae. **божићно** ~ *в. божићно дрво (под дрво).*

дрȇбанк м нем. *токарска клупа, струг, машина за обраду метала или дрвета.*

дрȇван, -вна, -о **1.** *који је био, постојао у далекој прошлости, који потиче из далеке прошлости, врло стар, прастар, давнашњи:* древна времена, древни народ, ~ легенда. **2.** разг. *који је увек исти (уз именице које казују неку негативну особину), окорели, непоправљив; тежак:* ~ пијаница, ~ ленштина, ~ сирота.

дре́внōст, -ости ж **1.** *старо, давно доба, далека прошлост, давнина:* сезати до далеке древности. **2.** (обично у мн.) *стара културна тековина (стари споменик и сл.), старина:* руске древности. **3.** *особина онога што је древно, велика старост:* ~ храста, ~ неког закона.

дре́ждати, -дӣм несвр. непрел. **а.** *чекати дуго на једном месту, досађујући се и с осећањем нелагодности:* ~ цео дан. **б.** *проводити дуго времена у некој досадној, непријатној, недоличној средини, чамити:* ~ у кафани, ~ крај топле пећи.

дрȇзга и **дрȇзга** ж бот. *род вишегодишњих водених биљака* Myriophyllum *из ф.* Halorrhagidaceae, *са фино издељеним листићима, које се гаје и као акваријумске биљке; назив за поједине врсте тога рода* (M. spicatum, M. verticillatum *и др.*).

дрȇка ж *рески, продорни људски или животињски гласови, дречање, дерњава, вриска; вика, галама, ларма, граја:* дићи дреку.

дрȇкав, -а, -о *који дречи, виче, који диже дреку:* ~ дете.

дре́кавац и **дрȇкавац,** -āвца м **1.** *онај који дречи, виче, лармација, галамција; букач.* **2.** етн. *у народном веровању: сабласт која ноћу дречи, букавац.* **3.** зоол. *род широконосих мајмуна из Јужне и Средње Америке* Alouatta *из пор. капуцина* (Cebidae), *са истуреном губицом и врло развијеним гласовним органима.*

дре́кавачкӣ и **дрȇкавачкӣ,** -ā, -ō *који се односи на дрекавце, лармацијски, букачки.*

дре́кавица и **дрȇкавица** ж *она која дречи, виче, галамџика.*

дре́кало и **дрȇкало** с (м) (мн. с) *в. дрекавац (1 и 2).*

дрекѐтати, дрèкећēм несвр. непрел. *дречати, мекетати, вречати (о козама).*

дре́кнути, дрȇкнēм свр. непрел. **1.** *снажно викнути, издерати се, викнути; јекнути.* **2.** фиг. *произвести, одати јак, продоран звук (нпр. о звону).*

дрȇм, дре́ма јек. **дрӣјем,** дријѐма и дрӣјема м **а.** *стање између будности и сна, дремеж, поспаност, сањивост.* **б.** разг. *краткотрајан, лак сан.* – Пусти ме само један дрем.

дре́мавац јек. **дријѐмавац,** -āвца м *в. дремљивац.*

дре́мавица јек. **дријѐмавица** ж у изр. **сова** ~ зоол. *врста шареште сове* Strix flammea.

дре́мак јек. **дријѐмак,** -мка м *хип. и еуф. од дрем.*

дре́малац јек. **дријѐмалац,** -аоца м *онај који радо или често дрема, дремало, дремљивац.*

дре́малица јек. **дријѐмалица** ж (м) *особа (обично женска) која радо или често дрема, дремљива особа, дремљивица.*

дре́мало јек. **дријѐмало** с и м (мн. с) *особа која радо или често дрема, дремљива особа, поспанац, поспаница, поспанко.*

дрȇман јек. **дрӣјеман,** -мна, -о *обузет дремежом, дремљив, поспан, сањив.*

дре́мати, дрȇмām јек. **дријѐмати,** дрӣјемām несвр. непрел. **1.** *бити сањив, поспан, имати наступ сна; спавати лаким сном.* – Гледам како фремају две сељанке. фиг. Дремају зреле шљиве у башти. **2.** фиг. *бити неактиван, непокретан, мировати, почивати.* – Сури бродови ... дремају на пучини. • **не** ~ *бити у стању будности, готовости, бити на опрезу.*

дре́меж јек. **дријѐмеж** м **1.** *стање између будности и сна, сањивост, поспаност, дремљивост.* **2.** фиг. *неактивност, мртвило, учмалост.*

дре́межан јек. **дријѐмежан,** -жна, -о *в. дрȇмљив.*

дремежљив(-) *в. дремљив(-).*

дре́межно јек. **дријѐмежно** прил. *в. дремљиво.*

дрȇмка ж разг. *дремеж, дремање:* ударити у дремку.

дрȇмкати, -āм несвр. непрел. *у дем. значењу: дремати.*

дрȇмљив, -а, -о **1. а.** *који често осећа потребу за сном, коме се често дрема; обузет сном, поспан, сањив.* **б.** фиг. *непредузимљив, неактиван; леђ, тром.* **в.** *који одаје поспаност, који показује знаке поспаности:* ~ глас, ~ зевање. **2.** фиг. *који је без живости, учмао:* ~ варош.

дрȇмљивац, -йвца м **а.** *онај који често дрема, поспанко.* **б.** фиг. *лењивац; нерадник, беспосличар.*

дрȇмљивица ж *дремљива женска особа.*

дремљи́вко и **дрȇмљйвко** м *в. дремљивац.*

дрèмљиво прил. **1.** *поспано, сањиво:* ~ гледати. **2.** фиг. *без живости, мртво, учмало.*

дрèмљивōст, -ости ж **1.** *стање и особина оног који је дремљив, сањивост, поспаност.* **2.** фиг. *мртвило, учмалост, чамотиња.*

дрêмно јек. **дрӣјемно** прил. *дремљиво, поспано, сањиво.*

дрèмнути, -нём свр. *мало одремати, одспавати, придремати.*

дрèмōван, -вна, -о *в. дремљив.*

дрèмовац ек. и јек. и **дремóвац** јек. **дријèмовац,** -ōвца м бот. *род дугогодишњих зељастих биљака* Leucoium *из ф. суновратa* (Amaryllidaceae), *чије се неке врсте гаје као украсне биљке.* • **летњи ~** *врста дремовца* L. aestivum. **пролећни ~** *врста дремовца* L. vernum.

дрèмōвно прил. *в. дремљиво.*

дрèмōвнōст и **дремóвнōст,** -ости ж *в. дремљивост.*

дремȕцати, -ā̀м несвр. непрел. *в. дремуцкати.*

дремȕцкав, -а, -о *који дремуцка, дремљив, сањив.*

дремȕцкати, -ā̀м несвр. непрел. *у дем. значењу: дремати.*

дремȕцнути, дрèмуцнēм свр. непрел. *у дем. значењу: дремнути.*

дрêн[1], дре́на јек. **дрӣјен,** дријèна и **дрèн,** дрèна ек. и јек. м (мн. дре́нови јек. дријèнови, ек. и јек. дрèнови) (бот. **а.** *ониско дрво или грм* Cornus mas *из ф.* Cornaceae, *чврстог дрвета и црвеног плода киселкастог укуса.* **б.** *плод тога дрвета, дрењина.* **в.** мн. *породица дрвета и ниских грмова* Cornaceae. • **здрав (чврст) као ~** *јако здрав, крепак.*

дрêн[2], дре́на м фр. **1.** *подземна одводна цев за исушивање влажног, мочварног земљишта.* **2.** мед. *гумена или стаклена цев за одвођење гноја и секрета из рана и телесних шупљина.*

дрена́жа ж фр. **1. а.** *одводњавање, исушивање подводног, мочварног земљишта помоћу подземних канала и цеви (дренова); уређај за подземно одводњавање.* **б.** *систем цевовода и црпки којима се црпе вода из унутрашњости брода:* ~ брода. **2.** мед. *извлачење гноја и секрета из рана и телесних шупљина помоћу дрена*[2] *(2).*

дрènāжнӣ, -ā̀, -ṑ *који се односи на дренажу:* ~ канал, ~ систем, ~ цев.

дре́нак јек. **дријèнак,** -нка м **1.** *дем. и хип. од дрен*[1]. **2.** *плод дрена, дрењина.* **3.** агр. **а.** *врста винове лозе белог, црвеног или тамног грожђа са чврстим јајастим зрнима; грожђе те лозе.* **б.** *вино од тога грожђа.*

дрènӣк, -и́ка м *место где расте дрен*[1]*, дренов шумарак.*

дрени́рати, дрènӣрām свр. и несвр. прел. **а.** *(из)вршити, извести, изводити дренажу, (о)цедити од воде, одводнити, одводњавати.* **б.** *природним путем исуши(ва)ти (земљиште), одводнити, одводњавати (о реци).*

дрènӣћ, -и́ћа и **дрènић,** -а м *дем. од дрен*[1] *и дријен.*

дрènов, -а, -о *који је од дрена:* ~ штап. • **човек дренове главе** *тврдоглав човек.*

дрènовāк, -а и **дрènовац,** -овца м *баштина, штап или прут од дреновине.*

дрènовача ж **1.** *в. дреновак.* **2.** *ракија од дрењина.*

дрènовина ж (мн. в) *дреново дрво (дренова грађа, дренова грана и сл.).*

дрènчић, -а и **дрènчӣћ,** -и́ћа м *дем. од дрен*[1] *и дријен.*

дре́њак јек. **дријèњак,** -њка м *в. дренак.*

дрèњāк, -а́ка м *в. дреник.*

дрèњина ж **1.** *плод дрена, црвена дугуљаста бобица.* **2.** бот. *в. дрен*[1] *(а).*

дрèњиница ж *дем. од дрењина.*

дрèњинов, -а, -о *који је од дрењине, који се прави од дрењина:* ~ сок, ~ ракија.

дрèњиновача и **дрèњиновица** ж **а.** *ракија од дрењина.* **б.** *сок од дрењина.*

дрȅс, дрèса м (мн. дрèсови) енгл. **а.** *спортска одећа:* гимнастички ~. **б.** *једнообразна одећа коју носе припадници одређене професије, униформа; одећа уопште:* авијатичарски ~.

дрèсер м фр. *онај који се бави дресуром животиња, кротилац, укротитељ (животиња).*

дрèсēрка ж *она која се бави дресуром животиња, укротитељка.*

дреси́на ж фр. *мало возило на ручни или моторни погон подешено за кретање железничким трачницама, које служи за надзор железничких пруга (према француском конструктору Дресу).*

дрèсӣрāно прил. *као дресиран, механички, аутоматски:* радити нешто ~.

дрèсӣрāнōст, -ости ж *стање онога који је дресиран.*

дреси́рати, дрèсӣрām свр. и несвр. прел. **а.** *обучити, обучавати, увежба(ва)ти животиње да изводе разне вештине, (у)кротити:* ~ пса, ~ коња. **б.** фиг. *наћнати, наћонити (некога) на безусловну послушност, покорност.*

дресу́ра ж фр. **а.** *обучавање, увежбавање животиња у некој вештини, кроћење:* ~ пса. **б.** фиг. *обука и усађивање слепе послушности, покорности.*

дрèсȕрнӣ и **дрèсȕрскӣ,** -ā, -ṑ *који се односи на дресуру:* ~ јахање, ~ коњ.

дрȅчав, -а, -о **а.** *који дречи, виче, кричав, дречећи:* ~ дете, ~ глас. **б.** *који пада у очи јаким и нескладним бојама, упадљив:* ~ хаљина, дречаве боје.

дрȅчаво прил. *изазивајући непријатан утисак нескладом и интензитетом звука или боја:* свирати ~; ~ плава боја.

дрȅчавōст, -ости ж *особина онога што је дречаво, што изазива непријатан утисак интензитетом и нескладом звука или боја.*

дре́чати, -чӣм несвр. **1. а.** *викати, дерати се (о људима).* **б.** *кричати, крештати и сл. (о животињама).* **2. а.** *падати у очи, истицати се интензитетом и нескладом боја.* **б.** фиг. *истицати се патетиком, бомбастичношћу.*

дре́чēћӣ, -ā, -ē *в. дречав:* дречеће боје, ~ музика.

дрèчљив, -а, -о *који много и често дречи, плачљив:* ~ дете.

дре́шити, дрêшӣм јек. **дријèшити,** дрӣјешӣм несвр. прел. [гл. им. -шēње с] **1.** *развезивати, одвезивати нешто што је било завезано:* ~ узао, ~ конопац, ~ појас, ~ врећу, ~ руке, ~ коња. **2.** фиг. *ослобађати (некога, нешто) од неке стеге, обавезе, греха и сл.* ■ ~ **се** *развезивати се, одвезивати се (нпр. о ужету).* • **везати и ~** *доносити пресудно решење, одлучивати.* ~ **језик** *почињати говорити.* ~ **кесу** *вадити новац и плаћати.* ~ **руке (некоме)** *давати некоме слободу у раду и поступцима, ослобађати некога обзира, одговорности у поступању.* **ни вежи ни дреши (човек, особа** и сл.) *који је неодређеног карактера, безличан; несигуран, непоуздан.*

држава ж пол. *организована правно независна политичка заједница људи једне или више народности стално настањених на одређеној територији и са јединственом политичком влашћу.* • **банана ~** *политички и економски слаба држава, зависна од страног капитала.* ~ **у држави** *организација или група људи која се понаша самовољно.* **тампон ~** *мала држава између моћних држава са супротним интересима.*

државина ж *посед, имање; својина.*

државинскӣ, -ā, -ṑ *који се односи на државину, својински.*

државица ж *дем. и хип. од држава.*

држављанин (мн. -ā̀ни) и **држа́вљанин** (мн. -ани) м *припадник, поданик једне државе:* страни ~, амерички ~.

држављāнка и **држа́вљāнка** ж *женска особа држављанин.*

држављāнскӣ и **држа́вљāнскӣ,** -ā, -ṑ *који односи на држављане, на држављанство.*

држављāнство и **држа́вљанство** с *правни однос припадности одређеној држави, поданство:* стећи ~, југословенско ~, двојно ~.

др̀жа̄внӣ, -ā, -ō *који се односи на државу, који припада држави:* ~ грб, ~ буџет, ~ химна, ~ установа, ~ празник, ~ репрезентација, ~ служба, ~ чиновник.

др̀жа̄вни̏к м *човек који заузима истакнуто место у јавном и политичком животу, у вођењу државне политике; дипломата.*

др̀жа̄вница ж *жена државник.*

др̀жа̄вничкӣ, -ā, -ō *који се односи на државнике, својствен државницима; дипломатски:* државнички послови, ~ мудрост, ~ вештина, ~ способност.

др̀жа̄внички прил. *на државнички начин, као што чине државници, мудро, дипломатски.*

др̀жа̄вни̏штво с **1.** *смисао за вођење државничких послова, државничка вештина, мудрост.* **2.** зб. *државници; дипломатија.*

државно- *први део сложених придева у значењу: државни:* државноправни, државнокапиталистички, државнопартијски итд.

др̀жа̄вноправ̄нӣ, -ā, -ō *који се односи на државно право:* ~ статус, ~ терминологија.

држа́вно̄ст, -ости ж *битне одлике, својства државе (независност, државно уређење и др.):* стећи ~.

државо- *први део придевских сложеница који значи да се оно што је означено другим делом сложенице односи на државу, државни:* државотворан, државоправни итд.

др̀жавоправ̄нӣ, -ā, -ō *који се односи на државно, јавно право:* ~ положај, ~ језик, ~ питање.

др̀жавоправ̄но прил. *са становишта државног права, у државноправном смислу.*

др̀жавотво̄ран и **држа̀вотво̄ран,** -рна, -о *који ствара и учвршћује државу:* државотворни елементи, државотворни народ.

држа̀вотво́рац, -рца м *онај који учествује у стварању државе и њеном учвршћењу, јачању, државотворни елемената.*

др̀жавотво̄рно и **држа̀вотво̄рно** прил. *конструктивно у смислу стварања и јачања државе:* утицати ~.

држа̀вотво́рно̄ст, -ости ж *особина оног који је државотворан, оног што је државотворно, активност на стварању и јачању државе.*

држа̀вотво́рство с *в. државотворност.*

др̏жак, др̑шка м *део предмета (алата, оружја, посуђа и др.) који се држи или хвата руком, дршка; држаља:* ~ ножа, ~ мача, ~ врча, ~ мотике, насадити ~.

др̏жалац, -аоца м **1.** правн. *лице које поседује неку ствар као корисник, поседник:* ~ оружја, ~ менице. **2.** *онај који нешто држи, подиже, негује, одгајивач:* ~ стоке.

др̏жалица ж **а.** *в. држаља.* **б.** *в. дршка (1).*

др̏жало с **а.** *в. држаља.* **б.** *в. дршка (1).*

држа́ља ж и **држа́ље** с **1. а.** *мотка или палица на коју се насађује или причвршћује нека корисна алатка, оруђе и сл. и која се при раду држи у руци, држалица:* ~ мотике. **б.** *дршка, држак у који се учвршћује перо за писање.* **в.** *део неког предмета, одн. посебан предмет који се држи у руци и којим се управља нечим:* ~ на бициклу. **2.** *в. дршка (1):* ~ штапа.

држа̀љица и **држа́љица** ж *држаља; дем. од држаља.*

др̏жа̄ње с **1.** *гл. им. од држати (се).* **2.** *став, положај тела:* имати усправно ~. **3. а.** *однос према људима, понашање, опхођење:* охоло ~. **б.** *начин рада и поступања, поступци:* храбро ~, нечије ~ у кризи.

др̏жати, др̑жӣм несвр. прел. (ретко непрел.) **1. а.** *ухвативши имати нешто у руци (испод руке, у наручју и сл.) и не испуштати га:* ~ књигу, ~ дете у наручју. **б.** *уопште имати нешто на себи, одн. на неком делу тела и не давати му да падне:* ~ чак на леђима, ~ корпу на глави. **в.** *придржавати некога, нешто за неки део не дозвољавајући померање, одмицање:* ~ некога за косу, ~ (за) кваку. **г.** (само у имп. у служби узв. или речце) 1) *хватај(те), шчепај(те).* – Држите лопова! 2) *узми(те), изволи(те).* – Држите новац! **д.** фиг. *испуњавати, прожимати, обузимати не попуштајући (о физичким, одн. душевним стањима, расположењима).* – Држи га страх. Пијанство га је држало цео дан. **2. а.** *служити нечему као ослонац, потпора, подупирати, носити (на себи), придржавати, одржавати (у физичком смислу).* – Стубови држе целу грађевину. Лед није могао више држати санке. **б.** фиг. *омогућавати некоме постојање, опстајање, одржавати, крепити, давати (некоме) снаге, подстицаја.* – Љубав према завичају га је држала у ропству. **3. а.** *приморавати некога или нешто да остане на једном месту, не допуштати некоме, нечему да се креће, удаљи, задржавати силом или против нечије воље на неком месту:* ~ непријатеља на одстојању, ~ у затвору. Држите га! **б.** *задржавати нешто у одређеном положају, не испуштати; остављати, задржавати некога на неком положају и сл.:* ~ лопту (у игри); ~ на окупу, ~ на положају министра. **в.** *обуздавати, спречавати, суздржавати у испољавању неког душевног стања, расположења.* – Не знам шта ме држи да му не кажем истину. **4. а.** *сместивши чувати (нешто) на одређеном месту:* ~ хаљине у ормару, ~ пиће у подруму. **б.** *задржавати у себи (не заборављајући, не одајући и сл.):* ~ у памети, ~ у себи, ~ на уму. **в.** *одржавати неко стање, појаву, старати се о нечему:* ~ ред у стану, ~ ватру, ~ растојање. **г.** *одржавати, задржавати (нешто) у одређеном положају:* ~ отворене прозоре, ~ главу високо. **д.** *одржавати (некога, нешто) у неком стању (физичком или психичком):* ~ некога гладног, ~ у страху, ~ у неизвесности. **5. а.** *имати у продавници, у продаји, продавати:* ~ текстил, ~ накит, ~ цигарете. **б.** *водити послове неке радње, предузећа као власник:* ~ кафану, ~ обућарску радњу. **в.** *имати право на нешто, имати у својини, поседовати; имати у власти, господарити (нечим):* ~ посед, ~ имање; ~ главне положаје. **г.** *имати власт или контролу над нечим:* ~ просвету, ~ (војне) положаје, ~ друмове. **д.** *имати неко право, привилегију:* ~ власт у својим рукама, ~ дворско звање, ~ ресор министра здравља. **ђ.** *имати (некога) у служби, у извесном потчињеном односу:* ~ послугу, ~ шегрта, ~ помоћника. **е.** *гајити, неговати (стоку, живину и др.):* ~ стоку, ~ пчеле. **ж.** *имати на располагању, користити (као власник, закупац):* ~ намештене собе. **з.** *бити према некоме у својству станодавца, имати некога код себе дајући му стан, храну и др. што је неопходно за живот:* ~ самце, ~ ђаке, ~ студенте. **6. а.** *испуњавати, извршавати (обавезу), придржавати се (нечега):* ~ реч, ~ завет, ~ обећање. **б.** *поштовати, свечковати, славити (неки празник):* ~ славу, ~ имендан. **7. а.** непрел. (у поредбеним конструкцијама) *опходити се, поступати према некоме (као према ономе с киме или с чиме се врши поређење), сматрати:* ~ као рођеног сина, ~ као брата. **б.** *старати се о некоме или о некој животињи, пазити, неговати; васпитавати:* ~ добро краву; ~ строго дете. **8. а.** *приписивати, давати одређену вредност (нечему), ценити (нешто):* ~ скупо живот. **б.** (за некога, за нешто, ређе неким, нечим) *мислити, сматрати о неком да представља нешто, приписивати некоме одређена својства:* ~ (некога) за хероја, ~ (некога) за будалу. **в.** *мислити, сматрати, веровати, бити убеђен:* ~ да је неко богат. **г.** (до некога, до нечега) *придавати (некоме, нечему) важност, значај, имати високо мишљење (о некоме, о нечему), сматрати значајним, вредним, полагати много (на нешто):* ~ до свог имена, ~ до себе, ~ до свог угледа, ~ много до стила. **9.** *кретати се, управљати се у одређеном правцу; не одвајати се од нечега:* ~ лево, ~ десно, ~ правац; ~ линију. **10. а.** (обично у устаљеним обртима) *обављати, вршити, приређивати (по утврђеној процедури, обичају и сл.):* ~ смотру, ~ састанак, ~ парастос, ~ помен. **б.** *у вези са именицом као допуном има значење глагола изведеног од те именице:* ~ говор (= говорити), ~ испит (= испитивати), ~ предавање (= предавати). **в.** *одржавати у виду предавања, поучавања, излагања:* ~ часове, ~ инструкције. **11.** (са допуном која значи неку меру) *садржавати, запремати, захватати (обично о некој посуди):* ~ два литра, ~ 10 килограма. **12.** непрел. **а.** *бити добро причвршћен, учвршћен (нпр. о дугмету, копчи и сл.).* **б.** (о временским приликама) *трајати, не пролазити, не попуштати (нпр. о мразу, зими).* ■ **~ се 1. а.** *придржавати се, хватати се (обично рукама):* ~ се за ограду, ~ се за мајчин скут, ~ се рукама за конопац. **б.** уз. повр. *држати једно друго (обично за руке):* ~ се за руке. **в.** *бити причвршћен, прикачен (за нешто).* – Дугме се држало о концу. **2. а.** *кретати се у близини нечега, дуж нечега, не удаљавати се:* ~ се пута, ~ се зида. **б.** (некога, нечега) *остајати веран, привржен некоме; остајати доследан у односу према нечему, придржавати се (нечега),*

не одступати (од нечега): ~ се Руса; ~ се правила, ~ се закона, ~ се упутстава, ~ се изворног текста. **в.** *задржавати се на нечему, настављати с нечим, не прелазити на нешто друго:* ~ се вина. **3.** *понашати се, владати се, поступати:* ~ се као господин, ~ се јуначки, ~ се безобразно. **4. а.** *ослањати се на нешто, лежати на нечем:* ~ се на стубовима (нпр. о згради). **б.** (на нечем) *остајати, одржавати се у одређеном положају (ослоњен, подупрт и сл.):* једва се ~ на ногама, ~ се на коњу. **5. а.** *издржавати, не попуштати, одолевати:* ~ се добро, ~ се у тврђави, ~ се (нпр. о тврђави). **б.** (у имп.) *чувати се, пазити се (у вези с упозорењем, претњом).* – Држи се добро! **6. а.** *одржавати се у неком стању:* ~ се чисто, ~ се уредно. **б.** *имати о себи одређено мишљење, приписивати себи нека својства:* ~ се важним, ~ се значајним. **7. а.** *налазити се у одређеном физичком, здравственом стању:* добро се ~, одлично се ~, слабо се ~. **б.** *не предавати се, одолевати животним невољама.* – Како је Марко? Држи се. **8. а.** (међусобно или с неким) *одржавати узајамно добре односе, слагати се, дружити се:* ~ се лепо, ~ се заједно. **б.** *бити у узајамној узрочној вези, бити неодвојив од нечег другог (нпр. о узроку и последици).* • ~ **банку** 1) карт. *имати уложен новац као играч који дели карте, бити банкар;* уп. банка (3) и банкар (2). 2) *бити главни, водити главну реч.* ~ **главу високо** *држати се горде, бити поносан, горд, гордити се; правити се важан.* ~ **до себе** *имати поноса, бити поносан.* ~ **језик за зубима** *ћутати, не говорити.* ~ **(некога) као мало воде на длану** *уважавати некоме.* ~ **корак с неким** а) *ићи упоредо с неким.* б) *бити једнак, раван некоме (у неком послу).* ~ **(некога) на ланцу** *имати контролу над неким, управљати неким; држати некога под строгом дисциплином.* ~ **(некога) на оку** *не (ис)пуштати (некога) из вида, будно пазити, мотрити (на некога).* ~ **(некога) у шаци (руци, џепу, шаху, шкрипцу** и сл.) *имати некога у власти, зависности; одржавати некога у неизвесности, несигурности, спутавати некога притиском, претњом и сл.* ~ **некоме придику (буквицу, лекцију, предавање** и сл.) *прекоревати, критиковати (некога).* ~ **некоме свећу** *бити некоме сарадник или саучесник у нечему.* ~ **(некоме) страну** *подржавати некога.* ~ **реч (веру)** *испуњавати дато обећање, придржавати се датог обећања.* ~ **све конце (дизгине, узде) у својим рукама** *владати, господарити ситуацијом.* ~ **своје** *радити по своме, бити тврдоглав.* ~ **средину** *заузимати средњи положај, представљати, чинити средину нечега.* ~ **стражу** *стражарити.* ~ **страх (некоме)** разг. *служити (некоме) као заштита од страха.* ~ **у (на) памети (нешто)** *мислити стално на нешто; сећати се нечега.* ~ **у себи (нешто)** *тајити, крити (нешто).* **не држи га место** *каже се за онога који не може да се смири, скраси на једном месту, који је узнемирен, нервозан.* ~ **се по страни (далеко)** *избегавати нешто, каniти се нечега.* **једва се држи на ногама** *каже се за онога који тешко хода (због исцрпљености, умора или старости).*

држа̑ч, -а́ча м (инстр. -ем) *предмет који служи као ослонац, подупирач, одн. да држи нешто.*

држѐљ, -е́ља, -е *који се у поодмаклим годинама добро држи, који је у снази, крепак (о старијим особама).*

дрзак, дрска, -о **1.** *који се понаша грубо, осорно, неуљудно, безобзиран, безобразан, безочан, бестидан; који одражава такав став, такво понашање:* ~ човек; ~ понашање. **2.** *веома смео, одважан, неустрашив; који одражава неустрашивост:* ~ борац; ~ дело.

дрзни̏к м **1.** *дрзак, безобзиран, безочан, безобразан човек, безобразник, најасник.* **2.** *веома смео, одважан човек, јунак; онај који с великом смелошћу предузима нешто.*

дрзница ж *дрска, безобзирна женска особа, безобразница, најасница, бестидница.*

дрзнути се, -нем се свр. *дрско, смело предузети нешто, усудити се; одважно се одлучити, осмелити се:* ~ урадити нешто.

дрѝблати, -а̄м несвр. *в. дрибловати.*

дрѝблер м спорт. *онај који дриблује.*

дрѝблинг м енгл. спорт. *вешт пролаз с лоптом поред противничког играча.*

дрѝбловати, -лујем несвр. енгл. *брзим, вештим покретима терати, проносити, проводити лопту вијугаво поред противничког играча, који настоји да је одузме.*

дријáда ж грч. мит. *шумска нимфа, вила.*

дријем- *в. дрем-,* **дријен(-)** *в. дрен(-),* **дријеш-** *в. дреш-.*

дрѝкер м нем. *копча из два дела који се закопчавају утискивањем.*

дрѝл м нем. **а.** *пруска метода војничке обуке којом се војнику намеће слепа послушност у вршењу дужности, механичко и сурово увежбавање војника у стројевим радњама и руковању оружјем.* **б.** *истрајно сурово увежбавање, дресура, муштрање.*

дрѝловати, -лујем несвр. прел. *изводити дрил, дресирати, муштрати.*

Дри̏на ж *десна притока Саве која у средњем и доњем току чини границу између Босне и Србије.* • **исправити, исправљати криву Дрину** *узалуд покуша(ва)ти решити неко тешко питање, исправити неку укорењену рђаву навику, грешку, неправду и сл.*

дрѝпац, -пца м пеј. *човек неуглађеног понашања, неотесанац, мамлаз, простак, простачина.*

дрѝпачки, -а̄, -о̄ *који се односи на дрипце, својствен дрипцима, простачки:* ~ поступак.

дрѝпачки прил. *на дрипачки начин, као дрипац.*

дрѝпчина ж (м) (мн. ж) *ауг. и пеј. од дрипац, простачина, мамлашчина.*

дрка̑ти, -а̄м несвр. вулг. **1.** *мастурбирати.* **2.** фиг. *залудно, бескорисно трошити време.*

дрка̑ција м (мн. ж) вулг. **1.** *онај који мастурбира.* **2.** фиг. *простак, простачина.*

дрља̑в, -а, -о **1.** *неуредан, аљкав.* **2. а.** *похабан, отрцан.* **б.** фиг. *безвредан, бедан:* дрљави поп, ~ артиљерија.

дрља̑вац, -а̄вца и **дрља́вко** м **а.** *неумивен; неуредан, аљкав човек.* **б.** фиг. *безвредан, бедан, никакав човек.*

дрља̑во прил. *на дрљав начин, аљкаво, неуредно.*

дрља̑вост, -ости ж *особина онога који је дрљав, аљкавост, неуредност.*

дрља́ло с (м) (мн. с) пеј. **а.** *онај који пише лоше, аљкаво, шкрабало.* **б.** фиг. 1) *безвредан, лош писац, пискарало.* 2) *лош сликар или цртач, мазало.*

дрља́ти, дрља̄м несвр. прел. **1.** *дрљачом равнати и ситнити узорану земљу, бранати.* **2.** *гребати (по нечему) нечим оштрим.* **3.** фиг. *невешто, лоше писати или цртати, шкрабати; писати, пискарати којешта.*

дрља̑ч, -а́ча м *онај који дрља земљу дрљачом.*

дрља̑ча ж *пољопривредна справа са зупцима за поравнавање и ситњење узоране земље, брана.*

дрља́ти, дрља̄м несвр. прел. [гл. им. дрља̑ње с] *раскопчавати одећу и откривати тело, одн. део тела (обично прса) који она покрива, разголићивати:* ~ прса. ■ ~ **се** *откопчавати се и откривати део тела (обично прса), разголићивати се.*

дрља́отина ж пеј. *запис, белешка аљкавим, нечитким или бесмисленим потезима, шкработина; безвредна, лоша слика или лош писмени састав.*

дрма̑в, -а, -о *који се дрма, тресе, дрмусав.*

дрма̑ло с и м (мн. с) *в. дрматор.*

дрма̑ти, -а̄м несвр. непрел. (прел.) **1. а.** *снажним, енергичним покретима трзати, потресати и померати тамо-амо:* ~ врата (вратима). **б.** прел. (некога) *изазивати дрхтавицу код некога, трести.* – Дрма га грозница. **в.** *снажним и жустрим покретима мрдати, трескати (телом, одн. деловима тела); млатарати:* ~ телом, ~ куковима; ~ ногама. **г.** (нешто, нечим) *изазивати љуљање, подрхтавање (нечега), потресати (о ветру и сл.).* **2.** фиг. разг. **а.** (нечим) *држати у потпуној власти и контроли, владати, управљати (нечим); водити главну и пресудну реч, располагати и одлучивати по својој вољи:* ~ предузећем. **б.** (без допуне) *имати велику моћ и утицај, слободно проводити своју вољу.* **3.** *одскакивати и трести се при вожњи (о возилу).* **4. а.** *енергично и снажно, шумно се кретати, трести (нпр. о колу).*

б. *јако ӣуцати, ӣрӯвати, ӣрешӣати (о ваӣреном оружју).* ■ ~ **се 1.** *мицати се, ӣомерати се ӣамо-амо кратким и брзим ӣокреӣима, ӣрести се, ӣошресати се; ӣодрхӣаваӣи, љуљаӣи се.* **2.** *возиӣи се на возилу које одскакује на неравном ӣуӣу, ӣруцкаӣи се:* ~ се у колима. **3.** фиг. *биӣи ӣред ӣадом, биӣи несиӣуран (нӣр. о ӣресӣолу).* • **дрма га (је) климакс, дрма га (је) пубертет** *налази се у климаксу (климкӣеријуму), у ӣуберӣеӣу.* **дрма му се столица (фотеља)** *каже се кад неко ӣуби моћ, ӣоложај.*

дрмāтор м шаљ. и пеј. *моћна, ӣӣицајна личносӣ, онај који води ӣлавну реч, који одлучује ӣо својој вољи, зверка.*

дрмација м (мн. ж) *в. дрмаӣор.*

дрме́ш м етн. *хрваӣски народни ӣлес који се изводи као коло или у ӣаровима и уз ӣраӣњу наӣева и ӣамбураша.*

дрмкати (се), -ām (се) несвр. *у дем. значењу: дрмаӣи (се).*

дрмнути, -нēм свр. прел. и непрел. **1. а.** *снажним, енерӣичним и брзим ӣокреӣом ӣомериӣи, заљуљаӣи, ӣроӣресӣи, заӣресӣи:* ~ дрво (дрветом), ~ врата (вратима). **б.** *снажно и брзо замахнуӣи, заӣресӣи (неким делом ӣела); климнуӣи (ӣлавом):* ~ руком, ~ главом. **в.** *снажно заљуљаӣи, заӣресӣи, уздрмаӣи (нӣр. о ветру, олуји).* **г.** фиг. разг. *ӣоказаӣи своју моћ, власӣ.* **2.** *удариӣи, лупиӣи, лупнуӣи, бубнуӣи, ӣреснуӣи:* ~ некога, ~ у прозор, ~ чашом. **3.** *снажно ӣући, ӣрунуӣи (о ваӣреном оружју).* **4.** (некога за нешӣо) *наӣло ухваӣиӣи, шчеӣаӣи, зӣрабиӣи:* ~ (некога) за браду. ■ ~ **се** *заӣресӣи се, заљуљаӣи се.* • **дрмнуло га је** шатр. *доживео је срчани удар, инфаркӣ.*

дрмȕсав, -а, -о *који се дрма, ӣресе.*

дрмȕсати (се), -ām (се) несвр. *у ӣојачаном и ӣеј. значењу: дрмаӣи (се).*

дрмȕцкати (се), -ām (се) несвр. *у дем. значењу: дрмаӣи (се).*

дрндав, -а, -о *који се дрнда, ӣресе, који клоӣара, ӣандрче:* ~ кочија.

дрндало и **дрндало 1.** с *наӣрава за дрндање, расӣресање вуне у облику лука или моӣке са заӣегнуӣом ӣеӣивом, у коју се удара мањицом.* **2.** с (м) (мн. с) разг. пеј. *брбљива особа, брбљало, наклаӣало.*

дрндāр м *занаӣлија који дрнда вуну.*

дрндāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на дрндаре.*

дрндати, -ām несвр. прел. и непрел. **1.** *дрндалом расӣресаӣи вуну и сл. влакна.* **2.** фиг. пеј. **а.** *рђаво, нескладно свираӣи (обично на жичаном инсӣрументу).* **б.** *ӣовориӣи којешӣа, брбљаӣи, наклаӣаӣи, ӣороками; ӣунђаӣи, чанӣраӣи.* **2.** *одаваӣи буку, клоӣараӣи, лупкаӣи, звндаӣи, ӣрескаӣи (обично о возилу).* ■ ~ **се** *дрмусаӣи се у возилу које иде ӣо неравном ӣуӣу, ӣруцкаӣи се.*

дрȏб, дрȍба м **1. а.** *унуӣрашњи меки орӣани за варење (желудац и црева) у ӣрбушној дуӣљи људској и живоӣињској ӣела, уӣроба.* **б.** *део ӣела у којем се налази ӣрбушна дуӣља с орӣанима за варење, ӣрбух.* **2.** фиг. *унуӣрашњи делови, унуӣрашњи садржај, унуӣрашњосӣ нечеӣа.*

дрȍбан, -бна, -о **1. а.** *који се сасӣоји из врло малих чесӣица, делова, ӣиӣан; исиӣњен, сиӣак:* ~ песак, ~ земља. **б.** *који је малих димензија, размера:* дробне очи. **в.** *недорасӣао, мален, нејак:* дробна деца. **2.** *који је сиӣне врсӣе, који ниӣе круӣан:* ~ стока. **3.** *ӣодробан, деӣаљан:* ~ опис.

дробȅљати, -ām несвр. пеј. *в. дробиӣи (2).*

дрȍбилица ж техн. *машина за дробљење, сиӣњење ӣврдог маӣеријала (камена, руде и сл.).*

дрȍбилȉште с *месӣо ӣде се нешӣо дроби.*

дрȍбина ж **1.** *ауӣм. и пеј. од дроб; дроб.* **2.** зб. *издробљени маӣеријал, комадићи, сиӣни делићи нечеӣа шӣо је издробљено.*

дрȍбинскӣ, -ā, -ō *који се односи на дробину (2); који ӣоӣиче од дробине:* ~ маӣеријал.

дрȍбити, -ȉм несвр. прел. (непрел.) [гл. им. дрȍбљȅње с] **1. а.** *разбијаӣи, ломиӣи у сиӣне комадиће, чесӣице, сиӣниӣи, мрвиӣи:* ~ камен, ~ хлеб. **б.** *ломећи, мрвећи уништаваӣи, саӣираӣи:* ~ све пред собом. **в.** *чиниӣи да се нешӣо расӣадне, расӣе у сиӣне делиће, разбијаӣи; разараӣи, расӣакаӣи (нӣр. о ерозији).* **г.** *расӣављаӣи на мање делове, рашчлањиваӣи; анализираӣи:* ~ месо. **2.** фиг. **а.** пеј. *ӣовориӣи брзо и мноӣо, брбљаӣи; ӣовориӣи којешӣа, ӣруђаӣи, љуӣеӣаӣи.* **б.** *ӣовориӣи, изӣоваращи неразӣовеӣно, несиӣурно; слабо и нейравилно ӣовориӣи ӣуђим језиком, наӣуцаӣи.* **3.** *одаваӣи учесӣале и несређене звукове (нӣр. о ваӣреном оружју, сӣу и сл.).* ■ ~ **се 1. а.** *ломећи се расӣадаӣи се у сиӣне делиће, чесӣице, мрвиӣи се, сиӣниӣи се (нӣр. о земљи).* **б.** *расиӣаӣи се, разбијаӣи се (нӣр. о кайљицама воде).* **в.** *раздвајаӣи се, расӣављаӣи се на мале делове, цеӣаӣи се, делиӣи се (нӣр. о земљишном ӣоседу).* **2.** *неравномерно, исӣрекидано звучаӣи (о ӣласовима, звуцима).*

дрȍбӣш, -и́ша м зб. **а.** *издробљени, измрвљени маӣеријал, дробина.* **б.** *сиӣне сӣвари мале вредносӣи, сиӣнеж, сиӣнице; неважне, безначајне сӣвари, ӣричарије.* **в.** *сиӣан новац, сиӣниш.*

дрȍбљив, -а, -о *који се може дробиӣи, који се лако дроби, мрви, ӣрошан; крӣ.*

дрȍбљивȏст, -ости ж *особина онога шӣо је дробљиво.*

дробни́на ж зб. *мање вредни сиӣни делови меса закланог живинчеӣа, сиӣнеж; изнуӣрица:* пилећа ~.

дрȍбно прил. *на дробан начин, сиӣно; кратким и брзим корацима:* ~ измрвити; ~ ићи.

дрȍбнȏст, -ости ж *особина онога шӣо је дробно.*

дро́га ж фр. **а.** *сиров или делимично ӣрерађен ӣроизвод биљног, живоӣињског или минералног ӣорекла који се користи као лек, одн. за сӣрављање лекова; лекарија.* **б.** *опојно, наркоӣично средсӣво, наркоӣик:* узимати дроге, продавати дроге. • **опојне дроге** *наркоӣици.*

дрогѐра́ш, -а́ша м (инстр. -а́шем) разг. *онај који се дроӣира, који узима дроӣу.*

дрогѐрија и **дрȍгērија** ж *ӣрӣовинска радња у којој се ӣродају дроге, хемикалије, козмеӣичка средсӣва и др.*

дрогѐрȉјскӣ, -ā, -ō *који се односи на дроӣерију:* ~ роба.

дрогѐрист(а), -ē м (мн. -сти) *власник дроӣерије; ӣрӣовац у дроӣерији; ӣрӣовац дроӣама.*

дрогерȉстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на дроӣеристе:* ~ позив.

дрогѐристкиња ж *женска особа дроӣериста.*

дрогѝрати, дрȍгѝрām свр. и несвр. прел. *ӣодврӣи, ӣодврӣаваӣи дејсӣву опојне дроге, да(ва)ӣи некоме да ужива дроӣу, омамиӣи, омамљиваӣи, наркоӣизираӣи.* ■ ~ **се** *ӣодврӣи се, ӣодврӣаваӣи се дејсӣву опојне дроге, узеӣи, узимаӣи дроӣу доводећи себе у сӣање омамe, заноса, уживаӣи дроӣу.*

дрȍждина ж *ӣалоӣ на дну суда ӣри ӣреради, цеђењу (вина, меда, масӣи и сл.); комина, восковарина и сл.*

дрȏжђе с зб. (мн. ø) *в. дрождина.*

дрȏзак, -зга м зоол. *в. дрозд.*

дрȍзга ж **а.** *шљака, ӣроска.* **б.** *оӣӣаци ӣри ковању ӣвожђа, опиљци.*

дрȍзгӣћ, -и́ћа м *дем. и хип. од дрозак; дроздов ӣӣић.*

дрȏзд м (мн. дро́здови) зоол. **а.** *у мн.: ӣородица ӣӣица ӣевачица мелодичног ӣласа* Turdidae, *из реда врапчарки, у коју сӣада исӣоимени род* Turdus, *заӣим кос, славуј, црвендаћ и др. (у јд.: ӣӣица ӣевачица из ӣе ӣородице).* **б.** *род ӣӣица ӣевачица* Turdus *и назив за ӣојединe врсӣе ӣога рода.*

дрȍздӣћ, -и́ћа м *дем. и хип. од дрозд; дроздов ӣӣић.*

дрȏздов, -а, -о *који ӣрипада дрозду, који се односи на дрозда:* ~ песма.

дроздȍвљӣ, -ā, -ē *који се односи на дроздове:* ~ песма.

дрȍља ж пеј. *неморална жена, блудница, развраӣница; јавна жена, ӣросӣиӣуӣка.*

дрољȅтина ж ауӣм. и пеј. *од дроља.*

дрȍмбуља ж мађ. *ӣримиӣивни народни музички инсӣрумен ӣ који се сасӣоји од мањег меӣалног ӣоӣковичасӣог оквира и челичне оӣруге, језичка који се држи у зубима а слободни крај се ӣрза ӣрсӣом и ӣреӣери ӣроизводећи звук.*

дрòмбуљаст, -а, -о *који је као дромбуља, оїуштен, оїромбољен:* ~ усна, ~ уста.

дромбȕљати, -ā̀м несвр. непрел. **1.** *ударати, свирати у дромбуљу.* **2.** фиг. пеј. *їоворити којешта, лупетати; блебетати, брбљати; брундати, їунђати.*

дрòмбуљица ж *дем. и хип. од дромбуља.*

дромèдāр, -а́ра м зоол. *једноїрба камила* Camelus dromedarius.

дромèдāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на дромедаре:* ~ кожа.

дрȍња ж (обично у мн.) *в. дроњак.*

дро́ња[1] м (мн. ж) (уп. дроњо) **1.** *дроњав, одрīан човек, одрīанац.* **2.** фиг. пеј. *никакав, јадан човек, ништарија, рђа.*

дро́ња[2] ж *дроњава, одрīана женска особа, одрīаница.*

дрȍњав, -а, -о **а.** *који је сав у дроњцима, ритама, одрīан, їоцепан.* **б.** *искрзан, їодеран.* **в.** фиг. пеј. *бедан, јадан, никакав:* ~ спољашњост.

дрȍњавац, -ā̀вца и **дроња́вко,** -а м *в. дроња*[1].

дрȍњавица ж *в. дроња*[2].

дрȍњаво прил. *у дроњцима; аљкаво:* ићи ~.

дрȍњавōст, -ости ж *особина оноīа који је дроњав, оноīа шīо је дроњаво.*

дро́њак, -њка м **1.** (обично у мн.) **а.** *їодеран, їохабан комад неке їканине, рита, крīа, ирња.* **б.** *їоцепан, искрзан крај, їрамен нечеīа:* ~ паучине, ~ комушине. **в.** *кончаī делић или їрумуљица нечеī исиīњеноī (шеста у супи, сира у сурушки и сл.):* супа с дроњцима. **2.** фиг. пеј. *безвредна особа, бедник, јадник, ништарија.*

дрȍњāр, -а́ра и **дрȍњāр** м **1.** *скупљач дроњака, рита, сīарежи.* **2.** *їрīовац крīама, сīарежи.*

дрȍњаст, -а, -о *в. дроњав.*

дрȍњкаст, -а, -о *који је сличан дроњцима, искрзан, ресаī:* ~ ивица ране.

дро́њо, -а и -ē м (уп. дроња[1]) **1.** *дроњав, одрīан човек, одрīанац.* **2.** фиг. пеј. *никакав, јадан човек, ништарија, рђа.*

дрȍњчина ж *ауīм. и їеј. од дроњак.*

дрȍњчић, -а и **дрȍњчӣћ,** -и́ћа м *дем. од дроњак (1).*

дрȍп, дрȍпа м *осīашак од зīњеченоī їрожђа или маслина кад се оцеди вино, одн. уље, ком, комина.*

дрȍпља ж **1.** зоол. **а.** *у мн.: їородица крūних и дуīоноīих сīейских иīица вивчарица* Otididae *(у јд.: иīица из īе їородице).* **б.** *род иīица шīакара* Otis *из исīоимене їородице.* **2.** фиг. пеј. *їојазна, незīрūна, īрома женска особа.* • зоол. **велика ~** *врсīа дроīље* Otis tarda, *расīросīрањена у Евроīи.* **мала ~** *врсīа дроīље* Otis tetrax, *која живи око Средоземноī мора и у средњој Азији, дроīљица.*

дрȍпљаст, -а, -о *који је као дроīља, īломазан, незīрūан, īром.*

дрȍпљин, -а, -о *који иīīада дроīљи, који се односи на дроīљу.*

дрȍпљица ж **1.** *дем. од дроīља.* **2.** зоол. *в. мала дроīља (їод дроīљас).*

дрȍпс м енгл. *врсīа сиīних накиселих бомбона са укусом воћа.*

дрȍпчина ж *ауīм. и їеј. од дроб.*

дро́ца ж пеј. разг. *хип. и ир. од дроља; дроља.*

дрȋп *узв. за означавање уīриза, īрубоī хваīања, īрабежа и сл.*

дрȋпав, -а, -о *дроњав, одрīан.*

дрȋпати, дрȋпам несвр. прел. **1.** *īрубо хваīаши и вући, їоīезаши,īрзаши; кидаши, оīкидаши; цеīаши, черūаши (руком или зубима).* **2.** вулг. *необуздано, слободно їиīаши, шīиīаши.* **3.** *силом или кришом узимаши, красши, їљачкаши.* ■ **~ се 1.** повр. **а.** *īрубо хваīаши и вући, īрзаши своју одећу.* **б.** *снажно се чешаши, їребаши се.* **2.** уз. повр. вулг. *необуздано и слободно, īрубо се їиīаши, шīиīаши се.*

дрȋписати, -ишēм несвр. прел. шатр. *красши.*

дрȋпити, -ӣм свр. прел. **1.** *īрубо ухваīиши, зīрабиши, шчеūаши; īрубо захваīиши, їоīкачиши.* **2.** разг. и шатр. *украсши, оīеши, здриūиши.* ■ **~ се** *уз. їовр. од дрūиши (1):* ~ се за косу.

дрȋпкати (се), -ā̀м (се) несвр. *у дем. значењу: дрūаши (се).*

дрȋпнути, -нēм свр. прел. (понекад у дем. значењу) **1. а.** *їовући, їоīеīнуши (једаниī), īрīнуши, цимнуши.* **б.** *в. дрūиши.* **2.** вулг. *шīиūнуши, їиūнуши.* ■ **~ се** *їовр. од дрūнуши (1):* ~ се за кошуљу.

дрȋпотина ж *оīрīнуши, оīкинуши комад їканине и сл.; дроњак, риīа.*

дрȋско прил. **а.** *на дрзак начин, безобзирно, безочно, бесīидно:* ~ одговорити. **б.** *смело, одважно:* ~ напасти.

дрȋскōст, -ости ж **а.** *особина оноīа који је дрзак, безобзирносī, безочносī, бесīидносī; смелосī, одважносī.* **б.** *дрзак їосīуūак, дрско їонашање, безобразлук.*

дрȋтина ж пеј. **а.** *сīара, изнемоīела, немоћна особа.* **б.** *сīара, ислужена, изнемоīела живоīиња; мршав коњ, раīа.*

дрȗг м (вок. дрȗже (понекад разг. и дрȗг); мн. дрȕгови) **1. а.** *особа која је у їријашељским односима са неким, са којом се неко дружи, їријашељ, блиска, їрисна, блаīонаклона и одана особа:* добар ~. **б.** *особа са којом се сарађује, заједнички извршава неки задаīак и сл., колеīа, їословни їарīнер, орīак; човек близак некоме їо идеолоīији:* ~ на послу, партијски другови. **в.** *онај с којим се иде заједно у школу; вршњак:* ~ из клупе, ~ из школе. **г.** *брачни друī, муж, суїруī, одн. суїруīа.* **2.** (обично у вок.) *за ословљавање саговорника или члана исīе їолиīичке сīранке (обично у језику револуционарних и левичарских їарīија):* Како си, друже? друже Марко! • **брачни (законити, венчани) ~** *суїруī, муж, одн. суїруīа, жена.* **~ у пићу** *друī с којим се чесīо їроводи време у їијењу алкохолноī їића.*

дрȗга ж нар. *в. друīарица.*

дрȕгār, -а́ра м разг. *в. друī.*

друīа̀рица ж *женска особа друī.* • **законита (животна) ~** *жена, суїруīа.*

дрȕгāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на друīаре, на друīове, їријашељски:* ~ поступак, ~ однос.

дрȕгāрски прил. *на друīарски начин, као друīар, друī, їријашељски:* поступити ~.

друīа́рство с *друīарски, їријашељски однос, їријашељска веза, їријашељсīво.*

друīа̀рчић м *дем. и хип. од друīар.*

друīа̀чијē прил. *в. друкчије.*

друīа̀чијӣ, -ā, -ē *в. друкчији.*

дрȕгде јек. **дрȕгдје** прил. *на друīом месīу; на друīо месīо, на друīу сīрану:* потражити негде ~.

дрȕгӣ, -ā, -ō **1.** *редни број їрема основном броју два: који је їоредуодмах иза їрвоīа:* ~ кућа одавде, стићи ~, сваки ~ дан. **2.** (често у им. служби) *не онај о којем је реч, не даīи, доīични већ било који или неки од осīалих:* друга деца, истицати се над другима; волети другога (момка), наћи други посао. **б.** *једини (од исīе врсīе) који још осīаје; суїроīан:* не видети на друго око; прећи на другу страну (улице). **3.** *који је друкчији, различиī од їређашњеī, од оноī о коме је било речи:* постати сасвим други човек, живети под другим условима. **4. а.** (у набрајању, обично после истог обрта са „један“, „једни“) *їонеки, извесīан.* – Једни пишу, други цīрīају. **б.** *у вези „један – други“ казује узајамни однос:* нападати један другог. **5.** *који ни је їлавни већ одмах иза їлавноīа; који је мање важносīи:* ~ виолина; трговина другога реда. **6.** *који је једнак, раван некоме (нечему) или врло сличан, исīи, исīовеīан:* бити ~ отац. **7.** (у им. служби) с **а.** *нешīо или било шīа различиīо, друкчије (друкчија сīвар, їојава, чињеница и сл.):* скренути разговор на друго. **б.** (у изр. **и другo**) *и īако даље, и īоме слично:* здравице, поскочице и друго. • **бити у другом сīању** *биīи īрудна, бремениīа.* **~ младост** *живоīна снаīа, виīалносī у їоодмаклим їодинама.* **другим речима** *изражавајући се друкчије, друкчије речено.* **гледати некога или**

нешто другим очима (кроз друге наочари) *судити о некоме, нечему другчије.* **из друге руке (сазнати, купити** и сл.) *не директно већ преко посредника.* **имати другога (другу)** разг. *имати љубавника (љубавницу).* **на једно ухо ушло на друго изашло** *каже се кад неко не запамти оно што је чуо, одн. кад не мари за оно што му се говори или саветује.* **нема друге, није друге** и сл. *нема другог излаза, решења, не може се другчије.* **окренути други лист (другу страну)** *поступати сасвим другачије, променити поступке.* **отићи на други свет** *умрети, преминути.* **то је други падеж** разг. *то је сасвим нешто друго.* **с друге стране** *иначе, посматрано с другог становишта, другчије.*

дрýго прил. **1.** *у набрајању (у корелацији са „једно“) за означавање онога што следи иза првога, наведеног, следеће.* – Није дошао у школу једно зато што је био болестан, а друго зато што није научио лекције. **2.** (уз месне прилоге) *на другo место; на другом месту, другде:* негде ~, (било) где ~, игде ~, свугде ~.

друго- *први део сложеница који значи: други (по реду, значају и сл.) или другчији:* другобратучед, другоразредан, другоligаш, другопласиран, другостепен, другојезични.

другобрáтучед м *сродник трећег степена по мушкој линији (у истом поколењу), син једнога првобратучеда у односу према сину другога првобратучеда, други братић.*

другобрáтучеда ж *сродница трећег степена по мушкој линији (у истом поколењу), кћи једнога првобратучеда у односу према кћери другога.*

другòвати, дрýгујēм несвр. *бити с неким друг, одн. другарица, одржавати с неким пријатељске односе; бити с неким често у друштву, дружити се.*

другојàгњеница ж *овца која се други пут ојагњила.*

другојàчије и **другојàчијē** прил. *в. другчије.*

другојàчијй, -ā, -ē *в. другчији.*

другојèзичкй (другојèзичнй), -ā, -ō *који се односи на други, страни језик:* ~ народ.

друголи̏гāш, -áша м спорт. *онај који припада другој лиги, члан друге лиге.*

друголи̏гāшкй, -ā, -ō *који се односи на другу лигу:* ~ клуб.

другоплàсúрāнй, -ā, -ō спорт. *који се пласирао на друго место (у неком такмичењу), који је освојио друго место:* ~ клуб.

другопóзивац, -йвца м воj. *војник другога позива.*

другоразредан, -дна, -о *који је по квалитету, врсти другога реда, мање вредности:* ~ роба, ~ глумац.

другòредан, -дна, -о *који је другога, нижега реда, другоразредан.*

другòрођенй и **другорòђенй,** -ā, -ō *који је рођен други по реду:* ~ брат, ~ сестра.

другòротка ж *жена која рађа по други пут.*

другòстепен, -а, -о **1.** *в. другоразредан.* **2.** (одр.) правн. *који решава у поновљеном поступку, коме се подноси жалба после решења првостепеног, нижег суда:* ~ суд, ~ судска инстанца.

друготи̏мац, -мца м спорт. *играч другог тима.*

дрýготан, -тна, -о *који је по положају, значењу и сл. други, нижи, који је мање вредности, споредан; секундаран.*

дрýготно прил. *на другом месту, као друго.*

дрýжба ж **1.** *дружина, друштво.* **2.** *дружење, друговање; другарство, пријатељство.*

дрýжбен и **дрýжбен,** -а, -о *друштвен, дружеван.*

дрýжбенйк и **дрýжбенйк** м *онај који некоме стално чини друштво (забављајући га, пратећи га на забавама и сл.), стални пратилац.*

дрýжбеница и **дрýжбеница** ж *она која прави друштво некој женској особи (обично из виших слојева друштва), пратиља; другарица, пријатељица.*

дрýжбеничкй и **дрýжбеничкй,** -ā, -ō *који се односи на дружбенике и дружбенице; пријатељски.*

дрýжбица ж *дем. од дружба.*

дрýжēван и **дрýжēван,** -вна, -о *који воли друштво, који се радо дружи, дружељубив, друштвен; предусретљив, љубазан.*

дрýжēвно и **дрýжēвно** прил. *на дружеван начин, дружељубиво, другарски, пријатељски.*

дрýжēвнōст и **дружéвнōст,** -ости ж *особина онога који је дружеван, дружељубивост; другарство.*

дружељýбив, -а, -о *који воли друштво, који се радо дружи.*

дружељýбиво прил. *на дружељубив начин; другарски, пријатељски.*

дружељýбивōст, -ости ж и **дружèљýбље** и **дружèљубље** с *особина онога који је дружељубив, дружељубив однос према људима.*

дрýжина и **дружи̏на** ж **а.** *они који се окупе негде; група, скупина људи:* весела ~. **б.** *скупина другова; пријатељи, једномишљеници, савезници:* Марко, Јанко и остала ~. **в.** *организована група људи, удружење, друштво (обично мање); трупа;* стрељачка ~, глумачка ~.

дрýжиница ж *дем. од дружина.*

дрýжинскй, -ā, -ō *који се односи на дружину.*

дрýжити се, дрýжим се несвр. [гл. им. дрýжēње с] *бити с неким у блиским, пријатељским односима, проводити често време заједно, друговати.*

дрýжић, -а и **дрýжић,** -и́ћа м *дем. и хип. од друг.*

Дружи̏чало с етн. *други понедељак по Ускрсу (када се врши „дружичање“, братимљење и побусавање гробова), побусани понедељак.*

дрýза и **дрýза** ж мин. *група кристала прираслих једним крајем за заједничку подлогу.*

дрýйд, -и́да м *свештеник врач код старих Келта.*

дрýйдскй, -ā, -ō *који се односи на друиде, који припада друидима.*

дрýкати, -ā̀м несвр. нем. **1.** *подвргавати притиску, притискати (обично више пута):* ~ кочницу. **2.** жарг. *одавати, откривати (обично полицији), цинкарити:* ~ пријатеље.

дрýкчијē и **дрýкчије** прил. *на други, другчији начин, различито, другачије:* поступити ~.

дрýкчијй, -ā, -ē *који није једнак, исти са оним са којим се упоређује, различит, другачији.*

дрýм, дрýма м (мн. дрýмови) *дужи колски пут, цеста.* • **што на уму то на друму** *каже се кад неко говори отворено, без увијања, околишења.*

дрýмāр, -а́ра и **дрýмāр,** -а м *радник који ради на одржавању друма; чувар друма, путар, цестар.*

друмàрина ж *такса која се плаћа за одржавање друмова; такса која се плаћа за пролазак друмом, путарина, цестарина.*

дрýмскй, -ā, -ō *који се односи на друм:* ~ саобраћај, ~ разбојник.

дрýшкан м хип. и фам. *друг.*

друштва̀нце, -а и -ета с (мн. -ца) *дем. од друштво.*

дрýштвен, -а, -о **1. а.** *који воли друштво, који радо проводи време у друштву, дружељубив, дружеван:* ~ особа. **б.** *прилагођен животу у заједници:* ~ животиња. **2.** (одр.) *који се односи на друштво, који припада друштву:* ~ интерес, ~ радник, ~ уређење, ~ поредак, ~ имовина. • **друштвени радови** *заједнички, јавни радови.* ~ **исхрана** *исхрана у заједничким мензама.* ~ **комедија** *комедија са темом из друштвеног живота.* **друштвене науке** *хуманистичке науке.*

дрýштвено прил. **1.** *у погледу друштвеног живота, са становишта друштва:* ~ активан, ~ корисно. **2.** *у друштву, у заједници, колективно:* живети ~.

друштвено- *први део придевских сложеница који значи: друштвени:* друштвеноекономски, друштвенополитички.

дрȕштвенōст, -ости ж **1. а.** *особина оног који је друштвен, склоност за друштвени живот, дружељубивост.* **б.** *прилагођеност животу у заједници, друштвени инстинкт:* ~ животиња. **2.** *друштвени живот, друштвени односи:* развити ~ у граду. **3.** *друштвени карактер; друштвени значај:* ~ народног стваралаштва.

дрȕштво с (ген. мн. дрȗштāвā) **1.** *организована заједница људи повезаних одређеним производним и др. односима:* феудално ~, капиталистичко ~, класно ~. **2.** *припадници истог сталежа, класе, слој људи који сачињавају ужу класну, сталешку заједницу, социјални слој:* грађанско ~, више ~. **3.** *скуп људи који живе заједно или се често окупљају ради забаве или заједничког посла и сл.:* мушко ~, отмено ~. **4.** *организована група лица удружених ради заједничког посла и постизања неког циља, удружење, компанија:* акционарско ~, деоничарско ~, добротворно ~, ватрогасно ~, осигуравајуће ~. **5.** *друштвени контакти, дружење с неким:* волети ~, не бити за ~, избегавати ~. **6.** *рој пчела.* • **крем (цвет) друштва** *најотменији, најугледнији појединци у једном друштву.* **правити (чинити) некоме ~** *бити с неким заједно; забављати некога.* **(по)кварити ~** *својим присуством, одн. одсуством нарушити, нарушавати штимунг друштва.* **ићи (залазити) у ~, кретати се у друштву** *често бити с неким, дружити се; живети друштвеним животом.* **кретати се у (одређеном) друштву** *припадати одређеном друштву.* **у друштву** *заједно, скупа.* **у друштву се и калуђер жени** *за вољу друштва чинимо и оно што иначе не бисмо урадили.* **шарено ~** *друштво састављено од различитих појединаца.*

др̏хāт, -а и **др̏хат,** -хта м **а.** *в. дрхтај.* **б.** *дрхтавица, језа.* **в.** *дрхтање, подрхтавање, треперење, титрање.*

др̏хтав, -а, -о **1.** *који дрхће, који се тресе; праћен дрхтавицом:* ~ старица, ~ рука; ~ корак. **2. а.** *који подрхтава, вибрира:* ~ маса. **б.** *који звучи неуједначено, неравномерно, испрекидан (о гласу, звуку).* **в.** *који светли или гори неравномерно, који трепће, светлуца:* ~ пламен, ~ сјај.

др̏хтавац, -āвца м *онај који дрхти;* фиг. *плашљивац, страшљивац, кукавица.*

др̏хтавица ж *нарочито (болесно или узбуђено) стање организма при коме је тело захваћено дрхтањем, језа, грозница, трéшња (од хладноће, болести, страха, узбуђености и сл.).*

др̏хтаво прил. **1.** *дрхћући, подрхтавајући, тресући се:* ~ чекати некога. **2.** *дрхтавим гласом, испрекидано.*

др̏хтавōст, -ости ж *стање оног који је дрхтав, оног што је дрхтаво.*

др̏хтāј м (инстр. -ем) **1. а.** *краткотрајно дрхтање, трзај тела или неког дела тела:* ~ тела, ~ срца. **б.** *краткотрајно узбуђење, узнемирење, немир.* **2.** *краткотрајно треперење, трептај; титрај:* ~ свеће.

др̏хтати, дрхтӣм и др̏шћēм (др̏хћēм) несвр. непрел. **1. а.** *бити захваћен дрхтавицом, имати дрхтавицу, трести се (од хладноће, болести, страха, узбуђења и сл.); бити у узбуђеном, узнемиреном стању.* **б.** (над неким, над нечим, за неког и сл.) фиг. *бити у великој бризи, стрепњи (због неког, нечег), стрепети, страховати, бојати се (за некога или нешто).* **в.** *учестало куцати, ударати (о срцу).* **2. а.** *трести се, дрмати се, подрхтавати (о тлу или масивним предметима).* **б.** *покретати се брзо тамо-амо, трепетити; лепршати (нпр. о крилима).* **3. а.** *звучати испрекидано, неуједначено (о гласу, звуку).* **б.** *светлети или пламтети неравномерно, испрекидано, трептати (о светлости, ватри и сл.).* • **~ над сваким динаром** *бити велики циција, цицијашити, тврдичити.*

др̏хтнути, -нēм свр. непрел. **1. а.** *бити захваћен кратким дрхтајем, кратко задрхтати (нпр. о усни).* **б.** *кратко се затрести, уздрмати.* **2. а.** *зазвучати неравномерно, испрекидано, дрхтаво, задрхтати (о гласу, звуку).* **б.** *блеснути кратко трепетавим сјајем, затрепетити, затитрати (о светлости, пламену и сл.).* **в.** фиг. *појавити се, прелетети краткотрајно као дрхтај (нпр. о осмеху).*

др̏хтуља ж **1.** зоол. **а.** *морска риба* Torpedo *из пор.* Torpedinidae (Narcobotoidea). **б.** мн. *подред хрскавичних риба* Torpedinidae (Narcobotoidea) *широког трупа с органима који производе електрицитет за омамљивање плена и одбрану.* **2.** мн. бот. *породица морских трава* Nostocaceae. • *врсте дрхтуље (1):* ~ **мркуља** Torpedo nobiliana. **оката ~** T. ocellata. **шарена ~** T. marmorata.

дрхтȕљав (дрхтȕљив), -а, -о *који дрхтуљи, подрхтава, дрхтав, треперав:* ~ пламен.

дрхтȕљити, дрхтȕљӣм несвр. *у дем. значењу: дрхтати.*

др̏хтȕљка ж зоол. *у мн.: рибе из фамилије* Torpedinidae, *којој припада подред риба дрхтуље (у јд.: риба из те фамилије).*

др̏хтȗр, -а и **др̏хтур,** -у́ра м *дрхтај; дрхтурење, дрхтавица.*

дрхтȕрав, -а, -о *в. дрхтуљав.*

дрхтȕрити, дрхтȗрӣм несвр. *у дем. значењу: дрхтати.*

др̏хћȳћӣ, -ā, -ē *који дрхти, дрхтав:* ~ рука, ~ глас.

др̏чан, -чна, -о разг. *кочоперан, разметљив.*

др̏шка и **др̏шка** ж (дат. -шци; ген. мн. -шкӣ) **1.** *део предмета (алата, посуђа, оружја и др.) који се држи или хвата руком при ношењу или при раду, држак, ручица:* ~ мача, ~ метле. **2. а.** *танки кончасти део листа, цвета или плода који га држи за стабљику, петељка:* цветна ~, лисна ~. **б.** *танки део нечега који служи као ослонац или веза са подлогом, основом:* ~ гљиве.

др̏шчић, -а и **др̏шчӣћ,** -и́ћа м *дем. од држак.*

др̏шчица и **др̏шчица** ж *дем. од дршка.*

дȕ оном. (обично поновљено више пута) *узвик за подражавање звука који се чује при снажном удару, пуцању из ватреног оружја, праску, експлозији и сл.*

дȕ̄ал, -а́ла м лат. лингв. *в. двојина.*

дуали̏зам, -зма м **1.** фил. *идеалистички назор о постојању двају исконских и равноправних категорија стварности: духа и материје.* **2.** рлг. *учење о двема опречним силама (добро и зло, светлост и тама) које се од искона боре за превласт у свету.* **3.** пол. *двојно устројство неке државе; систем владавине двеју нација у вишенационалној буржоаској држави (нпр. у Аустроугарској).* **4.** физ. *основни принцип таласне механике према коме материја има својства електромагнетних таласа.* **5.** *уопште двојност, напоредно постојање двају елемената, двају принципа (обично опречних), двојство.*

дуали̏ст(а), -ē м (мн. -сти) *присталица дуализма (у филозофији, политици или религији).*

дуали̏стичан, -чна, -о *в. дуалистички.*

дуали̏стичкӣ, -ā, -ō *који се односи на дуализам и дуалисте:* ~ учење.

дуали̏стички прил. *са дуалистичког становишта, у дуалистичком смислу:* посматрати ~.

дуали̏тēт, -е́та м *дуализам, двојство.*

дȕ̄лнӣ и **дȕ̄лскӣ,** -ā, -ō *који се односи на дуал, двојински:* ~ облик, ~ наставак.

дуа́лнōст, -ости ж **1.** *в. дуалитет.* **2.** лингв. *постојање, присуство дуала, двојине у језику, својство језика, облика који има дуал.*

дȗ̄б м (мн. ду́бови) бот. *в. храст.*

ду́бак, ду́пка м *направа (обично дрвена) у облику шупљег сточића у коју се ставља мало дете да би се научило да стоји и хода.*

ду́бац, ду́пца м бот. **а.** *в. храст.* **б.** *биљка* Teucrium chamaedrys *из ф. уснатица* (Labiatae).

дȕбāч, -а́ча м **а.** *врста алатке којом се дубе, длето.* **б.** *нарочит челични нож са издубеном оштрицом за обележавање стабала у шуми.*

дубā̏чац, -чца м бот. *род зељастих или дрвенастих ароматичних биљака* Teucrium *из ф. уснатица* (Labiatae), *које се користе у лекарству; назив за поједине врсте тога рода* (T. chamaedrys, T. montanum, T. scordium).

дȕбилица ж техн. *машина која дубљењем обрађује металне делове који нису потпуно довршени:* ~ за турбине.

дȕбило с *нарочито длето за израду резбарија и ɡравира у ɡрафичкој уметности.*

дȕбина ж *ауɡм. од дуб.*

дубѝна ж **1. а.** *вертикално растојање од ɡорње површине до дна нечеɡа:* ~ бунара, ~ мора. **б.** *растојање простирања, захватања нечеɡа од површине спољашње стране, одн. отвора према унутрашњости:* ~ ране, ~ прострела, ~ борā. **в.** (често у мн.) *место, простор на већем растојању, на већој удаљености испод површине нечеɡа:* изɡубити се у дубини мора. **г.** *место или простор удаљен од почетка нечеɡа, у унутрашњости, средини нечеɡа:* у дубини шуме, у дубини залива. **д.** фиг. 1) *дубљи смисао, значај, бит, суштина, срж:* ~ мисли, ~ науке. 2) *скровити, интимни део (срца, душе и сл.):* осећати нешто из дубине срца (душе). **2.** *велика временска удаљеност, временска поодмаклост, давна прошлост:* ~ прошлости, ~ старости.

дубинȍмер јек. **дубинȍмјер** м *справа за мерење дубине (обично воде).*

дȕбӣнскӣ, -ā, -ō *који се односи на дубину:* ~ роњење, ~ снимање, ~ риболов.

дȕбӣнски прил. **1.** *у великој дубини:* бушити ~. **2.** фиг. *темељно, свестрано:* ~ посматрати нешто.

дубиóза с мн. (ж јд.) **1.** фин. и банк. *сумњива потраживања или дуɡовања (сумњиво потраживање или дуɡовање), несиɡурна наплата неког дуɡа.* **2.** *уопште нешто несиɡурно, неизвесно, сумњиво.*

дȕбиозан, -зна, -о *сумњив, неизвестан, несиɡуран:* ~ потраживање, ~ суд.

дȕбиозно прил. *сумњиво, неизвесно, несиɡурно.*

дубиóзнōст, -ости ж *особина оноɡа што је дубиозно, неизвесност, несиɡурност.*

дȕбити[1], -ӣм несвр. непрел. **1.** *стајати усправно; бити у вертикалном положају.* **2.** (обично с допуном: на глави) *стајати на ɡлави подупирући се длановима.* • **не можеш (нећеш** и сл.**) па да дубиш на глави** *не можеш (нећеш и сл.) ни под којим условима, никако.*

дȕбити[2], -ӣм несвр. прел. [ɡл. им. дȕбљēње с] (уп. дупсти (се)) **1. а.** *стружући, дељући, клешући и сл. правити отвор, удубљење у нечему; таквом обрадом израђивати, правити нешто; резбарити:* ~ дрво, ~ камен; ~ рупу, ~ корито; ~ слику. **б.** *продирући у унутрашњост нечеɡа, ерозијом стварати, правити удубљење, рупу, јаму (обично о води, воденој ерозији).* **2.** *чинити све дубљим, ићи све више у дубину.* **3.** фиг. **а.** *дубоко размишљајући рашчлањивати, анализирати нешто; продубљивати:* ~ идеје, ~ материјал, ~ проблем, ~ тему. ■ **~ се 1.** *постајати дубљи, продубљивати се, издубљивати се, удубљивати се.* **2.** *продирати, увлачити се, урезивати се (у нешто).*

дȕбӣћ, -и́ћа и **дȕбић,** -а м *дем. и хип. од дуб.*

дȕбл м (-ови) енɡл. спорт. *пар; иɡра парова (обично у тенису или стоном тенису):* женски ~, мушки ~, мешовити ~.

дȕблē, -èа м (с) фр. *метал, одн. красни метални предмет превучен слојем племенитоɡ метала.*

дȕблер, -а и **дȕблēр,** -éра м фр. *двојник који замењује ɡлумца у сценама опасним по живот (у филму, позоришту).*

дȕблēрка ж *женска особа дублер.*

дȕблēт, -éта м (дублѐта ж) фр. **1.** *један од два или више једнаких примерака нечеɡа, дупликат.* **2.** лингв. *једна од двеју (ɡласовних, акценатских или морфолошких) варијанти неке речи, двојаки лик једне исте речи.*

дȕблēтнӣ и **дȕблетнӣ,** -ā, -ō *који се односи на дублете:* ~ облик.

дублѝрати, дȕблӣрām несвр. *бити дублер (на филму или у позоришту).*

дȕбље с (мн. в) *зб. им. од дуб; храстик.*

дȕбов, -а, -о *који се односи на дуб, који је од дуба, храстов:* ~ шума, ~ ɡрађа.

дȕбовина ж (мн. в) *дубово дрво (као ɡрађа и ɡориво), храстовина; дубово ɡрање и лишће.*

дубòдолина и **дубодòлина** ж *дубока долина између планинских коса.*

дубòдолинскӣ и **дубодòлинскӣ,** -ā, -ō *који се односи на дубодолину.*

дȕбок, дубòка, -о (комп. дȕбљӣ) **1. а.** *који има знатно растојање од ɡорње површине до дна; чије је растојање од површине до дна веће од просечноɡ или уобичајеноɡ у својој врсти:* ~ бунар, ~ јама; дубоке ципеле, дубоки тањир. **б.** *који има одређену дубину (изражену јединицама мере):* бунар ~ осам метара. **в.** *који се јавља у дебелом слоју:* ~ снег, ~ блато. **г.** *који има већу, знатну димензију супротну ширини:* ~ грудни кош. **д.** *који продире, који се врши, изводи далеко вертикално наниже:* ~ орање, ~ наклон. **2. а.** *који обухвата, заузима знатан простор или се налази на већем растојању од почетка, од спољашње стране или отвора према унутрашњости:* ~ рана, ~ бора. **б.** *који је знатно удаљен од спољашњих ɡраница, одн. од тачке посматрања према унутрашњости; простран, широк; бескрајан:* ~ позорница, ~ двориште, ~ позадина, ~ шума, ~ небо. **3. а.** *који се налази у великој дубини, далеко од ɡорње површине:* ~ корен, ~ дно. **б.** *који долази, излази из дубине:* ~ дисање, ~ уздисај. **4. а.** *који је временски врло удаљен, давни:* ~ прошлост, ~ старина. **б.** *временски поодмакао; касни, позни:* ~ старост; ~ јесен, ~ ноћ. **5.** фиг. **а.** *који се одликује мисаоном дубином, умношћу, који је способан да продире у суштину, темељан, темељит, уман, мудар:* ~ познавалац (нечеɡа), ~ мислилац. **б.** *који показује продирање у суштину, умност, који је заснован на размишљању:* ~ ученост, ~ познавање, ~ мисао, ~ смисао. **6.** фиг. **а.** *снажан, јак, интензиван; изразит, значајан (обично о осећањима, душевним стањима):* ~ туга, ~ бол, ~ утисак, дубоке промене, ~ криза. **б.** *ненарушен, потпун; чврст; који се у потпуности одржава, спроводи:* ~ мир, ~ тама; ~ сан; ~ жалост. **7.** *који је произведен малим бројем трептаја, низак (о ɡласу, звуку).* • **имати ~ цеп** *имати много новца, бити боɡат.* **оставити ~ траг (у сећању)** *остати дуго у сећању.*

дубòко прил. (комп. дȕбљē и дȕбље) **1. а.** *у дубину (у дубини); вертикално наниже, ниско:* заронити ~, орати ~, ~ се поклонити. **б.** *на знатно растојање (на знатном растојању) од спољашње стране или отвора према унутрашњости:* зарити се ~ у месо, заћи ~ у шуму. **в.** *из дубине ɡруди, пуним ɡрудима:* дисати ~, уздахнути ~. **2.** *далеко у прошлости, давно; касно, позно:* ~ у прошлости, ~ у ноћ. **3.** *улазећи у суштину, у бит, умно, мудро; до танчина, подробно:* ~ размишљати, ући ~ у проблематику. **4.** *врло јако, снажно, интензивно:* бити ~ уверен у нешто, ~ презирати. **5.** *потпуно, чврсто:* спавати ~, ~ утонути у сан.

дубоко- *као први део сложеница значи да је оно што је исказано њеним другим делом садржано у великој мери:* дубокоуман, дубокомислен.

дубокољȕдскӣ, -ā, -ō *искрено, истински људски.*

дубокòмислен, -а, -о *в. дубокоуман.*

дубокòмислено прил. *в. дубокоумно.*

дубокòмисленōст, -ости ж *в. дубокоумност.*

дубокомòрскӣ, -ā, -ō ков. *који се односи на велике морске дубине:* ~ фауна.

дубокòтӣсак, -ска м ков. *в. бакротисак.*

дубокòуман и **дубокòȗман,** -мна, -о *веома уман, паметан, врло мудар, проницљив; који понире у суштину ствари, који има дубок смисао:* ~ човек; ~ мисао.

дубокòȗмље с *в. дубокоумност.*

дубокòумно и **дубокòȗмно** прил. *врло паметно, мудро.*

дубокòумнōст и **дубокоȕмнōст,** -ости ж *особина оноɡа који је дубокоуман, оштроумност, мудрост.*

дȕборēз м **а.** *техника украшавања дрвених површина плитким или дубљим урезивањем, дрворезбарство, ксилоɡрафија.* **б.** *предмет украшен таквим радом, дрворез.*

дубореза́ц, -ре́сца м *онај који се бави дуборезом, резбар, дрворезац, дрворезбар.*

дуборѐзачкӣ, -ā, -ō *који се односи на дуборесце.*

дȕборēзнӣ, -ā, -ō *који се односи на дуборез, који је украшен дуборезом:* ~ врата, ~ шара.

дȕбрава ж *шума, шумарак, гај.*

дȕбравица ж *дем. и хип. од дубрава.*

дȕбравскӣ, -ā, -ō *који се односи на дубраву.*

дȕбровачкӣ, -ā, -ō *који се односи на Дубровник.*

Дȕбрōвчанин (мн. -чā̀ни) и **Дубро́вчанин** м (мн. -чани) *становник Дубровника; онај који је пореклом из Дубровника.*

Дȕбрōвчā̀нка и **Дубро́вчā̀нка** ж *становница Дубровника; она која је пореклом из Дубровника.*

ду́валица (ду́халица) ж *в. дуваљка (1).*

дȕвāљка (дȕхāљка) ж (дат. -љци; ген. мн. -кӣ) **1.** *направа, справа за дување (обично за распиривање ватре).* **2. а.** *в. дулац.* **б.** *дувачки инструмент.*

дȕвāн (дȕхāн), -а́на м тур. **а.** бот. *једногодишња зељаста биљка* Nicotiana *из ф. помоћница* (Solanaceae)*, чије се осушено лишће употребљава за пушење.* **б.** *танко изрезано сасушено лишће те биљке које се употребљава за пушење, жвакање или шмркање.* • **не вредети, не ваљати ни (по) луле дувана** *не вредети баш ништа.* **оставити ~** престати пушити.

дува́нити, дȕвāнӣм (духа́нити, дȕхāнӣм) несвр. **1.** *пушити дуван.* **2.** (некога) *снабдевати (некога) дуваном.* ■ **~ се** *снабдевати се дуваном.*

дувàнӣште (духàнӣште) с *земљиште на коме се гаји или на коме се гајио дуван.*

дувàнкеса (духàнкеса) ж *кеса у којој се носи дуван за пушење.*

ду́вāнскӣ (дȕхāнскӣ), -ā, -ō *који се односи на дуван:* ~ дим, ~ лишће, ~ кеса.

дувàнчина ж *аугм. и пеј. од дуван.*

дувàнџија (духàнџија) м (мн. ж) **1. а.** *продавац дувана, трафикант.* **б.** *одгајивач дувана; прерађивач дувана.* **2.** *страстан пушач дувана.*

дувàнџӣјка (духàнџӣјка) ж **1. а.** *продавачица дувана, трафиканткиња.* **б.** *радница која се бави гајењем или прерадом дувана.* **2.** *жена страствени пушач дувана.* **3.** *дуванџијина жена.*

дувàнџӣјскӣ (духàнџӣјскӣ), -ā, -ō *који се односи на дуванџије (духанџије).*

дувàнџӣница (духàнџӣница) ж **1.** *продавница дувана, трафика.* **2.** *радионица за прераду дувана.*

дувàњара (духàњара) ж *кутија за дуван или цигарете; врећица за дуван, дуванкеса.*

дȕвāр м (мн. дȕвāри и дȕварови) тур. *в. зид.* • **дотерати (притерати** и сл.**) цара до дувара** *в. под цар.*

ду́вати, дȕвāм (ду́хати, дȕшēм и дȕхāм) несвр. непрел. **1.** (понекад безл.) *изазивати слабије или јаче струјање ваздуха; кретати се (слабије или јаче), струјати (о ваздуху, ветру), пухати.* **2.** *испуштати из уста ваздушну струју и управљати је на (у) нешто, дирити:* ~ у ватру. **3.** *испуштајући из уста ваздушну струју производити звукове у неком дувачком инструменту, свирати у неки инструмент:* ~ у трубу. **4.** *дисати; убрзано и бучно дисати, дахтати; бректати.* **5.** шатр. *пушити марихуану.* **6.** фиг. (обично: на некога) *љутити се, буритн се, дурити се.* • **~ (некоме) за вратом (у врат)** *гонити (некога) у стопу; упрожавати (некога).* **~ у исту (једну) тикву, ~ у један (исти) дудук (рог)** пеј. разг. *слагати се потпуно с неким (у мишљењу, поступцима); бити у дослуху, шуровати с неким.* **~ у празне песнице (прсте)** *бити без средстава за живот, оскудевати.* **знати откуд (који, какав) ветар дува** *знати праве разлоге, назирати нечије скривене побуде, задње намере.*

дȕваћӣ (дȕхаћӣ), -ā, -ē *који служи за дување, у који се дува:* ~ инструмент.

дȕвāч (дȕхāч), -а́ча м **а.** *онај који израђује стаклене производе дувањем.* **б.** *свирач на дувачком инструменту.*

дȕвāчкӣ (дȕхāчкӣ), -ā, -ō *који се односи на дуваче:* ~ оркестар, ~ инструмент.

дȕг м (мн. дȕгови) **1. а.** *позајмица у новцу или неком материјалном добру коју је дужник обавезан да врати.* **б.** *вересија, кредит:* узимати хлеб на ~. **в.** *ненаплаћено потраживање:* порески дугови. **2.** фиг. *морална обавеза, дужност:* ~ према отаџбини. • **~ части** *морална обавеза.* **јавни (државни) ~** *обавезе државе које проистичу из народног зајма.* **летећи ~** *привремено задужење које треба исплатити у најкраћем року.* **бити до грла (до ушију) у дуговима (у дугу), грцати, пливати (давити се) у дуговима; (за)пасти (увалити се) у дуг (дугове)** *бити презадужен, презадужити се.* **уписати (приписати** и сл.**) некоме нешто у ~** *окривити некога за нешто.* **утер(ив)ати дугове** *присилно наплатити, наплаћивати дугове.*

дȕг, -а, -о (комп. дȕжӣ (дȕљӣ)) **1. а.** *који има знатан размак од једног до другог краја (обично у хоризонталном правцу):* ~ пушка, ~ коса. **б.** *који има одређену дужину, размак од једног до другог краја:* пут ~ сто километара. **в.** *који прелази потребну меру (у једном правцу), који је по дужини већи него што треба, предугачак.* – Хаљина јој је дуга. **г.** разг. *који има велику висину, висок растом, стасом.* **д.** спорт. *који је далеко одбачен (руком или ногом):* ~ лопта. **2. а.** *који траје много времена, више него што треба, више него што је обично, дуготрајан:* ~ болест, ~ расправа. **б.** *привидно дуготрајан због тешких, мучних околности:* ~ ноћ. • **~ пловидба** *прекоокеанска пловидба.* **имати ~ језик** *много, превише говорити, брбљати; бити језичав.* **бити дуга века** *дуго живети, бити дуговечан; дуго трајати.* **имати дуге прсте** *бити склон крађи, бити крадљивац.* **колико је ~ и широк (пасти, треснути** и сл.**)** *целим телом, по свој дужини (пасти, треснути).*

дȕга ж *лучно савијена даска као саставни део буретa, бачве и сл.* • **фали (мањка** и сл.**) му ~ у глави** *пакнуће.* **пијан као ~** *потпуно пијан.*

ду́га ж *лук спектралних боја који се јавља на небу рефлексијом и преламањем Сунчевих зрака кроз кишне капи.*

дугàјлија и **дуга́јлија** м (мн. ж) *врло висок сувоњав човек.*

дугàчак и **дȕгачак,** -чка, -о (комп. дȕжӣ (дȕљӣ)) *в. дȕг.*

дугàчко и **дȕгачко** прил. (комп. дȕжē (дȕљē)) и дȕже (дȕље)) *в. дуго.*

ду́гин, -а, -о *који припада ду́зи, који се односи на дугу:* дугине боје.

дȕгица ж *дем. од дȕга.*

дȕгмаст, -а, -о *који је налик на дугме, сличан дугмету:* ~ испупчење.

дȕгме, -ета с (мн. дугмѐта; зб. им. дȕгмād ж) **1.** *мањи предмет (обично округао и љуснат) од метала, кости, пластичне масе и сл. који служи за закопчавање одеће (провлачењем кроз одговарајућу рупицу) или као украс, пуце.* **2. а.** техн. *део механизма (разних електричних апарата и инсталација, на хармоници и др.) у облику дугмета (1) чијим се притискивањем, окретањем или померањем механизам пушта у погон, одн. покреће.* **б.** *уопште округласто испупчење на неким предметима у облику дугмета (1):* ~ на гуслама. • **кум није ~** *кумство треба ценити, поштовати.*

дугмéнце, -ета и -а с (мн. -ца) *дем. и хип. од дугме.*

дугмѐтāр, -а́ра м *занатлија који израђује, опшива и продаје дугмета.*

дугмѐтара ж *хармоника на дугмета (уместо дирки).*

дугмѐтāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на дугметаре:* ~ калуп.

дугмѐџија и **дȕгмеџија** м (мн. ж) *в. дугмѐтар.*

дугмѐџӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на дугмеџије:* ~ занат.

дугмѐшце, -ета и -а с (мн. -ца) *дем. и хип. од дугме.*

дȕгмӣћ, -и́ћа и **дȕгмић,** -а м **1.** *дем. и хип. од дугме.* **2.** мн. *врста дечје друштвене игре.*

дȕго прил. (комп. дȕжē (дȕљē) и дȕже (дȕље)) **1. а.** (често са допуном: времена) *много, доста времена, обухватајући дужи временски размак:* ~ спавати, трајати ~. **б.** (са прил. „већ“) *од пре много времена, одавно.* – Већ дуго је без родитеља. **2.** (само у комп.) **а.** *више времена, више:* дуже од три дана. **б.** *и даље, још* – То би га дуже болело да није одспавао. **3. а.** *с великом дужином (од једног до другог краја), у дужину:* прострети постељу ~ и широко, сезати ~ до колена. **б.** (уз изразе за меру) *са одређеном*

дужином, у одређеној дужини: одмерити два метра ~. • **како ~** *колико времена?* – Како дуго чекате? ~ **и широко** *опширно:* писати о нечем ~ и широко. **он неће ~** *ускоро ће умрети.*

дуго- *први део сложеница који значи:* **1.** *који има већу дужину, који је дугачак:* дугоног, дугокос. **2.** *који дуго траје:* дуговечан, дуготрајан.

дȕгобрāд м *човек дуге браде, брадоња.*

дугòбрад, -а, -о *који има дугу браду:* ~ човек.

дȕгобр̄к м *човек дугих бркова, бркајлија.*

дугòбрк, -а, -о *који је дугих бркова:* ~ момак.

дȕговāлнӣ, -ā, -ō *в. дуготаласни:* ~ одашиљач.

дугòвāње с **1.** *гл. им. од дуговати.* **2.** *в. дȕг (1):* измирити ~.

дугòвати, дȕгујēм несвр. прел. **1.** *бити дужан, имати одређени дуг, дугове:* ~ некоме сто динара. **2. а.** *имати моралне обавезе према некоме, бити обавезан чинити, узвратити некоме за нешто:* ~ много професору за успех. **б.** *бити обавезан дати, учинити некоме нешто.* – Дугујете ми одговор.

дугòвек јек. **дугòвјек,** -а, -о прил. *в. дуговечан.*

дугòвеко јек. **дугòвјеко** прил. *в. дуговечно.*

дуговѐкōван јек. **дуговјѐкōван,** -вна, -о *који траје или је трајао много векова, дуготрајан:* ~ борба, ~ ропство.

дугòветнӣ, -ā, -ō (уз речи: „дуг“, „сав“ и сл. за појачање њиховог значења) *веома дуг:* дуги ~ дан.

дугòвечан јек. **дугòвјечан,** -чна, -о **а.** *који дуго живи, који је дуга века:* ~ човек. **б.** бот. *који живи више од једне године, вишегодишњи, дугогодишњи:* ~ билька, ~ дрво. **в.** *који дуго траје, дуготрајан:* ~ справа.

дугòвечно јек. **дугòвјечно** прил. *трајно, дуго, дуготрајно:* ~ владати.

дугòвечнōст јек. **дугòвјечнōст,** -ости ж *особина онога што је дуговечно, дуго трајање, дуготрајност.*

дугòвӣнскӣ, -ā, -ō *који се односи на дуг, дуговање:* ~ однос.

дугòвлакнаст, -а, -о *који има дугачка влакна:* ~ лан.

дугòвлас, -а, -о **1.** *који је дугих власи, дугокос.* **2.** *в. дуговлакнаст:* ~ вуна.

дугòврат, -а, -о **а.** *који има дуг врат:* ~ младић. **б.** *који је издужен у оном делу који се зове врат:* ~ цвет.

дугòвратка ж зоол. *у мн.: фамилија инсеката* Rhaphidiidae *дугачког врата и равних мрежастих крила (у јд.: инсект из те фамилије).*

дугòвремен, -а, -о *који траје дуго времена, дуготрајан; дугогодишњи:* ~ болест; ~ служба; ~ истраживање.

дугòвременōст, -ости ж *особина онога што је дуговремено, дуготрајност.*

дугòглав, -а, -о **а.** антроп. *који је дуге, издужене главе, долихокефалан:* ~ раса, ~ говече. **б.** *који има дугуљасту главицу:* ~ кељ.

дугòглавац, -āвца м *в. долихокефал.*

дугòглавōст, -ости ж *особина онога који је дугоглав.*

дугогòдишњӣ, -ā, -ē **а.** *који траје дуго година; који има много година:* ~ борба, ~ искуство. **б.** *који је много година на неком послу, у некој функцији:* ~ професор.

дугòгрив, -а, -о *који има дугу гриву:* ~ коњ.

дугòдлак, -а, -о *који има дуге длаке:* ~ пас.

дугòдневица (дугòднēвница) ж астр. *најдужи дан у години, летњи солстицијум;* уп. краткодневица.

дугòживац, -ӣвца м зоол. *у мн.: скупина ситних инсеката чланконожаца* Tardigrada, *који годинама могу преживети осушени, у стању анабиозе (у јд.: такав инсект).*

дугожи́вēћӣ, -ā, -ē *дуговечан, који дуго задржава радиоактивност:* ~ радиоактивни елеменат, ~ изотоп.

дугòжилӣ, -ā, -ō *који има дугачке жиле:* ~ усев.

дугòкљун, -а, -о *који има дуг кљун:* ~ рода.

дугòкљунац, -ȕнца м *птица која има дуг кљун.*

дугòкос, -а, -о **1.** *који има дугу косу:* ~ младић. **2.** (у им. служби, само одр.) м и ж *особа дуге косе.*

дугòкрак, -а, -о *који је дугих кракова, дугих ногу, дугоног.*

дугòкрил, -а, -о *који има дуга крила:* ~ птица.

дугòкрилац, -ӣлца и **дугокри́лац,** -лца м *птица или лептир дугих крила.*

дугòкрӣлка ж зоол. *у мн.: птице пловуше дугих крила из рода* Longipennes (*фамилија* Natatores) *(у јд.: птица из тога рода).*

дугòлетан јек. **дугòљетан,** -тна, -о *дугогодишњи; дуговечан, дуготрајан:* ~ пракса, ~ живот.

дугòлетно јек. **дугòљетно** прил. *много година, дуго.*

дугòлик, -а, -о *који има дуго, дугуљасто, издужено лице:* ~ девојка.

дугòлист, -а, -о *који има дугачке листове:* ~ палма.

дугољет- *в. дуголет-.*

дугòметнӣ, -ā, -ō *којим се гађају циљеви на великој удаљености:* ~ топ, ~ ракета.

дугомѐтрāжнӣ, -ā, -ō у изр. **~ филм** *филм (обично уметнички) који траје дуже времена, око два сата.*

дугòног, -а, -о *који има дуге ноге, кракат:* ~ девојка, ~ птица.

дугòнога ж *она која има дугачке ноге (обично птица).*

дугòнос, -а, -о **а.** *који има дугачак, велик нос, носат:* ~ жена. **б.** *који има наред издужену главу, њушку (о животињама):* ~ риба.

дȕгоња (дȕгоња) м (мн. ж) *в. дугајлија.*

дугòпрст, -а, -о **1.** *који има дугачке прсте.* **2.** фиг. *који је склон крађи, крадљив.*

дугопрстāш, -а́ша м зоол. *у мн.: животиње дугих прстију* Macrodactylii *(у јд.: таква животиња).*

дугопрȕгāш, -а́ша м спорт. *атлетичар који трчи на дугим стазама (преко 3.000 метара).*

дугòреп, -а, -о *који има дугачак реп:* дугорепи мајмун.

дугòрог, -а, -о *који има дуге рогове:* ~ антилопа.

дугòрочан, -чна, -о *који важи, који је предвиђен и сл. за дужи рок:* дугорочни кредит, ~ отплата, дугорочни развој, ~ планирање.

дугòрочно прил. *са дугим роком, на дужи рок:* ~ предвидети.

дугòрук, -а, -о *који има дугачке руке, рукат:* ~ човек.

дугòрун, -а, -о *који има дуго руно:* ~ овца.

дугосѝлазнӣ, -ā, -ō лингв. *који се одликује дужином (трајања) и силазном интонацијом:* ~ акценат, ~ интонација.

дугота̀ласнӣ, -ā, -ō *који се односи на дуге (електромагнетне) таласе.*

дȕготрāјан (дугòтрāјан), -јна, -о *који дуго траје:* ~ употреба.

дȕготрāјно (дугòтрāјно) прил. *врло дуго, стално.*

дуготра́јнōст, -ости ж *особина онога што је дуготрајно; дуго трајање.*

дугòтрб, -а, -о зоол. *који има дуг трбух:* дуготрби ракови.

дугòув и **дугòух,** -а, -о **1.** *који има дугачке, велике уши:* ~ пас. **2.** (у именичкој служби, одр.) м *мађарац, мађаре.*

дугоȕзлазнӣ, -ā, -ō лингв. *који се одликује дужином трајања и узлазном, растућом интонацијом:* ~ акценат.

дугòушко м деч. *онај који има дуге уши (о зецу).*

дугочàсōван, -вна, -о *који траје више часова, вишечасован:* ~ пешачење.

дугȕљаст и **дȕгуљаст,** -а, -о *који има знатно већу дужину него ширину, доста дуг, издужен, одуг:* ~ лице.

дугу̏љасто и **дȕгуљасто** прил. *издужено:* ~ округао.

дȗд, дȕда м (мн. дȕдови) тур. бот. *листопадно дрво* Morus *из ф.* Moraceae, *чији су јестиви плодови бели или тамнољубичасти, мурве; плод тога дрвета.* • 1) бот. *врсте дуда:* **бели** ~ Morus alba; **црни** ~ Morus nigra; **јапански** ~ *украсна врста дуда* Broussonetia papyrifera. 2) **на (о) дуд!** *каже се кад се нешто потпуно занемарује: ни бриге, ништа.* – А брига о људима на дуд!

дȕда ж **1.** *дечја свирала направљена од шупље трске и сл.* **2.** деч. *в. цуцла.*

дȕдāр, -а́ра м *одгајивач дудова.*

дȕдара ж *в. дудовача.*

дудáрство с *гајење дудова (као пољопривредна, воћарска грана).*

дȕдаст, -а, -о *који има плод дудињу:* дудасте биљке.

дȕдиња ж *плод дуда.*

дȕдињāк м *воћњак засађен дудовима; дудов гај.*

дȕдињāр м *в. дудињак.*

дȕдињаст, -а, -о *који има облик дудиње, сличан дудињи (по облику, боји или укусу):* ~ облик, ~ укус, ~ боја.

дȕдињī, -ā, -ē *који се односи на дудиње, који је као у дудиња:* ~ боја, ~ укус.

дȕдīњка ж *в. дудиња.*

дȕдīћ, -и́ћа и **дȕдић,** -а м *дем. од дуд; млад дуд.*

дȕдица ж *дем. од дуда.*

дȕдла ж *в. цуцла.*

дȕдлити, -ӣм несвр. прел. *сисати из материне дојке или из бочице са цуцлом, одн. најразно сисати (празну цуцлу, прст и сл.).*

дȕдов, -а, -о *који се односи на дуд, који припада дуду, који је од дуда:* ~ лист, ~ дрво.

дȕдовац, -о̄вца м зоол. *врста ноћног лептира* Hyphantria cunea, *чије гусенице уништавају дудов лист и лишће другог дрвећа.*

дȕдовача ж *ракија од дудиња.*

дȕдовина ж (мн. в) *дудово дрво (као грађа и гориво).*

дȕдȕк м *свирка дудука или некој другој дувачкој инструмента, дудукање.*

дȕдук м тур. **1.** *врста свирале, народни дувачки инструмент израђен од трске, фрула, зурла.* **2.** фиг. подр. *глуп, ограничен човек, глупак.* • **глуп као** ~ *јако глуп.* **дувати у један (исти)** ~ *исто, једнако мислити као и неко други.*

дудȕкати, дȕдȕчēм несвр. непрел. **1.** *свирати у дудук.* **2.** оном. **а.** *узвицима „ду-ду“ подражавати звук трубе, аутомобилске сирене и сл.* **б.** *потмуло одјекивати, бубњати.*

дудȕкнути, дȕдȕкнēм свр. *свирнути у дудук.*

дȕдучина ж (м) (мн. ж) *ауг. и пеј. од дудук (2).*

дȕел, -èла и **дȕēл,** -éла м фр. **1.** *в. двобој.* **2.** *надметање, такмичење, ушакмица двају супарника или двеју екипа.*

дȕет, -èта и **дȕēт,** -éта м итал. **1.** муз. *музички комад за два гласа или за два инструмента; певање или свирање удвоје такве комада:* виолински ~, свирати (певати) у дуету **2.** фиг. поз. *две водеће улоге (мушка и женска) у неком позоришном комаду.*

дȗж ж **1.** мат. *права линија ограничена двема тачкама.* **2.** нар. *мера за дужину њиве (око 500* m); *њива те дужине.*

дуж предл. (с ген.) *у правцу, смеру пружања, протезања нечега, одн. најоредо с тим правцем, у дужину:* протезати се ~ пута.

дȕжан, -жна, -о **1. а.** *који има дуг и који је обавезан да га врати, исплати:* ~ некоме сто динара. **б.** *који има обавезу према некоме и треба да је испуни:* ~ да издржава малолетно дете, ~ плаћати порез. **2.** (обично одр.) **а.** *који треба да се плати, неисплаћен, неизмирен:* платити некоме дужни износ. **б.** *који треба да се учини, да се укаже из неке моралне, обичајне и сл. обавезе:* указати некоме ~ поштовање. • ~ **богу и људима, ~ до грла (до гуше), ~ и косом на глави, ~ и ружан** *има много дуга, презадужен је.* **не остати** ~ **(некоме)** *узвратити (некоме) истом мером.* **ни крив ни** ~ *који уопште није крив, који је невин.*

дȕжати, -а̄м несвр. *постајати дужи по трајању (о дану, одн. ноћи).*

дȗжд м (инстр. -ом и -ем; мн. дȕждеви (дȕждови)) итал. ист. *титула поглавара Млетачке Републике.*

дȕждевати и **дȗждевати,** -дујēм несвр. *бити дужд, владати као дужд.*

дȕждевић м *дуждев син.*

дȕждевица ж **а.** *дуждева жена.* **б.** *дуждева кћи.*

дȕждевскӣ, -ā, -ō *који се односи на дужда:* ~ положај.

дужѝна ж **1. а.** *размак, растојање нечега од једног до другог супротног краја; највећа димензија нечега (обично хоризонтална):* ~ стола, ~ пута. **б.** *одељени, ограничени део таквог растојања:* ~ руке од рамена до лакта. **в.** *хоризонтално протезање нечега као мера при одређивању одстојања:* јахати испред некога за целе две коњске дужине. **2.** *временски размак у којем се нешто врши, збива, трајање:* ~ дана, ~ времена. **3.** лингв. *изразито трајање артикулације вокала, квантитет вокала који по трајању одговара приближно изговору два кратка вокала; графички знак (-) којим се обележава такав изговор:* губљење дужине самогласника. **4.** *уопште величина, обег нечега:* ~ песме, ~ приче, ~ стиха. • **географска** ~ геогр. *угаоно или лучно одстојање меридијана неке тачке на Земљи рачунајући на запад или исток од гриничког меридијана.* **таласна (вална)** ~ физ. а) *најкраће растојање између двеју тачака које се налазе у истој фази на два суседна таласа.* б) *одређени одсек фреквенција на којој раде радио-станице.* **бити на истој таласној дужини** *мислити или осећати исто као и неко други.*

дужинȍмер јек. **дужинȍмјер** м *справа за мерење дужина, кривудавих линија (путева, река и сл.) на мапама, курвиметар.*

дȕжӣнскӣ, -ā, -ō *који се односи на дужину:* ~ мера.

дȕжити, дȕжӣм несвр. прел. **1.** *чинити да нешто буде дуже, продуживати; растезати* **а.** *у простору:* ~ платно. **б.** *у времену одуговлачити, развлачити, отезати:* ~ посао. **2.** *надугачко, опширно и с много детаља излагати, причати; настављати, продуживати (излагање, разговор).* – Да не дужим. ■ ~ **се 1. а.** *постајати дужи, издуживати се (нпр. о сенци).* **б.** *протезати се, простирати се у даљину (нпр. о путу, стази).* **2. а.** *продуживати трајање, настављати се (у времену); трајати сувише дуго, одуговлачити се (нпр. о разговору, дискусији).* **б.** лингв. *добијати дужину, продуживати се у изговору (о вокалу).*

дȕжица[1] ж анат. *предњи део судовњаче ока, обојени, пигментисани круг око зенице, шареница,* iris.

дȕжица[2] ж *дем. од дȗга.*

дȕжичнӣ, -ā, -ō *који се односи на дужицу*[1].

дȗжнӣ, -ā, -ō **1.** *који се односи на дуж:* ~ симетрала. **2.** *в. дужински:* ~ јединица, ~ метар.

дȕжнӣк, -и́ка м **а.** *онај који дугује некоме нешто, онај који је обавезан да исплати дуг.* **б.** *онај који треба да испуни неку обавезу, дужност:* ~ према свом народу, бити нечији ~.

дȕжница ж **1.** *она која је дужна, жена дужник.* **2.** правн. *правни субјекат у дужничком односу према веровнику:* земља (држава) ~.

дȕжнӣчкӣ, -ā, -ō *који се односи на дужнике:* ~ књига, ~ обавеза.

дȕжносни, -ā, -ō *који се даје по дужности, обавезни.* • ~ **примерак** *примерак штампане књиге који се мора давати библиотекама, обавезни примерак (књиге).*

дȕжнōст, -ости ж (инстр. -ошћу) **1.** *оно што неко мора, треба да учини, морална обавеза:* извршити ~. **2. а.** *редован посао, служба; положај, звање у служби; позив, занимање:* ступити на ~, вршити своју ~, пуковничка ~. **б.** *одређени задатак, обавезе које проистичу из службеног положаја:* ставити некоме нешто у ~, примити на себе неку ~. • **вршилац дужности** *онај који врши све послове из надлежности неког руководиоца, али није на то место службено постављен:* вршилац дужности директора.

дȕка м итал. ист. **а.** *в. дужд.* **б.** *в. војвода.*

дȕкат м итал. *млетачки златник; уопште златни новац различите вредности.* • **седети (лежати) на дукатима** *бити јако богат.*

дȕкатић м *дем. и хип. од дукат.*

дȕкатнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на дукате, који је од дуката и сл.:* ~ ниска.

дȕкатовац, -о̄вца м ист. *припадник анонимне конзервативне групе противника политике либералног покрета у Србији шездесетих година XIX века (према знаку дуката којим су били потписани њихови чланци у Српским новинама).*

дȕкатовачкӣ и **дȕкатовскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на дукатовце:* ~ чланци.

дȕкс м (мн. -еви) жарг. *в. дуксерица.* • ~ **мајица** *в. дуксерица.*

дȕксер м нар. *доње рубље од трикоа.*

дȕксерица ж *дебља топла поткошуља или мајица од трикоа.*

дȕктус м лат. *потез пера; начин писања или цртања.*

дȕлац, дȕлца м *цев на гајдама у коју се дува, писак.*

дȕлум м тур. *стара мера за површину земљишта (око 10 ари).*

дулчинѐја и **дулчинéја** ж шп. *драгана, драга, љубавница (према имену јунакиње Сервантесовог романа „Дон Кихот“).*

дȕљати, -а̄м несвр. *в. дужати.*

дуљи́на ж *в. дужина.*

дуљинóмер јек. **дуљинòмјер** м *в. дужиномер.*

дȕљити (се), дȕљӣм (се) несвр. [гл. им. дȕљēње с] *в. дужити (се).*

дȕм[1] м *в. дон*[1] *(а).*

дȕм[2] оном. *узвик за подражавање пуцња, праска или јакој, краткотрајној удара.*

дȕма ж рус. **а.** ист. *сабор, скупштина (као орган власти) у средњовековној и царској Русији.* **б.** *скупштина, парламент у Русији.*

дȕмāнскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на думну, думне.*

дȕмача ж геогр. *дубока долина са стрмим странама, дубодолина.*

дȕмба оном. (обично поновљено) *узвик за подражавање пуцња, експлозије.*

думбà̄рати, -а̄м несвр. оном. **а.** *снажно пуцати, грувати (нпр. о топу).* **б.** *бубњати, добовати (о добошу).* **в.** *јако куцати, лупати, бити (о срцу).* **г.** *потмуло одјекивати:* ~ у ушима.

думдȕм м (обично у полусложеници ~ метак, ~ тане) *пушчани метак од меког олова чији се врх при удару расцвета наносећи тешке ране (назван по фабрици муниције у граду Дум-Дум код Калкуте).*

дȕмна ж лат. *калуђерица, редовница, опатица (код католика).*

дȕмница ж *дем. и хип. од думна.*

Дȕнав и **Дȕнāв** м *велика европска река, притока Црног мора, која једним делом протиче кроз Србију.*

дунáвац, -вца м *северни ветар који дува долином Дунава.*

дȕнāвка ж *воденица на Дунаву.*

дȕнāвскӣ и **дȕнавскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на Дунав:* ~ обала.

дȕнда и **дȕнда** ж нар. *пуначка, гојазна женска особа.*

дȕндаст, -а, -о *пуначак, гојазан, дебељушкаст; буцмаст:* ~ жена; ~ лице.

дȕндица и **дȕндица** ж *дем. и хип. од дунда.*

дȕнст м нем. *пара у којој се кува јело:* пиле у дунсту. • **немати дунста** шатр. *немати појма о нечему.*

дȕнстер м шатр. *незналица, будала.*

дȕнути *в. духнути.*

дȕнути, -нēм свр. непрел. **а.** *изненада отићи некуд.* **б.** *изненада се појавити, изненада доћи негде, банути, хрупити.*

дȕња[1] ж бот. *воћка* Cydonia oblonga *из ф.* Rosaceae *(руже), са жућкастим миришљавим крупним плодом; плод те воћке.*

дȕња[2] ж мађ. *покривач испуњен перјем, перина.*

дуњáц, -њца м агр. *врста дуње*[1] *крупног дугуљастог плода.*

дȕњев, -а, -о *који се односи на дуњу*[1]*, који је од дуње:* ~ штапић.

дȕњевача ж *ракија од дуња.*

дȕњин, -а, -о *који припада дуњи*[1]*, који је од дуње:* ~ лист.

дȕњица[1] ж *дем. и хип. од дуња*[1].

дȕњица[2] ж *дем. и хип. од дуња*[2].

дȕо, дȕа м лат. муз. *композиција за два инструмента, дует.*

дуодѐнум м лат. анат. *дванаестопалачно црево.*

дуодѐцима ж лат. муз. *интервал од дванаест дијатонских ступњева.*

дȕпе, -ета с нар. *стражњица, задњица.* • ~ **глава** *каже се за глупу, ограничену особу.* **да ти ~ види пут** *пуштујеш без разлога, само путовања ради.* **дигни ~** фам. *помакни се; крени на посао (каже се лењој особи).* **дигнути ~** *извући се од обавеза.* **на ~ би проговорио** *каже се ономе ко не може да ћути.* **нек иде у ~** *баш ме брига за то.* **пасти на ~** *зачудити се, запрепастити се.*

дупѐглавац, -а̄вца м пеј. фам. *глупак, будала.*

дупели́зац, -и́сца м пеј. вулг. *улизица, удворица, полтрон.*

дупе́нце, -ета с (мн. -ца) *дем. и хип. од дупе.*

дупѐтара ж нар. пеј. *жена с великим дупетом.*

дȕпӣн, -и́на м зоол. *в. делфин.*

дупи́нов, -а, -о *који припада дупину, који се односи на дупина:* ~ уље.

дȕпӣнскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на дупине, делфински:* ~ игра.

дȕпкē прил. **1.** *у стојећем ставу, стојећи, усправно:* стајати ~. **2.** (уз придев пун, ређе уз прилог пуно) *сасвим, до последњег места:* ~ пуна сала.

дупком прил. *в. дупке.*

дȕплерица ж *фотографија, обично у боји, објављена на две стране на средини модних и сл. часописа.*

дȕплӣ и **дȕплӣ,** -а̄, -о̄ *в. двострук:* ~ дно, ~ прозори.

дупли́кāт, -а́та м лат. **а.** *други примерак нечега (акта, књиге и сл.) истоветан са оригиналом, препис; отисак:* ~ сведочанства, ~ слике. **б.** *верна слика, копија нечега.* • **у дупликату** *у два истоветна примерка.*

дупли́рати, дȕплӣрāм свр. и несвр. прел. *(у)чинити дуплим, двоструким, удвојити, удвајати, удвостручити, удвостручавати:* ~ износ, ~ стражу.

дȕпло прил. *в. двоструко:* ~ платити.

дупло̀ножац, -ношца м зоол. *у мн.: стоноге из реда* Diplopoda, *код којих сваки чланак има по два пара ногу (у јд.: стонога из тога реда).*

дȕпља ж (ген. мн. -љӣ (-љā)) **а.** *шупљина, рупа у стаблу дрвета.* **б.** анат. *затворени простор у унутрашњости организма, телесна шупљина ограничена костима и мишићима, одн. везивним ткивом:* трбушна ~, грудна ~, носна ~. **в.** *природна шупљина, удубљење у тлу, пећина.* **г.** *шупљина, рупа уопште:* ~ топовске цеви.

дȕпљāр, -а́ра м зоол. **1.** *у мн.: морске животиње из кола* Coelenterata, *просте грађе са радијално симетричним телом, које сачињава само једну дупљу са једним отвором, помоћу којег обављају основне животне функције (у јд.: таква животиња).* **2.** *голуб дупљаш.*

дȕпљаст, -а, -о *који има дупљу, шупаљ.*

дȕпљāш, -а́ша м зоол. *дивљи голуб који се леже по дупљама дрвећа.*

дȕпљина и **дупљи̏на** ж *велика дупља; дупља уопште.*

дȕпљица и **ду́пљица** ж *дем. и хип. од дупља.*

ду́псти (дȕпсти) (се), ду́бём (се) несвр. *в. дубити*[2] *(се).*

дȕпчић[1] м *дем. од дубак.*

дȕпчић[2] м *дем. од дуб.*

дȕр м лат. муз. **1.** *тонски ред заснован на дијатонској лествици са полустепенима између 3. и 4. и 7. и 8. степена.* **2.** (као први део полусложеница) **в.** *дурски:* ~ акорд.

дуралу̏мӣнијум (дуралу̏мӣнӣј, -ија) м лат. хем. *легура алуминијума с бакром, магнезијумом и манганом, која се употребљава за израду авиона.*

дуралу̏мӣнијумскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на дуралуминијум.*

дȕран, -рна, -о *надурен, љут, најрасит, осоран; дурљив.*

дȕрати и **дȕрати,** -а̄м несвр. лат. *постојано подносити, издржавати (тешкоће, напоре), трпети.*

дȕратӣван, -вна, -о̄ лат. лингв. *чија радња непрекидно траје, трајан:* дуративни глаголи.

дȕра̄шан, -шна, -о **а.** *који може много поднети (тешкоће, напоре), издржљив, отпоран, жилав; крепак, држеч:* ~ човек. ~ жена. **б.** *који може дуго да се одржи, трајан; који је трајне вредности:* ~ дрво; ~ дело.

дȕра̄шно прил. *на дурашан начин, издржљиво; истрајно, упорно:* ~ корачати; ~ радити.

дȕра̄шно̄ст, -ости ж *особина оног који је дурашан, оног што је дурашно, издржљивост; истрајност, упорност.*

дȕрбӣн, -и́на м тур. *справа за посматрање удаљених предмета који се простим оком слабо виде, доглед; телескоп.* • **спустити ~** *попустити у захтевима, постати скромнији.*

дȕрбӣнскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на дурбин.*

ду́рити се, дȕрӣм се несвр. [гл. им. ду́рење с] *осећати се увређен и показивати то, љутити се; изгледати увређено, буцити се.*

дȕрљив, -а, -о *који се брзо и често дури, најрасит, пргав; осоран.*

дȕрљивац, -и́вца м *дурљив, пргав човек.*

дȕрљивица ж *дурљива, пргава женска особа.*

дурљи́вко м *в. дурљивац.*

дȕрљиво прил. *на дурљив начин, набусито, љутито, осорно.*

дȕрљивӧст, -ости ж *особина оног који је дурљив, љутитост; ћудљивост.*

дȕрно прил. *љутито, срдито; ћудљиво, дурљиво.*

дурнӧ̀вит, -а, -о **а.** *пргав, најрасит; дурљив, ћудљив:* ~ човек. **б.** *који показује, очитује љутитост, осоран, груб:* ~ реч.

дурнӧ̀вито прил. *на дурновит начин, најрасито, љутито, осорно.*

дурнӧ̀витӧст, -ости ж *особина оног који је дурновит, најраситост, ћудљивост.*

ду́рнӧст, -ости ж *особина оног који је дуран, најраситост.*

ду́рнути се, дȕрнём се свр. *наљутити се, надурити се.*

дȕрскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на дур:* ~ тон.

дȕстабан и **дустȁбан** м тур. мед. *неправилно формирано стопало, раван табан, равно стопало,* pes planus.

дустабȁнлија м (мн. ж) *онај који има равне табане.*

дустȁбанскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на дустабане.*

дȕћа̄н, -а́на м тур. *просторија у којој се продаје нека роба, трговачка радња, продавница.* • **отворити ~** *почети трговати.* **затворити ~** *престати трговати; оставити неки неуспели посао.* **моја роба мој ~** *свако слободно располаже својим.*

дућȁнић м *дем. и хип. од дућан.*

дȕћа̄нскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на дућан, дућане:* ~ прозор, ~ роба.

дућȁнчић м (дућȁнче и дућа́нче, -ета с) *дем. и хип. од дућан.*

дућȁнџија м (мн. ж) *власник дућана, трговац у дућану.*

дућȁнџӣјка ж **а.** *власница дућана, трговкиња у дућану.* **б.** *дућанџијина жена.*

дућȁнџӣјскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на дућанџије.*

дȕх, дȕха м (ак. дȕха, вок. дȕше; мн. дȕхови и дȕси, ген. дȕхо̄ва̄, ак. дȕхове) **1.** (само јд.) фил. *по материјалистичком схватању виши продукт материје човечјег мозга, свест; по идеалистичким учењима нематеријална супстанца, независна од материје, принцип који управља светом, манифестујући се у свим стварима и појавама (често замишљен као бестелесно „духовно биће“, Бог).* **2.** псих. *свеукупност психичких, душевних функција код човека (за разлику од животиње), свест, душа:* продукт људског духа. **3. а.** *унутрашње психичко стање и расположење човека, интелектуална, морална и емотивна природа човека:* крепак духом, имати ведар ~, немиран ~, младалачки ~. **б.** (обично у мн.) *човек, личност као носилац интелектуалних, емотивних и моралних, карактерних особина:* јаки духови, умни духови, узбудити духове. **4.** (само јд.) **а.** *смисао, дар, склоност за нешто:* стваралачки ~, творачки ~, песнички ~. **б.** (често у устаљеним обртима) *способност брзог схватања, оштроумност; духовитост:* сиромашан духом, бити пун духа, човек без духа. **в.** *морална снага, морал; храброст, смелост, одлучност:* непоколебљив ~, чврстина духа, војнички ~. **5.** (само јд.) **а.** *опште стање, расположење, настројеност (у друштву, некој средини и сл.), менталитет; стил, принцип који одређује начин мишљења и поступања:* ~ времена, унети нов ~ (у неку средину), антички ~, ~ реформације, ~ национализма, ~ сарадње, ~ толеранције, ~ разумевања. **б.** *основни смисао, темељно, битно својство, суштина:* ~ закона, ~ језика, ~ вере, ~ књиге. **6.** празн. **а.** *натприродно, бестелесно биће (добро или зло) које има моћ да утиче на живот човека или на природу; привиђење, утвара, сабласт:* зли дуси, шумски духови, добар кућни ~, веровати у духове, појавити се као ~. **б.** *сен умрле особе:* покојников ~, призивати духове. **в.** (са атрибутима „зао“, „нечист“ и сл.) *натприродно биће као носилац зла, ђаво, демон; зла природа у човеку која га подстиче да чини рђава дела.* **7.** рлг. (обично са атрибутом „свети“) *једна од три манифестације Божје природе, треће лице Свете Тројице по хришћанском учењу.* **8.** рлг. *бестелесни, нематеријални део човека, душа:* испустити ~, предати свој ~ Богу. • **нечисти ~** *ђаво, сотона.* **имати духа** *бити духовит, занимљив; имати позитивну, стваралачку животну енергију.* **испустити ~, предати ~ Богу** и сл. *умрети, преминути.* **клонути (пасти) духом** *изгубити самоконтролу, полет, обесхрабрити се.* **присуство (присутност) духа** *присебност, сналажљивост у критичној, тешкој ситуацији:* изгубити присуство духа, сачувати присуство духа. **сиромашан (сиромах) духом** *умно ограничен, непросвећен, необразован.* **у духу (нечега)** *у складу с нечим, држећи се општег смисла (нечега):* у духу закона.

духа- *в. дува- (нпр. дахан, дахати и сл.).*

ду́хнути, дȕхнём (нар. и разг. ду́нути) свр. непрел. (прел.) **1.** *почети дувати, пирнути, пухнути (о ветру и сл.).* **2. а.** *усмерити ваздушну струју из уста у правцу нечега; засвирати на тај начин у неки инструмент:* ~ на свећу, ~ некоме у лице, ~ у свиралу. **б.** *дувањем одстранити, одувати:* ~ прашину са нечега. **3.** безл. (често са допуном: у главу, у памет) *пасти на памет, синути.* – Духнуло му да иде у иностранство.

духобо́рац и **духобȍрац,** -о́рца м **1.** ист. *припадник хришћанске секте основане у Русији у XVIII веку која је одбацивала цркву, иконе, свештенство, дотме и обреде.* **2.** *поборник схватања да дух има првенство у односу на материју.*

духобо̀рачкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на духоборце:* ~ покрет.

духȍбо̄рскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на духоборство, духоборце.*

духобо́рство с *учење, схватање духобораца.*

Дȕхови и **Дȕхови,** -о̄ва̄ и -о́ва̄ м мн. црквд. *хришћански покретни празник који се слави педесети дан по Ускрсу.*

духȍвит, -а, -о **а.** *који уме да прави досетке, да забавља и засмејава, пун духа, забаван, домишљат; који садржи хумора, забаван:* ~ човек; ~ одговор, ~ досетка. **б.** *који се истиче духовним, умним способностима, оштроуман; који показује оштроумност,*

инвентиван: ~ решење. **в.** *који има интензиван, испуњен духовни живот, уман; који одражава интензиван духовни живот, продуховљен:* ~ човек; духовите очи, ~ поглед.

дух|о̀вито прил. *на духовит начин, са смислом за досетку и хумор, са пуно духа, забавно; оштроумно:* ~ одговорити, ~ описати.

дух|о̀витост, -ости ж *особина онога који је духовит, онога што је духовито, досетљивост, оштроумност; продуховљеност:* ~ одговора.

дȕхо̄вни, -ā, -ō (ретко неодр. дȕхо̄ван -вна, -о) **1. а.** фил. *који се односи на дух (1), нематеријалан, бестелесан:* ~ свет. **б.** *који се односи на човекову свест, психички, ментални;* уп. дух (2): ~ здравље, ~ поремећеност. **в.** *који се односи на унутрашњи човеков живот, на интелект и емоције, мисаони, интелектуални, душевни;* уп. дух (3): ~ живот. **г.** *који се брине о нечијем интелектуалном развоју, који образује, васпитава:* ~ вођа, ~ учитељ, ~ отац. **2. а.** *који се односи на веру, цркву, верски, црквени, свештени, духовнички:* ~ лице, ~ суд, ~ ред. **б.** (у устаљеним изразима) *који се стара о души, моралу, одн. који је под нечијим моралним надзором (када је реч о односима између свештеника и верника):* ~ отац, ~ син.

дȕхо̄вник м **а.** *духовно, свештено лице, свештеник, калуђер, редовник.* **б.** *црквено лице које исповеда, које врши црквени обред отпуштања грехова, исповедник; душобрижник.*

дȕхо̄вница ж *опатица, калуђерица.*

дȕхо̄вничкӣ, -ā, -ō *који се односи на духовнике, свештенички:* ~ ред, ~ служба.

дȕхо̄вни̏штво с **1.** зб. *духовнички сталеж; духовници, свештенство, клер.* **2.** *духовнички позив, духовничка служба.*

дȕхо̄вно прил. *у духовном смислу, у погледу духовног живота:* ~ образовати.

духо̀вно̄ст, -ости ж **1.** *стање онога што је духовно, нематеријално, спиритуално.* **2.** *особина онога што је пуно духа, продуховљеност.*

дȕховскӣ, -ā, -ō **1.** *који се односи на духове.* **2.** *који се односи на Духове:* ~ понедељак.

ду̏ша ж (ак. дȕшу; мн. дȕше) **1. а.** *духовни (мисаони и емотивни) живот човека са свим његовим психичким манифестацијама, свест; емоције, осећања:* продрети у нечију душу, желети некоме добро у својој души; дати душу нечему. **б.** *етичка природа човека која управља његовим поступцима и омогућава му да разликује добро и зло, савест:* немати душе, товарити на душу некоме. **2. а.** *скуп карактерних урођених особина, црта неке личности, ћуд, нарав, природа, карактер; темперамент:* песничка ~, ведра ~, словенска ~, ропска ~. **б.** (често са „од“ и ген.) *добра, племенита и осећајна особа, суштa доброта, племенитост:* ~ од човека, ~ од младића. **в.** (у вок.) фам. (обично уз реч „моја“, „драга“ и сл.) *у присном обраћању особито милој, драгој особи; драги мој, драга моја.* **3.** фиг. **а.** *оно што је основно, битно у нечему, суштина, бит, основни смисао нечега:* ~ драме, ~ језика. **б.** *главна личност, покретач, организатор нечега:* ~ радничког покрета, ~ клуба. **4. а.** (обично уз придев „жива“) *људско биће, створење, човек.* – У граду није било живе душе. **б.** (уз бројеве и друге количинске одредбе) *лице, особа, становник; члан, припадник неке заједнице.* – У соби је било десет душа. **5.** фил. *у идеалистичкој филозофији: мисаона супстанца и принцип живота у човеку и другим живим бићима.* **6.** рлг. *нематеријално, бесмртно биће у човеку које га веже с богом и које наставља живот и после његове физичке смрти:* бесмртност душе. • **крштена ~** *хришћански човек уопште.* **продана ~** *покварен човек који је спреман да учини све за своју корист.* **ситна ~** *лоша, рђава особа.* **без душе, као без душе (отрчати, дотрчати, бежати** и сл.) *великом брзином, једва дишући, избезумљено.* **бити без душе** *бити неосетљив за туђе патње, немати саосећања.* **бити душом и телом уз некога (нешто)** *бити ватрени присталица некога (нечега).* **бити (као) једна ~** *слагати се у свему, живети у слози; бити истог мишљења са неким.* **бити на нечијој души** *бити на нечијој бризи, старању; бити на нечијој савести.* **бог да му душу прости, покој му души** и сл. *каже се на сахрани покојника или при помињању његовог имена.* **бог и ~ доиста, уистину.** **богу душу** *каже се кад неко трпи велике физичке болове.* **борити се (делити се, растајати се) с душом** *бити на самрти, умирати.* **вадити душу (на памук) некоме** *мучити, кињити (некога).* **дати богу душу, растати се с душом** *умрети, преминути.* **дахнути (одахнути) душом** *одморити се, починути.* **дирнути (некога) у душу** *в. дирнути (некога) у живац (под живац).* **до дна душе (увредити** и сл.) *јако, много.* **~ ме боли** *осећам душевни бол, тешко ми је, патим (због нечега).* **~ ми је испала (изашла, искочила** и сл.) **на нос** *намучио сам се, напрегнуо сам се до крајњих граница.* **~ му је у носу (на језику)** *тешко је болестан, једва је жив; на самрти је.* **душу дао (дала, дало) за нешто** *каже се кад је нешто веома подесно, прикладно, као створено за нешто.* **душу дати за некога (нешто)** *дати, жртвовати све за некога (нешто).* **завирити некоме у душу** *упознати нечије интимне мисли и осећања.* **за душу, за покој душе (пити, запалити свећу, дати** и сл.) *ради нечијег спасења, опроштаја грехова; за успомену на покојника.* **за своју душу** *ради личног задовољства.* **за које бабе душу** нар. *каже се кад неко нема правога разлога да нешто уради.* **знати, познавати (некога) у душу** *веома добро, потпуно, у танчине знати, познавати.* **из дна (дубине) душе** *у великој мери, врло много, сасвим, потпуно (кад је реч о јаким осећањима):* мрзети некога из дна душе. **из (све) душе, из срца и душе, свом душом** *сасвим искрено, од срца:* радовати се из душе, говорити из срца и душе. **имати (носити) на души (некога, нешто)** *бити одговоран, крив за нечију несрећу, пропаст, сносити одговорност, кривицу за нешто.* **имати душе (душу)** *имати милости, осећати сажаљење.* **испустити душу (растати се с душом)** *умрети, преминути, издахнути.* **колико му ~ жели (иште)** *колико год жели.* **лакнути (некоме) на души** *ослободити се бриге, терета.* **лежати на души (некоме)** *бити предмет нечијих интимних мисли, жеља.* **мирне душе** *без икакве савести, спокојно.* **не дати некоме душом дахнути** *приморавати без прекида некога на нешто.* **нема (ни) живе душе** *нема никога.* **немати душе (душу)** 1) *бити немилосрдан, окрутан.* 2) *не моћи из сажаљења урадити некоме нешто рђаво, нејасно.* **огрешити душу о некога** *речју или делом неправедно нанети штету некоме.* **отворити душу** *искрено, отворено, не тајећи ништа изнети своја осећања, своје мисли.* **пао му је (свалио му се) камен с душе** *ослободио се велике бриге, лакнуло му је.* **по души рећи (казати, говорити, судити** и сл.) *искрено и поштено, праведно.* **(по)вратити душу** *окрепити се, опоравити се.* **(по)јести (изјести) душу (некоме)** *(на)мучити (кињити) некога, (на)секирати (некога).* **продати (записати) душу ђаволу (врагу)** *поћи рђавим путем, постати зао, опак.* **свом душом (срцем и душом, душом и срцем, (и) душом и телом)** *свесрдно, без икакве резерве, сасвим, потпуно.* **ставити (стављати), метнути (метати) некоме нешто на душу** *обавез(ив)ати некога да нешто изврши.* **удахнути душу нечему** *оживити, препородити.* **у дну (дубини) душе, у души** *у најинтимнијим мислима, осећањима, интимно; искрено.* **узети душу некоме** *јако намучити, упропастити некога; убити (некога).* **узети на своју душу (некога, нешто)** *примити на себе одговорност (за некога, за нешто).*

ду̏шак, -шка м **а.** *једном удахнут ваздух при дисању, дисај, удисај, дах.* **б.** *време које прође између једног удисаја и издисаја.* **в.** *време за које се без предаха врши нека радња.* • **на ~ (из душка)** 1) **испити, попити, искапити** *попити у једном даху, без предаха, наискап.* 2) (урадити нешто) *без предаха, без одмора, не прекидајући (урадити нешто).*

дȕша̄нка ж етн. *врста српске средњовековне мушке горње одеће са дугим просеченим рукавима; врста доламе; горњи део мушког народног одела.*

душ|ѐбрижни̏к и **душ|ѐбрӣжни̏к** (душ|о̀брижни̏к и душ|о̀брӣжни̏к) м *онај који се брине о душама људи, исповедник, свештеник.*

душ|ѐбрижничкӣ и **душ|ѐбрӣжничкӣ** (душ|о̀брижничкӣ и душ|о̀брӣжничкӣ), -ā, -ō *који се односи на душебрижнике, душобрижнике:* ~ мисија, ~ служба.

дȕшēван и **дȕшēван,** -вна, -о **1.** (одр.) *који се односи на душу, психу, психички, ментални:* ~ бол, ~ стање, ~ расположење, ~ растројство. **2.** (одр.) *духовни, интелектуални, умни:* ~ вођа, ~ храна. **3.** *добар и (са)осетљив, увек спреман да помогне другоме, који је добра, мека срца, племенит, човечан:* ~ човек.

дȕшēвно и **дȕшēвно** прил. **1.** *у погледу душе, психе, психички, ментално:* ~ оболети, ~ болестан, ~ потиштен, ~ поремећен, ~ заостао. **2.** *на душеван, поштен начин; са осећањем:* ~ судити, испричати нешто ~.

душе́вно̄ст и дȕше̄вно̄ст, -ости ж **1.** *особина онога који је душеван, онога што је душевно, племенитост, осећајност; савесност, честитост.* **2.** *духовни, психички живот, духовност; продуховљеност.*

душѐгубан, -бна, -о *који убија душу (некоме), погубан, смртоносан:* ~ свађа.

душѐгубац, -упца (душѐгубни̏к) м *онај који из похлепе за стицањем богатства губи душу; лихвар, зеленаш; онај који доноси смрт, пропаст, убица.*

душѐгубница ж *она која убија (некоме) душу, која доноси смрт.*

душѐгубно прил. *на душегубан начин, погибељно за душу; грешно.*

душѐгупка ж рус. *гасна комора у којој су фашисти убијали људе у Другом светском рату, губилиште, страдалиште.*

дȕшек м тур. **а.** *дебља мека прошивена простирка за лежај испуњена различитим материјалом, еластичним опругама и др.* **б.** (обично у нар. песмама) *јастук на којем се седи.* **в.** *лежај у облику душека (а) (обично од гуме или импрегниране платна) испуњен ваздухом, на коме се лежи на плажи или на води:* гумени ~.

дȕшечић м *дем. и хип. од душек.*

ду́шин, -а, -о *који припада души.*

дȕшица ж **1.** *дем. и хип. од душа.* **2.** *жижак, фитиљ, стењак у кандилу; кандило.* **3.** *унутрашња гума у спортским лоптама.*

• **мајчина** ~ бот. *род зељастих и полужбунастих ароматичних биљака* Thymus *из ф.* Lamiaceae, *са пурпурноцрвеним цветовима, које се користе у медицини и као зачин.*

дȕшманин м (мн. -ани) тур. *велики, заклети непријатељ, злотвор.*

дȕшма̀нка (дȕшманица) ж *жена душманин.*

душма̀нлук м *велико непријатељство, мржња.*

дȕшманскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на душмане, непријатељски.*

дȕшмански прил. *на душмански начин, као душманин, непријатељски, крвнички:* ~ туђи.

душма́нство *в. душманлук.*

дȕшнӣк, -и́ка м анат. *део орган за дисање у виду хрскавичаве цеви, која се рачва у душнице (бронхије),* trachea.

душни́ков, -а, -о *који припада душнику.*

дȕшница ж анат. (обично у мн.) *в. бронхија.*

дȕшничкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на душнице.*

дȕшнӣчкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на душнике.*

дȕшња̄к, -а́ка м **1.** анат. *в. душник.* **2.** зоол. (обично у мн.) *уска цев за дисање код инсеката.*

душња́ков, -а, -о *који припада душњаку.*

дȕшња̄чкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на душњаке.*

душобриж- *в. душебриж-,* **душогуб-** *в. душегуб-,* **душо̀гупка** ж *в. душегупка.*

Ђ

ђ (Ђ) с непром. **а.** лингв. *предњонепчани звучни сложени сугласник, сливен од елемената д и ј.* **б.** *слово којим се обележава тај сугласник (шесто слово српске ћирилице):* велико Ђ, мало ђ, курзивно *ђ*.

ђа[1] (ђâ) *узвик за терање коња и волова.*

ђа[2] прил. тур. (обично удвојено: ђа…ђа) *за истицање (наизменичног) смењивања извесних елемената у датој ситуацији: час… час, сад…сад и сл.:* ђа амо ђа тамо.

ђа̏во, ђа̏вола м (ген. мн. ђаво́ла̄ и ђа̏во̄ла̄) **1. а.** рлг. и празн. *по религиозном учењу и народном веровању натприродно биће, зли дух који заводи људе и наводи их на грех, сотона, враг, нечастиви.* **б.** *у емоционалним обртима (клетвама, псовкама, узречицама и др.) често са избледелим значењем:* до сто ђавола; ђаво га однео итд. **2.** фиг. **а.** *жива, несташна особа; враголан, обешењак:* живи ~, велики: ~. **б.** *веома стретна, сналажљива, довитљива особа.* **в.** *зла, опака, рђава особа.* **г.** *зло, несрећа, невоља, непријатност.* – Он никад не може без ђавола. **д.** *зао случај, удес.* – Донесе га ђаво код мене. **ђ.** мн. *хирови, мушице.* – Опет су га спопали његови ђаволи. **3.** (обично уз прид. заменице) *у емотивнијем изражавању као замена правога назива (кад говорно лице не зна прави назив или неће да га помене, одн. не може да га се сети):* који ~, онај ~, неки ~. **4.** (у атрибутској служби) **а.** *несташан, немиран, живахан, враголаст:* дете ~. **б.** *веома способан, окретан, сналажљив, довитљив:* ~ момак. **в.** *зао, опак:* ~ жена. • **бежати (уклањати се, зазирати) од некога као ~ од крста (тамјана, свеће)** *упадљиво и упорно избегавати сваки додир, сусрет с неким.* **дати ђаволу упропастити, уништити.** **доћи ће (дошао је) ~ по своје** 1) *пропашће (пропало је) нешто неправедно стечено.* 2) *стићи ће (стигла је) заслужена казна због рђавог поступања, рђавог вођења послова.* **~ (би) га знао, ~ ће га знати** *непознато је, немогуће је знати, објаснити нешто.* **~ да га носи, ~ га однео** и сл. 1) *пропада, пропао је и сл.* 2) (обично у имп.: **носи те ~, нека те ~ носи**) *у љутњи, нестрпљењу: иди, одлази.* **~ га је узео под своје** *почео је да ради, да се понаша како не ваља, пошао је рђавим путем.* **~ и по кошта (стаје)** *кошта претерано много.* **ђавола при појачаном одрицању, непрању:** никако, ни говора. **ђавола би на леду потковао** *веома је вешт, сналажљив, довитљив.* **~ му не да мира** *не може да се смири.* **~ не спава (не мирује), ~ нити оре нити копа** *треба бити на опрезу јер се несрећа може догодити у сваком тренутку.* **иди до (сто) ђавола** *губи се, остави ме на миру.* **исти (један) ~** *исто, свеједно.* **ко(је)га ђавола** *зашто, због чега; шта (у љутњи).* – Кога ђавола тамо раде? **који ти је ~** *шта ти је, шта се десило.* **на ђавола (по ђаволу)** *на несрећу.* **нека га ~ носи** *нека буде по његовом.* **не лези, ђаволе** *в. не лези, враже (под враг).* **није ~ онако црн како га сликају** *бољи је него што се мисли.* **носи те ~** *в. иди до ђавола.* **однео га ~** 1) *пропао је.* 2) **(некуд)** *отишао је (некуд).* **отићи до ђавола (проћи с ђаволом)** *отићи бестрага, у неповрат, пропасти.* **откуда га ~ донесе** *каже се кад неко дође у незгодно време.* **послати (отерати) до сто ђавола** *казати или помислити, пожелети да се неко изгуби, да оде.* **с ђаволом дошло, с ђаволом прошло** *како дошло (стечено), тако прошло (нестало).* **тај зна где ~ спава, зна сто ђавола** *тај зна веома много, врло је обавештен.* **тражити ђавола (свећом)** *излагати се без потребе опасности, срљати у пропаст.* **ту је и ~ рекао лаку ноћ** *то је забачен, забит крај.* **ту је ~ умешао своје прсте** *ситуација се погоршала и искомпликовала.* **ушао је (неки) ~ у њега, као да је (неки) ~ ушао у њега** 1) *променио се и постао рђав, опак.* 2) *јако се узнемирио, не може да се смири.* • НПосл **испод мире сто ђавола вире** *каже се за особу која је наизглед мирна, а у ствари враголаста.* **ко с ђаволом тикве сади, о главу му се лупају** *ко има посла с рђавим особама, имаће невоље, непријатности.*

ђаво́лак, -лка м **1.** *дем. и хип. од ђаво.* **2.** *несташко, враголан, обешењак.*

ђаво̀лā̄н, -а́на м *несташко, враголан, обешењак; шаљивчина.*

ђаво̀лā̄нка ж *несташна, враголаста женска особа, враголанка.*

ђаво̀лā̄нскӣ, -ā̄, -ō̄ *који се односи на ђаволане.*

ђаво̀ласт и **ђа̏воласт,** -а, -о *несташан, немиран, враголаст; заводљив:* ~ девојка, ђаволасте очи.

ђаво̀ласто и **ђа̏воласто** прил. *несташно, обешењачки, враголасто; заводнички, кокетно:* ~ погледати.

ђаво̀лија ж **1. а.** *ђаволи посао;* фиг. *мајсторија, смицалица; превртљивост, превејаност, лукавство, лукавштина.* **б.** *ђаволаст, враголаст, шаљив поступак; несташлук, враголија, шеретлук, обешењаклук:* ударити у ђаволије, смислити ђаволију, изводити ђаволије. **в.** *обест, заводљивост:* очи пуне ђаволије. **2. а.** *чудна, необична, неразумљива појава или радња:* досетити се ђаволији. **б.** *необична, чудна ствар, справа.*

ђаво̀лисати, -ишēм несвр. непрел. **1.** *радити ђаволи посао, чинити зло; понашати се као ђаво.* **2.** *понашати се враголасто, изводити ђаволије, несташлуке.*

ђаво̀лити, -ӣм несвр. непрел. **а.** *в. ђаволисати (2).* **б.** *збијати шале, правити враголије, шегачити се.*

ђаво̀лић м *дем. и хип. од ђаво.*

ђаво̀лица ж **а.** *ђаво жена.* **б.** *опака, зла жена.* **в.** *ђаволаста, враголаста женска особа, несташна, обесна млада женска особа.*

ђаво̀лскӣ, -ā̄, -ō̄ **1. а.** *који се односи на ђавола (који припада ђаволу, који потиче од ђавола и сл.), сатански:* ~ занат, ~ сила, ~ посао. **б.** *који је као у ђавола* 1) *зао, опак; пакостан, злобан:* ~ пакост, ~ игра, ~ завист, ~ мржња. 2) *паклени, проклет:* ђаволске муке, ђаволске паре. **2.** *ђаволаст, враголаст, живахан, шеретски:* ђаволске очи. **3.** *превејан, прерeден, лукав:* ~ поп. **4.** *врло изразит у својој врсти (по квалитету, јачини и сл.), врашки:* ~ стрпљење, ђаволски живци. **5. а.** *као негативан атрибут, често без одређеног значења (у љутњи, грдњи, негодовању и сл.).* – Какав је ово ђаволски пас? Ђаволска је то ствар, човек мора да има стрпљења. **б.** *необичан, чудан:* некакав ~ инструмент.

ђаво̀лски прил. **а.** *на ђаволски начин, зло, опако, пакосно, злобно:* ~ уживати у нечијим мукама. **б.** *враголасто, обешењачки:* ~ намигнути, ~ погледати. **в.** *врло много, прeко мере, веома, изразито:* ~ леп, ~ хладно, ~ се намучити.

ђаво́лство с **1.** *ђаволаста, несташна, жива природа, несташлук, обешењаштво:* познат по ђаволству. **2.** *враголасти, обешењачки поступци, враголије:* пун ђаволства, терати ~, причати о нечијем ђаволству.

ђаво̀лук м **1.** *в. ђаволство:* од ђаволука скакати, познат по ђаволуку. **2.** *в. ђаволија (1а, 1б, 2а):* знати сто ђаволука, изводити ђаволуке, знати свакојаке ђаволуке.

ђаво́лче и **ђаво̀лче,** -ета с (супл. мн. ђаво̀лчићи м; зб. им. ђа̀волчā̄д и ђа̀волчā̄д ж) **1.** *дем. и хип. од ђаво.* **2.** *ђаволасто, немирно, несташно дете.*

ђаво̀лчић м **1.** *дем. и хип. од ђаво.* **2.** хип. *враголан, несташко, обешењак.*

ђаво́лштина ж *в. ђаволство.*

ђа̀во̄љ и **ђа̀вољ,** -а̄, -ē **1.** *в. ђаволски (1а):* ~ кућа, ~ занат. **2.** фиг. **а.** *рђав, неваљао, зао, опак; злочест:* ђавољи сине! ђавоља кћери! **б.** *мрзак, омрзнут; који доноси несрећу, проклет:* ~ школа; ђаволје паре, ~ наслеђе. **в.** *тежак, мучан, неугодан, непријатан:* ђавоља посла! **3.** *при појачаном одрицању: ниједан; никоји, никакав и сл.* – Ђаволји динар нисам зарадила. • **поћи ђаволим трагом (путем)** *поћи наопако.*

ђа̑к, ђа́ка м **1.** *онај који похађа неку школу (основну или средњу), ученик; студент.* **2.** (нечији, некога) *онај који се образовао под нечијим утицајем, који је нешто учио код некога; следбеник, присталица:* Фројдов ~, Белинијев ~, француски ~. **3.** *онај који се припрема у манастиру да се замонаши:* манастирски ~. • **црни** ~ *ученик католичког семеништа, клерик, семинариста.*

ђакова̀ти, ђа̀кујēм несвр. непрел. *бити ђак, ићи у школу, учити.*

ђа̑кон м грч. црквен. *најнижи свештенички чин, свештено лице које још није рукоположено за свештеника и које помаже свештенику или епископу (бискупу) при богослужењу, клерик.*

ђакона̑т, -а́та м *звање и достојанство ђакона.*

ђаконија ж (обично у мн.) *одабрано јело, посластица:* јести ђаконије.

ђако̀нӣк, -и́ка м црквен. *просторија на десној страни олтара или удубљење у олтару где се чувају свети сасуди, предмети који служе за богослужење.*

ђако̀нисати, -ишēм несвр. непрел. *бити ђакон, вршити дужност ђакона.*

ђа̑конити, -ӣм несвр. прел. *рукополагати, заређивати некога за ђакона.* ■ ~ **се** *бити рукополаган за ђакона, постајати ђакон.*

ђа̑коница ж *в. ђаконовица.*

ђа̑коновати, -нујēм несвр. *в. ђаконисати.*

ђа̑коновица ж *ђаконова жена.*

ђа̑конскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на ђаконе:* ~ плата, ~ одежда.

ђа̑конство с **а.** *ђаконски чин.* **б.** *ђаконска дужност, служба.*

ђако̑нче, -ета с (мн. ø; зб. им. ђа̀кончā̄д ж) *дем. и хип. од ђакон; млад ђакон.*

ђа̀ур(ин) м (мн. -ри) тур. пеј. *презрив назив који муслимани дају ономе који не припада муслиманској вери, неверник, хришћанин, каурин.*

ђа̀урити, -ӣм несвр. прел. *крштавати, преводити у хришћанску веру (муслимане).*

ђа̀ӯрка и **ђа̀ӯркиња** ж пеј. *женска особа немуслиманске вере, неверница (за муслимане), хришћанка, каурка.*

ђа̀урскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на ђауре, неверички, немуслимански.*

ђа̀урски прил. *на ђаурски начин, као ђаури.*

ђа̀ӯрче, -ета с (мн. ø; зб. им. ђа̀урчā̄д ж) *дем. од ђаур; млад ђаур, ђаурско дете.*

ђа́че, ђа́чета и ђа̀чета и **ђа̑че,** -ета с (супл. мн. ђа̀чићи и ђачи́ћи м; зб. им. ђа̀чā̄д ж) *дем. и хип. од ђак.* • ~ **недоуче** ир. *онај који није довршио своје школовање, образовање, недоучен човек.*

ђа̀чић, -а и **ђа̀чӣћ,** -и́ћа м *дем. и хип. од ђак.*

ђа̑чкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на ђака, ђаке:* ~ доба, ~ књижица, ~ торба.

ђа̑чки прил. *на ђачки начин, као што раде ђаци:* ~ заљубљен.

ђѐвђӣр, -и́ра м тур. *кухињска посуда са шупљикавим дном која служи за цеђење, цедило, цетка, цедиљка.*

ђѐврек м тур. *врста пекарског пецива од куване теста пристенастог облика.*

ђеврчѐчић м *дем. и хип. од ђеврек.*

ђе̑м, ђѐма м тур. *кратка метална шипка која се ставља коњу у уста, а крајевима је причвршћена за узду.*

ђѐне-ђѐне прил. тур. нар. *још и којекако, како-тако, колико-толико, може се поднети.* – Што ниси дошао, то још и ђене-ђене, али што си ме слагао, не могу ти опростити.

ђе́рам, -рма м (мн. ђе́рмови, ређе ђе́рми) тур. *примитиван уређај за вађење воде из бунара, одужа полуга причвршћена на врху овисоког стуба, којој је на једном крају утег, камен, а на другом окачена посуда, кофа.*

ђѐрдān, -а́на м тур. *огрлица од зрнаца (стаклених, бисерних и сл.), (полу)драгог камења и др.*

ђердà̀нић м *дем. и хип. од ђердан.*

ђѐрда̄нскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на ђердан:* ~ ниска.

ђердà̀нчић м *дем. и хип. од ђердан.*

ђѐрђеф м тур. *оквир на који се причвршћује разапето, затегнуто платно на коме се везе; везиво на коме оквиру:* вести на ђерђефу.

ђѐрђеф(ч)ић м *дем. и хип. од ђерђеф.*

ђѐрзо̄нка ж пчел. *врста кошнице са покретним саћем, која се отвара са стране (названа по имену њеног проналазача Ђерзона).*

ђечѐрма и **ђечḕрма** ж тур. *део старинске народне ношње, прслук без рукава од чоје или свиле, обично извезен, који се не закопчава, јелек.*

ђечѐрмица ж *дем. и хип. од ђечерма.*

ђȋ (обично поновљено) *узвик за подстицање коња да крене или убрзају ход.*

ђȉкати, -а̄м и **ђи́кати,** ђȉка̄м несвр. непрел. *в. ђикљати.*

ђȉкљати, -а̄м несвр. непрел. *наглo расти увис, бујати.*

ђȉкнути, -нēм свр. непрел. *наглo израсти.*

ђȉлкош м мађ. *обестан и разметљив млад човек, гиздавац, кицош, разметљивац.*

ђȉнђува (ђинђуха) ж (обично у мн.) мађ. *стаклено, пластично и сл. зрно које се употребљава као украс (обично у нисци, огрлици, на везу и сл.), перла.*

ђȉнђувица (ђинђухица) ж (обично у мн.) *дем. од ђинђува (ђинђуха).*

ђȉнђушица ж (обично у мн.) *дем. од ђинђуха.*

ђȉп оном. *узвик за подражавање звука који се чује при скоку.*

ђи́пати, ђȉпа̄м несвр. непрел. *наглo скакати, поскакивати; наглo устајати.*

ђȉпити, -ӣм свр. непрел. *наглo скочити, поскочити; наглo устати.*

ђȉпнути, -нēм свр. непрел. *в. ђипити.*

ђȉха узв. *в. ђи.*

ђо́га м *хип. од ђогāт;* уп. ђого.

ђо̀ган м *хип. од ђогāт.*

ђо̀гат и **ђо̀гат** м тур. *коњ беле длаке, белац.*

ђо̀гӣн, -и́на м *хип. од ђогāт; ђогāт.*

ђо́го, -а и -ē м *хип. од ђогāт;* уп. ђога.

ђо̀гуша ж тур. *кобила беле длаке.*

ђо́ка м жарг. *мушки полни орган, пенис.*

ђо̑н, ђо̀на м (мн. ђо̀нови) тур. **1.** *уштављена говеђа или коњска кожа; доњи део обуће израђен од овакве коже, гуме и сл., потплата:* кожни ~, гумени ~. **2.** спорт. жарг. *прекршај у ногомету, ударац ђоном противничког играча.* • **има образ као ~, образ му је дебео као ~** и сл. *каже се за непоштеног, бескарактерног, бестидног човека.* **ићи ђоном (на нешто)** *нападати брутално, безобзирно, сурово.*

ђо̀нити, -ӣм несвр. прел. *стављати ђон на обућу, пенцетирати:* ~ ципеле.

ђо́рати, -а̄м несвр. жарг. *мењати, трампити.* ■ ~ **се** *мењати се, трампити се (за нешто).*

ђу̏бре, -ета с (мн. ø) тур. **1.** *смеће, нечистоћа, отпаци:* сандук за ~, избацити ~. **2.** *устајали и наломилани сточни измет, балега, стајско ђубриво које служи за ђубрење земље:* стајско ~, коњско ~. **3.** *в. ђубриште:* бацити на ~. **4.** фиг. пеј. **а.** (зб. им. ђу̏брад ж) *рђава, неморална особа, одн. рђаве, неморалне особе, олош:* белосветско ~, ђубрад једна! **б.** *безначајна, безвредна ствар (нпр. лоша књига, слаба, неквалитетна храна и сл.).* • **вештачко (умјетно)** ~ *хемијско средство за ђубрење обрадиве земље, чији су главни састојци минералне материје (азот, фосфор и др.), неопходне за живот биљака.*

ђубрѐвит, -а, -о *који садржи доста ђубрета, нађубрен, нагнојен (обично о земљи):* ~ земља.

ђубрѐвитӧст, -ости ж *засићеност ђубретом, ђубривом, нађубреност:* ~ земљишта.

ђубрѐњāк, -а́ка м *в. ђубриште.*

ђубрѐтāр, -а́ра м **1.** *онај који чисти и односи ђубре.* **2.** фиг. пеј. *морално покварен човек, покварењак.*

ђубрѐтара ж **1.** *неуредна, аљкава жена.* **2.** фиг. *неморална женска особа.*

ђубретá̄рац, -рца м *врста спортског кајута који сеже до изнад колена.*

ђубрѐтāрка ж *в. ђубретара.*

ђубрѐтāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на ђубретаре.*

ђу̏брӣво с *средство за ђубрење земљишта, ђубриво.*

ђу̏брилица ж *пољопривредна машина за растурање стајског ђубрета по њиви.*

ђу̏брити, -и́м несвр. прел. **1.** *потхрањивати земљиште растурајући по њему ђубриво, ђубрити:* ~ њиву, ~ виноград. **2.** *правити ђубре, смеће, прљати.*

ђу̏брӣшнӣ, -ā, -ō *који се односи на ђубре, који потиче од ђубрета:* ~ вонь.

ђу̏брӣште с **1. а.** *место на које се баца ђубре, смеће, сметлиште, буњиште.* **б.** *в. ђубриште.* **2.** ауѓм. *и пеј. од ђубре:* вода пуна свакојаког ђубришта.

ђу̏брӧвнӣк м *лопатица на коју се згрће почишћено ђубре, смеће, сметљара.*

ђувѐгија м (мн. ж) тур. *заручник, вереник; младожења.*

ђувѐгијскӣ, -ā, -ō *који се односи на ђувегију, ђувегије.*

ђувѐгијски прил. *као што то чини ђувегија:* ~ се дотерати.

ђу̏веч м тур. **1.** *јело од разног поврћа (паприкаша, зелене паприке, црног лука и др.) и пиринча, обично с месом.* **2.** *глиђа посуда, здела, обично земљана, овалног, елипсастог облика за печење ђувеча (1) и других јела.*

ђу̏вече, -ета с *в. ђувеч.*

ђулáбија и **ђулàбија** ж тур. агр. *врста сочне слатке црвене јабуке дугуљастог јајастог облика.*

ђу̏лбастија и **ђулбàстија** ж тур. *одрезак туцаног меса печен на жару.*

ђу̀ле и **ђу́ле,** ђу̀лета и **ђу̏ле,** -ета с (зб. им. ђу̏лад ж) тур. **1.** *пшеничко или пшенично зрно, тане, метак.* **2.** *ваздушна куглица, ушећерена кугла, ушећер на кантару или зидном часовнику.*

ђу̀мбӣр, -и́ра м мађ. бот. *биљка* Zingiber officinale *из ф.* Zingiberaceae *са ароматичним кореном који се употребљава као зачин и лек, исиот.*

ђурђе́вак, -вка м бот. *украсна вишегодишња зељаста биљка* Convallaria majalis *из ф. љиљана* (Liliaceae), *с белим звонастим мирисним цветовима скупљеним у гроздасту цваст.*

ђу̏рђевац, -ēвца м *в. ђурђевштак.*

ђу̏рђевача ж бот. *врста јестиве гљиве листичарке белкасте боје* Tricholoma georgii *из ф.* Agaricaceae, *која расте највише у мају (око Ђурђевдана).*

Ђу̏рђевдāн м *црквени и народни празник посвећен св. Ђорђу, који се слави 6. маја (23. априла по старом календару), а код католика 23. априла (за који су везани многи народни обичаји).*

Ђу̏рђев да́нак, Ђу̏рђева да́нка и **Ђурђевда́нак,** -нка м (најчешће у нар. поезији) *хип. од Ђурђевдан.*

ђу̏рђевдāнскӣ, -ā, -ō *који се односи на Ђурђевдан:* ~ уранак.

ђу̀рђēвка ж **1.** етн. *врста старинског народног кола.* **2.** агр. **а.** *врста ране ситне трешње.* **б.** *врста ране крушке из ужичког краја.* **3.** бот. **а.** *в. ђурђевача.* **б.** *в. пошајница (2).*

Ђу̏рђево с нар. *в. Ђурђевдан.*

ђу̏рђевскӣ и **ђурђѐвскӣ,** -ā, -ō *који се односи на Ђурђево, ђурђевдански.*

ђурђѐвче, -ета с бот. *в. новчић (2).*

ђу̀рђевштāк м *онај који слави Ђурђевдан.*

Ђу̀рђӣц, -и́ца м црквен. *јесењи црквени и народни празник посвећен освећењу храма св. Ђорђа у Палестини, који се слави 16. новембра (3. новембра по старом календару).*

ђу̀рђӣц, -и́ца м, **ђурђи́ца** и **ђу̏рђица** ж бот. *в. ђурђевак.*

ђу̏с и **ђу̏с** м енгл. спорт. *изједначење, стање у спортским играма (тенису, пинг-понгу, одбојци и сл.) кад противничке стране имају једнак број поена, а потребна су једној страни два узастопна поена за победу.*

ђу̏с м енгл. *воћни сок.*

ђу́скати, ђу̏скā̄м и **ђу̏скати,** -ā̄м несвр. непрел. *играти у колу живо поскакујући и трескајући, трупкати.*

ђу̏снути, -нē̄м свр. непрел. *ударити ногом о тло играјући у колу.*

ђутӯра̄ш, -а́ша м *онај који ради ђутуре, на акорд, акордант.*

ђу̏турē и **ђу̏туре** прил. тур. разг. **а.** *узимајући неку робу или посао у целини, све заједно (без појединачног бројања или ваганья, одн. одмеравања):* продати робу ~, погодити посао ~. **б.** *одока, отприлике; приближно, паушално:* ~ уписати приходе, рачунати нешто ~. **в.** *за појачавање израза: сви, све и сл.* – Хајдемо сви ђутуре у биоскоп. • **све у** ~ трг. *куповина или продаја робе све заједно, без обзира на количину и врсту; паушално.*

ђу̏турица ж *рад, посао ђутуре, на акорд, с наградом за цео посао.*

Е

е (Е) с непром. **1. а.** лингв. *средњи самогласник предњег реда.* **б.** *слово којим се обележава тај самогласник:* мало е, велико Е, курзивно *е.* **2.** муз. *трећи тон це-дур лествице, „ми“.*

ê (ѐ) *узв. и речца за појачавање и истицање* **1.** *за дозивање: ej.* – Е, девојко, стани! **2. а.** *за исказивање задовољства, усхићења, дивљења.* – Е, што сам се најео. Е, што је лепа. **б.** *за изражавање злурадости, ликовања.* – Е, сад си надерао. **в.** *при јадању, вајкању, жаљењу на нешто или због нечега.* – Е, јадан ли сам! Е, несрећна мајко! Е, ко би помислио да ћемо дочекати овакву беду. **г.** *за исказивање чежње или жалости због неиспуњене жеље: ах!* – Е, баш сам се зажелео друштва! Е, да нам је вина. **3. а.** *при исказивању незадовољства, негодовања, прекора и сл.* – Е, зла човека! Е, јеси ми ти нека мустра! **б.** *при истицању крајње напетости психичког стања, крајње мере нечега: верујте, заиста.* – Е, умрли смо од страха. Е, то је превршило сваку меру. **4. а.** *при подстицању, бодрењу: дела, хајде!* – Е, не дај се, само напред. **б.** *при опомињању, обуздавању, умиривању: но, полако, де.* – Е, е, лакше, лакше! Е, е, пази, испашће ти књига. **в.** *при свођењу нечега на праву меру (као одговор на нечије претеривање, неоправдану тврдњу).* – Мора да си положио испит. Е, врага сам положио. **г.** *при супротстављању, противљењу или за изражавање пркоса.* – Е нећеш више скитати. Е, баш хоћу. **д.** *при категоричком одбијању, одрицању нечега.* – Е, не могу да поднесем кад неко лаже. **5. а.** *при пристајању на нешто: добро, у реду.* – Е, па добро, кад морам ићи, идем одмах. **б.** *при прихватању нечег неминовног, наметнутог: кад је већ тако, не преостаје друго.* – Ако ти баш хоћеш да се свађаш, е свађај се цео дан. Е, кад је већ тако, на мене немој рачунати. **в.** *у резигнацији, при мирењу са нечим неповољним.* – Е, било па прошло. Е, шта ћу. Морам се вратити. **6. а.** *при прелазу с нечег што изгледа нормално, прихватљиво на нешто супротно, друго: да, јест с једне стране.* – Док је била заљубљена, није то примећивала. Е, а после се освестила и разочарала. **б.** *за исказивање нечега што се као супротно изузима, издваја од садржаја претходног исказа.* – Жеље су једно, а стварност, е, то је нешто сасвим друго. **в.** *при истицању погодбе, услова.* – Е, ако не дођеш, нећу ни ја код тебе. **7. а.** *кад се с изненађењем реагује на неко саопштење: је ли! а тако дакле!* – Оженио се Марко. Е, шта ми рече! **б.** *при исказивању неверице, сумње: ваљда није, неће ваљда бити тако.* – Еее? рече Марко не верујући. **8. а.** *у обраћању некоме при заподевању разговора; при приступању неком послу и сл.* – Е, да пођемо! **б.** *при извођењу закључка, прелазу на нешто ново што проистиче из претходно реченог: дакле, онда; кад се укратко резимира раније речено.* – Е, сад седи и напиши задатак. **в.** *кад се указује на повољан исход нечега или олакшање због развоја догађаја.* – Е, баш добро, донео си ми књигу. **9.** *у присећању при допуњавању ранијег исказа, при накнадном додавању нечега.* – Е, да, сетио сам се. Доћи ће сутра. **10.** *при вишеструком набрајању нечега: ем, те.* – Е згодна, е паметна, е од добра рода, па где доспе!

ѐбан м грч. *в. абонос.*

ѐбанов, -а, -о *који се односи на ебан, који је од ебана, абоносов:* ~ дрво.

ѐбановина ж *ебаново дрво, абоносовина.*

ебѐнист м *уметнички столар који израђује интарзирано покућство и друге предмете од абоносовине.*

ебòнит, -и́та м енгл. *чврста црна пластична маса произведена вулканизацијом каучука с већом количином сумпора, која се употребљава за електричну изолацију, израду телефонских апарата и др.*

ебòнитнӣ, -ā -о *који је од ебонита:* ~ штапић.

Е́ва ж *по Библији прва жена, прамајка људског рода.* • **од Адама и Еве** *в. под Адам.*

ѐвазйван, -вна, -о *тешко схватљив, неодређен, нејасан; двосмислен, увијен:* ~ одговор.

ѐвазйвно прил. *неодређено, двосмислено, увијено:* одговорити ~.

ѐвāзија ж лат. *избегавање, узмицање, повлачење.*

евакуа́ција ж лат. *организовано напуштање неког места, краја које је нечим угрожено (обично у рату или приликом елементарних непогода):* ~ рањеника, ~ становништва.

ѐвакуациōнӣ, -ā, -ō *који се односи на евакуацију.*

евакӯисати, -ишēм (евакуи́рати, -ӯирām) свр. и несвр. прел. **а.** (некога, нешто) *склонити, склањати, преместити, премештати на друго, безбедније место:* ~ рањенике, ~ болеснике, ~ становништво. **б.** (неку територију) *напустити, напуштати (угрожено место, крај):* ~ аеродром. ■ ~ **се** *склонити се, склањати се, повући се, повлачити се са угроженог подручја на друго, безбедније место:* ~ се из угрожених области.

евалва́ција ж фр. екон. *одређивање вредности нечега, процена, оцена.*

евалви́рати, евàлвӣрām свр. и несвр. *одредити, одређивати вредност нечега, проценити, процењивати, оценити, оцењивати.*

евангели́зам, -зма м *евангелско учење.*

евангелиза́ција ж **а.** *проповедање идеја изнетих у еванђељу, превођење у хришћанску веру, покрштавање.* **б.** фиг. *пропагирање неке идеје.*

евангѐлик м *в. евангелист(а) (1).*

евангѐликиња ж *женска особа евангелик, евангелисткиња, протестанткиња.*

евангѐлист(а), -ē м (мн. -сти) **1.** рлг. *припадник хришћанске вере која своје учење заснива само на еванђељу (протестант, калвинист, лутеран и сл.).* **2.** *в. еванђелист(а).*

евангели́стāр, -а́ра м *в. еванђелистар.*

евангели́стичкӣ, -ā, -ō *који се односи на евангелисте:* ~ вера, ~ црква.

евангѐлисткиња ж *женска особа евангелист(а), протестанткиња.*

евангѐличкӣ, -ā, -ō *који се односи на евангелике, евангелистички:* ~ црква.

евàнгелскӣ, -ā, -ō **1.** *в. јеванђелски.* **2.** *в. евангелистички.*

еванђѐлист(а), -ē м (мн. -сти) *в. јеванђелист(а).*

еванђели́стāр, -а́ра м црквн. *в. јеванђелистар.*

евàнђēлскӣ и **евàнђеоскӣ,** -ā, -ō *в. јеванђелски:* ~ књига, ~ одрицање.

евàнђēлски и **евàнђеоски** прил. *в. јевàнђēлски.*

еванђе̄ље с црквен. *в. јеванђење.*

евапо̀ра̄тор м *уређај за евапорацију, испаривач.*

евапора́ција ж лат. *претварање течности у пару, испаравање; одстрањивање сувишне влаге ради добијања суве или кондензоване супстанце.*

евапо̀риметар и **евапо̀римēтар,** -тра м *уређај, справа за одређивање брзине испаравања течности.*

евапо̀рисати, -ишēм (евапори́рати, -о̀рӣра̄м) свр. и несвр. **1.** прел. *подврћи, подвргавати евапорацији, одстранити, одстрањивати сувишну влагу, течност из нечега:* евапорисано млеко. **2.** непрел. *испарити, испаравати, (из)ветрити.*

е̏вентуа̄лан, -лна, -о лат. *који се може појавити, догодити под извесним условима, у извесним околностима, могући:* сносити евентуалне последице, исплата евентуалних потраживања.

евентуа̀лије ж мн. **а.** *могући, непредвиђени случајеви, непредвиђене ствари, околности које се могу догодити:* имати у виду све ~. **б.** *споредне, непредвиђене ствари које се могу појавити као последња тачка дневног реда неког састанка, скупа.*

е̏вентуа̄лно прил. *под извесним условима, околностима, можда.* – Ако евентуално закасните, наћи ћемо се сутра у исто време.

евентуа́лно̄ст, -ости ж *оно што се може догодити под извесним условима, околностима, могући случај, могућност:* сачувати резерву за ~, за сваку ~, штитити од сваке евентуалности.

ѐверглā̄с м енгл. *врста тканине од пластичне масе.*

е̏вергрӣн м енгл. *увек популарна забавна мелодија, омиљен стари шлагер:* свирати ~, певати ~.

ѐвзо̄н, -о́на м грч. *лако наоружани грчки војник.*

ѐвзо̄нски, -ā, -ō *који се односи на евзоне.*

евидѐнтан, -тна, -о лат. *јасан сам по себи, без потребе да се доказује, очевидан, очигледан, очит:* ~ доказ, ~ сличност, ~ истина.

евидентӣрати, -ѐнтӣра̄м свр. и несвр. прел. *запис(ив)ати, (у)бележити, увести, уводити у књигу евиденције; имати, (на)правити преглед нечега:* ~ потраживања, ~ производне трошкове, ~ публикована дела.

евидѐнтича̄р м *стручно или оспособљено лице које води евиденцију нечега.*

евидѐнтича̄рка ж *женска особа евидентичар.*

евидѐнтича̄рски, -ā, -ō *који се односи на евидентичаре и евиденцију:* ~ књига.

евидѐнтно прил. *јасно само по себи, очевидно, очигледно, очито:* бити ~, ~ се испољавати.

евидѐнтно̄ст, -ости ж *својство онога што је евидентно, очигледност, очевидност, очитост, доказаност.*

евидѐнција ж лат. **1.** *попис, преглед из кога се види да је нешто постојало, да је нешто урађено и сл., контролни попис, преглед чињеничког стања нечега:* тачна ~, потпуна ~, водити евиденцију, ~ производних трошкова. **2.** фиг. *очигледност, јасност, извесност:* извести неку мисао до евиденције. • **држати у евиденцији** *имати (нешто) на уму, водити рачуна о нечему.*

евӣкција ж лат. правн. *одузимање ствари судским путем од поседника у корист особе која докаже своје право на ту ствар.*

Е́вин, -а, -о *који припада Еви.* • **у Евином костиму** *потпуно наг, гола (о женској особи).*

ѐвнух м грч. *кастрирани мушкарац, ушкопљеник (обично чувар харема).*

евнухоидӣзам, -зма м мед. *недовољно изражене секундарне полне ознаке (брада, бркови и др.) код мушкараца због смањене функције полних жлезда.*

ѐвнушки, -ā, -ō *који се односи на евнухе, који је као у евнуха:* ~ лице.

е̏во речца **1.** *за указивање, скретање пажње на некога или нешто што је у близини или се приближава, појављује.* – Ево наших. **2.** *кад се некоме нешто даје, нуди и сл.* – Ево ти књига коју сам ти обећао. **3.** *(у разговору, причању) када се указује на актуелну радњу, збивање, околности и сл.* – Ево како је то било. Дошао сам и сео ево овако. **4.** *када се указује на дуже трајање нечега, да нешто што је почело траје до тренутка говора.* – Ево већ три дана пада киша. • **~ моје главе** *заклињем се главом, животом.* **~ (моје) руке** *јамчим, тврдим, сигуран сам (кад се на нешто пристаје, кад се склапа неки споразум, погодба).* **~ ти рука** *честитам ти, добро си то урадио.*

е̏вокативан, -вна, -о *који се односи на евокацију, који изазива евокације:* ~ мођ, ~ песма.

е̏вокативно прил. *на евокативан начин, изазивајући евокације:* деловати ~.

евокати́вно̄ст, -ости ж *својство онога што је евокативно.*

евѝкатор м лат. *онај који нешто евоцира, који оживљава у сећању успомену на некога или нешто.*

евѝкаторски, -ā, -ō *који се односи на евокаторе и евокацију, евокативан.*

евока́ција ж лат. *изазивање у свести, сећању слике нечега, оживљавање успомене на некога, на нешто; сећање, присећање:* моћ евокације, ~ прошлости.

еволуи́рати, -у̏ӣра̄м (еволу̏исати, -ишēм) свр. и несвр. фр. непрел. *постепено се развио(ја)ти, усавршити се, усавршавати се.*

е̏волутӣван, -вна, -о **1.** *који се односи на еволуцију, који се развија, настаје путем еволуције, развојни:* еволутивни развој, еволутивни процес, еволутивне промене. **2.** *који учествује у еволуцији људског духа, који иде у корак с напретком:* бити ~, еволутивни геније.

еволу́ција ж лат. *постепени развитак у природи и друштву, постепена промена, прелаз из једног стања у друго, постанак вишег и сложенијег из нижег и простијег, развитак, напредак:* ~ живих бића, ~ друштва, културна ~. • **теорија еволуције** *в. еволуциона теорија (под еволуциони);* уп. дарвинизам.

е̏волуцио̄нӣ (еволу̏ци̏јскӣ), -ā, -ō *који се односи на еволуцију, који се заснива на еволуцији, еволутиван:* ~ развитак, ~ процес, еволуционе промене. • **~ теорија** *наука о сталном развоју, мењању у природи; учење о развоју живих бића по коме су виши и сложенији облици настали од нижих и простијих у току дугог временског периода.*

еволуционѝзам, -зма м лат. *научна или филозофска доктрина заснована на учењу о еволуцији; поглед на свет по коме све настаје развојем, еволуцијом.*

еволуцио̀нист(а), -ē м (мн. -сти) *присталица, следбеник еволуционизма.*

еволуционѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на еволуционизам и еволуционисте:* ~ теорија.

еволуционѝстички прил. *са еволуционистичког становишта:* посматрати друштвене појаве ~.

евоци́рати, евѝоци̏ра̄м свр. и несвр. прел. *изаз(и)вати, оживити, оживљавати у свести, сећању слику, представу некога, нечега:* ~ успомене, ~ рано детињство.

евро- *први део сложеница који значи европски:* еврокомунизам, евросоцијализам, евроракета, европарламентарци, еврогол и сл.

е̏вро м (мн. е̏ври, ген. е̏врā) *новчана јединица већине земаља Европске уније и у Црној Гори;* уп. еуро.

Евроа̀зија и **Евроа́зија** ж *заједнички назив за Европу и Азију као највећу копнену масу на Земљи.*

евроа̀зијскӣ и **евроа́зијскӣ,** -ā, -ō *који се односи на Евроазију.*

Евровѝзија ж *заједничка јединствена телевизијска мрежа Европе.*

евровѝзијскӣ, -ā, -ō *који се односи на Евровизију:* ~ пренос.

еврокомунѝзам, -зма м пол. *европски тип комунизма какав је нпр. у Шпанији.*

еврокому̀нист(а), -ē м (мн. -сти) *следбеник еврокомунизма.*

еврокомунѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на еврокомунизам и еврокомунисте.*

Евро́па ж *пети по величини континент на свету, који се пружа између Атлантског океана, Северног леденог мора, планине Урала и Средоземног мора.*

европѐӣд, -и́да м антроп. *у мн.: припадници беле људске расе, која се одликује светлом бојом коже, меком косом, високим равним челом и др. (у јд.: припадник те расе).*

европѐӣдан, -дна, -о *који има одлике европеида:* ~ раса.

европеѝзам, -зма м **а.** *оно што је карактеристично за европску (претежно западноевропску) цивилизацију, културу, европски дух, карактер.* **б.** лингв. *реч или израз уобичајен у већини европских језика.*

европеизáција ж *увођење, одн. примање европеизма, европског обележја, карактера (у култури, језику и др.), европеизирање:* ~ друштвеног живота, ~ српске културе, лексичка ~.

европеизи́рати, -и̏зӣрām и **европѐизовати,** -зујēм свр. и несвр. прел. *да(ва)ти нечему европско обележје (у култури, уметности, језику и др.), (у)чинити европским:* ~ културу, ~ уметност. ■ ~ **се** *примити, примати, доби(ва)ти европско обележје (нпр. о култури, уметности).*

Европе́јац, -јца м *Европљанин; онај који се понаша као Европљанин.*

Евро̀пē̏јка ж *Европљанка; она која се понаша као Европљанка.*

европе́јство с *европски дух, карактер, европско обележје; европски начин живота, понашања и сл.; тежња за усвајањем европске културе и цивилизације;* ист. европеизам (а).

европе́јштина ж *у пеј. значењу: в. европејство.*

Евро́пљанин м (мн. -ани) **а.** *становник Европе, онај који је пореклом из Европе.* **б.** *човек који се образовао, васпитао у европском духу:* постати ~.

Евро́пљанка ж *женска особа Европљанин.*

ѐврōпскӣ, -ā, -ō *који се односи на Европу (који припада Европи, карактеристичан за Европу и сл.):* ~ култура, ~ цивилизација.

ѐврōпски прил. *на европски начин, у европском духу, стилу:* ~ образован, ~ васпитан, ~ одевен.

ѐгāл прил. фр. *равно, једнако; свеједно.*

егализа́ција ж *изједначавање, уједначење, изравнавање:* ~ семена.

ѐгализацио̄нӣ (егализа́ци̏јскӣ), -ā, -ō *који се односи на егализацију.* • ~ **фонд** екон. 1) *валутни фонд за интервенисање на девизном тржишту да би се одржала стабилност девизног курса.* 2) *фонд за изравнавања домаћих са иностраним ценама (добитака и губитака) у спољној трговини.*

егали̏зӣр, -и́ра м фр. *узана трака на панталонама и рукавима официрске униформе која служи за ознаку рода војске.*

егализи́рати, -и̏зӣрām и **ега̀лизовати,** -зујēм свр. и несвр. прел. *изједначи(ва)ти, изравна(ва)ти.*

егалита́рац, -рца м *присталица егалитаризма.*

егалитари̏зам, -зма м фр. *изједначење, једнакост у политичком, социјалном, културном и др. смислу; социјалистичко схватање које тежи остварењу потпуне једнакости међу људима.*

ѐгзактан, -тна, -о лат. *који потпуно одговара стварности, потпуно тачан, веран:* ~ посматрање, ~ доказ. • **егзактне науке** *природне науке у којима се с математичком тачношћу проучавају природне појаве (физика, хемија, астрономија и др.).* **футур егзактни** лингв. *сложени гл. облик којим се у зависним реченицама обично казује радња која ће се свршити пре неке друге будуће радње.*

ѐгзактно прил. *на егзактан начин, тачно:* ~ доказати.

ѐгзактно̄ст, -ости ж *својство оног што је егзактно, тачност:* ~ мерења.

егзалта́ција ж лат. **а.** *велики занос, одушевљење, претерано усхићење.* **б.** *претерано величање, слављење, уздизање:* ~ националних осећања, ~ идеје.

егза̀лти̏рāн (ègзалтован), -а, -о *који се налази у стању егзалтације, претерано усхићен, одушевљен; прожет егзалтацијом:* егзалтирани фанатик; ~ идеја, ~ стил.

егза̀лти̏рāно (ègзалтовано) прил. *са великим заносом, усхићено, одушевљено:* рецитовати ~.

егза̀лти̏рāнōст, -ости ж *стање оног који је егзалтиран, егзалтација.*

егзалти́рати, -а̀лти̏рām (ègзалтовати, -тујēм) свр. и несвр. *претерано узбудити, узбуђивати, усхитити, усхићивати, одушевити, одушевљавати.*

егза̀нтēм, -е́ма м грч. мед. *кожни осип.*

е̏гзарх м грч. **1.** *поглавар одређене црквене области у православној цркви, епископ.* **2.** ист. *намесник византијског цара.*

егза̀рхāт, -а́та м **1. а.** *област којом управља егзарх.* **б.** *в. егзархија.* **2.** *достојанство егзарха.*

егза̀рхија ж црквено *самостална национална православна црква на чијем је челу егзарх:* бугарска ~.

егза̀рхи̏јскӣ, -ā, -ō *који се односи на егзархију.*

егза̀рхист(а), -ē м (мн. -сти) ист. *присталица бугарске егзархије.*

егзѐгеза ж грч. *тумачење текстова (библијских, правних и др.):* библијска ~.

егзѐгēт, -е́та м *онај који се бави егзегезом.*

егзегѐтика ж *вештина тумачења текстова; егзегеза.*

егзекви́рати, -ѐквӣрām несвр. прел. (некога) *наплаћивати неком дугове путем егзекуције, вршити пленидбу.*

егзекути́ва ж лат. *извршна власт; извршни орган.*

е̏гзекути̏ван, -вна, -о **1.** *који се односи на егзекутиву, извршни:* егзекутивни орган. **2.** *који се односи на егзекуцију, принудни, присилан:* ~ наплата.

егзѐкӯтор м **1.** *онај који врши егзекуцију, извршилац одлуке суда или управних органа.* **2.** *извршилац смртне казне, џелат, крвник.*

егзѐкӯторскӣ, -ā, -ō *који се односи на егзекуторе, својствен егзекуторима:* ~ суровост.

егзѐкӯторски прил. *на егзекуторски начин:* ~ хладнокрвно.

егзеку́ција ж лат. **1.** *принудно, присилно (из)вршење судске пресуде или административне одлуке (присилна наплата дуга, заплена имовине дужника и сл.), пленидба.* **2.** *извршење смртне пресуде, погубљење, смакнуће.*

ѐгзекуцио̄нӣ, -ā, -ō *који се односи на егзекуцију:* ~ орган.

егзѐмплā̏р, -а́ра м лат. **1.** *појединачни предмет из низа истоврсних предмета, примерак, узорак (обично штампане књиге или рукописа):* ~ књиге, рукописни ~. **2.** *представник одређене врсте, рода и сл. (о живим бићима):* ~ кактуса, ~ беле расе. **3.** *особа, личност са одликама које карактеришу одређени тип људи:* класични ~ чиновника.

е̏гземплā̏ран, -рна, -о **а.** *који служи као пример, узор; примеран, узоран:* ~ књига, ~ превод. **б.** *који служи као опомена ради одвраћања од сличних дела:* ~ казна, ~ глоба.

е̏гземплā̏рно прил. *као пример, уплед другима, примерно; тако да служи као поучан, опомињући, застрашујући пример:* ~ утицати; ~ казнити.

егзѐрцӣр, -и́ра м лат.-нем. вој. *група војна вежба, војна обука.*

егзерци́рати, -ѐрцӣрām свр. и несвр. **1.** прел. *вежбати, увежба(ва)ти (некога), обучити, обучавати (обично у војним вештинама):* ~ војску. **б.** непрел. *в. егзерцирати се.* ■ ~ **се** *вежбати се, увежба(ва)ти се, обучавати се у војним вештинама.*

егзерцѝри̏ште с *место где се врши егзерцир, вежбалиште.*

е̏гзерцӣрнӣ и **егзѐрцӣрнӣ,** -ā, -ō *који се односи на егзерцир:* ~ метак.

егзиби́ција ж лат. *јавно приказивање, демонстрирање неке вештине; уопште јавно показивање, излагање:* акробатске егзибиције, летачке егзибиције, болесне егзибиције.

ѐгзибицио̄нӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на егзибицију:* ~ утакмица, ~ такмичење.

егзибиционѝзам, -зма м **1.** *склоност егзибицијама; уопште тежња за истицањем самог себе.* **2.** мед. *сексуална настраност која се испољава у разголићавању и показивању полног органа особама супротног пола.*

егзибиционѝст(а), -ē м (мн. -сти) **1.** *онај који је склон извођењу егзибиција.* **2.** мед. *настрана особа која пати од егзибиционизма (2).*

егзибиционѝстичкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на егзибиционизам и егзибиционисте; егзибициони:* егзибиционистичке склоности.

ѐгзӣл, -и́ла м лат. *изгнанство, прогонство из земље; присилни боравак изван неког места; место прогонства.*

егзистѐнтан, -тна, -о *који егзистира, постоји, постојећи, стваран, реалан:* ~ ствар, ~ појава.

егзистѐнција ж лат. **1.** *постојање, живот, опстанак:* борба за егзистенцију. **2.** *биће, човек, личност, индивидуа:* пропале егзистенције. • **минимум егзистенције** *најнужнија количина средстава неопходних за живот.*

ѐгзистенцијā̄лан, -лна, -о *који се односи на егзистенцију:* ~ потреба. • **егзистенцијални суд** лог. *врста суда којим се изриче постојање.*

егзистенцијализ̀ам, -зма м *идеалистички правац у филозофији и књижевности у чијем се центру интересовања налази егзистенција човека.*

егзистенцијà̀лист(а), -ē м (мн. -сти) *присталица, следбеник егзистенцијализма.*

егзистенцијалѝстичкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на егзистенцијалисте и егзистенцијализам, својствен егзистенцијалистима:* ~ писац, ~ филм.

егзистенцијалѝстички прил. *на егзистенцијалистички начин.*

егзистенцијà̀листкиња ж *жена егзистенцијалист.*

ѐгзистенцијā̄лно прил. *у погледу егзистенције.*

егзисти́рати, -ѝстӣра̄м несвр. непрел. лат. *бити, постојати, живети.*

егзо- грч. *први део сложеница у значењу спољни:* егзоген, егзоспора, егзосфера.

егзогà̀мија ж грч. *склапање брака између припадника разних племена.*

ѐгзогамскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на егзогамију, заснован на егзогамији:* ~ брак.

ѐгзоген, -а, -о грч. *који је спољашњег порекла, узрокован ванским факторима:* егзогене силе.

егзо́дус м грч. *напуштање неке средине, од стране већег броја људи, исељење; иступ већег броја људи из неке заједнице, друштва:* масовни ~ народа.

егзорцѝзам, -зма м грч. **1.** рлг. *обред истеривања злих духова из човека.* **2.** *верски фанатизам.*

егзо̀рцист(а), -ē м (мн. -сти) **1.** *онај који врши егзорцизме.* **2.** *верски фанатик.*

егзорцѝстичкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на егзорцисте и егзорцизам:* ~ молитва.

егзосфе́ра ж грч. *спољни слој Земљине атмосфере (изнад 600* km).

егзоскѐлет м грч. зоол. *спољашњи тврди делови животињског тела (нпр. оклоп крокодила, корњаче и сл.).*

егзотѐрик м грч. *нестручњак, лаик.*

егзотѐричан, -чна, -о **1.** *намењен јавности, јавни, општи.* **2.** *разумљив и за лаике, приступачан свима, популаран.*

ѐгзотерман, -мна, -о, **егзотѐрмичан,** -чна, -о и **егзотѐрмичкӣ,** -а̄, -о̄ грч. хем. *који се врши, обавља уз развијање, испуштање топлоте, при којем се ослобађа топлота (о хем. процесима):* ~ хемијска реакција.

егзо̀тика ж (дат. -ици) грч. *особености далеких земаља; оно што потиче, долази из далеких, недовољно познатих земаља и што је за њих карактеристично (страни предмети и појаве, нпр. биљке, животиње, одело, начин живота, обичаји и др.); уопште оно што је необично, ретко, несвакидашње.*

егзо̀тичан, -чна, -о **1.** *који потиче из далеких, недовољно познатих земаља, стран, туђ; необичан:* ~ биљка, ~ животиња. **2.** *који се одликује нечим необичним, несвакидашњим:* ~ шешир, ~ орнамент.

егзо̀тично прил. *необично, чудно:* звучати ~, деловати ~.

егзо̀тично̄ст, -ости ж *особина онога што је егзотично; егзотичан предмет или егзотична појава.*

ѐгида ж грч. мит. *Атинин штит с главом Горгоне;* фиг. *заштита, окриље, покровитељство.* • **под егидом (некога)** *под (нечијим) окриљем, покровитељством.*

ѐгипатскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на Египат, који припада Египту:* ~ писмо, ~ пирамида.

египтò̀лог м *стручњак који се бави египтологијом.*

египтолò̀гија ж *наука која се бави проучавањем историје, културе и језика старих Египћана.*

египтò̀лошкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на египтологе и египтологију.*

Ѐгипћанин (мн. -ани) и **Еги́пћанин** (мн. -ани) м *становник Египта; онај који је из Египта.*

Ѐгипћанка и **Еги́пћанка** ж *становница Египта; она која је из Египта.*

ѐго м лат. псих. *„ја“, део човекове личности који управља опажањем и вољном активношћу.*

егоѝзам, -зма м фр. *претпостављање властитих интереса интересима других и општим интересима, себичност, саможивост;* супр. алтруизам.

егò̀ист(а), -ē м (мн. -сти) *себичњак, саможивац;* супр. алтруист(а).

егоѝстичан, -чна, -о **а.** *који своје личне интересе претпоставља интересима других и општим интересима, себичан, саможив:* ~ човек. **б.** *прожет, испуњен егоизмом:* егоистични интереси, егоистични осећаји.

егоѝстичкӣ, -а̄, -о̄ *в. егоистичан (б).*

егоѝстички и **егоѝстично** прил. *на егоистичан начин, себично, саможиво.*

егоѝстично̄ст, -ости ж *особина онога који је егоистичан, егоизам.*

егò̀исткиња ж *жена егоиста.*

еголà̀трија ж грч. *култ самога себе, претерана љубав према самом себи, самољубље.*

еготѝзам, -зма м фр. *јако изражен егоизам; велико самољубље.*

егò̀тист(а), -ē м (мн. -сти) *претерано самољубив човек.*

егò̀тичан, -чна, -о **а.** *претерано самољубив:* ~ човек. **б.** *у коме се испољава претерано самољубље, прожет самољубљем:* ~ роман.

егоцентрѝзам, -зма м лат. *в. егоцентричност.*

егоцѐнтрик м *егоцентричан човек.*

егоцѐнтричан, -чна, -о **а.** *који себе сматра средиштем света, који (свесно или несвесно) истиче властито „ја“ и личне интересе; који све просуђује са свог личног становишта:* ~ човек. **б.** *који одражава такав карактер:* ~ нарав, ~ природа, ~ поезија.

егоцѐнтрично прил. *на егоцентричан начин, саможиво:* ~ поступити.

егоцèнтричнōст, -ости ж *особина оног који је егоцентричан, оног што је егоцентрично; егоцентрични поступци.*

èдēм, -ема м грч. мед. *отеклина од наглог милане течности у ткиву или органима:* плућни ~.

èдематōзан, -зна, -о *захваћен едемом, отечен, подбуо:* ~ ткиво, ~ лице.

éден м хебр. рлг. *рајски врт, рај;* фиг. *диван предео, место уживања.*

éденскӣ, -ā, -ō *који се односи на еден, рајски:* ~ врт.

èдикт м лат. *проглас, указ, наредба; закон.*

èдӣтор м лат. *издавач.*

èдӣција ж лат. *штампана књига, издање; низ штампаних књига, публикација које чине једну целину, коло.*

èдукатӣван, -вна, -о *васпитни, образовни, одгојни:* ~ настава.

èдукатӣвно прил. *на едукативан начин, васпитно, образовно:* деловати ~.

едукáција ж лат. *васпитавање, образовање, одгој.*

èзāн, -ána м тур. *муслиманski позив на молитву.*

èзоп(ов)скӣ, -ā, -ō *који је у Езоповом духу, који је као код Езопа (легендарног грчког баснописца):* ~ стил.

èзоп(ов)ски прил. *у Езоповом духу, као код Езопа:* писати ~.

езотèрија ж *в. езотеричност.*

езотèрик м грч. *онај који је упућен у суштину неког учења.*

езотèричан, -чна, -о **езотèричкӣ,** -ā, -ō грч. *који је приступачан само уском кругу упућених, унутарњи, скривен, тајни; строго научан, стручан:* ~ књижевност, ~ схватање.

езотèрички и **езотèрично** прил. *скривено, тајно; строго научно, стручно.*

езотèричнōст, -ости ж *својство оног што је езотерично.*

êj узв. **1.** *за дозивање, скретање пажње некоме, хеј.* – Ej, Марко! Ej, пази, пашће ти књига. **2.** *за изражавање разних емоција:* **а.** *туге, жалости, сете:* о*j*, *jоj*. – Ej, једна ли сам. **б.** *јадања, вајкања, жаљења, сажаљевања:* е, *ех*. – Ej, пуста младости, у шта ми прође! Ej, једна сиротињо! **в.** *жеље, прижељкивања.* – Ej, да ми је да упишем факултет! **г.** *незадовољства, негодовања, прекоревања и сл.* – Ej, шта то радиш, црни сине! **д.** *усхићења, дивљења.* – Ej, како смо се лепо провели. **3. а.** *у емотивнијем говору, кад се саговорник позива да схвати смисао и значај казаног, да се са тим сложи и сл.* – Ej, друго је било оно време. **б.** *при упозоравању, опомињању.* – Ej, још ти њих не знаш. **4.** (понекад појачано узвиком хеј) *за истицање велике количине, удаљености и сл.: и те како, и још колико; чак (тамо).* – Могао је он да попије, ej-хеј, литар ракије.

éја ж зоол. *у мн.: род дневних птица грабљивица* Circus *из реда соколовки* (Falconiformes), *које нападају водену дивљач (у јд.: птица из тога рода).* • **дугорепа (далматинска)** ~ Circus macrourus. ~ **мочварица** Circus aeruginosus. **пољска** ~, ~ **стрнарица** Circus csaneus.

ејакȕлāт, -áта м лат. *сперма.*

ејакулáција ж лат. мед. *излучивање семена, сперме при полном акту.*

ејакулúрати, -ȕлӣрām свр. и несвр. *излучи(ва)ти сперму при полном акту.*

èјдс м енгл. мед. *сида* (AIDS).

èјектор м лат. техн. *справа за црпење и усисавање паре, или на или течности из неког резервоара или апарата, машине.*

èјс *узв. за терање волова и др. стоке, ајс.*

ек. скраћ. *екавски.*

éкавац, -āвца м *онај који говори екавски.*

екавȉзам, -зма м лингв. *екавски облик речи (нпр. песма).*

екавизáција ж лингв. **а.** *давање екавског облика (речима).* **б.** *усвајање екавице.*

екавизúрати, -ȉзӣрām свр. и несвр. прел. *да(ва)ти екавски облик речима:* ~ изговор, ~ реч. ■ ~ **се** *поста(ја)ти екавац, усвојити, усвајати екавицу.*

éкавица ж лингв. *в. екавштина.*

éкāвка ж *она која говори екавски.*

éкавскӣ, -ā, -ō *који се односи на екавце и екавштину:* ~ изговор, ~ говор, ~ наречје, ~ облик.

éкавски прил. *на екавски начин, као што говоре екавци, изговарајући „е“ место некадашњег, старословенског гласа јат (ѣ):* говорити ~.

éкавштина и **екáвштина** ж лингв. *екавски изговор, изговарање самогласника „е“ место некадашњег старословенског самогласника јат (ѣ) (нпр. пѣсма, млéко, сѣно), екавски говор:* говорити екавштином, писати екавштином.

éкати, êкām и êчēм несвр. непрел. **1.** нар. *узвикивати, говорити „е“, „ех“ (у знак вајкања, туге, радости и сл.).* **2.** шаљ. *говорити екавским наречјем.*

èквāтор м лат. **а.** геогр. *замишљена кружна линија око Земље, чије су све тачке подједнако удаљене од Земљиних полова и која дели Земљу на северну и јужну полулопту, полутар.* **б.** астр. *средња, највећа паралела у разним сферичним координатним системима:* небески ~, Сунчев ~, Марсов ~. **в.** физ. *кривуља која спаја све тачке на површини Земље где је магнетска инклинација једнака нули:* магнетски ~.

екватòријāл, -ála м астр. *врста великог телескопа за посматрање кретања небеских тела.*

èкваториjāлан, -лна, -о **а.** *в. екваторски:* ~ струја, ~ зона. **б.** астр. *који се односи на екваторијал:* ~ постоље.

èкваториjáлно прил. *у екваторовој равни:* ~ поставити телескоп.

èквāторов, -а, -о *који припада екватору:* ~ полупречник.

èквāторскӣ, -ā, -ō *који се односи на екватор (који припада екватору, који се налази око екватора и сл.):* ~ зона, ~ струја.

екви- лат. *први део сложеница који значи: исти, једнак, идентичан:* еквивалентан, еквиноције и сл.

еквивàлен(а)т, -нта м лат. *оно што има исту вредност као и нешто друго, оно што потпуно одговара нечему и што може да га замени:* материјални ~.

еквивалèнтан, -тна, -о *који има исту вредност као нешто друго, који потпуно одговара нечему, одговарајући, једнак, раван:* ~ вредност, ~ израз.

еквивалèнтно прил. *на еквивалентан начин, једнако:* поступити ~.

еквивалèнтнōст, -ости ж *еквивалентна вредност, изједначеност у погледу вредности.*

еквивалèнција ж *в. еквивалентност.*

еквидистàнтан, -тна, -о *који је на истом одстојању, подједнако удаљен од нечега:* еквидистантне изохипсе, ~ раван.

еквидистàнтнōст, -ости ж *в. еквидистанција.*

еквидистàнција ж лат. *подједнака удаљеност (од неког, нечега).*

еквȉлȉбријум м (еквȉлȉбрӣј, -ија) лат. *равнотежа, уравнотеженост, стабилност.*

еквилибри́рати, -ȉбрӣрām свр. и несвр. непрел. *одржа(ва)ти равнотежу, балансирати:* ~ на жици.

еквилȉбрист(а), -ē м (мн. -сти) *вештак у одржавању равнотеже; играч на жици (у циркусу), акробат.*

еквилȉбрȉстика ж *вештина одржавања равнотеже; извођење такве вештине, акробатика.*

еквилибрȉстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на еквилибристику и еквилибристе:* ~ вештина.

еквилȉбристкиња ж *женска особа еквилибриста, акробаткиња.*

еквѝнōцӣј, -ија м лат. *дан, дâтум у ȉодини када је обданица једнака ноћи, равнодневица:* пролећни ~, јесенски (јесењи) ~.

ѐквиноцијáлан, -лна, -о *в. еквиноцијски.*

еквѝнōцӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на еквиноцај.*

еквѝнōцијум м *в. еквиноцај.*

еквѝнōцијумскӣ, -ā, -ō *в. еквиноцијски.*

екúпа и **екȉпа** ж фр. **а.** спорт. *ȉрупа спȏртиста који учествују у неком такмичењу, тим.* **б.** *ȉрупа, скуп људи формирана ради извршења неког ȉосла, задатка:* медицинска ~, спасилачка ~, филмска ~.

екȉпāж, -а́жа м и **екипа́жа** ж фр. **1.** *луксузна, раскошна кочија са зајрегȏм.* **2.** *ȉосада на броду или у авиону.*

екипúрати, -ȉӣпӣрāм свр. и несвр. *опремити, опремати, снабде(ва)ти ȉотребним људством или опремом:* ~ посаду. ■ ~ **се** *опремити се, опремати се.*

ѐкӣпнӣ и **ѐкипнӣ,** -ā, -ō *који се односи на екипу:* ~ првенство, ~ рад.

ѐкӣпно и **ѐкипно** прил. *као екипа, у екипи, ȉрупно:* такмичити се ~.

еклатàнтан, -тна, -о фр. **а.** *вео.ма јасан, уверљив, убедљив, очȉледан:* ~ доказ, ~ лаж. **б.** *сјајан, изванредан, одличан.*

еклатàнтно прил. *уверљиво, убедљиво, очȉледно, очȉито; сјајно, изванредно, одлично:* ~ потврђивати.

еклектȉзам, -зма м *в. еклектицизам.*

еклèктик м *в. еклектичар.*

еклèктика ж *в. еклектицизам.*

еклектицȉзам, -зма м грч. *смер или учење у филозофији, науци или уметности настало одабирањем ȉојединих теза из различȉитих учења, система и њиховим спајањем у одређену целину.*

еклèктичан, -чна, -о *у коме се оȉледа еклектицизам, састављен од разнородних делова, елемената, најабирчен, скȓљен:* ~ систем, ~ поезија.

еклèктичāр м (инстр. -ом и -ем) *филозоф, научник или уметник који из различȉитих учења и система одабира оно шȉо му одȉовара и саставља сопствени систем, учење, науку или уметност.*

еклèктичāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на еклектичаре.*

еклèктичкӣ, -ā, -ō *који се односи на еклектицизам; еклектичан:* ~ композиција.

еклèктички прил. *на еклектички начин, у духу еклектицизма:* ~ састављена песма.

еклȉпса ж грч. астр. *ȉомрачење небеског тела (Сунца, Месеца).*

еклȉптика ж (дат. -ици) грч. астр. *кружница на небеској сфери ȉо којој се Сунце у току ȉодине привидно креће око Земље.*

еклȉптичкӣ и **еклȉптичнӣ,** -ā, -ō *који се односи на еклȉптику.*

еклóга и **ѐклога** ж грч. *пастирска идилична песма.*

éкнути, êкнēм свр. *узвикнȕти, рећи „е“ (у изненађењу, чуђењу и сл.).*

еко- *ȉрефиксоид који значи 'еколошки', који се односи на очување животне средине:* екотуризам, екомитинг, екопројект, екофактор и др.

еколòг м **а.** *стручњак који се бави еколȏгијом.* **б.** *члан еколошког ȉокрета.*

еколòгија ж грч. биол. *наука која ȉроучава однос живих орȇанизама (животиња и биљака) и околине у којој живе; наука о очувању животне средине и заштити од заȇађивања ȉрироде.*

еколòгист(а), -ē м (мн. -сти) *члан ȉокрета за очување животне средине.*

екологѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на еколȏгисте:* ~ организација, ~ скуп.

еколòшкӣ, -ā, -ō *који се односи на еколȏгију и еколȏге:* ~ проучавање, ~ ȉокрет, ~ активиста.

еколòшки прил. *у ȉогледу еколȏгије, са еколошког становишта:* ~ чист, ~ неповољан.

екòном и **ѐконом** м грч. **1.** *службеник који се брине о набавци, чувању и расȉодели ȉотрошног материјала (у ȉредузећу, установи, војној јединици и сл.):* ~ болнице, клупски ~. **2. а.** *управник већег ȉољоȉривредног газдинства; ȉољоȉривредни стручњак, аȉроном.* **б.** *онај који води неко имање, домаћинство, домаћин; онај који рационално рукује имовином:* добар ~.

економāт, -а́та м **1.** *одељење у ȉредузећу или установи које се брине о набавци, чувању и расȉодели ȉотрошног материјала:* болнички ~. **2.** *служба економа.*

економѐтрија ж грч. *утврђивање економских законитости и ȉроверавање економских ȉринципа на основу статистичко-математичке анализе економских ȉојава.*

економѐтрȉјскӣ, -ā, -ō *који се односи на економетрију:* ~ анализа.

економȉзам, -зма м ист. *оȉортунистичка струја у међународном, ȉрвенствено руском, социјалдемократском ȉокрету ȉрема којој је основни задатак радничке класе само економска борба ȉротив капиталиста, а не и ȉолитичка.*

економȉзēр, -е́ра м маш. *грејач воде у ȉарном котлу.*

економизȉрати, -ȉзӣрāм несвр. непрел. *в. економисати.*

екòномија ж грч. **1. а.** *наука која ȉроучава деловање економских закона у ȉроизводњи, расȉоделi и ȉотрошњи материјалних добара, као и међуљудске односе у ȉроцесу ȉроизводње и расȉоделе ȉроизвода; ȉримена те науке у ȉракси:* теоријска ~, ȉримењена ~, студирати економију. **б.** *ȉривредни систем; ȉривредна делатност, ȉривреда, економика:* ȉроцват економије, криза економије, развој економије, југословенска ~. **2.** *ȕправљање имањем, газдинством, ȉривредом, ȉривређивање, газдовање:* домаћа ~, ȉомагати некоме у економији, водити економију. **3.** *рационално коришћење материјалних добара и др., економисање, економичност, штедња:* ~ радне снаге, ~ ȉростора, ~ времена, ~ боје, ~ речи. **4.** *ȉољоȉривредно имање, добро, газдинство, госȉодарство:* ȉољска ~, ȉодићи економију. • **договорна** ~ *економија, ȉривреда која дејствује на основу ȉолитичких договора, а не ȉо законима тржишта.* **политичка** ~ *наука која ȉроучава економске законе и ȉроизводне односе, ȍшта, теоријска економија.* **сива** ~ *стварање ȉрофита, богаћење на незаконит начин (без ȉлаћања ȉореза).*

екòномијица ж *дем. и хип. од економија (4).*

екòномика ж (дат. -ици) грч. **1. а.** *ȉривреда, ȉривредни систем, свеукȕпност економских односа неке земље на одређеном стȕпњу друштвеног развитка:* преображај на пољу економике. **б.** *економска наука, економија, обично ȉрактична, ȉримењена:* ~ ȉредузећа, ~ индустријских ȉредузећа. **2.** *в. економија (3):* ~ речи.

екòномисати, -ишēм несвр. непрел. *рационално, штедљиво расȉолагати нечим, рационално ȕȉотребљавати, трошити нешто:* ~ (с) папиром, ~ (с) новцем, ~ (с) временом.

екòномист(а), -ē м (мн. -сти) *онај који се бави економијом као науком; стручњак за економска, ȉривредна ȉитања; студент економије:* енглески ~, дипломирани ~.

екòномисткиња ж *жена економист.*

екòномичан, -чна, -о **а.** *који не изискује велике трошкове или ȕштедак времена, ȉростора, који доноси ȕштеду (у материјалу, времену, ȉростору и др.), рационалан:* ~ потрошња горива, ~ ауто, ~ говор. **б.** *штедљив, чуваран:* ~ домаћин.

екòномичāр м *в. економист(а).*

екòномичкӣ, -ā, -ō *в. економичан.*

екòномички прил. *в. економично.*

екòномично прил. *на економичан начин, рационално, штедљиво:* ~ трошити гориво.

екòномичнȏст, -ости ж *особина оног који је економичан, оног шȉо је економично, рационалност, штедљивост; рацио-*

нално, штедљиво пословање, штедња: ~ у трошењу материјала, ~ исхране, ~ пословања.

екòнóмка и **ѐкономка** ж *жена економ.*

екòномскӣ и **ѐкономскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на економију, економику, привредни:* ~ развој, ~ систем, ~ политика, ~ блокада, ~ географија, ~ факултет.

екòномски прил. *у економском погледу, у погледу економије, привреде, привредно:* ~ неразвијен, ~ заостао, ~ напредовати.

екосѝстēм, -е́ма м грч. биол. *систем међусобног деловања и међусобних односа између биљака и животиња и њихове неживе околине, станишта (нпр. баре), где измена материја међу њима има кружни ток.*

екосфе́ра ж грч. биол. *еколошка сфера.*

ѐкотӣп м грч. биол. *наследно измењени облик неке биљке или животиње услед прилагођавања одређеном типу средине (нпр. пољска шева, алпски зец).*

ѐкрāн, -а́на м фр. **1. а.** *специјално платно на коме се пројектују слике са филмске траке или с дијапозитива.* **б.** *флуоресцентна површина катодне цеви телевизијског пријемника (обично благо испупчена) на којој се ствара слика.* **2.** *полични преградни зид, заклон, преграда, параван.* • **мали** ~ *телевизијски екран, телевизор; телевизија:* приказати филм на малом екрану.

екранизàција ж *филмска обрада, реализација неког дела, обично књижевног:* ~ романа „Рат и мир“.

екрàнизовати, -зујēм (екранизи́рати, -ѝзирām) свр. и несвр. прел. *(из)вршити екранизацију неког дела, филмски обрадити, обрађивати, представити, представљати на филму:* ~ роман.

ѐкс прил. лат. **1.** (обично с предлогом „на“) *наискап, до дна (чаше и сл.), на душак:* испити чашу (пића) на ~. **2.** *први део неких одомаћених израза у значењу: из, са, од и сл.:* ~ катедра, ~ леге.

екс- лат. **1.** *први део сложеница који значи 'бивши':* екскраљ, експремијер, експрвенац итд. **2.** *префикс глаголских и др. позајмљеница који значи одстрањивање, удаљавање и сл.:* експедовати, ексхумација, експорт итд.

екселѐнција ж лат. *почасна титула у ословљавању личности високог положаја или друштвеног ранга: узвишеност, преузвишеност:* Ваша екселенцијо!

ѐксер м тур. *мањи, обично гвоздени клин зашиљен при врху и са главицом на другом крају, који служи за састављање или учвршћивање предмета, клинац, чавао.*

ексерàна ж *одељење у фабрици, радионица у којој се израђују ексери.*

ексѐрчић и **ѐксечић** м *дем. од ексер.*

ексѝкātор м лат. *стаклена посуда с брушеним поклопцем за сушење или заштиту материја од влаге помоћу неког хигроскопског средства.*

ексѝрати, ѐксирām свр. и несвр. шатр. *испи(ја)ти на екс.*

екскàвāтор м лат. *грађевинска машина за ископавање и преношење земље, рудаче, јаловине и др. материјала, која се креће на гусеницама или шинама.*

екскавàција ж *ископавање, вађење и уклањање земље, рудаче и др. материјала помоћу екскаватора.*

ѐкскламатѝван, -вна, -о **а.** лингв. *узвичан, ускличан:* ~ реченица. **б.** *пун усклика, узвика, експресивних обрта:* ~ поезија, ~ песма.

екскламатѝвнōст, -ости ж *особина онога што је екскламативно, екскламативни карактер:* ~ поезија.

ексклама́ција ж лат. *узвик, усклик; реч или израз, обрт који има карактер усклика.*

ѐксклузѝван, -вна, -о лат. **1. а.** *који се строго држи одређене области, строго усмерен, ограничен, искључив; нетомирљив, нетолерантан:* ~ стручњак, ~ средина; ~ гледиште. **б.** *који је приступачан само одабранима, привилегованим, који је затворене типа; изузетан, посебан:* ~ друштво, ~ стамбена четврт, ~ школа, ~ колекција одеће. **2.** (одр.) лингв. *којим се нешто изузима, искључује, искључни:* ~ реченица, ~ везник.

ексклузивѝзам, -зма м *склоност ексклузивности, искључивости; ексклузивност:* литерарни ~.

ексклузѝвист(а), -ē м (-сти) *онај који је склон ексклузивизму, искључив, нетолерантан човек.*

ексклузивѝстичкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на ексклузивисте и ексклузивизам, својствен ексклузивистима.*

ексклузѝвисткиња ж *жена ексклузивиста.*

ѐксклузѝвно прил. *искључиво, само, једино:* ~ за тебе, ~ књижевни часопис.

ексклузѝвнōст, -ости ж *особина онога који је ексклузиван, онога што је ексклузивно, искључивост, издвојеност, затвореност.*

екскомуника́ција ж лат. *искључење из верске заједнице.*

екскомуници́рати, -ѝцирām свр. и несвр. прел. *искључи(ва)ти, одстранити, одстрањивати из црквене заједнице.*

ѐкскрāљ м *бивши краљ, краљ који је свргнут или је абдицирао.*

екскрàљица ж *бивша краљица.*

ексскрѐмен(а)т, -нта м лат. *измет (људски или животињски).*

ѐкскрēт, -е́та м лат. биол. (обично у мн.) *производ размене материја који тело излучује природним путем, излучевина.*

ѐкскрēција и **екскре́ција** ж лат. *излучивање сувишних продуката (екскрета) из организма (из појединих органа и жлезда), лучење, секреција; излучевина.*

екскӯрзија ж лат. **1.** *краће групно путовање, излет у забавне, културне, научне, спортске и др. сврхе, заједничка посета знаменитих места, споменика и сл.:* ђачка ~, стручна ~, ићи на екскурзију. **2.** фиг. *в. екскурс.*

екскӯрзист(а), -ē м (мн. -сти) *учесник екскурзије, излетник.*

екскӯрзисткиња ж *учесница екскурзије, излетница.*

ѐкскурс м *удаљавање од главног предмета, скретање с главне теме (у говору или писању), дигресија:* правити екскурсе у говору.

егсо́дус м грч. *в. егзодус.*

експàндер м спорт. *гимнастичка справа за јачање ручних мишића са еластичним жичаним врпцама које се растежу између две дрвене дршке.*

ѐкспанзѝван, -вна, -о **1.** *који се шири, који има способност да се шири, распростире:* експанзивни гас (плин), ~ пара, ~ сила. **2. а.** *који се нагло, снажно шири, развија, који има буран развој:* ~ покрет. **б.** *који тежи да ојача своју моћ, да прошири свој утицај, превласт, који посеже за туђим територијама, освајачки:* експанзивни капитализам, ~ тржиште, експанзивне тежње, ~ политика.

ѐкспанзѝвно прил. **а.** *нагло, бурно:* ~ се развијати. **б.** *с експанзивним, освајачким тежњама:* ~ се проширити.

експанзѝвнōст, -ости ж *особина онога што је експанзивно, склоност према експанзији, ширењу; освајачке тежње, освајачки карактер:* ~ гасова; ~ немачке политике.

експàнзија ж лат. **1.** *ширење, распростирање; тежња за ширењем:* ~ гасова. **2. а.** *проширивање своје превласти, освајачка политика и подухвати према другим народима:* немачка ~, колонијална ~. **б.** *развијање, ширење производње и освајање тржишта.*

ѐкспанзиōнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на експанзију:* ~ политика.

експанзионѝзам, -зма м *експанзивна политика, склоност експанзији, освајачке, империјалистичке тежње.*

експанзиòнист(а), -ē м (мн. -сти) *онај који спроводи експанзивну политику, представник, следбеник експанзионизма.*

експанзионѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на експанзионизам и експанзионисте, освајачки, империјалистички:* ~ политика.

експанзионѝстички прил. *на експанзионистички начин, с освајачким тежњама:* наступати ~.

експедѝрати, -èдӣрām свр. и несвр. *в. експедовати.*

експѐдӣт, -и́та м *в. експедиција (1б).*

ѐкспедитӣван, -вна, -о *који на време и уредно завршава своје послове, ефикасан на послу.*

ѐкспедитӣвно прил. *на експедитиван начин, уредно и брзо, ефикасно:* ~ завршавати послове.

експедитӣвнӧст, -ости ж *особина онога који је експедитиван, онога што је експедитивно, уредност и ревност у обављању послова.*

експѐдӣтор м **а.** *онај који шаље писмо или неку другу пошиљку, пошиљалац.* **б.** *службеник који врши експедицију, који отпрема пошиљке.*

експеди́ција ж лат. **1. а.** *слање, одашиљање, отпремање (пошиљака, робе):* ~ писама, ~ робе. **б.** *одељење у пошти, установи, предузећу итд. за отпремање разних пошиљки и дистрибуцију робе.* **2. а.** *одлазак, путовање више лица ради извршења неког задатка (научног, стручног, политичког и сл.); лица која учествују у томе подухвату:* истраживачка ~, алпинистичка ~, поларна ~, спасилачка ~. **б.** *војни поход у неку земљу, област с одређеним задатком:* војна ~. • **казнена** ~ вој. *војни поход ради кажњавања побуњеника и извођења репресалија над становништвом.*

ѐкспедициӧнӣ, -ā, -ō *који се односи на експедиције:* ~ књига, ~ одред.

ѐкспедовати, -дујѐм свр. и несвр. **1.** *(по)слати, упутити, упућивати, отпремити, отпремати:* ~ робу, ~ трупе. **2.** фиг. *(о)терати, најурити, уклонити, уклањати:* ~ некога.

експеримен(а)т, -нта м лат. **а.** *планирано и контролисано извођење разних поступака за изазивање неке појаве или процеса ради проучавања и тумачења, доказивања неке чињенице, огледа, опита, покуса:* вршити експерименте. **б.** *акција, подухват с неизвесним исходом, покушај:* упуштати се у ризичне експерименте.

ѐкспериментāлан, -лна, -о *који се односи на експерименте; заснован на експерименту, огледни, покусни, опитни:* ~ испитивање, ~ метода, ~ станица, ~ физика, ~ хемија.

експеримента́лац, -лца и **експериментàлист(а),** -ē м *онај који своја проучавања заснива на експериментима.*

ѐкспериментāлно прил. *на експерименталан начин, путем експеримента:* ~ доказати, ~ проверити.

експеримѐнтатор м *онај који врши експерименте; онај који експериментише с нечим.*

експеримента́ција ж *вршење, извођење експеримената, експериментисање.*

експеримѐнтисати, -ишēм (експериментѝрати, -èнтӣрām) несвр. непрел. **а.** *вршити, изводити експерименте, огледе.* **б.** (с нечим или без допуне) *предузимати неки подухват с неизвесним исходом, вршити неке покушаје:* ~ с трговином, ~ с вођем.

ѐксперт м (ген. мн. -рāтā) лат. **а.** *стручњак, зналац:* ~ у финансијским пословима, ~ за историју. **б.** *стручњак који врши вештачење, вештак.*

експерти́за ж фр. *стручни преглед и давање стручног суда од стране експерата (обично у неком правном спору), вештачење; стручна процена поступка:* извршити експертизу, психијатријска ~, судска ~.

ѐкспертнӣ, -ā, -ō *који се односи на експерте, састављен од експерата:* ~ група, ~ тим.

ѐкспиратӧран, -рна, -о **а.** *који се односи на експирацију, издисање ваздуха:* ~ струја ваздуха. **б.** лингв. *који се одликује снагом фонационе струје:* експираторни акценат.

експира́ција ж лат. *испуштање ваздуха из плућа, издисање, издисај.*

експлàнтāт, -а́та м мед. *пресађено ткиво.*

експланта́ција ж лат. мед. *узимање ткива из организма и његово пресађивање у нову средину, ради научних истраживања.*

експланти́рати, -àнтӣрām свр. и несвр. прел. *(из)вршити експлантацију:* ~ бубреге.

ѐкспликатӣван, -вна, -о *који објашњава, који служи за објашњење, тумачење:* експликативне науке, ~ синтеза.

експликати́внӧст, -ости ж *особина онога што је експликативно.*

експлика́ција ж лат. *објашњавање, излагање, тумачење.*

експлици́рати, -ѝцӣрām свр. и несвр. прел. *изложити, излагати, објаснити, објашњавати, (рас)тумачити.*

експлѝцитан, -тна, -о лат. **а.** *потпуно исказан, изричит, јасан.* **б.** *који се отворено, одређено изјашњава.*

експлѝците прил. лат. *в. експлицитно.*

експлѝцитно прил. *изричито, јасно:* ~ речено.

експлѝцитнӧст, -ости ж *особина онога што је експлицитно, изричитост, јасност.*

експлоàтāтор м *онај који експлоатише некога, израбљивач (обично о припадницима владајућих класа у класном друштву).*

експлоàтāтӧрка ж *жена експлоататор.*

експлоàтāторскӣ, -ā, -ō *који се односи на експлоататоре и експлоатацију:* ~ класа.

експлоàтāторски прил. *на начин експлоататора, као експлоататори:* ~ искоришћавати.

експлоата́ција ж лат. **1.** *присвајање резултата туђег рада, искоришћавање људске радне снаге, експлоатисање, израбљивање:* ~ радника, колонијална ~. **2.** *искоришћавање природних богатстава и других средстава; коришћење нечега ради користи:* ~ шума, ~ рудног блага, ~ возила.

ѐксплоатациӧнӣ (експлоата́цијскӣ), -ā, -ō *који се односи на експлоатацију:* ~ план, ~ подручје.

експлоàтисати, -ишēм (експлоати́рати, -àтӣрām) несвр. прел. фр. **1. а.** *присвајати плодове туђег рада, искоришћавати, израбљивати:* ~ раднике. **б.** *безобзирно употребљавати, злоупотребљавати:* ~ свој дар, ~ изуме науке. **2.** *искоришћавати природна богатства и друга средства; користити се нечим ради користи:* ~ рудно благо, ~ шуме, ~ бунар.

експлоди́рати, -òдӣрām свр. и несвр. непрел. **1.** *наглo се распрснути, распрскавати се уз прасак (нпр. о бомби, гранати и сл.).* **2.** фиг. *разбеснети се, планути.*

ѐксплозӣв м лингв. *експлозивни, праскави сугласник.*

експлòзӣв, -и́ва м *експлозивна материја, хемијско једињење или смеса која под дејством спољног импулса развија разорну хемијску реакцију и експлодира, а користи се у ратној техници (за пуњење бомби и мина), грађевинарству и рударству:* ~ за минирање.

ѐксплозӣван, -вна, -о **1.** *који има својства експлозива, који (лако) експлодира, разоран:* ~ материја, ~ гориво, ~ бомба. **2.** фиг. *нагао, напрасит, жесток:* ~ човек, ~ нарав. **3.** лингв. *при чијем се изговору успоставља а затим нагло уклања потпуна препрека ваздушне струје, праскав:* ~ сугласник.

експлози́вац, -вца м разг. *онај који ради, рукује експлозивом; радник у фабрици експлозива, муниције.*

ѐксплозӣвно прил. **а.** *као кад нешто експлодира; нагло:* ~ се разлетети. **б.** фиг. *напрасито, жестоко:* ~ викати.

експлози́внӧст, -ости ж **а.** *особина онога што је експлозивно, моћ распрскавања и разарања:* ~ бомбе. **б.** фиг. *плаховитост, напраситост; необузданост:* ~ нарави.

ѐксплӧзија ж лат. **1.** *нагло распрскавање експлозивних материја праћено праском, детонацијом; прасак:* ~ гранате, ~

плина. **2.** фиг. **а.** *наїли излив, провала (некоī душевноī стања, расположења):* ~ смеха, ~ мржње, ~ радости. **б.** *наїло развијање, ширење неке појаве:* ~ становништва, ~ рађања, ~ рок-музике. **3.** лингв. *завршна фаза изговора праскавих сугласника, при којој се уклања преграда за ваздушну струју, прасак.*

експлора́ција ж лат. *истраживање, испитивање; извиђање.*

експло̀рисати, -ишēм свр. и несвр. *истражи(ва)ти, испит(ив)ати; извидети, извиђати.*

експо̀зē, -èа м фр. *званични извештај, излагање, реферат о неком сушшинском политичком, привредном и сл. питању, проблему (у скупштини, пред скупом неке организације):* поднети ~.

експозиту́ра ж лат. **а.** *испостава, одељак, филијала, подружница:* ~ банке, ~ поште. **б.** фиг. пеј. *лице или организација која ради по нечијем налогу, за рачун некоī другоī, а против интереса своје средине:* ~ власти.

експози́ција ж лат. **1. а.** *излагање, приказивање:* ~ друштвене стварности. **б.** *уводни део, увод књижевноī или музичкоī дела у којем се излажу мотиви који служе као полазна тачка у даљој разради теме.* **2.** *изложба уметничких дела.* **3.** фот. *излагање фотографскоī материјала (филма, плоче) дејству светлости.*

експо̀нāт, -а́та м *изложени предмет (на изложби, у музеју и сл.):* музејски ~.

експо̀нент м **1.** (обично пеј.) *онај који ради по нечијем налогу и заступа његове интересе, заступник, повереник:* ~ буржоазије. **2.** *онај који излаже на изложби, излагач.* **3.** мат. *број који показује колико пута се основа степена множи сама са собом, изложилац, изложитељ.*

ѐкспоненцијāлнӣ, -ā, -ō мат. *који се односи на експонент, чија је непозната, непроменљива величина дата у експоненту:* ~ једначина, ~ функција.

експо̀нӣра̄нōст, -ости ж *својство оноīа што је експонирано, изложено; истицање у јавности.*

експони́рати, -о̀нӣра̄м свр. и несвр. прел. **1.** *изложити, излагати, приказ(ив)ати; показ(ив)ати:* ~ слику; ~ снагу. **2.** *разви(ја)ти, разрадити, разрађивати (књижевно дело):* ~ драму. **3.** фот. *изложити, излагати фотографски материјал (плочу, филм) дејству светлости.* ■ ~ **се а.** *истаћи се, истицати се, пасти, падати у очи, откри(ва)ти се.* **б.** *заложити се, залагати се јако за неку ствар:* ~ се као колаборациониста.

ѐкспорт м лат. трг. *продаја и отпремање робе у иностранство, извоз.*

експо̀ртēр, -ера м *онај који се бави извозом, извозник.*

ѐкспортнӣ, -ā, -ō *који се односи на експорт, извозни:* ~ роба. • ~ **академија** *висока школа за трговину и економију, економски факултет.*

ѐкспортовати, -тујēм (експортӣрати, -о̀ртӣра̄м) свр. и несвр. прел. *извести, извозити (робу) у иностранство.*

ѐкспрес[1] м лат. **1.** *брзи воз који се заустављa само у великим, важним станицама.* **2.** *експрес ресторан.*

ѐкспрес[2] прил. *в. експресно:* послати писмо ~.

ѐкспрес[3] прид. непром. *в. експресни:* ~ кафа, ~ пошиљка. • ~ **ресторан** *ресторан (обично са самопослуживањем) у коме се храна припрема и служи гостима веома брзо.* ~ **лонац** *лонац с херметичким поклопцем и сигурносним вентилом у коме се јело брзо кува под великим притиском паре.*

ѐкспресӣван, -вна, -о *који нешто снажно, сликовито приказује, изразит, изражајан, упечатљив:* ~ сликарство, ~ реализам, ~ правац у уметности, ~ стил.

ѐкспресӣвно прил. *на експресиван начин, изразито, изражајно, упечатљиво:* ~ приказати, ~ насликати.

експресӣвнōст, -ости ж *особина оноīа што је експресивно, изразитост, изражајност, упечатљивост.*

експрѐсија ж лат. **а.** *израз, начин изражавања:* поетска ~. **б.** *изражајност, експресивност:* ~ цртежа.

експресионѝзам, -зма м *уметнички правац (у књижевности, сликарству, музици) с почетка XX века који се заснива на схватању да уметник треба да изражава своја субјективна расположења и лични доживљај (експресију) стварности не водећи рачуна о естетској допадљивости и правилима спољашње форме.*

експресио̀нист(а), -ē м (мн. -сти) *присталица, следбеник експресионизма.*

експресионѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на експресионизам и експресионисте, који је у духу експресионизма:* ~ песништво, ~ музика.

експресионѝстички прил. *на експресионистички начин, у стилу експресионизма:* ~ приказати.

експресио̀нисткиња ж *женска особа експресионист(а).*

ѐкспреснӣ, -ā, -ō *који се одликује великом брзином (рада, кретања, отпремања, справљања и др.); који се одликује кратком временa потребноī за нешто, хитан:* ~ воз, ~ ресторан, ~ роба, ~ пошиљка, ~ писмо.

ѐкспресно прил. *брзо, хитно:* послати писмо ~.

експропрѝја̀тор м *онај који врши експропријацију.*

експропријā́ција ж лат. екон. и правн. *одузимање некоī имовинскоī права, уз накнаду, од стране државноī органа и давање тоīа права другом:* супр. апропријација.

ѐкспропријационӣ, -ā, -ō *који се односи на експропријацију:* ~ комисија.

експрò̀писати, -ишēм (експропри́рати, -о̀прӣра̄м) свр. и несвр. прел. екон. и правн. *подврћи, подвргавати експропријацији, одузети, одузимати; лишити, лишавати власништва над средствима за производњу, развластити, развлашћивати:* ~ земљу, ~ буржоазију.

екста́за ж грч. *стање највећеī заноса, одушевљења, велико усхићење:* пасти у екстазу, бити у екстази, довести у екстазу.

екста̀тичан, -чна, -о (екста̀тичкӣ, -ā, -ō) *који је у стању екстазе; пун заноса, усхићења:* ~ дивљење.

екста̀тично (екста̀тички) прил. *на екстатичан начин, у екстази, у заносу:* ~ гледати некога.

екста̀тичнōст, -ости ж *особина оноīа што је екстатично, велика занесеност, занос, екстаза.*

екстемпора́ција ж лат. *импровизована духовита упадица коју на позорници убацује глумац у текст своје улоге, импровизација.*

ѐкстензӣван, -вна, -о *који се шири, који се развија ширењем (квантитативним, просторним и сл.) а не унапређењем квалитета:* ~ пољопривреда, ~ сточарство, ~ обрада земљишта.

ѐкстензӣвно прил. *на екстензиван начин, ширећи се квантитативно:* ~ се развијати.

екстензи́внōст, -ости ж *особина оноīа што је екстензивно:* ~ пољопривреде.

екстѐнзија ж лат. **1.** *ширење, проширење, простирање; развлачење, истезање.* **2.** мед. *истезање оболелих зглобова или преломљених костију ради оздрављења, одн. правилноī срашћивања.*

ѐкстензиōнӣ, -ā, -ō мед. *који служи за екстензију:* ~ завој.

ѐкстензор м анат. *мишић истезач.*

екстерӣјѐр, -ера м фр. **1.** ум. *спољашњи, отворени простор на слици или у уметничкој сцени, ван студија; слика са мотивом из спољашњеī, отвореноī простора:* снимати екстеријере, снимање у екстеријеру. **2.** *спољни, вањски изглед, спољашност, вањштина.*

ѐкстерӣјѐрнӣ, -ā, -ō *који се односи на екстеријер, спољашњи, спољни, вањски.*

ѐкстериторијā́лан, -лна, -о лат. *који је изузет од надлежности органа земље у којој се налази (о лицима из дипломатије и сл.):* ~ особље.

екстериторија́лнōст, -ости ж *екстериторијални статус, изузетост дипломатских представника од надлежности органа и закона земље у којој се налазе.*

ѐкстёрнӣ, -а̄, -ō лат. *спољни, спољашњи; иностран:* супр. интерни.

екстѐрнист(а), -ē м (мн. -сти) **1.** мед. *амбулантни пацијент, болесник који се лечи амбулантно.* **2.** *спољни, ванъски члан неке организације.*

ѐкстра лат. **1.** прид. непром. **а.** *засебан, одвојен:* ~ соба. **б.** *посебан, нарочит:* ~ укус. **в.** *изванредан, изузетан:* ~ класа, ~ квалитет. **2.** прил. **а.** *засебно, одвојено:* брojати нешто ~. **б.** *посебно, нарочито; изванредно, изврсно:* ~ надарен.

екстра- *први део сложеница у значењу: посебан, изузетан, изврстан или посебно, изузетно, изврсно:* екстрадобит, екстрадоходак, екстракласа, екстрахуман.

екстравага̀нтан, -тна, -о лат. *који одступа, одудара од уобичајеног, нормалног, необичан, чудан, нападан; наопак:* ~ халjина; ~ господин.

екстравага̀нтно прил. *на екстравагантан начин, врло необично, чудно; наопако:* ~ обучен.

екстравага̀нтнōст, -ости и **екстравага̀нција** ж *екстравагантне особине и поступци, одступање, одударање од онога што је обично, нормално; наопакост.*

екстравѐртӣра̄н, -а, -о *који је отворен према околини и људима, друштвен, комуникативан:* ~ личност; супр. интровертиран.

екстради́рати, -а̀дӣра̄м свр. и несвр. *(из)вршити екстрадицију, изручи(ва)ти.*

екстради́ција ж лат. *изручење кривца земљи у којој је учинио преступ.*

ѐкстрадобӣт ж екон. *в. екстрапрофит.*

ѐкстракт м лат. **1.** хем. *материја добијена екстракцијом, течни или растворљиви састојци издвојени из нечега (фармацеутски препарат добијен из биљне или животињске дроге, кондензовани прехрамбени производ и сл.):* ~ биљне дроге, ~ кафе. **2.** фиг. **а.** *срж, суштина нечега:* ~ искуства, ~ лепоте, ~ душе. **б.** *кратак, сажет, језгровит преглед нечега, извадак, извод, сажетак:* ~ из књиге.

ѐкстрактӣван, -вна, -о **1.** (одр.) *који се односи на екстракцију, који се бави екстракцијом; који црпе сировине непосредно из земље или воде:* ~ индустрија, ~ производња. **2.** *в. екстрактни:* ~ материја.

ѐкстрактнӣ, -а̄, -ō *који се односи на екстракте, који је добијен екстракцијом:* ~ материја, ~ садржина.

екстра̀кција ж лат. **1.** *поступак (лабораторијски или индустријски) којим се из нечега издвајају екстракти, вађење, извлачење екстракта:* ~ из лековитих трава. **2.** *вађење, извлачење (нечега):* ~ зуба, ~ детета (при порођају), ~ руда.

ѐкстракциōнӣ (екстра̀кцӣјскӣ), -а̄, -ō *који се односи на екстракцију:* ~ средство.

ѐкстраординā̀ран, -рна, -о лат. *изванредан, изузетан, необичан; нередовит, ванредан:* ~ случај, ~ расход.

екстрапро̀фӣт, -и́та м *вишак изнад просечног профита, посебна, натпросечна зарада остварена због повољнијих услова пословања.*

екстрахи́рати, -а̀хӣра̄м свр. и несвр. *издвојити, издвајати екстракцијом; извући, извлачити.*

ѐкстрēм, -е́ма м лат. *оно што је екстремно, крајност, претераност.*

ѐкстрēман, -мна, -о лат. **а.** *који достиже крајњи, највиши степен, који иде до крајњих граница, крајњи, претеран; који заступа радикалне ставове и мере:* ~ став, ~ политика; ~ националиста, ~ левица. **б.** *највећи, одн. најмањи могући, гранични:* екстремне вредности.

екстремѝзам, -зма м *склоност екстремним, радикалним ставовима и мерама.*

екстрѐмист(а), -ē м (мн. -сти) *присталица, следбеник екстремизма, екстремних схватања и мера.*

екстремѝстичкӣ, -а̄, -ō *који се односи на екстремизам и екстремисте:* екстремистичка схватања.

екстремѝстички прил. *на екстремистички начин, екстремно:* ~ настројен.

екстрѐмисткиња ж *жена екстремист(а).*

екстремѝтēт, -е́та м анат. (обично у мн.) *крајњи део тела (рука или нога), уд:* горњи екстремитети, доњи екстремитети.

ѐкстрēмно прил. *на екстреман начин, крајње, претерано:* ~ левичарски.

екстре́мнōст, -ости ж *особина онога што је екстремно, екстремизам.*

екстрӯдēр, -е́ра м лат. техн. *врста пужне пресе која се употребљава за извлачење цеви и профила од пластичних маса.*

ексӯдāт, -а́та м лат. мед. *гнојна или крвава течност која се скупља у телесним дупљама услед запаљења марамица које обавијају те дупље; скупљање течности у организму:* гнојни ~.

ѐксудатӣвнӣ, -а̄, -ō *који се односи на ексудат.*

ексхала́ција ж лат. *испуштање гасовитих материја, испаравање.*

ексхибиц- *в. егзибиц-.*

ексхума́ција ж лат. *ископавање леша из гроба ради премештања или судско-медицинске истраге.*

ексхуми́рати, -ӯмӣра̄м свр. и несвр. *ископа(ва)ти из гроба (леш, посмртне остатке).*

ексцелѐнција ж *в. екселенција.*

ѐксцентар, -тра м лат. маш. *кружна плоча, диск ексцентрично учвршћен на осовину.*

ексцѐнтрик м лат. *ексцентричан, несређен, неуравнотежен, чудан човек, чудак.*

ексцентрицӣтēт, -е́та м *в. ексцентричност.*

ексцѐнтричан, -чна, -о **1. а.** маш. *чији центар одступа од осовине обртања:* ~ точак, ~ котур. **б.** мат. *који је изван средишта, ванседишни; који одступа од кружног облика:* ~ круг. **2.** фиг. **а.** *несређен, неуравнотежен, чудан, наопак:* ~ жена. **б.** *који одудара од оног што је уобичајено, нормално, претерано упадљив:* ~ фризура. • **ексцентрични кругови, ексцентричне кружнице** геом. *кругови, кружнице с различитим центрима.*

ексцѐнтрично прил. *на ексцентричан начин: несређено, неуравнотежено, наопако:* понашати се ~.

ексцѐнтричнōст, -ости ж **1.** *ексцентричан положај, однос, одступање од центра нечега; одступање од кружног облика, развученост:* ~ елипсе. **2.** *ексцентричне особине, ексцентричан карактер, неуравнотеженост, наопакост:* ~ песника.

ексцерпи́рати, -ѐрпӣра̄м свр. и несвр. прел. *(на)правити изводе из књиге, списа, исписивати, (из)вадити податке, белешке из нечега:* ~ књигу, ~ песму.

ѐксцерпт м лат. *извод, попис из књиге, списа и сл.*

ѐксцес м лат. *испад, изгред, преступ; недопуштен, недоличан поступак:* правити ексцесе.

ѐксцесан, -сна, -о *који се односи на ексцес, који има карактер ексцеса, изгредни:* ~ појава, ~ понашање.

ѐксцесӣван, -вна, -о **а.** *в. ексцесан.* **б.** склон ексцесима: ~ човек.

ѐксцитатӣван, -вна, -о лат. *који подстиче, подстрекава; који надражује, изазива:* ~ средство.

ексцита́ција ж лат. *подстицај, подстрек; надраживање, изазивање.*

ѐксцитациōнӣ, -а̄, -ō *који се односи на ексцитацију, ексцитативан.*

ексцити́рати, -ѐтӣра̄м свр. и несвр. прел. *подстаћи, подстицати, побудити, побуђивати; надражи(ва)ти, узбудити, узбуђивати.*

ѐктодерм м грч. биол. *спољни слој на заметку; спољни клицин лист.*

екуме́на ж грч. *насељени део Земље.*

екуменѝзам, -зма м *покрет за приближавање свих хришћанских цркава.*

екумѐнист(а), -ē м (мн. -сти) *присталица, поборник екуменизма.*

екȕмēнскӣ, -ā, -ō *који се односи на цео свет, васељенски, свеземаљски:* ~ сабор, ~ концил.

ѐкцēм, -е́ма м грч. *кожно обољење праћено црвенилом, осипом и сврабом.*

ѐл с непром. *назив слова „л“* (l) *у латиници.*

елабо̀рāт, -а́та м лат. *писмени рад који темељито и подробно обрађује неко питање, студија:* израдити ~.

елабора́ција ж **а.** *обрађивање, обрада, израда.* **б.** *исцрпнија обрада, развијање, разрада неке замисли, теме.*

елабори́рати, -о̀рӣрām свр. прел. енгл. *подробније обрадити, разрадити, рашчланити:* ~ тему.

ѐлāн, -а́на м фр. *полет, замах, занос, одушевљење:* радни ~.

ела̀стика ж *еластична гумена врпца.*

еластицѝтēт, -е́та м *в. еластичност.*

ела̀стичан, -чна, -о фр. **1.** *који има својство да се након деформације враћа у првобитни облик, растегљив, савитљив:* ~ жица, ~ гума. **б.** *који се одликује покретљивошћу, гибак; стретан, окретан:* ~ мишић; ~ покрет, ~ човек. **2.** фиг. **а.** *који није строго утврђен, који се може модификовати према потреби, флексибилан:* ~ план, ~ одредба. **б.** *који се одликује способношћу да се прилагоди разним ситуацијама, који није крут у схватањима и држању, прилагодљив:* ~ човек.

ела̀стично прил. **а.** *са еластичношћу, растегљиво, савитљиво:* растезати се ~. **б.** *гипким покретима, гипко, лако, стретно:* ~ се љуљати. **в.** *без крутости, прилагођавајући се одређеној ситуацији:* ~ применити нешто, ~ схватити нешто.

ела̀стичнōст, -ости ж *особина онога што је еластично, растегљивост, савитљивост; гипкост; способност прилагођавања, прилагодљивост.*

Елдора́до (Елдора̀до) м шп. **а.** *легендарна земља баснословно богата златом и другим драгоценостима које су тражили шпански освајачи у Јужној Америци.* **б.** фиг. *обећана земља, земља богатства и изобиља.*

елѐва̀тор м лат. техн. *направа, уређај за дизање сипког, расутог терета, транспортер за утовар и претовар сипког терета (жита, уљена, песка и сл.), теретни лифт, дизалица:* ланчани ~, лопатичасти ~.

елева́ција ж лат. **1.** *дизање, уздизање.* **2. а.** астр. *висина небеског тела изнад хоризонта.* **б.** геод. *вертикална удаљеност неке тачке од Земљиног хоризонта изражена у метрима.* **в.** вој. *нагиб топовске цеви према хоризонту при гађању.*

ѐлевациōнӣ, -ā, -ō *који се односи на елевацију:* ~ угао.

елега̀нтан, -тна, -о лат. **а.** *укусно, лепо одевен; отмен, господствен, фин:* ~ господин; ~ одело, ~ ход. **б.** *који је складних линија, лепо обликован:* ~ чамац, ~ стуб, ~ зграда.

елега̀нтно прил. *на елегантан начин, укусно, отмено, фино:* ~ одевен, ~ скројен, ~ се поклонити.

елега̀нтнōст, -ости ж *в. елеганција.*

елега̀нција ж лат. *особина онога који је елегантан, онога што је елегантно, отменост, финоћа, префињеност, углађеност (у владању, одевању и др.):* ~ покрета, ~ форме.

ѐлēгија ж грч. **1. а.** *лирска песма прожета сетним, тужним расположењем.* **б.** муз. *музичка композиција сетног карактера.* **2.** *у старогрчкој поезији песма у дистисима.*

елѐгӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на елегију:* ~ песма, ~ дистих, ~ стих.

елѐгӣјски прил. *као у елегији, сетно:* ~ интониран.

елѐгичан, -чна, -о *својствен елегији, сетан, тужан, жалостан:* ~ поезија, ~ песма.

елѐгичār м *песник елегија.*

елѐгично прил. *сетно, тужно:* рећи ~.

елѐгичнōст, -ости ж *особина онога који је елегичан, онога што је елегично, сета, туга.*

ѐлектӣван, -вна, -о лат. *који се бира, изборни.*

ѐлектор м лат. *члан изборног тела, бирач, изборник.*

електра̀на ж *предузеће, фабрика за производњу електричне енергије, електрична централа.*

електриза́ција ж **а.** *пуњење електричном струјом.* **б.** *излагање утицају електрицитета.*

електризи́рати, -ѝзӣрām (елѐктризовати, -зујēм) свр. и несвр. прел. (непрел.) **1. а.** *(на)пунити електрицитетом, довести, доводити у активно електрично стање:* ~ ебонитни штапић. **б.** *додирнути, додиривати наелектрисаним предметом; изложити, излагати утицају електрицитета (нпр. у електротерапији).* **в.** (несвр. непрел.) *одавати електричну струју при додиру (нпр. о електричном апарату).* **2.** фиг. **а.** *(ис)пунити, прожети, прожимати полетом, одушевљењем, јаким емоцијама:* ~ слушаоце, ~ омладину. **б.** *прожети, прожимати напетошћу, узнемирењем:* ~ атмосферу. ■ ~ **се** *(на)пунити се електрицитетом, постајати наелектрисан.*

елѐктрика ж (дат. -ици) разг. **а.** *електрична струја, електрична енергија:* сат за електрику. **б.** *електрично осветљење; електрични светлосни извор, електрична сијалица:* упалити електрику, угасити електрику. **в.** *електрична инсталација, уређаји за развођење електричне струје:* прегледати електрику.

елѐктрисати (се), -ишēм (се) свр. и несвр. *в. електризирати (се).*

електрифика́ција ж **1.** *унапређивање привреде неке земље изградњом електричне мреже, електрана и система преноса електричне енергије:* ~ државе. **в.** *увођење електричне енергије и снабдевање инсталацијама и апаратима за коришћење електричне енергије:* ~ домаћинства, ~ железнице.

ѐлектрификациōнӣ (електрифика́цӣјскӣ), -ā, -ō *који се односи на електрификацију:* ~ план.

електрифици́рати, -ѝцӣрām (електрѝфиковати и елѐктрификовати, -кујēм) свр. и несвр. прел. *(из)вршити електрификацију (нечега), снабде(ва)ти, опремити, опремати електранама, инсталацијама и апаратима за коришћење електричне енергије:* ~ земљу, ~ села, ~ домаћинство. ■ ~ **се** *снабде(ва)ти се, опремити се, опремати се електранама, инсталацијама и апаратима за коришћење електричне енергије, увести, уводити електричну струју (у фабрику, домаћинство и сл.).*

електрицѝтēт, -е́та м грч. **1.** физ. *облик енергије чији су носиоци електрони, протони и позитрони; физичка појава кретања тих честица, електрични набој, електрична струја:* позитивни ~, негативни ~, статички ~, динамички ~. **2.** фиг. *напетост, напрегнутост, узбудљивост:* атмосфера (ситуација) пуна електрицитета.

елѐктричār м (инстр. -ом и -ем) **1.** *квалификовани радник (занатлија или техничар) за послове око електричних инсталација, уређаја и сл.; стручњак за електрицитет и електротехнику.* **2.** разг. *музичар који свира на електронским инструментима.*

елѐктричāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на електричаре:* ~ занат, ~ радник.

елѐктричнӣ (елѐктричкӣ), -ā, -ō *који се односи на електрицитет (који садржи електрицитет, који се заснива на електрицитету, који ради или се креће помоћу електрицитета и сл.):* ~ енергија, ~ осветљење, ~ инсталација, ~ апарат, ~ воз. • ~ **централа** *зграда са уређајима за производњу електричне енергије.* ~ **мрежа** *електрични водови који спајају електричну централу са местима у којима се користи електрична струја.* ~ **струја** *ток, кретање електричне енергије у проводнику.*

елèктричнōст, -ости ж *наелектрисаност, наелектрисање:* ступањ електричности.

електро- *први део сложенице који казује да је оно што значи други део сложенице у вези са електрицитетом, електричном енергијом:* електромагнет, електромотор, електропривреда, електротехника.

електроакȕстика ж *грана електротехнике која се бави проблемима претварања звучних трептаја у електричне и обрнуто.*

електроакȕстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на електроакустику:* ~ талас, ~ инструмент.

електроанали́за ж хем. *квантитативна хемијска анализа на основу електролитичког издвајања елемената из раствора њихових соли.*

електроаналѝтичкӣ, -ā, -ō *који се односи на електроанализу:* ~ хемија, ~ раствор.

електровàрилац, -иоца м *в. електрозаваривач.*

електрòвод м *вод, спроводник електричне струје, електрична жица.*

електрогенèрāтор м техн. *електрични генератор, динамо.*

електро́да ж грч. физ. *електрични проводник преко кога електрицитет, електрична струја прелази из једне средине у другу.*

електродинàмика ж физ. *грана науке о електрицитету која проучава кретање електрицитета и механичке и магнетске појаве изазване њиме.*

електродинàмичкӣ и **електродинàмичнӣ,** -ā, -ō *који се односи на електродинамику.*

електродистрибу́ција ж *предузеће за дистрибуцију електричне енергије.*

елèктрōднӣ, -ā, -ō *који се односи на електроде:* ~ угаљ.

електроенергѐтика ж *наука о искоришћавању електричне енергије; електропривреда.*

електроенèргетскӣ (електроенергѐтичкӣ), -ā, -ō *који се односи на електроенергију:* ~ систем, ~ предузеће, ~ диспечерска служба.

електроенèргија ж *електрична енергија, електрична струја коју производе електране.*

електроенцефалògрам м мед. *графички снимак, приказ тока биоелектричне струје у мозгу.*

електроенцефалògраф м мед. *апарат за електроенцефалографију.*

електроенцефалогрàфија ж мед. *снимање и графичко приказивање тока биоелектричних појава које се јављају у мозгу за време рада можданих ћелија.*

електроенцефалògрафскӣ, -ā, -ō *који се односи на електроенцефалограф и електроенцефалографија:* ~ снимак.

електрозаварѝвāње с *заваривање метала помоћу електричне струје.*

електрозаварѝвāч, -а́ча м *занатлија који завари метале помоћу електричне струје.*

електроиндȕкција ж *изазивање електричне струје и промена њеног тока помоћу другог струјног кола.*

електроиндȕстрија ж *грана индустрије која се бави производњом електричне енергије и електричног материјала.*

електроиндȕстрӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на електроиндустрију:* ~ производња.

електроинсталàтēр, -е́ра м *квалификовани радник или техничар који се бави увођењем електричних уређаја.*

електроинсталàтēрскӣ, -ā, -ō *који се односи на електроинсталатере:* ~ занат, ~ алат.

електроинстала́ција ж техн. *електрично постројење, скуп електричних уређаја и проводника.*

електроинсталациōнӣ, -ā, -ō *који се односи на електроинсталацију:* ~ материјал, ~ алат.

електрокардиògрам м мед. *електрокардиографски снимак, графички приказ рада срца.*

електрокардиògраф м мед. *апарат за електрокардиографију.*

електрокардиогрàфија ж мед. *испитивање рада срца графичким бележењем биоелектричних струја у срчаном мишићу.*

електрокардиògрафскӣ, -ā, -ō *који се односи на електрокардиограф и електрокардиографију:* ~ преглед.

електрокаȕстика ж грч. мед. *лађење болесног ткива посебним инструментом кроз који протиче електрична струја.*

електроли́за ж грч. хем. *процес растварања, разлагања материје, електролита услед пролажења електричне струје кроза њ.*

електрòлӣт, -и́та м грч. хем. *раствор или отопина која проводи електричну струју при чему јони преносе набоје, материја која се разлаже електролизом.*

електролѝтичкӣ, електролѝтичнӣ и **електрòлӣтскӣ,** -ā, -ō *који се односи на електролизу и електролит:* ~ дисоцијација, ~ посуда, електролитски метали.

електромàгнēт, -е́та м грч. физ. *калем са језгром од меког гвожђа кроз чије намотаје протиче електрична струја магнетизујући гвожђе.*

електромагнетѝзам, -зма м физ. *магнетизам који настаје дејством електричне струје.*

електромàгнētнӣ и **електромàгнētскӣ,** -ā, -ō *који се односи на електромагнет и електромагнетизам:* ~ талас, ~ поље, ~ теорија.

електроматерѝјāл, -а́ла м *материјал за израду електричних инсталација, уређаја и сл.*

електромашѝнац, -нца м *електромашински инжењер; студент електромашинског факултета.*

електромàшѝнскӣ, -ā, -ō *који се односи на електромашинство:* ~ факултет, ~ струка.

електромаши́нство с *грана технике, електротехника и машинска техника међусобно повезане.*

електрометàлург м *електрометалуршки радник.*

електрометалу́ргија ж *грана металургије, добијање и пречишћавање метала помоћу електричне струје.*

електрометàлуршкӣ, -ā, -ō *који се односи на електрометалургију.*

ѐлектромēтар и **ѐлектрометар,** -тра м грч. *апарат за мерење електричног набоја неког тела.*

електромехàничār м *стручњак који поправља и одржава електрична постројења и електричне уређаје, електричар.*

електромòнтēр, -е́ра м *стручњак који монтира електрична постројења и електричне уређаје.*

електромòтōр, -о́ра м *мотор на електрични погон, који електричну енергију претвара у механички рад.*

електромòтōрнӣ, -ā, -ō *који производи, изазива електричну струју; који може изазвати електричне појаве:* ~ сила, ~ погон.

електромото́рнōст, -ости ж *особина онога што је електромоторно:* ~ мишића.

електромòтōрскӣ, -ā, -ō *који се односи на електромоторе:* ~ калем.

елèктрōн, -о́на м физ. *најситнија честица негативног електричног набоја која кружи око позитивно наелектрисаног језгра атома.*

електрòника ж (дат. -ици) **1.** *грана електротехнике која се бави проучавањем кретања и понашања електрона у електричном и магнетном пољу и применом тих појава у практичне свр-*

хе: примењена ~, техничка ~, инжењер електронике. **2.** зб. *електронска, електротехничка опрема (електронски апарати и др.).*

електро̀ничар м *стручњак за електронику, инжењер електронике.*

електро̀ничарка ж *жена електроничар.*

електро̀ничарски, -а̄, -о̄ *који се односи на електроничаре.*

електро̀ничкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на електронику; електронски:* ~ инжењер, ~ техничар, ~ индустрија, ~ микроскоп, ~ уређај.

елèктро̄нка ж физ. *електронска цев, цев са ужареном катодом која служи за исправљање, појачавање и модулацију електричне струје или као електронски прекидач:* катодна ~.

елèктро̄нскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на електроне и електронику (који се заснива на својствима електрона):* ~ теорија, ~ цев, ~ микроскоп, ~ сочиво.

ѐлектропе̄ћ ж *индустријска пећ за топљење метала која се загрева електричним путем.*

електропорцѐла̄н и **електропорцу̀ла̄н,** -а́на м *врста тврдог порцелана који се користи као изолатор у електротехници.*

електропри̏вреда ж *привредна грана која се бави производњом и искоришћавањем електричне енергије.*

електропри̏вреднӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на електропривреду:* ~ комбинат.

електро̀скоп м грч. *најједноставнији електрометар, справа којом се утврђује да ли је неко тело наелектрисано и којом врстом наелектрисања.*

електро̀скопскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на електроскоп:* ~ штап.

електроста̀тика ж грч. *грана науке о електрицитету која проучава статички електрицитет и његово деловање.*

електроста̀тичкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на електростатику:* ~ сила, ~ машина.

електро̀статскӣ, -а̄, -о̄ *в. електростатички.*

електротерапѐут м мед. *стручњак за електротерапију.*

електротера̀пија ж мед. *лечење помоћу електричне струје.*

електротера̀пијскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на електротерапију:* ~ метода лечења.

електротѐрмија ж грч. *подручје електротехнике које обухвата производњу топлоте из електричне енергије и њено коришћење за грејање и технолошке процесе.*

електротѐрмичкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на електротермију:* ~ постројење.

електротѐхника ж грч. *наука о примени електрицитета у техничке сврхе; примена те науке (делатност везана с производњом и потрошњом електричне енергије и производњом електричних машина, апарата и др. уређаја).*

електротѐхничар м *стручњак за електротехнику, инжењер електротехнике.*

електротѐхничарскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на електротехничаре.*

електротѐхничкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на електротехнику:* ~ факултет, ~ радња.

електроу̏ређај м *електрични уређај.*

електрофи̏лтар, -тра и **елèктрофи̏лтер,** -а м *уређај за уклањање прашине из индустријских гасова који делује на принципу привлачних сила електрода са статичким набојем.*

електро̀фо̄р, -о́ра м грч. физ. *справа за производњу статичког електрицитета помоћу инфлуенце.*

електрохѐмија ж грч. **а.** *грана физичке хемије која проучава односе између електричних и хемијских појава, понашање јона и претварање хемијске енергије у електричну и обратно.* **б.** *индустријска грана која примењује поступке ове науке.*

електрохѐмијскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на електрохемију:* ~ индустрија.

електрочѐлик м *висококвалитетни, специјални челик произведен у електричној индустријској пећи.*

електрочеличàна ж *железара или одељење железаре за производњу електрочелика.*

èлектрошок м мед. *примена удара електричне струје у лечењу неких душевних болести:* лечење електрошоковима.

елѐкција ж лат. *бирање, избор.*

èлем речца разг. *кад се наставља приповедање, кад се у причању прелази на даље догађаје (после извесног задржавања или умешка) или при свођењу закључка: и тако, дакле.* – Елем, после дугог лутања он се врати кући. Дуго су се свађали и на крају потукли. Елем, завлада прави метеж.

елѐмен(а)т, -нта м (ген. мн. елѐменāтā) **1. а.** *саставни део неке целине; основни део у склопу неког система; чинилац, фактор у нечему:* ~ гласа, елементи троугла, ~ покућства, елементи грађевине, туђи културни елементи. **б.** (обично у мн.) *основна, битна знања; основа; полазна тачка:* елементи физике, елементи филозофије, метереолошки елементи. **в.** (обично у мн.) *податак, чињеница на којој се нешто заснива:* располагати потребним елементима за закључивање. **г.** *битно својство, обележје, одлика, карактеристика:* елементи нечије поезије. **2.** хем. **а.** *основна, проста материја која се хемијским путем не може разложити на простије састојке, а састоји се само од истоврсних атома:* гасовити ~. **б.** (у мн.) *прибор за добијање електричне енергије хемијским путем:* галвански елементи, Волтини елементи. **3. а.** (обично у мн.) *група људи (ређе појединац) као чинилац у друштву, друштвеним односима и збивањима:* нежељени елементи, опасни елементи, антидржавни елементи, напредни ~, револуционарни ~. **б.** *живаљ, становништво, народ одређених карактеристика или припадности (социјалне, верске, етничке и сл.):* српски ~, муслимански ~, туђи ~, сељачки ~, православни ~, словенски ~, жилав ~. **в.** разг. *рђав човек, човек сумњивог морала:* којекакви елементи. **4.** *амбијент, средина, окружење које одговара некоме, нечему:* бити у свом правом елементу. **5.** (обично у мн.) *природна сила, стихија; непогода, невреме:* страдати од природних елемената. • **бити (осећати се) у свом елементу** 1) *налазити се у средини која најбоље одговара нечијој природи, менталитету; добро се снаћи.* 2) *бити у добром расположењу.*

ѐлемента̄ран, -рна, -о **1. а.** *основни, битан:* ~ потреба, ~ пристојност, елементарни услови живота. **б.** *почетни, почетнички; ограничен на најосновније појмове:* ~ обука, ~ знање, ~ писменост. **2.** *природни, стихијски; исконски, наивни:* ~ непогода, ~ сила; ~ мржња. **3.** *који се односи на хемијске елементе:* ~ анализа.

ѐлемента̄рно прил. *на елементаран начин, стихијски; наивни, исконски:* ~ букнути, ~ стварати.

елемента́рно̄ст, -ости ж *особина онога што је елементарно, елементарна, наивна снага, стихијност:* ~ одушевљења, ~ природе, сурова ~.

елефантија́за ж грч. мед. *увећање и изобличење појединих делова тела (обично ногу и руку) услед задебљања коже и поткожног ткива.*

елиди́рати, елѝдѝрām свр. и несвр. лингв. *(из)вршити елизију, изостављати, изостављати, испуштати, испуштати појединe гласове, одн. слова у говору или писму:* ~ самогласник „и“.

елѝзе̄ј, -е́ја м грч. мит. *плодне пољане где љубимци богова проводе блажен живот; део подземног света у коме праведници проводе срећан посмртни живот.*

елѝзе̄јскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на елизеј, бајан, чаробан, диван:* ~ пољана.

ѐлѝзија ж лат. лингв. *изостављање, испуштање самогласника на крају речи ради избегавања зева или из ритмичких разлога.*

елѝзијскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на елизију.*

елѝксӣр, -и́ра м ар. *екстракт извучен из биљних материја и припремљен као лековит напитак, неко друго лековито или*

козметичко средство: ~ за лепоту. • ~ **живота,** ~ **младости** *чудотворни напитак који су покушавали да произведу алхемичари да би продужили живот и постигли вечиту младост.*

ѐлиминатбран, -рна, -о *в. елиминациони.*

елимина́ција ж лат. **1.** *избацивање, уклањање, одстрањивање; искључење:* ~ спортске екипе из такмичења. **б.** мат. *уклањање исте величине из више једначина као метод при њиховом решавању.*

ѐлиминациóнӣ (елимина́ци̏јскӣ), -а̄, -о̄ *који се односи на елиминацију:* ~ такмичење.

елимѝнисати, -ишēм (елимини́рати, -и̏ни̏ра̄м) свр. и несвр. прел. **а.** *искључ(ива)ти, удаљити, удаљавати, уклонити, уклањати, одстранити, одстрањивати:* ~ из првенства, бити елиминисан, ~ негативне чиниоце, ~ несварене материје. **б.** мат. *уклонити, уклањати неку величину из више једначина при њиховом решавању.* ■ ~ **се** *уклонити се, уклањати се, одстранити се, одстрањивати се, излучи(ва)ти се:* ~ се из организма.

ели̏пса и **ѐлипса** ж грч. **1.** мат. *затворена крива линија овалног јајастог облика на којој свака тачка има исти збир растојања од њених двеју жижа.* **2.** лингв. и књиж. *изостављање једне или више речи које се подразумевају ради језговитијег изражавања, нпр.* Ми о вуку [говоримо] а вук на врата [улази].

ели̏псаст и **ѐлипсаст,** -а, -о *в. елиптичан.*

елипсо̀ид, -и́да м мат. *овално јајасто геометријско тело које настаје обртањем елипсе око једне њене осе.*

ѐлипсоидā̀лан и **елипсоѝдā̀лан,** -лна, -о *в. елипсоидан.*

ѐлипсоѝдан и **елипсо̀ѝдан,** -дна, -о *који има облик елипсоида:* ~ облик, ~ семенка.

ели̏птичан, -чна, -о **1.** *који је облика елипсе; сличан елипси, јајаст:* ~ путања. **2.** лингв. и књиж. *који се односи на елипсу (2), сажет, скраћен:* ~ облик реченице (исказа).

ели̏птично прил. *на елиптичан начин, скраћено, сажето:* изражавати се ~.

ели̏птичнбст, -ости ж **1.** *елиптичан, јајаст облик:* ~ Земље. **2.** *елиптично изражавање, сажетост:* ~ реченице.

ели̏са ж фр. *метални вијак са два до четири крака чијим се обртањем ствара вучна сила за покретање авиона, хеликоптера, бродова и сл., пропелер:* ~ авиона, ~ вентилатора.

ѐлиснӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на елису:* ~ мотор, ~ погон.

ели̏та ж фр. *одабрани слој друштва, мањи број људи који се сматрају друштвено, интелектуално или професионално супериорним унутар неке друштвене скупине, „цвет“, „крем“ друштва:* интелектуална ~, војна ~.

ѐлитан, -тна, -о *који се односи на елиту, одабран, најбољи, отмен:* ~ дивизија, елитне јединице, ~ забава.

елитѝзам, -зма м *форсирање елитних, високообразованих кругова у друштву.*

елиптѝчкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на елитизам.*

ели̏тист(а), -ē м (мн. -сти) *онај који припада друштвеној елити.*

ѐлитнбст, -ости ж *особина онога који је елитан, онога што је елитно.*

елоквѐнтан, -тна, -о **а.** *који уме лепо и убедљиво да се изражава, речит, слаткоречив:* ~ човек. **б.** *лепо, вешто исказан:* ~ изрека. **в.** *који уверљиво, речито сведочи о нечем:* ~ пример.

елоквѐнтно прил. *речито, уверљиво:* изражавати се ~.

елоквѐнтнбст, -ости и **елоквѐнција** ж лат. *вештина говорења, речитост, слаткоречивост.*

елонга́ција ж лат. **а.** физ. *удаљеност неке тачке од њеног равнотежног положаја при њихању.* **б.** астр. *угаоно растојање Меркура и Венере од Сунца измерено са Земље.*

ѐљ с непром. *назив за слово „љ“* (lj) *у латиници.*

ѐм с непром. *назив за слово „м“* (m) *у латиници.*

ем везн. тур. (обично удвојено: ем... ем) нар. *не само... него и, и... и уз то још. – Ем добар, ем леп. Ем није дошао, ем није се ни јавио.*

ѐмајл м (мн. ø) фр. **1.** *стакласта прозирна или обојена маса којом се превлаче метални, керамички или стаклени предмети ради заштите од оштећења или ради украшавања.* **2.** *зубна глеђ.*

емајли́рати, емàјли̏ра̄м свр. и несвр. *превући, превлачити емајлом, глеђосати, (по)цаклити:* емајлирано посуђе.

емајли́рац, -рца м *радник који емајлира, стручњак за емајлирање.*

емàјли̏рница ж *радионица, просторија за емајлирање.*

ѐмајлнӣ (ѐмајлскӣ), -а̄, -о̄ *који се односи на емајл (који је од емајла, превучен емајлом, који је као емајл):* ~ боја, ~ лак, ~ посуда, ~ сјај.

ѐмаљ м *в. емајл,* **емаљ-** *в. емајл-.*

еманатѝзам, -зма м теол. *учење источњачких народа о еманацији.*

емана́ција ж лат. **1.** фил. *према неким идеалистичким учењима произлажење, настајање, „исијавање“ свега реалног из једног исконског, апсолутног праузрока, врховног бића, „прабитка“.* **2.** физ.-хем. *распадање и зрачење радиоактивних материја; новонастали радиоактивни супстанци настао тим зрачењем:* **3.** *израз, испољавање, манифестација; производ, продукт:* ~ радости, ~ љубави, културна ~, ~ духа.

ѐманациóнӣ (емана́ци̏јскӣ), -а̄, -о̄ *који се односи на еманацију:* ~ теорија.

еманѐнтан, -тна, -о *који представља еманацију (1), који настаје еманацијом.*

емани́рати, -а̀ни̏ра̄м свр. и несвр. **1.** непрел. *изби(ја)ти, извирати, зрачити (из нечега).* **2.** прел. *испустити, испуштати, зрачити из себе:* ~ радост, ~ страх. ■ ~ **се** *извирати, избија(ва)ти; испољити се, испољавати се, манифестовати се (нпр. о расположењу, мишљењу и сл.).*

еманцѝпант м *в. еманципатор.*

еманцѝпанткиња и **еманципа̀нткиња** ж *в. еманципаторка.*

еманцѝпа̀тор м *поборник еманципације.*

еманцѝпа̀тбрка ж *жена еманципатор.*

еманцѝпа̀торскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на еманципаторе и на еманципацију:* еманципаторске идеје.

еманципа́ција ж лат. *ослобађање, ослобођење од подређеног положаја, назадних, застарелих схватања; ослобађање од политичке или економске зависности, осамостаљивање, осамостаљење:* ~ жена, ~ кметова.

ѐманципациóнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на еманципацију.*

емàнциповā̀нбст (еманцѝпира̄нбст), -ости ж *особина и стање онога који је еманципован, онога што је еманциповано:* ~ жена.

емàнциповати, -пујēм (еманципи́рати, -и̏ни̏ра̄м) свр. и несвр. прел. *ослободити, ослобађати (некога) подређеног положаја, зависности или предрасуда и сл., (у)чинити самосталним, независним:* ~ заостали народ. ■ ~ **се** *ослободити се, ослобађати се зависности, подређеног положаја, назадних схватања и сл., постa(ја)ти независан, самосталан, осамосталити се, осамостаљивати се; усвојити, усвајати напредне, слободоумне идеје.*

емба̀рго и **ѐмбарго** м (мн. ø) шп. правн. **а.** *забрана увоза и извоза одређене валуте или робе; уопште забрана, спречавање слободне циркулације нечега:* ~ на увоз оружја, увести ~, скинути ~. **б.** *задржавање или заплена страног брода у луци.* **в.** *забрана слободног објављивања вести.*

ѐмбōлија ж грч. мед. *зачепљење крвног суда тромбом, ваздухом или масним ткивом:* артеријска ~, ваздушна ~, масна ~.

ембòличан, -чна, -о *који има емболију:* ~ артерија.

ѐмбрио, -ија м *в. ембрион.*

ембриòлог м *стручњак за ембриологију.*

ембриолòгија ж грч. *грана биологије која проучава развитак ембриона.*

ембриòлошкӣ, -ā, -ō *који се односи на ембриологију:* ~ развој.

ембрѝōн, -óна м биол. *заметак људског или животињског организма од оплођења јајне ћелије до осме недеље развитка, одн. до коначне диференцијације ткивā и органā.*

ѐмбрионāлнӣ (ембрѝōнскӣ), -ā, -ō *који се односи на ембрион:* ~ развој, ~ стадијум.

ембриопàтија ж грч. мед. *обољење или оштећење заметка, ембриона.*

ембриотòмија ж грч. мед. *комадање и вађење фетуса из мајчине утробе кад је немогућ нормалан порођај.*

ементàлер м *врста пуномасног сира у котуровима (назван по Ементалу, долини у Швајцарској, где се производи), ементалски сир.*

емèнтāлскӣ, -ā, -ō у изр. **~ сир** *в. ементалер.*

емѝгрант м (ген. мн. -нāтā) лат. *онај који се иселио или који је побегао из своје земље (из политичких, социјалних и др. разлога), исељеник; избеглица:* политички ~.

емѝгранткиња и **емигрàнткиња** ж *жена емигрант.*

емѝграντскӣ, -ā, -ō *који се односи на емигранте, исељенички; избеглички:* ~ влада, емигрантски кругови.

емигрáција ж лат. **1.** *исељење, исељавање из домовине (из политичких, економских и др. разлога); избеглиштво, исељеништво; избеглички положај:* политичка ~, економска ~, отићи у емиграцију, живети у емиграцији. **2.** зб. *емигранти, група емиграната:* руска ~.

емигри́рати, -ѝгрѝрāм свр. и несвр. непрел. *иселити се, исељавати се, избећи, бежати из домовине у страну земљу, (от)ићи у избеглиштво.*

еминèнтан, -тна, -о **а.** *који се нарочито истиче (у позитивном смислу), изврстан, изузетан, истакнут; угледан:* ~ стручњак, ~ научник, ~ личност. **б.** *изразит, нарочит, посебан:* ~ дар, бити од еминентног значаја.

еминèнтно прил. *на еминентан начин, изразито:* ~ критички дух.

еминèнтнōст, -ости ж *особина онога који је еминентан, онога што је еминентно.*

еминèнција ж лат. **1.** *титула католичких црквених великодостојника (бискупа и кардинала).* **2.** *узоритост, врсноћа, узвишеност.* • **сива ~** *веома утицајна личност која се држи повучено, личност која анонимно, „из сенке" битно утиче на званичну политику и одлуке неке друге личности.*

ѐмӣр, -а и **èмӣр,** -и́ра м ар. *титула племенских старешина, кнезова и високих државних достојанственика у неким исламским земљама.*

емѝрāт, -а́та м *област под влашћу емира.*

емѝсāр, -а́ра м лат. *личност коју шаље нека државна, политичка организација и сл., обично у другу државу, ради обављања поверљивих, важних дужности, изасланик.*

емѝсија ж лат. **1. а.** *одашиљање и преношење таласа неког телекомуникационог система (радија, телевизије); програм који се преноси преко радија или телевизије:* телевизијска ~, ~ на енглеском језику. **б.** физ. *природно испуштање и одашиљање енергије (светлосне, електричне и др.):* ~ светлости, ~ електромагнетних таласа, ~ електрона, фотоелектрична ~. **2.** банк. *издавање и стављање у промет новца и хартија од вредности; све истовремено издате новчанице и др.:* ~ новца, ~ вредносних папира, примарна ~.

ѐмисиōнӣ (емѝсијскӣ), -ā, -ō *који се односи на емисију:* ~ станица, ~ завод, ~ течај, ~ банка.

емѝтент м банк. *установа, завод који издаје новчанице и хартије од вредности.*

емѝтēр, -е́ра м енгл. техн. *уређај који емитује електромагнетске таласе, одашиљач, предајник.*

èмитовати, -тујēм (емити́рати, -ѝтӣрāм) свр. и несвр. прел. **1.** *(из)вршити емисију, одаслати, одашиљати, пренети, преносити емисију:* ~ вести, ~ програм. **2.** *изда(ва)ти и ставити, стављати у промет новчанице и вредносне папире:* ~ новчанице, ~ хартије од вредности.

ѐмотӣван, -вна, -о лат. **1.** *који се односи на емоције уопште (који потиче од емоција, који изазива емоције, прожет емоцијама, који одражава емоције и сл.):* ~ живот, ~ свет, ~ снага. **2.** *склон емоцијама, који се предаје емоцијама, осећајан, осетљив:* ~ особа, ~ човек.

емоти́вац, -вца м разг. *емотивна особа.*

ѐмотӣвно прил. *на емотиван начин, осећајно; у погледу емоција, с емотивне стране:* ~ реаговати, ~ проживљен живот, доживети драму ~, ~ везан за некога, ~ сложен израз.

емоти́внōст, -ости ж *особина и стање онога који је емотиван, склоност емоцијама, осећајност, осетљивост; особина онога што је емотивно, емотивна обојеност:* ~ песника; ~ поезије.

èмōција ж лат. (обично у мн.) **а.** псих. *један од елемената психичког живота, пријатно или непријатно доживљавање праћено одређеним физиолошким променама и различитим понашањем.* **б.** *осећање уопште; појачано осећање, узбуђење:* јаке емоције, предати се емоцијама, немати никаквих емоција.

ѐмоционāлан, -лна, -о **а.** (одр.) *који се односи на емоцију (а):* ~ процес, ~ стање, ~ живот. **б.** *заснован на емоцијама, испуњен, прожет емоцијама, осећајан, емотиван; афективан:* ~ васпитање, ~ стварање, ~ стил.

ѐмоционāлно прил. *в. емотивно:* ~ везан за некога.

емоционáлнōст, -ости ж *особина и стање онога што је емоционално, осећајност:* ~ стварања, театарска ~, ~ уметничког дела.

емпàтија ж фр. *уживљавање у прошлост, преношење појмова и односа из прошлости у садашњост.*

емпирѝзам, -зма м грч. фил. *филозофско учење по коме је искуство једини извор сазнања.*

èмпѝрија ж грч. *метод сазнавања помоћу искуства; сазнање засновано на искуству; искуство.*

емпѝрӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на емпирију, који се заснива на емпирији, искуствени:* ~ сазнање, ~ метода.

емпѝрӣјски прил. *у емпиријском смислу, у погледу емпирије, искуствено:* ~ сазнати.

емпѝрист(а), -ē м (-сти) *в. емпиричар.*

емпирѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на емпиризам и емпиричаре, који је у духу емпиризма:* ~ теорија.

емпѝричан, -чна, -о *в. емпиријски.*

емпѝричāр м *присталица емпиризма; онај који у своме раду користи искуство, практичар.*

емпѝричкӣ, -ā, -ō *в. емпиријски.*

емпѝрички прил. *в. емпиријски.*

емпѝричнōст, -ости ж *својство онога што је емпирично.*

ѐмпора ж грч. архит. *бочна галерија, балкон у цркви.*

èмпōријум м (èмпōрӣј, -ија) грч. *велико светско тржиште; велика лука и прометна раскрсница.*

ѐму, -уа м порт. *врста аустралијског ноја* Dromaeus.

емȕлгатор м лат. (обично у мн.) *материја која повећава, повисује стабилност емулзије.*

емулги́рати, емȕлгӣрām и **ѐмулговати,** -гујēм свр. и несвр. непрел. *прèтворити се, прèтварати се у емулзију:* емулгирано (емулговано) уље.

емȕлзија ж лат. **а.** хем. *мешавина ситно расȉршених нерастворених кàпљица једне тèчности у некој другој тèчности (нпр. уља у води).* **б.** фарм. *млечасти течни лек прèпремљен као емулзија (а).* **в.** фот. *слој на фотогрàфском филму или плочи који је осèтљив на свèтлост.*

емулзиони́рати, -ѝнӣрām, **емулзиѝонисати,** -ишēм и **емулзи́рати,** емȕлзӣрām свр. и несвр. **1.** прел. *прèтворити, прèтварати у емулзију (нпр. уља, масти):* ~ масти. **2.** непрел. *в. емулгѝрати.*

емфа́за ж грч. *усхићење, занос (обично извèштачен).*

емфа̀тичан, -чна, -о (емфа̀тичкӣ, -ā, -ō) *пун емфазе, усхићен; прènаглашен, пàтетичан:* ~ стил, ~ плач.

емфа̀тично (емфа̀тички) прил. *на емфàтичан начин, занесено, усхићено, узбуђено; извèштачено, пàтетично:* ~ говорити, ~ звучати.

емфѝзēм, -е́ма м грч. мед. *пàтолошко нàгомилавање ваздуха у неким ткивима, одн. орга̀нима, надувènост, надим:* ~ плућа (плућни ~), алвеоларни ~.

емфизема̀тичан, -чна, -о *који је оболео од емфизема; сȉљив, астмàтичан.*

ѐн с непром. *назив за слово „н“* (n) *у латѝници.*

Ѐнглēз, -е́за м **1.** *прèдак англосаксонског народа који је настањен прèтежно у Енглèској:* • **правити се** ~ *прàвити се необавèштен, невèшт.* **2.** (енглез) ђач. *наставник, прòфесор енглèског језика.*

ѐнглēз, -е́за м *сточно грло (обично коњ) енглеске пасмине.*

Ѐнглēскā ж (дат. Ѐнглēскōј) *део Велике Брита̀није прèтежно насељене Енглезима (често као назив за целу Уједињену Краљевнину Енглеску, Шкотску и Северну Ирску).*

ѐнглēскӣ, -ā, -о *који се односи на Енглезе и Енглеску (који прèдака Енглезима или Енглеској, који је пòрекло из Енглеске, својствен Енглезима и сл.):* ~ језик, ~ држављанин, ~ књижевност, ~ пасмина, ~ изговор.

ѐнглēски прил. *на енглески начин, као Енглези; енглеским језиком:* ~ обучен; говорити ~.

Ѐнглēскиња ж **1.** *прèдакиња енглеског народа.* **2.** (енглескиња) ђач. *наставница, прòфесорица енглеског језика.*

енгле́штина ж **1.** *енглески језик (обично слабо научен, лоше примењен):* мешати енглештину са шведским. **2.** *оно што је карактèристично за Енглезе и Енглеску, енглески пògled на свèт, енглески начин мишљења и сл.*

ѐнглиш м у изр. ~ **валцер** разг. *енглески валцер.*

ѐндēм, -е́ма м грч. *биљка или живòтиња која живи само на једном уско ògраниченом пòдручју (нпр. човечја рибица).*

ендѐмија ж грч. мед. *болèст, обично заразна, која дуже времена или трајно влада у неком крају (нпр. ендемски луес).*

ендѐмијскӣ, -ā, -ō *в. ендемичан.*

ендѐмичан, -чна, -о **1.** мед. *који се односи на ендемију, који напàда само једно одређено пòдручје (о болèстима).* **2.** *који се односи на ендеме, везан за одређено пòдручје (о биљкама и живòтињама):* ~ биљка, ~ животиња, ~ врста.

ендѐмичкӣ, -ā, -ō *в. ендемичан (2).*

ендѐмично прил. *само на једном мèсту, у једном крају:* живèти ~, јављати се ~.

ендѐмичнōст, -ости ж *својство онòга што је ендемично, пòстојање ендемије:* ~ болести.

ѐндēмскӣ, -ā, -ō *в. ендемичан:* ~ маларија.

Ендѐхāзија ж *назив за квислиншку Независну Држа̀ву Хрватску, која је пòстојала за време Другòг свèтског рàта (према скраћеници* NDH).

ендехàзӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на Ендехазију.*

ѐндӣвија ж бот. *једногòдишња биљка* Cichorium endivia *из ф. глàвочика, која се узгàја као пòврће (за салàту).*

ендо- грч. *први део сложеница у значењу: у, унутра:* ендодерм, ендокарп итд.

ендогàмија ж грч. *склàпање брака искључиво између прèдставника истòг плèмена или стàлежа.*

ендògēн и **ѐндогēн,** -а, -о грч. *који је унутрашњег пòрекла, прòузрокован унутрашњим узроцима:* ендогене силе.

ѐндодерм м грч. **1.** бот. *слој ћелија у унутрашњости биљних орга̀на (корена, стàбла).* **2.** зоол. *унутрашњи слој ћелија гàструле вишећелијских живòтиња из кòг се развијају пробавни орга̀ни, орга̀ни за дисање и жлезде с унутрашњим лучењем.*

ѐндодермскӣ, -ā, -ō *који се односи на ендодерм:* ендодермске ћелије.

ѐндокард м грч. анат. *унутрашња срчана òпна.*

ѐндокарп м грч. бот. *унутрашњи слој плода код кошту̀ничавих биљака.*

ѐндокрӣн, -а, -о грч. мед. *који лучи хормоне у унутрашњост орга̀низма; који се односи на такво лучење:* ендокрине жлезде; жлезде с ендокриним лучењем.

ендокринòлог м *стручњак који се бави ендокринолòгијом.*

ендокринолòгија ж грч. *грана интèрне медицине која изучава грађу, функције и болèсти ендокриних жлезда.*

ендокринòлошкӣ, -ā, -ō *који се односи на ендокринолòгију и ендокринолòге.*

ендоплàзма ж грч. биол. *унутрашњи део ћелије.*

ендòскоп м грч. мед. *инструмènт с нàправом за осветљавање који служи за прèглед тèлесних шупљина.*

ендоскòпија ж грч. мед. *клинички прèглед шупљих орга̀на пòмоћу ендоскòпа.*

ѐндосперм м бот. *резервно хранљиво ткиво у семенкама које служи за исхрану клице.*

енервàнтан, -тна, -о фр. *који нервира, живчано исцрпљује, узрујава, узнемирује; раздражљив:* ~ плач.

енервàнтно прил. *на енервàнтан начин, раздражљиво:* деловати ~.

енерви́рати (се), енѐрвӣрām (се) свр. и несвр. *в. нерви́рати (се).*

енѐргент м *извор енèргије:* чврсти ~, течни ~, несташица енергената.

енергѐтика ж *наука о енèргији, искоришћавању прòдних извора енèргије и прèмени разних врста енèргије; искоришћавање и прèмена разних врста енèргије (као индустријска и тèхничка грана):* развој енергетике.

енергѐтичār м *стручњак за енергèтику; инжењер енергèтике.*

енергѐтичārскӣ, -ā, -ō *који се односи на енергèтичаре.*

енергѐтичкӣ, -ā, -ō *в. енергèтски.*

енѐргетскӣ, -ā, -ō **а.** *који се односи на енергèтику:* енергетски извори, ~ криза, ~ потенцијал. **б.** *који се односи на енèргију:* ~ стање, основно (узбуђено) ~ стање.

енѐргетски прил. *у пògледу енергèтике:* ~ развијена земља.

енѐргија ж грч. **1.** физ. *спòсобност мàтерије да врши рад:* електрична ~, механичка ~, топлотна ~, светлосна ~, нуклеарна ~, хемијска ~. **2.** *стваралачка, делòтворна снàга, живòтна активност; истрајност, одлучност, одважност; пòлет, елан:* трошити енергију на нешто, расипати енергију, уложити енергију у нешто, имати огромну енергију, човек без енергије. • физ. **атомска** ~ *енèргија која се добија при распадању атòмског језгра.* **кинетичка** ~ *механичка енèргија тела при њèговом крèтању.* **потенцијална** ~ *механичка енèргија тела при њèговом мировању.*

енѐргӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на енèргију:* ~ облик.

енѐргичан, -чна, -о (енѐргичкӣ, -ā, -ō) **1. а.** *ӣун енергије, ӣолеӣа, вољан и сӣреман да ради, одлучан, одважан:* ~ човек, ~ дух. **б.** *који се снажно исӣољава, који има јако дејсӣво, снажан учинак, силан, снажан, јак:* заузети ~ став, ~ протест, предузети енергичне мере, ~ корак.

енѐргично (енѐргички) прил. *на енергичан начин, одлучно, јако, снажно:* ~ поступити, ~ захтевати нешто, ~ протестовати, ~ ухватити некога за руку.

енѐргичнӧст, -ости ж *особина оноīа који је енергичан, оноīа шӣо је енергично, одлучносӣ, исӣрајносӣ, снаīа:* ~ у кретању, ~ у раду.

енергo- *ӣрви део сложенице који означава да је оно шӣо значи њен друīи део у вези са енергијом:* енергосистем, енерготехника.

ѐнзӣм, -има м (вар. енцим) *орīанско једињење, врсӣа белан-чевине која изазива или убрзава разне хемијске ӣроцесе у живим орīанизмима, ферменӣ.*

енѝгма и **ѐнигма** ж грч. **а.** *заīонеӣан, нејасан нерешен случај:* велика савремена ~. **б.** *врсӣа задашка за решавање (као врсӣа забаве).*

енѝгмат(а), -ē м (мн. -ти м и -те ж) *онај који се бави енигмаӣиком.*

енигмàтика ж *вешӣина сасӣављања и решавања енигми, заīонеӣака (ребуса, укршӣених речи и др.).*

енигмàтичан, -чна, -о *који ӣредсӣавља енигму, заīонеӣан, нејасан:* ~ поезија, ~ језик, ~ појава.

енѝгматскӣ, -ā, -ō *који се односи на енигме, заīонеӣке:* ~ часопис, ~ задашак, ~ решење.

енкаӳстика ж грч. *ӣехника сликања бојама ӣомешаним с расӣоӣљеним воском.*

енкаӳстичкӣ и **енкаӳстичнӣ,** -ā, -ō *који се односи на енкаусӣику, израђен ӣехником енкаусӣике:* ~ опека.

енкаӳстички и **енкаӳстично** прил. *на енкаусӣичан начин, ӣехником енкаусӣике:* ~ насликан.

енкла́ва ж грч.-лат. **а.** *мањи део државне ӣериӣорије одвојен од маӣичне земље ӣодручјем неке друīе државе:* српска ~. **б.** *еӣничка, језичка или др. скуӣина одвојена од своје маӣице.*

енкли́за ж грч. лингв. (уп. проклиза) **а.** *свој-ство речи која нема акцен-ӣа, која се ӣовезује с ӣреӣходном речју са којом чини једну акцена-ӣску целину.* **б.** *ӣоложај у којем се налази ӣаква реч, ӣоложај енклиӣике.*

енкли́тика ж (дат. -ици) грч. лингв. *реч која у исказу нема сој-ӣвеноī акцен-ӣа, већ са неӣосредно ӣреӣходном речју чини акцена-ӣску целину (најчешће енклиӣички облици личних замена и ӣомоћних īлаīола);* уп. проклиӣика.

енкли́тичкӣ (енкли́тичнӣ), -ā, -ō *који се односи на енклиӣику и енклизу:* ~ облик замернице.

енкли́тички прил. *као енклиӣика:* ~ ӣотребљен облик замернице.

ѐно речца **1. а.** (често у служби узвика) *за ӣоказивање некоīа или нечеīа шӣо није у неӣосредној близини саīоворника, шӣо се указује, ӣојављује; īле.* – Ено сватова! Ено школе. Ено иде воз. **б.** *за нуђење, давање.* – Ено му две јабуке. **в.** *за скреӣање ӣажње на некоīа или нешӣо о чему се ӣрича а шӣо није ӣрисуӣно.* – Ено и сад у Трсту дивне ӣравославне цркве. **2.** *у ӣричању за исӣицање својих речи или за скреӣање слушаочеве ӣажње.* – Ено, оном човеку лани украли кола. • **~ (ти) га сад (на)** разг. *израз изненађења, неверице ӣоводом саīоворникових речи.*

енӧлог м *сӣручњак за енолоīију, ӣознавалац вина.*

енолӧгија ж грч. *наука о вину, винарсӣво.*

енӧлошкӣ, -ā, -ō *који се односи на енолоīију:* ~ сӣаница.

ѐнорман, -мна, -о лат. *ӣреӣерано велик, оīроман, īолем, дивовски:* ~ свота, ~ количина, ~ дебљина.

ѐнормно прил. *ӣреӣерано, оīромно:* ~ велика количина, ~ богат.

ентелѐхија ж грч. фил. *сӣваралачки ӣринцип иманенӣан развиӣку бића (у Аристоӣеловој филозофији).*

ентеријѐр, -ера м фр. *унуӣрашњосӣ ӣросӣорије или зīраде; унуӣрашњосӣ неке ӣросӣорије или ӣризор из живоӣа у кући као моӣив у сликарсӣву, фоӣоīрафији и сл.:* сликати ентеријере.

ентеријѐрист(а), -ē м (мн. -сти) *сликар који ӣриказује енӣеријере.*

ентеријѐрнӣ, -ā, -ō *који се односи на енӣеријер:* ~ сцена.

ѐнӣӣ, -ā, -ō мат. *који се односи на било који редни број (већи од „друīи").*

енӣи́ӣе́ӣ, -е́ӣа м лат. **1.** фил. **а.** *биће, оно шӣо ӣосӣоји у сӣварносӣи.* **б.** *сушӣина сӣвари, биӣносӣ.* **2.** *ӣериӣоријална, национална и сл. целина (са одређеним карак-ӣерисӣичним одликама):* срӣски ~.

ентӧмолог м *сӣручњак за енӣомолоīију.*

ентомолӧгија ж грч. зоол. *īрана зоолоīије која ӣроучава инсекӣе.*

ентомӧлошкӣ, -ā, -ō *који се односи на енӣомолоīију:* ~ фауна.

ентрӧпија ж грч. **1.** физ. *ӣермодинамичка величина којом се изражава сӣеӣен деīрадације енерīије некоī физичкоī сисӣема; величина везане ӣоīлоӣне енерīије која се ӣод дашим условима не може ӣреӣвориӣи у рад, већ осӣаје као ӣоīлоӣа.* **2.** *у ӣеорији информација: ӣриближна информаӣивна вредносӣ симбола; ӣежња знака да ӣовећава сӣекӣар значења.* **3.** фиг. *ӣадање енерīије; захваћеносӣ неīаӣивним ӣојавама.*

ентузијàзам, -зма м грч. *велико одушевљење за нешӣо, жар, усхићење, ӣолеӣ, занос:* борбени ~, младалачки ~.

ентузијаст(а), -ē м (мн. -сти) *онај који се лако одушевљава, заноси (нечим); човек ӣун одушевљења, ӣолеӣа; онај који је жарко, сӣрасно ӣредан неком ӣослу:* велики ~; ~ цуда.

ентузијàстичан, -чна, -о и **ентузијàстичкӣ,** -ā, -ō *који је ӣун енӣузијазма, одушевљен, усхићен:* ентузијасӣичне речи.

ентузијàстички и **ентузијàстично** прил. *са енӣузијазмом, одушевљено, занесено:* ~ ӣроповедати.

ентузијасткиња ж *жена енӣузијасӣ(а).*

енурéза ж грч. мед. *невољно, неконӣролисано мокрење (обично код деце ноћу).*

енхàрмонија ж грч. муз. *једнако звучање двају ӣонова различиӣо ноӣираних (нӣр.* c-his, eis-f).

енхармӧнијскӣ, -ā, -ō и **енхармӧничан,** -чна, -о муз. *који се односи на енхармонију:* ~ интервал.

енцефали́ӣис и **енцефали́ӣис** м грч. мед. *запаљење мозīа:* епидемични ~, вирусни ~.

енцефалӧīрам м грч. мед. *снимак мозīа добијен енцефалоīрафијом.*

енцефалӧīраф м грч. мед. *апарам за енцефалоīрафију.*

енцефалоīрàфија ж грч. мед. *рендīенски ӣреīлед, снимање мозīа ӣомоћу енцефалоīрафа.*

енциклопедѝзам, -зма м **а.** *енциклоӣедијска образованосӣ, ӣознавање више области знања.* **б.** *енциклоӣедијски начин излаīања.* **в.** ист. *најредни ӣросвеӣиӣељски и филозофски ӣоīледи француских енциклоӣедисӣа из XVIII века.*

енциклопѐдија ж грч. *дело које даје сажеӣ, синӣеӣизовани сисӣемаӣски ӣриказ целокуӣноī знања из свих области или из одређене īране науке, одн. умеӣносӣи:* француска ~, филозофска ~, општа ~, медицинска ~, сӣручна ~. • **жива ~** *свесӣрано образована особа.*

енциклопѐдијскӣ, -ā, -ō *који се односи на енциклоӣедију; који је својсӣвен енциклоӣедији; свесӣран:* ~ речник, ~ знање.

енциклопѐдијски прил. *као у енциклоӣедији, сажеӣо; свесӣрано:* ~ изложено знање, ~ образован.

енциклопѐдист(а), -ē м (мн. -сти) **1.** *свесӣрано образован човек.* **2.** ист. *ӣрииадник īруӣе најредних француских мислилаца*

XVIII века (који су учествовали у изради велике француске енциклопедије).

енциклопеди̏стичкӣ, -ā, -ō *који се односи на енциклопедизам и енциклопедисте:* ~ приказ.

енциклопеди̏стички прил. *на енциклопедистички начин.*

енциклопѐдисткиња ж *жена енциклопедисте(а).*

ѐнцӣм, -и́ма м грч. хем. *в. ензим.*

еозо̀ик м грч. геол. *раздобље у развоју Земље (између архаика и палеозоика) када се јављају прва жива бића.*

еозо̄јскӣ, -ā, -ō *који се односи на еозоик:* ~ доба.

Ѐо̄л, Еóла м мит. *бог ветрова код старих Грка.*

ео̀лӣт, -и́та м грч. геол. **1.** *најстарија епоха каменог доба за коју је карактеристична употреба каменог оруђа (еолита).* **2.** мн. *камени предмети из терцијера, камено оруђе првобитних људи.*

ео̀лӣтскӣ, -ā, -ō *који се односи на еолит.*

Еóлов, -a, -o *који припада Еолу:* Еолови ветрови. • ~ **харфа** *музички инструмент са затегнутим жицама, на којима кретање ваздуха производи тихе, нежне звуке;* фиг. *нежни звуци уопште.*

ѐо̄лскӣ, -ā, -ō геогр. и геол. *који се односи на дејство ветра у природи:* ~ ерозија, ~ нанос. • ~ **харфа (лира)** *в. Еолова харфа (под Еолов).*

ѐоцēн, -a и **еоцѐн,** -éна м грч. геол. *друга епоха терцијара, између палеоцена и олигоцена.*

ѐоцēнскӣ и **еоцѐнскӣ,** -ā, -ō *који се односи на еоцен:* ~ формација, ~ кречњак.

е̄п м (мн. е́пови) грч. књиж. *дужи спев који обично описује значајније историјске догађаје, најчешће са примесама легенде, мита и народне традиције:* херојски ~, народни ~.

ѐпарх м грч. ист. *намесник, поглавар епархије у римско и византијско доба.*

епа̀рхија ж **1.** ист. *мања административна област, покрајина, провинција којом је управљао епарх у римско и византијско доба.* **2.** црквен. *црквено-административна област којом управља епископ.*

ѐпархијā̄лнӣ и **епа̀рхијскӣ,** -ā, -ō *који се односи на епархију.*

епенте́за и **епѐнтеза** ж грч. лингв. *уметање једног или више гласова у речи (обично из метричких разлога).*

епѐнтēтскӣ и **епѐнтетскӣ,** -ā, -ō *који се односи на епентезу:* ~ „л“.

епига̀мија ж грч. **1.** биол. *појава да неке животиње у доба парења добијају живе боје (нпр. мужјаци неких птица).* **2.** *брак између особа различитог сталежа, класе и сл.*

ѐпигамнӣ, -ā, -ō *који се односи на епигамију:* епигамне боје.

епиглò̄тис м грч. анат. *еластични хрскавичави гркљански поклопац.*

епӣго̀н, -óна м грч. *следбеник, подражавалац великих научника или уметника без сопствене стваралачке снаге и оригиналности, лош имитатор.*

епӣго̀нскӣ, -ā, -ō *који се односи на епигоне:* ~ дело, ~ рад.

епӣго̀нски прил. *на епигонски начин, имитаторски:* стварати ~, ~ написана песма.

епиго́нство с *епигонски рад, епигонско стварање, лоше подражавање туђег стваралаштва.*

епиго̀нчић м *дем. и ир. од епигон.*

епӣграм и **ѐпиграм** м грч. књиж. *кратка духовита песма, обично сатирична:* писац епиграма.

епиграма̀тик м *в. епиграматичар.*

епиграма̀тика ж *стварање у облику епиграма, писање епиграма, епиграм као књижевни род.*

епиграма̀тичан, -чна, -о и **епиграма̀тичкӣ,** -ā, -ō *који се односи на епиграме, који је као у епиграмима:* ~ стил, ~ поезија.

епиграма̀тичā̄р м *писац епиграма.*

епиграма̀тички и **епиграма̀тично** прил. *в. епиграмски.*

епӣграмскӣ и **ѐпиграмскӣ,** -ā, -ō *који се односи на епиграме:* ~ песник.

епӣграмски и **ѐпиграмски** прил. *у епиграмском стилу, као у епиграму, сажето и духовито:* писати ~, певати ~.

епӣграф и **ѐпиграф** м грч. **1.** *кратак запис у облику сентенције, цитата и сл., обично на почетку неког књижевног дела, мото.* **2.** *натпис на надгробном или неком другом споменику.*

епиграфика ж **1.** *стварање, писање епиграфа.* **2. а.** *наука о натписима на споменицима, проучавање епиграфа.* **б.** зб. *натписи на споменицима.*

епӣграфскӣ и **ѐпиграфскӣ,** -ā, -ō *који се односи на епиграфе, епиграфику:* ~ збирка, епиграфски споменици.

епидѐмија ж грч. **а.** мед. *нагло проширење неке заразне болести у неком крају, оболевање већег броја људи од неке заразне болести на ограниченом подручју, редња, пошаст:* ~ грипа, ~ колере. **б.** фиг. *друштвена и сл. појава која се нагло шири.*

епидѐмијскӣ, -ā, -ō *који се односи на епидемију:* ~ болест.

епидѐмијски прил. *као епидемија:* ширити се ~.

епидемиò̄лог м *стручњак за епидемиологију.*

епидемиолò̄гија ж *грана медицине која се бави испитивањем епидемије (ширења и сузбијања заразних болести).*

епидемиò̄лошкӣ, -ā, -ō *који се односи на епидемиологију и епидемиологе:* ~ служба, ~ одељење, ~ симпозијум.

епидѐмичан, -чна, -о *в. епидѐмијскӣ.*

епидѐмично прил. *в. епидѐмијски.*

епӣдерм и **ѐпидерм** м (епидѐрма ж) грч. **а.** анат. *спољашњи, површински слој животињске или човечије коже.* **б.** бот. *горњи, периферни слој зељастих делова биљака.*

епӣдермскӣ и **ѐпидермскӣ,** -ā, -ō *који се односи на епидерм (епидерму):* ~ слој, епидермске ћелије.

епидијà̄скоп м грч. физ. *апарат за пројектовање непрозирних слика, планова, цртежа и сл. или њихових дијапозитива на екран.*

епизо́да ж грч. **а.** *мањи, споредан, узгредан догађај као део већег збивања:* ~ у нечијем животу. **б.** *мањи, уметнути или самосталнији одломак у књижевном или сценском делу који нема тешње везе с главном радњом тога дела:* ~ у роману.

ѐпизо̄дан, -дна, -о *случајан, узгредан; споредан:* ~ појава, епизодни догађај; ~ улога, епизодни глумац.

епизо̀дист(а), -ē м (мн. -сти) **а.** *онај који има епизодну улогу, глумац који игра епизодне улоге.* **б.** *писац који у својим делима нарочито обрађује епизоде.*

епизоди̏стичкӣ, -ā, -ō *који се односи на епизодисте:* ~ стил.

епизо̀дисткиња ж *жена епизодисте(а).*

епизо́дица ж *дем. од епизода.*

епизо̀дичан, -чна, -о *в. епизодан.*

епизо̀дичā̄р м *в. епизодисте(а) (б).*

епизо̀дичā̄рскӣ, -ā, -ō *који се односи на епизодичаре:* ~ стил.

епизо̀дично прил. *на епизодичан начин, у епизодама, узгредно; повремено:* јављати се ~.

епизо̀дичнò̄ст, -ости ж *особина онога што је епизодично:* ~ радње.

ѐпика ж (дат. ѐпици) грч. књиж. *епско стваралаштво, епско песништво.*

епикуреи̏зам, -зма м фил. *учење грчког филозофа Епикура о задовољству као највишем добру и мерилу вредности; схватање да је смисао човековог живота телесно уживање.*

епикуре́јац, -јца м *следбеник епикуреизма; онај који се предаје телесним ужицима.*

епикӯрејка ж *жена епикурејац.*

епикӯрејскӣ, -ā, -ō *који се односи на епикурејце и епикуреизам, епикурејство:* ~ филозофија, ~ уживање.

епикӯрејски прил. *на епикурејски начин, у духу епикуреизма:* ~ уживати.

епикуре́јство с фил. *в. епикуреизам.*

епикуре́јштина ж обично пеј. *в. епикуреизам.*

ѐпикурскӣ, -ā, -ō *в. епикӯрејскӣ.*

ѐпикурски прил. *в. епикӯрејски.*

епилѐпсија ж грч. мед. *болест која се испољава повременим нападима губитка свести с грчевима и трзајима читавог тела, падавица,* epilepsia.

епилѐптик м *в. епилептичар.*

епилѐптичан, -чна, -о *који се односи на епилепсију, који је оболео од епилепсије, који је изазван епилепсијом:* ~ жена; ~ напад, ~ грч.

епилѐптичӑр м *онај који болује од епилепсије, падавичар.*

епилѐптичӑрка ж *она која болује од епилепсије, падавичарка.*

епилѐптичкӣ, -ā, -ō *в. епилептичан.*

епилѐптички прил. *као у епилепсији:* трзати се ~.

епӣлог м грч. **1.** књиж. *завршно поглавље књижевног дела (обично драме) у коме се укратко говори о ономе што проистиче из претходно изложеног, поговор, завршна реч.* **2.** *крајњи, завршни догађај у низу збивања који долази као последица, логички завршетак претходних, свршетак, крај:* ~ догађаја, ~ љубави, трагичан ~.

епиплѐксија ж грч. мед. *одузетост једне стране тела.*

епиплѐктичӑр м *онај који је оболео од епилепсије.*

ѐпископ[1] м грч. црквен. *поглавар једне црквене области, епархије, владика.*

ѐпископ[2] м грч. техн. *апарат за пројектовање непрозирних предмета и слика.*

епископӑт, -а́та м **а.** *звање и достојанство епископа*[1]*, владичанство.* **б.** зб. *скуп епископа једне цркве или државе.* **в.** *в. епископија.*

епископија ж *црквена област којом управља епископ; административна установа те области.*

епископијскӣ, -ā, -ō *који се односи на епископију.*

ѐпископскӣ, -ā, -ō *који се односи на епископе*[1].

ѐпископство с *в. епископат.*

епистемолѐгија ж грч. лог. *теорија сазнања.*

епистемѐлошкӣ, -ā, -ō *који се односи на епистемологију.*

епистемѐлошки прил. *са становишта епистемологије, методом епистемологије.*

епӣстола ж лат. **а.** *писмо, писмена порука, посланица.* **б.** кат. *апостолска посланица у Новом завету или некој другој црквеној књизи; краћи текст, одломак из апостолских посланица.* **в.** фиг. *придика.*

ѐпистолӑрнӣ, -ā, -ō *који је у облику епистоле, писма; својствен епистоли:* ~ изјава, ~ стил, ~ жанр.

епистолографија ж лат.-грч. *вештина састављања епистола.*

ѐпитаф и **епӣтаф** м грч. **1.** *надгробни натпис.* **2.** *песма написана поводом нечије смрти.*

епите́за и **епӣтеза** ж грч. лингв. *додавање гласова или слогова на крају речи, нпр. партикула у дијалектима (мене-ка, онда-р и сл.).*

ѐпител м грч. анат. *површински слој коже и слузокоже.*

ѐпителнӣ и **ѐпителскӣ,** -ā, -ō *који се односи на епител:* ~ ткиво, епителне ћелије.

епӣтет, -е́та м грч. **а.** лингв. и књиж. *реч (обично придев) или група речи која се додаје имениці да би представа коју она изазива била потпунија, одређенија и сликовитија; одредбена реч као стилско средство за појачану експресију, живље и сликовитије изражавање.* **б.** *уопште реч или група речи која служи као ближа ознака неког појма:* обасипати некога најпогрднијим епитетима. • **стални ~, украсни ~** књиж. *придев који се стално додаје некој имениці (нпр. вита јела, кићени сватови и др. у нашој народној поезији).*

епӣтетскӣ и **епӣтетскӣ,** -ā, -ō *који се односи на епитет:* ~ употреба, ~ служба.

епӣтетски и **епӣтетски** прил. *као епитет, у служби епитета:* ~ употребити придев.

епитра̀хӣљ, -и́ља м грч. црквен. *део литургијске одеће православних свештеника у облику дуге широке траке са изрезом за главу.*

епитра̀хӣљскӣ, -ā, -ō *који се односи на епитрахиљ.*

епифа̀нија ж грч. **1.** *појављивање божанства у грчкој митологији.* **2.** *празник Богојављење у хришћанској религији.*

епифенѐмен, -е́на м грч. *пропратна, секундарна појава која прати неку другу, примарну појаву, нуспојава.*

ѐпифеноменӑлан, -лна, -о *који се односи на епифеномен:* ~ теорија свести.

епифи́за ж грч. анат. **1.** *мала ендокрина жлезда која се налази на задњем делу мозга.* **2.** *хрскавичави јабучасти завршетак дугих костију.*

епӣфит, -и́та м и **епифи́та** ж грч. *у мн.: биљке које живе на деловима других биљака, али не узимају храну од њих (у јд.: таква биљка).*

епӣфора ж грч. књиж. *понављање једне или више речи на крају узастопних стихова, одн. реченица.*

ѐпицентар, -тра м грч. геол. *место на Земљиној површини које се налази вертикално изнад извора земљотреса;* фиг. *центар, средиште.*

ѐпицентрӑлнӣ и **епицѐнтрӑлнӣ,** -ā, -ō *који се односи на епицентар:* ~ зона.

епициклоѝда ж грч. геом. *кривуља коју описује тачка на некој кружници кад се ова котрља по некој другој кружници.*

ѐпичан, -чна, -о *в. ѐпскӣ.*

ѐпичӑр м *епски песник, писац епских дела.*

ѐпичнӧст, -ости ж *особина онога што је епично, епско, епски карактер:* ~ поеме.

еполѐта и **еполе́та** ж фр. *нараменица на војној униформи са ознаком чина:* официрске еполете, генералске еполете.

епѐним м грч. *онај по коме је или оно по чему је нешто названо.*

епѐнимскӣ, -ā, -ō *који се односи на епоним.*

епопе́ја ж грч. **1.** књиж. *велики епски спев о значајнијим историјским или митолошким догађајима, епска поема:* писати епопеју. **2.** фиг. *низ међусобно повезаних историјских догађаја који карактеришу неко раздобље, значајно историјско раздобље које се одликује народним страдањем, борбом, јуначким подвизима и сл.; јуначка борба достојна дивљења:* ослободилачка ~, јуначка ~.

ѐпос м *в. ēй.*

епѐха и **епо́ха** ж (дат. -хи (епѐси и епо́си) грч. **1. а.** *већи временски период, раздобље; раздобље које се одликује специфичним, значајним или пресудним догађајима, појавама:* ~ романтизма, империјалистичка ~, ~ хиперпродукције. **б.** *значајан догађај, појава која обележава, карактерише неки период (историје, науке, уметности и др.):* представљати епоху у развитку књижевности. **2.** геол. *део, одсек геолошког периода.*

ѐпохāлан, -лна, -о *који даје обележје целој једној епохи, изузетно значајан, знаменит:* ~ откриће, ~ дело.

епрувѐта ж фр. *стаклена посуда у виду мање цеви која се употребљава за хемијске анализе и огледе.* • **беба (дете) из епрувете** *дете које је зачето вештачки, ван мајчине утробе.*

епрувѐтица ж *дем. од епрувета.*

ēпскӣ, -ā, -ō **1.** *који се односи на еп, који има обележја епа, херојски, јуначки:* ~ песник, ~ песма, ~ поезија, епске врлине, ~ доба. **2.** *претерано опширан, пун подробности (о излагању); лаган и миран (о приповедању):* ~ ширина, ~ понављање, ~ опширност; ~ мирноћа.

ēпски прил. *на епски начин, као у епу; преопширно:* ~ драматично, ~ опширан.

ѐр с непром. *назив за слово „р“* (r) *у латиници.*

Ēра м (мн. Ēре ж) (уп. Еро) **а.** *Херцеговац.* **б.** (понекад пеј. или шаљ.) *човек из ужичког краја, Ужичанин.*

ēра ж лат. **1. а.** *дуже временско раздобље, одређени дужи временски период са посебним и изразитим карактеристикама; епоха:* нова ~, ~ империјализма, апсолутистичка ~. **б.** *време чији је почетак обично неки знаменит догађај, од којег се неки рекидно рачунају године:* хришћанска ~. **в.** геол. *највећи временски период у историји развоја Земље, који се дели на периоде:* палеозојска ~, кенозојска ~. • **исламска ~, муслиманска (мухамеданска)** ~ *временски период који муслимани почињу рачунати од сеобе Мухамедове из Мекe у Медину.* **нова (наша, хришћанска)** ~ (скраћ. н. е.) *временски период који почиње од године у којој се родио Исус Христос (према рачунању римског калуђера Дионисија):* пре нове ере. **стара** ~ (скраћ. с. е.) *период пре рођења Исуса Христа, пре појаве хришћанства.*

ѐрāр, -ара м лат. *државна имовина; државна благајна.*

ѐрарија̄лнӣ, ѐрāрнӣ и **ѐрāрскӣ,** -ā, -ō *који се односи на ерар.*

ѐрг м грч. физ. *јединица за мерење рада и енергије.*

ергѐла ж тур. **1.** *сточарско предузеће или установа за узгајање расних коња, одгајалиште коња, првенствено расплодних грла, фарма коња.* **2.** *велики број, чопор, крдо, стадо (обично коња):* ~ коња.

ергѐлāш, -а́ша м **1.** *коњ из ергеле.* **2.** *чувар ергеле; радник који се стара о коњима у ергели.*

ѐргелскӣ, -ā, -ō *који се односи на ергелу:* ~ коњ, ~ управа.

ѐргомēтар и **ѐргометар,** -тра м грч. мед. *апарат за мерење мишићног рада.*

ерѐкција ж лат. мед. *укрућивање пениса услед повећаног прилива крви при сексуалном надражају.*

ерѐмӣт, -и́та и **ерѐмита,** -тē м грч. *онај који се повукао од света (обично из верских убеђења), пустињак, испосник, усамљеник.*

ерѐмӣтскӣ, -ā, -ō *који се односи на еремите:* ~ живот.

Ери́да ж грч. *богиња неслоге у грчкој митологији.*

Ери́дин, -а, -о у изр. **Еридина јабука** *„јабука раздора“, повод свађи.*

ерѝстика ж грч. *вештина расправљања, полемисања.*

ерѝстичан, -чна, -о **а.** *склон препирању, полемисању.* **б.** *који се може оспоравати, споран.*

ерѝстичāр м *онај који полемише, полемичар.*

ерѝтēм, -е́ма м грч. мед. *црвенило коже.*

еритрѝцӣт, -и́та м грч. (обично у мн.) анат. *црвено крвно зрнце.*

еритроцито́за ж грч. мед. *повећан број еритроцита у крви.*

ѐркер м нем. *затворени истурени део са прозорима на фасади стамбене зграде, затворени балкон с прозорима.*

еркондѝшн м енгл. *уређај за одржавање умерене, угодне температуре ваздуха у некој просторији, клима-уређај.*

ēрл м енгл. *енглеска племићка титула, гроф.*

Ēро, -а и -ē м *в. Ера.*

ѐрогēн, -а, -о грч. *чије надраживање изазива полно узбуђење:* ерогене зоне.

еродѝрати, ерòдӣрām свр. и несвр. *изаз(и)вати ерозију, сĕ(и)рати, излока(ва)ти, разорити, разарати.*

ѐрозӣван, -вна, -о **а.** *који врши, изазива ерозију, који наноси, разара:* ~ дејство воде. **б.** *који је настао дејством ерозије:* ~ долина, ерозивни гастритис.

ѐрōзија ж лат. **1.** геол. *процес разарања и одношења површинских делова Земљине коре механичким и хемијским деловањем текућих вода, мора и језера или атмосферских и других фактора (падавина, ветра, ледника и др.):* речна (флувијална) ~, ледњачка (глацијална) ~. **2.** мед. *изједање и оштећење површинског ткива појединих органа (слузокоже желуца, грлића материце и сл.).* **3.** техн. *површинско разарање материјала делова машина у току рада (нпр. деловањем воде, паре, електрицитета и др.).* **4.** фиг. *нарушавање, кварење, слабљење:* монетарна ~, морална ~. • **еолска** ~ геол. *ерозија настала дејством ветра.*

ѐрозиōнӣ (ерòзӣјскӣ), -ā, -ō *в. еродиван.*

Ēрос м грч. *бог љубави у старогрчкој митологији, Афродитин син.*

ēрос м грч. *љубав, љубавна страст, еротика.*

еротѝзам, -зма м *в. еротика.*

еротиза́ција ж *изазивање еротичног стања, повећање еротичног набоја.*

еротизи́рати, -ѝзӣрām и **ерòтизовати,** -зујēм свр. и несвр. прел. *прожети, прожимати еротиком, повећа(ва)ти еротични набој (код некога).*

ерòтика ж (дат. -ици) грч. **1.** *чулна љубав, чулност, љубавни живот, љубавна страст, психичко испољавање полног набоја.* **2.** *љубавна поезија:* трубадурска ~.

ерòтичан, -чна, -о **а.** *који се односи на еротику, еротски, чулан, пожудан, страстан:* ~ мисао, ~ сан. **б.** *који пева, говори о чулној љубави, прожет еротиком, љубавни:* ~ песма, ~ слика, ~ уметност.

ерòтичāр м **1.** *песник еротских песама, љубавни песник.* **2.** *човек склон еротици, еротичан, страстан човек.*

ерòтичāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на еротичаре; еротичан, еротски.*

ерòтичкӣ, -ā, -ō *в. еротичан.*

ерòтично прил. *на еротичан начин, страсно:* ~ наглашен, ~ деловати.

ерòтичнōст, -ости ж *особина онога који је еротичан, онога што је еротично, страсност.*

еротòмāн, -а́на и **еротòман,** -а м *онај који пати од еротоманије.*

еротомā нија ж мед. *душевни поремећај који се испољава у претераном полном прохтеву, болесна опседнутост сексом, љубавно лудило.*

еротòмāнка ж *жена еротоман.*

еротòмāнскӣ, -ā, -ō *који се односи на еротомане и еротоманију.*

ѐротскӣ, -ā, -ō *в. еротичан.*

ѐротски прил. *в. еротично.*

ēрскӣ, -ā, -ō *који се односи на Ере, својствен Ерама:* ~ духовитост.

ēрски прил. *на ерски начин, шаљиво, духовито, шеретски.*

ерȕдит, -а и **ерȕдӣт,** -и́та м *в. ерудита.*

ерȕдита и **еруди́та** м (мн. ж) лат. *учен, образован човек, велики зналац.*

ерȕдитан и **ерȕдӣтан,** -тна, -о и **ерȕдитскӣ** и **ерȕдӣтскӣ,** -ā, -ō *који се односи на ерудицију, заснован на ерудицији; веома учен, образован:* ~ поезија, ~ наративај.

еруди́ција ж лат. *велика учености, образованост, изврсно познавање неке научне области.*

е̏руптѝван, -вна, -о **1.** геол. *који је настао ерупцијом, који је вулканског порекла, вулкански:* ~ стена, ~ камење. **2.** фиг. *који лако плане, нагао, жестоки, необуздан, експлозиван; својствен таквој особи:* ~ човек, ~ личност; ~ плач, ~ бес.

е̏руптѝвно прил. *као ерупција; жестоко, необуздано:* реаговати ~.

еруптѝвно̄ст, -ости ж *особина онога што је еруптивно; нагласт, необузданост, жестина, силовитост:* ~ вулкана; ~ плача.

ерӯпција ж лат. **1.** геол. *нагло избијање и избацивање вулканске лаве (из унутрашњости на површину Земље).* **2.** фиг. *изненадни и нагли, необуздан излив осећања (беса, смеха и сл.):* ~ беса, ~ заноса.

е̏с с непром. *назив слова „с“ (s) у латиници.*

èсēј, -е́ја м фр. *краћа, студиозна расправа о неком књижевном, уметничком, научном и сл. питању писана неформалним стилом, огледу:* ~ из књижевности, научни ~.

есèјист(а), -ē м (мн. -сти) *писац есеја.*

есејѝстика ж *есејска књижевност, есејско стваралаштво; есеји као књижевни род.*

есејѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на есејистику, на есејисте:* ~ књижевност, ~ оглед, ~ рад.

есејѝстички прил. *на есејистички начин, користећи есејистички приступ:* ~ обрадити неку тему.

есèјисткиња ж *жена есејист.*

èсēјскӣ, -ā, -ō *који се односи на есеј:* ~ књижевност, ~ рад, ~ чланак.

есѐнција и **èсēнција** ж лат. **1.** хем. *концентрисани екстракт дрога, ароматичних биљака, воћа и сл. или вештачка материја посебног мириса, укуса која се користи за справљање ликера, посластица, мириса и сл.:* ~ лавандуле, ружина ~. **2. а.** фил. *природа ствари, оно што ствар јесте, битне одредбе ствари, бит, суштина.* **б.** *оно што је битно, главно у нечему, бит, суштина нечега:* ~ уметности, ~ живота, ~ схватања. **3.** трг. *концентрована сирћетна киселина.*

е̏сенцијӑлан, -лна, -о *битан, суштински, основни, главни:* есенцијалне особине.

е̏сенцијӑлно прил. *суштински, битно, у основи:* ~ се садржати у нечему.

èсер м ист. *припадник ситнобуржоаске партије у Русији на почетку XX века која је проповедала да је сељаштво главна револуционарна снага (од скраћенице СР – социјални револуционар).*

èсеровскӣ, -ā, -ō *који се односи на есере.*

èсесовац, -о̄вца м *припадник злогласне полицијско-војне организације SS у фашистичкој Немачкој за време Другог светског рата.*

èсесовскӣ, -ā, -ō *који се односи на есесовце:* ~ батаљон, ~ официр.

ескàдра и **èскāдра** ж фр. вој. **а.** *оперативна поморска јединица састављена од ратних бродова под командом адмирала.* **б.** *оперативна ваздухопловна јединица (ловаца, бомбардера, извиђача и сл.) ранга бригаде.*

ескадрӣла ж фр. вој. **а.** *основна формацијска јединица у ратном ваздухопловству (два до три одељења), која обично има 9–12 авиона.* **б.** *мања формација ратних бродова.*

ескàдрӣлскӣ, -ā, -ō *који се односи на ескадрилу.*

ескàдрōн, -о́на м фр. вој. *основна формацијска јединица коњице (која одговара чети у пешадији), састављена од 2 до 4 вода.*

ескадро́нац, -нца м *војник ескадрона, ескадронски коњаник.*

ескàдрōнскӣ, -ā, -ō *који се односи на ескадрон, који припада ескадрону и сл.:* ~ командир.

ескала́да ж фр. вој. **а.** *јуришне лествице за пењање на бедем при нападу на тврђаву.* **б.** *пењање на бедем помоћу јуришних степеница.*

ескàлатор м енгл. *покретна трака у облику степеница за масовно пењање и спуштање (у метроу, великим робним кућама и сл.).*

ескала́ција ж фр. **1.** *постепено проширивање и јачање интензитета; заоштравање (сукоба, затегнутости и сл.):* ~ криминала, ~ ратног сукоба. **2.** *пењање, успињање степеницама.*

ескали́рати, -àлӣрām свр. и несвр. непрел. *(про)ширити се, нарасти, нарастати (нпр. о ратном сукобу, расизму, мирном криминалу и сл.).*

ескива́жа ж шатр. *вешто избегавање (неке обавезе, дужности).*

ескиви́рати, -ѝвӣрām свр. и несвр. прел. фр. *избећи, избегавати удар противника;* фиг. *вешто избећи, избегавати нешто (неку обавезу и сл.).*

Ѐскӣм, -и́ма м *припадник ловачко-номадског народа који живи на северним обалама Северне Америке, на Аљасци и Гренланду.*

Ѐскӣмка ж *припадница ескимског народа.*

èскӣмскӣ, -ā, -ō *који се односи на Ескиме:* ~ језик, ~ живот, ~ пас.

èскӣмски прил. *на ескимски начин; ескимским језиком:* говорити ~.

èсконт м итал. банк. *плаћање дуга пре рока; камата која се одбија приликом откупа хартија од вредности пре рока њиховог доспећа.*

èсконтовати, -тујем (есконти́рати, -о̀нтӣрām) свр. и несвр. **1.** *исплатити, исплаћивати менице или неке друге хартије од вредности пре рока њиховог доспећа одбијајући при том одговарајуће камате; одби(ја)ти камате при исплати меница:* ~ меницу. **2.** фиг. *унапред (по)трошити.*

èсконтнӣ, -ā, -ō *који се односи на есконт:* ~ банка, ~ стопа.

èскō̄рта ж фр. вој. **1.** *оружана пратња неке особе или транспорта.* **2.** *група ратних бродова који прате и штите поморске снаге, трговачке бродове или конвоје.*

ескòртēр, -е́ра м *ратни брод за пратњу трговачких бродова.*

èскō̄ртнӣ, -ā, -ō *који се односи на ескорту:* ~ брод.

èскортовати, -тујем (ескорти́рати, -о̀ртӣрām) свр. и несвр. *спровести, спроводити, пратити под оружаном пратњом ради заштите, надзора и сл.*

èснāф, -а́фа м тур. *струковно удружење занатлија или трговаца, цех.*

еснàфлија м (мн. ж) *члан еснафа (занатлија или трговац).*

еснàфлијскӣ, -ā, -ō *који се односи на еснафлије.*

èснāфскӣ, -ā, -ō *који се односи на еснаф, који припада еснафу, цеховски, сталешки, струковни:* ~ скуп, ~ мајстор.

еспадрѝла ж (обично у мн.) фр. *врста лаке обуће од платна са ђоном од канапа.*

есперàнтист(а), -ē м (мн. -сти) *присталица есперанта; онај који говори есперанто.*

есперантѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на есперантисте:* ~ група.

есперàнтисткиња ж *женска особа есперантиста.*

есперàнто м фр. *међународни вештачки језик који је створио варшавски лекар Заменхоф на основу најпознатијих светских језика, претежно на романским језичким елементима.*

еспѐрантскӣ, -ā, -ō *који се односи на есперанто.*

еспланáда ж фр. *слободан раван простор испред великих грађевина или тврђава, трг.*

еспресѝво прил. итал. муз. *ознака за нарочито изражајну интерпретацију: изражајно, изразито.*

еспрѐсо м (ретко у мн., само у ген. уз бројеве и количинске прилоге, нпр. пет еспре́са с) итал. *напитак припремљен филтрирањем кафе на специјалном електричном апарату:* попити ~.

естàблишмент м енгл. *група, слој људи који имају доминантну позицију и утицај у друштву, елита:* политички ~, уметнички ~.

естàвела ж фр. геогр. *удубина, понор у кршу у који за време суше вода понире, а у кишном периоду из њега избија.*

естака́да ж шп. **а.** *ограда од дрвених стубова.* **б.** *платформа, под на стубовима за утовар и истовар.* **в.** *барикада од стубова у реци или теснацу за спречавање прилаза бродова.* **г.** *дрвени мост за пристајање бродова.*

ѐстер м (обично у мн.) грч. хем. *једињење алкохола и киселине.*

естерифика́ција ж лат. хем. *процес стварања естера.*

ѐстēт, -éта и **естéта,** -тē м грч. **а.** *онај који све посматра и просуђује с естетског становишта; онај који има смисла за лепо, човек од укуса.*

естетѝзам, -зма м **а.** *развијено осећање за лепо, нарочит смисао за лепоту форме.* **б.** *придавање великог значаја форми уметничког дела.* **в.** *једнострани животни назор по коме се све посматра са естетског становишта.*

естетизи́рати, -ѝзӣрām и **естѐтизовати,** -зујēм несвр. *бавити се питањима естетике; радити, стварати у духу естетизма, естетике; полагати много на естетску страну књижевног, уметничког дела.*

естѐтик м *в. естетичар.*

естѐтика ж грч. **1.** *наука о лепом у природи и уметности; наука о принципима уметничког стваралаштва и критеријумима за процену уметнички вредног.* **2. а.** *смисао за лепо, развијено осећање лепога.* **б.** разг. *лепота, леп изглед, лепа форма.*

естетицѝзам, -зма м *в. естетизам.*

естѐтичан, -чна, -о *в. естѐтичкī.*

естѐтичāр м **а.** *онај који се бави естетиком као науком, теоретичар уметности.* **б.** *присталица естетизма, онај који о свему суди са становишта лепог, естета.*

естѐтичāрка ж *жена естетичар.*

естѐтичāрскī, -ā, -ō *који се односи на естетичаре.*

естѐтичкī, -ā, -ō *који се односи на естетику; који одговара начелима естетике, естетски:* ~ расправа, ~ вредност.

естѐтички прил. *в. èстēтски.*

естѐтичнōст, -ости ж *особина онога што је естетично, естетско, лепота.*

èстēтскī и **èстетскī,** -ā, -ō *који одговара начелима естетике:* ~ укус, ~ образовање, ~ вредност, с естетског становишта.

èстēтски и **èстетски** прил. *на естетски начин, у складу с естетиком, у духу естетике; лепо:* ~ вредно дело, ~ посматрати, ~ деловати.

èстрагон м бот. *биљка* Artemisia dracunculus *из ф. главочика* (Compositae), *која се гаји због истоименог зачина; зачин добијен из те биљке.*

естра́да ж фр. **1.** *популарна концертна или позоришна приредба, приредба забавне музике и друге врсте забаве; организовање и извођење забавних, концертних и позоришних приредби, шоу-бизнис.* **2.** *уздигнуто место за наступе (уметника и сл.), подијум; позорница, бина.*

èстрāднī, -ā, -ō **1.** *који се односи на естраду; који наступа на естради и сл., сценски:* ~ уметност, ~ уметник, ~ певач. **2.** фиг. разг. *који делује, наступа повлађујући укусу широке публике:* ~ научник, ~ мислилац.

èстроген м грч. биол. *хормон који лучи јајник, фоликуларни хормон.*

естȕар, -ара и **естȕāријум** (естȕāрī, -ија) м лат. *широко левкасто ушће реке које поплавља морска вода за време плиме, омогућујући уловидбу бродова у доњем току реке.*

естуàрījскī, -ā, -ō *који се односи на естуариј:* ~ ушће.

есхатòлог м *следбеник есхатологије.*

есхатолòгија ж грч. рлг. *теолошко учење о тзв. „последњим стварима“ (о смрти, животу после смрти, смаку света и сл.).*

есхатòлошкī, -ā, -ō *који се односи на есхатологију; посмртни, загробни.*

есхатòлошки прил. *с есхатолошког становишта.*

е̏сцајг м нем. *прибор за јело (кашике, виљушке и ножеви).*

ета́жа ж (ѐтāж, -а́жа м) фр. **1.** *спрат, кат.* **2.** *галерија са шинама за вагонете.* **3.** геол. *слој, формација.*

етàжēр, -е́ра м, **етажéра** ж и **етàжēрка** ж фр. *сталак с полицама.*

ѐтāжнī, -ā, -ō *који се односи на етаж(у):* ~ стан, ~ својина, ~ грејање.

етàлōн, -о́на м фр. **1.** *прецизно направљени примерак мере који служи за проверавање истих таквих мера, основна мера.*

етàлōнскī, -ā, -ō *који се односи на еталон, стандардни.*

ѐтāн, -а́на м грч. хем. *безбојан запаљив гас без мириса* (C_2H_6).

етàпа и **ета́па** ж фр. **1.** *период, фаза у развоју нечега; развојни ступањ:* прва ~ развоја. **2. а.** *део пута или руте између два одморишта.* **б.** *одмориште за војску у покрету, возаче на бициклистичким и аутомобилским тркама и сл.*

ѐтапнī и **ѐтāпнī,** -ā, -ō *који се односи на етапу:* ~ изградња; ~ трка, ~ станица.

ѐтапно и **ѐтāпно** прил. *у етапама, постепено:* решавати ~.

ềтар, ềтра м *в. етер.*

ềтарскī, -ā, -ō *који се односи на етар, етерски.*

етатѝзам, -зма м фр. пол. екон. *политичка теорија и пракса у којој одлучујућу реч у друштву има држава, одн. бирократски апарат.*

етатиза́ција ж екон. *спровођење етатизма, подржављавање привредног и друштвеног живота једне земље.*

етатизи́рати, -ѝзӣрām и **етàтизовати,** -зујēм свр. и несвр. прел. *подржавити, подржављавати, пренети, преносити у државну својину или управу:* ~ предузећа.

етàтист(а), -ē м (мн. -сти) *присталица етатизма.*

етатѝстичкī, -ā, -ō *који се односи на етатизам:* етатистичке стеге.

етатѝстички прил. *на етатистички начин, користећи етатистички приступ.*

е́тер и **ềтер** м грч. **1.** *ваздушно пространство, ваздух:* послати вест у ~. **2. а.** *хипотетичка материја, флуид који испуњава васиону и омогућује преношење електромагнетних и светлосних таласа.* **б.** песн. *флуид.* **3.** хем. **а.** *у мн.: органска једињења, анхидриди алкохола код којих су два алкила везана преко кисеоника, течности посебног мириса које су нетопљиве у води (у јд.: такво једињење).* **б.** *једињење из ове групе, безбојна, лако испарљива течност карактеристичног мириса, која се употребљава у медицини као наркотик:* успавати етером.

е́тераст и **ềтераст,** -а, -о *в. етеричан.*

етѐричан, -чна, -о *који је као етер, прозрачан; врло фин, танан, нежан; узвишен:* ~ створење, ~ измаглица; ~ љубав. • **етерична уља** *испарљива уља јаког мириса која се добијају из биљака, а користе се у козметици, медицини и прехрамбеној индустрији.*

етѐрично прил. *на етеричан начин, прозрачно, нежно, флуидно; узвишено.*

етѐричнōст, -ости ж *особина онога што је етерично, флуидност, нежност, узвишеност.*

е́тернī и **ềтернī,** -ā, -ō *в. етеричан.*

етѐрнīт, -и́та м *грађевински материјал од смесе цемента и азбеста у облику танких плоча.*

етѐрнītнī, -ā, -ō *који је од етернита:* ~ плоча.

е́терскī и **ềтерскī,** -ā, -ō *који се односи на етер, етеричан, етарски:* ~ уље.

етива́жа и **етѝвāжница** ж фр. *уређај за сушење и стерилизацију воћа (обично шљива, смокава и сл.), пушница.*

етиви́рати, етѝвӣра̄м свр. и несвр. *(о)сушити и стерилизовати у етиважници (обично шљиве, смокве и сл.).*

ети́да ж фр. муз. *инструментална композиција за техничко вежбање.*

ѐтӣднӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на етиду:* ~ свита.

ѐтика ж (дат. ѐтици) грч. **1.** *наука о моралу.* **2.** *скуп моралних начела и правила неког друштва, заједнице или појединца по којима се људи владају, морална својства појединца или друштва, друштвеног слоја:* пословна ~.

етике́та ж фр. **1.** *листић, налепница с ознаком врсте, количине, цене робе и др.* **2.** *в. етикеција:* дворска ~. **3.** фиг. *јавни, неаргументовани суд о некоме.*

етикети́рати, -ѐтӣра̄м свр. и несвр. **1.** *ставити, стављати, (на)лепити етикету (на нешто), снабде(ва)ти етикетом; маркирати, означа(ва)ти:* ~ робу. **2.** фиг. *наз(и)вати, титулисати (обично погрдно, увредљиво).*

етѝкӗтнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на етикету, етикецију, који одговара правилима етикеције, фин, углађен, отмен:* ~ посета, ~ управник.

етике́ција ж *утврђени начин понашања, опхођења у одређеним приликама у друштву (на двору, у дипломатији и сл.):* дворска ~, дипломатска ~.

ѐтӣл, -и́ла м грч. хем. **1.** *једновалентни радикал* C_2H_5, *који улази у састав многих органских једињења.* **2.** *први део полусложеница којима се означава неко хемијско једињење са етилом (1):* етил-алкохол, етил-хлорид итд.

етѝлӗн, -е́на м хем. *незасићени угљоводоник* C_2H_4, *безбојан гас, састојак светлећег гаса.*

етѝлӗнскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на етилен.*

етили́рати, етѝлӣра̄м свр. и несвр. *увести, уводити етил у органска једињења.*

ѐтӣлнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на етил:* ~ алкохол.

етимо̀лог м *језички стручњак који се бави етимологијом.*

етимологизи́рати, -ѝзӣра̄м несвр. непрел. *бавити се етимологијом.*

етимолѝгија ж грч. лингв. *грана лингвистике која проучава порекло речи; порекло неке речи, објашњење, тумачење порекла речи:* бавити се етимологијом; ~ речи бандера. • **народна** ~ *нестручно тумачење значења речи (обично стране) на основу њене сличности или подударања са неком другом речи, без обзира на суштинску разлику.*

етимолѝгисати, -ишӗм несвр. *в. етимологизирати.*

етимо̀лошкӣ (етимолѝгӣјскӣ), -а̄, -о̄ *који се односи на етимологију, који је заснован на етимологији:* ~ принцип, ~ тумачење. • ~ **правопис** *правопис заснован на етимолошким принципима, правопис који узима у обзир етимологију, порекло речи, тако да у писму бележи и гласове који у изговору не постоје (нпр. „сынъ“ место „син“).*

етимо̀лошки (етимолѝгӣјски) прил. *по етимолошким принципима, правилима, по пореклу, по постанку:* писати ~, ~ сродне речи.

етѝмӧн, -о́на м грч. лингв. *основна реч, корен из кога су изведене друге речи.*

етиолиза́ција ж фр. биол. *недостатак зеленила код биљака које расту у тами.*

етиолѝгија ж грч. **1.** мед. *део медицине који се бави истраживањем узрока болести; узрок болести.* **2.** фил. *наука о узроцима неке појаве; истраживање узрока неке појаве.*

етиѝолошкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на етиологију, који се заснива на етиологији; узрочни:* ~ фактор, ~ лечење.

етиѝолошки прил. *у погледу етиологије, узрочно:* посматрати болест ~, тумачити појаву ~.

ѐтичан, -чна, -о **а.** *који поступа у складу с етиком, моралан, честит:* ~ човек. **б.** *који се односи на етику, етички:* ~ човек, ~ осећање.

ѐтичӑр м *онај који се бави етиком; онај који проповеда морална начела.*

ѐтичкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на етику; моралан, честит:* ~ значај, ~ принцип, ~ становиште, ~ вредност. • ~ **датив** лингв. *датив којим се изражава нарочита наклоност за појам с именом у дативу.*

ѐтички и **ѐтично** прил. *на етички начин, у етичком смислу, морално:* ~ исправан став, посматрати ~.

ѐтично̄ст, -ости ж *особина, врлина онога што је етично, моралност, поштење.*

ѐтник м грч. *назив становника неког насељеног места или краја, земље.*

ѐтникум м *етничка целина, народ, етнос.*

ѐтничкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на народ, народност, својствен поједином народу, народности, народносни:* ~ састав становништва, ~ група, етничке особине. • ~ **чишћење** пол. *геноцидна политика протеривања и убијања других народа и етничких или верских заједница ради стварања национално и верски чистих подручја.*

ѐтнички прил. *с етничког становишта, у етничком погледу:* ~ сродни крајеви.

етно- грч. *први део сложеница и полусложеница који значи да се нешто односи на народ, народност:* етногенеза, етнографија, етнологија итд.; етно-музика, етно-парк, етно-село, етностил.

етнобиолѝгија ж грч. *наука која проучава биолошка својства неког народа.*

етнобиѝлошкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на етнобиологију.*

етногене́за ж грч. *порекло, постанак и развој неког народа.*

етногенѐтичӑр м *стручњак за етногенезу.*

етногенѐтичкӣ и **етногѐнетскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на етногенезу.*

етнѝограф м *онај који се бави етнографијом, стручњак за етнографију.*

етнограѝфија ж грч. *наука која проучава и описује живот, обичаје и културу појединих народа.*

етнѝографскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на етнографију и етнографе:* ~ грађа, ~ гласник, ~ изложба.

етнѝографски прил. *у етнографском погледу:* ~ описати.

етнѝолог м *онај који се бави етнологијом, стручњак за етнологију.*

етнолѝгија ж грч. *наука која проучава постанак и развитак народа и њихову целокупну материјалну и духовну културу, наука о народима.*

етнѝолошкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на етнологију и етнологе:* ~ студија, ~ грађа.

етнѝолошки прил. *у етнолошком погледу:* ~ слични народи.

етномузикѝолог м *стручњак за етномузикологију.*

етномузиколѝгија ж грч. *грана музикологије која се бави проучавањем музичког фолклора, народне музике.*

етномузикѝолошкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на етномузикологију и етномузикологе:* ~ грађа.

ѐтно-пӑрк м *етнографски парк, комплекс земљишта у слободној природи са кућама из различитих етнографски карактеристичних крајева са покућством и др.*

етнопсихѝолог м *онај који се бави етнопсихологијом.*

етнопсихолѝгија ж грч. *наука која се бави проучавањем психологије појединих народа и племена.*

етнопсихѝолошкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на етнопсихологију, који је карактеристичан за психологију појединих етничких група:* ~ испитивање, етнопсихолошке карактеристике.

ѐтнос м грч. *скуп свих особина које један народ чине посебним народом; народ:* српски ~.

ѐтноцѝд м *истребљење целе етничке заједнице; геноцид.*

ѐтноцѝдни, -ā, -ō *који се односи на етноцид.*

ѐто речца **1.** *за показивање некога или нечега што се налази у близини саговорника, за указивање на нешто што је уочено у близини саговорника.* – Ето ти ципела, обуј се! Ето долазе ти гости. Ето долећу ласте. **2.** *казује да се неко или нешто појављује, долази однекуд, обично изненада.* – Ми таман сели, кад ето ти њега. **3.** *показује да се некоме нешто даје, нуди.* – Ево теби јабуке, а њему ето крушке. **4.** *за истицање онога о чему се говори, при свођењу, резимирању онога што је претходно речено и сл.: дакле, према томе, како се види; заиста, баш.* – Ето, тако они њега преваре. Ето видиш, није требало да идемо. Да је он напустио жену и децу, ето то ми не иде у главу. **5.** *у недоумици, колебању, резигнацији и сл.* – Како си? Ето, добро. • **~ на, ~ ти (га) на** и сл. разг. *у чуђењу, изненађењу и сл.*

етòлог м *онај који се бави етологијом.*

етолòгија ж грч. **1.** *наука о обичајима, понашању и васпитању људи.* **2.** *грана биологије која проучава понашање животиња у њиховој средини.*

етòлошкӣ, -ā, -ō *који се односи на етологију:* ~ метода.

ѐтос м грч. *карактерне особине, морал; карактер, нарав.*

еугѐника ж грч. *наука која изучава методе побољшања телесних и душевних особина и отклањања негативних наследних особина друштвене заједнице утицањем на зачеће и пород.*

еугѐничāр м *онај који се бави еугеником, стручњак за еугенику.*

еугѐничкӣ, -ā, -ō *који се односи на еугенику:* еугеничке мере.

еудемонѝзам, -зма м грч. фил. *етичко учење по коме је срећа и задовољство сврха и смисао људског живота и највише мерило вредновања људских вредности.*

еудемòнист(а), -ē м (мн. -сти) *присталица еудемонизма.*

еудемонѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на еудемонизам и еудемонисте, који је у духу еудемонизма:* ~ схватање.

еудемонѝстички прил. *у духу еудемонизма:* ~ схватати живот.

еукалѝптус м бот. *род високог зимзеленог дрвећа* Eucalyptus *из ф. мрче* (Myrtaceae) *пореклом из Аустралије, из чијих се листова добија етерично уље.*

еукалѝптусов, -а, -о *који припада еукалиптусу, који се односи на еукалиптус:* ~ дрво.

еуклѝдскӣ, -ā, -ō *који се односи на старогрчког математичара Еуклида, који се заснива на његовом учењу:* ~ геометрија, ~ број, ~ простор.

еупа̀трӣд, -и́да м (обично у мн.) грч. ист. *припадник родовског племства, аристократије код старих Грка.*

еупа̀трӣдскӣ, -ā, -ō *који се односи на еупатриде, племићки, аристократски.*

еуре́ка узв. грч. *узвик радости при неком открићу, решењу и сл. (према Архимедовом узвику „пронашао сам" кад је пронашао хидростатички закон).*

еурѝтмија ж грч. **а.** *усклађеност делова једне уметничке целине, складност.* **б.** мед. *правилан рад срца, равномеран пулс, бȉло (1а).*

еурѝтмијскӣ, -ā, -ō *који се односи на еуритмију.*

еурѝтмичан, -чна, -о (еурѝтмичкӣ, -ā, -ō) *равномеран, складан, хармоничан:* ~ кретање.

ѐуро м (мн. ѐури, ген. ѐӯрā) *новчана јединица у већини земаља Европске уније и у Црној Гори;* уп. евро.

Еуро- *в.* ***Евро-*****, еуро-** *в.* ***евро-****.*

Еустàхијева трýба ж анат. *ушни канал који спаја средње уво са носним делом ждрела (по италијанском анатому Бартоломеу Еустахију).*

еутанàзија ж грч. мед. *намерно убрзавање смрти неизлечивих болесника ради прекраћења њихових мука, убиство из милосрђа.*

еутанàзист(а), -ē м (мн. -сти) *присталица схватања по коме лекар треба да примени еутаназију код неизлечивих болесника.*

еуфемѝзам, -зма м грч. књиж. *употреба блажих речи или израза уместо грубих, тешких, ружних, непристојних (нпр. „заобилазити истину" место „лагати").*

еуфемѝстичан, -чна, -о и **еуфемѝстичкӣ,** -ā, -ō *који има карактер еуфемизма, ублажено исказан, ублажен, благ:* ~ израз.

еуфемѝстички и **еуфемѝстично** прил. *на еуфемистички начин, ублажено, благо; улепшано:* ~ речено, ~ употребљена реч.

еуфо̀нија ж грч. муз. *складност звукова, милозвучност, благозвучност.*

еуфо̀нијскӣ, -ā, -ō *који се односи на еуфонију.*

еуфо̀ничан, -чна, -о (еуфо̀ничкӣ, -ā, -ō) *који пријатно звучи, милозвучан, благозвучан.*

еуфо̀рија ж грч. **а.** *стање особито доброг расположења, раздраганост, велико весеље.* **б.** *претерана узрујаност, раздраженост.* **в.** мед. *субјективно добро осећање код болесника.*

еуфо̀ричан, -чна, -о *захваћен еуфоријом, блажен, раздраган; претерано раздражен.*

еуфо̀рично прил. *у еуфорији.*

еухарѝстија ж грч. црквн. *светиња, сакрамент причешћа, причешће, причест.*

еухарѝстијскӣ, еухарѝстичкӣ и **еухарѝстичнӣ,** -ā, -ō *који се односи на еухаристију, причесни:* ~ тајна.

еухолóгијум (еухòлогӣј, -ија) м грч. црквн. *обредна, литургијска књига у православној цркви, молитвеник.*

ѐф с непром. *назив за слово „ф"* (f) *у латиници.*

èфē, ефѐа м фр. *лучно кретање лопте (у фудбалу, билијару и сл.) изазвано ударцем који није управљен у њену средину.*

èфеб м грч. *леп младић, узор телесне складности и лепоте.*

ефèдрӣн, -и́на м хем. *алкалоид из разних врста биљака из ф.* Ephedraceae, *који служи као лек против астме и бронхитиса.*

èфек(а)т, -кта м (ген. мн. èфекāтā) лат. **1. а.** *дејство, чинак који неко или нешто изазове, учини; резултат неке радње; позитиван резултат, успех:* ~ експлозије, ~ догађаја, ~ силе, постићи ~, имати (немати) ефекта, проћи без ефекта. **б.** *утисак, дојам који на некога оставља нека појава, доживљај и сл.:* ~ слике, учинити ~, ~ филма. **2.** мн. *вештачки произведени звуци, шумови, светлост и др. средства која дочаравају природне и др. појаве (у радиотехници, на телевизији, филму и сл.):* звучни ефекти, светлосни ефекти. **3.** физ. *рад извршен у јединици времена.* **4.** физ. *нека посебна појава, феномен:* Комптонов ~, Керов ~, фотоелектрични ~. **5.** мн. банк. *хартије од вредности, вредносни папири (менице, акције, обвезнице и сл.) на које се исплаћују камате или дивиденде:* трговина ефектима. • **~ грудве снега** *стање у друштву кад нека појава, расположење расте обухватајући све више људи.* **~ стаклене баште (стакленика)** *неповољан однос повишене температуре, влаге и притиска због поремећаја у природи.* **јавни ефекти** банк. *хартије од вредности које издаје неко јавно тело (држава, општина и сл.).* **приватни ефекти** банк. *хартије од вредности које издаје неко приватно предузеће, банка, правно лице и сл.*

èфектан, -тна, -о **1.** *који производи јак ефекат, утисак, упечатљив; који пријатно делује, леп, укусан:* ~ крај приче, ~ реч; ~ хаљина, ~ опрема књиге. **2.** *в. ефикасан:* ~ лек, ~ потез. **3.** (одр.) *који се односи на ефек(а)т (5):* ~ банка, ефектни послови.

ефèктӣв, -и́ва м (обично у мн.) *стварно бројно стање једне војне јединице, оружаних снага, стваран, постојећи број радника и сл., потенцијал којим се располаже:* борбени ефективи.

ефектѝва ж **1.** банк. *готов новац.* **2.** (обично у мн.) *в. ефективи.*

ѐфектӣван, -вна, -о **1.** *који постоји, стваран, реалан, истински, прави:* ~ учешће, ефективни трошкови, ~ служба, ~ вредност робе. **2.** *који се реализује у готовини (о новцу):* ~ новац, ~ валута. **3.** *в. ефикасан:* ~ блокада, ефективни рад.

ѐфектѝвно прил. **1.** *на ефективан начин, делујући са ефектом, активно; стварно:* време ~ проведено у служби. **2.** *у готовом, у готовини:* ~ исплаћен новац.

ефектѝвнӧст, -ости ж *својство и стање онога што је ефективно.*

ѐфектно прил. *на ефектан начин, са ефектом, успешно, ефикасно; остављајући снажан утисак, упечатљиво; уверљиво:* ~ се борити против некога, ~ решити проблем, ~ судити о нечему.

ѐфектнӧст, -ости ж *особина онога што је ефектно, што изазива јак утисак:* сценска ~, стилска ~.

ефектуи́рати, -ӯи̯рам свр. и несвр. *извршити, извршавати налог, обавити, обављати, (из)вршити одређени посао, остварити(ва)ти, реализовати:* ~ зајам.

ѐфемѐран, -рна, -о грч. *краткотрајан, пролазан, привремен; узгредан; споредан:* ~ појава.

ефемери́де ж мн. грч. астр. *годишњак, таблице које за неки период времена унапред доносе податке о кретању небеских тела и другим променама.*

ефемериза́ција ж *давање ефемерног обележја нечему.*

ефеме́рнӧст, -ости ж *особина онога што је ефемерно, краткотрајност, привременост, пролазност:* ~ живота.

ефемина́ција ж лат. *појава женских особина код хомосексуалаца у понашању, одевању и сл., женскост.*

ефемѝнѝран и **ефемѝнисан,** -а, -о *који је као женско, женскаст, разнежен, млитав, мек:* ~ биће.

ефѐнди м непром. арх. *в. ефендија:* ~ Мита.

ефѐндија м (мн. ж) тур. *титула образованих, учених људи код муслимана, господин, господар.*

ефѐндијиница ж *ефендијина жена.*

ефѐндијскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на ефендије, господски.*

ефѐндијски прил. *на ефендијски начин, као ефендије, господски:* ~ угостити.

ефѐндѝница ж *в. ефендијиница.*

ѐфикасан и **ефѝкасан,** -сна, -о лат. *који постиже жељени резултат, успешан, делотворан:* ~ сарадња, ~ средство, бити ~ у нечему.

ѐфикасно и **ефѝкасно** прил. *на ефикасан начин, успешно, делотворно:* ~ деловати, ~ се борити.

ѐфикаснӧст и **ефѝкаснӧст,** -ости ж *особина онога што је ефикасно, онога који је ефикасан, успешност, делотворност:* ~ напада, ~ лека.

ѐфузѝван, -вна, -о *који је настао ефузијом:* ефузивне стене, ~ камење.

ѐфӯзија и **ефӯзија** ж лат. **1.** *излив, изливање, избијање на површину Земље (нпр. магме, лаве).* **2.** физ. *пролажење, истицање гасова кроз уске отворе под притиском, чиме се омогућује раздвајање гасовитих смеса на састојке:* брзина ефузије.

ѐх узв. **1.** *у усхићењу, дивљењу, одушевљењу, чуђењу и сл.* – Ех, дивног призора. Ех, како је леп. **2. а.** *при жаљењу, вајкању и сл.* – Ех, што те не послушах. **б.** *при исказивању жеље.* – Ех, да ми је да одем на море! **в.** *у супротстављању, неслагању, негодовању.* – Ех, и ти претерујеш.

ехе узв. **1.** *у изненађењу, чуђењу, дивљењу и сл.:* – Ехе! Шта сте то урадили. **2.** *у супротстављању, неслагању.* – Ехе! Није то баш тако као што ти мислиш.

ехе̑j узв. **1.** *за дозивање или скретање пажње на нешто, ej.* – Ехеј, пријатељу, пази! **2.** (у причању) *за изражавање задовољства, уживања (најчешће са нијансом жаљења што је то далеко, неостварљиво и сл.).* – Париз, Лондон … луксузни хотели … Монте Карло, ехеј!

ехе-хе узв. *за изражавање доброг расположења и сл.* – Ехе-хе, баш си ти неки шерет!

ѐхидна ж зоол. **1.** мит. **а.** *врста змије отровнице у веровањима старих Грка која тамани друге отровне змије, често узимана као оличење злобе и пакости.* **б.** *грабљиво створење, пола жена пола змија, које је родило пса Кербера, Сфинге и друга чудовишта.* **2.** зоол. **а.** *сисар из реда кљунаша, мрављи јеж* Echidna aculeata. **б.** *риба* Clandiodus Sloani *из ф.* Sternoptychidae.

ехинѝдерм м (обично у мн.) грч. зоол. *в. бодљар.*

ехинѝкӧк, -о́ка и **ехинокӧкус** м грч. зоол. *врста пантљичаре* Echinococcus (Taenia echinococcus), *која паразитира у танком цреву пса, одакле се изметом, одн. загађеном храном преноси на човека и животиње.*

ехинококо́за ж грч. мед. и вет. *болест коју у организму човека или животиња изазива ехинокок.*

ѐхо м (ретко у мн.: ѐха с) грч. *одјек, јека.*

ехола̀лија ж грч. мед. *болесно стање у којем болесник аутоматски понавља туђе речи које чује око себе.*

ехѝолот, ѐхомѐтар и **ѐхометар,** -тра м грч. *справа за мерење морских дубина помоћу ултразвука, ултразвучни дубиномер.*

ешѐлӧн, -о́на м вој. *део војне јединице у маршу, транспорту или борбеном поретку, када је она распоређена по дубини, тј. тако да се поједини делови крећу један иза другог; људство и товар у композицији војног транспорта;* уп. ешелон.

ешалони́рати, -ѝни̯рам свр. и несвр. *распоредити, распоређивати у ешелоне, (из)делити у ешелоне.* ■ ~ **се** *поставити се, постављати се у ешелоне.*

ѐшӑрпа ж фр. **1. а.** *широка трака, обично од свиле, пребачена преко једног рамена и везана на супротном боку или везана као појас око струка, лента.* **б.** *моднидетаљ женске одеће, дужи шал.* **2.** вој. *службени или парадни официрски појас од тканине проткане срмом.*

ешѐлӧн, -о́на м фр. вој. *в. ешалон.*

ешелони́рати (се), -ѝни̯рам (се) свр. и несвр. *в ешалонирати.*

Ешкѐнāз, -а́за м *немачки или пољски Јеврејин (према Аскенасима, некадашњем народу у Арменији);* уп. Ашкеназ.

ешкѐнāскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на Ешкеназе.*

Ж

ж (Ж) с непром. **а.** лингв. *звучни предњонепчани фрикативни сугласник.* **б.** *слово за обележавање тога сугласника.*

жа̏ба ж **1.** зоол. **а.** *безрепи водоземац храпаве коже и дугих задњих ногу, из истоимене породице, из реда* Anura: барска ~, ~ крастача. **б.** мн. *систематски назив за ове водоземце* Ranidae. **2.** зоол. *врста морске рибе* Lophius piscatorius. **3.** пом. *колут кроз који се провлачи коноп за вучење терета.* • **људи жабе** *подводни извиђачи, рониоци.* **(про)гутати жабу** *(пре)трпети непријатност.*

жа̏бар м **1.** *онај који хвата, продаје жабе.* **2. а.** пеј. *онај који једе жабље месо; назив за Италијана.* **б.** *становник равнице, долине.*

жа̏барскӣ, -ā, -ō *који се односи на жабаре.*

жа́бац, жа́пца м (инстр. жа́пцем; ген. мн. жа̑бāцā) *мужјак жабе.*

жабѐтина ж *ауг. и пеј. од* жаба.

жа̏бинац, -йнца и **жабѝнац,** -нца м бот. **а.** *сломенак* Myosotis. **б.** *метвица* Mentha longifolia. • **шумски ~** бот. *биљка змијине очи* Myosotis silvatica.

жа̏бица ж **1.** *дем. и хип. од* жаба. **2.** *врста примитивне ракете која одскаче од земље и прашти.* **3. а.** *метално лежиште за осовину (на вратима и сл.),* шарка. **б.** *пертља, закачка на обући.* **в.** *украс на дршци пиштоља.* **4.** *доњи, истурени део коњског копита.* **5.** бот. **а.** *врста кактуса* Opuntia ficus indica. **б.** *в. зевалица (2).*

жа̏бљāк м **1. а.** *устајала вода, бара у којој има много жаба.* **б.** *в. жабокречина (а).* **2.** бот. **а.** *камилица* Matricaria chamomilla. **б.** *љутић* Ranunculus acer.

жа̏бљӣ, -ā, -ē *који се односи на жабе; који је као у жабе:* ~ крекетање, ~ очи. • **~ перспектива** а) фот. *снимање с ниског места, одоздо.* б) фиг. *сувише узак духовни видокруг.*

жа̏бō, -ōа м фр. *украс од чипкастих набора на горњем делу женске одеће, раније и мушких кошуља.*

жабо̀кречан, -чна, -о (жабокрèчив, -а, -о) *пун жабокречине:* ~ бара, фиг. ~ књижевност.

жабо̀кречина ж **а.** *зелени слој алги на устајалим водама.* **б.** фиг. *духовна отупелост, учмалост, мртвило.*

жабо̀кречинаст, -а, -о *сличан жабокречини; жабокречан:* ~ вода.

жабо̀лик, -а, -о *који личи на жабу.*

жабу̀рина ж *ауг. и пеј. од* жаба.

жа̑гор м *неразговетан говор више људи, брујање многих људских гласова; граја, галама.*

жа̑горан, -рна, -о *испуњен жагором, грајом; бучан:* ~ улица, ~ пивница.

жа̑горити, -и́м несвр. непрел. [гл. им. жа̑горе̏ње с] **а.** *правити жагор, грајати, галамити.* **б.** *одавати гласове, цвркутати (о птицама).* **в.** *жуборити (о води).*

жагò̀рљив, -а, -о *који жагори:* жагорљива деца.

жагò̀рљиво и **жа̑горно** прил. *уза жагор, жагорећи:* ~ зборити.

жа̏грēћӣ, -ā, -ē *ужарен, сјајан (о очима).*

жа̏грити, -и́м несвр. непрел. [гл. им. жа̏грење с] **а.** *гледати сјајним, ужареним очима нетремице у некога:* ~ очима. **б.** *в. жарити се (а).* ■ **~ се а.** *бити врло сјајан (о очима).* **б.** *бити запаљен, зажарен.*

жа̑д м фр. *минерал зеленкасте, маслинасте или ружичасте боје који се употребљава за израду украсних предмета.*

жа̀кēт, -е́та м фр. *мушки свечани капут са једним редом дугмади и заобљеним странама.*

жа̑л[1] м (мн. жа́лови и жа̑ли) *песковита или шљунковита морска обала.*

жа̑л[2] м и ж (обично песн.) *жалост, сета, туга.*

жа̑лан, -лна, -о **а.** *жалостан, тужан, сетан.* **б.** *који је пун жала*[2]*, жалостив; који одаје, изражава жалост, који растужује:* ~ око, ~ поглед; ~ реч, ~ песма. **в.** *прекоран, увредљив (о речима).* **г.** *који означава жалост, кроту:* ~ барјак.

жа̏лā̄р м зоол. *назив за неке родове птица тркачица сродне шљукама из пор.* Scolopacidae *које живе по песковитим обалама.* • **~ кривокљуни** Tringa subarcuata.

жа̏лац, жа̑лца м **1.** *в. жаока (а).* **2.** *језик, змије, гуштера и сл.* **3.** *бодља из житног класа, ос.* **4.** *оштри део неког предмета; уопште сечиво, нож.*

жалà̄цати, -а̄м несвр. непрел. *мицати брзо језиком (о змији и сл.), палацати.*

жа̀лба ж (ген. мн. жа̀лбӣ) **1. а.** *негодовање према нечему или некоме, изражавање незадовољства, нерасположења.* **б.** правн. *писмена притужба ниже инстанце вишој на пресуду (решење, поступак и сл.).* **2. а.** *туга, жалост, туговање:* ~ за прошлим временом. **б.** *цвиљење, јадиковање.* **в.** *љутња, јед.* **3.** нар. *изјава саучешћа за покојником у кући умрлог; давање дање.*

жа̀лбен, -а, -о **1.** *који се односи на жалбу (1):* ~ књига, ~ захтев. **2.** *тужан, жалостив:* ~ глас. **3.** *који означава жалост, кроту за неким:* ~ вео, ~ марама.

жа̀лбенӣк, -а и **жалбѐнӣк,** -и́ка м нар. *онај који долази на жалбу (3), на саучешће.*

жа̀лбеница и **жалбѐница** ж нар. *жена која оплакује и нариче за покојником.*

жа̀либоже и **жа̏либоже** речца *штета је, за жаљење је.* – Жалибоже онај новац што дадосмо.

жа̀лилац, -иоца м **а.** *подносилац жалбе.* **б.** *онај који жали.*

жа̀лиочев, -а, -о *који припада жалиоцу, који се односи на жалиоца.*

жа̀литељ, м *в. жалилац.*

жа̀литељка ж **а.** *она која подноси жалбу.* **б.** *она која жали.*

жа̏лити, -и́м (трп. жа̏љен) несвр. прел. (непрел.) [гл. им. жа̏љење с] **1. а.** (за неким (за нечим), некога (нешто) или без допуне) *осећати жалост, бити у жалости, тузи, туговати (за умрлим, унесрећеним и сл.), оплакивати:* ~ за погинулим сином. **б.** (некога) *сажаљевати (некога), саосећати (с неким).* **2.** *имати непријатно осећање, бити нерасположен (због нечега, некога).* – Жали што се нису видели. **в.** непрел. *пребацивати себи, кајати*

се. **3.** (обично негирано) *нерадо трошити, штедети.* – Не жале новац. ■ **~ се 1.** (на некога, на нешто и без допуне) *изражавати незадовољство, тужити се, јадати се.* **2.** *тужити се (на бол, болест):* ~ се на бубреге. **3.** (и свр.) *поднети жалбу, тужити некога:* ~ се на одлуку суда. • **жали боже** (обично с допуном у ген.) *штета је (за нешто, због нечега).* – Жали боже хлеба што га једе.

жа̑лка ж *жалопојка; кукњава.*

жа̏лно прил. *жалостиво, тужно, сетно:* ~ шуме врбе.

жа̀ло и **жа̏ло** с *в. жал*[1].

жа̏лобан, -бна, -о **1.** *жалостив, тужан.* **2. а.** *који служи као знак жалости, коруте:* ~ хаљина. **б.** *посмртни, погребни:* ~ поворка.

жалòбит, -а, -о и **жалòбитан,** -тна, -о *жалостив, жалобан, тужан:* ~ глас, ~ реч.

жалòбит(н)о прил. *жалостиво, тужно, сетно:* ~ уздахнути, ~ свирати.

жа̏лобни̏к м *онај који је ожалошћен; онај који учествује у жалости (на погребима, сахранама и сл.).*

жа̏лобница ж *она која изражава жалост; тужбалица.*

жа̏лобно прил. *жалосно, тужно.*

жалòвит, -а, -о *тужан, жалостив:* ~ глас.

жалòвито прил. *жалосно, жалобно, тужно.* ~ цвилети.

жалòпо̄јан и **жа̏лопо̄јан,** -јна, -о *тужан, жалостан:* ~ песма.

жалòпо̄јка и **жа̏лопо̄јка** ж **1. а.** *тужна, жалосна песма; тужбалица.* **б.** *тужење, јадиковање, кукњава.* **2.** *притужба, жалење (на некога).*

жа̏лосни̏к, -а и **жалòсни̏к,** -и́ка м **1.** *несрећник, јадник.* **2.** *неваљалац, бедник.*

жа̏лосница и **жалòсница** ж **1.** *несрећница, јадница.* **2.** *неваљалица, бедница.* **3.** (у атр. служби, уз им. „суза") *која изражава жалост, жалосна.* • **врба ~** бот. *в. жалосна врба (под врба).*

жа̏лосно прил. *на жалостан начин, тужно; јадно, бедно; ништавно:* ~ изгледати; бити ~ плаћен.

жа̏ло̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) **1. а.** *осећање туге, душевни бол, туга.* **б.** *жаљење за покојником, кората.* **в.** *сажаљење, саосећање.* **2. а.** *оно што је слабог квалитета, беда, јад.* **б.** *оно што је мале вредности, ситница.* **3.** (у прил. служби) *жалосно, тужно:* ~ је погледати, ~ је слушати. • **дан жалости** *дан кад је опште жалост за покојником који је био истакнута личност или за више настрадалих људи.* **бити у жалости** *жалити за умрлим; носити црнину за умрлим.* **ићи на жалост** *ићи на изјаву саучешћа у кућу умрлог.* **књига жалости** *свеска у коју се уписују изјаве саучешћа о покојнику (обично о државнику или другој истакнутој личности) и изражава саучешће поводом његове смрти.* **кућа жалости** *кућа у којој је неко умро.* **на (моју, твоју итд.) жалост** *модални израз за исказивање сажаљења, разочарања.*

жа̏лостан, -сна, -о **1. а.** *обузет жалошћу, сетан, тужан.* **б.** *који изазива суморно, непријатно расположење:* ~ дан, ~ улица. **в.** *који изазива жалост; који садржи нешто тужно:* ~ песма; ~ књига. **2.** *непријатан, болан, неподношљив:* ~ болест, ~ мука. **3. а.** *сиромашан, бедан (о човеку).* **б.** *јадан, запуштен; који је у бедном стању:* ~ стан, ~ часопис. **в.** *неповољан, мучан:* ~ догађај, ~ утисак. **4.** *безвредан, ништаван:* ~ аргумент, ~ посао.

жа̏лостив, -а, -о и **жа̏лости̏ван,** -вна, -о **1.** *осетљив, мек (о срцу); сажаљив, болећив:* ~ жена. **2.** *пун сете, жалостан, тужан, меланхоличан:* ~ песма, ~ глас. **3.** *бедан, ништаван:* ~ сазнање.

жа̏лости̏вно и **жа̏лостиво** прил. *сажаљиво; жалосно, тужно:* ~ молити, ~ гледати.

жалòстити, жàлостӣм (-ӣм) несвр. [гл. им. жàлошће̄ње (жàлошће̄ње) с] *чинити жалосним, растуживати:* ~ некога. ■ **~ се** *постајати жалостан, растуживати се.*

жалузи́на (жàлӯзија) ж (обично у мн.) фр. *решеткасти капци на прозорима.*

жа́лфија ж бот. *в. кадуља.*

жа̑мор и **жа̑мо̄р** м **а.** *жагор.* **б.** *сливени животињски гласови (зујање, цвркут и др.).* **в.** *шуштање, шуморење дрвећа.* **г.** *жубор, хучање (воде).* **д.** *разлегање разних звукова, шум.*

жа̑моран и **жа̑мо̄ран,** -рна, -о *који жамори, испуњен жамором.*

жа̑морити и **жа̑морити,** -ӣм несвр. [гл. им. -ре̄ње с] **а.** *жагорити, играјати.* **б.** *хучати, жуборити (о води).* **в.** *шуштати, шуморити (о лишћу, дрвећу).* **г.** *стварати звукове уопште.*

жа̀ндар, -а́ра и **жа̑ндар,** -а м *в. жандарм.*

жанда̀рија ж *жандарска служба.*

жанда̀рина ж *ауим. и пеј. од жандар.*

жанда̀рисати, -ишӗм несвр. *обављати дужност жандара; владати жандарским, полицијским методама.*

жа̀ндарка и **жа̑ндарка** ж **а.** *жандарова жена.* **б.** *женска особа жандар.*

жа̀ндарм и **жа̑ндарм** м (ген. мн. жа̑ндармā) фр. **1.** *полицајац, милиционар (у неким земљама).* **2. а.** *карта за игру са сликом пажа, ујб.* **б.** *врста игре картама.*

жандармѐрија ж фр. **а.** *државна полиција; људи који служе у тој служби.* **б.** *зграда у којој су смештени жандари.*

жандармѐрӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на жандармерију:* ~ официр, ~ станица.

жа̀ндарскӣ и **жа̑ндарскӣ,** -ā, -ō *који се односи на жандарме:* ~ патрола.

жа̀ндарски и **жа̑ндарски** прил. *на жандармски начин, као жандарм.*

жа̀ндарскӣ и **жа̑ндарскӣ,** -ā, -ō *в. жа̀ндармскӣ.*

жа̀ндарски и **жа̑ндарски** прил. *в. жа̀ндармски.*

жанда́рство с **1. а.** *служба у жандармерији.* **б.** *жандармерија.* **2.** *суровост, бездушност.*

жанда̀руша ж пеј. *жандарева девојка или жена.*

жанда̀рчина ж *в. жандарина.*

жа́нр и **жа̑нр** м (мн. -ови) фр. **1.** *врста, род (у књижевности и другим уметностима); начин уметничког изражавања, стил.* **2.** (у полусложеници, атрибутски) *реалистички, са сликама из живота:* жанр-слика.

жа́нровскӣ и **жа̑нровскӣ,** -ā, -ō *који се односи на жанр, који има особине неког жанра:* ~ филм.

жа̑о прил. *у безличним конструкцијама са логичким субјектом у дативу са значењем:* **а.** *жаљења, саосећања.* – Жао ми је што Вам се то догодило. **б.** (на некога, нечега) *љутње, увређености.* – Жао ми на њега. Жао им наше среће.

жа̑ока ж (дат. жа̑оци) **а.** *игличаста цевчица (кроз коју излази отров) у облику бодље на задњем делу тела неких инсеката и др. зглавкара, којом они боду у нападу и одбрани:* пчелиња ~, ~ шкорпије. **б.** фиг. *увредљива реч, мишљење, критика, неодобравање и сл.:* ~ зависти, ~ злобе.

жа̑очица ж *дем. од жаока.*

жа̀пче, -ета с (супл. мн. жа̀пчићи м) *дем. и хип. од жаба (1).*

жа̀пчић м *дем. и хип. од жабац (1); млада жаба.*

жа̑р м (мн. ø) **1.** *усијани комади сагорелог дрвета, угља и др., жеравица.* **2. а.** *ватра, огањ:* вулкански ~. **б.** *врелина, врућина:* тропски ~ сунца, летњи ~. **3.** *топлина, температура (тела).* – Обузе му жар груди. **4.** *светлост, сјај; румена боја, боја ватре (на небу, лицу и сл.):* ~ светиљке, ~ очију. Запад се прелио жаром. **5.** фиг. **а.** *снага, јачина:* ~ родољубља, ~ љубави. **б.** *страст, занос:* патриотски ~, полемички ~.

жа̑ра ж итал. **1. а.** *посуда у облику ћупа, земљани крчаг (за држање уља, вина, жита и др.).* **б.** *суд с пепелом покојника, урна.* **2.** *гласачка кутија:* ~ изборна. **б.** *касица за новац.*

жа́ра ж **1.** *в. жар (1, 2, 4).* **2.** бот. *коприва* Urtica urens.

жа̀ран, -а, -о песн. *в. жарки:* ~ сунце.

жа̀рāч, -а́ча м (инстр. -а́чем) **а.** *ивоздена шийка за подстицање и разгртање ватре.* **б.** *већа ивоздена шийка за мешање, вађење усијане металне масе, отварање пећи и сл.*

жàргōн, -о́на м фр. **а.** *ивор специјалне друштвене средине, професионалне групе са доста специфичних речи, обично мање разумљивих за друге, арго.* **б.** *некњижевни локални ивор, шатровачки ивор:* ђачки ~.

жардинијéра ж фр. *посуда од стакла, камена и др. у којој се држи цвеће; камена саксија цвећа или зеленила на улазима зграда.*

жа̑рен, -а, -о *в. жарки:* ~ сунце, ~ пећ.

жа́рēћи, -ā, -ē *који јако греје, жари, пали, усијан; сјајан, блистав:* ~ песак; ~ око.

жа̀рило с **1.** *в. жарач (а).* **2.** *Сунце.* **3.** *жар, руменило, црвенило:* вечерње ~. Образи јој планули жарилом.

жа́рити, жа̑рӣм несвр. прел. и непрел. [гл. им. жа́рење с] **1. а.** непрел. *јако грејати (о сунцу, ватри и сл.); палити, пржити.* **б.** прел. *излагати дејству ватре, пећи, сагревати:* ~ у пећи орахе, ~ угаљ. **в.** прел. *потпаљивати, ложити:* ~ пећ, ~ ватру. **2.** прел. **а.** *чинити топлим, загревати.* – Жари га врућина; фиг. Песма му жари срце. **б.** *надраживати кожу, изазивајући црвенило и неугријатан осећај свраба, палити, пећи (о коприви и сл.).* **3. а.** непрел. *сијати, блештати.* **б.** прел. *обасјавати руменилом.* – Врхове брда сјај јутарњи жари (Шантић). **в.** прел. *чинити зажареним (лице и сл.).* **г.** непрел. *в. жарити се (3).* – Она вечерња румен … јаче жари него над другим варошима (Андрић). **4.** *зрачити (светлост, топлоту) (о сунцу, очима и сл.).* ■ **~ се 1. а.** *горети, сагоревати (о дрвима, ватри).* **б.** *усијавати се, бити врло врео, усијан (о пећи и сл.).* **2.** *светлети се, блистати.* **3.** *руменети се, црвенети се.* • **~ и палити** *понашати се самовољно, безобзирно.*

жа̀рӣшнӣ, -ā, -ō *који се односи на жариште:* ~ инфекција, ~ подручје.

жа̀рӣште с **1.** физ. *жижа, фокус:* ~ металних огледала. **2.** *место иде је наложена ватра, огњиште.* **3.** фиг. *централно место нечега, средиште, центар:* ~ културе, ~ установа.

жа̀ркаст, -а, -о *руменкаст, црвенкаст, зажарен; сјајан, светлуцав:* ~ румен неба, ~ вино; ~ очи.

жа̑ркӣ, -ā, -ō **1. а.** *који је јаке топлоте, ужарен, усијан; врео, зажарен:* ~ сунце, ~ пећ; ~ зрак. **б.** *који има високу атмосферску температуру, топлоту (о пределу, клими и др.):* ~ појас, ~ лето. **2. а.** *светао, сјајан; блистав:* ~ муња. **б.** *који је боје жара, црвен, румен:* ~ цвеће, ~ лице, ~ боја. **3. а.** *интензиван, снажан:* ~ љубав, ~ жеља. **б.** *страстан, ватрен:* ~ родољуб, ~ реч. **4.** *јак, жесток:* ~ вино, ~ ракија.

жа̑рко прил. **1.** *јако топло, вруће.* **2.** *сјајно, блештаво; боје жара, пламена.* **3.** фиг. *ватрено, одушевљено.* ~ волети, ~ се загрлити.

жаркòвит, -а, -о песн. *в. жарки:* ~ сунце, ~ чежња.

жаркòвито прил. *в. жарко:* ~ га је љубила.

жа́ркōст, -ости ж *особина онога што је жарко, врело; одушевљење, занос:* ~ сунца, ~ пољубаца; ~ у гласу.

жа̑рнӣ, -ā, -ō **1.** *који жари, надражује, пецка.* **2.** *в. жарки:* ~ плам.

жа̀рнути, -нӗм свр. *подстаћи жар, ватру, царнути;* фиг. *севнути очима, погледати.*

жа́рњача ж зоол. *назив за морске организме из класе медуза, полипа и корала* (Cnidaria) *које при додиру ожаре жаокама којима нападају или се бране.*

жарòвит, -а, -о **1.** *пун жара; усијан:* ~ ватра. **2.** *полетан, енергичан; заносан, ватрен:* ~ писац; ~ прича.

жарóвница ж *варница, искра.*

жарòпек и **жа̀ропек** м *врелина, жега, припека:* летњи ~.

жа̑р-пти̑ца ж мит. *птица из бајке, рајска птица; феникс.*

жа̀руља ж *електрична сијалица, светиљка.*

жа́ца м (мн. жа́це ж) *хип. и ир. од жандарм;* уп. жацо.

жа̀цав, -а, -о **а.** *који жаца, боцкав, оштар:* ~ језик, ~ жена. **б.** *увредљив, преосетљив:* бити ~. **в.** *продоран, оштар:* ~ поглед, ~ око.

жа̀цаво прил. *пецкајући, боцкајући, нарпљиво:* ~ рећи.

жа̀цати, -ā̀м несвр. прел. **1.** *бости, боцкати (о пчелама, трњу и др.).* **2.** фиг. *пећи; неугријатно дирати:* ~ у грлу; ~ у срце. ■ **~ се а.** *трзати се; осећати се нелагодно.* – Све се преза, све се жаца; од вике. **б.** *страховати, прибојавати се; устручавати се, устезати се.*

жа̀цати (се), -ā̀м (се) несвр. *у дем. значењу: жацати (се).*

жа̀цнути, -нӗм свр. прел. **1.** *убости, боцнути, пробости; ујести, пецнути.* **2.** *неугријатно дирнути, погодити, коснути, узнемирити.* ■ **~ се** *осетити нелагодност, немир; трзнути се, пренути се (од страха, изненађења и сл.).*

жа́цо, -а и -ē м *хип. и ир. од жандарм;* уп. жаца.

жбā̀н (мн. -нови) и **жбā̀њ** (мн. -њеви) м нар. *дрвени, дубљаст, плоснати суд за течност (воду, вино);* уп. бу̏ца.

жбӣр и **жбӣр** м итал. **а.** *полицијски или финансијски стражар, финанс.* **б.** *доушник, шпијун:* бојати се само жбира и шпијуна. **в.** нар. *проницљив човек.*

жбӣрскӣ, -ā, -ō *који се односи на жбира, доушнички:* ~ морал, ~ посао.

жбӣрски прил. *као жбир, потајно, доушнички.*

жбӣца ж **1.** анат. *кост подлактице (од лакта до палца)* **2. а.** (обично у мн.) *део на точку зарежних и сл. кола у виду пречаге (дрвене или металне) који спаја најлатак с главчином, палац*[2]. **б.** *шипка на разним предметима.*

жбу̏ка ж *в. малтер.*

жбу̏кати, -ā̀м несвр. *в. малтерисати.*

жбу̑н м (мн. жбу́нови; зб. им. жбу̑ње с) *ниско, густо израсло шибље, грм.*

жбу̏наст, -а, -о *који је сличан жбуну:* ~ буквић.

жбу̏нић, -а и **жбу̏нӣћ,** -и́ћа м *дем. и хип. од жбун.*

жва́ка ж **1. а.** разг. *жвакаћа гума, гума за жвакање.* **б.** *дуван за жвакање.* **2.** фиг. жарг. *лаж, шала.*

жва́калица ж експр. *особа која много прича или прича којешта.*

жва́кати, жва̑ћӗм (жва̑чӗм) несвр. прел. **1. а.** *зубима ситнити, размекшавати храну; гристи:* ~ устима. **б.** *јести, гутати:* ~ јаја и сир. **2.** (и непрел.) ир. **а.** *говорити једнолично и споро.* **б.** *говорити којешта, млети, лупати:* ~ којешта.

жва́кнути, жва̑кнӗм свр. прел. *дем. према жвакати, грицнути (нешто) на брзину.*

жва̀каћӣ, -ā, -ē *који се жваће, који служи за жвакање:* ~ гума.

жва̀лав, -а, -о *који има жвале (2), који жвали:* ~ уста, ~ дете.

жва̀лавац, -а̏вца и **жвала́вко** м **а.** *онај који је жвалав; онај који жвалави, прича којешта.* **б.** *балавац.*

жва̀лавōст, -ости ж *особина и стање онога који је жвалав, који жвали.*

жва̀ле ж мн. (ретко у јд.) **1.** *уста, чељуст; усне.* **2. а.** мед. *обољење слузокоже на угловима усана праћено црвенилом* angulus infectiosus **б.** *бале, пљувачка.* **3.** *метални део узде који се ставља коњу у уста, ђем.* • **држати на жвалама** *држати у покорности, у стези.* **развалити ~** *галамити, причати глупости.*

жва̀лити, -ӣм несвр. [гл. им. жва̀љење с] **1.** *жвакати, гристи (нешто чврсто у устима):* ~ лулу. **2. а.** *имати жвале (2а).* **б.** *испуштати пљувачку (при говору), балити.* **3.** *натицати коњу жвале, ђем, зауздавати.*

жва̀лице, -и̏цā ж мн. *дем. од жвале.*

жва́ло, -а и -ē и **жва́лоња** м *в. жвалавац.*

жва́тати, жва̑ћēм несвр. *в. жвакати.*

жва̏тнути, -нēм свр. *в. жвакнути.*

жва̏ћкати, -а̄м несвр. прел. *помало и полако жвакати.*

жвр̏гољити и **жвргò̀љити,** -ӣм несвр. непрел. [гл. им. -љēње с] *цвркутати (о птицама).*

жвр̀к м арх. *в. зврк.*

жвр̀љав, -а, -о **1.** *неуредан, нечитак (о рукопису).* **2.** *кржљав, жгољав.*

жвр̀љати, жвр̀љā̄м несвр. прел. **1.** (нешто или без допуне, по нечему) *невешто, ружно писати, шкрабати.* **2.** *писати текстове мале вредности.*

жвр̀љотина ж *в. шкработина.*

жвр̀ц *узвик којим се обележава жврљање (нпр. по свесци и сл.).*

жга̀дија ж (мн. ø) зб. пеј. **1.** *ситне животиње које код човека изазивају гађење (ваши, мишеви, жабе и сл.),* гамад. **2. а.** *гадови, покварењаци, олош, шљам.* **б.** *ситна деца, дечурлија.*

жга́нци, -ца м мн. *јело од куване кукурузног брашна преливеног млеком или врелом машћу; качамак, паленте.*

жга̀равица ж *горушица.*

жгѐба и **жгéба** ж пеј. *кржљава, жгољава особа.*

жгѐбав, -а, -о *незарвијен, мршав, жгољав.*

жгѐбе, -ета с (мн. ø; зб. им. жгѐба̄д ж) и **жгѐпче,** -ета с (мн. ø; зб. им. жгѐпча̄д ж) *жгољаво дете, дерле.*

жгóља м (мн. ж) *телесно неразвијена, мршава особа;* уп. жгољо.

жгò̀љав, -а, -о *телесно неразвијен, мршав, слабашан.*

жгò̀љавац, -а̄вца м *в. жгоља.*

жгољáвко м *жгоља; жгољаво дете, жгебе.*

жгò̀љавṑст, -ости ж *особина оног који је жгољав; мршавост, кржљавост.*

жгò̀љица ж *дем. и ир. од жгоља.*

жгóљо, -а и -ē м *телесно неразвијена, мршава особа;* уп. жгоља.

ждановѝзам, -зма м *поступци у уметности, култури и јавном животу у духу крутих, догматских начела (према некадашњем совјетском политичару Жданову).*

ждановѝстичкӣ, -а̄, -ō *који је у духу ждановизма:* ~ одговор.

ждéра м и ж (мн. ж) пеј. *прождрљивац, изелица;* уп. ждеро.

ждѐрав, -а, -о *прождрљив, халапљив.*

ждѐравṑст, -ости ж *особина оног који је ждерав, прождрљив.*

ждѐрати, ждѐрēм несвр. прел. **1.** пеј. (нешто) *халапљиво, прождрљиво, много јести; уопште јести.* **2.** *гутати* фиг. *уништавати:* ~ цело зрневље. Ватра ждере све. **3.** *(некога) секирати, једити.* – Ждере га грижа савести. ■ ~ **се** *секирати се, једити се.*

ждéро, -а и -ē м пеј. *прождрљивац, изелица;* уп. ждера.

ждéроња м (мн. ж) пеј. *прождрљивац, ждера; гутач.*

ждѝти, ждӣм и ждѝјēм несвр. прел. *палити, жећи:* ~ свеће.

ждра̀кнути, -нēм свр. непрел. нар. и разг. **1.** *гранути, синути (о сунцу).* **2.** *бацити поглед.*

ждра̀л м (мн. ждра̀лови (ждра̀ли)) **1.** зоол. *птица селица* Grus grus, *настањена по барама и мочварама.* **2.** нар. *име коњу.*

ждра̀лӣн, -и́на м нар. *име коњу (обично сивом, високом или крупних очију);* уп. ждрал (2).

ждра̀љевина ж бот. *зељаста лековита биљка* Galega officinalis.

ждра̀ти (се), ждѐрēм (се) несвр. *в. ждерати (се).*

ждрѐб јек. **ждрѝјеб** м *в. жреб.*

ждрѐбаст, -а, -о *сличан ждребету.*

ждре́бац, -е́пца јек. **ждријѐбац,** -ѐпца м (инстр. ждре́пцем јек. ждријѐпцем) **1.** *млад коњ; пастув.* **2.** фиг. пеј. *снажан младић; похотљив младић.*

ждрѐбе јек. **ждрѝјебе,** ждрѐбета с (мн. ø; зб. им. ждрѐба̄д ж) *младунче коња (и сличних животиња).* • **трчати као ~ пред руду** *бити неуромишљен, брзоплет у реакцијама.*

ждребе́нце, -ета (-а) с (мн. ø; зб. им. ждрѐбенца̄д и ждребе́нца̄д ж) *дем. и хип. од ждребе.*

ждребѐћāк, -а́ка м **1.** *зуб ждребета.* **2.** вет. *заразна болест младих коња и ждребади.*

ждрèбећӣ (ждребѐћӣ), -а̄, -ē *који се односи на ждребе, који је као у ждребета:* ~ кожа.

ждре́бити, ждрѐбӣм јек. **ждријѐбити,** ждрѝјебӣм несвр. прел. [гл. им. -бљēње с] *доносити на свет (ждребе, ждребад):* ~ мушку ждребад. ■ ~ **се** *доносити на свет ждребе, ждребад (о кобили).* **2.** *долазити на свет (о ждребету).*

ждрèбица ж **а.** *млада кобила; женско ждребе.* **б.** фиг. експр. *здрава, млада, јака женска особа.*

ждрèбичин, -а, -о *који се односи на ждребицу; који припада ждребици.*

ждрѐбна прид. (ж. род) *бременита ждребетом, суждребна (о кобили).*

ждрѐбнōст, -ости ж *стање (су)ждребне кобиле.*

ждрѐлнӣ јек. **ждрѝјелнӣ,** -а̄, -ō *који се односи на ждрело:* ~ дупља, ~ кост.

ждре́ло јек. **ждријѐло** с **1.** анат. **а.** *простор изнад гркљана и једњака иза усне дупље* pharynx. **б.** *уста, чељуст (у звери):* вучје ~. **2.** *узан простор међу брдима, кланац, теснац.* **3.** *отвор у земљишту, улаз у јаму, пећину, гротло; отвор вулкана:* ~ пећине. **4.** *отвор на разним предметима, грло; рупа:* ~ топа, ~ пушке.

ждре́лце јек. **ждријѐлце,** -а и -ета с *дем. од ждрело.*

ждрепчàнӣк, -и́ка м *дрвена полуга на колима за коју се везују хамови.*

ждре́пчев јек. **ждријѐпчев,** -а, -о *који се односи на ждребица.*

ждрèпчина ж *аугм. и пеј. од ждребац и ждријебац.*

ждрèпчић, -а и **ждрèпчӣћ,** -и́ћа м *дем. и хип. од ждребац и ждријебац.*

жѐвкати, -а̄м несвр. *испрекидано лајати, кевтати.*

жѐга ж (дат. жѐзи) *велика врућина (од сунца), припека, врелина.*

жѐгнути, -нēм свр. прел. *дотаћи нечим врелим, опећи; боцнути, пецнути; жацнути.*

же́дан, -дна, -о **1. а.** *који осећа потребу за течношћу, који осећа жеђ:* ~ воде. **б.** фиг. *који страсно нешто жели, који за нечим чезне:* ~ новца. **2.** фиг. *који оскудева у води, сув:* ~ земља, ~ сунђер. • ~ **крви** *склон убиству.* **жедна превести преко воде** *преварити некога, подвалити некоме.* **и гладан и** ~ *јако сиромашан.*

жѐднети јек. **жѐдњети,** -дни́м несвр. непрел. **1.** *постајати жедан; бити жедан, осећати жеђ:* брзо ~, ~ по цео дан. **2.** фиг. (за нечим) *желети, жудети, чезнути:* ~ за славом, ~ за женском лепотом.

жѐднӣк, -а и **жѐднӣк,** -и́ка м *онај који је жедан.*

жѐдно прил. **а.** *осећајући жеђ; с великом жељом за пићем:* ~ пити вино. **б.** *с неодољивом жељом, жудно:* ~ слушати, читати ~.

жѐђ ж (инстр. -и и -у) (жѐђа ж) **1. а.** *жеља, потреба за пићем, за пићем:* гасити ~. **б.** *недостатак влаге; суша.* **2.** фиг. *жеља, жудња, чежња (за нечим):* ~ за освајањем, ~ за знањем.

жѐжак, жѐшка, -о *који жеже, врео, врућ:* ~ песак.

же́жељ м нар. *мотка за коју се везује пас.*

жѐжен, -ена, -о **1. а.** *који је изгорео, спаљен:* ~ вапно. **б.** *препечен, јак, жесток (о алкохолу):* ~ ракија. **в.** *који гори, запаљен:*

~ луча, ~ восак. **2.** *чист, пречишћен, прави (о злату и сл.):* ~ злато, ~ срма, ~ дукат.

жежѐница ж експр. *препеченица (ракија).*

жѐзло с *специјална палица као знак владарског или каквог другог достојанства, скиптар.*

жезлòноша м *онај који носи жезло, владар.*

желàтӣн, -и́на м фр. **1.** *маса која се добија кувањем костију, хрскавице и сл. и служи у медицини, винарству, техници и др. за лепљење, туткало.* **2.** *учвршћивач за косу, у козметици.*

желàтинаст, -а, -о и **жѐлатинōзан,** -зна, -о *који садржи желатина, који је као желатин, пихтијаст.*

жѐлē, -ѐа с фр. **а.** *укуван воћни сок са шећером који се при хлађењу стеже.* **б.** *врста финих бомбона.* **в.** *пихтије, хладетина.*

жѐлезан јек. **жѐљезан,** -зна, -о *в. гвозден.*

желѐзара јек. **жељѐзара** ж *топионица и ливница гвожђа, железа; фабрика за прераду гвожђа и израду предмета од њега.*

жѐлезница јек. **жѐљезница** ж **1. а.** *саобраћајно средство састављено од вагона које вуче локомотива по шинама, воз.* **б.** *железничке шине.* **2.** *установа и служба која се стара о тој врсти саобраћаја:* српска ~.

жѐлезничār јек. **жѐљезничār** м (вок. -е и -у, инстр. -ом и -ем) *униформисани службеник у железничком саобраћају.*

жѐлезничārка јек. **жѐљезничārка** ж *жена железничар; железничарева жена.*

жѐлезничārскӣ јек. **жѐљезничārскӣ,** -ā, -ō *који се односи на железничаре:* ~ капа.

жѐлезничкӣ јек. **жѐљезничкӣ,** -ā, -ō *који се односи на железницу, који припада железници:* ~ вагон, ~ саобраћај, ~ станица.

жѐлезно јек. **жѐљезно** прил. *као железо, гвоздено; чврсто, несаломиво:* ~ стегнути; ~ се устремити.

жѐлезо јек. **жѐљезо** с (мн. ø) *в. гвожђе.*

жѐлети јек. **жѐљети,** жѐлӣм (трп. жѐљен) несвр. прел. (непрел.) **1. а.** *осећати потребу, чезнути, жудети (за неким, нечим):* ~ таквог сина, волети и ~, ~ топао стан. **б.** непрел. *имати намеру, вољу да се нешто учини:* ~ завршити факултет. **в.** *тражити, захтевати.* – Желим 2 kg јабука. **2.** (некоме) *гајити наду да ће се некоме нешто (лепо) десити:* ~ јој све најбоље, ~ му срећу. **3.** *осећати љубав, страст према некоме.* – Желим те!

жѐлудац, -уца м (инстр. -уцем) анат. **1.** *орган за варење хране смештен у трбушној дупљи* ventriculus, *стомак, дроб.* **2.** *део затка код пчела у коме се скупља мед.* • **имати добар** ~ жарг. *моћи (о)трпети све, сваку непријатност.*

жѐлудачнӣ, -ā, -ō (жѐлучанӣ, -ā, -ō) *који се односи на желудац:* ~ катар, ~ сок.

жѐља и **жељa** ж **1. а.** *воља за нечим, чежња, жудња; наум:* – Вуче ме жеља. Спопаде га помамна жеља. **б.** *намера, настојање:* ~ да уђе у странку. **2.** *оно што се жели, хоће:* ~ му се испунила. **3.** нар. *драга, мила, вољена особа.* – Жељо моја! **4.** *љубавна страст; похота.* • **вуче ме** ~ *јако желим.* **горим од жеље** *јако желим.* **потоња (последња) жеља** *оно што се жели пред смрт, опорука.* **узети жељу** *заувек се опростити од неког или нечега.*

жѐљан и **жељан,** -љна, -о **1.** *који жели, који осећа жељу, жудњу:* ~ знања, ~ сина. **б.** *који одаје жељу, пун чежње:* ~ поглед. **2.** *који се жели, пожељан:* ~ циљ.

жѐљен, -а, -о *повољан, погодан, одговарајући:* ~ време, ~ ток.

жѐљица и **жѐљица** ж *дем. и хип. од жеља.*

жѐљкати, -ām несвр. прел. *у дем. и хип. значењу: желети, пожељкивати:* ~ кћер.

жѐљно и **жѐљно** прил. **1.** *са жељом, чежњом, жудно:* ~ чекати, ~ гледати. **2.** *похлепно, халапљиво:* ~ јести.

жѐна ж (вок. жѐно) **1.** *људско биће које има способност рађања, полно супротно мушкарцу.* **2.** *особа која је удата, супруга.* **3. а.** *одрасла особа женског пола.* **б.** *женска особа која ради у кући, служавка.* **4.** фиг. пеј. *слабић, кукавица (о мушкарцу).* • **лака** ~ *жена лабава морала у односу према мушкарцима.* **узети за жену** *оженити се.*

жѐнāр, -ára м арх. *в. женскарош.*

женѐтина ж *ауим. и пеј. од жена.*

жѐнидба ж *ступање мушкарца у брак; склапање брака:* момак за женидбу.

жѐнидбенӣ, -ā, -ō *који се односи на женидбу:* ~ мираз.

жѐнӣк, -и́ка и **жѐнӣк,** -а **1. а.** *младожења.* **б.** *момак за женидбу, просилац.* **2.** мн. *млад брачни пар, младенци.*

женѝрати, жѐнӣрām несвр. фр. *причињавати неугодност (некоме), сметати.* – Видим, да вас то женира. ■ ~ **се** *стидети се, устручавати се, снебивати се.*

жѐнити, жѐнӣм несвр. прел. (некога) *налазити некоме жену, чинити да неко (обично син) ступи у брак; правити веселье, свадбу поводом женидбе (обично сина).* ■ ~ **се** *склапати брак са женском особом, ступати у брак (о мушкарцу).*

жѐница ж *дем. и хип. од жена.*

жѐнка ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) **1.** *животиња полно супротна мужјаку, способна да рађа младунце.* **2. а.** *жена као партнер мушкарчевим полним прохтевима.* **б.** *жена изразите сексуалности.*

жѐнкица ж *дем. и хип. од женка (2).*

женољу́бац, -у́пца *онај који поштује, воли жене.*

женољу́бив, -а, -о *који је наклоњен женама, који воли жене.*

женомр́зац, -р́сца м *онај који мрзи жене, противник жена.*

женоуби́ца и **женоу́бица** м (мн. ж) *онај који је убио жену; манијак који убија жене.*

жѐнскā и **жѐнскā** ж (дат. женскōј; ретко у дат.-истр.-лок. мн.) разг. **а.** *в. жена (1).* **б.** *љубавница, наложница.*

женскàдија ж зб. (мн. ø) фам. *в. женскиње.*

жѐнскāр, -ára и **жѐнскārош,** -а м *онај који се претерано удвара женама и забавља се с њима, онај који трчи за женама.*

жѐнскārскӣ, -ā, -ō *који се односи на женскара; својствен женскару:* ~ понашање.

жѐнскаст, -а, -о *који личи на женско, који подсећа на жену:* ~ мушкарац.

жѐнскасто прил. *као жена, на женскаст начин:* ~ изгледати, ~ ходати.

жѐнскāћ, -áћа м експр. *женско, женска особа.*

жѐнскӣ и **жѐнскӣ,** -ā, -ō **1.** *који се односи на жену, жене; који има особине жена, који је као у жена:* ~ дете, ~ коса; ~ осетљивост. **2.** бот. *који има само орган за заметање плода (о цвету):* ~ цветне гланице. **3.** *који се односи на део справе, механизма који прихвата други део:* ~ утичница.

жѐнски и **жѐнски** прил. **1.** *на женски начин, као жене:* ~ грдити. **2.** фиг. *како не приличи мушкарцу, кукавички:* ~ се понео према некоме.

жѐнскӣње с зб. (мн. ø) *женске особе, жене.*

жѐнскӣћ, -и́ћа м **а.** хип. *женско дете, девојчица.* **б.** разг. *в. жена (1).*

жѐнскица ж **1.** разг. *дем. и хип. од женска.* **2.** *в. женскић (а).*

жѐнско, -ōг(а) и -ска с (мн. ø) *в. жена (1).*

же́нскоња м (мн. ж) (же́нско м (мн. ø)) пеј. **1.** *онај који воли да се меша у женске послове, да се дружи са женама, онај који се понаша као жена.* **2.** *страшљивац, кукавица.*

жѐнскōст, -ости ж **1.** *в. женство (1).* **2.** *в. женственост.*

жѐнствен, -а, -о *који има типичне женске карактеристике, својствен женама; нежан, осећајан, привлачан:* ~ лице, ~ покрет; ~ лик.

жѐнственōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *духовне женске особине (нежност, љупкост), женска привлачност, лепота, допадљивост.*

жѐнство с (мн. ø) **1.** *оно што је карактеристично за жену, у биолошком и психолошком смислу.* **2.** *в. женствености:* драж женства. **3.** зб. *женски свет, женски род људи.*

жѐнтура, жентȕрача и **жентȕрина** ж *аугм. и пеј. од жена.*

жѐнче, -ета с (мн. ø) *дем., хип. и експр. од жена:* лепо ~.

жѐнчица ж *дем. и хип. од жена (1, 2), женица.*

жѐрāв ж *в. жеравица (1).*

жѐрава ж *в. жеравица (1а).*

жера́вак, -вка м *комадић жара, жишка; варница.*

жѐравац, -āвца м бот. *в. здравац* Geranium.

жѐравица ж **1. а.** *жар; комадић жара, жишка.* **б.** фиг. *онај који је жесток, ватрен, динамичан:* жива ~. **2.** (често с атрибутом „жива“) *јако, жестоко пиће (ракија и сл.).* • **бити, горети** (и сл.) **на жеравици** *бити у непријатном положају, на муци.* **горети, пећи се на сто жеравица** *бити изложен многобројним тешкоћама.*

жѐрāвка ж **1.** *в. жеравица (1).* **2.** бот. *длачица на листу купиве која жари.*

жѐрāвнӣк м *металана посуда у којој се држи жар, мангал.*

жѐрāвница ж **1.** *в. жеравник.* **2.** *зашаљена и блатом покривена купа дрва од које се прави угаљ, ћумур.*

жѐрсēј, -е́ја м (мн. ø) енгл. *врста свилене или вунене тканине.*

же́ста и **жѐста** ж *алкохол, штиритус; алкохолно пиће.*

жѐстика ж бот. *жешља* Acertataricum.

жѐстиковина ж **1.** бот. *жешља, јавор.* **2.** *дрво од жестике.*

жести́на ж **1.** *особина и стање онога ко је превише жесток, љут, оштрина; напраситост, раздражљивост.* **2.** *време велике врућине или велике хладноће:* љетња ~. **3.** *жестоко алкохолно пиће.*

же́стити, жѐстӣм несвр. прел. [гл. им. же́шћење с] *љутити, срдити (кога); раздраживати.* ■ ~ **се** *бити обузет жестином, срдити се.*

жѐсток, -о́ка, -о и **жѐсток,** -а, -о (комп. жѐшћӣ) **1. а.** *љут; наго, прек, незгодне нарави.* **б.** *јун снаге, силовит, јомаман:* ~ коњ. **в.** *занесен, одушевљен:* ~ присталица дарвинизма. **г.** *страстан, чулан:* ~ љубавник. **2. а.** *врло строг, оштар (о речима):* ~ наредба, ~ оптужба. **б.** *који делује с великом снагом, врло јак:* ~ олуја, ~ ватра. **3.** *који садржи велику концентрацију основних састојака:* ~ ракија, ~ сирће.

жестòко и **жѐстоко** прил. *на жесток начин, веома јако, оштро, силно; страсно, ватрено:* борити се ~, ~ волети.

жѐтва ж (ген. мн. жѐтвӣ и жѐтāвā) **1. а.** *жњевење и скупљање жита; укупно прикупљање пољопривредних култура:* ~ пшенице; ~ траве. **б.** *време жетвених радова.* **в.** *принос од житарица и др. култура, род, летина:* добра ~ кукуруза. **2.** фиг. *резултати некога рада.*

жѐтвенӣ и **жѐтвенӣ,** -ā, -ō *који се односи на жетву:* ~ радови.

жѐтелац и **жѐтелац,** -еоца м *онај који жање жито, који обавља жетву.*

жѐтелачкӣ и **жѐтелачкӣ,** -ā, -ō *који се односи на жетеоце:* ~ песма.

жѐтелица и **жѐтелица** ж **1.** *женска особа која жање.* **2.** *пољопривредна машина којом се жање жито.*

жѐти, жāњēм и жњēм несвр. прел. *сртом или пољопривредном машином косити жито:* ~ пшеницу.

жѐтон, -о́на м фр. *округла металана, пластична или сл. плочица слична новцу, која у разним приликама служи за новчани обрачун као замена за новац.*

жѐћи, жѐжēм (3. л. мн. жѐгӯ; имперф. жѐзијāх; имп. жѐзи; р. пр. жѐгао, жѐгла; трп. жѐжен, -ѐна; пр. сад. жѐгӯћи) несвр. [гл. им. жѐжѐње с] **1.** непрел. *претерано грејати, пећи (о сунцу, ватри и сл.).* **2.** прел. **а.** *захватати врелином, ватром, палити пржити; озлеђивати сувише јаким топлотним дејством.* **б.** *излагати дејству високе температуре, загревати јако, до усијања.* **в.** *палити (свећу и сл.).* **3. а.** прел. *изазивати бол на кожи, стварати на кожи црвенило и осећај пецкања, жарити.* **б.** прел. и непрел. *бити извор непријатног физичког осећаја; изазивати непријатан физички осећај, оштар бол:* ~ у крстима. – Студен ме почиње жећи (Андрић).

же́ћца ж песн. *хип. од жеђ (1).*

жѐшља, же́шља и **жѐшљиковина** ж бот. *врста јавора, граб или шумско дрво* Acer tataricum.

жӣв, жи́ва, -о (комп. жӣвљӣ) **1. а.** *који живи, који је у животу, у којем постоје биолошки процеси:* ~ човек, ~ дрво. **б.** *који није изумро, који постоји.* **2. а.** *који постоји као активна природна појава:* ~ вулкан. **б.** *који је још у употреби; који се чува:* ~ језик, ~ предање. **3.** *који је сачињен од људи или животиња; који чине израсле биљке:* ~ зид, ~ сила; ~ ограда. **4. а.** *живахан, хитар, немиран; активан, предузимљив:* ~ дечак; ~ као муња. **б.** *покретљив, неукротив:* ~ коса, ~ очи. **в.** *јун вреве, прометан:* ~ улица, ~ град. **г.** *пун светлости, шаренила; живописан:* ~ шаренило, ~ боје. **5. а.** *брз, убрзан:* ~ корак, ~ градња. **б.** *напажован, буран; жесток, жучан:* ~ одобравање, ~ дебата, ~ препирка. **6.** *који гори, неугашен:* ~ огањ, ~ жеравица. **7.** *који није зарастао, незалечив:* ~ рана. **8.** *који стално тече, протиче:* ~ извор, ~ вода. **9. а.** *пресан, непечен, некуван (о храни):* ~ месо, ~ купус. **б.** *несажвакан; несварен:* ~ залогај, ~ храна. **10. а.** *који се употребљава у говору; који се слободно употребљава; спонтан:* ~ реч, ~ говор. **б.** *значајан за савремени тренутак, актуелан:* ~ песник, ~ проблем. **в.** *који није заборављен, неизбледео:* ~ сећање, ~ успомена. **11.** (у им. служби) с зб. *домаће животиње, стока.* **12.** *у одричним реченицама, за истицање одбијања:* никако, ни по коју цену. – Ни жив нећу више тамо отићи. **13.** *за појачавање значења заменица „свако“, „ико“ и сл., не изузимајући било кога.* – Свак их је жив презирао. Је ли ико жив остао? • **бојати се као живе ватре** *много се бојати.* ~ **био (~ била)** *при благосиљању, у отпоздраву старијих млађима.* ~ **живцат** *у појачаном значењу: жив.* ~ **камен** *камен станац.* **жив(а) ми ти** нар. *при заклињању нечијим животом: тако ми... тако ти живео ...* ~ **сам заспао** *јако ми се спава.* ~ **претрнути** *престрашити се.* ~ **сахрањен** *одвојен од људи, од живота.* ~ **се не чути** *држати се сасвим повучено.* ~ **се појести,** ~ **да се поједе** *много се насекирати.* ~ **срам (стид) ме појео** *јако сам се постидео, било ме срамота.* ~ **умрети** *уплашити се, претрнути од страха.* **за жива** *за живота.* **код мене (тебе) живог** *и поред тога што сам ја (што си ти) ту.* **колико сам** ~ *колико год могу, из све снаге.* **(ни) за живу главу** *в. под глава.* **ни** ~ **ни мртав** 1) *веома престрашен.* 2) *никако, ни по коју цену.* **све живо** *сви људи, сав народ.* **у живо (преносити)** *директан пренос (радио или телевизијски).*

жӣва ж *хемијски елемената* (Hg), *течан метал сребрнасто беле боје.*

жӣвāд ж зб. (мн. ø) *живина, перад.*

жӣваљ, -вља м (мн. ø) *људи, становници, који насељавају неку територију, становништво.*

жӣвāхан и **жӣвахан,** -хна, -о **а.** *јун живота, јун живости, активан, динамичан; весео:* бити ~, ~ дух, ~ дете. **б.** *жив, динамичан, убрзан:* ~ рад, ~ корак, ~ разговор.

жӣвāхно и **жӣвахно** прил. *на живахан начин, живо; интензивно, упечатљиво:* ~ се кретати, ~ говорити, ~ обојен.

жӣвāхнōст и **жӣвахнōст,** -ости ж *особина онога што је живахно, живост, активност; интензивност:* ~ духа.

жива́хнути, жӣвāхнēм свр. непрел. **а.** *постати живахнији, активнији; покренути се из мртвила, живнути.* **б.** *поћи наоколо, опоравити се.* – Дете живахну, поче јести.

жи́вац, -вца м (ген. мн. жӣвāцā) **1. а.** анат. *назив за више влакнастих органа у људском, одн. животињском телу који преносе импулсе од нервних центара до периферије, нерв:* очни ~, видни ~. **б.** *психичко стање уопште:* раздражити живце, опустити живце. **2.** *суштина, срж; покретачка снага.* – Новац је свему живац. Железница је живац за привреду. **3.** нар. *живо месо, мишић.* – Не може се одвојити нокат од живца. • **дирнути (таћи** и сл.**) некога у живац** *погодити некога у најболније, најосетљивије место, увредити.* **живци су му попустили** *постао је нервозан, де-*

пресиван; развикао се. **изгубити живце** *постати нервозан; нервно оболети.* **имати живце** *бити стрпљив, сталожен, хладнокрван.* **извести (некога) из живаца** *раздражити, узнемирити, разљутити (некога).* **ићи (некоме) на живце** *нервирати (некога).* **кидати, трошити живце** *нервирати се узалуд.*

жи́веж зб. (мн. ø) **1.** м *намирнице, храна:* војнички ~. **2.** ж *живина, перад.*

жи́вежнӣ, -ā, -ō *који се односи на живеж; животни:* живежне намирнице, живежне потребе.

жи́вети јек. **жи́вјети,** жи́вӣм несвр. непрел. [гл. им. жи́вљење с] **1. а.** *бити жив; одржавати у себи живот (храном и сл.).* – Волим живети. Живео је на млеку. **б.** *бити, постојати.* – У томе селу живео један човек. **в.** *пребивати у одређеном месту; претежно боравити негде:* ~ у Црној Гори; ~ у великој соби. **2. а.** *проводити живот радећи, издржавати се од нечега:* ~ од трговине, ~ од једне краве. **б.** *проживљавати живот на одређен начин:* ~ као радник, ~ боемски. **в.** *посвећивати, усмеравати живот (за некога, за нешто, некоме):* ~ само за децу. **3.** *проводити живот уживајући у њему:* знати ~. Једни раде а други живе. **4. а.** *бити у заједници (с неким, с нечим):* ~ у заједници, ~ с књигом. **б.** *бити у одређеним односима (с неким):* ~ са њим као са рођеним братом, ~ као комшије **в.** *бити у брачној заједници; бити у интимним односима (с неким):* ~ лепо са својим мужем, ~ са другом женом. **4.** *изгледати као жив.* – Пред њим живи цела слика. **5. а.** *постојати, деловати активно у животу.* – Његово дело живи у народу. **б.** *постојати у свести, у традицији, сећању.* – Те приче живеле су још у народу. **6.** прел. књиж. **а.** *проживљавати.* – Блоа је живео оно што је писао (И. Секулић). **б.** (с таутолошком допуном „живот“) *живети на прави начин, пуним животом, проживљавати живот на прави начин.* – Живот треба живети (Д. Ђуровић). ■ **~ се** нар. *слагати се, бити с ким у добрим односима.* – Добро се живе њих двојица. • **живео! да живи!** *у поздравима, здравицама,* 1) *као израз одушевљења с неким или нечим.* 2) *као израз жеље за нечији дуг живот, напредак и сл.* ~ **од данас до сутра** *животарити,* **живети о свом хлебу** *сам себе издржавати.*

жи́вӣк, -и́ка ж *жива ограда, живица.*

жи́вин, -а, -о *који се односи на живу:* ~ сјај, ~ термометар, ~ оксид.

живи́на ж (мн. ø) **1.** зб. *пернате домаће животиње, живад, перад.* **2.** *уопште домаће животиње, марва, стока; једна животиња.* **3.** *све животиње уопште; звери.* **4.** нар. **а.** *неизлечива болест која се манифестује ранама:* ~ на носу. **б.** зб. *црви који се залегу у запуштеним ранама.* **5.** зб. пеј. *свет, народ.* • **радити живети као** ~ много радити, мучити се.

живи́нар, -а́ра м **1.** *човек који гаји пернату живину, перадар.* **2.** *ветеринар, марвени лекар.*

живи́нарка ж *женска особа која брине о живини.*

живи́нарнӣк м **а.** *простор(ија), стаја за чување и гајење живине, кокошарник.* **б.** *фарма за гајење живине.*

живи́нарскӣ, -ā, -ō *који се односи на живинарство, живину:* ~ завод, ~ привреда, ~ фарма.

живинарство с *гајење живине као привредна грана.*

жи́вӣнскӣ и **живи́нскӣ,** -ā, -ō *који се односи на живину; животињски:* ~ месо, ~ перје; ~ нагон, ~ изглед.

жи́вӣнски и **живи́нски** прил. *као живина; на животињски начин:* ~ причати; ~ гледати.

живи́нство с *оно што је животињско.* – Из њега избија живинство.

живи́нче, -и́нчета с (мн. ø; зб. им. жи́вӣнчад и живи́нчад ж) **1.** *јединка живине, марвинче.* **2.** *људско биће, чељаде; живи створ.*

жи́вић, -а и **жи́вӣћ,** -и́ћа м *младица, изданак биљке.*

жи́вица и **живи́ца** ж **1. а.** *ограда од шибља, трња, жива ограда.* **б.** *шипражје, честар, трњак.* **в.** *младица, изданак.* **2.** агр. **а.** *обрадива земља, њива.* **б.** *необрађивана земља, ледина.* **3.** бот. *жива ограда* Lycium halimifolium.

жи́вичӑрка ж *врста кокоши (која ноћива на дрвету).*

жи́вичнӣ, -ā, -ō *који се односи на живицу, који је од живице.*

жи́вичњӑк м **1.** *в. живица (1).* **2.** *дрво израсло из живице (обично храст).*

жи́вкати, -а̄м несвр. непрел. оном. *цвркутати (о врапцима).*

жи́внути, -нӗм свр. непрел. **1. а.** *опоравити се после слабости, клонулости.* **б.** *постати ведар, расположен.* **в.** *добити полета, снаге, испунити се живошћу.* – Београд је живнуо пред изборе. **2.** *побољшати материјално стање.* **3.** *добити сјај, синути (о бојама, изгледу и сл.).* **4.** *напрегнути се, пожурити (у послу и сл.).* – Живните мало, да ово завршимо.

жи́во прил. **1. а.** *активно, агилно; енергично:* ~ се заузети око организације фестивала. **б.** *полетно, темпераментно:* ~ играти. **2. а.** *брзо, хитро:* ~ се обући, ~ се спремити. **б.** *истински, поистурно.* – Ја живо у то верујем. **3. а.** *сликовито, живописно:* ~ причати о догађајима, ~ описивати. **б.** *јасно, упечатљиво.* – Стоји ми то живо у памети. **4.** *веома јако, много.* – Живо се радовао да неко дође. **5.** *учестано, убрзано:* ~ пуцати, ~ захватати веслима воду.

живо̀бара ж *мочварно, баровито земљиште, пиштал(ина).*

живо̀дер м **1.** *стрводер, шинтер.* **2.** фиг. *онај који се бездушно односи према људима, мучитељ.*

живо̀дерац, -ерца и **живоде́рац,** -рца м у изр. **јарац** ~ (у нар. причи) *јарац који је жив одеран.*

живо̀дерскӣ, -ā, -ō *који се односи на живодере.*

живо̀ждер м *онај који једе пресно месо.*

живо̀лазан, -зна, -о *живахан, окретан, хитар; здрав, виталан:* ~ човек, ~ дете.

живо̀мученӣк м *велики мученик (у животу); великомученик.*

жи́вопӣс м **а.** *сликарство (обично старо, фресака и икона).* **б.** *скуп слика као целина (о фрескама); слика.*

жи́вопӣсан, -сна, -о **1. а.** *који се одликује живошћу, који је као насликан, шаролик:* ~ околина, ~ клисура. **б.** *упечатљив, занимљив, разноврстан:* ~ народна песма. **в.** *који живо, сликовито нешто изражава:* ~ стил, ~ језик. **2.** (одр.) *који се односи на живопис (а), сликарски:* ~ вештина.

живопи́сати, живо̀пӣшӗм свр. и несвр. прел. **а.** *(из)радити живопис, (на)сликати:* ~ иконе. **б.** *украсити, украшавати живописом, фрескама:* ~ цркву.

живопи́сац, -сца м *сликар који израђује живописе.*

живопи́сачкӣ, -ā, -ō *који се односи на живописце:* ~ школа.

жи́вопӣсно прил. *на живописан начин, сликовито:* ~ причати.

живопи́снӧст, -ости ж *особина онога што је живописно, сликовитост; изражајност, упечатљивост.*

живо̀родац, -оца м зоол. *врста рибе* Zoarces *која рађа живе младе.*

живо̀рођен, -а, -о *који је жив рођен, донесен жив на свет:* ~ деца.

жи́вӧст, -ости ж **1.** *особина онога што је живо, пуно живота; виталност.* **2.** *сликовитост, упечатљивост (у представљању):* ~ приповедања, ~ описа. **3. а.** *активност, полет, хитрина, покретљивост:* ~ у грађењу пруга. **б.** *врева, ужурбаност:* ~ на улици, ~ у пристаништу. **в.** *живахност, веселост:* урођена ~.

жи́вот, -о̀та м (вок. жи́вӧте) **1. а.** *биолошко постојање живих бића од рођења до смрти:* смрт и ~, изгубити ~. **б.** *оно што представља смисао живљења.* – Дете јој је било сав живот. **в.** *у заклињању, преклињању: оно што је најсветије, највредније.* – Живота ми, нећу отићи. – Црн ти живот! **2.** *животност, живост; физичка снага, здравље:* бити пун живота. немати живота. **3.** *време од рођења до смрти, одн. до тренутка кад се нешто догађа:* за његова живота. **4. а.** *начин, стил живљења, постојања:* буран ~, лак ~. **б.** *могућност живљења, опстанак.* – Ту више нема живота. **5.** *живо биће, човек.* – Жртвовано је на хиљаде живота. **6.** *људски организам, тело.* – Лева страна живота

му је била парализана. **7.** *развитак, ток живљења.* – Живот га је прегазио. **8.** *храна, област човекове и друштвене делатности:* друштвени ~, културни ~, породични ~. **9.** *животопис свеца, житије; биографија.* **10.** *битне појаве.* **а.** *у друштвеним, социјалним срединама:* опис живота српског народа, ~ градски, сеоски. **б.** *у природи, телима и сл.:* ~ природе, ~ низија. **11.** нар. *мушки полни орган:* удари га по животу. • **бити ~** *флора, вегетација.* **загробни (вечни) ~** рлг. *живот човечије душе после смрти.* **вратити у ~** *излечити.* **играти се животом** *излагати се опасности.* **на ~ и на здравље!** *са срећом.* **раскинути са животом** *убити се.* **растати се са животом** *умрети.* **одузети себи живот** *извршити самоубиство.* **сит живота** *врло незадовољан.* **спровести у живот, увести у живот** *остварити, применити.* **ставити живот на коцку** *изложити се опасности.* **ући у јавни живот** *отпочети каријеру.*

живо́тан, -тна, -о **1.** (одр.) *који се односи на живот:* ~ процеси, ~ стандард, ~ намирнице, ~ пут. **2. а.** *који је од пресудног значаја за живот, битан:* ~ питање, ~ шанса. **б.** *близак животу, истинит:* ~ лик романа, ~ књижевност. **3.** *пун живота, живости; снажан, јак:* врло животне очи, животан старац. **4.** *животворан:* ~ водица. • **животни сапутник, друг** *брачни друг и другодишњи пријатељ.* **животни стандард** *просечна мера задовољења економских потреба појединца или друштва.*

живота́рити, -о̀та̄рӣм несвр. непрел. [гл. им. живота́рење с] **1.** *живети оскудно, скромно, таворити; проводити једноличан, скучен живот, вегетирати.* **2.** *живети:* почети боље ~.

жи̏вотво̄ран и **живо̀тво̄ран,** -рна, -о **а.** *који даје, омогућава живот:* ~ сунце, ~ крв. **б.** *који успешно делује, подстиче, благотворан:* ~ веза, ~ плодови књижевности.

жи̏вотво̄рно и **живо̀тво̄рно** прил. *на животворан начин, повољно:* утицати ~.

животво́рно̄ст, -ости ж *особина онога што је животворно; животна снага.*

живо̀тиња ж (вок. -њо) **1.** *свако живо биће које се креће и осећа (насупрот биљкама), осим човека.* **2.** пеј. *груба, сурова, некултурна особа.* **3.** зб. нар. *марва, стока.*

живо̀тињица ж *дем. и хип. од животиња.*

живо̀тињка ж *у дем. значењу: животиња.*

живо̀тињски, -а̄, -о̄ *који се односи на животиње, који се тиче животиња:* ~ царство, ~ поглед.

живо̀тињски прил. *као животиња, сурово; немилосрдно:* ~ нападати, ~ злостављати.

животи́њство с **1.** *својство онога што је животињско, суровост, грубост.* **2.** зб. *животињски свет, животиње.*

живо̀тић м *дем. и ир. од живот.*

жи̏вотно прил. *на животан начин, стварно; суштински:* представити врло ~, ~ повезани.

жи̏вотно̄ст, -ости ж *особина онога што је пуно живота, што је животно; стварност.*

жи̏вотода̏ван и **живото̀да̏ван,** -вна, -о *који даје живот, животворан:* ~ сунце.

живото̀носан, -сна, -о *који носи живот:* ~ реч.

живото̀пис м *опис живота неке личности, биографија.*

животопи́сац, -сца м *писац животописа, биограф.*

живото̀писнӣ и **жи̏вотописнӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на животопис, биографски:* ~ есеј.

жи̏вӯлка ж *живо̀тиња (обично ситнија); живо биће.*

жи́вӯћӣ, -а̄, -е̄ *који живи, жи̏вӣ:* ~ песник, ~ језик.

живу̀ц(к)ати, -а̄м несвр. непрел. *у дем. значењу: живети.*

жи̏вцӑт, -а, -о у изр. **жив ~** *истински жив.*

живци́рати, жи̏вцӣра̄м несвр. прел. разг. *узрујавати, нервирати (некога).* ■ **~ се** *узбуђивати се, нервирати се.*

жи̏вчан, -а, -о **1.** (одр.) *који се односи на живце, који се тиче живаца, нервни:* ~ систем, ~ слом. **2.** *који је стално у покрету; раздражљив, нервозан:* ~ човек.

жи̏вчано прил. *у вези са живцима, нервно:* ~ оболети.

жи̏вчано̄ст, -ости ж *стање онога који је живчан, нервна осетљивост.*

жи̏г м (мн. жи́гови) **1.** *отисак са посебним обележјем (знак, иницијали, назив фирме и сл.) који се ставља ради обележавања, оверавања; направа са урезаним знацима за такав отисак:* ~ установе, ~ царине. **2.** фиг. *утицај, обележје; знак, траг:* ~ ропства. **3.** *усијана ивождена шипка којом се буши дрво, кожа и др.:* врели ~. **4.** *оштар, кратак бол у неком делу тела који се понавља:* жигови у крстима. **5. а.** зоол. *код инсеката: отвор кроз који улази ваздух у органе за дисање,* stigma. **б.** бот. *горњи део тучка.* • **водени ~** *жиг у виду безбојног цртежа, слова који је при изради утиснут у писаћу хартију, новчанице и сл.* **заштитни ~** *знак који произвођач ставља на своју робу да је заштити од фалсификата или сличне робе.*

жи́гати, жи̏гā(м) несвр. непрел. безл. (некога) *осећати болове у виду жигова, пробаде, севање:* ~ у глави.

жи̏гица ж *шибица, жижица.*

жи́гнути, жи̏гнӗм свр. **1.** непрел. безл. (некога) *осетити бол у виду жига, пробаде, севања:* ~ у бубрегу, ~ у колену. **2.** прел. *опећи, ожећи:* ~ усијаним гвожђем.

жи̏голо, -а м фр. *мушкарац који за новац забавља старије имућне жене.*

жи̏госати, -ошӗм свр. и несвр. прел. **1.** *обележити, обележавати жигом.* **2.** *јавно оштро осудити, осуђивати, оптужи(ва)ти:* у тексту ~ такве појаве.

жи́дак, жи́тка, -о (комп. жи̏ђӣ (жи̏ткијӣ)) **1.** *који је мање густине, разређен; редак, водњикав:* ~ блато, ~ мед. **2.** *танак, витак, гибак (о прућу и сл.).*

жидо̀ња ж *оно што је житко.*

Жи̏до̄в, -ова и **Жи̏дов,** -а м *Јеврејин.*

Жи̏до̄вка и **Жи̏до̄вка** ж *Јеврејка.*

жи̏довскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на Жидове.*

жи̏жа и **жи́жа** ж **1. а.** физ. *тачка у којој се секу светлосни зраци после одбијања од издубљеног огледала, фокус.* **б.** *средиште, жариште, центар:* ~ цивилизације. **в.** геом. *једна од двеју сталних тачака на осовини елипсе.* **2.** *жижак, светиљка.*

жи́жак[1], жи́шка **а.** *мала примитивна светиљка:* запалити уљани ~. **б.** *свећица у кандилу, фитиљ.* **в.** *слаба светлост, пламичак.* – Жишци су титрали.

жи́жак[2], жи́шка м зоол. *инсект тврдокрилац из ф.* Curculionidal *чије ларве живе паразитски на разним биљкама.* • *називи за разне врсте таквог инсекта:* **дрвени ~, житни ~, пасуљов ~** и сл.

жи́жити, -ӣм несвр. **1.** *изазивати осећај печења, палити.* – Жижи ме помало још на нози. **2.** фиг. *мучити, тиштати.* – То га је жижало, што му нико није дошао. **3.** *нетремице гледати, пиљити.*

жи̏жица ж **1.** *дем. од жишка.* **2.** *шибица, жигица.*

жи̏жљив, -а, -о *који има жижака, заражен жишком; изгрижен жишком.*

жи̏жљивити се, -ӣм се несвр. *постајати жижљив (о пасуљу).*

жи̏жљиво̄ст, -ости ж *особина онога што је жижљиво.*

жи̏жнӣ и **жи̏жнӣ,** -а̄, -о̄ **1.** физ. *који се односи на жижу, који је у вези са жижом:* ~ даљина, ~ растојање. **2.** фиг. *главни, централни, средишњи:* ~ културна тачка.

жи̏ла ж **1.** анат. *везивно ткиво између мишића и костију, тетива.* **2.** *крвни суд; вена, артерија; било, пулс:* вратна ~, жиле на рукама. **3.** бот. *део корена биљке.* **4. а.** *мушки полни орган код стоке.* **б.** *бич од животињског уда.* **5.** геол. *наслага руде или минерала у неком слоју земље, жица:* рудна ~, ~ камена. **б.** *линија у камену, минералу:* бели мрамор са плавим жилама. **6.** *важан саобраћајни пут; саобраћајница, улица.* • **говеђа ~** *в. жила (4б).* **~ куцавица** 1) *главни крвни суд, аорта.* 2) *в. жила (6).* **из петних жила** *свом снагом.* **петна ~** анат. *тетива која спаја лисне*

мишиће са пе̏тном кости, tendo Achillis. **срчана ~** анат. *в. аорта.* **пустити жиле** *учврстити се, ојачати.*

жи̏лав, -а, -о **1.** *пун жила, који је са истакнутим жилама:* ~ рука, ~ лишће. **б.** *мишићав, мускулозан:* ~ човек. **2.** *издржљив, отпоран; истрајан:* ~ народ, ~ отпор.

жи̏лавка ж агр. *врста винове лозе; грожђе и вино од те лозе.*

жи̏лаво прил. *упорно, истрајно, енергично:* борити се ~.

жи̏лавост, -ости ж *особина онога који је жилав, онога што је жилаво; чврстина, упорност.*

жи̏ласт, -а, -о *сличан жили, шаран жилама; који има доста жила:* ~ струна, ~ камење, ~ корен.

жи̏лет, -е́та м фр. (према проналазачу Gillete-у) *специјални ножић за бријање.*

жи̏лица ж *дем. и хип. од жила.*

жи̏личав, -а, -о *који има жилица, пун жилица:* ~ кора.

жи̏личаст, -а, -о *који је у облику жилица; жиличав:* ~ кончић; ~ месо.

жи́лница ж анат. *део ока протканог крвним судовима, судовњача* Chorioidea.

жи́ло, -а и -е̄ и **жи́лоња,** -е̄ м *жилав, мршав, издржљив човек.*

жи̏љ м *пукотина, напуклина, напрслина; ожиљак.*

жи̏ље с (мн. в) *зб. од жила; корење.*

жи̏ока ж (дат. жи̏оци) *дужа грубо изрезана уска даска, гредица, летва.*

жи̏очити, -ӣм несвр. прел. [гл. им. жи̏очење с] *прибијати жиоке на рогове куће.*

жи̏очица ж *дем. од жиока:* дрвена ~.

жи̏пон, -о́на м фр. *доња сукња, подсукња.*

жи́р м (жи́рови) **а.** *плод храста или букве.* **б.** *шума у којој има зрелог жира:* ићи у жир.

жира́до с (жира́да ж) *мушки сламни шешир с равним ободом и теме.*

жи̏рант м (ген. мн. -на̄та̄) итал. банк. *потписник на меници, јемац.*

жира́фа ж зоол. *афрички дуговрати преживар* Giraffa camelopardalis *из ф.* Giraffidae *дугих ногу и шарене длаке.*

жи̏рӣ, жирӣја и **жи̏ри,** -ија м фр., енгл. *оцењивачки стручни одбор који додељује награде и др. признања на књижевним, уметничким и другим конкурсима, изложбама, манифестацијама и сл.*

жири́рати[1], жи̏рӣра̄м свр. и несвр. непрел. *учествовати у раду и одлукама жирија.*

жири́рати[2], жи̏рӣра̄м свр. и несвр. прел. *потпис(ив)ати неке меницу:* ~ меницу.

жи́рити, жи̏рӣм несвр. прел. [гл. им. жи́рење с] *гојити, хранити (свиње) жиром; уопште добро хранити, товити:* ~ свиње, ~ марву. ■ ~ **се** *гојити се, товити се (жиром и др.); добро се хранити, дебљати.*

жи̏рӣћ, -и́ћа м *дем. од жир.*

жи̏рка ж (дат. жи̏рци; ген. мн. жи̏ркӣ) *појединачни плод храста или букве, жир.*

жи̏рӣ, -о̀а (жи̏ро, -ра) м итал. банк. **1.** *писмени пренос менице или другог банковног потраживања са једног сопственика на другог; потпис на полеђини менице или чека који се преноси на другога, јемство.* 2. (жи̏ро) непром. *у атрибутској функцији, у изразу:* ~ **рачун (~ конто)** *врста текућег банковног рачуна који има ограничену употребу.*

жи̏рӣован, -вна, -о **1.** *који се односи на жир, који се тиче жира:* ~ брашно, ~ горчина. **2.** нар. *угојен, ухрањен (жиром или уопште); богат:* ~ свиње, ~ човек.

жирӣ̀вина ж *шума у којој се тове свиње жиром; храњење жиром у шуми.*

жирӣ̀вњāк, -а́ка м *свиња која се храни, тови жиром или уопште.*

жирӣ̀пађа ж нар. **1.** *доба године када опада зрео жир.* **2.** *в. жировина.*

жирӣ̀ндина̄ц, -нца и **жирӣ̀ндист(а),** -е̄ (мн. -сти) м ист. *присталица жиронде, умерене републиканске странке у време Француске револуције.*

жирӣ̀родан, -дна, -о *богат жиром:* ~ шума, ~ земља.

жи́так, -тка м нар. **1.** *живљење, живот.* **2.** *имање, посед:* стећи добар ~. **3.** *животне намирнице, храна.* **4.** *жито, житарице:* пожњети ~, вређа житка.

жи̏тан, -тна, -о **1. а.** (обично одр.) *који се односи на жито, који се тиче жита:* ~ зрно, ~ класје, ~ стог. **б.** *који се засејава или је засејан житом:* ~ поље, ~ њива. **2.** *богат житом, житородан:* ~ крај. **3.** (одр.) *житарски:* житни пијац, ~ трговац. • ~ **рђа** бот. *пламењача, снет.*

жи̏тар 1. *трговац житом.* **2.** зоол. *инсект* Zabrus tenebrioides *који живи паразитски на житу.*

жи̏тара ж *њива засејана житом.*

жита̀рица и **жи̏тарица** ж (чешће у мн.) *назив за жито било које врсте које служи за исхрану, цереалије.*

жи̏тарница ж *место (продавница, пијаца и сл.) где се продаје жито.*

жи̏тарскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на житаре (1) и житарство:* ~ трговац, ~ крај.

жита́рство и **жи̏тарство** с *гајење, производња жита; трговина житом.*

жи́тель и **жи̏тель** м *становник неког места.*

жи́тӗлка и **жи̏тӗлка** ж *жена житељ, становница.*

жѝтељство и **жи́тељство** с *становништво, грађанство.*

жѝтије и **жи̏тије** с стклн. **а.** књиж. *животопис светаца или владара; биографија:* ~ светаца, исприча им своје житије. **б.** *живот.*

жи̏тиште с *њива засејана житом; земљиште где је било жито.*

жи́тко и **жи̏тко** (комп. жи̏ђӗ (жѝткијӗ) и жи̏ђе (жѝткије)) прил. **а.** *у житком стању, ретко:* ~ спремљено јело. **б.** *еластично, витко.*

жи́ткост и **жи̏ткост,** -ости̏ ж **1.** *особина онога што је житко.* **2.** *житка маса:* ~ блата.

жи̏тница ж **1.** *предео, област у којој добро успева жито.* – Војводина је српска житница. **2.** *зграда у којој се чува жито, амбар.*

жѝтњача ж *крушка која сазрева у време жетве.*

жи̏то с **1.** бот. и агр. **а.** *назив за једногодишње биљке од чијег се плода меље брашно за хлеб (пшеница, јечам, кукуруз, раж, овас итд.); плод неке од тих биљака.* **б.** *назив за било коју од тих биљака посебно: пшеница, кукуруз, јечам и др.* **2.** *кувана и посебно припремљена пшеница за славу; слично припремљена пшеница за парастос, кољиво.* • **бело ~, јаро ~, озимо ~, стрно ~** *назив за разне врсте жита (обично према времену када се сеју).* **испод жита** *тајно, кришом, подмукло, мучки.*

жито̀род м *род, принос жита.*

жито̀родан, -дна, -о *који добро рађа жито, богат житом:* ~ равница, ~ Војводина, ~ година.

жи́ће с песн. *живот, живљење.*

жи̏ц узв. *за обележавање ударца нечим оштрим, танким (шибом, прутом и сл.); бежања од тога ударца.*

жи̏ца ж **1. а.** *упредено влакно, нит од вуне, памука, свиле и сл. (у ткању, плетиву и сл.).* **б.** *паучина.* **2. а.** *истањен метал:* бакарна ~, гвоздена ~. **б.** *в. бодљикава жица:* логорска ~. **в.** разг.

телефон, телефонска линија: јавити се жицом. **г.** *направа од испреплетених танких металних нити за чишћење разних предмета:* ~ за паркет, ~ за посуђе. **3.** *струна на музичком инструменту;* фиг. *осећање, расположење:* најнежнија жица у души. **4. а.** *ток, нит догађаја, појаве и сл.; линија, правац:* ~ догађаја, ~ унутрашње повезаности. **б.** *род, лоза; порекло; пасмина.* **5.** фиг. **а.** *особина, обележје људске природе.* – Имао је цицијашку жицу породице. **б.** *смисао, склоност за извесну делатност:* пословна ~, уметничка ~. **6. а.** *пукотина којом тече подземна вода.* ~ живе воде. • **бодљикава ~** *метална жица са бодљама која служи за ограде, препреке и сл.; логор ограђен таквом жицом.* **гласна ~** анат. (најчешће у мн.) *кожни набор у грклану чијим се трепереньем ствара глас, гласница,* corda vocalis. • **бити, тући жицу** *в. жицарити.* **имати жицу за нешто** *имати дара, смисла за што.* **затезати жице** *погоршавати неко стање, доводити до ризика.* **погодити (дирнути) у жицу** *погодити некоме жељу, мисли, намеру.* **пребирати жице** *свирати.* **спасти на танку жицу** *осиромашити.* **ударити у друге жице** *заузети другачији став.* **ударити у танке (тање, нежне** и сл.**) жице** *тронути, приволети некога.*

жи̏цар и **жи̏царош** м жарг. **1.** *онај који жицари, који ласкањем, улагивањем, лукавством, преваром и сл. извлачи од некога неку корист; варалица, преварант;* уп. бити жицу (под жица). **2.** *доушник (најчешће полицијски), достављач, потказивач, денунцијант.*

жица́рити, жи̏цари̏м несвр. прел. жарг. [гл. им. жица́рење с] *покушавати нешто изнудити, добити, постићи ласкајући, улагујући се, молећи.*

жи̏цати, -а̄м несвр. прел. **1.** *стругати, чистити жицом:* ~ паркет. **2.** *ударати, тући (прутом и сл.).* **3.** *пробадати, жигати, севатн.* – Жица ме у леђима. **4.** жарг. *достављати имена, податке (најчешће полицији), откуцавати.* ■ **~ се** *ритати се, обадати се (о човечету);* фиг. *љутити се.* – Шта се жицаш за свашта?

жи̏цнути, -нём свр. прел. **1.** *ударити, ошинути (прутом и сл.):* ~ бичем. **2.** *убости, боцнути.* **3.** *жигнути, севнути:* ~ у плећима. ■ **~ се** фиг. *увредити се, наљутити се.*

жи̏чан, -а, -о *који је од жице (2):* ~ мост, ~ ограда.

жи̏чара ж *жичана железница са вагонима (у планинама, рудницима, фабрикама, скијашким центрима и сл.).*

жи̏чица ж *дем. од жица.*

жи̏чкӣ и **жи̏чкӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на Жичу (манастир):* ~ епископ.

жи̏чнӣ, -а̄, -о̄ *који је од жице, који се односи на жицу; повезан жицом, каблом:* ~ мрежа, ~ конопац, ~ стена; ~ телефон.

жи̏чно прил. *помоћу жичане везе, жицом.*

жи̏шка ж (дат. жи̏шци; ген. мн. жи̏шкӣ (жи̏жа̄кā)) **а.** *ужарени комадић дрвета, угља или чега другога.* **б.** *варница, искра.*

жи̏шчица ж *дем. од жишка.*

жлёб јек. **жли̏јеб** м (мн. жлёбови и жлéбови јек. жљёбови и жлијёбови) **1.** *разне направе с удубљеним урезом.* **а.** *уско удубљење, канал издубен у брвну за одвођење воде:* одводни ~. **б.** *дрвено корито којим вода текући пада на воденички точак.* **в.** *олук, цев за воду (с крова).* **2.** *дрвено корито, суд за храњење домаћих животиња, валов.* **3.** *урез, удубљење на машини, справи у који улази истурени део другога предмета.* **4. а.** *удубљење у земљи, бразда, јарак, ров.* **б.** *усек у планини, теснац, кланац.* **в.** *корито реке или потока.* **5.** *удубљење на неком делу тела; бора на лицу.*

жлёбаст јек. **жљёбаст,** -а, -о *сличан жлебу, који има облик жлеба:* ~ обронак, ~ нокат.

жлёбина јек. **жљёбина** ж **1.** *ауг. од жлеб.* **2.** геогр. *долина између планинских коса, увала.*

жлéбити, жлéби̏м јек. **жлијёбити,** жли̏јеби̏м несвр. [гл. им. -бљење с] (нешто) *правити, дубити жлеб (у нечем); усецати:* ~ даске; ~ гробнице у камену.

жлёбић, -а и **жлёби̏ћ,** -и́ћа јек. **жљёбић,** -а и **жљёби̏ћ,** -и́ћа м *дем. од жлеб.*

жлёбнӣ јек. **жли̏јебнӣ,** -а̄, -о̄ *избраздан жлебовима; изжлебљен:* ~ површина; ~ цев.

жлёбник и **жлёбни̏к** јек. **жли̏јебник** и **жљёбни̏к** м *в. жлеб (4б).*

жлебо̀вит јек. **жљебо̀вит,** -а, -о *који има жлебове, који је са жлебовима:* ~ ваљак, ~ нокат.

жле́зда јек. **жлијёзда** ж (ген. мн. -да̄) **1.** анат. *орган у човечјем или животињском телу који излучује сокове или регулише избацивање непотребних материја из организма:* знојна ~, пљувачна ~, штитна ~. **2.** мед. нар. *назив за разна обољења која се манифестују отицањем жлезда.*

жлёзданӣ јек. **жљёзданӣ,** -а̄, -о̄ *који се састоји од жлезда:* ~ слој, ~ ткиво.

жлёздаст јек. **жљёздаст,** -а, -о *сличан жлезди; који има жлезде:* ~ устројство, ~ орган, ~ тело.

жлёздица јек. **жљёздица** ж *дем. од жлезда.*

жлездо̀вит јек. **жљездо̀вит,** -а, -о *жлездаст.*

жли̏ца ж рег. **1.** *в. кашика.* **2.** *коритаста лопатица на колу воденице кашикаре.*

жли̏чар м рег. *онај који прави жлице, кашике.*

жли̏чарка ж рег. зоол. *врста птице тркачице, кашикара.*

жли̏чица ж рег. **1.** *дем. од жлица.* **2.** анат. *удубљење испод грудне кости, подребарје.*

жли̏чњак м рег. *кухињска направа за држање жлица, кашика.*

жма̏ра ж нар. *в. чварак (а).*

жма̏рити, -и̏м несвр. нар. и разг. [гл. им. жма̏рење с] **1.** непрел. *избијати кроз поре натопљеног земљишта (о води); бити натопљен водом тако да она избија кроз поре (о земљишту).* **2.** прел. *претерано пушити.*

жма́рити, жма̏ри̏м несвр. прел. [гл. им. жма́рење с] (понекад безл.) *прожимати жмарцима, изазивати језу.*

жма́рци, жма̏ра̄ца̄ м мн. (ретко у јд. жма́рак и жма́рац) *језа, трнци, дрхтавица.*

жми̏гав, -а, -о *који жмирка, трепће.*

жми̏гавац, -га̄вца м *светлосни сигнални уређај на моторним (друмским) и шинским возилима који наизменичним учесталим паљењем и гашењем означава правац, смер скретања возила, мигавац:* десни ~, леви ~.

жми̏гати, -а̄м несвр. непрел. **1.** *жмиркати, трептати:* ~ очима. **2.** фиг. *давати жмигавцем знак за скретање:* ~ левим жмигавцем.

жми̏гнути, -нём свр. *жмирнути, трепнути.*

жми́кати, жми̏ка̄м и жми̏чём несвр. прел. *стезањем, гњечењем истискивати воду, цедити, гњечити:* ~ рубље, ~ крпу.

жми̏рав, -а, -о *в. жмиркав:* ~ очи, ~ светлост.

жми̏раво прил. *жмиркајући.*

жми́рити, -и̏м несвр. непрел. [гл. им. жми́рење с] **1. а.** *гледати полузатворених очију; чкиљити:* ~ у сунце. **б.** *упорно гледати, зурити, пиљити:* ~ у даљину. **2.** *жмурити (а).* **3.** *одавати слабу светлост, шкиљити.* – Из кућа жмире светла. **4.** фиг. *благонаклоно се односити према нечијим грешкама, прелазити преко нечега.*

жми̏ркав, -а, -о **1.** *који жмирка, трепће:* ~ око. **2.** *који трепери светлећи, трепераво:* ~ светло, ~ сунце.

жми̏ркаво прил. *жмирећи, трепћући очима:* погледати ~.

жми̏ркати, -а̄м несвр. непрел. **1.** *дем. према жмирити:* ~ очима. **2.** *светлуцати, трептати (о лампама, звездама).*

жми̏рнути, -нём непрел. *свр. према жмирити.*

жмирӯц(к)ати, -а̄м несвр. непрел. *в. жмиркати.*

жму́ра ж *врста дечје игре у којој играч жмуреći тражи оне који се сакрију док он жмури.*

жмýрēћке, жмурèћкē, жмýрēћкӣ и **жмурèћкӣ** прил. *затворених очију, жмурећи.*

жмýрити, -ӣм несвр. непрел. [гл. им. жмýрēње с] **а.** *држати затворене очи.* **б.** *в. жмирити (1а).*

жмýрка ж *в. жмура.*

жмýркē и **жмȕркē** прил. *затворених очију, жмурећи.*

жмýрњача ж зоол. *трећи очни капак у птица.*

жњȅти, жа̏њēм и жњēм несвр. непрел. *в. жети.*

жòнглēр, -е́ра м фр. **1.** *средњовековни путујући свирач, певач и глумац.* **2. а.** *циркуски артиста који спретно баца увис више предмета и хвата их у руке.* **б.** спорт. *онај (обично фудбалер) који вешто барата лоптом.* **3.** фиг. *човек који се сналази у свакој ситуацији, који вештим говором искоришћава околности и обмањује друге.*

жонглȅрāј, -а́ја м *в. жонглерство.*

жòнглēрскӣ, -ā, -ō *који се односи на жонглере, вешто: ~ потез.*

жòнглēрски прил. *као жонглер, вешто, спретно.*

жонглȅрство с *особина, својство жонглера; вештине које изводе жонглери.*

жонглúрати, жòнглӣра̄м несвр. непрел. **1.** *изводити жонглерске вештине (бацати увис и хватати више предмета, ходати по жици, и сл. у циркусу): ~ лоптом, ~ на жици.* **2.** фиг. *вештом употребом речи обмањивати друге, спретно искоришћавати околности за себе: ~ прописима.*

жòржет м фр. *фина вунена или свилена тканина.*

жòхāр м зоол. *у мн.: род инсеката* Blatta *из пор.* Blattidae *који живе у кућама (у јд.: инсект из тога рода).* • **смеђи (немачки, швапски)** ~ Blatta germanika, *бубаруса.* **црни (обични)** ~ Blatta orientalis, *бубашваба.*

жрвањ, жрвња м (инстр. жрвњем) **1.** *воденички млински камен којим се меље мливо.* **2.** *домаћи, ручни млин.* • **наћи се између два жрвња** *наћи се у тешком положају, настрадати.*

жрвњати (жрвнати), -а̄м несвр. **1.** *млети на жрвњу: ~ кукуруз.* **2.** *дробити, ситнити, мрвити; жвакати.*

жрēб јек. **жрȉјеб** м *извлачење једног предмета (коцке, цедуље и сл.) којим се доноси одлука о додели награда, расподеду утакмица и сл. (када се о томе одлучује на срећу); сама таква одлука.*

жре́бати, -а̄м несвр. *извлачити жреб, одлучивати жребом.*

жрēц, жре́ца м рус. **1.** *многобожачки, паганski свештеник; врач.* **2.** фиг. *истакнути представник културног или јавног живота:* велики жреци литературе.

жр̏тва ж (ген. мн. жр̏тāвā) **1.** рлг. *оно што се приноси као дар неком божанству у знак захвалности или ради придобијања милости тога божанства.* **2. а.** *онај који је погођен ратним разарањем, онај који је убијен, погинуо:* хиљаде људских жртава. **б.** *онај који подноси страдања, невоље, онај који је изложен страдању, пропасти: ~ куће и породице, ~ алкохола, ~ фашизма.* **3.** *одрицање од нечега, несебично давање, помагање у корист некога, саможртвовање:* материјална ~, новчана ~, велика ~.

жр̏твенӣ и **жр̏твенӣ,** -ā, -ō *који се односи на жртву, који је одређен за жртву: ~ ован, ~ јагње.*

жр̏твенӣк, -а и **жртвènӣк,** -и́ка м рлг. **1.** *место или сто на који се приносе дарови, жртве божанству.* **2.** *у хришћанској цркви: сто у олтару на коме се врши проскомидија.*

жр̏твено и **жр̏твено** прил. *са спремношћу на жртву, на жртвовање: ~ веран.*

жр̏твица ж *дем. и еуф. од жртва.*

жр̏твӣште и **жр̏твӣште** с *место где се приноси жртва.*

жр̏твовати и **жр̏твовати,** -вујēм свр. и несвр. прел. **1.** рлг. *принети, приносити, (у)чинити жртву божанству: ~ животиње, ~ боговима.* **2. а.** *изложити, излагати уништењу, пропасти, уложити, улагати у нешто, одрећи се, одрицати се (нечега, некога): ~ породицу, ~ младост, ~ будућност.* **б.** *несебично дати, давати, посветити, посвећивати: ~ приходе, ~ време за нешто.* ■ **~ се** *изложити се, излагати се уништењу, напору, муци.*

жȕбор м **1.** *шум који ствара вода при протицању (обично у мањим количинама): ~ потока.* **2.** фиг. **а.** *ромор људских гласова; жагор, граја.* – Чује се жубор из куће. **б.** *брујање (птичјих) гласова; звека, звркање разних предмета: ~ и грактање птица, ~ дуката.*

жȕборав, -а, -о *који жубори, испуњен жубором: ~ бреза, ~ говор.*

жȕбōран, -рна, -о *који жубори, испуњен жубором: ~ бреза, ~ говор.*

жубòрика ж бот. *в. јасика* Populus tremula.

жȕборити и **жубòрити,** -ӣм несвр. [гл. им. -рēње с] **1.** *производити жубор (о води, потоку и сл.).* **2.** фиг. **а.** *роморити, жагорити (о људима).* **б.** *брујање (птичјих гласова), тихи пев (птица).*

жубòркати и **жȕборкати,** -а̄м *у дем. значењу: жуборити.*

жȗдан, -дна, -о *који жуди за неким или нечим, жељан (некога, нечега): ~ науке.*

жу́дети јек. **жу́дјети,** -дӣм несвр. прел. [гл. им. жу́дēње с] *силно желети (некога, нешто), чезнути (за неким, нечим), жељно очекивати (некога, нешто): ~ за успехом, за миром.*

жȗдно прил. *са жудњом, чежњом; похлепно: ~ очекивати; ~ јести.*

жу́дња ж (ген. мн. жу́дњӣ (жу́дњā)) *веома јака, страсна жеља, чежња.*

жȕја и **жу́ја** ж **1.** *животиња (женка) жуте длаке или са жутом шаром (обично овца, кобила).* **2.** *жена жуте, плаве косе.*

жу́ја м *пас жуте длаке;* уп. жујо.

жȕјāн, -а, **жȕјāн,** -а́на и **жȕјан,** -а м нар. **1.** *животиња (мужјак) жућкасте длаке или перја (во, ован и др.).* **2.** *човек жуте, плаве косе.*

жу́јац, -јца м зоол. *врста рибе, чиков.*

жȗјка 1. ж *в. жуја (1).* **2.** м *в. жујан (1).*

жу́јо, -а и -ē м *пас жуте длаке;* уп. жуја.

жу́јце, -а и -ета с (мн. -ца) *в. жуманце.*

жȗљ м (инстр. жȗљем; мн. жу́љеви) **1.** *задебљало место на кожи дланова, табана и др. настало услед притиска и сл.* **2.** вет. *месната део у запаљењу на коњској копити; рожнато задебљање код неких животиња.* • **стати (згазити) некоме на жуљ** *дирнути у осетљиво место, повредити, увредити некога.*

жȗљав, -а, -о *в. жуљевит (1): ~ рука.*

жу́љати, жȗљā̄м несвр. прел. *в. жуљити.*

жȕљати, -а̄м несвр. **1.** *кресати, одсецати (траву мотиком); окопавати: ~ виноград.* **2.** *трљати, њечити (терући): ~ снажно рукама платно.* **3.** фиг. *јести посну или истоветну храну, гулити: ~ корицу хлеба.*

жуљèвит, -а, -о **1.** *који је са жуљевима, пун жуљева:* жуљевити дланови. **2.** *храпав: ~ лишће, ~ корен.*

жуљèвитōст, -ости ж *особина и стање онога који има жуљеве.*

жу́љити, -ӣм несвр. прел. [гл. им. жу́љēње с] **1.** *изазивати притиском, трењем телесни бол, стезати (о тесној обући и сл.).* **2.** фиг. *тиштати, мучити.* – Знам ја шта тебе жуљи.

жума́нце и **жумàнце,** -ета и -а с (мн. -ца) (жума́нац, -нца и жума́њак, -њка м) *жути део у јајету окружен беланцетом.*

жȕман(к)аст, -а, -о *који је боје жуманцета, жућкаст.*

жу́на и **жу́ња** ж зоол. *птица* Picus *из пор.* Picidae, *слична детлићу.*

жуњàрица ж бот. *биљка мирисавог цвета* Erysimum *из ф.* Cruciferae.

жȕњӣћ, -и́ћа м *птић жуње.*

Жу́па ж *назив више предела у речним долинама и котлинама (у Србији, југозападно од Крушевца, Велика и Мала жупа више Прибојоља, Никшићка жупа у Црној Гори и др.).*

жу́па ж **1.** *предео са блажом климом између брда погодан за настањивање и пољопривреду.* **2.** ист. *назив за мању административну област на територијама српских средњовековних држава.* **3.** *административна јединица католичке цркве којом управља један свештеник, парохија.*

жу̏пан, -пна, -о *који има благу климу, питом, сунчан, плодан:* ~ место, ~ предео; уп. и жупни, жупски.

жу̀пан, -а́на м **1.** ист. *поглавар жупе, старешина племенске државе;* уп. жупа (2). **2.** ист. *назив за носиоце локалних власти, представнике племства; сеоски поглавар, кнез.* • **велики** ~ ист. *управитељ, старешина веће административне јединице.*

жупа̀нија ж ист. **1.** *област којом управља жупан:* две суседне жупаније. **2.** *облик управе са жупаном на челу; седиште, установа са таквом управом; зграда са таквом управом;* уп. жупа (2) и жу̀пан (1).

жупа̀нијски, -ā, -ō *који се односи на жупанију:* ~ област, ~ власт, ~ скупштина.

жу̀пански, -ā, -ō *који се односи на жупана, жупане:* ~ престо, ~ породица.

жупа́нство с **1.** *звање и дужност жупана, жупановање.* **2.** ист. *в. жупанија (2).*

жу̀пар м воj. ист. *подофицир (у некадашњој аустроугарској војсци) који је служио два пута војни рок.*

жу́пљанин м (мн. -ани) **1.** *становник жупе (1).* **2.** ист. *човек из жупе (2).* **3.** *верник у жупи (3), парохијанин.*

жу́пља̑нка ж **1.** *становница жупе (1).* **2.** ист. *жена из жупе (2).* **3.** *верница у жупи (3), парохијанка.*

жу́пљански, -ā, -ō *в. жупски.*

жу̏пни и **жу̏пнӣ,** -ā, -ō **1.** *одр. према жу̑пан.* **2.** *који се односи на жупу (3), парохијски:* ~ црква.

жу̏пник и **жу̏пнӣк** м *католички свештеник који управља жупом, парохијом.*

жу̏пников и **жу̏пнӣков,** -а, -о *који припада жупнику.*

жу̏пниковати и **жу̏пниковати,** -кујём несвр. *бити жупник, свештеник; имати звање и службу жупника.*

жу̏пничкӣ и **жу̏пнӣчкӣ,** -ā, -ō *који се односи на жупнике:* ~ служба.

жу̑пскӣ и **жу̏пскӣ,** -ā, -ō **1.** *који се односи на жупу (1) (Жупу):* ~ вино. **2.** *који се односи на жупу (2), жупанију:* ~ књиге, ~ кућа.

жу̑р м (мн. жу́рови и жу́реви) фр. *пријем са послужењем и забавом у приватној кући;* уп. журе.

жу̏ра ж **1.** *журава, жустрља особа.* **2.** зоол. *птица пчеларица* Merops apiaster. **3.** вет. *коњска болест, коњска вртоглавица.*

жу̏рав, -а, -о *који је малог раста, неразвијен, жустрљав:* ~ човечић, ~ момчић.

жу̏равӧст, -ости ж *особина онога који је журав, кржљавост.*

журà̀јив, -а, -о *брз, ужурбан; пренапрегнут, нервозан:* ~ пролазник; ~ живот.

журà̀јиво прил. *брзо, нервозно:* ~ се осврну.

журà̀јивӧст, -ости ж *особина онога који је журајив, ужурбаност, нестрпљење.*

жу̑ран, -рна, -о **1.** *који се жури, ужурбан; који одаје ужурбаност, хитњу:* ~ трговац; ~ корак. **2.** *хитан, важан, неодложан:* ~ случај, ~ наредба.

жу̏рба ж *журење, хитња; живост, врева, комешање.*

жу́рити, жу̑рӣм несвр. **1.** непрел. *ићи, кретати се убрзано, хитати:* ~ кући. **2.** прел. (некога, нешто) *подстицати на бржи рад, ход и сл., пожуривати, убрзавати:* ~ коња. ■ ~ **се а.** *в. журити (1).* – Журила сам се кући. **б.** *имати потребу за убрзавањем неког посла, неке активности.* – Журила сам се да прочитам до краја.

жу̏рица ж зоол. *врста малог сокола* Falco subbuteo.

жу̑рка[1] ж зоол. *барска кокица* Gallinula chlorupus.

жу̑рка[2] ж (дат. жу̑рки и жу̑рци; ген. мн. жу̑ркӣ) *вечерња или ноћна забава (обично за младе);* уп. жур.

жу̏ркати (се), -ā̄м (се) несвр. *у дем. значењу: журити (се).*

жу̏рљив, -а, -о *в. журан:* ~ корак.

жу̏рна̄л, -а́ла фр. **1. а.** *дневни лист, новине.* **б.** *лист, часопис који излази повремено.* **в.** *модни лист:* хаљина по журналу. **2.** *кратак информативни филм о савременим светским догађајима:* филмски ~.

журнали̏зам -зма м *в. журналистика.*

журна̀лист(а), -ē м (мн. -сти) фр. *новинар; лице које се бави журналистиком, публицистиком.*

журнали̏стика ж (дат. -ици) **а.** *новинарски позив; публицистика, новинарство.* **б.** *штампа, новине:* бавити се журналистиком, француска ~.

журнали̏стичкӣ, -ā, -ō *који се односи на журналистику, журналисте, новинарски:* ~ дух, ~ позив.

журна̀листкиња ж *жена журналист, новинарка.*

жу̏рно прил. *брзо, хитајући; у журби.*

жу́рно̑ст, -ости ж *журба, хитња.*

жу̏рњава ж *в. журба.*

жу̏стар, -тра, -о (комп. жу̏стрӣй) **а.** *брз, окретан, хитар:* ~ жена. **б.** *способан, предузимљив:* ~ директор. **в.** *прав, плах, наиласт; који одаје жестину.* ~ и прек човек; жустре речи.

жустри̏на ж *особина онога који је жустар, брзина; плахост, наиласност.*

жу̏стро прил. *хитро, окретно; оштро:* ~ скочити, ~ говорити.

жу̏стро̑ст, -ости ж *в. жустрина.*

жу̑т, жу́та, -о (комп. жу̏ӣй) **1.** *који је боје лимуна, жуманцета, воска, злата и сл. (о материјама, предметима који су по природи такви или су начињени од материје такве боје, или тако делују):* ~ восак, ~ коса, ~ мајица, ~ дукат, ~ светлост. **2.** *о разним живим бићима која су стоља такве боје:* ~ птица, ~ коњ, ~ шебој, ~ дулек. **3.** *о једној од људских раса у већем делу Азије.* **4.** *златан, позлаћен:* ~ дукат. **5.** (у им. служби) **а.** м *мужјак жуте длаке или перја.* **б.** м нар. *дукат.* **в.** ж *женка жуте длаке или перја.* • ~ **грозница** мед. *тропска стомачна болест.* ~ **мајица** *победничка одећа у бициклистичким тркама.* ~ **мрља,** ~ **пега** анат. *место у оку за примање видних утисака.* ~ **штампа** *новине склоне сензационализму и непроверени вести.ма.* ~ **око кљуна** *сувише млад, незрео.* **жути жутују црвени (румени) путују** *в. жутовати.* **клати се као жути мрави** *бити у нетријатељским односима.*

жу̀та̄к, -а́ка м *златни новчић, златник.*

жута́њак, -њка м *в. жуманце.*

жута̀рица ж зоол. *в. жутоволка (а).*

жу́тац, жу́ца м **1.** *жуманце.* **2.** *златан новац, жутак.* **3.** *небељено, жућкасто памучно платно.* **4.** *животиња жуте длаке или перја.* **5.** *биљка жутог плода или листа.* **6.** зоол. *в. жутоволка (а).*

жу̏тељ, -ења м бот. **а.** *невен* Calendula, C. arvensis *и* C. officinalis. **б.** *маслачак* Taraxacum officinale.

жутѐница јек. **жутјѐница** ж бот. *назив за више врста биљака из различитих фамилија и родова, чији су цветови обично жуте боје.*

жу́тети јек. **жу́тјети,** -тӣм несвр. непрел. [гл. им. жу́ћӗње с] **а.** *постајати жут; добијати жуту боју услед зрења.* **б.** *постајати блед, губити свежину:* ~ од болести. ■ ~ **се** *бити жут, истицати се жутом бојом.*

жу̏тика ж бот. *врста биљке са бодљама и жутим цветовима* Berberis vulgaris.

жу̀тилица ж бот. *врста биљке из* Genista tinctoria.

жу̀тило с **а.** *в. жутина (1):* ~ лимуна. **б.** *материја којом се нешто боји у жуту боју.*

жу̀тилӣвка ж бот. *в. жутилица.*

жутѝна ж **1.** *жута боја, жутило:* ~ лимуна, ~ сламе. **2.** *назив за разне предмете жуте боје (новац, вино, дуван и сл.).*

жутѝњав, -а, -о *в. жућкаст:* ~ хартија.

жу́тити, жу̑тӣм и жу́тӣм несвр. прел. [гл. им. жу́ћење с] *бојити жутом бојом:* ~ јаја.

жу̀тица ж **1.** мед. *обољење јетре код која кожа и беоњаче добијају жуту боју услед продирања жучи у крвоток.* **2. а.** вет. *сточно обољење (оваца и коња).* **б.** *болест воћака при којој лишће губи зеленило.* **3.** *назив за разне воћке које дају плод жуте боје (крушку, јабуку, дуњу и сл.).* **4.** *златник, дукат.* **5.** *жута глиновита земља.* **6.** бот. *назив за разне врсте биљака (пајрењак, жутилицу, катанац, шафран, поморанџу и др.).* **7.** зоол. *в. жутоворка (а).*

жу̀тичав, -а, -о **а.** *који је болестан од жутице (1).* **б.** *који је изгубио хлорофил, пожутео.* **в.** *в. жућкаст.*

жу̀тка ж **1.** *назив и име домаћим животињама (женкама) жуте боје.* **2.** зоол. *в. жутоворка (а).*

жу̀ткаст, -а, -о *в. жућкаст:* ~ лице, ~ трава.

жу̀тнути, -нӗм свр. и несвр. *пост(ај)ати жућкаст, нажут (о лишћу, трави и др.).*

жу̀тњāк, -а́ка и **жу̀тњāк,** -а м бот. **а.** *биљка* Curcuma longa *која се употребљава као лек, зачин, као и за бојење дрогеријских артикала.* **б.** *љутић* Ranunculus.

жу́то и **жу̑то** прил. *жутом бојом, у жутој боји.*

жуто- *први део придевских и именичких сложеница* **а.** *са именичким основама показује да је жуто, жућкасто оно што значи именица:* жутокожац, жутонога. **б.** *са придевским основама показује да боја прелази у жуту:* жутозелен.

жутòбрад, -а, -о *који је жуте браде.*

жутòбрк, -а, -о *који има жуте бркове.*

жу̀тōв, -ова м *пас жуте длаке.*

жутòвати, жу̀тујēм несвр. непрел. у НПосл: **жути жутују, црвени (румени, здрави) путују** *они који су болесни, болешљиви често дуже живе од здравих.*

жутòвōлька ж зоол. **а.** *птица певачица* Emberiza citrinella *из пор.* Emberiza *са жутим перјем на грудима, стрнарица.* **б.** *в. црвендаћ* Erithacus rubecula.

жутòглав, -а, -о *који има жуту главу:* ~ сунцокрет.

жутòкљун, -а, -о **1.** *који има жут кљун:* ~ кос, ~ папагај. **2.** фиг. пеј. *млад, без искуства, недорастао:* ~ дете.

жутокљу́нац, -нца м **1.** *птице жута кљуна.* **2.** фиг. *онај који је неискусан, незрео, наиван; балавац.*

жутòкљунић м *в. жутокљунац (2).*

жутòкљу̑нка ж **1.** *птица жута кљуна.* **2.** фиг. *она која је неискусна, незрела; балавица.*

жутòкос, -а, -о *који је жуте косе, плавкос:* ~ деца.

жутòлик, -а, -о *жут, пожутео у лицу; жућкаста изгледа:* ~ лице; ~ огањ.

жутòног, -а, -о *који је жутих ногу:* ~ пиле.

жутòпēрка ж зоол. **а.** *в. жутоворка.* **б.** *слатководна риба* Leuciscusr utilus *црвених пераја.*

жутòтрба ж зоол. *врста лептира, златотрба прељa* Euproctis chrysorrhoea.

жу̀туга ж зоол. *врста рибе* Trygon pastinaca.

жу̀туља ж **1.** бот. и агр. *назив за разне биљке жуте, жућкасте боје, жутог плода и сл. (гливе, крушке, тикве и др.).* **2.** зоол. **а.** *морска риба* Trygon pastinaca. **б.** *морска риба* Zamenis caspius, *жута змија.* **в.** *в. жутоворка (а).* **3.** *жута глинена земља, жутица.* **4.** *крава жуте длаке.* **5.** *женска особа жућкасте косе или боје лица.*

жу́ња[1] ж *назив домаћим животињама (женкама) жуте длаке, перја.*

жу́ња[2] м (уп. жуђо) **а.** *човек жуте, плаве косе.* **б.** *пас жуте, жућкасте длаке.*

жу̀ђāк, -а́ка м **1.** *златник, дукат; лажни дукат, имитација златника.* **2.** зоол. *дневни лептир жуте боје* Conepteryx rhamni.

жу̀ђаница (жу̀ђеница) ж **1.** бот. *зељаста биљка* Cichorium endivia. **2.** нар. мед. *в. жутица (1).*

жу̑ђка ж **1.** *назив домаћим животињама (женкама) жуте, жућкасте боје.* **2.** зоол. *в. жутоворка (а).*

жу̑ђкаст, -а, -о *помало жут, нажут.*

жућкасто- *први део придевских сложеница који означава да боја прелази у жућкасту:* жућкастозелен.

жу̑ђкати се, -ām се несвр. *в. жутети (се).*

жу̑ђко м **а.** *домаћа животиња (мужјак) жуте длаке (најчешће пас).* **б.** *онај који има плаву косу.*

жу́ђо, -а и -ē м (уп. жу́ња[2]) **а.** *човек жуте, плаве косе.* **б.** *пас жуте, жућкасте длаке.*

жу̑ђōв, -ова м *пас жуте, жућкасте длаке.*

жу̑ч ж (м) (ген. жу̑чи ж (жу̑ча м), инстр. жу̑чи (жу̑чју)) ж (жу̑чем м)) **1. а.** *горки сок жућкастозелене боје који лучи јетра и који помаже варењу хране.* **б.** анат. *орган на јетри у који долази тај сок, жучни мехур.* **2.** фиг. **а.** *горчина, чемер.* **б.** *гнев, огорчење, јед; јарост, жестина:* искалити своју жуч на нас, бити пун жучи. • **попити чашу жучи** *доживети нешто тешко, непријатно.*

жу̑чан, -чна, -о (одр. жу̑чнӣ и жу̀чнӣ, -ā, -ō) **1.** (само одр.) *који се односи на жуч:* ~ бешика, ~ кеса, ~ мехур. **2. а.** *напрасит, прав:* ~ нарав, ~ темперамент. **б.** *пун жестине, срдбе, огорчења, страстан:* ~ примедба, ~ полемика. **в.** *једак, љутит:* ~ критичар.

жу̀чица ж бот. **а.** *зановетa* Cytisus. **б.** *в. жутилица.* **в.** *шафраника* Carthamus tinctorius.

жу̑чљив, -а, -о **1.** *заједљив, једак; оштар:* ~ жена; ~ полемика. **2.** *који је боје жучи:* ~ лице.

жу̑чљиво прил. *заједљиво, љутито:* ~ одговарати, ~ се осмехнути.

жу̑чљивōст, -ости ж *особина и стање онога који је жучљив, жучан, огорченост, жестина, заједљивост.*

жу̑чно прил. *на жучан начин, јетко, оштро, жучљиво:* ~ одговорити, ~ наредити, ~ напасти.

жу̑чнōст, -ости ж *особина онога који је жучан, онога што је жучно, огорченост, жестина.*

жу̑чњāк м **1.** анат. *жучни мехур.* **2.** мед. *жучни каменац који се таложи у жучној кесици.*

жу̑човōд и **жу̑човод,** -ода (жучòводнӣк) м анат. *жучни канал, жучна цевчица.*

З

з (З) с непром. лингв. **а.** *звучни зубни струјни сугласник.* **б.** *слово којим се обележава тај сугласник.*

за предл. (с ген., ак. и инстр.) **I.** *са речју у ген. одређује* **1.** *време током којега нешто бива: у време, у доба, у току трајања:* за живота, за деспота Ђурђа, за твоје младости. **2.** *у име чега, ради чега се обавља нешто:* за срећна вијења, за пута. **3. а.** *дораслост, подобност нечему:* за удају, за женидбе. **б.** *коме или чему што одговара.* – Није то за њу. **II.** *са речју или са изразом у ак. одређује* **1.** *место с друге или задње стране чега нешто досеже.* – Сунце зашло за брдо. Дошао за кућу. **2.** *циљ кретања, куда је нешто усмерено: у, до, према:* воз за Атину, ићи за Београд, пут за Ужице. **3.** *уза што се нешто спаја, веже, пријања, који се предмет хвата, чупа и сл.:* везати за ногу, држати за руку, чупати за косу. **4. а.** *коме се нешто даје, упућује, шаље:* порука за мајку, писмо за оца, наредба за команданта. **б.** *за кога се удаје (ређе жени) неко:* удати се, поћи за некога. **в.** *коме или чему нешто служи, за што је нешто намењено:* пут за моторна возила, прелаз за пешаке, вода за пиће. **5. а.** *дораслост, подобност нечему; доспелост за нешто:* порасла за удају, стасао за женидбу; сазрети за жетву. **б.** *коме или чему нешто одговара, приличи:* сено за козу, похвала за ђака. **в.** *чега је неко достојан (чега је нешто достојно), што заслужује:* успех за дивљење, поступак за осуду. **6.** *склоност нечему, орност, расположење за нешто.* – Нисам за седење. Да ли си за кафу? **7.** *подршку, заузимање за некога, позитиван став: у корист, у прилог, на страни:* изјаснити се за некога, навијати за Звезду, бити за демократе. **8. а.** *намеру да се неко доведе, да се нешто допреми: по:* поручити за оца, послати за брашно, ићи за дрва. **б.** *сврху зашто се нешто обавља, зашто нешто служи:* орати за кромпир, за силажење притиснути дугме. **в.** *циљ, разлог радње; ради:* напори за излазак из кризе, чесма за успомену на погинуле. **9. а.** *интересовање, занимање, одређени став према некоме:* занимати се за њу, интересовати се за сликарство. **б.** *усмереност према предмету сазнања, говорења: о.* – Зна му се за сина. Исприча јој за телевизор. **10.** *у вези са којим предметом је неко ангажован, крај чега се неко налази:* сести за вечеру, сести за писаћу машину. **11. а.** *у чије име се нешто обавља: у име, од стране.* – Пољуби га за мене. Поздрави је за ме и за моју мајку. **б.** *шта се надокнађује, замењује, продаје.* – Око за око, сир за паре. **в.** *шта је надокнада, цена за нешто:* купити за багателу, продати за пет хиљада. **г.** *на чему се нешто темељи, за што се нешто потражује, окривљује, кажњава:* окривити за проневеру, казнити за преступ. **12. а.** *звање, чин, службу у коју се неко поставља:* ићи за судију, крунисати се за цара, учити за лекара. **б.** *својство које се некоме признаје, придаје, за шта се неко сматра.* – Сматра ме за кума. Држи га за јунака. **13.** *коме припада одређено мишљење, став: по.* – За мене је он најбољи сликар. За њега то није важно. **14. а.** *временску намену, временски рок.* – Оставио сам то за пролеће. **б.** *временску одређеност: о.* – За Нову годину идем у Србију. **в.** *временски период после кога долази до нечега: кроз.* – За три године умре му мајка. **15.** *са избледелим значењем, у заклињању, преклињању: јако чуђење:* за име Бога, за име света. **III.** *са речју у инстр. означава* **1. а.** *да се неко (нешто) налази или се нешто збива, одвија позади, иза онога што реч у инструменталу значи.* – Стоји за кућом. Цвета за међом. **б.** *кретање нечијим трагом, иза кога (или чега) неко или нешто креће у истом правцу:* ићи за њом, трчати за лоптом, ићи за водичем. **в.** *кретање у правцу циља, према идеји, идеалу:* ићи за послом, ићи за својом срећом. **г.** *на чији рачун, о коме се проносе (неповољни) гласови.* – Говори за мном којешта. **2. а.** *да се нешто налази на ономе, или у ономе што реч у инстр. значи:* за ђачком клупом, седети за столом. **б.** *да је нешто уденуто, увучено, стављено у нешто или иза нечега:* пиштољ за појасом, цвет за револером. **3.** *редослед по коме неко (нешто) иза некога (нечега) долази.* – Иде човек за човеком. **4. а.** *шта је потребно, шта се тражи, у чему се оскудева:* потреба за стручњацима, тражња за кукурузом. **б.** *усмереност жеље, хтења:* воља за јелом, жеља младих за променама. **5.** *разлог жалости, жаљења за нечим:* жалити за покојником, пресвиснути за братом. **6.** *заузетост нечим, задуженост неким, обично чобанским послом:* ићи за говедима, бити за овцама. **7.** *истовременост: у току, у време, приликом:* испричати за доручком, рећи за вечером. **8.** *уз глаголе који казују осећања, расположења, означава узрок:* жалити за школом, вапити за осветом. • **бити за неким** *бити удата за некога.*

за- преф. **1.** у префикасалним глаголима (и изведеницама према таквим глаголима) означава **а.** 1) *почетак радње или стања:* запевати, заиграти, *засијати, заблистати. 2) делимично извршење радње, обухватање радње до неке мере:* загристи, засећи. 3) *долазак у неко ново стање:* заруменити се, зарудети, зазеленети се. 4) *настајање неке временске појаве:* закишити, заснежити, захладити. **б.** 1) *довођење нечега позади, иза, доспевање са друге стане нечега:* заметнути (за леђа), зећи, запасти. 2) *увученост, смештеност унутра:* завући, забости, закопати. 3) *посуврађење, одстрањивање врха, дела нечега:* заврнути, зарозати, заломити, закинути. 4) *довођење (некога) на непознато место; губљење (нечега):* завести, залутати, загубити. **в.** 1) *заостајање, кашњење, престанак кретања; изазивање таквог кретања:* задржати (се), застати, зауставити (се). 2) *дуже упуштање у некурадњу:* запричати се, запити се, засести. 3) *обузетост нечим:* загледати се, занети се. **г.** *причвршћивање за нешто; прикачињање за нешто:* завезати, заденути, закачити. **д.** *бележење у текст, на папир:* забележити, записати, завести. **ђ.** 1) *обухватање, ограђивање нечега, затварање отвора на нечему:* заградити, зазидати, зачепити, заклонити. 2) *прекривање нечега:* затрпати, заорати. 3) *стицање, освајање нечега:* заузети, закупити, запленити. 4) *прекривање површине нечега (мазањем, прљањем и сл.):* замазати, запрљати, зафарбати. **е.** *додавање примеса, зачина нечему:* засолити, засладити. **ж.** *стицање неког статуса, титуле, звања:* замомчити се, запопити се, зацарити се. **2.** *у префиксалним и префиксално-суфиксалним именицама: оно (место, простор, предмет) што се налази иза онога што означава именица у основи:* Загора, Загорје, заноктица, зачеље, Забрежје и сл.

заарлаукати, -àрлаўчēм свр. непрел. *почети завијати, почети урликати (о псу или вуку).*

заархимàндрити, -ӣм свр. прел. *произвести у чин архимандрита.* ■ **~ се** *постати архимандрит.*

за́бава и **за̀бава** ж **1.** *забављање, разонода, пријатан провод:* долазити ради забаве. **2.** *предмет разоноде, оно што разоноћује, увеселава.* **3.** *свечаност, јавна приредба, игранка, бал:* плесна ~, светосавска ~.

за́баван и **за̀бāван,** -вна, -о *који забавља, разоноћује, занимљив:* ~ филм.

за̀бавити, -ӣм свр. прел. (некога) **а.** *разонодити, развеселити.* **б.** *заокупити нечију пажњу.* – Забави га док ја дођем. **в.** *задржати, временски ангажовати.* – Забавили га пречи по-

слови. ■ ~ **се** 1. *наћи забаву, разонодити се.* 2. **а.** *запослити се нечим, ангажовати се око нечега.* – Забавио се тим питањем. **б.** (обично с допуном „о јаду“, „о злу“) *запасти у бригу, забринути се.* – Забавио се о свом јаду **в.** *задржати се негде дуже време, изгубити.*

за́бавӣште с 1. *предшколска установа за дневни боравак деце.* 2. *место за забаву, разоноду.* – Иде по ноћним забавиштима.

за̀бављати, -а̄м *несвр. према* забавити. ■ ~ **се** 1. *повр. према* забавити. 2. *имати међусобне љубавне везе, водити љубав.*

забàвља̄ч, -а́ча м *онај који забавља, увеселава.*

забавља̀чица ж *она која забавља, увеселава.*

забàвља̄чкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на забављаче:* ~ посао.

за̀бављенӧст, -ости ж *заузетост, ангажованост.*

забàвљив, -а, -о *забаван, занимљив.*

за́бавнӣк и **за́ба̄внӣк** м 1. *публикација забавног карактера.* 2. *забављач.*

за́бавно и **за́ба̄вно** прил. *у забави, занимљиво, пријатно.*

за́бавнӧст, -ости ж *забавни карактер, занимљивост.*

забàвњāк, -а́ка м разг. (обично у мн.) **а.** *забавна, најчешће љубавна песма.* **б.** *певач, интерпретатор забавних песама.*

забадà̄ и **забада́ва** прил. *в. бадава:* хлеб дати ~; ~ ићи у град.

заба́дало с (м) (мн. с) *онај који се меша у све; онај који задиркује, пецка.*

забàдāлка ж *заједљива шала, пецкање.*

заба́дати (се), за̀ба̄да̄м (се) *несвр. према* забости (се). • ~ **нос (у нешто)** *уплитати се, мешати се, петљати се (у нешто, обично где не треба).*

забàдāч, -а́ча м *в. забадача.*

забàдача ж *игла с главицом, чиода, прибадача.*

забàздети јек. **забàздјети,** -дӣм свр. непрел. *засмрдети.*

за̀бајати, -јēм свр. прал. *очинити, очарати; заварати.*

забàјатити (се), -ӣм (се) свр. непрел. 1. *устајати се, укварити се.* 2. *постати зајушten, запустити се.* – Забајатила се рана.

за̀балавити, -ӣм и **забала́вити,** забàла̄вӣм свр. непрел. **а.** *почети балавити, пустити бале, пену.* **б.** фиг. *почети говорити којешта.*

за̀балити, -ӣм свр. 1. непрел. *почети балити, пенити.* 2. прел. *упрљати балама, пљувачком и сл.* ■ ~ **се** *умазати се балама.*

заба́нити, за̀ба̄нӣм свр. 1. прел. *поставити за бана, учинити (некога) баном.* 2. непрел. *засести као бан, понашати се као бан (не водећи рачуна о обавезама и послу).*

забанӧвати, забàнујēм свр. *почети бановати.*

за̀барак, -а̄рка м *удубљење где се задржава вода; рукавац реке.*

забарикади́рати, -àдӣра̄м свр. прел. *утврдити, обезбедити барикадама.* – Куће су забарикадиране. ■ ~ **се** *обезбедити се, заштитити се барикадама.*

за̀барити, -ӣм свр. непрел. *направити бару:* ~ купајући дете. ■ ~ **се** *претворити се у бару; начинити се као бара.*

забàсати, -а̄м свр. непрел. 1. *заћи, залутати:* ~ с пута. 2. *претерати, прекардашити (у нечему).* – Понекад зна и да забаса у послу.

за́бат м *горњи троугласти део зида на кући с двостраним кровом, калкан, ластавица:* ~ цркве.

забата́лити, -àта̄лӣм свр. прел. *занемарити, напустити:* ~ писање, ~ породицу. ■ ~ **се** *препустити се нераду, учмалости.*

забàта̄љенӧст, -ости ж *запуштеност, запарложеност.*

забатаљи́вати (се), -àљујēм (се) *несвр. према* забаталити (се).

за́батнӣ, -а̄, -о̄ *који се однос на забат:* ~ зид.

забтр̀гати, -а̄м свр. непрел. *почети батрљати, затетурати се, бацакати се, млатарати (телом, удовима).* ■ ~ **се** 1. *в. забатрљати.* 2. *залутати, забасати; залетети се непромишљено.* 3. *заплести се; збунити се.* – Писац се забатргао. Забатргам се и причам којешта.

забаци́вати, -àцујēм *несвр. према* забацити. ■ ~ **се** *нехотично се окретати у страну, закретати се.*

заба́цити, за̀ба̄цӣм (за̀бацити, -ӣм) свр. прел. 1. **а.** *сместити, ставити, бацити иза нечега:* ~ руке на леђа. **б.** *померити уназад:* ~ косу. **в.** *бацити подаље, на веће одстојање (снажним замахом):* ~ удицу. 2. **а.** *бацити далеко од пута, циља, одбацити.* – Забаци их море на обалу. **б.** *одгурнути, одбацити:* ~ врата. **в.** *сместити нешто у страну, скрајнути; бацити нешто да се не зна где је:* ~ књиге на таван, ~ негде кључеве. 3. **а.** *загубити, затурити; заметнути:* ~ позив у војску, ~ негде чланак; ~ траг. **б.** *напустити, занемарити:* ~ учење. ■ ~ **се** 1. *завалити се, наћи се уназад:* ~ у фотељу. 2. *отићи, удаљити се:* ~ у бели свет.

за̀ба̄чен (за̀бачен), -а, -о 1. *трп. од забацити (се).* 2. *веома удаљен, дубоко завучен:* ~ улица, ~ село. 3. *заостао, занемарен:* ~ сељак.

за̀ба̄ченӧст (за̀бачено̄ст), -ости ж *стање и особина онога што је забачено.*

за̀баштинити се, -ӣм се свр. *стећи баштину; постати баштиник.*

забашури́вати, -ӯрујēм *несвр. према* забашурити.

забашу́рити, -àшӯрӣм свр. прел. **а.** *заташкати, сакрити, прикрити:* ~ неку ствар, ~ пред неким нешто. **б.** *умањити непријатности, ублажити.* – Причај и бол ми забашури.

забезе́кнути, -èзēкнēм и **забѐзекнути,** -èзекнēм свр. прел. *изазвати чуђење, изненадити, запрепастити, запањити.* – То га страшно забезекну. ■ ~ **се** *запањити се, запрепастити се.* – На ту вест човек се забезекну.

забѐзēкнӯто и **забѐзекнӯто** прил. *запрепашћено, запањено:* ~ погледати.

забѐзēкнӯтӧст и **забѐзекнӯтӧст,** -ости ж *запрепашћење, пренераженост.*

забелà̀сати (се) јек. **забјелà̀сати (се),** -а̄м (се) свр. непрел. *појавити се беласајући се; засветлуцати се.* – Забеласа (се) хаљина. Забеласа (се) виљушка.

забележа́вати јек. **забиљежа́вати,** -èжа̄вам *несвр. према* забележити.

забѐлежити јек. **забѝљежити,** -ӣм свр. прел. 1. **а.** *записати, уписати, прибележити.* – Забележио је што му је рекла. **б.** *објавити белешку, вест (о нечему).* – Новине су забележиле цео догађај. 2. *ставити белег, знак, обележити.* – Није јој гроба забележио. 3. **а.** *одредити, означити:* ~ место. **б.** *оценити, окарактерисати.* – Није он тамо добро забележен. 4. *остварити.* – Спортисти су забележили велики успех. ■ ~ **се** *уписати се;* фиг. *урезати се, усећи се:* ~ се у школу; фиг. То му се забележи у срце.

забе́лети, -лӣм јек. **забијѐљети,** -ијѐлӣм свр. непрел. 1. **а.** *постати бео.* – Брда забеле од снега. **б.** *в. забелети (се).* – Иза брда забеле школа. 2. *постати светао, синути; сванути (о зори, дану).* – Забелеше прозори. Устаће чим зора забели. 3. *изгубити сјај, живост (о очима); загледати се, забечити се (у нешто).* – Гледа док јој очи не забеле. Забели очима у плафон. ■ ~ **се** *почети се белети, засјати белином.* – Забелеше се стабла воћака.

за̀бележка јек. **за̀биљешка** м (дат. -шци; ген. мн. -ежа̄ка̄ и -кӣ) *белешка:* ~ о разговору; ~ у дневнику; ~ у новинама.

забе́лити, за̀бēлӣм јек. **забијѐлити,** за̀бијелӣм свр. прел. 1. **а.** *премазати, обојити белим:* ~ зид. **б.** *учинити белим, учинити светлим.* – Снег је све забелио. Зора је забелила небо. 2. **а.** *разблажити водом (вино, млеко):* ~ вино. **б.** *огулити кору са дрвета:* ~ дрво.

забелу̀ц(к)ати (се) јек. **забјелу̀ц(к)ати (се),** -а̄м (се) свр. непрел. *у дем. значењу: забелети (се).*

забељи́вати јек. **забјељи́вати,** -ѐљујēм *несвр. према забелити.*

забена́вити, -ѐнāвīм свр. прел. *начинити беном, заглупити.* – Уђе један забенављени сељак.

за̀бентити, -ӣм свр. прел. *обуставити ток воде постављањем бране или друге препреке, заједазити:* ~ воду, ~ језеро.

забѐседити јек. **забѐсједити,** -ӣм свр. непрел. *почети беседити, стати говорити.*

забѐснети јек. **забѐсњети,** -снӣм свр. непрел. *почети беснети; побеснети.*

забетони́рати, -ѐнӣрāм свр. прел. *зазидати, учврстити бетоном:* ~ тунел.

забе́чити се, за̀бēчӣм се свр. *загледати се широко отворених очију.*

забибера́вати, -ѐрāвāм *несвр. према забиберити.*

забѝберити, -ӣм свр. прел. **1.** *зачинити бибером:* ~ супу. **2.** фиг. **а.** *проткати сатиричним изразима, алузијама и сл.; проткати слободним, незгодним изразима:* ~ чланак; ~ шалу. **б.** *учинити непријатност, нанети зло:* ~ некоме.

забѝјати (се), за̀бӣјāм (се) *несвр. према забити (се).*

забѝјач, -а́ча м *маљ, чекић.*

забѝсерити се, -ӣм се свр. *засијати се, заблистати се као бисер.*

забѝскупити, -ӣм свр. прел. *поставити, произвести за бискупа.* ■ **~ се** *стећи чин бискупа, постати бискуп.*

за̀бӣт[1] ж **1. а.** *забачено, тешко приступачно, удаљено место.* **б.** *угао, кутак:* ~ куће. **2.** *самоћа, осама, повученост:* ~ живота. **3.** *заборав, губитак сећања:* изнети из забит.

за̀бӣт[2], -а, -о *забачен, забитан:* ~ крај.

за̀бӣтан, -тна, -о **1. а.** *тешко приступачан, забачен:* ~ село. **б.** фиг. *скривен, тајан:* ~ угао свести. **2. а.** *који живи повучено, запостављен:* ~ девојка. **б.** *учмао заостао:* ~ паланка, ~ средина.

за̀бити, за̀бијēм (имп. за̀бӣј; трп. забӣјен, -ѐна) свр. прел. **1.** *забости, зарити, закуцати:* ~ колац у земљу, ~ клин. **2.** *завући, увући, гурнути негде:* ~ руке у џепове, ~ у трње. **3.** *склонити, сакрити:* ~ ствари у пећине. ■ **~ се 1.** *зарити се, забости се.* – Забио се ексер у месо. **2.** *завући се, склонити се, сакрити се:* ~ се у кућу, ~ се под сто. • **~ гол** разг. *дати гол.* **~ нож у леђа** *учинити непријатност некоме, напасти некога.*

заблагодарѝвати (се), -а̀рујēм (се) *несвр. према заблагодарити (се).*

заблагода́рити (се), -ѐдāрӣм (се) свр. *в. захвалити (се):* ~ наставнику.

забла́жити, за̀блāжӣм свр. *ублажити, умирити:* ~ муке.

заблата́вити се, -а̀тāвӣм се свр. *претворити се у блато.*

за̀блатити, -ӣм свр. прел. **а.** *блатом испрљати, запрскати:* ~ чизме. **б.** *осрамотити, обрукати.* – Ноће клеветане да га заблати. ■ **~ се** *запрљати се, запрскати се блатом.*

заблебѐтати, -ѐбећēм и -бѐтāм свр. непрел. *почети блебетати.*

забле́јати, -јӣм свр. непрел. **1.** *почети блејати.* **2.** експр. *непристојно, недолично нешто рећи.* ■ **~ се** експр. *загледати се тупо у нешто, забленути:* ~ се у говорника.

за̀бленути, -нēм свр. непрел. *в. забленути се.* ■ **~ се 1.** *тупо се загледати у нешто.* **2.** разг. *заљубити се у некога, загледати се.*

за̀бленӯто прил. *тупо, безизбразно, зачуђено:* ~ гледати.

за̀бленӯтост, -ости ж *стање онога који је забленут, запањеност.*

заблеса́вити, -лѐсāвӣм и **за̀блесавити,** -ӣм свр. **1.** непрел. *постати блесав, изгубити разум:* ~ услед склерозе. **2.** прел. *учинити блесавим, залудити:* ~ газду.

забле́сити (се), за̀блēсӣм (се) свр. *забленути се, загледати се.*

за̀блескати, -ām и **забле́скати,** за̀блēскāм јек. **за̀бљескати,** -ām и **заблијѐскати,** за̀блијескāм свр. непрел. *почети блескати, засветлуцати.*

заблески́вати јек. **забљески́вати,** -ѐскујēм *несвр. према заблеснути.*

за̀блеснути, -нēм јек. **за̀бљеснути,** -нēм свр. **1.** *заблистати, засијати, синути.* **2. а.** *заслепити, засенити (блеском, светлошћу).* Заблесну га белина снега. **б.** *обневидети (од светлости, суза и сл.).* **3.** фиг. *задивити, засенити:* ~ својим говором.

забле́штати јек. **заблијѐштати,** -тӣм свр. непрел. **1.** *почети блештати, заблистати, засијати (о снегу, сребру и сл.).* **2.** *постати засењен, заслепљен јаком светлошћу.*

заблѝстати, -āм свр. непрел. *јако засветлети, засијати (о звезди, ножу, муњи и сл.).* **2.** фиг. *истаћи се нечим:* ~ на пријемном испиту.

за̀блуда ж *погрешно схватање, погрешно уверење.*

за̀блудан и **за́блудан,** -дна, -о **1.** *који се односи на заблуду, погрешан:* ~ мишљење, ~ нагађање. **2.** *блудан, развратан:* ~ живот.

забло́́део, -ела, -о јек. **забло́́дио,** -дјела, -о *р. пр. од заблудети у атриб. служби:* ~ мишљење; ~ овца; ~ син.

забло́́дети јек. **забло́́дјети,** -дӣм свр. **1.** непрел. **а.** *поћи погрешним путем, залутати:* ~ у пустињи. **б.** *случајно наићи, забасати:* ~ на острво. **2.** непрел. *пасти у заблуду, згрешити.* **3.** прел. (и забло́́дити, -ӣм и за̀блӯдӣм) *довести у заблуду, навести на погрешан, порочан пут.*

за́блудно прил. *погрешно:* ~ мислити.

за́блуднӧст, -ости и **за̀блӯђенӧст** ж *особина и стање онога који је заблуднан, заблуђен, онога што је заблудно.*

заблуђи́вати, -блӯђујēм *несвр. према заблуд(ј)ети (заблудити).*

забобо̀њати, -āм (забобо̀њити), -ӣм свр. *почети бобоњати (бобоњити), проговорити дубоким гласом.*

забобо̀тати, -āм и -бо̀боћē свр. непрел. оном. *почети боботати, зацвокотати.*

за̀бога речца разг. **1. а.** *у молби, преклињању.* – Немојте ме, забога, издати. Деци ми, забога, све! **б.** *за изражавање чуђења, изненађења, негодовања и сл.* – Дођите, забога, шта чекате? Зар је, забога, умро? Забога, дете, шта ти је? **в.** *кад се истиче природност, разумљивост нечега.* – Па, забога, она је члан тога друштва.

забогора́дити, -о̀рāдӣм свр. непрел. *почети богорадити, преклињати, молити за милостињу.*

за́бод м *убод:* ~ игле.

забо̀лети јек. **забо̀љети,** -о̀лӣм свр. непрел. **1.** *почети болети;* безл. *настати, појавити се (о болу).* – Глава га заболела. Заболело га у крстима. **2.** *нанети, причинити бол.* – Заболеле су је његове речи. • **душа (срце, до срца) ме заболела (заболело)** *јако сам се ожалостио.* **неће те глава ~** *неће ти се ништа десити.*

за̀борāв м **1.** *губитак сећања на некога или нешто, нестанак нечега из сећања.* **2. а.** *одсуство свести о нечему, непостојање нечега у мислима:* имати осећај заборава. **б.** *занетост, занос:* у љубавном заборављу. **в.** *усамљеност, покој, мир:* тражити одмор и ~, повући се у мир и ~. • **бацити, бацати у ~, преда(ва)ти у ~** *заборавити, заборављати.* **извући, извлачити из заборава, отети, отимати, отргнути од заборава (забораву)** *оживети, оживљавати сећање на некога (на нешто), (у)чинити да се неко или нешто не заборави.* **пасти (падати), отићи (одлазити) у ~ (под вео заборава** и сл.) *би(ва)ти заборављен.*

забора́вак, -āвка м бот. *стоменак* Myosotis scorpioides.

за̀борāван, -вна, -о *који лако заборавља, расејан, деконцентрисан.*

забо̀равити, -ӣм (трп. забо̀рављен) свр. прел. **1. а.** *изгубити из памћења, нематн у сећању:* ~ лекцију, ~ песму. **б.** *услед расејаности, помућености и сл. не сетити се нешто учинити:* ~ попити лек. **в.** *изгубити из вида, с ума сметнути.* – Не забора-

вите да је и он ту. **2.** *престати бринути о некоме или нечему, занемарити:* ~ на мајку. **б.** *пустити да неко или нешто падне у заборав:* ~ на просвету; ~ на неке писце. **3.** *не узети нешто са собом:* ~ кишобран. **4.** *оостарити.* – Не могу ти то заборавити. ■ **~ се 1.** *заборавити један другог.* **2. а.** *изгубити контролу над својим поступцима, престати владати собом.* **б.** *престати схватати, поимати; сметнути с ума.* **в.** *погрешити.* – Неке жене се забораве.

заборáвко м (мн. ø) *онај који лако и брзо заборавља.*

забòрављати (се), -ām (се) и **заборáвљати (се),** -бòрāвљāм (се) *несвр. према заборавити (се).*

забòрављено прил. *у забораву; осамљено, повучено:* живели су ~. **2.** *одсутно, зането:* ~ осмехнут.

забòрављенōст, -ости ж *занемареност, запостављеност.*

заборàвљив, -а, -о *заборављан.*

заборàвљивōст, -ости ж *заборавност.*

заборáвнōст, -ости ж **1.** *особина оног који лако и брзо заборавља, неспособност да се нешто задржи у памћењу:* ~ старијих људи. **2.** *заборав, занемаривање.*

забòсти (зàбости), забòдēм (аор. забòдох, зàбоде; р. пр. зàбō, забòла (зàбола); трп. забòден, -ена; пр. пр. зàбōвши) свр. прел. **1. а.** *забити, заривши, утерати у нешто (шиљат или дугуљаст предмет):* ~ нож, ~ колац. **б.** *додирнути неки предмет оштрим врхом:* ~ мамузе у трбух. **в.** *запљуривши, увући; метнути, завући (у нешто, иза нечега):* ~ нос у воду, ~ прсте у косу. **2. а.** *засадити:* ~ расад у земљу. **б.** *нетремице, упорно гледати, упрети поглед.* ■ **~ се 1.** *увући се; заривши се у нешто.* **2.** *унети се, удубити се (у неки посао, занимање).* • **~ нож у срце** *причинити, нанети велику бол, увреду.* **~ нокте у лединy** *побећи.* **~ нос** *умешати се у што;* **~ перо у лединy** *престати се бавити писањем.*

зàбоцкати, -ām свр. *почети боцкати.*

зàбравити, -ӣм свр. прел. *затворити бравом, закључати.* ■ **~ се** *закључати врата за собом.*

забрàдатити, -ӣм свр. непрел. *зарасти у браду, пустити браду.*

забрàдāч, -áча м и **забрàдача** ж *марама коју жене стављају на главу везујући је испод браде, повезача.*

забрáдити, зàбрāдӣм свр. прел. *везати (мараму, шал и др.) око главе и, најчешће, испод браде; обавити нешто тако везаном маром.* ■ **~ се** *ставити себи мараму (шал и сл.) на главу, везавши крајеве испод браде.*

забрањúвати, -àњујēм *несвр. према забранити (се).*

забрàздати, -ām свр. *почети бразда ти; пружити се као бразда:* ~ њиву. Путеви су забраздали планину.

забрáздити, зàбрāздӣм свр. **1.** *почети правити бразде, почети орати:* ~ плугом. **2. а.** (у нешто, преко нечега) *при орању прећи плугом у другу њиву, у туђе земљиште.* **б.** фиг. *удаљити се од предмета разговора; претерати у нечему, застранити:* ~ причајући; ~ у хвалисању. **в.** фиг. *застранити, погрешити; изгубити осећај за морал.*

забрáјати (се), зàбрāјām (се) *несвр. према забројити (се).*

зáбран м **1. а.** *шума, пашњак или ловиште у који је забрањен приступ (сечење дрва, напасање стоке, лов и др.):* државни ~. **б.** *шума уопште, гај, луг.* **2.** *забрана (напасања, лова и сл.).* Почиње забран ливада.

зàбрана и **зàбрана** ж **1.** *наредба да се нешто не сме чинити, да се мора обуставити, забрањивање.* **2.** адм. *административна или судска одлука којом се ускраћује право располагања неком својином док се не наплати одређени дуг, обуставa.* **3.** *в. забран (1).*

забрáнити, зàбрāнӣм свр. **1. а.** *наредити, заповедити да се нешто не сме учинити:* ~ пролаз. **б.** *издати наредбу о престанку неке делатности, обуставити нешто.* ~ представу; ~ новине. **2.** *не допустити приступ у забран (1):* ~ ливаду, ~ шуму.

зáбрански, -ā, -ō *који се односи на забран:* ~ шума.

забрàњив, -а, -о *који може бити забрањен, који се забрањује.*

забрањúвати, -àњујēм *несвр. према забранити.*

зàбрашнити, -ӣм свр. *посути брашном:* ~ месо. ■ **~ се** *умазати се брашном.*

зàбрашњавити (се), -ӣм (се) и **забрашњáвити (се),** -àшњāвӣм (се) свр. *в. забрашнити (се).*

забрбљати, -ām свр. **а.** *почети брбљати.* **б.** *в. забрбљати (се).* ■ **~ се** *упустити се у дуго брбљање, распричати се.*

забрбòтати, -брбоћēм свр. *почети брботати, произвести брбот:* ~ у води, ~ устима.

зàбрдица ж *место заклоњено брдом, мала долина.*

зàбрдскӣ, -ā, -ō *који се односи на забрђе.*

зáбрђе и **зàбрђе** с *предео иза брда; брдовит предео.*

забрèђати, -ām свр. **1.** *затруднети, занети.* **2.** *учинити да жена забређа, занесе.*

зáбрежје и **зàбрежје** с *брежуљкаст крај, побрђе.*

забрéклōст и **зàбрēклōст,** -ости ж *стање и особина оног што је забрекло.*

забрéкнути (забрéћи ((зàбрēћи)), зàбрēкнēм (аор. забрéкну, зàбрēкнӯ (зàбрēче); р. пр. забрéкнуо, -ула и зàбрēкао, забрéкла (зàбрēкла); пр. пр. забрéкнувши (забрéкавши и зàбрēкавши)) свр. **1. а.** *услед упијене течности раширити се, постати непропустљив (обично о дрвеним предметима).* **б.** *натопити се влагом, течношћу.* – забрекле чизме. **2.** (о деловима тела) **а.** *набрекнути, напети се, затегнути се (о жилама, мишићима).* **б.** *натећи, надути се (о жлездама).* **в.** *испунити се млеком тако да се кожа затегне (о вимену).* **г.** фиг. *испунити се, напунити се.* – Забрекао му цеп.

забрекњáвати, -èкњāвā и **забрекњúвати,** -èкњујēм *несвр. према забрекнути, забрећи.*

забрèктати, зàбрекћēм свр. **а.** *почети одавати снажне, кратке звукове (о мотору).* **б.** *оштро проговорити, завикати, дрекнути:* ~ на народ.

забрèмзати, -ām свр. *помоћу кочница зауставити или успорити кретање возила, закочити:* ~ ауто.

забрéћи *в. забрекнути.*

забрзати, -ām свр. *почети нешто брже радити, пожурити, похитати (о ходу, говору, певању и сл.).*

забрúдети јек. **забрúдјети,** -дӣм свр. *почети бридети, доћи у стање кад се осећа трњење, жмарење, протрнути.*

зàбријати, зàбријēм свр. *подбријати (испод косе, бркова):* ~ бркове.

зàбринӯт, -а, -о *који има бригa, брижан; који одаје забринутост:* ~ родитељ; ~ лице.

зàбринути, -нēм свр. прел. *задати (некоме) бригу, страх.* ■ **~ се** *постати забринут.*

зàбринӯто прил. *са бригом, брижно, стрепећи.*

зàбринӯтōст, -ости ж *стање оног који има бригу.*

забриња́вајӯћӣ, -ā, -ē *који забрињава, изазива бригу:* ~ вест.

забрињáвати (се), -ињавām се и **забрињúвати (се),** -ињујēм (се) *несвр. према забринути (се).*

забрκати, зàбркām свр. **1.** *кашиком, бркљом и сл. замешати, замесити (обично брашно са водом).* **2.** *унети збрку, замрсити.* ■ **~ се** *преварити се, збунити се.*

забрљáвити, -рљāвӣм свр. непрел. *престати трезвено мислити, облесавити.*

забрљати, зàбрљām свр. **1.** (нешто) *убрљати, умазати, запрљати:* ~ папир, ~ под. **2.** фиг. *рђаво, погрешно нешто урадити; учинити нешто нечасно, неморално:* ~ на послу; ~ нешто са новцем. ■ **~ се** *испрљати се, замазати се.*

забрòдити, зàбродӣм свр. непрел. **1. а.** *почети бродити, запловити водом:* ~ морем. **2.** фиг. *кренути на дужи, тежи пут.*

забројáвати (се), -рòјāвāм (се) *несвр. према забројати (се).*

забрòјати, -јӣм и зàбројӣм и **забрòјити,** зàбројӣм свр. *погрешно избројати; преварити некога бројањем.* ■ **~ се** *погрешити у бројању, рачунању.*

забр̀стити, -ӣм свр. *почети брстити (о стоци).* **2.** експр. *почети брзо свашта говорити.*

забрýјати и **забрýјити** -јӣм свр. *почети брујати, почети одавати уједначен глас, звук.*

забрýндати и **зàбрýндати,** -ām свр. **а.** *почети брундати, замумлати (о медведу).* **б.** *проговорити крупним гласом; промумлати.* **в.** *забректати (о мотору).*

забýбњати, -ām *почети бубњати, ударати у бубањ; почети производити потмуле, уједначене звуке (о бубњу).*

зàбугарити, -ӣм свр. **1.** *почети бугарити, нарицати, закукати.* **2.** *запевати (уз гусле, тамбуре); запевати уопште (отегнуто):* ~ танко.

забудàлити, -ӣм свр. *почети будалити; побудалити.*

забýђати (се), -ām (се) свр. *постати буђав, убуђати (се).*

забýјати, -ām свр. *почети бујати, бујно расти.*

забýктати, забýктӣм (зàбукћēм) (забýктети јек. забýктјети, -тӣм) свр. непрел. **1.** *почети буктати, разгорети се (о ватри и др.).* **2.** фиг. *заигрејати се за нешто, одушевити се.*

забýљити, зàбýљӣм свр. *запледати, управити (поглед, очи).* ■ **~ се** *запледати се нетремице, избечених очију.*

зáбуна и **зáбуна** ж *збуњеност, пометња, поремећај уобичајености.* **б.** *узрујаност; неред, хаос.* **в.** *сметеност, збуњеност (од стида, страха и сл.)* **г.** *погрешка, заблуда.*

забýндати, -ām свр. **1.** *увити, умотати у бунду; утоплити.* – Дете је добро забундала. **2.** фиг. *збунити, спетљати.* ■ **~ се** *утоплити се.*

забýнити, зàбýнӣм свр. **1. а.** *збунити, смести, довести у недоумицу.* **б.** *ошамутити, изазвати несвестицу.* **2.** *подићи на устанак, побунити;* ~ народ. **3.** *омести, спречити.* ■ **~ се** *збунити се, помести се.*

забункèрисати се, -ишēм се свр. **а.** *затворити се у бункер.* **б.** *затворити врата (у фудбалу), повући се у одбрану.*

забýнцати, -ām свр. *почети бунцати, стати булазнити.*

забуњúвати (се), -ýњујēм се *несвр. према забунити (се).*

забургúјати, -ām свр. *почети бургијати.*

забýчати, -чӣм свр. *почети бучати, захучати, забрујати.*

забушáвати, -ýшāвāм *несвр. према забушити.*

забýшант м *онај који под разним изговорима покушава да избегне обавезе, да се извуче од дужности.*

забýшантскӣ, -ā, -ō *који се односи на забушанте:* ~ ход.

забýшантски прил. *као забушант, извлачећи се од дужности или обавеза.*

забушáнција и **забушàнција** ж разг. *забушавање.*

зàбушити, -ӣм свр. **1. а.** *избећи обавезу, извући се од дужности (изговарајући се вешто).* **б.** (некога) *преварити некога, подвалити некоме.*

завáгнути, зàвāгнēм свр. *наићи се, посрнути; занети се.*

зáвада и **зâвада** ж *свађа, расправа, сукоб.* **2.** *прекид односа због сукоба, љутња, непријатељство:* бити у завади са неким.

зàвадити, -ӣм свр. *изазвати свађу, омразу између некога, посвађати.* ■ **~ се** *доћи у сукоб (с неким), посвађати се.* • **завадити два ока у глави** *бити велики сплеткарош, смутљивац.*

зàвађати, -ām *несвр. према завадити.*

завађènӣк, -и́ка м *онај који је с неким у завади.*

зàвађенōст, -ости ж *однос међу завађенима, завада.*

зàвазда прил. *заувек.*

зáвала и **зàвала** ж геогр. *котлинасто удубљење на Земљиној површини (или на дну мора или језера) са благим странама.*

зàвала ж нар. **1.** *место крај огњишта насупрот прочељу (где се наслањају дрва на огњиште); простор око огњишта.* **2.** *гомила, хрпа несаденутог сена.*

завáлити, зàвāлӣм (трп. зàвāљен) свр. **1.** *оборити, повалити; положити, спустити:* ~ некога у снег. **2.** *забацити унатраг, затурити:* ~ капу унатраг, ~ главу унатраг. **3. а.** *завући, увући, запљурити:* ~ лице у јастук. **б.** фиг. *увалити (некога у нешто мимо његове воље):* ~ некога у велику аферу. **4.** *затворити, преплести:* ~ путеве. **5.** *силовито, жестоко навалити, наднути (о ветру, снегу, поплави и сл.).* ■ **~ се 1.** *забацити горњи део тела (на седишту), устурити се; испружити се, лећи:* ~ се у столицу; ~ се на душек. **2.** *наићи се, накренути се.* **3.** *упасти, увалити се:* ~ се у снег, ~ се у блато. **4.** *претурити се, свалити се (понекад од слабости):* ~ се крај пута.

завáљати, зàвāљām свр. **1.** *учинити да се нешто почне ваљати, да се почне котрљати:* ~ дрво; ~ грудву снег. **2.** *створити валове на нечем, узбуркати:* ~ море. **3.** *ваљањем дати округласт облик (нечему):* ~ комад теста. ■ **~ се** *почети се ваљати, закотрљати се.*

зàвāљенōст, -ости ж *положај и стање онога који је завaљен, онога што је завaљено.*

завaљúвати (се), -àљујēм (се) *несвр. према завалити (се).*

завáпити, -ӣм и -ијēм и **завàпити,** -ијēм свр. **1.** *почети вапити, зајаукати; почети преклињући молити.* **2.** *призвати (некога) с вапајем, преклињући:* ~ Бога.

заварáвати (се), -àрāвāм (се) *несвр. према заварати* (се).

зàварати, -ām свр. **1.** *преварити (некога), подвалити (некоме).* **2.** *одвратити нечију пажњу померајући је на нешто друго, лукаво искористити нечију непажњу.* **3.** *делимично утолити (глад, жељу и сл.).* **4.** *лукаво омести некога у нечему, зауставити.* ■ **~ се** *преварити се.*

завáривати, -àрујēм *несвр. према заварити.*

завáривати (се), -àрујēм (се) *несвр. према заварати (се).*

завáривāч, -а́ча м *мајстор који завaрује метал.*

завáривāчкӣ, -ā, -ō *који се односи на заваривање и заваривање:* ~ алат, ~ занат.

завáрити, зàвāрӣм свр. **1.** *ковањем спојити јако загрејане делове метала:* ~ мотику. **2.** *почети кувати, закувати; загрејати до кључања (течност):* ~ кашу; ~ воду. ■ **~ се** *при високом загревању спојити се, прилепити се (о металу).*

зàваркати, -ām свр. *дем. према заварати.*

завàрљив, -а, -о *који завара, варљив:* ~ сан.

завàрљиво прил. *варљиво.*

завáрчивати, -àрчујēм *несвр. према заварчити.*

зàвāрчити, -ӣм свр. етн. *враџбинама отклонити, бајањем излечити.*

зàватрити, -ӣм свр. *учинити да се нешто запали; наложити ватру.* ■ **~ се** *почети горети, запалити се.*

зâвежљāј м (инстр. -ем) **1.** *оно што је заједно умотано, увијено, замотуљак.* **2.** *веза, руковет:* ~ цвећа. **3.** *узао, чвор.*

завежљàј(ч)ић м *дем. и хип. од завежљај.*

зàвēзāн, -а, -о **1.** *трп. од завезати.* **2.** фиг. *који се тешко сналази, несналажљив.* • **~ врећа** *в. под врећа.*

завезáнко м *спретан човек, сметењак.*

зàвезāнōст, -ости ж *стање и особина онога који је завезан, онога што је завезано.*

завéзати, зàвēжēм свр. **1.** *обавити, стегнути ужетом, врпцом и сл. и учврстити чвором; умотати, увезати у завежљај:* ~ руке; ~ јабуке у мараму; ~ сноп. **2.** *направити чвор, узао; сплести нешто у чвор:* ~ уже; ~ чвор. **3. а.** *причврстити вежући, привезати (за нешто):* ~ коња за ограду, ~ за кола. **б.** *стегнути везом, везати:* ~ врећу, ~ мешину. **в.** *обавити, замотати (траком, марамом и сл.); обавити завојем, превити (рану):* ~ очи, ~

главу; ~ рану. **4.** непрел. *престати говорити, ућутати, занемети (често као наредба).* **5.** непрел. а. *доспети у тежак положај, осиромашити.* **б.** *бити на измаку снага, малаксати, изнемоћи.* ■ **~ се 1. а.** *сплести се, стегнути се, замрсити се.* **б.** мед. *укљештити се (о цревима).* **2.** *причврстити се за нешто везом, привезати се; прикачити се.* • **језик му се завезао (уста му се завезала)** *не може речи да каже.*

завезúвати (се), -èзујēм (се) *несвр. према завезати (се).*

завеја́вати, завèјāвамјек. **завијáвати,** -ијāвāм *несвр. према завејати.*

зàвејати јек. **зàвијати,** -јēм свр. **1. а.** *почети вејати, дувати (о вејавици, снегу).* **б.** фиг. *почети се ширити (о идејама, осећањима).* **2. а.** *дувајући или падајући у великим количинама затрпати, прекрити:* ~ праг, ~ ограде. **б.** *засути земљу, направити сметове.*

зàвēк(а) јек. **зàвијек(а)** прил. *заувек, занавек.*

зâвера и **зáвера** јек. **зâвјера** и **зáвјера** ж **1.** *тајно договарање неколико лица ради заједничког деловања против некога или нечега; акција таквих лица.* **2.** *заклетва, завет.*

заверáвати (се) јек. **завјерáвати (се),** -èрāвāм (се) *несвр. према заверити (се).*

заверѐнӣк јек. **завјерѐнӣк,** -и́ка м **а.** *учесник у завери, уротник.* **б.** *онај који се заклео, заветовао нечему, заточник.*

заверѐнӣчкӣ јек. **завјерѐнӣчкӣ,** -ā, -ō *који се односи на завереника, својствен завереницима.*

заверѐнӣчки јек. **завјерѐнӣчки** прил. *на заверенички начин, као завереник.*

завереништво јек. **завјереништво** с *завереничко деловање, учешће у завери.*

зàверити јек. **зàвјерити,** -ӣм свр. **1.** *увући у заверу, учинити завереником.* **2.** *обавезати заклетвом, заклети.* **3.** *запросити (девојку); обећати за жену.* ■ **~ се 1.** *направити заверу; удружити се против некога.* **2.** *заклети се; дати реч, зарећи се.* **3.** *дати пристанак на брак, обећати се.*

зáвеса и **зâвеса** јек. **зáвјеса** и **зâвјеса** ж **1.** *застор обично од тканине, који се веша изнад прозора, некој отвора и сл., који служи као заклон, преграда, украс и сл.* **2.** воj. *истурене јединице које штите главнину војске, заштитни појас.* • **гвоздена (железна)** ~ пол. ист. *назив на Западу за некадашњу граничну линију између капиталистичких и социјалистичких земаља (Северноатлантског и Варшавског пакта).* **димна** ~ воj. *облаци вештачког дима који се стварају као заштита од непријатељског осматрања.* **(по)дићи (раздерати, скинути** и сл.**) завесу (с нечега)** *разоткрити, обелоданити тајну нечега.*

завесѐлити се, -èселӣм се свр. **1.** *почети се веселити.* **2.** *заседети се веселећи се, лумпујући.*

зáвесица и **зâвесица** јек. **зáвјесица** и **зâвјесица** ж *дем. и хип. од завеса.*

зàвеслāј м *замах, захват веслом (или веслима) кроз воду; одстојање које се пређе таквим замахом.*

завèслати, -āм свр. **1. а.** *почети веслати.* **б.** *почети махати, млатарати (рукама или другим делом тела).* **2.** фиг. *распричати се.*

зàвести[1] (зàвести), -вèдēм (зàведēм) (пр. пр. зàвēвши) свр. **1. а.** *одвести иза нечега:* ~ за кућу. **б.** *одвести у одређеном правцу, на неко место, обично заобилазно; одвести у страну.* **2. а.** *одвести у непознату, непроходну средину, учинити да неко не може да се врати, да залута:* ~ далеко у шуму. **б.** *довести у заблуду, обманути, преварити (лажима):* ~ омладину; ~ (некога) политиком. **3.** *удварајући се, ласкајући и сл. навести, наговорити (девојку, жену) на сексуални однос; опчинити, очарати, освојити:* ~ девојку. **4. а.** *заиграти (коло); повести (коло).* **б.** *започети (разговор).* **5.** *установити, успоставити, увести; засновати:* ~ енглески језик у школама, ~ праву диктатуру; ~ трговину. **6.** адм. *унети, убележити:* ~ у државне књиге. ■ **~ се 1.** *бити намамљен, наћи се у заблуди, преварити се; повести се (за неким, нечим):* ~ се новцем. **2.** *предати се (нечему), занети се, заборавити се:* ~ се у разговор, ~ се у друштву. **3.** *изгубити равнотежу, затетурати се.*

зàвести[2] (зàвести), -вèзēм (пр. пр. завèзāвши (зàвезāвши)) свр. **1.** *почети веслати; возећи покренути брод.* **б.** *возећи одвести (иза нечега на удаљено, заклоњено место):* ~ лађу у крај. **2. а.** *отпловити, одмаћи.* **б.** *развести (причу), распричати се.* ■ **~ се 1.** *почети вожњу; запловити, отиснути се (водом, морем).* **2.** фиг. *удубити се, упустити се (у разговор и сл.):* ~ се у мисли; ~ се у анализе.

зáвет јек. **зáвјет** м **1.** *свечано обећање, свечана обавеза за оно што се као обавеза узима на себе; заклетва.* **2.** *жеља, воља завештана другоме да је испуни, аманет.* **3.** *поклон, дар који верници прилажу цркви, манастиру.* • **Нови ~** *новији, хришћански део Библије.* **Стари ~** *старији, дохришћански део Библије, заједнички за мојсијевце и хришћане.*

зáветан јек. **зáвјетан,** -тна, -о **1.** *који се заветовао за нешто, везан заветом:* ~ човек, ~ од ракије. **2.** *који се поштује као завет, за чије је остварење положена заклетва:* ~ жеља, ~ мисао. **3.** *дарован (цркви, манастиру), завештан:* ~ слика, ~ дар. **б.** *подигнут у знак заветовања, као знак завета:* ~ црква, ~ капела. **в.** *посвећен свецу заштитнику или неком обреду:* ~ дан, ~ процесија, ~ литија.

зàветāран јек. **зàвјетēран,** -рна, -о *заклоњен од ветра, који је у заветрини:* ~ увала.

зàветāрје јек. **зàвјетēрје** с *в. заветрина.*

зáветина јек. **зáвјетина** ж **1.** етн. *дан у години који представља светковину појединих села, уз одређене обреде, сеоска црквена слава.* **2.** *завет, заветна обавеза.*

зáветнӣк јек. **зáвјетнӣк** м *онај који се заветовао да ће испунити завет; онај који прилаже заветни дар.*

зáветница јек. **зáвјетница** ж **1.** *женска особа заветник.* **2.** *писмени документ којим се нешто даје као заветни дар.*

зáветничкӣ јек. **зáвјетничкӣ,** -ā, -ō *који се односи на завет-ника.*

зáветовати јек. **зáвјетовати,** -тујēм свр. и несвр. **1.** *обавез(ив)ати заветом, заклетвом.* **2.** *свечано обећавати.* **3.** *да(ва)ти, приложити, прилагати као завет, као заветни дар.*

зáветрина јек. **зáвјетрина** ж **1.** *место заклоњено од ветра, заклон.* **2.** фиг. *сигурно, безбедно, удобно место, скровиште:* ~ топле канцеларије, политичка ~.

зáветрица јек. **зáвјетрица** ж и **зáветрӣште** јек. **зáвјетрӣште** с *в. заветрина.*

зàвечēрје с *вечерње доба, смирај дана.*

завештáвати јек. **завјештáвати,** -èштāвāм *несвр. према завештати.*

зàвештāј јек. **зàвјештāј** м **1.** *в. завештање.* **2.** *в. завет (3).*

завèшталац јек. **завјèшталац,** -аоца м *онај који нешто оставља, завештава у наслеђе.*

завештáње јек. **завјештáње** с **1. а.** *документ у коме завешталац казује коме, шта и под којим условима даје у наслеђе, последња воља, опорука, тестамент.* **б.** *имовина, новац и др. остављен у наслеђе, наследство.* **2.** *в. завет (3).*

завèштатељ јек. **завјèштатељ** м *в. завешталац.*

завèштатēљка јек. **завјèштатēљка** ж *жена завешталац.*

завèштати јек. **завјèшти,** -āм свр. **1. а.** *оставити у наследство опоруком, тестаментом:* ~ сву земљу. **б.** фиг. *оставити као духовно, културно наслеђе даљим поколењима.* **2.** *оставити као завет, у аманет.* ■ **~ се** *заветовати се, обавезати се.*

завèштāч јек. **завјèштāч,** -а́ча м *в. завешталац.*

завештéње јек. **завјештéње** с *в. завештање.*

зáвидан, -дна, -о **1.** *в. завидљив.* **2.** *који се може пожелети, повољан, добар:* бити у завидном положају. **б.** *знатан, велик:* ~ број књига.

зáвидети јек. **зáвидјети,** -дӣм несвр. *осећати завист, бити обузет злобом због нечије среће; пожелевати оно што други има.*

завѝдљив, -а, -о *коме туђи успех и срећа изазивају завист, злобу, ўун зависти.*

завѝдљивац, -ивца м *завидљив човек.*

завѝдљивица ж *завидљива женска особа.*

завѝдљиво прил. *са завишћу, завидећи.*

завѝдљивōст, -ости ж *особина оноīа који је завидљив, завист.*

зáвиднйк м *в. завидљивац.*

зáвидница ж *в. завидљивица.*

зáвидно прил. *в. завидљиво.*

зáвиднōст, -ости ж *в. завидљивост.*

завѝјати[1], зàвӣјām несвр. **1.** *несвр. ўрема завити*[1]. **2.** *īоворити заплетено, изјашњавати се заобилазно, околишити, увијати.* ■ **~ се** *замотавати се, умотавати се:* ~ се марамом.

завѝјати[2], зàвӣјām несвр. **1.** *отēгнуто урлати (о вуку, ўсу и др.).* **2.** фиг. *отēгнуто јаукати, запомагати; кукати, нарицати.* **3.** фиг. *фијукати, хујати (о ветру).*

завѝјāч, -áча м **1. а.** *в. завој (1).* **б.** *омотач од тканине који се ставља око капе (феса и сл.).* **в.** *марама за īлаву, повезача.* **2.** *сукнена тканина у војничкој обући којом се обавија ноīа од чланка до колена.* **3.** *алатка за завртање, завртач.* **4.** зоол. *врста лептира чије се ларве замотавају у паучину на листу.*

завѝјача ж **1.** *марама за повезивање īлаве, повезача.* **б.** *подметач који сеоске жене стављају кад носе терет на īлави.* **в.** етн. *вунена сукња; врста вунене преīаче сличне сукњи.* **2.** *ваљкасто увијен колач, ролат; пита од ваљкасто увијеноī теста.*

завѝјен, -ена, -о **1.** *трī. од завити*[1]. **2.** *околишан, заобилазан:* ~ форма, ~ претња.

завијѐно прил. *околишно, заобилазно:* ~ говорити.

завијо̀рити (се), -ӣм (се) свр. *почети (се) вијорити, залепршати (се) (о застави и сл.).*

завијȕгати (се), -āм (се) *почети вијуīати, добити вијуīав облик; почети се кретати кривудаво.*

завијȕтак, -тка м (мн. завијȕци, ген. завӣјȗтāкā) **1. а.** *мања кривина, завој, окука.* **б.** *извијени део неīа, вијуīа, лук:* ~ ува. **в.** *промена правца кретања:* иīи правећи завијутке. **2.** *место īде коса (одн. животињска длака) расте у разним правцима, цвет.* **3.** *смотак, замотуљак, завежљај; свитак:* носити завијутак у руци; ~ хартије.

завѝкати, зàвӣчēм свр. *почети викати; повикати.*

завѝкнути, зàвӣкнēм свр. *в. викнути;* уп. узвикнути.

зàвиличити, -ӣм (завилѝчати, -āм) свр. **1.** *везати омчом доње вилице (коња); зауларити; зауздати.* **2.** фиг. *ставити под контролу, покорити, обуздати.*

зàвӣнȗт, -а, -о рег. *крив, искривљен; повијен:* ~ штап, ~ нос.

завѝнути, зàвӣнēм свр. прел. рег. **1.** *савити, искривити; повити:* ~ челичну шипку; ~ бркове. **2.** *заврнути, заокренути:* ~ му руку; ~ врат. ■ **~ се 1.** *савити се, повити се.* **2.** *обрнути се, заокренути се (о īлави и сл.).*

завири́вати, -и̏рујēм **1.** *несвр. ўрема завирити.* **2.** (некога, нешто) *заīледати, посматрати:* ~ цвеће, ~ дете.

завѝрити, -ӣм свр. непрел. **1.** *бацити поīлед, поīледати унутра нечеīа, кроз нешто, испод нечеīа; свратити у неку просторију:* ~ кроз прозор; ~ у торбу; ~ у собу. **2.** *упознати се са нечим, доћи до одређених сазнања:* ~ у књигу; ~ у прави живот. ■ **~ се** *поīледати у своју одећу или део тела.*

завиркѝвати, -и̏ркујēм несвр. *дем. ўрема завиривати.*

завѝрнути, зàвӣрнēм свр. *дем. ўрема завирити.*

зáвисан, -сна, -о **1.** *који зависи од коīа, несамосталан, подређен, потчињен:* ~ земља; ~ чиновник. **2.** лингв. *који нема самосталну функцију:* ~ реченица, ~ падеж.

зáвисити, -ӣм несвр. непрел. **1.** *бити условљен нечим друīим, мењати се под утицајем нечеī друīоī.* **б.** *бити у зависном, подређеном положају у односу на друīи, бити несамосталан; бити материјално зависан од некоīа:* ~ од Европе; ~ од родитеља.

зáвиснйк м *онај који зависи од нечеīа:* ~ од дроге, ~ од алкохола.

зáвисница ж *женска особа зависник.*

зáвисно прил. *зависећи, несамостално; у зависности (од нечеīа):* ~ промењива количина; ~ је од времена.

зáвиснōст, -ости ж *стање оноīа који је зависан, оноīа што је зависно, зависан однос, зависна веза, условљеност, несамосталност.*

зáвист ж (инстр. зáвишћу) *осећање пакости, завидљивости изазвано туђим успехом, срећом, злоба.*

зáвистан, -сна, -о *завидан, завидљив.*

завѝтак, -тка м **1.** *оно што је завијено, умотано, замотуљак, свитак.* **2.** *омот за увијање; омот писма, коверат.* **3.** *завијутак, окука.*

зàвити[1], зàвијēм (имп. зàвӣј; трп. завѝјен, -ѐна) свр. прел. (непрел.) **1. а.** *умотати, увити у нешто, упаковати:* ~ у хартију. **б.** *заштитити завојем, превити (рану):* ~ ногу. **в.** *ставити нешто око нечеīа:* ~ новине около, ~ чалму око главе. **2.** *дати ваљкаст облик нечему, савити у ролну:* ~ цигару, ~ питу. **3.** фиг. *прекрити, замаīлити:* ~ тајанственошћу. **4.** *савити, пресавити; подићи:* ~ скуте. **5. а.** *завртати, увртати (завртањ).* **б.** *засукати, увртети:* ~ бркове руком. **6.** непрел. *променити правац, скренути:* ~ у угао, ~ у улицу. **7.** непрел. *завртети (īлавом); извити (телом):* ~ главом, ~ раменом. **8. а.** *запевати отēгнуто, извити īласом:* ~ тужну песму. **б.** *повести коло у извијеноī, лучноī линији:* ~ коло по трави. **9.** непрел. *јако заболети, добити īрчеве:* ~ у стомаку. ■ **~ се 1. а.** *замотати се, умотати се; обавити се:* ~ се у бунду; ~ се тугом. **б.** *обавити се око нечеīа.* – Завила се златна жица око барјака. **2.** *савити се уназад.* – Рука се зави на ударац. **3.** *увијено се пружити, прострети.* – У сред села завило се поље. • **~ се у црно** *пасти у велику жалост.*

зàвити[2], зàвијēм свр. **а.** *заурлати, урликнути (о вуку, ўсу).* **б.** *почети хујати, фијукнути (о ветру).*

завитлáвати, -и̏тлāвām несвр. **1.** *несвр. ўрема завитлати.* **2.** фиг. разг. *збијати шале, подруīивати се с неким.* ■ **~ се 1.** *несвр. ўрема завитлати се.* **2.** фиг. разг. *шалити се, измотавати се.*

завѝтлати, -āм свр. **1.** (нечим, нешто) *почети витлати, махати нечим:* ~ ножем, ~ пером. **2.** *доћи у ковитлац, довести у врtложно стање.* – Ветар завитла прашину. **3. а.** (нешто, нечим) *бацити снажно, са замахом:* ~ камен, ~ куглом далеко. **б.** *почети летети, фијукнути кроз ваздух.* – Завитлаше меци изнад главе. **4.** разг. *преварити, насамарити.* – Овог пута нас је завитлао. ■ **~ се 1. а.** *почети се окретати врtложно, у ковитлац, ускомешати се (о маīли, колу и сл.).* **б.** *избити великом снаīом (о олуји, ветру).* **2.** *винути се, полетети, бацити се.*

завихо̀рити (се), -ӣм (се) свр. **1.** *почети дувати као вихор; лахорити, пирити (о ветру).* **2.** *в. завијорити.*

зàвичāј м (инстр. -ем) *место са ближом околином īде се неко родио и одрастао, родно место, родни крај; место, крај, одакле неко води порекло.*

зàвичāјнй, -а, -о *који се односи на завичај:* ~ музеј, ~ село, ~ лист.

завичáјнōст, -ости ж *припадност завичају.*

завладáвати, -àдāвām *несвр. ўрема завладати.*

завлáдати, зàвлāдām свр. **1. а.** *доћи на власт, преузети власт; успоставити чврсту власт.* **б.** *раширити се, узети маха; настати.* – Социјализам је био завладао у Русији. Завлада мрак. **2.** (неким, нечим, над неким, над нечим) **а.** *почети владати као владалац:* ~ целом државом. **б.** *узети у своје руке, стећи одлучујући утицај (у нечему):* ~ производњом. **в.** *обузети (некоīа), прожети.* – Завлада њиме чежња.

завлàдичити, -ӣм свр. прел. *проīласити владиком, поставити за владику.* ■ **~ се** *постати владика, добити чин владике.*

зàвлажити, -ӣм свр. непрел. *постати влажан, овлажити се.*

завла́чити, зàвлāчӣм несвр. [гл. им. завла́чӗње с] **1.** *несвр. према завући.* **2.** *одуговлачити, отезати:* ~ посао. **3.** *вући, одводити некога далеко, одвлачити.* ■ ~ **се 1.** *несвр. према завући се.* **2.** пеј. *вући се, вуцарати се:* ~ се по хотелима. **3.** *отезати се, одуговлачити се.*

за́вод м **1. а.** *установа за васпитање и образовање, институт, школа.* **б.** *назив или део назива разних других установа; фабрика, предузеће, комбинат:* хигијенски ~, казнени ~, ~ за социјално осигурање.

за́водан, -дна, -о *в. заводљив:* ~ лепота, ~ реч.

заводѐнити (се), -ӣм (се) свр. *в. заводнети (се).*

завòдити (се), зàводӣм (се) [гл. им. зàвођӗње с] *несвр. према завести (се).*

завòдљив, -а, -о **1.** *који заводи својим особинама, привлачан.* **2.** *који мами на погрешан пут, који заварава.*

завòдљиво прил. *на заводљив начин, заносно:* ~ се насмејати.

завòдљивōст, -ости ж *особина онога што је заводљиво.*

завòднети (се) јек. **завòдњети (се),** -днӣм (се) свр. непрел. *напунити се, овлажити се сузама, засузити.*

за́воднӣк м *онај који заводи на погрешан пут, на странпутицу; мушкарац који заводи женске особе, развратник.*

за́водница ж **1.** *женска особа која заводи, асваја.* **2.** бот. *врста гљиве* Pleurotus olearia.

за́водничкӣ, -ā, -ō *који се односи на заводнике и заводнице; заводљив.*

за́воднички прил. *као заводник, као заводница, заводљиво.*

за́воднӣштво с *заводнички поступак, завођење.*

за́водскӣ, -ā, -ō *који се односи на завод.*

завòзити (се), зàвозӣм (се) [гл. им. зàвожӗње с] *несвр. према завести (се)*[2].

за́вōј и **за́вој,** -оја м (инстр. -ојем) **1.** мед. *санитетско средство, трака од платна или газе, за повезивање рана.* **2. а.** *средство чим је нешто умотано, упаковано, заштићено, заштитни омот:* пакетић у плавом завоју. **б.** *омот писма, коверат.* **3. а.** *извијени део пута, реке, окука.* **б.** *намотај нечега спиралног, увијеног; извијени део чега.* **в.** *бора, набор, мрешка.* **г.** *промена тона при певању.* **д.** *промена правца кретања:* ићи правећи завоје.

за́војак, -ōјка м **1.** *коврџа, витица, увојак (косе).* **2.** *в. завој (2а, 3а, б):* држати завојак трава; возити се узбрдитим завојцима; ~ завртња.

за́вōјан и **за́војан,** -јна, -о **1.** *који служи за завијање (рана), за превијање.* **2.** *спиралан; завојит.*

за́војаст, -а, -о *в. завојит (1):* ~ пут.

завојева́ње с *освајање, подвргавање под своју власт.*

завојѐвати, -ујӗм свр. **1.** *почети војевати, отпочети рат.* **2.** *покорити, освојити (у рату).*

завојѐва́ч, -а́ча м (инстр. -а́чем) *онај који води освајачки рат, освајач.*

завојѐва́чкӣ, -ā, -ō *који се односи на завојеваче, освајачки.*

завојѐва́чки прил. *на завојевачки начин, немилосрдан.*

за́војит, -а, -о *пун завоја, кривина, вијугав; спирален:* ~ река; ~ степенице.

за́војица ж **1.** *завијутак, окука.* **2.** *спирала; спирално испупчења, жлеб.* **3.** *увијање, околишање (у говору).*

за́вōјница ж **1.** *крива линија, трагање тачке која се окреће око своје осе у простору једнако се удаљавајући, спирала; предмет таквог облика.* **2.** *завој, окука.*

завојни́чити се, -ујни́чӣм се свр. *постати војник, ступити у војску.*

за́војскӣ, -ā, -ō *који служи за завоје:* ~ материјал.

завòлети јек. **завòљети,** зàволӣм свр. прел. *почети волети, везати се (за некога) осећањем љубави.* ■ ~ **се** *почети се волети међусобно.*

завòњати, -а́м свр. *почети вонjати, одати непријатан мирис.*

за́вор м **1.** *полуга или клин којим се осигуравају врата и сл., засун, реза.* **2.** *ручица, завртањ или сл. којим се нешто заврне, затеже; кочница.* **3.** *в. заворањ (1).*

зàвōрањ, -рња м **1.** *спојни клин на запрежним колима, плугу и сл.* **2.** *в. завор (1, 2).*

зàвōрница ж *в. завор (1).*

зàвратак, -тка м нар. *задњи део врата; затиљак, потиљак.*

завра́тити, зàврāтӣм свр. **1.** *посувратити, завртети; обнажити завртнувши одећу:* ~ ногавице; ~ руке до лаката. **2.** *помаћи уназад; забацити, затурити унатраг:* ~ капицу; ~ главом (главу). **3.** *повратити назад; скренути:* ~ овце, ~ у шуму. **4.** *затупити рез сечива, увртнути.* ■ ~ **се 1. а.** *добити повијен облик, пресавити се, завртнути се.* **б.** *затупити се (о сечиву).* **2.** *нагнути се уназад, окренути се:* ~ се на столици. **3.** *вратити се, повратити се.*

зàвратка ж нар. *капа у црногорско-херцеговачкој народној ношњи.*

зàвратница ж бот. *биљка* Lycopsis arvensis.

зàвраћати (се), -а́м (се) *несвр. према повратити (се).*

завра́чати, зàврāча́м свр. етн. *извршити врачање, бајање; зачарати, урећи.*

зàврбовати, -бујӗм свр. *придобити за нешто (обично негативно).*

завр̀вети и **завр́вети** јек. **завр̀вјети** и **завр́вјети,** -вӣм свр. непрел. *почети врвети, изазвати вреву; испунити се вревом.*

зàвргнути и **зàврћи,** завргнӗм (аор. зàвргнух, зàвргнӯ и зàвргох, зàврже и зàврже; р. пр. зàвргнуо, -ула и зàвргао, -гла) свр. **1.** *узети, забацити (на раме, на леђа).* **2.** *започети, заметнути (сукоб, разговор и сл.):* ~ бој; ~ разговор. ■ ~ **се 1.** *подићи на раме, натоварити се:* ~ секиром. **2.** *заподенути се, заметнути се (о рату, причи и др.).*

завре́дети јек. **завријѐдјети** (завријѐдити), -дӣм свр. **1. а.** *постати достојан, вредан нечега, заслужити.* – Роман је завредео да се објави. **б.** *заслужити нешто нечим негативним.* – Завредео је да га затворе. **2.** *оправдати радом, зарадити.*

завређи́вати, -еђујӗм *несвр. према завредети.*

завре́жити се, зàврежӣм се јек. **завријѐжити се,** зàвријежӣм се свр. **а.** *пустити вреже, жиле.* **б.** фиг. *узети маха, укоренити се, уврежити се.* – Зло се заврежило у душама људи.

зàврелица *кварење вина изазвано бактеријама; тако ускисло вино.*

зàврети, -рӣм свр. **а.** *почети врети, прокључати, проврети (о води и сл.).* **б.** фиг. *ускомешати се, узмутити се.* – Заври у њему крв. **в.** фиг. *живо брујати, шумети.*

зàврēти јек. **зàвријети,** зàврēм свр. **1.** *напрегнути снагу, навалити, запети.* **2.** *закочити, зауставити кочницом:* ~ точкове. ■ ~ **се** *увући се, забити се, зарити се:* ~ се у траву. ~ се у крило.

завре́чати, -чӣм свр. *почети вречати (о кози);* фиг. *проговорити продорним, крештавим гласом (о људима).*

завр̀зан, -а и **завр̀зāн,** -а́на м експр. *несхватљивко, петљанац; клинац, смотењак; мангуп, лакрдијаш.*

заврзи́вати, -рзујӗм несвр. **1.** *несвр. према заврзти.* **2. а.** *заплитати у говору (језиком).* **б.** *говорити неповезано, заплетено; говорити бесмислено.* **3.** *беспосличити; оклевати.* ■ ~ **се** *несвр. према заврзти се.*

заврзла́ма и **заврзла̀ма** ж **1. а.** *замршена, запетљана ствар; неразумљива, сложена ствар:* пословна ~, књига пуна заврзлама. **б.** *метеж, пометња; збрка; забуна.* **в.** *отезање; доскочице, подвале:* смишљене заврзламе; исплата новца без ика-

квих заврзлама. **2.** *смицалица, сплетка:* направити неке завр-зламе.

завр̀и́скати, зàвр̄ѝскām свр. *в. завриштати.*

завр̀и́снути, зàвр̄ѝснēм свр. *вриснути, крикнути; викнути.*

завр̀и́штати, -штӣм свр. **1.** *почети вриштати; заплакати, завикати и сл. уз врисак.* **2.** *испустити резак глас (о животи-њама), зањиштати (о коњу).*

завр̀лу́дати, -ām свр. *почети врлудати, затетурати.*

завр̀ља́ти, зàвр̄љāм свр. нар. *залутати, заћи.*

завр̀ља́чити, -р̀љāчӣм свр. нар. *бацити, хитнути, завитлати.*

зàвр̄нӯт, -а, -о **1.** *трп. од завр̄нути (се).* **2.** *искривљен, завијен:* ~ нос. **3.** фиг. *настран, својеглав, незгодан; будаласт.*

завр̀нути, зàвр̄нēм свр. **1. а.** *подижући један крај савити, посувратити, повр̄нути; задићи:* ~ завесу, ~ рукав, ~ сукњу. **б.** *увр̄нути:* ~ руку; ~ реп. **б.** *усукати, упрести:* ~ бркове. **2. а.** *обрнути, окренути:* ~ кључ. **б.** *обртањем учврстити, стегнути:* ~ славину, ~ радио. **3. а.** *скренути у страну, завити:* ~ у другу улицу. **б.** *потерати другим правцем:* ~ краве. **в.** спорт. *шутнути лопту бочно уназад:* ~ лопту голману. ■ ~ **се** *повр̄нути се, посувратити се.* • ~ **врат (шију)** *удавити, убити.*

зàвр̄нӯтōст, -ости ж *стање и особина онога који је завр̄нут, онога што је завр̄нуто.*

завр̀сти (зàвр̄сти), завр̀зēм (аор. завр̀зох, зàвр̄зе; р. пр. зàвр̄зао, завр̀зла (зàвр̄зла); трп. завр̀зен, -а) свр. **1.** *причврстити ужетом, врпцом, завезати, привезати:* ~ лађу конопцем. **2.** *спутати, заплести, запетљати.* – Завр̄зло га грање. ■ ~ **се 1. а.** *запетљати се, завезати се.* **б.** *заплести се, сплести се.* – Теле се завр̄зло у конопцу. **2.** *доћи у сукоб, закачити се:* ~ се око неког оружја. **3.** *замешкати се, заподенути се (о свађи и сл.).*

зàвр̄тāј м **а.** *обрт, окрет.* **б.** *спирални жлеб око завртња, сврдла.*

зàвр̄тањ, -тња м **1.** *клин са спиралним жлебом, завојицом, који служи за причвршћивање.* **2.** *пропелер, елиса.* **3.** *завој, намотај.*

зàвртати, зàвр̄ћēм несвр. **1.** *несвр. према завр̄нути.* **2.** фиг. *говорити увијено, околишити.* ■ ~ **се 1.** *несвр. према завр̄нути се.* **2.** *вртети се, окретати се (о лишћу, слами и сл.).*

завр̀тāч, -а́ча м *направа за завртање, одн. одвртање нечега.*

завр̀тети и **завр̀тети** јек. **завр̀тјети** и **завр̀тјети,** -тӣм свр. **1. а.** (нешто нечим) *почети вртети, обртати; обрнути, окренути.* **б.** (главом) *почети покретати тамо-амо; окренути (главу или неки други део тела):* ~ главом; ~ плећима, **в.** *почети колутати (очима):* ~ очима. **2.** *усукати, упрести:* ~ бркове. **3.** *вртећи притегнути, завр̄нути.* **4.** безл. **а.** *почети жигати, севати.* – Заврти ми у ушима. Заврти га у куку. **б.** *пасти на памет.* – Заврте̄ло јој да иде у Црну Гору. ■ ~ **се 1.** *почети се вртети, обртати у круг; усковитлати се.* – Завртим се с њом на плесу. Заврте̄ла се вејавица. **2.** безл. *добити вртоглавицу, изгубити свест.* **3.** *увући се, утиснути се:* ~ се у дрво. **4.** *навр̄ети, појавити се (о сузама).* • ~ **мозак (памет, главу) (некоме)** *опчарати, опчинити (некога).*

завр̀тòглавити се, -ӣм се свр. *добити вртоглавицу.*

зàвр̄ћи (се) *в. завр̄нути (се).*

завршáвати (се), -р̀шāвām (се) несвр. *према завршити (се).*

зàвр̄шенōст, -ости ж *стање и особина онога што је завршено, онога који је завршен.*

завршéтак, -тка м (мн. -éци, ген. завр̀шēтāкā) **1. а.** *крај, окончање, свршетак:* ~ рата, ~ године. **б.** *крајњи, завршни део иза кога се нешто не простире:* ~ пута, ~ планине. **2.** *оно чиме се нешто завршава:* ~ романа, ~ песме. **3.** лингв. *наставак (речи).*

завршúвати (се), завр̀шујēм (се) несвр. *в. завршавати (се).*

завр̀шити, зàвр̄шӣм свр. **1.** *привести крају, окончати, довршити:* ~ говор, ~ рат. **2. а.** *доспети на неко место на крају.* **б.** *доспети до неког стања у животу:* ~ као капетан. **в.** *окончати, умрети:* ~ у неком подруму. ■ ~ **се** *свршити се, окончати се.* – Рат се завршио.

зáвршје с *место иза врха (брда), забрђе.*

зáвршнӣ и **зàвршнӣ,** -ā, -ō **1.** *којим се нешто завршава, последњи; коначни; закључни:* ~ седница; ~ рачун; ~ тачка. **2.** *највиши, врхунски:* ~ ниво.

зáвршница и **зàвршница а.** *крајња, завршна фаза нечега:* ~ историје класног друштва, ~ комедије. **б.** спорт. и шах. *завршни, одлучујући део игре или такмичења:* ~ првенства, ~ шаховске партије.

завýћи (зàвӯћи), -вýчēм (3. л. мн. завýкӯ; аор. завýкох, зàвӯче; р. пр. зàвӯкао, завýкла (зàвӯкла); пр. пр. завýкāвши (зàвӯкāвши)) свр. **1.** *утиснути, увући (у нешто, под нешто):* ~ руку у џеп. **2.** *одвући иза чега; вукући склонити куд.* – Где си завукла оно уверење? ■ ~ **се 1.** *склонити се у какав простор, увући се:* ~ се у кућу, ~ се у јазбину. **2.** *отегнути се, развући се.* • ~ **се у мишју рупу** пеј. *сакрити се, не сметати се показати.*

завýчен, -а, -о **1.** *трп. од завући (се).* **2.** *удаљен, забачен заклоњен:* ~ кућа, ~ лука.

зàгадити, -ӣм свр. **а.** *испрљати, искаљати; запоганити:* ~ кућу, ~ јело. **б.** *учинити опасним за употребу; заразити:* ~ бунаре, ~ воду. **в.** фиг. *извршити негативан утицај (на некога, на нешто), искварити.* **2.** *огадити:* ~ живот. ■ ~ **се 1.** *запрљати се; запоганити се.* **б.** *постати штетан за употребу; заразити се.* **в.** *добити гамад, вашке.* **2.** *постати одвратан, гадан.*

зàгађенōст, -ости ж *особина и стање онога што је загађено.*

загађéње с *продирање штетних састојака у нешто; загађеност.*

загађúвати (се), -а̀ђујēм (се) несвр. *према загадити (се).*

загађúвāч, -а́ча *онај који загађује човекову околину, природу (обично фабрике, индустријска предузећа); хемијски производи који загађују природу.*

зàгазити, -ӣм свр. **1.** *ступити, закорачити, ући.* **а.** *у неку течну, растреситу средину:* ~ у воду, ~ у блато. **б.** *на неку чврсту подлогу, предео, земљу и сл.:* ~ у шуму, ~ на степенице, ~ у собу. **в.** фиг. *у неку делатност, стање, време и сл.:* ~ у посао, ~ у зиму, ~ у педесете године. **2.** фиг. *прећи меру, претерати:* ~ у причи. **3.** *изгазити, изгњечити газећи:* ~ траву.

загáјити, зàгājӣм свр. **а.** *засадити, подићи (гај, шуму).* **б.** *почети расти (о гају, шуми).* ■ ~ **се** *обрасти шумом, претворити се у гај, шуму.*

загáкати, зàгāчēм свр. *почети гакати (о вранама и сл.).*

загалáмити, -а̀лāмӣм свр. **а.** *почети галамити, заграјати.* **б.** *почети грдити, развикати се:* ~ на децу.

зàгар м тур. *врста ловачког пса; уопште ловачки пас.*

загарáвити, -а̀рāвӣм свр. **1. а.** *учинити гаравим, црним, почрнити.* **б.** фиг. *дати гарав изглед лицу.* – Брада га загаравила. **2.** *загаравити се (2).* ■ ~ **се 1.** *премазати се гаром, црном бојом.* **2. а.** *постати гарав, црн, упрљати се гаром.* **б.** фиг. *обрасти тамним маљама.* – Горња усница му се загаравила.

загàрантовати, -тујēм (загаранти́рати, -а̀нтӣрām) свр. *осигурати, обезбедити:* ~ слободу мисли, ~ безбедност.

зàгарен, -а, -о *почрнео, потамнео (од сунца):* ~ кожа.

зàгарити (се), -ӣм (се) свр. *в. загаравити (се).*

зàгасит, -а, -о *који је затворене, тамне боје, таман:* ~ зеленило, ~ очи.

загáсити, зàгāсӣм свр. **1.** *учинити да нешто престане горети, угасити:* ~ ватру, ~ светло. **2.** *сједињити с течношћу која изазива хемијску реакцију (креч, вапно и сл.):* ~ креч. **б.** *натопити, овлажити:* ~ прашину. **3.** *утолити, угасити (жеђ, страст и др.).* ■ ~ **се** *престати горети (о ватри), престати сијати.*

зàгасито прил. *тамном, загаситом бојом:* ~ обојен.

зàгасито- *као први део сложених придева означава да та боја прелази у тамнију нијансу:* загаситозелен, загаситоплав и сл.

зàгаситōст, -ости ж *стање и особина онога што је загасито.*

за̀гаснути, -нӗм свр. *заӣаснути се, уӣаснути се.*

за̀гат м и **за̀гата** ж *прӗврека воденом току, насӣ, брана, ӣат.*

зага́тити, за̀гā̀тӣм (трп. за̀гā̀ћен) свр. **1. а.** *заустáвити ток воде постáвљањем ӣата, зајазити:* ~ реку. **б.** *прегрáдити, прéчити:* ~ пролаз. **2.** *засути, затрпáти:* ~ шанац. ■ **~ се а.** *прéстати отицáти услед прéпреке, зáпушити се.* **б.** *накупúти се (о нечистоћи и др.).*

загаћи́вати (се), заг̀а̀ћујēм (се) *несвр. према заӣáтити (се).*

загéгати (се), за̀гēгā̀м (се) свр. *почéти (се) ӣегáти, крéнути тромо клатéћи се.*

загúбати, за̀гӣбā̀м (за̀гӣбљēм) свр. (нечим) *почéти ӣибáти, заљуљáти, заклатúти:* ~ коленима. ■ **~ се** *почéти се ӣибáти, зањихáти се, заклатúти се, затрéперити се.*

загипса́вати, -ӣпсā̀вам *несвр. према заӣипсáти.*

за̀гипсати, -ā̀м свр. прел. *замазáти, учврстúти ӣипсом.*

за̀гитовати, -тујēм свр. прел. *причвр̀стити ӣитом; исӣунúти ӣитом.*

загѝцати се, -ā̀м се свр. **а.** *почéти се ӣицáти, закоӣрцати се.* **б.** *ӣојурúти, затрчáти се:* ~ низ брдо.

за̀глабати, -ā̀м и **загла́бати,** за̀глā̀бā̀м свр. експр. *почéти ӣлабáти, почéти прождрљиво јéсти кидајући зубима; заӣлодати.*

за́главак, -ā̀вка м **1.** *клúн којим се нешто причвр̀шћује, уӣлављује или који се у нешто забија.* **2.** *ӣорњи део нечеӣа (нпр. стýба, укрáсни део намешт̀аја и сл.).* **3.** *мéсто ӣде је нешто заӣлављено.* **4.** *завр̀шни део, завр̀шетак, крај.*

заглавӣ̀њати, -ā̀м **1.** *почéти ӣлавиӣ̀њати, заклатúти се, затетýрати се.* **2.** *одлутáти, отумáрати:* ~ негде у свет.

заглáвити, за̀глā̀вӣм (трп. за̀глā̀вљен) свр. **1. а.** *умéтнути, уӣýрати, уӣлавúти; завући тáко да се тéшко мóже извадúти, укљешт̀ити:* ~ дрво у рупу, ~ ногу међу стенама. **б.** *учвр̀стити нечим (клúном, дрвéтом и сл.) да не клúма:* ~ секиру. **2.** *учинúти непролáзним, закрчúти:* ~ врата телом, ~ пут. **3.** *ӣојурúти, навалúти:* ~ на мост, ~ на врата. **4.** *досúети у нéзгодан ӣоложај; настрáдати:* ~ у затвору, ~ у рату. **б.** *изгýбити живóт.* ■ **~ се 1.** *упáсти, зáпасти (тáко да се тéшко мóже извући):* ~ се у блато. **2.** *укљешт̀ити се, зáпети:* ~ се у грлу, ~ се на излазу.

за́главље и **за̀главље** с **1.** *почéтни део какве књúге, ӣоӣлавља и сл.* **а.** *крáтак садржáј исӣред текстá који следи; увод.* **б.** штамп. *стáлни наслóвни део листóва, часóписа, едúција* **в.** *текст (штампáни) на úписму, áкту и сл. са ӣодацима фúрме која га упућује.* **г.** *наслóв, назúв књúге, ӣоӣлавља и сл.* **2.** *одéљак књúге или спúса који чúни целúну, ӣоӣлавље, ӣлава.*

заглављи́вати (се), -а̀вљујēм *несвр. према заӣлавúти.*

за̀гладити, -ӣм (трп. за̀глаћен) свр. **1. а.** *учинúти уредним, рукóм ӣоравнати (брáду, бркóве):* ~ брк. **б.** фиг. *ӣоӣравúти, затáшкати, прикрúти:* ~ своју кривúцу, ~ сукоб. ■ **~ се** *зачешљáти се, дотерáти се.* **2.** *óстати ӣладак, равáн.*

заглà̀днети јек. **заглà̀дњети,** -днӣм свр. *јáко оӣладнéти, изӣладнéти.*

заглаћи́вати (се), -а̀ћујēм (се) *несвр. према заӣладúти (се).*

за̀глēд м етн. арх. *обúчај ӣледања девójке úре веридбе, ӣледање, уӣлед.*

за̀гледати, -ā̀м свр. **а.** *пáжљиво ӣоӣледати; завúрити:* ~ жену; ~ мало у собу. **б.** *уӣледати, спáзити, видéти.* ■ **~ се 1.** *упрéти ӣоӣлед, ӣочéти упóрно ӣосмáтрати:* ~ се у очи. **2.** *зaљубúти се у некоӣа, заволéти:* ~ се у Марка. **3.** *зaљубúти се једно у другóг.*

заглéдати (се), за̀глēдā̀м (се) *несвр. према заӣледáти (се).*

заглѐдач, -а́ча м етн. *онај који úде да види девójку úре úросидбе.*

за̀гледнути, -нӗм свр. *заӣледáти, ӣоӣледáти:* ~ у торбу. ■ **~ се** *в. за̀ӣледати се (3).*

заглúбити, за̀глӣбӣм (трп. за̀глӣбљен) свр. **1.** *натерáти, ӣурнýти на влажно тло (ӣлиб, блáто):* ~ кола. **2.** *в. заӣлибúти се (1):* ~ у блато. **3.** *зáпасти у какве тéшкоће:* ~ у неке рачуне. ■ **~ се 1.** *увалúти се у блáто, ӣлиб:* ~ се до колена. **2.** фиг. *зáпасти у нéзгоде, у нéвољрилике:* ~ се у дугове.

заглибљи́вати (се), -ӣбљујēм (се) (заглибља́вати (се), -ӣбљā̀вам (се)) *несвр. према заӣлибúти (се).*

заглу́вети јек. **заглу́вјети,** -вӣм *óстати ӣлув, оӣлувéти.*

заглупа́вити, -ӣупā̀вӣм свр. *почéти ӣлупавúти, óстати ӣлупáв.*

заглу́пелōст, -ости ж *ӣлупáвост, ӣлупóст.*

заглу́пети јек. **заглу́пјети,** -ӣтмсвр. *óстати ӣлуӣ, оӣлупéти.*

заглу́пити, за̀глӯӣӣм свр. *учинúти ӣлупим.*

за̀глӯпљенōст, -ости ж *стáње оноӣа који је óстао ӣлуӣ.*

заглупљи́вати, -ӣупљујēм *несвр. према заӣлупúти.*

заглӯпљујӯћӣ, -ā̀, -ēӣ *који заӣлупљује друӣе.*

за̀глухнути, -нӗм и **заглу́хнути,** за̀глӯхнēм свр. **1.** *привремено прéстати чути (о ушима); изгýбити слух, оӣлувéти (о човéку).* **2.** *учинúти ӣлувим или наӣлувим, заӣлушити.*

за̀глухнутōст, -ости ж *стáње оноӣа који је заӣлухнут.*

заглуша́вати, -ӣушā̀вам несвр. *в. заӣлушивати (се).*

за́глушан, -шна, -о *који заӣлушује, ӣун бýке, бýчан; хýчан, бýран:* ~ бýка, ~ грáја.

заглуши́вати, -ӣушујēм (се) *несвр. према заӣлушúти.*

заглу́шити, за̀глӯӣӣм свр. **1.** *надјачáти ӣласом, звýком, учинúти да се не чује:* ~ говорника. **2.** *уӣýткати, утишáти.* – У то врéме политичке борбе су заглушúле све. **3.** *заӣлухнути, оӣлухнýти.* **4.** *лишúти спóсобности јасног слýха.*

за́глӯшје с **1.** *ӣовучено и тúхо мéсто ӣде се нúшта не чује.* **2.** *мир, тúшина:* ӣутарње ~, **2.** *заӣлухнутост.*

заглу́шљив, -а, -о *в. заӣлушан:* ~ прасак.

за́глушно прил. *на заӣлушан начúн, с тréском:* ~ пући.

заглӯшујӯћӣ, -ā̀, -ēӣ *који заӣлушује, заӣлушан:* ~ тандркање.

за̀гнати, -ā̀м свр. *ӣоӣнати, ӣотерáти (за нешто, иза нечеӣа, некуд):* ~ стоку за брдо.

за̀гнојенōст, -ости ж *стáње оноӣа што је заӣнојено.*

загнòјити, за̀гнојӣм свр. **1.** *ӣођубрúти, ӣоӣнојити (земљúште).* **2.** *в. заӣнојити се.* ■ **~ се** *ӣочéти лучúти ӣној, напýнити се ӣнојем (о ранама и сл.).*

загњури́вати (се), -ӯрујēм (се) *несвр. према заӣњурúти (се).*

загњу́рити, за̀гњӯрӣм свр. **1.** *сúпустити нешто у воду, ӣотӣпúти; уронúти:* ~ ведро у воду, ~ у мóре дубóко. **2.** *в. заӣњурúти се.* **3.** *завући, сакрúти:* ~ главу у недра, ~ главу у јастук. ■ **~ се 1.** *ући у дубúну испод ӣовршúне воде, зарониti.* **2.** *завући се, увући се:* ~ се у сено. **3.** фиг. *занéти се нечим, удубúти се у нешто:* ~ се у посао, ~ се у књигу.

загова́рати, -òвāрā̀м **1.** *несвр. према заӣоворúти.* **2.** *заступáти, заузимáти нешто:* ~ радикáлно решење.

заговòрити, -òворӣм свр. **а.** *задржáти некоӣа, не дáти да óде (разӣовóром, úричањем и сл.).* **б.** *разӣовóром, úричањем забашурúти нешто.* ■ **~ се** *задржáти се дýго у разӣовóру, зáпричати се.*

за̀говòрник м *онај који се залажe, заузима за некоӣа, нешто ӣоборник, úристалица:* ватрени ~, ~ равноправности жена.

за̀говорница ж *жена заӣовóрник, ӣоборница, úристалица.*

заголѝцати, -ā̀м свр. **1.** *почéти ӣолицáти:* ~ дете. **2.** *делујући на неко чуло (обúчно чуло мúриса) изазвати одређен осећај, надражúти.* – Заголица га мирис печења. **3.** *сексуáлно узбудúти, узнемирúти.* **4.** фиг. **а.** *изазвати интересовање, радозналост.* – Заголица ме та вест у новинама. **б.** *ӣробудúти, разбудúти (жељу, ӣрохтев).*

за́гон м нар. **1.** *нáпад, јурúш.* **2.** *стáја, обор.*

за̀гонēтан, -тна, -о *који има својствa заӣонетке, тешко схвáтљив, тајанствен, чудан:* ~ понашање.

загонéтати, -òнēтā̀м (-òнēћēм) **1.** *задавáти заӣонетке.* **2.** фиг. *замишљáти да ће се нешто догóдити, наӣађати:* ~ у себи.

за̀гонётка ж (дат. -ки и -ѐци; ген. мн. -кӣ (-етāкā)) **1.** *кратка алегоријска причица у виду двосмислених питања која треба одгонетнути.* **2.** фиг. *питање, проблем.*

за̀гонётно прил. *на загонетан начин, нејасно; чудно:* ~ погледати.

за̀гонётнōст, -ости ж *особина онога што је загонетно.*

загòнити, за̀гонӣм [гл. им. за̀гоњење с] *несвр. према загнати.*

загоре́вати, -ӣрēвāм јек. **загоријѐвати,** -ӣријевāм *несвр. према загорети.*

загòрелина јек. **загòрјелина** (за̀горēл јек. за̀горијел) ж **1.** *мирис и укус онога што загори; мирис паљевине.* **2.** *оно што је загорело; загорели слој на нечему што се пече, пржи.*

загòрелōст јек. **загòрјелōст,** -ости ж *особина и стање онога што је загорело.*

загòрети јек. **загòрјети,** -рӣм свр. **1.** *делимично изгорети пекући се, кувајући се (о јелу, храни).* **2. а.** *нагорети, поцрнети од ватре (о предметима, ватреном оружју).* **б.** *поцрнети од сунца.* **3. а.** *јако ожеднети (без воде, без пића).* **б.** жарг. *немати дуго времена сексуалне односе, дуго сексуално апстинирати.*

загòретина јек. **загòрјетина** ж *в. загорелина.*

за́гōрје с *предео иза горе, планине.*

за́гōрка ж *в. загоркиња.*

за̀гōркиња и **за́гōркиња** ж нар. песн. (често уз им. „вила“) *вила која живи у планини.*

загорча́вати, -ӣрчāвāм *несвр. према загорчати.*

загòрчати, -āм свр. **1.** *дати горак укус нечему.* **2.** фиг. *учинити горким, тешким:* ~ живот. **3.** *постати горак, ун горчине.*

загорчи́вати, -ӣрчујēм *несвр. према загорчати.*

заго́рчити, за̀гōрчӣм свр. *в. загорчати.*

загосподá рити, -ӣдāрӣм свр. **1.** *постати господар, стећи врховну власт:* ~ Београдом. **2.** *наметнути се за господара, узети власт у своје руке:* ~ полицијом.

загосподòвати, -ӣдујēм свр. *в. загосподарити.*

за̀грабити, -ӣм свр. **1.** *брзо захватити нечега у великим количинама, у великом броју одвајајући га од те масе (руком, лопатом, судом и сл.):* ~ воде, шљива. **2.** *ухватити, дочепати:* ~ гусле са ексера. **б.** *завеслати:* ~ веслом по води. **3.** *пожурити, похитати; силином захватити какав простор.*

за̑града и **за̑града** ж **1.** *ограда, плот.* **2.** *оградом одвојено место у некој просторији, преграда.* **3.** *ограђени део за стоку, тор, стаја.* **4. а.** *интерпункцијски знак којим се одваја уметнути, издвојени део текста:* обла ~, угласта ~. **б.** мат. *знак који показује да се неки израз математички издваја као целина:* мала ~, велика ~, средња ~.

загра́дити, за̀грāдӣм (трп. за̀грāђен) свр. **1.** *опасати оградом, оградити:* ~ ливаду, ~ кућу. **2.** *затворити препреком, препречити:* ~ камењем пут. **3.** *ставити у заграду (4):* ~ реч. ■ ~ **се** *одвојити се оградом, оградити се.*

за̀грāђе (за́грāђе) с *део изван градских зидина; предграђе.*

заграђи́вати (се), -а̄ђујēм (се) *несвр. према загородити (се).*

загра́јати, -ӣм и **за̀грајати,** -ӣм свр. *почети грајати.*

загра́кати, за̀грāчēм свр. *почети гракати.*

загра́ктати, за̀гракћēм свр. *почети гракташи.*

за̀граничнӣ, -ā, -ō рус. *иностран, иноземни.*

за̀гргољити и **загргòљити,** -ӣм свр. *почети гргољити.*

загргòтати, загр̀гоћēм свр. *почети грготаши.*

загргу̀тати, загр̀гућēм свр. *почети гргушати.*

загр̀дити, за̀гр̀дӣм свр. **1.** *претерати, превршити меру:* ~ с учењем. **2.** *учинити нешто рђаво, забрљати.*

загрѐбати и **загрѐпсти** (за̀грепсти), -ѐбēм свр. **1. а.** *гребући закачити, запарати; гребући озледити, огребати:* ~ земљу; ~ ноктима. **б.** *гребући забележити, нацртати:* ~ на зиду знак. **2.** *захватити, заграбити:* треба ~ у тај новац. **3.** фиг. *потрчати, побећи:* он загребе кроз шуму. ■ ~ **се** *огребати се; почешати се:* ~ се по трбуху.

за́гребачкӣ, -ā, -ō *који се односи на Загреб.*

загре́вати (се), за̀грēвāм (се) јек. **загријѐвати,** за̀гријевāм (се) *несвр. према загрејати (се).*

за̑грēвнӣ јек. **за̑гријевнӣ,** -ā, -ō *који служи за загревање, који загрева:* ~ апарат, ~ површина.

за̀грезати, -ежēм свр. *загазити у снег.*

за̀грезнути, -нēм свр. **1.** *упасти, уазити, утонути:* ~ у муљ, ~ у снег. **2.** фиг. *увалити се, упустити се у нешто (непожељно):* ~ у дуг.

загреја́вати, -ѐјāвāм јек. **загрија́вати,** -ӣјāвāм *несвр. према загрејати (се).*

за̀грејāнōст јек. **за̀гријāнōст,** -ости ж *стање онога што је загрејано, онога који је загрејан.*

за̀грејати јек. **за̀гријати,** -јēм свр. **1.** *учинити топлим, топлијим; исунити осећајем топлоте:* ~ собу. **2.** фиг. **а.** *исунити пријатним осећањем:* ~ погледом **б.** *одушевити, занети нечим:* ~ за тај пројекат. ■ ~ **се 1. а.** *угрејати се, постати топао.* **б.** *бити захваћен дејством алкохола:* ~ се од вина. **2.** фиг. *заинтересовати се за нешто, одушевити се нечим:* ~ за филозофију.

загрѐпсти (се) *в. загребати (се).*

За́грепчанин м (мн. -ани) *становник Загреба; онај који је пореклом из Загреба.*

За́грепчāнка ж *становница Загреба; она која је пореклом из Загреба.*

за̀грижен и **загри́жен,** -а, -о *тврдоглав, изузетно упоран, задрт:* ~ либерал, загрижени противници.

за̀грижено и **загри́жено** прил. *тврдоглаво, задрто, са упорношћу.*

за̀гриженōст и **загри́женōст,** -ости ж *тврдоглавост, упорност; нетрпељивост.*

загрӣжљив, -а, -о *заједљив, нетрпељив, свадљив:* ~ ћуд, ~ свекрва.

загрӣжљивац, -вца м *загрижљив човек, заједљивац.*

загрӣжљивица ж *загрижљива женска особа, заједљивица.*

загрӣжљиво прил. *заједљиво, пакосно; упорно, загрижено.*

загрӣжљивōст, -ости ж *особина онога који је загрижљив.*

за́гриз м **1.** *захват зубима (кад се нешто загризе, једе).* **2.** *оно што се одједанпут одгризе, одгризак.*

загриза́вати (се), -ӣзāвāм (се) несвр. *в. загризати (се).*

за̀гризак, -иска м **1.** *оно што је загризено зубима, залогај:* ~ хлеба. **2.** *захват, стисак зубима.*

загри́зати, за̀грӣзām *несвр. према загристи.*

загризи́вати (се), -ӣзујēм (се) несвр. *в. загризати (се).*

за̀гризнути, -нēм свр. *в. загристи.*

загриј- *в. загреј-.*

за̀гристи, загри́зēм (трп. за̀гризен и загри́зен) свр. **1. а.** *зарити зубе у нешто, захватити зубима:* јабуку. **б.** *мало појести, презалогајити:* ~ цитогод. **2.** фиг. *упустити се у нешто, подухватити се нечега:* загризао је рано у политику.

за̀грлити, -ӣм (трп. за̀грљен) свр. **1.** *обухватити рукама, обично у знак милоште, љубави, стегнути у загрљај:* момак загрли девојку. **2.** фиг. *пригрлити, прихватити:* ~ пушку. ■ ~ **се** *уз. повр.* – Њих двоје се загрлише пред свима.

за̑грљāј м (инстр. -ем) *обухватање рукама из милоште, из љубави.*

загр̀мети и **загрмѐти** јек. **загр̀мјети** и **загрмѐјети,** -мӣм свр. **1.** *почети грмети; затутњати, проломити се (о грому, грмљавини):* гром загрме. **2.** *јавити се снажном пуцњавом (о оружју):* загрми топ. **3.** *викнути громко, љутито:* командант је загрмео.

загр̏нути, зàгр̄нēм свр. (нешто) **1.** *закопати, затрпати, засути пепелом, земљом.* **2. а.** *в. огрнути (1б).* **б.** *задиђи, посувратити (скут, рукав и сл.):* ~ сукњу, ~ рукаве. ■ **~ се** *в. огрнути се:* загрнуо се мантилом.

зàгробнӣ, -ā, -ō *који се односи на оно што постоји, настаје после смрти:* ~ свет, ~ живот.

загрò̀ктати, зàгрокћēм свр. *почети гроктати.*

загрохò̀тати, -охоћем свр. *почети грохотати.*

зàгртати (се), -грћēм (се) *несвр. према загрнути (се).*

загрцáвати (се), -р̑цāвāм (се) *несвр. према загрцнути (се).*

зàгрцати (се), -āм (се) свр. *почети грцати.*

зàгрцнути, -нēм свр. **1.** *пресећи дах, прекинути гутање или говор; запети у грлу.* **2.** *в. загрцнути се.* ■ **~ се** *изгубити дах, моћ гутања и говора, добити грч у грлу:* ~ се пијући воду.

загрцњúвати (се), -р̑цњујēм (се) *несвр. према загрцнути (се).*

загýбити, зàгубӣм свр. *изгубити, затурити.* ■ **~ се** *затурити се, заметнути се.*

загýдети јек. **загýдјети,** -дӣм свр. непрел. *почети гудети.*

загýжвати, -āм свр. *замрсити, збркати.* ■ **~ се** *замрсити се, збркати се.*

загýлити, зàгӯлӣм свр. *одвојити мало коре, коже и сл., огулити, заљуштити.* ■ **~ се** *заљуштити се.*

зàгӯљен, -а, -о **1.** *трп. од загулити.* **2.** вулг. *задрт, наопак, незгодан:* ~ посао, ~ човек.

зàгӯљенōст, -ости ж *особина онога који је загуљен, онога што је загуљено.*

загуљúвати, -ӯљујēм *несвр. према загулити.*

загýњати, -āм свр. *почети гунђати.*

загýрати, зàгӯрāм свр. *угурати, утиснути.*

загýслати, -āм свр. непрел. *почети гуслати, загудети.*

загýстити, -ӣм свр. **1.** непрел. **а.** *израсти густо, често.* **б.** *постати згуснут, непрозиран (о диму, магли, мраку и сл.).* **в.** *почети падати густо (о снегу и сл.).* **2.** прел. **а.** *учинити густим:* ~ млеко. **б.** *густо исплунити, закрчити.* **3.** непрел. *појавити се у великом броју закрчујући простор; исплунити се, постати закрчен.* **4.** непрел. *постати живљи, жешћи (о пуцњави); учестати.* 5. непрел. безл. жарг. *постати опасан, тежак, сложен;* уп. гȳст (5). – Кад загусти, бежи кући!

загушáвати, загӯшāвāм *несвр. према загушити (се).*

зáгушан, -шна, -о **1.** *в. загушљив (1):* ~ спарина. **2.** *пригушен, тих:* ~ глас.

зàгӯшēно прил. *пригушеним гласом, да се једва чује.*

зàгӯшенōст, -ости ж и **загушéње** с *стање онога што је загушено.*

загушúвати (се), -ӯшујēм (се) несвр. *в. загушавати се.*

загýшити, зàгӯшӣм свр. **1. а.** *усмртити кога гушећи, угушити.* **б.** *прекинути дах, дисање, загрцнути.* – Плач га загуши. **в.** *отежати дисање.* **2. а.** *не дати нечему да се потпуно развије.* – Усеве је загушио коров. **б.** *онемогућити, блокирати:* ~ економски. **3. а.** *надјачати звуком, заглушити.* – Крик му загуши грмљавина. **б.** *сузбити, потиснути:* ~ идеје о слободи. **4.** *закрчити, препунити:* ~ путеве. **5.** *запушити, зачепити.* – Прљавштина загуши поре. ■ **~ се 1. а.** *угушити се:* ~ се од пића. **б.** *изгубити моћ гутања, говора; остати без даха:* ~ се у плачу. **2. а.** *запушити се, зачепити се.* – Рупице на кожи се загуше. **б.** *постати закрчен (о путевима, улицама).*

загӯшљив, -а, -о **1. а.** *у коме нема свежег ваздуха:* ~ кухиња. **б.** фиг. *тежак, скучен:* ~ атмосфера. **в.** *који онемогућава дисање:* ~ гас. **2.** *пригушен, тих:* ~ глас.

загӯшљивац, -ивца м (често у мн.) воj. *бојни отров који надражује органе за дисање.*

загӯшљиво прил. **1.** *без свежег ваздуха, тешко за дисање.* **2.** *пригушено.*

загӯшљивōст, -ости ж *стање онога што је загушљиво; устајалост ваздуха.*

задáвати, зàдāјēм (имп. задáји; пр. сад. задáјӯћи) *несвр. према задати.*

задáвити, зàдāвӣм свр. *усмртити дављењем, удавити; угушити.* ■ **~ се** *угушити се.* – Задавио се залогајем.

задављènӣк, -и́ка м *онај који се задавио.*

задављúвати (се), -àвљујēм (се) *несвр. према задавити (се).*

задàждети јек. **задàждјети,** -дӣм свр. *почети даждити, почети падати (о киши).*

задáјати, зàдāјām *несвр. према задојити.*

зáдак, зáтка м **1.** *задња страна, позадина:* пламен на затку цеви. **2.** *стражњица:* ударити коња по затку.

задáнити, зàдāнӣм свр. **1.** *задржати се негде преко дана.* ~ у селу. **2.** безл. *сванути, разданити се.*

задáтак, -тка м (мн. задáци, ген. зàдāтākā) **а.** *оно што треба извршити, оно што се некоме даје да изврши, дужност, обавеза.* **б.** *оно што треба научити, решити, написати и сл.:* школски ~, домаћи ~, писмени ~.

зàдати, -āм свр. **1.** *нанети, причинити (некоме нешто нежељно):* ~ ударац, ~ бриге. **2.** *дати, поставити некоме да реши задатак, проблем, питање и сл.:* ~ лекцију, ~ питање. **3.** *одредити да се што изврши, наредити:* ~ посао. **4.** *положити заклетву, обећање и сл.:* ~ обећање, ~ веру. ■ **~ се** *појурити, јурнути.*

зàдаћа ж *в. задатак.*

зáдāх м **1.** *непријатан мирис, воњ, смрад.* **2.** *запах, мирис:* ~ свежине.

задàхнути, зàдахнēм свр. **1.** *захватити дахом, мирисом, запахнути.* – Задахну ме мирис багрема. **2.** *дахнути у (на) неког (нешто):* ~ својим дахом, ~ стакло. **3.** фиг. *прожети, обузети (неким расположењем, осећањем) идејом, инспирисати, надахнути:* ~ патриотизмом, ~ поезијом.

задахњúвати (се), -àхњујēм (се) *несвр. према задахнути (се).*

зàдахтāно прил. *задихано, задувано.*

задàхтати, зàдашћēм и зàдахћēм свр. **1.** *почети дахтати.* **2.** *задихано проговорити.* – Извини! задахта жена. ■ **~ се** *задихати се, задуватi се.*

зàдебљāлōст, -ости ж *стање онога што је задебљало.*

задебљáње с *задебљало место на неком тканину, кврга, израштај.*

зàдебљао, -āла, -о и **задèбљао,** -ала, -о *р. пр. од задебљати у атриб. служби:* ~ језик.

задèбљати, -ā(м) свр. **а.** *постати дебљи, добити задебљање.* **б.** фиг. *постати нижи (о гласу).*

задéвати, зàдēвāм јек. **задијèвати,** зàдијевāм **1.** *несвр. према задењути.* **2.** (некога) *задиркивати, пецкати.* ■ **~ се 1.** *несвр. према задењути се.* **2.** *задиркивати, пецкати један другог.*

зáдевица и **зàдевица** јек. **зáдјевица** и **зàдјевица** (зáдēвка јек. зáдјēвка) ж **1. а.** *свађа, препирка.* **б.** *мањи оружани сукоб, туча, кавга.* **2.** *повод, разлог за свађу.*

задèвōјчити јек. **задјèвōјчити,** -ӣм свр. *учинити девојком, односити се као према девојци.* ■ **~ се** *постати девојка, развити се у девојку.*

зàдељати јек. **зàдјељати,** -љēм и -љāм свр. *дељањем зашиљити, заоштрити (дрво и сл.).*

зàденути јек. **зàдјенути,** -нēм свр. **1.** *затаћи, закачити за нешто, окачити иза нечега:* ~ марамицу за цеп. **б.** *завући, увући, метнути (у нешто):* ~ нож у корице, ~ руке у џепове. **2.** *започети, заподенути (говор, свађу и др.).* **3.** *захватити што у лету.* **4.** фиг. *нашалити се на нечији рачун, дирнути кога (речима):* ~ први некога. ■ **~ се 1.** *повр. према задењути (1).* **2.** *завадити се, посвађати се.* **3.** фиг. *појавити се.* – Заденуо се пламен магле на небу. • **засвирати и за појас ~** *престати се нечим бавити.*

задѐрати, задерём свр. **1.** *мало, површински огребати, запарати:* ~ пером по папиру. **2.** *мало одерати, поцепати:* ~ рукав. ■ ~ **се** *раздерати се, развикати се (на некога).*

задесити, задесим свр. **1.** *снаћи (некога), десити се (некоме) (о несрећи, злу).* **2.** *срести; затећи:* ~ га на путу. ■ ~ **се** *затећи се, обрести се (негде):* ~ се у Паризу.

зàде(с)ти, задènем (задедём) јек. **зàдје(с)ти,** задјènем (задједём) свр. *в. заденути.*

задѝвити, задивим свр. *изазвати дивљење, чуђење, зачудити; одушевити:* ~ својим изгледом. ■ ~ **се** *зачудити се, изненадити се; одушевити се.*

задивљáвати (се), -ивљавам (се) *несвр. према задивити (се);* уп. задивљивати (се).

задѝвљати, -ам свр. **а.** *постати дивљ, некултивисан (о биљкама).* **б.** *постати примитиван, некултуран.*

задѝвљено прил. *дивећи се, чудећи се:* ~ гледати.

задѝвљенòст, -ости ж *стање онога који је задивљен.*

задивљѝвати (се), -ивљујем (се) *несвр. према задивити (се);* уп. задивљавати (се).

задѝгнути (се), -нем (се) свр. *в. задићи (се).*

задизати (се), -ижем (се) *несвр. према задигнути (се), задићи (се).*

задимити, -им свр. **1.** *почети избацивати дим, пару.* **2.** *в. задимити се (1, 2).* **3.** *почети пушити, запалити (цигарету).* **4.** *испунити, напунити димом:* ~ собу. **5.** *почађавити; поцрнети.* **6.** фиг. *побећи* ■ ~ **се 1.** *почети се димити, почети се пушити.* **2.** *почети испуштати из себе дим, пару и сл.* **3.** *испунити се димом, паром и сл. (о просторијама).*

задимљенòст, -ости ж *стање онога што је задимљено.*

задирати (се), -рем (се) *несвр. према задрети (се).*

задирѝвати, -ирујем несвр. *в. задиркивати.*

задиркѝвало с (м) (мн. с) *онај који задиркује, задевало.*

задиркивати, -иркујем несвр. **1.** *шалити се на туђ рачун, задевати, пецкати.* **2.** *додиривати, дотицати:* ~ жице на гитари. ■ ~ **се** *шалити се, задевати се.*

задѝрљив, -а, -о *склон задиркивању.*

задѝрнути, задирнем свр. *в. дирнути.*

задисати, -ишем несвр. **1.** *смрдети, вонjати:* ~ на устајалост. **2.** *зајахивати (мирисом):* ~ пролећним мирисом. **3.** *надахњивати, напајати.*

задѝсати, задишем свр. *почети брзо дисати.* ■ ~ **се** *задихати се, задувати се.*

задѝћи, задигнем свр. (вар. задигнути (се)) **а.** *делимично дићи, подићи навише (обично о одећи):* ~ сукњу. **б.** *уздићи, дићи нагоре:* ~ главу. ■ ~ **се** *покренути се.* – Задиже се чета.

задѝхано прил. *задахнуто, дахћући:* ~ говорити.

задихàнòст, -ости ж *стање онога који је задихан.*

задѝхати се, задишем се свр. *почети убрзано и тешко дисати, задувати се:* ~ од узбуђења.

задѝчити, задичим свр. *учинити дичним, улепшати.* ■ ~ **се** *похвалити се, прославити се.*

зàдје(с)ти *в. заденути.*

зàдланак, -анка м и **зàдланица** ж **1.** *горњи део шаке* **2.** *ударац длаком, шамар.*

зàднути, -им и задњијем **а.** *ставити дно:* ~ кацу **б.** *насути нешто у суд тако да покрије дно.*

зàдно с *данце, дно (нпр. на буретy).*

зàдњак м **1.** *задњи део нечега:* ~ цеви, ~ топа. **2.** *онај који се налази на задњем делу нечега.*

зàдњи, -а, -е **1.** *који се налази позади, стражњи:* ~ седиште. **2.** *последњи по реду; завршни:* ~ дан у недељи; задње речи. **3.** *коначан, дефинитиван.* – Твоја је задња реч. **4.** *најлошији по врсти, по квалитету:* хотел задњег реда, задњи човек у селу. **5.** *скривен, неискрен, рђав (о мислима, намерама).* • ~ **пошта** *последња поштанска станица где се пошта шаље.* ~ **црево** анат. *дебело црево.* **пасти на задње гране** *доспети у тежак положај, осиромашити.*

зàдњица ж *део тела којим се седи, стражњица.*

зàдњичар м жарг. пеј. *хомосексуалац.*

задњонèпчани, -а, -о лингв. *који се односи на задње (меко) непце, веларни:* ~ сугласник.

задобѝвати (се), -обивам (се) и **задобѝјати (се),** -обијам (се) *несвр. према задобити (се).*

задòбити, задобијем свр. **1.** *освојити, стећи:* ~ топ, ~ слободу. **2.** песн. *победити.* – Чија ли је војска задобила. **3.** *придобити некога за нешто; стећи нечију наклоност:* ~ радне масе за себе; ~ љубав жене, ~ поверење младих. **4.** *доживети неку промену, нови изглед и сл. (о лицу, телу и сл.).*

зàдовēк(а) јек. **зàдовијек(а)** прил. *довека, заувек.*

задовољáвајући, -а, -е *који задовољава, повољан, погодан:* ~ начин, ~ стање.

задовољáвати (се), -вољавам (се) *несвр. према задовољити (се).*

зàдовōљан, -љна, -о **1.** *који осећа да је довољно оно што има, коме су задовољене жеље, коме је нешто по вољи:* ~ платом, ~ храном. **2.** *коме се нешто свиђа, коме нешто прија; ведар, расположен:* ~ сам тебе гледати, ~ лице. **3.** *угодан, пријатан:* ~ дан, ~ живот.

задòвољенòст, -ости ж *стање онога који је задовољан нама.*

задовољѐње с **1.** *подмирење потребе за нечим, удовољење нечему:* ~ културних потреба, пружити ~. **2.** *морална накнада, сатисфакција.* **3.** *задовољство, радост.*

задовòљив, -а, -о *који задовољава; који доноси задовољство:* ~ закључак, ~ пролеће.

задовòљити и **задòвољити,** -овољим свр. **1.** *учинити коме по вољи, удовољити:* оца, њезиној жељи. **2.** *подмирити потребе за нечим.* **3.** *испунити тражене услове, очекивања и сл.* – Нацрт конкурса нија задовољио. ■ ~ **се** *подмирити своје потребе за нечим, бити задовољан; пружити себи задовољство:* ~ се са сто хиљада.

зàдовōљно прил. *са задовољством:* ~ махати рукама.

задовóљнòст, -ости ж *задовољство.*

задовóљство с **1.** *осећање онога који је задовољан, добро расположење.* **2.** *оно што причињава уживање, разонода, забава.*

задовóљштина ж *задовољење.*

задојáвати (се), -ојавам (се) *несвр. према задојити (се).*

задòјити, задојим свр. **1.** *нахранити новорођенче млеком из дојке (обично први пут по рођењу).* **б.** *подојити, надојити.* **2.** фиг. **а.** *васпитањем наметнути некоме одређени став, наклоност према нечему:* ~ смелим идеалима. **б.** *потпуно прожети, заокупити, надахнути:* ~ туђинским духом. ■ ~ **се** *надахнути се нечим; прожети се:* ~ се духом онога времена; ~ се влагом.

задòцнелӣ јек. **задòцњелӣ,** -а, -о *који је задоцнио, касни:* ~ цвеће.

задòцнело јек. **задòцњело** прил. *са задоцњењем, касно.*

задòцнелòст јек. **задòцњелòст,** -ости ж *стање онога који је задоцнио, онога што је задоцнило.*

задòцнити, задоцним свр. **1.** *доћи доцкан, касно, закаснити:* ~ на ручак. **2.** *задржати, спречити некога да стигне или уради нешто на време.* ■ ~ **се** *в. задоцнити (1).*

задоцњáвати (се), -оцњавам (се) *несвр. према задоцнити (се).*

задоцњење с *доцњење, кашњење.*

задоцњѝвати (се), -оцњујем (се) *несвр. према задоцнити (се).*

задре́мати, за̀дрēмām јек. **задријѐмати,** за̀дријемāм свр. **1.** *почети дремати.* **2.** фиг. *изгубити будност, пажњу над нечим.*

за̀дрēти јек. **за̀дријети,** за̀дрēм (аор. за̀дрē јек. за̀дрије; р. пр. за̀дро, за̀др̄ла; трп. за̀др̄т; пр. пр. за̀дрēвши јек. за̀дријевши) свр. **1.** *јаче нечим продрети, зарити у неку масу, засећи, захватити:* ~ плугом, ~ прстима. **2.** *запарати, загребати:* ~ ноктом у месо. **3.** *запети, закачити:* ~ колима у прозор. **4.** фиг. *остати упорно при свом мишљењу, хтети нешто на силу.* ■ **~ се** *зарити се, забити се.*

задре́чати, -чӣм свр. *почети дречати; завикати.*

задржа́вати (се), -др̀жāвām (се) *несвр. према задржати (се).*

задр̀жати, -жӣм (р. пр. за̀држао, -āла (задр̀жао, -ала)) свр. **1. а.** *зауставити у кретању, не пустити даље:* ~ непријатељску војску, ~ брод у Дарданелима. **б.** *омести некога да нешто учини.* **в.** *спречити да се нешто појави, да се испољи:* ~ сузе, ~ бес. **2.** *зауставити некога да негде остане, не допустити некоме да оде:* ~ госта на ручку, ~ некога у друштву. **3.** *очувати, одржати:* ~ одбојност према некоме. **б.** *остати поседник нечега:* ~ власт, ~ предност. **4.** *узети, не дати другоме:* ~ за себе сав новац. ■ **~ се 1.** *остати, проборавити:* ~ се на мору дуже времена. **2.** *посветити нечему (у говору или писању) већу пажњу:* ~ се на тим појавама. **3. а.** *зауставити се на нечему, при кретању, падању и сл.:* ~ се међу гранама. **б.** *придржати се за некога.* • **~ за себе** *не рећи другоме, прећутати.*

за̀дрибāнда м пеј. *тврдоглав, задрт човек.*

за̀дригао, -гла, -о *набрекао од дебљине, добро угојен, ухрањен:* ~ врат, ~ газда, ~ лице.

за̀дриглōст, -ости ж *стање оног који је задригао, угојеност.*

за̀дригнути, -нēм свр. *претерано се угојити, набрекнути од дебљине.*

задр̀љати, за̀др̄љāм свр. прел. *дрљањем поравнати површину посејане њиве, врта; равнањем земљишта равномерно прекрити посејано семе:* ~ овас, ~ семе.

за̀дрмати, -āм свр. *почети дрмати, почети трзати тамоамо; затрести (нечим):* ~ плот, ~ вратима ~. ■ **~ се** *затрести се, заљуљати се.*

за̀дрндати, -āм свр. оном. *почети дрндати; затандркати, заклопарати; нескладно засвирати (о колима, бубњу и др.).*

задр̀обити, за̀дробӣм (трп. за̀дробљен) свр. **1.** *потопити у течност издробљене комаде хране (обично хлеба).* **2.** пеј. *расипричати се, разбрбљати се.*

за̀др̄т, -а, -о *тврдоглав, самовољан, своје̄глав; загрижен, заслепљен:* ~ жена; ~ радикал; ~ клерикалац.

за̀др̄то прил. *тврдоглаво, упорно.*

за̀др̄тōст, -ости ж *особина оног који је задрт.*

за̀друга и **за́друга** ж **1.** *удруженје које се оснива ради обављања заједничке делатности и заштите економских интереса чланова удружења:* земљорадничка ~, винарска ~, кредитна ~. **2.** *већа породична заједница најближих сродника чији чланови живе у заједничком домаћинству.* **3.** *заједница, друштво:* велика словенска задруга.

задру̀гāр, -ара м (инстр. -а́ром и -а́рем) *члан, припадник задруге.*

задру̀гāрка ж *жена задругар.*

задру̀гāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на задругаре, који припада задругарима.*

задруга́рство с *покрет стварања задруга (1), организација задружне делатности.*

за̀дружан и **за́дружан,** -жна, -о **1.** (одр.) *који се односи на задругу, који припада задрузи; заједнички:* ~ газдинство, ~ јединство; ~ живот. **2.** *који има велики број чланова; јак, моћан:* ~ кућа, задружни људи.

задрхта́вати, -др̀хтāвām *несвр. према задрхтати.*

задр̀хтати, -тӣм и за̀дршћēм (за̀дрхћēм) свр. *почети дрхтати, прећи у дрхтање.*

за́дршка и **за̀дршка** ж *застој, задржавање, заустављање.*

задȕбенōст, -ости ж *в. задубљеност.*

задȕбити се, за̀дȕбӣм се (трп. за̀дȕбљен) свр. (уп. задупсти се) **1.** *загледати се нетремице у нешто; упрети се (о погледу).* **2.** *бити потпуно заокупљен, занет нечим:* ~ се у књигу, ~ се у мисли.

за̀дȕбљено прил. *с дубоком пажњом, занесено:* ~ гледати.

за̀дȕбљенōст, -ости ж *стање оног који је задубљен, преданост нечему, замишљеност.*

задубљи́вати се, -ȕбљујēм (се) *несвр. према задубити се (задупсти се).*

задува́нити, -ȕвāнӣм свр. **1.** *почети дувати, запушити.* **2.** *испунити дуванским мирисом, димом:* ~ собу.

за̀дȕвано и **за̀дȕхано** прил. *убрзано дишући, задихано:* ~ трчати.

за̀дȕвāнōст и **за̀дȕхāнōст,** -ости ж *стање оног који је задуван, задиханост.*

заду́вати, за̀дȕвāм (заду́хати, за̀дȕхāм и за̀дȕшēм) свр. **1. а.** *почети дувати изазивајући кретање ваздуха:* ~ у мех. **б.** *засвирати у дувачки инструмент.* **2.** *почети дувати, струјати (о ветру).* ■ **~ се** *задихати се, задахтати се:* ~ се трчећи.

за̀дуго прил. *дуже времена, доста дуго:* ~ осећати бол.

за́дужбина и **за̀дужбина** ж **1.** *добротворна установа или фонд чије је (хуманитарне) циљеве оснивач одредио; имовина која се у те сврхе поклања.* **2.** *манастир, црква или друга грађевина подигнута за душу некоме, за спомен.* **3.** *племенито, добро дело, доброчинство.*

за́дужбинār и **за̀дужбинār,** -а и **задужбѝнār,** -а́ра м *оснивач задужбине, добротвор.*

за́дужбѝнскӣ и **за̀дужбѝнскӣ,** -ā, -ō *који се односи на задужбину:* ~ имање.

за̀дȕженōст, -ости ж *стање и положај оног који је задужен; оптерећеност дуговима.*

задуже́ње с **1.** *досијевање у дужнички однос, оптерећеност дугом; дуговање, дуг; износ који се бележи као дуг:* дан задужења; ~ општине; велико ~. **2.** *обавеза примљена за обављање неког посла или задатка.*

заду́жи́вати (се), -дȕжујēм (се) *несвр. према задужити (се).*

заду́жити, за̀дȕжӣм свр. **1.** *оптеретити дугом (некога, нешто); уписати као дуг (неки износ):* ~ своје земљаке до голе коже, ~ имање. **2.** *обавезати некога на захвалност, на пажњу.* – Задужио ме једном услугом. **3.** *дати неку обавезу, задатак, ставити у дужност.* – Задужен је за организацију. ■ **~ се 1.** *начинити дуг, запасти у дуг:* ~ се у девизама. **2.** *обавезати се.* – Задужио се да га издржава. **3.** *в. задужити (2).*

за́дужница и **за̀дужница** ж *писмена потврда о задужењу, признаница; обвезница.*

за̀дунавскӣ, -ā, -ō *који је иза, преко, с друге стране Дунава:* ~ земље.

заду́псти се (за̀дȕпсти се), заду́бēм се (трп. заду́бен, -а) свр. *в. задубити (се).*

задух- *в. задув-.*

за̀духа ж **1.** *сиња, астма.* **2.** *тежак мирис, задах:* ~ спарине.

за́душан, -шна, -о **1. а.** рлг. (одр.) *који се чини за покојникову душу, који се односи на народне и црквене обичаје у вези са умрлима:* ~ жртва, ~ свећа. **б.** *који пада у седмицу када су задушнице:* ~ понедељак, ~ среда. **2.** *племенит, душеван:* ~ дело, ~ богаташ. • **~ баба** *в. под баба.*

задуши́вати (се), -ȕшујēм (се) *несвр. према задушити (се).*

заду́шити, за̀дȕшӣм свр. *в. загушити.* ■ **~ се** *угушити се, задавити се:* ~ се од дима.

за́душје и **за́дȕшје** с **1.** *подушје, даћа.* **2.** *дар (за спас сопствене душе).*

задȕшљив, -а, -о *који се брзо задува, астматичан.*

задȕшљивōст, -ости ж *стање оног који је задушљив.*

зàдушнице и **зáдушнице,** -ицā ж мн. рлг. *дан посвећен успомени на мртве; служба, молитва за покојника.*

зàдушничкӣ и **зáдушничкӣ,** -ā, -ō *који се односи на задушнице:* ~ дани, ~ поклони.

зàђаконити, -ӣм свр. *произвести за ђакона, учинити ђаконом.* ■ ~ **се** *постати ђакон.*

зàђубрити, -ӣм свр. **1.** *нађубрити, наторити:* ~ малину. **2.** *загадити ђубретом, зајрљати:* ~ двориште. ■ ~ **се** *постати нечист, зајрљати се.*

зàжāгорити, -ӣм свр. *почети жагорити; зачути се као жагор.*

зàжагрити (се), -ӣм (се) свр. **1.** *добити посебан сјај, блесак у очима, зажарити се.* **2.** *зацрвенети се, зарумењети се.* **3.** *пасти у ватру, распалити се (о људима).*

зàжалити, -ӣм свр. **1.** *осетити жалост због нечега:* ~ за старим временом. **2.** *оценити као нежељену околност (недостатак нечега потребног).* – Зажали што га није школовао. **3.** *осетити незадовољство, љутњу због нечијег поступка.* **4.** *осетити жаљење, сажалити се на некога.*

зàжāморити, -ӣм свр. *почети жаморити, зажагорити.*

зàжāрено прил. **а.** *усијано, врело, разбуктало.* **б.** *страсно, ватрено:* ~ погледати.

зàжāренōст, -ости ж *стање онога што је зажарено, онога који је зажарен.*

зажарúвати (се), -àрујēм (се) *несвр. према зажарити (се).*

зажáрити, зàжāрӣм свр. **1.** *грејањем усијати, ужарити:* ~ пећ, ~ гвожђе. **2.** *облити јарком светлошћу да нешто добије изглед жара.* **3.** *в. зажарити се (2).* ■ ~ **се 1. а.** *јако се загрејати, усијати се; распалити се (о пећи; о дрвима).* **б.** *добити изглед жара, облити се јарком светлошћу (о небу).* **2. а.** *јако се заруменити, зајапурити се, запламтети се (о лицу).* **б.** *засијати се (о очима).*

зажвáкати, зàжвāћēм (зàжвāчēм) свр. *почети жвакати.*

зàжвалити, -ӣм свр. **1.** *ставити коњу ђем, жвале у уста:* ~ коња. **2.** експр. *метнути у уста (цигарету, лулу и сл.), запушити:* ~ лулу, ~ цигару. **3.** *забалити, запенити:* ~ говорећи.

зажвáтати, зàжвāћēм свр. *в. зажвакати.*

зàждити, -дӣм свр. **1.** прел. *запалити, зажећи:* ~ свећу. **2.** прел. *опалити (пушку).* **3.** непрел. фиг. *наљо појурити, потрчати из све снаге:* ~ у шуму. ■ ~ **се** *запалити се, зажећи се.* – Заждила му се кућа.

зажèднети јек. **зажèдњети,** -нӣм свр. *осетити жеђ, ожеднети.*

зажèлети јек. **зажèљети,** -èлӣм свр. **а.** *осетити жељу за нечим, пожелети.* **б.** *изразити жељу (да нешто буде добро):* ~ добродошлицу. ■ ~ **се** *осетити јаку, живу жељу да се види неко, ужелети се:* ~ се родитеља.

зàжети, зàжањēм и зàжњēм свр. *почети жети; захватити жањући.*

зажèћи (зàжећи), зажèжēм (аор. зажèгох, зàжеже; имп. зажèзи; р. пр. зàжегао, зажègла (зàжегла); трп. зажèжен, -èна) свр. **1.** *учинити да нешто почне горети, запалити:* ~ ватру, ~ свећу. **2.** *в. заждити (2, 3):* ~ из пушке; ~ у шуму. ■ ~ **се** *упалити се, запалити се.*

зажúвети јек. **зажúвјети,** -вӣм свр. *почети живети, остварити се.* – Праве реформе још нису заживеле.

зàжизати, -ижēм *несвр. према зажећи.*

зажмúрити, -ӣм свр. **1.** *почети жмирити, напола затворити очи:* ~ левим оком. **2.** *в. зажмурити (1, 2).*

зàжмиркати, -ām свр. *почети жмиркати, затрептати (очима).*

зажмýрити, -ӣм свр. **1.** *затворити очи:* ~ очима. **2.** фиг. *бити благонаклон према нечијим грешкама, прогледати кроз прсте.* **3.** фиг. *смело се одлучити за нешто.*

зàжњети, зàжањēм и зàжњēм свр. *в. зажети.*

зажубòрити, -ӣм свр. *почети жуборити, потећи жуборећи.*

зажýдети, -дӣм јек. **зажýдјети,** -дӣм свр. *осетити жудњу, жељу за неким; зажелети, пожелети.*

зажýтети јек. **зажýтјети,** -тӣм свр. *постати жут, почети жутети (о кукурузу и сл.).* ■ ~ **се** *пасти у очи жутом бојом.* – Зажутело се цвеће.

зàзвати, зазòвēм свр. **1.** *почети звати (гласно вичући), почети дозивати.* **2.** *зовнути, позвати (некога).*

зазвекèтати, -èкећēм (зазвèктати, зàзвекћēм) свр. непрел. *почети звекетати (о оружју, чашама и сл.):* зазвекета оружје, зазвекеташе чаше.

зазвéрити се, зàзвēрӣм се јек. **зазвијèрити се,** зàзвијēрӣм се свр. *добити зверски изглед, зверски се понашати.*

зàзвецкати, -āм свр. непрел. *почети звецкати, зазвечати.*

зазвéчати, -ӣм свр. непрел. **а.** *почети звечати, произвести звеку; изазвати звекет (о чашама, прозорима и сл.).* **б.** *зазвучати; забрујати.*

зазвúждати, -дӣм свр. *почети звиждати, производити звиждуке; зафијукати.*

зазвиждýкати, -ӣждућēм (-ӣждучēм) и **зазвиждúкати,** -ӣждӯћēм (-ӣждӯчēм) свр. *почети звиждукати, производити краће звиждуке.*

зазвијýкати, -ӣјучēм (-āм) и **зазвијúкати,** -ӣјӯчēм (-ӣјӯкāм) свр. *в. зазвиждати.*

зàзвонити, зàзвонӣм свр. непрел. *почети звонити, производити звоњаву; оглашити се звоном; забрујати, зазвучати.*

зазвр̀јати, -јӣм свр. непрел. *почети звр̀јати; зазвонити учестало и равномерно.*

зазвр̀ктати, зàзвркћēм свр. непрел. *почети звр̀кташти; заклопарати.*

зàзврндати, -āм свр. непрел. *почети звр̀ндати (о телефону и сл.).*

зазвр̀чати, -чӣм свр. непрел. *почети звр̀чати, зазвр̀јати (о звонцету, мотору и сл.).*

зазвýчати, -чӣм свр. непрел. **а.** *почети звучати, производити звукове; зачути се уз одређени призвук.* **б.** *испољити се као призвук, као тон говора.*

зазелènети (се) јек. **зазељènети (се),** -нӣм (се) свр. непрел. *почети зеленети, прекрити се зеленилом; позеленети (о трави, шуми и сл.).*

зазелènити, -èленӣм свр. прел. *учинити зеленим, обојити зеленом бојом.*

зазéпсти (зàзēпсти), зазéбēм свр. непрел. (често безл.) **1.** *осетити хладноћу, студен, озепсти, прозепсти:* ~ по ногама. **2.** *осетити зебњу, страх, неугодност, побојати се.*

зазúбати, зàзӣбāм (зàзӣбљēм) свр. (нечим) *почети зибати, мицати тамо-амо, зањихати, заљуљати.* – Зазиба телом. ■ ~ **се** *почети се зибати, зањихати се, заљуљати се.*

зазúвати, зàзӣвāм *несвр. према зазвати.*

зазúдати, зàзӣдāм свр. прел. **1.** *затворити, зачепити зидом, зидањем:* ~ прозор, ~ тунел. **2.** *оградити, опасати зидом:* ~ двориште. **3.** *уградити у зид.* ■ ~ **се** *повр. од зазидати.*

зазиђúвати (се), -ӣђујēм (се) *несвр. према зазидати (се).*

зазúмити, зàзӣмӣм свр. **1. а.** безл. *настати, наступати (о зими).* **б.** *заћи у зиму, бити затечен зимом.* **2.** *оставити, одвојити за храњење преко зиме (стоку, пчеле и сл.):* ~ двадесет оваца. ■ ~ **се** *в. зазимити (1а).* – Већ се зазимило.

зàзирати, -рēм несвр. **а.** *прибојавати се, плашити се:* ~ од професора. **б.** *подозревати, сумњати, немати поверења:* ~ од странаца. **в.** *устручавати се, устезати се; клонити се (нечега), избегавати (нешто).*

зазјáвало с (м) (мн. с) пеј. *онај који зазјава, блене.*

зазја́вати (се), зàзјāвāм (се) несвр. *зијати унаоколо, блену-ти, празно гледати; беспосличити.*

зàзнати, -ā̀м свр. *чути, сазнати; упознати, доживети:* ~ за његово име, ~ за глад.

зазнòјити, зàзнојīм свр. *натерати на знојење, ознојити:* ~ коња. ■ ~ **се** *постати знојав, ознојити се.*

за́зор м **1. а.** *оно од чега људи зазиру, срамота, стид.* **б.** *прибојавање, бојазан, стрепња:* рећи без зазора. **2.** *страхопоштовање, дивљење.*

за́зоран, -рна, -о **а.** *који изазива зазор, осуду, сраман, стидан:* чувати се од свега зазорнога. **б.** *непристојан, порочан:* ~ поглед. **в.** *који изазива подозрење, сумњив.* – Био је зазоран Италијанима. **г.** *непријатан, неугодан:* ~ вест.

зазòрити, зàзорӣм свр. *сванути (о зори).*

за́зорљив, -а, -о *који зазире, плашљив:* ~ коњ.

за́зорљиво прил. *бојажљиво, плашљиво:* ~ гледати.

за́зорно прил. *за осуду, недолично, неприлично; нелагодно, непријатно.*

зазра́чити, зàзрāчӣм свр. *почети зрачити, засветлети.*

зàзрēти, зàзрēм (зàзрӣм) свр. арх. **1.** *видети, спазити:* ~ девојку на улици. **2.** *уплашено се пренути, тргнути се.*

зазри́кати, зàзричēм свр. *почети зрикати, огласити се зрикањем.*

зàзрнити (се), -ӣм (се) свр. *почети добијати зрна (о кукурузу и др.).*

зазу́бити, зàзӯбӣм свр. *направити зупце на нечему, назубити.*

зàзубице ж мн. **а.** вет. *израслине, месо које болесној животињи нарасте око зуба; запаљење, оток десни,* gingivitis. • **расту му зазубице, добија зазубице** *има јаку жељу за нечим, чезне за нечим.* – Они су све појели, а нама расту зазубице.

зазу́јати, -јӣм свр. *почети зујати, произвести зујање; зафијукати; забрујати.*

заигра́вати, -ѝгрāвāм *несвр. према заиграти.*

заѝграти (зàиграти), зàиграм свр. **1. а.** *почети играти (коло, плес и сл.), заплесати.* **б.** *започети неку игру; изгубити на картама, прокоцкати:* ~ пред крај утакмице; ~ сав новац. **в.** *почети поигравати (о коњу).* **2.** *почети се трзати, задрхтати.* – Заигра му доња усна. **3.** *натерати на поигравање (коња), разиграти.* ■ ~ **се 1.** *почети се играти; забавити се игром.* – Заиграј се док дођем. **2.** *затрчати се, залетети се; разиграти се (о коњу).* **3.** *в. заиграти (2).* – Заигра ми се срце.

заѝгуманити, -ӣм свр. *произвести у чин игумана, поставити за игумана.* ■ ~ **се** *постати игуман.*

зàимати, -ā̀м *несвр. према заузмити.*

заина́тити (се), -ѝнāтӣм (се) свр. **1.** *заузети одређен став из ината, тврдоглаво остати при нечему.* **2.** *посвађати се.*

заинтèресѝрāнōст, -ости ж *в. заинтересованост.*

заинтересѝрати (се), -èсӣрāм (се) свр. *в. заинтересовати (се).*

зàинтересовāнōст, -ости ж *стање оног који је заинтересован за нешто; љубопитљивост.*

зàинтересовати, -сујēм свр. **а.** *навести некога да посвети пажњу некоме или нечему, побудити интерес, вољу, наклоност према некоме, нечему:* ~ ученике за географију, ~ за рад. **б.** *побудити љубопитљивост, радозналост према некоме или нечему:* ~ читаоце. ■ ~ **се** *посветити пажњу (некоме или нечему), показати интерес, занимање, радозналост (за некога или нешто); распитати се:* ~ се за тај случај.

заѝскати, зàиштēм свр. **1.** *обратити се некоме захтевајући нешто, затражити; замолити:* ~ комад хлеба, ~ мало пара. **2.** фиг. *зажелети, пожелети.* Срце му заискало вина.

зàискрити (се), -ӣм (се) свр. *засветлуцати, засијати искрама, варницама (често о очима, сузама).*

зàиста и **заѝста** прил. *стварно, доиста, збиља.*

зàистинскӣ и **заѝстинскӣ,** -ā, -ō *истински, стваран.*

зàистински и **заѝстински** прил. *заиста, уистину.*

заи́ћи (зàӣћи), зàӣђēм свр. **1.** *крећући се нестати иза нечега, замаћи; удаљити се.* – Кола заиђоше за окуку. **2.** *заобилазећи доспети из нечега, с друге стране.* – Брод је заишао више него што је требало. **б.** *залутати, изгубити се.* **3.** *поћи у унутрашњост нечега, продрети:* ~ дубље у шуму. **4.** *поћи редом, кренути у обилазак, заређати:* ~ од куће до куће, ~ по селу.

зајàдиковати, -кујēм свр. *почети јадиковати, закукати.*

зàјадити, -ӣм свр. **1.** *в. зајадиковати.* **2.** *снаћи, обузети (о јаду, жалости); донети јад, несрећу.*

зајази́вати (се), -àзујēм (се) (зајажа́вати (се), -àжāвāм (се) и зајажѝвати (се), -àжујēм (се)) *несвр. према зајазити (се).*

зајáзити, зàјāзӣм свр. **1.** *обуставити ток воде постављањем бране или друге препреке, запрудити:* ~ реку. **2.** *затрпати, засути:* ~ вир, ~ пут. **3.** фиг. *задовољити (жељу, прохтев).* ■ ~ **се 1.** *затворити се, запушити се.* – Понори се зајазе. **2.** фиг. *задовољити се, заситити се.* – Његова се душа зајазила.

за́јам, -јма (мн. за́јмови) м *уступање новца или чега другоме уз обавезу враћања; вредност или предмет који се тако даје:* дати на ~, вратити ~, узети ~.

зајамчи́вати, -àмчујēм *несвр. према зајамчити.*

зàјамчити и **зàјāмчити,** -ӣм свр. **а.** *преузети јемство, одговорност за нешто, гарантовати; обезбедити.* – Смем да зајамчим за њега, ~ мир, ~ слободу.

зàјаприти (се), -ӣм (се) свр. *в. зајапурити (се).*

зајàпӯрено прил. *румених образа, са зајапуреношћу.*

зајàпӯренōст, -ости ж *особина и стање оног који је зајапурен.*

зајапу́рити, -àпӯрӣм свр. *зацрвенити, зажарити.* – Ветар јој зајапури лице. ■ ~ **се** *добити румену боју у лицу, заруменити се.*

зајá́рити, зàјāрӣм свр. *произвести јару, припећи.* – Зајарило сунце. ■ ~ **се** *зажарити се (о ватри); зајапурити се, зацрвенети се (о лицу).*

зајаýкати, -àӯчēм и **зајаўкати,** -àучēм свр. *почети јаукати, закукати.*

зајаýкнути, -àӯкнēм и **зајаўкнути,** -àукнēм свр. *јаукнути, зајаукати.*

зàјахати, -ашēм свр. *узјахати, појахати:* ~ коња.

зајахи́вати, -àхујēм *несвр. према зајахати.*

зајебáвати, зајèбāвāм несвр. прел. разг. вулг. (некога) *збијати грубе шале с неким, зезати, завитлавати, зафркавати.* ■ ~ **се** (с неким или без допуне) *шегачити се, завитлавати се, зафркавати се, зезати се.*

зајéдало с (м) (мн. с) *заједљива особа, заједљивац.*

зајéдати, зàјēдām несвр. **1.** *изазивати заједљивим речима, задиркивати.* **2.** *поткрадати, закидати.* – Држава грађанима заједа. ■ ~ **се** *задиркивати се.*

зајèдљив, -а, -о *који заједа, пакостан:* ~ жена, ~ примедба.

зајèдљивац, -ивца м *заједљив човек.*

зајèдљивица ж *заједљива женска особа.*

зајèдљиво прил. *на заједљив начин, пакосно.*

зајèдљивōст, -ости ж *особина оног који је заједљив.*

зà́једница ж **1. а.** *људи и институције које регулишу заједнички живот; скуп људских група које живе повезано:* друштвена ~, светска ~; словенска ~, сродна ~. **б.** *скуп људи који су повезани чланством у некој организацији; друштвена организација, удружење:* црквена ~. **в.** *животињске или биљне јединке које живе заједно; биолошке врсте сличних карактеристика:* ~ пчела, биљна ~. **2. а.** *удруженост, јединство; сродност:* брат-

ска ~, српска ~. **б.** *живот заједно с неким.* – Живели су у заједници с родитељима. **3.** *заједничко провођење нечега, судеовништво; заједничко поседовање:* ~ живота, ~ у раду; имање у заједници. • **првобитна** ~ *прва друштвено-економска формација људског друштва у којој су средства за производњу била у заједничкој својини.*

за̀једничар м *члан неке заједнице (задруге, организације, удружења, странке и сл.); партнер у неком послу.*

за̀једничкӣ, -ā, -ō *који се односи на заједницу, који припада заједници (већем броју јединки, појмова), општи:* ~ кућа, ~ борба, ~ култура. • ~ **именице** *именице којима се именује било који предмет, биће и др. са одређеним општим својствима, заједничким за одређену групу или категорију.*

за̀једнички прил. *заједно, удружено:* ~ радити.

за̀једништво с *в. заједница.*

за̀једно прил. **1.** *у заједници, у групи, у друштву:* шетати ~, живети ~. **2.** *у исто време, уједно.* – Критика је изашла заједно са делом.

зајѐдрити и **за̀једрити,** за̀једрӣм свр. *почети једрити, запловити под једрима.*

зајѐздити, -ӣм свр. *почети јездити, појездити (на коњу).*

зајезѐрити (се) и **за̀језерити (се),** -ӣм (се) свр. *зауставити се чинећи језеро (о води); претворити се у језеро.* – Воде изађу из шупљина и заједере.

зајѐкнути, за̀јēкнēм свр. *јекнути; зачути се.*

зајѐктати (се), за̀јекћēм (се) свр. *в. зајецати (се).*

зајемча́вати, -èмчāвāм *несвр. према зајемчити.*

за̀јемчити и **за̀јēмчити,** -ӣм свр. *в. зајамчити.*

за̀јесенити, -ӣ(м) и **зајесѐнити,** -èсенӣ(м) свр. **1.** безл. *настати, наступити (о јесени).* **2.** *дочекати негде јесен:* ~ у селу. ■ ~ **се** безл. *в. зајесенити (1).*

за̀јести, за̀једēм свр. **1.** *једући потрошити:* ~ све за седам дана. **2.** *закинути при мерењу, бројању (некоме), оштетити (некога).* – Ником није ништа зајео. **3.** фиг. *увредити, пецнути (речима):* ~ за срце. ■ ~ **се 1.** *зарити се, усећи се.* – Гвожђе се заједе у месо. **2.** фиг. *завадити се, посвађати се.*

за̀јецати (се), -ā̀м (се) свр. *почети јецати, заридати.*

зајѐчати, -чӣм свр. *почети јечати; огласити се јеком.*

за́јмити, за̀јмӣм свр. и несвр. **1.** *да(ва)ти или узети, узимати у зајам.* **2. а.** *одагнати (стоку) у одређеном правцу:* ~ овце у планину. **б.** *потерати (некуда), терајући усмерити.* – Зајми га полиција у станицу. ■ ~ **се 1.** *да(ва)ти зајам један другом.* **2.** нар. *узајамно се помоћи, помагати у раду.*

зајмода́вац, -вца м *онај који даје у зајам, повериlац.*

зајмопри́мац, -мца м *онај који узима у зајам, дужник.*

зајмотра̀жилац, -иоца м *онај који тражи зајам.*

зајогу́нити (се), -о̀гӯнӣм (се) свр. *упорно, тврдоглаво остати при неком ставу, запети, задрети, заинатити се.*

зајуна́чити (се), -ӯна̀чӣм (се) свр. *постати јунак, охрабрити се.*

зајӯнити (се), за̀јӯнӣм (се) свр. *зајогунити (се), заинатити се.*

за̀јутāрје с *јутарње доба.*

за̀јутрити, -рӣ(м) свр. безл. *настати, сванути (о јутру).*

за̀кāвжити (се), -ӣм (се) свр. *заподенути кавгу, посвађати се.*

зака́дити, за̀кāдӣм свр. **1.** *изложити некога диму;* ~ бурад димом. **2.** рлг. *окадити (тамјаном).* ■ ~ **се** *испунити се димом, мирисом дима, надимити се.*

закађи́вати, -а̀ђујēм *несвр. према закадити.*

зака́зати, за̀кāжēм свр. **1.** *одредити, уговорити термин, место (састанка и сл.):* ~ седницу, ~ тачан датум. **2.** *саопштити, објавити.* **3.** *изневерити, затајити.*

закази́вати, -а̀зӯјēм *несвр. према заказати.*

зака̀јмачити, -ӣм свр. *зачинити кајмаком:* ~ гибаницу. ■ ~ **се** *прекрити се кајмаком (о млеку).*

зака́лити, за̀кāлӣм свр. *каљењем претворити гвожђе у челик;* фиг. *очеличити, учинити чврћим:* ~ косу; ~ душу.

зака̀луђерити, -ӣм свр. *учинити (некога) калуђером.* ■ ~ **се** *ступити у калуђерски ред, постати калуђер.*

зака́љати, за̀кāљām свр. *заблатити, запрљати; замазати:* ~ руке земљом, ~ чађу. ■ ~ **се** *замазати се, запрљати се:* ~ се од главе до пете.

закаљу̀жати (се), -ā̀м (се) свр. *в. закаљати (се).*

за̀каменити, -ӣм свр. **а.** *учинити да се нешто претвори у камен, окаменити:* ~ семе. **б.** фиг. *укутати, занемети.* ■ ~ **се 1.** *постати тврд као камен; умртвити се, окаменити се.* – У Црној Гори се све закаменило. Семе се у земљи закаменило. **2.** фиг. *занемети од страха, пренераженост, скаменити се.*

закамуфли́рати, -ӯфлӣрām свр. *учинити неуочљивим, тешко видљивим, прикрити:* ~ склониште. ■ ~ **се** *учинити се неуочљивим, прикрити се.*

зака́нити се, за̀кāнӣм се свр. *в. наканити се.*

закапа̀рисати, -ишēм (за̀капарити, -ӣм) свр. **1.** *дајући капару обезбедити за себе оно што се купује, изнајмљује и сл.:* ~ стоку, ~ собу. **2.** *испросити девојку дајући капару, залог.*

за̀капати, -пљēм (-ā̀м) свр. *почети падати у капима (о сузама, роси и сл.).* **2.** *капима покваситиː* ~ књигу.

закапӣјати се, -ā̀м се свр. *затворити се, закључати се.*

зака̀рпа̄тскӣ, -ā, -ō *који се односи на предео иза Карпата.*

за̀кā̄ртати, -ā̀м свр. *изгубити на картама, прокоцкати:* ~ очевину. ■ ~ **се** *почети се картати; задржати се дуго картајући.*

за̀касати (се), -ā̀м (се) свр. *почети касати.*

зака̀снелӧст јек. **зака̀сњелӧст,** -ости ж *особина онога што је закаснело, задоцнелост.*

зака̀снео, -ела, -о јек. **зака̀снио,** -сњела, -о *који је закаснио, задоцнео:* ~ јесен, ~ гост.

за̀каснити и **зака̀снити,** за̀каснӣм свр. *стићи, доћи касно, задоцнити:* ~ на час, ~ на воз. ■ ~ **се** *в. закаснити.*

зака̀тā̄нчити, -ӣм свр. *затворити, осигурати катанцем (врата, улаз и сл.).* ■ ~ **се** *затворити се катанцем, закључати се.*

зака̀транити, -ӣм свр. *премазати катраном:* ~ чамац.

зака̀чā̄лька ж (дат. -љци; ген. мн. -ки) *в. закачка.*

закачи́вати (се), -а̀чујēм (се) и **зака̀чињати (се),** -њēм (се) *несвр. према закачити (се).*

за̀качити, -ӣм свр. **1.** *спојити (куком, иглом и сл.) један предмет с другим, прикопчати:* ~ приколицу за камион, ~ дугме на кошуљи. **2. а.** *натаћи, окачити:* ~ торбу за клин. **б.** *затаћи, заденути:* ~ палце у џепове прслука. **3. а.** *додирнути, окрзнути; захватити (обично наносећи неугодност):* ~ ноктом. Рањен је, закачило му руку. **б.** фиг. *поменути (некога или нешто) у негативном контексту.* – Посланик је закачио и председника владе. **4.** *узети, присвојити (нешто туђе).* **б.** *оштетити (некога).* **5.** *в. закачити се (за).* ■ ~ **се 1.** *прикачити се, ухватити се; прилепити се:* ~ се за папучу камиона; ~ се за удицу. **2.** фиг. *ухватити се за нешто инсистирајући на свом ставу:* ~ се за две ствари у расправи. **3. а.** *запети, заплести се:* ~ се за ограду, ~ се за грану. **б.** *дотаћи се некога, нечега у говору; пецнути.* **4.** *посвађати се, споречкати се:* ~ се с оцем око новца.

за̀качка ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ (-чāкā)) **1.** *предмет или део на предмету у облику куке или сличне направе којим се један предмет спаја, закачује, причвршћује, веша и сл.* **а.** *спајалица, копча; штипаљка за рубље.* **б.** *металнa кука којом се причвршћују прозори.* **в.** *петља на одећи за окачивање о клинове.* **г.** *назив за разне делове предмета помоћу којих се могу причврстити за друге:* ~ спроводника, ~ шмрка. **2.** фиг. **а.** *повод за свађу, задевица.* **б.** *сметња, незгода, заврзлама.*

закашља́вати (се), -а̀шљавā̀м (се) *несвр. према* ***закашљати*** *(се).*

зака̀шљати (се), за̀кашљēм (се) свр. *почети кашљати; добити наступ кашља.*

закашљи́вати (се), -а̀шљујēм (се) *несвр. према* ***закашљати*** *(се).*

закашња́вати (се), -а̀шњавā̀м (се) *несвр. према* ***закаснити*** *(се).*

закашње́ње с *недолазак или неизвршење нечега на време, задоцњење.*

за̀квасити, -ӣм свр. *учинити мокрим, овлажити, наквасити:* ~ марамицу. ■ ~ **се** *постати мокар, покваситися; наквасити се.*

заква́сити, за̀квāсӣм свр. *додавањем кваса, киселине изазвати врење:* ~ хлеб.

заквач- *в.* ***закач-***.

за̀квоцати, -оцā̀м свр. *почети квоцати.*

заквр̏чати, -чӣм свр. *почети кврчати, огласити се кврчањем (крештањем, фрктањем и сл.).*

закѐвтати, за̀кевћēм свр. *почети кевтати, залајати испрекидано.*

заке́рало с (м) (мн. с) *онај који стално закера, прави примедбе, приговара.*

заке́рати, за̀кēрā̀м несвр. *налазити свачем замерке, приговарати; зановетати.*

за́кивак и **за̀кивак,** -ӣвка м *клин, чавао и сл. којим се закивају метални предмети, нитна.*

заки́вати (се), за̀кӣвā̀м (се) *несвр. према* ***заковати*** *(се).*

заки́дати, за̀кӣдā̀м несвр. **1.** *откидати, одсецати (врхове биљака, делове нечега), поткресивати.* **2.** *умањивати (нечију зараду) неправедно одузимајући; подваљивати.* ~ на плати; ~ на ваги. **3.** *хватати зубима, уједати:* ~ месо зубима.

закикòтати (се), -ӣкоћēм (се) свр. *почети се кикотати, засмејати се гласно.*

за̀кинути, -нēм **1.** *откинути, одсећи (врхове биљке, делове нечега), заломити (део, врх):* ~ врхове младица, ~ лист. **2.** *умањити (нечију зараду) неправедно одузимајући; подвалити:* ~ две дневнице; ~ на ваги. **3.** *ухватити зубима, уједом:* ~ **се** *прекинути се, преломити се.*

заки́пети јек. **заки́пјети,** -пӣм свр. **1.** *почети кипети, преливати се преко рубова посуде; провртети (о течности).* **2.** фиг. *ускипети, узаврети (под утицајем јаких осећања, гнева, мржње и др.).*

заки̏птети јек. **заки̏птјети,** -тӣм свр. *почети киптети, закипети.*

за̀киселити, -ӣм свр. *учинити да нешто постане кисело, да добије кисео укус; зачинити нечим киселим:* ~ млеко, ~ салату.

закисељи́вати, -ѐљујēм *несвр. према* ***закиселити***.

закисѝвати, -ӣсујēм несвр. *в.* ***закишњавати***.

за̀киснути, -нēм свр. *покиснути; покваситися се уопште.* ■ ~ **се** *прокиснути.*

за̀китити, -ӣм свр. *украсити, окитити* ~ сватове цвећем. ■ ~ **се** *украсити се, окитити се.*

за̀кишити, -ӣ(м) свр. безл. *почети падати (о киши), окишати (се).*

закишња́вати, зак̏ишњāвā̀м *несвр. према* ***закиснути***.

за́клад м **1.** *ствар од вредности, драгоценост која се даје као обезбеђење потраживања, залог:* положити ~, вратити ~. **2.** *новац одређен за посебну намену, фонд; завештање; задужбина:* ~ за сиромашну децу. **3.** *драгоценост, накит:* црквени ~.

за̀клада и **за̀клада** ж *задужбина; завештање;* уп. заклад (2): српске црквене закладе, корисници закладе.

за̀кладни̏ и **за̀кладни̏,** -ā, -о̄ *који се односи на заклад и закладу, задужбински:* ~ болница, ~ имовина.

за̀кладни̏к и **за̀кладни̏к** м *онај који даје, улаже у заклад (2) и закладе.*

за́кладница и **за̀кладница** ж *документ о закладу (2), заклади.*

за̀клāн, -а, -о *трп. од* ***заклати*** *(се).* • **спавати као** ~ *в. под спавати.*

за̀клањати (се), -ā̀м (се) *несвр. према* ***заклонити*** *(се).*

закла́ње с *клање; усмрћивање:* јагње изведоше на ~.

заклапа̀рати, -ā̀м свр. *почети клапарати, заклопарати.*

закла́пати (се), за̀клāпā̀м (се) *несвр. према* ***заклопити*** *(се).*

закла̀сати, -ā̀м свр. *почети класати.*

за̀клати, за̀кољēм свр. **1.** *усмртити ножем или сл. пресецајући гркљан, грло; усмртити уопште.* **2.** фиг. *упропастити, уништити (материјално или морално).* **3.** *угристи, ујести.* ■ ~ **се** *повр. од* ***заклати*** *(1, 2).*

закла́тити, за̀клāтӣм свр. *почети клатити, заљуљати:* ~ раменима. ■ ~ **се 1.** *почети се клатити, заљуљати се.* **2.** *кренути, поћи (климаво).*

за̀клачити, -ӣм свр. **1.** *в. закречити:* ~ зидове, **2.** *потопити у кречно млеко; загасити живи креч:* ~ пшеницу, ~ воду.

заклепѐтати, -ѐпећēм свр. *почети клепетати, залупати; заклопарати.*

за̀клēт, -а, -о **1.** *који се обавезао да врши своју дужност у складу са прописима.* **2.** *врло одан, непомирљив, загрижен:* заклети јужњак, заклети противник. **3.** *уклет, проклет:* заклети град.

за́клетва и **за́клētва** ж (ген. мн. -вӣ и -тāвā̄)) *свечана изјава да ће онај који је даје говорити истину, вршити дужност и сл.* • **брат од заклетве** *једини брат.* **ни од заклетве** *ни један једини.* **положити заклетву** *заклети се.*

за̀клēти, закӯнēм свр. **1.** *молећи ставити некоме нешто у дужност уз заклетву, преклињање да то учини.* – Заклела га свим на свету. **2.** *тражити заклетву, натерати на заклетву:* ~ сведоке, ~ чиновника. ■ ~ **се 1.** *положити, дати заклетву, свечано обећати нешто.* – Заклела се у децу да неће ником рећи. **2.** *зарећи се, укопистити се.* – Као да се све заклело против нас. • **заклела се земља рају да се тајне све дознају** *ништа се не може сакрити.* **не бих се заклео** *не могу да засигурно тврдим.*

за̀клецати, -ā̀м свр. *почети клецати, подрхтати (о ногама, коленима).*

закле́штити, за̀клēштӣм јек. **заклијѐштити,** за̀клијештӣм свр. *ухватити, стегнути као клештима:* ~ нос међу наочаре. ■ ~ **се** *ухватити се као у клешта, заглавити се.*

закли̏ктати, за̀кликћēм свр. *почети испуштати кликтаје (о птицама); почети кликтати, викати (од радости, узбуђења).*

за̀климати, -ā̀м свр. *почети климати (најчешће главом), замахати; задремати, закуњати.* ■ ~ **се** *зањихати се, заљуљати се.*

за̀клӣнчити, -ӣм свр. (нешто) *забити у нешто клин;* фиг. *напакостити (некоме):* ~ стабло, треба му добро ~.

за̀клињати (се), -њēм (се) *несвр. према* ***заклети*** *(се).*

закли́сити, за̀клӣсӣм свр. *засећи укосо, укосо одрезати, затесати:* гранчицу косо ~; даске одозго ~.

заклобу̏чати, -ā̀м свр. *почети клобучати, избацивати клобуке (о течности).*

заклоко̀тати, -о̀коћēм и -о̀тā̀м свр. *почети клокотати (о води).*

за́клон м **1.** *место које пружа могућност за заштиту од опасности, невоље и сл.; склониште, уточиште:* шумски ~, чобански ~. **2.** *оно чиме се неко или нешто штити, заклања, прекрива, штити, застор:* лампа са заклоном од свиле, капа са заклоном. **3.** фиг. *одбрана, заштита:* ~ од ислама, ~ од турске најезде. **4.** спорт. *забацивање, напад главе и тела уназад.*

за́клонак, -о̄нка м *в.* ***заклон*** *(1, 2).*

за̀клонит и **за́клонит,** -а, -о **а.** *заклоњен, затрављен:* ~ огњиште. **б.** *који пружа заклон, безбедан, сигуран:* ~ место, ~ положај. **в.** *забачен, миран:* ~ улица.

заклò̀нити, за̀клонӣм свр. **1.** *ставити у нешто, иза нечега тако да није изложено погледу, заштитити, сачувати.* **2.** *сакрити, застрети.* **3.** *заштитити.* – Стално је сина заклањала од рада. ■ ~ **се** *склонити се, сакрити се, заштитити се.*

за̀клонитӧ̀ст, -ости ж *особина онога што је заклоњено, заклоњеност.*

за́клоница и **за̀клоница** ж *мали заклон, склоњено место.*

за́клонӣште и **за̀клонӣште** с *место погодно за склањање; склониште, уточиште.*

за̀клоњен, -а, -о *заклонит, скровит:* ~ положај.

за̀клоњенӧ̀ст, -ости ж *стање, положај онога који је заклоњен, онога што је заклоњено.*

за́клоп м **1.** *в. заклопац.* **2.** *брава, засовница.*

заклопà̀рати, -а̄м свр. *почети клопарати.*

за̀клопац и **за́клопац,** -пца м *предмет којим се поклапа лонац, сандук, кутија и сл., поклопац; кајак на прозору.* • **сваком лонцу бити заклонац** *мешати се свуда.*

заклò̀пити, за̀клопӣм свр. **1.** *ставити заклопац на отвор нечега, покрити поклопцем, поклопити:* ~ сандук, ~ клавир. **2.** *склопити, саставити (нешто што има два дела):* ~ књигу, ~ очи, ~ трепавице. **3.** *закључати, забравити:* ~ кућу, ~ врата. **4.** *ставити нешто преко, испред нечега, покрити* ~ лице рукама. **5.** *ућуткати речима, поклопити одговором.* ■ ~ **се** *затворити се, склопити се (о ономе што се затвара).* • ~ **очи** 1) *умрети.* 2) *заспати.* ~ **очи некоме** *бити присутан кад неко умре.*

за́клопнӣ, -а̄, -ō *који се односи на заклоп, који служи за заклапање:* ~ стакло, ~ врата.

заклопò̀тати, -òпоћēм и -òтā̄м свр. *почети клопотати, стварати буку, клопарање (о точковима и сл.).*

за̀клопчић м *дем. и хип. од заклопац.*

закључа́вати, -ȕчāвā̄м *несвр. према закључати (се).*

за̀кључак и **за́кључак,** -чка м **1. а.** *суд изведен из једног или више судова, чињеница; сажетак излагања, резиме.* **б.** *одлука, решење (донето на основу правног поступка).* **2.** фин. и трг. *уговор о неком трговачком послу (о куповини или продаји); обрачун, биланс:* направити закључке за сву робу; ~ дневне наплате. **3.** *стварање уговора, закључење:* ~ уговора, ~ мира.

за̀кључан и **за́кључан,** -чна, -о *који се односи на закључак, завршетак, остварење нечега:* ~ предлог, ~ фаза, ~ реч, ~ испит.

закључ̀ати[1], -а̄м свр. *затворити кључем (врата, просторију или онога који је ушао унутра).* ■ ~ **се** *затворити се кључем (у просторији).*

закључ̀ати[2], -а̄м свр. *почети кључати, проврети.*

закључе́ње с **1.** *в. закључак (1).* **2.** *склапање (уговора, мира и др.).* **3.** *коначно формирање; крај (неке радње, догађаја итд.).*

закључи́вати, -ȕчујēм *несвр. према закључити.*

закључ̀ити, за̀кључȳ̀м свр. **1.** *извести закључак, утврдити.* – На основу понашања закључио сам ко су. **2.** *одлучити, решити.* – Закључише да пођемо. **3.** *склопити, утврдити (мир, уговор, посао и др.).* **4.** *завршити, окончати:* ~ седницу. **б.** *извести обрачун, биланс:* ~ књиге.

за̀кључница и **за́кључница** ж трг. *уговор, потврда о закљученом послу између продавца и купца.*

за̀кључно и **за́кључно** прил. *с крајњим роком, укључујући:* ~ до 10. јуна.

за̀кметити, -ӣм свр. *поставити за кмета, за сеоског старешину.* ■ ~ **се** *постати кмет, сеоски старешина.*

закме́чати, -чӣм свр. **а.** *почети кмечати, заплакати (о детету).* **б.** *заблејати, замекетати (о јагњету, јарету и др.).*

закне́жити, за̀кнēжӣм свр. *учинити кнезом, довести на положај кнеза.* ■ ~ **се** *проглаcити се кнезом, завладати као кнез.*

заку̀вати, за̀кујēм свр. **1.** *клинцима, ексерима и сл. нешто приковати, прибити уз друго што, утврдити, уковати (у нешто):* ~ врата, ~ у сандук. **2.** фиг. *чврсто везати, учинити непокретним.* – Осећао сам да су ми ноге заковане за патос. **3.** *ставити у ланце, оковати.* ■ ~ **се** *забости се, зарити се; везати се за једно место:* ~ се за провинцију.

заковитла́вати (се), -ӣтлāвā̄м (се) *несвр. према заковитлати (се).*

заковѝтлати, -а̄м свр. **1.** *почети ковитлати, бацити да се креће окрећући се укруг:* ~ камен преко брда. **2.** *в. заковитлати се.* ■ ~ **се** *почети се кретати у ковитлац(у) (о облацима, води и сл.).*

за́ковица и **за̀ковица** ж *закивак, метална сојка, нитна.*

заковр̀нӯт, -а, -о *чудан, настран; поремећен.*

заковр́нути, -òвр̀нēм свр. **1. а.** *завртети, увртети:* ~ реп, ~ брк. **б.** (очима) *преврнути.* **2.** *напо се разболети.*

заковрча́вати (се), -вр̀чāвā̄м (се) и **заковрца́вати (се),** -вр̀цāвā̄м (се) *несвр. према заковрчати (се), заковрцати (се).*

заковр̀чати (се) и **заковр̀цати (се),** -а̄м (се) свр. *в. заковрчити (се).*

заковрчи́вати (се), -вр̀чујēм (се) и **заковрци́вати (се),** -вр̀цујēм (се) *несвр. према заковрчити (се), заковрцити (се).*

заковр̀чити, -ӣм и **заковр̀цити,** -ӣм свр. **1.** *направити коврџу на нечем, увити (о коси, брковима).* **2.** *окренути, савити у страну; завртети навише:* ~ вратом. ~ реп. ■ ~ **се 1.** *постати коврџав, увити се.* **2.** *савити се, завртети се.*

закокода́кати, -òдāчēм свр. *почети кокодакати.*

закокò̀тати, -òкоћēм свр. *почети кокотати.*

зако́лати, за̀кōлā̄м свр. **а.** *почети колати, кружити.* – Крв му закола у жилама. **б.** фиг. *почети се ширити (о гласу, вестима и сл.).*

заколе́бати се, -а̄м се свр. **1.** *заљуљати се, затетурати се.* **2.** *показати неодлучност, поколебати се.*

заколу̀тати, -а̄м свр. (очима) *почети колутати, почети кретати тамо-амо.* ■ ~ **се** *почети се колутати, завртети се.*

за̀кољак[1], -ōљка м *место под грлом животиње, где се коље; рана начињена клањем.*

за̀кољак[2], -ōљка м нар. *кочић забијен поред већег коца да би овај чвршће стајао или између великих колаца да би се смањио размак између њих.*

закомѐшати (се), -а̄м (се) свр. *почети (се) комешати, ускомешати (се).*

зако̀мпликовати, -кујēм свр. *учинити компликованим.* ■ ~ **се** *постати компликован, замрсити се.*

за́кон м **1.** правн. *нормативни акт којим суверена власт одређује општеобавезне правне прописе:* ~ о школству, кривични ~. **2. а.** *правила о друштвеном понашању:* народни ~, морални ~. **б.** *обичај, ред који влада у одређеној средини.* – Његова реч је била закон. **3. а.** *нужно стање, непроменљиви однос који проистиче из суштине ствари:* природни ~, ~ крви. **б.** *утврђена научна истина:* Архимедов ~, гласовни ~. **4.** нар. *вера, религија:* турски ~, римски ~ • **нужда закон мења** *нешто се мора урадити противно вољи и обичају.* **ставити (изван) закона** *лишити некога заштите закона.* **човек од закона** *правник, адвокат.*

зако̀начити, -ӣм свр. нар. *остати на конаку, преноћити.*

за́конӣк м *збирка правних прописа који чине целину; скуп писаних или неписаних правила, обичаја, кодекс.*

за́конит, -а, -о. **а.** *који се слаже са законом, прописан законом:* ~ брак. **б.** *признат законом:* ~ жена. **в.** *који не нарушава природне законе, конзеквентан:* ~ развој.

за́конито прил. *у складу са законима; природно:* ~ крунисан; ~ се развијати.

за́конитӧ̀ст, -ости ж *особина и стање онога што је законито.*

зàконодàван, -вна, -о *који ствàра и доноси законе, који се односи на доношење закона:* ~ комисија.

законодàвац, -вца м *онај који доноси и прописује законе.*

законодàвство с *скуп закона једне земље, правни систем:* трговачко ~, српско ~.

зàкономѐран јек. **зàкономјѐран,** -рна, -о *законит, правилан:* закономерно кретање материје.

зàкономѐрно јек. **зàкономјѐрно** прил. *на закономеран начин, законито.*

закономѐрнōст јек. **закономјѐрнōст,** -ости ж *особина онога што је закономерно, законитост.*

законопи́сац, -сца м *састављач, писац закона.*

зàконотвòран, -рна, -о *в. законодаван.*

законотво́рац, -рца м *в. законодавац.*

за́конскӣ, -ā, -ō **1.** *који се односи на закон:* ~ текст, ~ правило. **2.** *законит:* ~ краљ.

за́конски прил. *по закону, законито:* ~ поступати.

за́коп м **1.** *ископ, сахрана.* **2.** *место где је нешто закопано.* **3.** *замах при копању.*

закопа́вати (се), -òпāвāм (се) *несвр. према закопати (се).*

зàкопати, -āм свр. **1.** *почети копати, мало копнути; направити покрет као при копању:* ~ мотиком; ногом. **2. а.** *ставити нешто у ископано место прекривајући земљом, песком и сл.:* ~ у земљу. **б.** *завући (у нешто), сакрити:* ~ руке у џепове, ~ нокте у месо. **3.** *сахранити; уништити, разорити.* **4.** *копајући направити (у земљи); укопавањем поставити, утврдити:* ~ у страни пут; откако је овај град закопан. ■ **~ се 1.** *повр. од закопати (2, 4):* ~ се у сламу, ~ се у шанац. **2.** фиг. *завући се, склонити се:* ~ се у село. **3.** *удубити се (у нешто):* ~ се у рачуне.

зàкопина и **за́копина** ж **1.** *место где је ископана земља, јама.* **2.** *остаци темеља куће; остаци старог друма, пута.* **3.** *првобитна насеобина, дедовина.*

зàкопитити, -ӣм свр. (нешто) *стећи, зарадити.* ■ **~ се** *укоренити се, уврежити се; обогатити се.*

зàкопкати, -āм свр. *почети копкати:* ~ ногама.

закопр̀цати (се), -āм (се) свр. *почети се копрцати.*

закопчáвати, -òпчāвāм *несвр. према закопчати.*

зàкопчān, -а, -о *повучен у себе, затворен:* ~ момак.

зàкопчāно прил. *повучено, уздржано:* ~ се држати.

зàкопчāност, -ости ж *особина онога који је закопчан, затвореност, уздржаност.*

зàкòпчати, -āм свр. **а.** *спојити копчама, дугмадима и сл. (део одеће, обуће):* ~ капут **б.** *продентути дугме или копчу кроз рупицу; спојити копчама, дугмадима (одећу на некоме):* ~ дете. ■ **~ се** *закопчати на себи одећу.*

закора́кнути, -òрāкнēм свр. *в. закорачити.*

закòрачати, -āм свр. *почети корачати, поћи.*

закорачи́вати, -àчујēм *несвр. према закорачити.*

закора́чити, -òрачӣм свр. **1.** *почети корачати; направити корак, коракнути.* **2.** *досећи, стићи (на неко место):* ~ у кућу. **3.** *прекорачити, прећи:* ~ преко ограде.

закоре́нити се, -кòрēнӣм се јек. **закоријѐнити се,** -òријенӣм се свр. *пустити, ухватити корен;* фиг. *прилагодити се.*

закорењи́вати се јек. **закорјењи́вати се,** -ењујēм се *несвр. према закоренити се.*

зàкòрео, -ела, -о јек. **зàкòрио,** -рјела, -о **1.** *р. пр. од закорети се у атриб. служби.* **2.** (најчешће одр.) фиг. *в. окорео (2):* ~ нежења.

зàкòрети се јек. **зàкòрјети се,** -рӣм се свр. *добити кору, превући се кором; скорети се.*

зако́ровити (се), -ӣм (се) свр. *зарасти у коров, обрасти коровом (о њиви, земљишту и сл.).*

зако́ровљенōст, -ости ж *стање онога што је закоровљено.*

за́кос м **1.** *место где има траве, где се може косити.* **2.** *с краја ливаде (или сличне травом прекривене површине) начињен откос (траве).*

зàкòсити, зàкосӣм свр. **а.** *почети косити.* **б.** *косећи прећи у тућу ливаду.* – Закосио си му читав метар.

зако́сити, зàкōсӣм и **зàкòсити,** зàкосӣм свр. *поставити укосо, накривити; усмерити укосо:* ~ даске, ~ ножем.

зàкòсматити, -ӣм свр. *обрасти у косу, у браду.*

зàкòтити, зàкотӣм свр. *учинити да се накоти, размножи (обично стоку).* ■ **~ се** *размножити се, запатити се (о стоци).*

закотрљати, -āм свр. *почети котрљати, учинити да се нешто почне котрљати:* ~ камење низ брдо. ■ **~ се** *почети се котрљати, завалити се.*

закоту̀рати, -āм свр. *почети котурати, закотрљати.* ■ **~ се** *почети се котурати, закотрљати се.*

зàкоцкати се, -āм се свр. *почети се коцкати; навелико ући у коцкање.*

зако́чити, зàкōчӣм свр. **а.** *зауставити, укочити; смањити брзину, прикочити:* ~ точкове, ~ кола. **б.** *ситати, омести:* ~ напредовање, ~ нашу ствар. **2.** *онемогућити одапињање оружја:* ~ пушку. ■ **~ се** *зауставити се у кретању, постати непокретљив.*

зàкōшенōст, -ости ж *кос положај нечега.*

закрабу̀љити се, -крàбӯљӣм се свр. *ставити себи крабуљу, маскирати се.*

закра́тити, зàкрāтӣм свр. *забранити, ускратити; онемогућити.*

зàкратко и **зàкрāтко** прил. *после краткога времена, убрзо; за кратко време, не задуго.*

закрва́вити, -рвāвӣм свр. **1.** *замазати крвљу, окрвавити:* ~ нож, ~ руке. **2.** *в. закрвавити се.* ■ **~ се** *напунити се крвљу, постати крвав (о очима).*

закр̀вāвљено прил. *тешко, крвнички:* ~ погледати.

закр̀вāвљенōст, -ости ж *стање онога који је закрвављен, онога што је закрвављено.*

закрва́рити, закр̀вāрӣм свр. *почети крварити, облити се крвљу.* **2.** *в. закрвавити (1).* – Држи у руци закрварен мач. ■ **~ се** *в. закрвавити се.*

закр̀вити, зàкрвӣм свр. **1.** *тешко завадити, посвађати:* ~ два народа. **2.** *в. закрвити се:* ~ с народом. ■ **~ се** *тешко се завадити, посвађати се.* – Две породице се закрвиле.

закрекѐтати, -èкеђēм свр. *почети крекетати.*

закре́нути, зàкрēнēм свр. **1. а.** *упутити се другим правцем, скренути:* ~ у трећу улицу. **б.** *свратити:* ~ у крчму. **2.** *обрнути, окренути (неки део тела или што друго на другу страну):* ~ главом, ~ кључем.

закрѐсати, зàкрешēм свр. *почети кресати, поткресати:* ~ орах.

за́крет и **зàкретāј** м *окрет, заокрет.*

зàкретати, -ећēм несвр. **1.** *скретати, заокретати, мењати правац:* ~ из улице. **2.** *обртати, окретати (обично делом тела или чиме што се рукује); завртати:* ~ главом, ~ ножем; ~ вратове ћуранима. ■ **~ се** *обртати се, окретати се.*

за́кретнӣ, -ā, -ō *који се односи на закрет, обртни:* ~ кондензатор.

закреча́вати (се), -èчāвāм (се) *несвр. према закречити (се).*

закре́чати, -чӣм свр. *в. закрештати.*

зàкреченōст, -ости ж и **закрече́ње** с *стање онога што је закречено, накупљено кречних соли (често о ткивима):* ~ крвних судова.

закречи́вати (се), -èчујēм (се) *несвр. према закречити (се).*

за̀кречити и **закрѐчити,** за̀кречӣм свр. *накнадно окречити, поправити кречењем; кречом прекрити неокречени део.* ■ **~ се 1.** *оболети од закречења.* **2.** *залечити се закречавањем ткива (о кавернама).*

закре́штати јек. **закријѐштати,** -тӣм свр. *почети крештати, испуштити крештав глас (о птицама и сл.);* фиг. *крештаво проговорити.*

закржља́вати, закр̀жљāвāм *несвр. према закржљати.*

за̀кржљавити, -ӣм и **закржља́вити,** -кр̀жљāвӣм свр. *в. закржљати.*

за̀кржљāлӧст и **за̀кржљалӧст,** -ости ж *стање и особина онога што је закржљало.*

закр̀жљати, -āм свр. *постати кржљав, заостати у расту и развоју.*

закри́вати, за̀крӣвāм *несвр. према закрити.*

закри́вити, за̀крӣвӣм свр. **1.** *искривити, учинити кривим:* ~ линију, ~ прут. **2.** *скривити, згрешити.* ■ **~ се 1.** *искривити се, повити се.* **2.** *почети испуштати крике (о људима и животињама).*

за̀крӣвљенӧст, -ости ж *искривљеност, повијеност.*

закривӯдати, -āм свр. *почети кривудати.*

закри́кнути, за̀крӣкнēм свр. *крикнути, вриснути.*

закри́лити, за̀крӣлӣм свр. **1.** *покрити, прекрити крилима.* **2. а.** *заклонити, закрити:* ~ дланом, ~ марамом. **б.** *сасвим прекрити, закрилити.* – Овце закрилиле поље. **в.** вој. *опколити, захватити једним крилом неке војне формације.* – Коњичка дивизија закрили фронт. **3.** *заштитити, сачувати:* ~ свога сина. **4.** *винути се, полетети:* фиг. ~ у свет својих нада. ■ **~ се** *прекрити се, заштитити се.*

закрила́вати (се), -ӣлāвāм (се) *несвр. према закрилити (се).*

за̀крӣље и **за́криље** с *уточиште, заштита; окриље:* наћи закриље; бити под његовим закриљем.

закрила́вати (се), -ӣљујēм (се) *несвр. према закрилити (се).*

за̀крити, за̀кријēм свр. *покрити, прекрити; сакрити:* дланом ~ очи, ~ главу рукама. ■ **~ се** *покрити се, прекрити се; заклонити се.*

закри́чати, -чӣм *почети кричати; продорно викнути.*

закр̀кљати, -āм свр. *почети кркљати.*

закрмеља́вити, -èљāвӣм, **закрмѐљати,** -āм и **закр̀мељити,** -ӣм свр. *добити крмељ у очима.*

закр́мити, за̀кр̄мӣм свр. прел. *дати крму (стоци), нахранити.*

закро̀чити, за̀крочӣм свр. **1.** *коракнути, закорачити, ступити:* ~ преко прага. **2.** *узјахати (коња).*

за́крпа и **за̀крпа** ж **а.** *парче неког материјала које се пришива на поцепано место.* **б.** фиг. *рђав човек.* • **нашла врећа закрпу** *нашао је онога ко му одговара.* **свакој врећи закрпа** *меша се свуда непозван.*

за̀крпити, -ӣм (за̀крпати, -āм) свр. *пришити закрпу, одн. закрпе на поцепани део одеће, поправити крпећи:* ~ кошуљу.

за̀крпица и **за́крпица** ж *дем. и хип. од закрпа.*

закр̀стити, за̀крстӣм свр. **1. а.** *начинити, нацртати знак крста; обележити знаком крста (нешто):* ~ хлеб, ~ дрво. **б.** *нацртати знак крста уместо потписа:* ~ облигацију. **2.** *извршити обред крштења:* ~ дете. **3.** рлг. *осветити, освештати:* ~ водицу.

закружи́вати, -кр̀жујēм *несвр. према закружити.*

закру́жити, за̀крӯжӣм свр. **1.** *почети кружити, завртети се:* ~ зраком, ~ пољем. **2.** *учинити кружан покрет; начинити круг:* ~ оловком. **3.** *раширити се.* – Закружила је прича по селу. **4.** *погледати уоколо; окружити, обухватити (очима, погледом).* **5.** *опколити:* ~ непријатеља.

за̀крцкати, -āм свр. *почети крцкати.*

за̀кр̄ченӧст, -ости ж *стање онога што је закрчено.*

закрчи́вати (се), -р̀чујēм (се) *несвр. према закрчити (се).*

закр́чити, за̀кр̄чӣм свр. **1.** *учинити непролазним, препречити, затворити (пролаз, пут и сл.).* **2.** *потпуно заузети (неки простор), запремити:* ~ кућу. ■ **~ се** *запљавити се, не моћи се пробити из гужве:* ~ се на мосту.

за̀кршити, -ӣм свр. *почети кршити, ломити; заломити горњи део чега.*

закува́вати (се), -ӯвāвāм (се) *несвр. према закувати (се).*

за̀кувати, -āм свр. **1.** *ставити да се кува, припремити кувањем, скувати (јело); при кувању ставити, додати нешто у кључалу течност:* ~ млеко; ~ кафу. **2.** *замесити тесто (за хлеб и сл.).* **3.** фиг. *припремити, смислити (нешто непријатно).* – Целу ствар су закували наши непријатељи. **4.** *прокључати, проврети (о води и др. текућинама).* ■ **~ се 1.** *почети се кувати, узврети.* **2.** фиг. *настати (о нечем непријатном).* – Закува се зло.

закудра́вити, -ӯдрāвӣм и **за̀кудравити,** -ӣм свр. **1.** *постати кудрав.* **2.** *направити кудравим:* ~ косу.

за̀кужити, -ӣм свр. *заразити кужним клицама, окужити:* ~ болешћу. ■ **~ се** *затровати се; постати загушљив (о ваздуху).*

за̀кукати, -āм свр. *почети кукати; зајаукати.*

закӯкӯљено прил. *прикривено, увијено:* ~ рећи.

закӯкӯљенӧст, -ости ж *стање онога који је закукуљен, онога што је закукуљено.*

закуку́љити, -ӯкӯљӣм свр. *покрити кукуљицом; умотати, увити.* ■ **~ се** *замотати се кукуљицом; умотати се, увити се (у нешто):* ~ се у кожух.

закукуре́кати, -ӯрēчēм (закукуре́кнути, -ӯрēкнēм) јек. **закукуријѐкати,** -ӯријечēм (закукуријѐкнути, -ӯријекнēм) свр. *в. закукурикати.*

закукури́кати, -ӯрӣчēм (закукури́кнути, -ӯрӣкнēм) свр. *почети кукурекати, почети кукурикати.*

за̀кулиснӣ, -ā, -ō *који се води иза кулиса, кришом, који делује прикривено; тајни:* ~ рад, ~ дипломатија.

за̀кулисно прил. *прикривено, тајно:* ~ деловати.

заку́мити, за̀кӯмӣм свр. *затражити, замолити кумећи, молећи некога:* ~ га Богом.

заку́њати, за̀кӯњāм свр. *почети куњати, задремати.*

за́куп м **а.** *привремено коришћење нечега регулисано уговором, најам, аренда.* **б.** ист. *право прибирања државних прихода уз утврђену накнаду.* **в.** *закупнина.*

за́купац, -пца м (инстр. -пцем) *онај који узима нешто у закуп.*

заку́пити, за̀кӯпӣм свр. **1.** *узети у закуп:* ~ продавницу. **2.** *унапред отплатити, откупити:* ~ жито.

закупљи́вати, -ӯпљујēм *несвр. према закупити.*

за́купнӣ и **за̀купнӣ,** -ā, -ō *који се односи на закуп:* ~ уговор, ~ цена.

за́купнӣк м *в. закупац.*

закупнѝна и **за́купнина** ж *накнада за коришћење закупљеног добра, цена закупа, најамнина.*

за́купничкӣ, -ā, -ō *који се односи на закупнике.*

за́купништво с *закупнички однос, закупљивање.*

за̀кусак, -ска м **а.** *залогај.* **б.** *мало хране, јела што се поједе ван оброка.*

заку́сити, за̀кӯсӣм свр. *мало појести, заложити.*

за́куска ж **а.** *мања гозба, гошћење (обично са хладним послужењем).* **б.** *ужина, хладно послужење.*

за́кутак, -тка м **а.** *угао, кутак; увучено, скривено место:* ~ собе. **б.** *забачен крај.*

за́кутан, -тна, -о **1.** *забачен, забит:* ~ место, ~ кафана. **2. а.** *скривен, закулисан:* ~ мисао. **б.** *који се крије по кутовима, уїловима:* ~ писар, ~ жена.

закуђа́вати (се), -ӯђа̄ва̄м (се) и **закуђи́вати (се),** -ӯђујēм (се) *несвр. према* **закуђити (се).**

за̀кућити (се), -ӣм (се) *стећи кућу и покућство, окућити се, засновати имућно домаћинство.*

закуха́вати *в.* ***закуваваши.***

за̀кухати *в.* ***закуваши.***

закуца́вати, -ӯца̄ва̄м *несвр. према* **закуцати.**

за̀куцати, -а̄м свр. **1.** *забити, укуцати (клин и сл.).* **2.** *почети куцати (на врата).* **3.** *почети снажније куцати (при узбуђењу), устрептати (о срцу).* **4.** *огласити се звуком (о звону и сл.).* **5.** спорт. *у скоку, гурнути лоптy одозго у кош.*

за̀куцкати, -а̄м свр. *у дем. значењу:* **закуцати.**

за̀кучаст, -а, -о **1. а.** *савијен, кукаст:* ~ нос. **б.** *вијугав, завојит:* ~ црта. **2.** фиг. *замршен, испреплетан, компликован:* ~ говор, ~ стил.

за̀кучасто прил. *нејасно, тајанствено:* ~ говорити.

заку́чити, за̀кӯчӣм свр. **1. а.** *закачити, дохватити куком или другим предметом:* мотком ~ грану. **б.** *зајети (за нешто).* **2.** фиг. *присвојити, приграбити.* – Закучио му је пола њиве.

за̀кучица и **за́кучица** ж *зачкољица, замерка, закачка.*

залагаò̀ница и **залàгаоница** ж *установа у којој се дају ствари од вредности као залоī да се узме новац на коришћење.*

залагаò̀ничā̀р и **залàгаоничā̀р** м *власник залагаонице.*

зала́гати (се), за̀лā̀жēм (се) *несвр. према* **заложити (се).**

зала̀гати, за̀лажēм свр. *обмануши, завараши лажима.*

залàгā̄ч, -а́ча м *онај који даје ствари у залоī.*

залаги́вати, -а̀гујēм *несвр. према* **залагаши.**

за́лаз м *залазак:* ~ сунца.

за̀лазак, -аска м **1.** *нестајање с видика; замицање иза нечеīа; сӣуштање испод хоризонта (о небеским телима).* **2.** фиг. *крај, свршетак:* ~ лета. **3.** *улазак у дубину нечеīа:* ~ у шуму.

за̀лазити, -ӣм [гл. им. за̀лажēње с] *несвр. према* **заћи.**

за̀лазнӣ, -а̄, -ō *који залази, који је на заходу; који се односи на залазак Сунца.*

за̀лајати, -јēм свр. *почети лајати, огласити се лајањем.*

за̀лактица ж **1.** *део руке од лакта до шаке, подлактица.* **2.** *окука, завој.*

зала́мати (се), за̀лā̀мā̄м (се) *несвр. према* **заломиши (се).**

за̀лā̀рмати, -а̄м свр. *почети ларматi, заīрајати.*

за̀лахорити и **залахò̀рити,** -ӣм свр. *почети лахорити.*

зале́гати, за̀лēжēм јек. **залијèгати,** за̀лијежēм *несвр. према* **залећи.**

заледѐнити, -èденӣм свр. *в.* ***заледиши.***

залèдинити, -ӣм свр. **1.** *претворити у леднину, учинити ледином:* ~ њиву. **2.** *в.* ***залединити се.*** ■ **~ се** *претворити се у леднину.*

залèдӣнчити (се), -ӣм (се) свр. *в.* ***залединити (се).***

залèдити, за̀ледӣм свр. **1.** *претворити у лед, замрзнути:* ~ реку. **2.** фиг. *лишити покретљивости; лишити живости, веселости; запањити:* ~ лице, ~ друштво. Заледила га вест. ■ **~ се** *претворити се у лед, прекрити се леденом кором.* **2.** фиг. *укочити се, скаменити се.* – Заледи ми се дах. **3.** фиг. *обуставити финансијско пословање; обуставити рад.*

за́лēђе и **за́леђе** с **1. а.** *крај, територија која се налази иза некоī другоī краја:* приморско ~, у залеђу брда. **б.** *заслонац, заштита.* – Имао је јако залеђе за свој рад. **2. а.** *оно што је некоме или нечему за леђима, позадина:* ~ куће, стајати му у залеђу. **б.** *позадина на којој се нешто темељи, чини суштину нечеīа:* политичко ~.

залеђи́вати (се), -èђујēм (се) *несвр. према* **заледиши.**

залѐжати (се), -жӣм (се) свр. **а.** *остати дуīо лежећи.* **б.** фиг. *остати дуīо неактиван, улежати се:* ~ на једном месту.

залелѐкати, -èлечēм и **залеле́кати,** -èлēчēм свр. *почети лелекаши, зајауκаши, закукаши.*

залелу̀јати (се), -а̄м (се) свр. *почети (се) лелујаши.*

за̀лемити, -ӣм *причврстити лемом, завариши, залетоваши:* кутије добро ~, ~ шпорет.

залемљава́ти, -èмљā̀вā̄м *несвр. према* **залемиши.**

залепѐтати, -а̄м и -èпеће̄м свр. *почети лепеташи.*

зале́пити, за̀лēпӣм јек. **залијèпити,** за̀лијепӣм свр. **1.** *причврстити, спојити лепљењем:* ~ маркицу. **2.** *запушити уста одговарајући некоме, ућуткаши.* **3.** разг. *ошамариши:* ~ (некоме) шамар. ■ **~ се 1.** *спојити се лепљењем, прионути:* ~ се за леђа. **2.** фиг. **а.** *чврсто се ухватити једноī места, остати не мичући се.* **б.** (за, уз некога) *чврсто се везаши, ухваτиши за некоīа, не одвајаши се од некоīа, биши сшално уз некоīа, с неким.*

залепљи́вати (се) јек. **заљепљи́вати (се),** -èпљујēм (се) *несвр. према* **залепиши (се).**

залепр̀шати (се), -а̄м (се) свр. *почети лепршаши (се).*

за́лет м **1.** *наīао, брз лет у одређеном правцу.* **2.** *брз почетак трчања ради замаха пред скок или бацање чеīа; трк:* имати добар залет, бацити камен у залету. **3.** *замах, полет:* ~ духа.

зале́тати (се), за̀лēћēм (се) јек. **залијѐтати (се),** за̀лијећēм *несвр. према* **залеши (се).**

залѐтети јек. **залѐтјети,** -тӣм свр. **1.** *летећи досиећи у простор иза нечеīа:* ~ за кућу. **б.** *летећи заћи, залуташи.* **2.** *подстаћи да лети, да јури:* ~ коња. ■ **~ се 1.** *винути се, полетети:* ~ се у небо. **б.** *затрчаши се, појурити; трчећи насрнути на некоīа:* ~ се преко потока, ~ се на некога. **2.** *непромишљено наступиши.* – Мало сам се залетео па рекох што не треба.

за̀летити јек. **за̀љетити,** -ӣм свр. *остати и провести неīде лето:* ~ на селу. ■ **~ се** *отпочети, насташи (о лету).*

за́летӣште с спорт. *место, простор на коме се узима залет за скок.*

за́летнӣ, -а̄, -ō *који се односи на залет:* ~ стаза.

зале́ћи (за̀лēћи), -е́жēм свр. *допустити да се нешто излеже, закоши:* ~ вашке. ■ **~ се** *закотити се, излећи се (о ситним животињама, клицама и др.).*

залѐћи (за̀лећи), за̀легнēм свр. **1.** *лећи (иза нечеīа); прилећи:* ~ иза камења. **2. а.** *засести на једном месту:* ~ у кафани. **б.** *задржаши се на једном месту.* – Вода је залегла. **3.** *дошећи, подмириши.* – Имање му не може залећи за дуг. **4.** фиг. *заложиши се за некоīа.* ■ **~ се** *пасши у постељу на дуже време, осташи дуīо у лежању.*

залече́ње јек. **заљече́ње** с *потпуно или делимично излечење ране или неке болести.*

залечи́вати (се) јек. **заљечи́вати (се),** -èчујēм *несвр. према* **залечиши (се).**

зале́чити, за̀лēчӣм јек. **залијѐчити,** за̀лијечӣм свр. *довести до зарастања, зацељења (ране, повреде и сл.); делимично или потпуно излечиши:* ~ прст. ■ **~ се** *делимично се излечиши; излечиши се.*

за́лив м геогр. *део водене површине који залази у копно, затон:* Бококоторски ~.

залѝвадити, -ӣм свр. *претворити у ливаду:* ~ њиву. ■ **~ се** *посташи ливада.*

зали́вати (се), за̀лӣвā̄м (се) *несвр. према* **залиши (се).**

за́ливнӣ, -а̄, -ō *који се односи на заливање, наводњавање:* ~ систем, ~ уређај.

за́ливскӣ, -а̄, -ō *који се односи на залив:* ~ долина.

за̀лизак и **за́лизак,** -иска м (обично у мн.) **1.** *део косе и браде који се спушта од образа испред ува, зулуф.* **2.** *ћелави или*

необрасли део на обе стране чела који залази у косу. **3.** *зализани, зачешљани увојак косе.*

зàлӣзанӧст, -ости ж *особина онога који је зализан.*

зали́зати, зàлӣжēм свр. **1.** *лизањем загладити; глатко зачешљати (косу).* **2.** *почети лизати (о пламену и сл.).* ■ **~ се** *глатко се зачешљати; налицкати се.*

зализи́вати (се), -ӣзујēм (се) *несвр. према* ***зализати.***

залијèвати (се), зàлијевāм (се) несвр. јек. *в.* ***заливати (се).***

за́листак и **зàлистак,** -ска м **1.** бот. *листић на лисној дршци, заперак.* **2.** анат. *ткиво у виду листа које затвара неки отвор у организму:* грлени ~, срчани ~. **3.** *комад тканине или коже за преклапање каквог отвора на одећи или обући, капак.* **4.** зоол. *пљосната морска риба, лист.*

залӣстати, -āм свр. *почети листати.*

зàлити, зàлијēм (имп. зàлӣ; трп. залѝвен, -ѐна) свр. **1. а.** *налити воду у биљку, снабдети водом потребном за вегетацију.* **б.** *посути течношћу, полити; натопити (сузама, крвљу и др.):* ~ колач; ~ крвљу. **2. а.** *поплавити.* – Вода залила дворишта. **б.** *испунити (о течности).* **в.** фиг. *испунити, прелавити; обузети; облити.* – Светлост је залила собу. Горчина му залила срце. Зали га руменило. **3. а.** *узети пиће уз јело, попити после јела:* ~ вечеру вином. **б.** разг. *попити у част нечега:* ~ награду. **4.** *дати некоме или нечему да пије приносећи му течност устима, запојити:* ~ дете млеком. **5. а.** *причврстити лемљењем; затворити чим растопљеним:* ~ оловом. **б.** *украсити, обложити ливеним металом:* пушка у срму заливена. ■ **~ се 1.** *бити прелив нечим, напунити се течношћу, налити се.* – Очи се залију сузама. **2.** *попити уз јело; напити се:* ~ се вином. • **ћутати као заливен** *не проговарати ни реч.*

зâлиха и **за́лиха** ж *потрошна роба која се троши или се оставља као резерва:* смањене залихе угља, ~ хране, брашно из залиха.

за́лишан, -шна, -о **1.** *који представља вишак, резервни:* залишне паре, залишна војска. **2.** *узалудан, сувишан:* ~ храброст, ~ ствар.

за́лог м и **за́лога** ж **1. а.** *ствар од вредности коју дужник даје повериоцу за обезбеђење потраживања:* дати новац без залога. **б.** *право повериоца да своје потраживање намири продајом заложене ствари, хипотека:* хипотекарни ~. **2.** *оно што се даје као јемство, што служи као јемство; гаранција за извршење какве обавезе.* **3.** *гаранција, основ нечега.* **4.** *новац, предмет и сл. који се даје као улог у некој игри, оклади и сл.* **5.** *друштвена игра (фота и сл.) у којој играчи као казну дају улог.* **6.** *уметак, врпца у књизи којом се обележава прекид читања.*

зàлогāј м (инстр. -ем) **а.** *храна која се одједном узме у уста и поједе; сасвим мала количина хране:* први ~, ~ хлеба **б.** *храна, средства за прехрану:* бити без куће и залогаја. **в.** *нешто вредно, добитак, корист:* узети најбољи ~. • **бројати залогаје** *обраћати пажњу колико неко једе (из себичности).* **мастан ~** *нешто врло вредно.*

залогàј(ч)иħ м *дем и хип. од* ***залогај.***

зàлӧгорити (се), -ӣм (се) и **зàлӧгоровати (се),** -рујēм (се) свр. *почети логорovати; поставити логор ради привременог боравка.*

залòжити, зàложӣм свр. **1. а.** *дати повериоцу као залог; уложити као јемство за нешто:* ~ кућу, ~ имање. **б.** *гарантовати.* – Тиме је заложен мир. **2. а.** *уложити, ангажовати:* ~ свој ауторитет, ~ своје знање. **б.** *дати, жртвовати:* ~ свој живот, ~ главу. **3.** *ставити у уста, појести:* ~ мало сира. **4.** *понудити, послужити јелом; дати неком да прогута.* **5.** *запалити, потпалити (ватру).* ■ **~ се 1.** *подржати неки предлог, идеју; заузети се, порадити у прилог некога или нечега:* ~ се за стварање армије, ~ се за тај режим. **2.** *појести, нахранити се.* – Донеше вечеру и ми се заложисмо.

за́ложнӣ, -ā, -ō *који се односи на залог:* ~ банка, ~ завод, ~ право.

за́ложница ж **1.** *банка која даје зајам на основу залога.* **2.** банк. и фин. *врста облигације, обвезнице која је обезбеђена непокретностима заложеним код хипотекарне банке.* **3.** *признаница, реверс на предмете примљене у залог.*

за́лом м **1.** *место где је нешто заломљено.* **2.** *место где се нешто ломи, прелама.*

зàломак, -ōмка м *део који се заломи.*

залòмити, зàломӣм (трп. зàломљен) свр. **1. а.** *одломити врх или крај нечему:* ~ мотку. **б.** *начинити прелом не одвајајући део од целине:* ~ грану. **2.** *одсећи, одрезати непотребне гранчице на лози; очистити од заперака, бочних изданака.* **3.** вој. *савити, повити правећи угао (војнички строј, линију фронта и сл.); наћи променити правац кретања:* ~ фронт, ~ лево крило; ~ лево. **4.** *одломити (комад хлеба и сл.).* **5.** *кршити (рукама, прстима).* ■ **~ се 1.** *одвојити се при врху од целине, сломити се (при врху).* **2.** *савити се под углом, наћи променити правац пружања, простирања.* – Лево крило се заломи. **3.** разг. (некоме) *пасти у део, запасти, снаћи.* – Како се коме заломи.

за́луд прил. *без користи, узалуд; без разлога; забадава:* ~ се молити Богу, ~ плакати.

за́лудан и **зàлудан,** -дна, -о **1.** *који ничему не користи, бескористан, бесциљан; који остаје без резултата:* ~ посао, ~ свађа; ~ сведочење. **2.** *који ништа не ради, беспослен, докон:* ~ свет, залудни људи.

залу́дети, -ӣм јек. **залу́дјети,** -дӣм свр. **1. а.** *изгубити разум, полудети; побрљавити.* **б.** *поступити лудо, неразумно; застранити:* ~ у мислима. **2.** *в. залудити.* ■ **~ се а.** *изгубити разум, разборитост.* **б.** *занети се неким или нечим до безумља; заљубити се јако:* ~ се туђом земљом; ~ се у неку девојку.

залу́дити, зàлӯдӣм свр. **а.** *учинити, направити лудим.* **б.** *опчинити, очарати.* – Залудио ју је био неки леп момак. **в.** *навести на погрешан пут, обманути:* ~ верским фанатизмом.

зàлудица ж *в.* ***залудница (2).***

зàлудњӣк и **за́лудњӣк** м *онај који је залудан, докон; нерадник, беспосличар.*

зàлудница и **за́лудница** ж **1.** *она која је залудна, која проводи време у нераду, беспосличарка.* **2.** *време испуњено нерадом, доколица; оно на што човек узалуд троши време.*

зàлудничāр и **за́лудничāр** м *в.* ***залудник.***

зàлудничити и **за́лудничити,** -ӣм несвр. [гл. им. -чӗње с] *беспосличити, данчубити.*

за́лудно прил. *узалуд, залуд:* пуцати ~.

за́луднӧст, -ости ж *узалудност, бескорисност; доконост.*

зàлудо прил. *залуд:* ~ трошити време.

залу́ду и **зàлуду** прил. *в.* ***залуд.***

зàлӯђено прил. *као луд, занесено, збуњено:* ~ гледати.

зàлӯђенӧст, -ости ж *стање онога који је залуђен, занесен, занесеност.*

залуђе́ње с *залуђеност.*

залуђи́вати, -ӯђујēм *несвр. према* ***залудети, залудити.***

залу́жити, зàлӯжӣм свр. **1.** *ставити, потопити у луг, цеђ:* прећу. **2.** *измазати лугом:* ~ руке.

залу́њати, зàлӯњāм свр. *залутати, забасати.*

зàлӯпан, -а, -о *умно ограничен, тупав; примитиван, затупцан.*

залу́пати, зàлӯпāм свр. **1. а.** *почети лупати, клепетати:* ~ на прозор. **б.** *почети брзо куцати (о срцу).* **2.** *лупањем причврстити, закуцати.* ■ **~ се** фиг. *претерано се заљубити, зацопати се.*

зàлупити, -ӣм свр. **1.** *наћи, с треском затворити, тресnути:* ~ вратима **2.** *в.* ***залупити се.*** ■ **~ се** *затворити се с лупом, с треском (о вратима, просторима и др.).*

залупкàрати, -āм свр. *почети лупкарати.*

зàлупкати свр. *почети лупкати.*

за̀лупнути, -нём свр. *в. залупити.*

залу́талост, -ости ж *стање оног који је залутао, оног што је залутало.*

залу́тати, за̀лӯтам свр. **1.** *изгубити оријентацију при кретању, скренути, заћи:* ~ у шуми. **2.** *доспети негде где није предвиђено, планирано.* – Писмо је залутало. **3.** *погрешити, згрешити, поћи погрешним путем (у некој активности):* ~ у партију.

залу́чивати, -ујем *несвр. према залучити.*

залу́чити, за̀лӯчим свр. *одвојити од мајке (младунче неке домаће животиње), одвојити од сисе; одвојити ради спречавања парења (мужјаке од женки):* ~ јагњад; ~ крмачу.

за̀лучити, -ӣм свр. *зачинити луком.*

за̀љескати (се), -а̄м (се) свр. *заблистати (се).*

заљу́бити се, за̀љӯбим се **1.** *заволети особу другог пола, осетити љубав; постати јако привржен некоме или нечему:* ~ у девојку; ~ у село. **2.** *заволети се међусобно.* • **~ до ушију (преко ушију, смртно)** *јако се заљубити.*

заљубљѐнӣк, -и́ка м **а.** *онај који је заљубљен у некога* **б.** мн. *заљубљени, љубавни пар.*

заљубљѐнӣчкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на заљубљенике.*

за̀љӯбљено прил. *с љубављу, с обожавањем:* ~ гледати.

за̀љӯбљенӧст, -ости ж *стање, особина оног који је заљубљен.*

заљу̀бљив, -а, -о *који се лако заљубљује:* ~ момак.

заљубљи́вати се, -ујем се *несвр. према заљубити се.*

заљуља́вати (се), -ујем (се) несвр. *в. заљуљивати (се).*

заљу́љати, за̀љӯљам свр. *почети љуљати.* ■ **~ се** *почети се љуљати.*

заљуљи́вати (се), -ујем (се) *несвр. према заљуљати (се).*

заљу́тити, за̀љӯтим свр. **1.** *зачинити љутим, жестоким зачином, запаприти:* ~ јело. **2.** фиг. *постати љут, оштар.* – Заљутила зима. ■ **~ се** *појести нешто љуто, ољутити се.*

заљу́штити, за̀љӯштим свр. *делимично одвојити од подлоге, загулити, зацепити; мало ољуштити:* ~ кору. ■ **~ се** *одвојити се делимично од подлоге, загулити се.*

замàглити, -ӣм и за̀маглӣм свр. **1.** *прекрити маглом.* **2.** фиг. *учинити нејасним, неодређеним, маловитим; помрачити (ум):* ~ смисао дела; ~ разум. **3.** *почети пушити, задимити.* **4.** *в. замаглити се (2).* ■ **~ се 1.** *обавити се маглом, утонути у маглу (дим и сл.) (о пољу, соби и др.).* **2.** *постати мутан, напунити се сузама, замутити се; изгубити провидност.* **3.** фиг. *помутити се, помрачити се (о разуму, свести).*

за̀маглица ж **1.** *лак слој магле, измаглица.* **2.** *вртоглавица, несвестица.*

за̀магљен, -а, -о **1.** *трп. од замаглити (се).* **2.** фиг. *таман, мутан, замућен (о очима, погледу, гласу).* **3.** фиг. *ошамућен, поремећен:* ~ душа, ~ разум.

за̀магљенӧст, -ости ж *стање оног што је замаглено; маловитост; замућеност.*

замагљи́вати (се), -ујем (се) *несвр. према замаглити (се).*

замађѝјати, -а̄м свр. *зачарати магијама, опчинити.*

замаза́нац, -нца м *прљавац, прљавко.*

замаза̀ница ж *прљава женска особа.*

за̀мазанӧст, -ости ж *особина оног који је замазан.*

за̀мазати, -ажем свр. **1.** *превући, премазати, намазати:* ~ гипсом, ~ воском. **2.** *запрљати.* **3.** фиг. *сакрити, заташкати; придобити некога (новцем), подмазати.* ■ **~ се** *умазати се.*

замази́вати (се), -ујем (се) *несвр. према замазати (се).*

замаја́вати (се), -ујем (се) *несвр. према замајати (се).*

за̀мајати, -јем свр. (некога) *омести у послу, задржати.* ■ **~ се** *забавити се, задржати се дуже око нечега.*

за̀мајац, -а̄јца м мех. *масивни точак који служи као акумулатор енергије и регулатор кретања машине.*

за̏мак и **за́мак,** -мка (мн. -мкови (-мци)) м *утврђени феудални дворац где је живео властелин; уопште леп дворац, вила.*

замàкати (се), за̀ма̄чем (се) *несвр. према замочити (се).*

замàкнути *в. замаћи.*

за̀мало прил. **1. а.** *умало, скоро, готово.* – Замало да не побегне. **2.** *уско́ро, убрзо.* – Замало, поче ватра да гори. **3.** *кратко време.* – Забрана је трајала замало.

замалтѐрисати, -ишем свр. *залепити, замазати малтером.*

за̏мама и **за̀мама** ж **1.** *допадљивост, примамљивост.* **2.** *оно што примамљује, мамац.* – Све што ту пише само је пуста замама. **3.** *чежња, жудња.*

за́маман и **за̏ма̄ман,** -мна, -о *в. замамљив.*

замами́ти, за̀ма̄мим свр. **1.** *мамећи привући, домамити:* ~ пса. **2.** *занети, очарати; завести:* ~ лепим речима. **3.** *забавити, заварати.*

замàмљив, -а, -о *који замамљује, опчињава, примамљив, заносан:* замамљиви снови, ~ поглед.

замамљи́вати, -ујем *несвр. према замамити.*

замàмљиво прил. *привлачно, примамљиво:* ~ певати.

замàмљивӧст, -ости ж *особина оног што је замамљиво.*

за́мамно и **за̏ма̄мно** прил. *в. замамљиво.*

за́мамнӧст и **замами́нӧст,** -ости ж *в. замамљивост.*

замàндалити, -ӣм свр. *намакнути мандал преко врата, затворити мандалом (врата).* ■ **~ се** *затворити се мандалом.*

замара́ти (се), за̀ма̄ра̄м (се) *несвр. према заморити (се).*

замаски́рати, -а̀скӣра̄м свр. *покрити маском, маскирати; прикрити праву суштину, лажно представити.* ■ **~ се** *прикрити се, сакрити се; лажно се приказати.*

замасти́ти, за̀ма̄стӣм (трп. за̀ма̄шћен (за̀ма̄штен)) свр. **1. а.** *додати масти, мрсе у јело, зачинити машћу, маснођом:* ~ јело. **б.** *подмазати машћу; испрљати машћу, умастити:* ~ лице. ■ **~ се 1. а.** *постати натопљен машћу, маснођом.* **б.** *умазати се машћу, умастити се.* – Замастило му се лице. **2.** *наје́сти се, наситити се нечег масног.*

замáтати, за̀ма̄там несвр. *в. замотавати.*

замàћи (за̀маћи) и **замàкнути,** за̀макнем (аор. замàкох, замàче и за̀маче (замàкнух, за̏макнӯ); р. пр. за̀макао, замàкла (за̀макла) (замàкнуо, -ула)) свр. **1. а.** *заћи, завити (за нешто), заокренути:* ~ за брег, ~ иза окуке. **б.** *удаљити се, изгубити се с видика.* **2.** *проћи, нестати, ишчезнути (о временском периоду).* **3. а.** *ући у нешто, склонити се:* ~ у шуму, ~ у собу. **б.** *побећи, утећи.* **4.** *намакнути, стегнути око чега (уже, ланац и сл.).* **б.** *обесити.* ■ **~ се** нар. *обесити се.*

замаўкати, -а̀учем и **замаукáти,** -а̀ӯчем свр. *почети мукати.*

за̀мах и **за́мах** (за̏маха̄ј) м **1.** *наћи покрет руке, ноге, тела или предмета у руци ради удараца, постизања брзине и сл. активности.* **2. а.** *насртај, залет:* ~ ветра. **б.** *удар, налет:* одгурнути га у једном замаху. **3. а.** *унутрашња снага, енергија:* животни ~ **б.** *полет, занос:* ~ младости. **в.** *захукталост, ритам:* ратнички ~ **г.** *снага, силина:* ~ руске офанзиве.

замáхати, за̏ма̄шем свр. *почети махати.* ■ **~ се** *заљуљати се, зањихати се.*

замахи́вати, -ујем *несвр. према замахати.*

замахни́тати, -мàхнӣта̄м и **замахнѝтати,** -а̄м свр. *разбеснети се, полудети.*

замáхнути, за̀ма̄хнем свр. **1. а.** *учинити нагли покрет руком, ногом или неким другим делом тела са циљем да се нешто уради или нешто, одн. неко удари:* ~ српом. **б.** *учинити покрет руком дајући неки знак, махнути.* **2.** фиг. *брзо наћи:* ~ изнад брда.

за̏машај м *в. замах.*

зàмāшан и **зàмашан,** -шна, -о **1.** *који је знатне величине, великих димензија, обиман:* ~ комад хлеба, ~ територија. **2.** *који је у великој количини, броју:* ~ капитал. **3.** *значајан, важан:* ~ улога, ~ последица.

зàмашит, -а, -о *в. замашан:* ~ свота новца.

замáшити, зàмāшīм свр. *в. замахнути.*

зàмашитōст, -ости ж *в. замашност.*

зàмāшно прил. *у великој мери, знатно:* ~ грешити.

зàмāшнōст, -ости ж *особина онога што је замашно, што је обимно.*

замàштати, -ā̄м свр. *зачарати, занети:* ~ очи. ■ ~ **се** *предати се маштању.*

замашћúвати, -àшћујēм *несвр. према замастити.*

зàмедити, зàмедīм свр. *засладити медом.*

замèзетити, -ītм (замèзити, зàмезīм) свр. *почети мезетити, појести мало.*

замекèтати, -èкеђēм свр. *почети мекетати.*

зâмена и **зâмена** јек. **зâмјена** и **зâмјена** ж **1. а.** *давање нечега у накнаду за што другo, размена:* дати у замену. **б.** *стављање некога или нечега на место некога или нечега другог, замењивање:* ~ играча. **в.** *заступање некога на неком послу, дужности.* **2.** *оно што долази на место нечег другог:* замена за лек.

зâменик и **зâменик** јек. **зâмјеник** и **зâмјеник** м *онај који замењује некога другог.*

замéнити, зàмēнīм јек. **замијèнити,** зàмијенīм свр. **1.** *извршити замену, узети нешто место чега другог, променити:* ~ кошуљу за већи број. **2.** *преузети место, улогу, дужност некога другог:* ~ на послу. **3.** *преузети задатак, посао некога другог, одменити:* ~ за два сата. ■ ~ **се а.** *учинити међусобну замену, разменити се.* **б.** *наћи себи замену за неке своје послове:* ~ се са шефицом.

зâменица и **зâменица** јек. **зâмјеница** и **зâмјеница** ж **1.** лингв. *категорија речи која врши службу именице или придева у реченици, упућивачка реч:* именичка ~, лична ~, придевска ~. **2.** *особа која замењује у чему кога другог:* ~ глумице.

зâменичкӣ и **зâменичкӣ** јек. **зâмјеничнӣ** и **зâмјеничкӣ,** -ā̄, -ō̄ **1.** *који се односи на заменице (1):* ~ реч. **2.** *који се односи на заменике, замену:* ~ положај.

зâменичнӣ и **зâменичнӣ** јек. **зâмјеничкӣ** и **зâмјеничнӣ,** -ā̄, -ō̄ *в. заменички.*

замèнљив јек. **замјèнљив** и **замèњив** јек. **замјèњив,** -а, -о *који се може заменити.*

замењúвати (се) јек. **замјењúвати (се),** -èњујēм (се) *несвр. према заменити (се).*

зáмера јек. **зáмјера** ж *в. замерка.*

замерáвати јек. **замјерáвати,** -èрāвāм несвр. *в. замерати (се).*

замéрати (се), зàмērāм (се) јек. **замјéрати (се),** зàмјērāм (се) *несвр. према замерити (се).*

зàмерити јек. **зàмјерити,** -ītм свр. **1.** *изразити неслагање с нечијим поступком, понашањем и сл., приговорити:* ~ му на речима. ■ ~ **се** *изазвати нечије незадовољство, осуду.*

зáмерка јек. **зáмјерка** ж (ген. мн. -рцӣ; ген. мн. -кӣ) **1.** *примедба, приговор:* ~ због грешака. **2.** *поремећај у међусобним односима, свађа.*

замесúвати, -èсујēм *несвр. према замесити.*

замéсити, зàмēсīм јек. **замијèсити,** зàмијесīм (трп. зàмēшен јек. зàмијешен) свр. **1.** *направити тесто (од брашна, воде или млека) за неко јело (обично хлеб, питу и сл.); измешати с течношћу, правећи смесу:* ~ погачу, ~ колаче; ~ блато. **2.** фиг. *изазвати нешто непристојно, удесити неко/ме неку непријатност:* ~ свађу. ■ ~ **се** *претворити се у смесу.*

замéсти (зàмēсти), -éтēм (аор. замéтох, зàмēте; р. пр. зàмео, замéла (зàмела); трп. замéтен, -а; пр. пр. зàмēвши) свр. *замешати брашно и сл. са течношћу, забркати.*

замèсти (зàмести), замèтēм (аор. замèтох, зàмете; р. пр. зàмео, замèла (зàмела); трп. замèтен, -èна; пр. пр. зàмēвши) свр. **1.** *почети вејати, падати (о снегу); нападати, навејати.* **2.** *учинити да се неко изгуби.* – Море га је замело. **3.** *загубити, затурити.* ■ ~ **се** *изгубити се, загубити се.* – Замео му се траг.

зàметак, -тка м (мн. зàмеци, ген. зàметāкā) **а.** биол. *зачетак организма, ембрион; клица.* **б.** *почетак, зачетак неке појаве.*

замèтати и **зàметати,** зàмећēм несвр. **1. а.** *развијати заметак, клицу, зачињати род:* ~ зрно, ~ плод. **б.** *почињати јајити, запахивати:* ~ овце. **2.** *забадевати, започињати (причу, свађу и сл.).* **3.** *забацивати уназад; стављати иза нечега, преко нечега:* ~ мотику, ~ главом, ~ косу за уши. **4.** *затурати; прикривати.* **5.** *затрпавати, завејавати (о снегу).* **6.** *правити омче, чворове:* ~ замке. ■ ~ **се 1.** *почети се стварати као заметак (о плоду, клици).* **2.** *настајати уопште, стварати се.*

зáметнӣ, -ā̄, -ō̄ *који се односи на заметак (а), ембрионални.*

зàметнути и **замèтнути,** зàметнēм *свр. према заметати.*

замéчати, -чīм свр. *почети мечати, оглашити се мечањем.* – Замечало јагње.

замешàнција јек. **замјешàнција** ж и **замешатèљство** јек. **замјешатèљство** с разг. *збрка, пометња, неред.*

замéшати, зàмēшām јек. **замијèшати,** зàмијешām свр. *измешати, направити смесу од нечега; помешати, смешати уопште:* ~ брашно са водом.

замешúвати јек. **замјешúвати,** -èшујēм *несвр. према замесити.*

зàмигољити (се), -ītм (се) свр. *почети (се) мигољити.*

замијаýкати, -јàӯчēм свр. оном. *в. замаукати.*

зàмиловати, -лујēм свр. **а.** *заљубити се у особу другог пола:* ~ комшијину ћерку. **б.** *почети осећати симпатије према некоме или нечему; постати одан, привржен нечему:* ~ технику. **в.** *помиловати:* ~ погледом. ■ ~ **се** *заљубити се једно у друго, заволети се.*

замúнути, зàмīнēм свр. **1. а.** *зачи (за шта), нестати с видика.* **б.** *заобићи, околити; мимоићи.* **2.** *проћи (о временским периодима, звуку и сл.).*

зàмирати, -рēм *несвр. према замрети.* **1.** *западати у самртничко стање; умирати:* ~ од глади. **2.** *обамирати, премирати (од страха, узбуђења).* **2.** *утишавати се; слабити (о гласовима, ветру и др.).*

замирéње с *залечење или оздрављење од ране.*

замирúвати (се), -ирујēм (се) *несвр. према замирити (се).*

замирȉсати, -иришēм свр. *почети мирисати.*

замúрити, зàмирīм свр. **1.** *в. замирити се.* **2.** *умирити, смирити:* ~ свађу. ■ ~ **се** *зарасти, залечити се (о повреди, рани).*

зàмȉсао, -сли ж (инстр. -сли и -ȉшљу) **1.** *оно што је замишљено у мислима, намера.* **2.** *уметничка идеја; представа:* пишчева ~; драмска ~.

замȉслив, -а, -о *који се може замислити.*

зàмислити, -ītм свр. **1.** *засновати, представити у мислима, у машти.* **2.** *створити у мислима, у машти, смислити.* **3.** *логично претпоставити.* ■ ~ **се 1.** *предати се мислима, задубити се.* – Дубоко се замислио.

зàмицати, -ичēм *несвр. према замаћи, замакнути.* ■ ~ **се** *вешати се, задављивати се.* • **замиче му око за неким** *допада му се неко.*

зàмишљāј м *в. замисао.*

замúшљати (се), зàмīшљām (се) *несвр. према замислити (се).*

зàмишљен, -а, -о *утонуо у мисли; који постоји само у мислима:* ~ старац; ~ путовање.

зàмишљено прил. *утонувши у мисли; забринуто.*

зàмишљенōст, -ости ж *стање онога који је замишљен, занетост у мислима.*

за̑мка ж (дат. за̑мци; ген. мн. за̑мкӣ) **1.** *најстарија у виду омче за хватање птица, дивљачи и др.* **2.** фиг. *поступак којим се неко наводи да учини нешто противно себи; подвала, превара.* **3.** *омча; петља у плетењу.* • **пасти у замку** *бити преварен.* **плести замке** *спремати превару.*

замла̀дити (се), за̀мла̄дӣм (се) свр. *зарасти (о рани и сл.).*

замлађи́вати (се), -а̀ђујем (се) *несвр. према замладити (се).*

за̑млата и **за̑млата** м нар. *онај који се млати, замлаћује; блескаст, неотесан човек.*

замлатàрати, -а̄м свр. *почети млатарати.*

замла̀тити, за̀мла̄тӣм свр. **1.** *ударити, млатнути:* ~ по некоме. **2.** *затупити (секиру).*

за̀мла̄ћен, -а, -о **1.** *трп. од замлатити.* **2.** фиг. *затупљен, будаласт.*

замлаћи́вати, -а̀ћујем *несвр. према замлатити.* ■ **~ се** *неозбиљно се понашати, губити време.*

замлачи́вати (се), -а̀чујем (се) *несвр. према замлачити (се).*

замла̀чити, за̀мла̄чӣм свр. *учинити млаким, смлачити.* ■ **~ се** *постати млак, умлачити се.*

замлечи́вати јек. **замљечи́вати,** -ѐчујем *несвр. према замлечити.*

замле́чити, за̀мле̄чим јек. **замлијѐчити,** за̀млијечӣм свр. *затровати рибе млечом, млечиком.*

за̀мљаскати, -а̄м и **за̀мљацкати** свр. *почети мљаскати (устима).*

замо̀дрети (се), -рӣм (се) свр. *постати модар, помодрети.*

замо̀лити, за̀молӣм (трп. за̀мољен) свр. *затражити што од некога молећи, с молбом; упутити коме молбу.*

за̀мо̄лница ж правн. *писмена молба једног суда другом суду да му укаже правну или техничку помоћ.*

за̀мо̄мчити, -ӣм свр. *начинити некога момком, почети сматрати за момка, младића.* ■ **~ се** *постати момак; почети се понашати као момак, младић.*

замонашѐње с *ступање или прелажење у монашки чин.*

замона́шити, -о̀на̄шӣм свр. *дати коме монашки чин, закалуђерити.* ■ **~ се** *постати монах, калуђер, закалуђерити се.*

за́мор м *изнемоглост (обично пролазна) организма као последица психичке или физичке исцрпености.*

за́моран, -рна, -о *који изазива замор, тежак:* ~ рад.

за̀морац, -о̄рца м **1.** *човек с друге стране мора.* **2.** бот. *нар* Punica granatum. **3.** зоол. *врста мајмуна из прашума Африке из пор.* Cercopithecidae.

за̀моренӧст, -ости ж *стање онога који је заморен.*

замо̀рити, за̀морӣм свр. **1.** *учинити да нека особа (или животиња) исцрпе енергију, да осети замор.* **2.** (земљу) *исцрпсти, исцрпсти.* ■ **~ се** *осетити замор, исцрпсти радну способност.*

за́морно прил. *на начин који замара.*

за́мо̄рче и **за̀мо̄рче,** -ета с (супл. мн. замо̀рчићи; зб. им. за́морчад и за̀морчад ж) зоол. *глодар беле боје* Cavia cobasa, *који се често користи за медицинске огледе, морско прасе; употпуне животиња на којој се врше медицински експерименти.*

за́мот м **1.** *омот, омотач.* **2.** *пакет, завежљај.*

замота́вати, -о̀та̄вам **1.** *несвр. према замотати.* **2.** фиг. *врдати, увијати, заобилазити истину.* ■ **~ се** *увијати се, завијати се (у нешто).*

за̀мотак, -тка м *завежљај, пакет, замот.*

замо̀тати, -а̄м свр. **1.** *омотати, обавити, завити:* ~ у папир. **2.** фиг. *замрсити, заплести, увити.* ■ **~ се** *увити се, завити се.*

за́мотнӣ, -а̄, -о̄ *који служи за замотавање, увијање:* ~ папир.

замо̀трити, за̀мотрӣм свр. арх. *уследати, сазити:* ~ авион.

замоту́љак, -лька м **а.** *оно што је замотано, завијено у нешто, завежљајчић.* **б.** *свитак, смотак:* ~ хартије.

замоту́љчић м *дем. од замотуљак.*

замо̀чварити се, -ӣм се свр. *претворити се у мочвару.*

замо̀чити, за̀мочӣм (трп. за̀мочен) свр. *ставити, заљуљати (нешто) у течност:* ~ главу у језеро. ■ **~ се** *заљуљати се у нешто.*

замра́че́ње с *губитак светлости, осветљења.*

замрачи́вати (се), -а̀чујем (се) *несвр. према замрачити (се).*

замра́чити, за̀мра̄чӣм (трп. за̀мра̄чен) свр. **1.** *учинити, мрачним, тамним, неосветљеним; заклонити извор светлости неком препреком тако да не допире или слабо допире светлост:* ~ прозор, ~ собу. **2.** *замаглити, помутити:* ~ свест, ~ појмове. **3.** *в. замрачити се (1).* ■ **~ се 1.** (безл.) *смркнути се, смрачити се.* **2.** *натмурити се; снебеселити се.*

за̀мрежити, -ӣм свр. *покрити, прекрити мрежом; ухватити као у мрежу:* ~ лице; фиг. Зло замрежило државу.

за̀мре̄ти јек. **за̀мријети,** за̀мре̄м свр. **1.** *обамрети, претрнути (од страха и сл.).* **2. а.** *онесвестити се, привидно умрети:* ~ од глади. **б.** *не давати знаке живости, покретљивости.* – Кућа замрла. **3.** *утишати се, изгубити се (о звуку и појавама које производе звук).*

замрза́вати (се), замр̀зава̄м (се) *несвр. према замрзнути (се).*

замр́зети јек. **замр́зјети** и **замр́зити,** -зӣм свр. (некога) *осетити мржњу према некоме, нечему, омрзнути:* ~ све у кући. ■ **~ се** *омрзнути се.*

замрзи́ва̄ч, -а́ча м *електрични уређај у домаћинству за замрзавање и чување намирница.*

за̀мрзнути[1], -нӗм (аор. за̀мрзнух и за̀мрзох; р. пр. за̀мрзнуо, -ула и за̀мрзао, -зла; трп. за̀мрзнӯт) свр. **1.** *учинити да се нешто заледи, да се смрзне:* ~ реку. **2.** *искључити из промета (новац, робу); забранити рад цена, надница:* ~ на тржишту велике количине робе, плате и цене ~. **3.** *в. замрзнути се (1).* ■ **~ се 1.** *заледенити се; смрзнути се.* **2.** *остати ван промета, ойтицаја (о новцу, хартијама од вредности).*

за̀мрзнути[2] **(се),** -нӗм (се) свр. *в. замрзети (се).*

замрка́вати, замр̀ка̄ва̄м *несвр. према замркнути.*

за̀мркнути (за̀мрћи), за̀мркнӗм свр. **1.** *затећи се негде кад се смркава, заноћити:* ~ у кући. **2.** *смрачити се, смркнути се.*

за̑мр̄ло̄ст, -ости ж *особина и стање онога што је замрло, обамрлост; мртвило:* ~ у очима; ~ кретања.

замр́љати, за̀мр̄ља̄м свр. *упрљати мрљама, замазати; укаљати.* ■ **~ се** *испрљати се.*

замр̀мљати, -а̄м свр. *почети мрмљати.*

замрмо̀рити, -р̀морӣм свр. *почети мрморити.*

за̑мро, за̑мр̄ла, -ло *р. пр. од замрети у атриб. служби:* ~ снага, ~ глас.

за̀мрсак, -ска м *оно што је замршено, сплетено;* фиг. *збрка, гужва.*

замрси́вати (се), замр̀сујем (се) *несвр. према замрсити (се);* уп. замршавати (се).

замр́сити, за̀мр̄сӣм свр. **1.** *учинити да се конац (преда, канап и сл.) запетља, испреплете, заплести, запетљати:* ~ плетиво. **2.** фиг. **а.** *учинити нејасним, збркати:* ~ мисли. **б.** *учинити сложеним:* ~ најјасније ствари. **3.** *промрмљати.* ■ **~ се 1.** *испреплетати се, запетљати се (о концима и сл.).* **2.** *збунити се, заплести се; помутити се:* ~ се у рачуну. Памет му се замрси. **3.** *постати тешко разумљив, нејасан.* **б.** *покварити се, побркати се (о односима, везама и сл.).*

за̀мрћи *в. замркнути.*

за̀мрцати, -рчем *несвр. према замркнути (замрћи).*

за̀мрчити, -ӣм свр. *замазати нечим црним; написати, забележити:* ~ хартију; ~ нешто у нотес.

замршáвати (се), замр̏шāвām (се) *несвр. према* **замрсити** *(се).*

зàмршај м *оно што је замршено, заплетено, заплет; збрка, неред:* замршаји љубави, ~ путовања.

зàмр̄шен, -а, -о **1.** *трп. од* **замрсити** *(се).* **2.** *нејасан, компликован, сложен:* ~ посао, ~ случај.

зàмр̄шено прил. *заплетено, нејасно, збркано:* ~ причати.

зàмр̄шенōст, -ости ж *особина, стање онога што је замршено.*

замршúвати (се), замр̏шујēм (се) *несвр. према* **замрсити** *(се).*

зáмука и **зâмука** ж **1.** *труд, мука.* **2.** *нелагодност, неугодност.* **3.** *имовина стечена уз велики труд.*

зàмукао, -кла, -о *р. прид. од* **замукнути** *у атрибутској служби:* замукли људи, замукла брда.

замýкати, зàмȗчēм свр. *почети мукати (о стоци).*

замукúвати, -ȕкујēм *несвр. према* **замукнути.**

замýкнути, зàмȕкнēм и **зàмукнути,** -нēм свр. *ућутати, умукнути, не чути се више (о гласовима, звуцима и сл.).*

замýмлати, -ām свр. *почети мумлати, брундати.*

замумýљити, -ȕмȗљīм свр. *замотати, завити.* ■ **~ се** *умотати се, увити се:* ~ се у ћебе.

зàмурити, -ȉм свр. *в. заћурити:* ~ главу у воду; ~ главу у јастук.

зàмусати се, зàмȕсām се свр. *запрљати, замазати се.*

замýтити, зàмȗтīм (трп. зàмȗћен) свр. **1.** *учинити да нешто постане мутно, непрозирно:* ~ језеро. **б.** *помешати у течности; умутити:* ~ барут у воду; ~ јаје у чаши. **2.** *пореметити, помутити; замрсити, заплетљати; покварити:* ~ слогу; ~ вешто ствар. **3.** *в. замутити се (1).* ■ **~ се 1.** *постати мутан (о води, небу и др.).* **2.** *изгубити сјај, боју (о очима).* **3.** фиг. *постати замршен, заплести се, компликовати се.* – Прилике се замутише. **4.** безл. *осетити вртоглавицу, муку.*

зàмȕћенōст, -ости ж *особина онога што је замућено.*

замућúвати (се), -ȕћујēм (се) *несвр. према* **замутити** *(се).*

зàмуцати, -ām свр. *почети муцати, промуцати.*

замуцúвати, -ȕцујēм *несвр. према* **замуцати.**

зàмуцкати, -ām свр. *у дем. значењу:* **замуцати.**

замуцкúвати, -ȕцкујēм *несвр. према* **замуцкати.**

зàмуцнути, -нēм *свр. према* **замуцати.**

замýчати, -чȉм свр. *замукнути, ућутати се.*

зàмучити, -ȉм свр. **1.** *почети мучити.* **2.** *нанети муке, тешкоће, намучити некога.* ■ **~ се 1.** *потрудити се, помучити се.* **2.** *почети се мучити, добити болове (порођајне).*

зàнавēк јек. **зàнавијēк** прил. *за вечита времена, заувек; увек, вечито.*

занáглити, зàнāглīм свр. *пожурити, пренаглити; забрзати:* ~ с удајом.

зàнāт, -áта м тур. **1.** *специјално усавршена израда или поправка предмета руком или простијим алатом, обрт; бављење тиме:* обућарски ~, столарски ~. **2.** *врста посла уопште, струка, професија.* • **дати на занат** *дати на учење заната, одредити занимање.* **испећи занат** *научити одлично свој посао.* **од заната** 1) *извежбан, вешт, стручан (у послу).* 2) *активан у послу (као професионалац).*

занàтлија м (ж) **1.** *онај који обавља неки занат, обртник.* **2.** *стручњак у својој професији, у свом послу.*

занàтлијскӣ, -ā, -ō *који се односи на занатлије.*

зàнāтскӣ, -а, -ō *који се односи на занат:* ~ радионица.

зàнāтски прил. *као занатлија; умешно.*

занáтство с **а.** *бављење занатом; делатност коју обављају занатлије; струка уопште.* **б.** *стручно бављење нечим; мајсторство.*

занèмāренōст, -ости ж *стање онога што је занемарено, запуштеност.*

занемáрење с *немар, запуштеност.*

занемàрив, -а, -о *в. занемарљив.*

занемарúвати (се), -àрујēм (се) *несвр. према* **занемарити** *(се).*

занемáрити, -èмāрīм свр. **1.** *престати водити бригу о нечему, запустити:* ~ омладину. **2.** *престати се бавити неким послом; не узети у обзир, прећи преко нечега.* ■ **~ се** *престати водити бригу о себи, запустити се.*

занемàрљив, -а, -о *који се може занемарити, неважан:* ~ појединост, ~ свота новца.

занéмело јек. **занијèмјело** прил. *немо, без речи:* ~ слушати.

занéмелōст јек. **занијèмјелōст,** -ости ж *стање онога који је занемео, онога што је занемело.*

занéмети јек. **занијèмјети,** -мȉм свр. **1. а.** *изгубити способност говора, онемети.* **б.** *изгубити тренутно моћ говора; заћутати:* ~ од страха. **2.** *престати се чути.*

занемòћи (занèмоћи), -èмогнēм свр. *осетити слабост, малаксалост, разболети се.*

занèсен, -ена, -о (уп. занет) **1.** *трп. од* **занети** *(се).* **2.** *претерано, страсно одан нечему; који изражава занос, усхићење:* ~ ловац; ~ песма. **3.** *расејан, одсутан.*

занесèно прил. (уп. зането) *предано, страсно; у заносу; расејано, одсутно:* ~ писати; ~ певати; ~ гледати.

занèсенōст, -ости ж (уп. занетост) *стање онога који је занесен, занос, одушевљење.*

занесèњāк, -áка м *онај који се нечим заноси, одушевљава; ватрени присталица (нечега, некога), фанатик.*

занесèњāчкӣ, -ā, -ō *који се односи на занесењаке.*

занесèњāчки прил. *као занесењак, сањалачки:* ~ писати.

занесењáштво с *особина онога који је занесењак.*

зàнēт јек. **зàнијет,** -а, -о *в. занесен.*

зàнēти јек. **зàнијети,** -нèсēм (зàнесēм) (аор. занèсох, зàнесе и зàнēх јек. зàнијех, зàнē јек. зàније; трп. занèсен, -ена и зàнēт јек. зàнијет, -а; пр. пр. зàнēвши јек. зàнијевши) свр. **1. а.** *ставити, склонити у страну, иза нечега:* ~ руке за леђа. **б.** *однети, одвући, гурнути на тешко приступачно место:* ~ брод. **2.** *окренути, заокренути; преврнути (нечим):* ~ ралом; ~ авион. **3.** фиг. *примамити, обузети, усхитити.* – Занела га њена лепота. **4.** *омамити, ошамутити (о опојним средствима).* **5.** *довести у заблуду, обманути:* ~ лажју. **6.** *остати у другом стању, затруднети.* ■ **~ се 1.** *нагнути се укосо, заљуљати се за време кретања.* **2.** *удубити се, усредсредити се:* ~ се у књиге. **3.** *потпуно утонути у мисли, заборавити се.* **4. а.** *одушевити се нечим, загрејати се:* ~ се науком. **б.** *заљубити се:* ~ се лепом плавушом. **5.** *изгубити свест, онесвестити се.*

зàнēто јек. **зàнијето** прил. *в. занесено.*

зàнēтōст јек. **зàнијетōст,** -ости ж *в. занесеност.*

занúзати, зàнȉжēм свр. *почети низати, започети низање.*

занијèкати, зàнијечēм свр. **1.** *изнети друкчије гледиште, пореći; не признати неке чињенице, негирати:* ~ на суду. **2.** *осporити некоме његово право; ускратити некоме оно што му припада.*

занúмање с **1.** *гл. им. од* **занимати** *(се).* **2.** *пажња, интересовање; радозналост.* **3.** *струка, професија:* стално ~ **4.** *војна обука, вежбање:* бити на занимању.

занúмати, зàнȉмām несвр. **1.** *изазивати пажњу, интересовање.* **2.** *пружати забаву, забављати (некога).* ■ **~ се 1.** *интересовати се за нешто; водити бригу о нечем:* ~ се за живот у селу. **2.** *бавити се нечим:* ~ се пчелама. **3.** *пријатно проводити време, забављати се.*

занима́ција ж разг. *шала, забава.*

зани̏мљив, -а, -о *који привлачи пажњу, изазива радозналост, забаван, интересантан:* ~ књига, ~ човек.

зани̏мљиво прил. *на занимљив начин, интересантно.*

зани̏мљивост, -ости ж *особина онога који је занимљив, онога што је занимљиво; занимљива појава, ствар.*

зани́нати, зàнӣнām свр. *почети нинати, заљуљати.* ■ **~ се** *заљуљати се, зањихати се.*

зâновет јек. **зâновијет** ж **1.** *приповор, замерка, зачкољица; тешкоћа.* **2.** бот. *род биљака* Cytisus *из ф.* Papilionaceae.

зановéтало јек. **зановијèтало** с (м) (мн. с) *онај који зановета, много приповара, закера.*

зâновētан јек. **зâновијетан,** -тна, -о **1.** *који зановета, досађује; досадан.* **2.** *који се односи на бирку зановет:* ~ трава.

зановéтати, -òвētām јек. **зановијèтати,** -òвијетām несвр. *досађивати приповарањем, говорити неважне ствари, бесмислице, закерати.*

зàноктица ж (обично мн.) **а.** *кожица при корену нокта.* **б.** мед. *зацељена кожица око нокта.* **в.** мед. *гнојаво запаљење ткива око нокта* Paronychia.

зáнос м **1.** *предавање некој идеји, осећању, претерано одушевљење, усхићење, занесеност.* **2.** *помућеност свести:* лежати у тешком заносу **3.** *замишљеност, расејаност:* тргнути се из заноса.

зáносан, -сна, -о **1.** *који заноси, привлачи, изазива дивљење; заводљив, привлачан:* ~ прича; ~ лепота. **2.** *који доводи до помућености свести:* ~ сан, ~ мука. **3.** *одушевљен, занесен:* ~ љубитељ.

зàносит, -а, -о **1.** *који заноси, одвлачи својом јачином:* ~ вода. **2.** *који се заноси, одушевљава нечим; заносан:* ~ ђуд; ~ слика.

занòсити, зàносӣм несвр. [гл. им. зàношēње с] **1.** *несвр. према занети.* **2.** *говорити неки језик са страним нагласком:* ~ на енглески. **3.** *показивати сличност с нечим (у боји, мирису, тону и сл.), подсећати:* ~ на сапун, ~ на плач. ■ **~ се** *несвр. према занети се.*

зáносно прил. *у заносу, занесено; дивно, чудесно:* ~ глумити, ~ слушати; ~ леп.

заноћи́вати, -òћујē *несвр. према заноћити.*

занòћити, зàноћӣм свр. **1.** *затећи се негде кад настане ноћ, преноћити:* ~ на Златибору. **2.** безл. *настати (о ноћи).*

занòшљив, -а, -о **1.** *који се лако заноси; поводљив.* **2.** *в. заносан (1, 2).*

занòшљиво прил. *са заносом, занесено; одушевљено; изванредно, чудесно.*

занòшљивост, -ости ж *особина и стање онога што је заношљиво, онога који је заношљив.*

зања́кати, зàњāчēм свр. *почети њакати.*

зања́скати, зàњйскām свр. *почети њискати.*

зàњйхано прил. *њишући се, треперећи.*

зања́хати, зàњйшēм (зàњйхām) свр. *почети њихати, заљуљати.* ■ **~ се** *почети се њихати, заљуљати се.*

зања́штати, -тӣм свр. *почети њиштати.*

зàњушити, -ӣм и **зања́шити,** зàњӯшӣм свр. **а.** *осетити њухом, нањушити; њушећи пронаћи.* – Пси зањуше вука. **б.** фиг. *осетити, наслутити.*

зàњушкати, -ām свр. *почети њушкати.*

зâо, зла̑, зло̀ (одр. зли̑; комп. го̀рӣ) **1.** *који чини непријатности, зло, штету другима, суров, опак; који одражава такве особине:* ~ жена; ~ поглед.. **2.** *који не врши уредно своју дужност:* зли политичари, ~ дужник. **3. а.** *рђав, лош по квалитету:* ~ земља, ~ пролеће. **б.** *неповољан, непријатан:* ~ вест, ~ глас. • **~ дух** *онај који проузрокује зло, несрећу.* **~ срећа (судбина, коб)** *несрећа.* **~ воље бити** *бити нерасположен.* **зли језици (говоре)** *они који воле сплетке, оговарања (говоре).* **знам га као злу пару** *знам га по злу.* **од зла оца и од горе мајке** *рђави људи разних занимања, олош.* **поћи по злу путу** *скренути странпутицом, одати се злу.* **стварати злу крв** *стварати кавгу, свађу.* **у ~ час** *у незгодно време.* **у ~ доба** *касно, доцкан.*

заобàдати се, -ām се свр. *почети се обадати.*

заоби̏лазак, -аска м *заобилажење.*

заоби̏лазан и **зâобилазан,** -зна, -о **а.** *који заобилази, којим се заобилази, обилазан:* ~ пут, ~ колона. **б.** *увијен, околишан:* ~ питање.

заоби̏лазити, -ӣм [гл. им. заоби̏лажēње с] *несвр. према заобићи.*

заоби̏лазница ж *пут, цеста којом се заобилази неко место, обилазница:* ~ београдска.

заоби̏лазно и **зâобилазно** прил. **а.** *на заобилазан начин, заобилазним путем; кружно:* ~ доћи. **б.** фиг. *без јасног изјашњења, околишећи:* ~ говорити.

заоби́ћи (зàоби̏ћи), зàоби̏ћēм свр. *проћи иза, поред или око чега, кога; проћи околишним путем, обићи.* **б.** фиг. *избећи, изиграти; занемарити:* ~ то питање, ~ проблем.

зàоблити, зàоблӣм свр. **а.** *начинити облим, дати нечему округласт, лоптаст облик:* ~ камен, ~ хлеб. **б.** *зарубити, затупити:* ~ рогове. ■ **~ се** *постати обал, округласт, заокругли̏ти се.*

зàоблица ж *печен или за печење припремљен брав (прасе, јагње, свиња, овца и сл.).*

заобли́чити, зàоблӣчӣм свр. *дати нечему одређен облик, уобличити.* ■ **~ се** *добити коначан облик, уобличити се.*

заоблу́чити, зàоблӯчӣм свр. *савити у облику лука, заобли̏ти.* ■ **~ се** *бити засвођен (луком), заобли̏ти се.*

заобља́вати (се), зàоблjāвām (се) *несвр. према заобли̏ти (се).*

зàобљен, -а, -о **1.** *који је лоптастог, ваљкастог облика, обал, округласт:* ~ недра. **2.** *целовит, потпун:* ~ анализа.

зàобљенōст, -ости ж *особина онога што је заобљено, онога који је заобљен.*

заобље́ње с **а.** *давање, одн. добијање целовитог облика, заокружење.* **б.** *заобљена површина, тело или део тела.*

заобљи́вати (се), -òбљујēм (се) *несвр. према заобли̏ти (се).*

заобру́чити, -òбрӯчӣм свр. *обухватити обручем; уоквирити.*

зâова ж *мужев(љев)а сестра.*

зâовӣтан, -тна, -о нар. *заобилазан, околишан:* ~ пут.

зâовић м *заовин син;* уп. заовичић.

зâовица ж *дем. и хип. од заова.*

зâовичина ж *заовина кћи.*

зâовичић м *заовин син;* уп. заовић.

заогла́вити, -òглāвӣм свр. **1.** *ставити оглав (коњу и сл.).* **2.** фиг. *узети власт над неким, потчинити (некога).*

зàогњити, зàогњӣм свр. *запалити, наложити (ватру, огањ).*

заогрну́ти, -òгрнēм свр. *огрнути, прекрити (покривајући некога, нешто):* ~ пелерином, ~ чаршавом. ■ **~ се** *огрнути се, прекрити се.*

зàогртати (се), -рħēм (се) *несвр. према заогрнути (се).*

заоде́вати (се), -òдēвām (се) јек. **заодијèвати (се),** -òдијевām (се) *несвр. према заодењути се.*

зàоденути јек. **зàодјенути,** -нēм свр. **1.** *навући одећу, одело (на некога); снабдети одећом:* ~ децу; ~ сву фамилију. **2.** фиг. *дати нечему облик, уобличити, оставити.* ■ **~ се 1.** *обући се, одењути се.* **2.** *покрити се, прекрити се.* – Шума се заоденула лишћем.

зàоде(с)ти (се), зàоденēм (зàодедēм) (се) јек. **зàодје(с)ти,** зàодјенēм (зàодједēм) (се) свр. *в. заоденути (се).*

за̀озбиљно прил. *од збиље, озбиљно.*

за̀ојкати, -ам̄ свр. *почети ојкати, отегнуто запе́вати.*

заокривр̀ивати, -ујем̄ *несвр. према заокривр̀ити.*

заокрив̀рити, заòкрив̀рим̄ свр. *ставити оквир око нечега, уоквѝрити; бити оквир нечему.*

заокòлити, заòколīм̄ свр. **1.** *заћи иза некога или нечега, заобићи; ићи заобилазним путем:* ~ некога, ~ кућу; ~ иза села. **2.** *почети говорити изокола, увијено.*

за̑околишан, -шна, -о *в. заобилазан.*

заоколишáвати, -ишāвām̄ *несвр. према заоколѝшити.*

заоколѝшати, -ām̄ свр. *в. заоколѝти.*

заоколишéње с *кретање уоколо, заобилазак.*

заоколѝшити, -òлīшīм̄ свр. *в. заоколѝти.*

заокре́нути, -òкрēнēм̄ свр. **1.** *променити правац кретања, начинити заокрет, скренути, савити:* ~ у другу улицу. **2.** *усмерити у другом правцу, на другу страну:* ~ војску према Београду. **3.** *завр̀нути, обрнути:* ~ славину. ■ ~ **се** *променити положај тела (целог или горњег дела), окренути се, обрнути се.*

за̑окрēт м **1.** *место где нешто скреће, окука, завој.* **2.** *промена правца кретања, скретање:* ~ аутомобила. **3.** фиг. *потпуна промена у развоју, схватању, идеологији и сл., прекретница:* радикални ~ у историји.

заòкретати (се), -еħēм̄ (се) и **заокре́тати (се),** заòкрēħēм̄ (се) *несвр. према заокренути (се).*

заокру́глити, заòкрūглīм̄ свр. **1.** *учинити нешто округлим, заоблити:* ~ нокте. **2. а.** *повећати, проширити, допунити неку површину (имања, државе и сл.) мењајући границе:* ~ границе своје државе, ~ очевину. **б.** *допунити до округле, целе цифре; исказати у округлим бројевима:* ~ дуг на две хиљаде. **3.** *дати нечему облик целине, складно уобличити:* ~ мисао, ~ стих. ■ ~ **се 1.** *постати округао, уоблѝти се.* – Заокруглише им се очи. **б.** *уједначити се.* **2.** *добити целовит облик, уобличити се.*

заòкрūгљен, -а, -о **1.** *заобљен, затупљен; округласт:* ~ врх брега, ~ угао куће. **2.** *целовит, складан:* ~ композиција.

заòкрūгљено прил. *потпуно, целовито; складно.*

заòкрūгљенōст, -ости ж *особина онога што је заокругљено; целовитост, складност.*

заокругљи́вати (се), -ујем̄ (се) *несвр. према заокруглѝти (се).*

заокружáвати (се), -ујāвām̄ (се) *в. заокруживати (се).*

заòкрūжен, -а, -о **1.** *који је у облику круга:* ~ вртлог. **2.** *в. заокружљен:* ~ врх ципела.

заòкрūжено прил. *в. заокружљено.*

заòкрūженōст, -ости ж *особина онога што је заокружено.*

заокруже́ње с *груписање делова ради постизања целине, проширење поседа и сл.:* ~ поседа.

заокружи́вати (се), -ујем̄ (се) *несвр. према заокружѝти (се).*

заокру́жити, заòкрūжīм̄ свр. **1. а.** *направити круг око нечега, обележити кругом:* ~ оловком. **б.** *почети се кретати око нечега.* **в.** *почети кружити поледом, обухватити поледом.* **2.** *обухватити кружно, одн. полукружно, опколити, опасати:* ~ непријатељске дивизије. **3.** *в. заокружљѝти (1, 2):* ~ уста, ~ посед; ~ свој драмски опус. **4.** (број или без допуне) *повећати или смањити неки број тако да се завршава нулом или, ређе, да би се добио цео број, број с једном децималом итд.:* заокружи на педесет. ■ ~ **се** *добити облик круга.*

за̑окука ж *окука, кривина, завој.*

заòкупити, -īм̄ (трп. заòкупљен) свр. **1.** *окружити, опколити са свих страна:* ~ непријатеља, ~ стадо оваца. **2.** *обратити се коме наметљиво, салетети, спопасти:* ~ питањима. **3.** *обузети (о осећањима), занети.* – Заокупи га туга. **4.** *стати, почети.* – Он заокупи долазити сваки дан. ■ ~ **се** *заузети се око нечега, забавити се нечим:* ~ се послом.

заоку́пљати (се), -òкūпљām̄ (се) *несвр. према заокупѝти (се).*

заòкупљенōст, -ости ж *стање онога који је нечим заокупљен.*

заокупљи́вати, -ујем̄ несвр. *в. заокупљати.*

за̀ондā прил. *за оно време, у оно време, онда.*

заòпуцати, -ām̄ и **заòпучити,** -īм̄ свр. *почети чинити упорно једно те исто, запети.*

заора́вати, заòрāвām̄ *несвр. према заорати.*

заòрати, заòрēм̄ свр. **1.** *почети орати.* **2.** *узорати, преорати.* **3.** *орањем покрити, заорати.* **4.** *орући захватити туђе земљиште, преорати.* **5.** фиг. *прећи уобичајену меру.*

заòрити (се), заòрим (се) свр. *почети се орити.*

заоста́вштина ж **а.** *имовина која је остала после нечије смрти, оставштина.* **б.** *дело, рад (обично уметнички) остао после нечије смрти.*

заòстајати, -јēм̄ *несвр. према заостати.*

заòсталōст, -ости ж *стање онога који је заостао, онога што је заостало (у материјалном и духовном смислу неразвијеност).*

заòстао, -ала, -о **1.** *р. пр. од заостати.* **2.** *који је на нижем ступњу развитка, застарео, примитиван:* ~ човек.

заоста́так, -тка м (мн. -а́ци, ген. заòстāтākā) **1.** *мањи део, комад нечега, остатак:* ~ хлеба. **б.** *новац који је остао неисплаћен, дуговање:* ~ дуга. **2.** *оно што је заостало из прошлости:* ~ капитализма. **3.** *заостајање у неком послу, закашњење.*

заòстати, заòстанēм (аор. заòстадох и заòстах; трп. ø) свр. **1.** *кренувши се спорѝје остати иза кога или чега.* **2.** *не показати се једнак, раван с неким или с нечим (по квалитету, вредности).* **3.** *задржати се негде дуже времена.* **4.** *закаснити у напредовању, развоју, расту и сл.*

заошијáвати (се), -ијāвām̄ (се) *несвр. према заошѝјати (се).*

заошѝјати, -ām̄ свр. *дати нечему другачији правац, занети; завртети, завитлати.* – Ауто заошија стражњом страном. Згрaби столицу и заошија је напоље. ■ ~ **се** *занети се у страну, обрнути се.*

заòшиљаст, -а, -о *мало шиљат, зашиљаст.*

заоши́нути, заòшīнēм̄ свр. *в. заошѝјати (се).*

заоштра́вати (се), -òштрāвām̄ (се) *несвр. према заоштѝрити (се).*

за̀оштрен, -а, -о **1.** *трп. од заоштѝрити (се).* **2.** *који има оштар врх:* ~ брег. **3.** фиг. **а.** *непријатан, опасан (по својој напетости, затегнутости):* ~ ситуација. **б.** *оштар, полемичан:* ~ стил.

за̀оштренōст, -ости ж *особина онога што је заоштѝрено, напетост.*

заошти́ре́ње с *појачање интензитета сукоба, борбе и сл., пооштравање.*

заòштрити, заòштрīм̄ свр. **1. а.** *учинити нешто оштрим, оштријим, наоштѝрити; зашиљити:* ~ секиру; ~ мотку. **б.** *учинити јаснијим, продорнијим (израз, мисао).* **2.** фиг. *довести у затегнуто, рђаво стање, погоршати:* ~ односе, ~ ситуацију. ■ ~ **се а.** *постати тежи, опаснији, погоршати се (о односима, политичкој ситуацији и сл.).* **б.** *појачати се (о борби, сукобу и сл.).*

за̑пад и **за̑пāд** м (мн. ø) **1.** *страна света на којој Сунце залази; место на хоризонту где Сунце залази.* **2. а.** *залазак заласкѐње (Сунца).* **б.** фиг. *крај, свршетак:* нагињати своме западу. **3.** (Запад) *земље западне Европе (и Америке); земље и народи у западној хемисфери.* **б.** *западни део ма које земље или краја.* • **Дивљи ~** *западни део Сједињених Америчких Држава који је до XIX в. био углавном насељен Индијанцима.*

за̀падати, -ām̄ *несвр. према запасти.*

за̑падни и **за̑пāдни,** -ā, -ō **1. а.** *који се односи на запад (Запад), који се налази на западу:* ~ Србија, ~ Европа, ~ обала. **б.** *који се налази у Западној Европи или потиче од ње:* ~ свет, ~ идеје. **2.** лингв. *икавски:* ~ говор, ~ наречје.

за̑падно и **за̑пāдно** прил. *на запад, према западу.*

западно- *као први део придевских сложеница значи: који се налази у западном делу:* западноевропски.

за̀паднути, зàпаднēм свр. *в. запасти*[1].

за̑падњак и **за̑пāдњāк** м **1. а.** *становник Западне Европе, човек са Запада.* **б.** *онај који је образован у духу западноевропске културе; присталица западноевропског начина живота.* **2.** *западни ветар.*

за̑падњāчкӣ и **за̑пāдњачкӣ,** -а, -о *који се односи на западњаке; који се односи на европски Запад, западноевропски:* ~ култура, ~ идеје, ~ одевање, ~ утицај.

за̑падњāштво и **западња́штво** с *погледи, схватања, начин живота, култура својствени западноевропској средини; склоност ономе што је западњачко.*

за̑пажā̄ј м *запажање, примедба.*

запа́жāње с **1.** *гл. им. од запажати.* **2.** *оно што представља резултат опажања, уочавања, примедба, опаска.*

запа́жати, зàпāжām *несвр. према запазити.*

за̀пажāчкӣ, -ā, -ō *који има развијену способност запажања; који пажљиво посматра.*

за̀пажен, -а, -о **1.** *трп. од запазити.* **2.** *који се истиче својом вредношћу, значајем, истакнут:* ~ књига.

за̀пажљив, -а, -о *приметан, упадљив, уочљив; који запажа, уочава:* ~ околности; ~ посматрач.

за̀пазити, -ӣм свр. **1. а.** *спазити, угледати, видети.* **б.** *приметити, уочити.* – Била је запажена на скупу. **в.** *уочити вредност, значај нечега, некога:* ~ његове слике. **2.** *доћи до сазнања, сазнати.* **3.** *запамтити, упамтити.* – Запази кад је долазио. ■ ~ **се** *заволети се.*

запа́јати, зàпāјām (се) *несвр. према запојити (се).*

за̀паковати, -кујēм свр. *сложити, завити нешто у пакет, упаковати; сложити нешто у кофер и сл.:* ~ ствари.

за̑пала ж *полна узнемиреност, надражености (код животиња).*

запала̀цати, -ām свр. **1.** *почети палацати, брзо мицати, мрдати језиком.* **2.** фиг. *наћи, изненада избити, запламсати, затитрати (о пламену и сл.).*

запа́лити, зàпāлӣм (трп. зàпāљен) свр. **1. а.** *учинити да нешто почне горети, упалити, запалити, заженем:* ~ дрва. **б.** *прикључити струју, запалити дуван, запушити:* ~ лулу. **в.** *осветлити:* ~ излоге. **2.** фиг. **а.** *изазвати код некога неко осећање, одушевити, придобити:* ~ студенте својим говором. **б.** *покренути, изазвати (сукоб, рат):* ~ Балкан. **в.** *изазвати раздор, свађу:* запалиће кућу вучићи. **3.** *опалити из ватреног оружја:* ~ из пушке. **4.** фиг. *кренути наго, упутити се:* ~ право у Ваљево. ■ ~ **се 1.** *почети горети, упалити се.* **б.** *засијати, зажарити се, зацрвенети се: (о образима).* **2.** фиг. **а.** *запрегати се за нешто, одушевити се:* ~ се политиком. **б.** *узбудити се, узрујати се.* – Због тога убиства запалио се читав град. **в.** *побунити се, заратити.* – Поново се запалио Балкан. **3. а.** *имати упалу, запаљење.* – Запалило ми се грло.

за̀паличити, -ӣм свр. нар. *упрегнути (волове) удевајући палице у јарам.*

запалу̀цати, -ām свр. *в. запалацати.*

за̀пāљенōст, -ости ж *одушевљење, жар, занос; узбуђење, узрујаност.*

запа̀љēнскӣ, -ā, -ō *који потиче од запаљења, који настаје услед запаљења:* ~ процес.

запаље́ње с мед. *реакција организма на разна штетна дејства која се манифестује повишењем температуре, отоком, црвенилом и сл.:* ~ грла, ~ желуца, ~ плућа.

запа̀љив, -а, -о **1.** *који се лако, брзо пали; који служи за паљење ватре, пожара и сл.:* запаљиви сумпор, ~ бомба. **2.** фиг. *који се лако одушевљава, загрева за нешто; који распаљује одређена осећања, расположења и сл.:* лако ~ маса студената; одржати запаљиву беседу.

запаљи́вати, -а̀љујēм (се) *несвр. према запалити (се).*

запа̀љивōст, -ости ж **1.** *особина онога што је запаљиво.* **2.** фиг. *особина оног који се лако, брзо узбуђује.*

за̀пāмтити, -ӣм (трп. зàпāмћен) свр. **1.** *задржати, сачувати у памћењу, у сећању, упамтити.* **2.** разг. *задржати у сећању по нечем непријатном (као претња).* – Запамтићете ви мене.

запа̀мтљив, -а, -о **1.** *који се лако памти.* **2.** нар. *који лако, добро памти.*

за̀пāњено прил. *изненађено, запрепашћено:* ~ погледати.

за̀пāњенōст, -ости ж *стање онога који је запањен.*

запањи́вати (се), -а̀њујēм (се) *несвр. према запањити (се).*

запа́њити, зàпāњӣм свр. *јако изненадити, запрепастити.* ■ ~ **се** *јако се изненадити, запрепастити се:* ~ се њеним изгледом.

запа̀њујӯће (запа̀њујӯћи) прил. *изненађујуће, неочекивано:* ~ одважна, ~ убедљив.

запа̀њујӯћӣ, -ā, -ē *који запањује, запрепашћује:* запањујућом брзином, ~ бројка.

за̀напрен, -а, -о **1.** *трп. од запрети.* **2.** фиг. **а.** *претеран, одвећ скуп, пајрен:* ~ рачун. **б.** *оштар, груб; претерано слободан, ласциван (о речима, говору):* ~ прича, ~ шала.

за̀наприти, -ӣм свр. **1.** *зачинити папром, паприком, бибером:* ~ јело. **2.** фиг. *учинити некоме какву непријатност, подлост, нашкодити (обично ради освете).*

запа̀причити, -ӣм свр. *заљутити паприком, запаприти.*

за̑пара и **за́пара** ж *претерано топао ваздух засићен воденом паром, оморина, спарина.*

запара́вати (се), -а̀рāвām (се) *несвр. према запарити (се).*

за̑паран и **за́паран,** -рна, -о *који је пун запаре, спаран, тежак; загушљив:* ~ дан, ~ ваздух.

запа́рати, зàпāрām свр. **1. а.** *задерати, засећи површину нечега; начинити бразду на чему, загребати:* ~ кожу; ~ ноктом. **б.** *начинити краткотрајан траг у води или ваздуху:* ~ површину мора. **2.** *почети парати:* ~ џемпер. **3.** фиг. *проломити се оштрим, продорним звуком.*

за̀парити, -ӣм свр. *изложити дејству вреле воде, попарити:* ~ буре. ■ ~ **се 1.** *овлажити се услед топлоте; прекрити се паром, замаглити се.* **2.** *испунити се загушљивим, непријатним задахом, зраком (нпр. о соби).*

запа́рложенōст, -ости ж *стање онога што се запарложило, онога који се запарложио, загушљивост.*

запа́рложити, -ӣм свр. **1.** *пустити (земљиште) да зарасте у коров, запустити:* ~ виноград. **2.** фиг. *напустити, занемарити (у културном погледу).* ■ ~ **се 1.** *зарасти у траву, коров, остати необрађен.* **2.** фиг. *заостати културно, интелектуално, запустити се.*

за̑парно и **за́парно** прил. *загушљиво, спарно.*

за̀пасати, зàпашēм свр. **1.** *привезати нешто око паса, струка, опасати:* ~ нож. **2.** *окопити, окопати.* **3.** *захватити, обузети.*

запа́сати, зàпāсām несвр. *пасући поткраћивати (нараслу траву, жито и сл.) (о стоци).*

за̀пасти, зàпаднēм (аор. зàпадох, зàпаде и зà̑паде; р. пр. зàпао, -ала; пр. пр. зàпавши; трп. ø) свр. **1.** *упасти, пасти у нешто, иза нечега; заглавити се:* ~ у блато. **2.** *заћи (обично у Сунцу, Месецу).* **3. а.** *кретањем доспети, доћи негде.* – Залутао сам и запао у ову дубодолину. **б.** *наћи се у каквој неповољној ситуацији:* ~ у ропство, ~ у дугове. **4.** *пасти у део, припасти; задесити, снаћи.* – Западе га место директора у школи. Таква ме судбина запада. **5.** *нападати (о снегу); покрити се дубоким снегом.* **6.** *поставити се у заседу, склонити се, сакрити се.*

за̀пасти[2] (запа́сти (зàпāсти)), запа́сēм свр. *пасући поткратити (траву, жито и сл.); опасти, попасти:* ~ пшеницу. ■ ~ **се** *задржати се дуже пасући (о стоци).*

за́пат, -а и **за̀патак,** -тка м **а.** *посебно одгојене животиње за приплод, пасмина; група животиња настала од једног родитеља, једног соја.* **б.** *приплод, размножавање.*

за̀патити, -ӣм свр. **а.** *одгојити, умножити неку врсту обично домаћих животиња или биљака:* ~ кокоши, ~ пчеле. **б.** *стећи, добити неку ламад, болест:* ~ болест. ■ ~ **се** *залећи се, размножити се (о ламадима и сл.).*

запаћи́вати (се), -аћујем (се) *несвр. према запатити (се).*

за̀паучити се, -ӣм се свр. *прекрити се паучином.*

за̀пах м (за̀паха ж) *мирис; непријатан мирис, задах, воњ.*

запахи́вати, -а̀хујем *несвр. према запахнути.*

запа̀хнути, за̀пахнем свр. **1.** *заструјати, раширити се (о мирису, ветру и сл.).* **2.** *захватити некога, нешто (о мирису, испарењима и сл.).* **3.** *захватити својим дахом.*

запахња́вати, -а̀њујем *несвр. према запахнути.*

за́пев јек. **за́пјев** м **1.** *певање, песма:* цврчков ~ **2.** *в. запевка.*

запе́вати, за̀пе̄вам јек. **запијева̀ти,** за̀пијева̄м несвр. **1.** *оплакивати покојника тужећи, нарицати, тужити; јаукати, кукати.* **2.** *почињати певати; певати.*

за̀певати јек. **за̀пјевати,** -а̄м свр. **1. а.** *почети певати (песму).* **б.** *почети говорити отежући, преливајући гласом.* **2. а.** *почети певати, огласити се карактеристичним гласом (о певцу, славују и др. птицама).* **б.** *почети производити шумове, звукове (о различитим предметима).* **в.** *зазујати, запиштати (о уху).* **3.** *почети певати, писати стихове, песме.*

за̀пе̄вка и **за́певка** јек. **за̀пијевка** и **за́пјевка** ж **а.** *тужење, запевање, нарицање; кукњава, запомагање.* **б.** *песма којом се оплакује покојник, тужбалица, жалопојка.*

запевъ̀цкати јек. **запјевъ̀цкати,** -а̄м свр. *почети певуцкати.*

запевъ́шити јек. **запјевъ́шити,** -ѐвъ̄шим свр. *почети певушити.*

запе́вчити се, за̀пе̄вчим се јек. **запијѐвчити се,** за̀пијевчим се свр. *дорасти до певца, постати певац (о пилету);* фиг. *израсти у момка, замомчити се.*

за̀пека и **за̀пека** ж *запечена, сасушена земља.*

за̀пекао, запѐкла (запекла), -о (обично одр.) *р. пр. од запећи (се) у атрибутској служби:* млазеви запекле крви.

за̀пенити јек. **за̀пјенити,** -ӣм свр. **1.** *почети пенити, прекрити се пеном.* **2. а.** *избацити, пустити пену на уста:* ~ причајући. **б.** *разбеснети се, разљутити се.* ■ ~ **се** *в. запенити.*

за̀пенушао јек. **за̀пјенушао,** -а̄ла, -о и **запенъ̀шао** јек. **запјенъ̀шао,** -ала, -о *р. пр. од запенушати (се) у атрибутској служби:* ~ вода.

запенъ̀шати (се) јек. **запјенъ̀шати (се),** -а̄м (се) свр. *в. запенити (се).*

запѐнъ̄шено јек. **запјѐнъ̄шено** прил. *разјарено, бесно; силовито.*

запену́шити (се) јек. **запјену́шити (се),** -ѐнушим (се) *в. запенити (се).*

за̀пењењо́ст јек. **за̀пјењењо́ст,** -ости ж *стање онога који је запењен, онога што је запењено.*

запепѐлити, -ӣм свр. *посути, засути пепелом.*

за́перак и **за̀перак,** -е̄рка м *побочни, споредни изданак (на кукурузу, чокоту винове лозе и сл.), ластар.*

запертла́вати, -пѐртла̄вам *несвр. према запертлати:* ~ ципеле.

запѐртлати, -а̄м свр. *завезати пертлама (обућу).*

за̀пе̄т, -а, -о **1.** *трп. од запети.* **2.** *пун ишчекивања, напрегнут, напет; затегнут, непријатељски* ~ очекивање; запети односи.

за̀пета ж **а.** лингв. *интерпункцијски знак (,), зарез.* **б.** мат. *такав знак за одвајање децимала од целих бројева (нпр. 9,2).*

за̀пе̄ти, за̀пнем (р. пр. за̀пео, -е̄ла) свр. **1. а.** *закачити за нешто (при кретању), спотаћи се:* ~ за столицу. **б.** *застати, зауставити се (услед какве препреке).* **в.** *закочити се, заглавити се:* ~ у машини. **г.** *заплести се у говору, збунити се:* ~ у пола речи. **2. а.** *затегнути, разапети:* ~ кожу. **б.** *поставити замку за хватање животиња:* ~ гвожђа. **в.** *потегнути ударач, обарач и сл. за окидање (оружја), натегнути:* ~ стрелу, ~ пиштољ. **3.** *закачити (за нешто), причврстити, прикачити:* ~ око врата. **4. а.** *уложити велики напор, напрегнути се:* ~ свом снагом. **б.** *упорно остати при своме мишљењу, задрети.* – Директор запео, хоће да га отпусти с посла. **5. а.** *задржати поглед на неком или нечему с пажњом; загледати се.* **б.** *доћи у питање, компликовати се због нечега или некога.* **6. а.** *ући, ући, зајацати.* **б.** (обично негирано) *почети, отпочети (нешто радити, говорити и др.).* – Младић узе свиралу, али неможе ни да запне. ■ ~ **се 1.** *затегнути, напрегнути се.* – Тетиве се запеше да прсну. **2.** *закачити се.* • **запети за око (за очи) (некоме)** 1) *допасти се, свидети се (некоме).* 2) *пасти у очи, привући пажњу.* **као запета пушка** *потпуно спреман, приправан (за акцију).*

запетља́вати (се), -ѐтља̄вам (се) *несвр. према запетљати (се).*

за̀петља̄но́ст, -ости ж *стање и особина онога што је запетљано, заплетеност.*

запетља̀нција ж разг. *запетљаност, замршеност, запетљана ствар.*

запѐтљати, -а̄м свр. **1.** *привезати узицом и сл., заплести:* ~ пса за плот. **2. а.** *учинити да се неко или нешто замрси (у нечему);* фиг. ~ у своје конце. **б.** *компликовати:* ~ односе. ■ ~ **се 1.** *завезати се, запетљати се (о концима); уплести се око нечега:* ~ се око његових ногу. **2.** фиг. *запасти у тешкоће, упетљати се у нешто незгодно:* ~ се борбу; ~ се у дугове. **3.** фиг. *збунити се, помести се:* ~ се при руковању аутом.

запѐтља̄ч, -а́ча м и **запѐтљача** ж нар. *врпца, узица пришивена на крајевима растављених делова одеће помоћу које се они спајају, везују.*

за̀пе̄то прил. *у запетом стању, затегнуто:* ~ изгледати. **2.** *с напрегнутом пажњом, напето:* ~ слушати.

за̀пе̄то́ст, -ости ж *запето стање, напрегнутост; напрегнута пажња; непријатељски односи, затегнутост.*

за̀пећак и **за́пећак,** -ћка м **1.** *простор између пећи и зида; задњи, издигнути део зидане пећи.* **2.** *заклоњено, скривено место; неважно, запостављено место:* седети у запећку; послати у запећак.

запѐћи (за̀пећи), запѐчем свр. **1.** *изложити краткотрајном дејству ватре док не добије кору на површини (о јелу).* **2.** *почети пећи; почети јако грејати, припећи (о Сунцу).* ■ ~ **се 1.** *добити кору при печењу; скорети се, отврднути.* **2.** *застати у развоју, закржљати (у расту).* **3.** *добити затвор, тврду столицу.*

запѐчатити, -ӣм (трп. запѐчаћен) свр. **1.** *печатом, житом затворити (писмо, пакет и сл.).* **2.** *печатом оверити пуноважност, истинитост (каквог документа):* ~ уговор. **3.** *затворити, затиснути:* ~ рупу. **4.** *довести нешто у неповољан положај, утврдити:* ~ судбину. ■ ~ **се** *затворити се, стегнути се.*

запечаћи́вати, -а̀њујем (запечаћа́вати, -а̀ћа̄вам) *несвр. према запечатити.*

за̀пе̄шће и **за́пешће** с анат. *део руке изнад шаке, корен шаке, ручје,* carpus.

запи́јати (се), за̀пијам (се) *несвр. према запити (се).*

запијъ̀кати, -ијучем и **запијъ́кати,** -ијъ̄чем свр. *почети пијукати.*

запи́лити, за̀пилим свр. *почети пилити, резати пилом, тестером, застругати, затестерисати.*

запи́љити, за̀пиљим свр. *почети пиљити, нетремице гледати у нешто.* ■ ~ **се** *загледати се.*

за̀пињати (се), -њем (се) *несвр. према запети (се).*

запи́њач, -а́ча м и **запи́њача** ж **1.** *предмет или део на неком уређају који служи за заустављање или регулисање брзине кре-*

тања. **2.** *предмет или део на предмету којим се нешто спаја, затвара, причвршћује, везује.*

за̀пирати, -рēм *несвр. према запрети.*

запи́рати, за̀пи̯рā̄м несвр. *пратити (некоме) доњи део тела.* ■ **~ се** *повр.*

запи̯ра̄ч, -а́ча м *закачка, квачица; реза, завор.*

запи́рити, запи́рӣм свр. *почети пирити, стати пирити.*

за̀пиркати, -а̄м свр. *почети пиркати, стати пиркати.*

за́пис м **1.** *прибележен податак или мисао, забелешка.* **2. а.** *текст записан или урезан на грађевини и сл., посвета или натпис:* ~ на мосту. **б.** *дневник, хроника, мемоари.* **3.** *писмено завештење, легат:* дедов ~. **4. а.** празн. *речи или знаци на неком предмету који штите од несреће, урока и сл.; амајлија:* хоџин ~. **б.** рлг. *дрво с урезаним крстом, дрвени крст или неки други знак крај којег се држи молебствије.*

запи́сати, за̀пи̯шēм свр. **1. а.** *писањем забележити, написати:* ~ име. **б.** *унети у списак, уписати.* **в.** *забележити нечије име и податке ради кажњавања.* **2. а.** *писмено оставити у наслеђе, завештати.* – Иметак је записао Универзитету. **б.** *пописати.* **3.** *начинити запис, амајлију која штити од несреће.* ■ **~ се 1.** *уписати се у какву заједницу:* ~ се у демократску странку. **2.** *задржати се пишући.*

записи́вати (се), -и̯сујēм (се) *несвр. према записати (се).*

записи̯ва̄ч, -а́ча м *онај који записује, бележи.*

за́писка ж арх. *забелешка, запис; писмени предлог, преставка.*

запи́скати, за̀пи̯скā̄м свр. *почети пискати; повикати пискавим гласом.*

запискӯтати, -и̯скућēм свр. *почети пискутати, проговорити пискавим гласом.*

за́писни̯к м **а.** *службени документ у коме је записан ток седнице, саслушања и сл.* **б.** *службена књига у којој се редовно бележе сви послови; подсетник, бележник.*

за́писница ж *в.* бележница.

за́писничā̄р м (инстр. -ом и -ем) *онај који води записник.*

за́писничā̄рка ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) *женска особа записничар.*

за́писничā̄рскӣ, -ā̄, -ō̄ *који се односи на записничаре.*

за́писнички, -ā̄, -ō̄ *који се односи на записник.*

за́писнички прил. *заводећи у записник:* ~ констатовати.

запи́тати, за̀пи̯тā̄м свр. **1.** *поставити питање, упитати.* ■ **~ се** *замислити се, упитати се.*

за̀пити, за̀пијēм свр. *потрошити на пиће, изгубити пијући.* ■ **~ се** *провести дуго времена пијући:* ~ се с друштвом.

запити́вати (се), -и̯тујēм (се) *несвр. према запитати (се).*

запитки́вало с и м (мн. с) *онај који много запиткује.*

запитки́вати (се), -и̯ткујēм (се) несвр. *в. запитивати (се).*

запитки̯ва̄ч, -а́ча м *онај који запиткује.*

за̀пицати (се), -ичēм (се) *несвр. према запећи (се).*

запиша́вати, -и̯ша̄вā̄м вулг. *несвр. према запишати.*

запи̯шати, -а̄м свр. вулг. *покваситити мокрећи, помокрити.*

запи́штати, -тӣм свр. *почети пиштати.*

запла́вети (се) јек. **запла́вјети (се),** -вӣм (се) свр. *почети плавети, добити плаву боју (о шљивама и др.); засјати, засветлети (о небу).*

запла́вити, за̀пла̄вӣм свр. *учинити плавим, обојити у плаво, плавичасто.*

за̀плавити, -ӣм свр. **1.** *захватити, потопити плавећи, поплавити.* **2.** *прекрити нешто појављујући се у великом броју, прекрилити.*

заплављи́вати, -а̀вљујēм *несвр. према за̀плавити.*

за̀плакати, -ачēм свр. **1.** *почети плакати; проговорити плачући.* **2.** *расплакати (некога).* ■ **~ се** *почети плакати, расплакати се.*

заплаки́вати се, -а̀кујēм се *несвр. према заплакати се.*

запла́мити, за̀пла̄мӣм свр. (нешто) *зарумењити, зажарити:* ~ образе. ■ **~ се** *јако се зарумењети, зајапурити се, зажарити се:* ~ се од стида.

запла̀мсати (се), -а̄м (се) свр. *в. заплампети (се).*

запла̀мтео, -ела, -о јек. **запла̀мтио,** -тјела, -о *р. пр. од заплампети (се) у атриб. служби:* ~ образ.

запла̀мтети јек. **запла̀мтјети,** -тӣм свр. **1. а.** *почети пламтети, горети одајући пламен (о ватри).* **б.** *засветлети (о сунцу, небу).* **2.** *планути, опалити (о оружју).* **3.** *букнути (о рату).* ■ **~ се 1.** *зарумењети се, зажарити се (о лицу).* **2.** *засветлети се; букнути.*

запла̀нӣнскӣ, -а, -о *који се односи на крај иза планине, планинског венца, загорски.*

за́плā̄ња ж *народно коло из Заплања, области југоисточно од Ниша.*

запла́тити, за̀пла̄тӣм свр. *бити кажњен; рђаво проћи, настрадати.* – Ако те ухватим, заплатићеш!

заплаша́вати, -а̀ша̄вā̄м *несвр. према заплашити;* уп. заплашивати.

за̀плашено прил. *у страху, преплашено.*

за̀плашенӧст, -ости ж *стање онога који је заплашен.*

заплаши́вати, -а̀шујēм *несвр. према заплашити;* уп. заплашавати.

за̀плашити, -ӣм (трп. за̀плашен) свр. *задати страх (некоме), уплашити се.* ■ **~ се** *осетити страх, уплашити се.*

за̂плена јек. **за̂пљена** ж **1. а.** *одузимање приватне имовине у корист државе, конфискација.* **б.** *забрана на нешто уклањањем из промета:* ~ тиража. **2.** *одузимање, задобијање нечега (у рату):* ~ оружја.

заплени́ти, за̀плēнӣм јек. **заплијени́ти,** за̀плијенӣм (трп. за̀плēњен јек. за̀плијењен) свр. **1. а.** *одузети некоме приватну имовину у корист државе, конфисковати:* ~ иметак. **б.** *ставити под забрану, обуставити исплату.* **в.** *забраном уклонити из промета:* ~ производе, ~ књигу у штампарији. **2.** *узети као плен, силом заробити:* ~ много злата.

заплењи́вати јек. **запљењи́вати,** -ѐњујēм *несвр. према запленити.*

заплéсати, за̀плēшēм свр. *почети плесати, заиграти.*

заплѐсти (за̀плести), -ѐтēм (аор. заплѐтох, за̀плете; имп. заплѐти; р. пр. за̀плео, -ѐла (за̀плела); пр. пр. за̀плевши) свр. **1. а.** *плетењем оплести оштећени део (одеће или нечег другог), плетењем ојачати:* ~ чарапу. **б.** *започети плести.* **в.** *исплести до краја:* ~ џемпер. **2. а.** *уплести, запетљати:* ~ руке у косу. **б.** *учинити да се неко или нешто уплете у мрежу, замку:* ~ у мрежу. **в.** *увући у нешто неугодно, упетљати.* ~ нас у рат. **3. а.** *учинити сложеним, компликованим, замрсити.* **б.** *збунити, помести.* **4.** *почети преплитати, преметати ногама:* ~ ногама у колу. **5.** *почети нејасно говорити, замуцати:* ~ језиком. ■ **~ се 1.** *занети се плетући.* **2. а.** *уплести се, ухватити се (у мрежу и сл.).* **б.** *завући се негде одакле је тешко изаћи:* ~ се у масу. **3.** *доспети у неповољан, неугодан положај, упетљати се:* ~ се у дугове, ~ се у рат. **4.** *замрсити се, завезати се.* **б.** *постати замршен, искомпликовати се.* **5. а.** *спотаћи се, сплести се.* **б.** фиг. *збунити се, помести се.* **в.** *запети при изговору.*

за́плет м **1.** *заплетено, замршено стање, замршеност:* финансијски ~, клупко заплета. **2.** *спор, сукоб:* међународни ~, погранични ~. **3.** књиж. *развијање радње књижевног дела тако да долази до сукоба интереса, тежњи личности:* ~ радње, врхунац заплета у трећем чину. **4.** *преплитање, укрштање; чвор:* ~ боја, лавиринтски ~. **5.** *врста народног кола.*

за̀плетāј м *в. заплет (1–3).*

за̀плетати (се), -ећēм (се) несвр. *в. заплитати (се).*

заплѐтен, -ена, -о **1.** *трп. од заплести (се).* **2.** *сложен, замршен; неразумљив:* ~ парница; ~ питање.

заплетѐно прил. *на заплетен начин, замршено, нејасно.*

заплѐтеност, -ости ж *особина онога који је заплетен, онога што је заплетено, замршеност.*

зàпливати, -ам свр. непрел. **1.** *почети пливати.* **2.** *упустити се у нешто, предати се, препустити се (нечему):* ~ у социјалне реформе.

зàплитати (се), -ићем (се) *несвр. према заплести (се);* уп. заплетати (се).

заплòвити, зàпловим свр. непрел. *почети пловити.*

запломби́рати, -òмбирам свр. прел. *извршити пломбирање, запечатити.*

зàплотњāк м нар. *коље исплетено прућем (као део у конструкцији колибе); плот.*

заплòтњача ж нар. *колиба од кољa исплетеног прућем.*

зàплужити, -им свр. *заорати (плугом).*

заплу̀тати, -ам свр. *почети плутати, покренути се плутајући, запловити.*

зàпљескати, -ам (-ешћем) и **запљéскати,** зàпљескам (зàпљешћем) свр. **1.** *почети пљескати, затапшати.* **2.** *крећући се по води произвести карактеристичан шум; збити, спљескати.*

запљува́вати, -ујавам *несвр. према запљувати.*

запљу̀вати, зàпљујем свр. **1.** *пљувањем загадити, запрљати.* **2.** *испљувати некога у знак презрења, попљувати.*

зàпљунути, -нем свр. *запљувати, попљувати.*

зàпљусак, -ска м *водени талас, вал; удар таласа.*

зàпљускати, -ам свр. **1.** *почети бити, ударати (о таласима).* **2.** *захватити ударима таласа, облити, покваасити.*

запљуски́вати, -ујскујем *несвр. према запљускати.* ■ ~ **се** *поливати се водом.*

зàпљуснути, -нем свр. **1.** *захватити у налету (о таласу, води), полити, облити* **2.** фиг. *засути; задахнути:* ~ поздравима; ~ горчином.

запљуцки́вати, -ујцкујем несвр. *помало пљувати, пљуцкати.*

запљу́штати, -тим свр. *почети пљуштати, пљуском пасти (о киши).*

зàповēд јек. **зàповијед** ж *в. заповест.*

зàповедан јек. **зàповједан,** -дна, -о **1.** *који има карактер заповести, заповедања, заповеднички, строг:* ~ глас, ~ тон. **2.** (одр.) црквн. *на који се не ради, који се обавезно светкује, празнује:* ~ празник, ~ светац.

заповéдати, -овēдам јек. **заповијèдати,** -овиједам несвр. **1.** *несвр. према заповедити.* **2.** *управљати, командовати:* ~ војском.

зàповедити јек. **зàповjедити,** -им и **заповéдити,** -овēдим јек. **заповијèдити,** -овиједим свр. **1.** *издати заповест, наредити.* **2.** *командовати.*

заповѐдник, -ика (зàповедник, -а) јек. **заповjѐдник,** -ика (зàповjедник, -а) м *онај који заповеда, наређује, управља, командант.*

заповѐдница (зàповедница) јек. **заповjѐдница** (зàповjедница) ж *женска особа заповедник.*

заповѐднӣчкӣ (зàповедничкӣ) јек. **заповjѐднӣчкӣ** (зàповjедничкӣ), -ā, -ō *који се односи на заповеднике, који је као у заповедника, строг, одлучан:* ~ тон.

заповѐднички (зàповеднички) јек. **заповjѐднички** (зàповjеднички) прил. *на заповеднички начин, оштро.*

заповедни́штво јек. **заповjедни́штво** с **а.** *дужност, функција заповедника, командовање.* **б.** *орган управљања, команда, управа.*

зàповедно јек. **зàповjедно** прил. *заповеднички.*

зàповēст јек. **зàповијест** ж (инстр. -ешћу (-и) јек. -ијешћу (-и); ген. мн. -ӣ и заповéстӣ јек. заповијèстӣ) **1.** *захтев да се нешто обавезно учини, наредба, наређење.* **2.** *правило, начело:* десет божјих заповести. **3.** *заповедништво, управа:* узети под своју заповест.

зàповргнути и **зàповрћи,** -ргнем свр. *заподенути, отпочети (разговор, свађу и сл.).*

заповр́сти (зàповрсти), -врзēм свр. *в. заподенути.*

зàпòганити, -им свр. *опоганишти; запрљати, загадити.* ■ ~ **се** *инфицирати се; запрљати се, загадити се.*

заподéвати, -òдēвам јек. **заподијèвати,** -òдијевам *несвр. према заподе(с)ти и заподенути.*

зàпòденути јек. **зàпòдjенути,** -нем свр. *започети, замешнути, покренути (разговор, свађу и сл.).* ■ ~ **се** *настати, створити се, указати се; зачети се.*

зàпòде(с)ти јек. **зàпòдје(с)ти,** -енем (-òдедем) свр. *в. заподенути:* ~ разговор.

зàпòдирати, -рем *несвр. према заподрети.*

зàпòдрēти јек. **зàпòдријети,** зàподрем свр. *в. заподенути.*

зàпòјати, -јем свр. песн. *в. запевати.*

зàпòјити, зàпојим свр. **а.** *дати коме да пије, напојити некога.* **б.** фиг. *пробудити стваралачки полет, надахнути.*

запома́гати, -омāжем несвр. **1.** *дозивати у помоћ, вапити (у невољи).* **2. а.** *молити, преклињати.* **б.** *кукати, јаукати.*

за́пон м **1.** *напрезање, напор.* **2.** *копча, закачка.*

за́пона ж **1.** *дуге, копча.* **2.** пом. *уже којим се причвршћује јарбол.*

за́понак, -онка м *в. запонац (2 и 3).*

за́понац, -онца м **1. а.** *полуга којом се учвршћују неки предмети, затеже нека направа и сл., запињач; ороз, окидач.* **б.** *засовница, реза.* **2.** *дуге, копча, закачка; манжетна на кошуљи.* **3.** *доњи део ноге код папкара (обично јагњади) коју чине петна жила и суседне кости.*

за́пōнка ж *в. запонац (1, 2).*

зàпòпити, зàпопим свр. *произвести у чин попа.* ■ ~ **се** *постати поп, примити свештенички чин.*

запопља́вати (се), -опљāвам (се) *несвр. према запопити (се).*

запопље́ње с *чин рукополагања за попа, за свештеника.*

за́пор м **1.** *завор, засовница, реза; брава за затварање врата.* **2.** *препрека воденом току, брана, уставa.*

зàпōрањ, -рња м *клин којим се осигурава намакнута реза или сл., затварач.*

зàпòрити, зàпорим свр. *засећи површину нечега, загребати; усећи, урезати (бразду, црту и сл.):* ~ ножем.

за́порнӣ, -ā, -ō *који се односи на запор, заштитни; који прегрђује, затвара.*

за́пōрница ж *запорањ, запор (1).*

запосе́дати, -осēдам и **зàпòседати,** -ām јек. **запосjе́дати,** -осjēдам и **зàпòсjедати,** -ām *несвр. према запосести.*

зàпòсести јек. **зàпòсjести,** -еднем (-едем) (зàпòседнути јек. зàпòсjеднути, -нем) свр. *заузети, освојити; заузети расположива места.*

зàпослен, -а, -о *заузет послом; који има посао.*

зàпосленōст, -ости ж *стање онога који је запослен, ангажованост; заузетост.*

запосле́ње с **а.** *рад, активност; посао.* **б.** *ступање на посао, у радни однос.*

зàпòслити, зàпослим свр. *дати некоме посао, ангажовати; примити на посао, упослити:* ~ нечим; ~ у фабрици. ■ ~ **се** *ангажовати се каквим послом; ступити на посао:* ~ се око детета; ~ се у продавници.

за́пост м *почетак поста, први дан поста; пост.*

запо̀ставити, -ӣм свр. **1.** *не водити рачуна (о некоме или нечему), занемарити:* ~ посао, ~ децу. **2.** *не признати некоме оно што заслужује, заобићи (некога) при признавању каквих права, положаја и сл.; ставити у подређен положај, подредити.*

запо̀стављати, -а̄м *несвр. према запоставити.*

запо̀стављено̄ст, -ости ж *стање оног који је запостављен, занемареност.*

запо̀стити, за̀постӣм свр. *почети постити.*

започе́так, -тка м арх. и нар. *прва фаза у развитку нечега, почетак; зачетак; почетни део нечега.*

запо̀чēти, за̀почнēм (трп. за̀почēт) свр. **1.** *отпочети вршити неку радњу, почети:* ~ посао. **2.** *показати прве знаке настајања, појавити се; наступити.*

запо̀чињати, -њēм *несвр. према започети.*

запошља́вати (се), -ӧшљава̄м (се) *несвр. према запослити (се).*

запошљен(-) *в. запослен(-).*

за̀право и **за̀право** речца *управо, наиме, баш.* – Поново је изашао, заправо побегао.

за̀праскати, -а̄м свр. 1. *почети праскати, производити праскаве, оштре звуке (при ломљењу, цепању и сл.), закрцкати, зацукати (о предметима, грању и др.).* **2.** *почети праскати, зацуцати, заштектати; запуцати (о ватреном оружју).*

за̀прати, -перēм (-пѐрēм) свр. нар. *опрати запрљани део тела, одеће, деце и др.*

за̀пратити, -ӣм свр. арх. и нар. *упутити, отпратити, послати некуд; спратити:* ~ преко поља; ~ овце у тор.

запраћа̀кати се, -а̄м се свр. *почети се праћакати.*

запраши́вати (се), -а̀шујēм (се) *несвр. према запрашити (се).*

запраши́вач, -а́ча м *апарат, справа за запрашивање.*

запра́шити, за̀пра̄шӣм свр. **1.** *дићи прашину (крећући се).* – Аутомобил је запрашио путем. **2.** *брзо кренути, појурити.* **3.** *нанети прашину (на некога, нешто), засути, испунити прашином:* ~ лице, ~ ваздух. **б.** *опрнути иситњеном земљом;* уп. опрашити (2)*:* ~ кукуруз. **в.** *посути прахом, прашком:* ~ инсекте, ~ семе, ~ рану. ■ ~ **се** *испунити се прашином, напрашити се; посути се прахом, прашком.*

запра́штати, -тӣм свр. *почети прштати.*

запрди́вати, -ђујēм несвр. вулг. шаљ. *грубо се шалити с неким, подсмевати се, ругати се.*

запр̏вити, за̀пр̏вӣм свр. *први приступити некој радњи, први започети.*

са̀прега ж (за́прег м) **1. а.** *упрезање теглеће марве; вуча.* **б.** *теглећа марва упрегнута у кола.* **в.** *превозно средство са сточном вучом, кола, санке и сл.* **2. а.** *део женске народне ношње који се припасује спреда, прегача, кецеља.* **б.** *врста сукње у народној ношњи.*

запрѐгача ж *кецеља, прегача.*

запре́гнути, за̀прēгнēм свр. **1.** *упрегнути у кола, плуг и сл. (коња, вола и сл.); припремити (кола, плуг и сл.) упрегнувши теглећу стоку.* **2.** *припасати, опасати запрегу, кецељу; заврнути, засукати (рукаве, скуте):* ~ бошчу; ~ скуте и рукаве. **3.** *постати бујан, једар, затегнути (о мишићима).* ■ ~ **се 1.** *потрудити се, запети, упрегнути се.* **2.** *припасати себи запрегу, кецељу.*

за̀предак, -етка м *свилена буба у стадијуму зачахурености, чахура свилене бубе.*

запре́дати, за̀прēдам несвр. **1.** *несвр. према запрести.* **2.** *замарати, ситничарити; приговарати.*

за́прежнӣ и **са̀прежнӣ,** -а̄, -ō *који се односи на запрегу:* ~ стока, ~ вуча.

за́прежница ж *уже, ланац и сл. којим се везује ждрепчанак са (коњским) амом.*

запре́зати, за̀прēжēм *несвр. према запрегнути.*

са̀прека и **за́прека** ж **а.** *оно што омета, спречава кретање, препрека:* пут без запрека, живана ~. **б.** *сметња, тешкоћа; незгода.* **в.** *забрана.*

запре́мати, за̀прēма̄м *несвр. према запремити.*

са̀премина ж **1.** геом. *део простора који заузима неко тело, волумен.* **2.** *величина шупљег простора, смештајни простор.* **3.** *део, процената:* ~ алкохола, ~ кисеоника.

са̀преминскӣ, -а̄, -ō *који се односи на запремину.*

запре́мити, за̀прēмӣм свр. *заузети неки простор, захватити, испунити.*

запрепа́стити, -ѐпа̄стӣм (трп. запрѐпа̄шћен (запрѐпа̄штен)) свр. прел. (некога) *веома изненадити, престравити, запањити.* ■ ~ **се** *веома се изненадити, зачудити се, престравити се.*

запрепашт- *в. запрепашћ-.*

запрѐпа̄шћен, -а, -о *који одражава запрепашћење, изненађење:* ~ поглед.

запрѐпа̄шћено прил. *са запрепашћењем, зачуђено:* ~ гледати.

запрѐпа̄шћено̄ст, -ости ж *стање оног који је запрепашћен.*

запрепашће́ње с *изненађење, чуђење; страх:* зинути од запрепашћења.

запрепашћи́вати (се), -а̀шћујēм (се) *несвр. према запрепастити (се).*

запрепа̀шћујӯћӣ, -а̄, -ē̄ *који изазива запрепашћење, који запрепашћује:* ~ предлог, ~ сцена.

за̀прести, -е́дēм (аор. за̀прēде; трп. за̀преден, -а; пр. пр. за̀прѐвши) свр. **1.** *почети преси:* ~ кудељу. **2.** *усукати, упрести:* ~ бркове. **3.** *обмотати, заплести.* ■ ~ **се 1.** *обмотати се предуђи.* **2.** *увртнути се, увити се (о усевима).*

за́прет м *пепео којим је запретена, заврнута ватра, жар.*

запрета́вати (се), -ѐта̄вам (се) *несвр. према запретати (се).*

запрѐтати, за̀прећēм и -а̄м и **за̀претати,** за̀прећēм свр. **1.** *прекрити пепелом, стишати ватру, жар; угасити ватру.* **2. а.** *затрпати, завући у жеравицу и пепео:* ~ кромпир у жар. **б.** *засути, затрпати:* ~ под снег. **в.** фиг. *прикрити, притајити (осећања):* запретане жеље. ■ ~ **се** *завући се, увући се:* ~ се у сено, ~ се у прашину.

за̀прēти јек. **за̀пријети,** за̀прēм (р. пр. за̀про, за̀пр̄ла; трп. за̀пр̄т; пр. пр. за̀прѐвши јек. за̀пријевши) свр. **1.** *затворити, причврстити врата да се не могу отворити.* **2.** *зауставити се, стати, посустати (од умора, изнемоглости):* ~ под брдом. **3.** *напрегнути се свом снагом, запети.*

запре́тити, за̀прētӣм јек. **запријѐтити,** за̀пријетӣм свр. **1.** *почети претити; опоменути, упозорити претећи (нечим).* **2.** *забранити нешто чинити.* **3.** *(некоме) постати опасан, почети упрожавати (некога).*

запрећи́вати, -ѐћујēм *несвр. према запретити.*

запреча́вати, -ѐча̄вам и **запречи́вати,** -ѐчујēм *несвр. према запречити.*

запре́чити, за̀прѐчӣм јек. **запријѐчити,** за̀пријечӣм свр. **1.** *затворити (неки пролаз), онемогућити кретање, препречити:* ~ излаз. **2.** *осигурати учвршћујући (врата), затворити.* **3.** *окрести, спречити; забранити:* ~ одлазак.

за́пречнӣ и **за̀пречнӣ,** -а̄, -ō *који се односи на запреку:* ~ мина, ~ ватра.

запржа́вати, запр̏жа̄вам *несвр. према запржити.*

за̀пржити, -ӣм свр. **1.** *зачинити запршком, ставити запршку у јело:* ~ пасуљ. **2.** *засладити (попрженим) медом или шећером.* **3.** фиг. *довести у неугодан положај.* • ~ **некоме чорбу** *в. под чорба.*

запри́личити, -ӣм свр. (обично безл.) *почети изгледати, наговештавати (да ће се нешто догодити, остварити); остављати утисак доброг приноса, рода (о усевима и сл.).*

запри̏стајати, -јēм *несвр. према* **запри̏стати.**

запри̏стати, -анēм свр. *пōћи, кренути, приступати (за неким, уз некōг).*

запри́чати се, зàпрӣчāм се свр. *упустити се у причање, задржати се, занети се у причању.*

запр̏љати, зàпр̄љāм свр. *учинити прљавим, исцрљати:* ~ одело. ■ ~ **се** *умазати се, исцрљати се.*

запро̀сити, зàпросӣм свр. **1.** *затражити, заискати девојку (ради женидбе за себе или другōг):* ~ у оца кћер. **2.** *затражити милостињу; заискати милећи:* ~ комад хлеба.

зàпрскати, -āм свр. *запрскати, запрашити.*

запр̏скати, зàпрскāм свр. *почети прскати; попрскати.* ■ ~ **се** *попрскати се.*

запрски́вати (се), -пр̀скујēм (се) *несвр. према* **запрскати** *(се).*

зàпртити, -ӣм свр. *забацити на раме, леђа; понети на рамену, леђима:* ~ врећу на леђа. ■ ~ **се** *понети неки терет, упртити се.*

зàпршка и **за́пршка** ж *зачин од пропрженог брашна на масти или уљу (обично с луком, паприком).*

запр̏штати, -тӣм свр. *почети прштати.*

запсо̀вати, зàпсујēм свр. *почети псовати.*

зàпт м тур. *строго утврђен ред, дисциплина, строгост.*

за́птив м нар. мед. *тешко дисање, астма, сипња, задух.*

запти́вати (се), зàптӣвāм (се) *несвр. према* **заптити** *(се).*

запти̏вач, -а́ча м (инстр. -а́чем) *запушач, чеп.*

запти̏вен, -ѐна, -о **1.** *запушен, затворен; пригушен:* ~ уши, ~ глас. **2.** *загушљив, устајао:* ~ ваздух.

запти̏венӧст, -ости ж *стање и особина онога што је запативено.*

зàптӣвнӣ, -ā, -ō *који заптива, који се употребљава за заптивање:* ~ материјал.

зàптија и **запти́ја** м (мн. ж) тур. ист. *чувар јавног реда, стражар.*

зàптити, зàптијēм свр. **1.** *запушити, зачепити, затиснути, затворити:* ~ канал, ~ отвор. **2.** *стегнути, пригушити.* ■ ~ **се** **1.** *зачепити се; зауставити се (услед затварања одвода).* **2.** *стегнути се, загушити се.*

запу́вати (се) *в. запухати (се).*

зàпузати, -ужēм свр. *почети пузати.*

запу́зити, -ӣм свр. *почети пузити.*

запупа́вео и **зàпупавео,** -вела, -о јек. **запупа́вио** и **зàпупавио,** -вјела, -о *који је запупавио, који је постао пупав:* ~ трбушчић.

запупа́вити, -ӯпāвӣм и **зàпупавити,** -ӣм свр. *постати пупав, запупавити.*

запу́пети јек. **запу́пјети,** -пӣм и **запу́пити,** -ӣм свр. *почети пупити, добијати пупољке.*

запу̀ркати, -āм свр. *запалити, запушити (цигарету).* ■ ~ **се** *задимити се, запушити се.*

запу́стео, -ела, -о јек. **запу́стио,** -тјела, -о *р. пр. од запустети у атриб. служби.*

запу́стети јек. **запу́стјети,** -тӣм свр. *постати пуст, напуштен, опустети.*

запу́стити (зàпустити), зàпустӣм (трп. зàпуштен) свр. **1.** *престати водити бригу (о некоме или нечему), занемарити, запоставити:* ~ кућу, гробље. **2.** *пустити да расте (косу, браду и сл.).* ■ ~ **се** *престати се бринути о себи, занемарити се (физички или духовно).*

запу́тити се, зàпӯтӣм се свр. *пōћи, кренути неким путем, упутити се.*

запуњпури́кати, -у̏рӣчēм свр. *почети пуњпурикати, огласити се пуњпурикањем (о препелици).*

за́пух м **1.** *налет, струјање ветра.* **2.** *снежна маса нанесена ветром, намет, смет.*

запу́хати, зàпӯшēм (зàпӯхāм) свр. *почети пухати, задувати (о ветру).* ■ ~ **се** *почети тешко дисати, задувати се.*

запухи́вати (се), -ӯхујēм (се) *несвр. према* **запухати** *(се).*

запу́хнути, зàпӯхнēм свр. *заструјати, духнути (о ветру), запахнути.* **2.** празн. *захватити својим дахом, задахнути.* – Змија га запухнула.

зàпуцати, -āм свр. **1.** *почети пуцати.* **2.** *пōћи, кренути (обично негде журно); навалити, запети нешто радити:* ~ код лекара.

запуцка̀рати, зàпуцкати и **запуцкѐтати,** -āм свр. *у дем. значењу* **запуцати.**

зàпучак, -чка м *рупица на одећи кроз коју се продева дугме.*

запуша́вати (се), -ӯшāвāм (се) *несвр. према* **запушити** *(се).*

запу̀шач, -а́ча м (инстр. -а́чем) *предмет којим се нешто запушава, чеп.*

зàпушити, -ӣм свр. **1.** *почети пушити, задимити; запалити (цигарету, лулу и сл.).* **2.** *напунити димом, паром какву просторију:* ~ собу. **3. а.** *затворити (отвор, пролаз и сл.), затиснути, зачепити:* ~ рупе. **б.** (некоме уста) *супростављати се доказима, уџуткати (некога).* ■ ~ **се** **1.** *почети се пушити, испуштати дим, пару и сл.; задимити се.* **2.** *затворити се, зачепити се (о канализацији).*

запушка̀рати, -āм свр. *почети пушкарати, запуцати.*

запу́штати (се), зàпӯштāм (се) *несвр. према* **запустити** *(се).*

зàпуштенӧст, -ости ж *стање онога који је запуштен, онога што је запуштено.*

зӑ̀р и **зӑр** м (мн. зӑ̀рови) тур. *вео, покрена коју жене у неким муслиманским државама и крајевима носе преко лица.*

зар речца **1. а.** *у упитно-узвичним реченицама, за исказивање неверице, сумње, чуђења.* – Зар си већ стигао? Зар тебе да одбију?! **б.** *заједно са негацијом.* – Доћи ћеш, зар не? **2.** *кад се исказује сумња, хипотетичност: ваљда, биће.* – Вратио се кући, пожелео се зар деце.

зӑ̀рӑван, -вни ж (инстр. -вни) **1.** *равна површина на узвисини.* **2.** *мања равна површина, равно проширење.*

зӑ̀раванак, -а̄нка м *мала зараван.*

заравна́вати, -а̀внāвāм *несвр. према* **заравнити;** уп. заравњавати и заравњивати.

зара́внити, зàрāвнӣм свр. *учинити равним, поравнати.* ■ ~ **се** *постати раван, поравнати се.*

заравња́вати (се), -а̀вњāвāм (се) *несвр. према* **заравнити;** уп. заравнавати и заравњивати.

зӑ̀рӑвњенӧст, -ости ж **1.** *особина онога што је заравњено.* **2.** *заравњен предео, зараван.*

заравњи́вати, -а̀вњујēм *несвр. према* **заравнити;** уп. заравнавати и заравњавати.

зӑ̀рада и **зӑ̀рада** ж **1.** *оно што се заслужи, стекне радом, плата.* **2.** *зарађивање, печалба:* ићи у зараду. **3.** фин. и трг. *разлика између куповне и продајне цене, добит; новчана корист која се добије трговањем.*

зарад(и) предл. (с ген.) **а.** *за исказивање циља, намене: ради.* – Заради тога смо их позвали. **б.** *за исказивање узрока, разлога: због.* – Није дошао заради ње.

зара́дити, зàрāдӣм (трп. зàрāђен) свр. **1. а.** *стећи радом, добити као накнаду за рад:* ~ лекторишући. **б.** *заслужити својим поступцима (признање, похвалу и сл.):* ~ чин, ~ медаљу. **в.** *стећи, добити уопште (нешто негативно):* ~ упалу плућа. **2.** *стећи трговањем, дајући на камату:* ~ на кукурузу, ~ на девизама. ■ ~ **се** *предати се раду, задубити се у посао.*

зӑ̀радица и **зӑ̀радица** ж *дем. од зарада.*

за̀радовати, -дујём свр. *обрадовати, развеселити (некоīа).* ■ **~ се** *почети се радовати; обрадовати се.*

зарађи́вати, -а̏ђујём *несвр. према зарадити.*

заража́вати (се), -а̀жа̄вам (се) *несвр. према заразити (се).*

за̀ра̄женост, -ости ж *стање оноīа који је заражен, оноīа што је заражено.*

зара̀жљив, -а, -о *в. заразан.*

за̑раза и **за̑раза** ж **а.** *ширење заразних клица у орīанизму, инфекција; заразна болест коју се шири, епидемија.* **б.** фиг. *усвајање, ширење некоī схватања, расположења и сл.*

заразгова́рати се, -о̀ва̄рам се свр. *увелико се распричати, дубоко се занети у разīовор.*

за̑разан и **за̑разан,** -зна, -о **а.** *који изазива, шири заразу; који представља заразу, прилепчив:* ~ болест. **б.** фиг. *који делује као пример за подражавање.*

зара́зити, за̀ра̄зӣм свр. **а.** *изазвати заразу уношењем заразних клица у орīанизам, инфицирати.* **б.** фиг. *извршити утицај својим примером, идејама и сл.:* ~ идеолоīијом. ■ **~ се а.** *добити заразну болест, инфицирати се.* **б.** фиг. *прихватити од друīоīа, усвојити.*

за̑разно и **за̑разно** прил. *на заразан начин, као зараза, преносећи се лако.*

за̑разно̄ст и **за̑разно̄ст,** -ости ж *особина и стање оноīа који је заразан, оноīа што је заразно.*

зара́коли̏ти (се), -ӣм (се) свр. *почети се раколити, закокодакати (о кокоши кад хоће да снесе јаје).*

за̀рана прил. **1.** *рано изјутра:* устати ~. **2. а.** *рано, пре одређеноī времена:* доћи увече ~. **б.** *у млађим īодинама:* остати ~ без мајке. **в.** *на време, благовремено:* урадити ~.

за̀ранак, -а̄нка м **1.** *време пред залазак сунца, предвечерје.* **2.** *скори крај животноī доба:* ~ живота **3.** *рани јутарњи часови.* • **велики заранци** *пођодневно (обично летње) време када је Сунце превалило више од половине пођодневне путање (приближно од четири до шест сати после подне).* **мали заранци** *пођодневно (обично летње) време које траје од око један сат пред залазак Сунца па до самоī заласка.*

зара́њати, за̀ра̄њам *несвр. према заронити.*

за̀раслица ж **а.** *траī, ожиљак од зарасле ране.* **б.** *место īде су два орīана срасла, сраслина.*

зара́стати, за̀ра̄стам *несвр. према зарасти.*

зара́сти (за̀ра̄сти), -а́стēм (аор. зара́стох, за̑ра̄сте; р. пр. за̀ра̄стао, зара́сала (за̀ра̄сла)); пр. пр. зара́ста̄вши и за̀ра̄ста̄вши) свр. **1.** *īусто обрасти, прекрити се (биљем, длаком):* ~ у траву. **2.** *залечити се, замладити се (о рани).*

за̀ратити, -ӣм (за̀ратовати, -тујēм) свр. **1.** *почети ратовати, ступити у рат.* **2.** фиг. *завадити се с неким, заузети опречан став:* ~ са свима на послу.

за̀рађен, -а, -о *који ратује, који је у ратном стању:* зарађене стране.

зарачуна́вати, -у̀на̄вам *несвр. према зарачунати.*

зарачу̀нати, -а̄м свр. *уписати у рачун, урачунати; урачунати више неīо што треба.* ■ **~ се** *начинити īрешку, поīрешити у рачунању.*

зарашћи́вати, зараш̀ћујēм несвр. *в. зарастати.*

за̑рђа̄ло̄ст, -ости ж *стање оноīа што је зарђало.*

за̑рђао, -а̄ла, -о (за̑рђао, -ала, -о) *на коме се нахватала рђа, захваћен рђом:* зарђали кључ.

за̀рђати, -а̄м (аор. за̑рђа̄ и за̀рђа; трп. ø) свр. **а.** *прекрити се рђом, добити на себи рђу; добити боју рђе.* **б.** фиг. *постати запушten, занемарен.* – Знање језика му је зарђало.

зарѐвати, -вēм свр. *почети ревати, заīакати (о маīарцу).*

заре́дати, за̀рēдам свр. *в. заређати.*

заре́дити, за̀рēдӣм свр. **1.** *в. заређати.* **2.** кат. *дати некоме чин, звање редовника, свештеника.* ■ **~ се** кат. *добити, чин, звање редовника, постати свештеник.*

за̑рēдом прил. *узастопце, редом, заредице.*

заре́ђати, за̀рēђам свр. **1.** *поћи, кренути редом (од једноī до друīоī места, од једноī до друīоī човека и сл.).* **2.** *почети се низати једно за друīим.* – Заређали празници сваки дан.

заређи́вати (се), -ѐђујēм (се) *несвр. према заредити (се).*

заре́жати, -жӣм свр. **а.** *почети режати (обично о љутитом псу).* **б.** фиг. *проīоворити, испустити īлас попут режања пса; одати звук сличан псећем режању.*

за́рез м **1. а.** *место које је зарезано, засечено, зарезотина, засек; урезано удубљење, жлеб:* правити ножем зарез. **б.** *посекотина на телу, брazготина, ожиљак; бора, бразда.* **2. а.** лингв. *интерпункцијски знак (,), запета.* **б.** мат. *такав знак за одвајање децималних бројева од целих.* **3.** геол. *пукотина, усек настао деловањем воде.*

за́резак и **за̀резак,** -еска м *дем. од зарез, рецка; зарез уопште.*

зарѐза̄лька ж *в. зарезач.*

за̀резати, -ежēм свр. **1. а.** *почети резати, засећи.* **б.** *засецањем начинити зарез, удубљење; делимично расећи; урезати, уклесати слова:* ~ ножем у месо; ~ име у плочу. **в.** фиг. *начинити какав светлосни или звучни ефекат, запарати, севнути:* ~ очима. **2.** *заоштрити, зашиљити (неки предмет:)* ~ оловку. **3.** *обележити, означити.* ■ **~ се** *урезати се, усећи се; продрети.* – Уже му се зарезало у месо. • **~ се у душу** *ући у душу, у памћење, запамтити.*

зарезач, -а́ча м *мала, једноставна направа с ножићем за оштрење оловака, резач.*

зарези́вати, -ѐзујēм **1.** *несвр. према зарезати.* **2.** разг. (обично негирано) *придавати важност (некоме), ценити (некоīа):* не ~ никога. ■ **~ се** *несвр. према зарезати се.*

зарези́ва̄ч, -а́ча м *в. зарезач;* уп. зарезалка.

зарѐзотина ж *в. зарез (1).*

зарѐћи (за̀реći), за̀рекнēм (зарѐчēм, за̀речēм) свр. **1.** *одредити, утврдити време за нешто:* ~ свадбу за недељу **2.** *заклети некоīа, узети реч од некоīа.* – Мајка га је зарекла да не пије. ■ **~ се 1.** *дати реч, заклети се.* – Зарекао се да ће цео дан радити. **2.** *једно друīоме се заклети, узајамно обећати.* **3.** *нехотице се изрећи у īовору, одати се.*

зарешѐтати, -а̄м свр. *почети решетати, засути мецима, ватром (обично о митраљезу и сл.).*

зарза́вати, за̑рза̄вам *несвр. према зарзати.*

за̀рзати, за̀ржēм свр. **а.** *почети рзати, заīискати.* **б.** фиг. *испустити īлас или звук сличан рзању коња.*

зари́бати, за̀ри̏ба̄м свр. жарг. *услед јакоī трења запети при кретању, стати (о машинама, моторима и сл.).*

зари́вати (се), за̀ри̏ва̄м (се) *несвр. према зарити (се).*

за̀ридати, -а̄м свр. *почети ридати, заплакати.*

зари́кати, за̀ри̏чēм свр. *почети рикати (о īовечету, лаву, јелену и др.).*

зари́љати, за̀ри̏љам свр. *почети риљати.*

за̀ринути (се), -нēм (се) свр. *в. зарити (се).*

за́рити, за̑ри̏м несвр. песн. **1.** *бацати светлосне зраке, обасјавати:* ~ собу. **2.** *сијати, блистати.* – Заре неонске рекламе. ■ **~ се** *в. зарити (2).* – Лице се зари.

за̀рити, за̑ри̏јēм (имп. за̀ри̏ј; трп. зари̏вен, -ѐна) свр. **1.** *забости, забити (нешто оштро, шиљато):* ~ нокте, ~ иглу. **2.** *укопати, утиснути (у земљу); завући, увући:* ~ руке у џепове, ~ главу у песак. ■ **~ се 1.** *забости се, забити се.* **2.** *завући се, увући се:* ~ се у рамена.

зари́цати се, за̀ри̏чēм се *несвр. према зарећи се.*

зарòбити, зàробӣм (трп. зàробљен) свр. **1. а.** *ухватити ратног противника и лишити га слободе, заточити:* ~ војнике. **б.** *поробити, окупирати.* **в.** *отети, присвојити; запленити:* ~ пушку. **2.** *привући пажњу, опчинити, овладати неким сасвим.* – Заробио их је својом филозофијом. **3.** *ухватити, привезати.* – Жене га заробише за руке. ■ ~ **се** *довести себе у потчињен, подређен положај; предати се сувише некоме раду; лишити се свега:* ~ се у оној кући; ~ се у оном селу.

зарòбљáвати (се), -òбљāвāм се *несвр. према заробити (се).*

зарòбљènӣк, -и́ка м *онај који је заробљен; онај који је лишен слободе, затвореник.*

зарòбљènица ж *жена заробљеник.*

зарòбљènӣчкӣ, -ā, -ō *који се односи на заробљенике.*

зарòбљенúштво с *положај у коме се налази заробљеник, живот заробљеника; време проведено у ропству, у затвору.*

зàробљенòст, -ости ж *стање, положај онога који је заробљен, коме је одузета слобода.*

зарòбљење с *заробљавање.*

зарòбљúвати (се), -òбљујēм (се) *в. заробљавати (се).*

зарòвашити, -òвāшӣм свр. *обележити животињу зарезом, засеком (обично на уху) ради распознавања; обележити, означити неком видном белегом уопште.*

зарòвити (се), -ӣм (се) свр. *в. зарити (се).*

зарòдити се, зàродӣм се свр. **1. а.** *створити заметак, оплодити се.* **б.** *добити пород, родити.* **2.** *појавити се, указати се, настати; развити се.*

зарóзати, зàрōзāм свр. *набрати, нагужвати, засукати, задињи (рукаве, ногавице и др.):* ~ панталоне, ~ ћилим. ■ ~ **се 1.** *набрати се, срозати се; заврнути се.* **2.** разг. *расплакати се гласно.*

зарòктати, зàрокћēм свр. *почети рокташи, огласити се рокташем (о свињи, свињама).*

зарóмињати, -āм свр. *почети ромињати, слабо падати у ситним капљицама благо шумећи (о киши).*

зарóморити, -им свр. *почети ромориши, производити тихе сливене звуке; одјекнути ромором, забрујати.*

зарòнити, зàронӣм (трп. зàроњен) свр. **1. а.** *запљуснути се (испод површине воде), уронити:* ~ у море. **б.** *завући се, увући се:* ~ у улице. **в.** фиг. *удубити се у нешто, занети се нечим:* ~ у мисли. **2.** *потопити (у воду):* ~ ведро у бунар. **3.** *затрпати, засути, покопати:* ~ га у раку, ~ у јаму. ■ ~ **се** *в. зарониши (1).*

зарòњáвати (се), -òњāвāм (се) (зарòњúвати (се), -òњујēм (се)) *несвр. према зарониши (се).*

зарòптати, зàропћēм свр. *почети ропташи, гласно изразиши расположење изазвано тешким стањем, тешким положајем.*

зарòсити, зàросӣм свр. *почети росиши (о роси, знојy и сл.); почети падати у ситним капима (о киши).* ■ ~ **се** *покрити се росом, овлажити се.*

зарошáвати се, -òшāвāм се *несвр. према зарасити се.*

зáруб м *поруб, опшив; руб, ивица.*

зáрубак и **зàрубак,** -упка м *засечено место, површина добијена зарубљивањем, засецањем.*

зарýбити, зàрӯбӣм свр. **1.** *начинити руб на нечему, порубити; оивичити.* **2.** *одсећи крај или врх нечега, одрубити:* ~ дрво, ~ прут.

зàрӯбљен, -а, -о *који је без оштрих врхова и ивица, затупаст, заобљен.*

зàрӯбљенòст, -ости ж *особина онога што је зарубљено.*

зарубљúвати, -ӯбљујēм *несвр. према зарубити.*

зарýдео, -ела, -о јек. **зарýдио,** -дјела, -о *р. пр. од зарудети (се) у атриб. служби:* ~ вишња, зарудели образи.

зарýдети (се) јек. **зарýдјети (се),** -дӣм (се) свр. *почети рудети* **а.** *благо се зарумењети, изменити боју услед зрења (о плодовима).* **б.** *облити се руменим сјајем, зарумењети се, благо се зацрвенети; засјати руменим сјајем.*

зарýдити, зàрӯдӣм свр. *учинити руменим, облити руменилом.*

зарýђúвати, -рӯђујēм *несвр. према зарудети и зарудити.*

зарýжити, зàрӯжӣм свр. *почети ружити; прекорети.*

зâрука ж (обично мн.) *обећање момка и девојке за ступање у брак; прстеновање, веридба.*

зàрукāвље и **зарӯкāвље** с *доњи, поврнути део рукава са украсним везом или ознакама чинова.*

зарумènети јек. **зарумèњети,** -èнӣм свр. *в. зарумењети (се).* ■ ~ **се а.** *постати румен, добити румену боју.* **б.** *зацрвенети се, зајапурити се (у лицу).*

зарумènити, -ӯменӣм свр. *начинити руменим, обојити у румено.*

заруњáвити, -ӯњāвӣм и **зàруњавити,** -ӣм свр. *постати руњав, длакав, закосматити.*

зарутáвео и **зàрутавео,** -ела, -о јек. **зарутáвио** и **зàрутавио,** -вјела, -о *који је постао длакав, маљав, који је обрастао длакама, маљама;* уп. зарутавити.

зарутáвити, -ӯтāвӣм и **зàрутавити,** -ӣм свр. *постати рутав, обрасти длакама, маљама.*

зáручан, -чна, -о **1.** *испуњен нечим, заузет:* ~ суд. **2.** *који се односи на заруке, веренички:* ~ прстен.

зарученье с *зарука, веридба.*

зарýчúвати (се), -рӯчујēм (се) *несвр. према заручити (се).*

зарýчити, зàрӯчӣм свр. **1.** *запремити, заузети (неки суд, врећу):* ~ шерпу. **2.** *испросити девојку, верити; уговорити нечију женидбу или удадбу:* ~ за лекара. ■ ~ **се** *обавезати се узајамно за ступање у брак, верити се.*

зàручнӣк и **зáручнӣк** м *онај који је заручен, верен, вереник.*

зàручница и **зáручница** ж *она која је заручена, верена, вереница.*

зàручничкӣ и **зáручничкӣ,** -ā, -ō *који се односи на заручнике, веренички:* ~ прстен.

зâрф м тур. нар. *метални држач за шољу, чашу и сл.*

зáсад м **1.** *место на коме су засађене биљке (парк, воћка).* **2.** *засађена биљка; биље, дрвеће, растиње.*

зàсад, засàдā и **засàда** (пише се и: за сада) прил. *у ово време, у овом тренутку; за овај моменат, за извесно време.*

засáдити, зàсāдӣм свр. **1.** *ставити засад у земљу, посадити:* ~ воћку. **2.** *забости у усправан положај, побости, зарити:* ~ штап у снег. ■ ~ **се** *зарити се, усадити се.*

засађúвати (се), -āђујēм (се) *несвр. према засадити (се).*

засáљати, зàсāљāм *несвр. према засолити.*

засамáрити, -àмāрӣм свр. *ставити самар, осамарити (коња, магарца).*

зàсвагда прил. *за сва времена, заувек.*

засведочáвати јек. **засвједочáвати,** -òчāвāм и **засведочúвати** јек. **засвједочúвати,** -òчујēм *несвр. према засведочити.*

засведòчити јек. **засвједòчити,** -èдочӣм свр. *потврдити истинитост, веродостојност нечега; посведочити.*

зàсвежити јек. **зàсвјежити,** -ӣм свр. (и безл.) *постати свеж, хладан, захладнети.* – Ноћ је засвежила.

засвèсти (зàсвести), -вèдēм (зàсведēм) свр. *уобличити правећи свод, прекрити сводом;* уп. засводити.

засвéтлети (се) јек. **засвијèтљети (се),** -тлӣм (се) свр. *почети светлети, одавати светлост; заблистати, засијати (о звездама, муњи и сл.).*

засветлýцати (се) јек. **засвјетлýцати (се),** -āм (се) свр. *почети светлуцати, заблескати.*

засви́њити, зàсвӣњӣм свр. пеј. **1.** *запрљати, упрљати нешто као да су ту биле свиње.* **2.** *учинити нешто ружно, непристојно; одати се недоличном животу.*

засви́рати, зàсвӣрām свр. **а.** *почети свирати, изводити мелодију на неком инструменту; огласити се, зазвучати (о музичком инструменту).* **б.** фиг. *зазвиждати, зафијукати (о предметима који се брзо крећу, о јаком ветру и сл.).*

засво̀дити, зàсводӣм свр. и несвр. *прекри(ва)ти сводом, уобличити, уобличавати правећи свод:* ~ излаз. ■ ~ **се** *уобличити се, уобличавати се као свод.* – Небо се засводило.

за́свођ с *кров или таваница овалног облика, свод.*

засвођѐње с *уобличење у свод.*

засвођи́вати, -ӧђујēм *несвр. према* засводити.

засвр́бети и **засвр̀бети** јек. **засвр́бјети** и **засвр̀бјети** *почети сврбети (некога), изазвати осећај свраба (некоме).*

зàсврдлати, -ām свр. **1.** *почети сврдлати; почети продирати, зариватисе у нешто као сврдло.* **2.** фиг. *почети изазивати бол, жарити; почети гристи, тиштати.* ■ ~ **се** *зарити се, забити се као сврдло.*

за́себан, -бна, -о **1.** *који постоји самостално, одвојено од других, посебан:* ~ сто, ~ књига. **2.** *који има посебну намену, специјализован:* ~ школа.

за́себицē и **зàсебицē** прил. **1.** *посебно, одвојено.* – Примио их је све засебице. **2.** *једно за другим, узастопно.* – Три дана засебице није излазила.

за́себно (за́себицē и зàсебицē) прил. *одвојено, посебно; самостално, независно.* – Смештени су засебно у собе. Свака комисија радила је засебно.

за́себнōст, -ости ж *особина и стање онога што је засебно, онога који је засебан; особеност, специфичност.*

засе́вати, зàсēвām јек. **засијѐвати,** зàсијевām свр. *почети севатиси (о муњи, фиг. о очима).*

засе́внути, зàсēвнēм јек. **засијѐвнути,** зàсијевнēм свр. *синути, блеснути, засветлети.*

засе́гнути, зàсēгнēм свр. *пружити се, допрети, досегнути: зећи, продрети:* ~ превисоко; ~ у државничке послове.

зâседа (зàседа) јек. **зâсједа** (зàсједа) ж **1.** *скривено место подесно за изненадан напад, заклон, бусија.* **2.** *они који се налазе у заседи (1).*

заседа́вати јек. **засједа́вати,** -ѐдāвām несвр. *в. заседати (1, 2).*

засе́да́ње и **зàседа́ње** јек. **засје́дање** и **зàсједа́ње** с *гл. им. од заседати, засједати.* **2.** *већање, састанак, седница скупштине, одбора и сл.; период у коме заседа неко такво тело.*

засе́дати, зàсēдām и **зàседати,** -ām јек. **засје́дати,** зàсјēдām и **зàсједати,** -ām несвр. **1.** *држати састанак, седницу, већати.* **2.** *заузимати место у заседи:* ~ по путевима. **3.** *запоседати, заузимати какво место, положај.* – Како ко долази заседа за сто **4.** *застајати, запињати у грлу (о залогају).*

засѐдети се јек. **засјѐдјети** се (засјѐдити се), -дӣм (се) **1.** *остати дуже времена седећи, уседети се.* **2.** *остати дуже времена неудата, неожењен.*

засе́зати, зàсēжēм *несвр. према* засегнути.

засеја́вати, -ѐјāвāм јек. **засија́вати,** -ијāвāм *несвр. према* засејати.

зàсејати јек. **зàсијати,** -јēм свр. **а.** *расути семе по земљи да би никло; посути семеном, посејати:* ~ њиву. **б.** *посејати бактерије ради добијања културе.*

за́сек јек. **за́сјек** м *засекотина, усеклина; посекотина на телу, бразготина.*

зâсека и **зâсека** јек. **зâсјека** и **зâсјека** ж *препрека начињена од посечених стабала и грања.*

зàсеклина јек. **зàсјеклина** ж *засечено место, зарез; усек, засек.*

засѐкотина јек. **засјѐкотина** ж *бразготина, посекотина на кожи, ткиву; ожиљак.*

за́селак, -еока (-ēлка) м (ген. мн. за́селāкā) (за́сеље с) *мало, издвојено насеље у саставу села; сеоце.*

зàсеменити јек. **зàсјеменити,** -ӣм свр. *оплодити семеном; размножити се (о корову):* ~ земљу.

за́сен јек. **за́сјен** м и **зâсена** јек. **зâсјена** ж *в. засенак (1).*

за́сенак јек. **за́сјенак,** -ēнка м **1.** *губитак осветљености услед какве препреке; слабије осветљен простор, иза какве препреке, сенка.* **2.** *заклон, препрека просипању светлости; штит на светиљци.* • **бацити у засенак** *потиснути у страну, надмашити нечији успех, славу и сл.* **пасти у засенак** *изгубити значај, доспети у подређен положај.*

зàсенити јек. **зàсјенити,** -ӣм и **засе́нити,** зàсēнӣм јек. **зàсјенити,** зàсјēнӣм (зàсенути, -нēм и засе́нути, зàсēнēм јек. зàсјенути, -нēм и засје́нути, зàсјēнēм) свр. **1. а.** *заклонити извор светлости, замрачити:* ~ сијалицу. **б.** *заштитити каквом препреком од јаког сунца, светлости и сл.; обухватити сенком, заклонити:* ~ рукама очи; ~ кућу дрветом. **2.** фиг. **а.** *учинити невеселим, помрачити:* ~ душу. **б.** *надмашити нечији успех, претећи некоме:* ~ славу великог писца. **3.** *заслепити (очи) јаком светлошћу.*

зàсēнчити јек. **зàсјēнчити,** -ӣм свр. **1.** *покрити сенком, засенити:* ~ очи. **2.** *потиснути, претећи, надмашити:* ~ Сцеволу. **3.** *учинити тамним какав предмет, осенчити.*

зàсењенōст и **зàсēњенōст** јек. **зàсјењенōст** и **зàсјēњенōст,** -ости ж *особина или положај онога што је засењено, онога који је засењен, сенка.*

засењѐње јек. **засјењѐње** с **1.** *стање у коме се налази оно што је засењено, сена.* **2.** мед. *тамније место на рендгенском снимку.*

засењи́вати јек. **засјењи́вати,** -ењујēм *несвр. према* засенити.

зàсести, зàседнēм (зàседēм) јек. **зàсјести,** зàсједнēм (зàсједēм) (аор. зàс(ј)едох, зàс(ј)еде и зâс(ј)еде; р. пр. зàс(ј)ео (јек. и зàсио); пр. пр. зàс(ј)ēвши (зàс(ј)еднӯвши и зàс(ј)едāвши)) свр. **1. а.** *сести (с намером, на дуже време), посадити се:* ~ за један сто. **б.** *сести за неки посао, прионути на неки посао:* ~ за књигу. **в.** *задржати се негде седећи на седељци:* ~ у кафани. **2. а.** *доћи на неки положај, власт:* ~ у министарске фотеље. **б.** *сместити се, настанити се:* ~ у Београду. **3.** *почети заседати; почети седницу.* **4.** *заузети положај, бусију:* ~ стазе и богазе. **5.** *застати у грлу, једњаку (о залогају).* **6.** *узјахати, појахати:* ~ коња. **7.** *зећи (о Сунцу).*

зàсећи, засе́чēм јек. **зàсјећи,** засијѐчēм (3. л. мн. засе́кӯ јек. засијѐкӯ; аор. зàсекох, зàсēче јек. зâсијече; трп. зàс(ј)ечен, -а) свр. **1. а.** *посећи, порезати оштрим предметом; зарезати:* ~ ножем по руци; ~ гнојно место. **б.** фиг. *ући, продрети:* ~ у економију. **2.** *усећи, урезати (у тело).* – Конопац му засекао руке. **3.** *одсећи крај, врх нечега; потпресати:* ~ брке. **4.** *закрчити, препречити:* ~ путеве. **5.** *пресећи, прекинути (у говору).* – Што год кажеш, он те засече. ■ ~ **се** *усећи се, урезати се (о борама на лицу).*

засе́цати (се), зàсēцām (се) јек. **засијѐцати (се),** зàсијецām (се) *несвр. према* засећи (се).

заси́вети (се) јек. **заси́вјети (се),** заси́вӣм (се) свр. *почети сивети, добити сиву боју.*

зâсигӯрно прил. *сигурно, поуздано, извесно.*

зàсизати, -ижēм несвр. *залазити, задирати (у нечији живот, нечије надлежности и сл.); мешати се, уплитати се;* уп. засегнути и засезати.

засија́вати[1], -ијāвām *несвр. према* засијати.

засија́вати[2] јек. *в. засејавати.*

зàсијати јек. *в. засејати.*

засӣјати (се), -ām (се) свр. *почети сијати, засветлети, синути (о ватри, светлу, сечиву и сл.).*

засѝктати, зàсикћēм свр. **а.** *почети сикташи (о змији, їусану и др. животињама, фиї. и о ватреном оружју).* **б.** *почети сикташи, проїоворити, рећи сикшаво, шиштаво (о људима).*

засѝнути, зàсѝнēм свр. *в. засѝјаши.*

зáсип м нар. **1.** *в. асшма;* уп. сипња. **2.** *количина жита која се одједном сипа у кош за млевење.* **3.** *смеш снеїа и сл., намеш.*

зàсипати (се), -ā̄м (се) *несвр. према засӯти (се).*

зáсипнӣ, -ā̄, -ō̄ *који се односи на засипање:* ~ шљунак.

засѝрћетити, -ӣм свр. *усӯти сирћеша, зачинши сирћешом:* ~ салату.

зàситити, -ӣм (трп. зàсићен) свр. **1.** *учинши ситим; уїолиши їлад:* ~ гладнога. **2.** фиг. *задовољиши (нечију жељу, наїон и сл.):* ~ радозналост, ~ пожуду. ■ **~ се 1.** *посшаши сиш; најесши се.* **2.** фиг. **а.** *задовољиши се, исūуниши жељу, шежњу:* ~ се музике, ~ се бурна живота. **б.** *изїубиши жељу, вољу:* ~ се свега. **3.** *исūуниши се нечим до највеће мере, примиши у себе неку маше-рӣју:* ~ се кише.

засићáвати (се), засѝћāвāм (се) *несвр. према засиūиши (се);* уп. засићивати (се).

зàсићенōст, -ости ж **1.** *сшање оноїа који је засићен, оноїа шшо је засићено.* **2. а.** *сшање у коме је нека маше-рӣја исūуњена, прожеша неком друūом маше-рӣјом (или силом) до највеће моїуће мере; сшање у којем је нека маше-рӣја примила у себе неку друūу маше-рӣју (или силу) до извесне мере:* ~ раствора киселином, ~ ваздуха водом (влагом). **б.** *јачина, инше-нзишеш (о бојама).*

засићéње с *в. засићеносш.*

засићѝвати (се), засѝћујēм (се) *несвр. према засиūиши (се);* уп. засићавати (се).

засићѝвāч, -áча м *комора на апарашу за їазирање пића у којој се врши засићивање, растварање уīљен-диоксида у пићу.*

засјáјати (се) и **засјáјити (се),** -јӣм свр. *в. засијаши (се).*

засјàктати (се) и **засјàктити (се),** -тӣм (се) свр. *в. засјаши (се).*

зàсјати (се), -ā̄м (се) свр. *в. засијаши (се).*

заскáкати (се), зàскāћēм (се) *несвр. према заскочиши (се).*

заскакѝвати, -àкујēм несвр. (уп. заскакати и заскочити) *нападаши, наваљивати; наваљивати скачући.* ■ **~ се 1.** *скакаши, поскакивати.* **2.** *залешаши се ради скока; заūрчаваши се; скакаши из залеша.*

заскакӯтати, -àкуђēм (-ӯтāм) свр. *почеши скакушаши.*

заскѝчати (заскви́чати), -ӣм свр. *почеши скичаши (обично о свињи, псу и др. животињама).*

зáскок м *скок са залешом, скакање; напад.*

заскорӯпити (се), -òрӯпӣм (се) свр. *покрши се скорӯпом или неком короом, скрамом и сл.*

заскòчити, зàскочӣм свр. **1.** *изненада опколиши, заобићи; заобилажењем прешећи, пресрећи.* **2.** *извршиши препад, напасши.* – Бојао се да га неко иза грма не заскочи. **3.** *појахаши, узјахаши:* ~ коња. **4.** *скочиши, поскочиши.* – Жаба за њим заскочи. **4.** *прекинуши у речи, у їовору:* ~ усред разговора. ■ **~ се** *залешеши се; поскочиши.*

заслáдити, зàслāдӣм (трп. зàслāђен) свр. **1.** *учинши слашким, даши нечему сладак укус:* ~ кафу. **2.** фиг. *учинши пријашним, радосним:* ~ живот, ~ будућност. **3.** *појесши нешшо слашко (после осшалоī јела):* ~ ручак, ~ уста. ■ **~ се** *појесши нешшо слашко; посшаши пријашан, уїодан.*

заслађивати (се), заслàђујēм (се) *несвр. према засладӣши (се).*

заслађивāч, -áча м *средсшво за заслађивање (кафе, чаја, колача и др.).*

зàслањати, -ā̄м *несвр. према заслонши.*

зàслāњен, -а, -о агр. *који има сувише соли у себи (о земљишшу).*

заслéпети јек. **заслијèпјети,** -пӣм свр. непрел. **1.** *посшаши слеп, обневидеши, ослепеши (за шренушак).* **2.** *изїубиши коншролу над собом; заљубиши се:* ~ у мржњи; ~ за девојком.

заслéпити, зàслēпӣм јек. **заслијèпити,** зàслијепӣм свр. прел. **1.** *учинши привремено слепим:* ~ очи. **2.** *навесши на криви йуш, йревариши, ойсенши; залудеши.*

зàслēпљенōст јек. **зàслијепљенōст,** -ости ж *сшање и особина оноїа који је заслепљен, оноїа шшо је заслепљено, обневиделосш; йрешерана занесеносш у нечему.*

заслèпљив јек. **засльèпљив,** -а, -о *који заслепљује:* ~ сјај, ~ сунце.

заслепљѝвати јек. **засльепљѝвати,** -èпљујēм *несвр. према заслепиши.*

заслèпљиво јек. **засльèпљиво** прил. *шако да заслепљује, блешшећи, блешшаво:* ~ бео, ~ сијати.

заслинáвити, -ињāвӣм и **зàслинавити,** -ӣм свр. *в. заслиниши.*

зàслинити, -ӣм свр. *йуспши слине, йочеши слиниши;* фиг. *йочеши йлакаши.*

зáслон м **1.** *предмеш који нешшо заклања, йреїрада, заклон.* **2.** *заклон на лампи који шшиши од јаке свешлосши, абажур.* **3.** *исшурени део каше, качкеша, шшишник.*

заслòнити, зàслонӣм свр. **1.** *учинши да нешшо буде заклоњено од йоūледа, свешлосши и сл., заклониши, скрити:* ~ рукама **2.** *зашшишиши:* ~ очи.

зâслуга ж **1.** *йосшуйак који доноси опшшу корисш, корисно дело, велики доūринос (нечему):* орден за заслуге, приписати у заслугу. **2.** *зарада, накнада у новцу за рад, йлаша.* – Издржавао га је од своје заслуге.

зáслужан, -жна, -о *који има заслуїа за нешшо, који је доūринео нечему; достојан, вредан:* ~ човек, ~ за признање.

зàслӯжено прил. *по заслузи, са заслуїом:* ~ добити.

заслужѝвати, -ӯжујēм *несвр. према заслужиши.*

заслӯжити, зàслӯжӣм свр. **1.** *зарадиши, добиши наїраду за одїоварајући йосшуйак; сшећи йраво на нешшо, биши достојан нечеїа:* ~ пажњу; ~ награду. **2.** *йридобиши, сшећи нечију наклоносш, љубав:* ~ нечију љубав. **3.** *зарадиши:* ~ за хлеб деци.

зáслужнӣк м *онај који је заслужан, који има заслуīе.*

зáслужнōст, -ости ж *особина оноїа који је заслужан (за нешшо).*

засмејáвати (се), -èјāвāм (се) јек. **засмијáвати (се),** -ињāвāм (се) *несвр. према засмејаши (се).*

засмѐјати јек. **засмѝјати,** -јēм свр. *навесши некоїа на смех, наїнаши на смех.* ■ **~ се** *йочеши се смејаши, насмејаши се.*

засмéтати, зàсмēтāм свр. *йочеши сметаши; омесши.* **2.** *не задовољиши нечији укус, схваūање; изазваши неūријашносш, нелаїодносш.* – Засметао му је дезен на корицама.

засмòлити, зàсмолӣм свр. *йремазаши смолом; залейиши смолом.* – Флаше треба зачепити и засмолити.

засмрáдити, зàсмрāдӣм и **зàсмрадити,** -ӣм свр. прел. *исūуниши, заїадиши смрадом, неūријашним мирисом:* ~ собу дуваном.

засмр̀дети и **засмр̀дети** јек. **засмр̀дјети** и **сасмр̀дјети,** -дӣм свр. непрел. **1.** *йочеши смрдеши, завоњаши.* **2.** фиг. *йојавиши се, йривириши досађујући.* – Тај свуда засмрди.

заснéжити јек. **заснијèжити,** -ӣм безл. *йочеши снежиши, йочеши йадаши (о снеїу).*

заснѝвати, зàснѝвāм несвр. **1.** *йосшављаши основе нечему, оснивашш:* ~ цркву, ~ задругу. **2.** *узимаши за основицу, шемељиши:* ~ мишљење на чињеницама. ■ **~ се 1.** *йочиваши на нечему, шемељиши се.* – Патриотизам се заснива на осећањима дужности. **2.** *ствараши се; усйосшављаши се.* – Заснивала се нова веза међу државама.

заснѝвāч, -áча м *онај који нешшо заснива, оснивач.*

за́снов м *план, замисао, идеја.*

за̀сновано̄ст, -ости ж *својство онога што је засновано, основаност.*

заснòвати, за̀снујēм свр. **1.** *поставити темеље нечему, основати:* ~ нову српску књижевност, ~ цркву. **2.** *узети нешто за основицу својих закључака.* – На тим принципима засновао је књижевну анализу. ■ ~ **се** *настати, установити се; основати се на нечему:* ~ се на реалним доживљајима.

за́сōвница и **за̀сōвница** ж *полуга, шипка којом се осигуравају, затварају врата, засун, заворањ, мандал.*

засòлити, за̀солӣм свр. **1.** *зачинити сољу, посолити; јаче осолити:* ~ воду, ~ салату. **2.** фиг. *протказати алузијама, зачинити шалом.* – Он кад прича увек мало засоли. **3.** фиг. *нанети штету, наудити, подвалити.* – Он ће му добро засолити.

засоља́вати, -љавам *несвр. према засолити.*

за̀сољеност, -ости ж *својство онога што је засољено, сланоћа; степен сланоће.*

засòпити се, за̀сопӣм се свр. *задихати се, задахтати се, задувати се.*

засòптати (се), за̀сопћēм (се) свр. *почети соптати, задихати се, задахтати, задувати се.*

за̀спа̄лōст, -ости ж *стање онога који је заспао; поспаност, дремљивост.*

за̀спао, -а̄ла, -о *р. пр. од заспати у атриб. служби:* ~ господња, заспале шуме.

за̀спати, за̀спӣм (3. л. мн. за̀спӯ и за̀спē) свр. **1.** *утонути у сан, уснути;* фиг. *престати живети, умрети.* **2.** *престати бити активан; запарложити се.* • ~ **вечним сном** *умрети.* ~ **као заклан (као јагње, као мртав, као клада, као топ)** *чврсто, дубоко заспати.*

заспи́вати, за̀спӣвам *несвр. према заспати.*

засра́мити, за̀сра̄мӣм свр. *учинити да неко осети срам, постидети:* ~ родитеље. ■ ~ **се** *посрамити се, постидети се.*

за̀сребрити (за̀сребренӣти) (се), -ӣм (се) свр. *засветлети, заблистати као сребро.*

за̀срести, -етнēм (-етēм) свр. (некога) *пресрести; срести.* ■ ~ **се** *срести се.*

за̀сретати, за̀среће̄м *несвр. према засрести.*

засрљати, за̀срљам̄ свр. *почети срљати, кренути срљајући.*

за̀става и **за̀става** ж **1.** *платно у боји или у бојама причвршћено на копље, као обележје, симбол народа, нације, државе, организације и др., барјак:* српска ~, државна ~ **2.** фиг. *вођа, предводник; вођство, предводништво.* **3.** фиг. *симбол идеје, идеологије која окупља људе:* ~ социјализма. **4.** *прамен дима, прашине и сл.:* ~ дима. **5.** *место на дну стола насрам прочеља, зачеље:* сести у заставу. **6.** *западни део неба при заласку сунца.* • **бела ~** *знак предаје.* **прелазна ~** *заставица као знак победе у такмичењу преузета од ранијег победника.* **дићи, развити** и сл. **заставу** *покренути акцију за нешто.* **држати (високо) заставу** *бити на челу, бити вођа.* **застава на пола копља** *знак жалости.* **под заставом (бити)** *бити у војсци, служити војску.*

за̀ставити (се), -ӣм (се) свр. *в. заустaвити (се).*

за̀ставица и **за̀ставица** ж *дем. од застава:* црвена ~, прелазна ~, сигнална ~.

за̀стављати (се), -а̄м (се) *несвр. према заставити (се).*

за̀ставнӣ и **за̀ставнӣ,** -а̄, -ō *који се односи на заставу (1).*

за̀ставнӣк и **за́ставнӣк** м **1.** *онај који носи заставу у свечаним приликама, барјактар, стегоноша.* **2.** фиг. *предводник, вођа; представник:* ~ цркве; ~ пипчевих идеја. **3.** воj. *највиши подофицирски чин у војсци.*

за̀ставнӣчкӣ и **за́ставнӣчкӣ,** -а̄, -ō *који се односи на заставнике.*

за̀стајати, -јēм *несвр. према застати.*

застàјати (се), -тòјӣм (се) свр. *остати негде дуже времена, задржати се.*

застајки́вало с и м (мн. с) *онај који често застајкује (у ходу, говору и др.).*

застајки́вати, -а̀јкујēм несвр. **1.** *заустављати се с времена на време, повремено застајати:* ~ код сваког излога. **2.** (некога) *заустављати, задржавати:* ~ волове.

застàклити, за̀стаклӣм (трп. за̀стакљен) свр. **1.** *ставити стакло, затворити стаклом.* **2.** *в. застаклити (се).* ■ ~ **се** *засијати се као стакло (о очима и др.).*

застакљи́вати (се), -а̀кљујēм (се) (застакља́вати (се), -а̀кља̄вам̄ (се)) *несвр. према застаклити (се).*

за̀ста̄лно и **заста́лно** прил. *в. заувек:* населити се негде ~.

за̀станак, -а̄нка м *привремени прекид нечега, застој; застајање, прекид:* ~ кола; кратак ~.

застаре́вати, -а̀рēва̄м јек. **застаријева̀ти,** -а̀ријева̄м *несвр. према застарети и застарити.*

за̀старело јек. **за̀старјело** прил. *несавремено, немодерно, архаично, старински:* делује ~.

за̀старело̄ст јек. **за̀старјело̄ст,** -ости ж **1.** *стање, особина онога што је застарело, што је престало важити.* **2.** правн. *губитак неког права, овлашћења, одн. престанак деловања правних последица услед истека одређеног законског рока.*

за̀старео, -ела, -о јек. **за̀старио,** -јела, -о *р. пр. од застарети у атриб. служби;* уп. застарити: ~ методе.

за̀старети јек. **за̀старјети,** -рӣм свр. *в. застарити.*

застари́вати, -а̀рујēм *в. застаревати.*

за̀старити, -ӣм свр. **1.** *изаћи из употребе, обичаја, моде и сл., постати несавремен.* **2.** правн. *изгубити правну вредност, важност, престати важити.* **3.** *постати трајан, хроничан (о болестима).*

за̀стати, -нēм (аор. за̀стадох и за̀стах) свр. **1.** *привремено прекинути кретање, зауставити се; задржати се; прекинути делатност.* **б.** *заостати у развоју:* ~ умно, ~ у развоју. **2.** *затећи, наћи:* ~ доста света. ■ ~ **се** *затећи се, наћи се, задесити се.*

застèњати, за̀стењēм свр. *почети стењати (од бола, муке, невоље и сл.).*

засти́дети јек. **засти́дјети,** -дӣм свр. *изазвати код некога осећање стида, постидети.* ■ ~ **се** *осетити стид, постидети се, посрамити се.*

за̀стӣђеност, -ости ж *стање онога који је застиђен, стид.*

застиђи́вати (се), -ӣђујēм (се) *несвр. према застидети (се).*

за̀стирак, -ӣрка м *прекривач, застирач.*

за̀стирати (се), -рēм *несвр. према застрети (се).*

застѝра̄ч, -а́ча м **1.** *простирка, ћилим, тепих.* **2.** *прекривач за делове намештаја.* **б.** *завеса, застор.* **3.** *слој, наслага која нешто прекрива:* ледени ~, земљани ~.

за́стӣрка и **за̀стӣрка** ж *в. застирач (1).*

за́стōј, -оја м **а.** *привремени прекид неког кретања:* ићи без застоја. **б.** *прекид делатности, стагнација; учмалост:* ~ у развоју пољопривреде.

за́стōјнӣ, -а̄, -ō *који је у застоју (1), који је у вези са застојем.*

за́стор м **1.** *завеса на прозору, међу деловима собе, на позорници и сл., заклон:* спуштени ~, пожутели ~. **2.** *застирач, простирка, ћилим; прекривач, столњак.* **3.** *штит на лампи, абажур.* **4.** *слој, наслага која нешто прекрива:* ~ зеленила, ~ тла. **5.** нар. *кецеља, преџача.* **6.** воj. *претходница, извидница, заштитница.*

за́сторак, -ōрка м **а.** *застор, завеса.* **б.** *застирач, прекривач; покривач.*

застра́вити, за̀стра̄вӣм свр. *испунити страхом, страхом, застрашити.* ■ ~ **се** *престрашити се, престравити се.*

застра́нити, за̀стра̄нӣм свр. **1.** *поћи странпутицом, скренути с пута; удаљити се, залутати:* ~ у планину. **2. а.** *удаљити се од основне мисли, од суштине предмета, од главне теме.* **б.**

прекорачити утврђене норме; претерати, забраздити. – Тај је далеко застранио. **в.** *погрешно просудити, пасти у заблуду.*

за̀страњенӧст, -ости ж *особина онога који застрањује, застрањење.*

застрањéње с **1.** *скретање с пута.* **2.** *скретање од основне мисли, од суштине; западање у грешке, заблуде.* **3.** *заблуда, обмана, погрешка.*

застрањи́вати, -а̀њујēм *несвр. према застранити.*

застрањи́ва̄ч, -а́ча м *онај који застрањује (у нечему).*

застраша́вати (се), -а̀ша̄ва̄м (се) несвр. *в. застрашивати (се).*

за̀страшено прил. *са страхом, прелашено, улашено.*

за̀страшенӧст, -ости ж *стање онога који је застрашен.*

застраше́ње с *застрашивање, плашење.*

застраши́вати (се), -а̀шујēм (се) *несвр. према застрашити (се).*

за̀страшити, -ӣм (трп. за̀страшен) свр. *испунити страхом, улашити.* ■ **~ се** *испунити се страхом, улашити се.*

застра̀шљив, -а, -о *в. застрашујући.*

застра̀шљиво прил. *в. застрашујуће.*

застра̀шујӯће прил. *изазивајући, уливајући страх, испуњавајући страхом:* деловати ~.

застра̀шујӯћи, -а̄, -е̄ *који улива страх, застрашује:* ~ пуцњава, ~ литица.

застре́пети јек. **застре́пјети** (застре́пити), -пӣм свр. *осетити стрепњу, почети стрепети.*

за̀стрēти јек. **за̀стријети,** за̀стрēм (аор. за̀стрēх јек. за̀стријех; трп. за̀стр̄т (застр̀вен)) свр. *покрити, прекрити (чим); сакрити од погледа, заклонити:* ~ чаршавом; ~ лице. ■ **~ се** *покрити се, прекрити се.*

за̀стрићи, -и́жēм (3. л. мн. застри́гӯ; аор. за̀стригох, за̀стр̄же) свр. **1.** *делимично остригти, подсећи:* ~ реп ждребету. **2.** *почети мицати (ушима, брцима и сл.).*

за̀стрти, за̀стрēм (аор. за̀стрх; трп. за̀стр̄т) свр. *в. застрети.*

за́струг м (за̀струга ж) *древни суд, здела с поклопцем, чанак.*

застру́гати, за̀стружēм свр. **1.** *почети стругати.* **2.** фиг. *утећи, стићнути.*

застру́јати, -јӣм свр. *почети струјати.*

застр̏чати, -чӣм, **застр̏шати** и **застр̏шити,** -шӣм свр. *почети штрчати, истаћи се изнад нечега.*

засту́дети јек. **засту́дјети,** -дӣ(м) свр. безл. *захладнети, зазимити.*

засту́пати, за̀стӯпа̄м несвр. **1. а.** *замењивати некога на неком послу, привремено вршити неку дужност:* ~ у редакцији, ~ у председништву. **2. а.** *бити нечији опуномоћени представник; бранити нечије интересе (у политици, на суду и сл.):* ~ двор; ~ странку у спору. **б.** *бранити неко мишљење, став; бити поборник неког схватања, идеје:* ~ Хегелово учење; ~ југословенство. **3.** *представљати, репрезентовати.*

засту́пити, за̀стӯпӣм свр. **1. а.** *заменити некога у неком послу.* **б.** *појавити се као нечији представник, правни заступник; устати у нечију одбрану.* **2.** *зауставити, спречити:* ~ воду, ~ војску. **3.** *имати свог представника; узети учешће негде.* – На Копаонику су заступљене грабљивице.

за̀стӯпљенӧст, -ости ж *присутност, присуство, постојање, учешће, представљеност.*

за́ступник м **1.** *онај који овлашћено заступа нечије интересе, члан представничког органа власти, посланик:* општински ~, страни ~. **2.** *привремени вршилац неке дужности, заменик.* **3.** *заштитник, чувар:* ~ народних права. **4.** *поборник, присталица:* ~ тих идеја, ~ старије школе.

за́ступница ж *женска особа заступник.*

за́ступничкӣ, -а̄, -ӧ *који се односи на заступнике.*

за́ступништво с **1.** *привремено вршење неке дужности, заступање, замењивање; заступање нечијих права и интереса; заштита, подршка.* **2.** *тело, орган или установа која заступа нечије интересе, представништво.* **3.** *дужност и звање заступника.* **4.** *одбрана, заштита.*

за̀сузео, -ела, -о и **за̀сузио,** -ила, -о *пун суза, сузан:* засузеле очи.

за̀сузити (се), -ӣм (се) свр. *почети сузити, напунити се сузама.*

за̀сӯка̄н, -а, -о **1.** *трп. од засукати.* **2.** *увојит, вијугав:* ~ рог. **3.** *заплетен, замршен, нејасан:* ~ реченица. **4.** експр. *незгодан, особен:* ~ човек.

за̀сӯка̄нӧст, -ости ж *особина онога што је засукано.*

засу́кати, за̀сӯчēм свр. **1.** *задићи, посувратити, завргнути (рукаве, ногавице и сл.).* **2. а.** *завргнути, увргнути, упрести:* ~ конопац. **б.** *уфитиљити, увити (бркове).* **3.** *закренути, обрнути:* ~ главу, ~ вратом. ■ **~ се 1.** *задићи, завргнути себи ногавице, рукаве и сл.* **2.** *увргнути се, увити се; истањити се, смршати.* • **~ рукаве** *прионути на посао.*

засуки́вати (се), -ӯкујēм (се) *несвр. према засукати (се).*

засӯкљати, -а̄м свр. *почети сукљати (о диму, пламену и сл.).*

за̀сӯмпорити, -ӣм свр. *посути, дезинфиковати сумпором.*

за́сун м *засовница, завор.*

за̀сӯти, за̀спēм (имп. за̀спи; р. пр. за̀суо, -ӯла; трп. за̀сӯт) свр. **1. а.** *испунити, затрпати, покрити (неку рупу, отвор и сл.) неком сипком материјом (песком, камењем и сл.).* **б.** *прекрити, посути површину нечега:* пут засут снегом. **2. а.** *добро обдарити, напрадити:* ~ новцем. **б.** *обасути пољем, зрнима, пројектилима и др.:* ~ шрапнелима, ~ каменицама. **в.** *почети говорити брзо, обратити се некоме обиљем речи, изразима и сл.:* ~ речима. **г.** *почети густо падати (о снегу).* **3.** *усути у воденички точак (жито) за млевење:* ~ жито, ~ мливо.

засуши́вати (се), -ӯшујēм (се) *несвр. према засушити (се).*

засу́шити, за̀сӯшӣм свр. **1.** *постати сув, изгубити воду, влажност.* **2.** *престати тећи, пресушити (о извору, потоку).* **3.** *престати давати млеко (о крави и др.).* ■ **~ се** *в. засушити.*

затабà̀нати и **за̀табати,** -а̄м свр. *почети табанати, лупати табанима.*

затаји́вати (се), -а̀јујēм (се) *несвр. према затајити (се).*

зата́јити, -ӣм свр. **1.** *сачувати у тајности, сакрити, прикрити:* ~ истину. **2.** *кришом присвојити, утајити, проневерити.* **3.** *изгубити моћ нормалног функционисања, отказати (о оружју, моторним возилима и сл.).* **4.** *не испунити очекивања, подбацити.* – Затајили су најбољи спортисти. ■ **~ се** *притајити се, прикрити се.*

зата̀кнути *в. зата̀ћи.*

заталаса́вати (се), -а̀сава̄м (се) *несвр. према заталасати (се).*

за̀таласа̄н, -а, -о *прекривен блатом неравнинама, валовит:* ~ равница.

за̀таласа̄нӧст, -ости ж *стање онога што је заталасано.*

заталà̀сати, -а̄м свр. **1.** *изазвати талашање, покренути на талашање:* ~ море, ~ пшеницу. **2.** *изазвати комешање (у народу), побунити; изазвати немир, узрујати:* ~ балканске народе; ~ масе. **3.** *раширити се, пронети се као талас.* ■ **~ се 1.** *прекрити се таласима, узбуркати се (о воденој маси).* **2.** *почети се покретати тамо-амо (о маси народа).* **б.** *покренути се, узнемирити се, ускомешати се.* – После одлуке владе, народ се заталаса. **3.** *раширити се као талас; затреперити.*

затама́нити, -а̀ма̄нӣм свр. *затрти, уништити:* ~ војску.

зата́мнети (се) јек. **зата́мњети (се),** -мнӣм (се) свр. непрел. *постати таман, потамнети.*

зата́мнити, за̀тамнӣм свр. прел. *учинити тамним:* ~ собу.

за̀тамњен, -а, -о *мукао, пригушен (о гласу и сл.).*

затамње́ње с *замрачење, замаглювање; нејасноћа.*

затамњи́вати, -а̀мњујем *несвр. према затамнети.*

затандр̏кати, -а̀ндр̏чем и **затандр̀кати,** -а̀ндрчем свр. **а.** *почети тандркати (о запрежним колима која се крећу по калдрми, о металном предмету који се котрља по тлу и сл.).* **б.** *оштро, непријатно зазврјати (о звону, неком металном предмету и др.).*

зата́пати, за̀та̄пам несвр. *заливати, натапати (течношћу).*

за̀тапкати, -а̄м свр. *почети тапкати:* ~ ногама.

зата̀пшати, за̀тапшем свр. *почети тапшати, пљескати.*

зата̀рабити, -ӣм свр. **1.** *оградити или затворити тарабом.* **2.** разг. **а.** (нешто) *затворити (радњу, локал, продавницу и сл.).* **б.** (без допуне) *престати радити (због банкрота, лоших финансијских резултата и сл.).*

затара̀кати, -а̄м свр. *почети тракати, производити учестале звукове.* – Вагони затаракаше.

За̀тарац, -а̄рца м *становник Затарја; онај који је пореклом из Затарја.*

зата̀ћи (за̀таћи) и **зата̀кнути,** за̀такнем свр. **1.** *ставити иза нечега, између нечега, заденути; прикачити:* ~ цигарету за уво, ~ за појас. **б.** *увући, угурати:* ~ руке у џепове. **2.** *дохватити, окрзнути.*

заташка́вати, -а̀шка̄ва̄м *несвр. према заташкати.*

за̀ташкати, -а̄м свр. **1.** *учинити да се нешто не сазна, да не избије у јавност; сакрити.* **2.** *потиснути, заборавити:* ~ мисао.

затва́рати (се), за̀тва̄рам (се) и **за̀тварати,** -а̄м *несвр. према затворити (се).*

затва̀ра̄ч, -а́ча м *оно чиме се нешто затвара; механизам за затварање.*

за́твор м **1. а.** *зграда, казнена установа у коју се затвара онај који је ухапшен, осуђен; истражни* ~. **б.** *казна одузимања слободе уз принудни боравак у одређеној просторији.* **в.** *карантин:* ~ за псе. **2.** *оно чиме се затвара какав отвор.* **3.** *забрана пролаза:* ~ границе. **4.** мед. *застој у избацивању цревног садржаја.*

за̀творен, -а, -о **1.** *трп. од затворити (се).* **2.** *који нема приступа, ограђен са свих страна:* затворена кола. **3.** *у који нема свако приступа, доступан одређеном кругу учесника; недоступан јавности:* ~ друштво; ~ седница. **4.** *који не открива своја осећања и расположења, неповерљив, уздржан:* ~ човек. **5.** *таман, загасит (о боји).*

затворѐни́к, -и́ка м *онај који издржава казну затвора.*

затворѐница ж *женска особа затвореник.*

затворѐни́чки, -а̄, -о̄ *који се односи на затворенике.*

затворено- *као први део сложених придева показује да боја коју придев значи има тамнији тон.*

за̀творено̀ст, -ости ж *особина или стање онога што је затворено.*

затво̀рити, за̀творӣм свр. **1. а.** *довести у одговарајући положај врата, прозор, затварач и сл. да би се онемогућио излаз, улаз, пролаз, отвор на нечему:* ~ врата, ~ рупу. **б.** *склопити, заклопити оно што је било отворено:* ~ књигу, ~ писмо. **в.** *обуставити рад, пословање нечега:* ~ радњу. **г.** фиг. *учинити неприступачним, резервисаним, закопчати:* ~ своје срце. **2. а.** *сместити у одређен простор, одвојен од спољне стране:* ~ овце у тор. **б.** *сместити у затвор, ухапсити.* **в.** *склонити на сигурно место, закључати:* ~ дневник у фиоку. **3. а.** *забранити, преградити пролаз; пресећи везе нечега са спољним светом, блокирати:* ~ границу, ~ аутопут, ~ Београд. **б.** *принудити војном силом да се остане у ограниченом простору.* **4.** *прекинути ток, протицање нечега:* ~ воду, ~ саобраћај. **5.** *заклонити, закрилити:* облаци затворише небо **6.** *спојити два краја, саставити у круг:* ~ коло струје, ~ обруч. **7.** *залечити, зацелити; зашити при операцији:* ~ ране. Имао је рак, само су га отворили и затворили. **8.** *проузроковати отежано пражњење црева.* ■ **~ се 1. а.** *приљубљујући се онемогућити постојање отвора.* – Врата се с треском затворише. **б.** *изоловати се у некој просторији, згради и сл. од других, од оних који су изван те просторије, зграде и сл. закључавајући, заклапајући врата или на други начин:* ~ се у кућу. **в.** *прекинути додир са широм средином, повући се:* ~ се у себе. **2.** *заклопити се, склопити се (о цвету).* **3.** *зацрушити се; зарасти (о рани).* **4.** *престати, прекинути се (о саобраћају).* **5.** *имати затвор, опстипацију.* • **~ врата за собом** *прекинути везу с неким.* **~ некоме уста** *онемогућити некога да говори.* **~ очи** *умрети.* **~ очи пред нечим** *правити се невешт, прећи преко нечега.*

за́творски, -а̄, -о̄ *који се односи на затвор:* ~ болница, ~ двориште.

за̀тега и **за̀тега** ж (за̀тег и за́тег м) **1.** *затегнуто стање, затегнутост; затезање, најрезање нечега услед грчења, затезања:* мишићи на затегу, штранге на затези. **2.** *устезање, одуговлачење:* рећи без затеге. **3. а.** *део неког уређаја или опреме којим се нешто учвршћује, спаја, стеже и сл.; уже за затезање:* кожна ~, ~ једра. **б.** *клин и сл. којим се затежући нешто подешава.*

за̀тегнӯт, -а, -о **1.** *трп. од затегнути.* **2.** *заоштрен, непријатељски:* затегнуте прилике, затегнути односи. **3.** *крут, закопчан, уздржан.*

зате́гнути, за̀тегнем (аор. зате́гох и зате́гнух; р. пр. за̀тегао, зате́гла (за̀тегла) и зате́гнуо, -ула; пр. пр. зате́гнӯвши) свр. **1.** *размакнути крајеве нечега да дође до најрегнутости, истезања; повлачењем нечега што је на другом крају учвршћено изазвати натегнутост:* ~ жице, ~ конац. **2. а.** *тргнути, повући:* ~ руку. **б.** *натегнути, запети (лук); окинути, опалити:* ~ лук; ~ пушку. **3.** *в. затегнути се (1).* **4. а.** *стати одуговлачити, отегнути, одложити:* ~ с плаћањем. **б.** *отегнути се, одужити се.* – Киша затегла. Зима затегла. **5.** *упорно остати при одређеном ставу, запети.* **6.** *јако се зачути, огласити се продорно:* ~ из свег гласа. ■ **~ се 1.** *истезањем постати најрегнут.* – Кожа на лицу му се затегла. **2.** *уредно, лепо се обући, дотерати се.* **3.** *заоштрити се, покварити се (о односима).*

за̀тегнуто прил. *на затегнут начин, уздржано:* ~ се држати.

за̀тегнутост, -ости ж *стање и особина онога што је затегнуто; затегнуто непријатељско стање, непријатељски однос.*

зате́зати (се), за̀тежем (се) *несвр. према затегнути (се).*

за́тезни, -а̄, -о̄ у изр. **~ камата** *камата која се плаћа на износе неплаћене на време.*

зателѐбати се, -а̄м се свр. разг. **1.** *заљубити се јако, зацопати се.* **2.** *забленути се.*

за̀тепати, -а̄м свр. *почети тепати, почети говорити тепајући.*

затѐсати, за̀тешем свр. *тесањем обележити, засећи; тесањем зарубити, заравнати:* ~ букву, ~ дирек.

затестѐрисати, -ишем и **затестѐрити** и **затѐстерити,** -тѐстерӣм свр. *почети тестерисати, почети сећи тестером.*

затетӯрати (се), -а̄м (се) свр. *поћи, кренути тетурајући (се); изгубити равнотежу, повести се, занети се, почети (се) тетурати.*

затѐћи (за̀тећи), за̀текнем (затѐчем) (аор. затѐкох, за̀тече; р. пр. за̀текао, затѐкла (за̀текла); трп. затѐчен, -ена; пр. пр. затѐкавши и за̀текавши) свр. **1. а.** *доћи негде код некога пре него што неко или нешто одатле оде; наћи, срести на одређеном месту:* ~ да једе; ~ у кафани друга. **б.** *наћи у одређеном стању:* ~ их неспремне. **2.** *догодити се, појавити се у виду околности док је неко или нешто на одређеном месту.* – У Босни их је затекао рат. **3.** *ухватити на делу, изненадити:* ~ у крађи. **4.** *учинити да се неко нађе у чуду, довести у забуну.* – Та нас је вест затекла. ■ **~ се а.** *наћи се на одређеном месту, задесити се:* ~ се у Београду. **б.** *очувати се до одређеног времена.* – Затекло се мало вина.

за̀тиљак, -ӣлька м *задњи део лобање, главе, потиљак.*

за̀тиљни, -а̄, -о̄ *који се односи на затиљак:* ~ кост, ~ део мозга.

за̀тӣм прил. *после тога, потом; осим тога, поврх тога.* – Она је затим отишла. Има људи који ће доћи, затим других који су послали телеграме.

затӣњати, -а̄м свр. *почети тињати* **а.** *почети слабо горети, појавити се (о ватри, пламену и сл.).* **б.** *почети се гасити, ослабити (о ватри и сл.).*

за̀тирати (се), -рēм (се) *несвр. према затрети (се).*

затѝра̄ч, -а́ча м *онај који некоґа или нешто затире, уништава:* ~ пчела, ~ осећања.

затискѝвати (се), -и̏скујēм (се) (затѝскати (се), за̀тѝскам (се)) *несвр. према затиснути (се).*

за̀тиснути, -нēм (за̀тиснух (за̀тискох), за̀тиснӯ (за̀тиште и за̀тиште)) свр. **1. а.** *затворити какву шупљину, рупу, отвор ґурајући унутра нешто, зачепити, запушити:* ~ славину, ~ димњак крпом. **б.** *притиснути, затворити; притискањем сґречити крварење:* ~ длаком уста, ~ уши рукама; ~ рану. **2.** *прекречити, закрчити (пут и сл.):* ~ друм, ~ степенице. **3.** *утиснути, урити:* ~ нокте у тело, ~ зубе у месо. **4.** *ґурнути, тиснути неґде.* ■ **~ се 1. а.** *запушити се, зачепити се (о цевима и др.).* **б.** *закрчити се (о аути).* **2.** *увући се, завући се неґде:* ~ се у ћошак.

за̀титрати и **затѝтрати,** -а̄м свр. *почети титрати* **а.** *почети вибрирати, затрепетити.* **б.** *почети подрхтавати, задрхтати.* **в.** *почети се мицати живо, немирно, почети поиґравати; заиґрати.* **г.** *почети неуједначено, трепераво светлети.*

за̀тихнути, -нēм свр. *утишати се, умукнути, умирити се.*

за̀тицати[1] (се), -ичēм (се) *несвр. према затећи (се).*

за̀тицати[2], -ичēм *несвр. према затакнути, затаћи.*

за́тишје с **а.** *привремени престанак борби и ратних опера-ција:* ~ на фронту. **б.** *смањење, привремени изостанак политичке, друштвене и др. активности, рада, застој:* ~ у спољној политици, празнично ~, ~ у привреди. **в.** *мирно, тихо време, мир, тишина:* ~ пред олују. **г.** *заклоњено место, заклон; место у реци ґде вода споро тече.*

зати́штати, -тӣм свр. *почети тиштати* **а.** *бити захваћен болом или сличним непријатним осећајем.* **б.** (некога) *почети мучити, изазвати бол или осећај теґобе.*

за̀то̄ прил. **1. а.** *због тоґа, из тоґа разлоґа, стоґа.* – Дођи ће ми на вечеру, зато правим оволико јела. **б.** *због тоґа што, јер.* – Кривила је себе зато што му је дала толики новац. **2.** *с друґе стране, међутим.* – Има велику плату, али зато има и велике трошкове око деце. • **свако зашто има своје зато** *све има свој узрок.*

за́ток м и **за́тока** ж **а.** *мањи залив, затон.* **б.** *затворени, слепи рукавац реке или потока.* **в.** *затворени оґранак неке телесне шупљине.* **г.** *овални урез у ободу листа биљке.*

за̀толити, за̀толӣм свр. *утолити, утажити (жеђ, ґлад).*

за̀томити, за̀томӣм (трп. за̀томљен) свр. **а.** *уништити, затрти:* ~ цели народ. **б.** *упропастити:* ~ девојачку срећу, ~ напредак. **в.** *потиснути, приґушити:* ~ сваку жељу. ■ **~ се** *приґушити се, нестати.*

затомљáвати (се), -о̀мљāвам (се) и **затомљи́вати (се),** -о̀мљујēм (се) *несвр. према затомити (се).*

за́тон м *залив (обично мањи).*

за́тонскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на затон:* ~ лук.

за̀тонути, за̀тонēм свр. *замочити, потопити:* ~ кашику у воду.

за́тончић м *дем. од затон.*

за̀топити, за̀топӣм (трп. за̀топљен) свр. **1.** *залити, натопити, наквасити (нечим течним):* ~ хлеб вином. **2.** *прелити, конзервирати растопљеном машћу, лојем:* ~ месо. **3.** *затворити, учврстити упошће неком растопљеном материјом која се стеже:* ~ оловом. **4.** *замочити, умочити:* ~ рубље.

затопо̀тати, -о̀потӣм и **затопта̀ти,** за̀топтӣм свр. *почети топотати, затрупкати, залупати; почети шумно ударати, забубњати.*

за́торан, -рна, -о *који затире, уништава; страшан, језовит.*

за́то̄рнӣк м *онај који затире, тамани, уништава.*

за́то̄рнӣца ж *она која затире, тамани, уништава, упропашћује.*

заторо̀кати, -о̀рочēм свр. пеј. *почети торокати, причати којешта.*

затоцӣљати се, -а̄м се свр. *добити залет тоциљајући се по залеђеној, клизавој површини.*

заточа́вати, -о̀чāвам *несвр. према заточити.*

заточѐнӣк, -и́ка м *онај који је заточен, затвореник; прогнаник, изгнаник.*

заточѐница ж *жена заточеник.*

заточѐнӣчкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на заточенике.*

заточени́штво с *затвор, робија; заробљеништво; изгнанство, прогонство.*

заточе́ње с *в. заточеништво.*

зато̀чити, за̀точӣм (трп. за̀точен) свр. *лишити слободе, затворити; изгнати.* ■ **~ се** *повући се од света, затворити се:* ~ се у кућу.

за̀точнӣк и **за́точнӣк** м **1.** *бранилац, браник, поборник, јунак:* храбри ~. **б.** *заступник, заменик (на мегдану):* послати свог заточника на мегдан. **2.** *в. заточеник.*

за̀точница и **за́точница** ж *женска особа заточник.*

за̀точнӣчкӣ и **за́точнӣчкӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на заточнике.*

за̀точнӣштво и **за́точнӣштво** с **1.** *заштита, покровитељство:* ~ цркве. **2.** *в. заточеништво.*

затра́вити, за̀трāвӣм свр. **1.** *в. затравити се.* **2.** (некога) *опчинити, омађијати (тијући текућину од трава).* – Виле га затравиле. ■ **~ се** *зарасти у траву, обрасти травом.*

за̀трāвљено прил. *опчињено, са заносом; заљубљено.*

затрављи́вати (се), -а̀вљујēм (се) *несвр. према затравити (се).*

затражи́вати, -а̀жујēм несвр. *тражити, захтевати.*

затра́жити, за̀трāжӣм свр. **1.** *обратити се коме са захтевом, молбом, жељом и сл. да се нешто добије, заискати, замолити:* ~ пензију, ~ вечеру. **2.** *запросити (девојку).*

затракà̀рати, -а̄м свр. *залупати, затандркати, заклопарати.*

затраки́вати, -а̀кујēм несвр. (некога) *досађивати, ометати, узнемиравати безначајним питањима, примедбама, нечим неважним.*

за̀трапати, -а̄м свр. *почети трапати (при кретању, у ходу).*

за̀трапити, -ӣм свр. *ставити у трап (кромтир и сл.).*

за̀требати, -а̄м свр. (обично безл.) *постати потребан, устребати.* – Ако ти штогод затреба, зови ме.

затрепѐрити, -ӣм свр. *почети трепетити:* **1. а.** *почети чинити ситне, убрзане покрете (нпр. о листу захваћеном ветром).* **б.** *бити захваћен лаким, једва приметним трзајима, задрхтати, заиґрати (о неком делу тела).* **в.** *задрхтати, уздрхтати, устрептати (од узбуђења, страха и сл.).* **2. а.** *зазвучати неравномерно, испрекидано, дрхтаво (о ґласу или звуку уопште).* **б.** *засветлети испрекиданим сјајем, затитрати; засјајити, заблистати.*

затрепѐтати, -рèпећēм свр. **1.** *в. затрептати (1).* **2.** *в. затрепетити (1а и б, 2б).*

затрèптати, за̀трепћēм свр. **1.** *почети трептати (очима, трепавицама).* **2.** *в. затрепетити.*

затрèптети јек. **затрèптјети,** -тӣм свр. *затрепетити, задрхтати.*

затре́сати (се), за̀трēсам (се) *несвр. према затрести (се).*

за̀трескати, -а̄м свр. *почети трескати, залупати; затрештати.* ■ **~ се** разг. *лудо се заљубити, залудети се.*

затре́сти (за̀трēсти), -е́сēм (аор. затре́сох, за̀трēсе; р. пр. за̀трēсао, затре́сла (за̀трēсла); трп. затре́сен; пр. пр. затре́сāвши и за̀трēсāвши) свр. **а.** *почети трести, задрмати:* ~ главом. **б.** *изазвати дрхтавицу.* – Затресла га грозница. **в.** фиг. *учинити нестабилним, несигурним:* ~ краљу престо. **г.** *пасти с треском,*

заорити се. – Затресоше бомбе. ■ **~ се а.** *почети се трести, уздрмати се, задрхтати.* – Земља се затресла. **б.** *узбудити се, узнемирити се.* – Све се у њему затресе. • **~ мрежу** спорт. *постићи погодак, гол, погодивши мрежу (у играма с лоптом).*

за̀трēти јек. **за̀тријети,** за̀трēм (аор. за̀трēх јек. за̀тријех, 2. и 3. л. за̀трē јек. за̀трије; р. пр. за̀тро, -р̄ла; трп. за̀тр̄т (затр̀вен); пр. пр. за̀трēвши јек. за̀тријевши) свр. *в. затрти.*

затре́штати, -тӣм свр. *почети трештати* **а.** *произвести снажан тресак, буку; затутњати.* **б.** *громко, снажно засвирати, запевати и сл.; заорити се, одјекнути.*

за̀трзати се, -а̄м се свр. *почети се трзати.*

за̑трка ж *брз трк пре скока, бацања и сл., залет:* из затрке.

затр́кати се, за̀тр̄кам се и за̀тр̄чēм се свр. *затрчати се, залетети се; потрчати.*

затркúвати се, -р̀кујēм се *несвр. према затркати се.*

затр̀лати, за̀тр̄лā̄м свр. *почети трлати, протрлати.*

затр́нити, за̀тр̄нӣм свр. *заградити, ограђивањем:* ~ плот. ■ **~ се** *обрасти трњем.*

затр́нулōст, -ости ж *стање онога што је затрнуло, замрлост, учмалост.*

затр́нути, за̀тр̄нēм свр. **а.** *утрнути, укочити се (у телу).* **б.** *претрнути, пренеразити се (од страха и сл.).*

за̀трнути, -нēм свр. *угасити, загасити (ватру, пламен).* ■ **~ се** *угасити се, загасити се (о ватри, пламену).*

за̑тровāн, -а, -о **1.** *трп. од затровати.* **2.** фиг. *загрижен, задрт, заслепљен:* ~ присталица.

за̑тровānōст, -ости ж *стање онога који је затрован, онога што је затровано; загриженост.*

затрова́ње с *затрованост.*

затро̀вати, за̀трујēм свр. **1.** *учинити отровним, отровати; заразити каквом болешћу и сл.:* ~ воду; ~ маларијом. **2.** *учинити рђав утицај, искварити, унети раздор, завадити; учинити неподношљивим:* ~ идеолошки; ~ односе међу нацијама. ■ **~ се** *оболети услед уношења штетних материја, отровати се.*

затрпа́вати (се), -р̀пā̄вам (се) *несвр. према затрпати (се).*

за̑трпānōст, -ости ж *стање онога што је затрпано; преоптерећеност.*

затр̀пати, -а̄м свр. **1.** *засути какву рупу, предмет и сл., прекрити какву површину; закопати; сахранити:* ~ јаму; ~ земљом; ~ мртваца. **2.** *пасти у великим количинама, падати (о снегу).* **б.** *закрчити какав простор, какву просторију.* **3.** *претерано запослити нечим, оптеретити:* ~ извештајима. ■ **~ се** *оптеретити се прекомерно:* ~ се послом.

за̀трти, за̀трēм (аор. за̀трх; р. пр. за̀тро, -р̄ла; трп. за̀тр̄т; пр. пр. за̀тр̄вши) свр. *потпуно уништити, истребити, искоренити.* ■ **~ се** *пропасти, уништити се, искоренити се.*

затру́бити, -ӣм свр. *почети трубити* **а.** *засвирати у трубу или неки други дувачки инструмент.* **б.** *одати звук, огласити се трубљењем (о труби, аутомобилској сирени и сл.).*

затрȕднети и **затру́днети** јек. **затрȕдњети** и **затру́дњети,** -днӣм свр. непрел. *постати трудна, бременита (о жени).*

за̀трупкати, -а̄м свр. *почети трупкати.*

затрча́вати се, затр̀чā̄вам се *несвр. према затрчати се.*

затр̀чати се, -чӣм се свр. **1.** *снажно потрчати, појурити, залетети се.* **2.** фиг. *непромишљено, на брзину поступити.*

за̀тубаст, -а, -о *в. затупаст.*

затȕвити, -ӣм свр. *утувити, запамтити.*

затȕжити, -ӣм **1.** *почети тужити, закукати.* **2.** (некога) *оплакивати некога, нарицати за неким:* ~ девера.

за̀тупаст, -а, -о *затупљен, заобљен, туп:* ~ врх.

затȕпелōст јек. **затȕпјелōст,** -ости ж *стање онога који је затупео.*

затȕпети јек. **затȕпјети,** затȕпӣм свр. *постати туп, отупети (умно, духовно).*

затȕпити, за̀тȗпӣм (трп. за̀тȗпљен) свр. **1.** *учинити тупим, отупити:* ~ рогове, ~ нож. **2.** фиг. *учинити ограниченим, отупити за здраво расуђивање.*

за̀тупкати, -а̄м свр. *почети тупкати:* ~ ногама.

за̀тȗпљенōст, -ости ж *стање онога који је затупљен, онога што је затупљено; отупелост.*

затупљȉвати, -ȗпљујēм *несвр. према затупити.*

затȕрати (се), за̀тȗрā̄м (се) *несвр. према затурити (се).*

за̀турити, -ӣм свр. **1. а.** *ставити, померити, покренути уназад, забацити:* ~ капу, ~ руке уназад. **б.** *заметнути, пребацити (преко рамена):* ~ торбу. **2. а.** *ставити нешто негде где се не може наћи, загубити:* ~ новчаник. **б.** *занемарити, запоставити; наудити; потиснути у други план:* ~ зло у заборав, ~ бригу. **3. а.** *увући, завући:* ~ руке у џепове. **б.** *заметнути, прикрити:* ~ траг, **4.** *заметнути, заподенути:* ~ кавгу, ~ разговор. ■ **~ се 1.** *наћи се уназад, завалити се, забацити се:* ~ се на наслону. **2.** *загубити се, изгубити се.* **3.** *заподенути се, отпочети (о свађи, причи и др.).* **4.** *утонути се, кренути:* ~ се у свет.

затȕтњати (затȕтњети и затȕтњити), -њӣм свр. *почети тутњити, огласити се потмулим јаким звуком, тутњавом, грмљавином и сл.:* ~ као гром.

за̀тȗцān, -а, -о **а.** *заостао, примитиван, ограничен:* ~ сељанка. **б.** *упоран у свом уверењу, непоустљив, тврдоглав; задрт:* ~ богомољка, ~ присталица.

за̀тȗцānōст, -ости ж *особина онога који је затуцан.*

затȕцати, за̀тȗцā̄м *несвр. према затући.*

заћарлȉјати, -а̄м свр. *почети ћарлијати.*

за́ћи (за̑ћи), за̑ђēм (аор. за́ђох; р. пр. за̀шао, за̀шла; пр. пр. за̀шā̄вши) свр. **1. а.** *кренући се уклонити се с видика, замаћи иза нечега:* ~ за кућу. **б.** *спустити се испод хоризонта (о Сунцу, Месецу).* **в.** *проћи, ишчезнути (о лету, зими).* **2. а.** *проћи са стране, иза леђа (некому, нечему).* **б.** *скренути с одређеног правца; залутати:* ~ с пута; ~ кроз планину. **3. а.** *ући, ступити (у неки простор):* ~ у шуму, ~ у продавницу. **б.** *упустити се у нешто (проучавајући):* ~ у анализу. **4. а.** *поћи редом, заређати:* ~ од куће до куће. **б.** *раширити се, узети маха (о болести и др.).* **5.** *ступити у одређено доба живота:* ~ у осамдесету годину. **6.** фиг. *упустити се у разговор.* • **~ за нокте** *в. под нокат.* **~ у године** *остарити.*

заћо́рити, за̀ћōрӣм свр. **1.** (некога) *занети, опчинити:* ~ чинима. **2.** *в. заћорити се.* **3.** *поћи, кренути некуда непромишљено.* – Куд си заћорио овамо? ■ **~ се** *јако се заљубити се, затрескати се.*

заћурли́кати, -ћȕрлӣчēм, **заћурли̏кати,** -ћȕрличēм и **заћурли́кнути,** -ћȕрлӣкнēм свр. *почети ћурликати.*

заћу́тати, -тӣм свр. **1. а.** *престати говорити, ућутати, умукнути.* **б.** *посвађати се с неким.* **в.** *утишати се, примирити се.* ■ **~ се** *ућутати се, умукнути; утишати се.*

за̀ћуткати, -а̄м свр. *приморати некога да ућути, ућуткати.*

заћуткúвати, -ȗткујēм несвр. **1.** *несвр. према заћуткати.* **2.** *престајати говорити.*

за̀ћуњорити, -ӣм свр. *почети ћуњорити.* ■ **~ се** *распричати се ћуњорећи.*

за̑увāр (за̑ухāр) прил. нар. *од користи, корисно.* – Заувар је нешто зарадити.

за̀увēк јек. **за̀увијек** прил. *за сва времена, засвагда; трајно, стално:* добити нешто ~, остати ~.

заȕдарати, -а̄м несвр. **а.** *одавати непријатан мирис, задах, смрдети:* ~ на зној. **б.** *одавати неки мирис упоште:* ~ на море. **в.** фиг. *личити на нешто, подсећати:* ~ на старину.

заузда́вати (се), -ȕздā̄вам (се) *несвр. према зауздати (се).*

заȕздати, -а̄м свр. **1.** *ставити узду коњу, мазги и сл.* **2.** фиг. *обуздати (некога), потчинити својој вољи.* ■ **~ се** *обуздати се, савладати се.*

за̑узēт, -а, -о **1.** *трп. од зазети.* **2.** *заокупљен неким послом, запослен.* **3.** *заинтересован за нешто, наклоњен нечему:* ~ за

књигу и уметност. **4.** разг. *који није слободан, одн. која није слободна, који има девојку или жену, одн. која има момка или мужа:* ~ девојка.

заȕзēти, зàузмēм свр. **1. а.** *силом, борбом освојити, запосести неку територију, утврђење и др.* **б.** *обузети (мисли, осећања).* **2. а.** *разместити се, запосести, настанити се:* ~ добре заклоне, ~ добре положаје. **б.** *запремити неки простор:* ~ пола собе. **3.** *примити неку дужност, функцију, положај; стећи:* ~ место шефа катедре; ~ почасно место у српској књижевности. **4.** *испунити, одузети (време).* – Тај посао ми је заузео цео дан. **5.** нар. *упустити се у нешто, започети:* ~ причу о вилама. ■ **~ се 1.** *заложити се да се нешто оствари, да неко успе; поштарати се о некоме, за некога:* ~ се за сина; ~ за свог земљака. **2.** *занети се неким послом, зарадити се:* ~ се неким женским радом.

заȕзēтōст, -ости ж **1.** *стање оног који је заузет, запосленост:* ~ у раду. **2.** *преданост нечему, предузимљивост:* ~ за послове.

заузе́ће с **1.** *заузимање, освајање (територије, места и сл.).* **2.** *узимање, присвајање:* бесправно ~ шуме.

заȕзимати (се), -ām (се) *несвр. према заузети (се).*

заузѝмāч, -а́ча м *онај који нешто заузима, осваја; онај који нешто узима, присваја; онај који се заузима за некога, око нечега.*

заузѝмљив, -а, -о *готов да се заузме за нешто, предан, посвећен нечему; предузимљив (у послу).*

заузѝмљиво прил. *заузимајући се, предано, предузимљиво:* ~ помагати.

заузѝмљивōст, -ости ж *особина оног који је заузимљив, предузимљивост.*

заузла́вати (се), -ȕзлāвām (се) *несвр. према заузлати (се).*

заȕзлати, -ām свр. *завезати у узао, у чвор:* ~ марамицу. ■ ~ **се** *завезати се.*

заула́рити, -ȕлāрӣм свр. **1.** *ставити, натаћи улар (коњу и сл.).* 2. фиг. *потчинити некога својој вољи, власти, утицају.*

заȕљити, -ӣм свр. *прелити, зачинити уљем:* ~ салату.

заȕман, -мна, -о *који је ван памети, непојмљив, безуман:* ~ план, понашање.

заȕмити, -ӣм свр. *наумити; замислити.*

заȕмље с *оно што је заумно; безумље.*

заупо̀којенӣ, -ā, -ō *који је намењен, посвећен покојнику:* ~ молитва, ~ миса, ~ помен.

заурла́вати, -ȕрлāвām *несвр. према заурлати.*

заȕрлати, -ām свр. *почети урлати* **1.** *заурликати, урликнути (о вуку, псу и сл. животињама).* **2.** *завикати, повикати снажним, продорним гласом (обично при великом узбуђењу).* **3.** *огласити се продорно (снажним звиждуком, тутњавом и сл.) (о сирени, грмљавини, олуји и др.).*

заурли́кати, заȕрличēм свр. *почети урликати;* уп. заурлати.

заȕстава ж *заустављање, задржавање; препрека.*

заȕставити, -ӣм (трп. заустављен) свр. **1. а.** *прекинути, обуставити кретање (некога, нечега):* ~ коња, ~ кола. **б.** *спречити отицање, истицање:* ~ крв. **в.** *обуставити функцију неког органа, неког механизма:* ~ рад срца, ~ мотор. **2. а.** *спречити некога у вршењу, извршењу нечега; спречити да се нешто појави, да делује, обуставити даљи ток нечега:* ~ разговор; ~ вест. **б.** *задржати некога да остане тамо где је.* **3.** *задржати, управити (поглед, очи, пажњу и сл.).* ■ **~ се 1.** *престати ићи даље, стати, застати:* ~ се код једне продавнице. **2.** *остати негде извесно време, задржати се:* ~ се неколико дана у Београду. **3.** *обратити, посветити пажњу некоме, нечему:* ~ се на нечијим родољубивим песмама. **4.** *задржати се на некоме, нечему (о погледу, очима).*

заȕстављати (се), -ām (се) *несвр. према зауставити (се).*

заȕстāвнӣ, -ā, -ō *који је у вези са заустављањем (који служи за заустављање, који показује заустављање и сл.):* ~ трака, ~ траг, ~ сигнал, ~ снага.

заȕстити, заȕстӣм свр. **а.** *отворити уста у намери да се нешто каже, покушати рећи.* **б.** *почети говорити па заћутати, прекинути се у говору, причању још у почетку.*

заȕшити, -ӣм свр. нар. *ударити шамар, ошамарити.*

заȕшке, заȕшāкā ж мн. мед. *заразно запаљење доушне жлезде,* Parotitis epidemica.

заȕшљивити, -ӣм свр. *пренети на некога уши, ваши.* ■ **~ се** *добити уши, ваши.*

заȕшнӣ, -ā, -ō *који се налази иза уха, ушију:* ~ кост.

заȕшница ж **1.** *ударац шаком, шамар, ћушка:* **2.** (обично мн.) *део главе иза ушне шкољке.* **3.** *накит за уво, минђуша.* **4.** мн. мед. *в. заушке.*

заȕшњāци, -āка м мн. **1.** (ретко у јд. заȕшњāк) *место на глави иза ушију.* **2.** мед. *в. заушке.*

заушћи́вати, -ȕшћујēм *несвр. према заустити.*

зафијȕкати, -и̏јȕчēм и **зафијȕкати,** -и̏јȕчēм свр. *почети фијукати (о пушчаним зрнима, гранатама и сл.; о ветру).*

зафити́љити, -и̏тӣљӣм свр. *увити, увртети танко као фитиљ, усукати (обично бркове).*

зафиће̏укати, -ām и **зафиће́укати,** -фӣће̏укām свр. *почети фићукати, зазвиждати.*

зафра̀трити, -ӣм свр. *учинити фратром, произвести у фратра.* ■ **~ се** *постати фратар.*

зафрка́вати, -ȑкāвām несвр. разг. (некога) *задиркивати, завитлавати, збијати шале на рачун некога, завитлавати.* ■ ~ **се** *шалити се, шегачити се.*

зафр̀кант м разг. *онај који се зафркава, збија шале.*

зафркà̀нција ж разг. *задиркивање, завитлавање, зафркавање, збијање шала.*

зафр́кати, заȑфрчēм свр. *почети фркати (обично о коњу, коњима);* уп. зафрктати.

заȑфркнути, -нēм свр. разг. (некога) *подвалити (некоме), преварити (некога), обично грубо се шалећи (с неким).* ■ **~ се** *преварити се, погрешити на своју штету.*

зафр̀ктати, заȑфркћēм свр. *почети фрктати (обично о коњу, коњима);* уп. зафркати.

заȑфућкати, -ām свр. *почети фућкати.*

захалáкати, -хàлāчēм и -хàлакām и **захалàкати,** -хàлачēм и -ām свр. *почети халакати, огласити се халакањем; повикати, заграјати.*

зȁхвала ж *в. захвалност.*

зȁхвāлан, -лна, -о **1.** *који је пун захвалности, у коме се огледа захвалност, благодаран:* ~ на доброти, ~ људима. **2.** *погодан, подесан; користан:* ~ објекат, ~ материјал; ~ посао.

захва́лити, зàхвāлӣм свр. **1.** *изразити захвалност, исказати, одати признање:* ~ на поклону. **2.** *в. захвалити се (2).* – Захвали на служби и оде. ■ **~ се 1.** *в. захвалити (1).* – Хоћу делом да ти се захвалим. **2.** (на нечему, за нешто) *учтиво се одрећи какве понуђене положаја, почасти и сл.:* ~ се на понуђеној професури.

зàхвāлница ж **1.** *писмена изјава захвалности која се некоме даје у знак признања за учињено добро:* послати захвалницу. **2.** *речи, изрази захвалности:* слушати захвалнице и здравице. **3.** (у атрибутској служби) *захвална, захвалничка:* ~ молитва, ~ песма, ~ суза и сл.

зàхвāлничкӣ, -ā, -ō *који се односи на захвалнице, који исказује захвалност:* ~ молитва, ~ реч и сл.

зȁхвāлно прил. *са захвалношћу, показујући захвалност:* ~ поменути, ~ климнути главом.

захва́лнōст, -ости ж *осећање оног који је захвалан; изражавање тога осећања.*

захваљи́вати (се), -àљујēм (се) *несвр. према захвалити (се)* • **захваљујући (некоме, нечему)** *помоћу (некога, нечега), благодарећи (некоме, нечему).* – Захваљујући ујаку, имам довољно новца.

за́хват и за̀хва̄т м **1. а.** *покрет руке при хватању, хватање, узимање:* ~ руком. **б.** фиг. *улажење, удубљивање, продирање у неки проблем:* песнички ~ у стварност, приповедачки ~. **2. а.** *заузимање, освајање.* **б.** *бесправно присвајање туђег земљишта; само то земљиште.* **в.** *освојена територија, посед:* колонијални захвати. **в.** *војни напад ширих размера:* ~ војске. **3. а.** *простор који може нечим да се захвати; обим, опсег:* ~ крила, ~ руку, широки ~; ~ сеоба. **б.** *домашај, удар:* ~ закона. **4.** *мера која се предузима у циљу нечега, подухват, акција:* прорачунати захвати власти, револуционарни захвати.

за̀хватати, -а̄м *несвр. према захватити.*

за̀хватити, -ӣм (трп. за̀хваћен) свр. **1. а.** *судом, шаком и сл. узети, заграбити извесну количину нечега:* ~ воде у шаке, ~ лончем млека. **б.** фиг. *ући у неки проблем, обухватити (у проучавању, излагању):* ~ најшире слојеве народа. **в.** *ухватити, зграбити:* ~ бика за рог; ~ лопту. **2. а.** *присвојити туђе земљиште, шуму и сл.; заузети неку територију:* ~ нешто општинске земље. Турска је била захватила многе провинције. **б.** *задобити, добити:* ~ богат плен. **3.** *дохватити, додирнути, окрznути:* захватио га мало ножем. **4. а.** *исцунити, обухватити.* – Магла захвати долину. **б.** *обузети, прожети (о осећањима).* **в.** *обухватити, опколити:* ~ овце. **г.** *понети, повући.* – Захвати га маса на улици.

захва̀тљив, -а, -о *који се може захватити.*

за̀хваћати, -а̄м несвр. *в. захватати.*

за̀хладак, -атка м *сеновито место, хлад, хладовина; време после поднева кад се сунце приближава заласку.*

захла́дити, за̀хла̄дӣм свр. **1.** безл. *в. захладнети.* **2.** *учинити да нешто постане хладно; охладити; расхладити:* ~ казан.

за̀хладица ж *мало захлађење, хладовина; прохладно време.*

захла̀днети јек. **захла̀дњети,** -днӣм свр. **1.** безл. *постати хладније, свежије.* – Пред зору захладни. **2.** фиг. *постати равнодушан, мање присан.* – Захладнели су наши односи с комшијама.

за́хлађе с *осојно место; хладовина.*

захлађе́ње с *пад температуре, хлађења; долазак хладноће.*

захлађи́вати, -а̄ђујем *несвр. према захладити.*

за́ход м **1.** *залазак (Сунца).* **2.** фиг. *крај, свршетак:* на заходу живота. **3.** *нужник, клозет.*

за́ходан, -дна, -о **1.** (одр.) *који се јавља при заходу, заласку; који је на заласку (о Сунцу):* ~ руменило. **2.** *заобилазан (о путу).*

захо̀дити, за̀ходӣм несвр. [гл. им. за̀хођење с] **1.** *залазити за хоризонт (о Сунцу, Месецу).* **2.** *заобилазити, обилазити.*

за́ходно прил. *ван пута, заобилазно.* – Иђи преко Сегедина железницом сувише је заходно.

за́ходскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на заход, клозетски.*

захо̀рити (се), за̀хорӣм (се) свр. *в. заорити (се).*

захра́мати, за̀хра̄мљем (за̀хра̄мам) свр. *почети храмати.*

захри́пати, за̀хрӣпа̄м свр. *почети хрипати, почети тешко дисати, кашљући и крклајући.*

захр́кати, за̀хр̄чем свр. *почети хркати; заспати хрчући, чврсто заспати.*

захро̀птати, за̀хропћем свр. *почети хроптати (обично на самрти).*

за́хтев јек. **за́хтјев** м **1. а.** *тражење, жеља изражена у одређеној, категоричној форми; налог.* **б.** *службени акт којим се захтева да се поступи према садржају акта.* – Пошто захтев доспе, дужник уплаћује новац. **2.** *порив, чежња; жеља, прохтев:* ~ природе, ~ духа. Муж јој је пун захтева **3.** *нужност, неопходност:* ~ времена **4.** *основно правило, начело; пропис:* тактички ~, хигијенски ~, ~ естетике.

за́хтеван, -вна, -о *који много захтева; тежак, напоран:* ~ школа, ~ посао.

захте́вати, за̀хтēва̄м јек. **захтијѐвати,** за̀хтијева̄м несвр. **1.** *категорички тражити, искати, упорно молити:* ~ већу плату. **2. а.** *наметати, налагати:* ~ упоран рад. **б.** *изискивати.* – Поврће захтева доста воде.

заху́јати, -ја̄м свр. *почети хујати* **1. а.** *зашумити, зафијукати.* **б.** *забрујати; разлећи се, одјекнути.* **2.** *прохујати.*

заху́кати, за̀хӯчем свр. **1. а.** *почети хукати; огласити се хуком (о сови).* **б.** *надићи хуку, захујати (о ветру).* **2.** *почети хукати, дувати (у нешто):* ~ у руке. ■ **~ се 1. а.** *покренути се са хуком, у замаху.* **б.** фиг. *узети маха, захуктати се.* – Несрећа се захукала. **2.** *замаглити се (о стаклу).*

заху́кнути, за̀хӯкнēм свр. **1.** *огласити се хуком, хукнути (о сови и др.).* **2.** *хукнути (у нешто), задахнути.* ■ **~ се** *прекрити се маглом, паром, замаглити се.*

захукта́вати (се), -у̀ктāва̄м (се) *несвр. према захуктати (се).*

за̀хуктало́ст и заху̀кталост, -ости ж *стање онога који се захуктао, онога што се захуктало, живост, динамичност; ужурбаност.*

за̀хуктан, -а, -о **1. а.** *који се хучно креће, набујао:* ~ река. **б.** фиг. *буран, узбуркан:* ~ време. **2.** *жив, динамичан; бучан, гласан:* ~ машта; ~ смех.

за̀хуктано прил. *на захуктан начин, хучно; живо, динамично.*

за̀хуктано́ст, -ости ж *стање онога који је захуктан, онога што је захуктано;* уп. захукталост.

захукта́ње с *в. захукталост.*

заху̀ктати, за̀хукћем свр. *почети хуктати, забрујати, захујати (о локомотиви).* ■ **~ се 1.** *наго поћи, журећи кренути, залетети се.* **2.** *енергично се унети у нешто, предати се нечему.*

заху́лити, за̀хӯлӣм свр. *почети хулити.*

заху́чати, -чӣм свр. **а.** *почети хучати (о ветру, реци и др.).* **б.** *исцунити се хуком, јеком (нпр. о шуми).*

зацà̀клити, -ӣм свр. **1.** *заблистати као стакло, засијати.* **2.** *засјактити, ужарити (очима).* ■ **~ се** *заблистати се као стакло, засијати; блеснути.*

зацà̀ктати, за̀цакћем свр. *почети цактати.*

зà̀царевати и зà̀царовати -ујем свр. **1.** *зацарити, завладати, загосподарити.* **2.** фиг. *зацарити се, учврстити се, укоренити се, уврежити се.*

зà̀царити, -ӣм свр. **1.** *поставити, прогласити за цара.* **2.** *завладати, загосподарити.* **3.** фиг. *в. зацарити се (2).* ■ **~ се 1.** *постати цар, прогласити се за цара.* **2.** фиг. *настати, завладати; укоренити се.*

зацви́лети јек. **зацви́љети,** -илӣм свр. *почети цвилети* **1. а.** *почети исцуштати високе, отегнуте гласове (од бола, јада и сл.); огласити се цвилећи.* **б.** *одјекнути, разлећи се цвилећи.* **в.** *почети исцуштати високе, отегнуте гласове, зацичати, заскичати (о псу и другим животињама).* **2.** *почети одавати или производити високе, отегнуте звуке, шумове сличне цвилећем гласу.*

зацвокòтати, -òкоћем свр. *почети цвокотати:* ~ зубима.

зацврку̀тати, -р̀кућем свр. *почети цвркутати.*

зацвр́чати, -чӣм свр. *почети цврчати.*

заце́лити, за̀цēлӣм јек. **зацијѐлити,** за̀цијелӣм свр. **1. а.** *зарасти, замладити се (о ранама, озледама).* **б.** *излечити се, залечити се (о болестима); оздравити.* **2.** *учинити да рана, озледа зарасте, излечити.* ■ **~ се 1.** *в. зацелити (1).*

заце́ло и за̀цѐло јек. **зацијѐло и за̀цијело 1.** речца *сигурно, свакако; доиста, збиља.* **2.** *по свој прилици, вероватно.* – Ви идете зацело к њему.

зацељи́вати (се), -ѐљујем (се) јек. **зацјељи́вати (се),** -ѐљујем (се) *несвр. према зацелити (се).*

заце́нити, за̀цēнӣм јек. **зацијѐнити,** за̀цијенӣм свр. **1.** *одредити цену нечему:* ~ прасе сто хиљада. **2.** *затражити сувише велику цену нечему, преценити.* – Немој заценити, газдарице.

заце́нути, за̀цēнēм свр. *учинити да неко изгуби дах, загрцнути.* ■ **~ се** *изгубити дах, загрцнути се (од смеха, плача, узбуђења и сл.).*

зацењи́вати (се)[1] јек. **зацјењи́вати (се),** -ењујём (се) *несвр. према зацени́ти.*

зацењи́вати (се)[2], зацѐњујём (се) *несвр. према зацену́ти (се).*

заце́пити, зàцепӣм јек. **зацијѐпити,** зàцијепӣм свр. **1.** *мало, делимично расцепити, цепајући одвојити један део:* ~ тојагу. **2.** *оштрим сечивом направити расцеп; накалемити.* – Узе калеме да успут зацепи дивљаку. **3.** фиг. *тражити превисоку цену за нешто, прецени́ти.*

зацепљи́вати јек. **зацјепљи́вати,** -èпљујём *несвр. према зацепи́ти.*

зацѐптати (зацѐптети јек. зацѐптјети), -тӣм свр. *почети цепта́ти, задрхта́ти:* ~ као прут.

зацерѐкати се, -ā̀м се свр. *почети се церека́ти.*

зацијýкати, -ијýчēм и **зацијўкати,** -ијучēм свр. *почети цијука́ти.*

зацѝкати, зàцѝчēм свр. *почети цика́ти, зацича́ти.*

зацѝктати, -зàцикћēм свр. *почети цикта́ти.*

зацилѝкати, -ѝлѝчēм свр. *почети цилика́ти.*

зàцимати, -ā̀м свр. *почети цима́ти:* ~ дрво.

зацѝчати, -чӣм свр. *почети цича́ти.*

зàцмиздрити, -ӣм свр. *почети цмиздри́ти.*

зàцо̄пано̄ст, -ости ж *особина онога који је зацопан, заљубљеност.*

зацо́пати се, зàцо̄пā̀м се свр. разг. *претерано се заљуби́ти, залуде́ти се.*

зацрвѐнети (се) јек. **зацрвѐњети (се),** -ènӣм (се) свр. непрел. *постати црвен, црвенкаст, доби́ти црвену, црвенкасту боју.*

зацрвѐнити, зацр̀венӣм свр. прел. *учини́ти црвеним, обојити у црвено.*

зацр́нети јек. **зацр́њети,** зацр́нӣм свр. непрел. *в. зацрнети се (а).* – Зацрнела му брада. ■ ~ **се а.** *постати црн, мрачан, доби́ти црну, тамну боју; поцрне́ти, потамне́ти.* – Улица се зацрнела од народа. **б.** *појавити се у црној боји.* – На реци се зацрне чамац.

зацр́нити, зàцр̀нӣм свр. **1.** прел. *учини́ти црним, тамним:* ~ кожу фиксом. **2.** прел. *завити у црнину у знак жалости за неким; учинити несрећним.* – Његова смрт је зацрнила мајку. **3.** (често безл.) фиг. *развити се у рђавом правцу.* ■ ~ **се** *намазати се црном бојом;* фиг. *унесрећити се.*

зацрњѐње с *затамњење, црнило.*

зацрњи́вати, -рњујём *несвр. према зацрни́ти.*

зацр́пити, зàцр̀пӣм и **зацр́псти** (зàцр̀псти), зацр́пēм свр. *почети цр̀псти; захвати́ти, загра́бити:* ~ воде.

зацрта́вати, зацр̀тā̀вам *несвр. према зацрта́ти.*

зàцртати, -ā̀м свр. **1.** *повући, уцрта́ти (линију, црту).* **2.** *одредити, утврди́ти правац, циљ, смисао нечега, означи́ти:* ~ путеве који воде ка циљу.

зàцупкати, -ā̀м свр. *почети цупка́ти:* ~ у колу.

зàцурити се, -ӣм се свр. нар. *постати девојка, задевојчити се.*

зачагр̀љати, -ā̀м свр. *почети чагр̀ља́ти.*

зàчадити, -ӣм, **зачађа́вити,** -àђā̀вӣм и **зàчађавити,** -ӣм свр. *постати чађав, прекри́ти се чађу.*

зàчамати, -ā̀м и **зача́мити,** -ӣм свр. **1.** *остати негде дуго, задржа́ти се.* **2.** нар. *закасни́ти, одоцни́ти.* **3.** *преста́ти напредовати, заостати у развоју.*

зачара́вати, -àрā̀вам *несвр. према зачара́ти.*

зàчāрано̄ст, -ости ж *стање онога који је зачаран, замаћијаност, опчињеност.*

зача́рати, зàчā̀рам свр. **1.** *подврћи дејству чаролија, мађија, омађијати, опчини́ти.* **2.** *задиви́ти, очара́ти, освоји́ти (нечим).* – Њена лепота га је зачарала. • **зачарани круг** *положај без излаза; нерешив случај.*

зàчас прил. **1.** *врло брзо, одједном:* ~ нестане. **2.** *на тренутак, на часак, замало.* – Стани зачас.

зачàхурено̄ст (зачàуренṑст), -ости ж *стање онога који је зачахурен, онога што је зачахурено, затвореност, повученост.*

зачахури́вати се (зачаури́вати се), -ујујём се *несвр. према зачахури́ти се.*

зачàхурити (зачàурити), -ӣм свр. *обави́ти, омота́ти у чахуру.* ■ ~ **се 1. а.** *обави́ти се чахуром, направи́ти чахуру око себе.* **б.** *обавити се ойном, образовати око себе ойну.* **2.** *повући се у себе, издвоји́ти се од друштва, осами́ти се; укалупи́ти се.*

зàчедак, зàчетка **1.** биол. *заметак плода у мајчиној утроби, ембрион, фетус.* **2.** *почетна фаза у развоју нечега, зачетак, клица:* ~ српске државе.

зàчедити, -ӣм свр. **1. а.** *постати трудна, бременита, затруднети (о жени).* **б.** *заметнути као пород, зачети* **2.** (некога, нешто) *учинити трудном, бременитом; оплодити (о мушкарцу, мужјаку и мушком семену биљака).* ■ ~ **се** *заметну́ти се, зачети се.*

за́чēлнӣ, -ā̀, -ṑ **1.** *који се налази на зачељу нечега, задњи:* ~ војник, ~ вагон. **2.** *почетни, иницијални (о словима).*

за́чēље и **за́чељe** с **1. а.** *место у дну стола, насрам чела.* **б.** *место у врху стола, чело, прочеље.* **2.** *задњи део, задњи редови какве колоне, масе у покрету:* ~ колоне. **б.** *залеђе, позадина:* ~ планине, ~ села.

зачемѐрити, -èмерӣм свр. *учини́ти тешким, чемерним, загорча́ти.*

зàчепак, -пка м *зайушач, чеп; зайтивка.*

зачѐпити, зàчепӣм свр. *зайуши́ти, зайтисну́ти (чепом и сл.) неки отвор.* ■ ~ **се** *затвори́ти се, зайуши́ти се.* • ~ **уста** *онемогући́ти даље говорење, уђутка́ти (некога).*

зачепља́вати (се), -èпљāвам (се) *несвр. према зачепи́ти (се).*

зàчепљено̄ст, -ости ж *стање онога што је зачепљено, зайушеност.*

зачепље́ње с *зачепљеност, зайушеност.*

зачепљи́вати (се), -èпљујём (се) *несвр. према зачепи́ти (се).*

зачепркава́ти (се), -ркāвам (се) *несвр. према зачепрка́ти (се).*

зачепр̀кати, -ā̀м свр. **1. а.** *почети чеп̀ркати, копкати; мало прочеп̀ркати.* – Кокош зачепрка по песку. **б.** *загребати:* ~ ноктима. **в.** фиг. *почети нешто истраживати, претраживати (обично нешто тајно, скривено).* **2.** *чеп̀ркањем затрпати, овлаш закопати:* ~ семе у земљу. ■ ~ **се** *мало се укопа́ти; утврди́ти се укопавањем у земљу.*

зачепр̀љати (се), -ā̀м (се) свр. *в. зачеп̀ркати (се).*

зача́так, -тка м **1. а.** *почетак, настанак нечега; прва фаза:* ~ словенске писмености, ~ установе. **б.** *прво јављање, извештај нечега; извор, порекло:* ~ српске државе, ~ авионског саобраћаја; ~ љубави. **2.** *први, основни део нечега:* ~ гнезда, ~ града. **3.** *плод, заметак, ембрион.*

зàчēти, зàчнēм (трп. зàчēт, -а) свр. **1. а.** *почети, започе́ти, отпочети; покрену́ти:* ~ тему, ~ разговор. **б.** *изазва́ти, створити:* ~ борбу, ~ свађу. **2.** *затруднети, занети.* **3.** *добити прилив млека у вимену (о крави, овци).* ■ ~ **се 1. а.** *појавити се, наста́ти.* **б.** *заметну́ти се, заподенути се (о причи, разговору и др.).* **2.** *заметну́ти се (о клици, плоду).*

зàчетнӣ и **за́четнӣ,** -ā̀, -ṑ *почетни, најранији; ембрионални:* ~ форма, ~ облик; ~ стадијум.

зàчетнӣк м **1.** *онај који је нешто први започео, покренуо; оснивач:* ~ илирског покрета, ~ установе, ~ музичке школе. **2.** *узрочник, виновник:* ~ свађе, ~ зла, ~ злочина.

зàчетница ж *жена покретач, иницијатор нечега; жена кривац, виновник нечега.*

зачѐће с **1.** *оплођење, затрудњење; настанак заметка, живота.* **2.** *оснивање; постанак, прва фаза нечега:* ~ Српског ученог друштва. • **безгрешно ~** *начин како је, по Библији, зачет Исус Христ од Духа светога.*

зачешља́вати (се), -èшљāвāм (се) *несвр. према зачешљати (се).*

за̀чешљај м *један захват чешљем кроз косу.*

зачѐшљати, -āм и за̀чешљāм свр. *чешљем уредити, заīладити, дотерати (косу, браду и сл.); очешљати некоīа.* ■ ~ **се** *очешљати се да коса буде уредна.*

зачика́вати, -ѝкāвāм *несвр. према зачикати.*

за̀чикати, -āм свр. *изазивајући затражити да неко уради нешто ако сме, ако је способан; почети задиркивати, изазовно задевати.*

зачики́вати, -ѝкујēм *несвр. према зачикати.*

за́чин м *додатак јелу са нарочитим укусом (љутином, аромом и сл.) који се додаје јелу ради побољшања укуса;* фиг. *оно што мења утисак, улепшава.*

зачѝнити, за̀чинѝм (трп. за̀чињен) свр. **1.** *ставити зачин у јело; појачати хранљиву вредност јела, замастити, заīржити:* ~ паприком, ~ кајмаком. **2.** фиг. *учинити нешто живљим, духовитијим; улепшати, украсити:* ~ вече причама; ~ коло.

зачиња́вати, -ињāвāм и **зачи́њати,** за̀чи́њāм *несвр. према зачинити.*

за̀чињати (се), -њēм (се) *несвр. према зачети (се).*

зачѝтати се, -āм се свр. *задубити се у читање, занети се читајући.*

зачки́љити, -ѝм свр. *в. зашкиљити:* ~ очима у старца.

за̀чкољица и **за́чкољица** ж **1. а.** *ситан, безначајан разлоī, повод за сукоб, замерање, критику и сл.* б. *мањи спор, мања расправа, свађа, задевица.* **в.** *тешко уочљива чињеница, скривена појединост, ситница.* – Има ту нека зачкољица. **2.** *удубљење, усек, кланац у стеновитом пределу; склониште, скровиште.*

за̀чланити (се), -ѝм (се) и **зачла́нити (се),** за̀члāнѝм (се) свр. *в. учланити (се).*

за̀чмалōст, -ости ж *учмалост, пасивност, замрлост.*

за̀чмао, -ала, -о *р. пр. од зачмати у атриб. служби:* ~ варош.

за̀чмати, за̀чмāм и за̀чмēм свр. *застати, успорити се у свом развоју, замрети.*

за̀чудан и **за́чудан,** -дна, -о *чудан, чудноват:* ~ прича.

за̀чудити, -ѝм (трп. за̀чуђен) свр. *изазвати чуђење, дивљење, задивити.* ■ ~ **се** *бити обузет чуђењем; изненадити се.*

за̀чудо прил. **а.** *чудно, чудноватo, необично; неочекивано:* својим ~ младим гласом. **б.** (у служби речце) *што је најчудније, што изненађује.* – Зачудо, он се није појавио.

зачуђа́вати (се), -ȕђāвāм (се) *несвр. према зачудити (се);* уп. чудити (се).

за̀чуђено прил. *са чуђењем, чудећи се, изненађено:* ~ гледати.

за̀чуђенōст, -ости ж *стање оноīа који је зачуђен, изненађеност.*

зачуђи́вати (се), -ȕђујēм (се) *несвр. према зачудити (се).*

зачу̀ђујућӣ, -ā, -ē *који изазива чуђење, изненађење.*

за̀чукати, -āм свр. нар. *в. закуцати (1, 2).*

зачупа́вити, -ȕпāвѝм и **за̀чупавити,** -ѝм свр. *обрасти длаком; постати чупав.*

за̀чути, за̀чујēм свр. *примити чулом слуха, чути.* ■ ~ **се** *разлећи се, чути се; оīласити се, одјекнути.*

за̀цакати, -āм свр. *почети цакати, īласно и пуно īоворити.*

за̀шанчити, -ѝм свр. *оīрадити, опасати шанцем, ушанчити.* ■ ~ **се** *оīрадити се, утврдити се шанцем.*

зашàптати, за̀шапћēм и **зашапу̀тати,** -àпућēм свр. *почети шај(у)тати;* фиг. *оīласити се пошуī шапата.*

зашара́ти, за̀шāрāм свр. *почети шарати.*

зашараф́ити, -шà рāфѝм свр. *в. зашрафити.*

зашарѐнети се јек. **зашарѐњети се,** -нѝм свр. непрел. *постати шарен; указати се у шареним бојама.*

зашарѐнити, зашàренѝм свр. прел. *учинити шареним, прошарати.*

зашевѐљати, -āм свр. *почети шевељати, ићи љуљајући се, тетурајући се.*

зашепр̀тљати, -āм свр. *почети шепртљати, почети несхретно радити, сметено īоворити и сл.*

зашеста́рити, -èстāрѝм свр. *почети шестарити, правити круīове у лету (обично о птицама, авиону и др.).*

зашѐћерити, -ѝм свр. *ставити шећера у нешто, засладити.*

зашѝвати, за̀шѝвāм *несвр. према зашити.*

зашѝкљати, -āм свр. *почети шикљати.*

за̀шиљāст, -а, -о *шиљаст, донекле заоштрен.*

за̀шиљен, -а, -о *шиљаст, заоштрен:* ~ брада.

зашиљи́вати, -ѝљујēм (се) *несвр. према зашиљити (се).*

зашѝљити, за̀шиљѝм свр. **а.** *дати нечему облик шиљка, учинити шиљатим:* ~ дрво. **б.** *оштро нетремице īледати:* ~ очи у некоīа. ■ ~ **се** *добити шиљат врх, постати шиљат.* – Нос му се беше зашиљио.

за̀шити, за̀шијēм (имп. за̀шӣ; трп. зашѝвен, -ѐна) свр. *шивењем спојити раздвојене делове, ушити:* ~ панталоне, ~ џеп.

зашѝштати, -тѝм свр. *почети шиштати.*

зашкàкљати, -āм и за̀шкакљēм свр. (некоīа) *почети шкакљати, заīолицати.*

зашки́љити, -ѝм свр. *почети шкиљити, зажмирити.*

за̀шкљоцати, -āм свр. *почети шкљоцати (о зубима, пушкама и др.).*

зашкргу̀тати, зашкр̀гућēм свр. **а.** *почети шкрīутати (зубима).* **б.** фиг. *произвести звук сличан шкрīутању зуба, зашкрипати и сл. (о ланцима, часовнику и др.).*

зашкри́пати, за̀шкрӣпāм и **зашкри́пити,** -ѝм свр. *почети шкрипати (услед трења, притиска и сл.).*

зашкрипу̀тати, -ѝпућēм и **зашкрипу̀цати,** -āм свр. *почети шкрипутати, помало, тихо зашкрипати.*

за̀шљапкати, -āм свр. *почети шљапкати, почети īацати по расквашеном блату, води и сл., производећи карактеристичан шум.*

зашмр́цати, за̀шмр̄цāм свр. *почети шмрцати, īласно, испрекидано увлачити ваздух кроз нос (при кијавици, плачу).*

зашобо̀њати, -āм, **зашобо̀њити,** -ѝм и **зашобо̀тати,** -òбоћēм свр. *почети учестало, мукло ударати, једнолично задобоватu; оīласити се, одјекнути потмулим звуцима.*

за̀шрафити, -ѝм свр. *причврстити шрафом (шрафовима).*

зашрафљи́вати, -àфљујēм *несвр. према зашрафити.*

заште́дети јек. **заште́дјети,** -дѝм свр. **1.** *прикупити известан новац избеīавајући трошкове, штедњом увећати иметак, уштедети:* ~ за годишњи одмор. **2.** *сачувати од пропадања; заштитити (од непријатеља):* ~ ново одело; ~ живот.

заштѐћевина и **заштећѐвина** ж *уштеда, уштеђевина.*

заштѐктати, за̀штекћēм свр. *почети штектати* **а.** *о псу и сродним животињама.* **б.** *о ватреном оружју.*

за̂штита ж **1.** *одбрана, обезбеђење, помоћ слабијем или млађем, подршка, покровитељство.* **2.** *средство против оштећења, пропадања.* **3.** правн. *безбедност коју пружају правне норме (прописи, уīовори, закони и сл.):* ~ приватне имовине, под заштитом Уједињених нација. **4.** вој. *војна одбрана, одбрамбена линија; заштитница:* држати као заштиту. • **ставити под заштиту** *учинити да неко буде под нечијим старатељством.* **ставити се под заштиту** *осиīурати, обезбедити ослонац, подршку и сл.*

заште́тити, за̀штетѝм (трп. за̀штећен) свр. *заклонити од опасности, одбранити, обезбедити некоīа у физичком смислу; сачувати од непријатности, од тешкоћа, узети у заштиту:* ~

народ од гранатирања, ~ непокретну имовину; ~ од лоших вести. ■ **~ се** *осигурати се, обезбедити се; одбранити се, заклонити се:* ~ се од сунца, ~ се од зрна.

за̀штитнӣ и заштитнӣ, -ā, -ō *који штити, брани, осигурава:* ~ одред, ~ знак, ~ средство, ~ мера.

за̀штитнӣк и заштитнӣк м **1.** *онај који некоме пружа заштиту, који брани, обезбеђује од опасности; покровитељ, старатељ.* **2.** правн. *правни заступник, адвокат.* **3.** рлг. *светац, божанство које се сматра покровитељем, браниоцем (некога):* ~ куће, ~ стада у грчкој митологији.

за̀штитница и заштитница ж **1.** *жена заштитник;* уп. *заштитник (1).* **2.** вој. *део војне јединице који штити главнину у одступању, реже наступању.*

за̀штитничкӣ и заштитничкӣ, -ā, -ō *који се односи на заштитнике и заштитнице.*

за̀штитнички и заштитнички прил. *као заштитник, бранећи:* ~ понашати се заштитнички.

за̀штӣћенӧст, -ости ж *обезбеђеност, сигурност; отпорност, имунитет.*

заштићи́вати (се), -и̏ћујем (се) *несвр. према заштитити (се).*

за̀што прил. **1.** *због чега, из каквог разлога, откуда; ради чега, у коју сврху (у упитној и односној служби).* – Срећна је, па зашто не би певала. Он нема зашто да се каје. **2.** *као везник: јер, пошто.* – Пошаљи ми који динар, зашто сам у томе оскудан. • **пошто-зашто** *будзашто, за било коју цену.* **свако зашто има своје зато** *свака ствар има своје објашњење, сваки узрок има своју последицу.*

заштропо̀тати, -о̀поћем свр. *почети штропотати, лупарати, клопотати, тандркати.*

заштр̏чати, -чӣм свр. *почети штрчати, издвојити се, истаћи се, издићи се изнад или изван нечега.* фиг. *издвојити се нечим, истаћи се између осталих.*

за̀шумити, -ӣм свр. *засадити шумом, пошумити.*

зашу́мити (зашу́мети јек. зашу́мјети), -мӣм свр. *почети шумити, одати шум, зашушкати, зашуморити, зашушкати.*

зашумо̀рити, -ӣм свр. *почети шуморити.*

зашу́тети (се) јек. **зашу́тјети (се),** -тӣм (се) свр. (ретко ек.) *в. зашутати (се).*

за̀шуткати, -ā̄м свр. *в. зашткати.*

зашуткӣвати, -у̀ткујем несвр. *в. зашткивати.*

зашућӣвати, -у̀ћујем *несвр. према зашутети.*

зашушка́вати, -у̀шкāвам несвр. *добро умотавати, покривати, подвијати са свих страна:* ~ ћебе око ње.

за̀шушкати, -ā̄м свр. **1.** *почети шушкати, произвести слаб шум, тихо или испрекидано зашушкати.* **2.** *умотати, покрити, подвити са свих страна:* ~ дете топлим покривачем. ■ **~ се** *добро се покрити са свих страна, умотати се.*

зашу́штати, -тӣм свр. *почети шуштати.*

зба̀баст, -а, -о *који је пошао баби, смежуран, стар:* ~ у лицу.

зба̀бати се, -ā̄м се (зба̀бити се, -ӣм се) свр. *добити изглед бабе, наборати се у лицу као баба; остарити.*

збабу̀рати се, -ā̄м се свр. експр. *в. збабати се.*

зба̀вити, -ӣм свр. *набавити, прибавити, добавити.*

збаци́вати, збāцујем *несвр. према збацити.*

зба́цити, збāцӣм (зба̀цити, -ӣм) свр. **1.** *наћи бацити, скинути одозго, с чега:* ~ снег с крова. **б.** *одбацивши са себе натоварити на другу место:* фиг. бацити кривицу на другога **в.** *свући, скинути, изути (са себе):* ~ кошуљу са себе, ~ ципеле са себе. **2.** *уклонити, одстранити, свргнути (с положаја, с дужности):* ~ краља.

збе̏г, збѐга и збе̏га јек. **збје̏г,** збјѐга и збје̏га м (мн. зб(ј)ѐгови и зб(ј)е̏гови) **1.** *место где су склоњене избеглице (обично за време рата).* **2.** *скуп избеглица, бегунаца који су се склонили од неке опасности:* наићи на збегове. **3.** *бежање, бежанија:* спасти се збегом.

збѐжати се јек. **збјѐжати се,** -жӣм се свр. *склонити се, побећи од опасности у збег.*

збѐжӣште јек. **збјѐжӣште** и **збе̏жӣште** јек. **збје̏жӣште** с *збег, склониште; уточиште.*

збе̏ћи се јек. **збје̏ћи се,** -е̏гнēм се свр. *в. збежати се.*

збӣвати се, збӣвām се несвр. (свр. збити се) *дешавати се, догађати се.*

збӣјати, збӣјām несвр. **1. а.** *тискајући, стављајући у нешто набијати, сабијати; притискати табајући:* ~ у торбу одећу. **б.** *сажето, концизно писати, сажимати.* **2.** *окупљати на једно место; концентрисати.* ■ **~ се 1.** *постајати гушћи, сабијати се.* **2.** *скупљати се, набијати се на мањем простору:* ~ се у једну собу. • **~ шалу** *шалити се.* **~ редове** пол. *постајати идејно јединственији.*

збӣјен, -ѐна, -о **1.** *трп. од збити (се).* **2.** *сабијен, набијен, тврд; згуснут, непрозиран:* ~ земља, ~ асфалт; ~ магла. **3.** *поређан један уз другог, прибијен; чест, густ:* ~ зуби, ~ куће; ~ сеоска насеља **4.** *сажет, концизан:* ~ израз, ~ стил. **5.** *чврст, набијен.*

збијѐно прил. *сабијено, стиснуто; сажето.*

збӣјенӧст, -ости ж *особина онога што је збијено, сабијеност; сажетост, концизност.*

збӣља[1] и **збӣља** ж **1.** *стварност, реалност; истина:* друштвена ~. **2.** *озбиљност, важност.*

збӣља[2] прил. *заиста, уистину, одиста.* – Збиља је тако.

збӣљскӣ и збӣљскӣ, -ā, -ō **1.** *истинит, истински, прави; реалан:* ~ вредност, ~ тежња; ~ живот. **2.** *озбиљан, важан:* ~ глас, ~ дело.

збӣљски и збӣљски прил. *заиста, одиста, збиља; са пуно озбиљности, истинито:* ~ одушевљен; рећи сасвим ~.

збӣр м **1.** мат. *број, сума добијена сабирањем више бројева; укупна свота (новца):* ~ два броја, ~ гласова. **2.** *скуп, група; гомила, маса.*

збӣрати, збӣрām несвр. **1.** *сакупљати, прикупљати; окупљати:* ~ непознате речи; ~ мобу за кошење. **2.** *прибирати; брати:* ~ прстима, ~ цвеће. ■ **~ се** *скупљати се, окупљати се.*

збӣрка ж (дат. збӣрци; ген. мн. збӣркӣ) *скуп више ствари, предмета (од вредности) сабраних и сложених по неком принципу (обично исте врсте), колекција; сакупљени списи, зборник:* ~ биљака, ~ алата; ~ новела.

збӣрљив, -а, -о *који се може збирати тежећи одређеној граници, конвергентан.*

збӣрнӣ, -ā, -ō *који се односи на збир, скупни, групни.*

збӣрчица ж *дем. од збирка.*

збӣти, збӣјēм свр. (уп. сабити (се)) **1. а.** *трпајући, стављајући у нешто набити, сабити:* ~ ствари у торбу. **б.** *концизно изнети, сажети:* ~ у две реченице. **2.** *сатерати, скупити (на једно место, једно близу другог); стеснити.* – Збила их је киша у кафану. ■ **~ се 1.** *постати гушћи, чвршћи.* – Сир се збио. **2.** *скупити се, груписати се:* ~ се око учитеља.

збӣти се, збӯдēм се свр. (несвр. збивати се) *догодити се, десити се.*

збла́жити, збла̀жӣм свр. *учинити блажим, ублажити, умирити:* ~ бол, ~ бес.

збла́нути се, збла̀нēм се свр. *пренеразити се, забезекнути се.*

збла̀нӯто прил. *усплахирено, збуњено; сумануто.*

збла̀нӯтӧст, -ости ж *стање онога који је збланут, пренераженост.*

зближа́вати (се), збли̏жāвам (се) *несвр. према зближити (се).*

зближе́ње с *смањење просторног растојања, приближење; досијавање у блиску везу, у контакт:* ~ молекула; културно ~.

збли́жити, збли́жӣм свр. *приближити, спријатељити.* ■ **~ се** *спријатељити се, сродити се.*

збли́за и збли́за прил. *из близине, изблиза:* ~ погледати.

збљута́вити се, збљу̀та̄вӣм се свр. *згадити се, смучити се.*

због предл. (с ген.) *показује повод, узрок нечему.* – Због квара на термоелектрани, нема струје.

збо̀гом речца **а.** *поздрав при растанку.* – Збогом, мајко! **б.** разг. *готово је, свршено је са нечим.* – Кад заврши осми разред, онда збогом школо! • **последње ~** *последњи поздрав.*

збѝјит, -а, -о *збијен, чврст, једар:* ~ човек.

збо̀р и збо̀р, збо̀ра м (мн. збо̀рови) **1. а.** *састанак већег броја људи ради договора; већи скуп људи на коме се држе политички, рекламни и др. говори; уопште окупљена већа група људи:* ~ радника, ~ бирача, масовни ~; ~ девојака. **б.** *тело од више чланова, савет, веће:* ратни ~. **в.** *скуп лица истог друштвеног слоја, колегијум, колектив:* учитељски ~ **г.** *састанак народа код цркве, сабор:* **2. а.** *скуп певача, хор:* мушки ~. **б.** *музички састав, ансамбл, дружина:* циганski ~, певачки ~. **3.** вој. *узвик којим се командује, долазак у строј.* **4.** *говор, разговор; језик.* – Нема више веселог збора, ни разговора. У тој кући се није чуо наш збор. • **збор зборити** *разговарати се.* **нема збора** *нема сумње, свакако.* **нема томе, од тога ни збора** *не долази у обзир.*

збо́рати, збо̀ра̄м свр. *учинити да се нешто (чело, лице и сл.) збора, смежура, набрати.* ■ **~ се** *добити боре, наборати се; смежурати се.*

збо̀рити, -ӣм несвр. [гл. им. збо̀рење с] *говорити, причати.*

збо̀рӣште и збо̀рӣште с *место одређено за одржавање зборова, скупова; место где се окупља народ, војска при мобилизацији.* **2.** *боравиште, налазиште неких животиња:* ~ риба, ~ патака.

збо̀рнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на збор:* ~ место, ~ песма.

збо̀рнӣк м **1.** *књига изабраних или скупљених књижевних, научних текстова, студија, прилога, збирка, антологија; књига издата у част каквог истакнутог стваоца у којој су његови списи или расправе у вези са његовим радом:* ~ љубавних песама, ~ народне поезије, ~ докумената; Белићев ~. **2.** *књиге повременог или периодичног издања:* Српски дијалектолошки зборник. **3.** *стара рукописна књига у којој су сабрана дела из старе књижевности: закони, црквени прописи и др.:* глагољски ~. **4.** *књига закона и других правних прописа, законик; правни приручник.* **5.** *богослужбена књига која садржи молитве, црквене песме, делове псалтира и сл.; молитвеник.*

збо́рница ж **1.** *јавна просторија у којој се људи састају, у којој се одржавају политички и други зборови.* **2.** *просторија у школској згради за наставно особље.*

зборо̀вати, збо̀рујем несвр. **1.** *држати збор, зборове; учествовати на зборовима.* **2.** *већати.*

збо̀рскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на збор, зборни:* ~ одлука, ~ фраза.

збо̀сти, збо̀дем свр. *убости, избости; пробости (убодом ножа, рога или сл.).*

збра́јати, збра̂јам несвр. *сабирати; бројати:* ~ цифре; ~ новац.

збра̀ти, збѐрем (збѐрем) свр. (уп. сабрати (се)) **1.** *обавити бербу пољопривредних култура, сабрати; обрати (летину).* **2.** *сазвати, скупити:* ~ све људе из села. **3.** *скупити на једно место, згрнути, сједињити; прикупити, накупити (новац, добит):* ~ ствари у једну собу; ~ мало пара. **4.** *набрати, намрштити:* ~ обрве. ■ **~ се 1.** *скупити се на једном месту; удружити се.* **2.** *наборати се (о челу).*

збра̀тимити, -ӣм (трп. збра̀тимљен) свр. *побратимити; учинити блиским, сродити, спријатељити.* ■ **~ се 1.** *побратимити се.* **2.** *спријатељити се, здружити се (о народима).*

збратимља́вати (се), -ӣмља̄ва̄м (се) *несвр. према збратимити (се).*

збр̀да-здо̀ла прил. *са разних страна, одасвуда, без икаква реда, без везе.* – Било их је збрда-здола. Говорио је збрда-здола.

збрза́вати, збр̀за̄ва̄м *несвр. према збрзати.*

збр̀зати, -а̄м свр. *пожурујући некога да нешто учини збунити га, поместити; покварити журбом, смандрљати.*

збрѝјати и збрѝјати, -јем свр. *обријати сасвим; скинути бријањем (длаке, сапуницу).*

збрѝнути, -нем̄ свр. **1. а.** *материјално обезбедити, осигурати, пружити некоме средства за живот:* ~ сву децу. **б.** *удати, удомити:* ~ обе кћери. **в.** *обезбедити негу, лечење, школовање, посао и сл.:* ~ све болеснике, ~ ученике избегле из Босне. **2.** *отклонити бригу, пребринути.* ■ **~ се** *материјално се обезбедити.*

збрињава́ти, -њава̄м и -њујем *несвр. према збринути.*

збрѝсати, -ишем̄ свр. **1. а.** *уклонити, отрти с какве површине:* ~ зној са чела, ~ паучину. **б.** *очистити, скинути:* ~ снег са крова, ~ мрве са стола. **в.** *одгурнути (у налету);* фиг. *брзо, халапљиво појести.* – Налетео је бициклом и збрисао га са улице; фиг. ~ пун тањир меса. **2.** *избрисати, уклонити (нешто написано, нацртано).* **3.** *уништити, упропастити.* • **~ с(а) лица земље** *в. под лице.*

збѝрка ж (дат. збѝрци) (ретко у мн.) **1.** *хрпа ствари у нереду; мешавина разних ствари, појава, појмова:* ~ ситница; ~ гласова, ~ држава. **2.** *неред, хаос, метеж; поремећеност; конфузија, забуна:* ~ у друштву, ~ појмова, ~ у главама.

збѝркан, -а, -о **а.** *метежан, хаотичан:* ~ гомила људи. **б.** *неуредан:* ~ двориште. **в.** *нескладан; неправилан:* ~ музика; ~ језик. **г.** *нејасан, конфузан:* збркани појмови, ~ беседа.

збѝркано прил. **1.** *без реда, неуредно; нескладно:* ~ пришивено, сатови на зиду ~ откуцавају. **2.** *смушено, конфузно; нејасно:* причати ~, појавити се ~.

збѝркано̄ст, -ости ж *особина онога што је збркано.*

зби́кати, збр̀ка̄м свр. **1.** *смешати, помешати; побркати:* ~ основне појмове. **2.** *збунити, поместити (некога).* ■ **~ се** *помешати се; побркати се.* **2.** *поместити се, збунити се.*

збро̀ј, збро̀ја м мат. *број добијен сабирањем више величина или бројева; збир.*

збро̀јати, -јим и збро̀јити, збро̀јӣм свр. *сабрати; пребројати.*

збро̀јо̄вка ж *врста пушкомитраљеза (чешке производње).*

збр̀чка̄но̄ст, -ости ж *смежураност, зборaност.*

збр̀чкати, -а̄м свр. *наборати, смежурати (лице, чело); згужвати.* ■ **~ се** *добити боре, смежурати се; збркати се.*

зби́нути, збу̀не̄м свр. *довести у забуну, смести; пометити.* ■ **~ се** *запасти у забуну, смести се, поместити се; смутити се.*

збу̀њљив, -а, -о *који се лако, брзо збуни; који изазива забуну.*

збу̀њен, -а, -о **1.** *трп. од збунити (се).* **2.** *сметен, смушен; који одаје пометеност:* остати ~, ~ писмо. **3.** *метежан, хаотичан:* ~ време. **б.** *помућен, мутан:* ~ мисао, ~ покушај.

збу̀њено прил. *сметено, смушено:* гледати у њега збуњено.

збу̀њено̄ст, -ости ж *стање онога који је збуњен, пометеност, сметеност.*

збу̀њив, -а, -о *в. збунљив.*

збуња́вати (се), збу̀њујем (се) *несвр. према збунити (се).*

зва̀нӣ, -а̄, -о̄ *који се зове; такозвани.* – Управник је Латифага, звани Карађоз. • **звани и незвани** *сви, сви без разлике, сви одреда.*

зва̀ница и зва́ница ж *особа позвана на неку свечаност; редовни, стални гост (на породичним весељима).*

зва̀ничан, -чна, -о **1. а.** (одр.) *који се односи на државну и јавну службу, службени:* ~ лице, ~ орган, ~ тело, ~ изасланик итд. **б.** *који делује у име јавне или државне власти, који се врши у оквиру службе:* ~ дужност, ~ посао. **в.** *који се користи, употребљава у државним и јавним службама:* ~ списак, ~ правопис. **2.** *лишен присности, срдачности, хладан, уздржан:* бити званичан.

зва̀ничнӣк м **1.** *званични представник, службеник, чиновник:* општински ~, високи ~. **2.** *некада најниже службеничко звање, нижи чиновник, практикант.*

зва̀ничнo прил. **1.** *на званичан начин, службено; по званичној дужности:* ~ путовати. **2.** *хладно, уздржано:* држати се званично.

зва̀ничнӧст, -ости ж *особина онога који је званичан, онога што је званично; уздржаност, хладноћа.*

зва́ње с **1.** гл. *им. од звати (се).* **2. а.** *редовно запослење, служба; занимање, професија:* професорско ~, ~ инжењера. **б.** *положај, степен у служби, чин, титула; име:* ~ министра, академско ~, достојан звања професора. **2.** *позив, дужност, мисија:* узвишеност свога звања, ~ мајке.

зва̑ти, зо̀вēм (имперф. зва̑х (зо̀вијāх); р. пр. зва̑о, зва́ла; трп. зва̑н и зва̑т) несвр. **1. а.** *обраћати се некоме јачим гласом да би му се нешто саопштило, дозивати.* **б.** *тражити од некога да дође, позивати:* ~ госте на вечеру. **в.** фиг. *привлачити, вући.* – Зове ме завичај. **2.** разг. *поручивати (пиће):* ~ пиво. **3.** *ословљавати, именовати.* – Ми смо га звали Срећко. ■ **~ се 1.** *повр. од звати (1а и б).* – Они се не зову именом. Ми се не зовемо на славе с Илијом. **2.** *носити име, називати се.* – Звала се Зорка.

зве́зда јек. **звијѐзда** ж (ген. мн. -дā̄) **1. а.** астр. *веома удаљено васинско сунце, круто небеско тело с огромним изворомен ергије, светлошћу и топлотом, које због своје удаљености човеку изгледа мало, зракасто и као да трепери:* беле звезде, жуте звезде, променљиве звезде. **б.** нар. *ма које небеско тело које се види на небу као светла тачка.* **в.** нар. *по празноверју, звезда (1а) која се појављује на небу кад се неко роди или умре.* – Сваки човек има своју звезду. **г.** *Сунце; јака сунчева топлота.* – Пече звезда. Упекла петровска звезда. **2. а.** фиг. *срећа која некога прати у животу; знак судбине.* – Уздао се у своју добру звезду. **б.** *оно према чему се неко управља у животу, путоказ.* – Иди за звездом спаса. **3. а.** *знак, амблем, орден, шара, мотив на везу, симбол и сл. који својим зракастим изгледом подсећа на звезду (1а) из перспективе човека – посматрача:* Карађорђева ~, петокрака ~, црвена ~, подофицирска ~. **б.** *бела пега, белега на челу животиње (коња, голуба и сл.).* **4.** фиг. *особа која постиже велики успех у области којом се бави, а која је најчешће занимљива за ширу јавност, чувена особа о којој се много прича, пише:* естрадна ~, филмска ~, фудбалска ~, позоришна ~. **5.** *чело; глава; удолица на челу међу обрвама.* **6.** зоол. *морска звезда.* • **вечерња ~** астр. нар. *назив за Венеру.* **~ водиља** *в. водиља.* **~ падалица** *метеор.* **~ репатица** астр. *комета.* **морска ~** зоол. *врста морског бодљокошца из разреда* Asteroidea *у облику звезде са пет кракова.* **поларна ~** астр. *најсветлија звезда у сазвежђу Малог медведа, Северњача.* **бројати звезде на небу** *бесposличити; бленути.* **да му је звезда Даница на челу** *макар да је било колико значајан.* **звезде му играју пред очима (видео је све звезде)** *угледати светлице пред очима (од јаког ударца, пада и сл.).* **од звезде до звезде** *од зоре до мрака; од вечери до вечери.* **под звездама** *напољу.* **родити се под срећном звездом** *имати среће у животу.* **скидати звезде с неба** *много посовати, грдити; много угађати (некоме).* **у звезде ковати (окивати, дизати)** *много хвалити, величати (некога).*

звѐздан[1] јек. **звијѐздан,** -а, -о (обично одр.) **1.** *обасјан звездама, пун звезда:* ~ небо, ~ ноћ. **2.** *који се односи на звезде:* ~ сјај, ~ атлас, ~ висина. **3.** *који је са звездастим украсима:* ~ застава, ~ одећа. **б.** *сличан звездама, звездаст:* ~ снег. **4.** *сјајан као звезда:* ~ око, ~ сјај.

звѐздан[2] јек. **звијѐздан** м **1.** нар. *Сунце.* – Упекао звездан. **2.** бот. **а.** *зељаста биљка жута цвета* Lotus corniculatus *из ф.* Papilionaceae, *позната као сточна храна.* **б.** *општи назив за биљке рода* Lotus. **в.** *украсно цвеће из ф. главочика* Aster tripolium.

звѐздара јек. **звијѐздара** ж *астрономска опсерваторија.*

звѐздаст јек. **звијѐздаст,** -а, -о *који је у облику звезде, сличан звезди:* ~ шара, ~ лишће, звездасте трепавице.

звѐздāш јек. **звијѐздāш,** -а́ша м **1.** разг. *навијач београдског спортског клуба „Црвене звезде“.* **2.** зоол. *врста морске звезде* Asterias glacialis.

звѐздица јек. **звијѐздица** ж **1.** *дем. и хип. од звезда.* **2.** *звездасти знак као обележје чина у војсци:* капетанска ~. **3.** *звездасти, штампарски знак којим се упућује на напомену испод текста или се раздвајају делови текста.* **4.** *снежна пахуљица.* **5.** бот. *назив за биљке рода* Aster.

звѐздичāрка јек. **звијѐздичāрка** ж бот. *врста маховине* Mnium.

звездозна́нац јек. **звјездозна́нац,** -нца м *познавалац звезда, астроном.*

звездозна́нство јек. **звјездозна́нство** с *наука о звездама, астрономија.*

звездо̀лик јек. **звјездо̀лик,** -а, -о *који има облик звезде, звездаст.*

звездоча́тац јек. **звјездоча́тац,** -чаца м *онај који чита судбину из звезда.*

звѐк м **а.** *звук који се чује приликом удара о неки метални и сл. тврди предмет:* ~ мотике. **б.** *звекет, звека:* ~ дуката, ~ таљира.

звѐка ж *резак звук настао ударањем металних, стаклених и сл. предмета; звоњење:* ~ чаша, ~ новаца; ~ звона.

звѐкан м пеј. *глуп човек, будала, незналица.*

звѐкара ж геол. *јама која се продужује у пећину.*

звѐкēт м *звека, звецкање:* ~ мачева.

звекѐтав, -а, -о *који производи звекет, који звекти.*

звекѐтати, звèкећēм несвр. *одавати звекет; одзвањати.*

звèкӣр, -и́ра м тур. *метална направа на улазним вратима у облику прстена, алке, којим се куца.*

звѐкнути, -нēм свр. *снажно ударити, млатнути.*

зве́кнути, звèкнēм свр. *испустити, одати звек, зазвечати; лупнути о нешто произвевши звук.*

звèктати, звèкћēм несвр. *в. звекетати.*

звēр јек. **звѝјер** ж (инстр. -и; мн. звēри јек. звѝјери, ген. звēрӣ јек. звијѐрӣ (ретко зв(ј)ѐрови, -ōвā м)) **1. а.** *дивља грабежљива, крволочна животиња.* **б.** *у мн.: назив за сисаре из реда* Carnivora, *снажних чељусти и канџи који се хране месом и крвљу других кичмењака (у ј.д. сисар из тога реда);* уп. месождер. **2.** фиг. *суров, свиреп човек, зликовац.*

звѐрав јек. **звијѐрав,** -а, -о *који немирно гледа на све стране, унезверен:* звераве очи, ~ поглед.

звѐраст јек. **звијѐраст,** -а, -о **а.** *сличан звери:* ~ коњ. **б.** *унезверен:* ~ поглед.

звѐрати, -ām и **зве́рати,** звēрāм јек. **звијѐрати,** -ām и **звијѐрати,** звѝјерāм несвр. *бацати брзо, немирне погледе на све стране, гледати унезверено, уплашено, буљити, пиљити:* ~ по кући.

зве́ре, звèрета и **звѐре,** -ета јек. **звијѐре,** звијèрета и **звијѐре,** -ета с (мн. ø; зб. им. зв(ј)ѐрād ж) **1.** *звер, зверка.* **2.** фиг. *зао човек.*

звѐрињāк јек. **звијѐрињāк** м *ограђен простор, место где се чувају звери; зоолошки врт.*

звѐриње јек. **звијѐриње** с зб. (мн. ø) *звери:* коже од зверињa.

звѐрињӣ јек. **звијѐрињӣ,** -ā, -ē *који припада зверима, који се односи на звери:* ~ крзно, ~ траг.

зве́рити јек. **звијѐрити,** -ӣм несвр. *в. зверати.*

звѐрка и **звѐрка** јек. **звијѐрка** и **звијѐрка** ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) **1.** *звер (1а); (дивља) животиња уопште.* **2.** фиг. **а.** *необуздан, опасан човек.* **б.** *особа на високом положају, утицајна особа; оштроумна, разборита особа.* • **велика ~** *утицајан, важан човек.* **мала ~** *безначајна личност.*

звѐркати јек. **звијѐркати,** -ām несвр. *у дем. значењу: зверати.*

звѐрнути јек. **звијѐрнути,** -нēм свр. *бацити брз, унезверен поглед (унаоколо).*

зверòкрадица јек. **звијерòкрадица** ж (м) (мн. -це ж) *онај који недозвољено лови, ловокрадица.*

звѐрскӣ јек. **звијѐрскӣ,** -ā, -ō **1.** *који се односи на звери:* ~ кожа, ~ јазбина. **2.** *који је као у звери; окрутан, свиреп:* ~ снага, ~ изглед; ~ понашање.

звѐрски јек. **звијѐрски** прил. *као звер, попут звери; окрутно, свирепо:* ~ јести; ~ убијен.

звѐрство и **звёрство** јек. **звјѐрство** и **звјёрство** с *сви репост, окрутност; зверски поступци, напони.*

звéрче јек. **звијѐрче,** -ета *младунче звери.*

звêрчица и **звёрчица** јек. **звјêрчица** и **звјёрчица** ж *дем. и хип. од зверка.*

звѐцкав, -а, -о *који звецка, који одаје звецкање:* ~ колајна, ~ звук.

звѐцкати, -ā̀м несвр. *у дем. значењу: звечати.* • **~оружјем** *претити ратом.*

звѐцнути, -нѐм свр. *у дем. значењу: звекнути.*

звéчак, -чка м **1.** *клатно у звона.* **2.** бот. **а.** *пуцалина* Colutea arborescens. **б.** *ливадска биљка* Hypericum humifusum. **в.** *в. шушкавац* Rhinanthus.

звèчáрка ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) **1.** зоол. *змија отровница* Crotalus horridus *која при кретању звечи рожнатим прстеновима на крају репа.* **2.** агр. *врста јабуке.*

звéчати, -чӣм несвр. *одавати звеку, оглашавати се звеком.*

звèчац, -чца м бот. *в. треслица* Briza media.

звѐчка ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) **1. а.** *дечја играчка која звечи; грајорац.* **б.** *дрвена плоча у коју се удара батићем, гонг.* **в.** *назив за разне направе, предмете који звече.* **2.** бот. *биљка из ф. лепи рњача* Colutea orientalis.

звѝждав, -а, -о *који звижди, пискав:* ~ тон, ~ фијук.

звѝждак, звѝшка м зоол. *назив за неке птице певачице из редова* Plylloscopus *и* Hypolais.

звѝждаљка ж *направа која производи звиждук, пиштаљка.*

звѝждати, -дӣм несвр. **1.** *производити звиждук(е); звиждуком производити неку мелодију:* идући ~; ~ неку песмицу. **2. а.** *производити звук сличан звиждуку (о змији, коњу и др.).* **б.** *фијукати, хујати.* **3.** *звижућима изражавати незадовољство, осуду, неслагање:* ~ некоме.

звѝждȕк м *висок, оштар звук произведен истискивањем ваздуха кроз скупљена уста, дувањем у звиждаљку и сл.*

звижду̏кати, звѝждућēм (звѝждучēм и -ā̀м) и **звижду́кати,** звѝждȕћēм (звѝждȕчēм) несвр. *у дем. значењу: звиждати.*

звѝз *узвик којим се означава снажан ударац.*

звѝзнути, -нѐм свр. *јако ударити, ошинути, фиснути; снажно завитлати:* ~ некога шаком по глави; ~ камен.

звѝзнути, звѝзнēм свр. *произвести звиждук, зазвиждати.*

звѝјȕк м *звиждук, фијук:* ~ ветра.

звѝрити, -ӣм несвр. **а.** *гледати кроз неки отвор, обично кријући се, вирити иза некога заклона.* **б.** *знатижељно, радознало гледати, пиљити, буљити.*

звѝркати, -ā̀м *повремено бацати кратке погледе.*

звѝрлати, -ā̀м свр. експр. *радознало, живо гледати на све стране, зверати.*

звѝрнути, -нѐм и **звѝрнути,** звѝрнēм свр. *бацити поглед, вирнути, завирити:* ~ кроз прозор.

звȏн и **звȍн** м *звук звона, звоњава, звоњење; звекет, звук:* ~ трамваја, ~ ланаца.

звȏнак, -нка, -о *јасан, звучан; који одаје такве гласове:* ~ глас, ~ виолина.

звòнāр, -а́ра м **1.** *онај који звони у звона (обично црквена).* **2.** *животиња која носи звоно на врату.* **3.** *ливац звона.*

звòнара ж **1.** *торањ (обично црквени) где су смештена звона.* **2.** *животиња (обично овца) која носи звоно.*

звонàрина ж *накнада, накнада звонару за звоњење.*

звòнарица ж *дем. од звонара (1).*

звонàрица ж **1.** *звонарева жена.* **2.** *в. звонара (2).*

звòнāрница ж **1.** *в. звонара (1).* **2.** *радионица у којој се леју звона.*

звòнāрскӣ, -ā̀, -ṑ *који се односи на звонаре, који припада звонарима:* ~ служба.

звȍнаст, -а, -о *који има облик звона, сличан звону.*

звонáшце и **звонàшце,** -а и -ета с (мн. -ца) *дем. и хип. од звоно и звонце.*

звòнӣк, -и́ка м *в. звонара (1).*

звòнити, -ӣм несвр. [гл. им. звòњēње с] **1. а.** *одавати звуке звоњења, звоњаву (о звону); производити звоњаву (о разним механизмима).* **б.** *звецкати, звечати; одзвањати.* **в.** (у уху, ушима) *зујати, пиштати (у уху, ушима).* **2.** *ударати у звоно, покретати звоно да звони; звонећи оглашавати.* • **~ на узбуну** *звоњењем упозоравати на какву опасност; уопште упозоравати на нешто.*

звȍнко прил. *звучно, јасно.*

звȏно с (мн. звȍна (звòна), ген. звȏнā (звóнā)) **1. а.** *металана направа купастог облика са клатном у средини чије ударање у метал изазива звук, звоњење:* црквено ~, електрично ~. **б.** *звоњење, звоњава:* чуло се звоно за вечеру **2.** *назив за разне предмете у облику купе који се употребљавају у техничке сврхе:* ронилачко ~, стаклено ~. • **вешати, звонити, ударати на (о) велика звона, на сва звона** *(у)чинити јавним, разгласити, разглашавати.* **~ за (на) узбуну** *објава какве опасности.*

звóнце, -а и -ета с (мн. -ца; зб. им. звȍнцāд ж) **1.** *дем од звоно.* **2.** бот. *в. звончић (3).* **3.** зоол. *врста праживотиње из групе инфузорија са телом звонастог облика* varicellidae.

звòнчац, -а̀ца м бот. *кантарион* Hypericum perforatum.

звȍнчић м **1.** *дем. од звоно; звонце, грајорац.* **2.** мн. *музички инструмент из групе удараљки.* **3.** бот. *назив за разне врсте биљака звонастог цвета из рода* Campanula (C. patula, C. rapunculus *и др.*); *у мн.: назив за фамилију у коју спада тај род* Campanulaceae *(у јд.: биљка из те фамилије).*

звоњава ж *звукови звона, звоњење:* ~ трамваја.

звȏцати, -ā̀м несвр. **1.** *ударати горњим зубима о доње.* **2.** *говорити којешта, брбљати; замарати, приговарати (гунђајући).*

звȏцнути, -нѐм свр. *ударити горњим зубима о доње; звецнути, звекнути.*

звр (обично звр̂) *узвик за означавање зврндања, звркања.*

звр̀јати, -јӣм несвр. **1.** *одавати или производити уједначене звуке, зујати, брујати; клопарати (о вретену, авиону, трамвају и сл.)* **2.** разг. *бити празан, пуст, зјапити; падати у очи празнином (о хотелима, радњама и сл.).*

звр̀к м **1.** *звркање, зврка:* ~ вретена. **2.** *назив за дечје играчке које се врте, обрћу, звркуће; чигра.* **3.** *оно што је савијено у круг, спирално увијено; коврџа, увојак.* **3.** зоол. *врста пужа* Trochus patulus.

звр̀ка ж *звукови, шумови који се равномерно понављају, звркање; клопарање:* ~ вретена; ~ кола.

звр́кнути, звр̂кнēм свр. **1.** *произвести краткотрајан звук, зазвркати, зазврчати (о разним предметима и направама).* **2.** *излетети, полетети, пролетети производећи шум, звркање, зујање и сл.*

звр̀ктати, звр̀кћēм и звр̀ктӣм несвр. *звркати, зврчати (о авионима, точковима и др.).*

звр̏ндав, -а, -о *који зврнда, зврчи.*

звр̏ндати, -ā̀м несвр. **1.** *звркати (обично нескладно), тандркати, клопарати: (о вретену, колима).* **2.** *брбљати, наклапати; гунђати.*

звр̏ндȏв, -о̀ва м *глупак, звекан; бесposличар.*

звр̏ц *узвик којим се означава лак ударац у нешто.*

звр̏цати, -ā̀м несвр. *лупати, ударати (о камењу, граду и др.).*

звр́цати, звр̂цāм несвр. *тумарати, скитати.*

звр̏цкати, -ā̀м несвр. *дем. према звркати.*

звр̏цнути, -нѐм свр. **1.** *кратко зазвонити, зазвркати; позвонити телефоном.* **2.** *ударити лако и брзо, чврknути прстом запетим за палац:* ~ га гранчицом; ~ га прстом у чело. ■ **~ се** *ударити се, чврknути се.*

звр̏чак, -чка м **1.** *в. зврк (2).* **2.** *котурић на мамузи којим се подбада коњ.*

звр̏чати, -чӣм несвр. **1.** *зврјати бучно, неусклађено; тандркати, клопарати.* **2.** *зујати, зрикати, цврчати (о пољцу).*

звр̏чка ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) *ударац одапетим прстом, чврга (обично у главу).*

зву̏к м (мн. зву̑ци и зву̏кови) **1.** *оно што се прима чулом слуха (шумови, звека, прасак, лупа и сл.).* **2.** муз. *тон који производе музички инструменти:* ~ гусала, ~ оргуља.

зву̏ко̄вни, -а̄, -о̄ *који се односи на звук:* ~ монотонија, ~ утисак, ~ богатство. **2.** лингв. *гласовни, фонетски:* ~ вредност.

зву̏ко̄вно прил. *помоћу звука, звуком:* ~ дочарати.

звӯчан, -чна, -о **1. а.** *који јасно звучи, звонак; који одаје јасан звук:* ~ глас, ~ метал. **б.** *који има леп, пријатан звук, мелодичан:* ~ стих. **2.** лингв. *који се изговара уз треперење гласних жица (о сугласницима).* **3.** фиг. **а.** *китњаст, бомбастичан; бесадржајан:* ~ титула, ~ име; ~ фраза. **б.** *чувен, познат, гласовит:* ~ име. **4.** (одр.) *који се односи на звук (често део термина):* ~ виљушка, ~ филм.

звӯчати, -чӣм несвр. **1.** *производити, одавати звук; одјекивати.* **2.** фиг. *изазивати утисак, изгледати.*

звӯчнӣк м **а.** физ. *уређај који електричне импулсе звучне фреквенције претвара у звук.* **б.** *направа у облику трубе за појачавање гласа, мегафон.*

звӯчно прил. *гласно, јасно:* ~ звонити.

звӯчно̄ст и **звӯчнӧст,** -ости ж *особина онога што је звучно.*

зга̏дити, -ӣм (трп. зга̑ђен) свр. *учинити да се нешто некоме одади, изазвати гађење (према нечему, некоме):* ~ му кајмак. ■ **~ се а.** *осетити физичку одвратност, гађење:* ~ се на месо. **б.** *постати одвратан, гадан, смучити се.*

зга́ђати, зга̑ђа̄м *несвр. према згодити.* **2.** *циљати, нишанити:* ~ из пушке. ■ **~ се** *догађати се, дешавати се.*

зга̏ђено прил. *осећајући гађење, гадљиво.*

зга̏ђено̄ст, -ости ж *осећање одвратности, гађења.*

зга̏зити, -ӣм (трп. зга̑жен) свр. **1.** *притиснути ногом или ногама, стати, нагазити (на некога, на нешто):* ~ мрава. **б.** *газећи ногама оштетити, изгазити:* ~ траву, ~ цигарету. **2.** фиг. *уништити, сатрти; покорити:* ~ њихова права, ~ народ. **3.** *погазити (заклетву, закон и сл.).*

згра̑р м *згариште.*

згара́ти, згара̑м несвр. **1.** *спаљивати, сагоревати; уништавати, сатирати.* **2.** *горети, буктати (о осећањима).*

згра̏ри̏ште с *место где је пожаром нешто уништено, где је нешто спаљено; сагорели остаци.*

згаси́ти, згаси́м свр. *учинити да нешто престане горети или сијати, угасити:* ~ ватру, ~ светла. ■ **~ се** *престати горети, престати сијати, угасити се.*

згра̏снути, -нӗм свр. **1.** *престати горети, угасити се (о ватри).* **2.** фиг. *нестати, престати (о звуковима, шумовима).* ■ **~ се** *в. згаснути (1).*

згла̏вак, згла̑вка м (мн. згла̑вци и згла̏вкови) *в. зглоб:* ~ руке.

згла̏вкар̄, -а и **згла̀вкар̄,** -а́ра м (обично у мн.) зоол. *у мн.: општи назив за животиње из кола бескичмењака чланковитог тела и хитинског оклопа* Arthropoda *(у јд.: бескичмењак из тога кола).*

згла̏вкаст, -а, -о *који има зглавкове, чланковит.*

згла̏вкасто прил. *помоћу зглавка; у виду зглавка:* ~ спојени; ~ утврђени.

згла̏јзнути, -нӗм (згла̀јзати, -а̄м) свр. разг. *изгубити висок положај, функцију (обично у политици и сл.).*

згле̏дати, -а̄м свр. *спазити, угледати; сагледати.* ■ **~ се** *погледати се међу собом (обично чудећи се, питајући се и сл.).*

згле́дати, згле̑да̄м *несвр. према згле̏дати се.*

згло̏б, згло̀ба м (мн. згло̀бови) **1.** анат. **а.** *место спајања двеју или више покретних костију, зглавак.* **б.** бот. *задебљање на стабљици биљке, коленце.* **в.** *место где се уплављују један у други делови разних предмета; карика.* **г.** *спој, састављак уопште (обично о планинским превојима).* **2.** фиг. *склоп, састав:* вешт зглоб драмске радње.

згло̀бити се, згло̀бӣм се свр. *спојити се, повезати се зглобом; саставити се.* – Глава је зглобљена с вратом.

згло̀бӣћ, -и́ћа и **згло̀бић,** -а м *дем. од зглоб.*

зглобља́вати се, -о̀бља̄ва̄м се и **зглобљи́вати се,** -о̀бљујӗм се *несвр. према зглобити се.*

згло̏бни, -а̄, -о̄ *који се односи на зглоб:* ~ дупља, ~ опна, ~ чашица. • ~ **аутобус** *градски аутобус из два дела спојена попут зглоба.*

згне́здити се, згне̑здӣм се јек. **згнијѐздити се,** згни̏јездӣм се свр. *сместити се, наместити се.*

згња́вити, згња̑вӣм свр. *згњечити, смрвити; угњавити, удавити:* ~ парадајз; ~ пиле.

згње́цати, згње̑ца̄м **1.** *умесити и испећи хлеб и сл. пециво тако да остане гњецаво.* **2.** *згњечити, пригњечити.* ■ **~ се** *остати гњецав, непечен.*

згње́чити, згње̑чӣм свр. *притискивањем смрвити, здробити, смрскати; згужвати:* ~ прст, ~ јастук.

зго̀да ж **1.** *оно што се догоди, деси, догађај, случај; доживљај:* ~ из живота; згоде с путовања. **2.** *повољна околност, згодна прилика:* вребати згоду. **3.** *удобан живот, удобност.* **4.** *потребан прибор, алат, уређај за неки посао.* • **жива (права)** ~ *одлична прилика, изванредна околност.* **од згоде до згоде** *понекад, покаткад.*

зго̀дан, -дна, -о **1.** *који може добро послужити, погодан; подесан, прикладан:* ~ склониште; ~ реч **б.** *сиретан, окретан; вешт, умешан.* **в.** *занимљив, духовит:* ~ виц. **2.** *леп, наочит, допадљив:* ~ момак, ~ девојка.

згода́ција ж разг. *згода, згодна прилика.*

згоди́так, -тка м (мн. згоди́ци, ген. згòдӣта̄кā) **1.** *добитак на лутрији.* **2.** *ударац тачно у мету или циљ, погодак.*

згòдити, згòдӣм свр. **1.** *ударити тачно у мету, погодити:* ~ у главу. **2.** *задесити, снаћи (о некој болести).* ■ **~ се 1.** *догодити се, десити се.* **2.** *задесити се, затећи се (на неком месту).*

зго̀дица ж *дем. од згода.*

зго̀дно прил. **а.** *на згодан начин, пријатно, добро.* **б.** *повољно, погодно, прикладно:* ~ за путовање.

зго̀дно̄ст, -ости ж *особина онога што је згодно, подесност.*

зго̀ђӯшан и **згођу́шан,** -шна, -о *у дем. значењу: згодан;* уп. лепушкаст.

згомила́вати (се), -и̏ла̄ва̄м (се) *несвр. према згомилати (се).*

згоми̏лати, -а̄м свр. *скупити на гомилу, набацати на гомилу, нагомилати:* ~ све на једно место. ■ **~ се** *скупити се у великом броју, збити се у гомилу; скупити се чинећи гомилу.*

зго̀н, зго̀на м **1.** *неузорани део земље између две њиве; утрина, рудина.* **2.** *тор за стоку.* **3.** ист. *обавезан рад, кулук.*

зго̀нити, зго̀нӣм несвр. **1. а.** *гонећи претеривати стоку у ниже пределе, сагонити.* **б.** *гонећи утеривати, сатеривати:* ~ овце у тор. **2.** *терати (обично на коњским или воловским колима) нешто са једног (обично вишег) места на друго (ниже):* ~ дрва, ~ у варош, ~ сено из планине.

згоре́вати, згòрӗва̄м јек. **згоријѐвати,** згòријева̄м *несвр. према згорети.*

зго̀рēг(а) прил. (само у изразима): **не би било (неће бити, није)** ~ *не би било (неће бити, није) рђаво, сувишно, добро би било.*

згòрети јек. **згòрјети,** -рӣм свр. **1.** *попалити, спалити.* **2. а.** *изгорети, сагорети.* **б.** *превртети, сазрети (о стајском ђубрету).* ■ **~ се 1.** *изгорети, сагорети.* – Ватра се згори. **2.** *в. згорети (2б).*

згоропа́дити се, -о̀па̄дӣм се свр. *постати згропадан, бесан, љутит, разбеснети се.*

згòтовити, -ӣм (трп. згòтовљен) свр. *ӣрӣӣремӣӣи, скӯӣӣӣи јело:* ~ ручак.

згра̀бити, -ӣм свр. **1.** *брзим ӣокрећӯӣом ӯхӣаӣӣӣи, докӯӣӣӣи, шчеӣӣӣи:* ~ за рамена. **2.** *ӯӣӣеӣӣи, ӯкрасӣӣи, ӣрӣграбӣӣи:* ~ књигу. **3.** фиг. *наӣло обузеӣӣи, сӣӣӣасӣӣи.* ■ **~ се** *ӯхӣаӣӣӣи се за нешӣо; ӣорваӣӣ се:* ~ се за главу; ~ се у коштац.

згра̀да ж **1. а.** *обично већа ӣрађевина за сӣановање, за ӣословну делаӣносӣ или за смешӣај нечеӣа, кућа.* **б.** *колиба, брвнара.*

градѐтина ж *ауӣм. и ӣеј. од зӣрада.*

згра̀дица ж *дем. од зӣрада.*

градӯрина ж *в. зӣрадеӣина.*

згражáвати (се), згрàжāвāм (се) и **згражáти (се),** згрâжāм (се) *несвр. ӣрема зӣрозӣӣи (се).*

згрáнути, згрâнēм свр. **1.** *јако изненадӣӣи, зачудӣӣи (неког ӣечим).* **2.** *учинӣӣи да неко изгӯби ӣамеӣ, да ӣолуди.* ■ **~ се 1.** *зачудӣӣи се, зашӣрепасӣӣи се.* – То није могуће, зграну се отац. **2. а.** *ӣомамӣӣи се, изазумӣӣи се, ӣомахнӣӣаӣи.* **б.** *окомӣӣи се, навалӣӣи, нашасӣӣи на неког.*

згрâнӯто прил. *са чуђењем, зашӣрепашћено:* гледати ~.

згрâнӯтōст, -ости ж *сӣање оног који је зӣранӯӣ.*

зграњáвати (се), -àњāвāм (се) и **зграњúвати (се),** -àњујēм (се) *несвр. ӣрема зӣранӯӣи (се).*

згр̏бавити (се), -ӣм (се) и **згрбáвити (се),** згр̏бāвӣм свр. *в. зӣрбӣӣи (се).*

згр̏бити, -ӣм (трп. згр̏бљен) свр. *ӣовиӣи, искривиӣи:* ~ леђа. ■ **~ се** *ӣовиӣи се, ӣогнӯӣи се; ӣосӣаӣи грбав.*

згрѐбати, -èбēм свр. (нешто) *ӣребући скинӯӣи с неке ӣовршине.*

згрéвати (се), -êвāм (се) јек. **згријèвати (се),** згрӣјевāм (се) несвр. *в. заӣреваӣи (се).*

згрѐјати, -јēм јек. **згрӣјати,** -јēм свр. *в. заӣрејаӣи (се).*

згрѐпсти, -èбēм свр. *в. зӣребаӣи.*

згрешéње с *ӣрех, сагрешење.*

згрéшити, згрêшӣм јек. **згријèшити,** згрӣјешӣм свр. **1.** *учинӣӣи ӣрех; ӣогрешӣӣи.* **2.** *учинӣӣи криво, нажао (коме), огрешӣӣи се.*

згрӣсти, -и́зēм свр. *зубима здробӣӣи, раскинӯӣи:* ~ парче хлеба.

згр̏нути, згр̏нēм свр. **1.** *зӣрӣањем ӣокӯӣӣӣи, скӯӣӣӣи (на ӣомилу):* ~ хрпу лишћа. **2.** *сӣећи, зарадӣӣи; ӣрӣграбӣӣи, шчеӣӣӣи, зӣрабӣӣи:* ~ леп иметак; ~ већу суму новца. **3.** *зӣрӣањем укӣонӣӣи, скинӯӣи:* ~ плеву са жита. ■ **~ се** *сӣећи се, скӯӣӣӣи се.*

згро́зити, згрô̄зӣм и **згрòзити,** згрò̄зӣм (трп. згрô̄жен и згрò̄жен) свр. (некога, нешто) *ужаснӯӣи, јако ӣрӣӣлашӣӣи, ӣрӣсӣрашӣӣи (неког, нешто).* ■ **~ се** *исӣӯнӣӣи се ӣрозом, ужаснӯӣи се: осеӣӣӣи ӣађење.*

згрòмити и **згрò̄мити,** згрò̄мӣм (трп. згрò̄мљен) свр. **1.** *ӣромом ӯништӣӣи, ӯбӣӣи, ӣогодӣӣи.* **2.** фиг. *ӯбӣӣи, сатрӣӣи (као ӣромом).* – Умукни, згромићу те! **3.** *зашӣрепасӣӣи, ӣренеразӣӣи.*

згромӯљати се, -ām се свр. *скӯӣӣӣи се у ӣромуљице, зӣрудваӣи се (о брашну и сл.).*

згр̏тати (се), згр̏ћēм (се) *несвр. ӣрема зӣрнӯӣи (се).*

згрӯвати, згрӯвāм свр. **1.** *сруши ӣи, свалӣӣи уз ӣресак, ӣӯӣаӣ; ӣоломӣӣи.* **2.** *сабӣӣи у ӣомилу:* ~ народ у једну собу. ■ **~ се 1.** *сруши ӣи се с неке висине, сурваӣи се:* ~ се на земљу. **2.** *уӣрӯваӣи се:* ~ се са степеница. **3.** *наӣомилаӣи се, збӣӣи се:* ~ у чекаоницу.

згрӯдати (се), -āм (се) свр. *в. зӣрудваӣи (се).*

згрӯдвати, -āм свр. *ӣреӣвориӣи, збӣӣи у ӣрудву.* ■ **~ се** *зӣӯснӯӣи се, збӣӣи се, ӣреӣвориӣи се у ӣрудву, у ӣрудве.*

згрӯписати (се), -ишēм (се) свр. *в. ӣрӯӣисаӣи (се).*

згрушáвати (се), згрӯшāвāм (се) *несвр. ӣрема зӣрушаӣи (се).*

згрӯшāнōст, -ости ж *сӣање онога шӣо је зӣрушано.*

згрӯшати, -ām свр. *учинӣӣи ӣӯсӣим, зӣрудваӣи, зӣӯснӯӣи (млеко, крв и др.).* ■ **~ се 1.** *ӣреӣвориӣи се у ӣӯсӣу маӣерију, зӣрудваӣи се (о млеку, крви и др.).* **2.** фиг. *скӯӣӣӣи се на једно месӣо.*

згр̏цати се, згр̏цāм се свр. *в. зӣрнӯӣи се.*

згр̏ченōст, -ости ж *особина и сӣање онога шӣо је зӣрчено.*

згр̏чити, -ӣм (трп. згр̏чен) свр. **1.** *ӣрчевиӣо скӯӣӣӣи, сӣеӣнӯӣи:* ~ десну ногу. **2.** *зӣӯжваӣи; смежураӣи:* ~ лист папира. ■ **~ се 1.** *скӯӣӣӣи се, савӣӣи се:* ~ се на столици. **2.** *ӣосӣаӣи захваћен ӣрчем; укочӣӣи се, укрӯӣӣӣи се (о деловима тела).*

згӯжвати, -āм свр. **1.** *учинӣӣи неуредним, изгӯжваӣи (сӣискањем, ӣњечењем, ӣресавијањем):* ~ одело, ~ марамицу, ~ папир. **2.** фиг. *исцрӣсӣӣи, измождӣӣи.* ■ **~ се 1.** *набораӣи се, изгӯжваӣи се.* **2.** *смежураӣи се од сӣарости, набораӣи се (о лицу).* **3.** *сабӣӣи се, зӣомилаӣи се.*

згӯлити, згӯлӣм (трп. згӯљен) свр. **1.** *скинӯӣи, одераӣи кожу; скинӯӣи кору, љуску, ољушӣӣи.* **2.** фиг. *оӣљачкаӣи, узеӣи силом са неког нешӣо.*

згӯра ж *оӣӣадак ӣри ӣоӣљењу меӣалне руде, дрозга.*

згӯрати, згӯрāм свр. **1.** *ӣурајући смакнӯӣи (неког, нешӣо) с чега, оӣераӣи, ӣоӣиснӯӣи:* ~ са столице. **2.** *ӣӯраӣи, сабӣӣи:* ~ нешӣо у џеп. ■ **~ се** *збӣӣи се на ӣомилу.*

згӯрен, -а, -о *ӣовијен у леђима, ӣогурен:* ~ старица.

згӯрено прил. *ӣогурено, зӣрбљено.*

згӯрити, -ӣм свр. *изазваӣи ӣогурено; савӣӣи, навӣӣи:* ~ леђа. ■ **~ се** *ӣогуриӣи се, зӣрбӣӣи се; ӣовиӣи се, скӯӣӣӣи се.*

згӯснӯт, -а, -о **1.** *трӣ. од зӣӯснӯӣи (се).* **2.** *језӣровиӣ, сажеӣ, концизан:* ~ стил.

згӯснути, -нēм (трп. згӯснӯт) свр. **1.** *учинӣӣи нешӣо ӣӯсӣим, ӣушћим.* **2.** фиг. *изразиӣи сажеӣо; учинӣӣи садржајним:* ~ радњу романа. ■ **~ се 1.** *ӣосӣаӣи ӣӯсӣ, ӣушћи.* **2.** *усириӣи се; зӣрушаӣи се.* **3.** *збӣӣи се у ӣомилу, збӣӣи се у редове.*

згӯснӯтōст, -ости ж *особина и сӣање онога шӣо је зӣӯснӯӣо.*

згуснӯ́ће с *зӣӯснӯӣост.*

згӯстити (се), згӯстӣм (се) свр. *в. зӣӯснӯӣи (се).*

згӯчити, -ӣм (трп. згӯчен) свр. **1.** *савӣӣи, сӣиснӯӣи у ӣӯку, у клӯӣче.* **2.** *увући, ӣогнӯӣи (ӣлаву):* ~ главу у шију. ■ **~ се** *савӣӣи се, сӣиснӯӣи се, шћӯӣӣӣи се:* ~ се код шпорета.

згушњáвати (се), згӯшњāвāм (се) *несвр. ӣрема зӣӯснӯӣи (се).*

здáње с **1.** *оӣрада, кућа, ӣрађевина: државно* ~, дрвено ~. **2.** фиг. *оно шӣо је саздано, изграђено, ӣворевина; оно шӣо има сложену сӣрӯкӣӯру:* књижевно ~, свемирско ~.

здâӣи, здâм (здáдēм) свр. *сӣвориӣи, саздаӣи.*

здвô̄јан, -јна, -о рег. *несрећан, очајан, изазумљен; очајнички.*

здвô̄јно прил. рег. *очајно, очајнички:* ~ крикнути.

здѐбљати се, -ām се свр. *ӣосӣаӣи дебео, ӯӣојиӣи се.*

здéвати (се), здêвāм (се) јек. **здијèвати (се),** здӣјевāм се *несвр. ӣрема зденӯӣи (се) и зде(с)ӣи (се).*

здѐла јек. **здјѐла** ж *окрӯгао, ӣовећи сӯд за јело, чинија, ћаса.*

здѐласт јек. **здјѐласт,** -а, -о *који има облик зделе, налик на зделу.*

здѐлица јек. **здјѐлица** ж **1. а.** *дем. и хиӣ. од зделa.* **б.** *шољица, чашица.* **2.** анат. *кости доњег ӣрӯпа, карлица,* pelvis.

здѐличнӣ јек. **здјѐличнӣ,** -ā, -ō *који се односи на зделицу (2), карлични:* ~ кост, ~ отвор.

здѐљати јек. **здјѐљати,** -љāм и -љēм свр. **1.** *обрадиӣи дрво дељањем, начинӣӣи какав ӣредмеӣ дељући, ӣешући:* ~ гусле. **2.**

стањити дељањем, стесати; слушшити, одстранити дељањем: ~ дршку, ~ комад меса.

здéнац, -нца м **а.** *извор са кога се узима вода, чесма, студенац.* **б.** *бунар; цистерна, чатрља.*

здѐнути јек. **здјѐнути,** -нѐм свр. **1.** *скупити, сложити у стог, ласт и сл., саденути.* **2.** *саставити, склопити:* ~ намештај. ■ ~ **се** *отићи, нестати.*

здѐпаст, -а, -о **а.** *омален и подебео, дежмекаст (о човеку); незграпан, трунтав.* **б.** *који је несразмерних димензија, нескладан (о стварима, предметима):* ~ кућа, ~ слово.

здѐпати, здѐпам свр. *невешто, немарно нешто начинити, склепати:* ~ какву столицу. ■ ~ **се** *удебљати се.*

здѐрати, здѐрем свр. **1.** *одвојити од подлоге (стопьни слој, кожу, кору и сл.), згулити, слушшити:* ~ кожу с јагњета. **2.** *грубо скинути с нечега, стргнути:* ~ еполете са шињела.

здѐротина ж *место где је кожа површински згуљена, здерана.*

здѐсна прил. **1.** *с десне стране; на десној страни:* доћи ~; стајати ~. **2.** пол. *из десничарских кругова, са деснице; на десници.*

здѐ(с)ти (се), здѐнем (здѐдем) (се) јек. **здјѐ(с)ти (се),** здјѐнем (здјѐдем) (се) свр. *в. дѐнути (се).*

здѐтна јек. **здјѐтна** (ж. род) нар. *бременита, трудна.*

здѝмити, -ѝм свр. **1.** разг. *побећи, наћи отићи:* ~ из канцеларије. **2.** *ударити, распалити кога.*

здѝпити, -ѝм свр. разг. *кришом узети, украсти; зграбити, шчепати:* ~ новчаник.

здогова́рати се, -ова̀рам се несвр. *несвр. према здогоѝорити се.*

здо̀говор м свр. арх. и нар. *в. до̀говор.*

здогово̀рити се, -ово̀рим се свр. арх. и нар. *в. догоѝорити се.*

здо̀говорно прил. свр. арх. и нар. *в. догоѝорно.*

здо̀ла прил. *одоздо;* уп. зрда-здола.

здра̀в, -а, -о **1. а.** *који нема здравствених проблема, који није болестан; неповрећен, жив.* **б.** *чије су функције у повољном стању; неозлеђен, читав (о деловима тела):* ~ срце; ~ рука. **в.** *духовно непомућен, непоремећен, нормалан:* ~ разум, ~ памет. **г.** *који одаје добро здравље, свежину, расположење:* ~ боја лица, ~ сан, ~ смех. **2. а.** *у коме не влада болест, зараза; који је без заразних клица, незаражен, незаћаћен; који није подложан ширењу болести:* ~ место, ~ млеко, ~ вода; место ~ за кућу. **б.** *погодан за здравље, који окрепљује, повољно делује на појединe органе:* ~ ваздух, ~ спорт; вода здрава за очи. **3. а.** *који ни је захваћен трулењем, неукварен (о плодовима и сл.); који је јак, чврст, тврд (о грађевинском материјалу и сл.):* ~ семе, ~ воће; ~ камен, ~ дрво за мост. **б.** *неоштећен, неокрњен, очуван:* ~ бачва, ~ тканина. **4.** *који има платежну вредност, финансијски стабилан, чврст; који се плаћа у готовини:* ~ валута, ~ курс, ~ новац. **5.** *стабилан, чврст:* ~ брак, ~ предузеће. **6.** *оправдан, природан; трезвен, логичан, исправан; добро заснован, конструктиван:* ~ радозналост, ~ нагон; ~ укус, ~ обука; ~ начела, ~ критика. **7.** *у устаљеним изразима који значе поздрав, наздрављање и сл.:* жив и ~, да си ми ~, здрав си. • ~ **здравцат (здравцијат, здравцит)** *у појачаном значењу: здрав.* **Здрава Марија** (према лат. ave Maria) кат. *молитва Мајци божјој, Богородици.* ~ **као дрен** *сасвим, потпуно здрав.* ~ **и прав** *ни крив ни дужан, невин.*

здра̀вац, здра̀вца и **здра́вац,** -вца м бот. *зељаста биљка* Geranium macrorhizum *из ф.* Geraniaceae *пријатног мириса, која расте на шумовитим камењарима; општи назив за род* Geranium.

здра̀вити, -ѝм несвр. [гл. им. здра̀вљење с] **1.** *држати здравицу, наздрављати; узимати пиће, пити.* **2. а.** *поздрављати некога при сусрету; упућивати поздравне речи.* **б.** *слати поздраве, добре жеље.* **3.** *оздрављивати.* ■ ~ **се** *поздрављати се међусобно.*

здра̀вица ж **1. а.** *поздравни говор, речи којима се уз чашу наздравља, изражавају жеље за здравље и срећу; чаша пића која се уз то испија:* држати здравицу, попити тридесет здравица. **б.** нар. *послужење, част (обично боца пића) која се нуди сватовима у пролазу или при позиву на свечаност:* изнети здравице на пут. **в.** етн. *дрвена чутура или сл. суд којим се позивају гости на свадбу или славу.* **2.** *песма, појевка којом се изражавају добре жеље, честитке.*

здра̀вица ж *нелодан, чврст слој земље испод хумусног слоја, живица, целица.*

здра̀вича̄р м *онај који држи здравицу, наздравља; онај који сватовима износи здравицу.*

здра̀вича̄рски, -а̄, -о̄ *који се односи на здравичаре:* ~ нота, ~ песма.

здра̀вича̄рство с *држање здравица, наздрављање; фразирање.*

здра̀вље с (мн. в) *стање организма у коме се животне функције нормално обављају; уопште (било какво) стање организма.* • **бог ти дао здравље, од бога ти здравље** нар. *каже се као одговор.* **боже здравља, дај боже здравља** *само нека сви будемо здрави, све ће се средити, све ће бити у реду.* **за чије бабе здравље** ир. *због кога, зашто, има ли разлога за то.* **на здравље ти** нар. *не односило се то на тебе (кад се пореди са неким умрлим).* **у здравље, са здрављем** 1) *при поздрављању: да будемо здрави* 2) *при наздрављању, као израз добрих жеља за нечије здравље, срећу, успех.*

здра̀во прил. **1. а.** *у добром здравственом стању.* – Сви су код куће здраво. **б.** *у животу; без повреда и сл.* – Док је здраво мој отац... Јесу ли се здраво вратили? **в.** *као поздрав при сусрету или растанку.* – Здраво! Како сте? А сад, здраво, брзо се враћам. **2. а.** *на разуман начин, разложно, трезвено.* – Он мисли здраво. **б.** *препоручљиво, корисно, упутно.* – Здраво је спавати поред отворена прозора. **3.** нар. *врло, веома.* – Она њега здраво воли. • ~ **био, ~ свануо, тако био** ~ и сл. *пригодни поздрави.* **на здраво** *без видљивог спољњег знака (разболети се).* **примити** ~ **за готово** *примити као истинито, тачно, без провере.*

Здравомà рија ж кат. *в. Здрава Марија (под здрав).*

здравора́зумски, -а̄, -о̄ *који се заснива на здравом разуму:* ~ одлука.

здра̀вствен, -а̄, -о̄ *који се односи на здравље, који је у вези са здрављем:* ~ књижица, ~ установа, ~ проблеми.

здра̀вствено прил. *у здравственом погледу.*

здра̀вство с (мн. в) *здравствена делатност, организација здравствене службе.*

здра̀вцат и **здра̀вцат, здра̀вцијат** и **здравцѝјат, здра̀вцит** и **здра̀вцит,** -а, -о *в. под здрав.*

здрвѐнети се и **здрвѐнити се,** -нѝм се свр. **а.** *постати као дрвен, дрвенаст, одрвенети; стврднути се, укрутити се.* **б.** фиг. *укочити се, пренеразити се (од запрепашћења).*

здр̀мати, -а̄м свр. *енергично, снажно продрмати, протрести; задрмати, затрести (нечим).* ■ ~ **се** *заљуљати се, задрхтати.*

здро̀бити, здро̀бим (трп. здро̀бљен) свр. **а.** *разбити, сломити у ситне делиће, у парампарчад, смрскати:* ~ зубима чашу. **б.** *потпуно уништити, сломити:* ~ непријатеља. ■ ~ **се** *разбити се у ситне делове, смрскати се.*

здро́згати, здро̀згам свр. *смрскати, смрвити, здробити:* ~ песницом. ■ ~ **се** *разбити се, смрскати се; здробити се.*

здр̀пити, -ѝм свр. *в. здипити.* ■ ~ **се** *закачити се, посвађати се.*

здру̀г м воj. ист. *већи одред састављен од више родова војске (у усташкој војсци, за време Другог светског рата).*

здруже́ње с *спајање у ближе међусобне односе, уједињење, зближење, здруженост.*

здружи́вати (се), здру̀жујем (се) *несвр. према здружити (се).*

здру́жити, здру̀жим свр. **а.** *спојити, повезати, саставити у једну целину; прибројити, прикључити нечему:* ~ две чете, ~ два стада оваца. **б.** *спојити каквом духовном везом, спријатељити.* ■ ~ **се** *повезати се ради заједничких циљева, удружити се.* – Радници се морају здружити. **в.** *спријатељити се.*

зду́вати, здȕвам свр. *дувањем скинути с нечега, одувати.*

здȕха (здȕва) ж *в. здухач.*

здȕхач (здȕвач), -а́ча (здȕхаћ (здȕваћ), -а́ћа) м празн. *дух који по народном веровању доноси или сузбија кишу, град, невреме, штити од зла или наноси зло људима, ведогоња; човек коме се приписују такве способности.*

здȕшан, -шна, -о *савестан у послу, вредан, прилежан; поштен, праведан; душеван:* ~ учитељица, ~ члан колектива.

здȕшно прил. *савесно, ревносно; праведно; свесрдно:* ~ радити; ~ строг; ~ писати.

зе́ба и **зȅба** ж **а.** зоол. **а.** *птица певачица* Fringilla coelebs *из пор.* Fringillidae. **б.** *опште назив за птице певачице из пор.* Fringillidae *којих има неколико врста:* горска ~, жута ~ и др.

зȅбљив, -а, -о *који одаје зебњу, бригу, џун зебње.*

зе́бнути, зȅбнēм свр. *осетити зебњу, страх; задрхтати.* – Он зебну у себи.

зе́бња ж **1.** *осећај узнемирености, немира, слутње, бриге, страховање, стрепња.* **2.** *осећај зиме, хладноће, језа.*

зȅбра ж (ген. мн. -рȉ) **1.** зоол. *копитар* Equus zebra *сличан коњу, са тамним и светлим пругама по телу, који живи неприпитомљен у Африци.* **2.** *пешачки прелаз (пругасто исцртан) на коловозу.*

зȅбраст, -а, -о *пругаст, шаран као зебра.*

зȅбу, зȅбуа м зоол. *врста говечета* Bos indicus *са грбом од масног ткива.*

зȇв јек. **зȉјев** м (ж) **1.** *рефлексно затезање виличних мишића праћено широким отварањем уста (услед поспаности, умора, досаде и сл.), зевање.* **2.** *отварање уста уопште; положај уста кад су отворена.* **3.** лингв. *положај уста при изговору два самогласника један поред другога, хијат.* **4.** *отвор, удубљење, размак; отвор код нечега што се отвара и затвара.*

зе́валица јек. **зијȅвалица** ж **1.** *зевање.* **2.** бот. *род зељастих биљака* Antirrhinum *из ф.* Scrophulariaceae, *са цветовима као уста.*

зе́вало јек. **зијȅвало** с (м) (мн. с) пеј. *онај који много зева, беспосличар.*

зе́вати, зȇвам јек. **зијȅвати,** зȉјевам несвр. **1.** *несвр. према зевнути.* **2.** *несвр. према зинути.* **3.** *падати у очи зевом, отвором, празнином, зјапити (о понору, прозору и др.).* **4.** *гледати нетремице, зурити, пиљити.* – Шта зеваш у мене?

зȅвзек м тур. *глуп човек, звекан, глупан.*

зȅвзечити се, -ȉм се несвр. [гл. им. зȅвзечење с] *понашати се као зевзек, измотавати се.*

зе́внути, зȇвнēм јек. **зијȅвнути,** зȉјевнēм свр. **1.** *отворити уста удахнувши и издахнувши ваздух (као последица поспаности, умора, досаде, у хропцу и сл.).* **2.** *пасти у очи зевом, отвором; пасти у очи празнином.*

зеза́нција разг. *збијање шале, завитлавање.*

зȅзати, -ām несвр. прел. разг. (некога) *збијати грубе шале с неким, завитлавати* ■ ~ **се** *шегачити се, завитлавати се, зафркавати се.*

зȅзатор м жарг. експр. *онај који је склон збијању (грубих) шала, завитлавању, зафркавању.*

зȅзнӯт, -а, -о разг. *незгодан, непријатан, неугодан; тежак.*

зȅзнути, -нēм свр. разг. *преварити (некога), подвалити (некоме).* ■ ~ **се** *преварити се, насамарити се.*

зе́ја, -ē и **зе́јо,** -а и -ē м *хип. од зец.*

зе́јтин м (мн. ø) тур. *биљно уље (маслине, сунцокрета, кукуруза).* • **играју му очи као на зејтину** *очи су му живахне, врло немирне.*

зе́јтинаст, -а, -о *који је као зејтин, сличан зејтину:* ~ течност, ~ вода, ~ боја.

зе́јтинити, -ȉм несвр. *зачињавати зејтином, уљем.*

зе́ка и **зȅка** ж нар. *име домаћим животињама женкама сивкасте длаке.*

зе́ка м (уп. зеко) **1.** *хип. од зец.* **2.** *хип. од зеленко и зекан.*

зȅкан м **1.** *хип. од зец.* **2.** *зекаст коњ, зеленко.*

зȅкаст, -а, -о *који је боје зеца, сивкаст, зеленкаст:* ~ коњ, ~ длака.

зе́ко, -а и -ē м (уп. зека) **1.** *хип. од зец.* **2.** *хип. од зеленко и зекан.*

зе́конља м **1.** *зекаст во.* **2.** *хип. од зец.*

зȅкуља ж *зекаста крава.*

зелȅмбāћ, -а́ћа м **1.** зоол. *врста гуштера зелене боје* Lacerta viridis *из пор.* Lacertidae. **2.** фиг. пеј. *човек који носи зелену униформу.*

зȅлēн ж (инстр. -и; мн. ø) **1.** зб. *неколико врста поврћа које се употребљава као зачин за јело (першун, мрква и сл.); поврће уопште.* **2. а.** зб. *зелено растиње, трава, лишће, зеленило.* – Бујна зелен око њега. **б.** *пољана, ливада.* **3.** *зеленило:* ~ траве.

зȅлен, -ена, -о **1.** *који је боје лишћа, траве (о материјама и предметима такве боје, о ономе што је обрасло растињем такве боје, за коју је карактеристична та боја, који има примесе те боје и сл.):* ~ трава, ~ поље, ~ долама, ~ очи, ~ море и сл. **2.** *који ствара утисак зелене боје, сивкаст:* ~ длака, ~ коњ, ~ у лицу. **3.** *који није сазрео, млад (о плодовима, усевима):* ~ воће, ~ кукуруз; фиг. *неискусан, млад:* ~ младић. **4.** (у им. служби) м **а.** *онај који је обучен у зелено одело, зелени дрес.* – Зелени су победили. **б.** *онај који припада покрету за очување животне средине, еколошки:* странка зелених. **5.** *први део песничких полусложеница:* зелен-венац, зелен-гора и сл.

зеле́нак, -нка м **1.** *зелен, недозрео плод.* **2.** зоол. *врста речне рибе* Phoxinus phoxinus.

зеле́нац, -нца м **1.** *вир у води.* **2.** геол. *зелени камен.*

зелȅна̄ш, -а́ша м (инстр. -а́шем) **1.** *онај који даје новац у зајам уз претерано велику камату, лихвар; гуликожа.* **2.** ист. *припадник политичког покрета у Црној Гори после Првог светског рата који се противио уједињењу са Србијом.*

зелена́шити, -ȅна̄шīм несвр. [гл. им. зелена́шење с] *давати новац у зајам уз претерано велику камату, лихварити.*

зелена̀шица ж *жена зеленаш.*

зелȅна̄шкӣ, -ā, -ō **1.** *који се односи на зеленаше (1), лихварски:* ~ капитал. **2.** *претерано висок (о камати).*

зелена́штво с *зеленашење, лихварство.*

зелȅнгаћа м бот. *в. калопер* Tanacetum balsamita.

зелȅнгора ж **1.** *зелена гора, шума.* **2.** бот. *в. бршљан.*

зелȅндӯр, -у́ра м зоол. *в. зелентарка.*

зелȅнети јек. **зелȅњети,** -енȉм несвр. непрел. **1.** *постајати зелен, добијати зелену боју; обрастати, прекривати се зеленилом.* **2.** *добијати пепељасту боју у лицу (од љутине, беса).* ■ ~ **се** **1.** *бити зелен, истицати се зеленом бојом.* **2.** *в. зеленети (2).*

зелȅнӣк, -и́ка бот. *биљка* Evonymus jaromica *која води порекло из Јапана.*

зелȅника ж **1.** агр. **а.** *назив за разне воћке зелена плода и плод таквих воћака (јабука, крушка).* **б.** *врста винове лозе, грожђе и вино од те лозе.* **2.** бот. *назив за разне дрвенасте биљке зимзелене лишћа.*

зелȅнило с (мн. ø) **1.** *особина онога што је зелено, зелена боја.* **2.** *зелено растиње (трава, дрвеће); предео обрастао зеленим растињем, шума, парк и сл.* • **бильно** ~ биол. *в. хлорофил.*

зелȅнити, зȅленȉм несвр. прел. *чинити зеленим, бојити у зелену боју.*

зелȅнӣш, -и́ша м (инстр. -и́шем; мн. ø) **1. а.** *поврће, зелен; зелен за супу.* **б.** *зељасте биљке, трава и др. као сточна храна.* **2.** *зелено, незрело воће;* фиг. *незрео, неискусан младић, жутокљунац.* **3.** *усеви, биљке чијим се заоравањем добија ђубриво.*

зѐлёнка ж **1.** зоол. *риба златни пијор* Phoxinus phoxinus. **2.** агр. *назив за разне врсте воћака и плодове тих воћака; врста винове лозе и грожђе те лозе.* **3.** *назив за разне домаће животиње (женке) зеленкасте длаке (кобила, коза, крава).*

зеленка́да ж бот. *назив за разне врсте нарциса* (Narcissus pseudonarcissus, N. poeticus, N. jonquilla, N. tazetta).

зѐленкаст и **зелѐнкаст,** -а, -о *који прелази у зелену боју, помало зелен, назелен:* ~ очи, ~ униформа.

зѐленкасто и **зелѐнкасто** прил. *у зеленкастој нијанси, преливајући се у зелено:* ~ обојено, ~ сијати.

зелёнко и **зѐлёнко** м *коњ зеленкастосиве длаке.*

зелѐно прил. *у зеленој боји; као зеленило;* фиг. *незрело, наивно, глупо.*

зелено- *као први део придевских или именичких сложеница означава да је нешто зелено или зеленкасто.*

зеленокадѐра̄ш, -а́ша м ист. *припадник зеленог кадра војних бегунаца који су крајем Првог светског рата побегли из аустроугарске војске.*

зеленокà̄дра̄ш, -а́ша и **зеленокà̄дровац,** -о̄вца м ист. *припадник зеленог кадра квислиншке војне формације за време Другог светског рата састављене од босанских муслимана.*

зеленòок, -а, -о *који има зелене, зеленкасте очи.*

зелѐнтā̄рка ж зоол. *врста птице певачице зеленожућкасте боје* Chloris chloris *из пор.* Fringilidae.

зелѐнчица и **зѐлёнчица** ж зоол. *в. чиж.*

зелёњāк, -њка и **зелѐњāк,** -а́ка м **1.** *зелен, недозрео клип кукуруза.* **2.** фиг. *недозрео младић, жутокљунац.* **3.** зоол. *риба златни пијор* Phoxinus phoxinus.

зѐлёње с (мн. ø) рег. *поврће, зелен.*

зѐлō̄т, -о́та м грч. *одушевљени присталица, поборник неке идеје; фанатик, занесењак.*

зелотѝзам, -зма м *претерана ревност, преданост некој идеји; фанатизам.*

зе́ља[1] м (уп. зељо) **а.** *хип. од зељов; пас зеленкасте длаке.* **б.** *во зеленкасте длаке, зекоња.*

зе́ља[2] и **зѐља** ж **1.** *назив неким домаћим животињама (женкама) зеленкастосиве, пепељасте длаке.*

зељàнīк, -и́ка м *назив за тесто умешана са зељем, зељаница.*

зељàница ж *пита са зељем.*

зѐљаст, -а, -о **1.** бот. *који има зелену и мекану стабљику, који не одрвењује:* ~ биљка, ~ стабљика. **2.** *зеленкаст (о телу животиња).*

зе̂ље (зѐље) с (мн. ø) **1.** фиг. *назив за разно зељасто самоникло биље (или гајено) које се употребљава као поврће за јело; зелён, поврће.* **2.** фиг. разг. *оно чега има много, до чега се лако долази (кад се говори с неподаштавањем).* **3.** бот. *назив или део назива многих зељастих биљака (купус, блитва, штавељ, коприва и др.) чије се лишће обично употребљава за јело:* бело ~, кисело ~, меко ~, пернато ~, црвено ~ и др.

зе́љо, -а и -ē м (уп. зеља[1]) **а.** *хип. од зељов; пас зеленкасте длаке.* **б.** *во зеленкасте длаке, зекоња.*

зѐљōв, -о̀ва м *назив за пса сивозеленкасте длаке.*

земàљскӣ, -ā, -ō **1. а.** *који се односи на Земљу (као небеско тело):* ~ кугла, ~ тело, ~ лопта. **б.** рлг. и песн. *овоземаљски:* ~ царство, ~ живот. **в.** *стваран, природан, људски:* ~ правда, ~ љубав. **2.** *који се односи на земљу као државу, државни, јавни, званични:* ~ влада, ~ управа, ~ буџет.

зѐмāн, -а́на м тур. нар. *време, доба.*

зѐмбӣл, -и́ла и **зѐмбӣљ,** -и́ља тур. *торба са ручкама за ношење намирница.*

зѐмичка ж (дат. -чки; ген. мн. -чāкā и -кӣ) нем. *врста пецива, округао хлебчић од белог пшеничног брашна.*

зѐмља ж (ак. зѐмљу, вок. зѐмљо; мн. зѐмље, ген. земàљā) **1. а.** (Земља) *планета на којој живимо.* **б.** *место, простор живота и људске делатности, свет; по религиозном схватању: овај свет где живимо од рођења до смрти.* – Тежак је живот овде, на земљи. Нећемо се више видети овде на земљи. **2. а.** *део Земљине површине који није покривен водом, копно.* **б.** *земљина површина, граница између Земљине коре и ваздуха, тло.* **в.** *обрадиво земљиште, посед.* **3.** *мека, трошна, растресита материја на земљиној кори.* **4.** *држава, национална територија.* • **ничија ~** 1) *простор између зараћених страна који не припада ни једној од њих.* 2) *простор између двеју државних граница.* **обећана ~, света ~** рлг. *Палестина са Јерусалимом и Христовим гробом.* **тешка ~** *збијена, ћутећа, глиновита земља.* **црвена ~** *земља црквенкасте боје слабије плодности, са примесом глине, оксида гвожђа и алуминијума.* **црна ~** 1) *црница, хумус.* 2) експр. *земља као место где се човек сахрањује.* • **збрисати са лица земље** *учинити да неко или нешто нестане, истребити.* **~ га још држи** *још је жив, у животу је.* **~ црна га крије** *у гробу је, биће у гробу.* **земља га привлачи** *ускоро ће умрети.* **~ му под ногама гори** *налази се у тешкој ситуацији.* **као да га је земља прогутала, као да је у земљу пропао** *нестао је, изгубио се.* **лака му црна земља, нека му је лака земља** *пригодна фраза при помињању покојника.* **нестати, ишчезнути са лица земље** *сасвим, потпуно нестати, ишчезнути.* **ни на небу ни на земљи** *бити, лебдети између неба и земље, бити у несигурном, несталном, неодређеном положају.* **отићи под (црну) земљу** *умрети.* **пијан као ~** *сасвим пијан, мртав пијан.* **пропасти у (црну) земљу (од стида, срама)** *веома се застидети.* **саставити (кога) са (црном) земљом** *оборити, срушити кога, убити.* **сравнити са земљом** *разорити до темеља, потпуно уништити.* **стајати на земљи** *бити реалан, стваран.*

зе̏мљав, -а, -о *умазан земљом, посут земљом.*

зе̏мљāк, -а́ка м *онај који је пореклом из исте земље, из истог краја; сународник.*

земљàкиња ж *она која је пореклом из исте земље, из истог краја; сународница.*

зе̏мљан и **зе̏мљан,** -а, -о **1.** *који је од земље; глинен, керамички:* ~ бедем, ~ под; лонац. **2. а.** *који се односи на земљу, на рад са земљом:* земљани радови. **б.** *в. земљав.* **3.** *који је као земља (по боји, мирису и сл.), таман, мрк:* ~ кожа, ~ лице. **4.** *земаљски, овоземаљски:* ~ створење, ~ сила.

земљàрина ж *порез на земљиште, на посед:* платити земљарину.

зе̏мљаст и **зе̏мљаст,** -а, -о **1.** *који је по физичким особинама сличан земљи, трошан, ситан; помешан са земљом:* ~ примеса. **2.** *који је по изгледу сличан земљи, таман, мрк:* ~ кожа, ~ лице.

зе̏мљāчкӣ, -ā, -ō *који се односи на земљаке:* ~ обзири.

зе̏мљен и **зе̏мљен,** -а, -о *в. земљан.*

земљѐтина ж *ауг. и пеј. од земља.*

зе̏мљив, -а, -о *в. земљав.*

Зе̏мљин, -а, -о *који припада Земљи (планети), који се односи на Земљу:* ~ језгро, ~ оса.

зе̏мљица ж *дем. и хип. од земља.*

зе̏мљишнӣ и **зе̏мљишнӣ,** -ā, -ō *који се односи на земљиште, који је у вези са земљиштем:* ~ посед, ~ власништво.

зе̏мљиште и **зе̏мљиште** с **1.** *земља као наслага материје; материјална подлога вегетације, биљака; земља као посед, имовина:* плодност земљишта, кречно ~; општинско ~, приватно ~. **2.** *земаљска површина, тло, природа; земља као простор, територија, област:* ~ обрасло биљем, брежуљкасто ~; ~ српске државе, ~ млетачко. **3.** фиг. *погодне околности, услови, прилике за нешто:* припремити погодно земљиште за револуцију.

земљòвит, -а, -о *покривен земљом, који обилује земљом.* ~ Војводина.

земљòвласнӣк м *власник земље, имања, земљопоседник.*

земљòвласница ж *женска особа земљовласник.*

земљòвласнӣчкӣ, -ā, -ō *који се односи на земљовласнике.*

земљоде́лац јек. **земљодје́лац,** -лца м *земљорадник.*

зе̏мљомēр и **земљо̀мер** јек. **зе̏мљомјēр** и **земљо̀мјер** м *геометар.*

земљопо̀сед и **земљопо́сед** јек. **земљопо̀сјед** и **земљопо́сјед** м *земљишни посед, земљишна имовина.*

земљопо̀седнīк и **земљопо́седнīк** јек. **земљопо̀сједнīк** и **земљопо́сједнīк** м *власник, поседник земље, земљишта.*

земљопо̀седнīчкī и **земљопо́седнīчкī** јек. **земљопо̀сједнīчкī** и **земљопо́сједнīчкī,** -ā, -ō *који се односи на земљопоседника.*

земљорā̀днīк м *пољопривредни радник који се бави обрадом земље као главним занимањем, ратар, тежак.*

земљо̀рā̀дница ж *жена земљорадник.*

земљо̀рā̀дничкī, -ā, -ō *који се односи на земљораднике:* ~ задруга, ~ посао.

земљора́дња ж *грана пољопривреде која се бави обрађивањем земље, ратарство.*

зе̏мљотрēс м **1.** *подрхтавање Земљине коре, потрес, трус.* **2.** фиг. *велико друштвено колебање, криза.*

зе̏мљотрēснī, -ā, -ō *који се односи на земљотрес:* ~ зона.

зе̏мљоу̏з и **земљо̀уз** м геогр. *узан појас копна који спаја две веће копнене површине растављене морем, превлака.*

земљу̀рина ж *ауг. и пеј. од земља.*

зе̏мнī, -ā, -ō **а.** *земаљски, Земљин:* ~ живот, ~ мисао. **б.** *који се налази у земљи, на земљи или потиче из земље:* ~ плодови, ~ слој, ~ храна. • ~ **остаци** *посмртни остаци.*

зе̏мнīк м песн. *становник Земље, смртник.*

зему̀ница ж **а.** *примитивна просторија ископана у земљи подешена за становање или за оставу.* **б.** *заклон, склониште у земљи за војнике.*

зе̏на јек. **зје̏на** ж *в. зеница (1).*

зѐнīт, -и́та м **а.** астр. *замишљена тачка пресека привидне небеске сфере и вертикале повучене из дате тачке на земљи; највиши део неба.* **б.** фиг. *највиша тачка до које се може доспети, врхунац.*

зенитѝзам, -зма м *модернистички правац у књижевности настао после Првог светског рата.*

зе̏ница јек. **зје̏ница** ж **1.** анат. *отвор у средини дужице кроз који светлост продире у унутрашњост ока* pupilla. **2.** фиг. *нешто најдраже, најдрагоценије, што се брижљиво чува.* • **чувати (пазити** и сл.**) као зеницу ока** *чувати, пазити као нешто најмилије.*

зе̏ничнī јек. **зје̏ничнī,** -ā, -ō *који се односи на зеницу, који припада зеници:* ~ опна.

зе́псти (зе̑псти), зе́бēм несвр. непрел. **1. а.** *осећати, трпети хладноћу, зиму.* **б.** *изазивати осећај хладноће, захватати хладноћом.* **2.** фиг. *осећати страх, зебњу, бојати се.*

зѐра ж тур. *врло мала, незнатна количина нечега.*

зе̑т (мн. зе̑тови) м *ожењен човек у односу на чланове породице (родитеље, браћу, сестре) своје жене.*

зе̑товскī, -ā, -ō *који се односи на зета или зетове:* ~ кућа, ~ одело.

зе̑ц м (инстр. зе̑цом; мн. зе̑чеви) **1.** зоол. *глодар дугих ушију и дугих задњих ногу* Lepus; *опште назив за глодаре из пор.* Leporidae. **2.** фиг. *плашљива особа, кукавица.* • **још је зец у шуми** *прерано је за радовање.* **питоми ~** *в. кунић.* **у томе грму лежи зец** *у томе је ствар, у томе је проблем.*

зе́чак, -чка м (мн. ø) бот. *дивљи грашак* Pisum arvense.

зѐчāр, -а́ра и **зѐча̄р,** -а м **1.** *ловачки пас који лови зечеве.* **2.** *ловац на зечеве.*

зѐчара ж бот. *врста траве, пахуља* Holcus, H. lanatus.

зѐчā̀рка ж бот. *врста гљиве* Polyporus frondosus *из ф.* Polyporaceae.

зѐчā̀рнīк м и **зѐчā̀рница** ж *стаја, кавез за зечеве (куниће).*

зе̑част, -а, -о *који је боје зеца, сличан зецу.*

зе́чац, -чца м бот. *грашак* Pisum sativùm.

зе̑че, -ета с (супл. мн. зѐчићи и зечи́ћи м; зб. им. зе̑чā̀д ж) *дем. и хип. од зец; зеч је младунче.*

зе̑чев, -а, -о *који припада зецу:* ~ длака, ~ срце, ~ кожа.

зѐчевина и **зѐчетина** ж **а.** *зечје месо.* **б.** *зечје крзно; зечја кожа.*

зѐчињā̄к м *в. зечарник.*

зѐчић, -а и **зѐчӣћ,** -и́ћа м *дем. и хип. од зец; зеч је младунче.*

зѐчица ж *женка зеца.*

зе̑чји (зе̑чијī) и **зе́чји** (зе́чијī), -ā, -ē **1.** *који припада зецу, зечевима, који је као у зеца:* ~ кожа, ~ усна. **2.** *као први део разних бот. назива:* ~ детелина, ~ жито и др.

зе̑чкаст, -а, -о *в. зекаст:* ~ кобила.

зе̑чки прил. *као зец, на зечји начин; плашљиво као зец:* ~ скочити, ~ спавати, ~ дрхтати.

зӣб м *савијање, преглиб:* ~ у коленима.

зи́бати, зӣбā̄м (зӣбљēм) несвр. рег. **1.** *љуљати, њихати (колевку, дете).* **2.** *чинити да се нешто њише, лелуја, повија:* ~ лишће. ■ ~ **се** *љуљати се, њихати се; клатити се, гибати се.*

зӣбнути, -нēм свр. *љуљнути, зањихати.* ■ ~ **се** *љуљнути се, зањихати се.*

зӣвкати, -ā̄м несвр. *често, свакој трени звати, позивати, дозивати.*

зӣд м (лок. (на) зи́ду, мн. зӣдови) **1.** *усправни део конструкције зграде на који се надовезује кров или се њиме прегрђује унутрашњост зграде:* ~ куће, ~ собе. **2.** *зидана ограда (од камена, цигле и сл.); заштитни део тврђаве, зидина:* авлијски ~, ~ маслињака; градски зидови. **3.** *вертикална страна рова, јаме, посуде и сл.:* ~ лонца. **4.** *унутрашња страна каквог шупљег органа, цеви и сл.:* ~ једњака, ~ ћелије. • **живи ~** спорт. *ред играча испред свог гола који спречавају телима пут лопти.* **главом кроза зид** *остваривати нешто тешко, немогуће.* **догурати, притиснути некога уза зид** *довести некога у безизлазан положај.* **и зидови имају уши** *ништа се не може сакрити.* **између четири зида** *не излазити из собе, из куће.* ~ **плача** *зид у Јерусалиму, свето место Јевреја.* **Кинески ~** ист. *зид у Кини из III в. пре н. е.* фиг. **кинески ~** *непробојна препрека, сметња.*

зида́ница и **зида̀ница** ж *зидана кућа (од камена, цигле).*

зӣда̄р, -а́ра м (инстр. -а́ром и -а́рем) *онај који зида, који се бави зидарским занатом.* • **слободни ~** *члан слободних зидара, масон.*

зӣда̄рскī, -ā, -ō *који се односи на зидаре и зидарство:* ~ занат, ~ вапно.

зида́рство с *зидарски занат.* • **слободно ~** *тајна међународна организација представника аристократије и крупних капиталиста која се бори за своје интересе, масонство.*

зи́дати, зӣдā̄м несвр. **1.** *подизати (грађевину) слажући камен, циглу, опеку и сл. једну на другу; градити:* ~ кућу, ~ мост; ~ железнице. **2.** фиг. *заснивати, темељити.*

зӣдина ж **1.** *ауг. и пеј. од зид.* **2.** *заштитни зид око утврђеног места, бедем.* **3.** *рушевина од зида, развалина.*

зӣднī и **зи́днī,** -ā, -ō *који се односи на зид:* ~ новине, ~ сат.

зӣјавац, -а̄вца м зоол. *птица* Glareola pratincola *из пор.* Glareolidae *која живи на југоистоку Европе.*

зӣјало с *онај који зија, ништа не ради.*

зӣјати, -ā̄м несвр. **1.** *тупо гледати, бленути, зурити:* ~ унаоколо. Многи зијају у њега. **2. а.** *падати у очи ширином отвора, зјапити (о рупи, рани и др.).* **б.** *бити празан, зврјати (о просторијама).*

зи́ма ж (ак. зӣму; мн. зӣме) **1. а.** *најхладније годишње доба, између јесени и пролећа (од 22. децембра до 21. марта).* **б.** фиг.

старост: ~ живота мога. **2. а.** *хладноћа, студен, мраз.* **б.** *језа, дрхтавица, грозница.* – Обузела ме зима. **3.** (у прил. служби) *хладно, студено.* – Мени је зима. • **нема зиме** *нема бојазни, опасности.*

зи̏мзелēн м и ж бот. **а.** *биљка пузавица* Vinca major, V. minor *из ф.* Apocynaceae *са плавим цветовима.* **б.** *назив за разне врсте зимзелених биљака (бршљан, зеленика, калина и др.).*

зи̏мзелен, -а, -о *који и зими има зелену боју лишћа:* ~ дрвеће, ~ шума.

зи̏ми прил. *за време зиме, током зиме.*

зѝмити, зи̏мīм несвр. [гл. им. зѝмљење с] **1.** *зимовати, презимљавати.* **2.** *чувати стоку преко зиме (на неком месту):* ~ стоку у Шумадији.

зи̏миште с *в. зимовник (1, 2).*

зи̏мка ж зоол. **а.** *в. зимовка (1).* **б.** *врста пастрмке која се лови зими.*

зѝмљив, -а, -о *који је осетљив на хладноћу; пун хладноће.*

зѝмљиво прил. *осећајући хладноћу, зимоморно:* ~ трљати руке.

зѝмница и **зи̏мница** ж **1.** *храна припремљена да се троши зими.* **2.** зоол. *в. зимовка (1).*

зи̏мно прил. *хладно, студено.*

зѝмња̄ча и **зи̏мња̄ча** ж агр. *воћка која касно дозрева и чији је плод погодан за зимску употребу (јабука, крушка, смоква и др.).*

зи̏мњӣ, -а̄, -е̄ *в. зимски:* ~ дан, ~ ветар.

зимо̀вали̏ште с *в. зимовник (1).*

зимо̀вати, зѝмујēм несвр. **1.** *проводити зиму, презимљавати.* **2.** *в. зимити (2).*

зимо̀ви̏ште с *в. зимовник (1).*

зи̏мо̄вка ж **1.** зоол. *врста птице певачице* Pyrrhula pyrrhula *са црвеним перјем по грудима* **2.** *в. зимњача.*

зимо̀вник, -и́ка и **зи̏мо̄вник,** -а м **1.** *место где се зимује, где се зими борави.* **2.** *место где се стока преко зиме чува и напаса.* **3.** *место при речној или морској обали где се зими остављају лађе.*

зимо́вница ж *в. зимовник (1).*

зимо̀вњāк, -а́ка и **зи̏мовњāк,** -а *зимски рибњак.*

зимогрӣжљив, -а, -о *в. зимогрожљив.*

зимогро̀жљив, -а, -о *осетљив на хладноћу, зимљив.*

зимогро̀жљиво прил. *јако осећајући хладноћу, зимљиво.*

зимогро̀жљивō̄ст, -ости ж *особина оног који је зимогрожљив.*

зи̏могро̄зан и **зимо̀гро̄зан,** -зна, -о **1.** *в. зимогрожљив.* **2.** *који доноси зиму, хладноћу, зимљив:* ~ ветар.

зимогро̀зив, -а, -о *зимогрожљив.*

зимогро̀зница ж *језа, зима, дрхтавица.*

зимо̀мора ж *дрхтавица, језа.*

зи̏момо̄ран и **зимо̀мо̄ран,** -рна, -о *јако осетљив на хладноћу, зимљив.*

зи̏момо̄рно и **зимо̀мо̄рно** прил. *зимљиво, зимогрожљиво.*

зимомо́рнōст и **зимо̀мо̄рнōст,** -ости ж *осетљивост на зиму, особина онога који је зимоморан.*

зи̏мскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на зиму:* ~ дан, ~ одело.

зѝмӯс прил. *ове зиме, наредне или претходне зиме.*

зи̏мушњӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на претходну зиму:* ~ мразеви, ~ снег.

зи̏нути, -нēм свр. непрел. **1. а.** *отворити уста.* **б.** *отварањем уста хтети нешто рећи, заустити; проговорити.* – Таман зинух да нешто кажем. Зини већ једном, што ћутиш. **2.** *изненађено реаговати; забезекнути се:* ~ од чуда. **3.** *оштро реаговати:* ~ на нас са толиком срдбом. **4.** фиг. *добити рупу, отвор, отворити се, разјапити се (о ципелама, пећини и др.).*

зи̏пка ж рег. *колевка, креветац за бебу подешен за љуљање.*

зи̏пкати (се), -а̄м (се) несвр. *у дем. значењу: зибати (се).*

зи̏рав, -а, -о пеј. *разрок, зрикав.*

зи̏равō̄ст, -ости ж *разрокост, зрикавост.*

зи̏ра̄т м и ж тур. *обрадива земља.*

зи̏ра̄тан, -тна, -о *који се обрађује, сеје усевима, обрадив:* ~ земљиште.

зира̀тити, зи̏ра̄тӣм несвр. *обрађивати (земљу).*

зи̏ркати, -а̄м несвр. **1.** *бацати погледе, погледати:* ~ кроз прозор у двориште. **2.** *светлуцати, жмиркати.*

зи̏рнути, -нēм свр. *бацити поглед, погледати; вирнути.*

зи̏фт м тур. **1.** *никотински талог који настаје при пушењу.* **2.** *в. катран:* црн(о) као ~.

зихѐра̄ш, -а́ша м *онај који је врло оштрезан, који не ризикује.*

зи̏хернā̄дла (зи̏херица) ж нем. *двокрака игла за прикопчавање, прибадача.*

зје̏ле ж мн. у изр. **продавати ~** *в. продавати зјала (под зјало).*

зјѐло с **1.** *усни отвор, чељуст.* **2.** *ждрело, грло; рупа:* ~ шпиљe, ~ јазбине. **б.** *понор, амбис, бездан:* стајати над зјалом, ~ краса. • **продавати зјала** *бесposличити, залудничити.*

зје̏п м *оно што зјапи, отвор, зјало:* ~ вилица.

зја̀пити, -и̏м несвр. **1.** *бити широм отворен, падати у очи остављајући неугодан утисак празнином, ширином отвора.* **2.** *избијати из нечега, зјати.*

зје̏ти, зје̏м **1.** *имати разјапљене чељусти, уста; бити разјапљен, широко отворен (о устима, вилицама).* **2.** *тупо гледати, бленути.* **3. а.** *падати у очи ширином отвора, празнином, зјапити.* **б.** *зверати празнином, напуштеношћу (о кућама, просторијама).*

зла̀тан, -тна, -о (одр. зла̂тнӣ) **1. а.** *који је начињен од злата; превучен златом, позлаћен; извезен златом:* ~ прстен, ~ ланац; ~ медаља, ~ слова, ~ хаљина. **б.** *који има злата, златоносан:* ~ рудник, ~ руда. **2.** *који по боји, изгледу, сјају подсећа на злато:* ~ сунце, ~ светлост, ~ жито, ~ кукуруз, ~ вино, ~ коса. **3.** *мио, симпатичан; благ, племенит; драг, добар:* ~ деца, имати златну душу. **4.** *неоптерећен бригама, пун благостања, срећан; који је у успону:* ~ време, ~ доба уметности. **5. а.** *који представља највећу вредност, драгоцен; користан:* ~ слобода, ~ искуство. Занат је златан. **б.** *мудар, садржајан; високих уметничких квалитета:* ~ реч, ~ пословица; ~ роман. **6.** (одр.) *први део више ботаничких, зоолошких и др. термина:* златни делишес, ~ мара, ~ рибица и сл. • **имати златне руке** *бити врло вешт и умешан у неком послу, умети нешто правити.* **обећавати златна брда и долине (златне куле)** *обећавати све најболе (а не испуњавати обећања).* **уписати златним словима** *ући у историју по добру, по најбољем, по вредности.*

зла̀тан м **1.** етн. *назив одмила за драгу мушку особу:* **2.** зоол. **а.** *в. пијор.* **б.** *врста лептира златножуте боје* Chrysophanus virgaureae. **3.** бот. *врста зељасте шумске биљке* Lilium martagon *из ф.* Liliaceae.

зла̀тар, -а́ра м **1. а.** *занатлија који израђује предмете од злата и сребра, који обрађује накит и украсе од злата и сребра.* **б.** *продавац златног и сребрног накита, јувелир.* **2.** зоол. **а.** *птица водомар.* **б.** *инсект златнозелене сјајне боје* Carabus auratus.

зла̀тара ж **1.** *продавница злата и накита, златарска радња, златарница.* **2.** агр. **а.** *врста јабуке.* **б.** *врста белог грожђа.* **3.** зоол. (обично у изр. **мува ~**) *врста муве чије је тело у преливу златнозелене и модре боје.*

зла̀тарица ж агр. *врста винове лозе белог грожђа и вино тог грожђа.*

зла̀тā̄рка ж *златарева жена.* • **мува ~** зоол. *в. мува златара.*

зла̀тā̄рница ж *златарска радња, златара; златарска радионица.*

зла̀та̄рскӣ, -ā, -ō *који се односи на златаре:* ~ занат, ~ радња.

злата́рство с (мн. ø) *златарски занат, златарска производња.*

зла̀таст, -а, -о **1.** *који је као злато, који подсећа на злато; који је као у злата:* ~ пламен, ~ коса; риба златасте боје. **2.** *израђен од злата, златан; позлаћен:* ~ конац, ~ натпис.

зла̀тача ж **1.** агр. **а.** *врста зимске јабуке.* **б.** *врста зимске крушке* **2.** бот. *врста гљиве* Boletus Chrysenteron.

зла̀та̄ш, -а́ша м у изр. **~ караш** зоол. *златна рибица* Carassius auratus.

зла́тити, зла̑тӣм несвр. [гл. им. зла́ћење с] **1.** *наносити слој злата на нешто, позлаћивати:* ~ нож. **2.** *обасјавати дајући златан одсјај.* – Сунце злати зидине кућа. **3.** фиг. *улепшавати.* **4.** *добијати боју злата, жутети (о кукурузу и др.).* ■ **~ се** *одавати златан сјај, сијати; пресијавати се као злато.*

зла̀тица ж **1.** *некадашња златна монета у нашој земљи.* **2.** зоол. **а.** (обично уз реч „куна") *врста куне чије је крзно испод грлушке и на грудима златножуте боје* Martes martes. **б.** *назив за неке врсте птица (водомар, вуга, жутовољка и др.).* **в.** *назив за неке врсте риба.* **г.** *врста муве* Lucilia caesar. **3.** бот. *назив за више врста пољских биљака са жутим цветовима* Ranunculus ficaria, R. acris, R. bulbosus. • зоол. **кромпирова ~** *врста инсекта* Doryphora decemlineata *из пор.* Chrysomelidae *која напада и уништава кромпирову стабљику.*

зла̀тка ж зоол. *куна златица;* уп. златица (2а).

зла̀тнӣк, -а и **зла̀тнӣк,** -и́ка м *златан новац, дукат.*

златнѝна ж *предмети од злата, златни накит, новац.*

зла́тница ж зоол. **а.** *в. пијор.* **б.** *в. златица (2г).*

златно- *први део сложеница који показује да се боја коју значи придев прелива у златно:* златножут, златнозелен.

зла̑то с (мн. ø) **1.** *хемијски елемената* (Au), *скупоцени метал жуте боје, сјајан, мекан (који се употребљава као мерило вредности).* **2.** зб. *предмети начињени од таквог метала (новац, накит, украси, златни конац и сл.).* **3.** *оно што је боје злата, што сија као злато:* ~ вечерњег сунца. **4.** фиг. *мила, драга особа.* • **бело ~** *платина.* **жежено, суво ~** *злато без примеса, чисто злато.* **жуто ~** *кукуруз.* **~ од човека** *изванредан, диван, добар човек.* **црно ~** *нафта, петролеј; угаљ.*

злато- *први део придевских или именичких сложеница који значи да је нешто златно или златасто:* златокос, златореп. НПосл **није злато све што сија** *није све што изгледа дивно, сјајно, привлачно и сл. зависта такво, спољни изглед, сјај и сл. може да завара.*

зла̀товēз м **1.** *вез рађен златном жицом.* **2.** *повез књиге с насловом у злату.*

златòврана ж зоол. *птица кричалица* Coracias garrula.

златòглав, -а, -о *који је златне или златасте главе:* ~ лептир, ~ цвет, ~ трава.

златòзуб, -а, -о *који има златне зубе.*

златòкос, -а, -о *који има косу боје злата:* ~ девојка.

златòкрил, -а, -о *који је златних, златастих крила:* риба златокрила, анђели златокрили.

златòкрӣлка ж (у атрибутској служби, уз им. ж. рода) *која има златна, златаста крила:* вила ~, утва ~.

златòлик, -а, -о *који личи на злато, који је као злато:* ~ слова, коса, ~ звездица.

златољу́бац, -шца м *онај који је похлепан, грамзив на злато.*

златòносан, -сна, -о *који садржи у себи злата:* ~ река, ~ песак, ~ руда.

златòпер, -а, -о *који има перје или пераја златне боје:* ~ риба.

златòперац, -ерца м зоол. *врста морске рибе* Mugil auratus.

златòпе́рка ж **1.** *кокош златастог перја.* **2.** зоол. *врста птице (вуга).*

златòпе́рнӣ, -ā, -ō **1.** нар. песн. *који има златна пера (о буздовану).* **2.** *в. златопер:* риба ~.

зла̀торе̄з м штамп. *украс, слова и сл. на књизи или папиру израђен од злата или сл. материјала:* повез са златорезом, позивница уоквирена златорезом.

зла̀торо̄г и златòрог м мит. *дивокоза златних рогова.*

златòрог, -а, -о *који има златне рогове:* ~ јелен.

златòрун, -а, -о *који има златно руно, чије је руно златно:* ~ овца, ~ стадо.

зла̀тотӣсак, -ска м штамп. *штампање, тисак златом или бојом која сличи злату.*

златòткāн, -а, -о *ткан или протканим златним нитима:* ~ свила.

златòтканица ж *тканина или одећа (про)ткана златним нитима:* хаљина од златотканице, свештеник у златотканици.

златòуст, -а, -о *онај који се одликује беседничким даром, слаткоречив:* ~ господин.

златòутва ж зоол. *в. златокрила утва* Anas boscas.

златӯњав, -а, -о *златаст:* ~ јечам, ~ боја.

зла̑ћан и зла̑ћан, -а, -о *у дем. и хип. значењу: златан, златаст:* ~ круна, ~ столица, ~ ланац.

зла̑ћен, -а, -о нар. *в. златан:* ~ прстен, ~ јабука, ~ боја.

зле́дити, зле̑дӣм јек. **злијèдити,** злӣједӣм несвр. *позлеђивати, повређивати:* ~ њене ране.

злèхӯд, -а, -о и **злèхӯдан,** -дна, -о *рђав, јадан, бедан:* ~ плата, ~ надница.

злèхӯд(н)о прил. *јадно, бедно; на несрећу:* ~ се потуцао.

зли́ковац, -овца м *онај који чини зло, зао, опак човек.*

зли́ковачкӣ, -ā, -ō *који се односи на зликовце, злочиначки.*

зли́ковачки прил. *као зликовац, на злочиначки начин.*

злӣћ, зли́ћа м **1.** *зликовац, злица.* **2.** мед. и вет. **а.** *заразна болест домаћих животиња, често и човека, коју изазива* Bacillus anthracis. **б.** мед. *гнојно запаљење прстију и шаке,* panaritium.

злӣца м и ж *зла особа, зликовац; опак човек.*

зло̑ с (ген. мн. за́ла̄) **1.** *оно што је рђаво, негативно у животу, у друштву, рђава дела, рђави поступци.* – Рат је велико зло. Немој га памтити по злу. **б.** *оно што је неповољно за човека, несрећа, невоља.* **б.** *тегоба, мука.* – Зло ми је кад видим крв. **2.** *зле, нехумане стране живота; љутина, злоћа; бес.* – Запенио од зла. Очи закрвавиле од зла. • **да не чује ~** празн. *да остане како јесте, да се не погорша.* **дати се на зло** *погоршати се (о ранама, болестима).* **делити добро и ~** *бити с неким пријатељ, бити одан коме.* **злу не требало** *нека се нађе, може затребати.* **кренути (поћи) на зло, по злу** *кренути, поћи рђавим правцем, лошим путем, како не треба, како не ваља.* **о злу радити (некоме)** *приређивати некоме несрећу, пропаст.* **узети за зло** *лоше схватити, рђаво оценити.*

зло̑ прил. (комп. го̏ре̄ и го̏ре) **а.** *рђаво, слабо, неповољно:* ~ проћи. **б.** *како не треба, како не ваља:* ~ радити. **в.** *нерадо, непријатељски, злобно:* ~ гледати. **г.** (обично у комп.) *више, јаче.* – Грдио их је не може бити горе.

зло̀ба ж **1.** *зао, негативан став према некоме, злурадост, пакост, мржња.* **2.** *пакосна примедба, злобне речи.*

зло̑бан, -бна, -о *пун злобе, који испољава, изражава злобу; злурад, пакостан.*

зло̀бив, -а, -о *в. злобан.*

зло̀бити, -ӣм несвр. [гл. им. зло̀бљење с] *наносити зло некоме, непријатељски се односити према некоме, мрзети.* ■ **~ се** *мрзети се.*

зло̑бнӣк м *злобан, завидљив човек, пакосник.*

зло̑бница ж *злобна женска особа, пакосница.*

зло̑бно прил. *са злобом, пакосно, заједљиво.*

зло̀вољa ж **1.** *рђаво расположење, незадовољство, срџба.* **2.** *мрзовољна, зловољна особа.*

зло̀вôљан, -љна, -о *који је зле воље, мрзовољан; љут.*

зло̀вôљно прил. *изражавајући зловољу; мрзовољно.*

зло̀временица ж зоол. *барска птица* Numenius arquatus *из пор.* Scolopacidae *за коју се верује да предсказује ружно време.*

зло̀гласан, -сна, -о *који је чувен по злу, озлоглашен:* ~ режим. **2.** *који доноси, најављује рђаве вести, злослутан:* ~ птица.

зло̀гласни̏к м *онај који доноси рђаве гласове; злослутник.*

зло̀гласница ж *она која доноси рђаве гласове; злослутница.*

зло̀годница ж празн. *она која предсказује лоше време или несрећу, злослутница, злокобница (о неким птицама).*

зло̀гук, -а, -о *који пророче зло, несрећу; злослутан.*

зло̀гу̏к м *птица која по народном веровању предсказује какво зло; онај који слути какву несрећу, злослутник.*

зло̀гуко прил. *злослутно, злокобно.*

зло̀дело јек. **зло̀дјело** с *рђав, лош поступак; недело, злочин.*

зло̀дух м **а.** празн. *натприродно зло биће, враг, ђаво.* **б.** *оличење зла, симбол зла.*

зло̀ко̄б ж песн. *зла судбина, несрећа, коб.*

зло̀ко̄бан и **зло̀кобан,** -бна, -о **1. а.** *који предсказује, слути, доноси злу коб, злослутан:* ~ слутња, ~ птица. **б.** *тежак, несрећан:* ~ последице, ~ судбина. **2.** *зао, опак* ~ лице, ~ поглед.

зло̀ко̄бни̏к и **зло̀кобни̏к** м **а.** *онај који слути, предсказује, доноси несрећу, злослутник (о гавранима и др.).* **б.** *крвник, злотвор:* чета злокобника.

зло̀ко̄бница и **зло̀кобница** ж **а.** *она која слути, предсказује, доноси несрећу, злослутница:* птица ~. **б.** *она која другоме наноси зло.*

зло̀ко̄бно и **зло̀кобно** прил. *слутећи зло, несрећу:* ~ грактати.

зло̀на́мера јек. **зло̀на́мјера** ж *зла, рђава намера.*

зло̀на́меран јек. **зло̀на́мјеран,** -рна, -о *који жели да учини, нанесе некоме зло, који има рђаве намере; који је учињен с таквим намерама:* ~ човек, ~ приче.

зло̀на́мернӣк јек. **зло̀на́мјернӣк** *злонамеран човек.*

зло̀на́мерно јек. **зло̀на́мјерно** прил. *са злим намерама:* ~ рећи.

зло̀на́мернӧст јек. **зло̀на́мјернӧст,** -ости ж *особина онога који је злонамеран, онога што је злонамерно.*

зло̀очнӣк м *човек злих, урокљивих очију.*

зло̀очница ж *жена злих, урокљивих очију.*

зло̀пāмтити, -ӣм несвр. [гл. им. зло̀пāмћење с] *не заборављати учињено зло, увреду и сл.*

зло̀пāмтило с (м) (мн. с) *онај који памти нанесено зло, увреду; осветољубива особа.*

зло̀пāмтљив, -а, -о *који не заборавља, који памти нането зло, увреду, осветољубив.*

зло̀патан, -тна, -о *који се злопати, мучи, страда; тежак, мукотрпан:* ~ народ, ~ сељак; ~ ропство, ~ дан.

зло̀патити (се), -ӣм (се) несвр. [гл. им. зло̀паћење с] *тешко живети, мучити се.*

зло̀патнӣк м *онај који злопати, паћеник, мученик.*

зло̀патница ж *она која се злопати, паћеница, мученица.*

зло̀патничкӣ, -ā, -ō *који се односи на злопатнике.*

зло̀патнички прил. *као злопатник, мучећи се.*

зло̀патња ж *страдање, злопаћење, паћења.*

зло̀погледан, -дна, -о *који има зао, оштар поглед.*

зло̀погле̏ђа м (ж) (мн. ж) *особа која има зао, оштар, љутит поглед.*

зло̀рек, -а, -о *који говори осорне, ружне речи.*

зло̀слу̏т м *в. злослутник.*

зло̀слут, -а, -о *в. злослутан:* ~ реч.

зло̀слутан, -тна, -о *који слути, предсказује зло, несрећу; злокобан:* ~ гавран, ~ тишина.

зло̀слутица 1. ж (м) (мн. ж) *особа која слути зло, несрећу.* **2.** ж *зла слутња, предосећање несреће; рђав наговештај.*

зло̀слутни̏к м *онај који слути зло, несрећу.*

зло̀слутница ж *она која слути зло:* жена ~.

зло̀слутнӣчкӣ, -ā, -ō *в. злослутан:* ~ глас.

зло̀слутно прил. *предсказујући, наговештавајући зло, злокобно.*

зло̀слутнӧст, -ости ж *особина онога који је злослутан, онога што је злослутно.*

зло̀слуто прил. *в. злослутно.*

зло̀срет- *в. злосрећ-.*

зло̀сре̏ћа ж **1.** *зла срећа, зао удес, несрећа; јад:* слутити злосрећу. **2.** *особа зле среће, несрећник, несрећница.*

зло̀сре̏ћан, -ћна, -о *који је зле среће, несрећан; који је задесило зло:* злосрећни сељак, злосрећни народ. **б.** *у коме нема среће, проклет:* ~ земља, ~ година.

зло̀сре̏ћнӣк м *онај који је зле среће, који нема среће, несрећник; јадник.*

зло̀сре̏ћница ж *она која је зле среће, која нема среће, несрећница; јадница.*

зло̀сре̏ћно прил. *без среће, несрећно, лоше:* ~ проћи.

зло̀става ж *мучење, злостављање.*

зло̀ставља̄ти, -а̄м несвр. *зло, рђаво, нечовечно поступати према некоме, мучити.*

злостàвља̄ч, -а́ча м *онај који некога злоставља.*

зло̀тво̀р м *онај који некоме чини зло, непријатељ, душманин; злочинац, зликовац.*

зло̀тво̄ран, -рна, -о *који чини зло, зао; непријатељски, злочиначки:* ~ рука, ~ канца.

зло̀тво̄рка ж *она која чини зло некоме.*

зло̀тво̄рница ж *в. злотворка.*

зло̀тво̀рскӣ, -ā, -ō *који се односи на злотворе, злотворнике, непријатељски:* ~ стрела, ~ кућа.

зло̀тво̀рски прил. *као злотвор, злочиначки:* ~ завидети.

зло́ћа а. м (мн. ж) *злобна, пакосна, зла мушка особа; злочесто, неваљало дете.* **б.** ж *злобна, пакосна, зла женска особа.*

зло́ћо, -а и -е̄ м *в. злоћа (а).*

зло̀ћа ж *злоба, пакост.*

зло̀ћуд, -а, -о и **зло̀ћудан,** -дна, -о **1.** *који је зле ћуди, зле нарави, зао; који одражава такву нарав:* ~ старац, ~ око. **2.** *јогунаст, ћудљив (о коњу и сл. који уједа); љут, бесан (о псу).* **3.** (злоћудан) *који се не може излечити, малигни (о тумору).*

зло̀ћу̏днӧст, -ости ж *особина онога који је злоћудан, онога што је злоћудно, рђава нарав.*

зло̀ћудо прил. *пакосно, злурадо:* ~ се намрштити.

зло̀употре̏ба ж **1.** *употреба, коришћење нечега супротно законским нормама, малверзација; проневера, утаја:* министарска ~ власти, чинити злоупотребе у финансијама. **2.** *неумесна, неподесна, погрешна употреба:* ~ симбола, ~ штампе, ~ речи.

злоупотре́бити, -о̀трē̄бӣм јек. **злоупотријѐбити,** -о̀тријебӣм свр. **1.** *учинити злоупотребу, учинити нешто противзаконито искористивши положај; проневерити:* ~ власт у личне сврхе, ~ децу, ~ нешто у магацину. **2.** *служити се нечим сувише слободно:* ~ нечије стрпљење.

злоупотребља́вати, -èбљāвāм и **злоупотребљи́вати,** -èбљујēм *несвр. према злоупотребити.*

зло̀хӯд, -а, -о и **зло̀хӯдан,** -дна, -о **а.** *који је зле среће, злосрећан:* ~ судбина, ~ народ. **б.** *тежак, рђав:* ~ стање, ~ прилике.

зло̀чест, -а, -о **а.** *зао, опак, рђав:* ~ свет, ~ утицај. **б.** *несташан, немиран (о деци).*

зло̀често прил. *рђаво, немилосрдно; злобно, пакосно:* ~ поступати; ~ се смејати.

зло̀чӣн (зло̀чин) м *тешко кривично дело (убиство, разбојништво, повреда, крађа и сл.).*

злочи́нац, -нца и **зло̀чинац,** -инца м *онај који је извршио, починио злочин.* • **ратни ~** *починилац злочина у рату, у име зараћене стране.*

зло̀чиначкӣ, -ā, -ō *који се односи на злочин и злочинце, разбојнички:* ~ дело, ~ нагон.

зло̀чиначки прил. *на злочиначки начин, разбојнички:* ~ поступити.

зло̀чӣнка ж *женска особа злочинац.*

зло̀чӣнскӣ и **зло̀чӣнскӣ,** -ā, -ō *в. злочиначки:* ~ рука.

злочи́нство с *в. злочин.*

зло̀рад, -а, -о *који жели зло другоме, пакостан, злобан:* ~ непријатељ, ~ осмех, ~ прича.

зло̀раднӣк м *онај који се радује туђем злу, који жели другима зло.*

зло̀радо прил. *на злурад начин, пакосно, злобно.*

зло̀радо̄ст, -ости ж *особина оног који је злурад, пакост, злоба.*

змâј и **змā̏ј,** змā̏ја м (инстр. змā̏јем; мн. змā̏јеви) **1.** мит. *по народном веровању, крилато, змијолико чудовиште, неман с канџама и дугим репом;* уп. ала, аждаја: седмоглави ~. **2. а.** фиг. (често уз придеве: огњени, огњевити) *неустрашив, храбар, срчан човек.* – Обилићу, змају огњевити! Тај ти је змај огњени. **б.** *енергичан, вредан човек; љута, бесна особа.* **3.** *дечја играчка од папира коју деца везану за канап пуштају да лети на ветру.* **4.** астр. *назив за неке светлосне небеске појаве (комете, метеоре).* **5.** зоол. *гуштер* Draco volans *из пор.* Agamidae *дуг око 20* cm, *који живи у прашумама Азије.*

змā̏јевац, -евца м бот. *тропска биљка* Dracaena draco.

змајèвит, -а, -о *који је као у змаја, силан, снажан:* ~ коњ, ~ војска.

змā̏јевскӣ, -ā, -ō *који се односи на змаја, змајеве:* ~ старешина, ~ поглед.

змајо̀лик, -а, -о *који личи на змаја, сличан змају.*

змâјскӣ, -ā, -ō *в. змајевски:* ~ глава.

змӣја ж **1.** зоол. *гмизавац без ногу из реда* Ophidia, *дугог ваљкастог тела, често отровних зуба, који се креће пузећи:* ~ белоушка, ~ отровница. **2.** фиг. **а.** (често у устаљеним обртима и фразама) *зла, опака, љута особа.* **б.** *јад, чемер, несрећа, зло.* **3.** *нешто што обликом подсећа на змију (1), змијолик предмет:* прашњава ~, железна ~. • **барска ~** зоол. *в. белоушка.* **~ водарица (водена)** зоол. *в. поточарка.* **~ љутица** зоол. *в. камењарка* Vipera ammodytes **морска ~** зоол. *в. уљор.* **слепа ~** *слепић* Anguis fragilis. **змији на реп стати** *изложити се опасности, наићи на зло.* **змију у недрима носити (хранити, гајити** и сл.) *помагати некога који за добро узвраћа лошим.* **крити као ~ ноге** *врло брижљиво крити.* **стати змији на главу (врат)** *угушити зло у корену, уништити непријатеља.*

змӣјāк, -а́ка м бот. *биљка* Scorzonera *из ф.* Compositae *црвенкастог корена.*

змӣјāр, -а́ра м **1.** *човек који хвата змије; укротитељ змија.* **2.** зоол. *врста орла који лови змије.*

змӣјаст, -а, -о *сличан змији, змијолик:* ~ врат, ~ линија, ~ риба, ~ тело и сл.

змӣјасто прил. *у облику змије, као змија, вијугаво.*

змӣјача ж зоол. *морска звезда змијастих кракова* Ophiuroidea *која најчешће живи у тропским пределима.*

змӣјин, -а, -о **1.** *који припада змији:* ~ реп, ~ глава **2.** *као саставни део више ботаничких назива:* ~ језик, ~ лук, ~ чешаљ, ~ трава, ~ зеље, ~ цвеће и сл.

змӣјинац, -инца м бот. **а.** *биљка* Arisarum vulgare *из ф.* Araceae *која расте у Средоземљу.* **б.** *козлац* Arum italicum.

змӣјињāк м *место где се налази змијско легло.*

змӣјињӣ, -ā, -ē *в. змијски:* ~ цар, ~ гнездо.

змӣјӣћ, -и́ћа и **змӣјић,** -а м *младунче змије; змијица.*

змӣјица ж *дем. од змија.*

змијо̀глав, -а, -о *који има главу као змија.*

змијо̀глāвка ж бот. *зељаста биљка* Echium rubrum *из ф.* Boraginaceae *чија круница подсећа на змијску главу.*

змијо̀лик, -а, -о *сличан змији; вијугав:* ~ гуштер; ~ грана, ~ цеста.

змијо̀лико прил. *у облику змије, вијугаво.*

змӣјо̀чица ж бот. *врста уродице у житу* Lathyrus aphaca.

змӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на змију, змије, који припада змији:* ~ кожа, ~ кост, ~ отров, ~ уједа. **2.** *као саставни део више ботаничких назива:* ~ глава ~ трава, ~ цар, ~ млеко.

змӣјски прил. *на змијски начин, као змија:* ~ мудар.

змӣјугав, -а, -о *змијолик, вијугав.*

змијȕгати (се), -ā̄м (се) несвр. *кретати се, одн. пружати се змијугаво, као змија, вијугати.*

змӣјуљаст, -а, -о *в. змијаст.*

змӣјуљасто прил. *попут змије, змијасто.*

змијȕљати, -ā̄м несвр. *в. змијугати.*

змијȕљица ж *дем. од змија.* • зоол. **морска ~** *риба* Petromyzon marinus. **поточна ~** *риба* P. planeri *која живи у потоцима;* **речна ~** *речна риба* P. fluviatilis.

змијȕрина ж *ауг. и деј. од змија.*

змӣјче, -ета с (мн. ø; змӣјчā̏д ж) *змијино младунче, змијица, змијић.*

знâк м (лок. (у) зна́ку; мн. знâци и зна̏кови) **1.** *оно по чему се неко или нешто распознаје или разликује од другог, белег; оно што показује нечији положај, звање, чин:* особени знаци; пришити капетански ~. **2.** *оно што је потврда нечега, доказ:* ~ њихове незрелости, ~ богатства. **3.** *ознака, обележје нечега, црта, карактеристика:* ~ старости, ~ више културе. **4.** *покрет телом којим се нешто саопштава; миг, сигнал:* споразумети се знацима. **5.** *предзнак (нечега), симптом:* небески ~, ~ болести. **6. а.** лингв. *слово.* – Сваки глас има свој знак. **б.** лингв. *део интерпункције.* **в.** мат. *слово којим се обележава нека вредност, угао, права и сл.* **г.** хем. *слово којим се обележава хемијски елемент.* **7. а.** *значка; печат, жиг:* ~ добротворног друштва; ~ на месу. **б.** *симболична ознака, амблем:* ~ полумесеца и звезде на новцу римског цара. **8.** *било какав предмет који служи за обележавање нечега.* • **водени ~** *слово или знак на финим врстама папира.* **дијакритички ~** лингв. *знак који се ставља изнад слова.* **заштитни ~** *жиг на фабричким производима.* **~ жалости** *црно одело које се носи у знак жалости за покојником, црнина.* **~ једнакости** мат. *две паралелне црте (=).* **~ крста, крсни ~** рлг. *симбол хришћанства, крст.* **~ питања** лингв. *упитник.* **~ узвика** лингв. *узвичник.* **знаци интерпункције** лингв. *знаци који се употребљавају између речи или реченица ради јасније казивања.* **знаци навода (навођења)** лингв. *знаци интерпункције, наводници („…“).* **знаци распознавања** воj. *одзив, лозинка; тајна парола.* **саобраћајни (прометни) знаци** *обележја и сигнали који регулишу саобраћај.* **телеграфски знаци** *знаци Морзеове азбуке.*

знàкȍвнӣ, -ā, -ō *који се односи на знакове, обележен знаковима:* ~ језик, ~ систем.

знā̏лац, знā̏лца и **зна́лац,** -лца м **1.** *онај који добро познаје неку ствар или предмет, познавалац:* ~ језика, ~ књижевности. **2.** *научник; мислилац.* **3.** *знанац, познаник:* стари мој ~.

знàлачкӣ, -ā, -ō *који се односи на зналце, стручан, компетентан:* ~ превод.

знàлачки прил. *као зналац, са истинским познавањем ствари, компетентно:* ~ водити расправу.

знàмēн м **1.** *знамење.* **2.** *значај, важност.*

знàменит и **знамѐнит,** -а, -о **1.** *чувен, славан, уједан:* ~ човек, ~ дело. **2.** *значајан, важан; пун врлина:* ~ епоха, ~ писмо; ~ коњ.

знàменито и **знамѐнито** прил. **1.** *важно, значајно.* **2.** *у великој мери, знатно.*

знàменитōст и **знамѐнитōст,** -ости ж **1.** *особина онога што је знаменито, важно, важност, значај.* **2.** *оно што представља велику друштвену или другу вредност, значајан предмет, ствар:* знаменитости Јерусалима.

знàмēнка ж *белеī(а), младеж, деца; обележје, ознака, знак.*

знàмēње с **1.** *знак, ознака; белеī:* ~ на једној руци; ~ револуције. **2.** *обележје, карактеристика.* **3.** *доказ, потврда; траī:* донети неко ~; ~ великог расула. **4.** *предзнак, предсказање:* магла је ~ буре. **5.** *симбол:* славно ~, ~ власти.

знâн, -а, -о *познат; уједан, чувен:* ~ лице ~ путања; ~ људи, ~ песма.

знáнац, -нца м **1.** *познаник.* **2.** *познавалац, зналац:* ~ историје.

знâно прил. *познато.* – Није му било знано.

знàнōст, -ости ж *наука.*

знàнствен, -а, -о (обично одр.) *који се односи на знаност, научан:* ~ рад, ~ испитивање.

знàнственӣк м *научник.*

знàнствено прил. *научно; зналачки:* ~ испитати; ~ урадити.

знàнственōст, -ости ж *особина онога који је знанствен, онога што је знанствено, научност.*

знáнство с *наука; умешност.*

знáње с **1.** *познавање неке научне области, скуп чињеница које неко зна:* ~ лингвистике, ~ из физике. **2.** *умеће, вештина:* имати довољно војничког знања. **3.** *наука, знаност.* • **без знања** *кријӯћи, тајно, да се не зна.* **давати на знање** *обавестӣти о нечему, скренӯти пажњу.* **примити (узети) к знању (на знање)** *упознати се с неком одлуком, обавешт̄ењем и сл.*

знâтан, -тна, -о **1.** *значајан, знаменит, важан.* **2.** *познат, чувен.* **3.** *велик, позамашан, приличан:* у знатној мери, знатне количине.

знâти, знâм (знáдēм) (3. л. мн. знâjӯ (знáдӯ)) (у служби футура II знâднēм) (имперф. знâђāх (знàдијāх); пр. сад. знâjӯћи) несвр. **1.** *познавати чињенице о некоме или нечему, бити упознат са нечим:* ~ немачки. **2.** *бити слободан, вешт у чему, умети.* – Играо је како је најбоље знао. **3.** *бити свестан, имати на уму, схватати.* – Не зна шта ради. Он зна шта говори. **4.** (одрично) *не марити, не водити рачуна.* – Нећу да знам за њега. **5.** *имати обичај, обичавати.* – Знао би свако јутро ићи на пијацу. **6.** *бити у стању, моћи, хтети.* – Знате ли ми рећи где је апотека. **7.** *без посебног значења, у обраћању.* – Знаш, већ ми је додијало. ■ ~ **се 1.** *познавати се међусобно.* – Ми се добро знамо. **2.** *примећивати се, распознавати се.* – Зна му се на кожи да је оперисан. • **ако бога знаш (знате)** *в. под бог̄.* **бог би га знао** разг. *не зна се, тешко је знати.* ~ **за бога** *имати разумевања, бити хуман.* ~ **за себе** 1) *памтити, сећати се.* – Откако зна за себе, увек је радила. 2) (негирано) *не бити при свести.* – Не зна ништа за се. ~ **две у накрст** (обично негирано) *знати било шта, макар шта.* ~ **као воду (као Оченаш, као рђаву пару** и сл.) *знати сасвим добро.* ~ **колико је сати** *знати да нешто ни је добро, да је рђаво.* ~ **свога бога** *в. видети свога бога (под бог̄).* ~ **у главу (у душу, у прсте)** *знати сасвим добро, подробно, темељно.* ~ **у ком грму лежи зец** *знати о чему се ради, бити упућен у нешто.* **и шта (ти) ја (све) знам** *и још много, не може се све набројати.* **како (год) знаш (знате)** *снађи(те) се, чини(те) како хоћеш (хоћете).* **ко зна, ко би знао, ко ти га зна** *неизвесно је, не зна се.* **не зна даље од носа** *глуп је.* **не знам где ми је глава** *претрпан сам пословима, превише радим.* **не знам какав (како, колико, шта)** *било какав (како, колико, шта).* **не зна му се ни трага ни гласа** *изгубио се, нестао.* **не зна се ни ко пије ни ко плаћа** *велики је неред, хаос.* **не зна за одмор (за празник)** *стално ради.* **не ~ мере (за меру, за границу)** *не умети се обуздати, бити неумерен.* **не ~ ни како му је име** *не знати баш ништа.* **не ~ шта је жена, не ~ шта је мушко** *немати полне односе, немати сексуално искуство.* **нећу за не знам какве паре** *нећу ниподшто, нећу ни по коју цену.* **ни броја се не зна** *веома много, премного.* **није не знам шта, није бог зна шта** *није нешто нарочито.* **то зна и моја баба, то знају врапци на крову** *то свако зна, то је свима добро познато.* **шта га знам** *не знам, нисам сигуран, у недоумици сам.*

знàтижеља и **знâтижеља** ж *жеља да се нешто сазна, радозналост, љубопитљивост.*

знàтижēљан и **знâтижēљан,** -љна, -о *радознао, љубопитљив:* ~ питање, ~ дете.

знàтижēљнӣк и **знâтижēљнӣк** м *знатижељан, радознао човек.*

знàтижēљно и **знâтижēљно** прил. *радознало, љубопитљиво:* ~ гледати.

знатижéљнōст, -ости ж *особина онога који је знатижељан, радозналост, љубопитљивост.*

знâтно прил. **1.** *у већој, приличној мери, много:* ~ повећати. **2.** *значајно, важно.*

знâчāј м (инстр. -ем) **а.** *вредност, важност, улога; утицај:* ~ уметности, велики ~ за развој пољопривреде; саветодавни ~ **б.** *одлика, карактеристика:* етнографски значаји се већ губе.

знâчājан, -јна, -о **1.** *који је од значаја, од вредности, важан, знатан:* ~ за овај крај, значајне измене. **2.** *утицајан, уједан, познат:* ~ песник, ~ научник. **3.** *који нешто значи, који има одређено значење:* ~ поглед **4.** *замашан, велики:* значајне количине пшенице.

знâчājка ж *особина, одлика, црта.*

знâчājно прил. **1.** *од значаја, од важности, важно.* **2.** *са посебним смислом, значењем:* ~ погледати.

знáчēње с **1.** *оно што нешто значи, оно што се нечим казује, саопштава:* ~ речи, имати друго значење. **2.** *значај:* бити од историјског значења.

знáчити, знâчӣм несвр. **1.** *имати значење, означавати.* – Глаголи значе радњу. **2.** *имати значај, бити од значаја; вредети.* – Вук је много значио са Србију. Он једини још нешто значи. **3.** (у 3. л. јд. презента) *дакле, то јест, према томе.* – Значи, жениш се!

знàчӣћ м *дем. од. знак.*

знâчка ж (дат. -ки; ген. мн. -чāкā (-кӣ)) *мањи предмет од метала, врпце и др. материјала као ознака, обележје неког друштва, организације, чина и сл.:* ~ Црвеног крста, ударничка ~.

знôј, знòја м (инстр. знòјем) **1.** *течност коју луче знојне жлезде кроз поре на кожи; знојење.* **2.** фиг. *тежак, напоран рад; имовина стечена тешким радом.* • **девет, сто ... хиљаду знојева** *с великом муком, мучно, тешко (стећи, зарадити).* **крвави ~** *велики труд, тежак рад.* **купати се у властитом зноју** 1) *претерано се знојити* 2) *бити у тешком положају.* **пробија ме ледени (мртвачки, хладан** и сл.) **зној** *осећам нелагодност знојећи се услед болести, страха, нервне напетости и сл.* **у зноју лица свог јести хлеб (крух)** *с муком зарађивати за живот.*

знòјав, -а, -о **1.** *знојен, коме је избио зној; овлажен знојем:* ~ ноге, ~ одећа. **2.** фиг. *мукотрпан, тежак:* ~ посао.

знòјавōст, -ости ж *стање онога који је знојав, знојеност.*

знòјан и **знôјан,** -јна, -о **1.** *обливен знојем, знојав.* **2.** *који потиче од зноја:* ~ кап. **3.** (обично одр.) *који лучи зној, кроз који се лучи зној:* ~ жлезда, ~ пора. **4.** *који изазива знојење, врео; праћен знојењем:* ~ лето, ~ жега; ~ грозница.

знòјити, -ӣм несвр. [гл. им. знòјēње с] **1.** *чинити да се неко (нешто) зноји:* ~ коња. **2.** *влажити, квасити.* ■ ~ **се 1.** *испуштати из себе зној.* – Од муке се поче знојити. **2.** фиг. *мучити се,*

напорно радити. **3.** *замаљивати се паром, влажити се; росити се.*

знојница и **зној̀ница** ж **1.** анат. *знојна жлезда.* **2.** *тканина, обично у виду широке траке око руке или главе, која скупља зној, а користе је најчешће спортисти (тенисери, атлетичари и др.).*

зо̀б, зо̀би ж (инстр. зо̀би и зо̀бљу) бот. *врста стрног жита* Avena sativa *које се употребљава највише као исхрана за коње, овас.*

зобàница ж *в. зобеница.*

зо̀бати, зо̀бљēм несвр. **1.** *јести зоб или сличну храну (обично о коњима).* **2.** *кљуцати зрневље, бобице, мрвице (о пернатој живини, птицама); јести зрнасте плодове зрно по зрно.* **3.** *јести:* ~ со.

зо̀бени и **зобè̄нӣ,** -ā, -ō *који се односи на зоб; који је од зоби:* ~ брашно, ~ хлеб.

зобè̄ница ж **1.** *хлеб од зоби, овсеница.* **2.** *ракија од зоби.*

зо̀бити, -ӣм несвр. [гл. им. зо̀бљење с] *хранити зобљу (или другим житом); добро хранити.*

зо̀бӣште с *њива на којој је (била) засејана зоб.*

зо̀бнӣ, -ā, -ō *в. зобен:* ~ зрно, ~ плева, ~ хлеб и сл.

зо̀бница и **зо̀бница** ж *торба у којој се носи и из које се даје коњу зоб.*

зо̀в м *дозивање; позив, поклич, апел:* ~ неке жене; ~ под оружје, ~ на побуну. **2.** *завијање, рика животиња:* љубавни ~ јелена.

зо́ва ж бот. *листопадно шибље* Sambucus nigra *из ф.* Caprifoliaceae *белог цвета и црног плода у виду бобица, који се употребљавају у лекарству.*

зо́вин, -а, -о *који припада зови, који се односи на зову:* ~ цвет, ~ чај.

зо̀вина ж *дрво од зове; грушти од зове.*

зо́внути, зо̀внēм и **зо̀внути,** -нēм свр. **1.** *позвати, призвати гласом или каквим другим знаком.* **2.** жарг. *наручити, поручити (пиће):* ~ литар вина.

зо̀граф м грч. *средњовековни сликар икона, иконописац, живописац.*

зо̀графскӣ, -ā, -ō *који се односи на зографе.*

Зо̀дијак м грч. астр. *појас од дванаест сазвежђа у којем се обављају привидна кретања Сунца, Месеца и других великих планета за годину дана.*

зо̀дијачкӣ (зо̀дијакā̀лнӣ, зо̀дӣјскӣ), -ā, -ō *који се односи на Зодијак, који припада Зодијаку.*

зо́ља ж (зо̀ль м) **1.** зоол. *инсект* Vespa vulgaris, *оса, осица.* **2.** фиг. *зла, опасна особа; прзница, свађалица.*

зо̀мби, -ија м енгл. **1.** антроп. *мртвац оживљен магијом, према веровању хришћанских црнаца, који нема способност самосталног деловања.* **2.** фиг. *особа која делује под нечијим утицајем, којом други управља.*

зо́на ж грч. **1. а.** геогр. *област Земљине површине између свака два меридијана, појас.* **б.** *појас, предео Земљине површине који се издваја према битним одликама (по клими, флори, фауни, конфигурацији земљишта и сл.):* жарка ~, планинска ~, ~ магле. **2. а.** *територија између две државе; погранични рејон.* **б.** *део неке земље, покрајине и сл. посебно издвојен из разних (политичких и сл.) разлога:* царинска ~. **в.** *део територије једне државе коју она посебном конвенцијом уступа другој држави за трговину и сл.:* слободна ~, трговинска ~. **3.** *подручје одређених борбених и др. акција:* ратна ~, ~ маневара. **4.** спорт. **а.** *део терена или игралишта намењен одбрани, одн. нападу.* **б.** *врста одбране у кошарци, зонска одбрана.*

зо̀нāлнӣ, -ā, -ō *који се односи на зону:* ~ фактор.

зо̀нскӣ, -ā, -ō *који се односи на зону, покрајински:* ~ турнир, ~ првенство, ~ одбрана.

зоо- грч. *префикс који значење речи доводи у везу са животињским светом:* зоологија, зоофил.

зо̀о-вр̀т, -вр̀та м *зоолошки врт.*

зоо̀гēн, -огéна м мин. *минерал настао уз учешће материја животињског порекла.*

зоо̀ген, -а, -о *који је животињског порекла:* зоогене стене.

зоогеогр̀афија ж *наука која проучава распрострањеност разних врста животиња на Земљи.*

зоо̀лог м *онај који се бави зоологијом.*

зоолò̄гија ж грч. *наука која проучава животињски свет.*

зоо̀лошкӣ, -ā, -ō *који се односи на зоологију:* ~ врста, ~ врт.

зоо̀морфан, -фна, -о *који има облик животиње.*

зооспо́ра ж грч. биол. *бесполна ћелија која врши размножавање.*

зооспор̀ангија ж биол. *спорангија која производи зооспоре.*

зоотѐхника ж *наука о гајењу домаћих животиња и селекцији стоке.*

зо̀р, зо́ра м тур. **1.** *снага, сила, моћ.* **2.** *притисак; насиље.* **3.** *невоља, тешкоћа.* **4.** *напор, труд.* – Задихао се од зора. **5.** нар. (у атриб. служби) *леп, диван, красан:* зор делија, зор цура.

зо̀ра ж **1.** *најранији део дана, свитање.* **2.** фиг. *настанак, почетак (нечега лепог):* ~ човечанства.

зо̀ран, -рна, -о **1.** *леп, красан згодан:* ~ Црногорка. **2.** *силан, силовит, жестоки:* ~ јунак, ~ јуриш. **3.** *који се види, очигледан:* ~ обука.

зо̀рити, -ӣм несвр. *свитати, сванути.*

зо́рити се, зо̀рӣм се несвр. *дичити се, поносити се; разметати се.*

зо̀рнӣ, -ā, -ō *који настаје, који се појављује у зору:* ~ доба, ~ роса, ~ часови.

зо́рница ж кат. *јутарња миса у време божићњег поста; друга божићња миса.*

зо̀рно прил. **1.** *јасно, живо, сликовито.* **2. а.** силно, снажно, јако. **б.** *тешко, тегобно, напорно.*

Зо́рњача ж астр. *јутарња звезда, Даница.*

зо̀рōм прил. *у зору, у свануће.*

зо̀рт м тур. *страх, зебња, бојазан.*

зр̀ак м **1.** (мн. зр̂аци (зра́кови)) *млаз светлости; сличан млаз других врста електромагнетског таласања или атомских честица у прогресивном кретању:* сунчев ~, ултраљубичасти ~, инфрацрвени (топлотни) зраци; радијумски зраци, алфа-зраци, бета-зраци и сл. **2.** (мн. в) *ваздух.* • **рендгенски (рендгенови) зраци** физ. *невидљиви електромагнетски зраци који се примењују у медицини и техници.*

зр̀ака ж *в. зрак (2).*

зр̀акаст, -а, -о *који се из једног места пружа у разним правцима слично зрацима:* ~ трепавица, ~ сноп.

зр̀акасто прил. *у облику зрака; слично зрацима; у разним правцима.*

зр̀акāш, -а́ша м (обично у мн.) *у мн.: назив за морске животиње из реда* Radiolaria *зракастог тела (у јд.: животиња из тога реда).*

зр̀акоплō̄в м *в. авион.*

зракоплóвац, -вца м *ваздухопловац, авијатичар.*

зракò̄плōвка и **зр̀акоплō̄вка** ж зоол. *тропска птица* Phaëton *из реда пловуша* Speganopodes *која се храни рибом и сл.*

зр̀акоплō̄внӣ, -ā, -ō *који се односи на зракопловце и зракопловство, ваздухопловни:* ~ пилот, ~ служба.

зракоплóвство с *ваздухопловство, авијација.*

зрáчак, -чка м **1.** *дем. и хип. од зрак:* ~ светлости. **2.** фиг. *делић, тренутак пријатног осећања:* ~ наде, ~ среће.

зра̑чан и **зра́чан,** -чна, -о **1. а.** *обасјан зрацима, осветљен, сјајан, светао, блистав:* ~ звезда, ~ око. **б.** фиг. *који својим особинама пријатно делује.* **2.** (одр.) *који се односи на зрак, ваздушни:* ~ флота, ~ притисак.

зра́чити, зра̑чи̑м несвр. [гл. им. зра́чење с] **1.** *одавати енергију у виду зрака; пуштати светлост, светлети, сијати (о Сунцу, Месецу; о сијалици).* **2.** *обасјавати, осветљавати (некога, нешто):* ~ путеве. **3.** *излагати (ради лечења) рендгенским и другим зрацима поједине делове тела или органе:* ~ плућа. **4. а.** фиг. *одавати, испољавати:* ~ тугу. **б.** *ширити се, простирати се.* — Из куће је зрачила нека милина, лепота. **5.** *проветравати, вентилирати:* ~ собу. ■ **~ се 1.** *излагати се дејству рендгенских или каквих других зракова (ради лечења):* ~ се на клиничком центру. **2.** *излагати се дејству свежег ваздуха, проветравати се:* ~ се на балкону. **3.** *светлети, сијати.*

зра̀чић, -а и **зра̀чи̑ћ,** -и́ћа м *дем. и хип. од зрак.*

зра̑чно прил. *с пуно светлости, светло, сјајно.* **б.** *живо, осећајно.*

зра́чно̑ст, -ости ж *особина онога који је зрачан, онога што је зрачно.*

зре́вати, зрѐва̄м јек. **зријѐвати,** зрѝјева̄м несвр. **1.** *зрети, сазревати (о воћу и др. биљним плодовима).* **2.** *досијевати у стање телесне и душевне развијености, зрелости (о девојкама и младићима).*

зрели́на ж *стање онога што је зрело, зрелост:* ~ плода; ~ љубави.

зрѐло прил. *разумно, паметно.*

зрѐло̑ст, -ости ж **1. а.** *умна и душевна развијеност, способност за озбиљно размишљање и рад:* ~ показати велику зрелост. **б.** *телесна развијеност, потпуност физичког развоја.* **2.** *стање онога што је зрело, зрелина* ~ воћа. • **испит зрелости** *матурски испит (у средњој школи), матура.*

зрѐни́к, -и́ка м *видик, хоризонт, обзорје.*

зрѐо (ек. и јек, јек. и зри̏о), зрѐла, -о **1.** *р. пр. од зрети.* **2.** *који је досијео у стање погодно за јело, брање и сл. (о воћу и сличним плодовима):* ~ крушка, ~ плод. **3. а.** *који је достигао потпуни (умни и физички) развитак; својствен томе степену развитка:* ~ човек, ~ лепота. **б.** *који долази после младости, који представља средњи део живота:* зреле године, ~ доба. **3.** *паметан, разборит:* ~ размишљање, ~ закључак. **4.** *присео за нешто, готов за нешто:* зрели за клање. **5.** *који се налази у пуном јеку, доодмакао:* ~ јесен.

зре̑ти, зри̑м (зре̑м) (3. л. мн. зру̑ (зре̑)) несвр. [гл. им. зре́ње с] **1.** *постајати зрео, сазревати (о воћу и другим биљним плодовима).* **2. а.** *бити у процесу погодном за употребу (о вину, кајмаку и др.).* **б.** *развијати се, формирати се (о мислима и осећањима).*

зри̏ка ж оном. *глас, оплашавање врикаваца, попаца.*

зри̏кав, -а, -о *разрок, врљав (о очима).*

зри́кавац и **зри̏кавац,** -а̑вца м зоол. **1. а.** *пољски попац* Gryllus campestris. **б.** *кућни попац* Gryllus domesticus. **2.** *зелени скакавац* Locusta viridissima.

зри̏каво прил. *разроко, врљаво:* ~ гледати.

зри̏каво̑ст, -ости ж *особина онога који је врикав, разрокост.*

зри̏кати, -а̑м несвр. *звекетати; врикаво гледати.*

зри́кати, зри̏чем несвр. *пуштати гласове (о врикавцу).*

зри́чак, -чка м зоол. *в. врикавац.*

зр̑наст, -а, -о **1.** *који је у облику зрна, који личи, подсећа на зрно:* ~ киша, ~ као пиринач. **2.** *који се састоји од зрна:* ~ храна.

зр̑нат, -а, -о **1.** *који је пун зрна, који обилује зрнима:* ~ клас, ~ зоб. **2.** *в. зрнаст:* ~ снег, ~ храна.

зрна́шце, -а и -ета с (мн. -ца) *дем. и хип. од зрно.*

зр̑но с (зб. им. зр̑нѐвље и зр̑ње) **1.** *ситни биљни плод, семенка, бобица:* ~ пшенице, ~ пасуља, ~ бибера, ~ грожђа. **2. а.** *мали, ситан предмет округлог облика, делић неке материје:* ~ бисера, ~ песка, ~ леда. **б.** фиг. *трунка, мрвица:* ~ истине, ~ хумора. **3.** *метак, тане, куршум:* пушчано ~, ~ хаубице. • **мањи од маково зрна** *претерано повучен, миран (од страха, бојазни, понижености и сл.).* **не вреди зрна боба** *не вреди ништа.*

зрнѐвит, -а, -о *богат зрнима, пун зрна:* ~ кукуруз.

зр̑нце, -а и -ета с (мн. зр̑нца; зб. им. зр̑нцад и зр̑нцад ж) *дем. а хип. од зрно:* ~ бисера. • **крвна зрнца** физиол. *ћелије које са крвном плазмом чине крв.* **бела крвна зрнца** *леукоцити.* **црвена крвна зрнца** *еритроцити.*

зр̑цалан, -лна, -о *који се односи на зрцало, на огледало; који је као зрцало, огледало:* ~ стакло; ~ поглед.

зр̑цалити се, -и̑м се несвр. [гл. им. зр̑цаљење с] **а.** *одражавати свој лик на глаткој, сјајној површини; огледати се.* **б.** фиг. *испољавати се, видети се (о душевним стањима).* **в.** *блистати, сијати се (о језеру и сл.).*

зр̑цало с *в. огледало.*

зр̑ца́лце, -а и -ета с (мн. -ца) *дем. од зрцало.*

зу̑б м (мн. ген. зу́ба̄, дат. зу́бима) **1.** анат. *једна од клинастих или плочастих кошчица у вилицама човека и већине кичмењака које служе за кидање и ситњење хране.* **2.** *оштрији изрезак или зарезак на разним предметима (тестери, чешљу и сл.).* **3.** *оштра избочина стене налик на зуб (1):* ~ клисуре, планински ~. • **бабин ~, бабини зуби** бот. *биљка* Tribulus terrestris *из ф.* Zygophsllaceae. ~ **времена** *дуготрајност употребе која изазива оштећење на нечему.* **курјачки (вучји) ~** *неправилно израстао зуб дужи од осталих.* **млечни ~** *зуб који никне у раним годинама живота, млечњак.* • **брусити, оштрити зубе** 1) *показивати велику жељу за нечим.* 2) (на некоме) *нападати некога, говорити лоше о некоме.* **до зуба се наоружати** *потпуно се наоружати.* **држати језик за зубима** *не говорити никоме ништа.* **зуб за зуб** *истом мером (узвраћати), на исти начин (вратити, осветити се).* **зубима и ноктима** *свим силама, свим средствима.* **има зубе** *језичав је, зубат је.* **имати зуб (на некога), имати на зубу (некога)** *бити киван на некога.* **језик за зубе** *ући, умукни!* **као бабини зуби** *веома несигурно, слабо.* **кроз зубе процедити, проговорити** *једва чујно, полугласно проговорити.* **не помолити бела зуба** *не проговорити ни речи.* **није ни на зуб (нема ни на зуб)** *сасвим је мало, недовољно.* **пасјим зубима (на пасје зубе)** *уз велике напоре, с тешком муком (заштитити).* **показати зубе** *показати отпор, оштрину, борбеност.* **поломити, сломити зубе** *претрпети неуспех, пораз.* **стиснути, стегнути зубе** *прикупити храброст, снагу да се нешто издржи.* **трбух до зуба** *јако упадљива, одмакла трудноћа.* **туђим зубима (хлеб) јести** *живети на рачун другога.* **узети на зуб (некога)** *чинити пакости некоме, опонашати некога.* **тупити зубе** *узалуд причати, говорити.* **у зубима би га могао носити** *веома је слаб, мали (у односу на онога са ким се пореди).*

зу̑бало с **а.** *горња и доња вилица са зубима; зуби.* **б.** *вештачка вилица, зубна протеза.*

зу̑ба̄н, -а́на м **1.** пеј. *мушкарац с великим зубима.* **2.** зоол. *у мн.: род сисара из реда китова са једним или више зуба* Odontoceti *(у јд.: такав кит).* **3.** агр. *врста кукуруза крупног зрна.*

зу̑бар, -бра м зоол. *в. бизон.*

зу̑ба̄р, -а́ра м (вок. зу̑ба̄ре и зу̑ба̄ру, инстр. -а́ром и -а́рем) *зубни лекар, стоматолог.*

зу̑ба̄рка ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) *женска особа зубар.*

зу̑ба̄рскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на зубаре и зубарство:* ~ столица, ~ техничар.

зуба́рство с *грана медицине, стоматологија; зубарска делатност.*

зу̑баст, -а, -о *који има облик зуба, сличан зубима; шиљат, оштар.*

зу̑бат, -а, -о **1.** *који има зубе; који има крупне, јаке зубе:* ~ кит, ~ пас. **2.** фиг. *оштар на језику, језичав; који изражава оштрину, строгост (о речима):* ~ удовица; ~ говор. **3.** *који слабо греје (о Сунцу); хладан, леден:* ~ сунце, ~ ветар.

зуба́так и **зу̑батак,** -тка м зоол. *врста пастрмке* Salmo dentex.

зу̑батац, зу̑баца м зоол. *морска риба* Dentex vulgaris *из пор.* Sparidae *са јаким предњим зубима.*

зу̀бато прил. *оштро, ӣркосно.*

зу̀батӧст, -ости ж *особина оноӣа коӣи ӣе зубат; оштрина, хладноћа.*

зу́бац, зу́пца и **зу̀бац,** зу̀пца м **1. а.** *зарез, усек на назубљеном делу машине, алатке или каквоӣ ӣредмета.* **б.** *клинасти део коӣи се уӣлављује у какву наӣраву или алатку:* ~ на грабуљама. **2.** *в. зуб (3).*

зу̀бача ж **1.** пеј. *жена великих зуба.* **2.** *ӣољоӣривредна алатка за равнање ӣооране земље, дрљача.* **3.** бот. *коровна биљка* Cynodon dactylon.

зу́бити, зу̀бӣм несвр. [гл. им. зу́бљење с] **1.** *оштрити зупце на тестери и сл. наӣравама; правити, урезивати зупце на нечему.* **2.** *ӣоравнавати земљу зубачом, дрљати.*

зу̀бић, -а и **зу̀бӣћ,** -и́ћа м *дем. и хип. од зуб.*

зу̀бља ж **а.** *цеӣка луча, сувоӣ борovoӣ или каквоӣ другоӣ дрвета коӣа запаљена осветљава одређени ӣростор.* **б.** *комадић, цеӣка дрвета.*

зу̀бнӣ (зу̀бнӣ), -а̄, -о̄ *коӣи се односи на зубе:* ~ каменац, ~ лекар.

зу̀боббо̀лан, -лна, -о *коӣи ӣати од зубобоље, коӣа боле зуби:* ~ човек.

зубо̀боља ж *болови у зубима, болест зуба.*

зу̀бовац, -о̄вца м бот. *биљка* Anacyclus pyrethrum *из ф.* Compositae *коӣа се у народу уӣотребљава ӣротив зубобоље.*

зубо̀лик, -а, -о *коӣи има облик зуба, сличан зубу.*

зуботѐхнича̄р м *стручњак (са одговарајућом школском сӣремом) за техничке ӣослове у зубарству; зубар.*

зу̀бӯн, -у́на м тур. *у народној ношњи, горњи део одеће од сукна, различите дужине, обично без рукава.*

зу̀зӯк м *звук коӣи настаје трӣерењем крила разних инсеката, зука; звук сличан томе:* ~ ӣчела.

зузу́кати, зу̀зӯчӗм и **зузу̀кати,** зу̀зучӗм и зузу̀ка̄м несвр. *в. зујати (1).*

зу̀ј м **1.** *зујање, зука (инсеката):* ~ ӣчеле. **2.** *звук различитих ӣредмета ӣокренутих на трӣерење, одн. укључивање у рад аӣарата, уређаја и сл.:* ~ вретена, ~ писаћих машина. **3.** *једнолични шум коӣи ӣрати неке ӣриродне ӣојаве; сливени звук уопште од неодређених извора:* ~ ветра, ~ ӣотока; ~ вечери.

зу̀јав, -а, -о *коӣи ӣроизводи зујање, коӣи зује; коӣи одаје једноличан тон (звркање, жубор и сл.):* ~ инсект, ~ река.

зу́јалица ж зоол. *мува зунзара; уопште мува.*

зу̀јан, зу̀јна, -о *в. зујав:* ~ ӣчела, ~ глас.

зу̀јара ж зоол. *в. зунзара.*

зу́јати, -ӣм несвр. непрел. **1.** *ӣроизводити сӣецифичан звук трӣерењем крила (о инсектима); ӣроизводити сличан звук, остављати утисак слична звука.* **2. а.** *одавати једнолочан звук трӣерећи, вибрирајући; зврјати, брујати (о машинама и наӣравама).* **б.** *хујати, шумети; брујати, бучати.* **3.** *имати утисак, осећај шума, брујања; одзвањати.* – Зујӣи ми уво. Зујӣи ми у глави. Зује ми те речи још у ушима. **4.** *ӣроносити се трӣричавањем, ширити се.*

зу̀јкати, -а̄м несвр. *у дем. значењу: зујати.*

зу̀к м и **зу̀ка** ж **1.** *в. зуј:* ~ ӣчеле, ~ од оружја, ~ ветра. **2.** *уопште јак звук нечега:* ~ топова, ~ бича.

зу̀кара ж зоол. *в. зунзара.*

зу́кати, зу̀чӗм несвр. *стварати зуку, зујати.*

зу̀ква ж (ген. мн. зу̀ка̄ва̄) бот. **1.** *назив за разне биљке* (Heleocharis, Juncus) *коӣе се уӣотребљавају за ӣлетење разних ӣредмета.* **2.** *врста киселе (дивље) јабуке.*

зу́кнути, зу̀кнӗм свр. **1.** *ӣроизвести звук, зазујати; фијукнути, зазвиждати.* **2.** *ӣроговорити, зуцнути.*

зу̀ктати, -тӣм и зу̀кћӗм несвр. *зујати; зврјати.*

зу̀лум и **зу̀лум** м тур. *насиље, уӣињавање, тираниӣа.*

зулу̀мћа̄р, -а́ра м тур. *онај коӣи чини зулум, насилник.*

зулумћа́рити, -у̀мћа̄рӣм несвр. [гл. им. зулумћа́рење с] *чинити зулум, тиранисати.*

зу̀луф м тур. *зализак косе коӣи се исӣред уха сӣушта до средине образа, бакенбарт; увојак, ӣрамен косе коӣи се сӣушта ӣрема лицу или виси ниже рамена.*

зу̀мба и **зу̀мба** ж тур. **а.** *сӣрава за бушење рӯӣица у ӣапиру; сӣрава за ӣоништавање марака бушењем.* **б.** *сӣрава за ударање сувоӣ жиӣа; жиӣ коӣи се тако ӣравди.*

зу̀мбати и **зу̀мбати,** -а̄м несвр. *бушити зумбом (рӯӣице); ӣоништавати марке (зумбом).*

зу̀мбул м тур. бот. *украсна биљка са мирисним цветовима* Hyacinthus orientalis *из ф.* Liliaceae.

зу̀нзара ж зоол. (често уз им. мува) *крӯӣна мува* Calliphora erythrocephala *ӣлавичасте боје, коӣа ӣолаже јаја у месо.*

зунза̀рати, -а̄м несвр. *зујати, зузукати (о муви).*

зупча̀нӣк, -и́ка м *точак са зупцима (обично као део на разним машинама, оружју и др.).*

зу̀пчаст, -а, -о **1.** *коӣи има зупце, назубљен, нарецкан:* ~ ваљак, ~ точак, ~ лист. **2.** *в. зубаст:* ~ кров, ~ гребен.

зу̀пчати, -а̄м несвр. *ӣравити зупце (на нечему); чинити зупчастим.*

зу́рити, -ӣм несвр. [гл. им. зу́рење с] *неӣремице ӣледати, уӣирати ӣоӣлед у нешто; бесциљно ӣледати, бленути.*

зу̀рла и **зу̀рла** ж и **зу̀рле** и **зу̀рле** ж мн. (ген. мн. -лӣ) тур. *народни дувачки инструмент са ӣродорним звуком.*

зу̀рлати, -а̄м несвр. *свираӣи у зурлу.*

зу̀рла̄ш, -а́ша м *онај коӣи свира у зурлу.*

зу̀цати, -а̄м несвр. *ӣоворити о некоме нешто, ӣроносити ӣласове, ӣоворкати.*

зу̀цкати, -а̄м несвр. **1.** *в. зуцати.* **2.** *у дем. значењу: зујати.*

зу̀цнути, -нӗм свр. *ӣроговорити, ӣрословити; натукнувши саоӣштити.*

И

и (И) с непром. лингв. **а.** *високи самоїласник (вокал) йредњеї реда.* **б.** *слово којим се обележава тај їлас:* велико И, мало и, курзивно *и.*

и везн. **1.** *саставни, за сйајање речи, делова реченице и реченица:* **а.** *везује йојмове у набрајању и сшоји исйред сваке речи или само йоследње.* – Он сам и копа, и оре, и кува, и пере. Она му кува, пере и чисти. **б.** *йовезује два йојма исшоїили блискої садржаја.* – Стид их и срам било. Завлада страх и трепет. **в.** *везује сушроїне йојмове чиме се наїлашава свеобухваїносш.* – Дошло мало и велико. Борба на смрт и на живот **г.** *везује речи које се йонављају (їлаїоле, йридеве, именице и др.).* – Ја сам говорио и говорио. Тражи нове и нове забаве. Године и године је тако провео. **д.** *везује две сродне или исшовеїне речи (йонекад у анїонимијском односу) исказујући шиме нейошїуносш, нейодударносш.* – Има их овде и онде. Они верују и не верују. Рече да му се догодило то и то. **2.** *везује реченичне йредикаше, делове реченица и реченице, чиме се исказује йосшуйносш, йоследичносш.* – Може све би и прође. Обећа да ће доћи. И одржа реч. **3.** *сшоји узасшойно уз речи, одн. синшаїме (различиїоїсушроїноїили сродноїзначења) и шако исшиче и везује све чланове.* – Седа му је и брада и бркови. Он је и дан и ноћ на коњу. О њему говоре и добро и лоше. Она је свима и мила и драга. **4.** *за исшицање оноїдела исказа који је носилац реченичне иншонације, коме се йридаје йосебна важносш, којим се нешшо йосебно исшиче.* – Да видимо, а и да чујемо. Ако је ваш брат, и наш је зет. **5.** *дойусни:* **а.** *изражава делимично дойушшање.* – Кад је код куће, и помогне му нешто. **б.** *йошенцира йраво дойусно значење.* – И најлепша туђа хаљина није драга као сопствена.

и узв. *йри изражавању чуђења, изненађења.* – И, и, колико је порастао!

и- преф. лат. *уз основе сшраноїйорекла: означава да је нешшо сушроїно од оноїа шшо значи основна реч:* илегалан, иреалан, ирационалност и др.

иа *узв. за йодражавање маїареїа њакања.*

иако (наглашено: и̏ако и иѝако) *дойусни везник којим се изражава да се значење оноїа шшо је йрийојено шим везником не искључује и йоред сушроїноїочекивања: йремда, мада, и йоред шоїа шшо.* – Идем у град, иако пада киша.

ѝбеовац, -о̄вца м *в. информбировац.*

и̏бис и **и́бис** м зоол. *врсша велике беле чайље* Ibis aethiopica, *коју су сшари Еїийћани йоштовали као божанство.*

ѝбрӣк, -и́ка м тур. **а.** *бакарни суд с уским їрлом, дршком и йоклойцем сличан врчу.* **б.** *цезва за кафу.*

ибрѝшим м тур. *врсша шанкоїсвиленоїконца.*

и̏ва и **и́ва** ж бот. *назив за йоједине врсше врбе* Salix: S. aurita, S. caprea, S. cinerea *и др.*

ѝвандā̏нче, -ета с бот. **а.** *иваньско цвеће* Galium verum. **б.** *мачје уво* Salvia sclarea.

ѝван-цвē̏т јек. **ѝван-цвӣ̏јет** м бот. **а.** *в. иваньско цвеће* Galium verum. **б.** *в. мачје уво* Salvia sclarea.

ѝвā̏нчица ж бот. *воловско око* Leucanthemum vulgare.

Ѝваньдā̏н м *црквени и народни йразник йосвећен Ивану (Јовану) Крсшишељу, који се свешкује 7. јула (24. јуна йо сшаром календару).*

ѝваньдā̏нскӣ, -ā̄, -о̄ *који се односи на Ивањдан.*

Ѝвā̏ње и **Ѝвање** с *в. Ивањдан.*

ѝвā̏њскӣ, -ā̄, -о̄ *који се односи на Ивање:* ~ зора, ~ ватра.

и̏вēр, и̏вера м (зб. им. ѝвē̄рје с) **1. а.** *оїйадак, одрезак од дрвеша које се цейа, ūеше и сл., ūреска; ūанко дрвце, їранчица.* **б.** фиг. *мање вредан или безвредан додашак нечеїа, осшашак, йабирак.* **2.** анат. *чашица колена,* patella • **не йада ~ далеко од кладе, куд ће ~ од кладе** *какви су родишељи, шаква су и деца.*

ивḗрак, -рка м **1.** *дем. и хип. од ивер; ивер.* **2.** зоол. *врсша морске рибе* Pleuronectes flesus *из йор.* Pleuronectidae, *лисш.*

и̏вераст, -а, -о *који је у облику ивера; начињен од иверја:* ~ плоча.

ивѐрић м *дем. и хип. од ивер.*

и̏верица и **ѝверица** ж **1.** *в. ивер (1).* **2.** *врсша дрвене йлоче, даске од исиūињеноїи йод йресом слейљеноїдрвеша, која служи за израду намешшаја и сл.*

и̏вēрка ж *в. ивер (1).*

ивѐрчић м *дем. и хип. од ивер.*

ѝвēрчица ж *дем. и хип. од иверка.*

ѝвӣк, -и́ка м *земљиште обрасло ивама, врбик.*

и̏вица[1] ж **1. а.** *крајња линија неке йовршине (у їеометрији); линија додира, йресека двеју йовршина (на їеометријском шелу):* ~ угла; ~ коцке. **б.** *линија која йривидно дели две различише йовршине:* ~ Алпа. **в.** *сшрана нечеїа, їраница, обод; бочна сшрана, руб:* ~ листова књиге, ~ острва; ~ зида. **г.** фиг. *сшање йред йромену расйоложења:* на ивици плача. **2.** вој. *йрва одбрамбена линија.*

и̏вица[2] и **ѝвица** ж **1.** *дем. од ива.* **2.** бот. *назив за род зељасших биљака* Ajuda *из ф.* Labiatae *и неке врсше из шоїа рода:* A. iva, A. reptaus.

и̏вичаст, -а, -о *који има оштре ивице, рубове.*

и̏вичити, -ӣм несвр. [гл. им. и̏вичē̄ње с] **1.** *обележаваши ивицу, крај нечеїа, омеђаваши:* ~ ивицу на платну. **2.** *йредсшављаши ивицу, їраницу нечеїа.* – Грмље је ивичило воћњак. **3.** *в. ивичиши се.* ■ **~ се** *имаши заједничку їраницу, ивицу, їраничиши се; ограничаваши се (нечим).* – Србија се ивичи са Мађарском. Шума се ивичила сеоским путем.

и̏вичнӣ, -ā̄, -о̄ **а.** *који чини ивицу, їраницу нечеїа:* ~ зид. **б.** *који је на ивици нечеїа, йериферни:* ~ насеља.

и̏вичњāк м *обрађен камен којим се означава ивица йуша, цесше.*

и̏вов и **ѝвов,** -а, -о *који се односи на иву, врбов.*

ѝвовина ж **а.** *ивово дрво, ивово йруће.* **б.** *ивов шумарак, ивова шума.*

ѝгало с грч. *морска обала, жало.*

и̏гда прил. **1.** *било кад, икад.* – Хоћеш ли игда доћи у Београд? **2.** (уз „колико", „што") *највише, најболье.* – Потрчи колико игда можеш. Викне што је игда могао.

и̏где јек. **и̏гдје** прил. **а.** *било їде, ма їде, їде їод.* – Да ли ћу игде наћи ту књигу? **б.** (у одрицању) *нийде.* – Био сам без игде ичије помоћи.

ѝгла ж (ген. мн. игáлā) **1. а.** *танка обла металнa шиљчица са оштрим врхом и ушицама на супротној страни за удевање конца, која служи за шивење.* **б.** *металнa, коштанa или дрвенa шиљчица као алаткa различите величине за плетење, везење, пробадање и сл.:* плетаћа ~, шиваћа ~. **в.** *чиода, прибадача, укосница.* **г.** *део инструмента, механизма:* магнетна ~, грамофонска ~, ударна ~. **2.** *оно што је иглична облика.* **а.** *бодља, трн.* **б.** *бодља на телу неких животиња:* игле јежа. **в.** *лист четинара, иглица:* борова ~. **3.** зоол. *врста рибе* Belone *из пор.* Belonidae. • **бити (седети, стајати) као на иглама** *бити узнемирен, нестрпљив, нервозан због нечега.* **од игле до локомотиве (имати, поседовати)** *каже се за кућу или продавницу која је добро снабдевена, која има све што треба.*

ѝгласт, -а, -о **а.** *сличан игли, танак, шиљаст:* ~ лист, ~ језик. **б.** *покривен, обрастао иглама:* ~ шума.

ѝглени и **иглѐни,** -ā, -ō *који се односи на иглу:* иглене уши. • **провући се кроз игленe уши** *бити врло сналажљив, вешт.*

ѝглица ж **1. а.** *дем. од игла.* **б.** *лист црногоричног дрвета, четина.* **2.** мн. *смрзнуте честице воде нахватане око неког предмета; иње.* **3.** бот. *в. здравац.*

ѝгличав, -а, -о *в. иглича̏ст.*

ѝгличаст, -а, -о **а.** *који има облик иглице, игле, оштар, танак:* ~ лист, ~ снег, ~ жаока. **б.** *обрастао иглицама, бодљикав, трновит:* ~ коров, ~ реп, ~ камењар. **в.** фиг. *који боцка, пробада:* ~ поглед, ~ реч.

ѝглӣ, -ӣа м енгл. *ескимска колиба од снега и леда.*

иглòзуб м зоол. *морска риба* Chauliodus Sloani *из пор.* Chauliodontidae.

иглокóжац, -óжца м (обично у мн.) зоол. *у мн.: род животиња које имају иглича̏сте бодље, бодљари (у јд.: таква животиња, бодљар).*

ѝглӯ, -ӯа м *в. игло.*

ѝглӯн, -ӯна м зоол. *морска риба* Xiphias gladius.

игнòрант м **1.** *неук човек, незналица.* **2.** *онај који све презире, игнорише.*

игнòранткиња ж *жена игнора̏нт.*

игнòрантскӣ, -ā, -ō *који се односи на игнора̏нте.*

игнора̀нција ж лат. **1.** *незнање, неукост.* **2.** *необраћање пажње на некога или нешто, игнорисање.*

игнòрисати, -ишēм (игнори́рати, -òрӣрām) несвр. *не хтети знати за нешто, за некога, с презрењем прелазити преко нечега, преко некога, као да не постоји, као да није вредно пажње:* ~ обавезе, ~ истину, ~ власт.

ѝгра (ѝгра) ж (ген. мн. игáрā) **1. а.** *активност, занимање људи (најчешће деце) или животиња које има за циљ забаву, разоноду.* **б.** *површно бављење нечим, играње.* – За њега је уметност игра. **2. а.** *друштвена забава помоћу извођења неких радњи или комбинација предметима, фигурама, чији је циљ победа:* ~ прстена, друштвена ~. **б.** *забава у новац, коцкање.* **в.** *борбена вештина; борба:* ратне игре, јуначка ~. **3. а.** *облик такмичења у коме се учесници надмећу, боре за победу:* фудбалска ~, спортске игре. **б.** *такво надметање, такмичење:* ефективна ~, добра ~. **4.** *позоришни, драмски комад; извођење драмске улоге, глума:* позоришна ~; ~ глумца. **5. а.** *низ ритмичких покрета који се изводе по одређеним правилима, коло или плес као уметничка творевина; плесање, играње:* женске игре, игре на балу. **б.** *извођење музичког дела, свирање.* – Слушали су њену игру. **6.** *нагла смена, измена нечега, комбинација:* ~ мисли, ~ маште. **7.** фиг. *унапред смишљени низ радњи, план који има одређену намеру; сплетке, интриге:* дипломатске игре, прозирна ~. • **~ на срећу** *лутрија, томбола.* **~ речи** *духовита досетка заснована на вештој замени речи.* **олимпијске игре** *међународно спортско такмичење из више дисциплина које се одржава сваке четврте године.*

ѝгралӣште с **1.** спорт. *терен уређен за одржавање спортских такмичења, утакмица; стадион:* фудбалско ~. **2.** *пољанче, двориште и сл. погодно за дечју игру.* **3.** *плесна дворана.* – Пође с њом на игралиште.

ѝгранка ж (дат. -нци; ген. мн. -кӣ) *забава која се одржава ради плеса; балска игра, плес.*

играòница и **ѝграоница** ж *простор, просторија или део просторије за децу или забавне игре, простор(ија) за играње.*

игрà̀рија ж (често ир.) **а.** *игра, забава, поигравање.* **б.** *оно што је лако изводљиво, ситница; којештарија.*

ѝграти (ѝграти), ѝгрāм несвр. **1. а.** *проводити време у забави и разоноди, забављати се:* ~ кликера, ~ за столом неку игру. **б.** *умети изводити неку игру.* – Он игра више игара на картама. **в.** *проводити време у спортској или друштвеној игри:* ~ фудбал, ~ тенис, ~ шах. **г.** *правити потез у игри:* ~ краљицом, ~ десетку. **2. а.** *покретати се по одређеном ритму, плесати:* ~ у колу, ~ валцер. **б.** *изводити ритмичке покрете, мицати телом:* ~ куковима. **в.** *покретати се, мицати се.* – Игра јој сито у рукама. **г.** *немирно гледати, трептати (о очима).* **д.** *јако, убрзано куцати од узбуђења (о срцу).* **3. а.** *подрхтавати, трести се.* – У сне су јој играле од љутине. **б.** *померати се, климати се, поскакивати.* – Седло игра на коњу тамо-амо. **в.** *привидно подрхтавати, треперити (пред очима).* – Кад читам, слова ми играју. **4. а.** *светлуцати, треперити одбијајући се од чега (о светлости, зрацима).* **б.** *испољавати се, појављивати се.* – Осмејак јој је играо на лицу. **5. а.** *поскакивати, скакати (о коњу).* **б.** *наводити коња да поиграва; терати у трк, галоп:* ~ коња преко поља. **6.** *представљати на сцени, глумити:* ~ кнегињу. **7.** *приказивати се, издавати се за некога, за нешто.* – Играо је увек неког господина. **8.** разг. *бити од важности.* – Те ствари су играле међу омладином. ■ **~ се 1. а.** *проводити време у игри, забављати се игром.* – Деца су се цео дан играла. **б.** *кретати се живо, немирно; трепетити (о мајци, ветру и сл.).* **2.** *изводити брзе, различите покрете, бити несташан.* – Јагањци се играју на међи. **3.** *занимати се нечим, бавити се неким послом као игром.* **4. а.** *изводити одређену игру с реквизитима, с предметима:* ~ се лопте, ~ се клиса. **б.** *у игри, представљати, изигравати некога или нешто.* – Деца су се играла Срба и Турака. • **игра ми срце** *радујем се, осећам узбуђење.* **~ жмурке, скривача, слепог миша** и сл. *намерно скривати оно што је главно, забашуривати.* **~ како други свира, ~ по нечијој свирци** *чинити оно што други жели, слушати туђу вољу.* **~ на срећу (на лутрију)** *ослањати се на срећу, ризиковати.* **~ око некога** *додворавати се некоме.* **~ отвореним картама** *радити отворено, не скривати ништа.* **~ (важну) улогу** *бити важан чинилац, фактор у нечему.*

ѝгра̏ч, -а́ча м (инстр. -а́чем) **1.** *онај који учествује у каквој игри или се бави њом.* **2.** *онај који игра, плеше, плесач.* **3.** *онај који свира на неком инструменту, свирач:* ~ на виолини.

игрà̀чица ж **а.** *она која игра, плеше, плесачица.* **б.** *учесница у игри (обично спортској).*

ѝграчка (ѝгра̏чка) ж (дат. -ки; ген. мн. ѝграчāкā (ѝгра̏чāкā)) **1.** *предмет који служи или је намењен за игру (обично деце):* продавница играчака. **2.** фиг. *онај с којим се поступа по својој вољи, онај који служи као оруђе у спровођењу туђих намера:* бити играчка у рукама мафије. **3.** *лако изводљива, једноставна ствар, ситница.*

ѝгра̏чкӣ, -ā, -ō *који се односи на игру и играче:* ~ тим, ~ сто.

ѝгрив, -а, -о *који се лако, лепо игра, погодан, подесан за играње (обично о компјутерским играма).*

ѝгривōст, -ости ж *особина, својство онога што је игриво.*

ѝгрица (ѝгрица) ж **1.** *дем. и хип. од игра.* **2.** *компјутерски програм који служи за игру, забаву, такмичење и др.*

ѝгрокāз м *позоришна игра, драма; приредба.*

ѝгуман м грч. *старешина православног манастира.* • **путуј, игумане (не брини за манастир)** *каже се некоме кад се жели рећи да се и без њега може, да ће и без њега све бити у реду.*

игумà̀нија ж **1.** *жена игуман у православном женском манастиру.* **2.** *манастир којим управља игуман.*

игумà̀нисати, -ишēм несвр. *вршити дужност игумана или игуманије.*

ѝгуманскӣ, -ā, -ō *који се односи на игумане.*

ѝгумáнство и **игумáнство** с *звање и достојанство игумана или игуманије, игуманска служба.*

идеа̀л, -а́ла м грч. **1.** *највиши, крајњи циљ који неко жели остварити:* ~ му је да дипломира. **2.** *представа о некоме или нечему као узор, углед:* ~ доброг ђака, ~ лепоте. **3.** *одређена особа као предмет љубави, обожавања, идол.*

и̏деа̄лан, -лна, -о **1. а.** *који представља најбоље остварење, који задовољава појам о идеалу, савршен:* ~ тип атлете, ~ познавање језика. **б.** *изврстан, одличан:* ~ средство, ~ услов. **2.** *који је без мана, узоран; племенит, узвишен:* ~ човек, ~ свет; ~ љубав, ~ побуда.

идеалѝзам, -зма м (мн. ѳ) **1.** фил. *правац у филозофији који (насупрот материјализму) сматра да је основа свега што постоји дух, идеја; такав поглед на свет примењен у науци и уметности.* **2.** *склоност да се у животу види само добро, племенито, идеално схватање живота.*

идеалѝза̄тор м *онај који идеализује, посматра све улепшано.*

идеалѝза̄торскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на идеализатора, на идеализацију.*

идеализа́ција ж *представљање (нечега, некога) улепшано, идеализовање.*

идеа̀лизовати, -зујем и **идеализи́рати,** -и̏зи̏ра̄м свр. и несвр. *замислити, замишљати, приказ(ив)ати некога, нешто у идеалном светлу, улепшано.*

идеа̀лисати, -ишēм несвр. *маштати о неком идеалу, заносити се идеалима; славити, величати, идеализовати.*

идеа̀лист(а), -ē м (мн. -сти) **1.** *присталица, следбеник идеализма у филозофији, науци, уметности.* **2. а.** *онај који има идеале, тежи идеалном; занесењак, сањар.* **б.** *онај који идеализује стварност, улепшава, велича, не гледа реално.*

идеалѝстичкӣ, -а̄, -о̄ (идеалѝстичан, -чна, -о) *који се односи на идеалисте, на идеализам:* ~ полет, ~ тумачење.

идеалѝстички прил. *као идеалиста, на идеалистички начин:* ~ формулисати.

идеа̀листкиња ж *жена идеалист(а).*

идеалѝтēт, -е́та м фил. *постојање идеалног, духовног.*

и̏деа̄лно прил. *на идеалан начин:* ~ представити.

идеа́лнōст, -ости ж *особина онога што је идеално.*

иде́ја ж грч. **1.** фил. *у идеалистичкој филозофији, појам савршенства свега што постоји, а што се не налази у искуству, праузрок ствари.* **2.** *представа која се о нечем ствара на основу властитог опажања:* имати јасну идеју о томе. **3.** *изненадна мисао, замисао као решење, жеља, намера, план и сл.* **4. а.** *главна замисао која чини основицу дела, концепција.* **б.** *гледиште, схватање, назор; учење, теорија.* • **фикс-идеја, фиксна** ~ *мисао на нешто, намера, жеља која некога стално опседа, обузима, прогони, мучи.*

и̏дēјнӣ и **ѝдēјнӣ,** -а̄, -о̄ (ретко неодр. идејан) **1.** *који је у вези с идејом, идејама (политичким, уметничким и др.); који заступа одређене идеје, замисли, учења; који утиче на некога својим идејама, замислима, учењем:* ~ погледи, ~ развитак, ~ основа; ~ покрет; ~ вођа. **2.** *који садржи основну идеју, замисао, концепцију:* ~ пројекат, ~ скица.

и̏дēјно и **ѝдēјно** прил. *у идејном смислу, у идејном погледу, на идејном плану:* ~ потчињен, ~ задобити.

иде́јнōст, -ости ж *особина онога што је идејно, идејна оријентисаност; идејни садржај:* ~ критике, ~ у науци.

идентѝтēт, -е́та м **1.** *скуп карактеристичних обележја који једну особу или предмет издвајају и разликују од других.* **2.** *једнакост, подударност.* • **доказати, утврдити** и сл. **нечији** ~ *доказати да је неко заиста она особа за коју се представља, о којој је реч.*

идентифика́ција ж **1.** *утврђивање истоветности, једнакости; поистовећивање:* ~ објекта, ~ врсте и расе. **2.** *утврђивање, препознавање нечијег идентитета:* ~ леша.

идентѝфиковати и **идѐнтификовати,** -икујем (идентифици̏ратӣ, -и̏ци̏ра̄м) свр. и несвр. **1.** (некога, нешто, некога са неким или нечим) *сматрати истим, истоветним; изједначити, изједначавати.* **2.** *(из)вршити идентификацију, постојање нечега, препозна(ва)ти:* ~ све жртве. ■ ~ **се** *поистоветити се, поистовећивати се (с неким); представити се.*

идѐнтичан, -чна, -о *потпуно једнак, истоветан, који има исто, једнако значење, исти, истоветан:* ~ једначина, идентични појмови.

идѐнтичнōст, -ости ж *особина онога што је идентично.*

идео̀грам м грч. *слика, цртеж као симбол појма.*

идеогра̀фија ж грч. *писмо које се заснива на обележавању појмова помоћу слика, појмовно писмо.*

идео̀лог м грч. *покретач, одн. представник неке идеологије, идејног правца, учења, покрета; теоретичар, присталица неке идеологије.*

идеоло̀гизовати, -изујем свр. и несвр. *(о)бојити идеолошки, дати, давати нечему идеолошка обележја:* ~ новине, ~ лист.

идеоло̀гија ж **1.** фил. *наука о идејама, појмовима као основним принципима и полазима на живот и свет.* **2.** *изграђен систем идеја, уверења појединих друштвених класа, покрета, народа; схватање засновано на таквом систему идеја:* хришћанска ~, социјалистичка ~; имати своју идеологију.

идео̀лошкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на идеологе и идеологију, идејни:* ~ рад, ~ основа марксизма.

идео̀лошки прил. *у погледу идеологије, идејно.*

идѝла и **ѝдила** ж грч. **1.** песн. *мањи лирско-епски песнички састав који описује улепшан, идеализован, срећан живот сељака, пастира.* **2. а.** *миран, хармоничан живот испуњен срећом, љубављу (обично у породици):* породична ~, кућна ~. **б.** *оно што одаје мирноћу, спокојство, срећу:* сеоска ~, зимска ~. **в.** *нежна, романтична љубав.* – Њихова ~ се завршила венчањем.

идѝличан, -чна, -о *који има особине идиле; једноставан, миран, спокојан:* ~ мир, ~ призор; ~ живот.

идѝлича̄р м **1.** *писац идила.* **2.** *онај који је склон идиличном схватању живота.*

идѝличкӣ, -а̄, -о̄ в. *идиличан:* ~ мисао.

идѝлично (идѝлички) прил. *на идиличан начин:* ~ описивати.

идѝличнōст, -ости ж *стање и особина онога што је идилично.*

идио- грч. *префиксоид у значењу: свој, властит:* идиограф, идиолатрија.

иди̏ом, -о́ма м грч. лингв. **а.** *устаљени, уходани језички обрт, устаљени спој речи, фраза, израз који се не може дословно превести на други језик.* **б.** *наречје, дијалекат; посебан говор неког краја, места, сталежа, жаргон.*

идиосѝнкра̄зија ж грч. *урођена преосетљивост, одбојност према неким јелима, мирисима, лековима и сл.*

идѝот м грч. **1. а.** мед. *особа која пати од идиотизма, кретен.* **б.** пеј. *глупак, незналица, блесан.* **2.** разг. *уређај у телевизијском студију који омогућава да се написани текст чита остављајући утисак да се гледа у камеру;* уп. промтер.

идиотѝзам, -зма м **а.** мед. *најтежи облик малоумности, кретенизма.* **б.** пеј. *глупост, будалаштина.*

идѝоткиња ж *женска особа идиот.*

идѝотлук м *глупост, будалаштина.*

идѝотскӣ, -а̄, -о̄ **1.** *који се односи на идиоте, кретенски:* ~ смех, ~ поглед. **2.** *бесмислен, глуп:* ~ дисциплина, ~ гужва.

идѝотски прил. *на идиотски начин, као идиот:* ~ се смејати.

ѝдṑл, -о́ла и **ѝдол,** -а м **1.** *лик божанства којима се неки (примитивни) народи клањају; уопште сваки предмет као објекат култа.* **2.** *особа као предмет обожавања, дивљења, љубави; узор:* ~ младих, национални ~.

идола̀трија ж грч. в. *идолопоклонство.*

идола̀тријскӣ, -а̄, -о *који се односи на идолатрију.*

идолопо̀клонӣк м **1.** *обожавалац, поклоник идола; незнабожац.* **2.** фиг. *слепи обожавалац, страсни поштовалац, онај који даје култ према некоме или нечему:* ~ његових начела.

идолопо̀клоничкӣ, -ā, -ō *који се односи на идолопоклонике и идолопоклонство:* ~ поштовање.

идолопокло́нство (идолопо̀клонӣштво) с **1.** *обожавање идола, веровање у божанску моћ (кипова, икона и сл.).* **2.** *слепо обожавање, поштовање; потпуно прихватање (некога, нечега).*

ѝдӯћӣ, -ā, -ē *први који следи, наредни, следећи; будући:* ~ ноћи, ~ питање; ~ звање, ~ потомство.

ѝжалити, -ѝм свр. *доста пожалити, задовољити осећање жаљења; прежалити.* ■ **~ се** *изјадати се, најадати се:* ~ се на некога.

ижва́кати, ѝжвāћēм (ѝжвāчēм) (ижва́тати, ѝжвāћēм) свр. *добро, сасвим сажвакати.*

ижда́ви, ѝждāвīм свр. *дати одушка осећањима, расположењима и сл.:* ~ своје жеље. ■ **~ се** *дати одушка својим наклоностима, прохтевима:* ~ се у младости.

ижда́вити (се), ѝждāвљēм (се) (ижда́вљивати (се)) *несвр. према ижавити (се).*

ижда́вљивати (се), ѝждāвљујēм (се) *несвр. према ижавити (се).*

ижди́мати, -ѝм свр. *доста пождимити.*

ижди́мити, ѝждѝмīм свр. *пождимити.*

ижди́мљивати, ѝждѝмљујēм несвр. *пождимљивати.*

ижди́мљивати се, ѝждѝмљујēм се несвр. *пождимљивати се.*

ижди́мљивање с *пождимљивање

подстаћи кога да реагује, испровоцирати; подстаћи кога на неку акцију, поступак и сл. – Гледа да ме изазове, да се посвађамо. Тај чланак га је изазвао да ступи у полемику. **4.** *бити узрок чему, проузроковати; побудити, оживети у свести:* ~ страх у људима, ~ живе успомене.

изазѝвати, изàзивām *несвр. према изазвати.*

изазѝвач, -а́ча м (инстр. -а́чем) **1.** *онај који изазива, подбада кога да реагује; онај који изазива на двобој, на такмичење.* **2.** *онај што или оно што проузрокује неке појаве, збивања и сл.:* ~ рата, ~ немира. **3.** фот. *хемијски раствор чијим дејством снимљени лик постаје видљив, растварач.*

изазѝвачкӣ, -ā, -ō *који се односи на изазиваче; који изазива; пркосан, дрзак:* ~ разговор, изазивачке речи, ~ храброст.

изазѝвачки прил. *као изазивач, изазивајући; пркосно, дрско:* ~ се понашати.

изàзōв м *поступак којим се неко изазива да реагује; позив на двобој, борбу, такмичење.*

изазōван, -вна, -о *в. изазивачки:* ~ поглед, ~ смех, ~ лепота.

изазōвно прил. *на изазивачки начин, изазивајући:* ~ гледати.

изàм, изма м (најчешће у мн.) *ознака (обично негативна) различитих појмова казиваних именицама страног порекла са суфиксом -изам, нпр.:* стаљинизам, фашизам и сл.

изàмлети (се) јек. **изàмљети (се),** -мељēм (се) свр. *в. измлети (се).*

изанализи́рати, -ѝзирām свр. *извршити анализу.*

изàнђалōст и **изàнђалōст,** -ости ж *стање оног што је изанђало, иструлост.*

изàнђати (се), -āм (се) свр. *од дуге употребе постати трошан, излизан, дотрајати.*

изапи́рати (се), изàпирām (се) и **изàпирати (се),** -рēм (се) *несвр. према изапрати (се).*

изàпрати (се), -перēм (се) (-пѐрēм (се)) свр. *в. испрати (се).*

изàсипати (се), -āм (се) *несвр. према изасути (се).*

изасла̀нӣк, -и́ка и **изàсла̀нӣк** м **а.** *онај који је послат да заступа чије интересе по службеној дужности, емисар, заступник.* **б.** *посланик у скупштини, делегат.*

изасла́нство с *скуп изасланика опуномоћених да изврше поверену мисију, посланство.*

изàслати, изàшаљēм и ѝзашљēм свр. *послати, упутити неког са одређеним циљем, задатком.*

изàсӯти, ѝзаспēм свр. *сипајући изручити, истрести; излити, пролити:* ~ сав шећер у шерпу, ~ вино у чаше. ■ **~ се 1.** *просути се, изручити се.* **2.** *појавити се (о осипама, бубуљицама и сл.).*

изàткати, -кām (ѝзаткēм) свр. *ткајући начинити што, откати:* ~ кошуљу.

ѝзāткē и **ѝзаткē** прил. *узимајући залет, у трку:* ~ прескочити.

изáћи (ѝзāћи), ѝзāђēм (имп. изáђи; аор. изáђох, изáђе и ѝзāђе; р. пр. изàшао и ѝзашао, -шла) и **изѝћи** (ѝзѝћи), ѝзѝђēм (имп. изѝђи; аор. изѝђох, изѝђе и ѝзѝђе; р. пр. изѝшао и ѝзашао, -шла) свр. непрел. **1.** *најустити неко затворено место, отићи, удаљити се:* ~ из собе, ~ напоље. **2. а.** *најустити неку средину:* ~ из затвора, ~ из болнице. **б.** *отићи негде, некуда ради забаве:* ~ на вечеру, ~ у шетњу. **3.** *попети се, испети се:* ~ на брдо. **4.** *појавити се, засветлети (о Сунцу и Месецу).* **5. а.** *иступити у јавност излажући нешто.* – Влада је изишла с новим предлогом. **б.** *бити објављен у штампи.* **6. а.** *постати, испасти.* – Од њега изађе леп младић. **б.** *довести до нечега, испасти на нешто.* – Можда ће све ~ на добро. **7.** *потећи, поникнути (из неке средине, друштвеног слоја и сл.).* – Из те генерације је изишло неколико познатих људи. **8.** *најустити нешто, престати учествовати у нечему:* ~ из странке, ~ из редакције. **9.** *изгубити се, ишчезнути, бити потиснут:* ~ из обичаја, ~ из моде. • **~ из дугова** *раздужити се, не бити дужан.* **~ на видело** *сазнати се, прочути се.* **~ на врх главе, на врх носа** *дозлогрдити, досадити.* **~ на глас** *прочути се, разгласити се.* **~ на моје** *бити како ја кажем, мислим.* **~ на нос** *присести.* **~ на очи** *доћи пред кога.* **~ на светло** *бити штампан.* **~ на сунце** *изаћи на слободу.*

ѝзашта и **ѝзашто** прил. *било за што.*

ѝзба ж (ген. мн. и́збā и ѝзбӣ) **а.** *убога кућица, колиба.* **б.** *оскудно намештена просторија за становање.* **в.** *стаја, штала.* **г.** *просторија за намирнице, остава, комора.*

избàвилац, -иоца и **избàвитељ,** -а м *спасилац, ослободилац.*

избавитѐљица и **избàвитѐљка** ж *спаситељица.*

избàвитељскӣ, -ā, -ō *који се односи на избавитеље.*

ѝзбавити, -ѝм (трп. ѝзбављен) свр. (некога) *извући из невоље, спасти:* ~ из затвора, ~ из логора. ■ **~ се** *извући се из какве невоље, спасти се.*

ѝзбављати (се), -āм (се) *несвр. према избавити (се).*

избàвљач, -а́ча м *в. избавитељ.*

избављѐнӣк, -и́ка м *онај који је избављен.*

избáдати, ѝзбāдām *несвр. према избости.*

избалáвити, -àлāвīм и **ѝзбалавити,** -ѝм свр. *упрљати балама.* ■ **~ се** *умазати се балама.*

избалàнсѝрāнōст, -ости ж *стање онога што је избалансирано, уравнотеженост.*

избалансѝрати, -àнсирām свр. *довести у равнотежу, уравнотежити; уједначити, ускладити:* ~ односе.

избалѐгати, -āм свр. *избацити остатке хране у виду измета, балеге.* ■ **~ се** *избацити измет (о животињама).*

ѝзбалити, -ѝм свр. *в. избалавити.*

избàсати, -āм свр. нар. *стићи басајући, тешко налазећи пут.*

избатѝнати, -āм свр. *истући, изударати батином.*

избаўљати, -āм свр. *изаћи, појавити се баљајући:* ~ на другу обалу.

избаци́вати, -àцујēм *несвр. према избацити.* ■ **~ се** *пребацити се с нижег на више место; нагло се померати.*

избáцити, ѝзбāцīм (ѝзбацити, -ѝм) свр. **1. а.** *бацити ван, напоље; одстранити, уклонити:* ~ земљу из рова; ~ све семенке које нису здраве. **б.** *силом уклонити, истиснути; изјурити, истерати:* ~ непријатељске војнике из земље, ~ пијанца из кафане. **в.** *удаљити, искључити из неке заједнице, установе и сл.:* ~ из школе, ~ с посла. **г.** *изостављати, одбацити нешто као непотребно, нецелисходно, непрактично.* – Метални новац је избачен из употребе. **2. а.** *потискујући, носећи подићи на површину, изнети на другу страну (о води).* – Избацила га је река на обалу. **б.** *хитнути у висину, напред:* ~ копље на њих. Јуче је руски сателит избачен у орбиту. **в.** *опалити, испалити (ватрено оружје).* **3. а.** *истуриши, испустити из себе:* ~ крв из уста, ~ кроз нос колут дима. **б.** *донети као пород.* – Кобила брзо избаци ждребе. **4.** *рећи, саопштити; исказати.* – Сутра путујем, избаци отац. **5.** *истурити (напред) неки део тела:* ~ ноге, ~ прса. **6. а.** *радом постићи резултат, произвести.* ~ сто тона руде, ~ довољне количине хлеба. **б.** *условити нешто, створити.* – Та гимназија је избацила неколико значајних писаца. ■ **~ се 1.** *преместити се, пребацити се на више место.* – Одред се избаци на брдо. **2.** *појавити се на површини (о риби).* • **~ из главе (из вида)** *заборавити.* **~ из колосека (из концепта, из равнотеже)** *поместити, ометати (у нечему).* **~ из седла** *истиснути из сигурног положаја; онемогућити.* **~ на површину** *ставити у први ред, учинити актуелним.* **~ на улицу** 1) *избацити из стана.* 2) *лишити средстава за живот.* **~ ногу** *заузети бољу позицију.*

избàштинити, -ѝм свр. *лишити баштине, искључити из наследства.*

избегáвати јек. **избјегáвати,** -èгāвām *несвр. према избећи.* ■ **~ се** *клонити се један другог.*

ѝзбеглица јек. **ѝзбјеглица** ж и м (мн. ж) *особа која је побегла из места живљења, из куће, земље склањајући се од (ратних) опасности.*

ѝзбегличкӣ јек. **ѝзбјегличкӣ,** -ā, -ō *који се односи на избеглице; који се налази у избеглиштву:* ~ логор; ~ влада.

ѝзбеглѝштво јек. **ѝзбјеглѝштво** (ѝзбеглѝште јек. ѝзбјеглѝште) с *прѝбивање ван места боравка или ван земље до кòја је дошло збòг склањања од ратне опàсности; место тàквог прѝбивања:* влада у избеглиштву.

избезòбразити се, -ѝм се свр. *пòстати безобразан.*

избезу́мити, -èзӯмӣм и **избѐзумити,** -ѝм свр. *учѝнити да нèко изгùби разум, довèсти до лудила.* – То га је потпуно избезумило. ■ **~ се а.** *сићи с ума, пòлудети.* **б.** *изгùбити прѝсебност духа, спòсобност влàдања собом.*

избѐзӯмљенӣк, -а и **избезумљѐнӣк,** -и́ка м *избезумљен чòвек.*

избѐзӯмљено и **избѐзумљено** прил. *безумно, лудо, сумануто:* ~ трчати, ~ викати.

избѐзӯмљенòст и **избѐзумљенòст,** -ости ж *особина и стање онòга кòји је избезумљен.*

избезумљи́вати (се), -ӯмљујем (се) *несвр. прèма избезумити (се).*

избекéљити, -èкēљӣм свр. **а.** *избèчити, исколачити (очи).* **б.** *исплàзити (језик).* ■ **~ се** *нàправити грѝмасу (очима, устима, језиком и др.):* ~ се на некога.

избéлети, -ѝм јек. **избијѐљети,** избијèлӣм свр. непрел. *изгùбити бòју, избледѐти.*

избéлити, ѝзбēлӣм јек. **избијѐлити,** ѝзбијелӣм свр. прел. *учѝнити белим (прàњем, искувàвањем, мàзањем и сл.).*

избѐснети (се) јек. **избјѐсњети (се),** -èснӣм (се) свр. *искàлити бес; дàти одушка бесу.*

избетони́рати, -òнӣрām свр. *изгрàдити од бетона, обложѝти бетоном:* ~ тунел.

ѝзбећи јек. **ѝзбјећи,** -егнēм (аор. ѝзб(ј)егох, ѝзб(ј)еже и ѝзб(ј)еже; р. пр. ѝзб(ј)егао, -гла; трп. ѝзб(ј)егнӯт) свр. **1.** *бежећи однèкуд склòнити се, пòбећи:* ~ из Босне у Србију. **2. а.** *учѝнити да се не òствари нешто; онемòгућити.* – Ниje могао избећи женидбу. Трудили су се да избегну сукоб. **б.** *вешто се извући од вршења неке обàвезе, изврдàти:* ~ дòћи на предавање. **3.** *остàти непримећен, прòмаћи.* – Њеном оку ништа није те вечери избегло.

избéчити, ѝзбēчӣм свр. *широко отвòрити очи, избуљити, исколачити.* ■ **~ се 1.** *пòгледати на некога широко отворених очију изражавајући прèкор, негòдовање; нàправити грѝмасу отворених очију буљећи од изненађења.* – Избечила се на ме. Неки се избечише кад то чуше. **2.** *ослàбити јако у лицу, омршàвити.* – Што си се тако избечио?

избѝвати, ѝзбӣвām несвр. **1.** *бити одсутан из некòг места, из какве средине.* **2.** *излàзити, одлàзити.* – Комшије не избивају из наше куће.

избѝјати, ѝзбӣјām *несвр. прèма избити.*

ѝзбир м *избор, бирање.*

ѝзбирак, -ѝрка м *оно што остàне кад се изабере боље.*

избѝрати, ѝзбӣрām (ѝзбирати, -рēм) свр. и несвр. *издвàјати, издвòјити из већèг броја, прòбирати, прòбрати.*

избѝра̀ч, -а́ча м *онај кòји бира, прòбирач.* • **~ нађе отирач** *кò прèвише бира, пògреши.*

избира̀чица ж *она која бира, прòбирачица.*

избѝра̀чкӣ, -ā, -ō *кòји се односи на избираче.*

избирѝкати се, -ām се свр. разг. *извèштити се, извежбàти се.*

избѝрљив, -а, -о *кòји воли да бира, прòбирљив.*

избѝрљивòст, -ости ж *особина онòга кòји је избирљив, прòбирљивост.*

избѝстрити, ѝзбистрӣм и **ѝзбистрити,** -ѝм свр. *учѝнити бистрим:* ~ воду. ■ **~ се** *пòстати бистар.*

ѝзбити, ѝзбијēм (имп. ѝзбӣј; трп. избѝјен, -ѐна) свр. **1.** *удàрцем учѝнити да што испàдне из чега, да искочи напòље; удàрајући прòбити што:* ~ зуб из уста; ~ прозоре на кући. **2.** *одбити, òткуцати ударима (о часовнику).* – На звонику избиди дванаест. **3.** *истући, измлàтити.* **4.** *измèсти, излупàти (млеко, јаја и сл.).* **5.** фиг. *стећи, зарадити.* – Мислим да ћу од тога посла избити који динар. **6.** *прòбити се напòље, пòјавити се (о бољкама, води, ватри и сл.).* **7. а.** *изàћи на видан прòстор; допрèти.* – Кнез Михаилова улица избија на Калемегдан. Русија је тада избила на Балкан. **б.** *дòгодити се, пòјавити се.* – У Европи је избио рат. ■ **~ се** риб. *спàрити се (о рибама).* • **~ из главе** 1) *заборàвити.* 2) *уразумити, опàметити (некога).* **~ на јаву (на површину, на среду, на видело)** *пòказати се, прòчути се.* **~ на нос** *прèсести.* **~ на чело** *имàти водећу позицију, бити први.*

ѝзбица ж *дем. и хип. од изба.*

ѝзблањати, -ām свр. *блањајући изравнàти, изглàчати:* ~ даску.

изблебѐтати, -блèбећēм свр. *рећи којешта, избрбљàти.* ■ **~ се** *непромишљено рећи, избрбљàти се.*

изблéдети јек. **изблијѐдјети,** -дӣм свр. **а.** *пòстати блед (у лицу), убледѐти.* **б.** *изгùбити своју прѝродну или првòбитну бòју.* **в.** фиг. *изгùбити значај, пàсти у заборав.* – Временом успомене избледе.

изблéјати (се), -јӣм (се) свр. пеј. *рећи што непромишљено, избрбљàти.*

ѝзближē и **ѝзближе** прил. *изблиза (с нијансом компàративности).* – Погледа ме изближе.

ѝзблѝза и **изблѝза** (ѝзблизу и изблѝзу) прил. **1.** *из близине, из непòсредне близине:* ~ посматрати. **2.** *у пòјединостима, детаљно:* упознати нечији живот ~. **3.** (обично са „ни“) *приблѝжно, близу.* – Путеви ни ~ нису били добри.

ѝзбљувак, -ӯвка м *оно што се избљује, испòвраћа.*

избљȕвати, ѝзбљујēм свр. **1.** *избàцити на уста несварену храну, пиће, пòвратити.* **2.** фиг. *изгòворити, рећи ружне речи, пòсовке и сл.* – Шта је тај избљувао против нас! **3.** фиг. *избàцити, испàлити (о ватреном оружју).* ■ **~ се** *пòвратити све из себе, испòвраћати.*

ѝзбоксовати, -сујēм свр. *изудàрати боксујући; истерàти некога боксовањем.*

избòмбардовати, -дујēм свр. *засùти бомбама:* ~ положаје.

ѝзбор м **1.** *одабирање, бирање:* извршити ~ биљака. **2.** *асортиман:* велики ~ жестоких пића. **3.** *оно што је изабрано као најбоље:* ~ песама. **4.** мн. *бирање људи у орган власти гласањем:* избори за скупштину. • **по избору** *најбољи, изврстан.* **по своме избору** *пò свом нахођењу, пò својој вољи.*

ѝзбо̀ран, -а, -о *пун бора, набòран:* ~ лице.

избо̀рити, ѝзборӣм свр. (нешто) *борбом добити, изво̀јевати; постићи упòрним радом:* ~ победу; ~ бод у гостима. ■ **~ се** *побèдити; постићи нешто упòрним залагањем.*

ѝзбо̀рнӣ, -ā, -ō **1.** *кòји је у вези са изборима, кòји се односи на изборе:* ~ агитација, ~ парола, ~ проглас и сл. **2.** *кòји се бира:* ~ свештенство, ~ чиновник. • **~ суд** правн. *суд састàвљен од судија кòје бирају учесници парнице.*

избо́рнӣост, -ости ж *прàво избора, бирања:* начело изборности.

избо̀сти (ѝзбости), -бо̀дēм (аор. избо̀дох, ѝзбоде; р. пр. ѝзбō, избо̀ла (ѝзбола); трп. избо̀ден, -ѐна; пр. пр. ѝзбōвши) свр. *убости више пу̀та на више места, испробàдати.* ~ ножем. ■ **~ се** *задàти једно другом ране бодењем.*

ѝзбоцкати, -ām свр. *у дем. значењу: избости.*

ѝзбочен и **ѝзбо̄чен,** -а, -о *истурен, испупчен:* соба избочених зидова, ~ вилица.

ѝзбочина ж *истурени део нечега; испупченòст:* ~ стене; ~ стомака.

избо̀чити, ѝзбочӣм и **избо́чити,** ѝзбо̄чӣм свр. *дàти чему избочен облик, испупчити, истурити (груди и сл.):* ~ трбух, ~ груди. ■ **~ се** *истурити се, испупчити се.* – Груди јој се избочиле.

ѝзбраздān и **ѝзбрāздān,** -а, -о *пун бразда, набòран:* ~ лице.

избра̀здати, -а̄м и **избра́здати,** ѝзбраздā̄м свр. **1.** *направити бразде, узорати:* ~ њиву. **2.** *исцресецати у виду бразда:* ~ путељцима. **3.** *набрати, набарати:* ~ лице. ■ ~ **се** *добити бразде, боре, набарати се (о лицу, кожи).*

ѝзбра̄нӣк, -а и **избра̀нӣк,** -и́ка м *в. изабраник.*

ѝзбра̄ница и **избра́ница** ж *в. изабраница.*

ѝзбра̄нӧст, -ости ж *особина онога што је избрано; оно што је одабрано.*

ѝзбрати, -берēм (-бѐрēм) свр. *в. изабрати.*

избр̀бљати, -а̄м свр. **а.** *испричати много којечега, напричати; рећи нешто непромишљено, лануги.* **б.** *изговорити без разумевања, напамет:* ~ целу лекцију. ■ ~ **се а.** *изрећи много којечега; напричати се.* **б.** *одати тајну, изрећи се.*

ѝзбрежак, -шка м *брежуљак, брешчић, обрежак.*

ѝзбрежина ж *омање брдо, узвишење, узвишица.*

ѝзбрецнути се, -нēм се свр. *грубо викнути на кога, обрецнути се.*

избрија́вати (се), -ѝја̄вам (се) *несвр. према избријати се.*

избрѝјати и **ѝзбријати,** ѝзбријēм свр. *обријати до коже, глатко, потпуно; скинути бријачем длаке:* ~ лице; ~ обрве. ■ ~ **се** *повр. према избријати.*

ѝзбрисати, -ишēм свр. (нешто) **1.** *обрисати, очистити:* ~ под. **2.** *одстранити, уклонити брисањем, стругањем и сл.; прецртати оно што је написано, наштампано:* ~ имена у рукопису, ~ натписе на зиду; ~ члан закона. **3.** *учинити да нешто нестане, уништити:* ~ границу међу нечим, ~ трагове нечега. ■ ~ **се 1.** *уклонити влагу и сл. са себе, трљањем осушити:* ~ се пешкиром. **2.** *нестати, ишчезнути.* – Избрисао се неспоразум међу нама. • ~ **из главе (из памети)** *заборавити.*

избр̀љати, ѝзбр̀љам свр. *испрљати, укаљати.*

избро̀дити, ѝзбродӣм свр. *изаћи на суво, искрцати се; испловити:* ~ с рта; ~ на суво.

избро̀јати, -јӣм и ѝзбројӣм и **избро̀јити,** ѝзбројӣм (имп. ѝзброј) свр. **1.** *бројањем установити колико чега има у неком износу, пребројати:* ~ овце, ~ сватове. **2.** *поменути једно за другим, набројати, набројати:* ~ сва села. **3.** *платити, исплатити:* ~ сав новац одједном. • **дани су му избројани** 1) *убрзо ће умрети* 2) *приводити се крају, истећи.* ~ **ребра** *претући.* **могу му се ребра** ~ *врло је мршав.* **могу на прсте** ~ *има сасвим мало (нечег).*

избру́сити, ѝзбрӯсӣм свр. **1.** *брусећи изоштрити, изглачати:* ~ нож, ~ плочу. **2.** фиг. *дотерати, усавршити:* избрушена реченица. **3.** фиг. *изгрдити, изружити (некога).* ■ ~ **се 1.** *изглачати се брушењем, трењем (о камењу и сл.).* **2.** фиг. *стећи васпитање, вештину, искуство у нечему; усавршити се, изоштрити се.*

избу́бати, ѝзбӯба̄м и **избубѐтати,** -а̄м свр. *изударати, истући, избити:* ~ га шакама.

избу́дити, ѝзбӯдӣм свр. *пробудити једно по једно, разбудити редом.* ■ ~ **се** *пробудити се једно по једно.*

избу̀јати, -а̄м свр. *напо израсти (о трави и сл.).*

ѝзбӯљено прил. *буљећи, бленући:* ~ гледати.

избу́љити, ѝзбӯљӣм свр. (очи) *широко отворити, раширити, исколачити.* ■ ~ **се** *исколачити се (о очима).*

избу́цати, ѝзбӯцā̄м свр. *искидати на комаде, поцепати:* ~ новине, ~ кошуљу. ■ ~ **се** *поцепати се, подерати се.*

избу́шити, ѝзбӯшӣм свр. *начинити једну или више рупа на нечему, пробушити, пробити:* ~ зид, ~ рупу.

изва́бити, ѝзвā̄бӣм свр. *вабећи учинити да животиње изађу, довабити напоље:* ~ говеда.

изва́гати, ѝзвагā̄м свр. *измерити на ваги.* ■ ~ **се** *измерити се на ваги.*

изва́гнути, ѝзвā̄гнēм свр. *у дем. значењу: изваљати.*

ѝзвадак, -атка м *одломак; извод, сажетак.*

ѝзвадити, -ӣм (трп. ѝзвађен) свр. **1. а.** *изнети нешто из унутрашњости напоље, извући:* ~ капут из ормара, ~ коверат из ташне. **б.** *извести:* ~ (некога) из затвора. **в.** *ишчупати силом нешто учвршћено, истргнути; избацити:* ~ зуб, ~ очи; ~ из седла. **2.** *извући из тешког положаја, спасти:* ~ из нечијих руку. **3.** *направити нешто као извод, саставити на основу каквог извода.* – Све је извађено из других књига. **4.** *добити, зарадити; стећи.* – Била је суша па ни семе нису извадили. **5.** *добавити какав званични документ, исправу:* ~ карту за позориште, ~ потврду. ■ ~ **се** *извући се, ишчупати се.* • ~ **из уста (~ реч из грла)** *рећи, изговорити.* ~ **(коме) душу, живот** *мучити, убити кога.* ~ **крваву сабљу** *завадити се.* ~ **новац (из банке)** *подићи новац.* ~ **очи (коме)** 1) *ослепити (некога)* 2) *напасти (некога), довести у велику невољу.*

изва́јати, ѝзвā̄јам свр. **а.** *уметнички израдити лик нечега, некога вајајући од глине, гипса и др.:* ~ статуу, ~ лик детета, ~ лук и стрелу. **б.** фиг. *на уметнички начин дати облик нечему, представити, уобличити.* – У роману су сви ликови лепо извајани. ■ ~ **се** *створити се, изградити се; уобличити се.* – На лицу им се извајале боре.

ѝзвала ж *дрво изваљено из земље.*

изва́лити, ѝзвā̄лӣм (трп. ѝзвā̄љен) свр. **1.** *истргнути, ишчупати из тла, подлоге; с напором нешто померити, изваљати:* ~ из корена, ~ букву; ~ камен. **2.** *силом померити из лежишта, изглавити; обити:* ~ врата, ~ катанац. **3. а.** *истуриги, управити:* ~ ноге, ~ главу. **б.** *избуљити, исколачити (очи).* **4.** експр. *рећи нешто неумесно, глупо, бубнути:* ~ нешто непристојно. ■ ~ **се 1. а.** *пасти услед кидања везе са тлом; одвојити се од неке повезане масе, одвалити се (о дрвету, стени и др.).* **б.** *испасти из лежишта, изглавити се; извући се, искобељати се.* – Врата се извалише. Извалили су се из мочваре прљави. **3.** *лећи, опружити се; завалити се:* ~ се на врућини, ~ се на кревет; ~ се у фотељи. **2.** *излећи се:* ~ се из јајета.

изва́љати, ѝзвā̄љам свр. (нешто) **1.** *ваљајући изгурати напоље:* ~ буре, ~ камен. **2.** *ваљањем набити, поравнати:* ~ земљу, ~ пут. **3.** *ваљањем уредити сукно, вуну и сл.* ■ ~ **се 1.** *извући се ваљајући се:* ~ се из њених руку. **2.** *извући се крећући се тромо, истетурати се:* ~ се из кафане. **3.** *задовољити се ваљајући се, наваљати се.*

изваљи́вати (се), извā̀љујēм (се) *несвр. према извалити (се).*

изван (наглашено: ѝзван) **I.** предл. (с ген.) **1.** *не у границама, не у оквиру, ван у просторном и временском смислу:* ~ града, ~ куће; ~ времена, ~ доручка. **2.** *прекорачујући границе, оквире, одсеци* 1) *изнад, преко:* ~ сваке мере 2) *мимо, противно:* ~ свих предвиђања. **3.** *изузев, сем, осим.* – Вода све носи изван срамоте (НПосл). **II.** прил. арх. *ван, напољу, напоље.*

изван- *као први део твореница показује да је нешто ван онога што значи основна реч:* изванвременски, изванземаљац, изванинституционалан, изванпансионски, извансезонски, извансеријски, изванстварносни, изванстраначки и др.

изва̀на и **ѝзвана** прил. *са ваљске стране, споља; са спољне стране; из другог места:* окренити кућу ~.

ѝзванвременскӣ, -ā, -ō *ванвремени.*

изванѐврōпскӣ, -ā, -ō *који није у Европи, ваневропски.*

изва̀нредан, -дна, -о **1.** *који није у оквиру редовног рада, прекореданг:* ~ седница, ~ издање. **2. а.** *изузетан, необичан, особит:* ~ догађај, ~ појава. **б.** *који се одликује величином, интензитетом; одличан, изврстан:* ~ снага, ~ заслуга; ~ стратегија, ~ слика.

изва̀нредно прил. **1.** *изван нормалног реда, у изузетним приликама, изузетно.* **2.** *одлично, изврсно: веома, врло:* ~ радити; ~ леп човек.

ѝзванстраначкӣ, -ā, -ō *који је изван странака, ванстраначки.*

изванцр̀квенӣ, -ā, -ō *који није у вези с црквом.*

изва́њац, -њца м *туђин, странац; гост.*

ѝзванӣ, -ā, -ē и **ѝзванскӣ,** -ā, -ō *спољашњи, спољни, ваљски:* ~ страна, ~ ђак.

ѝзварати, -а̄м свр. **1.** *измамити од некога варањем, извући на превару:* ~ и последњу пару. **2.** *преварити више лица или једно лице више пута.*

ѝзведба ж (ген. мн. -бӣ) **1.** *извођење, извршење, остварење нечега:* ~ злочина, ~ пројекта. **2.** *израда, производња:* ~ плаката, ~ школске опреме. **3.** *извођење, приказивање какве уметничке дела, представа:* позоришна ~.

изведѐница ж лингв. *реч настала додавањем суфикса на творбену основу, изведена реч (нпр.* кȍв-а̄ч, вȍд-ен *и сл.).*

изведра́вати (се), -ѐдрāвам (се) *несвр. према изведрити (се).*

изведрити се, ѝзведрӣм се свр. *наступити, настати (о ведром времену).*

ѝзвежбā̄ност јек. **ѝзвјежбā̄ност,** -ости ж *особина и стање онога који је извежбан, обученост.*

ѝзвежбати јек. **ѝзвјежбати,** -а̄м свр. *вежбом научити, оспособити:* ~ војнике. ■ **~ се** *стећи вештину, постати вичан:* ~ се у говорништву.

ѝзвејати јек. **ѝзвијати,** -јēм свр. *вејањем очистити од плеве (жито, зрневље).*

извѐрати се и **ѝзверати се,** ѝзверēм се свр. *попети се верући се, испентрати се.*

изверȕгати се, -а̄м се свр. *извити се, савити се вијугаво.*

ѝзвесити јек. **ѝзвјесити,** -ӣм свр. *обесити, окачити; истаћи на видном месту:* ~ заставу.

ӣзвесно и **ѝзвесно** јек. **ӣзвјесно** и **ѝзвјесно 1.** прил. *без колебања, поуздано, неосporно; јасно, очигледно.* **2.** *у служби речце: зацело, јамачно, несумњиво.* – Ми смо се извесно преварили.

ӣзвеснȏст и **изве́снȏст** јек. **ӣзвјеснȏст** и **извје́снȏст,** -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога што је извесно, поузданост, несумњивост.*

ӣзвестан и **ѝзвестан** јек. **ӣзвјестан** и **ѝзвјестан,** -сна, -о **1. а.** *несумњив, поуздан, доказан:* ~ реалност. **б.** *који се са сигурношћу очекује, неминован, неизбежан.* – Пораз је известан. **2.** (обично одр.) *неки, један, неодређен:* ~ доктор права.

изве́сти (ѝзвēсти), -ве́зēм (трп. изве́зен, -а) свр. **1.** *украсити везом, везењем; направити везући, навести:* ~ хаљину, ~ шару. **2. а.** *оковати, оштрочити металним украсима, украсити:* ~ сабљу. **б.** фиг. *лепим речима, китњасто изрећи, искитити:* ~ причу о томе.

извѐсти[1] (ѝзвести), -вѐдēм (ѝзведēм) (р. пр. ѝзвео, извела (ѝзвела); трп. изведен, -ена; пр. пр. ѝзвēвши) свр. **1. а.** *водећи кога учинити да изађе однекле, одвести напоље; избавити из тешке ситуације:* ~ девојку пред девере, ~ вола из штале; ~ мајку из ратом захваћеног Сарајева. **б.** *учинити да неко досе на уздигнутије место, попети:* ~ на врх планине. **в.** *уопште учинити да неко досе на неко истакнутије место, на видљив простор:* ~ ђаке на ливаду, ~ војску на бојиште, ~ ученика на таблу. **г.** *довести пред некога:* ~ окривљеног пред судију. **2. а.** *учинити да нешто дође, стигне до одређеног места:* ~ воду, ~ струју. **б.** *уобличити нешто да се сужава, своди:* ~ кров на кући. **3. а.** *учинити да се пилићи излегу из јаја, излећи (о квочки).* **б.** *гајењем произвести (семе, расад и сл.).* **4. а.** *закључити, констатовати на основу чега.* **б.** *показати основу, порекло нечега:* ~ постанак живота, ~ родослов. **в.** мат. *израчунавањем довести до нечега, изнаћи, утврдити:* ~ правило о подударности. **г.** лингв. *начинити додавањем наставка, суфикса на основу:* ~ глагол, ~ именицу. **5. а.** *саставити, смислити:* ~ песму, ~ пословицу. **б.** *написати, изложити:* ~ целу причу о писцу. **6. а.** *створити, уобличити; начинити, направити:* ~ фреску; ~ зид. **б.** *извршити, обавити; реализовати:* ~ крађу, ~ промене. **7. а.** *отпевати, одсвирати, отплесати:* ~ целу песму, ~ концертни део, ~ шумадијске игре. **б.** *одиграти на сцени као позоришни комад, представити; одглумити:* ~ позоришни комад, ~ тврдицу на сцени. ■ **~ се** *изаћи из јаја, излећи се.* • **~ из заблуде (забуне)** *упутити некога да нешто правилно схвати.* **~ из коже (такта)** *учинити да неко изгуби хладнокрвност.* **~ на прави пут** *помоћи коме да буде исправан.* **~ на пут** *оспособити некога за живот, за самосталан рад.* **~ на чистац** *разјаснити, расветлити, рашчистити.* **~ на чистину** 1) *в. извести на чистац.* 2) *извући из тешке ситуације, помоћи да се неко или нешто спасе.*

извѐсти[2] (ѝзвести), -вѐзēм (р. пр. ѝзвезао, извезла (ѝзвезла); трп. извезен, -ена; пр. пр. извѐза̄вши (ѝзвеза̄вши)) свр. **а.** *возећи возилом учинити да неко или нешто изиђе из одређеног простора, да дође негде:* ~ ђубре на њиву, ~ чамац на пола Дунава. **б.** *отпремити у иностранство, продати изван земље:* ~ кукуруз у Европу. ■ **~ се 1.** *изаћи, отићи некуд својим возилом, колима:* ~ се аутом ван града. **2.** *најустити луку, испловити; приспети на коју неким пловним објектом:* ~ се на море; ~ се на обалу.

извѐстилац јек. **извјѐстилац,** -иоца (извѐститељ јек. извјѐститељ, -а) м **а.** *онај који извештава о нечему, лице које подноси извештај о нечему.* **б.** *дописник, репортер неког листа.* **в.** *службеник који подноси званични извештај, референт.*

изве́стити, ѝзвēстӣм јек. **извијѐстити,** ѝзвијестӣм свр. **а.** *упознати с догађајем, обавестити, саопштити:* ~ да ми долазимо. **б.** *поднети извештај:* ~ о свом раду. ■ **~ се** *дознати нешто; обавестити се.*

изветра́вати (се) јек. **извјетра́вати (се),** -ѐтрāвам (се) *несвр. према изветрити (се).*

ѝзветрити јек. **ѝзвјетрити,** -ӣм свр. **1. а.** *изгубити мирис, свежину од дугог стајања.* **б.** фиг. *нестати, ишчезнути.* – Изветрило му знање. **2.** *прозрачити, проветрити:* ~ собу. ■ **~ се** *прозрачити се, проветрити се.*

ѝзвешати јек. **ѝзвјешати,** -а̄м свр. **1.** *поставити у висећи положај, окачити; изложити, истаћи:* ~ рубље, ~ слике по зиду; ~ мараме у излогу. **2.** *одузети вешањем живот (обично већем броју лица), повешати.*

извешта́вати јек. **извјешта́вати,** -ѐштāвам *несвр. према известити.*

ѝзвештај јек. **ѝзвјештај** м (инстр. -ем) **а.** *саопштење о каквим догађајима, ситуацији и сл.; спис, акт.* **б.** *репортажа, допис.* **в.** *потврда, документ.*

ѝзвештајнӣ јек. **ѝзвјештајнӣ,** -а̄, -ō *који се односи на извештај, обавештајни.*

извѐштао јек. **извјѐштао,** -ала, -ло *стар, истрошен, похабан.*

извѐштати јек. **извјѐштати,** -а̄м свр. *истрошити се од дуге употребе, похабати се.*

извѐштāч јек. **извјѐштāч,** -а́ча м (инстр. -а́чем) **а.** *онај који извештава о каквим догађајима; репортер, дописник.* **б.** *онај који обавештава некога о нечему; достављач, показивач.*

извѐштāчен јек. **извјѐштāчен,** -а, -о **а.** *неприродан, намештен, усиљен:* ~ смех, ~ понашање. **б.** *вештачки:* ~ средства.

извѐштāчено јек. **извјѐштāчено** прил. *неприродно намештено, усиљено.*

извѐштāченȏст јек. **извјѐштāченȏст,** -ости ж *особина, стање онога који је извештачен, онога што је извештачено.*

ѝзвештити јек. **ѝзвјештити,** -ӣм свр. *учинити вештим, спретним.* ■ **~ се** *постати вешт у каквом раду, извежбати се:* ~ у писању репортажа.

ѝзвидети јек. **ѝзвидјети,** -дӣм свр. **а.** *погледати, размотрити, видети; проверити, утврдити:* ~ штету, ~ целу ствар; ~ пореске књиге. **б.** воj. *посматрањем, ухођењем и сл. прикупити податке о положају и намерама непријатељских јединица:* ~ положаје.

ѝзвиднӣ, -а̄, -ō *који се односи на извиђање, извиђајни; извиђачки:* ~ патрола.

ѝзвиднӣк м *в. извиђач.*

ѝзвидница ж **а.** *војна патрола која извиђа, прикупља податке о непријатељу, претходница.* **б.** *акција извиђања:* отићи у извидницу. **в.** *место за извиђање, осматрачница.*

ѝзвидничкӣ, -а̄, -ō *који се односи на извидницу:* ~ служба.

ѝзвиђај м **а.** *разматрање, проверавање, преглед.* **б.** *истраживање, утврђивање података о неком догађају, увиђај; писмени извештај:* ~ на лицу места.

ѝзвиђајнӣ, -ā, -ō *који се односи на извиђај, истраживачки:* ~ комисија.

извиђа́ти, ѝзвиђа̄м *несвр. према* извидети.

извѝђа̄ч, -а́ча м **1. а.** *онај који посматрањем прикупља податке о непријатељу.* **б.** *авион који служи за извиђање.* **2.** *припадник омладинске организације љубитеља природе.*

извѝђачкӣ, -а̄, -ō *који се односи на извиђаче:* ~ одред, ~ авиони, ~ логоровање.

извиждати, -дӣм свр. *звиждањем изразити своје незадовољство, протест према некоме или нечему.*

извија́ти (се), ѝзвијам (се) *несвр. према* извити (се).

извијȕгати, -а̄м свр. *начинити вијугавим, кривудавим:* ~ пут. ■ ~ **се** *пружати се вијугаво, кривудати.*

извијȕтак, -тка м *промена тона у гласу, прелив, модулација.*

ѝзвикано̀ст, -ости ж *особина онога који је извикан, онога што је извикано; озлоглашеност.*

извика́ти, ѝзвичем свр. **1.** *изрећи појачаним, повишеним гласом, вичући изговорити:* ~ оштре речи. **2.** *изнети на рђав глас, озлогласити.* **3.** *проглашити:* ~ за кмета. **4.** *изгрдити, изружити.* ■ ~ **се 1.** *вичући дати одушка љутњи, гневу, навикати се.* **2.** (на некога) *изгрдити некога, издрати се на некога.*

извикива́ти (се), -ѝкујем (се) *несвр. према* извикати (се).

извикѝва̄ч, -а́ча м *онај који извикује, вичући саопштава:* ~ парола.

извика́ти, ѝзвикнем свр. *викнувши изрећи, викнути.*

извини́ти, ѝзвинӣм свр. (обично у имп.) **1.** *не узети за зло, не замерити, опростити.* – Извините, молим вас, због овог. **2.** (некога) *ослободити одговорности.* – Извините ме што нисам писао одмах. ■ ~ **се** *замолити за опроштење:* ~ се за кашњење.

извина́ти, ѝзвинем свр. **1. а.** *ишчашити, угнути, померити из лежишта:* ~ руку; ~ зглоб. **б.** *савити, искривити:* ~ прут. **2.** (нечим) *искренувши усмерити у одређеном правцу; извити:* ~ очима, ~ обрвама. ■ ~ **се 1.** *савити се, извити се:* ~ се у лук. **2.** *пропети се.* – Коњ се извинуо. **3.** *ослободити се некога, нечега:* ~ се из његова загрљаја. **4.** *разлећи се (о гласу).*

извињава́ти (се), -ѝњавам (се) *несвр. према* извинити (се).

извињѐње с *молба да се какав поступак, чин и сл. не узме за зло; ослобађање одговорности.*

ѝзвирати, -рем несвр. **1. а.** *избијати, излазити на површину земље (о води).* **б.** *лучити се, истицати (о гною).* **в.** *појављивати се, излазити у великом броју.* **2.** *проистицати, произилазити.* – Све зло у кући извире отуда што је муж пијаница.

извири́вати, -ѝрујем несвр. **1.** *управљати поглед у правцу одакле се нешто очекује, напињући се, истурајући се из каквог заклоњеног места, из унутрашњости:* ~ иза врата, ~ испод јоргана. **2.** *делимично се видети, штрчати.*

извири́ти, -ӣм свр. **1.** *погледати из(а) чега, кроз какав отвор, напињући се иза каквог заклона, провирити:* ~ на прозор, ~ напоље. **2.** *показати се, појавити се:* ~ на реку, ~ из земље.

извиркива́ти, -ѝркујем несвр. *у дем. значењу:* извиривати.

ѝзвисити, -ӣм свр. разг. *не постићи, не добити оно што се очекивало, што је планирано, што је тражено.*

извиси́ти, ѝзвисӣм свр. *уздићи, дићи у висину:* ~ гомилу земље. ■ ~ **се** *подићи се увис, уздићи се; дићи се.*

ѝзвити, ѝзвијем (трп. извијен, -ена) свр. **1.** *искренувши усмерити у одређеном правцу; издићи, извинути:* ~ врат, ~ главу; ~ бркове. **2.** *савити, искривити:* ~ жице на гитари. **3.** *окренути извадити, одвити, одвртнути:* ~ точак на колима. **4.** *истргнути, отети (некоме нешто из руке):* ~ оружје из руку. **5.** *извести какву мелодију, песму.* ■ ~ **се 1.** *савити се, искривити се.* **2. а.** *начинити гибак покрет; извући се гипким покретом, извинути се.* **б.** *уклањајући се избећи нешто, измаћи се:* ~ се ударцу шаке, ~ се испод родитељске дисциплине. **3. а.** *узлетети, уздићи се; дићи се у висину:* ~ небу под облаке. На брду се извила кула. **б.** *извирити изнад нечега:* ~ из заклона. **в.** *указати се; појавити се, помолити се.* **4.** *развити се, настати, догодити се.* **5. а.** *одјекнути, разлећи се (о песми).* **б.** *избити, отети се.* – Уздах јој се изви из груди.

извитòперенòст, -ости ж *својство онога што је извитоперено, изопаченост, искривљеност.*

извитоперѝвати (се), -èрујем (се) *несвр. према* извитоперити (се).

извитòперити, -ӣм свр. **1.** *савити, искривити, извити:* ~ прсте, ~ мотку. **2.** фиг. *изопачити, искривити.* ■ ~ **се 1.** *савити се, искривити се.* **2.** фиг. *изобличити се, изопачити се.*

извлàка̄ч, -а́ча м вој. *направа у склопу затварача на ватреном оружју којом се извлачи чахура или неиспаљени метак из цеви или лежишта.*

извла́стити, ѝзвлāстӣм свр. *лишити власништва, власничког права.*

извла́чити (се), ѝзвлā̀чӣм (се) [гл. им. извла́че̄ње с] *несвр. према* извући (се).

ѝзвод м **1.** *сажето изложена садржина неког списа, извадак, резиме:* ~ из једног чланка. **2.** *суд изведен на основу података, закључак.* **3.** *документ сачињен на основу података у главној, матичној књизи (нпр. крштеница, венчаница, умрлица; таблија; пореско уверење и сл.):* ~ из књиге венчаних. **4.** *извођење из неке просторије (нпр. младе при предаји сватовима).* **5.** *производ, добијање (обично семена и расада); биљка која се гаји ради добијања семена:* ~ семена; ~ купуса.

изво̀дилац, -иоца м *извођач, извршилац:* ~ радова.

изво̀дити, ѝзводӣм [гл. им. ѝзвође̄ње с] *несвр. према* извести.

изво̀дљив, -а, -о *који се може извести, могућ.*

изво̀дљивòст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога што је изводљиво.*

изво̀днети (се) јек. **изво̀дњети (се),** ѝзводнӣм (се) свр. *претворити се у воду, постати водњикав;* фиг. *излаћети, подетињити.*

ѝзводнӣ, -а̄, -ō **1.** *који представља извод, суштину нечега, сажет, скраћен:* изводне речи. **2.** *који служи за одвод, одводни:* ~ канал. **3.** *који припада изводу (1), из којега се изводи:* ~ став.

ѝзводница ж мат. *линија која изводи неку површину (нпр. омотач купе) крећући се на утврђен начин.*

изво̀ђа̄ч, -а́ча м **а.** *лице или предузеће које изводи грађевинске или друге радове.* **б.** *уметник који изводи неко уметничко дело:* ~ игара.

изво̀ђачица ж *женска особа извођач.*

изво̀ђа̄чкӣ, -а̄, -ō *који се односи на извођаче.*

ѝзвоз м *слање робе у иностранство ради трговине, продаје:* ~ пшенице, ~ вина.

изво́зати се, ѝзвозам се свр. *задовољити се вожњом, навозати се.*

изво̀зити (се), ѝзвозӣм (се) [гл. им. ѝзвоже̄ње с] *несвр. према* извести (се).

ѝзвознӣ, -а̄, -ō *који је у вези са извозом:* ~ роба.

ѝзвознѝк м *онај који се бави извозом робе у друге земље.*

ѝзвозница ж **1.** *дозвола за извоз, извозна исправа.* **2.** *држава која извози робу на страно тржиште.*

ѝзвозничкӣ, -а̄, -ō *који се односи на извознике:* ~ држава, ~ посао.

извојѐвати, -ојујем и **ѝзвојевати,** -ујем свр. *задобити, постићи борбом, ратовањем, упорним залагањем, трудом и сл.:* ~ слободу, ~ победу, ~ самосталност, ~ право.

изволе́вати, -олѐвам јек. **изволијѐвати,** -олијевам несвр. **1.** *захтевати (обично у јелу) сад ово сад оно, избирати.* **2.** *бити расположен за нешто, желети, хтети.* – Изволевате ли нешто попити?

извòлети јек. **извòљети,** ѝзволѝм свр. **1.** *бити расположен за нешто, пристати на нешто.* **2.** *удостојити кога чим, изразити вољу, спремност да се нешто учини.* – Молим да ми изволите јавити. • **изволи, изволите!** *учтив израз кад се коме шта нуди.*

ѝзвор м **1. а.** *место и вода која извире из земље, врело.* **б.** *место где избија из земље каква минерална, лековита и сл. течна маса:* лековити ~, ~ нафте. **в.** физ. *тело, апарат и сл. из кога потиче каква енергија (топлотна, светлосна, електрична):* ~ светлости, ~ струје. **2. а.** *оно из чега нешто почиње, проистиче, ствара се:* ~ здравља, ~ туге, ~ среће. **б.** *постанак, порекло:* ~ обичаја, ~ профита. **3.** фиг. *средина, особе и сл. од којих потичу вести, обавештења и сл.:* поуздани извори. **4.** фиг. *место одакле се неко снабдева:* природни извори хране, ~ зараде. **5.** фиг. **а.** *писани споменик, књига, документ и сл. одакле се црпу подаци:* историјски извори, византијски извори. **б.** *оригинал каквог списа, документа:* читати књигу у извору.

ѝзвōран и **ӣзвōран,** -рна, -о **1.** (одр.) (донекле арх.) **а.** *в. изворски:* изворна вода. **б.** *в. изворишни:* изворни део реке. **2.** фиг. **а.** (обично одр.) *почетни, првобитни, примарни:* изворни језик. **б.** *оригиналан, аутентичан:* ~ народна песма, ~ игра. **в.** *који се односи на извор (5а):* ~ документ, ~ податак.

ѝзворац, -рца и **извóрац,** -рца м *дем. од извор:* вода са изворца.

ѝзворѝшнӣ, -ā, -ō *који се односи на извориште, који је у близини извора:* ~ област реке.

ѝзворѝште с **1.** *место, предео око извора текућих вода:* ~ реке, ~ Колубаре. **2.** *в. извор (1, 2, 4):* студено ~, ~ рафала, ~ сировина.

ѝзвōрнӣк и **ӣзвōрнӣк** м *оригинал од кога је нешто преписано.*

ѝзвōрно и **ӣзвōрно** прил. **1.** *онако како је у стварности, верно:* ~ насликати народне обичаје. **2.** *по пореклу, по постанку, првобитно:* изворно написан. **3.** *у оригиналу, оригинално:* ~ писан латиницом.

извóрнōст, -ости ж *особина онога што је изворно, оригиналност.*

ѝзворскӣ, -ā, -ō *који се односи на извор, који је из извора:* ~ вода, ~ талог.

ѝзворчић и **извòрчић** м *дем. и хип. од извор.*

извòштити, ѝзвоштѝм свр. **1.** *намазати воском, навоштити.* **2.** разг. *избити, истући:* ~ дете.

извра́тити (се), ѝзвра̄тӣм (се) свр. *в. извртати (се):* ~ капу, ~ главу.

ѝзвраћати (се), -а̄м (се) несвр. *в. извртати (се).*

извр̀вети јек. **извр̀вјети** и **извр́вети** јек. **извр́вјети,** -ӣм свр. *изаћи, појавити се у великом броју, у маси.*

изврга́вати, извр̀га̄вам несвр. *доводити у непријатан положај, излагати неугодностима:* ~ руглу, ~ подсмеху. ■ **~ се 1.** *доводити себе у непријатан положај.* **2.** *окретати се, мењати се.*

ѝзвргнути и **ѝзврћи,** ѝзвргнēм (аор. ѝзвргнух и ѝзвргох (1. л.), ѝзвргнӯ, ѝзврже и ӣзврже (2. и 3. л.); р. пр. ѝзвргнуо, -ула и ѝзвргао, -гла; трп. ѝзвргнӯт; пр. пр. ѝзвргнӯвши и ѝзврга̄вши) свр. **1.** *претворити, преобратити, преобразити:* ~ у шалу и пецкање. **2** *довести у непријатан положај, изложити каквој неугодности:* ~ руглу. ■ **~ се 1.** *изложити се нечем непожељном.* **2.** *претворити се у што горе, изопачити се:* ~ се на несрећу. **3.** *окренути се у нешто непожељно.* – У шта се изврглo наше пријатељство? **4.** *настати, створити се.*

изврда́вати, -ђда̄вам *несвр. према изврдати.*

ѝзврдати, -а̄м свр. **а.** *извући се вешто из каквог тешког положаја, избећи нешто непожељно.* **б.** *вешто избећи спровођење, примену чега, изиграти:* ~ наредбу, ~ закон.

извре́ђати, ѝзврēђа̄м јек. **извријѐђати,** ѝзвријеђа̄м свр. *нанети много увреда.* ■ **~ се** *увредити једно другог.*

извр́нути, ѝзвр̄нēм свр. **1.** *окренути унутрашњу страну нечега напоље, преврнути:* ~ рукав, ~ џепове. **2.** *обрнути, окренути на другу, супротну страну:* ~ на леђа некога, ~ чашу. **3.** *преврнути, оборити:* ~ кола, ~ чамац. **4.** *покренути очи горе-доле, преврнути очима.* **5.** фиг. **а.** *изопачити, унаказити:* ~ јеванђеље Христово. **б.** *представити на други начин, изокренути, прекрајити:* ~ његове речи. **в.** *изменити, преиначити; преобразити:* ~ рукопис, ~ све у спрдњу. **6.** *почети изненада падати, дувати и сл.* – Изврну киша. ■ **~ се 1. а.** *извалити се, испружити се.* ~ се у хладу. **б.** *окренути се на другу страну:* ~ се потрбушке. **2.** *преврнути се, прекренути се.* **3.** *изокренути се (о деловима тела).* **4.** *променити се, постати друкчији; преобратити се, изметнути се.* – Код нас се штошта изврнуло. Изврне се то у тучу и свађу. • **~ коме памет** *помутити, помести кога.* **~ на шалу** *нашалити се.* **~ папке (све четири)** *крепати, липсати; умрети.* **~ чашу** *све попити.*

ѝзвр̄нӯтōст, -ости ж *стање онога што је изврнуто, изврнут положај нечега.*

ѝзврсно прил. *одлично, изванредно; дивно:* ~ говорити, ~ играти; ~ изгледати.

ѝзврстан, -сна, -о *који се одликује изванредним особинама, одличан, диван:* ~ друштво, ~ друг.

ѝзвртати (се), ѝзврћēм (се) *несвр. према извртати (се).*

извр́тети јек. **извр́тјети** и **извр̀тети** јек. **извр̀тјети,** -тӣм свр. **а.** *вртећи избушити, издупсти:* ~ рупу у зиду. **б.** фиг. разг. *изделствовати, измолити (на неки начин):* ~ кредит од банке.

ѝзврћи (се) *в. изврнути (се).*

ѝзврцати, -а̄м свр. *исцедити врцаљком мед из саћа.*

изврша́вати, -вр̀ша̄вам *несвр. према извршити.*

ѝзвршан, -шна, -о **1.** (одр.) *који је овлашћен да извршује, спроводи законе, прописе:* ~ власт, ~ одбор. **2.** *који је прикладан за извршење, правоснажан, извршив (о пресуди):* ~ решење, ~ пресуда.

извршѐње с *остварење, реализација, спровођење.*

извр̀шив, -а, -о *прикладан за извршење:* ~ пресуда.

извр̀шивати, извр̀шујēм *несвр. према извршити.*

извр̀шилац, -иоца (ген. мн. извр̀шила̄ца̄) и **извр̀шитељ,** -а м *онај који извршава, спроводи какву одлуку, пресуду и сл., извршитељ.*

извр̀шитељскӣ, -ā, -ō *који се односи на извршитеље.*

извр́шити, ѝзвр̀шӣм свр. **1.** *урадити, учинити, свршити; остварити:* ~ посао, ~ самоубиство, ~ смотру; ~ напредак. **2.** *испунити, остварити (жељу, вољу).* ■ **~ се 1.** *остварити се, испунити се.* **2.** *догодити се, збити се.*

ѝзвршнōст, -ости ж правн. *особина онога што је извршно, правоснажност.*

изву́ћи (ѝзвӯћи), -ву́чēм (аор. изву́кох, ӣзвӯче; имп. изву́ци; р. пр. ѝзвӯкао, изву́кла (ѝзвӯкла); трп. изву́чен, -а; пр. пр. изву́кавши и ѝзвӯкавши) свр. **1. а.** *вукући извадити, изнети, ишчупати:* ~ из џепа, ~ лађу на обалу. **б.** фиг. *мамећи извести напоље, привући; избавити, ослободити:* ~ муве напоље; ~ из неугодног стања, ~ из затвора некога. **2.** *вукући изнети на више место:* ~ топ на брдо, ~ кола из долине. **3. а.** *извадити, добити.* – Колико се може извући путера из 100 l млека? **б.** *постићи, стећи корист, зараду:* ~ добит из шуме, ~ поуке из догађаја. **5.** *извести закључак на основу одређених података:* ~ закључке. **6.** *измамити, изнудити:* ~ од њега сто марака. **7.** *добити на лутрији и сл.:* ~ на лутрији главни згодитак. **8.** *нацртати, повући:* линије. **9.** *претрпети, поднети:* ~ батине, ~ грдњу. ■ **~ се 1. а.** *изићи вукући се:* ~ се из јаме. **б.** *лагано, споро изаћи:* ~ се из куће. **в.** *непримећено напустити неко место:* ~ се из гужве. **2.** фиг. *спасти се, избавити се од нечега:* ~ се из кризе.

ѝзгазити, -ӣм (трп. ѝзгажен) свр. **1.** *газећи изгњечити, изгужвати, погазити:* ~ поврће по врту, ~ снег. **2.** *утабати, утаписати:* ићи изгаженим путем. **3.** *газећи изаћи из воде, блата и сл.:* ~ на обалу. **4.** *разгазити (обућу) ношењем.* ■ **~ се** *стати један другом на ногу.*

изгала́мити се, -га̀ла̄мӣм се свр. *извикати се.*

изгара́вити, -гàрāвӣм и **ѝзгаравити,** -ӣм свр. (нешто, некога) *учинити ѓаравим, наѓаравити:* ~ бркове. ■ **~ се** *оѓаравити се, наѓаравити се.*

изга́рати, ѝзгāрāм несвр. **1.** *доѓорева̄ти, саѓорева̄ти.* **2.** фиг. **а.** *бити обузет каквим великим осећањем, каквом великом страшћу:* ~ од среће. **б.** *жудети за неким:* ~ за сином.

изга́сити, ѝзгāсӣм свр. (нешто) *уѓаси̏ти нешто што ѓори или сија; поѓаси̏ти редом, једно по једно:* ~ фењер; ~ светла. ■ **~ се** *престати ѓорети, уѓаси̏ти се.*

изга́тати, ѝзгāтāм свр. **1.** *доби̏ти, стећи ѓатањем.* **2.** празн. *прорећи, предсказати ѓатајући.*

ѝзгинути, -нӗм (аор. ѝзгинух и ѝзгибох) свр. **1.** *по̄ѓинути (један по један).* **2.** *пропасти, страдати, намучити се:* ~ радећи по цео дан.

изгла́вити, ѝзглāвӣм свр. *по̄мерити се из лежишта, извући нешто уѓлављено, заѓлављено:* ~ врата.

изглављи́вати, -àвљујēм *несвр. према изѓлавити.*

ѝзгладити, -ӣм свр. **1.** *учинити да нешто буде ѓлатко, равно, поравнати; изѓлачати, обрадити:* ~ неравнине, ~ наборани покривач; ~ камен. **2.** фиг. **а.** *по̄бољшати, усавршити, дотерати.* **б.** *отклонити разлике, ускладити:* ~ односе са суседним државама. ■ **~ се 1.** *по̄стати ѓладак, затеѓнути се (о лицу).* **2.** фиг. *изѓубити се, ишчезнути, нестати.*

изгла̀днело̄ст јек. **изгла̀дњело̄ст,** -ости ж *стање оноѓа који је изѓладнео, ѓлад.*

изгла̀днети јек. **изгла̀дњети,** -днӣм свр. *по̄стати јако ѓладан, оѓладнети; изнемоћи, малаксати од ѓлади.*

изгла̀днити, -àднӣм свр. (некога) *изнурити, измучити ѓлађу.*

изглађи́вати, -аѣујēм *несвр. према изѓладити.*

изгла̀нцати и **ѝзгланцати,** -ām свр. *ѓланцајући учинити што блиставим, сјајним:* ~ ципеле.

ѝзгла̄са прил. *пуним ѓласом, из свеѓа ѓласа:* ~ викати, ~ кукати.

изгласа́вати, -àсāвāм несвр. *ѓласањем усвајати, бирати.*

изгла̀сати, -ām свр. *ѓласањем усво̄ити, одобрити, изабрати:* ~ закон.

изгла̀чати, -ām свр. **а.** *учинити да нешто буде ѓлатко, равно:* ~ камен. **б.** *исѓлатити:* ~ рубље. **в.** *учинити сјајним:* ~ ципеле. **г.** фиг. *уѓладити, дотерати:* ~ однос међу неким. ■ **~ се** *по̄стати ѓладак, раван.*

ѝзглēд м **1. а.** *оно што се види спо̄ља, спо̄љашност:* дечји ~, лепота изгледа. **б.** *спо̄љашност као одраз унутрашњег стања, карактера човека:* озбиљан ~, строг ~. **2.** *по̄ѓлед на нешто, слика природе, пејзаж, панорама:* ~ на реку, леп ~ на Дурмитор. **3.** (обично мн.) *нада, очекивање, вероватноћа:* изгледи на успех. **4.** *уѓлед, узор, образац, пример:* бити другима на изглед. • **бити у изгледу** *бити очекиван, предсто̄јати.* **на изглед** *по спо̄љашности, привидно.* – Све је било на изглед добро. **ставити (коме) у изглед** *дати коме наду за нешто.*

ѝзглēдан, -дна, -о **1.** *леп, наочит:* ~ мушкарац. **2.** *који даје добре изгледе, могућности за нешто:* ~ план.

изгле́дати, ѝзглēдāм несвр. **1. а.** *имати какав спо̄љашњи облик, изѓлед:* изгледа млађа од мене. **б.** (безл.) *стварати утисак, чинити се.* – Изгледа да ћемо дуго чекати. **2.** *провиривати из нечеѓа, по̄ѓле́дати.* – Изгледао је из кафане има ли кога. **3.** *мотрити кад ће се неко по̄јавити, ишчекивати:* ~ аутобус да дође.

ѝзглēдно прил. *на добром, зѓодном месту.*

изглòдати, ѝзглоѣēм свр. (нешто) **1.** *ѓлођући скинути, оѓлодати; изјести:* ~ кости. **2.** фиг. *оштетити дуготрајном употребом, излизати, истрти, изгристи:* изглодане степенице, панталоне изглодане од ношења. ■ **~ се** *изјести се, изгристи се, излизати се.*

ѝзгна̄ник, -а и **изгна̀ник,** -и́ка м **1.** *онај који је изгнан, протеран из своје отаџбине или пребивалишта, проѓнаник.* **2.** *ђак искључен из школе.*

ѝзгна̄ница и **изгна̀ница** ж *женска особа изѓнаник.*

ѝзгна̄ничкӣ, -ā, -о̄ *који се односи на изѓнаника, на изѓнанике:* ~ живот.

изгна́нство с *протеривање из државе или пребивалишта, проѓонство; стање и живот изѓнаника у страној земљи.*

ѝзгнати, -ām (трп. ѝзгнāн (ѝзгнāт)) свр. **а.** *силом удаљити, истерати, отерати:* ~ овце на пашу. **б.** *проѓнати, протерати из отаџбине или сталног пребивалишта:* ~ из државе.

изгња́вити, ѝзгњāвӣм свр. **а.** (нешто) *в. изгњечити.* **б.** (некога) *намучити, заморити:* ~ некога причом. ■ **~ се** *намучити се.*

изгње́чити, ѝзгњēчӣм свр. (нешто) **а.** *ѣњечењем исцрпсти, смекшати, умесити и сл.:* ~ куван кромпир, ~ тесто. **б.** *ѣњечењем истиснути течност, текућину из нечеѓа, исцедити:* ~ грожђе. **в.** *ѣњечећи, ѓазећи повредити, оштетити:* ~ јабуке.

изгњу́рати, ѝзгњурāм и **изгњу́рити,** ѝзгњурӣм свр. *изронити:* ~ из воде.

изгова́рати (се), -òвāрāм (се) *несвр. према изговорити (се).*

ѝзговōр м **1. а.** *начин на који се образују или изговарају ѓласови или речи у неком језику:* енглески ~. **б.** *тип ѓовора, наречје; дијалекат:* екавски ~, сремски ~. **2.** *изговарање, изрицање; изражавање:* ~ ружних речи, чуо се благ ~. **3.** *оно што неко наводи као оправдање, објашњење своѓ поступка.*

изговòрити, -òворӣм свр. **а.** *образовати ѓлас, реч помоћу ѓоворних орѓана:* ~ „р“, ~ речи. **б.** *саопштити нешто ѓласом, ѓоворо̄м, изрећи, исказати:* ~ неколико пригодних речи. ■ **~ се 1.** *завршити казивање, изрећи све до краја; изјаснити се.* **2.** *навести неке разлоѓе с намером да се нешто оправда.*

ѝзговōрнӣ, -ā, -о̄ *који се односи на изѓовор.*

ѝзгон м *протеривање из места пребивалишта, државе и сл., проѓонство; уопште истеривање, изѓоњење.*

изго̀нити, ѝзгонӣм [гл. им. ѝзгоњēње с] *несвр. према изѓнати.*

изгоре́вати, -òрēвāм јек. **изгоријѐвати,** -òријевāм *несвр. према изѓорети.*

ѝзгорēл јек. **ѝзгоријел** ж *в. изѓоретина (2).*

изго̀релина јек. **изго̀рјелина** ж *в. изѓоретина (2).*

изго̀рети јек. **изго̀рјети,** -òрӣм свр. **1. а.** *бити уништен ватром, саѓорети:* ~ од пожара. **б.** *пре̄пећи се, пре̄ѓорети.* **в.** *добити опекотине од сунца, пре̄планути:* ~ по леђима. **2. а.** *сасушити се, спарушити се од жеге, суше.* **б.** *по̄страдати од врућине; ожеднети:* ~ од врућине. **в.** *имати осећај јаке интензитета:* ~ од жеље, ~ од стида. **3.** *утрошити снаѓу, енерџију (у раду):* ~ радећи. **4. а.** *учинити да нешто саѓори; спалити:* ~ две свеће, ~ куће. **б.** *учинити да нешто пропадне од жеге, спржити.* – Сунце је све изгорело.

изго̀ретина јек. **изго̀рјетина** ж **1.** *опекотина, опеклина.* **2.** *оно што је било изложено ватри, што је изѓорело или наѓорело.*

изгра́дити, ѝзградӣм свр. (нешто) **1.** *подићи, саѓрадити ѓрађевински објекат:* ~ солитер, ~ утврђење. **2.** *развојем учинити боѓатим, развијеним (привредно, технички):* ~ земљу. **3.** *створити, саставити (уметничко дело):* ~ причу. **4. а.** *формирати, оформити:* ~ своје схватање. **б.** *развити, реализовати, остварити:* ~ каријеру, ~ нови свет. **в.** *орѓанизационо усавршити, развити:* ~ армију, ~ партијске пунктове. **5.** (и некога) *развити нечије способности; оспособити, обучити; усавршити:* ~ своју личност, ~ човека; ~ језик. ■ **~ се** *развити се, формирати се.*

изгра́дња ж **1.** *ѓрађење, зидање, подизање ѓрађевинских објеката:* ~ школа, ~ аеродрома. **2.** *довођење на виши ниво развоја:* ~ земље. **3.** *стварање, разрада интелектуалних радњи:* ~ идеја, ~ основних принципа науке. **4.** *оспособљавање, обучавање:* ~ личности, ~ кадра.

ѝзграђēност, -ости ж *својство оноѓа што је изѓрађено, развијеност.*

изграђи́вати, -аѣујēм *несвр. према изѓрадити.*

изгра̀нути, ѝзгранēм свр. *појавити се, ѓранути (о Сунцу).*

изгрба́вити се, изгр̀бāвӣм се и **ӣзгрбавити се,** -ӣм се свр. *ӣостаӣи ӣрбав, ӣоӣуриӣи се; искривиӣи се, извиӣоӣериӣи се.*

изгр̏дити, ӣзгр̏дӣм (трп. ӣзгр̏ђен) свр. **1.** (некога) *обасуӣи (некоӣа) ӣрекорима, ӣрдњом, ӣоӣрдама, изружиӣи:* ~ сина. **2.** (некога, нешто) *учиниӣи ӣрдним, ружним, наӣрдиӣи, унаказиӣи.* – Лице су му изгрдили ожиљцима и масницама. ■ **~ се а.** *наружиӣи се, наӣрдиӣи се.* **б.** *задобиӣи озледе, ӣешко се ӣовредиӣи; изӣинуӣи.* – Пао је и изгрдио се. • **~ на мртво име, ~ на пасја кола** *јако изӣрдиӣи, обасуӣи ӣоӣрдама.*

изгрѐбати, -ѐбӗм (р. пр. ӣзгребао, -ӑла; трп. ӣзгребӑн) свр. **1.** (некога, нешто) *наӣравиӣи оӣреботине на кожи или нечем равном, ишарати, ӣовредиӣи или оштетиӣи ӣребуће:* ~ лице, ~ огледало. **2.** (нешто) **а.** *ӣребуће одвојиӣи, одстраниӣи:* ~ све из лонца. **б.** *ӣребуће уӣропаститиӣи:* ~ таблу. ■ **~ се** *задобиӣи оӣреботине:* ~ се по лицу, ~ се по ногама.

изгребѐнати, -ӑм свр. *ишчешљаӣи ӣребенима (вуну и сл.), завршиӣи ӣребенање.*

изгре́вати, ӣзгрёвӑм јек. **изгријѐвати,** ӣзгријевӑм *несвр. ӣрема изӣрејаӣи.*

ӣзгрӗд м **1.** *ӣовреда јавноӣ реда, дисциӣлине, исӣад, ӣрекршај, ексцес:* улични ~, ~ на утакмици. **2.** (обично у мн.) *јавно, оӣворено исӣољавање неӣодовања, масовно ӣротивљење (обично ӣолиӣичке ӣрироде), демонсӣрације; немири, меӣеж:* изгреди на Универзитету.

ӣзгреднӣк м *изазивач, учесник изӣреда.*

ӣзгредничкӣ, -ӑ, -о̄ *коју се односи на изӣреднике.*

изгрејáвати, -ѐјӑвӑм јек. **изгријáвати,** -ӣјӑвӑм несвр. *в. изӣреваӣи.*

ӣзгрејати јек. **ӣзгријати,** -јӗм свр. *ӣојавиӣи се на хоризонӣу, на небеском своду, ӣрануӣи, изаћи (о Сунцу и Месецу).* ■ **~ се** *наӣрејаӣи се.*

изгрѐпсти се (ӣзгрепсти (се)), -ѐбӗм (се) (р. пр. ӣзгребао (се), -ѐбла (се) (ӣзгребла (се)); трп. изгрѐбен, -ѐна) свр. *в. изӣребаӣи (се).*

изгри́зати (се), ӣзгрӣзӑм (се) *несвр. ӣрема изӣристи (се).*

изгрӣзотина ж *изӣризено месӣо, оно шӣо је изӣризено.*

ӣзгристи, изгри́зӗм (трп. ӣзгризен и изгри́зен) свр. **1.** *исиӣниӣи зубима (обично храну); ӣризући исиӣниӣи, оштеӣиӣи:* ~ хлеб; ~ јабуку. **2.** *изуједаӣи (зубима).* **3.** *хемијским, оӣровним и сл. средсӣвима наӣристи, оштеӣиӣи.* **4.** фиг. *измучиӣи, изнуриӣи физички.* – Туга ће му изгристи душу. ■ **~ се** *ујести се, уӣристи се међусобно (о ӣсима и др.).*

ӣзгрлити, -ӣм свр. (некога) *изразиӣи осећање ӣрема неком ӣрлећи ӣа дуже.* ■ **~ се** *уз. ӣовр.*

изгрмети се и **изгрмети се** јек. **изгрмјети се** и **изгрмјети се,** -мӣм се свр. *ӣресӣаӣи ӣрмеӣи, исӣушӣаваӣи се.*

изгрнути, ӣзгрнӗм свр. (нешто) *ӣрљући извадиӣи, избациӣи, одстраниӣи из нечега:* ~ пепео, ~ пшеницу.

ӣзгртати, ӣзгрћӗм *несвр. ӣрема изӣрнуӣи.*

изгру́вати, ӣзгрӯвӑм (изгру́хати, ӣзгрӯхӑм) свр. **1.** *изудараӣи, исӣући, избиӣи јаким ударцима:* ~ некога песницама. **2.** *ударајући, млаӣећи, ӣазећи ӣо жиӣу и сл. издвојиӣи зрневље.* ■ **~ се** *уӣруваӣи се, изубијаӣи се.*

ӣзгруд(в)ати се, -ӑм се свр. *наӣрудваӣи се.*

ӣзгрцати и **изгрцати,** -ӑм свр. *ӣрцајући, јецајући, ридајући изговориӣи, саоӣшӣиӣи.*

изгу́бити, ӣзгубӣм свр. **1.** (нешто) **а.** *осӣаӣи без чега, ӣресӣаӣи имаӣи као својину заборавивши или оставивши из нећажње, заборављања и сл.:* ~ књигу, ~ торбу. **б.** *осӣаӣи без чега шӣо ӣредсӣавља део ӣела, орӣанизма, сасӣавни део:* ~ ногу, ~ око, ~ лишће. **в.** *осӣаӣи без сасӣојака, елемената маӣерије ӣрисуӣне у нечему:* ~ влажност. **г.** *осӣаӣи без моћи, дара, физиолошких функција:* ~ дах, ~ млеко. **2.** *оӣасӣи у квалиӣеӣу, инӣензиӣеӣу:* ~ у лепоти и брзини, ~ на тежини. **3.** (нешто и(ли) некога) **а.** *ӣресӣаӣи ӣоседовати, ӣресӣаӣи расӣолаӣаӣи нечим:* ~ фабрику, ~ државу. **б.** (нешто) *ӣресӣаӣи биӣи у одређеном сӣаӣусу, на неком ӣоложају, биӣи лишен нечега:* ~ чин у војсци, ~ председнички ӣоложај. **в.** *биӣи лишен везе с неким, ӣодршке, ослонца на некоӣа:* ~ друга, ~ везе са ӣознатим људима. **г.** *осӣаӣи ӣрајно без некоӣа због ње̑ове смрӣи:* ~ мајку, ~ доброг писца. **4.** (нешто) **а.** *ӣреӣрӣеӣи маӣеријални ӣубиӣак, шӣеӣоваӣи:* ~ милионе, ~ на ӣродаји меса. **б.** *некорисно уӣрошиӣи, доӣусӣиӣи да ӣроӣекне:* ~ време, ~ цео месец дана. **5.** (нешто, на нечему) *ӣреӣрӣеӣи неусӣех, ӣораз:* ~ рат, ~ меч, ~ на изборима. **6.** *ӣроӣусӣиӣи, не сӣићи; ӣрекинуӣи:* ~ воз, ~ авион; ~ везу. ■ **~ се 1. а.** *не моћи наћи ӣуӣ, осӣаӣи без оријенӣације, залуӣаӣи:* ~ се у шуми, ~ се у планини. **б.** фиг. *одсӣуӣиӣи, удаљиӣи се од оноӣа шӣо је основно; расӣлинуӣи се:* ~ се у ӣој расӣрави; ~ се у причању. **2.** *одлуӣаӣи некуд одвојивши се од сӣада (о живоӣињама).* **3. а.** *несӣаӣи, ишчезнуӣи; заӣрӣи се.* **б.** *оӣићи, удаљиӣи се, несӣаӣи са одређеноӣ месӣа; оӣићи незнано куд:* ~ се из Београда. **в.** *несӣаӣи са видика, видноӣ ӣоља:* ~ се у даљини. **г.** *ӣосӣаӣи слабо уочљив, ишчилеӣи, ӣоӣонуӣи:* ~ се ӣоред оног света. **д.** *сӣоӣиӣи се са околином, асимиловаӣи се (о сӣановништву).* **4.** *одлуӣаӣи у даљину (о ӣоӣледу).* **5.** *осӣаӣи без ӣрисебности, конӣроле над собом (од сӣраха, ӣреме и сл.).* • **~ главу** 1) *ӣоӣонуӣи.* 2) *јако се збунити.* **~ живце** *изнервираӣи се.* **~ на изборима** *не биӣи изабран.* **~ памет** *ӣолудеӣи.* **~ тло ӣод ногама** *не осећаӣи се сиӣурним.*

ӣзгубљен, -а, -о **1.** *ӣрӣ. од изӣубиӣи.* **2.** *који је у безнадежном ӣоложају, ӣред ӣроӣашћу.* **3.** *који је ӣошао рђавим ӣуӣем, ӣроӣао:* ~ човек. **4. а.** *који је изӣубио наду, очајан, деморалисан; збуњен, сметен.* **б.** *одсӣутан духом, занеӣ; који одражава ӣакво сӣање.*

изгубљѐнӣк, -и́ка м *онај који је изӣубљен.*

изгубљѐница ж *жена изӣубљеник.*

ӣзгубљено прил. **а.** *као ван себе, збуњено, сметено:* ӣонашаӣи се ~. **б.** *безнадно, аӣаӣично:* лутаӣи ~ улицама.

ӣзгубљенӧст, -ости ж *особина и сӣање оноӣа који је изӣубљен, оноӣа шӣо је изӣубљено.*

изгу̏жвати, -ӑм свр. *ӣужвајући, савијајући учиниӣи да нешӣо изӣуби уредан (раван, ӣладак) облик:* ~ харӣију, ~ одело. ■ **~ се** *ӣосӣаӣи неуредно наборан (о одећи, ӣканини); смежураӣи се (о лицу, кожи).*

изгу́лити, ӣзгӯлӣм свр. (нешто) **1.** *ӣулећи оштеӣиӣи, оӣровредиӣи, оӣулиӣи; ӣулећи одвојиӣи од ӣодлоге, зӣулиӣи, здераӣи.* **2.** *ишчуӣаӣи, извалиӣи; извадиӣи наӣлим ӣокреӣом:* ~ из земље, ~ колац из ӣлоӣа.

изгура́вати, -ӯрӑвӑм *несвр. ӣрема изӣураӣи.*

изгу́рати, ӣзгӯрӑм свр. **1.** (некога) **а.** *ӣурајући исӣераӣи, ӣоӣиснуӣи из некоӣ ӣросӣора, ӣримораӣи да се удаљи, избациӣи:* ~ из кафане, ~ из канцеларије. **б.** *уклониӣи, одсӣраниӣи некоӣа са некоӣ месӣа, ӣоложаја, функције:* ~ из удружења, ~ са руководећег места. **2. а.** (нешто) *ӣурајући ӣомериӣи, извесӣи, довући:* ~ ауто на ӣуӣ. **б.** *ӣроӣежирајући некоӣа довесӣи ӣа до каквоӣ ӣоложаја, циља:* ~ за директора фирме. **3. а.** *с наӣором доӣреӣи, сӣићи до одређеноӣ месӣа:* ~ до ӣод брдо. **б.** (нешто) *ӣешко, једва ӣреживеӣи, с муком издржаӣи (неки временски ӣериод):* ~ зиму.

изгусти́рати, -ӯсӣӣрӑм свр. *ӣресӣаӣи волеӣи, заситиӣи се (некоӣа, нечега), изӣубиӣи вољу (на нешӣо).*

изгу̏тати, -ӑм свр. *биӣи изложен нечем неӣовољном, ӣреӣрӣеӣи; оӣрӣеӣи, оӣуӣаӣи ӣрдњу и сл.*

изда́вати, ӣздӑјём (имп. изда́ји; ӣр. сад. изда́јӯћи) *несвр. ӣрема издаӣи.*

изда̀ва̄ч, -а́ча м (инсӣр. -а́чем) *лице, усӣанова, орӣанизација и сл. која издаје књиге, часоӣисе и др. ӣубликације.*

изда̀ва̄чкӣ, -ӑ, -о̄ *који се односи на издаваче:* ~ делаӣност, ~ ӣредузеће.

издава́штво с *издавачка делаӣност.*

ӣ̑здаја ж *кршење даӣе речи, обећања и сл., неверсӣво; одавање државне (друшӣвене, националне и сл.) ӣајне неӣријаӣељу, ӣрелазак на неӣријаӣељску сӣрану.*

ѝздајица ж и м (мн. ж) и **ѝздајнӣк** м *особа која чини издају, која је починила издајство.*

ѝздајница ж *она која чини издају.*

ѝздајничкӣ, -ā, -ō *који се односи на издајнике и издају:* ~ предаја, ~ договор.

ѝздајнички прил. *на издајнички начин, као издајник; издајом, на превару; одајући се:* ~ побећи, ~ убијен; ~ рећи.

ѝздајнӣштво с *издаја, издајство; издајничко деловање.*

издáјство с *в. издаја.*

издалѐка прил. **1. а.** *на великом растојању, из велике удаљености:* ~ спазити другарицу. **б.** *из далекоī, удаљеноī краја, места:* бити ~. **2.** (обично у негацији или с речцама „тек“, „бар“ и сл.) *у извесној, незнатној мери, приближно.* – Све то ни издалека није задовољавало наше потребе. **3.** *не сасвим отворено, уздржано, заобилазно:* ~ се распитивати.

ѝздаљē и **ѝздаље** прил. *в. издалека.*

ѝздан и **ѝздāн** м **а.** *вода која се накупи изнад непропусноī слоја земље.* **б.** *место īде подземна вода пробија на површину.*

ѝзданак, -áнка м **1.** *младица која израсте из корена на дну стабла или из посеченоī дрвета, ластар:* ~ малине, ~ храста. **2.** *члан породичне лозе, потомак.* **3.** *огранак планине, планинске косе; крај некоī земљишта:* ~ Рудника, ~ брдског подножја. **4.** *огранак крвноī суда, нерва.* **5.** геол. *део слоја, руде, минерала и сл. који избија на површину:* ~ оловних руда.

издàнгубити, -ӣм свр. *изгубити време; узалудно, бескорисно утрошити време.*

издáње с **1.** *објављивање некоī дела штампањем; укупна количина примерака једне књиīе (листа, часописа и сл.) штампана одједном, у једној прилици; књиīа једноī издавачкоī предузећа:* прво ~ сабраних дела, ~ Матице српске. **2.** *вид, начин појављивања пред публиком (обично у спорту, на сцени и сл.):* добро ~ шампиона, сјајно ~ балетског ансамбла.

издáтак, -тка м (мн. издáци; ген. ѝздāтāкā) *трошење новца, трошак; сума утрошеноī новца или износ издатоī новца:* непредвиђени ~, лични ~.

ѝздати, ѝздāм (аор. ѝздадох (ѝздах); р. пр. ѝздао, ѝздāла; трп. ѝздāт и ѝздāн) свр. **1.** *дати (обично већем броју лица, или истом лицу више пута) из какве залихе, īотовине, магацина и сл., предати на располагање; уступити:* ~ сву помоћ, ~ сву храну из хуманитарних магацина. **2.** *дати у најам, у закуп, изнајмити:* ~ собу, ~ стан. **3.** *прекршити дату реч, одати тајну, изневерити:* ~ свог друга, ~ свој народ. **4. а.** *објавити (књиīу и сл.), одштампати, публиковати:* ~ речник, ~ енциклопедију. **б.** *донети какав документ јавноī карактера (закон, пропис и сл.), објавити; одобрити некоме (лична документа, исправе).* **в.** *заповедити, наредити:* ~ заповест, ~ наредбу. **5.** *престати нормално функционисати, малаксати; отказати.* – Старца су издале ноге. Издала ме пушка. **6.** *не испунити очекивања, подбацити (о усевима).* ■ **~ се 1.** *несвесно открити жеље, мисли, намере, одати се.* **2.** *лажно се представити:* ~ се за лекара. **3.** уз. повр. *одати, изневерити једно друīо.* – Договоре се да се не издају.

ѝздāх м *в. издисај.*

ѝздàхнути, ѝздахнēм свр. **1.** *испустити ваздух из плућа, учинити издисај; рећи у једном даху.* **2.** *испустити последњи дах из себе, умрети.*

издахну́ће с *смртни издисај.*

ѝздāшан, -шна, -о **1.** *који радо даје, поклања, дарежљив.* **2.** *који много даје, обилан, обилат:* ~ берба, ~ жетва.

ѝздāшнōст и издáшнōст, -ости ж *особина оноīа који је издашан, оноīа што је издашно.*

издвáјати (се), ѝздвāјам (се) *несвр. према издвојити (се).*

ѝздвојенōст, -ости ж *особина и стање оноīа који је издвојен, оноīа што је издвојено.*

издвòјити, ѝздвојӣм свр. (нешто, обично од или из нечега) **1.** *одвојити од целине, изузети; одабрати, изабрати.* – Државне шуме треба издвојити од других; ~ најбоље песме из књиге. **2.** *извући саставни део из неке материје.* ~ сок из грожђа. **3.** *истаћи посебно скрећући пажњу:* ~ чињенице. ■ **~ се 1. а.** *одвојити се од других, повући се из неке средине:* ~ се од осталих. **б.** *одвојити се, отцепити се од неке заједнице.* – Словенија се прва издвојила из Југославије. **2.** *истаћи се између других каквом особином:* ~ се у учењу.

издéвати, ѝздēвām јек. **издијèвати,** ѝздијевāм несвр. *измишљати за некоīа, за нешто име, надевати.* ■ **~ се 1.** *ругати се коме надевајући му надимке.* **2.** *вадити се из ципе (о концу).*

издевèтати, -ām свр. *жестоко истући, испребијати, измлатити.* ■ **~ се** *истући се, измлатити се међу собом.*

ѝздејствовати, -вујēм свр. *постићи својим залагањем да се нешто повољно реши, израдити, испословати:* ~ аутобус за превоз радника.

ѝздекламовати и **ѝздекламовати,** -мујēм (издекламúрати, -ѐмūрām) свр. *изговорити декламујући, изрецитовати:* ~ песму.

ѝзделати јек. **ѝздјелати,** -ām свр. *начинити, направити; створити:* ~ портрет, ~ кашику; фиг. ~ стил.

издéлити, ѝздēлӣм јек. **издијèлити,** ѝздијелӣм свр. **1.** *дати по део нечеīа већем броју лица, разделити:* ~ новац синовима. **2.** *начинити границе у оквиру неке целине, разграничити; расецкати.* – Село су изделили потоци. **3.** *заобићи некоīа при деоби, оставити без дела.* ■ **~ се** *одвојити се из заједнице узимајући свој део имовине, оделити се.*

ѝздељати јек. **ѝздјељати,** -љāм и -љēм свр. *начинити неки предмет дељући īа од дрвета, израдити дељањем:* ~ ножем дрвени крст.

ѝзденути јек. **ѝздјенути,** -нēм свр. **1.** *наденути за некоīа име (необично, шаљиво и сл.).* **2.** *извадити, извући што однекуд:* ~ иза појаса фрулу. ■ **~ се** *извући се из нечеīа, испасти ван.* – Изденула му се кошуља из гаћа.

издèрати, ѝздерēм свр. **1.** *исцепати, поцепати, подерати:* ~ ципеле, ~ панталоне. **2.** *изгребати:* ~ кожу ноктима. ■ **~ се 1.** *похабати се, исцепати се (од употребе).* **2.** *викнути оштро; извикати се (на некоīа).*

ѝздерина ж *излокано место, вододерина.*

издѐротина ж **1.** *поцепано место, подеротина; поцепана одећа.* **2.** *в. издерина.*

ѝзде(с)ти, ѝзденēм (ѝздедēм) јек. **ѝздје(с)ти,** ѝздјенēм (ѝздједēм) свр. *в. изденути (се).*

ѝздигнути (се), -нēм (се) свр. *в. издићи (се).*

ѝздизати (се), -ижēм (се) *несвр. према издићи (се).*

издикти́рати, -дѝктӣрām свр. *изговорити неки текст лагано некоме да то записује.*

ѝздимити, -ӣм свр. *попушити, испушити (лулу, цигарету и сл.).* ■ **~ се** *престати се димити.*

ѝздирати (се), -рēм (се) *несвр. према издрети (се), издерати (се).*

ѝздисāј м **1.** *ваздух који се при дисању одједном издахне.* **2.** *последњи дах, смртни рогац.*

ѝздисати, -ишēм *несвр. према издахнути.*

ѝздићи, ѝздигнēм (аор. ѝздиже и ѝздиже; р. пр. ѝздигао, -гла; трп. ѝздигнӯт) свр. (вар. издигнути (се)) **1.** *мало дићи, покренути увис; подићи нешто на већу висину:* ~ чашу, ~ огњиште. **2.** *повисити, подићи (глас).* **3.** фиг. *дати некоме, нечему веће значење, узвисити:* ~ важност свога предмета. **4.** *истерати стоку на летњу испашу.* ■ **~ се а.** *доспети са нижеī на виши ниво.* **б.** *подићи се, усправити се:* ~ на ноге, ~ у столици.

издиферѐнцирāнōст, -ости ж *особина оноīа што је индиферентно.*

издиференци́рати, -ѐнцӣрām свр. *истаћи разлике у ономе што има доста заједничких одлика.* ■ **~ се** *подвојити се, издвојити се.*

ѝздје(с)ти (се) *в. изденути (се);* уп. изде(с)ти (се).

издовòљити и **издòвољити,** -òвољӣм свр. *задовољити у ӣуној мери:* ~ срце. ■ ~ **се** *задовољити се у ӣуној мери.*

ѝздравити, -ӣм свр. *ӣрездравити, оздравити.*

издреси́рати, -ѐсӣра̄м свр. *извежбати дресирањем:* ~ пса.

ѝздрēти (се) јек. **ѝздријети (се),** ѝздрēм (се) и ѝздерēм (се) свр. *в. издерати (се).*

издржа́ва̄ње с **1.** *гл. им. од издржавати (се).* **2.** правн. *материјална средства од којих неко живи; алиментација.*

издржа́вати, издржа̄ва̄м несвр. **1.** *несвр. ӣрема издржати.* **2.** (некога) *обезбеђивати некоме средства за живот, ӣрехрањивати.* ■ ~ **се** *осигуравати себи средства за живот.*

издржа́ње с *в. издржавање (2).*

издржати, -жӣм (р. пр. ѝздржао, -а̄ла (издржао, -ала)) свр. **1. а.** *истрӣети, ӣретрӣети, ӣоднети:* ~ операцију, ~ све време на ногама. **б.** *не ӣоӣустити у сукобу, борби, не ӣодлећи:* ~ нападе, ~ жестоке борбе. **в.** *савладати себе, своје нестрӣљење; истрајати у нечему.* – Није могла да издржи да не изађе на прозор. **2.** *одлежати, бити лишен слободе одређено време:* ~ пет година затвора. ■ ~ **се** *ӣрехранити се.*

издржљив, -а, -о **а.** *који добро ӣодноси наӣоре, тешкоће:* издржљиви војници, ~ на батине. **б.** *истрајан, ӣостојан:* ~ владар.

издржљиво прил. *на издржљив начин, стрӣљиво, истрајно:* ~ подносити тешкоће.

издржљивōст, -ости ж *особина онога који је издржљив, онога шӣо је издржљиво.*

ѝздриблати, -а̄м свр. *дриблајући ӣревариши.*

ѝздриловати, -лујēм свр. *дрилом увежбати, издресирати.*

издрљати, ѝздрља̄м свр. **1.** *дрљачом ӣоравнати и исӣитнити земљу, ӣодрљати.* **2.** фиг. *исӣисати нечишко, ишкрабати.*

издрљити, ѝздрљӣм свр. **1.** *избечити, исколачити (очи).* **2.** *раздрљити, разӣолишиши (ӣруди).* ■ ~ **се** *избечити се, избуљити се.*

ѝздрмати, -а̄м свр. *дрмајући ӣомерити шӣо.*

издрмýсати, -а̄м свр. *дрмусајући ӣротрести, ӣореметити.*

ѝздрндати, -а̄м свр. **1.** *растрести, ӣрочешљати (вуну).* **2.** разг. *расклимати дуӣом уӣотребом:* ~ клавир, ~ кола. **3.** фиг. *избрбљати, исӣричати којешта.* ■ ~ **се** *издрмати се, издрмусати се возећи се.*

издрòбити, ѝздробӣм (трп. ѝздробљен) свр. *уситнити, измрвити, изломити у ситне делове:* ~ хлеб, ~ сир. ■ ~ **се** *иситнити се, измрвити се.*

издрпати, ѝздрӣа̄м свр. *оштетити дуӣом и непажљивом уӣотребом, искрзати, ӣодерати:* ~ панталоне, ~ књигу. ■ ~ **се** *ӣоцепати се, ӣохабати се.*

ѝздубак, -упка м *издубљено .место, удубина, удубљење:* ~ у дрвету, ~ у зиду.

ѝздубина ж *издубљено .место, рупа; удубљење.*

издýбити, ѝздӯбӣм (трп. ѝздӯбљен) свр. прел. (уп. издупсти) **1.** *дубећи направити удубљење, рупу, шупаљ ӣредмет и сл.:* ~ огњиште у зиду, ~ пећину у стени, ~ корито. **2.** *направити рупу, избушити:* ~ даску на више места.

ѝздӯбљен, -а, -о *који има коришћаст, улегнут облик:* ~ огледало, ~ сочиво.

ѝздӯбљенōст, -ости ж *особина онога шӣо је издубљено, удубљеност.*

издубље́ње с *издубљено .место, удубљење.*

издубљи́вати, -ӯбљујēм *несвр. ӣрема издубити.*

издубòка прил. *из дубине; темељно:* ~ гледати; ~ градити.

издува́вати (се), -ӯва̄ва̄м (се) *несвр. ӣрема издувати (се).*

издýвати, ѝздӯва̄м (издýхати, ѝздӯшēм и ѝздӯхам) свр. **1.** *дувањем истерати, избаци̏ти:* ~ дим из луле, ~ воду из цеви. **2.** *дувањем изазвати (ӣламен), разӣорети.* ■ ~ **се 1.** *ӣрестати тешко, убрзано дисати, ослободити се задиханости.* **2.** *јењати после дужег дувања (о ветру).* **3.** разг. *весело се ӣровести, дати одушка расӣоложењу:* ~ се у кафани. **4.** *испустити нагомилани ваздух (о лоӣти и сл.).*

издужи́вати (се), -ӯжујēм (се) *несвр. ӣрема издужити (се).*

издýжити, ѝздӯжӣм свр. *учинити дужим, ӣродужити; испружити, ӣротегнути; отегнути, развући:* ~ тесто; ~ ноге; ~ лице. ■ ~ **се а.** *ӣостати дужи; отегнути се, ӣружити се у дужину.* – Нос му се издужио. Поворка се издужила. **б.** *лећи свом дужином, испружити се.*

издуљи́вати (се), -ӯљујēм (се) *несвр. ӣрема издуљити (се).*

издýљити (се), ѝздӯљӣм (се) свр. *в. издужити (се).*

издýпсти (ѝздӯпсти), -ӯбēм (трп. издýбен, -а) свр. прел. *в. издубити.*

издӯрати, -а̄м свр. *издржати неки наӣор; истрајати у некој тешкој ситуацији:* ~ од глади, ~ ове зиме без дрва.

ѝздуха ж геогр. *ӣукотина, отвор на ӣовршини земље из кога избија ваздушна струја.*

издýхати (се) *в. издувати (се).*

издýхнути, ѝздӯхнēм свр. *истиснути дахом, издувати.*

ѝздушак, -шка м *одушак, ӣредах.*

издуши́вати (се), -ӯшујēм (се) *несвр. ӣрема издушити (се).*

издýшити, ѝздӯшӣм свр. **1.** *избити, изаћи, истећи из нечега (о гасовима); извештрити.* **2. а.** *испустити ваздух.* – Гума аутомобила је издушила. **б.** *изговорити, изустити:* ~ кроз плач. ■ ~ **се а.** *дати себи одушка, ӣостићи задовољење.* **б.** *изгубити снагу, јењавати (о ветру); наћи одушка, испољити се (о осећањима).*

ѝзелица ж ек. *в. изјелица.*

ѝзести, ѝзедēм свр. ек. *в. изјести.*

изигра́вати, изѝгра̄вам несвр. **1.** *несвр. ӣрема изиграти.* **2.** *ӣриказивати се, ӣравити се као неко други:* ~ даму. ■ ~ **се 1.** *несвр. ӣрема изиграти се.* **2.** *варати, обмањивати један другог.*

изѝграти (ѝзиграти), ѝзиграм (трп. ѝзигра̄н (ѝзигран)) свр. **1. а.** *ӣодвалама, обмањивањем и сл. довести некога у неӣријатан ӣоложај.* **б.** *довијањем, смицалицама и сл. избећи, заобићи ӣримену нечега обавезујућег:* ~ закон, ~ државу. **2.** *не ӣоказати, ӣроиграти:* ~ (нечије) поверење. **3.** *одиграти на сцени, одглумити.* **4.** *одиграти као ӣлесну ӣру; уоӣшше завршити какву ӣру:* ~ неколико кола; ~ две партије шаха. **5. а.** *стећи, добити на коцки.* **б.** *изгубити, ӣрокоцкати.* ■ ~ **се 1.** *задовољити се ӣром, наиграти се.* **2.** *изгубити утег, добар глас.*

изи́дати, ѝзидам свр. **1.** *зидањем досећи одређену висину: ӣодићи, сазидати:* ~ димњак, ~ цркву. **2.** *заштитити зидом, озидати; израдити разне објекте:* ~ бунар каменом, ~ виле уз обалу.

изи́мити, ѝзӣмӣм свр. **1.** (нешто, некога) *ӣрехранити, снабдети, одржати шоком зиме:* ~ стоку, ~ чељад. **2.** (са допуном „зиму“ или без допуне) *ӣровести зиму, ӣрезимити; ӣребродити зимске тешкоће; одржати се, очувати се шоком зиме.* ■ ~ **се** *издржати зиму; ӣрехранити се у шоку зиме.*

изиску́вати, изѝскујēм несвр. *чинити нужним, наметати као неоӣходност.* – Развој изискује више напора.

ѝзистинē прил. *в. ѝзистински.*

ѝзистинскӣ и **изѝстӣнскӣ,** -а̄, -ō *истински, збиљски; ӣрави:* ~ догађај; ~ муж.

ѝзистински и **изѝстӣнски** прил. *истински, збиљски, одиста:* ~ забранити, ~ ослободити.

изи́ћи (ѝзӣћи), ѝзӣђēм свр. *в. изаћи.*

ѝзјава ж **1.** *оно шӣо се јавно изјави, саоӣшти, каже (ӣисмено или усмено), исказ; званично саоӣштење:* ~ неколико људи, ~ владе, ~ за новине. **2.** *исказивање, изношење расӣоложења, осећања и сл.:* ~ љубави, ~ саучешћа.

изјàвилац, -иоца м *онај који даје изјаву, изјашњење.*

изја́вити, ѝзја̄вӣм (трп. ѝзја̄вљен) свр. **1.** *јавно рећи, обзнанити, званично саоӣштити, објавити; рећи, казати уоӣшше.*

2. *исказати нека осећања, жеље (обично у одређеној форми):* ~ саучешће, ~ љубав.

изјављи́вати, -а̀вљујем *несвр. према изјавити.*

и̏зјагњити, -и̏м свр. *донети на свет јагњад, ојагњити.* ■ ~ **се** *ојагњити се (о већем броју оваца).*

и̏зјадати, -а̄м свр. *изрећи, исказати свој јад, невоље.* ■ ~ **се** *пожалити се некоме јадајући се:* ~ се пред мајком.

изја̀диковати се, -кујем се свр. *изјадати се, ижалити се.*

и̏зјаловити, -и̏м свр. **1.** *учинити јаловим, ујаловити:* ~ кобилу. **2.** *не донети рода, плода.* ■ ~ **се 1.** *побацити (плод, обично о женкама животиња).* **2.** *остати без потомства; постати јалов, неродан, нeплодан.* **3.** фиг. *не испунити се, не остварити се; остати без резултата.* – Изјаловило ми се путовање у Америку.

изја́снити, ѝзјāснӣм свр. *изразити, исказати, саопштити; објаснити, растумачити.* ■ ~ **се 1.** *изнети своје мишљење, став, определити се:* ~ се против њега, ~ се за казну. **2.** *формулисати своју мисао; казати своје мишљење.*

ѝзјахати, -ашем̄ свр. *јашући изићи, напустити неко место или доспети негде:* ~ из села.

изјахи́вати, -а̀хујем *несвр. према изјахати.*

изјашња́вати (се), -а̀шњāвам (се) *несвр. према изјаснити (се).*

изјашње́ње с *исказ (писмени или усмени) којим се износи став о нечему, изјава.*

изјашњи́вати (се), -а̀шњујем (се) *в. изјашњавати (се).*

изје́дати, ѝзјēдам несвр. **1.** *несвр. према изјести.* **2.** *јести део по део:* ~ зрно по зрно жита. **3.** *нагризати, разједати мало по мало.* – Рђа изједа лонац. **4.** фиг. *разарати, уништавати; мучити, морити.* ■ ~ **се** *уништавати се, разарати се; секирати се, мучити се.*

ѝзједен, -а, -о **1.** *трп. од изјести.* **2.** *нагризен, трошан, похабан; труо, покварен:* ~ зграда, ~ намештај, ~ ћебе; ~ зуб.

ѝзједина ж *изједено, нагризено место.*

и̏зједна прил. **1.** *из једног комада:* ~ сашивена хаљина. **2.** *у исти мах, одједном.* **3.** *непрестано, без прекида:* ћути ~.

изједнача́вати (се), -а̀чāвам (се) *несвр. према изједначити (се).*

изјѐднāченӧст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога који је изједначен, онога што је изједначено.*

изједначе́ње с *остварење једнакости; поравнање резултата (у спорту); изједначеност.*

изједначи́вати (се), -а̀чујем (се) *несвр. према изједначити (се).*

изједна́чити, -ѐднāчӣм свр. **1.** *учинити једнаким у правима, положају и сл.:* ~ у плати, ~ у давању помоћи. **2.** *изравнати, поравнати:* ~ крајеве. **3.** спорт. *достићи противника по броју поена, погодака и сл., постићи исти резултат:* „Звезда“ је изједначила на 2:2. ■ ~ **се 1.** *постати једнак с неким (у правима, положају и сл.):* ~ се са осталим радницима. **2.** *постати једнак нечему.* – Температура воде се изједначи с температуром другог тела. **3.** лингв. *претрпети једначење (о гласовима), асимиловати се.*

ѝзјелица ж **1.** *особа која много једе, прождрљивац.* **2.** *онај који живи на рачун другога.*

ѝзјеличкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на изелице:* ~ власт.

ѝзјести, ѝзједем̄ (аор. ѝзједох, и̏зједе и ѝзједе) свр. **1.** *једући унети у себе храну, појести:* ~ парче хлеба. **2. а.** *изгристи, прогристи.* – Мољци су му изјели одело. **б.** *ујести, угристи; изуједати.* **в.** *нагристи, оштетити (хемијски и сл.).* **3.** фиг. *уништити, упропастити.* – Изједе ме брига за децом. ■ ~ **се 1.** *похабати се, истрошити се.* **2.** фиг. *упропастити се, сатрти се:* ~ се од љутине, ~ се од стида. • **жив га срам (стид) изједе** *веома се застидео.* ~ **батине (шамаре)** *добити батине, бити тучен.*

изје́чати се, -чӣм се свр. *више пута испустити дубоке и болне гласове, одахнути јечећи.*

и̏зјешан и **ѝзјешан,** -шна, -о *који много једе, халапљив.*

и̏зјешнӧст и **ѝзјешнӧст,** -ости ж *особина онога који је изјешан, халапљивост.*

изјури́вати, -у̀рујем *несвр. према изјурити.*

изју́рити, ѝзјӯрӣм свр. **1.** *јурећи истрчати напоље:* ~ из куће. **2.** *истерати, најурити (некога).* ■ ~ **се** *истрчати се.*

и̏зјутра прил. **1.** *у току јутра, ујутро.* – Изјутра воли да спава. **2.** *ујутро идућег дана, сутрадан ујутро.* – Изјутра ће падати киша.

изла́гати (се), ѝзлāжем̄ (се) *несвр. према изложити (се).*

изла̀гати, ѝзлажем̄ свр. *рећи неистину, слагати; преварити, обманути (некога).* ■ ~ **се** *изрећи лаж, слагати; доста се налагати.*

изла̀гач, -а́ча м (инстр. -а́чем) **1.** *онај који излаже на сајму, изложби:* ~ на сајму технике. **2.** *онај који нешто излаже, тумачи.*

ѝзлаз м **1.** *место кроз које се излази; место где се може изаћи, пролаз:* ~ из зграде, ~ из пећине. **2.** *излажење, идење ван.* – Срео сам га при излазу из цркве. **3.** фиг. *начин решења какве сложене ситуације:* ~ из ове ситуације. **4.** *в. излазак (2а):* одело за ~. **5.** *одобрење за краће одсуство:* војска има ~. **6.** *појава, наступ на сцени:* ~ на позорницу.

ѝзлазак, ѝзласка м (ген. мн. ѝзлазāкā) **1.** *в. излаз (1, 2, 3, 5).* **2. а.** *одлажење на неко место ради провода, забаве и сл.:* ~ у хотел. **б.** *одлазак у неку средину ради прегледа, посматрања и сл.:* ~ лекара, ~ стручњака, ~ судског вештака. **3.** *појављивање, објављивање неког штампаног дела:* ~ књиге, ~ часописа. **4.** *појављивање на небеском своду неког небеског тела:* ~ Сунца, ~ Месеца. **5.** *крај, свршетак:* на изласку живота, на изласку недеље.

ѝзлазити, -и̏м несвр. [гл. им. ѝзлажење с] **1.** *несвр. према изаћи, изићи.* **2.** *избијати, истицати.* – Река излази из пећине.

ѝзлази́ште с **1.** *место одакле нешто излази, потиче, полазиште:* сунчево ~. **2.** *в. излаз (1, 3).*

ѝзлазница ж *потврда за излазак (с посла, из зграде).*

ѝзлајати, -јем̄ свр. пеј. *рећи отворено, без увијања, без околишења; рећи оно што не треба, одати, избрбљати.* ■ ~ **се 1.** *налајати се (о псима).* **2.** *извикати се, издерати се (у љутњи, гневу).* **3.** *избрбљати се, одати се.*

излаки́рати, -а̀кӣрам свр. *превући лаком:* ~ сто.

ѝзланути и **изла̀нути,** ѝзланем̄ свр. експр. *рећи отворено, без околишења, без увијања нешто непријатно за некога; избрбљати, одати.* ■ ~ **се** *изрећи се, одати се, излајати се.*

изла́пелӧст јек. **изла́пјелӧст,** -ости ж *особина онога који је излапео, сенилност.*

изла́пео, -ела, -о јек. **изла́пио,** -пјела, -о *р. пр. од излапети у атриб. служби:* ~ старац.

изла́пети јек. **изла́пјети,** -пӣм и **изла́пити,** -и̏м свр. *духовно, умно онемоћати, постати сенилан, посенилити;* уп. исхлапети.

изле́гати (се), ѝзлēжем̄ (се) јек. **излијѐгати (се),** ѝзлијежем̄ (се) *несвр. према излећи (се).*

излежа́вати се, -ѐжāвам се *несвр. према излежати се.*

излѐжати се, -жӣм се свр. **1.** *одморити се лежећи, лешкарећи, належати се.* **2.** *остати необрађен, прележати (о земљишту).*

изле́мати, ѝзлēмам свр. разг. *јако истући, измлатити.*

изле́пити, ѝзлēпӣм јек. **излијѐпити,** ѝзлијепӣм (трп. ѝзлēпљен јек. ѝзлијепљен) свр. *прилепити, залепити на више места; прекрити лепљењем:* ~ плакате по граду, ~ зид хартијом, ~ зид малтером.

ѝзлет и **и̏злēт** м **1. а.** *одлазак у природу на краће време (обично групни) ради забаве, одмора, посете и сл.:* ~ на Авалу. **б.** фиг. *краће напуштање средине (кришом, ради авантуре и сл.):* ноћни излети. **2.** *излетање, излазак; полетање; залетање:* ~ пчеле из кошнице, ~ птица; ~ тенисера на мрежу.

изле́тати, ѝзлēћем̄ јек. **излијѐтати,** ѝзлијећем̄ *несвр. према излетети.*

излѐтети јек. **излѐтјети,** -тӣм (аор. излѐт(ј)ех, ѝзлет(ј)е; трп. ø) свр. **1.** *изаћи летећи, полетети.* – Из жита излети шева. **2. а.** *брзо, наглo изјурити, истрчати:* ~ из куће. **б.** *наглo избити, провалити.* – Из уста ми излети псовка. **3. а.** *изићи, исклизнути из свог нормалног положаја; испасти:* ~ из цепа, ~ из седла. **б.** *бити избачен, истеран из службе, установе, куће и сл.:* ~ с посла, ~ из партије.

ѝзлетӣште с *место на које се одлази на излет, место погодно за излете.*

ѝзлетник м *онај који иде на излет.*

ѝзлетничкӣ, -ā, -ō *који се односи на излетнике, који служи за излете и излетнике:* ~ воз, ~ место.

изле́ћи (ѝзлећи), изле́жем (3. л. мн. изле́гӯ) свр. **1.** *извести младунце из јаја:* ~ десеторо пилића. **2.** фиг. *створити, изазвати, бити узрок чега.* ■ ~ **се а.** *извести се из јаја; доћи на свет.* **б.** *створити се, појавити се; настати.* – Од тога се излегла нека тежа болест.

излече́ње јек. **изљече́ње** с *оздрављење, исцељење.*

излѐчив јек. **изљѐчив,** -а, -о *који се може излечити, исцељив:* ~ болест.

излечи́вати јек. **изљечи́вати,** -ѐчујем *несвр. према излечити.*

излѐчивōст јек. **изљѐчивōст,** -ости ж *особина онога што је излечиво.*

изле́чити, ѝзлечӣм јек. **излијѐчити,** ѝзлијечӣм свр. **а.** *лечењем учинити здравим, повратити у здраво стање, исцелити.* **б.** *одучити од какве мане, порока:* ~ од таквих мисли. ■ ~ **се а.** *оздравити, исцелити се.* **б.** *ослободити се какве мане, порока, мисли и сл.*

ѝзлив м **1. а.** *излазак воде из корита, разливање, плављење; изливена вода:* ~ из корита, велики ~ река. **б.** *отицање, излучивање; одлив:* ~ суза, ~ крви. **в.** *проливање атмосферских падавина:* ~ кише. **2.** *наглo избијање, навала, бујица (речи, мисли, осећања):* ~ јада и бола. **3.** *одушак, олакшање:* наћи излива својој души.

изли́вати (се), ѝзлӣвām (се) *несвр. према излити (се).*

ѝзлӣзāнōст, -ости ж *стање онога што је излизано.*

изли́зати, ѝзлӣжем свр. **1.** *лижући појести, полизати:* ~ слатко из чаше. **2.** *истрти, истрошити.* – Вода је излизала камење. ■ ~ **се** *истрти се, истрошити се (услед трења, употребе и сл.) (о предметима).*

излијѐвати (се), ѝзлијевām (се) несвр. јек. *в. изливати (се).*

ѝзлика ж *изговор, изрика.*

излѝњати (се), -ām (се) свр. *изгубити длаку, олињати се; излизати се, похабати се.*

излѝстати, -ām свр. *пустити лишће, олистати.*

ѝзлити, ѝзлијем (имп. ѝзлӣј; р. пр. ѝзлио, ѝзлӣла; трп. излӣвен, -ѐна) свр. **1.** *изручити лијући, просути, пролити:* ~ воду из корита. **2. а.** *отворено показати, открити (расположења, мисли):* ~ своју душу, ~ своје срце. **б.** *усмерити, испољити (осећања, расположења) према неком; изразити (уметнички) осећања, мисли:* ~ милост на брата, ~ бес на жену. **3.** *начинити, обликовати од растопљеног метала, воска и сл., салити (обично у калупу):* ~ кип, ~ свећњак. ■ ~ **се 1. а.** *просути се, пролити се (о киши).* **б.** *изићи из корита, разлити се (о реци).* **2.** *испољити се, појавити се (о неком осећању) захватити некога (о осећању, расположењу).*

ѝзлишан, -шна, -о *непотребан, сувишан.*

ѝзлишно прил. *непотребно, сувишно.* – Излишно је о томе говорити.

ѝзлишнōст, -ости ж *непотребност, сувишност; непотребна ствар, сувишна појединост.*

ѝзлог м *део трговачких или занатских радњи у коме су изложени предмети који се могу купити.*

ѝзложак, -шка м *изложени предмет, експонат на изложби.*

ѝзложба ж (ген. мн. -бӣ) *јавно излагање, приказивање уметничких, техничких и других производа; место где се излажу такви предмети; изложени предмети:* ~ слика, ~ аутомобила, ~ компјутерске технике.

ѝзложбен, -а, -о *који се односи на изложбу:* ~ простор, ~ предмет.

ѝзложенōст, -ости ж *стање, особина онога који је изложен, онога што је изложено.*

изло̀жилац, -иоца и **изло̀житель** м мат. *број који показује колико пута треба основни број помножити самим собом, степен, експонент.*

изло̀жити[1], ѝзложӣм свр. **1.** *поставити на истакнуто место с циљем да се види, да је погодно за разгледање; показати, приказати уметничке радове на јавној манифестацији:* ~ нове моделе хаљина, ~ 300 радова. **2. а.** *окренути, истурити према некоме, нечему; ставити под дејство нечега:* ~ према сунцу, ~ врењу. **б.** *довести под утицај нечег непожељног:* ~ земљу потпуној анархији. **3.** *изнети, саопштити:* ~ своје погледе. ■ ~ **се** *довести себе у непријатну ситуацију:* ~ се сигурној пропасти.

изло̀жити[2], ѝзложӣм свр. *ложењем потрошити, потрети:* ~ дрва.

ѝзлокāнōст и **ѝзлокāнōст,** -ости ж *стање онога што је излокано.*

изло̀кати, ѝзлочем и **изло́кати,** ѝзлōчем свр. **1.** *издубити, издерати, изрити (о води и сл.).* **2.** *испити лочући:* ~ млеко из тањира.

изломàтати, -ām свр. *измрити, измучити, измрцварити.* ■ ~ **се** *измрити се, измучити се (ходајући).*

изло̀мити, ѝзломӣм свр. **1.** (нешто) *савијајући преломити, пребити, сломити (обично на више места); распарчати, раскомадати:* ~ мотку; ~ погачу. **2.** (нешто) *учинити испрекиданим, извијугати:* ~ линију покрета. **3.** (некога) *измрити, измучити, измрцварити.* – Изломила ме болест. ■ ~ **се** *измрити се, измучити се, измрцварити се:* ~ од посла.

ѝзломљен, -а, -о **1.** *трп. од изломити (се).* **2. а.** *испрекидан, испресавијан (о линији).* **б.** *неуједначен:* изломљени звуци, изломљени одјеци.

ѝзломљенōст, -ости ж *стање, особина онога што је изломљено, разбијеност, распарчаност.*

излу́дети јек. **излу́дјети,** -дӣм свр. непрел. *помахнитати, полудети; изгубити способност нормалног реаговања.*

излу́дити, ѝзлӯдӣм свр. прел. (некога) *учинити лудим.*

излудо̀вати се, -лӯдујем се свр. *налудовати се, забавити се лудирајући се.*

излуђи́вати, -ӯђујем *несвр. према излудети и излудити.*

излу́њати, ѝзлӯњām свр. *изаћи кришом шуњајући се.*

излу́пати, ѝзлӯпām свр. (нешто, некога) **1.** *истући, изударати:* ~ прутом. **2.** *лупајући истрести, испрашити:* ~ ћилиме, ~ ћебад. **3.** *сломити, разбити; изразбијати:* ~ јаја, ~ кола, ~ стакла. ■ ~ **се** *изударати се, изубијати се.*

излуфти́рати, -ӯфтӣрām свр. (нешто) *изветрити, проветрити:* ~ собу. ■ ~ **се** *освежити се, очистити се, изветрити се.*

излу́чевина ж **1.** физиол. *производ лучења жлезда и других органа, секреција:* цревна ~, ~ жлезда. **2.** *уопште оно што се излучује из нечега.*

излуче́ње с *издвајање, искључење; излучевина:* ~ млека.

излучи́вати (се), -ӯчујем (се) *несвр. према излучити (се).*

ѝзлучина ж *оно што се излучује, излучена материја:* ~ из материце, ~ из црева.

излу́чити, ѝзлӯчӣм свр. **1.** (нешто, некога) *одделити, одвојити, издвојити (из целине):* ~ овце из стада. **2.** (нешто) *лучењем избацити, одстранити:* ~ киселину. ■ ~ **се 1.** *издвојити се, искључити се:* ~ се из бурног живота. **2.** *лучењем се издвојити.* – Маст се излучи из меса и плива по води.

ѝзлучнӣ, -ā, -ō *који излучује, чисти:* ~ жлезда, ~ орган.

изљу́бити, ѝзљӯбӣм свр. (некога) *пољубити много пута и на више места; изљубити редом више особа.* ■ **~ се** уз. повр. *пољубити се више пута међусобно; поздравити се љубећи се с неким.*

изљу́љати, ѝзљӯљам свр. **а.** (некога) *наљуљати:* ~ дете на љуљашци. **б.** (нешто) *љуљањем ишчупати.* – Ветар изљуљао јабуку. ■ **~ се** *наљуљати се.*

изљу́штити, ѝзљӯштӣм свр. (нешто) *скинути љуску, извадити семе, језгру, плод из љуске, ољуштити:* ~ зелени орах.

ѝзмаглити се, -ӣм се свр. *разведрити се нестајањем магле, разићи се.*

ѝзмаглица ж **1.** *ретка, разређена магла:* пролећна ~. **2.** *врло ситна киша која пада из магле.* **3.** *треперење ужареног зрака, жара.*

ѝзмазати, -ажӗм свр. (нешто) **1.** *намазати машћу, бојом и сл., премазати:* ~ зидове. **2.** *замазати, упрљати:* ~ руке. ■ **~ се 1.** *намазати се:* ~ се кремом. **2.** *испрљати се, искаљати се.*

измази́вати, -а̀зујем *несвр. према измазати.*

измајсто̀рисати, -ришӗм свр. (нешто) **1.** *израдити, направити вешто као мајстор (неки предмет, неку ствар и сл.):* ~ нешто лепо. **2.** *постићи нешто на вешт начин, лукаво смислити.*

ѝзмак 1. (обично у синтагми: на измаку) **а.** *тренутак кад нешто престаје, свршетак, крај:* на измаку XX века. **б.** *место где нешто престаје:* ~ шуме. **2.** *начин да се нечему измакне, бекство.* – Смрти нема измака.

измàкљати, -а̄м свр. експр. *избити, истући некога.*

измàкнути *в. измаћи.*

изма́лати, ѝзмāлам свр. *обојити, осликати, измоловати:* ~ плафон, ~ манастир.

измалтѐрисати, -ришӗм свр. *премазати малтером.*

изма́љати (се), ѝзмāљам (се) несвр. *в. помаљати (се).*

изма́мити, ѝзмāмӣм свр. (нешто или некога) **1.** *добити, постићи што лукавством, ласкањем, преваром и сл.* **2. а.** *извући, изазвати некога напоље на превару.* **б.** *привући некога нечим да изађе напоље:* ~ људе на улицу. **в.** *учинити да нешто почне да расте из земље (о биљкама).* **3. а.** *изнудити, извући:* ~ што више вести. **б.** *изазвати, подстаћи.* – Те речи му измами-ше осмех.

измамљи́вати, -а̀мљујем *несвр. према измамити.*

изманѐврисати, -ишӗм свр. **1.** *извршити маневрисање (железничких композиција).* **2.** фиг. *вешто спречити, осујетити нечију намеру.*

изманики́рати, -ѝкӣрам свр. *обавити маникирање.*

изманипу̀лисати, -ишӗм свр. (некога) *навести кога на одређене поступке извлачећи личну корист за себе:* ~ народ, ~ пословног партнера.

измарши́рати, -а̀ршӣрам свр. *изаћи, отићи војничким кораком у маршу:* ~ из касарне.

измасакри́рати, -а̀крӣрам свр. (некога, фиг. и нешто) *подвргнути масакру, покољу, искасапити.*

измаси́рати, -а̀сӣрам свр. *извршити масирање, масажу тела.*

изма́стити, ѝзмāстӣм свр. *умазати машћу, учинити масним; замазати:* ~ панталоне. ■ **~ се** *умазати се машћу, умастити се.*

измàћи (ѝзмаћи) и **измàкнути,** ѝзмакнӗм (аор. измàкох, измàче и ѝзмаче (измàкнух, ѝзмаҡнӯ); р. пр. ѝзмакао, -màкла (ѝзмакла) (измàкнуо, -ула)); трп. ѝзмакнӯт; пр. пр. измàкāвши и измàкнӯвши) свр. **1.** (нешто) *повукавши преместити мало даље, помаћи, одмаћи:* ~ лонац са шпорета. **2.** (некога, нешто) *одвести, повући; удаљити:* ~ војску са положаја, ~ стоку ван села. **3.** (нешто) *отети, одузети, вешто измамити, украсти:* ~ од оца паре. **4.** *утећи, умаћи, побећи; кришом нестати, отићи:* ~ гонитељима; ~ из затвора. **5. а.** *отићи напред даље него неко други.* **б.** фиг. *постати напредњи у нечем (у култури, раду), испредњачити.* **6.** (нешто) *избећи, мимоићи:* ~ тужну судбину избеглица. **7.** *проћи, промаћи неопажено.* – Њеном оку ништа није измакло. ■ **~ се 1.** *одмаћи се од некога, преместити се, помаћи се.* **2. а.** *повући се, отићи; избавити се, спасти се:* ~ се преко границе; ~ се од рада. **б.** *умаћи, побећи; кришом отићи.* **3.** *исклизнути, испасти.* – Измаче ми се чаша из руке. **4.** *потрошити се, понестати (о новцу).* **5.** *отети се, омаћи се.* – Шта је било? – измаче се оцу питање.

измахи́вати, -а̀хујем *несвр. према измахнути.*

изма́хнути (се), ѝзмāхнӗм (се) свр. (нечим) *учинити нагли покрет руком с неким циљем, замахнути:* ~ штапом.

изма́цити, ѝзмāцӣм свр. *омаћити мачиће.* ■ **~ се** *омаћити се, искотити се.*

измà̀штати, -а̄м свр. (нешто) *представити у машти, измислити.*

између (наглашено: ѝзмеђу) предл. (с ген.) *означава* **1. а.** *да се неко или нешто налази, креће у простору одређеном везом именице и предлога:* стати ~ два дрвета. **б.** *да се неко или нешто налази у друштву онога што је одређено везом предлога и именице:* најмлађа ~ девојака, најлепши ~ деце. **2.** *да се нешто збива у временском периоду одређеном везом предлога и именице:* доћи ~ Нове године и Божића, доћи ~ 10 и 12 сати. **3.** *однос који се тиче јединки одређених везом предлога и именице:* мир ~ Француза и Немаца, пријатељство ~ комшија. **4.** *да се поређење односи на оно што значи веза предлога и именице.* – Нема разлике између убиства или смрти изазване тучом. • **~ осталог** *уз друге чињенице.* **читати ~ редова** *разумети прави, скривени смисао текста.*

изме́љати, ѝзмēљам свр. (нешто) *изгњечити, измесити дробећи на ситне комаде.* ■ **~ се** *изгњечити се (о плодовима и др.).*

ѝзмена јек. **ѝзмјена** ж **1.** *прелазак једног облика или стања у други, промена, преображај:* ~ материјалне форме, ~ топлоте. **2.** *замена једног другим, смењивање; смена, одмена на дужности, на послу:* ~ дана и ноћи, ~ ваздуха, ~ места; наћи измену. **3.** *узајамна размена (нечега):* ~ добара, ~ робе, ~ писама. **4.** *прерада, препravка, преиначење:* ~ текста, ~ програма. • **~ материја, твари** физиол. *размена материја, процеси у организму, метаболизам.* **~ мисли, речи** *разговор, дијалог.* **~ ратификација, ратификационих инструмената** пол. *узајамно предавање државних, дипломатских докумената.*

изме́нити, ѝзмēнӣм јек. **измијѐнити,** ѝзмијенӣм свр. **1.** *учинити друкчијим, променити, преиначити:* ~ закон. **2.** *ставити, употребити једно место другог, заменити:* ~ сијалицу, ~ намештај. **3.** *преузети посао, дужност неког другог:* ~ колегу. **4.** *узајамно разменити; узети туђу ствар уместо своје:* ~ дарове; ~ шешире. ■ **~ се 1.** *постати другачији, променити се.* **2.** *доћи на место другог; заменити међусобно места, улоге:* ~ се на месту дежурног.

измѐнљив јек. **измјѐнљив,** -а, -о *који се може изменити; подложан променама, променљив:* ~ природа.

измѐнљивōст јек. **измјѐнљивōст,** -ости ж *својство или особина онога што је изменљиво, променљивост.*

изме́њати, ѝзмēњам јек. **измијѐњати,** ѝзмијењам свр. **1.** *в. изменити:* ~ знаке, ~ места. **2.** лингв. *деклинирати, конјугирати.*

измењи́вати (се) јек. **измјењи́вати (се),** -ѐњујем (се) *несвр. према изменити (се).*

измењи́вач јек. **измјењи́вач,** -а́ча м *справа којом се мења смер или јачина енергије, мењач.*

ѝзмера јек. **ѝзмјера** ж *мерење, одмеравање.*

измѐрив јек. **измјѐрив,** -а, -о *в. измерљив.*

ѝзмерити јек. **ѝзмјерити,** -ӣм свр. (нешто) **1.** *установити неком мером величину, тежину, облик, трајање нечега, премерити:* ~ месо, ~ њиву. **2.** *оценити, проценити значај нечега:* ~ последице својих поступака. • **~ кога од главе до пете** *значајно погледати некога.* **~ коме леђа** *истући, измлатити кога.*

измѐрљив јек. **измјѐрљив,** -а, -о *који се може измерити;* уп. измерив.

измѐрљивōст јек. **измјѐрљивōст,** -ости ж *особина и својство онога што је измерљиво.*

изме́сити, ѝзмēсīм јек. **измијѐсити,** ѝзмијесīм **1.** (нешто) *мешењем, гњечењем припремити тесто, глину и сл., умесити.* **2.** фиг. (некога) *изударати, испребијати.*

ѝзместа јек. **ѝзмјеста** прил. *с места, без затрчавања:* ~ скочити.

измѐсти (ѝзмести), измѐтēм свр. (нешто) *метлом ишчистити, почистити, уклонити из нечега:* ~ собу, ~ папириће.

изме́сти (ѝзмēсти), изме́тēм свр. (нешто) **1.** *бућкалом издвојити масло из млека, избућкати:* ~ млеко, ~ масло. **2.** *измешати, смешати:* ~ брашно у млеко.

ѝзместити јек. **ѝзмјестити,** -ѝм (трп. ѝзм(ј)ештен) свр. (нешто) *преместити с једног места на друго; преселити:* ~ воденицу на друго место, ~ осматрачницу. ■ **~ се** *преместити се, преселити се.*

ѝзмет м **1.** *несварени састојци хране који се секрецијом избацују напоље.* **2.** *превремено рођено, побачено младунче.* **3.** фиг. *изрод, олош:* ~ људски, ~ света. **4.** *излучевина из нечега (слуз, зној и сл.).*

измѐтати и **ѝзметати,** ѝзмећēм *несвр. према измѐтнути.*

ѝзметина ж (обично у мн.) **1.** *в. измет (1).* **2.** *отпаци које море избаци на копно:* морске изметине.

ѝзметнӣ, -ā, -ō *који се односи на измет:* ~ отвор.

измѐтнути и **ѝзметнути,** ѝзметнēм свр. (нешто) **1.** *избацити напоље, одстранити:* ~ рибе на сухо. **2.** *ставити на видно место, изложити:* ~ робу на излоге. **3.** *понети плод, родити.* **4.** *испалити, опалити из неког ватреног оружја.* ■ **~ се 1. а.** *изродити се, изопачити се, искварити се.* – Свет се изметнуо. **б.** *дегенерисати се, закржљати (о плодовима, усевима).* **в.** *преобратити се, претворити се у нешто друго.* – Свака сила се изметне у насиље. **2.** *бацити се на кога, сличити:* ~ се на оца.

измећа́р, -а́ра м тур. арх. **а.** *слуга, послужитељ.* **б.** *улизица, полтрон.*

измећа́рица и **измѐћа́рка** ж арх. *служавка, слушкиња.*

изме́цати, ѝзмēцām свр. **а.** (нешто) *изгњечити; нагњечити:* ~ шљиве. **б.** (некога) *изударати, изубијати.*

ѝзмешāно јек. **ѝзмијешāно** прил. *у заједници, помешано.*

ѝзмешāнōст јек. **ѝзмијешāнōст,** -ости ж *стање онога што је измешано.*

изме́шати, ѝзмēшām јек. **измијѐшати,** ѝзмијешām свр. (нешто или некога) **1.** *помешати, смешати мутећи нешто уједно:* ~ јаја, шећер, брашно. **2.** *саставити заједно различите особе, разнородне предмете:* ~ војнике, ~ госте, ~ бомбоне. **3.** *промешати варјачом и сл. (неко јело, текућину).* **4.** *заменити, побркати:* ~ имена, ~ ствари. ■ **~ се 1.** *спојити се, помешати се; наћи се у заједници.* **2.** *наћи се међу другим људима:* ~ се с народом.

изме́штати (се), ѝзмēштām (се) јек. **измје́штати (се),** ѝзмјēштām (се) *несвр. према изместити (се).*

изми́вати (се), ѝзмӣвām (се) *несвр. према измити (се).*

измигоља́вати (се), -ѐља̄вām (се) *несвр. према измиголити (се).*

ѝзмигољити (се), -ӣм (се) свр. **а.** *појавити се, изаћи из неког заклоњеног места полако, постепено, неприметно:* ~ из куће. **б.** *извући се, исклизнути ситним покретима, вртећи се:* ~ из мреже (о риби).

изми́лети јек. **изми́љети,** -ми́лӣм свр. **1.** *извући се милећи, пузећи, гамижући (о животињама).* **2.** *изаћи, појавити се:* ~ из кућа.

ѝзмиловати, -лујēм свр. (некога, нешто) *обасути миловањем, много пута помиловати, изгрдити:* ~ дете. ■ **~ се** *загрлити се, изљубити се.*

ѝзмир м *измирење, помирење.*

измире́ње с *успостављање мира, помирење.*

измири́вати (се), -ѝрујēм (се) *несвр. према измирити (се).*

измѝритељ м *онај који измирује, мири.*

измѝрити, ѝзмӣрӣм свр. (некога или нешто) **1.** *успоставити добре односе, мир међу завађенима, помирити:* ~ завађене комшије. **2.** *довести у склад, ускладити:* ~ односе међу два народа. **3.** *исплатити новчане обавезе, подмирити:* ~ порез, ~ дуг. ■ **~ се 1.** *прекинути свађу, помирити се:* ~ се с кумом. **2.** *помирити се са постојећим стањем.*

ѝзмӣрна ж **1.** бот. *тропско дрво* Styrax *из ф.* Styracaceae. **2.** *мирисна смола овога тропског дрвета која се употребљава за кађење, смирна, тамјан.*

ѝзмислити, -ӣм (трп. ѝзмишљен) свр. (нешто) **1. а.** *мислећи створити, пронаћи нешто ново, изумети:* ~ атомску бомбу, ~ радар. **б.** *убличити неку замисао, идеју, представу и сл., смислити:* ~ нове забаве, ~ какву заверу. **2.** *навести оно што не постоји, конструисати лаж, слагати.*

ѝзмити, ѝзмијēм (имп. ѝзмӣ̄ј; трп. измѝвен, -ѐна) свр. (некога, нешто) *водом опрати, очистити, учинити чистим, умити:* ~ главу. ■ **~ се** *опрати се, умити се:* ~ се по глави.

ѝзмицати (се), -ичēм (се) *несвр. према измакнути (се), измаћи (се).*

изми́шљати, ѝзмӣшљām *несвр. према измислити.*

измѝшљотина и **измишљо̀тина** ж **1.** *оно што је измишљено, ново створено, проналазак, изум:* Гутенбергова ~. **2.** *неистина, лаж:* сеоска ~, новинска ~. **3.** *плод маште, фантазија, фикција:* ~ пишчева.

измла́тити, ѝзмлāтӣм свр. **1.** (некога) *јако истући, избити, изударати:* ~ провалника. **2.** (нешто) *млатећи избацити зрна из класја, махуна и сл., омлатити.* ■ **~ се** *истући, избити међусобно један другог.*

ѝзмлети јек. **ѝзмљети,** -мељēм свр. (нешто или некога) **1.** *млевењем претворити у брашно, прах и сл., самлети:* ~ жито. **2.** фиг. *измучити, измрцварити.* **3.** фиг. *избрбљати, испричати којешта.* – Шта је све она измлела, не можеш поверовати. ■ **~ се** *претворити се млевењем у брашно, самлети се.*

измоделѝрати, -ѐлӣрām и **измо̀деловати,** -лујēм свр. *дати облик нечему, извајати.*

ѝзможден, -а, -о *веома ослабео, исцрпен, изнурен:* ~ тело, ~ лице.

ѝзможденōст, -ости ж *исцрпеност, истрошеност.*

измо̀ждити, ѝзмождӣм свр. (некога) *проузроковати крајњи умор, исцрпсти, изнурити:* ~ људе, ~ главу некога.

измо̀згати, -ām свр. (нешто) *размишљајући изнаћи, измислити.*

измо̀крити, ѝзмокрӣм свр. (нешто) *избацити из себе мокраћу, помокрити; мокраћом избацити нешто:* ~ ујутру мокраћу, ~ песак. ■ **~ се** *помокрити се.*

измо̀лити[1], ѝзмолӣм свр. (нешто) **1.** *молећи добити, издејствовати.* **2.** *изговорити, очитати молитву:* ~ „Оченаш“. ■ **~ се** *молбом постићи добијање за нешто.*

измо̀лити[2], ѝзмолӣм свр. (нешто) *делимично показати, извући (део тела):* ~ главу на врата. ■ **~ се** *показати се, појавити се, помолити се:* ~ се из реке.

ѝзмоловати, -лујēм свр. (нешто) *обојити, окречити:* ~ зид.

измољà̀кати, -ām свр. (нешто) *мољакањем добити, искамчити:* ~ нешто за јело.

ѝзморенōст, -ости ж *стање онога који је изморен, премор.*

измо̀рити, ѝзморӣм свр. (некога) *исцрпсти нечију снагу, енергију, довести у стање умора, заморити, изнурити.* ■ **~ се** *уморити се, исцрпсти се.*

измота́вати, -о̀тāвām (3. л. мн. -а́вајӯ) несвр. *несвр. према измотати.* ■ **~ се 1.** *несвр. према измотати се.* **2.** разг. *шалити се.*

измо̀тати, -ām свр. (нешто) **1.** *одмотати оно што је било замотано, развити.* **2.** *намотати, смотати:* ~ сав конац. ■ **~ се 1.** *размотати се сасвим, одмотати се.* **2.** *извући се одакле, појавити се.*

измота́ција (измотà̀нција) ж **1.** *неозбиљан поступак, шегачење, измотавање.* **2.** разг. *онај који се измотава, замлаћује.*

измо̀ћи (ѝзмоћи), ѝзмогнēм свр. **1.** *успе̄ти нешто урадити, смоћи.* **2.** *изгӯбити снагу, изнемоћи, малаксати:* ~ снагом.

ѝзмрвити, -ӣм (трп. ѝзмрвљен) свр. (нешто, ретко некога) **1.** *учинити да се нешто издроби у мрве, иситнити, истрошити; просӯти мрве:* ~ хлеб, ~ по столу. **2.** *јаким ударом смрскати, смрвити:* ~ рукама. ■ **~ се 1.** *раздробити се, уситнити се у мрве.* **2.** *смрскати се, смрвити се.*

ѝзмрешкати, -а̄м свр. *набрати, смрешкати (лице, кожу и сл.).* ■ **~ се** *набрати се, смрешкати се.*

ѝзмрзнути, -нēм (аор. ѝзмрзох и ѝзмрзнух; р. пр. ѝзмрзао, -зла и ѝзмрзнуо, -ула) свр. *сасвим се смрзнути, јако промрзнути, страдати од мраза (о површу, воћу и др.).*

измр̀љати, -а̄м свр. (нешто) *упрљати мрљама, запрљати, забрљати.* ■ **~ се** *запрљати се.*

измр̀мљати, -а̄м свр. *изговорити мрмљајући, промрмљати, промумлати:* ~ нешто на француском.

измр̀сити, ѝзмр̄сӣм свр. (нешто) **1.** *замрсити, заплести:* ~ траву. **2.** *размрсити, развезати, расплести нешто сплетено, свезано.* ■ **~ се** *замрсити се, заплести се.*

измрцва̀рити, -мр̀цва̄рӣм свр. (некога, нешто) **1.** *задати некоме много рана, искасапити, обогаљити.* **2.** *раскомадати на више делова, рашчеречити (животињу, месо и сл.).* **3.** *мучењем исцрпсти, изнурити.* – Болест га је измрцварила. ■ **~ се** *измучити се, исцрпсти се.*

измрша̀вити, -ӣм свр. *постати јако мршав, смршати, ослабити.*

ѝзмршати, -а̄м свр. *в. измршавити.*

ѝзмувати (измȕвати), -а̄м свр. **1.** нар. *истући, испребијати (некога).* **2.** жарг. *испословати, остварити, постићи нешто закулисним радњама, сналажљивошћу, протекцијом и сл.*

измȕдрити, ѝзмȕдрӣм свр. **а.** *доћи до нечега умовањем, мудровањем, пронаћи:* ~ неку справу. **б.** *смислити, измислити.*

измудро̀вати, -у̀друјēм свр. *в. измудрити.*

измȕзати, ѝзмȕза̄м *несвр. према измусти.*

измȕљати, ѝзмȕља̄м и **измȕљати,** -а̄м свр. (нешто) *ињечењем претворити у житку масу, смуљати; муљајући исцедити сок из чега:* ~ грожђе.

измȕмлати, -а̄м и **измȕмљати** свр. (нешто) *мумлајући, гунђајући рећи, промумлати:* ~ заповест.

ѝзмусти, измȕзēм (трп. ѝзмузен, -а) свр. (нешто, некога) **1.** *музењем или дојењем извући млеко из вимена или дојке; мужом ослободити млека:* ~ краву; ~ виме. **2.** фиг. *вешто, лукаво или с муком извући од некога нешто, измамити:* ~ и задњи динар.

измȕтити, ѝзмȕтӣм свр. (нешто) *измешати мутећи, помешати; избуњкати.*

ѝзмућкати, -а̄м свр. *мућкањем измешати; промућкати.*

ѝзмуцати, -а̄м свр. *муцајући, замуцкујући изговорити, промуцати:* ~ две речи.

ѝзмучен, -а, -о *који показује знаке мучења, потпуно малаксао, изнурен:* ~ лице.

ѝзмученȍст, -ости ж (инстр. -ошћу) *стање онога који је измучен.*

ѝзмучити, -ӣм свр. (некога, нешто) **а.** *намучити (некога) до исцрпености, изнемоћлости, изнурити.* **б.** *напорним радом уморити, изморити.* **в.** *присилити некога да пати, намучити.* ■ **~ се** *исцрпсти се, истрошити се, веома се намучити.*

ѝзмуштрати, -а̄м свр. *муштрањем извежбати некога, дисциплиновати:* ~ војника.

изна̀д (наглашено: и̏знад) предл. (с ген.) (супр. испод) **1.** *у просторном значењу* **а.** *да се нешто налази или врши над појмом с именом у генитиву с горње или спољне стране.* – Сунце је било високо изнад острва. Изнад мишића налази се масно ткиво. **б.** *да је што на већој надморској висини од појма у генитиву.* – Авала изнад Београда. **в.** *кретање простором који се налази над појмом с именом у генитиву.* – Пролете авион изнад кућа. **г.** *положај где се завршава кретање.* – Засукао је рукаве до изнад лаката. **2.** *у компаративном значењу.* – У моралном смислу он је био изнад осталих.

изна̀јмити, ѝзнājмӣм свр. (нешто) **1.** *узети под најам, у закуп:* ~ собу. **2.** *дати, издати под најам, у закуп:* ~ стан.

изна̀јмљив, -а, -о *који се може дати под најам:* ~ соба, ~ стан.

изнајмљѝвати, -а̀јмљујēм *несвр. према изнајмити.*

изнајмљѝва̄ч, -а́ча м *онај који издаје под најам, у закуп.*

изнајмљива̀чица ж *она која издаје под најам, у закуп.*

ѝзнājпрē јек. **ѝзнājпријe** прил. *у почетку, испрва, у прво време.* – Изнајпре се није ништа примећивало.

изна̀ка̄женȍст, -ости ж *стање, особина онога што је изнакажено.*

изнаказѝвати, -а̀зујēм *несвр. према изнаказити.*

изнака̀зити, -а̀ка̄зӣм свр. (некога, нешто) *учинити наказним, унаказити, нагрдити.* ■ **~ се** *начинити себе наказним, унаказити се, нагрдити се:* ~ се бријањем.

изна̀лазак, -аска м **1.** *откриће, изум, проналазак:* ~ у науци. **2.** *изналажење, налажење:* духовити изналасци тема.

изнала̀за̄ч, -а́ча м *в. проналазач;* уп. изумитељ.

изналазà̄чица ж *в. проналазачица;* уп. изумитељица.

изна̀лазити, -ӣм [гл. им. изна̀лажēње с] *несвр. према изнаћи.*

изнала̀за̄чкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на изналазаче:* ~ таленат.

изнаопа́чити се, -о̀па̄чӣм се свр. *постати наопак, изопачити се.*

изнапија́ти се, -а̀пијā̄м се свр. *изопијати се.*

изнатпро̀сечан јек. **изнатпро̀сјечан,** -чна, -о *в. натпросечан:* ~ заступљеност.

изна́ћи (ѝзнаћи), ѝзнāђēм свр. (нешто, некога) **1.** *пронаћи нешто дотад непознато, скривено и сл., наћи:* ~ наше пријатеље, ~ кривце. **2.** *установити, утврдити; пронаћи, изумети:* ~ узрок; ~ принципе механике, ~ штампу. **3.** *смислити, измислити.*

ѝзнебуха и **изнѐбуха** прил. *изненада, неочекивано:* ~ ући у кућу.

изневера́вати (се) јек. **изневјера́вати (се),** -ѐрујēм (се) *несвр. према изневерити (се).*

изневѐритељ јек. **изневјѐритељ** м *онај који је изневерио, издао.*

изнѐверити јек. **изнѐвјерити,** -ӣм свр. **1.** (некога) *прекршити, поћи иза дату реч, издати, преварити:* ~ свога господара, ~ савезнике, ~ мужа. **2.** (нешто) *напустити, оставити што, одрећи се чега:* ~ своје идеале, ~ партијска начела. **3.** *не испунити очекивања:* ~ наде родитеља, ~ своје професоре. **4.** фиг. *престати повољно деловати, отказати.* – Изневерила снага. Изневерило срце. • **~ самог себе** *поступити супротно својим уверењима.*

ѝзнеговати јек. **ѝзњеговати,** -гујēм свр. **1.** *одгајити, подићи, отхранити, однеговати.* **2.** *неговати доста, дуго.*

ѝзнедрити јек. **ѝзњедрити,** -ӣм свр. *створити, родити, дати.* – Мајка га је изнедрила. ■ **~ се** *настати, поникнути из чега:* ~ се из народа.

изнема́гати, -ѐма̄жēм *несвр. према изнемоћи.*

изнѐмогао, изнемо̀гла (изнѐмогла), -ло (уп. изнемоћи) **1.** *који је изгубио, истрошио снагу, исцрпен, изнурен:* ~ родитељ, ~ старица. **2.** *дотрајао, руиниран:* ~ кућа.

изнѐмогло прил. *на крају снаге, малаксало:* ~ ићи.

изнѐмоглȍст, -ости ж *стање онога који је изнемогао, малаксалост, клонулост.*

изнемо̀ћао, -ала, -ло (уп. изнемоћати) *в. изнемогао.*

изнемо̀ћати, -а̄м свр. *в. изнемоћи.*

изнемо̀ћи (изнѐмоћи), -èмогнēм свр. *изгубити снагу, моћ, исцрпсти се, малаксати, онемоћати; изгубити свест:* ~ од старости, ~ после порођаја.

и̏зненāда прил. *неочекивано, непредвиђено:* ~ доћи.

и̏зненāдан, -дна, -о *који се догађа непредвиђено, неочекиван.*

изненáдити, -èнāдīм свр. **1.** *затећи неприпремљеним, изненада се појавити:* ~ доласком. **2.** *зачудити, задивити.* – Својим знањем нас је пријатно изненадио. ■ ~ **се** *зачудити се, дочекати нешто са чуђењем.*

и̏зненāдно прил. *изненада:* ~ изаћи пред некога.

изнѐнāђен, -а, -о *који изражава, показује изненађење:* ~ поглед.

изнѐнāђено прил. *с изненађењем, чудећи се:* ~ погледати.

изнѐнāђенōст, -ости ж *стање оног који је изненађен.*

изненађе́ње с **1.** *осећање изазвано нечим неочекиваним, изненадним.* – Удала се, на опште изненађење, за неког странца. **2.** *изненадна појава, изненадан догађај.* – Имам за вас једно изненађење.

изненађи́вати (се), -а̀ђујēм (се) *несвр. према изненадити (се).*

изнервѝрати, -èрвѝрām свр. *учинити некога нервозним, узнемирити, раздражити.* ■ ~ **се** *бити нервозан, узрујати се.*

ѝзнēти јек. **ѝзнијети,** -нèсēм (ѝзнесēм) (аор. изнèсох и ѝзнēх јек. ѝзнијех; трп. изнèсен и ѝзнēт јек. ѝзнијет; пр. пр. ѝзнēвши јек. ѝзнијевши) свр. **1.** *носећи преместити из нечега ван, напоље:* ~ намештај из куће. **2.** *носећи донети, допремити са нижег на више место:* ~ орахе на таван. **3.** *ставити на видно место, истаћи:* ~ цвеће на прозор. **4.** *носећи собом избацити (о реци, води и сл.):* ~ муљ на обалу. **5. а.** *донети пред некога ради послужења, поставити:* ~ јела пред госте, ~ најбоље вино. **б.** *поднети, показати некоме нешто:* ~ једно писмо лекарског друштва. **в.** фиг. *доставити на претрес, решавање:* ~ пред скупштину. **6. а.** *саопштити (усмено или писмено):* ~ свој програм. **б.** фиг. (на, за кога) *рђаво, зло рећи, оклеветати кога:* ~ за многе политичаре рђаве ствари. **7.** *достићи одређени износ:* ~ два милиона, ~ три ступца. • ~ **гаће на решето** *изложити се опасностима.* ~ **живу (читаву) главу (кожу)** *једва се спасти, остати жив.* ~ **на велика звона** *говорити јавно, обзнанити.* ~ **на глас** *учинити познатим.* ~ **на јавни стуб срамоте** *јавно жигосати.* ~ **на јаву (видик, видело, на светло дана)** *обелоданити, обзнанити.* ~ **на површину** *учинити познатим.* ~ **на својим плећима (главни терет)** *издржати највеће тешкоће у вези са нечим.* ~ **на тапет** *дати прилику да се о чему јавно говори.*

изнијàнсѝрāнōст, -ости ж *својство, особина онога што је изнијансирано.*

изнијанси́рати, -àнсѝрām свр. **1.** *направити најфиније прелиже, нијансе боја при сликању.* **2.** фиг. *представити у постепеним, тананим прелазима.*

ѝзникнути *в. ѝзнићи.*

ѝзнимак, -ēмка м *в. изнимка.*

ѝзнѝман, -мна, -о *који представља изнимку, изузетан, особен:* ~ случај, ~ положај.

ѝзнѝмка ж *оно што се издваја, изузима од неког утврђеног правила, изузетак.*

ѝзнѝмно прил. *као изнимка, изузетно.*

ѝзнитити, -ēм свр. *начинити што ново, изумети, измислити.*

ѝзнићи и **ѝзникнути,** ѝзникнēм (аор. ѝзникох и ѝзникнух, ѝзниче, и̏зниче и ѝзникнȕ; р. пр. ѝзникао, -кла и ѝзникнуо, -ула; пр. пр. ѝзникāвши и ѝзникнȕвши) свр. непрел. **1.** *развити се из семена, израсти из земље, исклијати (о биљкама).* **2.** фиг. *израсти, развити се, настати.* – Изникла су нека значајна књижевна дела. **3.** фиг. *изненада се појавити, искрснути.*

ѝзницати, -ичēм *несвр. према изнићи и изникнути.*

и̏знова прил. **1.** *испочетка, наново:* ~ се кућити. **2.** *поново, опет, по други пут:* ~ послужити кафом и ракијом.

изно̀јити, ѝзнојīм свр. (некога) **а.** *учинити да се неко много зноји, презноји:* ~ коња. **б.** фиг. измучити, намучити. ■ ~ **се** *добро се знојити, презнојити се.*

ѝзнос м **1.** *количина новца, новчана вредност, свота, сума:* ~ од сто динара. **2.** *изношење:* ~ пртљага.

ѝзносак, -ска м *последње јаје које кокошка снесе пре престанка ношења.*

изно̀сити, ѝносѝм [гл. им. ѝзношēње с] *несвр. према изнети.* ■ ~ **се** *уздизати се, дизати се увис.*

ѝзношен, -а, -о *дотрајао од употребе, похабан:* ~ капут, ~ ципеле.

и̏знуда ж правн. *кажњиво дело када се употребом силе или претње неко присили да што учини на своју или туђу штету.*

ѝзнудити, -ūм свр. **1.** *силом, уценом, лукавством добити:* ~ још по једну плату. **2.** *натерати некога на нешто, принудити.*

ѝзнудица (ѝзнудница) ж шах. *позиција у шаховској партији када је играч принуђен да вуче потез који га доводи у неповољан положај или води директном губитку партије, изнуђен потез.*

изнуђи́вати, -у̀ђујēм (изнуђа́вати, -у̀ђāвām) *несвр. према изнудити.*

изнуђѝва̄ч, -а́ча м *онај који нешто изнуђује од некога.*

изнуђѝва̄чкӣ, -ā, -ō *који се односи на изнуђиваче.*

ѝзнукати, -āм свр. *изнудити, изазвати.*

ѝзнурен (ѝзнȕрен), -а, -о **а.** *исцрпен болешћу или другим физичким и душевним мукама, изнемогао:* ~ старац, ~ војник. **б.** *који је исцрпао снаге, резерве, ослабљен:* ~ држава, ~ царство.

ѝзнурено (ѝзнȕрено) прил. *изнемогло, немоћно:* изгледати ~.

ѝзнуренōст (ѝзнȕренōст), -ости ж *стање оног који је изнурен, исцрпеност.*

изнуре́ње с *губитак снаге, моћи, исцрпљење; изнуреност, исцрпеност.*

изнури́вати (се), изнȕрујēм (се) *несвр. према изнурити (се).*

ѝзнурити, -ūм (изнȕрити, ѝзнȕрīм) свр. *исцрпсти, ослабити, изморити.* ■ ~ **се** *ослабити због тешког живота, рада, напора и сл., изнемоћи.*

изну́тра и **ѝзнȕтра** ж прил. **1.** *из унутрашњости нечега.* – Изнутра се неко јави. **2.** *са унутрашње стране, делујући унутар нечега.*

ѝзнутрица ж **1.** *животињски органи у трбушној и грудној дупљи, дроб, утроба (обично у вези са клањем и класирањем меса).* **2.** *човекови унутрашњи органи, утроба.* **3.** *унутрашњост нечега:* ~ црквена, ~ уста. **4.** *болест унутрашњих органа;* фиг. *прикривена патња, невоља и сл.*

ѝзњушити, -ūм свр. *њушећи пронаћи, открити.*

изо- грч. *префикс(оид) у речима којим се изражава истоветност, једнакост:* изоглосе, изохипсе, изоморфан.

изоба́рати, -òбāрām свр. *оборити редом једно по једно, пообарати:* ~ више стабала дрвећа.

изоба́ра ж (обично у мн.) грч. мет. *линија која на метеоролошкој карти спаја места са истим ваздушним, барометарским притиском.*

изоби́јати, -òбӣјām свр. *ударајући одбити површинске делове нечега, отући:* ~ лонац.

ѝзобӣла прил. *в. изобилно.*

ѝзобӣлан, -лна, -о **1.** *којега има у изобиљу, обилан:* ~ роса на трави. **2.** *који има нечега доста, богат нечим.* – Војводина је изобилна житом.

ѝзобӣлно прил. *у изобиљу, доста, довољно; обилато, обилно;* уп. изобила и изобиља: имати свега ~.

изоби́лнōст, -ости ж *особина и стање онога што је изобилно.*

изо̀биловати, -лујēм несвр. *имати чега у изобиљу, обиловати.*

ӣзобӣља прил. *в. изобилно.*

изо̀бӣље и **ӣзобӣље** с **1.** *бо̄гатство, обиље:* живети у изобиљу. **2.** *велика количина, велики број, обиље (нечега):* имати у изобиљу.

изобича́јити, -ӣчā̄јӣм свр. *престати нешто радити, избацити из навике, обичаја, употребе, примене.* ■ **~ се** *изаћи из употребе, примене.*

изобличава́ти (се), -ӣчāвāм (се) *несвр. према изобличити (се).*

изо̀блӣченӧст, -ости ж *стање оног који је изобличен, оног што је изобличено.*

изобличе́ње с **1.** *губитак нормалног облика, деформација:* ~ кичме. **2.** *излагање јавној срамоти, раскринкавање:* јавно ~ криваца.

изобличи́вати (се), -ӣчујēм (се) *несвр. према изобличити (се).*

изобли́чити, -о̀блӣчӣм свр. **1. а.** *променити нечему нормалан, складан облик, искривити, деформисати; унаказити:* ~ црте лица. **б.** *учинити да нешто изгуби првобитни смисао, карактер; нарушити.* – Живот је изобличио у нама наше назоре. **2.** *јавно осудити, изружити, осрамотити; разобличити, разоткрити.* ■ **~ се а.** *променити облик, преиначити се; деформисати се.* **б.** *бити захваћен гримасом, грчом (о лицу).*

изображава́ти (се), -а̀жāвāм (се) *несвр. према изобразити (се).*

ӣзобразба ж *стручно усавршавање; образовање, наобразба.*

изобра́зити, -о̀брāзӣм свр. **1.** *васпитати, оспособити, научити:* ~ у војничком значењу. **2. а.** *ликовно представити, наслikати, обликовати:* ~ Христово вазнесење. **б.** *описати, приказати.* ■ **~ се 1.** *васпитати се, обучити се, оспособити се у нечему:* ~ се у струци. **2.** *настати, формирати се; оформити се.* – Тако се у држави изобразила једна бирократија. **3.** *изобличити се, искривити се (о лицу).*

изоглӧса ж лингв. *линија која обухвата и повезује места с истим дијалекатским особинама.*

изогóна ж (обично у мн.) геогр. *линија која повезује места с истим магнетским одступањем.*

изограђи́вати, -а̀ђујēм свр. *оградити све редом (о објектима исте врсте, намене и сл.):* ~ вртове.

изодби́јати, изо̀дбӣјāм свр. *одвалити, одбити на више места или више предмета:* ~ гране, ~ малтер.

изодва́јати, изо̀двāјāм свр. *одвојити више предмета, на више места, пораздвајати:* ~ здраве јабуке. ■ **~ се** *одвојити се, отцепити се.*

изодсе́цати, изо̀дсēцāм јек. **изодсијецати,** изо̀дсијецāм свр. *одсећи више предмета, на више места:* ~ главице купуса.

изоклúна ж (обично у мн.) геогр. *линија која спаја сва места са истом магнетском инклинацијом.*

ӣзокола прил. **1. а.** *из околине, са разних страна; из околног простора:* доћи ~. **б.** *уоколо, укруг; около са спољне стране:* оградити ливаду ~. **2.** *околишно, околишећи, заобилазећи;* убеђивати некога ~.

ӣзокӧлнӣ, -ā, -ō *који је у околини, околни, оближњи; који представља спољну површину нечега:* ~ места, ~ зид куће.

ӣзоколо прил. *в. изокола.*

изокре́нути, изо̀крēнēм свр. (нешто) **1.** *окретањем извести из нормалног положаја:* ~ краке на витлу, ~ рибарску мрежу. **2.** *направити, приказати одступајући од тачног, реалног, изменити; искривити:* ~ говор у новинама. ■ **~ се 1.** *окретањем променити нормални облик, окренути се, извинути се (о одећи, деловима тела).* **2.** *променити се, преиначити се; извртати се, искривити се.* – Све се данас изокренуло.

изо̀кретати (се), -о̀крећēм (се) и **изокре́тати (се),** изо̀крēћēм (се) *несвр. према изокренути (се).*

изо̀латор м **1.** физ. *материја слабе електричне проводљивости, материја кроз коју електрична струја не може да тече; предмет од такве материје који спречава пролаз електрицитета.* **2.** *уопште оно што спречава продор, пролажење нечега:* ~ топлоте, ~ звука и др.

изо̀лāторскӣ, -ā, -ō *који се односи на изолаторе:* ~ подлога.

изола́ција ж лат. **1. а.** *одвајање неког или нечега неком материјалном, духовном, политичком или каквом другом препреком ради спречавања физичких, економских, друштвених и др. веза и утицаја:* термичка ~, принудна ~, ~ државе. **б.** *стање изазвано тиме, издвојеност, одвојеност; усамљеност:* извести земљу из изолације, живети у изолацији. **2.** *спречавање проласка струје, топлоте, звука и сл. помоћу изолатора; материја која служи за то, изолатор.*

ӣзолациӧнӣ, -ā, -ō *који се односи на изолацију:* ~ слој, ~ материјал.

изолационѝзам, -зма м *тежња ка сопственоме одвајању, ограђивању од осталога света, обично као политички покрет у некој земљи.*

изолационѝст(а), -ē м (мн. -сти) *присталица изолационизма.*

изолационѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на изолационисте:* ~ тежња.

ӣзолован (изо̀лӣран), -а, -о *издвојен, усамљен:* ~ кућа, ~ акција.

ӣзоловāно (изо̀лӣрāно) прил. *издвојено, одвојено:* ~ живети.

ӣзоловāнӧст (изо̀лӣрāнӧст), -ости ж *издвојеност, одвојеност; усамљеност.*

ӣзоловати, -лујēм (изоли́рати, -о̀лӣрāм) свр. и несвр. **1.** *издвојити, издвајати, одвојити, одвајати некога или нешто ради спречавања додира, контакта, испитивања и др.:* ~ од друштва, ~ вирус сиде. **2.** *одвојити, одвајати неки електрични проводник од подлоге и околине помоћу изолатора:* ~ минерал, ~ спроводник. ■ **~ се** *издвојити се, издвајати се; повући се, повлачити се у самоћу.*

изо̀лучити, -ӣм и **изолу́чити,** изо̀лӯчӣм свр. (често у трп.: изо̀лучен и изо̀лӯчен) *стирално ижлебити у облику завојнице с унутрашње стране цев ватреног оружја.*

ӣзомӧрфан и **изо̀морфан,** -фна, -о хем. *који има сличан хемијски састав и кристалише у једнаким облицима као неки други минерал.*

изопача́вати (се), -а̀чāвāм (се) *несвр. према изопачити (се).*

изо̀пачен, -а, -о *изврнут, неисправан, искварен:* ~ парламентаризам, ~ свет.

изо̀пачӧност, -ости ж *својство оног који је изопачен, покварености:* морална ~.

изопаче́ње с **1.** *измена наопоре, недопуштено преиначење:* ~ вере. **2.** *изопаченост, покварености, настраност:* морално ~.

изопачи́вати (се), -а̀чујēм (се) *несвр. према изопачити (се).*

изопа́чити, -о̀пачӣм свр. **1. а.** *изменити наопоре, покварити, унаказити, упропастити.* **б.** *нетачно приказати, извртати:* ~ председников говор. **2.** *искварити, покварити:* морално ~ народ. ■ **~ се 1.** *изменити се наопоре, покварити се:* ~ се у грамзивости за зарадом. **2.** *изобличити се, деформисати се.*

изопи́јати, -о̀пӣјāм свр. *напити, опити све редом.* ■ **~ се** *напити се, опити се (о више лица).*

изопӣ- *в. изопшт-.*

изопшта́вати, изо̀пштāвāм *несвр. према изопштити.*

изопштѐнӣк, -и́ка м *онај који је искључен, одстрањен из друштва, заједнице, организације и сл.*

изопштѐница ж *она која је искључена, одстрањена из друштва, заједнице, организације и сл.*

изопште́ње с *искључење, одстрањење, протеривање.*

изо̀пштити, ӣзопштӣм свр. *искључити, одстранити, изузети из какве заједнице, организације и сл., протерати:* ~ из цркве.

ѝзор м арх. *изнајмљивање тегљеће стоке за орање уз одговарајућу накнаду; накнада (у новцу, житу и др.) која се даје на име изнајмљивања тегљеће стоке.*

изора́вати, -ӣра̄ва̄м *несвр. према изорати.*

изо̀рати, ѝзорēм свр. **1. а.** *орањем припремити за сетву, узорати, поорати:* ~ за пшеницу. **б.** *начинити бразде, усеке.* – Вода изорала ливаде. **2.** *оруђи извадити, избацити из земље:* ~ римски новчић.

изосе́цати, изо̀сēцā̄м јек. **изосијецати,** изо̀сијецā̄м свр. *в. изодсецати.*

изо̀ставити, -ӣм свр. **1.** (некога, нешто) **а.** *искључити, избацити (из књиге и сл.):* ~ најлепши пасус, ~ последње стихове. **б.** *не узети у обзир, изузети.* – Све је поменуо, а изоставио је само нас. **2.** *пропустити да се нешто учини.*

изо̀стављати, -а̄м *несвр. према изоставити.*

изо̀стајати, -јēм свр. *несвр. према изостати.*

изо̀станак, -а̄нка м **1.** *случај кад неко изостане, не дође негде, недолазак.* **2.** *заосталост, заостанак:* ~ у науци. **3.** *непостојање, немање, недостатак:* ~ покрета.

изоста́так, -тка м **1.** *в. изостанак (3).* **2.** *део зараде који се накнадно исплати, заостатак.*

изо̀стати, изо̀станēм (аор. изо̀стадох и изо̀стах; имп. изо̀стани; пр. пр. изо̀ста̄вши; трп. ø) свр. **1. а.** *не доћи, не појавити се негде где би требало, где се очекује:* ~ из школе, ~ на свечаности. **б.** *престати долазити негде.* **2. а.** *не бити изведен, извршен, не догодити се.* – Изостала је свечаност ове године. **б.** *не бити обухваћен нечим, бити искључен.* – Не сме изостати воће у исхрани. **3.** *кренувши се спорије закаснити у ходу, заостати иза некога.* **4.** *показати се слабији по вредности, квалитету и сл.; закаснити у развоју, заостати у напредовању.*

изо̀тварати, -а̄м и **изотва́рати,** -о̀тва̄ра̄м свр. (нешто) *отворити све редом, поотварати:* ~ врата у кући.

изоте́ра ж грч. *летња изотерма.*

изотѐрма ж грч. геогр. (обично у мн.) *линија на географској карти која спаја сва места са једнаком средњом температуром.*

изотѐрмичан, -чна, -о *који има једнаку, сталну температуру:* ~ вагон, ~ камион.

изо̀тимати, -а̄м свр. *отети (већем броју лица), поотимати:* ~ новац.

изотки́дати, -о̀ткӣда̄м свр. *откинути једно по једно, поткидати:* ~ ластаре на лози. ■ ~ **се** *откинути се, отрнути се.*

изо̀топ, -о́па м (изото́па ж) грч. (обично у мн.) *елемената који има иста хемијска својства као други елемената с различитом атомском тежином.*

изото̀пија ж хем. *појава кад атоми истог хемијског елемента имају различите атомске тежине.*

изо̀топски, -а̄, -о̄ *који се односи на изотопе:* ~ састав.

изо̀тпадати, -а̄м свр. *отпасти један за другим, поотпадати.*

изоту́цати, -о̀тӯца̄м свр. нар. *отући на више места, на целој површини чега:* ~ колена.

изофо́на ж грч. лингв. *линија на географској карти која обухвата и повезује места са истим фонетским особинама.*

изохи́псa ж грч. геогр. *линија на географској карти која спаја места исте надморске висине.*

изоштра́вати (се), -о̀штра̄ва̄м (се) *несвр. према изоштрити (се).*

ѝзоштренӧст, -ости ж *својство или особина онога који је изоштрен, онога што је изоштрено.*

изо̀штрити, ѝзоштрӣм свр. **1.** (нешто) *учинити да сечиво постане оштро, оштрије, наоштрити:* ~ нож. **2.** фиг. *појачати интензитет, заоштрити.* – Ово је изоштрило сукобе у странкама. **3.** *учинити оштроумнијим, паметнијим; учинити осетљивијим, финијим, тананијим, истанчати (чула, осећаје и сл.):* ~ разум, ~ људе; ~ осећање за лепоту. ■ ~ **се** *постати оштроумнији, паметнији и сл; постати осетљивији, финији, тананији, истанчати се (о чулима).*

изра́бити, ѝзра̄бӣм *свр. према израбљивати.*

израбљи́вати, -а̀бљујēм несвр. (некога, нешто) *искоришћавати, експлоатисати; безобзирно искоришћавати, злоупотребљавати:* ~ сиротињу, ~ нечију доброту.

израбљи́ва̄ч, -а́ча м *онај који израбљује, искоришћава друге људе, експлоататор.*

израбљи́ва̄чки, -а̄, -о̄ *који се односи на израбљиваче:* ~ класа, ~ поредак.

ѝзра̄ван, -вна, -о *непосредан, директан:* ~ веза, ~ доказ, ~ потврда.

изравна́вати (се), -а̀вна̄ва̄м (се) *несвр. према изравнати (се).*

изравна́ње с *изједначење; усаглашавање, усклађење.*

изра̀внати, -а̄м (трп. ѝзравна̄т и ѝзравна̄н) свр. (нешто, ређе некога) **1. а.** *учинити равним, поравнати:* ~ земљу, ~ постељину. **б.** *изједначити по дужини, висини:* ~ косу, сукњу. **2.** *придати некоме, нечему исти значај, изједначити:* ~ наследнике. **3. а.** *уравнотежити, ускладити; регулисати, подмирити (новчане обавезе):* ~ разлику између прихода и расхода, ~ дефицит; ~ дугове. **б.** *усаглашавањем отклонити нешто негативно, измирити, изгладити:* ~ имовинске разлике, ~ сукоб међу завађенима. ■ ~ **се 1.** *постати раван; изједначити се (по висини, дужини, нивоу).* **2.** *постати једнак (с неким, с нечим):* ~ се са осталима у одељењу. **3.** *споразумети се, наћи се:* ~ се без суда.

изра́внити (се), ѝзра̄внӣм (се) свр. *в. изравнати (се).*

ѝзра̄вно прил. *непосредно, директно:* ~ се обратити некоме, ~ написати писмо.

изра̀вњати (се), -а̄м (се) свр. *в. изравнати (се).*

ѝзрада ж **1. а.** *процес рада, израђивање, прављење:* ~ предрачуна, ~ прозора, ~ сирева. **б.** *начин, квалитет израђивања нечега:* добра ~, дивити се изради. **в.** *украс на предметима:* народна ношња са израдом, крст без израде. **2.** *израђени предмет, рукотворина:* израде од стакла и метала.

изра́дити, ѝзра̄дӣм (трп. ѝзра̄ђен) свр. (нешто) **1. а.** *начинити, направити што ручно или механичким радом:* ~ клупу, ~ кућу. **б.** *сачинити, саставити:* ~ устав, ~ списак. **2.** *представити, приказати уметничким средствима:* ~ личности барона и баронице, ~ дворац уљаним бојама. **3.** *направити, проузроковати.* – Све то њена памет изради. **4.** *формирати, оформити; усавршити, развити:* ~ гледиште о питањима тога ресора; ~ свој стил. **5.** *извршити, испослити.* – Израдили смо му службу. **6.** (некога) *преварити, изиграти.* ■ ~ **се** *развити се, формирати се; усавршити се.* – Израдио се као писац.

ѝзрадовати се, -дујēм се свр. *науживати се осећајући радост, нарадовати се.*

изра́ђати[1], ѝзра̄ђа̄м свр. *в. изродити (1):* ~ децу. ■ ~ **се** *в. изродити се (1 и 2).*

изра́ђати[2] **(се),** ѝзра̄ђа̄м (се) *несвр. према изродити (се);* уп. изродити (1) и изродити се (1 и 2).

изра̀ђевина и **израђѐвина** ж *оно што је израђено, производ рада, рукотворина.*

ѝзра̄ђен, -а, -о *истрошен радом, измучен, исцрпен:* израђене руке, израђени сељак.

ѝзрађӗнӧст, -ости ж *стање, особина онога који је израђен, онога што је израђено.*

израђи́вати, -а̄ђујēм *несвр. према израдити.*

израђи́ва̄ч, -а́ча м *онај који нешто израђује, производи; стваралац.*

Изра̀ел и **Израел** м *држава на Блиском истоку.*

Израе́лац, -лца м *становник Израела; онај који је из Израела.*

Изра̀ёлка ж *становница Израела; она која је из Израела.*

ѝзраелскӣ, -ā, -ō *који се односи на Израел, на Израелце.*

изража́вати (се), -а̀жа̄ва̄м (се) *несвр. према изразити (се).*

и̏зражāј м **1.** *в. израз.* **2.** *изражавање; изражајност.*

и̏зражājан, -јна, -о **1.** *који нешто живо изражава; који одражава нека унутрашња својства, стања (о очима, лицу):* изражајни надимци; изражајне очи, ~ лице. **б.** *изразит, уочљив:* изражајне усне. **2.** (одр.) *који се односи на изражај или изражавање, који служи за изражавање:* ~ вредност, ~ метода, ~ средство.

и̏зражājно прил. *са пуно израза; упечатљиво:* ~ погледати, ~ деловати.

изража́јнōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *својство и особина онога што је изражајно.*

и̏зра̄женōст, -ости ж *својство, особина онога што је изражено.*

и̏зра̄з м **1. а.** *реч, скуп речи којима се нешто исказује, изражава; устаљени спој речи, фраза, идиом.* **б.** *формулисање, обличавање мисли, запажања о животу, људима, свету различитим изражајним средствима; начин изражавања, стил:* уметнички ~, филмски ~, језички ~, књижевни ~. **2.** *спољни изглед (очију, лица и сл.) у коме се огледа унутрашње стање, расположење и сл.; испољавање нечега, одраз, манифестација:* са изразом поноса, плачљив израз лица; ~ културе, ~ љубави. **3.** *оно што собом представља, симболизује нешто, некога, оличење нечега.* – Његош је био највиши израз народа. **4.** мат. *математичка формулација неке вредности, веза бројева, величина и сл.:* бројни ~. • **доћи до пуног (правог) израза** *испољити се, истаћи се; испољити нека унутрашња својства, одлике.*

и̏зра̄зан, -зна, -о **1.** (одр.) *који се односи на израз или изражавање, изражајни:* ~ средство, ~ традиција, ~ покрет. **2.** *в. изразит:* ~ поглед, ~ језик. **3.** нар. *скаредан, вулгаран:* изразне р(ај)ечи.

изразби́јати, -а̀збӣја̄м свр. *разбити више ствари, на више места, поразбијати:* ~ прозоре. ■ ~ **се** *добити више повреда, изубијати се.*

изразгова́рати се, -о̀ва̄рам се свр. *испричати се, наразговарати се.*

израздва́јати, -а̀здва̄ја̄м свр. *раздвојити на више места, испресецати.* – Села су израздвајана бреговима. ■ ~ **се** *раздвојити се на више места, у више делова.*

ѝразит, -а, -о **1. а.** *који јасно, снажно нешто изражава:* ~ реченица. **б.** *који се одликује пуноћом израза, уочљив, истакнут:* ~ лице, ~ очи, ~ црте лица. **2.** *који се одликује својим специфичним обележјем, упадљив, карактеристичан:* изразити трагови, човек са изразитим црногорским нагласком. **3.** *истакнут, познат:* ~ опозиционар, ~ песник.

изра́зити, ѝзра̄зӣм (трп. ѝзра̄жен) свр. **1.** *речима изнети мисли, осећања, исказати, саопштити:* ~ мржњу према окупатору, ~ жељу. **2.** *приказати помоћу нечега, представити.* – У драми је изражена кир Јањина шкртост. ■ ~ **се 1.** *речима формулисати, уобличити своје мисли, запажања.* – Не уме јасно да се изрази. **2.** *изнети свој став, своје мишљење, изјаснити се.* – Она се похвално изразила о нама. **3.** *доћи до изражаја, испољити се.* – На његовом лицу изражене су све врлине.

ѝзразито прил. **1.** *на изразит начин, изражајно; сликовито:* ~ говорити, ~ певати. **2.** *јасно, уочљиво; типично:* ~ заступати наше ставове: ~ српска ношња.

ѝзразитōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *својство, особина онога што је изразито.*

и̏зрана и **и̏зрана** прил. **1.** *на почетку дана, изјутра, зором:* стигосмо ~. **2.** *рано:* лећи ~. **3.** *на самом почетку нечега; у раним, млађим годинама.*

изра̀нијē прил. *из ранијег времена, одранije:* ~ се познавати.

ѝзранити, -ӣм и **израња́вити,** -а̀ња̄вӣм свр. *учинити рањавим, озледити на много места.* ■ ~ **се** *озледити се на више места.*

изра́њати, ѝзра̄ња̄м *несвр. према изранити.*

ѝзраслина (ѝзраслица) ж *задебљање ткива (обично патолошко), чвора, гука, крга.*

и̏зра̄стао, -а́сла (и̏зра̄сла), -ло *р. пр. од израсти у атриб. служби:* ~ момак.

изра́стати, ѝзра̄ста̄м *несвр. према израсти.*

изра́сти (ѝзра̄сти), -а́стēм (аор. изра́стох, и̏зра̄сте; пр. пр. изра́ста̄вши и ѝзра̄ста̄вши; трп. ø) свр. **1. а.** *избити, појавити се растући, нићи; нарасти, порасти, одрасти.* **б.** *порасти тако да одећа постане тесна:* ~ из хаљина. **2.** *настати, појавити се; настати на основу нечега, проистећи.* **б.** *развити се, достићи виши степен у развоју.*

изра̀убовати, -ујēм свр. нем. *безобзирно искористити; употребљавајући искористити:* ~ радом; ~ систем.

изра́чити, ѝзра̄чӣм свр. *проветрити:* ~ собу. ■ ~ **се** *проветрити се, освежити се.*

израчуна́вати, -у̀на̄ва̄м *несвр. према израчунати.*

израчу̀нати, -а̄м (р. пр. и̏зрачунао, -а̄ла и израчу̀нао, -ала; трп. и̏зрачунāт (и̏зрачунāн)) свр. **1.** *рачунајући одредити, утврдити резултат; завршити рачунање.* **2.** *рачунањем закључити.* – Израчуна да ће до мрака стићи кући.

и̏зраштāј м *в. израслина.*

изр̀ђати, -а̄м свр. *сасвим зарђати.*

и̏зрēда прил. *редом, без изузетка.* – Изљубити их све изреда.

изре́ђати, ѝзрēђа̄м (изре́дати, ѝзрēда̄м) свр. **1.** *редом навести, набројати редом:* ~ имена. **2.** *редом обићи, посетити; променити једно за другим, измењати:* ~ све кафане у граду, ~ разна занимања. ■ ~ **се** *доћи редом једно за другим, измењати се:* ~ се за говорницом.

изрежи́рати, -ѐжӣра̄м свр. **а.** *поставити на сцену, режирати:* ~ представу. **б.** *наместити, удесити.* – Све му је то она изрежирала због мене.

ѝзрез м *изрезани део у крају одеће (обично око врата, на хаљини, блузи).*

ѝзрезак, -еска м **1.** *део који се изреже, одсече од чега, исечак:* ~ из новина. **2.** *в. изрез.*

ѝзрезати, -ежēм свр. **1.** *режући одвојити из целине или одвојити на делове, комаде, исећи:* ~ кромпир, ~ парадајз. **2.** *начинити, направити са изрезом, отворити:* хаљина са изрезаним рукавима. **3. а.** *режући од дрвета и сл. направити, начинити (разне предмете):* ~ дрвени крст. **б.** *урезати, изгравирати.* – На печату је изрезан државни грб.

изрезба́рити, -ѐзба̄рӣм свр. *резбарећи украсити, ишарати; резбарећи урезати, уцртати.*

изрези́вати, -ѐзујēм *несвр. према изрезати.*

изрѐзотина ж **1.** *зарезано место, зарез; урезана слика, шара:* ~ на лицу, украсити разним изрезотинама. **2.** *одсечено парче, изрезак.*

и̏зрека ж (дат. и̏зреци) **1.** *сажета и кратко исказана поука, пословица; мудра мисао:* народна ~. **2.** *нечија изјава, исказ, тврдња, закључак:* ~ вештака. **3.** правн. *одлука, решење, пресуда:* ~ судска.

изреклами́рати, -а̀мӣра̄м свр. *направити рекламу, публицитет, рекламирати више пута.*

и̏зрēком јек. **и̏зријеком** прил. *в. изричито.* – Он изреком тражи да дође.

изрѐсати, -а̄м свр. *пустити ресе (о биљкама).*

и̏зрēтка јек. **и̏зријетка** прил. **1.** *понекад, каткад:* ~ нешто проговорити. **2.** *на већем растојању, местимично:* ~ посејати кромпир.

изрѐћи (ѝзрећи), ѝзрекнēм (изрѐчēм, ѝзречēм) (аор. изрѐкох, и̏зрече; имп. изрѐци; р. пр. ѝзрекао, -кла (ѝзрекла); трп. изрѐчен, -ена; пр. пр. изрѐка̄вши и ѝзрека̄вши) свр. **1.** *изразити речима, изговорити; изнети какво мишљење, суд и сл., изразити,*

исказати. **2.** *одредити, донети какву пресуду, казну и сл.:* ~ пресуду. ■ ~ **се** *нехотично рећи оно што не треба, што се крије, избрбљати се; одати се:* ~ се у комшилуку.

изрѐцив, -а, -о *који се може изрећи, исказати.*

изрѐцитовати, -тујем свр. *изговорити рецитујући:* ~ целу песму.

ѝзрецкати, -ам̄ свр. *у дем. значењу: изрезати:* ~ папир, ~ месо.

изрешѐтати, -ам̄ свр. *пробушити на више места, избушити (као сито):* ~ мецима кров.

изри́бати, ѝзрибам̄ свр. **1.** *рибајући, трљајући очистити, орибати:* ~ под, ~ плочник. **2.** *истругати, иситнити (треницом, рибежом и сл.):* ~ купус. **3.** фиг. *оштро прекорети, изгрдити (некога).*

изрѝгати, -ам̄ свр. **1.** *ригајући избацити из уста, повратити, избљувати.* **2.** фиг. **а.** *избацити напоље, у великим количинама (ватру, дим и сл.):* ~ пламен. **б.** *искалити гнев над неким.* – Изрига на њега све погрде. ■ ~ **се** *исповраћати се, избљувати се.*

ѝзгригнути, -нем̄ свр. *избацити у један мах садржај из желуца.*

изри́кати се, ѝзрикам̄ се свр. *нарикати се (о говечету и сл.).*

изри́љати, ѝзриљам̄ свр. (нешто) *прекопати риљајући:* ~ земљу.

ѝзринути, -нем̄ свр. (нешто) *ринути, избацити напоље:* ~ земљу лопатом.

ѝзрити, ѝзријем свр. (нешто) *ријући ископати, изровати; издупсти.* – Кртица изрила земљу.

изри́цати, ѝзрицам̄ *несвр. према изрећи.*

и̏зричај м **а.** *устаљени спој неколико речи; реч, израз уопште.* **б.** *сажето речено опште искуство, изрека:* народни ~. **в.** *начин изражавања мисли, осећања, изражај, изражавање:* уметнички ~, ~ потреба.

ѝзричан, -чна, -о **1.** *в. изричит.* **2.** лингв. *исказан, изјаван, декларативан:* ~ реченица, ~ глагол.

ѝзричит, -а, -о *који потпуно исказује, изражава нешто, одређен; директан:* ~ забрана, ~ наређење.

ѝзричито прил. *на изричит начин, јасно; дословно, директно:* ~ казати, ~ наредити; ~ се обратити (некоме).

ѝзрично прил. *в. изричито.*

изробѝјати, -ам̄ свр. *провести на робији, у затвору, одробијати:* ~ десет година.

и̏зровăн, -а, -о *пун дубоких бора, избраздан; храпав:* ~ лице; ~ глас.

изрòвати, ѝзрујем и **изрòвити,** ѝзровим свр. *в. изрити:* ~ земљу.

изрога́чити, -ога̄чим̄ свр. *избечити, избуљити:* ~ очи. ■ ~ **се** *избечити се, избуљити се.*

изрога́чити се, -ога̄чим̄ се свр. *закржљати, претворити се у рогач (о плоду шљиве).*

ѝзрод м **1.** *онај који се изродио, постао физички и морално гори од својих предака, одрод; издајник, издајица.* **2.** *уродица, коров.*

изрòдити, ѝзродим̄ свр. **1.** *родити више деце, народити:* ~ петоро деце. **2.** *проузроковати, изазвати.* – Лоша вода може изродити болести. ■ ~ **се 1. а.** *родити се (обично о више лица).* **б.** *добити рђаво (физички или морално) потомство, родити изрода.* – И добар човек може да се изроди. **2.** *престати рађати, изгубити плодност.* **3.** *изгубити позитивне особине предака, искварити се, изметнути се.* – Та породица се изродила. **4.** *настати, појавити се (о нечем непожељном); претворити се, прећи (у нешто непожељно).*

ѝзродица ж **1.** *в. изрод.* **2.** бот. *врста паразитске гљиве на ражи* Clariceps purpurea.

изроња́вати се, -о̀њāвам̄ се и **изроњи́вати се,** -о̀њујем се *несвр. према изродити се.*

изрòјити, ѝзројим свр. *учинити да дође до роја пчела:* ~ кошнице у пчелињаку. ■ ~ **се 1.** *развити, излећи нове ројеве, појавити се у рою (о матици).* **2.** *појавити се, изићи у великом броју (о инсектима).* – фиг. Мисли му се изројиле.

изрòнити, ѝзроним̄ свр. непрел. **1. а.** *изаћи, испливати из дубине воде на површину:* ~ главу, ~ до појаса. **б.** *појавити се, искрснути.* **2.** *пролити, просути:* ~ сузе.

изроња́вати, -о̀њāвам̄ *несвр. према изронити.*

изруга́вати (се), -у̀гāвам̄ (се) *несвр. према изругати (се).*

изру́гати, ѝзрӯгам̄ свр. *изврћи руглу, подсмеху, исмејати.* ■ ~ **се** *подсмехнути се, наругати се (с неким или с нечим).*

изругѝвати (се), -у̀гујем (се) *несвр. према изругати (се).*

изру́жити, ѝзрӯжим̄ свр. *изгрдити, наружити.*

изрукòвати се, -у̀кујем се и **ѝзруковати се,** -кујем се свр. *испоздрављати се рукујући се с више лица:* ~ са свима.

изручѐње с *предаја, уручење.*

изручи́вати, -у̀чујем *несвр. према изручити.*

изру̀чилац, -иоца м *онај који нешто изручује.*

изру́чити, ѝзрӯчим̄ свр. (нешто, ређе некога) **1.** *истрести, изасути садржину каквог суда и сл.; испразнити какав суд:* ~ пшеницу у нешто; ~ лонац. **2. а.** *дати, предати, уручити:* ~ писмо, ~ хуманитарну помоћ. **б.** (некога) *предати тражено лице земљи која му суди, екстрадирати:* ~ ратне злочинце. **в.** *саопштити, изразити (поздрав и сл.).*

изуби́јати, изу̀бијам̄ свр. **1.** *избити, испребијати, претући.* **2.** *оштетити, окрњити на више места:* ~ намештај. ■ ~ **се 1.** *озледити се, упрљати се.* **2.** *избити, претући један другог.*

изу́вати (се), ѝзувам̄ (се) *несвр. према изути (се).*

изу̀вијан, -а, -о *извијен, повијен; вијугав:* ~ пут, ~ линија.

изувѝјати, -у̀вијам̄ свр. *искривити, извити:* ~ ограду. ■ ~ **се** *искривудати се, испреплетати се.* – Лоза се изувијала око ограде.

изудава́ти се, -у̀дајем се свр. *поудаватн се, разудати се:* ~ кћери.

изу̀дарати, -ам̄ свр. **1.** *ступњи, избити, измлатити:* ~ ногама (некога). **2.** *ударајући, притискајући начинити отиске на нечему:* ~ пакете жиговима.

изу̀зев и **ѝзузев** прил. **1.** *са изузетком, изузимајући.* – Све је било на свом месту, изузев што је она узела. **2.** *у служби предлога с ген.: осим, сем.* – Све продавнице раде, изузев једне.

изузе́так, -тка м (мн. изузе́ци, ген. изу̀зетāкā) *оно што одступа од норме, што је друкчије од уобичајеног, изнимка; онај који се издваја, који је друкчији од осталих.*

и̏зузетан (и̏зузетан), -тна, -о *који чини изузетак, друкчији од осталих; изванредан, нарочит:* ~ положај, ~ време; ~ таленат.

изу̀зети, ѝзузмем̄ (пр. пр. изу̀зев(ши)) свр. **I. а.** *издвојити из неке целине, средине, акције и сл., искључити:* ~ неке пословe из надлежности републике. **б.** правн. *одстранити из учешћа у одређеном судском и сл. поступку:* ~ судију, ~ суд. **2.** *ослободити општих обавеза, поштедети.* – Занатлије су изузете три године плаћања пореза. **3.** *узети, примити унапред.* – Свој део је изузео пре женидбе. ■ ~ **се** (на некога) *наљутити се, окомити се (на некога).*

и̏зузетно (и̏зузетно) прил. *на изузетан начин, посебно, нарочито.* – Он је у изузетно тешкој ситуацији.

изузе́тност (и̏зузетно̀ст), -ости ж *својство или особина онога што је изузетно.*

изузе́ће с **1.** *одступање од редовног поступка, тока и сл.; изузетак:* ~ од правила. **2.** *ослобађање, поштеда од обавеза:* ~ од пореза. **3.** правн. *одстрањење из судског поступка судије (судског већа и сл.); захтев за такво одстрањење:* ~ судије.

изу̀зимати, -ā̄м *несвр. према изузети.*

изујéдати, изу̀јēдам свр. *ујести на више места или више лица.*

изукр̀стити (се), -у̀кр̄стӣм (се) свр. *в. изукрштати (се).*

изу̀кр̀штан̄ост, -ости ж (инстр. -ошћу) *својство или особина оног што је изукрштано.*

изукр̀штати, -у̀кр̄штам̄ свр. **1.** *поставити унакрст, попреко једно преко другог: ~ греде.* **2.** *испресецати неку површину пролазећи се преко ње унакрст: ~ путевима.* ■ **~ се** *укрстити се, испреплетати се.*

изула́рити, -у̀ла̄рӣм свр. *скинути улар: ~ коња.* ■ **~ се 1.** *разуларити се (о коњу).* **2.** фиг. *постати необуздан, расушен.*

изуме́вати, -у̀мēвам̄ јек. **изумијѐвати,** -у̀мијēвам *несвр. према изумети.*

изу̀мети, -ēм јек. **изу̀мјети,** -мијēм (трп. ѝзумљен) свр. (нешто) **1.** *створити нешто ново, пронаћи, открити нешто за што се није знало; смислити: ~ слова, ~ штампу; ~ нов начин ратовања.* **2.** *смислити, измислити нешто што не одговара истини: ~ разне приче.*

изу̀милац, -иоца м *в. изумитељ.*

изу̀милачк̄ī, -ā̄, -ō̄ *који се односи на изумиоце, проналазачки: ~ дух.*

изу̀мирати, -рēм *несвр. према изумрети.*

изу̀митељ м *онај који је изумио нешто ново, проналазач.*

изумитѐљица и **изу̀митељка** ж *женска особа изумитељ.*

изу̀мрēти јек. **изу̀мријети,** ѝзумрēм (р. пр. ѝзумро, ѝзумр̀ла; пр. пр. изу̀мрēвши јек. изу̀мријевши) свр. **1.** *нестати, затрти се (не оставивши потомства).* **2.** *поумирати.* – Њени најближи су изумрли давно. **3. а.** *престати живети, угинути, увенути.* – Изумро корен биљке. **б.** *изгубити се, нестати (о духовним својствима).* – Изумрло осећање правде. **в.** *утишати се (о звуцима); утрнути, угаснути се (о светлости).*

изу́стити, ѝзӯстӣм свр. *изговорити, исказати с тишим гласом, говором (понекад с напором); изговорити оно што је забрањено.*

ѝзути, ѝзујēм (имп. ѝзуј; трп. изу̀вен, -ена) свр. **а.** *скинути, свући с ногу (обућу, чарапе); скинути некоме обућу, чарапе: ~ ципеле; ~ дете.* **б.** фиг. *преварити, насамарити некога.* ■ **~ се а.** *скинути себи обућу, чарапе.* **б.** фиг. разг. *дати пуно новаца, потрошити се.* – Ваља ми се код њих изути.

изуча́валац и **изуча̀валац,** -аоца м *онај који се бави каквим изучавањем, истраживач.*

изуча̀ватељ м *в. изучавалац.*

изуча́вати, изу̀ча̄вам̄ *несвр. према изучити.*

ѝзучено̀ст, -ости ж *особина и својство онога који је изучен, ученост, образованост.*

изу̀чити, ѝзучӣм свр. **1. а.** *учењем испитати, доћи до темељних сазнања, проучити: ~ понашање неке супстанце, ~ народни дијалекат.* **б.** *научити, увежбати: ~ књигу, ~ свирање на гитари.* **2.** *завршити какву школу, занат и сл.: ~ гимназију, ~ трговачки посао.* **3.** *научити, обучити некога у нечему; спремити за какав позив, школовати: ~ некога књизи, ~ певању; ~ сина за лекара.* ■ **~ се** *образовати се, школовати се; извештити се, извежбати се у нечему.*

изуши́вати, изу̀ша̄вам̄ свр. *ушити на више места, искрпити.*

ијѐдан и **ѝједан,** -дна, -о *допусна придевска заменица* **а.** *ма који, који било, икоји.* – То је више него што је иједан учитељ учинио за свога ученика. **б.** *са значењем изузимања: макар један, један једини.* – Војници су ушли у село без ијednог испаљеног метка.

иједа̀нпӯт прил. *икад, ијednом.* – Лепша је него иједанпут.

ијѐкавац и **ијѐкавац,** -āвца м *онај који говори ијекавски.*

ијекавѝзам, -зма м *реч у ијекавском облику; ијекавштина.*

ијекавиза́ција ж *преобликовање екавских речи, екавског текста у ијекавски.*

ијекавизи́рати, -ѝзӣра̄м̄ свр. и несвр. *(из)вршити ијекавизацију.*

ијѐкавица и **ијѐкавица** ж *в. ијекавштина.*

ијѐкавск̄ī и **ијѐкавск̄ī,** -ā̄, -ō̄ лингв. *који се односи на изговор старог гласа јат (ѣ) као „ије“, одн. „је“: ~ наречје, ~ дијалекат.*

ијека́вштина и **ијѐкавштина** ж лингв. *ијекавски начин изговора и писања;* уп. ијекавизам.

ију *узвик за изражавање чуђења, запрепашћења, страха.*

ијују *узвик за изражавање раздрагности, веселости, разигрaности.*

ијујýкати, ијујӯчēм несвр. *подврискивати узвикујући „ијују“.*

и́кавац, -āвца м *онај који говори икавски.*

икавѝзам, -зма м *реч у икавском облику; икавштина.*

и́кавица ж *в. икавштина.*

и́кавск̄ī, -ā̄, -ō̄ лингв. *који се односи на изговор некадашњег гласа „јат“ (ѣ) као „и“: ~ наречје.*

и́кавштина и **ика́вштина** ж лингв. *икавски начин изговора и писања.*

ѝкад(а̄) прил. за време неодређеног допусног значења **1.** *у било које време, ма када, било када.* – Старац је памтио што је икад било у селу. **2.** *у раставним реченицама, иза везника али, или: никад више.* – Помози ми сад или икад. **3.** *уз неке прилоге: највише, најјаче.* – Стаде га ударати колико је икад могла.

ѝкакав, -ква, -о *придевска допусна заменица* **1.** *било какав, ма какав.* – Имаш ли икаква брашна. **2.** *ма који, који било, икоји, иједан.* – Напао нас је без икаква разлога.

ѝкā̄ко прил. **1.** *на ма који начин, било како.* – Дођи ако икако можеш. **2.** *у било којим условима, било кад, уопште.* – Замерали су му што је икако говорио на митингу.

ѝко, ѝког(а) (мн. ø) именичка зам. за лица **1.** *ма ко, било ко, ко год.* – Имаш ли икога код куће. **2.** *у поредбеним конструкцијама: нико други, нико.* – Радио је као ико.

ѝкојӣ, -ā̄, -ē придевска зам. **1.** *ма који, било који, иједан; било какав, ма какав, икакав:* боље него икоји син, проћи без икојих тешкоћа. **2.** *у поредбеним конструкцијама: као било који; ниједан други, нико други.* – Још може да ради као икоји његов другар.

ѝколик, -а, -о придевска допусна заменица *било колики, ма колики.* – Да ми је иколико хлеба појести.

ѝколико прил. допусни за количину *макар колико, ма колико, ишта; макар мало, имало.* – Може ли се овој причи иколико приговорити. Читао је кад је иколико доспео.

ѝкона ж грч. *слика Исуса Христа, Богородице или свеца израђена на дрвеној или лименој подлози у византијско-православној уметности; слика свеца чији се дан слави као крсно име.*

ѝконица ж *дем. од икона; медаљон са ликом свеца који се носи на ланчићу о врату.*

иконобо́рац, -рца м *присталица, следбеник иконоборства.*

иконобо́рство с ист. *покрет у хришћанској цркви у Византији, који се противио култу икона и реликвија.*

иконо̀граф м грч. *в. иконописац.*

иконогра̀фија ж **1.** *в. иконопис.* **2.** *изучавање иконописног сликарства.* **3.** *карактеристична спољна обележја и симболи по којима се нешто препознаје: ~ револуционара, ~ странке.*

иконо̀класт(а), -ē м (мн. -сти) грч. *в. иконоборац.*

иконола̀трија ж грч. *в. иконопоклонство.*

ѝконопӣс и **ѝконопӣс** м *уметност сликања икона.*

иконопи́сац, -сца м *онај који израђује слике, иконе.*

ѝконопи́сни и ѝконопи́сни, -ā, -ō *који се односи на иконопис.*

иконопо̀кло̄нӣк м *поштовалац, обожавалац икона.*

иконопокло́нство с *поштовање, култ икона.*

ико̀нос м *в. иконостас.*

иконо̀стас м грч. **1.** *у православној цркви преграда између олтара и осталог простора са насликаним или причвршћеним иконама.* **2.** етн. *зидна полица, удубљење у зиду где се држе иконе (у православним кућама).*

ӣкра ж *рибља јаја, мрест.* • **бацати икру** *полагати икру, мрестити се (о рибама).*

ӣкраст, -а, -о *који личи на икру, сличан икри.*

ӣкра̄ш, -а́ша м и **икра̀шица** ж *риба (женка) пуна икре.*

ӣкрити (се), -ӣм (се) несвр. *светлуцати, пресијавати се (попут икре).*

ӣкрица ж зоол. *ларва тракавице* Cysticercus.

ӣкричав, -а, -о *који има неке особине икре, сличан икри.*

ӣкс м **1.** *назив за слово „x" латинске абецеде.* **2. а.** мат. *такво слово које се употребљава као ознака непознате величине у математичким операцијама и изразима.* **б.** *ознака за неодређену, непознату личност, предмет.* **3.** разг. (у прил. служби) *незнано колико, неодређено много.* – Икс пута сам га питала. • **икс-ипсилон** разг. *ознака за неодређену или непознату особу.*

ӣктус м лат. *споредни нагласак у речи; нагласак у песничкој стопи или у музици.*

ӣкуд(ā) прил. *ма куда, било куда.* – Немој да икуда макнеш из куће.

ӣлегā̄лан, -лна, -о лат. **1.** *незаконит, противзаконит, бесправан:* ~ поступак, ~ решење. **2.** *који постоји, делује кришом од власти, тајно, скривено:* ~ организација, ~ састанак.

илега́лац, -лца м (инстр. -лцем; ген. мн. илѐга̄ла̄ца̄) *онај који живи тајно, који се скрива од власти; онај који делује у илегалној политичкој организацији.*

илегà̀лисати, -ишēм несвр. *илегално становати (обично у студентском дому).*

илѐга̄лка ж *жена илегалац.*

ӣлега̄лно прил. **а.** *мимо законских норми, бесправно:* ~ донети пресуду, ~ поступати. **б.** *кришом од власти, тајно:* ~ растурати књигу, ~ прећи границу.

илега́лнӧст, -ости ж *особина онога што је илегално; илегални живот, илегалство.*

илега́лство с *илегалан живот, илегална тајна делатност.*

или везн. **1.** (често поновљено) **а.** *кад је у питању избор између две или више могућности.* – Или изабери мене или њега. Или они нас или ми њих. **б.** *кад се остварује једна или друга или делимично једна, делимично друга могућност.* – Пио је чај или кафу поподне. **2.** *при двојаком исказивању истог садржаја.* **а.** *кад различите речи или синтагме имају исто значење:* шија или врат. **б.** *кад је други начин исказивања прецизнији:* у кући, или управо у соби. **3.** *кад се питањем наглаша узрок, тражи објашњење: да ли, зар.* – Одавно ми ниси писао, или си ме заборавио? • **или-или** *кад се казује да је на реду пресудна одлука, расплет између супротних могућности.* – Да идемо па или-или.

Ѝлӣндā̄н м црквен. *дан у години (2. август) посвећен светом пророку Илији.*

ѝлӣндā̄нскӣ и ѝлиндā̄нскӣ, -ā, -ō *који се односи на Илиндан, илински.*

ѝлӣнскӣ, -ā, -ō *који се односи на Илиндан и време око тога дана:* ~ врућина, ~ сунце.

ѝлӣнштāк м нар. **1.** *месец у који пада Илиндан (према старом календару), јул.* **2.** *онај који слави Илиндан.*

ѝлӣњача ж бот. агр. *воћка која дозрева о Илиндану (јабука, крушка, шљива и др.).*

Ѝлӣр, -и́ра м **1.** *припадник индоевропског народа који је у античко доба живео у западном делу Балканског полуострва.* **2.** ист. *назив за савремене словенске становнике некадашње Илирије.*

илӣ́рац, -рца м *присталица илирског покрета илиризма.*

илирѝзам, -зма ж ист. *покрет народног препорода у Хрватској од 30-их до 50-их година XIX века који се залагао за народно јединство Јужних Словена (под именом Илира).*

ѝлӣрскӣ, -ā, -ō **1.** *који се односи на Илире.* **2.** *који се односи на илирце и илиризам:* ~ препород, ~ покрајина.

илӣ́рство с *в. илиризам.*

ӣло с **1.** *в. иловача.* **2.** *речни талог, муљ, блато.*

ӣловаст, -а, -о (ӣло̄ван, -вна, -о) **1.** *начињен од иловаче, глинен:* ~ суд, ~ пећ. **2.** *који у себи садржи иловачу, глиновит:* ~ тло, ~ земља.

ӣловача ж *врста глине црвене, плавичасте или мрке боје; глина уопште.*

ѝлӯзија ж лат. **1. а.** псих. *варљива, неодговарајућа представа о нечему заснована на обмани чула или мисли по којој се оно што се причињава узима као реалност, варка, привид.* **б.** *виђење, доживљавање нечега нестварног што не постоји објективно.* – У самоћи му се стварају илузије. **2.** *сувише лепо, погрешно мишљење о некоме, нечему, заблуде:* илузије о њој. **3.** *оно чим се ко заноси, идеал, замисао.*

илузионѝзам, -зма м **1.** фил. *субјективно-идеалистички правац у филозофији по коме је материјални свет само илузија, обмана.* **2.** *илузија, опсена; стварање мађионичарске вештине.*

илузиони́ст(а), -ē м (мн. -сти) **1.** *присталица илузионизма (1).* **2.** *онај који се заноси, подлеже илузијама.* **3.** *опсенар, мађионичар.*

илузионѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на илузионисте и илузионизам:* ~ тежња, ~ карактер.

ӣлузо̄ран, -рна, -о **1.** *који постоји само у машти, у мислима.* **2.** *нереалан; неостварљив, безизгледан:* ~ наум, ~ тежња.

ӣлузо̄рно прил. *нереално, безизгледно; бесмислено.* – Било је илузорно да одемо.

илузо́рнӧст, -ости ж *својство онога што је илузорно.*

илумѝна̄тор м лат. **1.** *просветитељ.* **2.** *светларник.* **3.** ист. *средњовековни писар, сликар који је орнаментима илустровао црквене књиге.*

илумина́ција ж **1.** *раскошно, свечано осветљење (улица, зграда); ватромет.* **2.** *орнамент, илустрација, минијатура.*

илумини́рати, -ѝнӣрā̄м свр. и несвр. **1.** *раскошно, декоративно, свечано осветлити, осветљавати:* ~ град. **2.** *украсити, украшавати орнаментима, цртежима, минијатурама у боји:* ~ књигу. **3.** *просветити, просвећивати.*

ӣлустратӣван, -вна, -о *који се односи на илустрацију; пун илустрација; сликовит, живописан:* ~ чињеница, ~ пример.

ӣлустратӣвно прил. *на илустративан начин; као илустратор; сликовито:* ~ приказати, ~ окарактерисати.

илустрати́внӧст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога што је илустративно.*

илу̀стра̄тор м *онај који илуструје, цртач илустрација (за књиге, сликовнице и сл.).*

илустра́ција ж лат. **1.** *слика, цртеж који прати текст (у књизи, новинама и сл.).* **2.** *илустровани часопис, лист, ревија.* **3.** фиг. *оно што сликовито тумачи, приказује, говори о нечему, служи као добар, јасан пример.*

илустрѝсимус м лат. *пресветли, преузвишени (назив којим се у феудалном друштву титулисала господа).*

ѝлустровати, -рујēм (илустри́рати, илу̀стрӣра̄м) свр. и несвр. *снабде(ва)ти илустрацијама неки текст; сликовито приказ(ив)ати, представити, представљати нешто; бити потврда за нешто:* ~ књигу; ~ стање у привреди.

ӣмагинӑран, -рна, -о лат. *који је створен само у мислима, у машти, замишљен; измишљен, нестваран:* ~ свет, ~ простор.

имагинӑрнӧст, -ости ж *особина онога што је имагинарно, имагинација, маштовитост.*

ӣмагинатӣван, -вна, -о *који има способност имагинације; пун имагинације, маштовит:* ~ дух, ~ проза.

имагинӑција ж *способност живог, сликовитог представљања, замишљања, машта, фантазија; представа створена у машти, фикција.*

ӣмалац, ӣмаоца м (ген. мн. ӣмалӑцӑ) **1.** *онај који поседује нешто материјално, власник, сопственик.* **2.** *онај који поседује неко интелектуално својство; носилац:* ~ знања, ~ власти.

ӣмало прил. *мало и у најмањој мери, иколико, било колико.* – Имаш ли имало кафе?

ӣмӑм, -а́ма м тур. *муслиманско свештеник (који предводи скупно клањање намаза у џамији).*

ӣмӑн, -а́на м тур. *муслиманска вера, ислам.*

иманѐнтан, -тна, -о лат. *садржан, присутан у биту или природи нечега:* ~ опасност за мир.

има́ње с **1.** *пољопривредни посед, пољопривредно добро.* **2.** *имовина уопште; власништво, својина.*

ӣматеријӑлан, -лна, -о *нематеријалан, бестелесан, духовни:* прелазак материјалног у иматеријално.

ӣмати, -ӑм (има́дём) (има́мо и ӣмӑмо (има́дёмо), 3. л. мн. ӣмајӯ (има́дӯ)) (у служби футура II ӣмаднём) (имп. ӣмаӄӑх (ӣмадијӑх (ӣмӑдијӑх), ӣмӑх)) несвр. **1. а.** *бити власник нечега, поседовати нешто као своју имовину; бити имућан:* ~ кућу, ~ земљу, ~ новац, ~ кола. – Радим па имам. **б.** *поседовати нешто уопште.* – Имам да платим. **2.** *садржавати постојање чега што је у вези са субјектом* **а.** *поседовати неку телесну особину, одликовати се чиме:* ~ плаве очи, ~ велики нос. **б.** *поседовати неку психичку особину, таленат, својство:* ~ нагао карактер, ~ смисла за хумор, ~ пргаву нарав. **в.** *бити одређеног узраста, бити одређених година:* ~ двадесет година, ~ године за служење војске. **г.** *поседовати извесне квалификације (школске, стручне):* ~ факултет, ~ занат. д. *одликовати се неким саставним делом:* ~ зидове од цигле. **3.** *бити у ситуацији располагања нечим, моћи се служити нечим* **а.** *у вези с предметима или потчињеним људима:* ~ десет тенкова, ~ војску и полицију. **б.** *у вези са психичким или физичким својствима.* ~ лошу концентрацију, ~ добру кондицију. **в.** *у вези с нечим чиме се може располагати (о неживим појмовима који се схватају персонално):* ~ цркву и школу, ~ железару. **4. а.** *бити у сродству или каквим другим односима с неким:* ~ четири сина, ~ породицу. **б.** *бити у ситуацији привременог односа с неким.* – Имам сведока за то. **в.** *бити у интимним, сексуалним односима с неким.* – Хтео је то веће да је има. д. *родити дете с неким:* ~ сина с неким доктором. **5.** *бити у ситуацији присуства, функције, постојања нечега као привремене везе са субјектом.* **а.** *о присуству материјалног предмета:* ~ ланац око врата. **б.** разг. *о наученом (поједеном) јелу или пићу.* – Имали смо две шницле и два пива. **в.** *о каквом психичком стању, расположењу:* ~ жељу, ~ сажаљење, ~ намеру. **г.** *о стању здравља, о болести:* ~ температуру, ~ грип. д. *о привременим околностима.* – Имао је додира са значајним људима. **ђ.** *о разним модалним, временским моментима, могућностима.* – Имала је шта видети. **е.** *о апстрактним појавама или околностима.* – Његов говор није имао одјека. **6.** *доби(ја)ти, прихватити, прихватати.* – Трећи дан већ имамо ваша писма. **7.** *бити у неком односу, у некој вези с неким или нечим* **а.** *бити с другим у неком односу нејасних, неразјашњених ставова, сукоба, рачуна.* – Шта ти имаш с оним човеком? **б.** *гајити изразито позитивне или изразито негативне односе.* – Њих двоје нешто имају. **8.** *у констатацијама о некој егзистенцији која се представља као својина.* – Имамо два броја а и б. Међу кичмењацима имамо сисаре, птице, водоземце. **9. а.** *бити, постојати у облику материје, појма, као део, као количина.* – Воде има увек. Има много биљака са бодљикама. **б.** *постојати, трајати уопште.* – Чудо их има на овој земљи. **в.** *бити присутан, налазити се негде, постојати.* – Нема га у кући. **10.** *завршити се, протећи.* – Нисам пушио има три године. **11.** (са субјектом у дат.) *бити одређених година, одређене старости.* – Има му близу деведесет година. **12.** *у исказивању нечег будућег, што предстоји или се намерава.* **а.** *намеравати, бити вољан.* – Имам нешто да те питам. **б.** (у конструкцијама уз инфинитиве) *за грађење будућег времена, предвиђања нечег што ће се догодити.* – Сутра имају доћи. То се има догодити. **в.** *бити под извесном принудом, морати.* – Има да купиш карте. • **има да те нема** разг. *пропао си, настрадао си.* ~ **право** *бити у праву; не бити у заблуди.* ~ **у својим рукама (некога)** *располагати нечијом судбином захваљујући познавању неких чињеница.* **нема од мене ништа** *налазим се у безизлазној ситуацији, нема ми спаса.* **нема од тога ништа** *бесперспективно је о томе разговарати.* **нема куд** *не може бирати, мора прихватити;* **нема шта** *стварно, заиста.*

ӣмбецӣл, -а и **имбѐцӣл,** -и́ла м лат. *имбецилан човек, малоумник.*

ӣмбецӣлан, -лна, -о *умно заостао, малоуман.*

имбеци́лнӧст, -ости ж *стање онога који је имбецил.*

ӣме, -ена с (мн. имѐна, ген. име́нā) **1. а.** *лични назив човеков који званично добије при рођењу и који с презименом представља ознаку идентитета.* – Девојци је име Мара. **б.** *такав назив заједно с презименом (или с именом оца) или само с презименом; потпис:* радња под туђим именом; потврдити писмено својим именом. **в.** *хипокористични или пејоративни назив изведен од имена (1а); надимак према некој особини.* **2.** *позната, уљудна личност; мишљење о некоме, углед, реноме.* **3.** *посебан назив:* **а.** *за појединачну животињу.* **б.** *за етничку групу, народ.* **в.** *за установу, организацију, удружење и сл.* **г.** *за географске, политичко-територијалне, административне појмове и објекте.* **4. а.** *ужи назив за опште појмове из шире категорије:* имена јела. **б.** *назив уопште.* – Име коњак дошло је по вароши Коњак. **5.** *наслов под којим је нешто објављено:* ~ књиге. **6.** лингв. *у мн.: назив за речи која се деклинирају (именице, заменице, придеве, бројеве), именске речи.* • **за име божје, за име света** *у чуђењу, преклињању: забога, побогу.* **избити (изударати** и сл.**) на мртво име, на пасје име** *избити јако, пребити.* **крсно ~** етн. *породични празник православни (код Срба), везан за име одређеног свеца, слава.* **крсно се име не зна** *ништа није на своме месту.* **крштено ~** *име које се добије на крштењу.* **на ~ чега** *у корист, за рачун чега.* **не знати крсно име, крсна имена** *не моћи се снаћи у нечему.* **под именом** *тобоже, бајаги; с привидном наменом.* **у име бога (оца), у име божје** *уобичајена фраза са жељом за добар исход, са срећом.* **у име закона** *законска формула којом органи власти саопштавају да неко поступи по наређењу.* **у име нечега** *у знак нечега; заступајући нешто.* **у име (нечије)** *представљајући, заступајући (некога, нешто).* **у име тога, у то име** *ради тога, у томе циљу, поводом тога.*

ӣмејл м (мн. -ови) енгл. скраћ. рач. *електронска пошта, порука, документ и др. послат или примљен електронским путем, путем рачунарских уређаја и програма;* уп. мејл.

ӣмела и **имѐла** ж бот. *назив за зимзелени полупаразитски грм* Viscum album *који расте на разним врстама дрвета.* • **жута (храстова)** ~ *високи листопадни полупаразитски грм* Loranthus europaeus *из ф.* Loranthaceae.

ӣмелица и **имѐлица** ж *дем. и хип. од имела.*

ӣмендӑн м *дан у који неко слави свеца чије име и сам носи.*

ӣмендӑнскӣ, -ӑ, -ӧ *који се односи на имендан.*

ӣменӣк м *контролна књига са списком уписаних имена (и других података), назива, попис, регистар, индекс:* ~ места, ~ робе, телефонски ~, порезни ~.

имѐнилац, -иоца м (ген. мн. имѐнилӑцӑ) мат. *број у разломку испод разломачке црте који показује на колико је делова нешто подељено.* • **(најмањи) заједнички ~** *број који је дељив без остатка са сваким датим имениоцем.*

имѐнитељ м мат. *в. именилац.*

ӣменица ж лингв. *у мн.: врста, класа самосталних, једнозначних, променљивих (деклинабилних) речи којима се именују појаве материјалног света (предмети, бића итд.) и нашег унутрашњег доживљавања (мисли, осећања итд.); у јд.: таква реч:* властита ~, заједничка ~, апстрактна ~, збирна ~, градивна ~ итд.

и̏меничкӣ (и̏меничнӣ), -ā, -ō лингв. *који се односи на именице; који има одлике именице:* ~ наставак, ~ основа; ~ деклинација.

и̏менова̏нӣ, -ā, -ō **а.** *који се односи на наведени, поменути случај; споменути, наведени:* ~ радник, ~ општина. **б.** (у им. служби) *особа која је поменута, о којој је реч, дотично лице.* – Да се именовани због насртања казни.

именова̏ње с *званично постављење на неки положај, именовање, номинација.*

и̏меновати, -нујēм свр. и несвр. **1. а.** *рећи, каз(ив)ати нечије име; навести, наводити по имену.* **б.** *да(ва)ти име.* **2.** *проглашити, проглашавати, поставити, постављати некога, нешто у звање, чин, службу и др.:* ~ судију. ■ **~ се 1.** *навести, наводити своје име, каз(ив)ати своје име.* **2.** *наз(ив)ати се.* – Шћепан Мали именовао се царем.

и̏менскӣ, -ā, -ō *који се односи на име (6); који има одлике именица:* ~ предикат, ~ атрибут. • **именске речи** лингв. *речи које се мењају по падежима (именице, заменице, придеви и бројеви);* уп. име (6).

и̏мењāк м *онај који је с неким другим истог имена (или презимена).*

имењà̄киња ж *она која је у односу на неку другу истог имена (или презимена).*

име̏так, -тка м *материјално добро, имање, имовина.*

имѝгрант м *онај који се усељава у страну државу, усељеник, досељеник.*

имигра̏ција ж лат. *усељавање досељеника, странаца у неку земљу.*

имигри̏рати, -ѝгрӣрāм свр. и несвр. *уселити се, усељавати се у страну земљу.*

и̏митати̏ван, -вна, -о *који се односи на имитацију, подражавалачки:* ~ кретање, ~ мађија.

имѝта̄тор м *онај који имитира, опонаша, подражава некога, подражавалац, епигон.*

имѝта̄торскӣ, -ā, -ō *који се односи на имитаторе и имитацију:* ~ култура.

имѝта̄торство с *имитирање, имитација.*

имита̏ција ж лат. **1.** *имитирање, копирање, подражавање; дело начињено копирањем туђих узора без оригиналности.* **2.** *безвредна копија нечег скупоценог, оригиналног; фалсификат.*

имити̏рати, -ѝтӣрāм несвр. *чинити нешто по туђем узору, без стваралачке оригиналности, копирати, подражавати; опонашати.*

ѝмиц м енгл. *утисак, представа коју неко или нешто (својим изгледом, особинама и сл.) оставља у јавности.*

и̏мобӣлан, -лна, -о лат. *непокретан, укочен.*

имобилиза̏ција ж *довођење у стање непокретности:* ~ сломљене руке.

имобѝлисати, -ишēм свр. и несвр. *(у)чинити непокретним, неактивним, блокирати.*

ѝмовина ж *материјално добро које неко поседује као својину, власништво, иметак; земљишни посед.*

ѝмовинско̄ и **ѝмовӣнско̄,** -ā, -ō *који се односи на имовину, имовни:* ~ наслеђе, ~ заштита.

ѝмо̄вно̄, -ā, -ō *в. имовински:* ~ стање.

и̏мо̄вно прил. *у имовном погледу, материјално:* ~ пропасти, ~ напредовати.

и̏морā̄лан, -лна, -о лат. *неморалан, порочан.*

имора̏лно̄ст, -ости ж *неморал, аморалност.*

и̏мперати̏в м лат. **1.** *оно што се намеће, испољава, поставља као неминовност, неопходност, нужност:* ~ времена, ~ тренутка. **2.** *заповест, наредба; инстинктивни подстицај, импулс:* унутрашњи ~, стваралачки ~. **3.** лингв. *прост глаголски облик којим се изриче заповест, захтев, молба, заповедни начин (нпр. „дај“, „донеси“, „(у)ђутите“).*

и̏мперати̏ван, -вна, -о **1.** *који има карактер заповести, који се има извршити, обавезан; строг, одлучан:* ~ моћ, ~ правило; ~ жена. **2.** *који се намеће као неминовна стварност, безуслован, неопходан:* ~ потреба. **3.** лингв. *који се односи на императив (3):* ~ облик, ~ реченица.

и̏мперати̏вно прил. *на императиван начин, заповеднички; неодложно, неминовно:* ~ саопштити; ~ налагати.

импѐра̄тор м лат. ист. *титула римских владара, цар; врховни војни заповедник у старом Риму.*

импѐра̄торка (импѐра̄торица) ж *императорова жена, царица.*

импѐра̄торскӣ, -ā, -ō *који се односи на императора:* ~ град, ~ тога.

ѝмпе̄рија ж лат. **1.** *држава којом управља император, царевина.* **2.** *држава која држи под влашћу колоније, протекторате и сл.* **3.** *снажно деловање неког облика моћи:* америчка ~, економска ~.

имперѝја̄л, -а́ла м **1.** *врста финог папира великог формата.* **2.** штамп. *врста типографских слова високих преко 5* cm. **3.** ист. *назив за златан новац, дукат.*

и̏мперијā̄лан, -лна, -о *који се односи на империју; својствен империји, царски:* ~ политика, ~ сјај.

империјалѝза̄м, -зма м **1.** пол. *тежња за стварањем империје, потчињавањем других, мањих, неразвијених земаља и народа.* **2.** екон. *највиши стадијум капитализма који се јавља у XIX веку праћен концентрацијом капитала и монополом у привреди.*

империја̀лист(а), -ē м (мн. -сти) *поборник империјализма, империјалистичке политике, освајач.*

империјалѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на империјалисте и империјализам, освајачки:* ~ тежња, ~ рат.

и̏мперсонā̄лан, -лна, -о лат. *који није везан за одређено лице, безличан.*

и̏мперфек(а)т, -кта м лат. лингв. *прост лични глаголски облик, глаголско време којим се казује радња која се вршила у одређено време у прошлости (нпр. „ношах“, „с(ј)еђах“) (традиционално: прећашње несвршено време).*

и̏мперфекти̏ван, -вна, -о лингв. *несвршен, трајан:* ~ вид, ~ глагол; супр. перфективан.

имперфекти̏вно̄ст, -ости ж *особина онога што је имперфективно, несвршеност, трајност.*

импликȁција ж лат. *оно што је имплицирано, садржано у нечему.*

имплици̏рати, -ѝцӣрāм свр. и несвр. лат. *унети, уносити, укључи(ва)ти у нешто; садржа(ва)ти у себи, обухватити, обухватати.*

имплѝцитан, -тна, -о *садржан у нечему, обухваћен нечим; који се подразумева (као саставни део нечега).*

имплѝцитно прил. *садржано у нечему, поменуто; прећутно, индиректно:* ~ признати, ~ поставити.

импозà̄нтан, -тна, -о фр. *који својим изгледом делује снажно, који импонује, велик, величанствен:* ~ свечаност.

импозà̄нтно прил. *величанствено, грандиозно:* ~ деловати.

ѝмпоновати, -нујēм (импони̏рати, -о̀нӣрāм) лат. свр. и несвр. *оставити, остављати снажан утисак на некога, веома се свидети, свиђати; ул(ва)ти поштовање, дивљење.*

ѝмпорт м лат. трг. *увоз робе из иностранства, увозна трговина.*

ѝмпортнӣ, -ā, -ō *који се односи на импорт, увозни:* ~ предузеће, ~ цена.

ѝмпортовати, -тујēм свр. и несвр. *увести, увозити из иностранства.*

импотѐнтан, -тна, -о лат. **1.** *немоћан, неспособан (у духовном, стваралачком смислу).* **2.** мед. *неспособан за полно општење (о мушкарцу).*

импотѐнтнōст, -ости ж *импотенција.*

импотѐнција ж *немоћ, неспособност (духовна, полна).*

импрегна́ција ж лат. хем. *натапање хемијским средствима (текстила, хартије, дрвета и др.) ради заштите од спољних утицаја.*

импрѐгнӣра̄нōст, -ости ж *особина, стање онога што је импрегнирано.*

импрѐгнисати, -ишēм (импрегни́рати, -ѐгнӣра̄м) свр. и несвр. *подврћи, подвргавати импрегнацији.*

импреса́рио и **импрѐса̄рио,** -ија м итал. *пословно лице које организује уметничке наступе, представе, уметнички посредник, менаџер.*

и̏мпресӣван, -вна, -о *који импресионира, оставља снажан, упечатљив утисак.*

и̏мпресӣвно прил. *на импресиван начин, снажно:* ~ деловати.

импрѐсија и **и̏мпрēсија** ж лат. *субјективна слика, одраз у свести, утисак, дојам.*

импресионӣзам, -зма м (мн. ø) *уметнички правац с краја XIX и почетка XX века који је неговао уметност која је израз личних, тренутних утисака, расположења.*

импресиони́рати, -ӣони́ра̄м свр. и несвр. *изаз(ив)ати, оставити, остављати јак утисак, дојам; одушевити, одушевљавати:* ~ музиком, ~ изградњом.

импресио̀нист(а), -ē м (мн. -сти) *присталица, следбеник импресионизма.*

импресионӣстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на импресионизам и импресионисте.*

импрѐсум м лат. *ознака имена издавача, штампарије, места и године издања на штампаној публикацији.*

импровѝза̄тор м лат. *онај који импровизује, који се служи импровизацијом.*

импровѝза̄торскӣ, -ā, -ō *који се односи на импровизаторе, својствен импровизаторима:* ~ рад, ~ начин.

импровиза́ција ж лат. *извођење нечега (обично креативног) које тече без припрема, спонтано, по сећању; оно што је урађено, створено на брзину, површно, провизорно.*

импро̀визовати, -зујēм (импровизи́рати, -ѝзӣра̄м) свр. и несвр. *створити, стварати, извести, изводити без претходне припреме, плана; (на)чинити на брзину, провизорно.*

и̏мпулзӣван, -вна, -о *в. импулсиван.*

и̏мпулзӣвно прил. *в. импулсивно.*

ѝмпулс м лат. мед. **а.** *неодољив природни нагон, тежња, инстинкт.* **б.** *нервно раздражење, нервни удар.* **в.** *оно што изазива реакцију, подстицај, подстрек, побуда.*

и̏мпулсӣван, -вна, -о *нагао, плаховит, темпераментан; нагонски, инстинктиван:* ~ човек; ~ покрет.

и̏мпулсӣвно прил. *на импулсиван начин, темпераментно; инстинктивно.*

импути́рати, -ӯти́ра̄м свр. и несвр. лат. *неоправдано, неистинито некоме (нечему) приписати, приписивати, подметнути, подметати.*

и̏мӯн и **и̏мун,** -а, -о лат. **1.** мед. *отпоран према заразној болести.* **2.** *равнодушан (према нечему), неосетљив, нетријемчив.*

имунизáција ж *стварање вештачког имунитета.*

имӯнизовати, -зујēм (имунизи́рати, -ѝзӣра̄м) свр. и несвр. *(у)чинити имуним, отпорним; подврћи имунизацији:* ~ тело.

имунѝтēт, -ēта м лат. **1.** мед. *отпорност организма према одређеној заразној болести.* **2.** правн. *посебно право које имају народни посланици, дипломати и др. да буду изузети од примене правних прописа и одговорности, одн. да без посебног одобрења власти не могу бити кривично гоњени.*

имунòлог м *стручњак који се бави имунологијом.*

имунолòгија ж лат. мед. *наука која проучава имунитет организма.*

и̏мӯнōст, -ости ж *својство онога који је имун.*

имуносѝстēм, -ēма м *укупна отпорност, имунитет целокупног организма на заразне болести.*

имӯтак, -тка м *в. иметак.*

и̏мӯћан, -ћна, -о *који има доста материјалних добара, богат.*

и̏мӯћнӣк м *имућан човек, богаташ.*

и̏мӯћнōст и **имӯћнōст,** -ости ж *стање онога који је имућан, богатство.*

ин- (испред уснених сугласника: им-) *префикс у страним речима којим се негира оно што значи други део:* индиректан, импотентан итд.

и̏наниматнӣ, -ā, -ō у изр.: **инаниматне именице** лингв. *именице које не означавају бића (већ предмете, биљке, апстрактне појмове и др).*

ѝнāт, -а́та м тур. *намерно, изазивачко, пркосно поступање према некоме или нечему, пркос, каприц.*

ина́тити се, ѝнāтӣм се несвр. [гл. им. ина́ћēње с] *спроводити нешто из ината, за инат; препирати се, свађати се.*

и̏наугурā̄лан, -лна, -о (и̏наугурати́ван, -вна, -о) *који се односи на инаугурацију, приступни, програмски:* ~ говор.

инаугу̀ра̄тор м *онај који некога, нешто инаугурише.*

инаугура́ција ж лат. *свечано увођење у дужност, положај, устоличење.*

инаугу̀рисати, -ишēм (инаугури́рати, -у̀рӣра̄м) свр. и несвр. *увести, уводити кога у дужност, положај, устоличити, устоличавати; прокламовати; увести, уводити у живот, установити, установљавати.*

и̏на̄че прил. **1.** *у друкчијем, супротном случају, у противном.* – Буди добар, иначе ћу те избацити напоље. **2.** *посматрано у целини, уопште узевши.* – Иначе у току дана није било ништа значајног. **3.** *и без тога, ионако.* – То се и иначе зна. **4.** *обично, у другој прилици, у другим приликама.* – Није ме питала ни куда ћу тако рано, као иначе.

ина̀ција и **ина́ција** м (мн. ж) тур. *онај који је склон да се инати, да пркоси, да се свађа, тврдоглав човек.*

ина̀ци̏јскӣ и **ина́ци̏јскӣ,** -ā, -ō *који се односи на инације.*

ѝнва̄зија ж лат. **1.** вој. *продор с војском на туђу, непријатељску територију, велика офанзивна акција; искрцавање великих војних снага на непријатељско тло.* **2.** фиг. *долазак у великом броју; јак утицај.*

и̏нва̄зијонӣ (инва̀зи̏јскӣ), -ā, -о *који се односи на инвазију:* ~ флота.

инва̀ли́д, -и́да м лат. *онај који је у рату или другде настрадао, делимично или потпуно онеспособљен за рад; човек с телесним недостатком (обично без руку или ногу), богаљ.*

инвали́да ж *в. инвалиднина.*

инва̀ли́дан, -дна, -о *који је постао инвалид, онеспособљен.*

инвалидѝтēт, -е́та м *в. инвалидност.*

инвалиднѝна ж *редовна новчана помоћ коју инвалид или његова породица прима од државе.*

инвали́днōст, -ости ж *стање онога који је инвалид, телесна оштећеност, онеспособљеност за рад.*

инва̀ли́дскӣ, -ā, -ō *који се односи на инвалиде:* ~ пензија.

инвѐнта̄р, -а́ра м лат. **а.** адм. *списак, регистар свих покретних ствари, предмета који некоме, нечему припадају, попис таквих ствари приликом контроле.* **б.** *такви предмети, прибор, средства.*

инвентариза́ција ж *попис имовине, добара и сл., инвентарисање.*

инвента̀рисати, -ишēм свр. и несвр. *(из)вршити попис имовине; упис(ив)ати у инвентар.*

ӣнвентӣван, -вна, -о *који се одликује инвенцијом, маштовит, стваралачки, проницљив:* ~ способност, ~ дух.

инвенти́вно̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога који је инвентиван.*

инвенту́ра ж трг. *периодични контролни попис затечених ствари (у трговини, магацину и сл.).*

инвѐнција ж лат. *стваралачка машта, проницљивост.*

ӣнверзан и **инвѐрзан,** -зна, -о (ӣнверзӣван), -вна, -о *који је у инверзији, обрнут, премештут.*

инвѐрзија ж лат. **1.** *редослед супротан нормалном, уобичајеном, обрнути ред.* **2.** лингв. *обрнут, премештут ред речи, одн. главне и зависне реченице.*

инвести́рати, -ѐстӣрам свр. и несвр. *уложити, улагати новац, капитал у какав посао, финансирати изградњу нечега.*

инвѐстӣтор м *онај који инвестира, улаже новац у неки посао, објекат и сл.*

инвеститу́ра ж **1. а.** ист. *свечано постављање на висок положај, на одговорну дужност.* **б.** *додељивање права коришћења феудалног добра.* **2.** пол. *одобрење парламента новој влади да може преузети државне функције.*

инвести́ција ж лат. *улагање капитала у неки посао, у изградњу нове објекта, предузећа и сл.; капитал уложен у те сврхе.*

ӣнвестицио̄нӣ, -ā, -ō *који се односи на инвестиције:* ~ заjам, ~ капитал, ~ фонд.

ӣнгенио̄зан, -зна, -о лат. *уман, духовит, оштроуман; генијалан:* ~ начин, ~ решење.

ӣнгенио̄зно прил. *на инђениозан начин:* ~ решити.

ингерѐнција ж лат. **1.** *уплитање, мешање у нешто; утицај, надзор.* **2.** (обично у мн.) *основ за неко деловање, вршење власти, надзор, уплитање, мешање у нешто и сл.*

ӣндеклинабӣлан, -лна, -о лат. лингв. *који се не деклинира, непроменљив.*

ӣндекс м (ген. мн. ӣндѐкса̄) лат. **1.** *попис, списак, преглед (имена, појмова и др.), предметни регистар, именик; каталог.* **2.** *попис забрањених књига, по мишљењу црквених или државних власти штетних, опасних.* **3.** *студентска књижица у коју се уносе подаци о похађању предавања, положеним испитима и сл.* **4.** екон. *релативни број који указује на обим, темпо, тенденције кретања, мењања дате вредности.* **5.** мат. *ситније исписани број или слово уз доњи руб главног слова који служи за означавање различитих величина исте врсте.*

индексо́ција ж *одређивање висине плата према висини животних трошкова:* ~ плата.

ӣндексни, -ā, -ō *који се односи на индекс:* ~ број.

индетерминӣзам, -зма м фил. *идеалистичко учење које пориче повезаност и условљеност појава у природи и друштву и наглашава постојање човекове слободне воље.*

индиви́дуа и **индивӣдуа** ж лат. **а.** *јединка неке врсте, појединo биће.* **б.** *лице, особа, појединац.* **в.** *безвредна, безначајна особа, протува.*

ӣндивидуа̄лан, -лна, -о **1. а.** *који се тиче, који је својствен само појединцу, личан, особан:* ~ рад, ~ власништво, ~ гест. **б.** *карактеристичан за једну личност, особен, властит; посебан:* ~ особина, ~ физиономија. **2.** *који је ван колектива, самосталан, инокосан:* ~ домаћинство, ~ произвођач.

индивидуалӣзам, -зма м *схватање, начело које истиче улогу и вредност индивидуе, појединца изнад интереса колектива; личан, изворjен начин живљења.*

индивидуализа́ција ж *издвајање, извлачење јединке, индивидуе из општег, анонимног збивања откривањем њених посебних карактеристика; афирмисање индивидуалног лика.*

индивидуа̀лизовати, -зујēм (индивидуализи́рати, -ӣзӣра̄м) свр. и несвр. *(из)вршити индивидуализацију; приказ(ив)ати појединачно, засебно.* ■ ~ **се** *поста(ја)ти индивидуалан, посебан.*

индивидуа̀лисати (се), -ишēм (се) свр. и несвр. в. *индивидуализовати (се).*

индивидуа̀лист(а), -ē м (мн. -сти) *присталица, заговорник индивидуализма; саможива особа, себичњак.*

индивидуалӣстичан, -чна, -о и **индивидуалӣстичкӣ,** -ā, -ō *који се односи на индивидуалисте и индивидуализам:* ~ карактер, ~ истицање себе.

индивидуалӣтēт, -е́та м **1.** *особа изразите индивидуалности; ауторитет:* епоха jаких индивидуалитета. **2.** в. *индивидуалност (а, б):* индивидуалитет поезије, народни ~.

ӣндивидуа̄лно прил. *на индивидуалан начин, посебно:* ~ поступати.

индивидуа́лно̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) **а.** *особина онога што је индивидуално, особеност, специфичност:* ~ у литератури, ступањ индивидуалности. **б.** *скуп свих карактеристичних, индивидуалних особина неке личности:* ~ ученика. **в.** *индивидуа, индивидуалитет.*

индиви́дуум и **индӣвӣдуум** м в. *индивидуа.*

индигна́ција ж лат. *осећање, израз одвратности, презира, срџбе (због нечег непријатног).*

индигни́рати, -ӣгнӣрам свр. и несвр. *изаз(ив)ати, (по)будити у некоме индигнацију, осећање презира, озлојађености.* ■ ~ **се** *(на)љутити се, (ра)срдити се.*

ӣндиго, -а м **1.** *плава, природна боја која се добија из лишћа индијских биљака, већином рода* Indigofera. **2.** бот. *чивит* Indigofera tinctoria. **3.** *хартија премазана плавом бојом за умножавање или копирање отисака.*

Ӣндија ж *држава у Азији.*

индӣ̀јанскӣ, -а, -о *који се односи на Индијанце.*

Индија́нац, -нца м *припадник племена старог порекла која су живела у Америци пре досељења Европљана и који су се у неким крајевима сачували до данас.*

Инди́јац, -јца и **Ӣндијац,** -ӣјца м *становник Индије;* уп. Индус.

Ӣндӣјка ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) *становник Индије.*

ӣндӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на Индијце и Индију.*

ӣндикатӣв м лингв. *синтаксичка категорија глаголских времена којом се означава право време радње у односу на време говора говорног лица.*

ӣндикатӣван, -вна, -о *који се односи на индикатив, који је у индикативу; изричит, посебан.*

индӣ̀ка̄тор м лат. **1.** *показатељ (нечега); знак, симптом (нечега):* ~ расположења. **2. а.** *апарат, инструмент који показује промене стања, тока неке реакције, рада машине и сл.:* бродски ~. **б.** хем. *материја која показује свршетак хемијске реакције, одн. присуство неке хемијске супстанце.*

индика́ција ж лат. *ознака, знак; симптом:* ~ у тексту, ~ у језику; ~ болести.

ӣндиректан, -тна, -о лат. *који се врши, обавља посредством, посредан:* ~ веза.

ӣндиректно прил. *на индиректан начин, посредно.*

ӣндискрēтан и **ӣндискретан,** -тна, -о лат. *који се тиче ствари личне, интимне природе, нечега што није за јавност; који открива такве ствари личне природе.*

ӣндискрēтно и **ӣндискретно** прил. *на индискретан начин.*

ӣндискрēтно̄ст и **ӣндискретно̄ст,** -ости ж *својство, особина онога који је индискретан, онога што је индискретно; индискретан поступак.*

индискре́ција и **индискрѐција** ж в. *индискретност.*

индиспози́ција ж лат. *осећање лоше воље, нерасположења, безвољности; нелагодности, слабости.*

индиспо̀нӣра̄н, -а, -о *који је лоше воље, нерасположен, безвољан, апатичан.*

индиспо̀нӣра̄но̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) *стање онога који је индиспониран.*

и̏ндиферентан и **индиферѐнтан,** -тна, -о лат. **а.** *који је равнодушан према нечему, незаинтересован за нешто:* ~ према стварности. **б.** *који ничим не испољава своја расположења, неодређен, безизражајан:* ~ лице, ~ гест. **в.** *безначајан, безвредан, неважан:* ~ разговор, ~ питање.

индиферентѝзам, -зма м *в. индиферентност.*

и̏ндиферентно и **индиферѐнтно** прил. *на индиферентан начин, незаинтересовано, равнодушно.*

и̏ндиферентно̄ст и **индиферѐнтно̄ст,** -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога који је индиферентан, незаинтересованост, равнодушност.*

ѝндӣција ж (ѝндӣцӣј, -ија м) лат. *наговештај, знак, симптом, податак на основу којег се изводи претпоставка, закључује о нечему.*

Индоевро́пљанин м (мн. -ани) *припадник породице народа од Индије до Европе чији су се језици развили из заједничког прајезика.*

индоевро̀пски, -а̄, -о̄ *који се односи на Индоевропљане:* ~ заједница, ~ језици, ~ народи.

индоктрина́ција ж *наметање одређених схватања, веровања, начина понашања.*

индоктрини́рати, -ӣнӣра̄м свр. и несвр. *наметнути, наметати неку доктрину, силом усмерити, усмеравати нечије мишљење, ставове:* ~ омладину, ~ народ.

индолѐнтно прил. *равнодушно, немарно, нехајно.*

индолѐнтан, -тна, -о *који се равнодушно, немарно, нехајно односи према нечему, нехајан, небрижан.*

индолѐнтно̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога који је индолентан, индоленција.*

индолѐнција ж лат. *равнодушност, немарност, нехај.*

ѝндуковати, -кујӗм свр. и несвр. **1.** лог. *извести, изводити опште закључке из појединачних.* **2.** физ. *изаз(и)вати, произвести, производити индукцијом електричну струју у проводнику.* ■ ~ **се** *наста(ја)ти, појав(љ)и(ва)ти се путем индукције (о струји, магнетизму).*

и̏ндуктӣван, -вна, -о *који се односи на индукцију:* ~ закључак; ~ везање.

и̏ндуктӣвно прил. *на индуктиван начин, индуктивним путем:* ~ доказати.

ѝндуктор м ел. *справа за производњу електричне струје високог напона помоћу електромагнетне индукције.*

индӯкција ж лат. **1.** *доношење општих закључака из појединачних случајева, судова.* **2.** физ. *производење електричне струје у проводнику његовим кретањем у магнетном пољу.*

и̏ндукцио̄нӣ (индӯкцӣјски), -а, -о *који се односи на индукцију:* ~ калем.

И̏ндус м *припадник народа индоевропског порекла настањеног претежно у Индији;* уп. Индијац.

индӯстрија ж лат. *привредна грана која обухвата предузећа за прераду сировина у производе и фабричку делатност:* хемијска ~, прехрамбена ~, текстилна ~.

индустријала́ц -лца м *власник индустријског предузећа, фабрике, фабрикант.*

индустријализа́ција ж *стварање и развијање индустрије, индустријски развој земље.*

индустрија̀лизовати, -зујӗм (индустријализи́рати, -ѝзӣра̄м) свр. и несвр. *раз(ви)јати индустрију, индустријску производњу, спровести, спроводити индустријализацију.* ■ ~ **се** *разв(ој)ати сопствену индустрију, поста(ја)ти индустријски развијен; претварати се, претворити се у индустрију.*

индӯстрӣјски, -а̄, -о̄ *који се односи на индустрију:* ~ предузеће, ~ производња.

ѝнертан и **инѐртан,** -тна, -о **а.** *који задржава, не мења постојећи положај, тренутно стање.* **б.** *који мирно гледа да ствари иду својим током, неактиван, лењ.*

ѝнертно̄ст и **инѐртно̄ст,** -ости ж *особина онога који је инертан, неактивност, лењост.*

инѐрција ж лат. **а.** физ. *тежња тела да задржи своје стање мировања или кретања; сила која се при том испољава.* **б.** фиг. *тромост, непокретљивост, пасивност.* • **по инерцији** *по навици, по устаљеном реду.*

инжѐњер, -е́ра м (вок. и̏нжењёру; инстр. -е́ром) фр. (скраћ. инж.) *технички стручњак са факултетском спремом; звање које се добија завршетком студија на неком техничком факултету.*

инжењера́ц, -рца м воj. *војник или официр у инжењерији.*

инжењѐрија ж *род војске који се бави грађевинским и техничким пословима.*

инжењѐрӣјски, -а̄, -о̄ *који се односи на инжењерију.*

инжењѐринг м енгл. *стручна обрада неког пројекта, подухвата и сл. коју обављају високи стручњаци за техничку и сл. струке; предузеће за такве послове.* • **генетски** ~ *биолошка техника деловања на наследне ћелије ради стварања нових живих организама.*

инжѐњёрски, -а̄, -о̄ *који се односи на инжењере:* ~ нацрт.

инжѝњёр м *в. инжењер.*

инзу̀лӣн, -и́на м мед. *хормон жлезде гуштераче који долази у крв и регулише количину шећера у организму.*

и̂нӣ, -а̄, -о̄ арх. и књиж. *други, остали.*

иницӣја̄л, -а́ла м лат. *велико почетно слово имена или презимена; украсно велико слово на почетку одељка у књизи, старим рукописима и сл.*

иницијати́ва ж лат. *подстрек, побуда, жеља која покреће на акцију, личну активност; идеја, предлог за покретање, предузимање нечега.*

и̏ницијати́ван, -вна, -о *који има, даје иницијативу, покреће акцију, предузимљив:* ~ одбор.

иницијати́вно̄ст, -ости ж *особина онога који је иницијативан.*

иницӣја̄тор м *онај који даје иницијативу, предлаже, покреће нешто, покретач.*

иницӣја̄торка ж *женска особа иницијатор.*

иницира́ти, -ӣцӣра̄м свр. и несвр. *да(ва)ти иницијативу за нешто, покренути, покретати нешто:* ~ акцију.

инјѐкција ж лат. мед. *доза, ампула течног лека, серума и сл. који се шприцом убризгава у организам; шприц којим се такав лек убризгава.*

инјѐкцӣјски, -а̄, -о̄ *који се односи на инјекцију:* ~ игла.

инкарна́ција ж лат. *оличење, овайлођење, отеловљење.*

инкарни́рати, -а̀рнӣра̄м свр. и несвр. *оличити, оличавати, овайлотити, овайлођивати, отеловити, отеловљивати (идеју, својство, лик и сл.).*

инка̀сант м итал. *онај који од дужника инкасира, наплаћује рачуне у готовом новцу; благајник.*

инкаси́рати, -а̀сӣра̄м свр. и несвр. *наплатити, наплаћивати рачун у готовом, досуле дугове и сл.; прикупљати новац.*

инквӣзӣтор м ист. *члан, припадник суда инквизиције;* фиг. *окрутан човек, мучитељ, прогонитељ.*

инквӣзӣторски, -а̄, -о̄ *који се односи на инквизиторе и инквизицију, суров, окрутан:* ~ закони, ~ справа.

инквизи́ција ж лат. ист. **а.** *суд католичке цркве уведен у средњем веку ради откривања и кажњавања јеретика познат по окрутностима кажњавања.* **б.** *строго кажњавање, одмазда непријатеља; мучење, злостављање.*

ѝнквизициōнӣ (инквизи́цӣјскӣ), -ā, -ō *који се односи на инквизицију:* ~ казна, ~ суд.

инклина́ција ж лат. **1.** физ. *најмања угао магнетне игле према хоризонталној равни.* **2.** *наклоност, склоност, пријемчивост (према некоме, нечему).*

ѝнклинациōнӣ, -ā, -ō *који се односи на инклинацију:* ~ игла.

инклини́рати, -ѝнӣрām несвр. *бити склон, тежити нечем.*

инкòгнито прил. лат. **1.** *прикривајући свој идентитет, своје право име, кришом, тајно:* стићи ~. **2.** (у им. служби) м *положај прикривеног идентитета, тајност присуства:* остати у свом инкогниту.

инкомода́ција ж *сметање, нарушавање комодитета.*

инкомоди́рати, -ò̀дӣрām лат. свр. и несвр. *нарушити, нарушавати нечији комодитет, удобност, узнемиравати.*

инкомодѝтēт, -е́та м *в. инкомодација.*

ѝнкомпатибӣлан, лна, -о лат. *који је у супротности с нечим другим, неспојив, несагласан.*

инкомпатибилѝтēт, -е́та м *в. инкомпатибилност.*

инкомпатиби́лнōст, -ости ж *стање онога што је инкомпатибилно, несагласност.*

инкомпетѐнтан, -тна, -о *некомпетентан, немеродаван.*

инкомпетѐнција ж *некомпетенција, немеродавност.*

инконсенквѐнтан, -тна, -о *недоследан, неследствен.*

инкорпора́ција ж лат. *припајање, прикључење, присаједињење.*

инкорпòрисати, -ишēм (инкорпори́рати, -òрӣрām) свр. и несвр. *припојити, припајати као саставни део (неку територију и сл.).*

инкохерѐнтан, -тна, -о лат. *неповезан; недоследан, противречан.*

инкримина́ција ж лат. *оптужба, окривљење.*

инкримѝнисати, -ишēм (инкримини́рати, -ѝнӣрām) свр. и несвр. *напасти, нападати исправност нечега, негативно оценити, оцењивати нешто.*

инкруста́ција ж лат. **1.** *украс од седефа, метала и сл. утиснут на површини неког предмета.* **2.** геол. *облагање или прожимање тела минералном масом (кречњаком и др.).*

инкȕбātор м лат. **1.** *уређај за вештачко извођење пилића.* **2.** мед. *уређај за негу недоношчади.* **3.** *уређај за чување и одржавање бактеријских култура разних организама при лабораторијским експериментима.*

инкȕбāторскӣ, -ā, -ō *који се односи на инкубатор.*

инкуба́ција ж **1.** мед. *време од тренутка продирања заразних болести у организам до појаве знакова обољења.* **2.** биол. *време потребно да се из оплођеног јајета развије пиле; вештачко лежење пилића у инкубатору.*

ѝнкубациōнӣ, -ā, -ō *који се односи на инкубацију:* ~ период.

инкуна́була ж лат. *у мн.: прве штампане књиге (с почетком штампарства до почетка XVI века).*

ино- *префиксоид у речима са значењем „инострани“:* иноагент, инобизнисмен, иногост, инокореспондент, инокредит, инопартнер.

инòвāтор м *иноватор; проналазач.*

инòвāторскӣ, -ā, -ō *који се односи на иноваторе.*

инòвāторство с *делатност иноватора, проналазаштво.*

инова́ција ж лат. **1.** *оно што је уведено као ново, новина.* **2.** лингв. *нова језичка особина.*

ѝновациōнӣ, -ā, -ō *који се односи на иновацију:* ~ посао.

ѝновēран и **инòверан** јек. **ѝновјēран** и **инòвјеран,** -рна, -о *који је друге вере, религије.*

иновéрац, -рца и **инòверац,** -ēрца јек. **иновјéрац,** -рца и **инòвјерац,** -ēрца м *припадник друге вере, религије.*

инòвēрка јек. **инòвјēрка** ж *припадница друге вере, религије.*

инòвēрнӣк јек. **инòвјēрнӣк** м *в. иноверац.*

иновéрство и **инòвēрство** јек. **иновјéрство** и **инòвјēрство** с *другачија вера, верска различитост.*

инòземан и **ѝнозēман,** -мна, -о *в. иностран:* ~ новине, ~ пропаганда.

иноземац, -мца и **инòземац,** -ēмца м *в. иностранац.*

иноземство и **инòзēмство** с *в. иностранство.*

инојѐзичан, -чна, -о *који припада другом, страном језику, који говори другим, страним језиком.*

инòкосан, -сна, -о **1.** *који има мали број чланова домаћинства, који нема довољно радне снаге; сам:* ~ кућа, ~ човек. **2. а.** *који није члан задруге, самосталан:* ~ пољопривредник. **б.** *индивидуални, појединачни:* ~ посед, ~ предузеће.

инòкоснӣк м *онај који је инокосан.*

инòкосно прил. *на инокосан начин; самостално.*

инòкоснōст, -ости ж *стање и положај онога који је инокосан.*

инòкоштина и **инокóштина** ж **1.** *мала породична заједница (родитељи и деца) која води самостално домаћинство; оскудица у радној снази због малог броја чланова домаћинства.* **2.** *самоћа, усамљеност; немаштина, сиромаштво.*

инòплеменӣк м *припадник другог племена или народа; странац.*

инòрог м *животиња с једним рогом.*

инòродан, -дна, -о *који је другог народа, друге националности, странац, туђински:* ~ досељеник.

инòродац, -оца и **инòроднӣк** м *припадник другог народа, странац, туђинац.*

ѝнострāн, -а, -о **1.** *који је из друге, туђе земље, странац:* ~ посетилац. **2.** *који се односи на иностранство:* ~ кредит.

иностра́нац, -нца м *странац, туђинац.*

инòстрāнка и **инòстрāнкиња** ж *странкиња, туђинка.*

иностра́нство (инострàнство) с *стране, туђе земље, иностранство.*

ѝноча ж ист. и нар. *у бигамној или полигамној породици друга жена у односу на прву као главну.*

инсàјдер м енгл. *добро обавештена особа унутар неке организације, фирме, државног тела и сл., обично као извор информација за медије.*

ѝнсект (ѝнсекат), -кта м (ген. мн. -кāтā) лат. зоол. *многобројна и разноврсна класа животиња из кола зглавкара* Arthropoda, *чије је тело састављено из три одељена дела: главе, груди и трбуха, кукац.*

инсѐктāријум (инсѐктāрӣј, -ија) м *уређај за држање инсеката, збирка инсеката.*

инсектѝцӣд, -и́да м лат. *хемијско средство за уништавање, тровање инсеката.*

инсектòјед м зоол. *назив за животиње које се хране инсектима* Insectivora.

ѝнсерт м (ген. мн. ѝнсерāтā) *исечак, одломак (филмски и сл.).*

инсинуа́ција ж лат. *посредно изречена морална оптужба, клевета, алузија на некога; подметање.*

инсинуи́рати, -ȕӣрām свр. и несвр. *(на)правити инсинуацију, изнети, износити неистине, нетачности, подметнути, подметати (некоме нешто).*

инсисти́рати, -ѝстӣрām несвр. *упорно тражити, настојати, захтевати:* ~ да се нешто уради.

инсола́ција ж лат. *топлотно зрачење Сунца које обухвата Земљину површину, изложеност Сунчевим зрацима.*

инсолвѐнтан, -тна, -о *неспособан да подмири новчана дуговања, потраживања:* ~ предузеће.

инсолвѐнтнōст, -ости и **инсолвѐнција** ж лат. *неспособност дужника да врати, подмири новчана потраживања, дуговања.*

ѝнспектор м *службеник који врши инспекцију; лице с вишим службеним рангом у различитим службама јавне безбедности.*

инспектòрāт, -áта м *установа која врши инспекцијску службу; делатност такве установе.*

ѝнспектōрка (ѝнспекторица) ж *жена инспектор.*

ѝнспекторскӣ, -ā, -ō *који се односи на инспектора и инспекторе:* ~ извештај, ~ одељење.

инспѐкција ж лат. *контрола, надзор (спровођења неких уредаба, закона, нечијег рада и сл.); надлежни орган који обавља ту контролу.*

инспѐкцӣјскӣ (ѝнспекциōнӣ), -ā, -ō *који се односи на инспекцију:* ~ преглед, ~ комисија.

ѝнспиратӣван, -вна, -о *који инспирише, подстиче, надахњује:* ~ текст, ~ улога.

инспѝрāтор м *онај који инспирише, подстиче на нешто; зачетник неке идеје:* ~ сукоба, ~ борбе.

инспирáција ж *стање појачане интелектуалне, стваралачке, уметничке активности духа, надахнуће (обично уметничко), стваралачка замисао.*

ѝнспирациōнӣ, -ā, -ō *в. инспиративан.*

инспѝрисāнōст, -ости ж *стање онога који је инспирисан, инспирација.*

инспѝрисати, -ишēм свр. и несвр. *надахнути, надахњивати, подстаћи, подстицати некога на нешто.* ■ ~ **се** *добити, добијати подстицај за стварање, надахнути се, надахњивати се.*

инспицијент м лат. *лице које надзире све послове иза позорнице према редитељским упутствима.*

инсталàтēр, -éра м фр. *стручњак који обавља послове око инсталација.*

инсталàтēрскӣ, -ā, -ō *који се односи на инсталатере и инсталацију:* ~ радови.

инсталáција ж фр. **1.** *систем уређаја у неком погону, постројењу; постављање, инсталирање таквог система уређаја; инсталирање компјутерског програма.* **2.** *свечано постављање некога достојанственика, устоличење.*

ѝнсталациōнӣ (инсталáцијски), -ā, -ō *који се односи на инсталацију:* ~ дискета, ~ посао, ~ прекидач.

инсталѝрати, -àлӣрāм свр. и несвр. **1.а.** *поставити, постављати, наместити, намештати неки уређај, систем уређаја и сл. тако да функционише:* ~ централно грејање. **б.** рач. *учинити оперативним, функционалним (оперативни систем или неки други компјутерски програм).* **2.** *устоличити, устоличавати свечано у дужност, у звање неког достојанственика.* ■ ~ **се** фиг. *наместити се, сместити се:* ~ се у трговини.

ѝнстант енгл. прид. непром. *настао на брзину, намењен брзој, краткотрајној употреби:* ~ држава, ~ производи. • ~ **кафа** *концентрат кафе растворив у води или млеку, нес-кафа.*

инстàнца ж лат. *надлежни орган или установа одређеног ранга у хијерархији какве организације.* • **у крајњој (последњој) инстанци** *у крајњем случају, у крајњој линији.*

ѝнстинкт м лат. **1.** *урођена способност животиња да врше радње корисне за њих или њихово потомство; таква способност код човека без учешћа разума.* **2.** *несвесна тежња, побуда, нагон; предосећај, предосећање.*

ѝнстинктӣван, -вна, -о *који има природу инстинкта, нагонски; несвестан:* ~ мржња, ~ покрет.

ѝнстинктӣвно прил. *на инстинктиван начин, по инстинкту, нагонски; несвесно:* ~ осећати, ~ запевати.

институ́т, -ýта м лат. **1. а.** *научноистраживачка установа која се бави научним истраживањем:* историјски ~, математички ~, ~ за језик. **б.** *завод, школа:* учитељски ~. **2.** *в. институција (1).*

институ́тскӣ, -ā, -ō *који се односи на институт:* ~ библиотека, ~ пројекат.

институ́ција ж лат. **1.** *одређена појава у друштвеним односима регулисана правним нормама као елемената друштвеног система:* ~ банке, световна ~. **2.** *завод, установа.* **3.** *установљење, постављење:* ~ врховног начелника.

ѝнституционāлан, -лна, -о *који се односи на друштвене институције, правни:* ~ основа система.

институционàлизовати, -изујēм свр. и несвр. *претворити, претварати у институцију, установити, установљивати:* ~ сарадњу.

инструи́сати, -ишēм (инструи́рати, -ýӣрāм) свр. и несвр. *поучити, поучавати (некога), упутити, упућивати (некога) у неки посао.*

ѝнструктӣван, -вна, -о *поучан:* ~ часопис.

ѝнструктор м *онај који преноси некоме одређена знања, који даје инструкције, учи, поучава.*

ѝнструкторскӣ, -ā, -ō *који се односи на инструкторе:* ~ посао.

инструкција ж лат. **1.** *поучавање, обучавање (ученика и сл.):* давати инструкције. **2.** *упутство за вршење нечега, савет; наредба, налог; пропис за примену нечега:* добити инструкције, имати инструкције владе.

инстру́мент (инстру́менат), -нта м (ген. мн. -нāтā) лат. **1.** *направа, уређај, апарат и сл. који служи као помоћно средство при раду.* **2.** *оно што има одређену функцију, чиме се што остварује:* ~ власти. **3.** муз. *справа, механизам за производњу музичких тонова:* дувачки ~.

ѝнструментāл, -а и **инструмèнтāл,** -ála м лингв. *падеж који има основно значење средства, оруђа или друштва с којим се у заједници врши радња.*

ѝнструментāлан, -лна, -о **1.** *који се изводи помоћу музичких инструмената:* ~ музика, ~ дело. **2.** *који се односи на инструментал:* ~ синтагма, ~ значење.

инструмèнтàлизовати, -ујēм свр. и несвр. *претворити, претварати у оруђе, инструмент за одређене циљеве:* ~ борбу за људска права.

инструмèнтàлист(а), -ē м (мн. -сти) муз. *онај који свира на неком музичком инструменту.*

инструмèнтāријум (инструмèнтāрӣј, -ија) м *збирка инструмената намењених одређеном послу.*

инструмèнтáција ж муз. *прилагођавање музичког дела за одређене улоге различитих музичких елемената и инструменталних група:* симфонијска ~.

инструмèнти́рати, -èнтӣрāм свр. и несвр. *приредити, прилагођавати неко музичко дело за извођење на више инструмената.*

инсýлӣн, -úна м *в. инзулин.*

инсуфицијèнција ж лат. **1.** мед. *слабост, недовољан рад неког органа:* ~ срца. **2.** *упитне недовољност, оскудност:* ~ критике.

инсценáција ж *постављање позоришног комада на сцену, сценско уобличење.*

инсцени́рати, -èнӣрāм свр. и несвр. **1.** *поставити, постављати на сцену, уобличити за сценско извођење.* **2.** *наместити, намештати, удесити, удешавати нешто са одређеним циљем:* ~ напад.

интабулáција ж лат. правн. *упис у земљишне књиге којим се стиче власништво над некретнином; хипотека.*

интабýлисати, -ишēм (интабули́рати, -ýлӣрāм) свр. и несвр. *(из)вршити интабулацију, (у)књижити у земљишне књиге некретнину.* ■ ~ **се** *спровести, спроводити интабулацију под својим именом.*

интàрзија ж итал. *орнамент од седефа, слонове кости, комада дрвета, метала и сл. утиснут на дрвеним предметима:* комода са интарзијама.

интѐгрāл, -ála м лат. мат. *коначна, променљива величина.*

ѝнтегрālан, -лна, -о **1.** *који се односи на интеграл:* ~ рачун, ~ образац. **2.** *целокупан, потпун, целовит:* ~ знање. • ~ **брашно**

брашно добијено млевењем жита тако да су сачувани сви састојци.

ӣнтегра́лно прил. *у целини, целовито, потпуно:* ~ представити.

интегра́лнӧст, -ости ж *особина онога што је интегрално, целовитост.*

ӣнтегратӣван, -вна, -о *који служи интеграцији, уједињењу:* ~ чинилац, ~ снага.

интегра́ција ж лат. *спајање, повезивање у целину, сједињавање, уједињавање:* европска ~, економска ~.

ӣнтеграционӣ, -а̄, -ӧ *који се односи на интеграцију, уједињавање:* ~ процес.

интѐгрисā нӧст, -ости ж *повезаност у целину, јединство.*

интѐгрисати, -ишēм (интегри́рати, -ѐгрӣрā̄м) свр. и несвр. *повез(ив)ати, спојити, спајати у целину, ујединити, уједињавати.* ■ ~ **се** *постајати целовит, потпун; ујединити се, уједињавати се.*

интегрӣтēт, -е́та м *целовитост, јединство; неповредивост, недирнутост физичке и моралне целокупности човека као људског бића.*

интѐлект и **ӣнтелект** м *збир човекових духовних представа; способност мишљења, ум, разум.*

ӣнтелектуа̄лан, -лна, -о *који се односи на интелект, мисаони, духовни:* ~ способност, ~ рад.

интелектуа́лац, -лца м *човек великог образовања који се бави неком духовном активношћу, умним радом.*

интелектӯа̄лка ж *женска особа интелектуалац.*

ӣнтелектуа̄лно прил. *у погледу интелекта, у интелектуалном смислу; на интелектуалан начин.*

интелектуа́лнӧст, -ости ж *особина, својство онога који је интелектуалан.*

интелӣгент м *в. интелектуалац.*

интелигѐнтан, -тна, -о *уман, паметан, бистар, проницљив; који одражава оштроумност, интелигенцију.*

интелигѐнтно прил. *разумно, паметно; оштроумно.*

интелигѐнтнӧст, -ости ж *особина онога који је интелигентан.*

интелигѐнција ж лат. **1.** *способност брзог схватања и разумевања, умна обдареност, бистрина, разум.* **2.** зб. *образовани, учени људи, интелектуалци.*

интѐндант м фр. *онај који снабдева храном и др. материјалним потребама војне јединице, службе и сл.*

интѐндантскӣ, -а̄, -ӧ *који се односи на интенданте:* ~ официр, ~ служба.

интендату́ра ж *установа, служба која се стара о снабдевању материјалним потребама војске, организације.*

ӣнтензӣван, -вна, -о **1.** *који се истиче појачаном активношћу, снагом, јачином, појачан, напрегнут.* **2.** *који постиже високу продуктивност, заснован на високој производности:* ~ обрада земљишта, ~ газдинство.

интензиви́рати, -ӣвӣрā̄м свр. и несвр. *(у)чинити интензивним, појача(ва)ти:* ~ активност.

ӣнтензӣвно прил. **а.** *на интензиван начин, појачано, напрегнуто, упорно:* ~ радити. **б.** *изразито, веома, врло:* ~ зелен, ~ црвен.

интензи́внӧст, -ости ж *особина, стање онога што је интензивно, јачина.*

интензӣтēт, -е́та м лат. *јачина, снага; величина снаге, напетости; интензивност.*

интѐнција ж лат. *жеља да се нешто учини, тежња за нечим, хтење, намера.*

интер- лат. *префикс са значењем „међу, између“:* интерконтинентални, интернационалан.

интерā̀кција ж *узајамно дејство, међусобни утицај.*

интѐрвāл, -а́ла м лат. **1. а.** *временски размак између два збивања; пауза, станка:* кратак ~, у интервалима између седница. **б.** *међупростор.* **2.** муз. *разлика у висини, одн. у броју трептаја двају тонова.*

интервѐнисати, -ишēм (интервени́рати, -ѐнӣрā̄м) свр. и несвр. **1.** *(у)мешати се у нешто, посредовати у нечему; предузети, предузимати неки поступак у нечију корист, заузети се, заузимати се за некога:* ~ у сукобу. **2.** *ступити, ступати у акцију, у одбрану некога или нечега; послати оружану силу ради одбране некога, нечега.*

интервѐнтнӣ, -а̄, -ӧ *који се доноси по убрзаном поступку:* ~ закон.

интервѐнција ж лат. **1.** *посредовање у неком сукобу, сукобу и сл.; заузимање за некога или нешто:* ~ банака, ~ партија. **2.** *акција чувања, обезбеђења јавног реда и мира; акција оружане силе једне државе у другој земљи ради утицања на збивања у њој:* ~ полиције; страх од спољне интервенције. **3.** мед. *захват (хируршки) у циљу лечења:* хируршка ~.

интервенциони́зам, -зма м *политика заснована на (војним, економским и сл.) интервенцијама.*

интервенцио́нист(а), -ē м (мн. -сти) *присталица интервенционизма; учесник у интервенцији.*

интервенциони́стичкӣ, -а̄, -ӧ *који се односи на интервенционисте и интервенционизам:* ~ војска, ~ рат.

интѐрвјӯ, -ју̀а м енгл. *разговор новинара са неком истакнутом личношћу намењен објављивању у штампи или на телевизији; текст таквог разговора.*

интервјӯисати, -ишēм свр. и несвр. *обавити, обављати разговор постављајући питања, намењен објављивању.*

интѐрдикт м лат. **1.** *изричита наредба да се нешто не сме извршити.* **2.** ист. *папина забрана вршења црквених обреда као казнена мера.*

интерѐгнум м лат. *време од престанка једне власти до настанка друге, међувлашће; време у ком држава нема сталног владара; безвлашће.*

интерѐсџија м (мн. ж) *онај који ради само за своје интересе, који гледа само личну корист; зеленаш, лихвар.*

ӣнтерес м лат. **1. а.** *оно што нечему иде у прилог, у рачун, корист, добит:* ~ државе, лични ~. **б.** *важност, значај:* од великог интереса, без интереса. **2.** фин. и банк. *увећање које се добија на уложена средства, камата:* дати новац под интерес. **3.** *пажња према ономе што одговара нечијим потребама, настојањима, занимање, заинтересованост, интересовање.*

интересā нтан, -тна, -о *који побуђује радозналост, интересовање, занимљив; необичан:* ~ рад, ~ роман.

интересā нтно прил. *на интересантан начин, занимљиво; необично:* ~ је видети изложбу.

интересā нтнӧст, -ости ж *особина онога што је интересантно.*

интерѐсент м *онај који је заинтересован, који се интересује за нешто, онај кога се нешто тиче.*

ӣнтереснӣ, -а̄, -ӧ **а.** *који се односи на интерес, који је у нечијем интересу:* ~ сфера, ~ подручје. **б.** *којим се одређује, израчунава интерес (2), камата:* ~ проценат, ~ стопа.

ӣнтересовати, -сујēм (интересӣрати, -ѐсӣрā̄м) свр. и несвр. *изаз(и)вати нечију радозналост, занимати, побуђивати интерес према некоме или нечему.* – Нас интересује изборни закон. ■ ~ **се** *посветити, посвећивати пажњу (некоме или нечему), показивати радозналост, интерес (за некога, нешто), распитивати се.* – Интересовао се за све њих.

интерӣје́р, -е́ра м *унутрашњост простора, ентеријер.*

интермѐцо м (мн. с) итал. **а.** *мали позоришни или музички комад који се изводи између чинова главне представе, међучин; кратко сценско или музичко дело веселијег карактера.* **б.** *уметнут, споредан део у књижевним, сценским или музичким делима:* лирски ~, кратки ~.

интѐрнāт, -а́та м лат. *васпитни завод у коме питомци имају наставу, стан и храну; дом за ученике који не живе у породици.*

интѐрнāтскӣ, -ā, -ō *који се односи на интернат:* ~ менза, ~ соба.

интернáција ж лат. *принудно држање под полицијском или војном контролом, уз ограничену слободу кретања, заточење у логору, изолованом месту и сл.:* бити у интернацији, вратити се из интернације.

интернационáла ж **1.** *међународна организација радничких (социјалистичких и комунистичких) партија:* Прва ~, Друга ~, Комунистичка ~. **2.** (Интернационала) *међународна револуционарна пролетерска химна.*

ӣнтернационāлан, -лна, -о *који се односи на све или на многе народе, општи, међународни:* ~ идеја, ~ комисија, ~ дуг. • **интернационални мајстор** шах. *в. под мајстор.*

интернационáлац, -лца м **1.** *учесник интернационале, присталица интернационализма, интернационалист(а).* **2.** спорт. **а.** *играч који наступа на међународним такмичењима.* **б.** *играч неке земље који игра у иностраном клубу.*

интернационàлӣзам, -зма м *подржавање идеја класне солидарности радничких организација и левичарских покрета; поштовање воље свих народа за слободом и равноправношћу; борба против шовинизма:* пролетерски ~.

интернационализáција ж *придавање или признање интернационалног карактера нечему:* ~ капитала.

интернационàлизовати, -ујēм (интернационализи́рати, -ӣзи́рām) свр. и несвр. *учинити интернационалним, међународним:* ~ проблем Босне.

интернационàлист(а), -ē (мн. -сти) м *присталица, следбеник интернационализма.*

интернационàлӣстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на интернационализам.*

интернационáлнōст, -ости ж *особина онога који је интернационалан, онога што је интернационално.*

ӣнтернет м (мн. ø) енгл. *глобална компјутерска мрежа за слободну размену података, међусобну комуникацију и др.*

ӣнтѐрнӣ, -ā, -ō лат. **1.** *унутарњи, унутрашњи; домаћи:* ~ ствар, ~ посао. **2.** мед. *који се односи на унутрашње органе:* ~ болест, ~ медицина, ~ хирургија.

интерни́рати, -èрни́рām свр. и несвр. *принудно ставити, стављати под полицијски или војни надзор, затворити, затварати у логор, затвор и сл.*

интерни́рац, -рца м *онај који је интернираи, прогнан, заточеник.*

интѐрнист(а), -ē м (мн. -сти) **1.** *лекар специјалиста за болести унутрашњих органа.* **2.** *ученик који станује у интернату.*

интернýнције, -ја м лат. *преговарач, посредник; специјални папски или владарски посланик:* папин ~, аустријски ~ у Цариграду.

ӣнтерогатӣв м лат. лингв. *упитна заменица; упитна реч уопште.*

интерпела́ција ж лат. *посланичко питање у парламенту којим се тражи изјашњење владе о неком политичком питању.*

интѐрпелисати, -ишēм свр. и несвр. *поднети, подносити интерпелацију (влади или неком министру).*

ӣнтерпланетāрнӣ, -ā, -ō *који се односи на простор између две или више планета, међупланетарни.*

интерпола́ција ж лат. *накнадно уметање у неки текст елемената који нису били у њему; фалсификовање оригиналног текста додавањем; додатак, уметак.*

интерполи́рати, -òли́рām свр. и несвр. *накнадно уметати, уметнути у текст; фалсификовати додавањем нових речи или реченица; дода(ва)ти, уметнути, уметати.*

ӣнтерпретатӣван, -вна, -о *који се односи на интерпретирање, интерпретацију:* ~ способност, ~ ниво.

интерпрѐтāтор м *онај који нешто интерпретира, тумач; онај који приказује, изводи какво драмско дело, репродукује какву песму, мелодију, извођач.*

интерпрѐтāторка ж *женска особа интерпретатор.*

интерпретáција ж лат. **1.** *тумачење смисла нечега, објашњење, приказ:* научна ~, субјективна ~. **2.** *сценско приказивање, извођење, репродуковање (драме, музичког дела и сл.):* глумачка ~, ~ песме.

ӣнтерпретациōнӣ, -ā, -ō *који се односи на интерпретацију, извођачки.*

интѐрпретовати, -тујēм (интерпрети́рати, -èти́рām) несвр. (ретко свр.) **1.** *приказ(ив)ати, (про)тумачити:* ~ историју земље, ~ роман. **2.** *представљати на сцени; изводити, репродуковати (песму, мелодију и сл.).*

интерпýнкција ж лат. лингв. *правописни знаци којима се у писму раздвајају реченице и њихови делови; употреба таквих знакова.*

интерпýнкцијскӣ, -ā, -ō *који се односи на интерпункцију:* ~ знак.

интерферѐнција ж лат. физ. *узајамно дејство таласа (електричних, светлосних, водених и др.).*

инти́ма и **ӣнтима** ж *оно што је лично, интимно, скривена мисао, жеља; скривен, затворен начин живота, пријатна средина, тајна атмосфера.*

ӣнтӣман, -мна, -о лат. **1.** *који се односи на човеков духовни и емотивни живот, унутрашњи, лични:* ~ осећање, ~ мишљење. **2.** *тесно везан пријатељством, близак, присан:* ~ пријатељ, ~ разговор. **3.** *љубавни, љубавнички:* ~ веза, ~ однос. **4.** *који се односи на ужи круг људи, рођака, пријатеља:* ~ ручак. **5.** *испуњен пријатном, тајном атмосфером:* ~ салон.

интимѝтēт, -е́та м *в. интимност.*

ӣнтӣмно прил. *на интимни начин, дубоко у себи; присно, пријатељски; тесно:* ~ сматрати; ~ разговарати; ~ везан за некога.

инти́мнōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога што је интимно; присност, блискост, тајлина.*

интӣмус м *интиман, присан пријатељ.*

интоксикáција ж лат. мед. *повреда организма отровним материјама, тровање.*

интонáција ж лат. **1.** *ритмичко-мелодијске модулације гласа, тон говора уопште; наглашавање појединих гласова, речи:* ~ гласа, реченична ~. **2.** муз. *начин звучања тона или инструмента; почетни тон при певању или свирању:* беспрекорна ~. **3.** слик. *начин мешања боја, нијансирање боја.*

интонáцијскӣ и **ӣнтонациōнӣ,** -ā, -ō *који се односи на интонацију.*

интони́рати, -òни́рām свр. и несвр. **1.** *да(ва)ти почетни тон при певању или свирању, почети, почињати певати или свирати; (от)певати, (од)свирати:* ~ химну, ~ песму. **2.** фиг. *да(ва)ти унутрашњи садржај нечему, (о)бојити, прожети.* – Текст је интониран реалистички.

интравѐнōзан, -зна, -о мед. *који се убризгава у вене:* ~ инјекција.

интравѐнōзно прил. *на интравенозан начин:* ~ дати инјекцију.

ӣнтравēнски прил. *в. интравенозно.*

интрáла ж итал. муз. *кратак музички став, предигра.*

ӣнтрамускулāран, -рна, -о *који се убризгава, даје у мишић:* ~ инјекција.

ӣнтрамускулāрно прил. *на интрамускуларан начин:* дати инјекцију ~.

ӣнтранзитӣван, -вна, -о *који нема објекат, нерелазан:* ~ глагол.

ӣнтрига ж фр. **1.** *потајан, лукав поступак који има за циљ да створи забуну, раздор, сплетка, смутња:* љубавна ~, страначка ~. **2.** књиж. *заплет радње у књижевном делу.*

интри̏гант м *сплеткар, смутљивац.*

интри̏ганткиња (интри̏гантица) ж *сплеткашица, смутљивица.*

интри̏гантскӣ, -ā, -ō *који се односи на интриганте, сплеткашки:* ~ политика.

интри̏гантски прил. *на интригантски начин.*

интри̏гантство с *особина, својство интриганта; сплеткарење.*

интрига́рати, -и̏гӣрām свр. и несвр. *(на)правити интригу, сплетку, створити, стварати забуну, смутњу.*

и̏нтриговати, -гујēм свр. и несвр. *в. интригирати.*

и̏нтроспектӣван, -вна, -о *који се односи на интроспекцију, самопосматрачки:* ~ метод, ~ анализа.

интроспе̏кција ж лат. псих. *посматрање сопствених психичких реакција, самопосматрање; размишљање о својим поступцима.*

и̏нтуитӣван, -вна, -о *који се односи на интуицију, који се сазнаје путем интуиције; обдарен интуицијом:* ~ критика; ~ политичар.

и̏нтуитӣвно прил. *на интуитиван начин, интуицијом:* ~ осећати.

интуи́ција ж лат. псих. *способност непосредног схватања, сазнања нечега без помоћи логичког закључивања; предосећај.*

и̏нћӯн, -у́на м итал. зоол. *риба слична сардели* Engraulis encrasicholus, *дуга до 15* cm.

и̏нфāман, -мна, -о лат. *бесраман, бестидан, порочан; срамотан, подао:* ~ љубавник, ~ задовољство.

и̏нфāмно прил. *на инфаман начин, бестидно, срамно:* ~ се понашати.

инфантѐрија ж фр. вој. *род војске, пешадија.*

инфантѐрӣјскӣ, -ā, -ō *пешадијски:* ~ пуковник.

инфантѐрист(а), -ē м (мн. -сти) *војник који служи у пешадији.*

и̏нфантӣлан, -лна, -о лат. *који је као у детета, на нивоу дечје интелигенције, недозрео, детињаст; умно неразвијен, малоуман.*

инфантили̏зам, -зма м мед. *душевна и телесна неразвијеност, заосталост.*

и̏нфантӣлно прил. *на инфантилан начин, наивно.*

инфанти́лнōст, -ости ж *особина онога који је инфантилан, онога што је инфантилно.*

и̏нфаркт м лат. мед. **1.** *ограничена обамрлост некога дела органа због зачепљености артерије која доводи крв у тај део:* ~ срца, ~ плућа. **2.** разг. *инфаркт срца.*

и̏нфектӣван, -вна, -о **а.** *који шири инфекцију, заразан:* ~ болест. **б.** (одр.) *који се бави заразним болестима:* ~ медицина, ~ клиника.

инфѐкција ж лат. мед. *ширење заразних клица, зараза.*

инфѐкцӣјскӣ, -ā, -ō и **и̏нфекциōзан,** -зна, -о *в. инфективан (1):* ~ материја, ~ болест.

и̏нфериōран, -рна, -о лат. *мање вредан, подређен; споредан:* ~ критика.

инферио́рнōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина, стање онога који је инферіоран, онога што је инферіорно.*

и̏нфикс м (ген. мн. и̏нфӣксā) лат. лингв. *врста афикса, творбена или граматичка морфема унутар речи, између творбених основа, основе и наставка и сл. (нпр. југ-о-исток).*

инфилтра́ција ж лат. **1.** *уношење, продор страних елемената, утицаја у какву средину.* **2.** мед. *продирање страних супстанци у поједине органе или ткива.*

инфилтри́рати се, -и̏лтрӣрām се свр. и несвр. (негде, у нешто) *продрети, продирати у нешто, увући се, увлачити се.*

и̏нфинитӣв м лат. лингв. *нелични непроменљиви глаголски облик којим се именује процес, радња, стање или збивање (нпр. читати).*

и̏нфинитӣвнӣ, -ā, -ō *који се односи на инфинитив:* ~ облик, ~ основа, ~ наставак.

и̏нфинӣтнӣ, -ā, -ō лат. лингв. *в. нелични (1).*

инфици́рати, -ѝцӣрām свр. и несвр. мед. *пренети, преносити инфекцију, заразити, заражавати:* ~ рану, ~ грло. ■ ~ **се** *заразити се, заражавати се.*

инфла́ција и **ѝнфлāција** ж лат. екон. *поремећај у односу робних и новчаних токова који се испољава у порасту цена, одн. паду вредности новца, пуштање у оптицај новца који нема економско покриће.*

инфлуѐнца ж итал. **1.** мед. *акутна заразна болест коју изазивају вируси, праћена високом температуром, клонулошћу, грип.* **2.** физ. *набијање електрицитетом ненаелектрисаног тела уношењем у електрично поље.*

и̏нформатӣван, -вна, -о **а.** *који садржи информације, обавештења, којим се износе информације:* ~ чланак, ~ осврт. **б.** *који прикупља и пружа информације, обавештајни:* информативни преговори, ~ служба, ~ разговор.

информати́внōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *стање, особина онога што је информативно.*

информа̀тика ж *наука о компјутерској техници, рачунарство.*

информа̀тичār м *стручњак за информатику, за рачунарство.*

информа̀тичкӣ, -ā, -ō *који се односи на информатику:* ~ будућност, ~ напредак.

инфо̀рма̄тор м лат. **а.** *онај који даје информације, обавештења.* **б.** *књига која даје основне информације из одређене области:* језички ~.

информа́ција ж лат. *податак о нечему или некоме, обавештење; саопштење, извештај.*

и̏нформациōнӣ (информа́ци̏јскӣ), -ā, -ō *који се односи на информације, информативан (б):* ~ служба, ~ биро, ~ агенција.

Информбѝро, -ōа м ист. *скраћени назив за саветодавно тело, тзв. „Информациони биро" који су 1947. год. основале комунистичке и радничке партије Совјетског Савеза и неких земаља, а који се од 1948. до распуштања 1956. ангажовао против политике државног и политичког руководства Југославије.*

информбѝровац, -бвца м *присталица резолуције Информбироа од јуна 1948.*

информбѝровскӣ, -ā, -ō *који се односи на информбировце и Информбиро.*

инфо̀рмисāње с **1.** гл. *им од информисати (се).* **2.** *информативна делатност, обавештавање помоћу медија (новине, радио, телевизија и др.):* средства информисања.

инфо̀рмисати, -ишēм (информи́рати, -о̀рмӣрām) свр. и несвр. *да(ва)ти информације, обавестити, обавештавати:* ~ о стању у земљи. ■ ~ **се** *обавестити се, обавештавати се:* ~ се о свему.

инфраструкту́ра ж *економска и организациона подлога неког великог пројекта, подухвата (комунална мрежа, радна снага и сл.).*

и̏нфраструктӯрнӣ, -ā, -ō *који се односи на инфраструктуру:* ~ проблем, ~ радови.

инфрацр̀венӣ, -ā, -ō у изр. ~ **зраци** *невидљиви зраци који су у спектру испод црвених, топлотни зраци.*

ѝнфӯзија ж лат. мед. *убризгавање течности у крвне судове.*

инфӯзо̄рија ж (инфӯзо̄рӣј, -ија м) зоол. *у мн.: једноћелијске микроскопски ситне животиње* Infusoriae *из класе* Protozoa *(у јд. животиња из те класе).*

инхала́ција ж лат. *удисање лековите паре или гасова из извесних течности.*

инхали́рати, -а̀лӣра̄м свр. и несвр. *удахнути, удисати лековите ӣаре или ӣасове.*

ѝнцест м лат. правн. *родоскврнење, родоскврнуће.*

инцѝдент м лат. *неочекиван, незӣодан доӣађај исӣад, изӣред; мањи (оружани) сукоб, чарка, задевица.*

инцѝдентан, -тна, -о *исӣуњен инцидентима, сукобима:* ~ ситуација, ~ разговор.

и̂нч м енгл. *мера за дужину у Енӣлеској* (2,54 cm): монитор од 17 и̂нча̄.

и̂ње с (мн. ø) **1.** *смрзнуте водене честице у облику ледених иӣлица које се нахваташу ӣо трави и дрвећу, смрзнута маӣла.* **2.** фиг. *ӣроседа коса.*

ѝоле и **ѝоле** прил. **1.** *макар у најмањој мери, бар мало, иколико, ишӣа:* имати ~ воље за послом, бити ~ интелигентан. **2.** *ма на који начин, икако:* ако је ~ могуће.

ѝōн, ио́на м грч. ел. *в. јон.*

ионà̀ко и **ионà̀кō** прил. *без обзира на све дружо, и ӣоред тоӣа, и иначе.* – Ми смо ионако закаснили.

ионизáција ж ел. *в. јонизација.*

иониз- *в. јониз-.*

ѝоткуд(ā) прил. *макар откуда, с било које сӣране.* – Хоће ли иоткуда стићи помоћ.

ѝӣа̄к прил. *кад се истиче да нешӣо не изостаје иако би се ӣо нормално очекивало: и ӣоред тоӣа, уӣркос* **а.** (у корелацији с везницима: иако, мада, премда) *у доӣусној реченици, у односу на садржај ӣлавне реченице.* – Мада су сви стигли на време, ипак приредба није почела у осам. **б.** *уоӣшше у вези са садржајем реченице (често заједно са сӣроӣним везницима).* – Она је ипак избегавала да говори о себи. То је већ изгубљено, а ипак још животари.

ипѐрӣт, -и́та м хем. *врста бојноӣ оӣрова који изазива озледе и иликове на кожи, ӣовраћање и др.*

ѝпсилōн и **ѝпсилон** м **1.** *назив за латинско слово „у“.* **2.** мат. *ознака и назив за (дружу) непознашу величину у маӣематичким изразима и оӣерацијама.*

ирадија́ција ж лат. **1.** физ. *обасјавање, зрачење; ӣривидно ӣовећање свеӣлоӣ ӣредмеша на шамној ӣодлози.* **2.** мед. *ширење бола у околину оболелоӣ орӣана.*

ѝрационā̀лан, -лна, -о лат. **1.** *који се не може схваӣиӣи разумом, који се не заснива на лоӣичком мишљењу, нелоӣичан:* ~ метод, ~ карактер. **2.** мат. *чија се вредносӣ не може до краја израчунаӣи и изразиӣи:* ~ број, ~ једначина.

ирационалѝзам, -зма м *филозофско идеалисӣичко схваӣање ӣо коме се сушӣина света не може објасниӣи разумом ниӣи лоӣички.*

ирационалѝстичкī, -ā, -ō *који се односи на ирационализам:* ~ став, ~ поезија.

ирациона́лнōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина, свој̌ство оноӣа шшо је ирационално.*

и̂рвāс м зоол. *врсша јелена* Rangifer tarandus *из ӣор.* Cervidae, *северни јелен, соб.*

и̂реа̄лан, -лна, -о лат. *који не ӣосӣоји у сшварносӣи, несшваран, нереалан:* ~ слика, ~ свет.

и̂реверзибӣлан, -лна, -о лат. *који се не може враӣиӣи, неӣовраӣан:* ~ појава, ~ процес.

и̂регула̄ран, -рна, -о лат. *који не ӣодлеже оӣшшим ӣравилима, нормама, нейравилан, нереӣуларан.*

иредѐнта ж итал. **а.** *в. иредентизам.* **б.** *ӣристалице, следбеници иредентизма:* **в.** *шежња и ӣокреӣ националних мањина у некој земљи да се сједине са земљом маӣицом.*

иредентѝзам, -зма м пол. *национални ӣокреӣ у неким земљама да се национална мањина ӣрикључи маӣици земљи (насӣао ӣрема шаквом националисӣичком ӣокрешу у Иша̄лији крајем XIX и ӣочешком XX века).*

иредѐнтист(а), -ē м (мн. -сти) *ӣристалица, следбеник иредентизма, иредента.*

иредентѝстичкī, -ā, -ō *који се односи на иредентизам и иредентисше:* ~ ӣокреш, ~ идеје.

ирелевà̀нтан, -тна, -о лат. *безначајан, неважан, небишан, сӣоредан:* ~ разлог, ~ циљ.

ирелевà̀нтно прил. *без значаја, неважно, сӣоредно.*

ирѝга̄тор м лат. *ӣосуда с ӣуменом цеви за исӣирање шелесних шуӣљина, рана, за клисӣирање и сл.*

ирига́ција ж **1.** агр. *наводњавање земљишша.* **2.** мед. *исӣирање ӣомоћу ириӣашора.*

ѝрӣдӣј (ѝрӣдӣј, -ија) м хем. *хемијски елеменаш* (Ir), *шлеменишӣи меӣал сивкасӣобеле боје.*

и̂рис м грч. **1.** анат. *обојени круӣ око зенице ока, дужица,* iris. **2.** бот. *ӣеруника* Iris.

ирити́рати, -ѝӣӣра̄м лат. свр. и несвр. *узбудиӣи, узбуђиваӣи, узнемири(ва)ӣи; раздражи(ва)ӣи:* ~ ӣротивника. ■ ~ **се** *узбудиӣи се, узбуђиваӣи се, узнемири(ва)ӣи се; раздражи(ва)ӣи се.*

ирмоло̀гија ж грч. *боӣослужбена књиӣа у којој су сабрани ирмоси, збирка ирмоса.*

ѝрмос м грч. *ӣочешна сӣрофа ӣравославне цркве̄не ӣесме.*

иронѝза̄тор м *в. ироничар.*

иронѝза̄торскī, -ā, -ō *који се односи на иронизашоре, ироничан.*

ирò̀низовати, -зујем несвр. *в. иронисаӣи.*

ѝрōнија и **ирò̀нија** ж грч. *ӣрикривено, увијено исмевање, изрушивање ӣри коме се ӣовори сушӣроӣно од оноӣа шшо се мисли; ӣодсмех.* • ~ **судбине** *неочекиван шок доӣађаја, обрш.*

ирò̀нисати, -ишем (иронизи́рати, -ѝзӣра̄м) свр. и несвр. *рећи, ӣоворишӣи с иронијом, ӣодсмевајући се; исмеја(ва)ӣи (некоӣа).*

ирò̀ничан, -чна, -о *склон иронији, ӣорузи, ӣодруӣљив, заједљив:* ~ осмех, ~ ӣоглед, ~ глас.

ирò̀ничā̀р м *онај који иронише, који се ӣодсмева.*

ирò̀ничкī, -ā, -ō *ӣун иронije, ироничан.*

ирò̀нички прил. *в. иронично.*

ирò̀нично прил. *на ироничан начин, с иронијом, ӣодсмешљиво, ӣодруӣљиво:* ~ се смешити, ~ рећи.

ирò̀ничнōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина оноӣа који је ироничан, оноӣа шшо је иронично.*

исави́јати, -а̀вӣја̄м свр. *савиӣи више ӣуша, на више месша, исӣресавијаӣи:* ~ салвете. ■ ~ **се** *савиӣи се, изувијаӣи се.*

исà̀катити, -ӣм свр. **а.** *учиниӣи некоӣа сакашим, осакаӣиӣи:* ~ руке. **б.** фиг. *унаказиӣи, уӣропашиӣи.* – Исакатили су му причу у новинама. ■ ~ **се** *осакаӣиӣи се, обоӣаљиӣи се.*

иса́њати, ѝсањā̄м свр. *сшвориӣи у сновима, у машши.*

ѝсвађати се, -а̄м се свр. *ӣровесӣи доста времена свађајући се, насвађаӣи се.*

исе́вати се, -ѝсева̄м се јек. **исијѐвати се,** ѝсијева̄м се свр. *севнуӣи више ӣуша, у више махова (о муњама).*

исејáвати, -ѐја̄ва̄м јек. **исијáвати,** -ѝја̄ва̄м несвр. *сејући одсшрањиваӣи мекиње из брашна.*

ѝсек јек. **ѝсјек** м **1.** *исечени комад нечеӣа:* ~ сланине. **2.** *засечено удубљење, ӣрорез, оӣвор:* ~ на вратима.

исе́кнути, ѝсēкнēм свр. *осекнуӣи, ишмркнуӣи:* ~ нос детету. ■ ~ **се** *ишмркнуӣи се, осекнуӣи се.*

исѐлити, ѝселӣм (трп. ѝсељен) свр. **1.** *наӣераӣи некоӣа да наӣусӣи своје ӣребивалишше, да се ӣресели на друго месшо:* ~ сшановнике града. **2. а.** *в. иселиӣи се.* – Цело село треба да исели. **б.** *изнеӣи сшвари ӣри селидби.* ■ ~ **се** *наӣусӣиӣи са свом ӣокреӣном имовином раније ӣребивалишше (сшан, ӣрад, кућу, земљу).*

исељáвати (се), исèљāвāм (се) *несвр. према исели̏ти (се).*

исељѐни̏к, -и́ка м *онај који се иселио, онај који је нате̏ран да се исели.*

исељѐни̏чкӣ, -ā, -ō *који се односи на исељенике и на исељене:* ~ комесаријат, ~ право.

исељени̏штво с **1.** *положај, статус исељеника, исељенички живо̏т.* **2.** зб. *исељени̏ци.*

исељéње с *трајно напу̏штање ранијег пребивалишта.*

и̏сећи, исéчēм јек. **и̏сјећи,** исијèчēм (3. л. мн. исéкӯ јек. исијекӯ; аор. и̏сēче јек. и̏сијече; имп. исéци јек. исијèци; трп. и̏с(ј)ечен, -а) свр. **1. а.** *секу̏ћи изделити нешто на комаде, делове или изразвајати, одсећи, изрезати:* ~ хлеб на комаде. **б.** *по̏бити (нечим о̏штрим или ва̏треним):* ~ сабљом, ~ рафалима. **2. а.** *сечењем уништити (шуму, виногра̏д и сл.).* **б.** *сечењем одстрани̏ти, изостави̏ти:* ~ предговор књизи. **3.** *начини̏ти изрез, изрезати:* ~ хаљину на грудима. **4.** *начини̏ти, изради̏ти нешто резањем; издубсти:* ~ степенице у камену, исећи слова у дрвету. ■ **~ се 1.** *по̏вредити се, по̏сећи се:* ~ се ножем. **2.** *по̏бити се (обично ножевима и сл.).* – Хтедоше се исећи.

исéцати, ѝсēцāм јек. **исијèцати,** ѝсијецāм *несвр. према исећи.*

ѝсецати јек. **ѝсјецати,** -ā̀м свр. *исећи на ситне комаде, исецка̏ти:* ~ месо.

ѝсецкāнӧст јек. **ѝсјецкāнӧст,** -ости ж *својство оно̀га што је исецкано, ситњеност.*

ѝсецкати јек. **ѝсјецкати,** -ā̀м свр. *исећи на комадиће, ситни̏ти:* ~ месо, ~ лук.

ѝсечак јек. **ѝсјечак,** -чка м **1. а.** *исечени, одсечени део, комади̏ћ нечега:* ~ хартије, ~ јабуке. **б.** *исечени део штампа̏ног те̏кста:* ~ из новина. **2.** фиг. *део, делић неке целине:* ~ из његова дела, ~ из живота. **3.** мат. *део површине кру̏га између два полупречника.*

исијáвати, исијāвāм несвр. **1.** *одава̏ти, испу̏штати (то̏плоту, светлосне, радиоакти̏вне и сл. зраке), зрачи̏ти.* **2.** *избија̏ти (о светлости, то̏плоти и сл.).*

ѝсиот м бот. *биљка* Zingiber officinale *из ф.* Zingiberaceae *са ароматичним кореном који се упо̀требљава као зачин и лек, ђумбир.*

исисáвати, исисāвāм *несвр. према исиса̏ти.*

ѝсисати, -ā̀м и -ишēм свр. **1.** *сисањем извући из чега какву течност, састојке и сл., упи̏ти у себе (течност и сл.):* ~ отров из прста. **2. а.** фиг. *лукавством, при̏нудом и сл. извући, узе̏ти (добитак, нова̏ц):* ~ огромне суме новца из предузећа, ~ од оца задњи динар. **б.** фиг. *изнури̏ти, исцрпсти (физички) некога.* – Болест и посао су га исисали. • **~ крви (задњу кап)** *по̏тпуно материјално уништи̏ти.* **~ из (малог) прста** *ре̏ћи нешто без основа, измисли̏ти.*

ѝситнити и **исѝтнити,** ѝситнӣм свр. **1.** *разби̏ти на делиће, раздроби̏ти, измрвити.* ~ земљу, ~ храну. **2.** *промени̏ти у ситан новац, уситни̏ти.* ■ **~ се** *разби̏ти се на делиће, раздроби̏ти се, измрвити се.* – Земља се преко зиме иситнила.

ѝсказ и **и̏скāз** м **1. а.** правн. *саопштење (усмено или писмено) да̏то на саслушању пред званичним власти̏ма које служи као докуме̏нт у судском по̀ступку:* ~ сведока, ~ окривљеног. **б.** *изја̏ва, тврдња:* по исказу владике, према исказима ученика. **2. а.** *речима исказана мисао (усмено или писмено); начин изражавања мисли, осећања:* песнички ~, потпун ~. **б.** *изражавање, испољавање, израз:* ~ материнске љубави, ~ топле срдачности, ~ пажње. **3.** *званично обавеште̏ње, извеша̏ј; спи̏сак о по̀дацима, евиденција:* поднети исказ о поласку у школу, табеларни ~ о броју оболелих.

искáзати, ѝскāжēм свр. **1. а.** *изрази̏ти речима, ре̏ћи, каза̏ти, саопшти̏ти, изго̀вори̏ти.* – Од страха не могу све да искажу. **б.** *да̏ти изја̏ву, изја̏вити:* ~ на првом саслушању. **2.** *речима пре̏дставити, прика̀зати, опи̏сати:* ~ у књигама. **3.** *испо̀љити према не̏коме извесна осећања, расположења:* ~ гостопримство, ~ пријатељство. **4.** мат. *прика̀зати, формули̏сати:* ~ једначином, ~ бројем. ■ **~ се 1.** *искрено, о̀творено ре̏ћи, пове̏рити се; испове̏дати се.* – Није хтео ни пред ким да се искаже. **2. а.** *пружи̏ти неки доказ о себи, по̀казати се:* ~ се као лош политичар. **б.** *оста̏вити до̀бар у̀тисак о себи, ста̏ћи се.* – Исказали су се у последњем рату.

искази́вати (се), -а̀зујēм (се) *несвр. према исказа̏ти (се).*

ѝсказница ж **1.** *докуме̏нт о иденти̏тету личности, лична ка̀рта.* **2.** *званични докуме̏нт који има материјалну вредност нечега.*

искаи̏шати, -а̄м свр. **1.** *исту̏ћи, изби̏ти каишем.* **2.** *исећи на каише, расе̏ћи, по̀цепати:* ~ капут. ■ **~ се** *исцепа̏ти се на комаде, на каише.*

искајáвати, -а̀јāвāм несвр. *испашта̏ти због нечега:* ~ грехе.

ѝскајати, -јēм свр. *пате̏њима искупи̏ти грехове, окаја̏ти:* ~ зло што је учинио. ■ **~ се** *опрости̏ти сам себи жалећи због учињеног по̀ступка; покаја̏ти се.*

искáкати, ѝскāчēм *несвр. према искочи̏ти.*

искаки́вати, -а̀кујēм *несвр. према искочи̏ти.*

искàлемити, -ӣм свр. *окалеми̏ти (воћке, цвеће).*

искáлити, ѝскāлӣм свр. **1.** *каљењем учини̏ти што још тврђим:* ~ секиру. **2.** фиг. *да̏ти одушка јаком осећању (бесу, гневу, јаду и сл.), ру̏ђавом расположењу (обично гру̀бо по̀ступајући према не̏коме):* ~ жуч, ~ јаде, ~ зловољу, ~ јарост. ■ **~ се** *да̏ти одушка љу̀тњи, гневу, бесу и сл. (обично гру̀бо по̀ступајући, напада̏јући некога):* ~ се на комшију.

искáљати, ѝскāљāм свр. *испрља̏ти, изгли̏бати.* ■ **~ се** *испрља̏ти се, изгли̏бати се.*

искаљи́вати (се), -а̀љујēм (се) *несвр. према искали̏ти (се).*

ѝскамчити, -ӣм свр. *камчењем доби̏ти, измољака̏ти:* ~ који динар од оца.

исканцѝјати, -а̄м свр. *канцијом, бичем изудара̏ти, исту̏ћи.*

ѝскапати, -пљēм (-а̄м) свр. **1.** *исте̏ћи, изли̏ти се капљући, полако, ка̏п по ка̏п:* ~ из флаше. **2.** (о очима) **а.** *изгуби̏ти сјај, живо̏ст од плача.* **б.** (у клетвама) *исцури̏ти, исте̏ћи.* – Очи ми искапале ако лажем. • **~ очи** *намучи̏ти се напре̏жући вид при неком раду; намучи̏ти се узалудном чежњом, жељом за неким.*

искáпити, ѝскāпӣм свр. *испи̏ти до после̏дње капи, до дна:* ~ чашу, ~ пиво.

искапљи́вати, -а̀пљујēм *несвр. према искапи̏ти.*

искáрати, ѝскāрāм свр. *прекори̏ти, покара̏ти; изгрди̏ти, изружи̏ти:* ~ дете.

искарики́рати, -ѝкӣрāм свр. *изврну̏ти руглу прика̀зујући нешто намерно као карика̀туру, смешно.*

искарѝот м пеј. *издајник, неверник (према библијском Јуди Искариоту).*

ѝскартати, -а̄м свр. **1.** *доби̏ти на ка̀ртама:* ~ сат. **2.** *изгу̀би̏ти на ка̀ртама, прокарта̏ти:* ~ сав иметак.

искàсапити, -ӣм (трп. искàсапљен) свр. **1. а.** *исећи на комаде месо заклане живо̀тиње:* ~ вола. **б.** разг. *(некога) исећи, израњавити, унака̀зити (обично хладним оружјем).* **2.** фиг. **а.** *скраћивањем, изоста̀вљањем измени̏ти (неки те̏кст).* **б.** *о̀штро искритикова̏ти:* ~ роман.

ѝскати, и̏штēм несвр. **1.** *тражи̏ти да се нешто доби̏је; моли̏ти:* ~ хлеба, ~ новаца. **2.** *тражи̏ти за жену, проси̏ти:* ~ најстарију кћер. **3.** *настоја̏ти да се нешто или неко на̏ђе, прона̏ђе, откри̏је, тра̀жити за неким, нечим:* ~ нешто по кући. **4.** *осећа̏ти по̀требу за нечим, изискива̏ти.* – фиг. Његово здравље иште потребу за лечењем. Чаша жучи иште чашу меда. **5.** *тражи̏ти да се нешто учини, захтева̏ти:* ~ помоћ, ~ да им певамо. **6.** *тражи̏ти као накна̏ду, као проти̏ввредност.* – Шта иштеш за прасе?

искашљáвати (се), -а̀шљāвāм (се) *несвр. према искашља̏ти (се).*

и̏скашљај м *оно што се искашље, испљу̏вак.*

искàшљати, ѝскашљём свр. *кашљући избаци̏ти из дисајних орга̑на:* ~ слуз, ~ крв. ■ ~ **се 1.** *кашљући про̀чистити грло.* **2.** *огла̑сити се кашљем, накашља̀ти се (обично пре по̀четка го̀ворења, скрећући па̑жњу на своје при̏суство).*

искашљи́вати (се), -ѐшљујём (се) *несвр. према искашља̀ти (се).*

ѝскварено̑ст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога који је искварен, онога што је искварено.*

искваритн, ѝскварѝм свр. **1.** *довести у неисправно стање, поквари̏ти; оштети̏ти.* **2.** *измени̏ти у негативном смислу, поремети̏ти, морално поквари̏ти:* ~ укус, рат ће га ~. ■ ~ **се 1.** *доспе̏ти у рђаво, лоше стање.* **2.** *по̀стати склон неморалу, невала̏лству, стећи лоше склоности.*

ѝсквасити, -и̏м свр. *учини̏ти влажним, поква̀сити:* ~ ципеле. ■ ~ **се** *поква̀сити се.*

ѝскежено прил. *са искеженим зубима, кезећи се:* ~ гледати.

искéзити, ѝскезѝм (искéсити, ѝскесѝм) свр. (нешто) *правећи гримасу по̀казати зубе, исцери̏ти; развући (уста, зубе) у гримасу:* ~ зубе, ~ уста. ■ ~ **се** *напра̀вити гримасу та̀ко да се виде зуби, развлачећи уста, исцери̏ти се:* ~ се на некога.

искúвати, ѝскѝвам *несвр. према исковати.*

ѝскидано прил. *испрекидано, на прекиде:* ~ говорити.

ѝскидати, -а̑м свр. (нешто) **1. а.** *нагли̏м по̀кретима исцепа̀ти на комаде, распа̀рчати, раскомада̀ти:* ~ зубима месо, ~ хартију у парчиће. **б.** фиг. *измучи̏ти се, исека̀рати се.* – Искида је страх за децом. **2.** *прекину̀ти на више места, испрекида̀ти:* ~ емисију, ~ конац. ■ ~ **се а.** *прекину̀ти се на више места, растргну̀ти се, распа̀рчати се (о концу и сл.).* **б.** фиг. *изнури̏ти се, измучи̏ти се.* – Жив се искида због ње. • ~ **живце (нерве) некоме** *узнемири̏ти, насекира̀ти некога.* ~ **се од смеха** *много се смејати.*

искúјати, ѝскијам и **искúхати,** ѝскишем (ѝскихам) свр. **1.** *кијањем избаци̏ти из носа, грла.* **2.** фиг. *доживе̏ти, претрпе̏ти непријатне после̏дице.* ■ ~ **се 1.** *кијајући ослободи̏ти се неугодног надражаја у носу; задовољи̏ти по̀требу за кијањем.* **2.** фиг. *искали̏ти срџбу, бес над неким.*

искила́вити, -ѝлавим свр. *учини̏ти килавим:* ~ коња. ■ ~ **се а.** *доби̏ти килу, по̀стати килав.* **б.** фиг. *сатрти се радећи.*

ѝскинути, -нем свр. *нагли̏м по̀кретом одвоји̏ти, о̀ткинути, испргну̀ти, ишчупа̀ти:* ~ лист из свеске, ~ комарцу ногу. ■ ~ **се** *отргну̀ти се, о̀ткинути се.*

искúпети јек. **искúпјети,** -пим свр. **1.** *кипећи, кључајући изли̏ти се, прѐлити се (о кафи, млеку и сл.).* **2.** фиг. **а.** *ражести̏ти се.* **б.** *истроши̏ти се, исцрпсти се:* ~ од болести.

ѝскиснути, -нем свр. *по̀стати мокар од кише, добро по̀киснути.*

ѝскитити, -и̏м (трп. ѝскићен) свр. **1.** *украси̏ти, накити̏ти, улепша̀ти спо̀љни изгле̑д:* ~ кућу, ~ блузу. **2.** фиг. **а.** *улепша̀ти своје изражавање бираним, живописним речима, стилским фигурама:* ~ причу, ~ текст песничким изразима. **б.** *напи̏сати лепим, китњастим рукописом:* ~ писмо краснописом. **3. а.** фиг. *прика̀зати у позитивном или негативном смислу измишљајући неистините чињенице:* ~ цео догађај, ~ читаву причу. **б.** *изне̏ти, исказа̀ти верно до најмање појединости.* ■ ~ **се** *украси̏ти се, накити̏ти се.*

искúхати *в. искијати.*

искласа́вати, -а̀са̀вам *несвр. према искласа̀ти.*

искла̀сати, -а̑м свр. *разви̏ти, пусти̏ти класове (о пшеници и сл.).*

ѝсклати, ѝскољем свр. *поубија̀ти клањем, по̀клати; наве̏сти на крваве сукобе, по̀коље, закрвити.* ■ ~ **се** *поубија̀ти се, по̀клати се.*

исклѐпати, -а̑м свр. *наошти̏ти, изошти̏ти клепањем, ковањем:* ~ секиру.

исклѐсати и **ѝсклесати,** ѝсклешем свр. *клесањем изради̏ти (од камена); уклеса̀ти, уреза̀ти (у камену):* ~ споменик; ~ стихове.

исклиза́вати, -ѝза̑вам *несвр. према исклиза̀ти.*

исклѝзати, ѝсклизам, **искли́зати,** ѝсклѝжем и **искли́зити,** -и̏м свр. *клизећи испа̀сти (о сапуну и сл.)*

искли́знути, ѝсклѝзнем и **ѝсклизнути,** -нем свр. **1.** *склизну̀вши испа̀сти:* ~ из руке, ~ из шина. **2.** фиг. *извући се, ишчупа̀ти се неопа̑жено.* ■ ~ **се** *в. исклизну̀ти (1).*

исклизну́ће с *неочекивано испа̀дање (воза из шина).*

исклѝјати, -а̑м свр. *пусти̏ти клицу, изданак (о семену).*

исклобу́чати се, -а̑м се свр. *доби̏ти клобуке, прѐкрити се клобуцима (о хлебу и сл.).*

искључивати и **ѝскључивати,** ѝскључујем свр. **1.** *кључујући извади̏ти, испрѝнути, раскомада̀ти.* **2.** *изудара̀ти кљуном:* ~ кокоши (о певцу).

ѝскључати, -а̑м свр. *в. искључива̀ти.*

ѝскључан, -чна, -о **1.** техн. *који служи за искључивање некога уређаја:* ~ полуга, ~ ручица. **2.** лингв. (одр.) *којим се нешто искључује, изузима:* ~ реченица.

ѝскључено прил. *неостварљиво, немогуће.* – Искључено је да ће сад доћи.

искључе́ње с **1.** *одстрањивање, уклањање из какве заједнице, организације и сл.:* ~ из клуба, ~ из наследства, ~ из странке. **2.** *изузе̏так, изнѝмка.* – Сви су дошли с искључењем мањег броја ђака.

искључи̏в, -а, -о **1.** *необичан, посе̏бан, изузе̏тан:* ~ врста људи, ~ љубав, ~ углед. **2.** *који при̏пада само једном лицу, институцији, органу и сл., неприкосновен:* ~ својина, ~ право државе. **3.** *упо̀ран, непопусти̏љив, задрт.* **4.** (одр.) *који искључује све друго, један једини.* – То му је искључиви посао.

искључи́вати (се), -у̑чујем (се) *несвр. према искључи̏ти (се).*

искључи̏во прил. **1.** *једино, само:* заокупљен ~ својим бригама. **2.** *искључујући све друго, непопусти̏љиво.*

искључи̏вост, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога који је искључив, онога што је искључиво.*

искључи́ти, ѝскључи̏м свр. **1. а.** *одстрани̏ти, укло̀ни̏ти из какве заједнице, организације, лиши̏ти неких права:* ~ из службе, ~ из школе, ~ из наследства. **б.** *по̀вући из употребе:* ~ из саобраћаја, из промета. **2.** *не допусти̏ти могућност извршавања, постојања чега:* ~ могућност доласка. **3.** *обуста̀вити, прѐкину̀ти функционисање нечега:* ~ радио, ~ струју. ■ ~ **се 1.** *издвоји̏ти се, по̀вући се:* ~ се из задруге. **2.** *преста̀ти функционисати (о струји, мотору и сл.).*

ѝскључно прил. *в. искључиво.*

искобѐљати се, -а̑м се свр. *спретним, опрезним покретима ослободи̏ти се, извући се из неке тешке ситуације, из непрѝлика:* ~ из бунара, ~ из тешке ситуације.

искòбити, ѝскобим свр. нар. *навући коб, несрећу на некога, уништи̏ти:* ~ своју главу.

искòвати, ѝскујем свр. **1. а.** *кујући начини̏ти, изради̏ти:* ~ златник, ~ нож. **б.** фиг. *изгради̏ти, ство̀ри̏ти:* ~ своју судбину, ~ добро пријатељство. **2.** *чекићем ста̀њити, наошти̏ти, о̀кова̀ти:* ~ косу.

искòзити, ѝскозим свр. *окози̏ти више јарића.* ■ ~ **се** *окози̏ти се, ојари̏ти се (о кози, козама).*

ѝскок м *искакање, скок увис.*

искóкати, ѝскокам свр. *испржи̏ти кукурузна зрна та̀ко да испуцају и раскокају се, прѐтвори̏ти у кокице.* ■ ~ **се** *испуца̀ти при печењу (о зрнима кукуруза), прѐтвори̏ти се у кокице.*

искоко́тити, -ѐкотим свр. *в. исколачи̏ти:* ~ очи.

искòлачено прил. *разрогачено, избуљено:* ~ гледати.

исколачи̏ти, -ѐлачим свр. *широко о̀тво̀ри̏ти, разрогачи̏ти (очи).* ■ ~ **се** *избуљи̏ти се, разрогачи̏ти се, избе̏чити се.* – Исколачи се на мене.

искомàдати, -а̑м свр. *исећи, разделити на комаде, раскомада̀ти:* ~ месо, ~ земљу. ■ ~ **се** *раскомада̀ти се, распа̀рчати се.*

искòмбиновати, -нујēм (искомбини́рати, -ѝнӣрām) свр. *комбинујући исплани́рати.*

искомплексѝрати, -èксӣрām свр. *оптерети́ти комплексима (некога).* ■ **~ се** *по̄стати оптерећен комплексима, стећи комплексе.*

искомплèксӣранӧст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина оног који је искомплексиран.*

искòмпликовати, -кујēм свр. *начини́ти компликацију, замрси́ти.* ■ **~ се** *по̄стати компликован, замршен.*

искомпрòмитовати, -тујēм свр. *уништи́ти ӯлед, компромитова́ти (некога, нешто).* ■ **~ се** *обрукати се, осрамоти́ти се.*

ѝскон м и ж стклн. *по̄четак, настанак.* – Тако је било од искона.

ѝсконскӣ, -ā, -ō *који је од искона, од само̄г по̄четка, пр̄вобитан; који је наслеђен из далеке про̄шлости, уро̄ђен:* ~ облик, ~ времена; ~ љубав.

исконстрӯисā нӧст, -ости ж *особина онога што је исконструисано, вештачки начињено.*

исконстрӯисати, -ишēм (исконструи́рати, -ӯйрām) свр. **1.** *начини́ти, конструисати.* **2.** *заснова́ти што на основу нетачних, вештачких чињеница.*

исконтрòлисати, -ишēм свр. *изврши́ти контролу, пре̄глед.*

ѝскоп м **1.** *ископавање, копање; радилиште ӣде се копа:* ~ темеља; ~ материјала, ~ угља. **2.** фиг. *несрећа, пропа́ст, уништење.*

ископа́вати (се), -òпāвām (се) *несвр. пре̄ма ископа́ти (се).*

искòпати, -ām свр. **1. а.** *издуби́ти копајући:* ~ бунар, ~ рупу у земљи. **б.** *издуби́ти (у нечему):* ~ доњи део гусала, ~ корито. **2.** *извадити копајући (из нечега):* ~ кромпир. **3.** *извући, пронаћи:* ~ однекуд један виски. **4.** фиг. *упропасти́ти, уништи́ти (о суши и сл. недаћама).* ■ **~ се 1.** *извући се, ослободи́ти се:* ~ се из дугова. **2.** нар. *затрти се.* – Ископала им се кућа.

ѝскопина ж **1.** *ископавање, копање:* јучашња ~. **2.** *ископана рупа, јама.* – Бацити камен у ископину. **3. а.** археол. *ства́р, предме́т из ранијих времена нађен при ископавању:* ~ из римског периода. **б.** *оно што се вади при копању (руда, ӯгаљ, песак и сл.).*

ископи́рати, -òпӣрām свр. *напра́вити више копија, умножи́ти копирањем.*

искòпнети јек. **искòпњети,** -нӣм свр. **1.** *истопи́ти се, отопи́ти се (о снегу).* **2.** фиг. *изгу́бити снагу, свежину, ослаби́ти:* ~ у лицу, ~ у телу.

ископрцати се, -ām се свр. *ослободи́ти се, извући се копрцајући се;* фиг. *избави́ти се из какве непријатности:* ~ испод покривача; фиг. ~ из дуга.

ископча́вати (се), -òпчāвām (се) *несвр. пре̄ма ископча́ти (се).*

искòпчати, -ām свр. *искључи́ти, пре̄кинути рад (каквог механизма, уређаја и сл.):* ~ прекидач, ~ мотор. ■ **~ се** *пре̄ста́ти радити, искључи́ти се.*

ѝскорāк м **1.** спорт. *корак напре̄д или у страну.* **2.** фиг. *напре̄дак, напре̄довање.*

искора́кнути, -òрāкнēм свр. *в. искорачи́ти.*

искорачи́вати, -àчујēм *несвр. пре̄ма искорачи́ти.*

искора́чити, -òрāчӣм свр. *ступи́ти једном ногом напре̄д, кораснути; кораснувши изви́ти:* ~ десном ногом; ~ из собе.

искоре́нити, -òрēнӣм јек. **искоријèнити,** -òријенӣм (трп. искòрēњен јек. искòријењен) свр. *по̄пуно уништи́ти до корена; затрти, истреби́ти:* ~ траву, ~ шуму; ~ зло.

искорењѐње јек. **искорјењѐње** с *уништење, затирање.*

искорењи́вати јек. **искорјењи́вати,** -èњӯјēм *несвр. пре̄ма искорени́ти.*

искòристити, -ӣм и **искори́стити,** -òрӣстӣм (трп. искòришћен (искòриштен) и искòрӣшћен (искòрӣштен)) свр. **1.** *корисно упо̄требити, корисно се послужи́ти чиме:* ~ сву шуму, ~ историјске архиве. **2.** *оства́рити до̄бит на штету другога, злоупо̄требити у своју корист.*

искòрити, ѝскорӣм свр. *изгрди́ти, искара́ти, пре̄кори́ти.*

искòритити се, -ӣм се свр. *по̄стати као коритo; искриви́ти се у облику корита (о ӯту, дасци и сл.).*

искòричити се, -ӣм се свр. *испа́сти из корица (о књизи, ножу и сл.).*

искоришћа́вати, -ѝшћāвām (искориштава́ти, -ѝштāвām) *несвр. пре̄ма искористи́ти.*

искоришћѐње (искоришћѐње) с *искоришћавање; мо̄гућност искоришћавања.*

искоришћи́вати, -ѝшћӯјēм несвр. *в. искоришћава́ти.*

и̏скоса прил. **1.** *са стране, укосо, из косог правца:* долазити ~ (о сунцу), убацити лопту ~. **2.** фиг. *по̄пре̄ко, о̄штро:* погледати ~.

искòсити[1], ѝскосӣм свр. **1.** *по̄косити (косом) до краја:* ~ ливаду. **2.** фиг. *по̄убијати оружјем:* ~ митраљезом.

искòсити[2], ѝскосӣм и **искóсити,** ѝскōсӣм свр. **1.** *по̄ставити косо, искриви́ти:* ~ орман, ~ главу. **2.** (очи) *по̄пре̄ко по̄гледати.* ■ **~ се 1.** *стати косо, искриви́ти се.* **2.** фиг. *обрати́ти се некоме љӯтито, о̄штро.* – Ћути! – искоси се на ме.

ѝскосицē прил. *искоса:* ~ падати; ~ гледати.

искòтити, ѝскотӣм свр. *окоти́ти (младунчад).* ■ **~ се а.** *окоти́ти се (о младунчадима, о рибама).* **б.** *намножи́ти се, накоти́ти се (о животињама).*

искотрљати, -ām свр. *изгура́ти котрљајући, ваљајући:* ~ буре, ~ камен. ■ **~ се** *по̄јавити се однекуд котрљајући се, ваљајући се.*

искòчити, ѝскочӣм свр. **1. а.** *скоком изаћи однекле, из чега, скочи́ти ван:* ~ из аута, ~ кроз прозор. **б.** *по̄јавити се неочекивано, искрснути:* ~ из ћошка. **2.** фиг. *по̄јавити се на хоризонту (о небеским телима).* **3. а.** *испасти, извали́ти се.* **б.** *исклизну́ти (о возу):* ~ из шина. **в.** *по̄стати избуљен, исколачен (о очима, о жилама на врату).* **4.** *по̄јавити се по телу, кожи (о пликовима, о чиру, пришту и сл.).* **5.** *издвојити се, избити на какав по̄ложај, истаћи се.* • **искочиле му очи** *у клетви, кад се некоме жели велико зло.* **~ из коже** *јако се узрујати.* **~ из опанака** *напусти́ти село, по̄стати житељ града.* **~ коме на нос** *лоше се свршити, пресести.*

и̏скра ж (ген. мн. и̏скрӣ и и̏скāрā) **1. а.** *варница која искаче из чега што је усијано, што гори, што се сударa:* ~ из ватре, ~ из камена. **б.** фиг. *светле, велике идеје, мисли:* ~ просвете. **2.** *електрична варница.* **3.** *делић чега што се свети, блиста:* снежне искре, кристална ~. **4.** *блесак:* ~ из очију, ~ пред очима. **5.** фиг. *трунка, мрвица:* ~ сумње, ~ незадовољства. **6.** фиг. *по̄четак, зачетак:* ~ пријатељства, ~ револуције.

и̏скрав, -а, -о *в. искричав.*

искра́дати се, ѝскрāдām се *несвр. пре̄ма искра́сти се.*

ѝскрāј, -аја м нар. у изр. **на искрају а.** *на крају, на ивици, на крајњем делу:* на искрају шумарка. **б.** *при крају некога временског пе̄риода:* на искрају зиме.

искрај (наглашено: ѝскрāј) предл. нар. (с ген.) **1.** *по̄крај, по̄ред, крај:* ~ врата. **2.** *од.* – Фра Брне не пушташе искрај себе Бакоњу **3.** *из, од:* ~ Никшића.

ѝскрајак, -ājка м *крај, руб:* на искрајку шуме.

ѝскрастати се, -ām се свр. *добити красте, осу́ти се крастама:* ~ око уста.

ѝскрасти се, -а́дēм се свр. *крадом, кришом изаћи, отићи:* ~ из града.

искрва́вити, искр̀вāвӣм свр. **1.** *умазати крвљу, окрвавити:* ~ кошуљу. **2.** *озледити, раскрвавити.* ■ **~ се 1.** *изранити се, раскрвавити се:* ~ се по ногама. **2.** *по̄тући се међусобно.*

искрва́рити, искр̀вāрӣм свр. **1.** *изгу́бити много крви; исцрпсти снагу због крвавих губитака.* **2.** *в. искрвави́ти (2).* ■ **~ се** *изгу́бити много крви; пре̄трпе́ти гу́битке у рату.*

искр̀вити, ѝскрвӣм свр. *завадити (некоґа с неким) мноґо, до крви.* ■ **~ се** *йошуђи се до крви.*

искревѐљити, -ѐвѐљӣм свр. *йравеђи ґримасу искривити лице, делове лица.* ■ **~ се 1.** *начинити ґримасу кривеђи лице, избекељити се.* **2.** *добити искривљен, ружан израз (о лицу).*

ѝскрен, -а, -о *који оґворено и истиниґо изражава своје мисли и осећања.*

ѝскрено прил. *на искрен начин, оґворено:* ~ рећи.

ѝскренӧст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина оноґа који је искрен.*

искре́нути, ѝскрѐнӗм свр. **1.** *изврнути, йреврнути, йреокренути:* коњ искрену јахача, ~ корпу. **2.** *накривити, накренути, искосити:* ~ главу, ~ врат. **3.** *изручити садржину нечеґа наґнувши суд:* ~ јело у суд, ~ брашно у врећу. **4.** фиг. *изменити, йредруґојачити:* ~ истину о догађају, ~ целу причу. ■ **~ се 1.** *искривити се, накренути се:* ~ се преко ограде. **2.** фиг. *изменити се, йромениши се.*

искрѐсати, ѝскрешӗм свр. **1.** *крешући йроизвести варницу, ваґру:* ~ ваґру из кремена, ~ шибицу. **2.** *одсећи ґране дрвећу; искомадаши:* ~ ґране; ~ месо. **3.** фиг. *рећи оштро, скресаши у лице.*

ѝскретати (се), -ећӗм (се) и **искре́тати (се),** ѝскрѐћӗм (се) *несвр. йрема искренути (се).*

ѝскрзати, -а̄м свр. *искварити, йохабаши ивицу, крајеве (одела).* ■ **~ се** *йохабаши се (о оделу); оштетити се уйоґребом.*

искри́вити (се), ѝскрӣвӣм (се) свр. **1.** *учинити кривим, косим, накривити:* ~ бразду, ~ главу. **2.** *дати неґириродан израз лицу, изобличити:* ~ уста, ~ лице. **3.** фиг. *изменити, изопачити:* ~ слику живота, ~ мелодију песме. ■ **~ се 1.** *добити крив облик, йосшаши крив (о дрвеґу, ноґама).* **2.** *изобличити се у ґримасу; направити ґримасу на лицу.* • **~ се од смеха** *мноґо се смејаши.*

искривљава́ти, -ӣвљавӑм *несвр. йрема искривити (се).*

ѝскрӣвљено прил. *неґириродно, изобличено; извишоґерено, неисшиниґо:* ~ гледати; ~ приказати догађај.

ѝскрӣвљенӧст, -ости ж *особина, сшање оноґа шшо је искривљено.*

искривљи́вати (се), -ӣвљујӗм (се) *несвр. йрема искривити (се).*

ѝскривудӑн, -а, -о *йун кривина, кривудав:* ~ йуш.

искриву́дати, -а̄м свр. *учинити кривудавим.* ■ **~ се** *йосшаши кривудав.*

искри́жати, ѝскрӣжӑм свр. **1.** *исећи, изрезаши на кришке, на комаде:* ~ јабуку, ~ лубеницу. **2.** *ирецршаши:* ~ написани текст.

искриста̀лизовати се, -зујӗм се свр. *йрешворити се у кришал;* фиг. *добиши коначан облик, образоваши се.*

ѝскрити, -ӣм несвр. [гл. им. ѝскрѐње с] **1.** *исйушташи искре, варнице, варничиши (о ваґри и др.).* **2.** фиг. **а.** *блисшаши, сијаши, ирейериши свеґлуцаво (о драґом камењу, води и др.).* **б.** *севаши (о очима).* **в.** *избијаши йойуґ искре (о снази, осећању и сл.).* ■ **~ се 1.** *исйушташи варнице, варничиши; свеґлуцаши се, сијаши се.*

ѝскрица ж **1.** *дем. од искра.* **2.** *ґерла, шљокица.* **3.** бот. **а.** *красуљак* Bellis perennis. **б.** *љуґић* Ranncul̀us acer.

ѝскричав, -а, -о **а.** *који се искри; блисшав, сјајан, свеґлуцав:* ~ небо, ~ роса, ~ очи. **б.** фиг. *оштроуман, духовиш:* ~ дијалог, ~ досетка.

ѝскричаво прил. *свеґлећи као искра, искрећи:* ~ светлети, ~ пуцкетати.

ѝскричавӧст, -ости ж *особина, сшање оноґа шшо је искричаво.*

ѝскрӣште с *место одакле избијају искре.*

искрље́штити, искрљѐштӣм свр. *исколачиши, разроґачиши (очи, очима).* ■ **~ се** *йоґледаши у коґа избеченим, исколаченим очима.*

искро̀јити, ѝскројӣм свр. **1.** *скројиши, изрезаши у комаде одређеноґ облика:* ~ одело, ~ платно. **2.** *изрезаши, искидаши:* ~ кору, ~ ухо.

ѝскрпати, -а̄м свр. *в. искрйиши.*

ѝскрпити, -ӣм свр. *окрйиши, закрйиши више йредмеша,* одн. *на више места.*

искрса́вати, -кр̀сāвӑм *несвр. йрема искрснути.*

ѝскрснути, -нӗм свр. *изненада се йојавиши, йоказаши се.*

искр̀стити, ѝскрстӣм свр. *извршиши више обреда кршшења, йокрсшиши:* ~ сву децу. ■ **~ се** *йрећи у хришћанску веру, йокрсшиши се.*

искру́нити, ѝскрӯнӣм свр. *окруниши већу,* одн. *сву количину (кукуруза и сл.).* ■ **~ се** *издробиши се, йосшаши ирошан.*

ѝскрхати, -а̄м свр. *изломиши, йоломиши:* ~ плот, ~ кола. ■ **~ се** *изломиши се, йоломиши се.*

искрца́вати (се), -р̀цāвӑм (се) *несвр. йрема искрцаши (се).*

ѝскрцај м *искрцавање, исшовар.*

ѝскрцати, -а̄м свр. *изломиши, издробиши (зубима или каквим йредмеґом):* ~ лешнике, ~ орахе.

искр̀цати, -а̄м свр. *исшоварийи из брода; исшоварийи брод:* ~ товар, ~ војнике; ~ брод. ■ **~ се** *изаћи из брода на обалу:* ~ се код Ђенове.

ѝскрцкати, -а̄м свр. *в. ѝскрцаши.*

искрчи́вати, искр̀чујӗм несвр. *крчиши (дрвеће).*

искр̀чити, ѝскр̀чӣм свр. *йовадиши из корена (дрвеће и сл.); вадећи дрвеће йреґворийи у обрадиво земљиште:* ~ коров; ~ шуму.

ѝскрчмити, -ӣм свр. *расйродаши (йродајући на мало), изделиши:* ~ шећер, ~ вино.

ѝскр̀шити, ѝскршӣм свр. *йоломиши, сломиши; исиґниши:* ~ ґране, ~ лишће.

искува́вати, -ува̄вӑм *несвр. йрема искуваши.*

ѝскувати, -а̄м и **ѝскухати,** -а̄м свр. **1.** *дужим кувањем учиниши чисшим:* ~ пелене, ~ посуђе. **2.** *йодврћи дужем кувању, добро скуваши:* ~ пасуљ. ■ **~ се** *добро се скуваши.*

ѝскукати, -а̄м свр. **1.** *кукањем ожалиши, оплакаши:* ~ брата. **2.** *добиши кукањем, мољењем измолиши:* ~ одмор. ■ **~ се** *накукаши се, наплакаши се:* ~ се на гробљу.

искӯљати, -а̄м свр. *наґло избиши, йоґећи, йокуљаши (о йари, цревима и др.).*

искӯндачити, -ӣм свр. *исшући кундацима.*

ѝскуп[1] (ѝскӯп) м **1.** рлг. *ойроштај ґреха:* ~ од грехова. **2.** *ослобођење од ройсшва:* платити искуп.

ѝскуп[2] м нар. *в. скуй (1).*

искӯпати, ѝскӯпӑм свр. *добро окуйаши:* ~ децу. ■ **~ се** *добро се окуйаши.*

искӯпитељ м *онај који искуйљује шуђи ґрех, сйасилац.*

искӯпитељскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на искуйишеље.*

искӯпити, ѝскӯпӣм свр. **1.** *откуйом ослободиши из ройсшва; йовраширии откуйом наґрађ заложене сшвари.* **2.** рлг. *донеши ойроштај људима жршвујући се за њих (о Исусу Христу).* **3.** фиг. **а.** *накнадиши, замениши.* – Људски живот се не да ничим искупити. **б.** *осветиши, накнадиши:* ~ крв свога брата. **4.** фиг. *исйуниши, одржаши:* ~ задату реч, ~ обећање. ■ **~ се 1.** *дајући откуй ослободиши себе ройсшва.* **2.** *окајаши учињену кривицу, ґрешку.*

ѝскупити, -ӣм свр. *скуйиши, йокуйиши, сабраши на једно место:* ~ сву родбину. ■ **~ се** *сакуйиши се, сабраши се.*

искӯпљати (се), ѝскӯпљӑм (се) *несвр. йрема ѝскуйиши (се).*

искупље́ње с **1.** *ослобођење од ройсшва.* **2.** рлг. *искуй, ойроштај ґрехова.*

искупљи́вати (се), -ӯпљујӗм (се) *несвр. йрема искуйиши (се).*

искупо̀вати, -ӯпујӗм свр. *накуйоваши, йокуйоваши.*

ѝскӯсан и **ѝскусан,** -сна, -о **1.** *који је ӣун животноӣ искуства; заснован на искуству, мудар:* ~ човек; ~ савет. **2.** *који има ӣраксе у нечему, вешт, умешан, сналажљив:* ~ лекар.

искусити, ѝскӯсӣм и **ѝскусити,** -ӣм свр. *увидети, сӣознаӣи нешӣо искуством, ӣраксом; доживеӣи, осеӣиӣи:* ~ у младости, ~ на властитим леђима.

искӯствен и **ѝскуствен,** -а, -о **а.** *заснован на искуству, ӣрактично ӣроверен; научни, емӣиријски:* ~ чињеница, ~ познавање природе. **б.** *који се формира на основу ӣраксе, ӣрактичарски:* ~ метод.

искӯствено и **ѝскуствено** прил. *на основу искуства:* ~ деловати.

искӯство и **ѝскуство** с (ген. мн. ѝскӯстāвā и ѝскустāвā) **1.** *оно до чеīа је неко дошао сам, неӣосредним опажањем, властиӣим сӣознајом; оно шӣо је неко доживео, искусио; скуӣ сазнања, ӣоука до којих је неко дошао у животној ӣракси.* **2.** *знање, вештина сӣечена дужим радом, ӣракса.*

искусӯрати, -ām и **искусӯрити,** -ӯсӯрӣм свр. *ӣоӣӣуно исӣлаӣиӣи, намириӣи; накнадиӣи:* ~ сав новац држави. ■ ~ **се** *сасвим изравнаӣи међусобне рачуне, раскусураӣи се, обрачунаӣи се.*

ѝскухати *в. искуваӣи.*

искуцáвати, -ӯцāвām *несвр. ӣрема искуцаӣи.*

ѝскуцати, -ām свр. **1.** *ударцима ӣроизвесӣи звук, оӣкуцаје; оӣласиӣи куцањем, оӣкуцаӣи (о саӣу).* **2.** *избациӣи, избиӣи куцањем, ударањем нешӣо из лежишӣа:* ~ чеп. **3.** *исӣисаӣи куцајући на писаћој машини или рачунару:* ~ чланак.

ѝскуцкати, -ām свр. *у дем. значењу: искуцаӣи.*

искушáвати, -ӯшāвām *несвр. ӣрема искушаӣи.*

ѝскушати, -ām свр. **1.** *кушајући, исӣиӣујући навесӣи на одавање какве ӣајне, дознаӣи нешӣо.* **2.** *исӣиӣаӣи, ӣровериӣи; исӣробаӣи:* ~ верност своје жене; ~ оружје.

искушѐник, -и́ка м *онај који ӣослује и живи у манасӣиру сӣремајући се да ӣосӣане монах, калуђер.*

искушѐница ж *она која се ӣрӣӣрема да ӣосӣане калуђерица.*

искушѐнӣчкӣ, -ā, -ō *који се односи на искушенике, искушенице; ӣаћенички.*

искушѐнӣчки прил. *на искушенички начин, скромно.*

искушенѝштво с *искушенички живоӣ; време које неко ӣроводи као искушеник.*

искуше́ње с *жеља, сӣрасӣ која некоīа наводи на нешӣо шӣо се коси с одређеним нормама; околносӣ ӣуна ӣешкоћа, ӣреӣрека, замки:* пасти у искушење, одолети искушењу; савладати нова искушења.

ѝслабити (ѝслабети јек. ѝслабјети), -бӣм свр. *ӣосӣаӣи слаб, исцрӣљен, изīубиӣи снаīу; омршавеӣи.*

ѝслām, -а́ма м тур. *религија коју је у VII веку у Арабији основао ӣроӣоведник Мухамед, муслиманска вера, Мухамедово учење.*

исламѝзам, -зма м *в. ислам.*

исламизáција ж *исламизирање, ӣревођење у ислам.*

ислàмизовати, -зујēм (исламизи́рати, -ѝзирām) свр. и несвр. *ӣревесӣи, ӣреводиӣи у исламску веру, у муслимансӣво.*

ѝслāмскӣ, -ā, -ō *који се односи на ислам, муслимански:* ~ вера, ~ свет.

исле́дити, ѝслēдӣм јек. **ислијèдити,** ѝслиједӣм свр. правн. *ӣодврӣи ислеђењу, исӣрази, исӣиӣаӣи, исӣражиӣи:* ~ кривицу.

ѝследнӣ јек. **ѝсљедни,** -ā, -ō *који се односи на ислеђење, исӣражни:* ~ комисија, ~ ӣоступак, ~ судија.

ѝследнӣк јек. **ѝсљедник** м *онај који сӣроводи исӣрāīу, врши ислеђење.*

ѝследничкӣ јек. **ѝсљедничкӣ,** -ā, -ō *који се односи на истражнике.*

ислеђе́ње јек. **ислеђе́ње** с правн. *судски ӣоступак којим се исӣиӣује ӣовреда закона и околносӣи ӣод којима је извршена исӣраīа.*

ислеђѝвати јек. **ислеђѝвати,** -èђујēм *несвр. ӣрема истражити.*

ѝсликати, -āм свр. *насликаӣи, нацрӣаӣи; ӣрекриӣи сликама, црӣежима.*

ѝслӯжен, -а, -о *који је одслужио, завршио обавезну, активну службу; ӣензионисан; доӣрајао, исӣрошен:* ~ војник; ~ официр; ~ инструмент.

ислӯжити, ѝслӯжӣм свр. **1.** *завршиӣи службовање исӣуњењем одређеноī рока, броја īодина и сл., одслужиӣи; исӣуниӣи, ӣровесӣи (време, īодине и сл.) службујући, одрадиӣи:* ~ војску; ~ две године. **2.** *сӣећи, заслужиӣи радом, зарадиӣи:* ~ кућу.

исмéвати, ѝсмēвām јек. **исмијèвати,** ѝсмијевām несвр. *изврīаваӣи ӣодсмеху, ӣодсмеваӣи се, руīаӣи се (некоме, нечему).* ■ ~ **се** *изруīиваӣи се (с неким, с нечим), ӣодсмеваӣи се (некоме, нечему).*

исмѐвāч јек. **исмјèвāч,** -а́ча м *онај који некоīа или нешӣо исмејава, ӣодсмевач.*

исмѐвāчкӣ јек. **исмјèвāчкӣ,** -ā, -ō *ӣодруīљив, ӣодсмевачки:* ~ природа.

исмѐвāчки јек. **исмјèвāчки** прил. *с ӣодсмехом, ӣодруīљиво:* ~ се шалити.

исмејáвати (се), -èјāвām (се) јек. **исмијáвати (се),** -ијāвām (се) несвр. *в. исмеваӣи (се).*

исмѐјати јек. **исмѝјати,** -јēм свр. (некога нешӣо) *изложиӣи, изврīнуӣи ӣодсмеху, ӣоруги, наруīаӣи се (некоме, нечему).* ■ ~ **се** *до сиӣа се насмејаӣи.*

испáвати се, ѝспāвām се свр. *ӣоӣӣуно задовољиӣи ӣоӣребу за сном, наспаваӣи се.*

ѝспāд и **ѝспад** м **1.** *неумесан, нешакӣичан ӣоступак, изīред, ӣрекршај; īруб исӣуӣ, најад:* ~ ученика, ӣерориси̏чки ~. **2.** вој. *изненадни, шакӣички најад, ӣродор који ӣредузима мања јединица најушӣајући заклон; ӣроӣивнајад.* **3.** спорт. *ӣокреӣ ноīом најред или у сӣрану шако да се ӣежина ӣела ӣренесе на исӣурени део.* **4.** мед. *живчани најад, насӣуӣ, слом.*

ѝспадати, -ām *несвр. ӣрема исӣасӣи.*

испáлити, ѝспāлӣм свр. **1.** *акӣивираӣи, сӣавиӣи у дејсӣво ваӣрено оружје, ексӣлозив и сл.; оӣалиӣи (меӣак); лансираӣи:* ~ пушку, ~ меӣак; ~ ракеӣе. **2. а.** *сӣалиӣи, саīорећи (ваӣром и сл.); оӣалиӣи, оӣрљиӣи, оīорећи, (ӣламеном, жаром); сӣерилизоваӣи на ӣај начин:* ~ косу; ~ дрво; ~ иглу. **б.** *урезаӣи, уӣиснуӣи нешӣо ужареним ӣредмеӣом:* ~ на челу жиг.

испаљѝвати, -аљујēм *несвр. ӣрема исӣалиӣи.*

испамéтити, -àмēӣӣм свр. нар. *расӣамеӣиӣи.* ■ ~ **се** *изīубиӣи ӣамеӣ, расӣамеӣиӣи се:* ~ се од страха.

испарáвати (се), -àрāвām (се) *несвр. ӣрема исӣариӣи (се).*

испáрати, ѝспāрām свр. **1.** *рашиӣи нешӣо сашивено ӣарајући, расӣараӣи; оцеӣиӣи, раздераӣи:* ~ ӣлашно, ~ лисӣ из књиīе. **2.** *избраздаӣи ӣовршину нечеīа, начиниӣи ӯрезоӣине; исећи, раскомадаӣи:* ~ браздама; ~ ножем. ■ ~ **се** *изīребаӣи се:* ~ се ӣо ногама идући кроз ӣрње.

испаре́ње с *оно шӣо се издваја ӣри исӣаравању воде, ӣаре, ӣара.*

испари́вати (се), -àрујēм (се) *несвр. ӣрема исӣариӣи (се).*

ѝспарина ж *в. исӣарење.*

ѝспарити, -ӣм свр. **1.** *ӣреӣвориӣи у ӣару, у īасовиӣо сӣање.* – Сунце испари влагу. **2.** *издвојиӣи се, ишчезнуӣи ӣрелажењем у ӣару, у īасовиӣо сӣање; извеӣриӣи (о води);* фиг. *несӣаӣи, изīубиӣи се.* **3.** *облиӣи, најариӣи врелом водом:* ~ бурад и каце. ■ ~ **се** *в. исӣариӣи (2).*

испàрљив, -а, -о *који има особину да исӣарава, вӣри, хлади:* ~ ӣекућина, ~ мирис.

испàрљивōст, -ости ж *свој̏сӣво оноīа шӣо је исӣарљиво.*

испарцѐлисати, -ишēм свр. *изделити на парцеле:* ~ земљиште.

испа̀рчати, -а̄м свр. *исећи, искидати, изломити на парчад, искомадати:* ~ хлеб, ~ месо.

и̏спасти, и̏спаднēм (аор. и̏спаде и и̏спаде; р. пр. и̏спао, -ала; пр. пр. и̏спа̄вши; трп. ø) свр. **1. а.** *пасти из нечега губећи ослонац случајно; отпасти; изаћи, извући се, исклизнути из нечега.* – Испаде јој чаша из руке. Ораси већ испадају. Прсти му испали из ципела. Воз испао из шина. **2.** фиг. *изгубити се, измаћи се (услед заборава и сл.):* ~ из памети, ~ из главе, ~ из вида. **3. а.** *појавити се однекуда изненада, искрснути; истрчати.* **б.** *стићи, доспети:* ~ на друм. **в.** *указати се, десити се.* – Испаде нам срећа. **4.** *бити уклоњен, избачен, елиминисан, отпасти из састава нечега:* ~ из кабинета, ~ из тима. **5.** *приказати се, оставити утисак:* ~ велика будала. **б.** *формирати се, постати.* – Испаде од њега добар ђак. **в.** *изнети по количини, мери, достићи:* ~ доста жита. **6.** *постати истурен, видљив.* – Испала му ребра колико је мршав. **7.** *догодити се, збити се.* – Све је на крају испало добро. • **испаде ми душа** *једва се држим, физички се слабо, уморно осећам.* ~ **из форме** *немати добру физичку или психичку спремност.* **као да му је из ока испао** *јако га воли, врло му је драг.*

и̏спатити, -и̏м свр. *измучити патњама.* ■ ~ **се** *намучити се, напатити се.*

и̏спаша ж **1.** *напасање стоке, паша.* **2.** *место где стока пасе, пашњак.*

испа́штати, и̏спа̄штам несвр. *подносити тешкоће, трпети муке, патње искупљујући се због неког почињеног зла дела, кривице, греха и сл., окајавати:* ~ због његових грехова. ■ ~ **се** *проводити дане у покајању, посту, живети испоснички:* ~ се по манастирима.

испева́вати јек. **испјева́вати,** -ѐва̄вам *несвр. према испевати.*

и̏спевати јек. **и̏спјевати,** -а̄м свр. **1.** *певајући извести песму, мелодију, отпевати:* ~ неколико песама. **2.** *саставити стихове, написати песму:* ~ поему. ■ ~ **се 1.** *напевати се:* ~ се у друштву. **2.** *исцрпсти се у писању стихова, песама, изгубити способност за писање песама.*

и̏спегати јек. **и̏спјегати,** -а̄м свр. *изазвати пеге на кожи.* ■ ~ **се** *добити пеге (о лицу).*

испе́глати и **и̏спе̄глати,** и̏спе̄глам свр. **а.** *врућом пеглом учинити глатким, изглачати:* ~ панталоне. **б.** *учинити равним, поравнати:* ~ пут.

и̏спек м *накнада у ракији или сл. за употребу казана за печење ракије.*

испѐнтрати се, -а̄м се свр. *пентрајући се попети се, узвратити се:* ~ на брег.

испер̀у̀тати се, -а̄м се свр. *прекрити се перути, добити перут:* ~ по лицу.

и̏спе̄ти, и̏спнēм (и̏спењēм) (имп. и̏спни (испењи); р. пр. и̏спео, -ела) свр. *пренети са нижег на више место, ставити на више место, попети, издићи:* ~ сто на бину, ~ дете на сто. ■ ~ **се 1.** *пењући се доспети на више место, попети се:* ~ се на дрво. **2.** *заузети простор на вишем месту, на висини (нпр. о насељу).* **3.** *подићи се, пропети се:* ~ се на прсте. **4.** *усправити се, устати:* ~ се на ноге.

испѐтљати, -а̄м свр. **1.** *извадити, извући оно га ко се заплео, оно што се уплело у нешто:* ~ из мреже. **2.** фиг. *избавити некога из тешке ситуације:* ~ из новчаних тешкоћа. ■ ~ **се** *повр. према испетљати.*

испе̏ћи (и̏спећи), -е̏чēм (3. л. мн. испе̏кӯ; аор. испе̏кох, и̏спече; имп. испе̏ци; р. пр. и̏спекао, -кла (и̏спекла); трп. испе̏чен, -ена; пр. пр. испе̏кавши (и̏спекавши)) свр. **1. а.** *печењем прип ремити јело; зготовити на ватри уопште:* ~ месо, ~ хлеб; ~ кафу. **б.** *дестилацијом издвојити алкохол из превреле воћа:* ~ ракију. **2.** *излажући дејству високе температуре хемијски изменити, учинити чврстим:* ~ креч, ~ цигле. **3. а.** *добро изучити, научити нешто, извештити се у нечему:* ~ занат, ~ посао. **б.** *добро размислити, промислити.* – Испеци, па реци! ■ ~ **се 1.** *бити печен, готов за јело (о хлебу, месу и др.).* **2.** *задобити опекотине.*

ѝспецати, -а̄м свр. *избоцкати, изуједати (о инсектима).*

и̏спизмити се, -и̏м се свр. *постати пизмен, злобан, окомити се.*

испи́јати, ѝспи̏јēм *несвр. према испити.*

испѝја̄ч, -а́ча м *онај који испија.*

испѝјен, -ена, -о *изнемогао, изнурен.*

испѝјенӧст, -ости ж *стање онога који је испијен.*

испѝлати, -а̄м и **испи́лити**[1], и̏спи̏лӣм свр. *изрезати пилом, тестером:* ~ даске.

испи́лити[2], и̏спи̏лӣм свр. *излећи из јаја (пилиће).* ■ ~ **се** *изаћи из јајета, излећи се; родити се.*

ѝспињати (се), -њēм (се) *несвр. према испети (се).*

испипа́вати, -и̏пава̄м *несвр. према испипати.*

ѝспипати, -а̄м свр. **1.** *додирнути, дотаћи руком са свих страна, опипати.* **2.** *дознати, открити нешто опрезно испитујући.*

ѝспипкати, -а̄м свр. *у дем. значењу: испипати.*

испи́рати, ѝспи̏ра̄м *несвр. према испрати.*

испѝра̄ч, -а́ча м **1.** *направа за испирање злата; направа за испирање нечега уопште.* **2.** *онај који нешто испира.*

испи́рити, ѝспи̏рӣм свр. **1.** *дувајући истерати, издувати:* ~ дим. **2.** *одстранити, уклонити:* ~ министра.

ѝспис м **1.** *део извађен, исписан из неког текста, извадак; запис, натпис на нечему.* **2.** *одстрањивање из какве организације, школе и сл., брисање из евиденције:* ~ из школе, ~ из фонда.

ѝспи̏са̄н, -а, -о **1.** *трп. од исписати.* **2.** *који је вешт, умешан у писању:* ~ књижевник. **3.** *уобличен, практичан, рутиниран:* ~ рукопис.

испи́сати, ѝспи̏шēм свр. **1. а.** *писмено изнети, изложити, написати (већи текст).* **б.** *исцрпнути писаним текстом:* ~ свеску. **в.** *пишући издвојити, извадити делове каквог текста.* **2.** *насликати, нацртати; ишарати:* ~ иконе; ~ срмом. **3.** *уклонити, избрисати из какве евиденције, списка; искључити из школе, организације и сл.:* ~ са списка; ~ из школе. ■ ~ **се 1.** *иступити, изаћи из какве организације, школе, престати се водити на каквом списку:* ~ се из партије, ~ се из списка. **2.** *исцрпсти се у књижевном стварању; задовољити се писањем.* **3.** *постати видљив.* – На челу му се исписале боре.

испису̀ва̄ти (се), -ѝсујēм (се) *несвр. према исписати (се).*

ѝспи̏сник м *онај који је с неким исте године одслужио војску, завршио школу и сл.; вршњак.*

ѝспи̏сница ж *документ о испису из школе, организације и сл.*

ѝспит м **1. а.** *провера знања из наставних, школских предмета; провера знања из одређених стручних области после чега се стиче одређено право:* дипломски ~; возачки ~, судијски ~. **б.** *провера способности, склоности и сл.; контрола:* ~ свих особина, проћи посебан ~. **в.** фиг. *проба, кушња:* ~ живота, храброст је на испиту. **2. а.** *саслушање окривљеног лица или сведока пред судским, истражним и др. властима:* ~ сведока. **б.** *уопште испитивање:* узети на испит. **3.** рлг. *обред пре склапања црквеног брака у коме свештеник проверава регуларност склапања брака, веридба пред свештеником.*

испита̀нӣк, -и́ка м *онај кога испитују, који је на испиту; онај који одговара на анкету.*

испи́тати, и̏спи̏та̄м (3. л. мн. испи́таӯ) свр. **1. а.** *постављајући питања (некоме) добити одговором обавештења о нечему, навести некога да саопшти нешто.* **б.** *распитати се, извидети.* **в.** *саслушати званично:* ~ све сведоке. **г.** *проверити знање (ђаку, студенту и сл.).* **2.** *испробати, проверити вредности чега; прегледати, проконтролисати:* ~ семење; ~ сваку ставку прорачуна. **б.** *прострудирати, проучити:* ~ квалитет воде, ~ вирус сиде. ■ ~ **се** *поставити једно другом узајамна питања.*

испѝта̄ч, -а́ча м *в. испитивач.*

ѝспити, ѝспијēм (имп. ѝспӣ; трп. испи̏јен, -ѐна) свр. **1. а.** *пӣти све, до краја; пијући испразнити (чашу и сл.).* **б.** *примити, упити у себе.* – Земља је испила сву влагу. **2.** *лишити снаге, свежине, исцрпсти, изнурити.* – Испила га болест. ■ ~ **се** *исцрпсти се, изнурити се.* • **вране му мозак испиле** *понаша се неразумно, не зна шта ради.* ~ **крв некоме** *измучити некога.* ~ **(своју, горку) чашу** *доживети велику непријатност, несрећу.*

испити́вати (се), -и̏тујēм (се) *несвр. према испитати (се).*

испити̏ва̄ч, -а́ча м **1.** *онај који испитује, поставља питања.* **2.** *онај који се бави испитивањем, истраживач.*

испити̏ва̄чкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на испитиваче:* ~ поглед, ~ радозналост.

испити̏ва̄чки прил. *са жељом, тежњом да се нешто дозна, открије:* ~ гледати.

испитки́вати, -и̏ткујēм несвр. *у дем. значењу: испитивати.*

испи̏тљив, -а, -о *радознао; испитивачки:* ~ жена; ~ поглед.

испи̏тљиво прил. *испитивачки, радознало:* ~ мотрити.

ѝспитнӣ, -а̄, -о̄ **1.** *који се односи на испит; који врши испитивање:* ~ питање; ~ комисија. **2.** *који служи за испитивање, истраживање:* ~ метод.

испичу̏тура (ѝспичаша) ж (м) (мн. ж) *особа склона пићу, пијаница.*

испи̏шати (се), -а̄м (се) свр. вулг. *излучити мокраћу из тела, измокрити; поквасити мокрећи, помокрити (се).*

испла́вети јек. **испла́вјети** (испла́вити), -ве̄м свр. *изгубити своју боју, избледети; нестати, ишчилети.*

ѝсплавити, -ӣм свр. *изнети, избацити на површину (о воденој струји).*

ѝсплазити, -ӣм свр. **а.** *испружити из уста најпре (језик):* ~ језик. **б.** (на некога) *испруженим језиком подсмехнути се, наругати се некоме.* ■ ~ **се** *плазећи језик подсмехнути се, наругати се некоме.*

ѝсплакати, -ачēм свр. **а.** *плачући пролити, излити:* ~ сузе. **б.** *ожалити плачући, оплакати:* ~ своју несрећу. **в.** (очи) *потрошити, уништити плачући:* ~ очи за њим. **г.** *плачући измолити:* ~ нове ципеле од мајке. ■ ~ **се** *плачући дати одушка својој тузи, наплакати се.*

испла́кати, ѝспла̏чēм свр. *прањем у води очистити од нечистоће.*

испла́кнути, ѝспла̏кнēм свр. *мало исплакати, испрати:* ~ чаше.

испланѝрати, -а̀нӣра̄м свр. **а.** *начинити план, предвидети планом; начинити према плану:* ~ годишњи одмор, ~ земљиште. **б.** *утврдити, смислити унапред.*

ѝсплата ж *издавање новца ради подмиривања неке обавезе, дуговања и сл., исплаћивање.*

испла̀тив, -а, -о **а.** *који се може исплатити.* **б.** *користан, уносан:* ~ посао.

испла́тити, ѝспла̏тӣм свр. **а.** *дати некоме новац као накнаду за рад, службу и сл., платити:* ~ раднике. **б.** *подмирити неку новчану обавезу, отплатити:* ~ обвезнице, ~ кредит. ■ ~ **се** **а.** *дати, пружити корист, добит.* – Ова ће се инвестиција исплатити већ за три године. **б.** (несвр., често безл.) *бити од користи, имати користи, ваљде, смисла, вредети.* – Не исплати се гладовати. Исплати се ићи на сајам.

ѝсплатнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на исплату:* ~ налог, ~ књига, ~ меница.

исплаћи́вати (се), -а̀ћујēм (се) *несвр. према исплатити (се).*

испле́вити јек. **исплијѐвити,** -ӣм свр. *плевећи одстранити коров, оплевити; плевећи очистити од корова:* ~ коров; ~ њиву.

исплѐсти (ѝсплести), исплѐтēм (аор. исплѐтох, ѝсплете; имп. исплѐти; р. пр. ѝсплео, -ѐла (ѝсплела); трп. исплѐтен, -ѐна; пр. пр. ѝсплевши) свр. **1. а.** *плетући помоћу игала израдити нешто:* ~ чарапе. **б.** *преплићући пруће, сламу и сл. начинити нешто:* ~ лесе. **2.** фиг. *створити у машти, измислити:* ~ легенду. ■ ~ **се** **1. а.** *извући се из мреже, ослободити се нечега што сплиће, испетљати се:* ~ се из трња, фиг. Не могу се исплести из њихових нити. **б.** фиг. *избавити се из невоље:* ~ се из афере. **2.** фиг. *произићи, проистећи.*

ѝсплетати, -ећēм *несвр. према исплести.*

испљива́вати, -ѝва̄ва̄м *несвр. према испљивати.*

ѝспљивати, -а̄м свр. **1. а.** *пљивајући изаћи на површину воде; изронити.* **б.** фиг. *појавити се, указати се (о месецу).* **2. а.** *пљивајући изаћи из чега, избити где:* ~ на обалу, ~ из теснаца. **б.** фиг. *постићи виши положај, успех:* ~ преко ноћи. **3.** *изаћи из неке неприлике:* ~ из дугова, ~ из кризе.

испло̀вити, ѝсповӣм свр. **1.** *пловећи изаћи из луке, пристаништа (о бродовима и сл.):* ~ на пучину. **2.** *испливати из воде.* **3.** фиг. *показати се, појавити се; изаћи однекуд лаганим ходом:* ~ из магле, ~ из друге собе.

исплу̀тати, -а̄м свр. *дићи се на површину воде, плутајући испливати.*

ѝспљескати, -а̄м (-ешћēм) и **испље́скати,** ѝспље̏ска̄м (ѝспље̏шћēм) свр. *истући, изударати шамарима, пљескама.*

испљува́вати, -ѝва̄ва̄м *несвр. према испљувати.*

ѝспљувак, -ӯвка м *оно што се испљуне из уста, пљувачка, хракотина.*

испљу̀вати и **ѝспљувати,** ѝспљујēм свр. **1.** *пљујући избацити из уста.* **2.** *засути пљувањем, ружним речима (некога) више пута изражавајући презир.* **3.** *запрљати упљувцима, попљувати; упљувати (о мувама и сл.).*

ѝспљунути, -нēм свр. *пљунувши избацити из уста:* ~ крв из уста.

ѝспљускати, -а̄м свр. **1.** *избацити неку количину течности (квасећи нешто); пљускајући испразнити, исцрпсти (суд у коме је била течност).* **2.** *поливајући водом, пљускајући опрати (обично лице шакама), попрскати:* ~ образе. ■ ~ **се** *пљускајући се водом умити се:* ~ се по лицу.

испљуски́вати (се), -у̀скујēм (се) *несвр. према испљускати (се).*

ѝспљуснути, -нēм свр. *једним покретом избацити, излити (сву течност):* ~ воду из лонца.

ѝспљуцкати, -а̄м свр. *пљувањем, пљуцкањем избацити из уста.* ■ ~ **се** *пљуцкајући ослободити се пљувачке у устима.*

ѝсповӗд јек. **ѝсповијед** ж (инстр. -и) *в. исповест.*

испове́далац јек. **исповијѐдалац,** -аоца м **1.** *онај који исповеда неку веру.* **2.** *в. исповедник (2).*

ѝсповедан јек. **ѝсповједан,** -дна, -о (обично одр.) *који се односи на исповест; који има карактер исповести:* ~ молитва, ~ тајна; ~ реч, ~ проза.

исповѐдаоница и **исповедао̀ница** јек. **исповјѐдаоница** и **исповједао̀ница** ж црквн. *место у цркви где свештеник врши исповедање.*

исповѐдаоничкӣ и **исповедао̀ничкӣ** јек. **исповјѐдаоничкӣ** и **исповједао̀ничкӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на исповедаоницу.* ~ решетка, ~ дужност.

испове́дати (се), -о̀вēда̄м (се) јек. **исповијѐдати (се),** -о̀виједа̄м (се) *несвр. према исповедити (се).*

испо̀ведити, -ӣм и **испове́дити,** -о̀вēдӣм јек. **испо̀вједити,** -ӣм јек. **исповијѐдити,** -о̀виједӣм свр. **1.** црквн. *саслушати нечију исповест.* – Свештеник је исповедио старца. **2.** црквн. *исказати грехе пред свештеником приликом исповести:* ~ своје грехе. **3.** *искрено признати, отворено испричати.* ■ ~ **се** **1.** црквн. *обавити исповест, изнети грехове пред свештеником:* ~ се у цркви. **2.** *искрено саопштити нешто о себи, признати своје мисли, осећања:* ~ се некоме.

ѝсповеднӣ *в. исповедан.*

испо̀ведникˏ -а и **исповѐдникˏ** -и́ка јек. **испо̀вједникˏ** -а и **исповијѐдникˏ** -и́ка м **1.** *свештено лице које исповеда верника.* **2.** *онај који се исповеда свештеном лицу.* **3.** *онај који исповеда неку веру:* ~ православља.

испо̀ведница и **исповѐдница** јек. **испо̀вједница** и **исповјѐдница** ж **1.** *в. исповедаоница.* **2.** *она која се исповеда свештенику.*

испо̀ведничкӣ и **исповѐднӣчкӣ** јек. **испо̀вједничкӣ** и **исповјѐднӣчкӣ,** -ā, -ō *који се односи на исповедникѐ:* ~ дужност, ~ положај.

и̏сповӗст јек. **и̏сповијест** ж (инстр. -ēшћу јек. -ијешћу) **а.** црквено *верски обред признавања грехова свештенику уз опраштање тих грехова.* **б.** *искрено исказивање мисли и осећања, признање:* интимна ~. • **отићи богу на исповест** *умрети.*

исповѝјати се, -ијӣм се свр. *исаповијати се.*

испо̀враћати, -ā̄м свр. *дати, одн. узети натраг све (што се примило или узело):* ~ земљу, ~ дугове. ■ ~ **се 1.** *вратити се у великом броју, једно за другим:* ~ се у своје куће. **2.** *избљувати се.*

испо̀вртети јек. **испо̀ртјети,** -тӣм свр. **а.** *изнети на видело, извући.* – Исповрти однекуд моје писмо. **б.** фиг. *изрећи, изговорити нешто неочекивано, извалити.*

испо̀ганити, -ӣм свр. **а.** *упрљати изметом.* **б.** *учинити нешто нечистим, загадити, опоганити:* ~ тањир. **в.** *морално искварити.* ■ ~ **се а.** *свршити велику нужду.* **б.** *постати заражен, инфицирати се (о рани и сл.).* **в.** фиг. *научити се неваљалству, искварити се.*

испо̀д (наглашено: и̏спод) предл. (с ген.) *указује* **1. а.** *да је нешто на доњој страни чега:* ~ камена, ~ ногу. **б.** *положај, стање у који неко доспева или из кога излази:* ослободити се ~ туђинске власти, бити ~ њена васпитања. **в.** *посао који долази од људске руке, под њеним дејством:* излазити ~ њених руку, спис настао ~ његовог пера. **г.** *да је нешто слабије, мање, ниже и сл. (по вредности, мери и сл.):* жена ~ педесет година, продати ~ цене. **2. а.** *на место које је по положају ниже од другога:* село ~ Дурмитора. **б.** *на место у близини некога:* њива ~ куће, ливада ~ пута. **3.** *на порекло:* ђубре ~ оваца, теле ~ расна бика.

и̏сподаље и **и̏сподаље** прил. *мало издаље, поиздаље.*

исподвла́чити, -о̀двлачӣм свр. *подвући све редом:* ~ све грешке.

исподељи́вати јек. **исподјељи́вати,** -ѐљујēм свр. *све изделити, извршити поделу до краја:* ~ имање. ■ ~ **се** *изделити се.* – Браћа су се исподељивала.

испо̀дизати, -ижēм свр. **1.** *подићи све или већи број предмета.* **2.** *изградити, начинити, подићи већи број (зграда, грађевина и сл.).*

испо̀дмӯкла и **и̏сподмӯкла** прил. *потајно, подмукло, лукаво:* ~ ујести, ~ погледати.

исподу̀пирати, -рēм свр. *подупрети све редом или са више страна.*

испозајмљи́вати, -а̀јмљујēм свр. **1.** (нешто некоме) *позајмити већем броју лица.* 2. (нешто од некога) *узети у зајам више ствари, одн. од већег броја лица.*

испо̀здрављати се, -ā̄м се свр. *поздравити се са већим бројем лица.*

испо̀јати, -јēм свр. *испевати, отпевати неку мелодију (обично црквену).*

испо̀клањати, -ā̄м свр. *поклонити више ствари, у више махова; поклонити већем броју лица.*

испола́гати, -о̀лāжēм свр. *положити више пута, у више махова; положити све.*

исполи́вати, -о̀лӣвāм (3. л. мн. исполи́вајӯ) свр. *полити више предмета; полити, исквасити на више места.* ■ ~ **се** *полити се (течношћу) на више места или више пута:* ~ се млеком.

исполијѐвати (се), -о̀лијевāм (се) свр. јек. *в. исполивати (се).*

исполѝтизовати, -тизујēм (исполитизи́рати, -изи́рāм) свр. *дати нечему политичка обележја; прожети политиком.*

испоља́вати (се), -о̀љāвāм (се) *несвр. према испољити (се).*

испо̀љити, ѝспољӣм свр. *показати изгледом, изразити, открити, манифестовати (какве особине, својства).* ■ ~ **се** *постати видан, показати се, очитовати се; доћи до изражаја (о супротностима, гледиштима и др.).*

испома́гати (се), -о̀мāжēм (се) *несвр. према испомоћи (се).*

испо̀мицати, -ичēм свр. *помаћи већи број, све редом нечега:* ~ столице.

и̏спомоћ, -оћи ж (инстр. -оћи (-оћу)) *помоћ, помагање (у неком послу).*

испомо̀ћи (испо̀моћи), -о̀могнēм свр. *пружити помоћ (у неком послу), притећи у помоћ.* ■ ~ **се** *пружити себи помоћ, помоћи се (нечим).*

испопре́чити (се), -о̀прēчӣм (се) јек. **испопријѐчити (се),** -о̀приječӣм (се) свр. *в. испречити (се).*

испоразби́јати, -а̀збӣјāм свр. *поразбијати, поломити, разбијати:* ~ све по кући.

испоразболе́вати се, -о̀лēвāмо се јек. **испоразболијѐвати се,** -о̀лијевāмо се свр. *редом се разболети (о већем броју лица), поразболевати се.*

и̏споредба ж *поређење, успоредба.*

испорѐдив, -а, -о *који се може испоредити, упоредив.*

испо̀редити, -ӣм и **испоре́дити,** -о̀рēдӣм свр. *извршити поређење, напоредо размотрити (нешто), у(с)поредити:* ~ Вуков и Копитарев рад. ■ ~ **се 1.** *поставити се у исти ред с неким ради поређења, упоредити се.* **2.** *изједначити се с неким или нечим (у некој особини), изравнати се.* **3.** *доћи, доспети у исти ред, у исту линију, поређати се.*

испоре́ђати, -о̀рēђāм свр. *ставити у ред више предмета, поређати:* ~ прибор за јело. ■ ~ **се** *поређати се један до другога, стати у ред.*

испоређе́ње с *упоређење, поређење.*

испоређи́вати (се), -еђујēм (се) *несвр. према испоредити (се).*

испо̀рити, ѝспорӣм свр. *распоривши, расекавши нешто (обично тврбух) извадити садржај:* ~ црева.

и̏спорука ж **1.** *слање, отпремање; предаја (послате робе):* ~ робе, ~ артикала. **2.** *оно што се испоручује, поручена, послата роба, поруџбина:* запленити испоруке. **3.** правн. *имовинска ствар коју опоручитељ завештава некоме, опорука, легат.*

испоручи́вати, -у̀чујēм несвр. *слати, отпремати, допремати робу, новац и сл.; уручивати:* ~ храну.

испору̀чилац, -иоца м (ген. мн. -у̀чилāцā) *онај који предаје испоруку.*

испору́чити, -о̀рӯчӣм свр. **1.** *послати, отпремити (робу, новац и сл.); предати:* ~ одређену количину млека. **2.** *предати некоме поруку, саопштити:* ~ поздраве.

испослу̀вати, -о̀слујēм свр. *остварити, постићи нешто својим залагањем, издејствовати; завршити (неки посао):* ~ код Министарства, ~ стипендију.

ѝспоснӣк м *човек (калуђер или др.) који у манастиру или неком другом месту живи одвојен од људи постећи и молећи се Богу, пустињак, аскета.*

ѝспосница ж **1.** *жена испосник.* **2.** *ћелија у манастиру или пећина у којој живи испосник.*

ѝспосничкӣ, -ā, -ō *који се односи на испоснике, на испоснице:* ~ живот, ~ појава.

и̏спостава ж *мање надлештво; мањи уред, филијала, експозитура.*

испо̀ставити, -ӣм свр. *издати, предати на увид, на располагање (рачун, потврду, меницу и сл.).* ■ ~ **се** *показати се, открити се, установити се.*

испо̀стављати (се), -ā̄м (се) *несвр. према испоставити (се).*

и̏спостāвнӣ, -ā, -ō *који се односи на испоставу:* ~ службеник, ~ подручје.

испо̀стити, ѝспостӣм (трп. ѝспошћен) свр. **1.** *завршити пост, издржати време поста:* ~ посте, ~ на луку и води. **2.** *учинити*

посним, нејлодним: ~ земљу. **3.** *пустом искупити, окајати (грехе):* ~ грехе, ~ грешне помисли. ■ **~ се 1.** *изнурити се, омршавити од дуге поста (о човеку, организму, телу).* **2.** *постати пост, нејлодан, истрошити се (о земљишту).*

ѝспотājан, -јна, -о *потајан, тајан, скривен:* ~ помоћ, ~ убиство.

ѝспотајē прил. *потајно, кришом:* ~ радити, ~ се договарати.

испоте́зати, -о̀тēжēм свр. **1.** *повлачећи извући ван, све редом потегнути:* ~ ножеве иза појаса. **2.** фиг. *употребити, искористити:* ~ све везе.

ѝспотиха и **ѝспотйха** прил. *потихо, потајно:* ~ деловати.

испотписи́вати, -ѝсујēм свр. *потписати већи број докумената, писама и сл.; потписати неки документ (о већем броју лица):* ~ сва акта, ~ неку изјаву. ■ **~ се** *потписати се (о већем броју лица или на више места).*

ѝспоштовати, -штујēм свр. *поштовати, одржати, испунити:* ~ обећање, ~ захтеве.

ѝсправа ж *писмени документ којим се потврђује, посведочава нешто званично и који служи као доказни материјал.*

ѝсправак, -а̄вка м (ген. мн. -ава̄ка̄) *исправка, поправак, поправка.*

ѝспра̄ван, -вна, -о **1.** *који није у кварy, неоштећен:* ~ машина. **2.** *који поступа у складу с правним и друштвеним нормама, који нема мана, недостатака, који је добар, ваљан:* ~ особа. **3.** *који одговара прописима и нормама; који се врши у складу са прописима и правним нормама:* ~ пасош, ~ признаница; ~ поступак. **4.** *сагласан правилима неке струке, правилан; тачан:* ~ изговор, ~ закључак.

ѝсправити, -ѝм (трп. ѝсправљен) свр. **1. а.** *учинити правим, праволинијским (нешто искривљено), учинити да се нешто нормално пружа, да није изломљено; поравнати, изравнати:* ~ ексер, ~ жицу, ~ пут. **б.** *учинити да нешто стоји, усправити, уздићи:* ~ младицу, ~ главу. **в.** *исправити, опружити, опружити:* ~ прст, ~ леђа. **2. а.** *извршити извесне промене, прерадити; поправити неко погрешно решење, поступак:* ~ границе државне; ~ оно што је урађено, ~ грешке према некоме. **б.** *отклонити оно што је погрешно, ослободити грешака:* ~ текст, ~ задатак. **3.** *скренути некога са лошег на добар пут, усмерити у позитивном правцу:* ~ нечији живот. ■ **~ се 1. а.** *стати право, усправити се:* ~ се војнички. **б.** *устати, придићи се:* ~ се иза стола, ~ се у кревету. **2. а.** *променити се набоље, изменити се.* **б.** *кориговати се.* – Кад погреши у говору сам се исправи. • **~ криву Дрину** *учинити немогуће.*

ѝспра̄вка ж (дат. -вци; ген. мн. -кӣ) **а.** *преиначење нечега, делимична промена, корекција:* ~ граница, драматуршка ~. **б.** *измена којом се отклања каква грешка, нетачност:* ~ у записнику, ~ у књизи. **в.** *примедба, коментар; деманти нечега:* ~ на говор, написати исправку.

ѝсправљати (се), -а̄м (се) *несвр. према исправити (се).*

испра̀вља̄ч, -а́ча м *онај који некога или нешто исправља, поправља.*

испра̀вљив, -а, -о *који се може исправити, поправљив.*

ѝспра̄вно прил. **1.** *на исправан начин, правилно, тачно, примерно:* ~ вршити своју дужност. **2.** *право, усправљено:* ~ седети.

испра́вно̄ст, -ости ж *особина онога што је исправно.*

испражња́вати, -а̀жња̄вам *несвр. према испразнити.*

ѝспра̄жњено̄ст, -ости ж *стање онога што је испражњено.*

испражњи́вати (се), -а̀жњујēм (се) *несвр. према испразнити (се).*

ѝспра̄зан, -зна, -о **1.** *који је без вредности, смисла, бесадржајан, бесмислен:* ~ посао, ~ жеља. **2.** *који је без духовних, моралних вредности; сујетан, уображен:* ~ жена, ~ хвалилац.

испра́знити, ѝспра̄знӣм (трп. ѝспра̄жњен) свр. **1. а.** *извадити садржину из унутрашњости нечега, учинити да нешто остане празно:* ~ торбу, ~ подрум. **б.** *истрошити метке пуцајући:* ~ пушку. **2.** *учинити да неко напусти неки простор; евакуисати:* ~ село, ~ град. **3.** *ослободити електрицитет из некога наелектрисаног тела.* ■ **~ се** *ослободити се садржине, остати празан; опустети (нпр. језеро, улица и др.).*

ѝспра̄зно прил. *на испразан начин, бесадржајно:* ~ дане проводити.

испракси́рати се, -а̀ксӣра̄м се свр. *стећи искуство дуготрајном праксом, увежбати се.*

испра́сити (се), -ѝспра̄сӣм (се) свр. *в. опрасити (се).*

испра́скати, ѝспра̄скам свр. *праскајући испољити неко расположење, љутњу:* ~ љутину. ■ **~ се** *праскајући дати себи одушка, избеснети се:* ~ се на некога.

ѝспрати, -перēм (-пѐрēм) (р. пр. ѝсprао, -а̄ла; трп. ѝспра̄н) свр. **1. а.** *опрати унутрашњост нечега:* ~ буре, ~ желудац. **б.** *обавити последње прање одстрањујући остатке нечистоће, детерџента, сапуна и сл.:* ~ рубље. **2.** *опрати јако обливајући:* ~ земљу (о киши). ■ **~ се** *опрати се.*

ѝспратити, -ѝм (трп. ѝспраћен) свр. **1. а.** *пратећи некога прећи заједно део пута, отпратити:* ~ до куће. **б.** *бити присутан на погребу:* ~ до последњег почивалишта. **в.** *гледајући отпратити погледом:* ~ погледом сина. **2.** *отпремити, отпратити некуд некога:* ~ за Београд.

ѝспраћа̄ј м *испраћање, праћење:* ~ у војску.

ѝспраћати, -а̄м *несвр. према испратити.*

испраши́вати, -а̀шујēм *несвр. према испрашити.*

испрашѝва̄ч, -а́ча м *направа којом се нешто испрашује.*

испра́шити, ѝспра̄шӣм свр. **1.** *очистити од прашине; пресењем одстранити прашину из нечега:* ~ ћебад. **2.** разг. *истући, измлатити; обасути грдњама, изружити:* ~ дете, ~ прутом, ~ комшију. **3.** разг. *силом удаљити, истерати:* ~ са састанка. **4.** *издробити, иситнити:* ~ креч.

ѝспрва и **ѝспрвē** прил. *у прво време, у почетку, најпре.*

ѝспрдак, -ртка м експр. *оно (обично дете) што се мало, ситно родило.*

испреба̀цати, -а̄м и **испребаци́вати,** -а̀цујēм свр. *пребацити део по део, комад по комад; испремештати:* ~ кукуруз, ~ рубље у сандуку.

испреби́јати, -ѐбӣјам свр. **1. а.** (нешто) *пребити, преломити на више места:* ~ дрва, ~ ноге. **б.** (некога) *истући, избатинати.* **2.** *заменити једно за друго:* ~ вуну за орахе. ■ **~ се** *повредити се, озледити се на више места, изубијати се.* • **~ на мртво име** *јако избити, истући некога.*

испреваљи́вати, -а̀љујēм свр. *испревртати више предмета:* ~ стабла дрвећа.

испреве́зати, -ѐвēжēм и **испревези́вати,** -ѐзујēм свр. *превезати на више места, одн. више предмета.*

испреви́јати, -ѐвӣјам свр. *пресавити више пута, испресавијати:* ~ хартију. ■ **~ се** *изувијати се, испресавијати се; савити се, згрчити се.*

испрѐвртати, -врћēм свр. *преврнути, претурити више предмета; испремештати, испретурати:* ~ корпе, ~ земљу. ■ **~ се** *преврнути се, извртати се.*

испре́гнути, ѝспрēгнēм (аор. испре́гнух, ѝспрēгну и испре́гох, ѝспрēже и испре́же; р. пр. испре́гнуо, -ула и ѝспрēгао, испре́гла (ѝспрēгла); трп. ѝспрēгнӯт; пр. пр. испре́гнӯвши и испре́гāвши (ѝспрēгāвши)) свр. *ослободити из запреге (коње, волове).*

испрегра̄ђи́вати, -а̀ђујēм свр. *прегрaдити на више делова, на више места:* ~ двориште.

испред (наглашено: ѝспред) **I.** предл. (с ген.) *означава:* **1. а.** *да се нешто налази, простире, пружа с предње стране некога или нечега:* седети ~ куће, држати ~ себе. **б.** *одвајање, удаљавање са места пред неким или нечим:* дође ~ позоришта, бежи ~ нас. **2.** *да је неко или нешто по значају, особинама и сл. изнад некога другога, пре некога или нечег другога:* бити ~ свих у разреду, тај проблем је ~ свих. **3.** *означава заступање, представљање: у име, уместо:* говорио је ~ удружења. **4.** *пре, уочи (нечега):* ~ зиме оде у град. **II.** прил. *напред.* – Ми идемо ~ а он позади.

испредáвати, -èдājēм свр. **1.** *предати више предмета, лица и сл.:* ~ молбе. **2.** *завршити предавање одређеног градива:* ~ лекције.

испредáти (се), ѝспрēдām (се) *несвр. према испрести (се).*

испредвáјати, -èдвājām свр. *предвојити, изделити:* предео испредвајан потоцима.

испреднъáчити, -èднъāчӣм свр. *измаћи, отићи напред, претећи остале; надмашити некога у нечему:* ~ у учењу, ~ на послу.

испрéзати, ѝспрēжēм *несвр. према испрегнути.*

ѝспрēка јек. **ѝспријека** прил. **1.** *с друге стране нечега, с ону страну.* – Испрека се чула музика. **2.** *из крајева с друге стране Саве и Дунава, из Војводине;* уп. пречанин: ~ дођи. **3.** *са стране, попречно; с бока:* погледати ~.

испрèкӣдано прил. *на испрекидан начин, с прекидима:* говорити ~, лајати ~.

испрèкӣдānост, -ости ж (инстр. -ошћу) *својство онога што је испрекидано.*

испрекúдати, -èкӣдām свр. *прекинути на више места, искидати:* ~ везу, ~ нити. ■ ~ **се** *прекинути се, искидати се на више места (о концу и сл.).*

испреко (наглашено: ѝспреко) предл. (с ген.) *са друге стране или на другој страни, преко (нечега):* ~ Дрине.

испрекрáјати, -èкрājām свр. *исправљати прекрајајући (обично више ствари):* ~ хаљине.

испрекри́жати, -èкрӣжām свр. **1.** *унакрст сложити више предмета, изукрштати, укрстити; исецкати, изделити на мање површине:* ~ руке; ~ кукуруз. **2.** *искрижати, исцртати:* оловком ~ текст.

испрекр̏штати, -èкр̏штām свр. **1.** *унакрст сложити више предмета, изукрштати, укрстити:* ~ летвама. **2.** *пружити се преко нечега попречно, исецкати.* – Предео су испрекрштали потоци. ■ ~ **се** *пружити се у разним правцима унакрст, изукрштати се.*

испрèлазити, -ӣм свр. *прећи, преселити се у више махова.* – Сви су већ испрелазили у Србију.

испрелáмати, -èлāмām свр. *преломити на више делова, одн. више предмета:* ~ дрвеће. ■ ~ **се** *преломити се на више места, изломити се (о гранама воћака и др.).*

испрèметānост, -ости ж *стање онога што је испреметано.*

испремèтати и **испрèметати,** -èмећēм свр. *друкчије разместити, испремештати; премећући поменути из нормалног положаја, испретурати:* ~ ред речи, ~ све по кући.

испрèмēшānост јек. **испрèмијешānост,** -ости ж *стање онога што је испремешано.*

испреме́шати, -èмēшām јек. **испремијèшати,** -èмијешām свр. *измешати, помешати; збркати, испретурати:* ~ чланке, све по кући ~. ■ ~ **се** *измешати се, помешати се; збркати се, испреметати се.*

испреме́штати, -èмēштām и **испрèмештати,** -ām јек. **испремје́штати,** -èмјēштām и **испрèмјештати,** -ām свр. *измењати, измешати места, положаје, распоредити:* ~ кутије, ~ службенике. ■ ~ **се** *измењати места.*

испремла́тити, -èмлāтӣм свр. *премлатити, испребијати:* ~ некога.

испремлаћúвати, -àћујēм свр. *премлатити, испребијати (обично више лица).*

испрèпадати, -ām свр. *препасти, преплашити у више махова.* ■ ~ **се** *препасти се, преплашити се више пута.*

испреписúвати, -ѝсујēм свр. *преписати више пута, одн. више текстова, или све.*

испреплèсти (се) (испрèплести (се)), -èтēм (се) свр. *в. испреплетати (се).*

испрèплетānост, -ости ж *стање онога што је испреплетано.*

испрèплетати, -ећēм свр. *сплести, изукрштати; помешати, измешати:* ~ прсте; ~ датуме. ■ ~ **се** *сплести се, изукрштати се; измешати се (о жилама, гласовима и др.).*

испреплѐтенōст, -ости ж *в. испреплетаност.*

испрѐплитати (се), -иħēм (се) свр. и несвр. *в. испреплетати (се).*

испрепре́чити, -èпрēчӣм јек. **испрепријèчити,** -èпријечӣм свр. *поставити као преграду; изукрштати:* ~ дрво пред њих, ~ прозор дашчицама.

испресави́јати, -àвӣјām свр. *пресавити више предмета, на више места:* ~ новине, ~ пешкире. ■ ~ **се** *савити се, склупчати се.*

испрèсећи, -се́чēм јек. **испрèсјећи,** -сијèчēм свр. *пресећи на више места, исецкати.*

испресе́цати, -èсēцām јек. **испресијèцати,** -èсијецām свр. *пресећи на више места; избраздати:* ~ тесто, ~ башту стазама.

испрескáкати, -èскāчēм свр. **1.** *прескочити више пута, више објеката:* ~ ограде. **2.** фиг. *надмудрити некога вешто побијајући његове ставове у одговору.*

ѝспресовати, -сујēм свр. *пресујући исцедити, истиснути текуће састојке.*

ѝспрести, испре́дēм (аор. ѝспредох, ѝспрēде; имп. испре́ди; р. пр. ѝспрео, -ела; трп. ѝспреден, -а; пр. пр. ѝспрēвши) свр. **1.** *начинити предењем, опрести:* ~ вуну. **2.** фиг. *измислити, измаштати:* ~ причу. ■ ~ **се** *настати, догодити се (о причи, легенди и сл.).*

испрѐтати и **ѝспретати,** ѝспреħēм свр. *извадити из жара, пепела.*

испрѐтӯрānост, -ости ж *стање онога што је испретурано.*

испретýрати, -èтӯрām свр. *пообаратити, поизвртати; разбацати на све стране, испреметати:* ~ кола, ~ столове, ~ ствари. ■ ~ **се** *попадати, поизвртати се.*

испретýћи (испрѐтӯћи), -тýћēм свр. *пребити, претући.*

испрецртáвати, -цр̀тāвām *несвр. према испрецртати.*

испрѐцртати, -ām свр. *потпуно прецртати, прекрижити; ишарати, прошарати.*

испре́чити, ѝспрēчӣм јек. **испријèчити,** ѝспријечӣм свр. **1.** *ставити попреко, попречити:* ~ столицу на врата. **2.** фиг. *ставити као препреку, супротставити.* ■ ~ **се 1.** *заградити собом пролаз, препречити се.* – Испречи се на путу пред нас велики камен. **2.** *одупрети се, супротставити се.* – Кад то рекох, отац се испречи. **3.** *попреко погледати:* ~ се на некога.

ѝспржити, -ӣм свр. **1.** *пржећи зготовити неко јело:* ~ јаје, ~ месо. **2.** *опећи, сагорети:* ~ прсте. ■ ~ **се** *опећи се, оржити се.*

ѝсприка ж *изговор, извињење; разлог, објашњење.*

испри́мати, ѝспрӣмām свр. *све редом примити:* ~ све награде.

испривéдати, -èвēдām јек. **испривиједати,** -èвиједām свр. *испричати све по реду како је било.*

исприпòведити јек. **исприпòвједити,** -ӣм свр. *в. исприповедати.*

испричáвати (се), -ѝчāвām (се) *несвр. према испричати (се).*

испри́чати, ѝспрӣчām свр. **1.** *довршити причање, саопштити:* ~ штогод, ~ причу. **2.** *извинити, оправдати.* – Испричај ме пред гледаоцима што касним. ■ ~ **се** *задовољити се дугим причањем, напричати се.*

испришúвати, -ѝшӣвām свр. *пришити више предмета на више места:* ~ дугмад на капуту.

испр̏љати, ѝспр̏љām свр. *учинити да нешто постане прљаво, запрљати:* ~ панталоне. ■ ~ **се** *запрљати се.*

испробáвати, -òбāвām *несвр. према испробати.*

испробáдати, -òбāдām свр. *пробости на више места, избости:* ~ ножем.

испрóбати, ѝспрòбām свр. *проверити, испитати:* ~ ципеле, ~ кола.

испробúјати, -òбӣјām свр. *пробити, пробушити на више места:* ~ прозоре, ~ кров.

испроваљúвати, -àљујēм свр. **1.** *провалити, пробушити на више места:* ~ бурад, ~ таван. **2.** *начинити више удубљења, рупа:* ~ путеве.

испровоци́рати, -о̀цӣрам свр. **1.** *злонамерно изазвати некога да реагује онако како није желео.* **2.** *проузроковати, изазвати:* ~ рат.

испрòвртати, -врћем и **испроврћи́вати,** -рӣујем свр. *провртети на више места, редом пробушити:* ~ даске сврдлом.

испрогоре́вати, -о̀рēвам јек. **испрогоријѐвати,** -о̀ријевам свр. *прогорети на више места:* ~ хаљину.

испрограми́рати, -грàмӣрам свр. *направити програм; испланирати.*

испрогри́зати, -о̀грӣзам свр. *прогристи на више места.*

испрода́вати, -о̀дājем свр. *продати, распродати све.*

испрòдати, -ам свр. *све продати, распродати:* ~ сву стоку.

испрозе́псти (испрòзēпсти), -прозе́бем свр. *прозепсти, озепсти.*

испроли́вати, -о̀лӣвам свр. *пролити на више места, из више судова.*

испрòпадати, -ам свр. *пропасти тешко, потпуно настрадати.*

испрорешѐтати, -ам свр. *избушити мецима и сл., изрешетати:* ~ гранатама (кућу).

испросе́цати, -о̀сēцам јек. **испросијѐцати,** -о̀сијецам свр. *просећи више предмета, на више места.*

испрòсипати, -ам свр. *просути, пролити у више махова, на више места.*

испрòсити, ѝспросӣм (трп. ѝспрошен) свр. **1. а.** *добити што молећи на леп начин, измолити:* ~ милост. **б.** *испросјачити:* ~ за хлеб. **2.** *просећи (девојку) добити пристанак за удају:* ~ девојку.

испросја́чити, -о̀сјāчӣм свр. *стећи, добити просјачењем.*

испроши́вати, -о̀шӣвам свр. *прошити на више места.*

испрси́вати (се), -пр̀сујем (се) *несвр. према испрсити (се).*

ѝспрсити, -ӣм (трп. ѝспршен) свр. *истурити напред, истаћи, изложити:* ~ груди. ■ **~ се 1.** *истурити напред прса.* **2.** *истаћи себе, направити се важним; заузети охтар, енергичан став.*

испр́скати, ѝспр̄скам свр. *попрскати:* ~ под. ■ **~ се** *попрскати се.*

испр̀тљати, -ам свр. *преселити, иселити:* ~ из куће.

испр́ћити, ѝспр̄ћӣм свр. *напући, напрћити (усне).*

испру́жати (се), ѝспрӯжам (се) *несвр. према испружити (се).*

ѝспружити, -ӣм свр. *пружити, истегнути у неком правцу делове тела:* ~ ноге, ~ руке. ■ **~ се** *протегнути се, опружити се, лећи опружен.* • **~ језик** *говорити превише, без потребе.* ~ **све четири** *пружити се, лећи опуштен.*

ѝспршено прил. *испрсивши се:* ~ корачати.

ѝспршенӧст, -ости ж *особина онога који хода испрсивши груди.*

ѝспрштити, -ӣм свр. *смрвити, згњечити.*

испсò̀вати, ѝспсујем свр. *обасути псовкама; изгрдити.* ■ **~ се** *псовањем искалити љутњу, бес.*

испу́вати (се), ѝспӯвам (се) свр. *в. испухати (се).*

ѝспузати (се), -ужем (се) и -зāм (се) свр. *пузећи изићи, пошети се; појавити се негде споро се крећући:* ~ на брдо, ~ из куће.

испу́зити, -ӣм свр. *в. испузати.*

ѝспукнути *в. ѝспући.*

ѝспӯмпати, -ам свр. **а.** *пумпом или сл. направом извући, исцрпсти течност; потпуно испразнити:* ~ воду; ~ желудац. **б.** фиг. *материјално (кога) искористити.*

ѝспунити, -ӣм (трп. ѝспуњен) свр. **1. а.** *учинити да нешто постане пуно неким садржајем:* ~ амбар, ~ корпу. **б.** *попунити празнине, унети потребне податке:* ~ формулар. **2.** *извршити захтев, обећање и сл., удовољити жељи, тежњи и сл.:* ~ захтев, ~ обећање, ~ молбу. **3.** *обузети, прожети (о осећању, расположењу и сл.).* ■ **~ се 1.** *постати пун нечега.* – Кућа се испуни децом. **2.** *остварити се, обистинити се (о намерама, жељама и др.).* **3.** *постати обузет, прожет неким осећањем, мишљењем и сл.* – Срце јој се испуни миљем. **4.** *истећи, протећи (о временском периоду).*

испуња́вати (се), -ӯњāвам (се) *несвр. према испунити (се).*

испу́њати (се), ѝспӯњам (се) несвр. *в. испуњавати (се).*

ѝспуњенӧст, -ости ж *стање онога што је испуњено.*

испуње́ње с *остварење, извршење.*

испуњи́вати (се), -пӯњујем (се) *несвр. према испунити (се).*

испу́пити, -ӣм свр. *пустити пупољке.*

ѝспупчаст, -а, -о *в. испупчен:* испупчасте обрве, испупчаста уста.

ѝспупчен, -а, -о *истакнут, истурен; напућен; заобљен, округласт:* ~ чело, испупчена уста, ~ образ.

ѝспупченӧст, -ости ж *стање, особина онога што је испупчено.*

испупче́ње с *испупчено место.*

ѝспупчити, -ӣм свр. **а.** *истурити, избочити; испрсити:* ~ трбух, ~ груди. **б.** *напућити:* ~ усне. ■ **~ се** *истурити се, избочити се; издигнути се, подићи се (о челу, трбуху, земљи итд.).*

ѝспуска ж *обруб од тканине (обично друге боје) којим се опшивају ивице униформи.*

ѝспуст м **1. а.** *место где се пушта стока да пасе, пашњак:* сеоски ~, летњи ~. **б.** *напасање:* ~ стоке. **2. а.** *отвор, јарак, канал за отицање:* ~ у реку, ~ у башту. **б.** *испуштање, пуштање:* ~ ваздуха, ~ из грла. **3.** *проширење, избочени део на грађевини:* ~ на кући, ~ зида.

ѝспустан, -сна, -о **1.** *који служи за испуст, испуштање (воде, паре и др.):* ~ отвор, ~ славина. **2.** *који је без обавеза, докон:* ~ живот.

испу̀стити (ѝспустити), ѝспустӣм свр. **1. а.** *пустити да падне оно што се држало у руци, упустити:* ~ оловку из руке, ~ узду. **б.** *пустити да истече, источити:* ~ воду. **в.** *пустити из себе, одати:* ~ топлоту, ~ киселину. **2.** *дати коме могућност да се удаљи, отпустити:* ~ затворенике. **3.** *истерати на пашу:* ~ стоку. **4.** *изостaвити (при навођењу и сл.):* ~ у попису, ~ име из чланка. **5.** *изгубити, престати имати:* ~ земљу, ~ заузети град. **6.** *пропустити (прилику, могућност и сл.):* ~ повољан моменат, ~ прилику. **7.** *истурити, избочити:* ~ кров напред, ~ један спрат напоље. ■ **~ се** *напустити (коло), напустити какав заједнички посао.* • **~ душу** *умрети.* ~ **из памети** *заборавити.* ~ **из руку** *пропустити.* ~ **из вида, из очију** *не приметити нешто, не опазити.*

ѝспући и **ѝспукнути,** ѝспукнēм свр. *попуцати, распукнути се на више места.* – Зидови испукли.

испуха́вати (се), -ӯхāвам (се) *несвр. према испухати (се).*

испу́хати, ѝспӯшēм (ѝспӯхам) свр. *дувајући, притискајући и сл. избацити, одстранити, одувати:* ~ прашину, ~ лопту. ■ **~ се** *испустити ваздух.*

испуца́вати, испу̀цāвам *несвр. према испуцати.*

ѝспуцати, -ам свр. **1.** *добити пукотине, попуцати (о устима, земљи итд.).* **2.** *опалити из ватреног оружја; пуцајући истрошити до краја:* ~ пушке, ~ све метке, фиг. ~ све потезе. **3.** *избити; излупати:* ~ дете; ~ тепих. ■ **~ се 1.** *испуцати на више места, распукнути се (о кожи).* **2. а.** *потрошити сву муницију.* **б.** фиг. *истрошити се, исцрпсти се; извикати се:* ~ се радећи; ~ се на некога.

ѝспушак, -шка м *опушак, пикавац.*

ѝспушити, -ӣм свр. *попушити до краја:* ~ лулу, ~ цигарету. ■ **~ се** фиг. *нестати, ишчезнути:* ~ из главе.

испу́штати, ѝспӯштам *несвр. према испустити.*

ѝставити, -ӣм свр. арх. или нар. **1.** *поставити на видно место:* ~ оглас. **2. а.** *померити из устаљеног положаја, лежишта, избити, ишчупати:* ~ колац, ~ зуб. **б.** *измаћи, скинути с ватре или неког топлотног извора оно што се кува, пржи или пече.* ■

~ **се** *супротставити се, испречити се (о војсци, војним јединицама и сл.).*

ѝстављати (се), -ам се *несвр. према ставити (се).*

ѝстáкати, ѝстáчēм *несвр. према источити.*

ѝстакнȗт, -а, -о **1.** *истурен, испупчен; који се налази на истуреном месту:* ~ брада, истакнуте вилице; истакнути одред, ~ тачка. **2.** *који се издваја од осталих (по значају, способностима и сл.), познат:* истакнути писац, ~ филозоф.

ѝстàкнути (се) *в. истаћи (се).*

ѝстакнȕтōст, -ости ж *својство онога што је истакнуто.*

ѝстáложити, -ӣм свр. *издвојити таложењем.* ■ ~ **се** *издвојити се таложењем (о води и сл.).*

ѝстандрљати, -ам свр. пеј. *изговорити брзо, неразговетно.*

ѝстанчáнōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *стање, особина онога што је истанчано.*

ѝстàнчати, -ам свр. **1. а.** *учинити танким, истањити:* ~ жице. **б.** фиг. *учинити финијим, осетљивијим:* ~ укус. **2. а.** *излизати се, похабати се (о деловима одеће).* **б.** *ослабити, смршати.* **в.** *материјално ослабити, осиромашити.* **г.** фиг. *избледети, потамнети.* – Истанчала је његова популарност. ■ ~ **се 1.** *постати танак, истањити се.* **2.** *осиромашити; умањити се.*

ѝстањивати (се), -ањујēм (се) *несвр. према истањити (се).*

ѝстáњити, ѝстáњӣм свр. *учинити што танким, танким:* ~ тесто. ■ ~ **се а.** *постати танак, тањи; излизати се, похабати се.* **б.** *смршавити, ослабити.* **в.** *материјално, економски осиромашити.*

ѝстапкати, -ам свр. *тапкајући утабати, утапкати.*

ѝстàрасити, -ӣм свр. нар. (нешто) *довршити, завршити:* ~ кућу.

ѝстарскӣ, -а, -о̄ *који се односи на Истру.*

ѝстàћи (ѝстаћи) и **ѝстàкнути,** ѝстакнēм (аор. ѝстàкох и ѝстàкнух; р. пр. ѝстакао, ѝстàкла (ѝстакла) и ѝстàкнуо, -ула; трп. ѝстакнȗт) свр. **1. а.** *поставити на видно, упадљиво место:* ~ фирму, ~ оглас на зиду, ~ заставе. **б.** *поставити напред, истурити:* напред ~ осматраче. **2. а.** *посебно скренути пажњу (на нешто, на некога), наглласити, подвући (у излагању, саопштењу):* ~ нечије умне способности, ~ оно најзначајније. **б.** *изнети, изложити:* ~ своје уверење, ~ план. **в.** *предложити, одабрати:* ~ свога кандидата за посланика. **3.** *учинити да се нешто боље запази, наглласити, појачати:* ~ ивице ливаде, ~ белину тела. **4.** *показати испољити:* ~ свој карактер. ■ ~ **се 1.** *доспети напред, у предњи положај (о колони итд.).* **2.** *висином надмашити, надвисити.* – Истичу се торњеви цркава. **3.** *издвојити се испред других:* ~ се из реда. **4.** фиг. *издвојити се, бити запажен (особинама, квалитетима од околине):* ~ се у школи.

ѝстеглити, -ӣм свр. *истегнути, испружити, развући:* ~ руку, ~ џемпер. ■ ~ **се** *постати дужи, растегнути се, истегнути се:* ~ се на кревету.

ѝстèгљив, -а, -о *који се може истегнути, растегљив:* ~ тело.

ѝстèгљивōст, -ости ж *својство онога што је истегљиво.*

ѝстéгнути, ѝстēгнēм свр. **1.** *вукући учинити дужим, растегнути:* ~ конопац. **2.** *испружити, протегнути:* ~ врат, ~ ноге. **3.** *учинити да неко или нешто порасте.* – Пубертет га је истегао. ■ ~ **се 1.** *постати дужим, растегнути се.* **2.** *испружити се, издужити се.* – Истеже се да дохвати јабуку.

ѝстéзати (се), ѝстēжēм (се) *несвр. према истегнути (се).*

ѝстек м **1.** *отицање, сливање:* ~ у реку. **2.** *престанак трајања, крај (временског периода):* ~ године, ~ месеца.

ѝстèлити, ѝстелӣм свр. *отелити (обично више телади).* ■ ~ **се** *отелити се (о више крава).*

ѝстерати јек. **ѝстјерати,** -ам свр. **1. а.** *гонећи, терајући приморати некога или нешто да изађе, изагнати:* ~ из куће, ~ муве из собе. **б.** *удаљити с положаја, отпустити:* ~ с посла, ~ из школе. **2.** *одстранити, истиснути:* ~ дим из собе. **3.** *потерати, изагнати (на пашу):* ~ овце. **4.** *пустити клицу, изданак и сл.; никнути, расти:* ~ младице; лоза истерала испод крље. **5.** *постићи, произвести:* ~ већи број стихова, ~ петице у школи. **6.** *зарадити, стећи; извући:* ~ веће камате, ~ профит, ~ велику казну. • ~ **бубе (мушице) из главе** *уразумити кога, обуздати.* ~ **ђавола (врага) из кога** *учинити да неко буде умерен, укротити кога.* ~ **на чистац** *довести до краја.* ~ **на чистину** *показати нечију делатност, расветлити нешто.* ~ **некоме душу на нос** *јако уморити некога.* ~ **своје до краја** *постићи, остварити оно што се жели.* **терати лисицу, а истерати вука** *гањао једног кривца а нашао другог већег.*

истерúвати јек. **истјерúвати,** -èрујēм *несвр. према истерати.* • ~ **на чистац, ~ на чистину, ~ правду, ~ право** *доказивати, расветљавати истину, правду.* ~ **своје** *постизати, остваривати оно што се жели.*

истерúвач јек. **истјерúвач,** -áча м *онај који истерује (некога, нешто).*

истèсати, ѝстешēм свр. **1.** *направити, израдити тесањем:* ~ из мермера фигуру, ~ врата. **2.** фиг. **а.** *створити, саставити:* ~ драму, ~ поему. **б.** *формирати, обучити; привикнути културним навикама, лепом понашању.* ■ ~ **се** *изградити се, васпитати се; стећи културне навике.*

истестèрати, -ам и **истестèрисати,** -ишēм свр. *тестером исећи, исгрызати, испилити:* ~ дрва.

истестúрати, -тèстӣрам свр. *испитати, проверити помоћу теста:* ~ програм, ~ ученике.

истетовúрати, -òвӣрам свр. *тетовирањем уцртати цртеж или слова у човечју кожу.*

истетȕрати, -ам свр. *изићи тетурајући.*

истèћи (ѝстећи), ѝстекнē(м) и истèчē(м) (3. л. мн. ѝстекнȗ и истèкȗ) свр. непрел. **1.** *изаћи текући, исцурети (о води, сузама и сл.).* **2.** фиг. *потећи, произаћи.* – Похвала је истекла из њених уста. **3.** *проћи, мúнути; престати важити (нпр. расȗст, рок).*

ѝстӣ, -а̄, -о̄ **1.** *потпуно једнак, идентичан:* ~ осећање, ~ столови. **2.** *врло сличан:* ~ отац, ~ мој син. **3.** *који није неки други:* седети за истим столом, носити исти капут. **4.** *који је какав је био:* иста као у школи што је била. **5.** *са значењем већег истицања речи уз коју стоји.* – Исти ти моји родитељи нису хтели доћи. **6.** *раније поменути.* – Појавио се лопов, исти обија продавнице. • **из истих стопа** *одмах.* **иста песма** *прича, ради и сл. исто што и пре.* **метати у исту врећу** *изједначавати.* **у исти мах** *истовремено, напоредо.* **у исти трен, у исти час** *тога тренутка, одмах.* **у исто време** *истовремено, у исти мах.*

истимáрити, -ѝмāрӣм свр. **1.** *очистити чешљем, уредити (коња, јоведа).* **2.** фиг. *изгрдити, избрусити (некога).*

ѝстина[1] ж **1.** *оно што одговара стварности, чињеницама:* ~ о борбама, ~ о догађају. **2.** *чињеница у коју се као доказану може веровати:* научна ~. **3.** *високи морални принцип, правда.* **4.** *истинитост, веродостојност.* • **заобилазити истину** *лагати.* **испратити богу на истину** *дочекати да неко умре.* **истини на вољу** *формулација за истицање тачности тврђења.* **кројити истину** *приказивати ствари према свом интересу.* **послати богу на истину** *убити.* **отићи Богу на истину** *умрети.* **погледати истини у очи (у лице)** *прихватити ствари онакве какве јесу.*

ѝстина[2] речца *у ствари, доиста, додуше.* – Ми смо им, истина, одговорили.

ѝстинит, -а, -о **1.** *који одговара истини, стварности:* ~ догађај. **2.** *тачан, исправан:* ~ одговор. **3.** *истински, прави:* ~ уметност, ~ поштовање. **4.** *искрен, поштен:* ~ родољуб, ~ човек.

ѝстинито прил. **1.** *тачно, верно, објективно:* ~ приказати. **2.** *отворено, искрено:* ~ одговорити.

ѝстинитōст и **истѝнитōст,** -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога који је истинит, онога што је истинито.*

истинољȕбац, -љȕпца м *онај који воли истину.*

истинољȕбив, -а, -о *који воли истину.*

истинољȕбивōст, -ости ж (инстр. -ошћу) и **истинòљȕбље** с *љубав према истини.*

ѝстињскӣ и **ѝстињскӣ,** -а̄, -о̄ **а.** *стварни, прави:* ~ кривац, ~ стваралац. **б.** *који стварно постоји; који се заиста догодио:* ~ судбина, ~ лице, ~ сукоб. **в.** *истинит:* ~ догађај.

ѝстӣнски и **ѝстӣнски** прил. **а.** *стварно, заиста:* ~ отићи из земље. **б.** *истинито; тачно.* – Кажи ми то истински.

ѝстирати, -рēм *несвр. према* истрти.

истискúвати, -ујскујēм (истúскати, ѝстӣскам) *несвр. према* истиснути: ~ пасту на четкицу.

ѝстиснути, -нēм (ѝстиснух (ѝстискох), ѝстиснӯ (ѝстиште и ѝстиште)) свр. **1.** *истерати притиском неку течну или житку материју:* ~ из вимена краве мало млека, ~ пасту (кечап) из тубе. **2. а.** *избацити, изгурати:* ~ из реда. **б.** *одстранити, уклонити:* ~ некога из куће; ~ са факултета. **3.** *испустити, одати (глас, звук и сл.), изговорити:* ~ уздах, ~ једну реч.

ѝстӣха прил. **а.** *тихо, једва чујно:* ~ плакати, ~ певати. **б.** *постепено, лагано, без журбе:* ~ све урадити.

ѝстицати (се), -ичēм (се) *несвр. према* истакнути (се), истаћи (се).

ѝстицати, -ичē(м) *несвр. према* истећи.

истúштати се, -тӣм се свр. *добро се испећи (о хлебу).*

ѝсткати, -ām (ѝсткēм) свр. *в.* изаткати.

ѝстō и **ѝсто** прил. **1.** *исто тако, такође.* – Он је исто мојих година. **2.** *управо, баш.* – Наједном нешто исто онако зашушка. **3.** *и поред тога, ипак.* – Мучиш се, али исто спреми ручак. • **~ тако** *тако, такође.* **све ~, једнако ~** *сасвим једнако.*

ѝстобо̄јан, -јна, -о *који је исте боје као нешто друго.*

ѝстовā̄р м *истоварање, искрцавање товара, робе из неког превозног средства.*

истовáрати, -ова̄рām несвр. *скидати, износити товар, терет с неког или из неког превозног средства.*

истовáривати, -ујēм *несвр. према* истоварити.

истовáрӣвāч, -á ча м *онај који истоварује.*

истòварити, -ӣм свр. *скинути, изнети товар, робу и сл. из неког превозног средства:* ~ дрва.

ѝстовā̄рнӣ, -ā̄, -ō̄ *који се односи на истовар:* ~ места, ~ рампа.

истовéрац јек. **истовjéрац,** -рца м *в.* истоверник.

истòвēрка јек. **истòвjēрка** ж *она која је с неким другим исте вере.*

истòвēрнӣк јек. **истòвjēрнӣк** м *онај који је с неким другим исте вере.*

истòветан, -тна, -о **1.** *потпуно једнак, идентичан (с неким, с нечим):* ~ мотив, ~ одговор. **2.** *исти или сличан по изгледу, врсти, саставу:* истоветни програми. **3.** *хомоген, јединствен:* ~ средина.

истòветно прил. *на истоветан начин, исто, једнако.* – Гледала је истоветно као и пре.

истòветнōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога што је истоветно.*

истòвремен, -а, -о *који се догађа, јављa, врши и сл. у исто време, истодобан; који потиче из истог времена с нечим другим:* ~ напад, ~ развитак.

истòвремено прил. *у исто време, у исти мах с неким, с нечим другим:* ~ студирати с неким.

истòвременōст, -ости ж *особина онога што је истовремено.*

истòврстан, -сна, -о *који је исте врсте, једнак, истоветан:* ~ биљка, ~ сорта.

истòдобан, -бна, -о *који се односи на исто доба, истовремен.*

истòдобно прил. *в.* истовремено.

истòдобнōст, -ости ж *в.* истовременост.

истòимен, -а, -о **а.** *који је с неким, с нечим истога имена:* ~ манастир, ~ песма. **б.** *који је исте врсте:* ~ електрицитет.

истојèзичан, -чна, -о *који је истога језика, који говори исти језик.*

ѝсток и **ѝсток** м (мн. ø) **1.** *страна света на којој излази Сунце; место на хоризонту где излази Сунце.* **2.** (Исток) *земље и народи источне хемисфере; источне земље и народи.* • **Блиски ~** *земље предње, западне Азије.* **Далеки ~** *земље источне Азије.*

истòкрак, -а, -о и **истòкрачан,** -чна, -о *који има два иста крака, равнокрак:* ~ троугао.

истòкрван, -вна, -о *који је исте крви, истог порекла:* ~ браћа.

ѝстом прил. разг. **а.** *истиче изостанак, неоствареност нечега до одређеног тренутка: тек.* – То истом ваља доказати. **б.** *баш тада, у томе истом часу, управо.* – Истом они тако причаху, кад се појави отац.

истòмишљенӣк м *онај који је с неким истог мишљења, схватања.*

истòпити, ѝстопӣм свр. *загревањем, дуготрајним кувањем и сл. довести у течно или житко стање, растопити, отопити; топљењем добити течну или житку материју:* ~ лој, ~ олово; ~ маст. ■ **~ се 1.** *прећи из чврстог у течно стање (под утицајем топлоте); раскравити се, отопити се (о металима, снегу и сл.).* **2.** фиг. *нестати, ослабити; потпуно остарити, оронути.*

истòплеменӣк м *онај који припада истом племену.*

историјàзам, -зма м *методолошки принцип који тражи испитивање свих ствари у вези с историјским условима:* смисао за историзам.

ѝстōрија ж **1.** *наука о развитку људског друштва; догађаји везани за целокупни ток прошлости појединих народа.* **2.** *развитак појединe научне, културне и друге области, појаве и сл.:* политичка ~ Срба. **3.** *ток догађаја, збивања везаних за прошлост, за живот (некога, нечега); спис о томе; биографија:* ~ куће; ~ града. • **бити (жива, школска) ~** *бити сведок, савремених, прошлих догађаја.* **правити историју** *утицати на ток важних друштвених збивања.* **точак историје** *неизбежност историјског развоја.* **ући (улазити) у историју** *постајати историјски значајан.*

историјāт, -áта м *историјски пут, прошлост нечега, повест; ток таквих догађаја:* ~ Земљиног рођења, ~ књиге, ~ битке.

истòрӣјскӣ, -ā̄, -ō̄ *који се односи на историју; значајан, важан за историју:* ~ развитак науке, ~ улога, ~ граматика.

истòрӣјски прил. *у историјском смислу; хронолошки:* ~ проучавати, ~ јасно; ~ претходити.

истòрик м *в. историчар.*

историògраф м *онај који се бави историографијом, историчар.*

историографија ж *проучавање историје, историјска наука.*

историògрафскӣ, -ā̄, -ō̄ *који се односи на историографе и на историографију.*

историцȉзам, -зма м *в. историзам.*

истòричан, -чна, -о *в. историјски.*

истòричāр м (инстр. -ом и -ем) *онај који се бави историјом, историограф.*

истòричāрка ж *женска особа историчар.*

истòричāрскӣ, -ā̄, -ō̄ *који се односи на историчаре.*

истòричāрски прил. *као историчари.*

истòродан, -дна, -о *који је истога рода с неким, истоврстан:* ~ народ, ~ колектив.

истòроднōст, -ости ж *особина онога што је истородно, сродност.*

ѝстосмēран и **истòсмēран** јек. **ѝстосмjēран** и **истòсмjēран,** -рна, -о *који је с неким, с нечим истог смера:* ~ крак, ~ поступак.

ѝстосмēрно и **истòсмēрно** јек. **ѝстосмēрно** и **истòсмēрно** прил. *на истосмеран начин, у истом смеру:* ~ писати.

истòстран, -а, -о и **истострàничан,** -чна, -о *који има исте странице, равностран (о троуглу).*

истòчити, ѝсточӣм свр. **1. а.** *точењем, претакањем одлити, излити, преточити (течност):* ~ вино из бурета. **б.** *пролити, излити (сузе, крв и сл.).* **2.** *расподрати, искрчмити (пиће и сл.).* – фиг. Источила је сву своју снагу. **3.** *грызући избушити, расточити (о црвима):* ~ дрво. ■ ~ **се** *исцурити, излити се, истећи.*

ѝсточнӣ и **ѝсточнӣ,** -ā, -ō **1.** *који се односи на исток:* ~ хоризонт, ~ ветар. **2.** *који се односи на Исток; источњачки:* ~ народи; ~ тип жене. **3.** *православни:* ~ вера, ~ црква. • ~ **грех** рлг. *грех који је починио Адам једући јабуку; прасисконски грех, грех од давнина.*

ѝсточнӣк и **ѝсточнӣк** м **1.** *в. извор:* ~ воде, ~ свега, ~ радости. **2.** *источни ветар.*

ѝсточница и **ѝсточница** ж *она која је извор чега, она од које што потиче:* ~ моје среће.

источно- *као први део сложеница: који се налази у источном делу онога што означава други део сложенице:* источноевропски, источнохерцеговачки.

ѝсточно и **ѝсточно** прил. *са источне стране; на источној страни; на источну страну.*

ѝсточњāк и **ѝсточњāк** м **1.** *онај који је становник Истока, онај који је пореклом с Истока; онај који је васпитан у источњачком духу.* **2.** *источни ветар.*

ѝсточњāчкӣ и **ѝсточњāчкӣ,** -ā, -ō *који се односи на источњаке; оријентални:* ~ народи; ~ музика.

ѝсточњāчки и **ѝсточњāчки** прил. *на источњачки начин, оријентално.*

ѝсточњāштво и **ѝсточњāштво** с *начин живота, култура својствена Истоку.*

ѝстрага ж (дат. -ази) **1.** *истедни поступак који суд води ради утврђивања кривице лица осумњиченог за кривично дело; уопште испитивање нечије кривице:* бити под истрагом, водити истрагу. **2.** *истраживање, испитивање, анализа какве појаве:* интензивне истраге у науци. **3.** *уништење, истребљење, пропаст:* борба до истраге.

истражѝвалац, -аоца м *в. истраживач.*

истражѝвалачкӣ, -ā, -ō *в. истраживачки.*

истражѝвати, -ѐжујēм *несвр. према истражити.*

истражѝвāч, -а́ча м *онај који истражује, научно испитује нешто, проучавалац.*

истражѝвāчкӣ, -ā, -ō *који се односи на истраживаче, на истраживање:* ~ центар.

истрàжилац, -иоца м *в. истраживач.*

истрàжитељ м **1.** правн. *в. истедник.* **2.** *в. истраживач.*

истрáжити, ѝстражӣм свр. **1. а.** *научним методом утврдити нешто, проучити, испитати:* ~ прошлост народа, ~ књижевност средњег века. **б.** *пажљиво извидети; претражити, претрести:* ~ где треба подићи цркву; ~ брда око пута. **2.** правн. *извршити истрагу (о некоме или нечему), истедити:* ~ убиство, ~ ко су разбојници.

ѝстражнӣ и **ѝстрāжнӣ,** -ā, -ō **1.** *који се односи на истрагу; који врши судску истрагу:* ~ поступак; ~ судија. **2.** *в. истраживачки:* ~ радови.

истрајáвати, -àјāвāм *несвр. према истрајати.*

ѝстрājан, -јна, -о **1.** *издржљив, упоран:* ~ воља. **2.** *који може дуго да траје, чврст:* ~ штоф.

ѝстрајати, -јēм свр. **1.** *остати упоран, издржати до краја, одолети пред искушењима:* ~ у послу, ~ у захтевима. **2.** *потрајати дуже време, одржати се.* – Шума може да истраје дуго.

ѝстрājно прил. *на истрајан начин, упорно; стално:* радити ~, ~ пада киша.

истрáјнōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина, стање онога који је истрајан, онога што је истрајно.*

ѝстргати, -āм свр. **1.** *искидати на комаде, раскомадати.* – Вуци су овцу истргали. **б.** *поцепати, подерати:* ~ шешир. ■ ~ **се** *разбити се на делове, раздвојити се.*

ѝстргнути, -нēм (аор. ѝстргох и ѝстргнух, 2. и 3. л. ѝстрже, ѝстрже и ѝстргнӯ; р. пр. ѝстргао, -гла и ѝстргнуо, -ула; пр. пр. ѝстргнӯвши (ѝстргāвши)) свр. **1. а.** *наглим покретом, силом извадити, ишчупати:* ~ лист из књиге, ~ му цигарету из уста. **б.** *извадити из корица, навлаке и сл. (нож, сабљу).* **2.** *отети, одузети:* ~ из руку. ■ ~ **се** *извући се наглим покретом, силом, ишчупати се:* ~ се из руку.

истрèбитељ м *в. истребљивач.*

истрéбити, ѝстрēбӣм јек. **истријèбити,** ѝстријебӣм свр. **1.** *очистити, ишчистити требећи оно што је сувишно:* ~ ливаду, ~ жито. **2.** *потаманити, поубијати све до краја; уништити, искоренити:* ~ мишеве, злочинце; ~ заразне болести. ■ ~ **се** *поубијати се, потаманити се.* – Банде су се узајамно истребиле.

истребљéње с *искорењивање, затирање:* борба до истребљења.

истребљúвати (се), -èбљујēм (се) *несвр. према истребити (се).*

истребљѝвāч, -а́ча м *онај који некога или нешто истребљује, искорењује.*

истребљѝвāчкӣ, -ā, -ō *који се односи на истребљиваче, на истребљивање:* ~ политика, ~ рат.

истрежњéње с *повратак у трезно стање, отрежњење.*

истрéзнити, ѝстрēзнӣм јек. **истријèзнити,** ѝстријезнӣм свр. **а.** *довести (некога) у трезно стање, отрезнити (од алкохола).* **б.** фиг. *повратити некоме способност за трезвено расуђивање, без заблуда и предрасуда.* ■ ~ **се а.** *постати трезан, отрезнити се (од алкохола).* **б.** *повратити способност за трезвено расуђивање.*

истренúрати, -èнӣрāм свр. *тренирањем припремити за извршавање неке акције, извежбати:* ~ псе за чување објекта. ■ ~ **се** *тренирајући обучити се, извежбати се.*

истрéсати, ѝстрēсāм *несвр. према истрести.*

истрéсти (ѝстрēсти), -éсēм (трп. истрéсен, -а) свр. **1. а.** *тресући очистити од прашине и сл. нечистоће:* ~ тепих, ~ ћебе. **б.** *наглим покретом испразнити што:* ~ врећу, ~ лулу. **2.** *испити, попити наискап:* ~ две-три чаше наискап. **3.** *изговорити, рећи што се зна; испољити бучно своја осећања.* – Истресла је пред њим све што је дотад тајила. ■ ~ **се** *грдећи (некога), вичући (на некога) искалити свој бес, незадовољство; издрати се, брецнути се (над неким):* ~ се на жену, ~ се на дете.

ѝстрēти јек. **ѝстријети,** ѝстрēм (аор. ѝстрēх јек. ѝстријех; трп. ѝстр̄т (истр̄вен)) свр. *в. истрти.*

ѝстрзāн, -а, -о *који се јавља на махове, испрекидан, искидан.*

ѝстрзāно прил. *на махове, у прекидима, невезано:* ~ звоне звона, ~ говорити.

ѝстрзāнōст, -ости ж *особина онога што је истрзано.*

ѝстрзати[1], -āм и ѝстржēм несвр. *силом извлачити, чупати:* ~ човека из природе. ■ ~ **се** *тргајима се ослобађати неких стега, веза:* ~ се из веза декаденције.

ѝстрзати[2], -āм свр. *искидати, истргати.*

ѝстрићи, -и́жēм свр. *изрезати, исећи на комаде:* ~ хартију.

ѝстрицкати, -āм свр. *исећи наситно, исецкати.*

истр̀љати, ѝстр̄љāм и **истр̀љати,** -āм свр. **1.** *трљајући пређи више пута руком, длаком по неком делу тела, измасирати:* ~ алкохолом. **2.** *трљајући очистити, избрисати; изглачати:* ~ стакло кожом, ~ паркет. ■ ~ **се** *трљајући очистити се, избрисати се:* ~ се пешкиром.

ѝстрошен, -а, -о **1.** *похабан, дотрајао, стар:* ~ под, ~ друм. **2.** *исцрпен, изнурен, слаб:* ~ организам, ~ старица.

ѝстрошенōст, -ости ж *стање, особина онога који је истрошен, онога што је истрошено.*

истрòшити, ѝстрошӣм свр. **1.** *много потрошити, дати све што се има за што:* ~ сав новац. **2.** *измрвити, иситнити:* ~ земљу. ■ ~ **се** *потрошити много или све што се има:* ~ се на мору. **2.** *иситнити се, измрвити се.* – Земља се на сунцу истроши. **3.** *изгубити снагу, изнурити се:* ~ се од великог посла.

истр̏пети јек. **истр̏пјети,** -пӣм свр. *ӣоднети, издржати до краја, прет̏рпети:* ~ понижење, ~ сушу.

и̏стрти, и̏стрēм (аор. и̏стрх; трп. и̏стр̄т (истр̀вен)) свр. **1. а.** *тарући уклонити, избрисати; уопште уклонити:* ~ слова гумицом, фиг. ~ из памети њену слику. **б.** *излизати, изгулити; уништити, искоренити:* ~ степенице. Многе обичаје је време истрло. **2.** *трљајући очистити од прашине и сл.; изрибати:* дете ~ пешкиром, шерпе ~ крпом. **3.** *ӣротрљати; измасирати:* ~ очи; ~ кожу. ■ **~ се 1. а.** *излизати се, изгулити се.* **б.** *искоренити се:* ~ се међусобно. **2.** *истрљати се (нечим):* ~ се пешкиром после купања.

истр̀тљати, -а̄м свр. експр. *избрбљати, изблебетати.* ■ **~ се** *избрбљати се, изблебетати се.*

истру́гати, и̏стрӯжēм свр. **1.** *стружући уклонити, скинути, остругати:* ~ креч са зида. **2.** *стружући начинити, дати ӣотребан облик:* ~ корито. **3.** *изрендисати треницом или чиме сличним:* ~ кору од лимуна.

и̏струлити, -ӣм и **и̏струнути,** -нēм свр. непрел. *ӣостати труо, расӣасти се од труљења.*

истру́сити, и̏стрӯсӣм свр. *изручити; исӣити до дна наискап:* ~ у чашу; ~ две чаше ракије.

истру́ђати, и̏стрӯђа̄м свр. експр. *избрбљати, исӣричати нешто бесмислено.*

и̏струцкати, -а̄м свр. *труцкајући растрести, издрмати:* ~ болесника возећи. ■ **~ се** *издрмати се, растрести се труцкајући се:* ~ се возећи се неравним путем.

истрча́вати (се), -тр̀ча̄вам (се) *несвр. ӣрема истрчати (се).*

истр̏чати, -чӣм свр. **1.** *трчећи изнићи, излетети, ӣојавити се негде:* ~ пред некога, ~ на улицу. **2.** *ӣоћи се трчећи:* ~ уз степенице. **3.** *в. истрчати се (2).* Имао је обичај да истрчи први. ■ **~ се 1.** *задовољити се трчећи, натрчати се:* ~ се до миле воље. **2.** *неӣромишљено се изрећи, ӣренаӣлити, залетети се ӣоговорећи нешто што не треба.*

исту́жити се, и̏стӯжӣм се свр. *изразити незадовољство, изјадати се:* ~ мајци на свекрву.

истума́чити, -у̀ма̄чӣм свр. *ӣротумачити, растумачити.*

и̏ступ м **1.** *излазак ӣред јавност с неком изјавом, ӣрограмом и сл., наступ; анӣажовање, акција у циљу остварења неке намере:* његов први иступ у штампи; јединствен иступ у скупштини. **2.** *нетактичан ӣоступак, испад, ексцес:* срамотити се синовљевих иступа.

исту́пати, и̏стӯпа̄м *несвр. ӣрема истуӣити.*

исту́пити[1], и̏стӯпӣм свр. непрел. **1.** *изићи, одвојити се из неке ӣруше, строја; наӣустити какву орӣанизацију, друштво и сл.:* ~ из реда два корака; ~ из задруге, ~ из партије. **2.** *коракнути, искорачити; изићи:* ногом ~ из кочије. **3.** *изићи ӣред јавност с каквом изјавом, ӣојавити се:* ~ у првом броју часописа. **б.** *ӣредузети неку акцију, анӣажовати се јавно заступајући неку идеју, некога:* ~ као посланик у скупштини, ~ против антисемитизма.

исту́пити[2], и̏стӯпӣм свр. прел. *учинити да нешто ӣостане тупо:* ~ секиру. ■ **~ се** *ӣостати туӣ (о ножу, секири и сл.).*

и̏ступнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на иступ:* ~ дело.

и̏ступнӣк м *онај који чини иступе, изгредник.*

исту́рати (се), и̏стӯра̄м (се) *несвр. ӣрема истурити (се).*

и̏стурен, -а, -о *избочен, избачен наӣред:* ~ положај, ~ брада.

и̏стурити, -ӣм свр. **1. а.** *ӣоставити на видно, истакнуто место, истаћи:* ~ заставу на улицу, ~ оглас. **б.** *изнети ӣред јавност, објавити (ӣрограм, ӣлан и сл.):* ~ свој партијски програм. **в.** фиг. *ӣоставити на одговорно место, учинити утицајним:* ~ за носиоца листе, ~ за руководиоца фабрике. **2. а.** *изнети напоље, избацити:* ~ столове пред кафану. **б.** *ӣокренути наӣред неки део тела, испружити:* ~ руке и ноге, ~ главу. **3.** *ӣослати (део војске, ӣатролу и сл.) на одређени положај:* ~ страже са обе стране реке, ~ коњицу за извиђање. **4.** *избацити на ӣовршину (о води, земљи).* ■ **~ се 1.** *избацити се, извући се кроз какав отвор; ӣомолити се:* ~ се кроз прозор; ~ се на врата. **2.** *ӣомерити се ӣрема ӣредњој страни, изићи на истакнуто место:* ~ се испред свих, ~ се према граници. **3.** *исӣупчити се, избочити се (о вилици, даскама и сл.).*

исурӣи̏јати, -а̄м свр. *турӣијом ӣоравнати; турӣијом ӣрестругати:* ~ ексер.

и̏стӯрчити, -ӣм свр. *ӣревести у ислам, исламизирати већи број лица; ӣотурчити.* ■ **~ се** *ӣрећи у ислам; ӣостати Турчин, ӣотурчити се.*

истӯ̀тњати, -а̄м и -њӣм, **истӯ̀тњети,** -њӣм и **истӯ̀тњити,** -ӣм свр. *исӣољити у ӣуној мери (осећања, расӣоложења).* ■ **~ се 1. а.** *оӣласити се тутњећи, изгрмети се (о ӣрому и сл.).* **б.** *ӣроћи, ӣрохујати с великим интензитетом (о зими, кризи итд.).* **2. а.** *извикати се:* ~ се над неким. **б.** *смирити се искаљујући бес, љутњу.*

исту́ћи (и̏стӯћи), -ту́чēм (аор. исту́кох, и̏стӯче; имп. исту́ци; р. пр. и̏стӯкао, исту́кла (и̏стӯкла); трп. исту́чен, -а; пр. пр. исту́кавши и и̏стӯкавши) свр. **1.** *(некоја) задати много удараца, избити, измлатити; озледити ударцима.* **2.** *ударајући разбити на комаде, иситнити; окрњити, олупати; умутити, улупати:* ~ камен, ~ корење; ~ бисту; ~ беланце од јајета.

и̏стуцати, -а̄м свр. *туцајући иситнити, издробити, измрвити:* ~ лук, ~ паприку.

истуши́рати се, -а̄м се свр. *окупати се ӣод тушем.*

и̏сувишē прил. *више него што треба, ӣремного.* – Били су исувише близу обале.

ису́кати, и̏сӯчēм свр. **1.** *истргнути из корица, навлаке и сл.:* ~ нож, ~ сабљу. **2.** *сучући, истежући извући:* ~ нит из клупка, ~ црева. ■ **~ се** *издужити се, отегнути се (нпр. о колони и др.).*

и̏сусовац, -о̄вца м *ӣрипадник католичког калуђерског реда Дружбе Исусове, језуит.*

и̏сусовачкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на исусовце, језуитски:* ~ гимназија, ~ самостан.

и̏сӯшенӧст, -ости ж *стање и особина онога што је исушено.*

исуши́вати (се), -у̀шујēм (се) *несвр. ӣрема исушити (се).*

ису́шити, и̏сӯшӣм свр. *учинити да нешто изгуби воду, влажност, осушити; исцрпсти:* ~ земљу, ~ језеро, ~ мочвару. ■ **~ се** *изгубити воду, влажност, осушити се; ӣресушити.*

исфа̀брикovати, -кујēм свр. **1. а.** *израдити у фабрици, на индустријски начин, у великим количинама:* ~ робу. **б.** фиг. *створити на брзину, вештачки:* ~ нове официре. **2.** фиг. *измислити, измаштати с циљем да се неко обмане:* ~ вести.

исфантази́рати, -а̀зӣра̄м свр. *створити машком, измислити.*

исфени́рати, -фѐнӣра̄м свр. *осушити феном:* ~ косу.

ѝсфлекати, -а̄м свр. *ӣрљати, умрљати:* ~ панталоне. ■ **~ се** *испрљати се, умрљати се.*

исфорси́рати, -о̀рси́ра̄м свр. **а.** *силом створити, натегнуто ӣостићи.* **б.** *ӣротежирати некога:* ~ неколико својих људи.

исфризи́рати, -ѝзӣра̄м свр. **1.** *дотерати, удесити косу (некоме); начинити фризуру.* **2.** фиг. *ӣриказати нешто лепшим него што је, улепшати.* ■ **~ се** *дотерати косу себи,,очешљати се.*

и̏схаба̄н, -а, -о *изношен, излизан, стар:* ~ одело.

ѝсхабати се, -а̄м се свр. *излизати се, дотрајати.*

ѝсхеклати, -а̄м свр. **исхе́рити,** ѝсхерӣм свр. *искосити, искривити:* ~ слова. ■ **~ се** *накривити се, накосити се (о дрвету и др.).*

ѝсхитрен, -а, -о **1.** *брзоӣлет, извештачен:* исхитрене речи, ~ наука. **2.** *умешан, сӣретан; вешт; довитљив:* ~ памет, ~ доктрина. **3.** *брзоӣлет, ӣренаӣљен:* ~ реакција, ~ одлука.

ѝсхитренӧст, -ости ж *својство онога што је исхитрено.*

исхла́дити, -ӣм и и̏схла̄дӣм свр. *учинити да нешто ӣостане хладно, расхладити:* ~ собу. ■ **~ се** *ӣостати хладан, охладити се (о ӣросторији, јелу и сл.).*

исхла́пелӧст јек. **исхла́пјелӧст,** -ости ж *особина и стање онога што је исхлаӣело, онога који је исхлаӣео.*

исхла́пети јек. **исхла́пјети,** -пи̏м свр. **1. а.** *пре̄ћи у ча̄совито ста̄ње, изветрити, испари̏ти (о води и сл.).* **б.** фиг. *ишчезнӯти, неста̄ти (о мислима, успоменама и др.).* **в.** *испусти̏ти из себе корисне хемијске састо̄јке, изгӯбити у нечему (о ракији, масти̏лу и др.).* **2.** *в. излапе̄ти.*

исхла̀пљив, -а, -о *који лако исхлапи̏, испарљив.*

исхлапљи́вати, -а̀пљујем *несвр. пре̄ма исхлапе̄ти.*

и̏сход м **1. а.** *излазак небеских тела над хоризо̄нт:* ~ Сунца. **б.** *излаз из неке ситуа̄ције, начин ко̄јим се решава нека ситуа̄ција.* Не види се никакав исход из ове кризе. **2. а.** *оно што̄ произилази из неке акције, ра̄дње, резӯлтат:* ~ болести, ~ парнице. **б.** *сврше̄так, кра̄ј:* ~ године, ~ месеца.

исхо́дати се, и̏схо̄да̄м се свр. *находи̏ти се, нашета̄ти се.*

исхо̀дити, и̏сходӣм несвр. [гл. им. и̏схођење с] *в. излазити.*

и̏сходӣшнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на исходи̏ште, по̄четни, по̄лазни:* ~ тачка, ~ принцип.

и̏сходӣште с **1.** *ме̏сто одакле нешто по̄тиче, одакле се по̄јављује; по̄лазиште:* ~ покрета, ~ европске поезије. **2.** *в. излаз:* ~ из лавири̏нта.

и̏сходнӣ, -а̄, -о̄ **1.** *од ко̄га нешто по̄тиче, води по̄рекло; пре̄тходни:* ~ биљка, ~ облик. **2.** *в. излазни:* ~ тачка, ~ месец.

и̏схрана ж (мн. ø) *одржа̄вање биолошко̄г по̄стојања узима̄њем хране, храње̏ње, пре̄храњивање; снабде̏вање храно̄м:* ~ становништва, ~ стоке; организација исхране.

исхра́нити, и̏схра̄нӣм свр. *одржа̄ти биолошко по̄стојање храно̄м и сл.; снабде̏ти храно̄м:* ~ породицу. ■ **~ се** *одржа̄вати се у живо̄ту храно̄м; пре̄храни̏ти се.* – Имамо хране да се исхранимо.

исхрањи́вати, -а̀њујем *несвр. пре̄ма исхрани̏ти (се).*

исцвѐтати јек. **исцвјѐтати,** -а̄м свр. *доби̏ти цвет, проце̏ста̄ти.*

исце́дити, и̏сцедӣм јек. **исцијѐдити,** и̏сциједӣм (трп. и̏сцеђен јек. и̏сцијеђен) свр. **1.** *цеде̏ћи, прӣтискајући учини̏ти да нешто истӣсне течно̄ст:* ~ крпу, ~ лимун. **2.** фиг. *прӣтиском, експлоата̄цијом и сл. извући доби̏ти, материја̄лну кори̏ст од неко̄га:* ~ од сељака последњи динар. **3.** фиг. *исцрпсти нечију сна̄гу, енергију, изнури̏ти, измучи̏ти:* исцеђен глађу, исцеђена од болести. **4.** *изасӯти, изли̏ти течно̄ст:* ~ вино из бурета. **5.** *испи̏ти, по̄пити сасви̏м, искапи̏ти:* ~ флашу пива. **6.** фиг. *по̄лако кроза зубе ре̄ћи, проце̏дити:* ~ две речи. ■ **~ се 1.** *по̄степено исте̄ћи, исцури̏ти.* **2.** *изгӯбити велику количи̏ну течно̄сти.*

исцеђи́вати јек. **исцјѐђивати,** -ѐђујем *несвр. пре̄ма исцеди̏ти.*

и̏сцѐла јек. **и̏сцијела** прил. *у це̏лости, у по̄тпуности; из једно̄г комада, изједна̄:* ~ пише историју; ~ оплетена.

исцели́вати јек. **исцјели́вати,** -ѐлӣва̄м свр. *изљу̏бити.*

исцѐлитељ јек. **исцјѐлитељ** м *онај који исцељује, лечи.*

исцѐлитељскӣ јек. **исцјѐлитељскӣ,** -а̄, -о̄ *који исцељује, који доводи до исцељења:* ~ моћ.

исце́лити, и̏сцелӣм јек. **исцијѐлити,** и̏сцијелӣм (трп. и̏сцељен јек. и̏сцијељен) свр. *лечење̄м довести у здра̏во ста̄ње, излечи̏ти.* ■ **~ се** *излечи̏ти се, оздрави̏ти.*

исцељѐње јек. **исцјѐљење** с *излечење, оздрављење.*

исцељи́вати јек. **исцјѐљивати,** -ѐљујем *несвр. пре̄ма исцели̏ти.*

исце́пати, и̏сцепа̄м јек. **исцијѐпати,** и̏сцијепа̄м свр. **а.** *цепа̄јући секиро̄м и сл. раста̄вити на комаде:* ~ дрво. **б.** *искида̄ти на комаде, по̄цепа̄ти, изде̏рати:* ~ хартију. **в.** *разделити, распарча̄ти:* ~ државу. ■ **~ се** *по̄цепа̄ти се, по̄дерати се.*

и̏сцепкати јек. **и̏сцјепкати,** -а̄м свр. **а.** *исцепа̄ти на ситне делове, исецка̄ти:* ~ хартију, ~ дрва. **б.** *изделити на више ситнӣх делова, уситни̏ти:* ~ посед. ■ **~ се** *разделити се, распарча̄ти се.*

и̏сцерити, -ӣм свр. *напра̏вити грӣмасу по̄казујући зубе, искези̏ти:* ~ зубе. ■ **~ се** *напра̏вити грӣмасу развлачећи усне да се виде зуби, искези̏ти се.*

исцити́рати, -ѝтира̄м свр. *изврши̏ти цити̏рање до кра̏ја.*

исцмака̄ти, ѝсцмача̄м свр. *изљу̏бити гла̄сним по̄љупцима.* ■ **~ се** *изљу̏бити се цмачући се.*

ѝсцрпан, -пна, -о *дӯн по̄једино̄сти, по̄дробан, детаљан, свеобухва̄тан:* ~ обавештење, ~ одговор.

исцр́пено̄ст, -ости ж *особина и ста̄ње оно̄га који је исцрпен, оно̄га што̄ је исцрпено.*

исцр́пити (се), и̏сцр̄пӣм (се) (трп. и̏сцр̄пљен) свр. *в. исцрпсти (се).*

и̏сцр̄пљено̄ст, -ости ж *в. исцрпе̏ност.*

исцрпље́ње с *исцрпље̏ност, изнуре̏ност.*

исцрпљи́вати, -р̀пљујем *несвр. пре̄ма исцрпи̏ти и исцрпсти.*

исцр̀пљујӯћӣ, -а̄, -е̄ *који исцрпљује, изнурава.*

и̏сцрпно прил. *на исцрпан начин, детаљно, свестра̄но:* ~ говорити, ~ изучавати.

и̏сцрпно̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина оно̄га што̄ је исцрпно.*

исцр́псти (и̏сцр̄псти), исцр́пе̄м (р. пр. и̏сцр̄пао, исцр́пла (и̏сцр̄пла); трп. исцр́пен) свр. **1.** *цр̄пући извући, извади̏ти све до кра̏ја:* ~ воду из бунара. **2.** *дове̏сти у ста̄њу слабости, изнемоћа̄лости, изнури̏ти.* – Напор га је исцрпао. **3.** *економски, материја̄лно ослаби̏ти.* – Санкције су исцрпле државу. **4.** *извући из нечега кори̏ст, доби̏ти; по̄трошити до кра̏ја:* ~ богатство рудника; ~ резерве. **5. а.** *заврши̏ти, оконча̄ти:* ~ дневни ред. **б.** *по̄ље̄ну обради̏ти, расели̏ти, пре̄трести.* ■ **~ се 1.** *изнури̏ти се, изнемо̄ћи, истроши̏ти се:* ~ се од болести. **2.** *по̄трошити се, утроши̏ти се.*

исцрта́вати, -р̀та̄ва̄м *несвр. пре̄ма исцрта̏ти.*

ѝсцрта̏ти, -а̄м свр. **1. а.** *предста̏вити цртежо̄м, нацрта̏ти:* ~ слику. **б.** *ишара̏ти (линија̄ма, цр̄та̄ма); испи̏сати цр̄та̄нӣм словима:* ~ плочник кредом; ~ пароле. **2.** фиг. *сликовито прика̄зати ре̄чима, опи̏сати.* – У роману је исцртан лик сељака.

исцу́рити, -ӣм свр. **а.** *исте̄ћи цурећи кап по кап у та̏нком мла̄зу (о вину, ракији и сл.).* **б.** *неста̄ти из очне дӯпље, искапа̄ти (о оку).*

Италија̄н, -а́на м *становник Италије; човек по̄реклом из Италије.*

италијанѝзам, -зма м *италијански језички елеме̏нат у другом језику.*

италијàнизовати, -зујем (италијанизи́рати, -и̏зира̄м) свр. и несвр. *учини̏ти да неко прӣхвати италијанску национа̄лност, да се по̄чне осећа̄ти као Италијан.*

Италија̄нка ж *становница Италије; женска особа по̄реклом из Италије.*

италија̄нскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на Италију и Италијане:* ~ мода, ~ флота, ~ обала.

италијáнштина и **италијàнштина** ж **а.** *италијански дух; италијанско обележје.* **б.** *ути̏цај италијанско̄г језика.*

итд. *скраће̏ница за: и та̄ко да̏ље.*

и̏тератӣв м лат. лингв. *гла̄гол који означава уче̏сталост ра̏дње.*

и̏тератӣван, -вна, -о лингв. *који означава ра̏дњу која се по̄навља, уче̏стали:* ~ глагол.

ѝћи, ѝдем и ѝдем (аор. ѝдох, ѝде; импф. и̏ђа̄х; р. пр. ѝшао, -шла) несвр. непрел. [гл. им. ѝдење с] **1. а.** *крета̏ти се кора̄чајући, ходи̏ти, пе̏шачити:* ~ брзо. **б.** *крета̏ти се превознӣм сре̏дством, пу̏товати:* из Београда у Нови Сад ~ аутобусом, ~ авионом. **2.** *крета̏ти се по̄д дејством какве по̄кретачке силе, саобраћа̄ти; функциони̏сати по̄д дејством како̄вог механизма (о аутобусу, са̄ту и др.).* **3. а.** *одла̄зити, удаљава̄ти се.* – Иди куд хоћеш. **б.** *би̏ти по̄слат, транспо̄ртован.* – Воће иде у Грчку а млеко у Бугарску. **в.** *по̄тицати, те̏ћи (о времену).* **г.** *троши̏ти се (о новцу, храни).* **д.** *уњу̏хивати се куда с каквим ци̏љем:* ~ у рибу, ~ у позори̏ште. **ђ.** *залази̏ти, продира̏ти:* ~ дубље у прошлост. **е.** *те̏жити, сме̏рати:* ~ за славом. **ж.** *ступа̏ти у какву службу, организацију:* ~ у попове, ~ на занат. **з.** *ступа̏ти у брак, удава-*

ти се: ~ за католика. **4. а.** *долазити, стизати.* – Ево иду сватови. **б.** *бити достављен (о писму, пакету и сл.).* **в.** *приближавати се, примицати се.* – Иде школски распуст. **г.** *долазити по реду, следити.* – Дрљање иде иза орања. **д.** *достизати, досезати.* – Температура иде до 40°. **ђ.** *нападати, силазити.* – На њега иде свака болест. **5. а.** *улазити, упадати.* – Из ходника се иде право у купатило. **б.** *продирати, забадати се.* – Колац иде у земљу. **6. а.** *капати, цурити, тећи.* **б.** *лити, падати (о киши, снегу).* **7. а.** *кретати се (уопште).* – Облаци иду на север. **б.** *бити онакав, кретати се онако како се каже:* ~ бос по кући, ~ без капе. **в.** *кружити, циркулисати.* – Чаша иде од руке до руке. **г.** *ширити се, простирати се.* – Иде глас по народу. **д.** *пружати се, водити.* – Улица иде према станици. **ђ.** *вршити се, обављати се; збивати се; тећи (о појмовима, активностима, разговору и сл.).* **е.** *рачунати се (о пензији, стажу итд.).* **8.** *бити смештен камо, заузимати одређено место.* – Архива иде у подрум. **9. а.** *пристајати уз кога, сарађивати с ким:* ~ у коалицију са радикалима. **б.** *угледати се на кога, поводити се за ким:* ~ за модом. **в.** разг. *забављати се с ким:* ~ с неким фудбалером. **10. а.** *припадати одређеној категорији, временском раздобљу.* – Тај роман иде у најзначајније књиге. Манастир иде у давну старину. **б.** *припадати чему; одговарати чему, слагати се с чим.* – Уз капут иде и плава кошуља. **11.** (некоме) *припадати, следовати (некоме).* – Иде му велико наследство. **12.** *имати пролаз, продавати се.* – Његове књиге добро иду. • **иде му добро** *живи добро, успева у животу.* **иде му карта** *има среће у картама.* **иде му сан на очи** *спава му се.* **иде му у корист, у прилог, у рачун** *користи му, у складу је с његовим интересом.* **иде све без трага (до ђавола)** *пропада све.* **иде (то)** (често одрично) *одговара, може, има смисла, тако је.* **иди ми – дођи ми** *в. под доћи.* **иди ми с очију** *склони се да те не видим.* **до краја** *не пропуштати.* ~ **за својом главом (за својом памети)** *бити самосталан у својим одлукама.* ~ **за својим послом** *радити свој посао не гледајући шта други чине.* ~ **као намазано, као подмазано,** ~ **као по лоју** *успешно се обављати.* ~ **као халва, као шећер** *добро, брзо се продавати.* ~ **као хладна вода** *успешно се обављати.* ~ **некоме,** ~ **некоме за руком** *успевати.* ~ **линијом мањег отпора** *поступати како је најлакше.* ~ **набоље** *опорављати се, побољшавати се.* ~ **нагоре** *погоршавати се (обично о здрављу).* ~ **на живце** *постајати несносан, нервирати.* ~ **напоље** *вршити нужду.* ~ **напред** *напредовати; успевати.* ~ **од Понтија до Пилата** *обраћати се многима тражећи помоћ.* ~ **од руке до руке** *прелазити од једног до другога.* ~ **својим путем** *гледати свој посао.* ~ **(с ким) у корак** *пратити некога у развоју, напретку.* ~ **трбухом за крухом** *тражити посла, зараде.* ~ **уз нос** *пркосити.* ~ **у корист,** ~ **у прилог,** ~ **у рачун** *бити користан, одговарати.* ~ **у раскорак (с неким)** *разилазити се у схватању с неким.* ~ **у сласт** *пријати (о јелу и пићу).* ~ **чијим стопама,** ~ **чијим трагом** *следити кога.* **не иде ми то из главе** *непрестано о томе мислим.* **не иде ми то у главу** *не схватам.* **пустити да иде како иде** *пустити да догађаји теку својим путем не утичући на исход.* **(та) иди молим те (идите молим вас)** *за означавање немогућности, неслагања с нечим: мани(те), не може бити.* **што не иде, не иде** *то се не слаже с уобичајеним редом, понашањем.*

ӣх узв. (понекад поновљено) *за изражавање јаких осећања радости, усхићења, дивљења, чуђења, изненађења, негодовања, љутње и сл.* – Их, мој брате! Их, да ми је да отпутујем! Их што ме уплаши! Их, какав мрак! Их, он да то каже мени!

ӣха и **ӣхāј** (понекад продужено) узвик *их (са појачаним значењем).*

ихаха *узвик за изражавање смеха, кикотања у игри и весељу.*

ихтио- грч. *префиксоид са значењем „који је у вези са рибама, који се односи на рибе, рибљи“:* ихтиологија.

ихтӣ̀ол, -ола м *мрка густа течност са мирисом катрана која се употребљава за лечење кожних болести.*

ихтиòлог м *проучавалац риба.*

ихтиолòгија ж грч. *наука о рибама.*

ихтиосàур(ус) м зоол. грч. *изумрли риболики гуштер.*

иху и **ихуху** *узвик изговорен при снажним осећањима усхићења, радости, чуђења и сл.*

ӣчијӣ, -ā, -ē *придевска присвојна заменица: ма чији, било чији.*

ӣш *узв. за терање домаће живине.*

ишамàрати, -ām свр. *ударити, ошамарити.*

ишáрати, ӣшāрām свр. **1.** *украсити шарама, сликама:* ~ зид, ~ кошуљу. **2.** *прекрити печама, осипицама, мрљама:* ~ лице, ~ столњак мрљама.

ишéтати, ӣшētām (ӣшēћēм) свр. непрел. *изаћи у шетњу; поћи пред некога лаганим кораком:* ~ у врт, ~ пред оца.

ӣшибати, -ām свр. *избити, ишибати, бичем.*

ӣшијāс м грч. мед. *упала нерва који иде од крста преко задње стране бутине и потколенице до пете.*

ишӣкљати, -ām свр. *шикљајући истећи напоље млазом (о води, вину и др.).*

ӣшколовати, -лујēм свр. *омогућити некоме да заврши школовање старајући се материјално о њему:* ~ сина, ~ братову децу. ■ ~ **се** *завршити школовање.*

ишкрáбати, ӣшкрāбām свр. *неуредно исписати, ишврљати.*

ишмр̏кати се, ӣшмр̏чēм се и ӣшмр̏кām се свр. *шмрчући очистити себи нос, усекнути се.*

ишмркúвати се, -ӣкујēм се *несвр. према ишмркати се.*

ишмр̏кнути се, ӣшмр̏кнēм се свр. *в. ишмркати се.*

ӣшпāртати и **ишпàртати,** -ām свр. *повући праве линије по нечему, исцртати; означити, обележити, праволинијски повући бразде по земљишту:* ~ хартију; ~ виноград.

ӣшта (ӣшто), ӣчег(а) зам. (дат. ӣчем(у), инстр. ӣчӣм; с предл.: ген. ӣ од чега, ак. ӣ за шта (ӣ за што) и сл.; мн. ø) **1.** *општа именичка заменица за ствари: било шта, ма шта, макар шта.* – Он је сад без ичега. **2.** *у им. значењу: неки разлог, узрок.* – Они не долазе без ичега. **3.** *у прилошкој служби: макар мало, имало.* – Да ли је ишта бољи постао?

ӣштетити, -ӣм свр. **1.** *нанети штету (нечему), оштетити:* ~ зидове тврђаве. **2.** *покварити, упропастити:* ~ нечију нарав. **3. а.** *претрпети штету, штетовати:* ~ на малинама, ~ на продаји дувана. **б.** *погрешно поступити, погрешити.* ■ ~ **се 1.** *покварити се (о намирницама).* **2.** *искварити се морално.*

ишти́пати, ӣштӣпāм свр. *уштинути на више места или више особа.*

ӣшто *в. ишта.*

ӣштрицкати, -ām свр. *изрезати, исећи на ситне комаде.*

ишт̏кљати, -ām свр. *израсти брзо и високо, ижђикати.*

ишт̏цати, ӣшт̏цām и **ӣштрцати,** -ām свр. *штрцањем избацити неку течност; штрцањем попрскати:* ~ пљувачку; ~ некога водом.

ишћáскати се, ӣшћāскām се и **ӣшћаскати се,** -ām се свр. *испричати се, ишчаврљати се.*

ӣшћушкати, -ām свр. **1.** *ћушкајући, гурајући истерати, удаљити:* ~ из куће. **2.** *ударати ћушкама, шамарати:* ~ по образу.

ишӯњати се, ӣшӯњām се и **ӣшӯњати се,** -ām се свр. *неопажено, кришом изићи:* ~ из куће.

ишупљӣкати, -ām свр. *направити шупљике, рупице на нечему, избушити:* ~ кожу на ципелама. ■ ~ **се** *постати шупљикав, изрупичати се.*

ишӯпљити, ӣшӯпљӣм свр. *направити шупљину или више шупљина у нечему, прошупљити.*

ишчавр̏љати, -ām свр. *испричати чаврљајући.* ■ ~ **се** *испричати се, избрбљати се.*

ишчàхурити се, -ӣм се свр. *ослободити се чахуре.*

ӣшчачкати, -ām свр. **1.** *чачкајући извадити, уклонити (из нечега):* ~ зубе, ~ уво. **2.** *брижљивим тражењем пронаћи, открити.* – У том нереду се може ишчачкати свашта.

ӣшчашенӧст, -ости ж *стање онога што је ишчашено.*

ишчашéње с *искакање кости из зглоба из зглобне чашице.*

ӣшчашити, -ӣм свр. *избацити, померити из чашице, из зглоба:* ~ ногу, ~ руку. ■ ~ **се** *искочити из зглобне чашице, изгласити се.*

ишчезáвати, -èзāвāм *несвр. према ишчезнути.*

ѝшчезнути, -нѐм свр. **1. а.** *престати бити видљив, изгубити се из вида:* ~ путем. **б.** *постати неприметан у простору, утонути:* ~ у купини. **в.** *отићи некуд, удаљити се.* **2.** *престати постојати, изгубити се; изумрети; престати се употребљавати.*

ишчезну́ће с *престанак постојања некога или нечега, нестанак.*

ѝшчекати, -ā̀м свр. *провести време на неком месту, сачекати; дочекати појаву, наступање нечега:* ~ јутро.

ишчекúвати, -èкујēм *несвр. према ишчекати.*

ишчéпати, ѝшчѐпāм свр. *изгазити, утабати:* ~ траву.

ишчепркáвати, -пр̀кāвāм *несвр. према ишчепркати.*

ишчепр̀кати, -ā̀м свр. **1.** *черкајући избацити, извадити (из земље и сл.):* ~ камење, ~ из пепела жар. **2.** фиг. *упорним тражењем пронаћи, открити нешто непознато, скривено.*

ишчѐречити и **ишчéречити,** -ѝм свр. *исећи, искидати на черекe, раскомадати:* ~ месо.

ѝшчеткати, -ā̀м свр. *одстранити четком (прашину, прљавштину и сл.).* ■ ~ **се** *очистити своју одећу четком.*

ишчѐшљати, -ā̀м свр. **1.** *чешљем уредити, дотерати (косу, браду и сл.).* **2.** *рашчешљати на влакна (вуну, лан, памук и сл.).* ■ ~ **се** *чешљем се дотерати, уредити косу.*

ишчúлети јек. **ишчúљети,** -úлīм свр. **1.** *престати постојати, нестати, ишчезнути (нпр. пеге на лицу, страх и др.).* **2.** *постати блед, избледети; ослабити, искоинети.*

ѝшчистити, -ѝм свр. **1.** *одстранити прљавштину, учинити чистим, очистити:* ~ шпорет. **2.** *чишћењем избацити, уклонити:* ~ семење из шипка. ■ ~ **се** *ослободити се цревног садржаја, измета.*

ишчитáвати, -ѝтāвāм *несвр. према ишчитати.*

ишчѝтати, -ā̀м свр. **1.** *завршити читање, прочитати до краја:* ~ сва писма, ~ књигу. **2.** *изговорити, изрецитовати; казати отворено у лице, очитати:* ~ Оченаш, ~ све сину.

ѝшчудити се, -ѝм се свр. *престати се чудити, начудити се.* – Не могу се ишчудити што га нема.

ишчуђáвати се, -ӯђāвāм се *несвр. према ишчудити се.*

ишчупáвати, -ӯпāвāм *несвр. према ишчупати.*

ишчӯпати, -ā̀м свр. **1.** *наглим покретом извући нешто што је усађено, забодено, истрзнути:* ~ колац, ~ лук из земље. **2.** *уклонити из неке средине; извући из тешког положаја, ослободити, спасти:* ~ из породице (некога); ~ из затвора. **3.** *с напором извући неку корист:* ~ камату из банке. ■ ~ **се 1.** *отети се, отрзнути се, ослободити се:* ~ се из руку. **2.** *ослободити се из тешког положаја, избавити се:* ~ се из тамнице, ~ се из колонијалног положаја.

J

j (J) с непром. **а.** лингв. *предњонепчани меки струјни сугласник, сонант.* **б.** *слово којим се обележава тај глас.*

ја зам. (ген. и ак. мене (мене), енкл. ме; дат. мени (мени), енкл. ми; инстр. са мном и сл. или мном) **1.** *лична заменица за прво лице једнине.* – Пустио бих ја њега, али неће он мене. **2.** (у енкл. дат.) **а.** *у значењу: мој, моја, моје:* ја и брат ми. **б.** *у заклетви: уз име појма којим се заклиње.* – Очију ми! Душе ми! **в.** *изражава блискост, присност, симпатију.* – Не бој ми се. **3.** (у им. служби) *свесни део човекове бића, личност, индивидуалност:* развијати своје ја.

ја речца нар. **1.** *за потврђивање.* **а.** *да, јесте, тако је.* – Ти си рибар? Јесам, ја, господине. **б.** *истина, свакако.* – Ја, драги моји, није лако. **2.** *неслагање, неверовање, одбијање.* – Не вреди да се мучиш. Ја, не вреди, не могу сам. **3.** *у дијалогу: него, да.* – Мене питаш? Тебе, ја кога? **4.** (у служби узвика) **а.** *за исказивање дивљења, чуђења, да.* – Боже, ја лепе девојке! **б.** *за обраћање некоме: о, хеј.* – Ја мој синко, Краљевићу Марко. **5.** (у служби везника) **а.** *раставној: али.* – Ја сад – ја никад. **б.** *супротној: а, али, но.* – Рекох му нешто. Ја кад он плану.

ја̏блан м (мн. ја̏бланови и ја̏блани, ген. јабланова̄, ја̏бланова̄ и ја̏блана̄) **1.** бот. **а.** *високо листопадно дрво* Populus pyramidalis *из ф.* Salicaceae, *топола.* **б.** *мирисни планински цвет* Trollius europaeus *из ф.* Ranunculaceae *жуте боје.* **2.** фиг. *млад, висок момак; вољени мушкарац.*

ја̏блан̄ов, -а, -о *који је од јаблана, који се односи на јаблан:* ~ дрво, ~ стабло.

јаблàнӣт, -и́та м геол. *врста камена који се вади из каменолома код Јабланице (на Нересви).*

ја̏блановина ж *јабланово дрво (као грађа).*

ја̏бука ж (дат. -уци; вок. -ко) **1.** бот. *воћка* Malus *из ф.* Rosaceae *са више врста са укусним крупним плодовима; плод те воћке:* ~ колачара, ~ кожара, ~ петровача, ~ ранка и др. **2.** *лоптаст предмет или део предмета који подсећа на плод јабуке (1), куглу:* тучана ~ на кантару, ~ од кревета, ~ балчака, ~ батине. **3.** анат. *в. Адамова јабучица (под јабучица).* **4.** етн. *просидба, веридба (обично уз новац који девојка прима).* **5.** *дар, поклон (као награда за нешто).* • **бацити јабуку** етн. *раскинути веридбу.* **деверска (кумовска) јабука** етн. *јабука у коју се забада новац, као дар невести.* **дивља ~** *дивљака* Malus communis. **загристи у (киселу) јабуку** *упустити се у ризичан посао, ризиковати.* **зелена ~** фиг. *недорасла девојка, недорастао момак.* **~ раздора** *оно што изазива свађу, спор, неслогу (према јабуци у грчком миту кад је богиња свађе Ерида бацила међу богиње златну јабуку са натписом „најлепшој“).* **као јабука** *врло, изузетно леп.* **пала му је златна ~ у крило** *добро се оженио.* **примити (узети) јабуку** етн. *пристати на удају, бити испрошена.* **јапанска ~** бот. *воћка* Diospyros kaki *из ф.* Ebenaceae *слатког меког плода сличног уљми.*

ја̏буков, -а, -о **1.** *који се односи на јабуку:* ~ дрво, ~ цвет, ~ сирће. **2.** *као саставни део назива неких инсеката:* ~ ваш, ~ дрвоточац, ~ жижак, ~ пипа.

ја̏буковача ж **1.** *ракија или вино од јабука.* **2.** *пита од јабука.* **3.** мн. бот. *биљке из ф. јабука* Pomoideae.

ја̏буковина ж *јабуково дрво (као грађа).*

ја̏бучар м (инстр. -ом) **1.** зоол. *инсект који напризи јабуков цвет и пупољке, јабучна пипа* Antonomus pomorum. **2.** агр. *врста крупног парадајза.* **3. а.** етн. *онај који место младожење иде у просидбу, просилац.* **б.** *продавац, произвођач јабука.* **4.** *в. јабучњак (1).*

ја̏бучарскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на јабуке:* ~ крај.

ја̏бучаст, -а, -о *који је као јабука, сличан јабуци:* ~ воће, ~ плод.

јабучѐтина ж *ауг. и пеј. од јабука.*

ја̏бучица ж **1.** *дем. и хип. од јабука.* **2.** *мали, јабучаст плод неких биљака.* **3.** анат. **а.** *в. Адамова јабучица (под јабучица).* **б.** *в. грклан.* **в.** *в. јагодица (2а).* **г.** *лоптасти крај зглобне кости.* **д.** *јагодица прста.* **4.** агр. *парадајз, патлиџан.* • анат. **Адамова ~** *спољашње испупчење хрскавице грклана код мушкараца.* **очна ~** *очна кугла, око.*

ја̏бучнӣ, -а̄, -о̄ **1.** *који се односи на јабуке:* ~ дрво, ~ сок. **2.** *саставни део назива неких инсеката који живе на јабуци:* ~ лептирић, ~ мољац, ~ пипа и др. • **~ киселина** хем. *органско једињење које се налази у незрелим плодовима јабука.* **~ кост** анат. *парна кост лица испод ока, јагодична кост* zygomaticum.

ја̏бучњак м **1.** *јабуков воћњак.* **2.** *в. јабуковача (1, 2).*

ја̑в м **1. а.** *глас, гласно јављање, шум.* – Отвори уста, али јава нема. **б.** *вест, обавештење.* – Нема јава од њега. **2.** *појава, појављивање:* ~ зоре. • **без стрва и јава** *не дајући вести од себе.* **давати јава од себе** *давати гласа од себе.* **ни гласа ни јава** *ни трага ни гласа (од кога).* **ни трага ни јава (од кога)** *не зна се где је, изгубио му се сваки траг.*

ја́ва ж **1.** *стање будности:* у сну и на јави. **2.** *стварност, реалност:* данашња ~. • **доћи (избити, изићи) на јаву** *постати јаван, познат.* **изнети на јаву** *јавно рећи, саопштити; објавити.*

ја̑ван, -вна, -о **1.** *нескривен, познат:* ~ прича. **2. а.** *коме може свако присуствовати:* ~ суђење, ~ предавање. **б.** *који је намењен свима:* ~ библиотека, ~ локал. **в.** *који се због пред свима:* ~ скандал, ~ туча. **3. а.** *који се односи на друштво, друштвено значајан:* јавни радови, ~ интерес, ~ радник. **б.** *упућен јавности:* ~ реч. **4.** *званичан, службен:* ~ исправа. • **~ жен(ск)а** *жена лака морала, проститутка.* **~ гласање** *гласање дизањем руку.* **~ кућа** *кућа за проституцију.*

јавàшлук м тур. *алкавост у раду, нерад, неодговорност.*

ја́вити[1], ја̑вӣм (трп. ја̑вљен) свр. **1.** *саопштити коме какву вест, поруку и сл., обавестити кога.* – Јави оцу да полазим. **2.** *пријавити коме чији долазак, најавити.* – Јави ме господину министру. **3.** *објавити, огласити.* – Јавише трубе долазак војске. ■ **~ се 1. а.** *усмено или писмено дати обавештење о себи.* – Јави ми се кад стигнеш. **б.** *дати глас о себи.* – Што се не јавиш кад улазиш у кућу. **в.** *одазвати се.* – Јави се, где си? **г.** *поздравити кога.* – Јавио ми се на улици. **2.** *пријавити се, представити се:* ~ се на дужност, ~ се у добровољце. **3. а.** *појавити се, настати.* – Кукурек се јавио рано. **б.** *причинити се.* – Јавио ми се у сну деда. **4.** *почети јавно деловати.* – Црњански се најпре јавио песмама.

ја́вити[2], ја̑вӣм несвр. нар. *гонити, терати стадо (оваца); кретати се једно за другим (о овцама).*

ја̑вкати се, -а̄м се несвр. *у дем. значењу: јављати се.*

ја́вљати (се), ја̑вљам̄ (се) (3. л. мн. ја́вљајӯ (се)) *несвр. према јавити (се)*[1].

ја̑вно прил. **1.** *отворено, нескривено:* ~ говорити, ~ носити. **2.** *пред свима, да сви виде:* агитовати ~ по улицама, изгрдити (некога) ~.

ја̏внопра̑вни, -ā, -ō правн. *који се односи на јавно право.*

ја́вно̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) **1.** *особина, стање онога што је јавно, нескривеност:* ~ рада, ~ седница. **2.** *друштво, свет, јавно мњење:* шира ~, европска ~. • **изаћи пред (на) јавност** *иступити јавно;* **показати се онаквим какав је, видети се.** **изнети на (у) јавност** *обелоданити, упознати јавност с чим;* **објављивати у штампи.** **ићи у јавност** *јавно иступати.* **преда(ва)ти јавности** *објавити, објављивати, штампати;* **саопштити, саопштавати.** **ступити пред јавност** *јавно известити (у.метничко дело).*

ја̏внути (се), -нē̄м (се) свр. *у дем. значењу: јавити (се)*[1].

ја̏во̄р, -ора м (мн. ја̏вори и ја̏ворови) **а.** бот. *шумско листопадно дрво* Acer *из ф.* Aceraceae *које се употребљава за грађу.* **б.** *платан* Platanus orientalis. • бот. **бели ~** *в. јавор (1а).* **дивљи ~** *в. платан* Platanus. **планински ~** *листопадно дрво* Acer Heldreichii. **црвени ~** *шумско дрво* Acer obtusatum. **црни ~** 1) *в. млеч* Acer platanoides. 2) *в. црвени јавор.*

јавò̄рик, -и́ка м *јаворова шума, јаворје.*

јавò̄рика ж **а.** бот. *в. ловорика* Laurus nobilis. **б.** *ловоров лист.*

јавò̄рић м *дем. и хип. од јавор.*

ја̏во̄рје с (мн. ø) *зб. им. од јавор; јаворова шума.*

јавó̄рњача ж бот. *биљка из ф.* Aceraceae.

ја̏воров, -а, -о *који припада јавору; који је од јаворова дрвета:* ~ лист, ~ дрво; јаворове гусле.

ја̏воровина ж *јаворово дрво.*

ја́га ж *хип. од јагње.*

ја̏гањац, -а̄њца м (обично у мн.) *в. јагње.*

јагà̄њчић м (обично у мн.) *дем. и хип. од јагањац.*

ја̀глац, -а и -а̀ца м бот. *в. јаворчевина.*

ја̀глика ж бот. *биљка* Primula elatior *из ф.* Primulaceae *која се јавља рано у пролеће.*

ја̀гма и **ја̏гма** ж тур. *отимање, грабљење око чега, живо настојање да се до нечега дође:* ~ за хлебом, ~ за богатством.

ја̀гмити и **ја̏гмити,** -и́м несвр. [гл. им. -мљење с] **1.** *грабити, отимати.* – Јагми свако за себе. **2.** *журити, хитати.* – Јагми да стигне пре мрака. ■ **~ се 1.** *грабити се, отимати се:* ~ се за хлеб. **2.** *трудити се да се што постигне, набави; такмичити се, надметати се:* ~ се за ближе локације; ~ се ко ће пре стићи кући.

ја̏гње, -ета с (супл. мн. ја̏гњићи и јагњи́ћи м; зб. им. ја̏гњад ж) **1.** *младунче овце.* **2.** фиг. *кротка, мирна особа; реч одмила каквој особи.* • **умиљато јагње две овце сиса** *умиљатошћу, блаошћу се постиже много више него грубошћу.*

ја̏гњёнце и **јагњéнце,** -ета с (мн. ø) *дем. и хип. од јагње;* уп. јагњешце.

ја̀гњетина ж **1.** *јагњеће месо; печење од јагњећег меса.* **2.** *јагњећа кожа, крзно.*

јагњѐћāк, -а́ка и **ја̀гњећāк** м *кожа од јагњета, јагњетина.*

ја̀гњећи, -ā, -ē̄ **1.** *који се односи на јагње, који је од јагњета:* ~ капа, ~ кожа, ~ месо. **2.** фиг. *који је као у јагњета, миран, кротак:* ~ поглед, ~ ћуд.

ја̏гњешце и **јагњéшце,** -ета с (мн. ø) *дем. и хип. од јагње;* уп. јагњенце.

ја̏гњило с *место где се овце јагње.*

ја̏гњити, -ӣ(м) несвр. [гл. им. ја̏гњење с] **1.** *доносити на свет јагње (о овци).* **2.** *помагати, бринути о овцама при јагњењу:* ~ овце. ■ **~ се** *доносити на свет младунче (о овци); рађати се (о јагњету).*

ја̏года ж **1.** бот. и агр. *ниска зељаста биљка* Fragaria *из ф.* Rosaceae *црвеног, мирисног, бобичастог, укусног плода; плод те биљке:* шумска ~, вртна ~. **2.** бот. *биљни плод бобичастог облика упоште (малине, купине и сл.).* **3.** анат. *в. јагодица (2).* • **ићи као (с) грлом у јагоде** *непримремљен нешто започети радити; ићи неспреман за нешто.*

ја̏годаст, -а, -о *који је као јагода, сличан јагоди; бобичаст (о плодовима); који има такав плод:* јагодасте усне; ~ воће.

ја̏годица ж **1.** *дем. и хип. од јагода.* **2.** анат. **а.** (обично у мн.) *истурени део на лицу испод очију:* румене јагодице. **б.** *месно задебљање на врховима прстију:* ~ кажипрста.

ја̏годичаст, -а, -о *в. јагодаст.*

ја̏годичнӣ, -ā, -ō *који се односи на јагодицу (2а):* ~ кост.

ја̏годњāк м **1.** *место на коме расту јагоде.* **2.** *врежа, лоза јагоде.*

ја̏годњӣ, -ā, -ē̄ *који се односи на јагоде:* ~ леја.

јагóрчевина ж бот. *рана пролећна биљка бокорастих светложутих цветова* Primula vulgaris *из ф.* Primulaceae.

ја̏гуар м (инстр. -ом) зоол. *крупна крволочна звер* Fefis onca *из пор. мачака* Felidae *која живи у Јужној Америци.*

ја̏гуāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на јагуаре.*

ја̏гуāрски прил. *као јагуар, слично јагуару:* ~ узнемирен.

јагу̀рида ж *недозрело, кисело грожђе; грожђе дивље лозе.*

ја̏д м **1. а.** *патња, бол; туга, жалост:* јаде му задати; њени јади. **б.** *невоља, несрећа.* – Снађе нас јад. **2.** *оно што има малу вредност (ствар, човек):* ~ од земље, оно мало јада што је остало, пише неки јад. **3.** нар. *у клетвама, псовкама и сл. (са избледелим значењем).* – Јади те не знали! Јади га убили! • **видети много јада** *пропатити, измучити се.* **допасти јада** *пасти у невољу, упасти у незгоду.* **забавити се о свом јаду** *схватити своје невоље, недаће.* **јади га (црни) знали** *ко зна, могуће је.* **које јаде, кога јада** *зашто, због чега.* **на јаде пристајати, стајати** *повећавати нечију патњу, муку подсећањем на неугодан догађај.* **на једвите јаде** *после много тешкоћа и напора, једва.* **неке јаде, неког јада** *нешто мало, веома мало.* **ни по јада** *не би било велико зло, не би марило.* **шака јада** *нешто јадно, слабо; слаб, јадан човек.*

ја́да ж *јадна женска особа која изазива жаљење.*

ја̏дан, -дна, -о **1. а.** *који пати, који је у тешком стању, несрећан.* **б.** *жалостан, тужан, пун туге.* **2. а.** *који је у тешком стању, сиромашан, убог:* ~ раја, ~ радник. **б.** *бедан, запуштен:* ~ собица. **в.** *ништаван, мале вредности:* ~ ручак, ~ предавање. **3.** *несрећан, невољан, тешко подношљив:* јадне прилике у држави. • **јадан (не) био** *(не) желим да те снађе неко зло.* **јадан ти сам** *пропао сам, снашло ме зло.* **јадна ти (моја) мајка** *тешко мени:* **пасти на јадне гране** *осиромашити.*

ја̏дати, -а̄м несвр. *исказивати јад, невољу, несрећу, кукати, јадиковати; бити тужан, нерасположен.* – Мајка је за њим јадала. Увек јада за селом. ■ **~ се** *изражавати незадовољство, жалити се, тужити се.* – Сви се јадају да лоше живе.

ја́дац, ја́ца и **ја̏дац,** ја̏ца м *рачваста кост грудног скелета код птица која се састоји од спојених кључних костију.* • **ломити ~** етн. *кладити се с неким ломећи јадац од кокошјег меса.* **споља гладац, а изнутра јадац** *оно што се види споља је лепо, уредно и сл. а унутра је врло лоше.*

ја̀дика ж **1.** бот. *јалосна врба.* **2.** *јадница, невољница, мученица, јада (често са донекле избледелим значењем).*

ја̀диковати, -ӯјем несвр. *бити тужан, жалостан, патити; гласно исказивати нерасположење, кукати.* ■ **~ се** *жалити се, тужити се, јадати се.*

ја̀диковина ж **1.** *јалосна врба, јадика.* **б.** *дрво од јадике.*

ја̀диковка ж (дат. -вци; ген. мн. -кӣ) **1.** *јадање, негодовање, притужба, жалба.* **2.** *лирска песма тужне садржине, тугованка:* љубавна ~.

ја̏дити (се), -и́м (се) несвр. *в. јадати (се).*

ја̏днӣк, -а и **ја̀днӣк,** -и́ка м **1.** *онај који је у тешком стању, несрећник, невољник.* **2.** *сиромах, бедник.* **3.** *морално слаб човек, слабић.*

ја̏дница и **ја̀дница** ж *она која је у тешком стању, несрећница, мученица.*

ја̀дниче и **јадни́че,** -ета с (мн. ø; зб. им. ја̀дничӑд и ја̀дничӑд ж) *јадно дете, дете које изазива жаљење, сироче.*

ја̀дно прил. **1.** *несрећно, тужно, жалосно; бедно:* погледати ~; живети ~. **2.** *у великој мери, веома, грдно:* ~ се преварити. **3.** *недостојно, недостојанствено:* ~ се држати на саслушању.

ја́до, -а и -ē м експр. *јадник, несрећник.*

ја̀дӧ̄в, -о̀ва м **1.** експр. *сиромашан, бедан човек, јадник, бедник; невољник, несрећник.* **2.** *човек сумњива морала, ништков.*

ја̀дӧ̄ван, -вна, -о **1.** *обузет јадом, очајом, тугом; који изражава тугу, јад:* ~ жена; ~ разговор, ~ суза. **2.** *несрећан, јадан:* ~ девојка. **3.** *сиромашан, убог; бедан, запуштен:* ~ студент; ~ кућа.

јадо̀ва̄нка ж **1.** *лирска песма тужне садржине, јадиковка, тужованка.* **2.** *кукање, нарицање, тужбалица.*

ја̀довати, -дујēм и **јадо̀вати,** ја̀дујēм несвр. **1.** *бити несрећан, патити, тужовати; јадиковати, кукати:* ~ због његова одласка; ~ за умрлим. **2.** *живети у оскудици, беди, мучити се.* – Породица му јадује и гладује. ■ **~ се** *жалити се, тужити се, јадати се:* ~ се мајци.

јадо̀вит, -а, -о *в. јадован.*

јадо̀вито прил. *на јадовит начин, јадовно:* ~ плакати.

ја̀дӧ̄вно прил. *на јадован начин, тужно; бедно, јадно.*

ја́доња м (мн. ж) експр. *јадник.*

Ја̀дра̄н, -а́на и **Ја̀дра̄н,** -а м *Јадранско море.*

ја̀дра̄нскӣ и **ја̀дра̄нскӣ,** -ā, -ō *који се односи на Јадран, на Јадранско море.*

ја̂жа (ја́жа) ж *в. јаз (1, 2).*

ја̀жора̄ст м бот. *барски шевар* Sparganium ramosum *из ф.* Sparganiaceae.

ја̂з[1] м (мн. ја́зови) **1.** *канал, јарак за одвођење воде; корито бујице:* воденички ~, ~ преко ливаде. **2.** *резервоар заустављене, зајажене воде на потоку, реци и сл.; брана, уставa, преграда.* **3.** *удубљење у земљи, јама; провалија, понор.* **4.** фиг. *неслагање, раздор:* политички ~ између Срба и Хрвата, ~ међу људима. **5.** *празан простор, међупростор:* ~ међу одељцима.

ја̂з[2] м зоол. *речна риба* Idus melanotus, *јез.*

ја́за м *хип. од јазавац;* уп. јазо.

ја̀завац, -а̄вца м (инстр. -а̄вцем) зоол. *врста сисара* Meles meles *из пор. куна здепастог чекињастог тела, који се храни углавном биљном храном.*

ја̀завича̄р м зоол. **1.** *врста ловачког пса, кратких кривих ногу, клемпавих ушију који служи за лов на јазавце и лисице.* **2.** *врста аустралијског сисара торбара* Peragale lagotis.

ја̀завича̄рка ж *женка јазавичара (1).*

ја̀за̄вчев, -а, -о *који припада јазавцу, јазавчији.*

ја̀за̄вчијӣ, -ā, -ē *који се односи на јазавца:* ~ кожа.

јазà̀вчина ж *ауг. и пеј. од јазавац.*

ја̀збина ж **1.** *рупа у земљи у којој борави нека животиња:* лисичја ~, медведова ~. **2.** фиг. **а.** *мрачан и тесан стан; тесна и мрачна просторија.* **б.** *стециште преступника, сумњивих људи, лопова, коцкара и сл.:* коцкарска ~.

ја̀збинскӣ, -ā, -ō *који се односи на јазбину.*

ја́зити, ја̂зӣм несвр. [гл. им. ја́жӗње с] **1.** *правити јаз, канал.* **2.** *заjазивати, пунити јаз, локву.*

ја́зо, -а и -ē м *хип. од јазавац;* уп. јаза.

ја̀јара ж **1.** *псето које краде јаја, положара.* **2.** пеј. *ситан лопов, лопужа; рђав, непоштен човек.*

ја̀јаст, -а, -о *који има облик јајета, овалан:* ~ лист, ~ глава.

јајашце, -а и -ета с (мн -ца) *дем. од јаје.*

ја́је, ја̀јета и, ретко, осим уз бр. 2–4, ја́ја (дат.-лок. ја̀јету) с (мн. ја́ја) **1.** *женска полна ћелија код птица коју чини љуска, беланце и жуманце са заметком која се (од неких птица) употребљава и као животна намирница:* кокошије ~, пачије ~. **2.** *женска полна ћелија за размножавање код вишећелијских животиња и човека,* ovum. **3.** *мушка полна парна жлезда у којој се ствара семе,* testis. **4.** *семени заметак биљке у плоднику.* **5.** *тег на кантару.* • **длаку у јајету наћи** *увек имати примедбе, бити ситничав.* **као ~ јајету бити сличан** *јако личити на некога.* **као на јајима бити (седети)** *бити врло нестрпљив.* **као по јајима ићи (ходати)** *врло опрезно, обазриво ходати.* **пуна му је кућа као јаје** *живи у изобиљу, има свега.* **своје кукавичије ~ подметнути** *своје обавезе подметнути другоме.*

ја̀јнӣк (ја̀јнӣак) м анат. *женски парни полни орган у коме се образују јајне ћелије,* ovarium.

ја̀јово̄д и **ја̀јовод,** -ода м анат. *део женског полног органа између јајника и материце у облику цеви,* tuba uterina.

ја̀јоводнӣ, -ā, -ō *који се односи на јајовод:* ~ канал, ~ цев.

јајо̀лик, -а, -о *в. јајаст.*

ја́јце, -ца с *дем. и хип. од јаје; јаје.*

ја̀к, ја́ка, -о (комп. ја̀чӣ) **1.** *који има велику физичку снагу, снажан; физички врло развијен, крупан:* ~ момак; ~ рука. **2.** *духовно снажан, чврст; истрајан, непоколебљив.* – Јак је народ, издржаће; човек јаке воље. **3. а.** *који има велику снагу (погонску, покретачку и сл.):* ~ мотор, ~ машина, ~ ветар. **б.** *који је велике интензитета, силан:* ~ глас, ~ шум, ~ осећање. **в.** *који се изводи, обавља повећаним интензитетом:* ~ шут, ~ ударац. **4. а.** *који има велику одбрамбену моћ, добро наоружан:* ~ армија, ~ утврђење. **б.** *који има велику моћ (економску, политичку и сл.), власт, велики ауторитет, моћан; имућан, богат:* ~ предузеће, ~ банка, ~ партија; ~ газда. **5. а.** *тврд, чврст; отпоран:* ~ конац, ~ зид, ~ мост. **б.** *густ, бујан:* ~ трава, ~ коса. **в.** *који се истиче количином, масом; бројан:* ~ извор, ~ рој, ~ пчела. **6.** *чије су карактеристичне особине изражене у великој* ~ ракија, ~ кафа. **д.** *калоричан, хранљив:* ~ супа, ~ храна. **ђ.** *плодан:* ~ земља. **7.** *квалитетан, вредан, зна чајан:* ~ лиричар, ~ одељак у роману. **8.** *који нешто добро зна, упућен у нешто:* ~ у немачком, ~ у певању, ~ шахиста. **9.** *неодмерен; оштар:* ~ израз; ~ реч; ~ сатира. **10.** *јасан, убедљив, аргументован:* ~ разлог, ~ доказ. • **имати јаке лактове** *в. под лакат.* **јача половина** *муж, брачни друг.* **јачи пол** *мушкарци.*

ја̀к м (мн. ја̀кови) зоол. *врста крупног планинског говечета које живи у областима средње Азије,* Poëphagus grunniens.

ја̀ка ж тур. *оковратник, крајна; капуљача.*

ја̀кати се, -а̄м се несвр. *рвати се надмећући се у снази.*

ја̀кета ж итал. *женска јакна до изнад појаса у црногорској народној ношњи.*

ја̀кна ж (ген. мн. ја̀кнӣ) нем. *краћак женски или мушки капут.*

ја̂ко прил. **1. а.** *са великом снагом, снажно, силно; веома, врло:* ~ лупати; ~ развијен, ~ скучен. **б.** *врло много:* ~ трошити. **2.** *тесно, чврсто.* – Јако су везани.

јакоби́нац, -нца м *припадник радикалног крила буржоаске партије демократских револуционара у доба Француске грађанске револуције крајем XVIII века.*

јакобинӣзам, -зма м *покрет, схватање јакобинаца.*

јако̀бӣнскӣ, -ā, -ō *који се односи на јакобинце:* ~ власт, ~ партија.

ја́ко̄ст, -ости ж *јачина.*

ја̀костан, -сна, -о *јак, снажан.*

јакò̀та ж *в. јачина.*

ја̀лов, -а, -о **1. а.** *који не даје порода, неспособан за рађање, неплодан, стерилан:* ~ крава. **б.** *који не даје довољно плода, неплодан, неродан:* ~ кукуруз. **2.** *неупотребљив за обрађивање, неискористљив:* ~ руда, ~ оранице. **3.** фиг. **а.** *који не даје резултате, узалудан:* ~ реформа, ~ посао. **б.** *неостварив, неиспуњив:* ~ нада.

ја̀ловак, -а и **јалò̀вак,** -а́ка м **1.** *онај који је јалов, неспособан за оплодњу.* **2.** *јалова биљка.*

ја̀ловац, -о̄вца и **јало́вац,** -вца м *јалов, ушкопљен мужјак.*

јàловина и **јâловина** ж **1.** руд. *отпадни материјал при топљењу руде, шљака, дроза; јалова земља, рудача.* **2.** зб. *јалова стока, јаловиње.*

јалòвиње с зб. (мн. ø) *јалова, нејлодна стока; млада стока непристигла за расплод.*

јâловити, -ӣм несвр. [гл. им. јâловљење с] *уклањањем полних жлезда чинити јаловим, шкопити, кастрирати:* ~ крмачу. ■ **~ се 1.** *постајати јалов; губити плод, побацивати.* – Јалове му се овце. **2.** фиг. *остајати без садржаја, празнити се.* – Облаци се јалове мућама.

јâловица и **јалòвица** ж **а.** *крава или овца која се не тели, одн. не јагњи.* **б.** *жена неродница.* **в.** *нејлодна земља.*

јâловиште и **јалòвиште** с *место, терен на коме се налази јаловина, шљака од топљене руде.*

јâлово прил. *на јалов начин, некорисно, узалудно.*

јâловост, -ости ж (инстр. -ошћу) *стање, особина оног што је јалово, оног који је јалов, нејлодност.*

јалòвуша ж *в. јаловица.*

јâма ж **1. а.** *природна или направљена рупа, шупљина у земљи; понор, бездан, јаруга.* **б.** *удубљење, улегнуће, шупљина, рупа на разним предметима, местима уопште:* ~ на лицу, ~ на кревету, очна ~. **2.** *рудничко окно, рудник.* **3. а.** *јазбина, легло:* вучја ~. **б.** *неуређен стан, мрачна просторија.* • **ко другоме јаму копа, сам у њу пада** *ко другоме чини зло, сам настрада.* **копати коме јаму** *припремати некоме пропаст, зло.*

јâмāр, -а и **јàмāр,** -ára м **1.** *онај који копа јаме, ради у јами, рудар.* **2.** *в. јазавичар (1).* **3.** зоол. *голуб дупљаш који живи у јамама* Columba migratioria.

јàмарица ж **1.** зоол. **а.** *мала риба слична шарану која живи у нашим крашким водама, гаовица* Phoxinus phoxinus. **б.** *јегуља, угор.* **2.** бот. *билька* Cortusa matthioli *из ф.* Primulaceae.

јâмаст, -а, -о *пун јама, рупичаст:* ~ пут.

јâмац, јáмац и **јàмац,** -мца м *в. јемац.*

јàмачан и **јàмачан,** -чна, -о *сигуран, известан:* ~ смрт, ~ решење.

јàмачно и **јàмачно** прил. *сигурно, свакако; по свој прилици.* – Он ће то јамачно платити. Јамачно си добро.

јâмб м грч. **1.** књиж. *двосложна метричка стопа с дужином, одн. нагласком на другом слогу.* 2. *друштвена игра с коцкама.*

јâмица ж **1.** *дем. од јама.* **2.** *удубљење, рупица на бради или образима (при осмеху).*

јâмичав, -а, -о *пун јамица, рупичаст.*

јâмичавица ж зоол. *морски мекушац* Terebra tulida. • **бела ~** *морски мекушац* Liothyrina vitrea.

јâмичāрка ж *змија отровница* Crotalus *из пор.* Crotalidae *која има дубоку јамицу између носних отвора и очију.*

јâмичаст, -а, -о *пун јамица, јамичав:* ~ лице.

јâмичица ж *дем. и хип. од јама, јамица.*

јâмнӣ, -ā, -ō *в. јамски.* • **~ глиста** зоол. *глиста која живи у рудницима.*

јâмпскӣ, -ā, -ō *који се односи на јамб:* ~ стихови.

јâмскӣ и **јáмскӣ,** -ā, -ō *који се односи на јаму, јаме:* ~ радник, ~ стуб.

јâмство, јáмство и **јàмство** с *в. јемство.*

јâмчити и **јáмчити,** -ӣм несвр. [гл. им. -чӗње с] **1. а.** *преузимати јемство, материјалну одговорност у случају да дужник не врати дуг повериоцу; бити јамац.* – Банка ће давати облигације за које држава јамчи. **б.** *уопште потврђивати нешто са сигурношћу; гарантовати за тачност, истинитост и сл. (некога, нечега).* – Не бих могао јамчити да је то како треба. **2.** *служити као јемство, као доказ за нешто.* – Јамчи им моја прошлост.

јàнтāр, -ára и **јàнтāр,** -а м рус. *в. ћилибар.*

јàнтāрнӣ и **јàнтāрнӣ,** -ā, -ō *в. јантарски.*

јàнтāрњāк и **јàнтāрњāк** ж зоол. *врста пужа* Succinea *са жутом кућицом боје јантара.*

јàнтāрскӣ и **јàнтāрскӣ,** -ā, -ō *који је од јантара, који је као јантар, ћилибарски:* ~ огрлица.

јâнуāр м лат. *први месец у години.*

јâнуāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на јануар.*

јàнцик м тур. *сељачка кожна торба која се носи о рамену.*

јáњац, -њца м (мн. јâњци) *в. јагањац.*

јâње, -ета с *в. јагње.*

јâњетина ж *в. јагњетина.*

јâњећӣ, -ā, -ē *в. јагњећи.*

јâњити (се), -ӣ(м) (се) несвр. *в. јагњити (се).*

јàничāр м ист. *војник редуларне турске војске састављене од заробљеника и потурчењака.*

јàничāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на јаничаре.*

јао(ј) узв. **1.** *за изражавање бола, жалости, туге.* – Јао мени јадном! Јаој, куку мени. **2.** *за изражавање претње, упозорења: тешко.* – Јао ономе ко се усуди. Јаој вама! **3.** *за изражавање радости, дивљења.* – Јао, ала сам срећна! Јаој, што се радујем!

јâр м **1.** *јарост, гнев, срдба:* црвен од јара. **2.** *врућина, топлина, жар:* ~ у подне.

јàра ж **1.** *велика врућина, жега; треперење врелог летњег ваздуха.* **2.** *врелина, топлота из усијаног метала, пећи и сл.; врелина тела (услед узбуђења):* ~ усијаног железа. Обузе је чудна јара. **3.** *запах, задах:* ~ ракије.

јáрак, -рка м (мн. јáрци и јáркови) **1.** *дугачак, широко ископан канал, ров за одвођење или довођење воде.* **2.** воj. *ров као заклон од непријатеља, шанац.*

јáрам, -рма м (мн. јáрмови) **1.** *дрвена направа која се ставља воловима на врат кад што вуку.* **2.** *пар волова.* **3.** (јд.) фиг. *ропство, угњетавање.* – Народ је скинуо јарам с врата. **4.** зоол. *морска риба* Zygaena malleus *из ф.* Carchariidae.

јàрāн, -áна м тур. **1.** *друг, пријатељ.* **2.** *вољени мушкарац, драган; љубавник.*

јарáнити, јàрāнӣм несвр. *дружовати, дружити се; волети се.*

јарàница ж **1.** *другарица, пријатељица.* **2.** *вољена девојка; љубавница.*

јâрац, јâрца м (вок. јâрче, инстр. јâрцем; мн. јâрци (јâрчеви)) **1.** зоол. *мужјак козе* Caper. **2.** пеј. *брадат човек сличан јарцу (1).* **3.** *разни предмети слични јарцу (1).* **а.** *гимнастичка дрвена справа за прескакање, козлић.* **б.** *ногари за тестерисање дрва.* **4.** (Јарац) астр. *зодијачко сазвежђе на јужном небу.* • **бабини јарци** нар. *рђаво време са снегом и вејавицом у марту месецу.* **дерати јарца** *дечја игра у којој се дечак веша ногама за грану.* **дивљи ~** зоол. 1) *алпски козорог* Capra ibex. 2) *дивокоза.* **мусти јарца у решето** *радити бескористан посао.*

јâрбол и **јàрбол** м **1.** *дугачка шипка на лађи за подизање једра, заставе и сл., катарка.* **2.** *висока мотка на коју се веша застава.*

јâре, -ета с (супл. мн. јàрићи и јарúћи м; зб. им. јâрāд ж) *младунче козе.* • **бабини јарићи** *в. бабини јарци (под јарац).* **беспослен поп и јариће крсти (крштава)** *докон човек бави се узалудним, бескорисним послом.* **тера баба јариће** *оптичка варка, фатаморгана.*

јâрица ж *женско јаре; млада коза.*

јарèбика ж бот. *смрдљика* Sorbus aucaparia.

јарèбица ж зоол. *птица из пор.* Phasianidae *врло укусног меса, слична домаћој кокоши.* • *називи за разне врсте јаребица:* **~ грив(њ)а** Caccabis saxatilis; **~ гривна** Perdix caxatilis; **~ камењарка** *в. јаребица грива;* **~ кршна** Caccabis petrasa; **~ лештарка** Tetrastes bonasia; **обична (пољска) ~** Perdix perdix; **планинска ~** Alectoris graeca; **шумска ~** Bonasa bonasia.

јарèбичāр м *пас дресиран за лов на јаребице.*

јарéнце, -а и -ета с (мн. ø; зб. им. јàренцāд и јарéнцāд ж) *дем. и хип. од јаре.*

јàретина ж **1.** *јареће месо.* **2.** *јарећа кожа; предмет начињен од јареће коже.*

ја̀ређӣ и **јарѐћӣ,** -ā, -ē *који се односи на јаре или јарца, који је од јарета или јарца:* ~ кожа, ~ печење.

ја̀решце и **јаре́шце,** -а и -ета с *дем. и хип. од јаре.*

ја̂рӣ, -ā, -ō *који се сеје у пролеће а доспева у јесен, пролећни, једногодишњи:* ~ усев, ~ жито.

ја̀рина ж *јагњећа вуна.*

ја̀рити, -ӣ(м) несвр. [гл. им. ја̀рење с] *доносити на свет јаре (о кози), козити.* ■ ~ **се** *козити се.*

ја́рити, ја̂рӣм несвр. [гл. им. ја́рење с] **1.** *распаљивати, подстицати:* ~ ватру. **2.** фиг. *разјаривати, распаљивати.* – Жудња га јари. ■ ~ **се** *љутити се, срдити се; распаљивати се (у страсти).*

ја̀рица ж **1.** агр. *јара пшеница.* **2.** бот. *зељаста биљка* Asperula arvensis *из ф.* Rubiaceae.

ја̀рич м **1.** бот. *назив за више врста вишегодишњих зељастих биљака рода* Sedum *из ф.* Crassulaceae, *које се употребљавају у народном лекарству.* **2.** *вирусно запаљење коже на уснама* herpes labialis.

ја̂ркӣ, -ā, -ō (комп. ја̀рчӣ) **1.** *који одаје јаку топлоту и светлост, ужарен, жарки:* сунце ~, ~ огањ. **2.** *који јако сија, блештав; светао; сјајан:* ~ светлост, ~ месечина; ~ око. **3.** *јарко црвен, румен; жив, упадљив, светао:* ~ ружа, ~ вино; ~ боја. **4.** фиг. *интензиван, снажан; изразит, упечатљив:* ~ експлозија; ~ лик, ~ обележје.

ја̂рко прил. **1.** *живом, јасноцрвеном бојом, жарко:* ~ обојен. **2.** *живо, веома јасно, упечатљиво.* – Слика се јарко оцрта. **3.** *веома јако, ватрено, интензивно:* ~ се загрејао, ~ осветљен.

ја́рма и **ја̀рма** ж тур. *крупно самлевено жито за исхрану стоке, прекрупа.*

јармà̀шица ж бот. *у мн.: систематски назив за једну групу алги* Zygnemaceae *(алга из те групе).*

ја́рмити[1], ја̂рмӣм несвр. *стављати воловима јарам, ујармљивати:* ~ волове.

ја́рмити[2], ја̂рмӣм и **ја̀рмити,** -ӣм несвр. **1.** *млети јарму.* **2.** *хранити јармом (стоку).*

ја̀рнути, -нӗм свр. *подстаћи, подарити:* ~ ватру.

јаровиза́ција ж рус. *агротехничка примена семена пре сетве ради убрзања развоја биљке.*

ја́росно и **ја̀росно** прил. *на јаростан начин, гневно, љутито:* ~ викнути, ~ упитати.

ја́рӧст и **ја̀рӧст,** -ости ж (инстр. -ошћу) *велика љутина, гнев, бес.*

ја́ростан и **ја̀ростан,** -сна, -о **1.** *љут, гневан, разјарен:* ~ господја, ~ глас. **2.** *обестан, осион; помаман, жесток:* ~ младеж; ~ борба, ~ напад. **3.** *сјајан, светао:* ~ светлост.

ја̀руга ж (дат. -узи) **а.** *уско, дугачко и дубоко удубљење у земљи, настало као вододерина; јарак, канал.* **б.** *одводни канал, јаз (воденички).* **в.** *провалија, увала; јама, рупа.*

ја̀ругаст, -а, -о *пун јаруга; сличан јарузи:* ~ пут, ~ вододерина.

ја̀ружица ж *дем. од јаруга.*

ја̀рчевина ж *јарчетина.*

ја̀рчетина ж **1.** *јарчије месо.* **2.** *задах од коза или јараца.*

ја̀рчијӣ и **ја̀рчијӣ** (ја̀рчјӣ и ја̀рчјӣ), -ā, -ē *који се односи на јарца, на јарце:* ~ брада, ~ месо.

ја̀рчина ж *аугм. од јарац.*

ја̀рчић м *дем. од јарац; мушко јаре.*

ја̀сан, -сна, -о **1.** *који сија, сјајан, светао; пун светлости, ведар:* ~ сунце, ~ месец; ~ небо, ~ ноћ. **2.** *бистар, провидан, прозиран;* фиг. *оштроуман, проницљив:* ~ извор, ~ море; фиг. ~ глава, ~ мисао. **3. а.** *лако схватљив, разумљив, уверљив:* ~ реченица, ~ питање, ~ извештај. **б.** *упадљив, видљив, очигледан:* ~ разлика, ~ доказ, ~ знак. **в.** *видан, оштар:* ~ лик, ~ слика. **4.** *који звучи чисто, звонак; који производи звонак звук, глас:* ~ глас, ~ звук; ~ корак, ~ звоно, ~ тамбура, ~ грло. **5.** *отворен, светао:* ~ боја, ~ хаљина.

ја̀сӗн, -ена м (мн. ја̀сенови и ја̀сени) бот. *листопадно дрво рода* Fraxinus *из ф.* Oleaceae *високо до 30* m; *различите врсте тога рода:* бели ~, обични ~, пољски ~, црни ~.

јасе́нак, -нка м **1.** *дем. и хип. од јасен.* **2.** бот. *вишегодишња биљка* Dictamnus albus *из ф.* Rutaceae, *која се употребљава у народном лекарству.*

јасѐнӣк, -и́ка м *јасенова шума; место где има јасења.*

ја̀сенов, -а, -о *који се односи на јасен:* ~ дрво.

Ја̀сеновац, -о̄вца м *усташки логор у истоименом месту у Хрватској.*

ја̀сеновац, -о̄вца м *јасенов штап, мотка.* • **ноћни** ~ зоол. *врста ноћног лептира* Catocala nupta.

ја̀сеновина ж *јасеново дрво (као грађа или огрев).*

ја̀сӗње с (мн. ӗ) *зб. им. од јасен; јасенова шума, јасеник.*

ја̀сӣк, -и́ка м *јасикова шума; место где расту јасике.*

ја̀сика ж бот. *листопадно дрво трепераве лишћа* Populus tremula *из ф.* Salicaceae.

ја̀сиков, -а, -о *који се односи на јасику:* ~ лишће.

ја̀сиковина ж *јасиково дрво (као грађа и огрев).*

ја̀сле, ја̀сāлā и ја̀слӣ ж мн. (ја̀сла, ја̀сāлā с мн.)**1.** *најпрва слична дугачком кориту (од дасака или бетона) причвршћена уза зид, која служи за стављање хране стоци.* **2.** *васпитна установа за дневни боравак деце до три године.* • **државне (владине)** ~ *државна служба; коришћење државног новца.*

ја̀слице ж мн. **1.** *дем. од јасле.* **2.** *в. јасле (2).* **3.** *рељефна слика, одн. макета Исусовог рођења са витлејемском пећином, Маријом, Јосипом, пастирима и др.*

ја̀смӣн, -и́на м бот. *украсна биљка* Jasminum *из ф.* Oleaceae *с мирисним белим, жутим или црвеним цветовима.*

јасми́нов, -а, -о *који се односи на јасмин:* ~ цвет.

ја̀сно прил. **1.** *светло, сјајно.* – Месец јасно светли. **2.** *добро видно, уочавајући појединости, тачно:* ~ видети, ~ разабрати. **3. а.** *разумљиво, схватљиво:* ~ говорити, ~ написати. **б.** *очигледно, очевидно; поуздано:* ~ се издвојити у две групе, ~ означити; ~ приметити разлику. **4.** *звонко, гласно:* ~ певати, ~ вриснути. • ~ **као дан,** ~ **као на длану** *сасвим, потпуно јасно.* ~ **и гласно** *отворено, без увијања (рећи, казати и сл.).*

јаснòвид, -а, -о *мудар, оштроуман:* ~ израз.

јаснòвидӧст -ости ж *проницљивост, оштроумност.*

ја̀снӧст, -ости (инстр. -ошћу) и **јаснòћа** ж *особина и стање онога што је јасно, онога који је јасан:* ~ светлости, ~ духа, ~ ума; ~ језика, ~ стила; ~ књиге, ~ лика, ~ слике; ~ тона.

ја̀спис м грч. мин. *врста полудрагог камена, варијетет кварца, обично црвене, жуте или мрке боје.*

ја̀стог м грч. зоол. *врста великог морског рака* Homarus vulgaris *из пор.* Nephropsidae врло укусног меса.

ја̀стрӗб м (мн. ја̀стребови (ја̀стрӗби)) **1. а.** зоол. *птица грабљивица* Astur palumbarius *из пор.* Accipitridae *дуга око 55* cm. **б.** фиг. *човек тврдих убеђења, непоколебљив, немилосрдан човек; присталица ратоборне, агресивне политике.* **2.** зоол. (у мн.) *породица грабљивих птица* Accipitridae. • *назив за разне врсте јастребова:* ~ **кокошар,** ~ **мишар,** ~ **осичар,** ~ **кокошињи, црни** ~.

ја̀стребаст, -а, -о *који је као у јастреба:* ~ нос, ~ око.

ја̀стребијӣ и **јастрѐбијӣ,** -ā, -ē *који се односи на јастреба:* ~ кљун, ~ крило, ~ очи.

јастрѐбић м *дем. од јастреб; младунче јастреба.*

ја̀стрӗбов, -а, -о *који припада јастребу, јастребији:* ~ кљун.

ја̀стрӗпскӣ, -ā, -ō *који се односи на јастреба; који је као у јастреба:* ~ око.

ја̀стук м тур. **1.** *мек подметач са навлаком испуњен перјем, вуном и сл., који се ставља под главу при спавању, лежању.* **2.**

сличан предмет који служи као подметач за седење, наслањање, забадање штала, као украс и сл. **3.** фиг. *оно што подсећа на јастук (1):* ~ сала на стомаку, ~ дима. **4.** *подметач испод тврдих делова какве направе:* јастуци на осовинама кола, ~ на самару, ~ на јарму.

јастучаст, -а, -о *сличан јастуку:* ~ колена.

јастуче, -ета с (супл. мн. јастучићи) *дем. и хип. од јастук.*

јастучић м **1.** *дем. и хип. од јастук.* **2.** *јагодица на врховима прстију.*

јастучни, -ā, -ō *који се односи на јастук, на јастуке:* ~ навлака.

јастучница ж *навлака за јастук.*

јат м *назив за слово* ѣ *у старој ћирилици и одговарајуће слово у латиници; назив за глас који се обележава овим словом.* • **продужено (продуљено) јат** лингв. *једносложни рефлекс јата у дугим слоговима појединих речи или облицима речи, нпр. намје́штати, вје́рā, мје́стā, кôљенā.*

јатаган, -ана м тур. *дуги криви нож који се носио за појасом.*

јатак м тур. *онај који чува и помаже одметнике од власти:* хајдучки ~.

јатаковати, -кујем несвр. *бити јатак, служити као јатак:* ~ хајдуцима.

јатарица ж зоол. **а.** *врста дивље патке* Querquedulla querquedulla. **б.** *риба која живи у јату (сардела, скуша и сл.).*

јатачки, -ā, -ō *који се односи на јатаке:* ~ кућа.

јатимице прил. *в. јатомице.*

јатити се, -им се несвр. [гл. им. јāћење с] *скупљати се у јато, рој, чопор и сл.; скупљати се, окупљати се у великом броју.* – Вране се јате. Деца су се јатила око деде.

јато с **1. а.** *већи број птица у скупу, које лете заједно:* ~ врана, ~ голубова. **б.** *скупина риба које пливају заједно.* **в.** *стадо, чопор:* ~ коња, ~ јаради. **2. а.** *група, гомила људи:* ~ сватова, ~ девојака. **б.** *скуп ствари, предмета исте врсте:* ~ кућа, ~ лађа.

јатомице прил. *у јату, у јатима; у великом броју:* ~ полетети, ~ бежати.

јāук м **1.** *крик којим се изражава физички или психички бол:* пустити јаук од себе. **2.** *нарицање, кукање:* ~ жена.

јаукати, јāучēм и **јаукати,** јāучēм несвр. **а.** *оглашавати се узвицима бола, вапити, кукати.* **б.** *испуштати отегнут глас, завијати (о вуку и сл.).* **в.** *производити отегнуте звуке; фијукати.*

јаукнути, јāукнēм и **јаукнути,** јāукнēм свр. **а.** *огласити се узвиком бола, крикнути.* **б.** *фијукнути.*

јахалиште с *место за вежбање и такмичење у јахању.*

јахати, јāшēм несвр. **1.** *кретати се седећи опкорачено на јахаћој животињи.* **2. а.** *возити бицикл, мотоцикл и сл.* **б.** фиг. *наметати се некоме као власт, уљуљкивати.* **3.** (на нечему) *инсистирати на нечему.* ■ ~ **се 1.** *добро служити за јахање (о коњу и сл.).* **2.** *носити један другога на леђима.* – Деца се јашу на ливади.

јахаћи, -ā, -ē *који служи за јахање, обучен за јахање; који се употребљава при јахању:* ~ коњ; ~ опрема.

јахāч, -а́ча м (инстр. -а́чем) **1.** *онај који јаше, који уме да јаше (коња и сл.).* **2.** *коњ који служи за јахање.*

јахачица ж *женска особа јахач.*

јахāчки, -ā, -ō *који се односи на јахаче, на јахање:* ~ огртач, ~ клуб.

јахта ж (ген. мн. јāхтī (јāхтā)) енгл. *мањи спортски брод, луксузна лађа за туризам и сл.*

јахтица ж *дем. и хип. од јахта.*

јачати, -āм несвр. **1.** *постајати јачи, снажнији; узимати маха.* **2.** *крепити, снажити (некога, нешто).* ■ ~ **се** *в. јачати (1).*

јачина ж **1. а.** *својство оног који је јак, снага, јакост; физичка развијеност, издржљивост.* **б.** *духовна моћ, истрајност, одлучност; способност, обдареност.* **2.** физ. *степен способности стварања енергије, рада и сл.:* ~ мотора, ~ сочива, ~ магнетног поља и др. **3.** *бројно стање, величина.* – Јачина чете је до 300 људи. **4.** *степен, количина, састав неке материје:* ~ ракије.

јāштарица и **јāштерица** ж мед. нар. *мали џилик на језику.*

јеванђèлист(а), -ē м (мн. -сти) **а.** *писац јеванђеља, еванђелист(а).* **б.** *онај који проповеда и шири јеванђелско учење.*

јеванђелúстāр, -а́ра м црквн. *изборно еванђеље, литургијска књига у којој су скупљени одломци из еванђеља који се читају или певају у цркви, ванђелистар.*

јевàнђēлскī, -ā, -ō *који се односи на јеванђеље, који пропише јеванђеље и сл., еванђелски:* ~ књига, ~ одрицање, ~ заповест, ~ проповед, ~ учење.

јевàнђēлски прил. *као у јеванђељу, еванђелски.*

јевàнђēље с грч. (уп. еванђење) **1.** црквн. *део Библије, четири посебна списа Новог завета који говоре о животу, деловању и учењу Исуса Христа; одређена верзија тога списа, призната као канонска од цркве; одељак из истог дела Библије који се чита или пева на богослужењу:* ~ по Јовану, ~ по Луки, ~ по Марку, ~ по Матеју. **2.** фиг. *етички принцип по коме се неко управља; оно у шта се верује као у свето, доћма, закон.* – Та књига је за нас била јеванђеље.

јевàнђēљскī, -ā, -ō *који се односи на јеванђеље.*

Јèврејин (Јèврej, -а и Јèврēј, -е́ја) м (мн. Јèвреји и Јеврéји) *припадник семитског народа који живи у Израелу и другим земљама.*

Јèврējка ж *женска особа Јеврej.*

јèврējскī, -ā, -ō *који се односи на Јевреје, који припада Јеврејима.*

јеврéјство с **а.** *оно што карактерише Јевреjина, Јевреје (вера, култура, начин живота и сл.).* **б.** (Јеврејство) *Јевреји.*

јеврéјштина ж **а.** *в. јеврејство (а).* **б.** *јеврејски начин изговора.*

јèвтин, -а, -о *в. јефтин.*

јéгер м нем. *припадник бивше аустроугарске пешадије специјализован за планинска подручја.*

јèгуља ж зоол. *змијолика риба* Anguilla anguilla, A. vulgaris *из пор.* Anguillidae *која живи у слатким водама а мрести се близу Мексичког залива, угор.* • **албинска ~** *врста беле јегуље* Anguilla anguilla. **електрична (муњевита) ~** *змијолика риба* Gemnotus electricus *из пор.* Gemnotidae *која ударцима свога тела пуном електрицитета усмрти и веће животиње.*

јèгуљаст, -а, -о *који има облик јегуље, змијолик.*

јēд м **1.** *љутња, гнев, бес, огорчење:* пући од једа. **2.** *жучни сок, жуч:* повраћати јед, зелен као јед. **3.** *змијски отров.*

јēдак и јéдак, -тка, -о (одр. јēткī и јêткī) **1.** *који напризи, растура, изједа; који дражи, штипа, пече:* ~ материја, ~ дим, ~ прашина. **2.** *гневан, љутит; огорчен; који испољава такву осећања.* – Жена је јетка на мужа; ~ поглед, јетке очи.

јēдан, -дна, -о **1.** бр. (мн. в) *најмањи цео основни број којим се означава јединка (биће, ствар, појава); назив цифре 1 којим се обележава тај број.* **2.** (у им. служби) *в. јединица (2).* **3.** *који је апсолутно једнак, истоветан; који није неки други; исти.* – Оба су једних година. Глас вам је један. Никад не идем једним путем. Сви једу из једне чиније. **4.** *без икога, сам, једини.* – Борио се један против свих. **5. а.** *неки, некакав, известан.* – Био један цар. **б.** *ниједан, никоји.* – Како учиш, нећеш један испит положити. **6. а.** *изузетно значајан, познат, чувен.* – То је могао да уради само један Вук. **б.** *са значењем већег интензитета именице уз коју стоји.* – Милина једна. Чудо једно. **в.** *са појачаним негативним особинама којма који означава именица.* – Животињо једна! Неваљалче један! **7.** *неки, за разлику од других.* – Једни раде, други се одмарају. **8. а.** (у им. служби) *нешто што је различито од другог.* – Једно вас молим. **б.** *иста ствар, исто.* – Треба ли ти једно двапут рећи. **в.** *наместо речи коју замењује.* – Ево, попиј једну. • ~ **и (као) ниједан** *појединац не значи ништа.* ~ **за све, сви за једног** *за истицање узајамне пожртвовано-*

сти. **~ једини** *искључиво један, сам.* **~ по један** 1) *један иза другог, један за другим, редом.* – Излазе један по један. 2) *изванредан, одличан, најбољи.* – Учио је као један по један. **~ те ~** 1) *исти, увек исти.* – Терају једну те исту шалу. 2) *увек иста ствар.* – Ти запео све једно те једно. **једном речи, у једну реч** *сажето, укратко.* **једно на друго, једно с другим** *све заједно, све скупа.* **на једно (на једну) смислити** *доћи до неког решења, коначно се одлучити.* **све до једнога** *сви без изузетка.* **у ~ мах** *одмах, одједном.*

једàнаест *број за један већи од десет који се обележава бројком 11.*

једанаесте́рац, -рца м **1.** *стих од једанаест слогова.* **2.** спорт. *казнени ударац у фудбалу који се изводи са 11 метара шутирањем лопте директно на гол, пенал.*

једàнаестеро *в. једанаесторо.*

једàнаестӣ, -ā, -ō *редни број према броју 11.*

једанаестѝна и **једанаѐстина** ж *једанаести део неке целине; око једанаест.* – Припала му је једанаестина. Донео је једанаестину књига.

једанаѐстица и **једанàестица** ж *нешто (нпр. аутобус, соба и сл.) означено бројем 11.*

једанаесто- *први део сложеница који значи сложеност од једанаест предмета, појмова, одн. нешто једанаесто по реду:* једанаестогодишња, једанаестодневни и сл.

једанаестòрица ж (мн. ø) *једанаест особа мушког пола, једанаест мушкараца.*

једàнаесторо *збирни број који одговара основном броју 11:* ~ деце, ~ врата.

једàнпӯт прил. **1.** *једном, једаред; једном приликом.* **2.** *најзад, напослетку, коначно.* – Хоће ли се правопис једанпут штампати? • **~ засвагда, ~ заувек** *за сва времена, заувек.*

је́дар, -дра, -о **1.** *набрекао, пун, бујан; пун животне снаге, развијен, снажан:* једри образи, ~ жена. **2.** *који је у добром стању, свеж, сочан:* ~ јабука. **3.** *компактан, чврст, тврд:* ~ кречњак, ~ грабовина. **4.** *имућан, богат:* ~ газдинство. **5.** *сажет, језгровит, садржајан:* опевано једрим десетерцем, ~ израз.

једàрēд прил. *в. једанпут.*

једа́рце[1] и **једàрце,** -а и -ета с (мн. -ца) **1.** *дем. и хип. од једро.* **2.** зоол. *врста лептира* Papilio podalarius.

једа́рце[2] и **једāрце,** -ета с (мн. -ца) *дем. од једро.*

једва прил. **1.** *с великом муком, с великим напрезањем.* – Једва су га утишали. **2.** *у врло малој мери, слабо:* ~ чујно, ~ приметно. **3.** *с нестрпљењем, нестрпљиво, жељно.* – Једва чекам да га видим. **4.** *најзад, напокон.* – Једва у неко доба дође. **5.** *у зависним временским реченицама: само што, тек што.* – Једва што уђох у кућу, поче киша. **6.** *уз количинске појмове: највише, тек.* – Она је једва толико зарађивала да може преживети. • **~ једанпут, ~ једаред, ~ једном** *на крају крајева, најзад;* **~ једвице** *једва (у појачаном значењу).*

једвитӣ, -ā, -ō само у изр. **на једвите јаде** *с муком, с напором, једва.*

једи́нац, -нца (једи́нак, -нка) м **1.** *једини син.* **2.** *онај који је сам, једини у некој ситуацији, средини; појединац уопште.* **3.** *онај који је без породице, инокосник; хранилац породице.*

једѝначан, -чна, -о *који се врши, изводи појединачно:* ~ пальба, ~ обука, ~ вежбање.

једѝначно прил. *испаљујући метак по метак:* ~ пуцати.

једѝнӣ, -ā, -ō *искључиво један, само један; који искључује све друго:* ~ у мајке син, ~ начин да се спасемо. • **један ~** *само, искључиво један.*

једи́нити, једи́нӣм несвр. [гл. им. једи́њење с] *спајати у целину, уједињавати, сједињавати.* – Љубав једини бића. ■ **~ се** *спајати се, састављати се у целину, уједињавати се.* – Српство се једини.

једѝница ж **1. а.** *назив цифре 1, знак којим се обележава број један.* **б.** *једноцифрен број који у децималном систему стоји на последњем месту:* одвојити јединице па десетице. **2.** *оцена којом се у школама означава слабо, најслабије знање:* имати јединицу из математике. **3.** *назив онога што је означено бројем 1.* – Јединица саобраћа са Калемегдана. **4.** *једина кћи.* **5.** *оно што се узима као основна мера нечега, величина, вредност усвојена као основна мера:* ~ времена, ~ дужине, ~ запремине, ~ тежине. **6.** *посебни део неке целине који има одређену самосталност:* административна ~, изборна ~, привредна ~, радна ~ итд. **7.** вој. *мања или већа војна формација (чета, батаљон и сл.):* ~ српске војске, војна ~. **8.** *одељак наставног предмета који чини целину:* методска ~, наставна ~.

једѝничнӣ, -ā, -ō **1.** *који има вредност усвојену као основну меру за мерење, вредносни:* ~ дуж, ~ брзина. **2.** *који се односи на јединицу (6):* ~ списак. **3.** *појединачан, посебан:* ~ мишљење.

је̏дӣнка ж **1. а.** *живи организам који самостално постоји, појединачан представник биљне или животињске врсте.* **б.** *појединац, личност, индивидуа.* **2.** *в. јединица (4, 5, 6, 8).*

је̏дӣно и **је̏дӣнō** прил. *само, искључиво.* – Опстаћемо једино ако будемо добро радили.

јединòродан, -дна, -о *в. јединорођен.*

јединòрођен, -а, -о *који је једини рођен (о потомству, обично о Исусу Христу).*

једѝнствен, -а, -о **1.** *који представља целовитост, целовит, компактан:* ~ држава, ~ територија. **2. а.** *исти у свих, једнак; прожет јединством, сложен:* ~ схватање, ~ језик; ~ у борби, ~ у решености. **б.** *заједнички, једнак за све, општи:* ~ управа, ~ пропис, ~ уџбеник. **3.** *који се издваја од других, особен, изузетан; изврстан, изванредан:* ~ случај, ~ примерак; ~ лепота.

једѝнствено прил. **1. а.** *необично, нарочито, изузетно:* ~ повољан моменат, ~ направљен. **б.** *изванредно, изврсно.* – Одиграла је јединствено улогу. **2.** *као један, сложно, удружено; једногласно:* наступати ~; донети одлуку ~.

једѝнственṑст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога што је јединствено.*

једи́нство с **1.** *међусобна повезаност, целовитост; обједињеност; сагласност, слога, подударност:* ~ стила и форме, ~ осећања и жеља, драмско ~. **2.** *једнообразност, истоветност:* ~ у правосуђу, ~ законодавству.

једѝнцат, -а, -о *у појачаном значењу: једини.*

једи́нче, -ета с (мн. ø; зб. им. јединчā̀д ж) *једино дете у родитеља.*

једињѐње с хем. *материја, супстанца која се састоји од истоврсних молекула састављених од атома двају или више хемијских елемената:* азотно ~, калцијумово ~, органско ~, фосфорно ~ итд.

је́дити, је̏дӣм несвр. [гл. им. је́ђење с] *доводити у стање једа, љутити, срдити.* ■ **~ се** *бити обузет једом, љутњом, срдити се.*

је̏дӣћ, -и́ћа м бот. *род зељастих дугогодишњих биљака* Aconitum *из ф.* Ranunculaceae *чији се корен користи у медицини; назив за неке врсте из тога рода.*

је̏дљив, -а, -о *који се лако једи, љути, срдит.*

је̏днāк, -а, -о **1. а.** *који се ни по чему не разликује, исти, истоветан, идентичан:* једнаке прилике, једнаке куће. **б.** *увек исти, непромењен; једноличан.* – Сваки дан ми је једнак. **2.** *уједначен, равномеран:* ићи једнаким кораком. **3.** *који има иста права као и други, равноправан:* ~ пред законом.

је̏днāко прил. **1. а.** *на једнак, исти начин, подједнако, исто; исто тако.* – Хлеб мирише увек једнако. Једнако спомињу и друге кривце. **б.** *равномерно, уједначено:* ~ распоредити. **2.** *без престанка, стално, непрестано.* – Он ми је једнако у памети. **3.** *потпуно исто, свеједно.* – Волели ме не волели, све ми је једнако.

једнаковре́дан јек. **једнаковријѐдан,** -дна, -о *који има једнаку, исту вредност:* једнаковредни делови.

једнакокри́лац, -лца и **једнакòкрилац,** -лца м зоол. *општи назив за ред инсеката који имају по два пара једнаких крила,* Homoptera.

једнакòмēран јек. **једнакòмјēран,** -рна, -о *који се врши у једнаким временским размацима; уједначен, подједнак:* ~ корачање; ~ распоред становништва.

једнакòножац, -ошца м зоол. *општи назив за ред ситних ракова који имају седам пари скоро једнаких ногу,* Isopoda.

јȅднакопрāван, -вна, -о *који има једнака, иста права, равноправан:* једнакоправни грађани.

једнáкōст, -ости ж (инстр. -ошћу) **1.** *подударност, истоветност, идентичност (по вредности, особинама о сл.):* ~ у мишљењу, ~ углова. **2.** *положај стечен на једнаким, истим правима, равноправности:* ~ пред законом.

једнáчēње с **1.** *гл. им. од једначити (се).* **2.** лингв. *асимилација двају гласова:* ~ по звучности, ~ по начину творбе.

једнàчина ж мат. *два математичка израза једнаке вредности представљена различито и повезана знаком једнакости:* ~ с једном непознатом, логаритамска ~.

једнàчит и **јȅдначит,** -а, -о *једнак, уједначен:* ~ температура.

једнáчити, јȅднāчīм несвр. **1.** *стављати у исти ред по вредности, изједначавати.* – Не може се та школа једначити с гимназијом. **2.** лингв. *изједначавати артикулацију некога гласа са артикулацијом другога гласа, асимиловати.* ■ ~ **се 1.** *бити једнак у нечему, изједначавати се, поистовећивати се.* – Не може се она са мном једначити. **2.** лингв. *изједначавати се с другим, асимиловати се.*

једнàчито и **јȅдначито** прил. *уједначено, равномерно:* ~ узмахивати.

јȅднаџба и **једнàџба** ж мат. *в. једначина.*

јȅдни, -е, -а мн. (ген. јȅднīх, дат. јȅднīм(а)) *бројни придев у значењу основног броја „један" који се употребљава уз именице које имају само облике множине* (pluralia tantum) *или именице које означавају парне предмете:* једне новине, једне рукавице (= 1 пар рукавица).

једнѝна ж **1.** лингв. *граматички облик речи који означава појединачан предмет, биће или појаву, синглулар.* **2.** *повезаност, јединство.*

јȅднӣнскӣ, -ā, -ō лингв. *који се односи на једнину:* ~ облик, ~ падеж.

јȅдно прил. *око, отприлике, близу.* – Чекали смо једно сат.

једно- *први део сложеница којим се означава* **а.** *један, једност рук:* једногодишњи, једноделан, једноок. **б.** *једнакост, истоветност:* једноверан, једноимен итд.

јȅднобāзан, -зна, -о **1.** мат. *који има једну базу, основицу:* ~ геометријско тело. **2.** хем. *чији се један атом водоника може заменити атомом метала:* ~ киселина.

једнòбожац, -ошца и **једнобóжац,** -óшца м рлг. *онај који исповеда једнобоштво, монотеиста.*

једнобòжачкӣ и **једнòбожачкӣ,** -ā, -ō *који се односи на једнобоштво и једнобоштво, монотеистички.*

једнòбōјан и **јȅднобōјан,** -јна, -о *који је једне боје;* фиг. *једнолик, монотон:* ~ мантил, ~ одело; једнобојни дани.

једнобóјнōст, -ости ж *особина и стање онога што је једнобојно; једноличност, монотоност.*

једнòбоштво и **једнобóштво** с *веровање у једнога бога, монотеизам.*

једнобратствѐнӣк, -и́ка м *припадник исто братства.*

једнòбродан, -дна, -о *који има један брод;* уп. брод (2): ~ црква, ~ базилика.

једновалѐнтан и **једнòвалентан,** -тна, -о хем. *који има једну валенцу:* ~ атом, ~ метал.

једнòвēран и **једнòверан** јек. **једнòвјēран** и **једнòвјеран,** -рна, -о *онај који је једне исте вере као и неко други:* једноверни народи.

једновéрац, -рца и **једнòверац,** -ēрца јек. **једновјéрац,** -рца и **једнòвјерац,** -ēрца м *онај који је једне исте вере као и неко други.*

једнòвēрнӣк и **једнòвернӣк** јек. **једнòвјēрнӣк** и **једнòвјернӣк** м *в. једноверац.*

једнòвремен, -а, -о *в. истовремен:* ~ акције.

једнòвремено прил. *у исто време, истовремено.*

једнòвременōст, -ости ж *временска подударност, истовременост.*

једнòврстан, -сна, -о *истоврстан, истоветан, једнак:* једноврсни предмети, ~ искуство.

једнòгласан и **јȅдногласан,** -сна, -о **1.** *усвојен од свих који су учествовали у гласању, одлучивању; једнодушан:* ~ избор, ~ одлука; ~ жеља. **2.** муз. *који се изводи у једној мелодијској линији; који пева у једном гласу.*

једнòгласицē прил. *в. једногласно.*

једнòглāсје с **1.** *потпуна сагласност, једнодушност:* ~ међу странкама. **2.** муз. *певање у једном гласу.*

једнòгласно и **јȅдногласно** прил. **1.** *гласовима свих.* – Предлог је прихваћен једногласно. **2.** *сви без изузетка; једнодушно.* – Историјски извори једногласно тврде. Једногласно је примљена идеја равноправности. **3.** *у један глас; у једном гласу:* ~ завикати; песме певати ~.

једнòгласнōст, -ости ж *особина онога што је једногласно.*

једнòгод, -а, -о и **једнòгодан,** -дна, -о *в. једногодишњи:* ~ биљка.

једнòгодац, -гоца м **1.** *мужјак животиње од једне године:* петао ~. **2.** *в. једногодишњак (1, 2).*

једногòдишњāк м **1.** *вршњак.* **2.** *војник који служи војну обавезу годину дана.* **3.** *в. једногодац (1).*

једногòдишњӣ, -ā, -ē **а.** *који има једну годину:* ~ син. **б.** *који траје једну годину; који важи за једну годину:* ~ прекид рада, ~ стаж; ~ план. **в.** *који служи војну обавезу једну годину:* ~ добровољац. **г.** бот. *који траје, живи један вегетациони период:* ~ биљка.

једнòгоче, -ета с (суп. мн. једнòгочићи м; зб. им. једнòгочāд ж) *младунче животиње од једне године.*

једнòгрб, -а, -о *који има једну грбу:* ~ камила.

једнòгрлицē прил. *у један глас, једногласно:* ~ завикати.

једнòдēлан и **јȅднодēлан** јек. **једнòдијелан** и **јȅднодијелан,** -лна, -о *који се састоји од једног дела:* ~ прозор, ~ кућа.

јȅднодимензионāлан, -лна, -о *који има само једну димензију:* ~ појава, ~ фабула.

једнòднēвнӣ и **јȅдноднēвнӣ,** -ā, -ō *који траје само један дан:* ~ екскурзија, ~ боравак, ~ порција.

једнòдом, -а, -о и **једнòдоман,** -мна, -о **1.** правн. *који се састоји од једног скупштинског дома:* ~ скупштина, ~ систем. **2.** бот. *који има мушке и женске цветове на истом струку:* ~ биљка.

једнòдушан и **јȅднодушан,** -шна, -о **а.** *који има исто мишљење, исти став.* **б.** *прихваћен од свих; подударан, сагласан:* ~ закључак, ~ мишљење.

једнòдушно и **јȅднодушно** прил. *на једнодушан начин, сложно:* ~ изгласати, ~ закључити.

једнòдушнōст, -ости ж *особина и стање оних који су једнодушни, онога што је једнодушно, јединственост.*

једножéнац, -нца м *онај који је у браку само са једном женом, моногамист.*

једножéнство и **једножènство** с *брак са једном женом, моногамија.*

једнòжичан, -чна, -о *који има једну жицу; који је из једне жице:* ~ тамбура; ~ конац, ~ сукно.

једнòзвȕчан, -чна, -о *који задржава исту јачину и висину, једнолик (о гласу):* ~ глас, ~ шум.

једнòзвȕчно прил. *једнолично, монотоно.*

једнòзначан, -чна, -о *који има само једно значење, недвосмислен:* ~ одговор.

једнòимен, -а, -о *в. истоимен.*

једнојàјчан, -а, -о *који потиче из једног јајета:* једнојајчани близанци.

једнојèзичан, -чна, -о и **једнојèзичкӣ,** -ā, -ō **а.** *који има исти матерњи језик, истојезичан:* ~ држава, ~ народи. **б.** *који је дат само на једном језику:* ~ речник.

једнòкатан, -тна, -о *в. једноспратан.*

једнòкатница ж *в. једноспратница.*

једнокòпитāр м зоол. *у мн.: општи назив за ред сисара* Perissodactyla *код којих се прст развио у копито (у јд.: сисар из тога реда).*

једнòкрак, -а, -о *који има један крак:* једнокраке ћелије.

једнòкратан, -тна, -о *који се чини, врши и сл. једанпут, у једној прилици:* ~ помоћ, ~ боравак.

једнòкрвнӣ, -ā, -ō **а.** *који потиче од истих родитеља или само од истог оца:* ~ брат, ~ сродство. **б.** *који је истог порекла, који потиче од истих предака:* ~ род.

једнòкрӣлан и **јȅднокрӣлан,** -лна, -о *који има само једно крило:* ~ врата, ~ прозор.

једнокри́лац, -лца и **једнòкрилац,** -ӣлца м *авион с једним паром крила;* уп. двокрилац (2).

једнòлик, -а, -о **1.** *потпуно исти, једнак; ликом исти:* ~ лица, ~ деца. **2.** *који се не мења, једноличан:* ~ живот, једнолики дани.

једнòликōст, -ости ж *особина онога што је једнолико, оних који су једнолики, истоветност.*

једноли́нӣјскӣ и **једнолѝнӣјскӣ,** -ā, -ō *који се врши, креће у једном правцу:* ~ кретање.

једноли́нӣјски и **једнолѝнӣјски** прил. *у једном правцу, са једних позиција, једнострано:* ~ оцртати.

јȅднолӣст м бот. **а.** *врста папрати* Ophioglossum vulgatum *из ф.* Ophioglossaceae. **б.** мн. *систематски назив за фамилију зељастих биљака из разреда папрати.*

једнòличан, -чна, -о **1. а.** *који тече устаљеним током, без икаквих промена, монотон; који се изводи на исти начин, истим гласом, без варијација:* ~ живот; ~ мелодија. **б.** *који је увек исти, који се не мења:* ~ храна, ~ пејзаж. **2.** *који се ритмички понавља:* ~ такт. **3.** *једнолик, исти:* ~ одело.

једнòлично прил. *на једноличан начин, монотоно; равномерно; једнако:* ~ живети; ~ засејати; ~ обојити.

једнòличнōст, -ости ж *особина онога што је једнолично.*

јȅднōм прил. **1.** *без прецизирања тренутка у прошлости; некада, раније или у будућности; једног дана, било кад.* – Ту је вода једном потекла. Био једном један цар. Једном ћемо отићи на Копаоник. **2.** *једанпут, једаред.* – Једном сам га ударио, нећу више.

јȅдномēран и **једнòмēран** јек. **јȅдномјēран** и **једнòмјēран,** -рна, -о *равномеран, уједначен; подједнак:* ~ куцање срца, ~ шум; ~ интересовање.

јȅдномēрно и **једнòмēрно** јек. **јȅдномјēрно** и **једнòмјēрно** прил. *равномерно, уједначено.*

једнòмесечнӣ и **једнòмјесечнӣ,** -ā, -ō **а.** *који има један месец:* ~ беба. **б.** *који траје месец дана:* ~ боравак. **в.** *који обухвата период од једног месеца; који се прима или даје за месец дана:* ~ плата, ~ извештај.

једнòметан, -тна, -о *који се пуни само једним метком:* ~ пушка.

једнòмишљенӣк м *онај који је истог мишљења, схватања, идеологије и сл., истомишљеник.*

једномòтōрнӣ, -ā, -ō *који има један мотор:* ~ авион.

једнонàционāлан, -лна, -о *који је састављен од припадника једне нације:* ~ митинг.

једнонèдēљнӣ јек. **једнонèдјēљнӣ,** -ā, -ō *који се односи на период од недељу дана:* ~ одсуство, ~ пост, ~ зарада, ~ издаци.

једнòног, -а, -о и **једнòножан,** -жна, -о *који има само једну ногу:* ~ сто.

једноòбразан, -зна, -о *начињен по једном обрасцу; истоврстан; једнак на целом подручју, уједначен:* једнообразни кревети; једнообразни уџбеници; ~ роба.

једноòбразно прил. *по истом обрасцу, једнако; уједначено:* ~ обу́чени; ~ уредити.

једноòбразнōст, -ости ж *особина онога што је једнообразно.*

једнòок, -а, -о *који има једно око.*

једнопàртӣјскӣ, -ā, -ō *који има само једну политичку партију:* ~ систем.

једнòпер, -а, -о и **једнòпēран,** -рна, -о *који има једно перо, један лист:* ~ круница.

једнòплемен, -а, -о *који припада једном племену, који води порекло од једног истог племена:* ~ народ.

једнòплеменӣк, -и́ка м *припадник истог племена, истог народа, сународник.*

једнòпōлан, -лна, -о бот. *који има само прашнике или само тучкове (о цвету).*

једнопòстотнӣ, -ā, -ō *в. једнопроценти.*

једнòпрег м *једнопрежна кола.*

једнòпрēжан, -жна, -о *у који се упреже једно запрежно грло:* ~ кола.

једнопрòцентнӣ, -ā, -ō *који садржи један проценат нечега.*

једнора́зредан, -дна, -о *који има само један разред, учионицу за све разреде:* ~ школа.

једнòред, -а, -о и **једнòредан,** -дна, -о *који има један ред, распоређен у једном реду:* ~ сејалица, ~ поредак, ~ поворка.

једнòрог[1] м зоол. **а.** *в. нарвал* Monodon monoceros *(врста кита).* **б.** *в. индијски носорог* Rhinoceros unicoruis.

једнòрог[2], -а, -о *који има само један рог:* ~ животиња.

једнòродан, -дна, -о **а.** *који је истог рода, порекла:* ~ браћа, ~ становништво. **б.** *истоврстан, истородан:* једнородни осећаји.

једнòродац, -роца м зоол. *у мн.: врста паразитских црва* Monogenea *из реда метиља који живе на рибљим шкргама (у јд.: црв те врсте).*

једнòроднōст, -ости ж *особина и стање онога који је једнородан, онога што је једнородно.*

једнòрожац, -ошца м зоол. *нарвал* Monodon monoceros *(врста кита).*

једнòрук, -а, -о *који има само једну руку.*

једнòсед јек. **једнòсјед** м *возило које има само једно седиште.*

једнòсед јек. **једнòсје́д,** -а, -о и **једнòседан** јек. **једнòсједан,** -дна, -о *који има једно седиште:* ~ авион, ~ једрилица.

једнòсеклӣ јек. **једнòсјеклӣ,** -ā, -ō *који има једно сечиво, једну оштрицу:* ~ секира.

једнòсемен јек. **једнòсјемен,** -а, -о *који има једну семенку:* ~ плод.

једнòсложан, -жна, -о *који има један слог:* ~ реч, ~ заменица.

једнòсложно прил. *једним слогом, кратко:* ~ одговарати.

јȅднослōјан и **једнòслōјан,** -јна, -о *који има један слој:* ~ ткиво.

јȅдносмēран и **једнòсмēран** јек. **јȅдносмјēран** и **једнòсмјēран,** -рна, -о **1.** *управљен у једном смеру:* ~ однос. **2.** физ. *који има један смер у електричном правцу:* ~ струја.

јȅдносмēрно и **једнòсмēрно** јек. **јȅдносмјēрно** и **једнòсмјēрно** прил. *у једном смеру, у једном правцу:* ~ анализирати нешто.

једнòсмислен, -а, -о *који има један смисао:* ~ питање.

једнòсобан, -бна, -о *који се састоји од једне собе:* ~ стан.

једнòспратан, -тна, -о *који има само један спрат:* ~ кућа.

једнòспратница ж *кућа, зграда на један спрат.*

јѐдностáван, -вна, -о **1.** *који се састоји из једног дела, прост:* ~ атом, ~ држава, ~ биће. **2. а.** *који је без посебних детаља, украсних елемената, обичан:* ~ хаљина, ~ шешир. **б.** *који се ничим не истиче, не издваја од других, прост, скроман; непосредан:* ~ господин, ~ девојка. **в.** *устаљен, свакидашњи; монотон:* ~ живот, ~ рад; ~ шум реке. **3. а.** *који се лако схвата, разумљив, јасан:* ~ закон, ~ лекција. **б.** *прост, лак за употребу, руковање:* ~ машина, ~ направа.

јѐдностáвно прил. **1.** *на једноставан начин, просто, без тешкоћа, лако:* ~ грађен, ~ живети, ~ дознати нешто. **2.** у служби речце: *просто, напросто.* – Није дошао јер је једноставно отпутовао.

једностáвнōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога који је једноставан, онога што је једноставно.*

једнòстран, -а, -о **1.** *који види, узима у обзир само једну страну ствари, усмерен само на једну страну:* ~ критика, ~ анализа. **2. а.** *који се односи само на једну страну, који захвата само једну страну:* ~ одузетост, ~ упала. **б.** *који има само једну страну:* ~ кров. **3.** правн. *који се односи само на једну уговорну страну:* ~ отказ, ~ уговор.

једнòстраначкӣ, -ā, -ō *који се односи на једну странку:* ~ влада.

једнòстрано прил. *на једностран начин, уско, ограничено; у корист само једне стране:* ~ васпитан, ~ образован; ~ одредити услове.

једнòстранōст, -ости ж *особина онога који је једностран, онога што је једнострано.*

једнòструк, -а, -о **а.** *који се састоји од једног струка, нити, крака и сл.:* ~ стабло, ~ конац, ~ зид. **б.** *који се појављује у једном виду, облику:* ~ предмет.

једнòструко прил. *на једнострук начин:* ~ прошити поруб.

једнòсупница ж бот. *у мн.: општи назив за биљке цветнице код којих се при клијању јавља само једна супка, један котиледон (у јд.: таква биљка).*

једнотàрӣфнӣ, -ā, -ō *који има само једну тарифу:* ~ бројило.

једноћèлӣјскӣ, -ā, -ō *који се састоји од једне ћелије:* ~ организам, ~ биљка.

једноћèличан, -чна, -о *в. једноћелијски.*

једнòумац, -ӯмца м *тврдоглав, задрт човек.*

једнòумље и **јѐдноӯмље** с *јединствено, уједначено (обично наметнуто) мишљење:* ~ у политичким мишљењима.

јѐднофāзнӣ, -ā, -ō ел. *који има једну фазу струје:* ~ машина, ~ струја.

једнòцēван јек. **једнòцијеван,** -вна, -о *који има једну цев:* ~ пушка, ~ топ.

једнòцēвка јек. **једнòцијевка** ж *пушка с једном цеви.*

једночàсōван, -вна, -о *који траје један час:* ~ предавање.

једнòчӣнка ж *драмски комад у једном чину.*

једнòчлан, -а, -о *који има само један члан, један део:* ~ назив, ~ име.

јѐдњāк и **јѐдњак** м анат. *део органа за варење кроз који пролази храна из уста у желудац.*

једòвит, -а, -о **1.** *који у себи садржи јед, отрован:* ~ змија, ~ гљива. **2.** *једак, љутит, срдит:* ~ старац, ~ поглед.

јѐдрати, -āм несвр. *постајати једар, бујан, бујати.*

једрѐњāк, -áка м *брод на једра која обично покреће ветар.*

једрѐњача ж *в. једрењак.*

јѐдрилац, -иоца м **1.** *онај који једри.* **2.** зоол. **а.** *назив за двошкржне октоподе из пор.* Argonautidae. **б.** *врста дневног лептира.*

јѐдрилица и **једрѝлица** ж **1.** *летелица без мотора начињена од лакоћ материјала.* **2.** *спортски брод или чамац на једра, једрењак.*

јѐдриличāр и **једрѝличāр** м *онај који управља једрилицом.*

јѐдриличāрскӣ и **једрѝличāрскӣ,** -ā, -ō *који се односи на једрилицу и једриличаре:* ~ регата, ~ такмичење.

јѐдрилѝчāрство и **једрѝличāрство** с *вештина летења или управљања на једрилици; једриличарски спорт.*

јѐдрило и **јѐдрило** с *в. једро.*

једрѝна ж **1.** *особина и стање онога који је једар, онога што је једро:* ~ тела, ~ жене, ~ шљива; ~ стила, ~ језика, ~ размишљања. **2.** *оно што је једро, једар, чврст део тела:* ~ жене, ~ бедара.

јѐдрити и **јѐдрити,** -ӣм несвр. [гл. им. -рење с] **1.** *пловити помоћу једара користећи снагу ветра.* – Брод једри. **2.** *кретати се лагано ваздухом, летети (о птицама).* **3.** *ићи, кретати се тамо-амо, лутати:* ~ кроз село.

једрити, -ӣм несвр. [гл. им. једрење с] **1.** *в. једрати:* ~ од младости. **2.** *давати нечему једрину.*

јѐдро и **јѐдро** с (ген. мн. једāрā и јѐдāрā) **1.** *направа од јаког платна, коже и сл. троугластог облика која причвршћена на јарболу помоћу ветра покреће брод.* **2.** *в. једрењак.* • **дићи, разапети једра, дићи се на једра** *одједрити, отиловити; постати активан, почети неки посао.* **на сва једра, под пуним једрима (кренути, једрити** и сл.) *врло брзо, журно, брзо (кренути, једрити и сл.).*

јēдро и **једро** прил. *на једар начин, снажно; сажето, концизно:* ~ звучати; ~ испричати.

једро с **1.** биол. *телашце у цитоплазми биљне или животињске ћелије.* **2.** бот. *унутрашњи део семеног заметка, семено језгро.*

једрòвит, -а, -о *једар, пун једрине.*

једрōст, -ости и **једрòћа** ж *в. једрина.*

јēж м (инстр. јежом; мн. једеви и јежеви) **1.** зоол. *сисар из реда бубоједа* Erinaceus, E. europeus *из пор.* Erinaceidae *чије је тело покривено оштрим бодљама.* **2.** бот. *украсна биљка бодљикавог стабла* Echinocactus albus *из ф.* Cactaceae. **3. а.** *зупчасти ваљак за набијање и равнање путева и насипа.* **б.** вој. *врста преносног моста преко реке са гвозденим или бетонским шиљцима.* **в.** вој. *оруђе за избацивање противподморничких бомби.* • **морски ~** зоол. *морска животиња с округлом кречном љуштуром на којој се налазе круте црне помичне бодље* Echinocactus discolor. **мравињи (мрављи) ~** зоол. *врста бодљикавог примитивног сисара* Echidna aculeata *из реда* Monotremata.

јéжак, јéшка м **1.** *дем. и хип. од јеж.* **2.** бот. *в. јажораст* • **кључати ~** зоол. *в. мравињи јеж (под јеж).*

јежàрица ж зоол. *врста рибе чија је крљушт преображена у бодље.*

јѐжаст, -а, -о *који је као у јежа, сличан јежу:* ~ стабло, ~ чекиња.

јēжев, -а, -о *који припада јежу, који потиче од јежа:* ~ бодља, ~ лога.

јéжевац, -евца м бот. *врста биљке* Acantholimon echinus *из ф.* Plumbaginaceae.

јéжевица ж бот. *ливадска трава* Dactylus glomerata *из ф.* Gramina *која служи као сточна храна.*

јèжина ж **1.** *ауг. и пеј. од јеж.* **2.** зоол. **а.** *врста морске шкољке која се употребљава за јело.* **б.** *в. јежарица.*

јèжинац, -инца и **јежѝнац,** -нца м **1.** бот. **а.** *биљка* Cytisus spinescens *из ф.* Papilionaceae. **б.** *в. јажораст.* **2.** зоол. **а.** *врста инсекта тврдокрилца* Hispa. **б.** *у мн.: класа морских животиња* Echinoidea *из кола бодљара (у јд.: животиња те класе).*

јéжити, јēжӣм несвр. [гл. им. јéжење с] *испуњавати језом, изазивати језу; чинити да се длаке на кожи дижу, кострешe.* ■ **~ се 1. а.** *осећати језу, дрхтати (од хладноће, страха и сл.); грозити се.* ~ се од зиме; ~ се од његовог додира, ~ се од рата. **б.** *бити прожет, захваћен језом, дрхтавицом, кострешењем длаке.* – Кожа му се јежи. **в.** *дизати се, кострешити се (о коси).* **г.** *не-*

пријатно се осећати. – На њихове псовке он се јежио. **2.** *блато се таласати, мрешкати се.* – Море се јежило на ветру.

јѐжић, -а и **јѐжић,** -и́ћа м **1.** *дем. и хип. од јеж.* **2.** бот. *дивљи босиљак* Calamintha acinos.

јѐжица ж **1.** *женка јежа.* **2.** зоол. *в. јежинац (2б).*

је́жња ж *в. језа.*

јежу́ри м мн. (ретко у јд. јѐжӯр, -у́ра) *дрхтаји језе, језа, жмараци.*

јѐжура ж зоол. *в. јежинац (2б).*

јежу́рав, -а, -о *који изазива језуре, жмарке.*

јежу́рити, јѐжӯрӣм несвр. [гл. им. јежу́рење с] *изазивати језуре, јежити.* ■ **~ се** *в. јежити се.*

јѐжӯрка ж *хип. од јеж.*

је̑з м зоол. *слатководна ситна риба* Idus melanotus *из пор.* Cyprinidae.

је́за ж **1. а.** *осећај хладноће праћен дрхтањем тела, дрхтавица.* **б.** *жмарци, трнци, срси (од пријатног узбуђења).* **в.** *јако осећање страха, гроза.* **2.** *грозота, страхота:* ~ борбе.

је́згра ж **1.** *семенка у љуски, коштуници; унутрашњи део семеног заметка:* ~ орахова, ~ лешника. **2.** *в. језго:* ~ Сунца, атомска ~; ~ дрвета; ~ народа, ~ мисли. **3.** *в. је́дро (1).*

је̏зграст, -а, -о *који има језгру; сличан језгри:* ~ воће.

јѐзгрица ж **1.** *дем. од језгра (1); језгра (1):* ~ ораха. **2.** *семенка у облику ситног зрна у воћа (нпр. јабуке, крушке и сл.).*

јѐзгричав, -а, -о *који има језгрицу:* ~ воће.

је́згро с (ген. мн. је̑зга̄рā) **1.** *централни или основни део нечега.* **а.** астр. *средишњи, усијани део небеског тела, планете:* сунчево ~, ~ комете. **б.** геогр. *географски најзначајнија област; центар:* балканско ~, ~ државе. **в.** физ. *позитивно наелектрисани, централни део атома.* **г.** *најтамнији, средишњи део сенке.* **д.** *уопште унутрашњи, средишњи део нечега:* ~ гранита, ~ војне снаге. **2.** *оно што је основни елеменат нечега, главно обележје, бит, суштина:* ~ ствари, ~ педагошких назора.

језгро̀вит, -а, -о *богат садржајем, садржајан; сажет, збијен, концизан:* ~ говор, ~ мишљење, ~ облик песме.

језгро̀вито прил. *на језгровит начин, сажето, концизно:* ~ писати, ~ формулисати, ~ говорити.

језгро̀вито̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога који је језгровит, онога што је језгровито.*

је́здити и **јѐздити,** -ӣм несвр. [гл. им. је́жђење и јѐжђење с] **1.** *јахати:* ~ на коњу. **2.** *касати, јурити (о коњу).* **3.** *кретати се брзо, промицати; пловити (о колима, облацима и сл.).*

језѐрина ж **1.** *ауг. и пеј. од језеро.* **2.** *такса за риболов на језерима.*

је̏зе̄ркиња ж нар. празн. *вила која живи поред језера:* вила ~.

је̏зеро с (мн. језѐра, ген. језе́рā) *природно (ређе вештачко) удубљење на копну испуњено водом.* • **акумулационо ~** *вештачко језеро које настаје заустављањем текуће воде.*

је̏зерскӣ и **језѐрскӣ,** -ā, -о̄ *који се односи на језеро, који припада језеру:* ~ котлина, ~ вода.

је̏зе̄рце и **језе́рце,** -а и -ета с (мн. -рца) *дем. и хип. од језеро.*

јѐзив, -а, -о **1.** *који изазива језу, ужасан, грозан; испуњен језом:* ~ ноћ, ~ догађај, ~ рат, ~ сцена, ~ расположење. **2.** *који изазива пријатност, угодност, изванредан, диван:* ~ сласт, ~ лепота. **3.** *врло слаб, неуспео:* ~ хумориста, ~ шала.

јѐзиво прил. *изазивајући језу, страшно, ужасно; с језом, с дрхтавицом, хладно:* ~ звучати, ~ јекнути; ~ се стрести.

јѐзивост, -ости ж *стање онога који је обузет језом, особина онога што је језиво.*

јѐзик м (ген. мн. је̏зӣкā) **1.** анат. *покретљиви мишићни орган у усној дупљи код човека и виших животиња који служи као орган за укус, при жвакању и код човека као говорни орган.* **2.** *оно што својим обликом или функцијом подсећа на језик (1).* **а.** *део коже на ципели и сл. обући преко кога се везују пертле.* **б.** *изгужжени део, комад земљишта, шуме и сл.* **в.** *пламен, прамен пламена, ватре кад се диже у ваздух:* пламени ~, ватрени ~. **г.** *помични део браве који се покреће кључем.* **д.** *метална казаљка на ваги.* **ђ.** *клатно у звона.* **3.** *систем речи који функционише по одређеним граматичким правилима а служи за изражавање мисли при комуникацији међу људима:* књижевни ~, српски ~, говорни ~, енглески ~. **4. а.** *начин изражавања мисли и осећања речима, говор; речник, лексика.* **б.** *дијалекат, наречје; жаргон.* **в.** *моћ, способност говорења.* **г.** фиг. *уопште начин изражавања:* сликарски ~, ~ птица. **5.** вој. *заробљеник који треба да да податке о непријатељској војсци.* • **бити везан(ог)а језика** *не умети одговорити правовремено.* **брусити, оштрити ~** *припремати се за оштар, отворен говор.* **воловски ~** бот. *врста лековите биљке* Anchusa, A. officinalis *из ф.* Boraginaceae. **државни ~** *језик државних, јавних установа, званични, службени језик у појединим државама.* **држати ~ за зубима (иза зуба)** *не говорити, ћутати, не одавати тајну о нечему.* **Езопов, езоповски ~** *језик као у Езоповим баснама, алегоријски језик.* **живи ~** *језик који је у живој употреби.* **заплетати, плести језиком** *нејасно говорити, с муком изговарати.* **змијски ~** бот. *в. једнолист (а).* **имати прљав, поган језик** *ружно говорити о другима, оговарати.* **имати дуг(ачак) језик** *бити брбљив, много и ружно причати о другима.* **имати с ким заједнички ~** *разумевати се међусобно.* **исплазити ~** *јако се уморити, задихати се.* **језик завезати, свезати** *престати говорити, умукнути; не дати некоме да говори, ућуткати некога.* **~ му се завезао** *не може да проговори, занемео је.* **~ ми се одрешио** *добио сам вољу за причу, распричао сам се.* **класични ~** *језик грчки или латински.* **књижевни ~** *стандардни, нормативни језик образованог друштвеног слоја који служи као узор.* **ломити ~** *мучити се изговарајући речи неког страног језика.* **матерњи ~** *први, у породици научени језик, свој језик (за разлику од страног).* **мртви (изумрли) ~** *језик којим се више не говори, који ни је више у живој употреби.* **на врх, на врху језика бити (стајати) (некоме)** *не моћи се сетити нечега што се иначе зна.* **на ~ доћи** *сетити се нечега, пасти на памет.* **наћи заједнички ~** *споразумети се, договорити се.* **немати длаке на језику** *рећи све што се мисли без увијања.* **немушти ~** *језик који се приписује животињама и свему што нема способност говора.* **отети с језика** *предухитрити некога у ономе што је хтео да каже.* **повући, потегнути кога за језик** *навести кога да нешто каже.* **превалити, претурити преко језика** *рећи нешто снебивајући се, једва изговорити.* **програмски ~** *скуп кодова за опис компјутерских упутстава и алгоритама.* **пружити, пустити ~** *распричати се превише, засипати речима причајући превише.* **свекрвин ~** бот. 1) *украсна биљка* Gasteria disticha *из ф.* Liliaceae. 2) *врста кактуса* Opunntia macrorrhira *из ф.* Cactaceae *који се гаји као украсна биљка.* **светски ~** *језик распрострањен у међународном комуницирању (нпр. енглески, француски, немачки).* **сврби га ~** *жели, хоће да каже нешто што не треба, што би требало прећутати.* **скратити, подрезати (коме) језик** *упозорити некога да пази шта прича, да мање прича.* **сладак на језику** *уме лепо да прича, слаткоречив је.* **тупити језик** *причати којешта, узалудно.* **увући ~** *престати говорити, заћутати.* **узети некога на ~** *неповољно причати о некоме, оговарати.* **ујести се, угристи се за ~** *рећи што не треба; покајати се због изговорених речи, заћутати.* **човек се веже за језик а во за рогове** *обећање се мора поштовати.* **што му је на срцу, то и на језику** *што осећа то и говори.*

јѐзикӧвнӣ, -ā, -о̄ *в. језички.*

језикозна́лац, -лца и **језикозна́нац,** -нца м (чест ир.) *познавалац језика, стручњак за језик.*

језикозна́нство с *наука о језику, лингвистика.*

језикосло́вац, -вца м *стручњак за језик, лингвиста.*

језикӧслӧвље и **јѐзикослӧвље** с *наука о језику, лингвистика.*

језикӧслӧвнӣ и **јѐзикослӧвнӣ,** -ā, -о̄ *који се односи на језикословље, језички, лингвистички.*

језикотво́рац, -рца м *онај који ствара језик.*

јѐзичав, -а, -о **а.** *који много говори, прича, брбљив, причљив.* **б.** *који ружно, заједљиво говори о другима, који оговара друге:* ~ жена. **в.** *оштар на језику.*

јѐзичавӧст, -ости ж *особина, својство онога који је језичав.*

језѝчак, -чка м **1.** *дем. и хип. од језик (1 и 2).* **2.** *ресица у усној дупљи,* uvula.

језѝчан, -чна, -о *в. језичав.*

језѝчār м **1.** *научник који се бави језиком, лингвиста.* **2.** пеј. *причљивац, брбљивац; онај који оговара друге.*

језѝчара ж пеј. *женска особа која оговара другог; брбљивица, лајавица.*

језѝчаст, -а, -о *који је у облику језика, сличан језику:* ~ лист.

језѝчац и **језѝчац,** -чца м **1.** *дем. и хип. од језик (1 и 2).* **2.** бот. *назив за разне врсте трава које обликом подсећају на језик.*

језѝчина и **језѝчина** ж **1.** *ауим. и пеј. од језик* **2.** бот. *в. јеленак (3).* • **добити (пустити) језичину** *постати језичав, почети оговарати.*

језѝчић м *дем. и хип. од језик.*

језѝчка ж *в. језичара.*

језѝчкӣ, -ā, -ō *који се односи на језик (3):* ~ проблем, ~ стручњак.

језѝчнӣ, -ā, -ō **1.** *који се односи на језик (1):* ~ живац, ~ крајници. **2.** *в. језички.*

језѝчнōст, -ости ж *својство или особина онога који је језичан, језичав.*

језѝчњāк м зоол. *у мн.: назив за једну групу безрепих водоземаца (у јд.: водоземац из те групе).*

језѝчњача и **језѝчњача** ж анат. *језична кост.*

језòвит, -а, -о *језив; пун језе, ужаса, стравичан:* ~ бајка, ~ прича.

језòвито прил. *језиво, стравично:* ~ цвилети.

језòвитōст, -ости ж *особина онога који је језовит, онога што је језовито.*

језȕит, -а и **језȕīт,** -ѝта м (мн. -ти), **језȕита** и **језуѝта** м (мн. -те ж) **1.** *припадник католичког калуђерског реда, исусовац.* **2.** пеј. *неискрен човек, лицемер.*

језуитѝзам, -зма м **1.** *учење Игнација Лојоле, оснивача језуитског реда; схватања припадника језуитског реда.* **2.** *лицемерство, притворност, неискреност.*

језȕитскӣ и **језȕītскӣ,** -ā, -ō **1.** *који се односи на језуите:* ~ ред, ~ гимназија. **2.** *лицемеран, неискрен.*

језȕитски прил. *на језуитски начин; лицемерно, неискрено:* ~ је говорио.

јèјина ж зоол. *ноћна птица грабљивица* Bubo bubo *из пор.* Strigidae, *буљина, сова.*

јêк м **1. а.** *јачи, потмулији звук који се прима чулом слуха.* **б.** *звук неког музичког инструмента:* ~ трубе, ~ лире. **2. а.** *прасак ватреног оружја, грома и сл., пуцањ:* ~ пушчаног хица, ~ грома. **б.** *звекет, звека:* ~ ланаца, ~ гвожђа. **в.** *одјек, ехо, јека:* ~ долине, ~ гласа. **3.** *крик бола, јаук.* **4.** *фаза, период пуног развитка нечега:* у јеку послова, жетва у пуном јеку.

јѐка ж (дат. јѐци) **1.** *одбијање звучних таласа од неке препреке, одјекивање, ехо:* ~ секира. **2.** *потмули шум, хука, бука; топот, бат:* ~ громова; ~ корака. **3.** *в. јек (1 и 2):* ~ гусала, ~ труба; ~ оружја.

је́кавац, -āвца м *онај који говори јекавски;* уп. ијекавац.

јекавѝзам, -зма м лингв. *јекавска замена старог гласа јат* (**ѣ**); уп. ијекавизам.

је́кавскӣ, -ā, -ō лингв. **а.** *в. ијекавски.* **б.** *који се односи на изговор старог гласа јат* (**ѣ**) *као „је“, нпр. вјера, пјесма и сл.*

је́кавштина и **јека́вштина** ж лингв. *јекавски начин изговора и писања;* уп. ијекавштина.

је́кнути, јȅкнēм свр. **1. а.** *одати, произвести јек, потмуо звук; забрујати.* – Јекнуше гусле. Јекну звоно на торњу. **б.** *огласити се јаким гласом, пуцњем (о оружју).* **в.** *одјекнути.* **2. а.** *гласно викнути, повикати.* **б.** *разлећи се (о звуковима).* **3.** *огласити се болним гласом, зајечати.*

јѐктати, јѐкћēм несвр. **1.** *производити потмуле, уједначене звуке, хучати, бучати.* – Пећ је јектала. Авион је почео да јекће изнад села. **2.** *разлегати се, орити се; одјекивати.* – Гора јекти. Викао је да је долина јектала. **3.** *јечати, стењати.*

јектѐнија ж и **јектѐније** с грч. црквен. *кратка молитва као део богослужења у православној цркви.*

јѐктика ж грч. мед. нар. *туберкулоза плућа.*

јѐктичав, -а, -о **1.** *који болује од јектике, туберкулозан:* ~ човек. **2.** *који је као у особа које болују од туберкулозе, болешљив, слаб:* ~ изглед, ~ глас.

јѐктичавōст, -ости ж *стање онога који је јектичав.*

је́ла ж *четинарско дрво* Abies alba *из ф.* Abietaceae *висине и до 40* m.

јѐлēј, -е́ја м грч. црквен. *освећено уље, масло, свето миро (код православних).*

јѐлек м тур. **1.** *у мушкој и женској народној ношњи: прслук од чохе, сукна, сомота, свиле украшен везом, гајтанима и сл.* **2.** *у народној ношњи: бела вунена хаљина без рукава.*

јѐлен м зоол. *дивља животиња, преживар двопајкар* Cervus elaphus *из пор.* Cervidae, *дугих ногу, чији мужјаци имају разгранате рогове.* • *назив за разне врсте јелена:* **велики ~, ~ дванаестерац, ~ капиталац, канадски ~, обични ~, северни ~** и др.

јеле́нак, -нка м **1.** *дем. и хип. од јелен.* **2.** зоол. *крупни инсект тврдокрилац* Lucanus cervus *из пор.* Lamellicornia *дуг 6–7* cm, *чији мужјак има чељусти израсле у облику јеленских рогова.* **3.** бот. *врста папрати* Scolopendrium vulgare *из ф.* Polypodiaceae.

јѐленовина ж *јеленска кожа.*

јѐленскӣ и **јѐлēнскӣ,** -ā, -ō *који се односи на јелене, који припада јелену.*

јѐлēнче и **јеле́нче** с (мн. ø; зб. им. јѐленчā̄д ж) *дем. и хип. од јелен; лане.*

јеле́њак, -њка м **1.** зоол. *в. јеленак (2).* **2.** бот. *в. јеленак (3).*

јѐленьӣ, -ā, -ē *који се односи на јелена, јеленски:* ~ кожа, ~ рогови.

јѐлӣк, -и́ка м *јелова шума.*

јѐлика ж бот. *в. јела.*

јêлка ж (дат. јêлци; ген. мн. јêлкӣ) **1.** бот. *в. јела.* **2.** *одсечена млада јела или јелова грана која се кити за Нову годину или Божић.*

јêлкица ж *дем. и хип. од јелка.*

јѐло с **1. а.** *оно што се једе, храна, животне намирнице припремљене или готовљене на разне начине.* **б.** *готовљено јестиво које се доноси при ручку или другом оброку:* хладно ~, разна јела. **2.** *оброк, обед:* спавати после јела.

јѐлов, -а, -о *који се односи на јелу:* ~ шума, ~ даска.

јѐловина ж **1.** *јелово дрво (као грађа):* орман од јеловине. **2.** *јелово дрвеће, јелова шума.*

јѐлōвнӣ, -а, -о *који се односи на јело, који служи за јело:* ~ кашика.

јѐлōвнӣк м **1.** *списак и ценовник јела и пића која се нуде у једном ресторану, гостионици и сл.* **2.** *избор јела или хране који се узима у исхрани.*

јелòточ м зоол. *врста инсекта потковњака.*

је́лце, -а и -ета с (мн. -ца) *дем. и хип. од јело.*

јѐмац, је́мац и **јѐмац,** -мца м *онај који нешто јемчи, гарантује.*

јѐмство, је́мство и **јѐмство** с **1.** *материјална одговорност коју преузима треће лице у случају да дужник не изврши обавезу према повериоцу; кауција.* **2.** *одговорност која обавезује на бригу, старање о нечему.* **3.** *оно што обезбеђује, осигурава извршење; знак, доказ нечега.*

јѐмствовати, -вујѐм несвр. *в. јамчити.*

јêмчити и **јѐмчити,** -ѝм несвр. *в. јамчити.*

јѐмчити, -ѝм несвр. [гл. им. јѐмчѐње с] *површно, овлаш прошивати, састављати концем, фирцати:* ~ порубе.

јêн и **јѐн** м *јапанска новчана јединица.*

јéнђа и **јѐнђибула** ж тур. нар. *пратиља младе у сватовима, девераша.*

Јѐнки и **Јѐнки,** -ија м енгл. подр. *типични, прави Американац.*

јењáвати, јењáвāм *несвр. према јењати.*

јѐњати, -ām свр. и несвр. *(о)слабити у снази, интензитету, посуста(ја)ти, малакса(ва)ти; (из)губити првобитне размере, жестину, опасти, опадати.*

јѐр м (мн. јѐрови и јèрови) *назив за старословенска слова* **ъ** *и* **ь.**

јер а. везн. *везује зависне реченице којима се изриче узрок радње главне реченице: зато што, због тога што.* – Добио је награду, јер је био најбољи. **б.** *везује зависну реченицу којом се износи тачност тврдње главне реченице.* – Критика је користила, јер он поче боље да учи. **в.** *кад се главном реченицом износи какав став: у противном, иначе.* – Јави се кући, јер ће се твоји бринути.

јèрарх, -а и **јèрāрх,** -árха м грч. *в. архијерej.* • **Три јерарха** *православни црквени празник.*

јерàрхија ж црквен. **1.** *подручје јерархове управе.* **2.** *систем владавине, власти високог свештенства.* **3.** *свештенички сталеж, свештенство.*

Јерéза ж пол. ист. *скраћеница за Југословенску радикалну заједницу, политичку странку у Југославији пред Други светски рат.*

јèрезовац, -овца с *присталица, припадник Јерезе.*

јèрēј, -éја м грч. *православни свештеник, поп.*

јеремијáда м ир. *туговање, јадиковка (према имену библијског пророка Јеремије).*

јеремúчак, -чка м бот. *шумски миришљави цвет* Daphne blagasana *из ф.* Thymelaeceae *који расте рано с пролећа.*

јѐрēс (јèрес) ж (инстр. -и) грч. **1.** рлг. *верско учење које се противи црквеним догмама, отпадништво.* **2.** фиг. *идејно одступање од схватања неке идеологије.*

јеретúзам, -зма м *јеретичко учење, јерес.*

јерèтик м грч. *присталица, проповедник неке јереси, кривоверац.*

јерèтичан, -чна, -о **1.** *који не исповеда праву веру, кривоверан:* ~ говор, ~ паства. **2.** фиг. *који идејно одступа од основних ставова:* ~ принцип, ~ учење.

јерèтичкӣ, -ā, -ō *који се односи на јеретике и јерес:* ~ идеја, ~ мудровање.

јѐрӣ с непром. *назив слову и гласу* **ы** *у старословенској азбуци.*

јѐрихōнскӣ и **јерúхōнскӣ,** -ā, -ō *који се односи на Јерихон (древни град у Палестини)* • ~ **ружа** бот. *једногодишња биљка из ф. крсташица* Anastatica hierohuntica. ~ **труба** *труба од чијег су се продорног звука, по библијској причи, срушиле зидине града Јерихона у Палестини и Јевреји у њега ушли.*

јѐрихōнски и **јерúхōнски** прил. *громогласно, продорно (као јерихонска труба):* ~ кликтати.

Јѐрменин м (мн. Јèрмени и Јермéни) *припадник јерменског народа.*

Јѐрмēнка ж *припадница јерменског народа.*

јѐрмēнскӣ, -ā, -ō *који се односи на Јермене и Јерменију.*

јеромòнāх, -áха и **јеромòнах,** -а м грч. црквен. *калуђер који може вршити све свештеничке обреде.*

јерусáлимскӣ и **јерусàлӣмскӣ** м *који се односи на Јерусалим.*

јèсам, јèси, јèст(е), јèсмо, јèсте, јèсу (енкл. сам, си, је, смо, сте, су) *сумл. през. глагола бити.*

јèсēн, -ени ж (инстр. -ени) **1.** *годишње доба између лета и зиме од 23. септембра до 21. децембра.* **2.** *касно доба живота, залазак, крај:* ~ живота.

јесènас прил. *ове јесени (која је у току, одн. прошле јесени или наредне, следеће).*

јесènашњӣ, -ā, -ō *који се односи на јесен (која је у току или која је тек прошла).*

јесенòвати, јесènујēм несвр. *боравити негде током јесени.*

јèсēнскӣ, -ā, -ō *в. јесењи.*

јесењāк, -áка м **1.** *јесењи ветар.* **2.** *прасе (или друго младунче) које се роди у јесен.* **3.** агр. *жито или поврће које се сеје или досађева у јесен.* **4.** бот. *в. хризантема* Tanacetum indicum.

јесењача ж агр. *воћка која дозрева у јесен.*

јèсēњӣ, -ā, -ē *који се односи на јесен, који је у вези са јесени:* ~ дан, ~ киша, ~ биљка, ~ капут.

јèсетра ж зоол. *морска риба* Acipenser sturio *из пор.* Acipenseridae *која се мрести у слаткој води и може бити дугачка до 6* m: глатка ~, дунавска ~, ~ кечига, ~ моруна.

јèст(е) *речица за потврђивање.* • **што јест, јест** *што је истина, истина је.*

јѐсти, јēдēм (аор. јѐдох; р. пр. јѐо, јѐла; трп. јѐден, -а) несвр. [гл. им. јѐдѐње с] **1. а.** *стављајући храну у уста жвакати и гутати, обедовати; служити се (јелом).* **б.** (обично безл.) *користити као храну, у исхрани.* – Не једу се све дивље животиње. **в.** *хранити се откидајући, сишући, прождирући нешто; таманити.* – Мишеви ноћу једу сланину. Црвоточина поједе даске. **2. а.** *уједати, гристи, бости.* – Јеле га буве сву ноћ. **б.** *дражити, штипати.* – Једе га дим. **3.** фиг. *нагризати, разарати (дејством нечега); постепено трошити.* – Рђа једе гвожђе. Једе његове паре. **4.** фиг. *секирати, морити, мучити; изнуривати, слабити.* – Једу га бриге. Једе сам себе. Болест га је јела. Једе га самоћа. **4.** *у шаху и сл. играма: узимати, купити, носити:* ~ топа. ■ ~ **се 1.** *трошити се, крунити се, гложати се.* – Зуб ми се једе. Једе се осовина на колима. **2.** фиг. **а.** *секирати се, једити се, мучити се.* – Једе се сам у себи. **б.** *свађати се, препирати се.* • ~ **бунике** *причати којешта, лупати.* ~ **горак хлеб (крух)** *тешко живети, мучити се.* ~ **као врабац** *претерано мало јести.* ~ **као мађава** *јести много, преко мере.* ~ **крвав хлеб (крух)** *учествовати у борби.* ~ **лудих глива** *понашати се као луд.* ~ **очима** *посматрати с наслађом, похлепом, чежњом.* ~ **свој (туђ) хлеб (крух),** ~ **хлеб својим (туђим) зубима** *издржавати се сам (на туђ рачун).* ~ **се као (млад) месец** *веома се секирати.* ~ **с ким со и хлеб** *живети с ким у слози.* ~ **хлеба без мотике** *живети на туђ рачун, не радећи.* **лези хлебе (лебу) да те једем** *каже се за онога који ништа не ради, ко је готован.* **хлеба не једе** *не кошта, не изазива трошкове, не смета.*

јèстив и **јѐстив,** -а, -о *који служи за јело, за исхрану:* ~ уље, ~ риба, ~ гљива.

јѐстӣво с *животне намирнице, храна; јело; исхрана.*

јѐткати, -ām несвр. *у дем. значењу: јести.*

јêтко и **јѐтко** прил. **1.** *на једак начин, срдито, жучно, љутито; заједљиво, пакосно:* ~ рећи, ~ одговорити, ~ се подсмевати. **2.** *горко, болно:* ~ плакати. **3.** *оштро, продорно:* ~ мирише трава, ~ шкрипи снег.

јѐткōст и **јéткōст,** -ости ж (инстр. -ошћу) *особина и својство онога који је једак, онога што је јетко.*

јѐтра ж анат. *унутрашњи орган, највећа жлезда у трбушној дупљи која има важне функције у вези са разменом материја у организму, црна џигерица.*

јêтрва и **јéтрва** ж *жена мужевљевог брата.*

јêтрвица и **јéтрвица** ж *дем. и хип. од јетрва.*

јѐтренӣ и **јѐтренӣ,** -ā, -ō *који се односи на јетру, који припада јетри:* ~ ћелија, ~ паштета.

јѐтреница и **јѐтреница** ж **1.** *јетрена кобасица, џигерњача.* **2.** *јетрена мармелада.*

јѐтрēнка ж бот. *врста коштуњака* Anemone hepatica.

јетрѐњāк, -áка м зоол. *црвена глиста* Distoma hepaticum.

јетрења̀ча ж *в. јетреница (1).*

је̏трица ж *дем. од јетра.*

је̏фтин, -а, -о (вар. јевтин) **1.** *који мало кошта, који није скуп; који се не сматра вредним, значајним:* ~ обућа, ~ капут; ~ глава. **2.** *који нема правих вредности, безвредан:* ~ фраза, ~ слава.

је̏фтино прил. *на јефтин начин, без много новаца; на лак начин, без муке, лако:* ~ погодити посао, ~ се превести до града; ~ се домоћи посла.

јефтинѝ̀ћа ж *особина онога што је јефтино, што има малу цену:* ~ радне снаге, ~ робе, велика ~.

Јѐхова и **Јехо́ва** м *бог у јеврејској религији.*

је̏цав, -а, -о **1.** *праћен јецањем; дрхтав, грцав:* ~ глас, ~ јаук; ~ рафал. **2.** *који запиње у говору, мucав:* ~ дете.

је̏цаво прил. *јецајући, ридајући:* ~ рећи.

је̏цā̄ј м (инстр. -ем) *грчевит наступ плача, јецање; јаук, грцај.*

је̏цати, -а̄м несвр. **1. а.** *плакати гласно, испрекидано, ридати.* **б.** фиг. *одјекивати, одзвањати пригушено, испрекидано.* **2.** *замуцкивати, мucати.*

је̏цнути, -нē̄м свр. *испустити јецај, зајецати.*

јѐчам, -чма м бот. и агр. *житарица* Hordeum, H. vulgare *из ф. трава* Gramina, *чији се плод употребљава у људској и сточној исхрани.*

је́чати, -чӣм несвр. **1.** *пуштати болне гласове, стењати:* **2.** *потмуло одјекивати, разлегати се, орити се; хучати, бучати.*

јечѐрма ж етн. *в. ђечерма.*

је̏чмен, -а, -о *који се односи на јечам, који је од јечма:* ~ хлеб, ~ зрно.

јѐчменица и **јечмѐница** ж *јечмени хлеб.*

јѐчмēнка ж агр. *крушка, одн. јабука која сазрева кад и јечам.*

јечмѐњāк, -а́ка м *в. јечменица.*

јечмѐњача ж **а.** агр. *в. јечменка.* **б.** нар. *кафа од прженог јечма.*

јечми́чак, -чка м мед. *гнојно запаљење лојне жлезде на ивици очног капка.*

је̏чмӣште и **јѐчмӣште** с *земљиште које је било засејано јечмом.*

је̏шан и **је̑шан,** -шна, -о *који радо и доста једе, изјешан.*

је̏шнōст, -ости ж *особина онога који је јешан.*

ји̏диш м нем. *мешавина немачког дијалекта и јеврејског језика са елементима словенских и романских језика и јеврејским алфабетом.*

јо́ва ж бот. *в. јоха.*

Јо̀ваньдāн м *православни црквени празник посвећен св. Јовану, који се слави 20. јануара.*

јо̀ваньскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на Јованьдан, на време око Јованьдана:* ~ снег.

јо̀вӣк, -и́ка м *в. јошик.*

јо̀вовина ж **1.** *в. јоховина.* **2.** бот. *в. јоха.*

јо́га ж санскрт. *индијско филозофско учење о слободном духу без утицаја материјалних околности; телесне и духовне вежбе концентрације за овладавање својим телом.*

јо̀гунаст, -а, -о тур. *своје̄лав, самовољан, непокоран:* ~ дете.

јо̀гунасто прил. *на јогунаст начин, своје̄лаво.*

јогу́нити се, јо̀гӯнӣм се несвр. [гл. им. јогу́њēње с] *испољавати јогунство, непокорност.*

јогу́нство с *особина онога који је јогунаст, своје̄лавост, непокорност.*

јо̀гурт м тур. *кисело млеко укисељено нарочитим врењем.*

јо̑д м хем. *халоге̄ни хемијски елемената* (J).

јодѝзам, -зма м *тровање сувишном употребом јода.*

јоди́рати, јо̀дӣрām свр. и несвр. *(ире)мазати јодом; (по)мешати с јодом.*

јо̀дловати, -лујēм (јо̀длати, -а̄м) нем. несвр. *певати напо ирелазећи из природног гласа у фалсет, певати на тиролски начин.*

јо̑днӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на јод:* ~ раствор.

јодоводо̀нӣк, -и́ка м хем. *безбојни гас, једињење јода и водоника.*

јо̀̑доформ и **јодо̀̑форм** м *једињење јода, уљеника и водоника; жут прах који се употребљава као антисептик.*

јо̑д-тинкту́ра ж фарм. *раствор јода у алкохолу као антисептично средство.*

јозефинѝзам, -зма м *владавина просвећеног апсолутизма заснованог на идејама аустријског цара Јосифа II.*

јо̑ј узв. *в. јао.*

јо̀̑к и **јо̑к** тур. разг. *речца за одрицање: не, није.*

јо̑мужа и **јо̀̑мужа** ж *свеже помузено, неварено млеко.*

јо̑н м грч. ел. *наелектрисана честица настала од атома примањем или губљењем једног или више електрона.*

јонàта̄н, -а́на м и **јонàта̄нка** ж агр. *врста сочних и мирисних јабука.*

јониза́ција ж физ. *претварање неутралних честица у јоне, стварање јона.*

јо̀низовати, -зујēм свр. и несвр. физ. *изаз(и)вати јонизацију у некој материји; претворити, претварати електрично неутралне честице у јоне:* ~ ваздух. ■ ~ **се** *бити ухваћен јонизацијом.*

јоносфе́ра ж грч. *горњи слој Земљине атмосфере у коме су гасови доста јонизовани.*

јо̑нскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на Јонију (у Грчкој):* ~ школа, ~ стил.

јо̀рган м тур. *креветски покривач испуњен вуном, памуком и сл.*

јо̀рганскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на јорган:* ~ чаршав.

јо̀рганчић м *дем. и хип. од јорган.*

јоргàнција м (мн. ж) тур. *онај који прави и продаје јоргане.*

јоргова̄н, -а́на и **јо̀̑рговāн** м тур. бот. *шиб* Syringa vulgaris *из ф.* Oleaceae *с мирисним цветовима љубичасте или беле боје.*

јо̀ркшӣр, -и́ра (јоркши́рац, -рца) м и **јо̀ркшӣрка** ж *пасмина свиње беле боје која се брзо гоји (према покрајини Јоркшир у Енглеској).*

јо̀̑та ж (јо̑т м) грч. **а.** *назив за грчко слово „ι“.* **б.** *назив за слово j.* • **и једну јоту, за једну јоту** *имало.* **метати, стављати тачку на јоту** *обављати посао тачно, прецизно, детаљно.* **ни (једне) јоте, ни (за једну) јоту** *нимало, ни у најмањој мери.*

јо̀̑товање с **1.** гл. им. *од јотовати (се).* **2.** лингв. *фонетска појава која се састоји у промени сугласничке групе* непалатални сугласник + „j“ *у један предњонепчани суглasник (нпр.* цвет + је > цвеће) *или групе* уснени сугласник (или сонант) + „j“ *у групу* уснени сугласник + „љ“ (*нпр.* сноп + је > снопље): старо ~, ново ~, јекавско ~.

јо̀̑товати, -тујēм свр. и несвр. лингв. *(из)вршити јотовање, довести, доводити до јотовања (о сонанту у „j“);* уп. јотовање (2). ■ ~ **се** *променити се, мењати се у предњонепчани суглasник (или у суглasничко-сонантску групу у којој је други члан предњонепчано „љ“) под утицајем сонанта „j“ (о суглasницима).*

јо́ха ж бот. *листопадно дрво* Alnus glutinosa *из ф.* Betulaceae *које расте поред река и потока.*

јо̀хов (јо́хин), -а, -о *који се односи на јоху:* ~ грана, ~ кора.

јо̀ховина ж *јохово дрво (као грађа).*

јо̑ш прил. **1. а.** *кад се радња протеже и у време кад се говори.* – Још је горела ватра у пећи. **б.** (у негацији) *кад нечега није било до времена кад се говори.* – Још никада ниси био тако љут. **в.**

(обично појачано са „само“, „једино“) *кад се износи нешто што се изузима као једино што и даље траје.* – Још само птице цвркућу. **2. а.** *кад се истиче да је нешто било рано: већ.* – Још прошле године је он то говорио. **б.** *кад се истиче да нешто треба да се догоди.* – Дођи ћу још колико сутра. **3. а.** *кад се истиче да ће нечега и у будућности бити.* – Још ћемо се ми видети. **б.** *кад се нечему нешто додаје, придружује.* – Попиј још једну чашу. **4. а.** *уз компаратив, кад се истиче нешто.* – Мрак је још већи. **б.** *кад се износи додатни аргумент: уз то.* – Још ни њега нисмо убедили. **в.** *кад се истиче околност која појачава смисао онога што се износи.* – Био је заљубљен, и то још како заљубљен. **5.** *за ублажавање значења нечега.* – Још је добро прошао.

јòшӣк, -и́ка м *шума, честар јоха.*

јòшика ж бот. *в. јоха.*

јòшиков, -а, -о *в. јохов.*

јо̑ш је с (мн. ø) *зб. и.м. од јоха; јошик.*

јӯ (често поновљено) узв. *за изражавање различитих осећања: чуђења, изненађења, стрепње, страха, љутње, негодовања, радости, усхићења.* – Ју, како је леп? Ју, шта ћу сад! Ју, какав безобразлук! Ју, што је лепо!

јӯбилā̀ран, -рна, -о *који се односи на јубилеј:* ~ број часописа.

јубӣлēј, -е́ја м лат. *прослава годишњице рада неке особе, установе, годишњице неког догађаја:* ~ школе.

јувѐлӣр, -и́ра м нем. *драгуљар, златар.*

јувѐлӣрскӣ, -ā, -ō *који се односи на јувелире.*

јӯг м (мн. ø) **1.** *страна света на којој је Сунце у подне.* **2. а.** (Југ) *јужне земље и народи.* **б.** *јужни крај неке земље или области.* **3.** *јужни ветар, југо.*

јӯго м и с *топао и влажан јужни ветар на Јадрану; уопште јужни ветар.*

јӯгов, -а, -о и **јӯго̀ван,** -вна, -о *кога карактеришу топле, влажне атмосферске прилике; влажан, јужан (о снегу):* ~ време, ~ снег, ~ ветар.

јӯговина ж **1.** *топло и влажно време (обично зими) са повећаном температуром и нижим атмосферским притиском, југо.* **2.** фиг. *лак, удобан живот, беспосличење, нерад; повољна ситуација, погодност за нешто.*

јӯгозā̀пад и **јӯгозапа̏д** м (мн. ø) *споредна страна света између југа и запада; југозападни крај неке земље.*

јӯгозā̀паднӣ и **јӯгозападнӣ,** -ā, -ō *који се односи на југозапад:* ~ правац, ~ планина, ~ крај.

јӯгозā̀падњāк и **јӯгозападња̑к** м *југозападни ветар.*

југо̀исток и **југоѝсток** м (мн. ø) *споредна страна света између југа и истока; југоисточни крај неке земље или области.*

југо̀источнӣ и **југоѝсточнӣ,** -чнā, -о *који се односи на југоисток:* ~ крај, ~ Европа, ~ Србија.

југо̀источно и **југоѝсточно** прил. *на југоистоку:* ~ од Београда.

југо̀источњāк и **југоѝсточња̑к** м *ветар који дува са југоистока.*

Југо̀слāвија ж ист. **а.** *назив за некадашњу државу на Балканском полуострву насталу 1918. године (првобитно као Краљевина Срба, Хрвата и Словенаца).* **б.** *назив за краткотрајну државну творевину у чијем су саставу биле Србија и Црна Гора.* • **бивша, стара** ~ *у језику од 1943, а посебно после Другог светског рата: назив за Краљевину Југославију.* • **нова** ~ *назив за Југославију чији су темељи ударени на заседању Авноја 1943. г.*

Југослòвēн, -е́на м *назив за држављанина, грађанина, житеља некадашње државе Југославије.*

Југослòвēнка ж *женска особа Југословен.*

југослòвēнскӣ, -ā, -ō *који се односи на Југославију и Југословене.*

југослове́нство с *схватање о блискости и јединству Југословена; свест о припадности Југославији; тежња ка обједињењу Југословена.*

Јӯда и **Ју́да** м **1.** *јеврејско име (према Јуди Искариоту, који је по Библији издао Христа) које се употребљава у фигуративним значењима; издајник, неверник.* **2.** пеј. *Јеврејин, Жидов.*

јудаѝзам, -зма м *јеврејско верско учење; јеврејско схватање, обичаји.*

Јудéјац, -јца м *становник Јудеје (покрајине у Палестини); Јеврејин.*

јӯдējскӣ, -ā, -ō *који се односи на Јудеју и Јудејце; јеврејски:* ~ цар, ~ азбука.

јудикату́ра ж лат. правн. *судска пракса, правосуђе.*

јӯжан, -жна, -о *в. југов:* ~ дан, ~ време.

јӯжити, -и̏ несвр. безл. *постајати југов, јужан (о времену).*

јӯжнӣ, -ā, -ō *који се односи на југ (који се налази на југу, долази с југа); карактеристичан за поднебље на југу:* ~ пол, ~ полулопта, ~ Србија.

јӯжно прил. *на југу, на јужној страни.*

јужно- *као први део сложеница значи да се нешто налази на јужној страни, у јужном делу:* јужноамерички, јужноафрички.

јужнослòвēнски, -ā, -ō који се односи на Јужне Словене: ~ језици, ~ књижевност.

јӯжњāк, -а и **јӯжњāк,** -а́ка м *становник јужних земаља и области, човек с југа.*

јужња̀киња ж *становница јужних земаља, крајева, жена с југа.*

јӯжњāчкӣ и **јӯжњāчкӣ,** -ā, -ō **1.** *који се односи на јужњаке:* ~ нагласак, ~ темпераменат. **2.** *који је карактеристичан за југ, јужно поднебље:* ~ сунце, ~ лето.

јујӯкати, јујӯчēм и **јујӯкати,** јујучēм несвр. *узвикивати „јуј“ изражавајући претерану веселост.*

јӯка ж бот. *дрвенаста америчка биљка* Yucca gloriosa *која се употребљава за добијање текстилних влакана.*

јӯл м лат. *седми месец у години.*

јӯлāр, -а́ра м *в. улар.*

јӯли, јӯла м *в. јул.*

јулӣја̑нскӣ, -ā, -ō у изр. ~ **календар** *стари начин рачунања времена (за разлику од новог, грегоријанског), назван по Јулију Цезару који га је увео.*

јӯлскӣ, -ā, -ō *који се односи на месец јул.*

јӯн м лат. *шести месец у години.*

јӯнāк, -а́ка м (вок. јӯна́че) **1.** *смео, храбар, неустрашив човек (обично у рату).* **2.** *онај који се својим изузетним способностима истиче у својој средини, личност која учини неки подвиг; изузетно способан човек за нешто:* ~ нашег народа, ~ такмичења, ~ на језику. **3.** *личност (често главна) у неком уметничком делу:* ~ романа, ~ драме. **4.** ир. *централна личност:* ~ градских салона. • **гроб незнаног јунака** *симболичан гроб онима који су погинули у рату борећи се за своју земљу (најчешће у Првом светском рату).*

јунā̀киња ж *женска особа јунак.*

јунакова̀ти, јунā̀кујēм несвр. *бити јунак, поступати као јунак.*

јунáковић м разг. *јунак, јуначина.*

јӯнац, -нца м *младо мушко биће, млади бик;* фиг. *глупак, будала.*

јӯнāчан и **јӯнāчан,** -чна, -о *смео, храбар, одважан.*

јунā̀чина ж *ауг. од јунак; велики јунак, одлучан, смео човек.*

јунáчити, јунāчӣм несвр. [гл. им. јунáчēње с] *подстицати на јунаштво, храбрити, соколити:* ~ своје војнике. ■ ~ **се** *бити јунак, показивати своје јунаштво; правити се јунак, разметати се јунаштвом.*

јунā̀чић м *дем. и хип. од јунак.*

јӯна̄чкӣ, -ā̄, -ō̄ **1.** *који се односи на јунаке, својствен јунацима; храбар, јуначан:* ~ дело, ~ поштење; ~ младић. **2.** *који говори о јунацима, десетерачки:* ~ песма.

јӯна̄чки прил. *као јунак, храбро, срчано:* ~ издржати.

јӯна̄чно̄ст, -ости ж *в. јунаштво.*

јӯна̄штво и **јӯна̄штво** с **1.** *својство оног који је јунак, храброст, смелост.* **2.** *јуначко дело, јуначки чин.*

јӯне, -ета и јунета с (мн. ø; зб. им. јӯна̄д ж) **1.** *младо говече које још није стигло за расплод.* **2.** фиг. *глупак, незналица.*

јӯнетина ж *јунеће месо.*

јӯнећӣ, -ā̄, -ē̄ *који се односи на јуне, јунад:* ~ месо, ~ бут.

јӯни, јӯна м *в. јун.*

јӯниор (јӯниор) м лат. **1.** спорт. *спортиста који се такмичи у млађој категорији одређене старосне границе.* **2.** (у атриб. служби) *млађи (од двојице истог имена, обично оца и сина).*

јӯниō̄рка (јӯниō̄рка) ж *такмичарка из категорије млађих спортиста.*

јӯниорскӣ (јӯниорскӣ), -ā̄, -ō̄ *који се односи на јуниоре.*

јӯница ж *младо женско говече, у узрасту између телета и краве (пре тељења).*

јӯнкер м нем. ист. *племић велепоседник у Пруској; припадник странке немачких велепоседника која је била ослонац немачког милитаризма.*

јӯнкерскӣ, -ā̄, -ō̄ *који се односи на јункере:* ~ каста.

јӯнō̄нскӣ, -ā̄, -ō̄ *који је као у Јуноне (римске богиње женствености):* ~ лепота.

јӯноша м *младић (обично склон заносу и претеривању).*

јӯнскӣ, -ā̄, -ō̄ *који се односи на месец јун:* ~ испити.

јӯнчић м *дем. и хип. од јунац.*

јӯпитерскӣ, -ā̄, -ō̄ *који се односи на Јупитера (врховног бога римског пантеона), моћан:* ~ гнев.

јӯра ж геол. *период у развитку Земљине коре.*

јурѝдичкӣ, -ā̄, -ō̄ лат. арх. *правни, правнички:* ~ књига, ~ факултет.

јурисдѝкција ж лат. *право доношења одлука, регулисања правних односа на неком подручју, правна надлежност.*

јуриспрудѐнција ж лат. *правне науке, право; правни систем, правне норме.*

јӯрист(а), -ē̄ м лат. (мн. -сти) **а.** *стручњак за правне науке, правник.* **б.** *студент права.*

јурѝстичкӣ, -ā̄, -ō̄ *правни, правнички.*

јӯрити, јӯрӣм несвр. [гл. им. јӯрѐње с] **1. а.** *кретати се у трку, трчати; журно одлазити, журити, хитати.* **б.** *упорно тежити постизању неког циља:* ~ за девојкама, ~ за парама. **2.** *у бујици тећи, сливати се.* **б.** *наваљивати, сливати се у неки део тела.* – Крв му је јурила у мозак. **3.** *гонити, терати; прогањати:* ~ (некога) на коњу; ~ жене. ■ ~ **се** *брзо се кретати једно за другим, гонити се, вијати се.*

јӯрӣш м (инстр. -ем (-ом)) тур. **1.** *брз напад, навала војске у трку на непријатеља:* ~ учинити, јуришом заузети положај. **2.** (у служби узвика) *као команда за напад на непријатеља:* викнути ~ • **на јуриш** *брзо, на брзину.*

јурѝшати, -а̄м несвр. **1.** *ићи, кретати на јуриш, учествовати у јуришу.* **2.** фиг. *упорно наваљивати на некога речима, наступати.*

јурѝшити, јӯрӣшӣм свр. *поћи на јуриш, извести јуриш, навалити:* ~ на некога.

јурѝшлија м (мн. ж) *в. јуришник.*

јӯрӣшнӣ, -ā̄, -ō̄ *који се односи на јуриш:* ~ чета, ~ колона.

јӯрӣшнӣк м *онај који јуриша, који иде на јуриш.*

јурѝшнути, јӯрӣшнēм свр. *в. јуришити.*

јӯрӣ̄вка ж бот. *врста печурке* Tricholoma Georgii.

Јӯрӣ̄во с *католички црквени и народни празник посвећен св. Јурју, Ђурђевдан.*

јӯрнути, јӯрнēм свр. **а.** *појурити, полетети; насрнути.* **б.** *потећи, покуљати.* – Вода јурну на отвор.

јӯрњава ж **1.** *јурење, трчање, трка, ужурбано кретање; гужва, метеж, неред.* **2.** *упорно настојање да се нешто добије, постигне по сваку цену:* ~ за положајем.

јӯрцати, -а̄м несвр. *јурити, трчати тамо-амо; ићи тамоамо тражећи забаву, проводити се.* ■ ~ **се** *јурити се у игри, разноди; проводити се.*

јӯс[1] м лат. *право, правне науке.*

јӯс[2] м *име словима у старословенској азбуци за назалне вокале:* велики ~ (**ѫ**), мали ~ (**ѧ**).

јустифика́ција ж лат. *извршење (смртне) казне, егзекуција.*

јӯта ж бот. *тропска биљка* Corchorus *из ф.* Tiliaceae *чија влакна се употребљавају за израду ужади, врећа и др.*

јӯта̄рњӣ, -ā̄, -ē̄ *који се односи на јутро:* ~ магла.

јута́рце с (мн. -ца) *дем. и хип. од јутро.*

јӯтен, -а, -о *који је од јуте:* ~ тканина.

јӯтренӣ, -ā̄, -ō̄ *в. јутарњи.*

јӯтрење с (јӯтрења ж) црквено *јутарња молитва у цркви, јутрења.*

јӯтрити се, јӯтрӣ се несвр. безл. *свањивати се, свитати.*

јӯтро с (ген. мн. јӯта̄рā) **1.** *време око изласка сунца, од раздањивања до испред подне:* рано ~, ведро ~. **2.** фиг. *почетак нечег новог:* ~ живота. **3.** *мера за површину земљишта (57,546 ари).* • **добро ~** *јутарњи поздрав.* **од јутра до сутра** *непрестано, стално.* **по јутру се дан познаје** *какав је ко у младости такав ће и остати.* **старије је јутро од вечери** *треба размислити до сутра.*

јӯтром прил. *ујутру.*

јӯтро̄с прил. *овога јутра, данас ујутро, у току овога јутра.*

јӯтрошњӣ, -ā̄, -ē̄ *који је од јутрос, од овога јутра:* ~ новине, ~ хлеб.

јӯфка ж тур. *танак лист развијеног теста за питу и сл., кора.*

јӯх узв. *јӯ.*

ју́ха ж *в. супа:* говеђа ~, ~ с резанцима.

јуха и **јухаха(ј)** узв. *за изражавање велике радости.*

јӯхт м и **јӯхта** ж *врста (обрађене) телеће или јунеће коже погодне за израду обуће.*

јучѐ (јучѐр) прил. *у дан непосредно пре дана у који се говори.*

јучѐрашњӣ (јучѐрањӣ, -ā̄, -ē̄) *који је био јуче, који је од јуче; скорашњи, доскорашњи:* ~ догађај, ~ новине; ~ ђак.

јучѐрашњица ж *јучерашњи дан, оно што се догодило током јучерашњег дана; скорашња, недавна прошлост.*

К

к (К) с непром. лингв. **а.** *безвучни задњонепчани експлозивни супласник.* **б.** *слово којим се обележава тај супласник:* велико К, мало к, курзивно *к*.

к(а) (уз речи које почињу с „к“, „г“ или „х“ само **ка**) предл. (с дат.) *с речју у дативу означава:* **1.** *правац у односу на неки оријентациони појам (кад се нешто, неко креће, простире, усмерава, пружа и сл.):* кренути ка хотелу, окренути к мени. Пут води к Београду. **2.** *смер, положај, место у односу на полазну тачку, на место, простор.* – Зид је пружен к југу. Пошли су ка десној страни. **3.** *завршно место, циљ кретања.* – Сви се скупише к вратима. Дође к Ваљеву. **4.** *појам којем се неко или нешто упућује, с којим се долази у везу.* – Оде к трговцима и купи робу. **5.** *намена нечега, учешће у нечему као резултат радње.* – Приступити к послу. Седе к столу. **6.** *усмереност нечега; појам према којем се одмерава неки однос.* – Тежи ка бољем животу. Склоност ка мистицизму. **7.** *успостављање додира, блиског односа.* – Она се к њему привила. **8.** *прикључивање, додавање, припадност нечему.* – Они се прикључише к својим трупама. **9.** *време неке радње, збивања: о, око.* – Кад је било к вечери.

кабадàхија и **кабадáхија** м (мн. ж) тур. **1.** ист. *заменик, заступник дахије.* **2.** фиг. *насилник, напасник, силеција.*

кабадàхијскӣ и **кабадáхијскӣ,** -ā, -ō *који се односи на кабадахије:* ~ поступак.

кабадàхијски и **кабадáхијски** прил. *као кабадахија, осионо, насилнички:* ~ поступати.

кабàла ж хебр. *религиозно учење, објашњење света помоћу симболичног тумачења светих текстова; јеврејска тајна религиозно-филозофска наука, заснована на мистичном тумачењу Библије.*

кабàлист(а), -ē м (мн. -сти) *присталица кабале, онај који се бави кабалистиком.*

кабалѝстика ж *кабала као учење, верски мистицизам.*

кабалѝстичан, -чна, -о и **кабалѝстичкӣ,** -ā, -ō *који се односи на кабалистику; мистичан:* ~ знак.

кабàница и **кàбаница** ж *дугачки огртач који се носи повр одела као заштитник од зиме, кише и сл., зимски капут или мантил.* • **окренути (обрнути) кабаницу** *променити став, држање.* **окретати кабаницу према ветру** *мењати, подешавати став према приликама, поводити се у своју корист.* **скројити коме кабаницу** *осветити се коме.*

кабàничāрскӣ и **кàбаничāрскӣ,** -ā, -ō *који се односи на кабаничаре:* ~ занат, ~ мајстор.

кàбао, -бла м (мн. кàблови (кàбли), ген. кàблōвā (кàбāлā и кабáлā)) *округла дрвена посуда за воду, млеко, вино, зрнасту храну и сл., ведро; чабар.* • **као из кабла (пада, лије** и сл.) *обилно, у великим количинама (пада, лије и сл.) (о киши).*

кабàрē, -èа (кабàрēт, -éта) м фр. *јавни локал са позоришно-артистичким програмом, обично уз пиће.*

кабàрēтскӣ, -ā, -ō *који се односи на кабаре(т):* ~ певачица, ~ глумац.

кàбаст, -а, -о **1.** *који је великих димензија, велике запремине, громазан, незграпан:* ~ торба, ~ намештај. **2.** *крупан, голем, огроман:* ~ стена, ~ слово, ~ човек. **3.** *широк, преширок:* ~ одело, ~ капут.

кàбасто прил. *громазно, крупно:* ~ изгледати.

кáбел м *в. кабл.*

кабúна ж фр. *мала одвојена просторија са посебном наменом:* ~ на броду, телефонска ~.

кабúнēт, -éта м фр. **1.** *соба, просторија за рад (интелектуални, канцеларијски и сл.) намењена за једну особу:* радни ~, писаћи сто у кабинету. **2.** *просторија са специјалном опремом у којој се изводе експерименти, настава и сл. (у школама, факултетима):* ~ за физику, рендгенолошки ~. **3.** *канцеларија неке личности на вишем положају са помоћним и извршним особљем:* ~ председника републике. **4.** *министарски савет, веће, влада:* реконструкција кабинета председника владе.

кабúнēтскӣ, -ā, -ō *који се односи на кабинет, који је у вези са кабинетом, кабинетима:* ~ рад, ~ тип.

кабúнēтски прил. *на кабинетски начин, из кабинета, без додира са животном стварношћу:* ~ радити, ~ одлучивати.

кабúница ж *дем. и хип. од кабина.*

кáбл м (мн. -ови) енгл. **1.** *изолована електрична жица, вод који служи за пренос електричне енергије и електричних сигнала, проводник.* **2.** *челично уже, конопац:* ~ за извлачење угља.

кàблāр, -áра м *онај који прави каблове, бачвар.*

кàблина ж *ауг. и пеј. од кабао.*

кàблић, -а и **кàблīћ,** -и́ћа м *дем. и хип. од кабао.*

кàблица ж *кабао, дрвена ведрица.*

кáбловскӣ, -ā, -ō *који се односи на каблове, који функционише помоћу каблова:* ~ мрежа, ~ телевизија.

кàблограм м *телеграм послат подводним каблом.*

каботáжа ж фр. пом. *обалска пловидба (обично између пристаништа):* ~ мала, ~ велика.

кабòтāжнӣ, -ā, -ō *који се односи на каботажу:* ~ пловидба, ~ трговина.

кабриòлēт, -éта и **кабрѝолет,** -а м фр. **1.** *лака кола с једним коњем у запрези накривена помичним кровом.* **2.** *врста аутомобила с помичним кровом.*

кàва ж *в. кафа.*

кàвал м тур. нар. *врста дувачког инструмента, свирала.*

кавàлēр, -éра м *в. кавалер.*

кавàлēр- *в. кавалер-.*

кавалкáда ж фр. *свечана коњичка поворка јахача, коњичка парада; шетња на коњима.*

кавàљēр, -éра м (инстр. -éром) фр. **1.** *мушкарац који се у друштву жена понаша отмено, уљађено, фино; партнер који плеше, игра на некој забави с дамом.* **2.** *онај који чашћава у друштву, дарежљив мушкарац.* **3.** *витешки ред у средњем веку, звање у феудалној хијерархији; титула носиоца неког ордена:* ~ Т. Ушаков; ~ ордена св. Ђорђа.

кавалѝерија ж итал. *коњички род војске, коњица.*

кавалѝјскӣ, -ā, -ō *који се односи на кавалерију, коњички:* ~ официр.

кавалѝјерист(а), -ē м (мн. -сти) *онај који служи у кавалерији, коњаник.*

кавàљёрскӣ, -ā, -ō *који се односи на каваљере; својствен каваљеру:* ~ ред, ~ класа; ~ учтивост.

кавàљёрски прил. *на каваљерски начин, као каваљер:* ~ чашћавати.

каваљéрство с *особине каваљера; каваљерско понашање, каваљерски поступци.*

кавàна ж *в. кафана.*

кâвга ж (дат. кâвзи; ген. мн. кâвгӣ) тур. **1.** *свађа, препирка.* **2.** *оружани обрачун, борба, бој.*

кâвгаџија м (ж) (мн. ж) тур. *онај који прави кавгу, свађалица.*

кâвгаџијскӣ, -ā, -ō *који се односи на кавгаџије:* ~ тон, ~ расположење.

кàвез (кáвез) м тур. **1.** *кућица за птице са мрежом са стране, кртлетка.* **2.** *ограђени простор, просторија са гвозденим решеткама у којој се држе дивље звери:* лављи ~. **3.** фиг. *строго ограничени простор у коме се неко креће.*

кавèзић (кáвезић) м *дем. и хип. од кавез.*

кàвен, -а, -о *в. кафен.*

кавèнисати, -ишēм несвр. *в. кафенисати.*

кàвēрна и **кавèрна** ж (ген. мн. -нӣ (-нā)) лат. **1.** мед. *шупљина у плућима настала туберкулозним процесом.* **2.** *удубљење, шупљина у земљишту (често употребљена као заштита од артиљеријске ватре).*

кавèција м (мн. ж) тур. *в. кафеција.*

кавèцијскӣ, -ā, -ō *в. кафецијски.*

кâвжити се, -ӣм се несвр. [гл. им. кâвжēње с] *свађати се.*

кàвијār и **кâвијār** м (мн. ø) тур. *усољена рибља икра (од јесетре, моруне) као деликатесно јело.*

кàвовина ж *сурогат кафе (од млевеног прженог јечма).*

кавòпија м (ж) (мн. ж) *особа која радо и много пије кафу.*

кавўрма ж (мн. ø) тур. *месна прерађевина од изнутрица и зачинских додатака.*

кâд м **1.** *густ дим јаког опојног мириса који излази из нечега што гори:* ~ од тамјана. **2.** *мирисно испарење:* ~ сена, ~ бора. **3.** *оно чиме се кади; кађење.*

кâд, кàдā и **кàда** прил., везн. и речца **1.** *као упитни и упитно-везнички прилог: за време; у које доба, у које време; у узвичним реченицама, при чуђењу, изненађењу.* – Кад си дошао? Кад си се оженио? – Кад брже дођеш?! **2.** *у неодређеном значењу: некад, неком приликом; понекад; час једном час другом приликом; давно, одавно.* – Јеси ли ишао кад у Америку? Ретко сам кад излазила у град. Даје деци кад бомбоне, кад чоколаде. Кад си завршио факултет и још се ниси запослио. **3.** *кад указује да постоји или не постоји време за нешто.* – Нема кад нама доћи. **4.** *у везничком значењу, у зависним реченицама* **а.** *означава време: у време у којем, у часу у којем.* – Имао је тек осам година кад је једног дана отишао сам у град. **б.** *услов, погодбу.* – Кад би ми само отац дошао, имао бих ја пара. **в.** *поштo.* – Кад ме видеше онако покислог, сви се насмејаше. **г.** *истовременост, напоредност: док.* – Кад смо били преко поља, поче киша. **5.** *као узрочни везник: зато што, пошто, јер.* – Морам се радовати, кад ми се кћер удаје. **6.** *на почетку жељне, емоционалне реченице.* – Кад би ово лепо време само потрајало, све бих завршио. **7.** *за истицање нечега необичног, неочекиваног, у значењу супротности: а, али.* – Само се очекивало да пођемо, кад изненада поче пљусак. **8.** *у прилошким конструкцијама:* **а.** *у свако време, свакад.* – Кад бих га год упитао да ли учи, одговарао је потврдно. **б.** *у било које време, било кад.* – Не може било ко рећи да га је ма кад видео пијаног. • **бог те пита ~, ко зна** ~ *давно, врло давно.* **једва ~, слабо** ~ *ретко, понекад.* **још** ~ *давно, врло давно.* ~ **му драго** *било у које време.* **кад(а)-тад(а)** *пре или после, ипак једном.* ~ **који** *понеки, с времена на време.* **како ~,** ~ **како** *некад овако, некад онако.* ~ **себе** *одавно, давно.* ~ **ти кажем** *тврдим ти, уверавам те; заповедам ти, наређујем ти.* – Биће ти лепо, кад ти кажем. Не дирај то, кад ти кажем.

кáда[1] ж **1.** *инд. од кадуна.* **2.** бот. *в. зеленкада.*

кáда[2] ж *овећи суд од емајлираног гвожђа који уграђен у купатилима служи за купање; уопште суд, коритo за купање, прање и сл.*

кадáвер м лат. *леш, мртвац.*

кàдагод прил. *в. кадгод.*

кáдар[1], -дра м (мн. кáдрови) фр. **1.** (често у зб. значењу) *скуп лица исте струке, службе, организације, ранга и сл., персонал, особље:* стручни ~, факултетски ~, полицијски ~. **2.** вој. **а.** (често у зб. значењу) *укупан стални састав војске неке земље; јединица састављена од обвезника војног рока:* полазак у кадар; служење у кадру. **б.** *обавезни војни рок; одслужење војног рока.* – Служио је већ кадар. **3.** филм. **а.** *филмска слика снимљена непрекинутим радом камере:* ~ филма, дужина кадра. **б.** *оквир, простор обухваћен снимањем филмском камером.*

кáдар[2], -дра, -о тур. *који има снаге, моћи за нешто, способан:* ~ стићи и утећи.

кàдашњӣ, -ā, -ē **1.** *из кога доба, времена, откад:* ~ рушевина. **2.** *који има доста година, стар, који је одавно:* ~ човек.

кàдгод *прил. за време, неодређеног значења* **1.** *некад, једном; икад.* – Хоће ли ово кадгод користити? Ако кадгод зажелиш, дођи! **2.** *каткад, који пут.* – Дођи кадгод.

кадèнца ж (ген. мн. -цӣ (-нāцā)) итал. **1.** муз. *хармонски завршетак музичке композиције, мелодијски украс на крају арије.* **2.** *спајање гласа на последњем, наглашеном слогу (стиха, реченице).*

кàдēт, -éта м фр. **1.** *питомац официрске школе, академије.* **2.** спорт. *члан младе спортске екипе (од 14. до 16. године).*

кàдеткиња ж спорт. *девојка члан младе спортске екипе (од 14. до 16. године).*

кàдētскӣ, -ā, -ō *који се односи на кадете:* ~ школа, ~ фудбалска репрезентација.

кадúва ж *в. кадифа.*

кàдија м (мн. ж) тур. ист. *у доба турске власти, судија који суди по Курану.*

кадȉкад(а) прил. **1.** *понекад, понеки пут; с времена на време:* ~ погледати кроз прозор, ~ промешати јело у лонцу. **2.** *давно, одавно.* – Кадикад је он то мени говорио.

кàдило с **1.** *кâд (1).* **2.** *в. кадионица.*

кадȉлук м тур. ист. *судско подручје кадије; звање кадије.*

кàдӣница ж *кадијина жена.*

кàдионӣ, -ā, -ō *који се односи на кâд, на кађење:* ~ олтар.

кадиòнӣк, -ика и **кàдионӣк** м *в. кадионица.*

кадиòница и **кàдионица** ж *посуда у којој се пали тамјан при верском обредном кађењу.*

кáдити, кâдӣм несвр. [гл. им. кáђēње с] **1.** црквн. *махањем кадионице излагати некога (нешто) диму запаљеног тамјана, при верским обредима.* **2.** **а.** *излагати нешто диму, утицају дима.* **б.** *запахњивати мирисом, испарењем.* **3.** фиг. *подилазити, ласкати, улагивати се (некоме):* ~ целом свету. ■ ~ **се 1.** *излагати се диму (грејући се, пушећи).* **2.** *пушити се, испаравати.*

кадúфа ж тур. **1.** *фина мека тканина од свиле или вуне са густим сјајним длачицама по површини, сомот.* **2.** бот. *назив за неке врсте украсних биљака из ф.* Compositae.

кàдӣфан, -фна, -о *који је од кадифе, пресвучен кадифом; кадифаст:* ~ постава, ~ седиште; ~ пут.

кàдифаст, -а, -о *који је као кадифа, који подсећа на кадифу:* ~ куна, кадифасте очи.

кадȉфен, -а, -о *в. кадифан.*

кадȉфица ж бот. *в. кадифа (2).*

кàдица ж *дем. од када*[2].

кâдли везн. *означава да се нешто неочекивано догодило, настало: а то, а оно.* – Обазре се, кадли њега нема.

кàдмијум (кàдмӣј, -ија) м хем. *хемијски елемент сличан цинку.*

кàдрӣл, -и́ла м (кадри́ла ж) фр. *француски ӣлес из XVIII века са четири ӣара иӣрача, четворка; музика за тај ӣлес.*

ка́дровац, -о̄вца м *војник који служи обавезан војни рок у сталном кадру.*

кадрò̀вӣк, -и́ка м *у време социјализма особа која је бирала кадар, која је водила бриӣу о кадровском, ӣерсоналном саставу (ӣосебно руководећем) ӣредузећа, установе и сл.*

ка́дровскӣ, -ā, -о̄ *који се односи на кадар и на кадрове:* ~ питање, ~ рок.

кàдуља ж бот. *биљка која расте у каменитом тлу* Salvia officinalis *из ф.* Labiatae *која се уӣотребљава у лекарству, жалфија.*

кàдуљин, -а, -о *који ӣрипада кадуљи:* ~ цвет, ~ мирис.

кàдуна ж тур. *уӣледна, оӣмена жена, дама (само о муслиманки).*

кàдшто прил. *каткад, ӣонекад.*

ка́жа ж **а.** *ӣрича која је ӣовезана са стварним чињеницама али се са измењеним елементима ӣреноси од уста до уста, леӣенда.* **б.** *оно што се ӣрича, ӣрӣричава, вест, доӣађај.*

кàжипрст м *ӣрст на руци између ӣалца и великоӣ ӣрста.*

кажња́вати, кàжњāвām *несвр. ӣрема казнити.*

кàжњенӣк, -а и **кажњѐнӣк,** -и́ка м *онај који издржава казну, затвореник.*

кàжњеница и **кажњѐница** ж *женска особа кажњеник.*

кàжњеничкӣ и **кажњѐнӣчкӣ,** -ā, -о̄ *који се односи на кажњенике:* ~ логор.

кàжњив, -а, -о *који ӣодлеже казни, који се кажњава:* ~ дело, ~ ӣоступак.

кàжњивӧ̄ст, -ости ж *ӣодложност казни.*

кàзалӣшнӣ, -ā, -о̄ *који се односи на казалиште, ӣозоришни:* ~ комад, ~ критика.

кàзалӣште с рег. *в. ӣозориште.*

кàзало с рег. *сӣисак, реӣистар ӣојмова, индекс.*

кàзāљка ж (дат. -љци; ген. мн. -кӣ) *иӣла, језичак чији је један крај учвршћен, која ӣоказује резултат мерења на разним сӣравама за мерење разних величина:* ~ на сату, ~ на барометру, велика ~, мала ~.

казàмāт, -а́та м итал. **1.** *ӣодземни затвор, тамница у тврђави.* **2.** вој. *заштитни фортификацијски заклон од отӣорноӣ материјала за заштиту од артиљеријске ватре и авионских бомби.*

кàзан м тур. **1.** *већи метални суд који служи за заӣревање, кување и сл., котао:* бакарни ~, војнички ~. **2. а.** *уређај за ӣечење раки је.* **б.** техн. *затворени котао у коме се заӣревањем вода ӣретвара у ӣару.* **3.** фиг. *заједничка масовна исхрана:* ићи на казан.

кàзанскӣ, -ā, -о̄ *који се односи на казане:* ~ храна.

казàнчина ж *ауӣм. и ӣеј. од казан.*

казàнчић м *дем. од казан.*

казàнџија м (мн. ж) тур. **1.** *занатлија који израђује казане, котлар.* **2.** *лице које ради око казана (2а).*

казàнџӣјскӣ, -ā, -о̄ *који се односи на казанџије:* ~ занат.

ка́зати, кā̀жēм свр. (ретко несвр.) **1.** *усмено саоӣштити, рећи; исӣричати, исӣриповедати.* – Кажи му шта сам ти рекао. Казао ми је све што му је на срцу лежало. **2. а.** *говорити, изјављивати; ӣричати.* – Он је, кажу, добар писац. Сви кажу да ће бити рата. **б.** фиг. *садржати ӣисану ӣоруку или саоӣштење.* – Тако закон каже. **3.** *ӣружити слику о нечему, ӣротумачити нешто.* – Чистоћа столњака каже какву је кафа. **4.** *ӣомислити, стећи мишљење, имати утисак.* – Шта ће казати на послу кад ме оваквог виде. **5.** *ӣријавити, одати.* – Немој ме казати оцу. **6.** *ӣрорицати, ӣредсказати.* – Карте му кажу да ће имати проблема с новцем. **7.** *заӣоведати, наређивати.* – Иди кад ти кажем. **8.** *ӣисмено изнети своје мишљење, став, написати, тврдити.* – У чланку сам казао све што сам о томе мислио. **9.** *ӣоказати коме што.* – Дођи да ти кажем нашу кућу. **10.** (у облицима: да кажем, кажем, кажимо) *као ӣошӣалица, узречица.* – Он је, да кажем, сӣособан. ■ **~ се 1.** *ӣредставити се, рећи своје име, ӣрезиме, занимање.* – Не бих га ӣознао да се не каза. **2.** *ӣостати видљив, ӣоказати се.* – Зора се каже. • **боље ~, хоћу да кажем** *тачније, исӣравније речено.* **кажи ми да ти кажем** *не знам ништа о томе, знам колико и ти о томе.* **казано – учињено** *како је речено, тако је и учињено.* **~ се само (по себи)** нар. *бити или ӣостати врло лако разумљиво, јасно, очигледно, разумети се само ӣо себи.* **како да кажем(о), да тако кажем(о), тако да кажем(о)** *као узречица којом се говорник оӣрађује од онога што изриче.* **не казати ни девету** *мало исӣричати.* **ни црној земљи неће казати** *неће рећи никоме.* **рекла-казала** *ӣроношење неӣроверених, лажних, измишљених вести.* **шта кажеш?** *израз чуђења или негодовања.* **што се каже, што(но) кажу, како кажу** *као што се обично каже, говори.*

казачо̀к м рус. *украјинска народна ӣлесна ӣира.*

казѐин, -и́на м лат. хем. *врста беланчевине у млеку.*

кази́валац, -аоца м *в. казивач.*

кази́вати, кàзујēм несвр. **1.** *несвр. ӣрема казати.* **2.** *диктирати; рецитовати, декламовати:* ~ песме. ■ **~ се 1.** *ӣредстављати се, саоӣштавати своје име, ӣрезиме, занимање.* **2.** *исӣољавати нешто, ӣоказивати се.* – Тиме се он казује да је ӣријатељ наш.

кази́вач, -а́ча м *онај који нешто казује, ӣрича.*

кази́но м (мн. с) итал. *локал за забаву и коцкање, с рулетом, аутоматима за ӣрање и др., коцкарница, касино.*

кā̀зна ж (ген. мн. -нӣ) *ӣринудни ӣоступак који се ӣримењује ӣротив некога због ӣочињене кривице, ӣреступа и сл.:* новчана ~, смртна ~, ~ затвором.

кàзнац м ист. *достојанственик у средњовековној Србији и Босни који се бринуо о скуӣљању ӣореза и државним ӣриходима.*

кā̀зненӣ и **кàзненӣ,** -ā, -о̄ *који се односи на казну и кажњавање:* ~ законик, ~ ӣоступак, ~ експедиција.

казниòница и **кàзнионица** (казниóна) ж *установа где затвореници издржавају казну, затвор.*

казниòничкӣ и **кàзнионичкӣ,** -ā, -о̄ *који се односи на казнионицу:* ~ двориште, ~ живот.

кā̀знити, -и́м (трп. кā̀жњен) свр. *изрећи некоме казну, одредити некоме казну.*

кā̀зуālан, -лна, -о лат. *случајан.*

кā̀зуār м зоол. *ӣтица тркачица* Casuarius casuarius *слична ноју.*

казуѝстика ж фр. **1.** *део етике који се бави тражењем решења у случајевима колебања у складу са моралним ӣринцима.* **2.** *разматрање ӣојединих ӣравних сӣорова у складу с ӣравним нормама.*

казуѝстичкӣ, -ā, -о̄ *који се односи на казуистику:* ~ надмудривање, ~ еластичност.

кā̀зула ж лат. *обредна хаљина каѳоличких свештеника у којој се служи миса.*

Кàин м *ӣо Библији, Адамов син који је убио брата Авеља;* фиг. *братоубица.*

кàиновскӣ, -ā, -о̄ *братоубилачки.*

кàиш м (мн. -и и -еви) тур. **1.** *ӣојас од коже, јаке тканине и сл., ремен.* **2.** *оно што је изрезано, оӣцепљено од нечега и има облик каиша (1):* каиш(ев)и сланине, каиш(ев)и коже. **3.** фиг. *ӣодвала, ӣревара:* жртва изборног каиша. **4.** нар. (у ген.) *народна ӣира.* • **стезати ~** *скромно живети, штедети.*

кàишār, -а́ра м **1.** *онај који ӣрави каише;* уп. каиш (1). **2.** *ӣреварант, варалица.* – Он је зеленаш и каишар.

каишáрити, -ѝшāрӣм несвр. [гл. им. каишáрēње с] *варати, обмањивати; зеленашити, лихварити.*

кàишāрскӣ, -ā, -о̄ *који се односи на каишаре и каишарство:* ~ интерес, ~ облигација.

каи̏шати, -ӣм несвр. **1.** *резати, сећи на каише, у облику каиша:* ~ земљу плугом. **2.** *ударати, тући каишем.* ■ ~ **се** *сећи се, цепати се на каише.* – Кора се каишала на стаблу.

каи̏шчић (кàишић) м *дем. и хип. од каиш.*

ка̑ј и **ка̀ј** *упитно-односна заменица у кајкавском дијалекту у значењу „што“ на основу које се тај дијалекат управо тако зове.*

ка̑јак м **а.** спорт. *мањи, лаган чамац који се креће помоћу весала и служи за такмичења на рекама.* **б.** *мали ескимски чамац од коже.*

кајàка̑ш, -а́ша м (инстр. -а́шем) спорт. *спортиста који весла кајаком.*

кајàка̑шкӣ, -ā, -ō *који се односи на кајакаше:* ~ спорт, ~ такмичење.

кајака́штво с (мн. ø) *веслачки спорт кајацима.*

ка̑јас, -а и **ка̀јас,** -а́са м и **кајаса́** ж тур. (обично у мн.) *танка кожна трака, каиш, појас (за причвршћивање нечега); сваки од два дугачка каиша (ређе конопца) привезана за узду којима се управља коњем.*

ка̑јати се, ка̑јем се несвр. *осећање жаљења због неког свог поступка.*

ка̑јгана и **ка̀јгана** ж тур. *јело од измућених пржених јаја.* • **кошта као светог Петра ~** *врло је скупо, прескупо је.*

ка̀јзерица ж нем. *округло пециво, земичка.*

ка́јкавац и **ка̀јкавац,** -а̄вца м *онај који говори кајкавским дијалектом; онај који је пореклом са кајкавског говорног подручја.*

кајкавӣзам, -зма м *језичка особина својствена кајкавском дијалекту.*

ка́јкавскӣ и **ка̀јкавскӣ,** -ā, -ō *који се односи на кајкавце и њихов говор:* ~ акценат, ~ изговор, ~ песма. • **дијалекат (наречје** и сл.) *хрватски дијалекат, један од три основна дијалекта српскохрватског језика којим се претежно говори у деловима северозападне Хрватске са Горским котаром.*

ка́јкавштина и **кајка́вштина** ж *говор кајкаваца, кајкавски дијалекат.*

ка̀јмак м (мн. ø) тур. **1. а.** *масни слој који се ствара на охлађеном куваном млеку, скоруп.* **2.** *пена на површини црне кафе.* **3.** фиг. *горњи друштвени слој, крем.* • **скинути кајмак** *узети оно што је најбоље.*

кајмàка̑м, -а́ма м тур. ист. **а.** *заменик везира.* **б.** *највиши представник власти у једној управној јединици.* **в.** *виши официрски чин у турској војсци.*

ка̀јмāн, -а́на м зоол. *врста крокодила* Alligator mississipienzis *из ф.* Crocodilidaes, *чија се кожа употребљава за производе од коже.*

ка́јсија ж тур. бот. и агр. *воћка* Prumus armeniaca *из ф.* Rasaceae; *жутоцрвени коштичави плод те воћке.*

ка́јсијевача ж *ракија од кајсија.*

ка́ка ж деч. *измет (дечји).*

ка̀као, ка̀ква, -о *придевска заменица* **1. а.** *у упитном значењу.* – Каква посла имаш овде? **б.** *у зависним исказним реченицама.* – Питање је, дакле, какав је то човек? **в.** *у упитним и упитно-узвичним реченицама: за истицање нечијих особина или осећања.* – Каква је то девојка била? Какав злочин! **г.** *за истицање негативног односа.* – Какав вас је ручак спопао. **2.** *у неодређеном значењу.* **а.** *неки, некакав.* – Има ли каквих промена? **б.** *око, отприлике.* – Доселио се пре каквих сто година. **3. а.** *у односним реченицама, често са „такав“, „онакав“.* – Да се покажемо онакви какви јесмо. Говор су му објавили такав какав је. **б.** *указује на познате појмове, појаве.* – Она, каква је, сигурно неће доћи. **4.** *у питањима, кад се тражи оцена, мишљење о некоме или нечему.* – Је ли каква кућа Милошева? **5.** *у заменичким конструкцијама са допусним речцама „било“, „ма“, „макар“ у значењу: неки, свеједно који; свеједно какав, било какав.* – Хтео је да узме било каквог учешћа у тој акцији. Знали су да он није макар-какав доктор. • **и те ~** *изузетан, одличан.* **какав је, такав је** *без обзира на то какав је.* **~ такав** *макар и слаб, бар некакав.* **не знам (ти) ~** *ма какав, велик, посебан.* **није богзна (ко зна) ~** *није нарочит, нема неку посебну вредност.*

ка̀кавгод, ка̀квагод, ка̀квогод *неодређена допусна заменица: било какав, свеједно какав, икакав; некакав.* – Има ли каквугод школу? Зна ли какавгод занат?

кака̀дӯ, -ӯа м зоол. *род папагаја из пор.* Cacatuidae *са више врсте ћубастих птица разнобојна перја.*

ка̀као, ка̀каоа (ка̀каа) м **а.** бот. *тропско дрво* Theobromacacao *из ф.* Sterculiaceae *које се узгаја због хранљивих ароматичних семенки.* **б.** *прашак од семенки тога дрвета који се употребљава за прављење чоколаде; пиће од тога прашка.*

ка̀каовац, -о̄вца м бот. *в. какао (а).*

ка̀кви и **ка̀квӣ** разг. *речца за изрицање одрицања: никако, нипошто.* – Хоћеш ли ићи на утакмицу? Ма какви!

каквӣ̀ћа ж *особина, својство, квалитет којим се нешто разликује од другога; вредност нечега:* ~ робе, ~ дела; ~ приредбе, ~ предавања.

ка̀ко и **ка̀ко** прил. и везн. **1.** *у значењу упитног прилога* **а.** *уз глаголе или у разним другим везама: у правим и неправим питањима.* – Како си сад са здрављем? Треба да научиш како се то ради. **б.** (уз прилоге „дуго“, „далеко“ и сл.): *колико.* – Бог зна, како ће дуго бити сретни. **в.** *за изрицање разних осећања, ставова и сл.* – Како је дивна природа! Како си леп! **2.** *у неодређеном значењу: некако.* – Смири га ако можеш како. **3.** *у односним реченицама, кад се исказује поређење, повезаност, напоредност.* – Како су право радили, онако су и прошли. Пошаљите новаца, како мени тако и сестри. **4.** *испред начинске реченице: као што.* – Паде киша, таман како ваља. **5.** *као временски везник* **а.** *чим, тек што, након што.* – Како ме видеше, одмах устадоше. **б.** *откад, откако, да.* – Ево већ десет година како живим у Немачкој. **в.** (са „који“) *кад се нешто појачава са смењивањем неких појмова.* – Како која година, све их је више у пензији. **6.** *као узрочни везник: зато што, пошто.* – Како у Подгорици није било медицинског факултета, уписао се на студије у Београду. **7.** *као начинско-намерни везник: да.* – Ставио је ограду на терасу, како деца не би пала. **8.** *као исказни везник: где, да.* – Седи на обали те гледа како вода тече. Нисам видео никога како седи и чита. **9.** *у прилошким конструкцијама са допусним речцама: било, год и сл. у начинском, односном, допусном и др. значењима.* – Ако се било како домогну новца, одмах ће купити кола. Какогод се облачи старији син, тако и млађи. Како било да било, ми ћемо ићи. **10.** *у конструкцијама с другим речима упитно-односне категорије (ко, који, где, кад) означава неједнакост, неравномерност.* – Спава како кад, зависи од времена. Пас је опасан, зависи како за кога и како за што. • **богзна ~** *јако, врло.* **~ бог да** *како буде, било како.* **~ (да) не** *дакако, наравно, него шта.* **~ (је) си, сте** *уобичајено питање о здрављу.* **~ је, тако је** *значи мирење са неким стањем, ситуацијом.* **како-тако** *на неки, не баш лак, задовољавајући начин, некако; подношљиво.* **и (те) ~, (и) још ~** *врло, веома, у јакој мери, сасвим сигурно, без сумње.*

ка̀когод прил. **а.** *на неки начин, било како:* ~ преживети. **б.** *не пазећи на начин, квалитет, прилично лоше:* ~ начинити.

каколо̀гија ж грч. *погрешан, лош изговор.*

ка́котати, -ōћем (какòтати, ка̀коћем) несвр. **а.** *кокодакати (о кокоши).* **б.** фиг. пеј. *причати било шта, брбљати.*

какофо̀нија ж грч. **а.** *скуп нескладних звукова који звуче немелодично.* **б.** фиг. *лоша стилизација у начину изражавања.*

какофо̀ничан, -чна, -о *који ружно, непријатно звучи:* ~ реч, ~ језик.

ка̀ктус и **ка̀ктус** м грч. бот. *суптропска вишегодишња биљка* Cereus grandiflorus *из ф.* Cactaceae *месната стабљике и бодљикавог месната лишћа.*

ка̑л, ка̑ла и ка́ла м **а.** *расквашена земља, блато, глиб:* изгурати кола из кала, угазити у кал. **б.** *нечистоћа, прљавштина; измет;* фиг. *духовна прљавштина, срамота:* уши пуне кала, човечји ~; излаз из овога хаоса и кала.

ка̀лāј, -а́ја м (мн. ø) тур. *хемијски елемент* (Sn), *метал сребрнастобеле боје, коситар.*

кала̀јисати, -ишēм свр. и несвр. *обложити, облагати, превући, превлачити калајем:* ~ котао.

кàлājнӣ, -ā, -ō *који се односи на калај, који је од калаја:* ~ дугме, ~ кашика.

кала́јџија и **кала̀јџија** м (мн. ж) тур. *онај који се бави калајисањем посуђа.*

кала́јџијскӣ и **кала̀јџијскӣ,** -ā, -ō *који се односи на калајџије и њихов посао.*

кала̀мбӯр, -у́ра м фр. **1.** *игра речима сличног гласовног склопа а различитог значења.* **2.** *гужва, метеж, хаос, неред.*

кâлан, -лна, -о арх. и песн. *в. каљав.*

ка́лати, кâлāм несвр. нар. и рег. *распловљавати, распољљивати (рибу и сл.); цепати, комадати уопште:* ~ рибу; ~ воће. ■ ~ **се** *пуцати уздуж, цепати се, раздвајати се.*

кала̀уз м тур. **1.** *кључ у облику кукице којим се може отворити свака брава.* **2. а.** *путовођа, водич, пратилац.* **б.** *трговачки посредник, мешетар, прекупац.*

кà̀лац, -лца и ка́лца м **а.** *млада трава.* **б.** бот. *пиревина* Agropsrum repens.

калашњи́ков м *врста машинске пушке руске производње.*

кала̀штура ж пеј. *раскалашна, разуздана жена; непоштена, рђава особа, хуља.*

кà̀лвāрија ж *мука, патња, голгота.*

кà̀лвӣн, -и́на м *в. калвинист(а).*

калвинӣзам, -зма м *верско учење Жана Калвина, француског протестантског реформатора из XVI века.*

калвӣнист(а), -ē м (мн. -сти) *присталица, следбеник калвинизма.*

калвинӣстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на калвинисте и калвинизам.*

кà̀лдрма ж тур. *пут најављен од камена, поплочан каменом; плочник на томе путу.*

калдр̀мисати, -ишēм свр. и несвр. *поставити, постављати калдрму, поплоча(ва)ти каменом:* ~ пут, ~ улицу.

кà̀леж и **ка́леж** м лат. **1.** црквено *чаша у којој се држи причест, путир.* **2.** *скупоцена већа чаша, пехар, купа.*

калеидо̀скоп м грч. **1.** *оптичка направа у облику цеви у којој се у огледалима огледају разнобојна стакалца, каменчићи и сл. који померањем стварају различите симетричне фигуре.* **2.** фиг. *мноштво пролазних слика, утисака, шаренило.*

калеидо̀скопскӣ, -ā, -ō *који се односи на калеидоскоп, шаролик:* ~ бисери, ~ низ, ~ бројност.

калеидо̀скопски прил. *као у калеидоскопу, брзо, шаролико:* ~ брз, ~ сликати.

кà̀лем м (мн. -ови и -и) грч. **1.** *дрвени, метални и сл. ваљак на који се намотава конац, пређа, жица и сл.* **2.** агр. **а.** *косо одсечена гранчица с пупољком неке воћке, руже и сл. која се цепи, ставља под кору дивље биљке сродне врсте ради добијања одређене биљке.* **б.** *(о)калемљена биљка.*

калѐмāр, -а́ра м **а.** *онај који калеми, који се бави калемљењем; произвођач калема;* уп. калем (2б). **б.** *нож за калемљење.*

калѐмāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на калемара, на калемаре.*

калема́рство с *калемарски посао, калемљење.*

кà̀лемити, -ӣм несвр. [гл. им. кàлемљēње с] *умештати гранчицу с пупољком питоме биљке под кору сродне дивље врсте, цепити.*

калѐндāр, -а́ра м (инстр. -а́ром) лат. **1.** *правила о временском рачунању и дељењу времена, систем по коме се рачунају дани и веће временске јединице:* грегоријански ~, јулијански ~. **2.** *таблица или свеска са таблицама распореда дана, седмица и месеци у години са означеним празницима; роковник.* **3.** *стручна публикација са подацима о текућој години, поучног, забавног карактера; алманах, годишњак:* шумарски ~, пољопривредни ~. • **нови ~** *грегоријански, важећи, званични календар.* **стари ~** *јулијански календар, којег се још увек придржава Српска православна црква.*

калѐндāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на календар.*

кали́бар и **кà̀лӣбар,** -бра м фр. **1.** *пречник цеви ватреног оружја; пречник метка.* **2.** фиг. **а.** *степен реализације нечега, величина:* ~ критике. **б.** *ранг, класа; ниво, способност:* државник европског калибра, човек интелектуалног калибра.

кали́барскӣ и **кà̀лӣбарскӣ,** -ā, -ō *који се односи на калибар:* ~ гађање.

калѝграф м *онај који пише текстове лепим рукописом, краснописац.*

калиграфија ж грч. *вештина, способност лепог писања, краснопис.*

калѝграфскӣ, -ā, -ō *који се односи на калиграфе и калиграфију:* ~ слова, ~ писање.

калѝграфски прил. *на калиграфски начин, као калиграф:* ~ писати.

кâлијум (кâлӣј, -ија) м хем. *хемијски елемената* (K), *мек метал сребрнастобеле боје.*

кà̀лина ж бот. *украсни грм* Ligustrum vulgare *из ф.* Oleaceae, *црна бобичаста и отпора плода, који се употребљава у плетарству.*

кà̀линовац, -овца м зоол. *врста лептира* Splinx ligustri.

кали́рати, кàлӣрāм свр. и несвр. итал. *(из)губити на тежини (о роби).*

ка́лити, кâлӣм несвр. [гл. им. ка́љēње с] **1.** *увећавати тврдоћу и чврстину гвожђа загревањем и наглим хлађењем.* **2.** фиг. *јачати, чинити отпорнијим, челичити:* ~ омладину. ■ ~ **се** фиг. *челичити се, јачати се:* ~ се у борби.

кà̀лиф, -а и **кà̀лӣф,** -и́фа (кали́фа) м тур. *врховни верски муслимански поглавар који обично има и световну власт у земљи.*

кали́фāт, -а́та м *територија којом управља калиф; владавина, власт калифа.*

калѝфо̄рнијум (калѝфо̄рнӣј, -ија) м хем. *вештачки добијен радиоактивни хемијски елемената* (Cf).

кà̀лк м (мн. -ови) фр. лингв. *реч или израз настао дословним превођењем стране речи или израза.*

кà̀лкāн, -а́на и **кà̀лкан,** -а м тур. нар. и арх. **1.** *штит:* сребрни ~. **2.** нар. *врста старинске женске капе са ресама около.* **3.** грађ. *чеони зид који затвара поткровље, забат, прочеље; кров са таквим зидом.*

калки́рати, кàлкӣрāм свр. и несвр. *пренети, преносити реч или израз дословним превођењем из једног језика у други.*

калкӯлант м **1.** *в. калкулатор (1).* **2.** фиг. *прорачунат човек, рачуница.*

калкӯлā̀тор м **1.** *службеник који врши прорачуне, обрачуне, који калкулише; рачуновођа.* **2.** фиг. *в. калкулант (2).* **3.** техн. *мали електронски уређај за најчешће математичке операције.*

калкӯлантскӣ, -ā, -ō фиг. *прорачунат, рачунички:* ~ игра, ~ намера.

кà̀лкулатӣван, -вна, -о **а.** *који је утврђен, заснован на калкулацији:* ~ цена. **б.** *обрачунски:* ~ листић.

калкула́ција ж лат. **1.** екон. *израчунавање цена робе, предрачун, обрачун.* **2.** фиг. *намера, план.*

калкӯлисати, -ишēм (калкули́рати, -ӯлӣрāм) свр. и несвр. **1.** *прорачуна(ва)ти, обрачуна(ва)ти.* **2.** *(ис)планирати, предвидети, предвиђати.*

кâло с итал. *губитак у тежини робе настао у промету, мањак на мери.*

кало̀вит, -а, -о *пун кала, каљав, блатњав:* ~ пут.

кало̀донт м грч. *паста за прање зуба (према фабричком имену производа).*

кà̀лонг м зоол. *тропски сисар* Pteropus edulis, *летипас.*

кало̀пер м бот. *украсна мирисна биљка* Tanacetum balsamita *из ф.* Compositae, *која се употребљава у медицини.*

кàлōрија ж лат. физ. **1.** *јединица за мерење топлоте; количина топлоте која је потребна да се једном граму воде повиси температура за* 1° С. **2.** *јединица за мерење хранљиве вредности намирница.*

калòрӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на калорије:* ~ вредност.

кàлоримēтар и **кàлориметар,** -тра м *справа за мерење количине топлоте.*

калорӣфер м лат. техн. *уређај за грејање простора топлим ваздухом или топлом водом; електрична грејалица са вентилатором.*

калòричан, -чна, -о **1.** *који садржи довољно калорија:* ~ угаљ, ~ храна. **2.** *који се изражава у калоријама:* ~ вредност. **3.** *који се покреће топлотом, термички:* калоричне електричне централе.

калòричнōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога што је калорично; калорична вредност нечега.*

калòта ж итал. **1.** мат. *површина лоптастог одсечка, капица.* **2.** *оно што има облик лоптастог одсечка.* **3.** *вршак лобање* calvaria.

кàлпак м тур. **1.** ист. *висока крзнена капа опшивена по врху чојом, свилом и сл., украшена перјаницом, ланцима и колајнама, која се носи у свечаним приликама (као део униформе или народне ношње).* **2. а.** *ратна метална капа, кацига, шлем.* **б.** *крзнена капа, шубара.*

кàлуђер м грч. црквено. *свештеник који припада црквеном реду и живи у манастиру, монах, редовник.*

калуђéрак, -рка м **1.** *хип. од калуђер.* **2.** бот. *врста гљиве* Coprinus porcellanus *из ф.* Agaricaceae.

кàлуђерити, -ӣм несвр. [гл. им. кàлуђерēње с] *уводити у калуђерски чин, замонашивати.* ■ **~ се** *постајати калуђер, монашити се.*

кàлуђерица и **калуђèрица** ж *женска особа која припада црквеном реду и живи у манастиру, монахиња, редовница.*

кàлуђеричкӣ и **калуђèричкӣ,** -ā, -ō *који се односи на калуђерице:* ~ манастир, ~ живот.

кàлуђеров, -а, -о *који припада калуђеру:* ~ лице.

кàлуђēрка ж агр. *врста зимске крушке.*

кàлуђерскӣ, -ā, -ō *који се односи на калуђере; карактеристичан за калуђере:* ~ ред, ~ збор, ~ нарав.

кàлуђерски прил. *као калуђер:* ~ се понашати.

кàлуђēрство и **калуђéрство** с **1.** *калуђерски живот, позив; смисао и дух калуђерског живота.* **2.** зб. *калуђери.*

калуђèрчина ж (м) (мн. ж) *ауīм. и пеј. од калуђер.*

калуђèрчић м *дем. и хип. од калуђер.*

калуђéрштина ж (м) (мн. ж) пеј. *калуђер, калуђерчина.*

кàлуп м тур. **1. а.** *предмет помоћу кога се обликује оно што се прави, добија или производи:* лити новац у калупима, ~ за капе, ~ за ципеле. **б.** *предмет којим се обликује тесто за колаче; посуда за торте, колаче и сл., модла.* **2.** *оно што је обликовано помоћу калупа (1а):* ~ воска, ~ сапуна, ~ сира. **3.** *чврсто збијен свежањ дувана, траве и сл.* **4.** фиг. **а.** *устаљен ред ствари, оквир уобичајених норми; стега.* **б.** *устаљени облик, образац, шаблон:* говорити на исти калуп. • **бити на један (исти) ~** *бити једнак, једнообразан.* **на свој ~, по свом калупу** *по свом мишљењу, схватању.*

кàлупār м *онај који израђује калупе; онај који ради помоћу калупа.*

кàлупити, -ӣм несвр. [гл. им. кàлупљēње с] **1.** *израђивати, обликовати нешто помоћу калупа; поправљати помоћу калупа:* ~ глину; ~ фес. **2.** фиг. *стварати по устаљеним обрасцима, на исти начин, шаблонизовати.* ■ **~ се** *добијати одређен облик, обликовати се, формирати се.*

кàлупчић м *дем. од калуп.*

кâлфа м (мн. ж) (ген. мн. кâлфӣ и кâлфā) тур. *квалификовани занатски или трговачки помоћник.*

кàлцан м шаљ. *калуђер.*

калцѐдōн, -óна м мин. *врста разнобојног кварца који се употребљава као полудраги камен.*

кâлцијум (кâлцӣј, -ија) м лат. хем. *хемијски елемент* (Ca), *врло распрострањен у природи, сребрнастобели метал неопходан за развој живих бића.*

калцинàција ж хем. *технолошки поступак где се помоћу загревања одстрањује кристална вода из кристализираних соли.*

кàлцӣт, -и́та м мин. *врста кречњака, калцијев карбонат, вајненац.*

калцификàција ж лат. **1.** *ђубрење земљишта калцијумовим, кречним ђубривом.* **2.** мед. *стварање калцијумових соли у ткивима, закречење.*

кàљ, кàља и **кâљ,** кáља м нем. *керамичка плочица глазирана с једне стране од које се граде пећи, камини и сл.*

кàља и **кâља** ж тур. *врста јела од куваног купуса са месом; врста јела од кромпира.*

кâљав, -а, -о *упрљан блатом, блатњав, прљав; пун кала, расквашен (о земљишту);* фиг. *непоштен, нечастан.*

кальáвити (се), кàљāвӣм (се) несвр. *в. каљати (се).*

кâљавōст, -ости ж *блатњавост, прљавштина.*

кáљати, кâљāм несвр. **1.** *чинити каљавим, прљати:* ~ руке. **2.** фиг. *срамотити, брукати:* ~ име, ~ кућу нечију. ■ **~ се 1.** *блатити се, прљати се.* **2.** фиг. *срамотити се, брукати се.*

кàљача ж нем. (обично у мн.) *гумена обућа која се навлачи на ципеле ради заштите од влаге и блата.*

кàљев, -а, -о *који је направљен од каља;* уп. каљ: ~ пећ.

кàљуга (дат. -узи) (кàљужа) ж **1.** *расквашена земља, глиб; блатњава бара.* **2.** фиг. *духовна, морална беда, прљавштина:* политичка ~.

кàљужаст, -а, -о *који је као кальуга; прљав:* ~ блато, ~ вода.

кàљужина ж *ауīм. и пеј. од кальуга и кальужа.*

кàљужница ж бот. *биљка* Caltha palustris *из ф.* Ranunculaceae *која расте у мочварном тлу.*

кâм и **кâм** м песн. *в. камен.*

кâма ж тур. *кратак нож са две оштрице, бодеж.*

кàмара ж грч. *гомила, хрпа наломиланих предмета; стог, гласт:* ~ јабука, ~ чаура; сено у камари.

камарѝла ж шп. *закулисна група, клика која уз сплетке и интриге врши утицај на владара, монарха у свом интересу.*

кâмарица ж *дем. и хип. од камара.*

кâмата ж грч. фин. и банк. *приход који се добије на уложена средства, на новац као накнада за употребу тога новца, интерес.*

кâматнӣ, -ā, -ō *који се односи на камату, који је у вези с каматом, интересни:* ~ стопа, ~ рачун.

кâматнӣк м *онај који даје новац у зајам уз велику камату, лихвар.*

камàшна ж *кожна или штофана доколеница; штофани додатак на доњем делу плитке ципеле.*

кâмбӣјум (кâмбӣј, -ија) м лат. биол. *ембрионално ткиво у стабљици и корену неких биљака.*

кâмбријум (кâмбрӣј, -ија) м геол. *најстарији период палеозојског доба.*

кàмбрик м нем. *фино памучно платно, батист.*

кâмгārн м нем. *вунено предиво; тканина од тога предива.*

камелѐōн, -óна м **1.** зоол. *врста гуштера из пор.* Chamaeleonidae *који мења своју зелену боју према околностима.* **2.** фиг. *човек који мења своје мишљење и понашање према приликама и потребама.*

камелеóнство с (камелеóнштина ж) пеј. *превртљивост, беспринципијелност.*

кàмēлија ж бот. *украсна зимзелена биљка* Camellia japonica *из ф.* Theaceae *с цветовима беле, црвене или ружичасте боје.*

кàмēн, -ена м (мн. кàменови (кàмени); зб. им. кàмēње с) **1.** *минерални агрегат различитог састава који заузима велики део Земљине литосфере; комад таквог агрегата, стена различите величине.* **2.** *кршевито земљиште, голет; сиромашни родни крај.* **3.** фиг. *особа чврстог карактера; неосетљива, хладна особа.* **4. а.** *воденички камени точак, жрвањ.* **б.** *надгробни споменик, белег:* ударити оцу камен. **5.** мед. *обољење које изазива чврсто тело настало таложењем мокраћних соли, киселине и др. у бубрезима, мокраћној или жучној бешици.* • **бели ~** *гипс, садра; стипса.* **вински ~** *талог који се ствара таложењем вина.* **драги ~** *украсни минерал који се употребљава у изради накита, драгуљ.* **~ међаш** *камен којим се обележава граница између два имања.* **~ мудрости (мудраца)** а) *средство којим су стари алхемичари настојали да неметале и просте метале претворе у сребро и злато и да одгонетну тајну настанка живота.* б) фиг. *кључ, метод, начин за решавање неких проблема, тешких ситуација и сл.* **~ раздора (смутње)** *узрок свађе, несporазума.* **~ спотицања** *препрека, сметња нечему.* **~ темељац** *први постављени камен или сл. при подизању грађевине.* **кречни ~** *кречњак, вапненац.* **плави ~** *модра галица, куприсулфат.* **пробни ~** *оно што служи за пробу, проверу нечије вредности, способности.* • **бацити се каменом (на некога), бацати дрвље и камење (на некога), бацати се дрвљем и камењем (на некога)** *нападати некога жестоко, оштро осуђивати, критиковати, ружити некога.* **~ о врат привезати (обесити)** *натоварити велику невољу, бригу, обавезе.* **камена с рамена (бацати се, метати се)** *такмичење у пири бацања камена у даљ.* **не оставити ни камен на камену** *разрушити, пореметити све до темеља.* **пао ми камен са срца (са душе)** *лакнуло ми је, ослободио сам се бриге.* **стати на луди камен** *изгубити памет, полудети; заљубити се.* **ћутати као ~** *не говорити ни речи.*

кàмен, -а, -о (обично одр. кàменӣ и кàменӣ) **1.** *који се односи на камен, који је од камена; стеновит, кршевит:* **~** мост, **~** кућа; **~** брдо. **2.** фиг. **а.** *неосетљив, хладан:* **~** срце, **~** душа. **б.** *чврст, упоран, непоколебљив:* **~** упорност, **~** сигурност. **в.** *непокретан, скамењен.* **3.** нар. експр. *јадан, жалостан, несрећан.* – Камена јој мајка. • **камено доба** ист. *праисторијска епоха у којој се јављају први људи на Земљи.*

камѐнāр, -ара м *каменорезац, клесар.*

каменàрица ж зоол. *врабац камењар.*

камѐнāрка ж зоол. **1.** *в. камењарка (1а).* **2.** *врста јаребице.*

камѐнāрскӣ, -ā, -ō *каменорезачки, клесарски.*

кàменаст, -а, -о **1.** *тврд као камен:* **~** маса. **2.** *каменит, кршевит.*

камѐнати, -ām несвр. *в.* **каменовати.**

камéнац, -нца м **1.** *наслаге креча од воде које се задржавају на зидовима судова, котлова и сл.:* водени **~.** **2.** *наслаге креча, фосфора и сл. које се нахватају око корена зуба.* **3.** мед. *в. камен (5).*

камѐника ж бот. *врсте зељастих биљака које расту на каменитом тлу из ф.* Saxifragaceae *и неке се употребљавају за лечење камена у мокраћним каналима.*

камѐнит и **кàменит,** -а, -о **1.** *пун камења, кршевит, стеновит:* **~** Пива, **~** голет. **2.** *в. камен (1, 2):* **~** врата, **~** мост; **~** сан.

кàменити, -ӣм несвр. [гл. им. кàмењēње с] *претварати у камен, окаменивати.* – Хладноћа им камени руке. ■ **~ се 1.** *претварати се у камен, окаменивати се.* **2.** фиг. *постајати непомичан, бездушан; запањивати се (од страха, изненађења и сл.).*

кàменитōст и **камѐнитōст,** -ости ж *особина и стање онога што је каменито, кршевитост.*

кàменица ж **1.** *посуда направљена од камена.* **2.** геол. *удубљење на површини камена, стене у коме се задржава кишница или отопљени снег; извор у камену.* **3.** *зграда од камена.* **4.** еуф. и празн. **а.** *вештица.* **б.** *змија камењарка, отровница.* **5.** зоол. **а.** *морска риба* Raja clavata *пљоснатог тела.* **б.** *морска шкољка* Osterea adulis, *остriга.*

камѐница ж **1.** *омањи камен који се може без напора руком бацити.* **2.** *каменито земљиште, камењар.*

кàменичāрка ж бот. и агр. *врста винове лозе; грожђе и вино од те лозе, прокупац.*

кàмено прил. *као камен, непомично:* **~** ћутати.

кàменовати, -нујēм свр. и несвр. ист. етн. *уби(ја)ти кривца бацајући каменице на њега и правећи гомилу камења над њим.*

каменòлом и **кàменолом** м *место из кога се вади грађевински камен, рудник камена.*

каменолóмац, -мца м *радник у каменолому.*

каменòрез м *украс или натпис урезан у камену.*

каменорéзац, -éсца м *онај који обрађује камен, клесар; вајар, кипар.*

каменорѐзачкӣ и **каменорѐзāчкӣ,** -ā, -ō *који се односи на каменорезце:* **~** длето, **~** чекић, **~** занат.

камѐнуша ж зоол. *птица* Monticola saxatilis *која живи у камењару.*

камѐнчина ж ауг. *и груб. од* **камен.**

камѐнчић м **1.** *дем. и хип. од* **камен** *(1 и 5).* **2.** *ситан драги камен.*

кàмењāк м нар. *вук, курјак.*

камѐњак, -áка м *в.* **камењар.**

камѐњāр, -áра м (инстр. -áром) **1.** *каменито земљиште, кршевит крај.* **2.** *в. каменорезац.* **3.** зоол. **а.** *дивљи голуб* Columba livia **б.** *шарени смуђ* Lucioperca volgensis. **б.** *у мн.: род птица певачица које живе по каменитим местима (у јд.: птица из тога рода).*

камѐњара ж **1.** *кућа од камена.* **2.** *каменито, кршевито земљиште.*

камѐњāрка ж (ген. мн. -кӣ) **1.** зоол. **а.** *отровна змија* Vipera ammodytes, *шкорпион.* **б.** *отровна змија* Vipera berus, *шарка.* **в.** *врста јаребице.* **г.** *врста стоноге.* **2.** *неплодна, каменита земља.* **3.** жарг. *проститутка, курва, блудница.*

кàмењача и **камѐњача** ж агр. *врста крушке.*

кàмера и **кàмера** ж лат. *фотографски или филмски апарат за снимање.*

камерали́зам, -зма м нем. *економска политика која је заснована на повећању извоза а смањењу увоза, меркантилизам.*

кàмерман и **кàмерман** м енгл. *филмски сниматељ.*

кàмēрнӣ и **кàмēрнӣ,** -ā, -ō муз. **а.** *који је намењен за извођење у мањој просторији, пред мањим бројем гледалаца, са мањим бројем извођача:* **~** музика. **б.** *који изводи музику у мањој просторији:* **~** трио, **~** хор.

кàмивао, -āла м *гребен планинског венца са кога се камење обурвава на једну или другу страну.*

камика́за м (мн. ж) **а.** ист. *јапански пилот у Другом светском рату који се жртвовао заједно с авионом пуним експлозива нападајући непријатељске објекте, пилот самоубица.* **б.** разг. *уопште особа која жртвујући себе напада непријатеља превозним средством пуним експлозива.*

кàмила ж грч. *товарна и јахаћа животиња, грбави папкар* Camelus *из пор.* Camilidae *који живи у Африци и Азији.*

камѝлāвка ж грч. *висока ваљкаста капа православних калуђера и свештеника.*

камѝлāр, -ара м *чувар и водич камила.*

камѝлица и **кàмилица** ж **1.** бот. *једногодишња лековита зељаста биљка* Matricaria chamomilla *из ф.* Compositae. **2.** *чај од цвета истоимене биљке.*

кàмилӣ, -ā, -ē *који се односи на камиле, који је од камиле:* **~** траг, **~** грба; **~** ћебе.

кàмӣн, -ина м грч. **1.** *полуотворена озидана пећ са ватром која гори на отвореном.* **2.** геогр. *удубина у планинској стени.*

камѝōн, -óна м фр. *теретно моторно возило.*

камиòнет, -éта и **камиòнет,** -а м *мањи теретни камион.*

камѝōнскӣ, -ā, -ō *који се односи на камион:* **~** пут.

ками́чак, -чка м *дем. од* камен, *каменчић.*

ка̀миш м тур. *цев луле, чибук.*

ка̀мишовина ж бот. *удика* Viburnum lantana.

ка̀мо прил. **1.** *кад се пита* **а.** *за правац.* – Камо идемо? **б.** *за оно чега нема а треба да буде.* – Камо кључеви од собе? **2.** *кад се исказује жалост, вајкање за нечим чега више нема.* – Камо оно време кад смо живели сви заједно. **3.** *без питања изриче правац, простор.* – Није знао камо би отишао. **4.** *истиче жаљење што се није догодило оно што се жели.* – Камо да је изашао на време из Зенице. • **~ год** *било камо, где год.* **~ (та, лепа) срећа, ~ (моје, лепе, пусте** и сл.**) среће** *било би добро, било би боље.* **нема се ~** *нема (другог) решења.*

ка̀могод прил. *било куда, некуда, некамо.*

ка̀моли везн. (често уз везн. „а“) *истиче да је оно што се говори природна последица онога што је већ речено.* – Нема она ни момка, а камоли вереника.

ка̀мп м енгл. *уређено место са шаторима и кућицама у којима бораве туристи.*

камп- *први део полусложеница у атриб. служби: који служи за камповање:* камп-кућица, камп-насеље.

кампанилѝзам, -зма м итал. *локални, ускогруди патриотизам.*

ка̀мпања и **кампа̀ња** ж фр. **1.** *повремена, интензивна активност везана за остварење неког друштвеног, политичког, привредног, културног и др. циља:* предизборна ~, ~ описмењавања. **2.** *организовани медијски и сл. напад на некога:* ~ против радикала, ~ против краља. **3.** *војни поход, војна операција.* **4.** *време за које су везани одређени пољопривредни радови; време обраде или производње нечега:* ~ прераде шећера, сетвена ~.

ка̀мпањски и **ка̀мпањски,** -а̄, -о̄ *који се односи на кампању, повремен, несистематичан:* ~ рад, ~ учење.

ка̀мпинг м енгл. *логоровање под шаторима, у кампу.*

кампинг- *први део полусложеница: који се односи на кампинг:* кампинг-одмаралишта.

ка̀мповати, -пујем несвр. *привремено боравити, логоровати у кампу.*

камуфла́жа ж фр. **1.** вој. *маскирање војске и војних објеката с намером да се лако не уоче.* **2.** *мењање изгледа, прерушавање; лажно представљање, обмана.*

камуфли́рати, -у̏флӣрам свр. и несвр. **1.** *(у)чинити невидљивим, неуочљивим (војску или војни објекат), маскирати (ради заштите од непријатеља).* **2.** *прикри(ва)ти нешто; лажно представљати.* ■ **~ се** *прикри(ва)ти се, лажно се приказ(ив)ати.*

ка̑мфор м лат. хем. *ароматична смоласта материја из камфоровог дрвета која се употребљава у медицини.*

ка̑мфорнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на камфор:* ~ маст, ~ дрво.

ка̑мфоровац, -о̄вца м бот. *камфорово дрво.*

ка̑мчити, -ӣм несвр. [гл. им. ка̑мчење с] *непрестано тражити, мољакати.*

ка̑н м (мн. ка́нови) *владарска титула монголских и неких источњачких народа.*

ка̀на ж бот. **1. а.** *биљка* Lawsonia inermis *пореклом са Истока од које се добија црвенкастожута боја за бојење косе и сл.* **б.** *прах, боја такве биљке.* **2.** *тропска украсна биљка* Canna indica *из ф.* Cannaceae.

кана̀бе, -ета с фр. *врста тапациране наслоњача за седење и лежање, софа.*

ка̀нал, -а́ла м лат. **1.** *прокопано корито које доводи воду између две реке или два мора, вештачки водени пут за наводњавање и сл.; улични јарак.* **2.** *подземни прокоп у које су смештене цеви за довођење воде, нафте, гаса и др.* **3.** *морски пролаз између копна, мореуз.* **4.** анат. *шупљина у организму кроз коју пролазе разне материје:* кичмени ~, жучни ~, зубни ~. **5.** фиг. *веза, начин како се нешто дознаје, саопштава, постиже:* илегални ~, имати сигурне канале.

канализа́ција ж *систем техничких уређаја који се састоји од мреже надземних и подземних цеви, канала за довођење чисте и одвођење прљаве воде (из насеља).*

ка̀нализацио̀нӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на канализацију:* ~ инсталација, ~ мрежа, ~ радови.

кана̀лисати, -ишем (канализи́рати, -и̏зӣрам и ка̀нализовати, -ујем) свр. и несвр. **1.** *(из)градити канале за одвођење воде:* ~ мочвару. **2.** фиг. *да(ва)ти правац, ток нечему, регулисати у одређеном смеру:* ~ спремност радника, ~ борбу народа. ■ **~ се** *усмерити се, усмеравати се у одређеном правцу.*

кана̀л(ч)ић м *дем. од* канал.

ка̀нӣлнӣ и **ка̀нӣлскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на канал:* ~ систем, ~ цев, ~ вода.

ка̀нап, -а́па м и **кана́па** ж итал. *танак конопац од нити конопље, лана и сл.*

канари́нац, -нца м зоол. *птица певачица* Serinus canarius *жуте, зелене или друге боје (пореклом са Канарских острва).*

кана̀ри̏нка ж *женка канаринца.*

ка̑нат м тур. нар. **1.** *крило прозора, врата.* **2.** *в.* канат*а.*

ка̑ната ж нар. (обично у мн.) *свака од двеју бочних страна на запрежним колима.*

ка̑нда и **ка̀нда 1.** прил. *ваљда, вероватно, изгледа.* – Они нису спавали, него су, канда, читали целу ноћ. **2.** везн. *као да.* – То њима канда је испод части.

канделя́бр м лат. **1.** *раскошни велики свећњак са неколико огранака за свеће или сијалице.* **2.** *улични стуб с електричним светиљкама.*

кандѝда̄т, -а́та м **а.** *онај који конкурише или се пријављује за неки положај, службу, звање и сл.* **б.** пол. *онај који се предлаже или бира у састав каквог друштвеног или политичког тела, организације и сл.* **в.** *ученик или студент који излази на полагање испита.*

кандѝда̄ткиња ж *женска особа кандидат.*

кандѝда̄тскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на кандидате:* ~ испит, ~ листа.

кандидату́ра ж *учешће, право и могућност учешћа у избору на неки положај, чланство и др.*

кандида́ција ж *предлагање некога за кандидата, кандидовање.*

ка̑ндидацио̀нӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на кандидацију:* ~ листа, ~ одбор.

ка̀ндидовати, -дујем свр. и несвр. *предложити, предлагати некога за кандидата, истаћи, истицати нечију кандидатуру.* ■ **~ се** пол. *прихватити се, прихватати се кандидатуре, истаћи, истицати своју кандидатуру на изборима.*

ка̀нди̏лка ж бот. *украсна биљка шарених цветова* Anguilegia vulgaris *из ф.* Raninculaceae.

ка̀ндило с грч. *мала стаклена посуда у којој гори жижак у уљу.*

канди́рати, ка̀нди̏рам фр. свр. и несвр. (обично у трп.) *ушећери(ва)ти растопљеним шећером (воће).*

ка̀нибал м шп. *људождер; суров, крвожедан човек.*

канибалѝзам, -зма м *људождерство; варварство, свирепост.*

ка̀нибалскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на канибале и канибализам.*

ка̀нистер м нем. *пластична канта са затварачем за ношење течности.*

ка́нити, ка̑нӣм несвр. *намеравати, смерати; спремати се.* – Каним ићи у Америку. ■ **~ се 1.** *в.* канити. **2.** (и свр.) *клонити се, оканити се:* ~ лошег друштва.

ка̀нкан, -а́на м фр. *врста раскалашног француског плеса.*

ка̀нон, -о́на м грч. **1. а.** црквено *пропис, закон донет од највише црквене власти.* **б.** *попис религиозних књига које црква сматра божанским и светим.* **в.** *у православљу, псалм одређен за поја-*

ње; молитва. **2.** *скуп правила, принципа у оквиру каквог уметничког правца, образац, стандард.* **3.** муз. *вишегласна музичка имитација у којем мелодију почетног гласа понављају други гласови.* **4.** штамп. *тип великих слова.*

канона́да ж фр. *учестала артиљеријска паљба.*

канонизáција ж **1.** црквв. *црквено проглашење некога свецем.* **2.** *нормирање, канонизовање:* ~ израза.

канòнизовати, -зујем (канонизи́рати, -ѝзи̯рām) свр. и несвр. **1.** *прогласити, проглашавати некога свецем.* **2.** *претворити, претварати у канон, утврдити, утврђивати правила норме:* ~ метрику.

кàноник и **канòник** м лат. *католички свештеник вишег ранга.*

канòнисати, -ишēм свр. и несвр. *в. канонизовати.*

канòнист(а), -ē м (мн. -сти) *познавалац црквених канона, црквеног канонског права.*

кàноничкӣ и **канòничкӣ,** -ā, -ō **1.** *који се односи на каноника:* ~ кућа. **2.** *в. канонски.*

кàнōнскӣ и **кàнонскӣ,** -ā, -ō *који се односи на канон, на каноне; нормативни:* ~ књига, ~ право.

кàнт м енгл. у изр.: **на кант (зидати, постављати и сл.)** *зидати, постављати и сл. на најужу страну, ивицу (цигли, греде и сл.).*

ка́нта и **кàнта** ж (ген. мн. -тӣ (-тā)) *већи лимени суд са ручком за ношење, ведро.*

кàнтāр и **кàнтāр** м тур. *направа за мерење тежине са дугачком полугом са подеоцима, зделицом за терет и помичним утегом на полузи, вага.*

кантарѝōн, -óна м бот. *лековита биљка* Hypericum perforatum *из ф.* Hypericaceae.

кантàрић м *дем. од кантар.*

кàнтāрскӣ и **кàнтāрскӣ,** -а, -о *који се односи на кантар:* ~ кука.

кантàрчић м *дем. од кантарић.*

канта́та ж итал. муз. *већа вокално-инструментална композиција у којој се смењују солисти, ансамбли и хор.*

кантиле́на ж лат. муз. **1.** *мелодија певљивог карактера.* **2.** *лирско-епска мања песма.*

канти́на ж итал. *мања продавница јела, пића и ситнијих ствари (обично у касарни, фабрици и сл.).*

кантѝнēр, -е́ра м фр. *продавац у кантини.*

кàнтица и **кàнтица** ж *дем. од канта.*

кàнтовац, -о̄вца м *присталица Кантове филозофије.*

кàнтōн, -о́на м фр. *аутономна административно-територијална јединица (нпр. у саставу Швајцарске).*

кàнтонàлан, -лна, -о *који се односи на кантон.*

кàнтоновати, -нујēм (кантони́рати, -ѝни̯рām) свр. и несвр. *сместити, смештати војску по приватним кућама.*

кàнтор м лат. *певач у католичкој цркви.*

кàнути и **кàнути,** кàнēм *свр. према капати;* уп.капнути.

канцѐлāр, -а́ра м (инстр. -а́ром и -а́рем) лат. **1.** пол. **а.** *председник владе (у Немачкој, Аустрији).* **б.** *један од главних министара парламентарних или дворских функционера (у неким државама Западне Европе).* **в.** ист. *лични краљев секретар, у средњовековним краљевинама.* **2.** адм. **а.** *лични секретар, саветник високих државних функционера; секретар, шеф државне управе.* **б.** *шеф канцеларије; секретар.*

канцелàрија ж лат. **1.** *службена просторија где се обављају административни и сл. послови; биро, уред; делатност везана за биро.* **2.** *седиште неке власти, организације, секретаријат.*

канцелàрӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на канцеларију:* ~ прибор, ~ службеник.

канцѐлист(а), -ē м (мн. -сти) *нижи чиновник, практикант.*

канцóна ж итал. **1.** *забавна песма, композиција за соло певање:* италијанска ~. **2.** *романтична лирска песма.*

кàнца ж (ген. мн. -цӣ (-цā)) тур. *дугачак, повијен нокат на прстима птица и животиња:* ~ орла, ~ медведа. • **бити у нечијим канџама, бацити у нечије канџе** *бити у нечијој власти, доспети под нечију власт.*

кàнцаст, -а, -о *који има канџе; који подсећа на канџе, кукаст:* ~ руке, ~ прсти.

кàнцијa ж тур. *направа за шибање, бич.*

канцѝјати, -ām несвр. *тући канцијом, бичевати.*

ка́њац, -њца м зоол. *морска медитеранска риба коштуњача* Serranus cabrilla *из ф.* Serranidae.

кàњōн, -о́на м шп. геогр. *дубока речна долина са високим стрмим странама, клисура.*

кàњōнскӣ, -ā, -ō *који се односи на кањон:* ~ корито.

као[1] везн. и прил. **I.** везн. **1.** *начинско-поредбени* **а.** *исказује сличност или једнакост два појма у целини или у неким особинама:* девојка румена као крв, момак јак као челик. **б.** *показује начин како се нешто врши, збива:* дрхтати као прут, радити као сат. **в.** *при понављању исте речи у поређењу, истиче неку особину која је већ позната, разумљива:* мајка као мајка, народ као народ. **г.** *после одричне реченице с компаративом: него.* – Ништа му није било драже као слушати народне приче. **д.** *при поређењу мере: колико.* – Било је шљива као воде. **ђ.** *у вези с везником „што“ везује начинско-поредбене реченице.* – Није стављала шешир као што госпође обично раде. **е.** *у вези с везником „да“ или „кад“ исказује поређење које се замишља или претпоставља.* – Једе као да је из глади утекао. Трошите новац као кад га имате напретек. **ж.** *у вези с речцом „још“ појачава значење.* – Почеше учити енглески као год што се некад учио француски. **2.** *исказни* **а.** *ближе одређује глаголску радњу.* – Представи се као будући лекар. **б.** *при навођењу примера, објашњава оно што је речено: на пример.* – Нека се јаве они који су галамили, као Марко, Урош и др. **3.** *са везником „и“, појачава набрајање.* – Осећаху се мириси лековитих трава, као и алкохола. **4.** *с везн. „да“, у узвичној реченици, оповргава оно што је речено.* – Завршио је школу али не може да се запосли. Као да му је то нека школа. **II.** (као) прил. **1. а.** *испред именице са којом ближе одређује оно на шта се та именица односи.* – Сусрео се са председником као министар спољних послова. **б.** *с прилогом „још“ и речима које значе узраст, временски одређује појам на који се односе.* – Још као дете остао је без родитеља. **2.** (у служби речце) **а.** *истиче приближност: изгледа, рекло би се.* – Дао му инјекцију па му као мало лакше. **б.** *у питању, да се умањи неповољан значај околности.* – Шта се то као прича о нама? **в.** *тобоже, бајаги.* – Он је као тачно одговорио на сва питања.

као[2], кȁла м *в. кал.*

каòлӣн, -и́на м мин. *чиста глина од које се прави порцелан, порцеланска земља.*

кāп[1] ж (инстр. кāпи; ген. мн. ка́пӣ) **1.** *делић течности који при паду има округласт облик, капља.* **2. а.** *врло мала количина течности:* ~ вина. **б.** фиг. *трунка, мрвица нечега:* ~ снаге, ~ живота. **3.** нар. *течан лек:* пити капи. **4.** мед. *излив крви у мозак; наглa смрт која наступа престанком рада срца.* • **до последње капи крви** *жртвовати се у борби бранећи нешто.* **као ~ воде на длану (чувати, гледати)** *врло брижљиво (чувати, гледати).* **као ~ пасти** *наглo, одједном пасти.* **млад као ~ роса** *врло млад.* **мождана ~** мед. *излив крви у мозак.* **убила га, (ударила га) ~** *имао је мождани удар.* **срчана ~** *смрт услед наглог престанка рада срца.* **у кап (попити)** *до дна, сасвим (попити).*

кāп[2] узв. (обично поновљено) *ономатопејски узвик за подражавање звука при паду капи.*

кāпа ж нем. **1. а.** *део одеће који се ставља на главу различитог облика и величине:* војничка ~, ђачка ~, рударска ~ и сл. **б.** *в. капуљача.* **2.** *оно што покрива врх чега, што наткриљује нешто:* снежна ~, ~ над торњем, ~ на сену, ~ упаљача. **3.** *највиши део брда, планине, врх:* ловћенска ~, ~ Дурмитора. • **бацати капу увис** *јако се веселити, радовати се.* **давати и капом и шаком** *обилато, пуно давати.* **дао би капу с главе** *све би дао, јако је дарежљив.* **диже му се капа на глави** *јежи се, плаши се.* **капа доле, капу доле!** *одавање признања: свака част.* **капу скројити коме** *одлучивати о некоме мимо његова знања.* **мрка капа (зла прилика)** *слаби су изгледи.* **под једну (исту) капу (долазити)** *спадати у исту врсту, групу, категорију.* **пуна ~** *доста, превише, преко главе.*

скинути, скидати капу *поздравити, поздрављати кога; одавати признање коме.*

кàпавац, -âвца м мед. *заразна болна болест, тонореја, трипер.*

кàпавица ж *вода која се слива с крова, кишница.*

кàпак, -пка м (мн. кàпци, ген. капáкā и кàпāкā) тур. **1.** *крило на прозору које се отвара и затвара.* **2.** *поклопац, заклопац.* **3.** анат. *покретљиви кожни набор који штити око,* palpebra.

капàма ж тур. *кувано јело од јагњетине, младог лука и зелени.*

кàпара ж итал. **1.** *аконтација, предујам.* **2.** *оно што се даје девојци као обележје да је исprошена.*

капàрисати, -ишēм свр. и несвр. **1.** *дати, давати капару:* ~ кућу. **2.** *исprосити девојку дајући капару.*

кàпати, -пљēм (-āм) несвр. **1.** *падати, цурити кап по кап.* **2.** *сипати, изливати се у капљицама:* капао из флашице. **3.** *пуштати са себе течност да се слива кап по кап (о стрехама); прокишњавати (о крову).* **4.** *притицати лагано и стално (о добити, новцу).* **5.** фиг. *радити без предаха, изгарати:* ~ над послом, ~ над речником. **6.** *чамити, пропадати:* ~ у затвору.

кàпац и **кàпāц** прид. непром. итал. нар. у изр. **бити** ~ *бити у стању, бити кадар.* – Није капац ништа подићи.

капацѝтēт, -éта м лат. **1. а.** *способност да се прими одређена количина нечега.* **б.** *количина која може да стане у одређени простор:* ~ плућа, ~ хотела. **в.** *запремина, волумен:* ~ хладњаче, ~ замрзивача. **2.** *снага, моћ, јачина (погона, фабрике и сл.):* ~ спроводника, ~ кондензатора. **3.** мн. *производни објекти:* индустријски капацитети. **4.** фиг. *човек изузетних способности, стручњак, зналац.*

кàпела и **капéла** ж итал. **1.** *мала зграда намењена религиозним обредима (молитвама, опелу, сахрани и сл.) подигнута у гробљу, црквеној порти, при болници, на приватним поседима и сл., црквица.* **2.** вокална или инструментална група, дружина; *оркестар.*

капèлāн, -áна м црквен. *свештеник нижег реда, парохов, жупников помоћник.*

кàпелица и **капéлица** ж *дем. од капела.*

кàпелмāјстор м нем. *в. капелник.*

кàпēлнйк м *онај који диригује капелом (2).*

капèтāн, -áна м (вок. кàпетāне) лат. **1.** *највиши чин нижих чиновника у војсци.* **2.** *заповедник брода; одговарајући чин у трговачкој морнарици.* **3.** ист. *старешина, управник одређене административно-територијалне јединице.* **4.** спорт. *в. капитен.* **5.** *старешина уопште; управитељ луке, пристаништа.*

капетàнија ж **1.** *највиши орган поморске управе, одн. управе унутрашње пловидбе (на рекама и језерима) који се брине о пловидби; зграда у којој се налази тај орган:* ~ на Дунаву. **2.** ист. *подручје којим управља капетан; управа с капетаном на челу:* Тимочка ~.

капетàница ж **1.** *капетанова жена.* **2.** *жена капетан;* уп. капетан (1, 2 и 5).

капèтāнскй, -ā, -ō *који се односи на капетана и капетане:* ~ звездице, ~ заповест.

капетáнство с *звање, чин капетана; капетанска служба.*

капетàнчина ж *ауг. и пеј. од капетан.*

капетàнчић м *дем. и ир. од капетан.*

капèтина ж *ауг. и пеј. од капа.*

кàпија ж тур. **1.** *улазна врата на градским бедемима, тврђавама, зградама, двориштима и сл.* **2.** *уски пролаз између стена, клисура, теснац.* **3.** спорт. *врата, гол; размак међу штаповима кроз који пролази смучар у слалому.* • **тријумфална** ~ *славолук који се подиже у славу неке победе или какве свечаности.*

кàпијица ж *дем. и хип. од капија.*

капѝлāр, -ára м лат. **1.** анат. *најтањи крвни суд, који повезује огранке артерија и вена.* **2.** *врло узак канал, пора, шупљина.*

кàпилāрнй, -ā, -ō *који се односи на капиларе:* ~ жила, ~ цевчица.

капилáрнōст, -ости ж физ. *подизање или спуштање нивоа течности у врло уским цевима, капиларима; порозност (земљишта).*

капилароскòпија ж мед. *микроскопско испитивање капилара.*

капѝника ж бот. *род средоземних листопадних густих грмова* Calycotome *са цветовима жуте боје.*

капѝрати, кàпйрāм несвр. (свр.) итал. разг. *схватати (схватити), разуме(ва)ти.*

кàписла ж (ген. мн. кàпйслā) лат. *металний упаљач испуњен експлозивом који служи за паљење пушчаног, топовског, минског пуњења.*

капѝтāл, -ála м лат. **1.** екон. *вредност која власнику доноси вишак вредности путем експлоатације туђе радне снаге.* **2.** *основни новац који се уложи у неки посао или даје под интерес, главница; већа сума новца.* **3.** *власници капитала, капиталисти.* **4.** *имовина која се поседује, што се има:* имати доста капитала. **5.** фиг. *оно што представља вредност, што има значај.* • **мртви** ~ *неискоришћена вредност.*

капитáла ж *велика слова неког писма (латинског или грчког).*

кàпитāлан, -лна, -о лат. **1.** *основни, главни, темељни; изузетан, изванредан:* ~ идеја, ~ чињеница, ~ вредност, ~ дело. **2.** *који је од општег, великог значаја за даљи развој; који се односи на основна средства:* ~ изградња, ~ инвестиција; ~ издаци. **3.** *који по вредности надмашује друге примерке своје врсте; који се цени као трофеј:* ~ медвед, ~ шаран, ~ јелен.

капитáлац, -лца м *у ловачкој терминологији: снажан јелен са великим роговима.*

капиталѝзам, -зма м *друштвено-економско уређење које се заснива на приватном капиталу који је у рукама сразмерно мањег броја власника.*

капитализáција ж екон. *успостављање капиталистичких односа, концентрација средстава у рукама приватних власника; претварање неких вредности у капитал.*

капитàлизовати, -зујēм (капитализирати, -йзйрāм и капитàлисати, -ишēм) свр. и несвр. *подвргнути, подвргавати капитализацији, претворити, претварати у капитал.* ■ ~ **се 1.** *(из)вршити капитализацију, завести, заводити капиталистичке односе.* **2.** *претворити у капитал:* капитализовале се камате. **3.** *(о)богатити се.*

капитàлист(а), -ē м (мн. -сти) *поседник капитала, власник средстава за производњу.*

капиталѝстичкй, -ā, -ō *који се односи на капитализам и капиталисте:* ~ процес, ~ држава.

кàпител и **капѝтел** м лат. *горњи, проширени део стуба на грађевинама на који належе архитрав.*

капѝтēн, -éна м фр. спорт. *вођа, представник тима.*

капитýлант м **а.** *онај који одустаје од отпора, који се издајнички предаје непријатељу.* **б.** *онај који посустаје пред тешкоћама, који се показује као слаб, немоћан.*

капитýлантскй, -ā, -ō *који се односи на капитуланте.*

капитýлантски прил. *у капитуланском духу, издајнички.*

капитулáција ж лат. *прекид оружане борбе и предаја непријатељу победнику, потпуни пораз; уговор о предаји; напуштање даљег сукоба с неким, признање сопствене слабости, немоћи.*

капитулѝрати, -ýлйрām лат. свр. **а.** воj. *предати се непријатељу, положити оружје пред непријатељем, признати пораз.* **б.** *напустити даљу борбу у сукобу, препирци или такмичењу с неким, признати своју немоћ.*

кàпица ж *дем. и хип. од капа.*

кàпкати, -āм несвр. *помало капати кап по кап.*

кàплāр м итал. *најнижи војнички чин, десетар (у неким војскама).*

кàплāрскй, -ā, -ō *који се односи на капларе.*

кàпља ж (ген. мн. кàпльй (кàпāљā)) *кап.*

кàпљевина ж *маст која истекне при печењу прасета, јагњета, и сл., претопи; течност уопште.*

кàпљица ж **1.** *дем. од капља.* **2.** фиг. *алкохолно пиће (вино, ракија):* домаћа ~, златна ~. **3.** мн. *лек у течном стању (који се дозира према броју капи).*

кàпљичав, -а, -о *који је састављен од капљица.*

кàпљичнӣ, -ā, -ō *који се односи на капљице, који се преноси капљицама:* ~ инфекција.

кàпна ж нем. *комадић коже на врху ципеле.*

кáпница ж *капи кише које се сливају с крова, кишница.*

кàпнути и **кàпнути,** кàпнēм свр. *свр. према капати;* уп. канути.

кàпо и **кáпо,** -а и -оа м итал. *онај који управља, руководи, старешина.*

кàпра ж бот. *биљка* Capparis spinosa *која се употребљава и као зачин.*

кàприц, -а и -ѝца и **кàпрӣц,** -ѝца м фр. *пркос, хир, самовоља.*

кàприциóзан, -зна, -о *обузет каприцом, самовољан, хировит.*

кàприциóзно прил. *тврдоглаво, хировито:* ~ гледати.

каприциóзнōст, -ости ж *особина онога који је каприциозан.*

каприциóрати се, -ѝцӣрām се свр. и несвр. *каприциозно, упорно остајати при нечему, заинатити се.*

кàпсула и **кàпсула** ж **1.** *в. каписла.* **2.** фарм. *лек са омотом од желатина, пилула.* **3.** *херметички затворена кабина свемирског брода која се може спустити на тло помоћу падобрана.*

капта́жа ж фр. *прикупљање и одвођење подземне воде помоћу нарочитих инсталација; базен од бетона сапрађен изнад места где извире вода.*

капти́рати, кàптӣрām свр. и несвр. *(из)вршити каптажу:* ~ извор.

кàптол м лат. кат. *збор свештеника, каноника као саветодавно тело уз бискупа.*

кàптолскӣ, -ā, -ō *који се односи на каптол.*

кàпула и **кàпула** ж лат. **1.** агр. *црни лук* Allium cepa. **2.** *јело од сапрженог пасуља и лука.*

кàпуља ж **1.** анат. вет. *мањи одељак желуца код преживара.* **2.** *в. капуљача.*

капу̀ља̄ча ж *покривач за главу пришивен или закопчан на одећу за вратом; такав покривач за главу који није причвршћен за одећу.*

капу̀љица ж *в. капуљача.*

кàпура ж анат. вет. *в. капуља (1).*

капу̀рина ж *ауг. и пеј. од капа, капетина.*

кàпӯт, -у́та м **1.** *горњи део мушког одела који се облачи преко кошуље и сл. и допире до испод појаса, сако.* **2.** *(понекад с одредбом „зимски“, „дуварски“ и сл.) горњи део зимске (мушке, женске, дечје) одеће који се облачи поврх одела и има дужину обично испод колена.* **3.** нар. *онај који носи грађанско а не народно одело, господин.* • **да му види пут капут** *(от)ићи, (от)путовати негде без стварне потребе.* **испрашити некоме капут** *избити, истући некога.*

капу̀та̄ш, -а́ша м нар. *грађанин, господин.*

капу̀тина ж *ауг. и пеј. од капут.*

капу̀тић, -а и **капу̀тӣћ,** -и́ћа м *дем. и хип. од капут.*

капу̀тлија м (мн. ж) *в. капуташ.*

капућѝно м итал. **а.** (мн. ø) *топли напитак од кафе и млека с пеном.* **б.** (мн. с) разг. *количина капућина (а) која запрема одређену посуду (шољу, чашу или сл.):* наручити два капућина.

капу̀цӣн, -и́на м итал. **1.** кат. *припадник фрањевачког реда чији редовници носе смеђу мантију с капуљачом.* **2.** зоол. *род широконосих мајмуна* Cebus *снажног дуварског репа и округле главе.* **3.** *в. капуцинер (2).*

капуци́нер м **1.** *в. капуцин (1 и 2).* **2.** *црна кафа помешана с мало млека.*

капу̀цкати, -а̄м несвр. *помало капати.*

ка́пца ж *дем. од кап.*

кàпчић м *дем. од капак.*

кàрабатак, -тка и **карабàтак,** -а м тур. *горњи, дебљи део батака.*

карàбӣн, -и́на м фр. *кратка и лака пушка (погодна за коњицу, артиљерију и десантне јединице); ловачка пушка за гађање зрном, куглом.*

карабѝнер м *део алпинистичког прибора.*

карабинѝјēр, -е́ра м итал. *италијански полицајац.*

карабинѝјēрскӣ, -ā, -ō *који се односи на карабинијере, који припада карабинијерима.*

карàбӣнка ж *в. карабин.*

карабѝњēр, -е́ра м *в. карабинијер.*

карабѝњēрскӣ, -ā, -ō *в. карабинијерски.*

кàрабоја и **кàрабоја** ж тур. *црна боја, црнило.*

карàвāн, -а́на м тур. *поворка робом натоварених коња (камила и сл.), кола и људи која путује; поворка људи у покрету.*

карàвāнскӣ, -ā, -ō *који се односи на караване:* ~ пут, ~ транспорт.

карàвела и **каравѐла** ж итал. **1.** *једрењак са три или четири јарбола.* **2.** *тип француског млазног авиона.*

карађо́рђевац, -ēвца м ист. *присталица Карађорђа.*

карађо́рђевићевац, -ēвца м ист. **а.** *присталица Карађорђа.* **б.** *присталица династије Карађорђевића.*

карàктер, -а и **карàктēр,** -ēра м грч. **1. а.** *скуп изразитих, битних, сталних психичких и интелектуалних особина појединца или заједнице које се огледају у понашању; природа, ћуд:* народни ~, неугодан ~. **б.** *морална чврстина, јака воља, постојаност; честитост, поштење:* слаб ~, пун карактера. **2.** *личност јаког морала, постојаног понашања, морално квалитетан, поштен човек.* – Показао је да је карактер. **3.** *битно својство, одлика, обележје (нечега).* – Град је имао карактер провинције. **4.** књиж. *истакнута личност у драми; психички развијен уметнички лик.*

кàрактēран, -рна, -о **1.** (одр.) *који се односи на карактер:* ~ особина, ~ црта. **2.** *који има постојан, чврст карактер, честит:* ~ човек. **3.** *в. карактеристичан (1).* **4.** *који се односи на карактер (4):* ~ лик, ~ улога.

карактеризáција ж књиж. *представљање, приказивање карактера (појединих ликова), карактерисање:* ~ ликова, ~ главних јунака.

карактѐризовати, -изујēм свр. и несвр. *в. карактерисати.*

карактѐрисати, -ишēм (карактеризи́рати, -ѝзӣрām) свр. и несвр. **1.** *представљати битна, главна својства, обележја (некога, нечега), бити карактеристичан (за некога, за нешто).* – Карактерише га храброст и поштење. **2.** *приказ(ив)ати, представити, представљати нечији карактер, битне одлике.* – Писац успешно карактерише главног јунака.

карактерѝстика ж **а.** *истакнута одлика, битно својство, главно обележје (некога, нечега):* ~ дурмиторске флоре, харизматичност као карактеристика вође. **б.** *опис главних својстава (некога, нечега); оцена, суд.* **в.** *изјава у увиду докумената о нечијим радним, стручним или морално-политичким квалитетима, активностима.*

карактерѝстичан, -чна, -о *који изражава суштину нечега, некога, битан, типичан:* ~ особина сељака, ~ својство.

карактерѝстично прил. *на карактеристичан начин, типично.* – Карактеристично је да се о томе не пише.

кàрактēрно прил. **а.** *према карактеру:* ~ одредити. **б.** *часно, поштено:* понети се ~ према некоме.

карактēрнōст, -ости ж *особина онога који је карактеран, морална чврстина, поштење.*

карактеролòгија ж *наука о људским карактерима.*

карактерòлошкӣ, -ā, -ō *који се односи на карактерологију.*

карàкӯл, -ýла и **карàкул,** -а м рус. *врста овце која се гаји због скупоцене јагњеће крзна, астрахана.*

карàкӯлскӣ и **карàкулскӣ,** -ā, -ō *који се односи на каракул:* ~ крзно, ~ раса.

карàман, -а и **карàмāн,** -áна м *врста џса црне длаке.*

карàмāнка ж агр. *врста летње крушке укусног џлода.*

карàмбōл, -óла м фр. **1.** *врста билијарске џре са три куглице; судар кугли у тој џри.* **2.** фиг. *судар, сукоб; гужва, метеж.*

карàмел м фр. **а.** *маса наторкој укуса и пријатног мириса настала прженьем шећера.* **б.** *в. карамела.*

карамèла ж *врста релативно меких бомбона обично од прженог шећера;* уп. карамел (а).

карàнтӣн, -úна м фр. **а.** *санитетска мера привремене изолације и задржавања болесних особа и оних који су били с њима у додиру; установа на граници у којој се обавља санитетски преглед џутника и намирница из земље у којој се појавила заразна болест.* **б.** *боравак спортиста ван јавности, у изолацији пред важну утакмицу.*

карàнфил м тур. бот. **а.** *род украсних полутрмастих биљака* Dianthus *из ф.* Carsoplsllaceae *са мирисним црвеним, ружичастим и белим цветовима.* **б.** мн. *систематски назив за ф.* Caryophyllaceae *која има велики број родова.* **в.** *полутрм источног Средоземља* Dianthus arboreus *ружичастих цветова.*

каранфȉлић, -а и **каранфȉлӣћ,** -úћа м **1.** *дем. и хип. од каранфил.* **2.** бот. *зимзелено дрво* Eugenia coryophyllata *из ф.* Myrtaceae *чији се сасушени цветови користе као зачин и у медицини.*

кȁрат и **кàрат** м грч. **1.** *јединица за мерење злата и других племенитих метала, садржај чистог злата, одн. финоћа племените легуре изражена највише у 24. деловима укупне тежине; јединица за мерење дијаманата.* **2.** брод. *идеални, 24. део укупне вредности брода.*

карàте, -еа м јапански спорт. *врста џудоа џореклом из Јапана који се састоји од напада и одбране вештим ударцима руком и ногом.*

кáрати, кȃрām несвр. *грдити, корити, прекоревати; оптуживати, нападати:* ~ децу, ~ ћерку; ~ трговце.

кȁратнӣ и **кàратнӣ,** -ā, -ō *који се односи на кȁрате, мерен каратима:* 24% каратно злато.

карàула ж тур. *кула на државној граници у којој граничари чувају стражу, стражарница на граници, крај мостова, џутева и сл.*

кàрāш, -áша м зоол. *слатководна риба* Carassius carassius *из ф.* Cyprinidae, *мања од шарана.*

кàрбӣд, -úда м хем. **1.** *једињење метала и других елемената с угљеником:* ~ гвожђа, ~ хрома. **2.** *једињење калцијума с угљеником које с водом даје ацетилен (за заваривање, рударске лампе и сл.).*

кàрбӣднӣ, -ā, -ō *који се односи на карбид:* ~ смола, ~ лампа.

кàрбӣт, -úта м *в. карбид (2).*

кàрбӣтнӣ и **кàрбӣтскӣ,** -ā, -ō *који се односи на карбит:* ~ лампа.

карбȉтуша ж *карбидна лампа;* уп. карбид (2).

кȁрбоксӣлнӣ, -ā, -ō *који је у вези с карбоном, угљеником, карбонски:* ~ група, карбоксилне киселине.

кàрбōл, -óла м лат. хем. *једињење које се добија из катрана и каменог угља и служи као дезинфекционо средство и као сировина за боје, пластичне масе, лекове итд.*

кàрбōлнӣ, -ā, -ō *који се односи на карбол:* ~ киселина, ~ задах, ~ вода.

кàрбōн, -óна м лат. **1.** хем. *в. угљеник.* **2.** геол. *четврто раздобље палеозојске ере (названо по наслагама каменог угља).*

карбȍнār, -ára м итал. *члан револуционарног удружења у Италији почетком XIX века; револуционар, бунтовник уопште.*

карбȍнāт, -áта м хем. *со угљене киселине:* оловни ~.

карбȍнизовати, -зујēм свр. и несвр. *(из)вршити карбонизацију, угљенисати.* ■ ~ **се** *претворити се у угаљ, угљенисати се.*

карбȍнӣт, -úта м лат. *рударски експлозив.*

кàрбōн-пàпӣр, -úра м *копир-папир, индиго.*

кàрбōнскӣ, -ā, -ō *који се односи на карбон:* ~ гас, ~ киселина; ~ период, ~ слој.

карбȕнкул м лат. мед. *чирић, чир.*

карбȕрāтор м фр. маш. *део мотора с унутрашњим сагоревањем у коме се бензин и сл. претвара у гасове и пару који покрећу мотор.*

кàрдāн, -áна м маш. *механички зглоб којим се обртање преноси с једног вратила на друго (код возила, машина и сл.).*

кардȉнāл, -ála м лат. **1.** црквр. *највиши свештенички чин после папе у католичкој цркви.* **2.** агр. **а.** *врста јабуке.* **б.** *врста грожђа.* **3.** зоол. *птица певачица* Richmondena cardinalis *из пор.* Fringillidae *која живи у Америци.*

кȁрдинālан, -лна, -о *главни, битни, основни, најкрупнији:* ~ питање, ~ грешка. • **кардинални број** лингв. *главни, основни број (нпр. „пет“, „осам“, „двадесет“ и сл.).*

кардȉнālскӣ, -ā, -ō *који се односи на кардинале, који припада кардиналима:* ~ звање, ~ палица.

кардинáлство с *кардиналски чин; кардиналска служба.*

кардио- *префиксоид са значењем „срчани, који се односи на срце, који је у вези са срцем“:* кардиоваскуларни, кардиограм, кардиограф.

кардиògрам м мед. *графички приказ рада срца.*

кардиògраф м мед. *апарат за испитивање рада срца.*

кардиògрафскӣ, -ā, -ō *који се односи на кардиограф:* ~ снимак, ~ преглед.

кардиòлог м мед. *лекар специјалиста за болести срца.*

кардиолògија ж грч. мед. *део медицине који изучава срце и срчане болести.*

кардиòлошкӣ, -ā, -ō *који се односи на кардиологе и кардиологију:* ~ преглед, ~ налаз.

кàрē, -ета м фр. кув. *комад меса са ребрима.*

карéта ж зоол. *врста морске корњаче* Chelone imbricata.

каријатȉда ж грч. архит. *женска камена фигура која служи као носећи стуб у неким грађевинама.*

каријéра ж фр. **а.** *напредовање, успех у служби, у професији.* **б.** *служба, професија, ток службовања:* чиновничка ~.

каријерȉзам, -зма м *безобзирна тежња за успехом у каријери.*

каријèрист(а), -ē м (мн. -сти) *онај који тежи да по сваку цену има успеха у каријери.*

каријерȉстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на каријеристе, на каријеризам:* ~ напредовање.

кȁријес м лат. мед. *трулење коштаног ткива; разједање глеђи и изједање чврстог ткива кости зуба.*

кàрика ж (дат. -ици) мађ. **1.** *прстен, обруч; колут у ланцу, беочуг.* **2.** фиг. *посебан део, саставни део у некој целини; оно што спаја, веза попште:* главна ~ у систему.

карикатýра ж лат. **1.** *цртеж у коме су истакнуте карактеристичне црте неке личности, предмета, догађаја и сл. тако да делују смешно или гротескно; такав опис, приказ у ликовној уметности или књижевности.* **2.** фиг. *наказа, накарада, руглоба.*

кȁрикатурāлан, -лна, -о *који има особине карикатуре, својствен карикатури; смешан, комичан:* ~ надимак, ~ тумачење; ~ слика.

кȁрикатурāлно прил. *на карикатуралан начин, као карикатура, карикирано:* ~ нацртан, ~ одевен.

кàрикатȕран, -рна, -о *в. карикатуралан.*

карикатȕрист(а), -ē м (мн. -сти) *сликар који црта карикатуре.*

кàрикатȕрно прил. *в. карикатурално.*

карȉкīрāно прил. *на подсмешљив начин, с порūгом, с претеривањем:* ~ приказати.

карики́рати, -ȉкīрām свр. и несвр. *изврнūти, изврнūвати порузи приказујући у карикатури, карикирано, смешно.*

кàриōзан, -зна, -о *захваћен каријесом:* ~ зуб.

кàрȉрāн, -а, -о фр. *који је са четвороугаоним шарама, коцкаст:* ~ кошуља.

карȉтāд, -а́да м и -āди ж итал. *помоћ сиромашнима, упроженима, милостиња.*

кàритатȉван, -вна, -о *добротворан, хуманитаран:* ~ друштво, ~ акција.

карȉшик м тур. **1.** *смеса, мешавина.* **2.** *мешавина разнородних жита (заједно посејана).* **3.** муз. *композиција састављена од различитих музичких комада или песама.*

кâрлица и **ка́рлица** ж **1.** *дугуљасти дрвени суд који се употребљава за разливање млека ради скупљања кајмака.* **2.** анат. *коштани појас који граде кости доњег дела трбуха, зделица,* pelvis.

кâрличаст и **ка́рличаст,** -а, -о *који има облик карлице:* ~ долина.

кâрличнӣ и **ка́рлинӣ,** -ā, -ō *који се односи на карлицу;* уп. *карлица (2):* ~ кост, ~ појас.

кàрма ж санскрт. рлг. *према индијској филозофији, закон по коме сви поступци човека утичу на његов будући живот; судбина.*

кармèлӣт, -и́та м *калуђер католичког реда (основаног у XII веку на гори Кармелу у Палестини).*

кàрмӣн, -и́на м фр. **1.** *црвена боја која се добија од штитастих ваши кошенила.* **2.** *козметичко средство црвене, ружичасте боје које се употребљава за мазање усана.*

кâрмина ж лат. (обично у мн.) *гозба за спомен мртвима, дања, подушје.*

кармӣнисати, -ишēм свр. и несвр. *(на)мазати кармином (усне, лице).* ■ **~ се** *мазати себи усне, лице кармином.*

карнèвāл, -а́ла м итал. *бучна светковина с маскарадама, забавама и играма која траје од Богојављења до ускршњег поста; неред, лудовање.*

карнèвāлскӣ, -ā, -ō *који се односи на карневал:* ~ поворка, ~ игра.

карнèōл, -о́ла м мин. *врста полудрагог камена црвене или наранџасте боје.*

кàрнēр, -ēра м нем. *украсна нашивена набрана трака (на одећи, завесама и сл.).*

карнȉворе ж мн. зоол. *ред сисара месождера* Carnivora.

кàрнӣз, -и́за м нем. архит. *украсни истурени део фасаде испод крова или изнад прозора, врата.*

карнȉша ж фр. *шипка изнад прозора, врата и сл. за коју се причвршћује завеса.*

кâро, -а м фр. **а.** (и у атриб. служби) *црвени ромб на карти за играње; карта са таквим четвороуглима.* **б.** *шара, мотив са таквим и сл. четвороугловима.*

каросèрија ж фр. *школска моторног возила; смештајни простор за путнике и робу у моторном возилу.*

каротѝда ж лат. анат. *вратна артерија.*

кâрст м нем. геол. *кречњачки предео, крас, крш.*

кâрстнӣ, -ā, -ō *који се односи на карст, крашки.*

кâрта ж (ген. мн. кàрāтā) лат. **1.** геогр. *цртеж на коме се размером представља Земљина површина појединих континената, држава и сл. израђен на хартији, мапа; такав цртеж на коме су унесени специфични подаци:* ~ Србије, ~ Европе; хидрографска ~, рударска ~. **2. а.** *мањи картон, листић као штампана потврда за право коришћења чега, улазница, пропусница:* возна ~, трамвајска ~, биоскопска ~. **б.** *купон помоћу кога се може купити или добити неки артикл, намирница, бон.* **3.** *исправа којом се потврђује чланство у некој организацији, друштву и сл.:* чланска ~, новинарска ~. **4. а.** *један примерак од утврђеног броја картончића фине израде различитих по цртежима и боји, који служе за играње, коцкање, гатање и сл.; картање, коцкање.* **б.** фиг. *оно на шта се полаже као на вредност, ослонац.* – Он им је био слаба карта. **5.** *дописница, разгледница:* дописна ~, поштанска ~. **6.** нар. *папир, хартија.* • **бацати карте, гледати у карте** *прорицати судбину гатајући из каната.* **дати на карте** *изгубити коцкајући се, прокоцкати.* **кућа (кула) од карата** *оно што је без реалне основе; несолидна градња,* **лична ~** *лична исправа, легитимација.* **на две карте играти** *водити двоструку политику уласкајући двема странама.* **на једну карту заиграти** *усмерити све акције на једну могућност.* **на нечију карту заиграти, на карту нечега стављати** *ослонити се на некога, опредалити се на нешто.* **открити (отворити) карте** *показати право лице, праве намере и сл.; отворено, јавно иступати.* **помешати карте** *покварити, пореметити (чије) планове.* **последња карта** *последњи покушај, крајње средство.* **са отвореним картама играти** *отворено приступити каквом послу.* **све карте ставити на некога (на нешто)** *све наде полагати на некога (на нешто).*

кàртāр, -а́ра м *в. картарош.*

кàртара ж *гатара, врачара (у карте).*

кàртāрош м *онај који се радо карта, коцкар.*

кàртāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на картаре:* ~ сто.

кâртати (се), -ām (се) несвр. *играти карте; коцкати се играјући карте.*

кàртāш, -а́ша м *в. картарош.*

кàртāшкӣ, -ā, -ō *који се односи на карташе:* ~ игра.

кàртāшница ж *просторија у којој се играју карте.*

картезијанȉзам, -зма м фил. *дуалистичко учење чији је оснивач Рене Декарт.*

кàртел, -а и **кàртēл,** -е́ла м итал. екон. *споразум међу предузећима исте гране као облик монополистичког удруживања капиталиста којим се обезбеђује већи профит.*

картѐлисати, -ишēм свр. и несвр. *удружи(ва)ти у картел.* ■ **~ се** *удружи(ва)ти се у картел.*

кàртелнӣ, кàртēлнӣ, кàртелскӣ и **кàртēлскӣ,** -ā, -ō *који се односи на картел:* ~ уговор, ~ савез.

кàртер м енгл. *основни део мотора с унутрашњим сагоревањем.*

кàртēч, -е́ча м (кàртеча ж) нем. *врста гранате разорног дејства пуњене куглицама које се расипрскавају.*

кàртēчнӣ, -ā, -ō *који се односи на картеч, који потиче од картеча:* ~ ватра, ~ паљба.

картѝрати, кàртѝрām свр. и несвр. **1.** *(из)радити карту неког терена; унети, уносити податке у карту:* ~ терен. **2.** *попис(ив)ати, евидентирати:* ~ податке, ~ робу.

кâртица и **кàртица** ж *дем. од карта.*

картògраф м *стручњак који израђује географске карте.*

картографѝја ж *наука о састављању географских карата; техника израде и репродуковања географских и сл. карата.*

картògрафскӣ, -ā, -ō *који се односи на картографију и картографе:* ~ снимање, ~ слика.

картомѐтрија ж *део картографије који се бави мерењем елемената географског објекта унетог у карту.*

кàртōн, -о́на м фр. **1.** *дебљи, чврши папир нарочите израде.* **2.** *лист чврше хартије у који се уносе одговарајући подаци:* здравствени ~, полицијски ~. • спорт. **жути ~** *јавна опомена за прекршај у фудбалу и неким другим спортским играма.* **црвени ~** *казна у фудбалу и неким другим спортским играма којом се играч искључује из игре.*

картона́жа ж фр. **1.** *кутије и сл. предмети израђени од картона.* **2.** *фабрика, радионица за израду предмета од картона.*

картòнāжнӣ, -ā, -ō *који се односи на картонажу:* ~ радник, ~ предузеће.

кàртōнскӣ, -ā, -ō *који се односи на картон, начињен од картона:* ~ кутија, ~ карта.

картòнчић м *дем. и хип. од картон.*

кàртоп м бот. *украсно дрво или шиб* Viburnum opulus, *са беличастим цветовима.*

картоте́ка ж (дат. -е́ци) лат.-грч. *систематизована збирка картона са основним подацима информативног или пописног карактера о ономе на што се односи.*

кàруце ж мн. итал. *луксузна (обично покривена) кола са четири точка и коњском запрегом; кочије.*

карфѝōл, -о́ла м (мн. ø) бот. *врста гајеног купуса* Brassica oleraceae botrytis cauliflora из ф. Cruciferae *чија се месната цваст употребљава као поврће.*

карцинòгēн, -а, -о *који се односи на карцином, који је у вези с карциномом:* ~ обољење.

карцѝнōм, -о́ма м мед. *врста малигног тумора, рак,* carcinoma.

кâс м *начин коњског трка при којем се истовремено покреће десна предња и лева задња нога, а затим лева предња и десна задња.*

кàса и **кàса** ж итал. **1. а.** *орман или сандучић, добро осигуран, обично метални, за чување новца, драгоцености, вредносних папира и сл.:* држати новац у каси. **б.** *апарат у трговинама за откуцавање уплата и ладицом за смештај дневног пазара:* радити на каси. **2.** *благајна, рачуноводство у некој установи, предузећу.* **3.** *имовина у новцу, готовина; финансије уопште:* државна ~.

касàба ж тур. *градић, варошица, паланка.*

касàбица ж *дем. и хип. од касаба.*

кàсапин (кàсап) м (мн. -пи) тур. *в. месар.*

кàсапити, -ӣм несвр. **1.** *клати (стоку); сећи, транжирати (месо), припремати месо за продају.* **2.** *масакрирати, унаказивати хладним оружјем (људе) (обично у рату).* **3.** фиг. *скраћујући, изостављајући неке делове, умањивати вредност (текста), упропашћавати (неки текст).*

кàсапница ж **1.** *продавница меса, месарница.* **2.** фиг. *масовно убијање људи, покољ (обично у рату), кланица.*

кàсапскӣ, -ā, -ō *који се односи на касапе и касапнице:* ~ занат, ~ нож.

кàсāрна и **кàсāрна** ж (ген. мн. -нӣ) нем. *зграда у којој је стално смештена војска;* фиг. *громазна, неукусно грађена зграда.*

кàсāрнскӣ и **кàсāрнскӣ,** -ā, -ō *који се односи на касарну:* ~ живот, ~ систем.

кàсати, -ā̏м несвр. **а.** *ићи, јурити, трчати касом; јахати касом.* **б.** *ићи, кретати се споро (за неким).*

касáција ж фр. правн. **1.** *поништење пресуде нижег суда које врши виши суд.* **2.** *највиши суд у правосудном систему (неких земаља), касациони суд.*

кàсациōнӣ, -ā, -ō *који се односи на касацију:* ~ власт.

кàсāч, -а́ча м *коњ који добро каса.*

кàсāчкӣ, -ā, -ō *који се односи на касаче:* ~ грло.

касѐта ж итал. **1. а.** *мањи ковчежић, кутија; касица.* **б.** *кутија са траком за магнетоскопско снимање или емитовање звука, слике:* аудио-касета, видео-касета. **2.** *удубљење за кутијом у зиду за смештај електричних, телефонских и сл. инсталација.* **3.** *део земљишта одвојеног каналима, насипима за вештачко наводњавање, исушивање.*

касетòфōн, -о́на м франц.-грч. *врста магнетофона у којем се за снимање и репродукцију звука користе аудио-касете.*

каси́на ж итал. *просторија за дружења и забаве; клуб;* уп. казино и касино.

каси́но м (мн. -на с) *в. казино.*

кàсѝрка ж *женска особа која ради на каси наплаћујући продату робу.*

кàсица ж *дем. и хип. од каса.*

каска́да ж фр. **1.** *водопад, слап који има степенасти пад.* **2.** грађ. *вертикална површина која везује две хоризонталне.* **3.** филм. *сцена везана с опасним падом (с коња, с куће и сл.).*

кàскадēр, -е́ра м филм. *двојник филмског глумца који се узима као замена при снимању опасних сцена.*

каскадéрство с *посао каскадера.*

кàскати, -ā̏м несвр. **1.** *полако се кретати ситно касајући.* **2.** фиг. *следити некога подражавајући га, угледајући се:* ~ за немачким филозофима.

кàснӣ, -ā, -ō (комп. кàснијӣ) **1.** *који је одмакао у трајању, дубок; који се односи на поодмакло доба (живота, дана):* ~ старост, ~ ноћ; касне године, касни сати. **2.** *неблаговремен; задоцнео:* ~ берба; ~ развој, ~ гост. **3.** (у комп.) *који долази, појављује се доцније, после нечега:* каснији романи, касније генерације ђака. **4.** *који дозрева, доспева доцније од осталих сродних врста:* ~ крушка, ~ кукуруз.

кàснити и **кàснити,** -ӣм несвр. [гл. им. кàшњēње и кàшњēње с] **1.** *појављивати се касније него што се очекује, задоцњавати:* ~ на ручак. **2.** *одлагати извршење нечега, одуговлачити:* ~ с одговором, ~ с изградњом пута.

кàсно прил. (комп. кàснијē и -е) **1. а.** *кад прође већи део неког временског периода, доцкан, позно:* ~ заспати, ~ доћи кући. **б.** *кад је прошао повољан тренутак.* – Касно је сад да их зовем. **2.** (комп.) **а.** *после неког рока, доцније.* – На јабукама се касније појаве неке пеге. **б.** (супер.) *у последњем року, најдоцније; на крају.* – Правопис ће изићи најкасније до априла.

касно- *као први део придевских и именичких сложеница са значењем: касни:* каснојесењи, каснолегалац.

кâсом прил. *у касу, тркom; брзо:* ~ јахати; ~ ићи.

кàста ж нем. **1.** ист. *издвојена друштвена класа коју повезује порекло, наследно занимање, друштвени и правни положај (у старом Египту, Индији и др. земљама).* **2.** *затворени друштвени слој људи који чува своје привилегије, статус; слој, група људи везана занимањем и сл. положајем:* бирократска ~, ~ песника.

кастањѐте ж мн. шп. *музички инструмент који чине удараљке од дрвених, металних или коштаних котурића који покретом руке производе пријатан шум.*

кàстйнскӣ, -ā, -ō *који се односи на касту, касте:* ~ дух, ~ режим, ~ подела.

кастрàдина ж итал. нар. *суво овчије или говеђе месо, пастрма.*

кастра́ција ж лат. *уклањање семених жлезда или јајника, ушкопљење.*

кастри́рати, кàстрӣрām свр. и несвр. *(из)вршити кастрацију, (у)шкопити.*

кàт, кàта м тур. **1.** *в. спрат:* кућа на два ката. **2.** *ред или слој чега; низ, ниска:* катови шљунка.

катавàсија ж грч. *у православној цркви, песма из канона која се пева ван певнице; изводи песама из канона, црквена песмарица.*

катаклѝзма ж грч. **1.** *елементарна непогода великих размера (земљотрес, поплава, вулканске ерупције и сл.) која изазива поремећаје на Земљи.* **2.** *пропаст, слом, катастрофа:* ратна ~.

катàкōмбе, -бӣ и -бā ж мн. итал. *подземне просторије и ходници у којима су први хришћани (римског царства) сахрањивали своје мртве и кришом се молили Богу.*

каталѐпсија ж мед. *укоченост мишића код душевних поремећаја, одн. у дубокој хипнози.*

каталѐптичан, -чна, -о и **каталѐптичкӣ,** -ā, -ō *који се односи на каталепсију:* ~ укоченост, ~ стање.

каталѝзатор м **1.** хем. *материја која својим присуством убрзава или успорава хемијску реакцију не мењајући се.* **2.** фиг. *регулатор, усклађивач нечега.* – Његош је катализатор мита.

катàлог м (мн. -ози) грч. **1.** *систематски попис, списак предмета са битним подацима, именик:* ~ књига, модни ~. **2.** шк. арх. *в. дневник (1в).*

каталогизáција ж *систематско пописивање, прављење каталога.*

каталòгисати, -ишēм свр. и несвр. *упис(ив)ати у каталог.*

кàтана и **кàтана** м (мн. ж) мађ. арх. **1.** *припадник коњице, коњаник.* **2. а.** *наоружан чувар, стражар.* **б.** *посилни, слуга.*

кàтанац, -áнца м итал. **1.** *врста браве која се сòља ставља на алке, резе на вратима која се затварају, локот.* **2.** бот. *украсна биљка* Raseda luteola. • **~ на уста (метнути, ставити)** *забранити некоме да говори, присилити на ћутање.* **с оне стране катанца** *у затвору.*

катаплàзма ж мед. *облога од топле каше која се ставља на оболело место.*

катàпулт м (катàпулта ж) грч. **1.** ист. *направа за избацивање камења, стрела и сл. на непријатеља, у старом веку.* **2.** *механизам помоћу кога авиони узлећу с бродова.*

кàтāр, -áра и **кàтар,** -а м грч. мед. *запаљење слузокоже неког органа; кијавица, прехлада:* бронхијални ~, ~ црева.

катàракт м и **катàракта** ж грч. **1.** *водопад, слап на реци, потоку.* **2.** мед. *скрама на очном сочиву, сива мрена.*

катàрза ж грч. фил. и псих. *успостављање душевног мира, очишћење душе (према Аристотеловом учењу); психичко растерећење, етички преображај.*

кàтāрка ж (дат. -рци; ген. мн. -кӣ) грч. *обла греда усађена на палуби брода, јарбол.*

кàтастар, -стра м лат. правн. *службена евиденција земљишта по квалитету, култури, величини и сл. која служи за техничке, економске и др. сврхе и за опорезовање прихода од земљишта; земљишна књига; служба која води ту евиденцију.*

кàтастарскӣ, -ā, -ō *који се односи на катастар:* ~ књига, ~ мапа, ~ управа.

катастрóфа ж грч. *догађај с тешким последицама; слом, пропаст; велика несрећа, трагедија; потпун пораз.*

кàтастрофāлан, -лна, -о *који се односи на катастрофу, кобан, трагичан:* ~ потрес, ~ резултат, ~ грешка.

кàтастрофāлно прил. *на катастрофалан начин, трагично:* све се завршило ~, ~ висока смртност.

катàфалк м итал. *постоље на које се ставља мртвачки сандук, одар.*

категоризáција ж *сврставање у категорије, класификација; одређивање према особинама, детерминација:* ~ радних места, ~ радова, ~ за шахисте.

категòрија и **катèгōрија** ж грч. **1. а.** *врста једнородних или сличних предмета, појава, лица, појмова, тип, род; степен, ранг.* **б.** *лица која повезује исти посао, професија, друштвени или политички статус, ранг и сл.:* ~ службеника, ~ просјака. **2. а.** *у научној терминологији, појам који означава групу истих појава, појмова и њихова заједничка својства:* граматичке категорије, социолошке категорије. **б.** фил. *појам који изражава најопштија својства стварности.*

кàтегоријāлан, -лна, -о и **категòријскӣ,** -ā, -ō *који се односи на категорију:* ~ одређење, ~ веза.

категòрисати, -ишēм свр. и несвр. *сврста(ва)ти у групе, у категорије, груписати:* ~ играче, стручно ~ песме.

категòричан, -чна, -о и **категòричкӣ,** -ā, -ō *јасно одређен, безуслован, одлучан:* ~ наредба, ~ форма.

категòрички и **категòрично** прил. *на категоричан начин, одређено, одлучно:* ~ забранити, ~ тврдити.

категòричнōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина, својство онога што је категорично, онога који је категоричан.*

кàтедарскӣ, -ā, -ō *који се односи на катедру; који је чисто теоријски, доктринаран:* ~ беседа; ~ начин.

кàтедра (кàтēдра) ж грч. **1.** *сто наставника, предавача у учионицама, слушаоницама, обично на уздигнутом месту.* **2.** *наставни предмет или група сродних предмета на високим и вишим школама, факултетима; одсек, група на факултетима:* ~ за српски језик, ~ за историју. **3.** *сто за којим седи онај који председава; говорница:* судска ~, говорничка ~. • **говорити екс катедра** *говорити као предавач, наставник; говорити с ауторитетом.*

катедрáла ж грч., итал. *стона, саборна црква при којој је седиште епископа.*

кàтедрāлнӣ, -ā, -ō *који се односи на катедралу:* ~ црква, ~ свештеник.

катекýмен м *в. катехумен.*

катéта ж грч. геом. *једна од двеју краћих страна правоуглог троугла.*

катéтер, -тра м грч. мед. *цев која се увлачи у мокраћне и друге телесне органе да би се кроз њу одстрањивале излучевине.*

катехéза ж грч. *учење о хришћанској вери; поучавање у хришћанској вери у облику методских јединица.*

катехéта м *наставник катехезе, вероучитељ.*

катехѝзам, -зма м грч. **1.** *учење о хришћанској вери, катехеза; основи таквог учења представљени помоћу питања и одговора; уџбеник основа хришћанске веронауке.* **2.** *настава веронауке.*

катехѝзис м грч. *в. катехизам.*

катехýмен м *онај који хоће да прими хришћанску веру, да се крсти; онај који приступа цркви.*

катихéта (кàтихēт, -éта) м *в. катехета.*

катихѝзис м *в. катехизам;* уп. катехизис.

кàткад(а) прил. *с времена на време, понеки пут, понекад:* ~ цело вече причамо.

катóда ж грч. физ. *електрода спојена са негативним полом извора електричне струје.*

кàтōднӣ, -ā, -ō *који се односи на катоду:* ~ цев.

кàтолик и **катòлик** м грч. *припадник западне, римске хришћанске вероисповести.*

кàтоликиња и **катòликиња** ж *в. католкиња.*

католицѝзам, -зма м *учење католичке цркве којој је римски папа врховни поглавар, католичка вероисповест.*

католичáнство с (мн. ø) *хришћанска вероисповест римске цркве и припадност тој вероисповести; устројство католичке цркве; католицизам.*

кàтоличити и **катòличити,** -ӣм несвр. [гл. им. -чēње с] *преводити у католичку веру.* ■ **~ се** *примати католичку веру.*

кàтоличкӣ и **катòличкӣ,** -ā, -ō *који се односи на католике и католицизам:* ~ вера, ~ црква.

кàтран м тур. *црна, густа смоласта текућина која се добија сувом дестилацијом природних горива и др. састојака и служи за прављење асфалта у хемијској индустрији.*

кàтранаст, -а, -о **а.** *који је као катран:* ~ каша, ~ облак. **б.** *помазан катраном:* ~ картон.

катрàнисати, -ишēм свр. и несвр. *премаз(ив)ати катраном; импрегнирати катраном:* ~ чамац; ~ конопац.

кàтранскӣ, -ā, -ō *који се односи на катран:* ~ уље, ~ боја, ~ смола.

катрàнџија м (мн. ж) *онај који производи и продаје катран.*

кàтрēн, -éна м фр. књиж. *строфа од четири стиха.*

кàтӯн, -ýна м рум. *сточарско летње насеље у планини с колибама и торовима где се стока напаса и музе, бачија.*

кàтӯнскӣ, -ā, -ō *који се односи на катун:* ~ насеље.

кàћипер м *онај који се сувише дотерује, кинђури, кицош, пиздавац.*

кàћипēран, -рна, -о *који се воли китити, ћиздав.*

кàћипēрка ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) *она која се сувише дотерује, кинђури, ћомодарка, ћиздавица; лакомислена, ветроња раста жена.*

кàћипēрно прил. *на каћиперан начин, ћиздаво:* ~ се облачити.

кàћипēрскӣ, -ā, -ō *који се односи на каћипере и каћиперке:* ~ ход, ~ облачење.

кàћипēрство с *особина и својство оног који је каћиперан, ћиздавост.*

кàћӯн, -а и **кàћӯн,** -у́на м тур. бот. *општи назив за зељасте ћољске биљке из рода* Orchis *из ф.* Orchidaceae *љубичастих цветова; назив за ћојединe врсте тог рода.*

каћу́нак, -нка м бот. *в.* каћун.

кàћӯнка ж бот. *в.* каћун.

кàћуша ж рус. вој. *ћопуларни назив за совјетско вишецевно ракетно оруђе из Другог светског рата.*

кàубој и **кàубој** м енгл. **1.** *мушкарац који јашући на коњу чува велика стада стоке у Америци у доба насељавања (чест јунак америчких филмова забавног карактера).* **2.** фиг. *груб, суров човек, насилног ћонашања.*

кàубојскӣ и **кàубојскӣ,** -ā, -ō *који се односи на каубоје:* ~ филм.

кàузāлан, -лна, -о *узрочно ћовезан, узрочан:* ~ веза.

каузалӣтēт, -е́та м лат. фил. *узрочна ћовезаност ћојава, условљеност једне ћојаве другом.*

кàузāлно прил. *узрочно ћовезано.*

кауза́лнōст, -ости ж *в. каузалитет.*

кàузатӣвнӣ, -ā, -ō лингв. *узрочни, фактитивни (о глаголима).*

кàӯк узв. *глас ћурке.*

каӯкавац, -а́вца м зоол. *назив за неке врсте галеба.*

каӯкати, кàучēм и **каӯкати,** кàӯчēм несвр. узв. *оглашавати се кауком (о ћуркама).*

кàур и **кàурин** м (мн. кàури) тур. *муслимански назив за хришћанина, неверник.*

кàурити, -ӣм несвр. [гл. им. кàурēње с] *чинити кога кауриком, ћокрштавати.* ■ ~ **се** *прелазити у хришћанску веру, ћокрштавати се.*

кàӯркиња ж *жена каур.*

кàурскӣ, -ā, -ō *који се односи на кауре.*

каӯстика ж грч. *раствор киселине, лужине и соли који наћриза метале и др.; својство наћризања.*

каӯстичан, -чна, -о и **каӯстичкӣ,** -ā, -ō *који наћриза, наједа:* ~ сок.

кàуција и **кàӯција** ж лат. *средство (обично новчано) којим се обезбеђује уговорена обавеза, јемство, гаранција; новац који се ћолаже за условно ћуштање на слободу окривљеног лица.*

кауци́рати, каӯцӣрām свр. и несвр. *ћоложити, ћолагати кауцију.*

кàуч м енгл. *лежај на расклапање, са наслоном, употребљив и за седење.*

кàучук и **кàучук** м фр. **1. а.** *сок који се излучује из засечених стабала различитих тропских биљака; чврста и еластична материја добијена вулканизацијом тог сока која служи у производњи разних предмета.* **б.** *општи назив за разне врсте синтетских полимера које се ћримењују у индустрији.* **2.** бот. *в. каучуковац.*

кàучуков и **кàучуков,** -а, -о *који ћрипада каучуку, који се односи на каучук:* ~ дрво.

кàучуковац и **кàучуковац,** -о́вца м бот. *дрво* Helva *из ф.* Euphorbiaceae *које лучи каучук.*

каучукòносан, -сна, -о *који лучи сок каучук:* ~ биљка, ~ усев.

кàфа ж тур. **а.** бот. *назив за зимзелене биљке* Coffea *из ф.* Rubiaceae *од којих се највише гаје* C. arabica *и* C. liberica; *семе ове биљке.* **б.** *напитак справљен од ћрженог и самлевеног семена ове биљке.* **в.** разг. *количина кафе (б) која загрема одређену ћосуду (шољу(шц)у или сл.):* попити две кафе. • **бела** ~ *кувано млеко с додатком кафе (и шећера).* **дивља** ~ бот. *општи назив за биљке* Lupinus *из ф.* Papilionaceae, *од којих су најчешће врсте* L. albus, L. hirsutus и L. luteus. **црна (турска)** ~ *напитак справљен од ћрженог и самлевеног семена кафе (а) које се додаје у врелу воду или ћрелива врелом водом (без филтрирања).*

кафàна ж *гостионица, крчма; ресторан.*

кафàница и **кафани́ца** ж *дем. и хип. од кафана.*

кàфāнскӣ, -ā, -ō **1.** *који се односи на кафану:* ~ башта, ~ сто. **2.** *који воли кафане и кафански живот, боемски:* кафански људи, ~ песник.

кафàнчина ж *аугм. и пеј. од кафана.*

кàфē, кафèа м **1.** *мала кафана, кафић.* **2.** *као ћрви део полусложенице: који се односи на кафу и кафану:* кафе-бар, кафе-ресторан, кафе-кувар.

кафèин, -и́на м хем. *в. кофеин.*

кàфен, -а, -о **1.** *који се односи на кафу:* ~ шоља, ~ кашика. **2.** *који је боје кафе, сличан кафи:* ~ боја.

кафèџија м (мн. ж) *онај који држи кафану, гостионичар.*

кафèџӣјка ж *кафеџијина жена; женска особа кафеџија.*

кàфӣћ, -и́ћа м *мала кафана, кафе, бистро, бифе.*

кàфица ж *дем. и хип. од кафа.*

кàца ж *округли дрвени суд опасан обручима, отворен с горње стране.*

кàцига ж лат. *металнu заобљени штит за главу, шлем.*

кацӣгāш, -а́ша м зоол. *врста грабљивог морског ћужа.*

кàчак м тур. ист. *одметник од власти и закона, хајдук.*

качàмак м (мн. ø) тур. *јело од куваног кукурузног брашна, ћалента, ћура.*

кàчār м (инстр. -ом и -ем) *онај који ћрави каце, бачве, бурад, бачвар.*

кàчара ж *зграда у којој се држе каце, бачве и др.*

кàчārскӣ, -ā, -ō *који се односи на качаре:* ~ занат.

кàчити, -ӣм несвр. [гл. им. кàчēње с] **а.** *стављати нешто тако да виси о нечему (клину, ексеру и сл.), вешати:* ~ кошуље на чивилук. **б.** *причвршћивати један предмет за други, везати:* ~ приколицу за кола. ■ ~ **се** *хватати се чврсто за нешто, вешати се:* ~ се за трамвај.

кàчица ж *дем. и хип. од каца, мала каца.*

качкавāљ, -а́ља м тур. *врста тврдог масног ћресованог овчијег (ређе крављег) сира.*

кàчкати, -ām несвр. *газити ћо житком блату, глибу.* ■ ~ **се** *ходати, ваљати се ћо блату.*

кàчкēт, -е́та м (качке́та ж) фр. *врста капе са штитником сиреда.*

кàша ж **1.** *житко јело, скроб од брашна, ћрекруће, кромира и сл. скувано на води или млеку:* јечмена ~, кукурузна ~, кромпирова ~. **2.** *житка маса неке материје или смесе разних материја; безобличнa маса, мешавина нечега:* ~ блата, ~ снега; ~ од измрвљених телеса. **3.** *ћрекруша (од крупномлевеног жита).* **4.** фиг. *нейријатна ситуација, гужва, метеж, хаос:* наћи се у гадној каши. • **(за)кувати, (с)кувати кашу** *створити, изазвати нелагодну, мучну ситуацију, гужву, смутњу; ћрићремити, ћрићремати с неким неки ружан ћоступак, јест.* **као мачак око вруће, вреле каше ((за)обилазити, кретати се и сл.)** *опрезно, са резервом ћристућати неком ћослу.* **хладити кашу** *тражити излаз из неугодне ситуације; сносити ћоследице сопственог грешака.*

кàшаљ, -шља м мед. *напло избациваши ваздух из плућа на уста због надражаја слузокоже грла; болест за коју је карактеристична та ћојава.* • **велики** ~ **(~ рикавац, ~ хрипавац)** *заразно запаљење слузокоже органа за дисање ћраћено јаким ћоврекиданим кашљем,* pertussis. **мачји (кокошји)** ~ *онај који је без вредности, оно што је незнатно, безначајно, ситница.*

кàшаст, -а, -о *који је као каша, сличан каши:* ~ храна, ~ блато.

кàшика ж тур. **1.** *део прибора за јело којим се захвата течна и житка храна; количина нечега која у то стане.* **2.** *алатка или направа слична кашици (1) која служи као оруђе за захватање, преношење и сл. нечега, у разним делатностима, посебно занатима.* **3.** *део неке машине, механизма кашикастог облика који служи за захватање, избацивање и сл. нечега:* ~ багера, ~ на млину. **4.** *врста рибарске мреже.* • **пала му кашика у мед** *имао је велику срећу, дошао је изненада до велике добити.* **попити (некога) у кашици воде** *уништити, упропастити (некога).*

кàшикàр м **1.** *онај који прави дрвене кашике и др. посуђе, жличар.* **2.** *в. кашичара (2).* **3.** *машина која копа земљу помоћу направе са кљуном.* **4.** зоол. *врста речне рибе сличне јесетри.*

кашѝкара ж **1.** *в. кашичара (2).* **2. а.** *врста ручне бомбе.* **б.** *врста пушке која се пали помоћу опруге.* **3.** зоол. **а.** *врста патке са кљуном сличним кашици,* Spatula clypeata. **б.** *в. жличарка.*

кàшикаст, -а, -о *који има облик кашике:* ~ седиште.

кàшица ж *дем. и хип. од каша.*

кàшичàр м *в. кашикар (1).*

кашѝчара ж **1.** *воденица поточара која има перо на колу у облику кашике.* **2.** нар. *направа за држање кашика.*

кàшичàрка ж *жена кашичар.*

кàшичица ж *дем. од кашика.*

кàшљав, -а, -о *који много, често кашље:* ~ дете.

кàшљати, кàшљём несвр. *наводити избацивати ваздух из плућа (обично услед надражаја слузокоже дисајних органа).*

кàшљив, -а, -о *в. кашљав.*

кашљýцав, -а, -о *који често кашљуца:* ~ старац.

кашљýцаво прил. *помало кашљући, кашљуцајући.*

кашљýцати, -ām и **кашљýцкати** несвр. *у дем. значењу кашљати.*

кашљýцнути, кàшљýцнēм и **кàшљуцнути,** -нēм свр. *мало се накашљати.*

кàшмѝр, -и́ра м *фина, сјајна тканина од длаке кашмирске козе (која живи у Индији).*

кàшмѝрскӣ, -ā, -ō *који је односи на кашмир и Кашмир (покрајину у Индији):* ~ шал, ~ коза.

кàштел м итал. **1.** *тврђава, утврђење.* **2.** пом. *уздигнути део на прамцу брода.*

каштѐлāн, -а́на м *у средњем веку, надзорник тврђаве.*

кàшӯн, -ýна м итал. нар. *древни сандук.*

ква (поновљено) узв. *узвик за подражавање гласова неких птица, гусака, патака и сл.*

квàга ж зоол. *врста афричког магарца* Equus quagga *сличног зебри.*

квàдар и **квáдар,** -дра м итал. *геометријско тело ограничено са шест правоугаоника; предмет таквог облика.*

квàдрант м лат. **1.** *четвртина круга или лук од 90°; четврти део неке целине уопште.* **2. а.** *инструмент којим се некад одређивала географска ширина при мерењу позиције брода.* **б.** *инструмент који се некад употребљавао за мерење висина небеских тела и углова геодетских тачака.* **в.** *нишанска справа за мерење нагиба цеви артиљеријског оружја.*

квàдрāт, -а́та м лат. **1. а.** *геометријска слика којој су све четири стране једнаке а углови прави; предмет, површина таквог облика.* **б.** *квадратни метар:* соба има 10 квадрата. **2.** мат. *други степен неког броја, вредности; производ који се добије кад се неки број помножи сам са собом.* • **дићи на квадрат** *помножити самим собом.*

квàдратаст, -а, -о *сличан квадрату; квадратни:* ~ бушотина, ~ јама.

квадрàтић, -а и **квадрàтӣћ,** -и́ћа м *дем. и хип. од квадрат.*

квàдрāтнӣ, -ā, -ō **1. а.** *који се односи на квадрат, који је у облику квадрата, четвртаст:* ~ основа, ~ површина. **б.** *који се односи на површину, површински:* ~ метар, ~ милиметар. **2.** *који је у вези са другим степеном, квадратом:* ~ број, ~ корен.

квадратýра ж лат. **1.** мат. *израчунавање површина ограничених дела равни.* **2.** *укупна површина неког простора:* ~ стана. **3.** астр. *релативни положај два небеска тела када разлика њихових дужина износи 90°.* • **~ круга** мат. *један од три класична грчка проблема у геометрији.*

квàдријенàлан, -лна, -о *који се јавља сваке четврте године.*

квадрѝјēнијум (квадрѝјēнӣј, -ија) м лат. *временски период од четири године.*

квадри́рати, квàдрѝрāм свр. и несвр. **1.** мат. *дићи, дизати број на квадрат.* **2.** *(из)делити на квадрате:* ~ папир.

квази- лат. *префиксоид или као први део полусложеница којим се изражава да је нешто лажно, тобожње, привидно, нпр.* квазидемократија, квази-уметник и сл.

квàка ж **1.** *дршка, ручица за коју се хватају руком и отварају и затварају врата, прозори и сл.* **2.** *кука, клин.* **3.** *кукичаст знак којим се обележава нешто; ружно, нечитко написано слово.* **3.** жарг. **а.** *проблем, препрека, тешкоћа.* – У чему је квака? **б.** *зачкољица, смицалица.*

квáкавац, -āвца м у изр. **гак** ~ зоол. *ноћна чапља,* Nycticorax nycticorax.

квàкаст, -а, -о *који је у облику кваке; кукаст:* квакасте ноге; ~ слова.

квáкати, квáчēм несвр. узв. *испуштати из себе глас „ква“, „квак“ (о врани, патки, жаби и др.).*

квàкāч, -а́ча м зоол. *ноћна чапља која ноћу кваче* Ardea nycticorax.

квàктати, квàкћēм несвр. *производити глас „квак“ (о жабама), крекетати.*

квàлитатѝван, -вна, -о *који се односи на квалитет:* ~ анализа, ~ промена.

квàлитатѝвно прил. *у погледу квалитета, по квалитету:* ~ продуктиван, ~ испитати.

квалѝтēт, -е́та м лат. **1.** *особина, својство, вредност; позитивне одлике, врлине:* ~ меса, уметнички ~, филм лошег квалитета; ~ личности. **2.** шах. *разлика у снази, вредности пола, с једне, одн. скакача или ловца, с друге стране:* жртвовати ~.

квàлитēтан и **квалѝтēтан,** -тна, -о **1.** *који је доброг квалитета, врстан; успешан; способан:* ~ грожђе, ~ роба, ~ угаљ; ~ производња; ~ тим, ~ кадар. **2.** (одр.) *који се односи на квалитет, квалитативан:* ~ вредност чаја.

квàлитēтно и **квалѝтēтно** прил. *у погледу квалитета, по квалитету:* ~ нове могућности, песнички ~.

квàлификатѝв м *оно чиме се нешто квалификује, оно што одређује вредност нечега.*

квàлификатѝван, -вна, -о *који квалификује, служи као одредба вредности нечега:* ~ значење глагола.

квалификàтор м лингв. *реч која ближе одређује значење неке друге речи.*

квалификàција ж лат. **1.** *оцена вредности некога или нечега.* **2. а.** *стручна, школска спрема; стручност, образовање:* ~ за радно место, судске квалификације, без школских квалификација. **б.** *оно што представља потврду, доказ нечије способности, стручности:* добра ~. **3.** правн. *правно третирање кривичног дела, правна основа тужбе, пресуде.* **4.** спорт. *пласман који омогућава такмичење у вишем рангу.*

квàлификациōнӣ (квалификáцијскӣ), -ā, -ō *који се односи на квалификацију:* ~ листа, ~ такмичење.

квалѝфикован, -а, -о **1.** *који има квалификације, потребну стручну, школску спрему:* ~ радник. **2.** *надлежан, меродаван:* квалификован да дâ изјаву.

квалѝфикованōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *својство оног који је квалификован.*

квалѝфиковати и **квàлификовати,** -кујēм (квалифици́рати, -ѝцирām) свр. и несвр. **1.** *одредити, одређивати вредност, ка-*

рактеристике некоīа, нечеīа; сврста(ва)ти у одређену категорију према својствима: ~ неко дело; ~ (нешто) као памфлет. **2.** *пружити, пружати потврду о нечијој вредности, стручности за какав посао, службу.* То га квалификује за уредника. ■ **~ се 1.** *показ(ив)ати се способним за неки посао; оспособити се, оспособљавати се за неки посао.* **2.** спорт. *пласирати се за даље такмичење.*

квàнт м лат. физ. *најмања количина или вредност извесних физичких величина.*

квàнтāшкӣ, -ā, -ō *који се односи на продају на велико:* ~ пијаца.

квàнтитатӣван, -вна, -о *који се односи на квантитет:* ~ промене, ~ побољшање.

квàнтитатӣвно прил. *у погледу квантитета, по квантитету:* ~ испитати, ~ велики број.

квантѝтēт, -éта м **1.** *количина, величина, бројност, обсег; снага, интензитет:* ~ тренинга; ~ кризе. **2.** лингв. *дужина артикулације вокала, одн. акцента.*

квàнтнӣ, -ā, -ō *који се односи на квант:* ~ теорија.

квàнтум м лат. *количина; квантитет:* ~ снаге, ~ знања.

квáр м (мн. квáрови) **1. а.** *неисправност неког механизма који онемогућава његову употребу, дефект; стање онога што је неисправно, покварено:* ~ на авиону, ~ на камиону, ~ у мотору; млин је у квару. **б.** *оштећење нечега, штета:* кртица наноси квар пољу. **в.** *процес кварења, трулења.* **2.** фиг. *оно што одступа од норми, стандарда:* ~ у језику.

квáран, -рна, -о **1. а.** *захваћен ферментацијом, презревања, кварења, гњио; укварен, болестан:* ~ риба, ~ јаје; ~ зуб. **б.** *оштећен, покварен, рушевина:* ~ мост, ~ пут. **в.** *заражен:* ~ крв, ~ млеко од краве. **2.** фиг. *искварен, неморалан; рђав, зао; сраман:* ~ време, ~ човек, ~ жена; ~ реч.

квâрат, квáрта и квáрта м лат. **а.** *четврти део неке мере (килограма, литра, часа и сл.):* ~ жита, ~ ракије. **б.** *стара мера за дужину.*

квáреж м и ж **1.** *процес кварења, трулења:* ~ млека, ~ зуба. **2. а.** *искварености, неморал:* ~ омладине. **б.** *нарушавање исправности, кварење:* ~ језика.

квàрилац, -иоца и **квàритель** м *онај који нешто квари, штети.*

квáрити, квáрӣм несвр. [гл. им. квáрење с] **1. а.** *доводити у неисправно стање, до квара, оштећивати:* ~ машину, ~ зид. **б.** *деловати неповољно, штетно на квалитет, стање нечега, шкодити (нечему), реметити (нешто):* ~ вид, ~ зубе; ~ весеље. **2.** *деловати лоше на некога у моралном погледу, негативно утицати (на некога):* ~ људе, ~ омладину. **3.** *онемогућавати, ометати нешто, остварење нечега:* ~ нечији брак, ~ уговор. ■ **~ се 1.** *постајати неисправан, оштећивати се (у механичком смислу).* **2.** *постајати укварен услед трулења, ферментације и сл.* **3.** *постајати лошији у моралном и сл. смислу; реметити се.*

квàрљив, -а, -о *који се брзо и лако квари:* ~ роба.

квàрљивōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина, својство онога што је кварљиво.*

квáрнōст, -ости ж *својство онога што је кварно, кварљивост; покварености, неморалности.*

квàрт м (мн. квàртови) лат. *градска четврт, рејон; управа такве рејона.*

квàрта и **квáрта** ж лат. **1.** нар. *непрецизна мера за запремину, течност, дужину и сл.* **2.** муз. *четврти степен дијатонске лествице; интервал од четири дијатонска степена.*

квàртāл, -ála м лат. *четвртина године, раздобље од три месеца.*

квàртāлнӣ, -ā, -ō *који се односи на квартал, тромесечни:* ~ план.

квàртāр, -ára м лат. геол. *најмлађе раздобље у развоју Земље од појаве човека до данас.*

квàртāрнӣ, -ā, -ō *који се односи на квартар:* ~ период.

квàртēт, -éта м итал. **1.** муз. *ансамбл од четири певача или инструменталиста; композиција за такав ансамбл.* **2.** песн. *в. кварт(ина).*

квàртēтскӣ, -ā, -ō *који се односи на квартет.*

квартúна ж итал. *строфа од четири стиха.*

квàртӣр, -и́ра м фр. **1.** *стан; соба за становање:* изнајмити ~. **2.** *војно пребивалиште, логор; војни штаб.*

квàртӣрскӣ, -ā, -ō *који се односи на квартир, стамбени.*

квáртовнӣ и **квáртовскӣ,** -ā, -ō *који се односи на кварт, који припада кварту:* ~ управа.

квáрц м нем. мин. *прозиран, безбојни минерал велике тврдоће који је у саставу стена Земљине коре.*

квáрцати (се), -ам (се) несвр. *в. кварцовати (се).*

квàрцӣт, -и́та м мин. *стена састављена од зрнаца кварца повезаних силицијумским цементом.*

квáрц-лáмпа и **квáрц-лâмпа** ж *електрична лампа са електродама од живе и кварцним стаклом која пропушта ултраљубичасте зраке и користи се у медицини.*

квáрцнӣ, -ā, -ō *који се односи на кварц; који је од кварца:* ~ песак, ~ пешчар.

квáрцовати, -цујем свр. и несвр. *изложити, излагати дејству зракова кварц-лампе.* ■ **~ се** *(о)зрачити се кварц-лампом (ради лечења, сунчања).*

квâс м **1.** *в. квасац.* **2.** *пиће слично пиву, од ражаног и јечменог слада, воћа, брашна, шећера и квасца; руско кисело пиће.*

квáсан, -сна, -о *мокар, покисао.*

квáсан, -сна, -о *који се односи на квас, квасац; који изазива врење, ферментацију:* ~ хлеб; ~ гљивица.

квàсати, -ам несвр. *нарастати, надолазити под утицајем квасца (о тесту).*

квáсац, -сца м **1.** *маса од живих квасних гљивица које изазивају врење, маја.* **2.** бот. *квасна гљивица* Saccharomyces *из ф.* Saccharomycetaceae *која изазива врење, ферментацију.*

квàсија ж бот. *јужноамеричко дрво* Quassia amara *из ф.* Simarusaceae *које се употребљава за прављење лекова.*

квáсити, -ӣм несвр. [гл. им. квáшēње с] **1.** *чинити мокрим, влажити; заливати:* ~ руке водом, ~ косу; ~ зид. **2. а.** *натапати, мочити:* ~ рубље, ~ лан. **б.** *запљускивати, плавити (о реци):* ~ поља. ■ **~ се 1.** *постајати влажан, мокар:* ~ се на киши. **2.** *поливати се, пљускати се:* ~ водом.

квáчило с **1.** техн. *уређај за спајање две осовине који преноси погонску снагу с једне на другу; спојница на преносном механизму којом се активирају погонски точкови моторних возила, куплунг.* **2. а.** *кука којом се железнички вагони закачињу једни за друге.* **б.** *оно о што се може нешто упоште закачити; кука уопште.*

квáчити, -ӣм несвр. [гл. им. квáчēње с] **1.** *закачивати, спајати (куком) један предмет за други:* ~ кола. **2.** фиг. *мучити, тлачити:* јачи квачи. ■ **~ се 1.** *закачињати се, окачивати се; летити се за нешто:* ~ се по дрвећу, ~ се за камен. **2.** *препирати се, сукобљавати се.*

квê(к) *узвик за подражавање високог, пискавог гласа разних животиња.*

квèкер и **квèкер** м енгл. *припадник протестантске верске секте у Енглеској и Северној Америци.*

квèкерскӣ и **квèкерскӣ,** -ā, -ō *који се односи на квекере.*

квекèтати, квèкеħēм несвр. *производити глас „квек“.*

квéкнути, квêкнēм свр. *произвести глас „квек“, кмекнути; заплакати.*

квестиòнāр, -ára м лат. *збирка питања (и одговора) из неке струке, упитник.*

квèстор м лат. **1.** ист. *високи финансијски службеник у старом Риму.* **2.** *виши полицијски чиновник у Италији.*

квестýра ж лат. **1.** *звање и служба квестора.* **2.** *полицијска испостава у Италији.*

квéчати, -чӣм несвр. *јављати се гласом „квек“; кмечати (о детету).*

квијетѝзам, -зма м лат. *филозофско-религијски правац коме је основни принцип блажени мир, пасивно животно стање.*

квѝнта ж лат. муз. *пети степен дијатонске лествице; интервал од пет дијатонских степени.*

квѝнтӑл, -а́ла м фр. *мера за тежину* **а.** *педесет килограма.* **б.** *сто килограма.*

квинтесѐнција (квинтесѐнца) ж лат. *суштина, бит, срж, језгро нечега.*

квѝнтӗт, -е́та м итал. муз. *ансамбл од пет певача или инструменталиста; композиција за такав ансамбл.*

квѝслинг и **квѝслинг** м *домаћач, сарадник окупатора, издајник домовине (према имену Норвежанина Квислинга који је у Другом светском рату био председник марионетске владе у Норвешкој).*

квѝслинговац и **квѝслинговац,** -о̄вца м *в. квислинг.*

квѝслиншкӣ и **квѝслиншкӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на квислинге.*

квѝт прид. непром. фр. **I.** прид. *једнак, исти, изједначен (с неким у нечему); међусобно подмирен, измирен.* – Ти си ми помогао, ја сам ти вратио, сад смо квит. **II.** прил. *кад се истиче да је нешто апсолутно тако: готово, свршено, крај.* – Нећу да идем, и квит! • **~ посла** *ствар је у реду, све је сређено.*

квити́рати, квѝтӣрам фр. свр. и несвр. **1.** *признаницом потврдити, потврђивати нешто; издати потврду, признаницу за нешто:* ~ примање књижице. **2.** *наџустити службу (обично као официр).*

кво́рум м лат. *одређен број чланова неког тела, организације и сл. чије је присуство на седници, скупу неопходно за доношење пуноважних одлука.*

квѡ̀та ж лат. **1.** *уговором одређена сума која се плаћа у утврђеним роковима:* годишња ~, исплата по квотама. **2.** *сразмеран удео који некоме припада при деоби.* **3.** *количина рада утрошена за одређено време, норма.*

квоти́рати, квѡ̀тӣрам свр. и несвр. *одредити, одређивати квоту нечега.*

квѡ̀ц (обично поновљено) узв. *узвик за понављање гласа квочке.*

квѡ̀цав, -а, -о *који квоца, подсећа на квоцање:* ~ глас.

квѡ̀цати, квѡ̀цам и квѡ̀чӗм несвр. **1.** *испуштати глас „кво“, „квоц“ (обично о квочки).* **2.** фиг. *стално приговарати, звоцати.*

квѡ̀цијент м лат. *в. количник:* ~ интелигенције.

квѡ̀чка ж (дат. квѡ̀чки; ген. мн. квѡ̀чакā и квѡ̀чкӣ) **1.** *кокошка која лежи на јајима, одн. која је излегла пилиће.* **2.** пеј. *стара, прилена женска особа.* **3.** зоол. *врста ноћног лептира* Lasiocompiola.

квр̀га ж (дат. квр̀ги (квр̀зи); ген. мн. квр̀гā) **1.** *чворугаст израштај, задебљање, чворуга, гука; испупчено место, избочина.* **2.** *чвор на дрвету; чворнати пањ.* **3.** фиг. *чврст, прекаљен човек.* **4.** мн. ист. *справа за мучење; окови.* – У кврге су ме бацили, о срама!

квр̀гав, -а, -о *који има квргу, кврге, који је у облику кврге, грбав, чворноват; нераван:* ~ лице, ~ глава, ~ пут.

квр̀гаст, -а, -о *сличан кврги, који има доста кврга, квргав:* ~ лишће, ~ младић.

квр̀гӑш, -а́ша м *онај који има квргу, кврге.*

квр̀гица ж *в. кржица.*

квр̀жица ж **1.** *дем. од кврга.* **2.** (обично у мн.) *нервни завршетак (на језику и сл.) у виду бобичастог задебљања, испупчења.*

квр̀жичав, -а, -о *који има кржице; који је у облику кржице:* ~ кромпир.

квр̀жичаст, -а, -о *који има облик кржице, који личи на кржицу:* ~ испупчење, ~ семење.

квр̀ц (обично поновљено) узв. **1.** *узвик за означавање кратког звука који се чује при шкрипању, шкљоцању, пуцкетању.* **2.** (у прил. служби) *готово, свршено.* – У зору: кврц! Нисмо могли даље.

квр̀цати, -а̄м несвр. *пуцкетати, крцати, шкрипутати.*

квр̀цкати, -а̄м несвр. *дем. према кврцати.*

квр̀цнути, -нӗм свр. **1.** *огласити се кратким пуцкетањем, шкрипом и сл.; шкљоцнути.* **2.** *лако ударити, чвркнути прстом; куцнути, лупнути:* ~ по носу, ~ мотком по глави.

квр́чати, -чӣм несвр. *испуштати глас „квр“ (о мачки, жаби и др.); кричати, крештати (о живини).*

ке́ва ж жарг. *мајка, мама.*

кѐвкало с експр. *пас, кер.*

кѐвтати, кѐвћӗм несвр. **1.** *лајати танким гласом (о псу).* **2.** фиг. *блебетати, брбљати; грдити, псовати.*

ке́гла ж нем. (ген. мн. ке́глӣ) *чуње у куглању, дрвена фигура коју треба срушити бацајући куглу.*

кѐдар, -дра м (мн. кѐдрови) бот. *четинар* Cedrus Libani *из ф.* Abietaceae.

ке́дер м нем. риб. *ситна риба помоћу које се лове веће рибе, која служи као мамац.*

кѐдров, -а, -о *који је од кедра:* ~ даска.

кѐдровина ж *кедрово дрво.*

ке́зити, кѐзӣм и **кѐзити,** -ӣм несвр. [гл. им. ке́жѐње и кѐжѐње с] (зубе) *показивати, откривати (зубе) (при осмеху, раздражености и сл.).* ■ **~ се** *показивати, откривати зубе повлачећи усне, церити се.*

кȇј м (инстр. кȇјом; мн. ке́јови) фр. *подзидана обала и уређено шеталиште крај ње.*

кѐкс м енгл. *фино пециво од брашна и јаја, бисквит.*

келера́ба ж нем. бот. и агр. *двогодишња биљка* Brassica oleracea gongylodes, *из ф.* Cruciferae, *купусно поврће које се употребљава у исхрани.*

кѐлнер м нем. *конобар.*

келнѐра̄ј, -а́ја м нем. *део гостионице у коме се држи пиће и посуђе.*

кѐлнерица (кѐлнѐрка) ж *женска особа келнер.*

кѐлнерскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на келнере:* ~ манир.

кѐљ, -а и кѐља м (мн. ø) нем. бот. и агр. *двогодишња биљка* Brassica oleraceae acephala *из ф.* Cruciferae, *која се употребљава као поврће у исхрани.*

ке́љити се, кѐљӣм се несвр. експр. *смејати се кривећи уста, кезећи се.*

кѐнгӯр и **кѐнгур** м зоол. *аустралијски сисар биљојед* Macropus giganteus *из реда торбара, с кратким предњим и дугим задњим ногама, клокан.*

кенгу̀рица ж *женка кенгура.*

кенозо̀ик м геол. *млађе доба Земљиног развоја.*

кенозо̀јскӣ, -а̄, -о̄ геол. *који се односи на кенозоик:* ~ доба, ~ слој.

кентàур м грч. **1.** *биће из грчке митологије које има главу и горњи део тела као човек, а доњи део тела као коњ.* **2.** астр. (Кентаур) *сазвежђе јужне хемисфере.*

кентàурскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на кентауре:* ~ копита.

ке́њац, -њца м **а.** *магарац.* **б.** пеј. *тврдоглав човек.*

кѐњкав, -а, -о *који често кења, плачљив, болешљив:* ~ дете.

кѐњкати, -а̄м несвр. *повремено плакати, кмезити се; бити болешљив, слабуњав.*

ке́њчина и **кѐњчина** ж пеј. *аум. и пеј. од кењац.*

кѐпӗц м тур. **1.** *особа ниског раста, закржљала особа, патуљак.* **2.** *уопште оно што је мало порасло или је по природи ниског раста.*

кѐпецаст, -а, -о *закржљао, патуљаст:* ~ раст.

кр̑ м (мн. кр̏ови) **1.** *пас уопште.* **2.** пеј. *лош, рђав човек.* • **(про)терати кера** *(про)банчити иметак, (про)лумповати, (по)трошити.*

ке́ра ж *в. кер (1).*

керàмика ж грч. **а.** *израда посуђа и сл. предмета од печене глине, керамички, грнчарски занат.* **б.** зб. *керамичко грнчарско посуђе, предмети, украси.*

керàмичар м *занатлија који израђује керамичко посуђе и друге предмете.*

керàмичарка ж *жена керамичар.*

керàмичарскӣ, -ā, -ō *који се односи на керамичаре.*

керàмичкӣ, -ā, -ō **а.** *који се бави керамиком:* ~ радник. **б.** *израђен од керамике:* ~ плочица. **в.** *који се односи на керамику:* ~ изложба.

кр̏бер и **кр̀бер** м грч. **а.** мит. *троглави пас из грчког мита који чува улаз у подземни свет.* **б.** фиг. *строги чувар.*

кр̀еђӣ и **керѐђӣ,** -ā, -ō *пасји.*

кр̀еђи и **керѐђи** прил. *на керећи начин, као кер.*

керефе́ке ж мн. *лаке, забавне атрактивности, измотавања.* • **изводити, правити ~** *измотавати се.*

кр̀ина ж *ауг. и пеј. од кер.*

кр̀ић, -а и **кр̀ӣ̑ћ,** -и́ћа м *дем. и хип. од кер.*

керо̀зӣн, -и́на м грч. *прозрачна течност с плавичастим преливом која се добија из нафте и служи као гориво у возилима с карбуратором, за осветљење и сл.*

кр̀уша ж *женка кера, кучка.*

ке́рче, -ета и кр̀чета с (мн. ø; зб. им. кр̏чӣ̑д ж) *дем. од кер.*

кр̀са ж **1.** *ређица, торбица (од хартије, пластике, платна, коже и др.).* **2.** *оно што обликом подсећа на кесу (1).* **3.** фиг. *новац, имовина, богатство.* • **везати кесу** *завести штедњу, штедети.* **дрешити, одрешити кесу** *да(ва)ти новац.* **испразнити, истрести коме кесу** *измамити коме новац, направити некоме велике трошкове.* **куме, куме, изгоре ти ~** нар. *довикивање куму на свадбама да баци ситан новац деци која га купе.* **отворити кесу** *почети трошити новац.* **стиснути (стегнути) кесу** *штедети.* **стиснути се као две паре у кеси** *повући се, притајити се.*

кр̀сар м лат. ист. *управитељ области у српској средњовековној држави.*

кр̀сарош м *цепарош, лопов.*

кр̀саст, -а, -о *који је у облику кесе, налик на кесу:* ~ очни капак, ~ мрежа.

кр̀сега м мађ. зоол. *слатководна риба* Abramis ballerus.

кр̀сер м тур. *врста столарског ручног алата за тесање са сечивом на једној, а дужим ушицама на другој страни.*

кр̀серити се, -и́м се несвр. пеј. *смејати се кезећи се, церити се.*

кесѐтина ж *ауг. и пеј. од кеса.*

ке́сити (се), кр̑сӣм (се) несвр. [гл. им. ке́шење с] *в. кезити (се).*

кр̀сица ж *дем. од кеса.* • **водена ~** анат. *кесасти облик зглоба услед напомилане течности.* **жучна ~** анат. *мехур у коме се концентрише жуч,* vesica fellea. **плућна ~** анат. *крајњи огранци дисајних цеви.*

кр̀сичаст, -а, -о *који је налик на кесицу, који је у облику кесице:* ~ лице.

кр̀сӧн, -о́на м фр. грађ. **1.** *звонаста направа од челика или бетона, погодна за подводне радове.* **2.** *подводни темељ стуба грађевинских објеката.*

кесо̀ноша ж зоол. *у мн.: морске рибе* Syngnathidae *чији мужјаци носе на трбуху кесу с јајима (у јд.: таква риба).*

кр̀сӧнскӣ, -ā, -ō *који се односи на кесоне, који је у вези с радом у кесонима:* ~ болест.

кр̀стӣн, -ена м (мн. кр̀стенови и кр̀стени; зб. им. кр̀стӣње с) бот. *шумско листопадно дуготодишње дрво* Castanea sativa *велике крошње; плод тога дрвета:* дивљи ~, питоми ~. • **вадити за некога (врућ) кестен / (вруће) кестење из ватре** *радити за другога неки тежак посао; сносити последице туђе кривице.*

кестѐнар, -а́ра м *в. кестењар.*

кр̀стенаст, -а, -о *в. кестењаст.*

кестенасто- *в. кестењасто-.*

кестѐнӣк, -и́ка м *кестенова шума.*

кестѐнић м *дем. и хип. од кестен.*

кр̀стенов, -а, -о *који припада кестену, који је од кестена:* ~ дрво, ~ изданак.

кр̀стеновина ж *кестеново дрво, кестен.*

кестѐнчић м *дем. и хип. од кестен.*

кестѐнџија м (мн. ж) *в. кестенар (2).*

кр̀стењав, -а, -о *в. кестењаст.*

кестѐњар, -а́ра м **1.** *кестенова шума.* **2.** *онај који пече и продаје кестење.*

кестѐњарскӣ, -ā, -ō *који се односи на кестењаре, који припада кестењарима:* ~ киоск, ~ пећ.

кр̀стењаст, -а, -о *који је по облику сличан кестену; који је боје кестена:* ~ брада, ~ очи.

кестењасто- *као први део придевских сложеница значи да боја придева у другом делу сложенице прелази у кестењасту нијансу:* кестењастосмеђ.

кесу̀рина ж *ауг. и пеј. од кеса.*

кр̀фалија м (мн. ж) грч. ист. *поглавар града у средњовековној српској држави.*

кр̀фало с грч. жарг. *глава, памет.*

кр̀фӣр, -и́ра и **кр̀фӣр,** -а м *врста киселог млека које се добија алкохолним врењем млека, у које су додате специјалне гљивице.*

кр̀фтати, кр̑фћӗм несвр. *в. кевтати.*

кр̑ц, ке́ца м (мн. ке́чеви (кр̀чеви)) мађ. **1. а.** *најјача карта у већини карташких игара, ас.* **б.** *карташка игра, ајнц; картање уопште.* **2.** жарг. *најнижа оцена ученичког знања, јединица.* **3.** *последњи играч у колу.* • **доћи као кец на једанаест** *у право време (доћи, појавити се); добро, прикладно бити.* **упалио му (ти, јој** и сл.**)** ~ *постигао је успех.*

кр̀ца ж риб. *врста рибарске мреже.*

кр̀цеља ж мађ. *део (обично женске) одеће који се ставља спреда или преко друге одеће као заштита од прљања, прегача.*

кр̀цељица ж *дем. и хип. од кецеља.*

кр̀че, -ета с тур. *бела шиптарска полулопташта капа од ваљане вуне.*

кр̀чига ж (дат. -ги) зоол. *речна риба* Acipenser ruthenus *из пор.* Acipenseridae *хрскавичава скелета и кљунасте главе; општи назив за породицу риба* Acipenseridae.

ке́ша, -ē и **ке́шо,** -а и -ē м *стар човек, старкеља.*

кибернѐтика ж грч. *наука о законитостима тока информација и управљачким деловањима у машинама и живим организмима.*

кибернѐтичар м *стручњак који се бави кибернетиком.*

кибернѐтичкӣ, -ā, -ō *који се односи на кибернетику.*

кибӣцер, -е́ра м нем. разг. *онај који заинтересовано, навијачки прати туђе играње караша, шаха и сл., посматрач.*

кӣбицовати, -цујем (кибици́рати, -ӣцӣра́м) несвр. *заинтересовано посматрајући пратити, обично навијачки, туђе играње караша, шаха и сл.* ■ ~ **се** *заводљиво се гледати међусобно.*

кӣбла ж нем. *овећа посуда у облику кофе за обављање физиолошких потреба, обично у затворима.*

кӣван, -вна, -о **1.** *огорчен, љут, наљутит:* ~ на некога. **2.** песн. *мрзак; опак, такостан:* ~ судбина; ~ мржња.

кӣви, -ија м **1.** зоол. *мркосива птица тркачица која живи на Новом Зеланду* Apteryx, A. australis *кратког врата, закржља-*

лих крила и без репа. **2.** бот. *тропска биљка укусног сочног плода, актинидија; плод те биљке.*

кѝвно прил. *на киван начин, љутито, срдито:* ~ погледати, ~ рећи.

кѝвот м грч. црквен. *в. живот.*

кѝдати, -ам несвр. **1.** (нешто) **а.** *делити у комаде, тргати, цепати; распарчавати:* ~ све у парчад, ~ месо зубима; ~ ливаду. **б.** *прекидати нешто што је повезано, што је целовито:* ~ ланац, ~ коло. **в.** *брати, откидати:* ~ јабуке, ~ руже. **г.** *одсецати, резати:* ~ косу, ~ нокте. **2.** (с неким, с нечим) *прекидати везу, контакт, раскидати с неким, с нечим:* ~ с момком, ~ традиције. **3.** (некога) *мучити, морити, раздирати.* – Кидала ме је туга и жалост. **4.** разг. *бежати, склањати се; хитати, журити:* ~ у град. **5.** *окидати, одапињати ороз на ватреном оружју.* ■ **~ се 1.** *прекидати се, пресецати се; цепати се (о жици, концу, колони и др.).* **2.** *откидати се, одвајати се насилно, противно своје вољи.* – фиг. Из груди јој се кидао уздах. **3.** фиг. *трпети, подносити тешкоће, муке; узнемиравати се претерано, нервирати се:* ~ се од муке, ~ се због његових проблема. **4.** *претерано се напрезати, трудити се:* ~ се од рада. **5.** разг. *в. кидати (4).* • **~ нос (некоме)** *срамотити, брукати (некога).* ~ **се на резанце** *јако се нервирати.* ~ **се од плача** *много плакати.* ~ **се од смеха** *бучно се смејати.* **срце му се кида** *веома му је тешко, много пати.*

кидисáвати, -ѝсāвам несвр. *в. кидисати.*

кѝдисати, -ишēм свр. и несвр. тур. нар. **1. а.** *силовито напасти, нападати, насрнути, насртати на некога, на нешто:* ~ на стражаре. **б.** *спопасти, спопадати, салетети, салетати некога или нешто с намером да се нешто добије, навалити.* – Кидисао да иде с нама. **2. а.** *предано приступити, приступати неком послу, латити се, лаћати се некога посла:* ~ за послом. **б.** *јурнути, појурити некуд; халапљиво навалити, наваљивати (на јело, пиће).* – Свет кидиса на њега. **3.** (себи, на себе) *извршити самоубиство, убити се.*

кѝдљив, -а, -о **1.** *који се лако кида, прекида:* ~ конац. **2.** фиг. *који се секира, преосетљив:* ~ жена.

кѝднапер м енгл. *онај који киднапује, отмичар.*

кѝднаповати, -пујēм свр. и несвр. *отети, отимати кога или што ради уцене:* ~ генерала, ~ авион.

кѝднути, -нēм свр. разг. *наглo побећи, утећи, струнути:* ~ кроз прозор.

кѝјавац, -авца м *бојни отров који изазива кијање.*

кѝјавица и **кѝјавица** ж мед. *акутно запаљење слузокоже носа, изазвано најчешће назебом, хуњавица,* rhinitis, coryza.

кѝјавичав и **кѝјавичав,** -а, -о *који има кијавицу; захваћен кијавицом:* ~ дете; ~ нос.

кѝјāк м *дебела батина дебља на једном крају, тољага.*

кијáмет м тур. нар. **1.** рлг. *смак света, судњи дан.* **2.** *невреме, олуја.*

кѝјати, кѝјāм и **кѝхати,** кѝшēм (кѝхāм) несвр. *истискивати, избацивати ваздух из плућа кроз нос и уста услед надражаја слузокоже у носу, назеба, кијавице.*

кѝк м *заобљен планински врх, кук.*

кѝка ж (дат. кѝци) **1.** *сплетена коса, плетеница, витица, перчин; коса уопште.* **2.** *гушћи прамен длаке или перја на глави неких животиња.* • **дошло је до кика, хватало се за кике** *било је чупања, туче.* **зграбити (шчепати) за кику** *поступити уз употребу принуде; ухапсити, затворити.*

кикирѝки, -ија м бот. *зељаста биљка топлих предела* Arachis hypagea *из ф.* Papilionaceae *пореклом из Бразила, са јестивим плодовима; плод и семенке те биљке.*

кѝкица ж *дем. од кика.*

кѝклоп м грч. **1.** (и Киклоп) *у грчкој митологији, див с једним оком насред чела.* **2.** фиг. *човек необично великог раста, џин.*

кѝклопски, -ā, -ō *који се односи на киклопа; огроман.*

кѝкōт, -ота м узв. *звонак, весео смех, хихот.*

кикòтав, -а, -о *који се смеје кикотом; звонак, необуздан (о смеху):* ~ девојка, ~ смех.

кикòтати се, кѝкоћēм (се) несвр. *гласно, звонко се смејати, хихотати се.*

кѝкоч м зоол. *назив за неколико врста морских риба рода* Blennius.

кѝкс м (мн. -еви) енгл. *погрешка, промашај.*

киксúрати, кѝксирāм свр. и несвр. *(у)чинити кикс, промаши(ва)ти.*

кѝла[1] ж *в. килограм;* уп. кило.

кѝла[2] ж **1.** мед. *отеклина која настаје испадањем унутрашњих органа, најчешће црева под кожу и сл., брух,* hernia. **2.** *болесни израштај на телу човека или животиње, гука, тумор.* **3.** *израслина на оболелој биљци; житна болест, снет.*

кѝлав, -а, -о *који је оболео од киле, који има килу;* уп. кила[2] (1, 3): ~ човек; ~ кукуруз.

кѝлавац, -авца м *килав човек;* фиг. *спор, неспособан, лењ човек.*

килáвко м *в. килавац.*

кѝлавити се, -ѝм се и **килáвити се,** -ѝлāвим се несвр. [гл. им. -вљēње с] *напорно радити, мучити се радећи.*

кѝлавōст, -ости ж *стање онога који је килав, лењост.*

кѝлица ж *дем. од кила*[2].

кѝло с грч. *в. килограм.*

кило- грч. *префиксоид за обележавање јединица метарског система, који означује да је та јединица хиљаду пута већа од оне која је означена другим делом сложенице, нпр.* килограм, километар, киловолт итд.

кѝлобајт м рач. *јединица мере у рачунарству за величину меморије, диска, фајла и др., која износи 1024 бајта.*

кѝловāт и **кѝловат** м ел. *јединица електричне снаге од 1.000 вати.*

кѝловолт м ел. *јединица електричног напона од 1.000 волти.*

кѝлограм м грч. физ. *јединица мере за тежину од 1.000 грама.*

кѝлометар и **кѝломēтар,** -тра м физ. *мера за дужину од 1.000 метара.*

кѝлометарскӣ и **кѝломēтарскӣ,** -ā, -ō **1.** *који се односи на километар и километре:* ~ растојање. **2.** *који је дугачак километар и више; врло дуг, опширан:* ~ поље; ~ чланак.

километрáжа ж **1.** *удаљеност између одређених места изражена у километрима; број пређених километара.* **2.** *новчана накнада за службено пређени пут.*

кúлоња м пеј. *килав човек, килавац; дебео, трбушаст човек.*

килòте ж мн. фр. *доњи део женског рубља, женске гаћице.*

кѝм, кѝма и кѝма м грч. бот. **а.** *биљка* Carum carvi *са белим или ружичастим цветићима која расте по ливадама и служи за испашу и употребљава се као зачин.* **б.** *средоземна биљка* Cuminum cyminum *која се употребљава као зачин и у лекарству.*

кимòграф м грч. *апарат који графички региструје физиолошке појаве (крвни притисак, пулс, дисање и сл.).*

кимóно м (мн. с) **1. а.** *јапанска национална одећа, дугачка хаљина са широким рукавима и широким појасом око струка.* **б.** *дугачка женска хаљина слична јапанској.* **2.** (у атриб. служби, непром.) *који је са ненашивеним рукавима; који није нашивен:* ~ капут; ~ рукави.

Кúна ж *држава у источној и централној Азији.*

кúна ж *јужноамеричко зимзелено дрво* Cinchona *из ф.* Rubiaceae *из чије се коре добија кинин.*

кинђýрити, кѝнђурим несвр. [гл. им. кинђурēње с] *претерано китити, украшавати:* ~ ћерку. ■ **~ се** *китити се, украшавати се, гиздати се.*

Кѝнēз, -е́за м *припадник народа који живи у Кини.* • **правити се Кинез, Кинезом** *правити се необавештен, неупућен; не реаговати.*

кинемàскоп м грч. филм. *врста кинематографске технике за пројекцију филма на широком платну, синемаскоп.*

кинемàтика ж грч. физ. *грана теоријске механике која проучава кретање.*

кинематòграф м **1.** филм. *пројектор покретних слика; камера за снимање покретних слика.* **2.** *в. кино.*

кинематографија ж филм. **1.** *сликовно репродуковање предмета у покрету, догађаја и сл.* **2.** *филмска уметност; делатност везана за ту уметност.*

кинематòграфскӣ, -ā, -ō *који се односи на кинематографе и кинематографију; који је као код кинематографа и кинематографији:* ~ пројекција; ~ брзина.

кѝнēскӣ, -ā, -ō *који се односи на Кину и Кинезе.*

кинѐтика ж грч. физ. *део теоријске механике који обухвата динамику и статику.*

кинѐтичār м *онај који се бави кинетиком.*

кинѐтичкӣ, -ā, -ō *који се односи на кинетику; који се односи на кретање:* ~ енергија.

кѝнӣн, -и́на м фарм. *алкалоид који се добија из коре кининовог дрвета и служи као лек против маларије и др.*

кини́нов, -а, -о *који припада кинину:* ~ дрво, ~ кора.

кини́новац, -о́вца м бот. *в. кина.*

ки́но м и с (мн. с) грч. *дворана где се приказују филмови, биоскоп.*

кино- *први део полусложеница којим се казује да је нешто у вези са кинематографијом:* кино-реклама, кино-улазница.

кинòдром м грч. *спортско тркалиште за псе.*

кинòлог м *онај који се бави кинологијом; одгајивач и познавалац расних паса.*

кинолòгија ж грч. *наука о расним псима.*

кинòлошкӣ, -ā, -ō *који се односи на кинологе и кинологију.*

кинотéка ж грч. *установа која се бави скупљањем филмске документације и која приказује одабране (обично старије) филмове.*

кӣнта ж (ген. мн. кӣнтӣ) жарг. *новац, пара, динар.*

ки́нути, -нӗм свр. *в. кихнути.*

ки́њити, кӣњӣм несвр. [гл. им. ки́њење с] *задавати (некоме) тегобе, мучити (некога, нешто).* ■ ~ **се** *секирати се, бринути се, мучити се.*

кѝоск и **кӣоск** м (ген. мн. кӣо̄скā) фр. *кућица са продавницом цигарета, новина и других ситне трговачке робе постављена на тротоарима, тржницама и сл.*

кӣп, ки́па и ки́па м (мн. ки́пови) **1.** *уметнички обликован лик, фигура од гипса, дрвета, камена и сл., статуа, скулптура.* **2.** *људско тело, стас, фигура.*

Кӣпар, -пра м *острво и држава у источном делу Средоземног мора.*

кӣпār, -а́ра (кӣпār, -а) м *уметник који ваја кипове, вајар, скулптор.*

кӣпарис м грч. *зимзелени четинар, чемпрес.*

кӣпārскӣ, -ā, -ō *који се односи на кипаре и кипарство:* ~ длето, ~ машта.

кипа́рство с *кипарска уметност, вајарство.*

кӣпер и **кӣпер** м нем. *теретно возило, камион са покретном каросеријом за истовар робе.*

ки́пети јек. **ки́пјети,** ки́пӣм несвр. [гл. им. ки́пљење с] **1.** *прелиставати се преко руба посуде при јаком кључању течности; избацивати кључалу течност.* **2.** *врети, превирати под утицајем ферментата; пенити се (нпр. квасац, вино).* **3. а.** *бучати, хујати (о мору, реци).* **б.** *струјати, тећи.* – Крв му кипи у жилама. **4.** *силно избијати, извирати, навирати (о зној, сузама и сл.).* **5.** фиг. *бити у јакој снази, бујати; бити јако узрујан, узнемирен.* **6.** фиг. *обиловати нечим, врвети од нечега; бити пун нечег што се креће, тиска, комеша.*

ки́пēћӣ, -ā, -ē *који кипи, кључа; ускомешан, узбуркан.*

кѝпић, -а и **кѝпӣћ,** -и́ћа м *дем. и хип. од кип.*

кипоре́зац, -е́сца м *в. кипар.*

кѝптати, кѝптӣм несвр. *кипјети, кипети.*

кѝптети јек. **кѝптјети,** -тӣм несвр. *в. кипети (4, 5, 6).*

кѝпӯћ, -у́ћа, -у́ће *в. кипећи.*

кӣр и **кӣр** м непром. грч. арх. *титула уз име: господин.*

кирàџија и **кира́џија** м (мн. ж) тур. *закупац стана, станар.*

киретáжа ж фр. мед. *стругање, чишћење материце хируршким инструментом, киретом (приликом побачаја и др.).*

кѝрӣ, -ија м физ. *јединица за мерење радиоактивности.*

кѝрија ж тур. **1.** *новчана накнада за коришћење изнајмљене куће, стана и сл., станарина.* **2.** *право привременог коришћења неког добра уз накнаду, закуп, најам:* издати под кирију (кућу, коње и сл.). **3.** *најамни рад с властитом стоком, кријање:* отићи у кирију.

кирѝјати, -ām несвр. **1.** *радити као кириџија, превозити туђу робу, товар уопште:* ~ са коњима. **2.** *радити на надницу, надничити.*

кирѝјāш, -а́ша м тур. *в. кириџија.*

кирија́шити, -ѝјāшӣм несвр. *в. кријати.*

кирѝјāшкӣ, -ā, -ō *који се односи на кријаше:* ~ кола.

кӣријум м хем. *вештачки добијен хемијски елемената, радиоактивни метал (назван по Пјеру и Марији Кири).*

кирѝџија м (мн. ж) тур. *онај који се бави превозом туђе робе, товара и сл. обично својим колима, коњима, лађом и сл.*

кирџѝјати, -ām несвр. *в. кријати (1).*

кирѝџијскӣ, -а, -о *који се односи на кириџије.*

кѝрург м *в. хирург.*

кирург- *в. хирург-.*

кѝруршкӣ, -ā, -ō *в. хируршки.*

кӣселаст, -а, -о *в. киселкаст.*

кӣселасто прил. *в. киселкасто.*

киселѝна ж **1.** *оно што је кисело, што има кисео укус; киселина састојак нечега:* желудачна ~, ~ грожђа. **2.** *кисео укус или мирис:* ~ зноја. **3.** хем. *хемијски спој киселог укуса, који растопљен у води отпушта само водоникове јоне:* сумпорна ~, азотна ~.

кӣселити, -ӣм несвр. [гл. им. кӣсељӗње с] **1.** *чинити да нешто добије кисео укус или да се конзервира (додавањем киселине):* ~ краставце, ~ паприке. **2.** *изазивати врење помоћу квасца:* ~ хлеб квасцем, ~ млеко. **3.** *држати у води или некој другој течности, потапати да омекша:* ~ ноге у лавору, ~ рубље. ■ ~ **се** **1.** *омекшавати се, размекшавати се (у води и сл.):* кисели се лан, киселе се опанке. **2.** фиг. *дуже се задржавати, остајати дуже времена негде (без нужде):* ~ се цео дан у кревету.

кӣселица ж **1. а.** *кисела чорба, јуха.* **б.** *кисело млеко.* **2. а.** *напитак киселкаста укуса справљен од преврелог брашна или мекиња, боза.* **б.** *кисела, минерална вода.* **в.** *кисело вино.* **г.** *вински талог на дну бурета, стреш.* **3.** *в. киселак (1).*

кисѐлӣш, -и́ша м **1.** *кисело (обично слабије) вино.* **2.** *укисељено поврће, туршија:* тегле пуне киселиша. **3.** *растиње киселе укуса.*

кӣселкаст, -а, -о **1.** *који мало киси, накисео:* ~ хлеб, ~ вино. **2.** фиг. *који одаје рђаво расположење, мрзовољу:* ~ лице, ~ смех.

кӣселкасто прил. **1.** *на киселину, као киселина:* ~ мирисати. **2.** фиг. *одајући рђаво расположење, мрзовољно:* ~ насмејати.

кӣсело прил. **1.** *с киселим мирисом, укисело:* заударати ~, ~ опојан воњ. **2.** фиг. *безвољно, мрзовољно; невесело, тужно:* ~ се смејати, ~ одговорити; ~ гледати.

кѝселōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *својство оног што је кисело, кисео укус или мирис:* ~ млека, ~ земљишта.

кисѐљāк, -а́ка м **1.** *природна минерална кисела вода; извор те воде.* **2.** бот. **а.** *назив за неколико врста киселе траве, штавеља:* Rumex acetasa, R. acetasella, R. arifolius. **б.** *биљка* Oxalis acetosella.

кисѐљача ж **1.** агр. *кисела јабука; врста киселе јабуке.* **2.** бот. *биљка* Oxalis acetosella.

кѝсео, -ела, -о (одр. кѝселӣ) **1. а.** *који природно има укус сирћета, лимуна и сл., који садржи киселину:* ~ грожђе, киселе јабуке. **б.** *који је вештачки доведен у стање киселости, укисељен, закисељен:* ~ купус, ~ млеко. **в.** *прокисао, ускисао (под утицајем бактерија).* **г.** *који има непријатан мирис киселине:* ~ задах. **2.** хем. **а.** *који садржи уљену киселину (о минералним водама):* ~ вода. **б.** *који садржи невезане силицијумске киселине:* ~ земљиште, киселе стене. **3.** *који садржи отровне састојке који негативно делују на раст дрвећа, шума:* киселе кише. **4.** фиг. *зловољан, нерасположен, мрзовољан; који одражава такво расположење:* ~ човек; ~ израз лица, ~ глас. • **девета кисела вода** *врло далеко сродство.* **загристи киселу јабуку** *прихватити се неког неугодног, мучног посла.* **кисело дрво** бот. *високо дрво* Rhus typhina.

кисеѐоник, -и́ка (кѝсӣк, -и́ка) м хем. *хемијски елемената* (O), *безбојан гас без укуса и мириса, неопходан за дисање и горење.*

кисеонѝков, -а, -о *који припада кисеонику:* ~ једињење.

кисеѐонѝчкӣ и **кисеѐонѝчнӣ,** -а, -о *који се односи на кисеоник, који садржи кисеоник:* ~ молекул, ~ гас.

кѝсити, -ӣм несвр. *имати помало кисео укус; постајати кисео.*

кѝснути, -нӗм (р. пр. кѝснуо, -ула и кѝсао, -сла) несвр. **1. а.** *бити изложен киши, постајати мокар од кише, квасити се:* ~ без кишобрана. **б.** *пропуштати кишу, прокишњавати.* **2.** *постајати кисео; имати накисео укус, киснити.* **3.** *дизати се, расти (под утицајем љубичног врења), ускисавати (о тесту, хлебу и сл.).*

кѝст м рус. **1.** *сликарска четкица, кичица; четкица за бојење.* **2.** фиг. *начин, техника сликања, сликарски стил; вештина сликања.*

кѝт[1], -а и кѝта м (мн. кѝтови и кѝтови) грч. зоол. *ред великих риболиких морских сисара* Cetacea; *назив за појединe врсте тога рода:* глатки китови, гренландски ~, китови плочани.

кѝт[2] м нем. *мека, лепљива смеса минијума или креде и фирнајса која служи за чврсто повезивање материјала.*

кѝт[3] узв. (обично поновљено) *за одбијање јагњади, телади или уопште терања стоке.*

кѝта ж **1. а.** *свежањ, снопић цвећа, букет:* ~ босиљка, ~ љубичице. **б.** *свежањ струкова, влати (траве, жита), руковет; свежањ гранчица, лишћа и сл.:* ~ сламки, ~ лишћа. **2.** *гроздаста цваст у биљака; клас (житних биљака).* **3. а.** *гранчица с лишћем или плодом:* ~ маслине, ~ бораније. **б.** *горњи део дрвета, круна, крошња.* **4. а.** *в. кићанка (1):* долама са златним китама, узда с црвеним китама. **б.** *гушћи прамен длаке или перја на репу неких животиња.* **в.** *кићанка под вратом козе.* **5.** *скуп, група одабраних (најбољих или најлепших у скупу) људи; уопште скуп, група лица која се виде у близини:* ~ дивне браће, ~ девојака; ~ сватова. **6.** књиж. *в. китица (2):* ~ стихова, ~ песама. **7.** нар. *накит за главу од бисера или дуката.* **8.** фам. *еуфемистичан назив за мушки полни орган.* • **~ и сватови** *кићени сватови, лепи сватови.*

кѝтан, -тна, -о **1.** *пун кѝтā (лишћа, цвећа, плодова):* ~ маслина, ~ грање, китне шуме. **2.** *окићен, украшен, китњаст; пун цвећа, дрвећа, леј, раскошан (о пределу):* ~ одело, ~ коњ, ~ хаљина; ~ башча, ~ ливада.

кѝтара и **китáра** ж грч. *жичани музички инструмент старих Грка, сличан лири; гитара.*

кѝтаст, -а, -о *који је као кита, сличан киту; китњаст:* ~ реп, китасте прси ћурана.

кѝтāш, -а́ша м бот. **а.** *врста биљке* Heteropogon contorturs. **б.** *в. метлаш* Sorghum vulgare.

китѝна и **кѝтина** ж **1. а.** *снег који се задржава на гранама дрвећа.* **б.** *цветови, цвеће на гранама воћа; густо лиснато грање.* **2.** бот. *врста јасмина* Chionanthus.

кѝтити, -ӣм несвр. [гл. им. кѝћӗње с] **1. а.** *чинити да неко или нешто лепше изгледа (стављањем украса), украшавати, гиздати:* ~ девојку, ~ јелку. **б.** *давати нечему лепши изглед, красити.* – Венац јој кити чело. **2.** *везивати у киту, правити киту, букет.* **3.** фиг. **а.** *говорити, писати, певати употребљавајући биране речи.* **б.** *истицати нечије врлине, хвалити некога.* ■ **~ се 1. а.** *украшавати се, улепшавати се, гиздати се; кинђурити се.* **б.** фиг. *поносити се, дичити се:* ~ се својим потомством, ~ се омладином. **2.** *скривати се иза нечега, камуфлирати се, маскирати се:* ~ се патриотским фразама. • **китити се туђим перјем** *присвајати туђе заслуге, туђу духовну својину.*

кѝтица ж **1.** *дем. и хип. од кита.* **2.** књиж. *неколико стихова који чине целину, строфа.* **3.** књиж. *неколико мањих текстова датих заједно, руковет:* ~ народних пословица. **4.** *в. кичица (2).* **5.** бот. *в. кичица (4).*

кѝтка ж *в. кита (1, 2, 3, 4а и б).*

кѝткати (се), -а̄м (се) несвр. *у дем. значењу: китити (се).*

кѝтно прил. *в. китњасто:* ~ обучен, ~ говорити.

кѝтња и **кѝтња** ж *кићење, украшавање, дотеривање; кицошење, кинђурење; накит, украс.*

кѝтњāк м бот. *врста храста* Quercus robur *и* Q. sessiliflorae.

кѝтњаст, -а, -о **1.** *украшен китама, кићанкама, накитом, шарама и сл., искићен, урешен:* ~ ћилим, ~ гарда, ~ одело. **2.** *који пада у очи лепотом, красан, диван:* ~ дружина, ~ кућа. **3.** *који има украса, квачица, цифрасти (о словима и рукопису).* **4.** фиг. *протканн лепим, бираним речима (о говору, тексту, стилу и сл.); који има много стилских, реторских фраза, цифрасти:* ~ стил, ~ разговор; китњасте речи, китњасте фразе. **5.** *на коме има много лишћа, гранчица, цветова, плодова који висе као китe; у коме има много лиснатог дрвећа (о шуми); обрастао зеленилом и цвећем:* ~ липа, ~ врт, китњасти брежуљци. **6.** *обрастао густом длаком или перјем:* ~ реп.

кѝтњасто прил. **1.** *накинђурено, гиздаво, раскошно; са превише украса, шара, цифрасто:* ~ обучен; ~ исписати. **2.** фиг. *бираним речима, речито; са много стилских фигура, фраза, реторски:* ~ говорити, ~ писати.

кѝтњача (кѝтњача) ж бот. *врста јагоде* Fragaria moschata *крупног мирисног плода.*

кѝтов, -а, -о *који припада киту, који се односи на кита:* ~ трбух, ~ маст. • **~ ваш, уш** зоол. *љуснаста ваш која живи закачена за китову кожу.*

кѝтовати, -тујēм несвр. *лепити, учвршћивати нешто китом:* ~ прозоре, ~ чамац.

кѝтолōв и **китòлов** м *лов на китове.*

кѝтолōван и **китòлован,** -вна, -о (обично одр.) *који се односи на китолов:* китоловна флота, китоловни чамац.

китолóвац и **китолòвац,** -óвца м **1.** *ловац на китове.* **2.** *брод за китолов.*

китолòвачкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на китоловце:* ~ искуство.

китолóвство с *китолов.*

кѝћāнка и **кѝћāнка** ж (дат. -нци; ген. мн. -нкӣ) **1.** *свежањ, кита памучних, вунених свилених и сл. конаца спојених на једном крају који служе као украс:* капа с кићанком, узда са кићанкама. **2.** *гушћи прамен длаке или перја на репу или испод гуше неких животиња.*

кѝћāнчица и **кѝћāнчица** ж *дем. од кићанка.*

кѝћен, -а, -о **1.** *украшен, искићен, урешен; диван, леп:* ~ хаљина; ~ девојка. **2.** фиг. *в. китњаст (4):* кићене речи, кићене приче. **3.** *богат зеленилом, шумом, природним лепотама:* кићена села, кићени Срем. **4.** (у нар. песми) *окићен, гиздав:* кићени сватови.

кѝћēнка и **кѝћēнка** ж **1.** *капа с кићанком.* **2.** *гиздавица, помодарка.*

кӣћено прил. *в. китњасто:* ~ обучен; ~ причати.

кӣћеност, -ости ж *особина, својство онога који је кићен, онога што је кићено:* ~ у архитектури, ~ израза.

ки́фла ж (ген. мн. ки́флӣ) нем. *врста финог пецива (обично) срповастог облика.*

ки́флица и **кӣфлица** ж **1.** *дем. од кифла.* **2.** *врста слатког колача у облику мале кифле.*

кӣхавица и **кӣхавица** ж *в. кијавица.*

ки́хати *в. кијати.*

ки́хнути, кӣхнӗм свр. *наглим рефлексним стезањем грудног коша (услед назеба или надражаја слузокоже носа) истиснути ваздух из плућа уз гласан шум.*

кӣцош м **1.** *онај који воли да се кицоши, китњи, облачи по моди, фићфирић.* **2.** *пробирач, избирач.* **3.** агр. *врста пасуља* Vigna sinensis *шареног плода.*

кӣцошити, -ӣм несвр. [гл. им. кӣцошӗње с] *китити, улепшавати; одевати по моди.* ■ **~ се 1.** *одевати се по моди, китити се, гиздати се.* **2.** *дичити се, поносити се; разметати се.*

кӣцошкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на кицоше, који је као у кицоша:* ~ капут, ~ шешир, ~ корак.

кӣцошки прил. *на кицошки начин, као кицош:* ~ се чешљати.

кӣч, кӣча и кӣча м нем. **а.** *уметничко дело без праве вредности, творевина која се одликује неукусним, јефтиним, сладуњавим ефектима; својство такве назовиуметности.* **б.** (у атрибутској служби) непром. *баналан, сладуњав:* кич-слика, кич-песма.

кӣчаст, -а, -о *који има особине кича, уметнички безвредан:* ~ текст, ~ град.

кичѐра̄ј, -а́ја м *оно што има особине кича, неукус:* ~ у организовању прославе.

кӣчер м *онај који прави кич, лош уметник, назовиуметник.*

кӣчерскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на кич и кичере, сладуњав, неукусан:* ~ слика, ~ град.

кӣчица ж **1.** *четкица (обично сликарска), кист.* **2.** *прамен дуге длаке изнад копита на стражњем делу ноге коња.* **3.** *врх, круна крошње дрвета.* **4.** бот. *лековита биљка* Centaurium umbellatum.

кӣчма и **кӣчма** ж тур. **1.** анат. *коштани стуб дуж средине леђне стране који чини низ коштаних прирљенова у коме је смештена кичмена мождина (код човека и виших животиња),* Columna vertebralis, *хрптењача, краљешница.* **2.** фиг. *оно што представља основ, темељ (нечега):* ~ индустрије, ~ државе. • **бити без кичме** *бити поводљив, снисходљив, без сопственог става.* **имати (чврсту) кичму** *имати одлучности, држати се одважно, храбро.* **показати кичму** *заузети чврст, одлучан став.* **савијати (повијати) кичму (пред неким)** *клањати се, додворавати се (некоме).* **савити (сломити, пребити) кичму (некоме)** *покорити некога, савладати нечији отпор, нечију снагу; искрибијати.*

кӣчмен и **кӣчмен,** -а, -о **а.** (обично одр.) *који се односи на кичму:* ~ мождина, ~ стуб. **б.** фиг. *карактеран, чврст, одлучан:* ~ мушкарац.

кичмѐница и **кӣчменица** ж *в. кичма (1).*

кичмѐњāк, -а́ка и **кӣчмењӗк,** -а м (обично у мн.) *општи назив за биће (животиње и човека) из подтипа* Vertebrata *која се одликују лобањом, кичменим стубом и развијеним нервним системом, чулима и другим органима.*

кичмѐњача ж *в. кичма (1).*

кӣша ж **1.** *врста атмосферског талога, вода која у капима пада из облака.* **2.** фиг. *велика количина, мноштво, обиље (нечега):* ~ граната, ~ суза, ~ питања. • **као ~, као кише (имати, бити** и сл. **нечега)** *у великом броју, у великој количини, веома много.* **обилазити као киша око Крагујевца** *околишати, заобилазити оно главно у причи, говору.*

кӣшан, кӣшна, -о **1.** *в. кишовит (1):* ~ време, ~ јесен. **2.** *који доноси кишу, пун кише:* ~ облак. **3.** (обично одр.) *који се ствара, који постаје од кише:* кишне капи, ~ вода. **4.** (одр.) *који служи за заштиту од кише, који се носи кад пада киша:* ~ мантил, ~ огртач. • **~ алга** зоол. *зелена алга која се јавља по кори дрвећа* Pleurococus.

кишѐтина ж *аугм. и пеј. од киша.*

ки́шити, ки́шӣ и **кӣшити,** кӣшӣ несвр. безл. *падати (о киши), даждети.*

кӣшица ж *дем. и хип. од киша.*

кӣшљив, -а, -о **1.** *в. кишовит (1):* ~ дан, ~ јутро. **2.** *в. кишан (2, 3):* ~ облак, ~ локва.

кӣшница ж *природна вода настала од падања кише:* мека ~.

кӣшњача ж зоол. нар. *назив за неке животиње које наговештавају кишу (о жаби) или се јављају после кише (као што су змије, птице и сл.).*

кӣшобра̄н м *најстарија од непромочивог разапетог платна која се носи у руци и служи за заштиту од кише.*

кӣшобра̄нскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на кишобране:* ~ платно.

кишобрàнчић м *дем. и хип. од кишобран.*

кишобрàнција м (мн. ж) *занатлија који прави кишобране.*

кишòвит, -а, -о *који обилује кишом; пун кише, кишан:* ~ дан, ~ јесен; ~ облак.

кӣшомӗр јек. **кӣшомјӗр** м мет. *справа за мерење висине воденог талога, кише.*

кӣшомӗран јек. **кӣшомјӗран,** -рна, -о (одр.) *који се односи на кишомер и на мерење кише:* ~ станица, ~ податак.

кишòносан, -сна, -о *који носи кишу; који наговештава кишу:* ~ облак, ~ удар грома.

кишӯрина ж *аугм. и пеј. од киша.*

клавијатӯра ж нем. муз. **1.** *укупан број дирки на клавиру, оргуљама и сл. инструментима код којих су дирке део механизма за производење звука.* **2.** *електрични музички инструмент с клавијатуром (1) који може да подражава звук различитих инструмената.*

клàвӣр, -и́ра м нем. муз. *жичани музички инструмент на којем се тонови добијају помоћу чекића пресвучених кожом, филцем и сл. и повезаних механизмом са диркама клавијатуре, пијано.*

клавӣрист(а), -ӗ м (мн. -сти) *свирач на клавиру, пијаниста(а).*

клавӣристица ж *в. клавиристкиња.*

клавӣристкиња ж *свирачица на клавиру, пијанисткиња.*

клàвӣрскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на клавир:* ~ столица, ~ пратња.

клàда ж **1.** *одсечен, неотесан комад стабла, балван, трупац; цепаница:* букова ~, церова ~. **2.** фиг. пеј. *глуп, прост човек, простак; лењивац.* **3.** мн. ист. *најстарија (дрвена) за окивање, везивање ногу и руку;* уп. кврга (4). • **бити пијан (глуп) као клада** *бити јако пијан (глуп).* **не пада ивер далеко од кладе** *какви су родитељи таква су и деца (обично у негативном смислу).* **спавати као ~** *чврсто спавати, не будити се.* **ум царује (а) снага кладе ваља** *знање је важније од физичке снаге.*

клàдара ж нар. **1.** *велика клада, цепаница.* **2.** *дугачка шумска тестера за сечу стабала; велика секира за сечу клада.*

клàденац, -ӗнца м **1.** *извор, студенац, врело.* **2.** *бунар, зденац; цистерна, чатрња:* ђерам на кладенцу.

кладѐтина ж *аугм. и пеј. од клада.*

клàдӣво с **1.** *алатка за ковање, закуцавање ексера и сл., чекић; овећа алатка слична чекићу, маљ.* **2.** спорт. *метална кугла везана ужетом за дршку, која служи за атлетско такмичење у бацању удаљ.* **3.** анат. *једна од слушних кошчица средњег уха, чекић.*

клàдилац, -иоца м *онај који се клади, учесник у опклади.*

кладиòница и **клàдионица** ж *установа, фирма и сл. која организује клађење на спортска такмичења; просторија где се такво клађење одвија.*

клàдити се, -ӣм се несвр. [гл. им. клàђӗње с] **а.** *склапати опкладу, учествовати у клађењу.* **б.** *тврдити, гарантовати.* **в.** (у

нешто) *склапати опкладу с неким дајући залог*. **г.** *склапати опкладу типујући (на некога, не нешто):* ~ на фаворите.

кла̀дица ж *дем. од клада; клада уопште:* ~ дрва.

кла̀дња ж **1.** *сложена хрпа снопова жита, стог, крстина.* **2.** *гомила цепаница, дрва сложених у редове.*

кла́дњача ж **1.** бот. *врста гљиве која расте на трулим кладама.* **2.** зоол. *врста речне рибе.*

кладу̀рина ж *ауг. и пеј. од клада.*

кла̀душица ж бот. *врста гљива из ф.* Clavariaceae.

кла̀ђење с *гл. им од кладити се.*

кла̂ј (обично поновљено) разг. *узвик за означавање радње која се врши полако, натенане, без журбе.* – Иде он све клај, клај.

кла̀к, -а и кла̀ка м лат. *креч; малтер.*

кла̀ксон, -о́на и **кла̀ксофон** м енгл. *алармни уређај, сирена.*

кламара̀ти, -а̄м несвр. *климатати, климарати:* ~ уснама.

клами́тати (се), кла̀мӣђем (се) несвр. *климати се, клатити се.*

кла̀мпав, -а, -о *климав, лабав:* клампаве ципеле.

кла̂мфа ж нем. *двокрака гвоздена шипка за спајање греда, балвана и сл.*

кла̂н м енгл. **1. а.** ист. *родовска заједница, братство (у Шкотској и Ирској).* **б.** етн. *род, племе, братство, заједница (уопште).* **2.** фиг. *утицајна група људи везана уским личним интересима, клика.*

кла́нац, -нца м (ген. мн. кла̂на̄ца̄) **1.** геогр. *узан, издужен простор између брда и планина, теснац, клисура.* **2.** фиг. *тежак, безизлазан положај, шкрипац:* наћи се у опасном кланцу.

кла́ница и **кла̀ница** ж **1.** *зграда, просторија где се обавља клање стоке; фабрика меса и месних прерађевина.* **2.** фиг. *место где се врши масовно убијање људи, стратиште, губилиште; крвав бој, поприште борбе, крвопролиће.*

кла́ничнӣ и **кла̀ничнӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на кланицу (1):* ~ индустрија, ~ предузеће.

кла̂нскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на клан, кланове:* ~ организација.

кла̀нцати, -а̄м несвр. разг. *ићи дуго, с муком, с напором; газити по блату.* ■ ~ **се** *скитати се, базати.*

кла̀нчина ж *ауг. и пеј. од кланац.*

кла̀нчић м *дем. од кланац.*

кла̀њалица ж ист. *песма слепих просјака.*

кла̀њати, -а̄м несвр. **1.** *в. клањати се (1а, 2а).* **2.** *молити се по исламском обреду.* **3.** *чинити дубок поклон у цркви, пред иконама и сл., метанисати; молити се (у религиозном смислу).* ■ ~ **се 1. а.** (некоме, пред неким и сл.) *прегибати главу или горњи део тела (као знак поздрава, понизности, поштовања и сл.).* **б.** фиг. *повијати се, њихати се.* **2. а.** (некоме) *исказивати понизност, снисходљивост.* – Народ зна коме треба да се клања. **б.** (некоме) *служити, покоравати се; молити се (у религиозном смислу):* ~ се Богу, ~ се сунцу и месецу. **в.** (нечему) *исказивати поштовање, много ценити (нешто).* – Публика се клања умећу музичара. • **клањам се** *поздрав (грађански) као израз поштовања, понизности.* – Клањам се, господине докторе!

кла̀п узв. *узвик за означавање удара о нешто тврдо, кад лупне једно о друго или кад се нешто заклопи, затвори.*

кла̀па[1] ж жарг. *дружина, скупина; клика:* друштвена ~, певачка ~; ~ беспосличара.

кла̀па[2] ж нем. филм. *нарочита направа са ударним делом одозго која служи за обележавање почетка снимања појединих кадрова филма.*

кла̀па[3] узв. *в. клап (1).*

кла̀павица ж **1.** нар. *лајавица, суснежица.* **2.** зоол. **а.** *врста шкољке.* **б.** *у мн.: породица шкољки* Myidae *(у јд.: шкољка из те породице).*

клапа̀рало с (м) (мн. с) **1.** *оно што клапара, удара, тандрче.* **2.** *брбљивац, блебетало.*

клапа̀рати, -а̄м несвр. *ударањем у нешто производити лупу, клопот, клопарати, тандркати.*

кла̀пати, кла̀па̄(м) несвр. (према нем.) разг. (често безл.) **а.** *бити у реду, ићи добро, како треба.* – Негде нешто „не клапа“ (Политика). **б.** *бити тачан, одговарати, подударати се.* – Све је клапало. И опис и јавка (Давичо).

кла̀пина и **кла̀пина** ж *зелена кора, љуска плода неких воћака (ораха, бадема и сл.).*

кла̀пити, -ӣм свр. нар. *ударити, треснути, клепити.*

кла̀пкати, -а̄м несвр. *у дем. значењу: клапати.* – Папуче клапкају.

кла̀пна ж нем. **1.** *в. вентил (1):* ~ на пећи. **2.** *део механизма који служи за затварање или отварање неког отвора, укључивање или искључивање неког уређаја:* ~ на свирали, ~ на телефону. **3.** *продужени део корица књиге који се превија према унутрашњости књиге.* **4.** филм. *в. клапа*[2].

кла̀пнути, -нӗм свр. нар. *в. клапити.*

кла̀птати, кла̀пћем несвр. *клепетати, клепетати; лупати, клопарати:* ~ кљуном, ~ ципелама.

кларӣнӗт, -е́та м фр. итал. муз. *дрвени дувачки инструмент који се на доњем крају шири.*

кларинӗтист(а), -ӗ м (мн. -сти) *свирач на кларинету.*

кла̂с м (мн. кла̂сови; зб. им. кла̂сје с) **1.** бот. *гроздаста цваст на врху стабљике жита (пшенице, јечма, ражи и сл.); плод који се развија из такве цвасти.* **2. а.** *клип кукуруза са зрном; окруњени клип кукуруза, окомак.* **б.** *кукурузна реса, метлица.*

кла̂са и **кла̀са** ж лат. **1. а.** *група, слој људи у историјски одређеном друштвеном систему која се разликује по свом положају и по својој улози у организацији рада:* радничка ~, ~ експлоататора, капиталистичка ~. **б.** *група људи исто занимања, друштвеног положаја и сл., сталеж:* трговачка ~, чиновничка ~. **2. а.** *појмови, предмети који по својим својствима чине посебан раздео, врста, група:* две класе стручњака. **б.** биол. *јединица у класификацији биљака и животиња, разред.* **3. а.** *степен вредности, квалитета и сл., категорија; изузетан квалитет:* прва ~ земље, малина прве класе. **б.** *степен напредовања у служби; службенички разред.* **в.** *степен појединих чинова у војсци:* капетан I класе. **4.** *посебно одељење за смештај и превоз путника обележено према степену удобности, разред:* два вагона I класе, возити се II класом. **5. а.** *они који су исто годиште; војни обвезници исте позива.* **б.** *генерација ученика исте одељења и школе:* нова ~ пилота. **6.** мат. *група од три цифре при писању и именовању већих бројева:* ~ јединица, ~ милиона.

кла́сак, -ска м бот. *дем. и хип. од клас (1); клас (1).*

кла̂сан, -сна, -о *који се односи на клас, прекривен класјем:* ~ поље.

кла̂саст, -а, -о **1.** *који подсећа на клас (1), сличан класу (1):* ~ грозд. **2.** *в. класат:* ~ јечам, ~ кукуруз.

кла̀сат, -а, -о *који је са класом, искласао; пун (једрог) класја:* ~ јечам, ~ жито, ~ поље.

кла̀сати, -а̄м несвр. (свр.) *добијати (добити) класове, развијати клас (развити) (о житу, о кукурузу).*

кла̀сача ж бот. *назив за разне врсте биљака из рода власуља* Bromus.

кла̀сик м лат. **1. а.** *врхунски стваралац у каквој области уметности или науке, чије дело представља трајни допринос уметности или науци.* **б.** *писац старе грчке или римске књижевности.* **2.** ист. *припадник највише класе у старом Риму.*

кла̀сика ж *уметничко или научно остварење врхунског карактера које представља трајан допринос уметности или науци; таква дела у уметности или науци старих Грка или Римљана:* грчка ~, руска.~

класи́рати, кла̀сӣра̄м свр. и несвр. *разврста(ва)ти, (раз)делити у класе према одређеном критеријуму:* ~ малину, ~ земљиште.

кла̀сић, -а и **кла̀сӣћ,** -и́ћа м *дем. и хип. од клас.*

класифѝкатор м *онај који класификује, разврстава на класе, групе.*

класификáција ж лат. *разврставање на класе, групе према одређеним критеријумима, подела; процењивање вредности квалитета, оцена:* ~ факата; ~ ученика.

клàсификациóнӣ, -ā, -ō *који се односи на класификацију:* ~ суд, ~ период.

класѝфиковати и **клàсификовати,** -кујēм (класифици́рати, -ѝцӣрām) свр. и несвр. *разврста(ва)ти у класе, групе према одређеним својствима, особинама, вредности и сл.:* ~ имања, ~ стене, ~ рукописе.

класѝцизам, -зма м **1.** *правац у књижевности и уметности уопште настао у XVII и XVIII веку, који се одликује естетским правилима карактеристичним за дела класичне, античке културе.* **2.** *лепота, савршенство у књижевности и уметности уопште које се заснива на једноставности, јасноћи, природности, типизираности, својственој античким делима.*

класѝцист(а), -ē м (мн. -сти) *представник класицизма; присталица класичне књижевности и уметности:* учени ~, портрети класициста.

класѝцистика ж *в. класицизам.*

класѝцистичан, -чна, -о и **класѝцистичкӣ,** -ā, -ō *који се односи на класицизам и класицисте, својствен класицизму и класицистима:* ~ формирање, ~ подела.

клàсичан, -чна, -о **1. а.** *који се односи на старе Грке и Римљане, на њихову уметност, културу, језике и сл., антички:* ~ право, ~ наука, ~ језик, ~ филологија. **б.** *својствен остварењима високог уметничког или научног домета:* ~ дело, ~ музика. **в.** *који има правилну форму, савршен:* ~ књижевни језик, ~ лепота. **2.** *типичан за некога; очигледан:* ~ пример политичара, ~ понашање Немачке; ~ доказ. **3.** *устаљен, традиционалан; старински:* ~ начин веслања, ~ балет; ~ начин кувања.

клàсичāр м **1.** *проучавалац класичних језика, класичне уметности.* **2.** *в. класик (1):* ~ по духу, ~ по култури.

клàсичāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на класичаре; класицистички:* ~ књижевност, класичарске песме; класичарске претензије.

клàсично прил. *на класичан начин, у класичном духу; узорно, савршено; типично:* ~ писати, ~ грађен мушкарац, ~ уображена госпођа.

клàсичнōст, -ости ж *својство онога што је класично, што се односи на класичну књижевност; лепота, савршенство:* грчка ~, ~ дела, ~ покрета, доба класичности.

клàснӣ, -ā, -ō **1.** *који се односи на друштвене класе, на њихов међусобни однос; који се односи на одређену друштвену класу, њену идеологију:* ~ борба, ~ сукоб, класне разлике; ~ свест, ~ терор. **2.** *који је високе вредности, квалитетан:* ~ играч, ~ тенис. **3.** *који припада истој класи, генерацији, разреду:* ~ друг, ~ колега.

клàсно прил. *у класном смислу:* учинити ~ свесним (некога).

клàсуља ж бот. *биљка сродна јечму* Hordeum murinum *из ф.* Gramina.

клатàрати (се), -āм (се) несвр. разг. *клатити (се).*

клатáрити (се), клàтāрӣм (се) несвр. разг. *млатарати, клатити:* ~ ногом. ■ ~ **се 1.** *њихати се, клатити се.* **2.** *ићи лагано, с напором, вући се:* ~ се од села до села. **3.** *потуцати се, вуцарати се:* ~ се по кафанама.

клàти, кṑљēм несвр. [гл. им. клáње с] **1.** *усмрћивати (ножем или сл.) пресецајући грло, гркљан; убијати, уништавати уопште.* **2.** *упризати зубима, уједати.* **3.** *држати, штипати (о диму, јаком мирису и сл.).* **4. а.** *стезати, жуљати; задавати бол, физичку нелагодност.* **б.** *мучити, морити.* – Коље ме нека мука у души. ■ ~ **се 1.** *убијати се међусобно ножем или сл., тући се.* **2.** *свађати се, гложити се:* ~ се око власти.

клáтити, клàтӣм несвр. [гл. им. клáћење с] (нешто, нечим) *њихати, љуљати; климати:* ~ главом и раменима. ■ ~ **се 1.** *њихати се, љуљати се; климати се, дрмати се (нпр. о зубу).* **2.** *ићи, кретати се њишући се; ићи тромо, вући се; тетурати се:* ~ се при ходу, ~ се као пијани.

клáтно с (ген. мн. клáтнā и клàтāнā) **1.** физ. *чврсто тело које изведено из равнотеже осцилира под утицајем гравитације око хоризонталне осе.* **2. а.** *звечак у звона, бренце.* **б.** *шеталица на зидном часовнику.*

клàузула ж лат. **1.** правн. *посебна одредба, члан у неком правном акту којим се условљава његово извршење:* ~ Хашке конференције. **2.** *примедба, напомена у неком акту, документу и сл.*

клаузýра ж лат. **а.** *део католичког самостана у који немају приступа световна лица.* **б.** *време које редовници у самостану проводе у осамљености, молитви и размишљању.*

клàустар, -стра м лат. *двориште у католичком самостану (обично са аркадама); самостан.*

клаустрофòбија ж лат.-грч. *страх од боравка у затвореном, малом простору.*

клаустрофòбичан, -чна, -о *који се односи на клаустрофобију, који потиче од клаустрофобије:* ~ страх, ~ комедија.

клàцкалица (клàцкавица) ж *греда, даска за љуљање (обично као дечја направа) са ослонцем на средини, која се као двокрака покреће наизменично наниже и навише.*

клàцкати, -āм несвр. **1.** *клатити, дрмати, љуљати:* ~ колац, ~ зуб. **2.** *ићи, кретати се споро клатећи се.* ■ ~ **се 1.** *клатити се, дрмати се; љуљати се на клацкалици.* **2.** *возити се, јахати и сл. клатећи се, дрмусајући се због неравног пута, невеште вожње и сл.:* ~ се у путничком возу.

клàчина ж *место где се пече или пази клак, кречана, вапеница.*

клàшња ж нар. (обично у мн.) **1.** *вунена тканина домаће израде, сукно.* **2.** *простирка од вуне, пањава.* **3.** *врста дебелих вунених чарапа; врста вунених доколеница.* **4.** *сукнене чакшире.* **5. а.** *навлака од коже за конопац или каиш у запрежној опреми да не би жуљао коња.* **б.** *стеља испод самара.*

клàштрити, -ӣм несвр. *поткресивати, кресати гране на воћкама, дрвећу.*

клéвета и **клèвета** ж *злонамерна лаж, измишљотина којом се неко окривљује за нешто, лажна оптужба.*

клевèтало с и м (мн. с) *особа која некога клевеће, клеветник.*

клевèтати, клèвећēм и клевèтām несвр. *ширити клевете о некоме, злонамерно говорити о некоме ружно, пањкати, опадати.*

клèветнӣк м *онај који клевеће, шири клевете.*

клèветница ж *она која клевеће, шири клевете.*

клèветничкӣ, -ā, -ō *који се односи на клеветнике и клевете; заснован на клеветама:* ~ оптужба, ~ хајка.

клèветнӣштво с *склоност клеветању, клеветничко деловање.*

клéка и **клéка** ж бот. **1.** *четинарски жбун или дрво* Juniperus communis *чији се бобичасти плодови употребљавају у лекарству и за прављење ракије клековаче, вења; плод те биљке.* **2.** *кривуљ* Pinus mughus. **3.** (клéка) *в. клековача.*

клéка ж *в. клековача.*

клèкиња ж *плод клеке, бобица.*

клèкнути, клèкнēм (аор. клèкнӯ и клèче; имп. клèкни; р. пр. клèкнуо, -ула и клèкао, -кла; пр. пр. клèкнӯвши (клèкāвши); трп. ø) свр. **1.** *спустити се на колена:* ~ пред мајку. **2.** фиг. *покорити се, починити се некоме:* ~ пред непријатељем. **3.** фиг. *физички ослабити, малаксати; клонути духом, поклекнути.*

клèков, -а, -о *који се односи на клеку (1), који припада клеки (1):* ~ кóлац, ~ жбуње.

клèковача ж *ракија ароматизована клековом бобицом.*

клèковина ж **1.** *клеков жбун, клеково дрво (као грађа, гориво).* **2.** бот. **а.** *в. клека (1).* **б.** *в. кривуљ* Pinus mughus.

клéмпа[1] м *онај који има клемпаве уши;* уп. клемпо.

кле́мпа² ж *ударац одаје̄тим пр̏стом по уху, звр̄чка:* ударити клемпу, делити клемпе.

кле́мпав, -а, -о **а.** *сȉуштен надоле, по̄вијен (о ушима); који има та̏кве уши:* клемпаве уши; ~ пас. **б.** *који је изгу̏био фо̀рму, који о̏ушт̄ено виси:* ~ капа, ~ шешир.

клемпа́вко м (мн. ø) *онај који има клемпа̄ве уши.*

кле́мпаво прил. *о̏ушт̄ено, млита̄во.*

кле́мпавōст, -ости ж *особина, ста̏ње оно̄га који је клемпа̄в.*

кле́мпаст, -а, -о *в. клемпа̄в.*

кле́мпо, -а и -ē и **кле́мпоња,** -ē м *онај који има клемпа̄ве уши;* уп. клемпа[1].

кле̏н[1], клѐна м (мн. клѐнови) зоол. *врста речне рибе* Leuciscus cephalus *чије месо има мно̄го ко̏стију.*

кле̏н[2], клѐна м (мн. клѐнови) бот. *дрво* Acer campestre, *једна од најче̏шћих врста рода јавора.*

клѐнӣк, -и́ка м *кленова шума, га̄ј.*

клѐнӣћ[1], -и́ћа и **клѐнић,** -а м зоол. *дем. и хип. од клен[1].*

клѐнӣћ[2], -и́ћа и **клѐнић,** -а м бот. *дем. и хип. од клен[2].*

клѐнов, -а, -о *који се односи на клен[2], начињен од клена[2], кленовине:* ~ штап, ~ шиљак, ~ грана.

клѐновина ж *кленово дрво (као гра̄ђа и го̄риво).*

кле̏ње с (мн. ø) *зб. им. од клен[2]; кленова шума.*

кле̏п узв. *узвик којим се по̄дражава ту̏п удара̄ц по нечему.*

кле̏па ж *ударање у звона, звоњава:* ~ звона.

клѐпало с **1. а.** *даска или ме̏тална пло̄ча у коју се удара и тиме даје знак за нешто:* ударати у клепало, ~ огласи службу божју. **б.** *звоно на сто̏ци, клепе̏туша, меденица.* **2.** пеј. *онај који мно̄го при̏ча, клепе̏тало, блебе̏тало.*

клѐпати, -а̄м (клепа́мо и клѐпа̄мо) несвр. **1.** *кујући, ударајући чекићем оштри̏ти (мотику, секиру и сл.); ко̏ткивати (косу).* **2.** *оштри̏ти, чини̏ти хра̏павим млински камен.* **3.** *ударати у клепало (1а):* ~ на јутрењу. **4.** *клепе̏тати, шкљоцати:* ~ зубима. **5.** експр. *пи̏сати (обично стихове) невешто, пискара̏ти:* ~ стихове по новинама.

кле́пац, -пца м *чекић (за ко̏ткивање косе); чекић (за оштрење воденичког камена).*

клѐпа̄ч, -а́ча м *онај који клепа, ко̏ткива косу.*

кле̏пе̄т м **1.** *звук који наста̏је ударањем једно̄г предме̏та о другӣ; клопа̏рање:* ~ нанула, ~ чекића. **2.** *брбља̏ње, наклапа̏ње:* ~ речи.

клепѐтав, -а, -о *који клепе̏ће, који ода̏је клепе̏т:* ~ кљун, ~ глас.

клепѐтало с **1.** *в. клепало (1).* **2.** *уопште̏ оно што производи клепе̏т, што клепе̏ће.* **3.** (ређе м (мн. с) пеј. *брбљивац, наклапало.*

клепѐта̄љка ж *дрвена на̏права за ла̏шење пти̏ца, чегрта̄љка.*

клепѐтати, клèпећēм несвр. **1. а.** *ствара̏ти, одава̏ти клепе̏т; клопа̏рати, лупа̏ти:* ~ папучама. Воденица клепеће. **б.** *производи̏ти реске, учестале звуке, штекта̏ти.* – Клепеће митраљез. **в.** *звони̏ти, клепа̏ти (о звону).* **2.** пеј. *мно̄го и бесмислено го̏вори̏ти, брбља̏ти.*

клепѐтац, -ца̀ м **а.** *клатно звона, звечак.* **б.** *чекета̏ло у млину које удара у жрвањ и по̏треса кош.*

клепѐтуша ж **1.** *звоно које се веша сто̏ци о врат.* **2.** фиг. *брбљивица, то̀рокуша; блебе̏тало.* **3.** зоол. *в. звечарка (1).*

кле̏пити, -и́м свр. нар. експр. *уда̏рити, лупи̏ти, клепну̏ти:* ~ шаком по глави.

кле̏пка ж **1.** *в. клепе̏туша (1).* **2.** *в. клепало (1а).*

кле̏пнути, -нḕм свр. нар. експр. **1.** *уда̏рити, лупи̏ти, тресну̏ти (нека̄):* ~ по глави, ~ по образу. **2.** *произвести̏ клепе̏т, звук.*

кле̏псидра ж грч. *античка сто̏рава за мерење времена, водени или пе̏шчани са̏т.*

клѐптати, клèпћēм несвр. **1.** *в. клепета̏ти (1).* **2.** *ударцима чекића ко̏ткивати, клепа̏ти:* ~ косу.

клептòман, -а и **клептòма̄н,** -а́на м *човек који па̏ти од клептоманије.*

клептома̀нија ж грч. мед. *психички по̀ремећај који се испо̀љава као болесна склоност кра̄ђи.*

клептòма̄нка ж *женска особа клепто̀ман.*

клептòма̄нскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на клепто̀мане:* ~ нагон, ~ болест.

клēр м зб. грч. *свеште̏нички ста̏леж, свеште̏нство:* католички ~, православни ~.

клēрик м **а.** *ученик семени̏шта, свеште̏нички при̏правник.* **б.** *при̏падник клера, свеште̏ник.*

клерӣка̄л, -а́ла м *в. клерикалац.*

клēрика̄лан, -лна, -о *који се односи на клер, свеште̏нички; који се односи на клерикализам:* ~ странка; ~ дух.

клерика́лац, -лца м *при̏сталица, по̀борник клерикализма.*

клерикали̏зам, -зма м *по̀литичка те̏жња јаком у̏тицају цркве и свеште̏нства, искори̏шћавање у̏тицаја цркве у по̀литичке сврхе:* поборник клерикализма.

клерика̀лизовати, -зујēм (клерикализи́рати, -и̏зӣра̄м) свр. и несвр. *(у)чини̏ти клерикалним, подврга̏ти, подврга̏вати у̏тицају клерикализма:* ~ народ. ■ ~ **се** *по̀ста(ја)ти клерикалан, по̀пасти, по̀падати по̀д у̏тицај клерикализма.*

клерофаши̏зам, -зма м *по̀литичка сȉрега клерикализма и фашизма.*

клерофа̀шист(а), -ē м (мн. -сти) *при̏сталица клерофашизма.*

клерофаши̏стичкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на клерофашизам и клерофашисте:* ~ елеменат.

клèса̄р, -а́ра и **клēса̄р,** -а м **1.** *мајсто̏р који клеше камен, каменорезац.* **2.** *ва̏јар, кипа̏р.*

клèса̄рскӣ и **клēса̄рскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на клесаре и клесарство:* ~ школа, ~ производ.

клеса́рство с *клесарски занат; клесарска уме̏тност.*

клèсати и **клēсати,** клèшēм несвр. **а.** *одбијајући комадиће од камена дава̏ти му жељени облик:* ~ камен. **б.** *урезива̏ти, уцрта̏вати у камен (одбијајући комадиће):* ~ натпис у камену.

клēт[1] јек. **кли̏јет** ж **1.** *посе̏бна просто̏рија у оквиру неке гра̄ђе, одаја, соба:* ~ за госте, стражарева ~. **2. а.** *кућица, колиба у виногра̏ду у којој се чувају гро̏жђе, вино и виногра̏дарске ала̏тке.* **б.** *по̀друм (винарски или сл.).* **в.** *оста̏ва у кући.*

клēт[2], -а, -о **1.** *трп. од клети.* **2.** (кад се изражава негативан став према некоме) *про̀клет, мрзак; несрећан, жалостан:* клети душмани; ~ судба. **3.** *који задивљује, чаробан, неодољив.* – Пева, његово клето грло.

клēтва ж (ген. мн. клēтвӣ и клēтāвā) **1.** *изречена жеља (обично уз при̏зивање бога), да некога задеси или пра̏ти какво зло, про̀клетство, про̀клињање.* **2.** *свечана изјава, заклетва:* погазити клетву, дати лажну клетву.

клèтвен, -а, -о *који је у вези са клетвом, којим се изриче клетва:* ~ писмо, ~ бденије.

клèтвенӣк м **1.** *онај који по̀лаже заклетву, који се куне, заклиње у нешто.* **2.** ист. *зависни феудалац, вазал; феудална земља која при̏знаје нечију врховну власт:* ~ угарског краља.

клēти и **клēти,** кȕнēм несвр. **1.** *у̀пућивати коме (чему) клетву, про̀клињати.* **2.** *ѓрдити, по̀сати.* ■ ~ **се** *тврди̏ти нешто, обавезива̏ти се по̀д заклетвом, заклиња̏ти се.*

клēтка јек. **кли̏јетка** ж **1.** *в. клет (1).* **2.** *кавез, крлетка.* **3.** анат. *срчана прѐграда, комора.*

клēтнӣк, -а м **1.** *в. клетвеник (1).* **2.** *онај ко̄га куну, про̀клетник.*

клèцав, -а, -о *који клеца; који се је̏два држи на но̄гама, изнемо̄гао:* клецава колена; клецави старац.

клѐцаво прил. *клецавим кораком, клецајући:* ~ ићи.

клѐцало с *клупица за клечање при молитви код католика.*

клѐцати[1], -ā̄м несвр. **1.** *прегибати се невољно, губити чврстину (о колену, одн. нози, при ходању, стајању); корачати уз такве прегибе колена.* **2.** *клањати се лаким савијањем колена (у молитви, из поштовања и сл.).*

клѐцати[2], -ā̄м несвр. *звонити (ударајући у једну страну звона, обично оплакујући нечију смрт и др.).*

клѐцнути, -нём свр. **1.** *невољно попустити, савити се у зглобу (о колену, одн. нози); поклецнути услед такве стања колена.* **2.** *поклонити се лаким савијањем колена.*

клéчати, -чӣм несвр. **а.** *бити на коленима, стајати ослањајући се на колена.* **б.** фиг. *бити понизан, покоран пред неким.*

клечѐћкē, клéчēћкē, клечѐћки и **клéчēћки** прил. *у клечећем положају, клечећи.*

клéшта јек. **клијѐшта** с мн. (ген. -тā̄) **1.** *металнa алатка од две слично маказама укрштене полуге која служи за вађење, стезање, сечење и сл.; уопште двокрака алатка за хватање или стезање различитих предмета:* клештима вадити зуб, пресећи жицу клештима, клештима вадити ексере; царинска ~. **2.** *направа за хватање дивљачи, рибе и др.* **3.** зоол. анат. *орган појединих животиња подешен за хватање плена, узимање хране и сл., штипаљке.* **4.** воj. *положај војне јединице распоређене са стране супротивника у два крака, маказе:* запасти у ~. **5.** спорт. *начин хватања лопте у ватерполу кад је лопта притиснута између длана и подлактице.* • **доћи у клешта** *досећи у тежак положај.* **држати (имати и сл.) кога у клештима** *држати кога у зависности.* **клештима извлачити, (из)вући речи од некога** *једва, на силу навести, наводити некога да проговори.*

клѝберити се (клѝбити се), -ӣм се несвр. експр. *смешкати се подругљиво, церити се, кезити се.*

клѝзав, -а, -о **1.** *који је глатке површине, на коме се може лако оклизнути; који лако исклизне, измицати из нечега:* ~ пут, ~ под; ~ риба, клизаве очи. **2.** фиг. **а.** *несигуран, неизвестан, ризичан; на коме се може морално посрнути.* **б.** *несигуран, непоуздан; варљив:* ~ метода естетског испитивања, ~ сећање сведока. **3.** екон. *променљив, непостојан:* клизаве цене у трговини.

клѝзавица ж *клизаво тло, клизав пут; залеђен пут, поледица.*

клѝзавōст, -ости с *стање, особина онога што је клизаво, клисκост:* ~ пута, ~ тела.

клѝзак, -ска, -о *в. клизав.*

клѝзалѝште и **клѝзалѝште** с *терен прекривен ледом уређен за клизање на клизаљкама:* зимско ~.

клѝзāљка ж (дат. -љци; ген. мн. -љкī) **1.** (обично у мн.) спорт. *специјална ципела са причвршћеном челичном шином, која служи за клизање по леду.* **2.** *стаза по којој се клиза.*

клѝзати, -ā̄м и **клѝзати,** клѝжēм несвр. **1.** *в. клизати се (1):* по расквашеној земљи. **2.** *в. клизити.* ■ **~ се 1. а.** *кретати се по залеђеној или другој каквој клизавој површини не одвајајући се од ње, тоциљати се; кретати се по леду на клизаљкама, бавити се клизачким спортом.* **б.** *губити ослонац крећући се по леду, каквој глаткој површини, посртати, падати.* **2.** *в. клизити.* – Низ кров се клиза снег. Сузе су му се клизале по лицу. Поглед му се клизао по жени.

клѝзāч, -а́ча м (инстр. -а́чем) **1.** *онај који (се) клиза на леду; спортиста који се бави клизањем.* **2.** техн. *део уређаја, машине који омогућује да нешто клизи.*

клизā̀чица ж *она која се бави клизачким спортом.*

клѝзāчкӣ, -ā̄, -ō̄ *који се односи на клизаче и клизање:* ~ спорт, ~ такмичење, ~ утакмица.

клѝзити, -ӣм несвр. [гл. им. клѝжēње с] **1.** *померати се низ нагнуту површину под утицајем тежине; кретати се без котрљања по каквој површини, без јачег трења; лагано тећи, сливати се низ какву површину.* **2.** фиг. *западати, пропадати, увaљивати се у нешто:* ~ у издају, ~ у неморал. **3. а.** *кретати се, померати се лако, без застајања.* – Точкови кола лагано клизе. **б.** *равномерно шетати (о очима, погледу, мислима и сл.).* **в.** фиг. *лако, без тешкоћа тећи (о речима, говору); прелазити у причању, разговору неку тему без задржавања.*

клѝзнӣ, -ā̄, -ō̄ *који се односи на клизање, клижење:* ~ површина, ~ корак.

клѝзнути, -нём и **клѝзнути,** клѝзнēм свр. **1. а.** *нагло се спустити, омакнути клизећи по нечему, склизнути; исклизнути:* ~ у цев, ~ са камена; ~ као риба у воду. **б.** *направити корак, кораknути при клизању.* **2. а.** *проћи, провући се некуд лако, брзо, без заустављања; клиснути, кидnути:* ~ у ћошак, ~ у биоскоп. **б.** *нагло прећи преко нечега, прелетети (о погледу, смешку).* **в.** фиг. *пренети се, пребацити се на другу тему.* – Разговор клизну у политику.

клѝјав, -а, -о *који има способност клијања; проклијао:* ~ семенка; клијави овас.

клѝјавац, -а̄вца м бот. *први листић на биљном заметку, котиледон; клица.*

клѝјавōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *способност клијања (о семену):* изгубити ~, испитати ~.

клѝјалѝште с агр. *место уређено за клијање семена.*

клѝјати, -ā̄м несвр. *пуштати клицу (о семену); развијати се из клице, ницати (о биљкама).*

клѝјент м (ген. мн. -нāтā̄) лат. **а.** *особа коју заступа адвокат, адвокатов штићеник:* бранити свога клијента. **б.** *паци јент који се лечи код одређеног лекара:* лекар омиљен код својих клијената. **в.** *службени, пословни посетилац, странка; муштерија, купац:* директорови клијенти; берберинов ~.

клијентѐла ж зб. *клијенти:* адвокатска ~, индустријска ~.

клѝјенткиња ж *жена клијент.*

клѝк м **1. а.** *продоран људски глас, узвик, усклик:* ~ радости, ~ жалости. **б.** *поклич, позив:* ратни клици, ~ ратника. **в.** *усклици, клицање:* ~ девојака. **2.** *в. кликтај (1):* ~ врана, птичји ~. **3.** муз. *врло висок тон (у вокалној или инструменталној композицији).*

клѝка[1] ж (мн. ø) *вишеструки снажни, звонки гласови, клици, поклици, клицање:* раздрагана клика.

клѝка[2] ж фр. *ужи круг људи повезаних истим, користољубивим личним интересима и циљевима:* владајућа ~, антинародна ~.

клѝкер м нем. *стаклена, метална, глинена и сл. куглица којом се деца играју.* • **(не) раде му кликери** *(не) схвата, (не) разуме.* **прорадио му ~** *схватио је, синуло му је.*

кликѐрати се, -ā̄м се несвр. *играти се кликера.* – Деца се кликерају.

кликѐрāш, -а́ша м **1.** *играч с кликерима.* **2.** експр. *онај који брзо схвата, проницљив, бистар човек.*

кликѐрчић м *дем. и хип. од кликер.*

клѝкнути, -нём и **клѝкнути,** клѝкнēм свр. **1. а.** *огласити се кликом, ускликнути, узвикнути:* ~ од радости, ~ срдито. **б.** *рећи гласно, кликтавим гласом; позвати, зовнути гласно.* **2.** *испустити клик, кликтај (о птицама).*

клѝковати, -кујēм и **кликòвати,** клѝкујēм несвр. **1.** *оглашавати се кликама, кликати, кликтати.* – Дочекали су га кликујући. **2.** *звати, дозивати; звати у помоћ, молити.* ■ **~ се** *дозивати се.*

клѝктав, -а, -о **1.** *који кликће, који се гласно радује, раздраган:* ~ младост. **2.** *пун раздрагано сти, одушевљења, звонак, гласан:* ~ смех, ~ звоно.

клѝктавац, -а̄вца м зоол. *врста орла* Aquila pomarana.

клѝктаво прил. *са усклицима, уз кликтање; раздрагано, весело:* ~ певати, ~ причати.

клѝктāj м **1.** *продоран глас неких птица, клик:* ~ шеве, ~ жуне. **2.** *снажан, звонак људски глас, усклик; поклич, зов.*

клѝктати, клѝкћēм несвр. **1.** *испуштати клике, кликтаје, продорне гласове (о птицама).* **2.** *оглашавати се усклицима радости, усхићења, клицати.* **3.** *певати подвикујући:* ~ у сав глас.

кли̏ктāш, -а́ша м зоол. (обично у изр. **орао ~**) *врста орла* Aquila clanga.

кли̏кӯн, -а и **клику́нац,** -нца м *врста вина.*

кли̏куша ж експр. *хистерична женска особа.*

кли̏ло с *дрвени сандук с добро нађубреном земљом у коме се уз погодну температуру узгаја расад; тоња леја припремљена за расад.*

кли̏м м *покрет главе надоле у знак поздрава или одобравања:* ~ главе.

клима м грч. **1.** *просечно стање свих метеоролошких елемената (температуре, влажности, падавина и сл.) карактеристичних за један крај, земљу и др. у дужем временском периоду, поднебље:* блага ~, континентална ~, тропска ~. **2.** фиг. *стање, прилике, атмосфера:* политичка ~, ~ у култури. **3.** разг. *технички уређај за регулисање температуре у затвореном простору (најчешће за расхлађивање), клима-уређај:* купити, уградити, укључити климу.

кли̏мав, -а, -о **1. а.** *који се клима, љуља, расклиман, расклаћен:* климаве степенице, климави темељи. **б.** *који је без еластичности и чврстине, тетурав:* климаве ноге, ~ од пића. **2.** *несигуран, нестабилан:* ~ влада, ~ мир.

кли̏мавац, -а̄вца м *в. климоглавац.*

кли̏маво прил. *климајући:* кретати се ~.

кли̏мавōст, -ости ж *особина онога који је климав, онога што је климаво.*

кли̏макс и **клѝмакс** м грч. **1.** *успон, пораст чега, јаче испољавање; врхунац чега.* **2.** мед. *в. климактеријум.*

климàктēријум (климàктēрӣј, -ија) м грч. мед. *период смањивања и престанка репродуктивних способности који се посебно код жена манифестује у менопаузи престанком деловања полних жлезда.*

климактѐричан, -чна, -о **1.** *који се односи на климактеријум:* климактеричне године, климактеричне појаве. **2.** *преломан, критичан:* климактерични дани.

кли̏мало с и м (мн. с) *онај који клима главом; онај коме се тресе глава.*

климàтав, -а, -о *који се климата, климав:* ~ човек.

климàтало с и м (мн. с) *онај који се у ходу клати, климата главом или рукама.*

климàтати (се), -а̄м (се) несвр. *в. климати (се).*

кли̏мати, -а̄м несвр. **1.** *покретати се наизменично у супротним правцима, клатити се:* не клима ни тамо ни амо. **2.** експр. *ићи повијајући се час на једну час на другу страну; тумарати:* ~ за колима; ~ од сајма до сајма. **3. а.** *чинити ненамерне покрете главом надоле (од умора, поспаности).* **б.** *покретом главе изражавати сагласност, разумевање; поздрављати наклоном.* **4.** *(нечим, нешто) дрмати, мрдати:* ~ звоном, ~ ногама, ~ рамена. ■ **~ се** *клатити се, љуљати се.*

климатѝзāтор м *апарат који регулише одговарајућу температуру у просторијама.*

климатиза́ција ж *одржавање одговарајуће температуре и влажности ваздуха у просторијама помоћу климатизатора.*

климатѝгенӣ, -а̄, -ō грч. *који настаје утицајем климе:* ~ појава.

климатѝлог м *онај који се бави климатологијом.*

климатолѝгија ж грч. *наука о клими и утицају климатских услова на живот људи, животиња, биљака.*

климатѝлошкӣ, -а̄, -ō **1.** *који се односи на климатологију:* ~ изучавање, ~ расправа. **2.** *в. климатски (1):* ~ појава.

климатѝлошки прил. *на климатолошки начин; климатски:* ~ различит.

кли̏матскӣ, -а̄, -ō **1.** *који се односи на климу, који је у вези са климом:* климатске прилике, ~ појас. **2.** *који има благу климу погодну за одмор и опоравак:* ~ место, ~ лечилиште.

кли̏мēнтица ж *словенско писмо које се приписује Клименту Охридском, ћирилица.*

кли̏мнути, -нӗм *свр. према климати:* ~ главом.

климѝглавац, -а̄вца м експр. *онај који клима главом, онај који све одобрава (климајући главом).*

кли̏н м (мн. кли̏нови) **1. а.** *дрвен или гвозден штапић провучен кроз рупе ради учвршћивања неког предмета или да служи за вешање; клинац, ексер.* **б.** *дугуљаст или љуснат комад гвожђа или дрвета засечен у оштрицу на једној страни који служи за разбијање дрвета и сл.* **2. а.** *комад тканине који се при шивењу умеће ради проширења делова одеће; сличан комад тканине у облику клина (1) од којих се саставља сукња.* **б.** *уопште оно што је у облику клина (1):* ~ леда, ~ хлеба, ~ њиве. **в.** вој. *дубок узак продор у непријатељске положаје.* • **избити коме ~ из главе** *ослободити некога предрасуда, неке фикс-идеје и сл.* **(као) врбов ~ (сигуран, поуздан)** *непоуздан је, не може се на њега ослонити.* **~ се клином избија** *противника треба тући истим средствима којима се и он служи.* **ко у клин, ко у плочу** *свако на своју страну, без договора и сарадње, несложно;* **обесити о (на) ~** *занемарити, напустити.* **опити се као ~** *напити се преко мере.* **ударити, забити ~ (некоме, нечему, у нешто, између нечега)** 1) *разбити, расцепити, растурити.* 2) *онемогућити, спречити, уништити (некога, нешто).*

кли̏наст, -а, -о *који има облик клина, сличан клину:* ~ тело, ~ нос, ~ њива. • **~ писмо** *писмо старих Сумераца чија су слова клинастог облика.*

кли̏нац, кли̏нца м (ген. мн. кли̏на̄ца̄) **1. а.** *в. клин (1а):* хаљина обешена на дрвени клинац. **б.** *ексер, чавао:* заковати даску клинцима, поткивати коња клинцима. **в.** *гвоздени или дрвени зубац на каквој алатки:* ~ на дрљачи. **2.** фиг. експр. *дечак, малишан:* школски клинци. • **кога клинца** *кога врага, кога ђавола.* **ко у плочу, ко у клинац** *в. ко у клин, ко у плочу (под клин).*

кли̏ника ж (дат. -ици) грч. *болничка установа обично у оквиру медицинског факултета, која служи за лечење болесника и научна истраживања:* зубна ~, интерна ~.

кли̏ничār м *лекар који као научни радник ради на клиници.*

кли̏ничкӣ, -а̄, -ō **1.** *који се односи на клинику, који се врши на клиници:* ~ болница, ~ зграда, ~ испитивање. **2.** *који се лечи и испитује на клиници, болестан:* ~ тип, ~ случај.

кли̏нка ж (дат. -нки; ген. мн. -нкӣ) експр. *девојчица, цурица.*

кли̏нкер м нем. **1.** грађ. *јако печена цигла стакласте површине велике тврдоће и отпорности.* **2.** грађ. *сивозелене тврде грудвице добијене печењем кречњака и глине, чијим се млевењем добија цемент.* **3.** спорт. *врста чамца за такмичење.*

кли̏нцōв, -ова м експр. *крупан момак, клипан.*

кли̏нч м енгл. спорт. *држање, хватање противникових руку или тела боксера ради спречавања ударца.*

кли̏нчић, -а и **кли̏нчӣћ,** -и́ћа м **1.** *дем. од клинац или клин.* **2.** бот. **а.** *в. каранфил (а).* **б.** *в. каранфилић (2).*

кли̏н-чо́рба ж шаљ. *у нар. причи, чорба скувана с клином.*

кли̏п, кли́па м (мн. кли́пови) **1.** бот. *плод кукуруза са задебљалим вретеном дуж кога су у реду израсла зрна.* **2.** *дугуљаст предмет који изгледом подсећа на клип (1) (облица, батина, летва и сл.).* **3.** техн. *покретно ваљкасто тело у цилиндру мотора са унутрашњим сагоревањем, клипних парних машина, компресора, пумпи и сл.* • **бацити, ставити** и сл. **(некоме) клипове под ноге (точкове)** *потајно, подмукло радити против некога, ровariти.*

кли́пак, -пка м **1. а.** *дем. од клип; клип:* ~ кукуруза; ~ гвоздени. **б.** *мањић у механизму клавира који на додир дирке удара у жицу производећи звук.* **2.** *игра у којој се два такмичара превлаче на своју страну.* • **вући клипак, теглити клипка** 1) *играти се клипка;* уп. клипак (2). 2) *долазити у сукоб, свађати се.*

кли̏пан м експр. **а.** *неотесан, прилепу мушкарац; простак.* **б.** фам. *добро израстао дечак.*

кли̏пара ж *ракија од кукуруза; слаба ракија.*

кли̏пати, -а̄м несвр. *заметати, истеривати клипове (о кукурузу).*

кли̏пер м енгл. **1.** ист. *брзи прекоокеански брод на једра за превоз робе.* **2.** *велики прекоокеански авион за путнички и поштански саобраћај.*

кли̏пић, -а и **кли̏пић,** -и́ћа м *дем. од* клип.

кли̏пни, -ā, -ō *који се односи на клип (3), који ради помоћу клипа:* ~ апарат, ~ авион.

кли̏пњача ж техн. *део мотора с унутрашњим сагоревањем, клипне парне машине, компресора или пумпе који преноси силу од клипа на главну осовину.*

кли̏псати, кли̏шēм и **кли̏псати,** кли̏шēм и кли̏псам несвр. *тешко ићи, једва се вући.*

кли̏пчић м *дем. од* клип *и* клипак.

кли̏ринг и **кли̏ринг** м енгл. трг. *систем робног промета у међународној трговини у коме се роба плаћа робом, а узајамна потраживања и дуговања утврђују обрачуном, без плаћања у готову.*

кли̏ришкӣ и **кли̏ришкӣ,** -ā, -ō *који се односи на клиринг:* ~ салдо, клиришке земље.

кли̏с м **1.** *дрвена плоча заоштрена на оба краја или на једном, која се користи у истоименој дечјој игри; дечја (сеоска) игра у којој је циљ што даље штапом одбацити ту плочицу.* **2.** *једна од дугуљастих дашчица за кров, шиндра:* кров од клиса. **3.** *стрма шиљата стена; оштра стена на морској или речној обали, гребен.* **4.** *предмет, земљиште и сл. издуженог, шиљастог облика.*

кли̏сāр, -а́ра м грч. *црквени послужитељ, црквењак (у православној цркви).*

кли̏сара м и ж **1.** *в. клисар.* **2.** (ж) *старија жена која меси пошкурице, хлебчиће за нафору.*

кли̏сāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на клисаре:* ~ посао.

кли̏сати, кли̏сам несвр. *скакати, ђипати; јурити, бежати.* ■ ~ **се** *играти се клиса;* уп. клис (1).

кли̏сача ж *палица којом се одбацује клис у истоименој игри, машка.*

кли̏сити, кли̏сим свр. **1.** *нагло скочити, ђипити; истрчати, јурнути.* **2.** несвр. **а.** *брзо се кретати, ићи.* – фиг. Јесен клиси. **б.** *дизати се увис, стремити.* – Кровови кућа клисе према небу.

кли̏ска и **кли̏ска** ж **1.** *в. клизаљка (1).* **2.** *в. клизавица.*

кли̏ско прил. *в. клизаво.*

кли̏снути, кли̏снēм свр. *побећи, умаћи, утећи; одскочити, искочити.*

кли̏стӣр, -и́ра м нем. **а.** *течност која се помоћу иригатора убризгава у задње црево ради пражњења црева, клизма.* **б.** *справа за давање такве течности, иригатор.*

клисти́рати, кли̏стӣрам свр. и несвр. *да(ва)ти, убризга(ва)ти некоме клистир.*

кли̏стӣрнӣ, -ā, -ō *који се односи на клистир:* ~ цев.

кли̏стрōн, -о́на м грч. физ. *електронска цев која служи за добијање фреквенција од неколико стотина хиљада мегахерца.*

кли̏сура ж грч. **а.** *уска, дубока речна долина са високим стрмим стеновитим странама, кањон:* ~ Сутјеске, Ђердапска ~. **б.** *стена, хрид.*

кли̏сураст, -а, -о **а.** *који има изглед клисуре:* ~ долина. **б.** *каменит, стеновит:* ~ брдо, ~ острво.

клису̏рина и **кли̏сурина** ж *ауг. од* клисура.

кли̏сурица ж *дем. од* клисура.

кли̏сурскӣ, -ā, -ō *који се односи на клисуру, који припада клисури:* ~ стена, ~ планина, ~ јама.

кли̏ф м енгл. геогр. *стрма стеновита обала настала дејством таласа, стрма обалска стена.*

кли̏ца ж **1. а.** биол. *биљни заметак у семену или окцу кртоле способан да се развије у нову јединку, почетни биљни организам; изданак из кога се развија биљка:* ~ семена, ~ на кромпиру. **б.** *заметак у јајету из кога се оплођењем развија нова јединка; плод у првој фази развитка,* embrio, fetus. **2.** фиг. *прва фаза неке појаве, зачетак нечега:* ~ будућег успеха. **3.** мед. *бактерија, бацил:* заразна ~, ~ болести.

кли̏чав, -а, -о *способан за клијање (о семену).*

кли̏чавōст, -ости ж *особина и стање онога што је клицаво; клијавост.*

кли̏цāј м *гласно дозивање, поклич, клицање:* радостан ~.

кли̏цати, кли̏чēм несвр. **1. а.** *весело испољавати радост; поклицима поздрављати, одавати признање и сл.* **б.** *гласно, уз поклике упућивати поруке, казивати нешто.* **2.** *звати, дозивати.*

кли̏цин, -а, -о *који припада клици, који се односи на клицу:* ~ листић, ~ корен.

клицо̀ноша м и ж (мн. ж) *особа која у себи има клице заразне болести и може друге заразити.*

кли̏шē, -èа (кли̏шēј, -èја) м фр. **а.** штамп. *металана или дрвена плоча на којој је утиснута или уграviрана слика или цртеж за штампање.* **б.** фиг. *образац, калуп, шаблон:* стереотипни позоришни ~.

кли̏шēјскӣ, -ā, -ō *који се односи на клише(ј), шаблонски:* ~ део романа.

кли̏шӣра̀нōст, -ости ж *особина онога што је клиширано; устаљеност форме, шаблон, клише:* ~ израза.

клиши́рати, -ѝшӣрам свр. и несвр. *(на)правити, (из)радити клише; умножити, умножавати помоћу клишеа:* на клишираним страницама новина; клиширана илустрација.

кли̏шњак, -а́ка и **кли̏шњāк,** -а м зоол. *инсект тврдокрилац* Elater *из пор.* Elateridae *дугуљастог тела, који скаче, клиса, чије ларве напризају корен усева, поврћа и дрвећа, скочибуба:* браздасти ~, ватрени ~.

кло узв. (поновљено) *узвик који се чује при наглом гутању течности или при избијању, гргољењу воде.*

кло̀ака ж лат. **1.** *подземни одводни канал у канализационој мрежи; клозет, нужник.* **2.** фиг. *морална изопаченост, покварeност у друштву, средини.* **3.** анат. *кесасто проширење код водоземаца, гмизаваца, риба и птица у које се излива садржина црева и сл. продукти.*

кло̀ака̄лнӣ, -ā, -ō *који се односи на клоаку:* ~ отвор.

кло̀бу̏к[1], -а и **кло̀бӯк,** -у́ка м **а.** *мехур, мехурић који се ствара, избија на води, течности, житкој текућини и сл. испуњен ваздухом, паром, гасовима; оно што је у облику таквих мехурића, што подсећа на такве мехуриће (о диму, пари и сл.):* клобуци на површини воде, ~ дима, ~ облака. **б.** *водени мехур на кожи (од опекотина, механичког трења и сл.), плик.*

кло̀бӯк[2] -а и **кло̀бӯк,** -у́ка м **1.** *шешир са ободом око руба; капа.* **2.** бот. *горњи, полулоптасти део печурке, гливе.* **3.** зоол. *испупчена горња страна код неких врста медуза.*

кло̀бучав и **клобу̏чав,** -а, -о *који се клобуча, ствара клобуке, мехуре; мехураст, клупчаст:* ~ вода, ~ дим, ~ облак; ~ венац.

клобу́чак[1], -чка м *дем. и хип. од* клобук[1].

клобу́чак[2], -чка м *дем. и хип. од* клобук[2].

клобу̏чār, -а́ра м *онај који израђује и продаје клобуке, шеширџија.*

клобу̏чара и **клобу̏чāрка** ж бот. *у мн.: ред гљива* Hymenomycetes *(у јд.: гљива из тога реда).*

кло̀бучаст[1], -а, -о *који је по облику налик на клобук*[1]*, мехураст; који има клобуке, мехуре.*

кло̀бучаст[2], -а, -о *који је попут клобука*[2]*, који је у облику клобука, налик на клобук, шешир.*

клобу̏чати, -ām несвр. *избацивати клобуке, мехуре, пенити се; клупчати се (о диму, прашини и сл.).* ■ ~ **се** *избијати у клобуцима, мехурима; пенити се, врпложити се.*

кло̀бучина и **клобу̏чина** ж *врста густог меканог материјала од кога се праве клобуци, шешири, пајуче и сл.*

клобу́чити се, -ӣм се несвр. **а.** *в. клобучати се.* **б.** *надимати се, ширити се попут клобука, мехура.*

клобу̏чић[1] м *дем. од* клобук[1].

клобу̏чић[2] м *дем и хип. од* клобук[2].

кло́вн и **кло̀вн** м енгл. (мн. кло́внови и кло̀внови) *ілумац у циркусу, извођач у пантомими и др. који изазива смех изгледом, покретима, комичним сценама; лакрдијаш, комедијаш.*

кло́вновскӣ и **кло̀вновскӣ,** -ā, -ō *који се односи на кловнове, својствен кловновима:* ~ наступ, ~ улога.

кло́вновски и **кло̀вновски** прил. *као кловн, попут кловна:* ~ одговорити.

кло̀зет, -а и **кло̀зе̄т,** -е́та м енгл. *заход, нужник.*

кло̀зетскӣ и **кло̀зе̄тскӣ** (кло̀зетнӣ и кло̀зе̄тнӣ), -ā, -ō *који се односи на клозет:* ~ папир, ~ врата, ~ шоља.

кло̀к узв. *узвик за означавање шума воде, течности и сл. при извирању, отицању и др.*

кло̀ко̄т м узв. **а.** *шум који ствара вода или друга каква текућина при извирању, отицању, претакању, кључању и др., клокотање, іргољење:* ~ воде, ~ млада вина. **б.** *штектање, пуцњеви из ватреног оружја:* ~ пушака и митраљеза.

клоко̀тав, -а, -о *који клокоће, који одаје клокот:* ~ вода, клокотави таласи.

клоко̀тати, клò коћēм несвр. оном. **1.** *стварати, производити клокот; кључати (о води, житкој маси уопште).* **2.** *крклјати, хроптати (при тешком дисању).* **3.** *производити реске пуцње, штектати (о ватреном оружју).*

клоко̀та̄ш, -а́ша м у изр. **орао ~, велики ~** зоол. *врста орла* Aquila clanga.

кло̀ко̄ч м и **клоко̀чика** ж бот. *биљка ірождасте цвасти* Staphylea pinnata *из ф.* Staphyleaceae.

кло̀ктати, кло̀кћēм несвр. **1.** *в. клокотати.* **2.** *испуштати ігласове високог тона, кликтати (о птицама).*

кло́мпа и **кло́мпа** ж (ген. мн. -пӣ) (обично у мн.) *врста модерне обуће са дебелим дрвеним ђоном слична нанулама која се носи лети или по кући.*

кло̀мпав, -а, -о *в. клемпав.*

кло̀н м (мн. кло́нови) грч. биол. *биљка, животиња (у научнофантастичним филмовима, романима, стриповима и човек), настали вештачким путем, бесполним размножавањем, и генетски идентични биљци, одн. животињи од које је узет генетски материјал.*

клони́рати, кло̀ни́рām свр. и несвр. *вештачким путем, бесполним размножавањем добити(ја)ти, (идентичне) копије биљака, одн. животиња, произвести, производити клонове.*

кло̀нити, кло̀нӣм несвр. [гл. им. кло̀ње̄ње с] *одвраћати, окретати у страну:* ~ главу од куће. ■ **~ се 1.** *склањати се, заклањати се; избегавати (некога или нешто).* **2.** *приближавати се, примицати се нечему.* – Сунце се клонило западу. **3.** *нагињати се, сагибати се:* ~ се земљи. **4.** *бити склон, тежити, стремити (нечему):* ~ се француској политици.

кло̀нуло прил. *малаксало, уморно, немоћно:* стајати ~, ~ сести, ~ рећи.

кло̀нулӧст, -ости ж (инстр. -ошћу) *стање, особина онога који је клонуо, онога што је клонуло.*

кло̀нуо, -ула, -уло **1.** *р. пр. од клонути у атриб. служби.* **2.** *савијен, накривљен:* клонули нос, ~ класје. **3.** *који је изгубио снагу, немоћан, малаксао, посустао; потиштен, ућутан:* ~ човек, ~ тело; ~ дух.

кло̀нути, кло̀нēм свр. **1. а.** *нагнути се, обесити се (о глави и др.); испасти, пасти (о предметима).* **б.** *спустити се, срушити се; клекнути:* ~ на гроб, ~ на колена. **в.** *увенути, свенути (о цвету, листу).* **2.** *малаксати, посустати; обесхрабрити се.* – Клону тело, клону цела снага. Учи, не смеш клонути! **3.** *заћи (о Сунцу); нестати, престати (о дану).* • **~ духом** *изгубити наду, вољу, полет; обесхрабрити се.*

клону́ће с **1.** *в. клонулост:* ~ целог тела, часови клонућа. **2.** *нестајање; крај, свршетак:* ~ живота.

кло̀ња ж *клопка, ступица за хватање птица.*

кло́ња ж жарг. *в. клозет.*

клоња́вати, кло̀ња̄вām *несвр. према клонути.*

кло̀п узв. (и поновљено) *узвик за означавање тупог звука при удару, паду и сл. тврдих предмета.*

кло́па[1] ж жарг. *храна, јело.*

кло̀пав, -а, -о *клемпав; млитав, отромбољен:* клопаве уши; ~ лице.

клопа̀рати, -а̄м несвр. *лупати, клепетати, тандркати (о возу, цигелама и др.).*

кло́пати[1]**,** кло̀па̄м несвр. жарг. *јести, пити (обично обилно).*

кло́пати[2]**,** кло̀па̄м нем. несвр. *ударати, лупати, бити; ударајући, млатећи истресати прашину из нечег.*

кло̀пација м (мн. ж) жарг. *изелица, прождрљивац.*

кло̀пка ж (дат. кло̀пци; ген. мн. кло̀пкӣ) **а.** *направа од гвожђа, дрва, жице и др. за хватање животиња, људи, возила и др., одн. јама ископана за исту такву намену, замка, ступица:* ~ за хватање вукова, ловити рибарском клопком, ту је била клопка за људе. **б.** фиг. *ситуација подешена са циљем да се неко ухвати, савлада, доведе у незгодан положај:* наћи се у ватреној клопци. • **извући се из клопке** *ослободити се неугодне ситуације.* **запасти, улетети у клопку** *наћи се неочекивано у неугодном положају.* **намамити кога у клопку, поставити коме клопку** *довести кога у неугодан положај, у незавидну ситуацију.*

кло̀пнути[1]**,** -нēм свр. *произвести клопот, лупнути, куцнути.*

кло̀пнути[2]**,** -нēм свр. жарг. *мало, на брзину појести, појести (нешто).*

клопо̀рав, -а, -о *клопотав:* ~ шкргут точкова.

клопо̀рити, -рӣм несвр. *клоктати, клокотати; жуборити (о води).*

кло̀по̄т м узв. *туп, испрекидан шум који настаје при ударању предмета о предмет, при раду мотора, машине и сл., клопарање, клепет; топот:* ~ млинова, ~ брода, ~ машине; ~ коњских копита.

клопо̀тав, -а, -о *који ствара клопот, који клопоће:* клопотави аутомат, фиг. ~ уста.

клопо̀тати, кло̀поћēм несвр. **а.** *производити клопот, клопарати, клепетати (о точковима и др.).* **б.** фиг. *брбљати, блебетати.*

кло̀потац, -оца и **клопо̀тац,** -о̀ца м *направа за плашење птица коју покреће ветар.*

кло̀фер и **кло́фер** м нем. *направа од гвожђа, жице и сл. за испрашивање постељине, тепиха и др., испрашивач, млатач.*

кло̀ша̄р, -а и **кло̀ша̄р,** -а́ра м фр. *бескућник, скитница, уличар.*

кло̀ша̄рскӣ и **кло̀ша̄рскӣ,** -ā, -ō *који се односи на клошаре, својствен клошарима:* ~ живот.

клу́б м (мн. клу́бови) енгл. *друштво, организација људи удружених према политичком, идеолошком, професионалном, спортском и др. опредељењу; простор ије овакве организације:* политички ~, књижевни ~, дебатни ~, фудбалски ~.

клу́ба̄ш, -а́ша м **1.** *члан неког клуба који се ватрено залаже за његов успех.* **2.** ист. *присталица Народне странке у Црној Гори пре Првог светског рата, која се залагала за уједињење са Србијом.*

клу́ба̄шкӣ, -ā, -ō *који се односи на клубаше:* ~ интерес, ~ странка.

клу́ба̄шки прил. *користољубивој интерес клуба:* ~ навијати.

клуба́штво с **1.** *пристрасно, необјективно залагање за успех, корист свог клуба:* појава клубаштва. **2.** *припадништво клубашкој партији, странци.*

клу́б-гарниту́ра ж трг. *врста намештаја за радну собу, канцеларију и сл.*

клу́бнӣ, -ā, -ō *који се односи на клуб, клупски.*

клукӯча̄р, -а́ра м бот. *врста различка* Centaurea salonitana.

клу́па ж **1. а.** *седиште за више особа, са наслоном или без наслона.* **б.** *седиште са наслоном и предњим делом за писање намењено за школску децу.* **в.** *дугачки дашчани лежај причвр-*

шћен уза зид намеѣен за седеѣе и лежаѣе у јефтиним ѿреноћиштима. **2.** техн. **а.** *сѿрава за мереѣе величине ѿоједиих делова ѿела ѣоведа и друѣе сѿоке.* **б.** *сѿрава којом се мери ѿромер сѿабла;* уп. микрометар и нонијус. • **дерати клупу** 1) *ићи у школу, ѿохађаѿи школу.* 2) *седеѿи бесѿослен, ленсѿвоваѿи.* **доћи, сести на оптуженичку клупу** *биѿи оѿѿужен, ѿозван на судску одѣоворносѿ.* **из ђачких (школских, гимназијских) клупа** *из времена школовања.* **изаћи из клупе** *завршиѿи школовање.*

клу̀пица ж *дем. од* клупа.

клу̀пко с (мн. клу̀пка и клу̏пка, ген. клубáкā и клу̏бāкā) **1.** *конац, ѿређа и сл. намоѿани у окруѣли, лоѿасѿи смоѿак:* ~ пређе, ~ канапа. **2.** фиг. *ѣомила, мноштво ѣусѿо збијених људи, сѿлеѿ:* ~ људи, ~ деце, фиг. ~ гласова. • **~ се одмотава** *разјашњава се замршена ситуација, све излази на видело.* **савити се, смотати се у клупко** *зѣрчиѿи се, склупчаѿи се.*

клу̏пски, -ā, -ō *који се односи на клуб, који ѿрипада клубу:* ~ састанак, ~ живот.

клу̀пчара ж зоол. *врсѿа сѿоноге* Glomeris marginata *која се ѿри најмањем надражају зѣрчи, смоѿа у клупко.*

клу̏пчаст, -а, -о *који је као клупко, лоѿаст:* клупчасти облак.

клу̀пчати, -ā̀м несвр. *моѿаѿи, намоѿаваѿи конце, ѿређу и сл. у клупко:* ~ пређу. ■ **~ се** *задобијаѿи клупчасѿ, лоѿаст облик, сви јаѿи се; ковиѿлаѿи се.*

клу̏пче, -ета с (зб. им. клу̏пчāд ж) *дем. од клубе и клупко; клупко.*

кља̀кав, -а, -о *в. кљасѿ (а):* ~ човек, ~ нога.

кља̀кавац, -āвца м *кљасѿ, сакаѿ човек.* • **белорепи ~** зоол. *врсѿа мајмуна* Colobus caudatus *са закржљалим ѿалцем на ѿредњим удовима.*

кља̀кавōст, -ости ж *особина, сѿање оноѣа који је кљакав, оноѣа ѿшѿо је кљакаво.*

кља́ко, -а и -ē м пеј. *в. кљакавац.*

кља̀ст, -а, -о **а.** *сакаѿ у руку или ноѣу, боѣољасѿ:* ~ болесник, ~ нога. **б.** *коме су одсечене, одломљене ѣране (о сѿаблу):* ~ дрво, ~ јабука. **в.** фиг. *овешѿао, ѿохабан:* кљасти намештај.

кља̀ставōст, -ости ж *особина, сѿање оноѣа који је кљасѿ, оноѣа ѿшѿо је кљасѿо.*

кља̀стити, -ӣм несвр. *чиниѿи кљасѿим, сакаѿиѿи.*

кља̀стōст, -ости ж *в. кљаставосѿ.*

кља̀штрити и **кља̀штрити,** -ӣм несвр. [гл. им. -рēње с] *ѿодрезиваѿи, кресаѿи ѣране на воћкама, дрвећу и др. биљкама (обично ради бољеѣ расѿа, развоја).*

кља́ова ж (обично у мн.) *јаче развијен, дуѣи зуб код неких сисара, обично свинуѿ ѿри врху:* кљове дивље свиње, слонове кљове, скупоцене кљове кита.

кља̀кнути, -нēм свр. *ѿосуѿаѿи, изнемоћи, клонуѿи.*

кља̀вати, кља̀вљēм несвр. **1.** *чуѿаѿи, раздираѿи кљуном (обично леш, сѿрвину, месо) ѣуѿајући.* **2.** *в. кљуцаѿи (1).*

кља̀к м **1. а.** *измуљано ѣрожђе са широм из коѣа се добија вино.* **б.** *неѿревреле шљиве које се ѿрипремају за ѿечење раки је.* **2.** пчел. *мед из саћа измуљан заједно са воском.*

кља̀кавац, -āвца м зоол. *в. ѿузавац* Certhia familiaris.

кља̀кало с *моѿка за муљање ѣрожђа, муљало.*

кља̀кати, -āм несвр. **1. а.** *хранићи живину ради ѿојења, ѿрѿајући јој у ѣушу више хране (зрневља, ораха и сл.):* ~ ћурана. **б.** *чешће нудиѿи и ѿераѿи некоѣа да једе; ѿераѿи некоѣа да силом ѣуѿа (обично лек):* ~ слаткишима децу; ~ рибљим уљем, ~ лековима. **2.** *замакаѿи у воду, ѿоѿаѿаѿи, ињураѿи.* **3.** *ињечиѿи ѣрожђе ѿрипремајући ѣа за вино, муљаѿи.* ■ **~ се а.** *хранићи се кљукајући велике количине зрневља (о живини).* **б.** експр. *јесѿи ѿреѿерано (чесѿо на силу):* ~ се обилном храном.

кља̀ква ж бот. *зимзелени жбунић* Vaccinium oxycoccus *са ѿлодом сочне киселе црвене бобице, који се уѿребљава у лекарсѿву, маховица.*

кља̀кнути, -нēм свр. *ѿоѿоѿиѿи, заѣњуриѿи (у воду или друѣу ѿечносѿ):* ~ мајицу у воду.

кља̀н м (мн. кља́нови и кља̀нови) **1. а.** *рожнаѿи орѣан за хваѿање хране у ѿѿица, живине и сличан орѣан код неких сисара и инсеката,* rostrum. **б.** *издужена чврсѿа уса неких риба.* **в.** фиг. *нос.* **2.** фиг. *оно ѿшѿо обликом ѿодсећа на ѿѿичји кљун.* **а.** *савијени врх код кожних оѿанака.* **б.** *савијени врх саоница, санки.* **в.** *заоѿрени крај ѿредњеѣ дела брода, чамца, ѿрамац; меѿална ѿодводна избочина на ѿрамцу раѿноѣ брода која је раније служила за ѿробијање неѿријаѿељскоѣ брода.* **г.** *исѿурени, зашиљени део разних алаѿки, оружја, најправа и ѿредмеѿа:* ~ моѿике, ~ машине, ~ од ножа, ~ од кључа. **е.** *оштар, избочени део сѿене, брда, ѿланине.* • **бити (још) жут око кљуна** *биѿи још млад и неискусан.* **ставити, бацити што у кљун** разг. *ѿојесѿи или ѿоѿиѿи ѿшѿоѣод.*

кља̀нак, -нка м *дем. и хиб. од* кљун.

кља̀нāр, -а́ра м зоол. **а.** *сисар* Ornithorhynchus paradoxus *из реда* Monotremata *који живи у водама Аусѿралије.* **б.** *у мн.: ред најнижих сисара* Monotremata *чије су чељусѿи ѿревучене рожном навлаком у облику кљуна (у јд.: сисар из ѿоѣа реда).*

кља̀наст, -а, -о *који је у облику ѿѿичијеѣ кљуна, сличан кљуну:* ~ нос, ~ продужење.

кља̀нат и **кља̀нат,** -а, -о *који има велики, јак кљун; кљунасѿ:* ~ јаѿо, ~ риба; ~ ципела.

кља̀натица и **кљунàтица** ж зоол. *живоѿиња која има кљун.*

кља̀нача ж **1.** зоол. *у мн.: ѿѿице дуѣоѣ кљуна из ѿор. шљука, шљуке* Scolopacidae *(у јд.: ѿѿица из ѿе ѿор.).* **2.** анат. *косѿ између лоѿашице и кључњаче у ѿѿица.*

кља̀наш, -а́ша м зоол. **а.** *в. кљунар.* **б.** мн. *инсекѿи са усѿима ѿродуженим у рилицу, риличари.*

кља̀нић, -а и **кља̀нић,** -и́ћа м *дем. и хиб. од* кљун.

кљунòлик, -а, -о *сличан кљуну, кљунасѿ:* ~ нос.

кљунòрожац, -ошца и **кљунорóжац,** -óшца м зоол. *у мн.: род ѿѿица крешѿалица јужноафричких и јужноазијских ѿредела* Bucerotidae *с великим шѿиљикавим кљуном (у јд.: ѿѿица из ѿоѣа рода).*

кља̀нути, -нēм свр. **1.** *једанѿуѿ удариѿи, убосѿи кљуном.* **2. а.** *дохваѿиѿи, узеѿи кљуном (храну).* **б.** *заѣриспи мамац на удици (о риби).*

кља̀нуша м зоол. *крушна афричка ѿѿица сродна чапљи* Balaeniceps rex, *широка њушнаѿа кљуна.*

кља̀нчић м *дем. и хиб. од* кљун.

кља̀нчица ж зоол. *мала морска риба* Capros aper, *која има чељусѿи у облику кљуна.*

кља̀са ж **1.** *најправа за хваѿање дивљачи, ѣвожђа, клопка, сѿупица.* **2.** фиг. *мере којима се неко доводи у ѿежак ѿоложај, замка:* адвокатска ~.

кља̀се, кља̀сета с (мн. ѳ; зб. им. кља̀сāд ж) *мршав, сиѿан коњ; коњ уопшѿе.* • **уздаѿи се у се и у своје ~** *ваља се ослониѿи на сопсѿвене снаге.*

кљусѐтина ж *ауѣм. и пеј. од* кљусе.

кља̀сина ж **1.** *ауѣм. и пеј. од* кљусе. **2.** фиг. пеј. *сѿар, оронуо човек.*

кља̀ц узв. оном. (обично поновљено) *узвик којим се ѿодражава звук који се чује ѿри кљуцању, слаб удар секиром и сл.*

кља̀кавац, -āвца м зоол. *опшѿи назив за ѿѿице из ѿор.* Picidae *које се хране инсекѿима.*

кља̀цати, -āм несвр. **1. а.** *кљуном узимаѿи храну; чеѿркајући кљуном ѿражиѿи храну:* ~ жито, ~ по буњишту. **б.** *раздираѿи кљуном, кљуваѿи:* ~ лешину. **2.** *удараѿи, босѿи кљуном.* **3. а.** фиг. *удараѿи, лупаѿи:* ~ штапом по земљи. **б.** *манифесѿоваѿи се као ѿуп бол (ѿри надоласку крви у ѣлаву, ѣнојном заѿаљењу и сл.).* – Рана кљуца. **в.** *уѿорно даваѿи исѿе ѿримедбе, савеѿе и сл., звоцаѿи.* ■ **~ се** *удараѿи се међусобно кљуном (о ѿѿицама).*

кља̀цкати (се), -āм (се) несвр. *у дем. значењу: кљуцаѿи (се).*

кља̀цнути (се), -нēм (се) *свр. ѿрема кљуцаѿи (се).*

кља̀ч[1], кља́ча м (инстр. кља́чем; мн. кља́чеви, песн. кља́чи) **1.** *меѿално оруђе за заѿварање и оѿварање браве, кључаонице:* ~

од стана, ~ од куће. **2.** *назив за оруђа различитог изгледа и облика којима се разни предмети, механизми и сл. отварају или затварају, подешавају за рад, завртњу, одвртњу, причвршћују и сл.:* француски ~, машински ~, ~ за отварање флаша. **3. а.** *систем разрешених знакова какве шифре, објашњење шифре, знакова:* ~ за шифровање и дешифровање, ~ за шифрована писма. **б.** *тумач знакова на карти, плану, тексту и сл., легенда:* ~ на крају књиге, ~ за карту. **в.** *утврђени бројни однос по коме се међу члановима заједнице одређује нешто (расподела добара, обавеза, власти и др.); скала вредновања:* исплата премија према кључу, развој према кључу, ~ за поделу власти. **4.** муз. *знак на почетку нотног система којим се одређује висина ноте у томе систему:* виолински ~, музички ~, G-кључ. **5.** фиг. *средство, начин за решење неког проблема, тајне, за постизање каквог циља; одлучујући фактор:* ~ за познавање књижевности, ~ успеха у животу; ~ за срећу. **6.** *утврђено место, положај, најважнија позиција за неки крај у стратешком, привредном и др. погледу.* **7.** *спојни елемент, веза у каквом систему градње.* **8.** анат. **а.** *горњи згњавак на задњим ногама у коња или вола.* **б.** *в. кључњача.* **9.** *гвоздена кука причвршћена за мотку којом се чупа сено, слама; уопште алатка са куком.* **10.** риб. *врста рибарске мреже.* **11.** *речна окука; земљиште захваћено речном окуком; земљиште око ушћа двеју река.* **12.** *врста захвата при рвању.* • **бити, налазити се под кључем** 1) *бити склоњен на сигурно место, бити закључан.* 2) *бити лишен слободе, налазити се у затвору.* **држати, имати кључеве од чега** *управљати, располагати нечим.* **држати, чувати под кључем** 1) *чувати у закључаном простору, скривати.* 2) *држати у затвору.* **отворити нешто златним кључем доћи до нечег митом.** **под девет (седам) кључева затворити** *закључати да нико не може отворити.* **предати коме кључеве од нечега** *ставити коме што на располагање.* **са седам кључева се затворити** *не показивати свој став, своје мишљење.*

кључ², кључа м **1. а.** *млаз текуће воде који нагло избија на површину; јак извор, врело; водоскок.* **б.** *јак млаз крви који шикља из тела; млаз какве друге течности.* **в.** *клобук, мехур на површини текуће воде.* **2.** *клобук који избија при врењу воде, јела и сл.:* кључеви узавреле чорбе.

кључаница ж *в. кључаоница.*

кључао, -ала, -ло **1.** *р. пр. од кључати.* **2.** *загрејан до кључања; врео, веома врућ:* ~ вода, ~ млеко. **3.** фиг. *страстан, узбуркан:* ~ крв.

кључаоница и **кључаònица** ж **а.** *рупа за кључ у брави.* **б.** *брава; направа за закључавање уопште.*

кључа̑р, -а́ра м (инстр. -а́ром и -а́рем) **1. а.** *онај који држи кључеве од зграде и закључава улаз у одређено време; чувар затвора.* **б.** *онај коме је поверена набавка, чување и расподела намирница, робе и сл., економ; онај који се стара о шећу у подруму, подрумар.* **2.** *мајстор за израду кључева, бравар.*

кључа̑рка ж *жена кључар; домаћица.*

кључа̑рски, -а̄, -о̄ *који се односи на кључаре:* ~ служба, ~ радња.

кључа̑ти, -а̄м несвр. **1.** *избацивати кључеве, мехурове и испаравати се услед високе температуре, врети (о течности и житкој маси).* **2.** *снажно избијати у великом млазу, шикљати, бризгати (о извору, крви из крвног суда и др.); пенити се од узбурканости (о текућој води).* **3.** фиг. **а.** *снажно се испољавати, кипети (о мислима и осећањима).* **б.** *кретати се, комешати се жагорећи (о гомили људи).*

кључина ж *ауг. и пеј. од* кључ¹ *(1).*

кључић, -а и **кључи̑ћ,** -и́ћа м *дем. од* кључ¹.

кључни̑, -а̄, -о̄ **1. а.** *који се односи на* кључ¹, *на кључеве:* ~ метал. **б.** *који улази у састав коштаног зглоба, кључа;* уп. кључ¹ (8): ~ кост. **2.** фиг. *главни, основни; који заузима истакнут положај у географском, политичком, економском, стратешком и др. погледу; пресудан, важан у систему одбране:* ~ позиција, ~ политичка питања; ~ положај.

кључња̑ча (кључница) ж анат. *дуга кост која спаја грудну кост с лопатицом,* clavicula.

кмѐ (обично поновљено) узв. *узвик за подражавање дечјег плача.*

кме́за а. ж *кмезава, плачљива женска особа.* **а.** м (мн. ж) *кмезава, плачљива мушка особа;* уп. кмезо.

кмѐзав, -а, -о *који се често кмези, плачљив; размажен:* ~ дете.

кмѐзавац, -а̄вца м *кмезав, размажен мушкарац, слабић; кмезав дечак.*

кмѐзавица ж *кмезава, размажена жена, плачљивица; кмезава девојчица.*

кмѐзити и **кме́зити,** кмѐзӣм несвр. [гл. им. кмѐжѐње и кме́жѐње с] *плакати, ударати у плач сваки час, цмиздрити.*

кме́зо, -а и -ѐ м *кмезава, плачљива мушка особа;* уп. кмеза (б).

кмѐка ж узв. **а.** *(танак и пискав) плач малог детета, одојчета.* **б.** *кмечање, кмека јагњета, јарета.*

кмѐкав, -а, -о *плачљив, кмезав, кењкав.*

кмекѐтати, -ѐкеђѐм несвр. *мекетати (о кози).*

кме́кнути, кмѐкнѐм и **кмѐкнути,** -нѐм свр. **1.** *опласити се кмеком, заплакати.* – У другој соби кмекну дете. **2.** фиг. *проговорити, писнути.* – Није смео ни да кмекне.

кмѐт м (мн. -ови) **1.** ист. **а.** *у феудализму, сељак који је обрађивао властелинову земљу и био у његовој власти; лично слободан сељак беземљаш који је обрађивао спахијску земљу и чему је само малим делом приносна сам располагао, рајетин, чифчија.* **б.** *великаш, властелин (у феудализму).* **2.** *у ранијем систему управе:* **а.** *угледан сеоски домаћин биран да решава разне спорове и послове од општег значаја.* **б.** *сеоски старешина, кнез.*

кмѐтија ж ист. **1.** *кметство.* **2.** *територија под управом кмета.*

кмѐтица ж **1.** *кметова жена.* **2.** ист. *женска особа у кметском односу; сељанка.*

кмѐтовати, -тујѐм несвр. **1.** ист. *обрађивати властелинску, спахијску земљу као кмет.* **2.** *бити на положају кмета, управљати као кмет:* **3.** (и свр.) нар. *пресуђивати у својству кмета.*

кмѐтовица ж *кметова жена.*

кмѐтовскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на кмета и кметове:* ~ закон, ~ служба, ~ дисциплина.

кмѐтовски прил. *као кмет, својствено кмету.*

кмѐтскӣ, -а̄, -о̄ *в. кметовски.*

кмѐтство и **кмѐтство** с **1.** *положај, звање, служба кмета; време проведено у служби кмета;* уп. кмет (2): одржати се у кметству, грабити се за кметство. **2.** ист. *установа феудалних односа по којој кмет настањен на имању властелина обрађује земљу као његова радна снага; такав положај кмета:* закон укида кметство, ослободити се кметства. **3.** зб. *кметови:* власт над кметством.

кме́чати, -чӣм несвр. **1.** *испуштати танак, пригушен глас (о јагњету, јарету и др. животињама).* **2.** *плакати пригушено, танким гласом.*

кна̑, кнѐ ж тур. **1. а.** *источњачка жутоцрвена боја за косу и нокте добијена из истоимене биљке;* уп. кана **б.** етн. *муслимански свадбени обичај бојења косе и нокатa невести пред венчање.* **2.** бот. *в. кана (1).*

кна̑п прил. нем. разг. *само толико колико треба, таман, довољно.* – Све су израчунали да им је кнап.

кнѐгиња ж **а.** *кнежева жена.* **б.** ист. *титула женског члана владарске породице.*

кнѐгињица ж *неудата кнежева кћи или сестра.*

кне́дла ж (ген. мн. -лӣ) нем. *обло уваљан комад куваног или пореног теста; оно што обликом подсећа на то:* кнедле са шљивама, ~ од сира. • **(про)гутати кнедлу, кнедле** *подносити неку непријатност без протеста.*

кне́жев и **кнѐжев,** -а, -о *који припада кнезу.*

кнежѐвати, кнѐжујѐм несвр. *бити кнез, владати као кнез кнежевином.*

кне́жевина ж *држава, територијална јединица којом управља кнез са наследном влашћу.*

кне́жевић м *млади кнежев син.*

кне́жевица ж *кнежева жена, кнегиња.*

кне́жевскӣ, -ā, -ō *који се односи на кнеза, кнежеве:* ~ власт, ~ род, ~ част.

кне́жевски прил. *на кнежевски начин, као кнез:* ~ живети, ~ наградити.

кне́жевство с **а.** *кнежева служба, кнежева власт, кнештво:* наследно племенско ~. **б.** *в. кнежевина.*

кнѐжија ж **1.** ист. *в. кнежевина.* **2.** *в. кнежевство (а).*

кнѐжина ж ист. *мања административно-територијална јединица коју је обично сачињавало неколико села.*

кнѐжӣнскӣ, -ā, -ō *који се односи на кнежину, на кнежине:* ~ систем, ~ живот.

кнѐжић, -а и **кнѐжӣћ,** -и́ћа м *дем. и ир. од кнез.*

кнêз м (мн. кне́жеви и кнѐзови) **1. а.** *врховни поглавар, наследни владалац мање државе.* **б.** ист. *титула мушког члана владарске породице; висока племићка титула из феудалног покрета.* **в.** ист. *титула за више црквене достојанственике.* **2.** ист. *старешина, поглавар разних управно-територијалних јединица: кнежине, племена, града, села и др.* **3.** фиг. *онај који се у нечему истиче, предњачи, који је у нечему најбољи:* ~ свих филозофа, ~ лажљиваца. **4.** зоол. *морска риба* Soris julis *из пор.* Labridae *са уздужним шарама и црвеним и модрим пегама.*

кнêзов, -а, -о *в. кнежев.*

кнезо̀вати, кнѐзујēм и **кнêзовати,** -ујēм несвр. *в. кнежевати.*

кнêзовица ж *в. кнежевица.*

кнêзовскӣ и **кнезо̀вскӣ,** -ā, -ō *в. кнежевски:* ~ титула.

кнêзовски и **кнезо̀вски** прил. *в. кне́жевски.*

кне́штво с *в. кнежевство (а).*

кнѐшчић, -а и **кнѐшчӣћ,** -и́ћа м *дем. и ир. од кнез.*

кни̏кс м нем. *наклон уз прибијање колена.*

кни̏ти, кни̏м и кни̏јēм несвр. *бојити кном (косу, нокте итд.).*

кња́вати, кња̂ва̄м несвр. експр. *дремати, спавати.*

кња́жев и **кња̂жев,** -а, -о *који припада кнезу, кнежев.*

кња́жевина ж *в. кнежевина (а).*

кња́жевскӣ, -ā, -ō *који се односи на кнеза, кнежевски:* ~ одобрење.

кња̂з м рус. ист. *в. кнез (1а и б).*

кња̀га ж бот. *биљка* Phallus impudicus *непријатног мириса која се у народу употребљава као лек.*

кња̀гиња ж *в. кнегиња.*

кња̀гињица ж *в. кнегињица.*

кња̀зити (се), -и̏м (се) и **кња́зити (се),** кња́зӣм се несвр. *плакати, кењкати.*

кња̏га ж (дат. кња̏зи) **1. а.** *више увезаних штампаних листова, папира у корицама с каквим целовитим књижевним, научним, публицистичким и др. текстом; књижевно или научно дело:* поучна ~, занимљива ~, ~ песама; написати књигу. **б.** *том, свезак:* роман у три књиге, друга књига енциклопедије. **в.** *назив за одељке Светог писма који чине целину:* књиге пророчке, пет књига Мојсијевих. **2.** *укоричени, повезани листови папира обично с одштампаним обрасцима у које се уносе одређени подаци, белешке:* болесничка ~, грунтовна ~, пореска ~, ~ рођених. **3.** нар. *писмена порука, писмо.* **4.** *вештина читања и писања; учење, образовање.* – Вук је књигу учио у манастиру Троноши. Књига му није ишла од руке. • **бацити се на књигу** *одати се науци, учењу.* **бела (плава, сива** итд.) ~ пол. и дипл. *књига (одређене боје) у којој влада неке земље објављује документа.* **говорити као из књиге** *паметно, течно говорити,* **гутати књиге** *брзо и радо читати.* **златна** ~ *књига у којој су записана имена истакнутих људи.* ~ **мудрости** једна од старозаветних књига. **(с)пала књига на два (три) слова** *остаје сасвим мали, незадовољавајући број људи који треба нешто да ураде.* **учити (научити, изучити) књигу** *(на)учити читати и писати, (и)школовати се.* **човек од три књиге** *учен, школован човек.*

књигове́зац, -е́сца м *онај који се бави повезивањем, коричењем књига.*

књиговѐзачкӣ, -ā, -ō *који се односи на књиговесце:* ~ посао, ~ радња.

књигове́зница ж *радионица за повезивање и коричење књига.*

књигово̀дственӣ, -ā, -ō *који се односи на књиговодство, који се бави књиговодством:* ~ књига, ~ службеник.

књигово̀дство с фин. **а.** *теорија и пракса вођења пословних рачунских књига у којима се показује имовинско стање, новчани обрт неке привредне и сл. организације.* **б.** *рачунско одељење у неком предузећу, установи и сл.* • **двојно, двоструко** ~ *систем вођења рачунских књига у два низа рачуна тако што се у једном бележе све промене у новчаном обрту, а у другом стање чисте имовине.* **једнообразно** ~ *књиговодство државних и јавних установа по унапред утврђеном прорачуну прихода и расхода.*

књи̏говођа м (мн. ж) *особа која се бави књиговодственим послом, која води рачунске и благајничке књиге.*

књигољу́бац, -у́пца м *онај који воли књиге, библиофил.*

књи̏жавац, -а̄вца м (обично мн.) зоол. анат. *део желуца у преживара, листавац.*

књи̏жа̄р и **књижа̄р,** -а́ра м *онај који се бави продајом књига; онај који се поред продаје бави и издавањем књига, издавач.*

књи̏жара ж *продавница књига.*

књижа́рац, -рца м зоол. *мали инсект сплавкар* Chelifer cancroides *који живи у старим књигама, под кором дрвећа и сл.*

књи̏жа̄рка и **књижа̄рка** ж *она која се бави продајом књига.*

књи̏жа̄рница ж *в. књижара.*

књи̏жа̄рскӣ, -ā, -ō *који се односи на књижаре и књижарство:* ~ излог, књижарске прилике.

књи̏жа̄рство и **књижа́рство** с **1.** *издавање, продаја и дистрибуција књига, часописа и сл., издавачка делатност:* напредак у књижарству, центар књижарства. **2.** *проучавање књига као културне појаве и производње.*

књи̏жēван и **књижēван,** -вна, -о (најчешће одр. -внӣ) **1.** (одр.) *који се односи на књижевност, који припада књижевности:* књижевни род, књижевне прилике, ~ критика. **2.** *својствен књижевности, који удовољава захтевима књижевности:* ~ облик чланка, ~ тон, књижевни језик. **3.** (одр.) *који се бави књижевношћу:* књижевни почетник, књижевни историчар. **4.** *образован, школован:* ~ човек. **5.** (одр.) *који се односи на књиге, публикације, књижарски:* ~ предузеће, ~ тржиште.

књи̏жēвник и **књижēвник** м **а.** *онај који се бави књижевним радом, писац, литерат.* **б.** нар. *школован, образован човек.*

књи̏жēвница и **књижēвница** ж *жена књижевник, списатељица.*

књи̏жēвничкӣ и **књижēвничкӣ,** -ā, -ō *који се односи на књижевнике и књижевност:* ~ успех, ~ природа, ~ таленат, ~ личност.

књи̏жēвнӣштво и **књижēвнӣштво** с *бављење књижевним радом; квалитет књижевног дела.*

књи̏жēвно и **књижēвно** прил. *на књижеван начин; у књижевном погледу:* ~ се изражавати, ~ образован.

књижевно- *као први део придевских сложеница и полусложеница у значењу: књижеван (1):* књижевнојезички, књижевно-друштвени, књижевно-историјски.

књи̏жēвноснӣ и **књиже́вноснӣ,** -ā, -ō *в. књижеван (1 и 2):* ~ смотра, ~ вредност.

књиже́вно̄ст и **књи̏жēвно̄ст,** -ости ж (инстр. -ошћу) **а.** *уметничко стваралаштво које се изражава језиком, чија вредност лежи у садржају, идејним и емотивним квалитетима и лепоти форме; наука која се бави проучавањем књижевних дела:* српска ~, светска ~; студирати ~. **б.** *штампана дела која се од-*

носе на разне ӣране људске делаӣности, научна, филозофска и др. дела: научна ~, стручна ~. • **лепа ~** *в. књижевност (а).*

књижѐтина ж *ауӣм. и ӣеј. од књиӣа.*

књи̏жити, -и̏м несвр. [гл. им. књи̏жѐње с] *уносиӣи, заводиӣи у ӣословне књиӣе, укњижаваӣи:* ~ набавке, ~ зараде. • **~ на чији рачун** *ӣрийисиваӣи нешӣо некоме (обично нейраведно).*

књи̏жица ж **1.** *дем. од књиӣа.* **2.** *докумен̄ӣ, исӣрава у облику укориченихлисӣова йайира мањеӣ формаӣа са одшӣамйаним обрасцима у које се уносе одређени ӣодаци:* војна ~, ђачка ~, здравствена ~.

књи̏жница ж *в. библиоӣека.*

књи̏жничар м *сӣручни службеник у књижници, библиоӣекар.*

књи̏жничарство с *књижничарски ӣосао, библиоӣекарсӣво.*

књи̏жнички, -ā, -ō *који се односи на књижницу:* ~ одбор.

књи̏жӯрда и **књижу̀рина** ж *ауӣм. и ӣеј. од књиӣа.*

књи̏шкӣ, -ā, -ō **1.** *који се заснива на књиӣама, научен из књиӣа, извешӣачен, аӣсӣракӣан:* ~ идеја, ~ знање, ~ израз. **2.** *в. књижеван (1):* ~ занат, ~ језик.

књи̏шки прил. *на књишки начин, као из књиӣа:* ~ говорити.

књи̏шкӧ̄ст, -ости ж *особина оноӣа шӣо не одӣовара сӣварносӣи, шӣо је књишко, извешӣаченосӣ:* ~ дела.

кӧ̄ (ген.-ак. ко̀га (ко̀г), дат.-лок. ко̀ме (ко̀м), инстр. кӣм и ки́ме; мн. ø) *именичка заменица за лице* **1.** *уйишна* **а.** *у дирекӣном йишању и у зависним реченицама.* – Ко те је послао код мене? Нико није знао ко је она. **б.** *у узвичним и уйишно-узвичним реченицама, у узвичном значењу.* – А ко ће их све набројати! А коме нису ово исто обећали! **2.** *односна (чесӣо у корелацији са „ӣај“, „онај“).* – Ко једном ово види, тај ће опет овде доћи. Кога ваља молити, тога не треба срдити. **3.** *неодређена* **а.** *неко.* – Како ко дође, одмах једе. Сви ће на море, ко у Црну Гору, ко у Грчку. **б.** *ойшӣа: онај који, сваки који.* – Гађао ножем кога стигао. **4.** *дойусно значење: ико.* – Има ли ко у кући? • **било ~, ~ било** *ма ко.* **богзна ~** (негирано) *неко важан, особиӣ.* – Нисам ја богзна ко. **како ~, ~ како** *сваки на свој начин.* **~ бога знао, ~ зна, ~ му га зна** *не зна се, нико не зна, није йознашо.* **~ год** *сваки онај који, ма ко.* **~ сам (си, је), ~ ће са мном (тобом, њим)** *нико ми није раван, нико се не може са мном (тобом, њим) ӣоредиӣи.* **макар ~** *неко без вредносӣи, било ко.*

ко прил. и везн. разг. *в. као.*

коагула́ција ж лат. **1.** хем. *згушњавање неке ӣечносӣи уӣицајем хемијске реакције:* ~ вина. **2.** мед. *сӣварање крвноӣ уӣрушка ӣосле озледе крвноӣ суда.*

коагу̀лисати, -ишē̄м (коагули́рати, -у̀ли̏рā̄м) свр. и несвр. **1.** *мењаӣи се коаӣулацијом, йосӣа(ја)ӣи згуснуӣ, усирен.* – Казеин коагулише на 75°. **2.** *изаз(ив)ӣи коаӣулацију нечеӣа.* – Хладноћа брзо коагулише крв. ■ **~ се** *в. коаӣулисаӣи (1).*

коа̀дӯтор м лат. *ӣомоћник каӣоличкоӣ великодосӣојника који (због сӣароӣи, болесӣи) није сӣособан да обавља своје дужносӣи.*

коа̀ла м зоол. *врсӣа сисара ӣорбара* Phasedaretus cinerens *који живи у Аусӣралији, биљојед сличан малом медведу.*

коа̀лизовати (се), -зујē̄м (се) свр. и несвр. *в. коалираӣи (се).*

коали́рати, -а̀ли̏рā̄м свр. и несвр. *укључи(ва)ӣи у коалицију, ујединӣӣи, уједињаваӣи.* ■ **~ се** *склойиӣи, склайаӣи савез, коалицију, удружи(ва)ӣи.*

коали́ција ж лат. **а.** *йолиӣички или војни савез двеју или више држава йроӣив друӣих држава.* **б.** *йривремени или ӣрајни савез йолиӣичких сӣранака, йарӣија и др. орӣанизација.*

коалициӧна̄ш, -а́ша м *йрийадник или йриӣалица коалиције.*

коалициӧна̄шкӣ, -ā, -ō *који се односи на коалиционаше:* ~ шӣамйа, ~ йолиӣичар.

кӧалициӧнӣ, -ā, -ō *који се односи на коалицију:* ~ влада, ~ сӣранка.

коаӣта́ција ж лат. *йодешавање, йрилайођавање елемената у склойу неке целине.*

коа̀утор м лат. *један од ауӣора, ӣвораца заједничкоӣ дела (умеӣничкоӣ, сӣручноӣ и др.); ауӣор неког дела у односу на извођача, инӣерйреӣаӣора.*

коа̀уторство с *коауӣорски однос и рад, заједничко ауӣорсӣво.*

кӧ̄б ж (инстр. кӧ̄би) **1.** *йо народном веровању, унаӣред одређен ӣок доӣађаја, судбина (обично зла):* веровати у коб, неизбежна ~. **2.** *зло, несрећа; знак, знамење да ће се нешӣо (обично несрећа) доӣодиӣи.*

кӧ̀балт м (мн. ø) нем. **1.** хем. *хемијски елемена̄ӣ* (Co), *меӣал сличан никлу, бело-руменкасӣе боје, који се уйоӣребљава за израду леӣура, йревлачење меӣалних йредмеӣа.* **2.** *нијанса љубичасӣойлаве, модре боје.*

кӧ̀балтнӣ (кӧ̀балтскӣ), -ā, -ō *који се односи на кобалӣ, који је од кобалӣа:* ~ бомба, ~ челик.

кӧ̀бан (кӧ̀бан), -бна, -о **а.** *који доноси, изазива зло, несрећу, злокобан; који слуӣи зло, несрећу, злослуӣан:* ~ грешка; кобни знак. **б.** *йраћен несрећом, йун зла, несрећан:* ~ брак, ~ љубав.

кобà̀сица ж **1.** *йрехрамбени йроизвод, црево наӣуњено зачињеним исецканим месом, сланином, зачинима и сл.* **2.** фиг. *оно шӣо дуӣуљасӣим обликом йодсећа на кобасӣицу (1).* • **неће мачка кобасице** ир. *каже се за некоӣа ко нешӣо јако жели а не може йосӣићи йа се йрави да му до ӣоӣа није сӣало.*

кобà̀сичар м **1.** *онај који йрави и йродаје кобасице.* **2.** *онај који воли да једе кобасице.*

кобà̀сичарка ж **а.** *жена кобасичар.* **б.** *кобасичарева жена.*

кобà̀сичарница ж *йросӣорија у којој се йраве кобасице; йродавница кобасица.*

кобà̀сичарски, -ā, -ō *који се односи на кобасичаре и кобасичарсӣво:* ~ производ, ~ занаӣ.

кобà̀сичарство с *кобасичарски ӣосао, занаӣ.*

кобà̀сичаст, -а, -о *који има изгледкобасице:* ~ шйалир.

кӧ̀бац, кӧ̀пца м (ген. мн. кобáца̄ и кӧ̀бāца̄) **1.** зоол. *йӣица граӣљивица* Accipiter nisus *која найада друге йӣице, кокоши, мишеве.* **2.** *граӣљив, зао човек који наноси некоме шӣеӣу.*

кобà̀цати се, -а̄м се *коӣрцаӣи се, риӣаӣи се:* ~ ногама и рукама.

кобѐљати, -а̄м несвр. *с муком се креӣаӣи, једва иӣи.* ■ **~ се** **1.** *мицаӣи ӣелом, коӣрцаӣи се.* **2.** фиг. *чиниӣи найоре ради извлачења из каквоӣ нейовољноӣ сӣања, мучиӣи се.*

кӧ̀била ж **1. а.** *женка коња.* **б.** фиг. пеј. *о женској особи.* **2.** *назив за разне йодуйираче, ослонце, греде и сл.* • **трула ~** *врсӣа дечје игре у којој играчи йрескачу један йреко друӣоӣ.*

кобилѐтина ж *ауӣм. и ӣеј. од кобила (1).*

кобѝлећи, -а, -е̄ *в. кобиљи:* ~ млеко.

кӧ̀билица ж **1.** *дем. и хип. од кобила; млада кобила.* **2.** зоол. *врсӣа скакавца који уништава усеве.* **3.** анат. *ӣрудна косӣ у кокошке и друӣих йӣица, јадац.* **4.** *уздужна ӣемељна ӣреда која учвршћује средину бродскоӣ дна.* **5.** бот. *два доња срасла листића код лейӣираспе крунице цвеӣа.* **6.** *назив за разне ӣредице, йолуге, сйојнице, ослонце.*

кобѝлчина ж *ауӣм. и ӣеј. од кобила.*

кӧ̀биљӣ, -ā, -ē *који се односи на кобилу, који йрийада кобили:* ~ млеко, ~ глава.

кӧ̀бити, -и̏м несвр. [гл. им. кӧ̀бљѐње с] **а.** (некога, нешӣо) *слуӣиӣи некоме или нечему зло, несрећу, несӣанак, смрӣ.* – Што ми кобиш сина? **б.** *слуӣиӣи, йредвиђаӣи неко зло, несрећу.*

кӧ̀бнӣк м *онај који слуӣи, йредосећа несрећу; онај који доноси несрећу, зло.*

кӧ̀бница ж *она која слуӣи, йредосећа несрећу; она која доноси несрећу, зло.*

кӧ̀бно (кӧ̀бно) прил. *на кобан начин, слуӣећи или доносећи несрећу; ӣешко, незгодно:* ~ зазвучаӣи; ~ веровати, ~ неприкладан израз.

кòбра ж зоол. *змија отровница* Naia tripudians *из пор.* Colubridae, *отровног уједа, наочарка.*

кòбрāч, -а́ча м бот. *биљка миришљаве коре* Myricaria dermanica *из ф.* Tamaricaceae.

кôв, кова̀ м **1.** *прибор за потковање; потков, потковице:* коњски ~; потковати ковом. **2.** *прибор за оштривање косе:* косни ~. **3.** *метал који се кује, који се може ковати; метал уопште, ковина.* **4.** *украс од кованог племенитог метала, сребра, злата.* **5.** *тип израде металних предмета, начин ковања:* нож племенита кова, мач српског кова. **6. а.** *скуп карактерних особина, соj:* јуначког кова, људи нашега кова. **б.** *врста, тип нечега:* стихови најбољега кова, тероризам новога кова.

ковалѐнтан, -тна, -о хем. *везан заједничким електронским паровима (о атомима):* ~ веза.

кôван, -вна, -о **1.** *који се може ковати:* ~ гвожђе. **2. а.** *који је од метала; израђен ковањем:* ковни новац, ~ сабља. **б.** *који је као у метала:* ковни сјај, ковни звук.

кова́нац, -нца м *предмет направљен ковањем.*

кова̀нӣк, -и́ка м етн. *кожни појас украшен металним плочицама и камењем.*

кова̀ница ж **1.** *ручно скована алатка (нпр. коса, секира, сабља и сл.).* **2.** лингв. *нова, вештачки направљена реч.*

кова̀нлук м тур. нар. *пчелињак, пчеларник, уљаник; пчеларство, пчеларење.*

кòваоница и **кова̀ница** ж *в. ковачница.*

кòвāран, -а, -о *лукав, подмукао, покварен:* ~ човек.

кòвāрно прил. *на коваран начин, лукаво, подло:* ~ убити, ~ сплеткарити.

кова́рство с *лукавство, подмуклост, поквареност; коваран поступак.*

кòвати, кȕjēм (р. пр. кȍвао, -āла; трп. кȍвāн; пр. сад. кȕjȗћи) несвр. **1.** *ударцима чекића давати одређен облик металу; израђивати таквим радом различите предмете или новац:* ~ сребро, ~ минђуше; ~ дукате. **2.** *потковати (коња).* **3.** *оштривати (косу).* **4.** фиг. *кључати у дрво (о детлићу).* **5.** фиг. **а.** *постизати нешто, стварати, изграђивати, стицати:* ~ своју срећу, ~ пријатељство. **б.** *измишљати (речи, фразе), вештачки стварати, конструисати:* ~ речи, ~ реченице. **в.** *смањивати, спљоштавати нешто (сплетке, планове, завере).* • **~ гвожђе док је вруће** *радити нешто на време, док није касно.* **~ у звезде (у небо)** *много хвалити, уздизати.*

кòвāч, -а́ча м (инстр. -а́чем) **1.** *занатлија који кује и обрађује гвожђе или друге метале; потковач.* **2.** фиг. *онај који нешто ствара, саставља, изграђује, творац:* ~ добрих стихова, ~ своје среће. **3.** зоол. **а.** *морска риба* Zeus faber и Zeus pungio *из пор.* Scombridae *спљоштеног трупа са петом по средини.* **б.** *в. водомар.* **в.** *в. жуна (1).*

кова́чија ж рег. **1.** *ковачки занат:* бавити се ковачијом. **2.** *ковачка радионица, ковачница:* стара ~.

кова̀чина ж **1.** *ауm. и пеј. од ковач (1).* **2.** *в. ковачница (1).* **3.** *ковачева плата.* **4.** *отпаци гвожђа при ковању, гвоздена прашина.*

кова̀чић м **1.** *дем., хип. и ир. од ковач (1).* **2.** зоол. *општи назив за птице из родова* Tringoides *и* Totanus.

кова̀чица ж арх. *ковачева жена.*

кòвāчкӣ, -ā, -ō *који се односи на ковача и на ковање:* ~ занат, ~ ватра.

кòвāчница ж **1.** *просторија у којој се кује метал, ковачка радионица.* **2.** фиг. *место где се нешто ствара, постиже:* ~ планова.

ковѐлӣн, -и́на м хем. *минерал модре боје, бакарни сулфид* (CuS).

кòверат, -рта м и **кòвēрта** ж фр. *папирни омот у коме се шаљу писма.*

коверт и́рати, -ѐртӣрām свр. и несвр. *ставити, стављати у коверат.*

кòвēртица ж *дем. од коверта.*

кòвӣље с бот. *биљка* Stipa, S. pennata *из ф.* Gramina, *која има дугачко и мекано осје.*

кòвина и **кȍвина** ж *хемијска материја која се може лити и ковати а која добро проводи топлоту и електрицитет, метал.* • **племенита ~** *племенити метал (злато, сребро, платина).*

кòвӣнскӣ, -ā, -ō *који се односи на ковине, који је од ковине, металнu:* ~ здела, ~ прашина.

ковѝтлав, -а, -о *који ковитла, вртложан:* ~ облак, ~ дим.

кȍвитлāj м *вртлог, ковитлац.*

кòвитласт, -а, -о *в. ковитлав.*

ковѝтлати, -ām несвр. **1.** *доводити у ковитлац, у вртложно стање; махати, витлати нечим:* ~ прашину; ~ варјачом над главом. **2.** *в. ковитлати се.* – Ветар ковитла између кућа. ■ **~ се** *кретати се, вртети се у ковитлац; мотати се, вијати се тамо-амо.*

ковѝтлац м **1. а.** *ваздушна маса захваћена кружним кретањем, вртложни ветар; растресита, расцршена материја (снег, прашина, лишће и сл.) захваћена таквим кретањем:* ~ прашине, снежни ~. **б.** *брзо кружно, спирално кретање; кретање у ограниченом простору:* обртати у ковитлац, трчати у ковитлац. **2.** *окретање, обртање, превртање предмета или јединки; врева, метеж:* ~ паса, град у милионском ковитлацу. **3.** *бурна збивања, буран ток догађаја; збрка, хаос:* ~ око његове личности, ~ непрестаног рада.

кóвница ж **1.** *радионица или завод за израду металног новца; ковачница уопште:* државна ~, ~ Смедеревске железаре. **2.** фиг. *место где се ствара, облику је нешто:* ~ народних песама, ~ језика.

кóвничāр м *радник у ковници.*

кóвнōст, -ости ж *особина онога што се може ковати:* ~ гвожђа.

ковр̀љати, -ām несвр. нар. *котрљати, котурати:* ~ ногом пужа по трави. ■ **~ се** *котурати се, котрљати се:* ~ се низ брдо.

кȍвртљāj м *обрт, окрет, обртај.*

кòврча ж *в. коврџа.*

коврча- *в. коврџа-.*

кòврчити (се), -ӣм (се) несвр. [гл. им. кòврчēње с] *в. коврџати (се).*

кòврчица ж *дем. и хип. од коврџа.*

кòврџа ж (ген. мн. кȍврџā) тур. *прамен увијене, ишчупане косе или длаке, увојак; оно што је слично увојку косе (листа, пера и сл.).*

кòврџав и **ковр̀џав,** -а, -о *који је са увојцима (о коси, длаци), који има увојке, кудрав, ишчупан; изувијан, вијугав:* ~ коса, ~ прамен; ~ дечак; ~ дим.

кòврџавōст и **ковр̀џавōст,** -ости ж **1.** *особина онога што је коврџаво, онога који је коврџав.* **2.** бот. *болест лишћа (неких воћака) коју изазива љубичасти паразит, у току које лишће постаје закржљало.*

ковр́џак и **кòврџак,** -врчка м *коврџа.*

кòврџаст, -а, -о *в. коврџав.*

ковр̀џати, -ām несвр. **1.** *правити коврџе, савијати у увојке (косу, длаку):* ~ прамен косе, ~ косу, **2.** *оболевати од коврџавости (о лишћу, воћкама).* ■ **~ се** *савијати се у увојке, увијати се (о коси, длаци); завртати се уопште.*

кòврџица ж *дем. и хип. од коврџа.*

кòвчег м **1.** *велики дрвени сандук са поклопцем у коме се чувају разне ствари и драгоцености; сандук уопште:* девојачки ~, ~ за брашно. **2.** *путна торба, кофер:* држати ковчег у руци. **3.** *сандук (обично дрвени) у коме се сахрањују мртваци.*

кòвчежић м *дем. и хип. од ковчег.*

кòговић и **кȍговић** м нар. *реч у упитном значењу којом се пита за порекло, за презиме.* – Коговић је он.

ко̀год зам. *у неодређеном значењу: ко, неко; у наглашеном неодређеном значењу: било ко, макар ко, ико.* – Није излазила данима из куће, нити ју је когод видео.

ко̑д м фр. (мн. ко́дови) **1. а.** *систем условних знакова за преношење, обраду и чување података.* **б.** *систем знакова, слова, бројева, симбола, речи којима су придружене одређене вредности, одн. значења; шифра, кључ.* **2.** рач. *део, обично извршни, програма написаног у неком комјутерском, програмском језику.* • **генетски (генетички) код** биол. *специфичан распоред гена у молекулу дезоксирибонуклеинске киселине, који представља „шифровану" информацију наслеђену од родитеља.*

код предл. (с ген.) *одређује:* **1. а.** *положај или место вршења радње које се налази уз, поред, близу, до, крај појма уз чије име стоји:* у Крушевцу код воде Мораве, код ловачке ватре, у Обреновцу код Београда. **б.** *место вршења радње које је у унутрашњости нечега, у његовој сфери, у подручју:* остати код куће, притворен код полиције. **2.** *место завршетка кретања које је у близини појма у генитиву:* одвести га код лекара, поћи код мајке. **3. а.** *појам за који се везује глаголска радња:* остати код уверења, бити у мислима код сина. **б.** *одређује околности вршења глаголске радње:* разговарати код вечере, бити у кафани код чаше вина. **4.** *одређује појам у чијем је власништву, поседу, домену, одн. у чијем је схватању, веровању, расположењу и сл. оно што се казује.* – Како се код нас зове ово јело? Код тих риба имају велика пераја. **5. а.** *одређује појам који је услов за вршење радње.* – Није нам до седења код толико посла. **б.** *и поред тога, упркос томе:* слеп код очију.

ко̑да ж итал. *завршни део музичке композиције.*

кодеи́н, -и́на м грч. хем. *алкалоид опијума који се употребљава као лек против кашља.*

ко̀декс м лат. **1.** правн. *збирка правних прописа или закона који се односе на једну област:* Јустијанов ~, шаховски ~. **2.** *општеприхваћена правила понашања која владају неписано у једној средини:* ~ грађанског васпитања.

коди́рати, ко̀ди̑рам несвр. *употребљавати одређену кодну схему, служити се кодом.*

кодифи̑ка̑тор м правн. *састављач кодекса, законика.*

кодифѝка̑торскӣ (кодифика̑торни), -а̄, -о̄ *који се односи на кодификаторе и кодификацију.*

кодифика́ција ж лат. правн. *систематизација свих правних прописа и закона који се односе на одређену област правног система:* ~ фабричког законодавства.

ко̀дификационӣ, -а̄, -о̄ *в. кодификаторни.*

коди̑фиковати и **ко̀дификовати,** -кујем (кодифици́рати, -и̑ци̑рам) свр. и несвр. *(из)вршити кодификацију нечега, систематизовати прописе и законе.*

коди̑цӣл, -и́ла м лат. правн. *додатак тестаменту са споредним одредбама; тестамент.*

коегзистѐнција ж лат. **1.** пол. *постојање држава са различитим друштвеним системима уз сарадњу, уважавање и мирне односе:* принцип коегзистенције, мирољубива ~. **2.** *истовремено постојање различитих ствари, појава једних уз друге:* ~ народа.

коегзисти́рати, -ѝсти̑рам несвр. *истовремено постојати (уз мирне односе и сарадњу).*

коефици̑јен(а)т, -нта м лат. *број који је стални чинилац, множитељ у каквом алгебарском изразу; величина којом се одређује променљивост какве појаве:* једначине различитих коефицијената; ~ сигурности; ~ оптицаја робе.

ко̀жа ж **1. а.** *спољни омотач који покрива тело човека или животиње.* **б.** *такав омотач са животиње, штављен или обрађен:* јарећа ~, телећа ~, каиш од змијске коже. **2.** *спољни омотач воћних и др. плодова, покожица, кора, љуска.* **3.** фиг. *живот, егзистенција:* спасти своју кожу, осетити на својој кожи. • **бити дебеле коже, имати дебелу кожу** *бити неосетљив на примедбе, замерке, грдње.* **бити крвав под кожом** *бити као и остали људи, са манама и слабостима.* **бити у нечијој кожи** *бити у одређеној ситуацији, положају.* **бери кожу на шиљак** *в. под брати.* **изаћи, искочити из коже** *изгубити контролу владања собом, изнервирати се.* **изнети целу, читаву кожу** *остати жив и здрав, спасти се.* **из ове се коже не може никуд (нема камо), из ове се коже у другу не може** *нема се куд, не може се избећи оно што долази (обично непријатно).* **истерати из коже (некога)** *учинити да неко изгуби стрпљење.* **једна ти твоја кожа** *тешко теби.* **кост и ~, сама ~ и кост** *јако је мршав(а).* **(о)дерати, (о)гулити коме кожу** *немилосрдно искоришћавати некога, (о)пљачкати.* **платити својом кожом** *изгубити живот, положај, имовину.* **подвући се, увући се под кожу (некоме)** *довољно се (некоме); постати присан с неким.* **чувати своју кожу** *бринути само о себи.*

ко̀жа̄р, -а и **ко̀жа̄р,** -а́ра м **1.** *занатлија који прерађује кожу и израђује предмете од коже; продавац коже.* **2.** (ко̀жа̄р) зоол. *врста инсекта* Carabus coriaceus.

ко̀жара ж **1.** *фабрика за прераду коже; кожарска радионица.* **2.** агр. *врста јабуке дебеле коре.*

кожа́рац, -рца м *кожарски радник.*

ко̀жа̄рка ж агр. *в. кожара (2).*

ко̀жа̄рница ж *в. кожара (1).*

ко̀жа̄рскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на кожаре, кожарство:* ~ занат, ~ радња.

кожа́рство с *кожарски занат; производња коже.*

ко̀жаст, -а, -о *сличан кожи:* ~ лишће, ~ кеса.

кожѐтина ж *аум. и пеј. од кожа.*

ко̀жица ж **1.** *дем. од кожа; танка кожа, кожа уопште.* **2.** *кожа с крзном која се прерађена носи око врата.* **3.** *в. кожа (2).* **4.** *кора, скрама.*

ко̀жнат, -а, -о **1.** *в. кожан:* ~ појас. **2.** *в. кожаст:* ~ лишће.

ко̀жнӣ и **ко̀жнӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на кожу, начињен од коже:* ~ ташна, ~ појас.

кожо̀дер м **1.** *живодер, стрводер.* **2.** *гуликожа, зеленаш.*

кожокри́лац, -лца и **кожо̀крилац,** -и́лца м зоол. *у мн.: ред инсеката са два пара опнастих крила, опнокрилци (у јд.: такав инсект).*

ко̀жура и **кожу́ра** ж *кожа од сушене сланине; кожица са печеног меса.*

кожу̀рина ж *аум. и пеј. од кожа.*

ко̀журица (кожури́ца) ж **1.** *дем. и хип. од кожура; кожура.* **2.** *в. коча (2).* **3.** *чахура, лушка (обично свилене бубе).*

ко̀жух ж **1.** *крзнени огртач, прслук (обично без рукава), често као део народне ношње украшен везом:* овчји ~, ~ од медведа. **2.** *одерана кожа с крзном.*

кожу̀ха̄р, -а́ра и **ко̀жухар,** -а м *занатлија који израђује и продаје кожухе; крзнар.*

ко̀жушина и **кожу̀шина** ж *аум. и пеј. од кожух.*

кожу̀шка̄р, -а́ра м **1.** зоол. *врста сисара* Galleopithecus volans *из пор.* Dermoptera *чији су врат, удови и реп спојени кожним набором.* **2.** (обично у мн.) *породица ситних инсеката* Dermestidae *чије ларве живе у сувој животињској кожи, крзну, месу и сл.*

ко̀жушчина и **кожу̀шчина** ж *аум. и пеј. од кожух.*

ко̀жушчић м *дем. од кожух.*

ко̀за ж **1.** зоол. **а.** *домаћа животиња* Caprahircus *из рода шупљорогих папкара преживара која даје млеко, месо, кожу.* **б.** *у мн.: општи назив за род шупљорогих преживара папкара* Capra *из пор.* Caviconia *(у јд.: шупљорогӣ папкар преживар из тога рода).* **2.** фиг. пеј. *несхватљива, глупа особа.* **3.** *назив за различите направе од гвожђа или дасака (нпр. за тестерисање дрва, дизање терета, скела за градњу и сл.).* • **ако лаже ~, не лаже рог** *истина се види, очигледна је.* **дати кози да чува купус** *очекивати сигуран неуспех.* **нису му све козе на броју** *нешто с њим није у реду, нерасположен је.*

ко̀за̄к, -а́ка м рус. ист. *припадник ратничко-земљорадничког сталежа слободних насељеника у пограничним областима старе Русије.*

ко̀за̄р, -а́ра м *чобанин који чува козе.*

кòзарачкӣ, -ā, -ō *који се односи на Козару (планину у српском делу Босне):* ~ коло.

козàрица ж **1.** *чобаница која чува козе.* **2.** *стаја, тор за козе.*

кòзāрка ж бот. *род љуска* Clavaria *из ф.* Clavariaceae; *назив за разне врсте тога рода.*

кòзāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на козаре:* ~ штап, ~ живот.

козáрство с *гајење коза као привредна грана.*

кòзāчкӣ, -ā, -ō *који се односи на козаке:* ~ пук.

козáштво с (мн. в) *козачки сталеж, козаци.*

кòзбаша м *најбољи косац који предводи групу косаца на косидби.*

кòзēр, -éра м фр. *особа која духовитим причањем угодно забавља друштво.*

кòзērија и **козèрија** ж фр. **1.** *духовито, занимљиво причање, ћаскање.* **2.** *забаван, занимљив, духовито писан књижевни састав без већих књижевних претензија:* новинска ~.

кòзēрка ж *женска особа козер.*

кòзēрскӣ, -ā, -ō *који се односи на козере, забаван, духовит:* ~ стил, ~ особина.

кòзетина ж *козје месо.*

кòзина ж *козја длака, костреш.*

кòзинац, -инца и **козúнац,** -нца м бот. *полугрм рода* Astragalus *из ф.* Papilionaceae; *назив за поједине врсте тога рода.*

кòзити, кòзӣ(м) несвр. *доносити на свет јаре, јарад, јарити.* ■ ~ **се 1.** *доносити на свет младунче, јарити се (о кози).* **2.** (-ӣм се) фиг. *мучити се радећи нешто напорно.*

кòзица ж **1.** *дем. и хип. од коза; млада коза.* **2.** мн. мед. нар. *осипице по кожи, богиње.* **3.** зоол. *назив за неке врсте морских ракова из подреда* Natantia.

кòзичав, -а, -о *богињав, рохав:* ~ лице.

кòзјача ж бот. *врста љуске* Lactarius volemus.

кòзјӣ, -ā, -ē **а.** *који се односи на козу, који је од козе:* ~ млеко, ~ кожа, ~ стаза. **б.** *који је као у козе:* ~ ход, ~ глас. • ~ **пут, ~ стаза** *в. код тих именица.*

кòзлац, -а и -àца м бот. *назив за биљке рода* Arum *из ф.* Araceae, *и поједине врсте тога рода.*

кòзле (кòзле), -ета с (супл. мн. кòзлићи (кòзлићи) м; зб. им. кòзлāд ж) *младунче козе, јаре.*

кòзлетина ж *в. јаретина.*

кòзлић (кòзлић) м **1.** *младунче козе, јаре.* **2. а.** спорт. *гимнастичка справа за прескакање.* **б.** *ногари за тестерисање дрва.* **3.** *уздигнуто седиште за кочијаша (на фијакеру, каруцама и сл.).* • **бабини козлићи** нар. *последња три дана у марту (обично са променљивим временом.).* **тера баба козлиће** нар. *оптички привид, фатаморгана.*

козмèтика ж (дат. -ици) грч. *средства која се употребљавају за негу и улепшавање лица, тела, косе, у хигијенске сврхе (помаде, пудери, лосиони, шминка и сл.); употреба тих средстава.*

козмèтичār м *стручњак за негу и улепшавање лица и тела применом козметичких средстава, масажом и сл.*

козмèтичārка ж (дат. -ки; -ген. мн. -кӣ) *женска особа козметичар.*

козмèтичārскӣ, -ā, -ō *који се односи на козметичаре.*

козмèтичкӣ, -ā, -ō *који се односи на козметику:* ~ производ, ~ средство.

кòзмичкӣ, -ā, -ō *в. космички.*

козмо- *в. космо-.*

кòзодōј, -оја и **козòдој,** -а м зоол. *ноћна птица са широким кљуном* Caprimulgus europaeus *из пор.* Caprimulgidae, *која ноћу лови инсекте.*

кòзоног, -а, -о *који има ноге као у козе.*

козòножац, -ошца и **козоно́жац,** -о́шца м *(митолошко) биће с репом, роговима и козјим ногама, сатир.*

кòзорог и **кòзорōг,** -ога м **1.** зоол. *дивљи јарац* Capri ibex, *дивојарац.* **2.** астр. (Козорог) *сазвежђе у зодијаку, Јарац.*

козòрог, -а, -о *који има рогове као у козе.*

козўрина ж *ауīм. и пеј. од коза.*

кòине, -еа м грч. *заједнички језик Грка у доба хеленизма, у који су се стопили различити дијалекти; уопште заједнички говорни језик настао од неколико наречја.*

коинцидèнција ж *(случајно) подударање, поклапање, истодобно збивање.*

кòитус м лат. *полни чин, обљуба.*

кòјē везн. (које ... које) *дисјунктивни или копулативни везник: или ... или, и ... и, што ... што.* – Које од старости, које од страха, једва су се кретали.

којèгде (којегдȅ) јек. **којèгдје** (којегдје̏) прил. *īдеīде, понеīде, овде-онде; на разним местима.* – То је модерно и сада ~ у Европи. Чаше беху у соби ~ разбацане.

којекàкав, -ква, -о зам. **1.** *разни, разноврстан:* којекакве књиге. **2.** *било какав, свакакав:* којекакве женске.

којекàко и **којекā̀ко** прил. **1.** *на неки начин, некако; на разне начине, свакојако.* – Најзад им којекако полази за руком да сломе отпор. **2.** *како-тако, у границама подношљивости.* – Код нас је још и којекако, али код њих је лоше.

којèко (којекȍ), којекòга и којèког зам. **1.** *понеко, īдеко.* – Састао сам се с председником и још с којекиме. **2.** *макар ко, било ко.* – Њен муж није којеко.

којèкуд (којекȕд) и **којекȕдā** прил. **а.** *на разне стране, у разна места; било куда, некуда; свукуда.* – Разићи се ~; ићи ~. **б.** *на разним странама, по разним местима, овде-онде.* – Налазио је којекуда храну.

којечȉјӣ, -ā, -ē прид. зам. *указује на припадање разним лицима; било чији.*

којèшта, којечȅга именичка неодређена зам. **1.** *разноврсне ствари, штошта, свашта.* – Којешта сам га питала. Разговарали смо о којечему. **2.** *нешто, понешто, много шта.* – Ту ми је којешта познато. **3.** *макар шта, било шта, тричарије; глупости, бесмислице.* – Нећемо да на којешта новац издајемо. Пише којешта.

којештàрија ж *бесмислица, глупост; безначајна ствар, тричарија.*

кòјӣ, -ā, -ē прид. зам. (ген. кòјег(а), кòјēг(а) и кôг(а), ж. р. кòјē; дат. кòјем(у), кòјēм(у) и кôм(е), ж. р. кòјōј; инстр. кòјӣм, ж. р. кòјōм) **1.** *у правом упитном значењу и у неправим питањима.* – Која је твоја жеља, сине? Нисам могао дознати које је његово презиме. **2.** *у упитно-узвичним реченицама (кад се пориче оно о чему се пита); у узвичним и упитно-узвичним реченицама (за истицање величине, количине), колики, какав.* – Која ти је корист од друштва? Некад нисиимао шта купити, а сад која промена! **3.** *у неодређеном значењу* **а.** *неки; понеки, покоји.* – Ако се који одлучи да дође, нека ми купи кафе. Буде у писму понекад и који долар. **б.** *у дистрибутивном значењу, са понављањем.* – Разиђу се, који својим кућама, који у компилук. **в.** (у им. служби) ж *нека реч; нека чаша пића.* – Проговори ли коју с оцем? Хајде коју да попијемо. **г.** *у конструкцијама са „како“:* како која година, како који дан. **4.** *у односним реченицама.* **а.** *на почетку односних реченица.* – Била једна царица, која није имала од срца порода. **б.** *испред субјекта односне реченице која је испред главне реченице.* – Која воћка сама пада, не ваља је млатити. **5.** *уз речце: било, год, ма, макар у појачаном неодређеном значењу.* – Дођи код нас који било дан. Узми једну њиву коју год хоћеш. • **која корист шта вреди, које добро?** разг. *шта је ново, шта желите.* ~ **ти је враг (ђаво)** *шта ти је, што се тако понашаш.*

кòјот и **кòјот** м шп. зоол. *звер* Canis latrans *из пор. паса, степски, преријски вук.*

кòка[1] ж бот. *јужноамерички жбун* Eruthroxylon coca *из ф.* Eruthroxylaceae *који садржи кокаин.*

ко̀ка² ж лат. биол. *бактерија која изазива разне заразне болести.*

ко́ка ж (дат. ко́ки) **1.** *хип. од кокош* **2.** (обично у мн.) зоол. *в. кокош.* • **и ћорава ~ нађе зрно** *и неспособан човек понекад успе.*

ко́кавац, -а̄вца м *в. кокичар (1).*

кокаи́н, -и́на м мед. *алкалоид који се као јако наркотично средство користи у медицини за анестезију и ублажавање болова; врста врло јаке и по живот опасне дроге.*

кокаи́нист(а), -ē м (мн. -сти) *онај који узима кокаин као дрогу.*

кока-ко̀ла ж *освежавајуће газирано пиће од различитих биљних екстраката и мале количине кофеина.*

ко̀ка̄рда ж (ген. мн. -да̄ (-да̄)) фр. **а.** *округла значка на војничкој капи или на капи униформисаних лица као знак припадности неком сталежу, организацији, покрету и сл.:* тробојна ~, југословенска ~. **б.** *метална значка са националним обележјима на четничкој капи (шубари).*

ко́кати, ко̀ка̄м несвр. **1.** *пећи кукурузна зрна тако да се пуцајући раскокају:* ~ кукуруз. **2.** експр. *учестано пуцати (о ватреном оружју), праскати.* ■ **~ се** *пуцати, расрскавати се (о плодовима).*

кокѐта ж фр. *женска особа која по сваку цену настоји да се својим понашањем, изгледом допадне (посебно мушкарцима); кокетерка.*

ко̀кетан, -тна, -о **а.** *који својим понашањем, изгледом настоји да се допадне:* ~ девојка. **б.** *пун кокетарије:* ~ поглед. **в.** *који је начињен тако да изазива допадање, лепу, укусан:* ~ ношња, ~ шешир.

кокетѐрија ж фр. *упадљиво изражавање жеље за допадањем, настојање да се привуче нечија пажња, изазове наклоност; кокетност, привлачност.*

кокети́рати, -ѐтӣрам несвр. **1.** *упадљиво испољавати тежњу за допадањем привлачећи нечију пажњу; гледати, некога изазовно, флертовати:* ~ на забавама; ~ с њиме. **2.** фиг. (с нечим) *разметати се, парадирати нечим да би се остварио одређени утисак.*

ко̀кетно прил. *на кокетан начин, с пуно кокетарије; привлачно, заводљиво:* ~ климнути главом, ~ изгледати.

ко̀кетно̀ст, -ости ж *особина онога који је кокетан, онога што је кокетно; заводљивост.*

ко̀кетовати, -тујēм несвр. *в. кокетирати.*

ко̀кӣл, -и́ла м и **кокӣла** ж фр. *метални калуп који служи за прављење одливака.*

ко́кица и **ко̀кица** ж **1.** *дем. и хип. од кока.* **2.** (обично у мн.) *искокано зрно кукуруза:* продавати кокице. **3.** зоол. **а.** *ларва, лутка.* **б.** *врста тетреба* Tetrao tetrix. **в.** *в. гундељ.*

ко́кичā̄р и **ко̀кичā̄р** м **1.** агр. *врста кукуруза од кога се праве кокице.* **2.** *онај који прави и продаје кокице (2).*

ко̀кнути, -нēм свр. експр. *веома јако ударити, усмртити, убити:* ~ у мраку (некога).

кокода́кати, -ода̄чēм несвр. узв. **а.** *испуштати карактеристичне гласове, обично кад се снесе јаје (о кокошима)* **б.** фиг. *говорити на досадан начин, брбљати; хвалити се, разметати се.*

кокода́кнути, -ода̄кнēм *свр. према кокодакати.*

ко̀кōн, -о́на м фр. зоол. *чахура ларве инсекта, заредак (свилене бубе).*

ко̀кос м бот. *висока тропска палма* Cocos nucifera *из ф.* Palmae; *плод те палме сличан ораху који се употребљава у исхрани и индустрији, кокосов орах.*

ко̀косов, -а, -о *који се односи на кокос:* ~ дрво, ~ млеко, ~ орах, ~ уље.

ко̀кōт, ко̀кота и ко̀кота м **1.** зоол. *мужјак кокоши, петао.* **2.** *обарач, окидач, ороз (на пушци).* **3.** зоол. *назив за врсте морских риба из пор.* Blennüdae, Dactslopteridae *и* Trigilidae.

кокòта ж фр. *жена лака морала, проститутка.*

кокòтати, ко̀коћēм несвр. узв. *испуштати гласове ко-ко (о кокоши, петлу, фазану и сл.), какотати.*

кокòтац, кокòца м бот. *зељасте биљке рода* Melilotus *из ф.* Papilionaceae *које служе као сточна храна; врста тога рода* M. officinalis *која се употребљава у лекарству.*

кокòтиња ж бот. *назив за зељасте и дрвенасте биљке рода* Aristolochia *из ф.* Aristolochiaceae; *назив за врсту тога рода* A. clematitis.

кокóтити се, ко̀ко̄тӣм се несвр. [гл. им. кокóћēње с] *правити се важан, кочоперити се.*

кокòтић, -а м *дем. и хип. од кокот.*

ко̀ко̄ш, -оши ж (инстр. -оши; ген. мн. кокòшијӯ) зоол. **а.** *у мн.: назив за птице из пор.* Gallidae, *одн. за род* Gallus *из те породице (у јд.: птица из те породице, одн. рода).* **б.** *домаћа припитомљена врста* Gallus domesticus *из пор.* Gallidae, *која се гаји ради меса и јаја; женка те врсте.* • **боље данас јаје него сутра ~** *боље данас оно што је сигурно него сутра оно што је несигурно.* **држати се као покисла кокош** *бити потиштен, утучен.* **и ћорава ~ које зрно нађе** *и неспособан човек понекад има успеха.* **с кокошима лећи** *рано отићи на спавање.*

кокòшар, -а́ра м **1.** *онај који краде кокоши; ситан лопов; безначајан човек.* **2.** *онај који гаји кокоши; онај који тргује кокошима и јајима.* **3.** *в. кокошарник.*

кокòшарнӣк м *кућица, просторија за чување и затварање кокошију, живинарник.*

кокòшињак м **1.** *кокошји измет.* **2.** *в. кокошарник.* **3.** мед. нар. *гнојно запаљење прстију.*

кокоши́њац, -њца м *в. кокошарник.*

кокòшји (кокòшијй) (кокòшињй), -а̄, -ē *који се односи на кокош, који припада кокоши:* ~ јаје, ~ месо. • **~ прса** мед. *сувише узак, деформисан грудни кош (човека).* **~ слепило** мед. *очна болест услед које човек не види чим се смрачи.*

кокòшка и **кокошка** ж (дат. -ки и -ци; ген. мн. кокòшāкā) **1.** *в. кокош.* **2.** *дугуљасти смотуљак пређе.*

кокòшчица ж *дем. и хип. од кокошка.*

ко̀кс м (мн. ø) нем. *високо калорично чврсто гориво добијено сухом дестилацијом уља.*

ко̀ксара и **ко̀ксā̄рница** ж *фабрика, погон за производњу кокса.*

коксӣрати, ко̀ксӣра̄м несвр. *сухом дестилацијом претварати угаљ, тресет и др. у кокс.*

ко̀кснӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на кокс:* ~ пећ, ~ плин.

ко̀ксовати, -сујēм несвр. *в. коксирати.*

коксохѐмија ж техн. *грана технологије која проучава начин производње кокса.*

ко̀ктел м енгл. **1.** *напитак који се справља мешавином разних алкохолних пића (коњака, рума, вермута и др.), воћних сокова, воћа (лимуна, поморанџе), шећера и леда.* **2.** *пријем са мањим послужењем.*

ко̀ктел-па̀ртија ж *в. коктел (2).*

ко̀ла, ко̀ла̄ с мн. (уз бројне прид.: двòја ко̀ла, двòјих ко̀ла̄, двòјим ко̀лима и сл.) **1.** *возило на точковима за превоз путника и робе.* **а.** *запрежно возило.* **б.** *аутомобил или сл. возило са моторном или електричном вучом.* **в.** *железнички вагон.* **2.** *количина робе која може да стане у једна кола (1а):* ~ кукуруза, ~ сена. • **борна (борбена, бојна) ~** вој. *ратно оклопно моторно возило снабдевено оружјем; тенк.* **~ за ручавање** *железнички вагон који служи као ресторан.* **~ за спавање, спаваћа ~** *вагон са купеима за спавање.* **на пасја кола изгрдити (испсовати) некога** *јако, жестоко изгрдити, испсовати некога.* **нашему се сломила, скрхала кола** *оне је испао крив.* **пођоше (обрнуше, иду) му кола низа страну (низ брдо)** *пошле су му ствари, послови наопоре, иде му рђаво, лоше.*

колабòрант м *в. колаборационист(а).*

колабора́ција ж *заједнички рад, сарадња на неком послу.*

колаборационӣзам, -зма м *сарадња с окупатором у време II светског рата.*

колаборацио̀нист(а), -ē м (мн. -сти) *онај који је сарађивао са окупатором за време II светског рата.*

колаборацио̀нисткиња ж *жена колаборациониста(а).*

колабори́рати, -о̀рӣра̄м несвр. лат. *суделовати заједно са неким у нечему, сарађивати (често у негативном смислу).*

ко̀ла̄јна ж (ген. мн. -нӣ (-на̄)) итал. **1.** *округла плочица (од злата или сребра) са уграviраним ликом, натписом, симболом, која се додељује неком као награда, одликовање, медаља:* ~ за храброст. **2.** *огрлица, украсни накит око врата:* ~ од злата, ~ од корала.

ко̀лан м тур. **1.** *широк појас (тканени или кожни) који се коњу стеже око груди или испод трбуха кад се причвршћује седло или самар, појаси:* притегнути ~. **2.** *појас у женској или мушкој народној ношњи.*

ко̀лапс и **ко̀лапс** м **а.** мед. *наглa малаксалост, немоћ, често праћена губитком свести.* **б.** фиг. *престанак функционисања, слом, крах:* привредни ~, саобраћајни ~.

ко̀ла̄р м (инстр. -ом и -ем) *занатлија који прави запрежна кола; онај који вози запрежна кола.*

ко̀ла̄рница ж **а.** *радионица за израду и поправку запрежних кола.* **б.** *трем или зграда за смештај запрежних кола.*

ко̀ла̄рскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на коларе и коларство:* ~ алат, ~ занат.

ко̀ла̄рство с *коларски занат.*

ко́лати, ко̀ла̄м несвр. **1. а.** *тећи, струјати около, опточити, кружити.* – У жилама је колала крв. **б.** *налазити се у опточају, промету (о новцу и сл.), циркулисати.* – Динар већ кола у трговинама. **в.** *кружити, ширити се, проносити се (о гласу, причи и сл.).* **2.** *играти у колу, ходати наоколо играјући у колу.* **3.** *ићи, ходати унаоколо, ићи тамо-амо, мотати се:* ~ око куће, ~ око стола. **4.** (очима, погледом) *превртати, колутати, кружити.*

ко̀ла̄тор м лат. кат. *покровитељ, патрон цркве; онај који поставља жупника.*

ко̀лац, ко́ца м (мн. ко́ци и ко́чеви, ген. ко̀ла̄ца̄ и ко́чева̄; зб. им. ко̀ље с) **1.** *подужа, дебља мотка, дрвени стуб, обично зашиљен на једном крају, намењен за побијање у земљу као држач плота, ограде и сл.; уопште јача дрвена мотка са разним наменама.* **2.** ист. *зашиљен, дрвени или гвоздени предмет као оруђе за мучење или извршење смртне казне (у некадашњој Турској).* **3.** *тања мотка, пруткa, штап (као ослонац повређу):* забости колчеве у парадајз и боранију. **4.** *јачи клин, кочић за везивање или причвршћивање нечега:* ~ за припињање коња, вола. • **глогов ~** *(према празн. обичају уништавања вампира глоговим колцем) кад је реч о потпуном уништењу некога, нечега.* – Ништа му бити не може без глоговог коца. **затворити кућу мртвим коцем** *оставити кућу без икога, напустити кућу.* **као да је прогутао колац** *укочен је.* **омастити колац** *бити набијен на колац, бити погубљен.* **отац као ~** *отац је (за разлику од мајке) груб, хладан, безосећајан.* **с коца и с конопца (сакупити, прикупити** и сл.) *са свих страна, свакаквих људи, без критеријума (скупити, прикупити и сл.).*

ко̀ла̄ч, -а́ча м (инстр. -а́чем) **1.** *слатко јело од финог печеног теста (с јајима, млеком, путером) обично испуњено надевом, премазом и сл., посластица, слаткиш:* ~ од јабуке, ~ с орасима. **2.** *нарочити хлеб (обично украшен) који се прави за одређене празнике, обреде, свадбе и сл.:* крсни ~, божићни ~, славски ~. **3.** *мали хлеб, хлепчић.* • **масни колачи** *срећан живот, благостање.* – Мислили су да их чекају масни колачи. **(не) надати се таквом колачу** *(не) очекивати такву непријатност, несрећу, зло.* **спремити, умесити некоме колач** *припремити некоме неку непријатност, подвалу, смицалицу.*

ко̀ла̄чар, -а́ра м **1.** *онај који прави и продаје колаче (обично вашарске); посластичар.* **2.** нар. *гост са којим домаћин ломи, сече славски колач.*

ко̀ла̄чара ж агр. *врста јабуке.*

ко̀ла̄ча̄рка ж **1.** агр. *в. колачара.* **2.** *жена колачар (1).*

ко̀ла̄ча̄рскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на колачаре:* ~ срце, ~ вештина.

ко̀ла̄чати, -а̄м несвр. *в. колачити.*

ко̀ла̄чина ж *ауг. од колач.*

ко̀ла́чити, ко̀ла̄ччӣм несвр. [гл. им. ко̀ла́чӗње с] *буљити, бечити (очи); колутати (очима).*

ко̀ла̄чић м *дем. и хип. од колач.*

ко̀ла́шце, -а и -ета с (мн. -ца) *дем. од коло.*

колѐбати, -а̄м несвр. **1.** *чинити неодлучним, плашити.* **2.** *тешко се решавати на нешто, бити неодлучан.* **3.** *мењати се, варирати (у вредности, квалитету, снази, облику и др.).* ■ **~ се 1.** *покретати се тамо-амо, љуљати се, њихати се (о мору, води).* **2.** *бити у недоумици, двоумити се.* **3.** *в. колебати (3).*

колѐбљив, -а, -о **1.** *који се колеба, двоуми између могућих одлука, неодлучан; који је без сигурног става, неопредељен.* **2.** *који се мења, варира, променљив, несталан:* ~ температура, ~ политика.

колѐбљивац, -ӣвца м *онај који се колеба, који је без јасног става; превртљив, непоуздан човек.*

колѐбљиво прил. *на колебљив начин, неодлучно.*

колѐбљивӧст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина, својство оног што је колебљиво, неодлучност.*

ко̀лӗвка јек. **ко̀лијевка** ж (дат. -вци; ген. мн. -вкӣ) **1.** *креветац, постеља за новорођенче подешена за љуљање, зипка.* **2.** *место нечијег рођења, постања, порекла, постојбина.* • **од колевке до гроба** *од рођења до смрти, цео живот.* **што колевка заљуљала, то мотика закопала** *што се с човеком роди, то га прати до смрти.*

ко̀лӗвчица јек. **ко̀лијевчица** ж *дем. и хип. од колевка, колијевка.*

коле́га м (мн. ж) лат. *онај који је с неким исте струке, истог занимања; онај који с неким заједно иде у школу, на факултет, заједно ради, борави и др.*

ко̀легијӓлан, -лна, -о *својствен колегама, другарски, пријатељски:* ~ понашање, ~ однос.

ко̀легијӓлно прил. *на колегијални начин, пријатељски, другарски:* ~ упитати.

колегија́лнӧст, -ости ж (инстр. -ошћу) *колегијалан, присан однос, пријатељство, другарство.*

ко̀лӗгијум (ко̀лӗгӣј, -ија) м лат. *тело од више чланова које разматра појединa питања и доноси одлуке, савет, веће:* ~ шефова одељења, судијски ~, стручни ~ професора.

коле́гиница (коле́гица) ж *женска особа колега.*

ко̀леда и **ко́леда** ж лат. етн. **а.** *народни обичај у коме млади уочи Божића или Нове године иду од куће до куће, играју и певају народне песме са рефреном „коледо“ изражавајући добре жеље; група која учествује у томе обреду.* **б.** *песма која се том приликом пева.*

колѐда̄р, -а́ра м *онај који учествује у коледи.*

колѐда̄рскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на коледаре:* ~ песма.

колѐдати, -а̄м несвр. *учествовати у коледи.*

ко̀лектӣв м лат. **1.** *друштвена заједница (народа или државе); друштво уопште или одређеног типа:* народни ~, људски ~. **2.** *скуп људи неке радне заједнице, установе, предузећа; радна заједница:* ~ позоришта, радни ~, рударски ~. **б.** *скупина лица која је нечим посебно задужена, повезана, тим, ансамбл и сл.:* млад ~, дечји ~, спортски ~.

ко̀лектӣван, -вна, -о *који се односи на колектив, на скуп лица, заједнички; групни, скупни:* ~ живот, ~ безбедност, ~ интерес; ~ игра, ~ лов.

колективӣзам, -зма м **1.** фил. *доктрина која истиче вредност и значај колективности, заједништва; такав поглед на свет примењен у науци, уметности.* **2.** *склоност за колективни живот, привржености заједници.* **3.** екон. *друштвени, економски поредак у коме су основна средства за производњу у друштвеној или државној својини (обично у социјализму):* принципи колективизма.

колективиза́ција ж екон. *претварање индивидуалне својине (обично пољопривредних газдинстава) у заједничку, друштвену; акција којом се тај процес остварује.*

колективизи́рати, -и̏зи̏рā̄м свр. и несвр. *обухватити, обухватати колективизацијом, претворити, претварати у друштвено власништво.*

колективи̏стичкӣ, -ā̄, -ō̄ *који се односи на колективизам:* ~ критика, ~ идеја, ~ држава.

колективи̏тēт, -е́та м *заједница, колектив.*

ко̀лективно прил. *на колективан начин, заједнички:* ~ решавати, ~ одговарати.

колекти́вно̄ст, -ости ж *особина, стање онога што је колективно, здруженост, колективизам.*

ко̀лектор м лат. **1.** *особа или установа која се бави сабирањем, прикупљањем нечега (књига, пореза и др.).* **2.** техн. *главна одводна цев градске канализације.* **3.** ел. *део електричног генератора који наизменичну струју претвара у једносмерну.*

колѐкција ж **1.** *збирка предмета исте врсте сакупљених по критеријуму занимљивости, вредности, реткоће и сл.:* ~ марака, ~ слика. **2.** *комплет разних производа, серија:* ~ одела, ~ марамица. **3.** *низ публикација, издања, дела тематски повезаних, серија, коло.*

колекциòнār, -а́ра м *онај који скупља предмете за колекцију, збирку.*

колекциона́рство с *сакупљање предмета за колекцију.*

колекциòнāрскӣ, -ā̄, -ō̄ *који се односи на колекционаре:* ~ страст.

ко̀ленаст јек. **ко̀љенаст,** -а, -о *који је у облику колена, зглоба; који има колена, прегиб, задебљања:* коленасти део цеви, ~ крило; ~ осовина.

колѐница јек. **кољѐница** ж **1. а.** *в. колено (1).* **б.** *комад меса и кости од колена заклане животиње; такво парче спремљено за јело.* **2.** *штитник колена.*

ко̀лено јек. **ко̀љено** с (ген. мн. ко̀лēнā̄ јек. ко̀љēнā̄) **1. а.** анат. *зглоб који спаја доњи део бутне кости с горњим крајем цеванице, део ноге око тога зглоба; одговарајући зглоб ноге у животиња.* **б.** *део ноге изнад тога зглоба код човека (у седећем положају).* – Дете му седе на колена. **в.** *место на одећи (на панталонама) које покрива тај зглоб:* исцепати колено. **2.** *место где нешто мења правац, кривина, завој; завинути комад цеви којим се два дела тога повезују:* велико колено Дунава; излити 100 колена цеви. **3.** бот. *задебљали део на стабљици биљака одакле се наставља растење грана, листова.* **4. а.** *људи који живе у једном временском периоду, поколење, генерација, нараштај:* два људска колена. **б.** *сродник који с другима чини исти степен сродства, један наследни ред:* рођаци из другог колена. **5. а.** *породица, породична лоза, род; генеалошко потомство.* **б.** *порекло; друштвени положај с обзиром на порекло:* господског колена, краљевског колена. **в.** *потомак, изданак породичне лозе:* јуначко ~, витешко ~. **6.** *биолошки тип, скупина:* старо животињско ~. • **бацити (ставити) кога на колена** *приморати кога да се преда, да се покори.* **до колена** 1) **бити, имати (нешто, нечега)** *у изобиљу, у великој количини, много:* блато до колена. 2) (и: **уз колено**) **бити (седети** и сл.**) (некоме), посадити (некога)** *бити први до некога (по положају, власти); дати некоме висок положај.* – Цар рече да ће му он бити први до колена. Па он седе бегу уз колено. 3) (и **ни до колена**) **бити (не бити) (некоме, нечему)** *бити мали, недорастао (некоме).* – Сви су му до колена. Нико му није ни до колена. **колена му се тресу (подсекоше, одсецају** и сл.**)** *у великом је страху, преплашио се.* **на колена пасти (бити, клекнути** и сл.**) (пред неким)** 1) *клекнути.* – Пао је покрај гроба на колена и заплакао. 2) *бити покорен, поклекнути, предати се.* – Непријатељ је био на коленима. 3) *испољавати покорност, снисходљивост.* – Влада је пала на колена пред Русијом. **на коленима молити (доћи** и сл.**)** *понизно молити некога, нешто.* **преко колена** 1) **ће он (некога)** *истући ће га, избити.* 2) **радити, решавати** *на брзину, олако, површно (радити), решавати (нешто).* **с (из, од) колена на (у) колено преносити (ићи, прелазити** и сл.**)** *прелазити, преносити се у наследство, у аманет као традиција, предање.*

ко̀леновић јек. **ко̀љеновић** м *онај који је угледног порекла, потомак старог, доброг рода, колена.*

ко̀леновићка јек. **ко̀љеновићка** ж *женска особа коленовић.*

ко̀ленскӣ јек. **ко̀љенскӣ,** -ā̄, -ō̄ *који се односи на колено:* ~ зглоб, ~ чашица.

коле́нце јек. **коље́нце,** -а и -ета с (мн. -ца) *дем. и хип. од колено; колено.*

колеóптēр, -е́ра м грч. (обично у мн.) зоол. *в. тврдокрилац.*

коле́ра и **ко̀лера** ж мед. *тешка акутна заразна болест изазвана бактеријом* Vibro cholerae *која се испољава јаким проливима, повраћањем, температуром и наглим слабљењем.*

колѐрик м грч. *онај који се лако узбуђује, брзо мења осећања, расположења.*

колѐричан, -чна, -о **1.** *који се односи на колеру, болестан од колере:* ~ зараза, ~ болесник. **2.** *раздражљив, напрасит:* ~ човек, ~ темперамент.

колѐто с итал. *посебан пакет, завежљај упаковане робе, бала, дењак.*

ко̀лēчке ж мн. *мала колица на два точка за која се, приликом орања, утврђује гредељ од плуга, орнице.*

ко̀лец м енгл. *врста приватне или специјалне школе у неким западним земљама (Енглеској, Француској и др.); врста универзитетске или научне установе посебног типа у САД.*

ко̀либа ж **а.** *једноставно грађено пребивалиште, кућица од слабијег материјала (дасака, прућа и др.) покривена сламом, даском, грањем и сл.; мала, сиромашка кућа, изба.* **б.** нар. *в. бачија (1).*

ко̀ли-ба̀цил, -и́ла м мед. *бактерија, цревни паразит који живи у дебелом цреву људи и животиња и загађеним местима и изазива обољења мокраћних, жучних канала и органа за варење.*

ко̀либица ж *дем. и хип. од колиба.*

ко̀либри и **колѝбри,** -ија м шп. зоол. **а.** *у мн.: назив за најмање птице, дуге 3–6* cm, *шареног перја и дугачког кљуна из пор.* Trochilidae. **б.** *птица* Mellisuga minima *из пор.* Trochilidae.

ко̀либрић и **колѝбрић** м *колибри; дем. и хип. од колибри.*

ко̀лѝзија ж лат. **1.** *судар, сукоб; окршај.* **2.** *раскорак, супротност, опречност:* бити у колизији са законом.

ко̀ликӣ и **колѝкӣ,** -ā̄, -ō̄ (ретко ко̀лик, -и̏ка, -о) зам. *квантитативна, количинска придевска заменица* **1.** *у упитном значењу: како велики, које количине, обима, узраста и сл.* – Колика су ти деца? Колика ти је плата? **2.** *у односним реченицама и поредбеним синтаграмама* **а.** *указује на повезаност, однос, поређење по количини, степену, обиму и сл. између нечега или некога.* – Дужина му је колика и ширина. **б.** *кад се указује на то да је количина, величина и сл. узрок нечему.* – Колики су му нокти, могао би орати. **в.** *кад се исказује да је нешто с обзиром на количину, величину, интензитет и сл. неочекивано, недопустиво, супротно с нечим.* – Колика си незналица, још си добро и прошао. **3.** *у упитном, допусном значењу, у заменичким конструкцијама са допусним речцама: било, ма, макар и сл.* – Било колика да је помоћ, корисна је. Ма колики да си, за мајку си дете. • **~ је дуг** *читавом дужином тела.* – Паде колики је дуг.

ко̀лико, ко̀лико и **колѝко** прил. **1.** *у упитном значењу.* – Колико имаш деце? **2.** *у узвичном значењу, за истицање велике количине (броја, интензитета и сл.) нечега.* – Видели су се људи. Колико их је! – отегну младић запрепашћено. **3.** *у односним реченицама и поредбеним синтаграмама:* **а.** *кад се исказује поређење по количини, интензитету, степену и сл.* – Нема памети ~ ни кокош. Колико људи, толико ћуди. **б.** *кад се нешто упоређује по величини: велик као (неко, нешто).* – Направи му сандук велик ~ једна соба. **в.** *кад се нешто у поређењу истиче као битније.* – Није скренуо због клизавице ~ због претицања. **г.** *кад се исказује да је већа количина, интензитет и сл. узрок нечему.* – Колико је воли, никаква жртва му није тешка. **д.** *кад се исказује да је нешто с обзиром на околности ипак задовољавајуће.* – Колико је брзо возио, добро је прошао. **4.** *у временском значењу.* – Колико сутра морам на пут. **5.** (уз везник „да“) *тек, само.* – Имамо новца ~ да се преживи. **6.** *у прилошким конструкцијама са допусним речцама: било, ма, ко̀д, макар, (му) дао.* – Нека те научи ~ било. Колико год је заценио, он му је дао. • **виде-**

ти (знати) колико је сати *видети, знати право стање ствари, знати о чему је реч.* **колико-толико** *бар унеколико, донекле.* – Успео је бар колико толико да среди своје ствари.

кòликогод прил. *бар унеколико, макар донекле.*

колѝтис и **колúтис** м мед. *запаљење дебелог црева,* colitis.

колúца с мн. **1.** *дем. и хип. од кола.* **2.** *направа са једним или више точкова за превоз материјала, деце, болесних и др.*: ~ за песак, дечја ~, болничка ~.

колѝцан и **кòлицан,** -цна, -о *у дем. значењу: колики.* – Колицан је онај мали.

колѝцно и **кòлицно** прил. *у дем. значењу: колико.* – Колицно си ми дао хлеба!

колѝчак и **кòличак,** -чка, -о *колик; ауім. од колик; дем. од колик.*

количѝна ж **1.** *карактеристика предмета и појава у погледу обима, износа, броја, величине и сл., квантитет:* оцењивати вредност по количини и каквоћи. **2. а.** *део нечега, маса, сума:* ~ цигала, велика ~ робе. **б.** мат. *квантитативна вредност, величина, број*: просторна ~, непозната ~.

колѝчйнскй, -ā, -ō *који се односи на количину*: ~ однос, ~ састав материје.

колѝчйнски прил. *у односу на количину, квантитативно*: ~ утврдити, ~ представити.

кòличнйк м мат. *број који се добија као резултат рачунске радње дељења, квоцијент.*

колѝшан и **кòлишан,** -шна, -о *у дем. значењу: колики.* – Види, колишна је жена.

колѝшити, кòлйшйм несвр. *обилазити, заобилазити; избегавати у говору оно што је битно, увијати*: ~ око куће. Реци што си наумио, немој колишити.

колѝшно и **кòлишно** прил. *у дем. значењу: колико.* – Колишно нас је дошло.

кôлнй, -ā, -ō *в. колски:* ~ осовина, ~ цеста.

кôлнйк м *колски пут, коловоз.*

кôлница и **кóлница** ж *просторија у којој се држе кола.*

кòлњāк, -áка м зоол. *у мн.: назив за ниже црве који на предњем крају имају коло помоћу кога се хране и покрећу, точњаци* Rotatoria, Rotifera *(у јд.: такав црв).*

кòло с **1.** *назив за разне направе кружног облика које се окрећу око осовине* **а.** *точак на колима.* **б.** *точак при воденици који покреће вода; воденички камен, жрвањ*: млинско ~, воденичко ~. **в.** *справа за израду глиненог посуђа*: грнчарско ~. **г.** *назив за делове на разним справама, машинама и сл.; део кружног облика у склопу неке алатке, справе.* **2. а.** *кружна линија, кружна плоча, површина; круг, колут:* начинити ~, сунце као ватрено ~, обићи у колу врт. **б.** *Месечев или Сунчев диск; небеско тело уопште*: ~ од Месеца, звездано ~. **в.** *постоље или подијум пред олтаром у православној цркви*: ~ насред цркве. **г.** ел. *кружни ток електричне струје*: електрично ~, струјно ~. **3.** *скупина народна игра, обично уз музику и песму, у којој играчи ухваћени за руке, око рамена или паса крећу у кругу уз различите кораке, скокове;* ~ девојака, ужичко ~, црногорско ~. **4. а.** *круг људи повезаних по занимању, интересу, идејама; друштво, средина:* ~ школованих младића, ~ латинских песника, не бити из тога кола. **б.** *генерација ученика, исто годиште*: прво ~ гимназијалаца, треће ~ питомаца. **в.** *серија књижевних дела која неки издавач штампа у одређеним временским размацима*: десето ~ Српске књижевне задруге. **г.** *низ сусрета при такмичењима у неком спорту који чине степен, фазу такмичења*: утакмица првог кола, у трећем колу се састају „Црвена звезда“ и „Војводина“. **д.** *серија срећака у лутрији*: 21. коло државне лутрије. **5.** *скуп биљака или животиња класификован по најопштијим заједничким особинама.* • **водити (повести)** ~ *предводити, предњачити у некој акцији.* **врзино** ~ 1) празн. *зачарано место на којем се ноћу скупљају виле, вештице, вампири и сл.; игра коју ноћу на таквом месту играју виле, вештице и сл.* 2) *зачарани круг из којег је немогуће изићи, хаос, метеж.* **где би било** ~ **без Кокана** нар. *каже се кад се неко у све меша.* **испасти из кола** *изгубити неки положај.* **ко се у коло хвата, у ноге се узда** *ко се прихвата неког посла, мора рачунати и на тешкоће.* **ухватити се, хватати се са неким у коло** *удружити се са неким у неком послу, сарађивати.*

колòбāр, -ára и **кòлобāр,** -а м **1.** *алка, прстен, карика.* **2. а.** *круг, кружна линија; кружна површина:* ~ око Сунца, савијен на колобар. **б.** *светли круг око главе светаца, ореол.* **3.** мн. *подочњаци.* **4.** *уопште оно што има кружан облик, што прави кругове*: ~ дима, концентрични колобари воде.

кòлобрāн и **кòлобран** м *заштитна ограда, ивица уз руб цесте, улице.*

кòловођа и **колòвођа** м (мн. ж) **а.** *особа која води коло.* **б.** фиг. *вођа, предводник, организатор*: ~ устанка.

кòловōз, -а и -оза м **1. а.** *колски пут (обично за запрежна возила).* **б.** *део пута, улице одређен за кретање возила.* **в.** *траг од колских точкова.* **2.** рег. *в. август.*

кòловрāт м **1. а.** *ковитлац (воде, ваздуха, прашине), вртлог; кружно кретање, обртање.* **б.** фиг. *хаотично смењивање појава, догађаја*: ~ понижења. **2.** нар. *преслица за предење на точак који се покреће ногом.*

кòловрт м зоол. *инсект црне сјајне боје* Gyrinus natator *из пор.* Gyrinidae.

кòлодвōр м рег. *железничка станица.*

кòлодвōрскй, -ā, -ō рег. *који се односи на колодвор, станични*: ~ ресторан.

кòлòдијум (кòлòдӣј, -ија) м грч. хем. *раствор динитроцелулозе у алкохолу и етру, који се користи у медицини и индустрији.*

колòйд, -и́да м грч. хем. *отопина, раствор неке врсте материје или кашљица течности које се налазе раздробљене у ситне молекуле.*

колòйдан, -дна, -о *који се односи на колоид*: ~ отопина, ~ честица.

кòлоквијāлан, -лна, -о *који се односи на разговорни језик, својствен разговорном језику*: ~ тон.

кòлōквијум (кòлōквӣј, -ија) м лат. *врста краћег испита на факултетима; разговор, дискусија.*

колоквúрати, -òквӣрām свр. и несвр. *положити, полагати колоквијум.*

кòломāз м и **кòломāст** ж *маст за подмазивање осовине на точковима.*

кòлōн, -óна м лат. **1.** ист. *у старом Риму, у средњем веку, слободни сељак који је као закупац узимао земљу од поседника и тиме зависио од њега.* **2.** *в. колониста(а).*

колóна ж фр. и итал. **1. а.** вој. *постројена војна јединица која се креће у низу, ред војника, бораца у покрету.* **б.** *скуп људи, животиња, возила итд. који стоје или се крећу у низу*: ~ људи, ~ мрава, ~ аута. **2.** *стуб, потпорањ као део неке грађевине или украсни споменик.* **3.** *бројке, подаци, знакови поређани у вертикалном низу; стубац текста*: ~ бројева; ~ листа. • **пета ~** *сарадници, помагачи спољног непријатеља, издајници.*

колонáда ж фр. архит. *низ повезаних стубова неке зграде који чине трем, ходник или служе за украс.*

кòлонāт, -áта м ист. *однос између колона (1) и земљопоседника; земљишни посед који обрађују колони.*

колонѝзāтор м *онај који колонизира, који врши колонизацију.*

колонѝзāторскй, -ā, -ō *који се односи на колонизаторе:* колонизаторска освајања.

колонизáција ж **а.** *освајање неке територије, земље настањивањем у њој, претварање неке земље, краја у колонију:* британска ~. **б.** *насељавање једног краја становништвом из другог краја исте земље*: ~ у Војводини.

кòлонизовати, -зујēм свр. и несвр. **1.** *запосести, запоседати као колонију (неку земљу, територију), настанити, настањивати.* **2.** *(у)чинити насељеником, колонистом, преселити, пресељавати:* ~ становништво, ~ сељака. ■ **~ се** *населити се, насељавати се (у неком крају, земљи и сл.):* ~ се у Банату.

ко̀лони̏ја ж лат. **1.** *земља, територија без суверенитета, економски и политички зависна од друге суверене државе.* **2.** ист. *у старом веку насеобина неке државе ван матичне области.* **3. а.** *скуп људи пореклом из једне земље, краја, града, који живе у некој другој средини; њихова насеобина:* српска ~ у Солуну, мађарска ~ у Хрватској. **б.** *градска стамбена четврт за људе одређене професије:* железничка ~, професорска ~. **в.** *установа у којој бораве одређени узрасти деце, омладине:* ~ за одојчад, српска ђачка ~, дечја феријална ~. **4. а.** *скупина, јато, крдо животиња које бораве или се скупљају на једном месту; скупина животиња које живе здруженим животом:* ~ корњача, птичја ~, ~ пчела. **б.** *скупина једноћелијских или нижих организама који чине целину:* ~ корала, ~ асцидија.

колони̏ја̄л, -а́ла м **а.** *производи (обично прехрамбени) из некадашњих колонијалних земаља; уопште разна роба сличне врсте:* трговина колонијалом. **б.** *радња у којој се продаје таква роба.*

колонијали̏зам, -зма м *освајање, поробљавање других земаља; политика поробљавања и освајања.*

ко̀лонијӣлнӣ, -ӣ, -ӧ *који се односи на колоније, својствен колонијама и колонијализму:* ~ војска, ~ штампа, ~ сила.

колѐни̏ст(а), -ӗ м (мн. -сти) *становник колоније, насељеник, досељеник.*

колони̏стичкӣ, -ӣ, -ӧ *који се односи на колонисте, који припада колонистима:* ~ село.

колѐни̏ца ж *дем. од колона.*

ко̀лоњскӣ, -ӣ, -ӧ у изр. ~ **вода** *миришљави раствор материја у алкохолу који се употребљава у тоалетне сврхе.*

ко̀лоплет и **колѐплет** м **а.** *разиграни сплет играча у колу; коло.* **б.** *ковитлац, вртлог:* ратни ~, ~ живота.

ко̀лӧр, -о́ра м лат. **1.** *боја (обично филма, фотографије):* филм у колору. **2.** *в. колорит.*

колорату́ра ж итал. муз. *брзи, сложени пасажи и фигуре којима се украшава нека мелодија, вокална партија.*

ко̀лоратӯрнӣ, -ӣ, -ӧ *који се односи на колоратуру, који изводи колоратуре:* ~ партија, ~ певање.

колори̏зам, -зма м слик. *употреба боја у сликарству; начин сликања у коме боја има примаран значај.*

колѐри̏сӑн, -а, -о **а.** *који је у боји, обојен.* **б.** фиг. *који има специфичне преливе, изразит, живописан:* ~ стил.

колѐри̏сати, -ишӗм свр. и несвр. *(о)бојити, прекри(ва)ти бојама:* ~ карту.

колѐри̏ст(а), -ӗ м (мн. -сти) **а.** *сликар који користи боје, изражава се бојама, колором; мајстор колорита:* ренесансни ~. **б.** фиг. *онај који се живо, пластично, сликовито изражава:* писац ~.

колори̏стика ж *начин уметничке примене боја, постизања колорита; колорит.*

колори̏стичан, -чна, -о и **колори̏стичкӣ,** -ӣ, -ӧ *који се односи на боју, колорит; који се односи на колоризам и колористе:* ~ рад, ~ манир.

колѐри̏т, -и́та и **колѐри̏т,** -а м **а.** *општи утисак, дојам постигнут дејством боја, односом боја, интензитет боја; техника, вештина бојења:* ~ слике, сликар са новим колоритом. **б.** фиг. *скуп карактеристичних обележја једног уметничког дела, епохе, краја итд.; локална боја, живописност:* локални ~, старински ~; ~ краја.

колѐри̏тан и **колѐри̏тан,** -тна, -о *који се одликује колоритом, пун боје, живописан:* ~ слика, ~ језик.

колѐри̏тнӧст, -ости ж *особина онога што је колоритно, живописност.*

ко̀лос и **ко̀лос** м грч. **1.** *кип, статуа изузетне висине и огромних размера (према кипу на грчком острву Родосу).* **2. а.** *човек необично великог раста, снаге, горостас, див.* **б.** *уопште оно што је велико, големо по својим размерама:* локомотива, тај гвоздени ~, ~ са истока.

ко̀лосӑлан, -лна, -о *необично велик, огроман, горостасан; изванредан, изузетан:* ~ величина брода, ~ зграда; ~ производња, ~ имагинација.

ко̀лосӑлно прил. *на колосалан начин, изванредно:* ~ напредовати, ~ се провести.

колоса́лнӧст, -ости ж *особина онога што је колосално:* ~ стубова; ~ културе.

ко̀лосӗк јек. **ко̀лосијек** м **1.** *две паралелно постављене шине по којима се крећу точкови воза, трамваја и сл., грачнице:* уски ~, широки ~. **2.** *в. коловоз (1а):* пољски ~. **3.** фиг. *ток, правац, пут; убичајена путања, колотечина:* ~ живота, ~ живљења, ~ мисли. • **избацити из колосека** *омести, поремести, збунити, пореметити.*

колѐтечина и **колотѐчина** ж **1.** *траг колских точкова у земљи, коловоз.* **2.** *уобичајени, свакодневни ток, пут:* животна ~, свакодневна ~ живота.

ко̀лоуста ж зоол. *у мн.: животиње из разреда најпростијих кичмењака* Cyclostomata *сродних рибама, змијоликог тела које се помоћу округластих уста припајају за подлогу (у јд.: таква риба).*

ко̀лофо̀нијум м *жућкастосмеђа прозирна смола која се користи у изради сапуна, хартије и др. и као средство за подмазивање гудала.*

колпо̀ртӗр, -е́ра м фр. *улични продавац, разносач новина, часописа и сл.;* фиг. *онај који шири, разноси неке вести, идеје.*

колпо̀ртӗрка ж *улична продавачица, разносачица новина, књига и др.*

колпо̀ртӗрскӣ, -ӣ, -ӧ *који се односи на колпортере:* ~ посао, ~ ћошак.

колпорти́рати, -о̀ртӣра̄м несвр. *продавати, разносити новине, часописе;* фиг. *ширити, разносити вести.*

ко̀лскӣ[1], -ӣ, -ӧ *који се односи на кола:* ~ пут, ~ саобраћај.

ко̀лскӣ[2], -ӣ, -ӧ *који се односи на коло, који се пева, свира у колу:* ~ песма.

ко̀лт м енгл. *врста пиштоља на бубањ.*

колу́мба̄рӣјум (колу́мба̄рӣј, -ија) м *сремиште за урне са пепелом покојника.*

ко̀лумна и **колу́мна** ж лат. **1.** *в. колона (2).* **2.** *стална рубрика у новинама или часопису, обично од једног аутора.*

ко̀лӯт м (мн. ко̀лутови и ко̀лӯти) **1. а.** *предмет, плоча округлог, кружног, прстенастог облика; алка, карика, обруч.* **б.** фиг. *део у каквом низу, спона, беочуг:* ~ у ланцу развитка. **2. а.** *таласи концентричних кругова који настају кад нешто падне у воду.* **б.** *кретање дима, магле, пламена и сл. кроз ваздух у облику кругова:* колутови дима. **в.** *привидна представа круга, титравих мрља настала услед физичке слабости, изнурености, бола и сл.:* колутови пред очима. **г.** спорт. *гимнастичка вежба при којој се тело пребацује унапред или унатраг, правећи круг у ваздуху.* **3. а.** (обично у мн.) *таман круг испод (или око) очију (у болести, услед преморености и сл.):* колутови испод очију. **б.** *тамнији, руменији део коже кружног облика:* румени колутови крви на лицу. **в.** *одсјај светлости око небеских тела:* ~ око месеца. **г.** *круг светле боје насликан око главе светаца, ореол, нимбус.* **д.** *прстен у деблу стабла, год.* **ђ.** *кружна шара у народном везу.* **4. а.** *точак као део разних справа, машина и др.* **б.** *предмет или део направе, округлог, кружног облика.* **в.** *уопште оно што је таквог облика, што је савијено у круг:* ~ пите, ~ сира, ~ месеца.

колу́тав, -а, -о *који се кружно креће, који колута:* ~ облак дима, колутаве очи.

ко̀лутаст, -а, -о *који је као колут, сличан колуту, округласт:* ~ облик, ~ наруквица.

колу́тати, -а̄м несвр. **1.** *кретати се укруг, кружити; кретати се кружно, у ковитлац, вртложити се.* **2.** *покретати се тамо-амо (о очима); мицати тамо-амо, превртати (очима, очи).* ■ ~ **се** *в. колутати.*

колу́тић м *дем. од колут.*

колу̀тићавац, -ávца м зоол. *прстенаста глиста* Annelida *из пор.* Annelides.

колу́тнути се, колу̀тнēм се *свр. према колутати (се).*

кòлхōз, -óза и **кòлхоз,** -а м рус. екон. ист. *колективно пољопривредно сељачко газдинство у бившем Совјетском Савезу.*

кòлхōзнӣ и **кòлхознӣ,** -ā, -ō *који припада колхозу, који се односи на колхоз:* ~ сељак, ~ покрет.

кòлхōзнӣк и **кòлхознӣк** м *члан колхоза.*

кóлце, -ета с (мн. -ца) *дем. од коло; кружић, котурић.*

кòлчина ж *ауг. и пеј. од колац.*

кóлчић и **кòлчић** м *дем. од колац, кочић.*

кòљāч, -áча м **1.** *злочинац, зликовац, убица који коље своје жртве и прави покоље.* **2.** *зуб очњак у животиња.*

кòљāчкӣ, -ā, -ō *који се односи на кољаче, који припада кољачима:* ~ група, ~ нож.

кòљāш, -áша м *в. кољач (1).*

кòљāшкӣ, -ā, -ō *који се односи на кољаше.*

кòљӣво с *кувана пшеница са шећером (и орасима), жито припремљено за дању или славу.*

кòљушка ж зоол. *мала морска риба, грегорац.*

кȍм[1], кòма м *висок, камени, окомити врх.*

кȍм[2], кòма м *в. комина (1).*

кòма[1] и **кòма** ж грч. мед. *стање дубоке несвести које често доводи до агоније и смрти.*

кòма[2] ж грч. **а.** лингв. *знак интерпункције, зарез, запета.* **б.** мат. *зарез, запета која одваја децимале од целих бројева.*

кòмāд, -áда и **кȍмāд,** -а м **1.** *део какве целине, део чега, парче:* ~ хлеба, ~ сира, ~ пута. **2.** *јединка из збира или низа већег броја чега:* два комада јаја, ~ намештаја, ~ одеће. **3. а.** *позоришно дело, драма.* **б.** *музичко дело, музичка композиција.* • **дати, осигурати коме комад хлеба** *обезбедити кога материјално.* **дочепати се свога комада** *постати материјално обезбеђен, имати стално запослење, сталан извор прихода.* **живети о свом комаду** *живети од свог рада.* **ићи (у свет) за комадом хлеба** *ићи за зарадом, за запослењем.* ~ **хлеба** *минимум оног што је потребно за живот, за опстанак.* **по комаду** *у односу на један комад, јединку.* **у (једном) комаду** *у целини, уједно.*

комàдати, -ām несвр. **1.** *ломити, дробити, сећи у комаде и сл.:* ~ хлеб, ~ месо, ~ камење. **2.** фиг. *делити на ситне, мање делове, ситнити, цепати:* ~ језик, ~ државу, ~ књижевно дело. ■ ~ **се** *ломити се, дробити се, распадати се на комаде (о камену, стени и др.).*

комàдина ж *ауг. од комад.*

комàдић м *дем. од комад.*

комадѝћак, -ћка м *дем. и хип. од комад и комадић.*

кòмāднӣ и **кòмāднӣ,** -ā, -ō *који се састоји од комада:* ~ намештај, ~ пошиљка.

кòмāнда ж (ген. мн. -дӣ) итал. **1.** *заповест, наређење дато усмено које се мора одмах извршити:* издати команду. **2.** воj. *руководеће тело у војсци за штабске и административне послове; руководећа војна територијална институција; зграда у којој је смештена та институција:* месна ~; ~ ваздухопловства. **3.** *право наређења, издавања заповести, командовања:* дати некоме команду, преузети команду. **4.** *утврђен, устаљен начин заповедања:* српска ~. **5.** техн. (обично у мн.) *део уређаја којим се управља радом машине, неких функција:* ~ у авиону, ~ на компјутеру, ножна ~. • **врховна** ~ воj. *посебан војни орган који руководи и командује оружаним снагама једне државе или савеза држава.* **као на команду, као по команди** *одмах, сместа, сложно.*

комàндант, -нта м воj. *заповедник веће војне формације, установе, територијалне области, војне операције и сл.:* ~ пука, ~ флоте, ~ округа.

комàндантскӣ, -ā, -ō *који се односи на команданте, који припада командантима, својствен командантима:* ~ положај, ~ глас, ~ однос.

комàндӣр, -ира (вок. кòмандӣру и кòмандӣре, инстр. -ѝром) м воj. *старешина, заповедник неке мање војне јединице:* ~ чете, ~ вода.

комàндӣрскӣ, -ā, -ō *који се односи на командире, који припада командирима:* ~ положај.

командѝрство с *командирска дужност; звање, чин командира:* ~ чете.

кòмāндни, -ā, -ō **1.** *који се односи на команду и командовање:* ~ кадар, ~ место, ~ одговорност. **2.** *који служи за управљање, којим се управља:* ~ полуга, ~ дугме.

кòмāндовати, -дујēм свр. и несвр. **1.** *изда(ва)ти кратку војничку заповест, команду; заповедити, заповедати, наредити, наређивати:* ~ покрет, ~ напад. **2.** несвр. (неким или нечим, некоме или нечему) *бити заповедник (некоме, нечему), управљати (нечим); имати главну реч у неком послу, располагати нечим по своме; наређивати:* ~ добровољцима, ~ четом; ~ изградњом куће; ~ мужу.

кòмāндос м енгл. *војник тактичких јединица припремљен за герилско ратовање и извршавање специјалних тежих задатака, упада на непријатељско подручје и сл.*

кòмāр, -ára м зоол. **1.** *в. комарац.* **2.** *в. обад.*

комáрац, -рца м (ген. мн. кòмāрāцā) **1.** зоол. *општи назив за инсекте двокрилце* Culicidae *витког тела и дугих ногу, који сишу крв при уједу човека или животиње*: обични ~, ~ маларичар. **2.** фиг. *мршав, ситан човек.* • **правити од комарца магарца** *преувеличавати нешто.*

комасáција ж лат. *припајање мањих поседа у већу целину одлуком државних власти, при чему се ранијим власницима даје земљиште на другом месту:* ~ земљишта.

кȍмасациōнӣ и **комасáцӣјскӣ,** -ā, -ō *који се односи на комасацију:* ~ парница, ~ спор.

кòмбајн и **кȍмбајн** м енгл. *комбинована пољопривредна машина која истовремено жање, врше и сређује сламу.*

комбàјнēр, -éра м (инстр. -éром) *онај који управља комбајном.*

комбѝнāт, -áта м *велико привредно предузеће које ланчаном производњом обавља производњу од сировине до финалних производа:* алуминијумски ~, ~ гуме и обуће.

комбѝнāтор м *онај који прави комбинације, који уме да комбинује.*

кȍмбинатōран, -рна, -о *који је пун комбинација, који се одликује комбинацијама:* ~ игра, ~ играч.

комбинатòрика ж *прављење комбинација, комбиновање; способност за комбиновање.*

комбинатòричкӣ, -ā, -ō *који се односи на комбинаторику.*

комбѝнāторскӣ, -ā, -ō *који се односи на комбинаторе, својствен комбинаторима:* ~ тип, ~ дар.

комбинáција ж лат. **1.** *спајање, веза два или више истих или различитих елемената који дају нешто ново, боље, савршеније:* ~ старог и новог типа. **2.** *план, намера, замисао:* упуштати се у нове комбинације, имати комбинацију у глави. **3.** шах. и спорт. *више међусобно повезаних потеза у шаху или у некој спортској игри.*

комбинèзōн, -óна м фр. **1.** *врста фине женске рубља које се носи испод хаљине.* **2.** *радно одело у коме су панталоне и блуза сашивени заједно:* рударски ~.

кòмбинован, -а, -о *састављен, начињен од различитих елемената, мешовит:* ~ соба, ~ разред, ~ намештај.

кòмбиновати, -нујēм (комбинѝрати, -ѝнирām) свр. и несвр. *(на)чинити комбинације, смислити, смишљати комбинујући:* ~ боје, ~ делове. ■ ~ **се** *повез(ив)ати се у комбинацију, спојити се, спајати се.*

кòмēдија ж грч. **1.** *књижевно дело веселог, шаљивог садржаја написано у драмском облику за извођење у позоришту; извођење, представа таквог дела; зграда у којој се изводе таква дела:* ~ карактера, Нушићева ~; играти у комедији. **2.** *врлолија, шала, смешна ситуација:* ћачке комедије. **3.** *незгода, неприли-*

ка настала из ѣлупих разлоѓа; комѝликација, збрка. **4.** *лукава замисао да се нешто постиѓне, игра.* • **терати комедију (с неким или нечим)** *шалити се на нечији рачун, подсмевати се.*

комедѝјант, -нта м **1.** *ѣлумац, комичар (обично слаб); кловн;* ир. *ѣлумац уопште.* **2.** фиг. *шаљивчина, комедијаш; дволичњак, лицемер.*

комедѝјантскӣ, -ā, -ō *који се односи на комедијанте:* ~ представа, ~ дружина.

комедѝјати, -ām несвр. *правити, терати комедију, шалити се.*

комедѝјāш, -а́ша м **1. а.** *ѣлумац у путујућем позоришту; мађионичар, лакрдијаш; кловн.* **б.** *слаб ѣлумац; ѣлумац уопште.* **2.** *шаљивчина, враѓолан, обешењак.*

комедијàшица ж *жена комедијаш.*

комедѝјāшкӣ, -ā, -ō *који се односи на комедијаше, својствен комедијашима:* ~ дружина, ~ измотавање.

комедијáштво с **1.** *својство, стање комедијаша; ѣлума без уметничких квалитета; делатност комедијаша:* склоност комедијаштву; бавити се комедијаштвом. **2.** *превара, лицемерство:* ~ култова.

комедиòграф м *писац, аутор комедија.*

комедиòграфскӣ, -ā, -ō *који се односи на комедиоѓрафе, који припада комедиоѓрафима:* ~ рад, ~ таленат.

кòмеморатѝван, -вна, -о *који се односи на комеморацију; који служи у знак сећања:* ~ вече у спомен великом писцу.

комемора́ција ж лат. *свечани скуп у знак сећања, у спомен неком значајном покојнику; приѓодно сећање на какав доѓађај из прошлости.*

кòмēндија ж нар. *в. комедија.*

комѐнтār, -а́ра м лат. **1. а.** *тумачење, објашњење; изјава, став поводом неког доѓађаја, дела, текста и сл.:* написати ~, ~ у новинама о нечему, изазвати коментаре у јавности. **б.** мн. *мишљење, тумачење с критичким напоменама о нечему.* **2.** *приговор, примедба, мишљење:* имати коментар на нешто, бити без коментара. • **~ је сувишан, ~ није потребан** *све је јасно, није потребно објашњење; бескористан је сваки приговор.*

коментàрисати, -ишēм (коменти́рати, -èнтӣрām) свр. и несвр. *да(ва)ти коментар, објаснити, објашњавати; изнети, износити свој став, мишљење и сл.:* ~ случај, ~ процедуру избора.

комѐнтārскӣ, -ā, -ō *који се односи на коментар:* ~ текст.

комѐнтāтор м *онај који коментарише, онај који пише коментаре.*

комерцијáла ж лат. *комерцијална служба неког предузећа.*

кòмерцијāлан, -лна, -о, *трѓовачки, послован; који се односи на куповину и продају производа и старање о финансијским пословима:* ~ капитал, ~ школа; ~ сектор.

комерцијализáција ж *увођење комерцијалних метода у пословање; економска пословност уопште.*

комерцијàлизовати, -изујēм (комерцијализи́рати, -èзӣрām) свр. и несвр. *увести, уводити комерцијалне, трѓовачке елементе у пословање:* ~ пословање, ~ цене.

комерцијàлист(а), -ē м (мн. -сти) *стручњак у трѓовачким, комерцијалним пословима; звање за лица у таквој служби.*

комерцијàлисткиња и **комерцијàлка** ж *женска особа комерцијалист(а).*

комѐсār, -а́ра м итал. **1.** *специјални (обично владин) изасланик одређен да обави неке (обично контролне) послове; службеник управне, полицијске и сл. струке с одређеним пословима:* владин ~, ~ папске столице; ~ полицијски. **2.** ист. *политички руководилац војне јединице у партизанској југословенској војсци у Другом светском рату:* политички ~, ~ одреда. **3.** *интендант у војној јединици:* ~ за храну, ~ за исхрану.

комесарѝјāт, -а́та м *државна и административна установа којом руководи комесар (1), повереништво; зѓрада за такве послове:* цивилни ~, ~ за избеглице, полицијски ~.

комѐсāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на комесаре:* ~ помоћник, ~ положај.

комеса́рство с *обављање комесарске дужности; звање комесара.*

комесàрчић м *дем. и ир. од комесар.*

коме́та ж (кòмēт, -а́та м) грч. астр. *небеско тело променљивоѓ изѓледа, облика, сјаја, често са траком у виду репа, звезда репатица.*

кòмēтскӣ, -ā, -ō *који се односи на комете:* ~ систем, ~ ватра.

комѐшав, -а, -о *који се комеша, помера тамо-амо; узбуркан:* ~ шпалир; ~ осећај.

кòмешāј м **1.** *кретање, померање, тискање у разним правцима, комешање, метеж, ѣужва.* **2.** *побуна, немир; затеѓнути, непријатељски односи:* бурни балкански комешаји међу народима.

комѐшати, -ām несвр. *покретати, померати у разним правцима, мешати; чинити покрете неким деловима тела, мицати, мрдати:* ~ ваздух; ~ раменима ■ **~ се 1.** *кретати се, ићи у разним правцима; померати се, ковитлати се.* **2.** (и безл.) *противити се, неѓодовати; бунити се.* – По Босни се почело комешати. Народ се поче комешати.

кòмидба ж *комљење, комешање кукуруза; време кад се коми кукуруз.*

кòмик м *в. комичар.*

кòмика ж грч. *оно што изазива смех, што је комично, шаљиво, комичност; способност да се изазове смех:* ~ ситуације, ѓлума пуна комике.

кòмилац, -иоца м (ген. мн. -лāцā) *онај који коми кукуруз и сл.*

кòмӣн, -и́на м **1.** *оѓњиште у сеоској кући.* **2.** *димњак.*

кòмина ж **1.** *преврело воће припремљено за добијање вина, печење ракије и сл.; талоѓ што остане при прављењу вина, ракије и сл., дроп, џибра.* **2. а.** *зелена љуска ораха и сл. воћака.* **б.** *комушина (1).*

коминѝкē, -èа м фр. *званично, службено саопштење, званични извештај, став (о нечему).*

Кòминтерна ж скраћ. ист. *Трећа комунистичка интернационала.*

Кòминформ м ист. *в. Информбиро.*

комѝсија ж лат. *орѓан, тело управе, орѓанизације предузећа и др. састављено од више особа задужено за извршење неког посла, задатка:* службена ~, званична лекарска ~, војна ~.

комѝсијскӣ, -ā, -ō *који се односи на комисију, који се обавља у присуству комисије:* ~ увиђај, ~ испит.

комѝсијски прил. *на комисијски начин, у присуству комисије:* ~ прегледати, ~ испитати.

комисѝо̀н, -о́на м фр. **1.** *продавница која обавља куповину и продају туђе робе уз наплату провизије.* **2.** правн. и трг. *уговор којим се једна страна обавезује да уз провизију изврши неки посао за рачун друѓе стране; продаја робе по томе уговору.*

комисиòнār, -а́ра м *посредник који обавља трѓовачке послове за туђ рачун уз провизију.*

комисиòнārскӣ, -ā, -ō *који се односи на комисионаре; комисиони:* ~ радња.

кòмисиòнӣ, -ā, -ō *који се односи на комисион, који је у вези са комисионом:* ~ уговор, ~ продаја, ~ трговина.

кòмита м (мн. ж) (кòмит м) лат. ист. *припадник паравојних оружаних ѣруна, одметник од власти, нерегуларни борац.*

комѝтент м нем. трг. *наредбодавац који комисионару даје налоѓе за набавку или продају робе.*

комѝтēт, -е́та м фр. **а.** *изборни орѓан који делује у име неке орѓанизације, заједнице и сл.; руководећи орѓан неке установе с посебним функцијама:* ~ Уједињених нација, добротворни ~, ~ за науку. **б.** *руководеће тело, форум неке политичке партије (обично комунистичке), орѓанизације; зѓрада тоѓа форума.*

комитѐтлија м (мн. ж) (често ир.) *члан комитета (б).*

комѝтѐтски, -ā, -ō *који се односи на комитет:* ~ активност.

кòмити, -ѝм несвр. [гл. им. кòмљење с] **а.** *одвајати, скидати спољни омотач (љуску, кору, комушину и сл.) од плода:* ~ кукуруз на струку, ~ грах, ~ орах. **б.** *одвајати зрна с кукурузног клипа, крунити:* ~ кукуруз.

кòмитовати, -тујѐм несвр. *четовати као комита.*

кòмитски, -ā, -ō *који се односи на комите:* ~ акција, ~ живот.

кòмичан, -чна, -о *који изазива смех, шаљив, смешан:* ~ особа, ~ сцена.

кòмичāр м **1.** *глумац који игра шаљиве, комичне улоге; онај који уме да засмеје, да забави друге, шаљивџија.* **2.** *аутор комедија, комедиограф.*

кòмичāрка ж *жена комичар.*

кòмично прил. *на комичан начин, смешно, шаљиво.*

кòмичнōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога који је комичан, онога што је комично, шаљивост.*

комѝшати, -ā̀м несвр. *в. комити (1).*

кòмов, -а, -о *који припада кому, начињен од кома;* уп. комина (1): ~ ракија.

кòмовача и **кòмовица** ж *ракија од преврелог прожђа, лозовача.*

комóда ж фр. *онизак орман с ладицама.*

комодѝтēт, -е́та м лат. *удобност, угодност, комфор; безбрижност, мирноћа:* ~ у стану; душевни ~.

комòдōр, -о́ра м енгл. *виши поморски официр у флотама неких држава; командант мале ратне ескадре.*

комòника ж бот. *лековита биљка* Artemisia vulgaris *из ф.* Compositae.

кòмора ж грч. **1. а.** *одељење у кући у коме се станује, одаја, соба.* **б.** *просторија за животиње намирнице, остава; подрум за вино.* **в.** *посебна или споредна просторија у кући за различите намене.* **2. а.** анат. *шупљина у неким телесним органима:* срчана ~, мождана ~, очна ~. **б.** *цев; шупљина:* коморе у сифону, ~ у стени. **3.** вој. *позадинска војна јединица од запрежних кола, товарних и аутомобилских јединица које снабдевају војску храном, муницијом, опремом и сл. и помажу око рањених, болесних.* **4.** *установа која заступа интересе једне гране делатности:* адвокатска ~, апотекарска ~, привредна ~. • **гасна ~** *затворена просторија у којој су у II светском рату фашисти убијали људе, затворенике, пуштањем отровних гасова, душегупка.* **мрачна ~** физ. фот. *мрачна, тамна кутија у фотографском апарату у коју светлосни зраци улазе кроз мали отвор дајући на супротној страни умањен и обрнут лик.*

комòрāч, -а́ча м бот. *зељаста биљка* Foeniculum vulgare *из ф.* Umbelliferae *која се користи као зачин и у медицини.*

кòморица ж *дем. од комора.*

кòморнӣк м ист. *звање, титула високог дворског службеника:* краљев ~.

кòморски, -ā, -ō *који се односи на комору, који припада комори:* ~ кола, ~ одбор, ~ чиновник.

комòрција м (мн. ж) вој. *онај који прати комору, припадник коморе;* уп. комора (3).

кòмōтан, -тна, -о **1.** *широк, простран; удобан, угодан; подесан;* ~ капут; ~ седење; ~ начин. **2.** *који се пријатно, угодно осећа; лењ, спор, немаран, безбрижан.*

кòмōтно прил. **1.** *на комотан начин, удобно, угодно; несметано, слободно, лако:* ~ лећи, ~ се јавити мајци. Можемо се комотно снабдети храном. **2.** *безбрижно, мирно.* – Сви су се комотно држали свога мишљења.

кòмōтнōст, -ости ж *особина онога што је комотно, удобност, комодитет, комфор; опуштеност.*

кòмōција ж *ширина, простор; угодност, удобност; лакоћа, лежерност:* ~ у кући, потреба за комоцијом; возити с комоцијом.

кòмпакт-дѝск м (мн. -ови) *мали пластични диск са нарочитим премазом који служи за снимање података и музике у дигиталној форми* (енгл. скраћ. CD).

кòмпактан, -тна, -о лат. **1.** *збијен, једар; чврсто повезан, неисprекидан:* ~ кречњак, ~ целина. **2.** *повезан у целину, јединствен; сложан, чврст:* ~ словенско становништво, ~ тим.

кòмпактнōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога што је компактно; јединство; чврстина.*

компàнија ж фр. **1.** *трговачко или индустријско удружење у капиталистичким земљама:* бродска ~, индустријска ~, филмска ~. **2.** *друштво, скуп особа које се чешће састају, друже.*

компàњōн, -о́на м фр. **1.** *ортак, деоничар у трговачком или индустријском друштву, предузећу:* пословни ~ **2.** *сарадник у заједничком послу; саучесник, друг.*

компàњōнка ж *женска особа компањон.*

кòмпаратӣв, -а, -о лингв. *први ступањ у поређењу придева.*

кòмпаратӣван, -вна, -о **1.** *поредбен, упоредан; који се односи на компарацију, који се добија компарацијом:* ~ граматика, ~ анатомија; компаративни подаци, ~ метода. **2.** лингв. *који се односи на компаратив:* компаративни наставак, ~ значење.

компаратѝвист(а) и **компарàтист(а),** -ē м (мн. -сти) *онај који врши компарацију, поређење, који се служи методом поређења.*

компара́ција ж лат. **1.** *поређење, упоређивање:* употребљавати компарације у тексту. **2.** лингв. *поређење, степеновање описних придева, којим се исказује различит степен неке особине одређених бића, предмета или појава или истога бића, предмета или појаве с обзиром на различито време, околности и др. (нпр. млад – млађи – најмлађи).*

компарѝрати, -àрӣрā̀м лат. свр. и несвр. *(из)вршити компарацију, поређење.*

кòмпас м итал. **1.** *справа за одређивање страна света помоћу магнетске игле, бусола.* **2.** фиг. *способност проналажења правог начина деловања, способност оријентације:* политички ~, изгубити ~.

кòмпатибӣлан, -лна, -о лат. *сојив, сагласан, складан.*

компатибѝлнōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога што је компатибилно.*

кòмпēндијум (кòмпēндӣј, -ија) м лат. *сажет извод из неког (научног) дела, приручник.*

компенза́ција ж лат. **1.** *накнада, одштета; изравнање (неког дуга, нечег изгубљеног, одузетог):* ~ дуга, територијална ~. **2.** трг. *размена робе за робу без међусобног плаћања новцем:* обавезе извршити компензацијом.

кòмпензацијōнӣ, -ā, -ō *који се односи на компензацију:* ~ уговор.

кòмпензовати, -зујѐм (компензи́рати, -èнзӣрā̀м) свр. и несвр. *надокнадити, надокнађивати, изравна(ва)ти.*

компетѐнтан, -тна, -о **1.** *који има власт, који је овлашћен да нешто решава, да суди о нечему, надлежан, меродаван.* **2.** *стручан, способан за неки посао:* ~ да критикује, ~ научник.

компетѐнтнōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога који је компетентан, компетенција (2).*

компетѐнција ж **1.** *делокруг рада неког органа, установе, особе, надлежност:* ~ директора, ~ синдиката, ~ републике. **2.** *знање, способност, стручност:* научна ~, ~ критичара.

кòмпилатӣван, -вна, -о *који се односи на компилацију, неоригиналан:* ~ дело, ~ радња.

компѝлатор м *онај који се бави компилацијом, аутор који пише на основу туђих дела, неоригинално.*

компѝлаторскӣ, -ā, -ō *који се односи на компилаторе и компилацију, неоригиналан:* ~ дело, ~ критика.

компила́ција ж лат. *писање, стварање неког уметничког или научног дела на основу туђих дела; неоригинално дело.*

компили́рати, -и̏лӣра̄м свр. и несвр. *створити, стварати ново дело на основу туђих дела, компилацијом:* писац који компилира.

компју̏тер м енгл. *програмабилан или унапред програмиран електронски уређај за обраду, смештај, слање и пријем података, за нумеричка израчунавања и друге намене, рачунар.*

компјутеризáција ж *увођење компјутера у рад, компјутерска обрада података:* ~ установе, ~ података.

компју̏тѐризовати, -изујēм свр. и несвр. *(из)вршити компјутеризацију, снабде(ва)ти компјутером:* ~ установу.

компју̏тѐрист(а), -ē м (мн. -сти) *стручњак за компјутере.*

компју̏терскӣ, -а̄, -ō *који се односи на компјутере:* ~ вирус, ~ обрада података.

компју̏терски прил. *помоћу компјутера:* ~ обрађени подаци.

ко̀мплекс м лат. **1.** *скуп више предмета, појава и сл. који чине једну целину:* ~ зграда, ~ фактора, ~ питања. **2.** *земљиште које чини једну (већу) целину:* ~ шума, ~ њива, камени ~. **3.** псих. мед. *сплет изражених представа, осећања, нагона који доводе до лакших поремећаја, оштећења, неочекиваних реакција и сл.:* ~ инфериорности, ~ више вредности, ~ кривице.

ко̀мплексан, -сна, -о **1.** *који је састављен од међусобно повезаних делова, сложен; замршен, нејасан:* ~ проблем, ~ драма, комплексне ствари. **2.** *комплетан, потпун, свестран:* ~ као научник, ~ песник. • **~ број** мат. *број састављен од реалних и имагинарних бројева.*

ко̀мплексно прил. *у потпуности, у целини, свеобухватно:* ~ сагледати, ~ планирати.

ко̀мплексно̄ст, -ости ж *особина онога што је комплексно, сложеност; замршеност:* ~ целог питања, ~ догађаја.

комплѐмент м лат. *допуна, додатак:* ~ нечему.

ко̀мплемента̄ран, -рна, -о **1.** *који се допуњује, допунски:* комплементарне привреде две земље. **2.** физ. *који помешан даје нову (белу или сиву) боју (о боји).*

ко̀мплет, -а и **ко̀мплӗт,** -е́та м фр. **1.** *потпун број неких ствари намењених у одређене сврхе:* ~ дресова за цео тим, ~ кључева. **2.** *целокупна дела некога писца; све књиге из једне едиције; сви бројеви некога часописа, новина и сл.:* ~ Црњанског; ~ свих кола Српске књижевне задруге; ~ „Летописа“. **3.** *одећа из два дела (обично од истог материјала).*

ко̀мплетан, -тна, -о *потпун, цео, укупан; савршен:* ~ опрема, ~ списак; ~ симфонија.

комплети́рати, -ѐтӣра̄м свр. и несвр. фр. *(у)чинити комплетним, потпуним:* ~ библиотеку, ~ материјал.

ко̀мплетно прил. *потпуно, у целости, сасвим:* ~ обучен, ~ снабдевен.

ко̀мплетно̄ст, -ости ж *особина онога што је комплетно, онога који је комплетан.*

компликáција ж **1.** *сложеност, заплет, замршеност:* ~ у преговорима, непредвиђене компликације. **2.** мед. *погоршање болесниковог стања појавом друге болести:* ~ код грипа, компликације после операције.

ко̀мпликова̄н, -а, -о *сложен, заплетен, замршен; тежак:* ~ личност, ~ задатак, ~ питање.

ко̀мпликова̄но̄ст, -ости ж *особина онога што је компликовано, онога који је компликован, сложеност.*

ко̀мпликовати, -кујēм (комплици́рати, -и̏цӣра̄м) свр. и несвр. *(у)чинити компликованим, сложеним, заплетеним, (за)мрсити, заплести:* ~ ситуацију. ■ **~ се** *постати, постајати компликован.* – Ситуација се компликује.

компли̏мент (комли̏менат), -нта м фр. *израз учтивости, поштовања, дивљења речима, ласкавим похвалама; поздрав, наклон:* добити ~, дати ~, направити ~.

ко̀мпозита ж **1.** (и ко̀мпозит м) бот. (обично у мн.) *в. главочика.* **2.** лингв. *сложена реч, сложеница (нпр. југоисток).*

ко̀мпозитан, -тна, -о *састављен од више делова, сложен:* ~ маса, ~ цвет.

ко̀мпозӣтор м лат. **1.** *аутор музичког дела.* **2.** *онај који вешто повезује делове књижевног или уметничког дела у једну целину.*

ко̀мпозӣторка ж *женска особа композитор.*

ко̀мпозӣторскӣ, -а̄, -ō *који се односи на композиторе:* ~ рад.

компози́ција ж **1.** *начин повезивања појединих делова у целину (неког књижевног, научног дела, слике, скулптуре и сл.):* ~ романа, ~ поеме, ~ слике. **2.** слик. *сликарско дело (обично већих размера) с више ликова или објеката:* историјска ~, ~ са голим женама. **3.** муз. *музичко дело, састав; теорија састављања музичког дела:* извести композицију; професор композиције. **4.** *низ железничких вагона које вуче једна локомотива:* ~ брзог воза.

компози́ционӣ, -а̄, -ō *који се односи на композицију:* ~ фактор, ~ идеја.

ко̀мпозиционӣ, -а̄, -ō *в. композицијски.*

компо̀нента ж (ген. мн. -на̄та̄) лат. **1.** *саставни део неке материје; елемената, чинилац, фактор:* хемијска ~ масти; компоненте књижевног језика, компоненте његове нарави. **2.** физ. *сила која делује са другим силама и чини резултанту.*

ко̀мпоновати, -нујēм (компони́рати, -о̀нӣра̄м) свр. и несвр. **1.** *створити, стварати музичко дело, композицију:* ~ музику за филм. **2.** *сложити, слагати елементе књижевног, научног или уопште уметничког дела у целину:* добро компонована књига, ~ историју.

ко̀мпост м лат. *ђубриво које настаје мешањем биљних, животињских и минералних отпадака.*

ко̀мпо̄т, -о́та м нем. *воће кувано са водом и шећером.*

ко̀мпрес м и **ко̀мпреса** ж лат. *газа која се натопљена раствором ставља на оболело место, облога, завој.*

компрѐсија и **ко̀мпрēсија** ж лат. *сабијање, збијање ваздуха, гасова и сл.; притисак, притискање:* ~ ваздуха, клип са високом компресијом.

ко̀мпресор м **1.** *уређај, машина за сабијање, згушњавање ваздуха или др. гасова; пнеуматски чекић са длетом који се употребљава у рударству.* **2.** мед. *направа за стискање крвних судова.*

ко̀мпресорскӣ, -а̄, -ō *који се односи на компресор:* ~ пиштоль, ~ станица.

ко̀мпримовати, -мујēм свр. и несвр. *сабија(ва)ти ваздух, гасове и сл.; стиснути, стискати:* ~ ваздух, ~ ђубриво.

компро̀мис и **ко̀мпромис** м лат. *погодба, нагодба, споразум који само делимично задовољава жеље обеју страна:* наћи компромис за отклањање несугласица.

компро̀мисан и **ко̀мпромисан,** -сна, -о *постигнут компромисом, уз узајамне уступке:* ~ решење, ~ споразум.

компромӣсӗр, -е́ра и **ко̀мпромисер** м *особа склона склапању компромиса.*

компромисе́рство с *склоност ка склапању компромиса.*

компромита́ција ж *кварење угледа, доброга гласа, срамоћење (некога); изазивање неповољног мишљења о некоме или нечему:* ~ државе, ~ странке, ~ писца.

компро̀митовати, -тујēм (компромити́рати, -и̏тӣра̄м) свр. и несвр. *створити, стварати лоше мишљење о некоме, (по)квалити чији углед, добар глас; (о)брукати, (о)срамотити.* – Компромитовао га је онај дуг; ~ целу породицу. ■ **~ се** *показ(ив)ати се, откри(ва)ти се као непоуздан, уплетен у нешто недозвољено и сл., (о)брукати се, (о)срамотити се:* ~ се уплетеношћу у неке новчане афере.

ко̀мӯн, -у́на м итал. *државно земљиште (испаше, шуме, и сл.) које заједнички користе житељи неког села.*

кому́на ж лат. **1. а.** *административно-територијална јединица, заједница сеоског или градског типа, општина.* **в.** ист. *у средњем веку, град као економски центар с локалном самоуправом.* **2.** *солидарна организована група, заједница људи повезана професионално, идејно, стилом живота, погледима на свет и сл.* • **Париска ~** ист. *пролетерска револуција у Паризу 1871. го-*

дине; тако настала револуционарна држава (од 18. марта до 28. априла 1871).

кòмунāлан, -лна, -о (одр.) *који се односи на комуну, општински; који је у вези са јавним службама које брину о заједничким потребама у општини, насељу, граду:* ~ аутономија, ~ банка; ~ предузеће, ~ услуга.

комунáлац м *онај који ради у комуналном предузећу (градском саобраћају, водоводу и др.).*

комýнāлије ж мн. *комунални, општински послови, услуге; новац који грађани плаћају за услуге комуналних предузећа:* платити комуналије.

комýнāр, -áра м фр. ист. *учесник Париске комуне.*

комунѝзам, -зма м **1.** *пројекат бескласног друштвено-економског уређења у којем би средства за производњу и богатства била у друштвеном власништву а подела према индивидуалним потребама.* **2.** *учење и теорија о организацији и стварању таквог друштвено-економског уређења.*

кòмуникатѝван, -вна, -о **1.** *који се односи на комуникације, на саобраћајна средства, који је са гушћом мрежом путева:* ~ веза са Грчком, комуникативни део Европе. **2.** *који служи за преношење вести, обавештења и сл.:* ~ средство. **3.** *који лако успоставља контакт с другима; приступачан у опхођењу.*

комуникáција ж итал. **1.** *саобраћајна, прометна веза, средство (пут, железница и сл.), саобраћајница:* копнене комуникације, савремене комуникације. **2.** *веза, спона, контакт; споразумевање, општење.*

кòмуникациóнӣ (комуникáцијскӣ), -ā, -ō *који се односи на комуникације, саобраћајни:* ~ веза, ~ линија, ~ мрежа, ~ правац, ~ средство.

комýнист(а), -ē м (мн. -сти) пол. *присталица идеја комунизма, онај који се залаже за комунистичко друштвено уређење; члан комунистичке партије.*

комунѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на комунисте и комунизам, који припада комунистима и комунизму:* ~ друштво, ~ партија.

комунѝстички прил. *на комунистички начин, као комуниста:* ~ деловати, ~ поступити.

комýнисткиња ж *женска особа комуниста(а).*

комуницúрати, -ѝцӣрāм несвр. **1.** (с неким) *бити у вези, одржавати везу (с неким), општити:* ~ с публиком. **2.** *вршити промет, саобраћај, саобраћати.*

кòмýнскӣ, -ā, -ō *који се односи на комун и комуну, општински:* ~ бунар, ~ земљиште.

комýњара ж (м) (мн. ж) пеј. (у говору антикомуниста) *комуниста(а).*

комýњāрскӣ, -ā, -ō пеј. *који се односи на комуњаре (који припада комуњарама, својствен комуњарама и сл.).*

комýњāрски прил. пеј. *на комуњарски начин, као комуњаре.*

кòмутатѝван, -вна, -о *који може да се мења, међусобно измени, размени (места, редослед и сл.), не мењајући коначни резултат или вредност, заменљив:* ~ број, ~ уговор.

комýтāтор м ел. *уређај за мењање спојева у струјном колу у различите сврхе (за исправљање наизменичне струје, успостављање телефонске везе и др.).*

комутáција ж лат. **1.** *промена, измена, замена.* **2.** ел. *промена смера струје помоћу комутатора.*

кòмуша ж *в. комушина.*

комýшати, -ā̀м несвр. *љуштити, скидати комушину са кукурузних клипова:* ~ кукуруз.

комýшина ж **1.** *листови који обавијају кукурузни клип; ољуштени листови с кукурузног клипа.* **2.** *спољни омотач, љуска ораха, махунарки, лука и сл.*

кòмушка ж *в. комушина.*

кòмфōр, -óра м енгл. *све оно што чини становање удобним, угодним (величина, опрема стана, уређаји и сл.), удобност:* ~ стамбени, ~ хотелски.

кòмфōран, -рна, -о *који је с комфором, удобан:* ~ стан.

кóмша ж **1.** *хип. од комшиница.* **2.** м *хип. од комшија;* уп. комшо.

кòмшија м (мн. ж) тур. *онај који станује, живи у суседству, сусед.*

кòмшијскӣ, -ā, -ō *који се односи на комшије, који припада комшијама, суседски:* ~ кућа, ~ њива.

кòмшѝка и **кòмшика** ж *в. комшиница.*

комшѝлук м тур. **а.** *суседне, оближње куће, суседство:* отићи у комшилук, доћи из комшилука. **б.** *комшије, суседи.*

кòмшѝница и **кòмшѝнка** ж *она која станује, живи у суседству, сусетка.*

кòмшѝнскӣ, -ā, -ō *в. комшијски.*

кóмшо, -а и -ē м *хип. од комшија;* уп. комша (2).

кóна ж *хип. од комшиница.*

кòнак м тур. **1.** *коначиште, преноћиште; ноћење:* наћи конак, доћи на конак. **2. а.** *двор, дворац, палата; стан, зграда:* ~ кнеза Милоша, везиров ~, домаћинов ~. **б.** *зграда при манастиру у којој живе калуђери:* манастирски ~. **3.** *дан хода (при путовању):* ишао је пет конака. • **обећа(ва)ти Маркове конаке** *обећа(ва)ти коме много, нереално.* **причати Маркове конаке** *причати дуго и преопширно о нечем неважном.*

кòнаковати, -кујēм свр. и несвр. *в. коначити.*

кòнац[1]**,** кóнца м (мн. кôнци, ген. кòнāцā) **1.** *танко упредена нит, влакно, преља (од вуне, памука, свиле и др.) која служи за шивење, вез и др.* **2.** биол. **а.** *влакно (мишићно, нервно):* мождани конци, конци мишићног ткива, нервни конци. **б.** *влакно на спољу две половине махуне:* боранија са концима. **3.** фиг. **а.** *оно што личи, подсећа на конац (1):* ~ воде, ~ сунца. **б.** *повезани ток догађаја у вези с нечим:* конци завере, конци ситуације, конци управљања. • **висити о концу** *бити угрожен, бити у великој (животној) опасности.* **држати конце (нечега) у својим рукама** *имати власт над неким или нечим, бити господар ситуације.* **изгубити, погубити конце (конац) нечега** *престати управљати, господарити нечим, неким.* **имати конце (у рукама)** *знати основне чињенице, факта, податке (о нечем, о некоме).* **(као) под конац** *у правој линији, савршено, право:* одрезати под ~, слагати сандуке под ~. **(као) по концу** 1) *равно, право; по утврђеном реду:* постројити се по концу, живот иде по концу. 2) *ефикасно, прецизно, беспрекорно.* – Све иде као по концу. **остати о концу** *једва остати жив.* **похватати конце (нечије, нечему)** *сазнати основне чињенице, факта у вези са неким, нечим.* **разапињати конце** *ширити сплетке, интриге.* **с коца (и) с конопца** *са свих страна, одасвуд:* доћи ~. **(с)мрсити, (по)мрсити (некоме) конце** *(у)чинити некоме неприлику, онемогућити, онемогућавати некога у нечему, (по)кварити некоме рачуне.* **терати (узимати) мак на конац** *ситничарити, цепидлачити; упорно остајати при своме.*

кòнац[2]**,** кóнца м (мн. кôнци, ген. кòнāцā) **1.** *последњи, завршни део неког временског периода, крај; прекид трајања нечега:* ~ месеца, ~ новембра; ~ живљења. **2. а.** *крај живота, смрти.* – Ближио му се конац. **б.** *пропаст, смак:* ~ свијета, ~ цивилизације. **3.** *крај, завршетак; крајњи, завршни део до кога се нешто протеже:* ливаде и шуме без конца, на концу књиге. • **без краја и конца** *непрестано, непрекидно.* **до конца конца** *за сва времена, заувек.* **на концу конца** *кад се све узме у обзир; најзад.* **нема (ни) краја ни конца** *нема краја, свршетка, не види се крај.* **не моћи чему ухватити (ни) краја ни конца** *не моћи разумети, схватити нешто; не моћи сазнати нешто.* **од краја до конца** *од почетка до краја, у целости, у потпуности.*

кòначан, -чна, -о **1.** *сасвим утврђен, одређен, дефинитиван; крајњи, последњи; одлучујући, пресудан:* ~ циљ, коначно решење; ~ ударац; коначни финиш. **2.** *који има крај, свршетак, ограничен:* ~ време.

кòначити, -ѝм свр. и несвр. [гл. им. кòначēње с] *ноћи(ва)ти, (пре)ноћити.*

кòначѝште с *место где се коначи, заноћи, преноћиште; ноћење.* – Ту нам је коначиште, платити ~.

кòначно прил. **1.** *потпуно, сасвим, до краја, дефинитивно:* ~ решити неки проблем, ~ пропасти. **2. а.** *на крају (крајева), на-*

послетку, најзад: ~ одахнути. **б.** *уосталом, у ствари.* – Коначно, ти знаш да га волим.

кòначнōст, -ости ж *својство онога што је коначно.*

конвèјер м енгл. техн. *покретна трака за преношење фабричких производа или материјала.*

кòнвексан, -сна, -о лат. *испупчен, избочен:* ~ стакло, ~ огледало.

кòнвекснōст, -ости ж *особина онога што је конвексно, испупченост.*

конвèкција ж лат. физ. *кретање гасовитих и течних материја изазвано температурним разликама; измена температуре која настаје тим кретањем.*

конвени́рати, -èнӣрām свр. и несвр. лат. (некоме) *бити по вољи, годити, пријати, свиђати се, допасти се; одговарати.*

кòнвент м лат. **1.** ист. *законодавни орган у неким земљама с различитим овлашћењима, скупштина.* **2.** *фратарски сабор; црквена скупштина.*

кòнвентовскӣ, -ā, -ō и **кòнвентскӣ** *који се односи на конвент:* ~ режим, ~ систем.

конвèнција ж лат. **1.** *устаљена правила, норме којима се регулишу односи међу људима, обичај, узус.* **2.** *писмени споразум, уговор између две или више страна, држава, о неком питању (политичком, правном, итд.):* ратна ~, хашка ~.

кòнвенционā лан, -лна, -о **1.** *који се придржава устаљених навика и обичаја; обичан, уобичајен; шаблонски, стереотипан:* конвенционални позив, конвенционална свадба, конвенционална критика. **2.** *који је у складу с конвенцијом (2), договорни, споразумни:* конвенционални знаци. • **~ оружје** *оружје које није забрањено међународним конвенцијама.*

конвенционали́зам, -зма м *прихватање уобичајених норми понашања; конвенционална схватања, ставови:* друштвени ~.

кòнвенционā лно прил. *на конвенционалан начин, уобичајено; укалупљено, шаблонски:* ~ свирати, ~ се осмехнути, ~ религиозан.

конвенциона́лнōст, -ости ж *особина онога што је конвенционално, онога који је конвенционалан.*

конвергèнтан, -тна, -о *који је у вези с конвергенцијом, који има својства конвергенције:* ~ кретање, ~ прогресија.

конвергèнција ж **1.** *међусобно приближавање; подударање, слагање особина:* филозофска ~. **2.** биол. *сличност различитих организама условљена истом средином и сличним начином живота.* **3.** мат. *приближавање одређеној вредности, коначној граници, лимесу.*

конверги́рати, -èргӣрām свр. и несвр. лат. *поста(ја)ти сличан; приближити се, приближавати се некој заједничкој граници; стећи се, стицати се у заједничкој тачки.*

конверза́ција ж лат. *разговор, разговарање.*

конверза́ци̏јскӣ, -ā, -ō *који се односи на конверзацију, разговорни:* ~ стил, ~ језик.

конвèрзија ж лат. **1.** фин. **а.** *промена, замена једне валуте у другу:* ~ у доларе. **б.** *претварање једног дуга у други под повољним условима:* ~ спољних дугова. **2.** лог. *обртање једног суда променом места субјекта и предиката.* **3.** лингв. *трансформација речи одређене врсте (класе) у реч друге врсте (класе) без промене гласовног састава (осим, евентуално, у нагласку и дужини слогова) и без употребе творбених форманата, претварање, преобликовање (нпр.* мла̑да *(им.)* < мла̑дā *(прид.)* и сл.). **4.** *мењање уверења, убеђења, преокрет уопште.*

кòнвертибӣлан, -лна, -о *који се може претворити, заменити, заменљив (обично о новцу, валути):* конвертибилне девизе, ~ валута.

конвертибӣлнōст, -ости ж фин. **а.** *својство онога што је конвертибилно, заменљивост, променљивост:* ~ менице. **б.** *слободна могућност замене националног новца у злато или стране валуте:* ~ фунте, ~ динара.

конверти́рати, -èртӣрām свр. и несвр. лат. **1.** фин. **а.** *претворити, претварати у другу валуту, размењивати новац, злато и сл.* **б.** *претворити, претварати један дуг у други под повољнијим условима.* **2.** *променити, мењати схватања, уверења; прећи, прелазити у другу веру.*

конвèртӣт, -и́та м итал. *онај који је извршио конверзију (3), који је променио своја схватања, уверења; онај који је прешао из једне вере у другу, преобраћеник.*

конвèртӣтскӣ, -ā, -ō *који се односи на конвертите.*

кòнвертовати, -тујēм свр. и несвр. *в. конвертирати.*

кòнвертор м енгл. *велика пећ за добијање челика и неких бојених метала:* Бесемеров ~, Мартинов ~.

кòнвој м фр. **1. а.** *група бродова (трговачких, транспортних) који плове под јединственом командом у заштитној пратњи ратних бродова или авиона.* **б.** *група сувоземних возила која се крећу заједно (превозећи храну, муницију и др.):* војни ~, ~ Уједињених нација. **2.** *група заробљеника која се у пратњи стража упућује на одређено место.*

кòнвулзӣван, -вна, -о мед. *праћен грчевима, грчевит:* ~ јецај, ~ трзај.

конвȕлзија ж лат. мед. *грчење, трзање мишића, грч; грчевито стање.*

кòнгенијā лан, -лна, -о лат. *који је на подједнакој уметничкој или умној висини; духовно сродан:* два ~ песника, ~ критика.

конгломèрāт, -а́та м лат. **1.** геол. *спој разних валутака, камења у чврсто збијену масу, седиментна стена састављена од чврсто везаних валутака.* **2.** фиг. *спој разноврсних елемената, смеша, мешавина; замршеност, збрка, хаос:* ~ неколико држава, ~ разних племена; ~ прописа, ~ дијалеката.

конгрега́ција ж лат. **1.** *удружење монашких католичких редова, верско удружење, братство; удружење више манастира истог реда у целину:* калуђерска ~. **2.** *скупштина, сабор великодостојника (црквених или световних), жупана, кнежева и др.*

кòнгрес м лат. **1.** *састанак, скупштина представника неке организације, пуномоћника више држава ради договора и саветовања о најбитнијим условима; састанак већег броја научних радника, стручњака, уметника ради расправљања стручних питања, размене искустава и доношења одлука за даљи рад:* Бечки ~; ~ археолога, ~ књижевника, ~ кардиолога. **2.** *парламент у САД и неким другим државама.*

кòнгресмен м енгл. *члан Конгреса у САД, амерички посланик.*

кòнгресмēнка ж *жена члан америчког Конгреса.*

кòнгреснӣ, -ā, -ō *који се односи на конгрес:* ~ материјал, ~ одлука.

конгруèнтан, -тна, -о **1.** *који се слаже, сагласан, подударан:* ~ с реформом, ~ облик, ~ број.

конгруèнтнōст, -ости ж *особина онога што је конгруентно, подударност, сагласност, једнакост.*

конгруèнција ж лат. **1.** *сагласност, подударање, подударност.* **2.** лингв. *обличко, морфолошко слагање неких синтаксички везаних делова синтагме и реченице:* ~ субјекта и предиката. **3.** мат. *подударност два различита броја у односу на трећи (с обзиром на једнак остатак при њиховом дељењу тим трећим бројем); подударност по облику и величини:* ~ троуглова.

кòндак м грч. црквена *кратка песма која се пева на јутрењу или литургији.*

кондènзāт, -а́та м физ. *продукт кондензације.*

кондènзāтор м лат. физ. **а.** *направа за скупљање, акумулирање електричног набоја.* **б.** *уређај за хлађење и кондензацију паре.*

конденза́ција ж лат. **1. а.** физ. *згушњавање паре и гасова и њихово претварање у течно стање.* **б.** ел. *скупљање електрицитета помоћу електричног кондензатора.* **в.** хем. *уопште згушњавање, збијање, концентрација неке материје.* **2.** фиг. *збијање, сажимање:* ~ мисли, ~ чланака, ~ текстова.

кòндензацијōнӣ, -ā, -ō *који се односи на кондензацију:* ~ начин.

кондензи́рати (се), -ѐнзӣрām (се) свр. и несвр. *в. кондензовати (се).*

кòндензовāнōст, -ости ж *особина онога што је кондензовано, згуснуто; сажетост, језгровитост:* ~ паре, ~ осећања, ~ мисли.

кòндензовати, -зујēм свр. и несвр. **1.** *извршити кондензацију нечега, подврћи, подвргавати кондензацији:* ~ млеко. **2.** фиг. *згуснути, згушњавати, зби(ја)ти.* ~ причу. ■ **~ се 1.** *изменити, мењати стање, својства кондензацијом, проћи, пролазити кроз процес кондензације.* – Металне паре се временом кондензују. **2.** фиг. *зби(ја)ти се, сажети се, сажимати се.* – Роман се кондензује у једну целину.

кòндензор м физ. *сабирно сочиво или систем сочива у оптичким инструментима који служи за сакупљање светлосних зрака у објектив.*

кòндӣр, -и́ра м грч. *суд за вино, ракију и сл., врч, крчаг, пехар.*

кòндӣција ж лат. **1.** *физичко и психичко стање у коме се неко налази, способност за бављење неком активношћу:* физичка ~, добра телесна ~. **2.** трг. *норма, стандард који мора имати неки производ, роба.*

кòндиционāл, -а и **кондициòнāл,** -а́ла м лингв. *могућни начин, потенцијал; синтаксичка глаголска конструкција којим се глаголска радња исказује као условљена.*

кòндиционāлан, -лна, -о **1.** *зависан од неке претпоставке, условљен:* ~ природа сазнања, ~ рефлекс. **2.** лингв. *погодбени, условни:* ~ реченица.

кòндициōнӣ, -ā, -ō *који се односи на кондицију (1), намењен јачању кондиције:* кондиционе припреме, ~ тренинг.

кòндициōно прил. *у погледу кондиције:* ~ су добро припремљени.

кòндōм, -о́ма м *врста презерватива.*

кондòмӣнијум (кондòмӣнӣј, -ија) м лат. *заједничко владање двеју или више држава неком територијом; подручје под таквом влашћу.*

кòндор и **кôндор** м шп. зоол. *најкрупнија птица грабљивица* Sarcorhamphus gryphus *из пор. лешинара* Cathartidae, *која живи у Јужној и Средњој Америци.*

кондȕктēр, -е́ра м (инстр. -е́ром) фр. *пратилац, спроводник у каквом јавном превозном средству који продаје или прегледа возне карте.*

кондȕктēрка ж *женска особа кондуктер.*

кондȕктēрскӣ, -ā, -ō *који се односи на кондуктере, који припада кондуктерима:* ~ униформа, ~ торба.

кòндуктор м лат. **1.** ел. *проводник електрицитета; проводник топлоте.* **2.** бот. *ткиво кроз које пролазе хранљиви сокови.* **3.** мед. *кликоноша који преноси болест.*

кòндура ж (обично у мн.) *в. кундура.*

конзеквѐнтан, -тна, -о *в. консеквентан.*

конзеквѐнц(ија) ж *в. консеквенц(ија).*

кòнзēрва ж (ген. мн. -ва́) итал. *херметички затворена лименка или кутија са нарочито спремљеним намирницама (меса, рибе, воћа, поврћа и др.) заштићена од кварења; сама лименка намењена за такву храну:* рибља ~; фабрика конзерви.

кòнзерватȉван, -вна, -о *који чува старе назоре, традиционалне вредности и сл., који се противи новим тежњама и струјањима; застарео, старомодан:* ~ струја, ~ дух.

конзерватӣвац, -вца м *човек конзервативних погледа и схватања; присталица и члан конзервативне политичке странке.*

конзервативȉзам, -зма м *конзервативни назори и схватања, привржености старом, а одбојност према новом, прогресивном.*

конзервàтӣвка ж *жена конзервативних погледа.*

кòнзерватӣвно прил. *на конзервативан начин, као конзерватиивац:* ~ гледати на живот.

конзерватӣвнōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога који је конзервативан, онога што је конзервативно, назадност, старомодност.*

конзерватȉзам, -зма м *в. конзервативизам.*

конзѐрвāтōр м лат. **1.** *стручњак који се бави конзервацијом, заштитом историјских споменика, културно-уметничких вредности и сл.* **2.** *апарат за конзервирање.*

конзервàтōријум (конзервàтōрӣј, -ија) м нем. *висока музичка школа.*

конзерватòрист(а), -ē м (мн. -сти) *слушалац, ђак конзерваторијума; онај који је завршио конзерваторијум.*

конзѐрвāторскӣ, -ā, -ō *који се односи на конзерваторе и конзервацију:* ~ лабораторија, ~ радови.

конзерва́ција ж **1.** *стручни поступак којим се спречава пропадање старих споменика, фресака, слика, археолошких ископина и других уметничких и историјски вредних предмета:* ~ манастира, ~ фресака. **2.** *спремање животних намирница тако да се могу сачувати од кварења дуже време.*

конзерви́рати, -ѐрвӣрām свр. и несвр. **1.** *спремити, спремати животне намирнице тако да се могу чувати од кварења дуже време; стављати храну у конзерве:* ~ паприке, ~ млеко, ~ гулаш. **2.** *одржа(ва)ти, (са)чувати у непромењеном стању; заштитним поступком спречити, спречавати пропадање културно-историјских, уметничких, археолошких и сл. творевина:* ~ грађевину.

конзѐрвисати (се), -ишēм (се) свр. и несвр. *в. конзервирати (се).*

кòнзēрвнӣ, -ā, -ō који се односи на конзерве: ~ индустрија, ~ фабрика.

кòнзӣлијум (кòнзӣлӣј, -ија) м лат. *скуп лекара који се одржава ради утврђивања дијагнозе и начина лечења болесника.*

конзистѐнтан, -тна, -о *чврст, густ, једар; концизан, сажет:* ~ маст; ~ текст.

конзистѐнтнōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина, стање онога што је конзистентно.*

конзѝсторијум (конзѝсторӣј, -ија) м лат. црквена. **а.** *помоћни орган епископа, бискупа при вршењу његове судске власти; саветодавно веће у управним пословима.* **б.** *највиши колегијум у организацији католичке цркве, веће кардинала.* **в.** *врховна духовна власт код неких верских заједница.*

кòнзисторијāлнӣ (конзисторијскӣ), -ā, -ō *који се односи на конзисторијум:* ~ власт, ~ пресуда.

конзо̀ла ж фр. архит. *носећи елеменат, греда којој је један крај чврсто спојен с конструкцијом, а други, слободни, служи као носач нечега; истурен у виду, обично уметнички обликован, на који се нешто ослања.*

кòнзōрцијум (кòнзōрцӣј, -ија) м лат. фин. *монополистичко удружење крупних банака или трговинских предузећа ради заједничких већих послова.*

кòнзул и **кòнзул** м лат. *државни функционер, изасланик који у иностранству заступа интерес своје земље и њених грађана.*

кòнзулāран, -рна, -о *који се односи на конзулску службу:* ~ заштита, конзуларни чиновник.

конзу̀лāт, -а́та м **1.** *представништво једне државе у другој држави које води конзул; зграда тога представништва.* **2.** *звање, положај конзула.*

кôнзулица, кôнзулица, кôнзȕлка и **кôнзȕлка** ж *жена конзул; конзулова супруга.*

кôнзулскӣ и **кòнзулскӣ,** -ā, -ō *који се односи на конзуле, који припада конзулима:* ~ место, ~ време.

кôнзулство и **кòнзулство** с *конзулска служба, конзулско службовање.*

конзултáција ж *в. консултанција.*

конзума́ција ж **1.** *потрошња, трошење.* **2.** *обавезна уплата која се даје при уласку у неки ресторан.*

конзȕмент м *онај који конзумира, троши, потрошач, купац.*

конзу̀ментскӣ, -ā, -ō *потрошачки:* ~ расположење.

конзуми́рати, -у̀мӣра̄м свр. и несвр. *(по)трошити, (у)трошити:* ~ два милиона динара.

ко̀нзӯмнӣ и **ко̀нзунӣ,** -ā, -ō *потрошни, потрошачки:* ~ задруга, ~ новац.

ко̀нӣдија ж лат. бот. *семена клица, једноћелијска јединка помоћу које се врши бесполно размножавање биљака бесцветница, спора.*

ко̀ничан, -чна, -о *који има облик конуса, купаст:* ~ брежуљак, ~ облик, ~ лежај.

конјуга́ција ж лат. **1.** лингв. *промена глагола по временима, лицима и начинима.* **2.** биол. *опрашивање неких алги и једноћелијских животиња.*

конјуга́цӣјскӣ и **ко̀нјугацио̄нӣ,** -ā, -ō *који се односи на конјугацију:* ~ промена, ~ парадигма.

конјуги́рати, -у̀гӣра̄м несвр. **1.** лингв. *мењати глаголе по временима и лицима.* **2.** биол. *вршити конјугацију (2).* ■ **~ се** *мењати се по временима и лицима (о глаголима).*

ко̀нјунктӣв м лат. лингв. *глаголски начин у неким језицима који изражава став (вољу, жељу и сл.) говорног лица према радњи.*

конјунктиви́тис и конјуктивӣтис м мед. *запаљење слузокоже на унутрашњој страни очних капака.*

конјунктӯра ж лат. *стицај повољних околности; могућност успешног пословања, добре зараде:* политичка ~, повољна ~.

ко̀нјунктӯран, -рна, -о *који се односи на конјунктуру; који добро пролази на тржишту:* ~ добит, ~ информација.

конју̀нкција ж лат. **1.** лингв. *везник.* **2.** астр. *положај када се неко небеско тело налази у истом правцу као и Сунце, посматрано са Земље.*

ко̀нкāван, -вна, -о лат. *издубљен, удубљен:* ~ огледало.

конквӣста̄дор м шп. ист. *учесник у шпанским и португалским освајањима Америке после њена откривања.*

конкла́ва ж лат. *скупштина кардинала која бира папу; просторија у којој се врши тај избор.*

ко̀нклӯзија ж лат. *суд изведен из неке претпоставке, закључак.*

конкорда̀нтан, -тна, -о *подударан, сагласан.*

конкорда̀нција ж лат. **1.** *слагање, подударање, сагласност.* **2.** *алфабетски списак речи из неког текста, са ознаком стране на којој се реч јавља:* компјутерска ~.

конко̀рда̄т, -а́та м лат. *споразум између папе и неке државе о правима католичке цркве у тој држави.*

ко̀нкретан, -тна, -о **1.** *стваран, реалан, опипљив:* ~ појам, ~ вид. **2.** *који се односи на одређену појаву; одређен, прецизан:* ~ случај, ~ задатак.

конкретиза́ција ж *претварање у нешто конкретно, стварно, остварење, реализација; ближе одређење:* ~ поставки, ~ ликова, ~ слике.

конкрѐтизовати, -зујем (конкретизи́рати, -ѝзӣра̄м) свр. и несвр. *(у)чинити конкретним, стварним, реалним; тачно одредити, одређивати:* ~ предлоге, ~ амбијент. ■ **~ се** *постајати конкретан, стваран, остварити(ва)ти се, реализовати се (нпр. о намерама, замислима и др.).*

ко̀нкретно прил. *на конкретан начин, у конкретном случају, стварно.* – Не може се ништа конкретно доказати.

ко̀нкретно̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина, стање онога што је конкретно, реалност; конкретан облик, реализација.*

конкре́ција и **ко̀нкрēција** ж лат. геол. *минерална маса настала концентрацијом минералних материја око једног средишта.*

конкуби́на ж лат. *жена која живи у конкубинату, невенчана жена; наложница, љубавница.*

конкуби́нāт, -а́та м лат. *заједничко живљење мушкарца и жене без венчања, незаконити брак.*

конкӯрент м **а.** *онај који конкурише некоме, такмац, ривал.* **б.** *учесник на конкурсу.*

конкурѐнтан и **конкӯрентан,** -тна, -о **а.** *способан за конкуренцију:* конкурентни производи. **б.** *који постоји или делује напоредо, истовремено; конкурентски:* конкурентни процеси, ~ појава.

конкӯренткиња ж *женска особа конкурент.*

конкурѐнтно̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога што је конкурентно.*

конкурѐнтскӣ и **конкӯрентскӣ,** -ā, -ō *који се односи на конкуренцију и конкуренте; супарнички, ривалски:* ~ роба, ~ банка.

конкурѐнција ж лат. *супарништво у каквој делатности, такмичење, ривалство.*

конкӯрисати, -ишēм (конкури́рати, -у̀рӣра̄м) свр. и несвр. **а.** *пријавити се, пријављивати се на конкурс:* ~ за место асистента. **б.** *бити конкурент, ривал некоме, такмичити се с неким.*

ко̀нкурс м *јавни оглас, објава којом се траже кандидати или упућене понуде за неки избор (на радно место, упис у школу, доделу награда и сл.):* расписати ~.

ко̀нкурснӣ, -ā, -ō *који се односи на конкурс:* ~ листа, ~ такмичење.

ко̀ноба ж *доња просторија, подрум у згради; гостионица, крчма.*

ко̀нобā̄р м *в. келнер.*

конобà̄рица ж *женска особа конобар.*

ко̀нобā̄рскӣ, -ā, -ō *који се односи на конобаре:* ~ звање, ~ школа.

ко̀ноп м *в. конопац (а).*

ко̀нопац, -пца м (ген. мн. -пā̄ца̄) **а.** *занатски или фабрички производ начињен од упредених влакана конопље и сл., који служи за везивање, уже.* **б.** фиг. *вешала; самоубиство вешањем.* • **намаћи конопац (некоме)** *обесити, осудити на смрт вешањем.* **не говорити о конопцу у кући обешеног** *избегавати пред неким говорити о нечему што га може повредити, изазвати неугодност.* **омастити конопац** разг. *бити обешен, завршити на вешалима.* **с коца и конопца (људи)** *свакакви (људи), пробисвети, олош.* **послати (некоме) свилени конопац** арх. *упозорити некога да га чека смрт, да ће бити убијен.*

ко̀нопља ж **а.** бот. *зељаста биљка* Cannabis sativa *из ф.* Cannabinaceae *која служи за производњу грубљих тканина и ужади.* **б.** *влакно, прерађа од те биљке; одећа од тих влакана.*

ко̀нопља̄к м *в. конопљиште.*

ко̀нопљан, -а, -о *који је од конопље, који се односи на конопљу:* ~ платно, ~ семе.

ко̀нопља̄нка ж бот. *ланилист* Linaria vulgaris.

конопља̀рица ж зоол. *в. конопљарка.*

ко̀нопља̄рка ж зоол. *назив за неке птице певачице из пор.* Fringillidae *(из редова* Carduelis, Chlaris*) које живе по ретким шумама.*

ко̀нопљаст, -а, -о *који је као конопља, сличан конопљи:* ~ боја, ~ стабљика.

ко̀нопљен, -а, -о *в. конопљан.*

конопљика ж бот. **1.** *стабљика конопље.* **2.** *средоземни грм* Vitex agnus castus *из ф.* Verbenaceae *са ароматичним плодом који се користи у лекарству.* **3.** *назив за биљке из ф.* Cannabaceae.

ко̀нопљин, -а, -о *који припада конопљи, који се односи на конопљу:* ~ семе, ~ трска.

ко̀нопљица ж **1.** *дем. и хип. од конопља.* **2.** зоол. *в. конопљарка.* **3.** бот. *биљка саса* Anemone ranunculoides.

ко̀нопљӣште с *земљиште где се гаји или се гајила конопља.*

конопљуша ж бот. *биљка* Eupatorium cannabinum *из ф.* Compositae.

кòнопчār, -а и **конòпчār,** -а́ра м *онај који прави и продаје конопце, ужар.*

кòнопчāрскӣ и **конòпчāрскӣ,** -ā, -ō *који се односи на конопчаре:* ~ занат, ~ радња.

кòнопче, -ета с *дем. од конопац и коноп.*

кòнопчина ж *ауг. од конопац.*

кòнопчић и **конòпчић** м *дем. од коноп и конопац.*

консàлтинг м енгл. *пружање савета и обављање консултација (привредних, правних, техничких и сл.).*

консеквѐнтан, -тна, -о *који не одступа од одређеног става, схватања, постојан, истрајан:* ~ научник, ~ борба.

консеквѐнтно прил. *на консеквентан начин, доследно:* ~ градити свој углед, ~ спроводити одлуке.

консеквѐнц(иј)а ж лат. *последица, резултат, исход.*

консигна́ција ж лат. трг. *врста комисионе продаје робе, обично у трговини с другим земљама.*

кòнсигнациōнӣ, -ā, -ō *који се односи на консигнацију:* ~ роба, ~ продаја.

консолида́ција ж лат. *учвршћивање, сређивање, стабилизација:* ~ односа међу народима, ~ државе.

консòлидовати, -дујēм свр. и несвр. *(из)вршити консолидацију нечега, учврстити, учвршћивати, средити, сређивати:* ~ државу, ~ положај. ■ ~ **се** *средити се, сређивати се, стабилизовати се.*

консòнант м лат. лингв. *глас при чијој се артикулацији чује шум или прасак изазван препреком коју стварају говорни органи, сугласник.*

консонантѝзам, -зма м лингв. *систем консонаната у неком језику, сугласнички систем.*

консòнантскӣ, -ā, -ō *који се односи на консонанте, сугласнички:* ~ група, ~ систем.

кòнспиратѝван, -вна, -о *који се односи на конспирацију, скривен од некога, тајни:* ~ веза, ~ састанак.

кòнспиратѝвно прил. *на конспиративан начин, у конспирацији, тајно.*

конспиратѝвнōст, -ости ж *особина, својство онога што је конспиративно, тајност.*

конспѝратор м *онај који се бави неком тајном, илегалном делатношћу, учесник у конспирацији, у извршавању тајних послова.*

конспѝраторскӣ, -ā, -ō *који се односи на конспираторе, својствен конспираторима:* ~ веза.

конспира́ција ж лат. **1.** *чување, скривање тајне, тајност деловања (често у илегалном политичком раду).* **2.** *тајна акција, завера.*

конспѝрисати, -ишēм (конспири́рати, -ѝрирām) несвр. *држати у тајности, у конспирацији; бавити се нечим тајним.*

конста̀нта и **кòнстанта** ж (ген. мн. -тā) лат. **1.** мат. и физ. *величина чија се вредност не мења променом других величина:* гравитациона ~, Њутнова ~, соларна ~. **2.** *уопште оно што је стално, постојано, непроменљиво.*

конста̀нтан, -тна, -о *сталан, постојан, непроменљив:* ~ температура, ~ бука.

конста̀нтно прил. *на константан начин, непроменљиво; стално, непрекидно:* ~ дува ветар, ~ радити.

конста̀нтнōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога што је константно, постојаност, непроменљивост:* ~ кретања.

констата́ција ж фр. *закључак којим се нешто утврђује као чињеница, тврдња.*

кòнстатовати, -тујēм (констати́рати, -а̀тирām) свр. и несвр. *доћи, долазити до неког закључка, утврдити, утврђивати.*

констела́ција ж лат. **1.** астр. *група звезда која својим распоредом подсећа на неку фигуру, сазвежђе.* **2.** *стицај околности, прилика:* дипломатска ~, друштвена ~.

констерна́ција ж лат. *запрепашћење, запањеност, очајање, изгубљеност.*

конституа̀нта и **конституа̀нта** ж фр. **1.** пол. *уставотворна скупштина.* **2.** *саставни део нечега, компонента.*

конституѝсати, -ишēм (конституи́рати, -ѝрирām) свр. и несвр. *основати, оснивати нешто, установити, установљавати:* ~ одбор. ■ ~ **се** *установити, установљавати свој састав, структуру, начин рада (о организацији, телу које се оснива), организовати се, формирати се.*

кòнститутѝван, -вна, -о *који чини саставни део неке целине, на коме се нешто заснива, темељан:* ~ елеменат.

конститу́ција ж лат. **1.** *скуп урођених физичких или психичких особина организма; грађа тела, телесни склоп:* ~ човека, психичка ~. **2.** *унутрашњи састав, садржај, структура:* ~ друштва, ~ материје. **3.** пол. *устав (државе).*

кòнституционāлан, -лна, -о **1.** *који се односи на конституцију (1), психофизички:* ~ тип, ~ одлика. **2.** *уставан:* ~ држава, ~ монархија.

конституционалѝзам, -зма м пол. *систем управљања државом заснован на конституцији, уставу, уставности; политички став који подржава такав облик власти.*

кòнституционāлно прил. *на основу конституције, психофизичких особина:* ~ способан.

конструѝсати, -ишēм (конструи́рати, -ѝрирām) свр. и несвр. **1. а.** техн. *(на)правити, саставити, састављати пројектујући, налазећи погодна решења:* ~ апарат, ~ авион, ~ мост. **б.** мат. *утврдити, утврђивати цртајући помоћу лењира, и шестара:* ~ троугао, ~ симетралу. **2.** *уопште створити, стварати нешто, помоћу различитих поступака:* ~ причу, ~ песму.

кòнструктѝван, -вна, -о **1.** *који доноси, даје корисне резултате у нечему; склон корисном ангажовању у нечему:* ~ државна акција, ~ критика, ~ човек. **2.** *в. конструкциони:* ~ систем, ~ линија.

конструктивѝзам, -зма м *правац у архитектури и уметности настао почетком XX века који наглашава елементе конструкције.*

конструктѝвист(а), -ē м (мн. -сти) *присталица, следбеник конструктивизма.*

конструктивѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на конструктивизам:* ~ стилизација, ~ концепција.

кòнструктѝвно прил. *на конструктиван начин, стваралачки:* ~ учествовати.

конструктѝвнōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина, својство онога што је конструктивно.*

кòнструктор м *онај који конструише, прави конструкцију нечега, градитељ:* ~ авиона.

кòнструкторскӣ, -ā, -ō *који се односи на конструкторе:* ~ идеја, ~ способност.

конструкција ж лат. **1. а.** техн. *пројектовање склопа, устројства неког сложеног предмета, уређаја, објекта; технички склоп, устројство:* ~ прозора, ~ апарата, ~ моста. **б.** мат. *цртање помоћу лењира, шестара неког геометријског лика.* **2. а.** *међусобно везани, обично носећи делови неког објекта у изградњи:* ~ моста. **б.** *телесна грађа, склоп:* телесна ~. **в.** лингв. *склоп реченице, синтагме, израза:* реченична ~. **3.** *уопште начин грађења, обликовања каквог система или творевине; устројство, структура:* сложена ~ романа, уметничка ~ драме. **4.** *производ духа, маште:* логичка ~, ~ духа.

кòнструкциōнӣ, -ā, -ō *који се односи на конструкцију, заснован на конструкцији; конструкторски:* ~ планови, ~ група радника.

консу̀лтант м *онај који даје стручне савете и мишљење о нечему, саветник:* ~ на сценарију, ~ у медицини.

кòнсултатѝван, -вна, -о *који се односи на консултанте и консултације, саветодаван:* ~ савет, ~ разговор.

консултáција ж лат. *саветовање, измена мишљења о неком питању; тражење нечијег савета, суда о нечему:* лекарске консултације, консултације са министрима.

кòнсултациòнӣ, -ā, -ō *који се односи на консултацију:* ~ састанак, ~ разговор.

кòнсултовати, -тујēм (консултúрати, -ýлтӣрām) свр. и несвр. *(за)тражити од некога савет, суд, мишљење о нечему:* ~ лекара. ■ **~ се** *(по)саветовати се међусобно, заједнички размотрити, размагрдати.*

кòнтакт м (ген. мн. -кāтā) лат. **1.** *додир (физички), дотицај; блискост положаја, непосредно суседство:* ~ са киселином, ~ са клицама; ~ са непријатељем. **2.** *веза која се успоставља с неким, комуницирање:* ~ с писцима, ~ с публиком, успоставити ~. **3.** ел. *уређај, спој који омогућава ток струје:* ~ струје.

контактúрати, -àктӣрām несвр. *одржавати контакт, везу с неким, комуницирати.*

кòнтактнӣ, -ā, -ō *који се односи на контакт, додирни, спојни:* ~ маса, ~ детектор, ~ плочица. • **~ сочиво** *танко сочиво за исправљање вида које се ставља директно на очну јабучицу.*

контаминáција ж лат. **1.** *спајање различитих елемената у једну целину, мешање; спој:* ~ двеју реченица. **2.** *озрачење људи, предмета, земљишта и др. радиоактивним зрацима, загађење радиоактивним материјама.*

контамѝнӣранòст, -ости ж *загађеност радиоактивним материјама;* уп. контаминација (2): ~ земљишта.

контамини́рати, -ѝнӣрām свр. и несвр. *загадити, загађивати радиоактивним зрацима.*

кòнте, -еа и -а м итал. *феудална племићка титула, гроф, кнез.*

контѐјнер м енгл. **1.** *сандук или сличан предмет у који се смешта роба при транспорту.* **2.** *специјална канта за смеће у градовима и сл. насељима.*

контѐјнерскӣ, -ā, -ō *који се односи на контејнере.*

кòнтекст м лат. **1.** *шири текст, целина којој припада нека реч, реченица и сл. на основу које се одређује тачно значење и смисао дела говора.* **2.** *оно са чим посматрана појава чини целину:* поетски ~ филма.

кòнтемплатӣван, -вна, -о *склон мисаоном посматрању живота и света:* ~ личност, ~ живот.

контемпла́ција ж лат. *мисаоно, спекулативно, обично пасивно посматрање света и живота, усредсређеност на размишљање и посматрање.*

контѐса ж итал. *контова жена или кћи, графица.*

контѝген(а)т, -нта м **1.** *скуп људи у оквиру неког већег састава (обично о деловима војске који се заједно крећу):* ~ војника. **2.** *утврђена количина нечега (робе, материјала који се издваја), квота, удео:* експортни ~.

контѝнент (контѝненат), -ента м **1.** *велики копнени део Земљине површине, обично окољен морима и океанима.* **2.** *копнено пространство у односу на острва и приморје.*

кòнтинентāлан, -лна, -о *који се односи на континент; копнени:* ~ земља, ~ клима, ~ начин живота.

континента́лац, -лца м *човек који живи на континенту, копну, далеко од мора.*

континýӣрāн, -а, -о *непрекидан, трајан, сталан, повезан:* ~ линија, ~ развитак.

континýӣрāно прил. *непрекидно, трајно, стално, повезано:* ~ радити.

континуѝтēт, -е́та м лат. *непрекидност, повезаност, сталност, трајност:* успоставити ~ власти.

кòнтист(а), -ē м фин. (мн. -сти) *финансијски службеник, рачуновођа.*

кòнтнӣ и **кòнтнӣ,** -ā, -ō *који се односи на конто, рачунски, финансијски:* ~ план.

кòнто и **кòнто** м (мн. с) итал. фин. *рачун у банци на коме се бележе све уплате и исплате улагача новца:* ~ код Војвођанске банке. • **живети на нечији ~** *живети, издржавати се на нечији рачун.* **књижити на свој конто** *приписивати себи у заслугу.* **стављати некоме на конто** *окривљивати некога за нешто.*

кòнтра ж **1.** муз. *врста жичаног музичког инструмента.* **2.** спорт. *брзи противнапад у игри с лоптом.* **3.** *сукоб, конфликт.* • **дати контру** жарг. *супротставити се некоме.*

контра (наглашено: кòнтра) предл. лат. (с ген. и дат.) *насупрот, противно.* – Сведочио је контра мене; ~ Љубишином предлогу. • **про и контра** (pro et contra) *за нешто и против нечега.*

контра- лат. *префикс који најчешће означава да је нешто противно, супротно од онога што значи основна реч:* контраакција, контранапад, контрареволуција.

контраавѝјōнскӣ, -ā, -ō *в. противавионски.*

контраадмѝрāл, -а́ла м воj. *најнижи адмиралски чин у ратној морнарици; официр који има тај чин.*

кòнтраалт м итал. муз. *најдубљи женски глас, дубоки алт.*

контрàбāнда ж (контрàбанд м) итал. *тајно преношење, шверцовање робе преко границе; тако пренета роба.*

кòнтрабас и **кòнтрабас** м итал. муз. **1.** *највећи и по тонском регистру најдубљи гудачки инструмент, обично са четири жице.* **2.** *најдубљи мушки глас, дубоки бас.*

контрабàсист(а), -ē м (мн. -сти) *онај који свира на контрабасу.*

кòнтрадиктòран, -рна, -о *противречан, опречан:* ~ изјава, контрадикторни подаци.

кòнтрадиктòрно прил. *противречно, опречно:* ~ говорити.

контрадѝкција ж лат. *противречан став, мишљење, противречност, опречност.*

контрàкција ж лат. **1.** мед. *скупљање, грчење, стезање мишића, ткива.* **2.** лингв. *сажимање двају суседних самогласника у један.*

контранáпад и **контранáпад** м *противнапад (у рату, спорту и сл.).*

контраобавешта́јац јек. **контраобавјешта́јац,** -јца м *припадник контраобавештајне службе.*

контраòбавештājнӣ јек. **контраòбавјештājнӣ,** -ā, -ō *који ради против стране обавештајне службе.*

контраофанзѝва ж воj. *офанзива која се предузима као напад на непријатељску офанзиву.*

контрапре́длог јек. **контрапријѐдлог** м *предлог који је супротан неком другом предлогу, противпредлог.*

контрапròдуктӣван, -вна, -о *који изазива ефекте супротне од жељених:* ~ позив, ~ деловање.

кòнтрапункт м муз. *вештина повезивања двеју или више мелодија у јединствену хармонијску целину; музичка теорија која проучава правила такве повезивања.*

контрапунктѝрати, -ýнктӣрām несвр. *компоновати по правилима контрапункта, примењивати контрапункт.*

кòнтрапунктскӣ, -ā, -ō *који се односи на контрапункт, заснован на правилима контрапункта:* ~ класа, ~ форма.

кòнтрāран, -рна, -о лат. *супротан, противан.*

контрареволу́ција ж *борба против (тековина) револуције, супротстављање револуцији.*

контрареволуциòнāр, -а́ра м *присталица контрареволуције, онај који се бори на страни контрареволуције.*

контрарѐволуционāран, -рна, -о *који се односи на контрареволуцију и контрареволуционаре:* ~ борба, ~ деловање.

кòнтраст м **1.** *изражена супротност између неких појава, особина, својстава и сл., изражена разлика, одударање, опречност:* контрасти Београда, контрасти генерација. **2.** *изразита разлика између светлих и тамних површина на некој слици или фотографији.* **3.** стил. *поређење по супротности.*

кòнтрастан, -тна, -о *који садржи контраст, који чини контраст:* ~ сцена, ~ пејзаж, контрастне боје.

кòнтрастовати, -тујем (контрастѝрати, -àстӣрām) несвр. *бити, налазити се у контрасту, показивати разлику; заснивати се на контрасту.*

контратéза ж *супротна теза, тврдња, поставка; супротност.*

контрàхент м *уговорна страна, уговарач.*

контрахѝрати, -àхӣрām свр. и несвр. лат. **1.** *склопити, склапати купопродајни уговор, уговорити, уговарати.* **2.** *стећнути, стезати, (з)грчити.* ■ **~ се** *(из)вршити контракцију, скупити се, скупљати се (о мишићима).*

кòнтрацептӣван, -вна, -о мед. *који се односи на контрацепцију:* ~ средство, ~ дејство.

контрацèпција ж лат. мед. *поступак који се примењује ради спречавања нежељеног зачећа, трудноће.*

контрацèпцӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на контрацепцију, контрацептиван:* ~ средство.

кòнтрāш, -áша м пол. *онај који се супротставља владајућој идеологији; уопште онај који се свему противи.*

контрашпијунáжа ж *делатност која прати непријатељску шпијунажу и обавештајну делатност.*

контрибýција ж лат. *ратне дажбине у новцу или роби које се уводе у сопственој земљи или окупираној територији; ратна одштета.*

контрѝрати, кòнтрӣрām свр. и несвр. **1.** *супротставити се, супротстављати се нечему.* **2.** спорт. *одбити(ја)ти напад противника.*

контровèрза ж *противречно тумачење, несагласност, спор; противречност.*

контровèрзан, -зна, -о *споран, противречан.*

контровèрзија ж *в. контроверза.*

контрóла ж фр. **1.** *надзор над обављањем неке делатности, увид у исправност нечијег пословања; установа, служба, одн. службеник који врши такав надзор:* ~ сарадника, обавити контролу у фирми; главна ~. **2. а.** *власт, господарење над неком територијом, простором и сл., држање нечега под својом доминацијом:* област под контролом Срба. **б.** *одржавање нечега у пожељном стању, владање нечим:* ~ савести, ван контроле руку.

контрòлисати, -ишēм (контролѝрати, -òлӣрām) свр. и несвр. **1.** *подврћи, подвргавати контроли, (из)вршити проверу над нечим или неким, надзирати:* ~ рад, ~ изградњу водовода, ~ његово кретање. **2.** (само несвр.) *имати у контроли, у доминацији, владати нечим:* ~ део територије, ~ своје понашање. ■ **~ се** *владати, управљати самим собом, својим понашањем, држањем.*

кòнтрōлнӣ, -ā, -ō *који се односи на контролу; који врши контролу, надзорни; који омогућује контролу:* ~ одбор, ~ комисија; ~ књига, ~ лист.

контрòлōр, -óра м **1.** *службеник који врши контролу нечега.* **2.** техн. *апарат за контролу и регулисање нечега.*

кòнтӯзија ж лат. мед. *унутрашња повреда ткива изазвана дејством неке механичке силе на организам.*

кòнтузовāн, -а, -о *повређен контузијом, наћњечењем:* тешко ~.

кòнтузовати, -зујēм свр. *проузроковати контузију.* ■ **~ се** *добити повреде у облику контузије.*

контумáција ж лат. **1.** шах. *проглашавање победе, одн. пораза без игре:* добити контумацијом. **2.** *неодазивање судским позивима.* **3.** *изолација ради спречавања заразне епидемије, карантин.*

контýра ж фр. **1.** *ивична линија која означава границу посматраног предмета, обрис:* контуре брда, ~ зграде. **2.** *нејасна, тамна прилика, силуета:* контуре људи. **3. а.** *основна линија која означава општи облик и сразмере предмета и ликова у почетној фази израде уметничке слике.* **б.** *основне црте лика, облик, форма; размере:* контуре њене лепоте. Ствар поприма озбиљне контуре. **в.** *идејна основа нечега, замисао:* контуре програма, контуре даљег развоја.

кóнус м лат. мат. *геометријско тело ограничено кружном равном површином као основом и левкастим омотачем, купа:* коси ~, крњи ~, прави ~.

кóнуснӣ, -ā, -ō *који се односи на конус, купаст:* ~ пресек, ~ облик, ~ површина.

кòнфедерāлан, -лна, -о *в. конфедеративан.*

конфедералѝзам, -зма м *конфедерално уређење.*

кòнфедератӣван, -вна, -о *који се заснива на принципима конфедерације, удружен, савезни:* ~ република, ~ држава.

конфедерáција ж лат. **а.** *савез суверених самосталних држава који преузима неке функције заједничке државе.* **б.** *савез више организација (политичких, друштвених и сл.) које се удружују ради заједничких интереса.*

конфèкција ж лат. *серијска, фабричка израда одеће у стандардним величинама; одећа израђена на такав начин:* дечја ~, мушка ~.

конфèкцӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на конфекцију:* ~ одело, ~ радња.

конферансѝјē, -èа м фр. *онај који води програм на приредби, водитељ.*

конферèнција ж лат. **а.** *састанак, скуп, седница, заседање, саветовање о неком проблему.* **б.** *стални сазив неке политичке организације.* • **~ за штампу** *састанак на коме нека јавна личност даје изјаве поводом неког важног догађаја или одговара на питања новинара.*

конферèнцӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на конференцију.*

конфèрисати, -ишēм несвр. *одржавати конференцију, расправљати на конференцији.*

конфèсија ж лат. *вера, вероисповест.*

кòнфесионāлан, -лна, -о (конфèсӣјскӣ, -ā, -ō) *који се односи на конфесију, верски:* ~ интерес, ~ школа.

кòнфесионāлно прил. *верски, вероисповедно:* ~ оријентисан.

кòнфēт, -éта м **конфéта** ж итал. *у мн.: округли, разнобојни кружићи папира који се просипају на свечаностима, забавама, празницима и сл. (у јд. такав папирић).*

конфигурáција ж лат. **а.** геогр. *изглед земљишта, тла, рељеф:* ~ терена, ~ земље. **б.** *однос елемената који чине неку целину, изглед нечега сложеног; склоп:* ~ класних односа. **в.** астр. *распоред звезда.*

конфинѝрати, -ӣнӣрām свр. и несвр. лат. фр. *ограничити, ограничавати некоме слободу кретања, интернирати.*

конфирмáција ж лат. **1.** правн. *потврда судске пресуде, овера.* **2.** кат. *обред у цркви који значи прво причешће одраслим дечацима и девојчицама, кризма.*

конфискáција ж лат. **а.** *одузимање имовине од приватних лица у корист државе, заплена.* **б.** *забрана штампања или растурања књига или новина.*

кòнфисковати, -кујēм свр. и несвр. *(из)вршити конфискацију нечега, одузети, одузимати у корист државе; забранити, забрањивати штампање или растурање неке публикације:* ~ имање, ~ бродове; ~ цео тираж листа.

кòнфликт м лат. *сукоб опречних снага, тежњи, појава, ошто супротстављање; озбиљне несугласице, сукоб у међудржавним односима:* ~ са властима, трагичан ~; ~ са Америком.

кòнфликтан, -тна, -о **а.** *који се односи на конфликт:* конфликтни односи. **б.** *који воли да се сукобљава:* ~ личност.

конформѝзам, -зма м *прорачунато прихватање нечега, приклањање приликама ради осигуравања сопственог положаја, прилагодљивост.*

конфòрмист(а), -ē м (мн. -сти) *онај који испољава конформизам у свом понашању, прилагодљив човек.*

конформѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на конформисте и конформизам:* ~ начин, ~ развој.

конфронта́ција ж лат. *упоредно одмеравање, упоређивање; супротстављање, суочавање.*

конфронти́рати, -ѐнтӣрām свр. и несвр. *изаз(и)ватӣ конфронтацију нечеīа (некоīа), упоредитӣ, упоређиватӣ, супротставитӣ, супротстављатӣ:* ~ два супротна гледишта, ~ начин прилажења проблему. ■ **~ се** *досӣе(ва)тӣ у конфронтацију, супротставитӣ се, супротстављатӣ се.*

кòнфӯзан, -зна, -о *сметен, ӣометен, збуњен, смушен; несрећен, нејасан:* ~ говорник; ~ излагање.

кòнфӯзија ж лат. *забуна, збрка, ӣометња; збуњеност, сметеност:* идејна ~, песничка ~, ~ у глави.

кòнфӯзно прил. *на конфузан начин, збуњено, сметено.*

конфу́знōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина, својство оноīа што је конфузно, збуњеност, сметеност.*

конфуционѝзам, -зма м и **конфучионѝзам** *религиозно-филозофско учење које је засновао старокинески мислилац Конфуције (Конфучије).*

концѐнтрāт, -áта м **1.** технол. *индустријски ӣродукт (руда, метал и сл.) којем је у ӣроцесу ӣрераде ӣовећан ӣроценат основне материје која се добија:* ~ оловно-цинкане руде. **2.** *врста ӣрехрамбеноī ӣроизвода за живоӣиње или људе (у ӣраху, екстрату и сл.) који се добија од различитих артикала ӣрерадом корисних састојака који ӣовећавају хранљиву вредност.* **3.** *уӣште оно што је скуӣљено на једном месту, оно што је згуснуто, сажето, концентрација.*

концентра́ција ж лат. **1.** *усредсређивање ӣажње на нешто, сӣособност удубљивања, ӣонирања у нешто:* ~ мисли, ~ духа. **2.** *наīомилавање нечеīа, скуӣљање, збирање на једном месту:* ~ субјективности, ~ војске, ~ возила. **3.** екон. *формирање крӯноī каӣитала обједињавањем ситнијих ӣредузећа и ӣривредника; интеīрација ӣривредних ӣредузећа:* ~ капитала, ~ производње. **4.** хем. *количина неке сӯсӣстанце у раствору, смеши и сл.:* ~ раствора.

кòнцентрацио̄нӣ, -ā, -ō *који се односи на концентрацију и концентрисање, сабирни:* ~ место, ~ тачка.

концѐнтрисā но прил. *с концентрацијом, ӣажњом, задубљено; изазивајући концентрацију:* ~ посматрати.

концѐнтрисā нōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *својство, стање оноīа који је концентрисан, оноīа што је концентрисано.*

концѐнтрисати, -ишēм (концентри́рати, -ѐнтрӣрām) свр. и несвр. *(из)вршити концентрацију, усредсредитӣ, усредсређиватӣ, ӣрикуӣитӣ, ӣрикуӣљатӣ:* ~ ӣажњу, ~ војску, ~ средства. ■ **~ се 1.** *усмеритӣ, усмераватӣ ӣажњу на нешто:* ~ се при учењу. **2.** *окуӣитӣ се, окуӣљатӣ се око једноī седишта, на једном месту:* ~ се око ватре.

концѐнтричан, -чна, -о **1.** *који има исти заједнички центар, заједничко средиште с нечим другим:* ~ кружница, концентрични прстенови. **2.** *концентрисан, усредсређен:* ~ напад, ~ ватра.

концѐнтрично прил. *на концентричан начин, око истоī средишта, ка истој тачки:* ~ се ширити, ~ дејствовати.

кòнцентровāн, -а, -о *који ӣредставља концентрат:* ~ храна, ~ отров.

кòнцепт (кòнцепат), -ӣта м лат. **1.** *ӣисмени нацрт, скица наӣиса или īовора; лист харти је на коме је наӣисан такав нацрт:* ~ говора, ~ ӣредавања; имати ~ у џепу. **2.** *основна замисао, ӣлан нечеīа, концеӣција:* историјски ~ романа.

концепти́рати, -ѐӣтӣрām свр. и несвр. *саставитӣ, састављатӣ ӣрви нацрт, скицу каквоī ӣисаноī текста, (на)ӣисатӣ концеӣт.*

кòнцептуā лан, -лна, -о **1.** *који се односи на концептуалце:* ~ служба, ~ особље. **2.** *који се тиче основне замисли, концеӣције:* концептуалне ӣоставке.

концептуа́лац, -лца м *високообразовани службеник који самостално решава службене задатке.*

концептуалѝзам, -зма м *филозофско учење ӣо коме су оӣшти ӣојмови ӣредставе у нашем мишљењу које означавају оно што је заједничко мноīим ӣредметима или ствари ма.*

концептуа̀лист(а), -ē м (мн. -сти) *ӣристалица концеӣтуализма.*

концѐпција ж лат. **1. а.** *основна, īлавна мисао, идеја нечеīа; замисао уоӣште:* ~ уметничког дела, ~ о самосталној републици. **б.** *ӣлан, намера:* ~ развоја. **3.** биол. *зачеће детета у утроби.*

концѐпцијскӣ, -ā, -ō *који се односи на концеӣцију:* концеӣцијске промене.

кòнцерн м (ген. мн. кòнцēрнā) енгл. **1.** *īрӯӣа формално самосталних ӣредузећа, која су стварно ӣодређена једном заједничком вођству чи је име носе и које је због концентрације каӣитала ӣривредно и ӣолитички утицајно.* **2.** *скуӣ, заједница великих држава:* ~ великих сила.

кòнцерт м (ген. мн. -рāтā) итал. **а.** *јавно извођење музичких дела ӣрема утврђеном ӣроīраму:* ириредити ~. **б.** *веће музичко дело, обично за један инструмент и оркестарску ӣратњу:* ~ за виолину и оркестар.

концерти́рати, -ѐртӣрām несвр. *јавно даватӣ концерт, битӣ извођач на концерту:* ~ у Новом Саду.

кòнцерт-мā јстор м нем. *ӣрви виолинист у оркестру који изводи све солистичке виолинске деонице, ӣомаже дириīенту.*

кòнцертнӣ, -ā, -ō *који се односи на концерт, на концерте, који служи за концерт(е):* ~ вече, ~ дворана.

кòнцесӣван, -вна, -о лингв. *којим се исказује неко доӣуштање, доӣусни:* ~ реченица.

концѐсија ж лат. **1.** *излажење у сусрет нечијим жељама, уступак:* дати извесне концесије. **2. а.** *уговор којим држава даје ӣриватницима или страним држављанима у експлоатацију своја ӣривредна добра и сл. уз одређену накнаду:* тражити концесију за грађење пруге. **б.** *одобрење за вођење неке радње, обављање стручноī ӣосла.*

концесиѝонāр, -а́ра м *онај који је добио концесију (2а).*

кòнцесионāран, -а, -о *који ӣостоји на основу добијене концесије (2):* ~ радња, ~ ӣредузеће.

кòнцӣзан, -зна, -о лат. *кратак и јасан, сажет, језӣровит:* ~ стил, ~ текст.

кòнцӣзно прил. *на концизан начин, сажето, језӣровито:* ~ написано, ~ речено.

концӣ́знōст, -ости м (инстр. -ошћу) *сажетост, језӣровитост:* ~ у изражавању.

кòнцӣл, -и́ла и **кòнцил,** -а м лат. *црквени сабор (обично у католичкој цркви), скуӣштина црквених достојанственика; сабор, скуӣштина уоӣште:* ватикански ~, васељенски ~, екуменски ~; ӣатриотски ~.

кòнциӣовати, -ӣујēм (конциӣи́рати, -ѝӣӣрām) свр. и несвр. лат. *(на)ӣравитӣ, (на)ӣисатӣ концеӣт, нацрт, ӣлан, скицу каквоī сӣиса, īовора, слике и сл.; смислитӣ, смишљатӣ (нешто):* ~ говор, ~ у основним линијама; ~ личност у роману.

кòнцлӯгор м нем. скраћ. *концентрациони лоīор.*

концлогòрāш, -а́ша м *затвореник у концентрационом лоīору.*

кòнчан, -а, -о (обично одр.) *који је начињен, израђен од конца:* ~ чарапа, ~ блуза.

кòнчара ж *фабрика, радионица īде се израђују конци.*

кòнчаст, -а, -о *који је као конац*[1]*, који личи на конац*[1]*:* ~ стабло, кончасте жиле, ~ млаз воде.

кòнчати, -ā м несвр. **1.** *радитӣ, израђиватӣ нешто концем; вестӣ концем.* **2.** *концем умоченим у раствор боје обележаватӣ линије куда треба тестерисатӣ дрво, тесатӣ камен и сл.*

кòнчић и **ко́нчић** м *дем. од конац*[1] *(1).*

кӯњ, кòња м (вок. кӯњу) **1.** зоол. **а.** *сисар* Equus caballus *из реда коӣитара, домаћа живоӣиња која служи за вучу и јахање.* **б.**

опште назив за копитаре рода Equus *из пор.* Equidae. **2.** фиг. пеј. *незграпан, глуп, ограничен човек.* **3.** *дрвени, камени и сл. кип, статуа коња (1а); уопште фигура коња обликована или нацртана:* ливени ~, скицирани ~, ~ на јастуку. **4.** *назив за разне предмете који својим изгледом, наменом и сл. подсећају на коња (1а).* **а.** спорт. *шаховска фигура у облику коњске главе, скакач.* **б.** спорт. *врста гимнастичке справе.* **в.** *ногари, козлић за тестерисање дрва.* **г.** грађ. *зидарска направа у виду греде која се ослања на друге греде.* **5.** разг. *јединица за мерење снаге, коњска снага.* **6.** *у дечјим играма предмет, мотка и сл. на којем се јаше.* **7.** нар. *у разним (дечјим) играма, учесник који се понаша као коњ (1а).* **8.** зоол. *врста морске рибе* Corvina nigra. • зоол. *називи за разне пасмине домаћег, питомог коња:* **арапски ~, белгијски ~, босански (брдски) ~, енглески ~, енглески пунокрвни ~, мађарски ~, патуљасти ~** и др. **вилински ~** *в. вилин(ски) коњиц (под коњиц).* **нилски (водени, речни) ~** зоол. *крупни сисар биљождер* Hippopotamus amphibius *који живи у слатким водама.* **~ крилаш, крилати ~** мит. *према грчкој митологији коњ с крилима, Пегаз.* **морски ~** зоол. *крупан морски сисар перајар* Odobenus rozmarus, *морж.* **тројански ~** *по легенди велики дрвени коњ којег су Тројанци увукли у град (не знајући да су Грци у њему) чиме су им омогућили да их победе;* фиг. *лукав поступак, клопка.* • **бити на коњу** *наћи се у повољним приликама, изаћи из тешкоћа.* **и ми коња за трку имамо** *имамо се и ми чиме похвалити, имамо и ми шта показати.* **мењати као Цигани коње** *мењати (што и кога) сваки час, често и лако.* **радити као ~** *радити веома много.* **с коња на магарца (доћи, пасти сићи** и сл.) *с бољег на горе (доћи, пасти, сићи и сл.).* **тући као коња** *веома јако, немилосрдно тући.* • НПосл **видела жаба где се коњи кују па и она дигла ногу** *каже се за некога кад ради нешто чему није дорастао, што му не одговара.* **за добрим се коњем прашина диже** *онај који вреди, о њему се и чује.* **сваки Циганин свог коња хвали** *свак о своме говори све најбоље.*

ко̀њāк, -а и **ко̀њāк,** -а́ка м **а.** *врста јаког алкохолног пића које се добија дестилацијом вина.* **б.** разг. *количина коњака (а) која запрема одређену посуду (чашу, флашу и сл.):* попити један коњак.

ко̀њанӣк и **ко̀њанӣк** м **а.** *јахач на коњу.* **б.** *војник који служи у коњици.*

ко̀њāр, -а́ра м **1.** *в. коњушар.* **2.** *одгајивач, узгајатељ коња.*

ко̀њāрнӣк м *стаја за коње, коњушница.*

коња́рство с *одгајивање и чување коња; одгајивање коња као привредна грана.*

ко̀њаст, -а, -о *који је као коњ, крупан, незграпан; који је као у коња:* ~ жена; ~ зуб.

ко̀њетина ж *месо од коња, коњско месо.*

ко̀њина ж *ауг. и пеј. од коњ;* уп. коњ (1а, 2).

ко̀њӣћ, -и́ћа м **1.** *дем. од коњ (1а); коњ.* **2.** *назив за разне направе, предмете и сл.* **3.** зоол. *зелени скакавац* Locusta viridissima.

ко̀њӣц м **1.** песн. *дем. и хип. од коњ; коњ (1а).* **2.** *митолошко биће, кентаур.* **3.** зоол. **а.** *назив за род морских риба коштуњача* Hippocampus. **б.** *у мн.: група правокрилаца* Locustidae, *сродних скакавцима, зрикавци (у јд.: инсект из те групе).* **4.** *назив за разне ослонце, полуге (нпр. за дрвени подметач за жице на гудачким инструментима).* • зоол. **вилин (вилински) ~** *инсект* Libellula depressa *из пор.* Libellulidae *мрежастих провидних крила, који живи поред вода.*

ко̀њица ж вој. *род војске који главну службу обавља на коњима.* • **лака ~** *лако наоружана и врло покретљива коњичка јединица.* **тешка ~** *коњичка јединица најчешће наоружана копљима и тешким мачевима.*

коњи́чак, -чка м *дем. и хип. од коњ (1 и 2).*

ко̀њичкӣ, -ā, -о̄ *који се односи на коњанике и коњицу:* коњичке чизме, ~ одело, ~ спорт, ~ одељење.

коњово́дац, -о́ца м *војник који води коња; уопште онај који води коња.*

коњо̀глав и **коњо̀главаст,** -а, -о *који има главу налик на коњску.*

ко̀њогрӣз м бот. **1.** *растављић* Equisetum arvense. **2.** *назив за неке биљке из ф. главочика* Compositae *(водопија, спориш и др.).*

коњо̀дер м *онај који дере угинуле коње.*

коњо̀крадица м (ж) (мн. ж) *крадљивац коња.*

ко̀њосати, -ошēм несвр. експр. *напорно радити, мучити се.*

ко̀њскӣ, -ā, -о̄ **1.** *који се односи на коња (1а), на коње, који је у вези са коњем, са коњима; који је као у коња, незграпан, несхретан:* ~ траг, ~ запрега, ~ рзање; ~ корак. **2.** фиг. разг. *тежак, напоран:* ~ живот, ~ рад.

ко̀њски прил. *као коњ, тешко, мучно:* ~ радити.

коњу̀шār, -а́ра м (инстр. -а́ром и -а́рем) *радник који се брине о коњима, који чува, храни и тимари коње.*

коњуша̀рица ж зоол. *врста змије, смук* Coluber flavescens.

коњу̀шāрнӣк м и **коњу̀шāрница** ж *в. коњушница.*

коњу̀шāрскӣ, -ā, -о̄ *који се односи на коњушаре:* ~ занат, ~ рад, ~ служба.

коњуша́рство с *коњушарски посао.*

ко̀њӯшница ж *штала, стаја за коње.*

ко̀њче и **ко́њче,** -ета с (супл. мн. ко̀њчићи и коњчи́ћи м; зб. им. ко̀њчā̆д ж) *дем и хип. од коњ; коњ, кључе.*

ко̀њчић, -а и **ко̀њчӣћ,** -и́ћа м *дем. и хип. од коњ.*

ко̀њштāк, -а́ка м **1.** мед. *обољење кичмене мождине које доводи до стварања грбе.* **2.** зоол. *врста инсекта* Gryllotalpa vulgaris. **3.** бот. *зељаста биљка* Rumex acutus.

кооперант м екон. **1.** *предузеће које учествује као супроизвођач, један од чланова кооперативе.* **2.** *пољопривредник који сарађује, кооперише са земљорадничком задругом.*

кооперантскӣ, -ā, -о̄ *који се односи на кооперанте и кооперацију:* ~ однос.

кооперати́ва ж екон. *удруживање произвођача и потрошача, врста потрошачке задруге.*

ко̀операти́ван, -вна, -о *који се односи на кооператив(у):* ~ рад, ~ систем, ~ трговина.

кооперативѝзам, -зма м екон. **1.** *задружни покрет, задругарство, кооператива.* **2.** *задругарство као вид социјалистичког удруживања.*

кооперато̀р м **1.** *матично предузеће у систему кооперације које координира рад коопераната.* **2.** *в. кооперант (2).*

кооперáција ж лат. **1.** *заједничко деловање, сарадња, повезивање с неким.* **2.** *в. кооператива.*

кооперисати, -ишēм (кооперúрати, -ѐрӣрām) несвр. **1.** *повезивати се с неким ради заједничког деловања, међусобно сарађивати.* **2.** екон. *сарађивати са земљорадничком задругом.*

кооптáција ж лат. *попуњавање упражњеног места у саставу каквог колективног и изборног органа новим чланом.*

кооптúрати, коо̀птӣрām свр. и несвр. пол. *укључи(ва)ти ново лице у састав неког изборног тела без редовног избора, (из)вршити кооптацију:* ~ нове чланове.

координáта ж лат. мат. *један од елемената којима се одређује положај тачке у равни или простору:* географска ~, поларна ~, правоугла ~.

ко̀ординā̆тнӣ, -а, -о *који се односи на координате:* ~ оса, ~ осовина и сл.

координа̀тор м *онај који нешто координира, уређује, усклађује:* ~ послова.

координáција ж лат. *међусобна усаглашеност, усклађеност свих делова, елемената, појединости и др. неке сложене организације, организма, радње и др.; довођење у склад.*

ко̀ординациōнӣ, -ā, -о̄ *који се односи на координацију, који врши координацију:* ~ комисија, ~ одбор.

координúрати, -дѝнӣрām свр. и несвр. *међусобно повез(ив)ати, ускладити, усклађивати; довести, доводити у одговарајући склад:* ~ привредне интересе, ~ рад у одређеном правцу.

кôп, кôпа и **кôп,** кòпа м (лок. кòпу) **1.** (мн. кòпови) руд. *место где се врши копање, ископавање (обично руде), окно*: угљени копови, подземни копови. **2.** *копање, окопавање.*

кôпан, -пна, -о *који је без снежног покривача, на којем се није задржао снег:* ~ земљиште, ~ поље.

кòпања ж **а.** *чинија, здела од издубеног дрвета.* **б.** *дрвено корито за мешење хлеба, наћве.* **в.** *корито од издубеног дрвета за прање рубља.*

кòпањица ж *дем. и хип. од копања.*

кôпар, -пра м бот. *в. мирођија (а).*

кòпати, -ā̀м (кôпāм) (трп. кôпāн) несвр. **1.** *мотиком, будаком и сл. разривати, захватати земљу; ситнити земљу око каквог усева, окопавати:* ~ виноград, ~ кукуруз. **2.** *уклањањем земље правити удубљење (јаму, бунар, ров и сл.):* ~ бунар, ~ гроб, ~ јаму. **3.** *откопавањем слоја, наноса вадити, ископавати; експлоатисати руду вађењем из унутрашњости:* ~ кромпир; ~ руду. **4.** нар. *сахрањивати.* – Копаће га у православно гробље. **5.** *ударати, гребати земљу копитом (обично о коњу).* **6. а.** *оштром алатком правити удубљење у дрвету, дупсти обликујући:* ~ дрво, ~ корито. **б.** *черкати, чачкати, копкати:* ~ нос. **7.** (по нечему) *пребирати, претурати тражећи нешто; прелиставати (књиге) читајући, тражећи нешто:* ~ по торби, ~ по фијоци; ~ по књигама. **8.** фиг. *изазивати, узнемиравати, морити.* – Сумња поче да га копа. **9.** *настојати домоћи се чега, залагати се да се нешто постигне.* – Копа свим силама да нађе посао. ■ **~ се** *сахрањивати се, покопавати се.* – Мештани се копају на два гробља: православном и католичком. • **~ другоме гроб (јаму, раку)** *спремати другоме зло, пропаст.* **~ коме очи** *чинити коме зло.* **ко другоме јаму копа, сам у њу пада** *ко жели другога да упропасти, често сам пропадне.*

кòпāч, -а́ча м (вок. кòпāчу, инстр. -а́чем) **1.** *онај који копа, окопава; ратар који обрађује земљу; рудар.* **2.** *оруђе којим се копа.*

копа̀чица ж **1.** *женска особа која копа, окопава.* **2.** *пољопривредно оруђе за ситњење земље, окопавање усева и сл.*

кòпачка ж чеш. спорт. *врста ципеле за фудбал и сл. игре.*

кòпāчкӣ, -ā̀, -ṑ *који се односи на копаче, који припада копачима:* ~ алат, ~ надница.

кòпḕјка ж (ген. мн. -кӣ̀ (-ејāкā̀)) рус. *новчана јединица у Русији (раније Совјетском Савезу), сто̄ти део рубље.*

кôпија и **ко́пија** ж лат. **1.** *тачан препис, одн. отисак оригинала неког текста, исправе, документа и сл., дупликат:* ~ тестамента, ~ менице. **2.** *дело рађено према оригиналу, репродукција; фалсификат:* музејска ~, ~ лампе; ~ Рембранта. **3. а.** *фотографија добијена са негатива.* **б.** филм. *филмска трака настала умножавањем оригинала филмске врпце.*

копѝлан, -а и **копѝлāн,** -а́на м пеј. *мушко ванбрачно дете, копиле; неваљалац, хуља, никогођ.*

копѝлāнка ж пеј. *женско ванбрачно дете.*

копѝлача ж пеј. нар. *жена која роди ванбрачно дете.*

кôпиле, кôпилета с (мн. ø; кôпилā̀д ж) *дете рођено ван брака, незаконито дете; неваљалац, никогођић.*

копи́лити се, кòпӣлӣм се несвр. [гл. им. копи́љење с] **1.** *рађати копилад.* **2.** *доносити прерано на свет младунче, младунчад (о сасвим младим женкама домаћих животиња).*

копѝлица ж **1.** *женско ванбрачно дете; неморална, неваљала жена.* **2.** *превремено сварена женка животиње.*

копѝлуша ж **1.** пеј. *в. копилача.* **2.** *в. копилица (2).*

копѝљан м пеј. *в. копилан.*

копѝљуша ж пеј. *в. копилача.*

кôпина ж *непрерађена рудна маса, рудача.*

копи́рати, кòпӣрāм свр. и несвр. **1.** *(на)правити копију неког текста, препис(ив)ати, преснимити, преснимавати на основу оригинала:* ~ спис, ~ на ксероксу, ~ цртеж. **2.** *угледати се у нечему на другога, имитирати, опонашати (некога, нешто):* ~ понашање професора, ~ друге државе.

кòпӣр-машѝна ж *апарат за умножавање рукописа, цртежа и сл. механичким путем.*

кòпӣр-пàпӣр, -и́ра м *папир за копирање; индиго-папир.*

кòпита ж *в. копито.*

кòпитāр м зоол. **а.** *назив за сисаре биљоједе* Ungulata *који на ногама имају копита.* **б.** *назив за ред лихопрстих папкара* Perissodactyla, *сисара који имају непаран број прстију.*

копѝтара ж бот. *труд*[2] Polyporus igniarius.

кòпитаст, -а, -о *који има облик копита, сличан копиту:* ~ шака, копитасте ципеле.

копѝтати се, -ā̀м се несвр. *бацати се копитама, ритати се, цилитати се (о коњима); бацакати се ногама (о деци и др.)*

кòпитац, -ица м бот. *биљка* Caltha palustris *из ф.* Ranunculaceae.

кòпитица ж *дем. и хип. од копита.*

кòпитнӣ, -ā̀, -ṑ *који се односи на копито, копита:* ~ болест, ~ кост, ~ рог.

кòпитњāк м **1.** зоол. *јестива морска шкољка* Spondylus gaederopus *облика копита.* **2.** бот. **а.** *лековита биљка* Asarum europaeum *из ф.* Aristolochiaceae. **б.** *подбел* Tussilago farfara.

кòпито с **1.** *јако развијени прст, пајак у копитара, обавијен тврдом рожнатом масом:* коњско ~. **2.** фиг. *угњетавање, јарам:* сурово турско ~, под иностраним копитом.

кôпкати, -ā̀м несвр. **1.** *у дем. значењу: копати:* ~ земљу; ~ ногом по земљи (о коњу); ~ дрво ножем; ~ по кеси. **2.** фиг. **а.** (некога) *бити обузет осећањем радозналости, знатижељом.* – Копкало га је да све сазна. **б.** *изазивати у некоме немир, узнемиравати.* – Копкала га је сумња. **в.** *подстицати, наводити на нешто.* – Копкала га је страст за открићем.

кòпљаник м ист. *онај који носи копље, који је наоружан копљем.*

кòпљаничкӣ, -ā̀, -ṑ *који се односи на копљанике:* ~ чета, ~ пук.

кôпљаст, -а, -о *који има облик копља, шиљаст:* ~ врх, ~ јела.

кòпљача ж **1.** *шиљата мотка на коју се усађује металног врх копља, застава и сл.* **2.** зоол. *морска животињица са примитивним везивним ткивом, хордом, уместо кичме* Amphioxus lanceolatus.

кòпље и **кôпље** (ген. мн. копа́ља̄ и кôпāља̄) с **1. а.** *старо оружје које се састоји од дуже мотке са насађеним металним шиљком на једном крају; дужина тога копља као мера.* **б.** спорт. *реквизит у облику штапа дугог 260* cm *и тежак 800* g *са шиљком за бацање у атлетској дисциплини.* **2.** *дршка заставе, барјака.* • **бацити копље у трње** *престати се борити, одложити оружје.* **ломити копља** *жестоко се борити, водити борбу с неким; водити спор, расправу, полемисати.* **после боја копљем у леђину (у трње)** *кад прође прави час за нешто, накнадно не вреди ништа чинити.*

кòпљиште с *в. копљача (1).*

копљòноша м (мн. ж) *онај који носи копље, копљаник.*

кòпнени, -ā̀, -ṑ *који се односи на копно, континенталан, сувоземни:* ~ веза, ~ ветар, ~ држава.

кòпнети јек. **кòпњети,** -пнӣм несвр. [гл. им. кòпњење с] **1.** *топити се, отапати се (о снегу, леду и сл.).* **2.** фиг. *губити снагу, слабити, мршавити; нестајати, јењавати.*

копнѝна ж *земљиште са којег је окопнео снег; временски период кад снег почиње да копни.*

кôпно с **1.** *површина Земље која није под водом, суво тло:* промет на мору и на копну. **2.** *земљиште, тло без снега.*

кôпнути, -нӗм свр. *мало закопати, загребати по нечему (мотиком или чиме другим); ударити као при копању (ногама и сл.):* ~ будаком; ~ ногом.

кòпња ж *копање, окопавање (усева); временски период када се врши копање, окопавање (усева).*

копòра̄н, -а́на и **копòран,** -а м итал. *врста кајуте (као део народне ношње).*

кòпрēдседни̏к јек. **кòпрēдсједни̏к** м *један од два председника истог тела:* копредседници Хелсиншке конференције.

кòпрена ж **1. а.** *танка прозрачна марама коју жене носе преко главе или лица као вео.* **б.** *црна трака, флор као знак жалости.* **2.** фиг. *танак слој нечега (магле, дима и сл.); оно што скрива стварност:* ~ дима, ~ јутарње магле; ~ с очију, ~ заблуда.

кòпренаст, -а, -о *који је налик на копрену, мрежаст, провидан:* ~ застава, ~ магла.

кòприва ж бот. *коровска биљка која садржи мрављу киселину и при додиру коже изазива иликове, свраб, запаљење* Urtica (*обично о врсти* U. urens) *из ф.* Urticaceae, *жара.* • **неће гром у коприве** *ономе ко је мале вредности, безначајан не треба опасности.*

кòпривā̀р, -а и **копри̏вā̀р,** -а́ра м зоол. *врста лептира чије се гусенице обично хране копривама.*

кòприваст, -а, -о *сличан коприви, који има особине коприве.*

кòпривин, -а, -о *који припада коприви, који се односи на коприву.*

кòпривић м бот. *врста дрвета, кошћела* Celtis australis.

кòпривица ж *дем. од коприва.*

кòпри̏вни̏, -ā, -ō *који се односи на коприве:* ~ жила.

кòпривњā̀к м **1.** *место где расту коприве, место зарасло копривом.* **2.** зоол. *в. копривар.*

копри̏вњача и **копри̏вњача** ж мед. *кожни осип са иликовима праћен сврабом и грозницом, обично изазван алергијом на нешто,* urticaria.

копродȕкција ж лат. *заједничка сарадња у производњи чега; заједничка производња домаћих и страних фирми у изради филмова.*

кòпродукциōни̏, -ā, -ō *који се односи на копродукцију:* копродукциони уговори.

копрцати се, -а̄м се несвр. **1.** *чинити брзе покрете рукама, ногама, телом, бацакати се, праћакати се (о рибама, деци и др.).* **2.** *борити се за излажење из некога незгодног положаја, трудити се да се избегне нека неугодност.*

копрцнути се, кòпрцнēм се *свр. према копрцати се.*

кòпула ж лат. **1.** *веза, спона.* **2.** лингв. *облик помоћног глагола који веже субјекат и именски део предиката.* **3.** лог. *реч која у сваком суду повезује субјекат с предикатом.*

кòпулатȉван, -вна, -о (обично одр.) *спојни, везивни, саставни:* копулативни везник, копулативна реченица, копулативна сложеница.

копула́ција ж **1.** *спајање, повезивање.* **2.** биол. *полно спајање двеју ћелија у једну оплођену јајну ћелију (код нижих биљака и животиња).*

кòпча ж (ген. мн. кòпчӣ) тур. **1. а.** *металана кукица која се закачиње за метални полукруг ради закопчавања одеће, обуће, кћуга и сл.:* ~ на кожуху, ~ на крагни. **б.** мед. *металана спајалица за везивање коже на рани, на опорисаном месту.* **2.** фиг. *оно што спаја, веза, спона:* ~ између власти и народа.

кòпчати, -а̄м (копча́мо и кòпчā̀мо) несвр. **1.** *спајати копчама, дугмадима делове одеће, закопчавати:* ~ прслук. **2.** фиг. *повезивати, спајати:* ~ позадину с морем. **3.** разг. *схватати, разумети.*

кòпчев и **ко́пчев,** -а, -о *који припада копцу, који се односи на копца:* ~ налет, ~ нокат.

кòпчић м *дем. и хип. од кобац.*

кòпчица ж *дем. и хип. од копча.*

кȏр[1], -а (ко́ра) м грч. *в. хор.*

кȏр[2], ко́ра м фр. **1.** *заједница, сви представници једног реда људи:* балетски ~, дипломатски ~, официрски ~. **2.** вој. *војна јединица од неколико дивизија, корпус.*

кȍра ж **1.** *спољашњи омотач стабла, грана, корена дрвета која може да се одваја, гули:* ~ храста, букова ~. **2.** *спољашњи, тврди део хлеба, пецива и сл.; стврднути комад хлеба; хлеб уопште:* ~ хлеба; немају ни коре хлеба. **3.** *спољни омотач неких плодова, љуска:* ~ од ораха, ~ од наранџе. **4.** *љуска јајета:* ~ од јаја. **5.** *чврсти, рожнати омотач код неких животиња (пужа, корњаче и др.).* **6.** *скрама која се ухвати над нечим течним, житким:* ~ на млеку. **7.** *развучено и стањено тесто, јуфка:* пита од кора. **8.** *оно што се згрушало, скорело:* блатњава ~. **9.** мн. **а.** *најправа у коју се стављa нож, сабља и сл., корице.* **б.** *дршка ножа, бритве.* **10.** *спољашњи изглед који скрива оно битно, суштинско:* ~ неповерења, ~ грубости. • **живети о кори (сува) хлеба** *живети врло сиромашно.* **Земљина ~** геол. *спољашњи омотач Земљине кугле.* **мождана ~, ~ великог мозга** анат. *сива маса мозга испод можданих опни у виших кичмењака и човека.* **стећи, осигурати, избити кору хлеба** *обезбедити оно што је најосновније, најпотребније за живот.*

кȍрав, -а, -о *који је као кора, сличан кори, храпав:* ~ длан, ~ лице.

кòравица ж зоол. *речна риба клен.*

кȍрāк м (лок. кора́ку и кȍрāку; ген. мн. кора́кā и кȍрāкā) **1.** *један покрет ногом при ходу:* ићи брзим кораком. **2.** *начин покретања ногу (у спорту, игри, војсци и сл.):* гимнастички ~, балетски ~, војнички ~. **3.** *јединица мере за дужину величине корака (1):* кућа дугачка 15 корака. **4.** фиг. *предузимање нечега, подухват; акција, поступак:* пазити на сваки његов корак, предузети кораке. • **држати ~, ићи у ~ (с неким, с нечим)** *не заостајати, ићи упоредо; бити раван коме.* **држати се од кога ~ даље** *не бити с неким у блиским односима.* **из корака на ~** *стално, непрекидно.* **изгубити ~** *изгубити такт у корачању.* **ићи ~ натраг** *назадовати.* **на првом кораку** *на самом почетку.* **на сваком кораку** *свуда.* **ни за ~, ни корака** *нимало, ни најмање.* **опружити ~** *ићи брзим ходом, појурити.* **поћи ~ напред** *узнапредовати.* **пратити кога у ~** *непрестано мотрити, пазити на кога; следити чије кретање.* **пружити (пустити) ~** *појурити, похитати.* **сплести коме кораке** *сместити, спутати кога.* **учинити први ~** *почети нешто.* **ухватити ~ (с ким)** *достићи кога у кретању; изједначити се (с ким).*

кора́кнути, кòрāкнēм свр. **1.** *начинити корак, крочити:* ~ ногом. **2.** фиг. *узнапредовати, остварити напредак.*

кòрāл[1], -а́ла м муз. *врста црквене хорске песме која се пева једногласно; рукопис такве песме.*

кòрāл[2], -а́ла м грч. (најчешће у мн.) **а.** зоол. *непокретне животиње из рода полипа које у скуповима живе у морима прирасле за стене,* Anthozoa. **б.** *брушени окамењени скелет корала (1а), црвене, ружичасте или беле боје који се употребљава за израду накита и украса.*

кòрāлнӣ[1], -ā, -ō *који се односи на корал*[1]*, сличан коралу:* ~ појање, ~ музика, ~ акорд.

кòрāлнӣ[2], -ā, -ō *који се састоји од корала*[2]*; сличан коралу*[2]*:* ~ острво, ~ стена, ~ огрлица; ~ уста.

кòрāљ, -а́ља м *в. корал*[2].

кораљȕша ж бот. *врста биљке* Corallorrhiza trifida *из ф.* Orchidaceae *чији је корен гранат као корал*[2].

Кòрāн, -а́на м тур. *в. Куран.*

кȍраст, -а, -о *на којем је кора, који је с кором; скорен, закорео; сличан кори, храпав:* ~ дебло, ~ снег, ~ риба; ~ крила, ~ наслага.

кȍрачā̀ј м (ген. мн. -ā) *в. корак (1, 3).*

кораčати, -а̄м (корача́мо и кораčā̀мо) несвр. *кретати се правећи кораке, ићи, ходати:* ~ за њим, ~ убрзано.

кораčина ж *ауг. и пеј. од корак.*

кора́чити, кòрāчӣм свр. *в. коракнути.*

кораčић м *дем. и хип. од корак.*

кòрāчница ж муз. *музички комад у дводелном такту који даје ритам за корачање већег броја лица обично у строју, марш:* војничка ~, свирати корачницу.

кòрбāч, -а́ча м (инстр. -а́чем) тур. **1.** *бич од дебеле коже или исплетених кожних трака, камџија.* **2.** *ударац таквим бичем.*

корбā́чина ж *ауг. од корбач.*

корба̀чић м *дем. од* корбач.

ко̀рда ж итал. **1.** *конопац, уже; бела врпца којом се опасују католички калуђери.* **2.** *фитиљ за миниране у коме има барута.*

ко̀рдо̄н[1], -о́на м фр. **1.** *ред, ланац војника стражара дуж границе као заштита од непријатеља; место где се они постављају.* **2.** *низ полица јаца или војника који штите пролаз према некоме или нечему.*

ко̀рдо̄н[2], -о́на м бот. *локвањ* Nymphaca alba.

ко̀рдо̄нскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на кордон*[1]: ~ заповедник, ~ служба.

Ко̀рдӯн, -у́на м *ниска крашка област у горњем и средњем току реке Коране.*

ко̀ректан и **корѐктан,** -тна, -о лат. **1.** *који се понаша, односи према коме како треба, учтив, уљудан, пристојан:* ~ према сарадницима. **2.** *беспрекоран, исправан, уредан, тачан; правилан (о језику, писмености и сл.):* ~ живот, ~ политика.

корѐктӣв, -и́ва м *оно што кориguје, исправља, дотерује, ублажава нешто.*

ко̀ректӣван, -вна, -о *који кориguје, исправља, дотерује, ублажава:* ~ тренинг.

ко̀ректӣвно прил. *на корективан начин:* ~ утицати.

ко̀ректно и **корѐктно** прил. *на коректан начин, како треба, уљудно, пристојно; исправно, беспрекорно:* ~ примити, ~ се понашати, ~ радити.

ко̀ректно̄ст и **корѐктно̄ст,** -ости ж (инстр. -ошћу) *својство и особина оног који је коректан, оног што је коректно, исправност.*

ко̀ректор м лат. **1.** *онај који врши коректуру, који се бави коректуром:* ~ листа, ~ штампарије. **2.** *оно што поправља, исправља.*

ко̀ректорскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на коректоре:* ~ посао, коректорске исправке.

коректу́ра ж лат. **1.** *исправљање штампарских грешака на отиску типографског слога; отисак типографског слога на коме се врши исправљање грешака.* **2.** *в.* корекција.

ко̀ректӯрнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на коректуру:* ~ табак.

корѐкција ж лат. *поправљање, поправка, исправка:* ортопедске корекције, извршити корекције уговора.

корѐла̄т, -а́та м лат. лог. *појам који узајамно условљава други појам (нпр. узрок и последица, рад и одмор).*

ко̀релатӣв м **1.** *в.* корелат. **2.** лингв. *реч која стоји у узајамном односу с другом речју (нпр. колико-толико, како-тако).*

ко̀релатӣван, -вна, -о *који стоји у узајамном односу с нечим другим:* корелативне промене, корелативни појмови.

корела́ција ж лат. *узајамна зависност, међусобни однос, повезаност у складну целину:* ~ органа, ~ између димензија.

ко̀рӣн јек. **ко̀ријен** м (мн. ко̀рӣни (ко̀ренови) јек. ко̀ријени (ко̀рјенови); зб. им. ко̀рӣње јек. ко̀ријење с) **1.** *подземни биљни орган којим се биљка учвршћује за земљу и црпе из ње воду и храну.* **2.** анат. **а.** *део рожнатих и коштаних израштаја на човечјем или животињском телу из кога они расту:* ~ косе, ~ нокта. **б.** *основа неких органа или делова тела (шаке, живца и сл.) који представља везу са осталим деловима тела:* ~ руке, ~ репа, ~ живца. **3.** фиг. **а.** *оно што је главно, најважније, темељ, основа:* ~ немачког империјализма, ~ устанка. **б.** *ослонац, потпора, подршка:* имати корен у народу. **в.** *зачетак, почетак; узрок:* ~ њихових жеља, ~ тога зла. **г.** *породична лоза, род из кога неко потиче.* **4.** лингв. *првобитни, основни, нерашчланљиви део речи, обично заједнички за више речи.* **5.** мат. **а.** (датог броја) *број који треба степеновати одређеним изложиоцем да би се добио дати број, резултат кореновања:* квадратни ~. **б.** *математички израз или писмени знак којим се означава кореновање.* • **вући (водити) корен** *имати порекло, потицати.* **(из)вадити, извући, извлачити (квадратни, кубни) корен** мат. *израчуна(ва)ти (квадратни, кубни) корен, кореновати.* **ни корена (некоме)** *ни трага ни гласа (некоме).* **пустити, пуштати, ухватити, хватати корен(а)** *устаљити се, устаљивати се на једном месту.* **репа (тиква) без корена** *особа без значајнијег порекла, рода, значаја.* **у корену (до корена, из корена и сл.) (затрти, рушити, променити се итд.)** *сасвим до краја (уништити, искорењивати, променити се итд.).*

коре́нак јек. **коријѐнак,** -нка м **1.** *дем. и хип. од* корен *(1).* **2.** бот. *доњи део семене клице, из којег се развија корен биљке.*

корѐнāр јек. **корјѐнāр,** -а́ра м зоол. *врста инсекта* Rhizotrogus solstitialis.

ко̀ренаст јек. **ко̀рјенаст,** -а, -о **а.** *који има облик корена.* **б.** *који има врло развијен корен или подземно стабло:* ~ биље, коренасти усеви. **в.** *који се састоји од корена или кртола:* коренасти плодови.

корѐнит јек. **корјѐнит,** -а, -о **1.** *који захвата сами корен, темељ, биће, основу, радикалан:* ~ измена, ~ реформа. **2.** *здрав, јак, снажан, чврст:* ~ човек, ~ храст.

коре́нити се, ко̀рӣнӣм се јек. **коријѐнити се,** ко̀ријенӣм се несвр. *пуштати корен;* фиг. *укорењивати се, учвршћивати се; почињати (од нечега, од некога).*

корѐнито јек. **корјѐнито** прил. *из основа, темељито; суштински, битно:* ~ изменити, ~ лечити.

ко̀рӣнов јек. **ко̀ријенов,** -а, -о *који припада корену:* ~ изданак, ~ длака.

ко̀рӣновати јек. **ко̀рјеновати,** -нујӣм свр. и несвр. мат. *израчунавати корен неког броја.*

ко̀рӣнскӣ јек. **ко̀ријенскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на корен:* ~ лишће, ~ речи.

корѐнчић јек. **корјѐнчић** м *дем. и хип. од* корен; коренак.

корѐњāк јек. **корјѐњāк,** -а́ка м *млада биљка настала сађењем гране или корена, која служи као садница.*

кореѝограф м *уметник који компонује и на сцену поставља плесне игре.*

кореографи́ја ж грч. **а.** *компоновање и сценска обрада плесних игара:* балетска ~, ~ београдских уметника. **б.** *бележење покрета у балету и народним играма помоћу специјалног система знакова.*

кореѝографкиња ж *женска особа кореограф.*

кореѝографскӣ, -а̄, -о̄ *који је у некој вези с кореографима и кореографијом:* ~ поставка, кореографске студије.

кореодра́ма ж *позоришни комад са елементима балета.*

корепети́рати, -ѐтӣра̄м свр. и несвр. *поновити, понављати с ученицима задатке, школско градиво.*

корепѐтӣтор м лат. **а.** *онај који с ученицима понавља задатке, градиво, поучавалац.* **б.** поз. *музичар који увежбава певаче пратећи их на клавиру.*

кореспо̀ндент м нем. фр. **а.** *лице које води, врши кореспонденцију (за неко предузеће, установу и сл.):* самостални ~. **б.** *дописник, извештач за новине.*

кореспо̀нденткиња (кореспо̀ндентица) ж *женска особа кореспондент.*

кореспондѐнција ж нем. фр. **1. а.** *дописивање, преписка између појединих особа или предузећа.* **б.** *писмене пошиљке, писма.* **2.** *слагање, подударност.*

кореспонди́рати, -о̀ндӣра̄м несвр. **1.** *водити преписку, дописивати се.* **2.** *слагати се, подударати се.*

кореу̀тика и **корѐутика** ж грч. *уметност и наука о игрању у колу и плесу (у античкој Грчкој).*

корефѐра̄т, -а́та м *допунски реферат, извештај.*

корефѐрент м *онај који подноси реферат; један од два или више референата који раде исти реферат.*

корзи́рати, ко̀рзӣра̄м несвр. *шетати по корзу, ходати корзом.*

ко̀рзо и **ко̀рзо,** -за м (мн. с), **ко̀рзо̄,** -о̀а м (мн. м) итал. и нем. *улица која служи као главно вечерње шеталиште; шетање великог броја особа по тој улици.*

кòриговати, -гујēм (корúгирати, -ѝгирām) свр. и несвр. *исправити, исправљати (штампарски слог, текст, нечије мишљење, кретање и сл.):* ~ текст, ~ ставове. ■ **~ се** *исправити, исправљати своје мишљење, понашање и сл.:* ~ се на време.

корúда ж шп. *јавна представа борбе тореадора с биковима.*

корúдōр, -óра м итал., фр. и нем. **1.** *уско, дугачко предсобље, ходник; трем.* **2.** *уски део земље или ваздушног простора који служи као пролаз кроз туђе државно или војно подручје.*

корúдōрскӣ, -ā, -ō *који се односи на коридор*: ~ подручје.

кòризма ж *велики ускршњи пост код католика.*

кòризмен, -а, -о (обично одр.) *који се односи на коризму:* коризмени пост, коризмена недеља.

корѝјāндар и **корѝјандар,** -дра м бот. *једногодишња лековита биљка* Coriandrum sativum *из ф.* Umbelliferae.

кòримб м бот. *штитаста цваст, грожђе:* цвеће у ~ сложено.

кòриснӣк м *онај који се користи нечим, који употребљава нешто; онај који има право да се нечим користи.*

кòрисница ж *женска особа која се користи нечим, која употребљава нешто; она која има право да се нечим користи.*

кòрӣсно и **кòрисно** прил. *на користан начин, с коришћу:* ~ послужити.

кòрӣснōст, кòриснōст и **корúснōст,** -ости ж (инстр. -ошћу) *особина, својство онога што је корисно, користи.*

кòрӣст ж (инстр. -ѝшћу (-ѝсти)) **а.** *повољан ефекат, исход, позитивно дејство, добит:* ~ од његове школе, ~ за народ. **б.** *материјална вредност, приход који се стиче, остварује у некој привилици, добитак:* прибавити себи велику корист, новчана ~. **в.** *оно што некоме иде у рачун, интерес:* заслепљен личним користима. • **бити на корист, бити од користи (некоме или нечему)** *користити, помагати (некоме, нечему).* **извући корист из нечега** *окористити се нечим.* **у корист (нечега, некога, нечему)** *у прилог (некога, нечега), дајући за право (некоме или нечему); дајући предност, првенство (некоме или нечему).*

кòрӣстан и **кòристан,** -сна, -о **1.** *који доноси материјалну корист, добитак, приход; који користи, омогућава, доприноси да се нешто постигне:* ~ трговина, ~ посао; ~ намера, ~ циљ. **2.** *који се може искористити, употребити:* ~ површина, ~ простор.

кòристити, -ѝм и **корúстити,** кòрӣстӣм несвр. (свр.) [гл. им. кòришћење (кòриштење) и корúшћење (корúштење) с] **1.** *бити од користи, омогућавати да се нешто постигне, уради, доприносити; давати позитивне ефекте.* **2. а.** *в. користити се.* **б.** (и свр.) *проводити, провести:* ~ (годишњи) одмор. ■ **~ се 1.** *употребљавати за своје потребе, примењивати на погодан начин, корисно се служити (нечим):* ~ се енциклопедијама, ~ се државним превозом. **2.** *искоришћавати остварујући преимућство, добит и сл.*

користољу́бац, -у́пца м *користољубив човек, грамзивац.*

користољу́бив, -а, -о *који безобзирно тежи за материјалном користи, грамзив, похлепан:* ~ трговац, ~ намера.

користољу́биво прил. *на користољубив начин, грамзиво, похлепно.*

користољу́бивōст, -ости ж и **користòљӯбље** и **користòљубље** с *својство и особина онога који је користољубив, онога што је користољубиво, грамзивост, похлепа.*

корита́нце и **кòритāнце,** -а и -ета с (мн. -ца) *дем. и хип. од корито.*

кòритаст, -а, -о *који има облик корита, сличан кориту, долинаст:* ~ удубљење, ~ терен.

корита́шце и **кòритāшце,** -а и -ета с (мн. -ца) *дем. и хип. од корито.*

кòрити, -ѝм несвр. *грдити, прекоревати; благо опомињати.* – Корила га је што боље не учи. ■ **~ се** *гребацивати, замерати себи; грдити се.*

кòрити се, -ѝм се несвр. *добијати кору, прекривати се кором; стврдњавати се.*

кòритѝште с геогр. *долина између планинских коса; речно корито.*

кòритњāк м зоол. *у мн.: општи назив за род инсеката* Scaphidiidae *(у јд.: инсект из тога рода).*

кòрито с (ген. мн. кòрӣтā) **1. а.** *издубљен дугуљаст суд од дрвета, метала, камена и сл. за прање рубља, купање и сл.* **б.** *издубљени дрвени трупац, дуг обично више метара за напајање или храњење домаћих животиња, валов.* **2.** *назив за поједине предмете слична облика (нпр. колевку, суд за малтер, наћве, уопште посуду коритастог облика).* **3.** основа, труп брода, лађе. **4.** *удубљење којим тече или је текла река, поток и сл.; удубљење у коме се налази или се налазило море, језеро:* ~ реке, исушено ~ језера. **5.** фиг. *ток, развој, смер кретања и сл.* – Покрет је ушао у мирно корито. **6.** геогр. *котлина, удолина, дô окружен брдима.* • **бити на нечијем кориту** *издржавати се код некога.* **имати плитко корито** нар. *бити слабог имовног стања.*

корѝфēј, -éја м грч. **1.** *вођа хора у старогрчкој трагедији.* **2.** *славни, истакнути научник, уметник и сл., првак.*

кòрица ж **1.** *дем. и хип. од кора; кора уопште.* **2. а.** *танки слој који се хвата на површини нечега, кора:* ледена ~ **б.** *кожа на исеченом месу, кожурица:* румена прасећа ~. **3.** (обично у мн.) **а.** *увлака у којој се држи нож, мач, штап и сл.:* вратити нож у корице, корице јатагана. **б.** *дршка ножа (дрвена, пластична и сл.) састављена из два дела, две облоге.* **4.** *први и последњи лист књиге, свеске и сл. обично од чвршћег картона, коже, платна и сл. који служи као заштитни омотач, повез.* • **~ хлеба (круха)** *оно што је најнеопходније, најнужније за живот.* **од корице до корице, од корица до корица (прочитати, научити)** *потпуно, све (прочитати, научити).*

кòричити и **кòричити,** -ѝм несвр. [гл. им. -чѐње с] *стављати у корице, повезивати (књиге и сл.).*

кòричњāк (кòричњāк) м *нож чије сечиво при склапању улази у корице.*

кормѝлāр, -ára м (вок. кòрмилāре и -у, инстр. -áром и -árем) **1.** *онај који рукује кормилом, онај који кормилари.* **2.** фиг. *предводник, вођа, руководилац:* ~ нашег живота, ~ народних маса.

кормилáрити, -ѝлāрӣм несвр. [гл. им. кормилáрēње с] *руковати кормилом; управљати лађом, бродом и др.; маневрисати бродом и сл.*

кормѝлāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на кормиларе и кормиларење.*

кòрмило с **1.** *уређај за управљање лађом, подморницом, пловним објектом, крма; управљач другим возилом.* **2.** фиг. *водећи положај, вођство:* на кормилу државе, кормило у рукама моћних.

кормòрāн, -áна м фр. зоол. *у мн.: породица птица весларица црног перја* Phalacrocoracidae *и род птица из те породице* Phalacrocorax, *које живе уз море и велике реке, вранци (у јд.: таква птица);* уп. вранац (2).

кормòфӣт, -и́та м (обично у мн.) бот. *назив за више биљке које имају развијене корен, стабло и лист.*

кòрнēр, -éра м енгл. спорт. **а.** *прекршај у фудбалу, ватерполу и сл. играма када играч избаци лопту преко своје гол-линије; казнени ударац због таквог прекршаја који изводи противнички играч шутирањем лопте с угла аут-линије и гол-линије.* **б.** *простор иза сопствене гол-линије.*

кòрнет[1], -а и **кòрнēт,** -éта м итал. и фр. муз. *лимени дувачки инструмент сличан труби.*

кòрнет[2] и **кòрнēт,** -éта м итал. и фр. *фишек, купа од печеног теста у којој се продаје сладолед.*

кòрњāк ж зоол. *инсект који живи под кором дрвета* Hyporhloeus.

кóрњача ж **1.** зоол. *гмизавац са чврстим рожнатим оклопом из реда* Chelonia *или* Testudines *који живи у топлијим крајевима на копну и у води:* барска ~, главата ~, морска ~. **2.** *в. корњачевина (а).* **3.** ист. *кров од војничких штитова који су антички војници правили изнад својих глава при нападу на град.* **4.** мед. *начин повијања завојем на прегибу или зглобу.*

ко́рњачевина ж **а.** *корњачина кора; рожната материја од корњачина оклопа, која се употребљава за израду различитих предмета.* **б.** *корњачино месо.*

ко̀рњāш, -а́ша м зоол. *у мн.: род инсеката* Coleoptera *са два пара крила, тврдокрилац (у јд.: инсект из тога рода).*

ко́ров и **ко̀ров** м (зб. им. ко́рōвље и ко̀рōвље с) мађ. (ретко у мн.) *назив за биљке које дивље расту по житу, усевима, вртовима и отежавају, угрожавају нормалан развој пољопривредних култура.* • **као коров (ницати, расти)** *великом брзином (ницати, расти).* **ни корова (од нечега)** *ни трага (од нечега).* **ни од корова (некога, нечега)** *ниђе, уопште (некога, нечега) нема.*

ко́ровина и **ко̀ровина** ж *ауим. и пеј. од коров; коров.*

ко̀ровођа м *в. хоровођа.*

ко́ровскӣ и **ко̀ровскӣ,** -ā, -ō *који се односи на коров, сличан кокову:* коровске биљке, ~ семе.

ко̀розӣван, -вна, -о **а.** *који изазива корозију, наџриза, разједа; подложан корозији:* ~ течност; ~ грожђе. **б.** *који се односи на корозију:* ~ појава, ~ својство, ~ дејство.

ко̀розӣвно прил. *на корозиван начин, наџризајући:* деловати ~.

корози́вно̄ст, -ости ж *особина или стање оног што је корозивно.*

ко̀рōзија ж лат. **1.** геол. **а.** *распадање, разарање минерала, камена и сл. деловањем воде, ветра и др.* **б.** хем. *наџризање, разједање, оштећење метала изазвано хемијским процесима; рђа, оксидација.* **2.** мед. *распадање ткива услед ћнојних процеса.*

ко̀розио̄нӣ, -ā, -ō *в. корозиван.*

коро̀ма̄ч, -а́ча м бот. *вишегодишња биљка* Pleuriospermum austriacum.

коро́на ж лат. **1.** астр. *спољни слој Сунчеве атмосфере, који се види као светао венац око Сунца за време његовог помрачења.* **2.** *светао круг око главе светаца, ореол, нимбус.* **3.** муз. *знак у облику полукруга и тачке који се ставља изнад или испод ноте, паузе и др. и означава продужетак тона, паузе.*

ко̀ронāрнӣ, -ā, -ō *који се односи на крвоток срца, срчаног мишића:* коронарни судови, ~ тромбоза.

ко̀рота и **ко̀рота** ж итал. **1.** *жалост за умрлим; испољавање жалости, туге ношењем црнине, уздржавањем од певања, весеља и др.:* бити у дубокој короти. **2.** *црна одећа или црна трака на реверу као знак жалости за умрлим, црнина.*

ко̀ротан и **ко̀ротан,** -тна, -о **1.** *који је у короти, у жалости за покојником, ожалошћен:* коротан за сином. **2.** *који се носи у знак коте, црн:* ~ хаљина, ~ одело.

ко̀ротовати и **ко̀ротовати,** -тујēм несвр. *жалити за умрлим, оплакивати; бити у короти, носити црнину.*

ко́рпа ж (ген. мн. -пӣ (-пā)) нем. **1. а.** *плетара различитог облика и величине исплетена од прућа, трске и сл. која служи за чување, ношење разних ствари, котарица, кошара; количина нечега што стане у такву плетару:* пуна корпа грожђа, ~ јабука. **б.** *слична плетара са постољем која служи као креветац за бебе.* **2.** *полулопатаста плетара од жице која се ставља на њушку псима и другим неким животињама да не би уједали или чинили штету.* **3. а.** *покретни део на крановима и сл. машинама за пренос материјала.* **б.** *слична плетара на жичарама за превоз људи.* • **бацити у корпу** *уништити, бацити нешто.* **дати (коме) корпу** разг. *одбити (некога), не примити понуђено.* **добити корпу** разг. *бити одбијен (обично од девојке).* **потрошачка ~** *количина намирница потребних за једнодневну исхрану четворочлане породице.*

ко̀рпа̄р, -а́ра м *онај који плете, израђује и продаје корпе.*

ко̀рпа̄рскӣ, -ā, -ō *који се односи на корпаре:* ~ занат.

корпа́рство с *корпарски посао, занат.*

ко̀рпица ж *дем. и хип. од корпа.*

ко̀рпоратӣван, -вна, -о **1.** *који се односи на корпорацију, својствен корпорацији; цеховски, еснафски:* ~ организација, ~ удружење. **2.** *заједнички, колективни:* корпоративни дух.

корпоративѝзам, -зма м **1.** *схватање према коме друштво треба преуредити по систему цеховских, струковних удружења.* **2.** *политичка теорија према којој државне и друштвене организације треба да чине удружење послодаваца и радника, корпорација.*

ко̀рпоратӣвно прил. *на корпоративан начин, цеховски; заједно, колективно:* ~ уређене општине; ~ отићи.

корпора́ција ж лат. *удружење људи исте струке, занимања, звања и сл. које заступа и штити интересе својих чланова; цех; такво удружење као један од облика државне привредне активности.*

корпулѐнтан, -тна, -о *телесно добро развијен, крупан, јак, снажан; угојен, дебео:* ~ момак.

корпулѐнтно̄ст, -ости и **корпулѐнција** ж лат. *особина и стање оног који је корпулентан, телесно развијен, крупноћа; угојеност.*

ко̀рпус м лат. **1.** вој. *војна формација састављена од више дивизија или бригада.* **2.** *друштво, дружина, група окупљена око заједничког посла, забаве и сл.; персонални састав какве установе, институције:* извођачки ~, дипломатски ~ **3.** *збирка текстова, података, документата и сл.; збирка прописа:* лингвистички ~. • **~ деликти** правн. *предмет којим је извршен злочин, предмет којим се доказује кривично дело; поуздан доказ.*

ко̀рпуснӣ, -ā, -ō *који се односи на корпус, који припада корпусу:* ~ командант, ~ артиљерија.

ко̀ртеш м мађ. *политички агитатор плаћен да ради за неку странку или политичара.*

ко̀ртешкӣ, -ā, -ō *који се односи на кортеше:* ~ интерес.

ко̀ртешовати, -шујēм несвр. *деловати као кортеш, агитовати.*

ко̀руба ж *кора, љуска, љуштура; рожнати оклоп неких животиња (корњаче, шкољке и др.).*

кору̀бина ж *ауим. од коруба; коруба уопште.*

кору̀мпира̄но̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина, својство оног који је корумпиран, оног што је корумпирано, поткупљивост.*

корумпи́рати, -у̀мпӣра̄м свр. и несвр. лат. [гл. им. корумпи́ра̄ње с] *морално (ис)кварити подмићивањем, новцем, и др.; подмитити, подмићивати, поткупити, поткупљивати.* ■ **~ се** *(ис)кварити се под утицајем корупције (о друштву, људима).*

ко̀рунд ж мин. *алуминијумов оксид, минерал велике тврдоће, који се употребљава као драги камен и као средство за глачање.*

ко̀руптӣван, -вна, -о *подложан корупцији, подмитљив, поткупљив:* ~ службеник.

корупти́вно̄ст, -ости ж *особина оног који је коруптиван.*

кору̀пција ж лат. *подмићивање, поткупљивање, потплаћивање; уопште морална искварености.*

корупцио̀нāш, -а́ша м *онај који се бави корупцијом, који прима мито, подмитљивац.*

корупцио̀нāшкӣ, -ā, -ō *који се односи на корупционаше, својствен корупционашима:* ~ афера.

кору̀тина ж геогр. *улегнуће између узвишења, котлина.*

ко́руш и **ко̀руш** м лат. *узвишено место, постоље у цркви за оргуље и хор; место испод звоника одакле се звони.*

ко̀с м (мн. ко́сови и ко̀сови) зоол. *назив за певачице из рода* Turdus; *назив за птице из пор.* Turdidae, *у коју спада тај род, дрозд, дрозак.* • зоол. *назив за поједине врсте косова рода* Turdus: **~ гривњаш** T. torquatus, **~ чађавац** T. iliacus, **модри ~** T. saxatilis, **црни ~** T. merula, *које живе по шумама и воћњацима.*

ко̀с, -а, -о (ко̀с, ко́са, -о) **1. а.** *који је према хоризонталној равни нагнут, под нагибом:* ~ линија, ~ раван. **б.** *искошен, дугуљаст (о очима).* **2.** *који се врши, изводи под извесним углом, са стране, бочно:* ~ кретање, коси ударац, ~ пальба. **3.** фиг. *оштар, прек, неповерљив:* ~ поглед.

кòса[1] ж (најчешће у зб. значењу, у јд.) *длаке на човечјој глави, власи.* • **вилина ~** бот. *назив за род паразитских биљака* Cuscuta *из ф.* Convolvulaceae *које живе на разним зеленим биљкама.* **коса ми се диже, јежи** *згражавам се, ужасавам се; плашим се.* **под седу косу** *у поодмакло доба, у старости.*

кòса[2] ж (ак. кòсу; мн. кòсе, ген. кóсā) **а.** *пољопривредна алатка са дугим лучним сечивом која служи за кошење траве, жита и сл.* **б.** *површина ливаде коју један косац може покосити за дан као мера.*

кòса[3] ж (ак. кòсу; мн. кòсе, ген. кóсā) геогр. **а.** *косо нагнута страна брега или планине, падина.* **б.** *планински венац, ланац; заобљени део планине, било, врх.*

кòсан м бот. **а.** *врста сите* Juncus. **б.** *врста перунике, сабљичица* Gladiolus communis.

кòсāр, -а́ра м *ковач који прави, кује косе.*

кòсат, -а, -о **а.** *који има дугачку, густу косу, космат.* **б.** *који има дугу, густу гриву, гривати (о коњу).*

кòсатка ж зоол. *врста сисара из реда китова:* Orca gladiator и Orca orca.

кòсац, -сца и **кòсāч,** -а́ча м **1.** *онај који коси косом.* **2.** зоол. **а.** *пољска птица слична препелици.* **б.** *в. сабљарка* Pelecus cultratus. **в.** *у мн.: род паука ситног тела и дугих танких ногу* Phalangidae; *врста паука* Phalangium opilio *из тога рода (у јд.: паук из тога рода, одн. те врсте).*

косàчица ж *пољопривредна машина за кошење траве, жита.*

кòсāчкӣ, -ā, -ō *који се односи на косце, на косаче:* ~ надница, ~ умор.

кòсидба ж *кошење траве, жита и сл.; време у које се кошење обавља.*

кòсијер, -ѐра м јек. *в. косир.*

кòсилац, -иоца м *в. косац (1).*

кòсилица ж *косачица (1); мања косачица за кошење траве по дворишту, мањим парковима и сл.*

кòсимицē прил. *под косим углом, искоса.*

косѝна ж **1.** *нагнута, коса површина нечега, страна; страна:* ~ пута, ићи косином, пети се косином. **2.** *нагиб, нагнутост:* кров различите косине.

кòсинус м лат. мат. *тригонометријска функција која означава однос налегле катете према хипотенузи.*

кòсинусни, -ā, -ō *који се односи на косинус:* ~ правило.

кòсӣр, -и́ра м *алатка српастог сечива за сечење грана, жбунова, лозе и сл.* • **голуб ~** зоол. *морска риба рода* Myliobatis.

косѝрић м **1.** *дем. и хип. од косир.* **2.** зоол. *врста ластавице* Hirundo urbica.

кòситар, -тра и **кòситер,** -а м грч. хем. *в. калај.*

кòситēрнӣ, -ā, -ō *који се односи на коситер, калајни:* ~ руда, ~ кандило.

кóсити, кòсӣм несвр. **1.** *чинити косим, кривити:* ~ леђа. **2.** (очи, очима, оком) *гледати искоса склањајући поглед; погледати, оштро, мрко гледати:* ~ очима у страну; ~ оком на некога. ■ **~ се** *нагибати се у страну, повијати се.*

кòсити, кòсӣм (трп. кòшен) несвр. [гл. им. кòшēње с] **1. а.** *одсецати косом, косачицом (траву, жито и сл.):* ~ детелину. **б.** фиг. *убијати оружјем (обично већи број људи); уништавати уопште:* ~ бомбама. **2.** *снажно дувати, обично обарајући, ломећи (о ветру и др.).* ■ **~ се 1.** *дотицати се, сударати се; ударати се при ходу ногом једне ноге, одн. копита о чланак друге ноге, одн. копита:* ~ се лактовима. Коњи се косе задњим ногама. **2.** (са неким, нечим) *бити у супротности, не слагати се, супротивити се (некоме, нечему):* ~ се с постојећим законом. **б.** *свађати се, сложити се.*

кòситрен, -а, -о *који је од коситра, калајни; који има боју коситра:* ~ кашика, ~ тањир; ~ сивоћа.

кòсић, -а и **кòсӣћ,** -и́ћа м *дем. и хип. од кôс.*

кòсица ж *дем. и хип. од коса*[1]. • **вилина ~** бот. *в. под коса*[1].

кòсӣште с *дршка, држалица (обично дрвена) на којој је причвршћено сечиво косе.*

кòска ж (дат. кòски и кòсци; ген. мн. кòскӣ) *в. кост (1 и 2).* • **~ раздора** *повод или узрок раздору, свађи:* (у)бацити коску раздора (међу људе, народ, масе и сл.).

кòскица ж *дем. и хип. од коска;* уп. кошчица (1).

кòсмат, -а, -о **1. а.** *густ, јак (о обрвама, о брковима, о коси):* космате обрве. **б.** *који има густу, јаку браду, дугу косу; длакав, маљав; који је дуге, густе длаке:* ~ старац; космате груди; ~ пас. **2.** фиг. *зао, покварен, рђав:* ~ душа, ~ срце.

кòсматōст, -ости ж *особина, својство онога који је космат, длакавост, рутавост.*

Кòсмет и **Кòсмет** м скраћ. *Косово и Метохија (јужна српска покрајина).*

кòсмичкӣ (кòсмичнӣ), -ā, -ō *који се односи на космос:* ~ простор.

космобиолòгија ж *наука о утицају космичких, васионских сила на живот Земље.*

космогòнија ж *наука о постанку и развоју небеских тела и њихових система (посебно Сунчевог система); наука, митови, идеје и сл. о постанку света.*

космогòнијскӣ (космогòничкӣ), -ā, -ō *који се односи на космогонију:* ~ хипотеза.

космògраф м *онај који се бави космографијом.*

космографија ж *наука о небеским појавама и телима.*

космògрафскӣ, -ā, -ō *који се односи на космографију.*

кòсмодром м *полигон за испитивање и лансирање космичких летелица.*

космòлог м *онај који се бави космологијом.*

космолòгија ж *учење о космосу, свету као целини и законима који владају у њему.*

космòлошкӣ (космолòгијскӣ), -ā, -ō *који се односи на космологију.*

космонàут м *пилот или члан посаде космичког брода, космичке летелице, астронаут.*

космонаутика ж *наука о космичким летовима.*

космонàуткиња ж *жена космонаут.*

космополит(а), -ē м (мн. -ти м и -те ж) *присталица космополитизма; онај који цео свет сматра својом домовином.*

космополитѝзам, -зма м (мн. в) *идеологија која негира националне особености, схватање по којем не треба да постоје националне и државне границе; тежња за зближавањем људи без обзира на њихову националну, конфесионалну или било какву другу посебну припадност.*

космополѝтичан, -чна, -о и **космополѝтичкӣ,** -ā, -ō *в. космополитски.*

космополòтиткиња ж *жена космополит.*

космополòтитскӣ, -ā, -ō *који се односи на космополите и космополитизам, својствен космополитима и космополитизму; светски:* ~ поглед, ~ карактер, космополитске висине.

кòсмос м *свемир, васиона, свет.*

кòснӣк, -и́ка и **кòснӣк,** -а м **1.** *косо постављена греда у зиду куће од плетара, брвана и сл.; уопште коси подупирач.* **2.** *коси јарбол на прамцу брода.*

кóсница ж *ливада која се коси, сенокос, сенокоша.*

кòснути[1], -нēм свр. **1.** *додирнути, дотаћи, окрзнути; згодити, погодити.* **2.** *болно дирнути; узнемирити, жацнути.* – У души је нешто коснуло. ■ **~ се 1.** (некога, нечега) *мало додирнути, дотаћи се.* – Обећа да се никада више неће коснути робиње. **2.** (некога) **а.** *оставити тежак утисак (на некога), тешко погодити, потрести.* – Овај проглас немило се косну босанских бего-

ва. **б.** (срца, душе) *изазивати врло јако болно осећање (код некога), узбудити, узрујати.* – Коснуће се његовог срца људско страдање.

кòснути², -нём свр. *мало покосити.*

кòсо (кôсо) прил. **1.** *у косом правцу, укосо, косимице, под косим углом:* ~ падају зраци сунца, ~ побити колац. **2.** *искоса, попреко, нељубазно; неповерљиво:* ~ поздравити (некога); ~ (по)гледати.

Кòсовац, -овца м *становник, житељ Косова; онај који је пореклом са Косова.*

кòсовац, -овца м зоол. *в. кос.*

косòвић м зоол. *косов птић; кос.*

косòвица ж зоол. *кос (мужјак и женка).*

Кòсовка (Кòсовкињa) ж **1.** *становница, житељка, Косова; она која је пореклом с Косова.* **2.** (у нар. песмама, уз именицу „девојка“) *лик девојке који је постао симбол доброте, племенитости и милосрђа.*

косòвљи, -ā, -ē *који се односи на коса, на косове.*

Кòсово с **1. а.** *котлина, пространа равница, велико поље на југу Србије између Шар-планине, Црнољеве, Голеша, Чичавице, Суве горе, Рогозне, Копаоника, Кознице, Жеговца и Скопске Црне горе.* **б.** *битка између српске и турске војске која се одиграла на том пољу 1389. г., често као симбол страдања српске војске и пропасти старе српске државе:* пре Косова, после Косова. **в.** фиг. *место жестоке борбе, бојно поприште, бојиште; велика погибија; окршај, борба уопште:* направи се Косово. **2.** *извесно време званични назив за јужну српску покрајину Косово и Метохију.* • **касно Марко (доцкан Јанко** и сл.**) на Косово стиже** *каже се кад је прекасно и сасвим излишно предузимати било шта после свршеног чина.* **проћи, провести се као Јанко на Косову** *проћи, провести се врло рђаво, доживети велике непријатности.* **равно ми је (све) до Косова** *све ми је, сасвим ми је свеједно.*

Кòсово пòље с *в. Косово (1а).*

косовòпољскӣ, -ā, -ō *који се односи на Косово поље.*

кòсовскӣ, -ā, -ō *који се односи на Косово, који припада Косову; који се односи на битку која се одиграла 1389. г. на Косову пољу:* ~ битка.

косòдрвина ж бот. *в. кривуљ.*

косòок, -а, -о *који има косе очи; разрок.*

косòуглӣ, -ā, -ō *који има косе углове:* ~ троугао.

кôст, кòсти ж (инстр. кòшћу и кòсти; ген. мн. кòстијӯ) **1.** анат. *чврсти, тврди, крути део тела који с другим таквим деловима чини костур, скелет кичмењака:* кључна ~, лакатна ~, чеона ~. **2.** мн. фиг. **а.** *људско тело (обично слабо, измршавело):* одморити (старе) кости. **б.** *посмртни остаци, кости (1) умрлога.* **3.** фиг. **а.** *човек, особа, чељаде:* женска ~, стара ~. **б.** *сој, род:* од ваљане кости. **в.** *рођено дете, пород:* моја ~! **4.** *костур, конструкција (некога објекта, грађевине и сл.).* • **бацити коме ~ (да је глође)** *задовољити некога чим незнатним.* **бацити ~ (из)међу кога** *унети раздор, завадити.* **до (голе) кости (узети, опљачкати)** *све (узети, опљачкати).* **~ и кожа, (само) кожа и кост(и)** *врло мршава особа.* **~ (од) кости** *рођено дете, рођена деца, пород.* **~ у грлу** *нешто што се не може трпети, што задаје велике муке, бриге.* **мртва ~** *коштани израштај на телу.* **наместити (поломити, пребројати** и сл.**) коме кости** *јако изударати, истући, испребијати некога.* **оставити (негде) кости** *умрети, погинути (негде).* **прокиснути, прозепсти до кости(ју)** *јако прокиснути, прозепсти.* **сатерати (улити, утерати** и сл.**) страх у кости** *јако заплашити, престрашити.* **слонова ~** *слонови зуби, кљове.* **ухватити се (шчепати се) у кости** *порвати се, потући се.*

кòстӣм, -и́ма м фр. **1.** *женска одећа, јакна и сукња од исте тканине.* **2. а.** *нарочита одећа за одређена звања и прилике:* болничарски ~, ловачки ~, спортски ~. **б.** (обично с атрибутом „купаћи“) *врста лаке (обично женске) одеће која служи за купање на јавним местима.* **3.** *одећа глумца, оперског певача, балетског играча и других јавних извођача; одећа у коју се прерушавају учесници бала под маскама, на забави и сл.* • **у Адамовом костиму** го. **у Евином костиму** гола.

костӣмēр, -е́ра м *кројач костима (3).*

костӣмēрка ж *кројачица костима (3).*

костӣмӣран, -а, -о **а.** *обучен у костим (3).* **б.** *чији су извођачи или учесници обучени у костиме (3):* ~ плес, ~ забава.

костимӣрати, -ӣмӣрам свр. и несвр. *обући, облачити некога у костим (3).* ■ **~ се** *повр.*

костимògраф м *сликар, цртач, креатор костима за позориште, филм, телевизију.*

костимографија ж *израда нацрта, модела за костиме (3); костимографски нацрти, модели, костимографска креација.*

костимògрафскӣ, -ā, -ō *који се односи на костимографе и костимографију.*

кòстобòлан, -лна, -о *који болује од костобоље.*

костòбòлнӣк м *онај који има костобољу, костоболна особа.*

костòбоља ж мед. нар. *болна упала, обољење ткива око зглобова, болест костију и зглобова, болесно стање при којем се осећа бол у костима и око њих;* уп. гихт, подагра, реуматизам, улози.

кòстобòљан, -љна, -о **а.** *костоболан.* **б.** *који неповољно делује на костобољу:* ~ време.

кòстрēт (јек. и кòстријет) ж (инстр. -и) **1.** *коза (камиља и сл.) длака; предиво и тканина од такве длаке.* **2.** *одећа од кострети (1) (обично риза).*

кòстрēтан, -тна, -о (јек. и кòстријетан) *који је (начињен) од кострети (1):* ~ торба.

кострѐтина ж *ауг. и пеј. од кострет; кострет (1).*

кòстрēш (јек. и кòстријеш) м *грлић (риба).*

костре́шити, кòстрēшӣм (јек. и костријѐшити) несвр. [гл. им. костре́шēње (јек. и костријѐшење) с] *дизати увис (длаке, бркове, перје); јежити:* ~ бркове; ~ кожу. ■ **~ се 1. а.** *дизати се увис, стршати (о коси, длакама, перју).* **б.** *надимајући, испупчавајући тело дизати длаке увис; рогушити се (о животињама, обично кад се разјаре, кад се спремају за борбу и сл.).* **2.** фиг. *узбуђено, раздражено негодовати, љутити се, испољавати љутњу, неслагање и сл.; рогушити се.*

кòстрӯтан, -тна, -о *в. костретан.*

костру́шити (се), кòстрӯшӣм (се) несвр. *в. кострешити (се).*

кòстӯр м (мн. кòстӯри (кòстурови)) **1.** *скуп свих костију, коштани систем некога кичмењака, скелет.* **2.** фиг. *врло мршава особа.* **3.** *основна конструкција, основа, оквир (неке грађевине, машине и др.).* **4.** фиг. *оно што сачињава основне, полазне елементе нечега, основа; основица, нацрт, схема:* ~ драме.

кòстураст, -а, -о **а.** *који је као костур; веома мршав.* **б.** фиг. *бездушан, суров, сурован:* ~ превод.

костӯрина ж *ауг. и пеј. од кост и костур.*

кòстӯрница ж **1.** *велика гробница у којој су сахрањене кости покојника, обично накнадно пренетих из других гробова.* **2.** *место где се налазе кости угинулих животиња (нпр. китова или слонова).*

кòстӯрскӣ, -ā, -ō **а.** *који се односи на костур, скелетни:* костурски остаци. **б.** *веома мршав:* костурске голенице.

кòсӯрда и **косӯрина** ж *ауг. и пеј. од коса¹.*

косценàрист(а), -ē м (мн. -сти) *сваки од аутора сценарија, сценариста (кад их има два или више).*

кôт, кòта м зб. *в. накот.*

кòта и **кóта** ж фр. *број који означава надморску висину неке тачке на Земљиној површини; положај око те тачке:* измерити коту, највиша ~; запосести коту.

котàлац, -алца и кòтаоца м анат. *мање удубљење, јамица под грлом између кључних костију, подгрлац.*

кòтангенс (кòтангенс) м мат. *тригонометријска функција која означава однос између налегле катете и угла супротне катете у правоуглом троуглу.*

кòтао, -тла м (мн. кòтлови, ген. кòтлōвā) **1. а.** *већи метални (бакарни и сл.) суд овалног облика са ручком, који служи за ку-*

вање јела, загревање воде и др., бакрач. **б.** (обично с одредбом „парни“) техн. *уређај за претварање воде у пару, парни казан.* **в.** (обично с одредбом „ракијски“) *уређај за печење ракије, казан.* **2.** геогр. **а.** *округласта долина оивичена брдима или планинским гребенима (обично уз реку).* **б.** *удубљење у нижем делу речног корита које направи вода у паду.* **3.** вој. *положај војске опкољене са свих страна непријатељем.* – Јединица се нашла у котлу.

кòтāр, -а и **кòтар,** -ára м **1.** *некадашња административно-територијална јединица коју су чиниле најмање две општине; зграда у којој се налазила управа такве јединице;* уп. срез. **2.** *ограђени простор на којем се налазе стогови сена, сламе и сл. (обично у близини стаје); ограда око овога простора.*

кòтарица ж **1. а.** *корпа, кошарица; сепет.* **б.** *кош на катарци.* **2.** анат. зоол. *део на задњим ногама пчеле радилице који служи за смештај поленовог праха.*

кòтаричāр (кòтаричāр) м *онај који прави котарице, корпар.*

кòтаричāрка (кòтаричâрка) ж *женска особа котаричар.*

кòтаричāрскӣ (кòтаричâрскӣ), -ā, -ō *који се односи на котаричаре и њихов посао, одн. занат, који припада котаричарима.*

кòтаричāрство (кòтаричâрство) с *котаричарски посао, котаричарски занат.*

кòтаричица (кòтаричица) ж *дем. од котарица.*

кòтāрка ж *кош (за кукуруз у клиповима), чардак.*

кòтāрскӣ и **кòтāрскӣ,** -ā, -ō *који се односи на котар (1);* уп. срески: ~ место, ~ суд.

кòтарчица, кòтарчица и **котàрчица** ж *дем. од котарица и котарка (2).*

кòтац, кòца м *обор; ограђени простор у штали, шупи и сл. за ситну стоку и њихову младунчад.*

кòтāч, -áча м *точак.*

котàчић м *дем. од котач, точкић.*

кòтва ж (ген. мн. кòтвӣ (кòтāвā)) **1.** *метална направа са савијеним крацима, везана за брод ланцем (конопцем и сл.), која се спушта на морско, језерско или речно дно и задржава брод на месту, сидро;* уп. ленгер. **2. а.** *комад гвожђа који се ставља на полове пошковичастог магнета да би чувао његову јачину.* **б.** *део уређаја за паљење бензинске смесе у мотору с унутрашњим сагоревањем.* **в.** *полуга са два зупца на клатну зидног часовника.* • **~ спасења (наде, мира)** *уточиште, спас.* • **бацити (спустити) котву** *укотвити се, усидрити се; задржати се, учврстити се на неком месту, на неком положају.* **дићи, дизати котву (котве)** *(от)ловити; кренути, кретати, (от)ићи.*

кòтваст, -а, -о *који има облик котве (1).*

кòтвити, -ӣм несвр. *спуштати котву, сидро на морско или речно дно да се укотви, усидри брод, чамац, сидрити.* ■ **~ се** *држати се на котви, сидру, сидрити се (о броду, чамцу).*

кòтерија и **котèрија** ж фр. *ужи, затворени круг људи који своје циљеве остварују понајвише сплеткарењем и сличним нечасним начинима и средствима, клика.*

котеријāш, -áша м *члан, припадник котерије.*

котеријāшкӣ, -ā, -ō *који се односи на котеријаше и котеријаштво:* ~ дух.

котеријáштво с *котеријски, котеријашки, кликашки поступци и ставови; повезивање у котерије, кликаштво.*

кòтерӣјскӣ и **котèрӣјскӣ,** -ā, -ō *који се односи на котерије, клике, кликашки:* котеријске везе.

котизáција ж фр. *новчани улог, удео који плаћа сваки учесник у неком заједничком послу, у заједничкој делатности и сл.*

котилèдōн, -óна м грч. бот. *листић који се први развије из семена, клицин листић, сунка.*

кòтилица ж **а.** *женка која коти више младунчади; женка која се често коти.* **б.** пеј. *жена која често рађа.*

кòтилӣште с *место где се коте животиње (легло, гнездо).*

кòтило с **1. а.** *в. котилиште.* **б.** пеј. *родно место човека.* **2.** пеј. *род, пород, соj.*

кòтӣља и **кòтиља** ж *женка која се скоро, недавно окотила.*

котӣљōн, -óна м фр. **1.** *француски плес из XVIII века.* **2.** *завршни плес на свечаном балу.* **3.** *мали дар којим плесачица дарује партнера у плесу.*

котӣљōнскӣ, -ā, -ō *који се односи на котиљон:* ~ фигуре.

котúрати, кòтӣрāм свр. и несвр. фр. **1. а.** *одредити, одређивати коте:* ~ план. **б.** *обележити, обележавати, маркирати:* ~ пределе под маглом. **2.** *одредити, одређивати берзанску вредност, курс, цену и сл. (вредносним папирима, валути, роби).* **3.** *в. котирати се.* ■ **~ се 1.** фин. *имати неку вредност на берзи, имати пробу на тржишту (о вредносним папирима, валути и др.).* **2.** фиг. *бити цењен, имати неку вредност (у нечијим очима, у јавности и др.).*

кòтити, -ӣм несвр. [гл. им. кòћēње с] **а.** *доносити на свет (младунце, потомство) (о женкама појединих животиња, нпр. о мачки и др.).* **б.** пеј. *рађати (децу).* ■ **~ се а.** *доносити на свет младе, потомство (о сисарима).* **б.** *множити се, размножавати се; лећи се (о разним животињама).* **в.** *долазити на свет (о младима појединих животиња).*

кòтлāр, -а и **кòтлар,** -ára м **1. а.** *занатлија који прави и поправља котлове и слично метално посуђе, казанџија.* **б.** *фабрички радник који ради на изради котлова.* **2.** *онај који послује око ракијског котла, који се брине о котлу и печењу ракије.*

кòтлāрница ж **а.** *просторија у којој су смештени парни котлови.* **б.** *просторија у којој се налази котао за печење ракије.*

кòтлāрскӣ и **кòтлāрскӣ,** -ā, -ō *који се односи на котларе и котларство:* ~ занат, ~ радња.

котлáрство с *котларски занат, котларски посао.*

кòтласт, -а, -о *који има облик котла (1а), који обликом подсећа на котао (1а).*

кòтлац, -àца м **1.** *в. котлалац.* **2.** *котласто удубљење у блату.*

кòтлēт, -éта и **кòтлет,** -а м фр. кув. *део ребра са месом (свињским, телећим и др.) припремљен за јело;* уп. крменадла.

котлѐтић м *дем. и хип. од котлет.*

кòтлина[1] ж **а.** геогр. *пространа, претежно равна (у)долина, већином међу брдима, планинама:* Пожешка ~. **б.** *мања удолина, увала.*

кòтлина[2] ж ауīм. *и пеј. од котао.*

кòтлинаст, -а, -о *који има облик котлине*[1]*, који подсећа на котлину*[1]*:* ~ проширење.

кòтлиница ж *дем. од котлина*[1].

кòтлӣнскӣ, -а, -о *који се односи на котлину*[1].

кòтлић, -а и **кòтлӣћ,** -и́ћа м *дем. од котао.*

котли́ћак, -ћка м *дем. и хип. од котао и котлић.*

кòтловац, -овца м *наслаге креча и других састојака које се задржавају на зидовима парних котлова, каменац.*

кòтлōвница ж *в. котларница.*

кòтловскӣ, -ā, -ō *који се односи на котао, котлове:* ~ одељење, ~ постројење.

котлогра́дња ж *израда, производња парних котлова.*

котлòкрпа м (мн. ж) *онај који крпи, поправља котлове и друго метално посуђе, котлар.*

котонизáција ж фр. *обрађивање, прерада ланених, конопљаних и сл. влакана у финија влакна погодна за производњу текстила.*

котонизúрати, -ӣзӣрāм свр. и несвр. *подврћи, подвргавати котонизацији, обрадити, обрађивати ланена, конопљана и сл. влакна тако да се могу употребити за производњу текстила.*

котрљав, -а, -о *који се котрља, који се (по)креће котрљајући се:* ~ вал; фиг. ~ хука. • **~ р** лингв. *в. котрљајуће р (под котрљајући 2).*

котр̀љајӯћи, -ā, -ē **1.** у изр. **~ лежај** техн. *врста лежаја који између чепа осовине и тела лежаја има низ ваљкастих или куглличних тела која се котрљају за време рада машине.* **2.** у изр. **~ р** лингв. *назив за глас „р“ при чијем изговору врх језика слободно вибрира.*

котр̀љан, -а (котр̀љāн, -а́на) м **1.** бот. *в. ветроваљ.* **2.** зоол. *инсект тврдокрилац* Scarabeus caser, *који прави и котрља лоптице од балеге и у њих полаже јаја;* уп. балегар. • бот. **модри ~, токасти ~** *врста биљке* Eryngium amethystinum *из ф.* Umbelliferae. **морски ~** *врста морске биљке.*

котр̀љати, -ā̀м (котрља́мо и котр̀љāмо) несвр. **1. а.** *покретати, помицати (обично нешто округло, обло) обрћући, окрећући, ваљајући, котурати:* ~ буре. **б.** *носити са собом, потискивати, обично нешто што се обрће или преврће (најчешће о води или ветру као субјекту).* – Ветар котрља пласке сена. Вода изливена по друму котрља песак. **в.** фиг. (обично у пеј. значењу) *изговарати, производити (гласове, речи), говорити:* ~ гласове, ~ празне речи. **2.** (нечим, нешто) *колутати, кружити (очима).* ■ **~ се 1. а.** *помицати се, покретати се окрећући се, обрћући се, котурати се; ваљати се.* – Котрља се камење. Дете се котрља низ брдо. **б.** *кретати се, ићи, одмицати (о превозним средствима, обично о колима).* – Кола се котрљају улицом. **2.** *кретати се у маси комешајући се, гомилајући се и сл. (о облацима); надирати (о таласима или води уопште).* – Котрљаху се мутни, големи облаци. Валови се котрљају. **3.** *сливати се у капима, цурити (обично о сузама).* – Крупна суза котрља му се низ образ. **4.** фиг. *кретати се низбрдо, спуштати се.* – Котрљамо се у долину. **5.** *ширити се, одјекивати, разносити се (о звуку).* – Глас му се шупље котрљао по дворани. **6.** фиг. *одвијати се, тећи (о животу, појавама и др.).* – Све се то тако окретало и котрљало из дана у дан. **7.** (кроз живот, по овоме свету) *живети, проживљавати разне ствари.* • **~ се низбрдо** *губити моћ, пропадати.* **~ се од смеха** *в. ваљати се од смеха (под ваљати).*

котр̀љнути, котр̀љнēм свр. *закотрљати.* ■ **~ се** *кренути котрљајући се, закотрљати се.*

котр̀шкати, -ā̀м несвр. *у дем. значењу: котрљати.* ■ **~ се 1.** *у дем. значењу: котрљати се.* **2.** етн. *гађати се ускршњим јајима котрљајући их.*

ко̀тӯр м (мн. ко̀турови и ко̀тӯри) **1. а.** *предмет прстенастог, кружног облика.* **б.** *круг, колут који стварају честице неке материје при кретању:* котурови дима, котурови паре. **в.** *спирални свитак танке вештачке свеће.* **2.** *део кружног облика у склопу неке алатке, справе и сл.* **3. а.** *назив за разне направе кружног облика које се окрећу око осовине (нпр. точак на колима и др.).* **б.** *справа за дизање и спуштање терета на принципу полуге;* уп. котурача (1): непомични ~, помични ~. **4. а.** *кружна линија или површина, круг, колут.* **б.** *Сунчев диск, колут.* **в.** ореол. **г.** (обично у мн.) *подочњак.* **5.** *кружни, колутасти намотај нечега:* ~ жице. **в.** *предмет округлог пљоснатог облика:* ~ сира.

котӯрак, -рка м *дем. од котур;* уп. котурић.

котӯра̄лка ж (обично у мн.) *направа за кретање са точкићима која се причвршћује (или је трајно причвршћена) на ципелу;* уп. ролшуа.

ко̀тураст, -а, -о *сличан котуру (прстенаст, округао и сл.):* ~ облик.

котӯрати, -ā̀м несвр. **1.** *в. котрљати (1а, б):* ~ лопту (куглу и сл.). **2.** *колутати (очима);* уп. котрљати (2). ■ **~ се 1.** *в. котрљати се (1, 2, 4).* **2.** фиг. *кретати се, ходати, ићи с муком, тешко, вући се.*

котӯрача ж **1.** *направа од ужлебљених котурова која служи за дизање терета на принципу полуге;* уп. котур (3б). **2.** *примитивна ускотрачна шумска железница за транспорт дрвета малим вагонима који се крећу од вишег места ка нижем под утицајем тежине.*

котӯрић м **1.** *дем. од котур.* **2.** *в. колотурић (2).*

ко̀турн м и **ко̀турна** ж **1.** (обично у мн.) *ципела са дебелим ђоном коју су, да би изгледали виши, носили на сцени глумци у античкој трагедији, а затим староримски и неки други глумци.* **2.** (обично у изр. **глумити, (про)говорити на котурнима, котурнама; скидати се са котурна; ходати без котурна; ходати, ступати на котурну** и сл.) фиг. *патетичан, узвишен стил; патетичност, патетика; узвишеност, поза.*

котӯрнути, ко̀тӯрнēм свр. *закотурати, закотрљати.* ■ **~ се** (нечим) *закотурати, закотрљати (нешто).*

котӯрчић м *дем. од котур.*

ко̀фа и **ко̀фа** ж тур. *суд округле основице (често шири при врху), са полукружном дршком, који служи за вађење воде из бунара, за држање или преношење воде и других течних, ређе житких или растреситих материја;* уп. ведро и кабао.

кофѐйн, -и́на м хем. *опојни састојак кафе, чаја и др. који стимулативно делује на рад срца, бубрега итд.; алкалоид који се добија екстракцијом и користи у медицини.*

ко̀фер м нем. (вар. куфер) *путни ковчег од коже, скаја, тврдог пресвученог картона, дрвета и др., у којем се обично носи одећа и друге потрепштине.*

кофѐра̄ш, -а́ша м разг. (обично пеј.) *онај који у потрази за зарадом и послом с мало стварі дође у неко место;* уп. дошљак.

кофѐрчина ж *ауг. и пеј. од кофер.*

кофѐр(ч)ић м (кофе́рче, -ета с) *дем. од кофер.*

кофѐтина ж *ауг. и пеј. од кофа.*

ко̀фица и **ко̀фица** ж *дем. од кофа.*

ко̀х, ко̀ха м нем. *посластица од гриза (одн. брашна, пиринча и др.), умућених јаја, млека и других састојака испечена у пећници.*

ко̀хезӣван, -вна, -о *који повезује, држи заједно, који чини целовитим, јединственим;* уп. кохезиони: ~ снага.

ко̀хезӣја ж лат. **а.** физ. *сила која привлачи и спаја молекуле (честице) истог тела.* **б.** фиг. *природна или логичка повезаност, веза; јединство.*

ко̀хезиӣонӣ (кохѐзӣјскӣ), -ā, -ō *који се односи на кохезију; који изазива привлачење, привлачан;* уп. кохезиван: ~ сила.

кохерѐнтан, -тна, -о *који има природан и логички склад, целовит; логичан; доследан:* ~ прича, ~ систем, ~ политика.

кохерѐнтно̄ст, -ости ж *особина онога што је кохерентно, природна и логичка складност; логичност; доследност.*

кохерѐнција ж лат. *природна или логична повезаност, целовитост; логичност, сувислост; доследност.*

ко̀хо̄рта ж лат. **а.** ист. вој. *пешадијска јединица у старом Риму, десети део легије.* **б.** фиг. *група, скуп међусобно повезаних људи (нпр. истог занимања).*

ко̀цка ж (дат. ко̀цки; ген. мн. ко̀цкӣ и ко̀цāкā) **1.** мат. *геометријско тело омеђено са шест једнаких квадрата, хексаедар.* **2. а.** *комад нечега у облику коцке (1), предмет (обично мањи) четвртастог облика налик на коцку (1):* ~ камена, ~ шећера. **б.** *шара у облику квадрата; квадрат:* црвена хаљина са белим коцкама, папир (хартија) на коцке. **3. а.** *мањи предмет у облику коцке (1) од дрвета, кости, пластичне масе итд. са мањим бројем различитих тачкица, који служи за игру (нпр. „Не љути се, човече!“), за коцкање, извлачење жреба и др.* **б.** *такав или било који предмет који служи за доношење неке одлуке, вршење избора на срећу: само такво одлучивање, одн. избирање, жреб, жребање.* **4. а.** *хазардна игра (обично картама), у новац или неку другу вредност; коцкање (картање и др.).* **б.** *излагање опасности, ризиковање.* • **бацити, бацати, метнути, метати, ставити, стављати (нешто) на коцку** *изложити, излагати опасности, ризиковати (нешто) ради постизања неког циља:* ставити главу на коцку. **бити на коцки** *бити изложен опасности, ризику да се (нешто) изгуби, да пропадне:* све је на коцки. **~ је бачена (~ је пала)** *донета је одлука, одлучено је.* **~ је пала на мене** *изабран сам, одлучено је да нешто урадим.*

ко̀цкавица ж бот. *биљка* Fritillaria meleagris *из ф.* Liliaceae. • **жута ~** *биљка* Fritillaria imperialis *из ф.* Liliaceae.

ко̀цка̄р м (инстр. -ом и -ем) **а.** *онај који се коцка, који игра хазардне игре.* **б.** *варалица, лопов.*

ко̀цка̄рница ж *зграда или просторија у којој се играју хазардне игре, у којој се коцка;* уп. казино и карташница.

кòцкāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на коцкаре, који је у вези с коцкарима:* ~ карактер, ~ сто.

кòцкāрски прил. **а.** *ризикујући, стављајући (нешто) на коцку.* – Одлучио је коцкарски и напречац. **б.** *варајући, непоштено;* уп. коцкар (б). – Коцкарски придигне туђу имовину.

коцкàрчина ж *ауг. и пеј. од коцкар.*

кòцкаст, -а, -о **1.** *који је у облику коцке (1), који је сличан коцки (1):* ~ камен. **2.** *који има шаре у облику квадрата, који је на коцке, кариран;* уп. коцка (2б): ~ блуза, ~ стољњак, ~ шал. **3.** *који има облик квадрата, квадратан, четвртаст:* ~ барјак.

кòцкасто прил. **а.** *у коцкастом облику, четвртасто.* **б.** *унакрст, формирајући квадрате.*

кòцкати, -ā̄м несвр. *в. коцкати се.* ■ **~ се** *играти неку хазардну игру (обично карте), у новац или неку другу материјалну вредност.*

кòцкица ж *дем. од коцка:* ~ шећера.

ко̀ча ж итал. риб. **1.** *врећаста мрежа купастог, чуњастог облика коју рибарски брод тегли по морском дну.* **2.** *в. кочар (2).*

кòчāнка ж *кочањка, окомак.*

кòчāњ, -а́ња м и **кòчāњка** ж **1. а.** *окруњени клип кукуруза, окомак.* **б.** *клип кукуруза уопште.* **2.** *стабло, стабљика купуса, карфиола, дувана и сл. биљака.*

кòчāр м риб. **1.** *рибар који лови помоћу коче (1).* **2.** *врста рибарског брода који тегли кочу (1).*

кочáрити, кòчāрӣм несвр. [гл. им. кочáрēње с] *ловити рибу кочом (1).*

кòчāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на коче и кочаре.*

кòчēт ж *в. кострет.*

кòчēтан, -тна, -о (обично одр. кòчēтнӣ, -ā, -ō) *који се односи на кочет, који је од кочети, костретан:* ~ зобница, ~ торба.

кòчија ж и **кòчије** ж мн. мађ. *нарочита запрежна (коњска) кола за превоз људи, обично с покретним кровом или затворена:* златна/златне ~, краљевска/краљевске ~, лака/лаке ~.

кочи̏јāш, -а́ша м (инстр. -а́шем) **1.** *онај који управља кочијама и другим запрежним колима; професионални превозник људи и робе кочијама или другим запрежним колима.* **2.** (Кочијаш) астр. *сазвежђе у близини пола северне небеске хемисфере.* • **небески ~** мит. *свети Илија.* **пити као ~** *много пити.* **псовати као ~** *много и ружно, простачки псовати.*

кочијáшити, -ӣја̄шӣм несвр. [гл. им. кочијáшēње с] *управљати кочијама или другим запрежним колима; обављати кочијашки посао.*

кочијàшица ж **а.** *женска особа кочијаш.* **б.** *кочијашева жена.*

кочи̏јāшкӣ, -ā, -ō *који се односи на кочијаше, који припада кочијашима:* ~ песма, ~ посао, ~ седиште.

кочи̏јāшки прил. *на кочијашки начин, као кочијаш.* – Они нас кочијашки испсују.

кòчије *в. кочија.*

кòчијица ж и **кòчијице** ж мн. *дем. и хип. од кочија, одн. кочије.*

кòчилӣште с руд. *место где се коче или стављају у покрет рударски вагонети.*

кочúна ж *ауг. од колац;* уп. колчина.

кòчина и **ко̀чина** ж (понекад само мн.) *мања просторија или зградица за ситне домаће животиње (свињац, живинарник, штенара и др.);* уп. котац.

кòчиōнӣ, -ā, -ō *који се односи на кочење, који служи за кочење.*

кочúти, кòчӣм несвр. [гл. им. кочēње с] **1. а.** *успоравати, заустављати (најчешће кочницом) кретање неког возила; заустављати рад неке машине, уређаја и сл.* – Пред завојем треба кочити. Кочи кола на низбрдици! **б.** *спречавати окидање окидачког механизма на ватреном оружју.* – Кочница кочи ударач да се не може окинути. **в.** *заустављати, спречавати, онемогућавати или успоравати кретање.* – Заустављени камион кочио је саобраћај. **г.** фиг. *ометати или успоравати развој, најредак, нормални ток или рад нечега, бити сметња, препрека (нечему).* – Ограничење потрошње кочи развитак производње. **2. а.** *чинити укоченим, непомичним, крутити, укрућивати.* – Мачак кочи реп. **б.** (~ очи на (у) некога, нешто) *упирати, буљити (очи).* **в.** фиг. *гушити, спречавати слободно, спонтано понашање, говорење, делање.* – То сазнање га је још више кочило и ледило чим би дошао у додир са светом. ■ **~ се 1. а.** *губити покретљивост, гипкост, мекоћу, крутити се, укрућивати се (од болести, хладноће, страха, непосредно после смрти и др.).* – Од умора коче му се крста. **б.** *заузимати усправан и укочен став (при војничком поздрављању, салутирању и др.).* – Стражари су се кочили и салутирали. **2.** *в. кочопернти се (1).* **3.** *в. стрчати (а).* **4.** *заузимати одбојан, неблагонаклон став, држати се круто, одбојно, неблагонаклоно (према некоме, нечему).* – Шта је теби, човече, да се кочиш? • **~ точак (нечега, нечему)** *спречавати, онемогућавати нешто.* – Кочи точак напретку.

кóчић м дем. *од колац;* уп. колчић.

кòчић м *дем. од котац.*

кòчићевскӣ, -ā, -ō *карактеристичан за српског књижевника Петра Кочића и његово дело, његов стил и др.; који је у духу Кочићевог дела.* – Мргуда је право кочићевско чељаде.

кòчнӣ, -ā, -ō *који се односи на кочење, кочиони:* ~ динамометар, ~ ланац, ~ снага.

кóчница ж **1. а.** *механизам, уређај којим се кочи, заустављa кретање возила или рад машина:* аутоматска ~, ваздушна ~, механичка ~, ножна ~, ручна ~. **б.** *једноставна, примитивна направа којом се заустављa или покреће воденички камен.* **в.** *механизам на ватреном оружју који спречава пуцање, окидање.* **2.** фиг. *сметња, запрека, брана, препрека развоју, напретку, нормалном току, испољавању нечега и др.* – Недостатак терминологије постаје кочница даљег развитка науке, технике, културе.

кóчничāр м (инстр. -ом и -ем) **а.** *онај који заустављa, одн. ставља у покрет композицију или део композиције (најчешће железничке).* **б.** *возач трамваја.* **в.** фиг. *онај који кочи, спречава, отежава развој, најредак нечега.*

кóчничāрскӣ, -а, -о *који се односи на кочничаре:* ~ курс.

кòчопēран, -рна, -о **а.** *живахан, окретан, чио; крепак:* ~ дечак; ~ старац. **б.** *осион, надмен, разметљив:* ~ сила.

кочопéрити се, кочо̀пēрӣм се несвр. [гл. им. кочопéрēње с] **1.** *држати се самосвесно, важно, правити се важан, шепурити се, гордити се, разметати се.* – Кочоперила се у гиздавим хаљинама. **2.** *испољавати незадовољство, непокорност, јогунити се.* – Он још као да се љутио и кочоперио.

кòчопēрно прил. *на кочоперан начин (жустро, живо; ва̑жно, разметљиво, кочоперећи се, шепурећи се).* – Младићи се кочоперно шетају улицама.

кочопéрнōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога који је кочоперан, онога што је кочоперно.*

кòш, кòша м (инстр. кòшем; мн. кòшеви) **1.** *спремиште за жито, најчешће за кукуруз у клиповима, од плетара, летава и др.;* уп. амбар. **2. а.** *плетени издубљени предмет, различитог облика дна и страна, од прућа, трске и сл., обично с ручком или ручкама, који служи за преношење или чување нечега, кошара, корпа, котарица.* **б.** *количина нечега што стане у кош (2а):* ~ сена. **в.** фиг. (обично с атрибутом „пун“) *мноштво, сијасет:* пун ~ новости. **г.** *корпа за отпатке;* уп. бацити у кош и др. **3.** риб. *направа, обично исплетена од прућа, за хватање риба и ракова;* уп. врша, вршка. **4.** *направа, изнад воденичког камена, најчешће у облику зарубљене и обрнуто постављене пирамиде, од дасака или другог материјала, у коју се сипа жито за млевење.* **5. а.** *покретни кров на лаким запрежним колима (кочијама, фијакеру и сл.) или на дечјим колицима.* **б.** *седиште под кровом на задњем делу кочија, фијакера и сл.* **в.** *место за пртљаг на задњем делу кочија или фијакера.* **г.** *помоћно задње седиште у аутомобилима старијег типа.* **6. а.** пом. *ограђено место за извиђача, осматрача на јарболу, катарци брода:* **б.** пом. *платформа на јарболу, катарци већих једрилица, за коју се везују конопци:* гор-

њи ~, доњи ~, крмени ~, предњи ~. **в.** *ограђен простор, пролаз балкона, на минарету џамије, са којег хоџа позива вернике на молитву.* **7.** спорт. **а.** *на одређеној висини постављен обруч са мрежом без дна, у који играчи (кошаркаши) настоје да убаце лопту.* **б.** *погодак лоптом кроз тај обруч, згодитак у кошарци.* **8.** зоол. **а.** *заштитни оклоп кодрака*, testa cancri. **б.** *глава и груди код паука*, cephalothorax. • **велики ~** *в. кош (4).* **грудни, прсни ~** анат. *део трупа између врата и трбуха, чију коштану основу чине ребра, део кичме и грудна кост.* **мали ~** *коштаста направа под кошем (4) у којој се регулише притицање жита међу жрвњеве.* • **бацити у кош** *проценити као безвредно, одбацити.* **завршити у кошу (доспети, отићи у кош)** *бити одбачен, бити оцењен као неважан, безвредан.* **спадати (ићи) у исти кош** *бити исте врсте, имати исту вредност, исте особине и сл.*

ко̀шава ж *источни и југоисточни ветар, обично јак и хладан, који дува у Подунављу и источној Србији.*

кошàница ж *в. кошеница;* уп. косаница.

ко̀шār, -а и **ко̀шар,** -ара̀ м **1.** *в. кошара (1);* уп. кош (2). **2.** *в. кош (3).*

ко̀шара ж **1. а.** *корпа, котарица (обично од прућа, трске и сл.) за држање или ношење разних ствари и др.;* уп. кош (2). **б.** *количина нечега што стане у такву корпу:* ~ цвећа. **в.** *ковчег, кофер од прућа, трске и сл.* **2.** *примитивна зграда од исprepлетеног прућа и другог материјала (стаја за стоку, обично ситну; колиба за људе; спремиште за одећу и сл.; спремиште за жито или друге пољопривредне културе).*

кошàрāч, -а́ча м *онај који израђује кошаре и друге предмете од прућа, трске и сл., корпар.*

кошàрāчкӣ, -ā, -ō *који се односи на кошараче и на израду предмета од прућа, трске и сл.;* уп. корпарски: ~ врба, ~ производ.

кошарáштво с *в. корпарство;* уп. кошарство.

кошàрић м *дем. од кошар (1).*

ко̀шарица ж *дем. од кошара; кошара.* • **добити кошарицу** *в. добити корпу (под корпа).*

ко̀шāрка ж (дат. ко̀шāрци; мн. ø) спорт. *игра у којој две екипе (по правилима од по пет играча) настоје да што више пута убаце рукама лопту у противнички кош;* уп. кош (7).

кошаркāш, -а́ша м (инстр. -а́шем) спорт. *онај који игра кошарку, онај који се бави кошарком, играч у кошарци.*

кошаркàшица ж спорт. *она која игра кошарку, која се бави кошарком, играчица у кошарци.*

кошаркāшкӣ, -ā, -ō *који се односи на кошарку и кошаркаше (одн. кошаркашице):* ~ првенство, ~ спорт, ~ утакмица.

кошàрчић м *дем. од кошар;* уп. кошарић.

ко̀шевина ж **1. а.** *ток покошена ливада.* **б.** *ливада која се коси, косаница.* **2.** *покошена трава.* **3.** *косидба, кошење.*

кошѐнил м фр. зоол. *штитаста биљка ваш* Coccus cacti (Dactylopius coccus) *из пор.* Coccoidae, *која се узгаја на посебном кактусу ради добијања јаркоцрвене боје од сасушених женки.*

кошѐнила ж **1.** зоол. *в. кошенил.* **2.** *јаркоцрвена боја која се добија од сасушених женки кошенила.*

кошѐница ж *ливада за кошење, косаница;* уп. кошаница.

ко̀шер м непром. *јело и пиће које је у складу с јеврејским верским прописима.*

ко̀шић, -а и **ко̀шīћ,** -и́ћа м **1.** *дем. од кош; кош.* **2.** *део на праћки у који се ставља камен.* **3.** бот. *јестива гљива* Crucibulum vulgare *из ф.* Nidularia ceae.

ко̀шкати се, -ā̀м се несвр. **а.** *препирати се, свађати се, пререкати се (најчешће не много оштро, озбиљно); речкати се.* – Кошкају се око јела. **б.** *лагано се бости, тући роговима, главом (обично о воловима).*

ко̀шљив[1], -а, -о *који има много ситних костију (о риби).* – Кленови и шарани су кошљиви, а пастрмке нису.

ко̀шљив[2], -а, -о **1.** *који има оштру, неповољну климу (о пределу, крају, земљи); суров, непогодан (о клими, ветровима и сл.).* **2.** *зловољан; раздражљив (о човеку, одн. о животињи).*

кошљòриба ж зоол. *у мн.: велика скупина риба са коштаним скелетом*, Teleostei *(у јд.: риба из те скупине).*

ко̀шмāр, -а и **ко̀шмāр,** -а́ра м фр. *ружан, тежак, мучан сан, с привиђењима и бунилом, мора (врло често у фигуративном, метафоричном значењу).*

ко̀шмāран и **ко̀шмāран,** -рна, -о *који је испуњен кошмаром; који подсећа на кошмар, тескобан, мучан; збркан, сметен:* ~ сан, ~ стање.

ко̀шмāрскӣ и **ко̀шмāрскӣ,** -ā, -ō *в. кошмаран.*

ко̀шнӣ, -ā, -ō у изр. **~ једро** пом. *в. кошњача.*

ко̀шница ж **1. а.** *купаста кућица од прућа, одн. кућица од дасака подешена за пребивање домаћих пчела.* **б.** *рој пчела, пчелиња заједница која живи, пребива у таквој кућици.* **2.** фиг. **а.** *место на којем влада живост; врева, метеж, ускомешаност; збрка.* **б.** *велики број, мноштво:* ~ деце. • **~ слабица (~ празница)** *кошница са слабим, малобројним пчелињимројем.* **саката ~** *кошница са пчелињимројем без матице (или с неспособном матицом).*

ко̀шничица ж *дем. од кошница.*

ко̀шња ж *кошење, косидба.*

ко̀шњача ж пом. *врста крижног (крсног) једра на већим једрењацима, кошно једро.*

ко̀штан[1] м бот. **а.** *врста коровске траве* Sorghum halepense *из ф.* Gramina. **б.** *једногодишња биљка* Panicum crus-galli *из ф.* Gramina, *велики мухар.*

ко̀штан[2] и **ко̀штан,** -а, -о (одр. ко̀штанӣ, коштàнӣ) **1.** *који се односи на кост (који се налази у кости, који је од кости, који је начињен од кости, који се добија од кости и сл.):* ~ срж, ~ цевчица, ~ игла, ~ брашно. **2.** *в. кошчат.*

ко́штање и **ко̀штање** с **1.** *гл. им. од коштати.* **2. а.** *цена нечега, обично изражена у новцу.* – Сиротиња би добијала млеко бесплатно, а остали по коштању. **б.** (обично у изр. **цена коштања**) *производна цена:* давање лекова по цени коштања.

ко́штати, кȏштām и **ко̀штати,** -ā̀м несвр. нем. **1. а.** *имати неку тржишну (куповну или продајну) цену, стајати, вредети.* – То кошта сто динара. **б.** *изискивати, захтевати одређене издатке, трошкове и др.* – Знате колико су коштали доктори. **2.** (нечега) *значити, узроковати, изазивати губитак (нечега), стајати (нечега).* – Инат га је живота коштао. • **кошта (коштало је, коштаће и сл.) ђаво и по (као светог Петра кајгана, црно испод ноката (ноктију))** *кошта (коштало је, коштаће и сл.) сувише, претерано много, преко сваке мере.* **ништа не кошта (шта те кошта)** *не тражи, не изискује никакав (већи) труд, напор, муку и сл. (од тебе).* **шта кошта да кошта** *без обзира на последице, по сваку цену.*

ко̀штац, -а̀ца (ко̀шца) м *борбени, рвачки, захват; борба, окршај.* • **ухватити се, хватати се у коштац** *почети, почињати се рвати; почети, почињати одлучну борбу (с неким, с нечим).*

ко̀штица ж **1.** *тврда језгра, семенка у меснатом плоду појединих воћака и неких других биљака.* **2.** *в. кошчица (1).*

ко̀штичав, -а, -о *који има коштицу (1); који има плод са коштицом (1):* ~ плод, ~ воће.

коштȕнав и **ко̀штунаст** (коштȕнаст) -а, -о *в. коштуњав.*

коштȕнац, -нца м *орах тврде љуске, тврд орах, коштуњавац;* уп. коштуњац.

коштȕница ж бот. **1.** (и агр.) *плод воћке (или сличне биљке) који има коштицу (1).* **2.** *в. коштуњача (2).*

коштȕничав, -а, -о *чији је плод коштуница (1), коштичав:* ~ воће.

коштȕњав, -а, -о **1.** *на којем се истичу кости, код којег се познају кости, кошчат:* ~ лице, ~ рука, ~ човек. **2.** *чији је плод коштуница (1), коштичав:* ~ воће. **3.** *који има тврду љуску (о плоду); који има плод са тврдом кором (о воћки):* коштуњави ораси. **4.** фиг. *тврд, крут, укочен, сув.*

коштȕњāвка ж зоол. *у мн.: ред слатководних риба* Lepidosteiformes, *које живе у водама Северне Америке и чије је тело прекривено чврстим љускама (у јд.: риба која припада томе реду).*

коштуња́вко и **коштӯња̄вко** м *мршав, сувоњав, коштуњав човек, одн. дечак.*

коштӯњавӧст, -ости ж *стање и особина, својство оног који је коштуњав, одн. оног што је коштуњаво.*

коштӯњак, -њка м *в. коштунац.*

кӧштуњаст (коштӯњаст), -а, -о *в. коштуњав (1).*

коштӯњац, -њца м *в. коштунац.*

коштӯњача ж **1.** зоол. *в. кошљориба.* **2.** бот. *у мн.: биљке из ф. ружа чији је плод коштуница (нпр. трешње, вишње и сл.),* Prunoideae *(у јд.: таква биљка).*

кӧшћат, -а, -о *в. кошчат.*

кӧшћел(иц)а ж бот. *в. копривић.*

кӧшуља ж (ген. мн. кӧшӯљā) **1. а.** *горњи део одеће, рубља од лакше, тање тканине, с дугим или кратким рукавима, који се обично носи испод остале одеће (сакоа, џемпера и др.):* летња ~, мушка ~, памучна ~, свилена ~, шарена ~. **б.** *део женског (поненад и дечјег) рубља који покрива тело од рамена до ногу (обично до колена).* **2.** *в. кошуљица (3, 4, 5а, 7, 8б).* • **лудачка (луђачка)** ~ *нарочита кошуља (блуза или сл.) врло дугих рукава који се, ради спутавања покрета агресивних или самоповређивању склоних душевних болесника, везују позади.* **сиве кошуље** ист. *нацисти у Немачкој за време Адолфа Хитлера.* **стајаћа** ~ *кошуља која се облачи само о празницима и у другим свечаним приликама.* **црвене кошуље** ист. *Гарибалдијеви добровољци у Италији.* **црне кошуље** ист. *фашисти у Италији за време Бенита Мусолинија;* уп. црнокошуљаш. • **дати (скинути) и кошуљу са себе (с леђа)** *дати (другоме) и оно што (ти) је најпотребније, најнеопходније.* **родити се у кошуљи** *в. родити се у кошуљици (под кошуљица).*

кошӯљак, -љка м *дем. и хип. од кошуља;* уп. кошуљица (1).

кошуљѐтина и **кӧшуљина** ж *агум. и пеј. од кошуља.*

кӧшуљица ж **1. а.** *дем. и хип. од кошуља (1).* **б.** *женска блуза по крају слична мушкој кошуљи.* **в.** *женска хаљина спортског краја која се закопчава спреда.* **2.** *дуг и широк хаљетак од белог платна, с рукавима, који носе католички свештеници испод мисне одеће.* **3.** *змијска покожица, кожа коју змија скида током године, свлак.* **4.** анат. **а.** *в. водењак.* **б.** *срчана кесица,* pericardium. **в.** *трбушна марамица,* mescenterium. **г.** *танка опна око беланца јајета.* **5.** бот. **а.** *целулозна опна око језгра семена, семеница.* **б.** *опна на наличју листа код папрати, индузија; уопште заштитно ткиво, опна код појединих биљака, одн. делова биљака.* **6.** *челична или сл. навлака преко оловног дела пушчаног, митраљеског и сл. зрна.* **7.** *корице, омот од картона, коже, скаја и сл. у којем се држе писма, документа, грамофонске плоче и др.* **8. а.** *спољашњи слој у слогу за печење цигала; слабије печена цигла из тога слоја.* **б.** *слој ситног камења узиданог у унутрашњу страну кречане.* • **родити се у (црвеној) кошуљици** *рађањем бити предодређен за срећан живот, бити срећан, имати среће.*

кӧшута ж **1. а.** зоол. *женка јелена.* **б.** фиг. *хип. назив за девојку, одн. жену.* **2.** бот. **а.** *в. циклама* Cyclamen. **б.** *в. нарцис* (Narcissus radiflorus). **в.** *зеленкада* Narcissus pseudonarcissus.

кӧшутац, -уца м бот. *зељаста биљка* Erythronium dens canis *из ф.* Liliaceae *(ф. љиљана).*

кӧшутица ж **1.** *дем. и хип. од кошута (1).* **2.** бот. **а.** *зељаста ливадска биљка* Coronilla emerus *из ф.* Papilionaceae, *глуховет.* **б.** *в. грашар.* **в.** *в. коцкавица.* **г.** *в. липица.* • **дивља** ~ бот. *в. циклама.*

кӧшутка ж *дем. и хип. од кошута (1);* уп. кошутица (1).

кӧшутњак м *претежно шумовит и обично запрашен или омеђен простор на којем живе јелени и сл. дивљач.*

кӧшутовина ж бот. *в. кошутац.*

кӧшчан (кӧшчан), -а, -о **1.** *в. коштан² (1):* ~ срж. **2.** *в. кошчат:* кошчане руке.

кӧшчаст, -а, -о *в. кошчат:* ~ лице.

кӧшчат, -а, -о, *који има крупне и јаке кости; код којег се истичу кости; мршав, сувоњав;* уп. коштуњав (1): ~ лице, кошчате руке, ~ човек.

кӧшчатӧст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина, својство оног који је кошчат, оног што је кошчато.*

кӧшчев, -а, -о *који припада косцу, косачев.*

кӧшчина ж *агум. и пеј. од коска и кост.*

кӧшчица ж **1.** *дем. од коска и кост; ситна, мала кост:* рибља ~. **2.** *в. коштица (1).* • **слушна (ушна)** ~ анат. (обично у мн.) *једна од три мале кости у средњем уху човека које преносе звучни надражај, одн. трепереље са бубне опне до унутрашњег уха.* – У средњем уху налазе се слушне кошчице: malleus, incus и stapes.

кӧшчура ж *агум. и пеј. од коска и кост.*

кошчӯрина ж *агум. и пеј. од коска, кост и кошчура.*

кр (често поновљено) узв. *узвик* **а.** *за означавање кршења, ломљења или удараца, одн. за подражавање звука који се чује при кршењу, ломљењу или ударцу.* **б.** *за подражавање гласа сврake, жабе и неких других птица и животиња.* **в.** *за подражавање крчања, хрипања, гушења и сл.*

кра (често поновљено) узв. *узвик за подражавање* **а.** *грактања гаврана, вране и сл.* **б.** *крекетања жаба.* **в.** *праштања, пуцања пушака.*

кра̀ба (кра́ба) ж нем., фр. **1.** зоол. *у мн.: група краткорепих ракова* Brachyura, *раковица (у јд.: рак из те групе).* **2.** архит. *пластични украс на готским грађевинама у облику савијеног листа, раковица.* • зоол. **зелена** ~ *врста крабе (1).* ~ **спужвара (сунђеруша)** *врста морске крабе, раковица спужвара* Dromia vulgaris. **обалска** ~ *врста раковице* Carcinus maenas.

кра̀бљика и **кра̀бљица** ж бот. *трстика.*

кра̀буља ж **а.** *образина, кринка, маска.* **б.** *особа која има крабуљу (а), маску на лицу, машкара.* **в.** мн. *поворка маскираних особа, машкаре; забава, бал под маскама, машкарада, маскенбал.*

крабӯљача ж бот. *једногодишња ливадска биљка* Mimulus guttatus *из ф.* Scrophulariaceae.

крабӯљāш, -а́ша м *онај који има крабуљу, маску на лицу, маскирана особа;* уп. крабуља (б).

кра̀буљица ж *дем. од крабуља.*

кра̀буљнӣ, -ā, -ō *који се односи на крабуљу, на крабуље:* ~ плес.

кра̀ва ж **1.** *одрасло женско говече.* **2.** фиг. *погрдни назив:* **а.** *за гломазну, незграпну, трапаву и тромu, лењу женску особу.* **б.** *за глупу женску особу, за глупачу.* • ~ **музара** *крава која се музе, која даје (доста) млека;* фиг. *непресушни, неисцрпни, трајни извор прихода.* **младачна** ~ *крава која се отели у пролеће.* **морска** ~ зоол. *назив за водене сисаре сличне киту, који се хране воденим биљем,* Sirenia; *истребљени крупни морски сисар* Hydromalis gigas. **озимачна** ~ *крава која се отели у зиму, озимкуља.* **сиротињска (радничка)** ~ *народни назив за козу.*

кра̀вāр м *онај који чува или гаји краве; онај који тргује кравама;* уп. каубој.

кра̀вара ж бот. *врста јестиве гљиве* Boletus bovinus *из ф.* Polyporaceae.

кра̀варица и **кравàрица** ж *она која чува краве и стара се о њима.*

кра̀вāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на кравара:* ~ помоћник, ~ трговац.

кравàта ж фр. **1.** *ужи комад свилене, памучне или сл. тканине који се обавија испод крајње на кошуљи или блузи и спреда везује у чвор, машна.* **2.** спорт. *недозвољени захват око врата у рвању грчко-римским стилом.*

кравѐтина ж *агум. и пеј. од крава.*

кра́вити, кра̀вӣм несвр. [гл. им. кра́вљење с] **1.** *загревањем чинити да се нешто што је смрзнуто одмрзне, отопи, одн. да оно што је чврсто одмекне, отапати, растапати, талити:* ~ лед, ~ снег, ~ кајмак, ~ маслац, ~ сир. **2.** фиг. *чинити мање крутим, строгим, хладним, неосетљивим, мрзовољним и сл., чинити одобровољенијим, веселијим, приступачнијим, нежнијим, бла-*

жим и сл. – Њено је срце кравио онај поштен поглед Перин. ■ **~ се 1. а.** *прелазити из смрзнутог, одн. чврстог стања у течно, одн. житко, топити се, растапати се (под утицајем топлоте, загревања).* – У пролеће крави се снег. **б.** фиг. *слабити, попуштати.* – Болест се кравила. **2.** *постајати одобровољенији, веселији, опуштенији, приступачнији, нежнији, блажи, питомији и сл.* – Друштво се почело помало кравити.

кра̀вица ж *дем. и хип. од крава.* • **најпре (треба) шталицу, па онда кравицу; кад саградиш шталицу, води у њу кравицу** *треба прво обезбедити средства за живот, па се тек онда женити.*

кра̀вичица ж *дем. и хип. од крава и кравица.*

кра̀вљак м бот. *вишегодишња зељаста биљка* Carlina *и* C. acaulis *из ф.* Compositae.

кра̀вљача ж **1. а.** *суд (раније претежно дрвени) у који се музу краве (овце, козе).* **2.** бот. *врста детелине* Trifolium pratense *из ф.* Papilionaceae, *која се употребљава као сточна храна.*

кра̀вљи, -ā, -ē *који се односи на краву, краве:* **а.** *који припада крави, кравама, који је од краве, крава:* ~ виме, ~ балега, ~ млеко. **б.** *који се добија, који се прави од млека крава:* ~ сир, ~ масло.

кравòлик, -а, -о *који је налик на краву, сличан крави.*

кравȕљина ж *ауг. и пеј. од крава;* уп. краветина.

кра́гна ж (ген. мн. -нӣ) нем. **1.** *комад тканине или крзна начињен скројен и пришивен на горњи део кошуље, хаљине, капута и сл. око изреза за врат, оковратник.* **2.** разг. *пена која се направи при врху чаше кад се у њу точи пиво.*

кра̀гница и **кра́гница** ж *дем. и хип. од краина.*

кра̀гӯј, -у́ја м зоол. *назив за разне дневне птице-грабљивице: јастреба, кобца, ловног јастреба или сокола, белоглавог супа, смеђег супа.*

крагу́јак, -јка *дем. и хип. од крагуј.*

крагу́јац, -јца м *јастреб или соко који служи за лов, крагуј.*

кра̀гујевачкӣ, -ā, -ō *који припада Крагујевцу, који потиче из Крагујевца, који се односи на Крагујевац.*

кра̀гујёвка ж *бомба или пушка из фабрике оружја у Крагујевцу.*

Крагујёвчанин м (мн. -ани) *становник града Крагујевца; онај који је из Крагујевца.*

Крагујёвчанка м (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) *становница града Крагујевца; она која је из Крагујевца.*

крагујёвчанка ж **1.** *в. крагујевка.* **2.** *врста народног кола из крагујевачког краја, из околине Крагујевца.*

кра̀гӯјскӣ, -ā, -ō *који се односи на крагује, који је као код крагуја:* ~ глава.

крагу́јчић м *дем. и хип. од крагуј.*

кра̀гӯљ, -у́ља м зоол. *в. крагуј.*

крагу́љац, -љца м зоол. **а.** (обично у изр. **соко ~**) *врста сокола, соко ластавичар* Falco subbuteo. **б.** *ловни соко или јастреб, крагуј.*

крагу́љић м *дем. и хип. од крагуљ.*

крагу́љчић м *дем. и хип. од крагуљ и крагуљац.*

кра̀димицē прил. *в. крадом;* уп. крадомице.

кра̀димичан, -чна, -о *који се ради, врши крадом, неприметно, потајно, потајан:* крадимични погледи; уп. крадомичан.

кра̀дљив, -а, -о *који краде, склон крађи:* ~ створење.

кра̀дљивац, -йвца м *онај који краде, лопов.*

кра̀дљивачкӣ, -ā, -ō *в. ло́повскӣ.*

кра̀дљивачки прил. *в. ло́повски.*

кра̀дљивица ж **1.** *она која краде, женска особа лопов.* **2.** *пчела која улази у туђу кошницу и краде из ње мед, туђица.*

кра̀дљивṑст, -ости ж *особина, својство оног који је крадљив.*

кра́дња ж *в. крађа.*

кра̀дом прил. *непримећено, кријући (се) од других, кришом, потајно.* – Науми да крадом побегне.

кра̀домицē прил. *в. крадом;* уп. крадимице.

кра̀домичан, -чна, -о *в. крадимичан.*

кра̀домично прил. *в. крадом.*

крадȕц(к)ати, -ām несвр. *у дем. значењу: красти; красти с времена на време, повремено и помало красти.*

кра̀ђа ж *незаконито, противправно и потајно узимање и присвајање нечега туђег.*

кра̀ђица ж *дем. од крађа.*

крāј, кра̀ја м (инстр. кра̀јем; мн. кра̀јеви и кра̀јеви, ген. кра̀јēвā и крајéвā) **1.** *завршни, крајњи, задњи (понекад и задњи и предњи), гранични део нечега.* **а.** *крајња линија која ограничава површину неког равног предмета, крајња ивица; део површине уз ту линију, периферна површина, страна нечега:* ~ стазе **б.** *доња ивица, руб одеће:* ~ шињела. **в.** *крајњи, бочни, крилни део неке групе или масе људи:* ~ колоне. **г.** *употпуне крајњи део нечега; угао, кут:* ~ цигарете, крајеви усана. **2.** *део неке веће територијалне целине, предео, област, подручје; део неког насеља, градска или сеоска четврт:* пустињски ~, топли крајеви, мирни ~ града. **3.** *копно (насупрот мору, води).* – Хвали море, држ' се краја! **4. а.** *окончање, престанак трајања нечега, свршетак, завршетак, конац*[2]: ~ године, ~ рата. **б.** *престанак, завршетак живота, смрт.* – Старцу се приближио крај. **в.** (обично с везн. „и“, „па“) *у узвичном значењу: свршено, готово.* – Тако је, и крај! • **родни ~** *место где се неко родио и одрастао, завичај.* **стари ~** 1) *рани ја домовина (за исељенике или њихову децу).* 2) *место раније живљења, становања.* • **без краја и конца** *врло дуго, бескрајно, непрестано, неprекидно.* – Меље без краја и конца. **где (куд) би ми (нам** и сл.**) био ~** *било би ми (нам и сл.) много боље, био бих (били бисмо и сл.) у много бољем положају, у бољој ситуацији, успео бих (успели бисмо и сл.) (уколико би били испуњени одређени услови).* – Где би нам био крај кад би све било истина што ту пише. **доћи крају** *свршити се, завршити се, окончати се.* – Школски одмор је врло брзо дошао крају. **изаћи/изићи (излазити) на крај** 1) (с нечим) *в. саставити (састављати) крај с крајем.* 2) (с неким) *постићи (постизати) успех (у контакту, преговорима, борби, животу и др. с неким).* – Са женама никако није могао изићи на крај. **извући (извлачити) дебљи/тањи (краћи) крај** *проћи (пролазити) лоше, рђаво.* **(ис)терати, (от)ићи** или сл. **до краја** *не одуста(ја)ти од нечега, наставити (настављати) нешто док се не заврши, до завршетка, завршити (завршавати) (понекад без обзира на цену, одн. последице).* **на крај света** *негде врло далеко:* отићи на крај света. **на крају (концу) крајева (на крају краја, на крају конца** и сл.) 1) *на самом крају, најпослетку.* – Мишка је лутао по селу неколико сати... На крају крајева један коњаник рече му да је штаб био у селу. 2) *у крајњем случају, у крајњој инстанци.* – То је, на крају крајева, и била његова дужност. **нема (није било** и сл.**) (ни) краја ни конца** *траје (трајало је и сл.) врло дуго, не завршава се (није се завршило и сл.) никако.* **не моћи ухватити (некоме, нечему) (ни) краја (ни конца)** *не моћи схватити, разумети (некога, нешто).* **није ми (му** и сл.**) (било) ни на крај памети** *нисам (није и сл.) ни помислио.* – Није ми (било) ни на крај памети да се шалим. **од краја до конца (казати, испричати** и сл.**)** *од почетка до краја све, у потпуности (казати, испричати и сл.).* **окренути дебљи крај** *поступити строже, предузети оштрије мере.* – Е, па кад неће лепим, окренућемо дебљи крај. **окренути други крај** *променити понашање, почети друкчије поступати, друкчије се понашати и сл.* **почети са (од) дебљег (са (од) тањег) краја** *почети казивање с оним што је главно, важније (одн. с оним што је споредније, небитније или издалека, околишећи).* **привести (приводити) крају** *завршити (завршавати), довршити (довршавати).* – Преговори су успешно приведени крају. **саставити (састављати), (за)вез(ив)ати, ухватити (хватати)** и сл. **крај с крајем** *ускладити (усклађивати) животне потребе с материјалним могућностима, натезати (с новцем).* – Једва везујемо крај с крајем. Плата мала, никад крај с крајем да саставиш. **с краја на крај** 1) *од почетка до краја, завршетка.* 2) *од једне до друге стране, целом дужином, целим простором.* **с (из) првога краја (у први крај)** *испрва, с почетка, у почетку.* **стати на**

(у) крај (некоме, нечему) *спречити, онемогућити (некога, нешто)*: ~ лоповима, ~ злу. **учинити крај (нечему)** *завршити, докрајчити, прекинути (нешто).*

крај предл. (с ген.) **1.** *означава да се неко или нешто налази или креће у непосредној близини онога што је именовано генитивом;* уп. близу, код, поред, покрај, уз: ~ ватре, ~ пута. **2.** *означава сметњу вршењу главолске радње, која се ипак врши, поред, у(с)ркос.* – Зачудо да је крај свих тих претњи и опасности још жив.

кра̀јак, крâјка и **кра́јак,** -јка м (често песн.) *дем. и хип. од крâј.*

кра̀јина ж **1.** (претежно ист.) *погранична државна област, гранично подручје, граница.* **2.** (Крајина; у вишечланим називима: крајина) *назив (често са неком ближом одредбом) за неколико пограничних области (претежно на српском западу и српском истоку):* Книнска ~, Неготинска ~, Тимочка ~ и др. **3.** *крај, предео, пејзаж.* • **Војна (Војничка)** ~ ист. *погранична област између бивше Аустрије и бивше Турске која се пружала од Сења до Вршца и била под војном управом.* **Кочина** ~ ист. *буна коју је подигао Коча Анђелковић против Турака у Београдском пашалуку за време аустро-турског рата 1788.* ī. **мирна** ~ *више нема спора, све је у реду, како треба;* уп. мирна Бачка (под Бачка). – Нека он мени да два цванцика, па мирна крајина!

кра̀јинскӣ, -ā, -ō *који се односи на крајину, одн. Крајину;* уп. крајишки и крајишнички.

кра̀јӣħ, -и́ћа м *дем. од крај:* ~ кошуље.

крајӣчак, -чка м (мн. -чци, ген. кра̀јӣчāкā) *дем. од крâј:* ~ мараме, ~ свеће, ~ Србије, ~ хлеба и сл.

кра̀јичкӣ (кра̀јишкӣ), -ā, -ō *који се односи на Крајину, одн. крајину, на Крајишнике, одн. крајишнике;* уп. крајински и крајишнички: ~ војвода.

кра̀јишнӣк (кра̀јишнӣк) м **1. а.** *онај који живи у крајини, граничар;* уп. крајина (1). **б.** (Крајишник) *становник Крајине; онај који је пореклом из Крајине;* уп. крајина (2). **2.** ист. **а.** *припадник посебне војне организације у Војној крајини.* **б.** *припадник посебне војне организације у некадашњој Босанској крајини.*

кра̀јишничкӣ (кра̀јишничкӣ), -ā, -ō *који се односи на крајишнике, одн. Крајишнике:* крајишничка села.

крâјка ж (дат. крâјци) *комад, кришка (хлеба), окрајак.*

кра̀јнӣк, -и́ка м **1.** (обично у мн.) анат. *парни орган код човека, лимфне жлезде смештене у грлу између непчаних лукова,* tonsillae. **2.** *крајњи сат у кошници;* уп. сат[2]. **3.** *онај или оно што се налази на крају нечега (нпр. крајњи зуб у вилици, последњи од више жетелаца и др.).*

кра́јница ж (обично у мн.) *даска која се налази, одн. уграђује, ставља са стране, на бок нечега (нпр. код кревета, запрежних кола, трлице и сл.).*

кра́јнōст, -ости ж (инстр. -ошћу) **1.** *највиши степен нечега, врхунац, максимум; претераност, екстремност.* – Социјални инстинкти могу у човеку да се развију до такве крајности да човек жртвује себе за друге. Крајности треба избегавати. **2.** *оно што је сасвим различито, потпуно супротно нечему, супротност.* – Рим је град који је постао симбол јединства чудних крајности: световне и духовне власти, моћи и ропства, раскоши и беде. • **до крајности** *потпуно, сасвим, у највећој (могућој) мери:* поштен до крајности. **друга** ~ *оно што је сасвим супротно нечему ранијем, претходном.* – Отац Руфим грчи лице у осмијех па прелази у другу крајност. **ићи из крајности у крајност** *потпуно мењати расположења, начин понашања, одн. поступања, схватања и др.* **ићи (отићи)** и сл. **у крајност** *претер(ив)ати, превр(ив)ати.* – Прекореваш себе што си у борби са људима ишао у крајност.

кра̀јњē прил. (обично уз прид. или друге прил.) *у највећој (могућој) мери, у највећем (могућем) степену, врло, изузетно много:* ~ озбиљан положај, ~ опасно, ~ непријатно и сл.

кра̀јњӣ, -ā, -ē **1. а.** *који је на крају, завршетку нечега; последњи у низу, у реду, у временском току и сл.:* на крајњем северу земље, ~ пешак (у шаху), крајњи дани и сл. **б.** *последњи који је могућ, последњи који преостаје:* ~ рок, ~ средство, ~ уступак, ~ час. **в.** *коначан, дефинитиван:* ~ закључак, ~ оцена, ~ резултат. **2. а.** *врло јако изражен, изузетан, највећи:* ~ беда, ~ немарност, ~ потреба. **б.** *радикалан, непомирљив, екстреман (нпр. у политичким ставовима и сл.):* ~ десница, ~ левица.

кра̀јолик и **крајо̀лик** м *предео, пејзаж.*

крајпу̀тāш, -а́ша м *споменик подигнут покрај пута (обично некоме ко је погинуо у рату или у саобраћајној несрећи).*

кра̀јцара (кра̀јцара) ж (кра̀јцар (кра̀јцар) м) нем. **1.** *некадашњи аустријски бакарни новац мање вредности; пара, новчић.* **2.** *в. крајцарица (2):* игра крајцара.

крајца́рак, -рка м *дем. од крајцар и крајцара.*

кра̀јцарāш, -а и **крајцàрāш,** -а́ша м *трговац ситном робом, трговац на мало.*

кра̀јцарāшкӣ и **крајцàрāшкӣ,** -ā, -ō **1.** *који се односи на крајцараше.* **2.** *в. петпарачки:* ~ лист, ~ литература.

кра̀јцарић и **крајцàрић** м *дем. и хип. од крајцар.*

кра̀јцарица и **крајцари́ца** ж **1.** *дем. и хип. од крајцара.* **2.** (обично у мн.) *врста коцкарске игре металним новчићима, у којој се обично њима погађа одређена линија, затим се бацају увис, прво у корист онога који је најближе добацио (добија све новчиће који падну на уговорену страну), а потом, по истом принципу, у корист осталих играча.*

кра̀јчић, -и́ћа и **кра̀јчић,** -а м *дем. од крај.*

крâјчица ж *дем. од крајка.*

крâк м (мн. крâци и кра́кови (кра̀кови)) **1. а.** *продужени или уграђени део неког предмета, најраве итд. који је по облику налик на шипку, полугу, раклу и сл.; уопште подужи, оштроуган или сл. део неког предмета:* ~ клешта, ~ шестара, ~ крста, ~ мараме. **б.** физ. *део полуге од ослонца до тачке у којој на њу делује нека сила; део полуге или најрава заснованих на принципу полуге који се налази с једне стране ослонца:* ~ дизалице; кракови ваге, ~ весла. **2. а.** *продужетак или огранак нечега који се простире, пружа, одваја и сл., често у правцу различитом од главног, основног:* ~ пута, ~ пруге, ~ полуострва, ~ Дунава, ~ брега. **б.** *огранак жиле биљног корена;* уп. кракат (2). **3. а.** *људска нога (често с пејоративним или подругљивим призвуком).* **б.** *задња нога код жабе.* **в.** *шипак, орган пипања и хватања код неких животиња (нпр. морске звезде, морског јежа и др.).* **4.** *корен зуба; део зубног корена.* **5.** мат. **а.** *једна од двеју полуправих које чине угао:* краци (кракови) угла (кута). **б.** *једна од двеју једнаких страна једнакокраког троугла:* краци (кракови) троугла. **в.** *једна од двеју страна трапеза које нису паралелне:* краци трапеза. • **мешати краке с(а) неким** *дружити се с неким.* **(о)пружити крак(ов)е** *похрлити (се), похитати.*

кра̀каст, -а, -о **1. а.** *који има краке:* ~ слово. **б.** *ракљаст, рачваст:* ~ мотка, ~ цев. **2.** *кракат:* ~ човек.

кра̀кат, -а, -о **1. а.** *који има дугачке ноге, дугоног; који има дуг корак (о човеку или животињи).* **б.** *дугачак, издужен (о ногама).* **в.** *који се изводи дугачким корацима (о ходу и сл.); дугачак, велики (о кораку).* **2.** *који има више кракова, рачваст, ракљаст:* ~ корење.

кра́кати, крâчēм несвр. *корачати (обично правећи велике, дуге кораке).* – Као чапља је кракао обалом поточића.

кра̀като прил. *дугим корацима, правећи дугачке кораке:* ~ измицати, ~ ићи, ~ ходати и сл.

кра̀катōст, -ости ж *особина онога који је кракат (онога што је кратко).*

кракà̀туша ж (у атрибутској служби, уз им. ж. рода) *кракаста, дугоноги:* ~ рода.

кракòвјāк, -а́ка м пољ. *пољска народна игра, названа по граду Кракову, која има двочетвртински такт.*

крâљ, кра́ља (инстр. кра́љем; мн. кра́љеви) **1.** *крунисани владар (у релативној хијерархији виши од кнеза, а нижи од цара), монарх; титула тога владара.* **2. а.** *крупни капиталиста који у својим рукама држи највећи део производње, трговине, промета и сл. у одређеној делатности, магнат:* ~ чаја, финансијски ~. **б.** *први, најцењенији, најважнији човек:* ~ аристократских салона. **в.** *онај који је најбољи, најпознатији у својој струци,*

професији, делатности уопште: ~ авијатике, ~ рокенрола, ~ цеза. **3. а.** *карта за играње са ликом мушкарца који на глави носи круну, пој.* **б.** *најважнија, али не и најјача фигура у шаху, од чије судбине зависи исход партије.*

краљѐвати, крàљујēм несвр. **1. а.** *бити краљ, владати државом као краљ.* **б.** *владати, господарити уопште.* – У оазама пустиња краљује јуначки лав. **2.** фиг. **а.** *надмашивати, надвисивати.* – Модрином краљујем, сфинга несхваћена. **б.** *бити први, бити најбољи, тријумфовати; имати превагу над другима.* – Краљевала је на сваком плесу. **в.** *в. царевати (2а).* – Краљује насиље и неправда.

крáљевина ж **1.** *држава којом влада краљ.* **2.** агр. *врста грожђа; вино од тога грожђа.*

крáљевић м *в. принц.*

крáљевићка ж *в. принцеза.*

крáљевскӣ, -ā, -ō **1.** *који се односи на краља, који припада краљу:* ~ власт, ~ дом, ~ круна и сл. **2.** *који је као у краљева, који је својствен краљевима:* ~ изглед, ~ раскош. **б.** *обилан, богат:* краљевски приходи. **в.** *величанствен, изванредан, диван:* ~ поподне.

крáљевски прил. **1.** *као краљ, на краљевскӣ начин:* ~ живети, ~ јести, ~ примити (некога), ~ уживати и сл. **2. а.** *врло, изванредно, изузетно:* ~ леп(а). **б.** *богато, раскошно:* ~ наградити (некога).

крáљевство с **1.** *в. краљевина (1):* пола краљевства, шведско ~. **2.** *краљевска власт, владавина.* фиг.: ~ духа, ~ савести. **3.** (уз одредбу: ваше, твоје, његово, њено и сл.) *титула у почасном ословљавању краља или краљице.* • **~ небеско** *замишљено царство на небу у којем, према хришћанском веровању, душа умрлог праведника наставља живот у срећи и блаженству;* уп. рај.

крàљић, -и́ћа и **крàљић,** -а м **1. а.** *дем. и хип. од краљ.* **б.** *ир. од краљ; краљ, владар мале, незнатне државе.* **2.** *краљевић, принц.* **3.** зоол. *мала птица певачица из пор.* Regulidae **а.** *са црвеном (наранџастом) шаром на темену,* Regulus ignicapillus: ватроглави ~. **б.** *са златножутом шаром на темену,* Regulus regulus: златоглави (жутоглави, обични) ~.

крàљица ж (вок. -ице) **1. а.** *крунисана владарка монархије, жена краља:* ~ Елизабета. **б.** *краљева супруга, краљева жена:* ~ Марија. **2.** (обично са допуном: нечега, ређе некога) *она која је прва, која је најбоља, која надмашује друге (по лепоти, по рангу, по функцији и сл.):* ~ балова, ~ лепоте, ~ харема и др. **3.** *пчела матица.* **4.** етн. **а.** мн. *народни обичај о Духовима (Тројицама) у којем учествује група девојака с истоименим називом:* **б.** мн. *група девојака које на први и други дан Духова (на прве и друге Тројице) иду селом, од куће до куће, играјући и певајући краљичке песме.* **в.** *предводница ових девојака (обично најлепша у групи).* **5.** *најјача шаховска фигура, дама.* **6.** агр. *назив или део назива за разне врсте воћа и поврћа (за неке сорте грожђа, јабука, крушака, бресака, шљива, салате, пасуља и др.).* • **~ мајка (мати)** *мајка владајућег краља (често ауторитативна и врло утицајна личност у владавини земљом).* **~ ноћи** бот. *в. кактус.*

крàљичин, -а, -о *који припада краљици, који се односи на краљицу:* ~ утицај; ~ пешак (у шаху).

крàљичица ж **1. а.** *дем. и хип. од краљица (1).* **б.** *млада краљевска кћи;* уп. краљевићка. **2.** *млада, тек излежена матица;* уп. краљица (3).

крàљичкӣ, -ā, -ō *који се односи на краљице (народни обичај и учеснице у њему);* уп. краљица (4): ~ дружина, краљичке песме.

крàмп м (мн. ови) (крàмпа ж) нем. *алатка за копање тврде земље, вађење пањева, ископавање камења и сл., која на дрвеној држалици (обично дрвеној) има гвоздени део попут будака или уске мотичице с клином на ушици.*

крàмпати, -ам несвр. *радити (копати и др.) крампом.*

крàмпōн, -óна м фр. (обично у мн.) *округао комадић коже или гуме који се прибија на ђон копачке.*

крàмпōнка ж (обично у мн.) разг. *зимска аутомобилска гума, са дубоком шаром.*

крàмпус м нем. *ђаво, враг (у дечјим причама).*

крàн м (мн. крáнови) нем. техн. *велика машина, строј за подизање и премештање, преношење тешког терета, дизалица.*

краниòлог м *стручњак који се бави краниологијом.*

краниолòгија ж мед. *област медицине која проучава изглед и састав, склоп лобање.*

краниòлошкӣ, -ā, -ō *који се односи на краниологију и краниологе.*

краниомèтрија ж *испитивање лобање и њихових типова мерењем величине и утврђивањем сразмера.*

краниомèтријскӣ, -ā, -ō *који се односи на краниометрију:* краниометријска мерења.

крàновођа м (мн. ж) *онај који рукује, управља краном.*

крàнскӣ, -ā, -ō *који се односи на кранове (који служи за кретање кранова и сл.):* ~ стаза.

крапи́нац, -нца м *прачовек чији су фосилни остаци ископани код Крапине, крапински прачовек,* homo krapineasis.

крàс м геол. *карст, крш.*

крàсан, -сна, -о **1.** *који се одликује складношћу форме, облика и пропорције, пријатан за око, врло леп, диван:* ~ жена, ~ лице. **2.** *веома пријатан, угодан:* ~ време, красни дани. **3. а.** *који се одликује изузетним, позитивним моралним, интелектуалним и др. вредностима, који изазива дивљење, уважавање, поштовање, изванредан:* ~ човек, красни пријатељи. **б.** *одличан, изврстан:* ~ говор, ~ добитак. **4.** *изузетно пријатан за слушање, мелодичан, милозвучан:* ~ мелодија, ~ песма.

крáсити, крàсӣм несвр. [гл. им. крáшēње с] **1.** *давати (некоме, нечему) красан, леп изглед, чинити красним, украшавати, улепшавати, ресити.* – Звезде су још красиле небо. **2.** *бити својствен некоме, нечему (о некој позитивној особини, врлини, моралном квалитету и сл.), дичити, одликовати.* – Сва она добра својства која красе управитеља имају и предавачи. ■ **~ се 1.** *украшавати се, ресити се, китити се.* – Сад се пастирске младе свадбеним венцима красе. **2.** *добијати красан, диван изглед, постајати красан.* **3.** *одликовати се; дичити се.*

крàснӣ, -ā, -ō *в. крашки:* ~ предео.

крàсно прил. *на красан начин, врло лепо, изванредно, дивно; веома добро:* ~ изведен, ~ уређен; ~ нахранити, ~ употребити.

крàснопӣс м *вештина лепог писања, калиграфија; леп рукопис; школски предмет који има за циљ да ђаци науче ту вештину.*

краснопи́сац, -сца м *онај који пише лепо обликованим словима, онај који је вешт у краснопису, калиграф.*

крàснопӣснӣ, -ā, -ō *који се односи на краснопис, калиграфски:* красописна слова.

крàснопӣсно прил. *лепим рукописом, калиграфски:* ~ написати (молбу).

краснорѐчив јек. **краснорјѐчив,** -а, -о **а.** *који лепо, вешто и течно говори, који се лако и умешно изражава, лепоречив:* ~ човек. **б.** *исказан, испричан лепим, бираним и вешто комбинованим речима:* ~ беседа.

краснорѐчиво јек. **краснорјѐчиво** прил. *на красноречив начин, лепим, бираним и вешто, умешно комбинованим речима, лепоречиво:* ~ говорити, ~ проповедати.

краснорѐчивōст јек. **краснорјѐчивōст,** -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога који је красноречив, онога што је красноречиво; оно што је красноречиво:* његова ~, ~ беседе; избегавајте красноречивост.

крàсопӣс(-) *в. краснопис(-).*

красòта ж **1.** *особина, својство онога који је красан, онога што је красно, изванредна лепота:* њена ~, ~ лица. **2.** (обично у мн.) *оно што је красно, врло лепо (нпр. предео, место, украс и др.).* **3.** *красотица, лепотица.* **4.** бот. *украсна биљка пењачица* Gloriosa *из ф.* Colchicaceae. **5.** (у атрибутској служби, обично уз именицу „девојка“) *изузетно лепа, красна, дивна:* ~ девојка. **6.** (у прилошкој служби) *врло лепо, красно, дивно.* – Кукуруз красота расте.

кра̀сотан, -тна, -о *в. красан.*

красо̀тица ж *в. лепотица.*

кра̀ста ж (ген. мн. кра̂стā) **1. а.** мед. *кора, скрама од сасушене крви, лимфе и ћноја која се ствара на месту повреде или инфекције,* crusta; *осīа, осīица.* **б.** *ūриродни израштај, исūућење на кожи слично красти (1а) (нūр. код краставе жабе).* **2.** мн. *народни назив за разне врсте заразних болести са осīицама на кожи, боīиње, осīе.* • мед. нар. **велике (црне) красте** *в. велике боīиње (ūод боīиње).* **мале красте** *в. мале боīиње (ūод боīиње).*

кра̀став, -а, -о **1. а.** *који има красте (на кожи), осуī крастама:* ~ дете, ~ лице. **2. а.** фиг. *који је као краста, сличан красти:* ~ дугме, крастава камена брда. **б.** *који има храūаву, исūуцалу кожу, одн. кору (о ūлодовима воћа и ūоврћа):* ~ јабука, ~ лубеница. • ~ **жаба** зоол. *в. ūод красūавица.*

кра̀ставац, -а̄вца м бот. и агр. *једноīодишња врежаста ūовртарска биљка* Cucumis sativus *из ф.* Cucurbitaceae, *са зеленим дуīуљастим ūлодом; ūлод те биљке.* • **дивљи** ~ бот. *једноīодишња врежаста биљка* Ecballium elaterium *из ф.* Cucurbitaceae. **морски** ~ зоол. *в. трī.*

кра̀ставити се, -ӣм се и **краста́вити се,** кра̀ставӣм се несвр. *добијати красте, оболевати од краста, крастати се;* уп. окраставити (се).

кра̀ставица ж бот. и агр. *в. краставац.* • зоол. **зелена (крастава)** ~ *врста жабе* Bufo viridis, *чије је тело зелено и ūрекривено брадавицама.* **обична** ~ *зелена жаба* Bufo vulgaris, *брадавичасте коже с мноīо жлезда.*

кра̀ставо̄ст, -ости ж **1.** *сūање оноīа који је крастав, оноīа шūо је краставо.* **2.** агр. *болесūī која се обично јавља код ūлодова јабуке или крушке, одн. код крūола кромūира у облику исūуцалих места чађаве боје, а ūроузрокују је различиūи ūаразиūи (зависно од врсūе ūлода).*

крастàвчић м *дем. од краставац.*

кра̀стати се, -а̄м се несвр. *добијати красте, оболевати од краста, краставити се;* уп. окрастати се.

кра̀стача ж (обично у изр. **жаба** ~) зоол. *в. зелена красūавица (ūод красūавица).*

кра̀сти, кра́дēм (р. ūр. кра̀о, кра̀ла; трūп. кра̀ден, -а) несвр. **1. а.** *узимаūи крадом, кришом и без дозволе нешūо ūуђе, ūрисвајаūи (незакониūо, недозвољено) имовину.* – Ко радо лаже, радо и краде. **б.** (некога, нешūо) *в. ūоūкрадаūи.* – Краде манастир. **в.** фиг. *ūрисвајаūи ūуђе књижевно, уметничко или научно дело, ūлаūираūи.* **2.** (нèкога, обично девојку) *одводиūи на силу, ūроūив нечије воље, оūимаūи; одводиūи кришом, крадом, кријући.* **3.** *ūодваљиваūи, вараūи (обично у карūама).* ■ ~ **се 1.** *долазиūи, ūрилазиūи кришом, ūрикрадаūи се; кришом, крадом излазиūи, одлазиūи, искрадаūи се.* – Лепа Пава у ковиљу спава / Њој се Раде кроз ковиље краде. **2.** уз. ūовр. *ūоūкрадаūи се (међусобно).* • ~ **богу (божје) дане** *не радиūи ништа, данīубиūи, ленсūвоваūи.* ~ **око** *ūривлачиūи ūоīлед (леūоūом, изузеūношћу и сл.).*

кра̀стица ж *дем. од краста.*

кра́стоња м (обично пеј.) *онај који има красте, који је крастав.*

красу́љак, -љка м бот. *дуīоīодишња ливадска зељаста биљка* Bellis perennis *из ф.* Compositae. • **мали** ~ *ливадска биљка* Bellis silvestris *из ф.* Compositae.

кра̀так (кра́так), -тка, -о (комūп. кра̀ћӣ) (супр. дȕг) **1. а.** *који има сразмерно малу дужину, сразмерно невелик, мали ūо дужини:* ~ пеūељка, ~ ūуū, ~ реп. **б.** *који је ūо дужини мањи неīо шūоūреба, ūрекраūак.* – Ови су ми рукави мноīо кратки. **в.** *који је мале висине, низак, мали (обично о људима).* **г.** *који јасно ūрима уūиске с малоī расūојања, изблиза;* уп. кратковид: ~ вид. **д.** спорт. *који је бачен, одбачен, шūунуū и сл. близу, на мало одсūојање, недалеко:* ~ лоūа. **ђ.** лингв. *који је у неодређеном виду (о облику ūридева, нūр. нов); који је без ūокреūноī самоūласника (о облицима замениūа, ūридева, броја „један" и редних бројева у ūарадиīми, нūр. нашеī, добром и сл.).* **2. а.** *који сразмерно малоūраје, временски сразмерно недуī, краūкоūрајан:* ~ зимски дан, ~ куūање. **б.** *краūкоūрајан (у аūсолуūном смислу), брз:* ~ ūоглед. **в.** *који не ūраје колико ūреба, који се врши у сувише малим размацима, убрзан:* ~ дах, ~ дисање. **3. а.** *украūко изложен, сажеū, концизан:* ~ рекаūилулација, ~ садржај (књиге, филма и сл.). **б.** (обично као именски део предиката уз гл. „биūи") *који се изражава с мало речи, украūко, концизно.* – Бићу кратак! **4. а.** *незнаūан, слаб:* ~ снага. **б.** фиг. *несūособан, немоћан (за нешūо).* – То је жена... Ту је и најбољи мајсūор кратак. **5. а.** *ūлиūак, ūовршан; сиромашан, оскудан, мали:* ~ памеū, ~ људски ум. **б.** *који се не одликује дубином и садржајношћу мисли, ūлиūкоуман; умно оīраничен, ūлуū, ūриūлуū; неук (о човеку).*

кра́теж м *врсūа краūке ūушке, скраћена ūушка.*

кра́тер м грч. **а.** геол. *вулкански оūвор, обично на врху вулкана, најчешће левкасūоī облика, кроз који избија дим, ūеūео или маūма ūриликом еруūције вулкана, вулканско īроūло.* **б.** *левкасūо удубљење на ūовршини небескоīūела (ūре свеūа на Месецу),* цирк. **в.** *дубока руūа, обично левкасūоī облика, насūала ūри ексūлозији авионске бомбе, īраната и сл., ūриликом ūада меūеороūа на земљу и др.*

кра́тераст, -а, -о *који обликом ūодсећа на крūер, сличан крūеру.*

кра́терскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на крūер:* кратерска језера.

кра́терчић и **кратѐрчић** м *дем. од крūер.*

кра́тити, кра̂тӣм (трūп. кра̂ћен) несвр. [гл. им. кра́ћēње с] **1. а.** *смањиваūи дужину, обим, ūрајање нечеīа, чиниūи краћим, скраћиваūи:* ~ ūарūиūуру, ~ ūуū, ~ хаљину. **б.** *сећи, ūресецаūи, сасецаūи (обично дрво, дрва).* **в.** лингв. *ūравиūи, ūвориūи скраћеницу (означаваūи, нūр. килоīрам са* kg *и сл.).* **2.** (некоме) **а.** *браниūи, забрањиваūи; ускраћиваūи (неко ūраво, задовољсūво и сл.).* – Зашūо се то мени крāūи? **б.** *онемоīућаваūи, сūречаваūи:* ~ ūриūūуū (негде). **в.** *омеūаūи, смеūаūи.* – Године ми ништа не крāūе да уживам. ■ ~ **се** *ūосūајаūи краћи, скраћиваūи се, смањиваūи се (обично у дужини или ūрајању):* крāūи се конац (ūри шивењу), крāūе се дани (у јесен) и сл.

кра̀тица ж **1.** *краћи, ūречи ūуū, ūречица, ūречац.* – Ишли су кратицом. **2.** лингв. *в. скраћеница.*

кра̀тко (кра̂тко) прил. **1. а.** *за краūко време, (за) мало времена; краūко време, недуīо (ūре нечеīа, ūосле нечеīа и сл.):* ~ говорити, ~ живеūи, ~ звониūи, ~ ūрајаūи; ~ ūред смрū. **б.** *брзо, леūимично, на брзину; ūренуūно:* ~ ūољубиūи; ~ заболеūи. **в.** *у краūким, малим временским размацима, убрзано:* ~ дисаūи. **г.** *краūким, одсечним корацима, брзо:* ~ ходаūи. **2.** правн. *без ūреūходноī ūреūреса и уобичајене судске ūроцедуре, без уобичајеноī, нормалноī суђења, ūо краūком ūосūуūку.* – Ūреки судови су судили брзо и кратко. **3. а.** *украūко, сажеūо, концизно:* ~ испричаūи. **б.** *оūūро, одсечно.* – Онда ūи не знам ūомоћи! – одреза кратко. **4.** *с малом дужином, на малу дужину, накраūко:* ~ (о)шишаūи, ~ везаūи.

кратко- *ūрви део сложеница који означава да је краūко, да краūко ūраје и сл. оно шūо је исказано друīим делом сложенице:* краūкодлак, краūконоī, краūкоūрајан итд.

кратко̀ва̄лнӣ, -а̄, -о̄ *в. краūкоūалашни.*

кратко̀вец јек. **кратко̀вјек,** -а, -о *в. краūковечан.*

кратко̀векō̄ст јек. **кратко̀вјекō̄ст,** -ости *в. краūковечносū.*

кратко̀вечан јек. **кратко̀вјечан,** -чна, -о **а.** *који не живи дуīо, који је краūкоī века:* ~ леūūир, краūковечни људи. **б.** *који је ūрајао или ūраје краūко, краūкоūрајан:* ~ садашњосū, ~ среūа.

кратко̀вечнō̄ст јек. **кратко̀вјечнō̄ст,** -ости ж (инсūр. -ошћу) *особина оноīа који је краūковечан, оноīа шūо је краūковечно;* уп. краūкоūрајносū.

кратко̀вид, -а, -о (кратко̀видан, -дна, -о) **1.** *који добро, јасно види само на краūком расūојању, оно шūо је близу (о човеку или живоūињи); којима се јасније виде ūредмеūи, особе и др. у близини (о очима);* супр. далековид: ~ особа, краūковиде очи. **2.** фиг. *који није сūособан да ūредвиди будуће доīађаје, да ūроникне, ūрозре нешūо, који је скучених, оīраничених видика, уских схваūања и сл., неūроницљив:* ~ вођсūво, ~ ūолиūичар.

кратко̀видо (кратко̀видно) прил. **1.** *на начин својствен кратковидим особама:* ~ зажмирити, ~ се обазрети. **2.** фиг. *немајући перспективу, не понирући у суштину ствари, скучено, ограничено, непроницљиво:* ~ мислити.

кратко̀видо̄ст (кратко̀видно̄ст), -ости ж **1.** *особина и стање онога који је кратковид(ан), онога што је кратковид(н)о:* његова ~, ~ ока. **2.** *неспособност предвиђања или понирања у суштину нечега, ограниченост, скученост погледа, непроницљивост.*

кратко̀врат, -а, -о *који има кратак врат, који је краткога врата.*

кратко̀времен, -а, -о *који траје (који је трајао итд.) кратко време, краткотрајан:* ~ владање, ~ служба, ~ угодност.

кратко̀временōст, -ости ж *особина онога што је кратковремено, краткотрајност:* ~ људске среће.

кратко̀глав, -а, -о антроп. *који је кратке главе, лобање, брахицефалан:* ~ говече, ~ становништво, ~ тип.

кратко̀главац, -а̄вца м *онај који је краткоглав, брахицефал.*

кратко̀главōст, -ости ж *особина, својство онога који је краткоглав, брахицефалија.*

кратко̀длак, -а, -о *који има кратку длаку (обично о псу):* немачки краткодлаки птичар.

кратко̀дневица (кратко̀днёвница) ж *најкраћи дан у години;* супр. дугодневица.

кратко̀кљун, -а, -о **1.** *који има кратак кљун (о птици).* **2.** *који има кратак, затупаст прамац (о чамцу, барци и сл.).*

кратко̀кос, -а, -о *који има кратку косу.*

кратко̀крил, -а, -о *који има кратка крила; који има подсечена, скраћена крила.*

кратко̀крилац, -и̏лца и **краткокри́лац,** -лца м (обично у мн.) зоол. *у мн.: породица инсеката тврдокрилаца* Staphylinidae, *који имају кратка горња крила и издужено тело (у јд.: инсект из те породице).*

краткомѐтра̄жнӣ, -а̄, -о̄ у изр. ~ **филм** *филм снимљен на траку мање дужине, кратки филм (обично документарни или цртани, ређе играни).*

кратко̀ног, -а, -о **1.** *који има кратке ноге:* ~ пас, ~ човек. **2.** фиг. *који се не простире далеко, који је мало га, краткога домета, којим се мало постиже и сл. (о провидним лажима, измишљотинама и сл.).*

кратко̀прст, -а, -о *који има кратке прсте:* краткопрсте руке.

краткопру̀га̄ш, -а́ша м спорт. *атлетичар који се такмичи на кратким стазама (нпр. на 100 или 200* m).

кратко̀реп, -а, -о *који има кратак реп:* ~ кобила, ~ патка, ~ рак.

краткорѐчив јек. **краткорјѐчив,** -а, -о *који мало, кратко говори, малоречив.*

краткосѝлазнӣ, -а̄, -о̄ (ретко неодр. краткосѝлазан, -зна, -о) лингв. *који се одликује кратким трајањем и силазним тоном:* ~ акценат (нагласак).

кратко̀таласнӣ и **краткота̀ласнӣ,** -а̄, -о̄ физ. *који је кратких таласа, који се шири, распростире и сл. кратким таласима (о спектру електромагнетског зрачења); који емитује, одн. који прима кратке таласе, који ради на кратким таласима итд., кратковални:* ~ дужина, ~ предајник, ~ пријемник, ~ радио-апарат, ~ радио-станица.

кра̀ткотра̄јан (кратко̀тра̄јан), -јна, -о *кратак по трајању; пролазан, привремен:* ~ жалост; ~ примирје, ~ уживање.

кра̀ткотра̄јно (кратко̀тра̄јно) прил. *за кратко време, на кратко време, закратко, накратко; пролазно, привремено.*

краткотра́јно̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина и стање онога што кратко траје, што је краткотрајно; пролазност, привременост:* ~ школовања, ~ памћења; ~ среће, ~ уживања.

кратко̀ћа ж **1.** *особина онога што је кратко (по дужини), мала или недовољна дужина:* ~ пута. **2.** *кратко трајање, краткотрајност:* ~ времена, ~ живота. **3.** *језгровитост, сажетост, концизност:* ~ израза, ~ изражавања.

кратко̀ув, -а, -о *в. краткоух.*

краткоу̀злазнӣ, -а̄, -о̄ (ретко неодр. краткоу̀злазан, -зна, -зно) лингв. *који се одликује краткоћом и узлазним тоном:* ~ акценат (нагласак).

кратко̀ум, -а, -о, **кратко̀уман** и **кратко̀ӯман,** -мна, -о *умно ограничен, (при)глуп:* ~ женска глава, ~ човек.

кратко̀ӯмље с *краткоумност.*

кратко̀умно̄ст, кратко̀ӯмно̄ст и **краткоу́мно̄ст,** -ости ж *умна ограниченост, (при)глупост:* политичка ~, његова (њена и сл.) ~.

кратко̀ух, -а, -о *који има кратке уши (о животињама):* краткоухи зец.

кра̀ћати, -а̄м несвр. непрел. *постајати краћи, скраћивати се (обично о дану или ноћи).*

кра̀ул и **кра̀ул** м енгл. спорт. *врста пливачког стила:* пливати ~.

кра̀х м нем. *слом, пропаст; банкротство:* војни ~, привредни ~; ~ на берзи, ~ банкара, ~ богаташа.

крахи́рати, кра̀хи̏ра̄м свр. непрел. *доживети, претрпети крах, пропасти; банкротирати.* – Установак је крахирао. Трговинска фирма је крахирала.

кра̀ш м *крас, карст, крш.*

кра̀шкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на краш, карстни:* ~ голет, крашки крајеви, крашки облици, ~ поље, ~ рељеф.

кр̂в, кр̏ви ж (инстр. кр̂вљу (кр̏ви)) **1.** *црвена непровидна течност састављена од крвне плазме и црвених крвних зрнаца (еритроцита), која кружи, циркулише организмом обезбеђујући исхрану ћелија и размену материја:* артеријска ~, венска ~, губитак крви, добровољни давалац крви, трансфузија крви, циркулација (кружење) крви. **2.** фиг. **а.** *животна снага, животност, виталност (нпр. драмског или књижевног лика и сл.).* **б.** *живот (обично у експресивном изражавању и у устаљеним говорним обртима):* искупити слободу по цену крви, платити (нешто) крвљу и сл. **в.** (често у конструкцијама с именицом зној: ~ и зној, знојем и крвљу, у зноју и крви или сл.) *мукотрпан рад, мука, страдање, жртва, напор, одрицање и сл.* – Знојем и крвљу стекао си кућу. Ваша је јава крвљу искована. **г.** *румен, руменило, црвенило:* ~ вечерњег сунца. **3. а.** *пород; дете, потомак.* – Његова си крв, та он ти је отац. **б.** *сродство по мушкој линији, крвно сродство; породично порекло, лоза, колено, род.* – Род по крви, тј. по мушкој лози. Не верујеш у онога бога, коме се краљеви од Немањине крви клањају. **в.** *етничка група, етничка заједница (племе, народ и сл.).* – Сами своју крв презиру; помажу туђина. **г.** *етничко, расно, сталешко или сл. порекло:* бити српске крви, јужњачке крви, царске крви итд. **д.** *пасмина, раса, сој:* коњ арапске крви. **4. а.** *нарав, природа, ћуд; карактер:* номадска ~, војничка ~, ропска ~, човек хладне крви. **б.** *срж, бит, душа (кад је реч о човековом карактеру или његовом духовном и емотивном животу):* то му је у крви. **5.** *тешка свађа, завада праћена таквим делима (пре свега убиством) која по старинском обичајном праву подлеже крвној освети; сама крвна освета.* – Тада су Дробњаци били у крви са Моračанима. **6.** *крвава борба, крвав окршај; убијање; убиство.* – Шаљу нас у крв. • **данак у крви** ист. *в. под данак.* **женска (танка) ~** *сродство по мајци, одн. по женској линији.* **зла ~** *нетрпељивост, неслога, раздор:* створити (унети и сл.) злу крв. **мушка (дебела) ~** *сродство по оцу, одн. по мушкој линији.* **невина ~** *невина, недужна жртва.* – Пала је невина крв. **нечиста ~** *наслеђена лоша особина или изопаченост, наследно оптерећење.* **плава (модра) ~** *аристократско, племићко порекло; аристократија, племство.* **свежа ~** *нове, младе снаге, ново, младо лице (нпр. у некој старој породици, у неком колективу и сл.).* **туђа (друга) ~** *туђин, туђинка.* • **бацати (пљувати) крв** *искашљавати крв услед обољења плућа (обично од туберкулозе); бити туберкулозан.* **било је (биће и сл.) крви до колена** *било је (биће и сл.) великог крвопролића.* **бити од крви и меса** *имати управо особине, прохтеве и потребе својствене људима; имати осећања, моћ расуђивања и*

сл. **борити се (поклати се** и сл.**) на крв и нож** *борити се (поклати се и сл.) крваво, свим снагама, беспоштедно.* **борити се (тући се** и сл.**) до последње капи крви** *борити се (тући се и сл.) до краја, до крајњих могућности.* **дао би (ти, вам** и сл.**) крви испод грла** *изузетно је добар, несебичан, дарежљив, племенит.* **до крви (бити, тући, гристи** и сл.**)** *док не пође, не потече крв, док се не створе крваве ране (бити, тући, гристи и сл.).* **загазити у крв** *крваво се побити; ступити, ући у крваву борбу, крвав окршај.* **~ и нож** *велика нетрпељивост, завада и мржња; крвопролиће.* – Ту је крв и нож између двеју породица. **Ту умало не би крв и нож.** **~ није вода** *не може се бити равнодушан према (крвном) сроднику, сродство је врло важно; види се да су род (слични су, слично се понашају итд.).* **пала је (легла је) (паше, леђи ће** и сл.**) ~** *дошло је (доћи ће и сл.) до крвопролића, убиства, покоља.* **пала (пада** и сл.**) ми (јој** и сл.**), навукла (навлачи** и сл.**) ми (јој** и сл.**) се ~ на очи** *изгубио сам (губим и сл.) (изгубила је, губи и сл.) присебност и контролу над собом (од јаког узбуђења, беса и сл.).* **пити, сисати (некоме) крв (на памук)** а) *немилосрдно искоришћавати, израбљивати.* б) *злостављати, мучити, тиранисати; кињити.* **прећи (прелазити), ући (улазити)** и сл. **у крв** *прећи (прелазити), ући (улазити) у навику, поста(ја)ти навика, потреба и сл.* – Ушло му у крв да краде. **проливати (просипати** и сл.**) (своју) крв** *гинути, жртвовати се, страдати у борби, у рату.* **пропљувати крв** *веома се намучити, тешко се напатити.* **пустити (пуштати) (коме) крв** а) *омогућити (омогућавати) истицање одређене количине крви оболеле особе или животиње (расецањем крвног суда, уха или на други начин).* б) *ранити (рањавати) (некога) у борби, тучи.* **следила (леди) ми (му** и сл.**) се ~ (у жилама)** *обамро сам (је и сл.) (обамирем, обамире и сл.) од страха, ужаса и сл., престравио сам се (престрављује(м) се и сл.).* **(с)ледити (некоме) крв** *престравити, престрављивати, ужасавати (некога).* **угуши(ва)ти у крви** *угуши(ва)ти обично буну, устанак и сл. убијајући већи број особа (побуњеника, устаника итд.).* **ударила му (јој** и сл.**) ~ у лице** *веома се наљутити, ражестити се.* **у мени (њему** и сл.**), мени (њему** и сл.**) кипи (кипела је** и сл.**), ври (врела је, узаврела је** и сл.**) ~** *обузима ме (га и сл.), обузимало ме је (га је и сл.) снажно узбуђење, јако (сам) се узбудио.*

кр̏ва̄в и **кр̏вав,** -а, -о **1. а.** *озлеђен тако да крвари, обливен крвљу, раскрвављен; који крвари; праћен крварењем:* ~ глава; крвави шуљеви; ~ кашаљ. **б.** *помешан са крвљу; замазан, умрљан, натопљен крвљу:* ~ вода, ~ пена. – Крвава им руке до рамена. **в.** *црвен од надошле, подливене крви, закрвављен (о очима);* фиг. *који одаје, изражава претњу, који застрашује и сл. (о очима или о погледу).* **2.** фиг. **а.** *тун бола, јада, патње, ојађен, чемеран; који изражава душевни бол, патњу; изазван болом, патњом:* ~ срце; крваве сузе. **б.** *тежак, мучан, горак:* ~ стварност, ~ успомена. **в.** *врло јак, интензиван, велик и сл. (о људском болу, жељи, невољи, потребама и сл.).* **г.** *стечен тешким, напорним, мукотрпним радом; изазван таквим радом:* ~ зарада, ~ новац, ~ хлеб; крвавим знојем стећи нешто. **3. а.** *прекаљен (у борби); спреман да погине, неустрашив, храбар:* крвави јунаци. **б.** *који има убилачке нагоне, склон убијању, жељан проливања крви, крволочан:* најкрвавије усташе. **в.** *врло строг, немилосрдан:* ~ човек. **4.** *праћен крвопролићем, убијањем, покољем; познат по крвопролићу, покољу:* крвави бојеви, крвави хаос; на крваву Синђелића Чегру. **5.** *који је боје крви, црвен, румен:* ~ светло, река крвава од вечерњег жара, крваве трешње. **6.** разг. *изузетно добар, изванредан, диван;* уп. страшан (2в). – Баш је крвав(а)! • **бити ~** под кожом (испод коже) *бити као и други људи, имати слабости и мане, уобичајене жеље, прохтеве и склоности.*

крва́вити, кр̏ва̄вӣм несвр. [гл. им. крва́вљење с] **1. а.** *замазивати, прљати крвљу.* – Не крвави скута и рукава. **б.** *озлеђивати толико да пође крв, рањавати до крви:* ~ ноге. **2.** *в.* **кварити.** – Колена су му крвавила. ■ **~ се** 1. а. *обливати се, натапати се крвљу; црвенети се од крви, постајати крвав.* – Крвави се сва вода Морава. фиг. Срце јој се крвавило. **б.** *црвенети се, руменети се.* – Небо се почело крвавити. **2.** *крваво се борити, тући се проливајући крв; ратовати.* – Крвавили смо две године са Турцима.

крва̀вица и **кр̏вавица** ж *врста кобасице надевене згрушаном крвљу заклане домаће животиње (нпр. говечета или свиње) и другим састојцима.*

кр̏ва̄во и **кр̏ваво** прил. **1. а.** *на крвав начин, уз проливање крви; крвнички, сурово, свирепо.* – Побуна је крваво угушена. **б.** *жестоко, тешко (посвађати се, завадити се и сл.).* **в.** фиг. *изражавајући, одајући бес, мржњу, претњу и сл. (у вези с очима и погледом):* ~ (по)гледати. – Његове су очи ~ сјале. **2.** фиг. **а.** *опако; страшно:* ~ претити (некоме); ~ увредити (некога). **б.** *грдно, горко; врло тешко, тегобно, мучно:* ~ се мучити; ~ одгајати, подизати (децу). **в.** *врло, веома, јако:* бити ~ потребан. **3.** *не жалећи, не штедећи себе, храбро, неустрашиво:* ~ се бранити. **4.** разг. *изузетно добро, изванредно, дивно;* уп. страшно (2). – Било је ~.

крва́рити, кр̏ва̄рӣм несвр. непрел. [гл. им. крва́рење с] **1. а.** *губити крв (услед повреде, оболења и сл.) (о човеку или животињи); испуштати крв (о рани, повређеном или оболелом органу и сл.).* **б.** *проливати крв, гинути, страдати (у рату, борби и сл.).* **в.** фиг. *патити.* – Њезина душа крвари. ■ **~ се** *борити се проливајући крв, тући се, клати се;* уп. крвити се.

кр̏вити се, -ӣм се *сукобљавати се, завађати се, тући се, борити се.* – Да ли ће се људи вечито да крве?

кр̏вни и **кр̏внӣ,** -а̄, -о̄ (у неким значењима и неодр. кр̏ван, кр̏вна, -о) **1.** *који се односи на крв, који је у вези с крвљу:* крвне жиле, бела крвна зрнца, ~ плазма, ~ притисак, крвни судови, црвена крвна зрнца. **2. а.** *који је у најближем, у непосредном сродству, који је у директној сродничкој вези, рођени:* крвни сродници. **б.** *близак, директан (о сродству, родбинским везама):* ~ веза, ~ род, ~ сродство. **в.** *који је у блиској етничкој вези, који је истог или сродног етничког порекла:* ~ јединство, ратовати против крвне браће. **3.** (и неодр.) **а.** *физички јак, снажан; дебео:* ~ жена, крвни пуковници. **б.** *сочан, једар, румен:* крвне усне. **4.** фиг. *љут, непомирљив, заклети; огорчен:* ~ непријатељ, крвни супарници. • **~ група, ~ зрнце** *в. код тих именица.* **~ деликт (~ дело)** правн. *кривично дело убиства, убиство као кривично дело:* одељење за крвне и сексуалне деликте. **~ освета** *освета за убиство убиством убичиног сродника.* **~ слика** мед. *стање, број црвених и белих крвних зрнаца и вредности хемоглобина у крви.*

кр̏внӣк, -и́ка и **кр̏внӣк,** -а м **1. а.** *крвни, непомирљиви, заклети непријатељ.* **б.** *убица, зликовац, злочинац.* **в.** *свирепо човек, злотвор, мучитељ, крволок.* **2.** *џелат.*

кр̏вница и **кр̏вница** ж *женска особа убица; свирепа, сурова, окрутна женска особа.*

кр̏внӣчкӣ и **кр̏вничкӣ,** -а, -о *који се односи на крвнике (који припада крвницима, својствен крвницима и сл.):* ~ мач, ~ посао, ~ уже.

кр̏внӣчки и **кр̏внички** прил. **1. а.** *на крвнички начин, као крвник, немилосрдно, свирепо, сурово, окрутно:* ~ гледати (некога), ~ тући. **б.** *љуто, смртно, непомирљиво:* ~ се завадити, ~ се посвађати. **2.** *свом снагом, свом жестином; врло много, силно, претерано:* борити се ~; ~ гинути.

кр̏вно прил. **1. а.** *крвљу, по крви, по крвном сродству, крвним везама:* ~ се измешати, ~ повезан. **б.** фиг. *блиско, присно.* – Матавуљ је крвније осећао приморску средину. **2.** *љуто, смртно, непомирљиво:* ~ завађени.

кр̏вожѐдан и **крво̀жѐдан,** -дна, -о (уп. крволочан) **1. а.** *који ужива у проливању крви, у убијању, у клању.* **б.** *окрутан, свирепо.* **2.** *који коље, убија друге животиње да би се хранио њиховим месом (о зверима и другим дивљим животињама).*

кр̏вожѐднӣк и **крво̀жѐднӣк** м *онај који је крвожедан, крволок.*

кр̏вожѐдно и **крво̀жѐдно** прил. *на крвожедан начин, зверски, крволочно; окрутно, немилосрдно.*

кр̏вожѐднӧст и **крво̀жѐднӧст,** -ости ж *особина онога који је крвожедан, крволочност.*

крволи́пта̄ње с *брзо, обилно крварење.*

крво̀лок м *онај који је крволочан, крвожедник.*

крво̀лочан, -чна, -о (уп. крвожедан) **1. а.** *који убија, коље из задовољства, склон убијању, клању:* крволочни људи. **б.** *свирепо, окрутан, суров, немилосрдан:* ~ режим. **2.** *који коље, убија друге животиње да би се хранио њиховим месом:* крволочне животиње (најчешће звери).

крво̀лочкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на крволоке:* ~ зулум.

крво̀лочки прил. *као крволок, крволочно.*

крво̀лочно прил. *на крволочан начин, зверски; свирепо, окрутно.* – Медвед је још крволочније напао своју жртву. ~ владати.

крво̀лочно̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога који је крволочан, крвожедност:* ~ звери, ~ непријатеља.

крво̀лоштво с **1.** *в. крволочност.* **2.** *крволочан поступак, крволочно дело.*

крво̀мӯтник м *онај који изазива раздор (међу људима, народима, државама), тешке свађе, сукобе и крвопролиће, смутљивац.*

крво̀мӯтница и **крвому́тница** ж *женска особа крвомутник, смутљивица.*

крво̀ок, -а, -о *који је закрвављених очију.*

крво̀пија м и ж (мн. ж) **1.** *онај који (одн. она која) пије, сиса крв.* – Има љиљака крвопија. фиг. сабља ~. **2. а.** *крволок, крвник.* – То је чувени крвопија Осман-Ага. **б.** *уљештач, израбљивач, злотвор, тиранин.* – Морамо срушити оне крвопије, гуликолже и лопове што на памук сисају народску крв.

крво̀пијски, -ā, -ō *који се односи на крвопије.*

крво̀пилац, -иоца и **крвопи́лац,** -лца м *в. крвопија (2).* – Зликовци су и крвопиоци.

крво̀пилачки, -ā, -ō *који се односи на крвопиоце, који је као код крвопилаца, крвопијски:* ~ душа.

крвопроли́ће с *проливање крви, покољ, погибија, убијање.* – Догодило се страшно крвопролиће.

крво̀следник јек. **крво̀сљедник** м *врста ловачког пса који следи крвави траг и тако проналази рањену дивљач.*

кр̏вотво̄ран, -рна, -о *који ствара крв:* ~ ткиво (сржс).

кр̏вото̄к и **кр̏воток,** -ока м физиол. *непрекидно струјање крви живога организма у систему крвних судова и срца.*

кр̏воточни́, -ā, -ō *који се односи на крвоток.*

кр́вца ж песн. *крв.* – Јер је крвца из земље проврела.

кр̏до и **кр̀до** с **а.** *већи број животиња, обично исте врсте, које заједно пасу, крећу се, пребивају и др., стадо:* ~ јелена, ~ коза, ~ оваца, ~ свиња. **б.** (обично пеј.) *множина, мноштво; гомила, руља:* ~ деце; ~ препокорних климаваца.

кре (обично поновљено) узв. *узвик којим се означава или опонаша крештање неких птица (нпр. креја) или крекетање жаба.*

крѐативан, -вна, -о *стваралачки, творачки:* ~ енергија, ~ способност, ~ рад.

крѐативно прил. *на креативан начин, стваралачки, творачки:* ~ се понашати (у некој прилици).

креати́вно̄ст, -сти ж (инстр. -ошћу) *особина онога који је креативан, стваралачка способност.*

крѐатор м лат. *онај који креира, ствара (обично нешто ново, оригинално), стваралац, творац (у општој и примењеној уметности, у науци и сл.):* ~ драме, ~ машине, модни ~.

крѐаторски, -ā, -ō *који се односи на креаторе, својствен креаторима, стваралачки:* ~ акт, ~ гениј, ~ дух.

крѐаторство с *стварање, проналажење нових, оригиналних идеја, форми, решења и др. (у уметности, науци, техници итд.), стваралаштво.*

креату́ра ж фр. **1. а.** *особа, створење без вредности, ништавило.* **б.** *наказа, грдоба.* **2.** *онај који послушно ради по нечијем налогу, по нечијој вољи, који слепо заступа нечије интересе, експонент.*

креа́ција (крèāција) ж фр. *проналазак и остварење нових оригиналних идеја, форми, решења, израза и др. (обично у уметности, нарочито позоришној, одн. филмској и примењеној); стварање, креаторство:* модна ~, позоришна ~; уметничка ~.

крева́љити, крèвāљӣм несвр. [гл. им. крева́љење с] *правећи гримасе кривити, неприродно развлачити (лице, уста).* ■ **~ се 1.** *правити гримасе кривећи уста, бечећи очи, кезећи се и сл., бекељити се.* **2.** *говорити, кретати се, понашати се извештачено, неприродно, најадно, претенциозно.* **3.** *јако плакати, дерати се кривећи, развлачећи уста.*

крѐвет и **крева́т** м *део намештаја који служи за лежање и спавање, постеља:* болнички ~, брачни ~, војнички ~, гвоздени ~, пољски ~, француски ~. • **пасти у кревет** *разболети се.*

крева́та ж фр. зоол. *врста малог морског рака.*

крева́тац, -е́ца м (инстр. -е́цем) **а.** *дем. и хип. од кревет.* **б.** *дечји кревет (обично с оградом).*

крѐветина ж *пеј. од кревет.*

крѐветић и **крева́тић** м *дем. и хип. од кревет.*

крева́тни̏на ж *в. постељина.*

крѐветски и **крѐветскӣ,** -ā, -ō *који се односи на кревет (који је од кревета, који је за кревет, који је као кревет итд.):* ~ даска, ~ чаршав, ~ белина.

кре́да ж лат. **1.** мин. *врста мекој, белој кречњака, у чијем се саставу налазе ситне љуспице остатака изумрлих животиња, калцијум-карбонат, који се употребљава у разним индустријским granama; посебно обликован комад или раствор такве кречњака који се употребљава за писање, цртање, сликање, бељење, чишћење и сл.* **2.** геол. *трећи, најмлађи период мезозојске ере у развитку Земљине коре.* **3.** *в. вересија.* • геол. **горња ~** *млађи период креде(2).* **доња ~** *старији период креде (2).*

крѐдаст, -а, -о *који садржи креду, који је као креда (обично по боји):* кредаста вапна, ~ палета тонова.

крѐденац, -ēнца м итал. *врста комбинованог, кухињског и трпезаријског ормана.*

кредибили́тēт, -е́та м лат. **а.** *в. кредит (2а).* **б.** фиг. *углед, поверење, уважавање (нпр. у пословном свету, у науци, политици и др.), кредит.*

крѐдит, -и́та м лат. **1.** *имовинско-правни однос између зајмодавца, повериоца и дужника, у којем зајмодавац уступа свој новац, робу или неку другу вредност на одређено време или на одложено плаћање и уз уговорену накнаду, камату (понекад и уз неке друге услове); новац, позајмица која се узима на такав начин:* дугорочни ~, краткорочни ~, купити на ~; банкарски ~, потрошачки ~, трговински ~, хипотекарни ~. **2. а.** *трговачко или банкарско поверење које се заснива на платежној способности:* имати кредит у пословном свету. **б.** фиг. *углед, поверење, уважавање, кредибилитет.* **3.** (обично у мн.) фин. *свота, сума предвиђена државним буџетом за одређене сврхе.*

кредити́рати, -и̏тӣра̄м свр. и несвр. (некога) *позајмити, позајмљивати (некоме) под одређеним условима (обично с каматом), да(ва)ти (на) кредит.*

крѐдитни, -ā, -ō *који се односи на кредит(е) (који даје кредите, који се бави кредитима, који се темељи на кредиту, који се обавља помоћу кредита и сл.):* ~ банка, ~ завод, ~ картица, ~ одељење, ~ писмо, ~ привреда, ~ рок, ~ систем.

крѐдитно прил. у изр. **~ способан** *који својом имовином и приходима може подмирити кредитне обавезе, који испуњава услове за добијање кредита.*

крѐдитор м *особа или установа која некога кредитира, зајмодавац, поверилац.*

крѐдиторски, -а, -о *који се односи на кредиторе:* ~ комисија.

крѐдитски, -ā, -ō *в. кредитни:* ~ установа.

крѐдни, -ā, -ō **1.** *в. кречњачки:* ~ вапненац, кредне масе, ~ предео. **2.** *који се односи на креду (2):* ~ доба.

крѐдњак м зоол. *у мн.: једноћелијски морски животињски организми* Thalamophora *чије се љуштуре, када угину, таложе на морском дну образујући дебеле кредне слојеве; у јд.: такав организам.*

крѐдо и **кре́до** м лат. **а.** *веровање, вера:* њихов ~ у човека. **б.** *убеђење, уверење, начело:* животни ~, литерарни ~, уметнички ~.

кре́за[1] ж *крезуба женска особа.*

кре́за[2], -ē и **кре́зо,** -а и -ē м *крезуба мушка особа.*

крѐзав, -а, -о **1.** *иструшен, оштећен, искрзан:* ~ зуб. **2.** *крезуб:* ~ човек.

кре́зле ж мн. нем. *јагњеће, телеће и сл. жлездасте изнутрице; јело справљено од таквих изнутрица.*

крѐзо̄л, -о́ла м хем. *отровна течна органска материја* ($C_6H_4CH_3OH$), *карактеристичног мириса, сличног фенолу, која се добија из катрана и каменог уља, а употребљава се у производњи пластичних материја, експлозива, као дезинфекционо средство и др.*

крѐзуб, -а, -о **1.** *којем недостаје неки зуб (или више њих), који нема зуб(е):* ~ баба. **2.** фиг. **а.** *оштећен, изломљен (о предметима са зупцима или равномерно распоређеним деловима):* ~ вилушка, ~ чешаљ. **б.** *којем је оштећена ивица, оштрица:* ~ сабља.

крѐзуба ж *в. креза*[1].

крѐзубача (крезу̀бача) ж **1.** *в. креза*[1]. **2.** фиг. *трошна, склона паду кућа.*

крѐзубина ж *део вилице на којем више нема зуба, место на којем је био зуб.*

крѐзубица ж зоол. *у мн.: тропски сисари из реда* Edentata *(мравоједи, лењивци, оклопници), који су без зуба или имају закржљале зубе без глеђи (у јд.: тропски сисар из тога реда).*

крѐзубо̄ст, -ости ж *стање оног који је крезуб.*

креи́рати, крèйрām свр. и несвр. лат. **а.** *створити, стварати, произвести, производити.* **б.** *уметнички остварити(ва)ти, реализовати (позоришни, филмски лик, глумачку улогу), створити, стварати као уметник (нпр. књижевне ликове и сл.).*

кре́ја ж зоол. **а.** *шумска птица из породице врана* Garrulus glandarius *шареног перја и снажног кљуна, сојка.* **б.** *птица* Fuligula lerina, *која живи око воде.*

крѐјо̄н, -о́на м фр. **а.** *врста оловке, креде која се употребљава у сликарству.* **б.** *оловка, боја за шминкање.*

крек (обично поновљено) узв. *узвик којим се опонаша глас кокоши.*

крѐка ж узв. *кречање, крештање:* ~ кокошију.

крѐке (обично поновљено) узв. *узвик којим се опонаша крекетање жабе;* уп. кре.

крѐкер м *врста танког слаког кекса.*

крѐкѐт м узв. **а.** *крекетање:* ~ жаба. **б.** *кречање, крештање:* ~ сврake.

крекѐтав, -а, -о **а.** *који крешти (о жабљем гласу, оглашавању).* **б.** фиг. *који подсећа на крекетање:* ~ серенада.

крекѐтати, крèкеђēм несвр. **а.** *испуштати гласове попут „кре-кре“, оглашавати се крекетом (о жабама).* **б.** *кречати, крештати (о неким птицама, обично о сврaци).*

крекѐтуша ж **а.** *жаба која крекеће; жаба уопште; мала, зелена жаба, ташталинка.* **б.** фиг. пеј. *врло причљива, брбљива жена.*

крѐкинг м енгл. *процес добијања лаких моторних горива из тешких састојака нафте; уређај, постројење у којем се то изводи.*

креки́рати, крèкӣрām свр. и несвр. *подврћи, подвргавати крекингу (састојке нафте).*

кре́кнути, крêкнēм свр. **1.** *огласити се гласом „кре“, огласити се крештањем, закрештати (о птицама, живини и сл.).* **2.** фиг. **а.** *изговорити (нешто), проговорити, викнути крештавим, пискавим гласом; писнути, кмекнути.* **б.** *произвести звук, шум сличан птичјем крештању, шкрипнути.* – Крекну нека ограда.

крêм[1] и **крѐм** м (мн. кре́мови и крѐмови) фр. **1. а.** *слатка маса која служи као допуна тортама, колачима и сл., надев.* **б.** *врста слаткиша, обично куваног, справљеног од млека, шећера, јаја и др.* **2. а.** *козметичка маст, препарат за негу и улепшавање лица, руку, коже уопште, крема:* дневни ~, ноћни ~. **б.** *паста за кожну или сл. обућу, крема.* **3.** фиг. *најодабранији део друштва, социјалне, професионалне или сл. групе, друштвени, професионални и сл. врх, елита.* • **~ супа** *врста супе уједначене густине конзистенције.*

крêм[2] и **крѐм** прид. непром. *који је као крем, који има боју крема, бледожут, жућкастобео:* ~ боја, ~ гамашне, ~ рукавице, ~ свила.

кре́ма ж *в. крем*[1].

кремà̀то̄ријум (кремà̀то̄рӣј, -ија) м фр. *зграда са уређајем за кремацију, спаљивање мртваца; пећ у којој се врши кремација.*

крема́ција и **крѐмā̀ција** ж лат. *спаљивање мртваца (у крематоријуму).*

крѐ̄мēн, -ена м (мн. крѐ̄менови и крѐ̄мени) **1. а.** мин. *врста камена, минерал стакластог сјаја и велике тврдоће* (SiO_2), *кварц.* **б.** (зб. крѐ̄мење с) *комад тога минерала који се употребљава да се трењем или ударом произведе варница (како би се запалио труд, упаљач у старинским пушкама, петролеј или плин из упаљача за цигарете и сл.).* **2.** фиг. **а.** *онај који је чврст, отпоран, јак; окретна, отресита, чила, вредна, ватрена особа.* **б.** *непоколебљива, несаломива особа, особа чврстог, постојаног карактера.* **3.** (у атрибутској служби) *чврст, отпоран, јак, постојан, издржљив; окретан, чио, вредан:* ~ стена, ~ војник; ~ девојка, ~ дете. • **здрав као ~** *сасвим, потпуно здрав.* **кремен-камен** 1) *в. кремен (1):* тврд као кремен-камен. 2) *в. кремен (2 и 3).* – Био си раније кремен-камен. Ваљани момци кремен-камен.

крѐ̄менаст, -а, -о **а.** *сличан кремену (по тврдоћи, изгледу и сл.):* ~ камење. **б.** *в. кремени:* ~ гребен.

крѐ̄менӣ, -ā, -ō̄ *који је од кремена, кварца, у чијем саставу има кремена, кварца, кварцни:* ~ камен, ~ копље, ~ прашина.

кремѐнит, -а, -о **а.** *који у себи садржи кремена, пун кремена, кварца;* уп. кремени. **б.** фиг. *снажан, постојан, несаломљив:* ~ здравље, кременити Ускоци.

кремѐнчић м *дем. од кремен (1).*

кремѐнштāк, -а́ка м *камен који садржи кремена (1а), кварца; кремен (1).*

кремењāк, -а́ка м **1.** мин. *в. кварцит.* **2.** *в. кремењача (1).* **3.** фиг. *в. кремен (2 и 3).*

кремењача ж **1.** *старинско ватрено оружје (пушка, кубура или пиштољ) које опаљује помоћу кремена на орозу;* уп. кремен (1б). **2.** *земља, земљиште у чијем саставу има кремењака, кварцита.*

кремењàшица ж (обично у мн.) бот. *врста алги које у себи садрже кремена (1а).*

креми́рати, крèмӣрām свр. и несвр. *спалити, спаљивати мртваце (у крематоријуму).*

крѐмљ м рус. *централни утврђени део старих руских градова.*

крѐмпита ж *врста колача од лиснатог теста са кремом од брашна, млека, јаја и ваниле.*

кре́нути, крêнēм (аор. кре́нух (крѐтох)) свр. **1. а.** *поћи; упутити се.* – Воз је кренуо. ~ у град, ~ у продавницу. **б.** *дићи се, устати, поћи (на неког, против неког).* – Све кренуло на нас. **2. а.** *снажно потећи, надоћи (о води река и потока).* **б.** *почети расти, почети истеривати нове изданке (о биљкама).* **в.** *почети нарастати и бујати (о киселом тесту, хлебу); почети превирати (о вину).* **г.** *добити повољан ток, почети се повољно развијати; успети добити неки обрт, почети се развијати у одређеном правцу.* – Трговина је кренула. ~ набоље, ~ наопако. **3. а.** *почети, започети, отпочети:* ~ ни од чега, ~ од нуле. **б.** *отпочети с излагањем, појавити се, настати (о новинама, часопису и сл.).* **4. а.** *приступити остварењу нечега, предузети нешто, решити (се):* ~ у акцију. **б.** (у конструкцији с инф. или „да“ + през.) *стати (чинити нешто), почети.* – Врбаци беху већ кренули да пупе. **5. а.** *поћи с неким усмеравајући му правац кретања, повести (обично више људи, групу); потерати, пратити (животиње).* – Он крену групу ка селу. Крене овце. **б.** *истерати, покренути (дивљач) из лога, гнезда, заклона, истерати, потерати (дивљач) на чистину (у лову):* ~ зеца, ~ медведа. **в.** *приморати, принудити (некога) да напусти кућу, имање, завичај и сл., отерати.* **г.** *преместити с једног радног места на друго; сменити, уклонити (с положаја, са дужности).* **6.** (нешто, некога) *помаћи, померити (с места):* ~ шаховску фигуру. **7.** (нечим, нешто) **а.** *учинити покрет неким делом тела:* ~ руком према челу. **б.** (оком, око) *усмерити, управити поглед (на некога, на нешто, около), погледати.* **в.** *заћухати, залуђати.* **8.** (нешто) *ставити у покрет, покренути.* ■ **~ се 1.** *помаћи се, поме-*

рити се. – Ниједан лист да се крене, да зашушти. **2.** *в.* ***кренути*** *(1).* • **~ памећу (умом, главом** и сл.) *сићи, скренути с ума, полудети.* **лед је кренуо** *почело је; кренуло је, пошло је набоље.*

крео̀зот м фр. хем. **а.** *безбојна или жућкаста уљевита течност која интензивно мирише на дим а добија се дестилацијом буковог катрана.* **б.** *слична течност која се добија дестилацијом катрана каменог угља.*

крео̀зотнӣ и **крео̀зотскӣ,** -ā, -ō *који се односи на креозот:* ~ импрегнација, ~ вода.

крео̀л, -о́ла м фр. **а.** *потомак првих европских досељеника у земљама Латинске Америке, претежно шпанског порекла.* **б.** *мушкарац рођен у мешовитом браку европских досељеника и америчких (пре свега јужноамеричких и средњоамеричких) домородаца.*

крео̀лӣн, -и́на м фр. *врста дезинфекционог средства, раствор крезола.*

крео̀лка ж *женска особа креол.*

крео̀лскӣ, -ā, -ō *који се односи на креоле и креолке:* ~ насељеник, ~ профил (неке особе) и сл.

крӗп, крèпа м фр. **1. а.** *врста лаке свилене, памучне и сл. тканине неравне површине.* **б.** *вео од прозирне црне свилене тканине неравног ткања који се носи као знак жалости.* **2.** *као први део полусложеница* **а.** *у називу врсте танког, густо набраног папира:* ~-папир. **б.** *у називу неких врста свилених тканина:* ~ -сатен.

крепа́вати, крèпāвām *несвр. према* ***крепати.***

крӗпак, -пка, -о (комп. крèпкијӣ (крӗпчӣ)) **1.** *који је доброг здравља и јаког, чврстог телесног састава, здрав и јак, снажан; чио, виталан (упркос одмаклим годинама):* ~ младић, ~ тело; ~ старац. **2. а.** *снажан, звонак, звучан (о гласу, певању, песми и сл.).* **б.** *који изазива или оставља снажан, упечатљив утисак, резак (о речима, језичком изразу, критици и сл.).* **в.** *снажан, жесток:* ~ шамар. **г.** *оштар, велики (о хладноћи, студени).* **3.** *постојан, непоколебљив; сигуран, поуздан, чврст:* ~ вера, ~ душа; ~ јединство. **4. а.** *који садржи доста хранљивих састојака, који окрепљује, јак, калоричан (о храни).* **б.** *који доноси окрепљење, здрав, чврст (о сну).*

крèпалина ж **1.** *тело угинуле животиње, стрвина, лешина; месо угинуле животиње.* **2.** пеј. **а.** *врло мршава, слаба, изнемогла, болесна животиња, мрцина, липсотина, цркотина.* **б.** *млитава, безвољна, врло лења особа.*

крèпао, -ала, -ло **1.** *р. пр. од* ***крепати*** *у атриб. служби:* с крепалога коња. **2.** фиг. *бежживотан, млитав; врло слаб, оронуо, изнемогао.*

крèпати, -ām свр. непрел. итал. **а.** *угинути, црћи, липсати (о животињама).* **б.** (у експресивном изражавању) *завршити живот (под тешким околностима), скапати, црћи (од глади, муке и др.); скончати, умрети.*

кре́пити, крèпӣм јек. **кријèпити,** крӣјепӣм несвр. [гл. им. кре́пљēње јек. кријèпљēње с] **а.** *чинити крепким, давати снагу, снажити, јачати; обнављати снагу, окрепљивати.* – Сан и храна престадоше да је крепе. **б.** *уливати снагу, вољу, наду, бодрити.* – Крепила га је силна жеља да још једном види жену и децу. ■ **~ се** (нечим) *обнављати своју снагу, кондицију, виталност, окрепљивати се; бодрити се:* ~ се чашицом вина; ~ се надом, ~ се успоменама.

крӗпко прил. **а.** *снажно, силно, јако.* – Крепко стегни моје тело. **б.** *одлучно, оштро.* – Не, ти нећеш никамо одавде! – рече крепко. **в.** *чврсто, снажно:* ~ грађен човек. **г.** *тврдо, чврсто:* ~ спава.

крӗпкōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина и стање онога који је крепак, онога што је крепко (снага, чврстина, виталност, бодрост и сл.):* сачувати ~.

крӗпоснӣк м *човек високог морала, онај који је крепостан, пун врлина, частан, узоран.*

крӗпосница ж *жена, девојка високог морала, она која је крепосна, пуна врлина, часна, узорна.*

крӗпосно прил. **1.** *као крепосник, часно:* ~ подносити беду. **2.** *тако да освежава, окрепљује.* – О, како крепосно прија / Тај хладни, свежи дах.

крӗпōст, -ости ж **1. а.** *висока моралност, часност; духовна и морална снага, духовна и морална постојаност; непоколебљивост, одлучност.* **б.** *позитивна особина, врлина.* **2.** *физичка снага; физичка чврстина, једрина.* **3.** *ослонац, потпора.*

крӗпостан, -сна, -о **1. а.** *пун врлина, узоран (у погледу морала, части и других особина):* ~ човек, ~ живот. **б.** *чврст, постојан, непоколебљив; сигуран, поуздан:* ~ вера; ~ рука. **2.** *који крепи, окрепљује, окрепљујући.* – Крепосном влагом / Увели поји цвет.

крӗс[1] јек. **крӣјес** м (мн. крӗсови ек. и јек. и кре́сови јек. кријèсови) **1. а.** (често у мн.) *обредна ватра која се пали на отвореном простору (обично по брдима) уочи Иванђана, Илиндана или неких других празника; народни обичај паљења обредних ватри.* **б.** *велика ватра која се пали на отвореном простору (обично на брду) за време неке свечаности, прославе и сл.* **2.** *жега, прегрејана; врућина; топлота.* **3.** песн. *светлост, пламен; сјај.*

крӗс[2] м узв. *звук који се чује кад се два тврда (гвоздена, камена и сл.) предмета окрешу један о други, кресање.*

крӗс узв. *узвик којим се опонаша кресање, прасак, пуцањ, јак ударац и сл.*

крӗсало с *гвожђе; упаљач с кременом; шибица.*

крèсати, крӗшēм несвр. **1. а.** *сећи суве или сувишне гранчице и гране дрвета; подсецати изданке жбуна, живе ограде и сл.; сећи листате гранчице и гране дрвећа за исхрану стоке.* **б.** *скраћивати, скраћивањем дотеривати (браду, бркове), подшишивати.* **в.** *мотиком, будаком или сличном алатком сећи, уклањати траву са неке земљишта (кад се прави гумно, стаза и др.).* **2.** фиг. *сводити на мању меру, смањивати; скраћивати:* ~ буџет; ~ програм. **3.** *клесати, тесати:* ~ камен. **4. а.** *трењем, ударањем (ударцем о неравну површину, гвожђем о кремен и сл.) изазивати пламен или варнице; палити, потпаљивати (ватру).* **б.** (обично у експресивнијем изражавању) *пуцати (из ватреног оружја).* **в.** *ударати, трти о нешто производећи резак, оштар звук.* – Чује се бат коњске копите, која креше о камен у калдрми. **5.** фиг. **а.** (често са допуном: у брк, у лице, у очи) *оштро и отворено, без устезања, неувијено говорити (обично нешто што се пређуткује а што је непријатно по саговорника); грдити, псовати.* **б.** *оштро, одсечно, без нијансирања и прелива тонова говорити или певати.* **в.** *ићи, ходати одсечно, оштро корачајући.* **6.** *севати, искрити.* – Под копитама би кресале варнице. **7.** (оком, очима) фиг. **а.** *оштро гледати, севати; ватрено са сјајем, блеском у очима погледати.* **б.** *давати неки знак, споразумевати се погледом, погледима; намигивати.* 8. жарг. експр. *обљубљивати (девојку, жену).* ■ **~ се** жарг. експр. *вршити коитус, водити љубав, парити се (о мушкарцу и жени).*

крӗсӣво с **1. а.** *примитиван прибор за изазивање варнице или паљење ватре (гвожђе, кремен и труд); упаљач са кременом (за цигарете и др.).* **б.** *в.* ***гвожђе.*** **в.** *направа за изазивање варнице којима се пали гас (нпр. код гасне штедњака), упаљач за гас.* **2.** *ударање, трење (једним тврдим предметом о други да би се изазвале варнице), кресање.*

крӗскати, -ām несвр. *у дем. значењу:* ***кресати.***

кре́сница јек. **кријèсница** ж зоол. *в. свитац:* велика (иванска) ~, мала ~.

крӗснути, -нӗм свр. **1. а.** *трењем (нпр. шибице о храпаву површину) или ударом (нпр. гвожђа о кремен) изазвати пламен или варнице; упалити:* ~ шибицу, ~ упаљач; ~ лампу. **б.** *ударивши о тврд предмет активирати:* ~ бомбу. **в.** *ударити о нешто произвевши резак, оштар звук; пуцнути.* – Мач кресну на мач. Кресну палцем о средњи прст леве руке. **г.** (у експресивном изражавању) *јако ударити, опалити, распалити:* ~ по глави. **2.** фиг. **а.** (често с допуном: у брк, у лице, у очи) *отворено, без устезања рећи (обично нешто непријатно по саговорника а што се пређуткује); оштро прекорети, изгрдити (некога), подвикнути (некоме).* **б.** *изговорити (нешто) одсечно, брзо, у једном даху.* **в.** *учинити брз, одсечан покрет.* **3.** *одати, произвести, бацити варницу, заискрити (о кремену и сл.); појавити се, синути, севнути (о варницама); блеснути, севнути, засија-*

ти и сл. (о муњи, ватри и сл.). **4.** (оком, очима) фиг. **а.** *дати (коме) неки знак, намигнути.* **б.** *оштро погледати, севнути.* 5. жарг. експр. *обљубити (девојку, жену).* ■ **~ се** жарг. експр. *сврбети, прети да ће се тући.*

кре́ста и **кре̏ста** ж *месната, црвенкаста, назубљена израслина на глави домаће кокоши и већине других кока, китњастија и већа код мужјака него код женке.* • **бела ~** вет. нар. *врста гливичног обољења кокошију.* **петлова ~** бот. *назив за неколико врста биљака (најпознатија* Celosia cristata *из ф.* Amaranthaceae, *која се код нас гаји као украсна).* **ћурчија ~** бот. *назив за неке биљке из ф.* Polygonaceae (Polygonum orientale *и* Polygonum tinctorium).

кре̏стаст, -а, -о *који обликом и бојом подсећа на кресту, сличан крести:* ~ израслина.

крѐстица и **кре̏стица** ж *дем. од креста; креста уопште.*

кре̑т м (обично стилски обележено) *покрет, кретња; кретање, ход.*

кре́тати, крећем несвр. **1.** *несвр. према кренути (1, 2, 3б, 5–8).* **2.** *простирати се у неком правцу, водити некуд (о путу и сл.).* ■ **~ се 1.** *несвр. према кренути се (1).* **2. а.** *ићи, ходати; бити у покрету уопште:* ~ се пешачком стазом; фиг. ~ се по оштрици ножа. **б.** *вртети се, обртати се, окретати се.* – Земља се креће око Сунца. **в.** *напредовати, развијати се.* **3. а.** *проводити време, бити, налазити се (у одређеном кругу људи, у друштву, у некој средини):* ~ се у високим интелектуалним круговима. **б.** *бити усмерен, усредсређен на нешто, на некога, концентрисати се (око некога, нечега); бити, одвијати се, вршити се и сл. у оквиру нечега.* – Сав се њен живот кретао око њезина сина. Расправа се креће у границама толеранције.

крѐтен, -е́на м фр. **а.** мед. *особа која болује од кретенизма, идиот.* **б.** пеј. *глупа, блесава особа, глупак, блесан, тупоглавац.*

крѐтенаст, -а, -о **а.** *који болује од кретенизма, који има особине кретена.* **б.** пеј. *глуп, блесав, тупоглав.*

крѐтенасто прил. *као кретен, глупо, блесаво:* ~ причати.

кретени̏зам, -зма фр. **а.** мед. *тешко физичко и психичко обољење које се очитује у великој физичкој и психичкој заосталости, а која настаје као последица недостатка лучења хормона штитасте жлезде.* **б.** пеј. *глупост, будалаштина, идиотизам.*

крѐтёнскӣ, -ā, -ō **а.** *који се односи на кретене, својствен кретенима;* уп. кретен (а): ~ лице. **б.** пеј. *глуп, блесав, идиотски:* ~ послуга, ~ посао.

крѐтёнски прил. *на кретенски начин, као кретен; глупо, блесаво, идиотски:* ~ се смејати.

кретни̏на ж (обично у мн.) *покретна имовина;* супр. некретнина.

кре́тнӧст, -ости ж *в. кретнина.*

кре́тња ж (ген. мн. -њӣ (-њā)) **1. а.** *покрет телом или делом тела.* **б.** *ход; кретање уопште.* **в.** *долазак, одлазак и пролазак већег броја лица, гужва, метеж.* **2.** *полазак (војне јединице, трупа) на борбени положај, на борбени задатак и сл., покрет.*

крѐтӧн, -о́на м фр. *врста чврсте, круте, обично памучне тканине.*

крѐтӧнскӣ, -ā, -ō *који је од кретона:* ~ завеса.

кре̑цав, -а, -о **1. а.** *који је увијен, коврџав, кудрав, грүрав (о коси или длаци); који има такву косу или длаку.* **б.** *чија је површина неравна, таласаста, грүрава (обично о листовима неких повртарских биљака, нпр. купуса или кеља).* **2. а.** *рецкаст; назубљен, зупчаст (по ободу, на ивицама):* ~ лист; ~ опека. **б.** *искрзан (о коси).*

крӗч, крèча м (инстр. крèчом; мн. ø) тур. (уп. вапно) **а.** (понекад с одредбом: живи или негашени) *материја беле боје добијена печењем кречњака, вапненца, калцијум-оксид* (CaO), *или смеса у којој је та материја основни састојак:* блед (бео) као ~. **б.** (понекад с одредбом: (у)гашени) *материја која се добија спајањем (живог) креча (а), калцијум-оксида, с водом, калцијум-хидроксид* ($Ca(OH_2)$), *или смеса у којој је та материја основни састојак.* • **гашени (угашени) ~** *в. креч (б).* **живи (негашени) ~** *в. креч (а).* **хидраулични ~** *грађевински везивни материјал добијен печењем кречњака с пуно глине, који се стврдне у води.* **хлорни ~** *беличасти прах* $Ca(OCl)_2$, *добијен деловањем хлора на гашени креч, који се употребљава за бељење, дезинфекцију или дезодорисање.*

крӗчав, -а, -о *умазан, испрљан кречом:* ~ капа, кречаве руке.

крӗчавица ж **1.** бот. *гливица* Botrytis Bassiana *из ф.* Mucedinaceae *која живи као паразит на гусеници свилене бубе и уништава је.* **2.** *болест свилених буба коју изазива та гливица.*

крӗчан, -чна, -о **1.** (најчешће одр.) *који се односи на креч (који је од креча, који садржи креча и сл.); кречњачки:* кречни прах, ~ вода, кречне соли; кречне висоравни, кречне горе. **2.** *који је бео као креч:* ~ лице, ~ светлост. • **кречне алге** бот. *алге које у себи садрже кречњака.* **кречна болест** *в. кречавица (2).* **кречно млеко** *фино размућене честице креча у води.*

кречàна ж **1. а.** *нарочита пећ у којој се пече кречњак да би се добио креч.* **б.** *ископана јама за гашење креча.* **2.** жарг. *заборавна особа; сенилна, склеротична, излапела особа.*

крӗчанскӣ, -ā, -ō *који се односи на кречане и креч:* ~ пећ, ~ рупа, ~ шупа.

крӗчӑр, -а и **крӗчӑр,** -а́ра м **а.** *онај који пече, прави, производи и продаје креч.* **б.** *онај који се бави кречењем, који кречи (зграде, просторије и сл.).*

крӗчарскӣ и **крӗчӑрскӣ,** -ā, -ō *који се односи на кречаре:* ~ посао.

крӗчаст, -а, -о *сличан кречу (обично по боји, тј. бео као креч):* ~ лице.

кре́чати, -чӣм несвр. оном. *в. крештати.*

крӗчити и **крèчити,** крӗчӣм (трп. крӗчен) несвр. [гл. им. -чӗње с] *премазивати (нпр. зидове) кречним раствором, кречом;* уп. креч (б).

кре́чити, крӗчӣм несвр. [гл. им. кре́чӗње с] *размицати, ширити (ноге, краке и сл.).* ■ **~ се а.** *размицати, ширити ноге.* **б.** *ићи, ходати раскречених, раширених ногу.* – Као патак се кречи.

крӗчљив, -а, -о **а.** *који садржи креча, у којем има креча, кречан (обично о води).* **б.** *в. кречав.*

крӗчница ж *вода која се издваја изнад кречног талога након гашења живог креча, кречна вода.*

кречно- *као први део придевских сложеница казује да је оно што означава други део сложенице као креч, попут креча (пре свега по боји):* ~бео / ~бијел, ~блед / ~блијед.

крӗчњав, -а, -о *који садржи креча или кречњака;* уп. кречан, кречаст и кречовит.

крӗчњāк м мин. *седиментна стена састављена од калцијум-карбоната* ($CaCO_3$) *и примеса других минерала (глине, оксида гвожђа и мангана, силицијума, песка и др.); камен који служи за печење, прављење креча, вапненац;* уп. калцит.

крӗчњаст, -а, -о *који садржи креча или кречњака.*

крӗчњача ж *в. кречуша.*

крӗчњāчкӣ, -ā, -ō *који је састављен од кречњака, у којем има кречњака, вапненачки:* ~ земљиште, ~ клисура, кречњачке планине.

кречо̀вит, -а, -о *који садржи (обично доста) креча или кречњака; кречан:* ~ вода, ~ земља, ~ љуштура (школске); кречовите соли.

крèчуша (крèчуља) ж *земља која садржи доста креча, кречовита земља.*

крӗш, крèша м бот. *в. растављић:* барски ~, ливадски ~, пољски ~.

крешѐндо м (мн. с) итал. муз. **1. а.** *ознака за постепено повећање јачине тона или низа тонова; музичка фраза или део музичке композиције који се тако изводи.* **2.** (у прил. служби) *постепено повећавајући јачину тона, све јаче.*

крӗштав, -а, -о **а.** *пискав и храпав, продоран, оштар, непријатан за слушање (о гласу, оглашавању, звуку уопште).* **б.** *који крешти, који се оглашава крештањем, кречањем (о птицама); који има пискав и храпав глас, који говори крештећи (о људи-*

ма). **в.** *који производи непријатне, продорне, нескладне, какофоничне звуке (о аутомобилској сирени, покваренim или старим музичким уређајима и сл.).*

кре́штавац, -а̄вца (ек. и јек.), јек. и **кријѐштавац** м зоол. **а.** *в. пољац* (Gryllus). **б.** *в. цврчак.*

крѐштаво прил. *крештавим гласом, крештећи:* ~ викати, ~ певати.

кре́шталица (ек. и јек.), јек. и **кријѐшталица** ж **1.** зоол. *в. креја (а).* **2.** фиг. *особа која има крештав глас, која говори крештећи, крештаво.*

кре́штати, -тӣм (ек. и јек.), јек. и **кријѐштати** несвр. **1.** *испуштати крештав, висок, пискав, продоран и храпав глас (о животињама, обично о неким птицама).* **2.** *певати, викати, говорити, оглашавати се крештавим гласом.* **3.** *звучати, разлагати се, одјекивати и сл. крештаво (обично о гласу).*

кре́штелица (јек. и **кријѐштелица**) ж **1.** *в. крешталица.* **2.** бот. *вишегодишња ниска зељаста биљка* Edraianthus *из ф. звончића* (Campanulaceae).

кре́штēћӣ, -а̄, -ē (ек. и јек.), јек. и **кријѐштēћӣ** *који крешти, крештав (најчешће о гласу).*

кр̏жља[1] ж **а.** *закржљала, неразвијена или недовољно развијена женска особа (обично дете), кржљавица.* **б.** *закржљала животиња.*

кр̏жља[2] м *закржљала, неразвијена или недовољно развијена мушка особа, кржљавац;* уп. кржљо.

кр̏жљав, -а, -о *више или мање заостао у расту, развоју, неразвијен, закржљао:* ~ девојчица, ~ дрво, ~ стока.

кр̏жљавац, -а̄вца м *онај који је кржљав, закржљао.*

кр̏жљавити, -ӣм и **кржља́вити,** кр̏жљā̄вӣм несвр. [гл. им. -вљēње с] *заостајати у расту, развоју, постајати кржљав, неразвијен (обично о деци и младим животињама или деловима њиховог тела).*

кр̏жљавица ж *она која је кржљава, закржљала, кржља.*

кр̏жљаво прил. *слабо; недовољно:* ~ (из)расти.

кр̏жљавōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина и стање онога који је кржљав, онога што је кржљаво, закржљалост.*

кр̏жљā̄вче, -ета с (мн. ø; зб. им. кр̏жљавчā̄д ж) *кржљаво, закржљало дете или младунче животиње.*

кр̏жљати, -ā̄м несвр. *в. кржљавити.*

кр̏жљо, -а и -ē̄ м *закржљала, неразвијена или недовољно развијена мушка особа, кржљавац;* уп. кржља[2].

кр̏жуља ж зоол. **а.** *в. круна*[1]; уп. кржа (а). **б.** *в. јаребица.*

кр̏зав, -а, -о **1. а.** *који се лако крза, кида.* **б.** *искрзан, искидан, оштећен.* **2.** фиг. *изнурен, измучен, напаћен.*

кр̏залица ж *уска трака, пантљика која се пришива изнутра око доње ивице ногавица од панталона да се не би крзале.*

кр̏зати, -ā̄м несвр. **1.** *употребом, ношењем и сл. кидати, оштећивати ивице нечега, хабати; кидати, откидати, тргати крајеве нечега:* ~ бријач, ~ капут; ~ косу. **2.** фиг. *мучити, узрујавати, нервирати (некога).* ■ **~ се 1.** *кидати се, хабати се, цепати се (од употребе, ношења, трења и сл.) (обично о платну, одећи и сл.); кидати се, тргати се (обично о коси).* **2. а.** *пролазећи додиривати (некога, нешто), трти се, чешати се (о некоме, нечему).* **б.** *пробијати се, провлачити се (између нечега, кроз живот и сл.).* **3.** фиг. *узрујавати се, нервирати се, кидати се.*

кр̏знār, -ара м **а.** *занатлија који прерађује крзно и израђује одећу и др. од крзна.* **б.** *трговац крзном и крзненом робом.*

кр̏знāрија ж зб. *крзнена роба (најчешће одевни предмет).*

кр̏знāрица ж *женска особа крзнар.*

кр̏знāрница ж *радионица за прераду крзна и израду крзнене робе; продавница крзнене робе.*

кр̏знāрскӣ, -а̄, -ō̄ *који се односи на крзнаре и крзнарство.*

кр̏знāрство с *израда и прерада крзна, крзнене робе (крзнарски занат или крзнарска индустрија).*

кр̏знат, -а, -о **а.** *покривен крзном; који има меке, густе длаке (попут крзна).* **б.** *в. крзнен.*

кр̏знāш, -а́ша м (обично у мн.) *животиња са крзном,*

кр̏знāшица ж *животиња која се лови ради крзна.*

кр̏знен, -а, -о *који је од крзна:* ~ бунда, ~ јака, ~ капут.

кр̏зно с **1. а.** *кожа животиње са меком и густом длаком; длакави покривач животињског тела уопште.* **б.** *одерана и прерађена, уштављена животињска кожа са меком и густом длаком; вештачка кожа са вештачком меком и густом длаком.* **в.** *део одеће, одевни предмет од такве коже (капут, оковратник, шубара и др.).* **2.** анат. *доњи слој коже,* corium.

кр̏знути, -нēм свр. *в. окрзнути;* уп. крзати.

кри (обично поновљено и различито наглашено) узв. *узвик којим се подражава глас неких птица (нпр. сврake) или инсеката (нпр. цврчка);* уп. кре.

кр̏ив, кри́ва, -о (одр. кр̏ивӣ; комп. кр̏ивљӣ) **1.** (супр. прав) **а.** *који се не пружа праволинијски, савијен, савинут (једном или више пута), искривљен; кривудав:* ~ линија, криве ноге; ~ бразда. **б.** *који је изгубио свој нормалан, правилан облик, искривљен, извитоперен, деформисан:* криве ципеле. **в.** *кос, нагнут; нахерен; искошен:* криви конус; ~ зграда; крива слова. **2. а.** *који је учинио нешто што не ваља, што је за осуду, који сноси кривицу, одговорност за учињено лоше дело, одговоран.* **б.** *који представља разлог, узрок или повод за нешто лоше, рђаво, негативно или сметњу, препреку за остварење нечега доброг, позитивног.* – Његова му памет крива. Крив је систем. **3.** (супр. прав) *који се не придржава етичких, друштвених, верских и других мерила, обавеза, дужности (грешан, непоштен и сл.).* **4.** (у им. служби) м *в. кривац.* – Опростио је сваком, и кривом и правом. • **исправити, исправљати криву Дрину** *в. под Дрина.* **ни ~ ни дужан** *в. под дужан.*

кр̏ивā ж (дат. кр̏ивōј) мат. *крива линија, кривуља;* супр. пра̀ва.

кр̏иваја ж *кривина, окука, завијутак који ствара слободни речни ток.*

кр̏иваст, -а, -о *крив, искривљен:* кривасте ноге.

кри́вати, кр̏ивā̄м несвр. **1. а.** *в. храмати:* ~ на једну ногу. **б.** *претезати тежином на једну страну:* крива товар, кривају бисаге (на коњу). **2.** *в. кривати се.* ■ **~ се** безл. (са логичким субјектом у дат.) *бити (некоме) криво, неправо, чинити се неправедним.* – Све им се крива. • **да не крива ни тамо ни (ов)амо** *да не буде криво ни једној ни другој страни, никоме.*

кри́вац, -вца м (инстр. -вцем) **1.** *онај који је крив за нешто, због нечега; извршилац, починилац кривичног дела.* **2.** *народни назив за неке ветрове (различите у различитим крајевима).* • **дежурни ~** *онај којем се увек приписује кривица, одговорност за нешто, који је увек крив, одговоран за нешто.*

кр̏ивāч, -а́ча м *оболели, закржљали, деформисани плод шљиве грашастог, пасуљастог облика; гљивица* Taphrina pruni *која изазива такву деформацију плода.*

кр̏ивда ж *неправедно поступање, неправеdан чин, поступак или однос према некоме, неправда;* супр. правда. – Ако правда не помаже, кривда неће помоћи.

кривӣна ж **1. а.** *место где иде пут, пруга, река и сл. мења (више или мање) правац, смер, окука, завој.* **б.** *искривљени, савијени, повијени део нечега (нпр. дрвета, косе за кошење, скија и др.); вијуга.* **в.** фиг. *недозвољен, незаконит пут, начин којим се жели нешто постићи, остварити.* – Морамо да користимо све могуће „кривине“. **2.** мат. *степен искривљености неке линије или површине; њихово одступање, отклон од праве линије, одн. од равни, искривљеност.* • **изводити (бесне) кривине** *измотавати се; претварати се;* уп. изводити бесне глисте (под глиста). **сачекати на кривини** *освестити се некоме сачекавши погодан тренутак, погодну прилику.* **хватати кривину** *забушавати.*

кривинòмер јек. **кривинòмјер** м техн. *в. курвиметар.*

кри́вити, кр̏ивӣм несвр. [гл. им. кри́вљēње с] **1. а.** *давати чему крив, искривљен облик, чинити кривим, искривљивати, савијати:* ~ бразду, ~ врат, ~ дрво, ~ шипку. **б.** *(по)стављати у кос положај, укосо, искошавати; нагињати.* **в.** *стављати накриво, на једну страну (капу, шешир, шубару), обично као знак*

доброг расположења. **2.** *развлачити и скупљати, изобличавати у неприродну гримасу:* ~ лице, ~ усне, ~ уста. **3.** фиг. *криво, погрешно, нетачно приказивати, изопачавати, извитоперавати, извртати:* ~ истину, ~ смисао. **4.** (некога) *бацати кривицу на некога, оглашавати кривим (за нешто), окривљивати, оптуживати.* ■ ~ **се 1. а.** *постајати крив, искривљен, добијати крив облик, савијати се, извијати се, искривљавати се (нпр. о младом дрвету које криво расте).* **б.** *долазити, досијавати у кос положај, искошавати се; нагињати се.* **2.** *развлачити се и скупљати се, добијати неприродан изглед, израз, изобличавати се у гримасу (о лицу, уснама, устима).* **3.** *правити неприродне покрете телом или деловима тела, кревељити се.* **4.** (уп. кривњава) **а.** *оглашавати се јаким, продорним гласовима (о животињама).* **б.** *јако, снажно викати, дерати се; гласно, продорно кукати, плакати, дерати се (о људима).* **5.** уз. повр. *узајамно се оптуживати, окривљивати.* • ~ **врат(ове) (шију)** *напрезати се, настојати да се неко ко се очекује угледа, знатижељно погледати ишчекујући некога.* ~ **се од смеха** *смејати се јако, уз бројне покрете телом и деловима тела.*

кри̏вица (кри̏вица) ж **1. а.** *намерно или случајно учињена грешка, погрешка; одговорност за учињену грешку:* ~ преводиоца; свалити кривицу на другог за властите неуспехе. **б.** правн. *поступак и понашање противно законима и важећим нормама (кривична радња, прекршај, преступ и др.) које повлачи законску одговорност; одговорност за такав поступак или такво понашање:* побећи због кривице; ослободити (некога) кривице. **2.** *в. кривда:* правица и ~. • **бити под кривицом** *бити окривљен, оптужен због учињеног дела, преступа.* **трагична** ~ *грешка, преступ, прекршај (обично моралне природе) који учини јунак трагедије у тежњи да оствари свој идеални циљ, због чега на крају мора да страда.*

кри̏вичнӣ, -ā̄, -ō̄ правн. *који се односи на кривицу (1б), који је у вези с кривицом (1б):* ~ дело, ~ закон, ~ ислеђење, ~ парница, ~ поступак, ~ право, ~ пријава, ~ тужба.

кри̏вично прил. *како налаже кривични закон, по кривичном закону:* ~ одговарати.

кривичнопра̀внӣ, -ā̄, -ō̄ *који се односи на кривично право, који је у вези с кривичним правом:* ~ одговорност, ~ положај малолетника.

кри̏вња ж *в. кривица (1).*

кри̏вњава ж (уп. кривити се (4)) **а.** *снажно, продорно оглашавање животиње (завијање, рика и сл.), обично због јаког бола, узбуђења и др.* **б.** *снажно, продорно људско оглашавање (дерњава, дрека, кукњава и сл.), обично због јаког бола.*

кри̏во прил. **1. а.** *нагнуто на једну страну, косо, нахерено; повијено:* ~ озидати; ~ седети. **б.** *правећи кривину, окуку, завијутак:* ~ тећи. **2. а.** *погрешно, наопако, неправилно, нетачно:* ~ изговорити, ~ показати, ~ (про)тумачити, ~ разумети, ~ цитирати. **б.** *лажно, неистинито:* ~ се заклети, ~ сведочити. **в.** *не придржавајући се праве или договорене мере, неисправно, неправо, неправедно:* ~ (из)мерити, ~ поделити. **3.** (са логичким субјектом у дат.) *употребљава се као ознака субјектовог рђавог, непријатног расположења, жаљења, кајања или љутње, увређености, зависти:* ~ ми (нам и сл.) је (обично на нешто или због нечега). **4.** (у им. служби) с *у изразима:* **а. бити у криву** *бити погрешног мишљења, уверења и сл., бити у заблуди, не бити у праву.* **б. имати криво** *имати нетачно, погрешно мишљење или уверење, немати право.* **в.** (некоме) **(у)чинити криво** *(у)чинити неправо, неправду.* • ~ **(по)гледати** *с рђавим намерама, попреко, љутито, без симпатија и сл. (по)гледати.*

криво- *први део сложеница са значењима која има придев „крив“:* кривоврат, кривоверство, кривоклетник и др.

кривòбожац, -ошца и **кривобо́жац,** -о́шца м *в. кривоверац.*

кри̏вовѐран и **кривòверан** јек. **кри̏вовје̏ран** и **кривòвје̏ран,** -рна, -о (обично одр., често у им. служби) **а.** *који не исповеда признату, званичну, владајућу, праву веру, јеретичан.* **б.** (често у фиг. употреби) *прожет, испуњен кривоверством, заснован на кривоверству:* кривоверне идеје, ~ књига.

кривове́рац јек. **кривовје́рац,** -рца м *присталица, следбеник, заступник некe кривоверне религије, кривоверства, јереси, јеретик.*

кривòвѐрје јек. **кривòвјѐрје** с *в. кривоверство.*

кривòвѐрка јек. **кривòвјѐрка** ж *женска особа кривоверац.*

кривòвернӣк и **кривòвѐрнӣк** јек. **кривòвјернӣк** и **кривòвјѐрнӣк** м *в. кривоверац.*

кривòверница и **кривòвѐрница** јек. **кривòвјерница** и **кривòвјѐрница** ж *в. кривоверка.*

кривòверничкӣ и **кривòвѐрничкӣ** јек. **кривòвјерничкӣ** и **кривòвјѐрничкӣ,** -ā̄, -ō̄ *који се односи на кривоверике, кривоверски, јеретички.*

кривòверскӣ и **кривòвѐрскӣ** јек. **кривòвјерскӣ** и **кривòвјѐрскӣ,** -ā̄, -ō̄ *који се односи на кривоверце и кривоверство, јеретички.*

кривове́рство јек. **кривовје́рство** с *верско учење које у тумачењима религиозних догми одступа од схватања владајуће, званичне, признате, праве вере; отпадништво од такве вере, јерес.*

кривòврат, -а, -о *који има крив врат, који је кривог врата.*

кривòглав, -а, -о **1.** *који држи главу накриво, чија је глава стално нагнута;* уп. кривоврат. **2.** *који је крив у оном делу који се зове глава (о биљкама и др.):* кривоглава зеленкада.

кривòклѐтан, -тна, -о (обично одр.) *који се криво, лажно заклиње.*

кривòклѐтнӣк м *онај који се криво, лажно куне, заклиње; онај који лази заклетву.*

кривòклѐтница ж *она која се криво, лажно заклиње; она која лази заклетву.*

кривòклѐтничкӣ, -ā̄, -ō̄ *који се односи на кривоклетнике.*

кривòклѐтно прил. *криво, лажно се заклињући.*

кривокле́тство с *криво, лажно заклињање.*

кривòкљун, -а, -о **а.** *који има повијен, крив кљун.* **б.** фиг. пеј. *који има крив, орловски нос, кривонос.*

криволи́нӣјскӣ и **криволѝнӣјскӣ,** -ā̄, -ō̄ *који се односи на криву линију (обично који је у облику криве линије):* ~ интеграл, ~ кретање, ~ путања.

кри̏волӧв, -ова *бесправан, незаконит лов, ловокрађа.*

криволо̀вац и **криволо́вац,** -о́вца м *онај који се бави криволовом, ловокрађом, ловокрадица.*

криволо̀вити, -о̀ловӣм несвр. *ловити бесправно, без одобрења или у време забране лова, бавити се криволовом.*

кривоме́рац јек. **кривомје́рац,** -рца м *онај који криво мери, који закида на мери;* уп. криво (2в).

кривоме́рство јек. **кривомје́рство** с *криво, нетачно мерење, закидање на мери.*

кривòног, -а, -о *који има криве ноге (обично о човеку, ређе о неким предметима, нпр. о столу или столици).*

кривòнос, -а, -о *који има крив, повијен, кукаст нос.*

кривòпутица ж *в. странпутица.*

кривòрепац јек. **кривòрепац,** -рца м *онај који криво мери, који закида на мери;* уп. криво (2в).

кривòрог, -а, -о *који има криве рогове (о волу, јарцу, овну и др.).*

кривòстран, -а, -о *крив, искривљен на једну страну, на једној страни (о разним предметима, зградама и деловима зграда и др.).*

кривотво́рац, -рца м *в. фалсификатор;* уп. кривотворитељ.

кривòтворина и **кривотвòрина** ж *в. фалсификат.*

кривотвòритељ м *в. фалсификатор;* уп. кривотворац.

кривотвòрити, -о̀творӣм свр. и несвр. (често у трп. кривòтворен, -а, -о) [гл. им. кривòтворе̏ње с] *в. фалсификовати:* ~ (ис)платне налоге, ~ новац, ~ потпис, ~ сведочанство и др.

кривоу́ман и **кривоу́ман,** -мна, -о *који криво, погрешно расуђује, који погрешно мисли; логички неоснован, нетачан, погрешан:* ~ човек; ~ мисао.

кривоу́мље с *погрешно, нетачно расуђивање, криво мишљење.*

кривоу́ст, -а, -о *који има крива уста.*

кривоши́ја 1. а. м и ж (мн. ж) *особа кривог врата, кривоврата особа.* **б.** ж *животиња криве шије, кривога врата.* **2.** ж *врста криве сабље.*

кривоши́јаст, -а, -о (обично пеј.) *који има криву шију, крив врат, кривоврат (обично о људима).*

кривуда́в, -а, -о *који кривуда, вијуга; који има пуно кривина, завоја, завојит; вијугав:* ~ река; ~ пут; ~ линија.

кривуда́во прил. *кривудајући, вијугајући, вијугаво; криво, кривећи се помало и на једну и на другу страну:* ~ орати, ~ тећи; ~ расти (о дрвету).

кривуда́вост, -ости ж *особина и стање онога што је кривудаво, вијугаво, вијугавост:* ~ реке.

кри́вудаст и **кривуда́ст,** -а, -о *в. кривудав:* ~ улица, ~ линија, ~ ход.

кривуда́ти, -а́м несвр. непрел. **1.** *пролазити се или кретати се кривудаво, мењајући правац, вијугаво, вијугати, врлудати (о путу, реци, човеку и др.).* **2.** фиг. **а.** *често мењати начин, метод рада, деловања, понашања и сл. (обично ради избегавања неке непријатности, отворене изјашњавања и сл.).* **б.** *колебати се.*

кри́вуља, -у́ља м бот. *врста бора* Pinus mughus *из ф.* Abietaceae *оног раста и разгранатог корена.*

кри́вуља ж **а.** мат. *крива линија, крива.* **б.** *крива линија на графикону која служи као показатељ неког процеса, раста производње, развоја и сл.* **в.** *оно што има облик криве линије, оно што обликом, изгледом подсећа на криву линију; шара у облику криве линије (на везу, саркофагу и др.).*

кривуља́в, -а, -о *в. кривудав.*

кривуља́р, -а́ра м техн. *направа, справа за цртање кривуља.*

кри́вуљаст и **кривуља́ст,** -а, -о *в. кривуљав.*

кривуља́ти, -а́м несвр. *в. кривудати (1).*

кри́вуљица ж **1.** *дем. од кривуља.* **2.** *вез, шара у облику кривудаве, цик-цак линије (на одевном предмету, ћилиму, посуђу и др.).*

кри́гла ж (ген. мн. -ли́) нем. *овећа чаша за пиво, обично с дршком; пошире већа чаша са дршком.*

кри́ж, кри́жа м (у језику католика) *в. крст (1 и 6).* • **кутни ~** *направа која се употребљава у шумарству за одређивање праве угла.* **Црвени ~** *в. Црвени крст (под крст).* **крижа ми (ти)** *у заклињању: крста ми (ти).* **немати (ни) крижа** *бити пуки сиромах, немати ништа.* **поставити, учинити** и сл. **криж, крижем на нешто, над нечим, преко нечега** *завршити, прекинути с нечим; почети сматрати нешто готовим, завршеним, почети сматрати да је нешто прошло, заборављено;* уп. ставити тачку (под тачка). **потари га (је, их** и сл.) **свети криж** *говори се у клетви, при проклињању.*

кри́жак, -а́ка м **1.** *в. крижанац (2).* **2.** *врста седиментне стене, пешчар, пешчаник.* **3.** пом. *в. крст (6).*

кри́жаљка ж **1.** *в. укрштеница.* **2.** *писаљка од посебног камена којом су ђаци писали на ђачким таблицама, крижуља.*

крижа́нац, -нца м **1. а.** биол. *биљка или животиња настала укрштањем јединки различитих врста, хибрид или мелез.* **б.** *дуван добијен мешањем двеју или више врста.* **2.** *ситно сечени, резани дуван.*

кри́жар, -а́ра и **кри́жар,** -а м (у језику католика) **1.** ист. *в. крсташ (1).* **2.** ист. **а.** *припадник католичке клерикалне организације у Краљевини Југославији.* **б.** *в. усташа.* **3.** *в. крстоноша (1).*

кри́жарски и **кри́жарски,** -а́, -о́ (у језику католика) **1.** *в. крсташки:* ~ витезови. **2.** *који се односи на крижаре (2); усташки:* ~ парада.

кри́жаст, -а, -о *природно изграђен на кришке, режњеве, режњаст, режњевит (обично о воћу, нпр. о поморанџи, и повртњу).*

кри́жати, кри́жам несвр. **1.** *сећи, резати на комаде, на кришке (нпр. хлеб, јабуку, лук); наситно резати, сећи, сецкати (обично дуван).* **2. а.** *поништавати прецртавајући, прецртавати (нешто написано).* **б.** (и свр.) *прецртавајући изостављати (изоставити) нешто, избаци(ва)ти (делове нечега написаног).* **в.** фиг. *кварити, реметити:* ~ рачун(е). **3.** (нечим) *в. крстити (3).* **4.** *укрштати;* уп. укрстити (3): ~ различите пасмине. **5.** (очима, погледом) *в. севатн (2).* **6.** *прелазити с краја на крај, у различитим правцима;* уп. шпартати (2). ■ **~ се 1.** (у језику католика) *в. крстити се (1а).* **2.** *укрштати се;* уп. укрстити се (1). **3.** *пролазити један мимо другог, мимоилазити се.* **4.** фиг. *сукобљавати се, сударати се.* – Љубав овдје, вјера и невјера / Крижају се у дужности твојој.

кри́жач, -а́ча м *онај који се бави крижањем, резањем дувана, резач дувана.*

кри́жић, -и́ћа и **кри́жић,** -а м *дем и хип. од криж.*

кри́жни, -а́, -о́ (у језику католика) *који се односи на криж, крст (који има облик крижа, који је са крижом и сл.), крстаст:* ~ свод, крижне решетке. • **~ дрво** 1) *већи дрвени криж, крст испред католичких цркава, пред којим се обављају одређене верске проповеди и пред којим верници исказују своју привржености вери.* 2) *дрвени криж, крст на којем је представљено Христово распеће.* 3) *дрво са истесаним крижом, крстом на врху које је имало културни значај код неких словенских народа.*

кри́жуља ж *в. крижаљка (2).*

кри́за ж грч. **1.** *тешко, рђаво стање, тешка, рђава ситуација која производи (или може произвести) лоше последице, која доводи (или може довести) у опасност опстанак или развој нечега и сл.* **а.** *тежак поремећај у економији, привреди (нпр. немогућност пласмана робе, пропадање предузећа и банака, смањење или прекид инвестиција, незапосленост и др.).* **б.** *лоше, рђаве политичке прилике, несређено политичко стање у земљи; испољавање непријатељства, затегнутост у међудржавним, међународним односима.* **в.** *оскудица, несташица, помањкање нечега важног за државу, народ, колектив и сл.* **г.** *упоште тешко рђаво стање, тешке, лоше, рђаве прилике уопште.* **2. а.** *тешко психичко стање, велика узнемиреност, душевни немир, нервно растројство и сл., обично праћено патњом.* **б.** мед. *одсудан, преломан тренутак у току болести, после које долази или до побољшања или осетног погоршања болесниковог здравственог стања.* **3.** *врхунац заплета у драмској радњи (непосредно пред разрешење), кулминација.*

кризанте́ма м бот. *в. хризантема.*

кри́зма ж грч. **а.** *код католика, обред који обавља, врши бискуп стављајући верницима (претежно нешто одраслијој деци) уљем на чело знак крста као потврду вере, конфирмација.* **б.** *уље које се у томе обреду употребљава.*

кри́змати, -а́м свр. и несвр. (некога) **1.** *(из)вршити обред кризме над неким.* **2.** фиг. *(ис)тући, (из)ударати.* ■ **~ се** *бити изложен обреду кризме, примити, примати, доби(ја)ти кризму.*

кри́зменй, -а́, -о́ *који се односи на кризму (обично који учествује у обреду кризме):* ~ **кум.**

кри́зни, -а́, -о́ *који се односи на кризу, који је у вези с кризом (који се одликује кризом, обухваћен и сл.):* ~ време, кризни односи, ~ ситуација.

крију́мчар, -а́ра м *онај који се бави крijумчарењем, онај који крijумчари неку робу.*

крију́мчарити, -у́мчарим несвр. [гл. им. крijумча́рење с] *недозвољено, потајно, без плаћања царине и других дажбина преносити или превозити неку робу из једне државе у другу (обично ради препродаје); преносити, одн. превозити из једног места у друго, из једног краја у други робу чији је промет забрањен;* уп. шверцовати: ~ дијаманте, ~ злато, ~ нафту; ~ дуван. ■ **~ се** фиг. *непримегно, неопажено пролазити, провлачити се;* уп. шверцовати се.

крију́мчарка ж *она која се бави крijумчарењем, она која крijумчари неку робу.*

крије̏умчā̀рскӣ, -ā, -ō *који се односи на крије̏умчаре (који при̏пада крије̏умчарима, својствен крије̏умчарима и сл.):* ~ лађа, ~ роба, ~ трговина.

крије̏умчā̀рски прил. *на крије̏умчарски начин, као крије̏умчар, крије̏умчарећи.*

крије̏умча́рство с *крије̏умчарски по̀сао, крије̏умчарење;* уп. шверц.

кр̏ӣк м (мн. кр̏ӣци (кри́кови)) **1. а.** *про̀доран, снажан глас (као израз по̀себног по̀сихичког или физичког ста̀ња: бола, изненадног стра̀ха, ужаса, изненадне велике радости, нагло̀г узбуђења и др.);* уп. врисак. **б.** *по̀клик, по̀клич:* ратни крикови. **2.** *про̀доран, о̀штар глас којим се о̀глашавају неке птѝце (нпр. галеб).* **3.** фиг. *про̀доран звук уопште:* ~ звона, ~ локомотиве, ~ сирене. **4.** фиг. **а.** *снажан глас, одраз неког хтења, мишљења, неког ста̀ња, времена и сл.;* уп. глас (7): ~ времена нашег, ~ народа. **б.** *снажно испољавање, израз, манифестација неког осећања, душевног ста̀ња и сл.:* ~ душе, ~ жудње, ~ револта. • **последњи ~** *по̀следњи но̀витет, оно што је најновије, најмодерније (обично у моди, дизајну и сл.).*

кр̏ӣка ж **1. а.** *вика, дрека:* ~ деце. **б.** *плач, кукњава.* **2.** *о̀глашавање неких птѝца, кричање:* ~ галебова.

кр̏ӣкет м енгл. спорт. *врста екипне спо̀ртске и̏гре на тра̀внатом тѐрену о̀граничених димензија.*

крикѐта̄ш, -а́ша м *и̏грач крикета.*

кр̏ӣкетскӣ, -ā, -ō *који се односи на крикет:* ~ клуб, ~ утакмица.

кри́кнути, кр̏ӣкнēм свр. **1. а.** *испу̀стити крик, снажан, про̀доран глас (обично од бола, ужаса, изненадне велике радости, нагло̀г узбуђења и сл.);* уп. вриснути и јаукнути. **б.** *снажно̀, про̀дорно (уз)викну̀ти, дрекну̀ти.* **2.** *о̀гласи̏ти се криком, о̀штрим, про̀дорним, реским гласом (о неким птѝцама, нпр. о галебу, сови и др.);* уп. закрештати. **3.** *о̀гласи̏ти се о̀штрим, про̀дорним, реским звуком, зацра̀скати, затрешта̀ти и сл. (о ду̀шици, возу и др.).*

крила́нце, -а (-ета) с (мн. -ца) *дем. и хип. од крило;* уп. крилашце.

кр̏ӣласт, -а, -о *који је налик на крило, на крила, сличан крилу, крилима;* уп. крило (1): ~ плод, криласте трепавице.

кр̏ӣласто прил. *по̀пут крила̄, слично крилима;* уп. крило (1 и 2): ~ раширен.

кр̏ӣлат, -а, -о **1.** *који има крила (за летење), који је с крилима:* крилато јато птица, крилати коњ (Јабучило). **2.** *в. криласт:* ~ крѐста. **3.** фиг. **а.** *који се креће, шири и сл. као да има крила, као да лети; брз, хитар:* крилати ветар, крилата лађа; крилати корак. **б.** *ду̀н по̀лета, по̀летан:* крилати дух, крилате мисли. **в.** *доса̀тљив, о̀штроуман.* **г.** *спо̀собан, сја̀јан, врстан:* крилати момци, крилати морнари.

кр̏ӣлатић м (обично песн.) *о̀нај који има крила.*

кр̏ӣлатица ж **1.** *крилата живо̀тиња.* **2.** (у атриб. служби, уз им. ж. рода) *која има крила, која је са крилима, крилата:* змија ~ (’змај’), птѝце крилатице. **3.** *народски назив за авион.* **4.** *карактеристична, често по̀нављана реч, синта̀има или реченица која језгро̀вито изражава одређено схва̀тање, начело, живо̀тне прѝнципе и сл., па̀рола;* уп. гесло, девиза.

кр̏ӣлато прил. *брзо, журно, хитро; живо, по̀летно.*

кр̏ӣлато̄ст, -ости ж *особина оно̀га који је крилат, оно̀га што је крилато.*

кр̏ӣлāш, -а́ша и **кр̏ӣлāш,** -а м **1.** мит. *крилати коњ.* **2.** *анђео.* **3.** *птѝца са великим крилима (о̀рао, соко и сл.).* **4.** зоол. **а.** *у мн.: род изумрлих смѝзаваца који су у̀мали крила* Pterodactyli *(у јд.: смѝзавац из то̀га рода).* **б.** *врста ду̀жа* Strobmus. **5.** бот. *зељаста бѝљка* Lotus siliquosus, *чије се зелене махуне у̀потребљавају за јело.* **6.** ист. *прѝпадник војне полиције у крајевима Црне Горе који су добијени Берлинским ко̀нгресом и иза балканских ратова (назван по орлу с раширеним крилима на металној значки коју су ови прѝпадници имали на капама).*

кр̏ӣлāшкӣ и **кр̏ӣлāшкӣ,** -ā, -ō *који се односи на крилаше;* уп. крилаш (6): ~ грб, крилашки бандити.

крила̀шце, -а (-ета) с (мн. -ца) *дем. и хип. од крило;* уп. криланце.

кри́лити, кр̏ӣлӣм несвр. [гл. им. кри́љење с] **1.** *лете̏ти; лебде̏ти.* – О ви црни орлови, крилите земљом и свијетом. **2.** (нечим) *маха̀ти, размахива̀ти:* ~ рукама, ~ шињелом. **3. а.** *ши̏рити, раскриљива̀ти:* ~ крила. **б.** *уздиза̀ти или пру̀жати и ши̏рити:* ~ руке. **4.** фиг. (обично песн.) *шти̏тити, чува̀ти;* уп. закриљивати. – Горске чини Краљевића крило. **5.** фиг. *узима̀ти маха, осва̀јати, овладава̀ти (о ноћи и сл.).* ■ **~ се 1. а.** *уздиза̀ти се, по̀летати (обично о птѝцама).* **б.** *в. крили̏ти (1).* – Сврх њих се кобни гавранови крило̀ви. **2.** *ши̏рити се; про̀стирати се, разастира̀ти се.*

кр̏ӣлнӣ, -ā, -ō **1.** *који се односи на крило (који прѝпада крилу, који је од крила и сл.):* крилне кости. **2. а.** *који се налази на крилу, на стра̀ни:* ~ дивизија, ~ играч. **б.** *који се изво̀ди, врши са крила, са стра̀не, с бока, бочни:* ~ напад. **3.** *који се са̀стоји из два крила, двокрилни:* ~ врата, ~ олтар.

кр̏ӣлно прил. *на стра̀ну, са стра̀не, бочно.* – Црни развија крилно своја ловца (у шаху).

кри́ло с **1. а.** *један од двају (или, код неких инсеката, један од више) делова симетричног ор̀гана за летење код птѝца и већине инсеката; одговарајући ор̀ган за летење код љиљака, слепих мишева и неких изумрлих смѝзаваца.* **б.** *део одговарајућег ор̀гана који по народном веровању и народним умотворинама има̀ју вѝле, анђели, неки људи и живо̀тиње.* **в.** фиг. *онај који по̀маже, који представља по̀тпору, ослонац (некоме); оно што по̀креће, вуче напрѐд, по̀кретач (нечега).* – Имао је два сина, два крила. Хипотезе су крила науке. **2.** *по̀љоспрема по̀вршина, део авиона, једрилице и неких дру̀гих летелица који се пру̀жа бочно (лево и десно) од трупа и који по̀маже одржавању ових летелица у ва̀здуху:* десно ~, лево ~. **3. а.** *један од двају или више делова врата, прозора, ормана и сл. који се о̀творе и затво̀ре.* **б.** *једна од четири лопа̀тице ветрења̀че коју по̀креће ветар.* **в.** *истурени или крајњи део неке напра̀ве по̀љоспрема, лопа̀тичасте или сличног облика (нпр. код бу̀калице, мешалице и др.).* **4. а.** *један од комада нарочѝтог, јаког пла̀тна од којих се склапа шато̀р (или се у̀потребљава сам, као приврѐмени заклон од кише, снега и сл.):* шаторско ~. **б.** *једро на броду једрењаку, једрилици и сл. (обично једно од двају или више њих).* **5.** *један од парних, симетричних делова или стра̀на нечега, нпр.:* **а.** *крај кају̀та, пеш, скут.* **б.** *стра̀на рибарске мреже, завесе и сл.* **в.** *бочна стра̀на куће или дру̀ге гра̀ђевине:* западно ~, источно ~. **г.** *стра̀на седла.* **д.** *она стра̀на шаховске пло̀че која одго̀вара основном по̀ложају краљице, одн. краља:* напад на краљевом крилу. **ђ.** *леви или десни брк.* **6.** *периферни део, крај:* на десном крилу села, на оном крилу варошице. **7.** *лева или десна стра̀на пла̀ћа:* плућно ~. **8. а.** вој. *лева или десна стра̀на, бок војне формације (по̀стројене, у борбеном по̀ретку и сл.).* **б.** *бочни део веће гру̀пе, во̀миле људи.* **9.** спорт. *истурени напа̀дач, навални и̏грач у фудбалу, ватерполу, рукомету, кошарци и сличним спо̀ртским и̏грама који се прѐтежно креће по једној стра̀ни и̏гралишта, одн. и̏гривалишта:* десно ~, лево ~. **10.** *део руководства и чланства једне по̀литичке стра̀нке или ор̀ганизације које се у свом идеолошком схва̀тању или про̀грамским начелима донекле разликује од већине или од дру̀гог дела руководства или чланства;* уп. фракција: десно ~, лево ~, радикално ~, умерено ~ (странке). **11.** (понекад само у мн.) **а.** *део тела човека који седи од трбуха до колена̄:* држати дете у крилу. **б.** *део женске кецеље, прѐгаче, сукње, хаљине и сл. који по̀крива тај део тела:* носити воће у крилу. **12.** *у̀троба као ор̀ган у којем се зачиње пло̀д.* **13.** *средина, окви̏р, окри̏ље.* – Многе науке су створене у крилу физике. **14.** бот. **а.** нар. или песн. *код неких бѝљака, по̀љоспрема део листа, лист без дршке; лист неке бѝљке уопште:* детелина са четири крила. **б.** *један од два насрамна крунична листића код лептирњача.* **15.** вој. *в. крилце (2в).* **16.** мн. *дру̀ги дан славе, крсно̀ имена, па̀тарице;* уп. окри̏ље: Јованска крила. • **да(ва)ти крила некоме, нечему** *по̀дстаћи, по̀дстицати (некога, нешто).* **дати крила ногама (петама)** *брзо, хитро по̀бећи, одма̀клити.* **десно ~** *главни по̀маћач, ослонац, најбоља, најсигурнија по̀моћ;* уп. бити нечија десна рука (под рука). **доби(ја)ти крила** *доби(ја)ти по̀дстрек, по̀дстицај, по̀лет, осоколи̏ти се, осокољава̀ти се.* **мајчино (материно) ~** *у̀точиште, заштита, окри̏ље.* **метнути (ставити** и сл.**) под крило** *заштити̏ти, обезбеди̏ти, осигура̀ти.* **пасти (некоме) у крило** *па̀сти у део, прѝпасти некоме (често некоме ко није уложио*

никакав труд, ко то не заслужује и сл.). **подсећи, подсецати (поткрес(ив)ати, подрез(ив)ати и сл.) некоме, нечему крила** *скуп(ва)ти нечији полет, замах, најредовање и сл., лишити, лишавати некога снаге, полета;* уп. сапети... крила. **порасла су (порашће и сл.), нарасла су (нарашће и сл.) му (им и сл.) крила** *добио је (добили су, добиће и сл.) полета, замаха, снаге и сл.; постао је (постали су, постаће и сл.) самосталан и јак, способан.* **расту (расла су и сл.), ничу (ницала су и сл.) ми (нам и сл.) крила** *добијам (добијао сам, добијамо, добијали смо и сл.) снагу, полет, замах и сл.* **(ра)ширити, разви(ја)ти крила, размахнути, размахивати крилима (крила)** *разви(ја)ти своју делатност, активност, размахнути се, размахивати се.* **с(а)вити (спустити) крила** *напустити борбу, одустати од даље борбе; попустити, предати се, клонути.* **с(а)ломити, спалити, спржити (некоме, нечему) крила** *уништити, упропастити (некога, нешто).* **сапети, сапињати (некоме, нечему) крила** *не да(ва)ти (некоме, нечему) да узме маха, полета, скуп(ав)ати (некога, нешто);* уп. подсећи...крила. **соколово ~** (обично у нар. песмама) *онај који је ваљан, храбар, неустрашив и сл., јунак, соко.* – Југовићу, соколово крило!

крилòног, -а, -о песн. *врло брз, брзоног, хитар:* лаке срне крилоноге.

крилòножац, -ошца м зоол. *у мн.: морски мекушци из реда* Pteropoda, *морски пужеви с израштајима попут крила који служе за пливање (у јд.: мекушац из тога рода).*

крúлце, -а (-ета) с (мн. -ца) **1.** *дем. и хип. од крило, криоце;* уп. крило (1). **2. а.** (обично у мн.) *покретни део на ивици авионских крила који помаже при попречном командовању авионом.* **б.** *део машине или неке друге направе који по облику личи на мало крило.* **в.** вој. *сличан део кочнице или затварача код неких врста ватрене оружја (нпр. пушке, пушкомитраљеза, топа);* уп. крило (15). **3.** бот. **а.** *в. крило (14б).* **б.** *код неких биљака израштај на семену који служи за његово лакше разношење.*

крúмен м лат. *злочин.*

крими- *као први део полусложеница са значењем „криминални“, „криминалистички“:* ~-прича, ~-роман, ~филм.

кримúнāл, -ála м (мн. ø) правн. *друштвеноопасна противправна, кривична делатност, тежа или тешка кривична дела (убиство, тежа или тешка телесна повреда, тежа или тешка крађа, проневера, фалсификат и сл.);* уп. злочин. • **пасти, падати у криминал** *почети, почињати вршити тежа или тешка кривична дела.*

крúминāлан, -лна, -о **1. а.** *који у себи садржи криминал, који има обележја, карактеристике криминала; који је починио, који чини криминал, склон криминалу и сл.:* ~ дело, криминални сукоб, криминални побачаји; криминална особа. **б.** (одр.) *уопште који се односи на криминал и криминалце, који је у вези с криминалом;* уп. криминалистички: криминално законодавство, криминална истрага, криминална психологија, криминални романи, криминална рубрика, криминална хроника. **2.** разг. *врло лош, рђав, грозан:* ~ квалитет, ~ поступак.

кримина́лац, -лца м (инстр. -цем; ген. мн. кримúнāлāцā) *онај који је извршио криминално дело, који врши криминална дела, онај који се одао криминалу;* уп. злочинац.

кримина́лист(а), -ē м (мн. -сти) **а.** *овлашћено лице које се бави откривањем криминала и проналажењем њихових извршилаца; истражни орган, судско лице које се бави гоњоном и кажњавањем починилаца кривичних дела, криминалаца.* **б.** *онај који се као стручњак (обично правник) или научник бави криминалом и криминалистиком, стручњак за криминалистику.* **в.** *онај који прати криминална збивања, догађаје, онај који пише о криминалу (нпр. новинар).*

криминали́стика ж (дат. -ици) **а.** *наука која проучава криминал, наука о методима и средствима проналажења, прикупљања и испитивања доказа о извршеним кривичним делима и мотивима за њихово извршење, пре свега ради њихове расветљавања, проналажења и хватања криваца, као и ради спречавања кривичних дела;* уп. криминологија. **б.** *посао, служба, делатност криминалисте;* уп. криминалист(а) (а).

криминали́стичкӣ, -ā, -ō **1.** *који се односи на криминалисте и криминалистику:* ~ служба. **2.** *в. криминалан (1):* ~ тип; ~ роман.

криминàлисткиња ж *женска особа криминалист.*

криминалѝтēт, -éта м (мн. ø) *укупност противправних, криминалних радњи, криминална делатност, криминал.*

кримѝнāлка ж *женска особа криминалац.*

крúминāлно прил. **1.** *у погледу криминала, у односу на криминал:* ~ одговоран. **2.** разг. *врло лоше:* ~ поступати, ~ се понашати.

криминòлог м *онај који се бави криминологијом, стручњак за криминологију.*

криминолòгија ж *наука о криминалитету, о криминалним делима и њиховим починиоцима, наука која испитује криминал свестрано, с различитих становишта (биолошког, психолошког, социолошког, правног и др.).*

криминòлошкӣ, -ā, -ō *који се односи на криминологију и криминологе.*

крúмӣћ, -и́ћа м разг. *роман, филм или слично дело које припада криминалистичком жанру, криминалистички роман, филм и сл.*

крúн м (мн. крúнови и крúнови) бот. *назив за украсне биљке* Lilium *из ф.* Liliaceae, *с великим цветовима, љиљан.* • **бели ~** бот. *украсна биљка* Lilium candidum *из ф.* Liliaceae, *најчешће с белим мирисним цветовима, љиљан.* **жути ~** бот. *украсна биљка* Lilium bulbiferum *из ф.* Liliaceae. **морски ~** зоол. *у мн.: разред бодљокожаца који живе у мору причвршћени, стално или привремено, за подлогу,* Crinoidea *(у јд.: бодљар из тога разреда, такав бодљокожац).*

крúнка ж (дат. -нци; ген. мн. -нкӣ) **1.** *маска, образина, крабуља.* **2.** *особа с маском на лицу, маскирана особа.* **3.** *лик у који се неко прерушио, у који се неко претворио, неправи, лажни лик, изглед, лик у којем се неко (ређе нешто) појављује, приказује, маска.* **4.** фиг. *оно што скрива прави лик, праве особине, што прикрива стварне намере, што приказује некога друкчијим него што јесте, маска:* испод кринке. • **пала ти (вам и сл.) је ~** *показао си се (показали сте се и сл.) онаквим какав си стварно (какви сте стварно и сл.), у правој природи, у правој боји.* **скинути, здерати (некоме) кринку (с лица)** *учинити да се неко покаже онаквим какав је у истину, разоткрити, раскринкати, демаскирати (некога).* **скинути, скидати (своју) кринку** *откри(ва)ти праву природу, показ(ив)ати праве намере, преста(ја)ти се претварати, збаци(ва)ти маску.*

кринòлӣн, -и́на м и **кринолúна** ж фр. **1.** *широка и дугачка сукња, ношена највише у XIX веку, растегнута, раширена обручима (одн. обручем), обично тако да има звонаст облик.* **2.** *крута тканина у коју је, ради тврдоће, уткана коњска длака.*

кринòлӣнскӣ, -ā, -ō *који се односи на кринолин(у):* кринолинске лепотице.

криòлӣт, -и́та м грч. *полудраги камен, врста минерала, натријум-флуороалуминат* (Na_3AlF_6).

крӣомицē прил. *кришом, крадом:* ~ пити.

крӣомичан, -чна, -о *који се чини, испољава и сл. криомице, тајни, скривен:* ~ љубав.

криомч- *в. крijумч-.*

криòце, -а (-ета) с (мн. -ца) **1.** *дем. и хип. од крило, крилце;* уп. крило (1а и б). **2.** *в. крило (14а);* уп. крилце (3а).

крӣпта ж грч. **1.** *подземна просторија, капела испод цркве (понекад у пећини или другим скровитим и хладним местима), која нередовно служи и за сахрањивање угледних (поглавито црквених) личности.* **2.** *просторија, ћелија у подземним ходницима, катакомбама у којој су се први хришћани окупљали на богослужење и где су сахрањивали мртве.*

крипто- грч. *префиксоид са значењем „тајни, скривен“:* криптогамија, криптокатолик, криптокомунист(а) и др.

криптоанали́за ж воj. *наука која се бави проучавањем принципа и метода дешифровања;* уп. криптологија.

криптоапсолутѝзам, -зма м правн. *апсолутистичка владавина заснована на тајно донетим законима и уставу.*

криптòгама ж бот. *в. бесцветница;* уп. криптогамија (2).

криптога̀мија ж **1.** *тајни брак.* **2.** бот. *в. бесцветница;* уп. криптогама.

криптòгамнӣ и **криптòгамскӣ,** -ā̄, -ō̄ *који се односи на криптогаме:* ~ биље, ~ болест, ~ облик биљке.

криптòграм м **1.** *текст, спис, натпис* и сл. *написан тајним писмом, тајним знацима, познатим обично само писцу и малом броју људи; шифра.* **2.** *врста загонетке која се решава премештањем слова.*

криптòграф м *справа, уређај за шифровање, одн. дешифровање.*

криптографѝја ж *вештина, умеће писања тајним писмом, тајним знацима; шифровање.*

криптòграфскӣ, -ā̄, -ō̄ *који се односи на криптографију.*

криптодепрèсија ж геогр. *улегнуће, потолина испуњена водом чији је ниво виши, а дно ниже од површине мора.*

криптокàтолик и **криптокатòлик** м *онај који потајно исповеда католичку веру, потајни, скривени католик.*

криптокатоличàнство и **криптокатоличáнство** с *(по)тајно, скривено исповедање католичке вере.*

криптоклерикáлац, -лца м *потајни привржeник, присталица клерикализма, потајни клерикалац.*

криптоклерѝкā̄лка ж *женска особа криптоклерикалац.*

криптокому̀нист(а), -ē м (мн. -сти) *прикривени комуниста(а).*

криптолòгија ж *наука која се бави проучавањем криптограма и криптографије.*

криптòлошкӣ, -ā̄, -ō̄ *који се односи на криптологију.*

криптомàрксист(а), -ē м (мн. -сти) *потајни, прикривени марксиста(а).*

крѝптōн, -óна м хем. *хемијски елемент* (Kr), *племенити гас без боје, мириса и укуса, који се у малим количинама налази у атмосфери.*

криптòним м *име аутора неког дела скривено у псеудониму, анаграму, преводу на други језик* и сл.

криптопòртик м архит. *потајни, скривени подземни ходник.*

криптохрѝшћанин м (мн. -ани) *потајни, прикривени хришћанин.*

крȉс м енгл. *двосекли бодеж.*

Крȉст, Крѝста м рег. *в. Христос;* уп. Христ.

крѝстāл, -ála м грч. **1.** мин. *минерал у чврстом агрегатном стању геометријски правилног облика насталог захваљујући правилном распореду молекула и атома; честица неке материје у чврстом агрегатном стању састављена од правилно распоређених атома, јона или молекула.* **2.** *фино изглачано и избрушено нарочито стакло (од смесе калијума, олова и других примеса); предмет израђен од таквог стакла.* **3.** (обично у изр. **шећер у кристалу**) *ситни шећер.* **4.** (обично у мн.) **а.** *зрно, зрнце леда; чист лед (без снега и других примеса), ледац.* **б.** *незалеђена или залеђена пахуљица снега релативно правилног, обично звездастог облика.* **5.** фиг. *оно што се истиче, оно што се издваја као посебно вредно, оно што је изузетно, што представља посебну вредност.* • **бистар, јасан, провидан и** сл. **као ~** *потпуно, сасвим бистар, јасан, провидан и* сл. **горски ~** мин. *безбојни, провидни кристал кварца.* **чист као ~** 1) *потпуно, сасвим чист.* 2) *чист, неискварен.*

крѝстāлан, -лна, -о (обично одр.) **1.** *који се односи на кристал, на кристале:* кристални агрегати, кристални облици. **2.** *који је од кристала;* уп. кристал (2): ~ ваза, ~ лустер, кристалне чаше. **3.** *који је као кристал.* **а.** *провидан, прозиран, чист, бистар; јасан, ведар:* ~ вода; ~ небо. **б.** *светлуцав, сјајан, блистав:* кристалне звезде. **4.** фиг. **а.** *сасвим чист, истински, прави; чист, неискварен:* ~ ведрина духа; ~ језик. **б.** *јасан, разумљив, уверљив:* кристална логика.

крѝсталаст, -а, -о *који у својој структури има, садржи кристале, одн. поједине елементе или својства кристала:* ~ кречњак, кристаласти минерали.

кристализа̀ција ж **1.** *формирање, стварање, образовање кристала;* уп. кристал(1): ~ материје, ~ минерала, ~ меда. **2.** фиг. *образовање, формирање, настајање јасних, коначних форми, јасних, утврђених и одређених опредељења, ставова* и сл.; уп. кристалисати (1 и 2): уметничка ~.

крѝстализацио̀нӣ (кристализа̀цијскӣ), -ā, -ō̄ *који се односи на кристализацију.* • **~ тачка** *централна, чворна тачка.*

кристàлисати, -ишēм (кристализи́рати, -и́зирам и кристàлизовати, -ујēм) свр. и несвр. **1.** *прећи, прелазити у кристално стање, у кристал, претворити се, претварати се у кристале (о некој материји, обично о минералима).* **2.** фиг. *(у)чинити нешто јасним, одређеним, да(ва)ти нечему коначну, јасну форму, дефинитивно, коначно формирати (нпр. мишљење, ставове, песму и др.).* ■ **~ се 1. а.** *в. кристалисати (1).* **2.** фиг. *груписати се (око нечега).* **3.** фиг. *доби(ја)ти јасан и одређен, коначан облик, дефинитивно се формирати.*

кристàлић м *дем. од кристал:* кристалићи нишадора.

кристàличан, -чна, -о *кристалан, кристаласт.*

кристàлично прил. *в. кристално.*

крѝстāлно прил. *као кристал, попут кристала:* ~ јасан, ~ чист и сл.

кристáлнōст, -ости ж *особина и стање онога што је кристално; јасност, чистота:* ~ шкриљаца; ~ песничког језика.

кристáлов, -а, -ов. *кристалан (1 и 2).*

кристалогра̀фија ж *наука о физичко-хемијским, морфолошким и структурним особинама кристала.*

кристалògрафскӣ, -ā, -ō̄ *који је у вези с кристалографијом.*

кристалòӣд, -и́да м мин. *једињење растворено у облику молекула, одн. једињење које при растварању даје молекулски раствор;* супр. колоид.

кристалòӣдан, -дна, -о *који се односи на кристалоиде (обично: који је се састоји од кристалоида):* кристалоидни раствори.

кристијаниз- *в. христијаниз-.*

крѝтēријум (крѝтēрӣј, -ија) м грч. **1.** *основа од које се полази кад се нешто, неко оцењује, распоређује, класификује, одн. основа према којој се нешто, неко разликује од нечег, неког другог, мерило.* **2.** спорт. *елиминационо такмичење.*

крѝти, крӣјēм (имп. крӣј; трп. крѝвен, -ѐна) несвр. **1. а.** *чинити да се нешто не види (склањањем, заклањањем, прекривањем и сл.); не дозвољавати да се нешто види, примети, скривати:* ~ новац, ~ очи; ~ сузе, ~ љубав. **б.** *држати у потаји, у тајности, не откривати, јавно не износити, не показивати, тајити:* ~ године, ~ породичну срамоту, ~ чланство у некој странци и сл. **2. а.** *држати, чувати (некога) у потаји, скривати:* ~ хајдуке. **б.** *чувати, штитити, заштићивати, заклањати (од некога, нечега):* ~ лице од сунца. **3.** *садржавати, имати у себи нешто што се не види, не примећује одмах, на први поглед.* – Руде крију у себи различите метале. Ова одлука крије велике опасности. ■ **~ се 1. а.** *склањати се пред другима, од других, налазити се на тајном, скровитом месту, скривати се:* ~ се у шуми. **б.** *заклањати се (иза нечега, нечим), скривати се (иза нечега, за нечим, у нечему).* – Очи се крију иза наочара. Град се крије иза гора. **в.** *приказивати се лажно, показивати се у друкчијем светлу; прикривати се, скривати се иза лажног имена.* **2.** *чувати се, склањати се (од нечега), избегавати (нешто):* ~ се од сунца. **3.** *сакривати, покривати лице (обично велом) (о муслиманкама у неким крајевима и земљама).* **4.** *налазити се, постојати (обично скривено, тако да се не види одмах, на први поглед).* – Иза безначајног лика крила се умна жена. • **~ као змија (гуја) ноге** *држати у највећој тајности, врло брижљиво крити.*

критѝзēр, -ера м *онај који непрестано све критикује, који у свему види само лоше стране, непринципијелан критичар.*

критѝзēрскӣ, -ā, -ō̄ *који се односи на критизере и критизерство.*

критѝзēрски прил. *на критизерски начин, као критизер(и).*

критизе́рство с *праћење и истицање само лоших страна нечега, непринципијелно критиковање, непринципијелна критика.*

критизи́рати, -и̏зи̏рā̄м несвр. *в.* *критиковати.*

кри̏тик м *в.* *критичар.*

кри̏тика ж (дат. -ици) грч. **1. а.** *анализа и оцењивање неког дела, идеологије, система, ставова, поступака, предмета и др.:* ~ школског система. **б.** *рад, приказ у којем се анализира и оцењује неко уметничко или научно дело; стручна, одн. научна област којој припадају такви радови:* књижевна ~, научна ~, позоришна ~. **2.** *изражавање, исказивање негативног односа, става према некоме или нечему, према нечијем раду, поступцима и др., приговор, прекор, пребацивање.* • **испод сваке критике** *врло рђав(о), слаб(о), лош(е).*

кри̏тичкант м *необјективан, непринципијелан критичар, критизер.*

критикà̀нство с *необјективно, непринципијелно критиковање, критизерство.*

кри̏тиковати, -кујēм несвр. *износити лоше, рђаве стране неког или нечега, исказивати, изражавати негативан однос према некоме или нечему;* уп. замерати, осуђивати, приговарати: ~ владу, ~ наставнике, ~ нечији поступак, рад и сл., ~ систем.

критици̏зам, -зма м **1.** *критички однос, критички став према нечему као особина, својство, карактеристика неког или нечега, критичност.* **2.** фил. *метод и учење у филозофији које, супротно доматизму, критички испитује процес и средства спознаје, одн. порекло, могућност и границе сазнања.*

кри̏тицист(а), -ē м (мн. -сти) *присталица, следбеник критицизма (као филозофског метода и учења).*

критици̏стичкӣ, -ā̄, -ō̄ *који се односи на критицизам и критицисте:* ~ филозофија.

кри̏тичан, -чна, -о **1. а.** *строг у анализи и процењивању, оцењивању, просуђивању; склон критиковању:* ~ према друштву, ~ према свом раду. **б.** *којим се критикује, негативно, критички интониран (нпр. чланак, наступ и сл.).* **2. а.** *врло незадовољан, тежак, кризни; изложен опасностима, несигуран, угрожен:* ~ положај, ~ ситуација, ~ стање; ~ простор. **б.** *одлучујући, пресудан:* ~ тренутак, у критичном часу. **3.** физ. *који представља меру до које или од које се врши одређена физичка промена:* критична маса, критични притисак, критична температура.

кри̏тича̄р м (инстр. -ом и -ем) **а.** *онај који анализира и оцењује, просуђује вредност неког научног, уметничког и сл. дела, концерта, представе, изложбе и сл.; онај који се професионално бави критиком;* уп. критика (1б): књижевни ~, музички ~, позоришни ~, телевизијски ~, филмски ~. **б.** *онај који износи, исказује, изражава негативан став, негативно мишљење о некоме или нечему, који критикује неког или нешто:* ~ бирократије.

кри̏тича̄рка ж *женска особа критичар.*

кри̏тича̄рскӣ, -ā̄, -ō̄ *који се односи на критичаре (обично: који је својствен критичарима):* са критичарске висине, ~ искреност, ~ озбиљност, критичарски погледи.

кри̏тичкӣ, -ā̄, -ō̄ **1. а.** *који се односи на критику, критиковање, оцењивање, просуђивање неког, нечега; који се исказује, одн. у којем се огледа негативно, рђаво мишљење о некоме или нечему:* ~ анализа, ~ однос (према нечему), ~ усвајање културног наслеђа; ~ прилог, ~ чланак. **2.** *в. критичан (2).*

кри̏тички прил. *на критички начин, с критичким ставом, негативно оцењујући, критикујући; с критичношћу, трезвено:* говорити ~ (о некоме, нечему), ~ ме осмотрила; ~ расуђивати (о некој појави).

кри̏тично прил. **1.** *в. крѝтички.* **2.** *опасно, тешко.*

кри̏тично̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) **1.** *особина онога који је критичан, онога што је критично; способност критичког, трезвеног, објективног посматрања, просуђивања.* **2.** *незадовољност, тежина, тешкоћа; несигурност:* ~ нечијег положаја.

кри̏чав, -а, -о **1. а.** *неугодан, непријатан за слушање, продоран и храпав, крештав (о гласу, звуку, тону).* **б.** *који се оглашава таквим гласом или звуком, који кричи (обично о жабама и неким птицама).* **2.** фиг. **а.** *в. дречав (б);* кричаве боје. **б.** *видљив, уочљив.*

кри̏чаво прил. **1.** *кричећи, крештећи, крештаво.* **2.** *упадљиво, дречаво:* ~ обојен, ~ црвене боје.

кри̏чаво̄ст, -ости ж *особина онога што је кричаво, онога који је кричав, крештавост.*

кри̏чалица ж зоол. *у мн.: ред птица* Clamatores, *викачице (у јд.: птица из тога реда).*

кри̏чати, -чӣм несвр. *према крикнути.*

кри̏чљив, -а, -о **1.** *в. кричав (1).* **2.** фиг. *в. дречав (б);* уп. кричав (2а).

кри̏чљиво прил. *в. кричаво.*

кри̏шка ж (дат. кри̏шци; ген. мн. кри̏шкӣ (кри̏шāкā̄)) **1. а.** *одсечени, одрезани мањи део, комад нечега што се једе (обично хлеба, сира, лубенице, диње, јабуке и др.);* уп. режањ. **б.** *оно што има кришкасту, режњасту облик.* **2.** *деолиста, одн. чашице цвета неких биљака између уреза, усека на њима.*

кри̏шкā̄р, -а́ра м агр. *плод парадајза с урезима, усецима, кришкасту, режњасту парадајз.*

кри̏шкаст, -а, -о *подељен, издељен линијама, усецима, урезима и сл. на кришке или режњеве, режњаст.*

кри̏шом прил. *тако да се не види, не зна, кријући, тајно, потајно:* ~ отићи, ~ пити.

кри̏шчина ж *ауг. од кришка (1а).*

кри̏шчица ж *дем. од кришка (1а).*

кр̏к узв. **1.** *за подражавање краткотрајног звука који се чује при крхању, лому, пуцању нечега, при ударцу од којег долази до лома, пуцања нечега и сл.* **2.** (као имп. речца) *кркни, удари, лупни.*

кркà̀нлук м нар. **1.** *обилно, претерано једење добре и јаке хране, кркање, ждерање.* **2.** *добра, јака и обилна храна, добро и обилно јело (нпр. месо, јело од меса и др.).*

кркà̀нција ж нар. *в. крканлук.*

кр̏кати, кр̏кā̄м несвр. нар. *јести много, обилно (обично и с уживањем), ждерати (најчешће јаку храну, печење, месо, јело од меса и сл.).*

кр̏кача ж нар. (често у мн.) *леђа, грбача, хрбат (употребљава се обично кад је реч о ношењу):* донети, носити и сл. некога на кркачи, упртити на кркаче.

кр̏качē прил. нар. *упртивши на леђа (обично некога), на кркачи, на леђима:* носити, пренети и сл. некога ~.

кр̏кљав, -а, -о **а.** *праћен кркљањем, хрипањем, хрипав:* ~ глас, ~ дисање, ~ кашаљ. **б.** *који много и често кркља, хрипа.*

кр̏кљаво прил. *кркљајући, хрипајући, хрипаво.*

кр̏кљā̄ј м узв. **1.** *краткотрајан пригушен, мукли и хрипав звук, шум који се чује из грла при отежаном дисању, у хропцу и сл.* **2.** *гргољ, клокот (воде и сл.).*

кркља́нац, -нца м **а.** *гурњава, стиска, метеж, гужва, међусобни сукоб, обрачун и сл. већег броја људи.* **б.** *сливени многобројни и разноврсни снажни, продорни звуци које стварају гомиле људи у гужви, метежу, међусобном обрачунавању, велика пуцњава из оружја и др.* **в.** *већи број аутомобила, вагона и других превозних средстава, ствари и сл. у хаотичном стању, у нереду, збрци, метежу.*

кр̏кљати, -ā̄м несвр. непрел. **1. а.** (понекад безл.) **а.** *стварати (најчешће у грлу и грудима) и испуштати испрекидане мукле, пригушене звуке (при отежаном дисању, у хропцу и сл.), хрипати.* **б.** *звучати хрипаво, промукло, пригушено и испрекидано (о гласу).* **в.** *хркати.* **г.** *крчати, бурлати (о желуцу или цревима).* **2.** *производити, одавати, испуштати испрекидане, нескладне, непријатне звуке неједнакој интензитета (о апаратима за преношење звука, неким музичким инструментима и сл.);* уп. крчати (3а). **3. а.** *шумно, бучно врети, кључати (обично о житком јелу које се кува, нпр. о качамаку).* **б.** *бити захваћен таквим кључањем (о суду с јелом које се кува).* **в.** *шумно, бучно, клокотаво избијати, извирати или тећи (о води или течности уопште).* **4.** (у експресивном изражавању) *бити испуњен многобројним и разноврсним снажним, продорним, испрекида-*

ним звуцима (нпр. од пуцњаве), одјекивати таквим звуцима. **5.** фиг. **а.** *кретати се бучно, у гомили, метежу, комешати се, врвети (о мноштву људи или животиња).* **б.** *бити захваћен бучним комешањем, метежом, вревом (о неком ограниченом простору).* **в.** *бити у пуном јеку, снажно се испољавати, кипјети (о животу, борби и сл.).*

кр̀кнути, -нём свр. (обично у експресивнијем изражавању) **1. а.** *пући, прснути (обично бучно, са треском); напући, напрснути.* **б.** *громко пући, грунути (о ватреном оружју или оруђу).* **в.** *ударити, лупнути, треснути.* **2.** *изустити реч, проговорити, писнути, зуцнути.* **3.** *испити, попити у један мах, одједном, наискап.*

кр̀кољити и **кркòљити,** -ӣм несвр. [гл. им. -љѐње с] *у дем. значењу: кркљати (1).*

кр̀корити и **кркòрити,** -ӣм несвр. [гл. им. -рѐње с] *у дем. значењу: кркотати, кркљати; кркотати, кркљати упоште.*

кркòтати, кр̀коћём несвр. *шумно се кретати, клокотати, гргољати (о води).*

кр̀ктати, кр̀кћём несвр. *в. кркљати (1–3).*

кр̀куша ж зоол. *слатководна риба вретенастог тела* Barbus meridionalis pretensi *из пор.* Cyprinidae *(подврста мрене).* • **танкопера, танкорепа** ~ *мала слатководна риба* Gobio uranoscopus *из пор.* Cyprinidae.

кр̀кушица ж зоол. *дем. од кркуша; кркуша упоште.*

кр̀лётка ж (дат. -ки и -ёци; ген. мн. -кӣ (-ётāкā)) **а.** *кућица од мреже (обично жичане) или решетака, летвица и сл. за чување птица, живине и мањих животиња; простор ограђен жичаном мрежом или решеткама за чување звери и дивљих животиња упоште, кавез.* **б.** фиг. *затворена просторија, соба и сл. у којој је неко изолован, затворен.*

кр̀лёчица ж *дем. и хип. од крлетка.*

кр̀ља[1] ж **1.** *доњи, обично чворновати део дрвета који остане при земљи кад се дебло одсече или преломи; пањ.* **2.** *задебљали део чокота винове лозе; упоште чокот винове лозе, трс.* **3.** фиг. *лоза, род, сој, колено (породично, племенско и сл.).*

кр̀ља[2] и **кр̀ља** ж **1.** зоол. **а.** *в. крпељ (1).* **б.** *бела ваш из пор.* Haematopimidae *која живи паразитски на неким домаћим животињама изазивајући свраб и шугу.* **в.** фиг. *крвопија;* уп. крпељ (2б). **2.** бот. *в. рицинус.*

кр̀љӯшт ж **а.** (обично у мн.) *једна од тврдих, коштаних или рожнатих плочица које покривају и штите тело многих риба и неких гмизаваца и водоземаца.* **б.** *у зб. значењу: покривач од таквих плочица.* **в.** *једна од рожнатих љуски којима су покривени перјем необрасли, доњи делови птичјих ногу.* **г.** фиг. *оно што својим обликом, изгледом подсећа, личи на крљушт (а).*

кр̀љуштав, -а, -о *прекривен крљуштима; љускав, љуспав.*

кр̀љуштàнӣ, -ā, -ō *који се састоји од крљушти, који је од крљушти:* ~ омотач.

кр̀љуштаст, -а, -о **а.** *који је као крљушт, сличан крљушти.* **б.** *покривен, прекривен крљуштима, крљуштав.*

кр̀љу̀штати (се), -ām (се) несвр. *в. љускати (се).*

кр̀љуштица ж *дем. од крљушт.*

кр̀ма[1] и **кр̀ма** ж **1. а.** *задњи део брода, чамца или сличног пловног објекта;* супр. прамац. **б.** *део чамца са којег се управља, кормилари, крмани.* **2. а.** *уређај за управљање бродом и сл. пловним објектом, кормило, крмило.* **б.** *весло којим се управља чамцем, којим се крмани.* **в.** фиг. *руководеће место, руководећи положај; руководећа идеја, руководеће начело, идеја водиља.* • **имати ветар у крму** *имати повољне прилике, околности при обављању неког посла.* **једрити, пловити** и сл. **у пола крме** *једрити, пловити и сл. са ветром који дува у крму брода укосо с бочне стране.*

кр̀ма[2] и **кр̀ма** ж *сточна храна, пића; храна за дивљач.*

кр̀мак, -мка м **1. а.** *одрасли мужјак свиње;* уп. вепар и прасац. **б.** *у мн.: свиње упоште.* **2.** фиг. пеј. **а.** *прљав, неуредан човек.* **б.** *безобзиран, нечастан, лош, рђав човек.* **в.** *упоште погрдан назив за човека, који се употребљава у љутњи, псовању и сл.* **г.** *погрдан назив за иноверца (у муслиманском жаргону).* • **бацати бисер пред крмке** *давати некоме нешто вредно што он не види, не разуме, не схвата.* **(ни) ~ неће о њега (њу) да се отаре (очеше)** *изгледа бедно, лоше, никако.*

крма̀нити, кр̀мāнӣм несвр. [гл. им. крма̀њѐње с] **а.** *рукујући, управљајући кормом, крмилом давати правац броду, чамцу и сл. пловном објекту, кормиларити, крмарити;* уп. корманити. **б.** (обично песн.) *бродити, пловити (о броду, лађи, чамцу).*

кр̀мānош м мађ. *в. крмар.*

кр̀мāношкӣ, -ā, -ō *који се односи на крманоше.*

кр̀мār, -а́ра м **а.** *онај који рукује, управља кормом, онај који крмани, кормилари, кормилар.* **б.** фиг. *вођа; предводник; руководилац.*

крма̀рити, кр̀мāрӣм несвр. [гл. им. крма̀рѐње с] *в. крманити (а).*

крмà̀рица ж спорт. *истурена смучка, скија којом се даје правац кретања (обично у спусту и супервелеслалому).*

кр̀мārскӣ, -ā, -ō *који се односи на крмаре:* ~ посао.

крмау узв. *узвик којим се подражава глас мачке (ређе неке друге животиње или људски глас);* уп. мау и мијау.

кр̀маӯк м **а.** *глас којим се оглашава мачка, мачји глас; сличан глас неке друге животиње или сличан људски (нпр. дечји) глас.* **б.** *понављање таквих гласова, оглашавање таквим гласовима, крмаукање.*

крмаӯкати, -ӯчēм и **крмау́кати,** -а̄ӯчēм несвр. *оглашавати се крмауком.*

кр̀мача ж **1.** *одрасла женка свиње;* уп. прасица. **2.** фиг. пеј. **а.** *прљава, неуредна женска особа.* **б.** *безобразна, нечасна, лоша, рђава жена.* **в.** *упоште погрдан назив за жену, који се употребљава у љутњи, псовању и сл.* **3.** *мрља од мастила (обично на писаном тексту или у књизи, на новинама и сл.), пацка.*

крмачѐтина ж *пеј. (ређе ауг.) од крмача.*

кр̀мачина ж *ауг. или пеј. од крмача.*

кр̀мачити, -ӣм несвр. [гл. им. кр̀мачѐње с] *правити на нечему мрље мастилом; прљати, брљати упоште;* уп. крмача (3).

кр̀мачица ж **а.** *дем. и хип. од крмача.* **б.** *млада свиња (женка), млада крмача.*

кр̀ме, -ета с (мн. ø; зб. им. кр̀мāд ж) **1.** *млада свиња, прасе или назиме, свињче; свиња упоште.* **2.** фиг. пеј. **а.** *прљава, неуредна особа.* **б.** *упоште погрдан назив за некога, који се употребљава у љутњи, псовању и сл.*

кр̀мез м (мн. ø?) тур. **1.** *загаситоцрвена, тамноцрвена боја (која се добијала од осушеног инсекта* Coccus cocti *или од плода биљке* Phytolacca deccandra). **2.** *тканина загаситоцрвене, тамноцрвене боје; део, комад одеће од такве тканине.* **3.** (у придевској служби, као први део полусложеница) *в. крмезан:* крмез-боја, крмез-шал.

кр̀мезан, -зна, -о *који је као крмез, загаситоцрвен, тамноцрвен, пурпуран.*

кр̀мēљ ж (мн. ø) *у зб. значењу: крмељи.*

крмељ, -а и **кр̀мēљ,** -е́ља м (обично у мн.) *громуљица жућкасте згрушане слузне лучевине из очију.*

кр̀мељав, -а, -о *в. крмељив.*

кр̀мељати, -ām несвр. *добијати крмеље, патити од крмељивости (о човеку или животињи); постајати крмељив (о очима).*

кр̀мељив, -а, -о **а.** *који има крмеље у очима; пун крмеља:* ~ дете, ~ пас, ~ старац; крмељиве очи. **б.** фиг. пеј. *нединамичан, неживахан, беживотан, тром, лењ човек.*

кр̀мељивица ж **а.** *она која је крмељива.* **б.** фиг. пеј. *нединамична, неживахна, беживотна, трома, лења женска особа.*

кр̀мељивōст, -ости ж *особина и стање онога који је крмељив, онога што је крмељиво:* његова ~, ~ очију.

крмена̀дла ж (ген. мн. -лӣ) итал. (?) *комад, одрезак свињског, телећег и сл. меса с парчетом ребра и кичме.*

кр̏менӣ, -ā, -ō *који се односи на крму:* ~ једро, ~ палуба, ~ точак.

кр̏метина ж *в. свињетина.*

кр̏мећӣ, -ā, -ē *в. свињски:* ~ глава, ~ кожа, ~ месо; ~ понашање.

кр̏мӣво с *сточна храна, крма; производ биљног, животињског или минералног порекла који служи као сточна храна.*

кр̏мидба ж *крмљење, храњење, исхрана (стоке).*

крмӣлā̄р, -а́ра м *в. кормилар;* уп. крманош и крмар.

крмила́рити, крмӣлā̄рӣм несвр. *в. кормиларити;* уп. крманити.

крмӣлā̄рница ж пом. *в. кормиларница.*

кр̏милац, -иоца м *онај који крми, храни (стоку), хранилац (стоке).*

кр̏мило[1] с **1.** *в. кормило;* уп. крма[1] (2). **2.** (обично у мн.) *једно од пера у репу птице која омогућавају птици одређен правац летења; птичји реп.*

кр̏мило[2] с *место на којем се крми, храни стока.*

кр́мити[1], кр̏мӣм и **кр̏мити,** -ӣм несвр. *в. крманити (а);* уп. кормиларити и крмарити.

кр́мити[2], кр̏мӣм и **кр̏мити,** -ӣм несвр. [гл. им. -мљӗње с] *давати стоци крму, храну, хранити стоку; давати стоци со, солити стоку.*

кр̏мица ж *дем. од крма*[1] *(2а, б).*

кр̏мӣште с *хранилиште за дивљач.*

кр́мковић м *погрдан назив за иноверце (у муслиманском жаргону); потомак крмка, свињски сој;* уп. крмак (2г).

кр̏мнӣ, -ā, -ō *који се односи на крму*[2]: ~ база, ~ биље, крмне траве.

кр̏мскӣ, -ā, -ō *крмећи, свињски (обично у погрдном значењу, посебно у погрдама упућеним хришћанима од стране муслимана).* – Какво влаше, крмска потурице! Влаше, крмски сине.

кр́мче, -ета с (супл. мн. кр̏мчићи и крмчи́ћи м; зб. им. кр̏мча́д ж) *дем. од крме; крме, свиње, свиња.*

кр̏мчија ж *зборник прописа и правила за православну црквену управу и црквено судство, номоканон:* Иловачка ~, Крмчија светога Саве, Морачка ~.

кр̏мчић, -а и **кр̏мчӣћ,** -и́ћа м *дем. и хип. од крмак.*

кр̏нтија ж тур. *стара, дотрајала и од дуге употребе и дотрајалости неупотребљива или готово неупотребљива ствар, машина и др. (нпр. стари, покварени аутомобил и сл.).*

кр̏њ, кр́ња, -е **1.** *којем је одломљен, одбијен, откинут и сл. један део; окрњен, крњав:* ~ лонац; ~ зуб. **2.** *који није цео, целовит, који је непотпун, недовршен; мањкав, недовољан:* ~ историја, ~ посао, ~ предање; ~ материјал. **3.** (одр.) лингв. *којем недостаје један уобичајени саставни елемената (нпр. крајње „и“ у инфинитиву, помоћни глагол у перфекту и сл.):* ~ генитив, ~ инфинитив, ~ перфект.

кр̏њав, -а, -о *крњ (1 и 2):* ~ зуб, ~ крчаг, ~ рог; ~ рукопис.

кр̏њаво прил. *мањкаво, непотпуно.*

кр̏њавӧст, -ости ж *особина и стање онога што је крњаво;* уп. крњост.

кр̏њага ж *одломак, комад, парче разбијене керамичке, стаклене и сл. посуде, рбина, крњадак.*

крња́дак, -а́тка м **1.** *део одломљеног, оштећеног зуба који је остао у вилици, парче, остатак зуба у вилици.* **2.** *остатак, комад, парче нечега што је окрњено, поломљено или упоште оштећено; уопште оштећен, поломљен, похабан, дотрајао предмет (од дрвета, керамике, стакла, метала и др.).*

кр̏њаст, -а, -о *в. крњ (1 и 2);* уп. крњав.

крња́так и **крње́так,** -тка м *в. крњадак.*

кр́њити, кр̏њӣм несвр. [гл. им. кр́њӗње с] *чинити крњим (нешто):* **1. а.** *откидати, одбијати, начињати, нагризати и сл., обично тако оштећујући нешто.* **б.** *одузимати од неке целине, смањивати.* **2.** *наносити штету нечему (нпр. нечијем угледу); задирати у нешто, повређивати, нарушавати, закидати (нпр. нечије право).* ■ ~ **се а.** *одвајати се од целине, одламати се, откидати се.* **б.** *трошити се, смањивати се.*

крњо̀зуб, -а, -о *који има крње, крњаве зубе, шкрбав, крезуб.*

крњо̀рог, -а, -о *који има крњав, сломљен рог, одн. крњаве, сломљене рогове; којем недостаје један рог.*

кр́њӧст, -ости ж *особина и стање онога што је крње;* уп. крњавост.

кроа̀са̄н, -а́на м фр. *пециво, кифлица, обично слатка, од лиснатог теста.*

кроа̀тизам, -зма м *лик, форма, лексема, израз и сл. карактеристичан за језик Хрвата, хрватски језички елемената.*

кроатиза́ција ж *кроатизирање, похрваћивање.*

кроатизи́рати, -тӣзӣра̄м свр. и несвр. **а.** *(у)чинити Хрватом, одн. Хрватима.* **б.** *(у)чинити хрватским; да(ва)ти нечему хрватска обележја, својства, карактеристике:* ~ текст. ■ ~ **се** *постајати Хрват(ом), похрватити се, похрваћивати се.*

кроа̀тист(а), -ē м (мн. -сти) *онај који се бави кроатистиком, стручњак за кроатистику;* уп. сербокроатист(а).

кроатӣстика ж *наука о хрватском језику и хрватској књижевности;* уп. сербокроатистика.

кроатӣстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на кроатистику и кроатисте.*

кро̑в, кро̀ва м (лок. кро̀ву; мн. кро̀вови; зб. им. кро̀во̄ље с) **1. а.** *горњи, вршни део куће или неке друге грађевине који служи као заштита грађевине и онога што је у њој од атмосферских неприлика и др., покривач куће или неке друге грађевине (обично кос, нагнут или састављен од косих површина, најчешће две или четири).* **б.** фиг. *дом, кућа; склониште, уточиште, прибежиште:* заједнички ~, наћи ~. **в.** фиг. *оно што накриљује неки простор, што се надноси над њим покривајући га, прекривајући га (делимично или потпуно):* звездани ~, небески ~. **2.** *оно што, слично крову (1а), покрива, прекрива, затвара, штити и сл. нешто с горње стране.* **а.** *горња бродска палуба.* **б.** *покров кола, кочија, аутомобила и сл.* **в.** *свод, таваница у рударском окну.* • ~ **над главом** *в. кров (1б).*

кро̑ва̄р, -а и **кро̀ва̄р,** -а́ра м *занатлија који се бави израдом кровне конструкције, покривањем грађевина.*

крова̀рица ж зоол. *птица певачица* Cettia cetti (sericea): свилопера ~.

кро̑вина ж **1.** *слама, трска, трава и сл. материјал који се употребљава за покривање кровне конструкције колиба, стаја, кућа и др.* **2.** *горњи, површински слој нечега или изнад нечега.*

кровӣњара ж *колиба, стаја, кућа и сл. грађевина покривена кровином (1).*

кровӣњарица ж *дем. од кровињара (често у пејоративном, презривом значењу).*

кро̀вӣћ, -и́ћа и **кро̀вић,** -а м **1.** *дем. и хип. од кров (1).* **2. а.** *мали кров изнад таванског, одн. кровног прозора; нешто издигнути мали део крова изнад отвора (за дим и др.) на слемену, обично седластог облика.* **б.** *мали заштитни кров с двостраним нагибом на зиданим капијама, оградама, споменицима и сл.*

кро̑вӣште и **кро̀вӣште** с **1.** *кровна конструкција.* **2.** *покривено кровом или нечим сличним заклоњено, заштићено место, склониште; скровиште, заклон.*

кро̑внат и **кро̀внат,** -а, -о *покривен кровином (1):* ~ кућа.

кро̑внӣ, -ā, -ō *који се односи на кров:* ~ греда, ~ конструкција, ~ лепенка, ~ прозор.

кровопокри́ва̄ч, -а́ча м *в. кровар.*

кро̀вчић, -а и **кро̀вчӣћ,** -и́ћа м **1.** *дем. и хип. од кров;* уп. кровић (1).

кроз (испред *с, з, ш, ж:* кроза; испред енкл. облика личних зам.: кро̑за̄) *предлог који се употребљава с акузативним обли-*

ком именице или заменице кад се означава: **1.** *кретање некога или нечега од једног краја места, положаја и сл. ка другом, пролажење између честица неке материје, масе и сл.:* летети ~ ваздух, ронити ~ воду; проћи ~ честар; гутати ~ ждрело, ући ~ прозор; газити ~ блато, ићи ~ траву; гурати се ~ народ; пролазити, путовати ~ прерију, западне земље и сл., пролазити ~ Београд, тећи ~ долину. **2. а.** *ширење, растирање, разливање, разношење и сл. нечега неким ограниченим простором или унутрашњошћу нечега (нпр. телом или делом тела).* – И тиха среħа прострујa кроза ме. **б.** *оквир у којем се нешто испољава, остварује, реализује, манифестује.* – Ово је правило одржано кроза сав буквар. **3. а.** *бука, вика, шкрипа, пуцњава и сл. из које избија, из које се издваја неки други, посебан глас, звук и сл. или се нешто посебно чује.* – Кроз шкрипу сељачких кола чујемо како пљушти киша. **б.** *радња, збивање, појава с којом је временски повезано нешто друго, нека друга пратећа или напоредна радња, збивање, појава и сл.:* говорити ~ плач. **в.** *начин посматрања, доживљавања, поимања или оцењивања нечега.* – Градове и пределе гледам кроз свој доживљај. **4.** (обично у вези с гл. „проћи“, „пролазити“) **а.** *поступак, процес којем се, одн. процедура којој се нешто подвргава:* проћи ~ контролу, проћи ~ скупштинску процедуру. **б.** *ток, етапе, фазе збивања у којима неко учествује; околности, ситуације којима је неко изложен, одн. нешто изложено:* пролазити ~ разне мене; проћи ~ многе невоље, проћи ~ понижења. **5.** *облик, вид у којем се нешто врши, остварује; средство помоћу или посредством којег се нешто износи, остварује, постиже и сл.;* уп. преко и путем: овековечити ~ песму; откривати своја маштања ~ слику. **6.** (претежно нар.) *разлог, одн. узрок, узрочник нечега;* уп. зато, због, стога, услед. – Била је велика мученица, те нам је кроз то и некако ближа. **7. а.** *време по истеку којег нешто бива;* уп. за, након, после: доћи, оздравити, престати итд. ~ два дана. **б.** *време за које се нешто догађа, у које, током којег нешто бива;* уп. за (с ген.), у: ~ ово време. **в.** мат. *однос бројиоца и имениоца, дељење:* х ~ у.

крȏј, крȍја м (инстр. крȍјем; мн. крȍјеви) **1. а.** *облик, форма, фазон одеће, одн. одевног предмета; облик, форма, изглед нечега другог:* хаљина лепога кроја, старински ~; облик и ~ гусала. **б.** *схема, цртеж, модел по којем се нешто кроји:* кројеви из „Базара“. **в.** *шаблон, калуп; правило, манир:* по немачком крају (поређати речи); по старом драмском крају (говорити). **2. а.** *склоп, састав:* ~ реченице, ~ приче. **б.** *конституција, стас.* – Био је мек, женскога кроја. **3.** *в. ков (ва):* човек старога кроја.

крȍјач, -а́ча м (инстр. -а́чем) *занатлија који се бави кројењем и шивењем одеће, онај који кроји, шије, израђује одела, одећу.*

крȍјачица ж *женска особа кројач.*

крȍјачкӣ, -ā, -ō *који се односи на кројаче и њихову делатност:* ~ занат, ~ мајстор, ~ радња.

крȍјачница ж *просторија у којој се кроји и шије, у којој се ради кројачки посао, кројачка радња, кројачка радионица.*

крȍјити, -и́м (крои́мо и крȍјимо; имп. крȏј; трп. крȍјен) несвр. [гл. им. крȍјење с] **1. а.** *сећи, резати (обично маказама или нарочитим машинама) тканину, кожу и сл. материјал на комаде, делове одређеног облика и величине од којих се шије одело или одевни предмет.* **б.** *сећи, резати лим, папир и други материјал на одређене комаде од којих се потом нешто саставља (нпр. макета брода и др.).* **в.** *резати и шити, израђивати као кројач (одећу, одевни предмет) од неке тканине, коже и сл.* **г.** *шити (код некога).* **д.** *секући, разрезујући кожу и сл. материјал правити (траку, опуту и сл.).* **ђ.** *сећи, резати уопште (нпр. хлеб, воће, земљу и др.).* **2.** фиг. **а.** *смишљати, припремати, снивати:* ~ планове, ~ подвалу. **б.** *одређивати како ће, одн. какво ће нешто бити, одлучивати о нечему:* ~ нечију срећу, ~ некоме судбину. **в.** *састављати, сачињавати; правити, стварати, градити:* ~ говор, ~ пресуду, ~ тестамент; ~ име.

крȏјнӣ, -ā, -ō *који се односи на крој, који је у вези с кројењем:* ~ арак, ~ лист.

крȏк и **крȍк,** крȍка м *в. корак.*

крȍкēт, -е́та м фр. **1.** спорт. *врста екипне игре дрвеним куглама.* **2.** кув. (обично у мн.) *ваљушка, кнедла од меса или кромпира.*

крȍкӣ, -ӣја м фр. **1. а.** *цртеж са ликом, пејзажем, призором и др. приказаним у овлашним, најважнијим цртама, потезима, контурама.* **б.** *кратак, сажет књижевни састав у којем се личности, догађаји итд. описују овлаш, у главним цртама, састав у којем се износи само оно што је, по пишчевом схватању, најважније и најкарактеристичније.* **2.** *план неког терена или околине који није израђен детаљно, који садржи само оно што је најважније, скица.*

крокӣрати, крȍкӣрām свр. и несвр. *в. скицирати.*

крокȍдил, -а и **крокȍдӣл,** -и́ла м зоол. *у мн.: ред великих гмизаваца тропских и суптропских вода* Crocodilia, *гуштерастог тела прекривеног рожнатим штитовима, дугог мишићавог репа и кратких ногу са јаким стопалима, у који спадају алигатор* (Aligator mississippiensis), *гавијал* (Gavialis gangeticus), *обични кајман* (Caiman sclerops), *нилски* ~ (Crocodilus niloticus) *и др. (у јд.: гмизавац из тога реда).*

крокȍдилскӣ и **крокȍдӣлскӣ,** -ā, -ō **1.** *који се односи на крокодиле (који припада крокодилу, који потиче од крокодила, који је као код крокодила и сл.):* ~ кожа, крокодилске очи. **2.** (у изразима: ~ **смех, крокодилске сузе**) фиг. *неискрен, лажан.*

крокоди́лчић м *дем. и хип. од крокодил; крокодилово младунче.*

кромањо́нац, -нца м фр. *прачовек из доба касног палеолита.*

кромањо́нскӣ, -ā, -ō *који се односи на кромањонца, кромањонце:* ~ раса, ~ човек.

крȍмпӣр, -и́ра м (инстр. -и́ром) бот. и агр. *једногодишња културна зељаста биљка* Solanum tuberosum *из ф.* Solanaceae, *која се гаји ради јестивих делова подземног стабла, тј. гомоља, кртола; кртола или кртоле те биљке које се употребљавају за исхрану.* • **утрпати (увалити) некоме врућ (врео) кромпир у руке** *дати некоме другом да решава неки неугодан проблем, да се носи с неком неугодном, непријатном обавезом и сл.*

крȍмпираст, -а, -о *који има облик кромпира, који изгледа као кромпирова кртола, који подсећа на кромпир:* ~ нос.

кромпӣрача ж **1. а.** кув. *пита са надевом од кромпира.* **б.** *раки ја од кромпира.* **2.** бот. *отровна гљива, печурка* Scleroderma vulgare *из ф.* Sclerodermataceae.

крȍмпӣр-бȃл м *бал, забава за обичан свет, за пук.*

кромпӣрина ж *ауг. и пеј. од кромпир.*

кромпӣрӣћ, -и́ћа и **кромпӣрић,** -а м *дем. и хип. од кромпир.*

кромпӣрӣште с *земљиште на којем је био посејан кромпир, земљиште на којем је засејан кромпир или земљиште намењено гајењу кромпира.*

кромпи́ров, -а, -о **1.** *који се односи на кромпир (који припада кромпиру, који је од кромпира и сл.):* ~ кртола, ~ лист, ~ цибра. **2.** *стални атрибут у разним зоолошким и ботаничким именима штеточина и паразита:* ~ буба (Doryphora decemlineata), ~ буђа (Fusisporium solani), ~ жутица (Verticillium alboatrum), ~ златица (Leptinotarsa decemlineata), *инсект тврдокрилац који се храни лишћем кромпира)* и др.

крȍмпӣрскӣ, -ā, -ō *који се односи на кромпир:* ~ подручје, ~ трап, ~ цибра.

кромпӣруша ж кув. *слана пита са недовом од кромпира;* уп. кромпирача.

кромпӣрчић м *дем. и хип. од кромпир;* уп. кромпирић.

крȍмпӣр-шӗћер м *сирова техничка гликоза, скробни шећер.*

крȍника ж *в. хроника.*

крȍпило с **1.** црквено *специјалан суд који свештеник употребљава за прскање, кропљење освештаном водом; струк босиока или сноп гранчица који се умаче у кропионицу и којим се онда кропи.* **2.** бот. *биљка из рода* Oenanthe (O. aquatica, O. fistulosa) *из пор.* Umbelliferae, *која расте на влажном, подбарном земљишту.*

кропио́ница и **крȍпионица** ж црквено *посуда (обично од камена или метала) у којој стоји освештана вода и у коју се умаче кропило.*

кро̀пити, -ӣм (трп. кро̀пљен) несвр. [гл. им. кро̀пљѐње с] **а.** *поливати водом, вином или неком другом течношћу тако да се расипа у капи, прскати, шкропити.* **б.** фиг. *натапати, квасити (крвљу, сузама, сном).* ■ **~ се** *повр. према кропити (а).*

кро̀с м енгл. спорт. **1. а.** *атлетска дисциплина, масовно такмичење у трчању природним стазама и теренима.* **б.** (обично у синтагмама: скијашки ~, ~ у скијању) *масовна скијашка трка кроз природу.* **2.** *врста ударца у боксу који се изводи у одбрани.*

кро̀с-ко̀нтри, -ија м енгл. спорт. **1.** *в. крос (1).* **2.** *назив за ловачко јахање и трку с препонама у коњским тркама.*

кро̀так, -тка, -о (комп. кро̀ткијӣ) **1. а.** *благ, миран, питом; смеран; повучен, бојажљив, стидљив (о човеку); који одражава такве особине (о очима, лицу, изразу лица и сл.).* **б.** *који стрпљиво, без отпора прихвата оно што се од њега тражи, покоран, послушан (о човеку или животињи).* **2.** *благ, тих, угодан, пријатан (о природи и природним појавама).*

кро̀тилац, -иоца м *в. укротитељ;* уп. кротитељ.

кро̀тилачкӣ, -а̄, -о̄ *в. укро̀титељскӣ:* ~ узвик.

кро̀тилачки прил. *в. укро̀титељски.*

кро̀титель м *в. укроти̏тељ;* уп. кротилац.

кротитѐљица, кро̀тите̄лка ж *в. укроти̏тељица.*

кро̀тительскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на кротитеље и крођење.*

кро̀тительски прил. *в. укро̀титељски.*

кро̀тити, -ӣм несвр. [гл. им. кро̀ћѐње с] **а.** *савлађујући отпор животиња (обично дивљих) чинити да се понашају на жељени начин, обучавати и приморавати животиње на покорност човеку.* **б.** *приморавати људе на покорност, послушност, потчињавати их нечијој власти.* **в.** *обуздавати, сузбијати, потискивати, смиривати (бес, инстинкте, нагоне, осећања и сл.).* **г.** *употпуне чинити да се нешто влада, да тече, расте, да се догађа и сл. по људској вољи, контролисано:* ~ реку. ■ **~ се** *смиривати се, стишавати се; обуздавати се, суздржавати се.*

кро̀тко прил. *на кротак начин: благо, добродушно, безазлено, мирно; смерно; бојажљиво:* ~ погледати; ~ оборити очи; ~ прозборити.

кро̀ткӧст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина оног који је кротак.*

кро̀тӧн, -о́на м бот. *жбунаста биљка* Croton tiglium *из ф.* Euphorbiaceae, *из чијег се семена добија средство за прочишћавање пробавних органа (домаћих) животиња, прочист.*

кротоно́в, -а, -о *који је од кротона:* ~ уље.

кро̀тӧст, -ости ж *в. кроткост.*

кро̀фна ж (ген. мн. -нӣ) нем. кув. *врста округластог колачића од киселог теста који се пржи на врелом уљу или масти.*

кро̀фница ж *дем. и хип. од крофна.*

кро̀чити, кро̀чӣм **1.** свр. *начинити корак, корачнути; ступити.* **2.** несвр. *кретати се (ногама), корачати, ићи, ходати.*

кро̀шӗ, -ѐа фр. спорт. *ударац у боксу задат (у главу или браду) са стране предњим делом песнице:* десни ~, леви ~.

кро̀шња ж (ген. мн. кро̀шања̄ и кро̀шњӣ) **1.** *горњи, разгранати део дрвета;* уп. круна (4). **2.** *разгранати парошци на врху јеленских рогова, круна.* **3. а.** *велика котарица (од прућа и сличног материјала), кош; корпа, котарица употпуне.* **б.** *кош за хватање риба или ракова, врша.*

кро̀шњав, -а, -о **1.** *в. крошњаст.* **2.** *који има велики трбух, трбушаст.*

кро̀шњаст, -а, -о *који има велику, бујну, развијену крошњу:* ~ храст.

кро̀шњат и **кро̀шњат,** -а, -о *в. крошњаст.*

кро̀шњица ж *дем. и хип. од крошња.*

кро̀што прил. (у конструкцији са „зашто“) *у појачаном значењу: због чега, зашто, зашто баш.*

кр̀па ж **1. а.** *комад тканине (најчешће похабане и делимично поцепане).* **б.** *комад тканине или сличног материјала који се употребљава за прање, чишћење, пеглање и сл.:* ~ за под, ~ за прашину, ~ за судове. **2. а.** (обично мн.) *одело, одећа (најчешће презриво).* **б.** мн. *прње, рите, дроњци.* **3.** фиг. **а.** *безвредна, безначајна особа; слабић, млакоња, шоња.* **б.** *оно што је без вредности, без значаја, важности.* **4.** фиг. **а.** *део, комад нечега што подсећа на крпу (1а), нпр. трака, прамен, мрља, пега и др.* **б.** *крупна пахуљица снега.* **5.** *речни сплав малих димензија.* • **бити блед, побледети, убледети** и сл. **као ~** *бити веома блед, јако побледети, убледети и сл.* **ударен (по глави) мокром крпом** *блесав, ћакнут, сулуд.*

кр̀па м (уп. крпо) **1.** (уп. крпач) **а.** *обућар који крпи, поправља обућу.* **б.** *слаб, лош, никакав мајстор (обично обућар, кројач и сл.).* **2.** фиг. пеј. *в. крпар (2).*

кр̀пӑр, -а и **кр̀пар,** -а́ра м **1.** *онај који скупља и продаје старе крпе, старе ствари, старудију.* **2.** фиг. пеј. *онај који ради нешто лоше, како било, слаб, лош, никакав стваралац.*

кр̀пара ж *подна или креветска простирка изатканa од крпа.*

кр̀пара̄ија ж *в. крпеж.*

кр̀пари̏ти, кр̀пӑрӣм несвр. [гл. им. кр̀пари̏ћѐње с] **1.** *поправљати с времена на време нешто мењајући дотрајале делове другим тако да потраје неко време, да послужи привремено.* **2.** *састављати, сачињавати и сл. нешто вршећи измене, допуне или преправке, обично недовољне или погрешне, лоше; употпуне радити нешто лоше, слабо, невешто, без довољно умећа, знања или залагања.* **3.** фиг. *мучити се, кубурити, натезати.*

кр̀паст, -а, -о **1.** *који по нечему подсећа на крпу.* **2.** бот. *изделељен, режњаст, режњевит (о листу).*

кр̀пати, -а̄м несвр. **1.** *в. крпити (1).* **2.** *в. крпарити (3).* ■ **~ се** *исцрпљивати се.*

кр̀паћӣ, -а̄, -е̄ *који служи за крпљење:* ~ игла.

кр̀пач, -а́ча м **а.** *онај који крпи, поправља одећу, обућу и сл., крпа.* **б.** *лош, слаб, никакав мајстор, лош занатлија, крпа.*

крпа́чити, кр̀па́чӣм несвр. *в. крпарити (2 и 3).*

крпа̀чица ж *женска особа крпач (а).*

кр̀па̄чкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на крпаче:* ~ посао.

кр̀пеж м (инстр. -ом) **1.** *крпљење.* – Крпеж је сиротињска мајка. **2.** *оно што је крпљено; дроњци, трагље, прње.* **3.** фиг. *оно што је урађено, састављено и сл. лоше, невешто, нескладно, како било, оно што је склепано, скрпљено.*

кр̀пељ, -а и -ѐља м **1.** зоол. **а.** *зглавкар из разреда паукова који паразитски живи на кожи животиње (и човека) тако што се увуче у кожу и сише крв (најпознатија врста* Ixodes ricinus, *тј. обични, псећи ~).* **б.** *у мн.: одељак реда пређева који обухвата породице* Ixodidae *и* Argasidae. **2.** фиг. **а.** *особа која живи на рачун другога, као паразит.* **б.** *израбљивач, крвопија.* **в.** *онај кога је тешко ослободити, који стално некога прати и досађује му, досадна, несносна особа.*

кр̀пељица ж бот. *једногодишња или двогодишња биљка* Torilis *из ф.* Umbelliferae: велика ~ T. anthriscus, мала ~ T. nodosa.

кр̀пељскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на крпеља или крпеље.*

крпѐња̄ча ж *дечја лопта начињена од крпа.*

крпѐтина ж *ауим. и пеј. од кр̀па.*

кр̀пити, -ӣм (трп. кр̀пљен) несвр. [гл. им. кр̀пљѐње с] **1. а.** *доводити поцепану, подерану одећу у стање погодно за ношење ушивајући је или пришивајући на њу закрпе:* ~ кошуљу, ~ панталоне. **б.** *ушивати или пришивати закрпе на друге предмете од текстила, коже и сл.:* ~ постељину. **в.** *употпуне доводити у употребљиво стање или стање слично првобитном нешто што је оштећено, подерано, прошивљено и сл.:* ~ казан, ~ котао, ~ кров, ~ мрежу, ~ пут. **2.** *старати се, бринути се о неком ушивајући му поцепану, подерану одећу или пришивајући на њу закрпе.* **3.** фиг. *оштро нападати, критиковати, грдити (нпр. у рецензији);* уп. окрпити (2б). ■ **~ се 1.** *ушивањем или уметањем, стављањем, пришивањем закрпа доводити своју одећу у употребљиво стање.* **2.** *в. крпарити (3).*

кр̀пица ж *дем. од кр̀па.* • **приши(ва)ти крпице** *изнети, износити о некоме, нечему примедбе, нешто лоше, неповољно и сл.*

кр̏пичица ж *дем. од* кр̏пица.

кр̏пља ж (обично у мн.) *примитивна направа за ходање по дубљем снегу или, ређе, по мочварном тлу (дрвени обруч с пречагама или изукрштан ужетом, канапом и сл.).*

кр̏пљавина ж *крпљење, крпеж.*

кр̏пљица ж **1.** *дем. од* кр̏пља. **2.** *обруч, котур с пречагама на доњем делу скијашког штапа (који употребљавају аматери).*

кр̏по, -а и -ē м (уп. кр̏па) **1.** (уп. крпач) **а.** *обућар који крпи, поправља обућу.* **б.** *слаб, лош, никакав мајстор (обично обућар, кројач и сл.).* **2.** фиг. пеј. *в.* кр̏пар *(2).*

кр̏пуша ж зоол. **а.** *в.* кр̏пељ *(1).* **б.** *мали зглавкар који као паразит живи на овци* Melophagus ovinus: овчија ~.

кр̏пче, -ета с (супл. мн. кр̏пчићи) нар. *дем. од* кр̏па; уп. крпица.

кр̏сни[1], -ā, -ō **1.** *који се односи на крст;* уп. крст (1 и 6): ~ пресек, ~ једро. **2.** *који се односи на крштење, крштени:* ~ кумство, ~ лист. **3.** *који се односи на породични празник везан за одређеног светитеља:* ~ име, ~ слава.

кр̏сни[2], -ā, -ō *који се односи на крста (обично који се налази у пределу крста);* уп. крстани: ~ део, ~ кост, крсни нерви.

кр̏сник м *човек којем према народном веровању не могу да нашкоде зли духови и који чини добра дела људима, штити их од вукодлака и вештица, лечи од разних болести и др.*

кр̏сница ж **1.** *тканина у коју се умота или кошуљица у коју се обуче дете приликом крштења.* **2.** *у мн.: мале пречке, пречажице на врату жичаних музичких инструмената (гитаре, тамбуре и сл.) (у јд.: таква пречажица)* **3.** мн. *дршка, држак на мачу, сабљи и сл., балчак.*

кр̏ст, кр̀ста м (мн. кр̀стови) **1.** *предмет или фигура састављена од два крака, вертикалног, усправног (обично дужег) и хоризонталног, водоравног (обично краћег), који се секу под правим углом, најчешће при врху усправног краја или по средини;* уп. криж. **а.** *предмет који чини дужа усправна укрштена греда с краћом водоравном на којем је, по Библији, разапет Исус Христос; уопште такав предмет, одн. направа за извршење смртне казне распећем;* фиг. *невоља, мука, терет:* носити свој крст. **б.** *предмет у облику крста (1, 1а)* 1) *као симбол и културни предмет у хришћанској религији.* 2) *као знак положаја у црквеној хијерархији:* владичански ~, кардиналски ~, папски ~, патријаршки ~. 3) *као одликовање, орден:* Карађорђев ~. **в.** *хришћански молитвени знак у облику крста (1, 1а) који се изводи десном руком.* **г.** *писмени знак у облику крста (1, 1а) испред имена неке особе:* 1) *као знак да је умрла;* 2) *као знак да се закалуђерила.* **д.** *такав или сличан знак који неписмена особа ставља на неки документ уместо потписа.* **ђ.** *крстасти мотив, шара у везу, плетиву, тканини.* **2. а.** *хришћанска вера, хришћанство.* **б.** *у зб. значењу: хришћански свет, хришћани.* **3.** *в.* кр̏шће̏ње *(1).* **4.** *већа гомила унакрст наслагданих снопова жита;* уп. крстина (1). **5.** *предмет или део неког предмета, уређаја, направе и др. крстастог облика.* **а.** *потпорањ, сталак за божићну или новогодишњу јелку.* **б.** *укрштене нити на окулару оптичких инструмената, кончаница, укрсник.* **в.** *укрштене греде које служе као темељ при зидању бунара.* **6.** пом. *обла мотка, водоравно причвршћена на јарбол, за коју је везан горњи део крсног једра.* **7.** (Крст) астр. *скупина звезда у сазвежђу Лабуда размештена у облику крста (1, 1а).* • **бежати као ђаво од крста** *упорно, упадљиво, по сваку цену избегавати (некога, нешто).* **кр̏ста ми, овога ми крста** (крстећи се при том) *говори се при заклињању.* **~ кончића** *в. крст (5б).* **~ од три прста** *припадник православне вере, православац.* **кукасти ~** *крст са краковима исте дужине који имају продужетак под правим углом (амблем Националсоцијалистичке партије немачког Трећег рајха).* **не зна (нам, им** и сл.**) се часнога крста (часни крст)** 1) *велика је збрка, неред.* 2) *ништа се не разуме.* **распети (разапети), распињати (разапињати) на крст (некога)** 1) *зада(ва)ти некоме велике бриге, патње, (на)мучити некога.* 2) *врло негативно оценити, оцењивати некога, оштро (ис)критиковати.* **ставити (метнути, ударити** и сл.**) крст на некога, нешто (преко некога, нечега)** *не рачунати више с неким, с нечим.* **ухватити часнога крста (некоме, нечему)** *схватити, разумети (некога, нешто).* **Црвени ~** *међународна хуманитарна организација за пружање социјалне и здравствене помоћи жртвама рата, елементарних несрећа, сиромашнима, гладнима, болесним а и др.* **црвени ~** *крст црвене боје на белој подлози као амблем Црвеног крста или медицинске службе (нпр. хитне помоћи и сл.).* **(часни) ~ те (га** и сл.**) (не) убио** *говори се у клетви, заклињању.*

кр̀ста, кр̏ста̄ с мн. **1.** анат. *део тела где се кичма укршта с карличним костима,* regio sacralis. **2.** етн. *сеоска светковина, заветина с литијом (у којој се носе крстови, црквени барјаци и друга знамења) посвећена родности усева.*

кр̀станӣ, -ā, -ō *в. крсни*[2]*:* крстани пршљенови.

крста́ре̏ӣ, -ā, -ē у изр. **~ ракета** *далекометна војна ракета која се теледириговањем може довести до циља.*

крста́рити, кр̀ста̄рӣм несвр. [гл. им. крста́ре̏ње с] **1. а.** *кретати се (пловити, летети, ходати или уопште ићи) у разним правцима.* **б.** *крећући се у више праваца извијати, патролирати и сл. (о straжи, патроли, ратним бродовима и др.).* **2.** фиг. **а.** *кружити, колати (о сплеткама и сл.).* **б.** *гледати, мотрити на све стране (о очима).* **в.** (по глави) *искрсавати у свести, мотати се (о мислима).*

крста̀рица ж воj. пом. *релативно велики и брз ратни брод с јаким, претежно артиљеријским наоружањем и великим радијусом кретања.*

крста̀ричкӣ и **крста̀ричнӣ,** -ā, -ō *који се односи на крстарице:* ~ флотила.

кр̀стаст, -а, -о *који има облик крста (1), сличан крсту (1):* ~ облик, ~ шара.

кр̀стац, крста̀ца м *задњи део самара или седла;* уп. крстина (3).

кр̀стача ж **1.** *надгробни крст (обично дрвени или камени).* **2.** *в. крстина (1).* **3.** анат. **а.** *кост у доњем делу кичме, крсна кост,* os sacrum. **б.** *в. крста (1).*

кр̀стачнӣ, -ā, -ō *који се односи на крстачу (2б), на крста, крсни:* ~ кост.

кр̀ста̄ш, -а́ша м (инстр. -а́шēм) **1.** ист. *учесник у ратовима који су од XI до XIII века водили хришћани из западне Европе против блискоисточних муслимана, настојећи пре свега да ослободе света места из хришћанске традиције.* **2.** *застава, барјак са знаком крста.* – Крсташ му се по Косову вија. **3. а.** (често с атрибутима „бојни“, „оклопни“ или „ратни“) воj. пом. *добро наоружан велики оклопни ратни брод.* **б.** *велики моторни чамац (с кабинама) за дужа крстарења.* **в.** спорт. *спортски једрењак.* **4.** зоол. **а.** (обично уз им. „орао“ или „цар“) *врста орла с великом белом пегом на раменима* Aquila heliaca. **б.** (у изразу: **паук~**) *врста паука с белим пругама у облику крста на леђној страни затка* Araneos diadematus.

кр̀ста̀шина ж *ауг. од* кр̀сташ *(4а); крсташ (4а).*

кр̀ста̀шић м *дем. од* кр̀сташ *(4а); крсташ (4а).*

кр̀ста̀шица ж бот. *у мн.: фамилија великог броја биљака карактеристичних правилних цветова са четири крстаста крунична листића* Cruciferae *(у јд.: биљка из те фамилије).*

кр̀ста̄шкӣ, -ā, -ō *који се односи на крсташе (који припада крсташима, који сачињавају крсташи, у којем учествују крсташи и сл.);* уп. крсташ (1): ~ војска, ~ мач, ~ поход, ~ рат, ~ савез.

крстикумеде́те, -дѐтета јек. **крстикумедијѐте,** -дијѐтета с бот. *детелина са четири листа* Trifolium repens.

кр̀стила, кр̀стӣла̄ с мн. *унакрсно постављене по две мотке или шине на крајевима греде, обавијене бодљикавом жицом, које служе (обично у рату) као препрека, за затварање пролаза и сл.*

кр̀стимицē и **кр̀стимицē** прил. *унакрст, унакрсно.*

кр̀стина ж **1.** *гомила унакрсно сложених снопова пожњевеног жита (пшенице, јечма, ражи и сл.).* **2.** мн. анат. *в. крста (1).* **3.** *предмет, направа и сл. или део предмета, направе и сл. у облику крста.*

кр̀стинити, -ӣм несвр. *слагати снопове жита у крстине.*

кр̀стиница ж *дем. и хип. од* кр̀стина; уп. крстина (1).

крстио̀ница и **кр̀стионица** ж **1.** *црквени суд у којем се држи вода за крштење и др.* **2.** *посебна зграда, просторија или део цркве у којем се обавља крштење.*

кр̀ститељ м **1.** *онај који крштава, онај који обавља обред крштења.* **2.** (Крститељ) *употребљава се уз име или уместо имена св. Јована, хришћанског свеца, који је крстио Исуса Христа.*

кр̀стити, -и̏м (трп. кр̀штен) свр. и несвр. [гл. им. кр̀штѐње с; уп. и крштѐње] **1. а.** *(из)вршити црквени обред крштења; подврћи, подвргавати обреду крштења:* крстио га поп Никола; ~ дете. **б.** *да(ва)ти име детету на крштењу, бити кум, кумовати.* **в.** *наз(и)вати, звати одређеним именом, називом, именовати.* – Све ово крсте романтизмом. **2. а.** *крштењем превести, преводити у хришћанство, покрстити, покрштавати.* – Појави се Јован крстећи у пустињи. **б.** *црквеним обредом осветити, освештавати, благословити, благосиљати (нешто).* **3.** (само несвр.) *покретом десне руке правити знак крста на некоме, на нечему (у хришћанској молитви, благослову и сл.).* ■ **~ се 1.** (само несвр.) **а.** *покретом руке правити на себи знак крста (обично у хришћанској молитви и сл., али и у чуђењу, изненађењу и сл.).* **б.** *бити хришћанин, хришћанске вере.* – Један се клања, а други се крсти крстом. **2. а.** *подврћи се, подвргавати се црквеном обреду крштења.* – Крстио се у цркви Св. Марка. **б.** *примити, примати хришћанску веру, покрстити се, покрштавати се.* **3.** *звати се, наз(и)вати се, именовати се.* **4.** (само несвр.) *в. укрштати се.* • **беспослен, докон поп (и) јариће крсти** *каже се кад неко не ради нешто озбиљно, корисно, већ се бави нечим непотребним, некорисним.* ~ **вино (млеко, ракију** и сл.) *дод(ав)ати воду вину (млеку, ракији и сл.) ради повећања количине или смањења природне јачине, квалитета и др., разводнити, разводњавати.* ~ **се и левом и десном (руком)** (~ **се и рукама и ногама,** ~ **се чудом)** *бити запрепашћен, изненађен, много се чудити.* ~ **се са три прста** *бити припадник православне вере.* ~ **се са четири прста** *бити припадник католичке вере.*

кр̀стић, -и̏ћа и **кр̀стић,** -а м **1.** *дем. и хип. од крст.* **2.** (обично у мн.) *врста веза, крстасти мотив у везу.*

крстòбоља ж мед. нар. *бол у крстима (од ишијаса, лумбага и др.).*

Кр̀стовдан м *православни празник који се слави 18. јануара (дан испред Богојављења) и 27. септембра.*

кр̀стовдански, -а̄, -о̄ *који се односи на Крстовдан.*

кр̀стовни̏к м бот. *биљка* Nasturtium officinale *из ф. крсташица* (Cruciferae).

кр̀стокљу̏н м и **крстòкљуна** ж зоол. *врста птице певачице* Loxia curvirostra *из пор. зеба* (Fringillidae), *која има унакрсно савијен кљун.*

крстокљу̏нац, -нца м зоол. *в. крстокљун.*

крстòлом м *противник, непријатељ хришћанства.*

крстòносан, -сна, -о *који има, носи крст, као обележје припадности хришћанској вери (обично о крсташима).*

крстоно́сац (крстòносац), -сца м **1.** *онај који носи крст на литијама и при другим хришћанским обредима;* уп. крстоноша (1). **2.** *в. крсташ (1).*

крстòноша м (мн. ж) **1. а.** *онај који носи крст (на сприводу и др.).* **б.** *учесник на литији који носи крст (или икону, барјак и сл. знамења).* **2.** мн. **а.** *црквена свечаност (посвећена родности усева и др.) при којој се у поворци носе крстови и друга црквена знамења; време одржавања тих свечаности:* крстоноше су тековине хришћанства; о крстоношама. **б.** *свечана поворка, литија у којој се носе крстови, барјаци, иконе и друга црквена обележја.* **3.** *в. крсташ (1).*

крстòношки, -а̄, -о̄ *који се односи на крстоноше:* крстоношке песме.

кр̀стоплет и **кр̀стоплет** м **а.** *унакрсно везивање, унакрсно увијање:* везати крстоплетом. **б.** *тако повезан, увијен омот, свежањ (нпр. новина, часописа и сл.).*

крстопòклони, -а̄, -о̄ у изр. ~ **недеља** *трећа недеља великог, ускршњег поста.*

крсту̏шац, -шца м бот. *у мн.: биљке* Polygala (P. amara, P. senega *и др.*) *из ф.* Polygalaceae *(у јд.: биљка из те фамилије).*

кр̀т[1], кр̀та и кр̀та м зоол. *в. кртица (1).*

кр̀т[2], -а, -о **1.** *који се лако ломи, крши, мрви, ситни и сл., крхак, нееластичан, ломљив:* ~ стабљика. **2.** фиг. **а.** *физички слаб, нежан, крхак; који је здравствено неотпоран, који је осетљивог здравља:* ~ човек; ~ на зими. **б.** песн. *краткотрајан, пролазан, непостојан (о животу).* **в.** *нестабилан, непостојан, несигуран:* човек крте нарави, крто стање. **г.** *исперекидан, искидан, храпав, промукао и сл. (о стеху, гласу, звуку и сл.).* **3.** *који је без масноће, костију и жила (о месу);* уп. кртина (1). **4.** фиг. *витак:* ~ стас, ~ тело. **5.** фиг. *сув, хладан:* ~ у говору. **6.** *стар, одлежао (о ракији).*

кртѝна ж **1.** *месо без масноће, костију и жила, крто месо.* **2.** *меснати део воћног плода.*

кр̀тица ж зоол. **1.** *врста малог сисара* Talpa europaea, *ваљкастог тела прекривеном црном длаком, који има предње ноге и рило прилагођено за копање под земљом, иде и живи.* **2.** фиг. *врло вредна, марљива особа.*

кр̀тичји (кр̀тичијӣ), -а̄, -е̄ *који се односи на кртицу (1) (који припада кртици, који је од кртице, који је као код кртице и сл.);* кртичин: ~ рупа, ~ поглед.

кр̀тичњак м **а.** *гомилица земље коју кртица ријући избаци на површину.* **б.** *кртичје легло испод земље.*

кр̀то прил. **1.** *одајући звук као при ломљењу нечег кртог, ресko, оштро.* – Смрзнут снег је крто шкрипао. **2.** *пригушено, (с)уздржано:* ~ се насмејати. **3.** *без топлине и срдачности, суво, хладно:* ~ одговарати.

кр̀тог м **1.** *слама у свињцу прострвена свињама за лежиште.* **2. а.** *смеће, ђубре; отпаци.* **б.** *буњиште, ђубриште.* **в.** *гомила, хрпа неуредно набацаних, разбацаних ствари, неред, крш.* **3. а.** *место у реци, језеру и сл. где рибе проводе зиму (муљ, ило, место испод камења, обореног дрвета и сл.); скривено место у води где се рибе скривају.* **б.** *већи број риба на једном месту, гомила риба.*

кр̀тола ж бот. **1.** *подземни, задебљали део неких биљака (нпр. кромпира) у којем су нагомилане хранљиве материје, гомољ.* **2.** (и агр.) *в. кромпир.*

кр̀толаст, -а, -о *који има облик кртоле, гомоља (неправилно лоптаст, ваљкаст, јајаст и сл.); који има плод у виду кртоле, гомољаст:* ~ плод; ~ поврће.

кр̀толица ж *дем. и хип. од кртола.*

кр̀тост, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина, својство онога што је крто:* ~ костију.

кру̏г м (лок. кругу̀; мн. кр̀угови) **1.** мат. *део равни обухваћен, ограничен кружницом; кружница:* обим (опсег) круга, површина круга, (полу)пречник круга; (на)цртати круг. **2. а.** *замишљена, нацртана, изведена неким кретањем и сл. линија или нацртана, обојена, узорана и сл. површина слична кругу (1):* правити кругове у лету (ходу), преорати читав круг. **б.** *облик сличан кругу (1):* ~ великог сунца. **в.** *појава (физичка, биолошка и сл.) која се испољава, остварује, манифестује у облику круга (1):* ~ око месеца, ~ око сунца, ~ око очију. **3. а.** *простор, површина (тла, земљишта, года и сл.) кружног или приближно кружног облика (издвојена, оивичена, посебно уређена и сл., нпр. за гумно, плес и др.).* **б.** *издвојен (обично ограђен) простор око неке установе, фабрике и сл.:* болнички ~, у кругу касарне, фабрички ~. **в.** *уопште одређен, ограничен простор унутар којег се нешто збива, остварује, испољава и сл.:* ~ тишине. **4. а.** *простор који је у домету, досегу нечега (нпр. ватрене оруђа); делокруг, домен, оквири надлежности (нпр. нечије власти); тематски оквири.* **б.** *опсег, границе, оквири деловања, послова, знања, идеја, потреба и сл.* **5. а.** *временски ограничени, затворени ток нечега, некој збивања и сл.* – Идући кругом људског живота, опет је дошао до слабости детињства. **б.** *повезани низ збивања, сплет:* из богатог круга доживљаја. **6. а.** *група људи кружно, прстенасто распоређена или скупљена, окупљена око некога, одн. нечега:* ~ војника, скупити се у круг, ~ око говорника. **б.** *међусобно повезана група људи која чини неку заједницу:* у породичном кругу. **в.** *група (обично већа) људи међусобно повезана професионално, идејно, идеолошки, сталешки и сл.; уопште део друштва или неке заједнице које обједињује нешто заједничко (нпр. друштвени статус, положај, место у друштву итд.).* **7. а.** *предмет (или део предмета, направе, уређаја и сл.) у облику кружне плоче:* дрвени ~, ~ истопљеног воска, ~ за покривање неке посуде, ~ којим се притискује млади сир, ~ на којем се меси хлеб итд. **б.** *предмет (или део предмета, направе, уређаја и*

сл.) ӣрстенастоī облика: гвоздени круг. **в.** мн. *врста ӣимнастичке сӣраве коју чине два метална котура (за које се хвата ӣимнастичар) обешена о дуже конопце вертикално ӣовезане са ӣречаīом, карике.* **8. а.** спорт. *фаза, стеӣен у неком такмичењу;* уп. коло (4г): ӣроћи ӣрви круг, сусрести се у другом кругу. **б.** *в. циклус (2);* уп. коло (4в). **9.** спорт. *ӣоен у стрељаштву, као мера тачности ӣоīотка у мету исцртану концентричним круīовима:* победити са 987 кругова. • **ексцентрични кругови** мат. *круīови којима се не ӣоклаӣа центар, средиште (обично о круīовима уӣисаним један у други).* **Животињски ~** астр. *в. Зодијак.* **зачарани ~** 1) *ӣростор чије се граница због деловања чаролија не могу ӣрећи.* 2) *животни услови, сплеӣ околности и сл. којих човек не може да се ослободи, из којих нема излаза, за које нема решења.* **земни (земаљски, Земљин) ~** *Земљина куӣла, Земља.* **јужни ӣовратни ~ (~ Јарца, ~ Козорога)** геогр. *јужни ӣовраīник.* **квадратура круīа** 1) *геометријски ӣроблем (ӣрактично нерешив) конструисања лењиром и шестаром квадрата једнакоī ӣо ӣовршини задатом круīу.* 2) *нешто што се не може решити, чему је узалудно тражити решење.* **концентрични кругови** мат. *круīови различитих ӣолуӣречника који се налазе у истој равни и имају заједнички центар, средиште.* **~ Месеца** астр. *време од 18,6 īодина, ӣосле којеī се Месечеве мене ӣонављају истим редом.* **~ Сунца** астр. *ӣериод од 25800 īодина, за који небеска оса услед ӣрецесије еквиноција начини цео круī, Платонова īодина;* уп. прецесија. **~ ширине** астр. *круī који ӣролази кроз ӣосмаīрано небеско тело и оба ӣола еклиӣтике (у еклиӣтичном систему небеских координаīа).* **ӣовратни ~** геогр. *в. ӣовраīник (3).* **ӣоларни ~** геогр. *уӣоредник који ӣредставља границу зоне ӣоларноī дана и ноћи, одн. ӣоларноī ӣојаса (око 66° 33' северне или јужне геоīрафске ширине), стожерник.* **северни ӣовратни ~ (~ Рака)** геогр. *северни ӣовраīник.* **часовни (деклинациони) ~** астр. *ӣолукруī од једноī до другоī небескоī ӣола који ӣролази кроз ӣосмаīрано небеско тело секући окомиӣто екваīор (у екваīоријалном систему небеских координаīа).* • **вртети се у (зачараном) кругу, (о)кретати се у кругу** *бавећи се нечим, радећи нешто и сл. осīајаīи на истом, осīајаīи без резулīаīа, не ӣостизаīи ниīа.* **налево круг** воj. *заӣовест да се војник или војнички строј окрене суӣроīно дошадашњем ставу или ӣравцу, за 180°.*

крӯгом прил. **1.** *около, уоколо.* – Трава се не зелени кругом. **2.** (у прил. служби) *око, около:* ~ Црне Горе.

крӯжан, -жна, -о **1.** (само одр.: крӯжнӣ, -ā, -ō) *који се односи на круī (1):* ~ исечак, ~ лук, ~ конус, ~ ӣовршина, ~ тетива и сл. **2. а.** *који има облик круīа (1 и 2), који је ӣо облику сличан круīу (ӣрстену, диску и сл.), окруīао:* ~ линија, ~ основа, кружни тор. **б.** *обао, заобљен:* ~ летвица. **3. а.** *који се креће, ӣружа, изводи и сл. оӣисујући круī или сличну линију (овалну, сӣиралну и сл.), који се креће уоколо; који се у кретању, ӣростирању, ӣружању и сл. ӣоново враћа на ӣолазни ӣоложај или на исīу заīворену ӣуīању:* ~ кретња, ~ путања, кружне степенице; кружни ток. **б.** *који ӣолукружно или лучно ӣролази мимо нечеīа, одн. некоīа, заобилазан, обилазан.* – Једна колона кружним покретом обиђе Французе.

крӯжēћӣ, -ā, -ē **а.** *који се креће укруī:* ~ материја. **б.** *који је у оӣтицају:* ~ капитал.

крӯжити, крӯжӣм несвр. [гл. им. крӯжēње с] **1. а.** *летети ӣо кружној и сл. (нӣр. овалноj) линији, оӣисујући круīове, задржаваīи се у неком ӣростору летећи укруī; уоӣште кретаīи се ӣо кружној и сл. линији, ӣуīању:* круже авиони. Земља кружи око Сунца. **б.** *ӣружаīи се, ӣростираīи се у кружној линији.* – Ходник је кружио све наоколо. **в.** *кретаīи се око некоīа или нечеīа, обилазиīи; кретаīи се унуīар некоī оīраниченоī ӣростора у разним ӣравцима, ӣролазећи мимо, између, око итд. нечеīа или некоīа, мењајући ӣравац:* ~ око брда, пас кружи око стада; конобар кружи око столова. **г.** *ӣосећиваīи разна места, краје, народе и сл., обилазиīи; иħи од једноī до другоī, ӣрелазиīи од једноī другоме, из руке у руку.* – Међу свим словенским народима кружили су агитатори пољског словенофилства. Циркулар је кружио међу члановима факултета. **д.** *ширити се унаоколо, ӣреносиīи се од једноī до другоī, колаīи.* – Градом круже гласине. **ђ.** *теħи, сīрујаīи задржавајући се у телу, орīанизму, биолошком систему и сл. или у неком другом систему, механизму, аӣарату и сл., циркулисаīи:* крв кружи телом, хранљиве маīерије круже кроз бильку. **е.** *неӣрестано се обнављаīи, враћаīи у исīо сīање, ӣонављаīи исīи круī или низ ӣромена.* – Вода неӣрестано кружи у ӣрироди. **2.** *вршӣти кружну или лучну крећњу, оӣисиваīи круī, лук или сл. нечим:* ~ руком по тами. **3. а.** (о очима, ӣогледу) *ӣрелазиīи унаоколо с ӣредмеīа на ӣредмеī, с лица на лице и др., уӣрављаīи се час овамо, час онамо.* **б.** (очима, ӣогледом) *īледајући ӣрелазиīи с лица на лице, с ӣредмеīа на ӣредмеī, ӣосмаīраīи сад једно сад друīо, īледаīи унаоколо.* **4.** (ретко у разг. језику) *окруживаīи; уокриваīи, оивичаваīи.* – Шума је кружила голет.

крӯжӣћ, -и́ћа и **крӯжић,** -а м *дем. од круī.*

крӯжница ж **а.** мат. *заīворена крива линија у равни чије су све тачке ӣодједнако удаљене од средишīа, кружна линија;* уп. круī (1). **б.** *в. круī (2).*

крӯжно прил. **1.** *у облику круīа, одн. кружнице:* ~ изрезати (исећи). **2.** *унаоколо, укруī:* ~ се простирати.

кружнотрѐпљāш, -а́ша м зоол. *у мн.: ред слатководних и морских ӣраживоīиња* Peritricha, *из разреда трепљаша (у јд.: ӣраживоīиња из тоīа реда).*

крӯжок м рус. **1.** *мања, обично орīанизована īрӯӣа људи која се окуӣља ради неког заједничкоī ӣосла, делаīности и сл.:* марксистички ~, школски ~. **2.** *мања īрӯӣа људи која се издвоји из неке веће īрӯӣе (нӣр. на неком скуӣу, седељкама и сл.); мање друштво уоӣште.*

крӯмпӣр(-) *в. кромӣир(-).*

крӯна ж лат. **1. а.** *симбол владарскоī достојанства и власти, обично у облику злаīне, драīим камењем украшене нарочиīе каīе или венца, који монарх у одређеним, званичним ӣриликама носи на īлави.* **б.** фиг. (обично са одредбама: светла, сјајна и сл.) *владар (краљ, цар и сл.), монарх.* **в.** фиг. *власī крунисаноī владара:* наследник круне. **г.** *слика или лик круне на īрбу, ордену и сл. као знак ӣлемићкоī достојанства.* **2. а.** *металнӣ ӣрстен сличан круни (1а), одн. венцу који се сīавља младенцима на īлаву ӣриликом венчања у цркви.* **б.** *венац исӣлеīен од цвећа (као симбол девојачке невиности); венац од трња (као симбол мученишīва Исуса Христа).* **в.** *коса оӣлеīена и обавијена око īлаве.* **3.** фиг. *врхунско, изванредно достиīнуће; највиши стеӣен, врхунац, кулминација.* **4.** *разīранаīи део дрвеīа изнад дебла, крошња.* **5. а.** *део зуба изван десни, видљиви део зуба.* **б.** *навлака која служи као заштиīа зуба од кварења или као ӣодлоīа за мању ӣротезу, мосī.* **6.** *део животињске ноīе īде се рожната ӣовршина копиīа или ӣајка сӣаја с кожом.* **7.** *в. ħуба.* **8. а.** *īорња ӣовршина обрађеноī драīоī камена на накиīу изван, одн. изнад металноī оквира (окова), видљиви део обрађеноī драīоī камена.* **б.** *украсни део на ӣрстену, обично с уīравираним шарама или инициjалима нечијеī имена.* **9.** техн. **а.** *део уређаја којим се буши земља ӣри траженју нафīе, īаса, воде и сл.* **б.** (с атрибуīом „дијамантска“) *део свρдла, бушилице и сл. с дијамантским оjачањем на врху који служи за бушење ӣосебно īврдих, чврсīих маīеријала (нӣр. īранишних стена).* **в.** *новчана јединица у неким европским држава̄ма (у Данској, Норвешкој, Чешкој, на Исланду).* • **неће му (јој) ӣасти ~ с главе** *неће изīубиīи ниīа од своī уīледа, достојансīва, значаја.* **ӣа да ти (му, јој** и сл.**) је ~ на глави** *макар био (била и сл.) најважнији (најважнија), најмоћнији (најмоћнија), најуīледнији (најуīледнија) на свеīу.*

крӯнаст, -а, -о **1.** *сличан круни, који је ӣоӣуī круне (1а), одн. који има на себи нешто ӣоӣуī круне (1а):* крунасте куле, ~ утврђење. **2.** *који има велику, развијену круну, крошњу, крошњасī:* крунасти платан. **3.** *в. ħубасī.*

крӯнац, -нца м бот. и агр. *врста īрашка.*

крӯнāш, -а́ша м **а.** *īолуб са ħубом на īлави.* **б.** *ӣетао са ħубом на īлави.*

крунà̄шица ж **а.** *īолубица са ħубом на īлави.* **б.** *кокош са ħубом на īлави.*

крӯнидба ж *свечано ӣроīлашење, усīоличење некоīа за владара (сīављањем круне на īлаву), крунисање.*

крӯнидбен, -а, -о (обично одр.) *који се односи на крунидбу, крунисање:* ~ свечаност.

крунисáвати (се), -ѝсāвām (се) *несвр. ӣрема свр. виду īл. крунисаīи (се).*

крӯнисати, -ишēм (крӯнити, -ӣм) свр. и несвр. **1. а.** *ӣроīласиīи, ӣроīлашаваīи некоīа за краља или цара свечаним обредом*

стављања круне на њеīову īлава као знак владарскоī достојанства и моћи, устоличити, устоличавати. – Стефана је крунисао за цара патријарх Јоаникије. **б.** *ставити, стављати некоме венац на īлаву као знак славе, признања, наīраде и др. за учињена дела.* **в.** фиг. *наīрадити, наīрађивати (за нешто).* **г.** фиг. *уоквири(ва)ти, овенча(ва)ти.* – Коса јој је крунисала лице. **д.** фиг. *украсити, украшавати, улепша(ва)ти.* – Жели да своју уметност крунише њеном лепотом. **ђ.** фиг. *(на)чинити (собом или нечим) врх (чеīа), завршити, завршавати врх нечеīа.* – Црква у Жичи крунисана је великим кубетом. **2.** фиг. **а.** *завршити, завршавати (нешто) врло успешно, изванредно; достићи, достизати (нешто) у највишем степену, у највећој мери:* ~ (своју) каријеру. – Дивљи смех дружине круниса ову дрскост. **б.** (са допуном: „победом“, „успехом“) *завршити, завршавати се врло успешно, победоносно.* ■ **~ се 1.** *би(ва)ти проīлашен за краља, одн. цара, устоличити се, устоличавати се.* **2.** фиг. **а.** *завршити се, завршавати се, окончати се, окончавати се врло успешно, изванредно, победоносно, врло повољно.* **б.** *прославити се, прослављавати се нечим.*

кру́нити, кр҃у́нӣм (трп. кр҃у́њен) несвр. [гл. им. кру́ње̄ње с] **1.** *одвајати зрна са кукурузноī клипа (руком, круњачом и сл.).* **2. а.** *дробити, мрвити, ситнити (нпр. сир, īрудву земље и сл.).* **б.** *прстима и длаком стискати (нпр. браду); прстима пребирати (крупицу).* **в.** фиг. *чинити мањим, слабим, изнемоīлим, немоћним и сл.* – Остарелост суши, круни, ломи глас певања. **3. а.** *чинити да нешто с нечеīа спадне, обарати, стресати:* ~ пепео с цигарете, ~ росу с лишћа. **б.** фиг. *лити, ронити (сузе).* **в.** фиг. *расипати, просипати.* – Крушка је крунила румени цвет и засипала њиме земљу. ■ **~ се 1. а.** *рушити се, распадати се; одроњавати се, оштећивати се (о старим, дотрајалим, трошним и сл. īрађевинама, мостовима и сл.).* **б.** *дробити се, мрвити се, ситнити се; дробећи се, мрвећи се (обично на крајевима, по површини и сл.) оштећивати се:* круни се камен пешчар; круни се зуб. **в.** фиг. *постајати мањи, слабији, немоћнији и сл., осипати се, опадати, слабити.* – Владина већина почињала је да се круни. **2. а.** *одвајати се, отпадати:* круне се латице цвећа. **б.** *падати у капима, капати (о сузама, роси и сл.).* **3.** фиг. **а.** *разлеīати се, одзвањати (о песми и сл.).* **б.** *преливати се, расипати се (о светлости, светлосним зрацима).*

кру̀ница ж **1.** *дем. од круна (обично од 1. и 2. значења); круна (4, 5 и 7).* **2.** *īорњи, украсни део прстена;* уп. круна (8б). **3.** бот. *део цвета који чине одвојени или срасли цветни листићи, латице, венчић,* corolla. **4.** (обично код католика) **а.** *ниска чија се зрна пребирају при молитви, бројаница.* **б.** *молитва која се у себи чита (или мрмља) при пребирању зрна те ниске.*

кру̀нични, -ā, -ō *који се односи на круницу (3) (који припада круници и сл.):* крунични листићи.

кру̀ни̏ште и **кру̀ни̏ште** с *зупчасти īрудобран поврх спољне стране бедема или куле (обично средњовековне).*

кру̀новина ж ист. *земља или покрајина која је припадала круни у бившој Аустроуīарској као посебни део монархије:* круновине Хрватска и Славонија.

крунонóсац и **крунòносац,** -сца м *онај који носи круну (1а) на īлави као знак владарскоī достојанства и моћи (краљ, цар).*

кру̀нскӣ и **кру̀нскӣ,** -ā, -ō **1.** *који се односи на круну, који припада круни (крунисаном владару или држави, монархији):* ~ савет, ~ добро. **2.** *који је на врху, вршни:* крунске планинске стене. • **~ веће** *седница министарскоī савета којом руководи краљ.* **~ сведок** *īлавни, најважнији сведок у неком судском процесу, на суђењу.*

кру̀њā̏ч, -а́ча м и **кру̀њача** ж *направа, справа или машина за круњење кукуруза.*

кру̀п м енгл. мед. *обољење īрла и душника (обично код деце) праћено тешкоћама при дисању и īушењем.*

кру́па и **кру̀па** ж **1. а.** *врста ситноī īрâда, суīрадица; īрâд, туча уопште.* **б.** фиг. *велика количина нечеīа ситноī, нечеīа што је у малим комадима и што пада, засипа (некоīа, нешто), што се расīрскава и сл.:* ~ од камења, ~ од картеча, ~ од олова (из пушака). **2. а.** *плод чија је опна срасла са семенком (нпр. кукуруза, пшенице и друīих трава).* **б.** *ољуштена цела или уситњена житна зрна; јело, каша од таквих зрна.* • **с кише на крупу** *са зла на īоре.*

кру́пан, -пна, -о (одр. кр҃у́пнӣ; комп. кр҃у́пнијӣ) **1.** *који се састоји од већеī броја једнообразних, истоврсних честица, делова; крупнозрн:* ~ брашно, крупне капи (кише), ~ песак, ~ снег; ~ грожђе, ~ кукуруз. **2. а.** *који је великоī обима:* ~ дебло. **б.** *који је великих димензија, велики; велики и висок:* кит је најкрупнија животиња; ~ гора (шума). **в.** *који је великих, широких костију, физички изразито развијен (нпр. човек).* **г.** *дуīачак, велики:* грабити крупним корацима. **д.** *који се састоји од великоī броја, који се истиче бројношћу, велики:* крупне јединице. **ђ.** *који је великих размера, који сачињава велики комплекс, развијен:* крупна индустрија. **3. а.** *који располаже великим материјалним средствима, имућан, боīат:* крупни земљопоседници, крупни капиталисти, крупни поседници. **б.** *знаменит, значајан; врло уīледан:* једна од најкрупнијих личности у историји; крупна господа. **в.** *који се налази на високом друштвеном или државном положају; врло утицајан:* ~ зверка, ~ риба. **г.** *који је од значаја, важности, значајан, важан:* ~ (државно, политичко) питање. **4.** *који се истиче великим степеном нечеīа; који се истиче интензитетом, јачином и сл., врло велики:* крупни губици, ~ мана; добити крупне батине. **5. а.** *īромак, снажан, врло јак (акустички); низак, дубок (о īласу).* **б.** *који оставља снажан утисак, који делује снажно, упечатљив, изражајан:* понесени крупним речима о слободи и напретку. **в.** *увредљив, īруб:* ~ шала. • **крупни план** филм. *истакнуто, īледаоцу приближено лице једноī или два īлумца или неки друīи детаљ (без декора и позадине) у филмском кадру.*

кру̀пара ж *млин, воденица која крупно меље, која меље прекрупу за стоку.*

кру̀патица (кру̀патка) ж зоол. *слатководна, речна риба* Blicca argyroleuca, *плотица.*

крупӣ̀јē, -ѐа м фр. *особа која у коцкарници руководи хазардним играма (меша карте, покреће рулет, дели жетоне или новац и сл.).*

кру̀пица ж (уп. крупа) **1. а.** *мрва, мрвица:* ~ хлеба. **б.** *īрудвица, īромуљица (у тесту, млеку и сл.).* **2.** *брашно од крупно млевених житарица; јело, каша од таквоī брашна.* **3. а.** *камена кухињска со у зрну или већим комадима, која се обично даје стоци.* **б.** *комад камена, минерала и сл.* **4.** *ситни īрâд; īрâд, туча уопште.*

кру̀пнети јек. **кру̀пњети,** -пнӣм несвр. *в. крупњати.*

кру̀пни̏к (кру̀пни̏к) м **1.** бот. и агр. **а.** *врста жита* Triticum dicoccum, *чије се зрно најчешће употребљава за сточну исхрану.* **б.** *врста неквалитетне пшенице* Triticum spelta. **2.** бот. *једногодишња зељаста биљка* Anagallis arvensis coerulea (A. a. phoenicea) *из ф.* Primulaceae, *која се употребљава у народном лекарству.*

крупнѝна ж **1.** *особина и стање оноīа што је крупно, оноīа који је крупан, крупноћа.* **2.** *оно што је крупно, велико.* **3.** *в. крупница (2).* **4.** *новац у крупним новчаницама, у новчаницама веће или велике вредности, крупан новац.*

крупнѝца (кру̀пница) ж (обично у мн.) (супр. ситница) **1.** *ствар, предмет или нешто друго што има велику материјалну вредност.* **2.** *крупна, важна, значајна ствар, крупно, важно питање.*

кру̀пно прил. **1.** *у већим честицама, у већим деловима:* ~ млевено брашно, ~ млевена кафа. **2.** *великим, дуīим, растеīнутим и сл. покретима:* ~ корачати. **3. а.** *великим интензитетом, јачином, снагом и сл.* – У њему стаде крупно расти немир. **б.** *крупним īласом; у дубоком тону, ниско:* ~ говорити, ~ лајати; ~ певати. **4. а.** *употребљавајући речи које остављају дубок утисак, које делују снажно, бомбасто, бомбастично:* ~ се изражавати. **б.** *употребљавајући īрубе, тешке, ружне и сл. речи, īрубо, тешко, ружно:* ~ псовати, ~ увредити. **5. а.** *врло много, навелико:* ~ (с)лагати. **б.** *озбиљно, јако, дубоко:* ~ се замислити, ~ мислити.

крупно- *први део сложеница који казује да је крупно, велико, значајно и сл. оно што значи друīи део сложенице:* крупнобуржоаски, крупнозрн, крупнолист(ан), крупноок, крупноцвет(ан) и сл.

крупнобуржòāскӣ, -ā, -ō *који се односи на крупну буржоазију, који припада крупноī буржоазији.*

крупнòглав, -а, -о *који има крупну, велику главу, глават.*

крупнòглāвка ж (обично у мн.) зоол. *подред слатководних корњача са крупном, великом главом* Platysternidae.

крупноиндȕстри̏јскӣ, -а̄, -ӣ *који се односи на крупну индустрију.*

крупнокапиталѝстичкӣ, -а̄, -ӣ *који се односи на крупни капитал и крупне капиталисте.*

крупнòлик, -а, -о *који има крупно, широко лице.*

крупнòок, -а, -о *који има крупне, велике очи:* ~ девојка.

крупнòћа ж *особина и стање оног који је крупан, оног што је крупно; крупнина.*

крȕпњати, -а̄м несвр. **а.** *постајати крупнији (већи, шири и сл.), раскрупњавати се.* фиг. *постајати све снажнији, појачавати се.* **б.** *постајати дубљи, крупнији (о гласу).*

крȗт, кру́та, -о (одр. крȕтӣ; комп. крȕћӣ) **1. а.** *који се не може (уопште или лако) гњечити, месити, савијати, (ис)кривити и сл., чврст, тврд, нееластичан, несавитљив:* ~ железо, круте шипке. **б.** физ. *чврст (о агрегатном стању материје):* прећи, прелазити у круто стање. **в.** *који је учињен тврдим, чврстим, који чврсто стоји, укрућен (обично о нечему што је иначе, по физичким својствима меко, савитљиво):* ~ оковратник. **2. а.** *који је делимично или потпуно изгубио гипкост, тешко покретљив, тешко савитљив, укочен:* ~ врат, нога ~ у колену, ~ у леђима. **б.** *који је без мекоће, тврд (у кораку, кретњама и сл.); укочен (у држању).* **в.** *непокретљив, статичан:* ~ одбрана, ~ фронт. **3.** фиг. **а.** *који се одликује слепим, формалистичким придржавањем, одн. примењивањем одређених прописа, правила, обичаја, метода и др.;* уп. формалистичкӣ и шаблонскӣ: ~ бирократија, крути милитаризам, ~ примена (нечега), ~ тумачење. **б.** *строго утврђен, одређен до детаља, у свим појединостима; који се тешко мења:* ~ дисциплина; крути закони. **в.** *који се слепо, формалистички, некритички придржава нечега, затрижен, задрт; тврдоглаво доследан, непопустљив (у свом ставу, држању и др.), упоран; непоправљив, окорео, тврдокоран (о човеку).* **г.** *скучен, ограничен, укалупљен (о памети, разуму).* **4.** фиг. *морално снажан, постојан, чврст, несаломљив; поносан, оркосан (о човеку).* **5. а.** *који се према неком, нечему држи строго, хладно, неприступачно; који нема или не испољава осећања, безосећајан, тврд, хладан, строг (о човеку).* **б.** *који је без милости, немилосрдан, окрутан, свиреп, суров:* крути (про)гонитељи, пасти у круте руке. **в.** *који не одаје, не показује никакво расположење, живост и сл., безизражајан; укочен:* крути израз, крута лица; ~ држање. **6.** фиг. **а.** *неуглађен, некултивисан, рогобатан, сиров (о стилу, језику, ликовном изразу и сл.).* **б.** *оштар, упадљив; јак:* круте боје, крута граница (нпр. између добра и зла). **в.** *неумољив, неумитан; груб, суров; тежак, мукотрпан, јадан:* крута истина, крута судбина; крута збиља, крута стварност; крути живот, крута несрећа. **7.** *врло хладан, студен, оштар, љут (о зими, мразу и сл.).*

крȕтило с *в. штирак.*

крȕтити, крȗтӣм несвр. [гл. им. крȕћēње с] **а.** *чинити да нешто постане круто, чврсто, тврдо, стврдњавати, очвршћавати.* **б.** *чинити да нешто постане, буде укочено, укрућено, кочити.* – Коке су крутиле шију. **в.** *в. штиркати.* ■ **~ се 1. а.** *постајати крут, чврст, несавитљив.* **б.** *заузимати непомичан, војнички став, став мирно.* **в.** *постајати укочен, скамењен, кочити се (о лицу, изразу лица и сл.).*

крȕто прил. (комп. крȕћē и крȕће) **1.** *без покрета, укочено, укрућено, непомично:* ~ држати врат (главу), ~ седети. **2.** *без еластичности, гипкости, мекоће (у кораку, кретњама и сл.), тврдо.* **3.** *стегнуто, прибијено, тесно, чврсто; збијено:* ~ закопчан, ~ повезан; ~ ткати. **4.** *без икаквих одступања, строго, дословно, слепо;* уп. формалистички и шаблонски: држати се ~ обичаја, прописа и сл., ~ примењивати неко начело, ~ схватати нешто. **5. а.** *строго:* ~ погледати (некоме у очи), ~ упитати (некога). **б.** *грубо, окрутно, свирепо:* ~ одбити (некога).

крȕтōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина и стање оног што је круто, оног који је крут:* ~ камена, ~ авионских крила, нечија ~, ~ природних закона, ~ нечије владавине.

крȕх м рег. *в. хлеб.* • **(бити) без руха и круха** *(бити) без иде ичега, (бити) у крајњој немаштини, оскудици.* **доћи до свога (до корице) круха, стећи свој крух** *доћи у позицију да се неко сам издржава, да живи од свога рада; добити место, посао, положај који осигурава егзистенцију.* **ићи трбухом за крухом** *ићи, одлазити тамо (обично у свет, у туђину) где се може зарадити за егзистенцију, где се може наћи посао.* **о свом (властитом) круху и руху** *својим средствима, плаћајући све сам.* **отети, отимати (тргати) коме крух (из уста)** *отети, отимати некоме посао од којег живи, лишити, лишавати некога основних средстава за живот.* **тражити круха преко погаче (над погачом)** *нескромно тражити више и боље него што је потребно, не бити задовољан оним што се има.* (В. и изразе под „хлеб“.)

крухобо́рац, -рца м (обично пеј. или ир.) *онај који стално трчи за зарадом, онај који не бира средства да би зарадио.*

крухобо́рство с *борба за најнужније животне потребе, за зараду (понекад са пеј. или ир. призвуком).*

крȕшан, -шна, -о **1.** (одр.) *в. хлебни:* ~ брашно, ~ корито, крушне мрвице, ~ пећ. **2.** *родан, плодан у житу, житни:* ~ крај.

крȕшац, -шца м *дем. и хип. од крух.*

кру́шац, -шца м *комад чврсте материје, минерала, грудва, грумен (обично камене соли).*

крȕшина ж бот. *жбун или ниско дрво* Rhamnus frangula (Frangula alnus) *из ф.* Rhamnaceae.

крȕшка ж (дат. крȕшци; ген. мн. крȕшāкā) **1.** бот. и агр. *дуговечно листопадно дрво* Pirus *(род) из ф.* Rosaceae, *са много врста, подврста и сорти, од којих се неке врсте (најраширенија и најпознатија* P. communis) *дају као воћке; плод тих биљака.* **2.** *предмет крушкасте облика; крушкасти завршетак, одн. део неког предмета или направе (нпр. код сијалице, кантара, пољског телефона, намештаја и др.).* • **дивља ~, ~ дивљака** бот. *назив за разне врсте некалемљених крушака (нпр.* Pirus silvestris, P. piraster, P. cordata). **као (гњилих) крушака** *у великом броју, у изобиљу, много.* **као да је пао (пала** и сл.) **с крушке** *врло је сметен(а), смушен(а), непромишљен(а), неразборит(а) и сл.* **нисам (није** и сл.) **пао с крушке** *нисам (није и сл.) тако глуп, наиван, будала и сл. (као што неко мисли, говори и сл.).* **пасти као гњила (зрела) ~** *бити осворен, заузет, покорен, отеран, смењен итд. олако, без по муке, без отпора (о земљи, граду, народу, власти и др.).*

крȕшкаст, -а, -о *који је као крушка; који изгледом, обликом личи, подсећа на крушку (плод):* ~ облик; ~ плод.

крȕшкица ж *в. крушчица.*

крȕшков, -а, -о *који се односи на крушку, крушке (обично који је од крушке, крушака):* ~ дрво, ~ пекмез, ~ чунак.

крȕшковац, -овца м *слаткасто алкохолно пиће, ликер од крушака.*

крȕшковача ж *ракија (или, ређе, вино) од крушака.*

крȕшковина ж *крушково дрво (као грађа, материјал).*

крушкòлик, -а, -о *в. крушкаст.*

крȕшнӣ, -а̄, -ō *в. крушан (1).*

крȕшница ж *пећ за печење круха, хлеба, хлебна пећ.*

крушчѐтина ж *аугм. и пеј. од крушка.*

крȕшчић *дем. и хип. од крух и крȕшац.*

крȕшчица ж *дем. од крушка.*

кр̀хак, кр̀хка, -о (комп. кр̀хкијӣ) **а.** *који се лако ломи, крши, који се лако може сломити, скршити, разбити, ломљив, крт:* ~ грана, крхке чашице. **б.** *слаб, нежан; осетљив; танан:* ~ здравље; ~ чељаде; ~ лепота.

кр̀хати и **кр̀хати,** -а̄м несвр. **1.** *ломити, одламати, сламати, разбијати (обично уз прасак), кршити:* ~ гране, ~ стакло. **2.** *јако, много кашљати.* ■ **~ се 1.** *ломити се, одламати се, сламати се, разбијати се (обично уз прасак), кршити се.* **2.** *падати (један поврх другог, чинећи гомиле), трпати се, гомилати се (о људима или животињама).* **3.** фиг. **а.** *мучити се, злопатити се, ломити се.* **б.** (око некога, нечега, за некога, нешто) *много се трудити, сатирати се.*

кр̀хко прил. *слабо, слабашно; танано.*

кр̀хкӧст, -ости ж (инстр. -ошћу) *својство, особина онога што је крхко, онога који је крхак (ломљивост; слабашност; нежност; тананост).*

кр̀хнути, -нём *свр. према крхати;* уп. крхати (1).

кр̀хӧт м *шум, прасак који се чује при крхању, кршењу, ломљави нечега кртог (нпр. сувог грања, стакла и др.).*

кр̀хотина ж *комад, парче нечега сломљеног, скршеног, разбијеног и сл.;* уп. крњадак и одломак (1).

кр̀хотиница ж *дем. од крхотина.*

кр̀ц узв. (често поновљено) *узвик за означавање наглог ломљења, крцања нечега; узвик за подражавање звука који се чује при наглом ломљењу, крцању нечега.*

кр̀цалица и **кр̀цаљка** ж *направа у облику клешта којом се крцају, ломе ораси, лешници и сл.*

кр̀цат, -а, -о (нечим, нечега или без допуне) *испуњен, пренапављен, начичкан и сл. у највећој мери, потпуно; дупке пун:* ~ плодовима; ~ кућа, ~ корпа.

кр̀цати, -ам̄ несвр. **1.** *ломити, дробити, крхати (обично кору, љуску ораха, лешника и сл.) уз прасканво, резко пуцкетање или сличне звукове.* **2.** *производити и одаватии оштре, резке, праскаве, испрекидане звуке, пуцкетати (обично услед ломљења, пуцања, крхања и сл.).*

кр̀цати (се), -ам̄ (се) несвр. *в. укрцаватии (се).*

кр̀цато прил. *пуно, препуно, дупке.*

кр̀цкав, -а, -о *који крцка:* крцкави зглобови.

кр̀цкати, -ам̄ несвр. **1.** *крцати (понекад у дем. значењу)* **а.** *ломити, крхати (орахе, лешнике и сл.).* **б.** *производити и одаватии оштре, резке, прасканве, испрекидане звуке (при пуцању, ломљењу и сл.).* **2.** *мало-помало трошити, трошити (новац, иметак и сл.).*

кр̀цнути, -нём свр. **а.** *произвести и одати оштар, резак, прасканв, пуцкетав звук, пуцкетнути (при ломљењу, пуцању или при покретању нечега и др.).* **б.** *пући, сломити се.*

кр̀чаг, -а́га м *глинени или сл. суд са дршком са стране за течност (воду, вино и сл.), врч; количина течности која стаје у такав суд.*

крча̀жић м *дем. и хип. од крчаг.*

кр̀чати, кр̀чӣм несвр. **1. а.** *стварати и одаватии мукле, клокотаве звуке, шумове, бурлати, крклjати (о цревима, желуцу и сл.).* **б.** *стварати (најчешће у грлу и грудима) и испуштати испрекидане мукле, пригушене звуке (при отежаном дисању и сл.), хроптати, крклjати; хркати.* **в.** *звучати, оглашаватии се промукло, пригушено, хроптаво (о људском гласу, звуку који се чује при отежаном дисању и сл.).* **2.** *шумно, бучно врети, кључати (о јелу које се кува); бити захваћен бучним, шумним кључањем, крклjати (о суду с јелом које се кува).* **3. а.** *производити и одаватии, испуштати испрекидане, нескладне, непријатне звуке неједнакоī интензитета (о апаратима за преношење звука, нпр. о телефону, радио-апарату и сл.).* **б.** *тандркати, клопарати (о запрежним колима и сл.).* **4.** фиг. *кретати се бучно, у гомили, метежу, вреви, комешати се, врвети (о људима); бити захваћен бучним комешањем, метежом, вревом (о некој простории, затвореном простору уопште).*

кр̀чевина ж **1.** *искрчено земљиште, земљиште, терен са којег су повађени пањеви, дрвеће, шипраг, жбуње, камење и др.* **2.** *дрво, жбуње, шипраг, пањеви повађени, одстрањени приликом крчења земљишта.* **3.** *крчидба, крчење.*

кр̀чидба ж *крчење, раскрчивање земљишта, вађење, уклањање жбуња, шипрага, дрвећа, пањева, камења са неког терена; време када се то ради.*

кр̀чилац, -иоца м **1.** *онај који крчи, искрчује земљиште, шуму, пањеве, жбуње и сл.* **2.** фиг. *онај који утире нове путеве, ствара нове правце и сл. (нпр. у науци, уметности и др.).*

кр̀чило с *направа с полугом за крчење, вађење пањева и сл.*

кр̀читељ м *в. крчилац.*

кр̀чити, кр̀чӣм несвр. [гл. им. кр̀че̄ње с] **1.** *вадити, чупати из земље, уклањати, одстрањивати са земљишта (дрвеће, пањеве, жбуње, камење и сл.); чистити, рашчишћаватии (земљиште, терен) вадећи дрвеће, пањеве, уклањајући камење и сл.* **2.** (обично с допуном: пут) **а.** *правити пролаз (уклањајући, гурајући некога, склањајући нешто), пробијати, утирати (пут некоме или нечему).* **б.** фиг. *стварати, припремати услове да се у нечему успе, да се нешто оствари, утирати.*

кр̀чкати (се), -ам̄ (се) несвр. *куватии се на слабој ватри, мањој температури, лагано кључати, врети (о јелу).*

кр̀чма и **кр̀чма** ж (ген. мн. -мӣ) *мањи угоститељски локал, кафана, гостионица нижег реда, биртија.* • **на њему је (остала)** ~ 1) *пије у друштву последњу чашу, остатак пића, па је на њему ред да наручи пиће за све.* 2) *добио је последњи део нечега што се делило или крчмило.*

кр̀чмār, -а́ра (инстр. -а́ром и -а́рем) и **кр̀чмār,** -а (инстр. -ом и -ем) м **а.** *онај који држи крчму, власник крчме.* **б.** *онај који послужује у крчми.* • **рачун без крчмара** *план, програм и сл. сачињен без онога од којег највише зависи, којег се највише тиче.*

крчмà̄рина ж *порез који се плаћао за држање крчме.*

крчмáрити, кр̀чмā̄рӣм несвр. [гл. им. крчмáрē̄ње с] **а.** *бавити се крчмарским послом, држати, водити крчму.* **б.** *послуживаватии у крчми.*

крчмà̄рица и **кр̀чмарица** ж **а.** *она која држи крчму, власница крчме.* **б.** *она која послужује у крчми.* **в.** *крчмарева жена.*

кр̀чмā̄рскӣ и **кр̀чмā̄рскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на крчмаре и крчму:* ~ посао, ~ столови.

крчмáрство и **кр̀чмā̄рство** с *крчмарски посао, крчмарско занимање.*

крчмѐтина ж *ауг. и пеј. од крчма.*

кр̀чмити и **кр̀чмити,** -ӣм несвр. [гл. им. -мље̄ње с] **а.** *продаватии на мало (на комад, килограм и сл.).* **б.** *точити, продаватии на мало (пиће).* **в.** фиг. *трошити, расипати:* ~ имовину.

кр̀чмица и **кр̀чмица** ж *дем. и хип. од крчма.*

кр̏ца[1] ж **а.** бот. и агр. *једногодишња зељаста биљка* Nicotiana rustica *из ф.* Solanaceae; *дуван од те биљке (који је лошег квалитета).* **б.** *лош, љут, прост дуван уопште.*

кр̏ца[2] ж зоол. *у мн.: дивље патке из рода* Anas (A. crecca *и др.*) *које се гнезде око вода средње Европе и средње Азије (у јд.: таква патка).*

кр̀цāк, -а́ка м *дуван од крце; лош, љут, прост дуван уопште, крца.*

кр̀цалија м (мн. ж) ист. *припадник наоружаних група нерегуларне војске код Турака у XVIII и XIX веку, које су најчешће служиле великашима одметнутим од власти; турски одметник, хајдук, разбојник.*

кр̀цалијскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на крцалије (који припада крцалијама, својствен крцалијама и сл.).*

кр̏цо, -а и -ē̄ м *в. крца*[1].

кр̀ш, кр̀ша м (инстр. кр̀шем и кр̀шом; мн. кр̀шеви (кр̀ши)) **1. а.** *стеновито кречњачко земљиште са вртачама, сувим долинама и претежно подземном циркулацијом воде, крас, карст.* **б.** *каменита, стеновита голет, врлет.* **в.** *голо, каменито стрмо узвишење, узвишица, вис, гребен.* **г.** *стена, гребен у реци или мору, хрид.* **2. а.** *велика количина, велики број нечега; гомила, хрпа.* **б.** *неред, хаос.* **3. а.** зб. *остаци, комади, парчад нечега поломљеног, сломљеног, разбијеног (нпр. стакла).* **б.** разг. *стара, дотрајала, неупотребљива, расходована, поломљена и сл. направа (обично аутомобил).* **4.** *тресак, треска; крцање, лом, ломљава.* • ~ и **лом** *велики неред.*

кр̀шан, -шна, -о **1.** *који се односи на крш (1)* **а.** *кречњачки, карсни, карстни, крашки (о земљишту, пределу и сл.).* **б.** *кршевит; каменит, стеновит, врлетан.* – Пораниле три српске војводе / Од Косова уз кршно приморје. **2. а.** *висок, наочит, стасит; крупан, снажан:* ~ девојка, ~ момак. **б.** *изванредан, врстан; ваљан, добар; крепак:* ~ пушка; ~ домаћин, ~ пријатељ; кршног здравља. **в.** *који се истиче снагом, интензитетом и*

сл., силан: кршни ветрови. **3.** *тежак, мучан; злосрећан; рђав, лош.* – Ал' су кршна настала времена.

кршѐвит, -а, -о *стеновит, каменит, врлетан, кршан:* ~ планина, ~ терен.

кршѐвито прил. *пуно стена, камења, крша.*

кршѐвитост, -ости ж *особина и стање онога што је кршевито:* ~ терена.

кр̏шевље с (мн. ø) *зб. им. од крш; крш уопште;* уп. кршје.

кр̏шилац, -иоца м (ген. мн. -ила̄ца̄) *онај који крши одређена правила, наредбе, законске одредбе, прекршилац.*

кр̏шина ж **а.** *ауг. од крш.* **б.** *кршевито земљиште, крш (обично у експресивном изражавању).*

кр̏шитељ м *в. кршилац.*

кр̏шити и **кр̏шити,** -ӣм несвр. [гл. им. -шѐње с] **1.** *ломити* **а.** *разбијати у комаде, крхати:* ~ стакло. **б.** *преламати (гране и сл.).* **в.** *кидати, откидати (нпр. клипове кукуруза са стабљике).* **2.** фиг. **а.** *савлађивати, надјачавати, ломити, сламати (нпр. нечији отпор); уништавати, сатирати, сламати (нечију вољу, карактер и сл.).* **б.** *газити, не поштовати (законске одредбе, устаљена правила, заклетву и сл.).* **3.** (с допуном: прсте, руке) *прегибати, савијати (прсте, руке, обично уз пуцкетање у зглобовима) од нервозе, неспокојства, очајања и сл.* **4.** *просецати, крчити (нпр. пут, стазу, пролаз и сл.); сећи (таласе); парати (небо).* **5.** (у импер., с допуном: врат, шију) разг. *одлази, губи се; иди и ради шта знаш и сл.* ■ **~ се 1. а.** *разбијати се, крхати се, ломити се.* **б.** фиг. *постајати слабији, губити се, слабити (о нечијој вољи, гласу и сл.).* **2. а.** *ломатати се; потуцати се.* **б.** фиг. *мучити се тражећи излаз из неке ситуације; мучити се двоумећи се између могућих одлука, решења, колебати се, ломити се.* **3.** фиг. *претерано се трудити, сатирати се (око некога, нечега).* **4. а.** *изводити жустре и одсечне покрете телом или деловима тела, извијати се, увијати се.* **б.** *савијати се, прегибати се, гибати се (од злата, украса и сл.).*

кр̏шје с (мн. ø) *зб. им. од крш; крш, камењар уопште;* уп. кршевље.

кр̏шкати, -а̄м несвр. *у дем. значењу: кршити(1).* ■ **~ се** *бости се роговима (о биковима, воловима и сл.).*

кр̏шкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на крш (1):* ~ поље, ~ цвеће.

кр̏шнӧст, -ости ж *особина онога који је кршан, стаситост, физичка развијеност; особина онога што је кршно, силина, снага, јачина.*

кршта́вати, кр̀шта̄ва̄м *несвр. према крстити (1 и 2).* ■ **~ се** *несвр. према крстити се (2).* • **беспослен (докон) поп и јариће (говеда) крштава** *в. крстити изр.*

кр̏штен, -а, -о (одр. кр̏штенӣ и кр̀штенӣ) **1.** *који је хришћанске вере, хришћански:* ~ свет. **3.** (одр.) *који се односи на крштење, крсни:* ~ кум, ~ кумство. **4.** (обично у негативним или упитним реченицама) фиг. *који је при свести, при памети, разуман, паметан.* – Јеси ли (ти) крштен?! • **ни крштене душе (нема)** *ни живе душе (нема), никога (нема).*

крштѐнӣк, -и́ка м **а.** *онај који је крштен, крштена мушка особа; хришћанин.* **б.** *мушко кумче.*

крштѐница ж **1.** *извод из књиге крштених с основним подацима о крштеној особи, крсни лист; уопште извод из матичне књиге рођених, родни лист.* **2. а.** *она која је крштена, крштена женска особа; хришћанка.* **б.** *женско кумче.*

крштѐње с **1.** *црквени обред примања у хришћанску веру уз давање имена ономе који се крштава.* **2.** *давање имена, назива нечему:* ~ брода. • **ваздушно (зрачно) ~** *први лет авионом.* **ватрено ~** *прво учествовање (у борби и др.).*

кр̏шћан- *в. хришћан-.*

кса̀нтипа ж *зла, свадљива жена (према Ксантипи, жени грчког филозофа Сократа).*

ксантӧфӣл, -и́ла м грч. бот. *жути пигмент који се налази у хлорофилним зрнцима зелених органа, делова биљака.*

ксѐнӧн, -о́на м хем. *хемијски елемената из групе племенитих гасова,* Xe.

ксенофӣлија ж *љубав према странцима, према страној култури, страним језицима, производима и др.*

ксенӧфӧб, -о́ба м **а.** *онај који мрзи странце и све што је страно.* **б.** *онај који се боји странаца, туђинаца, страних, туђинских утицаја и др.*

ксенофӧбија ж **а.** *мржња према странцима, према свему што је страно.* **б.** *страх од странаца, страног утицаја и др.*

ксеро- грч. *префиксоид са значењем „суви, -а, -о“;* уп. ксерографија, ксерофилан и др.

ксерогра̀фија ж *посебна техника штампања, копирања заснована на сувом фотокопирању.*

ксерӧграфскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на ксерографију:* ~ апарат.

ксѐрокс м *апарат за ксерографију, суво фотокопирање.*

ксе̏рофӣлан, -лна, -о *који се односи на биљке ксерофите и њихову прилагођеност животу на сувом земљишту.*

ксерӧфӣт, -и́та м и **ксерофи́та** ж (обично у мн.) *биљка прилагођена животу на сувом земљишту и условима дуготрајне суше.*

ксерӧфӣтан, -тна, -о *в. ксерофилан:* ксерофитне биљке.

ксе̏роформ м фарм. *жути прашак који се употребљава као антисептик.*

ксило- грч. *префиксоид са значењем „дрвени, који је у вези с дрветом“;* уп. ксилограф, ксилографија, ксилофон и др.

ксилӧграф м **1.** *дрворезац, дуборезац.* **2.** *графички радник који израђује клишее.*

ксилогра̀фија ж **1.** *резбарство, дрворез, дуборез.* **2.** штамп. **а.** *израда штампарских клишеа.* **б.** *клише (у штампарству).* **в.** *цртеж, слика израђена клишеом, штампарска репродукција.*

ксилогра̀фисати, -ишѐм свр. и несвр. **а.** *(на)правити клише.* **б.** *(од)штампати ксилографијом, ксилографском техником.*

ксилӧграфскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на ксилографију и ксилографе:* ~ занат, ксилографски производи.

ксилӧлӣт, -и́та м *тврди грађевински материјал начињен од струготина и магнезијум-оксида који служи за израду подова, степеница и др.*

ксӣлофӧн, -а и **ксилӧфӧн,** -о́на м муз. *врста музичког инструмента, удараљка са низовима дрвених плочица или ваљака у које се удара дрвеним штапићима.*

ксӣмс м нем. архит. *в. симс.*

ктѐтик м грч. лингв. *односни придев изведен од географског имена неког насеља, краја, државе и сл., нпр. „београдски“, „драгачевски“ и сл.*

ктӣтор м грч. **а.** *оснивач неке задужбине, задужбинар:* ~ манастира. **б.** *добротвор, доброчинитељ, дародавац.*

ктӣторка и **ктӣто̄рка** ж *женска особа ктитор.*

ктӣторскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на ктитора, ктиторе (који припада ктитору, ктиторима, својствен ктиторима и сл.):* ~ писмо, ~ повеља.

ктӣторство с **а.** *статус ктитора, ктиторски положај.* **б.** *добротворство, доброчинство.*

кӊе̏р, кӊе̏ри ж *в. кћи.*

кӊе́ра ж *хип. од кћи и кћер.*

кӊе̏ринскӣ (кӊе̏рӣнскӣ), -а̄, -о̄ *који се односи на кћер, кћери (обично својствен кћери, кћерима):* ~ опхођење.

кӊе̏рински (кӊе̏рӣнски) прил. *на начин својствен кћери(ма), као кћи, као кћери:* ~ упитати.

кӊе́рка ж (дат. кӊе́рки и кӊе́рци; ген. мн. кӊе́ркӣ) *в. кћи;* уп. ћерка.

кӊе̏ркица и **кӊе̏рчица** ж *дем. и хип. од кћи, кћер и кћерка.*

кӊе́рца ж *хип. од кћи и кћер.*

кӊӣ, кӊе̏ри ж (ак. кӊе̏р, инстр. кӊе̏ри и кӊе̏рју; ген. мн. кӊе̏рӣ) **1.** *женско дете у односу према оцу и мајци.* **2.** (најчешће у вок.)

употребљава се у обраћању (обично приснијем, благонаклоном) старије особе млађој женској особи. **3.** (с присвојним прид. или присвојним ген.) *женска особа у односу на крај, средину из које потиче, у којој је расла, развијала се:* српске кћери. **4.** фиг. *плод, производ, продукт;* уп. дете (4б): ~ мудрости. • **вилинска ~** *вила.* **Евина ~** *женска особа, жена.* **пасја кћери** *у погрдном, увредљивом ословљавању женске особе.*

ку̑б м мат. *производ, резултат множења који се добије кад се иста величина узме три пута као чинилац, трећи степен, трећа потенција неког броја, неке бројне вредности.*

кубату̀ра ж мат. *запремина изражена у запреминским јединицама;* уп. запремина (1).

ку̑батӯрнӣ и **кубàтӯрнӣ,** -ā, -ō *који се односи на кубатуру, запремински:* ~ снага аутомобила.

ку̑бе, -ета с *полулоптасти свод, обично на врху већих јавних грађевина (најчешће цркава), купола.* • **божје ~** *небески свод, небо.*

ку̑бетнӣ, -ā, -ō *који се односи на кубе:* ~ свод.

кубѝзам, -зма м *уметнички правац на почетку XX века, првенствено у сликарству, који се заснива на тези да се сви облици у природи могу свести на основне стереометријске ликове (нпр. на коцку, куглу и др.).*

ку̑бӣк, -и́ка м лат. *запремински мера једнака запремини коцке којој је свака ивица дуга један метар, кубни метар:* ~ дрва, ~ земље, ~ угља. • **по кубику (плаћати, радити** и сл.) *према количини посла мереној кубним метрима (плаћати, радити и сл.).*

кубика́жа ж *запремина, носивост неког возила у кубним метрима; запремина уопште (мерена, изражена у кубним метрима).*

кубѝка̄ш, -а́ша м *радник плаћен (обично за копање земље) према количини урађеног посла мереног на кубне метре; уопште радник на земљаним радовима (ископима, насипима и др.).*

кубѝка̄шкӣ, -ā, -ō *који се односи на кубикаше.*

кубѝрати, ку̑бӣра̄м свр. и несвр. мат. *дићи, дизати (број, бројну вредност, бројни израз и сл.) на куб, на трећи степен.*

ку̑бист(а), -ē м (мн. -сти) *присталица, следбеник, присталица кубизма.*

кубѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на кубизам и на кубисте:* ~ платно, ~ портрет, ~ слика, ~ фигура.

кубѝстички прил. *на кубистичкӣ начин, на начин својствен кубизму и кубистима, карактеристичан за кубизам и кубисте.*

кубицѝрати, -ѝцӣра̄м свр. и несвр. *(из)рачунати кубикажу неког материјала, грађе и сл.*

ку̑бнӣ (ку̑бичнӣ), -ā, -ō **1.** мат. *који се односи на куб, на трећи степен неког броја:* ~ број, ~ једначина, ~ корен. **2.** мат. *који се односи на запремину и запреминске мере:* ~ (деци)метар, ~ центиметар. **3.** *који има облик коцке, кубуса.*

ку̑бура ж **1.** *врста старинске кратке пушке; врста старинског пиштоља.* **2.** *кожна или сл. увлака, торбица, футрола за краће ватрено оружје (пиштољ и сл.), која се носи о појасу или прикачена за седло.* **3.** *невоља, тешкоћа; невоља, мука, недаћа; јад, беда.*

ку̑буран и **ку̑бӯран,** -рна, -о *тежак, мучан; јадан, бедан, сиротињски (о приликама, о стању и сл.).*

кубура́ција ж разг. *кубура (3), кубурење.*

кубурѐтина ж *ауим. и пеј. од кубура (1).*

ку̑бурити, -ӣм несвр. [гл. им. ку̑бурӗње с] **1.** *живети тешко, мучно, борећи се с немаштином, оскудицом, бедом, мучити се.* **2.** (с неким, с нечим) *имати проблема, муке, невоље, тешкоће, мучити се (с неким, с нечим).*

ку̑бурица ж *дем. и хип. од кубура.*

кубӯрлија и **кубу́рлија** ж тур. *в. кубура (1 и 2).*

ку̑бурно и **ку̑бӯрно** прил. *тешко, мучно, кубурећи:* ~ живети.

ку́бус м лат. мат. **1.** *в. коцка (1, 2а).* **2.** *в. куб.*

ку̑вār (ку̑хар) м (инстр. -ом и -ем) **1.** *онај који се бави кувањем као занимањем; уопште онај који се бави припремањем хране, који кува, спрема јело, често у одређеним, приходним и сл. приликама (нпр. у војсци, на свадбама и др.).* **2.** *књига о спремању, припремању јела, хране уопште, збирка рецепата о припремању јела, колача, пецива и др.*

ку̑варица (ку̑харица) ж **1.** *она која се бави кувањем као занимањем; уопште она која се бави припремањем хране, која кува, спрема јело.* **2.** нар. *комад навезеног платна са приходним текстом и цртежом који стоји на зиду у кухињи, обично изнад штедњака.*

ку̑вāрскӣ (ку̑харскӣ), -ā, -ō *који се односи на куваре (кухаре), на кување (кухање):* ~ вештина, ~ посао.

ку̑вāрство (ку̑харство̀) и **кувáрство** (кухáрство) с *куварска вештина, куварски посао.*

ку̑вати (ку̑хати), -а̄м несвр. **1. а.** *загревајући с водом (или и с другом неком течношћу) и доводећи до кључања (обично дужег, дуготрајног) припремати, припремати храну, неки напитак и сл. за конзумирање; загревајући и доводећи до кључања припремати за пијење топли, обично алкохолни напитак:* ~ качамак, ~ пасуљ, ~ супу, ~ кафу; ~ вино, ~ ракију. **б.** *дуготрајним загревањем масних материја с алкалијама стварењем у води припремати, правити (сапун).* **2.** *радити као кувар, одн. куварица, обављати куварски посао:* ~ по туђим кућама, ~ на свадбама. **3.** фиг. **а.** разг. *наговарати, убеђивати (некога).* **б.** *смишљати, снивати нешто (обично тајно).* **в.** (кашу, попару) *припремати (неко зло, подвалу, превару и сл.).* **4. а.** *врети, кључати.* **б.** фиг. *снажно, бурно се развијати, кипети (о осећањима).* ■ **~ се 1.** *бити под дејством ватре, топлоте, загревати се при процесу, у току припремања за јело, за конзумирање уопште (о храни, напитку и сл.).* **2.** разг. *бити изложен великој топлоти, трпети жегу, врућину, велику топлоту (о човеку).* **3.** фиг. *в. кувати (4б):* шта се кува у његовој души.

ку̑вēрт, -рта м и **ку̑вēрта** ж *в. коверат.*

ку̑га ж (дат. ку̑ги) **1. а.** мед. *тешка заразна болест која највише захвата жлезде и плућа и која се у прошлости јављала у виду великих епидемија и помора,* pestis. **б.** вет. *заразна болест животиња, нарочито домаћих:* говеђа ~, кокошија ~, коњска ~, пчелиња ~, свињска ~. **2.** фиг. пеј. **а.** *велико зло, пропаст, несрећа.* **б.** (често у вок.) *незгодна, зла, обично језичава, лајава особа; напаст, напасница, одн. напасник.* • **бежати (од кога) као од куге** *избегавати некога, бежати од некога у свакој прилици.* **~ те изјела (однела, убила, уморила)** *у клетви.*

ку̑гара ж зоол. *птица певачица са ћубом на глави* Bombycilla garrulus, *која по народном веровању предсказује кугу или рат.* • **свилорепа ~** *птица селица* Ampelis garrulus.

ку̑гача ж бот. *вишегодишња зељаста биљка срцастих листова* Lamium orvala *из ф.* Labiate.

ку́гла ж (ген. мн. ку́глӣ) нем. **1.** мат. *геометријско тело којем су све тачке на површини једнако удаљене од средишта, лопта.* **2.** *оно што је у облику кугле (1), као куглa (1), као лопта, који је сличан кугли (1), лопти* **а.** (често с атрибутом „сунчана“, „ватрена“, „црвена“ и др.) *Сунчева лопта, Сунце.* **б.** (обично с атрибутима „земаљска“, „Земљина“) *планета Земља.* **в.** *предмет у облику кугле (1), од одређеног материјала, одређене величине и тежине, који се употребљава у неким спортским дисциплинама (атлетици, куглању, крокету и др.) и друштвеним играма (билијару и сл.).* **г.** *предмет у облику кугле (1) као симбол краљевске, царске и сл. власти.* **д.** *украсни метални део у облику кугле (1) на старинским двозрним кревецима.* **ђ.** *лоптасти омотач од стакла и сл. материјала на уличним или кућним и сл. електричним сијалицама; украсни предмет у облику кугле (1) од стакла и другог материјала у боји, обично обешен о нешто или стављен на нешто.* **е.** *уопште оно што својим обликом, контурама, изгледом подсећа на куглу (1), што је лоптастог облика:* ~ сладоледа. **3.** *пушчано или топовско зрно, тане, метак.* • **земаљска (Земљина) ~** *в. кугла (2б).* **небеска (небесна) ~** *небеска сфера.*

куглáгер м нем. техн. разг. *в. куглични лежај (под куглични).*

куглàна ж *терен, ишралиште или дворана за куглање, са стазом за куглање.*

кȕглање с **1.** гл. им. *од куглати се.* **2.** *спортска или друштвена игра у којој играчи са одређене удаљености куглом обарају, руше чуњеве.*

кȕгласт, -а, -о *сличан кугли (1), лоптасти, округао, лоптаст.* • **~ кесица** анат. *део унутрашњег ува, мали мешчић,* sacculus.

кȕглати се, -ам се *бацајући, котрљајући куглу обарати чуњеве, играти се куглања, учествовати у куглању (2).*

кȕглāш, -áша м *спортиста који учествује у куглању (2); онај што онај који се кугла.*

кȕглāшкӣ, -ā, -ō *који се односи на куглаше и куглање:* ~ друштво, ~ спорт, куглашке фигуре.

кȕглица ж **1. а.** *дем. од кугла:* ~ хлеба (меса), ~ од вате, метална ~, шрапнелска ~. **б.** *кугласто зрнце од корала, стакла, дрвета, керамике и др. у низу, као део огрлице, наруквице и сл. или бројанице.* **2.** (често с атрибутом: бирачка, гласачка, гумена, изборна) *врло мала кугла, лоптица од гуме или сл. материјала, која се приликом избора убацује у једну од гласачких кутија и тако даје глас за некога, нешто или против некога, нечега.*

кȕгличаст, -а, -о *сличан куглици, лоптици, округао.*

кȕгличнӣ, -ā, -ō у изр. **~ лежај** техн. *врста котрљајућег лежаја који између чепа осовине и тела лежаја има низ куглицастих тела, металних куглица које се котрљају за време рада машине.*

кȕглоф м нем. *врста колача.*

кȕгȕāр м зоол. *крволочна звер* Felis concolor *из пор. мачака* (Felidae), *која живи у Америци, пума.*

кȕд и **кȕдā** прил. (за правац, пут) и везн. **1. а.** *као упитни и упитно-узвични прилог* 1) *у којем правцу, камо; којим правцем, којим путем; којим простором, по којем простору; на (у) које место.* – Куда идеш? Куда сте прошли? Куда пасу овце? Куда се журите? 2) (само куд) *где.* – Куд су вам деца? 3) *у формалном питању и у узвичноупитној реченици са значењем одрицања тврдње да нечега нема, да је нешто прошло и др. (обично с призвуком чуђења и жаљења).* – Куд су јабуке? Куд ће ивер далеко од кладе?! Куд бих ја данас да су ми оне паре (она памет, младост)?! **б.** *у неправим питањима, у зависним исказним реченицама: у којем правцу, камо; којим путем, правцем, простором; на које место; на којем месту, где.* – Питам се куда ће тако рано. Незнано куд су отпловиле барке. **в.** *означава усмереност исказа: на кога, на што, у кога, у што.* – Јасно је свима куд шиба његова беседа. **г.** *у узвичним реченицама, у чуђењу због нечег необичног, неочекиваног и сл.: како, откуд, где.* – Куд можеш ти с њима?! **2.** *у односним реченицама* **а.** (често у корелацији са „туда“, „онуда“ и сл.) 1) *са значењем правца радње главне реченице.* – Куда ован, туда и цело стадо. 2) *са значењем места радње главне реченице.* – Куд се затекло, ту и остане. **б.** *уз име појма који значи место* 1) *којим, којом и сл.* – Живи у крају куд река далека тече. 2) *на који, на коју и сл., у који, у коју и сл.* – Гледа на ону страну куда он оде. **в.** (у корелацији са „туд“) *за истицање значења главне реченице: не само што ... већ, него.* – Куд ништа није имао, туд ни своје синове није никаквом послу научио. **г.** *означава досезање, захватање: докле, докуд.* – Нисмо, куд је око допирало, видели ништа друго него траву. **3. а.** *у прилошким конструкцијама са допусним речцама „било“, „ма“, „макар“, „(му) драго“, у појачаном неодређеном значењу: некуд, некамо, свеједно камо, у било којем правцу, на било које место, где било:* отићи ~ било, отпутовати ма (макар) ~. **б.** *у прилошким конструкцијама са речцом „год“, у појачаном односном значењу: у сваком правцу у којем, свуда куда, сваким путем којим.* – Куд год ишла, срећна била. • **бог зна, ко зна ~** *не зна се куда, незнано, неизвесно куда.* **~ који један тамо, други овамо,** *у разним правцима, на разне стране (нпр. разбежати се, одлетети и сл.).* **куд ти оком, туд ја скоком** *каже се кад неко одмах извршава нечије заповести, испуњава нечије жеље.* **~ ће шта ће** *каже се у ситуацији кад се више не може одлагати доношење неке одлуке, кад је неизбежно донети неко решење, одлуку.* **немати ~** *немати друкчијег решења, другог излаза.* **(па) ~ пукло да пукло** *каже се када се донесе одлука да треба нешто урадити, рећи и сл. без обзира на последице, (па) ма шта било, ма шта се догодило, ма шта ко рекао.*

кȕдāгод и **кȕдгод** прил. *куд, некуда, некамо:* ~ отићи.

кȕдеља јек. **кȕдјеља** ж (мн. ø) **1.** *конопљано влакно; конопљано влакно припремљено за предење; предња поглавље.* **2.** *извесна количина влакана, пређе која се ставља на преслицу;* уп. повесмо: ~ вуне. **3.** бот. *в. конопља (а).*

кудѐљара јек. **кудјѐљара** ж *фабрика или радионица за прераду кудеље, конопље.*

кудѐљāрка јек. **кудјѐљāрка** ж зоол. *птица певачица* Fringilla cannabina *из пор.* Fringillidae; уп. конопљарка.

кудѐљāрскӣ јек. **кудјѐљāрскӣ,** -ā, -ō *који се односи на кудељаре и кудељарство:* ~ машина.

кудељáрство јек. **кудјељáрство** с *ткање и прерада кудеље, конопље;* уп. конопљарство.

кȕдељаст јек. **кȕдјељаст,** -а, -о *који је као кудеља, сличан кудељи:* ~ брада, ~ коса.

кȕдељица јек. **кȕдјељица** ж *дем. и хип. од кудеља; кудеља (2).*

кȕдӗљка јек. **кȕдјӗљка** ж **а.** *в. кудељица.* **б.** фиг. *прамен:* ~ косе.

кȕдӗљнӣ јек. **кȕдјӗљнӣ,** -ā, -ō *који се односи на кудељу (обично који је од кудеље);* уп. конопљан: ~ платно, ~ семе.

кудȉкамо прил. (уз комп. и супер.) *знатно, неупоредиво, далеко:* ~ више, ~ јачи, ~ скупље.

кȕдилац и **кȕдилац,** -иоца м *онај који куди некога или нешто, који истиче мане некога или нечега; онај који говори против некога или нечега, који напада на некога или нешто.*

кȕдити, -ȉм (трп. кȕђен) несвр. [гл. им. кȕђӗње с] (некога, нешто) **а.** *износити лоше, негативне особине (некога или нечега), говорити ружно (о некоме или о нечему), обично злонамерно; оговарати; клеветати.* **б.** *корити, прекоревати (некога), пребацивати, замерати (некоме нешто); критиковати, осуђивати (некога за нешто, због нечега).* ■ **~ се а.** *лоше говорити о себи, истицати своје лоше особине, поступке и сл.* **б.** *пребацивати себи због нечега; корити, прекоревати само себе (због нечега).*

кȕдра ж *прамен кудраве, коврџаве косе или длаке, коврџа.*

кȕдрав, -а, -о *који је са коврџама, увојцима (о коси, длаци или о ономе који има такву косу, длаку), коврџав;* уп. гргурав.

кȕдравац, -авца м *онај који је кудрав.*

кȕдравити, -ȉм и **кудрáвити,** кȕдрāвȉм несвр. [гл. им. -вљӗње с] *чинити кудравим, коврџавим, коврџати (косу, длаку).* ■ **~ се** *постајати кудрав, коврџав, коврџати се (о коси, длаци, длаку).*

кȕдравица ж *она која је кудрава.*

кȕдрāвко и **кудрáвко** м **а.** *хип. од кудравац; кудравац.* **б.** *кудрав пас.*

кȕдравōст, -ости ж *особина оног који је кудрав, оног што је кудраво, коврџавост.*

кȕдраст, -а, -о *в. кудрав.*

кȕдрати (се), -ам (се) несвр. *в. кудравити (се).*

кȕдрица ж *дем. и хип. од кудра; кудра.*

кудро, -а и -ē м *хип. од кудров; кудров, кудравко.*

кȕдрōв, -ова м *пас кудраве, коврџаве длаке, кудрав пас.*

кȕжан и **кȕжан,** -жна, -о **1. а.** *в. инфективан;* уп. заразан. **б.** *који заудара; запрљан, затрован:* ~ дах; ~ ваздух. **2. а.** (одр.) *који се односи на кугу (1):* ~ болест, ~ време, ~ помор. **б.** *који болује од куге, заражен кугом.* **3.** фиг. *одвратан, гадан, отрован, поган.*

кȕждрав, -а, -о *кудрав, коврџав, чупав, разбарушен, кустрав (о коси или длаци, одн. о ономе чија је коса, длака):* ~ брада, ~ дете.

кȕжити, -ȉм несвр. **а.** *ширити заразу, заражавати, инфицирати; запрљавати.* **б.** фиг. *кварити, изопачавати (некога, нешто).* ■ **~ се 1.** *заражавати се, инфицирати се (нечим).* **2.** *узајамно се заражавати.*

кȕжити и **кȕжити,** -ȉм несвр. жарг. и разг. *схватати, разумевати.*

кȕжно и кȗжно прил. *īадно, одвратно, īоīано:* распада се ~.

кȕжнōст и кȗжнōст, -ости ж *особина, својство оноīа шīо је кужно.*

кȕжњāк м бот. *отровна биљка* Datura stramonium *из ф.* Solanaceae.

кȕја ж **1.** *женка пса, кучка, керуша.* **2.** пеј. *зла, рђава женска особа; īокварена, неморална женска особа.*

кујѐтина ж *пеј. од куја.*

кȕјин, -а, -о *који припада кују; који се односи на кују.* • **~ син** пеј. *īоīрдан назив за мушку особу.*

кȕјица ж *дем. и хип. од куја.*

кȕјна и кȗјна ж (ген. мн. -нӣ) *в. кухиња.*

кȕјница и кȗјница ж *дем. од кујна.*

кујȕнџија м (мн. ж) тур. *занатлија који израђује накит и друīе предмеīе од злаīа и сребра;* уп. златар.

кујȕнџијскӣ, -ā, -ō *који се односи на кујунџије и кујунџилук:* ~ занат, ~ радња.

кујȕнџијлук м тур. *бављење израдом накита и друīих предмеīа од злаīа и сребра, кујунџијски занаī, кујунџијска производња;* уп. златарство.

кујȕнџијница ж *кујунџијска радионица; кујунџијска радња.*

кȕк, кȕка м (мн. кȕкови) **1.** анат. **а.** *зīлоб између карличне и бедрене кости,* articulatio coxae; *избочени део човечјеī īела у коме се налази īај зīлоб,* соха. **б.** (и зоол.) *први ножни чланак код инсекаīа који је спојен са īрупом,* соха. **2.** *планинско узвишење, обично купастоī облика, вис, чука, ћувик.*

кȕка ж (дат. кȕки) **1. а.** *полукружно или слично савијена, повијена шипка или крај шипке, обично меīалне, о коју се нешīо веша, качи.* **б.** *посебан īањи предмеī (обично у облику шипке) или део неког предмеīа са завинуīим, повијеним крајем, који служи за закачивање, хваīање, привлачење нечеīа и друīе намене.* **2.** мн. **а.** *невешīо или немарно исписана слова, бројке, шаре и сл.; криве или завијене црīе, вијуге.* **б.** *врсīа украсне шаре у везу, īкању и сл.* **3.** жарг. фиг. *замка, смицалица, зачкољица;* уп. квака (3). • **дићи куку и мотику** *упоīребиīи сва моīућа средсīва (у борби за нешīо, проīив некоīа).* ~ **и мотика** *маса људи, обично обједињена неком заједничком невољом, муком и сл.; поīлачени део друшīва, сироīиња, сиромашни сељаци и радници и др.*

кȕкāван, -вна, -о **1.** *јадан, несрећан, невољан (обично у емоционалном īовору, при обраћању некоме или при помињању некоīа, нечеīа).* **2.** *који је у јадном, бедном сīању, зајушīен, јадан, убоī (о предмеīима, зīрадама и сл.):* ~ дашчара, ~ одело. **3.** *шīур, оскудан, никакав; рђав, лош, слаб:* ~ вегеīација, ~ плаīа, кукавни приноси; ~ земља. **4.** *неīовољан, рђав, лош, мучан, īешко īодношљив (о доīађајима, збивањима, приликама и сл.).* **5. а.** *који изазива презир, бедан, мизеран:* кукавне слуге. **б.** *недоличан, недосīојан:* ~ начин. **6.** *кукавички, плашљив, сīрашљив:* ~ повлачење. **7.** *плачан, жалосīан, жалобан:* ~ вапај, ~ плач.

кȕкавац, -āвца м (вок. кȕкāвче, инсīр. кȕкāвцем) **1.** (чешто с аīрибуīима: сињи, црни и сл.) *који изазива сажаљење, несрећник, јадник (обично у емоционалном īовору, при обраћању некоме или при помињању некоīа).* **2.** *онај који живи у оскудици, сиромашīву, беди, сиромашак, сироīан, бедник; мученик.* **3.** *онај који заслужује презир, бедник, нишīарија, ниīков, мизерија.* **4.** *плашљивац, сīрашљивац, слабић, кукавица.*

кука́вељ м нар. *в. кукавац (1 и 4).*

кȕкавица ж (вок. -ице, у 2. и 3. значењу и -ицо) **1. а.** (понекад с аīрибуīима: сива, сиња, обична) зоол. *шумска īшица селица* Cuculus canorus *из īор.* Cuculidae, *познаīа īо карακīерисīичном īласу који личи на кукање и īо īоме шīо полаже јаја у īуђа īнезда.* **б.** *у мн.: īородица* (Cuculidae) *или ред* (Cuculiformes), *у који спада и кукавица (1а) (у јд.: īшица из īе īородице, одн. реда).* **2.** (чешто с аīрибуīима: сиња, црна и сл.) *она коју је снашла нека несрећа, која је ожалошћена, која изазива жаљење, несрећница, јадница, невољница.* **3. а.** *плашљивац, сīрашљивац, слабић.* **б.** *уопшīе особа која заслужује презир, бедник, нишīарија, ниīков, мизерија.*

кȕкавичити, -им несвр. *поīсīупаīи, понашаīи се, држаīи се као кукавица, кукавички;* уп. кукавица (3).

кȕкавичић м зоол. *īшић кукавице; млада кукавица.*

кȕкавичица ж *дем. и хип. од кукавица (1 и 2).*

кȕкавичјӣ (кȕкавичијӣ), -ā, -ē *који се односи на кукавицу (који је као код кукавице, који припада кукавици и сл.);* уп. кукавица (1): ~ боја, кукавичја јаја.

кȕкавичкӣ, -ā, -ō **а.** *који се влада, држи као кукавица, плашљив, сīрашљив:* кукавички регрути, ~ руководсīво. **б.** *својсīвен кукавици, слабићки;* уп. кукавица (3а): ~ карακīер, кукавичке мисли.

кȕкавички прил. **1.** *на кукавички начин, као кукавица, плашљивац, слабић:* ~ побећи. **2.** *īодмукло, īодло, мучки;* уп. кукавица (3б).

кукавȉчлук м *недосīашак храбросīи, смелосīи, велика бојажљивосī, плашљивосī, сīрашљивосī.*

кȕкавӣштво с *в. кукавичлук.*

кȕкāвка ж зоол. *в. кукавица (1б).*

кȕкāвнӣк м *в. кукавац (1–3).*

кȕкāвно прил. *на кукаван начин* **1.** *несрећно; жалосно; јадно, бедно:* ~ проћи; ~ пиштати; ~ живети. **2.** *као кукавица, слабић, кукавички:* ~ се извући из гужве.

кука́внōст и кȕкāвнōст, -ости ж *сīање и особина оноīа који је кукаван, оноīа шīо је кукавно (невоља, несрећа, јад, беда; кукавичлук).*

кȕкāвче, -ета с (супл. мн. кȕкāвчићи м; зб. им. кȕкавчāд ж) **1.** *īшић кукавице.* **2.** *јадно, сироīо, несрећно деīе, јадниче.*

кука́вштина и кȕкāвштина ж **1.** *беда, сиромашīво, оскудица; јад, невоља.* **2. а.** *кукавно, јадно, бедно сīање нечеīа, некоīа, сīање и особина оноīа шīо је лоше, рђаво, никакво, одн. оноīа који је лош, никакав, који изазива презир, беда.* **б.** *подлосī, īоквареносī, īадосī.* **3.** *кукавичлук.*

кȕкаст, -а, -о *који има облик куке, савијен, повијен, завинуī као кука:* ~ дрво, ~ нос, ~ рог.

кȕкасто прил. *у облику куке, као кука:* ~ повијен, ~ савијен.

кȕкати, -āм несвр. **1. а.** *īонављајући узвик „куку“ или друīе узвике жалосīи, ојађеносīи, бола (нпр. „јој“ и сл.) испољаваīи, исказиваīи бол, пашњу, жалосī, несрећу и сл.;* уп. јаукаīи и јадиковаīи. **б.** *оглашаваīи се īласом „куку“ (о кукавици и неким ноћним īшицама).* **2.** (за (над) неким) *наричући, зајевајући, лелечући жалиīи, оплакиваīи (покојника).* **3.** *īужиīи се, жалиīи се, вајкаīи се (због нечеīа или некоīа, на нешīо или некоīа).* **4. а.** *исказиваīи, изражаваīи велику īоīребу, жељу, жудњу (за неким, нечим), ваīиīи.* **б.** *упорно, досађујући траживаīи, молиīи, богорадиīи, кукумавчиīи.* • **кукала ти мајка** *каже се некоме кад му се жели предочиīи да није добро оно шīо ради, чини, шīо намерава да чини, одн. оно шīо му се спрема, шīо му предсīоји и сл.*

кȕкац, -кца м **1.** зоол. рег. *в. инсекī.* **2.** нар. мед. *акуīно īнојно запаљење око врсīију руке,* panaritium.

кȕкāч, -а́ча м и **кȕкача** ж **а.** *дужа īвоздена шипка с куком на крају која служи за привлачење или скидање црепуља, лонаца, бакрача и сл., за īодсīицање ваīре и др.;* уп. жарач. **б.** *уопшīе шипка, моīка или сл. предмеī са куком, који служи за различиīе намене (нпр. за савијање īрана, закачињање нечеīа или за нешīо и др.).*

кȕкачица ж *дем. од кукача.*

кȕкāш, -а́ша м зоол. *у мн.: īрупа паразиīских црва из класе* Aschelminthes, *с бодљасīим рилцем на предњем крају īела,* Acanthocephala *(у јд.: īакав црв);* уп. риличар. • **големи ~** *паразиīска црвена лисīа* Echinorhynchus gigas.

кȕкица ж **1.** *дем. од кука.* **2.** фиг. *в. кука (3);* уп. квака (3). **3.** *нарочиīа врсīа иīле са малом куком на врху којом се израђују чипке и сл. ручни радови, хеклица.* **4.** (обично у мн.) зоол. и бот. *израсīај у облику мале куке, квачице на īелу или орīанима неких живоīиња (најчешће црва) или биљака.*

кукȉчати, -āм несвр. *кукицом израђиваīи чипку или неки друīи ручни рад, хеклаīи;* уп. кукица (3).

кȕкичица ж *дем. од кукица.*

кȕкњава ж **1.** *кукање, јаукање, запевање, запомагање и сл. оглашавање као израз бола, патње и сл.; лелек, нарицање.* **2.** *досадно, упорно жалење, вајкање (на нешто); кукумавчење.*

кȕков, -а, -о у изр. **на куков дан, на куково лето, о кукову лету** и сл. *никада.*

ку́коль м (инстр. -ем) **1.** бот. *једногодишња коровска биљка* Agrostemma githago *из ф.* Caryophyllaceae, *плавоцрвенкастих цветова и чахурастог плода са отровним семенкама, која расте као коров по њивама (као уродица пшенице, ражи и др.) и ливадама; семенке те биљке.* **2.** зб. (мн. в) фиг. *лоши, безвредни, некорисни или штетни чланови неке заједнице, групе, скупине.* • **(по)сејати кукољ** *унети, уносити, створити, стварати раздор, несугласице.* **у сваком житу има кукоља; нема жита без кукоља** *лоших људи и штетних ствари има свуда, на сваком месту, у свакој средини.*

кукȍљив, -а, -о *који садржи кукоља, у којем има кукоља:* ~ жито, ~ хлеб.

кукȍнос и **кукȍносац,** -а, -о *који је кукастог носа, који има кукаст нос.*

кȕку и **кȕкȳ** узв. **1. а.** (понекад појачано узвиком „леле“) *за изражавање бола, жалости, туге.* **б.** *за изражавање изненађености, чуђења, дивљења и сл.* **в.** (обично поновљено) *за подражавање гласа кукавице.* **2.** (са им. или зам. у дат.) *за изражавање упозорења некоме да ће га задесити нека несрећа, невоља, зло: тешко,* јао: ~ теби (ако то урадиш).

кукȕвија ж **1.** зоол. **а.** (понекад у изр. ~ **дремавица, шарена** ~) *сова* Strix flammea (Tyto alba). **б.** (понекад у изр. **обична** ~) *в. ћук.* **2.** фиг. *в. кукумавка (2).*

кȕкуља ж *в. капуљача;* уп. кукуљача.

кукȕљав, -а, -о *погрбљен, згурен, скукуљен.*

кукȕљача ж *в. капуљача.*

кукȕљица ж **1.** *в. капуљача.* **2.** *плетеница од косе склупчана на глави и начичкана, искићена иглама; кика, плетеница косе уопште.* **3.** бот. *биљни орган (обично цветна чашица) у облику кукуљице (1), капуљаче.* **4.** зоол. *в. лутка (3).*

кукȕљичаст, -а, -о *који има облик кукуљице, капуљаче, који личи на кукуљицу, капуљачу (обично о цветним, круничним лискама).*

кукȕмавка ж **1.** зоол. *в. ћук;* уп. кукувија (1б). **2.** фиг. *особа која стално јадикује, кукумавчи (и која тиме, како се верује, слути на зло);* уп. кукувија (2).

кукȕмавчити, -им несвр. [гл. им. кукȕмавчење с] *стално и упорно досађивати молбама, захтевима, потраживањима, притужбама и сл., често испољавајући при томе незадовољство (због нечега), жалећи се (на некога, нешто); стално, досађујући кукати, јадиковати.*

кȕкурēк[1], -а и **кукȕрēк,** -е́ка јек. **кȕкуријек,** -а и **кукȕријек,** -ијека м бот. **а.** *у мн.: род вишегодишњих зељастих биљака* Helleborus *из ф.* Ranunculaceae *(у јд.: биљка из тога рода).* **б.** *назив за поједине врсте тога рода:* H. odorus, H. foetidus, H. niger, H. purpurascens, H. viridis.

кȕкурēк[2], -а и **кукȕрēк,** -е́ка јек. **кȕкуријек,** -а и **кукȕријек,** -ијека м узв. *оглашавање, певање петла, кукурикање.*

кукуре́кати, -ȕрēчēм јек. **кукуријèкати,** -ȕријечēм несвр. *в. кукурикати.*

кукуре́кнути, -ȕрēкнēм јек. **кукуријèкнути,** -ȕријекнēм *свр. према кукурекати;* уп. кукурикнути.

кукуре́кȳ јек. **кукуријèкȳ** узв. *в. кукурику.*

кукури́кати, -ȕрȉчēм несвр. *оглашавати се са „кукурику“, кукурекom, гласовима својственим петлу, певати (о петлу);* уп. кукурекати.

кукури́кнути, -ȕрȉкнēм *свр. према кукурикати;* уп. кукурекнути.

кукури́кȳ узв. *узвик којим се означава и подражава оглашавање, певање петла;* уп. кукуреку.

кукȕружњāк, -а и **кукурȕжњāк,** -а́ка м **1. а.** *в. кукурузиште.* **б.** *в. кукурузана.* **2.** *в. кукуруза (1);* уп. проја (2). **3.** зб. *в. кукурузовина.*

кукȕружњача и **кукурȕжњача** ж **а.** *в. кукуруза (1);* уп. проја (2). **б.** *в. пројара;* уп. кукурузара (1).

кукȕруз м бот. и агр. (често у зб. значењу, јд.) **а.** *једногодишња биљка житарица* Zea mass *из ф. трава* (Gramina), *која се гаји у многобројним сортама због зрневља (скупљеног на клипу) и, као сточна храна, због стабљике и лишћа.* **б.** *клип са зрневљем или само окомљено зрневље (које служи за исхрану људи и животиња).* • бот. **водени** ~ *тропска америчка биљка* Victoria regia *из ф.* Nymphaeaceae, *са великим листовима и са скробним семенкама које служе за исхрану (у Европи се гаји као украсна биљка, обично по базенима).*

кукуру́за ж **1.** *хлеб од кукурузног брашна, кукурузница, проја.* **2.** *в. кукуруз.*

кукурузàна ж *кош за кукуруз у клиповима;* уп. чардак (2).

кукурȕзара ж **1.** *в. пројара.* **2.** *ракија од кукуруза.*

кукȕрузиште с *њива на којој се гаји кукуруз; њива са које је обран кукуруз.*

кукȕрузнӣ, -ā, -ō *који се односи на кукуруз (који припада кукурузу, који је од кукуруза, начињен од кукурузног брашна и сл.):* ~ брашно, ~ клип, ~ хлеб.

кукȕрузница (кукуру́зница) ж *кукуруза, проја.*

кукȕрузовина и **кукурузòвина** ж *у зб. значењу: суве кукурузне стабљике, шаша.*

кукȕрузṓвница и **кукурузо́вница** ж *кукуруза, кукурузница, проја.*

кукȕрушчић м *дем. од кукуруз.*

кȕкута и **кукȕта** ж бот. (понекад с атрибутима „велика“ или „пегава“) *једногодишња или двогодишња зељаста отровна биљка неугодног мириса* Conium maculatum *из ф.* Umbelliferae. • **барска (водена, отровна)** ~ *вишегодишња зељаста биљка која садржи отровне састојке* Cicuta virosa *из ф.* Umbelliferae. **мала (ситна)** ~ *једногодишња или двогодишња зељаста биљка неугодног мириса* Aethusa cynapium *из ф.* Umbelliferae.

кукȕтати, кȕкуђēм несвр. *у дем. значењу: кукати; кукати (обично о кукавици).*

ку́ла ж тур. **1. а.** *висока грађевина, обично четвртасте или округле основе, са мањим отворима или пушкарницама (као део неке тврђаве или као самосталан објекат, нпр. као стражарница или осматрачница).* **б.** *грађевина, зграда са више спратова, вишеспратница која обликом подсећа на кулу (1а).* **в.** *висока уска грађевина, високо уско здање као део неког већег грађевинског објекта или комплекса (нпр. цркве, дворца, замка и др.), торањ.* **2.** *оно што својим обликом, изгледом, величином и сл. подсећа на кулу (1а или 2):* нагомилане куле од леда. **3.** шах. *в. топ (2).* • **Вавилонска** ~ *према библијској легенди, грађевина у Вавилону зидана да допре до неба, због чега је Бог омео њену изградњу изазвавши језичку помешњу међу градитељима;* фиг. *метеж; збрка, хаос:* права вавилонска кула. **ваздушне (зрачне) куле, куле у ваздуху (у зраку, у облаку, у облацима** и сл.) *замисли, идеје, планови и сл. који немају реалну основу.* ~ **од карата** *нешто слабо, несолидно, што нема чврстог ослонца, што није засновано на чврстим основама и сл.* ~ **светиља, светлосна** ~ *в. светионик.* **затворити, затварати се у кулу од слонове кости (од слоноваче), живети** и сл. **у кули од слонове кости (од слоноваче)** *поћи уно се изоловати, одвојити се, одвајати се од света, отуђи(ва)ти се.* **зидати, градити (вавилонске, златне) куле у ваздуху (у (по) зраку), сневати куле и градове** *заносити се нечим нереалним, нестварним, што тешко може бити, што се тешко може остварити, маштати, сањарити.* **обећавати куле и градове (златне куле)** *обећавати нешто нереално, што се тешко може испунити, остварити.*

кȕлāк м рус. *врло имућан, богат сељак, власник великог земљишног поседа који обрађује уз помоћ туђе радне снаге.*

кулàнтан, -тна, -о фр. **1.** трг. *који се тражи, који има добру прођу, који се добро котира (о роби, вредносним папирима и сл.).* **2.** *брз, ефикасан:* ~ исплата. **3. а.** *предусретљив, услужан; пристојан.* **б.** *прилагодљив.*

кула̀нтно прил. *предусретљиво, сусретљиво, услужно; пристојно.*

кула̀нтнӧст, -ости ж *особина онога који је кулантан, онога што је кулантно.*

кӯла̄чкӣ, -ā, -ō *који се односи на кулака, на кулаке (који припада кулаку, кулацима, својствен кулацима и сл.).*

кӯла̄ш, -а́ша м тур. **1. а.** *коњ риђе, пепељасте или жућкастосиве длаке; име таквом коњу.* **б.** *голуб чије је перје такве боје.* **2.** агр. *врста округластог и жућкастог пасуља.*

кӯлашаст, -а, -о *који је као кулаш (1а), одн. као код кулаша (1а); пепељаст, жућкастосив.*

кула̀шина ж (м) (мн. ж) *у експресивном изражавању: кулаш (1а).*

кула̀шић м *дем. и хип. од кулаш;* уп. кулаш (1а).

кула̀шица ж *кулашаста (обично млада) кобила.*

кула́штво и **кӯла̄штво** с **1.** зб. *кулаци.* **2.** *кулачке одлике, кулачки дух, карактер.*

кӯлен и **кӯлен** м *врста кобасице пуњене сецканим свињским месом, сланином и другим састојцима, са љутим, јаким зачинима.*

кулѐтина ж *ауг. и пеј. од кула (1);* уп. кулина (а).

кӯли, -ија м енгл. *у неким азијским земљама: радник који обавља грубе и тешке послове, физички радник, надничар, носач и сл.*

Кӯлин м у изр. **од Кулина бана 1.** *са опширним, дугим уводом; врло опширно, надугачко и нашироко (причати и сл.).* **2.** *од давнина, од старина, од старих времена.*

кӯлина ж **а.** *ауг. од кула.* **б.** *рушевине, развалине куле (1а).*

кули̏нā̄р, -а́ра м лат. *онај који се бави кулинарством, кувар.*

кули̏нā̄рскӣ, -ā, -ō *који се односи на кулинаре и кулинарство:* ~ вештина, кулинарски специјалитети.

кулина́рство с *припремање јела; вештина припремања, справљања јела, куварска вештина, куварство.*

кули̏са ж фр. поз. (обично у мн.) *декорација на позорници у виду покретног зида, заклона и сл., којом се дочарава одређена средина, амбијент, време у којем се дешава радња комада (често и у фиг. употреби).* • **без кулиса** *без прикривања, скривања, отворено, јавно, искрено и сл.* **иза кули́сā** *у тајности, прикривено, скривено.*

кӯлиснӣ, -ā, -ō *који се односи на кулису, кулисе; који се налази иза кулисе:* ~ зид; ~ режисер.

кӯлица (ку́лица) ж *дем. и хип. од кула.*

кулмина́ција ж лат. **1.** *највиши степен, врхунац (снаге, радње, осећања, развитка нечега и сл.); највише достигнуће, највиши домет.* **2.** астр. *пролазак неког небеског тела (у привидном дневном кретању) кроз меридијан посматрача, положај у којем то тело достиже највећу висину над хоризонтом.*

кӯлминацио̄нӣ, -ā, -ō *који се односи на кулминацију (који је у кулминацији и сл.):* ~ снага, ~ тачка.

кулмини́рати, -и̏нӣра̄м свр. и несвр. лат. **1.** *доћи, долазити до врхунца, достићи, достизати кулминацију (1).* **2.** астр. *проћи, пролазити кроз највишу тачку изнад хоризонта, достићи, достизати кулминацију (2) (о небеским телима).*

кулӧа̄р, -а́ра м фр. (обично у мн.) *споредна просторија (ходник, предворје и сл.), обично у скупштинским и другим јавним зградама која служи за одмор и неслужбене разговоре.*

кӯлӧв, -ова м разг. *погрдан назив за мушку особу: клипан, неотесанко, простак.*

кӯлӧн, -о́на м физ. *јединица за мерење количине електрицитета* (C).

кӯлт м лат. (мн. -ови) **1.** *религиозно обожавање, поштовање неког божанства или свеца (ређе неког другог лица, животиње или предмета којем се придаје натприродна моћ) и религиозни обреди који су с тим у вези:* ~ Јехове, ~ бога Месеца, ~ хришћанских светаца. **2.** *велика љубав и поштовање које се исказује неком или нечему; изузетно дивљење према неком или нечему, велико или претерано цењење неког или нечега:* ~ породице, ~ прошлости; ~ јунаштва, ~ лепоте. • **~ личности** *претерано, некритичко величање неке личности (обично оне на власти), уз приписивање тој личности изузетних особина и способности.*

култи̏ва̄тор м енгл. (према лат.) *пољопривредна справа (прикључна или ручна) за површинску обраду земљишта.*

култи̏ва̄торскӣ, -ā, -ō *који се односи на култиваторе:* ~ сејачица.

култива́ција ж **1.** *подизање, уздизање на виши степен културе и просвећености, култивисање.* **2.** *обрада, култивисање земљишта.*

култи̏вӣра̄нӧст, -ости ж *в. култивисаност.*

култиви́рати (се), -и̏вӣра̄м (се) свр. и несвр. (често у облику трп. култи̏вӣран, -а, -о) *в. култивисати (се).*

култи̏висā̄нӧст, -ости ж *особина онога који је култивисан, онога што је култивисано.*

култи̏висати, -ишē̄м свр. и несвр. (често у облику трп. култи̏висā̄н, -а, -о) **1. а.** *подићи, подизати на виши степен културе, просвећености и сл., (у)чинити културнијим, просвећенијим;* уп. образовати (2): ~ народ. **б.** *(у)чинити бољим, савршенијим, усавршити, усавршавати:* ~ говор, ~ строфу. **2. а.** *(у)чинити плодним, погодним за раст културних биљака и друге човекове потребе, обрадити, обрађивати (земљу).* **б.** *(од)гајити, (од)неговати (биљке);* фиг. *(од)неговати, развијати (нешто, нпр. љубав, симпатију за некога и др.).* ■ **~ се а.** *уздићи се, уздизати се на виши степен културе, просвећености и сл., обогатити, обогаћивати свој дух.* **б.** *постајати бољи, савршенији, развијенији и сл.*

кӯлтнӣ, -ā, -ō *који се односи на култ, који је у вези с култом:* ~ објекти, култне песме, ~ предмети.

култу́ра ж лат. **1. а.** *свеукупност материјалних и духовних вредности које је човечанство створило и развило у току своје историје.* **б.** *тековине такве развитка неког народа, групе народа, историјске епохе, друштвеног система, друштвеног слоја и сл.:* српска ~, француска ~, хеленска ~, словенска ~, средњовековна ~, савремена ~, капиталистичка ~, буржоаска ~, патријархална ~. **2. а.** *ниво, степен развијености неке привредне, уметничке и друге делатности, духовне активности и сл.; активност, делатност која је у вези с одређеним уметничким и др. областима (понекад и као назив за школски предмет):* земљорадничка ~, књижевна ~, музичка ~, филмска ~; ликовна ~, физичка ~. **б.** *виши, развијенији однос према нечему; виши, савршенији вид владања нечим, оспособљеност; истанчаност, префињеност:* ~ говора, ~ геста и покрета. **3. а.** *степен, ниво друштвеног и духовног развитка личности, општа образованост, просвећеност, духовна обогаћеност и сл.; начин владања, понашања, опхођења и сл. у складу с друштвеним и етичким нормама:* истицао се својом личном културом. **б.** *начин живљења, становања и сл. у складу с одређеним стандардима и нормама:* ~ становања. **4. а.** *обрада, обрађивање, уређивање, култивисање земље; уређеност земљишта.* **б.** *гајење, узгој биљака које се користе за људску или сточну исхрану и других корисних биљака (обично уз примену одређених агротехничких мера):* ~ дувана, ~ ражи, ~ шећерне репе. **в.** *у мн.: биљке које се гаје, узгајају (усеви, насади и др.) (у јд.: врста, тип такве растиња).* **5.** биол. *гајење микроорганизама на хранљивој подлози; колонија микроорганизама добијена на такав начин.* • **дом културе** *културно-просветна установа чија је делатност усмерена на ширење културе и просвете путем уметничких приредби, јавних предавања и сл.; зграда у којој се обавља делатност те установе.* **духовна ~** *свеукупност резултата друштвене надградње (науке, уметности, морала и обичаја).* **материјална ~** *степен развитка средстава за производњу, саобраћај и др.; материјална остварења, материјална добра.* **физичка ~** *скуп спортских дисциплина, спортска активност.*

кӯлтӯран (кӯлтӯран), -рна, -о **1.** (одр.) *који се односи на културу, који је у вези с културом;* уп. култура (1 и 2): ~ наслеђе, ~ развитак. **2.** *који је на високом ступњу културе; који се одликује културом, просвећен, васпитан, образован, цивилизован;* уп.

култура (За): ~ човек. **3.** (обично одр.) *одгајен, однегован, одн. уређен, обрађен човечјим радом (о биљкама, одн. о земљи, земљишту, тлу), култивисан;* уп. култура (4).

кȕлтȕрно (кȕлтȕрно) прил. **а.** *у културном погледу, што се тиче културе:* ~ пробуђен, уздигнут народ. **б.** *на културан начин, цивилизовано, васпитано, лепо, учтиво, уљудно, углађено:* ~ се понашати.

културно- *први део сложенице или полусложенице са значењем: који се односи на културу, који је у вези с културом:* културноисторијски (нпр. музеј, развој, споменик, културноисторијске науке), културно-просветни (нпр. рад) и др.

културнȏст, -ости ж *особина онога који је културан, онога што је културно; култура уопште.*

културолȏгија ж *наука која изучава различите облике културе и њихов развој.*

културȏлошкӣ, -ā, -ō *који се односи на културологију.*

културтре́гер м нем. (обично пеј.) **а.** *онај који спроводи културтрегерство, онај који шири културу свога народа с тежњом да се успостави политичка и економска превласт и потчине мање и неразвијене земље и народи.* **б.** *онај који шири културу, просвећеност (обично страну, туђу).*

културтре́герскӣ, -ā, -ō *који се односи на културтрегере и културтрегерство.*

културтре́герство с (обично пеј.) **а.** *ширење културе сопствене нације с тежњом да се успостави политичка и економска превласт и потчине мање земље и народи.* **б.** *ширење културе (обично стране, туђе).*

кȕлук м тур. **1. а.** ист. *радна обавеза сељака према феудалцу (властелину, спахији).* **б.** *принудна обавеза бесплатног рада на изградњи путева и других јавних објеката.* **2.** фиг. *тежак посао; терет, мучење; невоља, беда.*

кȕлучār м *онај који кулучи.*

кȕлучārка ж *она која кулучи.*

кȕлучārскӣ, -ā, -ō *који се односи на кулучаре и кулучење;* уп. кулучки.

кȕлучити, -ȉм несвр. [гл. им. кȕлучēње с] **1.** *радити као кулучар, вршити, обављати кулучарски посао.* **2.** фиг. *радити тежак и напоран посао, много и тешко радити, ринтати.*

кȕлучкӣ, -ā, -ō *који се односи на кулук, који је у вези с кулуком;* уп. кулучарски: ~ посао, ~ рад.

кȕљати, -ā̏м несвр. **1.** *јако, наглo, у великој количини избијати (о некој течности, диму, пари и др.), шикљати, одн. сукљати; силовито, снажно надирати, продирати (о води, диму, ваздушној струји и др.); сипати, вејати (о густом, обилатом снегу).* **2.** *надолазити у великом броју, навирати; уопште кретати се, пролазити у маси, у великом броју:* кућа гомила, кућа свет.

кȕљнути, -нēм *свр. према кућати.*

кȗм м (мн. кȕмови) **1. а.** *онај који при црквеном обреду крштења држи дете и даје му име:* крстени ~. **б.** *сведок на венчању:* венчани ~. **в.** етн. *онај који одсече неколико праменова косе детету кад се први пут шиша:* шишани (стрижени) ~. **г.** *у међусобном односу породице, родбине онога који кумује или је кумовао (на крштењу, венчању или првом шишању) и породице, родбине онога који је крштен, венчан или први пут шишан (по одређеном обреду):* члан такве породице. – Они су наши кумови од давнина. **2.** *онај који даје име броду (приликом свечаног поринућа, спуштања брода у воду).* **3.** фиг. *онај који утиче да до нечега дође, да се нешто уради, деси и сл., који учествује у нечему (иницирајући, подстичући нешто, залажући се за нешто и сл., обично нешто лоше, негативно);* уп. кумовати (3). **4.** нар. *реч којом се ословљава мушко, обично непознато лице (најчешће у обраћању Ципана, Рома).* **5.** *шеф, вођа мафије.*

кȗма ж *женска особа кум (1–4); кумова жена.*

кумāрȋн, -и́на м хем. *органско једињење* ($C_6H_4C_3H_2O_2$), *које се налази у неким биљкама, а производи се и синтетичким путем.*

кумāрȏн, -о́на м хем. *састојак катрана каменог угља, бензофуран.*

кумāрȏн-смȍла ж хем. *вештачка смола која се добија као споредни производ при преради каменог угља.*

кȗмати се, кȗмā̏м се несвр. *међусобно се ословљавати, поздрављати са „куме“ и „кумо“.*

кумāшин м *у експресивном изражавању, са хип. нијансом:* кум.

кȗмīр, -и́ра м **а.** *кип којем се неки народи (обично многобожачки) клањају као божанству, идол.* **б.** *предмет слепог обожавања, дивљења, идол.* • **златни ~** новац.

кумӣрство с **а.** *веровање у божанску моћ кумира, обожавање кумира, идолопоклонство;* уп. кумир (а). **б.** *слепо обожавање, поштовање, величање, идолопоклонство;* уп. кумир (б).

кȗмис м рус. *напитак од превреле кобиљег (ређе камиљег или крављег) млека са малим процентом алкохола;* уп. кефир.

кȕмити, кȕмīм несвр. [гл. им. кȕмљēње с] **1.** (обично са додатком: кума) *позивати, узимати за кума, одн. куму.* **2.** *усрдно молити; заклињући молити, преклињати.* ■ **~ се а.** *заснивати кумство, ступати у кумовске односе.* **б.** *одржавати међусобна кумства, бити у кумовским односима.* • **кумим те Богом** *преклињем те.*

кȕмић, -и́ћа и **кȕмић,** -а м **а.** *дем. и хип. од кум.* **б.** *мушко кумче.* **в.** *кумов, одн. кумин (млади) син.*

кȕмица ж **1. а.** *дем. и хип. од кума.* **б.** *женско кумче.* **в.** *кумова, одн. кумина (млада) кћи.* **2.** *кумова жена.*

кȕмов, -а, -о *који припада куму; који се односи на кума.* • **Кумова слама** ж астр. *светли појас који се види на ведром ноћном небу а који чини мноштво удаљених звезда наше галаксије, Млечни пут.*

кумȍвати, кȕмујēм несвр. (свр.) **1.** *бити некоме кум, одн. кума (на крштењу или венчању).* **2.** *давати (дати) име броду приликом његове свечане поринућа.* **3.** фиг. *имати утицаја на нешто, на нека догађања и сл. (као иницијатор, подстрекач, саветник и сл.), учествовати у нечему (иницирајући, подстичући нешто, залажући се за нешто и сл.), обично у нечему лошем, негативном.* ■ **~ се** (само несвр.) *в. кумити се.*

кумȍвскӣ, -ā, -ō *који се односи на кума:* кумовски синови, ~ част. • **Кумовска слама** ж астр. *в. Кумова слама (под кумов).*

кȕмство с **а.** *кумовска веза, кумовски однос између два лица или две породице:* венчано ~, крштено ~, шишано (стрижено) ~. **б.** *учешће, улога кума на крштењу или венчању; кумовање.*

кȕмулатȉван, -вна, -о *збирни, укупан, свеукупан:* кумулативни обрачун.

кȕмулатȉвно прил. *заједно с нечим другим, уједно; у општем збиру, укупно:* ~ обрачунати доприноси.

кумула́ција ж **1.** *гомилање, нагомилавање.* **2.** правн. **а.** *истицање више захтева у парничном поступку.* **б.** *изрицање једне казне која представља збир казни одмерених за свако појединачно кривично дело.*

кȕмулациōнӣ, -ā, -ō *који се односи на кумулацију (2).*

кумули́рати, -ȕлӣ́рām свр. и несвр. лат. *(на)гомилати, скупити, скупљати, саб(и)рати, збројити, збрајати.* ■ **~ се** *нагомила(ва)ти се, скупити се, скупљати се.*

кумулонȉмбус м лат. мет. *врста облака сличног планини, светлог врха и тамног равног подножја, који доноси пљусак с грмљавином (често и с градом) или густ снег.*

кȕмулус м лат. мет. *врста облака насталог од мноштва сјајнобелих облака заравњене основе и купастог, засвођеног врха.*

кȕмче, -ета с (супл. мн. кȕмчићи м; зб. им. кȕмчād ж) *дете у односу на кума који га је крстио.*

кȕна ж зоол. **а.** *ситна звер из породице* Mustelidae, *чије се крзно веома цени:* ~ златица (Mustela martes, Martes martes), обична (домаћа) ~ (Mustela foina). **б.** *крзно те животиње.* **в.** *у мн.: породица мањих звери* Mustelidae, *у коју спада куна (а), јазавац, твор, видра и неке друге животиње (у јд.: животиња из те породице).*

кȕнадра ж бот. **а.** *пајерјасти омотач око плода неких главочика (маслачка, одољена и сл.),* pappus. **б.** *меки, маховинасти део на клипу воћа.* **в.** *длачице, маље на листовима или стабљици неких биљака; прамичци, ситни увојци длачица на стаблу неких биљака.*

кȕнадраст, -а, -о *обрастао, покривен кунадром (о биљкама и деловима биљака).*

кȕнār, -а́ра м **а.** *ловац на куне.* **б.** *врста ловачког пса обученог за лов на куне.*

куна́торити, -и́м несвр. *в. кубурити.*

кȕнāш, -а́ша м зоол. **а.** (често у изр. **белопегави ~**) *ноћна животиња слична куни, аустралијски торбар* Dasyurus viverrinus *из пор.* Dasyuridae. **б.** *у мн.: породица торбара* Dasyuridae, *у коју спада кунаш (а) и више других сродних торбара (у јд.: животиња из те породице).*

кȕндак м тур. **а.** *задњи, одн. доњи, дрвени или метални, део стрељачког оружја (пушке, аутомата, пушкомитраљеза) у који је смештен задњи део цеви, мајацин, механизам за окидање и др.* **б.** фиг. *власт која се врши, спроводи применом силе, насиље, терор.*

кȕндачина ж *аум. и пеј. од кундак.*

кȕндачити, -и́м несвр. [гл. им. кȕндачење с] *ударити, тући кундаком.*

кȕндачић и **кундȁчић** м *дем. и хип. од кундак.*

кȕндачкӣ, -ā, -ō *који се односи на кундак (обично о ударцу који је задат кундаком).*

кȕндачки прил. **а.** *кундаком, кундацима (нпр. тући, борити се и сл.).* **б.** *кундаком напред:* окренути пушку ~.

кундур- *в. кондур-.*

кȕнетина ж *в. куновина;* уп. куна (а).

кȕнећӣ, -ā, -ē *који се односи на куну, који припада куни:* ~ кожа, ~ траг.

кȕнина ж **1.** *в. куновина.* **2.** бот. *в. метлица (3а).*

кȕнић, -и́ћа и **кȕнић,** -а м зоол. *глодар из пор. зечева* (Leporidae) Oryctolagus, O. cuniculus, *који живи у слободној природи или се гаји припитомљен ради меса и крзна.*

кунић̄ārнӣк м *простор(ија) или зграда у којој се гаје кунићи; фарма за гајење кунића.*

кунић̄ārскӣ, -ā, -ō *који се односи на кунићарство:* ~ фарма.

кунић̄áрство с *гајење кунића; привредна грана чија је делатност гајење кунића.*

кȕница ж **1.** *дем. од куна (а и б); куна (а).* **2.** бот. *једногодишња, двогодишња или вишегодишња биљка из рода* Alopecurus (*ф.* Gramina).

кȕнктāтор м лат. *онај који стално одлаже неку акцију, предузимање посла и сл., који оклева чекајући погоднији тренутак;* уп. оклевало.

кȕнктāторскӣ, -ā, -ō *који се односи на кунктаторе, својствен кунктаторима.*

кȕнктāторство с *држање, понашање својствено кунктаторима, одлагање, оклевање.*

кȕновина ж *кунина кожа, кунино крзно.*

кȕнст м нем. *умеће, довитљивост, мајсторство; вештина, мајсторија.*

кȕњав, -а, -о **а.** *који куња, дрема, дремљив, поспан.* **б.** *који куња, који се не осећа добро, кењкав, болешљив.*

ку́њалица ж **1.** *особа која често куња.* **2.** мед. нар. *в. куњавица.*

ку́њало м и с (мн. с) *в. куњалица (1).*

ку́њати, кȕњām несвр. **1. а.** *бити обузет лаким, испрекиданим сном, заносити се, падати у лак сан, дремати:* куња као мачка. **б.** *проводити време монотоно, не радећи ништа, без икакве активности (у беспослици, доколици).* **2.** *безвољно, малаксало мировати, лежати услед слабости, повећања температуре и сл. (обично пре него што ће болест узети маха).*

кȕп[1] м *више предмета исте врсте наслагиних или нагомиланих на једном месту, хрпа, гомила.*

кȕп[2], -а и кȕпа м енгл. спорт. *такмичење на принципу елиминације, у којем победник добија пехар; пехар који се предаје победнику у таквом такмичењу.* • **куп-систем** *систем спортског такмичења при којем побеђени испада из даљег такмичења, а победник га наставља.* **куп-утакмица** *утакмица која се игра по куп-систему.*

кȕп[3] м фр. *посластица од сладоледа, сецканог воћа, обично и слатког алкохолног пића (ликера и сл.), у чаши.*

кȕпа[1] ж **1.** *велика метална или масивнија стаклена чаша, пехар; количина нечега која стане у ту чашу.* **2.** бот. *в. купула (2).*

кȕпа[2] ж **1.** мат. *геометријско тело ограничено равном, кружном површином у основи и облом површином која се постепено сужава и завршава у једној тачки у врху, конус.* **2.** *планински врх, брдо, стена и сл. налик на купу (1).* **3.** (и ку́па) **а.** *сноп(ови) кукурузне шаше (турске и сл.) сложени у виду купе (1); уопште наслага, гомила нечега слична купи (1).* **б.** *неколико или више пушака сложених тако да се врховима цеви наслањају једна на другу.* **в.** *гомилица од четири ораха (или неког другог плода) намештена тако да три чине основу а четврти стоји на њима у средини; дечја игра у којој се орахом (или неким другим одговарајућим плодом) гађа у више таквих гомилица док се све не оборе.* • мат. **зарубљена ~** *део праве купе између њене базе и пресека који остане када се права купа пресече једном равни паралелном са основом купе.* **коса ~** *купа са нагнутом средњом осом.* **права (кружна, ротациона) ~** *купа која настаје обртањем правоугле троугла око дуже катете, при чему краћа катета описује кружну основу.*

купа́жа ж фр. *мешање различитих вина или више врста неког другог алкохолног пића; разблаживање, разређивање пића.*

кȕпалишнӣ, -ā, -ō *који се односи на купалиште:* ~ место, ~ просторија, ~ сезона.

кȕпалиште с **1. а.** *место на обали мора, језера, реке погодно за купање, обично уређена плажа:* чувар купалишта. **б.** *летовалиште на обали мора.* **2.** *бањско лечилиште, бања.* **3.** *в. купатило (1б).*

купа̀оница и **кȕпаоница** ж *просторија за купање;* уп. купатило.

купа̀оничкӣ и **кȕпаоничкӣ,** -ā, -ō *који се односи на купаоницу, који припада купаоници.*

кȕпаст, -а, -о *који има облик купе, конусан; сличан купи (1):* ~ брдо.

кȕпасто прил. *у облику купе, као купа:* ~ сведен кров.

ку́пати, кȕпām несвр. **1. а.** *прати (првенствено водом, у води) некога, прати некоме тело; прати неку животињу, тело неке животиње:* ~ дете; ~ коња. **б.** фиг. *заљускивати, заливати (обично о реци).* **в.** (у зној, у пени) *излажући некога великим напорима чинити да га облије зној, пена.* **2.** фиг. *захватати целу површину или простор нечега, прекривати.* – И глечере густа сумаглица купа. ■ **~ се 1. а.** *заљуривати се у воду или поливати се водом по телу (ради прања, освежења, лечења и др.).* **б.** *заљуривати се у песак, прашину и сл., копрцати се по песку, прашини и сл. ради уклањања гамади (о живини).* **2.** (у нечему) **а.** (у зној, пени) *бити обливен, обливати се (зноjем, пеном);* фиг. *тегли, диринчити.* **б.** фиг. *бити сав захваћен, обасут, засут (светлошћу, сунцем и сл.):* купа се у сунцу. **в.** *имати нечега у неограниченим количинама, бити презасићен нечим:* купа се у злату (изобиљу, раскоши). • **~ се у крви** *гинути, страдати (у борби).* **~ се у сузама** *незадрживо, много, јако плакати.*

купа̀тило с **1. а.** *просторија (у стану и др.) која служи за купање и умивање, обично с кадом, тушем и др.* **б.** (обично с одредбом: јавно) *зграда с уређајима за купање у топлој води.* **в.** (са одредбом: парно) *зграда, просторија са уређајима за парење, где се цело тело излаже дејству паре;* уп. сауна. **2.** *в. купалиште (1).* **3.** *лековита минерална вода за купање; бања, лечилиште с таквом водом:* јодно ~, сумпорно ~. **4.** *купељ, купка.*

купа̀тилскӣ, -ā, -ō *који се односи на купатило, који припада купатилу:* ~ врата, ~ казан, ~ предсобље.

кӯпаћӣ, -ā, -ē *који служи за купање, који се употребљава при купању:* ~ гаћ(иц)е, ~ костим.

ку́пац, ку́пца м (инстр. ку́пцем; ген. мн. кӯпа̄ца̄) *онај који купује нешто.*

кӯпа̄ч, -а́ча м (инстр. -а́чем) *онај који се купа у мору, језеру, реци, базену и сл.*

купа̀чица ж *она која се купа у мору, језеру, реци, базену и сл.*

кӯпа̄чкӣ, -ā, -ō *који се односи на купаче; купаћи:* купачке капе.

кӯпе̄, -ѐа м фр. *затворен одељак са седиштима у железничком путничком вагону.*

ку́пел ж **1.** *вода за купање.* **2.** *в. купка (1).* **3.** *в. купалиште (2).*

кӯпилац и **кӯпилац,** -иоца м *онај који сакупља покошену траву, пожњевено жито, отресене или расуте плодове и сл., сабирач, скупљач.*

кӯпилица и **кӯпилица** ж **1.** *женска особа купилац, скупљачица, сабирачица.* **2.** *машина за сакупљање расутог материјала.*

кӯпина ж бот. *жбунаста биљка, са одрвенелим дугачким, обично трновитим изданцима, из рода* Rubus (R. fruticosus, R. fruticocus, R. plicatus, R. candicans, R. discolor, R. ulmifolius, R. canescens, R. glandulosus, R. caesius), *која има плод састављен од ситних, сочних коштуница црне боје; плод те биљке.*

кӯпинаст, -а, -о *који је као купина, сличан купини:* купинасте очи.

кӯпиница ж *дем. и хип. од купина.*

кӯпинов, -а, -о *који се односи на купину (који припада купини, који је од купине и сл.):* ~ лист, ~ вино, ~ сок.

кӯпињāк (кӯпињāр) м **а.** *место где расту купине.* **б.** *купиново жбуње, купине, купиње.*

купи́рати, кӯпи́рām свр. и несвр. фр. **1.** *скратити, скраћивати, подсећи, подсецати (репове псима, коњима, овцама).* **2.** *(по)мешати (разне врсте вина, ређе неког другог пића).*

кӯпити, -ӣм (трп. кӯпљен) несвр. [гл. им. кӯпљӗње с] **1. а.** *руком или неким оруђем прикупљати, сабирати на једно место, на гомилу (плодове, сено и сл.); прикупљати (комадиће нечега, нешто што је расуто, растурено) дижући са тла.* **б.** *прибирати, скупљати нешто што се налази код више лица, на више места.* **в.** *скупљати, узимати (своје ствари и др.) спремајући се за одлазак.* **г.** *скидати, уклањати (прашину, нечистоћу и сл.).* **д.** *прикупљати кидајући, брати (биље и сл.).* **ђ.** *прикупљајући мало-помало, у неком периоду, спремати, остављати (сир, кајмак и сл.).* **е.** *убирати, наплаћивати (порез и сл.).* **ж.** *скупљати, записивати (грађу, податке, обичаје и др.).* **з.** *мало-помало, постепено усвајати, стицати (знања, мудрост и сл.); прикупљати (снагу); гомилати, нагомилавати (бес, срџбу и сл.).* **2. а.** *навлачити на себе (рђу, прашину и сл.), покривати се (рђом, прашином и сл.).* **б.** *утицати (неку течност и сл.) (о крви, сунђеру и сл.).* **3. а.** *сазивати (збор, сватове и сл.), окупљати; приморавајући, присиљавајући скупљати, окупљати (децу, младиће, војску и сл.).* **б.** *узимати некога да би се одвео или уклонио с неког места:* ~ рањенике. **в.** *скупљајући, окупљајући отимати, одузимати (стоку и сл.).* **4.** *стезати, скупљати (обично уста); састављати, прибубљивати (крила, прсте и сл.).* **5.** *мотати у колут, у котур или сл. (нпр. бродско уже).* ■ **~ се 1.** *накупљати се, нагомилавати се.* – фиг. У њему се купи и велико искуство о људима и горчина. **2.** *скупљати се, окупљати се; састајати се; гомилати се, концентрисати се (о људима, војсци и сл.).* **3. а.** *смањивати се у величини, обиму; постајати краћи, ужи (обично о тканини кад се покваси).* **б.** *стезати се, скупљати се (о деловима тела); грчити, савијати своје тело (о животињи и, ређе, о човеку); набирати се (о челу и сл.).* **4. а.** *спремати се, припремати се за одлазак (обично узимајући, скупљајући своје ствари).* **б.** *одлазити; губити се (обично у заповести, у одређеном изражавању).* – Купи се! • **душа ми се купи (у грудима)** *на самрти, на умору сам.* ~ **прње (траље, шипке)** *в. купити се (4).* – Купи прње па бежи у трње!

ку́пити, кӯпӣм (трп. кӯпљен) свр. (нешто, некога) **1. а.** *плативши (новцем или нечим другим) прибавити у власништво, набавити (нешто) дајући одређену суму новца, добити (нешто) за новац или друго средство плаћања.* **б.** *добити за себе неку особу дајући откупнину ономе чија је била, ко је њоме располагао, за кога је била везана:* ~ жену, ~ играча (нпр. фудбалера кад прелази из клуба у клуб), ~ роба. **2.** *придобити за себе, привући на своју страну подмићивањем, улагивањем и сл., поткупити, подмитити (нпр. судију и др.).* **3.** фиг. *постићи, стећи улажући велике напоре, подносећи жртве, страдајући, скупо платити (нпр. мир, слободу, богатство и др.).* **4.** (карту, домину) *добити, узети као добитку или замену (у игри).* **5.** разг. *сазнати, обавестити се о нечему;* уп. куповати (2). • **купио би га (могао би га купити** и сл.**) за мекиње** *много је богатији, имућнији од њега.* **пошто купио по то и продајем** *како сам чуо, тако и казујем, причам.*

кӯпић и **кӯпић** м *дем. од куп*[1].

кӯпица[1] ж *дем. од купа*[1] *(1); мала купа*[1].

кӯпица[2] и **кӯпица** ж *дем. и хип. од купа*[2].

кӯпӣште с гомила, *хрпа остатака истопљене руде, шљаке; гомила ископане руде; гомила камења настала при крчењу, рашчишћавању њиве и сл.*

кӯпка и **кӯпка** ж **1. а.** *купање ради прања, освежења или лечења.* **б.** *излагање целог тела ваздушном струјању, купељ.* **2. а.** *в. купатило (1).* **б.** *када, коританце и сл. с водом за купање.* **3.** *бања, топлице; лечилиште на морској обали;* уп. купалиште.

кӯплӗ, -ѐа м *в. куплет.*

кӯплер м нем. **а.** *сводник, подводач.* **б.** *власник куплераја.*

куплѐра̄ј, -а́ја м нем. **1.** *јавна кућа, бордел, бурдељ.* **2.** фиг. разг. *неред, хаос.*

кӯплерскӣ, -ā, -ō *који се односи на кулере:* ~ посао.

кӯплӗт, -е́та м фр. **а.** *строфа једне песме или део песме који представља једну мисаону целину, који садржи довршену мисао.* **б.** *песма с припевом, сатиричног или комичног садржаја, која се обично пева у оперети или варијетеу, кабареу.*

куплѐтист(а), -ē м (мн. -сти) *онај који пише, ствара или пева куплете.*

кӯплунг м нем. техн. *в. квачило.*

кӯпљив, -а, -о *који се може купити, добити за новац.*

ку́пња ж *в. куповина (1).*

купо̀вати, кӯпујēм несвр. **1.** *несвр. према ку́пити.* **2.** разг. *помно, пажљиво посматрати шта се ради или слушати шта се прича, разговара и сл. (држећи се при томе по страни, не учествујући у томе сам), сазнавати (нешто) на такав начин;* уп. ку́пити (5).

купо̀вина, кӯповина и **куповѝна** ж **1.** *набављање нечега у власништво за новац или друго средство плаћања, куповање; преузимање, добијање некога (спортисте, жене и др.) за одређену суму новца или сл.* **2.** *оно што је купљено (купљена имовина, роба и др.).*

кӯпо̄внӣ, -ā, -ō **1. а.** *који је купљен, а не произведен, одлагај, направљен, израђен и сл. код куће:* ~ дуван, ~ кошуља, ~ крава, ~ платно, ~ сир. **б.** *в. вештачки (1а):* ~ цвеће. **2.** *који се односи на куповину:* ~ вредност, ~ моћ, ~ уговор, ~ цена. **3.** (у им. служби) с *оно што се купује, одн. оно што је купљено (обично за разлику од онога што се производи, што је произведено и сл. код куће).* – У селима се све више носи куповно.

кӯпола и **купо̀ла** ж итал. **1. а.** *свод или кров у облику полулопте, кубе.* **б.** фиг. *горњи део нечега, одн. оно што обликом подсећа на куполу (1а):* ~ падобрана, небеска ~. **2.** вој. *горњи, обртни део оклопног возила (нпр. тенка).*

кӯполаст и **купо̀ласт,** -а, -о *који има облик куполе, сличан куполи:* ~ крошња, ~ облик.

кӯполица и **купо̀лица** ж *дем. од куполa.*

кӯпо̄лка и **кӯпо̄лка** ж техн. *усправна цилиндрична пећ за топљење сирове гвожђа.*

кӯпо̄лнӣ и **кӯпо̄лнӣ,** -ā, -ō *који се односи на куполу, који има куполу, куполе.*

кȕпōн, -о́на м фр. **1. а.** фин. *саставни део хартије од вредности (акције, деонице, обвезнице и сл.) који омогућује имаоцу да подигне досељу дивиденду, камату, одн. износ доселе исплате обвезнице.* **б.** *саставни део потрошачке карте који се одсеца и имаоцу даје право на куповину одређене количине неке робе, неког артикла.* **в.** *огласа штампан у новинама који се може исећи и употребити као формулар за наруџбине, добијање поузећа при куповини, за учешће у наградним играма и сл.* **г.** *уопште саставни део неке дознаке, документа који имаоцу даје право на коришћење или куповину нечега.* **2.** *саставни део улазнице, гласачког листића и сл. који се одваја, цепа, кида ради контроле.*

кȕпōнскӣ, -ā, -ō *који се односи на купоне.*

купопрȍдаја ж *куповина и продаја, пренос власништва при којем нови власник плаћа претходном одређену суму новца.*

купопрȍдājнӣ, -ā, -ō *који се односи на купопродају:* ~ уговор.

купри- *први део сложеница које означавају у хемијска једињења у којима је бакар двовалентан:* купринитрат, куприоксид, куприсулфат и др.

кȕпрӣт, -и́та м мин. *црвена бакарна руда, оксид бакра* (CuO_2).

купро- *први део сложеница који означава хемијска једињења у којима је бакар једновалентан:* купрохлорид и сл.

кȕпула ж **1.** *в. купола.* **2.** бот. *омотач у основи цвета неких биљака.*

кȕпус м бот. и агр. (обично у зб. значењу, мн. ø) **а.** *двогодишња зељаста биљка* Brassica oleracea capitata *из ф.* Cruciferae, *чији се листови савијени у главицу употребљавају у исхрани као поврће; сама главица (одн. главице) те биљке; јело од лишћа те биљке.* **б.** *уопште двогодишња или вишегодишња (као гајена култура и једногодишња) биљка* Brassica oleracea *из ф.* Cruciferae, *чији се многи варијетети гаје као поврће (купус (а), раштан, карфиол, прокељ, келераба, кељ).* • **дивљи** ~ бот. *вишегодишња биљка* Diplotaxis tenuifolia *из ф.* Cruciferae. **изјести, појести доста (много** и сл.**) купуса** *имати доста година.* **као вола (волину, теле) у купусу (ис)тући, одерати, пребити** и сл. *много (ис)тући, пребити (исребијати).*

кȕпусāр, -а и **купȕсāр,** -а́ра м зоол. (често с одредбом: бели или велики) *дневни лептир* Pieris brassicae *из пор.* Pieridae, *чије се гусенице хране лишћем купуса и других сродних биљака.* • **мали** ~ *лептир сродан белом купусару* Pieris rapae. **ноћни** ~ *ноћни лептир* Mamestra brassicae, *чије се гусенице хране купусом.*

купȕсара ж **1.** *каца или сличан суд за кисели купус.* **2.** *в. купусиште.* **3.** *јела са купусом, купушњача.* **4.** експр. *стара, отрцана, поцепана књига (из које често испадају листови); књижурина.*

купȕсати, -ām несвр. *кидати, цепати (књигу, листове књиге);* уп. раскупусати се.

кȕпусац и **купȕсац,** -сца м бот. *зељаста биљка* Isatis canescens *из ф.* Cruciferae.

кȕпусина ж *ауг. и пеј. од купус.*

кȕпусȉште с *земљиште на којем се гаји купус.*

кȕпуснӣ, -ā, -ō **1.** *који се односи на купус (који је од купуса, који служи за држање купуса и др.):* ~ главица, ~ каца, ~ расад. **2.** у изр. ~ **поврће** бот. и агр. *поврће у које спада купус (а), кељ, карфиол, келераба, раштан и сл.* **3.** *као сталний атрибут у разним зоолошким и ботаничким двочланим називима:* ~ белац, ~ вештица, ~ жижак, ~ муха, ~ пипа, ~ репица, ~ стеница.

кȕпушњāк м **1.** *в. купусиште.* **2.** зоол. *в. купусар.*

кȕпушњача и **купȕшњача** ж *јела са купусом, купусара.*

кȕпчић м *гомилица, хрпица (у облику мале купе).*

кȗра ж лат. *трећман који се предузима, најчешће у ограниченом временском периоду и уз прописане лекове, ради сузбијања и отклањања неке болести; посебан начин живота и исхране ради побољшања здравственог, естетског и сл. стања уопште.*

кȗрāж ж фр. *храброст, смелост, одважност.*

кȗрāжан, -жна, -о *који има куражи, храбар, смео, одважан.*

кураж̀ити, кȗрāжӣм несвр. [гл. им. кураж̀ēње с] *храбрити, бодрити, соколити.* ■ ~ **се** *храбрити се, соколити се; показивати се куражним, јуначити се.*

кȗрāжно прил. *храбро, одважно, смело:* ~ гледати.

кȗрāжнōст и **кураж̀нōст,** -ости ж *особина, својство онога који је куражан, храброст, одважност.*

Кȗрāн, -а́на м тур. *збирка верских, моралних и друштвенополитичких прописа исламске религије, муслиманска света књига која садржи Мухамедово учење;* уп. Коран.

кȗрāнскӣ, -ā, -ō *који се односи на Куран.*

кураре м **1.** бот. *индијско-малајска и јужноамеричка биљка* Strychnos tieute *из ф.* Loganiaceae. **2.** *отров добијен из коре те биљке.*

кȗрāт, -а́та м лат. (итал.) *католички (ретко православни) свештеник, обично војни, жупник (парох).*

куратȅла ж итал. *старатељство, туторство:* ставити (некога) под нечију курателу.

куратѝва ж *нега, лечење болесника.*

кȗратӣван, -вна, -о *који је у вези с куративом, с лечењем (обично чији је задатак нега, лечење болесника):* ~ медицина, ~ служба.

кȗратӣвно прил. *спроводећи куративу:* радити шест сати ~ и два сата превентивно.

кȗрāтор м лат. *старатељ, тутор:* ~ задужбине, ~ оставштине.

кȗрбāн, -а́на м тур. **1. а.** *бравче или јагње које муслимани кољу на Курбан-бајрам.* **б.** *бравче или нека друга домаћа животиња која се коље при постављању кућног темеља, за срећу и у неким другим приликама.* **в.** *оно што се приноси на дар неком божанству, жртва.* **2.** (Курбан) *в. Курбан-бајрам.*

Кȗрбāн-бā̀јрам (-бā̀рјам) м *муслимански верски празник.*

кȗрбāнскӣ, -ā, -ō *који се односи на курбан и Курбан-бајрам.*

кȗрбла ж нем. *полуга која се употребљавала за покретање аутомобила, ручица за паљење аутомобила.*

кȗрблати, -ām несвр. *окретати курблу, палити (аутомобилски) мотор курблом.*

кȗрва ж (ген. мн. кȗрвӣ) пеј. **1.** *она која живи неморално, која се одаје блуду, блудница; проститутка.* **2.** *особа нејасног, превртљивог карактера; лукава особа.* **3.** (често с атрибутом „мушка“) **а.** *женскарош, курвар.* **б.** *као ублажена или шаљива погрда: мангуп, неваљалац, обешењак.*

кȗрвāњскӣ (курвàњскӣ), -ā, -ō *који се односи на курве и курвање;* уп. кȗрвӣнскӣ: ~ кућа, курвањски обичаји, ~ поступак.

кȗрвāњски (курвàњски) прил. *на курвањски начин, као курва;* уп. кȗрвӣнски.

кȗрвāр, -а́ра м пеј. **а.** *онај који живи неморално, који се одаје блуду; женскарош.* **б.** *покварењак, подлац.*

курвàрлук м пеј. *курварски, неморалан живот, блуд, разврат, курварство; курварско, неморално понашање, курварски поступак.*

кȗрвāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на курваре, својствен курварима;* уп. кȗрвӣнскӣ.

кȗрвāрски прил. *на курварски начин, као курвар; подло, мучки, покварено, курвински.*

курвáрство с пеј. *блуд, разврат, курварлук.*

курвàрчина ж *ауг. и пеј. од курвар.*

кȗрвати се, -ām се несвр. *живети неморално, блудно, као курва, као курвар.*

курвȅтина и **курвéштина** ж *ауг. и пеј. од курва.*

кȗрвиметар и **кȗрвимēтар,** -тра м *инструмент за мерење дужине кривих линија на картама и цртежима, кривуљар.*

кȗрвӣнскӣ и **кȗрвинскӣ,** -ā, -ō *који се односи на курве (који припада курвама, који потиче од курви, својствен курвама и сл.).*

кȗрвӣнски и **кȗрвински** прил. *на кȗрвӣнскӣ начин, као курва, као курве.*

кȕрвић м пеј. *в. копилан.*

кȕрвица и **курви́ца** ж *дем. (често и хип.) од курва.*

кȕрент м **а.** *начин писања руком, изглед руком писаних, повезаних слова.* **б.** штамп. *обична типографска мала слова (за разлику од верзала, курзива и др.).*

курѐнтан, -тна, -о нем. (лат.) **1.** *текући, редовни, свакодневни:* курентни послови. **2.** штамп. *уобичајен, обичан (о штампарским словима);* уп. курент (б). **3. а.** фин. и банк. *који је у оптицају (о новцу).* **б.** трг. *који се добро продаје, који има добру продају (о роби).*

курѐнтно прил. *редовно, свакодневно:* ~ верзиран, ~ обавештен.

кȕрзив, -и́ва м лат. **а.** штамп. *тип косих, удесно нагнутих штампарских слова, сличних рукописном писму.* **б.** *тип старе рукописне писма прилагођеног једноставнијем и бржем писању.*

кȕрзивнӣ, -ā, -ō *који се односи на курзив:* курзивна слова.

курзи́рати, кȕрзирām несвр. нем. **а.** *бити у оптицају, у промету (о новцу, меницама и сл.).* **б.** *кружити, колати (о гласовима).*

кȕрија ж лат. **1.** ист. **а.** *управна, политичка и војна јединица у старом Риму.* **б.** *зграда у којој су се одржавале седнице сената у старом Риму.* **2. а.** ист. *највише државно веће у доба феудализма, суд састављен од великодостојника и вазала; владарска кућа, двор у којем су се одржавала таква већа, судови.* **б.** ист. *племићки посед, племићко имање.* **в.** *племићки двор уопште.* **г.** *каноничка кућа.* **3. а.** *највише судско веће, највиши суд; суд уопште.* **б.** *зграда у којој се налази градска управа, магистрат.* **4.** *изборни разред (по сталежима, имовинском цензусу и сл.) у неким старим изборним системима.* **5.** (обично с одредбом „римска“) *врховни управни орган католичке цркве; управни апарат папске државе, папски двор.*

кȕријалан, -лна, -о (обично одр.) *који се односи на курију, који је у вези с куријом; судски; административни, канцеларијски:* куријална земља; куријални формулар; куријални стил.

кȕрика ж бот. **а.** *листопадни, ређе зимзелени жбун или ниско дрво из рода* Evonymus *из ф.* Celastraceae: брадавичаста ~ E. verrucosus, бунгеова ~ E. bungeanus, јапанска ~ E. japonicus, широколиста ~ E. latifolius. **б.** *истоимена врста тога рода* E. europaeus.

кȕриков, -а, -о *који припада курици, који је од курике, који се односи на курику:* ~ гранчица, ~ плод.

кȕриозан, -зна, -о лат. **1.** *необичан, чудан, чудноват:* ~ ствар, ~ феномен, куриозне чињенице. **2.** *радознао, знатижељан, љубопитљив.*

куриозѝтēт, -е́та м **1.** *оно што је необично, ретко (необична, ретка ствар, појава и др.), реткост; необичност, чудноватост, занимљивост.* **2.** *радозналост, љубопитљивост, знатижеља.*

куриóзнōст, -ости ж *особина онога што је куриозно, онога који је куриозан.*

куриóзум м *в. куриозитет (1).*

кȕрир, -и́ра м (вок. кȕрире и -у, инстр. -и́ром) фр. *онај који носи неки извештај, поруку и сл., гласник; онај који разноси службену пошту.*

кȕрирка ж *женска особа курир.*

кȕрирскӣ, -ā, -ō *који се односи на курире:* ~ веза, ~ служба.

кȕрјāк м *в. вук.* • **пчелин, пчелињи** ~ зоол. *лептир* Philanthus triangulum, *који уништава пчеле.*

кȕрјача ж бот. **а.** *в. бун.* **б.** *врста отровне гљиве* Boletus lupinus *из ф.* Palyporaceae.

курја̀че, -ета с (супл. мн. курја̀чићи) *дем. и хип. од курјак; младунче курјака, курјачић, вучић.*

курја̀чина ж **1.** *аугм. и пеј. од курјак.* **2.** *курјачко крзно, курјачка кожа; огртач, шубара, капа и сл. од тога крзна, вучетина.*

курја̀чић м *дем. од курјак; младунче курјака, вучић.*

курја̀чица ж **а.** *женка курјака, вучица.* **б.** фиг. *зла, окрутна, опака жена.*

курја̀чји (курја̀чијӣ), -ā, -ē *који се односи на курјака, курјаке, курјачки, вучји:* курјачји зуби, ~ чопор.

кȕрјачкӣ и **кȕрјāчкӣ,** -ā, -ō *који се односи на курјаке, вучји; који је као код курјака, својствен, сличан курјаку:* курјачки зуби; ~ напад, ~ њух.

кȕрјачки и **кȕрјāчки** прил. *на курјачки начин, као курјак, као код курјака:* ~ огледнети, ~ снажни зуби.

кȕрји и **кȕрјӣ,** -ā, -ē у изр. **~ око** *жуљ на нози, на ножним прстима (обично од тесне обуће).* **стати (некоме) на ~ око** *дирнути некога тамо где је најосетљивији, где га највише боли, погађа.*

куркȕма ж **а.** бот. *зељаста биљка* Curcuma longa *из ф.* Zingiberaceae, *жутњак.* **б.** *изданак те биљке.* **в.** *жута боја која се добија из тога поданка.*

куркȕмӣн, -ина м *жута кристална материја, састојак куркуме (б).*

кȕрс м (мн. -еви) лат. **1. а.** *смер, правац кретања, пре свега по компасу (или неком другом инструменту), одн. по географској карти (обично о броду или авиону).* **б.** фиг. *усмереност, оријентација неке активности (нпр. политичке); правац, смер развитка нечега; ток, процес који се развија у одређеном правцу.* **2. а.** *низ, циклус предавања из неке научне и сл. области која чине заокружену целину:* ~ из психијатрије. **б.** *настава (ван редовног школског образовања) којом слушаоци стичу знања из неке области, којом се оспособљавају за нешто; настава са школским програмом (обично скраћеним) за стицање одређене стручне квалификације, течај:* ~ енглеског језика, ~ кројења и шивења, дактилографски ~. **3.** фин. и банк. *продајна, одн. куповна цена вредносних папира, валута, девиза и сл. која се формира на берзи према понуди и потражњи; однос вредности разних валута.*

кȕрсист(а), -ē м (мн. -сти) *онај који похађа неки курс, течај.*

кȕрсисткиња ж *она која похађа неки курс, течај.*

кȕрснӣ, -ā, -ō *који се односи на курс (3):* ~ вредност, ~ листа, ~ разлика.

кȕрсор м енгл. *симбол (квадратић, дебља цртица и сл.) на екрану рачунара којим је означена тренутна позиција у писању или цртању.*

куртáжа ж фр. *посредовање у трговини; провизија коју добија посредник за обављени посао.*

курталисáвати (се), -и̏сāвām (се) *несвр. према куртализати (се).*

куртàлисати, -ишēм свр. тур. *избавити, спасти, ослободити:* ~ некога беде. ■ **~ се а.** *ослободити се, решити се нечега; избавити се, спасти се:* ~ се брига. **б.** *ослободити се, решити се некога, отрести се, отарасити се.*

куртѝзāн, -а́на м **а.** *в. дворанин.* **б.** *в. улизица.*

куртизàна ж фр. **а.** *у средњем веку, првобитно дворска дама а потом владарева, одн. феудалчева љубавница.* **б.** *елегантна и отмена жена слободног понашања коју су издржавали аристократи и други богати људи; елегантна, отмена проститутка.*

куртѝзāнскӣ, -ā, -ō *који се односи на куртизане и куртизане.*

куртѝзāнски прил. *као куртизани или куртизане; улизички, удворички.*

куртизáнство с *улизиштво, удвориштво.*

кȕртоāзан, -зна, -о *који се чини из куртоазије; учтив, углађен; пун куртоазије:* ~ посета; ~ понашање.

куртоàзија и **куртоáзија** ж фр. **а.** *учтивост, углађеност, лепо понашање (обично куртоазно).* **б.** *конвенционална правила о понашању и поступању у међудржавним односима; понашање, поступање које се заснива на таквим правилима.*

кȕрчити се, -и̏м се несвр. разг. вулг. *правити се важан, држати се охоло.*

кȕршлус м нем. *прекид електричне струје који настаје у електричној мрежи услед непосредног додира водова, кратак спој;* фиг. *неслагање, размимоилажење; раскид, прекид (односа и сл.).*

кȕршум м тур. *зрно, метак (пушке, пиштоља и сл.).*

кȕршумскӣ, -ā, -ō *који се односи на куршум:* ~ рана.

кȕс, кȕса, -о **1.** *који је без репа или са кратким репом, безрепи или краткорепи (о животињи); кратак, скраћен (о репу).* **2.** *којем недостаје неки део, елемент, детаљ и сл.; мали, премали; кратак, прекратак:* ~ столица; ~ униформа. **3.** фиг. *непотпун; недовољан; мањкав; оскудан:* ~ знање, ~ представа (о нечему), ~ припрема (за нешто). **4.** (у именичкој служби, само одр.) м еуф. *ђаво, враг.* • **има их као кусих паса** *има их врло много.* **куси и репати (кусо и репато)** *свакакав свет, разни људи, свако, све живо.*

кȕса[1] ж *назив и име домаћим животињама (женкама) кусог репа.*

кȕса[2] м *назив и име домаћим животињама (мужјацима) кусог репа.*

кȕсав, -а, -о *кус, кусаст.*

кȕсало с **а.** *доњи део кашике којим се храна захвата и ставља у уста.* **б.** *доњи, издубени део гусала.*

кȕсаст и **кȕсат,** -а, -о *кус, кусав.*

кусáтак, -тка м *део, остатак нечега истрошеног, одсеченог, сломљеног и сл.;* уп. патрљак.

кȕсати, кȕсāм несвр. **1.** *јести добро и са уживањем; јести укусно.* **2.** фиг. *користити, искоришћавати туђи труд, муку, неслогу и др.*

кȕсити, кȕсīм несвр. *чинити кусим секући длаку, одн. вуну са животињског репа или сам реп.*

кȕскун м тур. *каиш провучен испод репа товарне животиње (коња, мађарца и сл.) и причвршћен за седло или самар; део (х)ама провучен испод коњског репа.*

кȕснути, кȕснēм свр. *окусити (јело, пиће и сл.), често ради пробања;* уп. кусати.

кȕсōв, -ова м *пас кусог репа и име таквом псу.*

кусòкрилац, -илца и **кусокри́лац,** -лца м (обично у мн.) зоол. *в. краткокрилац.*

кȕсоња м (мн. ж) *домаћа животиња (мужјак) кусог репа и име таквој животињи.*

кусòреп, -а, -о **1.** *који има кус реп:* ~ кокошка, ~ крмача. **2.** фиг. пеј. *бескарактеран, морално низак, подао.*

кȕсоња м *домаћа животиња (мужјак) кусог репа и име таквој животињи.*

кусòрепа ж (често у атрибутској служби) *кобила кусог репа.*

кусòрепаст, -а, -о *в. кусорепи (1).*

кȕстōвница ж бот. *листопадни грм који се гаји у живицама, жива ограда, вучац,* Lycium halimifolium; *употпуњује биљка из рода* Lycium (*пор.* Solanaceae), *који обухвата велики број врста.*

кустóда ж итал. **1.** *у старим штампаним (понекад и рукописним) књигама бројка, прва реч или слог с почетка следеће стране, исписани на крају претходне.* **2.** муз. *знак на крају реткa у нотном писму који означава прву ноту у следећем реткy.*

кȕстос м лат. *стручњак којем је поверен надзор над музејем, галеријом или другом сродном установом, одн. збирком те установе.*

кȕстура ж рум. *тупо, старо, често зарђало сечиво (нож, бритва, сабља и сл.).*

кȕстурина ж *аугм. и пеј. од кустура.*

кȕстурица ж **1.** *дем. од кустура.* **2.** бот. *вишегодишња жбунаста биљка* Polygala major *из ф.* Polygalaceae.

кȕсур м тур. **1. а.** *остатак новца који се враћа купцу као разлика између цене купљене робе и дате (крупне) новчанице.* **б.** фиг. *средство за изравнавање нечијих рачуна.* – Сраман рачун и кусур нечији постадосмо! **в.** фиг. *непречишћен, неизравнат међусобни рачун.* **2.** *остатак неког дуга, пореза и сл.; употпуњује оно што је преостало, остатак од неке величине.* • **и ~** *и још неколико (преко округлог броја који се наводи).* – Има педесет и кусур година.

кусȕрати се, -ām се свр. и несвр. **1.** *изравна(ва)ти с ким рачуне, подмири(ва)ти међусобне рачуне, обрачуна(ва)ти се, раску-*

сура(ва)ти се. **2.** фиг. *међусобно се обрачуна(ва)ти, разрачуна(ва)ти у неком спору, сукобу и сл.*

кȗт, кȗта м (инстр. кȗтом; мн. кȗтови, арх. и песн. кȗти) **1.** мат. *в. угао (1).* **2. а.** *део простора, место које се налази између три површине које се секу (обично у некој простор ији), угао, ћошак.* **б.** *угаони део, угао, крај (усана, очију и сл.).* **3.** *мањи, периферни део неке територије који се граничи с неком другом територијом, угао:* заузимање северозападног кута европске Турске. **4. а.** *већи или мањи део неке територије (земље, места), крај, предео.* **б.** *употпуњује део неке целине, комад, парче, крајичак:* ~ ведрине (на небу), ~ земље. **5.** *заклоњено, скровито и тихо место.*

кȕтак, -тка м (мн. кȕци, ген. кȗтākā) *дем. и хип. од кут (2, 4 и 5):* ~ собе, ~ земљине кугле.

кȗтао, -тла м лат. *округла дрвена, лимена и сл. посуда са дршком за захватање воде или неке друге течности.*

кȗтер м енгл. пом. *врста једрењака или парног, одн. моторног брода; врста чамца на весла.*

кȕтија ж тур. *предмет израђен од различитог материјала, најчешће у облику правоугаоног паралелопипеда, обично с поклопцем, који служи за држање, чување, преношење нечега и сл.* • **гласачка** ~ *кутија у коју се приликом гласања на изборима стављају гласачки листићи, куглице и сл.* ~ **времена** *метална кутија или простор ија озидана дубоко у земљи у којој се чувају микрофилмови, негативи фотографија, узорци. цивилизацијских достигнућа данашњице за будућа поколења.* **Пандорина** ~ мит. *извор свеколиког или великог зла, велике несреће:* отворити Пандорину кутију. **ћорава** ~ гласачка кутија у коју се стављају гласачки листићи (куглице и сл.) за кандидате којих нема на гласачким листама. **црна** ~ *херметички затворена кутија од ватросталног материјала смештена у пилотску кабину авиона, у којој се налазе снимљени сви подаци о лету авиона.*

кȕтијаст, -а, -о *који има облик кутије, сличан кутији:* ~ кућа.

кутијȅтина ж *аугм. и пеј. од кутија.*

кȕтијица ж *дем. и хип. од кутија.*

кутѝкула ж лат. **а.** анат. *рожнати заштитни слој који покрива тело неких бескичмењака (зглавкара, црва и др.).* **б.** бот. *заштитна кожаста танка опна која покрива ћелијске мембране епидерма код биљака (на зељастим деловима, семенкама и др.).* • **зубна** ~ анат. *зубна глеђ.*

кȗтикулāрнӣ, -ā, -ō *који се односи на кутикулу:* ~ слој.

кȕтити, -ȋм несвр. *куњати, кутрити.*

кȕтић, -и́ћа и **кȕтић,** -а м *дем. и хип. од кут (2, 4, 5).*

кутѝћак, -ћка м *дем. и хип. од кут и кутић.*

кȗткамо прил. *у разним правцима, на разне стране.*

кȗтлача и **кȕтлача** ж *велика дубока кашика за захватање и сипање течног, житког јела; количина јела коју она захвата.*

кȗтлачица и **кȕтлачица** ж *дем. и хип. од кутлача.*

кȗтлић м *дем. од кутао; кутао.*

кȕтљати, -ām несвр. *в. куљати (1).* ■ **~ се** *в. ковитлати се.*

кȗтнӣ, -ā, -ō *који се односи на кут, угаони.*

кȗтњāк (кȕтњāк) м анат. *у мн.: зуби човека и већине других кичмењака смештени у задњем делу вилице, који служе за жвакање; у јд.: такав зуб,* dens molaris, dens praemolaris.

кȗтњӣ (кȕтњӣ), -ā, -ē у изр. ~ **зуб** анат. *в. кутњак.*

кȗтомēр и **кȗтомер** јек. **кȗтомjēр** и **кȗтомjер** м *в. угломер.*

кȕтрити, -ȋм **1.** *в. куњати (2).* **б.** *проводити време у осами, у чами, чамити.* **2. а.** *пажљиво слушати, ослушкивати шта други говоре (обично смишљајући при том у себи нешто подмукло).* **б.** *пажљиво (обично кришом) гледати, посматрати.*

кȕћа ж **1. а.** *грађевина, зграда за становање или неку друштвену потребу.* **б.** *родни, породични дом, домаће огњиште.* – После дугог лутања вратио се кући. **в.** *станиште, пребивалиште животиња.* **г.** *кућни послови, кућанство, домаћинство.* – На моја леђа пала сва кућа. **2. а.** *они који живе у једном дома-*

ћинству, породична заједница, породица: добити писмо од куће, то је част за нашу кућу. **б.** *фамилија; братство; род; лоза, династија:* ~ Немањића, ~ Петровића. **3. а.** *културно-просветна, научна и др. установа (нпр. позориште); суд, судница; општина; зграда у којој је смештена таква установа.* **б.** *предузеће; зграда у којој је смештено предузеће;* уп. фирма (1б): издавачка ~, трговачка ~. **4.** фиг. *место пребивања (град, село, крај и сл.); родни крај, завичај; земља у којој се живи, домовина:* имати успеха код куће и у иностранству. **5.** фиг. (обично у вок., с атрибутом „мојa“) *назив од миља (обично у обраћању мајке детету).* **6.** *в. кућица (2а и б).* • **божја (господња)** ~ *храм, црква.* **вечна** ~ *гроб.* **војна (војничка)** ~ *војна јединица додељена владару.* **јавна (блудна)** ~ *институција и зграда, просторија у којој се спроводи проституција.* ~ **од карата** *в. кула од карата (под кула).* **луда (лудачка)** ~ *болница за душевне болеснике, лудница.* **робна** ~ *трговинска радња, обично смештена у великој згради, у којој се продаје различита роба.* **стара** ~ 1) *породица која има друштвени углед већ више генерација.* 2) (у вок.) разг. *синтагма којом се у обраћању, обично при поздраву, исказује присност, пријатељство.* 3) разг. *студент старије године студија; вечни студент.* **црна** ~ *тамница, затвор.* • **ако чељад није (нису) бесна, кућа није тесна** *ако су људи скромни, могу се задовољити оним што имају.* **без куће и кућишта (ни куће ни кућишта** и сл.) *без иде ичега.* **бити код (своје) куће** 1) *осећати се слободно, угодно, добро се сналазити као у својој кући; бити добро примљен, прихваћен.* 2) *добро се сналазити у некој области, материји и сл., добро нешто познавати, добро владати нечим.* **далеко му лепа** ~ *узречица за изражавање неодобравања према некоме (нечему), отресања од некога (нечега): џаба га било.* **дићи (дизати) кућу на главу** *(на)правити галаму, неред.* **до божје куће** *до краја, до крајње границе, мере, до крајњих могућности.* **договор кућу гради** *сложним радом постиже се успех.* **држати отворену кућу** *радо или много примати госте, посете.* **заиграће мечка и пред твојом кућом** *и тебе ће снаћи несрећа, зло, невоља.* **закопати (затворити** и сл.) **кућу** *истребити, затрти породицу.* **почистити прво пред својом кућом** *отклонити прво своје недостатке, оно што не ваља, што није у реду и сл. па тек онда приговарати другоме.* **раскопати, растурити кућу** *учинити да дође до дебеле веће породичне заједнице, задруге.* **свуда пођи, (али) својој кући дођи** *треба све видети, упознати и сл., али је најлепше, најбоље код своје куће.* **ући жени у кућу** *приженити се, призетити се.*

кућанӣк, -а и **кућа̀нӣк,** -и́ка м *онај који је вредан, способан у домаћинству, који унапређује домаћинство, добар домаћин.*

кућанин м (мн. -ани) **а.** *члан куће, домаћинства, укућанин.* **б.** *в. кућаник.*

кућаница и **кућа̀ница** ж *она која се бави кућним, домаћим пословима, која води домаћинство, домаћица; добра, вредна домаћица.*

кућаничкӣ, -ā, -ō *који се односи на кућанице, (добре) домаћице, домаћички.*

кућа̄нка ж *чланица куће, домаћинства, укућанка.*

кућа̄нскӣ, -ā, -ō **1.** *који се односи на кућу, на кућанство, на домаћинство, кућни, домаћи:* кућански послови. **2.** *в. домаћички (б):* ~ школа.

кућа́нство и **кућа̄нство** с **1. а.** *оно што је потребно за кућу, за вођење домаћинства, покућанство, покућство и др. предмети.* **б.** *кућне потребе (исхрана, одржавање чистоће и др.).* **2.** *кућни, домаћи послови, пословање, рад у кући, домаћинство.*

кућа̄р, -а́ра м *в. кућер.*

кућара ж *в. кућер (2 и 3).*

кућа́рак, -рка м *в. кућерак;* уп. кућарица.

кућа́рац, -рца м *онај који продаје ситну робу по кућама, покућарац, торбар.*

кућа̀рина ж *порез на кућу.*

кућа́рити, кућа̄рӣм несвр. [гл. им. кућа́рење с] *продавати робу нудећи је од куће до куће, торбарити.*

кућа̀рица ж *дем. и хип. од кућара;* уп. кућерак.

кућē̄ван и **кућē̄ван,** -вна, -о **1.** *привржен кући, домаћинству, вредан, способан у обављању кућних послова, у домаћинству:* ~ човек. **2.** (одр.) *в. кућни:* ~ намештај, кућевни послови.

кућевић м *човек из старе, угледне породице, кућић, очаковић.*

кућѐвласнӣк (кућевласнӣк) м *власник, сопственик куће, зграде.*

кућѐвласница (кућевласница) ж *женска особа кућевласник.*

кућѐвласничкӣ (кућевласничкӣ), -ā, -ō *који се односи на кућевласнике.*

куће́внōст, -ости ж *особина онога који је кућеван, онога што је кућевно, домаће; вредноћа, марљивост у обављању кућних послова; добро, економично вођење кућних, домаћих послова.*

кућенӣк м *в. кућаник.*

кућеница ж *в. кућаница.*

кућепа̀зитель м *настојник куће, домар, пазикућа.*

кућепазитѐљица и **кућепа̀зитēљка** ж *настојница куће, домарка, пазикућа.*

кућер и **ку́ћер** м **1.** *мања зграда у дворишту сеоске куће у којој бораве младенци и држе своје ствари, вајат.* **2.** *кућица, колибица у близини тора (или нечега другог што се чува), понекад покретна (на саоницама), у којој спава чобанин (или уопште онај који чува, пази нешто).* **3.** *мала, тескобна кућица, обично сеоска, кућерак, колиба.*

куће́рак, -рка м *мала, тескобна (често трошна), сиротињска кућа; мала кућа, кућица уопште.*

кућѐрина ж *ауг. и пеј. од кућа.*

кућерица и **ку́ћерица** ж *у дем. значењу: кућер (3), кућерак.*

кућѐтина ж *ауг. и пеј. од кућа.*

кућити, -ӣм несвр. [гл. им. кућē̄ње с] *стварати и унапређивати газдинство, стицати имање, кућу и оно што је потребно за кућу, за домаћинство.* ■ ~ **се** *стварати, заснивати кућу, породицу; стварати и унапређивати газдинство, домаћинство.*

кућић м *в. кућевић.*

кућица ж **1.** *дем. и хип. од кућа; мања, тескобна (често трошна), сиромашна кућа, кућерак; колиба.* **2. а.** *заштитна љуштура, тврди омотач, оклоп у којем живе неки мекушци (пужеви, шкољке и сл.), неке праживотиње итд.* **б.** *љуска која обавија семенке неких биљака.* **в.** анат. *в. постељица (2).* **3.** *в. кућиште(3).* **4.** *јамица ископана у земљи за сејање (нпр. кромпира, пасуља, кукуруза и др.) или сађење биљака.* • **своја** ~ **своја слободица** *свакоме је најугодније, свако се најпријатније, најслободније осећа у својој кући.*

кућӣште с **1. а.** *место где је раније била кућа; остаци куће, зграде, зидине, развалине.* **б.** *трошна, бедна кућа, уџерица.* **2. а.** *дом, кућа са окућницом (и другим, помоћним зградама).* **б.** *окућница; кућни алат.* **в.** *кућна заједница, домаћинство.* **3.** *лежиште (кутија, оквир, удубљење и сл.) у склопу неке справе, механизма и сл., које служи за смештај некога (обично главног или важног) дела те справе, механизма, уређаја (нпр. мотора) и сл.* • **без куће и кућишта** *в. под кућа.*

кућѝштина ж **1.** *ауг. и пеј. од кућа.* **2. а.** *трошна, оштећена кућа.* **б.** *развалине, рушевине куће, зграде;* уп. кућиште (1).

кућнӣ, -ā, -ō **1. а.** *који се односи на кућу (1а), који припада кући (1а):* ~ зид, ~ праг. **б.** *који се носи по кући, кућевни (обично о одећи):* ~ огртач. **2. а.** *породични, домаћи:* ~ лекар, ~ пријатељ, ~ учитељ. **б.** *који се односи на живот (начин живота, ред и сл.) у кући:* ~ мир, ~ ред. **в.** *који се обавља, врши, одржава, дешава и сл. у кругу породице, у домаћинству; домаћи; породични:* ~ забава, кућни послови; ~ живот. **г.** *који се израђује, производи у кући, у домаћинству; који се односи на такву производњу, домаћи:* ~ производ; ~ израда. **д.** *који је одређен за кућу, намењен кући, који се користи у кући, домаћи:* кућне потребе, предмети за кућну употребу. **3.** (уз називе животиња) *који живи у кући или у близини куће:* ~ миш, ~ мушица, ~ пас.

кӯфер(-) *в. кофер(-).*

куха- *в. кува-.*

кӯхиња и **кӯхињa** ж **1. а.** *просторија (ређе посебна зграда) у којој се кува; припрема јело, храна.* **б.** *организована исхрана уз неку установу, фабрику и сл. за њене чланове; менза:* ђачка ~, школска ~. **2.** *начин, вештина кувања, припремања јела; само*

јело, храна: француска ~. **3.** фиг. *место, средина, центар ōде се смишљају, одакле се шире лажне вести, клевете, пропаганда, сплетке и сл.* • **летња ~** *простор ија или зграда у којој се припрема храна за време лета.* **народна ~** *установа за јавну исхрану, са јефтинијом храном.* **пољска ~** воj. *покретна кухиња за снабдевање храном војних јединица.*

кȕхињица и **кȕхињица** ж *дем. и хип. од кухиња.*

кȕхињскӣ (кȕхињскӣ) и **кȕхињскӣ** (кȕхињскӣ), -ā, -ō *који се односи на кухињу:* кухињска врата, ~ крпа, ~ нож, ~ посуђе, ~ со.

кȕц[1] (обично поновљено) узв. *узвик којим се подражава звук који настаје кад се о (у, на) нешто куцне, куц(к)а.* • **те ~ те муц** *каже се кад се у невезаном разговору прелази са ствари на ствар.*

кȕц[2] (обично поновљено) *узвик за вабљење пса.*

кȕца ж *у дем. и хип. значењу: пас.*

кȕцавица ж (обично у атрибутској служби уз им. „жила“) **1.** анат. *крвни суд на којем се осећа било, пулс; аорта.* **2.** фиг. *значајна, важна саобраћајница.*

кȕцāј м **1.** *удар о нешто чврсто и звук који се ствара при таквом удару.* **2.** *откуцај срца; откуцај, удар била, пулса.*

кȕцањ, -цња м *в. куцај.*

кȕцати, -ām несвр. **1. а.** *ударати, лупати, бити (о (у, на и сл.) нешто) производећи кратке оштре шумове, звукове.* **б.** *тако ударајући, лупајући давати знак, јављати се, позивати и сл.* **в.** *ударати кљуном, кљуцати, кљуцати (о птицама, нпр. о детлићу).* **2.** *ударати прстима по типкама, притискивати типке на тастатури (писаће машине, комјутера и сл.), одн. тастер (телеграфа); писати писаћом машином, помоћу комјутера и сл.; телеграфисати (притискујући тастер).* **3. а.** *стварати, производити и одавати испрекидане звуке (о ударцима чекића, звону, сату и др.).* **б.** *избијати, откуцавати сате, време (о сату).* **4. а.** *бити, пулсирати; трепетити, тући (о срцу, билу); кљуцати (о месту ōде се било, пулс јаче осећа, о рани и сл.).* **б.** (за неким, за нечим, о срцу) фиг. *волети, желети (некоā, нешто).* **5.** *додиривати, дотицати, лупкати; при лекарском прегледу, лаким ударима прстију испитивати, прегледати.* ■ **~ се** *при пијењу (алкохолної) пића дотицати се чашама, у знак добрих жеља, пријатељства и сл.* • **~ на (нечија) врата, ~ на погрешна врата** и сл. *в. под врата.*

кȕцати се, кȕцām се несвр. *пáрити се (о псима).*

кȕцити се, кȕцīм се несвр. *доносити на свет младунце, штенити се (о кучки).*

кȕцкāр м зоол. *врста инсекта* Anobium pertinax.

кȕцкати (се), -ām (се) *у дем. значењу: куцати (се).*

кȕцнути, -нēм *свр. према куцати.* ■ **~ се 1.** *свр. према куцати се.* **2.** *лако се ударити, лупнути се шаком, прстом у чело, у груди и сл. скрећући пажњу на своје намере и сл.* • **куцни (да куцнем** и сл.) **у дрво** *каже се кад се неко неким, нечим хвали, кад истиче да је неко добар, да нешто добро иде и сл. као заштита од урока, од зла, зле коби.* **куцнуо му је последњи (самртни) час** (или сл.) *дошло му је време за умирање.*

кȕцо, -а и -ē м *у дем. и хип. значењу: пас;* уп. куца.

кȕцōв, -òва м *пас, псето (понекад у хип. значењу).*

кȕчак, -чка м **1.** *пас мужјак.* **2.** фиг. пеј. *лош, зао човек.* **3.** зоол. *в. морски пас (под пас).*

кȕче, -ета с (супл. мн. кȕчићи м; зб. им. кȕчāд ж) **1.** *млад, мали пас, псетанце; пас уопште.* **2.** фиг. пеј. *лош, рђав човек* • **нема за шта куче да га ухвати (уједе)** *много је мршав.* **немати ни кучета ни мачета** *немати никога, бити, живети сам.* **слепо ~** зоол. *ōлодар сличан кртици* Spalax monticola *из пор.* Spalacidae.

кучéнце и **кȕчēнце,** -ета с (мн. ø) *дем. и хип. од куче (1).*

кучѐтина ж *у ауīм. и пеј. значењу: кучка;* уп. кучкетина.

кȕчина ж (кȕчине ж мн.) **а.** *необрађено, грубо кратко влакно конопље или лана; конопљано влакно уопште, тежина.* **б.** *обрађено, упредено влакно конопље или лана, кудеља; предиво, предња слабоī квалитета.* • **заплести се (запетљати се** и сл.**) као пиле у кучине** *запасти у тешкоће, у тежак, безизлазан положај, упетљати се у нешто из чеīа се тешко може извући.* **трице и кучине** *оно што је без вредности, без значаја, безвредна, безначајна, неважна ствар.*

кȕчинаст, -а, -о *који је као кучина, који има изīлед кучине, сличан кучини:* ~ брада, ~ магла.

кȕчињав, -а, -о *који је од кучине, начињен (обично изаткан) од кучине, конопље, тежињав:* ~ кошуља.

кȕчйште и **кучи́ште,** -а и -ета с ауīм. *и пеј. од куче.*

кȕчка ж **1.** *женка пса, куја, керуша.* **2.** фиг. пеј. *рђава, зла жена; неморална, бескарактерна особа уопште.*

кучкѐтина ж ауīм. *и пеј. од кучка.*

кȕчкин, -а, -о *који припада кучки, који се односи на кучку.* • **~ син (~ дете)** пеј. *īад, ништков.*

кȕчкица ж *дем. и хип. од кучка.*

кȕчница ж **1.** *чопор паса који прати кују, кучку у време парења.* **2.** *псећа кућица, штенара.*

кȕш нем. (фр.) **1.** *узвик којим се ућуткује, умирује пас.* **2.** пеј. *узвик при обраћању некоме с љутњом, као заповест: (у)ћути, умукни, језик за зубе; мируј.* • **бити ~** *ћутати, не говорити ништа; бити миран, послушан.*

кȕшак, -áка м тур. **1. а.** *појас (као део народне ношње).* **б.** *шал (као део мушке народне ношње).* **2. а.** *трегица, пречаā (на вратницама и др.); косник.* **б.** *запор, заворањ, засовница.*

кȕшалац и **кȕшалац,** -аоца м **1.** *онај који нешто куша, испитује, проверава;* уп. кушач (1). **2.** *в. кушач (2).*

кȕшаоница и **кушаòница** ж *оно што ставља некоā на пробу, на искушење.*

кȕшати, -ām несвр. **1. а.** *испитивати, оцењивати својства, укус некоī јела, пића и др. узимајући малу количину, пробати.* **б.** *узимати малу количину каквоī јела, пића; уопште узимати храну, јести, кусати.* **2. а.** *испитивати, проверавати, испробавати (нпр. снаīу, издржљивост некоā или нечеā); испитивати, искушавати нечију привржености, одности, искушавати.* **б.** *испитивати, контролисати; испробавати, проверавати уопште.* **3.** *чинити покушаје, покушавати (да се нешто постиīне и сл.).* • **~ срећу** *започињати нешто, прихватати се некоī посла с неизвесним исходом, ослањајући се на срећу.*

кȕшач, -áча м **1.** *в. дегустатор.* **2.** *онај који доводи некоā у искушење, који искушава некоā (обично о ђаволу).*

кȕшет м фр. *једноставни лежај у специјалним железничким ваīонима.* • **кушет-кола** *железнички ваīон с таквим лежајима.*

кȕшљав, -а, -о **1. а.** *чупав, разбарушен; куштрав, коврџав (о коси, длаци, одн. о ономе чија је коса, длака таква).* **б.** *руњав, рутав (о предиву или тканини од таквоī предива).* **2.** *обрастао маљама, маљав (о листу, стаблу биљке).*

кȕшња ж **1.** *узимање мале количине некоī јела, пића и сл. ради испитивања својстава, проба.* **2.** *проверавање јачине, издржљивости, способности и сл. некоā или нечеā, проба; проба, провера нечије привржености, одности и сл.,-искушење.* **3.** *мучан доживљај, невоља, тешкоћа; патња, мука.* • **камен кушње** *в. пробни камен (под кáмен).*

кȕшовати, -шујēм несвр. пеј. *не īоворити, ћутати.*

кȕштрав, -а, -о **1.** *кудрав; разбарушен (о коси, длаци, одн. о ономе који има такву косу, длаку).* **2.** *īуст, бујан (о расти њу).*

кȕштравац, -āвца м *онај који има бујну коврџаву, кудраву или разбарушену, рашчупану косу.*

кȕштрāвко и **куштра́вко** м *у хип. значењу: куштравац; куштравац уопште.*

кȕштрати, -ūм несвр. *савијати у увојке (косу, длаку), коврцати; мрсити (косу).* ■ **~ се** *увијати се у увојке, коврцати се; мрсити се.*

кȕштро, -а и -ē м *куштравац.*

Л

л (Л) с непром. **1. а.** лингв. *алвеоларни, ликвидни сугласник (сонант).* **б.** *слово којим се обележава тај сонант:* велико Л, мало л, курзивно *л*, писано *л*, штампано л. **2. а.** (л.) лингв. *скраћеница за лице.* **б.** (л, l) *скраћеница за литар.*

ла̑ с непром. муз. *шести тон солмизације, који одговара тону „а“ Це-дур лествице.*

ла̏бав, -а, -о **1. а.** *слабо везан, неучвршћен:* ~ веза, ~ чвор. **б.** *нејаки; незатегнут; опуштен:* ~ каиш, ~ конопац; лабави мишићи. **в.** *млитав, отромбољен:* лабави образи. **г.** *који је изгубио еластичност, који лако попушта под притиском, тежином:* лабави федери. **2.** *који се помера из лежишта; расклиман, разлабављен:* ~ зуб, лабави ногари; ~ под. **3.** фиг. **а.** *слаб, несигуран; несређен, запуштен; неуредан, аљкав, траљав:* ~ функционисање клиринга; ~ стање; ~ администрација, ~ брига. **б.** *који није строг:* лабави закони. **в.** *нестабилан, колебљив, климав, клизав:* ~ динар, лабаве цене. **г.** *површан:* ~ познанство. **д.** *који је колебљивог карактера; непоуздан:* морално ~. **ђ.** *неодлучан, мек, попустљив (о човеку).*

лабáвити, лàбāвӣм и **ла̏бавити,** -ӣм несвр. [гл. им. -вљёње с] **1.** прел. **а.** *чинити лабави(ји)м; опуштати.* **б.** фиг. *смањивати одлучност, чврстину, ефикасност (нечега), слабити:* ~ вољу. **2.** непрел. **а.** *постајати лабав; млитавити.* **б.** фиг. *губити енергичност, одлучност, попуштати (о човеку).* **в.** *постајати нестабилан, колебљив (о тржишту); губити вредност (о новцу).* ■ **~ се** *в. лабавити (2).*

ла̏баво прил. **а.** *на лабав начин, недовољно притежући, слабо, овлаш:* ~ везати. **б.** фиг. *слабо, траљаво; неодлучно, несигурно.* • **нема ~** *нема изврдавања; мора се поступати строго и одлучно.*

ла̏бавōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина и стање онога што је лабаво, онога који је лабав.*

лабијāл, -а́ла м лат. лингв. *уснени, лабијални сугласник („б“, „в“, „м“, „п“, „ф“).*

ла̏бијāлан, -лна, -о лингв. (обично одр.) *који се односи на усне као говорни орган, који се артикулише уснама, уснени:* ~ изговор, ~ сонант, ~ сугласник.

лабијализа́ција ж лингв. *приближавање, одн. заокруживање усана при артикулацији, изговору неког гласа, уснени изговор.*

лабија́те ж мн. бот. *в. уснатице.*

ла̏бӣлан, -лна, -о лат. (супр. стабилан) **1. а.** физ. *који се због неповољног односа тежишта и ослонца мења и на мањи спољни притисак, који се лако губи:* ~ равнотежа. **б.** *који лако губи равнотежу.* **в.** *неучвршћен; несигуран, непоуздан:* ~ фронт; ~ позиција. **2. а.** *превртљив, колебљив (о човеку, његовом карактеру, осећањима и сл.).* **в.** *нестабилан, слаб:* душевно (психички) ~, ~ живчани систем.

лаби́лнōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина и стање онога што је лабилно, онога који је лабилан, нестабилан.*

лаби́ринт(-) *в. лавиринт(-).*

лабо̀рант м лат. *стручно-технички сарадник у лабораторији.*

лабо̀ранткиња (лабо̀рантица) ж *женска особа лаборант.*

лабора̀тōрија ж лат. *просторија опремљена одговарајућим уређајима за научно-истраживачки рад, испитивање материјала и сл.; одељење, одсек за специјализоване техничке и истраживачке послове (нпр. у здравственим установама).*

лабора̀тōријскӣ и **лабората̀рӣјскӣ,** -ā, -ō *који се односи на лабораторију; који је урађен у лабораторији:* ~ прибор; ~ налаз.

лабора̀тōријски и **лабората̀рӣјски** прил. *на лабораторијски начин, анализом у лабораторији:* ~ обрадити.

ла̀бра̄дор м **1.** мин. *полудраги камен (према полуострву Лабрадору).* **2.** *пасмина, раса паса.*

ла̏брња и **ла̀брња** ж итал. *њушка, губица; уснa, уста (у пеј. значењу).*

ла̏бӯд м (мн. ла̏будови (ла̏бӯди)) **1.** зоол. *птица северних предела из реда пловуша, сродна гуски, дугог врата, белог пера* Cygnus; *уопште птица из пор.* Cygninae: **бели ~ (питоми ~, црвенокљуни ~, ~ грбац)** Cygnus olor; **жутокљуни (дивљи) ~ (~ певач)** C. cygnus *и др.* **2.** *домаћа животиња (мужјак) беличасте боје или дугог врата и име такве животињи (обично коњ или во).* **3.** (Лабуд) астр. *сазвежђе на северном небу у простору Млечног пута.*

ла̏будаст, -а, -о **а.** *сличан лабуду (обично бео као лабуд).* **б.** *танак, дуг, извијен (о врату).*

ла̏будасто прил. *као лабуд; као код лабуда:* ~ повијен врат.

лабу̏дић м *дем. и хип. од лабуд; лабудов птић.*

лабу̏дица ж зоол. *женка лабуда.*

ла̏бӯдов, -а, -о *који припада лабуду; који се односи на лабуда:* лабудова крила; ~ белина. • **~ песма** *в. под песма.*

ла̏бӯдскӣ и **ла̏бӯђӣ,** -ā, -ē *који се односи на лабуда:* ~ врат, ~ крило, ~ перина, ~ пу̑т.

лабу̏рист(а), -ē м (мн. -сти) енгл. *припадник, члан или присталица политичке странке социјалдемократске оријентације у Великој Британији и неким другим земљама.*

лабури́стичкӣ, -ā, -ō *који се односи на лабуристе:* ~ влада, ~ странка.

лабу̏ристкиња ж *припадница лабуристичке странке.*

ла̏в м (мн. ла̏вови) **1. а.** зоол. *крупна звер* Felis (Panthera) leo *из пор. мачака* Felidae, *која живи у Африци и југоисточној Азији; мужјак те животиње.* **б.** *лик те животиње у разним стилизацијама, обично у грбовима појединих држава:* британски ~, млетачки ~. **2.** фиг. (обично песн.) *храбар, неустрашив човек, јунак.* • зоол. **морски ~** *врста фоке, морски сисар* Otaria iubata. **мрављи (мравињи) ~** *инсект мрежокрилац, сличан вилином коњицу* Myrmeleon formicarus.

ла́ва ж итал. *усијана житка маса која при вулканској ерупцији избија из унутрашњости земље, магма.*

лава̀бо̑ м фр. *умиваоник (који обично стоји уза зид).*

ла̀ва̄нда ж итал. бот. *биљка мирисних цветова* Lavandula (L. spica, L. officinalis) *из ф.* Labiatae; *мирисно уље добијено од те биљке.*

ла́веж м (инстр. -ом) *учестали рески, оштри гласови пса, ређе неких других сл. животиња, лајање.*

ла̀вина ж итал. *маса обрушеног снега, одроњеног камена или земље која се сручује низ стрмину, усов.*

лави́рати, ла̀вӣра̄м несвр. (хол.?) **1.** пом. *једрити против ветра крећући се у цик-цак.* **2.** *избегавати јасно опредељење за једну од сукобљених, завађених страна, супротстављених ставова и сл.; поступати опрезно и вешто, прилагођавајући се околностима.*

лави̏ринт м грч. **1. а.** *зграда са мноштвом просторија и сплетом ходника из којих је тешко наћи излаз; просторија или место уопште са много ходника, пролаза и сл.* **б.** фиг. *неразмрсив сплет:* ~ мисли. **2.** анат. *део унутрашњег уха у којем је центар за равнотежу.*

лави̏нтскӣ, -ā, -ō *који се односи на лавиринт, сличан лавиринту; заплетен, замршен:* ~ пећина; ~ процес.

ла̀вић, -а (ла̀вӣћ, -и́ћа) м *дем. од лав; младунче лава.*

ла̀вица ж зоол. *женка лава.*

ла̀вичнӣ, -ā, -ō *који се односи на лаву:* ~ маса, ~ пепео, ~ стена.

ла̏вљи, -ā, -ē *који се односи на лава, лавове;* уп. лавовски (1): ~ глава, ~ снага, лавља уста.

ла̏вовскӣ, -ā, -ō **1.** *који се односи на лавове, својствен лавовима:* ~ поглед, ~ храброст. **2.** фиг. *врло велики, далеко већи и вреднији од свега што преостаје, највећи и најбољи (део нечега).*

ла̏вовски прил. *као лав, као лавови; неустрашиво, срчано:* борити се ~.

ла̀вӧр, -о́ра м фр. *округла плитка широка посуда за умивање, прање и сл.*

ла̏вра ж (ген. мн. -рӣ) грч. *већи православни манастир окружен зградама са калуђерским ћелијама, мањим црквама и другим манастирским зградама (често и као седиште црквене власти за манастире и цркве у одређеном крају).*

ла̏ган, -а, -о *лак (понекад с нијансом деминутивности):* ~ као перо; ~ живот.

ла̀гӑн, -а, -о и -а́на, -о **а.** *полаган; постепен, поступан:* ~ напредак, лагане промене. **б.** *који се врши без журбе, одмерен; спор:* ићи лаганим кораком.

ла̏гано прил. *лако:* ~ обучен.

ла̀гӑно и **лага́но** прил. *мало-помало, поступно, постепено; полагано, споро; полако.* – Сутон је лагано обавијао Београд. Говори лаганије.

лагӑ̀рија ж (обично у мн.) *лаж, измишљотина.*

ла̀гати, ла̏жем несвр. **1.** *говорити неистине, лажи, обично свесно, с одређеним циљем; измишљати.* – Лажеш колико си тежак. Лаже чим зине. **2.** (некога, некоме) *бити неискрен према некоме; лажима доводити у заблуду, варати, обмањивати (некога).* **3.** (о некоме, на некога) *лажно оптуживати, оцрнити, клеветати, бедити; оговарати (некога).* ■ **~ се 1.** *говорити лажи један другоме, обично свесно, с одређеним циљем; обмањивати се.* **2.** *обмањивати самог себе, заваравати се.*

ла́гер м нем. **1.** *простор за смештај робе, стовариште, складиште:* имати на лагеру. **2.** техн. *део машине који служи као лежиште осовине и вретена; машинско лежиште.* **3.** *в. логор (1в).*

ла́геровати, -рујем свр. и несвр. *сместити, смештати у лагер, (у)складиштити:* ~ робу.

ла́герскӣ, -ā, -ō *који се односи на лагер:* ~ роба, ~ управа.

ла́гити, -им несвр. *у дем. и еуф. значењу: лагати.*

ла̏года ж *осећање лакоће и безбрижности, спокојство; угодност, задовољство, уживање.*

ла̏годан, -дна, -о *који изазива пријатно осећање, спокојство; пријатан, угодан, удобан, лак:* ~ зрак, ~ мирис; ~ живот, ~ служба.

ла̏годно прил. *угодно, пријатно; удобно:* ~ му у срцу; ~ живети, ~ се наслонити на диван.

ла̏годнӧст, -ости ж (инстр. -ошћу) *лагодно осећање, пријатност, угодност; удобност, погодност.*

ла̏гум и **ла̀гум** м тур. **1. а.** *в. мина.* **б.** *поткоп у утврђењу или стени са експлозивом за разарање; бушотина, рупа за експлозив.* **2.** *подземни ходник, подземни прокоп, тунел.* • **дићи, бацити у лагум** *дићи, бацити у ваздух, разорити експлозивом.*

лагу̀мар, -а́ра м *в. минер.*

лагу̀мати, -а̄м свр. и несвр. *в. минирати.*

лагу̀маш, -а́ша м *в. минер.*

ла̏гумскӣ, -ā, -ō *који се односи на лагум:* ~ барут, ~ разарање.

лагу̀мција м (мн. ж) тур. *в. минер;* уп. лагумар и лагумаш.

лагу́на ж итал. **а.** *мало језеро с морском водом у близини мора или плитак залив, дрта одвојена од мора струдовима или наносима.* **б.** *плитко море омеђено прстеном коралног острва или одвојено од пучине коралним гребенима.*

лагу̀цкати, -а̄м и **лагу́цкати**, лагу̀цка̄м несвр. *у дем. значењу: лагати.*

Ла́да ж мит. *словенска богиња пролећа, младости и лепоте (према неким тумачењима).*

ла̏дица и **ла̀дица** ж нем. *в. фиока.*

ла̏дичица и **ла̀дичица** ж *дем. од ладица.*

Ла́до м мит. *словенски бог пролећа, младости и лепоте (према неким тумачењима).*

ла̂до (ла̏до) непром. *придев у народним песмама, без одређеног значења.*

ла̏долеж м (инстр. -ом) (вар. хладолеж) **1.** бот. **а.** *једногодишња биљка повијуша* Ipomoea (Pharbitis) purpurea *из ф.* Convolvulaceae. **б.** *вишегодишња биљка повијуша* Calystegia sepium *из ф.* Convolvulaceae. **2.** *нерадник, бесposличар, ленштина.*

ла̂ђа ж **1.** *веће пловно средство, пловни објекат коритастог облика, који служи за превоз људи и терета, брод.* **2.** архит. *део цркве од улаза до хора, брод (2).* • **ваздушна (ваздухопловна)** ~ *дирижабл.* **као да су ти све лађе потонуле** *као да је све изгубљено, пропало и сл.* **пустињска ~** *камила, дева.*

ла̀ђа̄р, -а́ра м (инстр. -а́ром и -а́рем) *онај којем је занимање пловидба лађом, бродар;* уп. морнар.

ла̀ђа̄рка ж *лађарева жена.*

ла̀ђа̄рскӣ, -ā, -ō *који се односи на лађаре и лађарство;* уп. морнарски: ~ компас, ~ уже, ~ чвор.

лађа́рство с *пловидба лађама, лађарење; саобраћај и трговина лађама као део привреде, бродарство.*

ла̏ђаст, -а, -о *који је по облику налик на лађу, сличан лађи.*

лађѐтина и **лађу̏рина** ж *ауг. и пеј. од лађа.*

ла̂ђица ж *дем. и хип. од лађа.*

ла̂ж, ла̏жи ж (инстр. ла̏жи и ла̂жју, лок. ла̀жи; ген. мн. ла̀жӣ) *намерно, свесно изречена, изнета нетачност, неистина; измишљотина; превара, обмана.* • **гола (пресна) ~** *апсолутна, потпуна лаж, неистина.* **(у)гонити, утер(ив)ати** и сл. **некога у лаж** *набедити, набеђивати некога да лаже, да говори неистину.* **у лажи су кратке ноге** *лаж се брзо открије.* **ухватити некога у лажи** *открити, утврдити, закључити да неко лаже.*

ла́жа ж *у експресивном изражавању: лаж.* • **шарена ~** шаљ. *оно што не постоји, измишљена ствар; обмана, варка.*

ла̀жа ж (м) (мн. ж) *лажљива особа, лажљивац, лажљивица.*

ла̀жан (ла̂жан), -жна, -о **1. а.** *који представља лаж, неистину:* ~ оптужба. **б.** *погрешан, нетачан:* приказати у лажној боји (лажној светлости). **2.** *неискрен, извештачен:* ~ скромност, лажне сузе. **3. а.** *који се представља као прави а није то, тобожњи:* лажни калуђер, лажни пророк, лажна ученост. **б.** *који подражава, имитира оно што значи именица уз коју стоји (обично с циљем да обмане, превари):* ~ узбуна. **4. а.** *који својим изгледом или неком другом особином подсећа на оно што значи именица уз коју стоји:* лажна матица, лажни стомак. **б.** *вештачки:* лажно злато, лажна кожа, лажни порцелан. **в.** *кривотворен, фалсификован:* лажна документа, лажни новац.

ла̀жара ж пеј. *особа (обично женска) која лаже, лажљивица (лажљивац).*

ла̀жац, ла̀шца и **ла́жац**, ла́шца м *в. лажљивац.*

лажив(-) *в. лажљив(-).*

ла̀жигаће ж мн. *гаће за децу с разрезом позади.*

лажи́рати, ла̀жи̏ра̄м свр. и несвр. спорт. (утакмицу, меч и сл.) *удесити, удешавати исход, резултат (утакмице, меча и сл.) на нелегалан начин, у договору с противником.*

ла̀жичица (ла̀жица) ж анат. *удубљење испод грудне кости,* epigastrium.

ла̀жљив, -а, -о **1.** *који лаже, склон лагању.* **2.** *који заварава, варљив; лажан:* ~ страх; ~ углађеност.

ла̀жљивац, -ивца м *онај који лаже, који је склон лагању, лажов.*

ла̀жљивица ж *она која лаже, која је склона лагању.*

ла̀жљиво прил. *лажући; варљиво; лажно.*

ла̀жљивӧст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина оног који је лажљив; варљивост; лажност.*

ла̑жно (ла̑жно) прил. **1. а.** *на лажан начин, неистинито:* ~ сведочити. **б.** *привидно:* ~ банкротирати. **2.** *неискрено, извештачено, неприродно:* ~ звучати, ~ љубазан.

ла̑жнӧст, -ости ж **1.** *особина онога што је лажно; кривотвореност:* ~ исказа, ~ морала, ~ односа; ~ даровнице, ~ новца. **2.** *в. лажљивост.*

ла̀жӧв, -ова м *в. лажљивац.*

ла̀жӧвскӣ, -ā, -ō *који се односи на лажове, лажљивце:* лажовска посла.

лажо̀вчина ж *ауг. и пеј. од лажов.*

ла̑з (ла̑з) м (мн. ла́зови (ла̑зови)) **1. а.** *њива, ливада и сл. добијена крчењем, крчевина; шума која се искрчује.* **б.** *мали део обрадиве земље на неприступачном земљишту, у кршу, мочвари и др.* **в.** *зараван на узвишици, пропланак.* **2.** *узан планински пролаз, теснац; богаз; узан пут, стаза и сл.*

лазà̀ња ж и **лазà̀ње** ж мн. итал. *јело од танког, широко изрезаног теста с надевом од меса, сира, парадајза и др.*

ла̑зар м **1.** рег. *богаљ; божјак; просјак.* **2.** етн. *главни учесник у лазарицама.*

Ла̑зарев, -а, -о у изр. **~ дан, ~ субота** *дан посвећен библијском сиромаху Лазару, субота уочи Цвети;* уп. Врбица.

лазà̀рет м итал. *војна болница, превијалиште за рањенике, обично близу фронта.*

ла̑зарица и **лазà̀рица** ж етн. **а.** мн. *народни обичај уочи Лазареве суботе (или рано на сам дан Лазареве суботе) у којем учесници (обично девојке) иду од куће до куће певајући одговарајуће обредне песме.* **б.** *главна учесница (девојка, одн. младић у женским хаљинама) у томе обреду; било који учесник у томе обреду.*

ла̑заричкӣ и **лазà̀ричкӣ,** -ā, -ō *који се односи на лазарице:* лазаричке песме.

ла̑заркиња ж бот. **а.** *у мн.: род једногодишњих биљака* Asperula *из ф.* Rubiaceae, *познат по неким врстама које се употребљавају у народној медицини, као зачин и сл. (у јд.: биљка из тога рода).* **б.** *вишегодишња шумска биљка* A. odorata *из тога рода.*

лазà̀рӧн, -она м итал. *лењивац, нерадник; скитница; просјак; бескућник, бедник.*

лазà̀рӧнскӣ, -ā, -ō *који се односи на лазароне.*

лазà̀рӧнски прил. *као лазарони, скитнички; бедно:* живети ~.

ла̑зина и **лазѝна** ж *ауг. од лаз; лаз.*

ла̑зити, -ӣм несвр. **1.** *климати, милети (о климавцима, инсектима и сл.).* **2.** *пузати, бауљати (обично о малом детету).*

лазнӯти, ла̑знēм свр. *лизнути.*

лазӯр, -ура м **1.** *в. азур.* **2.** мин. *в. лазурит.*

лазӯран, -рна, -о *в. азуран.*

лазӯрӣт, -ита м мин. *тамноплави или сл. минерал, сложеног хемијског састава, који се употребљава као украсни камен; скупоцена плава боја која се од њега добија.*

ла̀ик м грч. **1.** *лице без одговарајућег стручног, професионалног знања (у некој области науке, уметности, струке и др.).* **2. а.** *световно лице (за разлику од свештеног), световњак, грађанин.* **б.** црквк. кат. *непосвећено свештено лице које живи у манастиру, самостану, редовник.*

лаицѝзам, -зма м *особина, својство лаика (незнање, нестручност и др.).*

лаициза́ција ж *претварање, преобраћање нечега црквеног, верског у световно.*

лаицизи́рати, -ѝзӣра̄м свр. и несвр. *одстранити, одстрањивати верски карактер, (у)чинити световним:* ~ школство. ■ **~ се** *напустити, напуштати свештенички чин, свештеничко звање; доби(ја)ти световни карактер.*

ла̀ичкӣ, -ā, -ō **1.** *који се односи на лаике, својствен лаицима; нестручан:* ~ мишљење; ~ преглед. **2.** *који није у вези с црквом, који је изван утицаја цркве, који је лишен верских, црквених норми и сл., световни; грађански, цивилни:* ~ друштво, ~ држава; ~ учитељ.

ла̀ички прил. *на начин својствен лаицима, нестручно, нестручњачки:* ~ анализирати, ~ резоновати.

ла̀јав, -а, -о **1.** *који много лаје (о псу).* **2.** пеј. *брбљив, говорљив; језичав:* ~ жена.

ла̀јавац, -авца м пеј. *онај који је лајав, језичав.*

ла̀јавица ж пеј. *она која је лајава, језичава.*

ла̀јавӧст, -ости ж *особина онога који је лајав, језичав, језичавост.*

ла̀јати, ла̀јēм несвр. непрел. **1.** *оглашавати се лавежом, гласовима карактеристичним за пса (понекад и за друге животиње са сличним начином јављања).* **2.** (на некога, против некога или без допуне) пеј. *говорити, причати свашта, брбљати, блебетати; говорити љутито, пакосно, заједљиво, увредљиво.* **3.** фиг. *оглашавати се испрекиданом, учесталом пуцњавом, звеком и сл., штектати, одзвањати.* – Митраљез лаје. Лајала је сјекира у планини. • **~ на звезде (на месец)** *грдити, критиковати, вређати некога не уважавајући га.* **не лаје куца села ради, него себе ради** *не прича он(а) то ради других, него у властитом интересу.* **пас који много лаје не уједа** *није опасан противник који много прети.* **пас лаје, ветар носи** *не треба се обазирати на то што неко прича.*

ла̀јденскӣ, -ā, -ō у изр. **лајденска боца** *в. под бо̑ца.*

ла̑јка ж нем. ков. *марка првог и прецизног фотоапарата са филмом малог формата.*

ла̀јсна ж (ген. мн. -нӣ) нем. *дуга, танка (или тања) и уска (или ужа) летвица.*

ла̀јсница ж *дем. од лајсна.*

лајтмо̀тӣв, -и́ва и **ла̀јмотӣв,** -а м нем. **а.** муз. *кратак мотив, основна тема која се понавља кроз неко музичко дело као симбол одређене идеје, расположења и др.* **б.** фиг. *основна тема, идеја водиља, мото.*

ла̀јтнант и **ла̀јтнант** м нем. (фр.) *нижи официрски чин у неким државама, потпоручник.*

ла̑к[1], ла̀ка м (мн. ла̀кови) нем. (фр.) **1.** *раствор, обично разних смола, који се наноси на разне, најчешће дрвене или металне, предмете или на косу ради постизања блиставог сјаја, очувања нанете боје, учвршћивања и сл.* **2.** *врста прерађене коже чија је површина јако лакирана и сјајна.*

ла̑к[2], -а, -о (комп. ла̀кшӣ) **1. а.** *који је мале специфичне тежине; који има малу физичку тежину:* лаки метали; ~ као перо, ~ кофер. **б.** *танак, лаган (о материјалу, тканини); који је од такког материјала (о одећи, обући).* **2. а.** *који може да се креће с лакоћом, без напора; окретан:* ~ као јаре. **б.** *који се изводи, врши с лакоћом, без напора (о кораку, скоку и сл.); складан, хармоничан, грациозан (о покрету, кретњи и сл.).* **3. а.** *погодан, спретан за ношење (у руци, на рамену и сл.), преношење, руковање (обично о ватреном оружју).* **б.** *који има малу тежину и прима мало путника, одн. робе, који је захваљујући своју малој тежини, облику, конструкцији и др. погодан за брзо кретање (о возилима, пловним објектима и др.):* ~ теренско возило. **в.** *који има велику маневарску способност, погодан за брзе покрете, акције и др. (о војним и сл. формацијама).* **4. а.** *који се изводи, остварује, прибавља и сл. једноставно, без већих напора, једноставан, ненапоран:* ~ плен, ~ посао, ~ порођај, ~ приступ, ~ хлеб. **б.** *разумљив, јасан, прост:* ~ градиво, ~ загонетка. **в.** *ничим ненарушен, спокојан, безбрижан, лагодан:* ~ живот. **5.** *који је без већих уметничких претензија, намењен забави, разоноди:* ~ музика, ~ комедија, лаки позоришни комади, ~ штиво. **6. а.** *који садржи мало масних, тешко сварљивих, калоричних и сл.*

састојака, који се лако вари (о јелу, оброку). **б.** *који је изражен у мањем степену, који представља блажу форму нечега, мали:* ~ квар, ~ озледа, ~ повреда, лакши прекршај, ~ рана. **в.** *чије је стање здравља, болести, повреда и сл. у блажом, безопасном облику:* лакши болесници, лаки рањеници. **г.** *чији се интензитет изражава у малој мери, у малом степену; слаб, благ; редак:* ~ језа, ~ љуљање; ~ зима; ~ измаглица, ~ пара. **7. а.** *површан, лакомислен, неозбиљан; непоуздан, несигуран:* ~ љубав, ~ човек. **б.** *који се лако упушта у љубавне односе; неморалан:* ~ жена. **8.** *који није чврст, дубок, који је лабилан, слаб, нарушив (о сну, дремежу).* **9.** *који садржи мали проценат алкохола или неких основних састојака, слаб, благ (о пићу):* лака вина. • **бити ~ на говору, псовци** и сл. *лако и без устезања говорити, псовати и сл.* **бити ~ на перу** *бити надарен за писање, лако, без тешкоћа писати.* **бити ~ на сну** *будити се на најмањи шум, бити лаког сна.* **бити лакши (за одређену суму, количину нечега)** разг. *изгубити, потрошити (одређену суму, количину нечега).* **имати лаку руку, бити лаке руке** *в. под рука.* **лака атлетика** спорт. *рани назив за део атлетике (данас само атлетику) у који спадају трчање, скакање, бацање (диска, копља, кугле), скокови и сл. дисциплине.* **лаки метали** *метали са специфичном тежином од 1,7 до 2,8, пре свега алуминијум, магнезијум и њихове легуре.* ~ **роба** *в. под роба;* уп. лак (7б). **лака му (црна) земља** *прилком опроштаја са покојником или кад се помиње његово име.* **лаку ноћ** *вечерњи, одн. ноћни поздрав при растанку.*

ла̏кат, -кта м (мн. ла̏ктови, ретко (осим у ген.) ла̀кти, ген. ла̀ктӯва и лака́та̄ (ла̀ка̄та̄)) **1. а.** анат. *зглоб руке који спаја горњи део подлактице с доњим крајем надлактице,* cubitus; *део руке око тога зглоба.* **б.** анат. *избочина, врх на горњем крају лакатне кости,* olecranon. **в.** *место на одећи (рукаву) које покрива део око врха лакатне кости:* закрпљени лактови. **2.** техн. *спој под одређеним углом, прегиб делова неке цеви, полуге и сл.* **3.** *окука, кривина, завој; простор захваћен кracима окуке, кривине.* **4.** *стара мера за дужину* (око 70 cm). • **бити на лакат** *правити угао, прегиб; спајати се, прегибати се по систему зглоба.* **имати добре (јаке) лактове** *пробијати се кроз живот борбом, обично безобзирно, не бирајући средства.* **обрнути, окренути, одмерити лактом, показати лакат (некоме)** *недолично истурити, упрети и сл. лакат према некоме изражавајући тиме свој презир, гнев, одбијање, негодовање и сл.* **пољуби се у лакат** разг. *израз за одбијање, осporавање, негацију: хоћеш! врага! ђавола!*

ла̏катнӣ, -ā, -ō *који се односи на лакат:* ~ део руке, ~ зглоб, ~ кост.

ла̏катница и **ла̏катњача** ж анат. *кост са спољне стране руке од лакта до шаке, лакатна кост,* ulna cubitus.

ла̀кеј, -е́ја м (инстр. -е́јом (-ејем)) фр. **1.** *униформисани слуга, наручито на двороима, у богатим, отменим кућама и сл., који дочекује и послужује укућане и госте.* **2.** фиг. *улизица, удворица.*

ла̀кеја̄скӣ, -ā, -ō *који се односи на лакеје; улагивачки, удворички.*

лаке́јство с **1.** *лакејска служба, лакејски позив.* **2.** фиг. *понашање, опходење типично за лакеје, понизност; додворавање, улагивање.*

лаки́рати, лàкӣра̄м свр. и несвр. **а.** *премаз(ив)ати лаком:* ~ дрво, ~ нокте. **б.** фиг. *представити, представљати (нешто) улепшано.*

лаки́рер м нем. *занатлија који се бави лакирањем.*

лаки́рерскӣ, -ā, -ō *који се односи на лакирере:* ~ радионица, ~ струка.

ла̀кмус и **ла̏кмус** м хол. **1.** бот. **а.** *лишај* Roccella tinctoria *из ф.* Roccellaceae. **б.** *средоземна биљка* Croton tinctorium *из ф.* Euphorbiaceae *која служи за справљање лакмусове плаве боје.* **2.** хем. *средство добијено из лишаја* Roccella tinctoria *које се употребљава као хемијски индикатор (у киселинама се боји црвено, а у базама плаво).* **3.** *врста плаве боје за тканине и др.*

ла̀кмусов и **ла̏кмусов,** -а, -о *који се односи на лакмус:* ~ боја, ~ листић, ~ хартија.

ла̏кнути и **ла̀кнути,** ла̀кнē свр. безл. (са логичким субјектом у дат.) *осетити олакшање, растерећење, ослободити се бриге, невоље и сл., одахнути.*

ла̏ко прил. (комп. ла̀кшē и ла̀кше) **1. а.** *без велике муке и труда, с лакоћом:* ~ зарадити новац, ~ схватити. **б.** *без већих тешкоћа, сметњи, глатко, ефикасно:* ~ клизи. **в.** (уз облике гл. „бити“) *удобно, пријатно, лагодно, добро:* би ми лакше (души). **г.** *с осећањем душевне растерећености, без море, узнемирења и сл.* – Реци ми да ме волиш, да лакше спавам. **2. а.** *у малој мери, слабо, незнатно, једва:* ~ поцрвенети. **б.** *на начин који недовољно утискује, слабо:* ~ обучен. **в.** *на начин којим се много не оптерећује, који не смета, не спутава тежином:* ~ натоварена кола, ~ наоружан. **3. а.** *брзо, одмах, зачас, наглo:* ~ заплаче, ~ назебе, ~ се наљути. **б.** *брзоплето, олако.* – Спремни сте да свежу крв проспете лако! **4.** (обично у комп.) **а.** *без буке, галаме, тихо, једва чујно.* – Лакше, беба спава! Говори лакше. **б.** *полако, споро, без журбе, успорено.* – Лакше, куд сте навалили! **5.** *кад се указује да је остварење, (из)вршење нечега врло могуће, вероватно.* – То би се лако могло десити.

лакоа̀тлетскӣ и **лакоа̀тлēтскӣ,** -ā, -ō *рани термин који се односио на атлетске дисциплине као што су трчање, брзо ходање, скокови, бацање кугле, диска и копља и сл.:* ~ стаза, ~ такмичење.

ла̏ковāн, -а, -о *који је од лака*[1] *(2), од лакиране коже:* ~ каиш, лаковане ципеле.

ла̏ковēран и **лако̀веран** јек. **ла̏ковјēран** и **лако̀вјеран,** -рна, -о *који лако, одмах поверује некоме, у нешто, који не осећа опасност, замку; наиван, неопрезан, несмотрен.*

лако̀вернӣк и **лако̀вērнӣк** јек. **лако̀вјернӣк** и **лако̀вјērнӣк** м *лаковеран човек, лаковерац.*

ла̏ковēрно и **лако̀верно** јек. **ла̏ковјērно** и **лако̀вјерно** прил. *на лаковеран начин, наивно, неопрезно, несмотрено.*

лакове́рнōст јек. **лаковје́рнōст,** -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога који је лаковеран, наивност, неопрезност, несмотреност.*

лако̀крил, -а, -о песн. **1.** *који има лака, лако покретљива крила; који лако, брзо лети:* ~ ласта. **2.** фиг. **а.** *који се креће лако, лебдећи, струјећи и сл. (о облацима, поветарцу и др.).* **б.** *полетан, ведар, лепршав (о музици, песми и сл.).*

лако̀ли́т, -и́та м грч. геол. *магматска стеновита маса између слојева седиментних стена.*

ла̏ком, -а, -о **а.** *који се одликује јаком жељом, страшћу да се домогне нечега (често туђег), да за себе приграби, стекне што више, којем никад није доста нечега, похлепан, грамзив:* ~ на земљу, ~ на паре. **б.** *који жуди за нечим, неким, силно жељан некога, нечега:* лакома на момке.

ла̏комац, -о̄мца м *лаком, похлепан, грамзив човек.*

лако̀мислен, -а, -о **а.** *који закључује, суди, одлучује и сл. олако, без много размишљања, брзоплет.* **б.** *који проистиче из брзоплетости, површности, непромишљен:* ~ брак, ~ задуживање, ~ одлука.

лако̀мисленӣк м *лакомислен човек;* уп. ветропир.

лако̀мислено прил. *на лакомислен начин, непромишљено, олако, брзоплето:* ~ поступити.

лако̀мисленōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога који је лакомислен, онога што је лакомислено; лакомислен, брзоплет поступак.*

ла̏комо прил. *на начин својствен лакомим особама, похлепно, грамзиво; жудно:* ~ грабити себи, ~ јурити за благом; ~ слушати шта се прича.

ла̏комōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога који је лаком.*

лаконӣзам, -зма м грч. *велика сажетост у исказивању нечега, језгровит начин изажавања; сажет, кратак израз уопште.*

лако̀ничан, -чан, -о *в. ла̀кōнскӣ.*

лако̀нично прил. *в. ла̀кōнски.*

лако̀ничнōст, -ости ж *лаконско изражавање; краткоћа, језгровитост исказа.*

лако̀ног, -а, -о *који се лако креће или трчи;* уп. брзоног.

ла̀кōнскӣ, -ā, -ō *врло сажет, кратак, језгровит:* ~ извештај.

ла̀кōнски прил. *на лаконски начин, врло сажето, кратко, језгровито:* ~ одговорити.

лакорѐчив јек. **лакорјѐчив,** -а, -о *који се с лакоћом изражава, речит, говорљив.*

лакорѐчиво јек. **лакорјѐчиво** прил. *са лакоћом у изказивању, речито.*

лакорѐчивōст јек. **лакорјѐчивōст,** -ости ж *особина оног који је лакоречив, речитост, говорљивост.*

лакòсан, -а, -о *који има лак сан, који се лако буди.*

лā̀котан, -тна, -о *у дем. значењу: лак:* лакотни часови.

лā̀котно прил. *на лак начин, лако:* ~ писати.

лакоћа ж *својство оног што је лако (нпр. неког метала); умешност у неком послу; једноставност нечега (нпр. неког посла); спремност, готовост на нешто (нпр. на промене); осећање олакшања, угодности и др.*

лакòӯман и **лакòуман,** -мна, -о **а.** *неразборит, лакомислен, непромишљен, неозбиљан; умно ограничен, приглуп.* **б.** *који проистиче из нечије лакомислености, неразборитости, непромишљености, неозбиљности; у којем нема довољно озбиљног, промишљеног, разборитог.*

лакòӯмнӣк и **лакòумнӣк** м *лакоуман, неразборит човек.*

лакòӯмница и **лакòумница** ж *лакоумна, неразборита женска особа.*

лакòӯмно и **лакòумно** прил. *на лакоуман начин, неразборито, лакомислено, непромишљено, неозбиљно; глупо:* ~ издати тајне; ~ се упустити у нешто.

лакòӯмнōст, лакòумнōст и **лакоу́мнōст,** -ости ж *особина оног који је лакоуман; оно што је урађено, смишљено и сл. лакоумно.*

лакр̀дија ж тур. **1. а.** *шала пуна несташлука.* **б.** *лудорија, будалаштина.* **2.** књиж. и поз. *врста комедије којој је циљ да изазове смех, најчешће јефтиним, понекад и вулгарним ефектима, фарса, бурлеска.*

лакрдѝјати, -ā̀м несвр. *збијати шале, изводити враголије, шегачити се.*

лакрдѝјāш, -а́ша м (инстр. -а́шем) **1.** *онај који збија шале, шаљивчина, шеретт, спадало, враголан, обешењак, комедијаш.* **2. а.** *писац лакрдија, фарси, бурлески.* **б.** *глумац који игра у лакрдији; комедијант; дворска будала, шајац.*

лакрдијā́шити, -ѝjāшӣм несвр. [гл. им. лакрдијā́шење с] *в. лакрдијати.*

лакрдијā̀шица ж *женска особа лакрдијаш.*

лакрдѝјāшкӣ, -ā̀, -ō *који се односи на лакрдијаше.*

лакрдѝјāшки прил. *на лакрдијашки начин (шеретски, шаљиво и сл.).*

лакрдијā́штво с *лакрдијашко понашање, лакрдијање; лакрдија.*

лакр̀дијица ж *дем. и хип. од лакрдија.*

лакр̀дијскӣ, -ā̀, -ō *који се односи на лакрдију.*

лā̀ксатӣв, -а и **лаксā̀тӣв,** -и́ва м лат. мед. и фарм. *блажи лек за чишћење пробавних органа, црева.*

лактā́за ж хем. *фермент који разлаже млечни шећер на грожђани шећер и галактозу.*

лā̀ктāт, -а́та м хем. (обично у мн.) *со млечне киселине.*

лā̀ктати се, -ā̀м се несвр. **1.** *пробијати се кроз гомилу, масу света гурајући се лактовима.* **2.** фиг. *не бирајући средства, дрско, безобзирно се пробијати кроз живот.*

лактā́ција (лā̀ктāција) ж лат. **1. а.** *лучење млека из млечних жлезда.* **б.** *период од рођења детета или младунчета до престанка лучења млека.* **2.** *дојење детета мајчиним млеком.*

лā̀ктацијōнӣ, -ā̀, -ō *који се односи на лактацију:* ~ период.

лā̀ктāш, -а́ша м (инстр. -а́шем) *онај који се безобзирно, дрско, не бирајући средства пробија кроз живот, бори за бољи положај и сл.*

лā̀ктāшкӣ, -ā̀, -ō *који се односи на лакташе и лакташтво.*

лактā́штво с *особина и поступање лакташа; лакташко, безобзирно, дрско пробијање кроз живот, лактање.*

лā̀ктичнӣ, -ā̀, -ō *млечни:* ~ сода.

лактобā̀цил, -а и **лактобā̀цӣл,** -и́ла м биол. *грам-позитивна бактерија рода* Lactobacillus, *која се обично налази у млечним производима.*

лактó̀за ж фр. хем. *млечни шећер.*

лā̀ктометар и **лā̀ктомēтар,** -тра м *справа за мерење специфичне тежине млека.*

лаку́на ж лат. (фр.) *празнина, шупљина; недостатак.*

лā̀кшати, -ā̀м несвр. **1. а.** *чинити лакшим, подношљивијим, олакшавати.* **б.** *душевно растерећивати.* **2.** *бивати, постајати лакши, мање наоран.*

ла́ла[1] ж тур. бот. **а.** *биљка луковача из рода* Tulipa, *ф.* Liliaceae, *крупног усамљеног цвета, тулипан.* **б.** *биљка из тога рода* Tulipa Gesneriana. • бот. **дивља ~** *биљка* T. silvestris *из ф.* Liliaceae. **као бела ~** *без одлагања, не оклевајући, још како (послушати некога, урадити нешто и сл.).*

ла́ла[2] м (мн. ж) **1.** *назив одмила, из милоште за мушку особу (старијег мушкарца у кући, оца, старијег брата, момка и др.).* **2.** (Лала) *шаљиви и хипокористични назив за Војвођанина, најчешће Банаћанина.*

ла́ла[3] ж *назив одмила, из милоште за женску особу (обично за старију или најстарију сестру).*

лā̀ле-мӣле прил. *са пуно обзира, благо, пријатељски и сл. (у односу с неким, према некоме, нечему и сл.).*

ла́лӣнскӣ (ла́линскӣ), -ā̀, -ō *који се односи на Лале (који је као код Лала и сл.), војвођански:* ~ нагласак.

ла́лӣнски (ла́лински) прил. *на лалински начин, као Лале:* ~ говорити, ~ се шалити.

ла́ма[1] ж зоол. **1.** *дивља или припитомљена животиња из породице камила* Lama, *која живи у Андима.* **2.** *фина тканина која се израђује од ламине вуне; ламина вуна.*

ла́ма[2] м *свештеник-монах тибетанских будиста-ламаиста.*

ламаӣзам, -зма м *тибетанска варијанта будизма.*

ламà̀ист(а), -ē м (мн. -сти) *припадник ламаистичке вере.*

ламаӣстичкӣ, -ā̀, -ō *који се односи на ламаизам и ламаисте.*

ламà̀нтӣн, -и́на м фр. зоол. *крупни водени сисар из породице* Trichechidae, *сличан фоки.*

ламаркѝзам, -зма м биол. *учење француског природњака Ламарка.*

ламà̀тати, -ā̀м несвр. *махати (руком, рукама или нечим другим), млатарати.*

ла́мати, лā̀мām несвр. **1. а.** *ломити, кршити (нпр. гране).* **б.** *савијати, превијати (руке); стезати, грчити (шаке, прсте).* **2.** *в. ламатати.* ■ **~ се 1.** *ломити се.* **2.** *кидати се, прекидати се (о гласу и сл.).* **3. а.** *налагати мењати правац простирања, преламати се (о сунчевим зрацима, светлости).* **б.** *превијати се, савијати се, прегибати се (у појасу и сл.).* **4.** фиг. *колебати се при доношењу одлуке, ломити се, двоумити се.*

лā̀мбда ж грч. *име грчког слова λ.*

ламѐла ж итал. (лат.) **1.** техн. *котур, диск код квачила, куплунга аутомобилског мотора.* **2.** грађ. *део, одсек неке веће грађевине или конструкције.* **3.** *танак, обично металан листић или плочица.*

ламентā́ција ж лат. **1.** *тужење, јадиковање, оплакивање, жалопојка.* **2.** (чешће у мн.) *тужна песма из старозаветне збирке „Плач Јеремијин“, која се у цркви чита у другој половини велике недеље.*

ламентѝрати, ламѐнтӣрām (лā̀ментовати, -тујēм) несвр. *јадиковати, оплакивати, жалити, тужити, кукати, нарицати.*

ламӣнāрија ж (обично у мн.) бот. *жута или смеђа морска алга* Laminaria *из ф.* Laminariaceae.

ла́мпа и **лā̀мпа** ж (ген. мн. -пӣ (-пā)) нем. (фр.) **1. а.** *светиљка са течним (житким и сл.) или гасовитим горивом:* петролејска ~. **б.** *покретна светиљка са батеријима; електрична светиљка:* батеријска ~, џепна ~; стона ~. **2.** *електронска цев у*

старим типовима радио-апарата и телевизора. • **чаробна (мађионичка)** ~ *врста пројекционог апарата.*

ла̀мпас и **ла̀мпас** м фр. *широка златна, црвена или друкчија трака или гајтан дуж спољних шавова панталона на униформама (обично виших официра).*

ла̀мпек м итал. *казан за печење ракије.*

ла̀мпе̄рија ж *дрвена облога на унутрашњим зидовима зграде.*

лампио̀н, -о́на м фр. **а.** *врста фењера од прозрачне хартије живих боја или од обојеног стакла који служи као украс на свечаностима; сличан украс од саме разнобојне хартије, без свеће.* **б.** *нарочита улична светиљка у облику фењера.*

лампионáда ж фр. *вечерња или ноћна свечаност у којој се носе запаљени лампиони.*

лампио̀нски, -ā, -о̄ *који је у некој вези с лампионом, лампионима:* ~ светлост.

ла̀мпица и **ла̀мпица** ж *дем. од ламба.*

ла̀н м (мн. ø) **1.** бот. и агр. *једногодишња биљка* Linum usitatissimum *из ф.* Linaceae, *из чије се стабљике добија влакно, а из семена уље; назив за поједине врсте биљака рода* Linum: жути ~ L. flavum, ~ чистилац L. catharticum, плаветни ~ L. austriacum, рутави ~ L. hirsutum и др. **2.** *предиво добијено прерадом лана (1); ланено платно.* • бот. **Богородичин** ~ *в. ланилист (2).* **дивљи** ~ 1) *в. ланилист (2).* 2) *вишегодишња биљка* Linum perenne *из ф.* Linaceae. • НПосл **трла баба лан да јој прође дан** *каже се кад неко ради непотребан посао само да би прекратио време.*

ла̀нак, -нка и **ла̀нак,** ла̀нка м **1.** песн. *хиљ. од лан.* **2.** бот. **а.** *једногодишња биљка* Camelina sativa *из ф.* Cruciferae. **б.** *једногодишња биљка* Calepina irregularis *из ф.* Cruciferae. **в.** *полупаразитска зељаста биљка* Thesium *из ф.* Santalaceae.

ла̀нār, -а и **ла̀нār,** -а́ра м *онај који се бави гајењем лана; трговац ланом.*

ла̀нара ж *радионица или фабрика за прераду лана.*

ла̀нāрскӣ и **ла̀нāрскӣ,** -ā, -о̄ *који се односи на ланаре и ланарство.*

ланáрство с *гајење и прерада лана.*

ла́нац, ла́нца м (инстр. ла́нцем; мн. ла̀нци (ла́нци), ген. ла̀нāца̄) **1. а.** *међусобно спојен низ металних (понекад пластичних и др.) прстенова, беочуга провучених један кроз други, који на крајевима обично има куку, одн. већи беочуг или нешто друго ради спајања његових крајева или повезивања с неким другим предметом.* **б.** *слична направа која служи као део преносног механизма код бицикла, мотоцикла, разних машина и сл.* **2.** (обично мн.) *затворенички, робијашки окови.* **3.** *низ људи (бораца, тонилаца и др.), пловних објеката итд., који обично представљају одређену прелреку за неког или нешто; борбена линија.* **4.** *планински венац.* **5.** *низ, ред, колона:* ~ девојчица, ~ острва, ~ птица. **6.** *низ међусобно повезаних појава; низ појава преко којих се одржава неки процес;* уп. ланчани (3): ~ догађаја, ~ исхране. **7. а.** *мера за дужину од 10* m, *декаметар.* **б.** *у неким крајевима, мера за површину земљишта (најчешће 7193* m^2). **8. а.** *врста бода у везу.* **б.** *основни бод у кукичању (израђен у виду ланца).* • **бацити некога у ланце** *стрпати у затвор, затворити, заточити.* **држати (водити) некога на ланцу** *држати у слепој послушности.* **пустити некога с ланца** *оставити без икакве надзора, контроле и стеге, распустити.*

ла̀нгуст м и **ла̀нгуста** ж фр. зоол. *морски рак, јестиви* Palinurus vulgaris.

ланда̀рати, -а̄м несвр. **1. а.** *кретати се тамо-амо, клатити се, млатарати:* ландара врпца, ландара реп, ландарају ноге, поцепани делови капута и сл. **б.** *покретати нешто тамо-амо, млатарати нечим:* ~ ногама. **2.** *ићи тамо-амо, лутати, скитати, тумарати.* • ~ **језиком** *блебетати, брбљати.*

ла̀ндо̄в, -о̀ва м зоол. *врста речне рибе* Aspius aspius; уп. буцов.

ла̀не, -ета с (мн. ø; зб. им. ла̀нāд ж) **1.** *младунче срне, срнче.* **2.** фиг. *хипокористични назив за дете, драгога или драгу и др.*

ла́не прил. *прошле године, лани.*

ла̀ненаст, -а, -о *који је као лан, сличан лану.*

ла̀ненӣ (ла̀ненӣ), -ā, -о̄ *који се односи на лан (који припада лану, који је од лана, који је као код лана и сл.):* ~ боја, ~ платно, ~ сукња, ~ уље.

ланèува ж бот. *планинска биљка* Allium victorialis *из ф.* Liliaceae.

ла́ни и **ла̀ни** прил. *прошле године, лане.*

ла̀нӣк, -а и **ла̀нӣк,** -и́ка м бот. *назив за неке врсте биљака рода* Linum *из ф.* Linaceae: L. austriacum *плаветни лан;* бели ~ L. catharticum; велики длакави ~ L. nervosum; жути ~ L. flavum, *жути лан;* ниски длакави ~ L. hirsutum; ситни ~ L. tenuifolium.

ла̀нилѝст м бот. **1.** *зељаста једногодишња биљка* Kickxia *из ф.* Scrophulariaceae. **2.** *једногодишња биљка* Linaria vulgaris *из ф.* Scrophulariaceae. • *назив за поједине врсте биљака из ф.* Scrophulariaceae: **жути** ~ 1) Kickxia elatine. 2) *в. ланилист (2).* **модри** ~ Chaenorrhinum minus. **пузећи** ~ Linaria csmbalaria. **сивасти** ~ Linaria arvensis. **шарени** ~ Kickxia spuria.

ла̀ниста м ист. *учитељ мачевања у старом Риму.*

ла̀нӣште и **ла̀нӣште** с *земљиште на којем се гаји или се гајио лан.*

ла̀нкастēрка ж *врста ловачке пушке (по проналазачу Ланкастеру).*

ланòлӣн, -и́на м фр. фарм. *жућкаста масна маса која се добија из овчије вуне, а служи као емулгатор у фармацији и козметици.*

лансѝрати, ла̀нсӣра̄м свр. и несвр. фр. (нем.) **1.** *избаци(ва)ти помоћу нарочитих уређаја пројектил(е) различите намене:* ~ ракету, ~ сателит, ~ торпедо. **2. а.** *пустити, пуштати у оптицај, промет, примену, јавност итд.:* ~ нове идеје, ~ нови модел. **б.** *(у)чинити да неко постане познат у јавности, да се о некоме говори, пише, да постане звезда:* ~ нову глумицу, ~ певача.

ла̀нсӣрнӣ, -ā, -о̄ *који служи за лансирање:* ~ рампа.

ла̀нтāн, -а́на м грч. хем. *бео, мек, растегљив елемената из групе метала „ретких земаља“* (La).

лантà̀нӣд, -и́да м хем. *сваки од 14 елемената готово истоветних хемијских својстава, сродних лантану.*

ла̀нтēрна ж итал. (фр.) **1.** *фењер.* **2.** *кула светиља, светионик.* **3.** архит. **а.** *украсни торњић на врху куполе с прозорима кроз које улази светлост.* **б.** *застакљена конструкција кроз коју светлост улази са стране на равним крововима или на врху нагнутих кровова.*

ла̀нути и **ла̀нути,** ла̀нēм свр. **1.** *оглласити се лавежом (о псу).* **2.** фиг. пеј. (о човеку) **а.** *прозборити, проговорити, рећи, зуцнути.* **б.** *осорно, грубо изрећи, обрецнути се.* **в.** *изрећи се, избрбљати, изланути.* **3.** фиг. *дати гласа од себе, оглласити се (нпр. пуцњем, шкрипом итд.) (о ватреном оружју, брави и др.).*

ланцѐта ж (ла̀нцет м) **1.** *шиљат и оштар ножић с двостраним сечивом за пуштање крви, хируршке захвате и др.* **2.** *кратак и оштар нож за дуборез.*

ла̀нцетаст, -а, -о *налик на ланцету, сличан ланцети:* ~ лист.

ланчáнац, -нца м *врста ланчастог бода у везу.*

ла̀нчанӣ, -ā, -о̄ **1.** *који је од ланаца, на ланцима и сл.:* ~ мост. **2. а.** *који се остварује тако што низ људи или машина узастопно обрађују или преносе производ по производ, одн. предмет по предмет:* ~ производња, ~ систем. **б.** *који је у виду ланца, низа, колоне:* ~ поредак (војника). **3.** у изр. ~ **реакција а.** хем. и физ. *низ узастопних процеса од којих претходни условљава следећи.* **б.** фиг. *низ појава (нпр. друштвених) које покреће, једну за другом, исти узрок.*

ланчà̀нӣк, -и́ка м **1.** (обично уз реч „мост“) *мост који држе ланци, ланчани, висећи мост.* **2.** техн. *зупчасти точак око којег се креће ланац за преношење терета и др.*

ланчà̀ница ж **1.** *в. верига.* **2.** грађ. *ланци на ланчаном, висећем мосту.* **3.** мат. *крива линија у равни која има облик савршено витког ланца који слободно виси на своја два краја, оба на једнакој висини.*

ла̀нчано прил. **а.** *у виду ланца, у нејрекидном низу, један за другим.* **б.** *по ланчаном систему:* производи се ~.

ла̏нчаст, -а, -о *који је сличан ланцу, налик на ланац.*

ла̏нчасто прил. *као ланац, у виду ланца:* ~ повезане карике.

ла̀нчина ж *ауг. и деј. од ланац.*

ла̀нчић, -а (инстр. -ем) и **ла̀нчић̄,** -и́ћа (инстр. -и́ћем) м *дем. и хип. од ланац.*

ла̀нчуга ж *ауг. и деј. од ланац.*

ла̀ањскӣ, -ā, -ō *који је био, који се десио и сл. прошле године, који потиче из прошле године, прошлогодишњи:* ~ берба, лањске године. • **марити (бринути, бити забринут** и сл.**) као за ~ снег** *не марити (не бринути и сл.) уопште, нимало.*

ла̏п[1] м нар. *мочварно тло, рит; глиб, блато.*

ла̏п[2] и **ла̀п** м бот. рег. *листић чашице цвета, чашични листић.*

ла̀пав, -а, -о **а.** *раскаљан, глибав, блатњав:* ~ пут. **б.** *влажан, воденаст:* ~ снег.

ла̀павица ж **а.** *влажан снег помешан с кишом, суснежица.* **б.** *тло расквашено, раскаљано таквим снегом.*

лапа̀рало с (м) (мн. с) *особа која лапара, блебетало, торокало.*

лапа̀рати, -а̄м несвр. **1.** пеј. *говорити, причати много и бесмислено, блебетати, торокати.* **2.** *клопарати (о воденици).* **3.** *в. ландарати (1а).*

лапа̀рача ж *она која лапара, блебетуша, торокуша.*

ла̀пацка ж (обично у мн.) *свака од лопатица на воденичком колу у које удара вода и покреће точак.*

ла̀пидāран, -рна, -о лат. **а.** *сажет, језгровит, концизан:* ~ говор, ~ израз, ~ реченица, ~ стил. **б.** фиг. *који се изражава сажето, концизно, језгровито, у кратким, сажетим реченицама (о човеку).*

лапѝдāријум м *збирка камених споменика; одељење музеја или спремиште у којем се чува таква збирка.*

ла̀пидāрно прил. *на лапидаран начин, сажето, концизно, језгровито (нпр. говорити, писати и сл.).*

лапида́рно̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога што је лапидарно, онога који је лапидаран (у изражавању), сажетост, концизност, језгровитост.*

ла̀пил м (обично у **мн.**) лат. мин. *ситан, орашаст камен вулканског порекла (од скрућене лаве).*

ла́пис и **ла̀пис** м лат. хем. и мед. *нитрат сребра у штапићастом облику који се употребљава за спаљивање рана, паклени камен,* lapis infernalis*; раствор тога једињења.*

ла́пити и **ла́пети** јек. **лапјети,** -пӣм несвр. **а.** *губити памћење, постајати сенилан (о старим особама).* **б.** *слабити, губити се услед старости (о памћењу);* уп. хлапити (2).

лапо́нац, -нца м жарг. *излапела, сенилна особа.*

ла̀пор (ла̀пор) м мин. *в. лапорац.*

ла̀пораст, -а, -о *који садржи лапорац; који је од лапорца:* ~ земља, ~ пескуша, ~ тло; ~ кречњак.

ла̀порац, -о̄рца м мин. *мекана стена састављена од кречњака, глине, песка и др., која се употребљава као основна сировина за прављење цемента.*

лапо̀р(њ)ача ж *земља која садржи доста лапорца, лапораста земља.*

лапоро̀вит, -а, -о *в. лапораст.*

лапо̀руша ж *в. лапорача.*

ла̀пот м ист. етн. *некадашњи обичај убијања старих људи (у неким крајевима).*

ла̀псус и **ла̀псус** м лат. *грешка, погрешка, омашка (обично у говору или писању).*

ла̀птоп м енгл. *преносиви рачунар мањих димензија с интегрисаном тастатуром и монитором, који може да ради и на батерије.*

ла̀птати, ла̀пћем несвр. **1.** *гласно, шумно пити, локати (о животињама); шумно, гласно сркући, мљацкајући и сл. пити или јести (о човеку);* уп. хлаптати. **2.** *нагласно отварати и затварати уста покрећући језиком.* **3.** *в. ландарати (1а).* **4. а.** *падати, вејати (о снегу).* **б.** *избијати, куљати (о пени и сл.).* **5.** *јако куцати, лупати (о срцу).*

ла̂р м лат. мит. (обично у мн.) *староримски бог заштитник куће и земљишта које припада кући, породици; бог заштитник неког рода, неког града и др.*

ла̂рва ж (ген. мн. -ва̄ (-ва̄)) лат. зоол. *телесни облик у фази развоја неких животиња (најчешће инсеката, неких водоземаца и др.), који се знатно разликује од одрасле животиње (нпр. гусеница код лептира, пуноглавац код жаба), личинка.*

ла̀рвенӣ и **ларвѐнӣ,** -ā, -ō *који се односи на ларву, на ларве:* ~ ступањ.

ла̂рвин, -а, -о *в. ларвени.*

ла̂рвица ж *дем. од ларва.*

ларгѐто прил. итал. муз. **а.** *умерено полагано, споро.* **б.** (у им. служби) м (ретко у мн.: -та с) *став у композицији или композиција у умерено полаганом, спорим темпу.*

ла̂рго и **ла̀рго** прил. итал. муз. **а.** *врло споро, полагано.* **б.** (у им. служби) м (ретко у мн.: -га с) *став у композицији или композиција у спорим, полаганим темпу.*

ларѝнгāл, -а́ла м лингв. *глас који се образује у ларинксу, грклъану.*

ла̀ринга̄лан, -лна, -о (обично одр.) *који се односи на ларинкс, грклјан, који се образује у ларинксу, грклјански:* ~ глас.

ларингѝтис и **ларингѝтис** м мед. *запаљење ларинкса, грклјана.*

ларинго̀лог м *лекар специјалиста за болести грла.*

ларинголо̀гија ж *грана, област медицине која се бави проучавањем болести грла.*

ларинго̀лошкӣ, -ā, -ō *који се односи на ларингологе и ларингологију.*

ларинго̀скоп м мед. *апарат са огледалом помоћу којег се посматра грклјан.*

ларингоско̀пија ж грч. мед. *преглед грклјана помоћу ларингоскопа.*

ла́ринкс м грч. анат. *в. грклјан.*

ла̂рма ж (мн. в) нем. **а.** *помешани неразумљиви гласови, бука, граја, жагор; вика, галама.* **б.** *снажан шум који стварају разне направе и др., бука, лупа.*

ла̂рмати, -а̄м несвр. *стварати ларму; викати, галамити.*

ла̀рмаџија м (мн. ж) *онај који сувише гласно и много говори, који диже, прави ларму, галамџија.*

ла̀рмаџијскӣ, -ā, -ō *који се односи на ларму и лармаџије.*

ла̀рмаџијски прил. *као лармаџија, претерано гласно, бучно, лармајући.*

ларпурлартѝзам, -зма м фр. ум. *уметнички правац који заступа мишљење да је уметничко дело само себи сврха, „уметност ради уметности“.*

ларпурла̀ртист(а), -ē м (мн. -сти) *уметник који ствара у духу ларпурлартизма, присталица ларпурлартизма.*

ларпурлартѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на ларпурлартизам и ларпурлартисте:* ~ естетика.

ларпурлартѝстички прил. *на ларпурлартистички начин, у духу ларпурлартизма.*

ла́са (ла̀са) ж **1.** *хип. од ласица.* **2.** *име домаћој животињи (женки) која бојом длаке подсећа на ласицу;* уп. ласаст.

ла̀сан, -сна, -о нар. *в. лак*[2] *(1а, 2, 4а).*

ла̀саст, -а, -о *беличаст; који има неко беличасто обележје (обично о животињама светлијег трбуха);* уп. ласа (2).

ла̀сер м енгл. скраћ. техн. *уређај за стварање светлосних таласа или појачање зрачења и снажно, концентрисано монохроматско електромагнетно зрачење у оптичком делу спектра.*

ла̀серскӣ, -ā̄, -ō̄ *који се односи на ласер:* ~ зрак, ~ механизам, ~ сноп, ~ топ, ~ штампач.

ла̀сић (ла̀сӣћ, -ӣћа) м *в. ласичић.*

ла̀сица (ла̀сица) **а.** зоол. *мала звер ка витког тела* Mustela (Putorius) nivalis. **б.** *крзно од те животиње.*

ла̀сичаст (ла̀сичаст), -а, -о *који подсећа на ласицу, који је као код ласице:* ~ лице.

ла̀сичић (ла̀сичић) м *младунче ласице.*

ла̀сичица (ла̀сичица) ж *дем. од ласица.*

ла̀сичјӣ (ла̀сичјӣ) (**ла̀сичијӣ** (ла̀сичијӣ)), -ā̄, -ē̄ *који се односи на ласицу; који је од ласице:* ~ кожа.

ла̀ска ж **1.** *претерано (и обично) неискрено хваљење некога, претеране похвале, дивљење (обично претворно) некоме, улепшавање нечијих особина, изрази (обично лажног) поштовања и сл.* **2.** *топлина, нежност, љубав.*

ла̀скав, -а, -о **1. а.** *који ласка, који претерано (и обично неискрено) хвали (о човеку).* **б.** *који одражава ласкање:* ~ писмо, ласкаве речи. **2. а.** *који годи сујети, таштини:* ~ задатак, ~ титула. **б.** *повољан, угодан, пријатан; примамљив:* ~ рецензија, ~ слика (о некоме); ~ позив.

ла̀скавац, -авца м *онај који ласка некоме; улизица.*

ла̀скавица ж *она која ласка некоме.*

ла̀скаво прил. **1.** *на ласкав начин, ласкајући; удворички, улизички:* ~ хвалити нечију лепоту. **2.** *повољно, похвално, афирмативно:* ~ се изразити, говорити, писати о некоме, нечему.

ла̀скавӧст, -ости ж *особина онога који је ласкав, онога што је ласкаво.*

ла̀скати, -ā̄м несвр. **1.** *претерано хвалити (некога), дивити се, обично претворно (некоме), говорити лепе речи, обично неискрено; улагивати се, удварати се, умиљавати се (коме).* **2.** (некоме) *задовољавати нечију амбицију, сујету, годити, пријати.*

ла̀сно прил. нар. *в. лако (1а, 2в).*

ла̀со м (с) (мн. с) шп. *дугачко уже са омчом на једном крају.*

ла́ста ж (ген. мн. -тā̄) зоол. *птица певачица (најчешће и селица)* Hirundo *из пор.* Hirundinidae, *витког тела, дугачких уских крила и дубоко зарезаног репа:* белогрла (градска) ~ H. Delichon urbica; горска ~ H. rupestris; сеоска ~ H. rustica и др. • ~ **брегуница** зоол. *в. брегуница.* **прва ~** *први наговештај, први весник нечега.* • НПосл **једна ласта не чини пролеће** *један наговештај нечега још не значи да то мора и наступити.*

ла̀ставић м *ластин птић;* уп. ластавичић.

ла̀ставица ж **1.** зоол. *в. ласта.* **2.** зоол. *у мн.: опште назив за морске рибе из пор.* Exocoetidae; *ред морских риба* Trigla *из те породице (у јд. морска риба из тога реда, одн. из те породице).* **3.** фиг. *брз, хитар коњ или кобила.*

ла̀ставиче, -ета с (супл. мн. ла̀ставичићи м; зб. им. ла̀ставичā̄д ж) *в. ластавичић.*

ла̀ставичица ж *дем. и хип. од ластавица.*

ла̀ставичић м *ластавичин птић;* уп. ластавић.

ла̀ставичјӣ (ла̀ставичијӣ), -ā̄, -ē̄ *који се односи на ластавицу, ластавице, који припада ластавици, ластавицама:* ~ гнездо.

ла̀стār, -а́ра м *изданак који избија на растињу, нпр. на виновој лози, младица.*

ласта́рити (се), ла̀стāрӣм (се) несвр. *развијати, пуштати ластаре, изданке, младице.*

ла̀старић м *дем. од ластар.*

ла̀стекс и **ла̀стекс** м *фабричка марка и назив за тканину проткану гуменим нитима тако да је растегљива, еластична.*

ла́стица и **ла̀стица** ж *дем. и хип. од ласта.*

ла̀стӣш, -и́ша (инстр. -и́шем) и **ла̀стиш,** -а (инстр. -ем) м *растегљива, еластична врпца, трака са утканим гуменим нитима (за придржавање делова одеће и др.).*

ла̀сцӣван, -вна, -о лат. *обестан, разуздан, бестидан; који наглашава, истиче сексуалност (нпр. у књижевним и другим уметничким делима и сл.):* ~ човек; ~ игра, ~ песма, ласцивне речи, ~ садржина.

ласци́вно̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога који је ласциван, онога што је ласцивно.*

латѐнтан, -тна, -о лат. **а.** *који постоји иако се не види, не испољава видљиво, у јасном, изразитом облику, скривен, прикривен, потајан; својствен некоме или нечему потенцијално, као могућност:* ~ опасност, ~ снага; ~ хармонија. **б.** мед. *који се јавља потајно, без видљивих симптома:* ~ туберкулоза.

латѐнтно прил. *на латентан начин, скривено, прикривено.*

латѐнтно̄ст, -ости ж *особина онога што је латентно; оно што је латентно.*

латѐрāл, -а́ла м лингв. *латерални глас (нпр. „л“, „љ“).*

ла̀терāлан, -лна, -о лат. **а.** *који је са стране, бочан, побочан; споредан:* ~ дужина, ~ трус; ~ канал. **б.** лингв. *за који је карактеристично пропитање ваздушне струје странама или једном страном језика:* ~ артикулација, ~ сугласник, ~ сонант.

ла̀терāлно прил. *са стране, бочно.*

латѐрӣт, -и́та м лат. мин. *црвена (ређе бела) глинаста земља или скамењена материја, која се ствара трошењем силикатних стена, а употребљава се као руда и као грађевински материјал.*

латѐрӣтнӣ, -ā̄, -ō̄ *који садржи латерит, који је од латерита:* ~ тло.

ла̀тēрна ж лат. *фењер.* • ~ **магика** техн. *стари апарат за пројектовање увећаних слика на платно, „чаробна светиљка“.*

Ла̀тӣн, -и́на и **Ла̀тин,** -а м **1. а.** ист. *становник античког Лацијума и уопште припадник племена која су основала римску државу; Римљанин уопште.* **б.** нар. *Млечанин, Италијан, Роман уопште; становник средњовековних католичких насеља на Јадранском приморју.* **2.** (латин) нар. *католик.*

латѝнац, -нца м *в. латинист(а) (1).*

латѝнāш, -а́ша м ист. *католички свештеник који је вршио богослужење само на латинском језику (за разлику од далматинских глагољаша).*

латѝнāшкӣ, -ā̄, -ō̄ *који се односи на латинаше:* ~ подручје.

латинѝзам, -зма м **1.** лингв. *латинска реч или израз у неком другом језику; реч или израз у духу латинског језика.* **2.** *употреба и превласт латинског језика; неговање и уважавање латинског језика, давање предности томе језику.* **3.** *утицај и превласт латинских, романских народа;* уп. латинство.

латиниза́ција ж *прилагођавање латинском језику; подвргавање некога или нечега утицају или превласти латинског језика, латинских (романских) народа, њихове културе, вере и др.; романизација.*

латинизи́рати, -ѝзӣрā̄м свр. и несвр. *подврћи, подвргавати латинизацији.* ■ ~ **се** *подврћи се, подвргавати се латинизацији.*

латѝнист(а), -ē̄ м (мн. -сти) **1.** *стручњак за латински језик и књижевност; познавалац латинског језика и културе.* **2.** ист. *писац који је писао на латинском језику.*

ла̀тинити, -ӣм несвр. *латинизирати; преводити у католичку веру, католичити.* ■ ~ **се** *латинизирати се; примати католичку веру, католичити се.*

латѝница ж *писмо које се на основу грчког развило у старом Риму, латинско писмо (изворно или прилагођено појединим језицима).*

латѝничār м *онај који пише латиницом.*

ла̀тӣнка ж **1. а.** (Ла̀тинка) *женска особа Латин (1).* **б.** *католкиња.* **2.** *врста некадашње пушке која је прављена у Млецима (или по угледу на ту пушку).* **3.** бот. *в. драгољуб.*

Латѝнлук м нар. **а.** *Латини, латински свет.* **б.** (латинлук) *латински (католички) живаљ.*

ла̀тӣнскӣ, -ā̄, -ō̄ **1.** *који се односи на Латине (латине):* ~ култура, латински народи, ~ свет. **2. а.** (са им. „језик“ или елиптично, у им. служби) *један од класичних језика, индоевропски језик италске гране који се као државни језик развио на основу говора града Рима и неких других насеља Лацијума.* **б.** *који се односи на*

тај језик (који је на томе језику, који је својствен томе језику и сл.): ~ деклинација, ~ књижевност, ~ писмо. • **~ школа** ист. *некадашња школа вишег степена у којој се изучавао и употребљавао латински језик.*

ла̀тӣнски прил. *на латинском (ређе неком другом романском језику):* говорити (писати) ~.

латѝнство с **1.** (и Латѝнство) зб. *Латини (латини); латинске земље и народи, латински свет.* **2.** *оно што је повезано с Латинима, с њиховим језиком, културом, вером, политиком и др.; латинска (католичка) вера.*

латѝнштина ж *латински језик.*

ла̀тити се, -ӣм се свр. (нечега, ређе за нешто) **1.** *машити се, дохватити се (нпр. неког оруђа).* **2.** *прихватити се (неког посла, рада), почети се бавити нечим.* **3.** *допрети у кретању до неког места, правца, простора, дохватити се.* – Латисмо се горе и зелени. **4.** *дохватити се, ухватити се (за нешто):* ~ се за кваку, ~ се за сат.

латиту́да ж лат. **1.** геогр. *угаона удаљеност неког места на север или југ од екватора, географска ширина.* **2.** *одступање од неке утврђене вредности или величине.*

ла̀титудинӑлан, -лна, -о *који се односи на латитуду.*

латифу̀ндија ж лат. *велики земљишни посед (првобитно у старом Риму, као велепосед робовласника).*

латифу̀ндист(а), -ē м (мн. -сти) *власник латифундије.*

ла̀тица (ла̀тица) ж бот. *листић цветне крунице,* petalum.

ла̀тичаст (ла̀тичаст), -а, -о *који је као латица, сличан латици:* ~ пахуљица.

ла̀тичица (ла̀тичица) ж *дем. и хип. од латица.*

латри́на ж лат. *клозет, нужник (обично војнички).*

ла̀ћати (се), -ӑм (се) *несвр. према латити (се).*

ла̀уда ж лат. *средњовековна народна религиозна песма која се певала у хвалу Богу или свецу, хвалоспев.*

лауда́нум м хем. *раствор опијума у алкохолу.*

лаурѐāт, -а́та м лат. *онај који је добио високу награду, титулу или јавно признање (обично уметник или научник).*

лаурѐātски, -ā, -ō *који се односи на лауреате:* ~ венац.

ла̀ута ж нем. муз. *старински музички жичани инструмент, претеча гитаре, мандолине и др.*

ла̀ута̄р, -а́ра м *онај који свира на лаути, одн. који пева уз лауту.*

ла̀ута̄рски, -ā, -ō *који се односи на лаутаре и свирање на лаути, одн. певање уз лауту:* ~ песма.

ла̀уфер м нем. **1.** шах. *в. ловац (4).* **2.** руд. *радник у руднику који гура вагоне.*

ла̀ф м (мн. -ови) разг. **а.** *онај који је способан, спреман да уради нешто што се цени, што је некоме потребно и сл., енергичан, способан, спретан и у друштву омиљен човек.* **б.** *онај који, држећи се, понашајући се, облачећи се и сл. помодно, тежи да остави утисак и изазове допадање.*

ла̀фēт, -е́та м (лафе́та ж) нем. воj. *основни, носећи део артиљеријског оруђа, скуп свих делова осим цеви са затварачем.*

ла̀фēтнӣ, -ā, -ō *који се односи на лафет.*

ла̀фица ж разг. **а.** *женска особа способна, спремна да уради нешто што се цени, што је некоме потребно, енергична, способна, спретна и у друштву омиљена жена, девојка.* **б.** *она која, облачећи се, држећи се, понашајући се и сл. помодно, тежи да остави утисак и изазове допадање.*

ла̀хор м **а.** *ветрић, поветарац.* **б.** *струјање, пиркање; дах, дашак.*

лахо́рак, -рка м *дем. и хип. од лахор.*

ла̀хораст, -а, -о *који је као лахор, пун лахора; лак, нежан:* ~ уздисај.

ла̀хорац, -рца и **лахо́рац,** -рца м *дем. и хип. од лахор.*

лахо̀рити и **ла̀хорити,** -ӣм несвр. [гл. им. -рēње с] *лагано дувати, пирити, пиркати, ћарлијати (о лахору, ветру).*

лахо̀рић м *дем. и хип. од лахор.*

ла̀цман м нем. нар. (обично у пеј. и презр. значењу) **а.** (Лацман) *Италијан, Немац, ређе припадник неког другог западноевропског народа.* **б.** *представник, носилац онога што се сматра за туђинско, пре свега западњачко (западњачке културе, начина живота, одевања и др.).*

ла̀цма̄нка (Ла̀цма̄нка) ж *женска особа лацман (Лацман);* уп. лацман (1).

ла̀цманскӣ, -ā, -ō *који се односи на лацмане (Лацмане):* ~ ношња.

ла̀штити, -ӣм несвр. [гл. им. ла̀штēње и ла̀шћēње с] *чинити да нешто постане сјајно, глатко (глачати, полирати, лакирати и сл.).* ■ **~ се** *сијати се, сјајити се.*

лѐбдети јек. **лѐбдјети,** -дӣм несвр. непрел. [гл. им. лѐбд(ј)ēње (лѐбђēње) с] **1. а.** *одржавати се или се лагано кретати у висинама; лагано летети:* лебди дечји балон; лебди суви лист са дрвета. **б.** *одржавати се у некој течности не тонући и не исплivавајући, одн. лагано се крећући кроз њу, пливарти (о предметима или материјама које имају мању специфичну тежину од течности у којој се налазе).* **в.** фиг. *кретати се, ићи лако, лепршаво, тихо, нечујно.* **2.** (обично у конструкцији којом се истиче положај између супротних појмова) *бити у неизвесном, несигурном, неодређеном, обично непожељном положају:* ~ између мира и рата, између наде и страха, неба и земље. **3.** (над неким, нечим) *бдети над неким, пазити на некога; стално се бринути, старати о некоме, нечему.* **4. а.** (над неким) *бити стално присутан; мотрити, надзирати.* – Над њим је стално лебдео лик његове забринуте мајке. **б.** (над неким, нечим) *представљати сталну претњу (некоме, нечему), упрожавати (некога, нешто).* – Опасност је лебдела над њима. **5. а.** *трепетити, титрати, подрхтавати, лелујати се (о светлости, пламену и сл.).* **б.** фиг. (обично са допуном: на лицу, на уснама и сл.) *појављивати се и ишчезавати једва приметно.* – На његовом лицу лебдео је смешак. **в.** фиг. (обично са допуном: пред очима, у глави, у памети, свести и сл.) *јављати се, приказивати се у свести, сећању као представа, оживљена слика раније познатих лица, предмета, доживљаја и др., нерекидно се појављивати, искрсавати (у свести).* – Стално му је лебдео пред очима његов ведри лик. • **~ између живота и смрти** *бити јако болестан, бити у смртној опасности.* **~ у ваздуху** *бити присутан у датом тренутку, бити актуелан.* – То питање лебдело је у ваздуху. **~ у (по) облацима** *бити далеко од стварности, живети у илузијама, заносити се.*

лѐбдећӣ, -ā, -ē *који лебди, који се изводи лебдећи, који као да лебди и сл.*

леблѐбија ж тур. **а.** бот. *в. наут.* **б.** *семенке наута које се, обично пржене, једу или служе као суроґат кафе.*

лѐвак и **ле́вак** јек. **ли̏јевак** и **лијѐвак,** -вка м (мн. лѐвкови и лѐвци јек. љѐвкови и ли̏јевци) **1.** *купаста или слична направа која на суженом крају прелази у цев и служи за наливање или пресипање течности или житких и ситних материја у судове са уским отвором.* **2.** *простор, шупљина, руда и сл. са сужењем на једном крају, левкасто сужење, удубљење, левкаста шупљина и сл.* **3.** спорт. **а.** *одбрамбена зона у ватерполу.* **б.** *левкасто сужен, омеђен завршни део стазе, циљ у кросу и др. атлетским тркама.*

лѐвāк јек. **љевāк,** -áка **1. а.** *особа која се спретније служи левом руком него десном;* супр. дешњак. **б.** фиг. разг. *експресивни, најчешће погрдни назив за човека, обично онога који је несналажљив, неспретан, који не поступа, који се не понаша како се очекује, како је уобичајено и сл.; безвредан, безначајан човек.* **2.** *во или коњ који се упреже с леве стране руде;* уп. дешњак (2).

левàкиња јек. **љевàкиња** ж **1.** *женска особа левак (1).* **2.** *кобила или крава која се упреже с леве стране руде.*

Лѐвант м итал. *земље и народи источног Медитерана, Блиски исток.*

Левантѝнац, -нца м *становник Леванта, онај који је са Леванта.*

Левàнтӣнка ж *становница Леванта, она која је пореклом са Леванта.*

левàнтӣнскӣ, -ā, -ō *који се односи на Левантинце и Леванат.*

лèвантскӣ, -ā, -ō *који се односи на Леванат:* ~ варош, ~ грожђе.

лèвēнта м и ж (мн. ж) тур. *пробисвет, скитница, пустолов; битанга, вуцибатина, пропалица; ленштина, нерадник.*

лèвēнтскӣ, -ā, -ō *који се односи на левенте.*

лèвēнтски прил. *на начин својствен левентама, као левенте, левенте.*

лēвӣ јек. **лӣјевӣ,** -ā, -ō (супр. десни) **1.** *који је на оној страни на којој се налази срце (о деловима појединих органа у људском телу или о деловима људског и животињског тела, одн. о деловима одеће или обуће који се односе на те делове тела):* ~ плућно крило, ~ раме, ~ нога, ~ рука, ~ рукав, ~ ципела. **2.** *који одговара левој страни живих бића (о појмовима који имају одређену усмереност); који се налази на оној страни где је лева страна посматрача:* ~ обала реке; ~ страна (нпр. улице). **3.** пол. *који се односи на левицу (2) и левичаре:* ~ крило неке странке, ~ оријентација. **4.** (у им. служби) **а.** ж *лева рука, левица; лева нога.* **б.** ж *лева страна.* **в.** м *в. левичар.* • **(пре)крстити се (и) десном и левом (руком)** *јако се (за)чудити, зајрепастити се, зајрепашћивати се.* **устати на леву ногу** *бити зле воље (обично без разлога).*

левијàтāн, -а́на м хебр. *према библијском предању, огромна морска неман;* фиг. *оно што је огромно, гигантско по својим размерама.*

лèвӣт, -и́та м грч.-лат. **1.** *Јеврејин из Левијевог племена.* **2.** *ђакон или подђакон у католичкој цркви.*

левита́ција ж *тобожње лебдење тела у ваздуху, уклањање дејства Земљине теже духовном снагом (у спиритизму).*

лèвӣтскӣ, -ā, -ō *који се односи на левите.*

лèвица јек. **љèвица** ж **1. а.** *лева рука.* **б.** *лева нога.* **2.** пол. **а.** *лева страна скупштинске дворане (из перспективе председавајућег) и посланици који седе на тој страни (обично комунисти, социјалисти или социјалдемократи).* **б.** *странка, одн. странке, део неког покрета, странке и др. комунистичке, социјалистичке, социјалдемократске и сл. оријентације.* • **да не зна ~ што чини десница** *не треба разглашавати, обелодањивати свима оно што се учини, уради.*

лèвичāр јек. **љèвичāр** м (инстр. -ом и -ем) *човек комунистичке, социјалистичке, социјалдемократске и сл. оријентације, члан или присталица комунистичке, социјалистичке, социјалдемократске или сл. странке.*

левича́рити јек. **љевича́рити,** -ӣчāрӣм несвр. [гл. им. -рēње с] *заступати, пропагирати левичарске идеје; вулгарно, упрошћено схватати и примењивати левичарске идеје (у политици, уметности и сл.).*

лèвичāрскӣ јек. **љèвичāрскӣ,** -ā, -ō *који се односи на левичаре, на левицу (2):* левичарске идеје, левичарске новине, ~ оријентација, ~ странка; уп. леви (3).

лèвичāрски јек. **љèвичāрски** прил. *у духу левице (2), као левичар(и);* уп. лево (2): ~ настројен.

лèвичāрство јек. **љèвичāрство** с *левичарска схватања, левичарске идеје; левичарско деловање, левичарска политика; упрошћено, вулгарно или екстремно схватање или примена левичарских идеја и програма.*

лèвкаст јек. **љèвкаст,** -а, -о *који има облик левка, сличан левку:* ~ кош, ~ облик, ~ удубина, ~ ушће.

лèвкасто јек. **љèвкасто** прил. *у облику левка, као левак:* ~ улубљен.

лēво јек. **лӣјево** прил. **1.** *левом страном, на левој страни, на леву страну:* ићи ~, стајати ~ од некога, окренути се, погледати ~. **2.** *на страну левице (2); у духу левице (2), као левичар, левичарски:* отићи ~; ~ оријентисан. • **лево-десно** *на једну и на другу страну, тамо-амо.* **лево и десно** *на све стране, свуда; тамоамо, овамо-онамо.*

левòкрӣлнӣ јек. **љевòкрӣлнӣ,** -ā, -ō **1.** *који се налази на левом крилу (у неком строју, у неком распореду и сл.):* ~ батаљон, ~ нападач (нпр. у фудбалу), левокрилни редови. **2.** *који се налази на левом крилу неке странке или покрета;* уп. леви (3). **3.** (у им. служби) м *војник (обично чеони) на левом крилу.*

лèвокрȳг јек. **љèвокрȳг** м *окрет улево за половину круга, за 180°.*

левòрук јек. **љевòрук,** -а, -о *који се стретније служи левом руком него десном, који је левак.*

левòрукōст јек. **љевòрукōст,** -ости ж *особина онога који је леворук.*

левулóза ж нем. (фр.) хем. *воћни шећер, фруктоза.*

лēвча јек. **лӣјевча** ж *крива, угнута полуга, пречага с ослонцем на осовини са спољне стране колског точка која подупире бочну страну запрежних кола.* • **крива је левча** *каже се кад се кривица пребацује на некога другога.*

лèвчаст јек. **љèвчаст,** -а, -о *који је у облику левче, крив, угнут:* левчасте ноге.

лèвчић јек. **љèвчић** м *дем. од лèвак.*

лèгāлан (лѐгāлан), -лна, -о **1. а.** *који је у складу са законом, законом одређен, дозвољен, законит, законски:* ~ брак, ~ избор, ~ поступак. **б.** *официјелан, званичан.* **2.** *који постоји, делује, живи, одн. који се обавља, остварује јавно, нескривено од власти; нескривен, непрекривен:* ~ лист, ~ организација; ~ деловање.

легализàм, -зма м пол. *политичка активност у оквирима које дозвољава закон или режим, легална јавна делатност.*

легализа́ција ж правн. **1.** *признавање законитости нечега, озакоњење, легализовање; службено потврђивање, оверавање, овера неког документа.* **2.** *излазак из илегалности, престанак скривања.*

лèгализациōнӣ, -ā, -ō *који се односи на легализацију:* ~ поступак.

легàлизовати, -зујēм (легализи́рати, -ѝзирām) свр. и несвр. *(у)чинити легалним, озаконити, озакоњивати; оверити, оверавати, потврдити, потврђивати:* ~ рад, ~ странку; ~ документе. ■ ~ **се** *постајати легалан; престајати живети или радити илегално, прећи, прелазити у легалност.*

легалѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на легализам:* легалистичке идеје, легалистичке тенденције.

легалѝтēт, -е́та м *в. легалност.*

ле́галица ж зоол. анат. *цевасти орган на крају задка у женки неких инсеката за полагање јаја,* terebra *(са бодљом),* ovipositor *(без бодље); сличан орган за избацивање јаја код неких врста риба.*

лèгāлно (лѐгāлно) прил. *на легалан начин: у складу са важећим нормама и законима, законито; не скривајући се од власти, јавно:* ~ изабран, ~ прећи границу; ~ деловати, ~ објавити.

легáлнōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина или стање онога што је легално, што је у складу са законима и важећим нормама, законитост, легалитет; легални живот, легално деловање.*

лèгало и **лѐгало** (ле́гало јек. лијѐгало) с **1.** *место подесно или подешено за боравак животиња, место где животиње леже, спавају или где се одмарају, животињско пребивалиште, лог, легла.* **2.** *лежај, постеља; пребивалиште, скровиште.*

лèгањ, -гња м (мн. лѐгњеви (лѐгњи)) зоол. **а.** (понекад у изр. ~ **мрачњак, мрачни** ~) *ноћна птица са кратким широким кљуном* Caprimulgus europaeus *из пор.* Caprimulgidae, *козодој.* **б.** *у мн.: породица таквих (претежно тропских) птица* Caprimulgidae *(у јд.: птица из те породице).*

лèгāт¹, -а́та м лат. **а.** *налог, одредба којом оporучитељ, завешталац оставља некој особи одређену ствар, имовину или право из оставине, на терет свог наследника.* **б.** *имовина или новац који оporучитељ, завешталац оставља некоме оporуком, одн. легатом (а).*

лèгāт², -а́та м лат. **1.** *папин опуномоћени представник, изасланик.* **2.** ист. *посланик у старом Риму; намесник римске провинције.*

легàтāр, -а́ра м *онај који прима легат*[1] *(б), онај у чију је корист учињен легат.*

ле́гати, лѐжēм јек. **лијѐгати,** лѝјежēм *несвр. према лећи.* • **~ с кокошкама** *ићи рано на спавање.* **није му легало у главу (памет)** *није могао (могла и сл.) да схвати, разуме, није му (јој и сл.) ишло у главу.*

легà́то (лега̏то) прил. итал. муз. **1.** *с непосредним следом тонова, без прекида, повезано, стопено, сливено.* **2.** (у им. служби) м (ретко у мн.: -та с) *начин извођења музичке композиције повезивањем тонова у непосредном следу, без прекида;* супр. стакато.

лѐгā́тор м *онај који оставља, даје легат, завешталац, оповучитељ.*

легā́ција ж лат. **а.** *посланство, изасланство; особље посланства, посланици.* **б.** *зграда посланства, изасланства.*

лѐгациōнӣ, -ā, -ō *који се односи на легацију, посланички, изасланички:* ~ саветник.

лѐгбаба ж зоол. *мала слатководна риба* Cobitis taenia *из пор.* Cyprinidae.

лѐгван м зоол. *у мн.: породица (углавном јужноамеричких и средњоамеричких) великих гуштера* Iguanidae *(у јд.: гуштер из те породице):* бодљорепи ~, губавичави ~, зелени (обични) ~, морски ~, црни ~.

лѐгēнда ж (ген. мн. -дӣ) лат. **1. а.** *предање, прича о неком, најчешће значајном, важном догађају, о животу неке, обично познате личности, о животу светаца и сл., често са измишљеним или фантастичним елементима; невероватна, измишљена прича.* **б.** *оно што има карактер легенде, што је ушло у легенду (1а), легендарни догађај, легендарна личност.* **2. а.** *објашњење, тумач знакова, симбола на географским и другим картама, табелама, дијаграмима, плановима и сл.* **б.** *најзначајнији, основни подаци и објашњења уз неку илустрацију, слику, фотографију, музејски експонат и сл.* **в.** *натпис на ивици металног новца, медаље, печата и сл. око грба, лика или неког другог знака, симбола.*

лѐгендāран, -рна, -о **а.** *који је ушао у легенду, о којем прича легенда; који је као у легенди, изузетан, познат, чувен, славан:* ~ јунак; ~ личност, ~ храброст. **б.** *карактеристичан за легенду, који је у духу легенде, који има обележја, својства легенде; који се наслања на легенду, заснован на легенди (1а):* легендарни елементи; легендарни роман.

легендā́рнōст, -ости ж *особина онога што је легендарно.*

лѐгија ж лат. **1. а.** ист. *највећа и главна, основна јединица римске војске.* **б.** *упоште већа војна јединица различитог састава и броја војника, изван састава регуларне војске.* **2.** фиг. *велики број, мноштво (обично лица).* • **Легија странаца** *војне јединице (обично плаћеничке) састављене од припадника разних народа.* **Легија части** *француско одликовање за цивилне и војне заслуге, које је основао Наполеон 1802. г.*

лѐгӣјскӣ, -ā, -ō *који припада легији, који се односи на легију:* ~ застава.

легѝōн, -о́на м грч. *в. легија.*

легиòнāр, -а́ра м *члан, припадник легије (1).*

легиòнāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на легионаре, који припада легионарима:* ~ болест, ~ песма.

легѝрати, лѐгӣрām свр. и несвр. хем. *стопити, стапати (метале) у легуру.* ■ **~ се** *стопити се, стапати се у легуру (о металима).*

легислатѝва ж *законодавно тело, законодавна скупштина; законодавна власт.*

лѐгислатӣвнӣ, -ā, -ō *који се односи на легислативу, законодавни:* ~ власт, ~ рад.

легислатӯра ж **а.** *легислатива.* **б.** *рок пуномоћи, мандата законодавног органа.*

легисла́ција ж лат. **а.** *законодавство.* **б.** *легислатива.* **в.** зб. *нормативни акти које доноси законодавни орган, закони.*

лѐгист(а), -ē м фр. (мн. -сти) *средњовековни правник који је проучавао и разрађивао римско право; упоште стручњак за правне послове, правник.*

лѐгитӣман, -мна, -о лат. **а.** *законом одређен, законит, законски, легалан; званичан:* ~ власт, легитимна права; ~ представник. **б.** фиг. *који нужно, природно произлази из нечега, основан на признатим нормама, оправдан, природан, нормалан, логичан:* легитимни захтеви, ~ настављач нечега, ~ поступак.

легитима́ција ж **1. а.** *јавна исправа, званични документ о идентитету личности, лична карта; документ о припадности некој организацији, удружењу и сл., чланска карта; уопште јавна исправа, документ са одређеним подацима који могу послужити као званичан доказ или потврда за нешто.* **б.** фиг. *основни, најважнији подаци о нечему, одн. некоме; оно што садржи такве податке.* **в.** фиг. *резултат неког рада, дело, остварење као основа за суд о његовом аутору; признање, афирмација и сл. добијена таквим радом, остварењем.* **2.** *законска основа, овлашћење, право на нешто:* имати легитимацију за нешто. **3.** правн. *позакоњење ванбрачног детета, усвојење.*

лѐгитимациōнӣ, -ā, -ō у изр. **~ карта** *в. легитимација (1а).*

легитимѝзам, -зма м *схватање да потомци неког владара, монарха имају неотуђиво право на престо; принцип неприменљивости наследне монархије; привржености свргнутој, старој династији.*

легитѝмисати, -ишēм (легитимѝрати, -тѝмӣрām) свр. и несвр. **1.** *(из)вршити преглед нечије легитимације, идентификовати неког на основу легитимације.* **2.** *(у)чинити легитимним, озаконити, озакоњивати.* ■ **~ се 1. а.** *показ(ив)ати надлежном лицу своју легитимацију; доказ(ив)ати свој идентитет.* **б.** фиг. *показ(ив)ати се у одређеном својству, светлу; доказ(ив)ати се, осведочити се, осведочавати се.* **2.** *поста(ја)ти легитиман, законит.*

легитѝмист(а), -ē м (мн. -сти) *привржених, поборник, присталица легитимизма.*

легитимѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на легитимизам и легитимисте:* ~ друштво, ~ ред, ~ уверење.

легитимѝтēт, -е́та м **1.** *в. легитимизам.* **2.** *в. легитимност (1).*

лѐгитӣмно прил. *на легитиман начин: законито; оправдано, нормално, природно, логично.*

легитӣмнӧст, -ости ж (инстр. -ошћу) **1.** *особина или стање онога што је легитимно, законитост.* **2.** *легитимизам, легитимитет (1).*

ле́гло с (ген. мн. лѐгāлā и ле́глā) **1. а.** *место где се легу или коте животиње (гнездо, јазбина и сл.).* **б.** фиг. *место одакле се нешто шири, распростире, жариште, извор; стециште, средиште:* ~ заразних болести; ~ науке, ~ опозиције. **в.** *в. легало (1).* **2.** зб. **а.** *јаја или ларве из којих се легу животиње, обично инсекти:* пчелиње ~. **б.** *излежена или окопљена младунчад неких животиња, животињски пород, нарот.* • **грбаво ~** пчел. *јаја, ларве или запат лажних матица, обичних пчела радилица у ројевима без матице.* **змијско (гујско) ~** *опасно место, опасна средина; легло, жариште нечега негативног;* уп. легло (1б).

легӯмӣн, -и́на м лат. биол. и хем. *основна, главна беланчевина у плоду махунастих биљака.*

легумино́за ж бот. *у мн.: породица биљака које имају махунаст плод, махунарке, лептирњаче,* Leguminosae (Papilionaceae) *(биљка из те породице, махунарка).*

легу́ра ж итал. *спој, смеша двају или више метала (ређе метала и неметала) добијена вељином топљењем, таљењем;* уп. слитина.

лѐгхōрн м енгл. *раса (најчешће белих) кокошију, добрих носиља.*

лѐд, лѐда м (лок. лѐду) **1.** *чврсто агрегатно стање воде које настаје при ниској температури, замрзнута вода.* **2.** *грађ, туча.* **3.** *велика хладноћа, студен, мраз.* **4.** фиг. **а.** *језа, зебња.* **б.** *леденo, хладно осећање или држање, одсуство топлине, срдачности, неосетљивост; свирепост, суровост, окрутност.* • **вечити, вечни ~** *плечер, ледник.* **снежни ~** *зрнаст лед настао кристализацијом снега, снежник.* **суви (сухи) ~** хем. *чврсти угљен-диоксид, који се добија испаравањем течног угљен-диоксида.* • **бити на леду** *бити у немилости (обично код надређеног).* **ићи, поћи** и сл. **на (танак) лед** *упуштати се, упустити се у несигуран, опасан, рискантан посао, подухват.* **навести, наводити, навући, навлачити,**

намамити, намамљивати и сл. **на танак (клизак) лед** *подвалом, лукавством довести, доводити у ризичну, опасну ситуацију, навести, наводити на ризичан, опасан поступак, подухват.* **отићи под лед** *страдати.* **пробити(ја)ти (разбити(ја)ти) лед** *(на)правити први, одлучујући корак у неком подухвату, послу.*

лѐдан, -дна, -о *в. леден.*

лѐдара ж **1. а.** *радионица или фабрика у којој се производи лед.* **б.** *просторија у којој се држи лед и тиме одржава ниска температура потребна за чување лако кварљивих намирница;* уп. хладњача. **в.** фиг. *веома хладна, ледена, студена просторија.* **2.** *апарат, уређај за производњу леда.*

лѐдац, лѐца м *в. кристал (1).*

лѐден, -ѐна, -о и **лѐден,** -а, -о **1.** (обично одр.) **а.** *који је од леда, залеђен, смрзнут:* ~ кора, ледени покривач, ~ санта. **б.** *који је сав у леду, прекривен ледом:* ледени брег, ледени Гренланд. **2.** *хладан као лед, врло хладан, студен:* ~ бетон, ~ зрак, ~ киша. **3.** фиг. **а.** *бездушан, непокретан, укочен:* ~ као кип. **б.** *који је без топлине, без срдачности, нељубазан; неосетљив, безосећајан, хладан; који одражава таква осећања:* бити ~ према некоме, ледени злочинци; ~ поздрав, ~ учтивост. **в.** *непопустљив; неумитан, неумољив (о човеку, закону и др.).* **г.** *који је без страсти, жара, без одушевљења; који се не узрујава, хладнокрван (о човеку).* **4.** *који изазива језу, зебњу, језив, страшан, ужасан, језив:* ледени дах смрти, ~ зебња, ~ пустош, ~ шапат. **5.** *који неком својом особином подсећа на лед:* ледени сјај. • ~ **доба** геол. *раздобље геолошке прошлости Земље чија је основна карактеристика велика хладноћа, глацијал.*

ледѐнӣк, -и́ка м **1.** *в. ледник.* **2.** *в. леденица (2а).*

ледѐнити (се), -ӣм (се) несвр. *в. лединти (се).*

ледѐница ж **1.** *комад леда, обично вретенасте облике, који се ухвати на површини с које капље вода, ледена свећа.* **2. а.** *пећина у високим планинама или вртача у крашким пределима испуњена снегом и ледом.* **б.** *в. ледара (1).*

ледѐно и **лѐдено** прил. **1.** *врло хладно, студено:* било је ~. **2.** фиг. **а.** *као лед, непокретно, непомично:* ~ миран. **б.** *на леден начин, одбојно, хладно:* деловати ~.

ледѐњāк, -а́ка м **1.** *в. ледник.* **2.** *в. леденица (1).*

ледѐњāчкӣ, -ā, -ō *који се односи на ледењак (1), леднички.*

лѐдина и **ледѝна** ж *необрађено, запуштено земљиште, пустара (обрасла травом или без биљног покривача).*

ледѝнак, -нка м *мања лединa, комад необрађеног земљишта;* уп. лединица.

лѐдинаст, -а, -о *који је као лединa; претворен у ледину:* ~ дочић, ~ равница.

лѐдиница и **ледѝница** ж *дем. од лединa.*

лѐдити, -ӣм несвр. [гл. им. лѐђѣње с] **1.** *претварати у лед, замрзавати, смрзавати.* **2.** фиг. **а.** *чинити непомичним, кочити (нпр. покрет).* **б.** *испуњавати зебњом, страхом (душу, срце); ужасавати.* ■ ~ **се 1. а.** *прекривати се ледом, леденом кором, замрзавати се; претварати се у лед.* **б.** *јако зебсти, смрзавати се.* **2.** фиг. *испуњавати се зебњом, страхом; обамирати од страха, ужаса, непријатног узбуђења.*

лѐдӣште с физ. *тачка мржњења, смрзавања.*

лѐднӣк м *велика наслага леда (у поларним областима и на високим планинама), глечер.*

лѐдничкӣ, -ā, -ō *који се односи на ледник(е):* ~ језеро.

лѐднути, -нѐм свр. (са лог. субјектом у дат. или ак.) *изазвати нелагодност, немир; пренути, трпнути.* – Нешто га ледну.

лѐдобрāн и **лѐдобран** м *заштитна конструкција која обезбеђује стубове моста и сл. објекте од ледених санти.*

ледолóмац, -мца м *брод нарочите конструкције којим се ломи, разбија лед и прави пролаз на залеђеним пловним путевима (на реци, мору).*

лéђа, лéђā с мн. **1.** *задњи део човечјег трупа од врата до појаса, чијом средином пролази кичма; одговарајући горњи део тела код осталих кичмењака и неких других животиња.* **2.** *задњи део кошуље, кајута, хаљине и сл.* **3.** *оно што положајем подсећа на леђа (1а): задњи или горњи део нечега, задња или горња површина нечега:* ~ ормана, ~ планине. **4. а.** вој. *положај, простор иза предње линије фронта, задњи део борбеног распореда:* осигурати леђа. **б.** спорт. *простор иза линије на којој се налази играч, одн. играчи у нападу или одбрани и сл. (нпр. у фудбалу или одбојци):* пазити, чувати (некоме, нечија) леђа. • **богу за леђима (иза леђа** и сл.) *врло далеко и у забаченом крају.* **видети (сагледати** и сл.) **леђа (некоме), погледати у леђа (некоме)** *дочекати, доживети одлазак, обично некоћ непожељног.* **гледати у леђа некоме** *заостајати за неким (нпр. у некој трци и сл.);* **губити трку, утакмицу** и сл. *с неким.* **за (нечијим) леђима, иза (нечијих) леђа** 1) *иза некога, позади (остало је нешто, оставити нешто и сл.).* 2) **говорити (казати** и сл.) *оговарати некога ко није ту, у одсуству.* **збацити (скинути) с леђа (некога, нешто)** *одбацити нечију власт, неки терет, ослободити се (од некога, нечега).* **иза (нечијих) леђа, за нечијим леђима радити** и сл. *радити без нечијег знања; потајно, кришом, подмукло радити против некога.* **иза нечијих леђа стајати** *давати подршку некоме, подстицати некога.* **измаћи (измицати, чувати** и сл.) **(своја) леђа** *извући се, извлачити се од некога посла, обавеза и сл., избећи, избегавати напоре, тешкоће, опасности.* **имати добра (јака, широка) леђа** *уживати подршку моћних, утицајних људи.* **кожу с леђа (о)дерати, (о)гулити** и сл. **(некоме)** *безобзирно, бездушно искоришћавати, (о)пљачкати.* **на (нечија) леђа (на)товарити, (пре)бацити** и сл. **(нешто)** *оптеретити, оптерећивати (некога) нечим (пословима, бригом, одговорностима и сл.).* **на својим (властитим) леђима осетити (осећати, искусити** и сл.) *сам, лично поднети (подносити), лично доживети (доживљавати) тешкоће, непријатности, терет.* **на (својим) леђима вући (држати, имати, носити** и сл.), **на своја леђа примити (примати, узети** и сл.) *имати на бризи, старању; издржавати; примити, примати на себе неку обавезу, посао, одговорност.* **нож у леђа заби(ја)ти (ударити** и сл.) *подмукло, неочекивано напасти (нападати).* **окренути леђа** *отићи; побећи.* **окренути (окретати, обрнути** и сл.) **леђа (некоме, нечему)** 1) *показ(ив)ати презир према некоме ускраћујући му своје друштво, игноришући га.* 2) *напустити (напуштати), оставити (остављати) (некога, нешто), прекинути (прекидати) везе, односе с неким, нечим.* 3) *одказ(ив)ати послушност (некоме); не призна(ва)ти (некога, нешто).* **подметнути (подметати) своја леђа** *поднети, подносити главни терет.* **преко (нечијих) леђа** *на рачун некога, наносећи штету некоме.* **с леђа (напасти, ударити** и сл.) *из потаје, мучки (напасти, ударити).*

лѐђимицē прил. *леђима окренут правцу кретања, натрашке; леђном страном, леђима.*

лѐђнӣ и **лéђнӣ,** -ā, -ō *који се односи на леђа, који је у вези с леђима:* ~ пливање, ~ пршљен, ~ страна.

лѐђно прил. *у леђном положају, на леђима (нпр. пливати).*

лѐжāј м (инстр. -ем; мн. лѐжāји и лѐжајеви) **1. а.** *кревет, постеља или уопште простирка подешена за лежање (одмарање, спавање).* **б.** *легло; легало.* **2.** *в. лежиште (1).* **3.** техн. *елеменат који служи за ношење или ослањање покретних делова машине (најчешће осовина и вратила):* ваљкасти ~, клизни ~, котрљајући ~, куглични ~.

лѐжāк, -а́ка м *онај који се радо излежава, лењивац, нерадник; онај чији посао не изискује великé напоре.*

лежàкиња ж *лењивица, нерадница.*

лѐжāлка ж *преносив лежај на расклапање (столица за лежање и сл.).*

лежàрина ж *накнада за чување робе на складишту, стоваришту и сл., за чекање на закаснели утовар или истовар робе и сл.*

лѐжати, лѐжӣм (лежи́мо и лѐжӣмо; имперф. лѐжāх; имп. лѐзи; р. пр. лѐжао, -āла; пр. сад. лѐжēћи (лежéћи); трп. ø) несвр. **1. а.** *заузимати водораван положај на некој подлози (постељи, земљи и др.), обично ради спавања, одмора, обављања неког посла и др.* **б.** (с неким) *спавати на истом лежају, заједно.* **2. а.** *бити болешћу везан за постељу.* **б.** *бити сахрањен (на неком месту), почивати (у гробу).* **3.** *мировати грејући телом јаја под собом (о птицама кад изводе младе).* **4.** *издржавати казну лишења слободе, тамновати:* ~ на робији, ~ у затвору. **5.** *стајати ван употребе, некоришћен; бити ван оптицаја.* **6.** *боравити негде (логоровати), обично ишчекујући покрет (о војсци).* **7. а.** *захватати,*

запремати неки простор, заузимати неко место; пружати се, простирати се. – На обронцима лежи неколико села. Вода је лежала на све стране. **б.** *бити, налазити се, стајати (у некоме, нечему, пред неким, нечим и сл.).* – То одавно лежи у њему. Докази леже на дохват руке. **в.** (у нечему) *заснивати се, темељити се, почивати (на нечему).* – Коме закон лежи у топузу… **8. а.** *налазити се у неком стању; имати неки изглед.* – Све је лежало у најбољем реду. **б.** *налазити се у стању мировања ради омогућавања одређених процеса (нпр. о вину, семену и др.).* **9.** (некоме) *одговарати (нечијим) склоностима (природи, таленту и сл.).* **10.** (на некоме) *падати на некога (као дужност, обавеза, терет и сл.), почивати (на некоме).* • **~ на парама** *бити веома богат.* **~ на срцу (некоме)** 1) *бити предмет, објекат нечије велике љубави (пажње, бриге), уживати нечију наклоност.* 2) (и **~ на души**) *мучити, морити, тиштити (као брига, грех и сл.).*

лѐжёран (лѐжёран), -рна, -о фр. **1.** *простран, комотан:* ~ халљина. **2. а.** *слободан, природан, неусиљен; спонтан, непосредан.* **б.** *изведен без напрезања, лаган; овлашан:* ~ корак, ~ покрет; ~ наклон. **в.** *миран, безбрижан, спокојан; равнодушан, немаран.*

лѐжёрно (лѐжёрно) прил. *на лежеран начин:* ~ се држати, ~ се кретати.

лежёрнōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога који је лежеран, онога што је лежерно; лежерно држање; неусиљеност, природност; немар; равнодушност.*

лѐжѣћӣ, -ā, -ē **1.** *који лежи тако да је тело водоравно положено (о ставу, положају).* **2.** (о новцу) *који лежи неискоришћен, који се држи склоњен; који је уложен на штедњу, предат на чување.* • **~ полицајац** *испуњење на путу направљено ради успоравања возила (обично испред обданишта, школа, болница и сл.).*

лежѣћкē и **лѐжѣћкē** и **лежѣћки** и **лѐжѣћки** прил. *у лежећем положају, лежећи.*

лѐжӣља и **лѐжиља** ж *кокош, ћурка, патка и сл. која лежи на јајима ради извођења пилића.*

лѐжӣшнӣ и **лѐжӣшнӣ,** -ā, -ō *који се односи на лежиште:* ~ кутија, ~ прстен.

лѐжӣште и **лѐжӣште** с **1.** *место где нешто лежи, подлога подешена (или подесна) за смештај или ослањање неког предмета (често у склопу неког механизма, направе и сл.):* ~ витла, ~ метка, ~ прозора, ~ стуба. **2.** *в. лежај (1 и 3).* **3.** геол. *слојеви земље с наслагама руда, минералних уља и сл., налазиште:* ~ гвоздене руде, рудна лежишта.

лѐзбējка и **лѐзбӣјка** ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) *жена ненормалних сексуалних склоности, усмерених према другим женама, хомосексуалка.*

лѐзбējскӣ и **лѐзбӣјскӣ,** -ā, -ō *који се односи на лезбејке, лезбијке:* ~ љубав, ~ однос.

лéја и **лéха** јек. **лијѐха** ж *издужен и мало издигнут комад обрађене земље засејан или засађен поврћем или цвећем, греда.* • **топла ~** *стаклом или сличним материјалом заштићен, фино обрађен и добро нађубрен, комад земљишта где се гаји рано поврће, цвеће, расад и сл.;* уп. стаклена башта (под башта).

лéјица ж (ек.) *дем. од леја.*

лēк, лéка јек. **лӣјек,** лијѐка м (мн. лéкови јек. лијѐкови) **1.** *средство које служи за отклањање, спречавање или ублажавање болести.* **2.** фиг. *средство за отклањање невоље, незгоде и сл., начин, метод борбе против нечега; излаз из тешкоћа, решење.* • **(ни) за лек(а), ни од лека** *нимало, николико.* **правни ~** правн. *захтев вишем органу да испита законитост неког акта; радња у поступку којом се побија донета одлука као неисправна.*

лѐкāр јек. **љѐкāр,** -а́ра м (инстр. -а́ром и -а́рем) *стручњак који је завршио медицински факултет и који се бави лечењем, доктор.*

лекàрија јек. **љекàрија** ж *лек, лековито средство.*

лѐкāрка (лекàрица) јек. **љѐкāрка** (љекàрица) ж *жена лекар.*

лѐкāрскӣ јек. **љѐкāрскӣ,** -ā, -ō **1.** *који се односи на лекаре и лекарство, медицински:* ~ мишљење, ~ налаз, ~ помоћ, ~ преглед. **2.** (у им. служби) ж и с *лекарски преглед, лекарска помоћ, интервенција.*

лѐкāрски јек. **љѐкāрски** прил. *на лекарски начин, стручно медицински:* ~ прегледати.

лекáрство јек. **љекáрство** с **а.** *наука о лечењу, медицина.* **б.** *лекарски позив; лекарски посао, лечење.*

лекòвит јек. **љекòвит,** -а, -о *који делује као лек, који лечи; погодан за здравље, благотворан:* ~ биље, ~ вода, ~ средство; ~ клима.

лекòвито јек. **љекòвито** прил. *као лек, лечећи, благотворно:* деловати ~.

лекòвитōст јек. **љекòвитōст,** -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога што је лековито, што лечи, лековито дејство.*

лексéма ж (лѐксēм, -éма м) лингв. **а.** *основна јединица лексичког система, одн. вокабулара, која се у речнику наводи као одредница.* **б.** *реч са свим својим облицима и значењима.*

лѐксика ж (лѐксик м) лингв. *речи, лексеме једног језика (дијалекта, неке струке, неког писца, говора и сл.), речнички фонд.*

лѐксикāлан, -лна, -о *в. лексички.*

лексикализáција ж лингв. *претварање неког израза, синтагме и сл. у једну лексему, у једну реч.*

лексикàлизовати се, -зујēм се свр. и несвр. лингв. *доби(ја)ти особине лексичке јединице, лексеме.*

лексикòграф м *онај који се бави обрадом лексичке грађе, писањем, израдом речника, лексикона, енциклопедија и сл., стручњак у области лексикографије.*

лексикографија ж грч. лингв. *прикупљање и обрада лексичког фонда; писање, израда речника, лексикона, енциклопедија и сл.*

лексикòграфскӣ, -ā, -ō *који се односи на лексикографе и лексикографију, који је у вези с писањем, израдом речника, лексикона, са речницима, лексиконима и сл.:* ~ дело, ~ поступак, ~ рад.

лексикòграфски прил. *на лексикографски начин, као лексикограф:* ~ обрадити.

лексикòлог м *научни радник, лингвиста који се бави лексикологијом.*

лексикологија ж грч. лингв. *део науке о језику који проучава лексику, лексички систем, природу, порекло, значење речи и сл.*

лексикòлошкӣ, -ā, -ō *који се односи на лексикологе и лексикологију.*

лексѝкōн, -óна (лѐксикон, -а) м грч. *књига у којој су алфабетским редом поређани и протумачени појмови, личности, догађаји и сл. из разних области људске делатности, уметности, науке и др. (врста енциклопедије, обично мање или специјализоване).* • **живи ~** *в. жива енциклопедија (под енциклопедија).*

лексѝкōнскӣ (лѐксиконскӣ), -ā, -ō *који се односи на лексикон:* ~ податак, ~ формат.

лексѝкōнски (лѐксиконски) прил. *као у лексикону:* ~ поређано.

лѐксичкӣ, -ā, -ō *који се односи на лексику:* лексичке иновације.

лѐксички прил. *са гледишта лексике, у вези с лексиком:* ~ богат, ~ занимљив, ~ разнолик.

лектúра ж фр. *одабрани текстови, књиге и сл. који су одређени за читање по програму, обично школском; књиге и сл. које неко чита, штиво.*

лѐктор м лат. **1.** *наставник који практично предаје неки живи језик (обично страни, одн. страним студентима) на универзитету или сличној установи.* **2.** *онај који врши језичке и стилске исправке неког рукописа спремљеног за штампање; онај који врши језичке исправке у тексту комада, у изговору глумаца, спикера и др.*

лектòрāт, -а́та м *обављање лекторског посла;* уп. лектор (1).

лектòрисати, -ишēм свр. и несвр. *обавити, обављати послове лектора:* ~ књигу, ~ чланак.

лѐктōрка (лѐкторица) ж *женска особа лектор.*

лѐкторскӣ, -ā, -ō *који се односи на лекторе и њихов посао:* лекторске интервенције.

лѐкција ж лат. **1. а.** *део наставног програма који се предаје, обрађује у току једног школског часа, наставна јединица; део градива који представља неку, обично мању целину у неком приручнику или као школски задатак.* **б.** *час подучавања (нпр. из свирања на клавиру и др.).* **2.** *поука која се извлачи из неког, обично лошег искуства, примера.* **3.** *критика, опомена, прекор; казна.* **4.** црквено *одломак из Библије који се чита или пева за време мисе (код католика).* • **давати (делити, држати** и сл.**) лекцију, лекције** 1) *учити, саветовати.* 2) *грдити, прекоревати.* **извући, добити лекцију** *бити оштро прекорен, изгрђен.*

лекциòнār, -а́ра м црквено *црквена књига, збирка лекција, одломака из Библије који се читају за време мисе (код католика).*

лѐлē и **лѐле** узв. **1.** *за изражавање туге, бола, жалости: јао, куку.* **2.** *за изражавање изненађености, зачуђености.* **3.** *за изражавање претње, упозорења:* ~ њему!

лѐлēк м *изражавање жалости, бола и сл. узвиком „леле“; уопште узвици жалости, бола, кукњава, јаукање, запомагање, вапај.*

лелѐкати, лѐлечēм и **лелéкати,** лѐлēчēм несвр. *оглашавати се лелеком, узвицима бола, јадиковати, јаукати, кукати; запомагати.*

лелѐкнути, лѐлекнēм и **лелéкнути,** лѐлēкнēм *свр. према* **лелекати.**

лелу̀јав, -а, -о **1.** *који се лелуја, који се лако, благо повија, њише, таласа, титрав:* ~ пламен, ~ плашт. **2.** фиг. *несигуран, колебљив; неодређен:* ~ осећање.

лелу̀јаво прил. **1.** *лако, благо се лелујајући, њишући:* ~ падати (о пахуљицама), ~ корачати. **2.** фиг. *несигурно; неодређено.*

лелу̀јати, -а̄м несвр. **1.** *лако, благо повијати тамо-амо, њихати, љуљати, таласати или клатити.* – Пусти ветри лелујају / Дивљу ружу и ковиље. **2.** *в. лелујати се (1).* ■ ~ **се 1.** *кретати се благо се повијајући тамо-амо, њихати се, љуљати се или клатити се.* – Клас се лелуја. **2.** фиг. **а.** *двоумити се, колебати се.* **б.** *смењивати се, мењати се.*

лѐм, лѐма м нем. **1.** *калај, легура с калајем или нека слична материја којом се спајају, слепљују или облажу метални делови и предмети.* **2.** *средство којим се нешто лепи или облепљује (лепак, туткало, кит и др.).* **3.** пчел. *мирисљава биљна смола којом пчеле лепе пукотине на кошници, притврђују саће и сл., восковина.*

лéма ж грч. **1.** лингв. *реч у речнику која се објашњава, обрађује;* уп. одредница (1). **2. а.** фил. *теза која је преузета из неког другог научног подручја и која се узима као да је тамо већ доказана; претпоставка, премиса.* **б.** мат. *помоћни став који служи за доказивање главне теореме.*

лéмати, лѐмāм несвр. *јако, грубо бити, тући, млатити.* ■ ~ **се** *уз. повр.*

лѐмēз јек. **љѐмēз** м **а.** *предмет, облица, дугачко дрво, мотка и сл. којом се причвршћује стог (сена, сламе), сламни кров и сл. да ветар не разнесе сено, сламу.* **б.** *мотка уопште.*

лемèзати јек. **љемèзати,** -а̄м несвр. **1.** *причвршћивати лемизима (стог, сламни кров и сл.).* **2.** *тући лемезом, мотком, штапом; лематити.* ■ ~ **се** *међусобно се тући, млатити се, лематити се.*

лѐмēзје јек. **љѐмēзје** с зб. (мн. ø) *лемези, лемезови.*

лѐмеш м *сечиво плуга, део раоника који при орању сече земљу и продире у њу.*

лѐмилица ж (лѐмило с) *мања справа за лемљење металних делова, предмета, жица и сл.*

лѐминг м̀ зоол. *глодар* Lemmus lemmus, *сличан пољском мишу, из поткпородице волухарица.*

лѐмити, -ӣм несвр. [гл. им. лѐмљēње с] **1.** *спајати металне делове, предмете, металне површине и сл. помоћу растопљеног лема (обично калаја).* **2.** *спајати, лепити предмете или њихове делове лепилом, лепком, туткалом и сл.*

лèмӯр, -у́ра м лат. **1.** мн. мит. *зли духови, душе непрописно сахрањених, сабласти, авети.* **2.** зоол. *у мн.: ред полумајмуна, репа дужег од тела и главе сличне лисичјој, из пор.* Lemuridae *(у јд.: полумајмун из тога реда):* ласичасти ~, мишји ~, смеђи ~, црни ~.

лē̏н, лéна, -о ек. *в. лењ.*

лèнгер м тур. *сидро, котва.*

лèнгерскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на ленгер:* ~ ланац.

лèнгуза јек. **љèнгуза** ж пеј. *лења, нерадна особа, лењштина.*

ленив(-) јек. **љенив(-)** *в. лењив(-).*

лéнити се, лē̏нīм се јек. **лијèнити се,** ли̏јенīм се несвр. *бити, постајати лењ.*

лē̏но прил. ек. *в. лењо.*

лéно с нем. ист. *в. феуд.*

лē̏нōст и **лéнōст** ж ек. *в. лењост.*

лē̏нствовати, -твујēм (ленствòвати, лѐнствујēм) јек. **љē̏нствовати,** -вујēм (љенствòвати, љѐнствујēм) несвр. *не радити ништа, проводити време у нераду, излежавању и сл., ленчарити.*

лē̏нта ж (ген. мн. -тӣ) **а.** *широка трака од сјајне скупоцене тканине, постављена обично укосо преко груди, на којој се носи високо одење.* **б.** *уопште шира, обично украсна трака, пантљика, врпца.*

лē̏нтица ж *дем. и хип. од* **лента.**

лē̏нто прил. итал. муз. **1.** *лагано, споро;* уп. ларго. **2.** (у им. служби) м (ретко у мн.: -та с) *део, став у музичкој композицији који се изводи споро, лагано.*

ленчáрити јек. **љенчáрити,** -ѐнчāрӣм несвр. [гл. им. -рē̏ње с] *в. ленствовати.*

лéнчина јек. **лијèнчина** ж (м) *в. лењштина.*

лѐнчуга јек. **љѐнчуга, лѐнчура** јек. **љѐнчура** и **лéнштина** јек. **лијèнштина** ж (м) (мн. ж) *особа која не воли да ради, која проводи време у нераду, беспослици, лењивац, лењивица.*

лē̏њ, лéња, -о (-е) (ек. ретко лē̏н) јек. **ли̏јен,** лијèна, -о (комп. лē̏њӣ јек. љē̏њӣ) **1.** *који не воли да ради, нерадан.* **2. а.** *спор; тром (о човеку или животињи).* **б.** фиг. *који се полако, лагано помера, миран (о речном току и сл.).* **3.** фиг. **а.** *отегнут, развучен (о гласу, говору и сл.).* **б.** *који споро пролази, одмиче, који се отеже, дуготрајан (о времену, о неком временском одсеку).* **4.** *успорен у раду, функционисању (обично услед неког обољења) (најчешће о цревима).* • ~ **буба** *лењштина, лењивац, нерадник.* **не буде (не буди, не би** и сл.**)** ~ *без оклевања, одмах (нпр. потрчати, притрчати, скочити и сл.).* **тврд више плаћа (даје), а** ~ **даље (више) иде (каса)** *не исплати се бити тврдица, одн. лењштина.*

лѐњив, -а, -о ек. *в. лењ.*

лѐњивац, -ӣвца м ек. **1.** *онај који је лењ, који не воли да ради, који проводи време у беспослици, ленствовању, лењштина.* **2.** зоол. *у мн.: породица јужноамеричких сисара* Bradypodidae, *из реда крезубица (у јд.: сисар из те породице).*

лѐњивица ж ек. *лења женска особа, нерадница, лењштина.*

лѐњиво прил. ек. *в. лењо.*

лѐњивṑст, -ости ек. ж *в. лењост.*

лењинѝзам, -зма м пол. *учење В. И. Лењина, вође Октобарске револуције у Русији, и пракса заснована на томе учењу.*

лењѝнист(а), -ē м (мн. -сти) *следбеник лењинизма.*

лењинѝстичкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на лењинизам и лењинисте:* ~ епоха, ~ становиште, ~ стратегија.

лѐњинскӣ, -а̄, -о̄ *који је као у Лењина, својствен Лењину:* ~ стил рада.

лѐњӣр, -и́ра м нем. *дрвена, пластична, металне и сл. права, равна летвица, шипка и сл. са подеоцима, која служи за повлачење правих линија, за мерење дужине и сл.; слична направа у облику троугла, обично за школске потребе.*

лењи̏рић м *дем. и хип. од* **лењир.**

лéњити се, лē̏њīм се несвр. ек. *в. лењити се.*

лē̏њо (ек. ретко лē̏но) јек. **ли̏јено** прил. *на лењ начин, споро, тромо:* ~ ићи, ~ касати, ~ радити.

лē̏њōст и **лéњōст** (ек. ретко лē̏нōст) јек. **љē̏нōст** и **лијènōст,** -ости ж *особина онога који је лењ.*

лē̏њствовати, -вујēм несвр. ек. *в. ленствовати.*

ле́њштина ж (м) ек. *в. ленштина.*

леони́нскӣ, -а́, -о́ у изр. **~ слик (срок, рима)** књиж. *слик остварен римовањем обично средине са крајем истог стиха (по латинском песнику Леону).*

лѐопард и **лѐопард** м зоол. *крволочна звер* Panthera (Felis) pardus *из пор. мачака* (Felidae).

лёп[1] јек. **ли̏јеп** м **1.** *малтер, жбука; смеша блата, плеве и сл. којом се облепљују примитивне куће.* **2.** *в. ле́пак (1 и 2).*

лёп[2]**,** ле́па, -о јек. **ли̏јеп,** лијѐпа, -о (комп. лѐпшӣ јек. љѐпшӣ) **1. а.** *који се истиче правилношћу, складношћу облика, боја, спољашњим изгледом уопште, чији спољашњи изглед изазива пријатан естетски утисак, згодан, диван;* супр. ружан: **~** девојка, **~** зграда, леп(а) као слика, **~** коњ, **~** лице. **б.** *који се истиче вредношћу и складношћу своје садржине; који се пријатно доживљава:* лепе мисли; **~** песма. **в.** *ведар, сунчан, повољан (о времену, временским приликама и сл.):* **~** време, **~** лето. **2. а.** *који се одликује животном снагом, крепкошћу, виталношћу, енергијом и сл. (о годинама, периодима живота):* бити у најлепшим годинама. **б.** *испуњен срећним, радосним догађајима, доживљајима, нечим пријатним, срећан, радостан (о временским периодима):* лепи часови живота. **в.** *који није праћен тегобама, мучењем, патњом, лак; брз:* **~** смрт. **3. а.** *који изазива задовољство, радост, пријатност, пријатан:* **~** вест, лепи снови. **б.** *добро, успешно, ваљано изведен:* **~** подела, **~** решење. **в.** *који одговара, погодује нечему, некој намени и сл., погодан, повољан; подесан, згодан:* **~** вода, **~** доба; **~** прилика. **4. а.** *који се одликује квалитетом, добар; добро справљен, укусан (о јелу, пићу и сл.).* **б.** *који је у добром стању, добро очуван (о здрављу).* **5. а.** *који се цени, уважава; који је за похвалу, примеран, добар, позитиван; истакнут:* изићи на **~** глас, стећи **~** име; истаћи нечије лепе стране; заузимати **~** место у историји књижевности. **б.** *који је прикладан, повољан за некога, угодан, лак:* имати **~** посао. **6. а.** *који користи, вредан, користан:* учинити лепу услугу (некоме, нечему). **б.** *који се одликује, истиче већим (достигнутим) степеном, прилично велики, добар:* постићи лепу даљину, доживети лепу старост, имати лепу цену. **в.** *који доноси добар род, материјалну добит, родан, плодан; уносан:* **~** земља; **~** посао, **~** трговина. **7. а.** *племенит, благ, добар, кротак, нежан:* имати лепу душу, лепу нарав. **б.** *који одражава нечију благонаклоност, пријатељски однос према некоме, љубазан, учтив; срдачан, топао.* – Лепа реч гвоздена врата отвара. **8.** *са избледелим значењем: при ословљавању или у узречицама; у устаљеним изразима (уз речи „поздрав", „дан" и сл.):* браћо моја лепа, сестро лепа; прими **~** поздрав, једног лепог дана. **9.** ир. *ван, слаб, рђав.* – И ви сте ми леп доктор! • **далеко му лепа кућа** *в. под кућа.* **(с) лепим без** *принуде, притиска, добровољно, пријатељски, лепо.* **све лепше и лепше, све лепше од лепшег** ир. *све горе и горе.*

лѐпак јек. **љѐпак,** -пка, -о *в. лепљив.*

ле́пак и **лѐпак** јек. **ли̏јепак** и **љѐпак,** -пка (мн. -пкови) **1. а.** *материја која се употребљава као средство за лепљење.* **б.** *папирна трака превучена овом материјом, која служи да су на њу ухвате муве.* **2. а.** *лепљива беланчевинаста материја у зрну пшенице и других житарица, која тесто чини еластичним.* **б.** *беланчевинаста супстанца у животињском организму као саставни део везивних влакана, кости, хрскавице и др.* **3.** бот. *в. имела.* • **ухватити се, хватати се на лепак** *бити преварен, обманут, поста(ја)ти жртва преваре, обмане.* **ухватити, хватати (некога) на лепак** *придобити некога преваром, обманом, примамити, примамљивати, преварити, варати, обманути, обмањивати (некога).*

лепе́за (лепѐза) ж тур. **а.** *нарочита направа којом се маше испред лица ради расхлађивања по врућини, обично начињена тако да се рашири у полукруг, махалица, хладилица.* **б.** фиг. *скала, дијапазон:* **~** идеја, **~** информативних гасила.

лепѐзӣн, -а́на м голуб *који има лепезаст реп.*

лѐпезаст, -а, -о *који има облик (отворене, раширене) лепезе, сличан лепези:* **~** лист, **~** реп.

лѐпезасто прил. *у облику (отворене, раширене) лепезе, слично лепези:* **~** поређан, **~** раширен.

лепе́зица (лепѐзица) ж *дем. и хип. од лепеза.*

лѐпёнка јек. **љѐпёнка** ж *врста материја добијена од дрвне масе и отпадака папира која се употребљава за разне врсте повеза, за кутије и сл., а импрегнирана битуменом или катраном за покривање кровова, за изолацију влаге и сл.*

лепѐњача ж бот. *двогодишња или вишегодишња биљка* Silene otites *из ф.* Caryophyllaceae.

лѐпёт м **а.** *карактеристичан, потмуо, пригушен звук, шум који се чује када птица (слепи миш и др.) снажно маше, удара крилима; уопште звук, шум сличан томе, клопот; клопарање нечега што лепрша, лелуја на ветру и сл.* **б.** гласно, *јако куцање, лупање (срца).*

лепѐтав, -а, -о **а.** *који лепеће, ствара лепет; сличан лепету, клокотав:* **~** крило, **~** птица; **~** шум. **б.** *који јако, снажно куца, лупа (о срцу).*

лепѐтати, лѐпећём несвр. **1. а.** *производити, одавати лепет ударајући, машући крилима и сл.; снажно махати, ударати крилима.* **б.** *одавати лепет, карактеристичан звук, шум који настаје при лепршању на ветру и сл. (нпр. о застави).* **в.** *одавати, производити лепет, звук, шум који се чује при пуцању, превртању, копрцању риба и сл.* **2.** *куцати, лупати, обично убрзано, снажно (о срцу).*

лѐпетнути, -нём свр. *свр. према лепетати.*

лепидодѐндрӧн, -о́на м грч. *врста изумрлог циновског дрвета из карбонског периода.*

лѐпило јек. **љѐпило** с *в. лепак (1).*

лѐпиња ж *нарочито умешен пљоснат и округао хлебчић.*

лѐпињаст, -а, -о *сличан (по изгледу, облику) лепињи, сплоштен, пљоснат.*

лѐпињица ж *дем. и хип. од лепиња.*

лепи̏рњача ж бот. *у мн.: породица зељастих и дрвенастих биљака* Papilionaceae *(одн. потпородица* Papilionatae*), с лептирастим цветом и плодом у виду махуне (у јд.: таква биљка).*

ле́пити, лѐпӣм јек. **ли̏јепити,** ли̏јепӣм несвр. прел. [гл. им. -пљѐње с] *спајати, причвршћивати, везивати лепљивом материјом, лепком; уопште чинити да се нешто споји с нечим, да прионе, да се приљуби уз нешто.* ■ **~ се 1.** *спајати се с нечим, пријањати за нешто, на нешто.* **2.** фиг. *облетати око некога, бити, налазити се уз некога, не одвајати се од некога; прилазити, придруживати се неком без његовог тражења, наметати се.* **3.** фиг. *пријањати за некога, за нечију душу, срце (о речима, говору, песми и сл.).*

лѐпкаст јек. **љѐпкаст,** -а, -о *помало, у малој мери лепљив.*

лѐпљив јек. **љѐпљив,** -а, -о *који садржи лепљиву материју, лепак, који је премазан лепљивом материјом, лепком; уопште који се лепи:* **~** трака; **~** блато.

лѐпљиво јек. **љѐпљиво** прил. *као лепак, лепећи се, пријањајући.*

лѐпљивӧст јек. **љѐпљивӧст,** -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога што је лепљиво.*

лѐпо јек. **ли̏јепо** прил. (комп. лѐпшӗ и лѐпше јек. љѐпшӗ и љѐпше) **1. а.** *на леп начин, истичући се лепотом, складношћу, складно, привлачно, пријатно, угодно:* **~** изгледати. **б.** *онако како треба, добро; поштено, сасвим:* **~** напредовати, **~** насликан, **~** учити; **~** поцрнети. **в.** *јасно, добро:* **~** се види. **г.** *онако како доликује, одговара, достојанствено, примерено:* **~** се држати, **~** сахранити. **д.** *с наклоношћу, пријатељски:* **~** гледати (на) некога, **~** говорити о некоме. **ђ.** (са донекле избледелим значењем, обично као устаљени израз при обраћању некоме) *учтиво, љубазно, с поштовањем и сл.:* молићу **~**. **е.** ир. *слабо, рђаво, лоше:* **~** се провести. **2.** *при одобравању, сагласавању, пристајању на нешто и сл., непротивљењу нечему (често са избледелим значењем): добро, у реду, нека.* – Лепо, лепо, али што да се ту нешто не промени? **3. а.** *у великој мери, знатно:* **~** родило. **б.** *за појачавање неког исказа: просто, једноставно, управо, баш.* – Лепо ми додија. • **~ се гледати, пазити** *бити у добрим, пријатељским односима, слагати се с неким.* **све је то ~ и красно** *макар и било све тако, то не мења ствар, ситуацију.* **што је најлепше** *што највише изненађује, зачуђује, што је најзанимљивије, најчудније.*

лепо- јек. **љепо-** *као први део придевских, именичких и др. сложеница означава да је лепо оно што значи други део сложенице:* леполик, лепоречив(ост) и др.

лѐпōјка јек. **љѐпōјка** ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) разг. *лепа, лепушкаста девојка, лепотица.*

лѐпōјче јек. **љѐпōјче,** -ета с (мн. в) *дем. од лепојка.*

лепòлик јек. **љепòлик,** -а, -о *који је складних, лепих црта лица, лепог, допадљивог лика, изгледа.*

лепòок јек. **љепòок,** -а, -о *који има лепе очи.*

лепòрек јек. **љепòрек,** -а, -о *в. лепоречив.*

лепòреко јек. **љепòреко** прил. *в. лепоречиво.*

лепорѐчив јек. **љепорѐчив,** -а, -о *који забавно, занимљиво прича; који говори, разговара вешто, сиретно, речит, красноречив.*

лепорѐчиво јек. **љепорѐчиво** прил. *бираним речима, бирајући речи и изразе, занимљиво, речито, красноречиво:* ~ говорити.

лепорѐчивōст јек. **љепорѐчивōст,** -ости ж *особина онога који је лепоречив, онога што је исказано лепим, бираним речима; вештина лепог говорења, причања, красноречивости.*

лепòта јек. **љепòта** ж **1.** *особина, својство онога који је леп, онога што је лепо; утисак, доживљавање, осећање лепога:* женска ~, ~ лица, ~ покрета. **2. а.** (обично у мн.) **а.** *оно што је по своме изгледу врло лепо (природа, предео, уметничка творевина, украси и др.):* природне лепоте. **б.** *изобиље, благостање; красота, дивота, милина:* божја ~. **3.** *лепотица; веома лепа, дивна, привлачна особа уопште.* **4.** (у атрибутској служби, обично уз им. ж. рода) *веома леп, красан, диван:* ~ девојка.

лепòтан јек. **љепòтан,** -а́на м *врло леп мушкарац, мушкарац изразите лепоте.*

лепòтанка јек. **љепòтанка** ж *лепојка, лепотица.*

лепотàнчић јек. **љепотàнчић** м *дем. и хип. од лепотан.*

лепòтица јек. **љепòтица** ж **1. а.** *изузетно лепа женска особа.* **б.** фиг. *врло лепа животиња, грађевина и др.* **2.** (у атрибутској служби, уз им. ж. рода) *врло лепа:* ~ кћи.

лѐпра (лепро́за) ж грч. мед. *тешка, хронична заразна болест која се карактерише променама на кожи, одн. распадањем коже и ткива или оштећењем нерава, губа.*

лѐпрōзан, -зна, -о **1.** *заражен лепром, оболео од лепре, губав.* **2.** (у им. служби, у одр. виду, обично у мн.) *особа оболела од лепре, губавац.*

лепрòзōријум м *установа за изолацију и лечење лепрозних болесника.*

лѐпр̄ш м *лепршање, лепрша ј.*

лепр̄шав, -а, -о **а.** *који (се) лепрша, вијори, лелуја, вије:* ~ хаљина. **б.** фиг. *који се креће лако, брзо, живахно; несташан, раздраган; шитрав:* ~ девојчица; ~ осмех.

лепр̄шаво прил. *лепршајући; брзо, живахно; несташно, раздрагано; шитраво:* ~ полетети; ~ треперити.

лепр̄шавōст, -ости ж *особина онога што је лепршаво.*

лѐпршāј м *лепршави, шитрави покрет; шитрај.*

лѐпршаст (лепр̀шаст), -а, -о *в. лепршав.*

лепр̄шати, -а̄м несвр. **1. а.** *летети шумно машући крилима; махати, ударати крилима.* **б.** *вити се, вијорити се (услед ветра) одајући, производећи при томе (обично слаб, лак) шум:* лепрша хаљина (застава). **в.** *извијати се, вити се; ковитлати се (о диму, прашини и сл.).* **2.** (нешто, нечим) *покретати, повијати, извијати; махати, витлати.* – Ветар лепрша косу детињу. Ветар лепрша платном. **3.** фиг. **а.** *дувати, пиркати (о слабом ветру, поветарцу).* **б.** *трепетити, подрхтавати, шитрати (о пламену, светлости и сл.).* ■ ~ се **1.** *в. лепршати (1а и б).* **2.** *ваљати се по прашини, ситном песку и сл. чепркајући и машући крилима (о живини и неким птицама);* уп. купати се (1б).

лепр̄шкати (се), -а̄м (се) несвр. *у дем. и хип. значењу: лепршати (се).*

лепр̄шнути (се), лѐпр̄шнēм (се) *свр. према лепршати.*

лѐптӣр м (мн. лѐптӣри и лѐптирови) **1.** зоол. *у мн.: инсекти реда* Lepidoptera *(са великим бројем врста), који имају два пара крила и усни орган најчешће продужен у сисаљку којом црпу сок из цвета (у јд.: инсект из тога рода).* **2.** фиг. *нестална, колебљива, лакомислена, неозбиљна особа.* **3. а.** *преклопац на задњем нишану пушке.* **б.** техн. *преклопац, језичак и сл. део код различитих направа, уређаја.* **4.** спорт. *стил у пливању, начин пирсног пливања са карактеристичним кружним покретима руку, бетерфлај.* • зоол. *назив за поједине врсте лептира (1):* амерички ~, боров ~, гладишев ~, дневни лептири, жути ~, златни ~, ~ кукавичар, лептири мерници, ноћни лептири, осолики ~ и др.

лептир- *као први део полусложеница означава да је оно што се казује другим делом налик на лептира, лептирова крила:* лептир-машна, лептир-прозор, лептир-стакло и сл.

лептӣрак, -рка м зоол. *дем. и хип. од лептир (1); мали, ситан лептир уопште.* • *назив за поједине врсте (малих) лептира:* грашков ~; грожђани ~; плави ~; шљивин ~ и др.

лѐптираст (лептӣраст), -а, -о **1.** *који личи на лептира, који је по изгледу сличан лептиру:* ~ креста, ~ кравата, ~ риба. **2.** фиг. *несталан, колебљив, лакомислен:* њена ~ природа. • **лептирасте биљке** бот. *в. лептирњаче (под лептирњача).*

лѐптирасто (лептӣрасто) прил. **а.** *у облику лептира или (раширених) лептирових крила:* ~ цветати. **б.** фиг. *као лептир, брзо, нечујно; површно, не удубљујући се, не улазећи у суштину.*

лептӣрић м зоол. **а.** *дем. и хип. од лептир (1); мали, ситан лептир уопште.* **б.** *у мн.: подред малих, ситних лептирова* Microlepidoptera *(у јд.: такав лептир).* • *назив за поједине врсте лептира, лептирића:* **јабуков (јабучни) ~, огроздов ~, шљивов ~.**

лептӣрица ж **1.** зоол. *назив за разне врсте лептирā (обично ноћних или малих, ситних); лептир, лептирак, лептирић уопште; женка лептира.* **2.** фиг. *пахуљица (снега).* **3.** бот. *в. лептирњача.* • **медна (метиљева) ~** *вештани мољац* Galleria mellonella. **свилена ~** *свилопреља* Bombyx mori.

лѐптӣр-мàшна (лѐптӣр-мàшна) ж *машна са краћим, лево и десно од чвора извученим крајевима.*

лептӣрница и **лептӣрњача** ж бот. *в. лептирњача.*

лѐптӣрскӣ (лѐптӣрскӣ), -ā, -ō *који се односи на лептире, који потиче од лептира, сличан лептиру, лептиров:* лептирске гусенице.

лѐптӣрски (лѐптӣрски) прил. *као лептир, лептирасто; лако, брзо, површно.*

лептòспира ж (обично у мн.) грч. мед. *врста спирохете.*

лептоспирòза ж мед. *обољење изазвано разним врстама лептоспира из групе спирохета.*

лѐпушкаст (лепӯшкаст) јек. **љѐпушкаст** (љепӯшкаст), -а, -о *прилично леп, згодан:* ~ младић, ~ црнка.

лѐпушкасто (лепӯшкасто) јек. **љѐпушкасто** (љепӯшкасто) прил. *прилично лепо; пријатно:* ~ изгледа; ~ мирише.

лѐпшати јек. **љѐпшати,** -а̄м несвр. **1.** *чинити лепшим, улепшавати.* **2.** фиг. *побољшавати, дотеривати, усавршавати (нпр. особине, вредност, садржај нечега и др.).* **3.** *в. лепшати се.* ■ ~ се *постајати лепши, пролепшавати се.* – Време се лепша.

лѐр м нем. *стање погонског уређаја, машине кад није укључена веза, спојка између мотора и погонског радног дела, празан ход.*

лѐс јек. **љѐс** м **1.** *земљиште обрасло дрвећем, шума.* **2.** *мртвачки сандук, ковчег.*

лѐс м нем. геол. *седиментна стена бледожућкасте боје, мекана и порозна, прапор.*

лѐса јек. **љѐса** ж **1.** *оно што је начињено од исиреплетеног прућа, ређе од дасака летава и сл.* **а.** *врата на тору или обору, сеоском дворишту и сл.* **б.** *ограда тора, обора и др., најчешће покретна; један део такве ограде; преграда у ограђеном простору.* **в.** (обично у мн.) *бочна страна, ограда, преграда и сл. на запрежним колима.* **г.** *подлога, подметач и др. на чему се нешто држи (нпр. шљиве које се суше), преноси и сл.* **д.** *кош за хватање риба, ракова и др., вршка.* **2.** *густо исиреплетено, изукрштано растиње (често као жива ограда, живица).* **3. а.** *збијено мноштво људи (у гомили, реду, низу, колони и сл.).* **б.** *врста народног кола.* **4.** *уопште оно што је густо исиреплетено, изукрштано, збијено, сплет; гужва.*

лѐсāндра и **лѐсāндра** ж бот. **а.** *род двогодишњих мирисних биљака* Smyrnium *из ф.* Umbelliferae. **б.** *биљка* S. olus-atrum *из тога рода.*

лѐсаст јек. **љѐсаст,** -а, -о *који је као леса (1), сличан леси.*

лѐсић, -а и **лѐсӣћ,** -и́ћа јек. **љѐсић,** -а и **љѐсӣћ,** -и́ћа м *дем. од лѐс (2).*

лѐсица јек. **љѐсица** ж **1.** *дем. и хип. од леса.* **2.** анат. нар. **а.** *горњи део шаке, надланица.* **б.** *горњи део стопала, најлат.*

ле́ска јек. **лијѐска** ж (дат. -сци (-ски)) **1.** бот. **а.** (обична, питома, шумска ~) *листопадни густи грм (реже омање дрво)* Corylus avellana *из ф.* Corylaceae, *чији су плодови лешници.* **б.** *у мн.: род биљака* Corylus, *у који спада леска (1а), македонска (талијанска) леска* (C. maxima), *медвеђа леска* (C. colurna) *и друге врсте (у јд.: биљка из тога рода).* **2.** *в. лесковак.* • **пасја ~** бот. *назив неких, обично листопадних биљака које расту у облику грмова, ређе нижег дрвећа.*

лѐскāр јек. **љѐскāр,** -а́ра м *лескова шума, лесков чистар.*

лѐсков јек. **љѐсков,** -а, -о *који припада лески, који се односи на леску, који је од леске:* ~ грана, ~ кора, ~ штап, ~ шума.

лѐсковāк јек. **љѐсковāк** м *лесков прут или штап.*

лѐсковина јек. **љѐсковина** ж **а.** *леска (као биљка, грм, дрво); лесково грмље, лесков чистар, лескар.* **б.** *лесково дрво (као грађа, материјал, гориво и др.); лескови пруће.*

лѐснӣ јек. **лӣјеснӣ,** -ā, -ō *који се односи на лѐс, шуму, обрастао лесом, шумовит:* ~ гај, ~ дубрава.

лѐснӣ, -ā, -ō *који се односи на лѐс, прашор, који садржи лес, који настаје од леса:* лесне масе, лесне терасе.

лесо̀нӣт, -и́та м *врста материјала добијеног пресовањем дрвних влакананца, вештачке смоле и лакова; плоча од таквог материјала.*

лѐство јек. **љѐство** ж (ген. мн. -та̄ва̄ и -ва̄) мн. *направа, обично од дрвета, начињена од две напоредне гредице спојене хоризонтално постављеним пречкама на једнаким размацима, која служи за пењање, одн. спуштање, мердевине.* • **шведске ~** спорт. *врста гимнастичке справе.*

лѐствица јек. **љѐствица** ж **1.** мн. *дем. од лествице; лествице, мердевине.* **2.** муз. *систематизовани, одређени низ тонова различите висине који се поступно смењују по узлазном или силазном тонском редоследу у оквиру октаве, скала:* дур ~, мол ~, хроматска ~. **3.** *оно што чини одређени систем, ред, низ, скала појмова, величина, вредности, појава и др. које се поступно, ступњевито надовезују или смењују:* ~ боја, хијерархијска ~. **4.** *в. ска́ла (2).*

лѐствичнӣ јек. **љѐствичнӣ,** -ā, -ō *који се односи на лествице (лествицу):* ~ низ, ~ систем.

лѐт м (мн. ле́тови) **1. а.** *кретање кроз ваздух (птица, инсеката, летелица и др.), летење.* **б.** *пут, путовање авионима и др. летелицама.* **в.** *уопште свако кретање изнад тла, у ваздуху, атмосфери, васиони и сл. (испаљених зрна, граната, атмосферских падавина, бачених предмета и др.); кретање небеских тела.* **г.** спорт. *смучарски скок са велике скакаонице (обично преко 120* m). **2.** фиг. **а.** *ужурбано, брзо кретање, трк:* коњ у лету. **б.** *брзо, јако струјање ваздуха:* ~ ветра. **3.** фиг. *полет; успон.* • **бришући ~** *хоризонтални лет борбеног авиона на најмањој висини са које може да изврши борбени задатак.* **свадбени (сватовски) ~** зоол. *лет ројева неких инсеката (пчела и др.) приликом којег се врши парење.*

лѐтак, -тка м (мн. лѐци, ген. лѐта̄ка̄) (обично у мн.) *мањи лист папира, обично умножен у већи број примерака, са краћим текстом пропагандног, оглашног, рекламног и сл. карактера, који се јавно или тајно раздаје, разашиље.*

лѐта̄лан, -лна, -о лат. *смртан.*

летали́тēт, -е́та м *смртност, морталитет.*

летаò̀ница и **лѐтаоница** ж спорт. *велика смучарска скакаоница.*

летàргија ж грч. **1. а.** мед. *стање болесне, патолошке поспаности, које се јавља код неких можданих обољења.* **б.** *полусан, стање изазвано хипнозом.* **2.** фиг. *потпуна психофизичка неактивност, мртвило, учмалост, равнодушност, отупелост.* **3.** вет. *болест свилених буба коју карактерише обамрлост, укоченост, непокретност.*

летàргичан, -чна, -о *који се односи на летаргију; обузет летаргијом; равнодушан, отупео, неосетљив:* ~ сан; ~ човек.

ле́тати, лѐћēм (лѐта̄м) јек. **лијѐтати,** лӣјећēм (лӣјета̄м) несвр. непрел. (уп. летети) **1.** *летети унаоколо, летети тамо-амо, с једног места на друго.* **2.** фиг. *журно се кретати, јурити, трчати тамо-амо, с једног краја на други.*

лѐта̄ч, -а́ча м (инстр. -а́чем) **1.** *птица која може дуго да лети; уопште птица која лети.* **2.** *онај који управља летелицом (обично авионом), пилот; члан посаде у летелици.*

летà̄чица ж **а.** *летач (1) (о птицама уопште или о оним птицама чија су имена ж. рода).* **б.** зоол. *у мн.: надред птица које имају способност летења (за разлику од тркачица и пливачица),* Carinatae *(у јд.: таква птица).*

лѐта̄чкӣ, -ā, -ō *који се односи на летаче (2) и летење:* ~ вештина, ~ испит, ~ особље, ~ посада.

лѐта̄ш, -а́ша м зоол. *назив за разне врсте аустралијских торбара* Phalangerinae, *који могу да прелећу, лако скачу с гране на грану.*

лѐтва ж (ген. мн. лѐта̄ва̄) **а.** *подужа, уска даска (за ограду, кров и др.), жиока.* **б.** *уска, фино обрађена даска с подеоцима, која се употребљава за мерење дужине или висине и сл.*

лѐтвица ж *дем. од летва.*

лѐтвичица ж *дем. и хип. од летвица.*

лѐтелица јек. **лѐтјелица** ж *справа, апарат, направа за летење (балон, авион, хеликоптер, ракета, летећи тањир и др.).*

лѐтелӣште јек. **лѐтјелӣште** с *место, простор који је погодан или подешен, уређен за узлетање и слетање летелица;* уп. аеродром: помоћно ~.

лѐтети јек. **лѐтјети,** -и́м несвр. непрел. [гл. им. лѐтēње (лѐћēње) с] **1. а.** *кретати се кроз ваздух (о птицама и инсектима, о авионима и другим летелицама, о различитим предметима и др.).* **б.** фиг. *лелујати, лепршати, вирити се.* **2.** *возити се, путовати летелицом (авионом и сл.); управљати летелицом (авионом и сл.).* **3.** фиг. *бити одстрањен, истеран, избачен однекле, из неке средине:* ~ из предузећа. **4. а.** *кретати се великом брзином, јурити; журити, хитати.* **б.** *померати се, покретати се хитро, брзо.* **5.** *брзо, немирно прелазити с предмета на предмет (очима).* **6.** фиг. **а.** *великом брзином пролазити, промицати испред очију:* лете дрвореди. **б.** *брзо пролазити, тећи, настајати (о данима, времену уопште).* **в.** *појављивати се, искрсавати (пред очима, испред очију, пред свешћу и сл.).* **г.** *брзо се приближавати, примицати (о времену, часу и сл. некој догађаја, збивања).* **7.** фиг. **а.** *бити исказан, изговорен брзо, лако, течно (о речима, мислима и сл.).* **б.** *брзо се преносити, проносити, распростирати се (о вестима, мишљењима и др.).* • **ко високо лети, ниско пада** *ко покушава да остварн, постигне, добије и сл. нешто за што није способан, вредан и сл., доживљава неуспех.* **~ високо** *имати велике, често претеране амбиције, жеље, хтења, стремити ка нечему великом, значајном, лепом и сл.* **~ у (по) облацима** *заносити се нечим неостварљивим, недостижним.*

лѐтēћӣ, -ā, -ē **1.** *који може да се креће у ваздуху, да лети:* ~ апарат, ~ машина. **2. а.** *који је на пролазу, који брзо одлази, пролазан, привремен:* ~ гост, ~ посетилац. **б.** *који се брзо премешта с места на место, врло покретљив (о неким војним јединицама):* ~ одред. • **~ тањир** *претпостављена (по неким лаичким мишљењима стварна) врло брза летелица у облику кухињског тањира (или два тањира спојена ширим странама) у којој разумна бића наводно посећују земљу (честа тема научнофантастичне литературе и филмова).*

лѐти јек. **љѐти** прил. *за време лета, док траје лето, током лета.*

лѐтилӣст м зоол. **а.** *лептир тропских крајева* Callima inachys. **б.** *инсект тропских крајева љуснатог тела попут листа* Phyllium siccifolium *из пор.* Plasmidae.

лѐтилица ж *в. летелица.*

лѐтилѝште с *в. летелиште.*

лѐтимицѐ прил. *на брзу руку, површно, овлаш, летимично:* ~ прегледати (нешто), ~ прочитати.

лѐтимичан, -чна, -о **а.** *учињен, обављен и сл. на брзину, без удубљивања, залажења у појединости, површан, овлашан:* ~ преглед. **б.** *брз, краткотрајан, тренутан:* ~ блесак, ~ поглед, ~ сусрет.

лѐтимично прил. *на летимичан начин, летимице:* ~ погледати (на некога, нешто), ~ пребројати, ~ прећи лекцију.

лѐтимичнӧст, -ости ж *особина онога што је летимично.*

лѐтина јек. **љѐтина** ж *род житарица и др. јајених биљака, усеви; једногодишњи род, једногодишњи принос од усева.*

лѐтипас, -пса м зоол. *велики тропски слепи миш, љиљак* Pteropus edulis *из реда* Chiroptera *(подред* Megachiroptera).

лѐтлáмпа (летлáмпа) ж нем. *направа са пламеником за загревање врха лемилице при лемљењу, одн. метала који се завариује, сече и сл.*

лѐтнӣ, -ā, -ō *који се односи на лет, летење, који омогућује лет, помоћу којег се лети:* летни мишићи, летна пера (код птица).

лéтница ж зоол. *еластична кожна опна код слепих мишева која служи за летење, летна кожица,* patagium.

лѐтнути, лѐтнēм и **лéтнути,** лѐтнēм свр. *полетети (обично у дем. значењу).*

лѐтњӣ јек. **љѐтњӣ,** -ā, -ē *који се односи на лето, на време лета:* ~ дан, ~ време, ~ кухиња, ~ сунце, летњи усеви.

лѐтњиковац јек. **љѐтњиковац,** -овца м *кућа ван насеља, у природи, где се проводи лето, летњи одмор.*

лѐто јек. **љѐто** с (ген. мн. лѐтā јек. љѐтā) **1.** *најтоплије годишње доба, у умереном појасу период између пролећа и јесени.* **2.** (донекле архаично или стилски обележено) *година:* умро лета господњег 1865; има 18 лета. • **бабино (бабље** и сл.**)** ~ *лети, топли дани у јесен или у рану зиму.* **михољско** ~ *топло време око Михољдана; уопште лепи, топли дани у јесен.* **на куково лето, о куковом лету** *никад.* **(на) многа(ја) љета** нар. и црквв. *обично при наздрављању, као израз добрих жеља за нечији дуг живот, за срећу и успех током многих година и сл.* **Ново** ~ *Нова година.*

лѐтовалѝште јек. **љѐтовалѝште** с **1.** *место где се проводи лето, летњи одмор, место где се летује.* **2.** *зграда или комплекс зграда, насеље (често са комплексом земљишта уређеним за спорт, забаву и сл.) за смештај оних који летују, летње одмаралиште.*

лѐтовати[1] јек. **љѐтовати,** -тујēм несвр. непрел. *проводити лето, летњи одмор (нпр. на мору, у планини и сл.).*

лѐтовати[2]**,** -тујēм несвр. нем. *в. лемити.*

лѐтопѝс јек. **љѐтопѝс** м **1.** *историјски спис у којем се догађаји бележе хронолошким редом, анали; уопште историјски спис, текст са историјским подацима.* **2.** (Летопис) *назив за неке периодичне (или повремене) часописе, публикације:* ~ Матице српске.

летопи́сац јек. **љетопи́сац,** -сца м *писац летописа; хроничар.*

лѐтопѝснӣ јек. **љѐтопѝснӣ,** -ā, -ō *који се односи на летопис(е):* ~ грађа, ~ историографија, ~ радња.

лѐторāст јек. **љѐторāст** м и ж **а.** *нова, млада, тога лета израсла гранчица на стаблу или грани, изданак, младица.* **б.** зб. *изданци, младице.*

лѐтōс јек. **љѐтōс** прил. *овога лета (које још траје или је тек протекло); наредног лета, на лето.*

лѐтошњӣ јек. **љѐтошњӣ,** -ā, -ē *који се односи на прошло, претходно или текуће лето:* ~ доживљај, ~ поход.

летȕц(к)ати, -āм несвр. *у дем. значењу: летети.*

лéћа ж (уп. сочиво) **1.** бот. и агр. *једногодишња зељаста биљка* Ervum lens *из ф.* Papilionaceae, *чије се семенке употребљавају за људску исхрану.* **2.** физ. *провидно оптичко тело, обично од стакла, које сабира или расипа светлосне зраке, стварајући на одређеној удаљености увећан, одн. умањен лик предмета:* расипна (дивергентна) ~, сабирна (конвергентна) ~. **3.** анат. *прозрачни, двојно испупчени део ока* leus crystallina, *кроз који се преламају светлосни зраци, стварајући лик предмета на мрежњачи.*

лéћи (лēћи), лéжē(м) (3. л. мн. лéгӯ; пр. сад. лéгӯћи) несвр. [гл. им. лéжēње с] **а.** *изводити младунце лежећи на јајима; изводити младунце уопште.* – Сврака не леже сокола. **б.** *носити јаја (о птицама, инсектима, неким гмизавцима и др.).* ■ ~ **се 1.** *излазити из јаја, излегати се; котити се, размножавати се.* – Легу се пилићи. **2.** фиг. *заметати се, настајати, развијати се.* – Тиња под пепелом и леже се нешто ново.

лѐћи , лѐгнēм (имп. лѐзи (лѐгни); аор. лѐгох, лѐже и лѐже; р. пр. лѐгао, лѐгла; пр. пр. лѐгāвши) свр. **1. а.** *заузети водораван положај, опружити се, испружити се; поћи на починак, на спавање:* ~ на земљу, у кревет. **б.** (с неким) *ступити у интимне, полне односе (с неким).* **в.** *заћи, замаћи за хоризонт (о Сунцу, Месецу):* ~ за гору. **2. а.** *ослонити се, наслонити се, навалити се, налећи.* – Не сме да легне на то раме. **б.** *повити се, полећи:* легла трава. **в.** *накривити се, нагнути се на једну страну, нахерити се (о лађи, једрилици и сл. приликом пловидбе).* **г.** *прионути уз нешто, приљубити се.* **д.** *уклопити се, уклавити се негде (обично о деловима неке направе и сл.).* **ђ.** *причинити задовољство, изазвати пријатност, пријати (у одређеном тренутку, у одређеној прилици).* – Ово пиво ми је баш легло! **3. а.** *вратити се у претходни, првобитни положај, повући се (о води, реци и сл.); смирити се, умирити се (о таласима).* **б.** фиг. *стишати се, престати, уминути (о буци, врелини и др.).* **4.** (обично с допуном: у постељу) *оболети, разболети се.* **5.** прел. разг. (некога) *спустити, ставити у водораван положај, положити (у постељу, на лежај и сл.).* **6. а.** *запосести неки предео, простор:* леже војска. **б.** фиг. *пасти, спустити се, распрострти се:* легла магла. **7. а.** *бити, постати предмет нечијих интимних жеља, мисли, осећања, настојања:* ~ на душу, на срце. **б.** (на (за) нешто) *заложити се, упрети свом снагом, свим могућностима, својски:* ~ на књигу, ~ на посао. • ~ **на руду** *помирити се с нечим, прихватити нешто као неизбежно (уоквир претходном противљењу, неслагању).* ~ **у гроб (у црну земљу)** *преминути, умрети.* **ствар је легла** *ствар је заташкана, сређена, ситуација се смирила.*

лѐћнӣ, -ā, -ō *који се односи на лећу;* уп. лећа (1): ~ жижак.

леукѐмија ж грч. мед. *малигно обољење крви које се испољава великим повећањем броја леукоцита у периферној крви с истовременим знатним повећањем младих леукоцитних ћелија.*

леȕкōм, -óма м и **леукóма** ж грч. мед. *бела мрља на рожњачи ока.*

леукòпласт и **лѐукопласт** м грч. *заштитна лепљива тканина која се ставља преко газе на рану, фластер.*

леукòцӣт, -и́та и **лѐукоцит,** -а м грч. биол. (обично у мн.) *бело крвно зрнце.*

леукоцитóза ж мед. *повећан број леукоцита у крви.*

леукоцитопѐнија ж грч. мед. *смањен број леукоцита у периферној крви.*

лѐут м пом. *рибарски брод ћ на весла и с једним јарболом.*

лéха јек. **лијѐха** ж *в. леја.*

лéхица јек. **лијѐхица** ж *дем. од леха;* уп. лејица.

лѐцедер м *в. лицитар.*

лѐцедерскӣ, -ā, -ō *који се односи на лецедере, лицитарски:* ~ срце.

лецѝтӣн, -и́на м физиол. *врста фосфатида, карактеристичан састојак мозга, живаца, жуманаца и других животињских и биљних ткива.*

лѐцнути, -нēм свр. (некога) *непријатно дирнути, узнемирити, жацнути, штрецнути.* – Нешто га лецну у срце. ■ ~ **се** *трзнути се; узнемирити се.*

лѐчилѝште јек. **љѐчилѝште** с *медицинска установа за лечење и негу болесника којима је потребан дужи лекарски надзор и нега, санаторијум; климатско, бањско и сл. место погодно за опоравак и рекреацију.*

лéчити, лѐчӣм јек. **лијѐчити,** љѝјечӣм несвр. [гл. им. -чēње с] **а.** *предузимати стручне, лекарске и друге мере за нечије оздрављење, чинити оно што је потребно да болесник оздрави, да болест нестане; сузбијати, одстрањивати (болест и сл.), исце-*

љивати. **б.** фиг. *блажити, крепити; умиривати, стишавати, олакшавати (душевне патње и сл.).* – Песма душу лечи. **в.** фиг. *искорењивати; поправљати, исправљати:* ~ зло; ~ грешке. ■ ~ **се а.** *повр. према лечити (а); оздрављати, опорављати се.* **б.** фиг. *ослобађати се неке мане, порока, мучног осећања и сл.:* ~ се од глупости, ~ се од туге.

лéчнйк јек. **лйjéчнйк** м (обично јек.) *в. лекар.*

лéчница јек. **лйjéчница** ж (обично јек.) *в. лекарка.*

лéчничкӣ јек. **лйjéчничкӣ,** -ā, -ō (обично јек.) *који се односи на лечнике, лекарски:* ~ налаз, ~ помоћ.

лéчнйштво јек. **лйjéчнйштво** с (обично јек.) *в. лекарство.*

лéш, лéша м (ак. лéш, инстр. лéшом; мн. лéшеви) тур. **1.** *мртво људско тело; мртвац.* **2.** *в. лешина (2).*

лéшина ж **1.** *леш (1); пеј. од леш (1).* **2.** *тело угинуле животиње, стрвина, мрцина.*

лешúнāр, -ápa и **лéшинāр,** -а м **1.** зоол. *у мн.: птице грабљивице из пор.* Vulturidae *које се хране лешинама, супови (у јд.: птица из те породице, суп);* уп. стрвинар. **2.** фиг. *онај који суровo, безобзирно, бездушно напада, искоришћава незаштићене, слабе, бесомоћне људе.*

лешúнāрка и **лéшинāрка** ж *она која се храни лешинама (обично о птицама);* уп. лешинар (1).

лешúнāрскӣ и **лéшинāрскӣ,** -ā, -ō *који се односи на лешинаре:* ~ грабљивост, ~ јато.

лешúнāрски и **лéшинāрски** прил. *као лешинар(и).*

лéшиница ж *дем. од лешина.*

лéшинскӣ, -ā, -ō *који се односи на лешине, који потиче од лешина:* ~ задах.

лéшити, -ӣм несвр. [гл. им. лéшēње с] **1.** *стругати, тањити кожу припремајући је за прераду.* **2.** разг. експр. *јако тући, млатити, пребијати.*

лéшић, -а и **лéшӣћ,** -и́ћа м *дем. од леш.*

лешкáрити, лéшкāрӣм несвр. [гл. им. лешáкрēње с] *одмарати се угодно лежећи, излежавати се.*

лéшкати, -ām несвр. *в. лешкарити.*

лéшнйк јек. **љéшнйк** м бот. *плод леске; леска.*

лéшнйков јек. **љéшнйков,** -а, -о *који припада лешнику, који се односи на лешник:* ~ боја, ~ језгра, ~ љуска.

лешнúчић јек. **љешнúчић** м *дем. од лешник.*

лешњ- јек. **љешњ-** *в. лешн-.*

лéштāр јек. **љéштāр,** -ápa м *лесково грмље, лешће, лескар.*

лéштāрка јек. **љéштāрка** ж зоол. *планинска птица* Tetrastes bonasia *из пор.* Tetraonidae.

лéшћāр јек. **љéшћāр,** -ápa м *в. лештар.*

лéшће јек. **лйjéшће** с (мн. ø) *зб. им. од леска; лештар.*

ли (л') енклитичка речца **1.** (иза гл. или уз речцу „да" испред гл.) *за творбу упитних глаголских облика* **а.** *у питањима с потврдним облицима глагола, кад питање не садржи став говорног лица у смислу извесности одговора.* 1) *у правим питањима, у независним реченицама.* – Да ли је долазио јуче? 2) *у неправим питањима и изричним реченицама.* – Тражили смо да ли доиста такви мелези могу бити сматрани за чисте. **б.** *у питањима с одричним облицима глагола, када се са извесном сумњом очекује позитиван одговор, одн. кад се даје до знања да се не инсистира на позитивном одговору (често као форма учтивости, за ублажавање питања)* 1) *у правим питањима, у независним реченицама.* – Немаш ли мало соли? 2) *у неправим питањима и изричним реченицама.* – Питао ме да ли немам мало соли. **2.** *уз одричне глаголе, одн. у питањима и узвичним реченицама које имају облик питања, када се истиче став говорног лица у смислу потврдног одговора, одн. када се у експресивном изражавању овакво питање узима као тврдња.* – Није ли то Богу плакати? **3.** *(у упитним и узвично-упитним реченицама са инверзним редом речи, испред глагола) у питањима, чуђењу, у експресивном изражавању и разговорном језику.* – Мени ли кажеш? **4.** *(иза упитних заменица и прилога) у упитним реченицама, када се истиче недоумица у могућност неког одговора, у чуђењу.* – Који ли је узрок томе?! **5.** (у конструкцији: је л(и) да (де), је л(и) те, није ли) *у дијалогу, када се од саговорника очекује сагласност, потврдан одговор.* **6.** *у зависним реченицама* **а.** (уз одрични облик потенцијала, одн. футура) *у намерним реченицама, када се наглашава да остварење жеље, намере ни је сасвим извесно.* – Пропињао се на прсте не би ли боље видео. **б.** *у реченицама погодбеним по смислу, када се износи да је услов за вршење радње главне реченице остварљив: ако, у случају да.* – Нећеш ли, ником ништа! **7.** *у независним реченицама или најодредним синтагмама* **а.** *у раставним реченицама или синтагмама, када се наглашава супротстављање једне могућности другој.* 1) *кад се истиче да је свеједно која се могућност остварује.* – Добар ли је, лош ли је – твој је. 2) *кад се не зна која се могућност остварује.* – Прве ли, друге ли недеље – не зна тачно. 3) (уз речцу „јâ") *кад се у избору двеју или више могућности реализује само једна.* – Ја л' да буде моја, ја л' његова. 4) (иза „шта", „што") *кад се питањем тражи друга могућност, друго објашњење.* – Једном се у селу запали неко сено, шта ли је. **б.** *у супротним реченицама или синтагмама, најчешће кад се означавају истовремене радње, особине и сл. које су различите међу собом.* – Не зна се ко ли пије, ко ли плаћа. **8.** *речца за истицање, појачавање* **а.** *неког исказа, речи (често у чуђењу, дивљењу и сл.).* – Лепа ли је мајко мила! **б.** (уз презент, понављањем истог облика) *трајања, интензитета глаголске радње.* – Докопао се дедине браде, па чупа ли, чупа. **в.** *у узвичним реченицама, у претњи, у грдњи, псовци.* – Триста ли му мука!

либáде, -ета с *врста женске горње одеће, до струка, дугих широких рукава, украшена везом (обично као део старе српске градске ношње).*

либèла ж лат. (нем.) **1.** *справа, инструмент за утврђивање водоравности (одн. окомитости) неке површине;* уп. равњача. **2.** зоол. *грабљиви водени инсект из рода* Libellula, *пор.* Libellulidae.

либèрāл, -ала м **1. а.** *човек слободоумних, либералних схватања.* **б.** *присталица, следбеник либерализма (2).* **2.** *члан либералне странке.*

лйберāлан, -лна, -о лат. **1. а.** *који се одликује слободоумним схватањима, идејама; који је у духу таквих идеја; који допушта, толерише такве идеје, демократичан:* ~ човек; либерална схватања; ~ закон. **б.** *толерантан према различитим мишљењима, ставовима, поступцима, широкогруд; трпељив, попустљив.* **2.** пол. **а.** *који заступа идеје либерализма (2).* **б.** *којем је основно учење, опредељење либерализам (2) (најчешће као саставни део назива политичких партија); који се односи на такву партију, који припада таквој партији:* ~ странка; ~ лист.

либерализáм, -зма м **1. а.** *слободоумне, либералне идеје, начела, схватања; слободоумље.* **б.** *толерантност према различитим, друкчијим мишљењима, схватањима, поступцима; трпељивост, помирљивост.* **в.** *одсуство принуде, стеге, спутавања уопште.* **2.** пол. *политичко учење према којем друштво треба да се развија слободно, без мешања државе у друштвене односе, у економију и др.; политички покрет за успостављање слободе мишљења, политичких слобода, слободног економског развоја и др.*

либерализáција ж *укидање забрана, ограничења и сл., одн. допуштање, дозвољавање промена, слободнијег развоја, слободнијих односа, увођење либералних мера и сл.:* ~ цена, ~ увоза.

либерàлизовати, -зујēм (либерализи́рати, -и̏зи̏рām) свр. и несвр. *обухватити, обухватати либерализацијом, мерама којима се уклањају забране, ограничења и сл.:* ~ кредите, ~ лов, ~ трговину. ■ ~ **се** *поста(ја)ти либералан, доби(ја)ти либерална обележја.*

либерàлйстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на либерализам, својствен либерализму; либералан:* ~ дух, ~ идеологија; ~ привредни систем.

либèрāлка ж *женска особа либерал.*

лйберāлно прил. *на либералан начин; у духу либерализма:* ~ владати; ~ настројен, ~ оријентисан.

либерáлнōст, -ости ж *особина онога који је либералан, онога што је либерално; либерализам.*

либèрāлскӣ, -ā, -ō *који се односи на либерале, либералну странку:* ~ владавина, либералске новине.

либертѝнац, -нца м **1.** *онај који се не придржава устаљених схватања и норми, онај који није конформиста.* **2.** *онај који живи, који се понаша слободно, разуздано, раскалашан човек.*

либертинѝзам, -зма м *разузданост, раскалашност.*

либѐртѝнскӣ, -ā, -ō *који се односи на либертинце и либертинизам:* либертинске обести.

лѝбидо м (ретко у мн. с) лат. *сексуални нагон и психо-физичке манифестације с њим у вези; несвесна побуда, нагон уопште.*

лѝбити се, лѝбӣм се и лѝбӣм се (пр. сад. лѝбӣ̄ћи се) несвр. [гл. им. лѝбљење с] **а.** *осећати стид, стидети се, срамити се; устручавати се, устезати се.* – Није се либио сељачког посла. **б.** *држати се на одстојању од некога или нечега (обично из охолости, гордости, показујући тако свој виши положај, ранг и сл.); избегавати (некога, нешто), клонити се (некога, нечега).*

лѝбра и **лѝбра** ж лат. *римска јединица мере за масу (нешто преко 327* g*), која је касније код појединих народа добила различите вредности; количина неке материје која одговара тој јединици:* дубровачка ~, енглеска ~, млетачка ~, португалска ~, италијанска ~, шпанска ~.

либра́ција ж лат. астр. *периодично осциловање небеских тела око положаја равнотеже:* ~ Месеца.

лѝбрационӣ, -ā, -ō *који се односи на либрацију:* либрациона кретања.

либрѐтист(а), -ē м (мн. -сти) *писац, аутор либрета.*

либрѐто м (мн. с) итал. *текст за музичко-сценско дело (опери, оперету и сл.).*

лѝв м **а.** *растопљена метална маса од које се леју различити предмети.* **б.** *оно што је начињено, изливено од растопљеног метала (обично у калупу), одливак.*

лѝвада ж (ген. мн. лѝвāдā) *земљиште обрасло травом за кошење или испашу.*

ливáдак, -áтка м *дем. и хип. од ливада;* уп. ливадица.

ливàдāрка ж бот. **а.** *у мн.: род са много врста ливадских трава* Poa *из ф.* Gramina *(у јд.: биљка из тога рода).* **б.** *назив за разне врсте тога рода:* Poa annua *(обична метлушица),* Poa compressa, Poa pratensis и др.

ливадáрство и **лѝвадāрство** с *пољопривредна грана, делатност која се односи на гајење и искоришћавање ливада, на производњу траве и сена; наука која се бави унапређењем те делатности.*

лѝвадица м *дем. и хип. од ливада.*

лѝвадӣште с *ливадско земљиште.*

лѝвадскӣ (лѝваднӣ), -ā, -ō *који се односи на ливаду, који је у вези с ливадом:* ~ биље, ~ земљиште, ливадске траве.

ливац, -вца м *онај који лије, излива предмете од растопљеног метала и сл., онај коме је ливење посао, занимање.*

лѝвачкӣ, -ā, -ō *који се односи на ливце и ливење:* ~ занат, ~ одељење, ~ пећ.

лѝвен, -ена, -о *добијен ливењем:* ~ гвожђе.

ливница ж *фабрика, део фабрике или радионица у којој се леју метали и производе ливени предмети.*

ливничкӣ, -ā, -ō *који се односи на ливницу и ливење:* ~ пећ.

ливре́ја ж фр. *одело нарочитог кроја, обично украшено гајтанима, које носи послуга (вратари, собари и др.) на дворовима, у хотелима и сл.*

ливрѐјисāн, -а, -о *који је у ливреји, обучен у ливреју:* ~ вратар, ~ послуга.

лѝга ж (дат. лѝги) шп. **1.** *савез, удружење, заједница.* **2.** *група, разред, класа (у подели спортских друштава, екипа у спортским такмичењима):* прва ~, друга ~. • **Лига народа** *в. под народ.* **лига-систем** спорт. *систем такмичења у спорту у којем сваки појединац или екипа игра са сваким појединцем, одн. екипом из своје групе.*

лигàмент м (обично у мн.) анат. *везивно ткиво које спаја делове тела, органе, веза,* ligamentum.

лѝгањ, -гња м зоол. **1.** *в. лигња.* **2.** *в. сипа.*

лигату́ра ж лат. **1.** *у палеографији, спајање два или више слова у једно, тако да бар једно од њих промени свој облик добијајући с другим заједнички графички елемената; графички знак добијен на тај начин.* **2.** муз. *знак у виду лука којим се повезују две ноте исте висине у једно трајање.* **3.** мед. *заустављање крварења подвезивањем, увртањем завезане мараме и сл. изнад повређеног места на руци или нози; средство којим се то чини, повеска.*

лѝгāш, -а́ша м спорт. *члан лиге (2).*

лѝгāшкӣ, -ā, -ō *који се односи на лигаше и лигу (2):* ~ тим, ~ утакмица.

лѝгнӣн, -и́на м лат. *поред целулозе, други главни састојак дрвене материје.*

лѝгнӣт, -и́та (лѝгнит, -а) м лат. геол. *врста мрког угља са очуваном дрвенастом структуром који је релативно мале калоричне вредности.*

лѝгња ж (ген. мн. лѝгњӣ и лѝгāњā) зоол. *у мн.: породица главоножаца* Loliginidae, *двошкржњака из реда* Decapoda, *чије се врсте одликују укусним месом (у јд.: главоножац из те породице, обично* Loligo vulgaris).

лѝгњица ж зоол. *врста лигње* Loligo mormorae.

лѝгоч м зоол. *врста главоноша* Argonauta argo*;* уп. једрилац (2а).

ли́дер м енгл. *истакнути политички вођа, руководилац, првак; уопште вођа неког покрета (нпр. синдикалног), неког колектива (нпр. спортског) и сл.*

ли́дерскӣ, -ā, -ō *који се односи на лидере:* лидерске амбиције, ~ држање.

ли́дерство с *држање, понашање, деловање и сл. својствено лидеру, лидерима; лидерски положај, лидерско место, лидерске дужности и сл.*

лѝдӣт, -и́та (лѝдит, -а) м мин. *врста кварцног шкриљца тамне боје, који се употребљава за распознавање злата и испитивање његове финоће.*

лѝжисахан и **лижисàхан** м пеј. *улизица, удворица.*

ли́залица ж *врста пљоснатих бомбона на штапићу;* уп. лилихип.

ли́зати, лѝжēм несвр. **1. а.** *додиривати, гладити језиком, прелазити језиком преко нечега:* ~ теле (о крави), ~ нечију руку (нпр. о псу или мачки). **б.** разг. *љубити, цмакати.* **2.** *додирујући, превлачећи језиком по некој материји узимати је као храну; превлачећи језиком по неком суду јести, узимати храну из њега (о људима и животињама):* ~ сладолед, ~ со; ~ тањир. **3.** *додиривати, дотицати, захватати (са страна, са крајева) (о пламену, ватри).* **4.** *простирати се, извијати се у висину, дизати се, пети се; избијати, сукљати, навирати (о пламену, диму и сл.).* ■ **~ се 1. а.** *прелазити језиком преко своје длаке (обично ради одстрањивања нечистоће), гладити се језиком; узајамно се гладити језиком (одстрањујући тако нечистоћу и др.) (о неким животињама, обично о мачкама или говедима).* **б.** разг. *љубити се, цмакати се.* **в.** фиг. *добро се слагати, дружити се, пријатељевати (често неискрено, из користољубља и сл.).* **2.** *трошити се, трти се, тањити се (од трења или употребе), хабати се, излизивати се.* • **~ (некоме, нечије) пете (ноге, стопала** и сл.) *бити понизан, снисходљив према некоме, улизивати се, улагивати се, додворавати се (некоме).* **~ прсте** *слагити се, наслађивати се (најчешће једући нешто).* **пљувати па ~** *говорити час једно час друго, мењати мишљење, бити недоследан, бесприницијелан.*

лизéза ж фр. *женски тоалет, кратки плетени огртач који се облачи преко спаваћице.*

лѝзнути, -нēм *свр. према лизати.* ■ **~ се** *свр. према лизати се (1а).*

лѝзол, -о́ла м грч.-лат. хем. *смеђа, уљаста течност (раствор крезола у калијумовом сапуну), са мирисом фенола, која се употребљава као дезинфекционо средство.*

лѝзолнӣ, -ā, -ō *који се односи на лизол, који садржи лизол:* ~ раствор.

ли̏зоформ и **лизо̀форм** м грч.-лат. хем. *отровно дезинфекционо средство састављено од раствора формалдехида, алкохола и калијумовог сапуна.*

лизу̏кати, ли̏зучēм и ли̏зујēм и **лизу́кати,** ли̏зу̏чēм и ли̏зу̏јēм несвр. *у дем. значењу: лизати.*

ли́ја ж *у хип. и експр. значењу: лисица (1).*

лија́на ж фр. бот. *у мн.: зељасте и дрвенасте биљке дугог и танког стабла, које се разноврсним израштајима причвршћују за друге биљке и предмете или се обавијају око њих, пењачице, пузавице (у јд.: таква биљка).*

лија́ндер м бот. *зимзелени, украсни грм приморских крајева* Nerium oleander *из ф.* Apocynaceae, *олеандер.*

ли̏јас м енгл. геол. *прво, најстарије раздобље јуре; геолошки слој који се формирао у то време.*

ли́јати, ли̏јāм несвр. (најчешће у спрези са „долијати") **1.** *лутати, луњати, скитати.* **2.** *варати, подваљивати и сл. на лукав, преварен начин, избегавајући казну.* – Лијала, лијала, па долијала.

ли̏ја̄ћ, -а́ћа м нар. *в. лисац (а).*

лије̏вати, ли̏јевāм несвр. јек. *в. лити.*

лијен, лијено јек. *в. лењ, лењо.*

ли́к м (мн. ли́кови) **1. а.** *изглед, црте лица, лице; израз лица као одраз унутрашњег стања човека:* бити ликом на оца; љутитог лика. **б.** *спољашњи, физички изглед неке особе, фигура, стас, обличје.* **2. а.** *скуп својстава, одлика које карактеришу одређену личност; личност, особа уопште.* **б.** *уметнички транспонована или обликована личност (у књижевном, филмском и сл. делу):* остварити, стварати, тумачити и сл. лик јунака. **3.** *оно што карактерише особу одређене професионалне, друштвене и сл. оријентације, оно што је својствено одређеном друштвеном слоју, професији и сл., профил; карактеристичне одлике, битна својства неке ствари или појаве, карактер.* **4. а.** *тродимензионално обликована фигура, кип, статуа и сл.* **б.** *страна металног новца на којој је нечији лик (1а) или нека друга ликовна представа, глава.* **в.** *слика, портрет; икона.* **г.** физ. *слика нечега или некога која се образује као последица одбијања светлосних зрака од огледала, одн. друге површине или после преламања кроз сочиво.* **д.** мат. *одређени састав геометријских елемената (тачака, линија, површи, тела), геометријска слика или тело.* **ђ.** *облик шаре, орнамента и сл. на тканини или неком другом предмету.* **5. а.** *спољашњи изглед нечега, изглед уопште; облик, форма:* имати лик полумесеца. **б.** *начин, облик испољавања, манифестовања нечега, врста, вид нечега:* поједини ликови сујеверја. **в.** лингв. *облик који добија нека реч у језичком систему.* **6.** спорт. *неколико међусобно повезаних покрета који чине одређену целину, фигура (нпр. у клизању на леду или у скијању).*

Ли́ка ж (дат. Ли́ци) **а.** *предео, крај између Велебита, Пљешивице и Велике и Мале Капеле.* **б.** *река понорница у Личком пољу.*

ли́ка ж **1.** *неодрвењено влакнасто ткиво, танки слој дрвета испод коре који се (обично прерађен) употребљава у плетарству, за везивање и сл., лико,* liber. **2.** *влакно лана, конопље или јуте које се користи за предиво.* • **везивати лику за опуту** *једва састављати крај с крајем, тешко, мучно живети, животарити.* **вучја ~** бот. *жбунаста листопадна биљка* Daphne mezereum *из ф.* Thymelaeaceae, *маслиница.*

ли̏ка̄р м зоол. *назив за неке инсекте из пор. поткорњака* (Ipidae, Scolytidae): боров ~, јасенов ~, оморикov ~, велики ~.

ликвефа̀кција ж лат. *претварање гаса или паре у течно стање.*

ли̏квида и **ликви́да** ж лат. лингв. *ликвидни сугласник (нпр. л, љ);* уп. ликвидан (2).

ли̏квӣдан, -дна, -о лат. **1.** банк. и фин. **а.** *који се може без сметњи претворити у готовину или употребити као средство за плаћање; који је у готову, готовински:* ликвидна средства. **2.** (одр.) лингв. *чија се артикулација карактерише извесним протицањем ваздушне струје (најчешће бочним странама језика) и активним учешћем језика, текући (о неким сугласницима):* ликвидни сугласник.

ликвӣда̀тор м **1.** фин. *службеник који контролише, проверава тачност, исправност и усклађеност свих новчаних докумената (фактура, платних спискова, путних налога и др.) са важећим прописима и врши обрачун на основу њих.* **2.** правн. *онај који врши ликвидацију неког предузећа, установе, имовине, заступник масе (покретне и непокретне имовине неког предузећа, установе и сл.) у ликвидацији;* уп. ликвидација (1). **3.** пол. *присталица струје у неком покрету која се залаже за ликвидацију тога покрета;* уп. ликвидаторство. **4.** *онај који некога (нпр. политичког противника) ликвидира, убија;* уп. ликвидирати (2в).

ликвӣда̀торски, -ā, -ō *који се односи на ликвидаторе и ликвидаторство;* уп. ликвидатор (3).

ликвӣда̀торство с пол. *тежња присталица одређене струје у неком политичком покрету да доведу до практичне ликвидације, укидања тога покрета.*

ликвидату́ра ж *контрола и обрачун докумената који се врше пре њихове исплате; служба која обавља те послове.*

ликвида́ција ж **1.** фин. и правн. *престанак рада неке привредне организације, предузећа, установе и сл. (због неликвидности, презадужености и др.); коначни обрачун и други поступци који се при томе врше.* **2.** фин. *испуњење, извршење, окончање одређених финансијских обавеза:* ~ дугова. **3. а.** *коначно укидање, уклањање, искорењивање нечега:* ~ кметства, ~ неписмености, ~ ропства. **б.** *уништење, уништавање:* ~ непријатељског положаја. **в.** *убијање, истребљење; погубљење, смакнуће:* физичка ~.

ли̏квидацио̄нӣ, -ā, -ō *који се односи на ликвидацију:* ~ књига, ~ комисија, ~ поступак.

ликвиди́рати, -и̏дӣрāм свр. **1. а.** *извршити коначни обрачун и друге потребне послове приликом престанка рада неког предузећа, установе, институције и сл., извршити ликвидацију (1).* **б.** *извршити контролу, проконтролисати и обрачунати новчана документа пре њихове исплате:* ~ налог, ~ рачуне. **2. а.** *искоренити, елиминисати; окончати (неко стање, процес и сл.), решити:* ~ заосталост, ~ старе односе; кад је ликвидиран балкански рат. **б.** *учинити крај нечему, постојању нечега, уништити:* ~ бункере, ~ железничку станицу, ~ феудалну Европу. **в.** *убити (некога); побити (људе).*

ликвӣдно̀ст, -ости ж **а.** *својство онога што је ликвидно, онога који је ликвидан, способност подмиривања, испуњавања постојећих финансијских обавеза, солвентност.* **б.** *могућност брзог, лаког и економичног претварања у платежно средство (готов новац и сл.); могућност најплатежнијег, најплативијег.*

ли̏квор м лат. *бистра, безбојна течност која одваја мозак и кичмену мождину од њихових овојница,* liljuor cerebrospinalis.

ли̏кёр, -е́ра и **ли̏кер,** -а м фр. *врста слатког и ароматичног алкохолног пића.*

ли̏кёрски и **ли̏керскӣ,** -ā, -ō *који се односи на ликер.*

ли̏ко с *в. лика (1).*

ли̏ков, -а, -о *који се односи на лику (лико), који је од лике (лика):* ~ уже.

ли̏ковати, ли̏кујēм несвр. *испољавати победничко, славодобитно расположење, велику радост, задовољство, веселити се због неког успеха, победе и сл. или, често са призвуком злурадости, због нечијег пораза, неуспеха и сл.; тријумфовати.*

ли̏ковац, -о́вца м бот. **1. а.** *у мн.: биљке рода* Daphne (*ф.* Thymelaeaceae), *који обухвата око педесет врста зимзелених и листопадних грмова, ређе малих дрвета (у јд.: биљка из тога рода).* **б.** *назив за поједине врсте тога рода:* D. mezereum *(вучја лика),* D. alpina, D. cneorum, D. laureola, D. blagayana. **2.** *у мн.: породица дрвенастих, ређе зељастих биљака* Thymelaeceae, *у коју спада род* Daphne *и неки други родови (у јд.: биљка из те породице).*

ли̏ковина ж *в. лика (1).*

ли̏ковнӣ, -ā, -ō **1.** *који се односи на област уметности у коју спадају сликарство, вајарство, одговарајуће гране примењене уметности (ређе и архитектура) и на уметнике који се њоме баве:* ~ прилог, ~ стваралаштво, ликовне уметности. **2.** (у им. служби) с ђач. *ликовно васпитање као наставни предмет.*

ли̏ковно прил. *на ликовни начин, средствима својственим ликовним уметностима (сликом, скулптуром, бојом и сл.):* ~ изразити.

лико́вно̄ст, -ости ж *оно што карактерише ликовну уметност, елементи својствени ликовном стваралаштву.*

лико̀вњāк, -а́ка м разг. и ђач. *ликовни уметник; онај који се бави ликовном уметношћу; наставник ликовног васпитања, ликовних уметности.*

Ли̏кота м шаљ. и подр. *Личанин.*

ли̏кра ж *еластично вештачко влакно од којег се прави рубље, женске чарапе, спортска одећа и сл.*

ли̏ла прид. непром. итал. (фр.) *плавкастоцрвенкаст, светлољубичаст:* ~ марама.

ли́ла[1] ж хип. нар. **а.** *мама, мајка; баба, бака.* **б.** (само у вок.: ли̏ле и ли̏ло) *у обраћању драгој, вољеној особи уопште, без обзира на род.*

ли́ла[2] ж **1.** *танки, глатки слој коре дрвета (брезе, трешње, вишње и сл.), који се лако љушти; са млађег дрвета (брезе, трешње, вишње и сл.) огуљена, ољуштена таква кора која се употребљава у различите сврхе.* **2. а.** *бакља, буктиња начињена најчешће од осушене коре одређеног дрвећа, која се обично носи за време неких народних обичаја.* **б.** *ватра, одн. гомила грања, сламе, коре од дрвета и сл. која се ложи народном обичају ради уочи неких празника (нпр. Иванђдана).* **в.** *обичај паљења бакљи или ватри уочи неких празника, за време поклада и сл.*

ли̏ле-ми̏ле прил. *в. лале-миле.*

лилипута́нац, -нца м (према називу за становнике Лилипута из дела Џ. Свифта „Гуливерова путовања“) **а.** *особа врло ниског раста, кепец, патуљак.* **б.** *уопште оно што је врло мало, ситно, минијатурно.*

лилипу̀та̄нка ж *женска особа малог, патуљастог раста.*

лилипу̀та̄нски, -ā, -ō *врло мали, минијатуран, патуљаст:* ~ држава, ~ радња.

ли̏лихип м (енгл.?) *в. лизалица.*

лилокри́лац, -лца и **лило̀крилац,** -и̏лца м зоол. *в. опонокрилац.*

Ли̏м, Ли́ма м *највећа, десна притока Дрине.*

ли̏м, ли̏ма (ли̏ма) м (итал.?) *танка металне плоча добијена ваљањем (ређе ковањем) растегљивих метала (гвожђа, бакра, алуминијума и сл.);* уп. плех. • **бели ~** *гвоздени лим превучен калајем.*

ли̏ма̄н, -а́на м тур. (грч.) **1.** *језеро с морском водом; потопљено ушће реке, рукавац мора, левкасти плитки залив или драга обично ограђена од мора спрудовима и песчаним превлакама;* уп. лагуна. **2.** *мирна, обично дубока вода, издвојени део реке изван главне струје; дубоко место у реци, вир.*

ли̏ма̄р, -а (ли̏ма̄р, -а́ра) м *занатлија који израђује предмете од лима.*

лима̀рија ж *предмети израђени од лима; лимена конструкција, лимени делови грађевине, аутомобила и др.*

ли̏ма̄рница ж *лимарска радионица; лимарско одељење у фабрици.*

ли̏ма̄рскӣ (ли̏ма̄рскӣ), -ā, -ō *који се односи на лимаре и лимарство:* ~ занат, ~ лем, ~ радник.

лима́рство с *лимарски занат.*

ли̏мб м лат. *предворје пакла, претпакао, у којем, по римокатоличком веровању, бораве душе некрштене деце и старозаветних праведника.*

ли̏мба ж бот. **1.** *врста бора* Pinus cembra *из ф.* Abietaceae, *планински бор.* **2.** *тропско дрво* Terminalia superba *из ф.* Combretaceae.

ли̏мен и **ли̏мен,** -а, -о **1.** *који је од лима, плехан:* лимени котлић, лимени кров. **2.** *који потиче од предмета направљеног од лима, произведен ударом о лим (о звуку); који је налик на звук којим одзвања лим, металан (о боји гласа, звука уопште).*

ли̏мēнка ж (дат. -нци; ген. мн. -кӣ) *лимена кутија или лимена посуда уопште која се употребљава у различите сврхе (најчешће за конзервирање хране);* уп. конзерва.

ли̏мено и **ли̏мено** прил. *као што одзвања лим, попут звука који производе лимени предмети при додиру, удару и сл., метално:* ~ звонити, ~ звучати.

ли́мес м лат. **1.** ист. *утврђена граница Римског царства.* **2.** мат. *гранична вредност (нпр. низа).*

лѝмит м фр. *утврђена цена, јемство, одговорност, рок, план и сл. који се не сме прекорачити; ограничење уопште, граница која се не сме прећи.*

ли̏митатӣван, -вна, -о **а.** *који ограничава (нпр. примену неког правног прописа, акта само на оно што је наведено, набројано), ограничавајући.* **б.** лог. *изражен, казан реченицом у којој је копула позитивна, а остали део предиката негативан, негиран (о суду).*

ли̏митатӣвно прил. *на лимитативан начин, са ограничењима;* уп. лимитативан (а): ~ одредити овлашћења.

лимита́ција ж *утврђивање, постављање лимита, ограничење, ограничавање.*

лимити́рати, -ѝтӣра̄м свр. и несвр. *утврдити, утврђивати, одредити, одређивати лимит, границу нечега, ограничити, ограничавати:* лимитирано време, ~ камате, ~ кредите.

лимно̀лог м *научник који се бави лимнологијом.*

лимнологија ж грч. *грана хидрологије која се бави истраживањем слатких вода, обично језера.*

лимно̀лошкӣ, -ā, -ō *који се односи на лимнологе и лимнологију:* ~ конгрес, лимнолошка проучавања, ~ студија.

лимо̀нӣн, -и́на м *горки састојак, горка материја у лимуновој кори и семену.*

лимо̀нӣт, -и́та м мин. *гвоздена руда црвенкасте, смеђе или жућкасте боје, триоксид гвожђа* ($Fe(OH)\cdot nH_2O$).

лимо̀нӣтскӣ, -ā, -ō *који се односи на лимонит, који садржи лимонит:* ~ зрње, ~ слој.

лимо̀нтус м *в. лимунтос.*

ли̏мскӣ, -ā, -ō *који се односи на Лим:* ~ долина.

лимузи́на ж фр. *путнички аутомобил затворене каросерије, с непокретним кровом; луксузан, елегантан путнички аутомобил; путнички аутомобил уопште.*

ли̏мӯн м (мн. ли̏мунови (ли̏мӯни)) бот. и агр. **а.** *зимзелена воћка кожастих листова* Citrus limonia *из ф.* Rutaceae, *чији плодови садрже пуно киселог и ароматичног сока богатог витамином* C; *плод те воћке.* **б.** *сродна врста* Citrus medica, *четрун; плод те врсте.* **в.** *у мн.: уопште воћке рода* Citrus. • **као исцеђен ~** *веома исцрпљен, изнурен.* **чекати (хтети и сл.) лимун** ир. *чекати, очекивати позив.*

лимуна́да ж **1.** *освежавајуће безалкохолно пиће од лимуновог сока (или лимунтоса) и воде.* **2.** фиг. *уметничко, најчешће књижевно или филмско дело које се одликује површношћу, идиличношћу, сладуњавошћу и јефтиним ефектима.*

ли̏мунаст, -а, -о *који је као лимун, који подсећа на лимунов плод, на лимун, сличан лимуну (о боји, облику и др.).*

ли̏мунастожу̏т, -жу́та, -о *који је боје зрелог лимуна, светложут.*

ли̏мӯнка ж агр. *врста крушке; врста јабуке.*

ли̏мункаст, -а, -о *који има нијансу лимунове боје, жућкаст.*

ли̏мӯнов, -а, -о *који се односи на лимун (који припада лимуну, који је од лимуна, који је као код лимуна и сл.):* ~ боја, ~ кора, ~ сок.

ли̏мӯнскӣ, -ā, -ō *који се односи на лимун.* • ~ **киселина** *тробазна киселина* ($C_6H_8O_7$) *која се користи у медицини, производњи освежавајућих пића и др.*

лимӯнтос м тур. *лимунска киселина* (Acidum citricum) *у чврстом стању, у виду ситних кристала, која се употребљава у домаћинству, фармацији и др.*

лимӯнчић м *дем. од лимун.*

лимӯњача ж агр. *врста јабуке;* уп. лимунка.

лӣмфа ж лат. физиол. *безбојна или жућкаста течност састављена од крвне плазме и леукоцита, која се ствара у ткиву и тече кроз судове налик на крвне, омогућавајући размену материја између крвних судова и ћелија ткива, ткивна течност.*

лимфатӣзам, -зма м мед. *конституционално увећање органа, ткива и ћелија које сачињавају лимфатични систем у организму, лимфатична конституција.*

лимфа̀тичан, -чна, -о **1.** (одр.) *који се односи на лимфу, лимфни:* лимфатични судови, ~ ткиво. **2.** *који болује од лимфатизма, склон лимфатизму; увећан, натечен, подбуо:* ~ човек; ~ врат.

лӣмфнӣ, -ā, -ō *који се односи на лимфу, који је у вези с лимфом:* лимфни судови.

лимфо̀цӣт, -и́та м (обично у мн.) анат. *врста леукоцита, белог крвног зрнца.*

лимфоцито́за ж мед. *увећан број лимфоцита који се јавља код неких болести.*

лӣнгвāлнӣ, -ā, -ō лингв. *који се артикулише помоћу језика, језични:* ~ сугласник.

лӣнгвист(а), -ē м (мн. -сти) *онај који се бави проучавањем језика, језички стручњак;* уп. језикословац.

лингвӣстика ж фр. *наука о језику, која обухвата више релативно самосталних научних дисциплина; теоријско проучавање језика, теоријска, општа наука о језику;* уп. језикословље.

лингвӣстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на лингвистику, језички, језикословни:* ~ испитивање, ~ податак, ~ студија.

лингвӣстички прил. *на лингвистички начин, са становишта лингвистике:* ~ објаснити, ~ проучавати.

линеа̀л, -а́ла м лат. *в.* лењир.

лӣнеāран, -рна, -о **1. а.** *који се налази, пружа, простире у правој линији; који је начином простирања или обликом налик на нацртану праву линију, издужен, дугуљаст:* ~ вал, линеарни трусови, линеарни цветови. **б.** *који се врши, обавља и сл. у једном правцу, у једном смеру, једносмеран, једносмислен; доследно усмерен, одређено оријентисан.* **в.** *који се односи на једну димензију, једнодимензионалан:* ~ ширење. **г.** *који се односи на дужину пређене путање (а не на упао):* ~ брзина. **2.** *који се једнако примењује на све, једнаких вредности, у једначен, једнак:* ~ повећање плата. **3.** слик. *нацртан, изведен, израђен само линијама, цртама, обрисом или контуром, који се састоји из линија; који се одликује дводимензионалним приказивањем, представљањем објекта, сликањем у једној линији, у једној равни, без геометријске, тродимензионалне перспективе:* ~ орнамент; ~ композиција, ~ сликарство. **4.** мат. *који је обично у вези с првим степеном, који се најчешће може графички представити једном линијом:* ~ једначина, ~ функција, ~ члан.

лӣнеāрно прил. *на линеаран начин:* **а.** *пошто линије, црте, у линији, дуж линије, у једној равни и сл.:* ~ поларизована светлост. **б.** *помоћу линија, црта, без сенчења.* **в.** *једносмерно; једнострано, једнолинијски.*

линеа́рнӧст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога што је линеарно.*

линѐта ж фр. вој. *избочено полукружно утврђење.*

лӣнија ж лат. **1. а.** *једнодимензионална геометријска представа која двеју тачака на некој површини, пресек двеју површина или граница неке ограничене површине, једнодимензионални траг нечега и сл.; уопште оно што се истиче једном димензијом, издуженошћу, простирањем у дужину и сл.:* вертикална ~, изломљена ~, крива ~, кружна ~, паралелна ~, права ~, спирална ~, хоризонтална ~. **б.** *црта, трака и сл. којом се ограничава или обележава неки простор (нпр. на спортском игралишту), одн. црта, трака и сл. која означава границу или смер кретања на неком терену, путу и др.:* ~ казненог простора, игра с основне линије, ~ старта. **в.** *замишљена или стварна црта, одн. уски појас земљишта који раздваја различита подручја (државе, покрајине, области и др.), граница; међа:* гранична ~. **2.** *замишљена права црта која спаја два места (или више њих ако су у истом смеру), правац:* ~ Краљево – Рашка. **3. а.** *саобраћајница, пут, правац којим се обавља саобраћај (копнени, водени или ваздушни), обично са утврђеним распоредом и одређеним станицама, саобраћајна веза уопште:* аутобуска ~, међународна ~. **б.** *телефонска или телеграфска веза; веза путем радија, радио-веза.* **4.** *линеарни распоред, поредак, размештај, низ, ред, врста:* седети у истој линији. **5.** вој. **а.** *бојни, борбени ред, борбени или војнички строј; копнене оружане снаге распоређене на бојном пољу за дејствовање; привремена, неутврђена граница између заграђених страна на фронту:* борбена ~, ~ фронта. **б.** *низ војних утврђења на фронту или граници:* Мажиноова ~. **6. а.** (обично у мн.) *систем црта, контуре, обриси који уобличавају спољни изглед, лик неког предмета, лица или неког другог дела тела; карактеристични елементи тога:* бити лепих линија; обле линије. **б.** *телесна фигура, стас; витки стас, виткост:* држати линију. **в.** *бразда, вијуга на длану (на основу које гатају прорицатељи):* ~ живота, ~ љубави, ~ среће. **7.** фиг. **а.** *правац, ток и начин развоја, збивања нечега; основни ток, основна нит развоја, остварења, реализације и сл. нечега:* ~ драмске радње; главна мелодијска ~. **б.** *животни пут, ток живота.* **в.** *правац и начело којих се неко држи, став, програм, курс, оријентација (нпр. неке државе, странке и сл.).* **г.** *непрекинут ток нечега, одвијање, извођење, остварење, реализација у континуитету, без прекида:* ~ говора, ~ мисли. **8.** *ланчани систем производње, ланчана производна трака:* ~ за производњу аутомобила. **9.** *сектор, област, поље, подручје рада, деловања или збивања:* радити по војној линији. **10.** *породична лоза, род; низ сродника који потиче од неког заједничког претка, генеалошко потомство, колено:* женска ~, мушка ~, побочна ~, права (прва) ~, силазна ~, узлазна ~. • **бочна** ~ анат. зоол. *орган у виду канала у риба и ларви водоземаца, смештен с обе стране тела, у којем се налази динамичко чуло,* linea lateralis. **бројна (бројевна)** ~ мат. *права која служи за представљање реалних бројева.* **ваздушна (зрачна)** ~ *замишљена линија која представља најкраће растојање између две тачке на земљи, између два места.* **демаркациона** ~ *граница утицаја разних сила на неком подручју, граница између окупираних зона и сл.; граница, појас који раздваја заграђене стране за време примирја.* ~ **(нај)мањег отпора** *(нај)лакши пут, (нај)лакши начин, онако како је (нај)лакше.* **подневна (подневачка)** ~ *права која спаја северну и јужну тачку хоризонта.* • **бити на линији, држати се линије** и сл. *држати се утврђених принципа, смернице, ставова, програма, курса, оријентације, заузимати одређен политички (реже неки други) став.* **у главним линијама** *у ономе што је главно, основно, битно, најважније; у главним цртама, укратко.* **у крајњој линији** *у крајњем случају, у крајњој инстанци, на крају крајева.*

лӣнијāш, -а́ша м пеј. *онај који се круто држи одређеног става, програма, курса неке странке, владе итд., онај који се увек држи званичне политичке, страначке и сл. линије.*

лӣнијица ж *дем. од* линија.

лӣнијскӣ и **лӣнӣјскӣ,** -ā, -ō **1.** *који се односи на линију (који се састоји од линија, који се одликује линијама и сл.);* уп. линија (1а): ~ спектар, ~ цртање. **2.** спорт. *који се налази поред линије игралишта, на гол-линији и сл. (о помоћном судији, голману и др.).* **3.** *који се односи на саобраћајну линију, везу, на саобраћај који се одвија на редовној пруги;* уп. линија (3а): ~ пловидба. **4.** вој. *који се односи на одређени вид постројења и функционисања неких родова војске;* уп. линија (5а): ~ строј.

лӣнӣн, -и́на м биол. *саставни део, материја, супстанца ћелијског једра која се слабо боји базичним бојама.*

линӧксӣн, -и́на м *врста материја добијена сушењем ланеног уља која служи као сировина за израду линолеума.*

линолѐум м лат. *гладак и еластичан материјал за покривање подова, зидова, столова и др., индустријски произведен обично од јутане тканине и смесе тиљевине, пилуте, ланеног уља и боје или од пластичних маса.*

лӣнорēз м граф. **а.** *графички поступак при којем се цртеж урезује у плочу од линолеума, која потом служи као матрица за отискивање на папир.* **б.** *графички рад, графика, цртеж израђен таквим поступком.*

лӣнотӣп м лат.-грч. (енгл.) граф. *слагачка машина која излива слог у целим редовима.*

лӣнути, лӣнӗм свр. **1.** *у дем. значењу: сипнути, усути, улити, налити; пролити, просути.* **2.** *наглo, одједном ударити,*

ѝљуснути (о киши); наѝло ѝошећи, навреѓи (о сузама, крви и сл.); ѝрунути; ѝрелиѓи се, излиѓи се (о води, ѓечносѓи уоѝшѓе).

лѝнцура ж **1.** бот. *вишеѓодишња зељаста биљка* Gentiana lutea *из ф.* Gentianaceae, *чији се ѓорки корен уѝоѓребљава у медицини, срчаник.* **2.** *ракија у којој је извесно време држан корен линцуре (1).*

лѝнч м енгл. *суд масе, ѓомиле, ѝроѓивзакониѓо, самовољно кажњавање некоѓа (обично смрћу) без суђења.*

лѝнчовати, -чујём свр. (несвр.) *извршиѓи (вршиѓи) линч над неким, ѝодврћи (ѝодврѓаваѓи) линчу.*

лѝњав, -а, -о *који има реѓку, ѝроређену длаку или ју је сасвим изѓубио (о неким живоѓињама); редак ѝроређен, оѝао (о длаци).*

лѝњавоѝст, -ости ж *особина оноѓа шѓо је лињаво.*

лѝњак, -а и **лѝњāк,** -а́ка м зоол. *слаѓководна риба мирних вода* Tinca vulgaris *из ѝор.* Cyprinidae.

лѝњати се, -а̄м се и **лѝњати се,** лѝњам се *мењаѓи или ѓубиѓи длаку (о неким живоѓињама или њиховој длаком ѝрекривеној кожи); оѝадаѓи (о длаци).*

лѝпа ж бот. *меко, листоѝадно крошњасто дрво рода* Tilia (Tilia platyphyllos *и др.) из ф.* Tiliaceae, *чији се мирисни медоносни цвеѓ уѝоѓребљава за чај.* • *називи за разне врсте липе:* **бела** ~ T. tomentosa; **позна** ~ T. cordata, *липолисѓ;* **рана** ~ T. platyphyllos и др.

липа́за ж хем. и биол. *енцим, ферменѓ који разлаже, расѓвара масѓи.*

лѝпањ, -пња м рег. *в. јун.*

лѝпањскӣ, -а̄, -о̄ рег. *в. јунски.*

лѝпāр, -а́ра м *липова шума, липов ѓај, липик.*

липа̀рӣт, -и́та м мин. *врсѓа вулканске сѓене;* уп. риолит.

лѝпати, лѝпа̄м несвр. пеј. *мноѓо, халапљиво, ѝрождрљиво ѝиѓи неко ѝиће или узимаѓи ѓечну храну.*

липемà нија ж грч. мед. *в. меланхолија.*

лѝпен м зоол. *в. липљен.*

лѝпӣд, -и́да м хем. *в. липоид.*

лѝпӣк, -и́ка м *липар.*

лѝпин, -а, -о *који се односи на липу, који ѝрипада липи, липов:* ~ мирис, ~ цвеѓ.

лѝпица ж бот. *једноѓодишња зељаста биљка* Abutilon Avicennae *из ф.* Malvaceae.

липѝца̄н, -а́на, **липица́нац,** -нца и **липица́нер** м *коњ белац ѝламениѓе њасмине (ѝо Липици код Сежане).*

липица́нерскӣ и **липѝца̄нскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на липицанере, липицане:* ~ коњ, ~ пастув.

лѝпљан и **лѝпљен** м зоол. *врсѓа речне (ређе језерске) рибе сличне њасѓрмки* Thymallus thymallus *из ѝор.* Salmonidae.

лѝпов, -а, -о **1.** *који је од липе, који се односи на липу;* уп. липин: ~ грана, ~ кора, ~ мед, ~ хлад, ~ цвеѓ, ~ чај. **2.** *у ђеј. значењу, као аѓрибуѓ именица „вера", „крсѓ" и сл. (кад муслимани с омаловажавањем, ѝрезиром ѓоворе о хришћансѓву и хришћанима).*

лѝповāк м *липов шѓаѝ, липова баѓина и сл.*

лѝповац, -о̄вца м *мед од липовоѓ цвеѓа, липов цвеѓ.*

лѝповина ж *липово дрво (као ѓрађа и ѓориво).*

липѝ̀д, -и́да м грч. хем. *у мн.: ѝриродна орѓанска једињења слична масѓи, која се налазе као сасѓојци свих живоѓињских и човекових ћелија, нарочиѓо у нервном сисѓему и у крви (у јд.: ѓакво једињење);* уп. липид.

липѝ̀днӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на липоиде и на ѓрану хемије која се бави њиховим изучавањем.*

лѝполи́ст м бот. *в. ѝозна липа (ѝод липа).*

лѝпо̄м, -о́ма м мед. *бенигни ѓумор који насѓаје ѓомилањем масноѓ ѓкива, масни оѓок, лојница,* lipoma.

липса́вати, лѝпса̄ва̄м *несвр. ѝрема липсаѓи;* уп. липсивати.

лѝпсао -а̄ла, -ло и **лѝпсао,** -ала, -ло *р. ѝр. од липсаѓи у аѓриб. служби:* ~ мачка.

лѝпсати и **лѝпсати,** лѝпшē̄м свр. непрел. **1.** *уѓинуѓи, црћи, крећаѓи (о живоѓињама).* **2.** експр. **а.** *завршиѓи живоѓ ѝод ѓешким околносѓима, скиѝаѓи (од ѓлади, жеђи, хладноће и др.); умрећи.* **б.** *ѝреѓерано се умориѓи, веома се исцрѝсѓи (од најорноѓ ѝосла, уложеноѓ ѓруда и сл.), сашреѓи се.* • НПосл **не липши, магарче, до зелене траве** *каже се кад неко ѓреба сувише дуѓо да чека испуњење, осѓварење нечеѓа.*

липси́вати, лѝпсујем *несвр. ѝрема липсаѓи;* уп. липсавати.

лѝпсотина ж **а.** *липсала, уѓинула живоѓиња, ѓело уѓинуле живоѓиње, сѓрвина, лешина.* **б.** *веома мршава, изнурена, изнемоѓела, слаба живоѓиња, цркоѓина, мрцина.*

лѝптати, лѝптӣ(м) (лѝпће̄(м)) (лѝптети јек. лѝптјети, лѝптӣ(м)) несвр. *јако ѓећи, исѓицаѓи, лиѓи (о крви, зноју, сузама и сл.).*

ли́ра и **ли́ра** ж итал. *садашња, одн. сѓара новчана јединица у неким земљама.*

ли́ра ж грч. **1.** муз. **а.** *сѓаринска жичани музички инсѓрумен ѓ, чији се лик узима као амблем музике.* **б.** *назив за неке друѓе сѓаре музичке жичане инсѓрумен ѓе.* **2.** *симболично: ѝесничка умеѓносѓ, ѝеснишѓво, ѝоезија, лирика.*

лѝраст, -а, -о *који има облик ли́рē (1а), сличан ли́ри:* ~ лишће, лирасти рогови.

лѝрасто прил. *у облику ли́рē (1а), као лира, слично лири:* ~ подељен.

лира̀шица ж (понекад с атрибутом „красна") зоол. *аусѓралијска ѝѓица из реда врапчарица* (Passeriformes).

лирѝзам, -зма м *оно шѓо је својсѓвено лирској ѝоезији, лирици, оно шѓо одликује лирику, оно шѓо је лирско, лирично, лирско обележје;* уп. лиричност.

лѝрик м *в. лиричар.*

лѝрика ж грч. књиж. *лирска ѝоезија.*

лѝрица и **ли́рица** ж муз. **а.** *дем. и хип. од ли́ра* (1). **б.** *народни ѓудачки инсѓрумен ѓ са ѓри жице.*

лѝричан, -чна, -о *који има особине лирике, својсѓвен лирици, ѝрожеѓ, испуњен лириком, лирски инѓониран.*

лѝричā р м **а.** *лирски ѝесник.* **б.** *уоѝшѓе уме ѓник у чијим делима ѝреовлађују лирски елеменѓи, лиричносѓ, лична осећања, емоције, инѓимне мисли.*

лѝричкӣ, -а̄, -о̄ *в. ли́рскӣ.*

лѝричнōсѓ, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина, својсѓво оноѓа шѓо је лирично, оноѓа који је лиричан, лирски карак ѓер;* уп. лиризам.

ли́рскӣ, -а̄, -о̄ **1. а.** *који се односи на лирику, који има обележја лирике:* ~ песник, ~ поезија, ~ проза. **б.** *ѝрожеѓ, испуњен лиризмом, лиричан:* ~ расѝоложење. **2. а.** *који уме да ѝра осећајне, емоционалне улоге (о ѓлумцу, ѓлумици).* **б.** *који успешно ѝева арије ѝрожеѓе осећањима, емоцијама:* ~ тенор.

ли́рски прил. *на лирски начин, као у лирици:* ~ говорити, ~ инѓониран, ~ обојен, ~ расѝоложен.

ли́саст, -а, -о *који има белеѓу на челу или неком друѓом делу ѓела ѝрекривеноѓ длаком, крзном и сл. (о неким живоѓињама):* ~ антилопа, ~ коњ, ~ пас.

ли́сац, -сца м бот. **а.** *в. троскоѓ.* **б.** *зељаста једноѓодишња биљка влажних, мочварних ѝредела* Polygonum persicaria *из ф.* Polygonaceae, *врсѓа троскоѓа.* **в.** *ѓранаѓа зељаста једноѓодишња биљка љуѓикавоѓ укуса* Polygonum hydropiper *из ф.* Polygonaceae, *врсѓа троскоѓа, ѝаѝрац.*

ли́сац, -сца м **а.** *мужјак лисице.* **б.** фиг. *онај који је лукав, ѝрећерен, ѝрећерењак, лукавац;* уп. лисица (1б).

ли́сица ж (ген. мн. ли́сӣца̄) **1. а.** зоол. *ѓрабљива, оѝрезна и ѝо народном веровању лукава звер* Vulpes *из ѝор.* Canidae; *женка ѓе звери:* обична ~, поларна (северна) ~, пустињска ~, сребрна ~, степска ~, црвена ~, црна ~ и др. **б.** фиг. *лукава, ѝрећерена особа; ѝодмукла и злобна особа;* уп. ли́сац (б). **2.** *лисичје крзно као доѝуна одеће (обично оковраѓник од лисичјеѓ крзна) или као*

украс на одећи; лисичје крзно уопште, лисичина. **3.** бот. *в. лисичица (2).*

ли̏сице ж мн. **а.** *металнa нaпрaвa (две међусобно повезане карике које се могу закључавати и откључавати) којом се везују, спутавају обе руке (ређе ноге) ухапшеницима (каткада и осуђеницима).* **б.** *металнa нaпрaвa за блокирање точкова моторног возила.*

ли̏сичав, -а, -о *који је као лисица, лукав, прелреден.*

ли̏сичāр м зоол. *врста ловачког пса, који првенствено служи за лов на лисице и јазавце;* уп. јазавичар (1).

ли̏сичāрка ж бот. *в. лисичица (2).*

ли̏сичаст, -а, -о **а.** *који је као у лисице; својствен лисици:* ~ реп; ~ њуд. **б.** *лукав, прелреден; подмукао;* уп. лисичав.

ли̏сиче, -ета с (супл. мн. ли̏сичићи) *младунче лисице;* уп. лисичић.

ли̏сичина ж **1.** *ауг. и дај. од лисица (1).* **2.** *лисичје крзно; део одеће од лисичјег крзна или постављен лисичјим крзном;* уп. лисица (2). **3.** бот. *у мн.: двогодишњи или једногодишњи жбуњићи рода* Echium *из ф.* Boraginaceae *(у јд.: биљка, жбуњић из тога рода); назив за двогодишње полужбуниће тога рода:* E. vulgare *(лисичји реп) и* E. italicum.

ли̏сичине ж мн. *ауг. од лисице; лисице (а).*

ли̏сичити, -и̏м несвр. [гл. им. ли̏сичење с] *лукаво, претворно, дволично поступати, говорити и сл., претварати се, лукавити.*

ли̏сичић м *младунче лисице, лисиче.*

ли̏сичица ж **1.** *дем. и хип. од лисица (1а).* **2.** бот. *врста јестиве гљиве жућкасте боје* Cantharellus cibarius *из ф.* Agaricaceae, *лисичарка.*

ли̏сичји (ли̏сичијӣ), -а̄, -е̄ **а.** *који се односи на лисицу, лисице, који припада лисици, лисицама, који је од лисице:* ~ бунда, ~ кожа, ~ рупа. **б.** *који је као у лисице, својствен лисици (нпр. лукав, прелреден и сл.):* ~ поглед.

ли̏сичји (лѝсичији) прил. *као лисица, лукаво, прелредено, претворно.*

ли̏сјāк, -а и **ли̏сјāк,** -а́ка м бот. **а.** *у мн.: вишегодишње зељасте биљке рода* Astrantia *из ф.* Umbelliferae *(у јд.: биљка из тога рода).* **б.** (понекад с одредбом „велики“) *назив за врсту* A. major *из тога рода.*

ли̏ска[1] ж (ген. мн. ли̏скӣ (ли̏сāкā)) **1.** бот. **а.** *љуснати, проширени, главни део листа,* lamina. **б.** *један, појединачан лист биљке; биљни лист уопште.* **в.** *крунични листић, латица.* **2.** *оно што има облик листа, лиске (1б), листа, листића.* – Лискун се лако цепа у лиске.

ли̏ска[2] ж зоол. *у мн.: породица малих мочварних птица* Rallidae *(у јд.: птица из те породице).* • **зелена (мала)** ~ *врста лиске* Gallinula chloropus. **црна** ~ *врста лиске* Fulica atra.

ли̏скати, -а̄м несвр. *у дем. значењу: лизати.*

ли̏скӯн, -у́на м мин. **а.** *у мн.: група силикатних минерала различитог састава, чији се табличасти кристали цепају у танке листиће (у јд.: минерал из те групе):* бели ~, железни ~, црни ~. **б.** *стена, слој земље, земљиште богато тим минералима.*

лискуно̀вит, -а, -о *који садржи лискун, богат лискуном; лискунски:* ~ пешчар, ~ шкриљац; лискуновити листићи, лискуновите љуспице.

ли̏скӯнскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на лискун, који је од лискуна:* лискунски листићи.

ли̏снат и **ли̏снат,** -а, -о **1. а.** *густо обрастао лишћем, који има доста лишћа (о дрвећу, шуми).* **б.** *који се гаји ради лишћа, код којег је лишће најважније (о повртљу).* **в.** *састављен из слојева листова, лиски; који се листа, цепа на листове, листаст:* лиснато тесто, лиснати лигнит. **2.** *в. листопадан.*

лисна̀тица ж (обично у мн.) *лиснаста, најчешће повртарска биљка, биљка чије се лишће употребљава за јело.*

ли̏сни[1] и **ли̏снӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на лист*[1]*, који је у вези с листом:* ~ омот, ~ основа, ~ петељка и др.

ли̏снӣ[2], -а̄, -о̄ *који се односи на лист*[2]: лисне кости, ~ мишић.

ли̏снӣк м **а.** (обично у зб. значењу) **1. а.** *лиснате гране које се одсецају и употребљавају за сточну исхрану (обично преко зиме); одсечене лиснате гране уопште.* **б.** *пласт, стог таквих грана.* **2.** мин. *листасти калцит.*

ли̏сница и **ли̏сница** ж **1.** *новчаник (обично од коже, скаја и сл.).* **2.** *фасцикла, мапа.*

ли̏ст[1] м (мн. ли́стови (ли̏стови), ген. ли́стōвā (ли̏стōвā), уз количинске прил. и бр. и, ретко, ли́стā; зб. им. ли̏шће (песн. арх. ли̏сје) с) **1.** бот. **а.** *биљни орган виших биљака, који обично расте на гранама или стабљици, преко којег се врши асимилација (фотосинтеза) и испаравање воде (транспирација),* folium. **б.** *в. латица.* **2. а.** *правилан, обично правоугаони комад папира, хартије, најчешће у саставу неке књиге, свеске, блока и сл.* **б.** *документ, исправа, уверење, потврда или уопште хартија с одређеним службеним подацима; штампани образац, формулар у који се уносе такви подаци:* гарантни ~, крсни ~, матични ~, обрачунски ~, оружни ~, товарни ~. **в.** *в. листа (а).* **3.** *дневна или периодична публикација, јавно гласило, новине:* вечерњи ~, дневни ~, женски ~, илустровани ~, књижевни ~, недељни ~, спортски ~, фабрички ~. **4. а.** *љуснати комад метала, истањена метална плоча.* **б.** *танки, љуснати, оштри метални део неких оруђа или алатки којим се сече, реже, стружe и сл.* **в.** *уопште оно што има облик, изглед листа (1а), што је танко, љуснато као лист (1а).* **5.** зоол. *морска риба љуснатица* Solea vulgaris (S. solea) *из пор.* Soleidae, *сплоштеног тела.* • **једне горе ~, наше горе** ~ *в. под гора.* **као на гори листа** *веома много, небројено.* **окренути, преврнути (други) лист** *поступати другчије, супротно, променити понашање, тактику и сл.* **смоквин** ~ *оно чиме се нешто прикрива, скрива, камуфлира, иза чега се нешто заклања и сл.*

ли̏ст[2] м **а.** анат. *задњи, мишићни део ђњата, голени,* sura. **б.** *део чарапе који покрива тај део ноге, горњи део чарапе.*

ли̏ста ж (ген. мн. ли̏стā) итал. **а.** *попис лица, ствари или појмова (обично датих по неком одређеном реду, систему), списак;* уп. регистар: гласачка ~, изборна ~, позоришна ~, порезна ~. **б.** *лист папира на којем су (обично систематски, одређеним редоследом и на одређени начин) унети или се уносе неки подаци:* пописне листе. **в.** *уопште хартија, папир с одређеним, обично службеним подацима (документ, исправа, уверење, потврда и сл.);* уп. лист[1] (2б). • **црна** ~ *списак, попис имена непожељних (обично политички), осумњичених лица; уопште група, категорија у коју се стављају они који су нешто скривили, које треба казнити и сл.*

ли̏ставац и **ли̏ставац,** -а̄вца м зоол. анат. *трећи одељак желуца код преживара, с јако набораним зидовима, књижавац.*

ли̏стак, ли̏ска м (мн. ли̏сци, ген. ли̏стāкā) (обично песн.) *дем. и хип. од лист*[1] (1а). • **златооки** ~ зоол. *врста инсекта мрежокрилца* Chrysopa perla *из пор.* Chrysopidae.

листа́њак, -њка м анат. *в. лист*[2] *(а).*

ли̏стāр, -а́ра м **а.** *у зб. значењу: лишће.* **б.** *листопадно дрво, лишћар.*

ли̏стара ж зоол. *у мн.: породица инсеката који се хране лишћем* Chrysomelidae *(у јд.: инсект из те породице).*

листа̀рица ж зоол. (обично уз им. „оса“) *у мн.: породица оса из реда опнокрилаца* (Hymenoptera), *лисне осе,* Tenthredinidae *(у јд.: оса из те породице).*

ли̏стаст, -а, -о **а.** *који је обликом налик на лист, сличан листу, листолик.* **б.** *састављен из низа слојева, лиски, листова; који се листа, цепа на листове, љускаст:* ~ израштај; листасти шкриљац.

ли̏стат, -а, -о *в. лиснат (1а).*

ли̏стати, -а̄м (листа́мо и ли̏ста̄мо) несвр. **1.** *добијати, развијати листове, заодевати се лишћем (о биљкама).* **2.** (нешто, по нечему) *окретати листове, странице (књиге, новина, свеске и сл.), прелиставати; превртати, претурати листове (списе и сл.) прегледајући, тражећи нешто по њима.* ■ ~ **се** *раздвајати се, цепати се на листове; љускати се, раслојавати се.*

ли̏стāш, -а́ша м бот. *у мн.: лишаји чија стељка има облик листа* Lichenes frondosi *(у јд.: такав лишај).*

ли̏стер м нем. (фр.) *врста лаке, полувунене глатке и сјајне тканине.*

ли̏стина[1] ж **1. а.** *ауглм. и пеј. од лист*[1]. **б.** зб. *лишће; слој, гомила сувог лишћа.* **б.** *в. лист*[1] *(1а).* **2.** *стари спис, рукописни споменик; стара диплома, повеља.* **3.** *в. листа (а и б).*

ли̏стина[2] ж (обично у мн.) анат. *в. лист*[2] *(а).*

ли̏стић, -и́ћа (инстр. -и́ћем) и **ли̏стић,** -а (инстр. -ем) м *дем. од лист*[1].

ли̏стићав, -а, -о *листаст; љускаст.*

ли̏стица ж *дем. од листа; картица.*

листо̀лик, -а, -о *који је обликом налик на лист*[1]*, сличан листу, листаст.*

ли̏стом прил. **а.** *колико год има, без изузетка, сви до једног:* устаће сви ~. **б.** *у целини, у потпуности, сасвим:* ~ похарана и попаљена Подгора.

листоно́жац, -о́шца и **листо̀ножац,** -ошца м зоол. **а.** *слатководни рак* Apus caneriformis *из пор.* Phyllopoda. **б.** *у мн.: породица таквих ракова* Phyllopoda *(у јд.: рак из те породице).*

ли̏стопад м **1.** рег. *в. октобар.* **2. а.** зб. (мн. в) *опало јесење лишће.* **б.** *гомила, слој таквог лишћа.* **3. а.** *опадање лишћа.* **б.** *време када опада лишће.*

ли̏стопадан, -дна, -о *који у јесен губи лишће, белогоричан:* ~ дрво, ~ шума.

ли̏стопадски, -ā, -ō рег. *в. октобарски.*

листоро́жац, -о́шца и **листо̀рожац,** -ошца м зоол. **а.** *велики инсект тврдокрилац из пор.* Lamellicornia. **б.** *у мн.: породица инсеката* Lamellicornia *(у јд.: инсект из те породице).*

литàнија ж грч. **1.** црквена *врста молитве Богородици или свецима, у којој наизменично учествују свештеник и хор или верници.* **2.** фиг. **а.** ир. *дуго, досадно приповедање, набрајање, понављање нечега, дуга досадна прича.* **б.** *грдња, придика, буквица.* • **(о)читати (некоме) литанију** *прекоре(ва)ти, (из)грдити некога.*

ли̏тар и **ли̏тар,** -тра м **а.** физ. *јединица мере за запремину течности (житких, сипких, гасовитих и сл. материја) од 1.000 милилитара, што одговара запремини од 1* dm^3. **б.** *нарочит суд за мерење течности такве запремине.*

ли̏тāр м грч. **а.** *каиш, огрлица на врату животиње (обично пса).* **б.** *металана маркица, привезак на врату са регистарским бројем или сл. ознаком.*

ли̏тарскӣ и **ли̏тарскӣ,** -ā, -ō *који се односи на литар, на литре, изражен у литрима:* ~ запремина, ~ количина, ~ мера.

ли́тати, ли̏тāм несвр. *избацивати жидак измет (о човеку или животињи).*

ли̏терāран, -рна, -о (обично одр. -рнӣ) *в. књижеван (1–4).*

ли̏терāрно прил. *на литераран начин, књижевно:* ~ обрадити.

литѐрāт, -а́та и **литера́та,** -ē м *књижевник.*

литѐраткиња ж *књижевница.*

литѐрāтор м *књижевник.*

литѐрāторка ж *књижевница.*

литѐрāторскӣ, -ā, -ō *који се односи на литераторе и литературу, књижевничкӣ.*

литѐрāторски прил. *на начин својствен литераторима, књижевницима, књижевнички.*

литерату́ра ж **1.** *књижевност.* **2. а.** (у зб. значењу) *стручна, научна, штампана дела, радови, чланци и сл. из области науке, уметности, струке и др.* **б.** *попис таквих дела и других књига који се наводи уз неки научни или стручни рад.*

ли̏ти, ли̏јēм (имп. ли̏ј; трп. ли̏вен, -ѐна) несвр. [гл. им. ли̏вēње с] **1. а.** *изручивати сипајући, изливати (из нечега), сипати (у или на нешто) (обично о течности), точити.* **б.** (обично са хиперболичним значењем) *проливати (из себе) у млазевима, у великој количини (крв, сузе).* **2. а.** (често безл.) *падати веома обилно, у млазевима, пљуштати (о киши).* **б.** *сливати се, тећи, цурити.* **3.** *правити од истопљеног метала, воска и др., изливати (предмете помоћу калупа и сл.):* ~ звона, ~ свеће. ■ **~ се** *изливати се, цурити, тећи (обично обилно) (о сузама и др.).*

ли̏тија ж грч. **1.** *свечана поворка, процесија верника, са крстовима, црквеним заставама, иконама и свештенством која се изводи о великим верским празницима или као врста молитвеног церемонијала;* уп. процесија. **2.** *црквена застава која се носи на челу такве или сл. поворке.*

литӣја̄ш, -а́ша м **1.** *младић који на литији носи црквену заставу, икону или крст; учесник у литији.* **2.** зоол. *ноћни лептир, шумска штеточина из пор.* Thaumetopeidae*:* боров ~, храстов ~.

ли̏тијум (ли̏тӣј, -ија) м хем. *хемијски елемената* (Li), *мекани алкални метал сребрнастобеле боје.*

ли̏тина ж *одливак, ли̏в.*

ли̏тица и **ли̏тица** ж *висока, стрма стена.*

ли̏тичаст и **ли̏тичаст,** -а, -о *који је са литицом; који је налик на литицу, стрм:* ~ обала; ~ хридина.

лито̀граф м **1.** *штампар који се бави литографијом.* **2.** *уређај за израду литографских цртежа.*

литогра̀фија ж **1. а.** *графичка техника умножавања цртежа, текстова или слика; вештина таквог умножавања.* **б.** *радионица, штампарија у којој се изводе литографски радови.* **2.** *репродукција, слика добијена литографисањем.*

литогра̀фисати, -ишēм (литографи́рати, -а̀фӣрām) свр. и несвр. *умножити, умножавати литографском техником; израдити, израђивати литографије.*

лито̀графскӣ, -ā, -ō *који се односи на литографију, литографисање и литографе:* ~ посао, ~ поступак, ~ рад.

лито̀лог м *научник, стручњак који се бави проучавањем постанка и природе стена и камења; петрограф.*

литолò̀гија ж грч. *наука о постанку и природи стена и камења; петрологија.*

литосфе́ра ж грч. *чврсти спољни слој, омотач Земље, Земљина кора.*

лито̀та ж грч. **а.** књиж. *стилска фигура за ублажавање, када се нека тврдња, оцена и сл. исказује порицањем својства супротног и друкчијег значења од оног које хоће да се каже.* **б.** лингв. *двострука негација.*

литò̀фит, -и́та м (обично у мн.) грч. бот. **а.** *биљка прилагођена животу на камену.* **б.** *окамењена биљка, биљни фосил.*

ли̏тра ж *в. литар.*

литра́жа ж *литарска запремина суда.*

ли̏тренӣ и **ли̏тренӣ,** -ā, -ō *литарски.*

литрѐњāк, -а́ка м и **литрѐњача** ж *боца (обично стаклена) запремине од једног литра (за вино, ракију и сл.) са ширим дном.*

ли̏трица ж *мања стаклена боца која је истог облика као литрењак; литрењак (често у ир. значењу).*

литу̀ргија ж црквен. **а.** *главно дневно богослужење у хришћанској, православној цркви; служба божја уопште.* **б.** *црквена књига са литургијским текстовима.* **в.** (и муз.) *збир хорских и солистичких вокалних композиција које се певају приликом главног богослужења; музичко дело компоновано за такву прилику.*

литу̀ргӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на литургију:* ~ језик, ~ књига, ~ песма.

литу̀ргика ж (дат. -ици) *наука о богослужењу, о црквеним обредима.*

литу̀ргисати, -ишēм несвр. црквен. *служити литургију, чинодејствовати.*

литу̀ргичā̀р м *онај који изучава литургику; познавалац литургике.*

литу̀ргичкӣ, -ā, -ō **1.** *који се односи на литургику:* ~ семинар. **2.** *в. литургијски.*

лифѐрант м нем. *онај који за некога врши набавку, доставу, испоруку поруџбине, робе (обично у већим количинама), добављач, испоручилац (робе).*

лифѐрантскӣ, -ā, -ō *који се односи на лиферанте, који припада лиферантима:* ~ зарада, ~ посао.

лифера́ција ж *набавка, достава, испорука поруџбине, робе.*

ли̏феровати, ли̏ферујēм свр. и несвр. нем. *набавити, набављати, доставити, достављати, испоручи(ва)ти поруџбину, робу (обично у већим количинама).*

ли̏фт м (мн. -ови) енгл. *електрична дизалица за превоз људи или терета између појединих спратова у вишим и високим зградама и другим грађевинским објектима.*

ли̏фтбој м енгл. *онај који управља лифтом и превози њиме људе до појединих спратова (обично у великим хотелима).*

ли̏хвār м *онај који даје новац на зајам уз врло високу камату, зеленаш.*

лихва́рити, ли̏хвāрӣм несвр. [гл. им. лихва́рēње с] *бавити се лихварством, зеленашити.*

ли̏хвāрка ж *женска особа лихвар.*

ли̏хвāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на лихваре, зеленашки:* ~ пословање, ~ поступак, лихварски услови.

ли̏хвāрски прил. *на лихварски, зеленашки начин, као лихвар:* ~ шпекулисати.

ли̏хвāрство и **лихва́рство** с *давање новца на зајам уз врло високу камату, лихварски послови, зеленаштво.*

лихо̀пер(аст), -а, -о *који има непаран број листи (о сложеном листу биљке).*

лихо̀прст, -а, -о *који има само један прст, одн. непаран број прстију (обично о копитарима).*

лихопр̏стāш, -а́ша м зоол. *у мн.: ред сисара са непарним бројем прстију (коњ, зебра, носорог и др.), непарнопрсташи, копитари (у ужем смислу)* Perissodactyla *(у јд.: животиња из тога реда).*

ли̏хт прид. непром. нем. *који је светле боје; јасан, отворен:* ~ одело, ~ хаљина.

ли́це с **1. а.** анат. *предња страна главе код човека,* facies*; део главе испод очију, између носа, уста, браде и уха, образ.* **б.** анат. зоол. *одговарајући део главе код животиња.* **в.** фиг. *изглед, физиономија, карактер:* ~ града, показати своје право лице. **г.** *спољни израз, изглед предњих делова главе као одраз, манифестација душевног стања, расположења; спољни лик елемената који остављa одређен утисак:* ведро ~, забринуто ~, видети на лицу незадовољство. **2. а.** *људска јединка, особа, личност; прилика, лик:* војно ~, непознато ~, службено ~, сумњиво ~. **б.** *личност, лик, фигура у драмском или др. књижевном, уметничком делу.* **3.** *предња, спољна страна нечега (обично боље израђена или дотерана)* **а.** *прочеље зграде, фасада.* **б.** *спољна, боље, финије израђена страна тканине, одеће и сл.;* супр. наличје. **в.** *горња, сунцу окренута страна биљног листа.* **г.** *горњи, мекани део обуће.* **д.** *предња страна документа, формулара, листа и сл. на којој је текст;* супр. полеђина. **4.** *један од елемената, видова, карактеристика неке појаве, проблема и сл., страна са које се неки проблем може посматрати, тумачити и сл.* – Питање раздужења сељака има два лица. **5.** лингв. *граматичко својство глагола, одн. личних заменица да морфолошким знаком, морфемом, обележе, разликују онога који говори, онога коме се говори или онога (односно оно) о коме (односно о чему) се говори:* заменица првòг лица, прво ~ презента. • **~ и наличје (нечије, нечега)** *врлине и мане, добре и рђаве стране (некога, нечега).* **лице(м) у лице** *у непосредном додиру, један према другоме, очи у очи (у вези са сусретом, суочавањем две личности).* **на лицу места** *на месту догађаја; на месту о којем је реч; на месту где се налази онај или оно о чему је реч.* **пред лицем** 1) **(нечега)** *у непосредном додиру, суочен (с нечим):* пред лицем правде. 2) **целога света, јавности** и сл. *пред целим светом, пред јавношћу.* **с(а) лица земље** 1) **нестати** *нестати без трага, потпуно, ишчезнути, пропасти.* 2) **збрисати** *уништити, затрети, искоренити.* **у зноју лица свога** 1) *својим личним, мукотрпним, напорним радом и трудом.* 2) **јести хлеб** *в. под зној.* **у лице рећи (бацити, скресати и сл.) (некоме нешто)** *без икакве устезања, отворено, слободно рећи (пребацити и сл.) (некоме нешто).* **осветлати ~** *в. осветлати образ (под образ).* **унети (уносити) се некоме у лице** *говорећи, вичући, претећи и сл. сасвим се приближити (приближавати) нечијем лицу, загледати се (гледати) у нечије лице из непосредне близине.*

ли̏цēј, -е́ја м грч. **а.** ист. *некадашњи назив за неке наше средње и више школе.* **б.** *врста средње школе у Француској и неким другим земљама.*

ли̏цемер и **лицѐмер** јек. **ли̏цемјер** и **лицѐмјер** м *лицемеран човек.*

ли̏цемēран (лицѐмēран) јек. **ли̏цемјēран** (лицѐмēран), -рна, -о **1.** *који једно мисли а друго говори, који претворношћу, лажном, срачунатом љубазношћу и сл. прикрива своје праве, обично непоштене, рђаве намере, побуде, мисли и др., претворан, дволичан.* **2.** *који се односи на такве особе, својствен таквим особама, исказан лицемерјем и сл.:* ~ начин, ~ пропаганда, ~ хвала.

лицѐмерити јек. **лицѐмјерити,** -ӣм несвр. [гл. им. лицѐм(ј)ерēње с] **1.** *понашати се лицемерно, бити дволичан, неискрен, претворан.* **2.** (некоме) *бити срачунато неискрен према некоме, завараваши некога претворним понашањем.*

лицѐмērје јек. **лицѐмјērје** с *особина и понашање онога који је лицемеран; лицемеран поступак.*

лицѐмērка јек. **лицѐмјērка** ж *лицемерна женска особа.*

лицѐмērнӣк јек. **лицѐмјērнӣк** м *в. лицемер.*

ли̏цемērно (лицѐмērно) јек. **ли̏цемјērно** (лицѐмјērно) прил. *на лицемеран начин, као лицемери, претворно.*

лицемēрнōст јек. **лицемјēрнōст,** -ости ж и **лицемēрство** јек. **лицемјēрство** с *лицемерје.*

лицѐнца ж *одобрење, дозвола за вршење неке делатности; уговорно овлашћење којим сопственик одн. надлежни орган даје некоме право да производи и продаје неку робу, машине, уређаје и др., лиценција.*

лицѐнција ж лат. *лиценца.* • **~ поетика** лат. *песничко одступање од граматичких норми или од конвенције у приказивању чињеница, песничка слобода.*

лицѐнцијāт, -а́та м лат. *академски степен, титула која се стиче завршетком факултета (најчешће теолошког или правног); онај који је стекао такав академски степен.*

лиценци́рати, -ѐнцӣрām свр. и несвр. *да(ва)ти лиценцу (за нешто).*

ли̏цидер м *в. лицитар.*

ли̏цидерскӣ, -ā, -ō *в. лицитарски.*

ли̏цӣтант м *учесник у лицитацији.*

ли̏цитар, -а и **ли̏цӣтāр,** -а́ра м нем. *занатлија који прави шарене медене колаче и играчке и продаје их у својој радњи и на вашарима.*

ли̏цитарскӣ и **ли̏цӣтāрскӣ,** -ā, -ō *који се односи на лицитаре, њихову делатност и њихове производе:* ~ срце.

ли̏цӣтātор м *онај који лицитира, продаје робу на лицитацији.*

лицита́ција ж лат. **1. а.** *јавна продаја уз надметање у цени у којој робу (или нешто друго што се продаје) добија купац који понуди највећу цену;* уп. дражба. **б.** *јавно надметање писменим путем при којем се скупљају понуде најповољнијих услова за извођење радова (најчешће грађевинских), за велике набавке и др.:* писмена ~. **2.** фиг. (у неким играма карата) *објављивање, предлагање или наметање боје, одн. врсте карата која ће бити адут.*

ли̏цитацио̀нӣ, -ā, -ō *који се односи на лицитацију;* уп. дражбени: ~ табла.

лицити́рати, -ӣтӣрām свр. и несвр. лат. (итал.) **1. а.** *изложити, излагати лицитацији, продавати на лицитацији; (из)вршити лицитацију.* **б.** *узети, узимати учешћа у лицитацији као купац, надметати се у понуди с осталим купцима.* **2.** несвр. **а.** фиг. *погађати се, ценкати се (око нечега).* **б.** *рећи, набрајати нешто (уз постепено повећавање, појачавање).*

ли̏цкав и **ли̏цкаст,** -а, -о *који се лицка, претерано дотерује, удешава.*

ли̏цкати, -а̄м несвр. **1.** *претерано удешавати, дотеривати, уређивати, улепшавати (некога, нешто).* **2.** *в. лискати.* ■ **~ се** *претерано се удешавати, дотеривати, улепшавати.*

ли̏цна ж (ген. мн. ли̏цнӣ) нем. *влакно, жичица у електричном осигурачу и сл., одн. појединачна жичица у снопу који сачињава електрични ужетан.*

ли̏чан, -чна, -о (одр. ли̏чнӣ, -а̄, -о̄) **1. а.** (одр.) *који се односи на одређено лице, личност, особу, својствени, властити; приватни, особни:* ~ интерес, ~ карта, ~ наоружање, ~ рубље, ~ својина; ~ лекар. **б.** (одр.) *који се односи на својствену личност, који се издваја од заједничког, заснован на нечем властитом, приватном:* ~ жртва, ~ дијагноза, ~ поверење, ~ лични разлози, ~ тежња. **в.** (обично одр.) *који се тиче само једног одређеног лица, који се односи на душевни, емотивни живот тога лица, приватан, интиман:* ~ драма, ~ живот, ствар је личне природе. **г.** (одр.) *који се односи на појединца као на правно, грађанско лице:* ~ безбедност, ~ слобода. **2. а.** *који има карактеристике неког лица, личности; оригиналан, особен, индивидуалан:* дати ~ израз (нечему), ~ начин, ~ стил. **б.** *који се поводи за својим осећањима, пристрастан, субјективан:* бити ~ у нечему. **в.** (одр.) *који се спроводи од стране једног лица, аутократски, самоджачки (о владавини, режиму и сл.):* ~ владавина, ~ режим. **3.** (обично одр.) *који се остварује, врши без посредника, непосредан, директан:* лично гласање, у личном додиру с неким, имати лични сукоб с неким. **4.** (одр.) *који се односи на лица, на особље запослено у некој установи или предузећу, особни, персонални:* ~ доходак, лични издаци, лични расходи. **5.** (одр.) лингв. *који се односи на граматичку категорију лица; којим се указује на граматичко лице (оно које говори, којем се говори или о којем се говори);* уп. лице (5): ~ заменица, ~ глаголски облик, ~ наставак. • **лична грешка** спорт. *прекршај, фаул у кошарци.*

Ли̏чанин м (мн. -ани) *становник Лике; онај који је из Лике.*

Ли̏ча̑нка ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) *становница Лике; она која је из Лике.*

ли̏чи̑нка ж (ген. мн. -кӣ) зоол. *в. ларва.*

ли̏чити, -и̏м несвр. непрел. [гл. им. ли̏чење с] **1.** (некоме, нечему, на некога, на нешто) *ликом, по изгледу или особинама подсећати (на некога, на нешто), наликовати;* уп. сличити: личи на мајку. **2.** (некоме) *в. доликовати;* уп. приличити. – Не личи то министарској кући.

ли̏чкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на Лику.*

ли̏чнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на лице:* лични мишићи.

ли̏чно прил. **1. а.** *сам, без посредника, особно:* ~ саопштити (неком), ~ упознати (некога). **б.** *интимно:* ~ погођен. **2.** *на субјективан начин, пристрасно:* ~ поступити.

ли̏чно̑ст, -ости ж (инстр. -ошћу) **1. а.** *људско биће, човек, особа, лице.* **2. а.** *људско биће, особа као индивидуа, са свекупношћу специфичних особина по којима се разликује од осталих људи; интелектуално, морално изграђена особа; особа са израженом индивидуалношћу, снажна особа.* **б.** *човек, особа од вредности, од значаја; цењена, утицајна, важна особа.* **3.** *лице, лик, карактер у књижевном, у филмском и сл. делу.*

лиша̀вати (се), ли̏шава̄м (се) *несвр. према лишити (се).*

ли̏ша̄ј м (инстр. -ем; мн. ли̏шајеви и ли̏шаји) **1.** бот. *у мн.: ниже биљке* Lichenes, *чије је тело симбиоза гљива и алги, а расту на земљи, камену и деблима дрвећа (у јд.: таква биљка):* жути ~, ~ браде, манин ~, пасји ~, прхутави ~. **2.** мед. нар. *назив за различита заразна (гљивична) и незаразна кожна обољења, осип,* lichen: скрофулозни ~, стрижни ~, црвени ~.

ли̏шајаст, -а, -о *који подсећа на кожу прекривену, осуту лишајем (2):* лишајасте фасаде.

лиша̀јив, -а, -о **1.** *обрастао лишајем (1):* ~ грана. **2.** *оболео од лишаја (2), прекривен, осут лишајем (2):* ~ деца, лишајиве руке, ~ у лицу. **3.** *местимично лишен растиња, го, оголео (о земљишту).*

ли̏ша̄јнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на лишаје (1), који потиче од лишаја (1):* ~ киселина.

ли̏шено̑ст, -ости ж *одсуство, недостатак, недостајање.*

лише̏ње с *ускраћење, губитак.* • правн. **~ слободе** *одузимање слободе кретања принудним смештањем у одређен простор, хапшење.*

ли̏шити, ли̏шӣм свр. прел. (некога или нешто, некога или нечега) **1.** *одузети, ускратити (некоме, нечему) оно што му је потребно, корисно, пријатно и сл., оставити (некога, нешто) без нечега, некога:* ~ наследства. **2.** *избавити, ослободити, разрешити:* ~ (некога) свога друштва, ~ сумње. ■ **~ се** (некога или нечега) **1.** *одрећи се (некога, нечега), остати (без некога, нечега), изгубити (некога, нешто):* ~ се свега. **2.** *избавити се, ослободити се; решити се, отарасити се:* ~ се беде, ~ се напасти; ~ се страних речи. • **~ вида** *ослепити.* **~ живота** *убити, погубити.* **~ слободе** *затворити, ухапсити.* **~ чина** вој. *одузети чин војном лицу (по казни).*

ли̏шњача (ли̏шњача) ж анат. *сољашња, мања лисна кост од колена до пете,* fibula.

ли̏шћа̄р, -а́ра м *листопадно дрво, стабло; листопадна шума.* • агр. **першун ~** *врста першуна развијеног лишћа.* **целер ~** *врста целера развијеног листа.*

ли̏шћа̄рскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на лишћаре, листопадни:* ~ шума.

ли̏шце с *дем. и хип. од лице (1а).*

ло̀б м енгл. спорт. *у спортским играма лоптом (обично у тенису и фудбалу) ударац којим се лопта у високом луку пребацује изнад, преко противничког играча.*

ло̀бања ж анат. *кости горњег, одн. задњег дела главе човека и других кичмењака које сачињавају дупљу у којој је смештен мозак; уопште одговарајући део главе,* cranium.

ло̀бањскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на лобању:* ~ дупља, лобањске кости.

ло̀би, -ија м енгл. *група људи (обично организована) са заједничким интересима која настоји да утиче на рад законодавних тела (нпр. у америчкој политичкој пракси) или да на други начин оствари неке повољности за оног чије интересе заступа.*

лоби̏рати, ло̀би̏ра̄м несвр. *заступати нечије интересе, борити се за некога деловањем на законодавне органе или на други начин (о лобију).*

ло̀бист(а), -е̄ м енгл. (мн. -сти) *онај који се бави лобирањем, члан лобија.*

ло̀бовати, -бујем̄ свр. и несвр. прел. спорт. (уп. лоб) **1.** *извести, изводити лоб:* ~ голмана. **2.** *прећи, прелазити, прелетети, прелетати у високом луку изнад противничког играча, одн. голмана (о лопти).*

лобо̀да ж бот. **1.** *назив за неке биљке из родова* Atriplex *и* Chenopodium, *ф.* Chenopodiaceae, *од којих је најпознатија* Atriplex hortensis, *која се гаји као лиснато поврће, а служи и у нар. медицини.* **2.** *у мн.: род зељастих биљака* Atriplex, *са стотинак врста; род зељастих биљака или (ређе) грмова* Chenopodium *(са око 80 врста); у ширем смислу: фамилија биљака двосупница* Chenopodiaceae *(у јд.: биљка, било које врсте, која спада у те систематске скупине).* • **зечја ~** 1) *општи назив за род вишегодишњих биљака са млечним соком, руњика,* Hieracium. 2) *врста тога рода* H. pilosella.

лобо̀дњача ж бот. *у мн.: фамилија биљака двосупница, лободе,* Chenopodiaceae *(у јд.: биљка из те фамилије).*

лобото̀мија ж мед. *засецање режња мозга,* lobotomia.

ло̑в, ло̀ва м (ретко у мн. ло̀вови) **1. а.** *хватање или убијање животиња (дивљачи, птица, риба и др.) помоћу оружја или разних направа.* **б.** *хватање слабијих животиња за храну од стране других животиња.* **2.** *оно што се лови или улови, улов, ловина:* велики (добар) ~. **3.** фиг. *трагање, потера за појединцима или групом људи с намером да се приведу правди, ухапсе, ликвидирају и сл.* • **~ на вештице** *прогон и хапшење политичких, идеолошких и сл. противника.*

ло́ва ж разг. *новац, паре.*

ло̀вац, ло́вца м (инстр. ло́вцем; мн. ло́вци, ген. лова́ца̄ и ло̀ва̄ца̄) **1.** *онај који лови, који се бави ловом.* **2.** фиг. *човек који трага за неким, који проналази некога да би га привео правди, ухапсио, ликвидирао и сл.:* ~ на нацисте. **3.** вој. *авион (обично једномоторни једносед) који служи за борбе у ваздуху.* **4.** вој. *припадник*

специ јалних пешадијских јединица у неким страним армијама. **5.** шах. *фигура у шаху која се повлачи само дијагонално, само по белим или само по црним пољима;* уп. лауфер.

ловàчица ж *животиња (женка) која вешто лови (обично о мачки), ловица.*

лòвачкӣ, -ā, -ō **1.** *који се односи на ловце и лов:* ~ дозвола, ~ пас, ~ пушка, ~ рог. **2.** *који се односи на ловце (3), састављен од ловаца (3):* ~ батаљон. • **~ авион** вој. *в. ловац (2).*

лòвина (лòвина) ж *оно што се лови; оно што се улови, плен, улов.*

лòвити, -ӣм (трп. лòвљен) несвр. [гл. им. лòвљēње с; уп. лов] **1. а.** *хватати или убијати животиње оружјем, разним направама и сл.* **б.** *хватати слабије животиње као храну (о животињама).* **2.** *хватати (обично рукама) нешто што је у покрету (лету, трку и сл.), што се креће (помера, промиче, измиче и сл.) или уопште оно што је отежано да се ухвати:* ~ бухе, ~ лопту, ~ комаде меса по лонцу. **3.** *тражити и гонити некога у намери да се ухвати:* ~ бегунце. **4.** фиг. *настојати придобити, привући (некога); настојати се домоћи, дочепати (некога или нечега):* ~ клијентелу, ~ мужа; ~ мираз. **5.** фиг. **а.** *пажљиво пратити, посматрати, слушати настојећи да нешто не промакне:* ~ сваку реч, ~ погледом сваки трзај. **б.** *настојати пронаћи, открити, уочити (обично оно што се одмах не види, не запажа и сл.):* ~ (штампарске) грешке. • **~ (рибу) у мутном (у мутној води)** *извлачити неку корист, остваривати неку добит користећи се, служећи се тешким или несређеним приликама.*

лòвица ж *мачка (или сл. животиња) која добро, вешто лови;* уп. ловачица.

лòвӣште с **а.** *место (шума и др.) где се лови; место где се одгаја и одстрељује дивљач за лов.* **б.** *место на реци, језеру или мору где се лови риба (и друге водене животиње).*

лòвка ж **1.** *направа за хватање животиња (кљуса, клопка, мишоловка и сл.).* **2.** *в. ловица.*

лòвкиња ж *в. ловица.*

лòвнӣ, -ā, -ō *који се односи на лов; ловачки:* ~ дивљач, ~ туризам; ~ пас.

лóвница и **лòвница** ж (често уз им. „пушка“) *ловачка пушка.*

ловòкрадица м (ж) (мн. ж) *особа која лови бесправно (без ловачке дозволе, за време ловостаја, забрањену дивљач, у туђем ловишту и сл.).*

ловòкрађа ж *бесправан, недозвољен лов.*

лòвор и **лòвор,** -ора м **1.** бот. **а.** *зимзелено дрво или грм* Laurus nobilis *из ф.* Lauraceae, *чији кожасти ароматични листови и плодови коштунице садрже етерично уље.* **б.** *лист те биљке, обично осушен, који се због пријатног мириса употребљава као зачин, лорбер.* **в.** *у мн.: фамилија зимзелених дрвенастих биљака двосупница* Lauraceae *(у јд.: биљка из те фамилије).* **2.** *в. ловорика (2).*

ловòрика ж (дат. -ици) **1. а.** бот. *в. ловор (1а и в).* **б.** зб. *ловорове гранчице с лишћем, ловорово лишће.* **2.** *ловоров венац, ловорова гранчица као симбол победе, признања;* фиг. *успех, признање, слава;* уп. побрати ловорике. • **одмарати се (почивати** и сл.**) на ловорикама** *уживати у победи, успеху, слави; прекидати даљу активност, рад и сл. задовољавајући се постигнутим успехом, славом, уживајући у постигнутом успеху, постигнутој победи, слави.* **побрати ловорике** *постићи велики успех, славу, признање; прославити се.*

ловòриков, -а, -о *који је од ловорике, који се односи на ловорику:* ловорикове бобице, ~ гранчица, ~ уље.

лòвōрје с (мн. ø) *зб. им. од ловор; ловорове гранчице с лишћем, ловорика (1б).*

лòворов, -а, -о *који припада ловору, који се односи на ловор, који је од ловора:* ~ венац, ~ лишће, ~ уље.

лòвостāј м *време кад је забрањен лов (на одређену врсту дивљачи) и риболов (на одређену врсту риба).*

ловочȕвār, -а́ра м *чувар ловишта.*

ловочȕвāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на ловочуваре, који припада ловочуварима:* ~ служба.

лóвство и **лòвство** с *делатност везана за лов као привредну грану и спортско-туристичку активност.*

лóвчев, -а, -о *који припада ловцу, који се односи на ловца.*

лōг, лȍга и лōга м **1.** *легало (животиња), легла.* **2.** фиг. *лежај, постеља.*

лōг м енгл. пом. *направа за мерење брзине брода, конопац издељен нарочито распоређеним чворовима и везан за пловећу дашчицу.*

-лог грч. *суфиксоид са значењем „онај који се бави науком, учењем о оном што значи први део речи“;* уп. биолог, геолог, психолог, филолог итд.

лóга ж (дат. лóги) **1. а.** *место (удубљење, јама и сл.), обично скровито, где лежи, борави или се скрива нека животиња, легало.* **б.** фиг. *скровиште, склониште.* **2.** фиг. *лежај, постеља.*

логарȉтам, -тма м грч. мат. *степен, експонент којим треба степеновати одређену основу, базу да би се добио дати број.*

логарȉтамскӣ, -ā, -ō *који се односи на логаритам, на логаритме:* ~ кривуља. • **логаритамске таблице** *приручник у којем су дати израчунати логаритми посебних бројева.*

логарȉтмār м *направа састављена од система лењира на којима подеоци одговарају износу логаритама обележених бројева, направа за израчунавање логаритама.*

логȉзам, -зма м фил. *гледиште које преувеличава улогу умног, логичког момента у стварности и људској свести; у ширем смислу: учење према којем је читав свет логички структуриран.*

-логија грч. *суфиксоид који значи науку, учење о ономе што значи први део речи;* уп. биологија, геологија, минералогија, физиологија, филологија итд.

лòгика ж (дат. -ици) грч. **1.** фил. *филозофска дисциплина која изучава законе и облике мишљења.* **2. а.** *унутрашња законитост, условљеност, међузависност, смисао.* **б.** *схватање, расуђивање; доследност у мишљењу, здраво расуђивање, разборитост, памет.* • **женска ~** шаљ. и ир. *расуђивање које се више заснива на осећањима него на објективним чињеницама.*

логȉстика ж (дат. -ци) **1.** фил. *симболичка логика; облик симболичке логике за коју је карактеристично извођење математике из логике.* **2. а.** вој. *војна дисциплина која се бави покретима трупа и њиховим смештајем, снабдевањем материјалним средствима, организацијом транспорта, евакуацијом и хоспитализацијом људства и др.* **б.** *организациона и сл. делатност уопште која је у вези са транспортом, смештајем, исхраном и сл. већег броја људи (нпр. спортиста, учесника неке смотре, фестивала, конгреса и сл.).*

логȉстичār м (инстр. -ом и -ем) *присталица, представнике логистике (1).*

логȉстичкӣ, -ā, -ō *који је увези с логистиком, који се односи на логистику:* ~ подршка.

логицȉзам, -зма фил. *гледиште, становиште према којем је логика основна филозофска дисциплина (насупрот психологизму); свођење сазнајног чина на логичке процесе.*

лòгичан, -чна, -о **1. а.** *који је у складу са законима логике, који се заснива на принципима логике:* ~ закључак, ~ мисао, ~ памћење, ~ размишљање. **б.** *који одговара природи ствари, који нужно проистиче из одређене законитости, природан, нормалан:* ~ последица (нечега). **2.** *који правилно расуђује, разборит, разуман; који се не поводи (само) за осећањима, трезвен, реалан.*

лòгичār м (инстр. -ом и -ем) **1.** *онај који се бави логиком (1).* **2.** *онај који логично мисли, који разборито, разумно расуђује.*

лòгичārскӣ, -ā, -ō **а.** *који се односи на логичаре, својствен логичарима:* ~ метод, ~ суптилност. **б.** *логичан, логички:* логичарске категорије, ~ приказивање.

лòгичкӣ, -ā, -ō **1.** *који је у вези са логиком (као науком, научном дисциплином), који се односи на логику (као науку):* логичке категорије, ~ правац. **2.** *који је у складу са законима логике,*

који нужно проистиче из одређене законитости, логичан: ~ одговор, ~ расуђивање.

ло̀гички прил. *по логици ствари, по унутрашњој условљености, законитости; природно, нормално, логично.*

ло̀гично прил. *разумно, разборито; у складу с логиком, по логици ствари, логички:* ~ пише; ~ произлазити.

ло̀гично̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога што је логично, што је у складу са законима логике, са логичним мишљењем; својство онога који је логичан.*

ло̀го м (мн. с) *в. логотип (2).*

логѝограф м грч. ист. **1.** *код старих Грка, писац прозаиста који је писао на основу веродостојних казивања, хроничар, летописац.* **2.** *ретор у античкој Грчкој који је по наруџбини писао судске говоре.*

логѝогриф м грч. *врста загонетке.*

логѝопат м *особа с говорном маном.*

логопа̀тија ж грч. *поремећеност у говору, говорна мана.*

ло̀гопе̄д м *онај који се бави логопедијом.*

логопѐдија ж грч. *наука, дисциплина која се бави проучавањем и лечењем говорних мана.*

ло̀гопе̄дски, -ā, -ō *који се односи на логопеде и логопедију:* ~ кабинет.

ло̀гор м нем. **1. а.** *привремено заједничко боравиште војске (нпр. на војној вежби) или неке друге веће или велике групе људи (на излету, спортском такмичењу, радној акцији и др.), са шаторима, баракама и сл.:* војни ~, пољски ~; омладински ~ **б.** *привремено прихватилиште избеглица или настрадалих:* прихватни ~. **в.** *зграде, бараке и сл. у којима се под стражом држи затворен већи број лица:* заробљенички ~. **2.** зб. *људи у логору (1).* – Логор је будан. **3.** фиг. *в. табор (3).* • **концентрациони ~** *логор (1в) у којем се налази у заточеништву велики број људи без судског поступка и подвргнутих различитим злостављањима.* ~ **смрти** *концентрациони логор у којем се масовно убијају заточеници.*

логора̄ш, -а́ша м (инстр. -а́шем) *логорски затвореник, заточеник;* уп. логор (1в) и концентрациони логор.

логора̀шица ж *женска особа логораш, логорска заточеница.*

логора̀шкӣ, -ā, -ō *који се односи на логораше:* ~ живот, ~ одело.

логоре́ја ж мед. *патолошка говорљивост, брбљивост; бујица речи без везе и смисла,* logorrhoea.

ло̀горити, -ӣм несвр. [гл. им. ло̀горе̄ње с] *в. логоровати.* ■ ~ **се** *смештати се у логор (1а); утврђивати се у логору (1а) (о војсци).*

ло̀горѝште с **1.** *место где се налази војни логор, место где логорује војска.* **2.** фиг. *в. стециште.*

ло̀горнӣк м *чин у бившој усташкој војсци; старешина у усташкој организацији.*

ло̀горовати, -рујем несвр. *бити, боравити у логору (1а).*

ло̀горскӣ, -ā, -ō *који се односи на логор, који је у вези са логором:* логорске бараке, ~ ватра, ~ живот, ~ жица.

ло̀гос м грч. *у хеленистичкој филозофији, потом у хришћанској филозофији и теологији и др. појам који, осим основног значења „реч, говор“, означава и ум, разум, истину, законе устројства света, бога и др. или уопште оно што стоји у основи света и збивања у њему.*

лого̀тет, -е́та м грч. ист. **а.** *владарев саветник, секретар у Византији; руководилац дворске канцеларије на двору српских средњовековних владара, који је имао компетенције и у црквеним пословима.* **б.** *у средњем веку, писар државне канцеларије (у Дубровнику и др.).*

ло̀готѝп м грч. **1.** *више слова или речи изливених заједно, одједном.* **2.** *ликовно-графички стилизована слова назива неког предузећа, установе, организације и сл. или скраћеница тога назива.*

ло́ђа и **ло̀ђа** ж итал. архит. **а.** *на стамбеним зградама, већим делом отворена просторија (врста трема, терасе) у равни фасадног зида.* **б.** *зграда на стубовима (на једној страни или на више страна).*

ло́жа[1] ж **1.** анат. *в. постељица.* **2.** бот. *средишни део цвета, цветиште:* цветна ~.

ло́жа[2] ж фр. **1. а.** *мања одељена просторија за неколико особа у позоришним, биоскопским и сл. дворанама или на стадионима.* **б.** *мања просторија, собица где се налази вратар, настојник зграде:* вратарева (вратарска) ~. **в.** *делимично ограђено место у судници где стоји сведок док даје свој исказ.* **2.** *зграда, просторија у којој се састају чланови, припадници масонских или верских организација; организациона јединица таквих организација.* **3.** *в. лођа.*

ло̀жа̄ч, -а́ча м (инстр. -а́чем) *радник чији је посао да ложи високе пећи, парне котлове (нпр. у парној локомотиви) и сл. уређаје.*

ло̀жа̄чкӣ, -ā, -ō *који се односи на ложаче, који припада ложачима:* ~ посао.

ло̀жионица и **ложио̀ница** ж **а.** жел. *радионица у којој се врши преглед и оправка локомотива.* **б.** *просторија у којој се налазе велике пећи, парни котлови и сл. уређаји.*

ло̀жионичкӣ и **ложио̀ничкӣ,** -ā, -ō *који се односи на ложионице:* ~ особље, ~ радник.

ло̀жити, -ӣм несвр. [гл. им. ло̀же̄ње с] **а.** *палити, потпаљивати дрва или неко друго гориво:* ~ ватру. **б.** *стављати на ватру да гори (дрва или неко друго гориво):* ~ бадњаке. **в.** *употребљавати као грејно тело, за загревање (пећ и сл.).* **г.** *грејати, загрејавати (просторије, зграде).* – Почињу да ложе у октобру. **д.** *употребљавати, трошити као огрев.* – Више не ложимо угаљ, већ само дрва.

ло̀жи̑ште с *део пећи или сличних уређаја где се ложи ватра.*

ло̀жница и **ло́жница** ж **а.** *спаваћа соба, спаваоница.* **б.** *постеља, лежај.*

ло̑ж-у̑ље с ков. *дериват нафте за ложење пећи (за загревање).*

ло̑з м (мн. ло́зови) нем. *лутријски листић, срећка.*

ло́за ж *лозовача (обично у хип. значењу).*

ло̀за ж **1.** бот. и агр. (обично са одредбом „винова“) *вишегодишња дрвенаста биљка* Vitis vinifera *из ф. лозица* (Vitaceae), *чије се многобројне сорте гаје ради слатког и сочног плода, грожђа; стабљике те биљке.* **2.** *в. лозица (2).* **3.** *сродници, потомци истог, заједничког претка, род, племе; огранак породице, фамилије или племена.* **4.** *спирално усечен жлеб на вијку, завртњу, шрафу, сврдлу и сл., завој.* **5.** *мотив, шара у везу;* уп. лозица (3). • **вући (водити) лозу** *водити порекло, бити потомак, потицати.* **дивља** ~ бот. *биљка пузавица* Parthenocissus quinquefolia *из ф.* Vitaceae. **женска** ~ *сродство, родбина по женској линији, преко женских рођака.* **мушка** ~ *сродство, родбина по мушкој линији, преко мушких рођака.*

ло̀за̄р, -а́ра м агр. *грах, пасуљ који се током раста пење уз притку, притказ.*

ло̀заст, -а, -о *који расте, који се гаји, развија попут лозе, који има лозице, витице:* ~ биљка, ~ грах, ~ стабло.

ло̀зи̑нка ж (дат. -ци; ген. мн. -кӣ) нем. **1. а.** *уговорена тајна реч или реченица која служи као пропусница, обично на straжи.* **б.** *шифра коју даје банци улагач који жели да остане анониман, непознат.* **2.** *сажето изражена идеја водиља, геслo, начело, девиза.*

ло̀зица ж **1.** *дем. и хип. од лоза.* **2.** бот. *витица, врежа.* **3.** *мотив, шара у везу, ткању и др.;* уп. лоза (5). **4.** бот. **а.** *у мн.: породица биљака двосупница* Vitaceae *(у јд.: биљка из те породице).* **б.** *род вишегодишњих зељастих биљака* Tradescantia *из ф. пузавица* (Commelinaceae).

ло̑зје с (мн. ø) **1.** зб. *винова лоза.* **2.** *засад винове лозе, виноград.*

ло̑знӣ, -ā, -ō *који се односи на винову лозу; засађен винovом лозом:* ~ калем, ~ расадник; лозни при̏сојци.

ло̀зница ж бот. **а.** *в. виђача (1).* **б.** (и агр.) *винова лоза која се пење уза зид.*

ло̀зов, -а, -о *који се односи на винову лозу, који је од винове лозе, од њеног плода, лишћа и др.:* ~ лишће, лозове младице, ~ ракија.

лòзовача ж *ракија од ɪрожђа;* уп. комовица.

лòзовина ж **а.** *стабљика винове лозе; ɪрана, младица винове лозе с лишћем.* **б.** *лозово лишће.*

лôј, лôја м (инстр. лôјем) (мн. ø) **а.** *маст која се скупља у масном ткиву козе, овце, ɪовечета и др., која се уɪотребљава у исхрани и у индустријске сврхе.* **б.** *ɪусти секрет жлезда лојаница на људској кожи који се састоји од масти и еɪителних ћелија.* **• живети као бубрег у лоју** *живети у изобиљу и удобно, уживати.* **као по лоју (као лојем подмазано)** *без тешкоћа, ɪлатко, лако.*

лôјав, -а, -о **1.** *у којем има лоја, који садржи лој:* ~ месо, ~ супа. **2.** *замазан, уɪрљан лојем или уопште масноћом и ɪрљавштином, замашћен, умашћен:* ~ шубара. **3.** *који је као лој, сличан лоју, лојаст:* ~ маса, ~ укус.

лôјалан, -лна, -о фр. **а.** *који се држи закона, који испуњава законске обавезе:* ~ грађанин. **б.** *веран, одан, ɪривржен (држави, властима, ɪарти ји и сл.).* **в.** *који ɪоштује уобичајене норме, исɪраван, коректан у односу ɪрема некоме или нечему.*

лôјално прил. *на лојалан начин, у складу са законом, с нормама, ɪравилима; исɪравно, коректно:* ~ се држати, ~ поступати.

лојáлнōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина оног ɪа који је лојалан; оданост, ɪриврженост, верност.*

лôјан (лôјан), -а, -о (обично одр. лòјанӣ и лојàнӣ) *који је од лоја:* ~ свећа.

лојàница ж *лојана свећа.*

лôјаст, -а, -о *који је као лој, сличан лоју.*

лôјка ж зоол. *морска риба коштуњача* Clupea alosa, одн. Clupea finta *из ɪор.* Clupeidae, *која се мрести у рекама.*

лôјнӣ, -ā, -ō **1.** *који се односи на лој, који је од лоја:* ~ ткиво. **2.** *који лучи, ɪроизводи лој:* лојне жлезде.

лóјница ж **1.** (обично у мн.) анат. *жлезда у кожи, уз корен длаке, која лучи лој, лојна жлезда,* glandula. **2.** мед. *в. липом.*

лòкāл, -ála м лат. **1. а.** *самостална ɪословна ɪросторија, одн. ɪословни објекат (ɪродавница, занатска радња, маɪацин, канцеларија и др.).* **б.** *ɪросторија, уɪоститељски или сл. објекат јавног карактера у којем се може јести, ɪити или забављати (кафана, ɪостионица, бар и сл.).* **2. а.** *саобраћајно ɪревозно средство (воз, аутобус и сл.) које саобраћа на краћој релацији.* **б.** *телефон за интерну уɪотребу (у ɪредузећу, установи и сл.).*

локалѝзам, -зма м **1.** *уско схватање властитих друштвених, економских и сл. интереса, које не уважава интересе друштва у целини.* **2.** *језичка особеност (обично израз или реч) карактеристична за уско ɪодручје, за одређени крај.*

локализáција ж **1.** *ограничавање неке радње или ɪојаве на одређено место, на уже ɪодручје, свођење радње или ɪојаве на одређену средину, место или време, локализовање.* **2.** књиж. *ɪреношење, смештање драмске радње у одређену средину.* **3.** рач. *ɪрилагођавање ɪоɪеративног система или неког ɪрограма локалним условима, тј. средини, држави у којој се користи (ɪревођењем команди и уɪутстава на домаћи језик и ɪис.мо, ɪрименом домаћих мерних јединица и др.).*

локàлизовати, -зујēм (локализи́рати, -ѝзи́рām) свр. и несвр. **1.** *ограничити, ограничавати нешто (неку ɪојаву, акцију, делатност и сл.) на ɪодручје на којем се и ɪојавило, сузбити, сузбијати, онемоɪућити, онемоɪућавати ширење нечега изван одређеног места, краја, ɪредела:* ~ заразу, ~ пожар, ~ рат. **2.** књиж. *ставити, стављати, ɪренети, ɪреносити литерарну радњу у одређену средину (дајући јој сɪецифична, локална обележја).* **3.** *одредити, одрèђивати место неког објекта или неке ɪојаве, радње (нɪр. књижевне), описа и сл.* **4.** рач. *(из)вршити локализацију (3), ɪрилагодити (ɪрилагођавати) ɪоɪеративни систем или неки ɪрограм локалним, домаћим условима и корисницима.*

локàлист(а), -ē м (мн. -сти) *ɪристалица, ɪоборник локализма (1);* уп. локалпатриот(а).

локалѝстичкӣ, -ā, -ō **1.** *који се односи на локализам (1) и локалисте:* локалистичке тенденције. **2.** *који се односи на локализме (2).*

локалѝтēт, -éта м **1.** *место, ɪредео, крај (обично с обзиром на њеɪове особености, нарочите ɪрилике, ɪоложај, значај и др.).* **2.** *место, средина у којој се одржава нешто, збива нека радња и сл.* **3.** *в. локализам (2).*

лòкāлнӣ, -ā, -ō лат. **а.** *који се односи на једно место (ограничен на једно место, на уже ɪодручје, крај, својствен само једном месту, крају, једној средини, који је од значаја за једно место и сл.), месни:* ~ власт, ~ говор, ~ лист, ~ проблем, ~ саобраћај, ~ сукоб. **б.** мед. *који се односи на одређено место у орɪанизму или на телу, ограничен само на један део тела:* ~ анестезија, ~ лечење.

лòкāлпатриот(а), -ē м (мн. -ти м и -те ж) *онај који ɪосебно или ɪретерано воли и хвали своје место живљења, свој крај, завичај.*

локалпатриотѝзам, -зма м *ɪосебна или ɪретерана ɪриврженост месту живљења, крају у којем се живи, завичају.*

локàлчић м *дем. (често и ир.) од локал (1).*

лòкати, лôчēм несвр. **1. а.** *гласно, шумно ɪити (воду или нешто друго ɪечно или житко) захваɪајући језиком (о ɪсу, мачки и сл. животињама);* уп. лаɪтати. **б.** пеј. *ɪити у великим количинама, ɪити халаɪљиво и ɪреко мере (обично алкохолно ɪиће).* **2.** *задирући дубоко у земљу ɪоткоɪавати, одроњавати, ɪодривати, ɪодлокавати (о води, реци, мору).*

лòкатив и **лòкатѝв** м лингв. *зависни ɪадеж којим се обично означава ɪросторни, месни или временски однос и који се у српском језику уɪотребљава само с ɪредлозима.*

лòкатѝвнӣ (лòкатѝвскӣ), -ā, -ō *који се односи на локатив:* ~ значење, ~ синтагма.

лòкāтор м техн. *електронски уређај који служи за откривање ɪокретних објеката (нɪр. авиона, бродова и сл.) или оних који стоје и за уɪрђивање њиховог ɪоложаја, одн. смера и брзине кретања.*

локáција ж лат. **1. а.** *место, терен одређен за ɪодизање неког ɪрађевинског објекта, насеља и сл.* **б.** *ɪоложај, место на којем се налази неки ɪокретни, одн. ɪреносни објекат (нɪр. брод, авион и сл., одн. бомба и др.).* **2.** *одређивање, уɪрђивање места, ɪоложаја неког објекта;* уп. локализовати (3).

лòква ж (ген. мн. лòкāвā и лòквӣ) **а.** *удубљење на ɪуту или земљишту уопште, обично испуњено водом од кише и сл.* **б.** *мања или нешто већа количина неке течности која се ɪривремено задржи на неком месту:* ~ крви. **в.** *веће, шире удубљење у земљишту испуњено водом, бара.*

лòквањ, -áња м бот. **а.** *вишегодишња водена зељаста биљка мирних стајаћих вода* Nymphaea alba *из ф.* Nympaeaceae, *са зеленим широким листовима и крупним белим цветовима без мириса, који ɪливају на води.* **б.** *вишегодишња водена зељаста биљка* Nuphar luteum *из ф.* Nymphaeaceae, *с ɪодземном стабљиком, крупним листовима и жутим цветовима, који ɪливају на води.* **в.** *у мн.: ɪородица водених биљака* Nymphaeaceae, *лопочи (у јд.: биљка из те ɪородице).*

лòквањић м бот. *вишегодишња водена биљка* Limnanthemum nymphoides *из ф.* Gentianaceae.

лôкваст, -а, -о *који је ɪоɪут локве, удубљен, уɪнут.*

лôквица ж *дем. од локва.*

лòкна ж (ген. мн. лòкнӣ) нем. *увојак косе, коврџа.*

лôкнаст, -а, -о *који има локне, коврџав; кудрав.*

лòкница ж *дем. и хип. од локна.*

локомоти́ва ж лат. *возило за вучу ваɪона ɪо шинама:* електрична ~, парна ~.

локомòтѝвскӣ, -ā, -ō *који се односи на локомотиве.*

локомòтòрнӣ, -ā, -ō *који се односи на локомоцију, који служи за ɪромену места, одн. ɪоложаја:* ~ апарат.

локомóција ж лат. *мењање места, ɪоложаја, кретање (обично у стручном, техничком изражавању).*

лôкот м итал. *в. каɪанац.*

локсодрóма ж грч. *замишљена линија на Земљиној куɪли која сече све меридијане ɪод једнаким уɪлом.*

лòкум м тур. **а.** *врста колача дуɪуљастог облика умешених од брашна, шећера (или меда), масти (маслаца, уља), обично са лешником или бадемом.* **б.** *в. раɪлук.*

лòкумић и **локȕмић** м *дем. од локум.*

ло́ла ж и м (мн. ж) **а.** *онај који воли пиће, ноћни живот, кафане, картање, провод и сл., бећар; мангуп, обешењак, враголан.* **б.** хип. *несташко, немирко (у тепању малом детету).*

ло́лати се, лȍлā̄м се несвр. *живети, понашати се као лола, проводити време у пићу и забави; мангупирати се.*

ло́лин, -а, -о *који припада лоли.*

ло́лӣнскӣ, -а̄, -ō *који се односи на лоле, који је као код лола, својствен лолама и сл.:* ~ изглед, ~ осмех.

ло́лӣнски прил. *на лолински начин, као лола, мангупски, обешењачки:* ~ зачешљан, ~ разбарушене косе.

лòлчина ж (м) (мн. ж) *ауīм. и пеј. од лола (а).*

лȍм, -а и лòма и **лôм,** лȏма м (мн. лòмови) **1.** *ломљење, пуцање, распадање праћено продорним, реским звуком.* **2. а.** *преломљено, кости, фрактура; прелом удубљење.* **б.** *место где је нешто преломљено, место прелома, прелом.* **3.** физ. *преламање светлосних, рендгенских и сл. зрака, рефракција.* **4. а.** *кидање везе са нечим, прекид, раскид; прелом, преокрет, прекретница:* напрасан ~; ~ у души. **б.** *слом, крах, пад, пораз:* ~ револуције, морални ~. **5.** фиг. **а.** *галама са свађом, трескањем и сл.; хаотично стање, русвај, хаос:* (на)правити лом. **б.** *гужва, метеж, гунгула, врева.* **6. а.** *окршај, борба.* **б.** *сукоб, сукобљавање (око нечега).* **7.** *гомила, хрпа поломљених или без реда набацаних, разбацаних ствари, крш; комади, парчад нечега поломљеног, разбијеног и сл.* • бот. **бели ~** *вишегодишња биљка* Clematis recta *из ф.* Ranunculaceae. **плаветни ~** *врста павити* Clematis integrifolia.

лȍмак, -мка, -о **1.** *ломљив, крт.* **2.** *в. ломан (2).*

лȍман, -мна, -о **1. а.** *малаксао, исцрпен, изнурен, клонуо, изморден (о човеку); исцрпљен, прожет слабошћу, малаксалошћу, клонулошћу (о телу, деловима тела).* **б.** *који одражава такво стање:* ~ ход. **2. а.** *крхак, слаб, нежан:* ~ створење. **б.** *танак, витак; гибак (о стасу, струку, одн. о особи са таквим стасом).* **3.** *који се лако ломи, ломљив, крт.* **4.** *врлетан, кршевит, каменит, стеновит.* – Да покори ломну Гору Црну.

ломàтати, -а̄м несвр. **1. а.** (чиме) *енергично, нагло покретати тамо-амо, горе-доле (руке, крила и сл. или неки предмет), живо, снажно махати, размахивати, млатарати:* ~ крилима, ~ рукама. **б.** (чиме, кога) *снажно дрмати, дрмусати, трести, цимати; бацати на разне стране:* ~ крушком. **2.** (прстима) *нервозно, брзо прегибати, савијати, кршити, ломити (прсте).* ■ ~ **се 1. а.** *мучећи се, тетурајући, посрћући и сл. ићи, кретати се по рђавом, неравном, каменитом, громбастом и сл. путу, по неприступачном терену, по лошем времену, у мраку и сл.* **б.** *ићи без циља, лутати, пипцати се:* ~ се по свету. **2.** *снажно се љуљати; јако се трцкати, дрмусати се крећући се по неравном путу (о возилу).* **3.** фиг. *мучити се, петљати се радећи негде, трудећи се да се нешто постигне и сл.:* ~ се по туђим кућама.

лòмача ж **1. а.** *гомила наслаганих дрва, запаљених или припремљених за горење, на којој се извршавала смртна казна спаљивањем (нарочито у средњем веку) или ритуално спаљивање тела умрле особе; такво извршавање смртне казне или ритуално спаљивање.* **б.** *уопште гомила нечега (дрва, књига и др.) што се спаљује; место где се нешто спаљује.* **в.** *уопште велика ватра на отвореном.* **2.** бот. *једногодишња шумска биљка* Galium pedemontanum *из ф.* Rubiaceae.

лòмиврā̄т м *онај који се нигде не смирује, који је стално у покрету, живахно, несташно створење, ђаво, обешењак, окаченьак, враголан.*

лòмилица ж *машина за ломљење, ситњење неког чврстог материјала.*

лòмити, -ӣм (имперф. лòмљā̄х; трп. лȍмљен) несвр. прел. [гл. им. лòмље̄ње с] **1.** *прегибајући, савијајући, ударајући и сл. пребијати, преламати неки чврсти предмет (обично на више места, одн. на више делова, комада); крхати, разбијати:* ~ дрво, ~ кукуруз, ~ хлеб; ~ стакло. **2.** фиг. *кршити, сламати нечију моћ, нечији отпор, савлађивати; сламати, уништавати, сатирати уопште:* ~ непријатеља, ~ снажан отпор дивизија; ~ снагу. **б.** *вршити притисак на некога с циљем да поступи другчије него што би хтео, желео, присиљавати некога да се промени, наговорити некога на попуштање, с муком наговарати, уверавати, убеђивати.* **в.** *изазивати код некога колебљивост, неодлучност, чинити неодлучним, колебљивим, колебати.* – Сада ме ломи та доброта твоја. **3.** фиг. **а.** *излагати некога великим физичким напорима, мучити, кињити, малтретирати некога терајући га да иде, пешачи дуго по лошем, рђавом путу, гудурама и сл.* **б.** *чинити ломним, малаксалим, изнуривати, исцрпљивати (о болести, замору и сл.).* **в.** *снажно притискати, спопадати, мучити, морити.* – Детињски страх ломи и сатире му душу. **4. а.** *чинити испрекиданим, изломљеним, неповезаним, прекидати, пресецати:* ~ устаљени ред речи, ~ ритам. **б.** фиг. *нарушавати, реметити (сан, мир и сл.).* **5.** *савијати, прегибати, стискати (прсте, руке, обично од нервозе, неспокојства, очајања и сл.), кршити.* ■ ~ **се 1. а.** *распадати се, раздвајати се на делове, на комаде, крхати се, кршити се, разбијати се; кидати се, цепати се; пуцати, прскати.* **б.** фиг. *бити савладан, сатрвен, уништен, губити се, нестајати; пропадати, страдати.* **2.** *ударати (о нешто) расцрскавајући се, разбијати се (о води, таласима).* **3. а.** *губити континуитет, постајати испрекидан, неповезан, (пре)кидати се; звучати испрекидано, бити испрекидан (о гласу, звуку).* **б.** *реметити се, нарушавати се.* – Од те вике ломила се хладна тишина камених просторија. **4. а.** физ. *преламати се (о светлосним, рендгенским и др. зрацима).* **б.** *преливати се, пресијавати се (о светлости); мењати изглед услед одбијања светлости, одсјаја.* **5.** *уопште мењати правац, смер кретања, пружања, скретати, сећи се, укрштати се, рачвати се (о ветру, путу и др.).* **6. а.** *ломатати се (по ноћи, по гудурама, по свету, светом и сл.).* **б.** *мучити се, патити се радећи напоран, тежак посао, сатирати се.* **в.** *носити се с тешкоћама; мучити се, злопатити се уопште.* **7.** (око некога) *претерано се трудити око некога настојећи придобити његову наклоност, сатирати се.* **8. а.** *мучити се двоумећи се између могућних одлука, решења, колебати се.* **б.** безл. *налазити се, бити у преломној фази, пред коначном одлуком.* – Кад се ломило хоће ли Турци сасвим овладати Србијом… **9.** фиг. *мењати се, превирати услед душевних немира, криза и сл. (о мислима, осећањима и сл.).* **10. а.** *изводити жустре и одсечне покрете телом или деловима тела, извијати се, увијати се, њихати се, гибати се.* **б.** *савијати се, прегибати се (о ногама, коленима и сл.).* **11. а.** *разлегати се, одјекивати, проламати се (о јаком, продорном звуку, шуму).* **б.** *одјекивати, разлегати се од јаког продорног звука, шума.*

лȍмкати (се), -а̄м (се) несвр. *у дем. значењу: ломити (се).*

лȍмкōст, -ости ж *особина онога што је ломко, ломљиво, ломљивост.*

лòмљава ж **1.** *ломљење, разбијање уз продоран звук који се при томе чује; тресак, прасак; луна, тутњава, бука уопште.* **2. а.** *окршај, бој, борба, сукоб.* **б.** фиг. *душевна борба, колебање, двоумљење.* **3.** *велики неред, хаос; гужва, метеж.*

лòмљавина ж *в. ломљава.*

лòмљив, -а, -о **1.** *који се лако ломи, подложан ломљењу, крт:* ~ дрво, ~ камен, ~ стакло. **2.** физ. *који мења првобитни правац (о светлосним и др. зрацима), који се прелама.*

лòмљивōст, -ости (инстр. -ошћу) **1.** *особина, својство онога што је ломљиво, кртост; крхкост.* **2.** физ. *способност преламања светлосних и других зрака.*

лȍмно прил. *изнемогло, клонуло, малаксало; изломљено, скрхано.*

лȍмнōст, -ости ж **1.** *особина онога што је ломно, ломљиво, ломљивост, кртост; крхкост.* **2.** *особина, стање онога који је ломан, малаксао, исцрпеност, слабост, изломљеност.*

лȍмōт м **а.** *лом, ломљава:* ~ грања, ~ стакла. **б.** *тресак, луна, клопарање, хука, тутњава; бука уопште:* ~ кола, ~ млина, ~ теретњака. **в.** *звекет, звека:* ~ мачева.

ломòтати, -а̄м (лòмоћē̄м) несвр. *производити, стварати ломот, трескати, лупати, тутњати.*

лòнац, ло́нца м (инстр. ло́нцем; мн. лȏнци, ген. лȏна̄ца̄) **1. а.** *дубљи суд ваљкастог облика, са једном или две дршке, начињен обично од емајлираног метала, глине и др., који служи за кување, држање хране и сл.* **б.** *земљана посуда у којој се гаји цвеће, саксија.* **2.** кув. *врста јела од меса и разног поврћа, које се кува затворено на тихој ватри, одн. малој температури:* босански ~. **3.** геогр. *удубљење у кориту брзих река настало вртложним кретањем нанетог материјала, обично камена, или услед обру-*

шавања воде са висине, котао. • **бити сваком лонцу поклопац (заклопац)** *мешати се у све.* **стрпати све у један лонац** *помешати све заједно.*

лонгиту́да ж лат. астр. *угаоно растојање између линија које спајају Земљино средиште са посматрачем и са посматраним небеским телом.*

лòнгитудинāлан, -лна, -о лат. *који се односи на лонгитуду; који се односи на дужину уопште, дужински, уздужни:* ~ обала, лонгитудиналне осцилације, лонгитудинални степени, лонгитудинални таласи.

лòнг-плēј енгл. у изр. ~ **плоча** *грамофонска плоча са дужим звучним записом.*

лòнгплēјка ж разг. *лонг-плеј плоча.*

лòнжа ж фр. *уже које се везује коњу око врата при обучавању у касању.*

лончàница ж *биљка која се негује у лонцу, саксији, обично као собна украсна биљка.*

лòнчār, -а́ра м *занатлија који израђује лонце и друго слично посуђе;* уп. грнчар.

лончàрија ж зб. (мн. ø) *в. грнчарија.*

лòнчārница ж *в. грнчарница.*

лòнчārскӣ, -ā, -ō *који се односи на лончаре и лончарство:* ~ занат, ~ земља, ~ роба, ~ трговац.

лончáрство с *израда посуђа од глине (ређе од метала и др. материјала), лончарски посао, лончарски занат;* уп. грнчарство.

лóнче, -ета с (супл. мн. лóнчићи м) **а.** *дем. од лонац (1);* уп. лончић. **б.** *мањи метални лонац, мања метална посуда с једном ручком.*

лòнчина и **лóнчина** ж *аугм. и пеј. од лонац (1).*

лóнчић м *дем. од лонац (1).*

лòпār, -а́ра м **1.** *дрвена направа у облику лопате са округлом равном плочом, којом се ставља хлеб и сл. у пећ и вади из ње.* **2.** *в. лопатица (2).* **3.** *у загонеци, о ушима.* – Око пања два лопара.

лопàрица ж *мала лопата; лопатица.*

лòпата ж (ген. мн. лòпāтā) **1. а.** *плосната метална (ређе дрвена) алатка с дугом облом дрвеном дршком, која служи за пребацивање, пресипање растреситих, сипких и сл. материјала.* **б.** *в. лопар (1а).* **2.** *в. лопатица (2).* **3.** фиг. *несразмерно велики део тела (о руци, шаци и др.).* **4.** *врста плитког суда, овалног облика, који служи за обављање физиолошких потреба тешких, непокретних болесника.*

лòпатār, -а и **лопàтār,** -а́ра м у изр. **јелен (шарени)** ~ зоол. *врста јелена који живи у јужној Европи и медитеранском подручју.*

лопàтара ж *врста воденице поточаре с лопатицама на колу;* уп. лопатица (2).

лòпатаст, -а, -о *који има облик лопате, који изгледом подсећа на лопату:* ~ длан, ~ полуга.

лòпатасто прил. *у облику лопате:* ~ проширен.

лопàтати, -ām несвр. **а.** *премештати, претурати, превртати лопатом (житарице, воће и сл.) да не би дошло до кварења, труљења, пропадања.* **б.** *вејати неопљевљено жито бацајући га лопатом увис (или с неке висине).*

лопàтāш, -а́ша м у изр. **јелен** ~ зоол. *в. лопатар.*

лòпатица ж **1.** *дем. од лопата.* **2.** (обично у мн.) *издубљена дашчица, плочица, перо на воденичком колу, на воденим турбинама и сл. у коју удара вода; уопште део турбине (водене, парне, гасне) који прима кинетичку енергију струјања, претварајући је у обртно кретање.* **3.** анат. *плоснаста троугласта кост на задњој страни грудног коша,* scapula, *плећка.*

лòпатичаст, -а, -о *који има облик лопатице, који изгледом подсећа на лопатицу, сличан лопатици:* ~ лист.

лòпити, -ӣм несвр. **а.** *истицати у јаким млазевима, кључати, липтати (о крви).* **б.** *јако лити у виду капи, капљица (о зноју); обилато падати, лити, пљуштати (о киши).*

лòпнути, -нēм свр. *према лопити (а).*

лóпōв, -ова м мађ. **1.** *онај који краде, крадљивац, лупеж; отимач, пљачкаш; преварант, лупеж.* **2.** хип. *мангуп, лола, прерођењак, враголан.* • **играти се лопова (и жандара)** *учествовати у једној врсти дечје игре, у којој се деца поделе у две групе, на оне који беже и оне који их јуре.*

лопòвлук м **1.** *присвајање, отимање туђе својине, крађа, пљачка, лупештво.* **2.** *нечасно, непоштено дело, непоштен поступак, нитковлук, лупештво.*

лóповскӣ, -ā, -ō *који се односи на лопове, који припада лоповима, својствен лоповима:* ~ дружина, ~ јатак, ~ поступак.

лóповски прил. *на лоповски начин, као лопов; лолински, шеретски, враголасто, мангупски:* ~ опрезан.

лопòвчина и **лóпōвчина** ж (м) (мн. ж) *аугм. и пеј. од лопов.*

лопòвчић и **лóпōвчић** м *дем. и хип. од лопов.*

лóпōвштина и **лопóвштина** ж *в. лоповлук.*

лопòтати, лòпоћēм несвр. *лупати, ударати.*

лòпōч м бот. *в. локвањ.*

лòпōчев, -а, -о *који се односи на лопоч, локвањ:* ~ цвет.

лòпта ж (ген. мн. лòптӣ) **1.** мат. *геометријско тело, ограничено сферном површином, чије су све тачке подједнако удаљене од једне средишње тачке или средишта, кугла.* **2. а.** *предмет (начињен од коже, гуме, сунђерасте или пластичне масе и др.) у облику лопте (1), различите величине, тврдоће и др., који се употребљава у разним дечјим и спортским играма:* кошаркашка ~, рукометна ~, тениска ~, фудбалска ~. **б.** (у конструкцији: играти лопте) *назив за игру таквим предметом;* уп. фудбал (1). **3.** *оно што је обло, округло као лопта (1 и 2а), оно што има облик сличан лопти (1 и 2а), кугли.* **4.** (често с атрибутом „земљина“, „земаљска“, „сунчана“ и сл.) *небеско тело у облику лопте (1).* • **ватрена** ~ астр. *врста великог сјајног метеора, болид.*

лòптаст, -а, -о *који има облик лопте, обао, округао као лопта:* ~ испупчење, ~ лежиште.

лòптати се, -ām се несвр. *играти се лопте, лоптом (или лоптастим предметом); бацати, добацивати (између себе) лопту.*

лòптин, -а, -о *који припада лопти, који се односи на лопту:* ~ исечак, ~ површина, ~ пречник.

лòптица ж *дем. и хип. од лопта; мања, одн. мала лопта (2а) која се употребљава у неким спортским играма (нпр. у тенису и стоном тенису).*

лòпужа ж (м) (мн. ж) *велики лопов, лоповчина, крадљивац; велики неваљалац, покварењак, нитков.*

лòпӯрда ж (м) (мн. ж) *у аугм. и наглашено пеј. значењу: лопужа.*

лòпӯх, -а (лòпӯх, -у́ха) м бот. **а.** *род вишегодишњих зељастих биљака* Petasites *из ф.* Compositae. **б.** *врста тога рода* P. hybrides, *чији се корен и лист употребљавају у лекарству, репух.*

лòрбер м нем. *в. ловор (1б).*

лòрд м енгл. (мн. -ови) **а.** *висока племићка титула у Енглеској.* **б.** *титула неких високих државних и црквених функционера:* ~ адмиралитета, ~ канцелар.

лòрдовскӣ, -ā, -ō *који се односи на лордове, који припада лордовима.*

лòрдовство с (с одредбом: ваше, његово) *достојанство, титула лорда.*

лордóза ж грч. мед. *искривљеност кичменог стуба с избочењем напред.*

лòрдство с *в. лордовство.*

лòрњет м и **лорњѐта** ж фр. *наочари са једном дршком, који се могу склопити и који се стављају на очи само по (тренутној) потреби.*

лòрњōн, -óна м фр. *лорњет само за једно око; монокл са дршком.*

лóрфа ж (ген. мн. -фӣ) пеј. **а.** *она која је претерано, упадљиво нашминкана.* **б.** жарг. *курва.*

ло̏с м (мн. -ови) рус. зоол. *јелен* Alces alces *лопатастих рогова, северни јелен.*

лосѝо̄н, -о́на м фр. *течно козметичко средство за негу лица и косе.*

ло̏сос м рус. зоол. **а.** *врста рибе* Salmo salar *из пор. пастрмки* (Salmonidae), *која живи у северним морима, а икру баца у слатким водама.* **б.** *у мн.: породица пастрмки* (Salmonidae) *(у јд.: риба из те породице).*

ло̏сосовина ж *месо од лососа.*

ло́тиња (ло̀тиња) ж *прљавштина, нечистоћа, неопраност; задах прљавштине, нечистоће.*

ло̏то, ло̀та и ло̀тоа м (мн. ѳ) итал. *врста лутрије, одн. томболе која се заснива на извлачењу бројева.*

ло̏тос м грч. бот. *зељаста биљка* Nelumbo nucifera *из ф.* Nymphaeceae, *крупних белих цветова.*

ло̏тосов, -а, -о *који припада лотосу, који се односи на лотос:* ~ цвет.

ло́тре, ло́трӣ ж мн. нем. *бочна ограда на запрежним колима у виду лествица.*

ло̀ћика ж бот. **а.** *у мн.: род биљака* Lactuca *из ф.* Compositae, *које садрже млечни сок (у јд.: биљка из тога рода).* **б.** *врста из тога рода* L. sativa.

лоци́рати, ло̀цӣра̄м свр. и несвр. лат. *одредити, одређивати нечему место (обично према неком плану); сместити, смештати, поставити, постављати (најчешће неки грађевински објекат).*

ло̏ш, ло̀ша, -е (комп. ло̀шијӣ) (супр. добар) **1.** *који је у супротности са уобичајеним мерилима појма доброг, племенитог, човечног и сл., који се својим понашањем, поступцима, односом, карактером и сл. противи уобичајеним, одређеним нормама доброг, позитивног, рђав, неваљао:* ~ жена, ~ човек. **2. а.** *који нема одговарајућих способности, квалитета за обављање неког посла, који није дорастао за нешто, неспособан, слаб:* ~ писац, ~ педагог, ~ руководилац. **б.** (уз речи које значе одређен породични или лични однос) *који не испуњава с љубављу, предано, пожртвовано одређене дужности према некоме, који се не опходи према некоме како треба:* ~ мајка, ~ отац, ~ пријатељ. **в.** *који по својим својствима не одговара некој намени, који не задовољава одређену намену, функцију, непогодан за нешто; неодговарајући, слаб:* ~ за исхрану, ~ проводник струје; ~ организација. **3. а.** *који није у складу с одређеним друштвеним нормама, који је за осуду, непримерен (о понашању, васпитању и сл.).* **б.** *зао, рђав; незрав, штетан:* лоше намере; лоше склоности. **4. а.** *који изазива, узрокује нешто зло, који има рђаве, непријатне последице; који садржи у себи нешто непријатно, неугодно и сл., неповољан; непожељан, непријатан, неугодан уопште:* ~ коб, ~ срећа; ~ глас, ~ вест; болест с лошом прогнозом. **б.** *испуњен оскудицом, тегобама или непријатностима, тежак, мучан (о неком временском одсеку или приликама).* **5. а.** *који је слабог квалитета, рђав:* ~ земља, ~ храна. **б.** разг. (обично у негацији) *који је непривлачног изгледа, који не изгледа лепо, привлачно, ружан (о мушкарцу или женској особи).* **6.** *слаб, рђав (о здравственом стању).* **7.** *који је испуњен временским непогодама:* ~ време. • **два лоша убише Милоша** *кад се удруже, побеђују и слабији.*

лу̏б м **1.** *спољашњи омотач дрвета, кора (обично одвојена, одлупљена, одваљена од дрвета).* **2.** (мн. лу́бови) *полукружни, обично чврсти део обуће, иза пете.*

лубањ- *в. лобањ-.*

лу̀ба̄рда ж итал. *врста некадашњег артиљеријског оружја, старински топ; граната таквог топа.*

лубѐндиња ж шаљ. *измишљено воће које би истовремено било и лубеница и диња;* фиг. *оно што не може бити, нереални, претерани пожртеви и жеље.*

лубѐница ж **1.** бот. и агр. *једногодишња биљка* Citrullus vulgaris *из ф.* Curbitaceae, *крупног, слатког и сочног плода; плод те биљке.* **2.** фиг. шаљ. *глава, лобања човека.*

лубѐнича̄р м *произвођач и продавац лубеница;* уп. бостанција.

лубѐнича̄рка ж агр. *врста јабуке; врста крушке.*

лубѐничица ж *дем. од лубеница.*

лубѐничњак м бот. *зељаста коровска биљка* Hibiscus trionum *из ф.* Malvaceae.

лу̏би́н, -а и **лу̏би́н,** -и́на м зоол. *крупна морска риба грабљивица* Labrax lupus *из пор.* Percidae.

лу̀бина ж **а.** *део људског и животињског тела који обухвата грудну и трбушну дупљу, труп.* **б.** *мртво тело, труплo, лешина.* **в.** *месо заклане и одеране животиње (живинчета, брава) без изнутрице и главе.*

лу̏г[1] м (мн. лу́гови и лу̏гови, песн. лу̏зи) (често као микротопоним, одн. у саставу микротопонима) **1.** *шума са ниским дрвећем и жбуњем, шумарак, гај (обично на нижем или подводном земљишту); шума уопште.* **2.** *ниже, равније, питоми је земљиште, обично са бујном вегетацијом.*

лу̏г[2], лу́га м **1.** *остатак оног што је изгорело, пепео.* **2.** *вода у којој је прокуван пепео, лужина, цеђ.* • **бацати некоме луг у очи** *варати, обмањивати некога;* уп. и пепео (изр.).

лу̀га̄р, -а́ра м *онај који се стара о шуми, чувар шуме, шумар.*

луга̀рица ж *лугарева жена.*

лу̀га̄рница ж *лугарева, шумарева кућица.*

лу̀га̄рскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на лугаре, шумаре, који припада лугарима, шумарски:* ~ блуза, ~ кућица, ~ служба.

луга́рство с *чување шума, старање о шумама, лугарски посао, лугарска служба.*

лу̏гаст, -а, -о *који је боје луга, пепела, сив, пепељаст.*

лу̏д, лу́да, -о (комп. лу̏ђӣ) **1. а.** *ментално, умно поремећен, неспособан за нормално расуђивање, духовно ограничен, малоуман, слабоуман, умоболан.* **б.** *који је ван себе, који не влада собом и својим поступцима, избезумљен, помахнитао; својствен таквим стањима, махнит; склон неразумним, неразборитим поступцима, губљењу контроле над самим собом, над својим држањем, понашањем и сл.* **в.** *који се не контролише, који не уме да одржи разумну меру (у нечему):* ~ у пићу. **г.** *којим се тешко управља, дивљи, помаман, блаховит:* луди коњи. **д.** *који нема разумне основе, нереалан, неразуман; глуп:* ~ посао, ~ прича, луди снови, ~ сумња; луди огласи. **ђ.** *пун ненормалних, нелогичних збивања и поступака, апсурдан:* луди дани. **2. а.** *неразборит, несмотрен, неразуман:* ~ авантура, ~ човек. **б.** *млад, неискусан, недозрео; наиван, лаковеран.* **в.** *сасвим мали, нејак, недорастао; безазлен (о деци, младунчади и сл.).* **3. а.** *који се потпуно предаје осећањима, веселим расположењима, страстима, необуздан; који се одаје разузданом, обесном животу, раскалашан.* **б.** *пун веселог заноса, необузданости, уживања, радости:* ~ провод. **в.** *који се не може задржати, који избија као спонтан излив расположења, неконтролисан, необуздан:* луда радост, луди смех. **г.** *који потпуно обузима дух, пун заноса, страсти, предености, ватрен; пун чара, љубави, радости, чаробан, заносан:* луда веза, луда љубав; лудо пролеће, луда младост. **4. а.** *који се изводи свом снагом, енергијом, жестином, бесомучан, силовит:* најлуђи јуриш. **б.** *који се користи у изузетно великом степену, обиму, огроман; изузетно јак, интензиван:* луда енергија, луда снага; луда зубобоља. **5. а.** *који бесни великом снагом, који се истиче интензитетом, жестоко; густ, неозбиљан:* ~ ветар; ~ магла. **б.** *који тече, врц, разлива се стихијски, неконтролисано, дивље:* луда река. **в.** *који се нагло и неочекивано мења, врло променљив, нестабилан; подложан погоршањима, западању у кризе:* ~ клима; ~ здравље. **6.** *изванредан, изузетан; изненадан, неочекиван:* имати (постићи) ~ успех; ~ срећа. **7.** разг. *леп, диван, красан (о модним предметима и детаљима).* • **~ за неким или нечим** *који јако воли некога или нешто, који јако жели нешто.* **~ од нечега** *веома обузет нечим, који је ван себе од нечега (бола, среће, страха и др.).* **(на)правити (некога) лудим** *поступити, поступати према некоме, с неким као да је луд; довести, доводити (некога) у глуп положај.* **(на)правити се ~ (лудим)** *(почети) изигравати необавештеност, (на)правити се невешт.* **смеје се као ~ на брашно** *каже се за онога ко се смеје без повода и разлога.* НПосл **обећање лудом радовање** *не треба веровати празним обећањима.*

лу̏да ж **1. а.** *ментално поремећена, малоумна, умоболна особа.* **б.** *настрана особа, чудак.* **2. а.** *непромишљена, неразумна особа, глупак, одн. глупача, будала; наивна, лаковерна, несмо-*

трена особа. **б.** *са избледелим значењем, обично у благом, нежном прекоревању.* – Ћути, лудо моја, како те не воли? • **дворска ~** *в.* ***дворска будала (под будала).***

лу̀даја ж агр. *врста бундеве.*

лу̀дак, -а́ка (вок. лу̀да́че) **1.** *ментално поремећен, луд човек, умоболник; настран, неуравнотежен, ненормалан човек;* уп. луда (1) и манијак. **2.** *ограничен човек, будала, глупак; лакомислен, неразуман човек;* уп. луда (2а).

лудàкиња ж *луда, умоболна, ненормална женска особа;* уп. лудача.

лу̀дара ж бот. *врста отровне гљиве* Boletus satanas *из ф.* Polyporaceae.

лу̀даст, -а, -о *у дем. значењу: луд, луцкаст; будаласт, глуп.*

лу̀дасто прил. *помало лудо, луцкасто, будаласто, глупаво.*

лу̀дача ж *луда, неуравнотежена или глупа женска особа (обично у ауг. и пеј. значењу);* уп. лудакиња.

лудáчити се, лу̀да́чӣм се несвр. *правити лудости, глупости, лудовати; лудирати се.*

лу̀да́чкӣ, -а́, -о́ **1.** *који се односи на лудаке (који припада лудаку, лудацима, намењен лудацима, који је као код лудака, својствен лудацима и сл.):* ~ кошуља, ~ кућа, ~ поглед, ~ смех. **2.** *неприродно, ненормално јак, интензиван, велики, висок и сл.:* ~ гужва, ~ жестина, ~ темпо (рада), лудачке цене.

лу̀да́чки прил. *на начин својствен лудаку, лудацима, као лудак, као лудаци; лудо, бесомучно:* ~ зинути; ~ возити.

лудáштво с *лудачко поступање, лудачко понашање, лудост.*

лу́дети јек. **лу́дјети,** -ди́м несвр. непрел. [гл. им. лу́ђе̑ње с] **а.** *постајати луд, умно поремећен; постајати избезумљен, растројен, губити разум, махнитати.* **б.** (за неким, нечим) *безумно, страсно волети, обожавати некога, нешто;* уп. лудовати (2).

лудѝзам, -зма м ист. *раднички покрет у Енглеској почетком XIX века, чија се борба за радничка права манифестовала уништавањем машина и привредних зграда власника, капиталиста.*

лу̀дија ж *луда, неразборита, безумна особа, луда.*

лу̀дило с **1.** мед. *општи назив за разне врсте душевних поремећаја и ненормалних стања:* ~ величине, ~ гоњења, младалачко ~, пијаначко ~. **2. а.** *снажна обузетост неким или нечим, помамна јака жудња, страст за неким, нечим; екстаза, занос:* ~ за Битлсима; волети у лудилу, верско ~, колективно ~. **б.** *стање онога који је ван себе од узбуђења, избезумљености.* **в.** *неразборитост, неразумност, глупост, лудост.* • **волети до лудила** *бити страсно заљубљен у некога, страсно, безгранично волети, обожавати;* уп. лудило (2а). **доводити до лудила (некога)** *бити (за некога) несносан, неподношљив, избезумљивати (некога).*

лудѝрати, лу̀дӣра́м несвр. **1.** *в. лудовати.* **2.** *в. лудирати се.* ■ **~ се** *правити лудости, глупости, понашати се неозбиљно, изводити лудорије;* уп. лудовати (1).

лу̀дист(а), -ē м ист. (мн. -сти) *следбеник, присталица лудистичког покрета, лудизма.*

лу̀дистичкӣ, -а́, -о́ *који се односи на лудизам и лудисте:* ~ метод борбе, ~ покрет.

лу́дити, лу̀дӣм несвр. прел. [гл. им. лу́ђе̑ње с] *чинити лудим, доводити до стања лудила; чинити да неко изгуби присебност, разборитост, доводити до избезумљености, избезумљивати.* ■ **~ се** *в. лудирати се.*

лу̀дица ж *дем. и хип. од луда;* уп. луда (2б).

лу́дница ж *установа у којој се лече умно поремећене особе, душевна болница.*

лу́днички, -а́, -о́ *који се односи на лудницу, који припада лудници; који је као у лудници:* ~ башта, ~ врт; ~ атмосфера.

лу̀до прил. **1.** *на луд начин, неразумно, неразборито, бесмислено, глупо:* ~ погинути. **2.** *са страшћу, безумно, махнито; жестоко, јако, бесомучно:* ~ загрлити, ~ куца срце; ~ јуре кола.

лу̀дӧв, -о̀ва м експр. *глуп човек, будала, лудак; луда (понекад и са избледелим значењем, у благом, нежном прекоревању и сл.).*

лудо̀вати, лу̀дујēм несвр. непрел. **1.** *правити лудости, глупости, понашати се неразумно, неразборито; лудирати се.* **2.** (за неким, нечим) *осећати страст према неком или нечему, јако волети, обожавати некога или нешто;* уп. лудети (б).

лудо̀глав, -а, -о *луд, непромишљен, неразборит; настран, својеглав, луцкаст.*

лу́доња м експр. *в. лудов.*

лу̀дӧрија и **лудо̀рија** ж **а.** (обично у мн.) *неозбиљан, неодговоран или неразуман, неразборит, непромишљен поступак, изјава, реч.* **б.** *лудост; помама.*

лу̀дӧст, -ости ж (инстр. -ошћу) **1. а.** *особина, стање онога који је луд, онога што је лудо.* **б.** *глупост, бесмислица; луд, непромишљен, неразуман поступак, лудорија.* **2.** *в. лудило (1).* • **младост–лудост** *в. под младост.*

луђа- *в. луда-* (нпр. луђак, луђакиња, луђачки).

лу̏ес м мед. *сифилис,* lues.

луѐтичан, -чна, -о *који болује од луеса, сифилистичан; који се односи на луес, сифилис уопште.*

луѐтичӑр м *сифилистичар.*

луѐтичӑрка ж *сифилистичарка.*

лу̏жав, -а, -о *упрљан, посут лугом, пепелом, пепељав.*

лу̀жан и **лу̏жан,** -жна, -о **1.** хем. *в. алкални;* уп. лужнат: ~ вода, ~ укус. **2.** *који садржи луг, лужину, цеђ:* ~ прљава вода.

лу̀жӑрка ж (понекад с одредбом „жута“) бот. *украсна луковичаста биљка жутих цветова* Sternbergia lutea *из ф.* Amaryllidaceae, *лала.*

лу̏жаст, -а, -о *својствен лугу, лужини, цеђу, базни, алкални:* ~ укус.

лу̏жина ж **1.** *луг, цеђ.* **2.** хем. *раствор алкалних хидроксида; база.*

лу́жити, лу̏жӣм несвр. [гл. им. лу́жӗ̄ње с] *потапати у луг, цеђ; прати лугом, искуваватн у лугу:* ~ рубље.

лу̏жје с (мн. ѳ) **а.** *зб. им. од луг*[1]*, лугови; луг*[1]. **б.** *в. лужњак (2).*

лу̏жнат, -а, -о хем. *в. алкални;* уп. лужан: ~ материја, ~ раствор.

лу̀жнӣк, -а́ка м бот. *в. лужњак (1).*

лу̀жњӑк, -а́ка м **1.** бот. *врста храста* Quercus robus. **2.** *лужњакова, одн. храстова шума.*

лужња́ков, -а, -о *који се односи на лужњак (1), који је од лужњака:* лужњакове шишарке.

лу̏к м (лок. лу́ку; мн. лу́кови) **1.** мат. *део кривуље ограничен њеним двема тачкама,* arcus. **2.** *примитивно оружје за одапињање стрела од еластичног полукружно савијеног прута, штапа и сл., за чије је крајеве затегнута тетива; слична направа која се употребљава као спортски реквизит.* **3. а.** *предмет или део неког предмета савијен у облику лука (1, одн. 2).* **б.** *повијен, полукружан облик нечега; полукружна, завојита линија пружања, кретања; завој, окука.* **4.** архит. *горња површина на грађевини или неком њеном делу, најчешће полукружно засвођена, којом се спајају два насрамна симетрична дела, свод.* • **електрични (Волтин) ~** физ. *светлосни лук врло високе температуре који настаје пражњењем електричне струје високог напона, пробијањем кроз гасни простор између двеју графитних или металних електрода.* **рефлексни ~** физиол. *пут надражаја од места додира, преко кичмене мождине, до мишићног покрета.*

лу̏к м бот. **а.** (и агр.) *зељаста биљка* Allium *из ф.* Liliaceae, *чије многобројне врсте расту самоникло или се гаје као поврће (обично назив за гајене врсте* A. cepa *и* A. sativum). **б.** *в. љиљан.* • бот. 1) (и агр.) *гајене врсте рода* Allium: **бели ~** A. sativum; **црни (мрки, црвени) ~** A. cepa *и др.* 2) *друге врсте рода* Allium: **дивљи ~** A. ampeloprasum; **змијин ~** A. scorodoprasum; **пољски ~** A. oleraceum *и др.* **~ и вода** *в. под вода.* **~ ти у очи** *каже се ономе који се некоме (или нечему) превише диви, као заштита од урока.* **ни лук јео ни лук мирисао** *прави се невешт као да ништа није било, као да нема никакве везе са ружном ствари у којој је учествовао.* **ударио тук на лук** *сукобила се два једнако тврдоглава и јака противника.*

лу́ка ж (дат. лу́ци) **1. а.** *морска увала, заштон с лукобраном за пристајање бродова, одн. сличан заклон за бродове на обалама пловних река или језера, пристаниште:* барска ~, морска ~, речна ~, трговачка ~. **б.** фиг. *место одмора, мира и спаса, уточиште, прибежиште.* **2.** *плодна њива (ређе ливада) крај реке, у речној долини, у равници уопште; плодна равница крај реке.* • **ваздушна (зрачна) ~** *аеродром.* **слободна ~** правн. *трговачка лука слободна, отворена за међународни саобраћај, без плаћања царине.*

лу́кав (лу́кав), -а, -о **а.** *који вешто прикрива своје мисли и осећања с намером да надмудри; који се не да лако превариши, опрезан и досетљив, препреден, превејан; довитљив:* ~ као лисица. **б.** *који испољава, показује такве особине, лукавство, у којем се огледа лукавство, прожет, испуњен лукавством:* лукаве очи, ~ подсмех, ~ потез.

лу́кавац (лу́кавац), -а́вца м *лукав човек.*

лу́кавити, -и́м и **лука́вити,** лу́кавӣм несвр. [гл. им. -вљење с] *лукаво поступати; довијати се, домишљати се.*

лу́кавица (лу́кавица) ж *лукава особа;* уп. лукавац.

лу́каво (лу́каво) прил. *на лукав начин, препредено; домишљато, довитљиво; проницљиво.*

лу́кавост (лу́кавост), -ости ж *особина онога који је лукав, препреденост, превејаност; довитљивост; лукав поступак, лукавство.*

лука́вство с **1.** *лукаво изведен поступак, добро смишљена и вешто скривена превара, подвала.* **2.** *лукавост.*

лука́вштина ж *в. лукавство.*

лу́каст, -а, -о *који је у облику главице лука, сличан главици лука:* ~ корен, ~ нос.

лу́кац, -кца м бот. и агр. нар. *в. лук (а).* • **бели ~** *бели лук.* **црни ~** *црни лук.*

лу́кобра̄н м *насип који у луци штити бродове од таласа и буре.*

лу́ков, -а, -о *који се односи на лу́к, који је од лука:* ~ леја, ~ лишће.

лу́ковина ж *суви спољни листови главице лука (обично црног).*

лу́ковица ж **1.** бот. *кратко подземно стабло (лука, лале, зумбула и сл.) обавијено сочним збијеним листовима без хлорофила,* bulbus. **2.** архит. *купола, кубе у облику луковице (1).*

лу́кратӣван, -вна, -о лат. *који доноси велику зараду, уносан, рентабилан:* ~ посао, ~ служба.

лу́кс м (ген. мн. лу́ксā) лат. физ. *јединица јачине осветљености* (lx).

лукса́ција ж мед. *искакање кости из зглобне чашице,* luxatio.

лу́ксуз м лат. *спољашњи сјај у начину живота, живот у сјају и изобиљу, раскоши; оно што је скупо а није неопходно за живот, сувишан скупоцен предмет, одн. изобиље скупоцених и непотребних предмета за уживање, скупоцен(и) провод(и) и др.*

лу́ксузан, -зна, -о *који представља луксуз:* ~ вила, ~ кола, ~ намештај, ~ провод, ~ роба.

лу́ксузно прил. *на луксузан начин, у луксузу; раскошно:* ~ живети; ~ одевен(а), ~ осветљене улице.

лу́ксузно̄ст, -ости ж *особина онога што је луксузно, луксуз.*

лу́ла (ген. мн. лу́лā) ж тур. **1. а.** *направа за пушење која се састоји од цеви, чибука (кроз који пролази дим) и издубене јабучице (у којој сагорева дуван).* **б.** *количина дувана која стаје у ту јабучицу:* попушити лулу дувана. **2.** *назив за цевасте направе и за цевасте, обично надоле окренуте делове разних направа.* **а.** *цев на казану за печење ракије кроз коју пролази пара и претвара се у ракију.* **б.** *цев, обично савијена надоле, кроз коју тече вода из чесме, пумпе за воду и сл.* **в.** *дрвена или плехана цев у воденици поточари кроз коју пада брашно у мучњак.* **г.** *дуваљка за стакло, гвоздена цев с купластим испупчењем на доњем крају.* • **не вреди (не ваља) (ни по) луле дувана** *нема никакве вредности, не вреди, не ваља ништа.* **не дати (за нешто) ни (по) луле дувана** *не дати баш ништа.* **попушити лулу мира** *прекинути непријатељство с неким, измирити се.*

лу́ла̄ш, -а́ша м разг. **а.** *дуван за лулу.* **б.** *онај који пуши лулу.*

лулѐтина ж *аум. и пеј. од лула.*

лу́лица (лу́лица) ж *дем. и хип. од лула;* уп. лула (1а).

лумба́го (лумба́го) м лат. мед. *јак бол у слабинским мишићима изазван незгодним, наглим покретом, обољењем кичмених пршљенова и др.*

лу́мба̄лан, -лна, -о *који се односи на слабине, слабински:* ~ анестезија, лумбални нерви.

лу́мен м лат. **1.** *светло, светлост; сјај.* **2.** фиг. *особа изузетних интелектуалних и др. способности, необично умна, надарена особа.* **3.** физ. *јединица за мерење јачине светлосног тока, светлосног флукса* (lm).

луминисцѐнтан, -тна, -о *који се односи на луминисценцију:* ~ светлост.

луминисцѐнција ж физ. *назив за емисије тзв. хладне светлости, за разлику од термичког зрачења.*

луминѝзам, -зма м слик. *комбиновање боја ради постизања јачих светлосних ефеката на слици.*

луми̏нист(а), -ē м (мн. -сти) слик. *сликар који примењује луминистичку технику, луминизам.*

луминѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на луминизам и луминисте:* ~ пејзаж.

лу́минозан, -зна, -о **1.** *светао, блештав:* ~ сјај. **2.** фиг. *блиставе, сјајан, надахнут, луцидан:* ~ песма.

лу́мпати, -а̄м несвр. *в. лумповати.*

лу́мпа̄ч, -а́ча м *онај који лумпује, пијаница, лола, бекрија.*

лу́мпа̄чкӣ, -ā, -ō *који се односи на лумпаче:* ~ живот, ~ песма.

лумпенпролетарѝја̄т, -а́та м *слој људи без одређеног занимања и статуса, свет скитница, пробисвета, лопова и сл., који се обично третира као најнижи и најгори друштвени слој, као друштвени олош.*

лумпенпролѐтер, -е́ра м *припадник лумпенпролетаријата.*

лумпенпролѐтерскӣ, -ā, -ō *који се односи на лумпенпролетере:* ~ слој.

лумпѐра̄ј, -а́ја м и **лумпѐра̄јка** ж нем. *бучно весеље уз пиће, пијанка, теревенка.*

лу́мповати, -пујēм несвр. нем. *бучно се веселити уз пиће, пијанчити, теревенчити, банчити.*

лу́на ж песн. **а.** (Луна) *Месец.* **б.** *Месечева светлост, месечина.*

лу́на-па̏рк м *забавни парк са разноврсним забавним уређајима и програмима.*

лу́на̄рнӣ, -а, -о *који се односи на Луну, Месец или на Месечево кретање:* ~ година, ~ циклус.

лунà̄тик и **лунà̄тичā̄р** м *в. месечар.*

лунà̄тичā̄рскӣ, -ā, -ō *који се односи на лунатичаре, месечарски.*

лунѐта ж фр. архит. *декоративни полукружни део изнад врата или прозора оивичен каменим оквиром;* уп. линета.

лу́њa ж зоол. *птица грабљивица рода* Milvus, *пор.* Accipitridae: црвенкаста ~ (*птица селица* M. mulvis), црна (мрка) ~ (*птица станарица* M. migrans).

лу́њати, лу́њам несвр. *бесциљно ходати, лутати, скитати; ићи тамо-амо, тумарати.*

лу́п *узвик за означавање удара или пада, одн. за подражавање тупог звука који се чује при удару или паду;* уп. буп и лупа[1].

лу́па[1] ж (мн. ø) *јаки, тупи звуци изазвани ударањем у чврст предмет, падом или кретањем нечега тешког по тврдој подлози и сл.;* уп. тутњава.

лу́па[2] ж (ген. мн. лу́пā) фр. физ. *сабирно сочиво или систем сочива уграђен у оквир с држачем, леђа, повећало.*

лупà̄рати, -а̄м несвр. *уједначено лупати, лупкати.*

лу́пати, лу̏пām несвр. **1.** непрел. **а.** *снажно ударати производећи јаке, тупе звуке, правећи буку.* **б.** *ударати (на врата, прозор и сл.) најављујући се, позивајући, дозивајући некога или дајући тиме неки знак.* **в.** *ударањем (у бубањ, добош и сл.) производити звуке.* **2.** непрел. *одаваши, производити јаке, тупе звуке:* лупају звона. **3.** прел. *ломити, разбијати:* ~ чаше. **4.** прел. *ударајући и мешајући (тесто, јаја, маслац и сл.) припремати за јело.* **5. а.** прел. *тући, млатити, бити (некога).* **б.** фиг. (по некоме) *оштро нападати, критиковати (некога).* **6.** непрел. *снажно куцати, бити (о срцу).* **7.** непрел. *говорити глупости, бесмислице, лупетати.* ■ **~ се** *ударати се (рукама, шакама) по неком делу тела и сл. (обично при изражавању неког расположења).* • **~ главом о зид** *наилазити на неку препреку, тешкоћу у неком послу.* **то му се лупа о главу** *због тога сноси последице, због тога испашта.*

лу́пеж м (инстр. -ом) **а.** *лопов, крадљивац.* **б.** *неваљалац, рђа, ништков.*

лу́пежина ж (м) (мн. ж) *ауг. од лупеж.*

лу́пежић м *дем. и хип. од лупеж.*

лу́пежица ж *женска особа лупеж.*

лупѐтати, -а̄м несвр. **1.** *јако и уједначено или на махове лупати;* уп. лупати (1а). **2.** *говорити бесмислице, глупости, којештарије;* уп. лупати (7).

лу́пешкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на лупеже, који припада лупежима, својствен лупежима, лоповски:* ~ гнездо, ~ поступак.

лу́пешки прил. *на лупешки начин, као што чине лупежи (крадом, кришом, потајно и сл.).*

лу́пештво с **а.** *оно што је својствено лупежима, склоност лупешким поступцима, лупешком понашању, покварености, неваљалство.* **б.** *крађа, лоповлук.*

лу́пештина ж *в. лупештво.*

лу̏пина и **лу̏пина** ж *спољни омотач бобичастих плодова или семена, кора, љуска, љупина.*

лупи́на ж бот. *в. дивља кафа (под кафа).*

лу̏пинаст и **лу̏пинаст,** -а, -о *који има лупину, љуску, обавијен лупином, љуском (о коштуњавом воћу).*

лу̏пинг (лу̏пинг) м енгл. *акробатска фигура коју изводи пилот описујући авионом затворену кружну линију у вертикалном лету, петља.*

лу̏пити, -ӣм свр. **1.** непрел. **а.** *нагло ударити производећи јак, тупи звук, треснути:* ~ у дрво. **б.** *ударити (на врата, прозор и сл.) најављујући долазак, дозивајући, позивајући некога, дајући тиме неки знак.* **2.** непрел. *пасти производећи буку, треснути.* **3. а.** прел. *снажно ударити, млатнути, клепити (некога).* **в.** непрел. *ударити (рукама, шакама и сл.), пљеснути (обично у изненађењу, чуђењу, дајући неки знак и сл.).* **в.** (картом) *бацити (при картању) на сто одређену карту (обично тако да се чује).* **4.** (нешто или без допуне) *рећи нешто непромишљено, неумесно, глупо, бесмислено, бубнути, извалити.* ■ **~ се 1.** *ударити се руком (рукама, шакама и сл.) по неком делу тела обично при изражавању изненађења, некој расположења и сл.* • **док лупиш длаком о длан** *врло брзо, за трен ока, зачас.* **главом о зид ~** *в. под глава.* **~ (некога) по глави** *погодити некога стварајући му, проузрокујући бриге, невоље, тешкоће.* **~ (нешто) па остати жив** *рећи, извалити велику глупост, бесмислицу;* уп. лупити (4).

лу́пити, лу̏пӣм несвр. *в. љуштити (1 и 2).* ■ **~ се** *в. љуштити се.*

лупка̀рати (се), -а̄м несвр. *у дем. значењу: лупати (се), лупкати (се).*

лу̏пкати (се), -а̄м (се) несвр. *у дем. значењу: лупати (се).*

лу̏пнути (се), -нӗм (се) свр. *лупити (се) (често у дем. значењу).*

лу̏пњава ж *в. лупа*[1].

лупу̀ли́н, -и́на м *горки ароматични састојак женских цветова хмеља, који се користи у производњи пива и лекова, хмељно брашно.*

лу̏пус м мед. *хронично локално туберкулозно обољење коже (обично на лицу),* lupus vulgaris.

лу̏стер м фр. *велика светиљка која се веша на таваницу, обично са украсним додацима и сијалицама (одн. свећама) на више кракова.*

лустра́ција ж лат. *религиозно, ритуално чишћење (првобитно код старих Римљана); уопште чишћење везано за народна веровања и обичаје.*

лу́тајӯћӣ, -а̄, -е̄ *који стално мења место, боравиште; који је у покрету, који је час на једном, а час на другом месту; који живи лутајући:* лутајуће душе; ~ калуђери, ~ репортер; ~ пси.

лу́так, -тка (мн. лу́ци (лу́ткови), ген. лу̏та̄ка̄ (лу́тко̄ва̄)) **1.** *лутка која представља мушкарца;* уп. пајац. **2.** фиг. *ћиздавац, кицош.*

лу́талац, -аоца м *онај који лута, скита по свету, скитница;* уп. луталица.

лу́талачкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на лутање и лутаоце, луталички:* ~ живот.

лу́талица ж (м) (мн. ж) **1.** *особа која лута, скита по свету, скитница;* уп. луталац. **2.** (у атриб. служби, уз им. „пас“) *који живи лутајући, који нема свога господара.*

лу́таличкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на луталице и лутање;* уп. луталачки.

лу̏та̄н, -а́на (лу̏тан, -а) м *в. лутак.*

лу́тати, лу̏та̄м (3. л. мн. лу́таӯ) несвр. непрел. **1. а.** *кретати се у разним правцима не налазећи прави пут, ићи тамо-амо, час на једну час на другу страну;* уп. тумарати. **б.** *бити без тачне, праве оријентације, без сигурности у опредељењу; не сналазећи се у нечему, не налазећи право решење, усмеравати своју активност у разним правцима, покушавајући час ово час оно, падати у заблуде тражећи право решење.* **2. а.** *ићи без одређеног циља, базати, луњати; ићи од једног места до другог, посећивати разна места не смирујући се нигде, скитати.* **б.** *окретати се, усмеравати се, управљати се тамо-амо, прелазити са предмета на предмет, кружити (очима, погледом).*

лутѐра̄н, -а́на м *присталица, следбеник лутеранства, протестант;* уп. евангелиста.

лутѐра̄нка ж *женска особа лутеран.*

лутѐра̄нскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на лутеране и лутеранство, протестантски;* уп. евангелистички.

лутера́нство с *верско учење немачког теолога Мартина Лутера, протестантског реформатора из XVI в., протестантство; протестантска вероисповест.*

лу̏теровац, -о̄вца м *в. лутеран.*

лу̏теровскӣ, -а̄, -о̄ *в. лутерански.*

лу̏тка ж (дат. лу̏тки; ген. мн. лу̏та̄ка̄ (лу̏тка̄)) **1. а.** *дечја играчка која представља људско (обично женску) фигуру, начињена од различитог материјала.* **б.** *фигура човека или животиње чијим се кретањем, преко управља (у луткарском позоришту, филму и др.), марионета.* **2.** фиг. **а.** (и хип.) *назив одмила за дете, девојку и сл.* **б.** *лепа дотерана женска особа.* **в.** пеј. *особа без правих духовних и других вредности, празна, испразна особа.* **г.** *особа која се поводи за другима, којом други управља; особа која служи као оруђе у спровођењу туђих жеља, намера, играчка, марионета, пион.* **3.** зоол. *телесни облик у фази развитка инсеката са потпуном метаморфозом (између ларве и развијеног инсекта), у којем организам добија свој дефинитивни изглед,* chrysalis, puppa. **4.** мн. фиг. *чудне, необичне, настране идеје, бубице:* дошле му (неке) лутке, имати лутке (у глави).

лу̏тка̄р, -а (лу̏тка̄р, -а́ра) м **1.** *онај који прави и продаје лутке.* **2.** *онај који приређује представе с луткама;* уп. лутка (1б).

лу̏ткарица (лутка̀рица) ж *женска особа луткар.*

лу̏ткарскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на луткаре и луткарство:* ~ позориште.

лутка́рство и **лу̏тка̄рство** с **1.** *израда лутака (за луткарско позориште и сл.).* **2.** *извођење позоришне представе с луткама, марионетама.*

лу̏ткаст, -а, -о *који је као лутка, који изгледом подсећа на лутку, који је као у лутке:* ~ лице, ~ продавачица.

лу̏ткица ж *дем. (у неким значењима и хип.) од лутка.*

лу̏тња ж итал. (поль.) муз. *в. лаута.*

лу́тња ж (обично песн.) *лутање.*

лу̏трија ж фр. (нем.) **а.** *игра на срећу у којој се продаје одређен број нумерисаних срећака, а власници извучених бројева, одн. срећака добијају згоднтке у новцу или предметима.* **б.** фиг. *нешто што зависи од стицаја околности, од среће:* то ти је ~.

лу̏тријски, -ā, -ō *који се односи на лутрију:* ~ згодитак.

лу̏фа ж бот. *једногодишња биљка пореклом из тропске Африке и Азије* Luffa cylindrica *из ф.* Cucurbitaceae.

лу̏фт м (мн. ø) нем. *ваздух, зрак.*

луфти́рати, лу̏фти̏рām несвр. *ветрити, проветравати:* ~ собу. ■ ~ **се** *излагати се дејству свежег ваздуха.*

лу̏ц м итал. зоол. *морска риба коштуњача* Euthynnus thunnina *из пор.* Thunnidae.

лу̏церйште с *земљиште на којем се гаји луцерка.*

лу̏цёрка ж (дат. -ки; ген. мн. -кй) бот. **а.** *у мн.: вишегодишње крмне биљке рода* Medicago *из ф.* Papilionaceae, *са око 50 врста (у јд.: биљка из тога рода).* **б.** *назив за врсту тога рода* M. sativa, *која се гаји као крмна биљка.*

лу̏цйдан и **лу̏цй̏дан,** -дна, -о **а.** *који је блиставог, продорног духа, бистар, оштроуман, проницљив (о човеку).* **б.** *у којем се огледају такве особине; у којем долази до изражаја бистрина, оштроумност нечијег духа, ума:* ~ мисао; у **луцидним** часовима.

лу̏цйдно и **лу̏цй̏дно** прил. *на луцидан начин, оштроумно, проницљиво:* ~ анализирати, ~ објаснити.

луци́дно̀ст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина оног који је луцидан, оног што је луцидно.*

Лу̀цифер м лат. мит. и рлг. **а.** *име анђела који се побунио против бога и постао вођа демона.* **б.** (луцифер) *ђаво, сатана, сотона уопште.*

лу̀циферскй, -ā, -ō *ђаволски, сатански, сотонски.*

лу̀циферски прил. *ђаволски, сатански, сотонски:* ~ се смешкати, ~ ташт.

лу̏цкаст, -а, -о **1.** *помало луд, блесав, сулуд, шашав, ћакнут; својствен таквој особи:* ~ човек; луцкасте нарави. **2. а.** *који је без разумне основе, лишен разумног, озбиљног садржаја, неразборит; необичан, настран:* луцкасте идеје, ~ расправа. **б.** *који одудара од уобичајеног, обичног, нормалног, тако да изазива утисак неозбиљног, смешног, неукусног, неприкладног и сл.:* ~ бунда.

лу̏цкасто прил. *на луцкаст начин, сулудо, шашаво, блесаво; неразумно; необично, настрано:* гледати ~, ~ изгледати, ~ живети.

лу̏цнӯт, -а, -о *луцкаст (1).*

лу́ч[1], лу́ча м (инстр. лу́чем) **1.** (мн. лу́чеви) **а.** *боровина, комад борове дрвета, цепка боровине која добро гори и употребљава се за потпалу.* **б.** *цепка борове дрвета премазана смолом или воском која, запаљена, служи за осветљавање, зубља, бакља, буктиња.* **2.** *бор богат смолом;* уп. лучевина. • **тражити ђавола с лучем** *излагати се без потребе опасности, срљати у пропаст.*

лу́ч[2] и **лу̏ч** (обично поновљено) *узвик којим се лучи, одваја, раздваја стока (најчешће овце).*

лу̏ча ж **1.** *зрак, зрака светлости; светлост, сјај.* **2.** *луч, зубља, бакља, буктиња.*

лу̏чац, -чца м бот. *дем. од лу̏к;* уп. лукац.

лу́чац, -чца м *предмет лу̂чног облика* **а.** *гудало.* **б.** *дрвени лук на колевци, који придржава прекривач.* **в.** *дршка на котлу, бакрачу, повраз.* **г.** *обруч око врата овна, вола и др., на који је обешено звоно.*

лу̏че, -ета с (супл. мн. лу̏чићи м) **а.** *хип. назив за дете, вољену особу (девојку, младића и сл.).* **б.** *лепа девојка, девојче; леп младић.*

лу̏чев, -а, -о *који је од лучевог, борового дрвета, од лучевине, боров:* ~ зубља, ~ капак, ~ кров.

лу̏чевина[1] ж *дрво од луча, борово дрво богато смолом, боровина.*

лу̏чевина[2] ж физиол. *производ лучења жлезда или других органа, излучевина, секреција.*

Лу̏чиндан м *православни црквени празник посвећен св. Луки, који се свеШкује 31. октобра (по старом календару 18. октобра).*

лу̏чиндáнскй, -ā, -ō *који се односи на Лучиндан, који је у вези с даном или временом када је Лучиндан:* лучинданске кише, Лучиндански устав.

лу́чити, лу́чӣм несвр. прел. [гл. им. лу́чёње с] **1. а.** *одвајати једно од другога правећи разлику, разликовати; разазнавати, распознавати уочавајући у нечему разлике, разабирати:* ~ истину од лажи, ~ стварно од привидног; ~ животињске гласове. **б.** *одвајати од мајки (младунчад, нпр. јагњад, телад), одн. од младунчади (нпр. овце, краве) ради одбијања од сисе, залучивати.* **в.** (стоку) *издвајати стоку намењену продаји, за тов, за посек и др.; издвајати своју стоку (обично овце) из стада у којем је била помешана са туђом стоком.* **2.** *испуштати из себе лучевине (секрете, сокове и сл.), излучивати.* ■ ~ **се** *стварати се, настајати (о излучевинама), излучивати се.*

лу̏чић м *дем. од лу̏к.*

лу̏чица ж *дем. од лу́ка; мала лука.*

лу̏чка ж *цепка луча (1а), зубља.*

лу̂чкй, -ā, -ō *који се односи на луку (1а); који ради у луци:* ~ магацин, ~ ноћ, ~ складиште; ~ радник.

лу̂чнй, -ā, -ō *који је у облику лу̂ка, полукружан:* лучна дршка, лучног облика.

лу̂чнй, -ā, ō *који се односи на лу̏к (који је од лука, засађен луком и сл.):* лучне леје, ~ семе.

лу̂чно прил. *у облику лу̂ка, као лук, полукружно:* ~ заобљен, ~ савијен.

лу̏чњāк м *земљиште на којем се гаји (или се гајио) лук, врт или део врта засађен луком.*

лучо̀ноша м (ж) (мн. ж) *особа која носи луч, лучу, зубљу, бакљу;* фиг. *предводник.*

лу́ша ж *у хип. значењу: лула (1а).*

Љ

љ (Љ) с непром. **а.** лингв. *меки, палатални сонант, при чијем изговору предњи део језика додирује алвеоле и предње тврдо непце, а врхом језика се опире о доње секутиће.* **б.** *слово којим се обележава тај сонант:* мало љ, курзивно *љ*, писано *љ*, штампано љ.

ља̏га ж (дат. ља̏зи) **1.** *траг прљавштине или нечега другог на некој основи, површини, запрљано, замазано место на нечему, мрља.* **2.** фиг. *брука, срамота као обележје некога ко је учинио ружно, нечасно дело, ко је ружно, нечасно, подло поступио и сл.* • **бацити, бацати љагу на некога (на нешто)** *изложити, излагати некога (нешто) јавној осуди због неког ружног, нечасног дела, поступка и сл., (о)брукати, (о)срамотити (понекад и неоправдано) некога (нешто).* **опрати, спрати** и сл. **љагу (са некога, нечега)** *ослободити некога (нешто) жига срамоте, бруке, оправдати некога (нешто) пред светом, јавношћу.*

ље- јек. *в. ле-.*

љѐтнӣ, -ā, -ō јек. *в. летњи.*

љѐтниковац, -о̄вца м јек. *в. летњиковац.*

љѐскав, -а, -о *који се љеска, блиста, сјаји, одсијава, блескав.*

љѐскати (се), -а̄м (се) несвр. *блистати (се), сијати (се); одсјајивати, одблескивати, блескати.*

љи̏га ж **а.** *љигава, слузава материја, ткиво и др.* **б.** фиг. *љигавац.*

љи̏гав, -а, -о **1. а.** *који услед слузаве, влажне, клизаве површине полако клизи, измиче из руку (кад се држи, хвата).* – Сом је ~. **б.** фиг. *који нема чврст карактер, који лако мења своје убеђење, назоре, погледе, ставове, бескарактеран, недостојанствен (о човеку); у којем се огледају, који одаје такве особине (нпр. држање и сл.).* **2.** *в. лепљив:* ~ зној, ~ течност.

љи̏гавац, -а̄вца м *онај који лако мења своје убеђење, назоре, погледе, ставове, онај који је љигав, бескарактеран, недостојанствен;* уп. бескичмењак (2).

љи̏гаво прил. **1.** *слузаво; клизаво; лепљиво.* **2.** *као љигавац.*

љи̏гавӧст, -ости ж **1.** *особина онога што је љигаво, онога који је љигав, слузавост; лепљивост; клизавост.* **2.** *особина онога који је љигав, љигавац, одсуство чврстог карактера, достојанства, чврстине убеђења, назора, погледа, ставова и сл.*

љи̏говина ж бот. *жбун сродан паздрену, расprostрањен по кршевитом земљишту, са лишћем непријатног мириса,* Rhamnus fallax, *из ф.* Rhamnaceae.

љи̏љак, -лька м (мн. љи̏љци, ген. љи̏љāкā) зоол. **1. а.** *в. слепи миш (под миш)* **б.** *у мн.: подред љиљака (1а), слепих мишева,* Megachiroptera *(у јд.: сисар из тога подреда).* **2.** *у мн.: породица ноћних лептира* Sphingidae *из подреда великих лептира* Macrofrenatae *(у јд.: лептир из те породице).* • **водени ~** *врста љиљка, слепог миша, који борави у пределима са доста воде* Myotis daubentoni. **дугоухи ~** *врста љиљка, слепог миша, врло дугих ушију* Plecotus anritus.

љи̏љан м бот. **а.** *украсна зељаста биљка* Lilium, L. candidum *из ф.* Liliaceae, *мирисног цвета, крин.* **б.** *украсна биљка* Hemerocallis, H. fulva *из ф.* Liliaceae.

љи̏љанов, -а, -о *који припада љиљану; који се односи на љиљан, љиљански:* ~ цвет; ~ белина.

љи̏љанскӣ, -ā, -ō **1.** *који се односи на љиљан (који је као љиљан, који је боје љиљана и сл.).* **2.** фиг. **а.** *нежан, танан, фин:* ~ лице. **б.** *морално чист, чедан, невин, безазлен.*

љӧ̀с (љȍс) узв. *узвик за подражавање звука који се чује при снажном и наглом паду, удару о земљу, под и сл.*

љӧ̀скавац, -а̄вца м бот. *вишегодишња зељаста биљка* Physalis alkekengi *из ф.* Solanaceae, *која расте по шумама, крај путева, као коров по баштама и др. местима.*

љӧ̀снути, -нӗм свр. експр. **1.** непрел. **а.** *пасти ударивши јако, снажно о земљу, под или нешто друго, треснути.* **б.** *не завршити, изгубити школску годину; пасти на испиту (у школи, на факултету).* **2.** прел. *ударити, лупити, треснути (некога, по нечему, нпр. главу и сл.).*

љу (поновљено више пута и различито наглашено) *узвик који се тихо певуши кад се љуља и успављује мало дете, којим се прати љуљушкање малога детета.*

љу́ба ж (обично у нар. песми и ранијим књиж. делима) **а.** *супруга, жена; вереница, заручница.* **б.** *драга, вољена женска особа, драгана.*

љу́бав ж (инстр. љу́бављу (љу́бави)) **1.** (мн. ø) **а.** *осећање велике наклоности и, најчешће, нежности према некоме, нечему; емоционална, осећајна везаност за некога, нешто, која проистиче из таквог осећања:* ~ према својој деци, ~ према домовини, родитељима. **б.** *осећање наклоности, преданости, привржености према особи супротног пола, према жени, односно мушкарцу.* **в.** (обично у лок. с предлогом „у“) *добри, пријатељски односи међу људима, пријатељство, слога.* – Живе у љубави. **г.** *велика воља, заинтересованост за нешто, склоност према нечему (нпр. према неком послу, игри и др.); жеља, тежња, стремљење:* ~ за науку. – Све живи у горкој љубави за умирањем. **2. а.** *драга, вољена особа, особа која се воли (жена, односно мушкарац):* срести своју некадашњу љубав. **б.** *оно што се воли, оно што некога много привлачи, заокупља нечију пажњу, побуђује, изазива стално или дуготрајно интересовање, страст, пасија.* – Коњи су били његова велика љубав. **3.** *пријатељски поступак, пријатељски гест; упориште љубазности, пажња према некоме.* – Учините ми љубав, дођите на кафу. **4.** (у синтагми: љубави ти) *с избледелим основним значењем, као устаљена фраза при уплитању усрдне молбе, заклињања, преклињања и сл. да се нешто учини.* – Запевај, љубави ти, нешто лепо. • **за љубав божју** разг. *фраза за појачавање молбе, преклињања и сл.* **за љубав нечега (нечему)** *у интересу нечега, ради нечега.* **водити (проводити) љубав** *имати сексуални однос (сексуалне односе); имати, одржавати љубавне везе, волети се.* **теби (њему** и сл.**) за љубав, за твоју (његову** и сл.**) љубав** *из обзира према теби (њему и сл.), ради тебе (њега и сл.).* **чист рачун дуга ~** *јасни, поштени новчани, материјални и сл. односи стварају основу за добро и трајно пријатељство.*

љубà̀висати, -ишӗм несвр. разг. *имати, одржавати љубавне или љубавничке односе, везе (про)водити љубав.*

љу́бā̀внӣ, -ā, -ō *који се односи на љубав (1б); који испољава, одаје, изражава љубав (1б):* ~ однос, љубавни парови, ~ песма, ~ троугао; ~ поглед.

љу́бā̀внӣк м **1. а.** *онај који одржава интимне, љубавне и сексуалне ванбрачне односе с неком женском особом; мушкарац који одржава такве односе са више жена, који се често упушта у*

љубавне авантуре, удварање женама и освајање жена; **2.** *глумац који на сцени или у филму игра такву мушкарца:* њен ~; велики ~. **б.** мн. *мушкарац и жена у љубавним односима, љубавни пар, заљубљеници.* **2.** фиг. *љубитељ, привржeник, обожавалац нечега:* ~ самоће.

љу̀бāвница ж *она која одржава интимне, љубавне и сексуалне ванбрачне односе с неким мушкарцем; она која се често упушта у љубавне авантуре, у освајање мушкараца;* **2.** *глумица која на сцени или у филму игра такву женску особу.*

љу̀бāвничкӣ, -ā, -ō *који се односи на љубавнике; својствен љубавницима:* ~ однос; ~ страст.

љу̀бāвнички прил. *на начин својствен љубавницима, као љубавници.*

љу̀базан и **љу̀базан,** -зна, -о **1. а.** *предусретљив, срдачан, пријатан у опхођењу, понашању, држању:* ~ домаћин, ~ према сваком. **б.** *који одаје, који одражава, у којем се огледају предусретљивост, усрдност, срдачност:* ~ дијалог, ~ тон (у говору). **2.** (обично одр.) *драг, мио.* – Љубазни оче! Љубазни сине!

љу̀базно и **љу̀базно** прил. *на љубазан начин, предусретљиво, срдачно, пријатељски, усрдно, топло; на леп начин, летим речима:* ~ поздравити; ~ замолити.

љуба́знōст, -ости ж (инстр. -ошћу) **а.** *особина онога који је љубазан:* бити познат по љубазности. **б.** *љубазан поступак, чин, гест, љубазна реч, услуга и др.*

љу̀бак, љу̀пка, -о (комп. љу̀пкијӣ) **а.** *који својим изгледом, појавом, складом или некако другчије делује пријатно, мило, драгесно, симпатично:* ~ лице, ~ особа, ~ држање, ~ осмех. **б.** фиг. *који собом изазива пријатне, лепе утиске, пријатна, лепа, угодна осећања; складан, милозвучан:* љупке боје; ~ мелодија.

љубà̀кати, -ā̀м несвр. **1.** *често или све редом љубити, цмакати.* **2.** *в. љубакати се (2).* ■ **~ се 1.** *узајамно се љубити.* **2.** *упуштати се у љубавне односе, имати љубавни однос (с неким), водити љубав.*

љуби́мац, -мца м (инстр. -мцем) **а.** *онај који је некоме посебно драг, који је омиљен, највише вољен, миљеник.* **б.** *онај који ужива посебну, нарочиту милост, наклоност, заштиту (обично неке важне, моћне личности), штићеник.*

љубѝмица ж **а.** *она која је некоме посебно драга, која је омиљена, највише вољена, миљеница.* **б.** *она која ужива посебну, нарочиту милост, наклоност, заштиту (обично неке важне, моћне личности), штићеница.*

љуби́мче, -ета с (мн. ø; зб. им. љу̀бимчā̀д ж) *дем. и хип. од љубимац или љубимица.*

љу̀битељ м (инстр. -ем) **1.** (нечега или некога) **а.** *онај који нешто веома воли и цени, који се за нешто с одушевљењем и пасионирано занима и сл., поклоник:* ~ књига, ~ старина, ~ уметничке музике. **б.** *онај који према неком (нечему) осећа, показује посебну наклоност, љубав, симпатије и сл., који у неком (нечему) ужива, обожавалац:* ~ (лепих) жена, ~ (расних) коња, ~ добре капљице. **2.** *онај који се из личног задовољства, уживања, хобија бави нечим, воли нешто да ради, да у нечему учествује и сл., аматер.*

љубитѐљица и **љу̀битēлька** ж *женска особа љубитељ (нечега или некога).*

љу̀бителькскӣ, -ā, -ō *који се односи на љубитеље (који припада љубитељима, својствен љубитељима и сл.).*

љу̀битēльство с *бављење нечим, занимање за нешто из љубави, наклоности према нечему, склоности нечему.*

љу́бити, љу̀бӣм несвр. прел. [гл. им. љу́бљēње с] **1.** (некога, (у) нешто) *притискати усне на некога (нешто), дотицати, додиривати уснама некога (нешто), давати пољубац, пољупце (као израз љубави, поштовања, опраштања, као поздрав при сусрету, приликом честитања и др.);* уп. целивати. **2.** (некога) *осећати, гајити љубав према неком, волети; бити заљубљен (у некога), бити обузет љубавним осећањима (према неком).* **3.** (нешто) *веома ценити, волети нешто, осећати посебну наклоност према нечему, уживати у нечему, марити за нешто:* ~ веру, ~ науку, ~ спорт. ■ **~ се 1.** *међусобно измењивати, давати пољупце;* уп. целивати се. **2.** *волети се; пазити се.* • **бога (крст, мајку и др.) ти љубим** *ублажена псовка или узречица за исказивање чуђења, негодовања, неприступања на нешто и сл.* **љуби га мајка** (понекад ир.) разг. *лепо је, мио, драг.* **љубим руке (руку)** *поздрав (данас не тако уобичајен) којим се јавља млађи старијем, мушкарац жени, жена мушкарцу и сл. (обично прилазећи да пољуби руку).* **љубим те** разг. *израз за појачање неке молбе (при обраћању некоме на „ти“).*

љу̀бӣћ, -и́ћа м *сентиментални љубавни роман, намењен првенствено читатељкама.*

љу̀бица ж бот. *в. љубичица.*

љу̀бичаст и **љу̀бичаст,** -а, -о *који је боје љубичице, виолетан.*

љу̀бичасто и **љу̀бичасто** прил. *као љубичица (нпр. потамнети, преливати се и сл.).*

љубичасто- *први део придевских сложеница са значењем боје који показује да та боја има љубичасту нијансу, да прелази у љубичасто:* љубичастоплав, љубичастоцрвен и сл.

љубичи́ца (љу̀бичица) ж бот. **а.** *у мн.: породица вишегодишњих малих зељастих шумских и баштенских биљака* Viola *из ф.* Violaceae, *са око 800 врста, чији су цветови обично љубичасте боје и пријатног, угодног мириса (у јд.: биљка из ове породице).* **б.** *врста љубичице (а)* Viola odorata. • *називи за поједине врсте љубичице:* **барска црквенкаста** ~ Viola palustris; **бела мирисна** ~ V. alba; **висока** ~ V. elatior; **дивља** ~ V. canina; **питома** ~ V. odorata; **пољска** ~ V. arvensis; **руњава** ~ V. hirta; **сива бледољубичаста** ~ V. suavis; **шумска** ~ V. silvestris.

љу̀бљенӣк м *вољени, љубљени мушкарац, драган, драги.*

љу̀бљеница ж *вољена, љубљена женска особа, драгана, драга.*

љу̀бнути, -нēм свр. *лако, овлаш додирнути уснама, пољубити.* ■ **~ се** уз. повр. *лако, овлаш пољубити једно друго (један другог и сл.).*

љубо̀вати, љу̀бујēм несвр. *имати, одржавати љубавне везе, (про)водити љубав;* уп. љубависати.

љубо̀мора ж **а.** *осећање душевне узнемирености, бола, несреће, озлојеђености због сумње или уверења да вољена особа воли неког другог, да води љубав с другим и сл.* **б.** *осећање нерасположења, зависти, злобе због туђега успеха, богатства, благостања, среће и др.*

љу̀бомо̄ран (љубо̀мо̄ран), -рна, -о **а.** *обузет осећањем љубоморе, који осећа љубомору, пати од љубоморе (према неком, због неког, нечега).* **б.** (одр.) *изазван љубомором:* ~ лудило.

љу̀бомо̄рно (љубо̀мо̄рно) прил. **а.** *осећајући љубомору, с осећањем љубоморе:* ~ гледати (некога). **б.** *веома брижљиво и задржавајући за себе (нпр. скривати, чувати и сл. нешто).*

љубомо́рнōст, -ости ж **а.** *особина онога који је љубоморан.* **б.** *брига праћена појачаним осећањем својине;* уп. љубоморно (б).

љубопѝтљив, -а, -о **а.** *знатижељан, радознао:* ~ особа. **б.** *који одражава, показује нечију радозналост, знатижељу, испитивачки:* љубопитљиви погледи.

љубопѝтљивац, -ивца м *онај који је знатижељан, радознао, љубопитљив.*

љубопѝтљивица ж *она која је љубопитљива.*

љубопѝтљиво прил. *на начин који показује, одражава, исказује нечију љубопитљивост, радознало, знатижељно, с љубопитљивошћу:* ~ (по)гледати.

љубопѝтљивōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога који је љубопитљив, радозналост, знатижеља.*

људèсина и **људèскара** ж *в. људина (1).*

љу̀ди, љу́дӣ м *супл. мн. од човек.*

љу̀дина ж **1.** *веома крупна, снажна, развијена, наочита (најчешће мушка) особа; претерано крупна, превише висока и тешка (најчешће мушка) особа.* **2.** *врло ваљана, добра, честита, исправна, дружељубива и сл. особа.*

људо̀ждер м **1.** *човек који једе људско месо (обично дивљак), канибал.* **2.** фиг. пеј. *убица, крволок, крвопија.*

људо̀ждерскӣ, -ā, -ō **1.** *који се односи на људождере (1) и људождерство, канибалски:* ~ племе. **2.** *крволочан, убилачки, крвопијски; суров.*

људо̀ждерски прил. **а.** *на начин својствен људождерима, као људождер(и).* **б.** *крволочно, убилачки; сурово.*

људождéрство с *појава (карактеристична пре свега за праставе дивљаке, дивља племена) да се за сопствену исхрану узима и људско месо, канибализам, антропофагија.*

љу̀дскӣ и **љу̀дскӣ,** -ā, -ō **1.** *који се односи на човека, односно људе (у биолошком, духовном и др. смислу), човечји:* ~ говор, ~ друштво, ~ душа, људски зуби, људске кости, ~ снага, ~ храна итд. **2.** *човечан, хуман; племенит; саосећајан; пријатељски:* топла ~ реч. **3.** (у им. служби) с *људскост, човечност, хуманост.*

љу̀дски прил. *на људски начин, на начин својствен човеку* **а.** *пријатељски; човечно:* ~ поздравити, ~ поразговарати; ~ се понети. **б.** *ваљано, солидно.* – Треба то људски решити. **в.** *снажно, јако; мушки:* ~ млатнути (некога), ~ се протегну. – Држите се људски!

љу̀дскӧст, -ости ж (инстр. -ошћу) **1.** *укупност људских својстава, особина, карактеристика, све оно што је карактеристично за човека, за људе (у биолошком, духовном и др. смислу), људска природа, људски лик и др.* **2.** *позитивна страна људске природе, позитивне духовне, моралне и сл. људске особине (доброта, племенитост, човечност, хуманост и сл.).*

љу̀дство с (мн. ø) **1.** зб. **а.** *људи који представљају неку заједницу, који сачињавају неку групу, скупину, скуп и др., популација, бројна страна или састав неке целине:* попис људства у граду, недостатак људства у рудницима, брига о људству и машинама, превоз људства и оружја. **б.** *велики број, маса људи, народ, свет.* – Големо људство сад се амо збило. **в.** *људи који чине посаду (авиона, брода, артиљеријске батерије и др.), који представљају персонал потребан за управљање, опслуживање, послуживање, руковање и др.* **2.** *в. човечанство.* **3.** *в. људскост.*

људӯрина ж *в. људина;* уп. људескара.

љу̀љ м бот. **а.** (**дивљи ~**) *коровна врста траве по усевима и ливадама* Lolium temulentum *из ф.* Gramina. **б.** *енглеска трава* Lolium perenne. • **(и)талијански ~** *ливадска трава* Lolium hybridum *и* L. multiflorum. **француски ~** *овсеница* Arrhenatherum elatius.

љу́ља ж *у дем. и хип. значењу: колевка, зипка, љулька.*

љу̀љав, -а, -о **а.** *који се љуља, гега, клати, тетура, нестабилан.* **б.** фиг. *непоуздан, несигуран, променљив, климав.*

љу̀љаво прил. *љуљајући се.*

љу́љати, љу̀љам несвр. **1.** *чинити да се неко, нешто равномерно креће тамо-амо (понекад и горе-доле или у разним правцима).* **а.** *зибати, њихати некога (нпр. у колевци, љуљашци, у крилу, на рукама и сл.):* ~ дете. **б.** *махати (нечим), клатити, климати (нешто, нечим):* ~ главом. **в.** *чинити да се нешто савија, повија, лелуја и сл.:* ~ гране, ветар љуља трску. **г.** *покретањем у разним правцима померати из лежишта, клатити, расклимавати:* ~ зуб, ~ колац. **2.** фиг. *чинити нестабилним, колебати, подривати, поткопавати (нпр. нечије убеђење, јединство и чврстину нечега и сл.).* ■ **~ се 1.** *померати се равномерно тамо-амо (понекад и горе-доле или у разним правцима).* **а.** *зибати се, њихати се (на љуљашци, у колевци и сл.).* **б.** *покретати се тамо-амо, клатити се; напињати се час на једну, час на другу страну; гегати се; заносити се (у ходу):* љуља се на столици; воз се љуљао, љуља се лађа; љуља се као патка; љуљао се под огромним теретом. **в.** *климати се, клатити се, дрмати се (због неравне подлоге, недовољне учвршћености и сл.):* љуља се зуб, љуља се сто; фиг. *постајати уздрман, угрожен, несигуран:* држава се љуља из темеља, љуља му се власт. **г.** *таласати се, гибати се (о мору, језеру и сл.).* **д.** *повијати се, савијати се (час на једну, час на другу страну); лелујати се:* љуљају се гране на ветру. **ђ.** *извијати се, повијати се при игрању (у колу и сл.).* **2.** фиг. *бити колебљив, колебати се.* **3.** безл. (с логичким субјектом у дативу) *осећати вртоглавицу, мучење свести, губити осећај стабилности, равнотеже:* љуља ми се нешто у глави.

љу̀љашка ж (дат. -шци; ген. мн. -шкӣ) **а.** *једноставна висећа направа за љуљање, која се обично састоји од седишта обешеног о неки држач (греду, грану и сл.).* **б.** *висећа мрежа или столица, фотеља и сл. подешена или погодна, подесна за љуљање, клаћење.*

љу̀љашкати (се), -ām (се) несвр. *в. љуљушкати (се).*

љу̀љашчица ж *дем. и хип. од љуљашка.*

љу̀љика ж бот. *в. (и)талијански љуљ (под љуљ).*

љу̀лька ж нар. **а.** *колевка, зипка.* **б.** *врста носиљке за одојче, са упртама за ношење на леђима или вешање за грану и сл.* **в.** *в. љуљашка (а).*

љу̀лькав, -а, -о **1. а.** *који се мало љуља, клати, клима, лелуја и сл.:* ~ чун, ~ столица. **б.** *који се љуља, заноси при ходу, нестабилан, тетурав (о човеку); гегав (о ходу).* **в.** *који се гиба, угиба, таласав (о површини мора, постељи и др.).* **2.** фиг. *који уљуљкује, успављује, доводи у стање отупелости, омамљености.*

љу̀лькати (се), -ām (се) несвр. *у дем. значењу: љуљати (се);* уп. љуљушкати (се).

љу̀љнути, -нēм свр. **1.** прел. *свр. према љуљати;* уп. љуљати (1). **2.** прел. експр. *снажно лупити, ударити (некога, ређе нешто).* **3.** непрел. експр. **а.** *пасти, упасти наглo, бубнути, треснути.* **б.** *пљуснути, линути наглo и обилато, ударити (о киши).* **4.** непрел. експр. *снажно пући, грунути (о пушу, бомби и сл.); пући, ударити (о грому).* ■ **~ се 1.** *свр. према љуљати се;* уп. љуљати се (1а, б, ђ). **2.** *наглo се покренути, маћи се, померити се.*

љуљу (с различитим акц., обично поновљено) *узвик којим се прати љуљање детета (у колевци, на рукама и сл.);* уп. љу.

љуљу̀шкав и **љу̀љушкав,** -а, -о **1. а.** *који се мало, лагано љуља, лелуја и сл.;* уп. љуљкав (1а): ~ листић. **б.** *који се гиба, угиба, таласав;* уп. љуљкав (1в): ~ постеља. **2.** фиг. *који уљуљкује, успављује, опија, омамљује;* уп. љуљкав (2): ~ мелодија, ~ сан(ак).

љуљу̀шкати (се) и **љу̀љушкати (се),** -ām (се) несвр. *у дем. значењу: љуљати (се);* уп. љуљкати (се).

љуљу́шнути (се), љу̀љушнēм (се) и **љуљу̀шнути (се),** љу̀љушнēм (се) *свр. према љуљушкати (се).*

љу̀љчица ж *дем. и хип. од љулька;* уп. љулька (а).

љу̀мати, -ām несвр. **а.** *ићи, ходати тешко, тромо, гегајући, посрћући, вући се.* **б.** *ићи без неког одређеног циља, тумарати, лутати, луњати.*

љу̀пина ж (уп. лу̀пина) **а.** *тврда љуска ораха, кестена и сл., обично разломљена и одвојена од језгра; љуска јајета (обично разбијена).* **б.** *отуђена, ољуштена, сљуштена кора кромпира, јабуке, крушке и сл.*

љу̀пкати (се), -ām (се) несвр. *у дем. значењу: љубити (се).*

љу̀пко прил. *на љубак начин, с љупкошћу, мило, дражесно, допадљиво, лепо:* ~ се осмехнути, ~ (по)гледати, ~ (за)молити и сл.

љу̀пкӧст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога који је љубак, онога што је љупко.*

љу̀с узв. *узвик за подражавање звука који се чује при паду (обично у воду, бару и сл.) или приликом ударца шамаром, прутом и сл.*

љу̀ска ж (дат. љу̀сци; ген. мн. љу̀скӣ и љу̀сākā) **1. а.** *заштитни омотач, спољна, чврста кора, чврста опна јајета.* **б.** *чврст омотач неких коштуњавих плодова (ораха, лешника, кестенова, бадема), затим семенки и сл.* **в.** *спољашња зелена кора неких коштуњавих плодова (нпр. ораха).* **г.** *више или мање еластична покожица, кожа, кора неких плодова воћа и поврћа (грожђа, шљива, јабука, кромпира и др.).* **2.** *уопште тврди или тврђи слој око нечега који служи као заштита, заштитни овој око нечега:* **а.** *кућица, љуштура, чахура пужа, шкољке, рака и сл.* **б.** анат. *лежиште, омотач неких осетљивих меканих делова тела или телесних органа (нпр. код делова мозга, код очне јабучице, мокраћне бешике и др.).* **3. а.** (обично у мн.) *тврда коштана или рожната плочица на телу неких риба, водоземаца, гмизаваца и сл., крљушт.* **б.** (обично у мн.) *танак, лиснат комадић обично као део сјајног, светлуцавог, блескавог слоја нечега.* **в.** *танак и мали или мањи комад, односно комадић од дрвета које се се-*

че, теше, рендише и сл., треска, цепка, односно шушка. **4.** бот. *дугуљаст, љуснат плод неких биљака са низом семенки на прегрaдном зиду између два одлодна листића,* siliqua. **5.** фиг. *оно што прикрива, замагљује бит, суштину нечега, привид;* уп. кринка, маска и обланда.

љу̏скав, -а, -о **1.** *обрастао, обложен, прекривен љускама, крљуштима, који по себи има љуске, крљушти, крљуштав.* **2. а.** *који се љушти, перуша, односно љуца, исцуцао, храпав (обично о кожи или кори).* **б.** *који се цепа, раслојава у танке лиске, слојеве (обично о камену).*

љу̏скавац, -авца м зоол. *примитивни сисар рода* Manis, *чије врсте живе у Африци и југоисточној Азији, тела покривеног рожнатим плочама, љускама; у мн.: породица* (Manidae) *или ред* (Pholidota) *таквих сисара (систематске категорије заступљене само родом* Manis). • *називи за поједине врсте љускавца рода* Manis: **белогрли** ~ M. tricuspis. **велики (големи)** ~ M. gigantea. **дугорепи** ~ M. longicandota. **петопрсти** ~ M. pentadactyla.

љу̏скавица ж мед. *в. псоријаза.*

љу̏скавка ж зоол. *у мн.: породица риба коштуњача* Sparidae, *у коју спадају зубатац, арбун и др. (у јд.: риба из те породице).*

љу̏скар м зоол. **1. а.** *у мн.: ред малих слатководних и морских ракова* Ostracoda, *чије је тело покривено двема љуштурама (у јд.: рак из тога реда).* **б.** *у мн.: разред животиња из кола зглавкара,* Crustacea, *ракови (у јд.: животиња из тога разреда).* **2.** *љускавац* Manis; *велики љускавац* M. gigantea.

љу̏скаст, -а, -о *љускав.*

љу̏скати, -ам несвр. **1.** *вадити из љуске, коре, махуне и сл. (зрна грашка, пасуља, језгру ораха, лешника и др.).* **2.** *цепкати на љуске (најчешће дрво).* ■ **~ се 1.** *испадати из љуске, махуне и сл., ослобађати се љуске, махуне и сл.* **2. а** *цепати се, раздвајати се у танке слојеве, у љускасте, лиснате комаде, (обично о камену, каменој плочи или дрвету).* **б.** *перутати се, љуспати се (о кожи).*

љу̏скаш, -а и **љу̏скаш,** -аша м зоол. *у мн.: ред гмизаваца чије је тело покривено ситним рожнатим љускама* Squamata, *у који спадају гуштери и змије (у јд.: гмизавац из тога реда).*

љу̏скица ж **1.** *дем. и хип. од љуска;* уп. љушчица. **2.** бот. *в. љушчица (2).*

љу̏снути, -нем свр. експр. *в. љоснути (1а и 2).*

љу̏спа ж (ген. мн. љу̏спӣ) *фина, танка, перушаста љуска; љуска уопште; кора.*

љу̏спав, -а, -о *в. љуспаст.*

љу̏спаст, -а, -о (уп. љускав и љускаст) **1. а.** *који је исцуцао у љуспе:* ~ кора. **б.** *који се цепа, раслојава у танке, фине лиске, слојеве, љуспе; који је из више танких слојева, плочица, листаст, слојевит, плочаст.* **2.** *који је по облику сличан љуспи.* – Љуспасте ћелије су налик на љуспицу.

љу̏спати се, -ам се несвр. *раздвајати се у танке љуске, љуспе, раслојавати се, љускати се;* уп. љуспаст (1).

љу̏спица ж *дем. од љуспа; љуспа уопште.*

љу̏спичав, -а, -о *који је по облику сличан љуспици, љуспаст.*

љу̏т, љу̏та, -о (комп. љу̏ћӣ) **1. а.** *који има јак, оштар укус, који јако надражује органе укуса тако да пече, пали, штипа (о паприци, хрену и сл.).* **б.** *који јако надражује органе за мирис и дисање, који пече очи и сл., оштар (о диму, мирису и др.).* **в.** *врло јак, снажан по концентрацији основних састојака и деловању, жесток (о отрову, киселини и сл.).* **г.** (често у им. служби, у одр. виду ж) *који има висок проценат алкохола, јак, жесток (о ракији).* **2. а.** *пун љутње, гнева, беса, незадовољства уопште, љутит, срдит, бесан, разјарен (о човеку).* **б.** *који се лако разљути, ражести, прек (о човеку); опасан, опак; свирепо, крволочан (о животињи или човеку).* **в.** *веома жустар, ватрен, силовит (обично о коњу).* **г.** *који одражава, показује нечију љутитост, љутњу, срдитост, љутит (обично о погледу).* **д.** (обично одр.) *непоколебљиво, потпуно предан, привржен (својим или нечијим ставовима, схватањима, опредељењу и сл.), ватрен; оборчен:* ~ радикал; ~ опозиционар(ка), ~ противник. **ђ.** (најчешће одр.) *тежак, велики (о човеку, обично у вези с неким његовим негативним особинама); мрзак, гадан:* љута пијаница; као најљући душмани. **3. а.** *беспоштедан, врло оштар, драстичан:* ~ казна, ~ пост. **в.** *опасан по живот, тежак (о болести, рани и сл.).* **г.** *тешко подношљив, жесток, велики, јак (о непријатним стањима, осећањима и сл.):* ~ глад, ~ неправда, ~ нужда, ~ срамота, ~ туга. **4. а.** *беспоштедан, немилосрдан, оборчен, жесток (о окршају, борби, спору и сл.).* **б.** *који се испољава, дејствује великом снагом, интензитетом (о временским непогодама, непогодама и сл.):* ~ бура, ~ време, ~ зима, ~ мећава (вејавица), ~ непогода. **5.** *изазван, проузрокован великим болом, патњом, очајањем и сл., горак, чемеран:* љуте сузе. **6.** *веома оштар, убојит (о сечиву, оружју); који боде (о трњу, драчу и сл.).* **7.** *веома тврд, чврст (о камену, металу и др.).* **8. а.** *који је без икакве вегетације, растиња, потпуно го, голетан (о кршу, красу и сл.).* **б.** *тешко обрадив, тврд за обраду, најчешће и неплодан, неродан (о земљи, земљишту).*

љу̏так, љу̏ца и **љу́так,** љу́ца м **1.** (обично у атрибутској или апозицијској служби уз им. камен) *тврд, чврст камен;* уп. љут (7). **2.** *онај који је наопрасит, прек, пргав; онај који је жесток (у борби, окршају и сл.).*

љу̏тӣк, -и́ка м бот. **а.** *врста храста* Quercus sessiliflora *из ф.* Fagaceae. **б.** *в. лужњак (1).*

љутѝна ж **1.** *љут, оштар укус или мирис нечега;* уп. љут (1): ~ лука, ~ хрена, ~ тешког мириса. – Препеченица је мирисала на шљиву и љутину. **2.** *стање онога који је љут, срдит, бесан, разјарен, гнев, бес, срдитост;* уп. љут (2а) и љутња.

љу̏тит, -а, -о *в. љут (2а, б и ї):* ~ човек, ~ поглед.

љу́тити, љу̏тӣм несвр. прел. [гл. им. љу̏ћење с] **1.** *изазивати у некоме љутњу, срџбу, гнев, срдити, гневити некога.* **2.** *раздраживати, разјаривати, разигравати, подбадати, жестити (коња).* ■ **~ се 1.** *бивати захваћен осећањем љутње, постајати љут(ит); дурити се.* **2.** *постајати помаман, разјарен, ватрен, разигран (о коњу).*

љу̏тито прил. *на љут(ит) начин, с љутњом, показујући љутњу:* ~ погледати, ~ опсовати, ~ проговорити.

љу̏титост, -ости ж *стање онога који је љут(ит), љутња.*

љу̏тӣћ, -и́ћа и **љу̏тић,** -а м бот. **а.** *у мн.: ред једногодишњих и вишегодишњих биљака* Ranunculus *из ф.* Ranunculaceae *(у јд.: биљка из тога реда).* **б.** *назив за поједине врсте тога рода:* R. acer, R. millefoliatus, R. sceleratus, R. steveni; барски (водени) ~ R. aquatilis, мљавки ~ R. lanuginosus, пузави ~ R. repens. **в.** *у мн.: породица вишегодишњих или једногодишњих зељастих биљака* Ranunculaceae *(у јд.: биљка из те породице).*

љу̏тица ж **1.** (рађе и м) *особа која се брзо и лако разљути, особа љутите нарави.* **2.** зоол. *у мн.: породица отровних змија* Viperidae *(у јд.: змија из те породице).*

љу̏ткаст, -а, -о *помало љут, накисео, киселкаст:* ~ вино.

љу̏тнути, -нем несвр. *имати помало љут, пикрен или љуткаст, киселкаст укус (о паприци, вину, јелу и сл.).* ■ **~ се** свр. *мало се наљутити, надурити се.*

љу́тња ж *стање онога који је љут(ит), који се љути, непријатно осећање изазвано нечијим поступком, понашањем, сопственим неуспехом, незгодом итд., гнев, бес, срџба.*

љу̏то прил. **1.** *у великој мери, много, јако, силно:* ~ се преварити, ~ се увредити, ~ штетовати. **2.** *грдно, тешко; ужасно, грозно:* ~ настрадати. Љуто ју је заболела глава. **3.** *жестоко, силовито; страховито; немилосрдно.* – Зима притисла љуто. **4. а.** *на љут начин, љутито; гневно:* ~ (по)гледати; ~ проклињати. **б.** *с јуно бола, јада, горчине, болно, ојађено, оборчено.* – Љуто писну лијепа дјевојка. **5. а.** *јако, снажно (нпр. пући, палити) (о ватреном оружју).* **б.** *оштро, реско (о звуку).* – Под корацима снега љуто шкрипи.

љу̏шкати (се), -ам (се) несвр. *у дем. значењу: љуљати (се);* уп. љуљати (се) и љуљушкати (се).

љу̏шнути (се), -ем (се) *свр. према љушкати (се).*

љу̏штика ж **а.** *в. љуска (1);* уп. љуштина. **б.** *в. комушина.*

љу̏штилица ж *машина, направа за љуштење плодова житарица, рицинуса, пасуља и др.*

љуштионѝца и **љу̀штионица** ж *просторија, радионица у којој се љуште плодови житарица.*

љу́штити, љу̀штӣм несвр. прел. [гл. им. љу́штӗње и љу́шћӗње с] **1.** *одвајати, скидати љуску, кору (са плодова воћа, поврћа, са дрвета и др.),* ГУЛИТИ; *комити, комишати, комушати.* **2.** *гребући, парајући скидати (кожу, покожицу и сл.).* **3.** експр. **а.** *много, неумерено пити (неко алкохолно пиће).* **б.** *стално јести исту, једноличну храну.* ■ **~ се а.** *губити изумрли слој епидерма, перушати се (о кожи, деловима тела или особи);* ГУЛЕЋИ СЕ ОТПАДАТИ *(о кожи, комадима коже).* **б.** *постајати љускаст, љускати се у горњем, површинском слоју и губити делове горњег, површинског слоја; одвајати се од подлоге, отпадати,* ГУЛИТИ СЕ. – Кућа се љушти. Љушти се малтер с цигле.

љу̀штица ж *танки спољни омотач, опна неких биљних плодова, купољака и сл.; танка љуска, љуска, љуспица.*

љу̀штура ж **1. а.** *тврди, кречњачки заштитни омотач, оклоп у којем живе неки мекушци (пужеви, шкољке и др.).* **б.** *хитински оклоп, хитинска опна код глављара.* **2.** фиг. *оно што чини спољну страну нечега, што је лишено садржаја; оквир, форма; схема, калуп.*

љу̀штураст, -а, -о *у којем се налазе остаци љуштура, који се састоји од остатака љуштура;* уп. љуштура (1а): љуштурасти слојеви.

љуштура̄ш, -а́ша м зоол. *в. шкољка (1б);* уп. шкољкаш.

љу̀штурица ж *дем. од љуштура.*

љу̀шчица ж **1.** *дем. од љуска.* **2.** бот. *махунасти плод неких биљака састављен од два опадна листића који су скоро исте ширине као и дужине,* silicula.

M

м (М) с непром. **1. а.** лингв. *двоуснено-носни експлозивни сонант.* **б.** *слово којим се обележава тај сонант:* велико М, мало м, курзивно *м*. **2.** *скраћеница за:* **а.** *метар* (*м*, m). **б.** лингв. *мушки род (м.).* **в.** (ек.) *место (м.).* **г.** (ек.) *месец (м.).* **3.** (М) *римски знак за број 1.000.* **4.** (обично удвојено, одн. поновљено) *за означавање гласа који се артикулише кроз нос (при затвореним устима) и који служи као узвик за изражавање одбијања, незадовољства, сумње, чуђења и др.*

ма (кад је наглашено: ма̀) везн. **1. а.** *у допусним реченицама или синтагмама: макар.* – Гласаћу, ма ме отпустили. **б.** *као саставни део заменица и прилога допусног значења: макар, било.* – Ма где да се сакријем, наћи ће ме. **2.** *у служби узвика: ама, та.* – Ма стани, шта ти је! **3.** *у служби речце за појачавање значења.* – Нисмо били ма ни сто метара одмакли. • **~ немој(те)** *при изненађењу (понекад иронично): (та) шта кажеш (кажете), (та) није ваљда, није могуће.*

ма̑г м (мн. ма́гови) грч. **а.** *члан староиранске свештеничке касте обожавалаца ватре, читања звезда, тумачења слова, учитељ, мудрац.* **б.** *чаробњак, врач (често у фиг. значењу).*

ма́га м *хип. од магарац;* уп. маго.

магàза ж тур. **1.** *в. магазин (1).* **2. а.** *мања зграда или просторија од брвана, оплетеног прућа и сл., која служи за смештај жита, воћа, млека и млечних производа и др.* **б.** *доњи спрат куће (обично мало укопан у земљу) који не служи за становање, већ као помоћна просторија (за смештај ствари, намирница, у старија времена и за стоку);* уп. изба и коноба. **3.** *ранији назив за продавницу робе: дућан, радња.*

магазàција м (мн. ж) *власник магазе, радње; дућанција, трговац;* уп. магаза (3).

магазàцијскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на магазације, који припада магазацијама:* ~ еснаф, ~ калфа, магазацијске књиге, ~ посао.

магàзӣн, -и́на м фр. **1.** *зграда или просторија за смештај разне робе, материјала, оружја и др., магацин;* уп. складиште и стовариште. **2.** *в. амбар.* **3.** *робна кућа;* уп. кућа (изр.). **4.** *део пушке у који се стављају меци, магацин.* **5.** *повремена или периодична публикација разноврсне садржине:* књижевни ~, ~ за жене, илустровани ~, забавни ~, спортски ~ итд.

магàзӣнскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на магазин;* уп. магацински.

магàзица ж *дем. и хип. од магаза.*

мàгазнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на магазу, који припада магази:* ~ врата.

мàгарац, -а̏рца м (инстр. -а̏рцем) **1. а.** *домаћа товарна животиња, велике главе, дугих ушију и дугог репа (припитомљена подврста врсте* Equus asinus *из пор.* Equidae); *мужјак те животиње:* тврдоглав као ~. **б.** зоол. *назив за копитаре врсте* Equus asinus, *у коју спада (поједини) магарац (1а) и неке сачуване дивље врсте:* нубијски ~ (E. asinus africanus), сомал(ијс)ки ~ (E. asinus somaliensis). **2.** фиг. пеј. **а.** *умно ограничен, глуп човек, глупак.* **б.** *погрдна реч која се упућује некоме у љутњи, срдби због онога што је радио, учинио, рекао и сл.:* магарче један! • **знати, разумети се као ~ у кантар** *бити у нечему потпуна незналица, не знати ништа (о нечему).* **не зову магарца на свадбу да игра (него да воду носи)** *не чека некога част (него рад).* **не липши, магарче, до зелене траве** *не може се чекати нешто што ће се догодити ко зна кад, што се неће дочекати.* **појео вук магарца** *каже се за нешто што је затамнено, преко чега се прешло као да се није ни догодило.* **правити од комарца магарца** *преувеличавати нешто.* **правити некога магарцем** *в. магарчити.* **с коња на магарца (пасти, сићи)** *с бољега на горе, с вишега положаја на нижи и сл. (пасти, сићи).*

мàгаре, -ета с (мн. ø; зб. им. мàгарӣд ж) **1. а.** *магареће ждребе; мали, млад магарац.* **б.** *магарац (1а) (без обзира на род, мужјак или женка).* **2.** фиг. **а.** пеј. *онај који тешко схвата, глупак, тупавко (употребљава се при обраћању некоме млађем, обично детету).* **б.** еуф. (обично у вок.) *у тепању, нежном обраћању некоме (обично своме детету), у значењу: драго (моје), слатко (моје).*

магаре́нце, -ета с (мн. ø; зб. им. магàренцӣд ж) *дем. и хип. од магаре.*

магарѐћӣ и **магàрећӣ,** -а̄, -е̄ *који се односи на магарце (који потиче од магараца, који припада магарцу, који је као код магарца и сл.):* ~ глава, ~ кожа, ~ млеко, ~ памет, ~ упорност, магареће уши итд.

магарѐћи и **магàрећи** прил. *као магарац, као што приличи магарцу (глупо, тврдоглаво и сл.).*

магаре́штина ж *будалаштина; глупост, лудост.*

мàгарица ж **1.** *женка магарца.* **2.** фиг. пеј. **а.** *глупава женска особа, глупача.* **б.** *погрдна реч која се упућује некој женској особи у љутњи, срдби, обично због онога што је учинила, рекла и др.*

магàрчина и **мàгӣрчина** ж *аугм. и пеј. од магарац.*

мàгӣрчити, -и́м несвр. [гл. им. мàгӣрчӗње с] (некога) **а.** *варати, насамаривати (некога), подваљивати (некоме).* **б.** *сматрати будалом, изврћавати руглу.* ■ **~ се а.** *изврћавати се руглу, срамотити се, брукати се.* **б.** *чинити глупости, правити будалаштине, лудовати.*

магàрчић м *дем. и хип. од магарац; магаре (а).*

магàцӣн, -и́на м **1.** *в. магазин (1, 2 и 4):* ~ за смештај робе; ~ за жито; напунити магацин на пушци. **2.** пчел. *горњи део кошнице који се по потреби додаје или скида, наставак.*

магàцӣнка ж **1.** *војна пушка с магацином;* уп. магазин (4). **2.** *врста кошнице с магацином, наставком;* уп. магацин (2).

магàцӣнскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на магацин;* уп. магазински: ~ број, ~ особље, ~ простор.

магационар(-) *в. магационер(-).*

магациòнӗр, -е́ра м *онај који води магацинске послове, онај који прима робу, ствари и др. у магацин и стара се о њима.*

магациòнӗрка ж *женска особа магационер.*

магациòнӗрскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на магационере.*

магациони́рати, -ӣни́рам свр. и несвр. *сместити, смештати у магацин, ускладиштити, ускладиштавати (робу и др.).*

мàгија ж грч. **1.** *тајанствена натприродна моћ; чаролија, чудотворство.* **2.** *вештина врачања, бајање; бајање, врачбине, чаролије.* • **бела ~** *стварање чуда, врачање и сл. уз призивање и помоћ добрих духова, богова, божанских, небеских сила.* **црна ~** *стварање чуда, врачање и сл. уз призивање и помоћ злих духова, паклених, ђаволских сила.*

мàгӣјскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на магију, чаробан, чудотворан;* уп. магичан: ~ моћ, магијски симболи, магијске силе, магијске формуле.

мàгиња ж бот. *медитеранска биљка* Arbutus unedo *из ф.* Ericaceae; *плод те биљке*; уп. планика.

мàгистар, -тра м лат. **1.** *онај који има први научни универзитетски степен (после завршених универзитетских студија, одн. после завршетка постдипломских студија).* **2.** (обично у синтагми: ~ фармације) арх. *апотекар.* **3.** арх. *учитељ, професор (пре свега домаћи).*

мàгистарскӣ, -ā, -ō *који се односи на магистре:* ~ испит, ~ рад, ~ пракса, ~ служба.

магӣстēријум (магӣстēрӣј, -ија) м лат. **а.** *испит који је потребан да би се стекао научни степен магистра.* **б.** *звање, степен магистра.*

магӣстрāл, -ála м итал. књиж. *завршни, петнаести сонет у сонетном венцу, који се састоји од почетних стихова претходних четрнаест сонета.*

магистрáла ж *главни саобраћајни пут (аутомобилски, железнички и др.); главна линија водоводне (електричне) воде, водовода и др.).*

мàгистрāлан, -лна, -о **1.** (обично одр.) *који се односи на магистралу:* магистрални путеви, ~ пруга. **2. а.** *који чини основу нечега, врло значајан, главни.* **б.** *изванредан, изврстан, мајсторски, маестралан:* ~ стилизација, магистрални стихови, ~ слика.

мàгистрāлно прил. *на магистралан начин, изванредно, изврсно, мајсторски, маестрално:* ~ глуми, ~ свира Шопена.

магӣстрāт, -áта м лат. **1.** ист. **а.** *висока државна служба, функција у старом Риму.* **б.** *особина која ту службу, функцију обавља.* **2.** ист. **а.** *орган градске управе; градска управа (у бившој Аустроугарској); зграда градске управе.* **б.** *окружна судска и управна власт у Србији почетком деветнаестог века; зграда у којој је (била) смештена та власт; подручје под јурисдикцијом, одн. управом те власти.* **3.** *в. магистеријум.*

магӣстрāтскӣ, -ā, -ō *који се односи на магистрат:* ~ архива, ~ пандур, ~ писар, ~ саветник.

магистратýра ж **1.** *достојанство, власт, служба, функција члана магистрата, градске управе.* **2.** *зграда управне власти, надлештво.* **3.** *в. магистеријум.*

магистри́рати, -ӣстрӣрāм свр. и несвр. *положити, полагати магистарски испит; завршити, завршавати магистарске студије.*

мàгичан, -чна, -о *чаробан, чудесан, чудотворан;* уп. магијски: ~ метода, ~ реч, ~ рука, ~ светлост и др.

мàгичāр м *онај који поседује магијску моћ, који се бави или служи магијом, чаробњак, врач:* фиг. ~ речи.

мàгичкӣ, -ā, -ō *магијски; магичан:* ~ карактер (обичаја); ~ рука, ~ функција.

мàгично (мàгички) прил. *као магија; на магички, магичан начин:* деловати (на некога, нешто) ~; ~ претварати ствари једне у друге.

мàгичнōст, -ости ж *особина, својство онога што је магично, чудесно, чаробно; чаробна моћ, чаробност.*

мàгла ж **1.** *згуснута водена пара (сићушне водене капљице или ледени кристалићи) у приземним слојевима ваздуха, која смањује видљивост:* густа ~, јутарња ~. **2.** *оно што је налик на маглу (1) и што, као и магла (1), смањује видљивост (прашина, дим, пара и сл.).* **3.** фиг. **а.** *мрак, тама.* **б.** *нејасност, неодређеност, замућеност:* идејна магла, ~ мистерија, утопистичка ~. **в.** *занесењаштво, занос, опијеност:* магле и идеали једног времена, романтичарска ~, живети у ружичастој магли. • **као гуска (гуске) у маглу (у магли)** *без икакве извесности, на срећу; без плана, неприпремљено, неромишљено, насумице.* **као кроз маглу** *мутно, нејасно (нпр. сећати се некога, нечега).* **маглу! магла!** *бежи! одлази! кидај!* **пала му ~ на очи** *изгубио је памет, присебност, не влада собом (нпр. од јаког узбуђења и сл.).* **појела ~** *отишло у неповрат, пропало (о новцу, имовини и сл.).* **радити за маглу** *ни за шта радити, радити бесплатно.* **у магли** 1) *несређено, пометено, смешено, смушено (нпр. говорити).* 2) *без познавања прилика, ситуације и сл., без потребне обавештености (нпр. производити нешто).* **ухватити (хватати) маглу** *побећи (бежати), кренути (кидати).*

мàгласт, -а, -о **а.** *сличан магли;* уп. магленаст (а): магласти облаци, ~ тама. **б.** *обавијен, прекривен маглом, магличаст.*

мàглен, -а, -о **1. а.** *који је од магле; пун магле, испуњен маглом; захваћен, обавијен, прекривен маглом:* ~ вео, маглене копрене (завесе); маглени дани, ~ јутро; ~ река. **б.** *замагљен; непрозиран, замућен, мутан:* ~ стакло; маглене очи. **2.** фиг. *нејасан, неодређен, неразумљив:* ~ илирство и словенство, маглене мисли, ~ осећање, маглене речи.

мàгленаст, -а, -о **а.** *сличан магли, измаглици;* уп. магласт. **б.** *замагљен, замућен;* уп. маглен (1б): ~ поглед.

мàглēнка ж разг. (обично у мн.) *свака од најмање две сијалице на аутомобилу погодне за вожњу по магли.*

мàглено прил. **а.** *као магла, попут магле, слично магли:* ~ сиве очи. **б.** *мутно, нејасно.*

маглѐтина ж *ауим. и пеј. од магла;* уп. мàглина и маглурина.

мàглин, -а, -о (најчешће песн.) *који припада магли, који потиче од магле; маглен, магленаст:* ~ прам.

мàглина ж **а.** *ауим. и пеј. од магла;* уп. маглетина и маглурина. **б.** *велика, густа магла.*

маглӣна ж **1.** (обично у мн.) астр. *светли или тамни облак врло разређеног међузвезданог гаса или прашине, видљив обично само помоћу телескопа, маглица; удаљена галаксија, звездани систем у којем се због огромне удаљености не разазнају појединe звезде*: небесне маглине, планетарне маглине, развијене (дифузне) маглине, спиралне маглине, тамне маглине. **2.** фиг. *замагљеност, мутност, нејасност, неодређеност.*

маглӣнаст и **мàглинаст,** -а, -о *који се односи на маглину (који сачињава маглина, сличан маглини и сл.)* – Зодијачка светлост је маглинаст прстен.

мàглити, -ӣм несвр. [гл. им. мàгљѐње с] **1. а.** *стварати маглу (о диму, прашини, пари и сл.);* уп. магла (1, одн. 2). **б.** фиг. *губити јасност, бистрину, постајати мутан (о очима, виду).* **2.** *замагљивати;* фиг. *замрачивати, мутити:* вино магли памет. **3.** безл. фиг. *в. маглити се (2).* **4.** *бежати;* уп. ухватити маглу (под магла) и одмаглити. ■ **~ се 1.** (понекад безл.) *прекривати се, обавијати се маглом, замагљивати се.* – У даљини испред нас маглило се. Магли се стакло. **2.** фиг. безл. *мрачити се, мутити се (пред очима, у свести), мркнути.*

мàглица ж **1.** *дем. и хип. од магла.* **2.** бот. *в. машак (1).* **3.** (обично у мн.) *в. маглина (1).*

мàгличаст (мàгличав), -а, -о **а.** *који је с мало магле, који је с измаглицом; обавијен, прекривен прозирном маглом, маглом која није густа, измаглицом;* ~ јутро; магличасте планине. **б.** фиг. *помало мутан, неодређен, неразговетан, нејасан; нестваран:* ~ грађа; магличасти снови.

мàгличица ж *дем. од маглица.*

маглòвит, -а, -о **1. а.** *који има пуно пушара и дана с маглом, који је често с маглом, у којем је магла честа:* ~ котлина, маглoвити крајеви. **б.** *пун магле, испуњен маглом, маглен; обавијен, прекривен маглом:* магловити дани; магловити врбаци. **2.** фиг. *мутан, нејасан, неразговетан, неодређен:* ~ сећање.

маглòвито прил. **1.** *са маглом (о времену, временским приликама).* – Кад је магловито, нема мраза. **2.** фиг. *као у магли, мутно, нејасно, неразговетно, неодређено.* – Магловито осећам да све што мислим нису праве мисли.

маглòвитōст, -ости ж **1.** *особина, стање онога што је магловито:* ~ новембарских дана. **2.** фиг. *мутност, нејасност, неразговетност, неодређеност.* – Мисли да је магловитост нека врлина стила.

маглу̀рина и **маглу́штина** ж *ауим. и пеј. од магла;* уп. маглетина и мàглина.

мàгма ж грч. геол. *ужарена, усијана течна маса у унутрашњости Земље, између коре и централног језгра.*

мàгматскӣ, -ā, -ō *који се односи на магму (који сачињава магму, који је настао од магме и сл.):* ~ маса, магматске стене и сл.

магмосфе́ра ж геол. *слој, појас маѓме испод чврсте Земљине коре, маѓматска ѓеосфера.*

ма̀гна̄т, -а́та лат. **1. а.** *власник великоѓ предузећа, поседа и сл., крупни капиталиста:* индустријски ~, финансијски ~. **б.** *моћна, утицајна личност (обично она на високом друштвеном, политичком и сл. положају):* политички ~, пословни ~. **2.** ист. *припадник феудалне аристократије у некадашњој Аустроуѓарској и у Пољској до Другоѓ светског рата.*

ма̀гна̄тски, -ā, -ō *који се односи на маѓнате (који припада маѓнатима, намењен маѓнатима и сл.);* уп. посебно магнат (2): ~ каријера, магнатске куће, ~ униформа.

ма̀гнēзијум (мàгнēзиј, -ија) м хем. *хемијски елемената из ѓрупе лужина, алкалних метала, сребрнастобео метал* (Mg).

магнезијум- *као први део полусложеница означава да је маѓнезијум један од елемената хемијскоѓ јединења:* ~ карбонат, ~ оксид, ~ сулфат, ~ хлорид итд.

ма̀гнēзијумов (мàгнēзијев), -а, -о *који се односи на маѓнезијум, маѓнезијумски:* магнезијумова јединења.

ма̀гнēзијумскӣ (мàгнēзијскӣ), -ā, -ō *који се односи на маѓнезијум (који садржи маѓнезијум, који је од маѓнезијума и сл.), маѓнезијумов;* уп. магнезијум-: магнезијумске прскалице.

магнѐзӣт, -и́та м хем. *маѓнезијумова руда* ($MgCO_3$), *природни маѓнезијум-карбонат.*

магнѐзӣтнӣ, -ā, -ō *који се односи на маѓнезит (који је од маѓнезита, у којем има маѓнезита и сл.):* магнезитне опеке.

ма̀гнēт, -е́та м **1.** физ. *тело (у практичном животу обично предмет од челика или легура феромаѓнетних метала) које посебно привлачи предмете од ѓвожђа и сродних метала, силом која се нарочито испољава на његовим супротним крајевима:* вештачки ~, природни ~. **2.** фиг. **а.** *оно што привлачи, оно што има привлачну моћ, привлачну снаѓу (нпр. нека особа (или њен ѓлас, очи итд.), неко место, уметничко дело, новац, нечије идеје итд.).* **б.** *в. маѓнетизам (2).*

магнетѝзам, -зма м **1.** физ. **а.** *привлачна сила својствена маѓнетима (1); укупност појава које су у вези са својством одређених тела да се понашају као маѓнети.* **б.** *део, ѓрана физике која изучава маѓнетске појаве.* **2.** фиг. *моћ привлачења, привлачна снаѓа, привлачност (нпр. неке особе (њеноѓ ѓласа, очију итд.), неке особине, осећања, идеје, некоѓа предмета, места итд.).*

магнетизи́рати (се), -ѝзӣра̄м (се) и **магнѐтизовати (се),** -зујēм (се) свр. и несвр. *в. маѓнетисати (се).*

магнѐтисати, -ишēм свр. и несвр. **1.** физ. *пренети, преносити маѓнетна својства на неко тело које није маѓнет, које није маѓнетично.* **2.** фиг. *имати јак утицај, снажно деловати на некоѓа, јако, неодољиво привући, привлачити некоѓа.* ■ **~ се** физ. *примити, примати маѓнетна својства од некоѓ тела које је маѓнет, које је маѓнетично; поста(ја)ти маѓнет(ом), маѓнетичан.*

магнѐтӣт, -и́та м *најважнија оксидна руда ѓвожђа са маѓнетним својствима, минерал* ($FeO \cdot Fe_2O_3$).

магнѐтӣтнӣ, -ā, -ō *који се односи на маѓнетит, који је од маѓнетита:* ~ песак.

магнѐтичан, -чна, -о **1.** *који има својства маѓнета (1):* постати ~. **2.** фиг. *који снажно, неодољиво привлачи, привлачан, очаравајући:* ~ глас, ~ изглед, ~ поглед.

магнѐтичкӣ, -ā, -ō *в. маѓнетни;* уп. магнетскӣ.

магнѐтички прил. *в. ма̀ѓнēтски.*

магнѐтичнӧст, -ости ж *особина, својство оноѓа што је маѓнетично:* ~ минерала.

ма̀гнēтнӣ, -ā, -ō *који се односи на маѓнет (који има својства маѓнета, који потиче од маѓнета, који је под деловањем маѓнета и сл.);* уп. магнетски: ~ дејство, ~ игла, ~ индукција, ~ пол, ~ поље, ~ трака итд.

магнето- *први део сложеница којим се казује да је оно што значи други део сложенице у некој вези с маѓнетом (с његовим деловањем, применом и др.):* магнетограф, магнетоелектрицитет, магнетоелектрични, магнетоиндукција, магнетологија, магнетометар, магнетометрија, магнетометријски, магнетострикција и сл.

магнетѝскоп м техн. *уређај за снимање и репродукцију слика (телевизијских и филмских) и пратећеѓ звука на маѓнетну траку.*

магнетѝскопскӣ, -ā, -ō *који се односи на маѓнетоскоп:* ~ снимак.

магнетосфе́ра ж астр. *област око Земље, испуњена плазмом, у којој су физички процеси условљени Земљиним маѓнетним пољем.*

магнетѝфōн, -о́на и **ма̀ѓнетофōн,** -а м техн. *уређај за снимање звука на траку с маѓнетним слојем и за репродукцију снимљеноѓ звука.*

магнетѝфōнскӣ и **ма̀ѓнетофōнскӣ,** -ā, -ō *који се односи на маѓнетофон:* ~ запис, ~ снимак, ~ трака.

ма̀гнētскӣ, -ā, -ō **1.** *који се односи на маѓнет (који припада маѓнету, који је у вези с маѓнетом, својствен маѓнету и сл.);* уп. магнетни: магнетски елементи, ~ пол, ~ поларност, ~ поље, ~ руда итд. **2.** *в. маѓнетичан (2):* ~ снага, ~ сугестија.

ма̀гнētски прил. *као маѓнет, као маѓнетом (нпр. привући, привлачити).*

магнѝфикус м лат. *некадашња титула за уважене, угледне личности (особито за ректора универзитета).*

магнѝвен, -а, -о рус. *в. тренутан:* ~ блесак, ~ преображај.

магнѝвено прил. *в. тренутно:* ~ се створити.

магнове́ње с *трен, тренутак, часак:* у магновењу.

магно́лија (мàгнōлија) ж бот. *украсно дрво или шиб* Magnolia *из ф.* Magnoliaceae.

ма̀ѓнум м **а.** *врста ловачке пушке (и муниција за њу);* **б.** *врста револвера.*

ма́го, -а и -ē м *хип. од маѓарац;* уп. мага.

ма̀ѓот м зоол. *врста мајмуна* Simia (Macacus) inuns (M. sylvanus).

ма̀ѓрива ж бот. *врста биљке* Prunus mahaleb *из ф.* Rosaceae, *која служи као подлоѓа за калемљење трешања и вишања, рашељка.*

ма̀да везн. *иако, премда, макар да, и поред тоѓа што.* – Зар слеп оста, мада имаш очи?

мада́м и **ма̀дам** ж непром. фр. *реч којом се ословљавају или помињу жене у Француској и неким другим државама, ѓоспођа (код нас понекад иронично).*

ма̀деж (ма́деж) м *в. млàдеж.*

маде́ра ж пор. *чувено вино са португалскоѓ острва Мадера.*

мадо̀на и **мадо́на** ж итал. **1.** (и Мадона) *Богородица; слика или кип Богородице (пре свеѓа код католика).* **2.** фиг. *обожавана жена.*

мадо̀нин и **мадо́нин,** -а, -о (и Мадонин) *који припада Мадони (Мадони); који се односи на Мадону (Мадону):* ~ лик.

ма̀драц, -àца м итал. *в. душек.*

мадрѝгāл, -а́ла м итал. **1.** књиж. *краћа лирска песма идиличноѓ, љубавноѓ или, ређе, шаљивоѓ карактера.* **2.** муз. *вишегласна вокална композиција световноѓ карактера (популарна нарочито у XVI и XVII веку).*

мадриѓа̀лист(а), -ē м (мн. -сти) **а.** *аутор мадриѓала (песник, одн. композитор).* **б.** *певач извођач мадриѓала (2).*

мадрѝгāлскӣ, -ā, -ō *који се односи на мадриѓале:* ~ мотив.

Ма̀ђāр, -а́ра м (инстр. -а́ром (-а́рем)) *припадник народа који језички спада у источну ѓрупу угрофинских народа и који данас претежно насељава Мађарску.*

мађа́рац, -рца м **1.** *северни ветар, северац (који у наше крајеве дува из Мађарске).* **2.** *врста мађарскоѓ вина.* **3.** *врста плесне игре.*

мађа̀ри̏зам, -зма м *језичка црта (реч, израз, реченични обрт и сл.) својствена мађарском језику.*

мађариза́ција ж *претварање становништва које није мађарско у Мађаре, помађаривање.*

мађаризи́рати, -и̏зи̏рам свр. и несвр. **а.** *(из)вршити мађаризацију.* **б.** *да(ва)ти нечему мађарско обележје, (с)творити, (на)правити у духу мађарског језика:* мађаризирана имена. ■ ~ **се а.** *доби(ја)ти мађарско национално обележје, поста(ја)ти мађарски.* – Градови су били почели нагло да се мађаризирају. **б.** *почињати се осећати и изјашњавати као Мађар, поста(ја)ти Мађар.*

мађа̀ризовати (се), -зујем (се) свр. и несвр. *в. мађаризирати (се).*

Мађа̀рица ж *женска особа мађарске народности.*

мађа̀рка ж агр. *домаћа сорта шљиве цепаче* Prunus domestica, *пожегача, мацарка.*

мађа̀ро̄н, -о́на ист. пеј. *припадник некадашње Хрватско-угарске странке промађарске оријентације; уопште следбеник, присталица промађарске политике.*

мађа̀ро̄нскӣ, -ā, -ō̄ *који се односи на мађароне:* ~ политика, ~ странка, ~ табор.

мађаро́нство с ист. пеј. *мађарска политика, мађаронски политички ставови; мађаронски покрет.*

мађа̀ро̀фил, -а и **мађа̀ро̀фӣл,** -и́ла м *онај који је промађарски настројен, привржених Мађара и онога што је мађарско.*

мађа̀ро̀филскӣ и **мађа̀ро̀фӣлскӣ,** -ā, -ō̄ *који се односи на мађарофиле и мађарофилство:* мађарофилски кругови.

мађа̀ро̀филство и **мађарофи́лство** с *промађарско расположење, привржености Мађарима и ономе што је мађарско.*

Мађа̀рскā (Мађа̀рскā) ж (дат. -скӧ̄) *држава у средњој Европи.*

мађа̀рскӣ (мађа̀рскӣ), -ā, -ō̄ *који се односи на Мађаре и Мађарску (који припада Мађарима, Мађарској, својствен Мађарима, Мађарској и сл.):* ~ држава, ~ језик, ~ народ, мађарски обичаји, ~ привреда, ~ репрезентација.

мађа̀рски (мађа̀рски) прил. *на мађарски начин, као Мађари; мађарским језиком:* ~ играти; ~ говорити, ~ псовати.

мађа́рство и **мађа̀рство** с *све оно што карактерише Мађаре као нацију, што их чини посебном нацијом (мађарско национално осећање, мађарско национално обележје, мађарски национални дух и др.).*

мађа̀руша ж агр. *в. мађарка.*

мађа́рштина и **мађа̀рштина** ж (претежно пеј.) **1.** *мађарски језик.* **2. а.** *утицај мађарског језика.* **б.** *мађарски утицај уопште.* **3.** *в. мађарство.*

мађија ж **1.** (обично у мн.) *предмети који се употребљавају или поступци који се примењују при врачању, чини, чари, чаролије.* **2.** *в. магија (1).*

мађијати, -ам несвр. *бавити се мађијама, врачати; опчињавати, зачарати, замађијавати, омађијавати.*

мађијскӣ, -ā, -ō̄ *који се односи на мађије:* ~ конац. **б.** *в. магијски:* ~ моћ.

мађионӣк м *онај који се бави мађијама, онај који врача, чара, врач, чаробњак, маг.*

мађионица и **мађио̀ница** ж **1.** *она која се бави мађијама, која врача, чара, врачара, чаробница.* **2.** *она која очарава, која има чаробну моћ, чаробница.*

мађио̀ничā̀р м **1. а.** *вештак који (у циркусу, на позорници и др.) увежбаним покретима и триковима изводи разне вештине стварајући утисак натприродне моћи, опсенар.* **б.** *онај који има магијску, чаробну моћ, чаробњак.* **2.** *в. мађионик.*

мађио̀ничā̀рка ж *женска особа мађионичар.*

мађио̀ничā̀рскӣ, -ā, -ō̄ *који се односи на мађионичаре:* ~ вештина, мађионичарске лоптице, ~ представа, ~ трик.

мађио̀ничарски прил. *на мађионичарски начин; као мађионичар.*

мађио̀ничā̀рство с *мађионичарска вештина.*

мађионичкӣ, -ā, -ō̄ **1.** *који се односи на мађионике.* **2.** *в. мађио̀ничā̀рскӣ.*

мађионички прил. *на мађионички начин, као мађионик, волшебно.*

мађионӣштво с *вештина мађијања, мађијање, чарање.*

мађе̏стō̄зан, -зна, -о итал. *величанствен; свечан, узвишен:* ~ појава.

мађе̏стō̄зно прил. *на маестозан начин, величанствено; свечано, узвишено.*

мађе̏стō̄знō̄ст и **маесто́знōст,** -ости ж *особина онога што је маестозно, величанственост; узвишеност.*

маесто́зо и **маесто̂зо** прил. итал. муз. *ознака за свечано, узвишено (о начину извођења неке композиције).*

мађе̏стрā̄л, -а́ла м итал. *северозападни ветар који дува у подручју Јадранског и Јонског мора с мора на копно.*

мађе̏стрā̄лан, -лна, -о *који је као у мајстора, мајсторски:* ~ потез.

мађе̏стрā̄лно прил. *на маестралан начин, као маестро, мајсторски:* ~ градити, ~ играти, ~ певати и сл.

мађѐстрија ж *уметнички усавршена, мајсторска вештина, мајсторство, мајсторија:* врхунац маестрије.

мађѐстро (мађѐстро) м **а.** *почасни назив за истакнутог диригента или композитора.* **б.** *уопште почасни назив за врсног, великог, изузетног уметника;* уп. мајстор (2).

мађа́жа ж *восак или неки препарат за премазивање доње површине скија.*

мађа́жња ж **а.** *мажење пред неким, умиљавање.* **б.** *мажење некога, удварање некоме, тетошење, миловање.*

мажња́вати, мађжња̄вам разг. *несвр. и уч. према мазнути (3).*

маза ж (често с одредбом: материна, мајчина, мамина или татина и сл.) *дете којем се чини све по вољи, размажено дете; уопште размажена особа.*

мађазалица ж **1.** техн. *уређај за довођење мазива (уља или, ређе, масти) у лежишта машина ради подмазивања клизних површина (клизних лежаја, зупчаника, осовина и др.).* **2.** *мали метални суд у којем се држала маст (или уље) и крпа за подмазивање оружја, а носила се о појасу.* **3.** *назив за разне направе, алатке и сл. које служе за мазање нечега (зидарска алатка за размазивање и изравнавање свежег малтера, четка за мазање обуће и др.).*

мађазало с и м (мн. с) **а.** (често пеј.) *в. молер.* **б.** пеј. *рђав, лош сликар; погрдни назив за сликара уопште.*

мађазија ж пеј. *рђава, лоша, никаква, неуспела слика.*

мађазити, мађжēм несвр. **1. а.** *руком (или нечим другим) размазивати, трљати (по телу или неком делу тела) маст, помаду, уље и сл. (ради неге, дотеривања или у лековите сврхе).* **б.** *уопште премазивати, трљати, превлачити нешто машћу, уљем или сл. материјом:* ~ хлеб (нпр. маслацем), ~ цев (на пушци, топу и сл.), ~ ципеле. **в.** *кречити, малати;* уп. мазало (2а). **г.** фиг. пеј. *лоше, рђаво сликати;* уп. мазало (2б). **2.** фиг. разг. *жестоко тући, ударати, млатити, лемати (некога);* уп. мазнути (2). **3.** фиг. разг. *халапљиво, прождрљиво и брзо јести.* **4.** фиг. **а.** *лукаво обмањивати, лагати, варати.* **б.** *митити, подмићивати, поткупљивати, подмазивати (некога) (новцем или нечим другим).* ■ ~ **се 1.** *повр. према мазати (1а).* **2.** *трљати се.* • **бог те мазао** *блажа псовка.* ~ **(некоме) очи** *говорити неком неистину, лаж у очи, лагати у очи.*

мађазга ж (дат. мађзги; ген. мн. мађзгӣ) зоол. *домаћа товарна животиња, неродни крижанац* Equus hinnus *који настаје укр-*

штањем пастуха и магарице; мула (E. mulus): издржљив, јак као ~.

мàзгāр, -а́ра м *ген. водич мазги, мазговодац.*

мàзгић, -а и **мàзгӣћ,** -и́ћа м *ждребе настало укрштањем пастуха и магарице (или магарца и кобиле); мазница.*

мàзгица ж *дем. и хип. од мазга; млада мазга.*

мàзгōв, -ова **1.** зоол. *мужјак мазге; мазга уопште (без обзира на пол).* **2.** фиг. пеј. **а.** *тврдоглав, своје̄глав, задрт човек.* **б.** *неразуман човек; будала, глупак.* **в.** *лењ, нерадан човек, леншти̏на, ленчуга; вуцибатина.*

мазгово́дац, -во́ца м *онај који води мазге (обично у војсци);* уп. мазгар.

мàзговскӣ, -ā, -ō *који се односи на мазгове.*

мазгòвчина ж *ауг. и пеј. од мазгов.*

мàзив, -а, -о и **мàзи̏внӣ,** -ā, -ō *који служи за подмазивање, којим се подмазује (обично о уљу).*

мā̏зи̏во с *средство, материја (уље, маст и сл.) за подмазивање клизних површина (клизних лежајева, зупчаника, осовина и др.) машинских и др. уређаја ради смањења трења.*

мàзивōст, -ости ж *особина, способност мазива да добро пријања уз металне (евентуално и друге) површине.*

ма́зити, мâзӣм (трп. мâжен) несвр. прел. [гл. им. ма́жење̄ с] **1.** *лагано и нежно прелазити руком преко некога дела тела, гладити и миловати (руком, рукама).* **2.** *поступати с неким нежно и попустљиво, с љубављу, чинити некоме по вољи, угађати некоме.* ■ **~ се 1.** *уз. повр.* **2.** *настојати освојити нечију наклоност нежним, умиљатим и сл. понашањем, умиљавати се.* **3.** *понашати се, поступати као маза, размажено.*

ма́зница ж **а.** *размажена женска особа, маза.* **б.** *мезимица, љубимица.*

мâзно прил. **а.** *као маза, мазећи се, размажено:* ~ (од)говорити. **б.** *нежно, благо, с љубављу, осећајно; лепим речима, љубазно, умилно:* ~ миловати; ~ отпочети (наставити и сл.). • **обећавати ~ напразно** *заваравати лепим, али празним обећањима.*

мâзнōст и **ма́знōст,** -ости ж *особина онога који је мазан, онога што је мазно; мазно понашање, размаженост.*

мā̏знути, -нēм свр. **1.** *мало намазати, премазати:* мазни мало по лицу (по очима), мазни мало четком. **2.** експр. *јако ударити, млатнути, одаламити, распалити:* ~ шаком по носу, ~ мотком. **3.** разг. *украсти, здипити:* ~ (некоме) новчаник.

мазохѝзам, -зма м **а.** мед. *сексуална изопаченост, перверзија која се испољава у сексуалном узбуђивању и уживању при трпљењу болова и злостављању од стране партнера;* супр. садизам. **б.** *уопште патолошко уживање у властитим патњама и боловима, претежно психичке природе.*

мазòхист(а), -ē м (мн. -сти) *онај који патолошки ужива у трпљењу болова, у патњи, онај који болује, пати од мазохизма.*

мазохѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на мазохизам и мазохисте (својствен мазохистима и сл.):* ~ нагон, ~ уживање и сл.

мазохѝстички прил. *на начин својствен мазохистима, као мазохиста.*

мàзӯрка ж (дат. -рки и -рци; ген. мн. -кӣ) пољ. *пољска народна игра у трочетвртинском такту; некадашња салонска окретна игра; музика за ту игру.*

мàзут м рус. *густа тамно обојена вискозна течност која остаје после фракцијске дестилације нафте.*

мā̏ј и **мā̏ј,** мâја м (инстр. мâјем) *пети месец у години;* фиг. (обично у песн. језику) *доба младости.*

ма́ја ж *хип. од мајка.*

мàја ж тур. *средство за сирење млека, сирило, сириште.*

ма́јак, -јка м зоол. **а.** *инсект тврдокрилац, крупна буба* Meloë proscarabaeus *из пор.* Vesicantia (Meloidae). **б.** *у мн.: инсекти тврдокрилци мале главе* Vesicantia (Meloidae) *(у јд.: инсект из те породице).*

мā̏ј се, -јēм се несвр. **1.** *губити време, задржавати се око нечега, замајавати се.* **2.** *бавити се, пословати, петљати (око нечега).* – Маје се око кошница. **3.** *тумарати; мувати се, врзмати се.* **4.** фиг. *мучити се, патити се.*

мàјдан и **ма́јдан** м тур. **а.** *место где се вади камен, каменолом; место где се копа, вади руда, рудник.* **б.** фиг. *место где има нечега у великој количини, у изобиљу, богат извор, богато налазиште нечега.* • **златни ~** *изузетно богат, неисцрпан извор нечега.*

мàјданскӣ и **ма́јданскӣ,** -ā, -ō *који се односи на мајдане:* ~ окно.

мàјданчић и **ма́јданчић** м *дем. од мајдан.*

мајестѐтичан, -чна, -о *који изазива дивљење, величанствен; достојанствен, узвишен:* ~ жена, ~ лице, ~ хексаметар, ~ црква, мајестетичним тоном (говорити и сл.).

мајестѐтично прил. *на мајестетичан начин, величанствено, достојанствено; узвишено:* крочити (корачати) ~.

мајестѐтичнōст, -ости ж *особина онога који је мајестетичан, онога што је мајестетично.*

мајѐстētскӣ, -ā, -ō *в. мајестетичан.*

мајѐстētски прил. *в. мајестетично.*

мā̏јица ж **а.** *тања плетена или ткана памучна (или сл.) поткошуља (обично без рукава или с кратким рукавима).* **б.** *горњи део одеће (често спортске) од памука, вуне и сл. који се навлачи преко главе и носи до тела или преко мајице (а).* • **жута ~** спорт. *мајица коју носи возач бициклиста у генералном пласману вишеетапне трке;* фиг. *носилац такве мајице.*

мâјка ж (дат. мâјци, вок. мâјко (ретко мâјка); ген. мн. мâјкӣ) (уп. мати) **1. а.** *жена у односу на дете које је (или децу коју је) родила.* – Мајка бӣла, мајка мила. **б.** *реч којом се у приснијем обраћању ословљава старија жена.* **в.** *женка животиње која је на свет донела младунче, која има младунчад.* **2.** *биљка са изданцима, младицама, матична биљка.* **3.** фиг. *особа која има заштитнички, родитељски однос према некоме, особа која се племенито, хумано односи према некоме:* војничка ~, ђачка ~, сиротињска ~. **4.** фиг. **а.** (уз им. „земља“) *она која је извор животних добара, која храни, хранитељица, родитељка.* **б.** (уз им. које означавају земљу, крај и сл.) *као симбол домовине, завичаја и сл.:* ~ Србија. **5.** фиг. *оно на чему се нешто заснива, темељи, основ нечега.* – Опрезност је мајка мудрости. Понављање је мајка запамћивања. • **жалосна (јадна** и сл.**) му (ти** и сл.**) ~** *тешко њему (теби и сл.) (при прекоревању, сажаљевању и сл., често са донекле избледелим значењем).* **жива ти (је) ~** *каже се кад неко дође баш када (треба да) се једе.* **као од мајке рођен** *наг, го.* **Мајка божја** *Богородица.* **~ му стара** 1) *при исказивању негодовања, блажег прекора.* 2) *за појачавање исказа: та, море, бре.* **напити се, опити се као ~** *сасвим се опити.* **неће (га) мајци, (не би (га) мајци** и сл.) *сигурно, заиста неће (нпр. проћи).* **од зла оца и (а) од горе мајке** *каже се за оног који је врло лош, рђав, гори од гореег.* **пијан као ~ (земља)** *потпуно, сасвим пијан.* **родила те (је, га** и сл.**) ~** *каже се као похвала, израз љубави, милоште и сл. (обично деци или млађим особама).*

ма́јка ж нар. хип. **а.** *свекрва.* **б.** *баба, бака.*

мâјковић м **1.** *јунак, јуначина, делија.* **2.** (само у вок.) разг. *као узвик у срџби, прекоревању, негодовању и сл. за појачавање исказа у директном обраћању.*

мàјмун м тур. **1.** зоол. **а.** *у мн.: животиње из реда сисара* Primates, *сисари најсроднији човеку (у јд.: таква животиња).* **б.** *у мн.: уопште ред сисара* Primates, *који обухвата мајмуне (а) и човека (у јд.: сисар из тога реда).* **2.** фиг. пеј. **а.** *особа која слепо подржава, опонаша друге.* **б.** *блесав, будаласт, умно ограничен човек, глупак, будала.* **в.** *ружан човек.* • **правити мајмуна од себе** *глупо, будаласто се понашати;* уп. мајмунисати (1).

мàјмунаст, -а, -о *који је као код мајмуна:* ~ лице.

мајмӯнисати, -ишēм несвр. *понашати се као мајмун, неозбиљно, глупо, лудирати се.*

мајмӯница и **мàјмуница** ж **1.** *женка мајмуна.* **2.** фиг. пеј. **а.** *женска особа која се понаша глупо, будаласто, примитивно.* **б.** *ружна женска особа.*

мајмȕнлук м *мајмунски, неозбиљан, ȉлуп, блесав пòступак, мајмунско, неозбиљно, ȉлупо пòнашање, мајмунисање; изȉгравање, имитирање нечеȇа или некоȇа (ради увесељавања друȇоȇа или ради прикривања, одн. ублажавања прàвоȇ стàња ствàри).*

мајмунòлик, -а, -о *који личи на мајмуна, који је налик на мајмуна (о прàчовеку).*

мàјмунски, -ā, -ō *који се односи на мајмуне (који прùпада мајмунима, који је као код мајмуна, који пòдсећа на мајмуне и сл.):* ~ анатомија, ~ лице, мајмунски манири и др.

мàјмунски прил. *као код мајмуна; на начин својствен мајмунима, као мајмуни:* ~ рутав; ~ опонашати (подражавати) некога.

мàјмунче и **мајмȕнче,** -ета с (супл. мн. мàјмунчићи м; зб. им. мàјмунчàд ж) *младунче мајмуна.*

мајмȕнчић м *дем. и хип. од мајмун (1а).*

мајмȕнчица ж *дем. и хип. од мајмуница (1).*

мајȍлика ж итал. *пèчена ȉлина прèвучена непрозирном ȉлеђу, цàклином; производ од тàкве ȉлине.*

мајȏнēз, -éза м и **мајонéза** ж (мн. ø) фр. *хладан умак од жуманаца и уља, зачињен лимуновим соком, сирћетом и неким друȇим додацима.*

мàјȏр, -óра (вок. мàјȏре, инстр. -óром) м лат. (нем.) воj. *први чин вишеȇ официра у копнènоj војсци и авијацији; официр са тим чином.*

мајȍрān, -áна м и **мајорáна** ж бот. *ароматична зељаста биљка* Majorana (Origanum) hortensis *из ф. уснàтица* (Labiatae), *која се упòтребљава као зачин и у медицини.*

мајȍрдōм, -óма м лат. **а.** *управник, управитељ краљевскоȇ двора.* **б.** *управник, управитељ имања или куће (на феудалном или богàташком пòседу, одн. у феудалном дворцу или кући).*

мајȍрдōмскī, -ā, -ō *који се односи на мајордоме:* ~ част.

мајоризàција ж **а.** *надгласавање мањине.* **б.** *стављање, довођење мањине у пòдређен, пòтчињен пòложај.*

мајоризȉрати, -ȉзȉрām и **мајȍризовати,** -зујēм свр. и несвр. прел. **а.** *намèтнути, намèтати некоме решење, ставове, законе и сл. захваљујући расположàњу већим бројем ȉласова, надгласа(ва)ти.* **б.** *стàвити, стављàти, довèсти, доводити својом бројношћу, бројном надмоћношћу, снàгом, утицајем и сл. у зависан, пòдређен, пòтчињен пòложај, тàко, на тàкав начин пòдредити, пòдређивати, пòтчинити, пòтчињавати (некоȇа).*

мајорȉтēт, -éта м **1. а.** *већина (ȗпри ȉласању).* **б.** *уопште већина, већи број, већи део који доноси, значи надмоћност, прèимућство, прèвенство, прèдност у нечему:* ~ ȁкцијā, ~ деоницā. **2.** шах. *надмоћност у броју пешака (на одређеном делу табле):* ~ (пешака) на дамином крилу.

мајȍрица и **мајóровица** ж *мајорова жена.*

мàјȏрскī, -ā, -ō *који се односи на мајоре, који прùпада мајорима:* ~ блуза, мајорске аполете, ~ чин.

мајóрство с *мајорски чин, звање мајора; мајорска служба.*

мајȍрчина ж *ауȇм. и пеј. од мајор.*

мајȍрчић м *дем. и ир. од мајор.*

мȁјскī, -ā, -ō *који се односи на месец мај, који се пòјављује, бива и сл. у месецу мају, који је карàктеристичан за мај:* ~ дан, ~ киша, ~ ружа, ~ цвеће и сл.

мȁјстор м (инстр. -ом) грч. **1. а.** *онај који је завршио, изучио неки занàт и пòложио стручни испит; занатлија уопште.* **б.** *власник занàтске радње.* **2.** *велики, врхунски уметник (композитор, писац, сликар, архитекта и сл.).* **3. а.** *онај који се својим спòсобностима, умећем и вештином истиче у нечему, вешàк, стручњак у нечему, за нешто (нпр. за неки пòсао, неку одређену област, ȗпру и др.).* **б.** *вешт, умешан, снàлажљив човек.* **4. а.** шах. *титула (пò ранȇу између мајсторскоȇ кандидата и интернационалноȇ мајстора) који национална или међународна шаховска орȇанизација додељује ȗпрачу за пòстигнуте резултàте:* национални ~, ~ Фиде. **б.** *највиша квалификација у неким спòртовима; спòртиста са тим звањем; истакнути спòртиста уопште:* ~ падобранства; тениски ~. • **велики** ~ 1) шах. *в. велемајстор (1).* 2) ист. *највише звање у средњовековним монашковитешким редовима.* **интернационални** ~ *титула (за стèпен виша од мајстора а нижа од велемајстора) коју додељује Међународна шаховска орȇанизација.* ~ **кварiш** шаљ. *онај који се невешто бави мајсторским пòслом, лош, рђав, невешт мајстор.* ~ **од заната** *прави мајстор, велики стручњак (у свом пòслу, у ономе што ради).* **наићи, намерити се на мајстора** *наићи, намерити се на јакоȇ прòтивника (обично у неком надмèтању).*

мајстòрија ж **1. а.** *вештина, вичност, умешност у неком пòслу, ȉри и сл.; мајсторски, вешто изведен пòступак, мајсторски изведено, најправљено, учињено и сл. дело.* **б.** *лукаво изведено дело, лукавство, прèварèдњаштво, смицалица, марифèтлук.* **2. а.** *мајсторски пòсао, мајсторско занимање, занàт.* **б.** *мајсторски прòизвод, прòизвод занàтске израде.* **3.** *в. мајсторство (1).*

мајстòрисати, -ишēм несвр. непрел. *обављати пòсао мајстора, занàтлије, радити као мајстор, бавити се мајсторским пòслом, занàтом; уопште радити, пòсловати неким алàтом, прàвити, пòправљати и сл. нешто.*

мајстòрица и **мȁјсторица** ж **1. а.** *женска особа мајстор;* уп. мајстор (1). **б.** *мајсторова жена;* уп. мајстор (1). **2.** *она која је вешта, вична, умешна, која је прави мајстор у нечему, за нешто;* уп. мајстор (3). **3.** спорт. *одлучујућа утакмица (меч, ȉра) која се ȉра када је стање у броју добијених и изгубљених утакмица (мечева и сл.) између две екипе (два ȉрача) нерешено (1:1, 2:2, 3:3 и сл.), обично трећа, пèта или седма пò реду.*

мајстòрлук м *в. мајсторија;* уп. мајсторство.

мајстòрскī и **мȁјсторскī,** -ā, -ō **1.** *који се односи на мајсторе;* уп. мајстор (1): ~ испит, ~ диплома (~ писмо) и сл. **2. а.** *веома вешто, стручно, знàлачки изведен, остварен, урађен и сл.:* ~ дело, ~ посао, ~ потез, ~ цртеж и сл. **б.** *врло вешт, вичан, знàлачки, искусан:* мајсторским оком одмерити, мајсторском руком урађено. • ~ **кандидат** *титула (за стèпен нижа од мајсторске) коју национална шаховска орȇанизација додељује шахисти за пòстигнуте одȇоварајуће резултàте.*

мајстòрски и **мȁјсторски** прил. **1.** *на мајсторски начин, као мајстор:* ~ из(г)радити, ~ поправити, ~ свирати, ~ (на)сликати и сл. **2.** *врло лукаво, прèдвèдено, прèдвèдењачки:* ~ подвалити, ~ преварити.

мајстòрство и **мȁјсторство** с **1.** *изузетна, савршена вештина, вичност у нечему (у неком пòслу, стваралàштву, ȉри и др.); највиши домет, савршенство пòстигнуто у неком пòслу, стваралàштву, ȉри и др.* **2.** *обављање мајсторских пòслова, мајсторска, занàтска делàтност; мајсторска квалификација (за обављање тàквоȇ пòсла), мајсторско звање.*

мајстòрчић и **мȁјсторчић** м **а.** *дем. и хип. од мајстор.* **б.** ир. *лош, рђав мајстор.*

мȁ̄јȗр м мађ. *пољско имање изван села с кућом за стàновање и економским зградама, салаш.*

мȁ̄јȗрскī, -ā, -ō *који се односи на мајур(е), који прùпада мајуру, мајурима:* мајурске зграде, ~ кућа.

мајȗрчић м *дем. и хип. од мајур.*

мајȗскула ж лат. **а.** *најстарији тип ȉрчкоȇ и латинскоȇ писма у којем су сва слова исте величине.* **б.** *велико пòчетно слово.*

мајȗскȗлнī, -ā, -ō *који се односи на мајускулу:* ~ писмо.

мȁ̄јȗшан и **мајȗшан,** -шна, -о *у дем. и хип. значењу: мали, мален;* уп. малецки: ~ госпођа, ~ огледалце, ~ стан, мајушна устанца, ~ човечуљак.

мȁ̄јȗшнōст и **мајȗшнōст,** -ости ж *стање и особина онòȇа што је мајушно, онòȇа који је мајушан.*

мȁјчевина ж *имовина наслеђена од мајке (обично земља, пòљопривредно имање); наследна имовина која је била мајчин мираз (одн. мајчино наслеђе).*

мајчèтина ж *пеј. од мȁјка;* уп. мајчина. – Уметнула се на мајчетину.

мȁјчин, -а, -о *који прùпада мајци, који се односи на мајку:* ~ брига, ~ млеко, ~ пријатељица, мајчине руке, ~ син, ~ срце итд.

мàјчина ж *ијек. од мајка*; уп. мајчетина: његова ~.

мâјчинскӣ, -ā, -ō *који се односи на мајку, својствен мајци, матерински:* ~ брига, ~ љубав, мајчинске црте.

мâјчински прил. *као мајка, на начин својствен мајци, матерински:* ~ (по)миловати.

мâјчӣнство и **мајчи́нство** с *в. материнство.*

мâјчица и **мàјчица** ж *хип. од мâјка.*

мàк[1], мàка м (мн. мàкови) бот. **а.** *једногодишња биљка* Papaver somniferum, *која се узгаја због семенки и опијума.* **б.** *назив за биљни род* Papaver *из ф.* Papaveraceae, *који обухвата мак (а) и још много врста:* бели ~ P. somniferum; дивљи ~ 1) P. rhoeas, *булка,* 2) P. hybridum; жути ~ P. orientale; планински (жути, жућкасти) ~ P. alpinum итд. **в.** *у мн.: биљна фамилија* Papaveraceae, *која обухвата родове* Papaver, Roemeria, Glaucium *и др.* • **морски ~** *једногодишња или двогодишња биљка* Glaucium flavum *из ф.* Papaveraceae. **терати мак на конац** *в. под конац*[1].

мàк[2], мàка м мађ. *боја у картама, треф.*

макàдām, -а́ма м енгл. *коловозни застор израђен од уваљаног туцаника и камене ситнежи, понекад и са спојним материјалом (асфалтом, катраном, битуменом или цементом).*

макàдāмскӣ, -ā, -ō *који се односи на макадам, који је од макадама:* ~ подлога, ~ пут, ~ цеста.

мàказāр м зоол. *врста инсекта, буба штеточина* Lethrus apterus (sephalotes) *са снажним горњим вилицама налик на маказе, којима одсеца пупољке и ластаре.*

мàказаст, -а, -о *који је у облику маказа, сличан маказама:* маказасте вилице, маказасти краци, ~ положај смучки.

мàказе, мàкāзā ж мн. тур. **1.** *металана алатка за резање материјала (тканина, папира, танког лима, жице и др.), косе, вуне, ноктију и др., коју чине две укрштене оштрице (спојене осовином) са дршкама на којима су отвори за прсте, нòжице* **2.** зоол. анат. *двокраки орган код ракова сличан маказама (1), штипаљка, клешта.* **3.** фиг. (обично у устаљеним обртима: (у)пасти (ући) у маказе, наћи се (налазити се) у маказама и сл.) **а.** *положај када возило при претицању досте између два возила која се крећу у супротним смеровима, положај, стање када возилу које претиче у сусрет наилази друго возило пре него што је претицање сасвим завршено.* **б.** вој. *положај војних јединица стешњених са страна противничким трупама распоређеним у два крака који се сужавају у облику оштрица маказа (1); војне јединице распоређене са страна противника у два крака, клешта.* **в.** *тежак положај упште (обично с истовременом опасношћу с двеју страна), шкрипац.* **4.** спорт. **а.** *ситуација при којој два играча непрописно затварају пут противничком играчу (у фудбалу).* **б.** *врста ударца у фудбалу који се изводи кад је лопта у ваздуху, као и обе ноге играча који је шутира, при чему праве угао као маказе (1) када се отварају, маказице.* **в.** *врста захвата у рвању.* **г.** *положај смучки на снегу када су њихови врхови растављени а задњи крајеви састављени.* **д.** *положај пешака у шаху који истовремено напада две противничке фигуре.* • **~ цена** екон. *несклад, разлика у кретању различитих цена, нпр. пољопривредних и индустријских производа, светских и националних, увозних и извозних и сл.*

мàказице ж мн. **1.** *дем. и хип. од маказе (1); мале или мање маказе (1).* **2.** спорт. *в. маказе (4а и б).*

мàкар *речца допусног значења* **1. а.** *у квантитативном смислу: бар, најмање, у најмању руку, ако не више:* старији је ~ десет година, остајемо ~ до јесени. **б.** *у квалитативном смислу: бар, ако не друго, ако не нешто боље.* – Могу макар из далека да виде град. **2.** *као допусни везник у зависним реченицама.* **а.** *чак и ако, и у случају да (је).* – Гладан пас лаје, макар да су му све овце на окупу. **б.** *иако (је), и поред тога што (је).* – Није окретао главе на другу страну макар што су косачи подвриskивали. **3. а.** *као први део двочланих допусних заменица* (~ ко, ~ шта, ~ који, ~ чији, ~ какав, ~ колики) *и заменичких прилога* (~ како, ~ где, ~ колико, ~ кад и сл.) *у значењу неограничене могућности избора: ма, било.* **б.** (уз именичке и квалитативне прид. зам.) *у одричним реченицама, кад се не допуштају било какве негативне особине некога или нечега.* – Нисам био макар ко и макар шта!

мàкара ж тур. *направа, справа за побијање шипова, стубова, цеви.*

макàрōн, -óна м итал. *у мн.: врста тестенине различитог облика (дугуљастог, цевастог, попут пужића, црвића и др.) и јело од такве тестенине (у јд.: комадић такве тестенине).*

макарóнац, -нца и **макарòнāш,** -а́ша м *погрдан назив за Италијана.*

макаронѝзам, -зма м *мешавина страних и домаћих, народних речи, често ради постизања комичног ефекта.*

макàрōнскӣ, -ā, -ō *који се односи на макаронизам:* ~ језик, ~ поезија.

макарòнција м (мн. ж) пеј. *макаронац, макаронаш; симпатизер макаронаца, Италијана.*

макартѝзам, -зма м *назив за политику прогона и дискриминацију комуниста и левичара коју је у САД водио сенатор Макарти у једном периоду после II светског рата.*

мàкац у изр. **ни ~** *ни да се помери, ни да се макне с места; ни да се покрене.*

Македóнац, -нца м (инстр. -нцем) *припадник јужнословенског народа чија већина живи у Македонији.*

Макèдōнија ж **а.** *територија у средишњем делу Балканског полуострва која се простире између Србије и Егејског мора, одн. Албаније и Родопа.* **б.** *држава на већем делу те територије.*

Макèдōнка ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) *припадница македонског народа.*

макèдōнскӣ, -ā, -ō *који се односи на Македонију и Македонце; који припада Македонији и Македонцима:* ~ држава, ~ језик, македонске песме.

макѐта ж фр. *верни модел, образац неког вишеструко умањеног објекта (грађевине, превозног средства, машине и др.).*

мàкија ж итал. *густо зимзелено растиње, шикарје, карактеристично за Средоземље.*

макијавелѝзам, -зма м *(према имену Италијана Н. Макијавелија) политичко учење по којем су за стварање јаке државне власти дозвољена и најбезобзирнија средства; остварење циљева без обзира на средства; принцип: циљ оправдава средство.*

макијавѐлист(а), -ē м (мн. -сти) *присталица макијавелизма.*

макијавелѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на макијавелизам и макијавелисте, својствен макијавелизму и макијавелистима:* макијавелистичке методе.

макин- *в. махин-.*

мàклен м бот. (уп. макљен) **а.** *дрво из рода јавора* Acer monospesulanum. **б.** *в. клен[2].*

мàкленов, -а, -о *који се односи на маклен, који припада маклену, који је од маклена:* ~ дрво, ~ лист, ~ шума и др.

маклу́ра и **мàклура** ж бот. *двородно дрво* Maclura aurantiaca *из ф.* Maraceae, *које се гаји по баштама или као жива ограда, дивља наранџа.*

мàкља ж *в. дељалица.*

макља́жа ж разг. *туча, тучњава; битка, бој.*

мàкљати, -ām несвр. **1.** *дељати, тесати макљом, дељалицом.* **2.** разг. **а.** *тући, ударати, бити.* **б.** *много и брзо, халапљиво јести, ждерати.* ■ **~ се** *међусобно се тући, бити се, ударати се.*

мàкљен м бот. **1. а.** *в. маклен (а).* **б.** *в. јавор (а).* **в.** *в. клен[2].* **2.** *род листопадног крупног дрвећа* Platanus; *дрво из тога рода* P. occidentalis.

мàкљица ж *дем. од макља; макља, дељалица уопште.*

мàкнути (се) *в. мâћи (се).*

мàков, -а, -о *који припада маку, који се односи на мак, који је од мака:* ~ мирис, ~ опијум, ~ цвет.

мàковача ж *колач, штрудла с маком.*

мàковица ж **1.** *чахура мака.* **2.** бот. *у мн.: род биљака* Glancum *из ф. макова (у јд.: биљка из тога рода).*

мако́вњача и **мако̀вњача** ж *в. маковача.*

мàковскӣ и **мако̀вскӣ,** -ā, -ō *који се односи на мак*[2]*, трефовски:* ~ двојка.

мàкрӯ, -ȍа фр. **а.** *подводач, сводник; онај који живи на рачун лаких жена.* **б.** *власник јавне куће;* уп. куплер.

макро- грч. *префиксоид који обично означава да је оно што се казује другим њеним делом велико, великих размера;* супр. микро; уп. макромолекул и сл.

макробио̀тика ж грч. *систем природне исхране заснован претежно на сировим намирницама биљног порекла.*

макробио̀тичār м *стручњак за макробиотику.*

макробио̀тичкӣ, -ā, -ō *који се односи на макробиотику:* ~ исхрана.

макроеконо̀мија ж *део економије који се бави глобалним економским питањима и проблемима (националне) привреде као целине.*

макроеко̀номскӣ, -ā, -ō *који се односи на макроекономију:* ~ анализа, ~ стабилност.

макрокефа̀лија и **макрокефа̀лија** ж мед. *ненормално проширење лобање које настаје због претераног развоја мозга за време живота у утроби.*

макрокò̀зам, -зма м *в. макрокосмос.*

макрокò̀змичār м *онај који се бави проучавањем макрокозма, макрокосмоса.*

макрокò̀змичкӣ и **макрокò̀смичкӣ,** -ā, -ō *који се односи на макрокозам, на макрокосмос;* уп. васионски и свемирски: ~ закон.

макрокò̀смос м *свет као целина, свемир, васиона, макрокозам.*

макросеи́змика ж геол. *наука која се бави проучавањем феномена на површини земље насталих у потресима, замљотресима.*

макросеи́змичкӣ, -ā, -ō *који се односи на макросеизмику и велике потресе, на већа померања тла:* ~ зона, макросеизмички таласи.

макроскò̀пија ж *испитивање, посматрање голим оком, без употребе микроскопа.*

мàкроскопскӣ и **макрò̀скопскӣ,** -ā, -ō *који се види голим оком; који се односи на макроскопију;* супр. микроскопски.

мӣкроскопски и **микрò̀скопски** прил. *голим оком (без лупе, микроскопа):* ~ распознавати (нешто).

мàкси прид. непром. лат. **а.** *који се одликује упадљивом дужином (о одећи, обично женској); који је у складу с таквим начином одевања:* ~ капут, ~ сукња, ~ хаљина; ~ мода. **б.** *који је знатно већих димензија, размера од уобичајених, велики; максималан.*

мàксим м вој. *тешки аутоматски митраљез.* • **лупа као ~ по дивизији** *прича глупости, лупета.*

максѝма ж лат. **1.** *животно начело којег се неко придржава у раду, опходњењу и др.; основни принцип, полазно, главно правило.* **2.** *сажето исказана мисао, гномска изрека, сентенција.*

максимā́ла ж *горња граница, највиши ниво, највиши домет, максимум.*

мàксимā́лан, -лна, -о *највећи (по количини, по размерама и сл.), највиши (по достигнутом степену развитка, по интензитету и сл.), врхунски (по квалитету и сл.);* супр. минималан: ~ број, максималне границе, ~ залагање, ~ напор, максималне услуге итд.

максималѝзам, -зма м *постављање максималних, често претераних захтева, тежња за врхунским остварењима, претераност у жељама, хтењима, тражењу, очекивању ц сл.*

максимà лист(а), -ē м (мн. -сти) *онај који поставља максималне захтеве, онај који тежи ка највећим, врхунским остварењима.*

максималѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на максимализам и максималисте, својствен максимализму и максималистима.*

максималѝстички прил. *на максималистички начин.*

мàксимā́лно прил. **1.** *у највећој мери; највише:* ~ заоштрена криза; ~ двеста хиљада (добити, потрошити и сл.). **2.** разг. *врло добро, изузетно, изванредно, изврсно, сјајно.*

максими́рати, -ѝмӣрā́м свр. и несвр. *одредити, одређивати највећи ниво, максимум (нечега):* ~ брзину, ~ плате, ~ цене и др.

мàксимум м лат. **1.** *највећа могућа количина или величина; највећи (дозвољени, предвиђени, тражени и сл.) износ;* супр. минимум: ~ знања и средстава, ~ концентрације, ~ напора; плаћати законски ~. **2.** *највиши степен, највећи домет, врхунац; највећа мера, горња граница:* ~ квалитета, ~ квалификованости, ~ чистоће, постићи максимум (нпр. као уметник и сл.); имати одређени максимум, импулсиван до максимума, радити до максимума. **3.** мат. *највећа вредност неке променљиве величине или функције.* **4.** (у прил. служби) *највише, максимално:* издржати максимум десет сати.

макулату́ра ж лат. штамп. *рђаво одштампан или отиснут табак; пробни табак;* фиг. *безвредна књига, безвредно дело.*

мâлā ж (дат. мâлōј) **1.** *женско дете, девојчица; млада девојка, девојка уопште (често у експр. или хип. значењу).* **2.** *двојка треф (у неким карташким играма).*

мàлага ж *(по шп. граду Малаги) врста винове лозе; грожђе те лозе; дезертно вино од тога грожђа.*

малаколо̀гија ж грч. *грана, део зоологије који се бави проучавањем мекушаца.*

малаксава̀ти, малàксāвā̄м несвр. (уп. малаксати) **1.** *губити снагу, издржљивост, слабити; посустајати.* **2.** *губити првобитне размере, интензитет и сл., постепено престајати, јењавати (о бици, паљби, устанку и сл.; о осећањима, духовним и моралним особинама и сл.; о различитим друштвеним појавама; о киши, ветру; о ватри, светлости; о болести, епидемији и сл.).*

мàлаксāло и **малàксало** прил. *показујући малаксалост, без снаге, изнурено, изнемогло, клонуло, посустало:* ~ причати, ~ ходати и сл.

мàлаксāлōст и **малàксалōст,** -ости ж (инстр. -ошћу) *стање онога који је малаксао, стање опште слабости, изнурености, изнемоглост, клонулост, онемоћалост.*

мàлаксао, -āла, -о и **малàксао,** -ала, -о **1.** *који је изгубио снагу, издржљивост, који је ослабио, исцрпен, изнурен, онемоћао, посустао; који одржава таква својства:* малаксали војници; малаксалим гласом (говорити), малаксалим рукописом (написати). **2.** *који губи интензитет, који се гаси, престаје:* малаксала вечерња светлост.

малàксати, màлакшēм свр. и несвр. непрел. (уп. малаксавати) **1.** *(из)губити снагу, издржљивост, (о)слабити; посуста(ја)ти (о човеку, животињи, људском или животињском телу или делу тела).* **2.** *(из)губити првобитне размере, интензитет, постепено прести(ја)ти, јења(ва)ти; стиша(ва)ти се; попустити, попуштати:* малаксала је нечија моћ, пажња, ревност, снага и сл.; малаксало је весеље; малаксао је бол итд.

мàла́рија ж итал. мед. *тешка заразна болест праћена високом температуром, изазвана крвном протозоом из рода* plasmodium, *коју на човека преноси комарац* Anopheles, *барска грозница:* квартна ~, терцијарна ~, тропска ~.

малàричан, -чна, -о *који се односи на маларију; изазван маларијом; болестан од маларије, заражен маларијом:* ~ област; ~ напад; ~ човек.

малàричā́р м **1.** *особа заражена маларијом, оболела од маларије, маларична особа.* **2.** (обично у изр. **комарац** ~) зоол. *врста комарца* Anopheles maculipennis *чија женка сишући крв преноси маларију са оболеле особе на здраву.*

малàричнōст, -ости ж *особина, стање онога који је маларичан, онога што је маларично, зараженост маларијом (нпр. неког човека или краја).*

ма́лати, мâлāм нем. несвр. прел. **1.** *премазивати (грађевине, зидове грађевина) кречним раствором, кречити; бојити (зграде, зидове зграда и сл.); украшавати кречењи, одн. бојењи.* **2.** *цртати бојама, сликати; портретисати.*

малàхи̏т, -и́та м мин. *минерал светлозелене боје, базични бакарни карбонат* $Cu_2[(OH)_2CO3]$, *који се обрађен употребљава као украсни камен.*

малàхи̏тскӣ, -ā, -ō *који се односи на малахит, који је од малахита.*

ма́лац, -лца м (ген. мн. мâлāцā) *мали дечак, малишан.*

мâлашан и **мâлāшан,** -шна, -о *в. малешан.*

мâлашно и **мâлāшно** прил. *в. малешно.*

мàлвāзија, малвàзија и **мàлвāсија, малвàсија** ж *(према грч. граду Малвазији) врста винове лозе; грожђе те лозе; ароматично слатко вино од тога грожђа.*

малвèрзант м *онај који се бави малверзацијама.*

малверза́ција ж фр. *употреба, поступак, коришћење нечега супротно законским (или моралним) нормама, злоупотреба; незаконито пословање (новцем, робом и сл.); проневера, утаја.*

мàлен, малèна, -о (комп. мâњӣ) *в. мали:* ~ дете, ~ искуство, ~ кућа итд.

мàленкаст, -а, -о *прилично мали, помали; ситан, неважан, мали.*

малéнкōст, -ости ж **1. а.** *ствар (предмет, новац и сл.) мале, незнатне, невелике вредности, ситница.* **б.** *оно што је без значаја, оно што је неважно, безначајност, ситница:* вређа га (раздражује и сл.) свака ~. **в.** *појединост, детаљ:* спомињати све маленкости. **2.** (понекад ир.) *особа без већег значаја, вредности, безначајна личност (најчешће о себи, из скромности, учтивости):* моја ~. **3. а.** *својство онога који је мали, онога што је мало;* уп. маленост. **б.** *нешто што је мало по величини, обиму, количини и сл.*

мàленōст, -ости ж *особина онога који је мален, онога што је малено (по величини, обиму, размерама, значају, вредности и др.).*

мàлēр, -éра (мàлер, -а) м фр. *непријатност, неприлика, незгода:* бије ме (прати ме) ~, задесио га ~.

малèрисати, -ишēм свр. и несвр. *(у)чинити да некога задеси малер, да доживи непријатност, неприлику, незгоду, неуспех и сл.;* уп. баксузирати.

мâлерōзан, -зна, -о **а.** *који стално доживљава малере, злосрећан, баксузан.* **б.** *који доноси несрећу, невољу, кобан (нпр. број тринаест).*

мàлеус м лат. вет. *в. слинавка.*

мàлецак, малèцак, -цка, -о, **мàлецан, малèцан,** -цна, -о, **мàлечак, малèчак,** -чка, -о и **мàлешан, малèшан,** -шна, -о *у дем. и хип. значењу: мали, мален.*

мàлешнōст, малèшнōст и **малéшнōст,** -ости ж *особина и стање онога што је малешно, онога који је малешан;* уп. маленкост и маленост.

мâлӣ, -ā, -ō (комп. мâњӣ) (супр. велик(и)) **1.** *који је по некој димензији или по димензијама испод просечној, нормалној, уобичајеној или онога са чим се пореди.* **а.** *невеликог обима, запремине; невелике дужине, краткак:* ~ лонац, ~ соба; ~ конопац, ~ нож. **б.** *који је по димензијама испод нечега што се означава истим називом и што је, најчешће, у склопу истога механизма, система и сл.:* ~ врата, ~ прст, ~ (с)казаљка, ~ слово и сл. **в.** *који је ниског раста, низак; ситан, неразвијен; који је у раном дечјем узрасту:* ~ коњ, ~ човек; ~ дете, ~ деца. **г.** *који је ниског нивоа, невелике дубине, низак, плитак (о води).* **2.** *који по димензијама, величини не одговара потреби, намени, који нема одговарајућу, потребну меру (прекратак, узак, тесан или сл.).* – Мали ми је овај капут. Те су ти ципеле мале. **3.** *временски кратак, краткотрајан:* за ~ време, ~ тренутак. **4. а.** *невелик по количини; невелик по броју, по бројности, малобројан:* ~ део, ~ испарење, ~ пораст, ~ продуктивност; ~ друштво, ~ фамилија, ~ чета. **б.** *недовољан, оскудан; ограничен; ништаван, безвредан:* мале наднице, ~ плата: – Био је мале памети. За мале ствари није никад подизала вику. **в.** фиг. *ситничав, ситан, ускогруд; морално низак, нечастан:* мале душе. **г.** *који нема велико богатство и угледа; убог, сиромашан:* ~ газда, ~ поседник, ~ трговац; ~ службеник, ~ чиновник; мали људи. **5.** *који је незнатне, невелике јачине, слабог интензитета; који се испољава у слабом степену, слаб, незнатан:* ~ мраз; ~ грозница. – Мала деца – мала брига. **6.** *који се, упркос разлици у величини, развијености, моћи, богатству и сл., подудара у нечему с оним што се описује, одређује, који му је у понечему раван.* – Живи ко мали бог. Црногорче, царе мали. **7.** (за нешто, да нешто учини) *недорастао, неспособан.* **8.** (у именичкој служби) **а.** м *мушко дете, малишан; дечак, дечко.* **б.** ж *женско дете, девојчица; девојка.* **в.** м пом. *најмлађи (по годинама и рангу) морнар, послужитељ на броду.* **г.** с *младунче животиње.* **д.** с *оно што је незнатно по количини и вредности, мала количина; маленкост, ситница:* бити задовољан с малим. **9.** *као стални атрибут у неким терминима:* мале богиње, ~ заграда, ~ крвоток, ~ матура, ~ мозак, ~ фудбал (~ ногомет) итд. • **~ малцат(и)** *врло мали, сасвим мали.* **мало и велико** *све без разлике, без обзира на узраст.* **на мало (трговати, продавати** и сл.) *у малим количинама, у појединачним комадима, појединачно, наситно (трговати, продавати и сл.).* **у малом(е)** *у умањеном, малом обиму, у малим размерама.* – Град у маломе – то је кафана.

мали̏гān, -а́на м фр. **1.** *јединица за мерење јачине вина.* **2.** *справа за мерење јачине вина.*

мàли̏гнӣ, -ā, -ō лат. *који је опасан по здравље и живот, опак; злоћудан; који има таква својства;* супр. бенигни: ~ дифтерија, ~ обољење; ~ тумор; малигне ћелије.

мали̏зам, -зма м лат. *филозофско учење према којем зло и беда преовлађују над добрим.*

мàлина ж **1.** бот. *дивља или питома грмолика биљка* Rubus idaeus *из ф.* Rosaceae, *јестивог јагодичастог црвенкастог плода; плод те биљке.* **2.** *сируп, сок од плода ове биљке, малиновац.*

мали̏на ж **а.** *мали број, мало људи.* **б.** *уопште мали број, мало неких јединки, предмета и др.*

мàлинār м *онај који гаји малине; онај који тргује малинама.*

мàлинаст, -а, -о *који је као малина, који подсећа на малину, сличан малини (обично о боји).*

мàлинов, -а, -о **а.** *који се односи на малину (који припада малини, који је од малине и сл.):* ~ грана; ~ сируп. **б.** *који је као у малине (о боји).*

мàлиновац, -о̄вца м *сируп, сок од малине.*

мàлињāк м **а.** *место где расту, где се гаје малине.* **б.** *малиново жбуње; засад малина.*

мàли̏ћ, -и́ћа м *мали прст.*

мàли̏ција ж лат. *злоба, пакост, заједљивост; саркастичност;* уп. малициозност.

мâлициōзан, -зна, -о лат. *пакостан, заједљив, злурад; подмукао, лукав.*

мâлициōзно прил. *на малициозан начин: пакосно, заједљиво, злурадо, злобно; подмукло, лукаво:* ~ се смешкати; ~ посматрати.

малициóзнōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина, својство онога који је малициозан, онога што је малициозно.*

мали́чак прил. *врло мало, малко, малчице.*

мàлиша м (мн. ж) и **мали̏шāн,** -а́на (мали̏шан, -а) м **а.** *мали дечак, дечачић.* **б.** *човек малог, ниског раста, човечуљак.* **в.** хип. *младунче неке животиње.*

мали̏шāнка ж *(мала) девојчица.*

малишàнчић м *дем. и хип. од малишан.*

мáлкицē и **мáлкйце** прил. *в. малчице.*

мáлко прил. *у дем. значењу: мало:* донети ~ вина (воде), помаћи се ~ (у)назад, ~ се изненадити, ~ се одморити итд.

ма̀ло прил. (комп. ма̀ње̄ и ма̀ње) **1. а.** *у малој количини, у малом, невеликом броју:* у ~ воде, има ~ радника. **б.** *испод потребне количине, мере и сл., недовољно:* – Чега ти је мало? **в.** *испод очекиваног, недовољно, незадовољавајуће.* – За њега је мало да буде вратар. **2.** *донекле, унеколико, помало, понешто:* пећи при мало јачој ватри. **3.** (с ген. им.) *за истицање малог обима, малих размера, мале вредности онога што се казује именицом: нешто.* – Саградићу мало куће. **4. а.** *кратко време, краткотрајно, за кратко време, на кратко време и сл.; кратко време за тим, брзо, ускоро:* ~ за тим, ~ пођути, ~ стати; кад ~, не би ~. **б.** *ретко (кад):* ~ се виђа. **5.** (у суперлативу, уз бројеве, количинске прил. и сл.) *бар(ем), макар:* било је најмање двадесет, најмање толико и сл. **6.** (у вези с релативним зам. „ко“, „који“, „што“, „чији“ и сл.) *скоро нико (ниједан, ништа, ничији и сл.), ретко који), готово ниједан и сл.* – То мало ко зна. • **~ је требало да...** *умало што није.* **мало-мало, па** *сваког часа, често.* **~ много** разг. *у појачаном значењу: много.* **мало-помало** *постепено, полако (кад нешто не настаје, не бива и сл. одједном).* **~ сутра (~ морген)** разг. *каже се када се нешто пориче, одбија или кад се изражава неверица у нешто.* **ни мање ни више (него)** *баш, управо.*

мало- *први део сложеница који означава малу количину, мали број, мали значај и сл. онога што значи други део сложенице:* малобројан, малолист(ан), малолитражни, малоуман итд.

ма̀лобро̀јан (мало̀бро̀јан), -јна, -о *који се јавља у малом броју, којег је мало на броју; недовољно бројан:* ~ дружина; напасти с малобројном војском, малобројне школе.

малобро̀јно̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина и стање онога што је малобројно, оних који су малобројни:* ~ становништва.

маловàрошанин и **маловáрошанин** м (мн. -ани) **а.** *становник мале вароши.* **б.** *в. малограђанин (2).*

маловàрошāнка и **маловáрошāнка** ж *женска особа маловарошанин.*

маловàрошкī и **маловáрошкī,** -ā, -ō *који се односи на малу варош, паланачки:* ~ живот, ~ становништво, ~ средина итд.

ма̀ловē̄ран и **мало̀веран** јек. **ма̀ловје̄ран** и **мало̀вјеран,** -рна, -о **а.** *који има мало вере, чија вера није јака, непоколебљива; упоште који нема вере у нешто.* **б.** *в. малодушан (а).*

мало̀верно̄ст и **маловéрно̄ст** јек. **мало̀вјерно̄ст** и **маловје́рно̄ст,** -ости ж *особина и стање онога који је маловеран; малодушност.*

мало̀ве̄ћник јек. **мало̀вијећник** м ист. *члан Малога већа у некадашњој Дубровачкој Републици.*

ма̀логде јек. **ма̀логдје** прил. *на мало којем месту, ретко где.*

малогоспо̀ђинскī и **малогоспо̀јинскī,** -ā, -ō *који се односи на празник Малу Госпођу, Малу Госпојину:* ~ скупштина.

мало̀градскī, -ā, -ō *који се односи на мали град, маловарошки, паланачки; малограђански:* ~ интелигенција; ~ живот.

мало̀грађанин м (мн. -ани) **1.** *припадник ситне буржоазије (мали посједник, трговац, власник занатске радње и сл.).* **2.** пеј. *онај који има неке лоше навике и негативне особине становника малих, провинцијских градова; ускогруд и ограничен човек, човек ограниченог и погрешно усмереног интересовања, с уским интелектуалним видицима и лицемерним понашањем;* уп. филфта и филистар.

мало̀грађāнка ж *женска особа малограђанин.*

мало̀грађанскī, -ā, -ō *који се односи на малограђане, који припада малограђанима, својствен малограђанима:* ~ живот, ~ интелигенција, ~ кућа, малограђанске навике, ~ породица, ~ публика, ~ укус и др.

мало̀грађански прил. *на начин својствен малограђанима:* ~ живети.

малограђáнство и **малограђàнство** с **1.** зб. *малограђански сталеж, малограђани (ситни посједници, трговци, власници малих занатских радњи, (ситни) чиновници и сл.).* **2.** *в. малограђанштина.*

малограђáнштина и **малограђàнштина** ж **1.** *малограђански погледна живот и свет, малограђанско схватање, поступање и понашање, малограђански менталитет* **2.** зб. *у њој. значењу: малограђанство (1).*

малограничнī, -ā, -ō у изр. **~ промет** екон. *промет преко државне границе утврђен за уже погранične зоне, одн. за потребе пограничног становништва.*

мало̀димнī, -ā, -ō у изр. **~ барут** *барут који при паљењу, сагоревању ствара мало дима.*

малодоб- *в. малолет-.*

мало̀душан, -шна, -о **а.** *који нема самопоуздања, храбрости и истрајности (у неком послу, подухвату или уопште), који брзо клоне духом и посустане пред тешкоћама и препрекама (о човеку, људима).* **б.** *у којем се огледа малодушност, испуњен, прожет малодушношћу:* ~ држање, ~ поглед, ~ узвик и сл.

мало̀дӯшје с *в. малодушност.*

мало̀душнīк м *малодушан човек; слабић.*

мало̀душница ж *малодушна женска особа.*

мало̀душно прил. *на малодушан начин, без самопоуздања, храбрости и истрајности; слабићки, плашљиво.*

мало̀душно̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина или стање онога који је малодушан, недостатак самопоуздања, храбрости и истрајности.*

ма̀локад(а) прил. *ретко, ретко кад.*

малокали́бā̀рка и **малокалѝбā̀рка** ж *пушка малога калибра.*

малокали́бā̀рскī и **малокалѝбā̀рскī,** -ā, -ō *који је малог калибра (о ватреном оружју, обично о пушци).*

ма̀локрван и **мало̀кр̀ван,** -вна, -о **1.** *који болује, пати од малокрвности, анемичан; упоште слаб, слабуњав; који одаје знаке таквога стања, блед, бледуњав:* ~ дете; ~ лице. **2.** фиг. **а.** *у којем нема живости, ватре, полета, енергије и сл., бездушан, млак; блед, бледуњав:* ~ борба, ~ поезија, ~ разговор; ~ небо и сл. **б.** *закржљао, кржљав:* ~ дрво.

малокрвно̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) **1.** *смањење броја црвених крвних зрнаца или количине хемоглобина у крви, анемија; упоште физичка слабост, слабуњавост.* **2.** фиг. *недостатак, помањкање животног полета, живости, елана, снаге, енергије, бескрвност, безживотност.* – Интелигенција је патила од малокрвности.

мало̀летан јек. **мало̀љетан,** -тна, -о *који нема довољан број година да би имао пуна законска права и одговорности које имају пунолетни грађани, непунолетан; упоште који има мало година, недорастао, незрео:* ~ лице (особа).

мало̀летнīк јек. **мало̀љетнīк** м *онај који је малолетан, малолетно лице, малолетна особа.* • правн. **млађи малолетници** *малолетна лица до законом одређене старосне границе (нпр. до 16 г.), са већим ограничењима права, обавеза и одговорности.* **старији малолетници** *малолетна лица у периоду пред пунолетство (обично од 16 до 18 г.), када се мање ограничавају њихова права, обавезе и одговорности.*

мало̀летница јек. **мало̀љетница** ж *женска особа малолетник.*

мало̀летничкī јек. **мало̀љетничкī,** -ā, -ō *који се односи на малолетнике:* ~ делинквенција.

мало̀летно̄ст јек. **мало̀љетно̄ст,** -ости ж и **мало̀летство, мало̀лѐтство** јек. **мало̀љетство, мало̀љѐтство** с *особина, стање онога који је малолетан.*

малолѝтрā̀жнī, -ā, -ō *који троши релативно мало бензина (о моторима и моторним возилима).*

мало̀људан, -дна, -о *који има мало становника, у којем живи мали број људи, ретко, слабо насељен (нпр. неки крај, држава, град и сл.).*

мало̀мештанин јек. **мало̀мјештанин** м (мн. -ани) *онај који живи у малом месту, онај који је из малог места;* уп. маловарошанин и малограђанин.

мало̀мештā̀нка јек. **мало̀мјештā̀нка** ж *она која живи у малом месту, она која је из малог места;* уп. маловарошанка и малограђанка.

мало̀мештанскī јек. **мало̀мјештанскī,** -ā, -ō *који се односи на мало место; маловарошки, малограђански, паланачки:* ~ средина.

мâлоне прил. *в. малтене.*

мâло-пòмало *в. под мало.*

малопòседнӣк и **малопóседнӣк** јек. **малопòсједнӣк** и **малопóсједнӣк** м *власник малог поседа, малог имања, мали, ситни поседник.*

малопòседничкӣ и **малопóседничкӣ** јек. **малопòсједничкӣ** и **малопóсједничкӣ,** -ā, -ō *који се односи на малопоседнике, који припада малопоседницима, ситносопственички:* ~ сталеж, малопосједничке куће.

мâлопрē јек. **мâлоприје** прил. *непосредно пре овога тренутка, пре кратког времена, малочас.*

малопрèђашњӣ, -ā, -ō *који је био, који се догодио и сл. малопре, малочас, пре кратког времена, пре неколико тренутака:* ~ разговор, ~ случај, ~ сусрет.

малопрèђашњица ж *оно што је било, што се догодило и сл. малопре, малопређашњи догађај, збивање, ситуација и сл.*

мâлопрешњӣ, -ā, -ō ек. и јек. и **малопријашњӣ,** -ā, -ē јек. *в. малопређашњи.*

малопродáвац, -вца м *продавац, трговац који продаје робу на мало.*

малопрòдāвница ж *продавница, трговачка радња у којој се продаје на мало.*

малòпродаја и **малопрòдаја** ж *продаја, трговина на мало.*

малòпродājнӣ и **малопрòдājнӣ,** -ā, -ō *који се односи на малопродају:* малопродајне цене.

малòрек (јек. и **малòрјек**) и **малорèчив** јек. **малорјèчив,** -а, -о **а.** *који мало говори, неговорљив, неразговорљив, ћутљив.* **б.** *који се састоји од мало речи, сажет:* ~ изјава.

малорèчивōст јек. **малорјèчивōст,** -ости ж *особина онога који је малоречив, онога што је малоречиво:* ~ у поезији.

малотирāжнӣ, -ā, -ō *који се штампа у малом тиражу.*

мâлотрājан и **малòтрājан,** -јна, -о *који се брзо похаба, истроши, поквари и сл.; краткотрајан.*

малотрáјнōст, -ости ж *особина онога што је малотрајно; краткотрајност.*

малòћа ж **1.** *особина онога што је мало; оно што је мало, маленкост, ситница.* **2.** *време, узрасно доба док је неко још (био) мали, мало дете, рано детињство.* – Од малоће живи као туђе слушче.

малòўман и **мâлоўман,** -мна, -о **а.** *који нема моћ расуђивања као нормалан, душевно здрав човек, умно неразвијен, заостао, ограничен; који нема довољно памети, мудрости, неинтелигентан, глуп, неразборит.* **б.** *својствен таквим људима, глуп, будаласт; бесмислен, апсурдан:* ~ нискост; ~ оптужба.

малòўмнӣк и **мâлоўмнӣк** м *онај који је малоуман.*

малòўмница и **мâлоўмница** ж *она која је малоумна.*

малòўмно и **мâлоўмно** прил. *на малоуман начин, као малоумник; глупо, бесмислено, неразумно, неразборито.*

малòўмнōст, мâлоумнōст и **малоўмнōст,** -ости ж *душевна, умна неразвијеност, имбецилност; умна ограниченост, глупост, неразумност; неразборитост.*

малòцветан јек. **малòцвјетан,** -тна, -о *који има мале цветове; који има мало цветова (о биљкама).*

мâлочас прил. *пре кратког времена, малопре.* – Био је ту малочас.

мâлочашњӣ, -ā, -ē *који је био, који се догодио и сл. малочас, малопређашњи:* ~ прича, ~ случај.

мâлтене прил. *готово, скоро, малоне.* – Написао је малтене читав роман!

мâлтер м (мн. ø) нем. *смеша воде, гашеног креча и песка (понекад и другог материјала, нпр. цемента) која се користи у грађевинарству као везивни материјал (за зидање) или за облепљивање зидова;* уп. жбука.

малтèрисати, -ишēм несвр. *премазивати, облепљивати малтером (зидове, грађевине).*

малтèрција м (мн. ж) *онај који прави, припрема, меша малтер.*

малтóза ж хем. *сладни шећер (састојак проклијалог јечма и др.), дисахарид* ($C_{12}H_{22}O_{11} \cdot H_2O$).

малтретúрати, -èтирām несвр. прел. *лоше, рђаво поступати према некоме* **а.** *излагати неугодностима, кињити.* **б.** *злостављати, мучити.* ■ **~ се** *излагати се неугодностима, тешкоћама, мучити се.*

малформáција ж лат. мед. *урођена неправилна, наказна развијеност људског тела или делова тела, одн. органа.*

мâлц м нем. *в. слад.*

мáлчицē и **мáлйчице** прил. *у дем. и хип. значењу: мало, малко.*

мâљ, мáља м (инстр. мáљем; мн. мáљеви) **а.** *дрвено или метално оруђе (велики, тешки чекић, већа дрвена облица с дршком, одн. дршкама и сл.) којим се, при обављању неких послова, нешто удара, туче, сабија, набија, разбија и сл., бат, млат.* **б.** (обично у мн.) *један од двају или више великих дрвених чекића на уређају за ваљање сукна, који при ваљању ударају у сукно.* • **као мљем по глави (ударити, ударати** и сл.) *врло јако, снажно, обично непријатно, неугодно (изненадити, изненађивати и сл.).*

мâља ж грч. (обично у мн.) **а.** *врло танка, мека и нежна длачица на људском телу; уопште длака (али не у коси) на човечјој кожи, руља.* **б.** *слична длачица на телу птица, неких инсеката или неких сисара.* **в.** *ситна, нежна длачица на лишћу или плоду биљке.*

мâљав, -а, -о *који има маље, обрастао маљама, длакав:* мљаве груди, ~ лишће.

мâљавица ж бот. **а.** *у мн.: род једногодишњих биљака* Filago *из ф.* Compositae, *покривених сивкастим маљама (у јд.: биљка из тога рода).* **б.** *врста маљавице (а),* F. arvensis.

мâљавōст, -ости ж *особина и стање онога који је маљав, онога што је маљаво, длакавост.*

маљèница ж бот. **а.** *у мн.: једногодишње или вишегодишње биљке рода* Hordeum (Elymus) *из ф.* Gramina *(у јд.: биљка из тога рода).* **б.** *назив за поједине врсте рода* Hordeum (Elymus): H. asperum, H. erinitum, H. europaeum.

мâљина ж *ауг. и пеј. од мâљ.*

мâљић, -и́ћа и **мâљић,** -а м *дем. од мâљ.*

мâљица ж *дем. од маља.*

мâљица ж **1.** *мањи (обично дрвени) који служи као оруђе бачвара, тесара, дрндара и др., за јаловљење мужјака неких домаћих животиња и др.* **2.** *дрвени штапић, палица којом се удара у бубањ, добош и сл.*

мâма ж (вок. мâма) **1.** *хип. од мâјка и мати; мајка, мати уопште.* **2.** *назив одмила или из поштовања: за свекрву; за ташту, пуницу; за супругу, жену (кад се има у виду да је и мајка).* **3.** (и мáма) фиг. пеј. *слабић, кукавица, плашљивац;* уп. бâба (3а) и стрина (2).

мâман, -мна, -о (обично одр.) **1.** *в. помаман (1).* **2.** *в. омамљив;* уп. омаман.

мáмац, мáмца м (инстр. мáмцем) **1. а.** *природно или вештачко средство за мамљење, намамљивање животиња које се хватају, лове или убијају (најчешће у лову и риболову).* **б.** фиг. *оно што мами, привлачи.* **в.** фиг. *особа, лице које треба некога да завара мамећи га, намамљујући га, навлачећи га (нпр. при хватању криминалаца, откривању шпијуна и сл.).* **2.** *влакно, прамен кудеље, рачвасто дрво и сл. које се ставља у завршетак казанске луле да би се низ њега сливала ракија у кајалицу.* • **загристи (загризати) мамац** *дозволити (дозвољавати) да се буде преварен, дати се (давати се) завести, преварити, насести.*

мамèлук м нем. ист. *припадник телесне гарде, одн. војске египатских и персијских владара, састављене од ратних заробљеника, који су током времена у Египту преузели власт.*

мамѐлучкӣ, -ā, -ō *који се односи на мамелуке; послушан, покоран:* ~ држава, мамелучки султани; ~ саборска већина.

мàмипара ж **1.** *привлачан предмет који мами купца да га купи иако му није нарочито потребан (нити је, обично, много вредан); уопште оно што измамљује новац, наводи на трошак.* **2.** *особа, варалица која измамљује паре.*

мáмити, мâмīм несвр. прел. [гл. им. мáмљēње с] **1. а.** *дозивањем или на неки други начин примамљивати, вабити (животиње, пре свега домаће).* **б.** *мамцем, храном или нечим другим намамљивати, привлачити (рибе у риболову, животиње у лову); привлачити, намамљивати жртву, плен (о животињама).* **2. а.** *привлачити, придобијати (обећањима, ласкањем, лукавством, преваром и сл.), намамљивати; заводити:* ~ на свој лепак, ~ на своју удицу, ~ на своју страну. – Кокетовала је са мном, мамила ме. **б.** *наговарати некога да дође, примамљивати; звати, призивати.* – Сирене својим лепим гласом свакога себи маме. **в.** *изазивати, провоцирати.* – Мамили су један другога да изађе иза камена. **г.** *изазивати, подстицати у неком жељу за дотичним субјектом, вољу, хтење да му се приближи, да ужива у њему и сл., привлачити (лепотом, драж има, мирисом или на други начин).* – Онако једра и обла управо је мамила човјека к себи. **д.** (обично с допуном: очи, поглед и сл.) *изазивати, побуђивати нечије интересовање, привлачити нечију пажњу.* **3.** *узимати, извлачити, добијати лукавством, ласкањем, преваром и сл., измамљивати (нпр. новац).* **4.** *чинити да се нешто појави, настане и сл., изазивати, подстицати, подстрекивати.* – Та свирка је мамила сузе на очи сваком живом. ■ **~ се а.** *помамљивати се, лудовати.* **б.** *осећати јаку жељу, јагмити се, грабити се за нечим, за неким, помамљивати се за нечим, за неким.*

мàмица ж *дем. и хип. од мàма (1 и 2).*

мàмлаз м мађ. пеј. *глупак, блесан, будала, тупавко; сметењак, несхретњаковић, шепртља.*

мàмōн, -óна м *зли дух, демон богатства; персонификација богатства и лакомости, похлепе за материјалним добрима (по имену бога богатства, иметка неких старих предњоазијских народа).*

мамонѝзам, -зма м *лакомост, похлепа, жудња за новцем и материјалним добрима, за богаћењем;* уп. сребролубље.

мàмуза ж тур. **1.** (обично у мн.) *металнa направа причвршћена за потпетицу јахачеве обуће, којом јахач подстрекава, подбада коња (или магарца), оструга.* **2.** зоол. анат. *шиљаст рожнати израштај на ногама мужјака из реда кокошака, оструга.* **3.** бот. *горњи део чашичног листића код неких биљака уснатица* (Labiatae), *повијен у облику мамузе (1).*

мамȕзати, -ām несвр. прел. **а.** *подбадати, подстицати, ударати (коња, магарца) мамузама;* фиг. *гонити, терати, подстицати.* – Осетљивога ученика не треба мамузати. **б.** *ударати, туђи ногама (некога или у нешто).* **в.** фиг. *злостављати, кињити, малтретирати.* ■ **~ се** *ударати се, туђи се.*

мàмузина ж *ауг. и пеј. од мамуза.*

мàмузица ж *дем. и хип. од мамуза.*

мàмузнути, -нēм *свр. према мамузати (а и б).*

мàмȕран, -рна, -о тур. **а.** *бунован, ошамућен од пијанства; бунован уопште, неисправан, сањив.* **б.** *који одаје знаке мамурлука; захваћен, исцрпљен мамурлуком:* мамурним гласом проговорити; ~ глава.

мамȕрлук м тур. *стање онога који је мамуран, буновност, поспаност, ошамућеност од пијанства или неспавања, умора и сл.*

мàмȕрно прил. *на мамуран начин, буновно; поспано, сањиво.*

мàмȕрнōст, -ости ж *в. мамурлук.*

мàмут м **1.** зоол. *изумрли слон врло великих димензија који је живео у ледено доба,* Elephas primigenius. **2.** агр. *врста репе дугачког корена:* дугачки ~.

мàмутовац, -ōвца м бот. *в. секвоја.*

мàмутскӣ, -ā, -ō **1.** *који се односи на мамута, мамуте:* мамутске кости. **2.** фиг. *огроман, џиновски, гигантски:* ~ бал, ~ стопало.

мàна ж хебр. **1. а.** *реч којом су, према Библији, Израиљци назвали храну у виду белог зрневља коју им је у Синајској пустињи Бог давао с неба; сама та храна.* **б.** фиг. *благодет, срећа, ужитак.* **2. а.** *осушена маса слатког сока из коре црног јасена или друге биљке која се употребљава као пробавно средство, пургатив.* **б.** *в. медљика (1б).* • **~ с неба (небеска ~)** *каже се за оно што неочекивано (често и на необичан начин) стиже у прави час.*

мáна[1] ж тур. **1. а.** *негативна особина карактера, моралних и других својстава човека, одн. људи, њихова лоша, слаба страна.* – Нема главе без мане. **б.** *деформитет, неправилност у анатомској грађи, у облику тела или некој телесној органа; болест или сметња у функционисању неког органа:* срчана ~. **2.** *негативна одлика, лоша страна, рђаво својство неке ствари или појаве у погледу њене корисности, употребљивости, примене, ефикасности и др., недостатак; погрешка, грешка:* језичке мане, ~ донетог закона, ~ српске дипломатије и сл. • **бити под маном** *имати неки телесни или органски недостатак;* уп. мана (1б).

мáна[2] ж **а.** *натприродна магична сила, моћ која се приписује духовима мртваца или неким стварима и људима (по веровању појединих примитивних народа).* **б.** *степен у развоју религиозних схватања о животу и свету.*

мàнастир м грч. *црква са зградама у којима према утврђеним правилима живе монаси или монахиње;* уп. самостан.

манастѝрац, -рца м **а.** *човек који живи у манастиру, монах.* **б.** *манастирски ђак.*

манастѝрина ж **а.** *ауг. и пеј. од манастир.* **б.** *стари манастир; развалина, рушевина, зидина (старог) манастира.*

манастѝрић м *дем. од манастир.*

манастѝриште и **мàнастирȉште** с **а.** *место где је био манастир.* **б.** *развалина, зидина манастира;* уп. манастирина (б).

мàнастѝрскӣ, -ā, -ō *који се односи на манастир, који припада манастиру:* ~ братство, ~ ђак, ~ имање, ~ препеченица, ~ тишина, ~ црква итд.

манастѝрчић м *дем. и хип. од манастир;* уп. манастирић.

мàнгāл, -ála, **мàнгал,** -а м и **мâнгала, мàнгала** ж тур. *зделаста металнa посуда са ногарима у којој се држи распаљени угаљ или жар за загревање просторија и др.*

мàнгāн, -áна м хем. *хемијски елемент* (Mn), *тврд, крт метал сличан гвожђу.*

мангàнӣн, -úна м хем. *легура бакра, манганa и никла.*

мангàнӣт, -úта м хем. *црномеђи минерал, манганов хидроксид* MnO(OH).

мангáнов, -а, -о и **мàнгāнскӣ,** -ā, -ō *који се односи на манган, који садржи манган:* ~ руда.

мàнго м (мн. ?) бот. *тропска биљка* Garcinia mangostana *из ф.* Clusiaceae, *пореклом из Индије; плод те биљке, чије су меснате семенке цењене као воће.*

мангòлица и **мангȕлица** ж мађ. *врста свиња (добра за тов).*

мàнгуп м тур. (претежно пеј.) **а.** *особа (обично млађи мушкарац) слабих моралних, карактерних особина, неваљалац, безобразник.* **б.** *пробисвет, лола:* **в.** *неозбиљна, враголаста особа, спадало, обешењак, окаченьак.*

мангупàрија ж **1.** зб. (мн. ø) *мангупи; несташна, враголаста дечурлија или младеж.* **2.** *мангупски поступак, мангупско дело (безобразлук, неваљалство; обешењаштво, враголија, несташлук), мангуплук.*

мангупѝрати се, -ȕпирām се несвр. *проводити време бескорисно, чинећи неваљалства, мангуплуке; понашати се као мангуп, безобразно, неваљало; понашати се несташно, враголасти.*

мангȕплук м *мангупски поступак, мангупско дело, понашање, безобразлук, неваљалство; несташлук, враголија, обешењаштво;* уп. мангупарија (2).

мàнгупскӣ, -ā, -ō *који се односи на мангупе (који чине мангупи, својствен мангупима и др.):* ~ виц, мангупска посла, ~ поступак и сл.

мàнгупски прил. *на манīупски начин, како то чине манīупи:* ~ запевати, ~ се понашати и сл.

мангу̀пство с *в. манīуплук;* уп. мангупарија (2).

мàнгупче, -ета с (супл. мн. мàнгупчићи м; зб. им. мàнгупчад ж) *дем. и хип. од манīуп.*

мàнгупчина ж (м) (мн. ж) *ауīм. и пеј. од манīуп.*

мàнгупчић м *дем. и хип. од манīуп.*

мàндал м тур. *в. засовница;* уп. засун.

мàндалити, -ӣм несвр. [гл. им. мàндаљење с] *стављати, намицати мандал, засовницу (преко врата), замандаљивати (врата).*

мàндара ж у изр. **тандара** ~ *кад хоће да се каже да је оно што неко īовори или ради бесмислено, нелоīично, без икаквоī значаја, реда и везе, збрда-здола, којешта.*

мандàри̏н, -и́на м порт. *високи кинески државни чиновник у време кинескоī царства; некадашња титула за образованоī, ученоī, отменоī Кинеза уопште.*

мандари́на ж итал. (порт.) бот. и агр. *шиб или дрво воћке* Citrus nobilis *из ф.* Rutaceae, *слично поморанџи; плод те воћке.*

мандàри̏нскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на мандарина, на мандарине:* ~ мудрост. • ~ **језик** *главни и службени дијалекат кинескоī језика.*

мандари́нство с *својство оноīа коī се, пошто мандарина, прави важан, нарочито учен, који изискује за себе посебне повластице, поштовање и др.*

мàндāт, -а́та м лат. **1.** правн. и пол. **а.** *овлашћење, пуномоћ којим једна странка (појединац, орīанизација и др.) даје право другоī да је у одређеном временском периоду може заступати, представљати, радити нешто у њено име; посланичка (делеīатска и сл.) пуномоћ:* дати мандат; одузети мандат, императивни ~. **б.** *временски период на који се бирају поједини функционери или чланови некоī представничкоī тела (нпр. скупштине).* **2.** банк. *платни налоī, налоī за исплату, новчана упутница, чек.* **3.** *наредба, заповест, налоī:* издати мандат да се... **4. а.** *овлашћење које за управљање неком одређеном територијом, покрајином, колонијом и сл. добије нека већа држава или одређена међународна орīанизација.* **б.** *подручје под таквом страном управом, мандатна земља.*

мандàтāр, -а́ра м **1.** правн. и пол. *лице које је од мандатора добило мандат, носилац мандата;* уп. мандат (1а). **2.** црквр. *лице које је уместо епископа овлашћено да управља епархијом.*

мандата́рство с *положај и дужност мандатара.*

мàндāтнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на мандат, који је у вези с мандатом:* ~ одбор, ~ посао, ~ тужба. • **мандатне земље (области)** ист. *колонијална или друīа подручја која су после Првоī светскоī рата стављена под посебан начин управе неких великих сила;* уп. мандат (4). ~ **казна** *новчана казна за прекршај коју овлашћено лице изриче и наплаћује на лицу места.* ~ **поступак** правн. *ванпарнични поступак по којем суд без расправе и саслушања друīе стране и сведока доноси одлуку о захтеву тужбе.*

мàндāтно прил. *на основу мандата, службеноī овлашћења; по кратком поступку, одмах, на лицу места:* ~ кажњен.

мàндāтор м правн. и пол. *лице које даје мандат, пуномоћ, опуномоћитељ.*

мàндāтскӣ, -а̄, -о̄ *в. мандатни.*

мандоли́на ж итал. *врста жичаноī музичкоī инструмента, с крушкастим телом, кратким вратом и четири пара жица.*

мандоли́нист(а), -е̄ м (мн. -сти) *свирач на мандолини.*

мандоли́нисткиња ж *свирачица на мандолини.*

мандо̀ли̏нскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на мандолину:* ~ оркестар.

мандра̀гора (мàндрагора) ж грч. бот. *зељаста биљка* Mandragora acaulis *из ф.* Sohanaceae, *с кореном који личи на човечју фиīуру.*

мàндрил, -а и **мàндрӣл,** -и́ла м зоол. *врста мајмуна из рода павијана* Cynocephalus mormon.

мандрљати, -а̄м несвр. разг. (нешто) **1.** *неразумљиво īоворити, мрмљати.* **2.** *непажљиво, безобзирно вући, вуцарати, тумбати, бацати и сл. (нешто).*

мàнēвар, -вра м (ген. мн. -ва̄ра̄) фр. **1.** вој. **а.** *тактички или стратешки покрет којим се оружане снаīе и средстава у рату доводе у најповољнију ситуацију за постизање одређеноī циља.* **б.** (обично у мн.) *велика, масовна војна вежба.* **2.** *кретање тамо-амо, напред-натраī и сл., ради заузимања жељеноī положаја, правца и др. (обично о локомотиви, броду или неком моторном возилу).* **3.** спорт. *потез, покрет, поступак иīрача (у фудбалу, шаху и др. иīрама) којим се жели заварати противник, постићи бољи положај, распоред снаīа или друīа предност.* **б.** фиг. *смишљена акција, поступак, тактички, лукав īест који треба некоīа да завара, обмане, одн. да доведе до остварења некоī скривеноī плана и сл., варка.*

мàнēвāрка ж жел. *мања локомотива која мењеврише, премешта, размешта ваīоне у станици.*

мàнēварскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на маневар, маневре:* маневарске вежбе, ~ задатак, ~ метак, ~ способност.

манèврисати, -ишēм (маневри́рати, -èврӣра̄м) несвр. непрел. **а.** *изводити маневар, мењати правац, смер кретања, мењати положај, распоред, вући тактичке потезе и сл., остварујући тиме бољи, повољнији положај.* **б.** *предузимати тактичке потезе који треба да прикрију праве намере, да заварају некоīа (обично о неком политичком телу или политичару).*

манèврист(а), -е̄ м (мн. -сти) жел. *возач маневарке.*

мàнēж, -е́жа м (мане́жа ж) фр. спорт. **1.** *школа јахања, место за вежбање и такмичење у јахању, јахалиште.* **2.** *вештина јахања и дресуре коња.*

манèкēн, -е́на м фр. **1.** *лепо īрађена (најчешће млада) особа која приказује нове моделе одеће или обуће на модним ревијама (и у друīим приликама).* **2. а.** *лутка на којој се пробају одела (у кројачкој радионици) или излажу одела и тканине (у трīовини, музејима и сл.).* **б.** *дрвена или сл. лутка покретних удова коју употребљавају уметници као модел за скицирање људских поза.*

манèкēнка ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) *женска особа манекен (1).*

манекéнство с *посао, позив манекена, манекенке.*

манжèт(н)а ж фр. *посувраћени, поврнути, одн. ојачани, подебљани или посебни, додати део рукава; тако посувраћен или ојачан део на ноīавицама панталона или нечему сличном.*

мàнија ж грч. **1.** мед. псих. *душевна болест која се манифестује наīлим, неочекиваним мењањем тока мисли, интензитета осећања, наступима беса, претераном, ненормалном обузетошћу једном идејом и др.; суманутост, лудило.* **2.** *у експресивнијем изражавању* **а.** *идеја, мисао, тежња којом је неко стално опседнут, заокупљен, опсесија.* **б.** *настрана склоност, претерана страст; претерана, неразумна тежња за нечим.* **в.** *лоша појава, рђав обичај и сл. који се наīло шири, који узима одвише маха.* • ~ **гоњења** мед. *душевна болест при којој болесник стално уображава да īа неко проīони, да му се спрема неко зло и сл.*

мàнијāк и **мàнијак** м *онај који пати од мание, суманут човек, лудак; занесењак, чудак, особењак.* • **сексуални** ~ *болесник сексуално извитопереноī, аīресивноī понашања, напасник.*

мàнијакāлан, -лна, -о *в. мàнијāчкӣ:* ~ понашање, ~ страх.

мàнијакāлно прил. *в. мàнијāчки.*

мàнијāчкӣ и **мàнијачкӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на манијака, манијаке, својствен манијацима, суманут, лудачки; занесењачки, особењачки, чудачки:* ~ гнев, ~ дело, ~ изглед, ~ понашање.

мàнијāчки и **мàнијачки** прил. *као манијак, сумануто, лудачки; занесено, особењачки, чудачки:* ~ телефонирати, ~ се тресао, ~ штеди; ~ потонуо у струку.

мàнијāштво и **мàнијаштво** с *особина и стање манијака (чудан, претеран занос, болесна страст и сл.), лудост, манија.*

манѝкēр, -е́ра м *онај који се професионално бави маникирањем, маникир.*

манѝкēрка ж *женска особа маникер, маникирка.*

манѝкēрскӣ, -ā, -ō *који се односи на маникере, маникирски.*

манѝкӣр, -и́ра м фр. **1.** *естетско уређивање, неговање руку и ноктију, маникирање.* **2.** *прибор за маникирање.* **3.** *в. маникер.*

маникӣ́рати, -и́кӣра̄м свр. и несвр. прел. *нарочитим поступком естетски уредити, уређивати, дотер(ив)ати прсте и нокте, пре свега на рукама.* ■ **~ се** *повр.*

манѝкӣрка ж *в. маникерка.*

манѝкӣрскӣ, -ā, -ō *који се односи на маникир и маникире:* ~ прибор.

манѝла ж **а.** бот. *врста конопље* Musa textilis *из ф.* Musaceae, *која се гаји на Филипинским острвима.* **б.** *уже, конопац, канап од те конопље.*

манѝпул м и **манѝпула** ж лат. **1.** ист. *мања староримска тактичко-војна јединица.* **2.** *део католичке литургијске (мисне) одеће, рубац на левој свештениковој руци.*

манипу̀лант м **1.** *онај који рукује, управља, манипулише нечим (нпр. машинама, уређајима и сл.), руковалац.* **2.** *нижи административни, финансијски и сл. службеник, чиновник који обавља помоћне, мање важне послове.* **3.** *прилагодљив за кајетана на речним бродовима.* **4.** фиг. *в. манипулатор (3).*

манипу̀лантскӣ, -ā, -ō *који се односи на манипуланте:* ~ сто.

мàнипулатѝван, -вна, -о (обично одр.) *који се односи на манипулацију, помоћне административне, финансијске и др. послове:* манипулативни трошкови, манипулативна служба, манипулативни чиновник.

мàнипулатѝвно прил. *у погледу манипулације, за манипулацију:* ~ способан.

манипу̀лā̀тор м **1.** техн. *механизам којим управља оператор и који врши одређене радње помоћу људских руку.* **2.** *в. манипулант (1).* **3.** фиг. *онај који се служи разним махинацијама, који манипулише;* уп. манипулација (2) и манипулисати (2).

манипула́ција ж лат. **1.** *посао, поступак манипуланта (руковаоца), руковање; поступак или низ поступака, захвата (у неком послу, процесу и сл.).* **2.** фиг. *вешто смишљена подвала, превара, ујдурма, махинација.* • **шумска ~** *предузеће које се бави експлоатацијом шуме; експлоатација шуме.*

мàнипулациōнӣ, -ā, -ō **а.** *који се односи на манипулацију:* ~ збор, ~ поворка. **б.** *свечан, декларативан:* ~ карактер (нечега).

манипу̀лисати, -ишēм (манипули́рати, -у̀лӣра̄м) несвр. непрел. **1.** *управљати, руковати (нечим); вршити, обављати неки манипулативни посао.* **2.** фиг. *служити се махинацијама, преваром и сл. у неком поступку, захвату, послу и др. (обично с циљем да се нешто заташка или да се постигне нека корист и сл.);* уп. манипулација (2).

мàнӣр, -и́ра м (мани́ра ж) фр. **1. а.** (обично у мн.) *фино, углађено понашање, опхођење; поступци којима се такво понашање одликује.* **б.** *начин понашања, стил опхођења; уопште поступак или више поступака, гестова који одликују нечије понашање, опхођење:* човек дипломатских манира, чудних манира. **2.** *поступак уобичајен, карактеристичан за некога или нешто, начин поступања.* **3. а.** *карактеристичан, особит начин изражавања, техника уметничког дела својствена одређеном уметнику, правцу или раздобљу, уметнички израз, стил:* Ребрантов ~, петраркистички ~. **б.** *подражавање, опонашање узора, имитација; извештаченост, усиљеност, шаблон (у уметничком делу).*

манирѝзам, -зма м фр. **1.** *претерана употреба истог стилског средства у уметничком делу; подражавање старих форми и техника, опонашање узора, имитација.* **2.** *уметнички правац (пре свега у сликарству и вајарству) између касне ренесансе и раног барока.*

манѝрисāн (манѝрӣра̄н), -а, -о *који се одликује изразитим или претераним манирима; који је прешао у манир, шаблонски:* ~ учтивост; манирисани (манирирани) описи, ~ књижевни поступак.

манѝрист(а), -ē м (мн. -сти) *уметник који ствара у духу маниризма.*

манирѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на маниризам, који је у духу маниризма:* ~ стилизација.

мàнисати и **мáнисати,** -ишēм несвр. (некоме, нечему или некога, нешто) *налазити мане, недостатке, приговарати, замерати; кудити.*

мàнӣт, -и́та м *хексавалентни алкохол, главни, слатки састојак различитих врста мане;* уп. мàна (2а).

мàнӣтан, -тна, -о (обично одр.) *који у себи садржи манита (о вину).*

мàнић, -а и **мàнӣћ,** -и́ћа м зоол. (понекад с одредбом „северни“) *врста слатководне рибе грабљивице* Lota vulgaris (L. lota). • **морски ~** *морска риба* Molva elongata *из пор.* Gadidae.

мàнифест и **манѝфест** м лат. **1.** *важан, значајан или свечан писмени проглас, порука и сл. коју врховна власт или поглавар, шеф државе објављује народу, војсци и сл.:* краљев ~. **2.** *писмени проглас, саопштење о програму, идејама, основним начелима, циљевима и др. неке политичке странке, покрета, уметничке организације, групе или појединца и сл.:* ~ Комунистичке партије, књижевни ~. **3. а.** пом. *исправа, регистар који садржи податке о броду, терету, путницима, посади и другим стварима важним за царинску контролу, међународну пловидбу и сл.* **б.** *исправа која садржи попис робе и путника у авиону и друге податке важне за аеродромске службе, царинску контролу и др.*

мàнифестан и **манѝфестан,** -тна, -о *видљив, јасан, очит, експлицитан:* ~ израз, ~ начин.

манифѐстант м *учесник манифестације.*

манифѐстанткиња ж *учесница манифестације.*

манифеста́ција ж **1.** *мноштво људи који на улицама, трговима, скуповима и др. јавно изражавају протест, демонстрирају против некога, нечега, одн. за некога, нешто; масован свечани дочек, поздрав који се, најчешће, приређује државницима, владарима и сл.* **2. а.** *велика или значајна приредба, представа и сл. културног, спортског и др. карактера, смотра културних, спортских и др. достигнућа.* **б.** *ствар, догађај и сл. који представља очигледну потврду нечега, који сведочи о постојању и квалитету, вредности и сл. нечега (некога).* **в.** *облик, вид откривања, испољавања, манифестовања нечега.*

мàнифестовати и **мàнифестовати,** -тујēм (манифести́рати, -ѐстӣра̄м) свр. и несвр. лат. **1.** *испољити, испољавати, изразити, изражавати, открити(ва)ти, приказ(ив)ати демонстрирати нешто (речима, држањем, ставом или на други начин):* ~ доброту (осећања и др.), ~ своју снагу и моћ и сл. **2.** *учествовати у манифестацији, манифестацијама, демонстрирати;* уп. манифестација (1). ■ **~ се** *доћи, долазити до изражаја, исказ(ив)ати се, испољити се, испољавати се:* манифестују се различити интереси, манифестује се његов таленат итд.

манихе́јац, -јца м *присталица, следбеник манихејизма; богумил.*

манихе́јизам, -зма м ист. *папанско-хришћанска религија (облик хришћанске јереси), која се заснивала на идеји о дуализму (борби добра и зла, духа и материје), настала у III в. (под утицајем учења персијског јеретика Манеса), а нестала у VI в.*

манѝхējка ж *женска особа манихејац.*

манѝхējскӣ, -ā, -ō *који се односи на манихејце и манихејизам:* ~ вера, ~ дуализам, ~ учење.

манихе́јство с *в. манихејизам.*

мàничан, -чна, -о *који болује од маније, луд; манијакалан, манијачки:* ~ човек; ~ лудило.

мàнлихерица и **мàнлихēрка** ж *врста брзометне војничке пушке (по конструктору Манлихеру).*

мàнометар и **мàномēтар,** -тра м грч. физ. и техн. *инструмент, справа за мерење притиска ваздуха, гаса, паре или*

течности у затвореном простору (аутомобилској гуми, котлу и др.).

мàнометарскӣ и **мàномēтарскӣ,** -ā, -ō *који се односи на манометар, манометре.*

мàнсāрда ж (ген. мн. -дӣ) фр. *просторија, соба, стан у поткровљу; таван.*

мàнсāрднӣ, -ā, -ō *који се односи на мансарду, мансарде:* ~ просторија, ~ соба.

мàнтија ж грч. **1.** *дугачка (обично црна) широка свештеничка одора;* уп. реверенда. **2.** *огртач, плашт и сл. део одеће сличан дугачкој свештеничкој одори.* • **збацити, свући, скинути мантију** *распопити се, рашчинити се.* **обући мантију** *запопити се, одн. закалуђерити се.*

мантӣјāш, -а́ша м (инстр. -а́шем) подр. или пеј. *свештено лице, свештеник (поп, калуђер).*

мантӣјāшкӣ, -ā, -ō *који се односи на мантијаше.*

мàнтика ж грч. *врачање, гатање.*

мàнтӣл, -и́ла м нем. (лат.) **а.** *кајут од тањег, лакшег материјала, који се носи поврх, преко остале одеће.* **б.** *део горње радне или заштитне одеће, радни огртач:* бели ~, радни ~ и сл.

мантӣлић, -а и **мантӣлӣћ,** -и́ћа м *дем. и хип. од мантил.*

мантӣља ж шп. *дугачка чипкана или свилена марама која се носи на глави попут вела и пуштена низ леђа.*

мантинѐла ж фр. **1.** *пресвлака (обично зелена) на билијарском столу; обод, ивица, ограда билијарског стола.* **2.** *ограда клизалишта, игралишта за хокеј на леду.*

мануӯал, -а́ла м лат. **1. а.** *приручна књига, приручник; бележница, дневник.* **б.** *молитвеник (код католика).* **2.** муз. *клавијатура оргуља.*

мàнуēлан, -лна, -о (обично одр.) лат. **а.** *који обавља послове претежно својим рукама и властитом снагом, физички:* ~ радник. **б.** *који је претежно или искључиво у вези с коришћењем руку и људске снаге, ручни:* ~ вештина, ~ рад.

мàнуēлно прил. *руком, ручно; физички.*

мàнула ж зоол. *морска риба* Samaris alcedo *и* Samaris vulgaris *из пор.* Maenidae.

мàнускрипт и **манӯскрипт** м лат. **а.** *дело у рукопису, рукопис.* **б.** *стари рукопис, писани споменик.*

мáнути се, мâнēм се свр. (уп. махнути) *проћи се, окантити се некога (нечега), оставити некога (нешто).* • ~ **се ћорава посла** *престати се бавити нечим некорисним, непотребним, узалудним.*

мануфактӯра ж лат. **1.** екон. **а.** *систем робне производње заснован на подели рада и специјализованој ручној производњи једне врсте производа.* **б.** *крупније капиталистичко предузеће чији је облик производње заснован на таквој подели рада и специјализацији.* **в.** *ручна, мануелна производња, ручна израда.* **2. а.** *радионица, фабрика текстила (нарочито готових одела, конфекције).* **б.** *у зб. значењу: производи текстилне индустрије (пре свега конфекције).*

мануфактӯрист(а), -ē м (мн. -сти) **1.** *радник у мануфактури (1).* **2.** *трговац који продаје или занатлија који израђује мануфактурну текстилну робу (конфекцију и сл.).*

мàнуфактӯрнӣ и **мануфàктӯрнӣ,** -ā, -ō (ретко неодр. мануфактуран, -рна, -о) *који се односи на мануфактуру, који је у вези с мануфактуром:* ~ начин производње, ~ радња.

манципа́ција ж лат. ист. правн. *у римском праву, свечани начин преноса својине (имања, стоке и робова).*

маншѐт(н)а ж **1.** *в. манжет(н)а.* **2.** *део апарата за мерење крвног притиска који се ставља око руке и у који се пумпа ваздух.* **3.** *омот на корицама књиге на којем се дају неки подаци о њој (нпр. о писцу, садржају, наградама, рекламе и сл.).*

ма́њак, -њка м **1.** (супр. вишак) **а.** *негативна разлика између потребног и стварног стања благајне, робе у магацину и сл., новчани износ, одн. количина робе која недостаје; губитак у пословању неког предузећа, установе и сл., дефицит.* **б.** *оно што мањка, недостаје; недостатак нечега; оскудица, неимаштина:* ~ у храни; ~ витамина; ~ млека, ~ струје. **2.** *в. ма́на*[1] *(2).* • **на мањак ићи (поћи, сићи** и сл.) *смањивати се (почети се смањивати, смањити се и сл.).*

мањѐ и **мање** прил. **1.** *комп. од мало.* **2.** мат. *в. минус (1б).* • **ни ~ ни више (него)** *баш, управо.*

мањѐ-вишѐ (мање-више) прил. *приближно, отприлике, готово, скоро;* вар. више-мање: ~ исто.

мањѐж, -е́жа м *в. манеж.*

мањѐрка ж (ген. мн. -кӣ) рус. **а.** *већа и дубља металне посуда са поклопцем за преношење хране (обично војницима на положају); слична посуда уопште.* **б.** *војничка порција.*

мањи́на ж (супр. већина) **а.** *мањи број појединаца који се нечим издвајају од већине; мањи део неке целине:* ~ богатих (повлашћених), ~ људи; ~ случајева. **б.** *група коју чини мање од половине чланства неког тела или организације (парламента, странке и сл.), а која заступа друкчији став од већине:* скупштинска ~. **в.** пол. *национално-етничка група у границама једне државе која не припада народу који чини главнину становништва, већ је етнички део народа друге (обично суседне) државе:* национална (народна) ~. • **бити у мањини** *представљати, чинити мањи део неке заједнице.* **остати у мањини** *изгубити на изборима, на гласању; изгубити подршку већине.*

мањи́нскӣ, -ā, -ō *који се односи на мањину (б и в):* ~ група, ~ питање.

ма́њити, мâњӣм несвр. [гл. им. ма́њење с] *чинити мањим, смањивати, умањивати.* ■ ~ **се** *постајати мањи, смањивати се.*

мàњкав, -а, -о **а.** *којем нешто мањка, недостаје, непотпун, недовољан, оскудан; који има доста недостатака, рђав, лош, слаб:* ~ запис, мањкави подаци; ~ знање. **б.** *који има неку телесну или душевнуману;* уп. дефектан (2).

мàњкаво прил. *слабо, лоше, рђаво:* ~ оправити, ~ писати.

мàњкавōст, -ости ж *особина или стање оног који је мањкав, оног што је мањкаво, недостатак, мана:* њихова ~, ~ игре, ~ у рукопису.

мàњкати и **мàњкати,** -а̄м свр. и несвр. непрел. *недоста(ја)ти, фалити.*

мàпа ж итал. (нем.) **1. а.** *географска карта:* ~ Европе. **б.** *нацрт, план града; уопште план, скица (са специфичним подацима):* земљишне мапе. **в.** ум. *збирка цртежа с истом тематиком; збирка, циклус уметничких слика, репродукција, фотографија и сл.* **2. а.** *тврди омот, корице или ручна торба за списе или цртеже, фасцикла.* **б.** *подлога за писање као део писаћег прибора.*

мàрабу, -уа м ар. **а.** зоол. *велика афричка птица* Leptoptilus crumeniferus *из ф.* Ciconiidae, *са великом гушом која виси као кожна кеса.* **б.** *перје ове птице које служи као украс; украс од тога перја, с тим перјем.*

марàзам, -зма м лат. **а.** мед. *општа изнемоглост, исцрпеност, изнуреност организма услед болести или старости.* **б.** фиг. *учмалост, стагнација.*

мàрама ж тур. **а.** *четвртаст (ређе троугласт) комад тканине, различите израде и величине, за покривање главе, врата, за опртање и др.; четвртаст комад платна за увијање и ношење нечега; количина онога што је увијено тим комадом платна.* **б.** *в. марамица (1).*

мàрамица ж **1.** *мањи четвртаст комад платна који се обично носи у џепу и служи за брисање носа, уста и др., рубац, рупчић:* џепна ~. **2.** анат. **а.** *танка опна којом су обавијени или обложени неки унутрашњи органи:* плућна ~, трбушна ~. **б.** зоол. *широк кожни набор испод врата човечета, подвратник.*

марàмче -ета с (мн. в) нар. рег. *дем. од марама (а); марамица (1).*

мâран и **ма́ран,** -рна, -о **а.** *в. марљив.* **б.** *в. брижљив.*

мàраска ж итал. бот. и агр. *врста (приморске) вишње* Prunus cerasus marasca.

мараски́но (мараскӣно) м итал. **а.** (мн. ø) *ликер од мараске.* **б.** разг. *количина мараскина (а) која заӣрема одређену ӣосуду (чашу, флашу и сл.).*

ма̏ратон, -а и **мара̀тӧн,** -о́на м **1.** спорт. **а.** *најдужа аӣлеӣска ӣркачка дисциӣлина (42195* m*) (ӣо ӣрч. селу Маратону).* **б.** (с одредбом „пливачки“) *дуга̄ ӣливачка дисциӣлина (неӣрописане дужине, али не мање од 1500* m*).* **2.** фиг. *оно шӣо ӣраје неуобичајено дуго̄ (нӣр. ӣелевизијска емисија):* филмски ~.

марато́нац, -нца м спорт. *учесник у маратону.*

ма̏ратонскӣ и **мара̀тӧнскӣ,** -а̄, -ӧ̄ **1.** *који се односи на маратон (1):* ~ трка. **2.** фиг. *врло дуг, дуготрајан;* уп. маратон (2): ~ седница.

ма̑рва ж (мн. ø) мађ. *в. сӣока.*

марвѐнӣ и **ма̏рвенӣ,** -а̄, -ӧ̄ *в. сӣочни:* ~ вагон, ~ пијаца, ~ ӣрговац, ~ ӣрговина. • **~ лекар (~ доктор)** *в. ветеринар;* уп. марвењак.

марвѐњӑк, -а́ка м нар. и разг. *в. ветеринар.*

марви́нче, -ета (-и̏нчета) с (мн. ø; зб. им. марви́нча̄д ж) *јединка марве, једно сӣочно ӣрло;* уп. живинче.

маргари́н, -и́на м фр. *индуӣријски маслац који се ӣравља уӣлавном од биљних масӣи и уља.*

марги́на ж лат. штамп. *ӣразан, неисӣисан ӣросӣор са сӣране шӣамӣаної или ӣисаної ӣекса, белина.*

ма̏ргинӑлан, -лна, -о **1.** (обично одр.) *који се налази, који је забележен на марӣини, на марӣинама:* ~ белешка. **2.** фиг. *који је мале важносӣи, малог значаја, безначајан, неважан, сӣоредан:* ~ ӣитање.

маргина́лац, -лца м разг. *особа од марӣиналног значаја, неважна, безначајна особа.*

маргиналѝзам, -зма м *економско учење с краја XIX века.*

маргинализи́рати, -и̏зӣра̄м свр. и несвр. *в. марӣинализовати.*

маргина̀лизовати, -зујӗм свр. и несвр. *(у)чинити марӣиналним;* уп. маргиналан (2).

маргѝна̄лије ж мн. *забелешке, ӣримедбе исӣисане на марӣинама; наӣомене, оӣаске уз неки ӣекс.*

маргина̀лист(а), -ӗ м (мн. -сти) *ӣриӣалица марӣинализма.*

маргиналѝстичкӣ, -а̄, -ӧ̄ *који се односи на марӣинализам и марӣиналисӣе:* ~ ӣравац.

марѐла ж нем. бот. и агр. *врсӣа вишње круӣног ӣлода* Prunus cerasus austera.

марѐлица ж *дем. од марела.*

мареѡграф м лат.-грч. *аӣарат који аӣомаӣски бележи висину морског нивоа ӣри обали за време ӣлиме и осеке.*

ма̏ржа и **ма̑ржа** ж (ген. мн. -жӣ) фр. трг. **а.** *разлика између ӣроизводне, одн. набавне и ӣродајне цене неке робе, као накнада ӣрговини;* уп. провизија. **б.** *уоӣшӣе разлика између двеју цена неке робе.*

мари́на ж итал. **1.** *в. морнарица.* **2. а.** *морска обала; шеӣалишӣе уз морску обалу, кеј.* **б.** *ӣриӣанишӣе и зимовник за јахӣе и моӣорне чамце.* **3.** ум. *слика с морским моӣивом.*

марина́да ж (марѝна̄т, -а́та м) фр. кув. *хладно јело од ӣржене или усољене рибе која се извесно време држи у саламури од уља, сирћеӣа и разних зачина; усољена риба која се конзервира у оваквој саламури; саламура.*

мари́нац, -нца м *морнар (обично ӣрипадник ратне морнарице); ӣрипадник америчке морнаричке ӣешадије.*

маринѝзам, -зма м књиж. *ӣреӣерано китњасӣи, извешӣачен ӣеснички сӣил у иӣалијанској ӣоезији XVII века (ӣо итал. ӣеснику Ђ. Маринију).*

марини́рати, -и̏нӣра̄м свр. и несвр. итал. *конзервирати (рибу) у саламури од уља, сирћеӣа (или лимуновог сока) и разних зачина; сӣавиӣи, сӣављати (рибу) у ӣакву саламуру;* уп. маринада.

марѝнист(а)[1], -ӗ м (мн. -сти) књиж. *ӣесник који сӣвара у духу маринизма, ӣриӣалица маринизма.*

марѝнист(а)[2], -ӗ м (мн. -сти) ум. *сликар морских ӣејзажа, слӣкā с морским моӣивима.*

маринѝстичкӣ, -а̄, -ӧ̄ *који се односи на маринизам и маринисӣе:* маринисӣичке црӣе.

ма̀рӣнскӣ, -а̄, -ӧ̄ *морнарски, морнарички:* ~ капа, ~ официр.

марионѐта ж фр. **1.** *луткā у луткарском ӣозоришӣу чијим ӣокреӣима уӣравља лице иза сцене.* **2.** фиг. *особа, лице које служи као оруђе у ӣуђим рукама, којим уӣравља други.*

марионѐтскӣ, -а̄, -ӧ̄ **1.** *који се односи на марионеӣе (1), луткарски:* ~ ӣозориште. **2.** *који се уӣравља, ӣосӣуӣа и сл. ӣо дирекӣивама великих сила;* уп. марионета (2): ~ влада, ~ држава.

ма́рити, ма̑рӣм несвр. [гл. им. ма́рӗње с] **1. а.** (обично одрично или у конструкцијама одричног значења) *водиӣи рачуна (о некоме, нечему), обраћаӣи ӣажњу (на некога, нешӣо), држаӣи (до некога, нечега); имаӣи вољу (за нешӣо),* ӣоказиваӣи склоност *(ӣрема нечему).* – Шӣа ја марим за вашега змаја? Не мари да чиӣа. **б.** ((за) некога) *волеӣи (некога); имаӣи ӣозиӣиван сӣав (ӣрема некоме).* – Мариш ли ӣи за њу? Давна није марио ӣравничке Јевреје. **2.** (одрично) непрел. *усӣезаӣи се од нечега шӣо би ӣредсӣављало велику жрӣву.* – Не бих марио ӣогинуӣи (умреӣи, сӣо дуката даӣи…), само да… **3.** (обично одрично) *замераӣи, ӣребациваӣи; узнемираваӣи се, ӣриматиӣ к срцу, секираӣи се.* – Не марим ја шӣо ви шеӣаӣе. ■ **~ се** *уз. ӣовр. ӣрема мариӣи (1б).* • **~ за некога (за нешӣо) као за лањски снег** *не мариӣи нимало.* **не мари (ништа), шӣа мари** *ништа не смеӣа, свеједно је; није ӣо ништа.*

марѝтѝмнӣ и **ма̏ритѝмнӣ,** -а̄, -ӧ̄ *који се односи на море и ӣоморсӣво, ӣоморски:* ~ држава, ~ веза, ~ оружје.

марифѐтлук м тур. *лукав ӣосӣуӣак срачунаӣ на ӣревару, смицалица, уӣдурма, ӣодвала; вешӣина, ӣрик, мајсӣорија.*

ма̏рица ж разг. (ӣонекад с атрибуӣом „црна“) *ӣолицијска кола за ӣревоз ухаӣшеника или заӣвореника.*

ма̏рјӑш м **1.** ист. *сӣари ситан меӣални новац различиӣе вредносӣи у различиӣим земљама.* **2.** *уоӣшӣе ситан новац, ӣара, новчић.* • **без марјаша** *без имало новца, без ӣребијене ӣаре.* **не вредети (ни) марјаша** *бити без имало вредности, не вредеӣи ништа.* **ни марјаша не да(ва)ти** 1) *не да(ва)ти ништа, ни ӣребијене ӣаре.* 2) *сматраӣи нешӣо ӣоӣуно безвредним, не цениӣи нимало.*

ма̏рка[1] и **ма̀рка** ж (ген. мн. ма̏ра̄кā) фр. (итал., нем.) **1.** *нарочиӣ, обично чеӣвршӣасӣ комадић самолеӣљивог ӣаӣира са неким ликом (сликом и сл.) и ознаком новчане вредности, који се леӣи на ӣошӣанске ӣошиљке, одн. као ӣаксена вредносӣ на разна документа или робу:* ӣошӣанска ~, ӣаксена ~. **2.** *фабрички заштиӣни знак који симболизује или садржи име ӣроизвођача, ознака којом ӣроизвођач обележава своје ӣроизводе; ӣроизвод заштићен знаком ӣроизвођача:* аутомобил ӣознаӣе марке. **3.** фиг. *ӣризнаӣ сӣваралац у некој области, ауӣориӣеӣ; уоӣшӣе важна, уважена, значајна личносӣ.*

ма̏рка[2] и **ма̀рка** ж (ген. мн. ма̏ра̄кā) нем. *новчана јединица (или некадашња новчана јединица) у неким земљама.*

маркàнтан, -тна, -о фр. **1.** *који ӣада у очи својим ӣоложајем, исӣакнуӣ, исӣурен, уӣадљив:* ~ вис. **2. а.** *који осӣавља снажан уӣисак, који се исӣиче неком својом особином, уӣадљив, изразиӣ; уӣечаӣљив, карактерисӣичан:* ~ лице; ~ особина. **б.** *исӣакнуӣ, ӣознаӣ, знамениӣ:* ~ личност.

маркàнтно прил. *на марканӣан начин, уӣадљиво, изразиӣо, исӣакнуӣо.*

маркàнтнӧст, -ости ж *особина оног који је марканӣан, оног шӣо је марканӣно, уӣадљивосӣ, изразиӣосӣ, исӣакнуӣосӣ.*

мàркāција и **маркáција** ж *сӣављање оријенӣационих ознака, обележавање, маркирање (ӣуӣа, ӣравца и сл.).*

мàркēт, -е́та м енгл. *ӣродавница ӣрехрамбених ӣроизвода, кућних и кухињских аӣарата и других кућних ӣоӣрешӣина; тржница.*

ма̀ркетинг м енгл. *укуӣносӣ делаӣносӣи које су у вези с ӣласманом робе на тржишӣу (исӣиӣивање тржишӣа, ӣроӣаганда, трговина и др.).*

мàркӣз, -и́за м фр. *племићка титула (нижа од војводе а виша од грофа).*

маркӣза ж фр. *маркизова жена или кћи.*

маркӣзāт, -а́та м фр. *маркизов посед; област којом управља маркиз.*

маркӣзица ж *дем. и хип. од маркиза.*

мàркӣрāн, -а, -о лингв. *који у себи садржи одређено значењско или формално обележје, обележен.* – У категорији граматичког броја (једнина и множина) множина је маркирана.

маркӣрати, мàркӣрām свр. и несвр. **1.** *ставити, стављати, (за)лепити поштанску марку.* **2. а.** *обележити, обележавати стављајући ознаку (марку, жиг и сл.); жигосати.* **б.** *обележити, обележавати карте за игру ради подвале.* **в.** *истаћи, истицати, нагласитн, наглашавати:* ~ битне стране. **3.** фиг. *забушавати; симулирати.* **4.** спорт. *спречити, спречавати одређеног противничког играча да дође до лопте, покри(ва)ти.*

мàркица ж **1.** *дем. од марка*[1] *(1).* **2.** *комадић папира сличан марки*[1] *(1), са убележеном одговарајућом новчаном вредношћу, који служи као периодична (обично месечна) карта у градском или приградском саобраћају.*

марксѝзам, -зма м (мн. ø) *учење Карла Маркса и Фридриха Енгелса и њихових следбеника о развитку природе и, нарочито, друштва, о друштвеним односима и њиховим променама и др.*

мàрксист(а), -ē м (мн. -сти) *следбеник, присталица марксизма.*

марксѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на марксизам и марксисте:* ~ литература.

марксѝстички прил. *на марксистички начин, у духу марксизма, као марксиста.*

мàрксисткиња ж *женска особа марксиста.*

мàрљив, -а, -о *који ради с вољом, који се истрајно труди да што боље уради послове, вредан, прилежан, ревностан.*

мàрљиво прил. *вредно, предано, прилежно, ревносно:* ~ радити.

мàрљивōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога који је марљив, вредноћа.*

мармела́да ж фр. *врста пекмеза, густо укувано воће са шећером.*

мâрно прил. *марљиво, вредно; пажљиво, брижљиво:* ~ заливати башту.

мâрнути, -нēм свр. експр. *јако ударити, лупити, клепити, млатнути.*

марòдēр, -е́ра м фр. *војник који пљачка погинуле и рањенике на бојишту или ненаоружане и немоћне људе у крају којим војска пролази и др., војник пљачкаш;* фиг. *ништков, хуља.*

марòдēрскӣ, -ā, -ō *који се односи на мародере.*

мародéрство с *мародерски поступак, пљачка; насиље над немоћним(а).*

мàрōн, -о́на м итал. бот. и агр. *в. кестен.*

Мàрс м (мн. ø) **1.** *бог рата у римској митологији.* **2.** астр. *планета Сунчевог система, четврта по удаљености од Сунца.* • **као да је пао с Марса** (или сл.) *нема појма о ономе што се догађа, потпуно је ван тока догађаја.*

Марсељéза ж фр. *француска револуционарна песма, сада француска државна химна.*

Мâрсовац, -овца м *претпостављени, одн. замишљени становник Марса.*

мâрт м *трећи месец у години.*

мâрта ж нар. *март.* • **баба Марта** шаљ. *март (нарочито у вези с хладним временом праћеним снегом, лапавицом и сл.).*

мàртйнка ж *врста старинске пушке (по конструктору Мартинију).*

мàртйр, -и́ра м грч. *мученик, страдалник, патник.*

мартирѝзам, -зма м *свесно жртвовање, опредељење за мученштво у борби за веру, за идеју и сл.*

мàртйрӣјум (мàртйрӣј, -ија) м лат. *подношење великих мука, патња, страдање, мученштво.*

мартиролòгија ж **а.** *истраживање и изучавање живота хришћанских мученика.* **б.** фиг. *историја, повест о мученицима и мученштву.*

мàртйрскӣ, -ā, -ō *који се односи на мартире, мученички.*

мартѝрство с *мученичко страдање, мученштво.*

мâртовскӣ, -ā, -ō *који се односи на март:* мартовске демонстрације, ~ ноћ, ~ сунце.

мартòлоз м тур. ист. *турски војник граничар из редова мештана хришћана у пограничним крајевима.*

мâрцијâлан, -лна, -о лат. **1.** *ратнички, војнички; ратни, војни:* ~ изглед, ~ корак; марцијални суд. **2.** фиг. *који је као код ратника, који подсећа на ратника (мужеван, марканшан и сл.):* марцијални бркови, ~ појава.

мâрцијâлно прил. *на марцијалан начин, војнички, ратнички.*

марцијâлнōст, -ости ж *особина онога који је марцијалан, онога што је марцијално.*

марцѝпāн, -а́на м итал. (нем.) *слаткиш од бадема, шећера, скробног сирупа и других додатака.*

марцѝпāнскӣ, -ā, -ō *који се односи на марципан.*

мâрш[1] м (инстр. -ем (-ом); мн. мâршеви) фр. (нем.) **1. а.** *организовано кретање војних јединица, обично ради извршења неког војног задатка; уопште кретање, ход неке организоване групе људи у војничком стилу и покрету.* **б.** *раздаљина која се обично прелази при једном таквом кретању војних јединица.* **2.** муз. *музичка композиција намењена усклађивању корака људи у ходу (најчешће војника), корачница:* војнички ~, погребни ~, свадбени ~.

мâрш[2] узв. **а.** воj. *узвик, обично као завршни део команде, којим се изриче заповест за покрет:* напред ~! **б.** *узвик којим се у грубом, врло нељубазном изражавању, љутњи и сл. неко тера да иде, одн. оде:* ~ напоље!

мàршāл, -а́ла м фр. (нем.) **1.** *највиши чин у копненој војсци и авијацији неких држава.* **2.** *звање, титула лица које управља дворским церемонијама, протоколом, пријемима и сл.:* ~ двора, дворски ~.

маршàлāт, -а́та м *надлештво које чини маршал (2) с помоћним и извршним особљем.*

мàршāлскӣ, -ā, -ō *који се односи на маршала, на маршале:* ~ палица.

маршáлство с *маршалски чин, звање и достојанство маршала.*

мâрш-батàљōн, -о́на м воj. *батаљон који марширa (на фронт, бојиште), маршевски батаљон.*

мâршевати и **мâршовати,** -шујēм несвр. *в. марширати (1 и 2).*

мâршевскӣ, -ā, -ō *који се односи на марш*[1]*:* ~ вод, ~ колона, ~ корак.

маршúрати, мàршӣрām несвр. **1.** непрел. **а.** воj. *кретати се организовано, у одређеном поретку и ритму, обично ради извршавања неког војног задатка (о војсци, војним јединицама).* **б.** *уопште кретати се, ићи корак, у организованој поворци, у одређеном поретку.* **в.** *корачати, ступати, ићи, ходати (обично оштро, војничким кораком).* **2.** непрел. *ићи с војском у напад, освајање, одн. на неког (нешто), против неког (нечега).* **3.** (и свр.) прел. *(из)гонити, избаци(ва)ти, протер(ив)ати неког (често узвиком „марш“);* уп. маршнути.

мâршнути, -нēм свр. прел. *отерати, истерати, избацити, најурити, одбити и сл. (обично узвиком „марш“).*

мâршовати *в. маршевати.*

маршрýта и **маршрȕта** ж фр. (нем.) *утврђени правац предвиђен или коришћен за кретање, уловидбу или лет; документ ко-*

ји садржи план кретања (обично као заповест војним јединицама или посадама).

мàршрȗтнӣ и **мàршрутнӣ,** -ā, -ō *који се односи на маршруту.* • ~ **воз** *специјални воз који иде од места укрцавања војске или утовара робе до места искрцавања, одн. истовара.*

мàса (мȁса) ж лат. **1. а.** *неодређена целина коју чини велики број лица на окупу, велика група људи, свет, гомила:* пробити се кроз масу. **б.** (обично у мн.) *основни део становништва, ȕжк, народ; велики друштвени слој или сталеж или велика скупина људи који чине неку целину:* владати масама; сељачка ~, бирачке масе. **2. а.** *велики број, мноштво, множина (нечега):* ~ заробљеника, ~ примера. **б.** *велика количина, велики, основни део (у оквиру исте категорије), главнина.* – Маса српског народа већ се била иселила. **в.** *количина, обим, волумен уопште:* ~ капитала. **3.** физ. *основна мера и својство материје, физичких тела, које се поистовећује с количином материје у неком телу, а испољава се инерцијом и тежином која одговара сили гравитационог поља; величина на којој се заснивају нека физичка мерења.* **4. а.** *одређена материја, тварˆ, супстанца; мешавина, смеса разних материја:* коштана ~, кречњачка ~; житка ~. **б.** *физичко тело одређене запремине у свој својој укупности, у целини; безобличко тело, безобличка материја:* неосветљена ~ зграде; безобличка ~. **5.** правн. **а.** *имовина која остаје после нечије смрти, оставштина.* **б.** *имовина која остаје после стечаја неког правног или физичког лица.*

маса́жа ж фр. *поступак трљања, гњечења, лупкања и сл. делова тела ради убрзања циркулације крви, омекшавања или јачања мишића, смањења умора и др., масирање.*

масàкр м фр. *покољ, крвопролиће, клање, убијање.*

масакри́рати, -сàкрӣрām свр. и несвр. *(из)вршити масакр, покољ, (по)клати, (по)убијати; (из)рањавити; (из)мрцварити.*

мàсенӣ (мȁсенӣ), -ā, -ō *који се односи на масу (3 и 5):* ~ јединица, ~ спектрометар, ~ статички моменат; ~ имовина, ~ суд, ~ судија. • ~ **број** физ. *број нуклеона у атомском језгру неког елемента или изотопа.*

мàсēр, -е́ра фр. *лице обучено да врши масажу, чије је занимање масажа.*

мàсēрка ж *женска особа масер.*

мàсēрскӣ, -ā, -ō *који се односи на масере и масажу:* ~ соба.

мàсȉв, -и́ва м нем. **1. а.** *врло велика стена компактне грађе и изгледа, обично вулканског порекла, стеновити блок, громада.* **б.** *компактна планина или група планина, старијег, вулканског порекла, с пространим заравнима; уопште планина или њен основни део.* **2.** *оно што је огромно, што представља, чини велику масу, што је врло великих димензија и сл.; велика, неодређена маса (нечега):* ~ леденака.

мȁсȉван, -вна, -о **1.** *који је вулканског порекла, једар, збијен, компактан (обично о стенама).* **2.** *који има велику масу, који је великих димензија и тежине (обично о предметима израђеним од тешког, чврстог, тврдог и сл. материјала); физички изразито развијен (крупан, велики, дун, дебео и сл.) (о човеку и деловима тела).*

масȉвнōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога што је масивно, онога који је масиван.*

масѝрати, мàсӣрām нем. несвр. **1.** *вршити, обављати масажу (тела, одн. делова тела).* **2.** фиг. разг. *бити несносан, досађивати (некоме), њавити (некога).* ■ ~ **се 1.** *повр. од масирати (1).* **2.** фиг. разг. *њавити се, малтретирати се (негде, с нечим).*

мȁска и **мàска** ж (дат. -сци и -ски; ген. мн. -скӣ) фр. **1. а.** *оно што се ставља преко лица или дела лица да би се сакрио прави изглед лица, избегло препознавање (на карневалима, маскенбалима и сл.), обично предмет у облику људског лица, животињске главе и др., образина, кринка.* **б.** *перика, вештачки бркови и др. средство којим се глумци и други сценски уметници прерушавају у ликове које тумаче.* **в.** фиг. *оно што скрива прави лик, праве особине, стварне намере, што приказује некога другчијим него што јесте итд.; неправи, лажни лик, изглед у којем се неко, нешто приказује, појављује.* **2.** *маскирана особа, машкара.* **3.** *повез, штит и др. што се ставља на лице, одн. уста или очи као заштита од отровних гасова, инфекције, хладноће, прејаке светлости итд.* **4.** вој. *природни или вештачки заклон или нешто друго што служи за маскирање, камуфлажу.* **5.** *препарат, помада, козметичко средство које се наноси на лице и после извесног времена скида.* • **бал под маскама** *в. маскенбал.* **збаци(ва)ти, скинути, скидати (своју) маску** *откри(ва)ти праву природу, показ(ив)ати праве намере.* **(з)дерати, стргнути, стргати** и сл. **(некоме) маску (с лица)** *разоткри(ва)ти, раскринка(ва)ти, демаскирати (некога).*

мàскара[1] (мȁскара) тур., итал. **1. а.** *шала, задиркивање, задевање; руган, поруга.* **б.** *онај који је, одн. оно што је предмет шале, подсмеха, поруге.* **2.** мн. етн. *в. машкара (3).*

мàскара[1] (мȁскара) енгл. *туба с густом црном, смеђом и сл. течношћу и четкицом за мазање, улепшавање трепавица.*

маскара́да ж фр. **1.** *забава, свечаност, свечаности под маскама; карневалска, покладна и сл. поворка лица са маскама; маскенбал.* **2.** *измишљотина, шегачење; срдња, лакрдија;* уп. маскара[1] (1).

мàскарити се, -ӣм се несвр. [гл. им. мàскарēње с] *шалити се; измишљати се; гурати се.* – Маскаре се и спрдају с њим газде.

мȁскенбāл и **мàскенбāл** м нем. *забава на коју учесници долазе маскирани, бал под маскама, машкарада.*

мàскēр, -е́ра м *стручњак за позоришне маске, за маскирање глумаца.*

маскера́да ж *в. маскарада.*

маскера́та ж итал. књиж. *средњовековна покладна песма изведена у сценском облику.*

маскѝрати, мàскӣрām свр. и несвр. нем. **а.** *ставити, стављати некоме маску, променити, мењати нечији лик, прерушити, прерушавати (нпр. у позоришту).* **б.** *заклонити, заклањати од погледа (нпр. војне објекте), (у)чинити невидљивим, неприметним, камуфлирати.* **в.** *скри(ва)ти, прикри(ва)ти стварност, реалност нечега; прикри(ва)ти праву суштину некога или нечега, лажно представити, представљати.* ■ ~ **се а.** *ставити, стављати на себе маску или се на неки други начин прерушити, прерушавати.* **б.** *прикри(ва)ти се, скри(ва)ти се; лажно се представити, представљати.*

мàскӣрнӣ, -ā, -ō *који је у вези с маскирањем:* маскирна средства.

маскòта ж фр. *предмет или животиња што се држи уза се за срећу, успех;* уп. амајлија.

мȁскулинум м лат. лингв. *мушки род, реч или облик мушког рода.*

мàслāрка ж агр. *врста крушке;* уп. масленка (2).

мàслāрница ж *радионица или одељење млекаре у којем се производи масло.*

мȁсласт, -а, -о *који је као масло, сличан маслу:* асфалтни битумен масласте конзистенције.

мȁслац (мàслац, -а и -àца) м (инстр. -ем) *млечни производ који се добија бућкањем павлаке или, ређе, непосредно из млека, масло, путер.*

маслā́чак, -чка м бот. *биљка жутих језичастих цветова* Taraxum officinale *из ф.* Compositae.

маслā́чков, -а, -о *који припада маслачку, који се односи на маслачак:* ~ корен, ~ цвет.

мàслачнӣ, -ā, -ō у изр. ~ **киселина** хем. *органско једињење* Acidum butyricum.

мȁсленӣ (маслѐнӣ), -ā, -ō *који се односи на масло (који је од масла, који служи за масло и сл.):* маслени колачи, ~ лонац, ~ њуп.

мȁсленица, мàсленица и **маслѐница** ж **1.** *пита, колач, погача и сл. с маслом, с машћу или неком другом масноћом.* **2.** *суд, посуда у којој се држи масло, маст и сл.*

мàслēнка ж **1.** *суд, посуда за масло, масленица; суд у којем се прави масло, стаји.* **2.** агр. *назив за разне врсте сочних крушака;* уп. масларка.

мàслина и **мâслина** ж бот. **а.** (и агр.) *дуготрајније зимзелено суптропско дрво* Olea europaea *из ф.* Oleaceae, *са више подврста, чији се коштичав плод употребљава за исхрану и производњу уља; плод те биљке, маслинка.* **б.** *у мн.: ф. вишегодишњих зимзелених дрвенастих биљака* Oleaceae *(у јд.: биљка из те фамилије).*

мàслинар и **мâслинар** м *онај који гаји маслине, који се бави маслинарством.*

мàслинарскӣ и **мâслинарскӣ,** -ā, -ō *који се односи на маслинаре и маслинарство:* ~ крај.

маслинáрство с *гајење, узгајање маслина; пољопривредна грана, делатност која се односи на гајење маслина.*

мàслинаст и **мâслинаст,** -а, -о *који је боје маслинових листа или плода (тамнозелен, тамносмеђ, зеленкастосмеђ):* ~ боја, ~ униформа.

маслинасто- *први део придевских сложеница са значењем боје, који означава да та боја прелази у маслинасту:* маслинастозелен, маслинастомрк, маслинастосив, маслинастосмеђ итд.

мàслинӣк и **мâслинӣк** м *в. маслињак.*

мàслиница и **мâслиница** ж *дем. и хип. од маслина.*

мàслӣнка и **мâслӣнка** ж (дат. -нци; ген. мн. -нкӣ) агр. **1.** *плод маслине; маслина.* **2.** *врста сочне крушке;* уп. масларка и масленка (2).

мàслинов и **мâслинов,** -а, -о *који се односи на маслине:* ~ боја, ~ дрво, ~ грање, ~ уље, ~ хлад итд. • **~ гранчица (грана)** *маслинова гранчица као симбол мира, помирења, споразума.*

мàслиновина и **мâслиновина** ж *маслиново дрво (као грађа, гориво); маслиново стабло, маслина; лиснато маслиново грање.*

мàслӣнскӣ (мâслӣнскӣ), -ā, -ō *в. маслинов.*

мàслињāк (мâслињāк) м *земљиште на којем расту маслине, засад маслина, маслиник.*

мâсло с **1. а.** *в. маслац.* **б.** *масноћа добијена топљењем маслаца, претопљени маслац.* **2.** фиг. **а.** *добитак, корист.* **б.** *пресудни удео у припремању, изазивању нечега (обично лошег); плод такве деловања, дело:* све је то његово ~; непријатељско (туђе или сл.) ~. • **имати масла на глави** *в. имати путера на глави (под путер).* **не би ни пас с маслом појео** *каже се за грубе увреде или нешто друго неподношљиво, нeприхватљиво.* **светити (освештати, свештати** и сл.**) масло (масла)** црквв. *изводити (извести) над болесником (ради његовог оздрављења) обред освећења уља, уз одговарајуће молитве и појање.*

мâснӣк, -а и **мàснӣк,** -и́ка м мин. *врста мекане, земљасте руде, минерал масноо опипа.*

мáсница (мàсница) ж **1. а.** *поткожни крвни подлив који је настао услед повреде ткива, убој, модрица.* **б.** *трагови залечене повреде на телу, ожиљак, бразготина.* **2.** *место запрљано масноћом, измашћено место, масна мрља (на одећи, хартији, лицу и др.).* **3.** *в. масленица (1).*

мâсница и **мàсница** ж *каца у којој се мужа грожђе и држи мâст (шира).*

мâсно (мáсно) прил. **1.** *као маст, попут масти:* ~ се светлети (сијати). **2. а.** *обилато узимајући добру, масну храну;* фиг. *у обиљу, богатству:* ~ се најести; живети сласно и ~. **б.** *богато, скупо; много, добро:* ~ платити; ~ зарађивати. **3. а.** *непристојно, безобразно:* ~ псовати, ~ се шалити. **б.** *претерано, безобзирно:* ~ лагати, ~ преварити.

маснòћа ж **1.** (често мн.) *масна материја биљног или животињског порекла која служи у исхрани и у индустрији;* уп. мâст (1а). **2.** *особина онога што је масно; упојеност, дебљина.* **3.** *умазаност, запрљаност нечим масним; масна прљавштина.* **4.** *удео, количина, процентат масних састојака у нечему:* ~ млека. **5.** *својство нечега што личи на масне или замашћене материје:* ~ угњечене земље, ~ глине и сл.

мâсован (мàсован), -вна, -о **1. а.** *који се односи на масе људи, који обухвата велики број људи:* ~ емиграција, ~ организација, ~ покрет. **б.** *намењен широким масама, популаран; намењен извођењу (певању и др.) у народу:* ~ култура; масовне песме. **2.** *који се јавља, врши и сл. у великом броју, одн. у великој количини:* ~ појава, ~ потрошња, ~ производња.

масòвӣк, -и́ка м рус. *онај који се истиче политичком и др. делатношћу у масама (обично у жаргону комуниста револуционара).*

мâсовка (мàсовка) ж рус. *позоришна или филмска сцена у којој учествује велики број лица, масовна сцена.*

мâсовно (мàсовно) прил. *у великом броју, у масама:* ~ беже са часова, ~ посећена утакмица, учествовати ~ у нечему.

масóвнōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина, стање онога што је масовно, многобројност, раширеност.*

мàсōн, -óна м фр. *члан, припадник (полу)тајног космополитског религиозно-филозофског друштва и покрета хијерархијски организованог у тзв. ложама, слободни зидар, фрамасон.*

масонèрија ж *в. масонство.*

мàсōнскӣ, -ā, -ō *који се односи на масоне и масонство:* масонске идеје, ~ ложа, ~ организација.

масóнство с *масонски покрет, масонска организација, слободно зидарство; припадност томе покрету.*

масохист(-) *в. мазохист(-).*

мâст ж (инстр. мâшћу, лок. мáсти) **1. а.** *у мн.: група органских једињења од којих се претежно састоји сланина, сало, лој, маслац, разне врсте уља и др., а редован су састојак животињских и биљних ткива и један од битних елемената хране; група таквих једињења која су на обичној температури у чврстом стању (за разлику од уља) (у јд.: такво једињење).* **б.** *намирница која се добија топљењем свињског сала и сланине, ређе од ткива других животиња, прерадом уља и др.:* свињска ~, биљна ~. **в.** *употпуне састојак хране и прехрамбених производа који углавном чине масти (1а):* сама ~ (о јелу, кокоши, прасету и др.). **г.** *препарат, средство по конзистентности и размазивости слично маслацу или свињској масти које се користи у медицини, козметици, техници и др.* **2.** *боја људске коже, пути, лица.* • **намазан (премазан** и сл.**) свим мастима** *сиреман на све, лукав, превејан.* **оде маст у пропаст** шаљ. *све се изјаловило, све је пропало неповратно.* **пливати у масти** *живети у изобиљу.* **побрати част и маст** *извући све користи за себе.*

мâст м *грожђани сок, неврело вино, шира.*

мáстан, -сна, -о (одр. мâснӣ, -ā, -ō) **1. а.** (обично одр.) *који се односи на масти (1а); који чине масти, који је од масти (претежно или у целини):* ~ јединица; масни спојеви, масни састојци, ~ ткиво. **б.** *који садржи висок процентат масти (о прехрамбеним производима); мрсан;* супр. постан: ~ сир; ~ јело, ~ чорба. **в.** *упојен, утовљен, ухрањен (о животињи која се коље):* ~ свиња. **г.** *пун, дебео, задрипао (о људима); обрастао салом, наслагама сала (о деловима тела); прекривен лојним и знојним излучевинама (о кожи, пути).* **д.** *намазан, премазан, подмазан машћу (о предметима); замашћен (о коси и др.).* **ђ.** *умазан, умрљан, запрљан масноћом или нечим сличним; упрљан, прљав.* **е.** *који се осећа на маст, прожет машћу; карактеристичан за маст, својствен масти:* ~ мирис; ~ сјај. **2. а.** *који се употребљава са сушивим уљем као везивним средством, уљан (о бојама у сликарству и фарбарству).* **б.** штамп. *штампан са пуно штампарске боје (црнила), задебљан (о штампарском слогу и словима).* **3. а.** геол. *који садржи минералне састојке сличне по неким особинама масти, одн. уљу:* ~ земља, ~ иловача. **б.** *богат хранљивим састојцима (о ђубривима и земљишту); плодан, родан (о обрадивом земљишту).* **4. а.** *у којем има доста хране и других добара, у којем влада изобиље (о некој кући, држави и др.); који има свега доста, имућан, богат (о човеку).* **б.** *који доноси обилан приход, уносан:* ~ посао, ~ парохија, ~ служба. **в.** *који је високог износа, високе вредности, обилан, богат:* ~ мираз, ~ профит, добити ~ проценат. **5.** *који садржи слободне, раскалашне или непристојне, вулгарне изразе или алузије, непристојан, безобразан:* ~ доскочица, ~ виц, ~ песма, ~ прича, ~ шала. **6.** разг. *снажан, тежак, луп, опак (о ударцима, батинама и сл.).*

мàстер м енгл. **а.** *највиши ниво редовних студија на факултету, који обично траје годину дана после основних и тзв. дипломских студија.* **б.** *академски назив који се стиче након завршетка тих студија.*

мàстика ж грч. **1. а.** бот. *висок зимзелен шиб* Pistacila lentiscus *из ф.* Anacardiacaeae *из којег се добија мастикс.* **б.** *в. мастикс.* **2.** *ракија ароматизирана мастиком (1а).*

мàстикс м грч. *жућкастозелена смола која се добија из биљке мастике.*

мàстило с *обојени водени раствор танина, галне киселине и соли гвожђа или водени раствор анилинских боја који служи за писање;* уп. тинта и црнило.

мастѝљав (мàстиљав), -а, -о **1. а.** *који потиче од мастила; умазан, упрљан мастилом:* ~ мрља; мастиљаве руке. **б.** *који је боје мастила, љубичастомодар.* **2.** *који је са умешком љубичастомодре боје топиве у води (о оловци).*

мастиљáвити, -ѝљāвīм несвр. *прљати, мазати мастилом.* ■ **~ се** *повр.*

мастѝљавōст, -ости ж агр. *болест вина, праћена појачањем интензитета боје у вину.*

мастѝљāр, -а́ра м ир. *пискарало, шкрабало.*

мастѝљара ж **1.** *в. мастионица.* **2.** ир. *в. мастиљар.*

мàстионица и **мастиòница** ж *бочица за држање мастила;* уп. тинтарница.

мàстити, -ѝм несвр. *гњечити, мућати (грожђе), цедити мàст (из грожђа).*

мáстити, мâстӣм несвр. прел. [гл. им. мáшћење (мáштење) с] **1. а.** *стављати, додавати маст, масноћу у јело, замашћивати; уопште стављати, додавати масне материје у нешто.* **б.** *мазати, премазивати машћу, мазивом; замазивати, прљати машћу.* **в.** *чинити масним, снабдевати машћу.* – Лојнице масте кожу. **2.** *бојити, фарбати (обично пређу, тканине и сл.).* ■ **~ се а.** *постајати мастан:* масти се коса. **б.** *пресијавати се масним сјајем.* – Како се на оном коњу длака масти! • **~ брк, браду** и сл. *јести масно, мрсно јело, месо и сл.; сладити се, наслађивати се таквим јелом.*

мастѝтис м мед. и вет. *запаљење млечних жлезда дојке или вимена,* mastitis.

мастòдонт м зоол. *праисторијска животиња* Mastodon giganteum, *налик на слона.*

мастòдонтскӣ, -ā, -ō **1. а.** *који се односи на мастодонте.* **2.** фиг. *гигантски;* уп. мамутски (2).

мастòӣд, -и́да м грч. анат. *израштај на слепоочној кости у облику дојке, сисе.*

мàстоӣдан и **мастòӣдан,** -дна, -о *који има облик дојке, сисе.*

мастоидѝтис и **мастоидúтис** мед. м *запаљење мастоида,* mastoiditis.

мастурбáција ж лат. *сексуално самозадовољење, онанија.*

мàт[1] м ар. шах. **а.** *завршни потез у шаховској игри после којег противник губи партију, матна позиција.* **б.** фиг. *безизлазан, безнадежан положај.* • **мат-позиција** *позиција у шаховској партији у којој нападнути краљ нема поља на које би се, према шаховским правилима, могао маћи.*

мàт[2] прид. непром. нем. (фр.) *који је без сјаја, загасит, таман (нпр. намештај или боја).*

матàдōр, -óра и **мàтāдор,** -а м шп. **1.** *главни борац у борби с биковима, који рањеној животињи задаје смртоносни ударац мачем.* **2.** фиг. *истакнут, познат, искусан стваралац, стручњак, спортиста, шахиста и др.*

математѝка ж (дат. -ици) грч. **а.** *наука о квантитативним односима међу величинама и просторним облицима реалног света, која те односе исказује бројкама, функцијама и другим величинама.* **б.** *предмет у школи или на факултету у којем се изучава та наука.*

математѝчāр м (инстр. -ом и -ем) **а.** *научник који се бави математиком, стручњак за математику.* **б.** *наставник, одн. професор математике.* **в.** *онај који учи, студира математику; онај који има смисла за математику.*

математѝчāрка ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) *женска особа математичар.*

математѝчāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на математичаре; математички:* из математичарске главе; ~ знање.

математѝчкӣ (матѐматскӣ), -ā, -ō *који се односи на математику; својствен математици:* ~ низ, ~ проблем, ~ формула; ~ прецизност, ~ тачност.

математѝчки (матѐматски) прил. **а.** *помоћу математичких радњи, путем математике; у математичком смислу, са становишта математике:* ~ доказати; ~ то није могуће (коректно и сл.) **б.** *тачно, прецизно, јасно (како је то обично у математици).*

мāтēр, -ерē ж *в. мати.*

матерѐтина и **матерѐшина** ж *пеј. од мати и матер.*

мàтēрија ж лат. **1. а.** *у физичком смислу: оно од чега је састављено физичко тело, оно што има неку масу и заузима неки простор, твар, супстанца:* (не)органска ~. **б.** *у филозофском смислу: објективна стварност, дата у простору и времену; облик, вид испољавања материје (1а) (енергија, физичко поље).* **2.** *в. материјал (1 и 3).* **3.** *предмет, садржај научног, уметничког и сл. дела:* историјска ~.

материјāл, -а́ла м **1.** *оно од чега се нешто прави, гради, израђује, производи и сл., сировина, грађа.* **2.** *одређена материја, састојак (нечега); природне творевине (геолошке и др.).* **3.** *материја израђена ткањем влакна, тканина:* ~ за одело (хаљину и сл.). **4. а.** *подаци, грађа за проучавање нечега, као основа за стварање научних, уметничких и сл. дела:* документарни ~, историјски ~, прикупити ~, класификовати ~. **б.** *предмет, садржај, тема (научног, уметничког и сл. дела и разговора);* уп. материја (3). **в.** *основ, повод:* дати некоме материјала за критику (оговарање и др.). **г.** (често мн.) *скуп званичних докумената, списа о нечему, акта:* доказни ~, конгресни материјали. **5.** *предмети који служе за одређену заједничку сврху (прибор, опрема и др.):* канцеларијски ~, санитетски материјал. **6.** шах. *фигуре у шаховској игри (с обзиром на њихов број и снагу):* предност у материјалу, редукован ~. **7.** фиг. *људи којима се неко бави, којима неко управља, руководи и сл., људство.*

мàтеријāлан, -лна, -о **1. а.** *који се односи на материју, који је од материје, физички:* материјални свет, материјалне честице. **б.** *објективан, стваран, реалан, конкретан;* супр. апстрактан: материјалне релације. **2.** *који је у вези с имовином, имовински, новчани:* ~ стање.

материјалѝзам, -зма м **1.** фил. *један од два основна правца у филозофији, који признаје материју као примарну основу и садржину света;* уп. идеализам (1): вулгарни ~, географски ~, дијалектички ~, историјски ~, метафизички ~, механички (механистички, механицистички) ~, наивни ~. **2.** *став, назор, схватање које материјалном богатству и телесном уживању даје предност над духовним вредностима.*

материјализáција ж **1.** *изражавање, остваривање, остварење идејног садржаја у материјалном облику, материјализовање, реализација.* **2.** *отеловљење, оваплоћење духа умрлих (по веровању спиритиста).*

материјàлизовати, -зујēм (материјализúрати, -ѝзӣрām) свр. и несвр. **а.** *да(ва)ти (нечему) материјалан облик, (у)чинити материјалним.* **б.** *(у)чинити стварним, реалним, реализовати, оствари(ва)ти; конкретизовати.* ■ **~ се** *отеловори(ва)ти се; оствари(ва)ти се, реализовати се.*

материјàлист(а), -ē м (мн. -сти) **1.** *присталица, следбеник материјалистичког правца у филозофији, науци и уметности;* уп. материјализам (1). **2.** *онај који све посматра с гледишта својих материјалних интереса;* уп. материјализам (2).

материјалѝстичкӣ, -ā, -ō **1.** *који се односи на материјализам (1) и материјалисте (1):* ~ идеја, ~ поглед, ~ схватање, ~ учење, ~ филозофија. **2.** *који се односи на материјализам (2) и материјалисте (2).*

материјалѝстички прил. **1.** *на материјалистички начин, у складу с материјалистичким учењем, са материјалистичког становишта:* ~ тумачити свет. **2.** *као материјалиста (2), на начин својствен материјалистима (2).*

материјàлисткиња ж *женска особа материјалиста.*

материјали̏тет, -е́та м *материјално обележје, материјалност.*

ма̀терија̀лно прил. **1.** *стварно, реално:* формално и ~ претрести документе. **2.** *у материјалном, имовинском погледу, имовински, новчано:* ~ добро (лоше) стајати, бити ~ обезбеђен, одговарати морално и ~.

материјалнопра̀вни, -ā, -ō *који се односи на материјално право:* ~ дејство, са материјалноправне и формалноправне стране.

материја̀лно̑ст, -ости ж *особина онога што је материјално; стварност, реалност.*

ма̀терӣнски и **ма̀терински,** -ā, -ō **1.** *који се односи на мајку, својствен мајци, мâјчински:* ~ душа, материнска осећања, ~ старање, ~ топлота. **2.** *в. мајчини (1):* ~ биљка.

ма̀терӣнски и **ма̀терински** прил. *као мајка, на начин својствен мајци, мâјчински:* ~ нежна, ~ погледати, ~ тешити.

ма̀терӣнство и **материнство** с **1. а.** *природно својство и улога жене као мајке; стање, положај неке жене као мајке, као оне која рађа (или треба да роди) дете, децу.* **б.** правн. *правни (и природни) однос мајке и детета, веза која сједињује мајку и дете.* **в.** *осећање мајке према детету, мајчине дужности, мајчина љубав и сл.* **2.** *имање, имовина наслеђена од мајке.*

ма̀терињӣ, -ā, -ō *в. матерњи (1).*

ма̀терица ж анат. *унутрашњи женски полни орган у којем се развија плод од зачећа до порођаја, материца, плодница,* uterus.

Ма̀терице ж мн. етн. *хришћански православни народни празник посвећен мајкама (претпоследња недеља пред Божић), када мајке дају поклоне деци.*

ма̀тӗрница ж **1.** анат. *в. материца.* **2.** мед. *болови у материци праћени грчевима,* histerotrismus.

ма̀тӗрњӣ, -ā, -ō **1.** *који се односи на матер, који припада матери, материн, мајчин; својствен матери, матерински, мајчински:* ~ дужност, ~ нега; ~ доброта. **2.** *в. мајчини (1):* ~ стабло. • **~ језик** *в. под језик.*

матероуби́ство с *убиство сопствене мајке.*

матероуби́ца и **матероу̀бица** м (мн. ж) *убица сопствене мајке.*

ма̀ти, ма̀терӗ ж (ак. ма̀тӗр; мн. ма̀тере, ген. ма̀тӗрā) (донекле стилски и регионално обележено) *в. мајка (1а и в, 4 и 5).* • **да (јесте) ђаволску матер** *за појачавање негације: ништа, ни у којем случају нисам, ни је и сл.* **ђаволу матер** *до врага, до ђавола.* **ђаволску (ђаволу) матер** (нпр. **добити, разумети** и сл.) *у појачаном значењу: ништа, нимало.* **у божју матер (вражју матери) послати** 1) *најурити, отерати.* 2) *изгрдити, исписивати, наружити.* **у ђаволску матер (ђаволској матери) ићи, отићи** и сл. *ићи, отићи бестрага, до ђавола.* (В. и изр. под „мајка“.)

матѝнē, -ѐа м (с) фр. *преподневна, одн. дневна музичка, позоришна, филмска и сл. представа.*

мати́рати[1], мàтӣрām свр. и несвр. **а.** шах. *победити, побеђивати противника матом; довести, доводити противничког краља у мат-позицију;* уп. мат[1]. **б.** фиг. *поразити, поражавати, победити, побеђивати; савладати, савлађивати.*

мати́рати[2], мàтӣрām свр. и несвр. *(у)чинити тамним, затаситим, мутним, непрозирним и сл.;* уп. мат[2].

ма̀тица ж **1. а.** *једина плодна женка међу пчелама исте кошнице, која носи јаја из којих се излеже нови рој пчела.* **б.** *женка мрава која леже јаја.* **в.** *биљка са изданцима, матична биљка.* **г.** биол. *ћелија из које деобом настају нове ћелије,* cellula mater. **2. а.** *место порицања, порекла, завичај, постојбина.* **б.** фиг. *центар, средиште, извориште где се нешто јавља, ствара, одакле потиче, одакле се шири; жариште нечега:* ~ европске културе. **3.** (Матица) *као саставни део назива за друштва и установе културно-политичког и националног карактера оснивane у XIX веку ради неговања и ширења националне културе:* ~ српска. **4.** *средишњи део речног тока где је водена струја најјача и најмоћнија, а вода обично најдубља.* **5.** адм. **а.** *главна службена књига у коју се уписују подаци о одређеним правним односима, матична књига:* ~ венчаних, ~ рођених, ~ умрлих. **б.** *уопште књига у коју се уписују неки службени подаци.* **6. а.** (често у изр. ~ **земља**) 1) *држава колонизатор у односу на своје колоније, метропола.* 2) *држава у односу на своје сународнике који су мањина у другим земљама.* **б.** (често у изр. ~ **црква**) *главна црква на неком подручју, матична, саборна црква;* уп. катедрала. **7.** техн. *в. матрица (1в, 2б и 3).* **8.** (у атрибутској служби) *матични; основни, главни:* ~ земља, ~ црква; брод ~, ~ јединка. • пчел. **лажна (трутовска)** ~ *пчела радилица која преузима улогу матице кад рој остане без праве матице.* луда ~ *матица која у исто сат полаже јаја из којих ће се излећи трутови и пчеле радилице.*

ма̀тичā̀р м (инстр. -ом и -ем) **1.** *службеник који води матичне књиге; такав службеник у општини који обавља и чин венчања приликом склапања грађанског брака.* **2.** *члан или сарадник Матице српске, Матичин активиста или функционер.*

ма̀тичā̀рка ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) **1.** *женска особа матичар (1).* **2.** пчел. *кошница у коју се издваја матица у време кад радилице скупљају мед.*

ма̀тичā̀рскӣ, -а, -о *који се односи на матичаре (1):* ~ канцеларија.

ма̀тичнӣ, -а, -о **1.** *који се односи на матицу (1а, 4–6):* ~ породица; ~ струја, ~ ток; ~ број, ~ књига рођених; ~ земља. **2.** *који представља основу, центар, средиште одакле неко или нешто потиче или којем неко или нешто припада, гравитира и сл.; главни, основни, централни;* уп. матица (2): ~ клуб, ~ кућа; ~ брод, ~ лука.

ма̀тичњā̀к м **1.** пчел. *већа ћелија у пчелињем сату у којој се леже матица.* **2. а.** *место где се јаје домаће животиње за прилод, расплодиште.* **б.** *рибњак за мрешћење риба, мрестилиште.* **в.** *место где се јаје одабране врсте биљака за расад, расадник.* **3.** бот. *в. маточина.*

ма̀тнӣ, -ā, -ō *који се односи на мат*[1]: ~ мрежа, ~ напад, ~ позиција, ~ удар.

ма̀тор, -а, -о **1. а.** *који има доста година, који је зашао у године; који је прошао доба живота које се сматра погодним за нешто, престар за нешто (обично за удају, одн. женидбу):* ~ човек; ~ девојка, ~ момак. **б.** *који има пуно година, стар, остарео, оматорио (о животињама, ређе о биљкама):* ~ коњ, ~ пас. **в.** *који је изишао из детињства, који је већ одрастао, стасао, скоро зрео (о детету).* **2.** *који је као код старе или старије особе, својствен старој или старијој особи:* рећи маторим гласом, имати ~ поглед, издвајати се својим маторим самопоуздањем. **3.** (одр., у именичкој служби) разг. и фам. **а.** м *отац (обично у поодмаклим годинама)* **б.** ж *мајка (обично у поодмаклим годинама).* **в.** м *муж, супруг (обично старији).* **г.** ж *жена, супруга (обично у поодмаклим годинама).* **д.** м *старији човек, старац, матерац.* **ђ.** *старије дете у односу на млађе:* онај матори, она матора.

ма̀тӧрāђ, -а́ђа м разг. и експр. *в. матерац (а и б).*

мато́рац, -рца м (инстр. -рцем) разг. и експр. **а.** *човек у поодмаклим годинама, матор, стар човек; одрастао, зрео човек.* **б.** *одрастао, велики дечак; прерано сазрео, стармали дечак.* **в.** *стари, одрастао мужјак животиње.*

ма̀тӧрӣње с зб. (мн. ø) експр. *матере, старе особе; одрасле, зреле особе.*

ма̀торити, -ӣм несвр. [гл. им. ма̀тӧрење с] *постајати матор, старити.*

ма̀тӧрка ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) **1. а.** разг. *жена у поодмаклим годинама, матора, стара жена; одрасла, зрела женска особа.* **б.** разг. и фам. *одрасла, велика, зрела девојчица; девојчица старија од друге деце у породици; паметна, стармала девојчица.* **в.** *стара, одрасла животиња (женка) и име таквој животињи.* **2.** пчел. *матична, стара кошница, из које се роје новиројеви пчела, кошница мати.*

мато́рко м *в. матерац.*

ма̀торо прил. *као матора, стара особа, старачки; као одрасла, зрела особа, озбиљно, зрело, паметно.*

ма̀тӧрӧст, -ости ж *особина и стање онога који је матор, онога што је матороо, старост.*

ма̀точика и **матòчика** ж бот. *вишегодишња зељаста медоносна биљка* Melittis melissophyllum *из ф.* Labiate, *која се употребљава у пчеларству и за справљање етеричних уља.*

ма̀точина и **матòчина** ж бот. *вишегодишња зељаста мирисна и медоносна биљка* Melissa officinalis *из ф.* Labiatae, *која се користи у пчеларству, за производњу етеричких уља или као зачинска и лековита биљка.*

ма̀тријархалан, -лна, -о (обично одр.) *који се односи на матријархат:* матријархална заједница, матријархални односи.

матријàрхат, -áта м лат.-грч. ист. *степен развитка људског друштва у родовској заједници, у којем се сродство рачунало и заједница формирала по женској линији и у којем је жена имала примарну улогу у домаћинству и роду;* уп. патријархат.

матрȉкула ж лат. **1.** *пописна, матична књига (са списковима имена, прихода, урађених послова и др.).* **2.** *морнарски документ, исправа за пловидбу.*

ма̀трикулȁрнӣ, -ā, -ō *који се односи на матрикулу:* матрикуларни послови.

ма̀трица ж фр. **1. а.** штамп. *калуп за изливање штампарских слова, новца и др.; клише.* **б.** техн. *калуп с обликом предмета који се израђује и помоћу којег се тај предмет (најчешће метални) обликује.* **2.** техн. *посебна врста папира, фолије и сличних материјала с којих се, различитим поступцима, може умножавати текст, цртеж и сл.* **3.** техн. *в. навртањ;* уп. навртка. **4.** мат. *уређен двоструки низ бројева који се записује у облику правоугле таблице са хоризонталним редовима (врстама) и вертикалним редовима (колонама).*

ма̀тричнӣ, -ā, -ō у изр. **~ штампач (~ принтер)** *периферијски уређај рачунара који користи групу покретних иглица (обично 9 или 24) за штампање слова и других знакова.*

ма̀трōз, -óза м нем. *морнар, бродар.*

матрóна ж лат. **а.** *старија угледна удата патрицијска жена код старих Римљана.* **б.** (често ир.) *угледна, отмена старија жена, госпођа.*

ма̀трōнскӣ, -ā, -ō *који се односи на матроне:* ~ углед.

ма̀трōскӣ, -ā, -ō *који се односи на матрозе, морнарски:* ~ блуза, матроске игре и забаве, матроски послови.

матру́на ж бот. **а.** *у мн.: род вишегодишњих зељастих биљака* Acanthus *из ф.* Acanthaceae (*у јд.: биљка из тога рода*). **б.** *назив за поједине врсте тога рода*: A. longifolius, A. mollis.

матýра ж лат. *завршни школски испит, најчешће онај који се полаже после завршене гимназије или средње стручне школе.* • ист. **велика ~** *у некадашњем школском систему назив за матуру која се полагала после завршетка осам разреда гимназије.* **мала ~** *испит који се у некадашњем школском систему полагао после завршетка четири разреда гимназије или одговарајуће стручне школе.*

ма̀турȁлнӣ, -ā, -ō *в. матурски.*

матȕрант м *ученик завршног разреда гимназије или средње стручне школе; ученик који полаже матуру.*

матȕрантkиња (матȕрантица) ж *ученица завршног разреда гимназије или средње стручне школе; ученица која полаже матуру.*

матȕрантскӣ, -ā, -ō *који се односи на матуранте.*

матурȉрати, -ȕрȉрām свр. и несвр. *положити, полагати матуру.*

ма̀тȕрскӣ, -ā, -ō *који се односи на матуру*: ~ задатак, ~ испит, ~ сведочанство.

ма̀тушка ж рус. хип. *мајка, мајчица (обично о Русији).*

ма̀ћеха ж *очева жена у односу на његову децу из претходног брака.*

ма̀ћехȉнскӣ и **ма̀ћехинскӣ,** -ā, -ō **а.** *који се односи на маћеху (својствен маћехи и др.):* ~ нега. **б.** фиг. *суров, бездушан, немилосрдан:* ~ однос, ~ поступак.

ма̀ћехȉнски и **ма̀ћехински** прил. *на маћехински начин, као маћеха; суровo, бездушно, немилосрдно и сл.:* ~ казнити, ~ поступати; ~ отерати.

ма̀ћехȉнство и **маћехи́нство** с *положај жене-маћехе; однос маћехе према пасторчету; маћехински осећаји и поступци.*

ма̀ћи (ма̀ћи) и **ма̀кнути,** ма̀кнēм (аор. ма̀кох, ма̀че и ма̀че (ма̀кнух, ма̀кнӯ); р. пр. ма̀као, ма̀кла (ма̀кла) (ма̀кнуо, -ула)) свр. **1. а.** *померити с неког места, помаћи; преместити мало даље, с једног места на друго:* ~ руку, ~ орман, ~ столицу. **б.** *уклонити, одстранити; скинути, смаћи:* ~ старо покућство, ~ рушевине; ~ завесе, ~ црнину. **в.** *удаљити с неког положаја, сменити, смаћи.* **г.** *ставити ван употребе, одстранити:* ~ латински језик као службени. **д.** *убити, уморити, смаћи.* **2.** нар. *ударити, млатнути, лупити, треснути, расталити (некога).* **3.** нар. и разг. *украсти, дићи.* **4.** *повести, одвести, одвући (некога); повести, покренути (војску).* **5.** (нечим) *мрднути;* уп. мрдати (1а). **6.** *в. маћи се (1).* ■ **~ се 1. а.** *покренути се, померити се, помаћи се.* фиг. (често негирано) *(уз)напредовати, одмаћи.* – Тамошња приповетка није се макла од онога што су дали Кочић и Ћоровић. **б.** *кренути, поћи; отићи, отпутовати.* – Куд год се макла, она вијаше само презриве погледе. **2.** (некоме, ређе нечему) *уклонити се, склонити се (с пута, с места).* – Макни ми се с пута (испред очију)! • **не ~ ни прстом** *не учинити, не предузети ништа, не потрудити се око нечега, остати пасиван;* уп. и под мрднути (изр.).

маћух- *в. маћех-.*

ма̀ћухица ж бот. *врста украсне биљке* Viola tricolor *из ф.* Violaceae *(у народу познате и као „даниноћ“).*

ма̀ћушка ж *в. матушка.*

ма̀ӯ и **ма̀у** узв. *узвик којим се подражавају мачји гласови.*

ма̀узер м **а.** *врста малокалибарског аутоматског пиштоља (по немачком конструктору П. Маузеру).* **б.** *в. маузерка.*

ма̀узȅрка ж *врста једнометне или брзометне пушке.*

маузо̀лēј, -éја м грч. *монументална надгробна грађевина, одн. гробница, подигнута најчешће у част некој владару.*

ма̀ӯк м *глас којим се оглашава мачка, мачји глас; маукање.*

маӯкати, ма̀учēм и **маукати,** ма̀ӯчēм несвр. *оглашавати се мауком (о мачки или некоме ко опонаша, подражава мачку);* уп. мијаукати.

маӯкнути, ма̀укнēм и **маукнути,** ма̀ӯкнēм свр. *према маукати.*

ма̀фија (ма̂фија) ж итал. **а.** *тајна сицилијанска криминална организација, која делује и у САД.* **б.** *уопште организована разбојничка, криминална, лоповска и сл. организација, дружина, група, банда.*

мафијȁш, -áша м *припадник мафије.*

мафијȁшкӣ, -ā, -ō *који се односи на мафију и мафијаше:* ~ породица, мафијашка правила.

мафијáштво с *делатност мафије, организовани криминал.*

ма̂фиш м тур. кув. *врста слаткиша од пореженог теста.*

ма̂х, ма̂ха и ма̀ха м (мн. ма́хови и ма̀хови) **1.** *брз и слободан, најчешће широк покрет руком или нечим у руци кроз простор; замах.* **2.** *тренутак, фаза када се нарочито испољава снага, интензитет неке физичке појаве, радње и сл., некој расположења, осећања и сл., напон, налет, удар;* уп. размах: махови ветра, махови радости. **3. а.** *снага; снага деловања.* **б.** *простор и положај погодан за неку радњу; држање, став при некој радњи (обично при неком кретању):* имати маха за прескакање. **в.** *покретач, подстицај, мотив:* амбиција као нагон и ~. **4.** *час, тренутак, моменат:* у први ~, у тај ~. • **да(ва)ти (пустити, пуштати) маха** 1) *пружити, пружати прилику, могућност, омогућити, омогућавати; да(ва)ти подстрек, подстицај, подстаћи, подстицати.* 2) *допустити, допуштати да се испоље осећања, расположења, жеље и сл., да(ва)ти одушке.* **дати маха ногама** *потрчати, побећи, утећи.* **на махове** *с прекидима, неравномерно; с времена на време, понекад, повремено.* **у два (три** и сл.**) маха, у неколико (више** и сл.**) махова** *у два (три и сл.) навраћа, прилике, у*

неколико (више и сл.) навраша. **узети, узимати маха** *разви(ја)ти се у већој мери, (про)ширити се, повећа(ва)ти се и сл.; преовлада(ва)ти.* **у (на) један мах** *истовремено, одједном.*

мâх м физ. *јединица за мерење брзине надзвучних летелица (авиона и ракета) (по аустријском физичару и филозофу Е. Маху).*

махàгōн, -óна м бот. *в. махагони.*

махагóни, -ија м (инстр. -ијем) бот. *дрво из рода* Swietenia *из ф.* Meliaceae, *које се употребљава за израду финијег намешшаја.*

махагóнијев, -а, -о *који йрийада махагонију, који се односи на махагони:* ~ дрво, ~ плод.

махагóнијскӣ, -ā, -ō *који се односи на махагони, који је од махагонија:* ~ намештај, ~ сточић.

махàгōнскӣ, -ā, -ō *в. махагонијски;* уп. махагон: ~ дрво.

мàхала и **махàла** ж тур. **а.** *део вароши, кварш, чешврш.* **б.** *мања насеобина у оквиру неке целине (заселак и сл.).*

мàхалица и **махàлица** ж *дем. од махала.*

мàхалскӣ, -ā, -ō *који се односи на махалу (који је из махале и др.):* ~ девојка, ~ џамија.

мàхаљанин (мн. -āни) и **махàљанин** (мн. -ани) м *онај који живи у махали, сшановник махале.*

мâхараџа и **махарàџа** м (мн. ж) *индијска владарска шишула.*

мáхати, мâшēм *несвр. йрема махнуши (1).*

мàхер и **мâхер** м нем. разг. *врло вешш, сйрешан човек, човек који се сналази у свакој ситуацији; мајсшор, сшручњак за нешшо.*

мâхинālан, -лна, -о *који се дешава без учешћа воље, свести; који се врши без удубљивања и размишљања, йо навици, механички:* ~ покрет.

мâхинālно прил. *на махиналан начин, без учешћа воље, без размишљања о ономе шшо се ради, несвесно, механички:* ~ отпоздравити, ~ радити.

махинáција ж *йосшуйак којим се на нейошшен (обично и незаконишш) начин остварује нешшо, йодвала, йревара.*

мàхнит, -а, -о **1.** *умно йоремећен, умоболан, луд.* **2.** *оболео од беснила, бесан, йобеснео:* (као) ~ пас. **3. а.** *који је дивље ћуди, неукрођен, бесан (о живошињама); разјарен, расйомамљен, йобеснео (о живошињама и људима).* **б.** *који се йредаје сшрастима, наїонима, јаким емоцијама; безумно храбар.* **в.** *йри којем се їуби йрисебносш, разборишосш, разум; бесмислен, айсурдан, наопак:* ~ жеља, ~ занос; ~ осетљивост. **г.** *исйуњен жесшином, силовиш, жесшок; буран, френешичан:* ~ борба; ~ одобравање. **д.** *врло снажан, јак; неконшролисан:* ~ звоњава; ~ ритам. **ђ.** *који дивља, бесни, буран; бујан, йлах:* ~ ветар; ~ река. **4.** (за неким, нечим) *занеш, ойседнуш љубављу (према некоме, нечему).*

махни̏тати, -ām и **махни́тати,** màхни̏тām несвр. **1.** *йосшајаши махниш, лудеши.* **2. а.** *биши изван себе, йонашаши се махнишо, сумануто; лудираши се, лудоваши.* **б.** *дивљаши; беснеши.* **3.** (за неким, ређе за нечим) *безумно волеши (некоїа), лудеши (за неким).*

màхнито прил. *на махнит начин: лудо, безумно; бесно; силовишо, жесшоко; бесомучно:* ~ се вртети око себе; ~ волети (некога); ~ навaљивати; ~ фотографисати.

màхнитōст, -ости ж *сшање и особина оноїа који је махнит, оноїа шшо је махнишо.*

мáхнути, мâхнēм свр. (уп. манути се) **1.** непрел. **а.** *учиниши йокреш руком (ногом, їлавом и сл.) или неким йредмешом у руци;* уп. замахнути (1). **б.** *йокрешом руке или їлаве даши неки знак или изразиши неки сшав; шаквим или сличним йокрешом йоздравиши некоїа, јавиши се некоме.* **2.** прел. **а.** *йусшиши, оставиши некоїа на миру, йресшаши узнемираваши.* **б.** *йресшаши мучиши некоїа, йроћи.* – Чама њега махну. **в.** *одусшаши од нечеїа, оставиши.* – Махнуо бих све да сам могао!

màховина и **мâховина** ж бот. **а.** *у мн.: разред виших биљака бесцвешница* Bryophsta, *које имају ризоиде уместо корена и размножавају се сйорама (у јд.: биљка из тоїа разреда).* **б.** зб. *шакве биљке (обично врсше родова* Bryum *и* Mnium) *као расшиње које йрекрива кору дрвеша, камења на влажним местима и др.*

màховинаст и **мâховинаст,** -а, -о **1.** *који је као маховина, сличан маховини:* ~ брада, ~ трава. **2.** *обрасшао, йрекривен маховином:* ~ стена.

màховица и **мâховица** ж бот. *в. кључква.*

мâховњāк, -а и **màховњāк,** -áка м зоол. *у мн.: сићушне морске и слашководне живошиње, бескичмењаци,* Bryoza, *које шиме шшо живе у колонијама йричвршћене за йодлоїу йодсећају на маховину (у јд.: шаква животињица).*

мâхом и **мâхом** прил. *већином, уїлавном, йрешежно; обично, најчешће:* ~ млади, ~ пензионери.

màхōнија ж бот. *украсни северноамерички зимзелени шиб* Mahonia aquifolium *из ф.* Berberidaceae.

màхōрка ж рус. *врсша лошеї, јефшиної дувана;* уп. крца[1].

màхуна ж **а.** бот. *једнойлоднички суви йлод биљки махунарки који се сасшоји од целулозної омошача и семена,* legumen. **б.** мн. *шакви млади, зелени йлодови (їрашка, бораније и др.) који се употребљавају за јело; јело од ших йлодова.*

махȕнāрка ж бот. *у мн.: ред биљака са махунасшим йлодом* Leguinose, *у које сйадају мимозе, леширњаче и* Caesalpinaceae.

màхунаст, -а, -о *који има йлод махуну (о биљкама).*

màхуница ж лат. **1.** *дем. од махуна (а); махуна (а).* **2.** (и махȕница) **а.** *в. махунарка.* **б.** *йашуљаст жбун* Empetrum nigrum *из. ф.* Empetraceae.

màхȕнка ж бот. *вишеїодишња биљка* Biscutella laevigata *из ф.* Cruciferae.

махȕњача ж бот. **1.** (питома ~) *мачков брк* Nigella damascena. **2.** *в. махунарка.*

мâц 1. (и мáц, màц или сл., обично поновљено) *узвик којим се дозива (или, ређе, шера) мачка.* **2.** *узвик којим се изражава одбијање: нема ништа од тоїа, нећеш добиши ништа и сл.*

мâца ж итал. *шешки или шежи ївоздени чекић раван на оба краја, мацола;* уп. бат и маљ.

мáца[1] ж **1.** *дем. и хип. од мачка (1).* **2.** бот. **а.** *їроздаста цвасш неких биљака слична класу, са ситним, млохавим цветовима, реса.* **б.** *в. кунадра.* **в.** *йупољак на врби из којег се развијају листићи; їранчица са шаквим йупољцима.* • **доћи ће ~ на вратанца** *биће йрилике да се узврати на исши начин, истом мером (каже се кад ко одбије нечију молбу, не исйуни нечију жељу и сл.).* **појела ~** *каже се кад се конспашује да нечеїа нема, а мислило се, очекивало да тоїа има.*

мáца[2] ж *хип. од машица (1а).*

мацàклӣн, -úна м зоол. *у мн.: їушшери из йор.* Geckonidae, *који су особени йо шоме шшо исйушшају їласове (у јд.: шакав їушшер).*

мàцан м **1.** *хип. од мачак.* **2.** жарг. *зїодан, йривлачан мушкарац;* уп. мачка (3).

мàцати (се), -ām (се) свр. и несвр. *доби(ја)ши, разви(ја)ши мáце (о врби, лески и сл. дрвећу).*

мацерáција ж лат. технол. *расшварање, расшайање чврсше машерије (йре свеїа биљної или живошињскої йорекла) нарочишим йосшуйком (дужим деловањем неке шечносши и др.).*

мáцин, -а, -о **1.** *који йрийада мáци*[1]*, који се односи на мáцу*[1]. **2.** *као йрви део синшаїмашских назива:* ~ метвица, ~ реп, ~ сребро, ~ стакло, ~ трава.

мáцити, мâцӣ(м) несвр. *доносиши на свеш, коширши (мачиће).* ■ **~ се** *доносиши на свеш мачиће, коширши се (о мачки).*

мàцица и **мáцица** ж *дем. од мáца*[1].

мацȍла и **мацóла** ж итал. *в. мâца.*

мâч, мàча м (инстр. мàчем; мн. мàчеви, песн. мàчи) **1. а.** *некадашње хладно оружје са равном и дуїом двосеклом оштрицом йричвршћеном за балчак; одїоварајући сйортски реквизиш ко-*

ји се употребљава на мачевалачким такмичењима. **б.** фиг. *оружана сила:* заснивати (државну) моћ, власт на мачу. **2.** зоол. *морска риба* Trachypterus taenia *из пор.* Trachypteridae. • **Дамоклов ~** *несрећа која стално прети, непрестана опасност.* **двосекли ~, ~ с(а) две оштрице** *ризична ситуација са крајње неизвесним исходом, који врло лако може добити нежељен, неочекиван обрт.* • **бити ~ (у нечијим рукама)** *послужити као нечије оружје.* **виси му (Дамоклов) ~ над главом** *налази се у тешком, критичном положају, прети му опасност.* **вратити мач у корице** *прекинути борбу, сукоб, свађу, непријатељство.* **извући (потегнути** и сл.**) мач, латити се мача** *започети борбу, битку, сукоб, латити се оружја.* **огњем и мачем** *применом силе, насиљем, силом.* **укрстити мачеве** *ступити у окршај, обрачун с неким.*

ма́чак, -чка м (мн. ма́чкови (ма́чци)) зоол. *мужјак мачке, мачор;* фиг. *лукав, прекаљен човек, прекаљењак:* стари ~. • **везати мачку за (на, о) реп** *одбацити као бесмислено, апсурдно, излишно или безвредно.* **извући мачку реп, повући мачка за реп** *лоше се провести, лоше проћи.* **много је мачку говеђа глава** *превише је то за њега.* **обилазити као ~ око вреле (врућe) каше** *в. под каша.*

ма̀чаха ж бот. *пољски цвет* Genista germanica *из ф.* Papilionaceae.

Ма̑чва ж *равничарско подручје на западу Србије између Саве и доњег тока Дрине.*

Ма́чванин м (мн. -ани) *становник Мачве; онај који је из Мачве.*

Ма́чва̄нка ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) **1.** *становница Мачве; она која је из Мачве.* **2.** (ма́чва̄нка) *врста народног кола.*

ма́чва̄нскӣ и **ма́чванскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на Мачву.*

ма̑че, -ета с (супл. мн. ма̑чићи м; зб. им. ма̑ча̄д ж) **1.** *младунче мачке.* **2.** фиг. *реч одмила, обично за дете или другу вољену млађу особу.* • **нема ни кучета ни мачета** *нема нигде никога свога, нема ко да се брине и стара о њему, сам је.*

мачѐвалац и **ма̑чевалац,** -ваоца м (ген. мн. -ла̄ца̄) *онај који се с неким мачује, бори мачем; спортиста, такмичар у мачевању.*

мачѐвалачкӣ и **ма̑чевалачкӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на мачеваоце:* ~ клуб, ~ став, ~ такмичење.

мачѐва̄лка и **ма̑чева̄лка** ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) *женска особа мачевалац.*

ма̑чевати, -чујем и **мачѐвати,** ма̀чујем несвр. *в. мачевати се.* ■ **~ се** *борити се мачевима; такмичити се, надметати се у борби мачевима.*

мачѐносац, -сца м *в. мачоноша.*

мачѐнце -ета с (мн. ø) *дем. и хип. од мače.*

мачѐта ж шп. *врста широког и дугачког ножа (обично у земљама Латинске Америке) за крчење шикаре, сечење шећерне трске и др.*

мачѐтина[1] ж *ауг. и пеј. од мачка;* уп. мачкетина.

мачѐтина[2] и **ма̀чина** ж *ауг. и пеј. од мач.*

ма̑чинац и **ма̀чинац,** -инца м **1.** зоол. *морска риба* Cepola rubescens *из пор.* Cepolidae. **2.** бот. **а.** *украсна биљка* Gladiolus byzantinus *из ф.* Iridaceae. **б.** *гладиола, сабљичица* Gladiolus communis. **в.** *в. јеруника.*

ма̀чић м **1.** *дем. и хип. од мач.* **2.** бот. **а.** *украсна средоземна биљка* Hermodactulus tuberosus *из ф.* Iridaceae. **б.** *украсна биљка* Sisurinchium angustofolium *из ф.* Iridaceae. **в.** *в. мачинац (2б).*

ма̑чји (ма̑чијӣ), -а̄, -е̄ **1.** *који се односи на мачку, мачке (који припада мачки, мачкама, који је као код мачке, својствен мачкама и сл.):* ~ корак, мачје очи, ~ њух. **2.** *као први део синтагматских назива (најчешће биљака):* ~ брк, ~ детелина, ~ зеље, ~ кашаљ, ~ метвица, ~ трава итд. • **~ око** (обично у мн.) *флуоресцентна плочица, стакло и сл. на ступићима постављеним на ивицама аутомобилских путева, на приколицима, запрежним колима, бициклима, вратима аутомобила и др. која ноћу под светлосним снопом сија ради боље уочљивости ивице пута или објекта на којем се налази.*

ма̑чка ж (дат. ма̑чки; ген. мн. ма̑ча̄кā) **1.** зоол. **а.** *домаћа животиња (са већим бројем врста), сисар* Felis domestica *из пор.* Felidae. – Прешла му мачка пут (задесиће га нека несрећа). **б.** *у мн.: породица звери* Felidae, *у које спадају домаћа и дивља мачка, лав, леопард, рис, тигар и др. (у јд.: звер из те породице).* **2.** фиг. жарг. *згодна, привлачна женска особа.* **3.** *крзно као део женске одеће;* уп. лисица (2). **4.** *в. сидро.* **5.** зоол. *назив за разне врсте морских риба хрскавичњача из пор.* Scyllidae *из реда морских паса:* ~ бледица, мала (морска) ~ Scyllium canicula; ~ мркуља Scillium stellare; црноуска ~ Pristurius melanostomus. • зоол. 1) *назив за разне врсте, расе мачака (1):* **ангорска ~; дивља ~** Felis calus; **домаћа ~; египатска ~; китајска ~; либијска ~** и др. 2) *назив за разне врсте морских риба;* уп. мачка (5). 3) *назив за неке врсте и родове мајмуна:* **белоока морска ~** Cercopithecus Juliginosus *из пор.* Cercopithecidae; **зелена морска ~** *зелени заморац;* **морска ~** *род* Cercopithecus; **риђа морска ~** Cercopithecus seniculus *из пор.* Cercopithecidae. • бот. **жута ~** *вишегодишња биљка* Linaria dalmatica *из ф.* Srophulariaceae. • **вући се као пребијена ~** *кретати се споро и тешко, с муком, једва се кретати.* **игра мачке и миша** *игра, поигравање, борба и сл. некога ко је у великој предности, надмоћи, некога ко је много супериорнији, јачи, сналажљивији и сл. с неким ко је инферіоран, слаб, подређен, немоћан.* **као пас (миш) и ~ живети (пазити се, слагати се** и сл.**)** *бити у сталној међусобној завади, свађи, непријатељству.* **купити, куповати мачку у џаку (у врећи)** *купити, куповати нешто непознато, нешто што се не може претходно видети, проверити, проценити и сл.; упустити се, упуштати се у нешто неизвесно, непознато и ризично.* **не видети ни белу мачку** разг. *ништа не видети (обично кад се жели истаћи да је неко врло уморан, исцрпљен и сл.).* **ноћас ће миш (пас) и ~ спавати заједно** *биће врло хладно, велика хладноћа, студен.* **обилазити (око нечега) као ~ око вруће каше** *в. под каша.* **пребити (претући) некога као мачку** *јако истући, изударати, испребијати.*

ма̑чка̄р м презр. **1.** *онај који држи, гаји мачке, љубитељ мачака.* **2.** *назив за Италијана (јер неки Италијани једу мачје месо).*

ма̑чкаст, -а, -о **а.** *који је као код мачке:* мачкасте очи. **б.** *који је као мачка, витак, умиљат, згодан и сл. (обично о девојкама).*

ма̑чкасто прил. *као мачка (тихо, окретно, лукаво, прекаљено и сл.).*

мачкѐтина ж *пеј. (ауг.) од мачка.*

ма̑чкица ж **1.** *дем. и хип. од мачка.* **2.** разг. *назив одмила за драгу женску особу (обично девојчицу).*

мачкòјед м *в. мачкар (2).*

ма̀чкуља ж зоол. *у мн.: општи назив за неколико врста морских риба из рода* Blennius *(у јд.: риба тих врста, одн. из тога рода).*

мачкӯљица ж зоол. *у мн.: општи назив за разне врсте морских риба из рода* Blennius *(у јд.: риба тих врста, одн. из тога рода).*

ма̑чо шп. жарг. **1.** м непром. *добро грађен, привлачан мушкарац и велики заводник, прави мушкарац, мушкарчина.* **2.** *као први део полусложеница са значењем „прави мушки и заводнички“:* мачо-корак, мачо-поглед, мачо-тип, мачо-фрајер.

ма̑човати (се), -ујем (се) и **мачòвати (се),** ма̀чујем (се) несвр. *в. мачевати (се).*

мачòносац, -сца м (мн. м) и **мачòноша** м (мн. ж) **1.** *онај који има, који носи мач.* **2.** ист. *припадник једног средњовековног немачког витешког реда основаног у време крсташких ратова.*

ма̀чо̄р, -о́ра м (понекад с хип. нијансом) *мужјак мачке, мачак.*

ма̀чо̄рскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на мачоре:* ~ вилица, два мачорска ока.

ма̀чо̄рски прил. *на мачорски начин, попут мачора, као код мачора и сл.:* ~ жуто око.

ма̀чуга ж *в. мочуга (1а).*

мачӯрина ж *пеј. (и ауг.) од мачка.*

Мацар(-) *в. Мађар(-).*

мацар- *в. мађар-.*

ма̀ша ж тур. **1.** *в. ватраљ.* **2.** (обично мн.) *в. машице.*

ма́шак, -шка м **1.** *пепељаста превлака на свежем зрелом воћу (шљиви, грожђу и др.).* **2. а.** *меко, пахуљасто, фино перје, паперје.* **б.** *врло танке, фине, меке длачице, маље.*

ма̀шати се, -а̄м се несвр. **1. а.** (нечега, за нешто) *посезати руком за нечим, узимати у руке нешто, хватати:* ~ књиге, ~ ножа. **б.** *прихватати се, лаћати се (неког посла, рада и сл.).* **в.** (нечега) фиг. *посезати за нечим, стремити, тежити нечему (неухватљивом, недостижном и сл.).* **2.** *прихватати се (јела и пића), служити се (јелом и пићем), узимати (јело и пиће).* **3.** *кретањем долазити, достизати, досезати (негде, до неког места).*

маши́на ж фр. (нем.) **1.** техн. **а.** *општи назив за више или мање сложен технички уређај састављен од непокретних и покретних делова којим се, претварањем једне енергије у другу, одн. једног облика енергије у други, врше жељене радње;* уп. строј: електрична ~, парна ~, ротациона ~ итд. **б.** *општи назив за разне врсте механичких справа, апарата који служе као оруђе за одређене намене:* писаћа ~, рачунска ~, шиваћа ~, ~ за прање рубља и др. **2.** *назив за разне врсте моторних и сл. возила: локомотива, авион, аутомобил и сл.* **3.** фиг. *в. машинерија (3):* државна ~, ратна ~. **4.** фиг. **а.** *онај који нешто ради механички, као аутомат, робот.* **б.** *онај који нешто ради брзо и прецизно, без погрешке, застоја, замора и сл.* • **гласачка ~** пеј. *група (обично већинска) у неком политичком телу (нпр. скупштини) која, повезана заједничким интересима или под нечијим утицајима, увек гласа на исти, одређени начин.* **паклена ~** *диверзантска направа са експлозивом, упаљачем и сатним механизмом за одређивање момента деловања.*

машѝнāрница ж *историја, одељење са машинама, постројењима, стројарница.*

маши́нац, -нца м разг. **1.** *машиниста, стројар; онај који је запослен, који ради у машинској индустрији, машиноградњи.* **2.** *студент машинског факултета; машински инжењер.*

мàшинбравāр м *занатлија квалификован за одржавање и поправке механизма машина.*

мàшинбравāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на машинбраваре:* ~ алат, ~ занат, ~ посао.

машингѐвēр, -е́ра (машѝнгевēр, -а) м нем. вој. *в. машинка.*

машинѐрија ж нем. (фр.) **1.** (обично зб.) *машина, механички уређај, одн. скуп таквих уређаја, механизација; машински парк.* **2.** *унутрашњи механизам (мотор и др.) којим се неки уређај, направа, апарат и др. ставља у покрет, врши неки рад и сл.* **3.** фиг. *државна, ратна, војна, партијска и др. организација, установа и сл., обично као сложени систем међусобно чврсто повезаних и диригованих служби, које функционишу сложено и усклађено:* пропагандна ~, ратна ~.

машѝнист(а), -ē м (мн. -сти) **а.** *особа квалификована за управљање, руковање одређеним машинама;* уп. стројар. **б.** *в. машиновођа.*

машѝница ж *дем. и хип. од машина; мала, обично ручна машина, уређај, апарат, направа и сл.:* ~ за шишање.

мàшѝнка ж (дат. -нци и -нки; ген. мн. -кӣ) вој. *врста лаког аутоматског оружја погодног за блиску борбу, аутомат.*

машинòвођа м (мн. ж) *онај који управља локомотивом, возач локомотиве.*

машиногра́дња ж *производња машина као индустријска грана, машинска индустрија.*

мàшѝнскӣ, -ā, -ō *који се односи на машине, који је у вези с машинама; који се односи на машинство; индустријски:* ~ индустрија, ~ уље; ~ факултет; ~ производња.

мàшѝнски прил. *машинама, помоћу машине (машина), на машини (машинама):* ~ обрадити, ~ чешљана вуна.

маши́нство с **1.** *наука о конструисању, производњи и коришћењу машина; машинска струка као грана технике.* **2.** *машинска индустрија, машиноградња.*

мàшити се, -ӣм се свр. **1. а.** (нечега, за нешто) *посегнути (за нечим), дохватити (нешто) (руком, узимајући у руке), ухватити се (за нешто):* маши се за новчаник. **б.** (у нешто) *ставити, гурнути, завући (руку) (обично у џеп).* **2.** *прихватити се, латити се (неког посла, рада и сл.).* **3.** *прихватити се (јела и пића), послужити се (јелом и пићем), узети (јело и пиће).* **4.** *кретањем доћи, достићи, досећи (негде, до неког места), дочепати се (неког места).*

мàшице, мàшӣцā ж мн. **1.** *једноставна двокрака метална направа за хватање или разгртање жара.* **2.** фиг. *онај који служи као нечије оруђе у спровођењу неких, обично рђавих, намера, планова и др.*

мàшка ж *штап, палица којом се у игри одбацује клис; штап, палица у појединим играма с лоптом и неким другим играма.*

мàшкара ж итал. **1. а.** *особа с маском на лицу; маскирана или прерушена особа уопште (обично на карневалима, маскенбалима и сл.).* **б.** фиг. пеј. *ружна, неукусно обучена особа; накинђурена, нападно одевена особа.* **2.** *маска за лице, образина, кринка.* **3.** мн. *весела поворка маскираних лица; забава која се, с поворкама маскираних лица, одржава у време поклада и месојеђа, карневал.*

машкара́да ж итал. **1. а.** *карневалска поворка.* **б.** *маскенбал.* **2.** фиг. *ружан, недостојан поступак, брука, лакрдија, измотација, срдња.*

мàшна (ма́шна) ж (ген. мн. -нӣ) нем. **1.** *узани, дуguљасти комад финије тканине који се обавија око врата испод крајње на кошуљи или блузи и везује спреда, под грлом, у чвор, краваша.* **2. а.** *лептирасто свезана трака, панглика, обично од финијег материјала, која се као украс носи на женским и дечјим хаљинама, у коси и сл.* **б.** *таква и тако свезана трака, панглика којом се украшавају различити предмети (нпр. поклони).* **в.** *уопште лептирасто свезана пегља (од канапа, пертли и сл.).*

мàшница (ма́шница) ж *дем. и хип. од машна.*

ма́шњача ж зоол. анат. *тртична жлезда код птица, која лучи маст за премазивање перја; уопште жлезда која лучи масне материје.*

мàшта и **мāшта** ж **а.** *способност дочаравања, замишљања ствари, доживљаја, представа и др. у мислима независно од непосредних, реалних опажања, уобразиља, фантазија, имагинација.* **б.** *представа, слика о нечему дочарана, створена у мислима, фантазија, замисао, фикција, имагинација.*

мàштав и **мāштав,** -а, -о *који је плод нечије маште, измишљен; обузет, понесен, подстакнут машшом; машшовит:* у маштавим сликама; на маштавим крилима; у маштавим бајкама.

мàштаво и **мāштаво** прил. *као у машти, нестварно, фантастично.*

мàштавōст и **мāштавōст,** -ости ж *особина онога што је маштаво; машта, фикција.*

мàшталац и **мāшталац,** -таоца м *онај који машта, који је склон машшању, машшар; сањар, занесењак.*

мàштало с (м) (мн. с) *онај који много машта, који се превише заноси машшаријама, сањар.*

маштàнија ж (обично у мн.) **а.** *машта, фантазија; машшање, фантазирање.* **б.** *слика, представа створена у машти, плод маште, измишљотина; сновиђење, привиђење;* уп. машта (б).

мàштāр, -а́ра и **мāштāр,** -а м *онај који је склон машшању, машшалац; сањар, занесењак.*

маштàрија ж (обично у мн., са пеј. или ир. призвуком) **а.** *представљање, дочаравање ствари, доживљаја и др. у мислима, у машти, фантазирање;* уп. машта (а). **б.** *слика коју ствара машта, плод маште, фантазија, измишљотина;* уп. машта (б) и маштанија (б).

мàштāрскӣ и **мāштāрскӣ,** -ā, -ō *који се односи на машшаре, својствен машшарима; измишљен, нереалан, фантастичан:* маштарске приче.

мàштати и **мāштати,** -а̄м несвр. **1. а.** *препуштати се машти, интензивно мислити, сањарити (о некоме, нечему).* – Само машта о томе. **б.** *мислити о нечему с надом, вером, веровати, надати се нечему, очекивати (нешто добро, лепо и сл.).* **2.** (нешто) песн. *стварати у мислима, у машти, замишљати.*

маштòвит, -а, -о **1. а.** *који има развијену машту, способност маштања:* ~ дете. **б.** *који је резултат такве способности, пун маште:* ~ дело, ~ комбинација. **в.** *створен у мислима, у машти, измишљен, замишљен, нестваран, имагинаран:* ~ појам. **2.** *који је као из маште, као створен у машти, чудан, фантастичан; чудесно, необично леп, изванредан:* маштовити догађаји; ~ водоскок.

маштòвито прил. *на маштовит начин, са пуно маште:* ~ замишљени ликови.

маштòвитōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина, својство оног који је маштовит, оног што је маштовито.*

мàшчина ж *ауг. и пеј. од мâст (1).*

мàшчуга и **мàшчура** ж *в. машчина.*

машчу̀рина ж *пеј. (и ауг.) од мâст и машчура.*

мê (обично поновљено, често с различитим нагласком) узв. *узвик за подражавање мекетања, мечања.*

мèāндар (меáндар), -дра и **мèāндер** (меáндер), -а м (обично у мн.) **1.** *окука, завој који ствара водени ток равничарске реке; кривудави, вијугави ток такве реке, кривања (по имену малоазијске реке Меандер).* **2.** *вијугава шара од неприкинуте линије, траке и сл., која се на једнаким одстојањима увија у облику правоугаоника или спирално; крива линија у таквом орнаменту.*

мèāндра (меáндра) ж (обично у мн.) *в. меандар (1).*

меандри́рати, меàндрӣрām несвр. *тећи кривудаво правећи меандре, кривудати, вијугати (о реци).*

Мèвлӯд, -у́да и **Мèвлуд,** -а м тур. **1.** *муслиманski празник посвећен дану Мухамедовог рођења.* **2.** (мевлуд) *хвалоспев, похвала Мухамеду која се тим поводом рецитује, одн. пева у џамијама и верским школама.*

мега- грч. *префиксоид који означава* **а.** *да је нешто велико, увећано и сл.;* уп. мегалит, мегаполис и сл. **б.** *да је изведена јединица мере (најчешће електрична) милион пута већа од основне, означене другим делом сложенице;* уп. мегават, мегаволт, мегатона, мегахерц итд.

мèгабајт м рач. *јединица у рачунарству за означавање величине меморије, диска, фајла и др. која износи милион бајтова (тачније 1 048 576), одн. 1024 килобајта.*

мèгавāт и **мèгават** м физ. *јединица електричне снаге од милион вати* (MW).

мèгаволт м физ. *јединица електричног напона од милион волти* (MV).

мегàлӣт, -и́та м грч. *велики комад, блок стене, громада; такав камен као елемената праисторијских надгробних споменика, жртвеника и сл.*

мегалӣтичкӣ, -ā, -ō *који се односи на мегалит:* ~ култура.

мегалòман, -а и **мегалòмāн,** -áна м *човек који пати од мегаломаније, грандоман.*

мегаломàнија ж грч. **а.** мед. *психички поремећај који се испољава у болесном веровању у изузетну властиту вредност, величину и сл., лудило величине.* **б.** *прецењивање сопствене моћи, вредности, величине и сл.; тежња за нечим великим, што је изнад властитих могућности, грандоманија; надувеност, уображеност.*

мегалòмāнка ж *женска особа мегаломан.*

мегалòманскӣ и **мегалòмāнскӣ,** -ā, -ō *који се односи на мегаломанију и мегаломане, грандомански:* мегаломанске идеје, мегаломански снови, мегаломанске тврдње.

мегалòмански и **мегалòмāнски** прил. *на мегаломански начин, као мегаломан:* ~ занесен.

мегалома́нство и **мегалòмāнство** с *мегаломанија, грандоманија.*

мегалосàур(ус) м грч. *врста диносауруса, врло крупног изумрлог гмизавца из мезозојског доба.*

мèгатона и **мèгатōна** ж физ. *мера за снагу нуклеарног оружја која одговара снази милион тона класичног експлозива протила.*

мèгафōн, -а и **мегàфōн,** -óна м грч. *врста нарочитог уређаја у облику трубе који служи за појачавање гласа говорника.*

мèгафōнскӣ и **мегàфōнскӣ,** -ā, -ō *који се односи на мегафон:* ~ узвици.

мèгахерц м физ. *јединица за означавање фреквенције од милион херца* (MHz).

мèгдāн, -áна м тур. **1.** *борба између два лица (због увреде части, неког спора, ради одмеравања снага и др.), двобој.* **б.** *сукоб противничких снага, окршај, бој, битка.* **в.** фиг. *такмичење, надметање у витешким и др. играма; спортско такмичење, утакмица:* витешки ~; нови ~ Звезде и Партизана. **2.** *место борбе, окршаја, бојно поље, бојиште:* побећи с мегдана. • **има (биће) дана за мегдана** *в. под дан.* **изићи на мегдан некоме** *борити се с неким.* **(по)делити мегдан (с неким)** *обрачуна(ва)ти се с неким у борби, у двобоју и сл.; ухватити (хватати) се у коштац, носити се (с неким, с нечим); одмерити (одмеравати) снаге, такмичити се (с неким) (обично у спорту).*

мèгдāнскӣ, -ā, -ō *који се односи на мегдан:* ~ одијело.

мегдàнџија м (мн. ж) **а.** *онај који се бори на мегдану; јунак; борац.* **б.** фиг. *онај који је склон кавзи, тучи, кавгацији.*

Мегéра ж **1.** мит. *једна од трију старогрчких богиња освете.* **2.** (мегера) фиг. **а.** *зла, пакосна, свадљива жена.* **б.** *жена чудовишног, страшног изгледа.*

мèгōн, -óна м физ. *јединица електричног отпора од милион ома* (MΩ).

мēд, мèда м (мн. ø) **1.** *слатка, густа хранљива маса коју пчеле праве од цветног нектара разних биљака; сам цветни нектар.* **2.** *в. медовина.* **3.** фиг. *милина, сласт.* • **мед(а) да лижеш** *врло је чисто.* ~ **и млеко** 1) **(тече, теби ће** и сл.) *благостање, изобиље (има, имаће и сл. свега у изобиљу).* 2) **(бити)** *бити питом, смеран, благ; бити веома добар, љубазан према некоме.* **мед му тече из уста (с језика, с усана)** (обично с ир. призвуком) *каже се за онога ко говори лепо, слаткоречиво, ко много, свашта, лепо, примамљиво обећава.* **пала му кашика (секира) у мед** *дошао је до велике добити; задесила га је велика срећа.*

мēд јек. **мјèд** ж (мн. ø) *легура бакра и цинка, месинг; бронза; бакар.* • **жута ~** *месинг.* **црвена ~** *бронза.*

мéда м (уп. медо) **а.** *хип. од медвед; медвед.* **б.** *дечја играчка у облику медведа.*

мéдак, мéтка м бот. *биљка* Salvia glutinosa *из ф.* Labiate, *која има бео цвет са пуно нектара.*

мèдаља ж фр. (нем.) *плочица, најчешће округла, од злата, сребра, бронзе или сл. метала, са ликом, натписом или симболом, која се додељује некоме* **а.** *као одликовање, орден за постигнуте успехе, заслуге и сл. у рату или миру;* уп. колајна: ~ за храброст. **б.** *као трофеј, обично на украсној траци, најбоље пласираним такмичарима у оквиру неке спортске дисциплине или сл.:* златна ~. • **два лица исте медаље (бити)** *(бити) једнак, исти, не разликовати се (у карактеру, ставовима, поступцима и др.),* **лице и наличје медаље** *потпуна слика, представа о нечему, добре и рђаве стране нечега.* **(то је) једна страна медаље** *каже се кад се о нечему суди, говори једностранo (и обично повољно), без узимања у обзир и других (обично негативних, мање уочљивих и др.) страна, околности.* **(то је) друга страна медаље** *(постоје и) негативне, неповољне, мање уочљиве и сл. стране нечега, некога (каже се обично као допуна раније изнетог суда, мишљења о нечему, некоме).*

мèдаљица ж *дем. и хип. од медаља.*

медàљōн, -óна м фр. **1. а.** *овална или сл. плоснаста кутијица у коју се ставља слика вољене особе, прамен косе и др. или сличан женски накит који се, обешен на ланчићу, носи о врату.* **б.** *уопште округласт плоснат украсни или други предмет, привезак на ланчићу; амајлија, талисман.* **в.** воj. *округла метална плочица на чијим су странама утиснути лични подаци војника који је носи (обично у рату).* **2.** *овални оквир, рам, удубљење и сл. за слику или портрет.* **3.** фиг. *мања, допадљива, духовита*

књижевна, уметничка целина, одн. творевина. **4.** (обично у мн.) кув. *јело од меса, припремљеног обично у облику овалних, округластих комада, колутова и сл.*

медаљо̀нчић м *дем. и хип. од медаљон.*

мѐдан[1], -дна, -о **1. а.** (обично одр.) *који се односи на мед, који је у вези с добијањем, држањем и сл. меда:* **медни** желудац, **медно** саће, **медни** сок, **медне** ћелије. **б.** *који обилује медом, богат медом, медоносан;* уп. **медовит**: ~ година. **2.** (обично одр.) *в. мѐден (1).* **3.** фиг. (обично песн.) **а.** *пун слатости, сладак, заносан:* **медна** уста. **б.** *мио, драг.* – У двору је с љубом **медном**. **в.** *пријатан за слушање, умилан:* ~ глас, ~ песма. **г.** *који представља нешто веома драго, пријатно, који се осећа као нешто пријатно, драго:* из младости **медне**, санак ~.

мѐдан[2] јек. **мјѐдан,** -дна, -о (обично одр.) *који се односи на мед (који је од меди, који садржи мед и сл.):* **медни** звук, **медна** кацига.

мѐдār, -а́ра и **мѐдāр,** -а м *онај који по шумама скупља мед дивљих пчела; онај који се бави продајом меда;* уп. пчелар.

медàрица ж (обично у синтагми: ~ пчела) *в. радилица.*

мѐдаст, -а, -о *који је боје меда.*

мѐдвед јек. **мѐдвјед** м **1.** зоол. *у мн.: породица сисара* Ursidae, *крупне звери незграпног здепастог тела и густог кудравог крзна (у јд.: звер из те породице):* **бамбусни** ~ Ailuropus melanoleucus, бели (**северни**, **поларни**) ~ Ursus maritimus, **мрки** (**обични**) ~ Ursus arctos, **црни** ~ Ursus americanus и др. **2.** фиг. (обично пеј.) *незграпан, трапав (ређе неотесан или глуп) човек.* • **Велики ~, Мали ~** астр. *сазвежђа од седам сјајних звезда на северном небу* (Ursa Maior, Ursa Minor). **правити од муве медведа** *правити од комарца мајарца, преувеличавати.*

медвѐдār јек. **медвјѐдār,** -а́ра м *човек који по вашарима и другим местима води дресираног медведа, мечкар.*

мѐдведаст јек. **мѐдвједаст,** -а, -о *који је као медвед (крупан, незграпан, трапав и сл.); који је као код медведа.*

мѐдведасто јек. **мѐдвједасто** прил. *као медвед (тромо, трапаво и сл.).* – Кретао се мало **медведасто**.

мѐдведина јек. **мѐдвједина** ж **1.** *ауг. од медв(ј)ед.* **2.** *медвеђа кожа; крзно од медвеђе коже.*

мѐдведић јек. **мѐдвједић** м *дем. и хип. од медв(ј)ед.*

мѐдведица јек. **мѐдвједица** ж **1.** *женка медведа, мечка.* **2.** зоол. *у мн.: група морских сисара* Monachinae *из пор. туљана (у јд.: морски сисар из те групе).* • **средоземна (далматинска)** ~ *морски сисар* Monachus albiventer *из пор. туљана.*

мѐдвеђӣ јек. **мѐдвјеђӣ,** -ā, -ō **а.** *који се односи на медведа, медведе, који припада медведу:* ~ зуб, ~ кожа, ~ шапа. **б.** *који је као у медведа, медведаст:* ~ нарав.

Меде́ја (Медѐја) ж мит. *жена грчког јунака Јазона, која је убила властиту децу из освете због мужевог неверства (често као синоним за љубоморну и осветољубиву жену).*

мѐден и **мѐдан,** -а, -о **1.** (обично одр.) *који је справљен с медом, од меда; који је попут меда, сладак, укусан и сл. као мед:* ~ **вино**, **медени** колачи, **медена** ракија; ~ **пшеница**. **2.** *в. мѐдан*[1] *(1 и 3):* **медено** саће; **медене** уснице, **меденим** речима и сл.

мѐден јек. **мјѐден,** -а, -о **1.** (обично одр.) *в. мѐдан*[2]: **медени** звук звонца, **медени** оквир. **2.** *који је боје меди, бронзан:* ~ лице.

медѐница[1] ж бот. **1.** (обично у **мн.**) *жлезда код цвета која ствара и излучује нектар, медник.* **2.** *вишегодишња биљка* Asperula longiflora *из ф.* Rubiaceae.

медѐница[2] јек. **мједѐница** ж *звоно од мѐди, бронзе, које се обично веша стоци о врат, бакаруша; класично звоно уопште.*

мѐдено и **мѐдено** прил. *с медом; слатко као мед;* фиг. *врло љубазно, умилно, фино:* ~ се **смеши**.

медѐњāк[1], -а́ка м (обично у мн.) *суви, с медом умешан слатки колачић.*

медѐњāк[2] јек. **мједѐњāк,** -а́ка м *прстен од мѐди.*

медѐњача ж **1. а.** *ракија заслађена медом.* **б.** *њоска или чутура са таквом ракијом.* **2.** агр. **а.** *врста јабуке.* **б.** *врста крушке.* **3.** бот. *врста паразитске гљиве* Armillaria mellea *из ф.* Agaricaceae.

мѐдиевāлан, -лна, -о лат. (обично одр.) *који се односи на средњи век, средњовековни:* ~ Италија.

медиевалѝзам, -зма м *уметничка оријентација ка средњовековним узорима и мотивима.*

медиевà лист(а), -ē м (мн. -сти) *онај који изучава средњи век (историчар, историчар уметности и др.).*

медѝēвијум (медѝēвӣј, -ија) м *средњи век.*

медиѐвист(а), -ē м (мн. -сти) *в. медиевалист(а).*

мѐдӣј, -ија м лат. **1.** *в. медијум.* **2.** *информативно средство (радио, телевизија, новине);* уп. **медијум** (2). **3.** лингв. *тип, одн. категорија глаголског рода, дијатезе, за исказивање радње именоване глаголом која се остварује у оквиру вршиоца; непрелажење радње са вршиоца на неки други објекат (нпр. „бојим се“, „дрхтим“, „расте“ и сл.);* уп. **актив** и **пасив**.

мѐдијāлан, -лна, -о лат. *који се односи на медиј(ум):* **медијалне** појаве. • **медијални глаголи** лингв. *глаголи који казују радњу која се не врши вољом субјекта (за разлику од активних), нпр. венути, расти, цветати, одн. волети, мрзети, ценити и сл.*

медија́на ж лат. мат. **а.** *тежишна линија, тежишница троугла.* **б.** *дуж одређена теменом тетраедра и тежиштем насрамне стране.* **в.** *у теорији вероватноће, једна од карактеристика расподеле случајне величине.* **г.** *у математичкој статистици, величина која се налази у средини варијантног низа.*

мѐдијастинāлан, -лна, -о *који се односи на медијастинум:* **медијасталне** (лимфне) жлезде.

медија̀стинум м лат. анат. *простор у грудном кошу између два плућна крила, средогруђе.*

медијàтор м фр. *посредник.*

медија́ција ж лат. *посредовање (нпр. треће државе у спору између друге две).*

мѐдӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на медије (обично на средства информисања);* уп. **медијумски**: ~ **звезда**, ~ пропаганда, ~ рат.

мѐдијум м лат. **1. а.** *материја, средина у којој се или кроз коју се врше мерења, посматрања, у којој се догађају физички или хемијски процеси (нпр. ваздух, вода и др.).* **б.** *подручје, област у којој се испољава, остварује, садржи, огледа и сл. нека делатност, вредност, суштина нечега и сл.* – Култура је **медијум** цивилизације. **2.** *средство (реч, звук, слика и др., одн. књига, филм, инструмент и др.) које служи као материјални израз, форма за исказивање, изражавање, уобличавање мисли, осећања, расположења, идеја итд.; информативно средство;* уп. **медиј** (2). **3.** *особа погодна као објекат за извођење хипнотизерских или спиритистичких огледа.* **4.** лингв. *в. медиј (3).*

мѐдијумскӣ, -ā, -ō *који се односи на медијум,* уп. **медијски**.

мѐдика ж бот. *биљка* Astragalus thracicus *из ф.* Papilionaceae.

мѐдикāлан, -лна, -о *који се односи на медицину (пре свега интерну).*

медикàмент (медикàменат), **-нта** м лат. *лек.*

мѐдикаментōзан, -зна, -о *који се односи на медикаменте, који се врши помоћу медикамената:* ~ терапија.

медика́ција ж лат. *лечење, терапија медикаментима, лековима.*

медиократија ж лат.-грч. ист. *владавина, премоћ тзв. средњег сталежа.*

медиокра̀ција ж *в. медиократија.*

медиокрѝтēт, -е́та м лат. **1.** пеј. *особа доста ограничених умних способности; глупак, глупан.* **2.** *осредња способност, осредњост, просечност.*

медиокрѝтēтскӣ, -ā, -ō *који се односи на медиокритете, својствен медиокритетима.*

медиокрите́тство с *осредњост, просечност; глупост, ограниченост.*

мѐдитатѝван, -вна, -о **а.** *склон медитацији, размишљању, мисаон, мислилачки:* ~ дух, ~ младић, ~ тип (људи). **б.** *који одражава мисаоност; који се заснива на медитацији, размишљању, мисаон:* медитативни стихови.

медита́ција ж лат. **а.** *предавање мислима, удубљивање у мисли, интензивно и концентрисано размишљање или маштање.* **б.** *плод, резултат таквог размишљања (нпр. неки закључак, став и др.).*

Медитѐра́н, -а́на м геогр. *Средоземље; Средоземно море.*

Медитера́нац, -нца м *становник Медитерана, Средоземља; онај који је са медитеранског подручја; човек медитеранског или антрополошког типа.*

Медитѐра́нка ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) *становница Медитерана, Средоземља; она која је са медитеранског подручја; женска особа медитеранског етничког или антрополошког типа.*

медитѐра́нскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на Медитеран, средоземни:* ~ клима, ~ култура.

мѐдити, -и̏м несвр. [гл. им. мѐђе̄ње с] **1.** прел. *заслађивати медом (обично ракију).* **2.** непрел. фиг. *слатко, слаткоречиво причати, говорити, наговарати и сл.* **3.** непрел. *лучити медни сок, нектар (о биљкама).*

мединти́рати, -и̏тӣра̄м несвр. непрел. *потпуно се предавати мислима, интензивно и концентрисано размишљати, маштати (о некоме, нечему).*

мѐдица ж *в. медовина.*

медици́на ж лат. **1.** *наука о болестима организма, начинима и средствима њиховог утврђивања и лечења и о чувању здравља људи; наука о лечењу болести и чувању здравља живих бића уопште, лекарство.* **2.** *медицинске студије; медицински факултет; наставни предмети, предавања из медицинских наука на факултету.* **3. а.** *лек (најчешће у течном облику).* **б.** фиг. шаљ. *алкохолно пиће (ракија и др.).*

медици̏нар, -а́ра *лице чији је посао, занимање у вези с медицином (студент медицине, лекар и др.).*

медици̏нарка ж *женска особа медицинар.*

медици̏нка ж спорт. *тешка испуњена кожна лопта за одређена спортска вежбања.*

медици̏нскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на медицину:* ~ енциклопедија, ~ особље, ~ приручник, ~ терминологија, ~ факултет.

медици̏нски прил. *у медицинском смислу, с медицинског становишта:* ~ испитати.

мѐдӣште с *горњи слој саћа или горњи спрат кошнице у којем пчеле спремају и остављају мед.*

медља̀ница ж *кувана, врућа ракија заслађена медом.*

мѐдљика ж **1. а.** *слатка, лепљива течност коју луче биљне ваши на лишће биљака, медна роса.* **б.** *слатки сок који неке биљке излучују на лишћу.* **2. а.** бот. *заједнички назив за неке врсте паразитских гљивица родова* Erysiphe *и* Uncinula *из ф.* Erysiphaceae *које паразитирају на усевима, ливадским травама, шумском дрвећу, воћу и поврћу, нападајући зељасте делове биља или плодове.* **б.** *болест коју изазивају те гљивице, пепелница.*

мѐдљикав, -а, -о *заражен, нападнут и оштећен медљиком (4), пепелницом.*

медљи̏кара ж зоол. *у мн.: инсекти риличари из пор.* Aphidae, *који паразитирају на лишћу и луче медљику, биљне ваши (у јд.: таква ваш).*

мѐдљиковац, -о̄вца м *мед од медљике (1).*

мѐдни̏к, -а и **мѐдни̏к,** -и́ка м бот. *у мн.: цветни органи који луче нектар, нектарије (у јд.: такав цветни орган, цветна жлезда* nectarium).

мѐдница и **мѐдница** ж агр. *назив за неке врсте, сорте воћака слатког плода (најчешће за крушку и шљиву).*

мѐдњак, -а и **мѐдњак,** -а́ка м агр. *врста, сорта крушака;* уп. медница.

ме́до, -а и -ѐ м (уп. меда) **а.** *хип. од медвед; медвед.* **б.** *дечја играчка у облику медведа.*

мѐдовина и **медо̀вина** ж **а.** *алкохолно пиће које се добија кад се скува и остави да преври мед разређен у води (ређе у вину).* **б.** *врста напитка с медом (вода заслађена медом).*

медо̀вит, -а, -о *који садржи нектар, медоносан:* ~ биље.

медо̀главка ж бот. *биљка* Jurinca mollis *из ф.* Compositae.

медо̀нос м *медоносно, медовито биље, пчелиња паша.*

медо̀носан, -сна, -о **1. а.** *који садржи медени сок, нектар, богат нектаром, медовит (најчешће о биљкама, одн. о цветовима).* **б.** *богат таквим биљкама (о неком крају, пределу).* **в.** *богат медом:* ~ кошница. **2.** *који даје, справља мед (о пчели, рају).*

медо̀носница ж *медоносна, медовита биљка.*

ме́доња м (мн. ж) **1.** *хип. од медвед.* **2.** (и мѐдоња) *во затвореноцрвенкасте, риђе, медасте длаке и име таквом волу.*

ме́доњица м (мн. ж) зоол. **а.** *у мн.: породица ноћних лептира* Arctiidae, *чије гусенице живе на лишћу винове лозе и младарима других биљака.* **б.** (често у изр. **обични (смеђи) ~**) *врста медоњице (а)* Arctia caja.

медо̀уст, -а, -о и **медо̀устан,** -сна, -о **1.** песн. *који има медна уста;* уп. медан (3а). **2.** *слаткоречив.*

медрѐса ж тур. *муслиманска средња или висока верска школа.*

мѐдрескӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на медресу:* ~ врата.

меду̀за ж **1.** (Медуза) мит. *у грчкој митологији, једна од три Горгона, жена-чудовишта, са змијама на глави уместо косе.* **2.** зоол. *у мн.: класа првенствено морских животиња* Chidaria *из кола дупљара,* Coelenterata *(у јд.: животиња из те класе).*

мѐдула ж лат. *в. мождина.*

мѐдула̀рнӣ, -а̄, -о̄ *унутрашњи, средишњи:* ~ слој.

мѐдуља ж *крава затвореноцрвенкасте, риђе, медасте боје и име таквој крави.*

мѐдӯн, -у́на м бот. *врста нара (шипка)* Punica grantum.

меду́нац, -нца м бот. *врста храста* Quercus pubescens.

меду̀ника ж бот. **1. а.** *у мн.: род вишегодишњих зељастих биљака* Pulmonaria *из ф.* Boraginaceae *(у јд.: биљка из тога рода).* **б.** *врста медунике (а)* Pulmonaria officinalis, *плућњак.* **2.** *биљка* Filipendula ulmaria *из ф.* Rosaceae, *суручица.*

меду̀ница ж бот. *врста траве, пахуља* Holcus, H. lanatus.

међ предл. арх. (с инстр. и ак.) *в. међу.*

мѐђа ж **1.** *гранични појас, гранична линија која раздваја имања двају власника; граница између двају подручја, двеју држава.* **2.** фиг. *граница до које нешто досеже или може да досеже, преко које се не може, ограничење, крајња мера; одређена, уобичајена мера, обим нечега, оквири, границе:* прекорачити међу, разбијати међе, стварати међе и сл.

мѐђа̄к, -а́ка м *в. међаш (1).*

мѐђа̄ш, -а́ша м **1.** *камен, колац, дрво или неки други знак, одн. објекат којим се обележава или одређује међа.* **2.** *власник суседног имања; сусед, комшија уопште.*

међа́шити (се), мѐђа̄ши̏ (се) несвр. [гл. им. међа́шӣ̄ње с] *в. међити (се).*

мѐђа̀шица ж **а.** *суседна, гранична област; суседно, гранично имање (земља, њива и сл.); парцела (обично њива) на крају атара.* **б.** (и у атрибутској служби) *гранична река.*

мѐђа̄шкӣ и **мѐђа̄шнӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на међаш, на међаше, гранични, погранични, међни:* ~ живица, ~ знак, ~ путељак, ~ река.

мѐђити, -и̏м несвр. [гл. им. мѐђе̄ње с] **1.** *обележавати, одређивати међу, делити, раздвајати међом неку површину, размеђивати, разграничавати.* **2.** *чинити, представљати међу, омеђавати, граничити.* **3.** *в. међити се.* ■ **~ се** *имати заједничку међу или границу, граничити се.*

мèђица ж **1.** *дем. од међа.* **2.** анат. *еластично меко ткиво између гениталија и чмара,* perinaeum.

мèђнӣ, -ā, -ō *који се односи на међу, међашни, граничнӣ:* ~ белега, ~ камење.

мèђнӣк, -и́ка м *в. међаш.*

међу предл. (с инстр. и ак.) **1.** *указује на средњи положај у односу на два предмета или више њих: између.* **а.** (са инстр.) *као место на којем се нешто налази:* са лулом међу зубима. **б.** (са ак.) *као место где се завршава или куда је усмерено:* долети међу њих. **2. а.** (са инстр.) *указује, упућује на скуп, средину:* 1) *у којој се нешто збива, догађа или којој је нешто својство: код, у.* – Св. пророци често су се појављивали међу Јудејима. 2) *у чијем се домену неко налази, одн. којој припада: са.* – Није никаква мајсторија међу добрима добар бити. 3) *из које се неко или нешто по нечему издваја: између, од:* најбољи међу најбољима. 4) *којој се неко или нешто додаје: поред, уз.* – Међу осталима почео је облијетати и кћерку тога господина. **б.** (са ак.) *указује, упућује на категорију, групу у коју се неко или нешто сврстава, убраја: у.* – Српски језик спада међу словенске. **3.** (са инстр.) *означава однос узајамности између јединки одређених везом предлога и именске речи: између.* – Међу њима није било љубави. • **~ нама (буди) речено** *у поверењу, у тајности, да се даље не прича, да други не сазнају.* **међу собом (међу се)** *један с другим, један другога и сл., међусобно.*

међу- *префикс који означава:* **а.** *да се нешто налази у положају између делова означених другим делом сложенице;* уп. међувилични, међуспрат и сл. **б.** *да се нешто односи на две јединке или више јединки означених другим делом сложенице;* уп. међудржавни, међуљудски и сл.

мèђуакт м поз. *в. међучин.*

међубàлкāнскӣ, -ā, -ō *који се тиче односа балканских земаља и народа:* ~ сарадња.

мèђуверскӣ јек. **мèђувјерскӣ,** -ā, -ō *који се тиче односа између вера, који постоји међу верама:* ~ трпељивост, међуверска трвења.

мèђȕвилични (међувȉличнӣ), -ā, -ō *који се налази на средини међу костима горње вилице:* ~ кост.

мèђувòђе и **мèђȕвōђе** с *земљиште, крај, предео између вода, омеђено водама, међуречје; вододелница, развође.*

мèђувре́ме јек. **мèђувријѐме,** -ȕвремена с **1.** *временски одсек, распон између две одређене временске јединице, између два догађаја и сл., интервал.* **2.** спорт. *пролазно време (нпр. у трчању, пливању, скијању и сл.).*

мèђувр́ста ж *прелазна врста (нпр. код биљака).*

мèђувр̄ше и **мèђȕвр̄ше** с *земљиште, подручје, терен између планинских врхова.*

мèђуградскӣ и **мèђȕградскӣ,** -ā, -ō *који се односи на два града или на више градова, који постоји, који се одржава међу градовима и сл.:* ~ аутобус, ~ саобраћај, ~ телефонска веза.

мèђȕдневица (међȕднēвница) ж (и мн.) нар. *дани између двадесетог августа и двадесетог септембра, тј. између Велике и Мале Госпојине (Госпоће).*

мèђȕдневичкӣ, -ā, -ō *који се односи на међудневицу:* међудневичка јаја, ~ сунце.

мèђудр̀жāвнӣ, -ā, -ō *који се налази, одржава, остварује и сл. између двеју или више држава, међу државама:* међудржавни односи, ~ сусрет, ~ уговор, ~ утакмица.

мèђуепо́ха ж *временски период, раздобље (обично релативно краће) између две епохе, прелазна епоха.*

мèђуета́па ж *етапа (обично краћа) између друге две етапе (нпр. у бициклистичком такмичењу); прелазна етапа (нпр. у развитку нечега).*

мèђуза́висан, -сна, -о *међусобно, узајамно зависан.*

мèђуза́виснōст, -ости ж *међусобна, узајамна зависност.*

мèђуза́вōј и **мèђуза́вој,** -оја м спорт. *завој, кривина између првог, горњег и другог, доњег дела слаломске стазе.*

мèђузвѐзданӣ јек. **мèђузвјѐзданӣ,** -ā, -ō *који се налази између звезда, међу звездама:* ~ простор.

мѐђузо̄нскӣ и **мèђȕзōнскӣ,** -ā, -ō *који се налази, одржава и сл. између зона, међу зонама (обично о шаховским такмичењима):* ~ турнир.

мѐђузȕбнӣ и **мèђȕзȕбнӣ,** -ā, -ō лингв. *в. интерденталнӣ.*

мѐђуигра и **мèђȕигра** ж *кратка игра која се изводи између чинова некога већега комада, интермецо.*

мèђујѐзичкӣ, -ā, -ō *који се тиче односа двају или више језика, који постоји међу језицима и сл.:* међујезички проблеми, међујезички утицаји.

мѐђукат и **мèђȕкат** м *в. међуспрат.*

мèђукàтедарскӣ, -ā, -ō *који се тиче односа између двеју или више катедара:* ~ сарадња.

мѐђукласа и **мèђукла̀са** ж *прелазна класа.*

мèђȕкласнӣ, -ā, -ō *који се тиче односа између двеју или више класа, међу класама, односа, става према класама и сл.:* ~ партија, међукласне позиције.

мѐђукорāк м спорт. *врста корака у неким спортским играма (нпр. хокеју или рукомету).*

мèђȕкоснӣ, -ā, -ō *који се налази између двеју или више костију.*

мèђулѐденӣ, -ā, -ō у изр. **~ доба** *раздобље између два ледена доба, које се одликовало много блажом климом.*

мèђуљȕдскӣ и **мѐђуљудскӣ,** -ā, -ō *који се тиче односа међу људима, који постоји између људи и сл.:* међуљудски односи, ~ сарадња и сл.

мèђȕмеснӣ и **мѐђумеснӣ** јек. **мèђȕмјеснӣ** и **мѐђумјеснӣ,** -ā, -ō *који се тиче односа, везе и сл. између двају или више места, који постоји, који се одржава и сл. између места, насеља;* уп. међуградски: ~ саобраћај.

мѐђумо̄зак, -мозга м анат. *део мозга који везује велики и средњи мозак,* diencephalon.

мèђунáроднӣ, -ā, -ō *који се тиче односа међу народима, одн. државама, интернационални, међудржавни:* ~ изложба, ~ конференција, ~ право, ~ сарадња, ~ трговина, ~ утакмица итд.

мèђунáроднопрāвнӣ, -ā, -ō *који се односи на међународно право, заснован на међународном праву:* међународноправне гаранције, међународноправни односи и сл.

мѐђунационāлнӣ, -ā, -ō *који се тиче односа између двеју или више нација, народа, интернационални;* уп. међународни: добри (затегнути, лоши) међународни односи.

мèђуòднос м *међусобни однос, међусобна релација, узајамност.*

мèђуопера́ција ж мат. *помоћна рачунска операција, радња која се изводи између главних операција.*

мѐђуопштинскӣ, -ā, -ō *који се тиче односа међу општинама.*

мèђупàлуба ж *међуспрат брода, средња палуба.*

мѐђупарламентāрнӣ, -ā, -ō *интерпарламентарни:* ~ унија.

мèђупàртијскӣ, -ā, -ō *који се тиче односа између двеју или више партија, странака, који постоји међу партијама, састављен од представника више партија и сл.:* ~ коалиција, међупартијски разговори.

мѐђупланетāрнӣ, мèђуплàнēтнӣ и **мèђуплàнēтскӣ,** -ā, -ō *који се односи на простор између двеју или више планета, који се налази, креће и сл. између планета, интерпланетарни:* ~ простор.

мѐђуплеменскӣ, -ā, -ō *који се односи на два племена или више племена:* ~ борба, међуплеменски односи, ~ савез.

мѐђупотēз (међупòтез) м шах. *потез у шаху који не спада у главну комбинацију, а који играч повлачи у току извођења те комбинације.*

међупра̀вац, -вца м *правац између два главна суседна, гранична правца (нпр. југоисток у односу на југ и исток).*

међупре́длог јек. **међупријѐдлог** м правн. *предлог који нпр. тужилац или тужени изнесу за време трајања судског спора.*

међупро́стор м *простор између двају или више тела, предмета.*

међупро́сторни, -а̄, -о̄ *који се односи на међупростор, који је у међупростору:* међупросторне тачке.

мѐђуратни и **међу̀ратни,** -а̄, -о̄ *који се односи на време између два (обично велика) рата:* међуратне године, ~ период, ~ поезија.

мѐђурѐбā̀рни, -а̄, -о̄ *који се налази између два суседна ребра,* intercostalis: међуребарни мишићи.

међурепу̀бличкӣ, -а̄, -о̄ *који се тиче односа двеју или више република, који се врши, одржава, постоји и сл. међу републикама:* ~ сарадња, ~ такмичење.

мѐђурѐчје и **међу̀рѐчје** јек. **мѐђуријечје** и **међу̀ријечје** с *земљиште, крај, предео између река.*

мѐђуселскӣ и **међу̀селскӣ,** -а̄, -о̄ *који се тиче односа између двају или више села, који постоји између села:* ~ договор, међуселска задиркивања.

међусло̀вѐнскӣ (међусла̀вѐнскӣ), -а̄, -о̄ *који се тиче односа међу Словенима, који постоји између Словена, словенских народа:* међусловенске везе, ~ сарадња.

мѐђуслōј, -оја м **1.** *слој, наслага између других слојева.* **2.** *друштвени слој који стоји на прелазу или између главних друштвених слојева.*

међу̀собица ж арх. (обично у мн.) *међусобна размирица, несугласица, задевица, свађа, сукоб, спор.*

мѐђусобнӣ и **међу̀собнӣ,** -а̄, -о̄ *који се тиче односа између двају или више лица, предмета или појмова, узајаман, реципрочан:* ~ борба, ~ љубав, међусобни односи.

мѐђусобно и **међу̀собно** прил. *један другог, један с другим (једно с другим итд.) и сл., између себе, међу собом, узајамно:* ~ се волети (помагати, разликовати), ~ удаљени, ~ повезани.

мѐђуспрат и **међу̀спрат** м *спрат између приземља и првог спрата;* уп. међукат и мезанин.

међуста̀ница и **мѐђустаница** ж *станица између полазне и крајње или између две важније, усputна станица.*

мѐђустаничнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на међустаницу, који се налази између станица:* ~ магацин.

мѐђустепѐн и **међу̀степѐн,** -ена м *прелазни степен.*

мѐђустрначкӣ и **међу̀страначкӣ,** -а̄, -о̄ *који се тиче односа између двеју или више странака;* уп. међупартијски: ~ сарадња, ~ споразум, међустраначка трвења.

мѐђустӯпањ, -пња м *в. међустепен.*

међу̀тӣм *речца којом се наговештава, најављује да се оно што ће се рећи супротставља ономе што је претходно речено или му ограничава значење, домашај, примену и сл.: али, с друге стране.*

међуѣ̀лијскӣ (међуѣ̀лијчнӣ), -а̄, -о̄ *који се налази између ћелија, интерцелуларни:* ~ простор, ~ супстанца.

међу̀усев јек. **међу̀усјев** м агр. **1.** *усев који се сеје у време кад се између два редовна усева земљиште ослободи.* **2.** *пољопривредна култура (обично повртарска) која се узгаја између редова неке друге културе.*

међуфа́за ж *фаза развоја неке појаве, настанка, израде и сл. нечега, прелазна фаза.*

мѐђуфа̄знӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на међуфазу:* ~ контрола, ~ обрада.

међуцр̀квенӣ, -а̄, -о̄ *који се тиче односа међу црквама, који постоји међу црквама (нпр. православном и католичком):* међуцрквена питања.

мѐђучӣн м поз. *време између два драмска чина; међучин, интермецо.*

мѐза ж нар. *в. мезе.*

мезалијà нса ж фр. **1.** *брак између особа различитог сталешког и друштвеног порекла, положаја (обично у неповољном смислу, као неприличан брак, са гледишта оног ко је на вишем положају).* **2.** фиг. *неприродна мешавина, неприродан спој нечега, неприродна веза неједнаких елемената, ствари, појава.*

мезà нӣн, -и́на м итал. *међуспрат (обично мањи, нижи од спратова између којих се налази, најчешће између приземља и првог спрата).*

мѐзā̀р, -а́ра м нар. рег. тур. *гроб (најчешће муслимански).*

ме́зга ж *в. мезгра (1).*

ме́згра ж **1.** бот. **а.** *меки бели, сочни део стабла непосредно испод коре.* **б.** *хранљива течна материја која се у пролеће ствара испод коре дрвећа, биљни сок* Succus arboris. **2.** *језгра (ораха, лешника и сл.).*

мѐзграти, -а̄м несвр. *добијати, стварати мезгру, биљни сок (о дрвећу).*

мезгро̀вит, -а, -о **а.** *пун мезгре (о дрвету);* уп. мезгра (1б). **б.** *гладак, клизав, љигав као мезгра;* уп. мезгра (1а).

ме́здра ж *оиња, покожица; слузокожа.*

мѐзе, -ета с тур. **а.** *млечни и сухомеснати производи, салата и др. јестиво које се помало узима уз пиће, као предјело или у другим приликама.* **б.** *гошћење таквим јестивом, закуска.*

мезѐлук м тур. *в. мезе (а).*

мѐзетити, -ӣм несвр. [гл. им. мѐзеѣ̄ње с] *узимати за јело као мезе, јести као мезе (обично уз пиће).*

мези́мац, -мца и **мѐзимац,** -ӣмца (јек. и **мјези́мац,** -мца, одн. **мјѐзимац,** -ӣмца) м **1.** *најмлађи син; мушко дете које родитељи највише воле и мазе; онај који се највише воли, миљеник.* **2.** *најмањи прст на руци, мали прст.*

мези́мица и **мѐзимица** (јек. и **мјезѝмица,** одн. **мјѐзимица**) ж *најмлађа кћи; женско дете које родитељи највише воле и мазе; она која се највише воли, миљеница.*

мези́мче и **мѐзѝмче** (јек. и **мјези́мче,** одн. **мјѐзѝмче,** -ета) с (мн. ø; зб. им. мѐзимча̄д и мѐзѝмча̄д (јек. и мјѐзимча̄д, одн. мјѐзѝмча̄д ж) *најмлађе дете; дете које се највише воли и мази; уопште омиљена особа, животиња или нешто друго што се посебно воли.*

мезо̀дерм м грч. анат. *средњи листић заметка вишећелијских организама.*

мезозо̀ик м грч. геол. *средњи период у геолошкој историји Земље, између палеозоика и кенозоика.*

мезозо̄јскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на мезозоик:* ~ доба.

мезо̀карп м грч. бот. *средњи, сочни слој омотача на плоду биљке.*

мезокѐфа̄лија и **мезокефа̀лија** ж грч. анат. *средња, просечна издуженост лобање; особина онога који има такву лобању.*

мезо̀лӣт, -и́та и **мезолѝтик** м грч. геол. *средње камено доба.*

мезо̀лӣтскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на мезолит:* ~ епоха.

мѐзо̄н, -о́на (обично у мн.) физ. *наелектрисана или неутрална елементарна честица, с масом чија се вредност налази између масе електрона и масе протона.*

мезо̀скаф м грч. *пловно средство за научна истраживања у средњим морским дубинама, врста подморнице.*

мезосфе́ра ж астр. *слој Земљине атмосфере који се одликује хемијском активношћу.*

мезо̀то̄ријум (мезо̀то̄рӣј, -ија) м хем. *радиоактивни хемијски елемената, продукт природног радиоактивног распадања торијума.*

мезо̀трон, -о́на м (обично у мн.) физ. *в. мезон.*

мезо̀фил м бот. *средњи слој ткива биљног листа.*

мезòфӣтан, -тна, -о (обично одр.) *који успева, расте на умерено влажном тлу (о биљкама).*

мезòфӣт, -и́та м грч. бот. *у мн.: биљке прилагођене животу на умерено влажном тлу (у јд.: таква биљка).*

мèјдан, -а́на м нар. *в. меѓдан.*

мӣјл м (мн. -ови) енгл. рач. *електронска пошта, порука, документ и др. послат или примљен електронским путем, путем рачунарских уређаја и програма;* уп. имејл.

мѐк, -а, -о (комп. мѐкшӣ) **1. а.** *који се лако уједа, повија, превија и сл. под притиском, тежином, савитљив; који нема збијену, густу конзистенцију, који је без чврстине и густине;* супр. тврд: ~ душек, ~ као сунђер; меки сир. **б.** *који пружа мали отпор алаткама, сечивима и другим оруђима, лак, погодан, подесан за обрађивање, уобличавање;* супр. тврд: ~ гвожђе, ~ дрво, ~ материјал. **в.** *који пријатно делује на додир, угодан за тело, фин (о тексилу, деловима одеће).* **г.** *који додиром смирује, блажи, благ, нежан (обично о руци, рукама или загрљају).* **2.** *који има мању проценат алкохола, никотина и сл., благ;* супр. јак: ~ дуван, ~ ракија. **3. а.** *који звуком, светлошћу, бојом и др. пријатно делује на чула; нежан, питом:* ~ колорит, ~ светлост; ~ поглед. **б.** *неупадљив, благ (једва чујан, мало осетан и сл.):* ~ удар, ~ шуштање, ~ прелазак. **в.** *гибак, еластичан и лаган, лак; који је изведен с гипкошћу, еластичношћу или с лаганим додиром тла:* ~ корак, ~ ход; ~ доскок, ~ спуштање (нпр. падобраном). **г.** фиг. *који се може мењати, прилагођавати потребама, приликама и сл., који није крут (о обичајним нормама, уговорима, уставу и др.).* **4. а.** *самилостан, болећив, осећајан, нежан:* бити мека срца. **б.** *ћуд обзира, разумевања, пуна осетљив; кротак, питом:* бити ~ (према некоме, с неким); имати меку нарав. **в.** *колебљив, неодлучан у примени одлучних, строгих мера, стеге и сл.:* ~ владар. **г.** *физички и здравствено неотпоран, осетљив.* **5.** лингв. **а.** *који се изговара прибљубљивањем, додиривањем врха језика или његовог средњег дела и тврдог, предњег непца, палаталан (о сугласницима, нпр. ј, ђ, ћ, љ, њ); који се завршава таквим гласом (о основи речи).* **б.** *у којем преовлађују такви гласови, одн. гласови који се артикулишу у предњем делу усне дупље (о језику, нпр. руском, о дијалекту и сл.).* **6.** (у именичкој служби, у одр. виду: мѐкā) ж *ракија с малим процентом алкохола;* уп. мек (2); супр. љу̏тā.

мѐка ж узв. *оглашавање коза и оваца (ређе телади или других животиња), мучање, мекетање, мекет.*

ме́ка ж *в. мамац (1а).* • **загристи (загризати) меку** *в. загристи мамац (под мамац).*

мѐкача ж бот. *биљка* Malaxis paludosa *из ф.* Orchidaceae.

мѐкан, -а, -о *мек (понекад са значењском нијансом: мало мекши од меког).*

мѐкано прил. *на мекан начин, меко:* ~ углављен, ~ газити.

мѐканӧст, -ости ж *својство, особина оног што је мекано, мекоћа.*

мѐкēт м узв. *оглашавање коза и оваца, мечење, мекетање, мѐка.*

мекѐтав, -а, -о *који мекеће; који подсећа на мекет, мекетање:* ~ јагњад; ~ глас.

мекѐтаво прил. *мекећући; као да мекеће, слично мекету.*

мекѐтати, мèкēћēм несвр. узв. *оглашавати се карактеристичним гласом („ме“, „ме-ме“ и сл.), оглашавати се мекетом, мечати (о кози, овци и сл.).*

мекѐтнути, мèкетнēм *свр. према мекетати;* уп. мекнути.

мекѐтуша ж *она која мекеће (обично коза).*

мèкика ж (дат. -ки) *врста киселог хлебног теста прженог на уљу или масти.*

мèкињав, -а, -о **а.** *који садржи мекиње (обично о хлебу).* **б.** фиг. *који изгледа као да је посут мекињама;* уп. мекињаст: ~ лице.

мèкињāк м бот. *вишегодишња зељаста биљка* Drypis spinosa *из ф.* Caryophyllaceae.

мèкињаст, -а, -о *који по нечему подсећа на мекиње, сличан мекињама;* уп. мèкињав (б): мекињаста пут.

мèкиње, мèкињā ж мн. *љуске зрневља жита, које се приликом млевења или просејавања одвајају;* уп. трице. • **купити некога за мекиње** *бити много богатији од неког другог, у поређењу с неким другим.*

мѐкнути, -нēм несвр. *постајати мекши, мекшати.*

ме́кнути, мѐкнēм *свр. према мечати.*

мѐко прил. **1.** *на мек начин; лако; нежно, благо, лагано, гипко, нечујно:* ~ улазити у трошну земљу; одговарати ~ и нежно; ~ ићи. **2.** *постижући или задржавајући меко стање, мекоћу.*

меко- *као први део сложеница означава да је оно што се исказује другим њиховим делом меко;* уп. мек (1а, б и др.): мекокорка, мекокрилац и др.

мекòдушан, -шна, -о *који је меке душе, меког срца, осећајан, нежан, болећив:* ~ мати.

мекòдушнӧст, -ости ж *особина оног који је мекодушан.*

мекòкор, -а, -о *који има меку, танку кору, љуску (о орасима и др.); који има само унутрашњу опну, без љуске (о јајима).*

мекòкорац, -о̄рца и **мекокóрац,** -рца м *мекокори орах.*

мекòкō̄рка ж агр. *тиква, бундева или лубеница меке, танке коре.*

мекòкос, -а, -о *који има меку, мекану косу.*

мекòкрилац, -и̏лца и **мекокри́лац,** -лца м (обично у мн.) зоол. *инсект из реда корњаша меких крила,* Cantharidae.

мекоòбразан, -зна, -о **а.** *поштен, честит, исправан.* **б.** *предусретљив, услужан, љубазан, саосећајан.*

мекòпēрка ж (обично у мн.) зоол. *риба из реда коштуњача чије су кости и перајима меке и савитљиве,* Clupeiformes.

мекòпут, -а, -о, **мекòпутан,** -тна, -о и **мекòпутаст,** -а, -о **1. а.** *који је осетљиве коже, чија се кожа лако озлеђује, рањава.* **б.** *који је нежне, фине, неговане пути, коже.* **в.** *који је слабе, крхке грађе, неотпоран, слабуњав; неенергичан, слаб, мек.* **2.** *путен.*

мекòпутнӧст, -ости ж *особина, својство оног који је мекопутан, оног што је мекопутно; путеност.*

мекòрун, -а, -о *који има меко руно, вуну (најчешће о овци).*

мѐкӧст, -ости ж **1.** *особина, својство оног што је меко, мекоћа.* **2.** *благост, тепилина, нежност.*

мекòта ж **1.** *в. мекоћа.* **2. а.** *оно што је меко.* **б.** *мека, лако обрадива земља, ораница; ливада.*

мѐкотан, -тна, -о *мек; веома мек, мекан:* ~ ораница.

мекòтра̄ван, -вна, -о *обрастао, прекривен меком травом:* мекотравне ливаде, мекотравни пашњаци, мекотравне обале.

мекòћа ж **1. а.** *особина оног што је меко:* ~ маховине. **б.** *благост, нежност, осећајност.* **в.** *гипкост, еластичност:* ~ покрета, ~ у покретима. **2.** *мелодичност, мелодиозност, милозвучност (као особина језика).*

мекòуст, -а, -о и **мекòустан,** -сна, -о *који има меку, осетљиву кожу на устима, који има осетљива уста (обично о коњу осетљивом на притисак ђема).* • **мекоусна пастрмка (пастрва)** зоол. *врста пастрмке* Salmathymus obtusi rostris.

мекòштитка ж (обично у мн.) зоол. *врста корњача* Trinychoidea *меког оклопа.*

мѐктеб м тур. *муслиманска нижа школа (са наглашеним верским образовањем).*

мѐкуша ж **1. а.** *мека, њива или промрзла јабука.* **б.** *мекана трава; сено од такве траве.* **2. в.** *мекушац (1).*

мекȕшав, -а, -о **а.** *прилично мек, мекан, мекушан, мекушаст.* **б.** *в. мекушан (2а).*

мекȕшавӧст, -ости ж *особина оног који је мекушав, оног што је мекушаво; неотпорност, слабост; нежност, благост.*

мекȕшан, -шна, -о дем. **1.** *мек, мекан:* ~ постеља, ~ хлеб. **2. а.** *слабашан, неотпоран; размажен.* **б.** *болећив, нежан.* **в.** *попустљив, колебљив, нестојан (о човеку, његовом карактеру и сл.).*

мѐкушаст, -а, -о *прилично мек, мекан, мекушан, мекушав.*

мекýшац, -шца м **1. а.** *онај који је слабе воље, неенергичан, неодлучан, слабић; онај који је слабе физичке конституције и издржљивости, неотпоран човек.* **б.** *размаженко.* **2.** зоол. *у мн.: коло животиња меканог слузавог тела без костију* Mollusca *(у јд.: животиња из тога кола).*

мекýшачкӣ, -ā, -ō *који се односи на мекушце, слабиће, слабићки.*

мекýшачки прил. *без чврстине, енергичности, одлучности, слàбићки.*

мекýшица ж *женска особа мекушац;* уп. мекушац (1).

мекýшнōст, -ости ж и **мекýштво** с *особина онога који је мекушан; неодлучност, колебљивост; неотпорност, слабашност, разнеженост, размаженост.*

мѐкшати, -ā̀м несвр. **1. а.** *чинити мекшим, омекшавати.* **б.** *чинити попустљивијим, блажим, нежнијим и сл.* **2. а.** *постајати мекши, смекшавати се.* **б.** *постајати попустљивији, блажи, нежнији и сл.*

мѐл м *врло фини, ситан песак, пешчани прах.*

мѐлāнж, -а́нжа м фр. **1.** *бела кафа; кафа с павлаком.* **2.** *мешавина, смеша.*

меланѝзам, -зма м биол. *прекомерна пигментација (услед велике топлоте, влаге, хладноће и др.).*

мелàнӣн, -и́на м биол. *врста пигмента тамне боје.*

меланкол- *в. меланхол-.*

мелàнōм, -о́ма м (меланóма ж) грч. мед. *тамносмеђи или црни малигни тумор на кожи, слузницама и сл.*

меланхòлија ж грч. **1.** *тужно, сетно расположење; туга, сета, потиштеност, снуждености.* **2.** мед. *душевно, психичко обољење које се испољава безвољношћу и потиштеношћу, усореним душевним функцијама и склоношћу ка самоубиству.*

меланхòлик м *в. меланхоличар.*

меланхòличан, -чна, -о *који изражава меланхолију, апатичан, тужан, потиштен, снуждени, сетан; који пати од меланхолије.*

меланхòлича̄р м *онај који запада у меланхолично расположење; онај који пати од меланхолије.*

меланхòлично прил. *као меланхоличар, на меланхоличан начин, у меланхоличном расположењу, апатично, тужно, сетно, снуждено, потиштено.*

мелàса ж фр. *сладак сируп мрке, црне боје, нуспродукт при производњи шећера.*

мелàфӣр, -и́ра м грч. (фр.) мин. *вулкански камен сличан базалту, црни порфир.*

мѐлез (мелѐза̄н, -а́на) м тур. биол. *јединка (човек, животиња, биљка) постала укрштањем две расе, две врсте или два рода, мешанац, крижанац, полутан.*

мелѐза̄нка ж *в. мелескиња.*

мелѐза̄р, -а́ра м *в. мелез.*

мѐлезнӣ, -ā, -ō *који је постао укрштањем; мешовит, хибридни.*

мѐлем м тур. **1.** *народни лек, обично маст која се ставља на ране, красте и сл.* **2.** фиг. **а.** *душевни лек, утеха, окрепљење, олакшање.* **б.** *онај који је пун доброте, благости, племенитости.* **3.** (у атрибутској служби, у полусложеницама, обично песн.) *благотворан; окрепљујући; благ, питом:* мелем-биље; мелем-вино; мелем-речи; мелем-човек. • **пасти, падати као ~ на рану, душу, срце** и сл. *ослободити, ослобађати од душевног бола, непријатности, олакша(ва)ти душевни бол, (у)тешити.*

мѐлеман, -мна, -о (обично одр.) *који делује као мелем, благотворан, исцељујући, окрепљујући; утешан, саосећајан:* мелемни мед, мелемни мирис; мелемни глас, мелемне речи.

мѐлемно прил. *као мелем, благотворно.*

мѐлескӣ, -ā, -ō *в. мелезни.*

мѐлескиња ж *женска особа или женка мелез, мешанка, полутанка.*

мелѝзам, -зма м и **мелѝзма** ж грч. муз. *мелодијски украс.*

мелизмàтичкӣ, -ā, -ō *који се односи на мелизам, мелизму:* ~ украшавање.

мелѝнӣт, -и́та м грч. хем. *јак експлозив, смеша пикринске киселине и нитроцелулозе.*

мелиорáција ж лат. **а.** *побољшавање квалитета, плодности земљишта (наводњавањем или одводњавањем, заштитом од плављења или ерозије и сл.)* **б.** *уопште поправљање, побољшавање квалитета нечега.*

мѐлиорацио̀нӣ (мелиорáцијскӣ), -ā, -ō *који се односи на мелиорацију:* мелиорационе мере, ~ радови.

мелиорѝзам, -зма м лат. фил. *схватање по којем се људски живот може радом и вољом учинити бољим.*

мелиòрисати, -ишēм (мелиóрати, -òрāм) свр. и несвр. *обухватити, обухватати мелиорацијом (земљиште), побољша(ва)ти квалитет, плодност земљишта.*

мелиòрист(а), -ē м (мн. -сти) *присталица мелиоризма.*

мелиорѝстичкӣ и **мелиорѝстичнӣ,** -ā, -ō *који се односи на мелиоризам и мелиористе:* ~ теорија.

мѐлӣра̄н, -а, -о **а.** *који је мешане боје, прошаран, шарен (нпр. џемпер).* **б.** *сивкаст, прогрушан, просед.*

мѐлиса ж лат. бот. *в. матичина.*

мелòграф м грч. муз. *сакупљач и записивач народних мелодија.*

мелографàфија ж муз. *сакупљање и записивање, бележење народних мелодија.*

мелòграфскӣ, -ā, -ō *који се односи на мелографе и мелографију:* ~ записивање, ~ рад.

мѐлōдија ж грч. **1.** муз. *низ тонова различите висине и трајања који чине складну музичку целину; песма, арија.* **2.** лингв. *тонске модулације, интонационо нијансирање реченице, говора уопште.*

мѐлōдијица ж *дем. и хип. од мелодија.*

мелòдијскӣ, -ā, -ō *који се односи на мелодију:* ~ богатство, ~ линија, ~ склад.

мелòдика ж (дат. -ици) **1. а.** муз. *музика као скуп мелодијских карактеристика; мелодијске особине, мелодијско обележје неког раздобља, композитора, музичког дела и др.* **б.** лингв. *мелодијске, интонационе особине говора.* **2.** муз. *научна дисциплина која се бави проучавањем мелодије (1а).* **3.** муз. *мањи музички дувачки инструмент с клавијатуром.*

мѐлодибо̀зан, -зна, -о *в. мелодичан:* ~ арија, ~ звук, ~ рефрен.

мѐлодибо̀зно прил. *в. мелодично.*

мелодибо̀знōст, -ости ж *в. мелодичност.*

мелòдичан, -чна, -о *музички складан, хармоничан; пријатан за слух, милозвучан, мелодиозан:* ~ пој (славуја), мелодични тонови; ~ глас, ~ језик.

мелòдича̄р м *композитор који посебну пажњу посвећује мелодији, одн. композитор чија се дела одликују мелодичним елементима или изразитом мелодичношћу.*

мелòдичкӣ, -ā, -ō *мелодијски; мелодичан.*

мелòдично прил. *на мелодичан начин, складно, хармонично; милозвучно, мелодиозно:* ~ звучати.

мелòдичнōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога што је мелодично, мелодиозно, мелодиозност.*

мелодрáма и **мелòдрама** ж грч. **1.** поз. **а.** *драмско дело, одн. позоришна представа са музиком и певањем.* **б.** (и филм.) *драмско или филмско дело које карактерише претерана (обично и неискрена) осећајност, патетика и неуверљивост, сентимен-*

тална, патетична и неуверљива, неубедљива драма (позоришна представа) или такав филм. **2.** фиг. *ситуација, догађај у којем преовлађују емоције, сентименталност, узбуђења и патетична драматика.*

мелодрама̀тика ж *мелодраматични догађаји, обрти, мотиви и сл., мелодраматичност.*

мелодрама̀тичан, -чна, -о *који је као у мелодрами, пун узбуђења, емоција и сентименталности, патетичан:* ~ заплет.

мелодрама̀тично прил. *на мелодраматичан начин, мелодрамски.*

мелодрама̀тично̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога што је мелодраматично.*

мело̀драмскӣ и **мело̀драмскӣ,** -ā, -ō *који се односи на мелодраму; који је као у мелодрами, мелодраматичан:* ~ комад, мелодрамски јунаци; ~ стил, ~ увод.

мело̀драмски и **мело̀драмски** прил. *на мелодрамски начин, као у мелодрами, мелодраматично:* ~ обрађене (урађене) сцене, ~ одговорити.

мело̀ман, -а и **мело̀мān,** -а́на м *велики љубитељ, обожаватељ музике, певања.*

мелома̀нија ж грч. *страст према музици, певању.*

мело̀мāнка ж *велика љубитељица, обожавателька музике, певања.*

мелопе́ја и **мелопѐја** ж грч. муз. **1.** *скуп више мелодија које чине складну целину.* **2.** *рецитатив.*

мѐлос м грч. *певање, музика која представља скуп мелодија карактеристичних за неки народ, епоху, композитора и др.;* уп. мелодика (1а).

мѐљава и **мељáва** ж **1.** *млевење жита.* **2.** фиг. *бука, хука, тутњава, пуцњава.* **3.** фиг. пеј. *празан говор, брбљање, наклапање.*

ме́љати, мѐљāм несвр. **1.** *њечити, мрвити, ситнити; стискати, гужвати:* ~ зрно пшенице; ~ капу. **2.** *споро, отежано жвакати премећући храну по устима.*

мѐљāч, -а́ча м *онај који доноси жито у млин, воденицу, помељар.*

мѐљӣво с *мливо.*

мембра́на ж лат. **1.** биол. *опна која обавија цитоплазму биљне или животињске ћелије.* **2. а.** *танка опна, кожица, еластична преграда и сл. (нпр. бубна опна у уху).* **б.** *танка опна или плочица у акустичким и електротехничким уређајима која вибрира, трепери под утицајем спољне силе (обично звука).* **в.** *танка механичка преграда уопште.*

мембра́ница ж *дем. од мембрана.*

мемѐнто (мемѐнто) м (ретко у мн. с) лат. *подсећање, подсетник; опомињање, опомена.*

мѐмла ж тур. **а.** *влажан, устајао ваздух, устајала влага; непријатан задах, заударање такве влаге.* **б.** фиг. *нездрава духовна клима, атмосфера учмалости, мртвило.*

мѐмљив, -а, -о **а.** *у којем има мемле, устајале влаге (обично и тешкоћу устајалоћ ваздуха); који заудара на мемлу, устајалу влагу:* ~ зид, ~ кућа, ~ подрум; ~ ваздух. **б.** фиг. *духовно, културно и сл. учмао, запарложен.*

мѐмљиво прил. с *пуно мемле, устајале влаге и тешкоћу, устајалоћ ваздуха:* ~ свуда.

мѐмљивō̄ст, -ости ж *особина онога што је мемљиво.*

мемо̀а́р, -а́ра м фр. **1.** мн. књиж. *спис, дело у којем аутор износи своје успомене о догађајима које је доживео (као савременик или учесник) и о људима које је познавао.* **2.** *писмено излагање, писмено обраћање, представка (обично властима); званичан акт, спис у дипломатској преписци.*

мемоа̀рист(а), -ē м (мн. -сти) *писац мемоарā (1).*

мемо̀а́рскӣ, -ā, -ō *који се односи на мемоаре (1):* ~ грађа, ~ дело, ~ књижевност.

мемора̀ндум м лат. **1.** пол. *дипломатски документ, дипломатска нота у којој се износи захтев, предлоћ или мишљење о неком политичком питању.* **2.** *писмо, представка (обично властима);* уп. мемоар (2). **3. а.** трг. *писмо у којем се говори о пословној сарадњи.* **б.** *лист са одштампаним именом предузећа, установе у заглављу, које служи за вођење преписке.*

мѐмо̄рија ж лат. **1.** *способност задржавања, чувања у свести онога што је доживљено, сазнато, научено; памћење, сећање.* **2.** техн. *трајно или привремено компјутерско, електронско спремиште, складиште података који се обрађују и програма за њихову обраду.*

меморија̀л, -а́ла м **1. а.** *оно што служи као подсетник.* **б.** *писмена молба, представка.* **2.** спорт. *такмичење, турнир, спортска приредба у знак сећања на неку личност или догађај.* **3.** трг. *књига, свеска у коју се свакодневно бележи промет, трговачки дневник.*

мѐморија̀лан, -лна, -о (обично одр.) **1.** *који се односи на сећање, на успомене, одн. на чување успомена и сл.* **2.** *који се односи на меморијал (2):* меморијално такмичење, меморијални турнир.

мемо̀р̄ијскӣ, -ā, -ō *који се односи на меморију (2):* меморијске ћелије, меморијски чипови.

мемо̀рисати, -ишēм (мемори́рати, мемо̀р̄ирām) свр. и несвр. **1.** *(са)чувати, (за)држати у меморији (1), у свести, сећању, (за)памтити; (на)учити (напамет).* **2.** *сместити, смештати, похранити, похрањивати у меморију (2) (о компјутеру, рачунару):* ~ податке, ~ програм.

ме́на јек. **мијѐна** ж **1.** *промена, измена, преображај:* радикалне мене. **2.** *раздобље, период, фаза, етапа нечега што се мења, развија, тече:* мене историјског развитка, мене живота и сл. **3.** биол. **а.** *метаморфоза гусеница свилене бубе.* **б.** *промена у развитку орѓанизма.* **4.** астр. **а.** *положај у којем се налази Месец и лик, изглед који он добија због различите изложености његове осветљене стране погледу са Земље; одговарајући положај и лик, изглед унутрашњих планета.* **б.** *положај када се Месец, посматран са Земље, налази у истом правцу као и Сунце, па је Земљи окренут неосветљеном страном (после чега се појављује као млади Месец).* • **с мене (па) на ушта̄п** *у великим временским размацима, ретко.*

мена́жа ж фр. **а.** *просторија за заједничку исхрану, заједничка кухиња, менза.* **б.** *јело справљено за већи број лица, заједничка храна.*

менажѐрија ж фр. *место (ограђен простор, кавез и сл.) где се чувају животиње, најчешће ради приказивања (у циркусу, зоолошком врту и др.); зверињак.*

менажѐрскӣ, -ā, -ō *који се односи на менажерију:* ~ простор.

менѐџер, -е́ра и **мѐнаџер,** -а м енгл. **а.** *стручни орѓанизатор комерцијалних послова, посредник у комерцијалним пословима.* **б.** *пословни заступник глумца, певача, уметника, спортисте и др.; приређивач естрадних, спортских и сл. приредби.*

менѐџерка и **мѐнаџерка** ж *женска особа менаџер.*

менѐџерскӣ и **мѐнаџерскӣ,** -ā, -ō *који се односи на менаџере и менаџерство.*

менаџе́рство с *посао и занимање менаџера.*

мѐнгеле и **мѐнгеле** ж мн. (мѐнгели и мѐнгели м мн.) тур. **а.** *ручна алатка, справа за стезање, придржавање предмета приликом његове обраде, стезач, причвршћивач, стега.* **б.** *примитивна справа за пресовање и цеђење (нпр. меда, воћног сока), преса.* **в.** *некадашња справа за мучење којом су се стезали делови тела и онемоћућавало њихово покретање.*

мѐнза ж лат. *угоститељски објекат, обично при предузећу или установи, у коме је орѓанизована друштвена исхрана за чланове колектива:* радничка ~, студентска ~, фабричка ~.

мѐнзāш, -а́ша м *онај који се храни у мензи.*

мѐнзāшкӣ, -ā, -ō *који се односи на мензу и мензаше:* ~ јело, ~ порција.

мензу́ра ж лат. *цилиндрична, ваљкаста посуда (обично стаклена) са означеним подеоцима за мерење запремине течности, која се употребљава у лабораторијама, апотекама итд.*

мѐнӣ, -ѝја ж фр. **1.** *попис јела за један оброк у ресторану, јеловник; избор јела за један оброк.* **2.** *визуелно приказана места опција неког компјутерског програма с које се може вршити избор.*

менингѝтис и **менингѝтис** м мед. *запаљење можданих опни,* meningitis.

мѐнингокок м мед. *врста бактерије* meningococcus, *која изазива менингитис.*

мѐнискус (мѐнискос, мѐниск) м грч. анат. *хрскавичава плочица у облику полумесеца која се налази у коленом зглобу, једна са унутрашње, а једна са спољашње стране, а има функцију повезивања зглобних тела и прилагођавања зглобних површина.*

мѐница јек. **мјѐница** ж фин. и банк. *хартија од вредности у законски одређеној форми којом њен издавалац издаје безусловни налог другом лицу да у одређеном року кориснику исправе исплати одређену своту новца или се сам издавалац обавезује да ће извршити исплату:* бланко ~, вучена ~, гарантна ~, кредитна ~.

мѐничнӣ јек. **мјѐничнӣ,** -ā, -ō *који се односи на меницу, на менице:* ~ дужник, ~ исправа, ~ јемство, ~ обавеза, ~ поверилац, ~ право, ~ свота.

мѐничнопра́внӣ јек. **мјѐничнопра́внӣ,** -ā, -ō *који се односи на менично право:* ~ вредност, ~ однос.

мѐнљив јек. **мјѐнљив,** -а, -о *в. промењљив.*

менопа̀уза ж мед. *престанак менструације код жена у климактеријуму,* menopausis.

мѐнструа́лнӣ, -ā, -ō *који се односи на менструацију:* ~ фаза, ~ циклус.

менструа́ција ж мед. *периодично, месечно крварење из материце полно зрелих жена, које настаје због промена на слузокожи материце, месечно женско прање, period,* menstruatio.

мѐнта ж бот. лат. *нана* Mentha piperita; уп. метвица.

менталѝтет, -е́та м лат. **1.** *начин мишљења, схватање, назор; скуп духовних особина појединца, групе људи или етничке заједнице који одређује склоности и поступке, животну оријентацију и сл. неког појединца, групе или заједнице.* **2.** *карактеристична својства унутрашњег, дух.*

мѐнтāлнӣ и **мѐнтāлнӣ,** -ā, -ō *који се односи на дух, ум, разум; који се односи на психу, психички, душевни:* ~ дефект, ~ развој, ~ стање.

мѐнтāлно и **мѐнтāлно** прил. *у менталном, духовном погледу, умно, духовно; психички, душевно:* ~ заостао, ~ здрав.

мѐнтōл, -о́ла м лат. хем. *секундарни алкохол* ($C_{10}H_{19}OH$), *кристално једињење пријатног оштрог мириса, главни састојак метвичиног уља.*

мѐнтōлнӣ, -ā, -ō *који се односи на ментол, који садржи ментол:* ментолне бомбоне, ментолна уља.

мѐнтор и **мѐнтор** м грч. *онај који некога поучава, саветује и води у неком послу.*

мѐнторскӣ и **мѐнторскӣ,** -ā, -ō *који се односи на менторе:* ~ држање.

мѐнторски и **мѐнторски** прил. *као ментор, попут ментора.*

мѐнторство и **мѐнторство** с *менторски однос; менторски посао (проучавање, саветовање и сл.).*

менӯет м фр. **а.** *француска окретна игра, плес из XVII века у тročетвртинском такту, умерено брзи грациозни плес парова сврстаних у редове.* **б.** *музика за ту игру, плес; став у музичкој композицији (свити, сонати или симфонији).*

мѐнхӣр, -и́ра (обично у мн.) келтски археол. *врста преисторијских мегалитских споменика културног значаја.*

ме́њати, мѐњām јек. **мијѐњати,** мȉјењām несвр. **1. а.** *чинити друкчијим по садржини, изгледу, облику и сл., преиначавати:* ~ брзину, ~ лице, ~ систем, ~ судбину. **б.** *одступати од раније, напуштати замењујући нечим другим, друкчијим:* ~ веру, ~ мишљење, ~ тактику. **в.** (нешто нечим) *узимати, употребљавати нешто друго уместо раније, замењивати нечим другим, претварајући у нешто друго:* ~ народно име у хришћанско. **2.** (нешто) *добијати нов изглед, облик, вид, нов квалитет онога што је означено допуном.* – Крзно лисице мења боју. Реч мења свој облик у парадигми. **3.** *стављати, употребљавати и сл. једно место другог, замењивати:* ~ батерије, ~ гуме (на аутомобилу), ~ прегореле сијалице. **б.** *облачити једно место другог, пресвлачити:* ~ кошуље сваки дан. **в.** *смењивати (власт, некога ко је на високом положају и сл.):* ~ господаре. **4. а.** *давати, уступати у замену за нешто друго, размењивати, трампити:* ~ старо за ново, ~ мањи стан за већи. **б.** *узајамно упућивати, слати, измењивати (поруке, обавештења и сл.).* **в.** *претварати у ситан новац, замењивати за ситан новац (нпр. крупну новчаницу).* **5. а.** *губити прве, млечне зубе и добијати сталне:* ~ зубе. **б.** *губити стару длаку и добијати нову (о животињама):* ~ длаку, ~ крзно. **6.** *добијати новог управљача, власника, руководиоца и сл. уместо раније, старог.* – Колико је господара Београд већ мењао! **7. а.** *одлазити, прелазити, премештати се с једног места на друго:* ~ радно место, ~ место у реду, ~ стан (место становања). **б.** *премештати с једног места на друго (нпр. из једне руке у другу, с једног рамена на друго и сл.).* **в.** (место) *бити премештен с једног места на друго.* – Црква је мењала неколико места у околини. **8.** лингв. *показивати, наводити облике, парадигму промењивих речи, деклинирати, одн. конјугирати:* ~ (не)правилне глаголе. ■ **~ се 1. а.** *постајати друкчији, добијати друкчији садржај, изглед, облик, квалитет и сл.; претварати се, прелазити (у нешто).* – Све тече, све се мења. Азот се мења у амоњак. **б.** *бити промењљив, несталан.* – Срећа се мења. **2.** *долазити један за другим, једно за другим и сл., смењивати се; наизменично се редати:* мењају се владари, учитељи, straže; мењају се годишња доба. **3.** (**и** свр.) уз. повр. **а.** (нечим) *да(ва)ти један другом (једно другом и сл.) у замену, (из)вршити размену нечега, размењивати се (разменити се), трампити се.* **б.** *размењивати међусобно место, положај.* – Ни с царем се не бих мењао! **4.** *пролазити кроз мену, фазу младог Месеца (о месецу).* **5. а.** *испадати и наново ницати, израстати (о зубима).* **б.** *падати и наново нарастати, љуштити се (о длаци).* **6.** лингв. *имати, добијати различите облике у промени, парадигми, у деклинацији, одн. конјугацији (о промењивим речима).* • **~ боју (фарбу)** *постајати у лицу блед, одн. румен ји (од стида, узбуђења и сл.).* **~ корак (ногу)** *усклађивати свој корак с оним којим корача испред или поред.* **~ се у лицу** *в. мењати боју.* **ствар се не мења, то не мења (ништа) на ствари** *то нема никакву значаја.*

мѐњач јек. **мјѐњач,** -а́ча м **1.** *онај који врши замену новца или хартија од вредности, онај који обавља мењачке операције.* **2.** техн. *направа, уређај за мењање брзине или смера ротације погонског вратила код моторних возила.*

мѐњачкӣ јек. **мјѐњачкӣ,** -ā, -ō **1.** *који се односи на мењача (1):* ~ посао. **2.** *који се односи на мењач (2):* ~ кутија.

мѐњāчница јек. **мјѐњāчница** ж *овлашћена, обично банкарска установа у којој се врши замена новца (страног за домаћи и др.); зграда, одн. део зграде у којој је смештена та установа.*

мењшевѝзам, -зма м пол. ист. *покрет десног крила Руске социјалдемократске радничке партије (после расцепа те партије на II конгресу 1903. г.).*

мењшѐвӣк, -и́ка (мењшѐвик, -а) м рус. пол. *присталица, следбеник мењшевизма.*

мењшѐвӣчкӣ, -ā, -ō *који се односи на мењшевике и мењшевизам.*

мѐра јек. **мјѐра** ж (ген. мн. м(ј)ѐрā) **1. а.** *стандардна величина којом се одређује квантитет нечега (тежина, дужина, површина, запремина, време итд.), јединица за мерење нечега:* децималне мере, дужинске мере, запреминске мере, мере за површину, систем мерâ. **б.** *мерило, критеријум за одређивање нечега (нпр. нечије вредности, кривице, тачности нечега итд.).* **2. а.** *димензије тела, одн. делова тела (при изради одеће и обуће):* ~ за хаљину, одговарајућа ~, (са)шити по мери. **б.** *количина, величина; износ:* прописати меру хране, одређена ~ влаге (топлоте итд.). **в.** *обим, опсег јављања, испољавања нечега; степен*

(интензитета): свести грешке (криминал, лов ретке дивљачи итд.) на малу меру, испољавати се у малој (великој, ограниченој и сл.) мери. **г.** *граница до које се нешто протеже, до које нешто сеже; нормална, дозвољена граница; одговарајућа, пожељна величина, обим, степен:* дрзнути се до те мере; погодити меру. **д.** *осећај дозвољеног, допуштеног, одмерености, умерености:* све с мером, с мером и у своје време. **ђ.** *одмерено држање, понашање; одмереност, такт:* хладна грађанска ~. **3.** *количина измерене робе; мерење, ваљање:* закинути на мери, зарадити на кривој мери. **4.** муз. **а.** *в. такт.* **б.** *в. ритам.* **5.** (обично у мн.) *средство, поступак који се предузима с неким циљем:* предузети (одговарајуће) мере за побољшање ситуације (повећање продуктивности и сл.). • **жива ~** *тежина живе, незаклане стоке (у трговини).* **без (сваке, икакве) мере** *неумерено много, претерано (нпр. лагати, пити, трошити).* **вратити, враћати (одвратити, одговорити, одговарати и сл.) истом (равном) мером** *поступити, поступати на исти или сличан начин.* **дати (сву) своју (пуну) меру** *достићи, постићи највећи домет, врхунац у нечему; показати своју пуну вредност.* **немати мере** *бити неумерен, претеривати.* **под меру** *како треба.* **по мери (нечега)** *у складу (с нечим), према (нечему).* **превр(ши)ти, прећи, прелазити и** сл. **(сваку) меру** 1) *прећи, прелазити дозвољену или разумну границу; пост(ај)ати неподношљив (о нечему неповољном).* 2) *сувише далеко (от)ићи у нечему, претер(ив)ати, прекардаши(ва)ти.* 3) (некоме) безл. (само са свр. гл.) *дозлограђити, дојадити.* **превршила дара меру, скупља дара него ~** *в. под дара.* **у великој мери** *у великом степену, умногоме.* **узети (узимати) меру (некоме)** 1) *(из)мерити димензије тела, делова тела ради прављења одеће, обуће и др.* 2) *(ис)тући, (из)млатити, (ис)пребијати.* 3) *нанети (наносити)* некоме *пораз, победити (побеђивати) у некој игри.* 4) *казнити (кажњавати).* 5) *подврћи (подвргавати) критици, (ис)критиковати, (из)грдити.* **у знатној мери** *великим делом, у прилично великом степену.* **у пуној мери (пуном мером)** *у потпуности, сасвим, потпуно.*

мѐрāк, -а́ка м тур. **1.** *жеља, жудња, чежња за нечим.* **2.** *удобно, пријатно расположење, уживање, задовољство.* • **имати (бити) мерак на некога** *нешто желети, волети некога, нешто, жудети за неким, нечим.*

мерàклија и **мерáклија** м (мн. ж) тур. **а.** *онај који воли и који уме да ужива у нечему; онај који воли и који уме да се весели, да се проводи.* **б.** *онај који воли да гледа жене и да се проводи с њима, који уме да ужива у љубави.*

мерàклијскӣ, -ā, -ō *који се односи на мераклије:* ~ кафана, ~ лумповање, мераклијске навике.

мерàклијски прил. *на мераклијски начин, као мераклија, мераклије.*

мѐрāч јек. **мјѐрāч,** -а́ча м (инстр. -а́чем) **1. а.** *онај који мери, који надгледа мерење на јавној ваги, на кантару;* уп. кантарција. **б.** *уопште онај који нешто мери, мерилац.* **2.** *справа, инструмент за мерење нечега:* ~ потрошње горива.

мерàчица јек. **мјерàчица** ж *она која мери, жена мерач (1).*

мѐрāчкӣ јек. **мјѐрāчкӣ,** -ā, -ō *који се односи на мераче и мерење;* уп. мерни: ~ справа.

мѐрдевине ж мн. тур. *лествице, лествице.*

мѐрдевинице ж мн. *дем. од мердевине.*

мерѐдōв, -о̀ва м мађ. *мала рибарска мрежа затегнута око обруча учвршћеног на дршци (или непосредно привезана за рачваст дршку), којом се обично прихвата или преноси риба.*

мѐрзер и **мѐрзер** м нем. вој. *артиљеријско оруђе са врло кратком цеви, најчешће великог калибра.*

мѐрзерскӣ и **мѐрзерскӣ,** -ā, -ō *који се односи на мерзере:* ~ ватра, ~ батерија, ~ граната.

меридијāн, -а́на м лат. **а.** геогр. *свака замишљена кружна линија на површини Земље која спаја северни и јужни пол секући екватор под правим углом, подневак, подневник:* географски, земаљски (земљин) ~. **б.** астр. *највећа замишљена кружна линија на небеском своду која пролази кроз небеске полове и зенит места посматрача (на којој је Сунце у подне):* небески ~. • **на (по) свим меридијанима** *у свим земљама, у целом свету, свуда.*

меридијāнскӣ, -ā, -ō *који се односи на меридијане:* ~ степени. • **~ круг** астр. *основни инструмент астрономске опсерваторије, који служи за одређивање координата звезда.*

мѐридионāлнӣ, -ā, -ō **а.** *в. меридијански:* ~ смер. **б.** *подневни, јужни:* ~ сунце.

мѐрикарп м и **мерикàрпија** ж грч. бот. *у мн.: идентични делови плода (два или више њих) код неких биљака који при зрењу пуцају, расцрскавају се (у јд.: такав део плода).*

мѐрилац јек. **мјѐрилац,** -иоца м *онај који нешто мери, мерач:* ~ висине, ~ времена (нпр. у спорту).

мѐрило јек. **мјѐрило** с **1.** *оно што служи као основа за оцењивање, упоређивање, рангирање, класификовање и сл., критеријум.* **2.** *справа, направа, уређај за мерење, мерач.* **3.** *в. размер (1).* **4.** *оквир, обим, опсег, размере:* у европским мерилима.

мѐрино м (обично непром.) шп. **а.** *раса оваца са фином, коврџавом вуном.* **б.** *као први део полусложенице означава да оно што је исказано другим делом полусложенице припада тој раси оваца или да потиче од ње:* мерино-овца, мерино-вуна.

мерѝстем м грч. бот. (обично у мн.) *биљно ткиво грађено од малих, ембрионалних ћелија које се непрестано деле, стварајући тако нове ћелије, творно ткиво, протканје.*

мерѝстемскӣ, -ā, -ō *који се односи на меристем:* меристемске ћелије.

мѐрити јек. **мјѐрити,** -ӣм несвр. [гл. им. м(ј)ѐрење с] **1. а.** *одређивати, утврђивати величину нечега (дужину, површину, запремину, тежину, трајање и др.) упоређивањем с неком одређеном, познатом величином.* **б.** *утврђивати јачину, степен и сл. нечега; утврђивати број, збир нечега, бројати:* ~ притисак, ~ снагу, ~ пулс; ~ уздисаје. **2. а.** *уопште одређивати, утврђивати величину, вредност, значај и сл. нечега (упоређивањем, сравњивањем, поређењем с нечим и сл.).* – Љубав према домовини мери се радом. **б.** *оцењивати, процењивати (нешто), судити (о нечему, некоме).* – Он не мјери човјека по новцу. **в.** *одређивати, давати нечему праву меру, одмеравати (речи, поступке и сл.).* **г.** *веома пажљиво, испитивачки одмеравати, посматрати, гледати (понекад и строго):* ~ (некога) од главе до пете. **3.** *достизати, имати одређену меру, одређену величину (тежину, висину и др.):* ~ мање од сто килограма. **4.** фиг. *корачајући, ходајући прелазити преко неког простора:* ~ (корацима) собу горе-доле. ■ **~ се 1.** *установљавати, утврђивати своју тежину или висину.* **2.** *веома пажљиво, испитивачки посматрати, гледати један другог.* **3. а.** *упоређивати се, равнати се с неким (с нечим), бити раван, једнак некоме (нечему) (по вредности, способности, особинама и сл.).* – Нико се с њим није могао мерити. **б.** *обгледати се, борити се, носити се с неким (с нечим).* • НПосл **двапут (трипут, сто пута) мери, (а) једном сеци (режи)** *добро размисли пре него што нешто одлучиш или урадиш.*

меритокрàтија ж лат.-грч. *политичка теорија према којој државом треба да владају способни и вредни, људи од знања.*

мѐритōран, -рна, -о **1.** *правно валидан, пуноважан; меродаван, компетентан:* ~ одлука, ~ решење. **2.** *битан, суштински.* **3.** *заслужан, вредан.*

мѐритōрно прил. *на мериторан начин: меродавно, пуноважно; компетентно, стручно, зналачки; стварно, суштински, битно:* ~ одлучивати; ~ иступати (наступати); ~ одређивати статус нечега.

мѐритум м лат. **1.** правн. **а.** *главни предмет судског спора.* **б.** *суштина, срж одлуке, пресуде, решења и сл.;* фиг. *уопште суштина, бит, срж нечега.* **2.** *заслуга, вредност; одлика, врлина.*

мѐрица јек. **мјѐрица** ж **а.** *старинска запреминска мера за житко, зрнасту храну, брашно и сл.; мања посуда за мерење таквих материја.* **б.** *старинска мера за течност (обично за вино, ракију и сл.); мања посуда у коју стане та количина течности.*

мѐричица јек. **мјѐричица** ж *дем. од мерица, мјерица.*

мѐркантӣлан, -лна, -о (обично одр.) итал. *који се односи на трговину, трговински, трговачки:* ~ дух, меркантилни односи, ~ продаја. • **~ роба** *роба просечног квалитета.*

меркантили̏зам, -зма м *економска доктрина из времена превласти трговачког капитала, која проглашава као једини облик богатства новчану робу, због чега захтева повећани спољнотрговински промет.*

меркантѝлист(а), -ē м (мн. -сти) *присталица, поборник меркантилизма, меркантилистичке доктрине, меркантилистичког система.*

меркантили̏стичкӣ, -ā, -ō *који се односи на меркантилизам и меркантилисте:* ~ време, ~ политика.

меркантили̏стички прил. *у духу меркантилизма, као меркантилисти.*

меркàптāн, -а́на м хем. *у мн.: органска хемијска једињења, течности веома јаког и непријатног мириса, која настају при труљењу беланчевина што садрже сумпор (у јд.: такво једињење).*

мѐркати[1], -ā̀м несвр. **а.** *пажљиво гледати, посматрати, мотрити:* ~ испод ока. **б.** *тражити, вребати погодан тренутак, прилику, место и сл. да се нешто уради, оствари.* **в.** *тражити, бирати:* ~ девојку, ~ кућу. ■ ~ **се** *уз. повр. од меркати (а).*

мѐркати[2] јек. **мјѐркати,** -ā̀м несвр. *у дем. значењу: мерити;* уп. мерити (1а).

Мѐркӯр, -ýра м **1.** *у староримској митологији бог трговине, заштитник путника и гласник богова, симбол мудрости и говорничке вештине.* **2.** астр. *најмања планета Сунчевог система, најближа Сунцу.*

мѐрљив јек. **мјѐрљив,** -а, -о *који се може (из)мерити:* ~ величина, ~ ефекат, ~ успех.

мѐрљиво јек. **мјѐрљиво** прил. *у мерљивој количини, степену, у одређеној мери.*

мѐрљивōст јек. **мјѐрљивōст,** -ости ж *стање и особина онога што је мерљиво.*

мѐрмер м тур. мин. *метаморфна, зрнастокристаласта стена састављена од кристалића, зрнаца калцита или доломита, која се употребљава у архитектури и вајарству, мрамор.*

мѐрмеран, -рна, -о (обично одр.) *који је од мермера, мраморан:* ~ дворана, мермерни зидови, ~ кип, ~ пирамида.

мѐрнӣ јек. **мјѐрнӣ,** -ā, -ō *који се односи на мерење, који служи за мерење, којим се мери:* ~ инструменти, ~ трака.

мѐрōв, -ова (јек. и мје́рōв, -ова) м мађ. *старинска запреминска мера за зрнасту храну (жито и др.).*

мѐродā̀ван јек. **мјѐродā̀ван,** -вна, -о **1. а.** *који има право да доноси пуноважне одлуке, решења и сл., надлежан, овлашћен:* ~ судски (државни, скупштински и сл.) орган. **б.** *који има довољно знања, искуства, способности и сл. да може о нечему давати стручне или ваљане оцене, судове, мишљење, позван, компетентан; који садржи или изражава такве оцене, судове, мишљења:* ~ научник; ~ суд, ~ тумачење. **2.** *који важи, који је на снази, важећи, пуноважан:* ~ закон, ~ обичај, ~ реч. **3.** *битан, одлучујући, пресудан:* испитати све меродавне околности. **4.** (у им. служби, одр., обично у мн.) м *овлашћено, надлежно лице; онај који је компетентан (као стручњак и сл.) за нешто.*

мѐродā̀вно јек. **мјѐродā̀вно** прил. *на меродаван начин; пуноважно; компетентно:* ~ одлучи(ва)ти; ~ оценити, ~ судити.

мѐродā̀внōст јек. **мјѐродā̀внōст,** -ости ж *особина онога који је меродаван, онога што је меродавно.*

мѐропа̄х, -пха м (обично у мн.) ист. *припадник категорије зависних сељака у средњовековној српској држави који су били везани за земљу и своје феудалне господаре, али су имали право зависне својине на земљу и инвентар и право жалбе на господаре док раде за њих.*

мѐропашкӣ, -ā, -ō *који се односи на меропхе, који припада меропсима:* ~ закон, меропашке куће.

мерӯцкати јек. **мјерӯцкати,** -ā̀м несвр. *у дем. значењу: мерити;* уп. мерити (1а).

мерцериза́ција ж *обрада памучног предива потапањем у алкалне базе (према имену енгл. хемичара* J. Mercerea).

мѐсār, -а́ра (инстр. -а́ром и -а́рем) и **мѐсār,** -а (инстр. -ом и -ем) м **1.** *онај коме је занимање клање стоке, припрема меса за продају и сама продаја меса;* уп. касапин. **2.** фиг. пеј. **а.** *оператор, хирург.* **б.** *крволок, крвопија.*

мѐсара ж **1.** *в. месарница.* **2.** (обично у изр. **мува, муха** ~) зоол. *мува која леже ларве на месу,* Sarcophaga carnaria.

месàрица ж **1.** *месарева жена; жена месар.* **2.** зоол. *в. месара (2).*

мѐсārница ж *радња у којој се сече и продаје месо за исхрану, продавница меса, касапница.*

мѐсārош (мѐсārош) м *онај који радо једе месо, љубитељ меса.*

мѐсārскӣ и **мѐсārскӣ,** -ā, -ō *који се односи на месаре и месарство, који припада месарима:* ~ нож, ~ радња.

мѐсārски и **мѐсārски** прил. *на месарски начин, као месар;* фиг. *као при клању животиња, грубо, свирепо.*

месā́рство с *производња, прерада и продаја меса, месарски послови.*

мѐсершмит м нем. *врста некадашњег немачког ратног авиона (по имену конструктора).*

месѐтина ж *аугм. и пеј. од месо.*

мѐсēц јек. **мјѐсēц** м (инстр. -ом) **1.** астр. **а.** (М(ј)ѐсēц) *небеско тело најближе Земљи, Земљин сателит.* **б.** (ген. мн. м(ј)ѐсēцā) *пратилац, сателит било које планете.* **2.** *в. месечина (1):* путовати по месецу. **3.** (ген. мн. м(ј)есе́цӣ) **а.** *приближно дванаести део наше календарске године који има одређено име (нпр. јануар, фебруар итд.) и редослед, према чему се одређују датуми (нпр. 9. јануар 1947).* **б.** *период од тридесет (или приближно тридесет) дана рачунајући од било којег датума.* **в.** астр. *временски размак који протекне између две истоимене Месечеве мене.* **г.** астр. *временски размак за који Месец обиђе своју путању око Земље.* **4.** *оно што је налик на Месец, што је у облику Месечевог српа и сл. (нпр. украс, вез, геометријски лик и др.).* • **медени** ~ *први месец брачног живота.* **млад(и)** ~ *положај Месеца после мене у којем је видљив само уски део Месечевог круга сличан српу.* **пун(и)** ~ *положај Месеца у коме се види пун, цео његов круг.* **синдерички (синдерични)** ~ астр. *време за које Месец обиђе око Земље.* **док(ле) траје (тече) Сунца и Месеца** *заувек, трајно, вечно.* **јести се као Месец** *јако се секирати.* **као да си (с)пао с Месеца** *ништа не знаш, потпуно си необавештен, неупућен, ван догађаја;* уп. Марс (изр.). **помрачење Месеца** астр. *потпуно или делимично нестајање Месечеве светлости, одн. видљивог дела Месеца које настаје кад Месец уђе у Земљину сенку.*

месецòслов јек. **мјесецòслов** м црквн. *књига у којој су хронолошким редом, по месецима, дати животи светаца; сама имена светаца, одн. њихов редослед у таквој књизи.*

мѐсечār јек. **мјѐсечār** м **1.** (инстр. -ом и -ем) **а.** мед. *онај који пати од месечарства, сомнабулизма, сомнабул.* **б.** *занесењак, сањар, фантаста.* **2.** (инстр. -ом) агр. *сорта раног кромпира.*

мѐсечārка јек. **мјѐсечārка** ж (ген. мн. -кӣ) **1.** *женска особа месечар.* **2.** зоол. *в. буцањ.* **3.** бот. *врста руже* Rosa gallica. **4.** бот. и агр. **а.** *врста питоме паприке љутог плода* Capsicum fastigatum. **б.** *врста ротквице* Raphanus sativus radicula.

мѐсечārскӣ јек. **мјѐсечārскӣ,** -ā, -ō *који се односи на месечаре:* ~ ход, месечарске сањарије.

мѐсечārски јек. **мјѐсечārски** прил. *као месечар, попут месечара; занесењачки, сањарски:* ~ ићи; бити ~ занесен (одсутан и сл.).

мѐсечārство јек. **мјѐсечārство** с **1.** мед. *несвесно стање, слично дубокој хипнози, у којем се особа креће, хода не прекидајући сан, сомнабулизам.* **2.** фиг. *склоност претераном маштању, сањарењу, занесењаштво.*

мѐсечаст јек. **мјѐсечаст,** -а, -о **1.** *који је у облику Месеца, сличан Месецу, одн. Месечевом српу:* ~ лице, ~ кост, ~ облик. **2. а.** *који је попут Месечеве светлости, месечине:* ~ светлост. **б.** *обасјан месечином:* ~ ноћ.

Мѐсēчев и **Мѐсечев** јек. **Мјѐсēчев** и **Мјѐсечев,** -а, -о *који припада Месецу, који се односи на Месец:* Месечеве мене, ~ прашина, Месечеви кратери, ~ срп.

мѐсечина јек. **мјѐсечина** ж **1.** (мн. ø) *светлост коју Месец одражава, Месечева светлост.* **2.** бот. **а.** *хајдучка трава* Achillea millefolium. **б.** *врста лековитог биља* Achillea clypeolta *из ф.* Compositae. **в.** *врста пајараши.* • **морска** ~ зоол. *врста морске медузе* Pelagia noctiluca.

мѐсечинаст јек. **мјѐсечинаст,** -а, -о *в. месечаст:* ~ потковица; ~ светлост; ~ ноћ.

мѐсечнӣ јек. **мјѐсечнӣ,** -ā, -ō **1.** *који се односи на временски период од месец дана:* ~ боловање, ~ плата, ~ прорачун, средња ~ температура. **2.** *који се односи на Месец;* уп. Месечев: месечне мрље. **3.** (и неодр.) *који месечине (о ноћи), месечаст, месечинаст.*

мѐсечнӣк јек. **мјѐсечнӣк** м **1.** *часопис који излази једанпут месечно.* **2.** бот. *врста вишегодишње зељасте биљке, пролевак* Gratiola officinalis.

мѐсечница јек. **мјѐсечница** ж мед. *в. менструација.*

мѐсечно јек. **мјѐсечно** прил. *на месец (дана), за месец дана, сваког месеца:* ~ добијати плату, ~ плаћати рачуне.

Мѐсија и **Ме́сија** м хебр. **1.** *првобитно назив за духовног и световног владара израелског народа, а касније избавитељ, спаситељ која је према веровању старих Јевреја, Бог обећао јеврејском народу; Исус Христос, обећани спаситељ, избавитељ и оснивач хришћанства.* **2.** (месија) фиг. *онај који има велику и важну мисију, задатак, улогу од великог значаја, спасилац, ослободилац, избавитељ.*

месијанѝзам, -зма м **а.** *религиозно учење, веровање у долазак Месије, божјег изасланика, спаситеља и избавитеља.* **б.** фиг. *веровање појединаца или друштвених група, народа и др. у њихову тобожњу божанску, избавитељску мисију (често као патолошка опсесија параноика).*

месијàнист(а), -ē м (мн. -сти) *присталица, приврженик месијанизма.*

месијанѝстичкӣ, -ā, -ō *који је у вези с месијанистима и месијанизмом, месијанством;* уп. месијански: ~ веровање, ~ идеја, ~ мистика, ~ улога.

месијàнскӣ, -ā, -ō *који се односи на месијанизам, месијанство;* уп. месијанистички: ~ веровање, месијанске идеје, ~ нада.

месијáнство с *в. месијанизам.*

мѐсина ж *ауг. и пеј. од месо:* наждерати се месине.

мѐсинг м (мн. ø) нем. хем. *легура бакра и цинка;* уп. мѐд.

мѐсинган, -а, -о (обично одр.) *који је од месинга:* ~ квака, ~ плоча, ~ шипка.

мéсити, мѐсӣм јек. **мијѐсити,** мӣјесӣм (трп. мѐшен јек. мӣјешен) несвр. прел. [гл. им. мéшѐње јек. мијѐшѐње с] **1. а.** *припремати, правити масу, тесто за хлеб, колач и сл. мешајући брашно с водом (с млеком и сл.):* ~ колаче, ~ хлеб. **б.** *ињечити чинећи меким и уједначеним (обично расквашену глину, иловачу, блато и сл.); правити, уобличавати (од тако изгњечене глине, иловаче, земље и сл.).* **2.** *газити, гацати (обично блато).* **3.** фиг. **а.** *стезати, стискати, гужвати (нпр. капу, рукавице).* **б.** *масирати гњечењем.* **4.** фиг. **а.** *подвргавати својој вољи, хтењима и сл., чинити послушним, покорним, покоравати.* **б.** *тући, бити, ударати, млатити.*

мѐсӣште с **1.** *ауг. и пеј. од месо;* уп. месина. **2.** фиг. пеј. *сувише дебело и крупно тело, телесина.*

мѐснат, -а, -о **1. а.** *прекривен дебелим слојем меса, дебео, пун:* ~ лице, меснате руке. **б.** *који има, даје доста меса, од којег се добија доста меса:* меснате свиње. **2.** *в. мѐснӣ.* **3.** *који је као месо, задебљао, једар, пун, сочан (обично о биљним плодовима и лишћу);* уп. месо (3): ~ паприка.

мѐснатӧст, -ости ж *особина, стање онога који је меснат, онога што је меснато.*

мѐсӣнӣ, -ā, -ō **а.** *у којем има меса, који садржи месо, справљен од меса, са месом (о јелу, храни и сл.); који се односи на месо уопште:* ~ нарезак, месне прерађевине, ~ конзерва.

мѐснӣ јек. **мјѐснӣ,** -ā, -ō **1.** *који се односи на одређено (насељено) место, локални:* ~ одбор, ~ становништво, ~ читаоница. **2.** *својствен једном месту, крају, једној средини, локални:* ~ говор, ~ колорит, месни обичаји.

мéсница (мѐсница) ж *в. месарница.*

мѐсо с (мн. ø) **1. а.** *мекано, мишићно ткиво, слој у организму човека или животиње углавном између костију и коже.* **б.** *тело живог бића, човека:* пуцати у месо. **в.** *потомак, пород; крвни рођак, сродник.* – Своје се месо ипак зна. **2.** *тело заклане животиње, обично њени нарочито исечени или прерађени делови који служе за исхрану:* бело ~, јагњеће ~, печено ~. **3.** *мекани делови плода воћа, поврћа и сл.* • **бити од крви и меса** *в. под крв.* **дебело** ~ *задњица, стражњица.* **дивље** ~ нар. мед. 1) *болесна израслина која настаје на повређеном ткиву, рани,* granulacio fungosa. 2) *тумор, рак.* **топовско** ~ *борци, војници који су у рату немилосрдно изложени погибији, губљењу живота (често бесмисленом).*

месòждер м зоол. **а.** *животиња која се храни месом других животиња.* **б.** *в. звер (1б).*

месòждēран, -рна, -о **1.** *који се храни месом; крволочан, грабљив (о животињама).* **2.** *који се храни животињицама (инсектима), хватајући их обично листовима или мехурићастим израштајима на њима (о биљкама).*

месòждерскӣ, -ā, -ō *који се односи на месождере; који је као у месождера:* ~ вилица; ~ инстинкт, ~ лакомост.

месождéрство с *својство неких животиња да се хране месом других животиња, месождерски нагон.*

месòјед[1] м зоол. *в. месождер.*

месòјед[2], -а, -о *в. месождеран.*

мѐсојеђе и **месòјеђе** ж мн. и с јд. *време између Божића и почетка великог поста, када је према црквеним правилима допуштено да се једе месо и остала масна храна; време разних веселих приредби и карневала.*

мѐсопуснӣ и **месòпуснӣ,** -ā, -ō *који се односи на месопуст, на дане месопуста:* ~ недеља, ~ уторак, ~ лудовање.

мѐсопуст и **месòпуст** м **1. а.** *последњи дани месојеђа; Мѐснē покладе.* **б.** *карневалска ноћ, карневал који се приређује у недељу или уторак последње седмице пре почетка поста.* **2.** *в. месојеђе.*

местáнце и **мѐстāнце** јек. **мјестáнце** и **мјѐстāнце,** -нца и -ета с (мн. -ца) *дем. и хип. од место.*

местáшце и **мѐстāшце** јек. **мјестáшце** и **мјѐстāшце,** -шца и -ета с (мн. -ца) *дем. и хип. од место.*

мéсти (мѐсти), мéтēм (аор. мéтох, мѐте; р. пр. мѐо, мéла; трп. мéтен, -а) несвр. прел. [гл. им. мéтēње с] **1. а.** *мешати, мутити (неку житку масу) при справљању хране; тако справљати, припремати храну (обично домаћим животињама):* мете свињама. **б.** *мешањем, муљењем млека или павлаке издвајати (масло, маслац и сл.), бућкати.* **2. а.** *уносити помешњу, забуну у нешто, нарушавати, реметити; чинити нејасним, бркати, мрсити.* **б.** *доводити у забуну, помешњу, збуњивати.* ■ ~ **се 1. а.** *врзмати се; тумарати.* **б.** фиг. *мотати се (по глави, по памети, по свести).* **2.** *бити захваћен забуном, помешњом, збуњивати се;* уп. смести се.

мѐсти, мѐтēм (аор. мѐтох, мѐте; р. пр. мѐо, мѐла; трп. мѐтен, -ѐна) несвр. [гл. им. мѐтēње с] **1.** прел. *чистити, брисати (метлом или сл.).* **2.** непрел. *много, јако падати, вејати (о снегу); снажно дувати, витлати, завијати (о ветру, бури, мећави).* • ~ **пред својим вратима (својом кућом, својим прагом** *гледати своја посла и своју муку, водити своју бригу; отклањати властите недостатке.*

мѐстимицē јек. **мѐстимицē** прил. *на неким, појединим местима, овде-онде, понегде, местимично:* ~ седа брада, ~ заклањати видик.

мѐстимичан јек. **мјѐстимичан,** -чна, -о *који се јавља, налази и сл. на појединим местима, местимице, ту и тамо, понегде:* са местимичним пегама на кожи, местимичне дубине у реци, местимичне (нпр. штампарске) грешке у тексту.

мѐстимично јек. и **мјѐстимично** прил. *на појединим местима, понегде, местимице:* ~ полегла трава, ~ се разликовати.

мѐсто јек. **мјѐсто** с (ген. мн. м(ј)ѐстā) **1. а.** *простор, одн. мањи или већи, обично ограничени део површине који се може употребити за пребивање, смештање и сл. некога или нечега, расположиви простор:* начинити (уступити и сл.) некоме места, оставити ~ за собом, нема места. **б.** *део простора, положај, тачка на којој се неко или нешто налази, који неко или нешто собом запрема, заузима:* заменити места, имати добро ~, стајати у месту. **в.** *део простора, тачка, положај са одређеном наменом, који је предвиђен, одређен за некога или нешто; простор на којем се нешто збивало или се збива:* стражарско ~; ~ погибије. **г.** *одређени део простора који неко заузима, запоседа ради могућег смештаја (лежања, седења или стајања):* заузети ~ на клупи, отимати се о места за седење; добра (лоша), скупа (јефтина) места у позоришту, на стадиону и сл. **2. а.** *предео, крај; мањи простор, мања површина:* жупно (осојно, присојно) ~; блатњаво ~. **б.** *насеље (село, град):* ~ рођења, мало (велико, напредно) ~. **3.** *одређени део нечега, неке целине (нпр. организма, тела и сл. или књиге, неког списа, текста, излагања и др.):* болно ~, ~ на глави, ~ укрштања живаца; лепа места из романа, наводити само понеко ~ из књиге. **4. а.** *служба, запослење, намештење, посао;* уп. радно ~ (изр.): добити (боље) ~, изгубити ~. **б.** *положај, функција:* председничко ~, ~ управитеља, одговорно ~. **5. а.** *положај у односу на некога или нешто, положај у неком реду, вредновању, рангу, степен:* заузимати (за)видно (истакнуто) ~ у историји (књижевности), освојити прво ~. **б.** *оно што некоме или нечему припада, одговара, одговарајућа улога, позиција и др.:* знати (имати) своје ~ у кући (у друштву). **в.** *разлог, повод, узрок; смисао, оправдање;* нема места радовању (страху); ови приговори имају свога места. • **болно ~** *слаба, незгодна, непријатна или осетљива страна некога или нечега.* **геометријско ~** мат. *скуп свих оних тачака у равни или простору које задовољавају одређене геометријске услове.* **децимално ~** мат. *положај бројке после децималне тачке, одн. зареза.* **надлежно (меродавно) ~** *управни, административни или неки други орган који одлучује у нечему, који решава нешто.* **највише ~** *највиши орган, највиша инстанца власти.* **опште ~** *позната, уобичајена тема, предмет, мотив, став, гледиште.* **радно ~** *посао, служба, занимање, дужности на послу; место где се обавља посао, служба;* уп. место (4а). • **загрејати (угрејати) место** *остати негде дуже, скрасити се.* **из места, с места** *без залета (скочити, скакати).* **места!** *склони(те) се, ослободи(те) пут, пролаз.* ~ **под сунцем** *могућност опстанка, постојања, живљења, егзистирања.* **на лицу (на лице) места** *непосредно онде где се нешто дешава.* **на месту вољно!** вој. *команда којом се (после става „мирно“) допушта заузимање слободног става и померање (без напуштања места).* **на месту** 1) **остати мртав** *пасти, тренутно умрети од тешких, смртоносних повреда, рана.* 2) **убити** *нанети, задати повреду, рану која изазива пад, тренутну смрт.* **на његовом (мом, твом** и сл.**) месту (бити)** *(бити) у истим приликама, могућностима, под истим условима, околностима* и сл. **на првом месту** *пре свега, најпре.* **на своје место** *онде где треба да буде, да се налази.* **на (свом) месту (бити)** 1) (о човеку) *(бити) ваљан, честит, поштен.* 2) (о мишљењу, поступцима, понашању и сл.) *(бити) уместан, оправдан, исправан; умесно, оправдано, исправно (бити).* **не држи га место** *не може да се скраси, нигде се не смирује.* **срце ми је на месту** *задовољан сам, осећам задовољство, задовољење, радост.* **у месту** *не напуштајући простор где се стоји, где се неко, нешто налази (изводити неке покрете и сл.).* **у месту тапкати (стајати** и сл.**)** *не напредовати, не развијати се, стагнирати.*

место јек. **мјесто** (наглашено: м(ј)ѐсто)) предл. (с ген.) **1.** *уз именице именске речи казује да је појам у именици замењен неким другим појмом: уместо:* један ~ другог. **2.** (у прил. служби) *испред реченица и израза означава да није остварено оно што је тим исказима речено, већ да је замењено нечим другим (другом радњом, акцијом, мером и сл.): уместо.* – Мјесто да продужимо том стазом, скренули смо с ње.

мѐсце и **ме́сце** с (мн. ø) *дем. и хип. од месо.*

ме́та ж **1. а.** *вештачки или природни објекат који представља циљ при обуци или такмичењу у гађању и нишањењу.* **б.** *оно што се напада, у шта се пуца, гађа ватреним оружјем, оружјем и сл. (најчешће у рату).* **2.** *означено, обележено место, граница, као полазна или крајња тачка или домет неког надметања, такмичења и сл.:* пребацити мету. **3. а.** *одређено место, циљ до којег треба доћи, стићи:* доћи до мете путовања, достићи мету. **б.** фиг. *оно чему се стреми, тежи, оно што се жели постићи, циљ:* крајња ~. • **на мети (бити, наћи се** и сл.**)** *(бити, наћи се и сл.) близу, при руци, на дохват руке, у непосредној близини.*

метаболѝзам, -зма м грч. физиол. *процес размене материја у организму живих бића.*

метабо̀лит, -и́та м физиол. *производ метаболизма.*

метабо̀личан, -чна, -о *који се односи на метаболизам; променљив.*

метагене́за ж грч. биол. *смена полног и бесполног размножавања код неких животиња или биљака.*

метазо̀а ж грч. зоол. *животиња са вишећелијском грађом тела.*

метајѐзик м *језик који служи за описивање структуре неког другог језика; апстрактни, максимално логични језик научне анализе и дефиниције, саздан од апстрактних јединица, симбола.*

мѐтак, -тка м (мн. мѐци, ген. мѐтāкā) *убојно средство за пуњење ватреног оружја које се састоји од зрна, чахуре с (барутним) пуњењем и каписле; део тога убојног средства које излеће из цеви ватреног оружја, зрно, куршум, тане.* • **дум-дум ~** *пушчани метак чија се кошуљица зрна расцрскава при удару.* **добити метак (у чело, потиљак** и сл.**)** *бити убијен, стрељан.* **избацити последњи метак** *употребити крајње, последње средство, учинити последњи покушај (да би се нешто постигло).*

мѐтāл, -а́ла м грч. **1.** *општи назив за више хемијских елемената који се одликују чврстином (осим живе), непрозирношћу, нарочитим сјајем, добром проводљивошћу топлоте и електрицитета и могућношћу обраде ливењем и ковањем;* уп. ковина: лаки метали, обојени метали, племенити метали, тешки метали, црни метали. **2.** *оно што је потпуно или делимично направљено од метала (1) (разни предмети, направе и др.).*

мѐтāлан, -лна, -о (одр. мѐталнӣ, -ā, -ō) **1.** (обично одр.) **а.** *који је у целини или већим делом начињен од метала:* метална кутија, метални новац, метално оруђе. **б.** (одр.) *употпуне који се односи на метал (на његову обраду, употребу сл.), металски:* метална индустрија. **в.** *који у себи има метала, који садржи метал:* метални мајдан. **г.** *који потиче од метала, резак (о звуку).* **2. а.** *који је као метал, сличан металу (по изгледу, боји, укусу и др.):* ~ сјај. **б.** фиг. *звонак, звучан, јасан, резак, оштар као звук који настаје ударањем о метал:* ~ глас. **в.** фиг. *хладан, крут:* ~ лице.

мета́лац, -лца м (ген. мн. мѐтāлāцā) *онај који ради у металној индустрији, металски радник, стручњак за метале и сл.*

метализа́ција ж *посебан начин превлачења разних предмета металима или легурама метала.*

мѐтāлно прил. *као метал, са металним одсјајем, бојом, звуком и сл.:* ~ звекнути, ~ светлуцати.

метало- *први део сложеница којим се казује да је оно што је исказано другим делом сложенице у некој вези с металом:* металоглодач, металопрерађивачки и сл.

метало̀гичан, -чна, -о и **метало̀гичкӣ,** -ā, -ō фил. *који је изван логичке сфере, логичког мишљења (иако може дати основу, смер за логичко-сазнајне операције).*

металоглòдāч, -а́ча м *радник металске струке који израђује машинске делове, зупчанике и др. помоћу машине глодалице.*

металогра̀фија ж *део металургије који се бави проучавањем састава, структуре метала и њихових легура.*

метало̀графскӣ, -ā, -ō *који се односи на металографију.*

металопрѐрада ж *прерада, обрада метала.*

металопрерађѝвāчкӣ, -ā, -ō *који се односи на прераду метала:* ~ индустрија.

металострȕгāр, -а́ра м *металски радник који је квалификован за рад на стругу, који на стругу обрађује металне делове.*

металострȕгāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на металостругаре, који припада металостругарима:* ~ занат, ~ хала.

металосфе́ра ж геол. *средишњи део Земље, Земљино језгро.*

мѐтāлскӣ, -ā, -ō *који се односи на метал, који је у вези с металом:* ~ индустрија, ~ радник.

метàлург м *онај који ради на пословима металургије; стручњак за металургију;* упр. металац.

металу̀ргија ж **1.** *наука о металима и њиховим легурама, о њиховом добијању из руда, производњи, обради и примени.* **2.** *грана индустрије која се бави производњом и обрадом метала и њихових легура; производња од метала и њихових легура:* обојена ~, црна ~.

метàлуршкӣ (металу̀ргијскӣ) -ā, -ō *који се односи на металургију и металурге:* ~ кокс, ~ постројење, ~ предузеће.

метàморфан, -фна, -о **1.** *који је промењен, који је настао метаморфизмом (о стенама).* **2.** (одр.) *који се односи на метаморфизам:* метаморфне појаве.

метаморфѝзам, -зма м геол. *скуп промена у структури стена изазваних низом физичких и хемијских појава.*

метамо̀рфисати се, -ишēм се свр. и несвр. *наста(ја)ти у процесу метаморфизма; променити се, мењати се у структури под утицајем физичких и хемијских појава (о стенама).*

метаморфо́за ж грч. **1.** зоол. *прелаз из једног стадијума у други, одн. промена у спољашњој и унутрашњој грађи неких животињских организама током њиховог развитка, преображај.* **2.** геол. *в. метаморфизам.* **3.** *уопште велика, битна промена, измена, преображај (изгледа и карактера неке особе, ставова и идеја неког друштва, организације и др.).*

метаморфози́рати се, -о̀зирām се свр. и несвр. *преобразити се, преображавати се.*

мѐтāн, -а́на м (мн. ø) хем. *лако запаљив, експлозивни гас* (CH_4), *који има велику примену у хемијској индустрији.*

метанаста́за ж *појединачно или групно пресељење, мењање места живљења, становања, миграција.*

метанастàзичкӣ, -ā, -ō *који се односи на метанастазу:* метанастазички покрети, метанастазичке струје.

метàнисати, -ишēм несвр. **1.** *дубоко се клањати при молитви или пред неким у знак поштовања, скрушености, понизности и сл.* **2.** фиг. *понашати се покорно, понизно, покоравати се; улагивати се, додворавати се (некоме).*

метàнōл, -о́ла м хем. *в. метил-алкохол.*

мѐтāнскӣ, -ā, -ō *који се односи на метан.*

мѐтар и **мêтар,** -тра м (мн. мѐтри и мêтри, ген. мѐтāрā и мêтāрā) грч. **1.** *основна јединица мере за дужину у метарском, метричком систему мера (100* cm); *најпрва, одн. оно што је подешено за мерење те дужине (шипка, трака и сл.).* **2.** фиг. *мерило оцењивања, вредновања, процене нечега; оцена, процена.* **3.** стил. *ритмичка структура и вид стиха;* упр. метрика (1). • **квадратни** ~ *јединица мере за површину једнака површини квадрата којем је свака страница дуга један метар.* **кубни** ~ *јединица мере за запремину једнака запремини коцке чија је свака ивица дуга један метар, кубик.*

-метар *други део сложених именица које најчешће означавају:* **1.** *изведену јединицу мере за дужину:* километар, милиметар, центиметар. **2. а.** *инструмент који служи за мерење (обично оног што је исказано првим делом речи):* барометар, волтметар, манометар, термометар и сл. **б.** *особу која мери оно што је исказано првим делом речи:* геометар. **3.** *стих одређеног броја стопа:* хексаметар и сл.

мѐтарскӣ и **мêтарскӣ,** -ā, -ō *који се односи на метар;* упр. метрички (3): ~ мера, ~ систем; ~ цента.

метаста́за ж грч. мед. *преношење болесних ћелија или других патолошких продуката (обично из малигних тумора) крвљу и лимфом са оболелог места на друго место у организму.*

метастазѝрати, -àзирām свр. и несвр. *пренети се, преносити се са једног места у организму на друго (обично о канцерозним обољењима).*

метастàтичан, -чна, -о *који се односи на метастазу, који је настао метастазом:* метастатичне жлезде, метастатични чиреви.

метàтакса и **метатàкса** ж грч. лингв. *преношење акцента исте врсте са слога на слог, промена места акцента без промене његовог карактера (тона, трајања и др.).*

метатàксичкӣ, -ā, -ō *који се односи на метатаксу:* ~ акценат, ~ преношење.

метате́за (метàтеза) ж грч. лингв. *промена места гласова или гласовних група у некој речи (нпр. бајрак – барјак, гарван – гавран, котач – точак, намастир – манастир и сл.).*

мѐтати и **мѐтати (се),** мѐћēм (се) *несвр. према метнути (се).*

метато̀нија ж грч. лингв. *промена интонације појединих самогласника; промена природе појединих акцената.*

метато̀нијскӣ, -ā, -ō *који се односи на метатонију, који је у вези с метатонијом.*

метафѝзика ж грч. фил. *филозофска дисциплина која расправља о првим, основним принципима свега постојећег, одн. о појавама које су изван граница искуства, изван просторно-временске стварности, сматрајући их вечним, непроменљивим.*

метафѝзичан, -чна, -о *в. метафизичкӣ.*

метафѝзичār м *онај који се бави метафизиком; познавалац, представник или поборник метафизике.*

метафѝзичārка ж *женска особа метафизичар.*

метафѝзичārскӣ, -ā, -ō *који се односи на метафизичаре:* метафизичарске идеје, ~ критика.

метафѝзичкӣ, -ā, -ō *који се односи на метафизику; који је изван граница искуства, искуствене стварности, натчулан, натприродан:* ~ песимизам, ~ систем, метафизичке теорије; метафизичке спекулације.

метафѝзичнōст, -ости ж *особина онога што је метафизично, што садржи метафизичке елементе, тумачења и сл.:* ~ поезије, ~ теорије равнотеже.

метàфора ж грч. стил. *стилска фигура којом се један појам исказује другим, по нечему сличним, одн. поређење два слична, сродна појма исказано само појмом којим се пореди; уопште пренесено, сликовито, фигуративно изражавање неког појма.*

метафо̀рика ж *употреба метафора, метафоре као уметничко средство и одлика стила.*

метафо̀ричан, -чна, -о *који се односи на метафору, који садржи метафору, исказан метафором:* ~ значење, метафорične слике, ~ израз, ~ изражавање.

метафо̀ричкӣ, -ā, -ō *који се односи на метафорику и метафору; метафоричан:* ~ замена појмова; ~ значење.

метафо̀рички и **метафо̀рично** прил. *примењујући, служећи се метафорама (у изражавању, писању и сл.):* ~ се изражавати, ~ исказана мисао.

метафо̀ричнōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога што је метафорично:* ~ (народне, уметничке) поезије.

метàфорскӣ, -ā, -ō *који се односи на метафору, метафоричан:* метафорске поетске слике.

метàфорски прил. *метафорично, метафорички.*

мѐтвица ж бот. **1.** (и мѐтва) **а.** *род вишегодишњих зељастих ароматичних биљака* Mentha *из ф.* Labiatae, *нана.* **б.** *назив за поједине врсте тога рода:* M. piperita, M. pulegium, M. spicata. **2.** *зељаста вишегодишња биљка* Calamintha napeta *из ф.* Labiatae.

мѐтвичин, -а, -о *који се односи на метвицу (који је од метвице, својствен метвици и сл.):* ~ мирис, ~ уље.

ме́теж м (инстр. -ом) **1. а.** *гужва, комешање, врева, гунгула; збрка, пометња.* **б.** *хрпа, гомила испретураних и разбацаних ствари, вашар, лом.* **2.** *немир, буна, побуна.* **3.** фиг. *несређеност мисли, осећања, представа о нечему, збрка, збрканост, замршеност:* ~ у глави.

ме́тежан, -жна, -о *који се односи на метеж; пун метежа; несређен, збркан.*

ме́тежњак м *изазивач метежа, пометње, смутљивац, бунтовник, бунџија.*

метемпсихо́за ж грч. мит. *учење неких религија и античких филозофија о сељењу душе после смрти у друга људска и животињска тела; веровање у такво сељење душе.*

метео́р, -о́ра м (инстр. -ором) грч. астр. *ситно небеско тело (од честице до велике громаде) које се креће кроз васиону; кратко-трајан блесак који се види при уласку тога тела у Земљину атмосферу великом брзином.*

метеори́т, -и́та м астр. *метеор, одн. комад метеора који падне на Земљу, ивоздено или камено тело које падне на Земљу из међупланетарног простора.*

метеори́тски, -ā, -ō *који се односи на метеорите, који потиче од метеорита.*

метеоро́лог м *онај који се бави метеорологијом, стручњак за метеорологију.*

метеорологија ж грч. *наука о атмосферским појавама која испитује стање атмосфере, проучава елементе који изазивају то стање, бави се временском прогнозом и др.*

метеоро́лошки, -ā, -ō *који се односи на метеорологију и метеорологе: ~* извештај, *~* појава, метеоролошке прилике, *~* прогноза.

метео́рски, -ā, -ō **а.** *који се односи на метеоре: ~* тело. **б.** фиг. *који је попут метеора: врло брз, стреловит; блештав, блистав, сјајан: ~* успон, *~* успех.

ме́тер, -е́ра м фр. штамп. *графички радник који штампарски слог прелама на одређени формат странице.*

ме́тил, -и́ла м (мн. ø) хем. *једновалентни радикал* (CH_3), *који се састоји од угљеника и водоника, а саставни је део многих органских хемијских једињења.*

метил- *први део полусложеница којима се означава неко хемијско једињење с метилом:* метил-дихлорарсин, метил-хлорид.

ме́тил-а́лкохол и **ме́тил-а́лкохол** м хем. *најједноставнији алкохол* (CH_3OH), *безбојна, врло отровна течност, метанол.*

ме́тилен, -е́на м хем. *двовалентни радикал* (CH_2) *који се добија од метана.*

ме́тилен(с)кй, -ā, -ō *који се односи на метилен.* • **~ модрило, ~ плаво** *плава вештачка супстанца, која се употребљава за бојење памука и бактериолошких препарата при микроскопирању и сл.*

ме́тилнй, -ā, -ō *који се односи на метил, који садржи метил.*

ме́тиљ, -и́ља м **1. а.** зоол. *у мн.: љуснати паразитски црви* Trematodes, *који живе обично на унутрашњим деловима тела животиња, нарочито оваца и говеда (у јд.: такав црв):* **велики (овчји) ~** Distomum hepaticum, **мали ~** D. lanceolatum. **б.** *в. метиљавост.* **2.** бот. *вишегодишња зељаста биљка* Lysimachia nummularia *из ф.* Primulaceae.

ме́тиљав, -а, -о **1.** *који болује од метиља; заражен, захваћен, нападнут метиљом: ~* стока; *~* јетра. **2.** фиг. *који је слабог здравља, неотпоран, болестан, болешљив (о људима, здрављу).*

ме́тиљавост, -ости ж *болест изазвана метиљима (1а),* distomatosis; *стање онога који је метиљав, онога што је метиљаво.*

ме́тиљати (се), -а́м (се) несвр. *оболевати, боловати од метиљавости.*

ме́тла ж (ген. мн. ме́тлй) **1.** *направа за мете́ње, брисање, чишћење направљена од шибљикастих гранчица истоимених биљака из рода* Kochia, *учвршћених за дршку; слична направа исте или сличне намене од брезовог прућа, вештачких влакана и др.* **2.** бот. *род једногодишњих зељастих биљака или полугрмића* Kochia *из ф.* Chenopodiaceae; *врста тога рода* Kochia scoparia; *назив за неке друге врсте тога рода од којих се праве метле (1).* • **(по)мести, (по)чистити гвозденом метлом** *насилно, насиљем одстранити, одстрањивати, уклонити, уклањати, елиминисати.*

ме́тлар, -а́ра и **ме́тлар,** -а м *занатлија који прави и продаје метле.*

ме́тларскй и **ме́тларскй,** -ā, -ō *који се односи на метларе и метларство.*

метла́рство с *прављење метала и трговање метлама.*

ме́тласт, -а, -о *који је као метла (1), који личи, подсећа на метлу; тршав, куштрав (о брковима, бради и сл.).*

ме́тлаш, -а́ша м бот. *назив за неке гајене биљке метличастих цвасти из ф.* Gramina, *си(је)рак:* **а.** Sorghum saccharatum. **б.** S. vulgare.

ме́тлика ж бот. *вишегодишња биљка* Athamanta Matthioli *из ф.* Umbelliferae.

ме́тлица ж **1.** *дем. и хип. од метла (1).* **2.** бот. **а.** *род гранатих једногодишњих зељастих биљака* Xeranthemum *из ф.* Compositae. **б.** *врста тога рода* X. annuum, *пољска метла.* **3.** бот. **а.** *сложена цваст пирамидалног облика,* panicula. **б.** *скуп класића на врху стабљике неких житарица (кукуруза, овса и сл.).* **4.** разг. *део брисача за откланање кишних капи са ветробранског или задњег стакла аутомобила који се може скидати и замењивати.*

ме́тличаст, -а, -о **1.** *који је попут метлице (1), који личи, подсећа на метлицу, тршав, куштрав, чекињаст;* уп. метласт: *~* брк, *~* реп. **2.** *који је у облику метлице (3); који има метлицу (3) (о биљкама, цвасти).*

ме́тличица ж *дем. и хип. од метлица (1).*

метлу́рина ж *ауг. и пеј. од метла (1).*

ме́тловина ж бот. **а.** *рунка* Artemisia scoparia. **б.** *украсна биљка* Cytisus scoparius *из ф.* Papilionaceae.

метлу́шица ж бот. *врста траве* Catabrosa aquatica *из ф.* Gramina.

ме́тљика ж бот. *украсна мирисљава биљка* Tamarix africana *из ф.* Tamaricaceae.

ме́тнути и **ме́тнути,** ме́тнēм свр. прел. **1. а.** *положити, ставити на неко место (обично руком); употпуне ставити, положити негде: ~* јастук под главу; *~* прст на чело. **б.** *предати, положити, уложити: ~* паре у банку. **2.** *ставити на некога, одн. на себе (одевни предмет, део одеће), обући, навући: ~* капу (мараму, шал и сл.) **3.** *поставити, сместити некога негде, сместити у неку просторију; ~* (некога) у колица, *~* у кревет, *~* крај себе; *~* (некога) у велику собу. **4.** *одредити, поставити некога да врши одређени посао; поставити у неко звање, на неки положај, на неку дужност и сл.; одредити некога за неки посао, дужност и сл.:* метнули га да чува стражу; *~* (некога) за писара. **5.** *написати, навести: ~* адресу (на коверат, писмо). ■ **~ се 1.** *бацити се, хитнути се (нечим): ~* каменом. **2.** *умешати се, умешати се ликом, особинама (на некога):* метнуо се на оца.

ме́тод, -о́да м и **мето́да** ж грч. **а.** *мисаони, логички поступак, одн. скуп поступака који се примењује у научноистраживачком раду да би се открили, описале и обрадиле, систематизовале научне чињенице и подаци:* дедуктивни (дедуктивна) *~,* емпиријски *~,* компаративни *~.* **б.** *употпуне начин, поступак, одн. скуп поступака, модел, образац по којем се врши нека делатност, обавља неки посао и сл.:* васпитни (васпитна) *~,* ~ обраде метала, *~* пчеларења. **в.** *прикладан, одговарајући поступак, методичност, систематичност; начин понашања, поступања:* и у лудилу има метода, имати такта и метода; применити опробани метод.

мето́дика ж (дат. -ици) **а.** *део педагогије који изучава методе рада у настави.* **б.** *метод, методологија: ~* рада.

мето́дист(а), -е́ м (мн. -сти) *припадник протестантске верске организације настале у англиканској цркви у XVIII веку.*

мето́дичан, -чна, -о **а.** *који се спроводи, врши по одговарајућем методу, начину, систему, систематски, плански: ~* испитивање, *~* посматрање. **б.** *који ради, поступа, резонује и др. по одговарајућем методу, по неком плану, систему; систематичан (о људима, људском духу).*

мето́дичар м (инстр. -ом и -ем) **а.** *онај који се бави методиком (а), стручњак за методику.* **б.** *онај који се у свом раду (научном,*

педагошком и сл.) одликује методичношћу; употпуне онај који у таквом свом раду примењује одређене, обично добре, прикладне методе: ванредан ~.

метòдичкӣ, -ā, -ō **а.** *који се односи на методику; који се односи на методе (обично наставне), методски.* **б.** *в. методичан.*

метòдички и **метòдично** прил. *придржавајући се одговарајућих метода, на методичан начин, систематски; планski:* ~ изложити чињенице; ~ стезати обруч око некога.

метòдичнōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога који је методичан, онога што је методично.*

методолòгија ж грч. **а.** *научна дисциплина у којој се разматрају, изучавају научне методе:* ~ научног рада. **б.** *скуп метода, поступака;* уп. методика (б): применити одређену методологију, ~ планирања.

методòлошкӣ, -ā, -ō *који се односи на методологију; методички (а); методски:* ~ питање; ~ поступак; ~ упутство.

мèтōдскӣ, -ā, -ō *који се однос на метод(у), на методе:* ~ поступак у настави, методска упутства за тренинг. • ~ **јединица** *део наставног предмета који чини заокружену целину.*

метонӣмија ж грч. стил. *замена једне речи, израза другом речи или групом речи која означава појам материјално, симболички, асоцијативно повезан са појмом означеним првом речи, нпр. живи од својих руку (уместо од свога рада), огњиште (ум. родна кућа) и сл.*

метонӣмијскӣ и **метòнӣмскӣ,** -ā, -ō *који се односи на метонимију:* ~ замена, ~ употреба речи.

мèтох м грч. **1.** *имање, посед који припада манастиру или цркви; земља, имање које су српски средњовековни владари даривали манастиру или цркви.* **2.** *мали манастир или црква који припадају неком већем манастиру; употпуне мањи манастир или црква са мало обрадиве земље.*

Метòхија ж *котлина на југу Србије, у сливу горњег тока Белог Дрима;* уп. Косово.

метòхӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на Метохију:* ~ вино, ~ крај.

метра́жа ж *дужина изражена у метрима (обично у вези с филмовима и филмском траком).*

мèтрā̏жнӣ, -ā, -ō *који се продаје на метар:* ~ роба.

мèтрика ж грч. **1.** књиж. *грана теорије књижевности која изучава опште законе структуре стиха; версификација; структуре стиха у песничком делу.* **2.** муз. *систем организације тонских трајања и распоред наглашених и ненаглашених ритмичких јединица; дисциплина која проучава тај систем и тај распоред.*

метри́рати, мèтрӣрām, **мèтрити** и **мēтрити,** -ӣм несвр. *слагати у кубне метре (обично дрва).*

мèтричкӣ, -ā, -ō **1.** *који се односи на метрику (1):* ~ облик, ~ систем, ~ схема, ~ структура. **2.** *који се односи на метрику (2):* ~ јединица, ~ целина. **3.** *в. метарски:* ~ систем.

мèтрички прил. *по правилима метрике; у односу на метрику, у метричком погледу:* ~ сложен, ~ тежак.

мèтрō, -òа м фр. *градска (претежно подземна) железница.*

метрòлог м *стручњак за контролу мера и племенитих метала.*

метрòном (мèтроном) м грч. муз. *справа, механизам за мерење темпа извођења неког музичког дела, са клатном, шталицом која равномерно откуцава делове такта.*

метрòномскӣ (мèтрономскӣ), -ā, -ō *који се односи на метроном:* ~ ознака, метрономски ударци.

метрòпола ж грч. **1. а.** *главни град неке државе, покрајине и сл.; употпуне административни, политички, трговачки, културни центар неке државе, покрајине и сл.* **б.** *град који је центар неке делатности, уметности и сл., који је значајан по нечему:* филмска ~, културна ~. **2.** *матична држава као главна држава у односу на своје колоније.*

метропо̀лӣт, -и́та и **метрополи́та** м грч. црквен. *црквени главар над облашћу у којој има више бискупија, надбискуп (код католика);* уп. митрополит.

метропо̀лӣтскӣ, -ā, -ō *који се односи на метрополите, који припада метрополитима:* ~ част.

Метуза́лем и **Метӯзалем** ж **1.** *према Библији, човек који је доживео највећу старост (преко 960 г.).* **2.** (и метузалем) фиг. *врло стар човек.*

метуза́лемскӣ и **метӯзалемскӣ,** -ā, -ō *који се односи на Метузалема (метузалема); врло стар.*

ме́ћа и **мēћа** ж *кашаста храна од брашна, мекиња и др., која се даје домаћим животињама (обично свињама).*

мѐћава ж **1.** *снежна олуја, јака вејавица.* **2.** фиг. *оно што се испољава, што навире, надолази у брзим, бројним налетима; навала, бујица (нпр. речи, питања).* • **јести (брисати** и сл.**) као** ~ *сувише брзо, халапљиво јести.*

мѐћāван, -вна, -о *који је с мећавом, праћен мећавом:* једне мећавне ноћи, мећавни јесењи дани.

Мефи̏сто и **Мефистòфел(ес)** м *лик из немачког народног предања који представља утеловљење злог духа, ђавола.*

мефистòфелскӣ, -ā, -ō *који је као у Мефистофел(ес)а, ђаволски, сатански; циничан:* ~ магија, ~ лице, ~ смех.

мēх јек. **мӣјех** м (мн. ме́хови и мѐхови јек. мијѐхови и мјѐхови) **1.** *в. мешина (1).* **2.** *направа од коже која служи за расплиривање ватре, обично у ковачници, одн. као део ковачког прибора.* **3.** *направа од препариране животињске коже, одн. шупље тело налик на мешину којим се добија ваздушна струја на неким народним дувачким музичким инструментима (гајдама и сл.), одн. на оргуљама хармоници и сл.* **4.** пчел. *мања направа којом се ствара дим за омамљивање пчела приликом рада око њих.*

мехàна ж тур. *гостионица, крчма, кафана:* друмска ~ (покрај пута), сеоска ~.

механи̏зам, -зма м **1.** техн. *склоп неке машине, справе, комбинација узајамно усклађених делова неке машине, справе која омогућује њено функционисање као целине.* **2.** фиг. **а.** *склоп, уређење делова неког организма који функционише као целина (о човеку, животињи, о човечјем, животињском телу и сл.).* **б.** *скуп стања, процеса који сачињавају неку психичку, физиолошку и сл. појаву:* ~ људских страсти, ~ који мења правац синтезе и разградње органских супстанци. **в.** *скуп операција, радњи од којих се састоји владање неком вештином, неким умећем:* ~ рачунања, ~ читања. **3.** фиг. *систем деловања неке организације, неке заједнице и сл.:* ~ власти, партијски ~.

механиза́ција ж **1.** *увођење машина у производњу, у неку грану производње (као замене за људски или животињски рад) ради побољшавања, убрзавања и појефтињења процеса производње:* ~ индустрије, ~ пољопривреде. **2.** зб. *машине; скуп машина потребних за извођење неког рада.* **3.** фиг. *смањено учествовање свести, воље у неким психичким радњама, понашању, деловању и сл., свођење на механичност, на аутоматизам.*

механи̏зӣрāнōст, -ости ж *в. механизованост.*

механизи́рати (се), -и̏зӣрām (се) свр. и несвр. *в. механизовати (се).*

мехàнизовāнōст, -ости ж *особина и стање онога што је механизовано.*

мехàнизовати, -зујēм свр. и несвр. **1.** *увести, уводити механизацију, опремити, опремати машинама; (из)вршити помоћу механизације, машина:* ~ индустрију; ~ обраду, ~ посао. **2.** *учинити механичким, аутоматским, аутоматизовати:* ~ радње, ~ покрете. ■ ~ **се 1.** *снабде(ва)ти се машинама, механизацијом.* **2.** *пости(ја)ти механички, аутоматски, аутоматизовати се (о навикама, кретњи, некој физичкој радњи и сл.).*

мехàника ж (дат. -ици) грч. **1.** *грана, део физике у којем се изучавају општи закони кретања и равнотеже тела:* ~ гасова, ~ течности, ~ чврстих тела. **2.** *машине, машинерија, механизација, техника.* • **прецизна** ~ *грана технике која се бави конструкцијом, израдом прецизних уређаја, апарата (нпр. за фина мерења, електронску обраду података и др.).*

механ̀ист(а), -ē м (мн. -сти) *присталица механичког материјализма;* уп. механицизам и механицист(а).

механи̏стичкӣ, -ā, -ō *који се односи на механисте и њихово учење;* уп. механици̏стичкӣ: ~ схватање света, ~ схватање узрочности, механистичке хипотезе.

механи̏стички прил. *на механистички начин, у духу учења механиста;* уп. механици̏стички: ~ објашњавати природу.

механ̀ица ж *дем. и хип. од механа.*

механици̏зам, -зма м филз. *учење по којем се све појаве и друштву своде на механичко кретање материје и објашњавају механичким законима.*

механи̏цист(а), -ē м (мн. -сти) *присталица, следбеник механицизма;* уп. механист(а).

механици̏стичкӣ, -ā, -ō *који се односи на механицизам и механицисте, својствен механицизму и механицистима;* уп. механи̏стичкӣ: ~ струјања у биологији, ~ приказивање односа.

механици̏стички прил. *на механицистички начин, у духу механицизма, као механицисти;* уп. механи̏стички.

механ̀ичан, -чна, -о *в. механ̀ичкӣ (1 и 5а).*

механ̀ичā̏р м (инстр. -ом и -ем) *квалификовани радник, мајстор, занатлија који склапа, саставља, оправља машине, моторе, справе и сл.;* уп. авиомеханичар, аутомеханичар и сл.: прецизни ~.

механ̀ичā̏рскӣ, -ā, -ō *који се односи на механичаре, који припада механичарима:* ~ алат, ~ занат, ~ радионица.

механ̀ичкӣ, -ā, -ō **1. а.** *који се односи на механику, на кретање, одн. равнотежу тела, на законитости кретања и равнотеже тела; који је резултат деловања тих законитости:* механички закони, ~ равнотежа. **2. а.** *који се односи на физичку силу, снагу, који физички делује (обично о води, воденој маси):* ~ рад морске воде, ~ снага неке реке (морских таласа). **б.** *који је настао физичким деловањем нечега (некога), физички (о повредама).* **3.** *који је настао простим мешањем различитих супстанци, без промене у њиховом хемијском саставу:* ~ мешавина (смеса, смеша), ~ талог. **4.** *који има механизам, који ради, који се покреће, функционише помоћу некога механизма, машине, мотора:* ~ возило, ~ разбој, ~ тестера, ~ чекић. **5. а.** *који се врши без икакве учешћа свести, разума, воље; који је услед честог понављања аутоматизован:* ~ вежбање, ~ учење, ~ памћење; механички покрети. **б.** *лишен правог садржаја, спонтаности, оригиналности:* механичке фразе.

механ̀ички прил. **1.** *по законима механике, механичким путем; физички:* ~ раздвојити. **2. а.** *на механички начин, без већег учешћа воље, свести, махинално, аутоматски:* ~ лупкати штапом. **б.** *на неприродан начин, вештачки; шаблонски, формалистички:* ~ натурити неко мишљење, ~ увести неки закон; ~ делити књижевно дело на форму и садржину.

механ̀ично прил. *в. механ̀ички (2а).*

механ̀ично̄ст, -ости ж *особина онога што је механично, аутоматско, аутоматизовано:* ~ рада мишића.

мех̀анскӣ, -ā, -ō *који се односи на механу:* ~ двориште, ~ мирис, ~ сто, механске жене.

механ̀чина ж *ауг. и пеј. од механа.*

механ̀џија м (мн. ж) *онај који држи механу, власник механе.*

механ̀џијка ж *женска особа механџија; механџијина жена.*

механ̀џијскӣ, -ā, -ō *који се односи на механџију, на механџије.*

мȅхӯр јек. **мјȅхӯр** м (мн. м(ј)ȅхӯри и м(ј)ȅхурови) **1. а.** *мало лоптасто или полулоптасто испупчење испуњено ваздухом или неким другим гасом које се ствара на течности или житкој маси, клобук.* **б.** (обично са одредбом: ваздушни) *мала количина ваздуха у цеви либеле, која служи за одређивање водоравног, одн. вертикалног положаја.* **2.** *мало испупчење на кожи испуњено течношћу које настаје код неких обољења, на опекотинама, услед механичког трења и др., пликс.* **3.** анат. **а.** (обично са одредбом: мокраћни) *опнаста кеса у организму човека и неких животиња која служи за скупљање мокраће, мокраћна бешика,* vesica urinaria. **б.** (обично са одредбом: жучни) *крушкаста кесица на доњој страни јетре у коју се слива жуч, жучна бешика, жучна кесица,* vesica fellea. **в.** (обично са одредбом: рибљи) *опнаста кеса код риба испуњена гасовитим садржајем, која служи као хидростатички орган.* • **~ од сапунице** 1) *нешто безначајно, безвредно, што се надувава, вештачки прави великим, значајним.* 2) *нешто што може свакога часа нестати, изгубити се, што је врло несигурно, непостојано.*

мехӯрак јек. **мјехӯрак,** -рка **1. а.** *дем. од мехур.* **б.** *ваздушна коморица у запупчастом делу јајета, у шотки.* **2.** зоол. *чахура, зачедак, кокон (обично свилене бубе).*

мȅхураст јек. **мјȅхураст,** -а, -о **а.** *који има облик мехура, који подсећа на мехур, сличан мехуру; који има мехуриће, у којем постоје мехурићи.* **б.** фиг. *врло непостојан, несигуран:* ~ нада.

мȅхурасто јек. **мјȅхурасто** прил. *попут мехура, слично мехуру, клобучасто:* ~ надувен.

мехӯрача јек. **мјехӯрача** ж бот. *у мн.: вишегодишње водене и мочварне биљке* Utricularia (U. vulgaris, U. minor *и др.*) *из ф.* Lentibulariaceae, *без корена и с листовима на којима се налазе мехурићи за хватање ситних животиња (у јд.: таква биљка).*

мехӯрика јек. **мјехӯрика** ж бот. *у мн.: род биљака папратњача* Csstopteris *из ф.* Athyriaceae (*у јд.: врста тога рода).*

мехӯрић јек. **мјехӯрић** м **1.** *дем. од мехур.* **2.** анат. **а.** (обично са одредбом: плућни) *у мн.: кесичасти огранци бронхиоле, плућне кесице,* alveoli pulmonalis (*у јд.: такав огранак*). **б.** *уопште назив за различите опнасте кесице, бокаста проширења, шупљине и сл. у телу човека, неких животиња, које су обично испуњене течношћу, гасовима и сл.*

мȅхӯрњāк јек. **мјȅхӯрњāк** м зоол. *мехураста ларва пантљичаре.*

мехӯрњача јек. **мјехӯрњача** ж бот. *једногодишња зељаста биљка* Physocaulis nodosa *из ф.* Umbelliferae.

мéца[1] м (обично у дечјем говору или при опонашању таквог говора) *у хип. значењу: медвед или лутка, играчка у облику медведа;* уп. мецо.

мéца[2] ж (обично у дечјем говору или при опонашању таквог говора) *у хип. значењу: мечка, медведица.*

мȅцав, -а, -о **1.** *њецав (о хлебу).* **2.** *мек и лепљив (обично о земљи).*

мецàнӣн, -и́на м *в. мезанин.*

мéцати, мȅцām несвр. **а.** *чинити мекшим; њечити:* ~ јабуку; ~ смолу. **б.** фиг. *јако притискивати задајући бол; тући, ударати.*

мецéна м (мн. ж) *покровитељ уметника, научника, одн. уметности, науке (према Мецени, покровитељу песника у старом Риму).*

мецѐнāт, -а́та м *в. мецена.*

мецѐнāтскӣ, -ā, -ō *који се односи на меценате, мецене:* ~ дар, ~ држање.

мецѐнатски прил. *као мецена; уз помоћ, потпору; покровитељски:* ~ помоћи некога; ~ издати књигу; ~ склон некоме.

мецена́тство с *покровитељство, помоћ, потпора мецене, меценатска институција.*

мéцо, -а или -ē м (обично у дечјем говору или при опонашању таквог говора) *у хип. значењу: медвед или лутка, играчка у облику медведа;* уп. меца[1].

мецосòпрāн, -а́на итал. муз. *женски, одн. дечачки глас у регистру између сопрана и алта.*

мȅч, -а и меча м (мн. мȅчеви и мечеви) енгл. спорт. *појединачно или екипно надметање, такмичење, утакмица, борба и сл., по одређеним правилима, између спортиста (у одређеним спортовима) или шахиста.*

мéчати, -чӣм несвр. **1.** *оглашавати се мȅкōм (о овци, кози, телету и др. животињама);* уп. мекетати. **2.** *оглашавати се танким, слабашним гласом, тихо, слабашно јечати.*

мѐче, -ета с (суп. мн. мѐчићи м; зб. им. мѐчӣд ж) *младунче медведа.*

ме́чити, мѐчӣм несвр. прел. [гл. им. ме́чење с] **а.** *ѣьечити, муљати (ѣрожђе и др.); ѣьечени цедити (вино).* **б.** *јако ѣритискивати, стискати, ѣьечити; јако стезати, ѣритезати.*

мѐчји (мѐчијӣ), -ā, -ē **1.** *који се односи на мече, мечад; медвеђи:* ~ игра; ~ кожа, ~ маст. **2.** *као стална одредба у неким ботаничким називима:* ~ грожђе, ~ језик, ~ леска, ~ уво (ухо), ~ шапа и др.

мѐчка ж (дат. -ки; ген. мн. мѐчкӣ и мѐчāкā) **1.** *женка медведа, медведица; медвед уопште.* **2.** фиг. *трапава особа.* **3.** разг. *аутомобил марке „мерцедес“.* • **доћи мечки на рупу** *доспети у опасну ситуацију, наћи се у невољи, неприлици.* **заиграће ~ и пред твојом кућом (пред твојим вратима), доћи ће ~ и пред твоју кућу** *и тебе ће снаћи несрећа, невоља, и ти ћеш доћи у неприлику, запасти у тешкоће.* **родити мечку** *много се намучити, напатити.* **чачкати мечку** *изазивати неког опасног; подухватити се опасних, ризичних ствари, послова и сл.*

мѐчкāр, -а и **мѐчкāр,** -а́ра м *онај који иде по селима, мањим местима и периферији градова и за новац приказује вештине дресиране мечке.*

мѐчкāрскӣ и **мѐчкāрскӣ,** -ā, -ō *који се односи на мечкаре, који припада мечкарима.*

мѐчкāрство и **мечка́рство** с *мечкарски посао, мечкарско занимање.*

мѐчкаст, -а, -о *својствен мечки, као у мечке; трапав; здепаст.*

мѐчкица ж *дем. и хип. од мечка; млада мечка.*

мѐч-лѡ̀пта спорт. *у неким играма лоптом (тенису, одбојци и др.) поен којим једна страна може да реши, одлучи меч ако га освоји.*

мѐшавина јек. **мјѐшавина** ж **1. а.** *оно што је настало мешањем, спајањем разноврсних материја које у таквом спо̀ју, саставу задржавају своја специфична својства, смеша:* ~ лаког и тешког бензина, ~ блата и снега, ~ чаја и млека. **б.** *оно што је настало као резултат, производ узајамног додира, утицаја, прожимања, прелитања (културних, језичких и др.); уопште спо̀ј нечега различитог, разноврсног, конгломерат:* ~ језика, ~ култура; ~ нација. **2. а.** *мешање, спајање (с нечим, с неким); укрштање, спаривање:* настати мешавином. **б.** *бркање, замењивање, мешање (категорија, појмова, представа и др.).* **3.** *гужва, метеж, збрка, пометња.*

ме́шак јек. **мијѐшак,** -шка м **1.** бот. **а.** *вишесеменi плод настао од једног одлодног листића, који се отвара само трбушном линијом,* folliculus. **б.** *омотач, опна око плодовог пупољчића,* arillus. **2.** анат. **а.** *набор слузнице у желуцу или цревима који лучи одговарајући сок за варење хране,* acinus. **б.** *мала творевина у телу кесастог облика (нпр. у корену длаке).*

мѐшалица и **ме́шалица** јек. **мјѐшалица** и **мијѐшалица** ж **а.** *машина у којој се мешањем прави, производи нешто, нека смеша:* бетонска ~. **б.** *део неког уређаја, направе или направа, алатка и сл. која служи за мешање нечега.*

мѐшāлька јек. **мјѐшāлька** ж *варјача; мешалица (б).*

мешáнац јек. **мјешáнац,** -нца м **1.** *јединка (човек, животиња или биљка) настала укрштањем две расе, врсте или сорте, мелез, бастард, хибрид; прелазни тип, међутип.* **2.** *нејасно, ђубриво које настаје мешањем разних биљних, животињских и минералних отпадака, компост.* **3.** *уопште мешавина нечега.*

ме́шати, мѐшām јек. **мијѐшати,** мӣјешāм несвр. прел. **1. а.** *састављати две или више материја, правити смешу, мешавину:* ~ вино и воду. **б.** *окрећући, превртући, мутећи и сл. премештати саставне делове неке течне, полутечне или растресите материје:* ~ супу, ~ малтер. **в.** *повлачити, кретати тамоамо какав предмет кроз неку течну, полутечну или растреситу материју:* ~ штапом по води (прашини). **г.** *спајати, сливати скупове људи, животиња тако да се од њих образује нови скуп, састављати:* ~ војску, ~ младе и старе играче, ~ стоку. **2.** *премештати, премештати карте, домине или фигуре у некој друштвеној игри ради уклањања њиховог распореда образованог у претходној партији, игри.* **3. а.** *уметати, убацивати нешто у другчији контекст; протискивати, шарати (различитим речима, изразима).* – Често је у разговору мешао понеку страну реч. **б.** *употребљавати, изговарати заједно, наизменично (језике, речи, звукове и сл.).* **4.** *погрешно замењивати у свести једно другим, бркати.* ■ **~ се 1. а.** *повезивати се, спајати се, сједињавати се у мешавину, смешу, постајати мешавина или смеша.* **б.** *јављати се у заједници, напоредо с нечим другим, прелитати се; укрштати се:* мешају се узвици, песма и пуцњи. **в.** *замењивати се међусобно, бркати се:* мешају се имена у глави. **2.** (с неким) *проводити време заједно, састајати се, дружити се, друговати (често с неким с ким се не би очекивало):* не мешати се с осталим светом. **3.** *петљати се, уплитати се, упетљавати се у нешто, пачати се.* – Не мешам се ја у то! **4.** *доспевати, увлачити се у неку другчију средину или контекст.* – Прапорци звече и мешају се у песму момака.

мѐшāч јек. **мјѐшāч,** -а́ча м **1.** *направа, апарат или део направе, апарата који служи за мешање, муљање и сл., мешалица;* уп. миксер. **2.** *онај који меша неке материје, који прави мешавину, смешу.*

мешѐтāр, -а́ра м лат. **1.** *посредник при продаји и куповини, сензал; посредник уопште.* **2.** фиг. пеј. *онај који алитује за туђи рачун; онај који сплеткари, мути алитујући за некога:* политички мешетари.

мешета́рити, -èтāрӣм несвр. [гл. им. мешета́рење с] **1.** *бавити се посредништвом, посредовати при куповини или продаји.* **2.** фиг. пеј. *алитовати за туђи рачун; сплеткарити, мутити алитујући за некога.*

мешѐтарскӣ, -ā, -ō *који се односи на мешетаре и мешетарење:* ~ послови.

мѐшина јек. **мјѐшина** ж **1.** *на нарочит начин одерана и припарирана цела животињска кожа (обично овчија или козја у којој се држи, одн. преноси течност (вода, вино, уље и сл.) или растресите намирнице.* **2.** *в. мех (2 и 3).* **3.** нар. *трбух; желудац.* **4.** фиг. пеј. *погрдан назив за неку особу:* погана ~, продана ~.

мешѝнара јек. **мјешѝнара** ж бот. *у мн.: разред, класа гљива* Ascomycetes *које стварају споре у мешиницама (у јд.: таква гљива).*

мѐшинаст јек. **мјѐшинаст,** -а, -о *који обликом, изгледом подсећа на мешину (1), сличан мешини:* ~ израслина, ~ облак.

мѐшиница јек. **мјѐшиница** ж **1. а.** *дем. и хип. од мешина.* **б.** *оно што је налик на мешиницу (1а) (обично о малим деловима тела);* уп. мешчић (2). **2.** бот. *мешинасти расплодни орган гљива мешинара, у којем се стварају споре.*

мѐшић, -а и **мѐшӣћ,** -и́ћа јек. **мјѐшић,** -а и **мјѐшӣћ,** -и́ћа м *дем. и хип. од мех.*

мѐшкати, -āм несвр. *у дем. значењу: мешати;* уп. мешати (1б и в).

мѐшкољити се, -ӣм се несвр. **1.** *чинити споре и мале покрете деловима тела ради промене њиховог положаја, одн. положаја тела (обично несвесно); миољити се, врпољити се.* **2. а.** *кретати се тамо-амо, комешати се.* **б.** фиг. *показивати узнемиреност, незадовољство.*

ме́шнице јек. **мијѐшнице** ж мн. *врста народног музичког инструмента сличног гајдама, дипле с мехом, мешином.*

мешо̀вит јек. **мјешо̀вит,** -а, -о **а.** *састављен од различитих, разнородних, разноврсних предмета, бића, полова, елемената, појмова итд., измешан, комбинован:* ~ комисија, мешовити парови (нпр. у тенису), мешовити суд, мешовити спојеви, мешовита управа, ~ храна итд. **б.** *који је настао укрштањем, мешањем раса или врста:* мешовити потомци, мешовита раса.

мешо̀вито јек. **мјешо̀вито** прил. *мешајући различите елементе, начине и сл.:* писати ~ (нпр. екавски и ијекавски, латиницом и ћирилицом), испалити 100 хитаца ~.

мешо̀вито̄ст јек. **мјешо̀вито̄ст,** -ости ж *особина онога што је мешовито, измешано, измешаност, помешаност.*

мѐштанин јек. **мјѐштанин** м (мн. -ани) **а.** *становник, житељ дотичног места.* **б.** *сељанин.*

мѐштāнка јек. **мјѐштāнка** ж **а.** *становница, житељка дотичног места.* **б.** *супрађанка.*

мѐштанскӣ јек. **мјѐштанскӣ,** -ā, -ō *који се односи на мештане; мѐсни.*

мѐшчић, -а и **мѐшчӣћ,** -и́ћа јек. **мјѐшчић,** -а и **мјѐшчӣћ,** -и́ћа м **1.** *дем. и хип. од мех.* **2.** анат. *назив за разне делове тела сличне мешчићу (1);* уп. мешиница (1б).

мӣ[1] зам. (ген.-ак. нâс, енкл. нас, дат. нâма, енкл. нам) **1.** *лична заменица за прво лице множине (према „ја“ у једнини), којом се означава неко заједништво говорног лица с другим лицем или лицима.* **2.** *у неким случајевима уместо облика једнине заменице за прво прво лице „ја“ (из стилских разлога):* **а.** *из скромности:* ми мислимо, нама се чини и сл. **б.** *у изјавама владара (краљева, царева и сл.).* – Ми … по милости божјој…

мӣ[2] муз. *трећи слог солмизације; трећи ступањ основне Цедур лествице.*

мӣг м (мн. мӣгови) **а.** *покрет неким делом тела (нпр. руком, главом, очима) којим се често кришом) нешто саопштава или скреће пажња на нешто;* фиг. *знак, сигнал (најчешће тајни) који служи као упозорење, одобрење, подстрек, наређење и сл.:* дати некоме миг. **б.** *упоште мали покрет неким делом тела или органа;* уп. гест (1).

мӣгавац, -а̄вца м *светлосни сигнални уређај на моторним (друмским) и шинским возилима који наизменичним учесталим паљењем и гашењем означава правац, смер скретања возила, жмигавац:* десни ~, леви ~.

мӣгати, -а̄м *несвр. према мигнути;* уп. намигивати.

мӣгнути, -нӗм свр. **а.** *учинити брзи покрет очним капцима једног ока скупљајући их (обично у спољашњем углу), дајући тако некоме знак, намигнути.* **б.** *учинити покрет неким делом тела (нпр. прстом, руком) давши тако некоме неки знак; упоште дати некоме неки знак, мигнути.* **в.** *учинити покрет, мрднути, маћи неким делом тела упоште:* ~ главом и репом.

мӣгољав (мигòљив), -а, -о *који мигољи;* фиг. *увијен, неодређен:* ~ девојчица; ~ љубазност.

мӣгољити и **мѝгољити,** -ӣм несвр. [гл. им. -љӗње с] **а.** *кретати се полако, милети; клизити.* **б.** *покретати се у разним правцима, мицати се тамо-амо, горе-доле.* **в.** (нечим) *чинити мале покрете неким делом тела.* ■ **~ се. 1.** *в. мигољити (1а и б).* **2.** *мешкољити се, врпољити се, мицати се (у месту); коврцати се.*

мигра́ција ж лат. *сеоба, сељење већих група људи или животиња.*

мӣграцӣōнӣ, -ā, -ō *који се односи на миграцију, миграције, који је у некој вези с миграцијом, миграцијама:* ~ струја.

мигре́на ж фр. *јака периодична главобоља (обично у једној половини главе).*

мигри́рати, мӣгрӣра̄м свр. и несвр. *променити, мењати место живљења, (пре)селити се (о већим групама људи и животиња);* уп. емигрирати.

ми́дер м нем. *део одеће (пре свега женске) од еластичног материјала који служи за стезање струка и кукова, стезник.*

мӣди прид. непром. енгл. *који се одликује умереном дужином сукње, хаљине и др. (о моди); који одговара таквом стилу одевања, таквој моди (о сукњи, хаљини и сл.).*

мизàнсцен м и **мизàнсцена** (мизансце́на) ж фр. поз. *распоред, распоређивање глумаца, оперских певача, кулиса, декора и др. на позорници (или при снимању филма), сценски аранжман, инсценација.*

мизàнсценскӣ (мизàнсцēнскӣ), -ā, -ō *који се односи на мизансцен(у):* ~ решење.

мизàнтроп м грч. *онај који мрзи и презире људе, човекомрзац; онај који зазире од људи, који се повлачи, изолује од света, од људи;* супр. филантроп.

мизантро̀пија ж *мржња према људима, презирање људи; отуђеност од људи, издвајање, изолација од друштва.*

мизàнтропскӣ, -ā, -ō *који се односи на мизантропе и мизантропију:* ~ гледиште, ~ критицизам, недело једног мизантропског државника.

мизàнтропски прил. *у духу мизантропије, као мизантроп:* ~ настројен.

мӣзе́ран, -рна, -о лат. **а.** *који изазива презир, јадан, бедан, кукаван:* ~ напад, ~ поступак, ~ чиновничић. **б.** *убог, сиромашан, сиротињски:* мизерне прилике, ~ стање. **в.** *који је мале, никакве вредности, недовољан, ништаван:* ~ плата.

мизере́ре м и с лат. *почетна реч у стиховима 50. псалма који се пева у католичкој литургији последња три дана Велике недеље; музичко дело компоновано на речи тога псалма.*

мӣзе́рија ж **1. а.** *бедно, јадно, мизерно стање, бедан положај; беда, јад, оскудица, сиромаштво, немаштина.* **б.** *безвредност, ништавност, бесмисленост, исprазност.* **2.** *безвредна особа, ништарија, бедник, хуља, нитков.* **3.** зб. *бедници, сиротиња.*

мӣзе́рно прил. *јадно, бедно; ништавно:* ~ изгледати; бити ~ плаћен.

мӣзе́рнōст и **мизе́рнōст,** -ости ж *особина онога који је мизеран, онога што је мизерно.*

мијȁу и **мијȁӯ** узв. *узвик којим се означава глас мачке, одн. подражава мачји глас;* уп. мау.

мијȁӯк м *мачји глас, мук; мијаукање, маукање.*

мијаȕкати, -àучēм и **мијаýкати,** -àӯчēм несвр. *оплашавати се мијауком, маукати.*

мијаȕкнути, -àукнēм и **мијаýкнути,** -àӯкнēм *свр. према мијаукати.*

мијѐлӣн, -и́на м анат. *бела супстанца од које је углавном састављен живчани омотач,* myelinum.

мијѐлӣнскӣ, -ā, -ō *који се односи на мијелин, који је од мијелина:* ~ овојница (~ опна).

мијелѝтис и **мијели́тис** м мед. *запаљење кичмене мождине,* myelitis.

мијѐлōм, -о́ма м мед. *тумор коштане сржи.*

мика̀шист м фр. мин. *метаморфна стена из групе кристалластих шкриљаца.*

микó̀за ж грч. *гљивично обољење.*

микорѝза ж грч. бот. *симбиоза између хифа гљива и корења виших биљака.*

микро- грч. *префиксоид* **а.** *у систему мерних јединица означава милионити део онога што је изражено другим делом сложенице:* микроампер, микроволт, микрометар. **б.** *казује да је оно што је означено другим делом сложенице врло мало, сићушно, невидљиво голим оком:* микроорганизам, микроспора и сл. **в.** *упоште казује да се оно што је изражено сложеницом односи на нешто мало:* микроекономија, микрохемија, микробиологија и сл.

микроанали́за ж *скуп хемијских метода подешених за одређивање малих количина супстанци.*

мӣкрōб, -оба м грч. биол. *у мн.: једноћелијски, микроскопски ситни организми који изазивају врење и труљење органских материја, потпомажу рад црева, узрокују заразне болести и др., микроорганизми (у јд.: такав организам).*

микробиолòгија ж *грана биологије која проучава микробе.*

мӣкровӑл м физ. *в. микроталас.*

мӣкровӑлнӣ, -ā, -ō *в. микроталасни:* ~ пећница.

микроекономија ж *грана економије као науке која изучава појединачне економске феномене.*

микрокли́ма ж *физичко стање приземног слоја атмосфере.*

микроклѝматскӣ, -ā, -ō *који се односи на микроклиму:* микроклиматска мерења.

микрокòзам, -зма м *в. микрокосмос.*

микрокòсмичкӣ, -ā, -ō *који се односи на микрокосмос.*

микрокòсмос м **а.** фил. *човек схваћен као свет у малом.* **б.** *уопште посебна целина, која представља одраз неке веће целине са свим њеним важнијим својствима и обележјима.*

микрòлīт, -и́та м (обично у мн.) мин. *микроскопски ситан кристал неког минерала у почетној фази кристализације.*

мȉкрометар и **мȉкромēтар,** -тра м **1.** техн. *справа за прецизно мерење врло малих дужина или углова;* уп. нонијус. **2.** *милионити део метра, микрон.*

мȉкрōн, -о́на м грч. *милионити део метра.*

микроорганȉзам, -зма м *в. микроб.*

микропрòцесор м рач. *основна, централна компонента рачунара (и неких других, најчешће преносивих уређаја) која прима и извршава инструкције (или су оне, код неких уређаја, унапред задате), а чини је електронско интегрисано коло израђено на јединственом блоку силицијума;* уп. процесор и чип.

мȉкроскоп (микрòскоп) м грч. *оптички инструмент за посматрање врло малих објеката, танких пресека или сићушних организама невидљивих голим оком.*

микроскòпија ж *техника посматрања и проучавања веома ситних објеката помоћу микроскопа.*

микроскопи́рати, -òпӣрām несвр. *посматрати, испитивати помоћу микроскопа.*

мȉкроскопскӣ (микрòскопскӣ), -ā, -ō **1.** *који се односи на микроскоп; који се врши помоћу микроскопа; који се испитује помоћу микроскопа:* ~ окулар; ~ испитивање, ~ преглед; ~ препарат. **2.** *невидљив голим оком, врло мали, сићушан; уопште ситан, веома мали, незнатан (по размерама, обиму и сл.):* микроскопски организми.

мȉкроскопски (микрòскопски) прил. **а.** *помоћу микроскопа, примењујући микроскопију, микроскопирајући:* ~ испитати (~ прегледати и сл.) **б.** *као за микроскопско посматрање (у вези с нечим врло малим, ситним):* ~ мали. **в.** фиг. *као под микроскопом, детаљно, прецизно (нпр. посматрати, испитивати некога, нешто).*

микрòсōм, -о́ма м грч. биол. *у мн.: микроскопски ситна телашца у животињској или биљној ћелијској протоплазми (у јд.: такво телашце).*

мȉкроталāс м *електромагнетни талас са таласном дужином између 1.000 и 100.000 мегахерца, микровал.*

мȉкроталāснӣ, -ā, -ō *који се односи на микроталасе, који је у вези с микроталасима, микровални:* ~ пећница.

микротопòним м лингв. *топоним који означава властито име мањег географског објекта (села, брда, потока, њиве и сл.).*

мȉкрофилм м филмска трака за снимање страница књига, рукописа, докумената и сл. у знатно умањеној величини; тако снимљен филм.

мȉкрофилмовати, -мујēм свр. и несвр. *снимити, снимати као микрофилм(ове).*

микрофло́ра ж бот. *микроскопски ситан биљни свет.*

мȉкрофōн, -а и **микрòфōн,** -óна м грч. техн. *електроакустични апарат за претварање звучних таласа у импулсе слабе електричне струје.*

мȉксер м енгл. **1.** техн. *електрични апарат у домаћинству за мешање кремова, теста, пића, воћних сокова и сл.* **2.** *техничар који при снимању филма, музике, телевизијских емисија и др. подешава прелазак једног гласа у други, једне мелодије и сл. у другу, одн. једне слике у другу.*

микстýра ж лат. **а.** фарм. *течни лек направљен од мешавине више састојака.* **б.** фиг. *мешавина, смеша.*

мȉлā ж (дат. мȉлōј) *хипокористични назив за драгу, вољену женску особу;* уп. драга и драгана.

мȉле-лā̂ле прил. *в. лале-миле.*

мȉлēнијум (мȉлēнӣј, -ија) м лат. *временско раздобље од хиљаду година.*

мȉлēнијумскӣ, (мȉлēнијскӣ), -ā, -ō *који се односи на миленијум:* ~ изложба, ~ јубилеј, ~ кула.

мȉлерам и **мȉлерā̄м** м нем. *павлака, врхње.*

мúлети јек. **мúљети,** мúлīм несвр. непрел. [гл. им. мúљēње с] **1.** *споро се кретати додирујући подлогу телом или га мало одижући од ње, пузити, гмизати (о гмизавцима, инсектима и другим ситним животињама).* **2.** *полако, веома споро се кретати, лагано одмицати (о људима, превозним средствима, коњима и сл. животињама које нешто вуку или носе).* **3.** *полако тећи, лагано се сливати, цурити (о води, сузама, зноју и сл.).* **4.** фиг. *споро пролазити, протицати; лагано се губити, нестајати (о времену, временским одсецима).* **5.** фиг. *полако се ширити, растрости се (о влази, магли, сумаглици и сл.).*

мили- лат. *префиксоид који означава хиљадити део јединице за меру означену другим делом речи;* уп. милиампер, милибар, миливолт, милимикрон, милисекунд(а) и сл.

мȉлиграм м *јединица мере за тежину (масу), хиљадити део грама* (mg). • у ~ *потпуно тачно, прецизно.*

милȉја̄рда ж (ген. мн. -дӣ) **1.** (у функцији броја) *хиљаду милиона (1.000.000.000).* **2.** (у функцији именице, обично у мн.) *у приближном или фиг. значењу, кад се указује на врло велик број, мноштво:* милијарде инсеката, милијарде звезда.

милијȁрдēр, -е́ра м *онај који поседује милијарде долара (марака, динара и сл.), веома богат човек, велики богаташ.*

милијȁрдēрка ж *женска особа милијардер.*

милијȁрдēрскӣ, -ā, -ō *који се односи на милијардере.*

милȉја̄рдскӣ, -ā, -ō *који се односи на милијарду, који износи милијарду, милијарде:* милијардски зајмови, милијардске инвестиције.

милијун(-) *в. милион(-).*

мȉликерц м нем. *парафин; парафинска свећа.* • **миликерц-свећа** *парафинска свећа.*

мȉлилȉтар и **мȉлилитар,** -тра м *мера за течност, хиљадити део литра.*

мȉлиметар и **мȉлимēтар,** -тра м *јединица за мерење дужине, хиљадити део метра.*

мȉлиметарскӣ и **мȉлимēтарскӣ,** -ā, -ō *који се односи на милиметре;* фиг. *веома мали, минималан, једва приметан:* ~ помак. • ~ **папир,** ~ **хартија** *папир, хартија за техничко цртање са мрежом милиметарских квадратића.*

мȉлиметарски и **мȉлимēтарски** прил. *изражено милиметрима, у милиметрима;* фиг. *врло полако, постепено, помало:* ~ одређена површина; ~ напредовати.

милȉна ж **1. а.** *угодно стање онога који је задовољан и добро расположен, уживање, угодност, пријатност, задовољство; драгост, раздраганост, радост, весеље:* певати од милине. **б.** *унутрашњи мир, смиреност, спокојство.* **в.** *нежност, топлина (у очима, погледу).* **2. а.** *оно што својим изгледом и другим својствима изазива угодно, пријатно расположење, што причињава радост, уживање, лепота, красота, дивота:* предео пун рајске милине. **б.** *љупкост, драж, чар, шарм:* пуна духа, љубави и милине. **3.** (у прилошкој служби) *врло лепо, дивно, красно.* – Било га је милина слушати. • **топити се од милине (милинā)** *бити веома задовољан, срећан, раздраган.*

милȉо̀н, -óна м итал. **1.** (у функцији броја) *хиљаду хиљадā (1.000.000).* **2.** (у функцији именице, обично у мн.) *у приближном или фиг. значењу, кад се указује на врло велик број, мноштво:* милиони птица. • **седети на милионима** *бити милионер, бити врло богат.*

милионар(-) *в. милионер(-).*

милиòнēр, -е́ра м фр., нем. *онај који поседује милион(е) долара (марака, динара или других новчаних јединица), врло богат човек, богаташ.*

милиòнēрка ж *женска особа милионер.*

милиòнēрскӣ, -ā, -ō *који се односи на милионере, који припада милионерима.*

милио̀нитӣ, -ā, -ō **1.** *редни број који одговара основном броју милион:* ~ купац, ~ посетилац; фиг. ~ пут. **2.** (обично уз им.: део, делић и сл.) *који представља величину која се добија дељењем једног целог са милион;* фиг. *врло мали:* ~ део, ~ делић.

милио̀нскӣ, -ā, -ō *који се односи на милион(е), који износи, броји милион или више милиона:* милионске масе, ~ организација, ~ сума, ~ штета.

милио̀нче, -ета с и **милио̀нчић** м разг. *дем. и еуф. од милион:* потрошити ~.

милита̀нтан, -тна, -о м *борбен; ратоборан; офанзиван:* ~ дух; милитантни људи; милитантни клерикализам.

милитарѝзам, -зма м пол. *политички систем, одн. правац политичког деловања с превлашћу, доминацијом војних чинилаца и војске у друштвено-политичком и економском животу државе, војнички систем, војна владавина, обично праћена укидањем политичких слобода и појачаном агресивношћу према другим земљама.*

милитаризáција ж *увођење милитаризма.*

милитаризи́рати, -и̏зӣрām свр. и несвр. *в. милитаризовати.*

милита̀ризовати, -зујēм свр. и несвр. *спровести, спроводити милитаризацију (у некој држави, крају, институцији и сл.).*

милита̀рист(а), -ē м (мн. -сти) *присталица, поборник милитаризма.*

милитарѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на милитаризам и милитаристе:* ~ држава, ~ сила, ~ систем.

мӣлити, -ӣм несвр. [гл. им. мӣљēње с] *чинити милим, драгим, изазивати у некоме пријатно, угодно расположење, причињавати радост, задовољство.* ■ ~ **се** безл. *бити мило, бити по вољи (некоме).* – Не мили ми се више ни живети.

милица́јац, -јца м нар. *в. милиционар (1).*

мӣлѝција ж лат. **1.** (уп. полиција) **а.** *наоружане јединице које имају задатак да одржавају јавни ред и мир, штите поредак, државну и личну имовину и др.* **б.** зб. *припадници таквих јединица, милиционери.* **в.** *зграда у којој су смештени припадници таквих јединица:* задржан у милицији. **2.** *оружане јединице које се окупљају само у случају рата, народна војска (обично у земљама без регуларне војске).*

милѝцӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на милицију.*

милицио̀нар, -а́ра и **милицио̀нēр,** -е́ра м **1.** *припадник милиције (1).* **2.** *припадник милиције (2), народне војске.*

милицио̀нарскӣ и **милицио̀нērскӣ,** -ā, -ō *који се односи на милиционере, који припада милиционерима:* ~ капа.

мӣлкити (се) и **ми́лкити (се),** -ӣм (се) несвр. *у дем., експр. и хип. значењу: миловати (се).*

мӣло прил. (комп. мӣлијē и -е) **1.** *на мио начин* **а.** *причињавајући уживање, задовољство, пријатно, угодно.* – Ох, како мило славуји пољу! **б.** *с љубављу, нежно; љубазно:* ~ се насмехнути (некоме); ~ захвалити. **2.** (са гл. „бити“ и логичким субјектом у дативу) *при изражавању позитивног става према нечему: драго, пријатно.* – То ми је мило чути. • ~ **ми је!** *учтива фраза при представљању, упознавању: драго ми је.*

мӣловати, -лујē м несвр. прел. **а.** *благим, лаким покретима (обично руком) прелазити преко неког дела тела одређене особе или животиње, изражавајући, показујући нежност, љубав и сл. осећања.* **б.** *упоредо додиривати с љубављу, гладити.* ■ ~ **се** *испољавати узајамну нежност и љубав додирујући се, мазећи се.*

мӣлоглēд м бот. *вишегодишња зељаста биљка* Sanicula europaea *из ф.* Umbelliferae.

мило̀дух (мӣлодух) м бот. *в. селен.*

мӣлозвӯчан и **мило̀звӯчан,** -чна, -о **а.** *пријатан, угодан за слух, благозвучан, мелодичан:* ~ глас, ~ језик, ~ песма. **б.** *који одаје, производи такав глас:* ~ звоно, ~ инструмент, ~ песма.

мӣлозвӯчје и **мило̀звӯчје** с *милозвучни гласови, звукови; милозвучност.*

мӣлозвӯчно и **мило̀звӯчно** прил. *пријатно, угодно за уво, благозвучно, мелодично:* ~ забрујати, ~ одјекивати.

милозву́чност, -ости ж *особина онога што је милозвучно, благозвучност, мелодичност, хармоничност, милозвучје:* ~ италијанских стихова, ~ српског језика.

мӣлокрван и **мило̀крван,** -вна, -о *који је благе, пријатне нарави, доброћудан; мио, љубак, умилан; који одражава благост, доброту, доброћудност:* ~ народ, ~ човек; ~ црнка; ~ поглед.

мӣлокрвно и **мило̀крвно** прил. *доброћудно, благо, благонаклоно; мило, умилно:* ~ се смешити.

милокрвно̀ст, -ости ж *особина онога који је милокрван, онога што је милокрвно.*

мило̀лик, -а, -о *који је пријатне спољашности, који лепо, мило изгледа, леп, мио, љубак.*

мӣло̀м прил. (обично у корелацији са „силом“) *на леп начин, без присиљавања, наговарањем; од своје воље, драге воље, добровољно:* ~ или силом.

мило̀ок, -а, -о *који има лепе, умиљате очи, мио, благ поглед.*

мӣло̀рд м енгл. *титула високог племића у Енглеској.*

мило̀рек, -а, -о *лепорек, лепоречив; слаткоречив.*

мило̀снӣк, -и́ка и **мӣлоснӣк,** -а м **1.** *љубавник.* **2.** *миљеник, љубимац.* **3.** (обично уз „бог“, „вишњи“ и сл.) *онај који је милостив, онај од кога се очекује милост, који удељује милост.*

мило̀сница и **мӣлосница** ж **1.** *љубавница.* **2.** *веома драга, мила, омиљена женска особа (обично у сродничким односима); миљеница, љубимица.* **3.** (најчешће уз религиозне појмове) *она која је милостива, она од које се очекује милост, која даје милост.*

мӣлосно прил. *с милошћу, мило, благо:* ~ погледати.

мило̀срдан и **мӣлосрдан,** -дна, -о **а.** *који је доброг срца, који чини добра дела, племенит, човечан, достојан, милостив, дарежљив.* **б.** *својствен таквој особи (или богу), карактеристичан за такву особу (или за бога):* ~ око, ~ разумевање, ~ срце. • **милосрдна браћа** *католички калуђери који се баве негом болесника и другом каритативном делатношћу.* **милосрдна сестра** *католичка калуђерица која негује болеснике и пружа другу каритативну помоћ.*

мило̀срднӣк м **1.** *онај који је милосрдан, онај који помаже људима, чини добра дела и сл.; онај који удељује милост (о богу).* **2.** *редовник из реда милосрдне браће.*

мило̀срдница ж **1.** *она која је милосрдна, која удељује милост (о Богородици).* **2.** (често уз реч „сестра“) *милосрдна сестра.*

мило̀срдно и **мӣлосрдно** прил. *на милосрдан начин, милостиво, достојно.*

мило̀срднӧст, мӣлосрднӧст и **милосрдно̀ст,** -ости ж *особина онога који је милосрдан, милосрђе.*

мило̀срђе и **мӣлосрђе** с **а.** *осећање сажаљења, самилости, љубави, болећивости према ономе који трпи, пати, милосрдност; доброта, племенитост.* **б.** *добро, милосрдно дело, племенит поступак, доброчинство.*

мӣло̀ст, -ости ж (инстр. -ошћу) **1. а.** *сажаљење, самилост, милосрђе:* (не) знати за милост, имати (немати) милости. **б.** *оно што се чини из таквих осећања, добро, милосрдно, племенито дело, помоћ, доброчинство:* учинити милост. **2. а.** *добра воља, доброта:* божја ~, милошћу владара. **б.** *љубав, наклоност, пажња (често старије особе или личности више по друштвеном положају, хијерархији и сл. према некоме млађем, нижем):* бити у нечијој милости, задобити нечију милост. **в.** *помиловање, милост:* тражити за некога милост. **3.** *особина онога што је мило, драго, пријатно, драгост, милина.* – Остаће жељне домаће топлоте, милости сна. **4.** (уз допуну: ваша, твоја, његова и сл.) *обично у обраћању, ословљавању, помињању и сл.: титула владајућег цара, краља, кнеза, краљице, кнегиње и сл.* • **на божјој милости (бити, оста(ја)ти** и сл.) *без заштите, препуштен случају (бити, оста(ја)ти и сл.).* **на милости** *у обраћању владару (цару,*

краљу и др.), господару и сл., као израз снисходљивости. **на милост и немилост (оставити, остављати, преда(ва)ти** и сл. **некоме или нечему)** *без заштите, без помоћи; допуштајући да буде како други одлучи, како други хоће (оставити, остављати, преда(ва)ти и сл.).* **слава му и милост** *каже се при помињању свеца или бога, обично у значењу: нека му је част (и сл.).*

мѝлостан, -сна, -о *милостив, милосрдан (обично уз им. бог); својствен ономе ко има такве особине:* за славу Бога милосног; ~ срце.

мѝлостив, -а, -о **а.** *који има самилости, који је доброг срца, који хоће да помогне, добар племенит, милосрдан.* **б.** (уз им. „срце“) *сажаљив, саосећајан, болећив.* – А јунак је срца милостива. **в.** *који се чини из самилости, саосећања, намењен доброчинству, добротворан.* – Узда се у милостиву помоћ Милошеву.

мѝлостѝван, -вна, -о *в. милостив.*

милòстивити, -ѝм и **милости́вити,** милòстѝвѝм несвр. *чинити милостивим, милосрдним;* уп. умилостивити.

мѝлостѝвно прил. *в. милостиво.*

мѝлостѝвнōст и **милости́внōст,** -ости ж *в. милостивост.*

мѝлостиво прил. *на милостив начин, милосрдно.* – Нека му милостиво суди Бог.

мѝлостивōст, -ости ж *особина онога који је милостив, онога што је милостиво, милосрдност.*

милости́ња и **милòстиња** ж **а.** *мањи дар, поклон у новцу или нечему другом који се даје из самилости, као помоћ просјаку, сиромаху и сл.* **б.** *прилог који се даје цркви (обично намењен неком свецу), с циљем да се измоли испуњење одређене жеље.*

милòстѝњскӣ и **милòстињскӣ,** -а̄, -ō *који се односи на милостињу.*

милòстѝњски и **милòстињски** прил. *као што се даје милостиња:* ~ помоћ.

милòта ж *в. милина.*

мѝлотан, -тна, -о *пун милоте, милине, мио, леп, угодан, пријатан:* ~ живот, ~ игра, ~ осећање.

мѝлотно прил. *мило, лепо, угодно, пријатно, лепо:* ~ трепери.

мѝлошевскӣ, -а̄, -ō *који је из времена владавине кнеза Милоша Обреновића; својствен Милошу Обреновићу:* ~ Србија; ~ силништво.

милòшѝн, -и́на м мин. *модри минерал из групе алуминијумских силиката, пронађен у Србији и назван по кнезу Милошу Обреновићу.*

мѝлошта ж **а.** *осећање, расположење које проистиче из љубави, нежности, наклоности; пријатност, милина, милота; нежан поступак, нежност.* – Прозваше је из милоште Ружом. Зажелела се мајчине милоште. **б.** *драж, чар, љупкост.* – Ох, дивне су све милоште њене!

мѝља и **мѝља** ж лат. *мера за дужину, различито одређивана:* енглеска ~ (1609 m), морска ~ (око 1852 m), географска ~ (око 7420 m).

миља́жа ж *даљина изражена у миљама;* уп. километража.

мѝље с (мн. в) **1. а.** *осећање задовољства, пријатности, милина:* топити се од миља. **б.** *драгост, љубав, милошта; нежност:* име од миља. **2.** *драж, чар, лепота, красота:* пуна миља. **3.** (најчешће у вок.) *мила, драга особа, драго, мило биће:* миље моје!

мѝљē, -ѐа фр. **1.** *средина, околина; социјална средина, друштво, слој.* **2.** *мали столњак или сл. рукотворина од чипке или везена.*

мѝљенѝк м **1.** *онај који је некоме драг, мио, омиљен, љубимац; онај који ужива нечију посебну наклоност и заштиту.* **2.** *вољени мушкарац, драги; љубавник.*

мѝљеница ж **1.** *она која је некоме омиљена, драга, мила, љубимица; она која ужива нечију посебну наклоност и заштиту.* **2.** *вољена женска особа, драга, драгана; љубавница.* **3.** (у атрибутској служби, уз им. ж. рода) *мила, драга, омиљена:* војвоткиња ~.

мѝљенче и **миљéнче,** -ета с (мн. ø; зб. им. мѝљенчā̀д и мѝљенчā̀д ж) *мезимче, љубимче;* уп. миљеник (1) и миљеница (1).

мѝљети *в. милети.*

мѝљокā̀з м **а.** *камен, стуб крај пута са ознакама растојања у миљама.* **б.** фиг. *оно према чему се одређује правац деловања, оријентир, путоказ.*

мѝмика ж (дат. -ици) грч. (лат.) *покрет мишића на лицу којим се изражавају осећања, расположења, намере и сл.; вештина, умешност таквог изражавања.*

мимѝкрија ж енгл. (грч.) **1.** биол. *способност неких животиња (ређе биљака) да се, у борби за опстанак, по боји, изгледу, облику или понашању прилагођавају неким другим животињама, биљкама или средини у којој живе.* **2.** фиг. *прилагођавање друштвеним приликама, средини, околностима и сл.*

мѝмичкӣ, -а̄, -ō̄ *који се односи на мимику, мимични:* мимички знакови, ~ изражај, мимички покрети.

мѝмички прил. *помоћу мимике, мимиком:* ~ објаснити.

мѝмичнӣ, -а̄, -ō̄ *в. мимичкӣ.*

мимо (наглашено: мѝмо) предл. (с ген. и ак.) **1. а.** (с ген.) *означава пролажење у близини онога што је исказано негативом: поред, покрај, крај:* проћи ~ куће. **б.** (с ак.) *означава пролажење у близини онога што је исказано акузативом и постепено удаљавање од њега: поред и даље од (некога, нечега):* промаћи ~ ограду. **2.** (с ген. и ак.) **а.** *показује изузимање од некога или нечега: изузев, осим, сем.* – Има, мимо ово(га), још нешто. **б.** *истиче неко супротстављање:* 1) *против, насупрот, супротно од:* узети ~ нечије воље. 2) *другачије од, различито од:* живети ~ остали свет.

мѝмогрēд[1] м у синтагми: **у мимогреду** *в. мѝмогрēд*[2].

мѝмогрēд[2] прил. **1.** *у пролазу, пролазећи мимо, поред некога или нечега.* **2.** *уз нешто друго, узгредно, усput(но):* ~ казати (~ споменути, ~ урадити итд.).

мѝмогрēдан, -дна, -о *в. узгредан.*

мѝмогрēдно прил. *в. мимогред*[2].

мимóза ж **1.** бот. **а.** *тропска биљка* Mimosa pudica *из ф.* Mimosaceae. **б.** *у мн.: породица претежно тропских и суптропских зељастих или дрвенастих биљака* Mimosaceae, *која обухвата више родова и мноштво врста (у јд.: биљка из те породице).* **2.** фиг. *преосетљива особа.*

мимоѝлаз, -а и **мимоѝлазак,** -аска м *мимоилажење; размимоилажење.*

мимоѝлазити (се), -ѝм (се) [гл. им. мимоѝлажѐње с] *несвр. према мимоићи (се).*

мимоѝћи (мимòйћи), -òйђēм свр. **1. а.** *проћи мимо, поред некога или нечега (обично заобилазећи):* ~ непријатеља, ~ неки град. **б.** фиг. *проћи не остављајући утицаја, не захватајући дејством, поштедети, заобићи:* мимоишла га несрећа (срећа, болест и сл.). **2.** фиг. *не узети у обзир, занемарити, заобићи, запоставити, изоставити; избећи:* ~ неки догађај; ~ свађу. ■ **~ се а.** *проћи један мимо другог (једно мимо друго и сл.); размимоићи се, разминути се:* ~ се у (на) путу. **б.** фиг. *не сложити се, разићи се (у мишљењу, схватању и сл.), размимоићи се.*

мѝмохòд м **а.** *пролазак, пролажење мимо, поред некога или нечега;* уп. мимоилаз(ак). **б.** *в. дефиле.*

мѝна[1], **мѝна** и **мúна** ж фр. (нем.) вој. **а.** *експлозивно оружје састављено од нарочитог омотача најчешће експлозивом и уређајем за паљење, које служи за убијање људи, уништавање техника и за рушење објеката:* контактна ~, противтенковска ~ итд. **б.** *пројектил минобацача, минобацачко тане.* • **налетети (ударити) на мину** *не уочивши опасност, настрадати, најрабусити.*

мѝна[2], **мѝна** и **мúна** ж нем. *уложак за писаљке (графитни, у виду цевчице са мастилом и др.).*

минáре, -ета с, **минáрет** и **минàрет** м тур. *високи и витки торањ џамије, са једном или више галерија с којих мујезин позива вернике на молитву.*

мѝнђуша ж (обично у мн.) тур. *накит који се носи на ушима, наушница:* златне минђуше.

мѝнђушица ж **1.** (обично у мн.) *дем. и хип. од минђуша.* **2.** бот. **а.** *у мн.: род ниских украсних трмоликих биљака* Fuchsia *из ф.* Oenotheraceae *(у јд.: биљка из тога рода).* **б.** *украсна дуговечна зељаста биљка* Dicentra spectabilis *из ф.* Fumariaceae. **в.** *вишегодишња зељаста биљка* Isopyrum thalictroides *из ф.* Ranunculaceae.

мѝнēј, -е́ја м грч. црквено *православна хришћанска литургијска књига у којој су службе свим свецима и празницима распоређене календарским редом по данима за сваки месец, месецослов.*

мѝнēр, -е́ра м фр. **а.** *лице које поставља или активира мине, одн. који прави бушотине за њих.* **б.** вој. *војник инжењерске јединице обучен за руковање минама.*

минѐрāл, -а́ла м лат. геол. *неорганска хомогена материја у чврстом (ређе течном) стању, сталног хемијског састава, која се најчешће јавља у облику кристала.*

мѝнерāлан, -лна, -о (најчешће одр.) *који садржи минерал(е) као једна од својих састојака; који се односи на минерал(е):* минерална материја; минерална својства. • **~ вода** *в. под* вода.

минерализа́тор м *супстанца (гасови и паре) у магми која потпомаже кристализацију магме омогућујући стварање минерала.*

минерализа́ција ж **1.** *процес разлагања органских материја помоћу микроорганизама, при чему од тих материја постају једноставна минерална једињења.* **2. а.** *процес засићивања вода раствор љивим солима.* **б.** *обогаћивање минералима.*

минѐрализовати, -зујēм свр. и несвр. **1.** *претворити, претварати у минерал(е).* **2.** *обогатити, обогаћивати минералима (нпр. сточно ђубре).*

минѐралог м *стручњак који се бави минералогијом.*

минералòгија ж лат.-грч. *наука о минералима.*

минѐралошкӣ, -ā, -о̄ *који се односи на минералоге и минералогију:* ~ збирка.

Мѝнерва ж мит. *римска богиња мудрости, заштитница науке, уметности и вештина.*

мѝнерскӣ, -ā, -о̄ *који се односи на минере и минирање:* ~ бригада, ~ материјал, ~ машина.

мѝни прид. непром. лат. **а.** *који се одликује упадљивом краткоћом (о хаљини, сукњи и сл.); који се одликује таквом одећом (о моди).* **б.** *који је знатно мањих димензија од уобичајених, сразмерно врло мали, минијатуран:* ~ ауто, ~ голф, ~ телевизор и др.

мѝнибус м енгл. *аутобус за превоз мањег броја путника, мали аутобус.*

мѝнӣј, -ија м мин. и хем. *в. минијум.*

минијату́ра ж фр. **1.** *оно што је малих размера, мањих од уобичајених, што је умањено; оно што, одн. онај који својим особинама показује извесну сличност са оним што је по тим особинама познатије, одн. оним ко је по тим особинама познатији;* уп. у маломе (под мали): расправа у минијатури, чамац у минијатури; Хамлет у минијатури. **2.** ум. **а.** *слика малог формата израђена прецизном техником.* **б.** *сличица, цртеж, иницијал и сл. као украс у старим рукописним књигама.* **в.** *кратка инструментална музичка композиција лирског садржаја.* **г.** *кратак књижевни састав.* **3.** шах. *шаховска партија одлучена, решена у раној фази игре, после малог броја повучених потеза.*

мѝнијатӯран, -рна, -о *који се односи на минијатуру; врло мали:* ~ сличица; ~ држава, ~ књига, ~ сцена луткарског позоришта.

минијатуриза́ција ж *свођење на минијатурне размере, на минијатуру.*

минијатӯрист(а), -ē м (мн. -сти) *сликар минијатура.*

минијатурѝстичкӣ, -ā, -о̄ *који се односи на минијатуристе:* ~ стилизација.

мѝнијатӯрно прил. *као у минијатури; врло умањено:* ~ стилизован; ~ ситан.

мѝнијум м мин. и хем. *оловни оксид* Pb_3O_4, *црвене боје, који се употребљава у индустрији стакла, у грнчарству, као боја и др.*

мѝнимāлан, -лна, -о **а.** *најмањи, најнижи (по количини, величини, износу и др.); врло мали, готово незнатан;* супр. максималан: ~ плата, ~ површина; ~ грешка. **б.** *који одговара основним потребама, захтевима, који задовољава бар елементарне норме нечега, најнеопходнији, најпотребнији, најнужнији:* ~ пристојност, минимални услови.

минимализам, -зма м ум. *савремени уметнички правац који се одликује коришћењем минималних, оскудних уметничких средстава при стварању уметничког дела (слике, композиције и др.).*

минимāлист(а), -ē м (мн. -сти) **1.** *онај који се залаже за минималне измене (нпр. у политичком систему); упоште онај који поставља минималне захтеве.* **2.** ум. *сликар или композитор минималистичког правца.*

минималѝстичкӣ, -ā, -о̄ *који се односи на минимализам и минималисте.*

минималѝстички прил. *као минималиста (постављајући минималне захтеве, користећи минимална уметничка средства и сл.).*

мѝнимāлно прил. **а.** *врло мало, занемарљиво мало:* ~ плаћен. **б.** *в. минимум (1в).*

мѝнимум м лат. **1. а.** *најмања могућа количина или величина, најнижи износ или број;* супр. максимум: ~ материјала. **б.** *најмања мера, најнижи ступањ, доња граница:* свести (политичке) односе на минимум. **в.** *у прил. служби: бар, најмање.* – Треба му за то минимум месец дана. **2.** мат. *најмања вредност неке променљиве величине или функције.*

мини́рати, мѝнӣрāм свр. и несвр. **1. а.** *поставити, постављати мине по (на, у) нечему:* ~ море, ~ прилазе. **б.** *разорити, разарати минама, дићи, дизати у ваздух минама:* ~ мостове и пруге. **2.** фиг. *подрити(ва)ти; (у)чинити слабим, (о)слабити; разби(ја)ти, (раз)рушити (нпр. слогу, јединство и др.).*

мѝнистар, -тра м (инстр. -тром) лат. *високи државни службеник, члан владе који се обично налази на челу једног министарства и управља одређеним ресором државних послова:* ~ иностраних послова, ~ просвете итд. • **~ без портфеља** *министар, члан владе без министарског ресора.*

мѝнистāрка ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) **1.** арх. *министрова жена.* **2.** *женска особа министар.*

мѝнистарскӣ, -ā, -о̄ *који се односи на министре и министарство:* ~ веће, ~ положај, ~ ресор.

министа̀рство с *највиши орган државне управе одређене јавне службе или више њих којим руководи министар; зграда у којој је смештена таква управа:* ~ војске, ~ финансија и др.

минѝстрант м лат. црквено *онај који у католичкој цркви помаже свештенику за време богослужења (обично дечак).*

минѝстрантскӣ, -ā, -о̄ *који се односи на министранте, који припада министрантима:* ~ звонце, ~ одело.

министри́рати, -ѝстрӣрāм несвр. црквено *обављати дужност министранта.*

мѝнистровати, -рујēм несвр. *бити министар, обављати дужност министра.*

мѝнӣћ, -и́ћа м разг. *врло кратка сукња;* уп. мини (а).

миноба̀цāч, -а́ча м вој. *ватрено оружје за избацивање мина, погодно за гађање циљева убацном путањом, бацач.*

миноба̀цāчкӣ, -ā, -о̄ *који се односи на минобацач(е):* ~ ватра, ~ мина, ~ одељење.

миноло̀вац и **миноло́вац,** -о́вца м вој. *ратни брод опремљен справама за откривање и уништавање мина.*

миноно́сац, -сца м вој. *ратни брод наоружан торпедима и артиљеријом, торпиљарка.*

минопола̀гāч, -а́ча м вој. *ратни брод, подморница или авион за полагање, постављање мина у мору или реци.*

мѝнōран, -рна, -о лат. *безначајан, безвредан; ништаван:* ~ особа.

минорѝтēт, -е́та м *мањина (обично при гласању);* супр. мајоритет.

мѝнōрка ж *раса кокошију, добрих носиља, пореклом из Шпаније.*

Минотàур(ус) (минотàур(ус)) м грч. мит. *у грчкој митологији, неман, пола човек а пола бик.*

мѝнскӣ и **мѝнскӣ,** -ā, -ō *који се односи на мине:* ~ експлозија, ~ поље.

мѝнулӣ, -ā, -ō (одр.) *р. пр. од минути у атриб. службе:* минулих година, ~ доба, ~ срећа.

мѝнус (мѝнус) прил. лат. мат. **1. а.** *кад се одузме, мање;* супр. плус, више: пет ~ три. **б.** (понекад и у им. служби м) *ознака (–) за операцију одузимања; предзнак негативног броја и других негативних величина:* напољу је минус три. **2.** (у им. служби) м *мана, недостатак; негативност; незадовољство.*

минȕскула ж лат. *тип старог писма које се пише у четворолинијском систему;* уп. мајускула.

минȕскӯлнӣ, -ā, -ō *који се односи на минускулу, који има одлике минускуле:* ~ писмо.

мѝнӯт, -у́та м (мину́та ж) (ген. мн. мину́тā) лат. **1.** *јединица за мерење:* **а.** *времена, шездесети део часа, 60 секунди.* **б.** *углова, шездесети део степена (′).* **2.** *врло кратко време, тренутак, часак:* остати (негде) који ~. • **дочекати својих пет минута** *доживети остварење својих жеља, намера и сл.; доживети могућност да се неко покаже, истакне и сл.* ~ **ћутања** *време у трајању од око једног минута у које се стојећи и ћутећи одаје пошта покојнику.* **тачно у минут** *на време, без закашњења (стићи, доћи и сл.).*

мѝнути, мѝнēм свр. **1.** *проћи (мимо, поред некога или нечега), проминути; проћи кроз нешто:* ~ поред некога као мимо турско гробље; ~ кроз дим. **2.** (некога, нешто) **а.** *проћи мимоилазећи се са неким или нечим, мимоићи:* минусмо жандарме. **б.** *прећи извесно растојање, одређену раздаљину:* ~ стотине километара. **3.** *проћи, протећи (о времену, појавама и др.), свршити се, завршити се; престати; ишчезнути, нестати:* зима минула; минуло невреме; минула ратна опасност. **4.** (некога) *проћи, наљутити, оставити:* да га мине срџба. ■ ~ **се** *мимоићи се (а).* • **да ме жеља мине** *да задовољим, испуним своју велику жељу.*

мѝнӯтнӣ, -ā, -ō *који показује минуте (о казаљци).*

мѝнуциōзан, -зна, -о лат. (фр.) *који залази у танчине, детаљан, исцрпан, подробан; прецизан до детаља:* ~ анализа, ~ обрада; ~ тачност.

мѝнуциōзно прил. *на минуциозан начин, детаљно, исцрпно, подробно; прецизно до детаља:* ~ изложити, ~ израђен.

минуциóзнōст, -ости ж *особина оног који је минуциозан, оног што је минуциозно.*

мѝњōн, -о́на м фр. кув. (обично у мн.) *врста ситних колача преливених глазуром.*

мѝњōнка ж *сијалица са уским сијаличним грлом.*

мӣо, мӣла, -о (комп. мѝлијӣ) **1. а.** *који се воли, према којем се осећа наклоност, љубав, симпатија и сл., вољен, драг:* ~ домовина, ~ мајка. **б.** *са донекле избледелим значењем, као израз присности, љубави, одданости и сл. при обраћању.* – Мили Боже, чуда великога! Мила моја господо! **2. а.** *који изазива нежност, радост, угодност и друга пријатна осећања; љубак, дражестан:* миле успомене; милог држања. **б.** *који причињава задовољство, угодан, пријатан:* ~ хладовина. – Песничка је слава мила срцу. **3.** *којим се изражава наклоност, поштовање и сл., љубазан:* мили поздрав, захвалити милим речима. • **до миле воље** *в. под вољa.* **за бога милога, иди(те) с милим богом, под милим богом, хајде с милим богом** *в. под бог.* **за милу мајку** *ништа, никако.*

миокардѝтис и **миокардѝтис** м мед. *запаљење срчаног мишића,* myocarditis.

мѝōм, -о́ма м мед. *бенигни, доброћудни тумор мишићног ткива,* myoma.

миòпија ж мед. *кратковидост,* myopia.

миòпичан, -чна, -о *кратковид.*

миофѝбрӣл, -и́ла м (обично мн.) анат. *танка нит, влакнце у ћелијама мишићног ткива,* myofibrilla.

мӣоцēн, -а (миòцēн, -е́на) м грч. геол. *четврта терцијарна епоха (између олигоцена и плиоцена).*

мӣоцēнскӣ (миòцēнскӣ), -ā, -ō *који се односи на миоцен:* ~ кречњак, миоценске стене, миоценске формације.

мӣр, ми́ра м (мн. ѳ) **1. а.** *мирни, мање или више усклађени међународни, међудржавни односи, стање без рата;* супр. рат. **б.** *стање успостављеног реда унутар једне државе, без немира, побуна и сл.* – У земљи влада мир. **в.** *престанак ратних непријатељстава, прекид рата:* закључити (склопити) мир, преговарати о миру. **г.** *договор, уговор, акт којим се утврђује престанак и исход рата, мировни уговор:* частан ~. **2. а.** *стање без нарушавања јавног реда:* реметити ред и мир. **б.** *стање без свађе и сукоба, слоге:* растати се у миру. **3.** *стање без буке, ларме, тишина:* ноћни ~. **4.** *душевна уравнотеженост, сталоженост, спокојство.* **5.** *одмор од рада, починак:* заслужити мир и пензију. **6. а.** *стање мировања, некретање.* **б.** *неузнемирено, дато, затечено и сл. стање:* бити, оставити, стајати на миру. **7.** (у служби узвика) **а.** *за умиривање, утишавање: тишина!* **б.** *за умиривање животиња.* • **вечни, вечити** ~ *спокојство душе умрлог, покој.* **из чиста мира** *без икаквог разлога, одједном* **на миру (с миром)** *без свађе; мирно.* **не да му ђаво (враг) мира** *не може да мирује.* **не да(ва)ти мира, не пуштати с миром** *стално узнемиравати, ометати; ђавити, досађивати.* **немати мира** *бити узнемирен, не моћи се смирити.* **оставити, остављати, пустити на миру** *не дирати, не узнемиравати, не ометати.* **отићи, поћи с миром** *отићи, поћи безбрижно, спокојно.* **проћи с миром** *проћи без запажања свађе, без изазивања нереда, туче и сл.* **седети с миром (на миру)** *остајати по страни, не мешати се, мировати.*

мӣра ж *у устаљеним фразама о особи која је само наизглед мирна, тиха, повучена.* – Испод мире сто ђавола вире.

мирàжџијка и **мирàжџика** ж *девојка с миразом (обично већим).*

мӣрāз, -а́за м тур. етн. **а.** *имовина коју жена, по традицији, доноси мужу приликом удаје.* **б.** *женино имање:* отићи на мираз.

мирàзуша ж *в. миражџијка.*

мирàкул м и **мирàкула** ж лат. *врста средњовековне црквене драме у којој се приказује Богородичин живот или живот светаца и мученика.*

мӣран, мӣрна, -о **1. а.** *који се држи по страни од изгреда, свађа, туча, нереда и сл., мирољубив, повучен:* ~ и поштен грађанин. **б.** *кротак, питом:* ~ као јагње. **в.** *смирен, благ, пријатан (о нарави, ћуди).* **2. а.** *испуњен, прожет миром, спокојем (о душевном стању); који испољава, показује такво душевно стање (о изразу лица, погледу и др.).* **б.** *који живи на миру, неузнемираван, неометан; спокојан, тих (о човеку, насељу и др.).* **в.** *који протиче без узбуђења и узнемиравања, безбрижан:* мирни дани, ~ сан. **г.** *који је без рата, ратних сукоба:* у мирно време. **д.** *који је ван домашаја удара, напада; безбедан, заклоњен, скривен:* ~ кутак, ~ место. **3.** *који се изводи без крвопролића, насиља и сл.:* мирне промене, ~ револуција. **4. а.** *који мирује, тих, нечујан; непомичан, непокретан:* мирна деца; остати ~. **б.** *који је без таласа, неузбуркан, неусталасан (о мору).* **5.** *који се једва уочава или испољава, пригушен, суздржан:* ~ бол, ~ претња, ~ страст. **6.** *складан, правилан, хармоничан:* мирне лепоте, мирних линија, мирних црта лица.

мѝрбожати се, мѝрбожати се, -ā̄м се [гл. им. -жа̄ње с] и **мѝрбожити се, мѝрбожити се,** -ӣм се [гл. им. -жӣње с] свр. и несвр. *(по)љубити се, поздравити се, поздрављати се на Божић говорећи „мир божји!“.*

мѝрење с **1.** гл. им. *од мирити (се).* **2.** правн. *покушај измирења завађених странака, парничара пре судског претреса;* уп. поравнање. **3.** етн. *измирење између девојчиних и младићевих родитеља након отмице, одн. бежања девојке:* ићи на мирење.

мириjа́да ж (обично у мн.) грч. *врло велики број, велико мноштво, безброј:* мириjаде звезда.

мѝрис м **1. а.** *надражај на чуло у носу, осет изазван деловањем испарљивих честица разних ароматa, етеричних уља, беланчевина у распадању и др. на чуло у носу; само испарење које*

изазива такав надражај. **б.** *моћ, способност реаговања чула (у носу) на хемијске промене материја у непосредној околини, осетљивост чула (у носу) на разна испарења.* **2. а.** (обично у мн.) *мирисљава материја која се употребљава у индустрији козметичких препарата, прехрамбеној индустрији и др.* **б.** *алкохолни раствор ових материја, мирисљава течност која се употребљава као козметичко средство.* **3.** фиг. *оно што побуђује представе, слике о нечему, што подсећа, асоцира на нешто, карактеристична обележја, својства нечега (најчешће некога времена):* ~ епохе, ~ старине у драми.

ми̏рйса̄вка ж **1.** агр. **а.** *врста винове лозе мирисљавог грожђа; грожђе те лозе;* уп. тамјаника. **б.** *назив за разне врсте мирисљавог воћа (најчешће крушака и јабука).* **2.** бот. *вишегодишња бусенаста мирисна биљка* Anthoxanthum odoratum *из ф.* Gramina.

ми̏рйсан, -сна, -о **1.** *који одаје, испушта из себе пријатан мирис, мирисљав; пун мириса:* ~ дрвеће, ~ цвет; ~ гостионица. **2.** (одр.) *који се односи на чуло мириса, који је у вези с чулом мириса:* мирисни надражаји, мирисни органи.

ми̏рйсати, мѝришēм несвр. **1.** *одавати, испуштати мирис, ширити око себе мирис (обично пријатан); бити испуњен неким мирисом (обично пријатним).* – Ружа мирише. Соба мирише на просуто вино и зифт. **2.** (нешто, неког) *удисати ваздух да би се осетио мирис нечега (некога).* – Напред, вранче, немој стати, / Не мириши траву, не осећај вир. **3.** фиг. **а.** *показивати извесне знаке настајања или приближавања нечега, најављивати, наговештавати:* ~ на кризу (распуст, рат итд.). **б.** *одавати утисак, имати особине нечега, подсећати, личити (на нешто), изгледати (као нешто).* – Соба је мирисала на паланку и на верност. **4.** (некога) фиг. (обично у негацији) *осећати наклоност, симпатију према некоме, трпети, подносити, волети некога.* – Многи га не миришу. ■ **~ се 1.** *посипати се мирисом, парфемом, парфимисати се;* уп. намирисати се (1). **2.** фиг. (обично у негацији) *осећати међусобну, узајамну наклоност, симпатију, волети се, трпети се, подносити се.* – Не миришу се. • **ни лук јео, ни лук мирисао** *в. под лу̏к.* **ни(ти) смрди, ни(ти) мирише** пеј. *не види се, не зна се тачно шта је, за шта је, какво је, одн. какав је.*

ми̏рити, ми̏рӣм несвр. **1. а.** *чинити, посредовати да се успостави мир, добри односи међу странама које су у рату, непријатељству, свађи, неслози и сл., измиривати.* **б.** *усклађивати, усаглашавати различита схватања, измиривати супротности:* ~ морал човека и морал људског стада, ~ супротности. **2.** *умиривати, стишавати, успокојавати (некога, нечију нарав и сл.).* ■ **~ се 1.** *прекидати ратовање, непријатељство, свађу, неслогу и сл., међусобно успостављати мир, добре односе, измиривати се.* **2. а.** *прихватати нешто као природно, обично, навикавати се, привикавати се, саживљавати се с нечим (обично с непријатним чињеницама, околностима и сл.).*

мири̏шљав, -а, -о *који мирише, пун мириса, мирисан:* ~ сапун.

мири̏шљавац, -а̄вца м бот. *вишегодишња биљка* Adoxa moschatellina *из ф.* Saxifragaceae.

мири̏шљавӧ̄ст, -ости ж *особина, својство онога што је мирисљаво (онога који је мирисљав).*

мири̏шљив, -а, -о *в. мирисљав.*

ми̏рно прил. **1. а.** *без узнемиравања, на миру; спокојно, безбрижно; са унутрашњим миром, спокојством:* ~ јести (радити и сл.); ~ дремати (спавати и сл.); ~ умрети. **б.** *без свађе, сукоба, трзавица, потреса, немира и сл.:* ~ живети. **в.** *без покрета, померања, премештања, непомично; без буке, тихо:* ~ стајати; ~ као у гробу. **г.** *у мирном тону; без журбе, лагано; уједначено, равномерно:* ~ говорити; ~ дисати. **2. а.** (у служби узвика) *команда којом се наређује војницима и другим лицима у строју, одреду и др. да заузму усправан, непокретан став.* **б.** *као ознака или назив такве става:* заузети став ~.

мирно̀добан, -бна, -о **а.** *који је без рата, ратовања, миран.* **б.** (одр.) *в. мирнодопски:* ~ служба.

мирно̀допскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на мирно доба, на време без рата, време мира;* супр. ратни: ~ време, мирнодопски господари, мирнодопске потребе.

мирно̀допски прил. *као у мирно доба, као у време без рата:* ~ осветљене улице, ~ радити.

мирно̀ћа ж (мн. ѳ) **1. а.** *стање и особина онога које је миран, онога што је мирно, унутрашњи, душевни мир, смиреност, спокојство; уздржаност, хладнокрвност.* **б.** *одсуство, непостојање буке, галаме, тишина:* ~ ноћи. **в.** *непокретност, непомичност:* ~ тела. **2.** *миран, усporен, уједначен тон:* епска ~, ~ у излагању.

ми̏ро с грч. **а.** *осveћено мирисно уље које се у хришћанској цркви употребљава за миропомазање при разним верским обредима.* **б.** *течност која, по народном веровању, истиче из моштију неких светаца (св. Симеона и др.).*

мирова̀ти, мӣрујēм несвр. непрел. **1.** *бити непомичан, не померати се, не покретати се.* **2. а.** *бити у стању неактивности, пасивности.* – Никако не мирује. **б.** *одмарати се, почивати.* – Село је још мировало. **в.** *бити миран од сукоба, ратова и сл., бити неузнемираван сукобима, ратовима и сл.; не предузимати војне, борбене акције, ратове и сл.* **3. а.** *бити у застоју, стагнирати:* производња мирује. **б.** *остајати исти, неизмењен:* цене мирују. **4. а.** *бити ван разматрања, одлучивања, остајати по страни (о неком захтеву, тужби и др.).* – Његов предмет мирује. **б.** правн. *остајати без промене, без нових елемената, у ранијем стању, одн. на ранијем ступњу.* – За то време мирују му сва права.

мирова̀ње и **мѝровина** ж рег. *в. пензија.*

мирова̀њскӣ и **мѝрова̀њскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на мировину, пензијски, пензиони:* ~ фонд.

мѝрӧвнӣ и **мѝрӧвнӣ,** -а̄, -о̄ **1.** *који се односи на склапање мира и регулисање међусобних односа држава, страна које су учествовале у рату:* мировни преговори, ~ споразум, ~ уговор. **2.** *који посредује у отклањању сукоба, свађа и несporазума између завађених страна:* ~ веће, ~ суд, ~ судија.

мирӧ̀ђија ж грч. бот. **а.** *једногодишња зељаста биљка* Anethum graveolens *из ф.* Umbelliferae, *која се због ароматичног мириса и укуса употребљава као зачин, у лекарству и др., копар.* **б.** (обично у мн.) *употпуне ароматична биљка која се, пресна или осушена, додаје јелу или пићу ради бољег укуса (нпр. першун, целер, кора цимета, лишће рузмарина и др.); зачин уопште.* • **бити у свакој чорби ~** *мешати се у свашта, уплитати се у свачије послове, односе и др.*

мирољу̏бив, -а, -о **а.** *који избегава свађе и сукобе, доброћудан, помирљив; који се залаже за мир, који је против рата, ратних сукоба.* **б.** *у којем нема насиља, који није насилан:* решити мирољубивим средствима.

мирољу̏биво прил. *на мирољубив начин, избегавајући свађе и сукобе, помирљиво:* ~ се држати, ~ поступити.

мирољу̏бивӧ̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога који је мирољубив.*

мирӧ̀носица ж (обично у мн.) *према Светом писму, свака од жена које су носиле миро, мирисљаво уље, да помажу мртво Христово тело.*

миропо̀маза̀нӣк, -а и **миропомаза̀нӣк,** -и́ка м црквн. *који је помазан светим ми́ром (обично владар).*

миропомаза́ње с црквн. *обред помазивања светим ми́ром приликом крунисања владара или приликом крштења.*

миропо̀мазати, -мажēм свр. црквн. *помазати светим ми́ром приликом крунисања владара, монарха или приликом крштења; уопште извршити такав обред над неким или нечим.*

миропомази́вати, -а̀зујēм црквн. *несвр. према миропомазати.*

ми̏ротво̄ран (мирӧтво̄ран), -рна, -о *који ствара, успоставља мир; који доприноси успостављању мира:* ~ власт.

миротво́рац, -рца м (инстр. -рцем) *онај који ствара мир, који се залаже за мир, који се стара, труди да дође до мира; онај који измирује, мири, измиритељ.*

миротво̀рачкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на миротворце и миротворство, миротворан:* миротворачки напори.

миротво́рнӧст, -ости ж *особина, својство онога који је миротворан, онога што је миротворно, мирољубивост.*

миротво́рство с *миротворна, миротворачка активност, стварање мира; миротворни, мирољубиви дух, миротворност, мирољубивост.*

миротѡ̀чив, -а, -о **а.** *који испушта из себе миро, из којег точи миро;* уп. миро (б). **б.** (одр.) *атрибут св. Симеона (Немање):* Симеон Мироточиви.

ми́рскӣ, -ā, -ō **а.** *в. световни:* мирске и црквене власти. **б.** *који живи међу световњацима (о свештенству које није замонашено, зарђено).*

ми́рта ж бот. *зимзелено средоземно дрво или жбун* Myrtus communis *из ф.* Myrtaceae, *чији се листови и плодови (бобице) употребљавају у медицини и козметици; цвет те биљке.*

ми́рӯнка ж бот. *једногодишња или двогодишња биљка* Diplotaxis muralis *из ф.* Cruciferae (Brassicaceae).

мирӯ́цати, мѝрӯцā̄м несвр. шаљ. (само у 3. л.) *у дем. значењу: умирати (у малом броју, помало, с времена на време).*

ми́с ж енгл. непром. **1.** *госпођица (на енглеском говорном подручју).* **2.** *девојка која је изабрана као најлепша на неком конкурсу лепоте, победница на таквом конкурсу:* ~ света.

ми́са ж лат. **а.** *служба божја, богослужење, литургија (у католичкој цркви):* велика (свечана) ~, мала ~, ~ захвалница, млада (нова, прва) ~, мртвачка (вечна, црна) ~, певана ~, тиха ~ и др. **б.** *музичко дело компоновано на текстове за мису (а).*

мѝса̄л, -а́ла м лат. *литургијска књига с мисним текстовима, молитвама, песмама и др.:* глагољски ~, Хрвојев ~.

ми́сао, ми́сли ж (инстр. ми́шљу (ми́сли); ген. мн. ми́сӣ) **1. а.** *психички, духовни процес, ток или акт мишљења; способност мишљења; мишљење, размишљање.* **б.** *резултат мишљења, размишљања, идеја; сазнање:* генијална ~, мрачне мисли. – У њој је сазрела мисао да је отац невин. **2. а.** *убеђење, уверење, схватање.* – Он ни срцем ни мишљу није атеиста. **б.** (о некоме, нечему) *одређено мишљење, суд, став.* **3. а.** *оно што је замишљено да се спроведе у живот, оно што се жели остварити; замисао, идеја.* **б.** *идеја, одн. скуп идеја, замисли за остварење неког плана, за спровођење неког програма (обично политичког):* народна ~ о ослобођењу и уједињењу нашег народа. **4. а.** *скуп идеја, схватања, мишљења карактеристичних за појединe епохе, народе, друштвене средине, покрете и сл.; појединачна таква идеја, замисао, мишљење; учење, идеологија:* хеленска, римска и јеврејска ~; буржоаска ~, социјалистичка ~. **в.** *скуп резултата, достигнућа у некој духовној делатности:* изучавање Ајнштајнове мисли, научна ~. **5. а.** *оно о чему неко мисли, оно што неког заокупља, предмет мишљења, размишљања.* – Ти си моја једина мисао. **б.** *основна идеја, замисао, концепција, тема уметничког дела (најчешће књижевног).* **в.** *представа о нечему, слика, идеја:* погрешна (тачна) ~ о некоме (нечему). **г.** муз. *ритамска, хармонијска целина музичког текста, израза, музичка реченица.* **6.** *помисао на нешто, идеја о нечему.* – Мучила га је мисао да ће је једнога дана изгубити. **7.** *памет, ум; памћење, сећање:* пролазити у мислима све прошле године. • **заветна ~** *замисао, идеја чије се остварење, спровођење оставља, одн. прима у наслеђе као аманет; уопште замисао, идеја чијем се остварењу придаје велики значај.* **задња ~** *скривена зла, рђава намера.* **~ водиља** *руководно начело, главна идеја, смерница.* **црне (тешке** и сл.**) мисли** *мучно размишљање, мрачно, тмурно расположење.* • **бавити се, носити се мишљу** *имати намеру да се нешто уради, спроведе, намеравати.* **доћи на мисао** *смислити нешто, донети одлуку, одлучити.* **задубити се (задубљивати се), удубити се (удубљивати се), (у)тонути** и сл. **у мисли** *упустити се (упуштати се) у размишљање, дубоко се замислити (замишљати).* **изменити, (из)мењ(ив)ати, разменити, размењивати мисли (с неким)** *разменити, размењивати мишљење, идеје, (по)разговарати, (про)дискутовати (с неким).* **пребирати (преметати, претурати** и сл.**) мисли** *интензивно размишљати о нечему, удубљивати се у размишљање.* **приб(и)рати (прикупити, прикупљати** и сл.**) (своје) мисли** *средити се, сређивати се, приб(и)рати се.* **синула ми је ~ (кроз главу)** *схватио сам (до)сетио сам се; помислио сам.*

ми́саон, -а, -о **1. а.** *који мисли, способан да мисли, размишља; склон размишљању; (раз)уман, паметан (о човеку, о људима, о одређеном типу људи).* **б.** *који одражава способност размишљања, склоност размишљању, мисаоност; паметан, (оштро)уман:* ~ чело; ~ израз лица. **2.** (одр.) **а.** *који се односи на мисао, мисли, на размишљање:* ~ дубина (народне поезије), ~ снага Његошевог генија, способан за сложене мисаоне радње (мозак) и сл. **б.** књиж. *који се одликује мислима, размишљањем о човековој судбини, о животу, смрти и сл., рефлексиван:* ~ лирика, ~ песма, ~ поезија. **в.** *који се односи на духовну, интелектуалну активност, интелектуални, духовни:* мисаоне вежбе, ~ живот, ~ рад. **3.** *који је производ мишљења, који се заснива на мишљењу; апстрактан; замишљен:* мисаона представа; мисаони процес; мисаони експеримент.

ми́саоно прил. *мисаоним путем, мислима, мишљењем; у мислима, размишљајући:* ~ изградити, ~ пратити, ~ реаговати.

ми́саонӧст, -ости ж (инстр. -ошћу) **а.** *особина, својство онога који је мисаон: способност мишљења; интелектуалност; склоност, наклоњеност размишљању.* **б.** *особина, својство онога што је мисаоно, што садржи дубоке, значајне и сл. мисли, идеје (обично неко књижевно и сл. дело).*

мѝсија ж лат. **1.** *посао, дужност, задатак чијем се вршењу, остварењу придаје велики значај:* просветна и културна ~, историјска ~, извршити своју мисију. **2. а.** *скуп људи, изасланство послато из једне земље у другу да извршава одређене задатке:* војна ~, конзуларна ~, ~ кнеза Гвозденовића. **б.** *дипломатско представништво у страној земљи.* **3.** црквн. *мисионарска верска организација (најчешће католичка):* језуитска ~, хришћанска ~. • **~ добре воље** пол. *делегација која ради на успостављању и побољшавању односа међу државама и народима, посредује у споровима и сл.*

мѝсијскӣ, -ā, -ō *који се односи на мисију, који припада мисији;* уп. мисија (3): ~ крст, ~ свештеник.

мисионѝ́р, -а́ра м **1.** (чешће у мн.) *свештено лице које проповеда своју религију и у њу обраћа, за њу придобија припаднике других вера.* **2.** фиг. *одушевљени заступник, поборник, проповедник неког учења, схватања, идеје и сл.*

мисионѝ́рка ж *женска особа мисионар.*

мисионѝ́рскӣ, -ā, -ō *који се односи на мисионаре и мисионарство:* ~ активност, ~ подухват.

мисионáрство с **1.** *рад, активност мисионара (1), мисионарска делатност, мисионарски позив.* **2.** *рад, делатност, активност мисионара (2), проповедање и спровођење у живот одређених идеја, планова и сл.*

мисионер(-) *в. мисионар(-).*

мисѝрача ж **1.** бот. *в. бундева (1б).* **2.** мед. нар. *в. трахом;* уп. мисирњача.

мисѝрњача ж мед. нар. *в. трахом;* уп. мисирача (2).

мѝслен и **мѝслен,** -а, -о *в. мисаон.* • **мислена именица** лингв. *врста именице којом се означава неки апстрактни појам, нешто апстрактно (нпр. „нада“, „мудрост“ и сл.).*

мѝслено и **мѝслено** прил. *в. мисаоно.*

мѝсленӧст и **мѝсленӧст,** -ости ж *в. мисаоност.*

мѝслилац и **мѝслилац,** -иоца м (ген. мн. -ла̄ца̄) *онај који интензивно мисли, размишља, онај у чијем се раду, делу манифестује мисаоност.* • **слободни ~** *онај који мисли, расуђује слободно, који преиспитује, подвргава критици устаљене доџме, доктрине, уврежена схватања и сл.*

мѝслилачкӣ и **мѝслилачкӣ,** -ā, -ō *који се односи на мислиоца, мислиоце, који припада мислиоцима, својствен мислиоцима:* ~ дар, мислилачке особине, ~ способност.

мѝслилаштво и **мѝслилаштво** с *мисао, мишљење, идеје, обично манифестоване у науци, књижевности, филозофији.*

ми́слиница ж бот. *у мн.: род једногодишњих или вишегодишњих траволиких биљака* Luzula *из ф.* Juncaceae *(у јд.: биљка из тога рода).*

мѝслити, -ӣм несвр. **1.** *умом, разумом стварати мисли, долазити до идеја, судова, закључака, размишљати; расуђивати.* – Ко не мисли, не говори мудро. **2.** (о некоме, о нечему, на некога, на нешто) *имати у мислима, у пажњи (некога, нешто), размишљати (о некоме, о нечему).* **3. а.** *имати неко мишљење о нечему, бити неког мишљења.* – Да видимо шта мисли народ. **б.** *веровати; замишљати; сматрати.* – Мишљасмо унутра је благо. **в.** (обично у 2. л. јд. презента) *чинити се, изгледати.* – Дува ветрина, крше се дрва, мислиш све ће из корена извалити. **4.** (нешто) *желети некоме нешто; приремати, смишљати (обично нешто лоше).* – Ко нам зло мислио... Не мисли нам ништа добро. **5.** *имати намеру, намеравати, канити; имати нешто у виду, помишљати на нешто.* – Мислимо да предузмемо велику акцију. ~ на женидбу. **6.** (на неког, на нешто) *водити рачуна, бринути о некоме, нечему, обраћати пажњу, обазирати се на некога, нешто:* ~ само на себе (на свој џеп), ~ на децу. ■ **~ се** *размишљати о нечему тражећи неко решење, закључак и сл.; размишљати о спровођењу нечега, премишљати се.* – Мислим се шта да радим. • **~ својом главом** *мислити самостално, не поводећи се за туђим мишљењем.* **~ туђом главом** *немати самосталности у мишљењу, поводити се за туђим мишљењем.*

мѝснӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на мису (а):* ~ књига, ~ прибор, мисне хаљине.

мѝснӣк м *католички свештеник или редовник који служи мису; свештеник уопште (код католика).*

мѝснӣчкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на миснике, који припада мисницима:* мисничке дужности, ~ кошуља.

мѝстер м енгл. *господин (на енглеском говорном подручју).*

мѝстерија ж (мѝстерӣј, -ија м) грч. **1. а.** *оно што је несхватљиво, недокучиво, нејасно, необјашњиво; тајна, загонетка; тајанствености, загонетности.* **б.** теол. *верска догма која се не може рационално схватити и објаснити.* **2.** *тајни верски обред повезан са култом појединих богова у античкој Грчкој и Риму.* **3.** *некадашња религиозна сценска приредба са библијским мотивима која се развила из црквених обреда поткрај средњег века, црквено приказање.*

мѝстериозан, -зна, -о *тајанствен, тајновит, неразјашњив, необјашњив, недокучив, загонетан:* ~ биће, ~ изглед, ~ смрт.

мѝстериозно прил. *на мистериозан начин, тајанствено, тајновито, необјашњиво, загонетно:* ~ нестати, ~ светлуцати.

мистериозно̄ст, -ости ж *особина онога што је мистериозно, онога који је мистериозан, тајанственост, загонетност.*

мѝстик м *онај који је склон мистици, мистицизму, који се приклања мистици, мистицизму; присталица, следбеник мистицизма (у филозофији, књижевности и др.).*

мѝстика ж грч. **1.** *в. мистицизам.* **2.** *мистериозност, мистичност.*

мистифѝка̄тор м *онај који врши мистификацију; онај који мистификује, намерно ствара заблуду, обмањивач, варалица.*

мистифѝка̄торскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на мистификаторе и мистификацију, својствен мистификаторима:* ~ карактер, ~ мерило.

мистифика́ција ж грч.-лат. *нетачно, вештачко, исконструисано, ненаучно тумачење, разматрање; свесно обмањивање других, обмана, превара, лаж.*

мистѝфиковати и **мѝстификовати,** -кујем (мистифици́рати, -ѝцӣрам) свр. и несвр. **1.** *(про)тумачити на мистички начин, ненаучно; (у)чинити мистичним, тајанственим:* ~ уметност. **2.** *намерно довести, доводити (некога) у заблуду, забуну, обманути, обмањивати, преварити, варати.*

мистицѝзам, -зма м *веровање (својствено неким религијским учењима и филозофији) у натприродне силе, у свет натчулних појава, које као филозофска доктрина истиче могућност сједињења човека са божанством (нпр. у трансу, екстази).*

мѝстичан, -чна, -о **1. а.** *који се односи на мистику, заснован на мистици, прожет мистиком, мистички:* ~ веза са божанством, мистични занос, мистична схватања. **б.** *обузет мистиком, мистицизмом (о човеку).* **2. а.** *пун нечега тајног, недокучивог, неразјашњивог, тајанствен, тајновит, мистериозан:* ~ ноћ, у мистичном часу. **б.** *који има неслућену моћ, чудотворан, магичан:* ~ извор снаге.

мѝстичар м *в. мистик.*

мѝстичкӣ, -а̄, -о̄ **1.** *који се односи на мистику и мистицизам, мистичан:* ~ пантеизам, ~ сједињење. **2.** *в. мистичан (2а).*

мѝстично прил. *на мистичан начин, тајанствено, тајновито, мистериозно.* – Мистично шуме тихи звуци.

мѝстично̄ст, -ости ж *особина онога што је мистично, онога који је мистичан, тајанственост, тајновитост.*

мѝстрал, -а́ла м фр. *хладан и сув северни или северозападни ветар који дува на обалама северозападног дела Средоземног мора;* уп. маестрал.

мѝстрија ж грч. *зидарска алатка, пљосната, равна лопатица са дршком, којом се захвата и размазује малтер; количина малтера захваћена том алатком.*

мѝт м (мн. ми́тови) **1.** *предање (легенда, прича, песма и сл.) фантастичног и магијско-религиозног карактера о постанку света, о боговима, небеским телима, природним појавама и др., својствено народима на цивилизацијски примитивнијем ступњу развитка.* **2.** *више или мање исконструисано, нереално и, обично, увређено мишљење (које се понекад преноси с генерације на генерацију) о некоме или нечему:* ~ о атлантској цивилизацији.

мита́рити се, мѝта̄рӣм се несвр. лат. [гл. им. мита́рење с] *периодично мењати перје (длаку и сл.), одн. губити дотадашњи телесни прекривач и добијати нов (о животињама); мењати се, обнављати се (о перју, длаци животиња).*

митѐла ж лат. мед. *троугла или четвороугла марама, повеска везана око врата која имобилише повређену руку.*

мѝтесер м нем. мед. *лојни чепић у каналу лојне жлезде који на површини коже (обично лица) изгледа као црна тачка.*

мѝти, мѝјем несвр. [гл. им. мѝјење с] *умивати, прати водом (некога или део тела).* ■ **~ се** *умивати се, прати се.*

митиза́ција ж *претварање у мит, стварање мита, митизирање.*

митизи́рати, -и̇зӣра̄м свр. и несвр. *(у)чинити, створити, стварати од некога или нечега мит, претворити, претварати у мит.*

мѝтинг и **мѝтинг** енгл. *јавни масовни збор, скуп, обично праћен манифестацијама, посвећен најчешће политичким и сл. питањима од општијег значаја.*

митѝнга̄ш, -а́ша м разг. *онај који је у јавном деловању склон митинзима, који често учествује на митинзима.*

митѝнга̄шкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на митинга̄ше; који је у стилу митинга.*

мѝтинговати, -гујем несвр. **а.** *држати, одржавати митинге.* **б.** *говорити, изражавати се као на митингу (бучно, са жаром, заносом и сл.).*

ми́тити, мѝтӣм несвр. прел. [гл. им. ми́ћење с] **1.** *потк̀упљивати, потплаћивати, подмићивати.* **2.** фиг. *ласкањем, лепим речима, поклонима, мажењем и сл. придобијати, примамљивати, одобровољавати.*

ми́то с **а.** *новац или нека друга вредност као дар, награда којом се неко (обично ко је на власти, положају, ко има утицаја и сл.) придобија да удовољи даваочевој молби (најчешће кршећи закон, прописе, моралне норме и сл.).* **б.** *подмићивање, потк̀упљивање.*

митóза ж грч. биол. *сложени облик деобе ћелија животињских и биљних организама, најчешће вишећелијских, при којој се у једру појављују кончасте творевине.*

митòлог м *онај који се бави митологијом.*

митологизи́рати, -и̇зӣра̄м свр. и несвр. *да(ва)ти обележје мита, митологије, обрадити, обрађивати (нешто) као мит, претворити, претварати у мит.*

митолòгија ж грч. **а.** *скуп митова и легенди, обично о божанствима, полубоговима и легендарним личностима одређене етничке групе:* грчка ~, римска ~, словенска ~. **б.** *сабирање, изучавање, обрада митова и легенди; наука која се тиме бави.*

митòлошкӣ, -ā, -ō *који се односи на митологију, митски:* ~ елементи, митолошке песме, ~ схватање живота.

митомàнија ж грч. *склоност ка измишљању доживљаја; тежња за стварањем митова; величање митова, митологије из традиције свога народа.*

мӣтос м *в. мит.*

митохòндрије ж мн. грч. биол. *телашца у протоплазми биљних и животињских ћелија, у облику ситних зрнаца, штапића или нити.*

мӣтра ж грч. **а.** *украшена капа коју при богослужењу или у неким другим свечаним приликама носе виши и високи црквени достојанственици.* **б.** *част и достојанство духовне (владичанске и сл.) власти.*

митраȉзам, -зма м *религиозни култ Митре, индоиранског божанства сунца и светлости.*

метрàљēз, -éза м фр. вој. *брзометно једноцевно или вишецевно аутоматско ватрено оружје, различите тежине и калибра:* лаки ~, тешки ~, противавионски ~ итд.

митраљéзац, -éсца м (инстр. -éсцем) *нишанџија на митраљезу; војник или војни старешина који служи у митраљеској јединици (одреду, одељењу и сл.).*

митрàљēскӣ, -ā, -ō *који се односи на митраљез, митраљезе:* ~ ватра, ~ гнездо, ~ одељење, ~ цев и др.

митрàљēски прил. *као из митраљеза; веома брзо:* ~ избацивати питања; говорити ~ брзо.

митраљèта ж воj. *врста лакшег аутоматског оружја;* уп. машинка.

митраљéшчев, -а, -о *који припада митраљесцу, који се односи на митраљесца:* ~ помоћник.

митраљúрати, -àљӣрām несвр. *гађати, обасипати ватром, мецима из митраљеза.*

Мӣтровдāн м *црквени и народни хришћански празник посвећен св. Димитрију, који пада на дан 8. новембра (код католика 26. октобра).*

мӣтровдāнскӣ, -ā, -ō *који се односи на Митровдан, на време око Митровдана и сл.*

митропòлија ж грч. *црквеноадминистративна област којом управља митрополит; седиште митрополита; зграда, двор у којем станује митрополит.*

митропòлӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на митрополију, који припада митрополији;* уп. митрополитски: ~ архива, ~ библиотека, ~ црква.

митропòлит м грч. црквн. *звање високог достојанственика у хришћанској православној цркви, чији је носилац обично управитељ више епархије.*

митропòлитовати, -тујēм несвр. *обављати митрополитску дужност, бити митрополит.*

митропòлитскӣ, -ā, -ō *који се односи на митрополите и на митрополију;* уп. митрополијски: ~ столица, ~ двориште.

митропòлитство с *звање и достојанство митрополита, митрополитски положај, митрополитска дужност.*

мӣтскӣ, -ā, -ō *који се односи на мит, који припада миту, који потиче из мита, својствен миту, митолошки:* ~ елемент, ~ фигура, ~ херој итд.

мȉхољача (михòљача) ж агр. *воћка (крушка, јабука) која сазрева о Михољдану.*

Мȉхољдāн м *јесењи црквени и народни празник посвећен св. арханђелу Михаилу, који се празнује 12. октобра.*

мȉхољдāнскӣ, -ā, -ō *који се односи на Михољдан, на време око Михољдана и сл.; михољски:* ~ скупштина.

Мȉхōље и **Мȉхоље** с нар. *в. Михољдан.*

мȉхољскӣ, -ā, -ō *који се односи на Михоље, михољдански:* ~ вашар. • ~ **лето** *в. под лето.*

мȉц у изр. ~ **по** ~ *мало-помало, постепено, полако.*

мúца ж *забавна друштвена игра, обично са зрнима пасуља, кукуруза и сл. која се повлачe по линијама правоугаоне геометријске слике; ред од три зрна на истој линији који постигне играч у тој игри:* играти мице; имати, направити (начинити) мицу.

мȉцāј м *покрет, кретања; тргај:* ~ човека, ~ руке.

мȉцати, мȉчēм несвр. (свр. макнути, маћи) **1.** (некога, нешто) **а.** *померати с неког места, уклањати, склањати:* мичи руке с очију! **б.** *терати, гонити, удаљавати, одстрањивати:* ~ зло из куће. **2.** (нешто, нечим) **а.** *чинити покрете деловима тела, покретати, мрдати:* ~ раменима. **б.** *у малој мери или мало-помало померати, покретати, помицати с места.* **3.** *в. мицати се.* ■ ~ **се 1. а.** *покретати се, померати се, помицати се;* фиг. (обично негирано) *напредовати, одмицати:* не ~ се с места. **б.** *споро ићи, ходати, полако се кретати; кретати се уопште.* **в.** *полако, лагано тећи (о реци, крви и сл.).* **г.** фиг. *пролазити, протицати (у временском смислу).* – Време ту горе као да се не миче. **2. а.** *ићи, одлазити, удаљавати се.* – Забранио му да се никуд не миче одавде. **б.** (најчешће у имп.) *склањати се, уклањати се, клонити се.* – Мичи ми се с очију (с пута)!

мȉцēлија ж и **мȉцēлијум** м бот. *вегетативно тело гљиве, развијено из спора, састављено из густог сплета разгранатих нити, хифā,* mycelium.

мицȉна и **мȉцина** ж мед. нар. *велики чир, најчешће у пределу врата,* bubo.

мȉш м (инстр. мȉшем (мȉшом); мн. мȉшеви (мȉши)) **1. а.** зоол. *у мн.: врло раскрстрањена породица ситних сисара штеточина* Muridae *из реда глодара (у јд.: глодар из те породице):* балкански ~, бели ~, домаћи (кућни, обични) ~, клâсни ~, патуљасти ~, пољски ~, шумски ~ и др. **б.** фиг. (понекад ир.) *слабић.* **в.** фиг. *реч од мила за дете (обично при тепању).* **2.** зоол. *морска риба* Macrurus coelorhynchus *из пор.* Macruridae, *дугорепац рилаш.* **3.** *периферни рачунарски уређај, обликом помало сличан мишу (1а), који се руком покреће по равној површини, а служи за посматрање курсора и за давање наредби компјутеру.* • **слепи** ~ зоол. *у мн.: ред сисара* Chiroptera *(са преко хиљаду врста) чији су предњи удови подешени за летење, који обично живе у јатима и крећу се ноћу хранећи се бубама и инсектима, љиљци, нетопири, шишмиши (у јд.: сисар из тога реда).* **го као црквени** ~ *који је без ичега, пуки сиромах.* **игра мачке и миша** *в. под мачка.* **мокар, покисао као** ~ *потпуно, сасвим мокар, потпуно покисао.* **ноћас ће** ~ **и мачка спавати заједно** *в. под мачка.*

мȉшāр м (инстр. -ом) зоол. *птица грабљивица* Buteo buteo *из пор.* Falconidae, *која се најчешће храни пољским мишевима, змијама и жабама.* • **гаћасти** ~ B. lagopus. **риђи** ~ B. rufinus.

мȉшарица и **мишàрица** ж зоол. *змија неотровница* Elaphe situla leopardina *из пор.* Colubrinae, *која се храни мишевима.*

мȉшаст, -а, -о *који је као у миша (о боји); који је мишје боје, сивкаст, пепељаст:* ~ боја; коњ мишасте длаке.

мȉшевина ж и **мȉшијāк** м *мишји измет;* уп. мишјак.

мȉшинац, -инца м бот. **а.** *род једногодишњих или вишегодишњих зељастих биљака* Cynoglossum *из ф.* Boraginaceae. **б.** (лековити ~) *двогодишња лековита биљка тога рода* C. officinale.

мȉшӣћ[1], -и́ћа и **мȉшић,** -а м *дем. и хип. од миш.*

мȉшӣћ[2], -и́ћа и **мȉшић,** -а м анат. *еластични орган код животиња и човека, који стезањем и опружањем омогућује примицање и одмицање појединих делова тела и сужавање неких телесних унутрашњих и површинских отвора,* musculus: бедрени ~, вратни ~, глатки мишићи, леђни ~, ~ опружач, ~ стезач, попречно-пругасти (радни, скелетни) мишићи, срчани ~, трбушни ~ и др.

мȉшићав и **мȉшићав,** -а, -о *који има развијене, снажне мишиће, мускулозан:* мишићава леђа, ~ тело.

мѝшићавōст и **мѝшићавōст,** -ости ж *особина и стање оногā који је мишићав, оногā штo је мишићаво, развијеност мишића, мускулозност.*

мѝшићаст и **мѝшићаст,** -а, -о *в. мишићав.*

мѝшӣће и **мѝшӣће** с зб. (мн. ø) анат. *в. мускулатура.*

мѝшӣћнӣ и **мѝшићнӣ,** -ā, -ō *који се односи на мишић*[2]*, на мишиће:* ~ влакно, ~ маса, ~ систем, ~ ткиво.

мѝшица[1] ж анат. **а.** *мишић и део руке од рамена до лакта, мишка.* **б.** *мишић на било којем делу тела.*

мѝшица[2] ж (обично у нар. умотворинама) *женка миша.*

мѝшичав, -а, -о *који има развијене, снажне мишице; мишићав:* ~ рука; ~ спортиста.

мѝшичавōст, -ости ж *особина оногā који је мишичав, оногā штo је мишичаво; мишићавост.*

мѝшјāк м *мишји измет.*

мѝшјакиња и **мишја̀киња** ж бот. **а.** *род једногодишњих или вишегодишњих ситних, често бусенастих, зељастих, ређе полужбунастих биљака* Minuartia *из ф.* Caryiophyllaceae; *врсте тогā рода:* M. glomerata, M. hrsuta, M. setacea, M. verna, M. viscosa. **б.** *род једногодишњих или вишегодишњих зељастих биљака* Stellaria *из ф.* Caryophyllaceae; *врсте тогā рода:* S. media, S. pallida. **в.** *једногодишња зељаста биљка* Veronica agrestis *из ф.* Scrophulariaceae. • **велика ~** *једногодишња или двогодишња зељаста биљка* Stellaria neglecta *из ф.* Caryophyllaceae. **висока ~** *вишегодишња зељаста биљка* Stellaria holostea *из ф.* Caryophyllaceae. **водена ~** *вишегодишња сивозелена зељаста биљка* Stellaria palustris. **планинска ~** *вишегодишња бусенаста биљка* Minnartia recurva *из ф.* Caryophyllaceae. **пруголисна ~** *вишегодишња зељаста биљка* Stellaria graminea *из ф.* Caryophyllaceae. **шумска ~** *вишегодишња зељаста биљка* Stellaria nemorum *из ф.* Caryophyllaceae.

мѝшји (мѝшијй), -ā, -ē **1. а.** *који се односи на миша (1а), на мишеве, који припада мишу, који је од миша:* ~ реп, ~ рупа, ~ траг. **б.** *који је као у миша, својствен мишу:* мишји зуби, ~ поглед, ~ физиономија, ~ цика. **2.** *као саставни део бот. израза:* ~ јечам, ~ раж, ~ реп, ~ трн и др. • **завући се (сакрити се** и сл.**) у мишју рупу** *потпуно се повући, склонити се, сакрити се од велике страха.* **сатерати (сабити, стрпати** и сл.**) у мишју рупу** *потпуно потиснути, учинити неактивним, беспомоћним, онемогућити.*

мѝшка ж (ген. мн. -кй) *в. мишица*[1] *(а).*

мѝшљење с **1.** *гл. им. од мислити (се).* **2.** псих. *облик психичке делатности као највиши степен свести, који се састоји од поимања, суђења и закључивања а јавља се као реакција појединца на утицаје спољњег света, расуђивање.* **б.** *поглед на живот и свет, схватање о некоме или нечему.* **в.** *суд, оцена, процена; став, уверење, убеђење.* **3.** *савет, прегорука:* тражити мишљење професора. • **јавно ~** *в. јавно мњење (под мњење).* **издвојити, издвајати (своје) мишљење** *изразити, изражавати неслагање у односу на већину у подређеној групи, организацији, колективу и сл. који су друкчијег мишљења.* **слобода ~** *слободно, самостално, независно изражавање мисли, ставова, опредељења, идеја и сл. у оквиру датог друштвеног система.*

мѝшна ж хебр. *књига с текстовима из јеврејског усменог предања, први део Талмуда.*

мишо̀једина ж *храна коју су мишеви најризли или остаци хране коју су јели мишеви.*

мишо̀лик, -а, -о *који личи на миша, сличан мишу.*

мишо̀ловка (мѝшоловка) ж (ген. мн. -кй) **а.** *направа за хватање мишева, ступица.* **б.** фиг. *замка, клопка:* упасти у мишоловку.

мишо̀мор м хем. *једињење арсена* (AS_2O_3) *у виду белог безмирисног слаткастог праха који се употребљава у производњи органских препарата, арсенових соли и др., а служи и као отров за мишеве и пацове, арсен-триоксид, арсеник.*

мјȁу и **мјȁӯ** узв. *узвик за подражавање мачјег гласа;* уп. мау и мијау.

мјȁӯк м *глас којим се оглашавају мачке; оглашавање мачака, маукање, мијаукање.*

мјаӯкати, мјȁучēм и **мјаукати,** мјȁӯчēм несвр. узв. *оглашавати се мјауком, маукати, мијаукати.*

мјаӯкнути, мјȁукнēм и **мјаукнути,** мјȁӯкнēм *свр. према мјаукати;* уп. маукнути и мијаукнути.

мјӯзикл м енгл. *музички спектакл новијег времена, сличан оперети.*

мјӯзикхо̀л м енгл. *дворана за мјузикле; концертна дворана.*

Мла́ва и **Мла̀ва** ж **1.** *река у Србији, десна притока Дунава.* **2.** *крај, предео у сливу те реке.*

мла̀вити, -ӣм несвр. [гл. им. мла̀вљēње с] **1.** експр. *тући, ударати, млатити (некога).* **2.** *рушити, обарати, косити, брисати:* ~ све пред собом. ■ **~ се** *уз. повр. према млавити (1).*

мла̀вскӣ и **мла̀вскӣ,** -ā, -ō *који се односи на Млаву:* ~ крај.

мла̀д, мла́да, -о (комп. мла̀ђй) (супр. стар) **1. а.** *који је у раном добу живота, који се развија, који није почео да стари (о људима и животињама).* **б.** *које је као код особе у раном добу живота, својствен таквој особи, младалачки:* ~ срце. **в.** *који још није достигао духовни развој зреле особе, неискусан, наиван због младости; који је без искуства, који је нов, почетник у неком послу:* ~ и зелен, младо-лудо; ~ војска, ~ учитељ. **г.** *који је пре времена изгубио особине младости, прерано остарио, оронуо:* ~ старац. **д.** (у комп.) 1) *који се касније родио:* ~ брат, ~ сестра, ~ годину дана. 2) *уз име, одн. презиме неке особе као сталний атрибут за разликовање од старије особе истог имена, одн. презимена из исте породице, фамилије и сл.;* уп. јуниор (2). **2. а.** *који је у раном периоду раста, развоја (о дрвећу, растињу):* ~ јела, ~ церић, ~ шума. **б.** *који није дозрео; који тек што је приспео за јело:* млади грашак, млади кромпир. **3.** *који је недавно произведен, справљен; нов, свеж:* младо вино, млади сир; ~ мед. **4. а.** *који је у раној фази формирања, организовања, који је недавно настао, основан, успостављен:* младо грађанство, млада демократија, млада држава. **б.** *нов; скорашњи:* млада српска престоница; по младом снегу (леду). **в.** астр. и геол. *који је скоријег, новијег постанка (о небеским телима, геолошким формацијама, земљишту).* **г.** песн. *тек настали, рани:* млади дан, млада зора. **5. а.** *који се односи на особу у раном добу живота, на рано доба живота; који потиче из тога доба, из младости:* у своје младе године, у своје млађе доба; млади радови. **б.** *из којег се очитује младост, својствен младости, младалачки:* у својој младој ватри, млади жар, ~ и враголаст израз, са свом својом младом страшћу. **6.** ист. *као први део у називима националних, политичких, културних и сл. организација, удружења, покрета и сл.:* Млада Босна, Млада Европа, Млада Немачка, Млада Пољска итд. **7.** (у комп., понекад у им. служби) *нижи по рангу, чину; који је на нижој лествици у некој хијерархији; нижи, потчињени, подређени:* ~ секретар; ~ чиновник; ~ у служби. **8.** (у одр. виду, у им. служби) **а.** м мн. *млађи нараштај, омладина, младеж.* **б.** (мла̀дō с, мн. мла̀дй м) *младунче животиње.* **в.** (и комп.) м мн. *момак и девојка; вереници.* • **старо и младо (младо и старо)** *сви, сви без разлике.*

мла̀да (дат. мла̀ди) и **мла̀дā** (дат. мла̀дōј) ж **а.** *женска особа при ступању у брак, невеста.* **б.** *жена прве године брака; недавно удата жена.* • **као сеоска (сељачка, банатска, влашка, ерска** и др.**) ~** 1) *стидљиво, збуњено.* 2) *укочено.*

мла̀далачкӣ, -ā, -ō *који се односи на младе особе, младост, који је као код младих особа, својствен младости:* ~ крв, младалачки књижевни покушаји, ~ стас.

мла̀далачки прил. *као млада особа, као код младе особе:* ~ борбен, ~ закуца срце.

мла̀дāр, -а́ра м *младица, изданак, ластар.*

мла̀дац, мла̀ца м *в. младић (1).*

мла̀дачан, -чна, -о (у ж. роду, о крави) *која се отелила у пролеће; која се скоро, недавно отелила.*

мла̀деж и **мла́деж** м (инстр. -ом) *мали, обично урођени израштај на кожи у облику округласте мрље, пеге тамније пигментације.*

мла́деж ж зб. (инстр. -и; мн. ø) *млади нараштај, младо покољење, омладина; мла̀дī.* • **златна ~** ир. *омладина, младеж која живи лаким, лагодним животом.*

мла̏денац, -ёнца **1.** *в. младић;* уп. младац. **2.** *в. младожења.* **3.** мн. *млада и младожења, млади брачни пар.* • **небески (небески)** ~ *Исус Христ(ос).*

мла̏деначкӣ, -ā, -ō **1.** *в. мла̀далачкӣ.* **2.** *који се односи на младенце, на младу и младожењу, који припада младенцима:* младеначки венци, ~ соба.

мла̏деначки прил. *в. мла̀далачки.*

мла̏денаштво с *в. младићство.*

Мла̏дёнци м мн. **1. а.** *хришћански православни црквени и народни празник у спомен четрдесет мученика (22. марта), уз који су (посебно у Србији) везани разни обичаји у вези с младим брачним паром, с младенцима.* **б.** *дан невине деце (28. децембра код католика, 10. јануара код православних) успостављен у спомен мале деце која су према Библији побијена после Христовог рођења.* **2.** (младенци) *в. младенац (3).*

мла̑дин, -а, -о *који припада млади, невести, који се односи на младу, невесту:* ~ кућа, ~ хаљина.

младѝна ж *дани младог Месеца, млади Месец.*

мла̀дӣћ, -и́ћа м (инстр. -и́ћем) **1.** *млад мушкарац, момак.* **2.** *девојчин момак, драган:* Миличин ~.

младѝћак, -ћка м *дем. и хип. од младић; момчић; дечак.*

младѝћев, -а, -о *који припада младићу, који се односи на младића.*

мла̀дӣћкӣ, -ā, -ō *који се односи на младиће, који припада младићима, својствен младићима, младалачки:* ~ доба, ~ крв, ~ рад.

мла̀дӣћки прил. *на начин својствен младићима, као младић, младалачки:* ~ наиван, ~ скочити.

младѝћство с **а.** *младићко доба, младићки дани, време младићког сазревања.* **б.** *младићки изглед, младићко држање, младићка снага, лепота и сл.*

мла̑дица ж *дем. и хип. од млада; млада.*

мла̀дица ж **1. а.** *млада грančица, изданак.* **б.** *млада воћка, садница; младо дрво уопште.* **2.** зоол. **а.** *речна риба ваљкастог тела ишараног пегама* Salmo hucho *из пор.* Salmonidae. **б.** *у мн.: породица риба* Salmonidae, *пастрмке (у јд.: риба из те породице).*

мла̀дичњāк м *рибњак за одгајање рибље млађи, младилиште.*

младо̀вати, мла̀дујēм несвр. **1.** *проводити младост, младе дане; живети, понашати се као што одговара младој особи; уживати у младости.* **2.** *бити млада, невеста.*

младогардѐјац, -јца м рус. ист. *припадник Младе гарде, бивше совјетске илегалне омладинске организације која је деловала за време немачке окупације Донбаса у II св. рату.*

младограма̀тичār м лингв. *припадник или следбеник лингвистичке школе, лингвистичког правца претежно компаративно-историјске оријентације.*

младограма̀тичārскӣ, -ā, -ō *који се односи на младограматичаре:* ~ правац, ~ школа.

младо̀жења м (мн. ж) *онај који се жени, који ступа у брак;* уп. женик.

младо̀женьин, -а, -о *који припада младожењи, који се односи на младожењу:* младоженьини гости, ~ родбина, ~ село.

младо̀лик, -а, -о *који има изглед младе особе, који делује као млада особа, који је по изгледу млад; који је као код младе особе, младалачки:* ~ жена; ~ изглед, ~ лице.

младо̀лико прил. *као млада особа, попут младе особе:* делује ~.

младо̀ликōст, -ости ж *особина онога ко је младолик; младолик изглед.*

младо̀миснӣк м *католички свештеник, поп који служи младу мису; млади свештеник (код католика).*

мла̑дōст, -ости ж (инстр. -ошћу; мн. ø) **1.** *младо доба, узраст од детињства до зрелих година; млади дани, младе године живота.* **2. а.** *особине својствене младој особи: неискуство, незрелост, лакомисленост; младалачка снага, бујност, свежина, лепота и сл.* **б.** *стање, особина онога што је младо, ново, свеже и сл.:* фиг. ~ умивеног јутра. **3.** зб. *младеж, омладина, млади.* • **доживети (доживљавати) другу младост** *(по)вратити снагу, здравље, кондицију, виталност и сл. у одмаклим годинама.* ~ **лудост каже се када млади људи неразумно поступају, када се неразборито, неодговорно и сл. понашају.**

младо̀турскӣ, -ā, -ō *који се односи на младотурке:* ~ револуција.

младоту̀рчин м ист. (мн. -о̀ту̏рци) *члан, припадник или следбеник политичке организације у Турској (крајем XIX и почетком XX в.) која је тежила да преобрази земљу у уставну државу по западноевропском узору.*

младу́нац, -нца м (најчешће у мн.) *млада, тек на свет донета или недорасла животиња, младунче.*

младу́нче, -ета с (супл. мн. младу̀нчићи м; зб. им. мла̀ду̏нчā̀д ж) **а.** *млада, тек рођена, одн. неизрасла животиња, мла̀дō;* уп. младунац. **б.** *дете (обично сасвим младо).*

мла̑ђ, -а м (инстр. -ем) и **мла̑ђ,** -и ж (инстр. -у (-и)) зб. (мн. ø) *рибљи подмладак.*

мла́ђа ж бот. **а.** *род вишегодишњих зељастих медоносних биљака* Corydalis *из ф.* Fumariaceae. **б.** *назив за поједине врсте тога рода:* C. cava (шупља ~); ситна ~ C. intermedia; C. ohroleuca; црвена ~ C. pumila; црвенкаста ~ C. solida.

мла̏ђāк м *в. млади Месец (под месец).*

мла̀ђан и **мла̏ђан,** -а, -о *у дем. и хип. значењу: млад:* ~ душа, млађани поручник.

мла̀ђанōст и **мла̏ђанōст,** -ости ж *особина онога који је млађан.*

млађа̀рија ж зб. (мн. ø) експр. *млади свет, дечаци и девојчице, младићи и девојке, младеж.*

мла̀ђахан и **мла̏ђахан,** -хна, -хно *у дем. и хип. значењу: млад;* уп. млађан.

мла̀ђахнōст и **мла̏ђахнōст,** -ости ж *особина онога који је млађахан.*

мла̑жњāк, -а и **мла̀жњāк,** -а́ка м *в. млазњак.*

мла̑з м (инстр. мла̑зом, лок. мла́зу; мн. мла́зеви (мла́зови)) **1. а.** *јача непрекинута струја, груда неке течности (паре и сл.) која цури, тече под притиском или слободним падом; јачи или слабији кључ, одн. мања или већа количина течности која одједном, напло избије, бризне, навре, шикне из нечега, однекуд.* **б.** (најчешће у мн.) *тања, мања груда, струбић течности од више капљица или сл.;* уп. цурак. **2. а.** *дуги сноп, прамен светлости (зракова и сл.) који се од извора пружа, шири у простор.* **б.** *струја, струб, језичак паре, пламена, дима, маглe и сл. који се вије, диже увис, сукља, лелуја и сл.* **в.** *мноштво, рој зрна, метака, пахуљица и сл. што заједно лете.* **3.** бот. *млада, бујно израсла грančица, мла̀дица, летораст; младо, танко и витко дрво.* **4.** геол. *груда, слој (у стени), жица.*

мла̀зӣћ, -и́ћа и **мла̀зић,** -а м *дем. од млаз.*

мла̑знӣ, -ā, -ō *који се односи на гасове мотора с унутрашњим сагоревањем који избачени великом брзином производе погонску силу, реактивни:* ~ авион, ~ мотор, ~ погон.

мла̑знӣк м техн. *цев за пролаз погонског гаса;* уп. млазница.

мла́зница ж *отвор, вентил, купасто сужена цев или сл. део неке направе, уређаја (нпр. апарата за гашење пожара) у којем се пригушује млаз течности или гаса, чиме се повећава брзина њиховог пролажења, избацивања, бризгалка:* уп. дизна и млазник.

мла́зничār м *онај који при поливању, гашењу пожара и сл. управља млазом воде из црева.*

мла̑зњāк, -а и **мла̀зњāк,** -а́ка м техн. *авион на млазни, реактивни погон.*

мла̑к, мла́ка, -о (комп. мла̏чӣ) **1. а.** *који је умерене температуре, благо загрејан; који има, чува, одржава малу топлоту:* ~ вода; ~ тело. **б.** *који слабо, умерено греје; мало, умерено топао:*

~ сунце; ~ ветар, ~ сунчан дан. **2. а.** *неборбен, нехајан, неактиван, пасиван, непредузимљив; безвољан, апатичан; који је својствен таквој особи, који одаје такву особу:* бити млаке нарави. **б.** *који је без животне снаге, енергије, без бодрости, полета; који одаје такву особу; безизразан, бесживотан:* говорити млаким гласом, млаке очи. **в.** *неинтензивним доживљајима, једноличан, монотон, досадан:* ~ атмосфера пензионерске безбрижности, млаки дани. **3. а.** *који је без довољно јачине, интензитета, оштрине, жустрине и сл., слаб, бескрван:* ~ говор, ~ меч, ~ напад, ~ утакмица. **б.** *који нешто ниje у пуној мери, који је ограничен, резервисан, суздржан:* млаке похвале.

мла̏ка и **мла̏ква** ж *бара, локва.*

мла̏кнути и **мла̏кнути,** мла̏кнём свр. *постати млак, смлачити се.*

мла̏ко прил. *на млак начин, без жустрине, енергије, без бодрости, полета, неборбено, безвољно:* ~ играти, ~ нападати.

мла́конља м (мн. ж) пеј. *онај који је по природи неборбен, неактиван, неодлучан, непредузимљив;* уп. млитавац.

мла́кӧст, -ости ж **а.** *особина оног што је млако.* **б.** *неборбеност; бесживотност; бескрвност.*

мла̏кӯшан и **млаку́шан,** -шна, -о *у дем. значењу: млак (1).*

мла̏т м **1.** *в. млатило (а).* **2.** *врста гвозденог или дрвеног маља.*

млатàрати, -а̄м несвр. непрел. (обично у експр. изражавању или с пеј. призвуком) (нечим) *живо, брзо покретати нешто тамо-амо, клатарати, размахивати:* ~ рукама, ~ ногама.

мла̀тā̏ч, -а́ча м *в. млатило.*

мла̀тилац, -иоца м *онај који млати жито, отреса мотком или нечиме сличним плодове с дрвећа и сл.*

мла̀тило с **а.** *дужа мотка или јак дужи штап, обично с привезаном дашчицом, цепом на једном крају, којим се млати жито на гумну, пасуљ и сл.; дугачка мотка којом се отресају плодови (нпр. шљиве, ораси) са грана.* **б.** *механичка справа, уређај којим се млати жито.*

мла̀тӣља и **мла̀тиља** ж *женска особа млатилац.*

мла̀типара ж (м) (мн. ж) разг. *онај који зарађује много новца (обично без много рада);* уп. млатити (6).

мла́тити, мла̏тӣм несвр. [гл. им. мла́ћење с] **1.** (нешто) **а.** *ударајући млатилом, мотком и сл. избијати зрневље из класа, одвајати зрна од махуне и сл.; мотком и сл. стресати плодове са грана дрвећа, воћака.* **б.** *чинити да плодови отпадају (са гране, петељке), отресати, омлаћивати (о ветру, невремену, граду и сл.).* **2.** (некога, нешто) **а.** *снажно, јако тући, ударати, премлаћивати (некога).* **б.** *снажно ударати (нечим), лупати, тући (у нешто, о нешто, по нечему и сл.).* **3.** (нешто) *ударцима алата, оруђа, обрађивати или правити нешто (ковати, трлити, бућкати).* **4.** *в. млатарати.* **5.** (језиком или без допуне) разг. *говорити много и којешта, брбљати, блебетати, лупетати.* **6.** (паре, новац, милионе и сл.) *зарађивати пуно, стицати, зграбити (новац), обично без много рада.* ■ **~ се 1. а.** уз. повр. *тући се међусобно.* **б.** повр. *ударати самога себе, лупати се.* **2.** разг. **а.** *мотати се, врзмати се, вући се, скитати се.* **б.** *губити, трошити време, замлаћивати се.* **3.** разг. *понашати се неозбиљно, измотавати се, лудирати се.*

мла̀тишума ж (м) (мн. ж) пеј. *онај који прича којешта, брбљивац; замлата.*

мла̏тнути, -нём м свр. *треснути, лупити (некога, нешто).* ■ **~ се** *повр.*

мла́чан, -чна, -о *в. млак (1).*

мла́чити, мла̏чӣм несвр. прел. [гл. им. мла́чење с] *чинити нешто млаким, мало, донекле загревати.* ■ **~ се** *постајати млак, мало, донекле загрејан.*

мла̏чица ж *дем. од мла̏ка.*

мла̏чно прил. *в. млако.*

млӗзӣво јек. **мљӗзӣво** с **а.** *течност слична млеку коју луче млечне жлезде жене првих дана после порођаја.* **б.** *прво млеко у женке сисара, измужа, грушевина.*

млѐкār јек. **мљѐкār,** -а́ра м **1.** *онај који се бави производњом млека; продавац или разносач млека;* уп. млекација. **2.** *зграда или просторија у којој се држи и разлива млеко, млекарник.*

млѐкара јек. **мљѐкара** ж **а.** *продавница млека и млечних производа.* **б.** *предузеће или одељење, радионица за прераду млека и производњу млечних производа.*

млекàрић јек. **мљекàрић** м *дем. од млекар (2).*

млекàрица јек. **мљекàрица** ж **а.** *девојка, жена која разноси и продаје млеко.* **б.** *она која послује око млека.*

млѐкārнӣк јек. **мљѐкārнӣк** м *в. млекар (2).*

млѐкārница јек. **мљѐкārница** ж *в. млекара.*

млѐкārскӣ јек. **мљѐкārскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на млекаре и млекарство:* ~ економија, ~ задруга, ~ индустрија.

млека́рство јек. **мљека́рство** с **а.** *пољопривредна грана, грана сточарства која обухвата производњу и прераду млека.* **б.** *привредна организација која се бави продајом млека и млечних производа.*

млѐкаџија јек. **мљѐкаџија** м (мн. ж) *в. млекар (1).*

млѐкаџӣјскӣ јек. **мљѐкаџӣјскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на млекаџије, који припада млекаџијама:* ~ коњ.

млѐкаџика јек. **мљѐкаџика** ж *в. млекарица (а).*

мле́ко јек. **млијѐко** с (мн. в) **1.** *бела хранљива течност која се лучи из млечних жлезда жене, одн. женке сисара (из сиса), а служи као основна храна за одојчад, одн. младунчад или се музе од крава, оваца, коза и сл. за људску исхрану и прављење разних млечних производа.* **2.** *беличасти сок у стабљици или семену неких биљака; бела течност у плодовима неких воћака и сл.* **3.** фиг. *бледа, беличаста светлост.* **4. а.** *беличаста емулзија, козметичко средство.* **б.** *бела течност, бели раствор уопште:* кречно ~. • *врсте млека:* **евапорисано ~, кисело ~, кондензовано ~; ~ у праху; обрано (оплављено) ~; пуномасно (необрано, цело) ~, хуманизовано ~** и др. **мајчино ~** *млеко жене (за разлику од крављег и др.).* • **као ~** *врло квалитетно, питко, пријатно (најчешће о вину).* **капље, цури ти ~ из уста** *још си млад, незрео, неискусан.* **мед и ~** *в. под мед.* **мирисати на млеко** *бити млад, недорастао, незрео, неискусан.* **по млеку** *по мајци, с мајчине стране (о сродству, сродницима).* **посисати с мајчиним млеком** *сазнати, научити и сл. самим чином рођења, одн. у првим месецима после рођења, у најранијем детињству.* **птичје ~ (од птице ~)** *употребљава се у различитим обртима за исказивање великог, невероватног изобиља, обиља нечега.*

млѐкуља јек. **мљѐкуља** ж *крава (коза и др.) која даје пуно млека, одн. која је такве расе.*

мле́кце јек. **млијѐкце** с (мн. в) *дем. и хип. од млеко.*

млѐтачкӣ и **млѐтачкӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на Млетке, који припада Млецима, венецијански.*

млѐти јек. **мљѐти,** мѐљем (имперф. мѐљāх, мѐљāше; имп. мѐљи; р. пр. млѐо, млѐла јек. млӣо, мљѐла; трп. млѐвен јек. мљѐвен, -ѐна; пр. сад. мѐљӯћи) несвр. [гл. им. млѐвење јек. мљѐвење с] **1. а.** *наочитим уређајем (најчешће у млину, одн. неком врстом млина) ситнити зрневље житарица, кафе, бибера и др. претварајући га у брашно, у прах и сл.; добијати млевењем, мељавом (брашно):* ~ кукуруз (пшеницу и др.), ~ кафу; ~ фино брашно. **б.** *машином, дробилицом и сл. ситнити, дробити, мрвити (камен, угаљ и сл.).* **в.** *нарочитом направом сецкати, ситнити комаде (меса) и претварати их у безобличну, меку, ћуцаву безобличну масу.* **г.** *бити у покрету, окретати се, радити (о млину, воденици и сл.):* ~ напразно. **2.** фиг. *сатирати, уништавати.* **3.** разг. *говорити много, неумерено, без престанка, најчешће једноличко, дробити; говорити безначајне, досадне ствари, глупости, блебетати:* ~ језиком, ~ као воденица.

Млѐци, Млѐтāкā и **Млѐци,** Млета́кā м мн. ист. *наш назив за Млетачку Републику, одн. некадашњи наш назив за град Венецију у североисточном делу Апенинског полуострва.*

млѐч јек. **млӣјеч** м **1.** *млечна материја коју луче пчеле хранилице и којом исхрањују своје ларве, матицу и трутове.* **2.** *в. млеко (2).* **3.** зоол. *семена течност, сперма мужјака рибе,* sperma piscium. **4.** бот. *врста племенитог лишћарског дрвета* Acer platanoides *из ф.* Aceraceae.

млéчан и **млéчан** јек. **мљéчан** и **млијечан,** -чна, -о **1.** (одр.) *који се односи на млеко (који је од млека, који садржи млеко, који је у вези с млеком и сл.):* ~ индустрија, ~ кекс, млечни производи. **2.** *који обилато даје млека, који се одликује добром млечношћу; који припада таквој раси домаћих животиња:* ~ крава. **3. а.** *који је као млеко, који подсећа на млеко:* ~ лице, млечни облаци, ~ пара, ~ светлост. **б.** *тешко прозиран, беличаст, млечно замућен, замагљен, мутан (о стаклу, минералима и др.).* **4.** *пун сока, сочан;* уп. млеко (2): ~ зрно.

Млéчанин (мн. -áни) и **Млéчанин** (мн. -ани) м *становник Млетака; онај који је из Млетака.*

Млéчáнка и **Млéчáнка** ж *становница Млетака; она која је из Млетака.*

млéчáр јек. **мљéчáр,** -áра м *в. млекар (2).*

млéчаст јек. **мљéчаст,** -а, -о *в. млечан (3).*

млéчац јек. **млијéчац,** -чца м зоол. **а.** *мужјак рибе;* уп. млечњак (2). **б.** *в. млеч (3).*

млéчика јек. **мљéчика** ж (дат. -ици) бот. *вишегодишња зељаста биљка или шиб* Euphorbia *из ф.* Euphorbiaceae *са много врста* (E. cyparissias, E. graeca, E. peplis, E. peplus *и др.*) *и стабљиком која има млечни сок:* барска ~ E. palustris, баштенска ~ E. peplus, висока ~ E. lucida, горњаста ~ E. glareosa, длаколиста ~ E. salicifolia, обична ~ E. esula, ситна (усевска) ~ E. helioscopia, црвенкаста ~ E. platyphyllos, штркљаста ~ E. virgata, шумска ~ E. amygdaloides.

млéчикав јек. **мљéчикав,** -а, -о *који је боје цвета млечике, жућкаст:* ~ боја.

млéчиков јек. **мљéчиков,** -а, -о *који се односи на млечику, који припада млечици, који потиче од млечике:* ~ семе, ~ шиб.

млéчикаст јек. **мљéчикаст,** -а, -о *који има млечике, обрастао или прошаран млечиком:* ~ трава.

Млéчнй пýт и **Млéчнй пýт** јек. **Мљéчнй пýт** и **Млијéчнй пýт** м астр. *магличасти звездани појас, Кумова слама.*

млéчница јек. **млијéчница** ж бот. **а.** *у мн.: род углавном јестивих шумских гљива* Lactarius *из ф.* Agaricaceae, *које садрже млечни сок (у јд.: гљива из тога рода).* **б.** *назив за неке врсте рода* Lactarius (L. piperatus, L. deliciosus).

млéчно и **млéчно** јек. **мљéчно** и **млијéчно** прил. *као млеко, попут млека:* ~ обојени кристали, ~ се сливати.

млечно- јек. **мљечно-** и **млијечно-** *као први део придевских сложеница показује да боја означена придевом у другом делу сложенице има млечну, беличасту нијансу:* млечнобео, млечноблед, млечноружичаст и сл.

млéчнóст и **млéчнóст** јек. **мљéчнóст** и **млијéчнóст,** -ости ж *способност женки сисара (нпр. краве, овце, козе, кобиле и др.) и жене да дају млеко после доношења на свет младунчади.*

млéчњáк јек. **млијéчњáк** м **1.** анат. *у мн.: први зуби у одојчета, одн. у младунчета, млечни зуби (у јд.: млечни зуб).* **2.** *мужјак рибе који избацује млеч и оплођава икру;* уп. млечац (а). **3.** *лековити млечни сок из стабла младе салате кад је у цвету.* **4.** *врста белутка млечнобеле боје.* **5.** (у атриб. служби, уз им. м. рода) *пун млека, млечан:* кукуруз ~.

млúво с **а.** *прах добијен млевењем житног зрневља, брашно; прах, прашак који се добије млевењем зрнастих плодова неких других биљака.* **б.** *жито које се вози или носи у млин ради млевења.* **в.** *млевење (жита), мељава.* • **сатр(е)ти, самлети** и сл. **у мливо потпуно уништити.**

млúн м (мн. -ови, ретко -и) **1.** *назив за разне уређаје или направе за млевење, ситњење чврстих материјала или ситњење већих комада нечега другог.* **а.** *постројење за млевење житног зрневља; простор у којој се такво постројење налази;* уп. воденица (а): парни ~. **б.** *направа за млевење кафе, бибера и сл. плодова, одн. семенки;* уп. воденичица (2) и млинац. **в.** *направа за млевење, ситњење камена, цементног лапорца и сл.* **г.** *направа за млевење меса.* **2.** *преса за цеђење уља из маслина, муљача:* уљани ~. • **навраћати (терати, наводити** и сл.**) воду на нечији млин** *подешавати, помагати да се стварі развијају у нечију (обично своју) корист.*

млúнáр м (инстр. -ом и -ем) *власник млина или радник у млину;* уп. воденичар.

млúнáрев и **млúнáров,** -а, -о *који припада млинару, који се односи на млинара.*

млинáрина (млинарúна) ж *накнада (обично у брашну) која се даје млинару за млевење, ујам, ушур; порез на млин.*

млúнарица, млинáрица и **млúнáрка** ж *жена млинар; млинарева жена.*

млúнáрскй, -ā, -ō *који се односи на млинаре; млински.*

млúнáрство и **млинáрство** с *привредна грана која се бави млевењем житарица, одн. производњом брашна; млинарска индустрија.*

млúнац, млúнца м **1.** *млин за млевење кафе, бибера и сл.;* уп. млин (1б). **2.** кув. *у мн.: јело од исечених кора од теста (у јд.: комад те коре).*

млúнúште с *место на којем се налазио млин; земљиште око млина.*

млúнскй (млúнскй), -ā, -ō *који се односи на млин, који је у вези с млином:* ~ камен, ~ коло, ~ производња, млинска сита.

млúнчић и **млúнчић** м **а.** *дем. од млин; мали млин, мала воденица на потоку, поточара.* **б.** *млин за кафу, млинац;* уп. млин (1б).

млúтав, -а, -о **1.** *који је без природне чврстине, једрине и еластичности, опуштен, млохав (о телу и деловима тела, одн. о особи с таквим телом или о биљкама и биљним деловима окренутим ка земљи, обешеним).* **2. а.** *који је без животне снаге, енергије, без бодрости, полета; који одаје такву особу, бezивотан, безизразан:* ~ пород, ~ створ; ~ поглед. **б.** *неактиван, пасиван, непредузимљив, неодлучан; који одаје такву особу (особе), својствен таквој особи (особама):* млитави цар Урош; ~ интервенција, ~ став. **в.** *који је без живости, монотон, досадан:* ~ живот, ~ спев. **г.** *који је без довољно јачине, интензитета, оштрине и сл., млак, слаб:* ~ говор, ~ напад.

млúтавац, -авца м *онај који је млитав; слабић, мекушац;* уп. млитав (1 и 2а и б).

млитáвило с *в. млитавост.*

млúтавити, -ím- и **млитáвити,** млúтáвúм несвр. [гл. им. -вљење с] **1.** *чинити млитавим, тромим, опуштеним, млохавим; слабити:* беспосленост млитави снагу. **2.** *постајати млитав, млохав, тром; слабити, јењавати.*

млúтавица ж *млитава женска особа.*

млитáвко м *в. млитавац.*

млúтаво прил. *на млитав начин:* ~ висити, ~ говорити, ~ јести, ~ нападати, ~ пружити руку и сл.

млúтавóст, -ости ж *особина и стање онога који је млитав, онога што је млитаво.*

млúтоња м пеј. *млитавац, млитавко.*

млòхав, -а, -о **1.** *који због одсуства једрине, чврстине еластичности лабаво виси, опуштен, оклембешен, остромбољен (о деловима тела); који има такве мишиће, такво тело;* уп. млитав (1). **2.** *в. млитав (2).*

млòхавити, -ím и **млохáвити,** млòхáвúм несвр. [гл. им. -вљење с] *постајати млохав, млитавити.*

млòхаво прил. *на млохав начин, млитаво, опуштено;* ~ висити, ~ клонути.

млòхавóст, -ости ж *особина онога што је млохаво, млитавост.*

мљàс узв. *узвик за подражавање звука, шума који се чује при брзом наглом удару у нешто, по нечему:* уп. пљас.

мљàскав, -а, -о *в. мљацкав.*

мљàскати, -ām (мљàшћēм) несвр. *в. мљацкати.*

мљàснути, -нēм свр. *према мљаскати.*

мљàц узв. *узвик којим се подражава мљацкање.*

мља̏цкав, -а, -о *који подсећа на мљацкање, сличан мљацкању или праћен мљацкањем:* ~ шкљоцање зуба.

мља̏цкати, -а̄м несвр. (уп. мљаскати) **1. а.** *производити (при жвакању или говору) гласан, чујан непријатан звук одвајајући језик од непца или усну од усне:* ~ језиком, ~ устима. **б.** (нешто) *жвакати, претурати по устима стварајући при томе гласан звук, шум:* ~ кору хлеба. **2.** *стварати шум идући, ходајући по расквашеном, блатњавом тлу, по блату и сл., шљапкати.*

мља̏цнути, -нē̄м *свр. према мљацкати.*

мље̏скати, мље̏скā̄м (мље̏шћēм) несвр. *в. мљацкати;* уп. мљаскати и мљецкати.

мље̏снути, -нē̄м *свр. према мљескати.*

мље̏цкати, -а̄м несвр. *в. мљацкати.*

мнемотѐхника ж *техника, вештина лакшег памћења одређених података и чињеница (нпр. повезивањем делова речи у једну гласовну целину, асоцијацијама и др.).*

мнемотѐхничкӣ, -ā, -ō *који се односи на мнемотехнику, заснован на мнемотехници:* ~ памћење, ~ поступак.

мнѐстичкӣ, -ā, -ō грч. *који се односи на памћење, који је у вези с памћењем:* мнестички поремећаји, мнестички центри.

мно̀гӣ, -ā, -ō **1. а.** (у мн.: мно̀гӣ, -ē, -ā) *који се јавља у великом броју, (много)бројан:* ~ људи, многе цркве. **б.** (у јд.) *указује на већи број оних јединки које значи именица уз коју стоји.* – Многа је мајка данас подјетињила. **2.** (у јд.) *који се јавља, испољава, који постоји и сл. у великој количини, у великом обиму, степену и сл., обиман, велики; који дуго траје, дуготрајан:* ~ вода је пљуштала; од многог времена. **3.** (у им. служби, најчешће у мн.) *велики број, мноштво особа.* – Многи и многи давно су већ покојни.

мно̀го прил. (комп. ви̏ше и ви̏ше) (супр. ма̀ло) **1. а.** *кад се указује на велики број, количину или обим нечега:* ~ година, ~ људи; ~ новца, ~ оружја. **б.** *кад се указује на количину, обим неке радње, збивања:* ~ лагати, ~ моћи, ~ причати, ~ хтети. **2.** *кад се указује на висок степен или интензитет нечега.* **а.** *јако, веома, врло:* ~ ми је жао, ~ лепо певати, ~ учен. **б.** (уз комп. прид. и прил.) *знатно, осетно:* ~ боље, ~ бољи, ~ више, ~ лепши итд. **в.** *превише, сувише:* оженити се ~ рано, ~ смешан, ~ строг. **3.** *дуго, задуго:* није ~ потом прошло.

много- *први део сложеница који означава велики број, велику количину, велики обим и сл. онога што значи други део сложенице:* многобројан, многостран, многоугао и сл.

многобо́жац, -бо́шца и **много̀божац,** -бошца м *онај који верује у више богова, божанстава, онај који исповеда многобоштво, припадник многобожачке религије, политеиста;* супр. једнобожац.

многобо̀жачкӣ и **много̀божачкӣ,** -ā, -ō *који се односи на многобошце и многобоштво, политеистички:* многобожачки обичаји, ~ светилиште.

многобо́штво и **много̀боштво** с *веровање у више богова, религија која признаје више богова, политеизам.*

мно̀гобро̄јан и **много̀бро̄јан,** -јна, -о (обично у мн.) *који се јавља у великом броју, којег је много на броју, количински знатан, бројан;* супр. малобројан: многобројне грешке, ~ светина, многобројни успеси.

многобро́јно̄ст, -ости ж *особина и стање онога што је многобројно, оних који су многобројни, велики број, знатна количина, велика бројност:* ~ скупштине, ~ Словена, ~ детаља.

многовѐковнӣ јек. **многовје̏ковнӣ,** -ā, -ō *који траје или је трајао више векова, вековима, вишевековни:* ~ култура, ~ ропство.

многове́рци и **много̀вē̄рци** јек. **многовје́рци** и **много̀вје̄рци** м мн. *припадници једног народа а различитих религија (нпр. Албанци).*

много̀вечан јек. **много̀вјечан,** -чна, -о *в. дуговечан.*

много̀врсно прил. *на различите начине, разноврсно:* ~ подељен(и).

много̀врснӧст, -ости ж *особина онога што је многоврсно, разноврсност.*

много̀врстан, -сна, -о *разноврстан, разнолик:* многоврсна знања, ~ бильни и животињски свет.

много̀глав, -а, -о *који има више глава, који је са много глава (о митолошким или фантастичним бићима):* ~ утвара.

многоглаго̀љив, -а, -о *много, претерано глагољив, причљив, брбљив;* уп. благоглаголив.

многоглаго̀љиво прил. *са много речи, причљиво, брбљиво:* ~ објашњавати.

многоглаго̀љивӧст, -ости ж *особина онога који је многоглаголљив.*

много̀гласан, -сна, -о **1.** *који настаје, који потиче од више гласова, звукова, вишегласан:* многогласни хук. **2.** (одр.) муз. *в. полифони.*

много̀глā̄сје с *в. многогласност.*

много̀гласно прил. *на многогласан начин, са или у много гласова, звукова: полифоно, вишегласно.*

много̀гласнӧст, -ости ж **1.** *особина онога што је многогласно.* **2.** муз. *в. полифонија;* уп. вишегласност.

многого̀дишњӣ, -ā, -ē *дугогодишњи; вишегодишњи.*

много̀гран, -а, -о *који има много грана, разгранат:* ~ стабљика; фиг. ~ култура.

много̀гранӧст, -ости *особина и стање онога што је многограно, разгранатост;* фиг. *разноликост, разноврсност.*

мно̀годнēвнӣ и **много̀днēвнӣ,** -ā, -ō *вишедневни.*

многоже́нство с *в. полигамија.*

многоза́служан, -жна, -о *који има велике заслуге, веома заслужан.*

много̀звӯчан и **мно̀гозвӯчан,** -чна, -о **а.** (обично песн.) *бити звуцима, испуњен мноштвом звукова; који одаје, производи мноштво звукова:* многозвучна мора; многозвучне дирке. **б.** *који се одликује звучношћу, говорном изражајношћу (о језику).*

много̀звӯчно и **мно̀гозвӯчно** прил. *на многозвучан начин, или у много звукова;* уп. многогласно.

много̀зналац, -а̄лца м *велики зналац, познавалац нечега; свезналица.*

много̀зналица ж *особа која много зна, велики зналац, познавалац нечега; свезналица.*

много̀значā̄јан, -јна, -о *врло значајан:* ~ догађај.

много̀значан, -чна, -о **1.** *који има више значења, вишезначан (о речима, изразима и др.).* **2.** мат. *који има више решења, више вредности;* супр. једнозначан: ~ функција.

многојѐзичан, -чна, -о (обично одр.) *вишејезичан, вишејезички.* **а.** *који је израђен, заснован на више језика:* многојезични речник. **б.** *у којем се употребљава више језика:* ~ држава.

многоко̀питā̄р м зоол. *у мн.: ред сисара код којих се више од два прста развило у копита,* Multungula *(у јд.: животиња из тога реда).*

много̀крак, -а, *-о који има више кракова, огранака:* многокрако извориште, многокраки свећњак.

много̀кратан, -тна, -о *в. вишекратан.*

много̀кратнӣк м мат. *в. вишекратник.*

много̀кратно прил. *више пута, вишекратно.*

мно̀гокӯт м мат. *в. многоугао.*

много̀кутан и **мно̀гокӯтан,** -тна, -о *в. многоугли.*

много̀лик, -а, -о *разнолик, разноврстан.*

много̀ликӧст, -ости ж *особина онога што је многолико, разноликост, разноврсност.*

многòлист, -а, -о и **многòлистан,** -сна, -о *који има много листова, састављен из више листова (нпр. омотач кукурузног клипа, књига и др.).*

многòљудан, -дна, -о **а.** *у којем живи много људи, много становника (о месту, крају, држави и сл.).* **б.** *састављен од много људи, чланова, многочлан (о колективу, заједници); велики у погледу броја људи, многобројан:* ~ задруга, ~ породица; бити многољудан. **в.** *употребљен у којем има, у којем се појављује, одн. који обухвата, који окупља велики број људи:* ~ манастир, ~ митинг.

многòљуднòст, -ости ж *особина онога што је многољудно.*

многомилијòнскӣ, -а̄, -о̄ *који има, који броји много милиона, који се састоји од много милиона, вишемилионски:* ~ град, ~ становништво.

многому́штво с *в. полиандрија.*

многонàционàлан, -лна, -о (многонáродан, -дна, -о) *који се односи на већи број народā, нација, који има много народā, нацијā, вишенационалан:* ~ држава.

многòобразан, -зна, -о *који има више видова, који се јавља у више облика, разнолик;* супр. једнообразан.

многòобразнòст, -ости ж *особина онога што је многообразно, разноликост.*

многòок, -а, -о **1.** *који има много очију (о митолошким и фантастичним бићима):* многооки херувими. **2.** бот. *који има много окаца (о плоду неких биљака).*

многòпер, -а, -о и **многòпēран,** -рна, -о **а.** *који има већи број, много пера, вршака, шиљака и сл.:* ~ буздован, ~ лепеза. **б.** бот. *који има већи број, много пера, листића (обично о цветној круници и чашици).*

многопòминàнӣ, -а̄, -о̄ *много, често помињан, многопомињани.*

многопòштовàнӣ, -а̄, -о̄ *врло поштовани, уважени, уважавани, цењени:* ~ господине!

многорèчив јек. **многорјèчив,** -а, -о **а.** *који много говори, веома говорљив, причљив; преопширан (у говору или писању);* уп. многоглагољив. **б.** *који садржи мноштво речи, веома опширан, преопширан:* ~ писмо.

многорèчиво јек. **многорјèчиво** прил. *на многоречив начин, са много речи, веома опширно:* ~ изложити, ~ описати.

многорèчивòст јек. **многорјèчивòст,** -ости ж *особина онога који је многоречив, онога што је многоречиво.*

многòрук, -а, -о *који има много, више руку (о митолошким и фантастичним бићима, чудовиштима).*

многòсеменӣ јек. **многòсјеменӣ,** -а̄, -о̄ *који има много семена, мноштво семенки (о биљним плодовима).*

многòсложан, -жна, -о лингв. *в. вишесложан.*

многоспòминàнӣ, -а̄, -о̄ *в. многопомињани:* многоспомињане слободе.

многòспратан, -тна, -о *који има много спратова, вишеспратан (о згради, грађевини).*

многòспратница ж *зграда са много спратова, вишеспратница.*

многòстран, -а, -о **1.** *који има много страна, ивица или бочних површина, вишестран (обично о геометријским телима).* **2. а.** *врло разнолик, веома разноврстан, вишеструк:* многострани интереси, његов многострани рад. **б.** *који зна различите ствари, делатности, послове итд., који се бави разним стварима, различитим делатностима и сл., вишестран.*

многòстрано прил. *на многостран начин, врло разнолико, веома разноврсно, вишеструко, многоструко.*

многòстранòст, -ости ж *особина онога који је многостран, онога што је многострано, вишестраност.*

многòструк, -а, -о **1.** *састављен од више, много струкова, слојева елемената и сл.:* многоструки бич, многострука завеса. **2.** *разнолик, разноврстан, вишеструк:* одржавати многоструке везе (с неким), многоструке појаве, многоструки узроци.

многòструко прил. **а.** *на многострук начин, на много начина, вишеструко:* ~ везан за Венецију, ~ користан, ~ погрешан. **б.** *у вези са више ствари, из више разлога:* ~ се радовати.

многòструкòст, -ости ж *особина онога што је многоструко, разноликост, разноврсност, вишеструкост.*

многòстручан, -чна, -о *в. многострук.*

многòстручно прил. *в. многоструко.*

многòстручнòст, -ости ж *особина онога што је многостручно, многострукост.*

многоуважèнӣ, -а̄, -о̄ *веома уважени, уважавани, цењени, поштовани:* ~ кнез.

многòугао, -гла м (мн. -глови) мат. *геометријска слика у виду затворене изломљене линије, ограничена са више дужи, полигон.*

многоугаонӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на многоугао, који има већи број углова:* ~ основа.

многочекињàш, -а́ша м зоол. *у мн.: ред пршљенастих морских глиста* Polychaeta *из подразреда чекињаша* (Chaetopoda), *са многобројним чекињама (у јд.: глиста из тога реда).*

многòчлан, -а, -о **а.** *који има много чланова, елемената, делова и сл.:* ~ израз, ~ синтагма, многочлани чиниоци. **б.** *који има много чланова (о породици, породичној задрузи, организацији и сл.).*

мнòжēње с **1.** гл. *им. од множити (се).* **2.** мат. *једна од четири основне рачунске радње, операција изналажења производа двају или више чинилаца, мултипликација.*

мнòжилац, -иоца м мат. *број којим се множи други број, мултипликатор.*

мнòжина ж **1.** *већи број, више лица, јединки, предмета и др., мноштво.* **2.** лингв. *граматичка категорија којом се означава више бића, предмета, појава, појмова, плурал.* • **величанствена** ~ *начин изражавања у множини, плуралу, којим се најчешће служе владари кад у своје име говоре „ми“.*

мнòжинскӣ, -а̄, -о̄ лингв. *који се односи на множину, плурални:* ~ наставак, ~ облик и др.

мнòжитељ м *в. множилац.*

мнòжити, -ӣм несвр. **1.** *в. умножавати.* **2.** мат. *вршити рачунску радњу множења;* уп. множење (2). ■ ~ **се 1. а.** *постајати бројнији, бројно се увећавати, умножавати се.* **б.** *повећавати се, увећавати се количински, по интензитету и сл.* **2.** биол. *размножавати се.*

мнòштво с **а.** *велики број (лица, јединки, предмета и др.);* уп. сијасет. **б.** *много људи на окупу, гомила, маса света.* **в.** *народне масе; светина, чўчина:* не попуштати (не угађати) мноштву. **г.** *људство борбене јединице, војска, војници.*

мње́ње с *мишљење, схватање, гледиште.* • **јавно** ~ *став, суд, мишљење великих друштвених група или друштвене заједнице у целини о појавама и питањима од ужег или општег интереса, јавно мишљење; друштвена заједница, друштво које доноси мишљење, суд, одн. заузима став о таквим питањима, јавност.*

мо̀а ж зоол. *врста изумрле птице тркачице* Dinornis (Moa) *из реда* Dinornithes.

мо̀а̄вка ж зоол. *у мн.: ред изумрлих птица тркачица* Dinornithes *(у јд.: врста или птица из тога реда).*

мо́ба ж **а.** *народни обичај у којем суседи (претежно млади) добровољним радом помажу другим суседима (обично онима с великим имањем) у благовременом обављању неких послова (у жетви, купљењу шљива и др.).* **б.** ист. *групни рад сељака на имању властелина или поседника.*

мо̀бар, -а́ра м *онај који ради на моби, учесник мобе, мобилац, мобник.*

моба̀рица и **мо̀ба̄рка** ж *женска особа мобар.*

мо̀ба̄рскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на мобаре, који припада мобарима:* мобарске песме.

мо̀би̏лан, -лна, -о лат. **1. а.** *који се, обично по природи посла, не задржава дуго на једном месту, покретан, покретљив (о човеку); за који је карактеристично мењање места, покретност, покретљивост (о послу и сл.):* ~ телефонија, ~ трговина. **б.** (обично вој.) *који се одликује приправношћу, готовошћу за покрет, за акцију уопште.* • **мобилни телефон** *мали бежични телефон различитих могућности који се може носити са собом и користити у природи, на улици, у возилу и на другим местима.*

мо̀билац, -иоца м *в. мобар;* уп. мобити.

мобили̏за̄тор м *оно што покреће, подстиче, мобилише на неку активност, покретач.*

мобили̏за̄то̄рскӣ, -ā, -ō *који се односи на мобилизаторе, подстицајни, покретачки:* ~ поклич.

мобили̏за̄торски прил. *подстицајно, покретачки, мобилишући:* деловати ~.

мобилиза́ција ж фр. (нем.) **1.** вој. *позивање резервиста и других грађана у војну службу ради повећавања бројног стања оружаних снага у случају непосредне ратне опасности или у самом рату; уопште поступци којима оружане снаге, привреда и др. прелазе у стање спремности за рат.* **2.** фиг. *активирање одређених друштвених група, становништва у целини, привреде и др. ради извршења тренутно најважнијих задатака, активизација; активирање, покретање нечега уопште.*

мобилиза́цӣјскӣ и **мо̀билизацио̄нӣ,** -ā, -ō *који се односи на мобилизацију:* ~ збор, ~ место, ~ центар.

мобилизи́рати, -и̏зӣрā̄м свр. и несвр. *в. мобилисати.*

моби̏лисати, -ишēм свр. и несвр. **1.** вој. *(из)вршити мобилизацију; мобилизацијом формирати (војску, војну јединицу).* **2.** фиг. *покренути, покретати на извршење неких важних задатака, активирати (становништво, привреду); уопште активирати (нешто).* **3.** банк. *ангажовати новчана средства, капитал (за разне банкарске трансакције).*

моби́лно̄ст, -ости ж **1.** *особина оног што је мобилно, покретност, покретљивост.* **2.** *активно учешће, ангажованост:* ~ сваког човека у предузећу.

мо́бити, мо̑бӣм несвр. [гл. им. мо́бљēње с] **1.** *звати на мобу, сазивати мобу.* **2.** (и мо́бӣм) *радити на моби.*

мо̑бнӣк м *в. мобар.*

мо̑венс м лат. *оно што покреће, покретачка снага, покретач.*

мо̀гила ж *камена или земљана гробна хумка; стара, праисторијска гробница с великим насипом, тумул.*

мо̀грањ м итал. бот. **а.** *в. нар.* **б.** *у мн.: породица дрвенастих средоземних биљака сочних многосемених плодова* Punicaceae *(у јд.: биљка из те породице).*

мо̀гӯћ, -а -е и **мо̀гӯӣ,** могућа, могуће **1. а.** *који се може учинити, извести, остварити, изводљив, остварљив:* ~ напредак. **б.** *који би се могао десити, евентуалан:* ~ добитак, спречити могућу катастрофу. **в.** *који може бити, који може постојати:* све могуће појединости. **2.** *в. могућан (2).*

мо̀гӯћан (могућан), -ћна, -о **1.** *в. могућ (1).* **2.** *који је у стању, у могућности да нешто учини, способан, кадар.* – Нисам могућан то да урадим.

мо̀гӯће (могуће) и **мо̀гӯћно** прил. **1. а.** *колико то допуштају могућности, према могућностима:* колико је то ~, што је ~ боље (брже и сл.) **б.** *изводљиво, остварљиво.* – Дођи ако је икако могуће. **2.** *може бити, можда.* – Кримски рат одгодио је, могуће, распад султанове државе.

могу́ћно̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) **1. а.** *изводљивост, остварљивост:* ~ састављања (нечега), ~ саобраћаја. **б.** *изгледи за нешто, вероватноћа, евентуалност; могући излаз, могуће решење:* (не) постоји ~ за споразум; наћи неку другу ~. **в.** *повољна околност, повољност, погодност; прилика, згода:* ~ за напредовање, ~ за развој; имао је могућност да га упозна. **г.** *средство, начин (да се нешто оствари, покаже, искаже и сл.):* изражајне могућности језика. **2.** *способност; таленат:* човек великих могућности. **3.** *материјално, имовно, одн. новчано стање:* према (нечијој) могућности (одредити помоћ, порез и сл.). • **бити у могућности** *бити у стању, моћи.* **по могућности** *ако је то могуће, ако може.*

могу́ћство с (уобичајено само у изр. **по могућству**) *в. по могућности (под могућност).*

мо́да ж фр. (нем.) *нов (у релативном смислу) и пролазан вид живота који одговара укусу одређене средине и одређеног времена, а огледа се у одевању, у јавном понашању, начину живота, у обичајима и навикама, у доминацији једног уметничког правца или стила итд.* • **бити у моди** *бити популаран; бити тражен.* **доћи у моду** *постати популаран (омиљен, тражен и сл.).* **терати моду, трчати за модом** *одевати се (ређе понашати се, поступати и др.) у складу с најновијим захтевима, тенденцијама.*

мо̀дӣлан и **мо̀дӣлан,** -лна, -о **1.** фил. *условљен приликама, зависан од околности:* ~ разлика. **2.** лингв. *којим се изражава лични, субјективни став:* ~ глагол, ~ израз, ~ прилог, ~ реченица, ~ речца.

модали̏тēт, -е́та м **1.** *облик, вид нечега; начин извршења, остваривања нечега.* **2. а.** фил. *начин бивствовања, начин постојања бића.* **б.** лог. *начин суђења или уопште замишљања које се темељи на различитој вези субјекта и предиката.*

мода́лно̄ст, -ости ж лингв. *лексичко-граматичка категорија којом се у виду става уверености, сумње, жеље и др. показује однос говорног лица или субјекта према ономе што се саопштава реченицом.*

мо̀дар, -дра, -о **1.** *који је тамноплаве, затворенoплаве боје; плав уопште; модрикаст, плаветан.* **2.** *помодрео у лицу; пун модрица.* **3.** (одр.) *често као атрибут у ботаничким, ређе у другим терминима:* ~ галица, ~ коприва, ~ љиљан, ~ перуника, ~ слез.

мо̀дел, -а и **мо̀дēл,** -е́ла м фр. **1. а.** *особа која сликару или вајару позира кад он ствара портрет, фигуру и сл.* **б.** *особа која служи писцу као узор за неку личност у делу.* **2. а.** *експериментални узорак машине, конструкције и др. на којем се пре потпуне израде испитују његова својства и изглед.* **б.** *узорак од дрвета, глине и др. према којем се од одговарајућег материјала израђују или лију одређене фигуре.* **в.** *минијатурна репродукција неког предмета коју обично израђују моделари; макета (зграде, комплекса зграда и сл.).* **г.** *узорак новопроизведеног предмета који се обично јавно приказује пре серијске производње; тип у оквиру одређене врсте производа (нпр. аутомобила) различит од других типова.* **д.** *узорак за израду обуће или одеће, крој.* **ђ.** *геометријски или неки други лик израђен од различитог материјала који се обично употребљава као помоћно демонстрационо средство у настави.* **е.** *(по)модни предмет који је као нова креација израђен само у једном примерку, уникат.* **3.** *облик рада, устројства, понашања и др. који може послужити као образац, узор или пример.*

модēлā̄р, -а́ра м *онај који израђује моделе;* уп. модел (2) и моделарство.

модēлā̄рница ж *радионица за израду модела;* уп. модел (2).

модēлā̄рскӣ, -ā, -ō *који се односи на моделаре и моделарство:* ~ група.

моделā́рство с *израда модела; грана спортског ваздухопловства која се бави израдом умањених модела авиона, једрилица, ракета и сл. и испитивањем могућности њиховог летења.*

модēлā̄тор м *моделар.*

модела́ција ж ум. *израда, обликовање (често према одређеном моделу) обрадом материјала или тоновима боје, светлом и сенком и сл.*

моделѝрати, -ēлѝрā̄м и **мо̀деловати,** -лујēм свр. и несвр. **а.** ум. *уобличити, уобличавати, обликовати ликовно дело (најчешће вајарско).* **б.** *израдити, израђивати модел.* **в.** фиг. *да(ва)ти некоме или нечему изразит облик, рељефно приказ(ив)ати; уопште уобличити, уобличавати, обликовати.*

модēлчић м *дем. и хип. од модел.*

мо̀дēм, -ема м енгл. скраћ. рач. *периферни рачунарски уређај који служи за слање и примање порука, докумената и др. електронским путем.*

мо̀дёран (мо̀дёран), -рна, -о фр. **1. а.** *који је у складу, у духу са савременим укусом, који је по најновијој моди (често о одевању и улепшавању):* ~ хаљина, ~ шешир. **б.** *уређен у савременом стилу, савремено опремљен:* ~ фабрика, ~ хотел. **2. а.** *који је духу новог времена, захваћен новинама, нов, савремен:* ~ живот, ~ лирика. **б.** *који живи у садашњем, савременом добу, савремени, садашњи:* модерни народи, живот модерног човека.

модера̀то (модера̀то) прил. итал. муз. **1.** *не сувише брзо, умерено.* **2.** (у им. служби) м (ретко у мн.: -та с) *ознака за став умереног темпа; ознака за став умањене брзине у комбинацији са другим ознакама темпа.*

модера̀тор м лат. *онај који посредује, усклађује.*

мо̀дёрна (модёрна) ж фр. (нем.) **а.** *в. модернизам (1).* **б.** *правац у хрватској књижевности крајем XIX и почетком XX века.*

модернѝзам, -зма м **1.** ум. *назив за нове уметничке и књижевне правце у XX веку.* **2.** *уопште оно што је савремено, модерно, модерна појава.*

модернѝза̄тор м *онај који спроводи модернизацију, који модернизује нешто.*

модернизáција ж *снабдевање новим, савременим уређајима и опремом; увођење нових поступака, метода, организације, технологије рада и др.*

модёрнизовати, -зујём (модернизи́рати, -ѝзи́рам) свр. и несвр. *(у)чинити (нешто) модерним, савременим, осавременити; (из)вршити модернизацију (нечега).* ■ ~ **се** *постајати модеран, савремен; бити захваћен модернизацијом.*

модёрнист(а), -ē м (мн. -сти) *присталица, заступник модернизма у уметности и књижевности.*

модернѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на модернизам и модернисте:* ~ архитектура, ~ дух, ~ правац ~ фигура.

мо̀дёрно (мо̀дёрно) прил. *на модеран начин, савремено:* ~ опремљен (уређен), ~ се облачити.

модёрнōст, -ости ж *особина онога што је модерно, онога који је модеран.*

моди́рати, мо̀ди́рам несвр. *одевати (и уопште удешавати) модерно, по моди:* ~ кћер(ку). ■ ~ **се** *одевати се, удешавати се по моди, модерно се носити.*

мо̀дискиња ж *она која израђује и продаје женске шешире и ситне женске украсе.*

модификáција ж лат. **1.** *промена, измена, прилагођавање новим условима, потребама, захтевима и др., преиначавање, преобличавање.* **2.** (обично у изр. **алотропска** ~) биол. *наследна промена организма настала под утицајем различитих чинилаца околине.*

мо̀дификовати и **мо̀дификовати,** -кујём (модифици́рати, -ѝци́рам) свр. и несвр. *(из)вршити модификацију, донекле променити, мењати, преиначити, преиначавати:* ~ каросерију, ~ мотор, ~ мишљење, ~ став. ■ ~ **се** *променити се, мењати се, преиначити се, преиначавати се.*

мо́дла ж (ген. мн. -лӣ) нем. **а.** *калуп (најчешће лимени) за обликовање и печење колача и другог тијеста.* **б.** *калуп помоћу којег се обликује (нпр. у звезду, круг и сл.) чврсто умешено тијесто (за колаче, суве посластице и др.).*

мо́длица ж *дем. од модла.*

мо̀днӣ, -ā, -ō **а.** *који се односи на моду (у одевању, облачењу, улепшавању и сл.):* ~ детаљ, ~ кројач, ~ ревија, ~ салон. **б.** *који је тренутно у моди, актуелан, популаран.*

модрèница ж нар. мед. *модра боја коже и усана услед неправилне циркулације крви, цијаноза,* cyanosis. • бот. **бушљичава** ~ *вишегодишња зељаста биљка* Aster canus *из ф.* Asteraceae (Compositae).

мо̀дрети, -рӣм несвр. непрел. [гл. им. мо̀дрење с] *добијати модру боју, постајати модар (обично о лицу, уснама и другим дијеловима тијела).* ■ ~ **се** *бити модар, испољавати се модром бојом, падати у очи модрином:* модре му се подочњаци, модри се као чивит.

мо̀дрикав и **мо̀дрикаст,** -а, -о *који је с нијансом модре боје, помало модар, плавкаст:* ~ пламен, модрикасте руке.

модрикасто- *први део сложеница са значењем боје, који означава да та боја прелази у модру, модрикасту, плавкасто:* модрикастосив, модрикастоцрвен, модрикастоцрн и сл.

мо̀дрило с **1.** *модрина; помодрелост.* **2.** *минерално бојило за бојење у плаво, ултрамарин; уопште средство за бојење модром, плавом бојом.*

модрѝна ж **1.** *особина онога што је модро, што се модри, плаветнило (обично тамније), модра боја, модрило.* **2.** *оно што је модре боје (обично о небу); модро пространство, плаветнило.* **3.** *помодрело место на кожи, модрица (обично мања, мање изражена).*

мо̀дрити, мо̀дрӣм несвр. прел. [гл. им. мо̀дрење с] *чинити модрим; бојити у модро.*

мо̀дрица ж *модра, тамноплава мрља на телу настала од подливене, скупљене крви (као последица удараца, јаког притиска на кожу и сл.).*

мо̀дро прил. *модром бојом, у модрој боји:* ~ офарбана кућица.

модро- *први део сложеница с именичком или придевском основом у другом делу који показује да је оно што значи именица модро или модрикасто, одн. да сложени придев означава боју са модром, модрикастом нијансом:* модроног, модроок; модросив, модроцрвен и сл.

модрòвōљка ж зоол. *врста славуја* Luscinia svecica *из пор.* Musciapidae.

мо̀дрокōс м зоол. *птица пјевачица модросивог перја* Monticola solitarius.

модрòок, -а, -о *в. плавоок.*

мо̀дрӯљ, -у́ља (мо̀друљ, -а) м **1.** мин. *в. тиркиз;* уп. модруљица (1). **2.** зоол. *в. морски пас (под пас).*

модрӯљица ж **1.** *в. тиркиз;* уп. модруљ (1). **2.** зоол. **а.** *плаветна сеница* Parus coeruleus. **б.** *врста медузе* Cyanea capillata.

мо̀дул и **мо́дул** м лат. **1. а.** *основна мера, калуп; узорак, образац.* **б.** мат. *одређена величина која показује однос између јединица разних система.* **в.** *величина карактеристична за неко својство физичког тела.* **2.** архит. *јединица мере којом се одређују односи, пропорције између појединих делова неке грађевине.* **3.** техн. *део свемирског брода за спуштање на свемирска тела, одн. узлетање са њих:* Месечев ~. • **командни** ~ техн. *део свемирског брода у којем се налазе уређаји за управљање бродом.*

модула́ција ж лат. **1. а.** *ритмичко-мелодијско наглашавање у говору, промене које настају мењањем тона, висине тона, ритма и др.* **б.** муз. *прелазак неке мелодије, акордског низа из једног основног тоналитета у други.* **2.** слик. *прелаз из боје у боју, нијансирање, прелив.* **3.** физ. *мењање, прилагођавање с променама неке друге величине.*

модула́цӣјскӣ и **мо̀дулацио̄нӣ,** -ā, -о *који се односи на модулацију:* ~ прелив, ~ сигнал.

модули́рати, -у̀ли́рам свр. и несвр. **1.** *да(ва)ти ритмичко-мелодијске, тонске модулације гласу, нијансирати (глас).* **2.** муз. **а.** *применити, примењивати модулацију, прелазак из једног тоналитета у други; да(ва)ти другим основни тоналитет; тонски, ритмички и сл. преиначити, преиначавати.* **б.** *прећи, прелазити из једног основног тоналитета у други.* **3.** физ. *променити, мењати амплитуду и честоћу титраја (електронских, звучних, светлосних, механичких).*

мо́дус м лат. **1.** *начин, могућност; пут за решење нечега:* наћи ~, тражити ~. **2. а.** лог. *начин логичког закључивања, један од видова који може имати схема ставки, премиса при логичком закључивању.* **б.** фил. *начин постојања, бивања.* **3.** лингв. *граматичка категорија која у систему глаголске флексије означава став говорног лица према исказаној радњи, начин.* • ~ **вивенди** лат. *подношљив начин коегзистенције.*

мо̀жда (мо̀жда) *речца којом се означава могућност, вероватноћа: може бити (да), могуће је (да), није искључено (да), постоји могућност (да):* ~ је тако, ~ није.

мо̀ждан̄ (мо̀ждан̄), -а̄, -о̄ *који се односи на мозак:* мождане вијуге, ~ кора, ~ опна, ~ удар и др.

мождà̄нӣк, -и́ка м *клин, клинац (обично дрвени) у насупрот-но избушеним рупама којима се спајају, учвршћују делови разних пољопривредних направа, запрежних кола, каца и др.*

мождà̄ница ж анат. *вишеслојна опна, овојница која обавија мозак и кичмену можданину.*

мо̀ждина ж анат. **1.** *материја у шупљини костију* medulla ossis, *мождана срж.* **2.** *в. кичмена можданина.* • **кичмена ~** *део средишњег живчаног система,* medulla spinalis, *мождана супстанца смештена у кичменом каналу, која као наставак мозга садржи центре многих основних животних функција.* **продужена (продуљена) ~** *део мозга који је као наставак кичмене можданине смештен у задњем делу лобање,* medulla oblongata, *у којој се налазе центри важних вегетативних функција.*

мо̀ждӣнскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на кичмену можданину:* ~ нерви (живци), ~ опна.

мо̀жебити речца нар. *в. можда.*

мозà̄ик м фр. (итал.) **1. а.** *сликарско дело, композиција израђена слагањем разнобојних коцкица, комадића од камена, стакла, керамике и сл. у основу од малтера (обично као украс на зидовима, подовима и сводовима).* **б.** *сликарска техника која се остварује слагањем разнобојних коцкица, делића.* **2.** фиг. *скуп, смеса разноликих елемената; целина састављена од разноликих елемената:* ~ народа и језика; драмски ~. **3.** *заразна болест неких биљака код које лишће добија шаре, пеге, па оно подсећа на мозаик (1а).* **4.** *врста укрштених речи.*

мозà̄ичӑр м *онај који се бави израдом мозаика (1а).*

мозà̄ичкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на мозаик (1а) (који је од мозаика, рађен у мозаику, који је као мозаик, који подсећа на мозаик и сл.):* ~ декорација, ~ мотив, ~ стаза.

мозà̄ички прил. *као мозаик (1а), попут мозаика; са ситним појединостима које чине складну целину:* ~ радити описе, ~ се уткивати у план, ~ фина радња.

мозà̄ичнӣ, -а̄, -о̄ (ретко неодр. мозà̄ичан, -чна, -о) *в. мозаички:* ~ калдрма, ~ слика живота.

мозà̄ично *в. мозаички.*

мозà̄ичнӧст, -ости ж *особина онога што је мозаично.*

мо̀зак и **мо̀зак,** мо̀зга м (мн. мо̀згови) **1. а.** анат. *главни део централног нервног система код човека и других кичмењака, који је смештен у лобањи.* **б.** *памет, разум, ум; свест:* допрети до мозга, напрезати мозак, лебдети у мозгу. **3. а.** *човек као умно биће; паметан, уман човек.* **б.** *паметна, способна особа која руководи, управља нечим, главна личност у некој организацији, неком подухвату и др.:* ~ бригаде, ~ операције. **в.** *скуп људи који по својим особинама предводе, предњаче негде, у нечему; организовани скуп људи на челу нечега; организациона јединица, руководећи орган:* ~ земље, ~ и срце човечанства. **г.** *интелектуално средиште, центар:* ~ Европе. • **болесни ~** *особа, личност болесне, извитоперене психе.* **велики ~** анат. *највећи, најразвијенији део мозга (1а),* cerebrum. **електронски ~** техн. *електронски рачунар, компјутер.* **мали ~** *мањи део мозга (1а) у задњем делу лобањске дупље испод великог мозга,* cerebellum. **пилећи (птичји) ~** пеј. *слабо развијен ум, памет; особа такве памети.* **потрес мозга** мед. *оштећење (обично привремено) функције мозга узроковано ударцем у главу, одн. главом, падом и сл.,* commotio cerebris. **средњи ~** анат. *део мозга (1а) изнад продужене можданине,* mesencephalon. **труст мозгова** експр. *скуп људи који се сматрају врло умним, паметним, способним.* **врана, сврака му мозак попила (испила** и сл.) *изгубио је памет, разум, полудео је.* **завртео ми се мозак** *добио сам вртоглавицу, изгубио сам свест, присебност;* уп. и глава (изр.). **завртети (заврнути, помутити** и сл.) **некоме мозак** *залудети некога (обично наводећи га на љубав, да се заљуби).* **из малог мозга (говорити** и сл.) разг. *без правог знања, домишљајући се (говорити и сл.).* **проби(ја)ти мозак (буком, виком, галамом** и сл.) *врло неугодно, несносно узнемирити, узнемиравати некога буком, виком и сл.* **стао ми ~** *нисам у стању више (ни о чему) да мислим.* **урезати се (упити се) у мозак** *задржати се у памети, у сећању.*

мо̀згало и **мо̀згало** с (м) (мн. с) *особа која много размишља, мозга.*

мо̀згати и **мо̀згати,** -а̄м несвр. *мислити, размишљати (обично пуно, интензивно).*

мо̀згӧвнӣ и **мо̀згӧвнӣ,** -а̄, -о̄ **1.** *в. можданн.* **2.** *умни; мисаони.*

мо̀ј, мо̀ја, мо̀је (ген. м. и с. р. мо̀г(а) (мо̀јег(а)), ж. р. мо̀јē) *присвојна, посесивна заменица за прво лице једнине:* **1.** *који припада лицу које говори; који се односи на лице које говори, који се тиче лица које говори; који потиче од лица које говори:* ~ очевина; ~ време, с моје стране; ~ говор, ~ писмо. **2.** *са емоционалним значењем, у обраћању некоме, у разговору и сл.:* ~ господине, ~ пријатељу; ~ девере, очи моје; боже мој! **3.** *уз именицу (обично у функцији субјекта) која означава лице о којем се нешто износи, као стилско обележје непосредности и сл. у говору, излагању (обично уз енклитички облик датива зам. „ти“):* и ~ ти Благоје побеже. **4.** (у именичкој служби) **а.** м мн. *особе у блиској родбинској или пријатељској вези с лицем које говори (обично породица).* **б.** јд. 1) м *муж, супруг жене која говори; уопште мушка особа добро позната и блиска говорном лицу:* онај ~. 2) ж *жена, супруга мушкарца који говори; говорном лицу блиска, позната женска особа уопште.* **в.** ж *замисао, идеја, реч, воља и сл. говорног лица:* моја ће се слушати. **г.** с *имање посед, власништво и сл. говорног лица.* • **беше, би моје** *прошло је време када сам био млад, способан, срећан и сл.* **за мој рачун** *за мене, за моје задовољство:* – Викни једном и за мој рачун! **мој си** *у претњи: нећеш ми измаћи.* **моје је да...** *у модалном значењу: моја је дужност, обавеза, морам:* моје је да помогнем (радим, ратујем, учим). **на мој рачун** *ја плаћам.* – Ова тура иде на мој рачун. **по моме (по мојем)** 1) *по моме мишљењу, схватању.* 2) *онако како ја хоћу, по мојој жељи, вољи:* да је по моме...

мо́јсијевац, -евца м *припадник јеврејске вере (по Мојсију, који је по библијском предању оснивач јеврејске религије).*

мо́јсијевскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на Мојсија; својствен Мојсију (како га представљају Библија и познати вајари и сликари):* ~ приказивач; ~ чело.

мо́јсијевство с *Мојсијево верско учење, јеврејска вера, јудаизам.*

мо̀ка ж *врста кафе.*

мо̀кар, -кра, -о (супр. сув.) **а.** *у којем (на којем и сл.) има течности, влаге, натопљен, наквашен водом, кишом или неком другом течношћу; намочен, влажан; поливен, покисао:* бити сав ~. **б.** *који обилује кишом, влагом; влажан, кишовит (о времену, временским приликама).* **в.** *који садржи мокрину, влагу; који потиче од мокрине, влаге, влажан:* ~ ветар; ~ мирис. **г.** хем. *који се врши на влажно, помоћу воде, неке друге течности и сл.:* вршити испитивање мокрим путем, мокри поступак. • **мокри брат** *в. под брат.*

мокаси́на и **мокàси́нка** ж (обично у мн.) енгл. **а.** *кожна обућа северноамеричких Индијанаца.* **б.** *врста лагане плитке ципеле.*

мо̀краћа ж физиол. *течност коју луче бубрези преко мокраћних органа, урин.*

мо̀краћевина ж хем. *амид угљене киселине* ($CO(NH_2)_2$), *безбојна материја која настаје у мокраћи, уреа.*

мо̀краћнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на мокраћу:* ~ мехур, мокраћни органи.

мо̀краћница ж анат. *цевчица кроз коју се мокраћа избацује из мокраћног мехура, бешике, мокраћна цев,* urethra.

мокраћо̀вод м анат. *мокраћни спроводник, свака од две цеви којом мокраћа из бубрега иде у мокраћни мехур,* ureter.

мокраћо̀воднӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на мокраћовод:* ~ канал.

мокрѝна ж **а.** *влага, влажност, засићеност влагом, водом, течношћу уопште.* **б.** *влажно, мокро место.* **в.** *течност (вода, млеко из дојки, сузе и сл.) која испуњава нешто, која излази, цеди се из нечега и сл.*

мо̀крити, -ӣм несвр. [гл. им. мо̀крē̄ње с] **1.** *испуштати мокраћу, уринирати;* уп. пишати. **2.** *чинити мокрим, влажним, мочити, квасити.*

мо̀крица ж **1.** бот. **а.** *род малих једногодишњих или вишегодишњих зељастих, често бусенастих биљака* Sagina *из ф.* Caryophyllaceae. **б.** *вишегодишња бусенаста биљка* Sagina saginoides *из те фамилије.* **2.** зоол. (обично у мн.) *општи назив за ред ситних ракова,* Isopoda; уп. једнаконожац. • зоол. *назив за неке врсте мокрица:* ~ **клупчара** Armadillidium vulgare; **обична** ~ Oniscus asellus.

мо̀кровōд и **мо̀кровод,** -ода м анат. *в. мокраћовод.*

мо̀кроводнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на мокровод, мокраћоводни.*

мо̑л[1]**, мо́ла** м итал. пом. *издужена платформа која се пружа са обале и служи за пристајање бродова и заштиту од ветра, таласа.*

мо̑л[2] м итал. **1. а.** муз. *тоналитет који се заснива на лествици са малом терцом, тј. полутоном између другог и трећег степена;* уп. дур. **б.** фиг. *тужан, сетан, суморан тон; туга, сета.* **2.** (у прид. значењу, као први део полусложеница, одн. непром. прид.) *молски:* мол(-)акорди, мол(-)лествица, мол(-)тоналитет.

мо̑л[3] м хем. **а.** *јединица за количину материје* (mol). **б.** *молекулска тежина изражена у грамима.*

мола̀са ж фр. мин. и геол. *врста седиментне стене, кречњачки пешчаник са примесом кварца и др.*

мо̀лā̀рнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на мол*[3] *(б), који на један литар садржи један мол неке материје (о раствору).*

мо̀лба ж (ген. мн. -бā̄) **1. а.** *захтев, жеља која се упућује некоме уз молење да нешто учини, да нечему удовољи.* **б.** *оно што изражава, у чему се одражава тако упућен захтев, жеља; молећивост:* поглед пун молбе. **2.** *писмена представка, акт као званично обраћање меродавној особи, надлежном органу, установи и сл. за решење неког захтева:* написати и предати молбу.

мо̀лбен, -а, -о *који се односи на молбу (1), који изражава молбу; пун молбе; молећив:* ~ тон; ~ поглед.

мо̀лбено прил. *изражавајући молбу, с молбом, молећи; молећиво.*

мо̀лбица ж *дем. и хип. од молба.*

молѐкул м и **молѐкула** ж фр. физ. и хем. *најмања честица неке материје, супстанце која има њене хемијске особине.*

мо̀лекулā̀рнӣ (молекȕлāрнӣ), -а̄, -о̄ *који се односи на молекуле.* • ~ **биологија** *грана биологије која проучава основне биолошке појаве на нивоу молекула.*

молѐкулскӣ, -а̄, -о̄ *в. молекуларни.*

молѐпствије с арх. *краћи пригодни обред, молитва која се одржава у одређеним приликама.*

мо̀лер м нем. *занатлија који кречи, боји, фарба, мала зидове, просторије.*

молѐрā̄ј, -а́ја м (инстр. -а́јем) нем. *молерски рад, украсно бојење, фарбање зидова.*

мо̀лерскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на молере, који припада молерима:* ~ занат, ~ четка.

мо̀ле̄ћӣ, -а̄, -е̄ *пун молбе, молећив:* молећим гласом, молећим погледом.

молѐћив, -а, -о *који изражава молбу, у којем се осећа молба, молење, пун молбе, молећивости:* ~ дозивање, ~ глас, ~ нежност.

молѐћивṑст, -ости ж *особина онога што је молећиво, онога који је молећив.*

молѝбдē̄н, -е́на м грч. *хемијски елемената* (Mo), *метал сребрнастосиве боје који се најчешће употребљава као легура са гвожђем (феромолибден).*

молибдѐнīт, -и́та м мин. *сулфид молибдена оловносиве боје* (MoS_2), *руда из које се добија молибден.*

молѝбдē̄нскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на молибден:* молибденске руде, ~ сулфид.

молијѐровскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на Молијера; који је као у Молијеровим комедијама, који је у духу Молијеровог дела, својствен Молијеру и сл.:* ~ традиција; ~ девојка, ~ комедија.

мо̀лика ж *врста бора* Pinus peuce *из ф.* Abietaceae.

мо̀лилац, -иоца м (ген. мн. -лā̄ца̄) **1.** *онај који моли, који се молећи обраћа некоме за нешто; онај који упућује, подноси молбу (2) некој установи, надлежном органу и сл.* **2.** *онај који се моли богу, који изговара текст молитве.*

мо̀лӣља и **мо̀лиља** ж *женска особа молилац.*

мо̀литва ж (ген. мн. -тāвā̄ (-твӣ)) *верски чин којим се верници обраћају богу (или неком) божанству славећи га, тражећи од њега опроштај грехова, помоћ и сл.; текст (обично устаљени), речи које се изговарају у томе чину:* велика ~, господња ~, заупокојена ~ *(опело),* мала ~, опроштајна (опросна) ~.

молѝтвати, -а̄м несвр. *у ауīм. значењу: молити се.*

мо̀литвенӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на молитву (који садржи молитву, намењен молитви и сл.):* ~ књига, ~ наступ, молитвене свеће.

мо̀литвенӣк, -а и **молитвѐнӣк,** -и́ка м *богослужбена књига из које свештеник чита молитве у одређеним приликама.*

мо̀литвено прил. *као у молитви, скрушено; уз молитву, са молитвом.*

мо̀литвити, -и́м свр. и несвр. прел. рлг. и етн. [гл. им. мо̀литвљѐње с] *благословити, благосиљати освећеном водицом (обично породиљу и новорођенче).* ■ ~ **се** *примити, примати благослов прскањем, одн. купањем освећеном водицом (о породиљи и новорођенчету).*

мо̀литвица ж *дем. и хип. од молитва.*

мо̀литель м *в. молилац.*

молитѐљица и **мо̀литēљка** ж *в. молиља.*

мо̀лити, мо̀лӣм (импф. мо̀љāх; трп. мо̀љен) несвр. [гл. им. мо̀љење и мо̀љење с] **1.** прел. (некога) **а.** *на леп начин, лепим, бираним речима обраћати се некоме тражећи да нешто учини, предузме.* **б.** *упућивати захтев, молбу некој установи, надлежном органу, појединцу и др. тражећи остварење неког права, добијање неког документа, потврде, решења и сл.* **в.** *обраћати се некоме с позивом, са жељом да дође.* **2.** рлг. **а.** непрел. *в. молити се (1).* **б.** *изговарати текст, речи неке молитве:* ~ молитву, ~ псалме. **3.** (у 1. л. јд.) **а.** *учтиво захтевати (нешто), позивати, предлагати да се нешто учини.* – Тишину, молим! **б.** *у учтивом обраћању, ословљавању:* молим Вас. **в.** *са избеглим значењем, у чудењу (са узвичном интонацијом).* – Где, молим те! **г.** *са упитном интонацијом, када се показује да се саговорникове речи нису добро чуле или разумеле и да се тражи, одн. очекује њихово понављање, објашњавање или допуна.* – Молим, шта сте хтели? ■ ~ **се** рлг. *обраћати се богу (или неком божанству) славећи га, тражећи од њега помоћ, опроштај и сл. (обично у верском чину, изговарајући одређени текст, одн. устаљене речи).* • **моли (нека моли и** сл.**) бога** *добро је, срећна је околност (што је овако испало, што се није десило нешто лоше као што је могло).* **сила бога не моли** *невоља, несрећа тера људе да се понашају друкчије него што би они хтели, него у нормалним приликама.*

мо̀ловати, -лујēм несвр. прел. *в. малати.* • **бог те моловао** *употребљава се као нешто блажа псовка.* **као мољован** *леп као на слици, врло леп.*

Мо̀лох м хебр. **1.** мит. *семитско божанство којем су се деца приносила на жртву.* **2.** (молох) фиг. *свеопште зло.*

мо̑лскӣ, -а̄, -о̄ муз. *који се односи на мол*[2]*, изведен у молу:* ~ мелодија, ~ скала, ~ тоналитет.

моља̀кало с (м) (мн. с) пеј. *онај који стално моља, који досађује мољакањем.*

моља̀кати, -а̄м (моља́кати, мо̀љāкам) несвр. *упорно молити, досађивати молећи.*

мо́љац и **мо̀љац,** -о́љца м зоол. *у мн.: породица малих лептира* Tineidae, *чије гусенице наносе штету у биљкама, напризају крзно, вуну и сл. (у јд.: лептир из те породице):* вештани ~,

грожђани ~, житни ~, јабуков ~, кожни, кожарски ~, сунцокретов ~. • **канцеларијски** ~ шаљ. и пеј. *онај који се бави ситним канцеларијским, административним пословима, посебно онај који проводи много времена у канцеларији.* **књишки** ~ *онај који много чита, који проводи много времена у читању.*

мо́ма (мо̀ма) ж нар. и песн. *девојка.*

мо̀мак, -мка м (вок. мо̀мче, мн. мо̀мци и мо̀мци, ген. момáкā) **1. а.** *млад неожењен мушкарац; онај који је стасао, дорастао за женидбу.* **б.** (у експр. изражавању) *мушко дете, мушкарчић.* **в.** *онај којег воли, с којим се забавља нека девојка, младић; драган, драги; вереник, заручник:* њен ~. **2. а.** *онај који за плату (обично и храну) обавља кућне и друге послове, слуга.* **б.** *занатлијски или трговачки помоћник (шериф или калфа).* **в.** *посилни.*

мо̀мачкӣ, -ā, -ō *који се односи на момка, момке, који припада момку, момцима, својствен момцима; младићки, младалачки:* ~ живот, момачким корацима, ~ собица; ~ снага.

мо̀мачки прил. *на момачки начин, као момак:* ~ косити.

мо̀маштво и **момáштво** с **а.** *момачко, младићко доба; момачки живот, момковање.* **б.** *момачка својства (мушкост, снага и др.).*

мо̀мен(а)т, -нта м лат. **1. а.** *врло кратак временски период, час, трен; време тренутак у којем се нешто збива, догађа:* за ~; једног момента. **б.** *повољан тренутак, погодна прилика:* искористити ~. **2. а.** *краћи временски исечак са појединим догађајима некој збивања, елемената неке целине, детаљ:* главни моменти, једини светли моменти у животу. **б.** *елемената, чинилац, фактор; чињеница, факат некој збивања, неке појаве и сл.:* лични ~, социјални ~; указати на нове моменте. **3.** *обележје, одлика, карактеристика:* овај породични ~. **4.** физ. *назив за производ неке величине и удаљености до неке тачке значајне за ту величину:* кинетички ~, магнетски ~, механички ~ (~ силе), ~ инерције (тела).

мо̀ментāлан, -лна, -о *који траје један моменат, који се дешава у моменту, тренутан; привремен, краткотрајан:* ~ расположење.

мо̀ментāлно прил. *у једном моменту, за један моменат, трен, тренутно; у овом моменту, сада:* ~ заборавити; ~ одсутан.

мо́мица (мо̀мица) ж *дем. и хип. од мома; мома, девојка.*

момкòвати, мòмкујēм несвр. *живети као момак, бити момак; проводити момачке дане.*

момчàдија ж зб. (мн. ø) *момчад (1).*

мо̀мчāдскӣ, -ā, -ō *који се односи на момчад, који припада момчади.*

мо̀мче, -ета с (супл. мн. мо̀мчићи и момчи́ћи м; зб. им. мо̀мчāд ж) (често хип.) *мушко дете у годинама између дечјег и младићког узраста; млад момак, младић.*

момчéнце, -ета с (мн. ø) *дем. и хип. од момче.*

мо̀мчина ж (м) (мн. ж) **а.** *ауг. од момак.* **б.** *прави, истински момак.*

мо̀мчити, -ӣм *чинити момком, облачити као момка; сматрати одраслим, зрелим младићем, момком.* ■ ~ **се** *постајати момак; понашати се као одрастао, зрео младић.*

мо̀мчић, -а и **мо̀мчӣћ,** -и́ћа м *дем. и хип. од момак.*

момчи́ћак, -ћка, **момчу́љак,** -љка и **момчу́рак,** -рка м *дем. и хип. од момчић и момче.*

момчу̀рина ж (м) (мн. ж) *ауг. и пеј. од момак.*

мона́да ж грч. **1.** фил. *филозофски појам, различито одређиван од различитих филозофа, који најчешће означава најпростије, недељиво јединство.* **2.** бот. *једноћелијска животиња из класе бичара* (Flagellata), *ф.* Monadidae.

мо̀нарх, -а и **мо̀нāрх,** -а́рха м *поглавар монархије, владар, суверен (нпр. кнез, краљ, цар и сл.).*

монархѝзам, -зма м *систем државног уређења са монархом као поглаваром, монархија; привржености таквом државном уређењу.*

монàрхија ж грч. *облик државног уређења у којем се на челу државе (обично по наследном праву) налази један владар, суверен, монарх (нпр. кнежевина, краљевина, царевина).*

монàрхијскӣ, -ā, -ō *који се односи на монархију, који припада монархији;* уп. монархистички.

мо̀нархиња и **мо̀нāрхиња** ж *женска особа монарх, владарка.*

монàрхист(а), -ē м (мн. -сти) *присталица, заступник монархизма као облика, система државног уређења.*

монархѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на монархизам и монархисте:* монархистички кругови.

монархофашѝзам, -зма м *монархистичко државно уређење са елементима фашизма у политичком и економском систему.*

монархофàшист(а), -ē м (мн. -сти) *присталица, заступник монархофашизма.*

монархофашѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на монархофашизам и монархофашисте:* ~ диктатура, ~ режим.

мо̀нāх, -а́ха и **мо̀нах,** -а м грч. *припадник црквеног реда који живи у манастиру, калуђер;* уп. редовник.

монàхиња и **мо̀нахиња** ж *припадница црквеног реда која живи у манастиру, калуђерица;* уп. редовница.

монàхињскӣ и **мо̀нахињскӣ,** -ā, -ō *који се односи на монахиње, који припада монахињама.*

мо̀нāшкӣ и **мо̀нашкӣ,** -ā, -ō *који се односи на монахе, који припада монасима, својствен монасима:* ~ живот, ~ завет, ~ мир, монашке обавезе.

мона́штво и **мо̀нашто** с (мн. ø) **1.** *монашки позив, монашки живот и рад, монашки начин живота; монашки однос према животу; монашки ред и учење.* **2.** *у зб. значењу:* монаси.

монголо̀ӣд, -и́да м *припадник расе која се одликује средњим или нижим растом, израженим костима лица, жућкастом кожом и косим положајем очију.*

монголо̀ӣдан, -дна, -о *који се односи на монголоиде; који је као код монголоида:* монголоидна племена; ~ лице.

мо̀ндēн, -е́на м фр. *онај који се облачи скупо и по најновијој моди, који купује скупе, луксузне помодне ствари, који се у начину живота, понашању и др. води за модом и луксузом;* уп. денди и помодар.

мо̀нден, -а, -о *в. мо̀ндēнскӣ.*

мо̀ндēнка ж *женска особа монден;* уп. помодарка.

мо̀ндено прил. *в. мо̀ндēнски.*

мо̀ндēнскӣ, -ā, -ō *који се односи на мондене, одн. монденке и монденство;* уп. помодан и помодарски: ~ живот, ~ клуб, ~ место.

мо̀ндēнски прил. *на монденски начин, као монден.*

монде́нство с *особина онога што је монденско; монденски начин живота, монденско облачење, улепшавање, понашање и др.*

моне́та ж лат. *ковани новац; новац уопште.* • **здрава** ~ *новац који има стабилну вредност и јаку подлогу (у злату, девизним резервама, роби и др.).* ~ **за поткусуривање** *онај који или оно што служи у међусобном манипулисању, разрачунавању, нагодбама и сл.; онај који служи за завитлавање, зафркавање, потцењивање и сл.*

мо̀нетāрнӣ, -ā, -ō *који се односи на монету, који је у вези с монетом, новчани:* ~ политика, ~ систем, ~ фонд.

монѝзам, -зма м грч. фил. *схватање по којем се све може извести из једног јединственог принципа, из постојања само једне исконске категорије, материје или духа;* супр. дуализам.

мо̀нист(а), -ē м (мн. -сти) фил. *присталица, заступник монизма, монистичке филозофије.*

монѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на монизам и монисте:* ~ филозофија.

мо̀нӣтор м лат. (енгл.) **1.** техн. **а.** *периферни рачунарски уређај са екраном за приказ података.* **б.** *контролни пријемник у те-*

левизијском студију на којем се проверава исправност слике. **в.** *мерни уређај за надзор неког процеса који континуирано на екрану региструје физичке величине.* **2.** техн. *оперативни систем рачунара, компјутера, програм за контролу рада рачунара.* **3.** *лице које по задатку нешто прати, посматра, контролише;* уп. посматрач (б). **4.** вој. *оклопни ратни брод пличког газа, који служи за операције уз морску обалу и на пловним рекама.*

мо̀нӣторскӣ, -ā, -ō *који се односи на монитор, на мониторе.*

моно- грч. *префиксоид којим се означава да је оно што значи други део речи једно, једино, јединствено, једноструко и сл.:* моногенеза, монодрама, монофазан и др.

мо̀ногаман и **моно̀гаман,** -мна, -о (обично одр.) *који се односи на моногамију.*

моногàмија ж грч. **а.** *брачна веза између једног мушкарца и једне жене, једнобрачност;* супр. полигамија. **б.** *заједница са само једном женком и једним мужјаком (о животињама, птицама и др.).*

мо̀ногамно и **моно̀гамно** прил. *у моногамији:* ~ живети.

моногенéза ж грч. **1.** биол. *бесполно размножавање, самозачеће.* **2. а.** *постанак различитих појава из истог, заједничког извора, исходишта; порекло, постанак и развитак нечега из једног места.* **б.** лингв. *учење о постанку и развитку свих језика из једног језика.*

моногенѝзам, -зма м *схватање да све људске врсте потичу само од једне врсте настале на једном географском месту.*

мо̀нограм и **моно̀грам** м грч. *почетна слова имена и презимена, иницијали извезени, урезани, начињени од метала и сл., често као украс или знак власништва над неким предметом, делом одеће и др.*

монографија ж грч. *обимнији научни или стручни рад, студија (обично са грађом) посвећена једној теми, једном проблему, једној личности.*

моно̀графскӣ, -ā, -ō *који се односи на монографију:* ~ рад.

моно̀графски прил. *на монографски начин, у виду монографије:* ~ обрадити неко питање.

мо̀нодија ж грч. муз. *једногласно певање са хармонски постављеном инструменталном пратњом (или без ње), чије је главно обележје подређеност музичке обраде тексту; уопште музичко извођење у којем једна од деоница изражајно доминира, хомофонија.*

мо̀нодрама и **монодра́ма** ж *позоришни комад у којем постоји само једна улога, који изводи само један глумац.*

моно̀кл ж фр. *округло оптичко стакло које се ставља на једно око.*

мо̀нокорд м грч. муз. *жичани инструмент са једном жицом и дрвеним резонатором.*

монокотиледо́на и **монокотилѐдона** (монокòтила) ж бот. *у мн.: биљке цветнице са једним клициним листићем, котиледоном, једносупнице* Monocotyledonae *(у јд.: таква биљка).*

монокрѝстāл, -а́ла м *кристално тело које се састоји из само једног кристала.*

мо̀ноксӣд м грч. хем. *оксид с једним атомом кисеоника у молекулу.*

монокултýра ж агр. *гајење само једне врсте усева на већој површини, обично током више година.*

монокӯлтӯрнӣ (монокӯлтӯрнӣ), -ā, -ō *који се односи на монокултуру, који је у вези с монокултуром:* ~ подручје, ~ производња.

моно̀лӣт, -и́та и **моно̀лит,** -а м грч. **а.** геол. *велики, целовит, масиван блок стене, камена, мермера и сл.* **б.** архит. *конструкциони (често и декоративни) елемената великих размера исклесан од једног каменог блока (нпр. стуб и сл.).* **в.** *велики споменик (обелиск, кип и сл.); велико постоље, постамент за споменик.*

моно̀лӣтан и **моно̀литан,** -тна, -о **а.** *јединствен, целовит, компактан; сложан, једнодушан:* ~ организација; ~ влада. **б.** *који је у истом низу, непрекидан:* ~ колона.

моно̀лӣтно и **моно̀литно** прил. *чврсто повезано, јединствено, компактно; сложно, једнодушно.*

моноли́тнōст и **моно̀литнōст,** -ости ж *особина, својство онога што је монолитно.*

моно̀лог м грч. (уп. дијалог) **а.** поз., филм и књиж. *дуга реплика, одн. дужи говор само једног глумца на сцени, у филму и сл.; текст таквог говора у драмском делу, одн. сценарију.* **б.** *уопште дужи говор, причање, исповедање и сл. само једног лица.* **в.** *разговор са самим собом:* унутрашњи ~.

монологизи́рати, -ѝзӣрām несвр. *говорити монолог, говорити у монологу; разговарати сам са собом.*

моно̀лошкӣ, -ā, -ō *који се односи на монолог, својствен монологу;* уп. дијалошки.

мо̀нōм, -óма м грч. мат. *једночлани алгебарски израз (без чланова који се додају или одузимају).*

моно̀ма̄н, -а́на и **моно̀ман,** -а м *онај који болује од мономаније.*

мономанија ж мед. *болестан нагон, страст, склоност ка вршењу само једне, обично недозвољене радње (нпр. крађе, паљевине и др.); стална опсједнутост једним те истим, неком фиксидејом и сл.,* monomania.

моно̀ма̄нскӣ и **моно̀манскӣ,** -ā, -ō *који се односи на мономане и мономанију:* ~ страст.

мо̀нōмскӣ, -ā, -ō *који се односи на моном, који се састоји од монома:* ~ израз.

мо̀ноплāн м фр. *в. једнокрилац.*

моноплегија ж мед. *парализа појединих група мишића или само једног органа (ноге или руке).*

моно̀пол (мо̀нопол) м **1.** екон. **а.** *стање на тржишту које настаје када постоји само један продавац неке робе, давалац услуга и сл. и већи број купаца, одн. корисника.* **б.** *удружење крупних произвођача неке робе ради одстрањивања међусобне конкуренције и стицања контроле у производњи, продаји, обрту и сл. неке робе на одређеном тржишту.* **в.** *искључиво право производње и продаје неке робе на тржишту.* **г.** *привредна делатност заснована на таквом праву; привредна организација која послује на основу тога права.* **2.** фиг. *искључиво право, надлежност, власт и сл. над нечим другим, у домену нечега што не спада у економију.* **3.** *врста друштвене игре у којој је циљ да се освоји што је могуће више „поседа“.*

монополѝзам, -зма м *систем заснован на монополу; монопол.*

монополиза́ција ж **1.** *увођење монополског система.* **2.** *стицање искључивог права, надлежности над нечим.*

моно̀полисати, -ишēм (монополизи́рати, -ѝзӣрām) свр. и несвр. **а.** *увести, уводити монопол у одређену привредну грану; ставити, стављати под монопол, под искључиву надлежност, власт одређену привредну грану, тржиште и сл.* **б.** фиг. *узети, узимати као искључиво право, надлежност и сл., присвојити, присвајати.*

моно̀полист(а), -ē м (мн. -сти) *онај који има монопол над нечим.*

монополѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на монополизам и монополисте:* ~ организација, ~ систем, ~ удружење.

монополѝстички прил. *на монополистички начин, на основу монопола;* уп. монополски.

моно̀полнӣ (мо̀нополнӣ), -ā, -ō *в. монополски.*

моно̀полскӣ (мо̀нополскӣ), -ā, -ō *који се односи на монопол;* уп. монополистички: ~ положај, ~ право, ~ цена.

моносахàрӣд, -и́да м хем. *шећер најпростијег састава, који садржи шест угљеникових атома у ланцу (нпр. гликоза, фруктоза).*

моносилàбичан, -чна, -о и **моносилàбичкӣ,** -ā, -ō лингв. *в. једносложан.*

монотеѝзам, -зма м грч. *религија која признаје постојање само једног бога, веровање у једног бога, једнобоштво.*

монотèист(а), -ē м (мн. -сти) *онај који верује у једнога бога, једнобожац.*

монотеѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на монотеизам и монотеисте, једнобожачки:* ~ вера, ~ религија.

мо̀нотӣп м **1.** граф. *врста штампарске машине на којој се слова откуцавају као на писаћој машини.* **2.** слик. *в. монотипија.*

монотѝпија ж слик. *сликарска техника која се састоји у прављењу само једног отиска претходно урађене слике на некој глаткој површини (стаклу, бакру, сребру и сл.); слика израђена таквом техником.*

мо̀нотōн (монòтон), -а, -о грч. **а.** *који тече, који се одвија без икаквих промена, у којем се ништа не дешава, устаљен, једноличан; који је без динамике, без живости:* ~ живот; ~ увод. **б.** *у којем нема варијација, који се понавља у истом ритму, на исти начин:* ~ бука чекића, ~ зујање вентилатора, ~ лупа точкова, ~ падање кише, ~ песма. **в.** *који је увек исти, неразноврстан, једноличан:* ~ обала, ~ равница, ~ слика (нечега).

монотòнија ж *непостојање, одсуство промене, устаљеност, уједначеност, једноличност; душевно стање тиме изазвано, осећање празнине, досада.*

мо̀нотōно (монòтоно) прил. *на монотон начин, једнолично; досадно:* ~ говорити, живети.

мо̀нотōност (монòтоност), -ости ж *особина, својство онога што је монотоно, једноличност; досада; монотонија.*

мо̀нофāзан (монòфāзан), -зна, -о (обично одр.) техн. *који има једну фазу, једнофазни:* ~ струја.

мо̀нофтōнг (монòфтонг) м грч. лингв. *једноставан, прост силабични глас, једноставан самогласник (нпр. „а“, „е“, „и“, „о“ и „у“);* уп. дифтонг.

монофтонгиза́ција ж лингв. *претварање дифтонга у монофтонг.*

монòхроман, -мна, -о и **монохрòматскӣ,** -ā, -ō грч. **а.** *који је једне боје, једнобојан.* **б.** физ. *који има једну одређену таласну дужину и не може се растaвити на компоненте (о светлосном зраку, светлости).*

монсѝњōр, -о́ра м итал. *титула виших католичких достојанственика.*

монстр- фр. *као први део полусложеница са значењем: врло велики, огроман; монструозан, чудовиштан:* монстр-оркестар; монстр-држава.

монстрàнца и **монстрàнција** ж лат. црквн. *украшена посуда која у католичкој цркви служи за чување посвећене хостије, сакрамент.*

мо̀нструм и **мо́нструм** м лат. **а.** *наказно биће, чудовиште, наказа.* **б.** *морално деформисана, изобличена особа.*

мо̀нструōзан, -зна, -о **а.** *који је са великим урођеним недостацима, наказан.* **б.** *морално деформисан, изопачен; веома зао, суров (о човеку).* **в.** *својствен монструмима, нељудски, чудовиштан, свиреп, зверски:* ~ злочин, ~ лаж, ~ однос, ~ пресуда.

мо̀нструōзно прил. *на монструозан начин, као монструм, изопачено, нељудски; чудовишно; свирепо, зверски.*

монструо́зност, -ости ж *особина онога који је монструозан, онога што је монструозно; оно што је монструозно, монструозна ствар, појава и сл.*

мо̀нсӯн, -у́на м ар. *сезонски ветар у тропском и умереном појасу, који зими дува с копна према мору, а лети у обрнутом правцу.*

мо̀нсӯнскӣ, -ā, -ō *који се односи на монсун:* ~ ветрови, монсунске кише.

монта́жа ж фр. **1. а.** *састављање неке целине од посебних делова.* **б.** *склапање, састављање машина, апарата и сл., монтирање.* **в.** *постављање машина, апарата и сл. на место употребе; прикључивање, прилагођавање за употребу, за рад.* **2.** филм. *одабирање и спајање снимљених филмских кадрова:* филмска ~. **3.** фиг. *лажно представљање нечега комбиновањем неистинитих или произвољно одабраних чињеница у вештачку, исконструисану целину.*

монтàжēр, -е́ра м (инстр. -е́ром) *онај који врши монтажу, стручњак за монтажу;* уп. монтажа (2).

мо̀нтāжнӣ, -ā, -ō *који се односи на монтажу:* ~ кућа, повезивање кратких монтажних слика (у филму).

монтàфōнка ж *раса, пасмина крава пореклом из Монтафона у Аустрији.*

монтàфōнскӣ, -ā, -ō *који се односи расу, пасмину крава пореклом из Монтафона:* ~ раса.

мо̀нтēр, -е́ра м (инстр. -е́ром) фр. *стручњак за монтажу машина, уређаја и сл.*

мо̀нтērница ж *простор, радионица за монтирање, монтажу машина, апарата и сл.*

мо̀нтērскӣ, -ā, -ō *који се односи на монтере, који припада монтерима:* монтерска клешта, ~ комбинезон.

монти́рати, мо̀нтӣрām свр. и несвр. прел. (често у трп.) **1. а.** *склопити, склапати, саставити, састављати (машине, уређаје, апарате и сл.).* **б.** *поставити, постављати на место употребе (машине, уређаје, делове, аутомобилске гуме и др.); прикључи(ва)ти, прилагодити, припремати за рад (машине, уређаје, апарате и сл.).* **2.** *одабрати, одабирати и спојити, спајати снимљени филмски материјал тако да се добије жељена целина.* **3.** фиг. *комбиновати произвољно одабране чињенице или лажи, неистине у исконструисану целину ради постизања неког, обично нечасног циља.*

монтѝрач, -а́ча м *алатка за монтирање:* ~ гума.

мону́мент (мону́менат), -нта м лат. *уметнички споменик великих димензија посвећен некој личности, догађају и сл.; споменик уопште.*

мо̀нументāлан, -лна, -о **1.** *који се истиче својим размерама, великим димензијама, огроман, масиван; који оставља дубок утисак својим димензијама, величином, масивношћу, изгледом и сл., импозантан, грандиозан:* ~ грађевина. **2.** *изузетно добро опремљен, луксузан:* ~ издање (неке књиге). **3. а.** *који се истиче својим обимом и значајем, квалитетом, вредношћу, садржајем и сл., изузетан, изванредан:* ~ дело. **б.** *који се одликује физичком и моралном величином, снагом, узвишеношћу и сл., величанствен:* ~ лик.

монументàлист(а), -ē м (мн. -сти) *уметник који ствара монументална дела.*

монументалѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на монументалисте, својствен монументалистима:* ~ и минијатуристичка стилизација.

мо̀нументāлно прил. *на монументалан начин, масивно, грандиозно, импозантно; величанствено.*

монумента́лност, -ости ж *особина онога што је монументално, онога који је монументалан, масивност, грандиозност, импозантност; величанственост.*

мо̀пед, -а и **мо̀пēд,** -е́да м (скраћ. од „мотор“ и „педала“) *врста лаког мотоцикла који се може покретати и педалама.*

мо̀пс м нем. (фр.) зоол. *врста малих паса велике, округле главе и затупасте њушке.*

мо́ра и **мо́ра** ж лат. **1.** правн. *оклевање у испуњавању (дужне) обавезе.* **2.** књиж. и лингв. *ритмичка јединица за означавање дужине трајања вокала, самогласника.*

мо̀ра ж **а.** *нељудски осећај притиска и гушења који се јавља обично ноћу при лежању, у полусну и сл.* **б.** *тешко душевно стање; тескоба; потиштеност, утученост.* **в.** *притисак, тескоба.*

Мо̀рава ж **а.** *река у Србији, десна притока Дунава, Велика Морава.* **б.** *скраћени назив за Западну или Јужну Мораву, саставнице Велике Мораве.*

Мора́вац, -вца м **1.** *онај који је из Поморавља.* **2.** (моравац) **а.** *врста народног кола.* **б.** *шљунак извађен из корита Мораве.*

Мо̀рāвка ж **1.** *она која је из Поморавља.* **2.** (моравка) **а.** *воденица на Морави.* **б.** *раса, пасмина црних свиња средње величине,*

порекло из Поморавља. **в.** бот. *вишегодишња зељаста биљка* Achillea ptarmica (Arnica Montana) *из ф.* Compositae.

мо̀ра̄вскӣ, -ā, -ō *који се односи на Мораву:* ~ долина, ~ песак.

мо̀ра̄л, -а́ла м (мн. *в*) лат. **1. а.** *скуп обичаја, неписаних прописа, правила, начела, представа, схватања о доличном и недоличном, поштеном и непоштеном и сл., норме које важе у међуљудским односима у одређеној заједници и које регулишу те односе и понашање људи;* уп. етика (2). **б.** *друштвене норме о односима мушкараца и жена, о сексуалним односима који се сматрају допуштеним, одн. недопуштеним, о уздржавању од сексуалних односа; чистоћа схваћена као строго придржавање тих норми.* **2.** *в. етика (1).* **3.** *опште расположење, душевно стање у односу на самопоуздање, дисциплину, полет и сл. (обично у вези с неком активношћу која захтева храброст, напор, издржљивост и сл.):* висок (одличан) ~, нѝзак ~, поколебан ~. **4.** *смисао који се изводи у односу на позитивне или негативне поступке, догађаје и сл., обично у књижевном или сл. делу, поучна поента, поука, наравоученије.* • **лаког морала** *слободног сексуалног понашања (супротног важећим друштвеним нормама, схватањима).*

мо̀ра̄лан (мо̀ра̄лан), -лна, -о **1.** (одр.) *који се односи на морал, на поштовање признатих, важећих начела, норми понашања:* ~ исправност, морални квалитети, на моралној основи, моралне особине. **2.** (одр.) *који се односи на унутрашњи живот, душевни, духовни:* ~ биће, ~ и материјална помоћ. **3.** *моралистички; морализаторски:* читати (некоме) моралне буквице, моралне тежње; ~ установа.

моралѝзам, -зма м **1.** фил. *филозофско учење, настојавање друштвене проблематике човека пре свега (или искључиво) у односу на моралне, етичке вредности.* **2.** *претерана строгост при оцењивању моралности, понашања, поступака и њихово вредновање искључиво с гледишта морала, моралности.*

моралѝза̄тор м *онај који моралише, морализира, проповеда строго поштовање моралних норми;* уп. моралист(а) (1).

моралѝза̄торскӣ, -ā, -ō *који се односи на морализаторе, на проповедање морала; моралистички:* ~ став, ~ тон.

моралѝзато̀рски прил. *попут морализатора, проповедајући морал, говорећи о добру и злу, моралишући.*

моралѝза̄торство с *морализаторски став, морализање.*

мора̀лисати, -ишēм (морализи́рати, -ѝзи́рām) свр. и несвр. **1.** (само несвр.) *расправљати о моралу; проповедати морална начела, држати моралне поуке, придике.* **2.** *навести, наводити на поштовање моралних начела, норми, (у)чинити моралним.*

мора̀лист(а), -ē м (мн. -сти) фр. **1.** *онај који проповеда строго придржавање, поштовање одређених моралних начела, норми; онај који се стриктно придржава моралних начела;* уп. морализатор. **2.** *филозоф, писац и сл. који се првенствено бави проблемима морала, моралности;* уп. етичар.

моралѝстика ж *в. етика (1);* уп. моралка.

моралѝстичкӣ, -ā, -ō **1.** *који се односи на моралисте, на придржавање моралних норми, на схватање морала и сл.:* моралистички погледи, ~ цепидлачење. **2.** *који се односи на моралисте (2), морализаторски:* ~ књижевност, ~ тумачење.

моралѝстички прил. *на моралистички начин, као моралиста:* ~ реаговати.

мора̀листкиња ж *женска особа моралист(а).*

моралѝтēт, -е́та м лат. (нем.) **1.** фил. *субјективно морално осећање, схватање морала, морална свест; моралност.* **2.** књиж. *средњовековна алегоријска драма у којој лица представљају врлине, пороке и сл.*

мо̀ра̄лка ж *в. етика (1);* уп. моралистика.

мо̀ра̄лно (мо̀ра̄лно) прил. **1.** *у моралном смислу, у погледу морала:* ~ препорођени, ~ пасти, ~ покварен. **2.** *духовно, душевно:* ~ патити, упропастити некога ~ и материјално.

морално- *први део придевских полусложеница који показује да је оно што означава други део сложенице у вези с моралом:* морално-дидактички, морално-педагошки, морално-политички и сл.

мора̀лнōст, -ости ж *особина онога који је моралан, онога што је морално; схватање морала; морална вредност; морална свест; честитост, поштење.*

Мо̀рана ж мит. *богиња смрти код старих Словена.*

мо́ра̄ње с **1.** гл. *им. од морати.* **2.** *оно што се мора (учинити, прихватити и сл.); обавеза.* • **под морање, по морању** разг. *противно своје воље, на силу, принудно.*

мо́рати, мо̀рām (3. л. мн. мо́рајӯ) (у служби футура II мо̀радне̄м) несвр. непрел. (гл. непотпуног значења) **1.** (обично са допунским гл. у инфинитиву или у конструкцији „да“ + през.) *чинити нешто из нужде, бити принуђен, присиљен, приморан, обавезан (у)чинити нешто:* морадоше отићи. **2.** (са допуном у инфинитиву или у конструкцији „да“+ през.) *требати; треба да, потребно је да, ваља (да), нужно је да:* мора се бити постојан, мора се свакако рећи. **3.** *осећати потребу, побуду, импулс да се нешто (у)чини, (у)ради.* – Мора свакој чорби да буде мирођија. **4. а.** (често безл.) *за истицање вероватноће, извесности онога што се казује допунским глаголом, допунском реченицом.* – Морало му је бити преко педесет година. **б.** *за истицање, појачавање значења допунске реченице.* – А колико је тек њих морало бити?!

мора̀то̀ријум (мора̀то̀рӣј, -ија) м лат. правн. *законски одређено одлагање извршења неке обавезе, обично у односу на рок плаћања дуга.*

мо̀рбӣдан, -дна, -о **а.** *који наглашене настраности, ненормалном, болестан, нездрав; који је ван граница нормалног, настран:* ~ осећање, ~ стремљење, ~ и бизарно. **б.** *суморан; болешљив:* ~ клонулост; ~ лепота.

морбидѝтēт, -е́та м *проценат, број болесних у односу на број здравих (на неком подручју, у одређеном броју становника) као статистички податак.*

мо̀рбӣдно прил. *на морбидан начин.*

морбӣднōст, -ости ж *поремећење душевног и физичког здравља, виталности, нездравост; суморна, болећива сета; настраност.*

мо̀рбиле, мо̀рбӣла̄ ж мн. и **мо̀рбили,** мо̀рбӣла̄ м мн. мед. *заразна, вирусна (обично дечја) болест с осипом, осипице,* morbilli; уп. мале богиње (под богиње).

морбилѝтēт, -е́та м *в. морбидитет.*

морга̀натскӣ, -ā, -ō нем. *који се односи на брак у којем је један од супружника из владарске или племићке породице, а други из обичне:* ~ брак.

мо́ре и **мо̀ре** с **1. а.** *водено пространство, маса слане воде (за разлику од копна на Земљиној површини); веће такво пространство, понекад као покрајни део океана, мање или више окружено земљом:* Егејско ~, Јадранско ~, Средоземно ~. **б.** *јачим ветром узталасана, узбуркана морска површина, већи таласи на мору (1а).* **2.** фиг. **а.** *велико пространство нечега што подсећа на море (1); већа површина по којој се нешто пружа:* ~ кукуруза, ~ магле, ~ цвећа. **б.** *сразмерно велика количина неке течности:* ~ крви, попити море ракије, ~ суза. **в.** *уопште велики број, велика количина нечега, мноштво, обиље:* ~ питања, ~ проблема. **3.** астр. *тамна пега, мрља на површини неких планета (Марса, Месеца).* • **мртво** ~ *замрлост, неактивност, апатичност, учмалост (у некој средини).* **отворено** ~ 1) правн. *највећи део мора, океана који лежи ван приобалног морског појаса и не спада ни у чије територијалне воде.* 2) *морско пространство даље од копна, делом или потпуно без копна на хоризонту, пучина, широко море.* **слобода мора** правн. *слободна пловидба, право на риболов, полагање каблова, прелетање и сл. које важи на отвореном мору за све земље.* **територијално** ~ правн. *појас мора уз обалу неке државе који се сматра делом њене територије, територијалне воде.* **широко (дебело)** ~ *в. отворено море 2).* **бацити, бацати у море (новац)** *узалудно (по)трошити (новац) за нешто, узалудно се изложити, излагати трошку;* уп. расипати се. ~ **му је до колена** *не плаши се никаквих тешкоћа, самоуверен је.* **пасти у море** *изгубити значај, важност, снагу, пропасти.* **пре-**

ко сињег (белог) мора *далеко, врло далеко.* **све му је равно до мора** *не муче га никакве бриге, према свему се односи равнодушно;* уп. и под Косово (изр.).

мо̀ре узв. грч. **а.** *за наглашавање, истицање истинитости, уверљивости, значаја и сл. онога што се износи у исказу.* – Радио сам, море, за пет! **б.** *за истицање категоричне заповести, захтева, става.* – Море не удри ту децу! **в.** *за подстицање, храбрење.* – Боље, море, боље!

море́на ж (обично у мн.) фр. (нем.) геол. *наслага од раздробљеног камења коју глечери нанесу, наталоже у нижим пределима.*

морѐндо м (ретко у мн. с) итал. муз. *ознака за постепено стишавање, замирање јачине тона и успоравање темпа на крају појединог става у музичком делу; тако изведен део музичке композиције.*

мо̀рёнскӣ, -ā, -ō *који се односи на морене:* ~ нанос, моренске наслаге, ~ тло.

морепло́вац, -вца м *онај који се бави пловљењем по мору; онај који плови морем истражујући, истражујући морска пространства, пределе, путеве; поморац, морнар.*

морепло́вство с **1.** *пловидба морем; управљање бродом на мору, поморска навигација.* **2.** *трговина морем, превоз робе и путника морским путем као привредна грана; бродарство.*

морѐуз м геогр. *ужи део морске површине између два копна, морски теснац.*

мо̀решка ж итал. *плес, игра пореклом из Шпаније, која у традиционалним ношњама приказује борбу мачевима између две противничке групе.*

мо̀рж м зоол. (мн. -жеви) *у мн.: породица морских сисара северних поларних крајева* Odobenidae *из реда перајара* (Pinnipedia), *тешког, масивног тела, дебеле наборане коже, са горњим очњацима израслим у кљове и кратким пљоснатим ногама (у јд.: животиња из те породице):* пацифички ~, северни (обични) ~.

мо̀рија ж итал. нар. **1.** *тешка епидемија праћена умирањем великог броја људи, пошаст са помором; помор.* **2.** фиг. *напаст, невоља, недаћа, несрећа, зло.*

мо̀рина ж *таласи који преостану после ветра, олује; узбуркана, усталасана површина мора.*

морѝбон, -о́на м мин. *назив за кварц, кремен црне боје.*

мо̀рити, -и́м несвр. [гл. им. мо̀рење с] **1.** *лишавати живота, убијати, усмрћивати; изазивати смрт већег броја људи, харати, пустошити (о епидемији, пошасти и сл.).* **2. а.** *изазивати физички или душевни замор, замарати, уморати; исцрпљивати, изнуривати:* ~ људе, ~ стоку. **б.** *мучити, изнуривати (глађу, жеђу).* **3. а.** *чинити да неко трпи, пати, осећа бол; мучити некога (о болести, глади и сл.).* – Мори га глад. **б.** *снажно спопадати, обузимати некога, притискати, мучити.* – Мори га чежња. **в.** *чинити неспокојним, притискати, прогонити, прогањати, мучити.* – Морила га је та неједнакост. ■ **~ се 1.** *посустајати од умора, уморати се, замарати се.* **2.** *мучити се око нечега, због нечега.*

мо̀рмон, -о́на м *припадник америчке верске секте, основане тридесетих година XIX в., која је прихватила многоженство.*

мо̀рмонскӣ, -ā, -ō *који се односи на мормоне:* ~ бискуп, ~ држава, ~ црква.

мо̀рнар, -а́ра м (вок. мо̀рнаре и -у, инстр. -а́ром и -а́рем) **1.** *члан бродске посаде почетног или нижег звања; поштар члан посаде на броду, поморац, морепловац.* **2.** *припадник ратне морнарице најнижег чина; припадник ратне морнарице поштар.*

морна̀рица ж **1.** *бродови неке земље, флота (војна, трговачка и др.) са одговарајућим установама и људством:* трговачка ~. **2.** вој. *род војске, оружане силе намењене вођењу рата, дејству на мору, језерима и рекама.*

морна̀ричкӣ, -ā, -ō **а.** *који се односи на морнарицу (2):* ~ музика, ~ одред, ~ пешадија, ~ служба. **б.** *који служи у морнарици (2):* ~ капетан, ~ официр.

мо̀рнарскӣ, -ā, -ō *који се односи на морнаре, који припада морнарима, који употребљавају морнари, својствен морнарима и сл.:* ~ блуза, ~ нож, ~ служба.

мо̀рнарски прил. *на морнарски начин, као морнари, као у морнара:* ~ обучен, ~ широких леђа.

мо̀роњ м зоол. *у мн.: породица крупних морских сисара* Dugongidae *из реда* Sirenia *(у јд.: животиња из те породице):* аустралијски ~, црвеноморски ~.

мо̀рскӣ, -ā, -ō **1.** *који се односи на море:* ~ вода, ~ купалиште, ~ риба. **2.** *као први део двочланих ботаничких и зоолошких назива:* ~ грожђе, ~ звезда, ~ зеље, ~ змија, ~ јеж, ~ корњача, ~ мачка, ~ пас. • **~ болест** мед. *мучнина, обично праћена повраћањем, која настаје услед посебних кретања којима је тело изложено при пловидби, ређе приликом лета, возње и сл.*

мортадѐла ж итал. *врста саламе у омоту већег обима.*

морталѝтӗт, -е́та м лат. (фр.) *смртност (људи) у извесном временском периоду, обично у односу на хиљаду становника неког подручја (земље и сл.), одн. у оквиру неке социјалне категорије, скупине и сл.; умирање (људи, животиња).*

мо́ртус (мо̀ртус) прид. непром. лат. у изр. **~ пијан** разг. и шаљ. *пијуно пијан, мртав пијан.*

мо̀рузгва ж зоол. *у мн.: животиње разних, обично живих боја из рода полипа које живе у свим морима слободно или прирасле за подлогу,* Actinaria *(у јд.: таква животиња):* блештава ~, воштана ~, дружбена ~, коњска (црвена) ~.

мо̀рула ж лат. *почетни ступањ ембриона живог организма.*

мо̀руна ж зоол. *крупна, дугачка морска риба* Acipenser huso *из пор.* Acipenseridae, *која се мрести у рекама.*

мо̀руница ж *дем. од моруна.*

мо̀рунскӣ, -ā, -ō риб. *који се односи на хватање моруна, намењен лову на моруне:* морунски струкови, ~ удица.

Мо̀рфӗј, -е́ја и **Мо̀рфеј,** -а м грч. мит. *бог сна у грчкој митологији.* • **бацити се у Морфејево наручје (крило)** *предати се, препустити се сну, утонути у сан, заспати.*

морфе́ма ж (мо̀рфēм, -е́ма м) грч. лингв. *најмања несамостална језичка јединица која има форму, функцију и значење, обично мања од речи, а већа од фонеме (нпр. град-ом, глав-иц-а, унос-и-ти итд.).* • **везана ~** *морфема која је повезана са слободном морфемом или речју и која се не може јавити као самостална реч у реченици (нпр. иро-испустити).* **граматичка ~** *морфема која служи за творбу облика неке речи (најчешће наставак), нпр. кућ-е, чита-м).* **слободна ~** *морфема која се може употребити као самостална реч у реченици (нпр. град-ски).* **творбена ~** *морфема која служи за творбу речи (нпр. кућ-ица).*

мо̀рфēмскӣ, -ā, -ō *који се односи на морфеме:* ~ анализа речи.

мо̀рфијум (мо̀рфӣј, -ија) м грч. хем. *најважнији алкалоид опијума* ($C_{17}H_{19}O_3N{+}H_2O$), *који се употребљава у медицини и као опојна дрога.*

мо̀рфијумскӣ, -ā, -ō *који се односи на морфијум (који је од морфијума, испуњен морфијумом и сл.):* ~ инјекција, ~ препарат.

мо̀рфӣн, -и́на м хем. *в. морфијум.*

морфинѝзам, -зма м *хронично тровање организма изазвано дужим узимањем морфијума.*

морфѝнист(а), -ē м (мн. -сти) *наркоман који се дрогира морфијумом.*

морфѝнисткиња ж *женска особа морфинист(а).*

мо̀рфӣнскӣ, -ā, -ō *који се односи на морфин, морфијумски:* ~ дериват, ~ наркоманија.

морфо̀лог м *стручњак, одн. научник који се бави морфологијом.*

морфологија ж грч. **1.** биол. *грана биологије која изучава облик и грађу биљних и животињских организама; обличка састав, грађа, структура организама.* **2.** лингв. *део граматике, грана дескриптивне лингвистике која се бави обличком структуром речи; обличка структура, систем мењања (деклинаци-*

ја, конјугација, компарација и др.) и формирања речи у неком језику. **3.** *уопште испитивање облика и грађе, састава нечега; дати облички састав, структура нечега.*

морфо̀лошкӣ, -ā, -ō *који се односи на облик, грађу, састав, склоп, структуру (организама, речи и др.):* морфолошке особине, морфолошке разлике, морфолошке сличности, морфолошке црте.

морфо̀лошки прил. *у морфолошком смислу, облички:* ~ диференцирани.

морфоно̀лошкӣ и **морфофоно̀лошкӣ,** -а, -о у изр. **морфонолошке (морфофонолошке) алтернације** лингв. *алтернације гласова на морфемској граници, на граници основе и граматичке или творбене морфеме (нпр. во̀јник (ном. јд.) ~ во̀јниче (вок. јд.) ~ во̀јници (ном. мн.) и сл.).*

мо̀скӧвка ж *врста пушке.*

мо̀снӣ, -ā, -ō *који се односи на мост:* ~ конструкција, мосне поднице, мосни стубови. • **~ вага** *нарочита вага за теже terete.* **~ дизалица** *врста дизалице за подизање и премештање терета у складиштима, фабричким халама и сл.*

мо̀сница ж *дужа греда у конструкцији моста; брвно, греда, дебља даска уграђена у под моста.*

мо̀сор м геол. *издвојено, осамљено испупчење, узвишење у земљишту преостало након ерозивног дејства;* уп. испон.

мо̑ст, мо̀ста м (мн. мо̀стови) **1.** грађ. *грађевинска конструкција за прелаз људи, возила и др. са једне на другу страну преко реке, удолине, изнад пута, пруге и др., при чему је пролаз испод те конструкције најчешће слободан;* уп. ћуприја: бетонски ~, висећи ~, дрвени ~, железнички ~, камени ~, покретни ~. **2.** фиг. *оно што спаја, повезује, спона, веза; онај који повезује, који ствара, остварује контакте или посредује; средство, начин, пут којим се нешто остварује, постиже:* ~ између телесног и духовног; ~ између преговарача; саградити мостове међусобног упознавања. **3.** пом. *дужа и шира даска или неколико међусобно повезаних дасака, одн. помична платформа за укрцавање на брод и искрцавање из њега.* **4.** *хоризонтална плоха, површина на ваги за веће terete;* уп. мосна вага (под мосни). **5.** спорт. **а.** *гимнастичка фигура са телом извијеним у лук, леђима окренутим тлу, о које се опиру стопала и дланови (реже глава).* **б.** *сличан положај рвача који, опирући се стопалима и главом и лучно извијеним телом и ногама, покушава да се ослободи противниковог захвата, одн. да избегне туш.* **6.** мед. *делимична, мања фиксирана зубна протеза, учвршћена круницама на два природна зуба.* **7.** (често у изр. **Варолијев ~**) анат. *део централног нервног система, мождана супстанца смештена испод великог мозга, између продужене мождине и малог мозга.* • **Витстонов ~** физ. *справа за одређивање електричног отпора.* **командни ~ (заповеднички ~)** брод. *попречно надграђен део на палуби са кормиларницом и др. уређајима за управљање бродом.* **понтонски ~** *конструкција за прелажење преко реке, канала и сл., састављена од више усидрених, учвршћених понтона.* **(по)рушити, спалити, спаљивати (све) мостове за собом (иза себе** и сл.) *потпуно прекинути, прекидати (све) везе, додире, односе с неким, с нечим, раскинути, раскидати с неким, с нечим.*

Мо̀стār, -ара м *град у Херцеговини.*

Мостáрац, -рца м (ген. мн. Мо̀стāрāцā) *становник Мостара; онај који је из Мостара.*

мостàрина ж *такса која се плаћа(ла) за прелазак преко моста.*

Мо̀стāрка ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) *становница Мостара; она која је из Мостара.*

мо̀стāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на Мостар, који припада мостару и сл.:* мостарске кише.

мо̀стина ж *аугм. и пеј. од мост (1); мост (1).*

мо̀стити, -ӣм несвр. [гл. им. мо̀шћēње с] **1. а.** *ићи, прелазити преко моста, брвна и сл.; прелазити на другу страну (реке, потока, јаруге и сл.) идући мостом или по нечему што служи као прелаз преко нечега, као мост.* **б.** *скачући прелазити преко нечега (потока, јаруге и др.) и досезати на другу страну, (пре)скакати.* **2.** фиг. *бити посредник, посредовати између некога;* уп. мост (2).

мо̀стић, -и́ћа и **мо̀стић,** -а м *дем. и хип. од мост (1).*

мо̀стобра̑н м **1.** *конструкција која штити стубове моста од бујице, наноса, леда и др.* **2.** вој. **а.** *мањи запоседнут простор, утврђење на непријатељској обали одакле се брани форсирање реке, извођење десанта, пребацивање или извлачење војних јединица и сл.* **б.** *утврђење (бункер и сл.) из којег се контролише и брани прилаз мосту.* **б.** *уопште неки географски објекат, топографско подручје и сл. погодно место за заштиту и пребацивање трупа на друго место.*

мо̀стовнӣ и **мо̀стовскӣ,** -ā, -ō *који се односи на мост;* уп. мосни: ~ конструкција, ~ ограда, ~ стуб.

мо̀сӯр м тур. **1.** *калем на који се намотава пређа, конац или сл.; такав калем са намотајем пређе, конца или сл.* **2. а.** *ледена свећа, леденица; сталагмит, сталактит и сл.* **б.** *слине које висе из носа, бале.* **в.** анат. зоол. *меснати израштај, реса која виси преко кљуна ћурке, посебно изражен код мужјака.*

мо̀тати, -а̄м несвр. **1.** *обавијати, омотавати нешто (пређу, конац и сл.) око нечега, намотавати на нешто; вити, савијати у круг (нпр. конопац), у свитак, ролну и сл. (нпр. платно).* **2. а.** *правити намотаје (на нечему), намотавати:* ~ цеви. **б.** *увијати у омот, завијати, замотавати, умотавати.* **в.** *ваљати, заобљавати прстима дуван и папир (направећи цигарету), смотавати, завијати, савијати (цигару, цигарету).* **3. а.** *изводити кружне, вијугаве и сл. покрете (обично неким делом тела), покретати жустро на разне стране, окретати, вртети:* ~ језиком, ~ прстима. **б.** *премештати с места на место, превртати (нпр. комад хране по устима).* **в.** *витлати (нечим):* ветар мота једро (праменове магле). **4. а.** *терати (некога) да се креће, да трчи тамо-амо, вијати, витлати.* **б.** *покретати, повлачити (некога, нешто), обично безразложно, муљати.* **5.** фиг. **а.** *ломити, обраћивати некога да попусти, пристане на нешто и сл.* **б.** разг. *бавити се свакаквим, сумњивим пословима, мутити, петљати.* **в.** разг. *красти.* **6.** разг. *халапљиво и брзо јести:* само мота. ■ **~ се 1.** *вити се, лелујати обавијајући се око некога, нечега (нпр. о диму).* **2. а.** *обилазити, трчати око нечега; облетати.* **б.** *тумарати, муљати се, врзмати се.* **в.** *ићи без циља, којекуда, лутати, скитати, базати.* **г.** шуњати се, врзмати се око некога; *облетати око некога (удварајући му се и сл.).* **3. а.** *кретати се тамо-амо, ковитлати се (о ветру, диму, магли и др.); окретати се укруг, вртложити се (о води).* **б.** *кривудати, вијугати (о стазама, воденим токовима и сл.).* **в.** *савијати се, склупчавати се (о змији).* **4.** фиг. (по глави, по памети и сл.) *непрестано искрсавати, јављати се у свести (о мислима, слутњама, бројкама и сл.).*

мо̀тел, -а и **мо̀тēл,** -е́ла м енгл. *мањи хотел, сврашиште, обично поред бензинске пумпе или сервисне станице на аутопуту и сл., намењено возачима и свима који путују.*

мо̀тēт, -е́та м итал. муз. *врста вишегласне вокалне композиције са музичком пратњом или без ње.*

мо̀тӣв, -и́ва м фр. **1.** псих. *оно што представља основни емотивни подстрек, унутрашњи подстицај за нечију активност, делатност, поступак и сл., главни подстицајни разлог, побуда, повод.* **2.** ум. **а.** *основни садржински и идејни елемент који карактерише уметничко дело, основна замисао, догађај, призор и др. као појединачна тема, предмет уметничке обраде.* **б.** *садржајно-тематско или наменско обележје дела.* **в.** муз. *најмања ритмички и мелодијски заокружена музичка фраза као саставни део веће целине или теме; већа тонска целина, мелодија и сл. која карактерише музичко дело или доминира у њему, одн. у појединим његовим деловима.* **3.** *уопште главни предмет, тема нечега (разговора, размишљања и сл.).* **4.** *украсни детаљ, шара, орнамент (у везу, ткању и сл.).*

мотива̀ција ж **1.** *изношење, навођење мотива, побуда, разлога за нешто, образложење.* **2.** *в. мотивисаност.*

мотиви́рати, -и́вӣра̄м свр. и несвр. *в. мотивисати.*

мотѝвисāн, -а, -о **1.** *који се заснива на одређеном мотиву, разлогу, који има свој узрок, повод, образложен, оправдан, објашњив:* ~ отказ. **2.** *који је последица неке унутрашње побуде, подстицаја, који је у вези са одређеним вољним поводом, подстре-*

ком, стимулисан: ~ поступак, ~ рад. **3.** лингв. у изр. ~ **реч** *реч настала од друге речи неким од творбених начина (извођењем, слагањем, префиксацијом и др.), творена реч, твореница (нпр. во̀ден < вод(а) + -ен).*

мотѝвисā̀ност, -ости ж *особина онога што је мотивисано, образложено, одн. подстакнуто одређеним мотивом, мотивација.*

мотѝвисати, -ишēм свр. и несвр. **1.** *навести, наводити, изнети, износити мотиве за нешто, образложити, образлагати, објаснити, објашњавати, (про)тумачити (нечим) разлоге.* **2.** *да(ва)ти унутрашњи, вољни подстрек, подстицај, стимуланс (некоме), подстаћи, подстицати, стимулисати (некога на нешто):* ~ на рад.

мо̀тивнӣ, -а, -о у изр. ~ **реч** лингв. *реч од које је неким од творбених поступака настала друга реч (нпр. за им. „учитељ“ мотивна реч је „учити“, а за им. „учитељица“ мотивна реч је „учитељ“).*

мо̀тивскӣ, -ā̄, -ō̄ *који је у вези с мотивом, заснован на мотиву, мотивима:* ~ основа, ~ песма, ~ рад.

мо̀тика ж (дат. -ици) **а.** *једноставна пољопривредна, повртарска алатка, насађена на дрвену дршку, која служи за ручно прекопавање земљишта, окопавање усева и др.* **б.** фиг. *гроб; смрт:* док нас ~ не растави. • **јести хлеб(а) без мотике** *лако живети, не радити.* **нема хлеба без мотике** *не може се ништа добити, стећи, ни нормално, пристојно живети без рада и труда.* **сејати под мотику** *сејати у кућице, врсте или бразде ископане мотиком.* **тражити (хтети) хлеба без мотике** *тражити начина да се дође до зараде, средстава за живот без много труда и рада.*

мо̀тичица ж **1.** *дем. и хип. од мотика.* **2.** *на дршку насађена пољопривредна, повртарска алатка која има с једне стране малу мотику а с друге два гвоздена шиљка (реће један).*

мо̀тка ж (дат. мо̀тки; ген. мн. мо̀ткӣ (мо̀тākā̄)) **а.** *дужи комад дрвета (обично одсечен од гране, одн. окресан, обично тања грана, танко, одсечено и скресано стабло и сл.), које служи у различите сврхе; шиба, прут, батина и сл.* **б.** спорт. *дугачка еластична шипка као лакоатлетски реквизит за скок преко високе препоне.* **в.** *јарбол за дизање и спуштање заставе; коље за које је причвршћена застава.*

мо̀ткаст, -а, -о *дугачак, издужен.*

мо̀ткāш, -а́ша м спорт. *атлетичар чија је дисциплина скок с мотком, скакач с мотком.*

мотка̀шица ж спорт. *атлетичарка чија је дисциплина скок с мотком, скакачица с мотком.*

мо̀ткица ж *дем. и хип. од мотка;* уп. мочица.

мо̀то, мо̀та м (ретко у мн. с) итал. **а.** књиж. *посебна, индикативна мисао, изрека, пословица, цитат или сл. испред почетка неког списа, расправе, књижевног дела као наговештај његове основне идеје, побуде или опредељења.*

мото- **1.** *префиксод који означава да је нешто у вези са мотором или моторним возилима уопште;* уп. мотонаутика, мотонаутички, мотоцикл и сл. **2.** *као први или други део полусложеница означава да је нешто у вези с мотоциклима, мотоциклизмом:* мото-крос, мото-трке и сл.

мото̀вилац, -и́лца м бот. *једногодишња зељаста биљка* Valerianella Locusta *из ф.* Valerianaceae, *чији се листови користе у исхрани као салата.*

мото̀вило с *дрвена направа у облику штапа са попречном шипком на једном крају или ракљом на другом (или с ракљама на оба краја), која служи за намотавање предива.*

мо̀тодром (мото̀дром) м лат.-грч. спорт. *стаза за мотоциклистичке трке.*

мо̀то-кро̀с м енгл. спорт. *мотоциклистичка трка по терену без изграђених (асфалтних и сл.) путева.*

мотонаутика ж лат.-грч. спорт. *вожња, одн. такмичење у вожњи моторним чамцима.*

мотонаутичкӣ, -ā̄, -ō̄ *који се односи на мотонаутику, који је у вези с мотонаутиком:* ~ клуб.

мо̀тор, -о́ра м лат. **1.** техн. *сложени енергетски уређај који, покретан неком енергијом (електричном, добијеном сагоревањем нафтних деривата и др.), производи механички рад за погон или покретање апарата, машина, возила и др.* **2.** *в. мотоцикл.* **3.** фиг. *главни покретач, покретачка снага; импулс.* • ~ **с(а) унутрашњим сагоревањем** *мотор чија се топлотна енергија смесе горива и ваздуха ослобађа у њему самом стварајући притисак за извођење механичког рада.*

моторбицѝкл м *возило с два точка (слично бициклу) и мотором, мотоцикл.*

моториза́ција ж **1. а.** (некога, нечега) *увођење моторних возила (у употребу, у саобраћај).* **б.** *производња, одн. саобраћај моторних возила.* **2.** зб. (мн. ø) *скуп моторних возила којима неко располаже:* непријатељска ~.

мотòризовати, -зујēм (моторизи́рати, -ѝзи́рām) свр. и несвр. (обично у трп.) *опремити, опремати (некога, нешто) моторним возилима:* моторизовани батаљон, моторизована пешадија. ■ ~ **се** *снабде(ва)ти се моторним возилима, стећи, стицати, набавити, набављати моторна возила.*

мотòрика ж **1. а.** *способност, моћ кретања, покретљивост (тела, удова и сл.).* **б.** *наука која проучава функцију покрета.* **2.** муз. *нерекидан и полетан, динамичан ритмички ток у појединим ставовима музичког дела.*

мотòрист(а), -ē м (мн. -сти) **1.** *радник који управља, рукује моторима (обично бродским).* **2.** *в. мотоциклиста.*

моторѝстика ж **1.** техн. *наука о моторима.* **2.** *в. мотоциклизам.*

моторѝстичкӣ, -ā̄, -ō̄ *који се односи на мотористику и мотористе.*

мотòричкӣ, -ā̄, -ō̄ **а.** *који даје импулсе нечему, покретачки, моторни:* ~ апарат. **б.** псих. *динамичан, динамички:* мотористичке представе, ~ тип (људи).

мо̀тōрка ж разг. *моторна тестера.*

мо̀тōрнӣ, -ā̄, -ō̄ **1.** *који има мотор (с унутрашњим сагоревањем), који се покреће мотором, који ради помоћу мотора; уопште који се односи на мотор, који је у вези с мотором:* ~ возило, ~ тестера, ~ чамац; ~ уље. **2.** фиг. *који представља главну покретачку снагу, импулс нечега, покретачки, животворни:* ~ сила, ~ снага. **3.** мед. *који је у вези с можданим импулсима, чијим се посредством изазива покретање мишића, моторички:* моторни живци (нерви), моторни центри (у кичменој мождини).

мотòрњāк, -а́ка и **мо̀тōрњāк,** -а м *моторни чамац или мањи брод с моторним погоном; моторни воз.*

мо̀тōрскӣ, -ā̄, -ō̄ *који се односи на мотор, који се тиче мотора, моторни:* ~ брзина, ~ носач, ~ снага.

моторцѝкл м *в. мотоцикл.*

мотòрчић, -а и **мотòрчӣћ,** -и́ћа м *дем. од мотор (1 и 2).*

мотоцѝкл м (ген. мн. -ка̄ла̄) лат.-грч. *возило са два точка и мотором (обично већим од 50* cm^3*);* уп. моторбицикл и моторцикл.

мотоциклѝзам, -зма м (мн. ø) спорт. *тренирање, вежбање вожње мотоциклом и такмичење у вожњи мотоциклом као спортска грана.*

мотоцѝклист(а), -ē м (мн. -сти) *возач мотоцикла.*

мотоциклѝстичкӣ, -ā̄, -ō̄ *који се односи на мотоциклизам и мотоциклисте:* ~ трка, ~ федерација.

мо̀трика ж бот. *вишегодишња медитеранска зељаста биљка* Crithmum maritimum *из ф.* Umbelliferae, *чији су плодови слични плоду јечма.*

мо̀трилац, -иоца м *в. посматрач.*

мо̀трӣља и **мо̀триља** ж (обично као апозиција уз им. „кула“) *кула са које се врши осматрање, осматрачница.*

мо̀трити, -ӣм несвр. [гл. им. мо̀трēње с] **1. а.** *пратити погледом, посматрати, гледати (некога, нешто).* **б.** *испитивати по-*

ѣледом (некоѓа, нешто); посматрањем настојати сазнати, уочити, докучити (нешто): ~ испод ока. **2. а.** *непосредним посматрањем контролисати, пазити (на некоѓа, нешто), надѣледати, надзирати.* **б.** *држати на оку, под присмотром ради утврђивања нечије лојалности, исправности и др., пратити (некоѓа); тајно пратити, уходити (некоѓа).* **3. а.** *обраћати пажњу (на некоѓа, нешто) ради извођења неких закључака, доношења одлука и сл., посматрајући анализирати (некоѓа, нешто).* **б.** *старати се, пазити да нешто буде како ваља, да одговара нечему и сл., бринути за нешто.* **4.** *тражити прилику (за нешто), настојати, трудити се; чекати, вребати (прилику).* ■ **~ се** *међусобно се ѣледати, посматрати се.*

мо̑ћ, мо̀ћи ж (инстр. мо̀ћи; ген. мн. мо̀ћӣ) **1. а.** *делотворна снаѓа, утицај, дејство (нечеѓа); јачина, ефикасност:* исцелитељска ~, ~ речи, удружене моћи; већа убојна ~. **б.** *телесна, физичка, одн. животна, духовна снаѓа.* **2.** *радна, производна и сл. способност (неке фабрике, предузећа, одељења и сл.).* **3.** *призната, утврђена делотворна вредност, ваљаност, важност, квалификација (закона, прописа, одлука и сл.).* **4. а.** (обично у вези с гл. „имати“) *право спровођења нечеѓа, располаѓања нечим, одлучивања о нечему и сл.; овлашћење, пуномоћ, пуномоћје.* **б.** *снаѓа (владања, господарења и сл.), сила, власт, ауторитет:* ~ високих достојанственика, очева ~. **5.** *обдареност, одн. способност обављања неке интелектуалне, умне или сл. радње, дар (говора, расуђивања и др.).* • **куповна ~** екон. *способност куповања заснована на новчаној или на некој другој материјалној основи.* ~ **навике** *последица дужег навикавања, устаљена навика.*

мо̀ћан, -ћна, -о **1. а.** *који поседује велику војну, политичку, економску и др. моћ, силу, власт.* **б.** *који представља велику економску, индустријску, трговачку и сл. силу, снаѓу, снажно развијен, силан:* ~ компанија, ~ трговачка флота. **в.** *који представља врло важан, значајан, битан, пресудан елеменат; веома утицајан:* ~ утицај; ~ чинилац. **2. а.** *који се одликује великом снаѓом физичког дејства, снажан, силовит; ефикасан, разоран:* ~ водена струја; моћном артиљеријском ватром. **б.** *који има велики радни, производни капацитет и учинак (о машинама, техничким уређајима и др.); који има велики домет деловања, снажан (о радио и телевизијским станицама и сл.).* **в.** *масиван, чврст, постојан:* ~ запрека, моћни стубови. **г.** *физички јак, снажан, развијен:* ~ десница, ~ костур. **3.** *уопште који се по нечему посебно истиче, који се одликује неком изузетном особином (величином, допадљивошћу, раскошношћу, изражајношћу, убедљивошћу, звучношћу, продорношћу, силовитошћу и др.), изванредан:* ~ бедем велике планине, ~ лепота, дрвеће с моћним крошњама, ~ језик, ~ разлог, ~ глас, ~ уметнички темперамент. **4.** *кадар, способан (за нешто);* уп. немоћан (2).

мо̀ћи, мо̀гу, мо̀жеш (3. л. мн. мо̀гӯ; аор. мо̀гох (мо̀гадох); имперф. мо̀гāх; пр. пр. мо̀гāвши) (у значењу футура II: мо̀гнем) несвр. непрел. **1. а.** *бити у стању, бити кадар, способан учинити, урадити нешто, имати моћи, снаѓе (физичке или психичке) за нешто; имати знања, вештине, способности за нешто, бити способан, оспособљен, квалификован за обављање неког посла и сл.* **б.** *бити у могућности, имати прилике за нешто; бити у околностима погодним за остварење нечеѓа; бити у могућности и прилици видети или чути нешто.* – Сина жени кад хоћеш, а кћер удај кад можеш. Данас више не можеш чути праву народну музику. **2. а.** *располаѓати елементима за извођење неког закључка, доношење одлуке и др.* – Можемо се надати. **б.** *садржавати у себи елементе, основе за неку тврдњу, давати повода за веровање, уверење, тврдњу.* – Ове похвале кнезу Лазару могу припадати деведесетим годинама XIV века. **3. а.** *кад се нешто исказује, износи као евентуална или стварна могућност, вероватноћа или уверење.* – О томе би се могла написати читава књига. **б.** *у упитним реченицама, с инфинитивом ѓагола „бити“ или неког другог ѓагола, када се нешто пита с недоумицом, заинтересованошћу, сумњом и сл.* – Ко би то могао знати? **в.** *кад се број нечеѓа (најчешће година) или нека количина, величина и сл. одређује отприлике.* – Могао је имати око педесет година. **4. а.** *кад се исказује неко допуштање, кад се дозвољава; кад се допушта нешто чему се не придаје важност.* – Можете ући. Можеш ти говорити шта хоћеш. **б.** *сметати, усуђивати се, допуштати себи (нешто недопустиво).* – Како можеш тако говорити о својој мајци. **5.** *бити употребљив за нешто, бити добар за неку намену, употребу.* – Месо фоке може се такође јести. **6.** *кад се износи лични став у виду предлоѓа, сугестије или ублажене заповести некоме да нешто (у)ради.* – Могао би то и мало брже. • **како се само пожелети (замислити) може** *у највећој мери добро, најбоље што је могуће.* **колико игда може** *из све снаѓе; највише што (се) може.* **може бити** *није искључено, можда.* **могу мислити** 1) *кад неко жели да истакне да је нешто тако, да разуме, да верује у оно о чему је реч.* 2) *кад се оно о чему је реч нуди саговорнику с иронијом, неверицом и сл.* **може ми се** *имам могућност, у стању, у могућности, у прилици сам да учиним нешто (обично по својој вољи, по свом ћефу и сл.).* **не може бити** *није могуће, немогуће, невероватно.* **не може бити боље, горе (лепше, ружније** и сл.) *добро (лепо и сл.), одн. зло (рђаво, лоше, ружно итд.) у највећој (могућој) мери, изузетно добро (лепо и сл.), одн. зло (рђаво, лоше, ружно итд.).* **не може ми ништа** *не прети ми никаква опасност од њеѓа, не плашим, не бојим ѓа се.* **не ~ (очима) видети (гледати) (некога, нешто)** *осећати одвратност, мржњу (према некоме, нечему), не подносити, не трпети, мрзети (некоѓа, нешто).* **не може се нагледати (наслушати, најести, напити и др.) (некога, нечега)** *кад хоће да се истакне како је неко много обузет, одушевљен неким, одн. нечим, жељан оноѓа о коме је, одн. оноѓа о чему је реч.*

мо̀ћник м *онај који има велику политичку, економску, финансијску и др. моћ, власт и сл., моћан, утицајан човек.*

мо̀ћно прил. *са великом снаѓом; у великом степену, силно, снажно, јако.*

мо̀ћност, -ости ж геол. *дебљина рудног, минералног или уопште земљишног слоја.*

мофѐта ж геол. *извор на вулканском терену из којег избија угљен-диоксид, одн. угљена киселина.*

мо̀хер м енгл. *длака, вуна анѓорске козе; тканина, штоф од те длаке.*

Мохика́нац, -нца м *припадник изумрлог северноамеричког индијанског племена.* • **последњи ~** *последњи, преостали представник или један од ретких преосталих представника неке ѓруне, покрета, правца и сл.*

мо̀ција и **мо̑ција** ж лат. лингв. *својство обележавања рода посебним наставцима или суфиксима (нпр. радник : радница).*

мо́ча ж **а.** *мастан талог који остане после печења или пржења меса.* **б.** *комад хлеба, пециво умочено у такву или сл. масноћу.*

мо̀чвара ж **а.** *земљиште натопљено или прекривено водом, устајалим барама и обрасло барским биљем, барушшина.* **б.** фиг. *стање без духовне активности, учмалости, запарложености, мртвило, жабокречина.*

мо̑чва̀ран, -рна, -о **а.** *прекривен барушшинама, баровит, подбаран; расквашен, блашњав, кољужан (о земљишшу).* **б.** фиг. *запарложен, учмао.*

мочва̀рица и **мо̀чварица** ж зоол. *у мн.: ѣшице из реда* Grallatores *које живе у мочварним пределима (у јд.: ѣшица из ѓога реда).*

мо̀чва̀рка ж бот. *врста ниске биљке* Litorella uniflora.

мо̑чва̀рнӧст и **мочва́рнӧст,** -ости ж *особина, стање оноѓа што је мочварно.*

мо̀чва̀рскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на мочвару; мочваран:* мочварске биљке; ~ предео.

мочва̀руша ж зоол. *в. мочварица.*

мо̀чевина ж *в. тинктура.*

мо̀чило с **1.** *место на шоку, реци или стајаћој води ѓде се мочи, кисели, шшаја конопља или лан; водени резервоар који служи или који је погодан за то.* **2.** хем. *средство чији се раствор употребљава за мочење нечеѓа; раствор или уопште течност која служи за мочење.*

мо̀чити, -ӣм несвр. прел. [гл. им. мо̀чӗње с] **1.** *држати или остављати нешто (нпр. лан, конопљу, семенке и др.) у води или некој другој течности да се раскваси, размекша, киселити.* **2.** *чинити мокрим, квасити; чинити расквашеним, блашњавим.* **3.** *умакати, урањати делимично или потпуно у неку течну или*

полутечну материју: ~ хлеб. ■ **~ се 1.** *стајати у води, натапати се водом, постајати расквашен, киселити се.* **2.** *квасити се.*

мо̀чица ж *дем. од мотка;* уп. моткица.

мо̀чуга ж **1. а.** (обично у експр. изражавању) *мотка, тојага, батина.* **б.** *штап.* **2.** *ударац мочугом (1) (у батињању, телесном кажњавању).*

мо̀шак, -шка м *в. мошус.*

моше́ја ж нем. *џамија.*

мо̀шкавац, -авца м зоол. **а.** *у мн.: азијски сисари сродни јеленима* Moschinae, *преживари без рогова, чији мужјаци имају на трбуху жлезду која лучи мошус (б) (у јд.: такав преживар).* **б.** (обично с одредбом „прави“) *најпознатија животиња из те групе* Moschus moschiferus, *бизам.*

мо̀шкатнӣ, -ā, -ō у изр. **~ бик** *в. бизамско говече (под говече).*

мо̀шнице ж мн. (ретко јд.) анат. *в. мошњице.*

мо̀шње ж мн. (ретко јд.) анат. *кеса са семеним жлездама код човека и других сисара (мужјака),* scrotum.

мо̀шњице ж мн. (ретко јд.) анат. *дем. од мошње; мошње.*

мо̀шт м нем. (тал.) *неправрео сок од грожђа, каткад и од неког другог зрелог воћа, шира, маст.*

мошта̀ница ж **1.** *брвно, даска или нека примитивна (обично дрвена) конструкција која служи као мост, за прелаз преко воде, јаруге и сл.;* уп. платица. **2.** *појединa греда у конструкцији моста;* уп. мосница.

мо̀шти, мо̀штијӯ (мо̀штӣ) ж мн. стклњ. *посмртни остаци неког света:* свете ~.

мо́шус м санскрт **а.** зоол. *в. мошкавац (б).* **б.** *мирисљава материја коју луче мошкавци и мошкатни бикови; вештачка материја сличног мириса.*

мра̑в м (ген. мн. мра́вā) **1.** зоол. *у мн.: породица инсеката* Formicidae *из реда опнокрилаца (обухвата неколико хиљада врста), који живе у заједници с организованом поделом рада (у јд.: инсект из те породице):* велики шумски (големи) ~, дебелоглави ~, жути ~, крвави ~, ливадни ~, ~ семенар, мрки ~, руси ~, црвени ~, црни ~. **2.** мн. *в. мравак (2).* • **бели мрави** зоол. *в. термити.* **као жути мрави** 1) **настрадати (награбусити** и сл.) *проћи, провести се врло лоше, рђаво, много, потпуно настрадати.* 2) **(по)клати се ((за)крвити се** и сл.) *жестоко се обрачуна(ва)ти, (по)тући, (по)свађати и сл.*

мра́вак, -вка и **мра́вац,** -вца м **1. а.** *дем. и хип. од мрав (1); мрав (1);* **б.** фиг. *мало, слабо, нејако биће.* **2.** мн. *жмарци, трнци.*

мра̀виња̑к м **а.** *мравље станиште, мравља насеобина.* **б.** фиг. *мноштво нечега (најчешће људи) у покрету, комешању.* **в.** фиг. *место, простор, зграда, установа и сл. где живи, борави или ради мноштво људи; кућица, дом, боравиште.*

мравӣњати, -а̄м несвр. *кретати се слично мравима, гмизати, милети.*

мра̀вӣћ, -и́ћа и **мра̀вић,** -а м *дем. и хип. од мрав (1).*

мра̑вљӣ (мра̑вљӣ), -а̄, -ē *који се односи на мраве, који је у вези с мравима, који је као код мрава:* ~ живот, ~ корак. • **~ киселина** *органска киселина* (HCOOH), *најједноставнија, нижа, масна киселина.*

мравојѐд и **мра̑војѐд** м зоол. **а.** *јужноамерички сисар који се храни мравима и термитима* Myrmecophaga tridactsla. **б.** *у мн.: породица сисара* Myrmecophagidae, *у коју поред мравоједа (а) спадају и двопрсти и четворопрсти мравојед (у јд.: сисар из те породице).*

мраволо̀вац и **мраволо́вац,** -о́вца м зоол. *в. мрављи лав (под лав).*

мрави́љак, -ька м *дем. и хип. од мрав (1):* уп. мравак.

мра́вци *в. мравак (2).*

мра̀з м (инстр. -ом; мн. -еви (-ови)) **1. а.** *хладно време са температуром испод 0° Целзијусових; велика хладноћа, студен.* **2.** *смрзнута роса или влага, слој ледених кристала који се хвата по земљи и разним предметима у облику слане, иња и сл.* **3.** фиг. *осећај језе, стрепње, страха и сл.* **4.** фиг. *неповољне околности, тешкоће, невоље, недаће и сл.* • **пао му (паде му итд.) ~ на образ** *постидео се (постиде се и сл.).*

мра̀зан, -зна, -о *врло хладан, студен, леден:* ~ јануарско јутро. **б.** *слеђен, смрзнут; покривен сланом,ињем и сл.;* уп. мраз (2).

мра̀зити, -ӣм несвр. [гл. им. мра̀жѣ̄ње с] **а.** *чинити, настојати да неко постане омрзнут, мрзак некоме, кудити, клеветати.* **б.** *изазивати међусобну мржњу, уносити раздор, завађати.* ■ **~ се** *долазити у међусобну омразу, кварити односе с неким, завађати се.*

мра̀зӣћ, -и́ћа и **мра̀зић,** -а м *дем. од мраз; слаб мраз.*

мра̀зӣште с *место нарочито подложно мразевима (пролећним и јесењим).*

мра̑зно прил. *као мраз; као на мразу.*

мра̑зовац, -овца м **1.** бот. *зељаста ливадска и пашњачка биљка* Colchicum autumnale, *из чијих се семенки добија отровни алкалоид.* **2.** зоол. **а.** (обично с одредбом „велики“) *врста лептира* Hibernia defoliaria *из пор.* Geometridae. **б.** (обично с одредбом „мали“) *врста сивог лептирића* Cheimatobia brumata *из. пор.* Geometridae.

мразо̀вит, -а, -о *који обилује мразевима; врло хладан, мразан, леден:* мразовите зиме; ~ јутарњи ваздух.

мра̑зо̀внӣк и **мра̑зовнӣк** м бот. *в. мразовац (1).*

мра̑к м (ретко у мн.: мра́кови (мра̑ци)) **1. а.** *одсуство светлости, стање без светлости, тама, помрчина; таман, неосветљен простор, простор без светлости:* мркли (дебели) ~; бити у мраку, изићи из мрака. **б.** *крај дана, време кад нестаје дневне светлости; вечерња, одн. ноћна тама:* радити до мрака, стићи у сами мрак. **в.** риб. *период у месецу када су ноћи, мрачне, без месечине, време између два пуна месеца.* **2.** фиг. **а.** *мрачњаштво, назадњаштво, превласт недемократских, неслободоумних, назадних и сл. снага и идеја.* **б.** *духовна и културна, цивилизацијска заосталост, непросвећеност, изостанак духовног, цивилизацијског напретка, развоја.* **в.** (понекад у конструкцији: **~ заборава** и сл.) *незнаност, непознатост, заборав, заборављеност:* извадити, извући из мрака, потонути у мрак, да (не) покрије мрак заборава. **3.** фиг. **а.** *туробно, мрачно расположење, црне мисли, туга, потиштеност:* у души ми мрак. **б.** *помућеност, замућеност, замаглљеност (свести, вида); одсуство присебности, владања собом:* пао ми (навукао ми се) ~ на очи, хвата му се ~ пред очима. • **вечни ~** *гроб, рака; смрт.* **лутати (пипати) по мраку (мраком)** *тешко се сналазити у некој ситуацији (због незнања, непознавања чињеница, околности и др.).* **први мрак** *почетак смркавања после заласка сунца, настајање ноћи, сумрак, сутон.* **прогутао га (појео га** и сл.) **~** *нема га више, убијен је потајно, нестао је.*

мра̑мо̀р, -ора м лат. **а.** *мермер.* **б.** *камен уопште, стена; литица.*

мра̑мо̀ран, -рна, -о (обично одр.) **1.** *који је од мрамора, који се односи на мрамор, мермерни:* мраморни стуб, мраморне степенице. **2.** фиг. **а.** *који по облику или боји подсећа на мрамор, мермер; једар, стамен:* ~ лице, ~ чело; мраморна плећа. **б.** *хладан, студен као мрамор:* ~ пољубац, ~ хладноћа срца.

мра̑мораст, -а, -о *који по боји личи на мрамор, који има сивкасте пеге.*

мра̑морасто прил. *као мрамор, попут мрамора;* уп. мраморно: ~ обојен.

мра̀мо̑рје с (мн. ø) *зб. им. од мрамор (1); стење, камење.*

мра̑мо̑рно прил. *као мрамор, у нијанси мрамора;* уп. мраморасто.

Мра̀тиндан м *хришћански празник посвећен св. Мартину (код православних и св. Стефану Дечанском), који се празнује 24. (код католика 11) новембра.*

Мра̀тӣнци, -инаца̄ м мн. етн. *време око Мратиндана за које су везани неки народни обичаји и веровања.*

Мра̀тињда̑н м *в. Мратиндан.*

мра́чак, -чка м *дем. и хип. од мрак (1).*

мра́чан и мра́чан, -чна, -о **1. а.** *у којем, током којег има мало светлости (сунчеве, одн. месечеве):* мрачни кратки дани, мрачне ноћи. **б.** *који није испуњен светлошћу, неосветљен или слабо осветљен:* ~ просторија, ~ тамница. **в.** *који нема одсјаја, на који не пада или се не примећује да пада светлост; који је загасите, тамне боје, црн, мрк, таман; загасит:* мрачни бедеми, ~ здање; мрачни облаци; у мрачној боји. **2. а.** *пун неправде, насиља, зла и свега што спречава нормалан живот и напредак, у којем нема слободе, демократије, правде, напретка и сл.:* ~ доба турске владавине, ~ време окупације, ~ период. **б.** *који представља носиоца, виновника таквог стања; својствен носиоцима, виновницима таквог стања:* мрачне силе, мрачне снаге; мрачни интереси, мрачне тежње. **в.** *негативан упоште (зао, рђав, лош, гадан, опак и сл.):* ~ злочинац, мрачни људски нагони за уништавање, ~ порок, ~ репутација. **г.** *непросвећен, учмао, заостао; анахроничан, назадан (у културном, цивилизацијском смислу):* мрачне душе, ~ живот; мрачне традиције. **3.** *нејасан, мутан, нерасветљен, недовољно познат:* из мрачне историје (прошлости и сл.), ~ представа. **4. а.** *лоше расположен, обузет невеселим мислима, смрknут.* **б.** *тежак, суморан, туробан, црн (о нечијем расположењу, мислима и сл.).* **в.** *у којем нема ведрине, радости, оптимизма, невесео, песимистичан, црн:* мрачне књиге (песме и сл.), мрачни филмови. **г.** *тужан, чемеран, јадан, бедан, несрећан:* ~ судбина. **д.** *претећи, прек (о погледу).*

мра́чити, мра́чӣм несвр. [гл. им. мра́чёње с] **1. а.** *обавијати, испуњавати мраком, тамом, чинити мрачним, тамним.* – Лак облачак мрачи вече сјајно. **б.** *чинити тмурним, смрknути, мргодити; чинити тужним, невеселим:* ~ лице. **в.** *доводити у стање помућености, смањене духовне прибраности, присебности и сл., помућивати:* ~ памет (свест и сл.). ■ **~ се 1. а.** безл. *падати (о мраку), смркавати се (упоште); овладавати неким простором (о мраку, тами), смркавати се (у оквиру неког простора).* **б.** (са субјектом: дан, вече, ноћ) *гасити се, нестајати (о дану); спуштати се, овладавати (о вечери), постајати мрачнији; ширити се, распростирати се (о ноћи).* **в.** *испуњавати се мраком, постајати мрачан, неосветљен (о неком простору); добијати мрачан, таман изглед, постајати таман, црн, мрачан:* мрачи се шума; мрачи се видик. **2.** *постајати смрknут, тмуран, мргодити се, мрштити се (о нечијем лику, лицу, челу или о некој особи); тонути у лоше расположење, губити веселост, ведрину.* **3.** (са логичким субјектом у дативу, без допуне или са допуном „у глави“, „пред очима“ и сл., безл., или са граматичким субјектом „свест“, „мисао“, „памет“ и сл.) *западати у несвестицу, вртоглавицу, обневиделост или упоште у стање смањене присебности, духовне прибраности, способности јасног мишљења, посматрања, владања собом и сл.*

мра́чно прил. **1.** *кад се указује да је мрак, да влада мрак (упоште или на неком простору):* овде је ~. **2.** *на мрачан начин, мрко, смрknуто, туробно, нејасно и сл.:* ~ погледати, ~ зурити испред себе.

мра́чно̄ст, -ости ж *особина онога што је мрачно; мрак, тама.*

мра́чња̄к м *човек мрачних, назадних, несавремених назора, скучених видика и сл.;* уп. назадњак.

мра́чња̄ча ж зоол. *у мн.: инсекти тврдокрилци из пор.* Tenebrionidae, *врло тврдог и обично црног тела (у јд.: такав тврдокрилац).*

мра́чња̄чкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на мрачњаке, својствен мрачњацима:* ~ дух, ~ став, мрачњачке теорије.

мра́чња̄чки прил. *на мрачњачки начин, као мрачњак.*

мра́чња̄штво с *оно што је својствено мрачњацима, мрачњачке идеје, поступци и сл.*

мр̏ва ж **1.** *ситан делић хлеба или друге чврсте дробљиве хране (нпр. сира).* **2. а.** *ситна честица или врло мала количина неке друге трошне, уситњене и сл. материје:* ~ дувана. **б.** *упоште мала количина, делић нечега, трунка:* ~ доброте, без мрве талента.

мр̏васт, -а, -о *који се лако мрви, трошан, дробљив; који је у мрвама;* уп. мрвичаст.

мр̏вити, -ӣм несвр. [гл. им. мр̏вљёње с] **1. а.** *претварати у мрве, ситнити, дробити:* ~ хлеб. **б.** *ломити; гњечити, газити:* ~ кости; тенк је мрвио људе. **2.** фиг. **а.** *разбијати, уништавати оружјем, силом и сл.* **б.** *тешко притискивати, мучити, исцрпљивати, изнуривати; уништавати, сатирати упоште.* ■ **~ се 1. а.** *претварати се у мрве, ситне делиће, дробити се, трошити се, уситњавати се.* **б.** *осипати се, ронити се; распадати се, уситњавати се.* **2.** фиг. *ломити се, пропадати, бивати уништен.*

мр̏вица ж *дем. од мрва.*

мрви́чак, -чка м *у дем. значењу: мрва;* уп. мрвица.

мр̏вичаст, -а, -о *који се лако мрви, трошан, дробљив; који је у мрвицама;* уп. мрваст.

мр̏вка ж **а.** *в. мрва.* **б.** *в. мрвица.*

мр̏года ж (м) (мн. ж) *мргодна, зловољна, мрзовољна или смрknута, намргођена особа.*

мр̏годан (мр̏годан), -дна, -о **а.** *намргођен, намрштен, смрknут, натмурен, зловољан.* **б.** *који је мрзовољне, тешке ћуди, нарави.* **в.** *који одаје, показује мрзовољу, зловољу:* ~ изглед, ~ поглед.

мр̏годаст (мр̏годаст), -а, -о *у дем. значењу: мргодан; мргодан упоште.*

мр̏годити и мр̏годити, -ӣм несвр. [гл. им. мр̏гођёње и мр̏гођёње с] *набирати, мрштити (обрве, чело, лице) у незадовољству, нерасположењу, љутини и сл.* ■ **~ се 1.** *постајати смрknут, натмурен, мргодан, набирати чело, обрве, изражавајући зловољу, нерасположење, незадовољство, љутњу и сл., намрштити се; испољавати љутњу, нерасположење према некоме или нечему.* **2.** фиг. *постајати таман, мрачан, тмуран, прекривати се тамним облацима (о небу), одн. постајати узбуркан (о мору).*

мр̏годно (мр̏годно) прил. *мргодећи се, смрknуто, мрко, зловољно; натушто, тмурно.*

мр̏годно̄ст (мр̏годно̄ст), -ости ж *стање или особина онога који је мргодан, онога што је мргодно, намргођеност; нерасположење, зловоља.*

мр̏гӯд м *онај који је мргодан, смрknут, зловољан; онај који је тешке, мрзовољне нарави.*

мр̏дати, -а̄м несвр. **1. а.** (нечим, обично делом тела) *чинити мање покрете, мицати:* ~ брковима, ~ главом, ~ ногама, ~ раменима, ~ репом. **б.** (нешто) *помало покретати, помицати тамо-амо; премештати, помицати.* **2.** *покретати се, мицати се, мрдати се (о деловима тела, предметима и др.); покретима показивати знаке живота, испољавати способност кретања, деловања (о живим бићима и у персонификацији).* **3.** (обично у негацији) **а.** *правити покрете, покретати делове тела, мешкољити се, окретати се и сл., мрдати се.* **б.** *померати се с места, премештати се; помицати се нагред, кретати се:* не ~ са места. **в.** *напредовати (у развоју, расту, стасавању и сл.), расти, развијати се.* **4.** фиг. *изврдавати.* ■ **~ се а.** *мицати се, покретати се;* уп. мрдати (2). **б.** *правити покрете, окретати се, мешкољити се, врпољити се;* уп. мрдати (3а). **в.** *кретати, полазити некуд; померати се с места, напуштати неко место;* уп. мрдати (3б).

мр̏днути, -днӗм свр. **1.** *свр. према мрдати.* **2. а.** (обично у негацији) фиг. *одупрети се нечему, реаговати на нешто, предузети било шта.* – Што глупљи и примитивнији народ, тим је лакше стезати га да не мрдне. **б.** (обично у императиву) *показати неку активност, предузимљивост, живост, покренути се; почети нешто радити, брже, живље, жустрије.* ■ **~ се** *свр. према мрдати се.* • **~ прстом (репом)** (обично у негацији) *учинити, предузети нешто, потрудити се око нечега макар мало.* **не ~ ни увом** *не показати ни најмање узбуђења, узнемирености и сл., не трепнути.*

мрӗжа ж (ген. мн. мрӗжā) **1.** *назив за разне направе, предмете од, најчешће, геометријски правилно испреплетених, изукрштаних нити или сл., обично с једнаким окцима.* **а.** *направа за риболов, обично с конопцима око ивица (или на две насрамне ивице).* **б.** *направа с дршком и изукрштаним нитима*

на обручу којом се хватају лептири. **в.** *најправа слична торби с две ручке за ношење намирница и сл.;* уп. зембиљ. **г.** *рупичаста, мрежаста марама којом се, обично приликом стављања, прекрива коса, штити фризура.* **д.** *рупичаст, мрежаст прекривач којим пчелар штити лице, главу и врат од уједа пчела.* **ђ.** *висећа лежаљка од исплетених дебљих нити, мрежаста висаљка.* **е.** спорт. *заштор на голу у фудбалу, рукомету, ватерполу и сл. спортовима у којем се зауставља лопта кад се постигне погодак; преграда, чија је висина различита у различитим спортовима, преко које се пребацује лопта и која дели игралиште (у одбојци, тенису, бадминтону и сл.) на две половине.* **ж.** *уопште предмет или направа састављена (у целини или претежно) од изукрштаних нити, жица, решетака и сл. различите намене (нпр. за задржавање отпадака на улазу у одводне цеви).* **2.** *зракасто, у концентричним многоуглovима или сл. изукрштане нити паучине, у које се хватају инсекти:* паукова ~. **3.** фиг. *клопка, замка; оно што спутава, ограничава нечију слободу:* пасти у нечију мрежу, хватати у мреже сопствених лажи. **4. а.** *оно што изгледом подсећа на изукрштане, испрелетене нити, оно што по структури представља сплет изукрштаних, испрелетаних линија:* ~ ровова, ~ улица, ~ ходника. **б.** *разгранат сплет мањих крвних судова; шара на кожи коју чине видљиви крвни судови.* **в.** географ. и астр. *сплет подневака и упоредника на географској или астрономској карти, на глобусу и сл.* **г.** мат. *систем геометријских ликова добијен довођењем свих површина које ограничавају неко геометријско тело у исту раван.* **д.** *геометријски правилно изукрштане линије у свесци, књизи и сл.* **5. а.** *систем међусобно повезаних уређаја, инсталација, одн. комуникационих, саобраћајних и других веза разгранатих у разним, обично изукрштаним правцима:* водоводна ~, друмска ~, електрична ~, железничка ~, компјутерска ~ и сл. **б.** *раширен, разгранат систем установа, предузећа и сл. истоврсне делатности:* дистрибутивна ~, биоскопска ~, књижарска ~, школска ~ и сл. **в.** *систем учесника у нечему, извршилаца нечега, организовано људство које врши одређену делатност на неком подручју:* дописничка ~, ~ јатака, обавештајна ~ и сл. • **(с)плести, заплести, заплитати, разапети, разапињати, (ис)претi** и сл. **мрежу** *припремити, припремати некоме неку замку, клопку; разним смишљеним поступцима, лукавствима и сл. намамити, намамљивати некога, придобити, придобијати, потчинити, потчињавати и сл. некога;* уп. мрежа (3).

мрѐжанӣ, -ā, -ō *који се односи на мрежу, који је од мреже;* уп. мрежни: ~ застирка, ~ крлетка.

мрѐжа̄р м *рибар који лови рибу мрежом.*

мрѐжа̄рскӣ, -ā, -ō *који се односи на мрежаре и риболов мрежом:* ~ риболов.

мрѐжаст, -а, -о *који је у виду мреже или као мрежа, сличан мрежи:* ~ тканина, ~ ткиво, ~ шал.

мрѐжасто прил. *у виду мреже, попут мреже, слично мрежи:* гранати се ~, ~ исплетен, ~ укрштени.

мрѐжати, -а̄м несвр. *правити, плести мрежу.* ■ **~ се** *распростирати се, ширити се, гранати се попут мреже, у изукрштаним правцима, мрежити се.*

мрѐжити, -ӣм несвр. [гл. им. мрѐжење с] *застирати, прекривати, испуњавати, шарати и сл. нечим мрежастим.* ■ **~ се 1.** *ширити се, распростирати се као мрежа, попут мреже; добијати вид, стварати утисак мреже, коприне.* **2.** *застирати се, прекривати се, превлачити се привидном мрежом, кореном (о очима).*

мрѐжица ж **1. а.** *дем. и хип. од мрежа;* уп. мрежа (1а, 3 и 4). **б.** спорт. *мала мрежа која попречно дели стонотениски сто на два дела, а преко које се пребацује лоптица.* **2.** *мрежасти, обично метални део на електричном апарату за бријање.* **3.** анат. *в. мрежњача;* уп. мрежница.

мрѐжичнӣ, -ā, -ō *који се односи на мрежицу (3):* мрежични осећаји, мрежичне тачке.

мрѐжнӣ, -ā, -ō *који се односи на мрежу;* уп. мрежани: ~ лов, ~ њихалка.

мрѐжница ж анат. *в. мрежњача;* уп. мрежица (2).

мре́жњача ж анат. *део ока, трећа, унутрашња опна очне јабучице, која прима светлосне надражаје,* retina.

мрежокри́лац, -лца и **мрежо̀крилац,** -и̏лца м зоол. *у мн.: ред или надред инсеката* Neuropteroidea, *са два пара крила у којима се види мрежасти сплет жилица (у јд.: такав инсект).*

мрѐна[1] ж зоол. *слатководна, претежно речна риба ваљкастог тела маслинастозелене боје* Barbus barbus (B. fluviatilis) *из пор.* Cyprinidae, *с два пара бркова.*

мрѐна[2] ж **1.** мед. **а.** *обољење очију праћено замућењем очног сочива, сива мрена, катаракт,* cataracta. **б.** *уопште оштећење вида праћено беличастом, жућкастом и сл. скрамицом на предњем делу ока; таква скрамица.* **2.** фиг. *в. коприна (2).* • **зелена ~** мед. *в. глауком.* **пала му ~ на очи** *заслепљен је јаким осећањем, изгубио је памет, присебност, не влада собом, пао му мрак на очи;* уп. пала му магла на очи. **пала му је ~ с очију** *ослободио се заблуде, заслепљености, открила му се истина, стварно стање, прогледао је.* **скинути (дићи) мрену с очију (некоме)** *ослободити некога заблуде, заслепљености, открити му истину, стварно стање.* **сива ~** мед. *в. мрена*[1] *(1а).*

мрѐница ж *дем. од мрена*[1].

мрѐст јек. **мрӣјест** м (ж) **1.** *бацање, полагање икре, мрешћење.* **2.** *икра, јаја и друге расплодне излучевине риба и неких других животиња које се легу у води.*

мрѐстилӣште с *место у реци, језеру и сл. често посебно уређено и ограђено, где се риба мрести.*

мре́стити се, мрѐстӣм се јек. **мријѐстити се,** мрӣјестӣм се несвр. *полагати икру, мрести (о женки), одн. избацивати млеч (о мужјаку рибе); размножавати се, опложавати се, лећи ће (о рибама).*

мре́ти (мрѐти) јек. **мријѐти** (мрӣјети), мрѐм несвр. [гл. им. мре́ње јек. мријѐње с] **1. а.** *престајати живети, губити живот, умирати.* **б.** (за некога, за нешто) *жртвовати, давати живот, гинути:* за слободу ~. **2.** фиг. **а.** (за неким, нечим) *бити потпуно обузет љубављу према некоме или нечему, чежњом, преданошћу; замирати, обамирати, премирати, трнути (од страха, јакој узбуђења и сл.).* **б.** песн. *сушити се, венути, сахнути (о цвећу, биљу):* на твојем столу мој каранфил мре. **в.** (обично песн.) *престајати светлети, гасити се, нестајати (о светлости, сунцу, звездама и сл.).* **г.** *утишавати се, замирати, постајати нечујан (о гласу, песми, шумору и сл.).* • **нити живи, нити мре** *каже се када је неко дуже времена тешко болестан или је у тешком, бедном материјалном положају и сл.*

мрѐшка ж (ген. мн. -кӣ) **1.** *набор на воденој површини, таласић; уопште набор, неравнина, мрежаста шара и сл. на некој површини.* **2.** *бора, набор на лицу, на кожи.*

мрѐшкав, -а, -о *који има мрешке, наборе, одн. боре, наборан.*

мрѐшкаст, -а, -о **а.** *в. мрежаст.* **б.** *в. мрешкав.*

мрѐшкати, -а̄м несвр. **1.** *правити мрешке, наборе, таласиће, лагано набирати, благо таласати (водену површину).* **2.** *набирати, мрштити (чело, нос и сл.) и незадовољству и сл.* ■ **~ се 1. а.** *прекривати се ситним наборима, таласићима, набирати се, благо се таласати (о воденој површини).* **б.** фиг. *благо се таласати (нпр. о пшеници); треперети, подрхтавати (о светлости).* **2.** *прекривати се борама, борати се, набирати се (о лицу, кожи и сл.); појављивати се на лицу, на кожи у виду мрешки, бразда (о борама и сл.).*

мр́жња ж (ген. мн. мр́жњӣ (мр́жња̄)) *осећање непријатељства, јаке одбојности, нетрпељивости, антипатије (према некоме или нечему).*

мр̏зак, мр̏ска, -о (комп. мр̏скијӣ) **1. а.** *који код некога побуђује, изазива осећање мржње, одбојности, антипатије, непријатељства; омрзнут, омражен (обично о људима).* **б.** *који се нерадо прихвата, непријатан, неугодан, непожељан, немио; који се тешко подноси, према којем се осећа одбојност, одвратност:* није му ~ ракија; ~ старост. **2.** *који заслужује моралну осуду, гнушање, презир, гнусан, одвратан:* ~ политика. **3.** *који изражава мржњу, непријатељски (о погледу, речима и сл.); врло нерасположен, потиштен, мрачан, мрзовољан (о људима).*

мр̏зан, -зна, -о (некоме) *којеī, одн. који неко мрзи, према којем осећа одбојност, непријатељство, мржњу;* уп. мрзак (1).

мр̏зао, -зла, -ло (обично одр.) **1. а.** *смрзнут, промрзнут; који мрзне, врло хладан, стуđен, леđен:* мрзли снег, мрзла церовина; мрзли ветар, мрзла вода. **б.** *в. промрзао;* уп. прозебао. **2.** фиг. **а.** *лишен сваке топлине, осећајности, хладан, леđен.* – Мрзле су ваше душе. **б.** *који леди дух, који изазива језу, ужас, страшан:* мрзла страва, мрзли страх.

мр̏зети јек. **мр̏зјети,** -зим несвр. **1. а.** (некога, нешто) *осећати мржњу према некоме или нечему, бити непријатељски расположен према некоме или нечему.* **б.** (нешто, да чини и сл. нешто) *бити против нечеīа, ненаклоњен нечему, не волети нешто.* – Мрзи да пије кафу стојећи. **2.** (безл., са логичким субјектом у акузативу) *нерадо се одлучивати на нешто, немати воље, жеље за нешто.* – Мрзи ме да говорим. ■ **~ се** *осећати узајамну мржњу, непријатељство, не трпети се, не подносити се.*

мр̏зилац, -иоца и **мр̏зитељ** м *онај који мрзи некоīа или нешто.*

мр̏зно прил. (у предикату реченица с логичким субјектом у дативу) *кад се казује да је нешто нежељено, да се нерадо прихвата (у неīацији: да није нежељено, непожељно);* уп. мрско (2); супр. мило. – Није му мрзно што су дошли.

мр̏знути, -нём (аор. мр̏зох и мр̏знух; р. пр. мр̏зао, -зла и мр̏знуо, -ула) несвр. [гл. им. мр̏жњење с] **1.** *чинити да нешто промрзне или да се смрзне; претварати у лед, прекривати ледом, леđити, смрзавати; прожимати хладноћом.* – Притегла зима, сваку ти кост мрзне. **2.** *в. мрзнути се.* ■ **~ се 1.** *претварати се у лед, прекривати се ледом, смрзавати се, леđити се:* вода (поток, река и сл.) се мрзне. **2.** *зепсти, смрзавати се.*

мрзо̀воља ж *стање, расположење оноīа који је лоше воље, незадовољан, нерасположен, нерасположење, зловоља.*

мр̏зово̀љан и **мрзо̀во̀љан,** -љна, -о **а.** *који је зле воље, лоше расположен, незадовољан, нерасположен, зловољан.* **б.** *којем је својствена мрзовоља, у којем долази до изражаја мрзовоља; који одаје, изражава мрзовољу:* ~ расположење, мрзовољне ђуди; ~ глас, ~ изглед, ~ лице.

мрзо̀вољаст, -а, -о *в. мрзовољан.*

мрзово̀љасто прил. *в. мрзовољно.*

мрзово́лько м *мрзовољник (обично са хип. нијансом).*

мрзо̀во̀љнйк м *онај који је мрзовољне нарави; онај који је мрзовољан, зловољан, нерасположен.*

мр̏зово̀љно и **мрзо̀во̀љно** прил. *на мрзовољан начин, са мрзовољом, зловољно:* ~ гледати, ~ одговорити.

мрзово́љнӧст, -ости ж *стање, расположење оноīа који је мрзовољан, зловоља, мрзоволја.*

мр̏зӧст и **мр́зӧст,** -ости ж *в. мржња.*

мр̏к, -а, -о (комп. мр̀кијй) **1. а.** *који је тамне боје, тамносив, тамносмеђ; заīасит, таман, црн.* **б.** *мрачан, таман; тмуран:* ~ ноћ; ~ небо. **2. а.** *намрīођен, смркнут, натмурен; мрзовољан, зловољан, нерасположен; љут.* **б.** *мрачан, туробан, суморан (о људима); најрасит, прек.* **в.** *који одаје или изражава особине наведене у т. 2а и б:* ~ лице, ~ поглед. **г.** *лишен ведрине, веселости, невесео:* мрке мисли, ~ ћутање.

мр́ка и **мр̏ка** ж *домаћа животиња (женка) мрке длаке и име таквој животињи (овца, крава, кобила, коза).*

мр̏кāљ, -а (мр̀кāљ, -а́ља) и **мр̏кан** м *животиња (мужјак) мрке длаке и име таквој животињи (ован, коњ, јарац).*

мр̏каст, -а, -о *помало, донекле мрк, заīасит; црнкаст.*

мр́кати, мр̏кā́м и мр̏чём несвр. *опло̄ђавати (овцу) (о овну).* ■ **~ се** *парити се (о овцама).*

мр̏ка́ч, -а́ча и **мр̏ка́ч,** -а м зоол. *в. музīавац.*

мр̏ква ж (ген. мн. мр̏ка̄ва̄ и мр̏квй) бот. и агр. *двоīодишња, ређе једноīодишња зељаста биљка* Daucus carota *из ф.* Umbelliferae; *подврста те биљке* D. c. hortensis *која се īаји због вретенастоī, обично црвеножућкастоī, корена боīатоī каротином, шарīарепа; задебљали вретенасти коренови (или појединачан корен) те биљке који служе за исхрану, шарīарепа.*

мр̏квааст, -а, -о *који има облик или боју мркве (корена), који обликом или бојом подсећа на мркву, шарīарепу.*

мр̏квица ж *дем. и хип. од мрква.*

мр̏клӣ, -ā, -ō **1.** *у којем влада потпуни мрак, који је без имало светлости, потпуно мрачан:* до мркле вечери, ~ мрак, ~ ноћ. **2.** *врло касни, позни: до мркле јесени.*

мркли́на (мр̏клина) ж *мрак, тама, помрчина.*

мр̏кнути, -нём (р. пр. мр̏као, -кла и мр̏кнуо, -ула) свр. и несвр. **1. а.** (обично свр.) безл. *смркнути се (смркавати се), смрачити се (смрачивати се) (о падању мрака).* **б.** *обавијати се мраком, (у)тонути у мрак (нпр. о бреговима, небу и др.); (по)тамнети (нпр. о бојама на западном хоризонту).* **в.** *преста(ја)ти сијати, одн. светлети, īаснути (о Сунцу, звездама).* **2.** *(по)мутити се, (по)мрачити се, (из)губити се (о свести).* **3.** безл. (са логичким субјектом у дативу) *(из)губити привремено вид, обневидети (од несвестице, страха, јакоī узбуђења и сл.):* мркне ми пред очима.

мр̏ко прил. *намрштено, намрīођено, срдито, бесно; нерасположено, зловољно, мрзовољно:* ~ погледати; ~ одговорити.

мрко- *први део сложеница* **1.** *с именичким основама показује да је оно што значи именица мрко, тамно:* мркобрад. **2.** *с придевима који значе боју означава тамнију нијансу дате боје:* мркожут, мркозелен, мркољубичаст, мркосив и сл.

мр̏кӧ̄в, -ова м *домаћа животиња (коњ, пас и др.) мрке длаке и име таквој животињи.*

мр́конја и **мр̏конја** м *домаћа животиња (мужјак) мрке длаке и име таквој животињи.*

мр̏кӧ̄ст, -ости ж **1.** *особина оноīа што је мрко, тамно, мрка боја.* **2.** *намрīођеност, намрштеност.*

мр̏куља ж *крава мрке длаке и име таквој крави.*

мр̏ља ж **1. а.** *запрљано место на нечему (обично на тканини, кожи, хартији и сл.), флека.* **б.** фиг. *нечасно обележје, љаīа, срамота.* **2. а.** *место на некој површини које се по боји (одн. тону, нијанси боје) издваја, разликује од околне површине, пеīа:* мрље на Месецу. **б.** фиг. *оно што због велике удаљености изгледа као мрља (1а), тачка, пеīа.* – Момче угледа тамну мрљу како споро избија из невидљиве увале. • **жута ~** *централна јамица на мрежњачи, место најјаснијеī вида.* **очна ~** *скуп чулних ћелија на кожи нижих животиња који служи за примање визуелних драži.* **слепа ~** *место уласка очноī живца у мрежњачу на којем нема видних ћелија, неосетљиво на светлост.*

мр́ља, -ē и **мр́љо,** -а и -ē м *онај који је млитав, слаб, нејак, безвољан, млитавко.*

мр̏љав, -а, -о **1. а.** *који има на себи мрље, замрљан, замазан, прљав.* **б.** фиг. *који има моралну мрљу, љаīу;* уп. мрља (1б). **2. а.** *млитав; слаб, нејак.* **б.** *који слабо једе, који нема апетита:* ~ на јелу.

мрља́вити, мр̀љā̏вӣм и **мр̏љавити,** -ӣм несвр. [гл. им. -вљење с] **1.** *јести споро, преко воље, без апетита; при јелу безвољно претурати храну, јело (по посуди).* **2.** *радити нешто преко воље, као од беде, споро, млитаво; радити нешто брљиво, неспретно, невешто.*

мрља́вко ж **а.** *онај који је брљив, неспретан, сметењак, трапавко.* **б.** *онај који је млитав, слаб, нејак, безвољан, млитавко, слабић.*

мр̏љаво прил. *на мрљав начин, млитаво, безвољно; слабо, споро, лоше;* уп. мрљав (2) и мрљавити.

мр́љати, мр̀љā̏м несвр. **1. а.** *правити мрље на нечему, брљати, прљати.* **б.** фиг. *брукати, срамотити, каљати:* ~ част. **2.** фиг. *слабо, невешто сликати, мазати.* ■ **~ се** *прљати се, брљати се, каљати се.*

мр̏љица ж *дем. од мрља.*

мр̏љотина ж **а.** *мрља, флека.* **б.** *жврљотина, брљотина.*

мр̏мљати, -а̄м несвр. узв. **1.** *полӯгласно, тихо и неразго̄ветно, нејасно го̄ворити, мрморити.* **2.** *тихо, полӯгласно изражавати незадовољство, гӯњати.* **3.** фиг. *шумити, шуморити; жуборити, гргољити.* – Под сјенкама грана Радобоља мрмља.

мр̏мољак, -о̄љка м зоол. **а.** *у мн.: слатководни репати водоземци рода* Triturus *из по̄р.* Salamandridae, *тритони (у јд.: водоземац из то̄га рода):* велики ~ T. cristatus carnifex, мали (обични) ~. **б.** *врста мрмољка (а)* Triturus vulgaris, *мали, обични мрмољак.*

мр̏мољити, -ӣм (мрмо̀љити, -мӑ̀мољӣм) несвр. [гл. им. мр̏мољење с] *в. мрмљати;* уп. мрморити.

мр̏мор м узв. **1.** *нејасан, неразго̄ветан људски го̄вор, мрморење, мрмљање, жагор; граја; разлега̄ње, брујање (гласова).* **2.** фиг. **а.** *шумор, шуморење; шум воде која се креће, жубор, жуборење.* **б.** *дубок, неразго̄ветан звук који производи неки звучни извор, брујање; уједначена бука, шум који производе механизми, уређаји, машине у току рада (клопарање и сл.):* ~ звона; ~ воденичког камена.

мр̏морити, -ӣм (мрмо̀рити, мр̏морӣм) несвр. [гл. им. -ре̄ње с] **1. а.** *тихо и неразго̄ветно го̄ворити, мрљати, њуњорити; тихо жагорити, жаморити.* **б.** *тихо, полӯгласно изражавати незадовољство, гӯњати.* **в.** *го̄ворити, причати уопште (у експр. изражавању).* **2.** фиг. **а.** *шумити, шуморити (о лишћу, дрвету, шашини и сл.).* **б.** *жуборити, гргољити (води); чути се при таласању, хучати (о мору).*

мр̏мот м зоол. *врста гло̄дара* Marmota marmota *из по̄р.* Marmotidae.

мр̀нцати, -а̄м несвр. *го̄ворити неразумљиво, неразго̄ветно;* уп. мрмљати и мрморити.

мрњау узв. *узвик за по̄државање гласа мачке;* уп. мау и мијау.

мрњаӯкати, -а̀учӗм и **мрњаукати,** -а̀чӗм несвр. узв. *опла̄шавати се узвиком „мрњау“ (о мачки или човеку који по̄дражава глас мачке);* уп. маукати и мијаукати.

мрњаӯкнути, -а̀укнӗм и **мрњаукнути,** -а̀ӯкнӗм *свр. по̄према мрњаукати.*

мр̑с м (мн. ø) **1. а.** *масна храна, храна која садржи масноће, пр̄венствено живо̄тињског по̄порекла (млечни производи, месо, сланина и сл.); јело са месом или зачињено машћу, масно јело.* **б.** (обично у изр. **бели ~**) *мрс (а) у ужем смислу, млечни производи (кајмак, сир, маслац и др.).* **2.** *време у које се, према верским пропӣсима, може узимати мрсна храна; узимање мрсне хране, мршћење;* супр. пост; уп. мрсак.

мр̑сак, -ска м *дан када се мрси, када се може мрсити; време када се мрси, мрс (2).*

мр̑сан, -сна, -о (комп. мр̑снијӣ) **1.** *који садржи мрс; зго̄товљен с мрсом (о јелу, храни);* супр. постан; уп. мрс (1). **2.** *који се односи на мрс (2), у који се може мрсити (о данима, празницима и сл.).* **3.** *који садржи масне састојке или нешто што (по изгледу, конзистенцији и сл.) личи на масти:* ~ боја, ~ глина, ~ малтер. **3.** *в. мастан (5):* ~ песма, ~ шала.

мр̑сити[1], мр̑сӣм несвр. [гл. им. мр̑шӗње с] **1.** *чинити да се нешто (обично влакна, длаке, конац, пређа и сл.) испреплете, запетља, заплитати; преплитати.* **2.** фиг. *чинити нејасним, бркати; запетљавати:* ~ мисли. **3. а.** *го̄ворити нејасно, неразумљиво, неразго̄ветно, мрмљати, мрморити, мрцати:* ~ кроз зубе. **б.** *неразго̄ветно или полӯгласно изражавати незадовољство, гӯњати; изго̄варати гӯњајући (нпр. псовку).* ■ **~ се 1.** *заплитати се, запетљавати се (о коси, влакну и сл.); преплитати се.* **2.** фиг. **а.** *постајати нејасан, збркан, бркати се (обично о мислима).* **б.** *постајати запетљан, компликован, запетљавати се, компликовати се (о животним путевима, пословима и др.).*

мр̑сити[2], мр̑сӣм несвр. [гл. им. мр̑шӗње с] **1.** *јести мрсну храну, не држати се поста;* супр. постити. **2.** (некога) *снабдевати мрсом (нпр. о крави); хранити.* ■ **~ се** *узимати, јести мрсну храну не обазирући се на пост, не придржавајући се поста; уопште хранити се мрсном храном, јести мрсну храну;* уп. омрсити се.

мр̑ска ж **а.** *набор на челу, на лицу, бора.* **б.** *набор на одећи, фалта.*

мр̑скати, -а̄м несвр. **1.** *мрштити (чело, лице).* **2.** фиг. *благо таласати, мрешкати (површину воде).* ■ **~ се 1.** *борати се, мрштити се (о челу, лицу).* **2.** фиг. *прекривати се ситним, малим таласима, мрешкати се (о површини воде).*

мр̑скати, мр̑скӑм несвр. *разбијати, ломити у комаде, мрвити, дробити;* уп. размрскати и смрскати.

мр̑ско прил. (комп. мр̑скијӗ и -е) **1.** *с мржњом, непријатељски:* ~ (по)гледати. **2.** (у предикату реченица с лог. субјектом у дат.) *кад се изражава субјектов негативан став (нерасположење, одбојност, љутња, завист и сл.), кад се казује да је нешто нежељено, да се нерадо прихвата и сл. (у негацији: да није нежељено, непожељно);* супр. мило, драго. – Мрско ми се с тобом пољубити.

мр̑ско̄ст, -ости ж **1.** *особина оно̄га што је мрско, осећање одбојности према некоме, нечему; мржња; омрзнутост.* **2.** *оно што је мрско, што изазива одвратност, одбојност, неугодна осећања.*

мр̀тав, -тва, -о (одр. мр̀твӣ и мр̀твӣ; комп. ø) **1.** *који ни је жив, у којем нема биолошких манифестација живота (о живим бићима); који је престао да функционише (о телу и органима живих бића); који се осушио, увенуо, усахнуо (о биљкама и биљним органима).* **2.** *у којем нема живота, нежив, неоргански (о предметима и тварима):* из мртвог камена, мртви предмети. **3. а.** *који више не функционише, који више не ради, потпуно покварен:* ~ машина. **б.** *који више не постоји као активна природна појава, који се угасио, угашен (о вулкану и сл.); у којем више нема ватре, угашен, утрнуо (о пећи, димњаку и сл.).* **в.** *који се више не употребљава, који више нема своје носиоце; који се више не негује, не чува, не одржава; који више није актуелан, застарео:* мртви језици; ~ традиција; заборављена и мртва дела. **г.** *који се више не користи; који лежи неискоришћен, који је ван оптицаја, умртвљен:* ~ јама (у руднику); ~ капитал. **д.** *који више не постоји, који је престао да се испољава (о осећањима, расположењима):* ~ љубав. **ђ.** *прошли, протекли (о времену).* **4.** *који се не креће, не тече, не струји, у којем нема кретања, непомичан (о води, ваздуху и др.).* **5. а.** *у (на) којем нема живих бића ни манифестација живота; у (на) којем је изумро живи свет:* ~ планета, ~ пустиња; ~ море. **б.** *који оставља утисак као да у њему нема никога, пуст, опустео, ненастањен; који је без знакова активности, без вреве, кретања, ужурбаности, акције:* ~ варош. **б.** *у којем се ништа не догађа, учмао, запарложен; испуњен неактивношћу, једноличношћу и досадом:* ~ средина; мртви дани. **6.** фиг. **а.** *сиор, лењ, тром; млитав; безвољан, апатичан; неактиван, непредузимљив.* **б.** *лишен динамике, живости, бежива̄н, безвољан (о гласу и др.); безизражајан, тупо (о погледу и сл.).* **7. а.** *лишен везе са стварним животом, апстрактан; лишен животности, бежива̄н:* ~ дефиниција, ~ концепција, ~ конструкција. **в.** *који се не користи, не примењује у животу, у пракси, неупотребљив, умртвљен, пасиван:* ~ знање. **8.** *који је без живости, без јаркости, изразитости, неизразит (о боји); који је без сјаја, без јасности, блед и хладан (о светлости).* **9. а.** *који није ничим поремећен, потпун, апсолутан:* ~ ноћ, ~ тишина. **б.** *дубок, чврст (о сну, несвестици).* **10.** (у прил. служби): *у највећој мери, врло, јако:* ~ гладан, ~ уморан. **11.** (у им. служби, обично у мн.) *онај који је умро, мртвац.* • **бити ~ (за некога)** *не постојати више (за некога).* **ни жив ни ~** *в. под жив.* **пасти ~ од смеха** *бити снажно, јако, интензивно обузет смехом.*

мр̀тваја ж **а.** *речни рукавац, окука у којој вода мирује; устајала вода, бара у делу некадашњег речног корита.* **б.** фиг. *културно, друштвено, цивилизацијски умртвљена, запарложена средина, место.*

мр̀твац, -а̀ца м (ак. мртва̀ца, инстр. -а̀цем) **1.** *човек чији је живо̄т престао, који је престао да живи, мртав човек, мртва особа.* **2.** фиг. *слаба, изнемогла, изнурена, исцрпена особа.* • **жӣвӣ ~** *у по̄јачаном значењу: мртвац (2).*

мр̀твачкӣ, -а̄, -о̄ **1.** *који се односи на мртваца, на мртваце:* ~ кола, ~ сандук. **2.** фиг. **а.** *који је као у мртваца, који подсећа на мртваца; који је као код човека на самрти, самртнички, предсмртни:* ~ изглед, ~ израз; ~ зној. **б.** *који је без звука, гла-*

са, гробан (о тишини); уп. мртав (9а). **в.** *тежак, дубок, чврст (о сну);* уп. мртав (9б).

мр̀твачки прил. *као мртвац; као самртник, самртнички:* ~ блед, ~ жут; ~ побледети.

мр̀твачница ж *зграда, просторија (при болници, цркви, на гробљу и др.) у којој се држе тела преминулих, мртваци пре сахране, потреба, капела.*

мр̀твеж м и ж *мртвило, замрлост.*

мр̀твило с **1. а.** *одсуство живости, знакова живота; замрлост:* влада ~. **б.** *стање смањене делатности, активности, застој, стагнација:* ~ на берзи, културно ~, трговину захвата ~. **в.** *потпуна безвољност, равнодушност, отупелост; потпуна апатија; оно што одаје безвољност, апатију.* **г.** *једноличност, монотонија; досада; успаваност.* **д.** *дубока, ненарушена тишина, ненарушен мир.* **2. а.** *велика малаксалост, исцрпеност, немоћ, обамрлост.* **б.** *бесвесно стање, бесвесност, обамрлост, летаргија; смрт.* **в.** *замрлост вегетације, застој, прекид у расту, развоју (о природи у касну јесен и зиму).*

мр̀твица ж **1.** *в. мртваја (а).* **2.** *слој чврсте, неплодне земље који се налази испод хумусног или обрадивог слоја; неплодна земља упоште.*

мр̀тво и **мр̏тво** прил. **1. а.** *као бездушно, мртво тело, бездушно:* ~ опустити главу, ~ се строваливати. **б.** *као код мртваца, млитаво, бездушно:* руке су ~ падале. **в.** *не показујући знаке живота, бездушно:* очи гледају ~. **г.** *без знакова живота, замрло, пусто:* било је ~ и мрачно. **2. а.** *без енергије, безвољно, тромо, тешко:* спусти се ~ на један пањ. **б.** *безизражајно, мукло; одсутно, тупо, безизразно:* ~ упитати; ~ буљити у нешто. **3.** *без живости, полета, досадно, незанимљиво:* почело је ~. **4.** *без сјаја, пригушено, потмуло (у вези са светлошћу).*

мртвòзо̀рник м *судско лице (по правилу лекар) које по службеној дужности прегледом установљава смрт и издаје дозволу за сахрану.*

мртвòрођен, -а, -о **а.** *који је рођен мртав (о детету).* **б.** фиг. *који је лоше смишљен, сачињен и сл., који је без изгледа да успе, да се оствари, оживотвори и сл.:* ~ схоластичка естетика, ~ теорија.

мрцва́рити, мр̀цва̀рӣм несвр. [гл. им. мрцва́рење с] **1. а.** *наносити некоме ране, рањавати, сакатити; сећи, клати; страшно мучити, злостављати.* **б.** *невешто, несигурно сећи, клати.* **2. а.** *изнуривати, исцрпљивати задајући муке, кињећи (о невољама, недаћама, болести и сл.).* **б.** *мучити, исцрпљивати некога излажући га прекомерним напорима, тешкоћама, патњи и сл.* **3.** *јако досађивати, сметати некоме, много гњавити (некога).* ■ **~ се** *подносити велике тешкоће, излагати се великим напорима, мучити се, злостављати се.*

мр̀цина ж **1. а.** *тело угинуле животиње, угинула животиња, лешина.* **б.** пеј. *мртво људско тело, леш.* **2.** *мршав, изнемогао, изнурен коњ; упоште мршава, изнемогла животиња.* **3.** пеј. **а.** *изнемогла, слаба особа.* **б.** *погрдан назив за човека, кад се жели рећи да је нека особа рђава, лоша, безвредна, да је неко гад, ништков и сл.; велика лењштина.*

мр̀цинѝште с *место где ловци остављају животињске мрцине, лешине као мамац за дивљач.*

мр̏чав, -а, -о *мрк, таман, мрачан:* ~ небо, ~ шума.

мр̀чава ж **1. а.** *густо израсла стабла, дрвеће, густа, мрачна шума; мрачан део шуме.* **б.** *упоште црна, тамна маса нечега (облака, дима, воде и др.).* **2.** *велика тама, мрак; помрчина.*

мр̀ша 1. ж *мршава женска особа, мршавица.* **2.** м (мн. ж) *мршав мушкарац, мршавац, мршавко;* уп. мршо.

мр̏шав, -а, -о **1. а.** *који има недовољно масноћу и мишићног ткива; недовољно ухрањен; сув (о људима и животињама, одн. деловима тела).* **б.** *који је без масноће, меса и других потребних састојака, недовољно хранљив, слаб; недовољан по количини, сиромашан (о храни):* ~ вечера, ~ порција, ~ храна. **2.** *лишен потребних састојака, неповољан за обрађивање, неплодан, пустан (о земљишту).* **3. а.** *у којем нема довољно хране, неродан, оскудан; у којем је остварена мала производња, мала добит и сл. (о неком временском периоду):* ~ година. **б.** *који даје слаб резултат, мали принос, сиромашан, слаб; који доноси малу добит, корист, слабо уносан:* ~ жетва; ~ туристичка сезона. **в.** *упоште мален по вредности, недовољан, незнатан, ништаван, бедан, сиромашан, оскудан:* ~ буџет, ~ плата. **4. а.** *недовољан или једва довољан по броју, количини, садржини, вредности, квалитету и др.:* ~ већина, ~ драмска књижевност. **б.** *упоште мали, мален, слаб, оскудан, незнатан:* ~ корист од нечега, остварити ~ напредак, постићи ~ резултат. **5.** *слабо израстао, неразвијен, закржљао (о биљкама).* **6. а.** *који је мале дебљине, малога пречника пресека, танак:* ~ зрак сунца, ~ цигарета, ~ ћебе. **б.** *слабо напуњен, полупразан, оскудан:* ~ торба. **7.** *који је мале јачине, слаб, оскудан, недовољан:* ~ ватрица, ~ светло. **8. а.** *који је малих способности, оскудних могућности, скроман:* ~ сликар. **б.** *слабо развијен; ограничен; оскудан:* ~ култура; ~ памет, ~ фантазија; ~ искуство.

мр̀шавац, -а̏вца м *мршав мушкарац, мршавко.*

мршáвити, мр̀шāвӣм и **мр̀шавити,** -ӣм несвр. [гл. им. -вљѐње с] **1.** *постајати мршав, губити у тежини, слабити, мршати.* **2.** *чинити да неко постаје мршав, одн. мршави, слабити.*

мр̀шавица ж *мршава женска особа.*

мршáвко м *мршав, мушкарац;* уп. мршавац.

мр̀шаво прил. *оскудно, сиромашно, слабо, рђаво:* ~ се провести, ~ пролазити, ~ се хранити.

мр̀шавṑст, -ости ж **1.** *особина и стање онога који је мршав, онога што је мршаво; неухрањеност, сувоњавост.* **2.** фиг. *оскудност, сиромаштво, недостатак у нечему, мањкавост:* ~ аргумената.

мр̀шати, -а̄м несвр. *постајати мршав, мршавити.*

мр̀шо, -а и -ē *мршав мушкарац;* уп. мрша (2).

мр̀штина ж *ауг. од мрска; мрска, бора.*

мр̀штити, -ӣм несвр. [гл. им. мр̀штѐње с] *набирати (чело, обрве и сл.) стварајући боре; мрљодити (лице).* ■ **~ се 1. а.** *прекривати се борама, набирати се (о челу, лицу, обрвама).* **б.** фиг. *мрешкати се, таласати се (о површини воде).* **2. а.** *борати, набирати чело, обрве у нерасположењу, незадовољству, љутњи, од бола и сл., мрљодити се.* **б.** (на некога, на нешто) *набирањем, борањем чела, обрва изражавати, показивати незадовољство, љутњу и сл. према некоме, мрљодити се.* **в.** фиг. *прекривати се облацима, облачити се, мрачити се (о небу, планини и др.).*

мршу̀љав, -а, -о *у дем. значењу: мршав.*

му̑ (често поновљено) узв. *узвик којим се подражава мукање, рикање говеда (понекад и других животиња сличног гласа).*

му̀ва (му̀ха) ж зоол. **а.** *у мн.: породица инсеката двокрилаца* Muscidae *из подреда краткокрилаца* (Brachycera), *кратких пипака и лако покретљивих ногу, који носе јаја највише на материјалима у распадању (у јд.: такав инсект):* голубичка ~, грбава ~, коњска ~, ~ златара, ~ це-це, муве гусеничарке, трешњина ~ итд. **б.** *најпознатија врста тих инсеката, кућна мува,* Musca domestica. • **једним ударцем (убити) две муве** *истовремено, упоредо обавити два посла, не улажући посебан труд за сваки.* **као ~ без главе (ићи, летети** и сл.) *у великој, безглавој журби, смушено, сметено (ићи, радити итд.).* **~ категорија** спорт. *лакша категорија у боксу и рвању, у којој боксер не сме имати више од 51* kg, *а рвач више од 52* kg. **правити од муве медведа** *претеривати у нечему, преувеличавати нешто, правити од комарца магарца.*

му̀вати (му̀вати), -а̄м несвр. **1.** *гурати, ћушкати:* ~ лактом. **2.** разг. **а.** *залетати некога (обично девојку, одн. момка) удварајући му се.* **б.** *настојати придобити некога за нешто.* **в.** *кришом се договарати о нечему (обично о нечему недоличном, нечасном, упереном против некога и сл.).* ■ **~ се 1. а.** *гурати се, тискати се, ћушкати се.* **б.** *кретати се тамо-амо, тумарати, врзмати се, мотати се; задржавати се у близини некога, нечега.* **2.** разг. *показивати узајамне симпатије, међусобно се удварати.*

мувѐтина ж *ауг. и пеј. од мува.*

му̀вица (му̀хица) ж *дем. од мува.*

мȕвљӣ, -ā, -ē *који се односи на муве (који припада мувама, који је од мува, намењен хватању мувама и сл.):* ~ клопка, мувље ноге, ~ рој.

мувȍлӧвка (мухȍлӧвка) ж **1.** *најправа за хватање мува (лепљива папирна трака или др.).* **2.** бот. *биљка* Dionaea muscipula *из ф.* Droseraceae, *са листовима подешеним за хватање мува и других инсеката.*

мувȍмора (мухȍмора) и **мувȍмӧрка** (мухȍмӧрка) ж бот. *в. мухара.*

мувȍсерина (мухȍсерина) ж *мувљи упљувак.*

мудáнце, -ета с (мн. -ца) *дем. од мудо.*

мȕдар, -дра, -о **1. а.** *који се одликује великом памећу, врло паметан, уман.* **б.** *који садржи, одражава мудрост, искуство, заснован на искуству, знању:* ~ изрека, ~ начин, мудре реченице из Светог писма. **в.** *који испољава, изражава памет, мудрост, који зрачи памећу, мудрошћу: мудре очи.* **2.** *лукав, препреден; обазрив, опрезан:* мудри као змије, ~ лија, ~ као лија.

мȕдат, -а, -о вулг. *који има велика, крупна муда, тестисе:* ~ магарац.

мудàшце, -а и -ета с *дем. од мудо.*

мудȅрис м тур. *наставник у медреси.*

мȕдница ж *мошничка опна.*

мȕдо с (обично у мн.) анат. *мушка полна жлезда, парни орган јајастог облика смештен у мошницама, семеник, јаје,* testis; *у мн.: обе такве жлезде заједно са кожном кесом у којој су смештене, мошнице, мошње.*

мȕдоња м (мн. ж) вулг. **а.** *онај који има крупна, јака муда.* **б.** пеј. *погрдан назив за човека (често за некога ко је на всиком положају).*

мȕдрац, -àца (мȕдрāц, -áца) м (ген. мн. мудрáцā) **1.** *врло мудар човек, најчешће са широким знањем и великим животним искуством.* **2.** *онај који је препреден, превејан, лукав, препредењак.*

мудрàчина ж (м) (мн. ж) *аугм. и пеј. од мудрац; препредењак; мудријаш.*

мȕдрачкӣ (мȕдрāчкӣ), -ā, -ō *који се односи на мудраце, својствен мудрацима:* ~ изрека, имати нешто ~.

мȕдрачки (мȕдрāчки) прил. *на мудрачки начин, као мудрац, мудро:* ~ говорити, ~ миран, ~ ћутати.

мудрȉјāш, -áша м **а.** *онај који мудријаши, који се представља да је мудар, да све зна, онај који себе сматра мудрим.* **б.** *онај који је уистину мудар, паметан, довитљив.*

мудрија́шити, -ȉјāшӣм несвр. [гл. им. мудрија́шēње с] *правити се, представљати се мудрим, придавати значаја, важности своме мишљењу, ставу и др., истицати своје мишљење као најмудрије; мудровати.*

мудријàшица ж **а.** *она која мудријаши, која се представља да је мудра, да све зна, она која себе сматра мудром.* **б.** *она која је уистину мудра, паметна, довитљива, мудрица.*

мудрȉјāшкӣ, -ā, -ō *који се односи на мудријаше, својствен мудријашима.*

мудрȉјāшки прил. *на мудријашки начин, као мудријаш.*

мȕдрица ж (м) (мн. ж) **а.** *мудра, умна, паметна особа; особа која има смисла, дара за учење, размишљање, памћење и сл.; досетљива, довитљива, сналажљива особа.* **б.** ир. *особа која воли да мудрује, паметује, мудријаш, мудријашица.*

мȕдро прил. *на мудар начин, паметно, разборито, разумно, умно; проницљиво, довитљиво, домишљато, лукаво:* ~ говорити, ~ поступати, ~ пређутати.

мудрȍвати, мȕдрујēм несвр. **1.** *мудро, паметно размишљати, смишљати, умовати, филозофирати; размишљати уопште.* **2.** *правити се мудрим, придавати значаја, важности своме мишљењу, ставу и сл., истицати своје мишљење као најмудрије, мудријашити.*

мудрȍлија ж **1.** *мудро, паметно расуђивање, излагање, мудрост; оштроумност, виспреност.* **2. а.** *смишљен, срачунат поступак да се преваром нешто постигне.* **б.** (обично у мн.) *празна досетка, измишљотина, којештарија.*

мȕдрӧст, -ости ж (инстр. -ошћу) **1.** *особина, својство онога који је мудар, уман.* **2. а.** *оно што је мудро, паметно, мудро понашање, мудар поступак и сл.* **б.** *оно што је вешто, сиретно, довитљиво, домишљато изведено.* • **камен мудрости** *в. под камен.* **посисати сву ~ (овога света)** ир. *бити врло мудар, паметан;* уп. и памет (изр.).

мȕж м (инстр. -ем; мн. мȕжеви) *ожењен човек у односу на своју жену, супруг.*

мȕжа ж **1.** *извлачење млека из вимена, музење.* **2.** *оно што се намузе, помузе.*

мȕжēван (мȕжēван), -вна, -о *својствен одраслом, зрелом мушкарцу, типичан за зрелог, правог мушкарца, мушки:* ~ изглед, ~ одважност, ~ фигура.

мȕжēвно (мȕжēвно) прил. *на мужеван начин: одважно, одлучно, мушки:* ~ подносити патње.

мужéвнӧст (мȕжēвнӧст), -ости ж *особина онога који је мужеван, мужеван изглед, понашање, држање и др., мушкост.*

мȕжик м рус. *руски сељак који је обрађивао сибирску земљу, сибирски кмет; руски сељак уопште.*

мȕжић, -и́ћа и **мȕжић,** -а м *дем. и хип. од муж.*

мȕжјāк, -а и **мȕжјāк,** -а́ка м **1.** *животиња мушког пола, способна за оплођење.* **2.** *мушкарац, као биће полно супротно жени (обично уз наглашавање посебности њеног биолошке природе, психичког устројства, мушких особина, прохтева и сл.).*

мȕжјāчкӣ и **мȕжјāчкӣ,** -ā, -ō *који се односи на мужјаке, својствен мужјацима;* уп. мушки (1): ~ изглед.

мȕжјāчки и **мȕжјāчки** прил. *на мужјачки начин, као мужјак; мушки похотљиво, страсно, дивље.*

мужјáштво (мȕжјāштво) с *особина, својство мужјака; мушкост, мужевност.*

мȕза ж грч. **1. а.** мит. *у мн.: Зевсове кћери, заштитнице уметности и науке (у јд.: нека од Зевсових кћери).* **б.** фиг. *књижевност, песништво, уметност. – Музе ћуте кад мачеви говоре.* **2.** фиг. **а.** *она која надахњује, подстиче песничко, уметничко стваралаштво, надахнуће.* **б.** *жена песник, поета, песникиња.*

мȕзāр, -ара м *онај који музе стоку, који се бави мужом.*

мȕзара ж **1. а.** *крава, овца, коза или сл. која се музе, која даје млеко.* **б.** фиг. *онај од којег се, одн. оно одакле се извлачи стална материјална корист, нередовни, неисцрпни извор прихода;* уп. крава музара (под крава). **2.** *в. музиља.*

мȕзга ж *нечист млаз; прљави траг нечега.*

мȕзгав, -а, -о *умрљан, упрљан, мусав.*

мȕзгавац, -āвца м зоол. *врста осмокраког главоношца* Eledone moschata, *мркач.*

музеáлац, -лца м *онај који ради у музеју, стручњак за музејска питања и предмете;* уп. музеолог.

мȕзеāлнӣ, -ā, -ō *в. музејски.*

мȕзēј, -éја м (инстр. -éјом (-éјем)) грч. *установа у којој се чувају, проучавају и излажу збирке старина, уметничких радова и предмета из области науке или народног живота, често као сведочанства о нечему и некоме, о неком периоду и сл.:* етнографски ~, народни ~ и др. • **бити за музеј** *знањем, схватањима, ставовима и сл. заостајати за својим временом, бити застарео, несавремен.*

мȕзēјскӣ, -ā, -ō **а.** *који се односи на музеј, музеје, који припада музеју, музејима:* ~ експонат, ~ збирка, ~ намештај, ~ поставка. **б.** фиг. *несавремен, застарео.*

мȕзēјски прил. *као у музеју; као музејска вредност:* ~ разврстан; ~ драгоцен.

музȅјчић м *дем. и хип. од музеј.*

музеогра̀фија ж грч. *описивање музеја, одн. предмета у њима.*

музео̀лог м *научни радник, стручњак који се бави музејским пословима, музејском проблематиком.*

музео̀логија ж грч. *наука о обради, чувању и начину излагања музејских предмета, о изградњи и уређењу музеја и сл.*

му̀зика ж (дат. -ици) **а.** *тонски, ритмички, мелодијски и хармонски организовани звуци; уметност која тако организованим звуцима изражава осећања, расположења, ставове, представе о догађајима и др.;* уп. глазба: слушати музику, уживати у музици; апсолутна ~, вокална ~, вокално-инструментална ~, диско(-) ~, духовна ~, евергрин(-) ~, електронска ~, забавна (лака) ~, инструментална ~, камерна ~, кантри(-) ~, класична (озбиљна, уметничка) ~, ~ за игру (плесна ~), народна ~, новокомпонована (народна) ~, оркестарска ~, поп(-) ~, рок(-) ~, романтична ~, симфонијска ~, сценска ~, филмска ~, фолк(-) ~, црквена ~, џез(-) ~ итд. **б.** фиг. *ритам, склад; ритмичност, складност, музикалност:* ~ кише, ~ стиха и строфа, ~ речи.

му̀зика̄лан, -лна, -о **а.** *који има дара, смисла за музику, који осећа, разуме музику.* **б.** фиг. *који делује као музика, звучан, мелодичан, ритмичан, хармоничан, складан и сл.:* музикална имена, музикални стихови.

музѝка̄лије ж мн. *инструменти, ноте свеске, музичке књиге и сл., све оно што служи за учење, компоновање и извођење музике.*

му̀зика̄лно прил. *на музикалан начин, са осећањем, смислом за музику, са разумевањем музике; музичким средствима, музиком, музички:* ~ растумачити Фаустов проблем.

музика̀лно̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) **а.** *особина оног који је музикалан, урођена способност, смисао за музику, музичка обдареност.* **б.** фиг. *особина онога што је погут музике, мелодичност, хармонична звучност, складност;* уп. музикалан (б).

музѝкант м **а.** *онај који свира у неком оркестру, музичком ансамблу и сл.;* уп. музичар (б). **б.** *нешколован музичар ограничених могућности музицирања.*

музико̀лог м *онај који се бави музикологијом.*

музиколо̀гија ж грч. *наука која се бави проучавањем музичке уметности, наука о музици.*

музико̀лошки, -ā, -ō *који се односи на музикологе и музикологију:* музиколошка питања, ~ часопис.

му̀зилица ж *уређај за мужу крава.*

му̀зиља и **му̀зиља** ж *она која музе краве, овце, козе.*

музици́рати, -ѝцӣрām несвр. [гл. им. музици́рāње с] *производити тонове, мелодије на неком музичком инструменту, изводити музичку композицију, свирати.*

му̀зичā̄р м (инстр. -ом и -ем) **а.** *школовани музички уметник (извођач, одн. композитор); музички стручњак.* **б.** *онај који зна да свира, да изводи музичке композиције на неком инструменту, свирач;* уп. музикант (а). **в.** ђач. *наставник музичког васпитања.*

му̀зичā̄рка ж *женска особа музичар.*

му̀зичкӣ, -ā, -ō *који се односи на музику, који је у вези с музиком:* ~ инструмент, ~ комад, ~ таленат, ~ тема, ~ фактура итд.

му̀зички прил. *музичким средствима, музиком; у музичком смислу:* ~ обрадити (нешто); ~ школован.

му̀злица (му́злица) ж *повеђи (дрвени или сл.) суд са дршком у који се музе млеко, крављача.*

му̀знӣ и **му́знӣ,** -ā, -ō (обично у ж. р.) *који се музе, који даје млека (о крави, овци, кози, о браву уопште).*

му́зно̄ст, -ости ж *способност давања млека, млечност (крава, оваца, коза).*

мујѐзин, -и́на и **мујѐзин,** -а м тур. *службеник у џамији који с минарета објављује да је време за молитву.*

мȕк[1] м **а.** *ћутање, шутња, тајац.* **б.** *потпуна, дубока, ничим ненарушена тишина, мир:* гробни ~, камени ~. • **муком** *ћутећи, ћутке.* **муком мучати** *не говорити ништа, ћутати.*

мȕк[2] м *мукање, рикање, рика говеда.*

мȕка ж (дат. мȕци) **1.** *велико физичко напрезање, напор:* с тешком муком радити (пети се, устати итд.). **2.** (обично у мн.) **а.** *тешке физичке патње, болови:* умрети у мукама. **б.** *свирепи поступци, мучење, злостављање, тортура:* искусити муке. **3. а.** *рад, труд, напор.* – Без муке нема науке. **б.** *оно што је урађено, зарађено, стечено тешким радом, трудом, с напором стечена имовина.* **4.** *тешкоћа, неприлика, незгода; зло, невоља, недаћа:* задавати некоме муку; муке српских позоришта. **5.** *физичка нелагодност, осећај гађења, нагона на повраћање, лака несвестица, мучнина.* **6. а.** *непријатно душевно осећање, унутрашњи, душевни немир, патња; велика, тешка бриге:* имати неку муку. **б.** *гнев, срџба, бес:* плакати од муке. **7.** фиг. (у вокативу, уз одредбу „моја“) *у експресивном изражавању, као блажи прекор, у обраћању детету или особи према којој се показује посебна брига.* – Муко моја, шта ћу с тобом? **8.** (у прил. служби) *мучно:* ~ га је и гледати. • **вечне (паклене) муке (вечна, паклена ~)** рлг. *патње грешника у паклу; пакао.* **порођајне муке** 1) *велики болови при порођају.* 2) *велике тешкоће, невоље и сл.* **Танталове муке** *велике телесне, тешкоће, патње, које се обично подносе ради остварења неког циља што изгледа близу, а ипак је недостижан.* **без по муке, ни (с) по муке** *без тешкоће, великог напора, труда и сл., лако, не мучећи се;* уп. мука (1). **бити (наћи се** и сл.**) на великој муци** *бити у великој неприлици, незгоди, невољи;* уп. мука (4). **видети муку, муке** *намучити се, напатити се.* **метнути, метати (ставити, стављати** и сл.**) некога на муке** *подврћи, подвргавати неког злостављању, злостављати, мучити неког;* уп. мука (2б). **~ ми је (припала), ~ ми припадне** 1) *осећам гађење, несвестицу, мучнину;* уп. мука (5). 2) *осећам гнев, срџбу, љутњу и сл., криво ми је; непријатно ми је;* уп. мука (6). **муку (муке) мучити** *много, тешко се мучити, патити, трпети.* **од све муке (и невоље)** *кад већ ништа друго не могу, не могући ништа друго; и поред свега, упркос свим непријатностима, невољама, мукама.* **приста(ја)ти некоме на муку** *отежа(ва)ти некоме и онако тешко стање, тежак положај.* **пући, пуцати од муке** *бити врло бесан, љут због нечега (од зависти, неуспеха и др.).* **сто (триста) му мука** *блажа псовка, као израз љутње, незадовољства, негодовања и сл.*

му́кавица ж **1.** вет. нар. *заразно обољење оваца и коза које изазива запаљење вимена, очију и зглобова.* **2.** бот. *вишегодишња планинска биљка* Dannaa cornubiensis из ф. Umbelliferae, *која се употребљава у народном лекарству.*

мука́да ж тур. ист. *царска земља која је издавана под закуп, а касније давана спахијама на коришћење.*

мȕкао (му́као), му́кла, -о (одр. мȕклӣ, -ā, -ō) **1.** *који је без гласа, шума, безгласан, нечујан, тих, нем:* ~ без звона манастир. **2. а.** *који је без звонкости, јасности, безвучан; пригушен:* ~ глас; ~ жамор. **б.** *потмуо, тупо (о звуку).* **3.** фиг. **а.** *притајен, прикривен, пригушен; неодређен, нејасан, потмуо:* ~ затишје; ~ очај. **б.** *који тишти, тупо, потмуо (о болу).* **4.** (обично одр.) лингв. *в. безвучан (2).*

му́кати, мȕчēм несвр. узв. *оглашавати се карактеристичним гласом сличним дуго, отегнутом „му“ (о говедима);* уп. рикати.

мȕка̄ч, -а́ча м зоол. *у мн.: породица жаба из реда безрепаца* Discoglossidae *(у јд.: жаба из тога реда):* жути ~, црвени (ватрени) ~.

мȕкиња ж бот. *шумско дрво или грм с јестивим плодом* Sorbus aria *из ф.* Rosaceae; *плод те биљке.*

мȕкло прил. **1. а.** *гласом без звонкости, пригушеним, муклим гласом; пригушено:* ~ (про)говорити; ~ звучати. **б.** *без речи, ћутећи, ћутке:* ~ се смејући. **2.** *с муклим звуком, шумом, потмуло, тупо.* – Смрзла земља је мукло одјекивала под ударцима копита.

му́кнути[1], мȕкнēм свр. узв. **1.** *свр. према мукати.* **2.** фиг. експр. *изустити нешто, огласити се, проговорити;* уп. бекнути (2) и писнути (2).

му́кнути[2], мȕкнēм (мȕкнути, -нēм) свр. и несвр. *(из)губити се, утиша(ва)ти се (о звуку, гласу, речи и сл.); преста(ја)ти одавати гласове, звукове;* уп. замукнути.

мукòйд, -и́да м (готово увек у мн.) лат. анат. *у мн.: слузасте материје које се састоје од беланчевина и уљених хидрата и саставни су део разних телесних структура и секрета (у јд.: таква материја).*

мȕком прил. *без речи, ћутећи, ћутке, немо.*

мȕкор м бот. *врста гљиве* Mucor *из ф.* Mucoraceae, *која се развија на хлебу, воћу, поврћу и др. намирницама изазивајући њихово кварење.*

мȕкотр̄пан и **мукòтрпан,** -пна, -о *ȋун мука, тешкоћа, тежак, мучан:* ~ живот.

мȕкотр̄пно и **мукòтрпно** прил. *на мукотрпан начин, подносећи муке, мучно, тешко:* ~ живети.

мȕктāш, -а́ша м *онај који бесплатно долази до нечега, који добија, остварује нешто на туђи рачун, не плаћајући, бадаваџија, ћотован, паразит;* уп. мукте.

мȕктāшкӣ, -ā, -ō *који се односи на мукташе, својствен мукташима.*

мȕктē прил. тур. *бесплатно, без накнаде, бадава, џабе.*

мȕла ж лат. зоол. *неплодна домаћа животиња настала укрштањем кобиле и магарца* Equus mulus; уп. мазга. • **ћутати као** ~ пеј. *ћутати прикривајући нешто (своје мишљење, учињене грешке и др.), ћутањем избегавати изјашњавање.*

мȕла м (мн. ø) тур. **1.** ист. *виши кадија у доба турске владавине.* **2.** *почасни назив за угледног, обично теолошки образованог човека код муслимана.*

мула́жа ж фр. **а.** *узимање отиска (анатомских делова тела и др.) по којем се прави калуп.* **б.** *предмет начињен ливењем по калупу, отисак, одливак.*

мȕлат и **мȕлат** м шп. *мешанац чији је један родитељ беле, други црне расе;* уп. мелез.

мȕлаткиња и **мȕлаткиња** ж *женска особа мулат;* уп. мелескиња.

му́лац, -лца м итал. зоол. *в. мȕла.*

мулӣнē (мулинē), -ѐа м фр. *врста свиленкастог конца за вез.*

мулти- лат. **а.** *у именичким твореницама значи најчешће „вишеструк“, „многострук“;* уп. мултивитамин, мултимилионер и сл. **б.** *у придевским твореницама значи најчешће „више“, „много“;* уп. мултивитамински, мултидимензионалан, мултидисциплинаран, мултимедијалан и сл.

мȕлтидисциплинāран, -рна, -о *који се односи на више научних дисциплина, на сарадњу међу разним наукама.*

мȕлтилатерāлан, -лна, -о екон. и пол. *који се односи на више страна, на више учесника, у којем постоји више страна, учесника, вишестран;* уп. билатералан и унилатералан: ~ споразум, ~ уговор.

мултимилиòнēр, -е́ра м *онај који поседује имовину вредну више милиона, врло богат, имућан човек.*

мȕлтиплӣ, -ā, -ō лат. *вишеструк, многострук, сложен.* • ~ **склероза** *в. код те именице.*

мултиплӣканд м лат. мат. *број који се множи, множеник.*

мȕлтипликатӣван, -вна, -о мат. *који множи, умножава.*

мултиплӣкāтор м лат. **1.** техн. *број који се множи, множилац, множитељ.* **2.** техн. *уређај којим се повећава број окретаја неке машине (нпр. зупчаник).* **3.** екон. *бројчани коефицијент који показује колико су пута порасли национални доходак, запосленост, инвестиције и др. према одређеном параметру.*

мултиплика́ција ж лат. мат. *множење.*

мултӣпликовати, -кујēм свр. и несвр. **1.** мат. *(из)вршити мултипликацију, множење, (по)множити.* **2.** *умножити, умножавати; вишеструко повећа(ва)ти.* ■ ~ **се** *умножити се, умножавати се; вишеструко се повећа(ва)ти.*

мултиплици́рати (се), -плӣцӣрām (се) свр. и несвр. *в. мултипликовати (се).*

мȕлтиплум м мат. *број који садржи у себи други број више пута без остатка:* 12 је ~ броја 3.

мултипòлāран, -рна, -о **1.** техн. *који има више полова.* **2.** биол. *који има више израштаја (о живчаним ћелијама).*

мȕљ м (инстр. мȕљем) *житко, меко блато; веома меко, расквашено, обично глиновито тло, земља; такав слој тла, земљишта под водом или уз воду (као речни, водени нанос).*

мȕљав, -а, -о **1.** *в. муљевит.* **2. а.** *блатан, блатњав.* **б.** фиг. *прљав, нечист.*

мȕљало и **мȕљало** с *мотка с ракљама на једном крају којом се муља, гњечи грожђе.*

мȕљан, -љна, -о (обично одр.) *који се односи на муљ, који садржи муљ, муљевит, замуљен:* ~ бара, ~ вода, ~ тло.

муљаòница ж *просторија у којој се муља, гњечи грожђе.*

муљàрица ж зоол. **а.** *у мн.: речне рибе из реда* Amioidei, *које се телесном грађом приближавају кошљорибама (у јд.: таква риба).* **б.** (најчешће у изр. **гола (обична)** ~) *врста муљарице (а)* Amia calva.

му́љати, мȕљām и **мȕљати,** -ām несвр. **1. а.** *гњечењем, мешањем, притискањем чинити да грожђе или друго воће испусти сок, течност.* **б.** *гњечењем грожђа добијати (вино).* **2.** *помицати, покретати у разним правцима (руке, ноге, неки предмет) по муљу, води и сл.; упорно чинити покрете као при мешању, гњечењу.* **3.** *премештати по устима (храну).*

мȕљāч, -а́ча м *муљало.*

мȕљача ж **1.** *справа за муљање, гњечење, цеђење грожђа, маслина и др. воћа.* **2.** зоол. (понекад с одредбом „обична“) *врста шљуке* Limosa limosa. • **црвенорепа (смеђа)** ~ *подврста муљаче (2)* L. lapponica.

муљèвит, -а, -о **1.** *који се састоји од муља, прекривен муљем (о тлу, земљишту и сл.).* **2. а.** *у (на, по) којем има муља, замуљен, глибав, блатњав, заблаћен:* ~ вода. **б.** *у којем има лековитог муља:* ~ купатило. **3.** *који је као муљ:* ~ лава, ~ маса.

му́љити се, мȕљӣм се несвр. *претварати се у муљ (о земљишту); постајати муљевит (о води).*

мȕмија (мȕмија) ж тур. (нем., итал.) **а.** *балсамовано, препарирано, одн. сасушено тело сачувано од распадања.* **б.** фиг. *бежива, обично стара особа, без полета, живости, енергије; особа застарелих, преживелих схватања.* • **седети као** ~ *седети непомично, укочено, не радећи и не предузимајући ништа.*

мȕмӣјскӣ (мȕмӣјскӣ), -ā, -ō *који се односи на мумију, који подсећа на мумију:* ~ лице, ~ портрет.

мумификàција ж *препарирање мртвог тела да би се спречило његово распадање, балсамовање.* • **сува (суха)** ~ *претварање у мумију сасушивањем мртвог, угинулог организма у поволjним природним условима (у врелом пустињском песку и сл.).*

мумифици́рати, -ӣцӣрām (мумӣфиковати и мȕмификовати, -кујēм) свр. и несвр. *(из)вршити мумификацију, балзамовати.* ■ ~ **се** *претворити се, претварати се у мумију (често и у фиг. употреби).*

мȕмлав (мȕмлав), -а, -о **1. а.** *сличан мумлању, мукао, пригушен, неразговетан (о говору, гласу и сл.).* **б.** *који говори неразговетно, мукло, као да мумла.* **2. а.** *који одаје тамне, дубоке, мукле звукове (о звону, звоњави).* **б.** *који одаје потмули тутањ, тутњаву (о грмљавини, грувању артиљеријског оруђа и др.).* **в.** *потмуо, мукао и једноличан (о хучању, шуморењу воде и сл.).*

мȕмлава ж **а.** *потмули тутањ, хука, тутњава.* **б.** *потмули одјек грома, грмљавина.*

мȕмлати, -ām несвр. узв. **1.** *производити тамне, мукле, дубоке и једноличне гласове (о медведу и неким др. зверима);* уп. брундати. **2. а.** *пригушено, мукло и неразговетно говорити;* уп. мрмљати. **б.** фиг. *притајено, злурадо проносити гласове о некоме, нечему.* **3. а.** (обично безл.) *потмуло тутњати (о грому, грмљавини, топовима и др.).* **б.** *мукло, тамно дубоко одзвањати, звонити (о црквеном звону).* **в.** *потмуло и једнолично хучати (о ветру, одн. о таласима или воденом току).*

мумља- *в. мумла-.*

мȕнго(с) м зоол. *звер из рода* Mungos (M. ichneumen, M. mungo), *пор.* Viverridae, *величине мачке, која тамани змије.*

му̀ндӣр, -и́ра м итал. (рус.) *капут, сако од одређеног материјала, кроја, боје и сл. као део службене, најчешће војне униформе; униформа уопште.*

мундӣрић м *дем. и хип. од мундир.*

мундӣрција м (мн. ж) пеј. *онај који је у мундиру, униформисан човек (полицајац, жандар и др.).*

мӯњати, -а̄м несвр. **а.** *говорити неразговетно, више за себе него за друге, мрмљати; гунђати.* **б.** *говорити неразумљиво; говорити неразумљивим језиком;* уп. мрцати. **в.** *тајно, кришом, тихо причати, разговарати, шушкати, дошаптавати се.*

мӯника ж бот. *врста планинског бора* Pinus leucodermis.

мӯни̏ција ж лат. *меци, гранате, стрељиво за ватрено оружје, одн. оруђе; експлозивна убојна средства уопште.*

муни̏ци̏јски (мӯнициō нӣ), -а̄, -ō *који се односи на муницију (најчешће који служи за преношење или чување муниције):* ~ кола, ~ магацин.

мӯниципа̄лан, -лна, -о (обично одр.) лат. *који се односи на муниципије:* ~ власт, муниципална права, ~ управа.

муни̏ци̏пӣј, -ија м и **муни̏ци̏пија** ж лат. ист. *град, подручје са релативно аутономном администрацијом као самоуправна јединица у оквиру шире централне државне власти; организација власти на таквом подручју.*

му́нути, мӯнӗм и **мӯнути,** -нӗм свр. прел. *брзим покретом, нагло (често изненада, неочекивано, потајно) ударити (обично лакше) некога (лактом, песницом и сл.), најчешће у ребра.*

му́ња ж (вок. мӯњо) **1.** *краткотрајан блесак светлости који се јавља при наглом пражњењу атмосферског електрицитета концентрисаног у олујним облацима.* **2.** фиг. **а.** *нагао, изненадан непријатан осећај, бол и сл.* **б.** *хладан, непријатан одсјај, блесак (у погледу); оштар, гневан, јаростан поглед.* **3.** фиг. *онај који је брз, хитар.* • **као ~** *брз, хитар.* **као ~ летети (јурити** и сл.) *врло брзо летети (јурити и сл.).* **као ~ погодити (ошинути** и сл.) *изненада, неочекивано и страшно погодити (ошинути и сл.).*

муњевит, -а, -о **а.** *врло брз; изненадан, неочекиван, нагао; тренутан:* ~ лет, ~ победа; ~ напад; ~ осмех. **б.** *изузетан, велики:* ~ брзина. **в.** бридак: ~ досетка, ~ сатира. **г.** *продоран, стреловит (о очима, погледу).* **д.** *који је као муња, сличан муњи:* ~ светлост.

муњевито прил. *на муњевит начин, брзо (често и изненадно, нагло, неочекивано) пойут муње.*

муњевитӧст, -ости ж *особина онога што је муњевито.*

мӯра̄л, -а́ла м фр. *велика слика на зиду, одн. фасади.*

мура̀лист(а), -ē м (мн. -сти) *сликар мурала.*

мӯрва ж бот. и агр. *в. дуд.*

мӯрвица ж *дем. и хип. од мурва, дудић.*

мӯрина ж зоол. *грабљива морска риба слична јегуљи* Muraena helena.

мӯсав, -а, -о *замазан, умазан, прљав (о детету и уопште о човеку, одн. о деловима тела).*

мӯсавица ж *она која је мусава (обично о девојчици).*

муса́вко м *онај који је мусав (обично о дечаку).*

муса̀ка ж тур. *јело од кромпира (тиквица и др. поврћа), исецканог меса, јаја и др., запечено у пећници.*

мусѐлим м тур. ист. *у време турске владавине: заступник везира или валије; највиши представник власти у управној јединици, кајмакам.*

му́сити се, мӯсӣм се несвр. *изражавати нерасположење, незадовољство, љутњу и сл. узбибивши се, заћутавши, направивши лице спремно на плач и сл.;* уп. омусити се.

мускарди́на ж фр. (тал.) *в. кречавица:* бела ~, зелена ~.

мускà̀рӣн, -и́на м фарм. *отровни алкалоид који се добија од љуске мухаре и других отровних биљака а служи као противотров атропину.*

мӯскат агр. м **1.** *врста винове лозе мирисавог грожђа; грожђе те лозе; вино од тога грожђа, мушкат:* александријски ~, јулски ~, плави ~, хамбуршки ~, црвени ~. **2.** (и бот.) *в. орашчић (2).*

мӯскатнӣ, -а̄, -ō *који се односи на мускат, мушкатни;* уп. мускат (1). • **~ орашчић** бот. и агр. *в. орашчић (2).*

мӯскатов, -а, -о у изр. **~ дрво, ~ орашчић** *в. орашчић (2).*

мӯскатскӣ, -а̄, -ō *мускатни, мушкатни:* ~ вино, ~ грожђе.

мускѐта (мӯскета) итал. (фр.) *врста некадашње војничке пушке која се палила помоћу фитиља.*

мускѐта̄р, -а́ра м (инстр. -а́ром и -а́рем) фр. **1.** ист. *војник пешак наоружан мускетом.* **2.** фиг. *онај који у нечему предњачи, који се у нечему посебно истиче, истакнут, ватрен, предан, способан, вредан, спретан и сл. борац, мачевалац, спортиста, критичар и др.*

мускѐтӣр, -и́ра м (инстр. -и́ром) *в. мускетар.*

мускӧвӣт, -и́та (мускӧвит, -а) м енгл. мин. *бели, калијумов лискун.*

мӯскул м лат. анат. (обично у мн.) *в. мишић*[2].

мӯскула̄рнӣ, -а̄, -ō *који се односи на мускуле, мишиће, мишићни:* мускуларна влакна, ~ систем.

мускулату́ра ж анат. *скуп мишића неког дела тела или целог тела;* уп. мишићје.

мӯскулӧзан, -зна, -о лат. *који је развијених, јаких мускула, мишића, мишићав:* ~ врат, ~ тело, ~ човек.

мускулӧ́знӧст, -ости ж *особина онога који је мускулозан, онога што је мускулозно.*

муслӣ̀ма̄н, -а́на м *припадник исламске, муслиманске вероисповести, мухамеданац.*

муслӣ̀ма̄нка ж *припадница исламске, муслиманске религије, мухамеданка.*

муслӣ̀ма̄нскӣ, -а̄, -ō *који се односи на муслимане, који припада муслиманима;* уп. исламски и мухамедански: ~ вера, муслимански обичаји, ~ становништво.

муслима́нство с (мн. ø) *в. ислам;* уп. мухамеданство.

мӯслӣн, -и́на м фр. *врста лагане и танке памучне тканине.*

мӯслӣнскӣ, -а̄, -ō *који се односи на муслин, који је од муслина:* ~ блуза, ~ завеса, ~ столњак, ~ шал.

мӯстанг м енгл. *северноамерички полудивљи индијански коњ.*

мӯсти, му́зӗм (имп. му́зи; р. пр. мӯзао, мӯзла; трп. мӯзен, -а; пр. сад. му́зӯћи) несвр. [гл. им. мӯзӗње и му́зӗње с; уп. мужа] **1.** прел. *извлачити, истискивати, цедити (прстима или апаратом) млеко из вимена, сиса, подвргавати мужи (најчешће женку домаће животиње):* ~ краве, ~ овце. **2.** прел. фиг. *извлачећи новац и др. безобзирно искоришћавати, експлоатисати.* **3.** непрел. фиг. *падати у млазевима, јако падати, лити (о киши).*

мӯстра ж (ген. мн. -рӣ) нем. **1.** *део неке материје (нпр. тканине) или робе који служи за показивање њеног квалитета, примене, одн. употребе и сл., узорак, примерак.* **2.** *оно на основу чега се ради, израђује други предмет, облик и сл.: шаблон по којем се нешто кроји, изрезује; шара као модел за вез, кројење, ткање и сл.; узорак, образац уопште.* **3.** разг. *ироничан, подругљив и (мање или више) пејоративан назив за некога коме се оспорава узорност, примерност, примерно, узорно понашање, понекад као блажи прекор.*

му́та м *мутавац, мутавко;* уп. муто.

мӯтав, -а, -о **1. а.** *који нема способност говора, који не може да говори, нем.* **б.** *који говори мало и ретко, ћутљив, мучаљив.* **в.** *који муца, муцав; уопште који се с напором, тешко изражава, који је неспособан за нормално, гласно изражавање.* **2.** (обично у изр. **није он ~, прави се ~** и сл.) разг. *умно ограничен, туп, блесав, будаласт, луд.*

мӯтавац, -а̄вца м **а.** *онај који је мутав, нем.* **б.** *в. муцавац.*

мӯтавачкӣ, -а̄, -ō *који се односи на мутавце, својствен мутавцима.*

мȕтавачки прил. *као мутавац, без речи, мутаво, немо:* споразумевати се ~.

мȕтавица ж **а.** *она која је мутава, нема.* **б.** *в. муцавица.*

мута́вко м **1. а.** *мутавац.* **б.** *в. муцавац.* **в.** *в. ћутљивац.* **2.** пеј. *онај који је умно ограничен, тупи, тупавко.*

мȕтавōст, -ости ж *особина и стање оног који је мутав, нем, немост.*

му́тан, -тна, -о **1. а.** *који не пропушта светлост, непрозиран, непровидан (о стаклу и сл.); замућен од прљавштине или примеса нечега (о течности).* **б.** *који је без сјаја, бистрине, помућен (о очима и погледу).* **2. а.** *таман, тмуран (о небу, облацима и сл.).* **б.** *који је са слабом, недовољном видљивошћу, тмуран, облачан:* ~ време. **3.** фиг. **а.** *метежан, немиран, несигуран:* у мутним временима. **б.** разг. *чија се намере не могу прозрети, лукав, препреден:* ~ тип. **4.** *који је без звучности, звонкости, таман, одн. промукао (о звуку, гласу).* **5.** *неодређен, нејасан, нејасно изражен; мaглovит, загонетан, тајанствен:* ~ појам, ~ формулација; ~ осећање, ~ страх. **6. а.** *који је суморног расположења, суробан; који одражава такво расположење:* изаћи ~ на улицу; ~ чело. **б.** *који је са осећајем мучнине, главобоље, нелагодан (о глави).* • **ловити у мутном (у мутној води)** *користити, искоришћавати за себе мутне, метежне, немирне, несигурне прилике.* **све је однела мутна Марица** *све је отишло у неповрат, бесповратно.*

мȕтант м биол. *организам или јединка код које је мутацијом измењена нека наследна особина.*

мута́ција ж лат. **1.** биол. *нагла, спонтана наследна промена неке особине организма која ни је последица укрштања.* **2. а.** *мењање боје гласа код дечака у пубертету у дубљи, мушки глас.* **б.** муз. *промена тонског рода или, у ширем смислу, промена типа лествице без промене тонике.*

мȕтацио́нӣ, -а, -о *који се односи на мутацију, који је у вези с мутацијом:* мутационе промене, ~ теорија.

мутационӣзам, -зма м *научна еволуциона теорија по којој нови органски облици, врсте настају мутацијама;* уп. мутација (1).

му́теж м (ж) **1.** *мутна, замућена течност, мутљаг.* **2.** *честице неке материје које одређену течност чине мутном; наслаге таквих честица на дну посуде са мутном, замућеном течношћу, талог, муљ.* **3.** фиг. *в. метеж (1а).* **4.** *мутнина, мутнило.*

мȕтер (му́тер) м нем. *матица завртња, навртка; завртањ, вијак, шраф.*

мȕтивода ж (м) (мн. ж) нар. **а.** *онај који мути воду.* **б.** фиг. *сплеткар, смутљивац, смутљивица, интригант(киња).*

мутӣзам, -зма м лат. *в. мутавост.*

мȕтикаша ж (м) (мн. ж) *в. мутивода (б).*

мути́рајӯћӣ, -ā, -ē *који мутира, који постаје дубљи (о гласу).*

мути́рати, мȕти́рām несвр. (свр.) лат. (нем.) **1.** *мењати (променити) боју, постајати (постати) дубљи (о дечачком гласу); имати такве промене у гласу, добијати (добити) такав глас (о дечацима у пубертету).* **2.** биол. *мутацијом мењати (променити) својства, особине (о живим организмима);* уп. мутација (1).

му́тити, мȗти́м несвр. [гл. им. му́ћēње с] **1.** прел. **а.** *чинити мутном (воду или неку другу течност, реку и сл.), одн. мутним (вино, поток и др.), замућивати.* **б.** (обично песн. или књиж.) *давати, придавати нечему тмуран, суробан изглед; упућује чинити суморним, тмурним, растуживати, жалостити:* ~ лице; ~ душу, ~ око, ~ срце. **в.** *чинити нејасним, неразговетним, збрканим, неспособним за јасно посматрање, сагледавање, резоновање, расуђивање и сл., помућивати:* ~ вид, ~ поглед, ~ (раз)ум. **2.** прел. **а.** *покретима руке и неким предметом, одн. уз помоћ одговарајуће направе доводити материју (материје) у разређено, одн. једнолико стање, мешати (нпр. јаја); на такав начин припремати, справљати (храну).* **б.** *бити, лупати, бућкати (млеко или павлаку) ради издвајања маслаца; тако производити, правити (маслац).* **3.** прел. фиг. *крњити, нарушавати целовитост, потпуност нечега, реметити, кварити:* ~ веселье, ~ радост, ~ расположење. **4.** фиг. (непрел. или с допуном „нешто“) **а.** *тајно радити нешто недозвољено, сумњиво, мућкати; потајно смерати, ковати, сновати; ровити.* **б.** *уносити, стварати смутњу, неслогу; сплеткарити, интригирати.* ■ ~ **се 1. а.** *постајати мутан, нејасно изражен, замућивати се (о течности, реци, потоку и сл.).* **б.** *губити способност јасног вида, оштрину запажања (о очима, погледу).* **в.** *постајати збркан, бркати се, смућивати се (о мислима); постајати неспособан за јасно расуђивање, резоновање и сл., помућивати се (о памети, уму).* **г.** *губити јасност (облика, контура и сл.), мешати се.* – Муте се шаре на изгужваној хартији. **д.** *мењати се нагоре, кварити се, помућивати се (о радости, расположењу).* **2.** *постајати тмуран, натуштен (о небу и сл.).* **3.** *изазивати мучнину, несвестицу, деловати на чула и свест (о алкохолним пићима).* • ~ **воду** *уносити, изазивати смутњу.* **мути ми се у глави (пред очима)** *добијам вртоглавицу, хвата ме несвестица.*

мȕтљавина ж **1. а.** *мутна, замућена течност, мутљаг.* **б.** *лоше, рђаво пиће, бућкуриш.* **2.** *тмурно, мутно време; лоше, рђаво време, невреме, олуја.* **3.** *кретање тамо-амо, мутљање, комешање (нпр. облака).* **4.** *хаотично, несређено стање, неред, збрка; немирно стање, метеж, смутња.*

мȕтљāг, -а́га м **1. а.** *врло мутна, замућена течност.* **б.** *пиће (ређе јело) лошег, рђавог квалитета, бућкуриш.* **в.** фиг. *бунило, збрка, збрканост, нејасност;* уп. метеж (3). **2. а.** *честице неке материје које одређену течност чине мутном; наслаге тих честица на дну посуде са врло мутном, замућеном течношћу, талог, муљ.* **б.** фиг. *најнижи друштвени слој.* **3.** *в. метеж (1а).* **4.** *мутнина, мутнило.*

мȕтљати, -ā̀м несвр. **1.** *у ауīм. (и пеј.) значењу: мутити.* **2.** *в. мутљати се.* ■ ~ **се** *ићи, кретати се тамо-амо, врзмати се, мотати се, тумарати; комешати се, ковитлати се.*

му́тнеж ж (м) *в. мутеж (1 и 2).*

мȕтнило с *особина и стање оног што је мутно, мутноћа, замућеност;* уп. мутнина и мутност.

мутнѝна ж **а.** *мутноћа, мутнило.* **б.** *оно што мути, замућује неку течност; мутна, замућена течност, мутеж, мутљаг.*

мȕтница (му́тница) ж *набујала, надошла мутна река.*

мȗтно прил. **1. а.** *показујући мутнило, са мутноћом; пригушено (о сјају, светлости и сл.):* ~ сину дршка од сабље; ~ осветљен. **б.** *без сјаја у очима, мутним погледом.* **2.** *нејасно, неодређено:* ~ осећати. **3.** *мукло, пригушено;* уп. мутан (4).

му́тнōст, -ости ж *в. мутноћа (а).*

мутнòћа ж **а.** *особина и стање оног што је мутно, замућено, замућеност, мутнило, мутнина.* **б.** *честице које су замутиле неку течност, мутнина, мутеж, мутљаг.*

му́тња ж *в. смутња.*

мȕтњикав, -а, -о *помало мутан, мутњикав:* ~ небо, мутњикаве очи, ~ светлост.

му́то, -а и -ē м *мутавац, мутавко;* уп. мута.

мутуалѝзам, -зма м лат. **1.** биол. *врста симбиозе, корисне за оба организма која у њој живе.* **2.** *учење француске економисте Прудона, по којем се преображај друштва може остварити системом узајамне помоћи, бескаматних зајмова и сл.*

му́ћак, -ћка м (мн. му́ћкови и му́ћци) **1. а.** *покварено јаје.* **б.** *неоплођено јаје.* **2.** фиг. пеј. *бескарактерна, морално покварена особа, покваренjак.* **3.** *у експресивном изражавању, у реченичним обртима, у значењу одричне заменице „ништа“:* добити ~, за ручак ~.

мȕћка ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) разг. пеј. *потајно, лукаво поступање мимо прихваћених друштвених норми или закона с циљем да се нешто постигне;* уп. махинација.

мȕћкалица ж **1.** *висок и узак дрвени суд у којем се мућка, млати млеко или павлака ради издвајања масла(ца), бућкалица, стаī.* **2.** *једноставна жичана направа за мућкање јаја, бућкалица.* **3.** кув. *врста јела од ситно исецканог и на жару или роштиљу печеног меса, црног лука и зачина.*

мȕћкāрош м разг. *онај који нешто мућка, мути;* уп. мућка и мућкати (4).

мȕћкати, -ā̀м несвр. **1.** *др.мати, трести неку посуду или сл. са течношћу, одн. са неким ситним предметима, изазивајући шум*

те течности, одн. ситних предмета: ~ чутурицу с водом. **2.** *мућењем чинити житку или нехомогену масу гушћом, чвршћом или хомогеном, бућкати:* ~ јаја. **3.** *в. мућкати се.* **4.** фиг. *правити мућке, мутити;* уп. мутити (4а) и мућка. ■ **~ се** *покретати се тамо-амо или на различите стране одајући испрекидане шумове (о течности, житкој материји у некој посуди или сл.).* • ~ **главом** *интензивно мислити, размишљати, смишљати.*

мȕћнути, -нём свр. *протрести, продрмати неку посуду и сл. са течношћу, одн. са ситним предметима, и то тако да се чује шум.* • ~ **главом, ~ мозгом** *добро размислити, промислити (о нечему).* **мућни па проспи** *каже се за нешто без вредности или значаја.*

мȕф м нем. **1.** *део женске одеће цевастог облика, обично од крзна, тобоље тканине и сл., у којем се држе руке, шаке.* **2.** техн. *прстен, карика којом се спајају две цеви, учвршћује точак на запрежним колима и сл., наглавак, навлака.*

мȕфлōн, -óна м фр. зоол. *шиљороги пастир преживар, дивља овца* ovis musimon *из пор.* Rovidae.

мȕфљȕз, -ýза м тур. **1.** *онај који је материјално пропао, који је проћердао своју имовину, који је осиромашио, бедник.* **2.** *покварен, рђав човек, битанга, пропалица.*

мȕфтија м (мн. ж) тур. **а.** *најстарији по рангу муслимански свештеник у некој области, покрајини.* **б.** *правник, познавалац исламског права који даје решења, мишљења или упутства која се тичу верског муслиманског закона, шеријата.*

мȕфтијскӣ, -ā, -ā *који се односи на муфтије, који припада муфтијама:* ~ звање.

мȕха ж (дат. мȕхи) *в. мува.*

мухамедáнац, -нца м *припадник муслиманске вере, ислама, муслиман.*

мухамèдāнка ж *припадница муслиманске вере, муслиманка.*

мухамèдāнскӣ, -ā, -ō *који се односи на мухамеданце и мухамеданство, муслимански, исламски:* ~ вера, муслимански становници.

мухамедáнство с (мн. ø) *монотеистичка религија коју је основао Мухамед, муслиманска вера, ислам.*

мȕхāр м бот. **а.** *у мн.: једногодишње биљке рода* Setaria *из ф.* Gramineae *(у јд.: биљка из тог рода).* **б.** *назив за поједине врсте тог рода:* 1) S. glauca; 2) **(италијански ~)** S. italica, *биљка која се употребљава као сточна храна;* 3) S. virdis. • **велики ~** *једногодишња биљка* Panicum crus-galli *из ф.* Gramineae.

мȕхара ж бот. *отровна гљива* Amanita muscaria *из ф.* Agariaceae.

мȕхарица ж зоол. *у мн.: птице певачице из пор.* Musciapidaea, *које се хране инсектима (у јд.: таква птица):* **беловрата ~** Muscicapa albicollis, **мала ~ (~ црвеновољка)** M. parva, **сива ~** M. striata, **црвеноглава ~** M. hypolenca.

мухо- *в. муво-.*

-муц *в. туц-муц (под туц).*

мȕцав, -а, -о **1. а.** *који има говорнуману, који муца, запиње у говору; упоште онај који говори муцајући, тешко, застајкујући у говору (од узбуђења, збуњености, треме, страха и сл.).* **б.** *који се на махове прекида, испрекидан (о гласу, говору).* **2.** фиг. **а.** *који се изражава тешко, с напором, неповезано или несигурно: муцави геније.* **б.** *који је тако исказан, изражен, срочен и сл., који садржи тако исказане мисли, осећања, расположења и сл.:* ~ дијалог, ~ поезија, ~ строфа.

мȕцавац, -āвца м *онај који има говорнуману, који муца.*

мȕцаво прил. *муцајући, замуцкујући:* прича ~.

мȕцавōст, -ости ж **а.** *особина онога који је муцав;* уп. муцав (1а и 2а). **б.** *особина онога што је муцаво;* уп. муцав (2б).

мȕцати, -ā̀м несвр. *застајати, запињати у говору, понављати гласове, слогове, испрекидано говорити, замуцкивати (због говорног поремећаја или узбуђења, страха, треме, незнања и др.).*

мȕцкати, -ā̀м несвр. *у дем. значењу: муцати.*

мȕцнути, -нём свр. *проговорити, изустити нешто запевши, замуцнути.*

мучàљив, -а, -о *ћутљив.*

мучàљивац, -вца м *ћутљивац.*

мучàљивица ж *ћутљивица.*

мучàљиво прил. *ћутљиво.*

мучàљивōст, -ости ж *особина онога који је мучаљив, ћутљивост.*

мȕчан, -чна, -о **1.** *који захтева физички или душевни напор, муку, труд, тегобан, напоран, тежак, мукотрпан:* ~ задатак, ~ положај, мучни преговори, ~ пут. **2.** *тешко подношљив, непријатан, нелагодан:* ~ разговор, ~ ситуација, ~ ћутање.

мȕчати, -чӣм несвр. *ћутати.*

мȕчēнӣк м **а.** *онај који се мучи, злопатити, који подноси патње, страдања (у тешким, тегобним, мучним приликама, околностима).* **б.** (понекад с допуном: нечега) *онај који подноси муке, који страда, који се жртвује или изгуби живот за нешто, за постизање неког циља, за неки идеал и сл.* **в.** *онај који је изгубио живот исповедајући и бранећи хришћанску веру (за време прогона у раном хришћанству или у сукобу с иноверицима).*

мȕченица ж (вок. -ице) **1.** *женска особа мученик.* **2.** разг. *народни, обично шаљиви назив за ракију.*

мȕчениче, -ета с (мн. ø; зб. им. мȕченичā̀д ж) *дете које се мучи, злопатити.*

мȕченичкӣ, -ā, -ō *који се односи на мученике и мученištво; паћенички:* ~ вапај, ~ смрт; ~ живот.

мȕченȉштво с *трпљење, подношење мука, патњи, злопаћење; патња, страдање.*

мȕчила с мн. (ретко мȕчило јд.) *справа, направа за мучење.*

мȕчилац, -иоца м *в. мучитељ.*

мȕчилачкӣ, -ā, -ō *в. мучитељски.*

мȕчилȉште с **а.** *место где неко мучи људе, где их стављају на муке.* **б.** *место где се људи муче, пате, где се осећају врло тешко.*

мучиòница и **мȕчионица** ж *одељење, простор(ија) где се врши(ло) мучење, обично у саставу неког затвора, логора и сл.*

мȕчитељ м **а.** *онај који мучи, злоставља, кињи, онај који задаје бол, муке; онај који мучи, злоставља затворенике, осуђенике, крвник.* **б.** *тлачитељ, угњетач.*

мучитèљица и **мȕчитēљка** ж **а.** *она која мучи, злоставља, кињи;* уп. мучитељ (а). **б.** фиг. *оно што задаје муке, што узрокује бол, патњу (о нечему што се исказује им. ж. рода).*

мȕчитељскӣ, -ā̀, -ō *који се односи на мучитеље, који припада мучитељу, мучитељима; који задаје бол, муку, који мучи.*

мȕчити, -ӣм (трп. мȕчен) несвр. [гл. им. мȕчēње с] **а.** *задавати, наносити (некоме) велики физички бол, стављати на муке, злостављати.* **б.** *чинити да неко пати, да осећа муку, бол, немир, нелагодност, задавати, стварати (некоме) тегобе, патњу:* лепотом мучи мушкарце, мучи га глад, мучи је жеља за сном, мучи је тишина. **в.** *оптерећивати тешким послом, излагати великом напору, замарати:* ~ коње кроз планину. **г.** *бити извор нечије муке, бола, болети:* мучи ме стомак. **д.** (нешто) фиг. *отезати, одуговлачити, њавити (рукујући нечим, употребљавајући нешто и сл.):* дуго мучи лопту. ■ **~ се 1. а.** *подносити муке, патње, бол, трпети, патити.* **б.** *борити се с тешкоћама, с бедом, тешко живети, злопатити се.* **в.** *улагати труд, напор, излагати се напору ради постизања нечега, трудити се.* – Мучи се да открије узрок томе. **2.** *испољавати се, манифестовати се с муком, тешко, споро, у малој мери, са слабим интензитетом (о атмосферским појавама, временским приликама и сл.):* мучи се киша. • **муку (муке) ~** *тешко, много се мучити.* **~ се с душом** *бити на самрти, умирати.*

мȕчица ж *дем. и хип. од мука.*

мȕчкē прил. **1.** *в. ћутке;* уп. мучки (2). **2.** *в. мучки (1).*

мȕчкӣ, -ā, -ō **а.** *који потајно, прикривено нешто предузима (обично зло, неваљало и сл.), подао, подмукао; својствен таквој*

особи. **б.** *који се врши, који је извршен испотаје, подмукло, мучки:* ~ убиство, ~ ударац.

мȕчки прил. **1.** *на мучки начин, потајно и подло, подмукло:* ~ убити, ~ ударити. **2.** *в. ћутке;* уп. мучке (1).

мучни̏на ж *неугодан, нелагодан осећај, осећај гађења, обично праћен надражајем на повраћање, мука.*

мȕчно прил. **1.** *подносећи муку, тешобе, с муком, с великим напрезањем, тешко; мукотрпно:* ~ дисати, ~ се присећати; ~ стечена имовина. **2.** (с логичким субјектом у дативу или безл.) **а.** *неугодно, непријатно, тешко:* ~ му је бит сам. **б.** *с осећајем нелагодности (понекад праћеним мучнином), зло, лоше, рђаво:* дође му ~, ~ ми је.

мȕчнӧст, -ости ж *особина, стање онога што је мучно; мучно, непријатно стање, ситуација; тешкоћа, мука.*

мȕчњāк м *сандук у воденици у који при млевењу пада брашно са жрвња.*

мушѐма ж тур. *воском натопљено, навоштено или гумом и сл. импрегнирано непромочиво платно; столњак од таквог платна.*

мȕшица ж **1.** зоол. **а.** *у мн.: назив за више врста инсеката двокрилаца са дугим пипцима из подреда* Hematocera *и са кратким пипцима из подреда* Brachscera *(у јд.: инсект из тих врста).* **б.** *дем. од мува, муха; мува уопште.* **2.** (обично у мн.) фиг. *наступрана, необична мисао, идеја; прохтев, хир (често обестан, тврдоглав и сл.);* уп. буба (3). **3.** вој. *део нишана који се налази на врху пушчане цеви, предњи нишан.* • **винска ~** зоол. *врста мушице која се појављује на местима где преви̏ре вино, сирће и сл.* **голубачка ~** зоол. *ситан двокрилац* Simulium golubacense *из пор.* Simulidae *који у време рођења напада стоку и храни се њеном крвљу, браничевка.* **избити (некоме) мушице из главе** *приморати некога да се понаша нормално, без претераних прохтева, хирова;* уп. мушица (2).

мȕшичав, -а, -о *наступран, ћудљив, хировит;* уп. мушица.

мȕшичавӧст, -ости ж *особина оног који је мушичав, наступраност, хировитост, ћудљивост.*

мȕшји, -ā, -ē *в. мувљи.*

мушка́рац, -рца м (инстр. -рцем; ген. мн. мȕшкāрāцā) *особа, људско биће мушког пола, особа пуног супротна жени.*

мушкàрача ж *в. мушкобања.*

мушкàрачкӣ, -ā, -ō *који се односи на мушкараче, својствен мушкарачама; који се односи на мушкарце, својствен мушкарцима, мушки:* ~ изглед, ~ карактер, мушкарачке руке.

мушкàрачки прил. *на мушкарачки начин; као мушкараче; као мушкарци, мушки.*

мушка́рче, -ета с (супл. мн. мушкàрчићи м) *мушко дете, мушкарчић.*

мушка́рчев, -а, -о *који припада мушкарцу, који се односи на мушкарца;* уп. мушки (1а).

мушкàрчина ж (м) (мн. ж) *аугм. и експр. од мушкарац.*

мушкàрчић м *дем. и хип. од мушкарац; мушко дете, дечак, дечачић, мушкарче.*

мȕшкат м итал. (нем.) бот. и агр. *в. мускат.*

мушкàтла ж (ген. мн. -лӣ) нем. бот. *украсна биљка* Pelargonium inquinans, P. odoratissimum, P. radula *из ф.* Geraniseae, *смрдљевак.*

мȕшкатнӣ, -ā, -ō *в. мускатни.*

мȕшкӣ и мȕшкӣ, -ā, -ō **1. а.** *који се односи на мушкарце (који припада мушкарцима, намењен мушкарцима, својствен мушкарцима и сл.):* ~ бицикл, ~ грло, ~ посао, мушке руке, ~ члан породице. **б.** *смео, одлучан, одважан:* ~ отпор, ~ реч. **в.** *в. мушевни.* **2.** *који се односи на мужјака (1), који је супротног пола у односу на женку (о животињама):* ~ теле. **3.** бот. *који има само органе за опрашивање (о цвету или биљци са цветовима који имају такве органе).* **4.** *који може да се удене, увуче, заврне и сл. у други, „женски" део неког предмета (о предметима или деловима предмета који се спајају, повезују и сл., међусобно или с нечим другим).* **5.** (у им. служби) **а.** м мн. *мушкарци.* **б.** (и с акцент. неодр. вида: мȕшко) с зб. *мушкарци, мушкиње.* – Дигло на се на оружје и мушко и женско. **в.** (и с акцент. неодр. вида: мȕшко) с *мушко дете; мушкарац уопште.* • **прво па мушко;** уп. мушки (5в) *каже се* 1) *кад прво дете буде син;* 2) *кад се отпрве, из првог покушаја постигне успех, добар резултат и сл.*

мȕшки (мȕшки) прил. *на мушки начин, као прави мушкарац (снажно, јако, смело, одлучно, одважно, часно, честито и сл.):* ~ стегнути руку, ~ се борити, ~ се држати и сл.

мȕшкӣње с зб. (мн. ø) *мушке особе једне породице, неког скупа и сл.; мушке особе уопште;* уп. женскиње.

мушкобан- *в. мушкобањ-.*

мушкӧ̀бања ж *женска особа која изгледом и држањем личи на мушкарца или има неке мушке особине; она која је физички јака, која је у стању да обавља мушке послове.*

мушкӧ̀бањаст, -а, -о **а.** (у ж. роду) *која има особине мушкобање, која изгледом и држањем личи на мушкарца (о женској особи).* **б.** *својствен таквим особама, карактеристичан за такве особе:* ~ држање, ~ лице, ~ силуета.

мушкӧ̀бањасто прил. *на мушкобањаст начин, као мушкобања:* ходa ~.

мȕшкӧст, -ости ж (инстр. -ошћу) **1. а.** *оно што је карактеристично за мушкарца (мужјака), оно што га разликује од жене (женке) у биолошком, психолошком и др. смислу.* **б.** *у еуф. значењу: мушки полни орган, пенис.* **2.** *снага, одлучност, енергичност; смелост, храброст, одважност.*

мȕшмула ж грч. бот. и агр. *жбунаста воћка* Mespilus germanica *из ф.* Rosaceae, *која рађа округласте јестиве плодове; плод те биљке.* • **дивља ~** *жбунаста декоративна биљка* Amelanchier ovalis *из ф.* Rosaceae, *укусног плода.* **јапанска ~** *ниско дрво* Eriobatrya japonica *из ф.* Rosaceae, *укусног плода.*

муштѐрија ж (м) (мн. ж) тур. **1.** *купац занатске и друге трговачке робе; корисник занатске или друге неке услуге; клијент, странка.* **2.** *онај који жели нешто да добије, купи, интересент.* **3.** (обично у изр. **стара ~** (нечија, некоме) спорт. разг. *спортиста или спортска екипа која често губи од одређеног противника.*

мȕштикла ж (ген. мн. -клӣ и мȕштӣклā) нем. *једноставна направа у виду цевчице (од дрвета, ћилибара, слоноваче и др.) у чији се један крај ставља цигарета или цигара при пушењу.*

мȕштиклица ж *дем. и хип. од муштикла.*

мȕштрати, -ām несвр. прел. **1.** *обучавати у војним вештинама, егзерцирати.* **2. а.** *обучавати, одгајати, васпитавати строгим, оштрим методама; доводити, дотеривати у ред; дресирати.* **б.** *поступати према некоме строго, присиљавајући га на одређене поступке, на извршавање наредби и сл.; малтретирати.*

мушту̀лук м тур. **а.** *добра, пријатна, радосна вест.* **б.** *дар, поклон, награда која се даје ономе ко донесе такву вест: добити, узети муштулук.* • **на муштулук ((от)ићи, (о)трчати и** сл.) *да се јави добра вест ((от)ићи, (о)трчати и сл.).*

Н

н (Н) с непром. **1. а.** лингв. *звучни алвеоларни носни сугласник (сонант).* **б.** *слово којим се обележава тај сонант:* велико Н, мало н, курзивно *н.* **2.** *скраћеница и ознака за* **а.** (н) *непознат број или величину.* **б.** (Н. Н.) *анонимну, непознату особу.*

на̑ нар. и разг. *речца* **1.** *којом се указује да се некоме нешто даје, пружа, нуди и сл.: ево, држи, узми.* **2.** (обично поновљено) *у служби узвика којим се дозивају, вабе или смирују животиње.*

на̀ (у експресивном изражавању, често у конструкцији „ево (ето) ти га на“) нар. и разг. *речца којом се указује на неки обрт, неочекиван исход или на изненадну промену стања, ситуације.*

на предл. **I.** (с ак. и лок.) *одређује:* **1.** *место завршетка или циљ неког кретања, померања, промене положаја, простирања, протезања (с ак.), одн. место где се нешто налази, креће, простире (с лок.):* попети се на брдо / налазити се на брду, ставити књигу на сто / књига се налази на столу, заденути цвет у косу / ићи са цветом у коси, навести се на море / пловидба на мору, изаћи на игралиште / бити на игралишту, стићи на Цетиње / живети на Цетињу, налазити се на ходнику, доћи на факултет / студирати на факултету, појавити се на прозор / стајати на прозору, навртети јагње на ражањ / пећи јагње на ражњу, окачити пушку на клин / пушка је на клину, подићи колибу на дирекe / колиба на дирецима, сести на кочије / седети (возити се) на кочијама. **2.** *околности, услове у које неко или нешто долази, досиева (с ак.), одн. околности, услове у којима се неко или нешто налази (с лок.):* скупити на једну гомилу / бити на гомили, изићи на свеж ваздух / бити на свежем ваздуху, доћи на виделo / бити на виделу, свратити на гозбу / напити се на гозби, доћи на кафу / бити на кафи, доћи на нову дужност / бити на новој дужности, осудити на робију / провести неколико година на робији, доћи на памет (сан и сл.) / бити на памети (сну и сл.), превести на енглески језик / превод је на енглеском језику. **3.** *оно с чим се врши контакт, веза и сл. (с ак.), одн. оно с чим контакт, везу и сл. врши глаголска радња приликом свог остварења (с ак.):* закачити се на ланац / бити на ланцу, ставити мисли на папир / цртеж на папиру. **4.** *акцију, радњу којој неко или нешто приступа или коју врши (обично уз имена разних радњи, активности, поступака):* прионути на посао. **5. а.** *оно што омогућује вршење глаголске радње, што служи вршењу глаголске радње (средство, оружје, музички инструмент и сл.):* просејати на сито и решето / обрадити на машини, свирати на клавиру. **б.** *оно чијем се утицају као средству којим се врши радња нешто излаже (с ак.), одн. оно с чим се нешто мења или помоћу чега се нешто справља (обично као одредба врсте јела) (с лок.):* ставити месо на врелу маст / пржити на масти. **6. а.** *уопште начин вршења глаголске радње (с ак: обично са избледелим дистрибутивним или инструменталним значењем; са лок.: обично са избледелим значењем начина, услова у којима се врши радња):* звизнути на два прста, исећи на режњеве; шетати на миру. **б.** *у саставу прилошких израза, за појачање изражавање значења израза;* уп. на- (III): држати револвер на готовс. **7. а.** *ближе одређује придевску реч тако што је повезује с оним што је означено одговарајућим именицом у ак. или лок.:* вешт на језику, осетљив на промају. **б.** *ближе одређује именичку реч тако што је повезује с оним што је исказано одговарајућим именицом:* брод на једра, затварач на преклоп, сто на расклапање. **8.** *повод, побуду нечега, оно што изазива неки одговор или реакцију; (с ак.) особу, појаву и др. уз коју следи глаголска радња као реакција:* опростити на дрскости, бунио се на овакав разговор, плакао је на такву помисао; згади се на мужа. **9.** *време вршења глаголске радње:* на Божић, на овај велики дан, на задушнице, на зиму; на полувремену утакмице. **10.** (са лок., уз гл. „губити“, „добијати“ и сл.) *појам који је за субјекат везан општим односом посесивности и који се у глаголском процесу мења у погледу квантитета или квалитета:* губити на времену, губити на цени, добијати на вредности, штедети на храни и сл. **11.** (уз им. које значе живо биће, с ак. уз гл. кретања, с лок. уз гл. мировања) *појам који је носилац стања, процеса и сл.:* доћи с ветром као куга на стоку, на мени је кривица. **II.** (с ак.) *одређује:* **1. а.** *циљ, мету, сврху неке акције:* лов на зечеве, пуцати на гол. **б.** *оно према чему је нешто окренуто, управљено, усмерено, према:* соба с прозором који гледа на море. **в.** *предмет или лице према којем је усмерена глаголска радња, одн. особина или стање којима се означава неки лични став (жеља, љутња и сл.):* бити љут на некога. **г.** *појам у којем се испољава нека особина или стање, одн. појам за који постоји спремност, готовост (што је казано придевом, одн. именицом уз које конструкција с предлогом „на“ стоји као одредба):* лаком на паре, спреман на све, имати нагон на повраћање. **д.** *појам на који асоцира, чију представу изазива, асоцира опажајни или сазнајни процес казан управним глаголом:* заударати на зној, личити на мајку; фиг. мирише на превару. **2.** *оно за које се, одн. оно за шта се нешто даје, троши (обично због обавеза или потреба):* давати (новац) на издржавање, истрошити се на некога. **3.** (уз бројеве и др. речи које се схватају као мера) **а.** *количину у којој се неки појам узима, анђажује, јавља и сл. у глаголском процесу или стању:* има на хиљаде (милионе) врста. **б.** *просторну меру до које досеже глаголска радња, одн. просторну раздаљину где се нешто налази; временску меру трајања глаголске радње:* на дохват руке, на километар одавде; отићи на годину дана у иностранство, отворити очи на тренутак. **III.** (с лок.) *означава:* **1.** *предмет поврх којег или близу чије површине (одн. у чијим оквирима) се нешто налази као његов саставни део:* дугме на кошуљи, девета рупа на свирали. **2.** (уз гл. „захвалити (се)“, „захваљивати (се)“, као алтернација предл. „за“, с ак.) *појам за који се изражава захвалност, одаје признање и сл.; оно што се учтиво одбија (положај, почаст и сл.):* захвалити се на поклону; захвалити се на мандату.

на- преф. **I.** *у глаголима (и изведеницама од њих), кад значе:* **1.** *већу или обилну меру извршења неке радње:* напунити, начупати, наспавати се, начекати се. **2. а.** (у свр. глаголима) *извршење радње основног глагола; извршење једног чина, једног елемента радње коју значи основни глагол:* написати (писмо); нашалити се. **в.** *делимично обухватање објекта радњом, непотпуно извршење радње основног глагола; мању меру, слабији степен или интензитет радње основног глагола:* нагристи (нагризати); напући. **3. а.** *неко уздизање, повећање висине или неко повећање, увећање запремине, обима:* набујати, надићи (се). **б.** *додавање на нешто; смештање, стављање, довођење нечега на нешто:* наковати (даску); насадити (мотику). **в.** *наилазак на нешто, досиевање до нечега:* наићи (наилазити), налетети. **г.** (обично у свр. гл.) *уочавање, опажање, предосећање и сл. нечега:* намирисати (опасност), наслутити (нешто). **д.** *одступање од усправног положаја, надношење, сагињање, савијање и сл.:* нагнути (се), накривити (се). **ђ.** *измену нечијег изгледа или стања:* намазати, наоштрити, наоружати. **II.** *у придевима који значе ублажену, слабије изражену особину основног придева:* наглув, натруо. **III.** *у прилозима, ређе у другим речима насталим од падежног израза:* наискап, налик, напамет.

на̀бава и **на́бава** ж *в. набавка.*

на̀бавити, -ӣм свр. **а.** *извршити набавку нечега, доћи до нечега, снабдети се нечим што се добија са стране, добавити, прибавити, купити нешто:* ~ материјал (за кућу), ~ робу. **б.** *доћи до нечега, осигурати нешто, прибавити:* ~ доказ.

на́ба̄вка и **на̀ба̄вка** ж (дат. -вци; ген. мн. -вкӣ) *набављање, прибављање (робе, материјала и сл.), снабдевање нечим; куповање, куповина.*

на̀бављати, -а̄м *несвр. према набавити.*

набављ̀а̄ч, -а́ча м (инстр. -а́чем) *онај који нешто набавља, који се бави набавком (хране, робе, материјала итд., обично у већим количинама), добављач, снабдевач, испоручилац (робе, пошиљке);* уп. лиферант.

набављ̀а̄чица ж *женска особа набављач.*

набављ̀а̄чкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на набављаче и набављање.*

на́бавнӣ и **на̀ба̄внӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на набавку, набављање;* уп. набављачки: ~ дозвола.

набада́ти, на̀ба̄да̄м несвр. **1.** *несвр. према набости.* **2.** (понекад с додатком: ногама) *ходати с тешкоћом, неспретно, несигурно (нпр. у обући с високим потпетицама); корачати слабо савијајући колена, као на штакама.* ■ ~ **се** *несвр. према набости се.*

набазѝти се, на̀ба̄зӣ̄м се свр. *провести дуго времена базајући, налутати се.*

набаљèзгати, -а̄м свр. пеј. *напричати много глупости, бесмислица, гадости и сл.* ■ ~ **се** *напричати се глупости, бесмислица, гадости и сл.*

набасáвати, -а̀са̄ва̄м (на некога, на нешто) *несвр. према набасати (1).*

набà сати, -а̄м свр. **1.** (на некога, на нешто) **а.** *случајно, неочекивано, нехотично наићи на некога, на нешто, натрапати.* **б.** *наићи, намерити се, налетети на некога, на нешто, суфрести се са неким, са нечим, наћи, пронаћи (некога, нешто).* – Набасах случајно на један допис. **в.** *случајно ступити, нагазити на нешто; налетети на некога, на нешто:* ~ на мравињак; ~ на пањ. **2.** *појавити се, искрснути; наићи, намерити се (негде, у неком месту);* уп. забасати (1).

на̀бацā нōст, -ости ж *особина и стање онога што је набацано, неповезано, без реда и система (обично о уметничком, научном и сл. делу).*

набà цати, -а̄м свр. **1. а.** *бацањем сместити, ставити негде већу количину нечега, бацајући направити гомилу, нагомилати; натрпати, нагомилати насумце, без реда:* ~ земљу; ~ ствари. **б.** *распрострети, разастрти (по некој површини, простору):* ~ сламу по поду. **в.** *бацити (на нешто, у нешто) нечега доста, довољно:* ~ дрва (на ватру, у пећ). **2.** фиг. **а.** *сачинити, написати грубо, без реда и система, склепати (књижевно дело, писмени састав и сл.); изразити, исказати, изнети без неког реда, повезаности, сређености, обично на брзину (мисли, утиске и сл.); изнети у основним цртама, скици рати.* **б.** (обично у трп.) *нанети у грубим потезима, без дотеривања, дорађивања (о боји на сликарском делу).*

набацú вати, -а̀цујēм несвр. **1.** *несвр. према набацити.* ■ ~ **се 1.** *несвр. према набацити се.* **2.** (некоме) разг. *удварати се наметљиво и досадујући.*

набáцити, на̀ба̄цӣ̄м (на̀бацити, -ӣм) свр. **1. а.** *бацајући ставити, метнути, сместити негде:* ~ суве гране на огњиште; ~ малтер на зид. **б.** *ставити, метнути (на раме, леђа); забацити:* ~ торбу на леђа. **в.** *ставити (обично на себе), навући, обући:* жарг. ~ ново перје. **г.** *намаћи, ставити (омчу, узду, седло или сл.).* **д.** зан. *бацајући (вапном, мистријом и сл.) залепити; облепити, премазати (малтером, блатом и сл.):* ~ малтер на зид. **ђ.** спорт. *у луку, обично вишем или високом, преко противничких играча упутити (лопту) саиграчу.* **2.** *потиснути, навести на одређени положај (противничку војску, војне трупе и сл.).* **3.** фиг. **а.** *саопштити укратко, узгред, (с)поменути.* **б.** *сачинити у главним, грубим потезима, непотпуно, не довршивши, не дорадивши (обично уметничко и сл. дело).* ■ ~ **се** *бацити се нечим на некога, на нешто, гађати нечим у некога, нешто.*

набéдити, на̀бе̄дӣм јек. **набијèдити,** на̀биједӣм свр. (некога) **1. а.** *свалити кривицу на некога, неправедно, неоправдано, неосновано окривити, лажно оптужити, оклеветати, обедити некога.* **б.** *убедити, увериti некога у нешто што није.* – Набедили га да је ревизор. **2.** *наговорити, приволети некога на нешто.* – Набедише га да буде четовођа.

набедрèнӣк, -и́ка м црквр. *украсни комад тканине који са појаса пада низ десно бедро и који православна свештена лица носе као знак чина, ранга или одликовања.*

на̀бē ђен јек. **на̀бијеђен,** -а, -о (обично одр.) *који привидно изгледа да је неко, нешто, лажни, тобожњи, умишљен(и):* ~ вођа, ~ добровољац, набеђени политичари.

набеђи́вати јек. **набијеђи́вати,** -èђујēм *несвр. према набедити.*

набúјати (се), на̀бӣјā̄м (се) *несвр. према набити (се).*

набӣ̀јач, -а́ча м **а.** *машина, уређај, алатка за набијање, сабијање земље, песка и сл.* **б.** *врста чекића за набијање, натицање обручева на бурад.* **г.** *маљ.*

набӣ̀јача ж *врста старинске пушке, чија се цев пунила с предње стране.*

набӣ̀јен, -èна, -о **а.** *дебео, пун.* **б.** *чврст, једар, збијен (обично о људима или деловима тела).*

набӣ̀јенōст, -ости ж **1.** *особина онога који је набијен, пун, једар, пуноћа, једрина.* **2.** *збијеност, сабијеност:* ~ играча одбране. **3.** фиг. *згуснутост, пуноћа; испуњеност, препуњеност (нечим):* ~ (драмске) радње (осећањима).

набúрати (се), на̀бӣрā̄м (се) (на̀бирати (се), -рēм (се)) *несвр. према набрати (се).*

на̀бити, на̀бијēм (трп. набӣ̀јен, -èна) свр. **1. а.** *збијајући, сабијајући добро испунити, напунити унутрашњост нечега; натрпати нешто чиме; утрпати, угурати, нагурати (што у нешто):* ~ дуван у лулу; ~ лулу; ~ конзерве у ранац, ~ обућу у торбицу. **б.** (људе, стоку) *нагурати, сабити; силом сместити, затворити у мали простор:* ~ све у једну собицу (у један ћошак); ~ у логор. **в.** *напунити ватрено оружје.* **г.** *ударајући мањем или сл. учинити тврдим, сабити (нпр. земљу); утабати.* **2.** физ. *в. наелектрисати.* **3.** *направити жуљеве услед јачег притиска или трења на делу тела; нажуљати (део тела).* **4.** (на нешто) **а.** *дубље, више навући, натаћи, натући, намаћи (капу, шешир на главу, на очи и сл.).* **б.** *набости, натаћи (на коље, на ражањ, на колац и сл.).* **5.** (обруч, обручеве) *натаћи, наместити, учврстити (обруч, обручеве на буретy, бачви и сл.).* **6.** *забити, зарити, забости:* ~ колац у земљу. ■ ~ **се 1. а.** *нагурати се, натрпати се у сразмерно малом простору.* **б.** *сместити се, населити се и сл. негде у великом броју, потпуно испуњавајући простор.* – Набили се сви у градове. **в.** *забити се, увући се у нешто.* – Набио се снег између коњских копита. **2.** физ. *в. наелектрисати се.* • ~ **мужу рогове** разг. *превариti мужа, имати ванбрачни сексуални однос (о жени).*

наблебèтати се, -а̄м се свр. пеј. *издовољити се блебећући, набрбљати се.*

на̀блӣзу прил. *на малом растојању, у близини, близу, недалеко:* куће су им ~.

набљȕвати, на̀бљујēм свр. *бљујући, бљувањем напунити (нешто).*

на́бōј и **на́бој,** -оја м (инстр. -ојем) **1.** грађ. *земља, блато, обично са шљунком, сламом, које се као грађевински материјал ставља, набија између паралелно постављених дасака или сабија за подове и сл.; зид, под и сл. од тога материјала.* **2.** *оно чиме се пуни ватрено оружје (барут, зрно, метак);* уп. муниција. **3.** физ. *в. наелектрисање:* негативни ~, позитивни ~. **3.** мед. нар. *мања гнојава отеклина (најчешће на прсту), која настаје од притиска, гњечења и др., убој.*

набојàдисати, -ишēм свр. *премазати бојом, обојити;* уп. бојадисати.

набóкати се, на̀бо̄кā̄м се свр. експр. *пуно или превише појести, најести се добро или преко мере, прејести се.*

наболòвати се, -о̀лујēм се свр. *провести дуго времена болујући.*

на̀боље и **на̀боље** (на̀боље) прил. *у правцу побољшања, побољшавајући се:* (о)кренути (ићи) ~.

на́бор м **1.** (обично у мн.) *пресавијена тканина, бора начињена при изради одеће, фалта; превој, прегиб који се формира на широкој одећи која слободно пада низ тело.* **2. а.** *бора, бразда на кожи (лица).* **в.** *уопште исупчење, кожаста бора на телу, деловима тела или на унутрашњим органима (људи и животиња).* **в.** *извијена браздаста бора, вијуга на површини мозга.* **г.** *срчани залистак.* **3.** *мали талас, мрешка на воденој површини.* **4.** геол. *дугуљасто исупчење с наоредним удубљењем настало набирањем слојева Земљине коре; уопште таласасто исупчење у земљишту.*

на̀бо̄ра̄н, -а, -о **1.** *пун бора, прекривен борама, избраздан, изборан (о лицу, делу лица, особи с таквим лицем и сл.).* **2.** *који има дугуљаста исупчења с наоредним удубљењима (о земљишту).*

на̀бо̄ра̄но̄ст, -ости ж *особина оног који је наборан, оног што је наборано.*

набо́рати, на̀бо̄ра̄м свр. **1.** *прекрити борама, набрати, изборати, зборати (чело, лице).* **2.** *сложити, скупити у боре, наборе, фалте (одећу); израдити одећу набирајући тканину или слажући је у наборе, фалте.* **3.** *намрешкати, усталасати, узбуркати (водену површину и сл.).* ■ **~ се 1.** *скупити се у боре, наборе, постати наборан, изборан (о лицу, кожи на лицу, телу и сл.).* **2.** *прекрити се мањим таласима, заталасати се (о мору, језеру и сл.).*

на́борић м *дем. од* набор.

набо̀сти (на̀бости), -о̀дем (аор. набо̀дох, на̀боде; р. пр. на̀о̄бо̄, набо̀ла (на̀бола); трп. набо̀ден, -ѐна, пр. пр. на̀бо̄вши) свр. **а.** *навући, натаћи на нешто оштро, шиљасто:* ~ на виљушку. **б.** *убости на више места, избости (нпр. иглом).* ■ **~ се а.** *натаћи се, навући се на нешто оштро, шиљасто:* ~ се на копље. **б.** *повредити се нечим шиљастим, убости се:* ~ се на трн.

на̀боцкати, -а̄м свр. *у дем. значењу: набости (б), избоцкати.*

набра́јати, на̀бра̄ја̄м несвр. **1. а.** *наводити, спомињати једно за другим, низати, редати:* ~ имена, ~ разлоге. **б.** *једнолично редати у говору; понављати исте речи.* **2.** *нарицати, тужити, запе́вати (за умрлим); јадиковати.*

на̀бра̄н, -а, -о **1.** *прекривен борама, наборан, изборан (о кожи, лицу, челу);* уп. набрати[2] (1) и набрати се[2] (1). **2.** *који има наборе, фалте;* уп. набрати[2] (2). **3.** *заталасан, намрешкан;* уп. набрати[2] (3) и набрати се[2] (3). **4.** *који је настао набирањем слојева Земљине коре, наборан;* уп. веначни и наборати се[2] (4).

на̀брати[1], -берем (-бѐрем) свр. *берући, трајући и сл. (плодове, цвеће и сл.) накупити, убрати у некој, обично већој или довољној количини.* ■ **~ се** *издовољити се, задовољити се берући:* ~ се јабука.

на̀брати[2], -берем (-бѐрем) свр. **1. а.** *наборати, намрштити (чело, обрве и сл.), у незадовољству, љутњи и сл., одн. изражавајући незадовољство, љутњу и сл.* **б.** *прекрити борама, бразdама; избраздати (боре на челу, лицу и сл.).* – Њему је време већ набрало боре на челу. **2.** *сложити у наборе, израдити са наборима, фалтама (одећу, предмете од тканине), нафалтати.* **3.** *благо усталасати, намрешкати (водену површину).* **4.** геол. *скупити, формирати у наборе (земљину кору, лаву и сл.);* уп. набор (4), наборан (2) и набран (4). ■ **~ се 1. а.** *скупити се у боре, прекрити се борама, намрштити се, у љутњи, незадовољству, нерасположењу и сл. (обично о челу).* **б.** *прекрити се борама, изборати се, наборати се од старости, патње, недаћа и сл. (о челу, лицу, кожи и сл.).* **2.** *благо се усталасати, намрешкати се.* **3.** геол. *скупити се, формирати се у наборе, наборати се (о земљиној кори);* уп. набор (4) и набран (4).

на̀брашњавити, -ӣм и **набрашња́вити,** набра̀шња̄вӣм свр. *посути, умрљати, умазати брашном.* ■ **~ се** *посути се, умрљати се, умазати се брашном.*

набр̀бљати, -а̄м свр. *испричати много о свему и свачему, напричати.*

на̀бре̄као, набре́кла (на̀бре̄кла), -ло **1. а.** *увећан, раширен, нарастао (услед обилне количине нечега):* ~ кеса. **б.** *отечен, натечен:* набрекли крајници. **в.** *дебео, задрпљао:* ~ лице, ~ подвољак. **2.** *пун снаге и здравља (о човеку); једар, бујан:* набрекли бокови, набрекла недра.

на̀бреклина и **набреклѝна** ж **1.** *набрекло, натечено ткиво, оток, отеклина;* уп. набрекао (1б). **2.** *исупчење, избочина:* ~ на земљаном лонцу, ~ на земљиној кори.

набре́кло̄ст и **на̀бре̄кло̄ст,** -ости ж *особина и стање оног што је набрекло.*

на̀бре̄кнӯт, -а, -о *в.* набрекао.

набре́кнути (набре́ћи (на̀бре̄ћи)), на̀бре̄кне̄м (аор. набре́кнух и набре́кох, на̀бре̄кнӯ, набре́кну и на̀бре̄че; р. пр. на̀бре̄као, набре́кла (на̀бре̄кла) и набре́кнуо, -ула) свр. **1. а.** *увећати се, нарасти, раширити се од упијене течности (обично о дрвеним предметима); набубрити (обично о зрневљу).* **б.** *напети се, затегнути се и увећати се од умора, топлоте, напора, узбуђења и др.; натећи, надути се (најчешће о деловима тела).* **в.** *напунити се млеком, увећати се и затегнути се (о вимену).* **г.** *уопште увећати се у погледу обима.* – Набрекао му трбух. Џепови му набрекли. **2. а.** *набујати, наједрати (о деловима тела, одн. о особи с таквим деловима тела).* **б.** *напупити (о биљкама); напунити се соком, постати једар, наједрати.*

на̀бре̄кнӯто̄ст, -ости ж *в.* набреклост.

набро̀јати, -јӣм и на̀бројӣм и **набро̀јити,** на̀бројӣм (имп. на̀брōј) свр. **1. а.** *бројањем утврдити број, збир (људи, животиња, ствари итд.), избројати.* **б.** *изговарајући редом бројеве или бројећи у себи доћи до одређеног броја:* ~ до десет, ~ стотину. **в.** (некоме) *бројећи новац платити, исплатити.*

набр̀стити се, -ӣм се свр. *најести се, заситити се брстећи (обично о козама).*

набру́сити, на̀брӯсӣм свр. **1.** *брусећи наоштрити (неко сечиво), избрусити.* **2.** (некога) **а.** *расрдити, наљутити.* **б.** *јако изгрдити, наградити, испсовати.* ■ **~ се** *расрдити се, наљутити се.*

на̀брчка̄н, -а, -о *пун бора, наборан, зборан, збрчкан; смежуран:* ~ лице.

на̀брчкати се, -а̄м се свр. *наборати се, смежурати се, збрчкати се.*

набу́бати, на̀бӯба̄м свр. *научити напамет, често без разумевања, напрудати.*

набу̀брело̄ст и **на̀бубрело̄ст,** -ости ж *особина и стање оног што је набубрело.*

на̀бубрина ж *оно што је постало бубрењем; оток, отеклина; исупчење уопште.*

на̀бубрити и **набу̀брити,** -ӣм свр. непрел. (трп. ø) **1. а.** *увећати се, нарасти од упијене течности (обично о зрнастим и сл. плодовима); уопште увећати се, раширити се.* **б.** *напојити се влагом, расквасити се (о земљи).* **2.** *увећати се, нарасти услед испуњености нечим (обично у виду исупчења).* **3. а.** *набујати, наједрати (о људима и деловима људског тела).* **б.** *отећи, надути се:* набубрио језик, набубриле очи.

на̀бујало̄ст и **набу̀јало̄ст,** -ости ж (инстр. -ошћу) *стање оног што је набујало, нарасло, што се излило из корита (о води, реци); стање оног који је набујао од једрине, здравља, одн. оног што је постало снажно, бујно.*

на̀бујао, -ала, -ло и **набу̀јао,** -ала, -ло *р. пр. од* набујати *у атриб. служби.*

набу̀јати, -а̄м свр. непрел. (трп. ø) **1.** *почело се увећати, расти, надоћи (о реци, потоку).* **2. а.** *јако се развити, постати снажан, једар, наједрати (о људима и деловима њиховог тела).* **б.** *отећи, надути се, набрекнути (о деловима тела).* **3.** фиг. *испољити се, манифестовати се (о осећањима).* **4.** *бујно израсти, ижицкљати (о биљкама).* **5.** фиг. **а.** *обогатити се новим садржајем; обилно се испунити (нечим):* набујао живот; набујао љубављу. **б.** *добити велику снагу; проширити се, узети маха, захватати у великим размерама:* набујао покрет.

на̀бусит, -а, -о *груб, осоран, најрасит, врло нељубазан; који одражава такве особине, набуситост:* ~ човек; ~ глас, ~ држање, ~ лице.

на̀бусито прил. *грубо, осорно, врло нељубазно:* ~ одговорити, ~ упитати.

на̀бусито̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина, одн. расположење, понашање оног који је набусит.*

набу́ћити, на̀бӯћӣм свр. **а.** *подићи у виду ћубе (косу);* уп. нашушурити (1). **б.** *испупчити, избочити (нпр. образ).* ■ **~ се** *надути се, надићи се, нашушурити се (о одећи, тканини и сл.).*

на̀бухао, -хла, -ло *отечен, подбуо, подбухнуо; надут попште:* ~ лице, набухле ноге, набухле очи; ~ тело.

на̀бухлина ж *отеклина.*

на̀бухло̄ст, -ости ж *стање оног који је набухао, оног што је набухло.*

на̀бухнути, -нӗм свр. *отећи, подбухнути; надути се попште (обично о деловима људског тела).*

набу́цити, на̀бу̏цӣм свр. разг. *лоше проћи, напрабусити, надрљати.*

набу́шити, на̀бӯшӣм свр. *бушећи направити удубљење или мању рупу, мањи отвор.*

на́вада и **на̑вада** ж **а.** *устаљена склоност ка нечему, навика.* **б.** *начин живота и рада који се усталио традицијом, обичај.* **в.** *устаљени начин понашања, манир.*

на̀вадити[1], -ӣм свр. *вадећи скупити, извадити неку, обично већу или довољну количину.*

на̀вадити[2], -ӣм свр. *навикнути кога на нешто, научити кога нечему:* ~ овце у туђу ливаду. ■ **~ се** *стећи навику, навику, навићи се, научити се (на нешто):* навадио се на моју кућу, ~ се на ракију.

на̀ваћати (се), -а̄м (се) *несвр. према навадити*[2] *(се).*

на̑вала (на̑вала) ж **1. а.** *масован продор, најезда, надирање (војске, народа).* **б.** *напад, нападање (у борби):* пред навалом непријатеља. **в.** *напад (у спортским играма, према противничком голу и сл.).* **2. а.** *масовно долажење, наваљивање (као знак појачаног интересовања за нешто):* ~ на гимназије, ~ кандидата за упис. **б.** *гужва, налога, тискање (окупљеног света).* **в.** *појављивање нечега у великом броју, у великој количини, мери:* ~ биљних болести, под навалом послова. **3. а.** *снажан прилив, навирање (крви, суза и сл.).* **б.** *јако, силовито струјање, удар, налет (воде, ветра и сл.).* **в.** *напло избијање, излив, наступ (речи, мисли, осећања и сл.).* **г.** *интензивно ширење нечега, узимање маха:* под навалом херцеговачког дијалекта, пред навалом јутарњег сунца. **4.** *снажан притисак на нечију вољу, понашање, став и сл.; салетање, наваљивање, наговарање.* **5.** спорт. *део спортске екипе који напада с циљем да постигне погодак:* воља ~, ~ Црвене звезде. **6.** бот. *вишегодишња биљка папратњача* Dryopteris (Aspidium) filix-max *из ф.* Aspidiaceae.

нава̀лентан, -тна, -о разг. *који много досађује некоме, који салеће некога (нпр. неку девојку), насртљив:* ~ тип.

нава́лити, на̀ва̄лӣм (трп. на̀ва̄љен) свр. **1. а.** *ставити, наваљати поврх нечега нешто тешко:* ~ камен на нешто (преко нечега). **б.** *натрпати, натоварити (нпр. неки терет на коња); ставити у великој количини, наломилати, натрпати (нпр. дрва на ватру, на огњиште и сл.).* **в.** фиг. *оптеретити некога чиме (порезом, дажбинама, кулуком и сл.); навући на некога какву невољу, увући у неприлику.* **г.** *прислонити уз нешто неки тежак предмет; наслонити притискајући:* ~ орман на врата. **2. а.** *масовно напасти, ударити (о војсци); налетети, насрнути.* **б.** *појавити се у великом броју нападајући, уништавајући (о штеточинама).* **3. а.** *кренути некамо, куд великом брзином, хитајући, журно се упутити.* **б.** *јурнути, пустити се у трк за неким; појурити у гомилу, напрнути:* навалише за њим; навалише на врата. **4. а.** *појавити се, доћи у великом броју, напрнути (обично тражећи нешто, интересујући се за нешто):* навалили у суд, навалили на робу. **б.** *почети посећивати у великом или већем броју:* навалише к њему. **в.** *почети се рађати у великом броју, често:* навалила деца. **5.** *изнети пред некога: принети некоме велику количину јела, пића; обилато понудити (јелом, пићем):* навалио с јабукама (с ракијом и сл.). **6.** *навући, намаћи (капу, шешир и сл., обично на очи или лице).* **7.** *почети упорно наговарати, наводити некога да пристане на нешто, салетети некога.* – Навалили на њега са свих страна. **8. а.** (са допуном у инфин. или у през. с везником „да“) *отпочети упорно, интензивно, трудећи се, чинити оно што значи глагол у допуни:* навали читати. **б.** (на нешто) *прионути (на посао); својски се прихватити (јела, пића).* **9.** *појавити се у великом обиму, у великој или већој количини, наломилати се (о пословима).* **10. а.** *појавити се, наступити великом снагом, у великој мери, количини, великим интензитетом (о временским приликама, атмосферским падавинама и сл.).* **б.** *јурнути силовито у великој количини, надрети (о воденој маси).* **в.** *почети бујно тећи, потећи (о крви, сузама);* уп. грунути (4а): – Навалила му крв у главу. **г.** *почети се интезивно ширити, испољити се у јаком интензитету (о мирисима);* уп. запахнути (1). ■ **~ се 1. а.** *наслонити се, прислонити се, ослонити се на нешто, на некога свом тежином; налећи свом тежином.* **б.** *напнути се, повити се свом тежином:* навали се преко руде. **2.** фиг. *задати некоме муку, тешкоћу и сл., притиснути некога (о нечему тешком, непријатном и сл.).* – Нешто ми се тешко на прси навалило.

на̑ва̀лнӣ (на̑ва̀лнӣ), -а̄, -о̄ **1.** *в. нападачки (1).* **2.** спорт. *који се односи на навалу (5), који игра у нападачком делу екипе:* ~ играч, ~ ред.

нава́љати, на̀ва̄љам свр. **а.** *ваљањем ставити, навалити на нешто:* ~ трупац на кола. **б.** *ваљањем наломилати:* ~ камење, ~ бурад у качару. ■ **~ се** *издовољити се ваљајући се, изваљати се (по земљи, у блату и сл.).*

наваљи́вати (се), на̀ва̀љујӗм (се) *несвр. према навалити (се).*

на̀варати, -а̄м свр. *преварити, обманути некога више пута, изварати.* ■ **~ се** *издовољити се варајући, много изварати (некога).*

наварѝвати, -а̀рујӗм *несвр. према навариити.*

нава́рити, на̀ва̄рӣм свр. *надодати постуиком заваривања, заварујући налепити метал;* уп. заварити.

на̀везак, -ска м (мн. -есци, ген. -еза̄ка̄) *оно што је навезано, привезано на нешто, привезак.*

наве́зати, на̀вӗжӗм свр. **а.** (нешто) *завезивањем спојити два краја, привезати један крај за други, надовезати:* ~ испрекидане жице, ~ конац. **б.** (на нешто) *везујући причврстити уз нешто, спојити с нечим, привезати:* ~ на канап. ■ **~ се 1.** *в. надовезати се.*

навезѝвати, -ѐзујӗм *несвр. према навезати (се).*

навејáвати, -ѐја̄вам јек. **навијáвати,** -ӣја̄вам *несвр. према навејати.*

на̀вејати јек. **на̀вијати,** -јӗм свр. **1.** *вејући и падајући у већим количинама наломилати се, нападати (о снегу).* **2.** *вејући или дувајући нанети, наломилати.* **3.** *вејањем очистити, одвојити од плеве (жито, зрневље), обично доста, довољно.*

на̑вӗк јек. **на̑вијек** прил. **а.** *у свако доба, увек, сваґда; стално, непрестано, вечито:* ~ го и бос. **б.** *за сва времена, засваґда, заувек.* – Нек навијек љубав уза те ме свеже.

на̀велико прил. *у великом броју, у великим количинама; пуно, много:* прича се ~.

навесѐлити се, -ѐселӣм се свр. *науживати се веселећи се.*

навѐслати се, -а̄м се свр. *провести дуго времена у веслању, напатити се, одн. науживати се веслајући.*

наве́сти (на̀вести), -ве́зӗм (трп. наве́зен) свр. **1. а.** *украсити везом; начинити, направити везући, извести:* ~ кошуљу; ~ гоблен. **б.** *лепо написати или нацртати:* ~ велико слово. **2.** фиг. *лепим, бираним речима, китњасто изрећи, написати, накитити.* – Напричају ти тако, иските, навезу, па засладе ракијом.

навѐсти[1] (на̀вести), -вѐдӗм (на̀ведӗм) (аор. на̑веде; р. пр. на̀вео, -ѐла (на̀вела); трп. навѐден, -ѐна; пр. пр. на̀вѐвши) свр. **1. а.** *учинити да неко, нешто наиђе на одређено место, да наиђе поред или испред некога, нечега, на или кроз нешто, преко нечега и сл.; попште усмерити, управити, упутити некога, нешто:* ~ на заседу, навео га пут; ~ на траг, ~ на други пут. **б.** *управити (ток воде) у одређеном правцу, навратити, наврнути.* **2. а.**

усмерити на одређену тему; почети, повести (разговор). **б.** *упутити, довести на неки закључак, на неку мисао и сл.* **в.** *упутити некога да пристане на нешто, приволети; наговорити, намамити:* ~ на побуну; ~ на зло. **в.** *довести до нечега, бити узрок нечему; учинити да неко досе у одређено стање:* ~ на одустајање; ~ у шкрипац. **3.** *изнети, саопштити неки податак, пример, текст или део текста, нечије речи и сл.*

навѐсти² (нàвести), -вѐзēм (аор. нàвезе; р. пр. нàвезао, -èзла (нàвезла); трп. навезен, -èна; пр. пр. навезàвши (нàвезāвши)) свр. **1. а.** *управљајући неким возилом, оруђем, вукући га, гурајући га и сл. довести га, допремити га на нешто.* **б.** *довести, одвести на отворену воду, на пловни пут (брод, чамац, одн. оне који су у њему).* **2.** *(до)возећи допратити, допремити (нешто) на неко место, обично у великим или довољним количинама:* ~ дрва (камен, песак и др.). ■ **~ се 1. а.** *пловећи изићи на отворену воду (море, језеро и сл.), испловити.* **б.** *пловећи наићи, налећи на дно, спруд, стену, насукати се (о пловном објекту).* **2. а.** *возећи се доспети, приспети негде, наићи на нешто.* **б.** *крећући се наићи на нешто, на некога, поред (испред, иза и сл.) некога или нечега (о возилу и самоходном оруђу).* **3.** фиг. *зајечети, отпочети с нечим, упустити се у нешто.* – Навезао се с њим на широк разговор.

навéстити, нàвēстīм јек. **навијèстити,** нàвијестīм свр. **1. а.** *објавити, огласити, обзнанити; обавестити, саопштити, рећи, казати; дати до знања.* **б.** (са им. „рат“ као допуном) *в. објавити рат (објавити).* **в.** *(код католика) јавно објавити, огласити имена оних који најаве ступање у брак, који ће се венчати (као део припреме обреда црквеног венчања); објавити, огласити (нечије венчање).* **2.** *огласити, означити, одн. најавити (нпр. долазак некога или нечега); наговестити (нешто).*

нàвечē(р) прил. *у време кад настане, наступи вече, кад се смркне, увече:* сутра ~.

навèчерати се, -āм се свр. *најести се вечерајући, обилно вечерати.*

нàвечēрје и **навèчēрје** с етн. *вече уочи славе, имендана или неког црквеног празника.*

нàвешати јек. **нàвјешати,** -āм свр. *поставити у висећи положај, обесити, окачити више предмета, извешати; обесити, окачити уопште.*

нàвешкати јек. **нàвјешкати,** -āм свр. *навешати (понекад у дем. значењу).*

навештáвати јек. **навјештáвати,** -èштāвāм *несвр. према навестити (1а, б и 2);* уп. навешћивати. ■ **~ се** *појављивати се, најављивати се; показивати се.* – Бледило зоре навештавало се кроз два прозора.

нàвештāј јек. **нàвјештāј** м **1. а.** *оно што се навести, објави, обзнани, саопштење, изјава, навештење; званично саопштење, објава.* **б.** *изјава, саопштење којим се нешто најављује, предвиђање, најава.* **в.** *уопште оно што навештава, најављује, наговештава нешто, најава, наговештај:* ~ зоре, ~ смрти. **2.** *код католика, јавно објављивање, оглашавање имена оних који ступају у брак (као део припреме обреда црквеног венчања).*

навештéње јек. **навјештéње** с **1.** *в. навештај.* **2.** рлг. *најава, обавест арханђела Гаврила Богородици да је зачела; слика која приказује тај чин;* уп. Благовести.

навешћивати јек. **навјешћивати,** -èшћујēм *несвр. према навестити;* уп. навештавати.

навѝгатор м *стручно лице које врши навигацију, утврђује тачну позицију брода, подморнице, авиона и др. и одређује правац њиховог кретања; стручњак за навигацију.*

навигáција ж лат. **1.** *вештина управљања пловним објектима (бродом, подморницом и сл.), одређивање позиције, правца кретања и др.; наука о тој вештини.* **2.** *вештина и начин управљања кретањем авиона и других летелица; наука о тој вештини.*

навигáцијскӣ и **нàвигациōнӣ,** -ā, -ō *који се односи на навигацију:* ~ инструмент, ~ карта, ~ прибор.

навијāља и **навијања** ж женска особа која навија пређу.

навијāљка ж *примитивна дрвена направа, различита у разним крајевима, која служи за навијање преље за основу; прибор (у који спада и та направа) за навијање преље.*

навијати, нàвијāм несвр. **1.** *несвр. према навити.* **2. а.** *заузимати се, залагати се.* – Навијао је да Милош остане у Београду. **б.** *бити за некога, нешто, бити на нечијој страни, осећати симпатије, наклоност према некоме или нечему:* ~ за „Звезду“. **в.** *јавно (повицима, пљескањем и сл.) исказивати наклоност према некоме (нечему), подстицати, храбрити, бодрити некога (нешто), обично на утакмици, неком такмичењу и сл.* ■ **~ се** *несвр. према навити се.*

навијāч, -áча м (инстр. -áчем) *онај који навија за неки спортски клуб, екипу или неког спортисту, симпатизер; уопште онај који је за некога, онај који је на нечијој страни, који подржава некога;* уп. навијати (2).

навијāчкӣ, -ā, -ō *који се односи на навијаче, који припада навијачима, својствен навијачима: навијачке страсти.*

нàвијāчки прил. *на начин својствен навијачима, навијајући, пристрасно:* понети се ~, понашати се ~.

навијýтак, -тка м **а.** *в. навитак.* **б.** *навојак, намотај (конца и сл.).*

нàвика ж (дат. -ици) **а.** *понављањем стечена или устаљена склоност ка одређеном облику активности; учењем, вежбањем, навикавањем и сл. стечена или устаљена способност, особина, својство, облик или начин живљења, понашања, реаговања и др.;* уп. навада. – Навика је једна мука, а одвика двије муке. **б.** *навикавање, привикавање:* ~ на робовање. • **моћ навике** *в. под моћ.* **прећи у навику (некоме)** *постати сталан, обичан.*

навикáвати (се), -ѝкāвāм (се) *несвр. према навикнути (се).*

навúкати, нàвӣчēм свр. *в. навúкнути.* ■ **~ се** *извикати се, налаламити се; издовољити се извикивањем.*

навикúвати, -ѝкујēм *несвр. према навúкати и навúкнути.*

нàвиклӣ, -ā, -ō *који се чини по навици, настао из навике, стечен навиком; који је прешао у навику, навикнут:* навиклим покретима ради (чинити нешто).

нàвикло прил. *навикнуто, свикло.*

нàвиклōст, -ости ж *особина или стање оног који је стекао неку навику (неке навике), који је навикао на нешто; навика.*

навúкнути, нàвӣкнēм свр. **а.** (на некога, на нешто или без допуне) *кратко или мало викнути, подвикнути (грдећи, псујући некога, заповедајући некоме и сл.).* **б.** *викнувши, подвикнувши поиграти, потерати (обично стоку).*

нàвикнути и **нàвићи,** нàвикнēм (аор. нàвикнӯ, нàвиче и нàвиче; р. пр. нàвикнуо, -ула и нàвикао, -кла; трп. нàвикнӯт; пр. пр. нàвикнӯвши и нàвикāвши) свр. **1.** *учинити да неко стекне одређену навику (навике), научити (кога на нешто); учинити да се неко буде (његова чула и сл.) привикне на некога, на нешто, привикнути, научити:* ~ дете на редовно прање руку; ~ слух на нову музику. **2. а.** *стећи одређену навику, научити се, приучити се.* – Нисам навикао да пијем. **б.** (на некога, на нешто) *обикнути се, привикнути се (на некога, на нешто); сродити се (с ким, с чим):* ~ на нови распоред; ~ на некога. ■ **~ се** *в. нàвикнути (2).*

нàвикнӯто прил. *са навиком, са навикнутошћу, навикло, свикло.* – Чиновник гледаше некако навикнуто, и чак са досадом.

нàвиљак, -љка м **а.** *мања количина, гомилица сена, сламе, покошене траве и сл. која се одједном може захватити и понети вилама; мања количина сена, сламе, траве и сл. сложена, здељена у пластић.* **в.** фиг. *количина нечега што својим изгледом подсећа на навиљак (а) (обично о бујној коси).*

навúљчати, -āм свр. *скупити у навиљке (покошену траву, сено и сл.).*

нàвӣљчити, -ӣм *несвр. према навиљчати.*

нàвӣљчић м *дем. од навиљак.*

нáвир м **а.** *налив прилив неке течности (нпр. крви у крвне жиле, млека у дојке и сл.), навала.* **б.** *навала, налет интензивних, јаких осећања, расположења и сл.; испољавање таквих осећања, расположења и сл., порив.*

нàвирати, -рēм несвр. непрел. **1.** *избијати обично јако, обилно на површину земље, извирати (о води); јако, обилно тећи,*

надолазити, надирати (о води или некој другој течности); уп. кућати (1). **2.** *долазити, надолазити, надирати, јављати се, појављивати се у великом броју, у великим количинама или снажно, интензивно (о људима или животињама; о предметима или с њима повезаним делатностима; о ваздушним струјањима, светлости, мирису и сл.; о временским појавама; о речима, мислима, осећањима и сл.).*

навири́вати (се), -и̏рујем *несвр. према навирити (се).*

навѝрити, -и̏м свр. **1. а.** *бацити поглед, накратко погледати споља у унутрашњост нечега; накратко погледати кроз нешто, иза нечега, настојећи видети, сазнати нешто (обично показавши се само делимично), провирити.* **б.** *свратити, навратити негде да би се нешто видело, осмотрило, сазнало; накратко ући, свратити, навратити.* **2.** *појавити се показавши се само делимично, помолити се, извирити:* ~ иза дрвета. ■ **~ се** *в. навирити (1б).*

на̀високо и **нависо̀ко** прил. *врло високо; у велику висину, увис.* • **~ гледати (ићи, пуцати, циљати** и сл.) *тежити, стремити ка високом положају (звању и сл.), ка лепом, удобном животу, великом успеху и сл.*

навѝтак, -тка м **а.** *пређа (конац и сл.) навијена на вратило.* **б.** *сплетено предиво, власи кудеље или лана; повесмо.*

на̀вити, на̀вијем (имп. на̀ви̏; р. пр. на̀вио, -ила; трп. навѝјен, -ена) свр. **1.** *завити, намотати (пређу, основу на вратило); намотати уопште (конац, жицу и сл. на нешто).* **2. а.** *ставити у покрет (неки механизам окретањем ойруге, ручице и сл.); укључити; подесити:* ~ сат (да звони у пет). **б.** *довести у напето стање, затегнути, напети (ойругу); запети (пушку); затегнути, напети (жице на музичком инструменту, струне на гудалу и сл.).* **в.** *окретањем завртњи, притегнути (завртањ и сл.).* **3.** *повити, савити, нагнути, накривити, накренути (некога или нешто):* ~ главу. **4.** *обрнути, окренути у једну страну, у једном правцу, скренути, закренути.* ■ **~ се а.** *нагнути се; накренути се (обично о човеку).* **б.** *савити се; савијајући се, повијајући се наднети се над нешто, надвити се.* – Преко нашег плота навила се једна јабукова грана.

на̀вићи в. на̀викнути.

на̀вишē и **на̀вишē** прил. **1. а.** *према горе, нагоре; узбрдо; увис, у висину:* погледати ~; поћи ~; скаче ~. **б.** *у горњем делу, горе.* – Навише, између поменутих села, ниво Вардара је неколико метара виши. **2.** *ка старијем узрасту, старијем животном добу (обично мерено годинама); ка већем бројном стању, већој бројчаној вредности:* од навршене осамнаесте године ~; од пет па ~. **3.** фиг. **а.** *према нечему што у хијерархији вредности заузима више место:* ~ гледати. **б.** *до оних, према онима и сл. који су на вишем друштвеном, руководећем и сл. положају:* од портира ~.

на̀влажити, -и̏м свр. **а.** *учинити влажним, мокрим, наквасити:* ~ марамицу. **б.** *снабдети влагом, натопити:* навлажено земљиште, навлажена трава. ■ **~ се** *постати влажан; овлажити се, заводнети, засузити (о оку, очима).*

на̀влака и **на̀влака** ж (дат. -аци) **1. а.** *платно, кожа или сл. материјал подешен по мери и облику предмета на који се или преко којег се навлачи и који штити тај предмет од прљања, оштећења, пропадања и др. :* ~ за јастук, ~ за јорган. **б.** *кожна, платнена или сл. футрола у којој се држи оружје, неки инструмент, део неког прибора и сл.* **в.** *уопште заштитно средство, превлака од гуме, коже, платна и сл.* **2. а.** *танки слој магле, облака, дима и сл. развучен преко неба, одн. у ваздуху.* **3. а.** мед. *скрама на рожњачи ока; замућеност очног сочива, сива мрена, беона, катаракт.* **б.** *танко или танье ткиво које служи као омотач тела, делова тела или појединих органа; део, слој таквог омотача:* рожната ~. **в.** бот. *длакавична скрама, длесан на биљкама.*

на̀влāс прил. *до најмање појединости, потпуно, сасвим:* ~ исто.

навла́чити, на̀влāчи̏м несвр. [гл. им. навла́чење с] **1.** *несвр. према навући.* **2.** *тегли, вући, потезати:* ~ на своју страну. ■ **~ се 1.** *несвр. према навући се.* **2.** *међусобно се вући, надвлачити се; рвати се, тегли се.* • **навлачи му се мрак (магла** и сл.**) на очи** *мрачи му се свест, смрачује му се пред очима.* **навлачи му се сан на очи** *спава му се, почиње да му се склапају очи, да тоне у сан.*

на̀влāш прил. **1.** *в. овлаш.* **2.** *в. намерно;* уп. хотимично. **3.** *в. нарочито.*

на́вод м **1. а.** *део нечијег текста који се наводи од речи до речи, цитат.* **б.** *навођење, цитирање; набрајање:* у наводима имена. **2.** *исказ, изјава, изјашњење којим се нешто тврди, објашњава, доказује и сл.; тврдња; доказ, аргумент:* истинитост неког навода; непобитан ~. • **знаци навода** *в. под знак.*

навода̀ција м (мн. ж) нар. *онај који на одређен начин (препоруком, убеђивањем, наговарањем, преговарањем и сл.) посредује при нечијој женидби или удаји, проводаџија.*

навода̀цика ж нар. *женска особа наводаџија, проводаџика.*

наводаџѝлук м нар. *посредовање при склапању брака, наводаџисање, проводаџисање.*

навода̀цисати, -ишēм несвр. *на одређени, углавном традицијом утврђен начин (препоручујући, убеђујући, наговарајући, преговарајући и сл.) посредовати при нечијој женидби, одн. удаји, проводаџисати.*

навòдити, на̀водѝм несвр. [гл. им. на̀вођење с] *несвр. према навести*[1]. ■ **~ се** *накретати се, напињати се; поводити се (у ходу).*

на́водни, -ā, -ō **1.** *који је такав, који је то (само) по нечијим (туђим) речима, мишљењу или тврдњи; тобожњи:* ~ трагедија; ~ самоубиство.

на́воднӣк м **а.** *знак интерпункције („) који се ставља иза и испред нечијих тачно наведених речи, знак навода.* **б.** (обично мн.) *знак навода и извода заједно („...“), узети као целина.*

навòднити, на̀воднѝм свр. *залити, натопити водом (пољопривредно земљиште).* ■ **~ се** (о очима) *овлажити се, оквасити се (сузама).*

на́водница ж (обично мн.) *в. наводник (б).*

на́водно прил. *како кажу, како се прича, према нечијем казивању или писању (често с призвуком сумње у тачност дотичног исказа).* – Побегао, наводно, с неком распуштеницом.

наводња́вати (се), навòдња̄ва̄м (се) *несвр. према наводнити (се).*

на́воз м **1. а.** *природни или вештачки уређени прилаз реци који служи као пристаниште.* **б.** *део пута који служи као прилаз мосту с обале.* **2.** *велика косо положена бетонска плоча или слична конструкција у бродоградилишту на чијем се горњем крају саставља бродски труп и низ коју се брод спушта у воду.* **3.** *лица или роба, ствари које се одједном превозе скелом, транспорт.*

навóзати се, на̀вōза̄м се свр. *провести доста времена у возању, наситити се, задовољити се возања.*

навòзити, на̀возѝм несвр. [гл. им. на̀вожēње с] *возећи наносити, довозити на нешто:* ~ ђубре на њиве. ■ **~ се** (на реку, море и сл.) *почињати пловидбу, полазити на пловидбу (реком, морем и сл.).*

на́вој и **на́вōј,** -оја м (обично у мн.) *спирално урезан, изглебљен усек, одн. испупчење матице или завртња, део лозе који одговара једном кораку или једном обртају завртња.*

на́војак, -ōјка м (обично у мн.) *део неког савитљивог предмета који је једном обавијен, омотан око нечега.*

на́војнӣ, -ā, -ō *који служи за урезивање навоја.*

навошта́нити, навòшта̄нѝм свр. *натопити или намазати воском или нечим сличним, навоштити.*

навòштити, на̀вошти̏м свр. **1.** *в. навоштанити.* **2.** разг. и нар. *истући, изударати, измлатити.*

навра́нити, на̀вра̄нѝм свр. нар. *обојити, офарбати враном, црном бојом, учинити враним.*

на̀врāт и **на́врат** м у изразима: **у два, три, четири наврата, у више (неколико) наврата** и сл. *два, три, четири пута, више (неколико) пута.*

навра́тити, на̀вра̄ти̏м свр. **1.** *дући узгред, свратити; ући накратко.* **2. а.** *спровести, довести (воду) помоћу канала; навести*

неку течност да тече или струји одређеном јачином: ~ поток на воденичко коло. **б.** *уопште навести, усмерити, упутити (некога или нешто):* ~ разговор на одређену тему. **3.** *наговорити, навести.* – Немој да вас ђаво наврати да нам запуцате у леђа. ■ **~ се** *в. навратити (2).*

на̀врāт-на̀нōс прил. *на брзину, у великој журби, врло журно:* ~ отићи.

на̀враћати (се), -ā̄м (се) *несвр. према навратити (се).*

наврáчати, на̀врāчā̄м свр. **1.** *изазвати врачбинама, проузроковати врачањем.* **2.** *на основу врачања предсказати будући догађај или догађаје.*

на̀врбовати, -бујēм и **наврбо̀вати,** -рбујēм свр. *врбовањем придобити, завербовати за службу (обично војну) већи број људи.*

навр̏вети (навр̀вети) јек. **навр̏вјети** (навр̀вјети), -ӣм свр. непрел. *присећи, пристићи у великом броју, налрнути.*

на̀врēти јек. **на̀вријети,** на̀врēм (р. пр. на̀вро, на̀врла; трп. ø) свр. непрел. **1. а.** *налрнути, похрлити.* **б.** *залети, навалити.* – Онај мој навро па хоће у чиновнике, па у чиновнике. **2.** *потећи, поцурити под притиском; навалити, доспети под притиском; продрети, покуљати (о сузама, води и сл.).*

наврзи́вати, навр̀зујēм *несвр. према наврсти (2).*

навр̏нути, на̀врнēм свр. нар. **1. а.** *спровести, довести (воду) помоћу канала, прокопавањем и сл., навратити.* **б.** *навести, усмерити, упутити, навратити:* ~ разговор на друге ствари. **б.** *потећи, поцурити, ударити (о сузама, крви и сл.);* уп. наврети (2). **3.** *в. навратити (1).* **4.** *ставити (матицу или предмет на којем је матица) на завртањ окретањем око осе завртња; причврстити или спојити завртањем.* **5.** *ставити отвор боце на уста и отпити из ње:* ~ чутурицу. ■ **~ се** *в. навратити (1).*

навр̏сти (на̀врсти), навр̀зēм свр. **1.** *залети, заокупити, спопасти:* киша наврзла. **2. а.** *навући, наденути неки, обично ситни, шупљи предмет на конац, жицу и сл.* **б.** *обесити, окачити (везујући).* ■ **~ се 1.** (на некога) *спопасти (некога), наметнути се (некоме), окомити се.* – На тога младог капетана наврзла се Ана. **2.** *наставити се, надовезати се.*

на́вртак и **на̀вртак,** -тка м **1.** *в. калем (2а).* **2.** *в. навртањ.*

на̀вр̄тањ, -тња м техн. *предмет по спољном облику обично сличан призми или ваљку који у средини има шупљину са жлебовима, навојима, а наврће се на завртањ (или се завртањ уврће у њега), матица за завртањ.*

на̀вртати (се), на̀врћēм (се) *несвр. према наврнути (се).*

навр̏тети (навр̀тети) јек. **навр̏тјети** (навр̀тјети), -тӣм свр. **1.** *начинити малу бушотину у нечему, мало провртети.* **2. а.** *наместити, навући, насадити, причврстити окретањем, завртањем неког предмета на којем има навоја, завртањ и сл. (обично о цеви и сл.).* **б.** *окрећући, вртећи натаћи, набости (на ражањ).*

на̀вртка ж техн. *в. навртањ.*

наврх (наглашено: на̀врх) предл. (с ген.) **1.** *на врху, на горњој површини или непосредно изнад (нечега).* – Наврх брда врба мрда. **2.** *на најудаљенијем, на крајњем, обично уздигнутијем делу (села, улице и сл.).*

наврша́вати (се), навр̀шāвā̄м (се) *несвр. према навршити (се).*

наврше́так, -тка м *довршетак, завршетак, испуњење (неког временског периода, неке мере времена):* до навршетка педесете године.

навршѝвати (се), навр̀шујēм (се) *несвр. према навршити (се).*

навр̏шити, на̀вршӣм свр. **1.** *достићи (неку меру постојања, трајања живота), напунити:* ~ двадесету. **2.** *напунити до врха:* ~ кола грањем. ■ **~ се** *напунити се, истећи (о временским мерама).* – Навршиће се пуне две године како се ова књига штампа.

навӯћи (на̀вӯћи), навӯчēм (3. л. мн. навӯкӯ; аор. навӯкох, на̀вӯче; р. пр. на̀вӯкао, навӯкла (на̀вӯкла); трп. навӯчен, -а; пр. пр. навӯкāвши и на̀вӯкāвши) свр. **1. а.** *ставити неки предмет преко нечега вукући га, навлачећи га и сл.:* ~ мараму на чело. **б.** *обући, оденути; обути.* **2.** *вукући, доносећи више пута довући или донети довољно, колико треба, надовлачити:* ~ дрва. **3.** *привући, изазвати и управити (неко зло, нечију мржњу, гнев и сл. на некога).* **4.** *навести, намамити:* ~ на танак лед. **5.** *добити, стећи (неко обољење, прехладу и сл.).* ■ **~ се а.** *прострети се преко нечега.* – Навукли се облаци. **б.** фиг. *пасти, спустити се, настати (о мраку, сутону и сл.).*

на̄г, на́га, -о **1. а.** *го, неодевен, необучен (о човеку, људском телу и деловима тела).* **б.** фиг. *слабо, недовољно или лоше обучен.* **2.** *в. го (2 и 3).*

нага́ђати, на̀гāђā̄м несвр. **1.** *покушавати погодити, смислити или протумачити:* ~ шта се крије иза нечега. **2. а.** *радити, чинити, изводити нешто насумице, отприлике:* певајући ~ речи (мелодију). **б.** *налазити насумице, отприлике, погађати напипавајући:* ~ пут. ■ **~ се** *погађати се;* уп. погодити се (1).

на́газ м **а.** *наилазак ногом на нешто:* ~ на ексер. **б.** нар. *наилазак ногом на чини, замаљијани предмет и сл., што сујеверни сматрају за узрок болести, невоље и сл.*

на̀газити, -ӣм (трп. на̀гажен) свр. **1. а.** *ступити, стати ногом или ногама на нешто; опрети се стопалом, копитом и сл.:* ~ на камен. **б.** *почети газити, почети се кретати преко воде пешке или на коњу, загазити.* **в.** *згазити, притиснути (табаном, копитом и сл.) некога или нешто, одн. део нечијег тела или нечега.* – Нагазила ме крава. **2.** (на некога или на нешто) *в. набасати.* **3.** *изгазити, утабати, утапкати (ногама), сабити (ногама):* ~ ђубре, ~ земљу, ~ снег. **4.** празн. *стати на чини, маљије.*

на́газнӣ, -ā̄, -ō̄ вој. *који делује, дејствује кад се притисне одозго, кад се нађази:* ~ мина.

на̀гā̄јка ж рус. *кратак и дебео бич од каишева, понекад с оловним куглицама или бодљама на крају.*

на̀ган, -а и **на̀гановац,** -овца м вој. *врста револвера (по белгијском конструктору Наґану).*

нага́њати (се), на̀гāњā̄м (се) несвр. *в. наґонити (се).*

на̂гао, на́гла, -ло **1. а.** *који је брзе, преке нарави, чија је природа таква да брзо, изненада плане, да реагује жустро, жестоко, необуздан, напрасит.* **б.** *који је својствен таквом бићу, који одражава такве особине (о нарави).* **2. а.** *који пребрзо реагује, који пребрзо, олако, без много размишљања доноси одлуке, брзоплет.* **б.** *који се изводи брзо, жустро; који се чини на брзину, пребрз, непромишљен: наґли покрет; наґли поступак.* **3.** *који се одликује брзим преласком из једног стања у друго, са једног начина на други, који настаје готово одједном, без поступности:* ~ захлађење, ~ промена. **4.** *који се појављује, догађа изненада, изненадан, неочекиван:* ~ женидба, ~ смрт. **5.** *који има брз ток, који се брзо развија, акутан (о болестима).* **6. а.** *који је веома јаког интензитета, који се испољава великом силином, силовит, снажан:* ~ ветар, ~ страх. **б.** *плаховит, бујан (о води); обилан (нпр. млаз).*

нагара́вити, нага̀рāвӣм и **на̀гаравити,** -ӣм свр. **1.** *учинити и гаравим; обојити, намазати гаром, црном бојом:* ~ обрве. **2.** фиг. *в. насамарити.* ■ **~ се** *намазати се гаром; испрљати се гаром.*

на̀гарити[1] **(се),** -ӣм (се) свр. *в. наґаравити (се).*

на̀гарити[2]**,** -ӣм свр. експр. **1.** (обично у имп., при бодрењу у борби и сл.). *навалити, јурнути.* **2.** (најчешће у имп.) *учинити да нешто дејствује снажно, силовито, да се крене брзо:* ~ ауто. **3.** *журно ићи, јако пожурити, потрчати:* ~ уз брдо.

нагва́ждало с (м) (мн. с) пеј. *онај који наговара, прича којешта, наклапало.*

нагва́ждати, на̀гвāждā̄м несвр. *причати којешта, незанимљиво и развучено, ћаврити причањем, наклапати, наглабати.*

на́гиб м **а.** *кос, нагнут положај (земљишта, терена, пута и сл.); нагнута, стрма страна (планине и сл.), падина, стрмина.* **б.** физ. *одступање од хоризонталне у правцу према доле или горе, косина.* **в.** астр. *угао између неке праве (осе инструмента) или равни (координате или путање небеског тела) и друге праве или равни, узетих као основе.*

нагѝбати (се), на̀гибā̄м (се) (на̀гибљēм (се)) несвр. *нагињати (се).*

на́гибнӣ, -ā̄, -ō̄ *који се односи на нагиб:* ~ угао.

нàгиздати, -ām и **нагúздати,** нàгīздām свр. **а.** *лепо, īиздаво украсити, удесити (накитом, одевним предметима и сл.), накитити.* **б.** *уопште улепшати, украсити (нешто).* ■ **~ се** *дотерати се лепо, īиздаво, удесити се.*

нàгиздити (се), -īм (се) и **нагúздити (се),** нàгīздīм (се) свр. *в. нагиздати (се).*

нàгињати, -њēм несвр. **1.** *несвр. према нагнути (1 и 2).* **2. а.** *бити наклоњен некоме или нечему, īледати на некоīа или нешто са симпатијама (често у политичком или идеолошком смислу):* нагиње демократији. **б.** *усмеравати активност, рад и сл. ка постизању одређеноī циља, тежити нечему; смерати, циљати; осећати привлачност према нечему.* **в.** *уопште испољавати склоност ка нечему, бити склон нечему:* нагиње песимизму. **3. а.** *имати нијансу одређене боје; бити сличан нечему, личити, наличити; показивати у извеснoj мери одређене особине, одликовати се нечим.* ■ **~ се** *несвр. према нагнути се.*

наглáбати, нàглābām несвр. *причати много и којешта, наклапати, наговарати.*

нàглавак (нáглавак), -āвка м (обично у мн.) **1. а.** *плетена плитка обућа од дебље вуне, кострети и сл. (често подшивена кожом, платном и др.), која обухвата стопало до īлежња, прилавак.* **б.** *доњи део чарапе који покрива стопало до īлежња; део чарапе који обухвата предњи део стопала и прсте.* **в.** *предњи део чизме или ципеле који обухвата прсте.* **2.** техн. *елеменат за спајање цеви, муф.*

наглавàчкē прил. **1. а.** *īлавом надоле, на īлаву, īлавачке, нагīлавце;* уп. стрмоглавце: скочити у воду ~. **б.** *у вертикалном положају са īлавом надоле (кад неко виси).* **2.** фиг. *како не треба, како не ваља, наопако, наопачке, тумбе:* све се окренуло ~. **3. а.** *наврат-нанос, одмах, сместа:* ~ излетети напоље. **б.** *īлавом без обзира, као без īлаве, безобзирце:* ~ јурнути. **б.** фиг. *непромишљено, брзоплето:* ~ јурити у љубавне пустоловине.

наглáвити, нàглāвīм свр. **1.** *натаћи, набити, насадити, ставити на нешто:* ~ точкове на осовину. **2.** *израдити нагīлавке на чизмама или ципелама;* уп. наглавак (1в).

нàглавица (нáглавица) ж бот. **а.** *у мн.: род вишеīодишњих зељастих биљака* Cephalanthera *из ф.* Orchidaceae *(у јд.: биљка из тоīа рода).* **б.** *врсте тоīа рода* 1) C. longifolia; 2) C. rubra.

наглављúвати, -àвљујēм *несвр. према нагīлавити.*

нàглавцē прил. *в. нагīлавачке.*

нагладòвати се, -àдујēм се свр. *провести дуīо времена у īладовању, бити често īладан, намучити се īладујући.*

нàглàнцати (нàгланцати), -āм свр. *īланцајући учинити сјајним, изīланцати (обично обућу).*

нàглāс прил. **1.** *īласом који се јасно чује, чујно, īласно; јачим īласом, врло īласно:* ~ читати; ~ јаукати. **2.** фиг. *јавно, отворено:* хвалити се ~.

нàгласак и **нáгласак,** -ска (нáглас) м **1.** лингв. **а.** *истицање (најчешће једноī) слоīа у речи (одн. самоīласника који чини слоī), речи или дела реченице, што се постиже јачином и висином īласа (или истовремено једним и другим), акценат.* **б.** *врста, тип истицања, нагīлашавања слоīа (самоīласника), одн. речи, врста акцента (према фонетским обележјима):* дуги (крати, силазни, узлазни) ~. **в.** *акценатски (и уопште прозодијски) систем некоī језика, дијалекта или īовора, акцентуација, прозодија.* **д.** *начин нагīлашавања и изīоварања речи.* – Ви сте странац, видим по нагласку. **ђ.** *начин, тон īоворења, казивања:* осоран (помирљив) ~. **2.** муз. *истицање, нагīлашавање појединих тонова или акорда у тактовима композиције.* **3.** *посебно, нарочито истицање, нагīлашавање оноīа што се казује.* – Са нагласком је изговарао командир последњу реченицу. **4.** фиг. *оно што је најважније, најбитније, тежиште нечеīа:* на овоме је ~, ставити ~ на нешто. **5.** фиг. *оно што чини, представља посебно обележје, нарочиту одлику, карактеристику, израз нечеīа и сл.* – Милош осети нагласак очајања Вујичином гласу.

наглáсити, нàглāсīм свр. **1.** *посебно, нарочито истаћи нешто (у īовору, разīовору, писању и сл.).* **2.** лингв. *изīоворити с одређеним нагīласком, акцентовати.* **3.** (обично у трп.) **а.** *овлаш (с)поменути.* – Многе теорије су у алгебри тек такорећи наглашене. **б.** *делимично истаћи, дискретно, неупадљиво назначити:* тек наглашено попрсје.

нàгласнӣ и **нáгласнӣ,** -ā, -ō лингв. *који се односи на нагīласак, акценатски.*

наглашáвати, -лàшāвām (наглашúвати, -лàшујēм) *несвр. према нагīласити.*

нàглāшен, -а, -о **1.** *трп. од нагīласити.* **2.** лингв. *који је под нагīласком, на којем је нагīласак:* ~ облик заменице, ~ реч, ~ слог. **3.** *јако изражен, изразит; упадљив, уочљив:* ~ брада, нос мало ~.

нàглāшено прил. **а.** *на изразит начин, посебно истичући, нагīлашавајући, значајно.* – Захвали се наглашено. **б.** *изразито, упадљиво, уочљиво.* – Држи се наглашено мирно.

нàглāшенōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина оноīа што је нагīлашено:* **1.** лингв. *положај под нагīласком, акценатом, акцентованост:* ~ речи, ~ слога. **2.** *нагīлашавање, истицање, преваīа; упадљивост, уочљивост:* ~ интелектуалног над осећајним; ~ анатомских облика.

нàгледати се, -āм се свр. **а.** *задовољити се, науживати се, заситити се īледајући некоīа или нешто.* **б.** *бити у прилици (обично често) да се нешто види; уопште видети (нешто):* ~ свакојаких чуда. • **~ сунца** *дуīо поживети, наживети се.* **не моћи се нагледати (некога, нечега)** *кад хоће да се каже да је неко врло леī, да је нешто прелепо, дивно, да представља врхунац визуелноī уживања.*

нáглити, нâглīм (нáглīм) несвр. [гл. им. нáгљēње с] **а.** *кретати се журно, убрзавати кретање, хитати.* – Једно јато наглило је истим правцем. **б.** *одиīравати се убрзано, брзо протицати:* време нагли, догађаји нагле. **в.** (обично с негацијом) *трудити се, настојати да се нешто што пре заврши, оконча, спроведе и сл., журити; брзо, непромишљено поступати, одлучивати се и сл.:* не треба ~.

нâгло (нáгло) прил. **1. а.** *брзо, журно, журећи; уопште брзо (о ходу, току и сл.).* **б.** *жустро, хитро.* – Нагло је растворила жалузију. **в.** *наједанпут, одједном, изненада; брже него што се нешто обично доīађа, одвија, обавља, неочекивано брзо:* диже се ~; нагло је почело да се смркава. **г.** *не часећи часа, одмах, сместа, хитно, одмах:* ~ отићи. **2. а.** *за кратко време, у кратком, краћем временском периоду:* ~ се обогатити, ~ омршавити. **б.** *изненада, најрасно:* ~ умрети. **3.** *са приметном, неочекиваном, упадљивом променом у односу на околину (о просторним односима).* – Тамо у даљини нагло се уздизао Цер. **4.** *јако, силно (кад је реч о интензитету нечеīа).* – Мени је срце тукло нагло.

нагло̀дати, нàглођēм свр. *оштетити īлодањем; начети īлодањем, наīристи (обично о īлодарима или псима).*

нáглōст, -ости ж *особина оноīа који је наīао, оноīа што је наīло, необузданост, најраситост, жестина; плаховитости; изненадност; брзоплетост; журба, хитња; нестрпљивости.*

нâглӯв (нáглув) (нâглӯх (нáглух)), -а, -о *који има делимично оштећен слух, који не чује добро, прилув.*

нâглӯвōст (нáглувōст) (нâглӯхōст (нáглухōст)), -ости ж *особина оноīа који је наīлув; делимично оштећење слуха,* bradyecoia.

нàгнати, -āм (трп. нàгнāн (нàгнāт)) свр. прел. **1. а.** (некога на нешто) *натерати, приволети некоīа да нешто уради противно своје воље; присилити, приморати, принудити.* – Нагнао ме да дођем. Нагнала га глад. **б.** *навести, подстаћи, побудити на нешто.* – Не знам шта га је нагнало да то уради. **в.** *дати повода за нешто, изазвати, натерати:* ~ у смех. **2. а.** *īонећи натерати (некоīа, нешто) на одређено место, сатерати, утерати и сл. неīде:* ~ свиње у воћњак. **б.** *принудити на повлачење, на бекство, потиснути (у борби), отерати.*

нагнéздити, нàгнēздīм јек. **нагнијèздити,** нàгнијездīм свр. *ставити (кокошку, ћурку и сл.) на īнездо с јајима ради извођења младих, налећи, насадити.* ■ **~ се 1.** *начинити, савити (себи) īнездо (о птицама и живини).* **2.** фиг. *сместити се, настанити се (код некоīа), уīнездити се.*

нагнојáвати (се), нагнòјāвām (се) *несвр. према нагнојити (се).*

нагно̀јити, -ӣм свр. *учинити плодним ђубривом, ђубрењем, прихранити (обрадиво земљиште) ђубривом, ђубретом, нађубрити.* ■ **~ се** *испунити се ђубрењем, постати ђубрав, загојити се (о рани, чиру, прсту и др.).*

на̀гнӯт, -а, -о *који је под нагибом, кос:* ~ земљиште, ~ положај, ~ површина.

на̀гнути, на̀гнӗм свр. **1. а.** *довести, поставити у кос, нагнут положај, искосити, накривити, накренути (под одређеним углом); сагнути:* ~ стуб; ~ главу. **б.** *накренути и почети пити; повући, потегнути, натегнути; накренувши испити, попити (кад је реч о пићу, обично алкохолно пиће, и суду из којег се пије).* **2. а.** *приближити се, примаћи се западу (о Сунцу).* **б.** *приближити се крају (најчешће о дану).* **3.** (обичније несвр. нагињати) **а.** *испољити симпатије, показати наклоност према неком или нечему.* **б.** *показати тежњу за нечим, склоност ка нечему.* **4. а.** *потрчати, појурити; журно се упутити, брзо кренути, пожурити.* – Момак бацио будак и нагнуо у шуму. **б.** (са допуном: бежати, трчати и сл., одн. у бег, у бекство и сл.) *нагло почети (бежати, трчати и сл.), нàдати* се, ударити (у бег, у бекство и сл.). **в.** *навалити, нагрнути, јурнути (у маси, гомили, у великом броју).* ■ **~ се 1.** *доћи у кос положај, искосити се, накривити се, накренути се.* – Аутобус се у кривини опасно нагнуо. **2. а.** *наднети се, надвити се (над некога, над нешто).* **б.** *сагињући се приближити се (некоме, нечему).* – Љубица приђе столу и наже се Гојку. **3.** *в. нагнути (2).*

на̀гнӯтӧст, -ости ж **1.** *стање онога који је нагнут, онога што је нагнуто.* **2.** *нагиб, косина.*

нагну́ће с **1.** *в. нагнутост (2).* **2.** фиг. *нагињање, стремљење, тежња (нечему); склоност (нечему).*

нагња́вити се, на̀гња̄вӣм се свр. *намучити се, напатити се радећи неки досадан, заморан и сл. посао.*

на̀гњечӧнӧст, -ости ж *стање онога што је нагњечено; нагњечење.*

нагњечѐње с *озледа, најчешће у виду модрице, настала притиском, ударом и сл., контузија, набој.*

нагње́чити, на̀гњечӣм свр. *мало згњечити, повредити (при удару, притискању, гажењу, паду и сл.).*

нагњи́лети јек. **нагњи́љети,** -и́лим свр. *постати нагњио (обично о воћу).*

на̀гњио, -ила, -о **1. а.** *делимично гњио; натруо.* **б.** *делимично кваран, покварен (о зубима).* **2.** *који заудара на трулеж, на устајалост и сл.; испуњен мирисом трулежи:* ~ мирис; у те дане, невеселе и нагњиле. **3.** *који је изгубио чврстину, мек:* ~ креда.

нагова́рати, -о̀ва̄рам *несвр. према наговорити.*

на̀говӗст јек. **на̀говијест** ж *в. наговештај.*

наговѐстити, -о̀вӗстӣм јек. **наговијѐстити,** -о̀вијестӣм свр. **1. а.** *рећи нешто околишно, непотпуно, недовољно јасно, узгред споменути, натукнути.* – Није никад ником наговестио да је за собом оставио неки криптограм. **б.** *дотаћи се нечега овлаш, не улазећи у суштину ствари, споменути (у говору, излагању и сл.).* – Све те разлике наговестих тек помена ради. **в.** *дати наговештај, предзнак о наступу, доласку и сл. некога или нечега, најавити.* – Шум им наговести долазак хорди. **г.** *дати на знање.* – Наједаред се дигох и наговестих да излазим. **д.** *дати, пружити извесне елементе на основу којих се може нешто закључити, овлаш указати на нешто.* – Ништа се на њему не опажа што би могло наговестити да је болестан. **2.** *предсказати, прорећи:* ~ долазак бољих времена. ■ **~ се 1.** *јавити се у неодређеном, мање јасном, прикривеном облику (о мислима, осећањима и сл.); нејасно, непотпуно се указати, назрети се.* **2.** безл. (са логичким субјектом у дативу) *предсказати се (обично у сну).*

наговешта́вати јек. **наговјешта́вати,** -ешта̄ва̄м *несвр. према наговестити.* ■ **~ се а.** *делимично, непотпуно се најавити, навестити, моћи се наслутити (о ономе што ће се касније појавити, остварити).* – Наговештавала се нова будућност. **б.** *назирати се.* – Сатира се овлашно и безопасно наговештава.

на̀говештāј јек. **на̀говјештāј** м **а.** *оно што се на недовољно јасан, уочљив, приметан начин, околишно, прикривено или посредно казује, најављује (обично у виду алузије):* наговештајем одати тајну. **б.** *дотицање, помињање нечега без дубљег улажења у суштину ствари (у говору, излагању и сл.), напомена.* – Ево само неколико наговештаја о овим питањима. **в.** *појава која наговештава (нпр. почетак, долазак, наступ нечега), најављивање, најава, предзнак; предсказање:* ~ заплета; ~ рата. **г.** *овлашно назначавање нечега, појављивање нечега у благим контурама, недовољно јасном виду и сл., одн. тек толико да се види о чему се ради, шта је у питању.* – Угледа нејасан ~ светла. **д.** *елеменат за закључивање, указивање, упућивање на нешто.* – Има писмених докумената у којима се налази ~ да је та дела писао Бекон.

наговеште́ње јек. **наговјеште́ње** с *в. наговештај.*

наговешћи́вати (се) јек. **наговјешћи́вати (се),** -ешћујӗм (се) несвр. *в. наговештавати (се).*

на̀говор, -ора м *подстицај, подстрек речима на нешто, наговарање:* по наговору старијих.

наговòрити, -о̀ворӣм свр. **1.** *изговорити много (обично без нарочите вредности), доста испричати, напричати.* – Пуно јој којешта наговорише. **2.** *речима, саветима, убеђивањем навести на нешто, учинити да неко нешто уради, предузме:* ~ на зло, ~ некога да пристане (на нешто, да нешто уради и сл.). ■ **~ се** *провести много времена у говорењу, причању, наситити се причања, напричати се.*

на̀годба и **на́годба** ж **а.** *споразумно решење неког спорног питања, поравнање, споразум.* **б.** *државноправни споразум склопљен на основу претходних преговора, договора, уступака и сл., уговор (обично о актима којима су се регулисали унутрашњи односи у Аустроугарској 1867. и 1868. г.).*

на̀годбен, -ā, -ō *који се односи на нагодбу, који је у вези с нагодбом:* ~ предлог.

нагòдити се, на̀годӣм се свр. *споразумети се, погодити се, поравнати се:* нагодише се око свега.

нагòјити (се), на̀гојӣм (се) свр. *в. угојити (се).*

нагомила́вати (се), -ѝла̄ва̄м (се) *несвр. према нагомилати (се).*

на̀гомилāнӧст, -ости ж *особина, стање онога што је нагомилано, повећани број, увећана количина, пренатрпаност:* ~ градива, ~ епитета, ~ намештаја.

нагомѝлати, -а̄м свр. **1. а.** *скупити у већој количини, накупити на гомилу:* ~ ствари. **б.** *окупити на једном месту, концентрисати:* ~ војску на границу. **в.** *згрнути, стећи:* ~ богатство. **2.** фиг. *количински увећати, умножити (у вези с апстрактним појмовима):* ~ лажи, ~ увреде, ~ фразе. ■ **~ се 1. а.** *слагући се (у већој количини једно преко другог, једно на друго) начинити гомилу:* нагомилало се ђубре. **б.** *скупити се у великом мноштву, у гомили; окупити се, концентрисати се.* – Мало-помало, нагомила се света пуна авлија. **в.** фиг. *скупити се, стећи се у великом броју, одн. у великој количини (о апстрактним појмовима):* нагомилало се искуство, нагомилало се незадовољство. **2.** *увећати се, повећати се количински, бројно и сл.:* нагомилало се богатство, нагомилала се вода. **3.** *појавити се у повећаном интензитету, количини, обиму и сл., нарасти:* нагомилао се посао.

на́гон м **1.** биол. **а.** *урођена способност људи и животиња да несвесно извршавају свршисходне радње (као што су узимање хране, полне радње, одгајање младунчади итд.), инстинкт.* **б.** *телесна, физиолошка потреба:* ~ на мокрење. **2.** *несвесна побуда, јак унутрашњи подстицај, јака жеља, снажна тежња.* – Осети јак нагон за пустим пољским животом.

нагò нити, на̀гонӣм [гл. им. на̀гоњӗње с] *несвр. према наћи.*

на́гонскӣ, -ā, -ō *који се односи на нагон, инстинктиван:* ~ љубав, ~ потреба, ~ радња, ~ тежња.

на́гонски прил. *по нагону, инстинктивно.*

на̀гōрак и **на́горак,** -рка, -о **а.** *помало, понешто горак, горкаст:* ~ плод. **б.** *прилично тежак, опор, јак (о мирису).*

на̀горӗ и **на̀горе** прил. (обично уз гл.: ићи, обрнути (се), окренути (се), окретати (се), полазити, поћи и сл.) *у лошем правцу, у рђавом смислу, на зло, на рђаво.*

на̀горе прил. *у правцу према горе, навише:* ~ погледати.

нагоре́вати, -о̀рёвам јек. **нагоријѐвати,** -о̀ријевам *несвр. према нагорети.*

нагò̀рео, -ела, -о јек. **нагò̀рио,** -рјела, -о **1.** *р. пр. од нагорети у атриб. службе:* ~ пањ. **2.** фиг. разг. *који је тек започео сексуални живот.*

нагò̀рети јек. **нагò̀рјети,** -рӣм свр. **1. а.** *мало, делимично, местимично изгорети; опалити се.* **б.** *мало поцрнети, препланути или зацрвенети се од сунца.* **2.** (нешто) *у мањој мери изложити нешто горењу, начети горењем; опалити, напалити, опрљити (нешто).*

на̀го̀ркиња ж (обично у нар. умотворинама, као атрибут уз им. „вила“) *вила која живи у гори, планини, горска вила.*

на́го̀ст, -ости ж **1.** *в. нагота.* **2.** *елементарност.* – Русоовско људско биће чува чистоту срца у нагости природе. • **до нагости, у (свој) нагости** *в. до наготе (под нагота).*

нагò̀стити се, нàгостӣм се свр. *добро се почастити, угостити, заситити се гошћењем.*

нагò̀та ж **1. а.** *потпуна неодевеност, непокривеност тела или делова тела, голотиња, нагост.* **б.** *оголелост дрвећа.* **2.** фиг. **а.** *право стање ствари, неулепшана, гола стварност, нагост.* **б.** *потпуна отвореност, нескривеност (мисли, осећања).* **в.** *јад, беда (духа, морала и сл.).* **3.** *стање онога што је необрасло растињем, оголелост, голет.* • **до наготе, у свој (својој) наготи** *у потпуности, до краја, сасвим:* показати се у свој својој наготи.

нагò̀товити, -ӣм свр. *наспремати, накуцати доста јела.*

на̀грабити, -ӣм свр. **1.** *накупити, скупити (нечим).* **2.** *насилно присвојити, отети, напљачкати, опљачкати.* ■ ~ **се** *напљачкати се, наотимати се.*

награбу̀љати, -а̄м свр. *грабуљама скупити, накупити, згрнути (сено, траву и сл.).*

награбу́сити, -а̀бӯсӣм свр. експр. *лоше проћи, рђаво, зло се провести, настрадати, награнсати.*

на̑града и **на̀̑града** ж **1. а.** *новац или нешто друго што се некоме даје као признање за истакнут, значајан, запажен рад, за успешан резултат, остварење и сл.; признање уопште.* **б.** *накнада за обављен, урађен посао;* уп. плата. **2.** *морална накнада, задовољење, сатисфакција:* ~ за труд.

награ̀дитељ м *онај који награђује, давалац награде.*

награ́дити[1], нàградӣм свр. **1. а.** *дати, доделити награду; уопште одати признање, похвалу и сл., похвалити.* **б.** *дати накнаду за обављен посао, учињени труд и сл., накнадити, платити.* **в.** ир. *подврћи казни, казнити:* ~ вешалима. **2.** *дати моралну накнаду, пружити задовољење, сатисфакцију.* – Желим да им пуна слобода награди патње.

награ́дити[2], нàградӣм свр. **а.** *сазидати, саградити (обично грађевине, зграде), подићи, изградити; уопште направити, начинити.* **б.** *доградити, дозидати (с горње стране).*

на̑градица и **на̀̑градица** ж *дем. од награда.*

на̑градни и **на̀̑градни,** -а̄, -о̄ *који се односи на награду, који је у вези с наградом:* ~ конкурс, ~ такмичење, ~ фонд.

награђи́вати[1], -а̀ђујем *несвр. према наградити*[1].

награђи́вати[2], -а̀ђујем *несвр. према наградити*[2] *(б).*

награисава́ти (награјисава́ти), -ӣсава̄м *несвр. према награисати (награјисати).*

награ̀исати (награ̀јисати), -ишем̄ свр. експр. *лоше проћи, рђаво, зло се провести, настрадати, награнсати.*

на̀гранак, -а̄нка м *трава с огранцима на коју се дене сено, слама и сл.; стог сена и сл. на таквој грани.*

на̑грда и **на́грда** ж *в. грдоба.*

на́грдан, -дна, -о *в. гр̏дан (1).*

нагр̏дити, нàгрдӣм свр. прел. **1. а.** *учинити грдним, ружним, наружити (обично кад је реч о одевању, личном изгледу и сл.).* – Ошишали га маказама па га нагрдили. **б.** *учинити наказним, унаказити.* – Болест јој нагрдила лице. **в.** *изобличити, деформисати (лице и сл.).* **г.** *искварити, покварити:* ~ причу. **2. а.** *теже повредити, озледити, ранити и сл.* – Бежи да те во не нагрди. **б.** *нанети тешке губитке, задати тежак ударац (убијајући, рањавајући у бољу), тешко погодити.* – Нагрдише нас Немци. **3. а.** *оштетити (ломећи, рушећи, кварећи и сл.):* ~ цркву. **б.** *опустошити, уништити; упропастити, сатрти:* ~ земљу. **4. а.** *упутити, изрећи некоме ружне речи, обасути погрдама, изгрдити, наружити (некога).* **б.** *обрукати, осрамотити, окаљати.* – Нико те на свету не може нагрдити као фамилија. ■ ~ **се 1.** *начинити се грдним, наказним, унаказити се.* **2.** *озледити се, ранити се (на камен, трн и сл.).*

нагрђи́вати, нагрђујем *несвр. према нагрдити.*

нагрѐбати и **нагрѐпсти** (нàгрепсти), -ѐбем̄ свр. *накупити гребући, награбити.*

нàгрезнути, -нем̄ свр. **а.** *набубрити, нарасти (од упијене течности).* **б.** *натопити се водом, влагом, раскваситi се;* уп. огрезнути (1).

нàгрејати се јек. **нàгријати се,** -јем̄ се свр. **а.** *провести дуго времена грејући се, добро, доста се огрејати.* **б.** (у изр. ~ **сунца**) фиг. *наживети се.*

нагрѐпсти *в. нагребати.*

нагри́зајући, -а̄, -е̄ **а.** *који нагриза, разједа:* ~ дејство. **б.** *који надражује, штипа, уједа (о диму и др.).*

нагри́зати, нàгризам̄ *несвр. према нагристи.*

нàгристи, нагри́зем̄ (трп. нàгризен и нагри́зен) свр. **1. а.** *загризањем начети, мало загристи:* ~ јабуку. **б.** *грижући оштетити (о инсектима, црвима и сл.):* ~ зрно, ~ лист. **в.** *мало ујести, мало угристи.* **2. а.** *мало изгристи, донекле разјести, мало оштетити (хемијским, механичким и сл. дејством).* – Сјај и блиставост метала нису могли нагристи ни киша ни влага. **б.** *изјести, ојести (рану и сл.).* **в.** *надражити, учинити упаљеним:* ~ очи. **г.** *оштетити, начети болешћу; подрити (у здравственом погледу).* **д.** фиг. *захватити променом године, искварити (обично у моралном смислу).* **ђ.** (обично у трп.) *искрзати, поderати; уопште делимично оштетити, окрњити:* нагризена зубом времена. **3.** фиг. *учинити неспокојним, узнемирити, онеспокојити.* – Мало га нагризе сумња.

на̑грк и **на́грк,** -а, -о *в. нагорак.*

нàгрлити се, -ӣм се свр. **1.** *задовољити се грлећи некога.* **2.** *уз повр.*

нагр̏нути, нàгрнем̄ (аор. нагр̏нух и нàгртох) свр. **1. а.** *згртањем набацити, натрпати, згрнути на гомилу (обично земљу, лишће, грање и сл.).* **б.** *затрпати, засути (земљом, жаром и др.).* **2. а.** *јурнути, појурити у већем броју, у гомили, у маси навалити; нахрупити, улетети у већем броју:* ~ на врата. **б.** *напасти, насрнути у већем броју.* – Одмах с врата нагрнуше пси на њега. фиг. *масовно напасти, навалити с критиком.* – Цео свет нагрнуо на њега. **в.** *потећи, покуљати и сл. у великој количини (нпр. о води).* **3. а.** *поћи у великој маси, масовно кренути, навалити;* фиг. *масовно се определити за нешто, показати велико интересовање за нешто:* ~ у цркву; ~ у државну службу. **б.** *почети наилазити, појавити се у већем броју; доћи, стићи у великом броју:* нагрнуше просци; нагрнуле избеглице. **в.** *појавити се у већем броју окупљајући се око нечега, улазећи у нешто и сл. (обично кад се тражи нешто или се интересује за нешто):* ~ као на вашар. ■ ~ **се 1.** *скупити се, накупити се у великом броју.* – Зачас се око ње нагрне читаво јато птица. **2.** *постати богат згрнувши много новца:* нагрнуо се пара.

нàгртати, нàгрћем̄ *несвр. према нагрнути.*

нагру́вати, нàгрӯвам̄ (нагру́хати, нàгрӯхам̄) свр. **1. а.** *натрпати, нагунити (нешто, неки простор).* **б.** *густо наређати, начичкати, збити, набити.* – Бели је шаблонски изградио центар и нагрувао фигуре за његову одбрану. **2.** разг. *научити напамет, набифлати, набубати.* ■ ~ **се 1.** *накупити се у мноштву, натрпати се, збити се, набити се (обично на мањем простору).* – А што сте се ту нагрували, копилани? **2.** *наjести се преко мере, набокати се, наждерати се.*

нагу́лити, нàгӯлим̄ свр. **а.** *огулити, ољуштити неку, обично већу количину (лиле, коре и сл.).* **б.** *мало огулити, загулити, за-*

љуштити (крӯт и сл.); оīулити, заīребати, здерати у мањој мери (руку, ноīу, нос и сл.).

на̀гӯнтати (се), -ā̄м (се) свр. *в.* ***натронтати (се).***

нагу́рати, нàгӯрām свр. **а.** *ставити, метнути īурајући, натрпати, натискати:* ~ ствари у торбицу. **б.** *сабити, збити неīде већи број људи:* ~ у аутобус. ■ ~ **се** *сабити се неīде у већем броју, натискати се, натрпати се, набити се.* – Нагура се пуна црква жена.

нагусти́рати се, -ӯстӣрām се свр. *задовољити се īустирајући.*

нагӯтати се, -ā̄м се свр. **1. а.** *много проīутати:* ~ воде. **б.** *удахнути много, обично више пута:* ~ прашине. **2.** фиг. *доживети, претрпети много непријатности:* ~ страха.

на̀гучити, -ӣм свр. *скупити у īуку.* – У зобнице нешто нагучио. ■ ~ **се** *добити облик īуке, исīучити се, избочити се.* – Нагучила се чворуга као песница.

над (испред облика неких зам., понекад и испред речи на сугласнике „д“, „т“ и „с“: нада) *предлоī уз самосталну реч у ак. и инстр.* **1. а.** (са ак.) *означава место, као циљ завршетка кретања или управљености īл. радње, које се налази изнад некоī или више нечеīа:* погледати нада се. **б.** (уз одређене гл. кретања или оне код којих се кретање подразумева) *означава место, као ужи или шири простор* 1) (са ак. и инстр.) *изнад којеī се завршава неко кретање, померање, īде се испољава исход некоī покрета:* наднети се над креветац. 2) (са инстр.) *изнад којеī се врши неко кретање, лет и сл.:* лети над пучином. **в.** (са инстр.) *означава* 1) *место у вертикалном положају или у положају на īорњој страни у односу на некоīа или нешто: изнад.* – Нешто зуји над колибом. 2) *место на вишем, уздигнутијем нивоу и недалеко од нечеīа (обично на обали): изнад:* дворац над Купом. 3) (у вези са људским, одн. животињским телом) *место радње која се одвија у непосредној близини нечеīа, изнад нечеīа.* – Укрстићете краке над ручним зглобом. **2. а.** (са ак. и инстр.) *показује да се неко, нешто ставља по вредности на виши ниво, даму се признаје већи значај: изнад.* – Уздижу га над свим другим песницима. **б.** (са инстр.) *показује да се неко, нешто налази на вишем ступњу, да надмашује, надвисује некоī друīоī, нешто друīо: изнад.* – Над свима њима стоји један човек. **3.** (са инстр., у поређењу) *служи при исказивању* 1) *компаративноī значења: од.* – Над њим горег нема. 2) *суперлативноī значења:* будала над будалама, лопов над лоповима. **4.** (са инстр.) *одређује* **а.** *на шта се има, даје власт, ко је под чијим старешинством.* – Над Босном се промијени цар. **б.** *контролисање, надзирање некоīа, нечеīа, управљање нечим, руковођење нечим, неким.* – Водили су надзор над јавним зградама. **в.** *командовање (војском, војним јединицама):* заповедник над војском. **г.** *виши положај у односу на некоīа; првенство, примат у односу на некоīа, нешто; надмоћност у односу на некоīа, нешто.* – И над попом има поп. **5.** (са инстр.) *означава дуīо провођење времена* 1) *у обављању некоī посла, у читању, решавању нечеīа и сл.:* седети над књигом. 2) *у концентрисаноj пажњи на некоī, у бдењу, бризи око некоīа:* бдети над сином. **6.** (са инстр.) *показује узрок вршења, извршења īл. радње, одн. расположења, става, емоционалноī односа према некоме, нечему: због.* – Ражалио се над самим собом. **7.** (са инстр.) *показује на коме или чему се врши нека радња, одн. остварује нешто:* извршити смртну казну над неким. **8.** (са инстр.) *указује на предмет размишљања: о.* – Над том чињеницом треба се озбиљно размислити. **9.** (са инстр.) *показује да се нешто претпоставља нечему: мимо, поред, преко:* тражити хлеба над погачом. • **нада све** 1) *изнад свеīа (волети, ценити и сл.).* 2) *пре свеīа, првенствено:* – У Осману видимо цијелога Гундулића не само као пјесника, него и као моралисту и државника, а нада све као Србина. 3) *поврх свеīа.* – Нада све то, Мађену је претила опасност од јаче непријатељске снаге.

над- преф. **1.** *у īлаīолима показује:* **а.** *да се радња основноī īлаīола усмерава или врши изнад нечеīа:* надлетати, надносити се, наткрити и сл. **б.** *остваривање радње основноī īлаīола у већем, јачем стеīену:* надвикати, надгласати. **2.** *у именичким или придевским твореницама показује нешто више, веће (виши положај, већи стеīен и сл.) од оноīа што означава основна именица или придев:* надбискуп, надвојвода, натчовечански.

на́да ж **1. а.** *вера да ће се догодити, исīунити оно што се очекује, жели, прижељкује, осећање, уверење да ће се нешто исīунити:* с надом у срцу. **б.** *уздање, поуздање, поверење (у некоīа, нешто).* – Никог није напуштала нада у нашу војску. **2.** *особа од које се много очекује, у коју се има поверења, поуздања, узданица:* наша ~.

нада́вати, нàдāјēм (пр. сад. нада́јӯћи) свр. *дати доста, довољно или у већој мери и у више прилика.* – Тешко је свима надавати. ■ ~ **се** *дајући (више пута) задовољити некоīа, нечије потребе, захтеве, прохтеве:* ~ се пара адвокатима.

нада́јати, нàдāјām *несвр. према надојити (1).*

надалѐко и **на̀далеко** прил. **1.** *на великом одстојању, на великој даљини, врло далеко:* ~ чувен. – Чисте воде није се могло наћи надалеко. **2.** *за исказивање поређења, īрадације: у великој мери, много, знатно; изразито.* – Надалеко надвисује остале.

на̀даљē (нàдаљē) и **на̀даље** (нàдаље) прил. *за исказивање следовања, настављања* **а.** *у простору: (у)напред, на место, простор, одн. на месту, простору који следи иза нечеīа, даље:* од Алексинца ~. **б.** *у времену, трајању: (и) даље, (и) после тоīа; убудуће.* – Остала је и надаље загонетна. **в.** (обично у набрајању, подробнијем објашњавању и сл.) *затим, осим тоīа, још.* – На врху је светски шампион, испод њега су кандидати за светског првака и остали велики мајстори, надаље интернационални мајстори...

на̀дāрен, -а, -о *обдарен, даровит, талентован.*

на̀дāренōст, -ости ж *особина оноīа који је надарен, обдарен, обдареност, даровитост, талентованост, таленат.*

на̀дарити, -ӣм свр. у изр. **ђаво (несрећа) ме надари** (или сл.) *навести, навући, наīоворити.* – Куд ли ме ђаво надари да те поведем.

нада̀све прил. *изнад свеīа, више од свеīа; на првом месту, пре свеīа.* – Песник бити значи надасве имати љубави.

на́дати се, нàдām се несвр. **1. а.** (обично с допуном: некоме, нечему или с реченичком допуном) *имати наде, очекивати са неком вероватноћом, увереношћу да ће се нешто (најчешће оно што се жели) догодити, остварити, исīунити.* – Како сам се надала, добро сам се удала. **б.** (некоме) *с надом очекивати нечији долазак, нечију посету.* – Кад ме видите, онда ми се (и) надајте. **2.** (у некога, у нешто) *полагати наду у некоīа, у нешто, имати поуздања, уздати се:* ~ у Бога.

на̀дати, -ā̄м (нада́дēм, нàдаднēм) свр. **1.** *створити, (по)дићи (буку, вику, ларму, īаламу и сл.).* **2.** (с допуном у инф. или с предлогом „у“ и гл. им.) *наīло, интензивно отпочети вршити неку радњу (означену допуном, обично бежање);* уп. нагнути (4б): ~ у трк. ■ ~ **се а.** (с допуном: у бекство, у бег и сл.) *наīло потрчати, дати се у бекство.* **б.** (за неким, за нечим) *јурити īонећи некоīа, јурнути за неким.* – Надали се за њима у потјеру.

на̀дахнӯт, -а, -о **1. а.** *са стваралачким полетом, с надахнућем, с инспирацијом створен (изговорен, написан, насликан, компонован и сл.) (обично о уметничким остварењима):* ~ говор. **б.** *који има подстицаја, стваралачкоī полета, инспирације за уметничко стварање, обузет надахнућем, инспирацијом, инспирисан:* надахнути новатор. **2.** *који зрачи духом, радошћу, ведрином, озарен, продуховљен (обично о лицу).*

надàхнути, нàдахнēм свр. **1. а.** *подстаћи (некоīа) на уметничко (или научно) стварање, пробудити, изазвати (у некоме) надахнутост, надахнуће, стваралачки полет, инспирацију, инспирисати; уопште подстаћи некоīа на нешто, утицати на некоīа да нешто учини, уради.* – Ово је дело надахнуло песнике, сликаре и музичаре. **б.** *послужити као инспирација, подстицај за нешто (обично за уметничко стварање, одн. за уметничко дело).* – Она је надахнула његове најлепше лирске песме. **2. а.** *улити у некоīа неки осећај, осећање, мисао, идеју и сл., прожети, исīунити (неким осећањем, расположењем, верom и сл.).* – Ми верујемо у један свет који ће бити надахнут нашом вером у човека. **б.** *исīунити полетом, одушевљењем, усхићењем и сл., пробудити (у некоме) одушевљење, одушевити.* –. Да надахне, одушеви – то је био Вишњићев позив. ■ ~ **се 1. а.** *добити надахнуће, бити обузет, исīуњен (стваралачким) надахнућем, бити*

инспирисан за стварање (најчешће уметничко), инспирисати се. **б.** *уопште добити подстицај за неко деловање, за предузимање нечега:* ~ се херојским делима. **2.** *прожети се, испунити се (духом, идејом, осећањем, расположењем и сл.).*

нàдахнýто прил. *на надахнут начин, с надахнућем, са стваралачким полетом, с инспирацијом, с пуно духа:* ~ говорити, ~ компоновати.

нàдахнутōст, -ости ж *особина и стање онога који је надахнут, онога што је надахнуто, надахнуће.*

надахнýће с *специфично стање духа које се одликује изузетном стваралачком способношћу, стваралачким полетом; подстицај за стварање (обично уметничко) или деловање, инспирација.*

надахњáвати (се), надàхњāвам (се) и **надахњúвати (се),** надàхњујем (се) *несвр. према надахнути (се).*

надахњùвāч, -áча м *онај који надахњује, инспирише, подстиче на нешто, духовни подстрекач, инспиратор.*

надбацúвати, -àцујем несвр. *несвр. према надбацити.* ■ ~ **се** *такмичити се, надметати се у бацању (најчешће камена).*

надбáцити, нàдбāцим (нàдбацити, -īм) свр. (некога) *победити, надмашити некога у бацању (камена, куглe) у дальину, бацити више, даље од другога (од других).*

надбедрènик, -и́ка, **нàдбедренйк,** -а м, **надбедрèница, нàдбедреница** ж и **надбедрèњак,** -áка, **нàдбедрењāк,** -а м црквк. *део свештеничке одеће (одежде), четвртасти комадић свилене тканине који носе владике и одликовани свештеници с десне стране бедра.*

надбúјати, нàдбијам несвр. *несвр. према надбити.* ■ ~ **се а.** *борити се настојећи да се постигне предност; уопште такмичити се, надметати се.* – Изнад њихових глава надбијају се две артиљерије. **б.** *прегонити се, натезати се, препирати се, надмудривати се (око нечега).* – То су била два човека унапред одређена да се прегоне и надбијају.

нàдбискуп м *поглавар двеју или више бискупских области (обично у кат. цркви);* уп. архиепископ.

надбискýпија (нàдбискупија) ж црквк. **а.** *облик (католичке) црквене организације са надбискупом на челу; црквена област, подручје којим управља надбискуп.* **б.** *седиште надбискупа, надбискупов двор.*

нàдбискупскй, -ā, -ō *који се односи на надбискупе, који припада надбискупу, надбискупима:* ~ двор.

нàдбити, нàдбијем свр. **а.** *победити, надјачати, надвладати (у борби).* – Дабогда да српски топ надбије. **б.** *победити у говору, препирци, расправљању и сл., надговорити.* **в.** *уопште надмашити, превазићи некога у нечему, бити бољи, успешнији и сл. од некога.*

надбожàнскй, -ā, -ō *који је изнад божанског, који достиже највиши степен савршенства:* ~ биће, ~ ум.

надбòсти (нàдбости), -бòдем свр. *победити, надјачати борећи се, бодући се роговима (о рогатим животињама).* – Јаблан мора надбости царског бика Рудоњу.

нàдбубрежнй и **надбýбрежнй,** -ā, -ō *који се налази изнад бубрега:* надбубрежне жлезде.

надвúјати се, нàдвијам се *несвр. према надвити се.*

надвúкати, нàдвичем свр. **а.** (некога) *надјачати, надвладати (некога) виком, гласом, викнути јаче од некога, бити гласнији, грлатији од некога.* – Не можете ви мене надвикати! **б.** (нешто) *надјачати гласом, буком, звуком, заглушити:* ~ тресак.

надвикúвати, -икујем несвр. *несвр. према надвикати.* ■ ~ **се** *гласно говорити, викати једно на другога (један на другога и сл.) настојећи да се виком надјача саговорник.*

надвирúвати се, -ирујем се *несвр. према надвирити се.*

надвúрити се, -ӣм се свр. *наднети се, нагнути се над нешто, преко нечега погледавши одозго.* – Жена и кћи му се надвириле и загледају у писмо.

надвисúвати (се), -вúсујем (се) *несвр. према надвисити (се).*

надвúсити, нàдвисим свр. **1. а.** *бити виши (од некога, нечега), надмашити, премашити висином.* – Пеко за педаљ надвисио гомилу. **б.** фиг. *надмашити, превазићи (врлином, квалитетом, вредношћу, значајем, способношћу и сл.); уопште бити бољи, победити.* **2.** *надјачати гласом, буком, виком.* – Командант викну тако да скоро надвиси пушчане плотуне. ■ ~ **се** *наднети се (над некога, над нешто).* – Надвисила се врба над водом.

нàдвити се, нàдвијем се свр. *наднети се, нагнути се над неким, нечим; лучно се повити, савити изнад некога, нечега.* – Над сеоцем се високо надвило / Плаветно небо.

надвишáвати (се), -ишāвам (се) несвр. *в. надвисивати (се).*

надвладáвати, -àдāвам *несвр. према надвладати;* уп. надвлађивати.

надвлáдати, нàдвлāдам свр. **а.** *победити, надјачати, савладати у борби; уопште победити, надјачати, стећи предност у нечему (над неким, нечим).* – У крвавом боју надвладали су Турке. Срце је надвладало ум. **б.** *одузети некоме, нечему снагу, јачину, интензитет и сл., савладати, ослабити:* ~ узбуђење. **в.** *стећи, имати преимућство, превласт или превагу над нечим, постати доминантан, пре(о)владати.* – Надвладало је мишљење да Србе треба разоружати.

надвлађúвати, -àђујем *несвр. према надвладати;* уп. надвладавати.

надвлáчити, нàдвлāчим несвр. [гл. им. надвлáчење с] (са допуном: конопац, уже и сл.) *вући (конопац, уже) у два супротна смера такмичећи се у снази.* ■ ~ **се а.** (са допуном: конопцем, ужетом, конопца, ужета и сл.) *такмичити се у потезању (конопца, ужета).* **б.** (са допуном: клипка) *такмичити се, огледати се у вучењу клипка;* уп. клипак (2).

нàдводнй, -ā, -ō **1.** *који се налази изнад воде, над водом:* ~ део плутаче. **2.** *намењен дејству изнад водене површине:* надводне мине.

нàдвōђе и **нàдвође** с *висина бродског бока изнад површине воде.*

нàдвожњāк и **нáдвожњāк** м *саобраћајни објекат у виду моста који служи као прелаз изнад улице, пута, железничке пруге и сл.*

нàдвојвода м (мн. ж) ист. *наследна титула ћуноправних мушких чланова хабсбуршке династије.*

нàдвојводкиња ж ист. *наследна титула женских чланова хабсбуршке династије; титула надвојводине жене.*

нàдвоје прил. *на два дела (о неком дељењу, разламању и сл.):* преломити ~. • **надвоје-натроје** 1) *на два-три дела, у неколико комада, делова:* (ра)сећи ~-натроје. 2) *на брзину; површно (радити, чинити нешто).* **преломити** ~ *одлучити (се), решити (се) на брзину, површно, без удубљивања.*

надвóрити се, -ӣм се и **надвòрити се,** нàдворим се свр. (некога) *провести много времена дворећи, служећи, негујући, пазећи (некога).*

нàдвратак, -тка м *дрвена, бетонска, камена или сл. греда.*

нàдвратник *пречага у виду изнад врата или као горњи део оквира врата.*

нàдвратњāк м зоол. анат. *део оклопа изнад врата инсекта.*

нàдвременскй, -ā, -ō *који је изван времена, који није условљен временом, који није везан за одређено време, ванвремен-ски:* ~ перспектива, ~ сила.

надвýћи (нàдвући), -вýчем свр. **1.** (некога) *победити, надјачати у надвлачењу, посезању (конопца, клипка, прста и сл.).* **2.** (нешто) *в. навући (1а).* – Подрубила се шареном марамом и надвукла је до над очи. ■ ~ **се** *в. навући се.* – Густи тмасти облаци надвукоше се над Косово равно.

надгласáвати, -ласāвам несвр. *несвр. према надгласати;* уп. надглашавати. ■ ~ **се** *надметати се у гласању о нечему, изјашњавати се (о некоме, нечему) настојећи победити једни друге.*

надгла̀сати, -а̄м свр. **1.** *надмашити, победити на гласању; надвладати већином, бројношћу изјашњења:* ~ у скупштини. **2.** *надјачати гласом или уопште звуком, надмашити јачином, продорношћу гласа, звука, надгласити.* – Ускоро ће их надгласати бат чизама.

надгла́сити, нàдгла̄сӣм свр. *в. надгласати (2).*

надглаша́вати, -а̀ша̄ва̄м *несвр. према надгласати (2).*

надгле́дати, нàдглēда̄м несвр. **1.** (некога, нешто) *надзирати, контролисати; пазити (на некога, нешто), мотрити, пратити:* ~ радове. **2.** *водити бригу о некоме, нечему, пазити, чувати, неговати (некога).*

на́дгледник и **нàдгледник** м *онај који надгледа, надзире некога или нешто, надзорник.*

на́дгледница и **нàдгледница** ж *женска особа надгледник, надзорница.*

на́дгледничкӣ и **нàдгледничкӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на надгледнике, надзornички:* ~ служба.

надгова́рати, -о̀ва̄ра̄м несвр. *несвр. према надговорити.* ■ ~ **се** нар. *надметати се у говорењу, оглéдати се ко ће говорити боље, вештије, уверљивије и сл.*

надгово̀рити, -о̀ворӣм свр. *победити, надмашити у говорењу (у говорничкој вештини, дужини, уверљивости говора и сл.).*

надгорња́вати, -о̀рња̄ва̄м несвр. *према надгорњати.* ■ ~ **се** *надметати се, оглéдати се (ко је бољи, јачи, ко ће више постићи и сл.); истицати своју надмоћ, предност, вредност.* – Они певају, надгорњавају се ко ће више, ко јаче, ко момачкије, обесније.

надго̀рњати, -а̄м свр. **а.** *бити виши (од некога, нечега), надмашити висином, надвисити.* **б.** *уопште надмашити, надвисити у нечему; надјачати, надвладати, победити.* – Тежи да у свему надгорња своју жену.

надгра́дити, нàдгра̄дӣм свр. **а.** *сагласити, изградити, подићи на нечему, изнад, поврх нечега:* надграђени плетер. **б.** фиг. *развити, створити на неким одранијe датим основама; допунити, доградити.*

надгра́дња ж **1.** *оно што се сагради на некој основи, изнад, поврх нечега.* **2.** *скуп, укупност политичких, правних, идеолошких и др. појава и друштвених институција, које су у великој мери условљене друштвено-економском основом и мењају се с променом те основе.*

нàдграђе (нàдграђе) с пом. *део брода који се надогради над палубом (од бока до бока брода).*

надграђи́вати, -а̀ђујēм *несвр. према надградити.*

надгрмети и **надгрмети** јек. **надгрмјети** и **надгрмјети,** -мӣм свр. песн. *надјачати грмљавином, треском, буком.*

нàдгробнӣ, -а̄, -о̄ **1.** *који се налази изнад нечијег гроба; урезан, уклесан у споменику изнад гроба:* ~ плоча, ~ споменик; ~ натпис. **2.** *који се говори или врши, дешава над гробом за време сахране:* ~ беседа, ~ говор, ~ појање.

нàдгробнӣк м *надгробни споменик; надгробни камен или неки други белег.*

нàдгробница ж *камена или бетонска плоча на гробу.*

наддр̀жа̄внӣ, -а̄, -о̄ *који је изнад, изван државних оквира, надлежности, инференција.*

нàдебело прил. *дебело* **1. а.** *остављајући дебело оно што се сече, реже, струже и сл.* **б.** *у дебелом слоју, наслази:* ~ прострто сено. **2.** *у великој мери, навелико:* ~ варати, ~ лагати.

надѐбљати, -а̄м свр. *постати дебљи, добити задебљање, одебљати (обично о језику, длановима, кожи).* ■ ~ **се** *в. удебљати се.*

на́дев јек. **на́дјев** м *густа смеса којом се пуне разна јела (торте, пите, паприке, тиквице, кобасице и сл.).*

наде́вати, нàдēва̄м јек. **надијѐвати,** нàдијева̄м *несвр. према наденути (надести).*

надевò̀вати се јек. **надјевò̀вати се,** -èвујēм се свр. *провести доста времена као девојка, не удавши се.*

наде́лити, нàдēлӣм јек. **надијѐлити,** нàдијелӣм свр. *довољно, доста уделити, надавати (некоме).* – Сиротињи се не може наделити.

надељава́ти јек. **надјељава́ти,** -èљава̄м *несвр. према наделити.*

нàдељати јек. **нàдјељати,** -ља̄м и -љēм свр. **а.** *в. издељати.* **б.** *дељући ољуштити, иситнити и сл. (кору, комадиће дрвета и др.).*

нàденути јек. **нàдјенути,** -нēм свр. **1. а.** *ставити, навући, натаћи (на некога, на нешто, обично неки део одеће и сл.); намаћи (конопац, омчу и сл.).* **2.** *сложити у ћласт, стог и сл., зденути, саденути (сено, жито и сл.).* **3. а.** *напунити неким надевом:* ~ кобасице. **б.** *напунити, испунити препарирану кожу мртве животиње.* **в.** *уопште напунити, испунити нешто.* **4.** (име, надимак) *дати некоме, нечему име, надимак, назвати, прозвати некога, нешто неким именом.*

нàдесно прил. **1. а.** *на десну страну:* кренути ~, погледати ~. **б.** *на десној страни, десно.* – Надесно од њега простирали су се шумарци. **2.** (у служби узвика) (најчешће вој.) **а.** *команда којом се наређује војнику да се окрене, одн. војницима или другим лицима (обично у одреду, строју и сл.) да се окрену целим телом на десну страну.* **б.** у изр. ~ **равнај с'** *команда којом се војницима или другим лицима постројеним у строју, у реду (у редовима) наређује да се уз окрет главе у десну страну поравнају формирајући праву линију.* **в.** у изр. **поздрав** ~ *команда на коју постројени војници окретом главе и погледом удесно поздрављају.*

нàде(с)ти, нàденēм (нàдедēм) јек. нàдје(с)ти, нàдјенēм (нàдједēм) свр. *в. наденути.*

нàджети, нàджњēм и нàджањēм свр. (некога) *победити у жетви, нажети, пожети више од другог (од других).*

наджи́вети јек. **наджи́вјети,** -вӣм свр. (некога, нешто) **1.** *преживети, остати у животу дуже од некога или нечега.* **2.** *потрајати дуже од некога, нечега, преживети (нешто):* ~ све промене, ~ свога творца.

наджива̀ва́ти, -ѝва̄ва̄м и **наджива̀ви́вати,** -жѝвљујēм *несвр. према надживети.*

наджње́вати се, нàджњēва̄м се несвр. *такмичити се, надметати се ко ће више нажети.*

нàджњети, нàджњēм и нàджањēм свр. *в. наджети.*

нàджупнӣк и **нàджӯпнӣк** м *католички свештеник по чину виши од жупника, који стоји на челу неколико жупа, парохија.*

надзви́ждати, -дӣм свр. *надјачати, заглушити звиждуком, звиждањем.*

нàдзвӯчнӣ, -а̄, -о̄ **1.** *који је изнад границе осетљивости нормалног људског уха, ултразвучни.* **2.** *који се односи на брзину већу од брзине звука, бржи од звука:* ~ авион, ~ брзина.

надзема̀љскӣ (нàдземаљскӣ), -а̄, -о̄ **1.** *ванземаљски, неземаљски, небески:* ~ сила, ~ царство. **б.** *натприродан, нестваран; небески, неземаљски; ванземаљски, чудесан:* ~ биће; ~ привиђење. **2.** *в. надземни (1):* надземаљске висине, ~ свет.

надзема̀љски (нàдземаљски) прил. *натприродно (по моралној или физичкој снази), неземаљски:* ~ велики, ~ заурлати, ~ узвишен.

нàдзēмље с *оно што је на земљи, над земљином површином.*

нàдземнӣ, -а̄, -о̄ (ретко неодр.) **1.** *који је на земљи, на земљиној површини; који је изнад земљине површине:* надземне воде, ~ железница, ~ стабло и др. **2.** *в. надземаљски.*

надзи́дати, нàдзӣда̄м свр. *сазидати, изградити, подићи нешто над нечим што је раније сазидано; накнадно озидати, подићи неки део, надоградити.*

надзиђи́вати, -ѝђујēм *несвр. према надзидати.*

надзира́вати, -ѝра̄ва̄м несвр. *в. надзирати.*

надзѝратељ м *в. надзорник.*

на̀дзирати, -рēм несвр. (некога, нешто) **1. а.** *имати увид у нечији рад, у неку делатност, вршити надзор над неким, над нечим; надгледати, контролисати (некога, нешто).* **б.** *вршити инспекцију (школа, наставника).* **2.** *водити бригу о некоме, нечему, пазити, надгледати.* **3.** *посматрати, проматрати, осматрати:* ~ свакога ко прође.

на́дзор м **1. а.** *увид у неку делатност, неки посао и контролисање те делатности, одн. тога посла и оних који га обављају; проверавање спровођења (одређених правила, закона), контрола.* **б.** (често уз прид. „полицијски“) *надзирање у вези с кривичном делатношћу, присмотра.* **2.** *бдење над неким, пажња, брига, заштита; надгледање, контрола:* бити без родитељске неге и надзора.

на́дзо̄рнӣ и **на́дзорнӣ,** -а̄, -о̄ *који се однос на надзор, који надзире, контролише и сл.; контролни:* ~ одбор, ~ служба.

на́дзо̄рнӣк и **на́дзорнӣк** м **а.** *онај који чува, надгледа, надзире некога или нешто, надгледник:* ~ посла, ~ пруге, ~ пута. **б.** *онај који надгледа, контролише, оцењује обављање неке делатности, одн. оне који је обављају; онај који врши надзор над спровођењем прописаних правила, закона и сл., инспектор; контролор:* финансијски ~, школски ~.

на́дзо̄рница и **на́дзорница** ж *женска особа надзорник;* уп. настојница.

на́дзо̄рничкӣ и **на́дзорничкӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на надзорника, на надзорнике:* ~ дужност, ~ канцеларија, ~ служба.

на́дзо̄рнӣштво и **на́дзорнӣштво** с **1.** *надзорничка служба, надзорнички посао.* **2.** *служба, тело, орган чија је надлежност да надзире некога, нешто, да контролише неку делатност, проверава нечији рад и сл.*

надива́нити се, -и̏ва̄нӣм се свр. нар. *провести доста времена диванећи, издовољити се диванећи, разговарати се, напричати се.*

наде́вити се, на̀дӣвӣм се свр. *одушевити се неким, нечим у великој, јакој мери, издовољити се дивећи се (некоме, нечему); изразити, исказати дивљење.*

на̀дигнути (се), -нēм (се) свр. *в. на̀дићи (се).*

надигра́вати, -и̏гра̄ва̄м несвр. *несвр. према надигра́ти.* ■ ~ **се** уз. повр. **1.** *такмичити се у игри, плесу и сл.* **2.** фиг. *надмудривати се, варати се, обмањивати се.*

наді́грати (на̀диграти), на̀дигра̄м свр. (некога) **1. а.** *победити у некој спортској или друштвеној, хазардној и сл. игри:* ~ противника. **б.** *одиграти, отплесати боље, вештије од некога; победити играјући дуже, вештије од другога (од других).* **2.** фиг. *преварити, обманути, надмудрити, изиграти.*

на̀дизати (се), на̀дижēм (се) *несвр. према надѝгнути (се), на̀дићи (се).*

наді́лазити, -ӣм несвр. [гл. им. наді́лажēње с] **1.** *простирати се надвисујући нешто, пружати се над нечим.* **2.** фиг. **а.** *бити јачи (већи, виши, бољи и сл.) од некога, од нечега, превазилазити, надмашивати (некога, нешто).* **б.** *превазилазити, премашивати нечије снаге, могућности, способности и сл.*

на́дим м нар. *надувеност, надимање трбуха.*

на̀димак и **на́димак,** -ӣмка м (мн. -ӣмци, ген. -има̄ка̄) **а.** *назив, име (често погрдно или хипокористично) за појединца или породицу које се употребљава уз лично име, одн. презиме.* **б.** *додатно име, назив уз племићку титулу.* **в.** *уопште реч, назив којим се нешто именује.*

наді́мати, на̀дӣма̄м несвр. **1. а.** *пунити, испуњавати ваздухом (гасом и сл.) ширећи, повећавајући запремину, надувавати.* – Дањуша је надимала образе, пуцајући од смеха. **б.** *испуњавајући својом запремином издизати, ширити.* – Гледала је у своје крупне дојке које су надимале кошуљу. **2.** *узроковати надутост, појачано стварање гасова у органима за варење:* ~ желудац. **3.** (груди, срце и сл.) фиг. *испуњавати снажним, најчешће пријатним осећањима; усхићивати, заносити.* ■ ~ **се 1.** *ширити се (и затезати се) испуњавајући се ваздухом, надувавајући се (нпр. о једрима и сл.); ширити се, издизати се и сл. (често ритмички) при дубљем дисању, од напора, узбуђења и сл. (обично о грудима).* **2.** *пунити се гасовима услед поремећаја у варењу, надувавати се (о органима за варење).* **3. а.** (од нечега) *бити обузет, прекривен снажним, најчешће пријатним осећањима; бити обузет гневом, срдом и сл.:* ~ се од поноса; ~ се од гнева. **б.** (од нечега, нечим) *бити испуњен снажним осећањима, испуњавати се, прекривати се (радошћу, бесом и др.) (о грудима, души и сл.).* **4.** *бубрити, нарастати, расти, ширити се; надувавати се, отицати.* – Вратне жиле им се надимају од викања. **5.** фиг. *покретати се, издизати се таласасто (о воденој површини, маси и сл.); наилазити у налетима (о ветру и др.), надолазити.* – Површина мора се лако надимала. Узалуд се ветар надима. **6.** фиг. *правити се важан, држати се, понашати се надмено, уображено, дувати се, шепурити се.* – Наш политичар надима се од величине.

на̀димити, -ӣм свр. **1.** *в. задимити (4).* **2. а.** *изложити диму при сушењу (месо, рибу и др.);* уп. димити (2). **б.** *изложити диму при неисправном поступку сушења (шљива и др. воћа), учинити да суво воће добије непријатан мирис дима.* ■ ~ **се 1.** *изложити се много, превише диму (надисати се дима, насузити се од дима и сл.).* **2.** *прожети се димом, примити непријатан мирис, укус дима (о ракији, јелу и сл.).*

надимља́вати, -и̏мља̄ва̄м *несвр. према надимити (2).*

на̀ндиндивидуа̄лан, -лна, -о *који је изнад личног, индивидуалног, који је производ неке опште, колективне свести, духа и сл.:* ~ блаженство, ~ дух, ~ дело.

на́дир, -а и **на̀дӣр,** -и́ра м ар. **а.** астр. *тачка замишљена у средишту невидљиве стране небеске сфере насупрот зениту.* **б.** фиг. *најнижа тачка, најнижи степен неке особине, способности и сл.*

на̀дирати, -рēм несвр. **1.** *силом пробијати, напредовати према неком подручју (обично ради освајања, запоседања); наступати, наваљивати.* – Немци надиру према Москви. **2. а.** *наго улазити; увлачити се, продирати.* – Крв му је надирала у главу. **б.** *надолазити, ширити се, пробијати се, продирати.* – Кроз отворени прозор из баште надирао је мирис расцветалог јоргована.

наді́сати се, на̀дӣшēм се свр. *провести дуго времена дишући, удишући, издовољити се удишући (обично свеж, чист ваздух, мирис и сл.).*

надискӯствен, -а, -о фил. *који се не заснива на искуству, до којег се не долази искуством.* – Свет морала је вечан и надискуствен.

надистӧрӣјскӣ, -а̄, -о̄ *који није везан за одређени историјски период, који је од трајног значаја, свевременски, непролазан:* ~ значај, ~ карактер (нечега).

наді́ћи (на̀дӣћи), на̀дӣћēм *свр. према надилазити (2).*

на̀дићи, на̀дигнēм (аор. на̀дигох, на̀диже и на̀диже; р. пр. на̀дигао, -гла; пр. пр. на̀дигавши) свр. (вар. надигнути (се)) **1. а.** *покренути, померити неки предмет мало увис, навише, мало дићи, подићи:* ~ шешир. **б.** *помаћи наго̀ре (неки део тела или лица), уздићи, издићи:* ~ обрве, ~ реп. **в.** *учинити да нешто стрчи изнад подлоге, да није равно (као подлога), издићи.* – Осврнувши се да је постеља надигнута. **г.** *начинити, израдити нешто на вишем, издигнутијем нивоу.* – Овај део куће бејаше мало надигнут. **2.** (вику, дреку и сл.) *изазвати галаму, разгалами́ти се; развикати се.* ■ ~ **се 1. а.** *в. придићи се:* ~ се испод јоргана. **б.** *покренути се, помаћи се наго̀ре, подићи се.* – И онда се полако надиже један крајичак завесе. **в.** *уздићи се, издићи се; избочити се.* – Пред њим је стајала млада и лепа жена, надигнутих прсију. **г.** *дићи се увис, накострешити се (од страха и сл.) (о коси).* **2.** *устати, поћи, кренути се, покренути се, дићи се;* уп. дићи се (3а). – Надигло се цело село да је тражи. **3. а.** *издићи се у виду отеклине, натећи; набрекнути, набубрити.* **б.** *уздићи се, нарасти (о тесту).*

на̀дјахати, -ашēм свр. *победити у јахању, јашући брже (боље, дуже) од некога.*

надјахи́вати, -а̀хујēм *несвр. према надјахати.* ■ ~ **се** *такмичити се у јахању.*

надјача́вати, -а̀ча̄ва̄м *несвр. према надјачати.*

надјàчати, -ā̄м свр. **а.** *победити (јачином, снагом), савладати (некога, нешто).* **б.** *задобити преимућство над неким, нечим, добити превласт, преовладати.* – Грижа савести надјачала је све софизме и све мудровање. **в.** *заглушити гласом, звуком, буком и сл. други звук, буку, надгласати.* – Пригушен жамор надјачао је хроптање машина.

нàдје(с)ти *в. наденути;* уп. наде(с)ти.

надлàгати, нàдлажēм свр. *надмашити у лагању, победити лажући боље, вештије од некога (често о лицима у нар. приповетkама).*

надлагúвати се, -лàгујēм се несвр. *такмичити се, надметати се у лагању.*

надлајáвати се, -àјāвāм се несвр. **1.** *надметати се лајући (о псима);* уп. надлајати (а). **2.** фиг. пеј. *надметати се речима, псовкама и сл. (о људима);* уп. надлајати (б).

нàдлајати, -јēм свр. **а.** *надмашити, победити лајући дуже, гласније од других (о псима).* **б.** фиг. *победити, надмашити у говорењу, псовању и сл., надговорити (о људима).*

нàдлактица ж анат. **а.** *део руке од лакта до рамена,* brachium. **б.** *кост у делу руке од лакта до рамена.* **в.** зоол. *кост у одговарајућем делу предњих, одн. горњих удова код неких животиња (сисара, птица).*

нàдлактичнӣ, -ā, -ō *који се односи на надлактицу.*

нàдланица ж **1.** анат. *спољашњи део шаке изнад длана,* dorsum manus. **2.** (обично у мн.) *специјална врста рукавица за заштиту дланова, руку при грубом раду.*

нáдлежан, -жна, -о **1. а.** *који по своме звању, положају, компетенцији има право да доноси руководне одлуке, решења и сл., овлашћен; меродаван:* бити ~ за нешто, ~ министар, ~ судство; ~ тело, ~ форум. **б.** *који има потребно знање о некој области, способан да о нечему доноси ваљане оцене, судове; стручан, меродаван, компетентан; на којем се износе ваљане, стручне, меродавне, компетентне оцене, судови.* **2.** (у им. служби, одр.) м (обично у мн.) *онај који је по свом звању, положају, компетенцији одговоран, овлашћен, задужен за нешто (за некога).*

нáдлежно прил. *на надлежан начин, како то надлежна служба, надлежни орган, одн. надлежно лице чини, по одговарајућим прописима, службено; званично.*

нáдлежнōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *делокруг, подручје рада, власти, овлашћења неког органа, службеног лица, установе.* • **преда(ва)ти, упутити, упућивати на (даљу) надлежност** *преда(ва)ти, упутити, упућивати на (даље) решавање, на (даљи) поступак одговарајућем надлежном органу власти (о службеним актима).*

надлéтати, нàдлēћēм јек. **надлијèтати,** нàдлијећēм *несвр. према надлетети.* ■ **~ се** *такмичити се, надметати се у летењу.*

надлѐтети јек. **надлѐтjети,** -лѐтӣм свр. прел. **1.** *летењем, летећи досећи изнад некога, нечега (о птицама, авионима, хеликоптерима и др. летелицама).* **2.** *победити (некога, нешто) такмичећи се, надмећући се у брзини (ређе у дужини) лета.*

нáдлештво с (ген. мн. -тāвā) *установа, институција у којој се обављају одређени јавни послови, орган јавне управе, уред; зграда или део зграде где се налази тај орган.*

нàдличан, -чна, -о *који је изнад интереса, жеља, хтења и сл. једне личности.*

нàдљудскӣ, -ā, -ō *који надмашује просечне људске способности, особине, снагу и др.; натприродан; отроман:* надљудском снагом.

нàдљудски прил. *на начин који није својствен човеку, неприродно; изнад обичних људских могућности:* ~ крикнути; ~ тежак задатак.

надмашáвати, -àвāм несвр. *в. надмашивати.*

нàдмашан, -шна, -о *в. надмоћан.*

надмáшати, нàдмāшāм несвр. *в. надмашивати.*

нàдмашив, -а, -о *који се може надмашити, превазићи;* уп. ненадмашив.

надмашúвати, -àшујēм *несвр. према надмашити.*

нàдмашити, -ӣм и **надмáшити,** нàдмāшӣм свр. **1. а.** *премашити висином, растом, надвисити, надрасти.* **б.** *проћи, пролетети изнад некога, нечега, премашити.* – Високо га копље надмашило. **2. а.** *превазићи, претећи, премашити (неком особином, способношћу); победити.* **б.** *надјачати, надвладати (бројношћу, снагом, интензитетом).* – Да осећања не надмаше и потисну свест. **в.** *надјачати, надвисити гласношћу (о гласу, звуку уопште).* – Браћо! – истаче се одједном један јачи глас и надмаши остале.

нàдмашнōст, -ости ж *в. надмоћност.*

нàдмен и **нàдмен,** -а, -о **а.** *охол, уображен, надувен, препотентан (о људима).* **б.** *који изражава такав став, такво држање:* обратити се некоме надменим гласом.

нàдмено и **нàдмено** прил. *с висине, охоло, надувено, уображено, препотентно; умишљено:* ~ одговарати, ~ погледати.

нàдменōст и **нàдменōст,** -ости ж (инстр. -ошћу) *прецењивање властите вредности, уображеност, умишљеност, охолост, надувеност, препотентност.*

надмѐтати се и **нàдметати се,** нàдмећēм се несвр. **1.** *настојати бити бржи, јачи, вештији, сретнији, паметнији итд., одн. уопште бољи, успешнији у нечему од другога (од других), такмичити се (с неким или међусобно):* ~ оштрим речима. **2.** *учествовати, заједно с другима, на лицитацији као купац нудећи своју цену, дајући своју понуду.*

нáдморскӣ (нàдморскӣ), -ā, -ō у изр. **~ висина** *висина која се рачуна од нивоа мора, морске површине.*

нàдмōћ, -оћи ж (инстр. -оћи (-оћу)) *већа моћ, преимућство или предност (у нечему) у односу на некога, премоћ, надмоћност; осећај надмоћности, супериорност.*

нàдмоћан и **нáдмоћан,** -ћна, -о **1. а.** *који има већу моћ, снагу, који је јачи, моћнији него неко други, одн. нешто друго:* јуначки се борити с надмоћним непријатељем. **б.** *уопште који надилази, надмашује друге својим особинама (или неком особином), супериоран.* **в.** *који се осећа и држи самоуверено, самозадовољно, супериорно, супериоран.* **2.** *који показује, у којем се види надмоћ, преимућство или предност:* ~ позиција (у шах. партији).

нàдмоћно и **нáдмоћно** прил. **1. а.** *са осећањем надмоћи; самоуверено, самозадовољно, супериороно:* осмехнути се ~. **б.** *у надмоћној позицији, у надмоћном положају:* бели (у шах. партији) стоји ~. **2.** *у знатној мери, у већем степену; са великом разликом, убедљиво:* ~ победити.

нàдмоћнōст и **нáдмоћнōст,** -ости ж *особина онога који је надмоћан;* уп. надмоћ и супериорност.

надмудри́вати, -ӯдрујēм несвр. *несвр. према надмудрити.* ■ **~ се** *надметати се, такмичити се с неким у мудрости, памети, знању, духовитости и сл.; покушавати изиграти, преварити један другога (једно друго и сл.) служећи се мудрошћу, лукавством, знањем, вештином и сл.*

надму́дрити, нàдмӯдрӣм свр. **а.** *показати, испољити више мудрости од другога, надмашити, превазићи некога мудрошћу, памећу.* **б.** *изиграти, преварити некога служећи се мудрошћу, лукавством, вештином, надмашити лукавством, вештином.*

надна́раван, -вна, -о *в. натприродан.*

надна́равно прил. *в. натприродно.*

надна́равнōст, -ости ж *особина онога који је наднараван, онога што је наднаравно, натприродно, натприродност.*

надна́слов (нàднāслов) м *натпис изнад главног наслова, обично одштампан мањим словима од наслова, који служи као допуна, објашњење наслова.*

нàднēти јек. **нàднијети,** -нèсēм (нàднесēм) свр. *покрећући или носећи поставити у положај изнад некога или нечега.* – Она је била лептир кога су незнани ветрови наднели над кратер вулкана. ■ **~ се 1. а.** *крећући се, помичући се, савијајући се и сл. доћи, поставити се у положај над нечим или неким, наћи се, надвити се:* ~ се над бунар, ~ се над воду (нпр. о врби), ~ се над дете. **б.** *уопште надвити се, прострети се, раширити*

се над неким, нечим. – Ведро небо наднело се било као големи шатор. **2.** *имати стр.м, кос или виши положај (у односу на нешто).* – Ведро чело наднело му се над обрве.

на̏дница ж **1.** *рад, радни учинак, посао који радник обави за један дан (обично од јутра до мрака) и за који добија уговорену новчану или неку другу награду, надокнаду.* **2.** *новчана или нека друга награда која се добија за дан рада или за одређено радно време у току дана, дневна зарада.*

на̏дничар м (инстр. -ом и -ем) *онај који ради по дневној погодби, под надницу, у надници, за надницу.*

надничáрити, -нѝчāрӣм несвр. [гл. им. надничáрење с] *радити као надничар, надничити.*

на̏дничарка ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) *женска особа надничар.*

на̏дничарскӣ, -ā, -ō *који се односи на надничаре, који припада надничарима.*

на̏дничити, -ӣм несвр. непрел. [гл. им. на̏дничење с] *радити за надницу, под надницу, у надници, као надничар, надничарити.*

на̏дничица ж *дем. од надница.*

надно предл. (с ген.) *на доњем крају, делу, у дну, при дну нечега:* ~ ливаде.

надно̀сити (се), на̀носӣм (се) [гл. им. на̀ношење с] *несвр. према наднети (се).*

на̏до с *в. челик.*

надоби́вати (се), -о̀бӣвām (се) и **надоби́јати (се),** -о̀бӣјām (се) свр. *добити нечега у великој количини, мери, у великом броју:* ~ се одликовања, ~ се пара, ~ се чинова.

на̏добӯдан (надо̀бӯдан), -дна, -о **1.** *који буди нади, од којег се много очекује, који много обећава:* надобудни син, надобудна омладина. **2. а.** *који је пун себе, надмен:* попут надобудних, младих петлова. **б.** *самозвани, тобожњи, вајни:* под пером надобудних дописника.

на̏добӯднӣк (надо̀бӯднӣк) м *онај који је надобудан.*

надове́зати, -о̀вēжēм свр. **1.** *везујући додати, навезати, наставити, довезати (нпр. краћи конопац на дужи и сл.).* **2.** фиг. **а.** *додати нешто нечему, надодати, придодати, надометнути.* – На његову белешку надовезаћемо и једно породично предање. **б.** *наставити, продужити (причање, казивање); рећи, казати нешто на нечије речи, продужити, додати још неку мисао, реч у разговору.* ■ **~ се 1.** (на нешто) **а.** *остати наставак, продужетак нечега, наставити се на нешто.* – На народна предања надовезала се касније писана повесница. **б.** *јавити се, уследити непосредно за нечим другим.* – На тај поноћни крик надовеза се јаук аустријских војника. **в.** *произићи, уследити као последица нечега.* – Понекад се надовеже на крајнике кијавица. **2.** (на нешто) *наставити излагање, причање повезујући га са излагањем претходног говорника.* **3. а.** (на некога) *натурити се некоме, наврстити се на некога, салетети.* – Цабе је бранити се, кад се Савка овако надовеже на човека. **б.** (некоме) *спопасти, снаћи некога (о невољама, недаћама и сл. које долазе једна за другом).* – Кад се човеку надовеже несрећа за несрећом, никад краја.

надовезѝвати (се), -вѐзујēм (се) *несвр. према надовезати (се).*

надовла́чити, -о̀влāчӣм свр. *доносећи, довозећи у више наврата довући у великој или довољној количини.* – Ко је овамо надовлачио и натрпао све ово?

надовољити се и **надо̀вољити се,** -о̀вољӣм се свр. (нечега) *задовољити се (нечега) у пуној мери, издовољити се.*

надогонити, -о̀гонӣм свр. *догонећи у више навраћа дотерати у великој или довољној мери, количини:* ~ доста дрва.

надогра́дити, -о̀грāдӣм свр. **1.** *накнадно изградити, доградити на већ подигнутој грађевини (или уз подигнуту грађевину), надозидати.* **2.** фиг. *усавршити на темељима, на основу нечег претходног (нпр. у погледу образовања и сл.).* ■ **~ се** фиг. *усавршити се, изградити се на темељима, на основу нечег претходног (нпр. у погледу образовања и сл.).*

надограђѝвати (се), -а̀ђујēм (се) *несвр. према надоградити (се).*

надода́вати, -о̀дāјēм (пр. сад. надода́јӯћи) *несвр. према надодати.*

надо̀дати, -ā̀м свр. **1.** *додати нечему, на нешто, дометнути, придодати.* **2. а.** *казати још нешто после претходно изговорених речи, (при)додати претходно изговореном; уопште рећи, казати у вези са нечим, надовезати.* **б.** *у причању, изношењу неких чињеница додати и оно што није тачно, што не одговара истини.*

надодо́лити, -о̀дōлӣм и **на̀додолити,** -ӣм свр. *претерано накитити, искитити, накинђурити:* застава надодољена ешарпама, свиленим подвезама, тракама и кићанкама. ■ **~ се** *претерано се накитити, накинђурити се.*

надозѝдати, -о̀зӣдā̀м свр. *накнадно подићи, дозидати нешто на подигнутој грађевини или уз њу, надоградити.*

надозиђѝвати, -зӣђујēм *несвр. према надозидати.*

надо̀јити, на̀дојӣм свр. **1.** *дати детету или младунчету да се насиса млека, подојити;* уп. задојити (1). **2.** фиг. *прожети, испунити (водом, течношћу), наквасити, натопити.* – Понорница је водом надојила земљу. ■ **~ се 1.** *заситити се сисајући, насисати се (о детету или младунчету).* **2.** фиг. *испунити се водом, влагом и сл., натопити се, наквасити се.*

на̏докнада ж **1. а.** *оно што се некоме даје да се намири, да подмири изгубљено, оштећено и сл., накнада, одштета; намирење, измирење, подмирење (штете, трошка и сл.), обештећење.* **б.** *додатак при некој размени (као поравнање вредности).* **2.** *оно што долази на место нечега другог, што замењује, надомешта нешто;* уп. надоместак и сурогат. **3.** *компензација, задовољење, сатисфакција; награда.*

надо̀кнадити, -ӣм свр. **1. а.** *дати некоме надокнаду, противвредност за оно што је изгубљено, оштећено или потрошено, намирити, подмирити, изравнати нешто, платити неку обавезу, издатак, обештетити некога.* **б.** *повратити оно што је изгубљено, неутралисати, компензовати губитак, штету, отклонити последице штете или губитка нечега.* – Штете су тако велике да се с муком могу надокнадити. **в.** *попунити, допунити до претходног, одн. до потребног броја, количине, стања, надоместити; (по)вратити:* ~ мањак. **2. а.** *надоместити, заменити некога кога више нема, нешто чега више нема.* – Губитак мајке не може се ничим надокнадити. **б.** *уопште надоместити нечим неки недостатак, одсуство нечега, некуману и сл.* – Грубост лица надокнади умом. **3.** *накнадно урадити оно што је пропуштено, изгубљено.*

надокнађѝвати, -а̀ђујēм (надокнађа́вати, -а̀ђāвām) *несвр. према надокнадити.*

надо̀лазак, -ласка м **1.** *повећавање, растање, пораст нивоа, придолазак (воде).* **2.** *в. долазак (1).*

надо̀лазити, -ӣм [гл. им. надо̀лажење с] *несвр. према надоћи.*

на̀доле и **на̀доле** јек. **на̀дољe** и **на̏дољe** прил. *у правцу према доле, на доњу страну;* уп. наниже.

надоли́вати, -о̀лӣвām *несвр. према надолити.*

надо̀лити, на̀долијēм свр. **1.** *додати још течности у неки суд, досути, долити.* **2.** *допунити до врха досипајући, доливајући, долити.*

надо̀мак I. предл. (с ген., ређе с дат.) *означава велику близину ономе што је казано именском речју у генитиву (одн. дативу): сасвим близу, у близини:* ~ града, ~ села. **II.** прил. *недалеко, близу (о месту до којег се стигло после кретања, приближавања).*

надо̀местак јек. **надо̀мјестак,** -ска м *оно што се употребљава уместо нечега другог (што недостаје, чега нема), замена;* уп. сурогат: ~ за кафу, ~ за терпентин.

надо̀местити јек. **надо̀мјестити,** -ӣм свр. **1. а.** *преузети нечије место, улогу и сл., заменити.* – Штедионице не могу надоместити ликвидиране банке. **б.** *послужити, одн. применити, употребити уместо нечега (некога) другога, заменити нечим (неким) другим.* **2.** *надокнадити, накнадити.*

надо̀метати и **надомѐтати,** -о̀мећем *несвр. према надометнути.*

надòметнути и **надомѐтнути,** -òметнēм свр. **1.** *дометнути, (на)додати.* **2.** *рећи, казати још нешто, (на)додати.*

надоме́штати, -òмēштām јек. **надомје́штати,** -òмјēштām и **надомешћи́вати** јек. **надомјешћи́вати,** -èшћујēм *несвр. према надомести́ти.*

надоно̀сити, -дòносīм свр. *донети у великој или довољној количини, нанети:* ~ јабука, ~ пића.

на̀доплата ж *додатно плаћање, накнадна доплата.*

на̀допуна ж *в. допуна (1).*

надо̀пунити, -ī̄м свр. *в. допунити.*

надопуњава́ти, -ујњāвām и **надопуњи́вати,** -ујњујēм несвр. *несвр. према надопуни́ти.* ■ ~ **се** уз. повр. *представљати допуну једно другом (један другом и сл.), употпуњавати се међусобно, допуњавати се.*

надо́ћи (нàдōћи), нàдōђēм (аор. надо́ђе и на̀дōђе; р. пр. надо̀шао (нàдошао), -шла) свр. непрел. **1. а.** *подићи ниво, нарасти, набујати, придоћи (о води).* **б.** *нарасти, увећати се од врења, набујати (о тесту).* **в.** *употпуне нарасти, набубрити, набујати (од влаге, наливања зрна, зрења и сл.).* **2. а.** *искрснути, појавити се у високом степену, интензитету и сл.:* надошла мржња, надошла му снага, надође му бес. **б.** *пасти на памет, доћи, искрснути (о мислима, детаљима и сл.).* **3.** *в. доћи (2а).*

надо̀хват и **на̀дохва̄т 1.** прил. **а.** *при руци, у близини, близу (тако да се може дохватити):* бити (налазити се, стајати) ~. **б.** *без реда, како шта наиђе, несистематски; на брзину, журећи; узгредно, успутно.* – Новине се читају похлепно, али површно и надохват. **2.** предл. (с ген.) (обично у изр. ~ **руке**) *у непосредној близини, у близини, близу нечега.*

надо̀шао (нàдошао), -шла, -ло (обично одр.: нàдошлӣ) *р. пр. од надоћи у атриб. служби;* уп. надоћи (1 и 2): надошла вода, надошла снага.

на̀дражāј м **1.** псих. *појава физичко-хемијске или физиолошке природе која као спољашњи узрочник делује на нервни систем, чулне органе и изазива одговарајуће осећаје или реакције ткива или органа, драж, подражај; осећај, реакција изазвана таквим деловањем.* **2.** фиг. *оно што подстиче, покреће на акцију, на деловање и сл., подстицај, стимуланс.*

на̀дражājнӣ, -ā, -ō *који се односи на надражај, који је у вези с надражајем; стимулативан.*

на̀дра̄женōст, -ости ж *стање онога што је надражено, онога који је надражен, узбуђеност.*

надража́вати, -ржујēм *несвр. према надражи́ти.*

надража́ва̄ч, -а́ча м *изазивач, узрочник надражаја.*

надра́жити, нàдрāжīм свр. (нешто, некога) **1. а.** *довести (чула, органе и сл.) у стање појачане нервне осетљивости, узбуђености; изазвати сензитивну реакцију неког органа, ткива и сл., стимулисати.* **б.** (некога) *сексуално узбудити, изазвати чулне страсти.* **2.** *ц(р)обудити, активирати (нечију радозналост, пажњу и др.), изазвати.* **3. а.** *својим поступцима стимулисати, изазвати некога на нешто (на неки поступак и сл.).* **б.** *изазвати, наљутити, расрдити, ражестити; распалити.* ■ ~ **се** *доспети у стање појачане осетљивости, узбуђености, узбудити се (обично сексуално).*

надра̀жљив, -а, -о **1. а.** *осетљив на надражаје, сензуалан.* **б.** *преосетљив, раздражљив.* **2. а.** *који дражи, надражује (чула и сл.):* ~ мирис. **б.** *који побуђује, стимулише нечија осећања, узбуђења, подстицајан, стимулативан.*

надра̀жљивац, -ивца м хем. вој. (обично у мн.) *назив за неке врсте краткотрајних бојних отрова, гасова, који надражују слузокожу носа или очију и изазивају кијање или сузење.*

надра̀жљивōст, -ости ж *особина, својство онога што је надражљиво, осетљивост на надражаје.*

надра̀жујући, -ā, -ē *који дражи, надражује, надражајни:* надражујућа средства.

надра́стати, нàдрāстām *несвр. према надрасти.*

надра́сти (нàдрāсти), -ра́стēм свр. **1. а.** *растом, висином претећи, надмашити, надвисити (некога, нешто).* **б.** *умно, духовно, вредношћу и сл. надмашити, превазићи (некога, нешто):* ~ околину, ~ учитеља. **2.** *растући и распростирући се прећи нечега, заклонити нешто (о дрвећу, гранама и сл.).*

на̀драциона̄лан, -лна, -о *који превазилази границе рационалног, који је ван норми обичног људског схватања, разумевања.*

на̀драшкати, -а̄м свр. *у дем. значењу: надражити.*

надва̀ти, -вēмсвр. **а.** *надвладати, победити некога у рвању.* **б.** *употпуне надвладати, надјачати (некога, нешто); надмашити, превазићи (некога нечим).*

на̀дреа̄лан, -лна, -о *који је изван реалности, који не постоји у реалности или превазилази, надмашује реалност, надстваран;* уп. нереалан и нестваран: ~ детерминација, ~ мирноћа, ~ свет, нешто ~.

надреалѝзам, -зма м (према фр.) ум. *уметнички (првенствено књижевни и сликарски) правац настао у Француској после I св. рата, који се одликује тежњом ка спонтаном, непосредном бележењу подсвесних психичких токова, утисака, асоцијација, сањарења и представљању несвесног, ирационалног доживљавања стварности.*

надреа̀лист(а), -ē м (мн. -сти) *присталица, следбеник надреализма.*

надреалѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на надреализам и надреализам:* ~ начин, ~ покрет, ~ роман, ~ слика.

надреа́лнōст, -ости ж **а.** *особина онога што је надреално.* **б.** *нестварност, фикција.*

на̀дреднӣ и **на́дреднӣ,** -ā, -ō **а.** у изр. ~ **знак** *графички додатак, знак, обележје изнад слова (одн. изнад словног реда) којим се означава диференцијална изговорна вредност слова;* уп. дијакритички. **б.** у изр. ~ **слово** *палеографски знак изнад реда, слово које при читању треба додати.*

на̀дрӣђен, -а, -о **1.** *који је изнад, испред нечега, некога (по важности, функцији, положају, рангу и сл.).* – Појам рода је надређен појму врсте. **2.** (у им. служби, одр.) м *лице старије по службеном положају, по рангу, претпостављени, старешина;* супр. подређени.

на̀дрӣђенōст, -ости ж *стање онога који је надређен, онога што је надређено.*

надре́мати се, нàдрēмām се јек. **надријѐмати се,** нàдријемām се свр. *провести дуго времена дремајући, задовољити се дремања.*

на̀дрепак и **на́дрепак,** -пка м анат. зоол. *део леђа изнад репа животиње, одн. у пределу закржљалих репних пршљенова* **а.** *сапи (код коња).* **б.** *тртица (код пернатих животиња).*

на̀дрепнӣ (на́дрепнӣ), -ā, -ō *који се налази изнад, поврх репа;* уп. надрепак: ~ пераје.

на̀дрӣти јек. **на̀дријети,** нàдрēм (аор. нàдрē јек. нàдрије; р. пр. нàдро, нàдрла; пр. пр. нàдрēвши јек. нàдријевши) свр. **1. а.** *надаћи силовито, у великој количини, маси (о води).* **б.** *навртети; напрнути (о маси света).* **в.** *извршити најезду, продор, навалити у великом броју, мноштву, насрнути.* **2.** *напло, брзо кренути, упутити се (некуд, некамо), ударити, запуцати.* **3.** *зажелети, наумити, одлучити (нешто), запети, задрети.* – Кад он нешто надре, мора тако бити.

надри- *префикс којим се казује да је оно што означава основна реч лажно, самозвано, тобожње: назови-;* уп. квази- и псеудо-: надриадвокат, надрибабица, надригосподство, надрикултура, надрилекар, надримајстор, надрифилозоф и сл.; надридуховит, надриинтелектуалан и сл.

на̀дрибабица ж *жена која без потребне стручне спреме, квалификације указује помоћ при порођају, необразована и нестручна бабица.*

надригоспо̀дство с *лажно, извештачено господство, скоројевићка имитација господства.*

надридухо̀вит, -а, -о *тобоже духовит, недуховит:* ~ предавање.

надридухòвитōст, -ости ж *особина оногā који је надридуховит, оногā штō је надридуховитō, тобожња духовитост.*

нàдриинтелектуā лан, -лна, -о *лажно, наизīлед, тобоже интелектуалан:* ~ надмоћ.

нàдрикњига ж (м) (мн. ж) *онај чије је образовање, знање из неке области површно, непотпуно, погрешно и сл., полуобразован, недоучен човек.*

надрикњи́жевнӣк и **нàдрикњижевнӣк** м *онај који се бави књижевним радом без потребног таленīта, умећа, знања и др. и чија су дела без уметничке вредности, књижевни дилетант, вајни књижевник.*

нàдрикњишкӣ, -ā, -ō *који се заснива на нечијем лошем, непотпуном или погрешном познавању ствари, лажно, тобоже стручан, научан;* уп. надрикњига.

надрикултӯ́ра ж *култура која се заснива на погрешним, лажним вредностима и основама.*

надрилèкāр јек. **надриљèкāр,** -а́ра м *лице које се без потребне квалификације и стручности бави лекарским послом (обично оно које у лечењу примењује народне лекове и примитивне методе).*

надрилекàрија јек. **надриљекàрија** ж *средство које тобоже лечи одређену болесī, којем се приписује лековито својство иако нема фармацеутску и медицинску вредност.*

надрилека́рство јек. **надриљека́рство** с *лечење болесника од стране надрилекара; делатност надрилекара; нестручно лечење болесника уопште.*

нàдримāјстор м *мајстор, занатлија без одговарајуће стручне квалификације, одн. знања, вештине, способности, вајни, лош мајстор.*

надримӯдрац, -àца м *онај који уображава да је мудар, који мисли да много зна, који се много прави паметан, вајни мудрац, паметњаковић.*

нàдримудрōст, -ости ж *тобожња, лажна мудрост.*

надринàучнӣк м *онај који се бави научним радом без потребног знања, спреме и способности, који се издаје за научника.*

надриóбразован, -а, -о *који је без дубљег, свестранијег знања, образовања, полуобразован.*

надрипатрӣот(а), -ē м (мн. -ти м и -те ж) *онај који се прави, приказује, представља као патриота, лажни, тобожњи, вајни патриота.*

нàдрипеснӣк јек. **нàдрипјеснӣк** м *онај који пише песме а да за то нема таленīта, способности, слаб, никакав, вајни, тобожњи песник.*

нàдрипеснӣштво јек. **нàдрипјеснӣштво** с *песништво без праве, уметничке вредности.*

нàдриписӯр, -а и **надрипӣсār,** -а́ра м *нестручно лице које се, за новчану или другу награду, бави писањем молби, жалби, тужби и сл., које другима пише представке, попуњава формуларе итд.*

надрипи́сац, -сца м *лош, слаб писац, надрикњижевник.*

нàдриполитичā р м *неспособан, слаб, лош политичар;* уп. политикант.

нàдрипчелā р м *онај који се бави пчеларством без одговарајућег знања, лош пчелар.*

надриӯметнӣк јек. **надриӯмјетнӣк** м *тобожњи, вајни уметник.*

нàдриучен, -а, -о *који има површна, нетачна или ненаучна знања у некој области, надриобразован.*

нàдриученōст, -ости ж *лажна, тобожња, вајна ученост.*

надрифилòзоф (надрифилòсоф) м *онај који уображава да је мудрац, мислилац, који воли да паметује, који се представља као филозоф, мудријаш; лош, слаб познавалац филозофије.*

надрљати, нàдрљām свр. разг. **1.** *написати нешто ружним рукописом и неуредно, нашкрабати, нажврљати; написати нешто глупо, бесмислено, безвредно.* **2.** *рђаво проћи, лоше се провести, настрадати, натрабусити, натраисати.*

надрòбити, нàдробӣм (трп. нàдробљен) свр. **1. а.** *ставити у млеко, супу или друго течно јело комадиће хлеба (или неког другог пецива), удробити.* **б.** *рукама изломити на комадиће, измрвити, издробити (хлеб и сл.).* **2.** разг. *брзо и нејасно испричати, избрбљати (нешто); напричати, изговорити пуно глупости, бесмислица.*

надсви́рати, нàдсвирām свр. (обично у нар. приповеткама) *надмашити, победити (некога) бољим, лепшим, одн. јачим, гласнијим свирањем.*

надсвири́вати се, -вирујēм се несвр. *надметати се, такмичити се у свирању.*

надсво̀дити, нàдсводӣм свр. (несвр.) (обично у трп. облику: нàдсвођен) *наткрилити (наткриљивати), наткрити (наткривати) попут свода:* надсвођена циганска кола, надсвођена тераса. ■ **~ се** *пружити се (пружати се) над нечим у облику свода, надвити (надвијати) се, наднети се (надносити се) попут свода.*

надсвођи́вати, -ōђујēм *несвр. према надсводити.*

надсӣјати, -ām свр. (обично песн.) *надјачати, надмашити сјајем, светлошћу, блеском и сл.*

надскаки́вати се, -кàкујēм се несвр. *међусобно се надметати, такмичити у скакању.*

надскòчити, нàдскочӣм свр. (некога) *надмашити некога дужином или висином скока, скочити даље или више од другога, победити у скакању.*

нàдствāран, -рна, -о *који је изван стварности, који не постоји у стварности или превазилази, надмашује оно штō је реално, стварно, надреалан, нестваран, нереалан:* ~ моћ.

нàдствāрно прил. *као да не постоји, нестварно.* – Сенка жене лелује надстварно и прозирно.

надстваарнōст, -ости ж *надреални, нереални свет, нереалност.*

нàдстōјнӣк и **на́дстōјнӣк** м **а.** *онај који врши надзор над неким, нечим, који се стара о нечему, надзорник, надгледник.* **б.** *в. настојник (2).*

нàдстōјница и **на́дстōјница** ж *женска особа надстојник;* уп. настојница.

нàдстраначкӣ, -ā, -ō пол. *који је изван постојећих политичких странака, који није у вези с посебним страначким интересима и сл.:* ~ покрет.

нàдстрешница ж *в. настрешница.*

на́дув м мед. и вет. **1.** *в. оток;* уп. отеклина. **2.** *в. надим.*

надува́вати, -ӯвāвām (надуха́вати, -ӯхāвām) *несвр. према надувати.*

наду́вати, нàдӯвām (наду́хати, нàдӯхām и нàдӯшēм) свр. **1.** *дувајући, ӯмтом или сл., напунити, испунити ваздухом или уопште гасовитом материјом (нпр. аутомобилску гуму, балон, душек, лопту или нешто друго што је променљиве запремине);* уп. надути. **2.** фиг. (нешто) *приписати сувише велики значај нечему, преувеличати:* ~ неки догађај, ~ проблем, ~ спорно питање. **3.** (обично у облику трп.) *без објективног основа, вештачки, неприродно, нелогично подићи, прекомерно повисити (цене).*

наду̀вен, -вèна, -о **1.** *трп. од надути (се).* **2.** *пун себе, охол, надмен, уображен; својствен таквим особама.*

надувéнко м **1.** *онај који је надмен, пун себе, уображен, надувен.* **2.** *онај који је надувен, пун у лицу или у телу.*

надувèно прил. *с висине, охоло, са жељом за самоистицање, надмено, уображено, претенциозно:* говорити ~, понашати се ~.

наду̀венōст, -ости ж *особина оногā штō је надувено, оногā који је надувен.*

надувèњāк, -а́ка м *в. надувенко.*

нàдугачко прил. **1.** (обично у конструкцији: **~ и нашироко**) *са много речи, врло опширно:* ~ описивати, ~ причати. **2. а.** *на ве-*

ћу или велику дужину; на већој или великој дужини, растојању, одн. на нечему дужем или дуљачком: ~ сећи (нешто); ~ насадити (мотику). **б.** *у велику дужину.* – Надугачко и нашироко пружила се црквена авлија.

на̏дуго прил. **1.** *в. надуљачко.* **2.** *за много, на дужи период, задуго:* ~ отићи.

на̏дӯж прил. *по дужини, уздуж, уздужно:* ~ пресећи (дрво).

на̏дӯрено прил. *показујући љутњу, нерасположење или увређеност, љутито, нерасположено или увређено:* држати се ~, ~ говорити.

наду́рити се, на̀дӯрӣм се свр. *почети показивати знаке љутње, нерасположења или увређености, остати нерасположен, љутит или увређен, натушити се, намргодити се; наљутити се.*

на̏дӯт, -а, -о *в. надувен.*

на̀дути, на̏дмēм (на̏дујēм) (трп. наду̏вен, -вѐна и на̏дӯт, -а) свр. *учинити да се нешто под притиском испуни ваздухом, гасом или течношћу, повећавајући му тако запремину и затегнутост;* уп. надувати (1): ~ жиле, ~ образе. ■ **~ се 1.** *увећати се запремински и напети се због накомилавања унутрашњих гасова или течности (обично о људима и животињама и деловима њиховог тела).* **2.** фиг. *остати охол, уображен, надмен, пун себе, уобразити се;* уп. надувен (2). **3.** *в. надурити се.* **4.** фиг. **а.** *почети се силовито испољавати, помамити се, разбеснети се (о ветру, мору и сл.).* **б.** *набујати, надоћи (о извору, потоку, реци и сл.).*

на̏дӯто прил. *в. надувено.*

на̏дӯтӧст, -ости *в. надувеност.*

надуха́вати *в. надувавати.*

наду́хати *в. надувати.*

на̀ђубренӧст, -ости ж *особина, стање оног што је ђубрено:* ~ земљишта.

на̀ђубрити, -ӣм свр. *прострети, расути по земљи ђубре, посути земљу ђубретом, ођубрити;* уп. нагнојити.

наелектризи́рати (се), -рӣзӣрām (се) свр. *в. наелектрисати (се).*

наелектриса́вати, -ӣсāвāм *несвр. према наелектрисати.*

наелѐктрисāнӧст, -ости ж и **наелектриса́ње** с *особина, стање оног што је наелектрисано.*

наелѐктрисати, -ишēм свр. **1.** *довести у стање у којем се испољава електрицитет, напунити електрицитетом.* **2.** фиг. *јако узбудити изазивајући жељу и спремност за дејство, борбу, свађу и сл.* ■ **~ се** *повр.*

на́жањ, -жња м **а.** *принос који се добије жетвом:* добар ~. **б.** *жито које је често израсло и добро родило па даје велики принос.*

на̏жалӧст *речца којом се изражава жаљење због нечега.* – Нажалост, нисте у праву. Он, нажалост, није успео у томе.

на̀жао и **на̏жао** прил. у изр. **(у)чинити ~ некоме** *нанети, наносити некоме бол, непријатност, увреду и сл., (о)жалостити или увредити, вређати некога.*

нажврљати, на̀жврљām свр. *написати невештим, несхватљивим, ружним или нечитким рукописом, нашкрабати, нашврљати.*

наждѐрати се, на̀ждерēм се свр. **1. а.** *претерано појести, најести се прекомере; пуно се најести једући халапљиво, ждерући.* **б.** *претерано попити, напити се превише течности.* **2.** *много се насецкарати.*

на̀жети (на̀жњети), на̏жњēм и на̀жањēм свр. *насећи српом, пожети неку, обично већу или довољну количину (жита, траве).*

нажи́вети се јек. **нажи́вјети се,** -вӣм се свр. **1.** *проживети доста, довољно, наситити се живота.* **2.** *добро, лепо, уживајући и сл. проживети, науживати се, провести се за живота.* – Док се мудри намудроваше, луди се наживеше.

нажу́љати, на̀жӯљāм свр. *притискањем, трењем, трљањем и сл. одвојити покожицу од доњег слоја коже (на неком делу тела), направити, начинити жуљ, жуљеве, нажуљити (неки део тела).* ■ **~ се** *добити жуљеве, површинске повреде на кожи (од трења, притискања и сл.), нажуљити се.*

нажу́љити (се), на̀жӯљӣм (се) свр. *в. нажуљати (се).*

на̏жӯт и **на́жут,** -а, -о *помало жут, жућкаст.*

на̀зад и **на̏зад** прил. **1. а.** *у смеру супротном од смера претходног кретања, натраг:* окренути ~. **б.** *на претходно, пређашње, раније место, тамо где је раније било:* вратити ~. **2. а.** *с леђима окренутим у смеру кретања, наопако:* ићи ~. **б.** *према задњој страни, у правцу задње стране, уназад:* затурити се ~. **в.** фиг. *према лошијем стању, наопако:* вући (ићи, поћи) ~. **3.** *в. позади (I):* држати руке ~.

назад предл. (с ак.) *в. пре (в):* ~ две године.

на̀задак, -атка м *погорш(ав)ање, назадовање.*

на̀задан, -дна, -о (супр. напредан) **а.** *који заступа или спроводи идеје, методе, поступке, прописе и др. који представљају назадак, погоршавање у односу на постојеће стање; реакционаран:* ~ човек ~ влада, ~ покрет. **б.** *који представља враћање уназад, назадак, погоршање у односу на дотично време:* назадне идеје, ~ идеологија. **в.** *несавремен, заостао.*

на̀заднӧст, -ости ж *особина, својство онога који је назадан, онога што је назадно.*

на̀задњак м *онај који је назадан.*

на̀задњачкӣ, -ā, -ō *који се односи на назадњаке, својствен назадњацима, назадан, заостао; реакционаран.*

на̀задњāштво с *назадно, реакционарно схватање, мишљење и деловање.*

на̀задовати, -дујēм несвр. **а.** *заостајати у развоју, бити у застоју, не развијати се, погоршавати се (о послу, производњи, трговини, науци, култури и др.).* **б.** *не напредовати, заостајати у економском, цивилизацијском, духовном, културном и сл. развитку (о држави, народу, човеку).*

на̀зāл, -āла м лат. лингв. *глас (самогласник или сугласник) при чијој артикулацији ваздушна струја једним делом пролази кроз носну шупљину, носни глас.*

назализа́ција ж лингв. *артикулација гласа (гласова) с компонентом назалности, назални, носни изговор (гласа, гласова).*

на̀зāлнӣ, -ā, -ō (ретко неодр.) *који се односи на назал, назале, носни; који се односи на природу, карактер носних гласова:* ~ вокал, ~ глас, ~ изговор, ~ сонант; ~ карактер.

назáлнӧст, -ости ж (инстр. -ошћу) *назални карактер гласова; назални, носни изговор.*

на̀зāлно прил. *с назалним, носним изговором; говорећи кроз нос.*

назàрēн, -е́на (назаре́нац, -нца) м (обично у мн.) *припадник неке од хришћанских верских секти које проповедају аскетизам, уздржавање од насиља, војне службе, националног опредељивања и др.*

назàрēнскӣ, -ā, -ō *који се односи на назарене, који припада назаренима.*

назàрēнски прил. *на назаренски начин, као назарени.*

назаре́нство с *назаренско верско учење.*

назàткē прил. *в. натрашке.*

назбӣјати, на̀збӣјām свр. *тискајући, гурајући (нешто) у већој количини набити, натрпати, сабити (у нешто); збијајући испунити, напунити нечим.*

на̀звати, назо̀вēм (на̀зовēм) (трп. на̏звāн) свр. **1.** *дати некоме или нечему неко име, назив, именовати (некога или нешто);ословити неким именом, надимком, прозвати.* – Кум може било које име наденути детету, може га назвати и вуком и цветом и облаком. **2.** (обично с додатком који означава одговарајућу жељу) *рећи, казати речи поздрава, поздравити, пожелети поздрављајући;* уп. наздравити (2): ~ добро јутро. **3.** *в. позвати (1):* ~ телефоном. ■ **~ се а.** *почети се сматрати за нешто (најчешће за нешто друго), представити се, издати се као неко (најчешће као неки други).* – Најела се гладница, па се назвала баница. **б.**

досећи у неки однос с ким, учинити се, постати (неко, нешто у односу на другог). – Јанко изгуби наду да ће се Милица његовом назвати. • **~ својим (правим) именом** *дати, одредити нечему одговарајуће место, оквалификовати.*

на̀здравити, -ӣм свр. **1.** (некоме, нечему) *пожелети добро здравље, срећу, успех и сл. исказујући при томе неко (алкохолно) пиће; попити, испити (у друштву на слављу, због) у нечије име, у име нечега.* **2.** *рећи, казати уобичајене речи поздрава при сусрету, пожелети поздрављајући;* уп. назвати (2): ~ добар дан.

на̀здравица ж **а.** *в. здравица (1а).* **б.** фиг. *празан, реторичан говор, бесадржајан низ речи, фраза.*

на̀здравичар м **а.** *здравичар, наздрављач.* **б.** фиг. *онај који држи празноречиве, бесадржајне, хвалисаве говоре, фразер.*

на̀здравичарскӣ, -а̄, -о̄ *својствен наздравичарима, који је као у наздравичара, фразерски;* уп. наздравичар (б): патриотизам без наздравичарске патетике.

на̀здрављати, -а̄м *несвр. према наздравити.*

наздра̀вљач, -а́ча м *онај који наздравља, држи здравицу, здравичар.*

на̀здра̄вље прил. **1.** *употребљава се у различитим ситуацијама при изражавању жеље за нечије добро здравље: нека је за добро здравље, за срећу, нека је са срећом, срећно* **а.** *при сусрету, приликом честитања или наздрављања, уз здравицу.* **б.** (као узвик) *после завршеног јела, уз јело и пиће, приликом наздрављања и сл.* **в.** (као узвик) *ономе ко кихне.* **2.** разг. ир. *употребљава се у ситуацијама кад се десило нешто непожељно, друкчије од онога што се очекивало, у резигнацији, мирећи се са исходом: готово је, завршено је, шта би би! –* Кад се осветим, спазим да су ме Турци заробили. Наздравље, Илија!

на̏здраво (на̀здраво) прил. *без видљивог разлога, стварног узрока, без повреде (о изненадној појави болести, најчешће запињења прста, руке и сл.); не болујући претходно, неочекивано, одједном, изненада, напрасно (умрети).*

на́зеб м мед. *обољење, најчешће горњих дисајних органа, изазвано деловањем хладноће на организам, нахлада, прехлада.*

назе́вати се, на̀зе̄ва̄м се јек. **назијева̀ти се,** на̀зијева̄м се свр. *много пута зевнути, издовољити се или уморити се зевајући.*

назе́пстИ (на̀зе̄псти), -е́бе̄м свр. *добити назеб, оболети од назеба, прехладе, озепсти, прехладити се.*

на́зив м *реч којом се именује, назива нешто* **1.** *име за одређени (научни, стручни) појам, термин:* математички називи, научни ~, стручни ~, технички ~. **2.** *име за поједине примерке који спадају у врсте, класе истородних предмета:* називи шаховских фигура. **3.** *посебно име за одређени географски појам, административну јединицу, установу и сл.:* ~ државе, ~ места, ~ школе, службени ~. **4.** *име (понекад двочлано или вишечлано) које се дâ, надене некоме, које се измисли за некога (обично по некој особини), надимак:* погрдни ~. **5.** *титула, почасно звање:* ~ професора. **6.** *наслов под којим је нешто написано, одн. објављено.*

нази́вати (се), на̀зӣва̄м (се) *несвр. према назвати (се).*

на́зивнӣк и **на́зӣвнӣк** м мат. *в. именилац;* уп. именитељ.

нази́дати, на̀зӣда̄м свр. **1.** *доградити зидајући (постојећу грађевину, одн. део на њој), изградити, озидати, сазидати додајући на већ сазидано, дозидати;* уп. надзидати. **2.** *в. сазидати.*

назиђи́вати, -ӣђујем *несвр. према назидати.*

на̀зимац и **на́зимац,** -ӣмца м *веће мушко прасе, одн. млад крмак (око годину дана);* уп. назиме.

на̀зиме и **на́зиме,** -ета с (мн. ø; зб. им. на̀зимад и на̀зимад ж) *прасе старо од неколико месеци до године дана.*

на̀зимица и **на́зимица** ж *веће женско прасе, одн. млада крмача, прасица (од око годину дана).*

на̀зирати, -рӣм несвр. *несвр. према назрети.* ■ **~ се** *постајати делимично видљив, делимично и нејасно се видети, указивати се, показивати се.*

на̀знака и **на̀знака** ж (дат. -аци) **а.** *кратко (најчешће писмено) обавештење, ознака основних података о нечему:* ~ дневног реда, времена и места. **б.** *кратко (обично писмено) објашњење, кратка (обично писмена) напомена.*

назнача̀вати, -а̀ча̄ва̄м и **назначи́вати,** -а̀чујем *несвр. према назначити.*

назна́чити, на̀зна̄чӣм свр. **1. а.** *забележити, обележити, означити, ставити неки знак, ознаку за нешто, податак о нечему:* ~ датум, ~ правац кретања. **б.** *одредити, утврдити, установити:* тачно ~. **в.** *предодредити, предвидети, записати (зло, судбину, исход и сл.).* **2.** *овлаш истаћи, поменути; напоменути.* – Као што сам ти назначио у последњем писму…

назо̀бати се, на̀зобља̄м се свр. **1.** *наједати се зоби или друге сличне, зрнасте хране (обично о коњима).* **2.** *наједати се узимајући кљуном, кљуцајући зрневље, бобице, мрвице и сл., накљуцати се зрневља, бобица и сл. (о живини, птицама).*

назо̀бити, на̀зобӣм свр. *нахранити зобљу или сличном, зрнастом храном (обично коње).*

назови- *први део именичких и придевских сложеница који казује да оно што значи основна реч није у суштини тако, да је лажно, привидно, тобожње;* уп. квази-, надри-, псеудо-: назовидемо̀крат(а), назовидемокра̀тија, назовидр̀жава, назо̀видр̄уг, назо̀виистина, назовикњи̏жевнӣк, назо̀викра̄ль, назовикрѝтика, назовимо̀рал, назовина̀ука, назовина̀учнӣк, назо̀висрећа, назо̀висрпскӣ, назо̀вистручња̄к, назовиу̏метност итд.

назо̀вибрат м *онај који није прави, рођени брат; лош, рђав, несавестан брат.*

назо̀вима̄јка ж *она која није права мајка по крви (нпр. маћеха); рђава, несавесна мајка.*

назо̀виматица ж *лажна пчела матица, обична пчела.*

назо̀випријатељ м *онај који се претвара да је пријатељ, тобожњи, лажни пријатељ.*

назовисѐстра ж *она која није рођена, права сестра; лоша, рђава сестра.*

на̀зо̄р прил. нар. **1.** *с муком, с напором, једва:* ~ радити, ~ устати. **2.** *на силу, силом:* ~ одвести.

на́зор м **1.** (обично у мн.) *поглед, схватање, мишљење, убеђење; став:* имати чудне назоре. **2.** *гледиште, учење, теорија, научни, филозофски, теолошки став:* Русоов ~.

на̀зорицӗ прил. нар. *крадући (најчешће крадом, кришом) на извесној даљини (одакле се може нешто видети); опрезно крадом, кришом, кријући се (ићи, кретати се).*

назре́вати (се), на̀зрӗва̄м (се) јек. **назријева̀ти (се),** на̀зријева̄м (се) несвр. *в. назирати (се).*

на̀зрео, -ела, -о *донекле, делимично зрео:* ~ шљива.

на̀зрети, на̀зрӗм (на̀зрӣм) свр. **1. а.** *нејасно, неразговетно видети, уочити, једва разазнати.* **б.** *накратко угледати, опазити, спазити.* **2.** *приметити, уочити, запазити; предвидети, претпоставити; наслутити, предосетити:* ~ напредак; ~ нечије намере.

назу́бити, на̀зӯбӣм свр. (обично у облику трп. на̀зӯбљен, -а, -о) **а.** *учинити да нешто постане зупчасто, да има зупце (као на тестери и сл.); учинити да зупци на нечему постану изразитији, оштрији, наоштрити:* назубљено сечиво; ~ срп. **б.** *ставити на нешто зупце, снабдети зупцима;* уп. зубац (1): ~ гребене.

на̀зӯбљен, -а, -о **1.** *трп. од назубити.* **2. а.** *који има зупце, зупчаст:* ~ вилица у пијавице. **б.** *урезан, нарецкан по ободу, рецкаст (о листу, цвету).*

назубљи́вати, -у̀бљујем *несвр. према назубити.*

на̀зувак, -у̀вка м (мн. на̀зу̀вци, ген. на̀зувака̄) (обично у мн.) **1.** *навлакач, назувица;* уп. наглавак и назувач. **2.** *штофани додатак обући који покрива горњи део плитке ципеле, гамашна.*

назу́вати, на̀зӯва̄м *несвр. према назути.*

назу̀ва̄ч, -а́ча м и **назу̀вача** ж (обично у мн.) *в. назувица.*

на̀зувица ж (обично у мн.) *врста плетене вунене чарапе која се обува на голу ногу или преко обичних чарапа и покрива сто-*

пало до лежења (понекад само прсте стопала), навлакач, назувак; уп. наглавак.

назу́пчан, -а, -о **1.** *трп. од назупчати.* **2.** *рецкаст, зупчаст, назубљен (о лишћу).*

назу́пчати, -ам свр. (обично у облику трп.) *учинити зупчастим, назубљеним, назубити; снабдети зупцима, зупчастим врховима или шиљцима.*

на̀зути, на̀зујем (имп. на̀зуј; трп. назу̀вен, -ена) свр. *навући, ставити на ноге, на предњи део стопала или врхове прстију (назувице, пајуче и сл.); уопште обути (ципеле, чарапе и др.).*

на̀зуцнути, -нем свр. *проговорити мало о нечему, натукнути, зуцнути.*

наи́ва ж *наивна ликовна уметност.*

на̏иван, -вна, -о фр. **1. а.** *који је без довољно животног искуства, без властитог сазнања, неискусан, безазлен; лаковеран; чедан.* **б.** *који изражава наивност, лаковерност, простодушност; који настаје, проистиче из недовољног искуства, незнања, необавештености и сл.:* наивне очи, ~ тон; ~ објашњење. **2.** (одр.) *који је без посебног школског и уметничког образовања, самоук (о сликарима и вајарима); који су створили, који стварају такви уметници:* ~ сликар; ~ сликарство, ~ уметност.

наи́вац, -вца м *онај који се бави наивном уметношћу, самоуки, нешколовани ликовни уметник (сликар, вајар).*

на̏ивка ж **1.** *наивна женска особа; млада, неискусна, безазлена, наивна девојка.* **2.** *глумица која игра улогу младе, неискусне, наивне девојке.*

наи́вко м *лаковеран, наиван мушкарац, наивчина; онај који нема довољно искуства, знања и сл., неупућен, необавештен.*

на̏ивно прил. **а.** *на наиван начин, простосрдачно, лаковерно, безазлено:* ~ погледати, ~ упитати. **б.** *без довољно умешности, знања и сл., невешто, нестручно:* сценски ~ конструисано дело.

наи́вност, -ости ж (инстр. -ошћу) *стање и особина онога који је наиван, онога што је наивно.*

наи̏вчина ж и м (мн. ж) *сувише наиван, лаковеран човек; онај који је простодушан, безазлен.*

наи̏грати се (на̀играти се), на̀играм се свр. *задовољити се играјући се, плешући, забављајући се; задовољити се играњем неке игре, изиграти се.*

наизмѐницē (наизмени̏цē) јек. **наизмјѐницē** (наизмје̏ницē) прил. *в. наизменично;* уп. наизменце.

наизмѐничан јек. **наизмјѐничан,** -чна, -о *који се смењује с времена на време, који се понавља, појављује у одређеним временским размацима;* уп. изменичан: од наизменичних суша и поплава, наизменичне реакције, ~ служба, наизменични удари (нпр. ветра). • ~ **струја** физ. *електрична струја која периодично мења смер протицања у струјном колу.* **наизменични углови** мат. *једнаки углови на супротним странама трансверзале.*

наизмѐнично јек. **наизмјѐнично** прил. *час једно час друго (час један час други и сл.), на смену, смењујући се;* уп. изменично: ~ врује и хладно, ~ тону и дижу се.

наизмѐничност јек. **наизмјѐничност,** -ости ж *повремено смењивање једне појаве другом, измењивање, смењивање:* ~ умног и физичког рада.

наизмѐнце јек. **наизмјѐнце** прил. *в. наизменично;* уп. наизменице.

наи̏зуст и **на̏изу̏ст** прил. *без гледања у написани текст, не читајући, напамет; гласно говорећи напамет научени или запамћени текст:* казати (нешто, песму) ~.

наи̏лазак, -ласка м **а.** *долазак, стизање, досијевање однекле негде:* ~ авиона, пре наиласка коморе. **б.** *наилажење, набасавање (на некога, на нешто):* при наиласку на непријатеља (на патролу).

наи̏лазити, -им [гл. им. наи̏лажење с] *несвр. према наићи.*

на̀име *речца за истицање додатног, накнадног, подробнијег или прецизнијег објашњења: то јест, управо, заправо, у ствари.* – Постоји наиме и такав тип власника земље кога народ назива „душеван ага“.

наименова́ње с *званично постављење на неки положај у служби, именовање:* одлука о наименовању за амбасадора.

на̀именовати, -нујем свр. (уп. именовати (2)) **а.** *званично, званичним, писменим актом поставити, произвести (некога) у неко звање, службу и сл.; уопште одредити, изабрати (некога) за обављање неког посла, вршење неке дужности и сл.:* ~ за амбасадора; ~ (за) браниоца. **б.** *изабрати неко тело, орган, комисију и сл.*

на̀искап и **на̀искāп** прил. *до последње капи, до дна и без прекида, предаха, надушак:* ~ попити.

наи́ћи (на̀ӣћи), на̀ӣћем (имп. наи́ђи; аор. наи́ђох, наи́ђе и на̀ӣђе; р. пр. наи̏шао и на̀ишао, -шла) свр. **1. а.** *идући, крећући се приближити се, примаћи се, доћи; кренути, поћи (неким путем, неким правцем).* **б.** *наступити, настати, доћи (о времену, временским приликама, неким појавама и сл.):* наишла блага зима, наиђе магла, наишао јак пљусак и сл. **в.** *(по)јавити се, наступити (о болести, боловима и сл.).* **г.** *наврети, надоћи.* – Док мајци не наиђе млеко. Њему наиђоше сузе на очи. **2. а.** *доћи, досјети, стићи (на неко место, у неки крај).* **б.** *свратити, навратити.* – Наиђоше у наш логор двојица љекара. **3.** *навући се, налећи (на нешто).* – Не може чизма да наиђе на ногу. **4.** (на некога, на нешто) **а.** *напасти, спопасти, задесити (о невољи, несрећи, недаћама, болести и сл.).* **б.** *снаћи, обузети (о душевном стању, расположењу и сл.); захватити, обузети (о некој идеји).* **5. а.** (на некога) *идући срести некога, сусрести се с неким, набасати (на некога).* **б.** (на нешто) *идући, ходајући уочити, видети нешто, набасати; случајно или трагајући наћи, пронаћи, уочити нешто:* ~ на траг. **6.** (на нешто) **а.** *доћи до неке препреке, набасати, натрапати на неку препреку, сметњу.* – Наишли су на мине. **б.** *у раду, развоју и сл. досјети, запасти (у неке тешкоће), суочити се (с неким тешкоћама, сметњама, препрекама):* ~ на отпор, ~ на тешкоће. **в.** *изазвати, створити код некога неку реакцију, неко расположење, став и сл.:* ~ на повољан одзив, ~ на одобравање, ~ на осуду, ~ на разумевање.

нај- *префикс којим се (заједно с компаративним обликом придева или прилога) твори суперлативв придева и прилога:* најбољи, најјачи, најмањи и сл.; најдраже, најлепше итд.

на̀јава ж **а.** *претходно обавештење о доласку, приспећу или одласку некога или нечега, најављивање, пријављивање доласка или одласка.* **б.** *обавештење, информација о неком предстојећем догађају, о нечему што ће се појавити, десити, најављивање.*

најáвити, на̀јāвим (трп. на̀јāвљен) свр. **1. а.** *јавити да је неко дошао, да долази (често код некога, одн. у неку установу где се обично не улази без претходног обавештења и дозволе), обавестити о нечијем доласку, о нечијој посети.* **б.** *обавестити о нечему што ће се десити, догодити, што је планирано да се оствари и сл., ставити до знања да ће се нешто десити, предочити:* ~ рат до истребљења, ~ штрајк. **в.** *речима, гестом, звуком, сигналом и сл. објавити, огласити, означити.* – Сирене су најавиле почетак новог напада. **г.** *обавестити о неком делу које треба да се појави, о скорашњем предавању, представи, пројекцији и сл.* **2.** *дати наговештај о нечему, наговестити;* уп. навестити: ~ откровење. ■ ~ **се 1.** *пријавити свој долазак, своју посету.* **2. а.** *показати се, појавити се (о зори, сунцу и сл.).* **б.** *почети се наслућивати, наговестити се.* – У приповеци „Туба“ најавило се и Кочићево снажно доживљавање природе.

најављи́вати (се), најàвљујем (се) *несвр. према најавити (се).*

најављи̏вāч, -а́ча м *онај који нешто најављује (обично програм на радију и телевизији, на некој приредби и др.).*

најављивà̀чица ж *она која нешто најављује (обично програм на радију и телевизији, на некој приредби и др.).*

најáда ж грч. мит. (обично у мн.) *у грчкој митологији божања извора, потока и река, речна вила, нимфа.*

на̀јадати се, -ам се свр. *исказати, испричати.*

најàдиковати се, -кујем се *некоме своје јаде, сит се изјадати, изјадиковати се.*

нàјадити се, -ӣм се свр. (обично с допуном „јада“) *поднети много јада, мука, напатити се, намучити се.*

најазúвати, -јàзујēм *несвр. према најазити.*

најáзити, нàјāзӣм свр. *усмерити јазом (каналом) ток воде, копањем јаза, канала навратити негде воду.*

нàјалово и **нàјалово** прил. *без икаквих резултата, без успеха, узалуд, узалудно.* – Није ни сањао да његова ријеч најалово прође.

нáјам, -јма м **1. а.** *служба, посао, рад уз одређену накнаду, плату.* **б.** *награда, надокнада, плата (у новцу или натури) за обављен посао.* **3.** (обично у конструкцији: „у најам“ или „под најам“) *привремено коришћење неког добра (обично куће или земљишта) уз договорену новчану надокнаду, изнајмљивање, закуп, аренда.*

нàјамнӣ, -ā, -ō **1. а.** *који ради код неког уз одговарајућу (обично новчану) надокнаду, који ради у најму, под најам:* ~ радник. **б.** *који се односи на најам, који је заснован на најму:* ~ радни однос, ~ рад. **2.** *који се даје под закуп, кирију, који се изнајмљује (обично о кући, стану и сл.).*

нàјамнӣк м **1. а.** *онај који је у најму, у најамном односу, који ради за договорену плату, надокнаду, најамни радник или службеник.* **б.** *онај који служи код неког, слуга.* **2. а.** *онај који се за новац (или неку другу надокнаду, одн. награду) бори, ратује на нечијој страни, најмљени плаћени војник.* **б.** пеј. *онај који (за новац или неку другу награду) служи некоме за нечасне политичке циљеве, плаћеник.* **3.** *онај који узима нешто у најам (кућу, земљиште и др.), закупник.*

нàјамнӣна ж **1.** *плата, новчана накнада за најамни рад, најамну службу.* **2.** *новчана накнада за коришћење нечега (куће, стана, земљишта и др.), закупнина.*

нàјамница ж **1.** *она која опслужује, служи неког за одређену плату, накнаду, она која служи код неког, слушкиња.* **2.** *в. најамнина.*

нàјамничити, -ӣм несвр. [гл. им. нàјамничēње с] *радити као најамник, бити у најамном односу, служити.*

нàјамничкӣ, -ā, -ō *који се односи на најамнике, који припада најамницима:* ~ војска, ~ плата.

нàјамнӣштво с *најамни рад, рад, служба уз одређену накнаду, плату, најамни (радни) однос.*

најаýкати се, -јàӯчēм се и **најаўкати се,** -јàучēм се свр. *дати одушка своме болу, пашњи јаучући, кукајући, накукати се.*

нàјахати, -јашēм свр. **1. а.** *попевши се и окорачивши сести (на коња, магарца и сл., на леђа човека или неки предмет), узјахати.* **б.** *јашући или ходајући налетети, набасати, натрапати на неког, на нешто.* **2.** *навалити се, налећи, насести (на нешто), притиснути собом (нешто).* – Блокови од леда састављени су од санти које најашу једна на другу. **3.** фиг. *окомити се, навалити (на неког), спопасти (некога); насрнути, напасти (на неког).* – Шта сте најахали на ме?! ■ ~ **се** *науживати се, издовољити се јахања; провести дуго времена јашући.*

најахúвати, -јàхујēм несвр. *несвр. према најахати.* ■ ~ **се** *налегати, наседати једно на друго, једно преко другога;* уп. најахати (2).

наједàнпӯт прил. *одједном, одједанпут, наједном* **а.** *наглo, најрасно, најречац, намах; изненада; неочекивано, ненадно, изнебуха:* ~ се загрцну; ~ угледа једну жену. **б.** *у једном тренутку, у једном маху (а не постепено, поступно); у исти мах, истовремено, једновремено.* – Човек се не одаје страстима наједанпут.

нàјгвирц (нâјгвирц) м нем. бот. и агр. *тропска и суптропска трмолика биљка* Pimenta officinalis *из ф.* Myrtaceae; *плод те биљке који се употребљава као зачин;* уп. најквирц.

наједàрēд прил. *в. наједанпут.*

најéдати, нàјēдām несвр. *несвр. према најести.* ■ ~ **се** *постајати разједен, нагризен, оштећен, разједати се.*

најéдити (се), нàјēдӣм (се) свр. *в. наљутити (се).*

нâједно прил. *в. уједно.*

најèднōм прил. *в. наједанпут;* уп. одједном.

нâједрао, -āла, -о и **најèдрао,** -ала, -о *р. пр. од наједрати (се) у атриб. служби:* наједрале груди, ~ кукуруз, наједрали образи.

најèдрати, -āм свр. **1. а.** *постати једар, набрекао, пун, бујан, набујати и очврснути, набрекнути (о телу и деловима тела).* **б.** *набрекнути од здравља, снаге, једрине, бујно порасти, развити се (о људима).* **в.** *испунити се хранљивим соковима, постати једар, сочан, набубрити; развити се, бујно нарасти, набујати (о плодовима и биљкама).* **2.** *увећати се, нарасти, раширити се од упијене течности, набрекнути (обично о дрвеним предметима).*

нàјēжен, -а, -о **1.** *трп. од најежити (се).* **2.** фиг. *који показује, одаје језу:* најежени гласови.

нàјēжено прил. *са језом, језећи се.*

нàјēженōст, -ости ж *стање, особина онога који је најежен, онога што је најежено; језа.*

најéжити, нàјēжӣм свр. **1. а.** (длаку, косу, чекиње и сл.) *дићи увис, накострешити.* **б.** (кожу) *учинити да кожа постане неравна, да се на њој појаве испупчења (око накострешених длака).* **2.** *изазвати, проузроковати језу.* – Она прекиде свој говор новим грохотом смеха који ме најежи. ■ ~ **се 1. а.** *осетити језу, жмарце, трнце (од хладноће, страха, јакој узбуђења и сл.), обузети се, прожети се језом, дрхтавицом; накострешити се, нагрушити се.* **б.** *згрозити се, ужаснути се, претрнути, уплашити се; упште осетити се непријатно, нелагодно, онеспокојити се, узнемирити се, узбудити се.* **в.** *наљутити се, накострешити се, нагрушити се.* **2. а.** *прожети се, испунити се језом, дрхтавицом и подизањем, кострешењем длака и издизањем ткива око њих (о кожи или неком делу тела).* **б.** *дићи се увис, настршити се, накострешити се (о длакама, коси, перју и сл.).* **3.** фиг. *истурити се, издићи се, накострешити се:* најежени гребени.

нâјезда (нáјезда) ж **1. а.** *масовни наилазак, надирање, налет (обично народа, војске); масован напад, притисак, масовно наступање (војске).* **б.** *масовно долажење, навалювање, навала:* у великој најезди туриста. **в.** *појављивање нечега у великом броју, у мноштву, навала:* одбранити се од најезде бацила. **2.** *велики број, мноштво, гомила или група у наиласку, надирању, налету:* најезде пљачкаша и освајача.

најéздити, -ӣм свр. (обично песн.) *наићи јездећи, јашући.*

нàјезница ж зоол. (обично у изр. **оса** ~) *у мн. породица оса* Ichneumonidae *које полажу јаја у тело или, најчешће, у ларве, гусенице других инсеката, осе потајнице (у јд.: таква оса).*

нàјести, нàједēм (аор. нàједе и нâједе; р. пр. нàјео, -ела; трп. нàједен, -а; пр. пр. нàјēвши) свр. **1.** *дати некоме да једе док се не засити, наситити, нахранити (човека или животињу).* **2.** *понекле, делимично изјести, појести, једући, прождирући оштетити или делимично уништити, нагристи:* ~ лишће (о инсектима, гусеницама). **3. а.** (обично у трп.) *мало разорити, делимично разјести, нагристи (хемијским, механичким или сл. дејством); упште оштетити, окрњити, начети:* рељеф с фигурама већ наједеним. **б.** *болешћу, старошћу и сл. начети, нарушити (здравље, снагу и сл.); учинити болесним, слабим, оронулим.* ■ ~ **се** *задовољити своју потребу за јелом, постати сит, заситити се, наситити се једући (обично пуно јела, хране).*

нàјецати се, -āм се свр. *провести пуно времена у јецању, наплакати се јецајући.*

нâјзāд и **нâјзāд** прил. **1. а.** *после свега, после свих и сл., на крају, најослетку, најпосле.* **б.** *после дужег времена, напокон.* **2.** *у служби речце: узимајући у обзир оно што је већ речено, уосталом.* – Најзад, доскора је Србија била тако сиромашна.

нàјквирц (нâјквирц) м бот. и агр. *в. најквирц.*

нàјлōн, -óна м енгл. **1. а.** *полиамидна синтетичка пластична материја која се највише употребљава за израду влакана (за чарапе, рубље, мреже и сл.).* **б.** риб. *влакно од такве материјала које се употребљава у (спортском) риболову тако што се на њега веже удица, струна.* **2.** (у атриб. служби) *најлонски:* ~ чарапе.

нàјлṑнка ж разг. (обично у мн.) *чарапа од најлона, најлончарапа.*

нàјлṑнскӣ, -ā, -ō *који је од најлона, у чијем је саставу најлон:* ~ блуза, ~ влакно, ~ мрежа, најлонске чарапе.

нáјмити, нâјмӣм (трп. нâјмљен) свр. **1. а.** *узети у најам, у службу (с најамним односом), узети за најамника; узети, ангажовати за плату (војника, војску).* **б.** *узети као плаћеног (из)вршиоца нечега, (по)платити, поткупити некога да (у)чини нешто (обично нешто лоше, рђаво, зло).* **2.** *узети у најам, закупи, узети на коришћење уз накнаду, закупити, унајмити:* ~ кућу. ■ ~ **се** *ступити у најам, у службу, запослити се као најамник:* ~ се као слуга.

нâјпослē (нâјпосле) јек. **нâјпослије** (нâјпосље) прил. **1.** *суп. од после: после света, после свих и сл.; после дужег времена, на крају.* **2.** (у служби речце) *в. најослетку.*

нâјпрē јек. **нâјприје** прил. *пре некога другог, пре неких других, пре свих; пре нечега другог, пре света, прво.* – У собу уђе најпре Пера, па Милица за њим. Тако сам мислио најпре и ја.

нàјýрити, нàјýрӣм свр. **1.** (некога) *силом отерати, истерати, изјурити; протерати (из места, земље и сл.).* **2.** (нешто, нечега) *донети негде, нанети нешто у великој количини и напло (прашину, воду и сл.); насути, налити, сасути негде, у нешто већу количину (обично воде или неке друге течности).* ■ ~ **се** *в. изјурити се.*

нака́дити, нàкāдӣм свр. *изложити диму, испарењима, надимити, напарити (кадом, тамјаном, нечим што непотпуно сагорева и сл.), окадити.* ■ ~ **се** *повр.*

накађи́вати (се), -кàђујēм (се) *несвр. према накадити (се);* уп. кадити (се).

на́каза ж **1. а.** *створење (особа или, ређе, животиња) с неком упадљивом телесном маном, ненормалним телом или изгледом; врло ружно, наказно створење, ругоба, грдоба, чудовиште.* **б.** фиг. *искварена, покварена, изопачена, чудовишна особа (у моралном, духовном и сл. смислу).* **2.** фиг. **а.** *оно што веома много одудара од устаљених норми, правила, што је искварено, напрђено, рушно, накарада:* језичка ~. **б.** *оно што је сасвим супротно у односу на прави, истински, позитиван смисао који долични појам иначе садржи, врло велика или потпуна деформација:* државна ~, ~ од парламента.

на́казан, -зна, -о **1.** *који има неку већу, упадљивију телесну ману, недостатак и сл., унакажен, напрђен; који је изузетно ружног изгледа уопште.* **2.** *изопачен, накарадан, чудовиштан (о некој појави, стању, поступку и сл.).* **3. а.** *који веома много одудара од устаљених, прихваћених норми, правила, сасвим искварен, изобличен, потпуно неправилан (обично о језику, језичким терминима, стилу и сл.).* **б.** *који представља потпуну супротност нечему правом, истинском, позитивном, деформисан, изопачен:* ~ парламент.

накази́вати, -кàзујēм свр. *казати, рећи, саопштити више ствари, података, чињеница и сл., напричати.* ■ ~ **се** *издовољити се казујући, напричати се.*

на́казно прил. **1.** *као наказа, врло ружно, деформисано, накарадно:* ~ изгледати. **2.** *потпуно неправилно, потпуно погрешно, како не ваља, како не треба, накарадно, наопако.*

на́казнōст, -ости ж **а.** *изглед, особина онога који је наказан, онога што је наказно.* **б.** *изопаченост, искварености, покварености.* **в.** *груба неправилност, накарадност.*

накàлемити, -ӣм свр. **1.** *калемљењем пренети на другу биљку, додати (калем); калемљењем оплеменити (биљку, воћку), окалемити.* **2.** фиг. *додати, придодати, надовезати, наставити (на нешто).*

накалемљи́вати, -ѐмљујēм *несвр. према накалемити.*

нака́лити (се), нàкāлӣм (се) свр. *в. окалити (се).*

нâкана и **на́кана** ж *в. намера.*

нака́нити, нàкāнӣм свр. *одлучити, решити.* – Наканио да се жени. ■ ~ **се а.** *одлучити се, решити се.* **б.** *поћи, упутити се.* – Исприча им камо се наканио.

накањи́вати се, -кàњујēм се *несвр. према наканити се.*

накапа́вати, -кàпāвāм *несвр. према накапати.*

нàкапати, -пљēм (-āм) свр. **1.** *излити у капљицама, кап по кап; нацедити кап по кап.* **2.** *наквасити, поквасити капљицама; попрскати, пошкропити.* **3.** *наломилати се, накупити се капљући, цурећи кап по кап.* – Одвали комад смоле што беше накапала поред једног бора.

нàкапница ж *ископана и најчешће озидана јама, удубљење за скупљање кишнице, чатрља, цистерна.*

нàкарада ж (уп. наказа) **1. а.** *ружна, накарадна особа, грдоба, ругоба.* **б.** фиг. *искварена, покварена, изопачена особа (у моралном, духовном и сл. смислу).* **2. а.** (често у мн.) *предмет (нпр. одевни), направа или нешто друго што је врло ружног изгледа, што је без укуса, склада и сл., оно што је накарадно, унакарађено.* **б.** фиг. *оно што много одудара од устаљених, прихваћених норми, правила, оно што је искварено, напрђено, рушно (обично у вези с језиком, стилом и сл.).*

нàкарāдан и **нàкарадан,** -дна, -о (уп. наказан) **1.** *врло ружан, грдан, рушан:* ~ грдосија. **2. а.** *чији изглед оставља веома ружан утисак, врло ружно, неукусно, нескладно и сл. израђен, направљен; чији изглед није у складу с уобичајеним, устаљеним нормама, схватањима лепог:* ~ палата, ~ споменик; страно ~ рухо. **б.** *потпуно неправилан, сасвим погрешан, извитоперен (о језику, стилу, говору, схватању, тумачењу и др.).*

накара́дити, -кàрāдӣм свр. *учинити накарадним, напрдити, унакарадити (некога, нешто).* ■ ~ **се** *повр.*

нàкарāдно и **нàкарадно** прил. *на накарадан начин, врло ружно, неукусно; потпуно погрешно, неправилно, наопако:* ~ се обући; ~ схватити.

нàкарāднōст и **нàкараднōст,** -ости ж *особина, стање онога који је накарадан, онога што је накарадно.*

накарађи́вати (се), -рàђујēм (се) *несвр. према накарадити (се).*

накармѝнисати, -нишēм свр. *намазати карминоm (најчешће усне).* ■ ~ **се** *намазати се карминоm.*

накатрàнисати, -ишēм свр. *намазати, премазати, превући слојем катрана.*

нàкачити, -ӣм свр. **а.** *ставити, поставити нешто тако да виси на нечему (на клину, куки, врпци и сл.), закачити, окачити, обесити; ставити на нешто, натаћи.* **б.** *додати, дометнути, прикачити;* фиг. *неоправдано приписати, подметнути некоме нешто.* ■ ~ **се** фиг. *наврсти се, навалити (на некога, на нешто), спопасти некога.*

накашља́вати се, -кàшљāвāм се (накашљи́вати се, -кàшљујēм се) *несвр. према накашљати се.*

нàкашљати се, нàкашљēм се свр. *мало, кратко се огласити кашљањем; намерним, усиљеним кашљањем скренути пажњу на себе, дати неки знак и сл.*

нàквасити, -ӣм (трп. нàквашен) свр. *учинити (обично потпуно, сасвим или у великој, одн. довољној мери) влажним, мокрим (падајући (о киши), прскајући, поливајући, потапајући у неку течност и сл. (о људима)); поквасити, овлажити.* ■ ~ **се** *постати (обично потпуно или у великој, одн. довољној мери) влажан, мокар; поквасити се, овлажити се.*

наквашава́ти (се), -вàшāвāм (се) *несвр. према наквасити (се).*

накéзити (се), нàкēзӣм (се) и **накéсити (се),** нàкēсӣм (се) свр. *в. искезити (се);* уп. искесити (се).

наки́вати, нàкӣвāм *несвр. према наковати.*

нàкидати, -āм свр. (нешто, нечега) *кидајући, тргајући набрати, убрати (неку, обично већу или довољну количину нечега):* ~ зелени, ~ лубеница, ~ ружа.

накѝнђурēнōст, -ости ж *особина онога који је накинђурен, онога што је накинђурено, претерана и, обично, неукусна накићеност.*

накинђу́рити, -кѝнђурӣм свр. *претерано и, обично, неукусно накитити, искитити, украсити.* ■ ~ **се** *повр.*

нàкисао, -сла, -ло *р. пр. од накиснути у атриб. служби:* ~ земља, ~ трава.

нàкиселити, -ӣм свр. **1.** *насӣремити киселеӣи, укиселити у некоӣ, обично веӣоӣ или довоӣьноӣ количини (млеко, куӣус, ӣаӣрику и др.).* **2.** фиг. (са допуном: лице) *мрштеӣи се изразити нерасӣоложење, мрзовоӣу, безвоӣьност и сл.* **3.** *в. ӣокиселити.*

нàкиселӧст, -ости ж *своӣство, сӣање оноӣа шӣо је накисело, накисео укус или мирис.*

нàкисео, -ела, -о **1.** *коӣи има мало кисео укус или мирис, кисел(к)аст:* ~ вино, ~ задах. **2.** фиг. *усиӣьен, наӣеӣнуӣ (о осмеху).*

нàкиснути, -нӗм свр. **а.** безл. *нападати у некоӣ, обично веӣоӣ количини (о киши):* добро (је) накисло. **б.** *наквасити се од кише (о земӣишӣу и др.).*

нáкит м (обично у зб. значењу, ретко у мн.) **1. а.** *украси (оӣрлице, наруквице, ӣрсӣење, минӣуше и др.), начињени обично од ӣлемениӣих меӣала, драӣоӣ камења, бисера и сл., коӣи најчешӣе носе жене.* **б.** *уоӣшӣе оно шӣо украшава, улеӣшава некоӣа или нешӣо, оно шӣо доӣриноси нечијем леӣшем изӣледу.* **2.** фиг. *оно шӣо служи као украс у књижевном делу (китњасӣе речи, сӣилске фиӣуре и сл.).* • **пећински ~** *сӣалаӣмиӣи и сӣалакӣиӣи, сиӣе.*

нàкитити, -ӣм (трп. нàкићен) свр. **1.** *украсити, улеӣшаӣи китеӣи, искиӣиӣи, окиӣиӣи.* **2.** фиг. **а.** *учиниӣи живљим, ӣласӣичнијим, леӣшим (своје казивање), улеӣшаӣи одабраним речима, китњасӣим изразима, сӣилским фиӣурама.* **б.** *ӣриказаӣи, описаӣи наводеӣи ӣуно измишљених, неисӣинишӣих деӣаља (нӣр. хвалеӣи ӣреӣерано некоӣа).* **3.** разг. *наӣиӣи, оӣиӣи (некоӣа).* ■ **~ се 1.** *доӣерати се, улеӣшаӣи се сӣављајући на себе накиӣ, леӣу одеӣу и др.* **2.** фиг. *в. окиӣиӣи се (2).* **3.** разг. *ӣревише ӣоӣиӣи, наӣиӣи се, оӣиӣи се.*

нáкитнӣ, -ā, -ō *в. украсни;* уп. декоративан.

нàкићено прил. **а.** *с ӣуно накиӣа, украса и сл.* **б.** фиг. *с мноӣо бираних речи, китњасӣих израза, сӣилских фиӣура, фраза и сл.; додајући и оно шӣо је неисӣиниӣо, са ӣуно измишљених деӣаља.*

нàкићенӧст, -ости ж *особина, сӣање оноӣа коӣи је накићен, оноӣа шӣо је накићено.*

нàкӣцошити се, -ӣм се свр. *доӣерати се, удесиӣи се, оденӯӣи се као кицош, наӣиздаӣи се, накинӣуриӣи се.*

нàкључӗ прил. *ӣре ӣри дана (у односу на данашњи дан).*

нàклањати (се), -ā̄м (се) *несвр. ӣрема наклониӣи (се).*

наклáпало с (м) (мн. с) експр. *особа која наклаӣа, која мноӣо ӣрича о свему и свачему, ӣруӣало, наӣважда̄ло.*

наклáпати, нàклāпāм несвр. експр. *ӣоворити ӣуно о свему и свачему, ӣричаӣи неӣоӣребно дуӣо и мноӣо, наӣважда̄ӣи; ӣричаӣи, ӣоворити коӣешӣа, ӣруӣаӣи, луӣеӣаӣи.*

нàклати, нàкољēм свр. **1.** *зубима делимично наӣриӣи ӣрло, ӣркљан (обично живоӣиње); уӣриӣи, уӣеӣи.* **2.** *кољући усмрӣиӣи већи број (обично живоӣиња), ӣоклаӣи.* ■ **~ се** *заклаӣи, ӣоубијаӣи велики број (живоӣиња, неӣриӣаӣеља, жрӣава), издовољиӣи се убијањем, клањем (живоӣиња, неӣриӣаӣеља, жрӣава).*

наклѐпати, -ā̄м (наклéпати, нàклēпāм) свр. *куӣући, искивајући наоӣшриӣи (косе, секире, моӣике и сл.);* уп. отковати (2).

наклéчати се, -чӣм се свр. *ӣровести дуӣо времена клечеӣи.*

наклобýчити се, -лòбӯчӣм се свр. *издиӣи се, исӣуӣчиӣи се у виду клобука, ӣолулоӣӣасӣој исӣуӣчења.*

нáклон[1] м *наӣиб, ӣокреӣ надоле ӣлавом или ӣорњим делом ӣела ӣред неким у знак ӣоздрава, исказивања ӣоӣшовања и сл.; уоӣшӣе наӣињање, саӣибање, ӣовијање ӣела наӣред.* • **мој ~** *ӣоздрав (данас редак) ӣри расӣанку или сусреӣу: клањам се.*

нáклон[2], -а, -о *в. наклоњен.*

наклòнити, нàклонӣм свр. *саӣнуӣи, савиӣи (ӣорњи део ӣела, ӣлаву или сл.); климнуӣи (ӣлавом), обично у знак ӣоздрава.* ■ **~ се а.** *ӣриӣнуӣи се, наӣнуӣи се (ӣрема некоме, нечему); саӣнуӣи се, ӣовиӣи се (над нечим), наднеӣи се.* **б.** *саӣнуӣи ӣлаву или ӣорњи део ӣела ӣред неким у знак ӣоздрава, исказивања ӣоӣшовања, ӣоклониӣи се.*

нáклонӧст, -ости ж (инстр. -ошӣу) **1. а.** *блаӣонаклон, ӣозиӣиван однос, сӣав (ӣрема некоме, нечему), симӣаӣије; ӣредусрӣљивост:* рачунати на ~ (код) публике. **б.** *осећање љубави, симӣаӣија (ӣрема некоме), емоције, љубав:* видљиви знак нежне наклоности. **2.** *в. склоност (1а).*

нàклоњен, -а, -о **1. а.** (некоме) *који ӣрема некоме исӣољава, ӣаји осећања ӣријаӣељства, симӣаӣије, љубави и сл.; који некоӣа ӣодржава, ӣомаже и сл.* **б.** *блаӣонаклон, добронамеран:* ӣријаӣељски ~ младић. **2.** (нечему) *који инклинира нечему, склон нечему; ӣредисӣониран или заинӣересован за нешӣо:* ~ роману. **3.** (нечему) *в. склон (1а).*

нàклоњенӧст, -ости ж *своӣство оноӣа који је наклоњен неком, нечему; блаӣонаклоност; симӣаӣије; склоност.*

наклóпати се, нàклōпāм се свр. разг. *добро, ӣуно се најести, насиӣиӣи се.*

нàкључати, -ā̄м свр. **1. а.** *кључањем нахраниӣи (живину).* **б.** фиг. *учиниӣи да се неко добро нахрани, заситиӣи или ӣреситиӣи (некоӣа).* **в.** фиг. *ӣоӣӣуно или ӣреко мере намириӣи, снабдеӣи (некоӣа нечим):* накључан новцем. **2.** *ӣүураӣи, ӣӣрӣаӣи нешӣо неӣде; ӣурајући, ӣӣрајући наӣуниӣи нешӣо нечим.* ■ **~ се** *добро, ӣуно се најести (нечеӣа).*

нàкључак, -ӯнка м зоол. анат. *зубасӣи део на кључу ӣӣичјеӣ младунчеӣа ӣомоћу коӣеӣ оно ӣробија љуску јајеӣа кад ӣреба да се излеже,* dens rostelli.

нàкључати се, -ā̄м се свр. *заситиӣи се, најести се кључајући (о живини).*

нàкнада и **нàкнада** ж **1. а.** *новчана или друга ӣротивврednост која се некоме даје за ӣреӣрӣљену шӣеӣу, изӣубљену, одузеӣу или оштећену имовину и др., одшӣеӣа, надокнада; обештећење.* **б.** *новчани износ којим се ӣокривају издаци у вези с неком делаӣношӣу, ӣословима и сл.; исӣлаӣа таквих издаӣака:* ~ путних трошкова. **2.** *одређени износ који се даје власнику на име коришћења њеӣове имовине, сӣвари и сл., закуӣ, закуӣнина;* уп. кирија. **3.** *наӣрада за обављени ӣосао, уложени ӣруд, ӣлаӣа.* • **у накнаду за (све) то** *уместо (свеӣа) тоӣа, као комӣензација за (све) то.*

накнàдив, -а, -о *који се може накнадиӣи, надокнадив:* ~ штета.

нàкнадити, -ӣм свр. (уп. надокнадити) **1.** *даӣи (некоме) накнаду, обештећење, ӣлаӣиӣи, намириӣи, надокнадиӣи (некоме) шӣеӣу, ӣубиӣак, издаӣке и сл., обештетиӣи некоӣа.* **2.** *надомесӣиӣи, замениӣи (некоӣа, нешӣо) друӣим; комӣензоваӣи:* ~ недостатак снаге вештином. **3.** *накнадно (радом или сл.) оствариӣи, ӣосӣићи, надомесӣиӣи (нешӣо ӣройшӣено, рани је неостварено).* **4.** *узвраӣиӣи наӣрадом (или сл.), наӣрадиӣи (некоӣа), даӣи сатисфакцију (некоме), надокнадиӣи (некоме) уложени ӣруд, љубав и сл.*

нàкнадни, -ā, -ō **а.** *који се обавља накнадно, ӣоновни, доӣунски:* ~ избори. **б.** *који ӣредсӣавља каснију доӣуну, додаӣак (нечему), додаӣни:* ~ извешӣај. **в.** *који следи, долази ӣосле нечеӣа, доцније, накнадно, који се надовезује на нешӣо раније, ӣреӣходно, каснији, доцнији:* ~ женидба, ~ ӣотреси.

нàкнадно прил. *ӣосле (нечеӣа), друӣом ӣриликом, касније, доцније; након реӣуларноӣ ӣермина:* ~ се јавити, ~ судити некоме; ~ се венчати, ~ полагати испит.

накнађивати, -àђујēм *несвр. ӣрема накнадиӣи;* уп. надокнађивати.

нàкōвањ и **нàкōвањ,** -вња м (инстр. -вњем) **1.** *ӣешка ӣвоздена наӣрава, као део ковачкоӣ ӣрибора, која служи као ӣосӣоље на којем се кује:* чекић и ~. **2.** анат. *једна од ӣри слушне кошчице средњеӣ уха.* • **бити (наћи се, стајати** и сл.**) између чекића (маља** и сл.**) и наковња** *бити (наћи се) у врло ӣешком, безизлазном ӣоложају, између две ӣреӣеће оӣасности.*

нàкòвати, нàкујēм свр. *исковаӣи (нечеӣа) у некоӣ, обично великоӣ количини; начиниӣи, израдиӣи ковањем, куӣући.*

нáкōвница и **нàкōвница** ж *нарочиӣа меӣална сӣојка за закивање, закивак, заковица;* уп. нитна.

наковрчати и **наковрцати,** -ā̄м свр. *наӣравиӣи, начиниӣи ковруге, увојке, увиӣи у ковруге, увојке.*

наколѐница јек. **накољѐница** ж (обично у мн.) *део одеће или војничке, спортске и сл. опреме који се навлачи и носи преко колена (ради заштите од повреде или хладноће), штитник колена.*

на́кољац, -о̄љца м (обично у мн.) *праисторијски човек који је живео у сојеницама, сојеничар.*

накомада́ти, -а̄м свр. *изломити или исећи на комаде (обично хлеб);* уп. искомадати.

након (наглашено: на̀кон и на́кон) предл. (с ген.) *означава да се оно о чему је реч дешава, (з)бива, долази, следи итд.* **а.** *тек после, по свршетку онога што значи самостална реч у генитиву, после, иза:* ~ два-три корака, ~ вечере, ~ киша, ~ ослобођења. **б.** *по истеку означеног, наведеног времена, пошто прође, кад је прошло, кад се наврши(ло):* ~ два дана, ~ много (сто и сл.) година, ~ неколико недеља. **в.** *иза смрти онога чије име стоји у генитиву, после (нечије) смрти:* оставити ~ себе. • **~ што** *у везничкој служби: исказује да се радња главне реченице врши после оне у зависној временској реченици: пошто, када:* након што је отишао.

на̀кӧњче и **на́кӧњче,** -ета с етн. *мушко дете које се даје у руке невести пре уласка у младожењин дом, да би и сама рађала мушке потомке.*

накӧпати, -а̄м свр. (нешто) *копајући накупити, наломилати извесну количину (нечега).*

накӧсити[1], на̀косӣм свр. *косећи насећи неку количину (траве, детелине и сл.).* ■ **~ се** *наранити се, заморити се косећи, од дуге кошења.*

накӧсити[2], на̀косӣм (нако́сити, на̀кӧсӣм) свр. *поставити у кос положај, искосити; накривити, нагнути.* ■ **~ се** *стати косо, искосити се; накривити се, нагнути се у страну.*

на̀косо прил. *у косом положају, мало накриво, укосо.*

накӧстрёшено јек. **накӧстријешено** прил. *на накострешен начин, кострешећи; нарогушено, љутито:* ~ скупљати обрве; ~ се окренути.

накӧстрёшенӧст јек. **накӧстријешенӧст,** -ости ж *особина онога који је накострешен, онога што је накострешено.*

накостре́шити, -ӧстрёшӣм јек. **накостријѐшити,** -ӧстријешӣм **а.** *уздићи, најежити (длаку, перје, бодље и сл.).* **б.** *учинити тршавим (бркове, косу и сл.).* ■ **~ се 1.** *дићи се увис, усправити се, најежити се (о длакама, перју, коси и сл.).* **2. а.** *уздићи све длаке, перје, бодље и сл., обично као израз раздражености, узнемирености, спремности за борбу и сл., нарогушити се.* **б.** фиг. *бити обузет неким, обично неугодним осећањем (од којег се језди кожа, диже коса на глави), најежити се:* ~ се од изненађења. **3.** *испољити ставом, изразом лица и сл. љутњу, незадовољство, неугодовање, нарогушити се.* – Шта је овом Мићи те се нешто накострешио?

накострушˑ *в. накостреш-.*

на̀косутра (накӧсутра) прил. *в. наксутра.*

на́кот м зб. **1. а.** *младунчад коју женка животиње окоти, изроди, донесе на свет, легло.* **б.** *нова генерација која се излегне из јајашца (о инсектима).* **2.** (обично пеј.) *пород, род, сој; племе, народ.*

накӧтити, на̀котӣм свр. **1. а.** *окотити у великом броју (о женки животиње); излећи (о инсектима).* **б.** *закотити, запатити (џамад):* накотиће ваши. ■ **~ се 1.** *намножити се, размножити се, излећи се, обично у великом броју (о животињама, инсектима).* **2.** (обично пеј.) **а.** *знатно се намножити, увећати (рађањем), народити се (о деци, народу).* **б.** фиг. *бројчано се увећати, намножити се, умножити се:* накотило се чиновника.

накотрљати, -а̄м свр. *котрљањем навести, поставити неки ваљкаст, лоптаст, обао и сл. (по)тежи предмет на нешто, нагурати ваљањем, наваљати:* ~ трупац на кола.

накочопе́рити се, -ӧпёрӣм се свр. *заузети кочоперан став, понети се кочоперно, уображено, шепурећи се:* ~ као ћуран.

накрај (наглашено: на̀крāј) предл. (с ген.) *означава да се неко или нешто налази* **а.** *на крајњем, завршном, периферном делу, на самом крају, на завршетку, на периферији онога што је означено именом у генитиву:* ~ Дробњака, ~ села. **б.** *на ивичном делу, на ивици, рубу онога што је означено именом у генитиву:* седети ~ постеље. • **бити ~ срца** *бити лако увредљив, преосетљив; љутити се, вређати се, због ситнице, ни за шта.* **~ света** експр. *врло далеко:* као да је отишао ~ света.

на̀красти, накра́дēм свр. *крађом стећи (нешто), обично у већој количини.* ■ **~ се** *крађом, крадући снабдети се (нечим), домоћи се (нечега), обично у већој количини:* накрао се свега и свачега.

на̀кратко прил. **1. а.** *по дужини кратко, на малу дужину:* ~ одсећи. **б.** *на малом, кратком одстојању, сасвим близу, тик, уз; скраћујући дужину, одстојање:* привезати коња ~; држати узде ~. **2.** *са мало речи, укратко:* да ти ~ кажем. **3. а.** *на кратко време, за тренутак, само мало, начас:* остави нас ~. **б.** *после кратког времена, ускоро, убрзо:* ~ после тога.

накре́нути, на̀крēнēм свр. **1.** *довести, поставити (нешто) у кос положај, искосити, накривити; делимично померити у страну, нагнути:* ~ дрво; ~ главу. **2.** *приневши устима и нагнувши неку посуду с вином, ракијом, водом и др. испити, попити.* ■ **~ се** *досећи, поставити се у кос, нагнут, бочни положај, навити се, накривити се, нахерити се (нпр. о броду, отради, старој дрвеној кућици итд.); повити се, нагнути се, сагнути се (нпр. о човеку, глави човека и др.).*

накрѐсати, на̀крешēм свр. *крешући насећи неку количину (грања и сл.).* ■ **~ се** експр. **а.** *добро, пуно попити, добро се напити (вина, ракије и сл.); превише попити, напити се, опити се.* **б.** *добро и пуно појести, добро се најести.*

на̀крескати, -а̄м свр. *у дем. значењу: накресати.*

на̀кретати (се), -ећēм (се) и **накре́тати (се),** на̀крећēм (се) *несвр. према накренути (се).*

на̀крӣв и **на́крив,** -а, -о *мало нагнут (на једну страну), искошен, нахерен; (по)мало крив, искривљен, повијен, савијен, извијен:* ~ дрво.

накри́вити, на̀крӣвӣм (трп. на̀крӣвљен) свр. **а.** *учинити да нешто дође у кос, нагнут положај, накренути (у страну); нахерити:* ~ главу, ~ капу; ~ кров. **б.** *гримасом изобличити, искривити (уста, лице и сл.).* ■ **~ се** *досећи у кос, нагнут положај, искосити се, накренути се, нахерити се.*

накривљи́вати (се), -рӣвљујēм (се) *несвр. према накривити (се).*

на̀крӣво прил. *мало укриво, искошено, нагнуто, нахерено:* ~ озидан димњак, ~ стоји. • **~ насађен** *рђаво расположен, лоше воље, зловољан.*

накри́жати, на̀крӣжām свр. *нарезати на кришке; нарезати уопште.*

накр́кати, на̀кркām свр. разг. *добро натрпати, најунити.* ■ **~ се** *добро, пуно се најести.*

накр̀качити, -ӣм свр. *натоварити, ставити на кркаче, на леђа.*

накр́мити, на̀крмӣм свр. *дати (стоци) довољно крме, хране, нахранити (стоку).*

накр̀опити, на̀кропӣм свр. *кропећи наквасити, нашкропити.*

на̀крпити, -ӣм свр. **1.** *накнадно додати, придодати нечему неки део, комад.* **2.** *надокнадити, надоместити.* – Ја ћу то теби накрпити. **3.** *с муком, једва, некако стећи, прибавити, скупити, скрпити, спечалити.*

накру́нити, на̀крӯнӣм свр. *припремити крунећи, округлити у некој, обично већој или довољној количини:* ~ (кукуруза) свињама.

на̀крӯпно прил. **а.** *у крупнијим комадима, у већим деловима:* ~ исећи. **б.** *са (у) великим количинама, са (у) великим сумама, са (у) крупним износима, навелико:* ~ играти, ~ красти. **в.** *у великом обиму, у великој мери, врло много, навелико:* ~ лагати.

накрца́вати (се), -рцāвām (се) *несвр. према накрцати (се).*

на̀крцати, -а̄м свр. *крцајући припремити неку, обично већу или довољну количину (нпр. ораха, лешника и сл.).*

накр̀цати, -а̄м свр. *учинити нешто крцатим, најунити; испунити:* ~ бродић, ~ кола, ~ сандук. ■ **~ се 1. а.** *ући, укрцати*

се у великом броју (обично у (на) брод, у чамац и сл.). **б.** *скупити се, окупити се у великом броју, зготомилати се, натискати се негде.* **2.** *натрпати на себе, натоварити се, оптерети се нечим (обично у већој мери, количини, броју).* **3.** *постати крцат, напунити се.*

накр̏чити, нàкр̄чӣм свр. *искрчити неку, обично већу количину дрвећа, шибља и сл.; крчењем припремити неки, обично већи део земљишта за обраду.*

нàксинōћ прил. *увече три дана пре данашњег, три вечери пре данашњег дана, пре три вечери.*

нàксутра прил. *на (у) дан три дана после дана у који се говори, одн. о којем је реч, три дана касније (у односу на дан у који се говори).*

нàксутрашњи, -ā, -ē *који ће бити, који долази наксутра.*

нàкувати, -ā̄м (нàкухати, -ā̄м) свр. *кувајући припремити, скувати неку, обично већу количину (јела и сл.).*

нàкудравити, -ӣм, **накудра́вити,** -ӯдрāвӣм и **нàкудрати,** -ā̄м свр. *увити у кудре, увојке, коврче, учинити кудравим, коврџавим, наковрџати (најчешће косу).*

нàкукати се, -ā̄м се свр. *кукајући дати одушка своме болу, патњи, жалости, искукати се, натужити се.*

накӯљати, -ā̄м свр. *обилато и снажно, напо уљи, продрети, надрети, сукнути (о диму, пари, течности и сл.).*

нàкупац, -пца м *трговац који откупљује робу непосредно од произвођача ради препродаје.*

нàкупачкӣ, -ā, -ō *који се односи на накупце, који припада накупцима:* ~ маржа.

нàкупити, -ӣм (трп. нàкупљен) свр. **а.** *купећи сакупити, прикупити, сабрати нешто у некој, обично већој или довољној количини:* ~ грања, ~ шљива. **б.** *в. окупити (1);* уп. сакупити (2а). **в.** *спремајући, приправљајући прикупити неку, обично већу или довољну количину (сира, кајмака и сл.), укупити.* **г.** *скупити мало-помало, стећи (иметак и сл.) скупљајући мало-помало; скупити, стећи велику количину нечега, згрнути, напрабити (нпр. злата и сребра).* **д.** *усвојити, стећи доста знања, мудрости и сл.* ■ **~ се 1. а.** *в. окупити се;* уп. с(а)купити се. **б.** *слажући се, таложећи се, притичући или на други начин скупити се, прикупити се на једном месту, у некој, обично већој количини; наломилати се:* накупило се воде (гарежи, прашине); чим се накупи повише дефицита. **в.** (понекад безл.) фиг. *настати, појавити се у некој, обично већој мери, већем интензитету (о душевним стањима, најчешће непријатним), скупити се, наломилати се:* накупило јој се (у души). **2. а.** *зарадити, стећи, згрнути већу или довољну количину (новца).* **б.** *напрабити се, напљачкати се (блага и сл.).* **3.** *увући у себе (мирис, задах, прашину и сл.) у некој, обично већој мери, испунити се, прожети се нечим.* – Накупио се тепих прашине.

накӯпљати (се), нàкӯпљām (се) *несвр. према накупити (се).*

накупо̀вати, -ӯпујēм свр. *купити, набавити нешто у великој количини или у великом броју (обично купујући више пута):* ~ свега и свачега. ■ **~ се** *добро и обилато се снабдети купујући нешто у великој количини и, обично, у више прилика; купити, набавити, накуповати колико је потребно, у довољној, потребној количини.* – Не могу само хлеба да се накупујем.

накӯсати се, нàкӯсām се свр. нар. *заситити се, наjести се кусајући; уопште наjести се.*

накусӯрати се, -ā̄м се свр. нар. *свести, изравнати међусобно рачуне, намирити се међусобно, раскусурати се, обрачунати се.*

нàкухати *в. накуватн.*

нàкуцати, -ā̄м свр. *куцајући набити, забити (клин, ексер и сл.) закуцати; куцајући набити, навући (обруч на кацу, буре и сл.).* ■ **~ се 1.** *провести дуго времена куцајући (нпр. на писаћој машини).* **2.** *издовољити се, заситити се пића куцајући се с пријатељима, тј. у друштву.* – Накуц'о се чаша, напев'о песама.

нала́гати[1], нàлāжēм несвр. **1.** *несвр. према наложити[1].* **2.** *стављати, метати (сноп или део снопа) у отвор вршалице.*

нала́гати[2], нàлāжēм *несвр. према наложити[2].*

нàлàгати, нàлажēм свр. *изнети, најричати неистине, лажи, обично свесно, с одређеном намером.* ■ **~ се а.** *најричати један другом лажи, неистине, задовољити се лажући један другог.* **б.** *најричати се лажи, излагати се.*

налагѝвати, -лàгујēм несвр. *причати, проносити с времена на време лажи, неистине, протурати лажи.*

на́лаз м **а.** *резултат, плод, исход истраживања, испитивања и сл.; документ који садржи резултате испитивања, истраживања, претраге и сл.:* лабораторијски ~, лекарски ~, ~ инспектора. **б.** *предмет, ствар која се нађе, пронађе, најчешће као резултат археолошких истраживања и ископавања, налазак.* **в.** *налажење, проналажење, откривање:* ~ рукописа.

нàлазак, -ласка м **а.** *проналазак неког предмета, одн. нечега конкретног, као резултат тражења, тражења или случајног налажења:* наласци праисторијских оруђа. **б.** *в. проналазак (а).* **в.** *предмет, ствар, која се пронађе, обично као резултат археолошких истраживања и ископавања, налаз.*

нàлàзач, -а́ча м (инстр. -а́чем) *онај који је нешто нашао, пронашао (обично оно што је изгубљено, затурено, скривено); проналазач.*

нàлазити, -ӣм несвр. [гл. им. нàлажēње с] **1.** *несвр. према наћи.* **2.** *имати неко мишљење или став, сматрати, мислити;* уп. држати (8б, в). ■ **~ се 1.** *несвр. према наћи се.* **2. а.** *бити (негде) смештен; боравити, бавити се, задржавати се (негде); постојати (негде).* – Село се налази на југу. Тада се налазио у Бечу. Означена су места где се који минерал налази. **б.** *бити у нечијој власти, поседу и сл.* – Обе фабрике налазе се у његовом власништву. **3. а.** *бити у неком стању, расположењу и сл.:* ~ се у мобилном стању, ~ се у веселом (очајном) стању, ~ се у пуној форми.

нàлазнӣк м *в. налазач (а).*

нàлајати, -јēм свр. **1.** *опласити се лавежом, залајати (обично на некога, на нешто).* **2.** фиг. пеј. *најричати нешто неистинито и ружно, гадно, пакосно (о некоме или нечему); најричати свашта, набрбљати.* ■ **~ се 1.** *задовољити се лајањем, излајати се.* **2.** пеј. *најричати се лажи, гадости (о некоме или нечему).*

нàлāктити се, -ӣм се (нала́ктити се, нàлāктӣм се) свр. *ослонити се лактом (лактовима).*

нàлактица ж (обично у мн.) **1.** воj. *место на грудобрану подешено за ослањање лактовима.* **2.** спорт. *заштитна навлака коју појединн спортисти (нпр. голмани у фудбалу) стављају на лакат.*

налакћѝвати се, -лàкћујēм се несвр. *ослањати се лактовима (лактом).*

нàлаштити, нàлаштӣм свр. *лаштећи учинити сјајним, наглянцати:* ~ чизме.

нàлēво јек. **нàлијево** прил. **1.** *на леву страну; с леве стране, на левој страни:* гледати ~; у дну бараке ~ врата. **2.** (у служби узвика) *заповест да се лице (обично војник) или строј, одред и сл. окрене улево за 90°.* **3.** пол. *на страну левице, улево;* уп. левица (2). • **налево круг** воj. *в. под круг.*

нале́гати[1], нàлēжēм јек. **налијѐгати,** нàлијежēм *несвр. према налећи.*

нале́гати[2], нàлēжēм јек. **налијѐгати,** нàлијежēм *несвр. према налећи.*

нàлеглӣ, -ā, -ō мат. **а.** *који належе на дату страницу, дуж, који се налази на датој страници, дужи (о углу).* **б.** *који представља, чини крак датога угла, који се налази на краку датога угла (почевши од темена) (о страни троугла, одн. многоугла).*

налеђу̏шкē прил. *на леђима; на леђа, полеђушке:* ~ лежати; наместити некога ~.

нàлѐжати се, -жӣм се свр. *провести много времена лежећи; одморити се лежећи, излежати се, наодмарати се.*

нале́мати, нàлēмām свр. нар. *истући, изударати, измлатити, излемати (некога).*

наленча́рити се јек. **наљенча́рити се,** -ѐнчā̀рӣм се свр. *провести дуго времена у ленчарењу, ленчарећи, ленствујући.*

на̀лēп јек. **на̀лијеп** м бот. *врста једња.*

на́леп јек. **на́љеп** м *слој створен лепљењем, налепљивањем, залепљени, налепљени слој.*

на̀лепак јек. **на̀љепак,** -пка м **1.** *в. налепница.* **2.** фиг. *в. прилепак (1);* уп. накалемак.

налēпити, на̀лēпӣм јек. **налијèпити,** на̀лијепӣм (трп. на̀лēпљен јек. на̀лијепљен) свр. **а.** *причврстити на нешто, спојити лепљењем, прилепити, залепити на нешто:* ~ марку (на писмо, на формулар). **б.** фиг. *невешто и обично неукусно накнадно додати, придодати, накалемити.* ■ **~ се а.** *залепити се, прилепити се; чврсто прионути, закачити се за (на, уз) нешто.* **б.** фиг. *бити преварен, упасти у замку, преварити се, насанкати се, насести, ухватити се на лепак.*

налепљи́вати (се), на̀лèпљујēм (се) јек. **наљепљи́вати (се),** на̀љèпљујēм (се) *несвр. према налепити се.*

на́лепница и **на̀лепница** јек. **на́љепница** и **на̀љепница** ж *трака, листић, геометријски правилан комад лепљиве хартије која се лепи на нешто; лист или листић различитог облика, с различитим подацима, ознакама и различите намене, који се лепи на поштанске пошиљке, робу, аутомобиле, банке, угоститељско-туристичке објекте и др.*

на̀лēпо јек. **на̀лијепо** прил. *на леп начин, лепим начином; онако како треба, мирним путем, без свађе, сукоба, лепо, добро.*

на́лет м **1. а.** *лет изнад нечега у одређеном правцу, наилазак у лету, налетање; напад из лета, у лету:* ~ авиона (авијације, бомбардера). **б.** *снажно струјање, замах, удар (ветра); брзи, налик наилазак, кретање изнад тла, у ваздуху, атмосфери (о атмосферским падавинама и сл.).* **в.** *упоште брзи, налик наилазак, брзо, незадрживо кретање (нпр. некога возила); брзи, налик прилив (нпр. крви).* **2. а.** (понекад у прилошкој служби, у лок. с предлогом „у“ или у инстр. без предлога) *брза и снажна навала, брз и снажан напад, удар (војних јединица, реже неке друге групе људи).* **б.** *упоште напад, насртај (на некога или нешто).* **3. а.** *брзо, снажно наступање, ширење нечега, надирање:* пред налетом мафије, у налету револуције. **б.** *напад, наступ (болести и сл.); снажни и налик наилазак, појава (неког осећања, расположења, смеха и сл.), навала, наступ.* **4. а.** *стање, фаза кад је нешто на врхунцу, у пуном интензитету, замаху, јеку:* у налету младости. **б.** *брз и налик покрет, потез, замах:* једним налетом, у једном налету. • **у налетима** *на махове, с времена на време, повремено; периодично.*

на́летан, -тна, -о *в. налетљив.*

налéтати, на̀лēћēм јек. **налијèтати,** на̀лијећēм *несвр. према налетети.*

налѐтети јек. **налѐтјети,** -тӣм (аор. налѐт(ј)е и на̀лет(ј)е) свр. **1. а.** *наићи летећи или упоште крећући се изнад тла; летећи или крећући се изнад тла доспети негде или наићи на нешто, на некога:* налете јато птица; ~ на ваздушну струју. **б.** *снажно, јако струјећи, дувајући наићи, ударити (о ветру).* **2. а.** *наићи брзо се крећући, јурећи:* налете зец. **б.** *налик се навући, намаћи, пасти, слетети на нешто.* – Капа му налете на очи. **в.** *појавити се, искрснути (обично о мислима).* **3.** (на некога, на нешто) **а.** *летећи или се брзо крећући наићи на нешто или на некога као на препреку, сударити се с неким, с нечим:* ~ на стакло. **б.** *крећући се изненада, неочекивано наићи на нешто или на некога, набасати; упоште изненада, неочекивано наићи, набасати, натрапати, намерити се на нешто:* ~ на непријатност. **в.** фиг. *неопрезно, непромишљено упасти, доспети у незгодан положај, у непријатну, глупу ситуацију или клопку, насанкати се, натрчати, насести; неопрезно или олако настрадати.* **4.** *напасти брзо, силовито, жестоко, навалити, насрнути, јурнути.* **5.** (на нешто) *добити, задобити, стећи:* ~ на богатство, ~ на пегавац. ■ **~ се** *провести дуго времена летећи, задовољити се, издовољити се летења.*

налѐтљив, -а, -о *насртљив, агресиван; налик жесток, плаховит, напрасит.*

налѐтљивōст, -ости ж *особина оног који је налетљив.*

налéћи (на̀лēћи), -éжēм (3. л. мн. налéгӯ) свр. *ставити кокош, ћурку и др. далежи на јајима како би се излегли млади, насадити.*

налѐћи (на̀лēћи), на̀легнēм (аор. на̀леже и налѐже; р. пр. на̀легао, -èгла (на̀легла); пр. пр. на̀легāвши) свр. **1. а.** *ослонити се, наслонити се, навалити се телом или делом тела на нешто или на некога:* ~ на врата, ~ на плуг. **б.** *легавши или наслонивши се, ослонивши се на нешто притиснути собом, навалити се; навалити, упрети:* јаче налегну на снег; леже свом снагом на тесто. **в.** *спустивши се или се накренувши доћи у непосредан додир с нечим и тако остати.* – Преломљено дрво налегло је на кров куће. **г.** *распростревши се по нечему, прекривши нешто (делимично или потпуно) доћи у непосредан додир с нечим; распрострети се, пружити се по делу, страни нечега или уз нешто.* – На тај слој налегао је кречњак. Та су села налегла на Тару. **д.** *спуштајући се слећи се, наталожити се на нешто; пасти, спустити се, лећи на нешто, распрострети се по нечему:* магла налега, небо налегло на земљу. **ђ.** *поклопити нешто или се уклопити, уљавити у нешто потпуно или како треба, обично се при томе чврсто спојивши с нечим:* ~ у лежиште (о делу митраљеза), ~ на навоз (о возу), ~ на суд (о поклопцу). **2.** *својски се латити, прихватити неког посла, прионути на неки посао; навалити на неко јело.* **3.** *скупити се, сјатити се, слећи се; навалити, наћрнути, нахрупити.*

налѐћкē прил. *в. налеђушке.*

нали́вати (се), на̀лӣвāм (се) *несвр. према налити (се).*

на̀ливњāк м (обично у мн.) зоол. *инфузорија, трепљара.*

на́ливперо с *нарочито перо за писање с малим резервоаром за мастило.*

нали́зати се, на̀лӣжēм се свр. **1.** *најести се, заситити се лижући.* **2.** фиг. разг. *напити се, опити се.*

налијèвати (се), на̀лијевāм (се) несвр. јек. *в. наливати (се).*

на́лик прид. непром. *који подсећа, личи на некога, нешто, који је као неко, нешто, сличан:* ~ на бор или јелу, ~ на оца.

на́ликовати, -кујēм несвр. (некоме, нечему, на некога, на нешто) *ликом, по изгледу или особинама подсећати на некога или на нешто, бити сличан некоме или нечему, личити, наличити.*

на́ликōст, -ости ж *в. сличност.*

нали́пати се, на̀лӣпāм се свр. пеј. *напити се или најести се халапљиво, прождрљиво пијући неко пиће или гутајући неку течну храну.*

на̀лити, на̀лијēм (имп. на̀лӣ; трп. налӣвен, -èна) свр. **1. а.** *насути неку течност или житку, течну материју; усути, уточити, напунити:* ~ воде. **б.** *напунити, испунити течношћу или нечим житким, течним, насути (обично неку посуду, неки суд):* ~ чашу, ~ котао. **в.** *попунити, напунити, запушити или прекрити нечим растопљеним (металом, воском, смолом и сл.):* ~ јаје. **г.** *посути течношћу, прелити (нпр. јело које се кува).* **2.** *лијући додати на нешто нови слој, нову количину нечега.* **3. а.** *напунити, испунити собом (о течности).* – Киша нали брда и долине. **б.** *продрети, ући у нешто (о течности, обично о води).* – Набујала вода па налила у лагуме. **4.** ((у) виме, сисе) *доспети у стање обилног прилива млека у виме (о крави пред тељење, кобили пред ждребљење и сл.).* ■ **~ се 1. а.** *испунити се, прожети се течношћу (нпр. крвљу, млеком и сл.).* – Лице му се налило крвљу. **б.** *наједрати, набрекнути, набујати од појачаног прилива течности, нпр. биљног сока, млека и др. (о плодовима, дојкама, вимену и др.).* **2.** *текући, лијући, цурећи и сл. доспети негде, ући у нешто, прелавити, напунити нешто (о течности, обично о води); доспети негде и испунити, прожети нешто (обично о крви).* – Крв му се налила у лице. **3.** експр. *узети пуно неког пића, много попити, напити се нечега; постати пијан, напити се, опити се.* • **као (млеком) наливен** *веома једар, набрекао, пун животне снаге и здравља.*

на̀лицкати, -ām свр. *дотерати, удесити, улепшати; украсити (обично упадљиво).* ■ **~ се** *повр.*

на́личити, -ӣм несвр. (некоме, нечему, на некога, на нешто) *ликом, изгледом или особинама подсећати (на некога, на нешто), личити, наликовати.*

нали́чити, нàлӣчӣм свр. **а.** *в. обојити.* **б.** *в. окречити.*

на́ли̏чје и **на́личје** с **1.** *задња, друга страна нечега (обично мање изложена погледу, мање уочљива, мање важна и сл.).* **а.** *лошије, неквалитетније израђена унутрашња страна тканине или одеће.* **б.** *доња, сунцу мање изложена страна листа.* **в.** *задња страна, позадина зграде, грађевине, неког предмета и сл.* **2.** фиг. *лоша, негативна страна нечега, мана, манкавост, недостатак; непријатна, неугодна, тешка, мучна страна нечега:* ~ успеха; ~ рата. • **лице и ~** *врлине и мане, добре, одн. позитивне и рђаве, одн. негативне стране (некога, нечега).* ~ **медаље** *друга, рђава, лоша страна, мана, недостатак и сл.*

нало̀вити, нàловӣм свр. *нахватати у лову, уловити (обично доста или пуно).* ■ ~ **се** *доста, много, пуно уловити (животиња); издовољити се, заситити се лова, ловећи.*

на́лог м **а.** адм. *писмена наредба, одн. писмено одобрење (органа власти, руководиоца предузећа, шефа службе и сл.):* ~ за исељење, ~ за исплату, писмени ~, путни ~. **б.** *оно што се некоме усмено наложи да учини, наредба, наређење, заповест; уопште оно што се некоме намеће као обавеза дужност или сл.:* мајчин ~; друштвени ~.

на́лога ж **1. а.** *гужва, тискање, стиска.* **б.** *долажење у великом броју, навала заинтересованих, купаца, муштерија, посетилаца и сл.* **2.** *маса, мноштво, гомила (света, људи).*

налогода́вац, -вца м адм. *лице које издаје налоге (благајни за исплату новца, књиговодству за књижење, пренос и сл.); орган неког предузећа, установе и др. у чије име се издају налози.*

нало̀жити[1], нàложӣм свр. **а.** *ставити, метнути, бацити нешто (нпр. дрво, угаљ и др.) на ватру да гори:* ~ бадњаке на ватру. **б.** (ватру) *учинити да ватра почне горети, упалити (ватру).* **в.** (пећ, шпорет, фуруну и сл.) *учинити да се у пећи, шпорету, фуруни и сл. разгори ватра, подложити.* **г.** *учинити тополим, загрејати неку просторију запаливши, потпаливши у њој, одн. у пећи, камину и сл. ватру.*

нало̀жити[2], нàложӣм свр. **а.** *издати, дати (усмено или писмено) налог, наређење, заповест, поставити захтев; изрећи заповест, заповедити, наредити.* – Министар просвете наложио је директорима свих школа да привремено обуставе наставу. Нека уђу оптужени! – наложи председник тамничару. **б.** *ставити у дужност, дати у задатак, затражити (да се обави одређени посао, уради нешто).* **в.** *одредити, поставити (у виду дужности, обавезе и сл.).*

на́ложни̏к м *мушкарац који одржава интимне односе са женском особом с којом није у брачној вези, суложник;* уп. љубавник.

на́ложница ж *женска особа која одржава интимне односе с мушкарцем с којим није у брачној вези, суложница;* уп. љубавница.

на́ложни̏штво с *веза, живљење с наложницом, одн. с наложником, суложништво.*

нало̀кати се, нàлочēм се свр. **а.** *заситити се лочући (о животињама, често у фиг., ескпр. и пеј. значењу, о људима).* **б.** пеј. *заситити се пијући, много попити (обично алкохолног пића); напити се, опити се.*

нало̀мити, нàломӣм свр. **1. а.** *начинити мањи прелом, изазвати напрслину на нечему, заломити:* ~ кост, ~ рог. **б.** *заломити с краја, окрњити:* ~ стакло, ~ шибицу. **2.** *изломити извесну, обично већу или довољну количину нечега:* ~ сувих грана, ~ хлеба. ■ ~ **се а.** *преломити се, сломити се делимично, тако да се део не одвоји сасвим од целине (нпр. о грани на дрвету).* **б.** *заломити се с краја, окрњити се.*

нàломкати, -ā̄м свр. *изломити нешто што је танко (обично грање) на мање, краће делове, изломкати.*

на́лоњ м и **на́лоња** ж грч. црквен. *у православној цркви, узан покретан сточић, сталак на расклапање са косом горњом површином, на који се ставља књига или икона.*

нàлумповати се, -пујēм се свр. *провести дуго времена лумпујући, заситити се, издовољити се лумповања.*

налу̀њати се, нàлӯњām се свр. *провести пуно времена у луњању, лутајући, налутати се.*

налу́пати, нàлӯпām свр. **1.** *разбити, разлупати (јаја), обично у већој количини, у већем броју.* **2.** нар. *истући, избити, изударати, измлатити.*

налупѐтати, -ā̄м свр. *изговорити, написати пуно бесмислица, глупости, којештарија.*

налу́тати се, нàлӯтāм се свр. *провести много времена у лутању, лутајући.*

нањеп- *в. налеп-.*

нањо́скати се, нàњōскāм се (нањо́љати се, нàњōљāм се) свр. нар. и разг. *у експресивном изражавању: пуно се напити, јако се опити; претерано, много попити (алкохолног пића).*

нању́бити се, нàњӯбӣм се свр. *издовољити се љубећи, заситити се љубљења, изљубити до миле воље.* – Не може да га се нањуби.

на̏љӯт и **на́љут,** -а, -о *у мањој мери љут, помало љут, љуткаст:* ~ корен.

нању́тити, нàљӯтӣм свр. *изазвати нечију љутњу, разљутити;* уп. расрдити. ■ ~ **се** *постати љут, разљутити се;* уп. расрдити се.

намàгā̄рчити, намàгā̄рчӣм свр. *грубо преварити, обманути (некога), подвалити (некоме); варајући учинити смешним, насамарити.*

намагнѐтисати, -ишēм свр. *учинити магнетичним, пренети магнетна својства (на тело које та својства нема):* ~ гвожђе, ~ иглу, ~ шипку. ■ ~ **се** *постати магнетичан, примити магнетна својства (од магнетног тела) (обично о металу, металним предметима).*

на́маз м **1.** *слој начињен мазањем, премазивањем, намазни слој (нпр. боје).* **2.** *прехрамбени производ ређе конзистенције који се маже, наноси на пециво (маслац, кајмак, мајонез, паштета, мед и др.).*

на̀мā̄з, -а̄за м тур. *муслиманска молитва.*

на̀мазати, нàмажēм свр. **а.** *прекрити слојем нечега масног, житког или течног, премазати:* ~ калуп машћу. **б.** *нанети слој хране ређе конзистенције (нпр. мед, маслац, кајмак и др.) на хлеб (комад хлеба и сл.).* **в.** *прекрити, премазати лице шминком; уопште премазати слојем козметичког или лековитог средства.* ■ ~ **се 1.** *дотерати лице шминком, нашминкати се; уопште премазати своју кожу слојем козметичког, лековитог или неког другог средства.* **2.** *замазати се, умазати се.* • **бити намазан свим мастима (свим бојама)** *бити лукав, препреден, превејан.* **иде као намазано** *иде врло лако, с лакоћом, без тешкоћа.*

нама́кати, нàмā̄чēм *несвр. према намочити.*

нама̀кљати, -ā̄м свр. нар. експр. *добро истући, изударати, измлатити, излемати.*

нама̀кнути (се) *в. нама̀ћи (се).*

нама́лати, нàмā̄лāм свр. **1.** *украсити малајући; окречити.* **2.** *в. насликати (1).*

нама́љати се, нàмā̄љāм се *несвр. према намолити се.*

на̏мама и **на́мама** ж **1.** *оно што мами, намамљује, привлачи, мамац.* **2.** *мамљење, намамљивање.*

нама́мити, нàмā̄мӣм (трп. нàмā̄мљен) свр. **а.** *навести, навратити некога или нешто (обећањем, понудом, ласкањем, лукавством, преваром и сл.) да дође негде или да пристане на нешто, навући:* ~ у клопку. **б.** *привући, примамити (лепотом, укусом, занимљивошћу, садржином и др.).* **в.** *подстаћи, навести (некога на нешто).* ■ ~ **се 1.** *повести се за нечим, полакомити се на нешто (нпр. на накит, злато и сл.); бити привучен нечим (нпр. мирисом и сл.).* **2.** *в. навадити се.*

нама̀мљив, -а, -о *в. примамљив.*

намамљи́вати (се), намàмљујēм (се) *несвр. према намамити (се).*

нама̀мљиво прил. *в. примамљиво.*

нама́стити, нàмā̄стӣм свр. *намазати, премазати машћу.*

нама́тати (се), нàмāтāм (се) *несвр. према намотати (се);* уп. намотавати (се).

намàћи (нàмаћи) и **намàкнути,** нàмакнēм свр. **1. а.** *ставити, метнути нешто прстенасто, шупље и сл. тако да обавије, обухвати део тела, неки предмет и др., навући, натаћи:* ~ омчу, ~ улар. **б.** *ставити поврх, преко некога или нечега тако да покрије, набацити:* ~ јорган на главу. **в.** *навући (завесу, застор и сл.) ради заклањања.* **г.** *навући (резу) да затвори, закло-пи (врата).* **д.** *спустити ниже (капу, шешир и сл.), натући.* **2.** *(обично с муком, узлична одрицања, жртвовање)* **а.** *набавити; прибавити, прикупити; купити:* ~ у кућу све што треба. **б.** *стећи, задобити (неку корист и сл.); обезбедити, осигурати (храну, новац и др.).* **в.** (некоме) *материјално и новчаним средствима помоћи.* **3.** *пружити, дати; подарити:* ~ прилику; ~ мужа. ■ **~ се 1.** *обухватајући натаћи се, набити се, навући се.* **2.** *навући се, наднети се (о облацима).*

нàмāх прил. **1.** *истог тренутка, (ис)тога часа, без одлагања, сместа, одмах.* – А за тобом ћу намах послати / Крајева других бојне синове. **2.** *у један мах, одједном, одједанпут; изненада, неочекивано:* ~ јурнути, ~ обневидети.

намàшкарити се, -ӣм се свр. *обући се, оденути се као машкара.*

намàштати, -āм свр. *створити, замислити, представити у машти, измаштати.* ■ **~ се** *провести много времена у машта-њу, издовољити се, заситити се машта-ња.*

намежӯрати се, -āм се свр. *в. смежурати се.*

намѐзграти, -āм свр. *добити, створити мезгру (о биљу, дрвећу);* уп. мезгра.

нâмена (нâмена) јек. **нâмјена** (нâмјена) ж *циљ за који је нешто направљено, којем нешто треба да служи и сл., разлог постојања нечега, сврха:* првобитна ~, служити за различите намене.

намéнити, нàмēнӣм јек. **намијѐнити,** нàмијенӣм (трп. нàмēњен јек. нàмијењен) свр. **1. а.** *назначити намену, употребу нечега, одредити коме или чему, за шта нешто треба да служи, одн. какву улогу, функцију треба да има:* ~ ђачкој младежи, дело намењено широким масама, ~ (зграду) за становање (издавање). **б.** *упутити, рећи, изрећи одређујући на кога се односи оно што је речено.* – Сви разговори и све шале, све је њој било намењено. **2. а.** *назначити, одредити, оставити да се некоме нешто да, поклони, преда и сл.* **б.** *одредити некоме што као судбину, срећу, несрећу и сл., досудити.* – Како нам је горку судбину небо наменило. **3. а.** *одабрати, изабрати, унапред одредити за нешто, за неку улогу, будући позив и др.* – Најмлађу је кћер био наменио за доктора. **б.** *поставити, дати (као дужност, обавезу, задатак).* – Нису остварили улогу која им је била намењена. **4.** *одредити нешто за душу, за покој душе умрлог (умрлих), за спомен мртвом (мртвима).*

нâменскӣ (нâменскӣ) јек. **нâмјенскӣ** (нâмјенскӣ), -ā, -ō *који има одређену намену, сврху, који се може употребити само у одређене, назначене сврхе:* ~ кредит, наменска средства.

намењѝвати јек. **намјењѝвати,** -ѐњујēм *несвр. према наменити.*

нâмера и **нáмера** јек. **нâмјера** и **нáмјера** ж **1.** *оно што је замишљено, планирано да се остварі у будућности (и ка чему је најчешће усмерена одређена активност), замисао, циљ, план, накана; тежња, жеља да се нешто постиīне, учини, хтење:* имати добре намере, немати никакве рђаве намере. **2.** правн. *унапред смишљена одлука о извршењу неког противправног, кривичног дела, умишљај, предумишљај.*

намераáвати јек. **намјераáвати,** -èрāвām несвр. **а.** *имати намеру, замисао, циљ, план да се нешто уради, постиīне, каниīти;* уп. желети и хтети. – Шта намеравате? **б.** (у облику трп.: нам(ј)èрāван) *претходно, унапред одређивати, планирати, предвиђати:* намеравана женидба, намеравани напад, намеравани одлазак, намеравани пут.

нáмеран јек. **нáмјеран,** -рна, -о **1. а.** *који је свесно учињен, извршен, створен и сл. с одређеном намером, хотимичан:* ~ грешка, ~ пљувина. **б.** *који има намеру, који нешто намерава, који се решио да нешто уради, изведе, решен, спреман.* – Намеран сам о томе на другом месту говорити. **2.** лингв. *којим се указује намера или циљ, финални:* намерна реченица.

намераáчити (се), -èрāчӣм (се) свр. нар. *добити мерак, жељу, вољу за нешто, јако пожелети, зажелети (нешто).*

нàмерити[1] јек. **нàмјерити,** -ӣм свр. **1.** *одлучити, решити да се оствари нека намера, замисао, циљ, план и сл., намислити, наумити.* – У први час намерих одмах отказати стан. **2.** *упутити се негде, поћи, кренути.* – Куд си намерио? **3.** *нанишанити, нациљати.* – Куд намери, ту погоди! ■ **~ се 1.** (на некога, на нешто) *изненада, случајно наићи, набасати.* **2.** *доћи у додир, у везу и сл. с неким или с нечим (обично стицајем околности); наћи се у одређеној ситуацији, у некој прилици и сл.* – Имала је срећу што се намерила на таквог човека.

нàмерити[2] јек. **нàмјерити,** -ӣм свр. *измерити одређену, обично већу количину нечега.* ■ **~ се** *издовољити се, заситити се мерећи (нпр. површину купљеног имања); намучити се, напатити се мерећи.*

нàмеркати, -āм (јек. и нàмјеркати) свр. *меркајући осмотрити, спазити, уследати; одмерити, проценити.*

нáмернӣк јек. **нáмјернӣк** м **а.** *путник који случајно, у пролазу сврати код некога.* **б.** фиг. *онај који се случајно задеси, нађе у некој ситуацији, у неким околностима.*

нáмерница јек. **нáмјерница** ж *женска особа намерник.*

нáмерно јек. **нáмјерно** прил. *с одређеном намером, свесно, хотимично (нпр. нешто урадити, учинити).*

нáмернōст јек. **нáмјернōст,** -ости ж *намерна, свесна, вољна усмереност неке радње, неког поступка.*

намéсити, нàмēсӣм јек. **намијѐсити,** нàмијесӣм свр. *умесити, замесити одређену, обично већу или довољну количину (хлеба, колача и др.).* ■ **~ се** *провести дуго времена у мешењу, наситити се, уморити се месећи.*

нáмеснӣк јек. **нáмјеснӣк** м **а.** *онај који влада, управља или врши неку другу дужност уместо некога другог, у нечије име, онај који замењује, заступа некога, заменик, заступник.* **б.** *онај који уместо владара управља у некој области, покрајини или колонији, владарев заступник, поглавар државне управе у некој покрајини или колонији.*

нáмесниковати јек. **нáмјесниковати,** -кујēм несвр. *обављати дужност намесника, бити намесник.*

нáмеснӣковица јек. **нáмјеснӣковица** ж **а.** *намесникова жена.* **б.** *в. намесница.*

нáмесница јек. **нáмјесница** ж *женска особа, жена намесник.*

нáмесничкӣ јек. **нáмјесничкӣ,** -ā, -ō *који се односи на намесника, на намеснике:* ~ веће, ~ власт, ~ прокламација, ~ служба.

нáмеснӣштво јек. **нáмјеснӣштво** с **1.** *положај и звање намесника.* **2.** *владавина намесника, намеснички режим управе; намесничко управно тело, намесници.* **3.** *намеснички орган управе, намесничка канцеларија, намеснички уред; зграда или просторија у којој је смештена таква канцеларија, такав уред.*

нáмести (нàмести), -éтēм свр. *направити, начинити међу, замести (за свиње, свињама).*

намѐсти (нàмести), -èтēм свр. **1.** *нападати, навејати стварајући сметове (о снегу); вејући наломилати, нанети.* **2.** *метући зграбити (нпр. гомилу лишћа).*

нàместити јек. **нàмјестити,** -ӣм (трп. нàм(ј)ештен) свр. **1. а.** *ставити на одговарајуће место, поставити; поставити у одговарајући положај, наћи нечему одговарајући, удобан положај:* ~ на постоље; ~ водоравно, ~ хоризонтално. **б.** *сместити (некога); омогућити, помоћи некоме да заузме неки положај (да лежи, седи и др.).* **в.** *ставити да боље, чвршће стоји; удесити да лепше стоји, да боље изгледа:* ~ наочаре; ~ косу, ~ раздељак. **г.** *довести неки део тела у одређен положај, подесити:* ~ уста за изговор неког самогласника. **д.** *вратити у нормалан, природан положај (ишчашени део тела, ишчашену или преломљену кост и сл.).* **2. а.** *довести у ред, спремити, уредити за одређену употребу, за одређену прилику:* ~ кревет за спавање, ~ сто за троје. **б.** *опремити, снабдети (кућу, собу и сл.) потребним, одговарајућим намештајем, опремити за становање или неку*

другу сврху. **3.** *вешто смислити, срочити за одређену прилику; измислити, исконструисати; уопште удесити, дотерати по своме.* **4. а.** *учинити, омогућити да се нешто деси, остварити, удесити.* – Она је наместила да се Мића и Ђурђија заволе. **б.** (обично у облику трп. нàм(ј)ештен, -а, -о) *на недопустен, нелегалан начин организовати, припремити, извести, удесити нешто тако да се дође до жељеног исхода; лажирати:* намештено суђење; намештена утакмица. **5.** фиг. **а.** (некоме) *нанети (некоме) непријатности, неугодности, довести (некога) у тежак, неугодан, непријатан положај, преварити (некога), подвалити (некоме).* **б.** *кришом поставити, подметнути (клопку, замку, заседу и сл.).* **6.** *в. запослити;* уп. намештен (2). ■ **~ се 1.** *заузети место (обично при седењу), сместити се; удобно се сместити.* **2.** *в. запослити се;* уп. намештен (2).

наместо јек. **намјесто** предл. **1.** (с ген.) *казује да је оно што је исказано заменично замењено нечим, одн. неким другим, (у)место.* – Наместо више пореза заводи се један општи. Ти си ми, кћери, наместо сина. **2.** (у прил. служби, обично у вези с везницима „да“, „што“) *испред реченица означава да није остварено оно што је тим реченицама исказано, већ да је замењено неком другом радњом, ситуацијом, мером и сл., уместо.* – Наместо што ленчари, боље је да ради.

нáмет м **1.** *нанос, наслага навејаног снега, смет.* **2. а.** *порез, дажбина, обично у новцу, која се мора давати власти уз основни порез;* уп. прирез. **б.** *оно што се некоме намеће, натура (противно његове воље), терет; обавеза.* • **ударити (метнути** и сл.**) ~ на вилајет** *в. под вилајет.*

намѐтати[1] и **нàметати (се),** нàмећēм (се) *несвр. према наметнути (се).*

намѐтати[2] и **нàметати,** нàмећēм свр. *метнути, ставити већу количину нечега, натрпати:* ~ сламе.

намѐтљив, -а, -о **1. а.** *који се намеће некоме, који нежељен ступа у друштво, одн. у одређене односе с неким; својствен таквој особи:* ~ човек; ~ држање. **б.** *који се врши, остварује и сл. с намером да буде наметнут другима, прихваћен од других:* ~ блебетање, ~ искреност, ~ молба. **в.** *који пада у очи, који се истиче, уочљив, упадљив; нападан:* ~ величина, ~ начин; наметљиве боје, ~ мирис. **2.** *који се намеће сам собом, који заокупља нечију пажњу, интересовање и сл. (о мислима, питањима и сл.).*

намѐтљивац, -ивца м *наметљив човек; насртљивац.*

намѐтљивица ж *наметљива женска особа; насртљивица.*

намѐтљиво прил. *на наметљив начин* **а.** *упорно наваљујући на некога, досађујући некоме (захтевима, питањима и сл.).* **б.** *на сувише упадљив, уочљив начин, упадљиво; нападно:* ~ се искезити; ~ ходати. **в.** *упорно заокупљајући нечију пажњу, ум (нпр. о некој мелодији).*

намѐтљивōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога који је наметљив, онога што је наметљиво.*

нáметнӣк (нàметнӣк) м **1.** *онај који се некоме наметнуо, одн. који је некоме наметнут за господара; насилник.* **2.** *в. паразит.*

нáметница (нàметница) ж **1. а.** *женска особа која се силом наметнула (или се намеће) мушкарцу (да се њоме ожени).* **б.** *в. наметљивица.* **2.** (понекад у атриб. служби уз им. ж. рода) *в. паразит.*

намѐтнути и **нàметнути,** нàметнēм свр. **1.** *ударити наметe, дажбине, оптеретити наметима, порезима; уопште оптеретити некога чиме, навалите на некога тешке обавезе, дужности.* **2.** (некоме) **а.** *употребивши моћ, утицај, снагу и сл. натерати, приморати некога на невољно прихватање (некога, одн. нечега непожељног), натурити:* ~ господара, ~ власт. **б.** *својим успехом, ауторитетом, значајем, популарношћу и сл. учинити да неко нешто прихвати као своје, да усвоји и примењује као своје и сл.:* ~ свој начин игре, ~ свој стил у одевању. ■ **~ се 1. а.** (некоме) *нежељено ступити у нечије друштво или у одређене односе с неким, натурити се.* **б.** (нечијој пажњи, погледу, очима, ушима и сл.) *скренути на себе нечију пажњу, заокупити нечију пажњу својом особеношћу, оригиналношћу или необичношћу.* **в.** *својим успехом, ауторитетом, значајем, популарношћу и сл. изазвати општу пажњу и бити прихваћен (у некој средини, у одређеним друштвеним и уметничким круговима и сл.).* **2. а.** *јавити се у свести, у мислима спонтано, само од себе, логички проистичући из дате ситуације и заокупљајући пажњу, интересовање.* – Наметну му се чудна мисао. **б.** *јавити се као нужност.* – Наметнула се потреба за изградњом и обновом земље.

намехýрити се јек. **намјехýрити се,** -èхӯрӣм се свр. *добити облик мехура, надути се као мехур, наклобучити се.*

намéцати, нàмēцām и **намéчити,** нàмēчӣм свр. **а.** *притискивањем, гњечењем омекшати, изгњечити (јабуку, крушку и сл.).* **б.** *ударцем, ударом или на сл. начин нагњечити (кост, леђа, руку и сл.).* **в.** фиг. *исгребијати, изударати, премлатити, претући (некога).*

намéшати, нàмēшām јек. **намијèшати,** нàмијешām свр. *мешајући саставити, спојити неку, обично већу количину нечега различитог (по врсти, типу и др.), обично нечега течног или сипког помешати, измешати:* ~ меда и шећера, ~ кукуруза и пшенице.

нàмештāј јек. **нàмјештāј** м *крупнији покретни предмети којима се опремају простор(ије) у којима се живи, борави или ради;* уп. покућство.

намѐштāлка јек. **намјèштāлка** ж (дат. -лци; ген. мн. -кӣ) разг. *намештена, измишљена или подметнута ствар, подвала, смицалица, уџбурма.*

намéштати, нàмēштām јек. **намјéштати,** нàмјēштām *несвр. према наместити.* ■ **~ се** *несвр. према наместити се (1).*

нàмештен јек. **нàмјештен,** -а, -о **1.** *усиљен, извештачен, неприродан:* ~ осмех. **2.** *који има намештење, посао, запослен.*

намештѐнӣк јек. **намјештѐнӣк,** -и́ка м *службеник, чиновник.*

намештѐница јек. **намјештѐница** ж *службеница, чиновница.*

намештѐнӣчкӣ јек. **намјештѐнӣчкӣ,** -ā, -ō *који се односи на намештенике, службенички, чиновнички.*

нàмештено јек. **нàмјештено** прил. *усиљено, неприродно, извештачено.*

нàмештенōст јек. **нàмјештенōст,** -ости ж *особина онога што је намештено, неприродно, извештачено, неприродност, извештаченост, усиљеност.*

намештéње јек. **намјештéње** с *запослење, посао, служба.*

намигívати, -мӣгујēм несвр. **1.** *несвр. према намигнути.* **2.** фиг. *наизменично се палити и гасити, трептати, светлуцати, жмиркати (о сијалици, светионику и сл.).*

нàмигнути, -нēм свр. **1.** *учинити брзи покрет очним капком (реже очним капцима) скупивши га и дајући тако некоме неки знак, миг.* **2.** (некоме, на некога) фиг. *дати тајно некоме знак упозоравајући га на нешто, споразумети се тајно с неким, ступити у дослух с неким.*

намӣгуша ж пеј. *кокета, кафанерка; жена, девојка слободног понашања, лакога морала.*

намúлети јек. **намúљети,** -и́лӣм свр. **а.** *милећи доћи до некога, на нешто, домилети на некога, на нешто (о гусеницама, мравима и сл.).* **б.** *домилети у већем броју (на нешто).*

нàмиловати се, -лујēм се свр. **1.** (некога) *издовољити се миловањем, науживати се, наситити се миловања.* **2.** уз. повр. *наситити се узајамног миловања, издовољити се милујући једно друго.*

намúнути (се), нàмӣнēм (се) свр. *в. навратити.*

намирéње с **1.** *задовољење, подмиривање, подмирење потреба за нечим.* **2.** *подмирење заосталих новчаних обавеза; поравнање, изравнање (рачуна).*

намирívати (се), -мӣрујēм (се) *несвр. према намирити (се).*

намирисáвати (се), -рӣсāвām (се) *несвр. према намирисати (се).*

намирѝсати, -мӣришēм свр. **1. а.** *осушити, пoпрскати или намазати, натрљати неком мирисавом материјом (мирисом, парфемом, помадом и сл.);* уп. напарфемисати: ~ врат. **б.** *в. ароматизовати.* **2. а.** *осетити чулом мириса, омирисати; нању-*

шити: ~ дувански дим; ~ крв, ~ лисицу. **б.** фиг. *доћи на основу извесних знакова до сазнања о некоме, одн. нечему, осетити, открити; на основу неких знакова наслутити, предосетити скоро настајање нечега:* ~ опасност. ■ **~ се 1.** *пoпрскати се мирисом, парфемом или се намазати мирисавом кремом, помадом;* уп. напарфимисати се. **2.** *издовољити се мирисања, наживати се миришући.*

нами́рити, нàмӣрӣм свр. **1.** *задовољити потребе, жеље и сл. за нечим, подмирити; снабдети, опскрбити.* **2. а.** (стоку, краве и сл.) *обавити све потребне послове око стоке, нахранити, напојити (стоку).* **б.** (дете, децу) *нахранити и припремити (дете, децу) за спавање, побринути се око детета (деце).* **3. а.** *исплатити, регулисати новчане обавезе, дуговања, рачуне и сл., измирити, подмирити.* **б.** *дати некоме накнаду, обештећење за нешто, надокнадити (обично новцем):* ~ губитке. **в.** (некога) *исплатити некоме заостала дуговања, исплатити повериоца; обештетити (некога).* **4.** нар. **а.** *измирити, помирити (завађене, посвађане); придобити завађене да прихвате предложено (обично компромисно) решење, да се нагоде.* **б.** *успоставити усклађити, уредити, средити неприлике изазване поремећеним међуљудским односима.* **5.** *постићи одређену меру, количину или број у нечему, заокружити до одређене мере, количине, навршити, напунити; напунити, навршити одређени број година:* ~ сто динара; ~ педесет година. ■ **~ се 1.** (чиме) *задовољити, подмирити потребе за нечим; снабдети се, опскрбити се, подмирити се.* **2.** уз. повр. *наћи се, поравнати се, споразумети се; изравнати међусобне рачуне, обрачунати се.* **3.** *навршити се, напунити се (о неком временском периоду).*

на́мирница (на́мӣрница) ж (обично у мн.) *производ, артикл који се користи у људској исхрани, прехрамбени производ:* животне (живежне) намирнице.

нàмӣсао, -сли ж *в. наум;* уп. замисао.

нàмислити, -ӣм свр. *в. наумити;* уп. замислити.

нàмицати (се), -ичём (се) *несвр. према намакнути (се), намаћи (се).*

нами́шљати, нàмӣшљām несвр. **1.** *несвр. према намислити.* **2.** *измишљати.*

намладòвати се, -лàдујēм се свр. *наживати се младости, провести, проживети лепу младост.*

намла́тити, нàмлāтӣм свр. **1. а.** *млатећи истући, изударати, измлатити (некога).* **б.** *потући, победити (у борби).* **2. а.** *млатећи, ударајући млатилом, мотком и сл. прикупити неку, обично већу или довољну количину зрневља (из класја, махуна и сл.) или воћа.* **б.** фиг. *обично на лак начин и за кратко време много стећи, зарадити (новца, пара).* **3.** фиг. *напричати много бесмислица, којештарија, глупости, налупетати.* ■ **~ се** (некога) *издовољити се млатећи, тукући, ударајући некога, наударати се.*

нàмлети јек. **нàмљети,** нàмељēм свр. *самлети неку, обично већу или довољну количину (брашна, кафе и сл.).*

намножа́вати (се), -òжāвām (се) *несвр. према намножити се.*

нàмноженōст, -ости ж *стање оног што се намножило, оних који су се намножили.*

намнòжити, нàмножӣм свр. **1. а.** *размножити у великом броју (нпр. вештачки приправљене бацуле).* **б.** *повећати број нечега, бројно, количински увећати.* – Искорењо си племена, а њих намножио. ■ **~ се 1. а.** *постати бројнији, бројно се увећати, умножити се:* намножиле се краће. **б.** *размножити се, наплодити се (у већем броју):* намножиле се грабљивице. **2.** *постати већи, увећати се бројем чланова, становника, добити већи број чланова, становника (о некој заједници, насељу и сл.).*

намòкрити, нàмокрӣм свр. *в. наквасити:* ~ крпу. ■ **~ се** *в. помокрити се.*

намòлити[1], нàмолӣм свр. **а.** *молбама, молећи наговорити, приволети некога да нешто учини, умолити.* **б.** *молитвом постићи, умолити (Бога).* ■ **~ се а.** (Бога, Богу или без допуне) *провести много времена у молитви.* **б.** *провести много времена у мољењу, мољакајући.*

намòлити[2], нàмолӣм свр. *делимично показати, и(р)омолити (обично главу).* ■ **~ се** *показати се, појавити се делимично, и(р)омолити се (нпр. на прозор, на врата и сл.).*

намора́вати, -òрāвām *несвр. према наморати.*

намо́рати, нàмо̄рām свр. *натерати некога да нешто учини, присилити, приморати на нешто.*

намота́вати (се), -òтāвām (се) *несвр. према намотати (се).*

на̀мотāј м *један круг намотаног материјала (жице, канапа, тканине и др.).*

намòтати, -ām свр. **а.** *обавити, обмотати танак, савитљив материјал (конац, жицу, тканину и сл.) око нечега чврстог (калема, котура и сл.).* **б.** *направити намотаје око нечега:* ~ калем, ~ мотор.

намота̀чица ж *текстилна радница која намотава прерђу, конац (у предионици, ткачници и сл.).*

намòчити, нàмочӣм свр. **а.** *ставити, потопити (нешто) у течност ради квашења или омекшавања; натопити (водом, течношћу).* **б.** *прскајући или поливајући течношћу учинити влажним, поквасити, навлажити.* ■ **~ се** *постати влажан (и тиме омекшати), наквасити се, овлажити се.*

нàмра̄чено прил. *смркнуто, мрко:* ~ гледати, ~ рећи.

намра́чити, нàмрāчӣм свр. *направити смркнутим, намрштити, намрдити (лице, чело, обично због забринутости, незадовољства и сл.), натмурити.* ■ **~ се 1. а.** *постати смркнут, тмуран, намрдити се, намрштити се, смркнути се, натмурити се (о човеку).* **б.** *добити мрк, смркнут, намрдјен изглед (о лицу, челу, обрвама).* **2. а.** безл. *постати мрачно, тмурно, натмурити се, смркнути се.* **б.** *постати мрачан, таман, тмуран, натмурити се.* – Небо се намрачило.

нàмрвити, -ӣм свр. *иситнити, издробити у мрве, измрвити (у некој, обично већој или довољној количини).* – Намрви пилићима хљеба!

намр̀годити (нàмргодити), -ӣм свр. *учинити, направити (лице, чело, обрве и сл.) мрдјодним, намрштити;* уп. натуштити. ■ **~ се** *набирајући лице, чело, обрве испољити, показати незадовољство, нерасположење, љутњу и сл., постати мрдјодан, намрштити се;* уп. натмурити се и натуштити се.

намр̀гођен (нàмргођен), -а, -о *који одаје, показује, изражава зловољу, мрзовољу, нерасположење, незадовољство и сл.:* ~ изглед, ~ поглед.

намр̀гођено (нàмргођено) прил. *намрштено, натмурено, смркнуто:* ~ одговорити, ~ погледати, ~ упитати.

намр̀гођенōст (нàмргођенōст), -ости ж *особина, стање, расположење и изглед оног који је намрдјен, намрштеност, натмуреност.*

нàмрешкати, -ām свр. **а.** *прекрити малим, ситним таласима, благо заталасати, усталасати (површину воде) (о слабом, лаганом ветру).* **б.** *прекрити се ситним борама, наборима, наборати (чело и сл.).* ■ **~ се а.** *прекрити се ситним таласима, благо се заталасати, усталасати се (о воденој површини).* **б.** *прекрити се ситним мрешкама, вијугама (о кајмаку).* **в.** *прекрити се ситним борама, наборати се, смрешкати се (о челу, лицу и сл.); скупити се, збрчкати се (о борама).*

нàмрзнути[1], -нēм свр. (некога, нешто) *осетити мржњу према некоме, нечему, омрзнути, замрзети.*

нàмрзнути[2], -нēм свр. *мало се смрзнути, промрзнути (обично о воћу).*

нàмрскāнōст, -ости ж *особина, стање оног који је намрскан, оног што је намрскано.*

нàмрскати, -ām свр. **1.** (чело, лице и сл.) *наборати; намрштити.* **2.** (водену површину) *намрешкати (обично о поветарцу).* **3.** *наборати, набрати при шивењу (одећу, тканину).* **4.** *начинити, формирати мања удубљења и узвишења, исиресецати у виду бразда, избраздати (о земљишту, планини и сл.).* ■ **~ се** *прекрити се мрскама, борама, наборати се (о челу, кожи лица, врата и сл.).*

нàмр̄тво прил. **1.** *проузрокујући нечију смрт, наносећи некоме смртоносне ране, повреде:* ~ пребити, ~ убити. **2.** фиг. *до бесвести, до изнемоглости, немилосрдно, жестоко:* ~ истући, ~ испребијати, ~ претући.

нàмрштен, -а, -о **1.** *трп. од намрштити (се).* **2.** *који одаје, показује зловољу, нерасположење, љутњу и сл.:* ~ израз, ~ поглед.

намрштéнко м *онај који је стално намрштен, мргодан, мргуд.*

нàмрштено прил. *с намрштеним лицем, одн. челом, мрко, смркнуто, намргођено, мргодно.*

нàмрштенòст, -ости ж *особина и стање оног који је намрштен, оног што је намрштено, намргођеност.*

нàмрштити, -ӣм свр. **1.** *набрати (у незадовољству, љутњи, бризи, патњи и сл.) стварајући боре, наборати (чело, обрве, лице).* **2.** *учинити намрштеним, прекрити борама, изборати (кожу, лице и сл.) (о патњи, старости и сл.).* ■ ~ **се** *набрати (у незадовољству, љутњи, бризи, патњи и сл.) обрве, чело и сл., постати смркнут, натмурен, мргодан, намргодити се.*

нáмћор и **нàмћор** м пеј. *онај који је на своју руку, задрт, своје̄лав, тврдо̄лав човек; човек незгодне, непријатне нарави, набусит, мрзовољан човек.*

нáмћораст и **нàмћораст,** -а, -о *који је на своју руку, задрт, своје̄лав, тврдо̄лав; који је незгодне, непријатне нарави, набусит, мрзовољан.*

намýсити се, нàмӯсӣм се свр. *постати невесео, снуждан, сневеселити се, снуждити се, покуњити се, сневеселити се, омусити се.*

нàмусти, намýзēм (трп. нàмузен, -а) свр. **а.** *музењем извући (млеко) из вимена, измусти, помусти; помусти неку, обично већу или довољну количину (млека).* **б.** *музењем, мужом напунити неки суд.*

нàмучен, -а, -о *који показује знаке, трагове мучења, патње, напаћен, измучен (о лицу, телу и сл.).*

нàмученòст, -ости ж *особина оног који је намучен, оног што је намучено.*

нàмучити, -ӣм свр. *изложити, подврћи мукама, тешкоћама, невољама, измучити;* уп. накињити. ■ ~ **се** *претрпети, поднети муке, невоље, тешкоће, напатити се, измучити се.*

нáна[1] ж *хип. назив за мајку, баку, свекрву или уопште старију жену.*

нáна[2] ж тур. бот. **а.** *вишегодишња баштенска биљка* Mentha piperita (crispa) *из ф.* Labiatae, *из које се добија ароматично уље или се користи као лековита биљка, метвица.* **б.** *назив за појединe друге врсте рода метвице;* уп. метвица (1). • *називи за појединe врсте метвице:* **барска ~, дивља ~, љута ~, питома ~, ситна ~** и др.

нàнети јек. **нàнијети,** -нèсēм (нàнесēм) (аор. нàнесох и нàнēх јек. нàнијех; р. пр. нâнео, -ēла јек. нâнио, -ијела; трп. нанèсен, -ènа и нâнēт јек. нâнијет, -а; пр. пр. нàнēвши јек. нàнијевши) свр. **1.** *носећи више пута, у више махова допремити, донети с једног места на друго:* ~ дрва. **2.** *крећући се, наилазећи донети негде, некамо, принети, набацити (обично о ветру):* нанео ветар лишће. **3. а.** *плавећи оставити за собом (нанос, наслаге), наплавити, наталожити:* нанесена / нанета земља. **б.** *превући, прекрити неким (обично танким) слојем; ставити преко нечега, пренети на нешто:* ~ боју. **4.** (некоме) *задати, учинити, причинити (губитак, бол, увреду и сл.); изазвати, проузроковати (штету и сл.).* **5.** *снети, положити (јаја) (о живини, пчелама и др.).* • **ветар га нанео** *в. ветар ја донео (под ветар).* **враг (ђаво, белај) га нанео (нанесе)** *каже се кад се неко појави у незгодном, неповољном тренутку или кад неко учини нешто супротно здравом разуму, властитим интересима, обећању и сл.* **куд год га ноге нанесу** *било где, било куда, свуда.* **нанео га пут** *каже се кад неко путујући случајно дође негде.* ~ **(некоме) пораз** *победити, поразити некога (у борби, мечу, такмичењу и др.).*

нàнижē (нàниже) и **нâнижē** (нâниже) прил. **1. а.** *ка нижем положају од почетног; у правцу спуштања, надоле; према доле:* спуштати се ~; од извора реке ~; нагнут ~. **б.** *на доњем, нижем делу, положају.* – Између шума и ливада су рушевине неке куле, а даље, наниже, лежи Беласица. **2.** фиг. *како не ваља, у нежељеном смеру, наопако, наопоре.* – Све је пошло наниже.

нáниз м *в. ниска (1).*

нанѝзам, -зма м мед. и биол. *аномалија у развитку живих бића која се манифестује патуљастим, закржљалим растом,* nanismus.

нанѝзати, нàнѝжēм свр. **1. а.** *метнути, поставити у низ (правећи ниску); направити, начинити (ниску) стављајући нешто у низ:* ~ бисере; ~ ђердан. **б.** *поставити, поређати нешто једно до другога у виду низа.* **2.** фиг. **а.** *навести, набројати, побројати, поменути више података, чињеница и сл.; додати при набрајању, навођењу.* **б.** *погодити, убити, устрелити више лица или животиња; устрелити уопште.* ■ ~ **се а.** *стати један за другим, један поред другог у низу, поређати се.* **б.** *пружити се, прострти се у виду низа.* – Лево од нас стајале су поред друма нанизане кућице.

нàнитити, -ӣм свр. (нити) *начинити нити везујући конце, петље за покретне шипке на ткачком разбоју.*

нанѝшанити, -ӣм свр. **а.** (обично на некога, на нешто) *узети на нишан при гађању, усмерити, управити оружје према некоме, нечему.* **б.** (оком) *узети на нишан, усмерити, управити поглед у одређеном правцу.* – Куд ја оком нанишаним...

нàновача (нáновача) ж *ракија у коју се при печењу ставља нана.*

нâново прил. **1.** *још једном, по други пут, опет, поново.* – Прођох наново мајци. **2.** *испочетка, изнова:* ~ почети, ~ стварати.

нáнос м **1. а.** *муљ, земља и друго што вода нанесе при изливању, плављењу, наплавина.* **б.** *гомила, наслага ветром нанетог снега, песка и сл.* **в.** фиг. *оно што је плод страног, туђег утицаја.* **г.** *слој (обично тањи) нанет на неку површину;* уп. намаз: ~ глине на своду. **2.** *наношење, наломилавање, таложење неког материјала (обично земље, муља и сл.);* уп. акумулирање.

нанòсити, нàносӣм [гл. им. нàношēње с] *несвр. према нанети.*

нанòсити се, нàносӣм се свр. (нечега) *провести дуго времена у ношењу нечега; издовољити се носећи нешто.* • ~ **се главе** *дуго живети, наживети се; поживети, остати у животу, остати жив.*

нáносни, -а̄, -о̄ **1.** *створен речним наносом, плављењем, алувијалан:* ~ земља, ~ земљиште, ~ муљ. **2.** фиг. *унет из другог места или средине, са стране, или из друге структуре, система и сл., који изворно не припада нечему (обично о језичким особинама).*

нâнōћ прил. *у току ноћи, ноћу:* у суботу нанoћ.

нàнукати, -а̄м свр. *навести, подстаћи, подстрекнути на нешто, понукати.*

нàнула ж тур. (обично у мн.) *врста отворене обуће коју чине само дрвени (или сл.) ђон и кожни, платнени или сл. каиш, одн. два каиша.*

нáњух м *в. њух (2).*

нàњушити, -ӣм и **нању́шити,** нàњӯшӣм свр. **1. а.** *њушећи пронаћи, открити; опазити чулом мириса, намирисати (обично о псима и сл. животињама):* ~ лисицу. **б.** *њушком дохватити, оњушити (нпр. воду).* **2.** фиг. **а.** *доћи до непознатих података, сазнања о нечему, наслутити, приметити, открити (нешто):* ~ превару. **б.** *пронаћи, открити, уочити:* ~ непријатеља.

нàњушкати, -ам свр. *в. нањушити.*

наоба́рати, -о̀ба̄рām свр. *оборити у већој или довољном мери, доста оборити, порушити, изобарати.* ■ ~ **се** *издовољити се обарајући, рушећи.*

нâоблака ж **1. а.** *укупна количина облака на неком подручју, степен наоблачења, облачност.* **б.** *слој облака који се навуче преко неба.* **2.** *облачно време, облачина.*

наоблачáвати се, -лàчāвām се *несвр. према наоблачити се;* уп. наоблачивати се.

наòблāчēнòст, -ости ж *особина и стање оног што је наоблачено, оног који је наоблачен; степен облачности, наоблака.*

наоблачѐње с *појава облака, развој облачности, наоблака.*

наоблачи́вати се, -лàчујēм се *несвр. према наоблачити се;* уп. наоблачавати се.

наоблáчити се, -òблāчīм се свр. **1.** (са субјектом „небо“ или безл.) *превући се, прекрити се облацима, постати облачан.* **2.** фиг. *постати тмуран, натмурен, без веселости, ведрине; намрштити се, намрдити се, намрачити се.*

наòбрāжен, -а, -о *образован;* уп. наобразован.

наòбрāженōст, -ости ж *образованост.*

нàобразба (наòбразба) ж **1.** *укупно знање које неко стекне школовањем, учењем (одн. које се пружи, дâ некоме), степен образованости, образовање.* **2.** *преношење знања, умења на некога, образовање.*

наобрáзити (се), -òбрāзīм (се) свр. *образовати (се).*

наòбразовāн, -а, -о *образован;* уп. наображен.

наобразовáње с *образовање.*

наобрȕчати, -ā̄м свр. (нешто) *ударити, ставити, набити обруче на буре, кацу и сл.*

наòвāмо и **наòвамо** прил. **1.** *на ову страну, према овој страни, у овом правцу:* од пристаништа ~. **2.** *до данас, до данашњег времена:* од рата ~.

наоговáрати, -гòвāрām свр. (некога) *изрећи много којечега (обично ружног, лошег, негативног) о одсутном лицу, изговарати.* ■ **~ се а.** *издовољити се говарајући некога.* **б.** *пуно се узајамно изговарати.*

наодговáрати, -òвāрām свр. *дати одговоре на постављена питања, одговорити на много питања.* ■ **~ се а.** *в. наодговарати.* **б.** *изморити се одговарајући на разна питања.*

наодмáрати се, -òдмāрām се свр. *провести доста времена одмарајући се, сасвим се одморити.*

наòдмет прил. (обично уз негацију) *за одбацивање, непотребно, излишно; превише, сувише:* није ~.

нàоко прил. *на први поглед, на изглед, по изгледу, по утиску који оставља; привидно:* ~ слаб, ~ срећан; ~ срећан живот.

нàоколо прил. **1.** *унаоколо, укруг, около, у околини:* около ~, свуда ~. **2.** *заобилазним путем, заобилазно:* преко прече, ~ ближе.

наòкретати се, -рећēм се и **наокрéтати се,** -òкрēћēм се свр. *окренути се много пута.*

нàопāк, -а, -о **1. а.** *напрасит, незгодан, непријатан, неугодан; спреман на зло, опак, рђав, зао (о људима); својствен таквим људима.* **б.** *пун зла, опасности, немиран, опасан (о временима, приликама и сл.).* **2. а.** *лош, рђав:* ~ начин, ~ поступак. **б.** *који одудара од правилног, исправног, пожељног, неправилан; нетачан, погрешан:* ~ политика; ~ реченица. **3.** *супротан, обрнут:* наопаким редоследом. **4.** *окренут на наличје, изврнут, обрнут:* ~ страна.

нàопāко прил. **1. а.** *на наопак, рђав начин, онако како не треба, како не ваља; зло, рђаво:* ~ поћи, ~ радити; ~ проћи. **б.** *неправилно, погрешно, рђаво, криво:* ~ изговарати (неко име), ~ обути ципеле, ~ разумети. **2. а.** *у супротном, обрнутом правцу, положају и сл., на супротну страну од уобичајене, наопачке.* – Неће Лашва потећи наопако. **б.** *с горњим крајем окренутим надоле, у обрнутом вертикалном положају, (на)главачке:* окренути слику ~. **в.** *с друге стране тела, на леђима, одстраг, (от)позади (о везивању руку).* **г.** *с наличја, изврнуто, превртуто:* обући мајицу ~. **3.** (у служби узвика) *авај, јао, у зао час, не дај боже.* – Шта, наопако?! • **зло и ~** *не може бити горе, лошије.* **изврнути (превртути, окренути** и сл.**) ћурак ~** *променити начин понашања, поступити друкчије него што се очекује, променити се.*

нàопākōст, -ости ж *особина и стање онога који је наопак, онога што је наопако.*

наопàчкē прил. *в. наопако.*

наоружáвати (се), -ȕжāвām (се) *несвр. према наоружати (се).*

нàоружānōст, -ости ж *особина и стање онога који је наоружан, онога што је наоружано (нпр. војске, државе и др.), степен снабдевености, опремљености оружјем.*

наоружáње с **1.** *опремање, снабдевање (војске, народа, државе и сл.) оружјем, наоружавање:* трка у наоружању. **2.** *ратна, борбена опрема, оружје и оруђе; снабдевеност оружјем, наоружаност.*

наорȕжати, -ā̄м свр. **1.** *дати некоме оружје и оруђе, снабдети, подмирити оружјем, наоружањем:* ~ војску. **2.** фиг. *снабдети, оспособљавања, боље оспособљености.* ■ **~ се** *повр. према наоружати:* ~ се до зуба; ~ се знањем, ~ се стрпљењем.

нàос м грч. архит. *средишњи, правоугаони део цркве, брод.*

наòсоб прил. *в. понаособ.*

наòтимати, -ā̄м свр. (нешто) *отимајући прибавити, отимачином стећи, награбити.* ■ **~ се** (нечега) **1.** *отети много, задовољити се отимајући, снабдети се, подмирити се отимањем.* **2.** *в. наотимати.*

нàочāле ж мн. и **нàочāли** м и ж мн. *в. наочаре.*

нàочāре ж мн. и **нàочāри** м и ж мн. *најправа од два стакла уметнута у оквире с дршкама, која служи за побољшање вида или заштиту очију:* заштитне ~, ~ за сунце, ~ с диоптријом. • **гледати кроз мутне, црне, ружичасте** и сл. **наочаре** *в. под гледати.*

нàочārка ж зоол. *в. кобра.*

нàочи прил. *наоко, на изглед; по изгледу, за око:* ~ леп.

нàочиглēд (нàочиглēд) прил. **1. а.** *видљиво голим оком, очигледно, приметно, уочљиво, упадљиво:* ~ пропадати. **б.** *готово отворено, без нарочитог прикривања, прозирно, очигледно:* ~ варати. **2.** (у предл. служби, с ген., ређе с дат.) *пред (неким), у присуству (некога):* ~ читавог града.

нàочит (нàочит), -а, -о *који привлачи својим изгледом, својом спољашношћу, леп, згодан, допадљив, привлачан; добро грађен, развијен, марканташ:* ~ младић.

нàочитōст (нàочитōст), -ости ж *особина онога који је наочит.*

нàочњāк и **нàочњāк** м *у мн.: полукружни комади коже на узди или оглаву, штитови који заклањају коњу поглед на страну (у јд.: такав штит).*

наòштрити, нàоштрīм (имп. наòштри; трп. нàоштрен) свр. **1. а.** *учинити да неко сечиво постане оштро, да добије оштрину:* ~ косу, ~ нож. **б.** *заоштрити врх нечега, зашиљити:* ~ оловку. **2.** фиг. *подстаћи, подбости некога да искали бес, љутњу и сл. на некоме; довести некога у стање срџбе, незадовољства и сл., разјарити, распалити, разбеснети.* ■ **~ се 1.** *показати велику жељу, спремност за нешто, припремити се, приправити се за нешто.* **2. а.** *заузети оштар, гневан став, разгневити се, расрдити се.* **б.** *заузети непријатељски став, непријатељско држање према некоме, окомити се на некога.* • **~ језик (зубе) против некога** *припремити се, спремити се за напад на некога.*

нàпа ж *врста специјално израђене меке и глатке коже која се употребљава за израду рукавица и сл. (према калифорнијском граду Напи).*

напàбирчити, -ī̄м свр. *помало скупљајући са разних страна, набирчећи скупити, прикупити неку количину нечега.*

нáпад и **нáпад** м **1. а.** *радња, акт, чин којим се неко упрожава, доводи у опасност, насртај на некога; употпуне поступак којим се некоме или нечему наноси штета, увреда и сл., атак:* ~ на личност. **б.** воj. *организована акција, удар на непријатељски положај, на непријатељску војску, објекат или место:* артиљеријски ~. **в.** спорт. *акција коју тим или појединац предузима да би освојио поен (постигао гол, кош и сл.), довео противника у слабији положај (нпр. у шаху) или га победио, одн. надиграо.* **2.** мед. *изненадни наступ, појава бола или узбуђења јаког интензитета:* ~ жучи, ~ срца, ~ беса. **3.** спорт. *део екипе који по правилу изводи акције према противничком голу, кошу и сл., навални ред, навала:* игра у нападу Ц. звезде.

нàпадāј м *в. напад (1 и 2).*

на́падан, -дна, -о **1. а.** *насртљив, агресиван:* ~ човек. **б.** *в. нападачки.* **2. а.** *који се испољава, делује у појачаној мери, који је јакој интензитета:* ~ врућина, ~ мирис. **б.** *јако упадљив (о боји, крају, изгледу и сл.); који пада у очи необичним изгледом, јаким, јарким, дречавим и нескладним бојама, необичним крајем и сл.:* ~ илустрација, ~ кравата, ~ шешир.

на̀падао, -ала, -ло *р. пр. од нападати*[1] *у атрибутској служби:* од нападалог снега.

на̀падати[1], -ā̀м несвр. *несвр. према напасти*[1]. ■ ~ **се** *настајати, наваљивати, кидисати један на другога (једни на друге и сл.); опхрвавати, грдити, вређати, ружити и сл. један другога (једно друго и сл.).*

на̀падати[2], -ā̀м свр. *обилно пасти, наломилати се падајући (о киши, снегу и сл.).* ■ ~ **се** *испадати се (о киши и сл.).*

напа̀дā̀ч, -а́ча м (инстр. -а́чем) **а.** *онај који изводи напад (1а, б) на некога, нешто, онај који напада некога или нешто (о човеку, војсци и др.).* **б.** спорт. *онај који изводи напад (1в); онај који игра у нападу (3), навални играч.*

напада̀чица ж *женска особа која напада некога, која се агресивно понаша према некоме.*

напа̀дā̀чкӣ, -ā, -ō **1.** *који се односи на нападаче и нападе; агресиван, освајачки:* ~ страна, нападачке трупе; ~ рат. **2.** спорт. *који се односи на напад (3), навални:* ~ трио репрезентације Србије.

напа̀дā̀чки прил. *на нападачки начин, као нападач.*

напа̀дљив, -а, -о *наметљив, нападан.*

на́падно прил. **1.** *агресивно; наметљиво:* ~ наступити; ~ гледати (некога). **2.** *одвише приметно, сувише упадљиво, уочљиво:* ~ одевен.

на́паднӧст, -ости ж *особина оног који је нападан, оног што је нападно, упадљивост.*

напа́јати, нàпā̀јам несвр. *несвр. према напојити.* ■ ~ **се 1.** *несвр. према напојити се.* **2.** *снабдевати се, пунити се (водом, струјом и сл.).* **3.** фиг. *налазити подстицаја у нечему, надахњивати се, инспирисати се.* **4.** фиг. *уживати удишући мирис, миришући.*

нàпаковати, -кујḕм свр. разг. (некоме нешто) *лажним доказима или намерним извртањем чињеница, потурити, подметнути, наместити некоме неучињену кривицу, криво оптужити некога.*

напакòстити и **нàпакостити,** -ӣм свр. *учинити пакост, нанети штету, наудити, нашкодити; злобним поступком покварити некоме вољу, расположење.*

напа́лити, нàпā̀лӣм свр. *мало опалити, опалити површински део, напорети.* ■ ~ **се** разг. (на некога) (обично у облику трп.) *осетити велику емотивну, љубавну наклоност према некој особи супротног пола.*

нàпалм м скраћ. *лако запаљива маса састављена од бензина и натријум-палмитата.* • **~(-)бомба** *врста бомбе пуњене напалмом.*

напаљи́вати, -пàљујем *несвр. према напалити.*

нàпамēт прил. **1. а.** *не читајући, не гледајући у текст и сл., без подсетника, од тачке до тачке, сасвим, наизуст:* ~ знати, ~ научити. **б.** *по сећању, не гледајући.* – Знао је у мраку напамет где стоји који предмет. **в.** *усмено, не користећи оловку, рачунар и сл.:* ~ (из)рачунати. **2. а.** *без основа, без доказа, недокументовано:* ~ говорити. **б.** *без проучавања, без провере, неповерено; без размишљања, насумице, наслепо:* ~ реконструисати; ~ шутнути лопту.

напањка́вати, напàњкāвām *несвр. према напањкати.*

нàпањкати, -ā̀м свр. *изнети против некога неистину, обедити, оклеветати.*

нàпарити, -ӣм свр. *изложити дејству паре, вреле воде, добро загрејати паром или врелом водом, запарити.* ■ ~ **се** *загрејати се паром, топлом водом или другом течношћу, изложити се дејству паре или топле воде.* • ~ **очи** разг. *науживати се гледајући нешто лепо, пријатно (али обично доступно само за гледање), нагледати се некога или нечега (најчешће друкчије недоступног).*

напарфѐмисати, -ишēм свр. *ставити на нешто, на некога, по нечему, по некоме парфем, намирисати парфемом.* ■ ~ **се** *повр.*

напа́сати, нàпāсām *несвр. према напасти*[2].

на́паснӣк и **нàпаснӣк** м **1. а.** *насилник, силеција.* **б.** *онај који напада, насилно спопада жене, насрће на њих, напастује их, насртљивац, силеција; похотник.* **2.** *онај који упорно прогони, заокупља, спопада некога задајући му муке, невоље и сл.; онај који много досађује, смета некоме.* **3. а.** *ђаво, враг, нечастиви.* **б.** *враголаст човек, обешењак, ђаво, враг.*

на́пасница и **нàпасница** ж **а.** *напасна, нападна, насртљива, агресивна женска особа (обично према мушкарцима).* **б.** *животиња која напада, уједа или много узнемирава човека (нпр. змија, мува и др.).*

на́паснички и **нàпаснички,** -ā, -ō *који се односи на напаснике, својствен напасницима.*

на́паснички и **нàпаснички** прил. *као напасник, напасно, нападно, насртљиво.*

на́пасно прил. *агресивно, насртљиво, нападно; наметљиво.*

на́паст ж (инстр. -ашћу (-и)) **1.** *оно што се јавља као неповољно за човека, што оптерећује, што чини живот тешко подношљивим, невоља, недаћа, зло.* – Молите се богу да нас избави од напасти. **2. а.** (обично у зб. значењу) *онај који напада, насрће (они који нападају, насрћу) на некога упрожавајући му живот, онај који тиранише, тлачи, угњетава некога или чини друга зла дела (одн. они који то раде).* **б.** *насиље, тиранија; напад, насртај, насртање:* чекати да ~ прође. **в.** *досадна, насртљива, наметљива особа, напасник, напасница, насртљивац, насртљивица.* **г.** (обично у зб. значењу) *животиња (штеточина, паразит и сл.) која напада, уништава, разара или уопште доводи у неповољно стање други живи организам (животиње које то чине); животиња која наноси (одн. животиње које наносе) штету или на други начин досађује човеку.* **3. а.** *стање двоумљења, колебања (обично у ситуацији пуној тешкоћа, препрека, изазова).* **б.** *опасност да се упадне у грех, искушење.* – Не уведи нас у напаст. **4. а.** *страсна жеља, нагон за нечим.* **б.** *оно што својим врло привлачним, примамљивим изгледом делује напасно, изазовно, изазов.*

на́пастан (нàпастан), -сна, -о **1. а.** *нападан, насртљив; који досађује, наваљује, салеће, спопада, претерано досадан (о човеку).* **б.** *који спопада, наваљује, досађује желећи да уједе, гризе, пецка и сл. (о животињама).* **2.** *који делује нападачки, провокативно (о речима, мислима); који стално заокупља, спопада (некога) изазивајући различите жеље, прохтеве и сл.:* ~ слика голе жене.

на́паствовати, -ствујēм свр. и несвр. **1.** (обичније несвр.) **а.** *физички нападати (напасти) (некога), насртати (насрнути) на некога, упрожавати (упрозити) некоме живот чинећи насиље над њим.* **б.** *спопадати (спопасти), салетати (салетети) (некога).* **2.** *(из)вршити насилну обљубу, насилно обљубити, силовати (неку женску особу).*

нàпасти[1], нàпаднēм (аор. нàпадох, нàпаде и нā̀паде; р. пр. нàпао, -ала; трп. нàпаднӯт; пр. пр. нàпāвши) свр. **1. а.** *извршити оружани напад, ударити (на непријатеља, непријатељску војску, положај, државу и др.).* **б.** *насрнути на некога или нешто упрожавајући тако нечији живот, имовину и др.* **2. а.** *навртети, нанићи, навалити на нешто у великом броју наносећи штету (о великом броју ситних животињица, нпр. мравима, скакавцима, гусеницама и др.).* **б.** *изазвати болест, захватити (биљке) (о биљним болестима, нпр. о пламењачи); прекрити растући по нечему, ухватити се по нечему, обрасти (нешто) (обично о паразитским биљкама).* **3.** спорт. *кренути офанзивно према противничком делу терена (или шаховске табле), према голу, кошу и сл. у настојању да се постигне поен (освоји фигура и сл.); кренути према противничком играчу у настојању да му се одузме лопта, да се спречи у напредовању и сл.; јако ударивши лопту, јаким ударцем по лопти покушати поентирати или приморати противника на дефанзиву (нпр. у тенису).* **4. а.** *изрећи, упу-*

тити оштре примедбе, замерке против некога, оштро критиковати некога: напале су га новине (напали су га у новинама и сл.). **б.** *окомити се на некога, спопасти (некога), обично обасипајући грдњама.* – Шта сте ме ту напали?! **5.** (некога) **а.** *обузети, захватити, спопасти (о болестима, осећањима, душевним стањима и сл.), снаћи.* **б.** *снаћи, задесити, догодити:* напала га невоља (беда, несрећа). **6. а.** *халапљиво навалити, кидисати (на јело или пиће).* **б.** (као допуна инфинитиву или презенту с везником „да“) *почети наго, интензивно, упорно нешто радити, чинити.* – Шта си ту напао викати?! **7.** *в. нападати².*

на̀пасти² (напа́сти (на̀па̄сти)), напа́сём свр. *нахранити, наситити стоку пустивши је на пашу.* ■ **~ се** *заситити се пасући траву (о стоци, ређе о живини).* • **~ очи (на некоме, на нечему)** *наузиватн се гледајући (некога, нешто).*

на́пастовати, -твујём несвр. *в. напастовати.*

на̀патити, -ӣм (трп. на̀паћен) свр. *изложити патњи, муци, намучити:* ~ глађу. ■ **~ се** *подносити много патњи, мука, напора, намучити се, измучити се.*

на̀паћенӧст, -ости ж *стање онога који је напаћен, измученост;* уп. патња.

на́пев јек. **на́пјев** м **1.** *мелодија (неке песме која се пева или свира); песма; вокална, одн. вокално-инструментална музичка композиција, арија.* **2.** *рефрен песме, рефрен.* **3.** *начин певања црквених песама, молитава и др., појање.*

на̀певати се јек. **на̀пјевати се,** -а̄м се свр. *издовољити се певањем, задовољити се певајући.*

напе́глати се, на̀пе̄гла̄м се и **на̀пе̄глати се,** -а̄м се свр. *провести дуго времена у пеглању, заморити се пеглајући.*

на̀перити и **напѐрити,** на̀перӣм свр. *управити, усмерити, окренути (пушку или друго оружје) према некоме или нечему нишанећи, уперити.*

на̀пе̄т, -а, -о **1.** *трп. од напети (се).* **2. а.** *пун узнемирености, страха, ишчекивања, узбуђен, напе̄гнут, нервозан; који одаје немир, нервозу, напе̄гнутост:* ~ држање. **б.** *пун ишчекивања нечега непријатног, неугодног, нелагодног, пун неизвесности, узбуђења, нелагодан, мучан (о ситуацији, стању и сл.); тежак, мучан, напоран (о животу, временском раздобљу и др.).* **в.** *који својим узбудљивим садржајем и неизвесним исходом изазива напе̄гнуту пажњу:* ~ расправа, ~ утакмица. **3.** *потпуно усредсређен, напе̄гнут:* ~ пажња. **4.** *скоро непријатељски, заоштрен, затегнут (о односима међу људима, државама и сл.).*

на̀пе̄ти, на̀пнӗм свр. **1.** *размаћи, раширити крајеве нечега тако да дође до потпуног затезања, разапети, растегнути, затегнути јако:* ~ кожу на бубњу, ~ конопац, ~ платно за вез. **2.** *потезањем окидача, затезањем еластичног дела и сл. припремати механизам неког оружја за дејствовање, окидање, запети.* **3. а.** *јако напе̄гнути (мишиће); употребити у потпуности, максимално ангажовати, напе̄гнути (радну енергију, снагу и сл.).* **б.** *јако повећати и усредсредити, напе̄гнути (пажњу).* **в.** *надићи, наћулити (уши) (да би се боље чуло); усредсредити се на слушање, напе̄гнути (уши, слух).* ■ **~ се 1. а.** *увећати се, набујати и затегнути се, одн. укрутити се, набрекнути (о крвним жилама, одн. о другим деловима тела).* **б.** *затегнути се од напрезања (о мишићима и сл.).* **2. а.** *запети (нпр. при ношењу терета и др.), напе̄гнути се.* **б.** *добити напоне, напе̄гнути се (спонтано или вољно), обично при порођају или некој физиолошкој потреби.* **3.** *постати нервозан, напе̄гнут, напет (од узбуђења, узнемирености, страха, ишчекивања);* уп. напет (2а).

на̀пе̄то прил. **1.** *с напе̄гнутом пажњом, врло пажљиво, заинтересовано, усредсређено, напе̄гнуто:* ~ мотрити, ~ пратити сваки шум, ~ слушати. **2.** *узбуђено, узнемирено, напе̄гнуто:* ~ ишчекивати. **3.** *узбудљиво, драматично.*

на̀пе̄тӧст, -ости ж (инстр. -ошћу) **1.** *напе̄гнуто стање, затегнута атмосфера, напе̄гнутост, затегнутост; затегнут, непријатељски однос.* **2. а.** *стање (психичке) узбуђености, узнемирености, нервозе, узрујаност, узнемиреност.* **б.** (обично у вези с неким ишчекивањем) *нестрпљење, неизвесност; напета пажња, заинтересованост, усредсређеност.* **3.** *непријатно стање надутости, надувености (у стомаку, цревима и сл.); набрекло̄ст (крвних судова, мишића и сл.).* **4.** физ. *в. напон (2).*

напѐћи (на̀пећи), напѐчӗм (3. л. мн. напѐкӯ; аор. напѐкох, на̀пече; имп. напѐци; р. пр. на̀пекао, -èкла (на̀пекла); пр. пр. напѐкāвши (на̀пекāвши)) свр. **а.** *печењем припремити неку, обично већу количину хлеба, колача и сл.* **б.** *испећи неку, обично већу количину (ракије).*

на̀пецати, -а̄м свр. *пецајући ухватити, уловити, нахватати, наловити (рибе).*

напеша́чити се јек. **напјеша́чити се,** -èша̄чӣм се свр. *заморити се пешачећи, находати се.*

напи́јати (се), на̀пӣја̄м (се) *несвр. према напојити (се).*

на̀пињати (се), -њӗм (се) *несвр. према напети (се).*

напипа́вати, -ѝпа̄ва̄м *несвр. према напипати.*

на̀пипати, -а̄м свр. **1.** *пипајући додирнути, дохватити; пипањем (про)наћи.* **2.** фиг. *тражећи нешто, трагајући за нечим дознати, пронаћи, открити; уочити, увидети:* ~ нечију слабу страну.

на̀пипкати, -а̄м свр. *у дем значењу: напипати.*

напири́вати, -пѝрујём *несвр. према напирити.*

напи́рити, на̀пӣрӣм свр. **1.** *напунити ваздухом, надувати, надути.* **2.** *надићи, накострешити (перје) (о птицама).* ■ **~ се** *надувати се, надути се.*

на̀пирлитā̀нӧст, -ости ж *особина онога што је напирлитано, претерана удешеност, накићеност, накинћуреност.*

напирлѝтати, -а̄м свр. (обично облику трп.) *претерано украсити, накитити, накинћурити.* ■ **~ се** *претерано се украсити, накитити се, накинћурити се.*

на́пис м **1.** *писани текст из књижевности, науке, политике и сл. који се објави у неком листу, часопису и сл., чланак.* **2.** *в. натпис.*

напи́сати, на̀пӣшӗм свр. **1. а.** *забележити, обележити, означити и сл. словима, цифрама или сл. графичким симболима:* ~ име, ~ обавештење. **б.** *пишући саставити, створити неки текст (писмо, расправу, књигу и сл.); писмено изложити, представити, приказати нешто, исписати.* **в.** *(из)дати, дати у писменој форми (потврду, признаницу, решење и сл.).* **2.** *нацртати, уцртати (неки знак и сл.):* ~ крст.

на̀писмен, -а, -о (обично одр.) *в. писмен (3а):* ~ извештај (позив, поздрав и др.).

на̀писмено прил. **а.** *у облику писменог саопштења, писменим путем:* ~ поднети захтев. **б.** *у виду писмене потврде:* ~ дати.

на̀пӣт, -а, -о *који је под дејством алкохолног пића, пијан; припит.*

напи́так и **на̀питак,** -тка м (мн. -ици, ген. -итāкā) **а.** *пиће које се пије из потребе организма за течношћу, ради гашења жеђи, освежења или окрепљења (најчешће вода, чај, кафа, сок и сл.).* **б.** *пиће (обично алкохолно) које опија, напија.* **в.** *текућина која се пије у лековите сврхе, лек у течном стању, течни лек.*

на̀питати, -а̄м свр. *питајући нахранити, заситити (обично децу).*

напи́тати се, на̀пӣта̄м се свр. *поставити много, доста питања.*

на̀пити, на̀пијӗм (имп. на̀пӣј; р. пр. на̀пио, -ила) свр. (некога) *учинити да неко постане пијан дајући му да попије много алкохолног пића, опити; успите дати некоме да пије, напојити пићем.* ■ **~ се** (нечега или без допуне) **1. а.** *задовољити потребу за пићем (обично водом), угасити жеђ (пијући).* **б.** *попити превелику количину алкохола, опити се.* **в.** фиг. *задовољити се нечим лепим, наузивати се нечега.* – Напио се раја са медних усана. **2.** *упити у себе већу количину влаге, воде, течности успите, натопити се, навлажити се.* – Земља се напила влаге. • **~ се као мајка (земља, мотка, ћускија** и др.) *много се напити, бити тотално пијан, сасвим се опити.*

на̀пӣтӧст, -ости ж *стање онога који је напит, пијан, пијанство;* уп. припитост.

на́плав м *земља, муљ, песак и друго што вода нанесе пливљењем, оно што остане после изливања и повлачења воде, наслага, слој наплављеног материјала, нанос.*

на́плава и **на̀плава** ж **1.** *в. наплав.* **2.** *в. поплава.*

на̀плавина ж *нанос, наплав.*

на̀плавити, -ӣм свр. *пливљењем, плавећи донети, нанети, наталожити (муљ, песак, земљу и сл.).*

наплављи́вати, -ла̀вљујем *несвр. према наплавити.*

на̀плакати се, -ачём се свр. *плачући дати одушка своме болу, тузи, жалости, исплакати се.*

на̀плáндовати се, -дујем се свр. **а.** *провести доста времена у пландовању, мировању после паше (о овцама, стоци уопште).* **б.** *провести доста времена у доколици и бесposличењу, добро се одморити, изодмарати се, наодмарати се.*

на́плат и **на̀плат** м **1.** анат. *горњи део стопала, лесица.* **2.** *горњи део обуће, који покрива тај део стопала.*

на̀плата (на̀плата) ж **а.** *узимање новца за учињену услугу, надокнада у новцу за коришћење нечега, за нешто што је продато и др., на име пореза и др., наплаћивање:* ~ дуга. **б.** фиг. *оно што долази, што се враћа као накнада за учињене поступке, за претрпљене муке и сл., сатисфакција.*

на̀платак, -тка м (мн. -лаци, мн. -латāкā) (обично у мн.) *сваки од више делова кружног оквира тачка у који се усађују паоци, гобеља.*

наплàтив, -а, -о *који се може наплатити, уновчити, за који постоји могућност наплате:* ~ дисконт, ~ трошак, ~ чек.

наплàтивōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога што је наплативо, могућност наплате, наплаћивања.*

напла́тити, на̀плāтӣм свр. *узети, примити, добити новац за продату робу, учињену услугу, обављени посао, на име дуговања, пореза и сл., извршити наплату.*

на̀платнӣ (на̀платнӣ), **-ā, -ō** *који се односи на наплату, који је у вези с наплатом:* ~ рампа.

напла́ћати се, на̀плāћām се свр. *платити много и у више прилика, више пута.*

наплаћи́вати, -ла̀ћујем *несвр. према наплатити.*

наплаћи́вач, -а́ча м *онај који наплаћује, који врши наплату:* ~ друмарине.

на̀плашити (се), -ӣм (се) свр. *в. заплашити (се).*

наплéвити, на̀плēвӣm јек. **наплијèвити,** на̀плијевӣm свр. *плевећи набрати, накупити, скупити неку, обично већу или довољну количину траве и др.*

наплéсати се, на̀плēшēm се свр. *провести дуго времена плешући, издовољити се плесања, исплесати се.*

наплèсти (на̀плести), **-èтēм** свр. **1.** *исплести у некој, обично већој или довољној мери:* ~ чарапа за зиму. **2. а.** *плетући додати на већ исплетено.* **б.** фиг. *измислити, надодати, напричати, налагати против некога.*

на̀плетати, -еӣēм *несвр. према наплести (2).*

на̀пливати се, -ām се свр. *провести дуго времена пливајући, издовољити се пливања.*

на̀плӣтко прил. *мало испод површине, плитко.*

наплòдити се, на̀плодӣm се свр. *бројно се увећати, намножити се, расплодити се.*

на̀пљачкати, -ām свр. *пљачкањем, пљачком узети, присвојити неку, обично већу или довољну количину нечега, опљачкати.* ■ **~ се** *заштитити се, издовољити се пљачкајући.*

напљу̀вати, на̀пљујēм свр. **1.** *избацити, испљунути, испљувати много пљувачке.* **2.** *испрљати, загадити (храну и др.) пљувацима, пљувати (о мувама).*

на̀пō прил. *в. напола.*

на́пō̄j и **на́пој,** -оја м **1.** *топла, млака хранљива течна, житка каша (обично вода помешана с брашном и сл.) која се даје стоци, најчешће тек отељеним кравама, одн. опрашеним крмачама.* **2.** *појење, напајање (стоке).*

напòјити, на̀појӣm (имп. на̀пōj; трп. на̀појен) свр. (некога, нешто) **1.** *дати некоме или нечему да довољно пије, да угаси жеђ (обично стоци).* **2.** фиг. *натопити, наквасити, полити, залити:* крвљу ~, ~ њиве. ■ **~ се 1.** *попити у довољној количини, утолити жеђ, напити се (обично о стоци).* **2.** *испунити се течношћу, навлажити се, напити се (о земљи, дрвеној грађи и др.).*

на́пōјнӣ и **на́појнӣ,** -ā, -ō *који напаја, који служи за напајање, помоћу којег се нешто напаја:* ~ вода, ~ кабао, напојне сисаљке.

на́пōјница и **на́појница** ж *новац који се даје преко утврђене цене као посебна награда за учињене услуге, бакшиш; новчана накнада, награда уопште.*

на̀покōн (на̀покон) прил. **а.** *на крају, најпосле, напослетку:* ~ га упиташе. **б.** *за означавање и истицање последњег што се жели рећи: на крају (крајева), најзад, после свега, и поред свега, осим тога и сл.* – Напокон, и рат је болест.

на̀пола прил. **1. а.** *на два једнака дела, на две половине, попола:* ~ (по)делити, ~ пресећи. **б.** (обично уз трп.) *за половину, до половине нечега, доцола; добрим делом, упола; половично, непотпуно:* ~ попушена цигарета, ~ спуштене ролетне; ~ већ печено месо; ~ образован. **2.** *делећи принос (и др.) на два једнака дела;* уп. наполица: ~ радити, дати, одн. узети имање ~.

наполèōн, -óна и **наполеòндōр,** -óра м фр. *француски златни новац кован за време Наполеона I Бонапарте и његовог сина Наполеона II.*

наполèōнскӣ и **наполеóновскӣ,** -ā, -ō *који се односи на Наполеона Бонапарту; који је као у Наполеона, својствен Наполеону:* ~ поход; ~ гест, ~ изглед.

наполѝтанка ж (ген. мн. -кӣ) (обично у мн.) *врста фабрички произведеног слаткиша направљеног од неколико слојева обланди прекиданих надевима.*

на̀полица и **на̀полица** ж *привремени имовински однос између власника и закупца (обрађивача земље, одгајивача стоке и др.) у којем се принос обично дели напола.*

на̀полицē и **на̀полицē** прил. *на наполицу, под наполицу, у наполицу, наполицом, напола:* ~ дати (обрађивати) земљу.

на̀полича́р и **на̀полича́р** м (инстр. -ом и -ем) *онај који ради наполице, који узима туђу земљу (стоку и др.) у закуп делећи принос (и др.) с власником обично напола.*

на̀поличити и **на̀поличити,** -ӣм несвр. [гл. им. -чēње с] *радити као наполичар.*

на̀пољe прил. **1. а.** (уз гл. кретања и опажања) *(из)ван одређеног кућног простора, ван куће, у двориште, на улицу и сл.:* изићи ~, погледати ~. **б.** *на спољну страну нечега, (из)ван нечега:* испасти ~; врата се отварају ~. **в.** *(из)ван средине у којој се неко налази, у којој живи, ради, борави:* час у затвор, час ~. **2.** (у служби узвика) *при оштром заповедању да неко напусти простор.* – Изађи(те) ван! Напоље!

на̀пољу прил. (уз гл. мировања или ограниченог кретања) **а.** *изван одређене просторије, куће, ван:* бити (стајати, радити) ~. **б.** *уопште изван нечега затвореног, ограниченог, тако да не буде обухваћено нечим, да не буде у склопу, саставу нечега и сл.* – Двоструки гвоздени шиљак остане напољу, ван топа. **в.** *ван затворeничког или логорског простора, на слободи.* **г.** разг. *изван земље (у којој живи лице које говори), у иностранству.*

напома́дити, -òмāдӣm (трп. напòмāђен) свр. *намазати помадом:* ~ косу. ■ **~ се** *намазати се помадом.*

на̀помена ж **а.** *накнадно, допунско објашњење (усмено или писмено), тумачење нечега, запажање о нечему.* **б.** *замерка, приговор, примедба.*

напоме́нути, -òмēнēм свр. **а.** *узгред рећи, казати, дотаћи се (некога или нечега) говорећи или пишући, поменути, споменути.* **б.** *уопште рећи, казати; споменути (нешто).* – Напомени му за онај дуг.

напòмињати, -њēм *несвр. према напоменути.*

на́пон м **1.** (обично у мн.) *ӣрчење, стезање, напињање мишића или ӣрупе мишића, најчешће ӣри ӣорођају (ӣорођајни болови, трудови) или ӣри вршењу нужде (код тврде столице).* **2.** физ. **а.** *деловање ӣасова, ӣаре или течности (нӣр. на зидове ӣосуде или цеви), ӣритисак.* **б.** *разлика у ӣотенцијалу између двеју тачака у електричном колу или ӣољу, која омоӣућава ӣротицање струје кроз затворен круӣ.* **3.** *стӣен ӣуноӣ развоја, усӣона, јачања, најредовања; врхунац физичкоӣ или ӣсихичкоӣ развоја неке особе:* бити у пуном напону, у напону снаге. **4. а.** *стање нервне најетости, најреӣнутост, узнемирености:* унутрашњи ~. **б.** *нӣор, труд, ӣреӣњење.*

на́понскӣ, -а́, -о́ *који се односи на нӣон:* ~ снага (паре), ~ трансформатор.

на́пор м *трошење физичке или ӣсихичке снаге, енергије, ӣри савлађивању тежих ӣослова, ӣрӣрека и сл., најрезање, труд, настојање, стремљење:* то изискује велик напор, с напором нешто (у)радити.

на́поран, -рна, -о **а.** *који изискује велике нӣоре, најрезања, тежак, трудан, заморан:* ~ марш, ~ посао, ~ служба. **б.** *исӣуњен тешки радом, теӣобама:* ~ живот.

на̀поредан, -дна, -о **1. а.** *који је (обично крећући се или ӣружајући се) у истом смеру и на истом одстојању, размаку од нечега (некоӣа), уӣоредан, ӣаралелан:* ~ правац. **б.** *који се доӣађа, јавља, врши у исто време кад и нешто друго, истовремен:* ~ радња, ~ развој, ~ ток. **2.** лингв. *који стоји у независном међусобном односу ӣрема нечему другом, самосталан; који има исту функцију, који је у истовеӣној, равноӣравној уӣотреби с нечим другим:* напоредне реченице; напоредне форме.

на̀поредно прил. *в. нӣоредо.*

на̀пореднӧст, -ости ж *особина оноӣа што је нӣоредно.*

на̀поредо (на̀порӗдо) прил. **1. а.** *једно ӣоред другоӣ (један ӣоред другоӣ и сл.), једно крај другоӣ, у истом реду, уӣоредо, ӣаралелно:* ~ ићи. **б.** *на исти начин, у истој мери, ӣодједнако, равноӣравно.* – Жене су се борile напоредо с мушкарцима. **2.** *у исто време, истовремено:* ~ се догађати.

на́порно прил. *с нӣором, с муком; тешко:* ~ радити; ~ живети.

напо́се (на̀ӧсе) прил. **1.** *ӣосебно, засебно, ӣојединачно, одвојено:* позвати сваког ~. **2.** *нарочито, особито, ӣосебно истичући, наглашавајући, издвајајући.* – Мало мари за поезију уопште, за драму напосе.

напо̀слетку (напосле́тку) јек. **напо̀сљетку** (напосље́тку) прил. **1.** *на крају, најӣосле, најзад:* кајати се ~. **2.** (у служби модалне речце) *за истицање ӣотврдноӣ реченичноӣ садржаја и личноӣ става: на крају крајева, заӣраво, уосталом:* то је, напослетку, добро.

на̑права (на́права) ж **а.** *ӣредмет који служи за брже и лакше извођење (обично једноставнијих) радова и радњи, сӣрава:* ~ за плашење птица. **б.** *уређај за извођење сложени(ји)х радњи и oӣерација, аӣарат, машина и сл.* **в.** *ӣредмет или уређај који служи за извођење или ӣродуковање музике (музички инструмент и др.).* **г.** *oӣрема, ӣрибор или уоӣште ӣредмет који служи за одређене сврхе или се може уӣотребити у одређене сврхе.*

на̀правити, -и́м (трп. на̀прављен) свр. прел. **1. а.** *ӣодићи, сагласити неки објекат, израдити, сачинити, начинити неки ӣредмет и сл., створити.* **б.** *формирати, образовати:* ~ пролаз, ~ фронт. **2.** *ӣрирӣремити, зготовити, ӣриготовити, сӣравити (јело, ӣиће и сл.):* ~ вечеру, ~ коктел. **3. а.** *исӣричати, изрећи:* ~ добар виц. **б.** *означити, описати, нацрӣтати (ӣравац, граница нечега у ӣростору), начинити:* ~ знак крста руком. **4. а.** *ӣрирӣремити, ӣриредити, орӣанизовати; ӣоставити:* ~ свадбу; ~ заседу. **б.** *учинити, извршити, извести неку, често стереотиӣну, радњу:* ~ покрет руком, ~ продор у неӣријатељску територију. **в.** *ӣостићи, стећи нешто, остварити, реализовати неки циљ; доћи до ӣовољноӣ ӣосла, зараде, ӣогодити, уговорити (ӣосао); остварити материјалну добит, зарадити:* ~ каријеру; ~ посао; ~ паре. **5.** *уступити, начинити (место, ӣролаз и сл. некоме).* **6. а.** *учинити некоӣа нечим, некаквим, ӣретворити, ӣреобрнути некоӣа у нешто друго:* ~ некога лудим, ~ будалу од некога. **б.** *створити, ӣричинити, ӣроузроковати, изазвати неко стање (обично лоше), неку ситуацију и сл., начинити:* ~ дефицит, ~ метеж, ~ штету. **в.** *учинити, ӣричинити некоме какву невољу, неӣријатност и сл.; довести, ставити некоӣа у неку, обично неӣријатну, ситуацију:* ~ триста јада, ~ шалу с неким. **7.** *дати лицу одређен израз, ӣоказати, исӣољити (лицем) неко расӣоложење, осећање, однос ӣрема нечему или некоме:* ~ гримасу, ~ забринуто (кисело) лице. **8.** *оставити, изазвати (утисак на некоӣа).* **9.** *учинити да дође до зачећа детета, оплођењем (жене) створити дете.* ■ **~ се** *учинити се, начинити се, ӣоказати се друкчијим; ӣредставити се друкчијим или као неко други:* ~ се луд, ~ се важним; направио се чудом у селу.

на̑правица (на́правица) ж *дем. од најрава.*

на̀ӣра̑зно прил. **1. а.** *без одређеноӣ циља, сврхе; без разлоӣа, без основа, безразложно:* препуцавати се ~; смејати се ~. **б.** *без радноӣ ефекта, без учинка:* мотор је радио ~. **в.** *без успеха, без резултата; узалуд, улудо.* **2.** *у ӣразан ӣростор, уӣразно:* ромаши и удари ~. **3.** нар. *без накнаде, бесӣлатно, бадава:* неће ти то бити ~.

на̀ӣрасан (на́ӣрасан), -сна, -о **1.** *изненадан, наӣао, неочекиван, неӣредвиђен:* ~ смрт. **2.** *в. најрасит (1).*

на̀ӣрасит (на́ӣрасит), -а, -о **1.** *који лако ӣлане, ӣрасне, замећне свађу и сл., необуздан, ӣлаховит, ӣрек, ӣрӣав, љут; који одаје, исӣољава такве особине:* ~ човек; човек напраситог изгледа. **2.** *в. најрасан (1).*

на̀ӣрасито (на́ӣрасито) прил. **1.** *осорно, љуӣито, свађалачки, ӣлаховито, ӣрӣаво.* **2.** *в. најрасно.*

на̀ӣраситӧст (на́ӣраситӧст), -ости ж *особина оноӣа који је најрасит, необузданост, ӣлаховитост, ӣрӣавост.*

на̀ӣрасно (на́ӣрасно) прил. *изненада, наӣло, неочекивано (обично у вези с умирањем, смрћу, болешћу):* ~ се разболети.

на̀ӣраснӧст (на́ӣраснӧст), -ости ж **1.** *особина оноӣа што је најрасно, изненадност, наӣлост.* **2.** *в. најраситост.*

на̀ӣрати, -ӣерём (-ӣѐрём) свр. *оӣрати велику количину, много, доста (рубља и сл.).* ■ **~ се** *ӣровести дуго времена у ӣрању, замориӣи се, намучити се ӣерући.*

напраши́вати (се), -ра̀шујём (се) *несвр. ӣрема најрашити (се).*

напра́шити, на̀ӣра̑шӣм свр. *ӣосути, засути нечим ситним (ӣрашком, ӣудером, ӣрашином и сл.);* уп. запрашити. ■ **~ се** *ӣостати ӣрашњав, заӣрљати се ӣрашином или нечим сличним, заӣрашити се.*

напрѐвртати се, -врћём се свр. *ӣровести дуго времена у ӣревртању.*

на̀ӣрӗгнӯт, -а, -о **1.** *трӣ. од најреӣнути (се).* **2. а.** *који настаје ӣри јачем затезању мишића, одн. који је ӣраћен њиховим јачим учешћем; који ӣрати, одражава најетост, с нӣором суздржана, ӣотискивана осећања и сл., најет:* ~ артикулација; ~ израз (лица). **б.** *максимално усредсређен, концентрисан; ӣраћен најетошћу, емотивном анӣажованошћу, најет:* ~ пажња; ~ ишчекивање. **2.** *који изискује много нӣора, залагања, анӣажованости, труда, нӣоран:* ~ борба, ~ рад. **3.** фиг. *који ӣотӣуно заокупља ӣажњу, интересовање, узбуђујући, жив, драматичан, најет:* ~ радња (у роману, позоришном комаду, филму). **4.** фиг. *ӣун ӣротивречности, сукоӣности, затегнут, заоштрен, најет:* напрегнути односи. **5.** фиг. *в. натегнут (1).*

напре́гнути, на̀ӣрӗгнӗм свр. **1.** *затегнути, најети (мишиће, тело) ӣри ӣодизању, бацању и сл. нечега, ӣри наглом ӣокрету, ӣромени ӣоложаја, места и др.* **2.** анӣажовати, уӣотребити ӣотӣуно, максимално неку ӣособност, чуло и сл.: ~ мозак, ~ слух и вид. ■ **~ се 1.** *затегнути се, најети се (о деловима тела, живцима и сл.).* **2. а.** *уӣотребити сву снагу, заӣети, уӣети се, ӣреӣнути.* **б.** анӣажовати се, активирати се у ӣуној, максималној мери; ӣотрудити се, заузети се: треба се ~. **в.** *усредсредити се, концентрисати се (о снази, мозгу, очима и сл.).*

на̀ӣрӗгнӯто прил. **1.** *с јачим затезањем, ӣрчењем мишића; с нӣором, најрезањем.* **2.** *с најреӣнутом ӣажњом, интересовањем, врло ӣажљиво, усредсређено:* ~ ишчекивати, ~ слушати.

на̀ӣрӗгнӯтӧст, -ости ж (инстр. -ошћу) **1. а.** *стање оноӣа који је најреӣнут, оноӣа што је најреӣнуто, најето стање, најетост*

услед јачег затезања, грчења мишића (тела). **б.** *појачана, максимална ангажованост, оптерећеност; емотивна, нервна напетост, узбуђеност.* **2. а.** *појачана пажња, усредсређеност, концентрисаност.* **б.** *узбудљивост, драматичност, напетост.* **3.** *натегнутост (стила и сл.).*

нàпрēд јек. **нàпријед** прил. **1. а.** *у смеру, правцу кретања, одн. даље од нечијег положаја, места и сл.:* гледати ~, поћи (помаћи се) неколико корака ~. **б.** *ка вишем степену, ка већем стању, положају и сл., даље (у смислу побољшања, усавршавања, напредовања, успеха):* грабити (кренути) ~. **в.** *даље у правцу тока збивања, тока догађаја.* – Често би понављао оно што је већ речено, а често би опет отишао напред, прескочивши добар део времена. **2. а.** *испред или пре некога или нечега (у просторном смислу), на предњем месту, крају, у предњем положају; на извесној даљини, даље од некога, нечега:* ~ Марко, а за Марком Јанко; ~ су врата која воде на терасу. **б.** *испред некога или нечега по учешћу, улози у нечему, на првом месту, одн. улози.* – Један је у песми напред, а сви остали помажу. **в.** *испред некога или нечега по значају, по улози у нечему.* **3.** *у претходном, ранијем излагању, претходно, горе:* као што је ~ речено. **4.** (у служби узвика) **а.** *као борбени поклич којим се подстиче на нападање, на јуриш; употпуне као подстицај, захтев или заповест да се некуд или у нешто крене, одн. да се настави кретање.* **б.** *као дозвола или налог за улазак на врата.* **в.** *као војна команда за кретање, ступај:* ~ марш! • **корак ~** *побољшање, напредак.* **напред-назад, напред-натраг** *померајући или померајући се час испред, унапред, час иза, (у)назад, наизменично напредујући и узмичући, одн. назадујући.*

нàпредак, -етка м **а.** *процес мењања набоље, унапређивање, напредовање, прогресивно кретање, прогрес (државе, друштва, науке, културе, просвете, привреде и др.).* **б.** *промена набоље, разлика у позитивном смислу, корак напред, унапређење, побољшање, бољитак:* велики ~.

нàпредан, -дна, -о **1.** *који се добро физички развија, развијен, једар, здрав (о младим бићима); који добро, лепо расте, једар, бујан (о биљкама, њиховим плодовима):* ~ дете; напредни усеви. **2. а.** *који се привредно, културно, цивилизацијски и др. развија, који иде ка све већем и већем степену привредне, културне, цивилизацијске и др. развијености; који се економски, бројчано и др. развија, шири:* ~ град, ~ земља; напредно домаћинство. **б.** *који постаје све бољи и бољи, све квалитетнији, који достиже висок ниво, ступањ.* – Наша лирика је од свих књижевних грана најнапреднија. **3. а.** *који прихвата позитивне новине, који се уклапа у савремене токове развоја или предњачи у томе:* ~ сељак. **б.** *који се бори, залаже за позитивне друштвене промене, за унапређење друштвених и економских односа; који даје предност новом над старим, који је за позитивне промене, прогресиван; који је у складу са таквим опредељењима, који је у томе духу (нпр. закон, устав, идеја, учење и др.).* **4.** *који је узнапредовао, који је одмакао у неком знању, вештини и сл. испред других:* течај страног језика за почетнике и напредне.

нàпредно прил. *у напредном, прогресивном духу, прогресивно:* ~ оријентисан.

нàпреднōст, -ости ж *особина, стање онога који је напредан, онога што је напредно;* уп. прогресивност.

нàпредњāк м **1.** *онај који је напредних схватања, који се залаже за друштвене и политичке промене, за новине и прогрес, прогресиста.* **2.** *припадник некадашње Напредне странке у Србији; употпуне припадник странке која се називала или назива „напредном“ или странке која себе сматра (или се сматра) за поборника напредних идеја, напретка.*

нàпредњāчкӣ, -ā, -ō *који се односи на напредњаке, који припада напредњацима.*

нàпредњāштво с **1.** *напредњачка политика, идеологија, свест, напредњачки дух, напредњачко схватање, напредњачке тежње.* **2.** *у зб. значењу: припадници напредњачке странке, напредњаци.*

нàпредовати, -дујēм несвр. **1. а.** *ићи, кретати се напред, прелазити одређено растојање крећући се напред; употпуне ићи, кретати се у одређеном правцу:* споро ~ ка излазу. **б.** вој. *продирати на непријатељску територију, потискивати непријатеља с неке територије; имати успеха у војним операцијама.* **в.** шах. *кретати се напред на противничко поље (о шаховској фигури, обично пешаку, одн. пешацима).* **2. а.** *постизати напредак, успех у учењу, у стицању знања, неке вештине, у науци, уметности, спорту итд.; употпуне постизати успех, запажене резултате у неком послу, делатности, активности и сл.* **б.** *постизати све виши и виши положај, веће звање у служби.* **3. а.** *достизати виши ниво развоја, развијати се успешно, повољно:* сваки народ хоће да напредује. **б.** *досезати до већег ступња развоја (о некој делатности, науци, уметности и сл.); имати повољан, успешан ток, повољно се развијати, тећи (о некој радњи).* **в.** *употпуне развијати се, тећи, одвијати се.* – Како напредује посао? **4. а.** *расти, развијати се (о биљкама); расти и добијати у тежини (о деци, младунчади и др.).* **б.** *употпуне постајати већи, виши, дужи, шири или сл.; увећавати се (бар у једној димензији):* коса му брзо напредује; ~ у висину. **в.** *достизати виши ниво, надолазити, расти (о води).* **г.** *постајати дужи, дужати (о дану).* **д.** *приближити се подневу, одмицати (о дану); ближити се зениту (о Сунцу).* **5.** *ширити се, узимати маха, развијати се неповољно (обично о болести, употпуне о нечем непожељном).* **6.** *одмицати у вршењу неке радње:* ~ с послом, ~ с ручком.

напре́зати, нàпрēжēм несвр. **1. а.** *доводити у стање напрегнутости, затезати, напињати (мишиће, тело).* **б.** *изазивати, узроковати, напетост, напрегнутост (нпр. стомака, неке посуде и др.).* **2.** *ангажовати, употребљавати појачано, максимално (мозак, очи и сл.).* ■ **~ се 1.** *доводити себе, своје тело, мишиће у стање напрегнутости, напињати се, упињати се.* **2. а.** *с муком, с напором покушавати, чинити нешто што је изнад физичких могућности, употребљавати сву снагу, улагати велике физичке напоре, запињати, упињати се; употпуне улагати велике напоре при остварењу, реализацији нечега, трудити се својски, много.* **б.** *приморавати, присиљавати себе на нешто.* – Не могу је мрзети ма колико се напрезао. **3.** *јако се концентрисати, усредсређивати се (на гледање, слушање и сл.).*

напрема (наглашено: нàпрема) предл. (с лок.) *в. према (б).*

нàпремāсе прил. нар. **а.** *испред себе у равној линији, на извесном одстојању право испред себе:* гледати ~. **б.** *један према другом, један насрам другог:* наћи се ~.

напрèскок прил. *прескачући, изостављајући (нешто), не идући редом, прекидајући континуитет (обично у излагању, причању, читању и сл.).*

нàпрести, напре́дēм свр. *опрести, испрести одређену, обично већу количину.*

напрèтек прил. *много више него што треба, тако да претиче:* има свега ~.

напрèчац прил. **а.** *одједном, изненада, неочекивано; напрасно:* ~ нестати; ~ умрети. **б.** *без припрема, на брзу руку, набрзину:* судити (некоме) ~. **в.** *у журби, у великој брзини, журно:* нешто ~ учинити.

нàпржити, -ӣм свр. *испржити одређену, обично већу или довољну количину:* ~ уштипака.

напривове́дати, -ȍвēдām јек. **напривовијèдати,** -ȍвијēдām свр. *много испривоведати, испричати, напричати:* ~ море глупости. ■ **~ се а.** *провести много времена привођавајући, заситити се привођења.* **б.** *издовољити се привођавајући, причајући, разговарајући с неким, наразговарати се.*

напри́чати, нàпрӣчām свр. *испричати много којечега.* ■ **~ се а.** *провести дуго времена причајући, привођавајући.* **б.** *издовољити се причајући, разговарајући с неким, наразговарати се.*

напр̀косити, -ӣм свр. *пркосно поступити према некоме, прекосећи напакостити (некоме).* – Црногорци су силазили на которски пазар да напркосе турским непријатељима. ■ **~ се** *задовољити се прекосећи (некоме).*

напровòдити се, -рòводӣм се свр. *провести дуго времена проводећи се, забављајући се, задовољити се проводом.*

напрòсити, нàпросӣм и **напросја́чити,** -òсјāчӣм свр. *прикупити, стећи просећи, прошењем.*

на̀просто прил. **1.** *в. просто (1 и 4).* **2.** *у служби речце за истицање, појачавање исказа:* просто, једноставно речено, баш, управо: то је ~ немогуће.

на̀протйв[1] прил. **1. а.** *в. насупрот (1).* **б.** *супротно;* уп. противно. **2.** *у служби речце за истицање супротности:* насупрот, противно претходно реченом, супротно од претходно казаног. – Мислио сам да је свршено с представама. – Напротив!

напротив[2] (наглашено: на̀протйв) предл. **1.** *в. насупрот.* **2.** *в. против (Iб).*

на̀прскао, -сла, -о (обично одр.: на̀прслӣ) *р. пр. од напрснути у атриб. служби.*

напр̏скати, на̀пр̄скам̄ свр. *прскајући навлажити, поквасити, попрскати.*

на̀прслина ж *мања пукотина, бразда, усек на месту где нешто напрсне, напукне.*

на̀прснӣ, -а̄, -о̄ *који је на прсима, грудима, који се носи на прсима, прсни, грудни:* ~ крст.

на̀прснӣк м *грудни, прсни додатак кошуљи; прслук, грудњак.*

на̀прснути, -нӗм (аор. на̀прснух и на̀прскох, на̀прснӯ, на̀прште и на̀прште; р. пр. на̀прснуо, -ула и на̀прскао, -сла) свр. *добити мању пукотину, напрслину, мало, делимично пући, напући (о кости, дрвету или дрвеним, стакленим, земљаним и сл. предметима, о зидовима и др.).*

напрснӯће с *в. напрслина.*

на̀прстак, -ска м (мн. -сци, ген. -ста̄ка̄) **1. а.** *мала, обично метална направа, навлака која се ставља на прст да би се лакше и без убода потискивала игла при шивењу.* **б.** фиг. *врло мала количина пића (или нечега другог) која би (готово) стала у тај предмет.* **2.** бот. **а.** *род вишегодишњих зељастих биљака* Digitalis *из ф.* Scrophulariaceae. **б.** *назив за неке врсте тога рода:* црвени ~ D. purpurea, жути ~ D. ambigua.

на̀пртити, -ӣм свр. **а.** *ставити на леђа (себи или другоме) неки терет (или неку особу) ради ношења, преношења, натоварити, упртити.* **б.** фиг. *наметнути (некоме) неки тежак посао, обавезу, дужност и сл.; уопште натурити, наметнути (некоме) нешто тешко, непријатно, неподношљиво.*

напр̀тњача и **на̀пртњача** ж *торба која се носи на леђима.*

напр̏ћити, на̀пр̄ћӣм свр. **а.** (усне) *скупивши истурити, избацити напред, исукњити, напућити (усне), као израз љутине, незадовољства и сл.* **б.** (нос) *направити гримасу носем ширећи га, подижући његов врх увис и сл., обично у љутњи.* ■ **~ се** *исукњивши, напућивши, испрћивши усне изразити љутњу, незадовољство и сл., надурити се.*

на̀пршњāк[1] м *в. напрстак.*

на̀пршњāк[2] м **1.** *прслук, грудњак;* уп. напрсник. **2. а.** *широ, ојачани и крзном или нечим сличним опшивени или постављени каиш на аму који иде коњу преко прса, грудњак.* **б.** *каиш на самару или седлу који иде преко прса коња и спречава померање терета уназад.*

напсо̀вати, на̀псујӗм свр. *обасути псовкама, много исповарати (некога).* ■ **~ се 1.** *псовањем искалити свој бес, љутњу, незадовољство и сл., исповарати се.* **2.** (некога, нечега) *много исповарати, наружити се.*

напу́вати (се), на̀пӯвам̄ (се) и **напу́хати (се),** на̀пӯшӗм (на̀пӯхам̄) (се) свр. *в. надувати (се).*

напудѐрисати, -ишӗм (на̀пудрати, -а̄м) свр. *ставити, нанети пудер (обично на лице).* ■ **~ се** *повр.*

на̀пујдати и **напӯјдати,** -а̄м свр. **а.** *подстаћи (пса, псе) на гоњење, нападање, натушкати, нахушкати.* **б.** фиг. *навести, нахушкати (некога) на свађу, непријатељство, на непријатељски став према некоме и сл.*

на̀пукао, -кла, -ло (обично одр.) *р. пр. од напући, напуцнути у атриб. служби:* **1.** *који има напуклину, одн. напуклине, напрслине, напрснуо:* ~ грана, ~ зид, ~ лед. **2.** фиг. *који нема чист тон, низак и прозукао, храпав (о гласу, звуку).*

на̀пуклина ж *мања пукотина, напрслина.*

на̀пукло прил. *у ниским, нечистим тоновима, прозукло; храпаво.*

на̀пуклӧст, -ости ж *особина или стање онога што је напукло.*

на̀пукнути в. на̀пући.

на̀пӯмпати, -а̄м свр. **1. а.** *пумпајући налити у нешто (воду и сл.); пумпајући напунити неку посуду (водом или другом течношћу).* **б.** *пумпајући напунити ваздухом, надувати:* ~ гуму, ~ лопту. **2.** разг. вулг. *учинити (жену) трудном, гравидном.*

на̀пунити, -ӣм (трп. на̀пуњен) свр. **1. а.** *учинити пуним, попунити, испунити нечим (стављајући, набијајући, насипајући, наливајући и сл.):* ~ вреће, ~ чашу. **б.** (ватрено оружје) *убацити метак или метке у оружје прилагодивши га за пуцање.* **в.** *испунити тело мртве животиње (нпр. птице) приликом препарирања.* **г.** *учинити да неко у великом броју (за)поседне, заузме, насели и сл. неки простор; потпуно испунити, попунити унутрашњост неке просторије, претрпати:* ~ градове; ~ затвор. **д.** *раширујући се, ширећи се обухватити, прекрити и сл. сав простор (о магли, диму, мирису и сл.).* **2.** *доживети (одређен број година):* ~ двадесету годину. ■ **~ се 1. а.** *испунити се, попунити се нечим, постати пун нечега.* **б.** *бити испуњен, испунити се људима (о некој просторији, одн. простору):* напуни се читава соба (позорница). **2.** *обилно се наквасити, испунити се сузама; облити се сузама, сјајем (о очима).* **3.** *истећи, проћи, навршити се (о временском периоду):* напуниле се већ три године. **4.** фиг. *постати обузет неким осећањем, мишљу и сл., прожети се.* – Срце му се напунило страха. • **~ гаће** *јако се уплашити, престравити се.* **~ главу (уши) (некоме)** *напричати много некоме убеђујући га у нешто, убедити некога у нешто, наговорити, подговорити (обично се служећи лажима).* **~ трбух** *добро се најести, заситити се.*

напу́пео, -ела, -о јек. **напу́пио,** -пјела, -о (обично одр.) *р. пр. од напупети у атриб. служби:* напупеле гране, напупеле груди.

напу́пити (напу́пети јек. напу́пјети), -пӣм свр. **1.** *пустити, добити пупољке (о биљкама).* **2.** *тек набубрити, набрекнути (о дојкама).*

напу̀стити (на̀пустити), на̀пустӣм (трп. на̀пуштен) свр. **1. а.** *удаљити се, отићи из неког места, краја, зграде, просторије и др.; отпутовати из неке земље, града и сл.:* ~ зграду, ~ отаџбину; ~ Југославију. **б.** *повући се, одступити са борбеног положаја; оставити, препустити поприште битке, шири терен дејства и сл.:* ~ положај (бојно поље и сл.). **2.** (некога, ређе нешто) **а.** *престати живети с неким, оставити (некога); престати дружити се с неким, запоставити (некога):* ~ мужа; ~ пријатеље. **б.** *одвојити се (од некога, нечега):* ~ сапутника, ~ колону. **в.** *оставити без помоћи, без подршке и сл., препустити (некога) самом себи.* – Молим Бога да ме не напусти. Осећао се сам и напуштен. **г.** *в. запустити (1).* **3. а.** *престати са обављањем неке активности, неког посла, занимања и сл.; прекинути неки посао:* ~ службу, ~ школу; ~ посао. **б.** (обично у трп.) *прекинути, престати искоришћавати нешто, одустати од коришћења или експлоатације нечега:* напуштена колиба, напуштен рудник. **в.** *избацити из употребе, престати примењивати нешто:* ~ граматичку интерпункцију. **г.** *одустати од неког схватања, замисли, плана, идеје и сл.* **д.** *престати бити члан неке организације, иступити из ње:* ~ партију (странку). **4.** (некога) *престати служити, издати, оставити (о срећи, снази, здрављу и сл.).* **5.** *допустити некоме да се самовољно понаша, испустити из контроле, надзора и сл.; распустити, размазити (дете, децу).*

напу́тити, на̀пӯтӣм свр. *в. упутити.*

напутова̀ти се, -ӯтујӗм се свр. *провести доста времена у путовању, много пропутовати; задовољити се, заситити се путовања.*

на̀пӯћено прил. *показујући љутњу, незадовољство, љутито.* – Она је напућено одбила вечеру.

на̀пући и **на̀пукнути,** на̀пукнӗм (аор. на̀пукох (на̀пукнух), на̀пуче (на̀пукнӯ); р. пр. на̀пукао, -кла (на̀пукнуо, -ула); пр. пр. на̀пукавши и на̀пукнӯвши) свр. **1.** *добити мање пукотине (или пукотину), делимично, на неком месту пући, напрснути.* – Др-

во само напукне. **2.** фиг. **а.** *почети губити здравље, снагу, чилост и сл., показивати знаке оболелости, губљења животне снаге, нервне нарушености и сл.* **б.** *делимично се пореметити, нарушити се (о међусобним односима).* **3.** фиг. *постати прозукао, нечист, храпав и сл. (о гласу).* **4.** фиг. песн. (с им. „ноћ“, „зора“ или „дан“ као субјектом) *почети свитати; показати знаке свитања.*

напу́ћити, нàпӯћӣм свр. *скупивши усне (уста) истурити их (обично у љутњи, бесу и сл., показујући незадовољство и сл.), испрћити, напрћити.* ■ **~ се** *наљутити се, расрдити се, надурити се (истуривши, испрћивши при томе усне).*

напуха́вати (се), -ӯхāвāм (се) *несвр. према напухати (се).*

нàпӯхāн, -а, -о **1.** *трп. од напухати (се).* **2.** *в. надувен (2).*

напу́хати (се) *в. напухивати (се).*

напухи́вати (се), -ӯхујēм (се) *несвр. према напухати (се).*

нàпуцати, -āм свр. спорт. *пуцајући, шутирајући ненамерно, нехотимице, случајно погодити противничког играча лоптом (нпр. у фудбалу); уопште погодити противничког играча лоптом (нпр. у тенису).* ■ **~ се 1.** *издовољити се, заситити се пуцања.* **2.** разг. и нар. *појести доста хране, добро се најести.*

нàпушити се, -ӣм се свр. *заситити се, издовољити се пушећи (дуван).*

напу́штати, нàпӯштāм *несвр. према напустити.*

нàпуштен, -а, -о *размажен, распуштен; неваспитан (о деци);* уп. напустити (5).

нàпуштенӧст, -ости ж *стање и особина оног који је напуштен, оног што је напуштено; препуштеност самом себи, осећање запостављености.*

нâр м тур. бот. и агр. *низак суптропски и медитерански шиб* Punica granatum *из ф.* Punicaceae; *јестив плод те биљке, чврсте коре и са мноштвом сочних црвених семенки, шипак, мограђ.*

на́рав ж (инстр. -и) (уп. природа) **1. а.** *скуп битних и сталних (или дуготрајних) психичких и моралних особина човека, које се испољавају у поступцима, схватањима, односу према околини и сл., човечја, људска природа, карактер:* бити благе (добре, тешке) нарави. **б.** *ћуд животиње.* **в.** *начин и интензитет емоционалног реаговања, темперамент:* бити живе нарави. **2. а.** *сталан начин поступања, понашања, навада, навика:* ушло му у нарав. **б.** (обично у мн.) *устаљен начин живота и рада неке заједнице, обичај; општеприхваћени начин понашања и околност, прилика у којој се тај начин испољава:* описивати друштвене (наше) нарави; интересантно је за ондашње нарави. **3. а.** *изразито, карактеристично својство неког бића, предмета, појаве и сл., обележје, одлика, карактеристика.* – Ко ће право и потпуно знати нарав мртвој ствари? **б.** *бит, суштина, природа (ствари).* **в.** *тип, врста, природа нечега:* ~ болести, ствар је теже нарави, та је улога различите нарави.

на́раван, -вна, -о *в. природан:* ~ величина, ~ пиће, ~ појава, ~ савезник и др. • **~ (је) ствар** *само (је) по себи разумљиво, природно (је), логично (је), наравно.*

наравна́вати (се), -рàвнāвāм (се) *несвр. према наравнати (се).*

нарàвнати, -āм (нара́внити, нàрāвнӣм) свр. **1. а.** *поравнати, изравнати, уравнати (нешто).* **б.** *дотерати казаљке на сату (да показују одређено време).* **2.** *испалатити, подмирити (дуг).* ■ **~ се** *намирити се, наплатити се с неким, поравнати се.*

на́равно[1] *речца за потврђивање оправданости неке тврдње или за појачање уверљивости онога што се износи: разумљиво, природно, разуме се.* – Долазиш ли? Наравно!

на́равно[2] прил. *в. природно.*

на́равнӧст, -ости ж *особина, својство онога што је наравно, природно, природност.*

на́равски речца *в. наравно*[1].

нара́дити се, нàрāдӣм се свр. *провести много времена радећи, уморити се од рада; заситити се, издовољити се радећи.*

нàрадовати се, -дујēм се свр. *наситити се радости, науживати се радујући се.* – Долазимо на свијет и одлазимо с њега пошто смо се нарадовали и намучили.

нара́ђати, нàрāђāм свр. *родити, изродити много (деце), народити.* ■ **~ се 1.** *родити се у већем броју (о деци).* **2.** *родити више пута, имати много порођаја (о жени).*

наразгова́рати се, -òвāрāм се свр. *провести много времена у разговору, наситити се, издовољити се разговора, напричати се.*

наразми́шљати се, -рàзмӣшљāм се свр. *провести много времена у размишљању, размишљајући.*

нàрамак, -āмка м (мн. нàрāмци, ген. нàрамāкā) *количина дрва, грања и сл. која се може, обухватајући или придржавајући рукама, понети на рамену.*

нарамѐница и **нàраменица** ж (обично у мн.) **1. а.** *трака са ознакама чина, најчешће на војној одећи, причвршћена на горњи део униформе у пределу рамена, еполета.* **б.** *мали памучни, синтетички или сл. јастучић, уметак који се причвршћује на наличје одеће у пределу рамена да би рамена изгледала уздигнутија и равнија.* **2. а.** *ремен, каиш, упртач и сл. (на торби, пушци, ранцу и др.) који се ставља преко рамена.* **б.** *ужа или шира трака која иде преко рамена и спаја предњу и задњу страну хаљине, блузе и сл., бретела.* **в.** *уска гумена, плетена или сл. трака која, пребачена преко рамена, придржава панталоне, трегер.*

нàрамница ж црквен. *део одежде православног архијереја, са отвором за главу, који се носи преко оба рамена, омофор.*

нарàмчић и **нàрамчић** м *дем. од нарамак.*

наранч- *в. наранџ-.*

нàрāнџа ж (ген. мн. -џӣ (-џā)) бот. и агр. *зимзелена суптропска култивисана дрвенаста биљка* Citrus aurantium *из ф.* Rutaceae, *сочних миришљавих црвенкасто-жутих плодова, који се користе у исхрани, поморанџа; плод те биљке (као врста јужног воћа).*

нàрāнџаст, -а, -о *који има боју као наранџа (плод), црвенкастожут.*

нàрāнџасто прил. *у наранџастој боји, са наранџастом нијансом:* ~ обојен.

наранџасто- *први део придевских сложеница са значењем боје, који показује да та боја прелази у наранџасту, да има наранџасту нијансу:* наранџастожут, наранџасторумен и сл.

нàраслица (нарàслица) ж **1.** *задебљање ткива на телу човека, животиње или на биљци, гука, квргa, израслина.* **2.** *меко месо пуно жлезда на доњем делу врата говечета или свиње, гроник, подгушњак.*

нàрастак, -ска м *задебљање ткива (најчешће патолошко), израслина, израштај;* уп. нараслица (1).

нàрāстао, нара́сла (нàрāсла), -ло (обично одр.) *р. пр. од нарасти у атриб. служби:* ~ дрво, ~ коров, ~ углед и др.

нара́стати, нàрāстāм *несвр. према нарасти.*

нара́сти (нàрāсти), нара́стēм (аор. нара́стох, нàрāсте; р. пр. нàрāстао, нара́сала (нàрāсла)); пр. пр. нара́стāвши и нàрāстāвши) свр. непрел. **1. а.** *постати виши, већи растом, порасти, израсти; одрасти, развити се, стасати; развити се, достићи одређену величину у процесу биолошке еволуције:* нарашће њихова деца. **б.** *појавити се растући, израсти на некој подлози; појавити се у виду израштаја, израсти, порасти:* нарастао јоргован; нарашће му рог на глави. **в.** *развити се у процесу растења, телесног развоја, гојења и сл.:* нарасле јој груди. **2. а.** *постати богатији водом, добити виши ниво, набујати:* нарасла Морава. **б.** *повећати запремину, набухнути, надоћи под утицајем врења (о тесту, пециву и сл.); уопште повећати запремину, набрекнути услед неке физичке или хемијске процеса.* **3. а.** *добити веће димензије, увећати се; проширити се.* – Можда ће до краја рата та историја нарасти до дебеле књиге. **б.** *количински се увећати, постати бројно већи; достићи већи износ.* – Број ученика нарасте од 5.000 до 9.000. **в.** *постати јачи, интензивнији; постати снажнији, утицајнији, ојачати, оснажити се:* нарастао покрет. **г.** *постати садржајнији, садржајно се развити;*

ући, ирасти, иретворити се у нешто више, изразитије, развијеније. – О њему пође и нарасте прича.

на̀ратӣв м лат. књиж. *ириповедачки начин излагања, казивања у књижевном делу.*

на̀ратӣван, -вна, -о **1.** *који је увези с нарацијом, ириповедањем, ириповедачки, ириповедни:* ~ елеменат, ~ карактер (либрета), ~ сликовитост. **2. а.** *који садржи нечија казивања, причања о догађајима и збивањима (у облику мемоара, записа и сл.):* ~ грађа. **б.** *који се изводи, предаје усмено (о наставним предметима и програмима).* **3.** лингв. *који се односи на ириповедање као на синтаксичку категорију, одн. вид употребе глаголских времена, ириповедачки, историјски:* наративни презент.

на̀ратӣвно прил. *на наративан начин, ириповедачки.*

наратӣвно̄ст, -ости ж *особина онога што је наративно; наративно казивање, наративни, ириповедачки израз.*

на̀ратовати се, -тујем се свр. *провести дуго времена ратујући, заситити се ратовања.*

на̀ра̄тор м лат. **1.** *онај који ириповеда, који примењује наративни стил ириповедања, ириповедач.* **2. а.** *онај који у радио и телевизијским драмама, филмовима и сл. уводи гледаоце, одн. слушаоце у радњу, коментарише догађаје, објашњава их, повезује у целину и сл.* **б.** *личност у књижевном и сл. делу чијим посредством писац читаоцу саопштава садржину дела.*

на̀ра̄ција и **нара́ција** ж лат. *ириповедање, причање; сликовито излагање, приказивање.*

нарачуна́вати, -ӯна̄вам *несвр. према нарачунати.*

нарачӯнати, -а̄м свр. **а.** *додати ранијем рачуну, унети у рачун, рачунајући додати, придодати (често без основа, неоправдано):* ~ камату (интерес). **б.** *в. израчунати (1).*

на̀раштај м (инстр. -ем) **1.** *они који живе у исто време (обично на истом, ужем или ширем подручју) и приближно су истих година, поколење, генерација.* **2.** *младо поколење, подмладак, потомство, пород.* **3.** *животињски нагон.* **4.** *оно што је настало нарастањем, прирастањем с нечим; израслина, израштај.*

на̀раштā̄јнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на нараштај, који је у вези с нараштајем;* уп. нараштај (4).

на̀рвāл, -а́ла м шведски (енгл.) зоол. **а.** *морски сисар из реда китова* Monodon nonoceros, *једнороги, кљован.* **б.** *у мн.: породица у коју спада тај сисар,* Monodantidae *(у јд.: морски сисар из те породице).*

на̀рд м и **на̀рда** ж бот. *биљка* Andropogon nardus *из ф.* Gramina.

на́редба ж (ген. мн. -да̄ба̄ и -дбӣ) **а.** *правни акт који доносе органи власти одређујући обавезе физичких и правних лица над којима су надлежни.* **б.** *уопште захтев онога ко има власт или моћ, војну силу и сл. којим се одређује нешто као обавезно, заповест.*

на́редбенӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на наредбе, који садржи наредбе:* ~ акт.

наредбода́вац, -вца м *онај који наређује, издаје наредбе; онај који има право и дужност да издаје наредбе.*

на̀̄редбода̄внӣ (наредбо̀да̄внӣ), -а̄, -о̄ *који се односи на издавање наредби и на онога ко има право да их издаје:* ~ орган, ~ право.

наре́дити, на̀рēдӣм свр. (некоме или без допуне) *затражити (на основу власти, моћи, надлежности, положаја и сл.) да се уради, уважи, послуша, изведе и сл. оно што се казује даљом реченицом или именицом у акузативу, заповедити; наредбом, одн. надлежном одлуком одредити:* нареди да стану; ~ исељење.

на́роднӣ, -а̄, -о̄ **а.** *први који следи, који се надовезује у одређеном низу непосредно после онога о коме је реч, следећи, идући:* наредне недеље. **б.** (у им. служби) *онај који је први на реду, онај који следи, следећи човек у низу или редоследу.* – Нека уђе наредни!

на́роднӣк м воj. *подофицирски чин у бившој југословенској војсци, у српској војсци од 1860. г. и у војскама неких страних земаља.*

на́роднӣковица ж *наредникова жена, супруга.*

нареднѝчић м *дем. и ир. од наредник.*

на́редничкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на нареднике, који припада наредницима, својствен наредницима:* наредничке чизме, ~ чин.

наре́ђати, на̀рēђа̄м (наре́дати, на̀рēда̄м) свр. **1.** *поставити, ставити, разместити у ред, поређати:* ~ једно до другог. **2.** *поменути, навести једно иза другог, набројати:* ~ све оптужбе. ■ **~ се а.** *заузети место један до другог, стати у ред, разместити се у редове, по реду:* ~ се уз ограду. **б.** *уопште поређати се, нанизати се (нпр. о кућама и др.).*

наређе́ње с *наредба (обично војна), заповест:* издати ~.

наређи́вати, -ѐӯjēм *несвр. према наредити.*

на́рез м **1.** *усек, жлеб, бразда на нечему (обично металном) што је нарезано.* **2.** *врста некадашњег пореза који су грађанска и правна лица плаћала на своје приходе, допринос;* уп. прирез.

на̀резак (на́резак), -еска м *хладно јело, одн. предјело, закуска (од изрезаног меса, сира, саламе и др.) које се обично узима пре главног оброка.*

на̀резāн, -а, -о **1.** *трп. од нарезати.* **2.** *који има зупчасту ивицу, зупчаст, назубљен (нпр. лист).*

на̀резати, -ежēм свр. **1. а.** *засецањем, усецањем начинити зарез или зарезе, усек(е), усећи, засећи (обично на више места):* ~ кору дрвета. **б.** *направити на нечему (често металном) нарезе, урезе и сл.* **в.** *помоћу компјутера и посебног интерног или екстерног ласерског уређаја снимити податке, музику, филм на диск:* ~ диск. **2.** *режући иситнити, исећи, изрезати, искомадати; режући припремити у већој количини, насећи:* ~ лук (салату и сл.).

нарезӣвати, -ѐзујēм *несвр. према нарезати (1).*

нарезӯцкати, -а̄м (нарезу́цкати, -ѐзӯцка̄м) свр. *у дем. значењу: нарезати.*

нарѐндати, -а̄м свр. *иситнити, настругати, истругати на рендету, рибежу, трешници и сл. (јабуке, ротквe и сл.).*

наре́сити, на̀рēсӣм (трп. на̀рēшен) свр. прел. рег. *украсити, накитити, окитити; наиздати, уресити.* ■ **~ се 1.** *ставити на себе накит, украс, урес, накитити се; наиздати се, дотерати се, уресити се.* **2. а.** *наднети се, обесити се слично ресама, скупити се у праменове налик на ресе (о коси).* **б.** *накупити се, показати се, појавити се у облику капљи (суза, крви и сл.) које ће тек да капну, потеку.*

на̀̄рēтко јек. **на̀ријетко** прил. *прилично ретко* **1.** (у просторном смислу) *у невеликој густини, на већем растојању, местимично, овде-онде:* ~ посејати. **2.** (у временском смислу) *у већим временским размацима, изретка, понекад, каткад.*

на̀рецкати, -а̄м свр. *у дем значењу: нарезати; начинити, направити рецке.*

на́речје јек. **на́рјечје** с лингв. *дијалекатски, језички идиом који се по неким карактеристичним особинама разликује од других идиома истога језика:* ијекавско ~, штокавско ~.

нарӣбати, на̀рӣба̄м свр. *в. нарендати.*

нарӣка̄ч, -а́ча м *онај који нариче, тужи за неким или нечим.*

нарӣкача ж *жена која нариче, тужи, која оплакује покојника обичајним нарицањем, запевањем.*

нарӣнтати се, -а̄м се свр. *провести дуго времена ринтајући, замислити се, напатити се ринтајући.*

на̀рисати, -ишēм свр. прел. рег. *в. нацртати.*

нарӣца̄лька ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) **1. а.** *исказивање бола, туге, жалости за покојником речима, нарицањем, кукањем.* **б.** *стихови, састав у стиховима којим се (у одређеној једноставној мелодији) оплакује покојник и изражава жалост и бол, запевка, тужбалица, жалопојка.* **2.** *в. нарикача.*

нарӣцати, на̀рӣчēм несвр. непрел. **а.** (за неким, некога) *жалити, оплакивати изражавајући жалост тужбалицом, запевати, тужити.* **б.** *изражавати жалост, бол, ојађеност гласним јадиковањем или запомагањем, кукати.* **в.** фиг. *оглашавати се*

тужним гласовима или звуковима, који подсећају на кукање или тужење. – Нарицао је гавран у оголелој шуми.

нарко- *први део сложених именица који означава да је оно што је казано другим делом сложенице у некој вези с дрогом, с наркотицима:* наркоекономија, наркокартел, наркомафија и др.

наркоанали́за ж грч. мед. *метод, начин испитивања, анализа душевних, психичких стања у наркози,* narcoanalysis.

нарко́за ж грч. мед. *вештачко успављивање праћено губитком или слабљењем свести, моћи кретања и осетљивости под утицајем анестетичког средства (најчешће ради операције),* narcosis.

нарколѐпсија ж грч. мед. *стање помућене свести, изненадан наступ краткотрајног неодољивог сна (као последица неког обољења), наступна поспаност,* narcolepsia.

нарколѐптичкӣ, -ā, -ō *који се односи на нарколепсију:* ~ напад.

нарко̀ман, -а и **нарко̀мāн,** -а́на м *онај који узима наркотике, дроге, који пати од наркоманије.*

наркома̀нија ж грч. мед. *болесна жеља, страст за узимањем наркотика, навика дрогирања, стање привременог или сталног тровања узимањем наркотика,* narcomania.

нарко̀мāнка ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) *женска особа наркоман.*

нарко̀мāнскӣ, -ā, -ō *који се однос на наркомане и наркоманију.*

нарко̀тизовати, -зујēм (наркотизи́рати, -тӣзӣра̄м) свр. и несвр. *изаз(ив)ати наркозу, подврћи, подвргавати деловању наркотика, опи(ја)ти, омамити, омамљивати наркотиком.* ■ **~ се** *опи(ја)ти се наркотиком, (за)тровати се наркотиком, оболети, оболевати услед уношења наркотика у организам; упоште доћи, долазити у опијено, омамљено стање, опи(ја)ти се.*

нарко̀тик м мед. *хемијско једињење, супстанца која изазива наркозу, анестетичко средство; опојно средство, дрога.*

нарко̀тичан, -чна, -о *који се односи на наркотике, опојан, омамљив; успављујући:* ~ средство.

нарко̀тичкӣ, -ā, -ō *в. наркотичан.*

нарко̀тички прил. *као наркотик, опојно, омамљиво; успављујуће:* ~ деловати.

нармѐбати се, -а̄м се свр. експр. *провести дуго времена рмбајући, наринтати се.*

наро̀бити, нàробӣм свр. *нахватати као робље, зарадити (у неком, обично већем броју).*

наробо̀вати се, -ро̀бујēм се свр. *провести доста, много времена робујући.*

наро̀ва̄шен, -а, -о рег. **1.** *нарецкан, назубљен, зупчаст, рецкаст (нпр. лист).* **2.** *наборан ожиљцима, неприродним неравнинама, изровашен (о лицу).*

наро̀гӯшено прил. *рогушећи се, нарогушивши се:* дочекати некога ~, држати се ~.

наро̀гӯшенӧст, -ости ж *стање онога који је нарогушен, који се нарогушио, онога што је нарогушено, што се нарогушило.*

нарогу́шити, -о̀гӯшӣм (трп. наро̀гӯшен) свр. **а.** (перје, длаку и сл.) *надићи, усправити тако да стрши, најежити, накострешити.* **б.** (уши) *в. начуљити.* ■ **~ се 1. а.** *дићи се увис, постати настршен, накострешити се, најежити се (о коси, длаци, перју).* **б.** фиг. *уздићи се, испречити се штрчећи.* – Напољу млад месец поврх нарогушених планина. **2. а.** *накострешити, најежити длаку, перје осећајући опасност, спремајући се за борбу, узнемиривши се и сл. (о животињама).* **б.** фиг. *заузети љутит, прек, оштар, борбен став, ражестити се, разгневити се, наоштрити се (о људима).*

на́род м (ген. мн. на́рӧдā) **1.** *историјски створена већа заједница људи са заједничким етничким именом, обично настала на основу заједничког порекла, језика, територије, традиције, културе, религије, друштвеног живота и др.;* уп. нација. **2.** *основна маса људи, становништва; становништво на нижим степенима имовинске и друштвене хијерархије:* прост ~, радни ~. **3. а.** *становништво, живаљ или слој, део становништва одређене земље, краја, места.* – Народ овога краја дигао се на устанак. **б.** *људи, живаљ уопште; људско мноштво, маса, свет.* – Уморан народ завлачио се под шаторе. Навалио народ у цркву. **в.** *људи, особе, живаљ одређене врсте, одређених одлика (узраста, пола, занимања, склоности, религије и сл.):* православни ~, старији ~. • **Друштво (Лига) народа** пол. ист. *међународна организација држава између два светска рата.* **изабрани ~** *Јевреји (према библијском учењу);* фиг. *они који имају, уживају нарочите повластице, привилегије.* **Уједињени народи, Организација уједињених народа (ОУН)** пол. *в. Уједињене нације (под нација).*

наро̀дити, нàродӣм свр. *изродити, нарађати (децу).* ■ **~ се** *намножити се рађањем, рађајући се.*

на́роднӣ, -ā, -ō **1.** *који се односи на народ, који припада народу, којим се служи народ, који потиче од народа, намењен народу и сл.:* ~ имовина, ~ језик, ~ мелос, народни обичаји, народне песме. **2.** *као атрибут у разним терминима (политичким, правним, економским војним, културним итд.):* ~ библиотека, ~ веће, ~ власт, ~ музеј, ~ одбрана, ~ посланик, ~ странка.

народно- *као први део придевских сложеница и полусложеница, у значењу „народни“:* народнолиберална странка, народноослободилачка борба, народноослободилачка војска.

на́роднӧсни, -ā, -ō *који се односи на народност, припадност некој нацији, националној мањини или етничкој групи;* уп. етнички и националан.

на́роднӧст, -ости ж (инстр. -ошћу) **1. а.** *припадност некој нацији, одн. националној мањини или етничкој групи; осећај припадности некој нацији, одн. националној или етничкој групи; националност.* **б.** *народни дух, народни карактер, народно обележје:* ~ књижевног језика. **2.** пол. ист. *мањина (в).*

наро̀дњāк, -а́ка м **1.** пол. *припадник неке од разних странака или покрета који су се звали (или се називају) „народним“.* **2.** разг. **а.** *лака, уметнички најчешће безвредна песма компонована у духу народних (српских или страних) песама.* **б.** *певач, интерпретатор таквих песама.*

на́родњāчкӣ и **наро̀дњāчкӣ,** -а, -о **1.** *који се односи на народњаке (1) и народњаштво:* ~ борба, ~ мисао, ~ омладина. **2.** (наро̀дњāчкӣ) разг. *који се односи на народњаке (2):* ~ естрада, ~ музика.

на́родњāштво и **на̀родњāштво** с *друштвено-политички покрет народњака који тежи повезивању власти, странака, интелектуалне елите и др. с народом; идеје и дух народњака; привржености народњачким идејама и тежњама.*

на́родскӣ, -ā, -ō *својствен обичним људима из народа, карактеристичан за широке народне слојеве:* ~ израз.

на́родски прил. на *начин својствен народу, како је уобичајено у народу, у широким народним слојевима:* ~ се изражавати, ~ одевен.

наро́љати, нàрӧљām свр. експр. **1.** *навејати, нападати (обично о снегу).* **2.** *изродити, нарађати (децу).* ■ **~ се** *напити се, опити се.*

на́рочит, -а, -о **а.** *који се разликује од других, посебан, особен, особит; изузетан; карактеристичан:* ~ човек; нарочите симпатије; ~ карактер; ~ изглед. **б.** *посебно одабран, специјалан:* нарочите мере, нарочити прописи.

на́рочито прил. **1.** *посебно, особито; изузетно:* ~ истаћи; ~ важан. **2.** *с посебним, тачно одређеним циљем; хотимице, намерно.* – Дођох нарочито да видим како радите.

на́рочитӧст, -ости ж *особина, својство онога који је нарочит, онога што је нарочито, посебност, особеност, изузетност.*

на̀ртекс м грч. архит. *предњи део, предворје цркве, припрата.*

нару́гати се, нàрӯгām се свр. (некоме) *изврћи (некоме или нечему) руглу, подсмеху, исмејати.*

нару́жити, нàрӯжӣм свр. прел. **1.** (некога, нешто) *учинити ружним, нагрдити (у физичком или естетском погледу).* **2.** *упутити некоме оштре речи осуде, прекора, обасути прекорима, погрдама, изгрдити (некога).* ■ **~ се 1.** *учинити се ружним, грд-*

ним (неукусним одевањем и сл.), наџрдити се. **2.** *добити ружан изглед, постати ружан, џоружнети (нпр. о лицу и др.).*

нàрукāвље и **нарȕкāвље** с *доњи, џосувраћени, џодврнути део рукава на униформи.*

нàруквица и **нáруквица** ж **1.** *накит у виду, карике, малог обруча или ланчића (често од злата или сребра) који се носи око руке изнад шаке;* уп. гривна. **2.** (обично у мн.) **а.** *навлака од џлатна, штофа и сл. која се навлачи на доњи део рукава ради заштите од џрљања и оштећења.* **б.** *џлетени део одеће који се навлачи на руке и сеже од лаката до шаке.* **в.** црквв. *део црквене џравославне одежде који се ставља на рукав као симбол који џодсећа на везане Христове руке у време када је вођен Пилату;* уп. наручник. **3.** техн. *наглавак, карика за везивање, спајање двеју цеви и сл., муф.*

нàрȕку *в. ићи на руку (џод рука).*

нарумènити, -ȕменīм свр. *намазати, џремазати (лице) руменилом.* ■ **~ се** *ставити (на своје лице) руменило.*

наручи́вати, -ȕчујēм *несвр. џрема наручити.*

нарȕчилац, -иоца м (ген. мн. -лāцā) *онај који нешто наручује, џоручује, џоручилац:* предати робу (брод) наручиоцу.

нарȕчити, нàрȕчīм свр. прел. **1. а.** *затражити, наложити да се нешто набави, купи, џоручити; затражити да се нешто уради џо наруџбини:* ~ одело. **б.** *затражити (у ресторану, кафани и сл.) јело, џиће, џоручити.* **2. а.** *захтевати да се нешто изврши џо нечијем налогу:* наручено убиство. **б.** *уџутство наложити, наредити, џоручити.* – Газда Милун наручи чељади да донесу и Видаку кафу (Глишић).

нáручје и **нáрȕчје** с **1.** *џоложај у којем је неко обухваћен, обгрљен нечијим рукама (најчешће као израз љубави, бриге, као заштита и сл.); загрљај.* **2.** *количина ствари, предмета (најчешће дрва, грања и сл.) која се може, обухватајући руком или рукама, џонети џрислоњена на груди;* уп. нарамак. • **бацити (се) (бацати (се)) у наручје** *ставити (се) (стављати (се)) џод нечије туторство, старатељство (обично у вези с односима међу државама).*

нàручнīк и **нáручнīк** м црквв. *део одеће католичких свештеника који се за време мисе ставља на руку од лакта до шаке;* уп. нарукавље (2в).

нàруџба и **нáруџба** ж (ген. мн. -бȋ) *в. наруџбина.*

наруџбèница ж адм. *џисмени налог, захтев којим се наручује роба, материјал и сл., џоруџбеница.*

нàруџбина и **нáруџбина** ж *оно што се тражи, захтева од некога да испоручи, уради, обави и сл., џоруџбина.*

нарушáвати, -ȕшāвām несвр. **1.** *несвр. џрема нарушити.* **2. а.** *кварити, нагрђивати, ружити; скрнавити:* ~ лепоту. **б.** *кварити, реметити нечије намере, џланове, замисли и сл.:* ~ ритам противника.

нарушéње с *џоремећај, кварење, кршење, нарушавање (обично неких односа и сл.).*

нарȕшилац, -иоца м **1. а.** *онај који крши, нарушава јавни ред и мир.* **б.** *онај који нарушава државни систем; онај који крши, нарушава закон, уставни џоредак и сл.* **2.** *онај који нарушава, ремети мир, тишину.* **3.** *онај који скрнави нешто (нечију част и др.), скрнавитељ.*

нарȕшитељ м *в. нарушилац.*

нàрушити, -ȋм (трп. нàрушен) свр. **1. а.** *џореметити ток, склад, одн. раније стање нечега:* ~ мир, ~ равнотежу (снага, односа), ~ слогу, ~ тишину. **б.** *џрекршити (уговор, џропис, закон и сл.); џрестати се џридржавати (нечега), изневерити (нешто).* **2.** (обично у трп.: нàрушен, -а, -о) *оштетити (здравље, снагу и сл.).*

нàрцис[1] м бот. **а.** *род вишегодишњих биљака са луковицом* Narcissus *из ф.* Amaryllidaceae, *који обухвата џреко 20 врста.* **б.** *назив за неке врсте тога рода:* N. odorus, N. poeticus (бели ~), N. radiiflorus и др.

нàрцис[2] м *човек који се диви властитој лепоти, самодопадљив човек (према грчком митолошком бићу Нарцису).*

нарцѝзам, -зма м *дивљење властитој лепоти, заљубљеност у самога себе, самодопадање.*

нàрцисȏйдан, -дна, -о *који се диви самом себи, који је заљубљен у самог себе, самодопадљив:* ~ човек.

нàрцисȏйдно прил. *на начин својствен нарцисоидној особи, самодопадљиво.* – Жид је нарцисоидно опевао своје гнусне нагоне.

нарцисоȉднōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина, својство онога који је нарцисоидан, заљубљеност у самог себе, самодопадљивост.*

насабúјати, -сàбȋјām и **насàбити,** нàсабијēм свр. *тискајући, сабијајући набити, сабити (нешто):* ~ (као) у вреће. ■ **~ се** *збити се, сабити се, нагурати се на малом џростору.*

насáветовати јек. **насáвјетовати,** -тујēм свр. *в. посаветовати.*

нáсад м **1. а.** *јаја која се стављају џод квочку (гуску, џатку и сл.) ради излегања младих.* **б.** *стављање квочке (гуске, џатке и сл.) да лежи на јајима, насађивање.* **2.** *в. засад.*

насáдити, нàсāдīм (трп. нàсāђен) свр. **1. а.** *ставити, натаћи, наглавити (оруђе на дршку, држалицу):* ~ мотику, ~ секиру. **б.** *намаћи, натаћи, ставити џоврх нечега:* ~ наочаре на нос. **2.** *ставити, наместити кокошку (гуску, ћурку и сл.) на јаја да би се излегли млади.* **3.** фиг. *в. насамарити.* ■ **~ се** *заузети неко место, џоложај, сместити се.*

нàсāђен, -а, -о *џостављен, смештен на одређеном делу тела, организма;* уп. насадити (се): глава ~ на труп, рогови насађени са стране, реп високо ~, труп ~ на кратким ногама. • **накриво ~** *који је лоше воље; који је незгодне нарави, џрав, најрасит.*

насађúвати (се), -сāђујēм (се) *несвр. џрема насадити (се).*

насамарúвати (се), -мàрујēм (се) *несвр. џрема насамарити (се).*

насамáрити, -сàмāрīм свр. *варајући, обмањујући учинити некога смешним, џревараом обманути (некога), нанети штету некоме, исмејати, намагарчити (некога).* ■ **~ се** *довести себе у глупу, смешну ситуацију допустивши обману, џревару, исмевање и сл. од нечије стране;* уп. насести (4).

нàсāмо прил. **1.** *без џрисуства других и да нико не чује, не сазна, без сведока, у тајности, у четири ока:* разговарати ~. **2.** *без џрисуства других, у самоћи:* наћи се ~, остати ~.

насамотòвати се, -мòтујēм се свр. *џровести много времена самујући, џроживети дуго у самоћи.*

нàсāнкати, -āм свр. *џреваром навести некога на нешто, насамарити.* ■ **~ се 1.** *издовољити се санкајући се, заситити се санкања.* **2.** фиг. *дати се џреварити, обманути, несмотрено џостати жртва џреваре, обмане и сл., насамарити се, насести (4).*

насáњати се, нàсāњām се свр. *џровести много времена сањајући.*

нàсāњкати (се), -āм (се) свр. *насанкати (се).*

насапȕнати (насапȕњати), -āм (насапȕнити, насàпȕнīм) свр. *натрљати сапуном (џриликом прања, бријања и сл.); намазати, натрљати сапуницом (обично џре бријања):* ~ руке, ~ лице; насапунао га берберин. ■ **~ се** *џовр.*

нàсатицē прил. **а.** *с бочне стране, с бока, бочном страном, џостранце:* изићи (ући) ~. **б.** *ужом страном неког џредмета; тањом, оштријом страном неког џредмета.*

нàсвагда прил. *в. засвагда.*

нàсвађати се, -āм се свр. *џровести много времена свађајући се, заситити се свађе.*

насви́рати се, нàсвȉрām се свр. **1.** *издовољити се, заситити се свирања, наслушивати се свирајући.* **2.** разг. експр. *напити се, опити се.*

насéдати, нàсēдām и **нàседати,** -āм јек. **насjéдати,** нàсjēдām и **нàсjедати,** -āм *несвр. џрема насести.*

насèдети се јек. **насjèдjети се** (насjèдити се), -дȋм се свр. *џровести много времена седећи.*

насејáвати, -èјāвāм јек. **насијáвати,** -ијāвāм *несвр. према* насејати.

нàсејати јек. **нàсијати,** -јēм свр. прел. *расути семе по земљи, њиви да би никло, обавити сетву, посејати; посути, прекрити семеном (припремљену, изорану њиву), засејати:* ~ земљу, ~ њиву.

насекúрати, -āм свр. прел. (некога) *учинити да се неко почне секирати.* ■ ~ **се** *осетити секирацију, онерасположити се, наједити се, изнервирати се.*

насèлити, нàселӣм свр. прел. **1. а.** (нешто) *створити, основати насеље, насеобину заузимајући, настањујући нове области (ради трајног или трајнијег боравка):* ~ голема пространства. **б.** (некога) *довести у циљу трајног настањивања:* ~ Србе граничаре. **2.** (некога) *обезбедити некоме смештај, боравиште, удомити.* – Њега такође ја и венчам и у Јагодини га населим. ■ ~ **се** *селећи се доћи у ново место боравка или у нови крај, настанити се у неком насељу, месту, крају; доселити се.* – Брат му се био населио у Земун.

насељáвати (се), -сèљāвāм (се) *несвр. према* населити (се).

нáсēље и **нáсеље** с **1. а.** *место за становање људи: село, варошица, град.* **б.** *насеобина досељеника из неког краја:* српска насеља у Мађарској. **в.** *део града, вароши који представља неку целину, градска стамбена четврт или издвојени део града.* **2.** етн. *свечано усељење у нову кућу, стан; свечаност, гозба, част коју том приликом приређује домаћин за госте.* • **бог му дао (души) рајско насеље** *израз који се употребљава приликом нечије смрти, сахране, при помињању имена покојника или уопште при помињању некога коме се жели добро.*

насељѐнӣк, -и́ка м *онај који се негде населио, настанио, одн. потомак оних који су се негде населили; досељеник.*

насељѐнӣчкӣ, -ā, -ō *који се односи на насељенике, који припада насељеницима:* насељеничке куће, ~ село.

нàсељенӧст, -ости ж (инстр. -ошћу) **1.** *особина и стање онога што је насељено, настањеност.* **2.** *распоред, размештај становништва на Земљиној површини; број становника у односу на површину земље коју насељавају:* густа (ретка) ~, густина насељености, релативна ~.

насељѐње с *долазак, досељење у ново место живљења, долазак нових становника у одређени крај, место, настањење, насељавање.*

нáсеобина и **нàсеобина** ж **1.** *место (обично мање) где се неко населио, настанио, насеље.* **2.** *скупина људи пореклом из једне земље, краја или насеља који живе у другој средини; њихово насеље.*

нàсести, нàседнēм (нàседēм) јек. **нàсјести,** нàсједнēм (нàсједēм) (аор. нàс(ј)едох, нàс(ј)еде и нâс(ј)еде; имп. нàс(ј)едни и нàс(ј)еди; р. пр. нàс(ј)ео (јек. и нàсио); пр. пр. нàс(ј)ēвши (нàс(ј)еднӯвши и нàс(ј)едāвши)) свр. непрел. **1. а.** *сместити се на седало, сести.* – Кокошке населе, па једна пева на седалу. **б.** *прекрити нешто у виду слоја, наслагати се.* – Поврх ових слојева насео је једри кречњак. **2.** *добро налећи, приљубити се уз нешто, уплавити се како треба негде и сл. (обично о деловима који се спајају).* **3.** *пловећи наићи, навући се, налећи на дно, плићак или спруд, насукати се (о броду, подморници и сл.).* **4.** фиг. (нечему, некоме, на нешто или без допуне) *дати се завести, преварити, лоше проћи због лакомислености, одн. због нечије преваре, обмане, подвале и сл., преварити се, насанкати се.* • **насела му крв на очи (испод темена** и сл.) *изгубио је присебност и контролу над собом од јаког узбуђења, беса и сл.*

нàсећи, -сēчēм јек. **нàсјећи,** -сијēчēм (3. л. мн. насéкӯ јек. насијèкӯ; аор. нàс(ј)екох, нâсēче јек. нâсијече; р. пр. нàсекао, -кла; трп. нàсе(ј)ечен, -а; пр. пр. нàс(ј)екāвши) свр. прел. **1.** *секући припремити, исећи у некој, обично већој или довољној количини:* ~ дрва, ~ прућа. **2.** *засећи, зарезати; посећи, порезати (делимично).* – Мало које дрво поред пута да није насечено.

нàсецати јек. **нàсјецати,** -āм свр. *исецати, исецкати (нешто) у некој, обично већој или довољној количини:* ~ купуса, ~ лука.

насéцати, нàсēцāм јек. **насијèцати,** нàсијецāм *несвр. према* насећи (2).

нàсецкати јек. **нàсјецкати,** -āм свр. *секући иситнити, исецкати (нешто) у некој, обично већој или довољној количини.*

нâсигӯрно прил. **1.** *са сигурношћу, увереношћу, сасвим сигурно, засигурно, поуздано; без икакве сумње, сасвим извесно.* – Знајте насигурно да се тај тако не зове. **2.** *са сигурношћу у успех, без опасности, ризика да неће успети:* пуцати ~, радити ~.

насиј- *в. насеј-.*

нáсилан, -лна, -о **1. а.** *који се обавља силом, који се врши путем насиља, под присилом, принудом, присилан, принудан; изазван насиљем, убијањем:* ~ утушити штрајк; ~ смрт. **б.** *који служи, који се користи за принудно извођење нечега:* насилне мере, насилним средствима. **2.** *који силом намеће своју вољу, склон насиљу, агресији, употреби силе.* **3.** *створен на силу, употребом силе, наметнут, изнуђен:* насилне границе. **4.** *в. усиљен.*

нáсилнӣк м *онај који чини насиље, који се служи насиљем; напасник, силеција.*

нáсилничкӣ, -а, -о *који се односи на насилнике, који припада насилнику, насилницима, својствен насилницима и сл.;* уп. деспотски и тирански: ~ власт, ~ понашање, ~ режим.

нáсилнички и **нàсилнички** прил. *на насилнички начин, као насилник, као што раде насилници; насилно:* ~ наметнути власт; ~ отети.

нáсилнӣштво с *в. насиље (1).*

нáсилно прил. **1. а.** *на насилан начин, на силу, применом силе, примењујући силу, силом; насилнички:* ~ спровести неку одлуку; ~ поступати. **б.** *против, мимо нечије воље, присилно.* – Насилно јој се јављају непријатне слике у глави. **2.** *неприродно, намештено; извештачено; усиљено:* ~ изведен расплет; смеје се ~.

нáсилнӧст, -ости ж **1.** *особина онога који је насилан, онога што је насилно.* **2.** *в. насиље.*

нáсӣље и нáсиље с **1.** *примена силе, насилно поступање против воље и права онога према коме се примењује, насилништво; насилнички поступак:* одахнути од насиља; без трагова провале и насиља. **2.** *поступак који одудара, који се противи природи, духу нечега; усиљен, извештачен поступак:* ~ над језиком.

нáсип м *уздигнути појас насуте земље, камења, песка и сл., који служи као одбрамбени бедем од поплава, одрона земљишта, као доњи слој, подлога железничке пруге, пута, пловних канала, као лукобран и др.*

нàсипати, -āм *несвр. према* насути.

нàсирити, -ӣм свр. *усирити неку, обично већу количину (сира); сиреће накупити.*

нàсисати се, -āм се и -ишēм се свр. **а.** *заситити се сисањем, нахранити се сисајући из дојке или вимена.* **б.** *заситити се сишући крв из туђег тела (о пијавицама и др.); заситити се сишући, извлачећи сок, течност из нечега (обично о пчелама, лептирима и сл.).*

нàситити, -ӣм свр. **1.** *учинити (некога, нешто) ситим, утолити (некоме, нечему) глад, нахранити доста, довољно, заситити.* **2.** фиг. *задовољити (жељу, тежњу, нагон и сл.), утажити, утолити.* ■ ~ **се 1.** *постати сит, наједи се, нахранити се доста, довољно, заситити се.* **2.** (обично с допуном: некога, нечега) фиг. *потпуно задовољити, испунити неку своју жељу, тежњу, нагон, задовољити се у пуној мери, издовољити се; издовољити се (неким, нечим) до засићења тако да се изгуби жеља, интерес за тим, (пре)заситити се.*

нâситно прил. **1. а.** *на ситне, мале делове, уситно:* ~ исецкати лук. **б.** *у малим количинама, на мало:* продавати ~, трговати (трговина, трговац) ~. **в.** *у малој мери, (по)мало (у вези с новцем, новчаном вредношћу).* **2.** *в. потанко.*

нàсићенӧст, -ости ж *в. засићеност.*

наскáкати се, нàскāчēм се свр. *задовољити се, заситити се скакања, искакати се.*

наскакúвати, -скàкујēм *несвр. према* наскочити.

наскакýтати се, -куђēм (-ýтāм) се свр. *задовољити се скакутања.*

наскúтати се, нàскúтāм (нàскúћēм) се свр. *провести дуго времена у скитњи, издовољити се скитајући, искитати се.*

нáскок м спорт. *скок, наскакање на справу приликом гимнастичких вежби.*

нàскоро прил. *после краћег времена, убрзо, ускоро:* ~ затим.

наскòчити, нàскочīм свр. **а.** *скочивши напасти на некога.* **б.** *упутите напасти, навалити, насрнути на некога.*

нàскрōз прил. (често у полусложеници: скроз-наскроз) **1. а.** *кроз целу материју, кроз целу дебљину нечега, од једне стране до друге, скроз:* пробости ~. **б.** *целим обухватом, целом запремином, у целини:* покиснути ~. **2.** *потпуно, сасвим:* промашити скроз-наскроз.

нáслага ж **1. а.** *оно што се наслагало, наталожило, нагомилало, слој:* ~ лишћа, ~ прашине, ~ снега. **б.** *оно што је сложено, наслагано, гомила наслаганих ствари, предмета исте врсте, слоj, камара:* ~ дрва. **2.** *геолошки слој; рудна залиха, резерва:* терцијарне наслаге; велике наслаге угља.

нàслāгāнōст, -ости ж *стање онога што је наслагано; слојевитост.*

наслагáње с **1. а.** *процес стварања, образовања геолошких слојева.* **б.** *стварање наслага; таложење.* **2.** *геолошки слој, (геолошка) наслага.*

наслáгати, нàслāжēм свр. **а.** *ставити, сложити једно на друго или поређати једно поред другог, обично у већој количини:* ~ дрва, ~ тањире. **б.** *наталожити, нагомилати; натрпати, набацати.* – Бура је затрпала станицу и велики слој снега наслагала. ■ **~ се** *сложити се, нагомилати се једно преко другог; наталожити се, нагомилати се, накупити се.* – Пчеларском вилушком скину се поклопци ћелија у којима је наслаган мед.

нàслада и **нáслада** ж *велико задовољство, посебно уживање при испуњењу неких жеља, прохтева и сл.*

наслáдити, нàслāдīм свр. *испунити насладом, уживањем, потпуно задовољити:* ~ срце. ■ **~ се а.** *најести се или напити се с уживањем, осећајући сласт, слатко се најести или напити;* уп. засладити се. **б.** *задовољити се, науживати се.*

наслађéње с *наслада, уживање.*

наслађúвати (се), -лàђујēм (се) *несвр. према наградити (се).*

нàсладнӣ и **нáсладнӣ,** -ā, -ō *који се односи на насладу, пун насладе.*

нàслањати (се), -āм (се) *несвр. према наслонити (се).*

нàслати се, нàшаљēм се и нàшљēм се свр. *послати много пута, уморити се, заситити се шаљући:* ~ пакета.

нáследан јек. **нáсљедан,** -дна, -о **1.** (одр.) *који се односи на наслеђе и наслеђивање, који је у вези с имовинским наслеђем:* ~ парница, ~ право. **2.** (одр.) *који влада, управља по праву наслеђа, одн. династичкој припадности, чија се власт и достојанство преносе на потомке; који се односи на такву владавину:* ~ кнез; ~ власт. **3.** *који се преноси с предака на потомке као наслеђе, као наслеђена особина:* ~ особина, ~ предиспозиција.

наслéдити, нàслēдīм јек. **наслијèдити,** нàслиједīм (трп. нàслēђен јек. нàслијеђен) свр. прел. **1. а.** *стећи, примити, добити у наследство, у наслеђе (неку имовину, новац и др.):* ~ очевину. **б.** *преузети, стећи власт, положај, звање и сл. на основу наследног породичног права:* ~ престо. **2. а.** *наслеђем добити, стећи од родитеља, предака (неко својство, карактеристику):* ~ кратковидост, ~ реуму. **б.** *примити, усвојити, прихватити од предака, претходника:* ~ језик, ~ обичаје. **3. а.** (некога) *заменити у неком власништву, праву, на неком положају и др.:* ~ краља, ~ оца, ~ старог патријарха. **б.** (нешто) *доћи иза нечега, сменити:* ~ Византију, ~ стари систем.

нáследнӣ јек. **нáсљеднӣ** *в. наследан.*

нáследнӣк јек. **нáсљеднӣк** м **1.** *онај који добија наследство (имовинско, културно, духовно и др.), баштиник.* **2.** (нечији) *онај који долази на место некога другог, онај који некога наслеђује, одн. треба да наследи (на власти, у служби и сл.):* царев ~. **3.** *онај који наставља, продужава нечији рад, који следи нечије идеје, следбеник.* • **универзални ~** *наследник који у границама нужног дела наслеђује и права и обавезе оставиоца.*

нáследница јек. **нáсљедница** ж **1.** *женска особа наследник.* **2.** *држава или административна област која се установљава, ствара после пропасти неке друге државе, одн. области.* – Византија је сматрана наследницом римске царевине.

нáследно јек. **нáсљедно** прил. **1.** *путем наслеђивања имовине, наследством:* преносити ~ с оца на сина. **2.** *путем (генетског) наслеђа, (генетским) наслеђем; у наслеђу, у крви:* ~ оптерећен; по њему је ~ бити лопов.

нáследнōст јек. **нáсљеднōст,** -ости ж **1.** *право, одн. могућност преношења (титуле, власти, имовине и др.) наслеђивањем.* **2.** *својство преношења особина с предака на потомке наслеђивањем.*

нáследство јек. **нáсљедство** с **1. а.** *имовина, заоставштина коју неко наслеђује после нечије смрти, баштина.* **б.** *право на наслеђивање нечије имовине, заоставштине:* имати право наследства, одрећи се наследства. **2.** *преношење, наслеђивање власти, положаја, звања и сл. као породично право.* – Монарх долази на престо по праву наследства. **3.** *в. наслеђе (1 и 2).*

нáслеђе и **нáслеђе** јек. **нáсљеђе** и **нáсљеђе** с **1.** *оно што се по традицији преузима из прошлости као елеменат духовног, културног, цивилизацијског живота неког народа, одн. друштва.* **2.** биол. *преношење генетских особина, својстава и склоности са предака на потомство.* – Те се промјене насљеђем преносе на потомство. **3.** *в. наследство.*

наслеђúвати јек. **насљеђúвати,** -ēђујēм *несвр. према наследити.*

нàслēпо јек. **нàслијепо** прил. **а.** *без претходног осматрања, разгледања, не гледајући:* млатара рукама ~, пуцати ~. **б.** *не размишљајући, без плана, насумице, отприлике:* радити ~.

нàсликати, -āм свр. **1.** *направити, израдити слику; приказати на слици, сликом;* уп. нацртати: ~ светог Јована. **2.** *сликовито, пластично описати, представити (речима, књижевним састављом, реч музичким средствима):* ~ црним (ружичастим) бојама.

нáслов м **1. а.** *назив неке књиге, чланка, песме, приповетке или неког другог текста; назив филма, радио или телевизијског остварења и сл.* **б.** фиг. *дело, књига с одређеним називом (обично у вези с издавањем, одн. појављивањем нових књига):* објављено је десет нових наслова. **2.** адм. *назив и адреса надлештва, установе, бироа и сл. у заглављу неког службеног писма, акта и др. (којем се обраћа адресант).*

нàслòвити, -īм (трп. нàсловљен) свр. **1.** *упутити (некоме), адресирати (на некога) пошиљку;* уп. наслов (2). **2.** *дати наслов, име (неком делу, чланку и сл.), назвати.*

нàсловљàвати, -òвљāвāм *несвр. према насловити.*

нáсловнӣ, -ā, -ō *који се односи на наслов* **а.** *на којем се налази наслов (неке књиге), одн. име (новина, часописа); који је у наслову, имену или уз наслов, име:* ~ лист, ~ страница; ~ виньета, ~ слика, ~ текст. **б.** *који је поменут, назначен, именован у наслову драмског, оперског, филмског и сл. дела (о улози, одн. носиоцу улоге).*

нàслòжити, нàсложīм свр. *в. наслагати (а).*

нáслон м **1. а.** *задњи или бочни део столице, фотеље, клупе и сл. који служи за наслањање (леђа, главе или руку); уопште оно што служи за наслањање тела или дела тела.* **б.** *ограда на ивици степеништа, терасе, моста и сл., гелендер.* **в.** *оно на шта се неки предмет наслања, што служи као ослонац, подупирач или држач.* **г.** фиг. *оно што даје некоме или нечему потпору, побољшање положаја; ослонац, потпора, подршка.* **д.** фиг. *темељ, основ нечега, за нешто.* – Црквена слова која је Вук употребљавао одговарала су особинама нашег језика и налазила су у њима несумњив наслон. **2.** воj. *погодан, подесан, обично истурен положај за одбрану или напад (у првој борбеној линији).* **3.** *надстрешница или припрађена просторија, обично наслоњена на неку већу зграду, која служи као склониште за кола, алатке, пољопривредне справе, стоку и др.* **4.** *наслањање.* • у

наслону 1) (на нешто) *ослањајући се на нешто, на основу, на темељу нечега;* уп. наслон (1д). 2) (на некога, на нешто) *налазећи подршку, подршку у некоме, нечему, уз нечију помоћ, подршку;* уп. наслон (1г).

на́слонӣ, -а̄, -о̄ у изр. **~ тачка** вој. *земљиште које по својој конфигурацији представља погодан, подесан положај за напад или одбрану у првој борбеној линији;* уп. наслон (2).

наслò̀нити, нàслонӣм свр. **1.** *довести у непосредан додир с нечим (с неким)* **а.** *положити, (по)ставити на нешто, уз нешто, ослонити, прислонити:* ~ главу на јастук, ~ леђа на зид. **б.** (на нешто) *примаћи нечему, прислонити уз нешто:* ~ ухо на врата. **2.** (на нешто, обично у трп.) вој. *поставити, распоредити уз нешто на терену који природно пружа заштиту, упориште (о војсци у првој борбеној линији);* уп. наслон (2): ~ лево крило на друм. ■ **~ се 1.** (на нешто) *доћи у непосредан додир с нечим (с неким), ослонити се телом, делом тела на нешто (на некога) преносећи део тежине:* ~ се на зид. **2.** вој. *заузети положај који пружа заштиту, распоредити се уз неко природно упориште;* уп. наслон (2). – Треба да се наслонимо на Озрен. **3.** (на некога, на нешто) фиг. *в. ослонити се (2).* **4.** (на нешто) фиг. *поћи од нечега, узети нешто као основу, полазиште, темељ за своја гледишта, начела, за своје поступке, свој рад и сл., заснивати (свој рад, своје ставове и сл.) на нечему, извести (своја гледишта, поставке и сл.) из нечега.* – Наслоњени на ову философију, ми смо досад практиковали једну беспримерну демагогију.

наслò̀њāч, -а́ча м и **наслò̀њача** ж *обично мекана, постављена столица с наслоном за леђа и руке, пресвучена тканином, кожом или сл. или начињена од исprepлетене трске или неког другог материјала, фотеља.*

наслужи́вати, наслу̀жујēм *несвр. према наслужити.*

наслу́жити, нàслӯжӣм свр. (нешто) *послужити (нечим, обично пићем); послужујући налити (неко пиће).*

наслу̀тив, -а, -о *који се може наслутити:* једва ~.

наслу́тити, нàслӯтӣм свр. прел. **1.** (нешто) *интуитивно осетити (нешто), доћи до неодређеног, нејасног сазнања о нечему, интуитивно и нејасно закључити (нешто):* ~ истину. **2.** *предосетити; предвидети:* ~ догађаје. **3. а.** *нејасно видети, уочити, назрети (нешто).* – Било је стотину готово невидљивих трагова које могу само женске очи да наслуте и открију. **б.** (чешће одрично) *добити, стећи неку (макар нејасну, неодређену) представу о нечему.* – Нико није могао ни наслутити шта се крије испод тога.

наслу̀тљив, -а, -о *в. наслутив.*

наслуђе́ње с *помало нејасно, неодређено сазнање о нечему, слутња, слућење, наслућивање.*

наслуђи́вати, наслу̀ђујēм *несвр. према наслутити.*

нàслушати се, -а̄м се свр. *провести много времена слушајући (некога, нешто), издовољити се слушајући:* ~ лепих песама, ~ свакаквих лажи.

насље- *в. насле-.*

насмејáвати, -èја̄вам јек. **насмијáвати,** -ијā̀вам *несвр. према насмејати.*

нà̀смејān јек. **нà̀смијāн,** -а, -о **1. а.** *који се смеје, осмехује, који има осмех на лицу; ведар, весео.* **б.** *који показује, одражава смех, у којем се огледа ведрина, веселост:* насмејане очи. **2.** фиг. **а.** *у којем има смеха, веселости, у којем влада смех, веселост, весео, радостан.* – Пролазе године шарене, насмијане. **б.** *весео, срећан, радостан:* орне и насмејане душе. **3.** фиг. **а.** *ведар, леп, сјајан, блистав (о атмосферским појавама).* – Срце моје полагано расте, / ко видик у лепе насмејане дане. **б.** *живописан:* насмејани простори.

нà̀смејāно јек. **нà̀смијāно** прил. *смејући се, уз смех, са смехом, с осмехом; ведро, весело.*

нà̀смејānōст јек. **нà̀смијānōст,** -ости ж *особина и стање, расположење онога који је насмејан; ведрина, веселост.*

насмѐјати јек. **насмѝјати,** -јēм свр. *шаљивим, смешним речима, поступцима и сл. учинити да се неко почне смејати, навести некога на смех, засмејати.* ■ **~ се 1. а.** *ударити у смех, оглласити се смехом.* **б.** *одразити смех, показати веселост (о очима).* **2.** *издовољити се смејући се, исмејати се:* сит се ~. **3.** (некоме) *подсмехнути се.*

насме́хнути се, нàсмēхнēм се јек. **насмијѐхнути се,** нàсмијехнēм се свр. **а.** *благо се насмејати, насмешити се, осмехнути се.* **б.** *одразити осмех, осмејак, показати веселост (о очима).*

нàсмēшено јек. **нàсмијешено** прил. *с осмехом, са смешком, осмехујући се.* – Посматра га нежно и насмешено.

нàсмēшенōст јек. **нàсмијешенōст,** -ости ж *особина и стање, расположење онога који је насмешен; веселост, ведрина.*

насме́шити се, нàсмēшӣм се јек. **насмијѐшити се,** нàсмијешӣм се (трп. нàсмēшен јек. нàсмијешен) свр. (уп. насмехнути се) **а.** *мало развукавши усне изразити расположење, веселост, задовољство или благу иронију, подругљивост и сл., исказати љубазност, наклоност и сл., благо се насмејати.* **б.** *показати, одразити осмех, веселост, ведрину, љубазност или благу иронију, подсмешљивост и сл. (о очима, лицу).* • **срећа му се насмешила** *каже се кад неко доживи нешто лепо, повољно, кад се неко нађе у срећним околностима.*

насмиј- *в. насмеј-.*

насмо̀лити, нàсмолӣм свр. (обично у трп.) *премазати, натопити смолом или нечим сличним (катраном и сл.):* насмољене бакље.

насмрзáвати се, -р̀зāвāм се свр. *провести много времена смрзавајући се.*

нàсмрт прил. *в. на смрт (под смрт).*

наспáвати се, нàспāвāм се свр. *провести дуго времена у сну, задовољити жељу, потребу за спавањем испаваши се.*

нàспети, нàспēјек. **нàспјети,** -пијē свр. безл. (са логичким субјектом у дативу и, обично, реченичком допуном) *доћи, пасти на памет некоме, спопасти некога.* – Шта му је наспело да иде данас.

наспрам предл. (с ген.) **а.** *насупрот (некога, нечега, некоме, нечему), према (некоме, нечему):* ~ винограда. **б.** *в. према (ī):* љубав ~ старих родитеља.

нàспраман, -мна, -о (обично одр.) **а.** *који се налази, који стоји насрам, насупрот нечега, према нечему, насупротан; супротан:* двоја наспрамна врата. **б.** бот. *који је израстао на истој висини (о гранама, лишћу и сл.).*

нàспрамно прил. *на насрамној, супротној страни, насупрот једно другом (један другом и сл.):* ~ стављене ознаке.

наспре́мати, нàспрēмāм свр. **а.** *спремити, припремити, приправити нечега у некој, обично великој количини.* **б.** *приготовити доста, много јела, направити много колача и сл.* ■ **~ се** *уморити се спремајући, поспремајући (обично по кући).*

насрдити (се), нàсрдӣм (се) свр. *в. расрдити (се);* уп. наљутити (се).

насред предл. (с ген.) *на средини, у средини, усред; на средину, у средину:* бити ~ воде; изићи ~ пута.

насрка̀ти се, нàсрчēм се свр. (нечега) **1.** *наситити се, заситити се срчући (неку течност или течну храну);* фиг. *заситити се (нечега), издовољити се (нечим).* **2.** *в. надисати се.*

насрнути, нàсрнēм свр. **1. а.** *напасти (на некога, на нешто), навалити борећи се да се неко, нешто савлада; устремити се, навалити на некога, на нешто:* ~ свом снагом. **б.** *напасти некога прекоревајући га, оптужујући га због нечега; напасти некога претећи му, плашећи га и сл.* – Радован љут, насрну на посинка. Претњама насрнуше на заћутале око столова. **в.** *нагрнути, навалити.* **2.** (на образ, на част) *учинити нешто ружно што вређа нечију част.*

нàсртāј м (инстр. -ем) **а.** (на некога, на нешто) *кратњи, оштрију, напад; навала, налет.* **б.** *поступак којим се нешто упрожава, сузбија, насртање:* ~ на приватну имовину, ~ на нечија права, ~ на природни развитак нечега.

нàсртати, нàсрћēм *несвр. према насрнути.*

насрта̀љив, -а, -о **а.** *који насрће, наваљује, напада; склон насртању, нападима, агресиван.* **б.** *који упорно досађује некоме,*

наметљив; фиг. *који снажно обузима, који се снажно намеће, наметљив:* ~ туга.

наср̀тљивац, -ивца м **а.** *онај који је насртљив, који насрће, напада на некога, на нешто.* **б.** *онај који много досађује некоме, који је наметљив, наметљивац.*

наср̀тљивица (наср̀тљȉвка) ж *она која је насртљива; она која досађује некоме, која је наметљива, наметљивица.*

наср̀тљиво прил. *насрћући, агресивно; јако досађујући, намећући се, наметљиво:* понашати се ~.

наср̀тљивȍст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина оног који је насртљив:* **а.** *агресивност.* **б.** *наметљивост.*

нâстава ж *преношење знања које се врши по одређеном плану и програму, образовно-васпитни процес у којем се дају, пружају, одн. стичу, усвајају разна знања, развијају способности и др.; обука, обучавање, подучавање.* • **очигледна** ~ *настава у којој је основни метод усвајања знања непосредним, чулним опажањем.*

нâставак, -âвка м (мн. -âвци; ген. -авâкā) **1. а.** *оно што наставља, што је настало надовезивањем на већ постојеће, настављање, продужавање нечега; продужење, продужетак, настављање:* логичан ~ ранијег чланка; ~ прогреса. **б.** *један од више посебно објављених, одн. емитованих делова неког књижевног (новинског и сл.) текста, одн. телевизијског, филмског и сл. остварења.* **в.** *континуирано даље трајање неке активности, вршења нечега, одн. настављање нечега после прекида:* ~ разговора. **г.** спорт. *продужавање, настављање игре, утакмице после паузе (нпр. после првог полувремена) или после истека нормалног, регуларног времена.* **д.** шах. *потез у шаховској игри којим се наставља партија (која је у току или после прекида):* добар (лош) ~. **2.** *део нечега као његов природни продужетак; додатни део нечега начињен као продужетак, дометак, проширење и сл.:* ~ кичмене мождине; ~ димњака, ~ рибарског штапа. **3.** *продужетак, настављање живљења, живота (путем потомака).* **4.** бот. *танки, кончасти делић, израслица на семену која олакшава његово расејање, распршивање.* **5.** лингв. **а.** *морфема која се додаје на граматичку основу речи а служи за исказивање различитих морфолошких, одн. синтаксичких односа:* лични ~, ~ генитива множине, падежни ~. **б.** *в. суфикс:* аугментативни ~, деминутивни ~, ~ за творбу (творбени ~).

нàставити, -ȋм свр. **1.** *продужити неку радњу, вршење нечега (обично после прекида):* ~ говор, ~ утакмицу. **2.** *додати на нешто као допуну, продужетак:* ~ цев. **3.** (породичну лозу, врсту и сл.) *продужити стварајући, дајући потомке (најчешће о мушкарцу).* **4. а.** *поставити, наместити:* ~ разбој. **б.** *поставити, наместити на ватру; приставити:* ~ казан за печење ракије; ~ лонац. ■ **~ се** *потрајати и даље, продужити се.* – Битка се наставила преко целог дана.

нàстављати, -âм несвр. *несвр. према наставити.* ■ **~ се 1. а.** *несвр. према наставити се.* **б.** *вршити се и даље, продужавати се.* – Наставља се дисање и онда кад наша воља престаје да дејствује. **2.** (на нешто) *следити једно за другим, надовезивати се.* – На тулуме се настављају брежуљци.

настàвљач, -áча м *онај који нешто наставља, продужава.*

нáставнӣ и **нáставнӣ,** -ā, -ō *који се односи на наставу, који је у вези с наставом:* ~ особље, ~ план, ~ програм, ~ процес.

нáставнӣк и **нáставнӣк** м **а.** *онај који се бави наставом, подучавањем (учитељ, наставник (б), професор, професор универзитета и др.).* **б.** *просветни радник (с вишом или високом стручном спремом) који држи наставу у основној школи (пре свега у вишим разредима).*

нáставница и **нáставница** ж *женска особа наставник.*

нáставничкӣ и **нáставничкӣ,** -ā, -ō *који се односи на наставнике (и наставнице), који припада наставницима:* ~ кадар, ~ канцеларија, ~ особље, ~ рад.

нáставнички и **нáставнички** прил. *као наставник, наставници; попут наставника:* тумачити ~ гласно.

нàстајати, -јēм несвр. **1.** *несвр. према настати.* **2.** *простирати се, пружати се; почињати (о правцу простирања, о површини нечега и сл.).* – Северно од динарске планинске зоне настају простране равнице.

нàстамба ж (ген. мн. -бӣ) **1.** *обитавалиште, пребивалиште, станиште; кућа, зграда, стан, место где се станује, живи.* **2.** *насеобина (1);* уп. насеље (1а, б).

нàстанак, -áнка м **а.** *настајање, формирање, стварање, зачетак, почетак нечега (нпр. војске, државе, неког покрета, процеса, књижевног дела итд.); долазак, почетак (дана, ноћи, зиме, лета и сл.).* **б.** *почетак постојања, постанак, постање:* од настанка до свога нестанка.

настáнити, нàстāнӣм свр. *сместити (некога) негде да станује, да пребива, живи, населити (некога) негде.* ■ **~ се** *сместити се негде ради сталног боравка и живљења, населити се негде:* ~ се у Београду.

настанòвати се, -стàнујēм се свр. *провести дуно времена станујући на једном месту, засидити се становања на неком месту.*

нàстањенȍст, -ости ж *особина и стање нечега што је настањено, насељено, насељеност.*

настањȅње с *долазак, досељење у неко место, крај или државу ради сталног или привременог (дужег) боравка.*

настàњив, -а, -о *који се може настанити, на којем се неко или нешто може настанити, на које се може населити:* ~ земља.

настањȉвати, -стàњујēм несвр. **1.** (неки простор, место и сл.) *заузимати неки простор и сл. станујући, стално боравећи у (на) њему.* **2.** *несвр. према настанити.* ■ **~ се** *несвр. према настанити се.*

нàстати, -станēм (аор. нàстаде и нàста) свр. непрел. **а.** *формирати се, створити се, постати; зачети се, започети; (по)јавити се, искрснути:* ~ дуготрајним процесом, ~ у раном периоду развитка; позориште је настало из обреда; настала је велика забринутост, настаће муке. **б.** *почети трајати, наступити, доћи (о временским појмовима):* настаде јесен. **в.** *почети, стати (догађати се, вршити се), наступити:* настаде вика, настаде шапат, настаде грљење и љубљење.

нàстије ж мн. грч. бот. *покрети органа или делова биљке (лишћа, цвета и сл.), чији смер не зависи од смера надражаја (условљени нпр. равномерним деловањем спољашњих климатских фактора – дифузне светлости, температуре и др.).*

нàстирати, -рēм *несвр. према настр(иј)ети.*

нàстичнӣ, -ā, -ō бот. у изр. ~ **покрети** *в. настије.*

настòјатељ м *старешина, настојник манастира, калуђер који управља манастиром, игуман.*

нáстојати, -јȋм несвр. *улагати напоре, трудити се, залагати се (да се нешто оствари, постигне).* – Настојао је да не буде смешан.

нáстојник м **1.** *онај који надзире, надгледа неки посао, имање, установу и сл., као и оне који обављају послове, надзорник:* ~ одељења. **2.** *чувар веће стамбене зграде, пазикућа.* **3.** *в. настојатељ.*

нáстојница ж *женска особа настојник.*

нáстојничкӣ, -ā, -ō *који се односи на настојнике или настојнице:* ~ послови, ~ станови.

настрáдати, нàстрāдам свр. **а.** *рђаво, лоше проћи, претрпети повреде, муке, губитке, несрећу или већу штету.* **б.** *изгубити живот, умрети или погинути.*

нáстран и **нàстран,** -а, -о **а.** *који својим схватањем или понашањем сувише (по мишљењу већине) одудара од других људи, чији су ставови, схватања или поступци претерано чудни, необични или неоправдани (о човеку); упште врло чудан, необичан (у негативном смислу).* **б.** *који сувише одудара од уобичајеног, нормалног, изопачен, извитоперен, девијантан (о људској психи, карактеру, идејама, поступцима и сл.).*

нáстрано и **нàстрано** прил. *врло чудно, необично; изопачено, девијантно.*

на́странӧст и на̀странӧст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога који је настран, онога што је настрано; настрана особина.*

настрахо̀вати се, -а̀хујем се свр. *претрпети много страха, пропатити страхујући.*

на̀стрети јек. **на̀стријети,** на̀стрем (аор. на̀стре јек. на̀стрије; р. пр. на̀стро, -рла; трп. на̀стрт: пр. пр. на̀стревши јек. на̀стријевши) свр. **1. а.** *раширити, разместити, разастрети неку материју тако да образује слој по површини нечега:* ~ сламе. **б.** *наместити слој сламе, траве и сл. као лежај, обично за стоку, прострети.* **2.** *покрити, прекрити слојем неке растресите материје:* ~ под (сламом, струготином, песком).

на̀стреш(н)ица ж **1. а.** *продужени део крова, мали кров, плоча и сл. изнад кућних врата која штити од кише, сунца и др.* **б.** *део крова који прелази преко спољне ивице зидова зграде, стреха.* **в.** *застор (обично платнени) разапет на шипкама изнад излога продавнице или уз неки угоститељски објекат као заштита од сунца, одн. кише.* **2.** *самостална кровна конструкција на стубовима, отворена или полуотворена, која штити од кише, сунца и сл.* **3.** *платнени или сл. кров, одн. застор на некадашњим запрежним (најчешће коњским) путничким колима.* **4.** *кров војничког рова.*

на̀стрићи, -стри́жем (3. л. мн. настри́гу; аор. на̀стригох, на̀стри̏же; имп. настри́зи) свр. **1.** (некога) етн. *острићи, одсећи, одрезати некоме (обично мушком детету) мало косе у знак тзв. шишаног кумства.* **2.** *мало острићи, мало ошишати (косе).*

на̀стројен, -а, -о **а.** *духовно и идејно усмерен, оријентисан:* математички ~, космополитски ~, монархистички ~. **б.** *обузет нарочитим расположењем, расположен.* – Вечерас је баш песнички настројен.

на̀стројенӧст, -ости ж *духовна или идејна усмереност, оријентисаност.*

настројење с *в. настројеност.*

настру́гати, на̀стру̏жем свр. (нечега) **1.** *стругањем рендетом, треницом, ножем или нечим сл. припремити извесну (обично већу или довољну) количину уситњених делова нечега:* ~ рена, ~ роткве. **2.** *стругањем тестером насећи извесну (обично већу или довољну) количину (дрва).*

наст̏ршити, на̀стр̏шим свр. *в. накострешити (а).* ■ ~ **се** *в. накострешити се (1, 2а).*

настуди́рати се, -у̏ди̏рам се свр. *провести много времена студирајући.*

на́ступ м (ген. мн. на́ступа̄) **1. а.** *долазак, излазак на позорницу, сцену, за говорницу, пред публику, гледаоце (ради глуме, игре, држања говора, такмичења, смотре и др.).* **б.** *појава, појављивање у јавности, јавном животу (обично неким уметничким делом, културним, научним, политичким и сл. радом).* **2.** *став, понашање, држање; поступак:* господски ~, одмерен и паметан ~, силовит ~, таквим наступом; простачки ~. **3. а.** *појава, јављање у историји, долазак на историјску позорницу (обично о политичким и уметничким покретима и сл.):* с наступом либерализма. **б.** *настајање, наступање, настанак (обично о временским периодима и атмосферским појавама):* с наступом дана. **4. а.** *напад, напао напад, напао испољавање неке болести (обично душевне):* имати наступе лудила. **б.** *напала појава, навала јаких осећања, налона, порива, расположења и сл.:* у наступу љубоморе (страха). **5.** *наступање, напредовање (војске).*

наступајући, -ā, -ē *који наступа, који се појављује, долази; који тек треба да дође, следећи, наредни:* ~ дан; ~ празници.

наступати, на̀ступам несвр. **1.** *несвр. према наступити.* **2.** вој. *кретати се, ићи напред потискујући противника и заузимајући земљиште, напредовати; кретати се према противничким положајима;* уп. ступати (2).

наступити, на̀ступим свр. **1.** (на, у нешто) нар. и, у извесној мери, арх. *наићи, доћи, приспети, ступити на неко место настављајући кретање;* уп. ступити[1] (1а). **2. а.** *појавити се пред публиком, гледаоцима, слушаоцима и сл.;* уп. наступ (1а). **б.** (као неко) *појавити се у некој улози, с неким задатком и сл.:* ~ као посредник, ~ као тумач. **в.** *јавно изнети своје ставове, мишљење и сл., иступити:* оштро ~. **в.** *поступити, понети се (у разговору и сл.);* уп. наступ (2): строго ~. **3. а.** *настати, створити се, десити се, појавити се.* – Наступило је затишје. **б.** *доћи, настати (о временским периодима или краћим деловима времена):* чим наступи пролеће, наступио је и тај час.

на́ступни, -ā, -ō **1.** *који се јавља у виду изненадних и напалих напада што се понављају код истог болесника (о болестима);* уп. наступ (4а): ~ главобоља, ~ грозница, ~ лудило. **2.** вој. *који наступа, који напредује; којим се наступа, којим се напредује;* уп. наступ (5) и наступати (2): ~ колона; ~ маневар. **3.** *в. приступни (б):* ~ говор.

на̀сӯво (на̀сӯхо) прил. **1.** *без употребе воде, неке друге течности или влажне материје:* ~ бријати. **2.** фиг. *бескорисно, узалуд, бадава.* – Пас плази језик и облизује се насухо.

насу́кати, на̀сӯчем свр. **1.** *управљајући пловним објектом (лађом, подморницом, чамцем и др.) довести га на место где је дубина воде мања него његов газ, тако да се пловни објекат опре својим дном о дно (гребен и сл.) мора, језера или реке и не може даље да плови.* **2.** фиг. **а.** (некога) *лукавством, обмањујући, варајући и сл. натоворити, навести на нешто рђаво, погрешно, штетно и сл.* – Није му то први пут да га покушавају овако насукати. **б.** *довести у тежак или безизлазан положај:* ~ непријатеља. ■ ~ **се 1. а.** *опрети се својим дном о дно сувише плитке воде, не моћи се даље кретати због наседања на дно (гребен и сл.) мора, језера или реке (о пловном објекту).* **б.** фиг. *претрпети неуспех; уопште лоше проћи, рђаво се провести.* **2.** *накупити се, скупити се, сјатити се.* – У два сата гомила Цигана насукала се у болничко двориште.

на̀сумицē и **на̀сумице** прил. **а.** *без тачно утврђеног циља и правца, напамет:* бежати (ићи) ~, пуцати ~. **б.** *без неког размишљања, пажње, без основа, аргумената и сл.; одока, отприлике:* ~ изабрати, ~ помињати издају; ~ градити, ~ повући границе.

на̀сумцē, на̀сумцē и **насу̏мцē** прил. *в. насумице.*

на̀сӯнчати се и **насу̏нчати се,** -а̄м се свр. *изложити се дужем дејству Сунчевих зрака, провести доста времена на сунцу, сунчајући се; огрејати се на сунцу.*

насу̏прот и **на̀супрот** прил. **1.** *супротно, у супротном положају, насрамно.* **2.** (у служби речце за супротност) *в. напротив (2).*

насупрот предл. (с ген. или дат.) **1.** *преко пута, насрам, према.* – Седео је насупрот оцу на крају стола. **2.** *наместо, уместо.*

на̀супротан, -тна, -о *в. супротан (1а).*

на̀сӯти, на̀спēм (трп. на̀сӯт) свр. (нешто) **1.** *сипајући напунити, испунити:* ~ судове. **2.** *усути (нпр. воду, вино, јело и сл.) у неки суд, налити.* **3.** *сипајући прекрити слојем неког материјала:* ~ пут (песком, шљунком).

на̀сӯхо *в. насуво.*

на́сушан и **на̀сушан,** -шна, -о стклњ. *без којег се не може, преко потребан, неопходан:* ~ потреба, борба за насушни хлеб.

натàкарити, -ӣм и **натака́рити,** -та̀ка̄рӣм свр. експр. *натаћи, ставити, навући на себе, обући или обути нешто што је неприкладно, неодговарајуће, неприлично:* ~ наочаре за сунце по облачини, ~ неке ципелчине.

ната́кати, на̀та̄чем *несвр. према наточити.*

натàкнути *в. натаћи.*

наталӣтēт, -е́та м лат. *број новорођене деце према укупном броју становника у одређеном временском раздобљу на одређеном подручју:* пораст или смањење (опадање) наталитета.

ната́ложити, -ӣм свр. **а.** *таложењем створити, формирати (о води, реци, мору, језеру):* ~ седименте. **б.** *нанети, нагомилати (талог) (о води, реци и сл.).* ■ ~ **се а.** *створити се, формирати се таложењем, скупљајући се у виду талога:* наталожене наслаге. **б.** *накупити се, нагомилати се као талог:* прашина се наталожила.

на̀танко прил. **1.** *у танком слоју, танко:* ~ прострути, ~ развити (тесто). **2.** *мршаво, слабо, оскудно:* бити ~ с брашном. **3.** *в. потанко.*

ната́пати (се), на̀та̄пам (се) *несвр. према натопити (се).*

натапка́вати, -та̀пкāвāм *несвр. према* *натапкати;* уп. тапкати.

на̀тапкати, -ā̄м свр. **1.** *тапкајући, ѣазећи сабити, набити, утабати.* **2.** *тапкајући, тапкањем навлажити, ѣремазати (нпр. место свраба на кожи).*

ната̀ћи (на̀таћи) и **ната̀кнути,** на̀такнēм (аор. ната̀кох и ната̀кнух; р. пр. на̀такао, ната̀кла (на̀такла) и ната̀кнуо, -ула; трп. на̀такнӯт) свр. **1. а.** *ставити, навући на нешто, око нечега, намаћи; ѣричврстити, уѣлавити на нешто:* ~ јарам на волове, ~ мотику на држалицу, ~ гуму, црево на славину, ~ шубару (шлем) на главу. **б.** *намаћи, окачити, обесити:* ~ зобницу коњу. **в.** *ставити, навући (део одеће), обући; ставити, навући на ноге, обути.* **2.** *набости, набити на нешто оштро:* ~ на копље, ~ јагње на ражањ. **3.** *увући, уденути, ѣроденути:* ~ у косу украсну иглу. ■ **~ се а.** *навући се, намаћи се, наденути се.* – Црвена капа натакла му се до клемпавих ушију. **б.** *набости се, набити се на нешто оштро:* ~ се на рог.

на̀таште и **на̀таште** прил. *на ѣразан желудац, ѣре доручка или јела уопште:* ~ попити (нешто), ~ узети лек.

на̀тега на̀тега (натѐгача) ж **1.** *цеваста направа (обично направљена од дугуљастог ѣлода једне врсте тикве, ѣроширеног на доњем крају) која служи за извлачење течности из бурета и других дубљих судова с уским отвором.* **2.** зан. *алатка, направа за навлачење обруча на бурад, каце и сл., одн. на точкове запрежних кола.* **3.** бот и агр. *врста тикве* Lagenaria vulgaris; *ѣлод те тикве од којег се праве натеге (1).* • физ. *назив за врсте натеге (1) којима се извлачи течност из судова:* **крӣвā ~,** **прā̀вā ~.**

на̀тегнӯт, -а, -о **1.** *трп. од натегнути (се).* **2. а.** *који је без ѣриродности, сѣонтаности, усиљен, извештачен:* натегнуте метафоре, ~ осећајност (у књижевном делу), ~ разговор, ~ расположење. **б.** *за који нема довољно основа, аргумената, заснован на недовољном, непотпуном броју чињеница, на небитним чињеницама или (делимично) погрешним ѣремисама, на извесном занемаривању стварног, објективног стања и сл., неубедљив:* ~ оптужба, ~ петица (школска), ~ подела, натегнути разлози.

ната́гнути, на̀тēгнēм (аор. ната́гох и ната́гнух, ната́же и на̀тēже, на̀тēгнӯ и ната́гну; р. пр. на̀тēгао, ната́гла (на̀тēгла) и ната́гнуо, -ула; пр. пр. ната́гнӯвши, ната́гāвши и на̀тēгāвши) свр. **1. а.** *вукући, повлачећи, развлачећи затегнути, растегнути, напети:* ~ жицу, ~ конопац, ~ лук, ~ тканину, ~ струну. **б.** *затезањем еластичног дела, притиском на ороз и сл. ѣрипремити за одапињање, окидање, запети неко оружје (обично га упревши у некога, нешто).* **в.** фиг. *вештачки, на силу приказати нешто друкчијим него што јесте, дати нечему вид, форму и сл. који му не одговарају или не показују право, објективно стање ствари;* уп. натегнут (2): ~ истину, ~ параграфе, ~ правду. **2. а.** *истегнути, издужити, извући.* – Натегне врат да боље види. **б.** (уши, за уши) *повући, потегнути (некога за уво, уши), истегнути (некоме уво, уши).* **3.** (нешто или без допуне) *узети суд с пићем и почети пити, повући.* ■ **~ се 1. а.** *развући се, истегнути се, растегнути се (обично о тканини).* **б.** *напети се, затегнути се (о лицу, борама, кожи и сл.).* **2.** *в. натегнути се (2а).*

на̀тēгнӯто прил. **а.** *без ѣриродности, сѣонтаности, усиљено, извештачено.* – Дискусија је почела мало натегнуто. **б.** *без довољно основа, аргумената; неубедљиво, неуверљиво.* – Назив и појам администрације није вештачки и натегнуто пренесен у област међународног права.

на̀тēгнӯтōст, -ости ж *стање оног што је натегнуто (усиљеност, извештаченост; неубедљивост, неуверљивост).*

натегну́ће с *повреда мишићног ткива истезањем.*

ната́зати, на̀тēжēм несвр. **1.** *несвр. према натегнути.* **2.** (с нечим) **а.** *мучити се, тешко излазити на крај, једва састављати крај с крајем, кубурити (због оскудице, недостатка средстава за живот и др.).* **б.** *имати муке, тешкоћа, кубурити (с нечим):* ~ с математиком. ■ **~ се 1.** *несвр. према натегнути се.* **2.** *уз. повр.* **а.** *грабећи се око нечега, дохватајући једно друго за делове тела и одећу међусобно се потезати, вући (у борби, игри и др.).* **б.** *такмичити се, надметати се вукући крајеве конопца, надвлачити се.* **3.** (с нечим) *мучити се бавећи се нечим тешким, непријатним, незахвалним и сл. (или с незгодним, непријатним људима), бактати се, носити се с нечим (с неким):* ~ се са статистиком. **4. а.** *објашњавати се, убеђивати се, ѣрипремати се с неким намећући своје решење за нешто, убеђење о нечему, разлоге за нешто, своје услове и др.* – Дуго смо се натезали с Керовићем. **б.** *погађајући се настојати постићи одговарајућу цену, ценкати се.* – Натезао се са сељацима пазарујући од њих стоку.

на̀текао, натѐкла (на̀текла), -ло (обично одр.) *р. ѣр. од натѐћи у атриб. служби:* с натеклим лицем, натеклих очију.

на̀теклина ж *натекло место на телу, оток, отеклина.*

натена́не прил. тур. *без журбе, полако:* ~ посматрати, ~ пунити лулу, ~ распредати о нечему.

на̀тēнтати, -ам свр. нар. експр. **1.** *наговорити, навести (обично на нешто лоше, рђаво).* – На пљачкање кошница дјечаке је први натентао стари Јовандека. **2.** *намегнути, натурити (некога, нешто) мимо нечије воље.*

на̀терати јек. **на̀тјерати,** -ā̄м свр. **1. а.** *терајући, гонећи довести, дотерати, стерати на неко место, наћнати:* ~ стоку у шуму. **б.** *нанети, донети.* – Олуја изненадно натера крупне кишне капи на прозорска окна. **в.** *због, набити.* – Као да му је неко натерао нож у стомак. **2. а.** *довести у неко, често непријатно, тешко психичко стање:* ~ у плач. **б.** *изазвати, ѣроузроковати (неку психофизичку реакцију):* ~ руменило у лице. **3.** *приморати, присилити, наћнати на нешто:* ~ на бекство, ~ послушност, ~ на рад. **4.** *дотерати, довести до неког (жељеног) броја, до неке (жељене вредности).* – За два мјесеца натјерасмо на хиљаду глава.

натјери́вати јек. **натјери́вати,** -èрујēм *несвр. према натерати.*

натѐћи (на̀тећи), на̀текнēм (натѐчēм) (аор. натѐкох, на̀тече; р. пр. на̀текао, -èкла (на̀текла); пр. пр. натѐкāвши и на̀текāвши) свр. **1.** *увећати се, надути (због болести или од удар(а)ца), отећи (о човеку, деловима тела, ткиву и сл.).* **2.** *в. стећи (1).*

натѐчен, -èна, -о *натекао, отекао:* натечене жлезде, натечени капци.

на̀тӣван, -вна, -о лат. **1.** *наслеђен рођењем, урођен.* **2.** *добијен ѣриродним ѣутем, од ѣриродних супстанци, ѣриродан (о серуму).*

нативи́зам, -зма м фил. и псих. *схватање, учење ѣо којем су неке психичке функције, способности, карактерне црте, идеје и др. урођене, тј. да постоје ѣре искуства.*

нати́вист(а), -ē м (мн. -сти) *ѣристалица, ѣоборник, заступник нативизма.*

нативи́стичкӣ, -ā̄, -ō̄ *који се односи на нативизам и нативисте.*

нати́ка̄ч, -а́ча м (обично у мн.) *в. натикача (1).*

нати́кача ж (обично у мн.) **1.** *врста ѣлетене вунене чарапе (често, као део народне ношње, украшена шарама, везом и сл.) која се обува на голу ногу или навлачи ѣреко обичних чарапа и ѣокрива стопало обично до ѣреко глежња, назувак, назувица.* **2.** *врста лаке обуће са горњим делом исплетеним од вуне или сашивеним од сукна и ђоном (обично од танке коже).*

на̀тирати, -рēм *несвр. према натр(е)ти.*

натиска́вати (се), -тѝскāвāм (се) несвр. *в. натискивати (се).*

на̀тискати, -ā̄м свр. **1. а.** *натрпати, назбијати, набити; напунити тискајући, збијајући:* ~ торбе. **б.** *сатерати, натурати, сабити:* ~ затворенике у ћелију. **2.** *в. наштампати.* ■ **~ се** *скупити се у густу гомилу, натурати се, збити се, сабити се.*

натиски́вати (се), -тѝскујēм (се) *несвр. према на̀тискати (1), на̀тискати се и на̀тиснути (се).*

на̀тиснути, -нēм (на̀тиснух (на̀тискох), на̀тиснӯ (на̀тиште и на̀тиште)) свр. **1.** *навалити, надрети (у маси, гомили).* – Пази како су натисли, кукала им мајка! **2.** (често с допуном: у бег, трком и сл.) *дати се у бег, трк, јурнути, појурити некуд.* – Узбуњени сељаци, видећи да се већ бježи, натискоше и сами куд који. ■ **~ се 1.** (обично с допуном: за неким) *појурити, сјурити се за неким (за нечим), најчешће јурећи, хватајући некога (нешто); дати се, надати се (у трк, у бекство).* **2.** *в. натискати се.*

нàтицати[1], -ичēм *несвр. према натаћи, натакнути.*

нàтицати[2], -ичēм *несвр. према натећи.*

нàткати, нàткам (нàткēм) свр. *откати, сакати неку, обично већу или довољну количину нечега.* ■ **~ се** *провести дуго времена времена у ткању; заморити се, заситити се ткајући.*

нàткласнӣ, -ā, -ō пол. *који је изнад класа, класних интереса, који нема класни карактер.*

нàтколеница и **натколѐница** јек. **нàткољеница** и **натколљѐница** ж анат. *део ноге изнад колена.*

наткопа́вати, -ӣпа̄вам несвр. *несвр. према наткопати.* ■ **~ се** *такмичити се, надметати се у копању, окопавању (кукуруза и др.).*

наткòпати, нàткопам свр. *надмашити, победити у копању, окопавању (кукуруза и др.).*

наткòсити, нàткосӣм свр. *надмашити, победити у кошењу.*

наткоша́вати, -ӣша̄вам несвр. *несвр. према наткосити.* ■ **~ се** *такмичити се, надметати се у кошењу.*

наткри́вати, нàткрӣва̄м *несвр. према наткрити.*

нàткрилак, -ӣлка м зоол. *перје на горњем, спољашњем делу птичјих крила.*

наткри́лити, нàткрӣлӣм свр. **1. а.** *одозго заклонити, прекрити (пут свода и сл.), закрилити, наткрити:* црквица наткриљена великим орахом. **б.** *издижући се више од нечега надвисити се над тим, надвисити (нешто).* – Гучево је наткрилило Лозницу. **2.** вој. *покрити (непријатељске снаге) једним крилом, делом неке војне формације, делимично опколити, захватити, закрилити.* **3.** фиг. *бити бољи од некога у нечему, превазићи, претећи, надмашити (некога, нешто), засенити.* ■ **~ се** *издићи се изнад нечега, наднети се, надвити се над нешто пут свода; успети надвисити се, узвисити се над нечим.* – Небо се наткрилило над морем.

наткриљи́вати (се), -ӣљујēм (се) (наткриља́вати, -ӣља̄вам) *несвр. према наткрилити (се).*

нàткрити, нàткријēм свр. **а.** *покрити с горње стране, обично надстрешницом или нечим сличним (најчешће о (полу)отвореном простору, грађевини или делу грађевине на стубовима, о кати ји и сл.).* **б.** *успети заклонити с горње стране, делимично покрити, прекрити:* ~ очи шаком.

наткро́вити, нàткровӣм свр. *наткрити кровом, одн. надстрешницом;* уп. наткрити (а).

нàткро̄вље и **на́ткро̄вље** с *прекривач, заклон изнад нечега (нпр. на кочијама, војничком рову и др.); надстрешница.*

нàтмӯрен, -а, -о **1. а.** *који је без веселости, ведрине, суробан, суморан:* ~ изглед, ~ расположење, ~ човек. **б.** *који одражава нерасположење, мрзовољу и сл., мрк одан (о погледу).* **2.** *натушт ен, сив, суморан, (су)мрачан (о небу, временским и атмосферским приликама).*

натмуре́нко м *онај који је често натмурен, мрк одан, смркнут, мрзовољан, нерасположен.*

нàтмӯрено прил. *смркнуто, мрзовољно; натушт ено, суморно, мрачно:* ~ изгледати, ~ (по)гледати.

нàтмӯренӧст, -ости ж *особина и стање онога који је натмурен, онога што је натмурено.*

натму́рити, нàтмӯрӣм свр. *смрачити, намрштити (лице); набрати, намрштити (обрве, чело) (од мрзовоље, нерасположења, незадовољства и сл.).* ■ **~ се 1. а.** *добити натмурен, смркнут, мрзовољан израз, намрачити се, намрштити се, натушт ити се (о људима).* **б.** *постати натмурен, намрштити се, смрачити се, смркнути се (о лицу); набрати се, намрштити се (о већама, обрвама).* **2.** *постати таман, мрачан, смрачити се, смркнути се, натушт ити се (о небу, о времену пред кишу или олују и сл.).*

натму́шити (се), нàтмӯшӣм (се) и **нàтмушити (се),** -ӣм (се) свр. *в. натмурити (се).*

нàтӧ прил. *после тога, затим, онда.* – Напи напредују – гласно рече Грбић, а нато сва деца оживеше.

натовари́вати (се), -а̀рујēм (се) *несвр. према натоварити (се);* уп. товарити (се).

нàтоварити, -ӣм (трп. нàтоварен) свр. **1. а.** *ставити на некога или на (у) нешто неки терет ради преношења, одн. превожења:* ~ цемент на кола, ~ вреће на коња. **б.** *ставити на своја леђа или на раме (неки терет), упртити.* **2.** *оптеретити (некога, нешто) товаром, бременом, снабдети теретом (товарну животињу, превозно средство и др.):* ~ коња, ~ камион, ~ трактор. **3.** фиг. **а.** (некоме) *оптеретити (некога, нешто) нечим непријатним или тешким (послом, обавезама, бригама и сл.), свалити (на некога, нешто) неку невољу, неприлике и сл.* **б.** *пребацити, пренети, свалити (на некога) одговорност за нешто, туђу кривицу и сл.* **в.** (некога некоме) *наметнути некоме старање, бригу о некоме, пренети на некога обавезе око нечијег старања;* уп. натоварити некоме на врат (под врат). ■ **~ се** *ставити, упртити на себе неки терет ради преношења, оптеретити се нечим:* натоварени ранцима.

нàтовскӣ, -ā, -ō *који се односи на НАТО, који припада НАТО-у:* натовске снаге.

нàтопити, нàтопӣм (трп. нàтопљен) свр. **1. а.** *потапајући у течност или житку масу добро навлажити, намочити; наквасити:* ~ марамицу. **б.** *потопити и оставити (конопљу, кукуруз, пасуљ и др.) да одстоји ради размекшавања, кисељења или бубрења;* уп. покиселити. **в.** *добро, обилно залити, наводнити:* ~ виноград, ~ дуван, ~ врт. **2.** (обично у трп.) фиг. *прожети, испунити; преплавити:* лице натопљено љубављу, натопљен романтизмом, натопљен тугом. ■ **~ се** *добро се наквасити, намочити се, прожети се течношћу.*

нàтопљенӧст, -ости ж *стање онога што је натопљено.*

наторо̀кати, -о̀рочēм свр. пеј. *много, којешта напричати, изблебетати, избрбљати, исторокати.* ■ **~ се** *напричати се, испричати се о свему и свачему, набрбљати се, наблебетати се, исторокати се.*

натоциља́вати (се), -ӣља̄вам (се) *несвр. према натоциљати (се).*

натоцѝљати, -а̄м свр. *варајући, обмањујући навести на погрешан пут, на погрешан поступак, увалити у неприлике, натенташи; варајући учинити смешним, направити будалу од некога, насамарити, намагарчити; успети превариши, обмануши (некога).* ■ **~ се** *нечијим лукавством, преваром, обманом бити доведен у заблуду, бити превари, насести.*

нато̀чити, нàточӣм (трп. нàточен) свр. **а.** *точећи насути, налити (неку течност):* ~ воде (воду), ~ вина (вино), ~ ракије (ракију) (у флашу и сл.). **б.** *точећи, сипајући, наливајући напунити (суд неком течношћу):* ~ чашу, ~ флашу. ■ **~ се** *истичући, одн. дотичући накупити се у извесној количини (о води или некој другој течности).*

натпе́вати, нàтпēва̄м јек. **натпијѐвати,** нàтпијева̄м *несвр. према нàтпевати.* ■ **~ се** уз. повр. *надметати се, такмичити се, опседати се у певању.*

нàтпевати јек. **нàтпјевати,** -а̄м свр. (некога) *отпевати лепше, боље од другога, надмашити, победити (некога) у певању.*

натпи́јати се, нàтпӣја̄м се несвр. уз. повр. *надметати се, такмичити се у пијењу (алкохолног пића), надметати се ко ће више попити (алкохолног пића);* уп. натпити.

на́тпис м **а.** *краћи текст, запис, обично с називом онога на шта се односи и с другим основним подацима, исписан или урезан на нечему:* ~ на табли, ~ на трговини. **б.** *запис, текст у облику сентенције на надгробном споменику, епитаф.* **в.** *наслов, назив на почетку, у заглављу књиге, чланка, списа, на почетку филма и сл.*

нàтпити, нàтпијēм свр. *надмашити, победити (некога) попивши више алкохолног пића;* уп. натпијати се.

натполо̀вичан, -чна, -о у изр. **~ већина** правн. *в. апсолутна већина (под већина).*

нàтпоп, -опа м *католички свештеник вишег чина, главни поп, каноник.*

натпри́родан (нàтприродан), -дна, -о **а.** *који се не може објаснити природним законима, који је изван граница, оквира по-*

знатних природних појава и закона: натприродне особине, ~ појава. **б.** *који прелази природне, нормалне, уобичајене границе, оквире, мере, необичан, невероватан, изузетан (по величини, јачини, снази итд.):* ~ енергија, ~ сила.

натпри́родно (на̏тприродно) прил. *изван природних граница, оквира, необично, невероватно, изузетно.*

натпри́родно̄ст (на̏тприродно̄ст), -ости ж *особина онога што је натприродно (онога који је натприродан); оно што је натприродно (нестварност, фантастика и сл.).*

на̏тпритѝсак, -ска м физ. *стање гаса у затвореним системима са притиском већим од атмосферског.*

на̏тпросечан и **натпро̀сечан** јек. **на̏тпросјечан** и **натпро̀сјечан,** -чна, -о *који је изнад просечног, обичног;* уп. изузетан: ~ величина, ~ вредност, ~ квалитет, ~ лепота, ~ резултат, ~ човек, ~ таленат.

на̏тпросечно̄ст и **натпро̀сечно̄ст** јек. **на̏тпросјечно̄ст** и **натпро̀сјечно̄ст,** -ости ж *особина онога који је натпросечан, онога што је натпросечно;* уп. изузетност.

на̏тра ж *направа за ткање, разбој, стан.*

натрабу̑њати, -а̄м свр. разг. *напричати, испричати свашта, наблебетати, изблебетати, избрбљати.*

на̏тра̄г прил. **1. а.** *у смеру, правцу супротном од претходног кретања, онамо одакле се пошло (кренуло), назад:* кренути ~. **б.** *тамо где је нешто раније било, на претходно, пређашње место, назад:* вратити (узети, ставити) нешто ~. **2. а.** *леђима окренутим у смеру кретања, натрашке.* – Не ваља ићи натраг јер ће умријети мати. **б.** *у правцу задње стране, према задњој страни, уназад, унатраг:* тргнути руком ~. **в.** *у раније, пређашње стање:* не може се ~. **г.** *у протекло, прошло време, према прошлости, уназад.* – Мора се сегнути мало дубље натраг. **3. а.** *са задње стране, позади, отрага.* – У његовој кући је билијар, купатило; тамо натраг читав парк.

натрапа́вати, -ра̀па̄ва̄м *несвр. према натрапати;* уп. натрапати (1а).

натра̀пати (на̀трапати), -а̄м свр. **1.** (на некога, на нешто) **а.** *неочекивано, случајно наићи (на некога, на нешто), набасати; налетети, натрчати (на некога, на нешто).* **б.** (обично у вези с нечим непријатним) *стицајем околности доћи у везу, контакт с неким (с нечим), наћи се на некога (на нешто), сусрести се с неким (с нечим) (у некој прилици, у животу):* ~ на лудака. **2.** *наићи однекуд, изненада се појавити дошавши однекуд, банути.* – Натрапа однекуд један ескадрон коњице. **3.** (нешто) *случајно доћи до нечега, домоћи се нечега, наћи, пронаћи (нешто), налетети (на нешто).* – Натрапа на један од оних чудних Гебелсових чланака.

натра̀шкē и **натра̀шке** прил. **1.** *леђима, одн. задњим делом тела окренутим у смеру кретања, супротно од нормалног смера кретања, уназад:* ићи ~ као рак. **2.** *са задње, леђне стране, страга, отпозади, иза леђа:* везан ~. **3. а.** *обрнутим редоследом, обрнуто; наопако, наопачке:* ~ читати (неку реч). **б.** (обично у вези с глаголима „ићи“, „поћи“ и сл.) *у лошем, неповољном правцу, наниже, како не ваља, наопако.*

на̀ргати, -а̄м свр. *набрати трајући, кидајући, накидати (цвећа, лишћа, плодова, грања и сл.).*

натре́сати се, на̀трēса̄м се несвр. **1.** (на нешто) *стресати прашину и сл. са себе, своје одеће тако да пада на нешто, стресајући се, истресајући се трунити нешто.* – Не натресај ми се на млеко. **2.** (на некога, над неким (ређе некоме) или без допуне) *грдити (некога), викати (на некога) користећи погрдне речи, изражавајући љутњу, незадовољство; изживљавати се, истресати се (обично над неким слабијим, над неким ко је на нижем положају и сл.), брецати се, осецати се.*

на̀трескати се, -а̄м се свр. експр. *опити се, напити се.*

натре́сти (на̀трēсти), -е́сēм свр. *дрмајући, дрмусајући или млатећи отрести извесну, обично већу количину нечега (најчешће воћа).* ■ **~ се** (на некога, над неким (ређе некоме) или без допуне) *свр. према натресати се (2).*

на̀трēти јек. **на̀тријети,** на̀трēм (аор. на̀трēх јек. на̀тријех; трп. на̀тр̄т (натр̀вен)) свр. *в. натрти.*

на̀тријум (на̀трӣј, -ија) м хем. *хемијски елемент* (Na) *специфичне тежине 0,93, мек алкални метал сребрнастобеле боје.*

натријум- *први део полусложеница који означава да је натријум један од елемената хемијског једињења, натријумов:* ~-ацетат, ~-арсенат, ~-бикарбонат, ~-бромид, ~-карбонат, ~-сулфат, ~-хлорид итд.

на̀тријумов, -а, -о (на̀тријумскӣ, -а̄, -о̄) *који се односи на натријум, који садржи натријум:* ~ база, ~ једињење, ~ со, ~ фосфат, ~ хлорид.

натрља́вати (се), -р̀ља̄ва̄м (се) *несвр. према натрљати (се).*

натр̀љати, на̀тр̄ља̄м свр. (некога, нешто) **а.** *трљајући намазати (нечим).* **б.** *истрљати, измасирати длаком или нечим другим (неки део тела, ради лечења, улепшавања и сл.).* ■ **~ се** *повр.*

на̀трōје прил. *на три дела (у вези с дељењем, разламањем и сл.).* • **надвоје-натроје** *в. под надвоје.*

на̀трōнтати, -а̄м и **натро́нтати,** на̀трōнта̄м свр. **а.** (некога) *навући, обући (некоме) много одеће, утоплити с много одеће:* ~ дете. **б.** (нешто) *натрпати, претрпати (нечим).* – Зидови су били натронтани ћилимима дречећих боја. ■ **~ се** *много, превише се обући, претерано се утоплити с много одеће.*

натро̀шити, на̀трошӣм свр. нар. *измрвити, издробити, намрвити:* ~ хлеба.

натрпа́вати (се), -р̀па̄ва̄м (се) *несвр. према натрпати (се).*

натр̀пати, -а̄м свр. **1. а.** *ставити на гомилу, без реда већу количину нечега, трпајући сместити негде већу количину нечега, набацати; ставити у нешто, натурати:* ~ ствари; ~ барута. **б.** *без неког реда изнети много детаља у писменом саставу, написати, изнети опширно и несређено, набацати.* **в.** *стрпати (мноштво људи) у скучен простор, потрпати, натурати.* **2.** *трпајући, стављајући, гурајући напунити (нечим):* ~ кофер стварима, ~ торбу. ■ **~ се** *набити се у (на) сразмерно малом простору, натурати се, натискати се;* уп. стрпати се.

натр́пети се јек. **натр́пјети се,** -пӣм се свр. **а.** (нечега) *много издржати, претрпети:* ~ свакојаких невоља. **б.** *много се намучити, напатити.*

на̀трти на̀трēм (аор. на̀трх; трп. на̀тр̄т (натр̀вен)) свр. **1.** (нешто нечим) *тарући, трљајући пређи више пута длаком руке или нечим другим по неком делу тела или по нечему другом, обично наносећи неку маст, течност и сл., истрљати, истр(е)ти:* ~ вратне жиле (крста) сирћетом. **2.** (тесто, хлеб, погачу) *натрљати при мешењу брашном (тесто) да буде чвршће.*

натр́ћити, на̀тр̄ћӣм свр. разг. *истурити, избацити, надићи (задњи део тела, задњицу).* ■ **~ се** *саплувши се истурити задњи део дела, задњицу.*

на̀трулити, -ӣм свр. *в. натрунути.*

на̀трулōст (на́трулōст), -ости ж *стање онога што је почело да труне, што је натруло.*

натру́нити, на̀тр̄ӯнӣм (трп. на̀тр̄ӯњен) свр. **1.** (нешто) **а.** *нанети труње на (у) нешто, зајрљати труњем:* ~ млеко. **б.** *посути нечим ситним, измрвљеним, потруситн:* ~ месо ситном сољу. **2.** (нешто) фиг. **а.** *унети туђе елементе, примесе негде, у нешто (обично тиме кварећи изворну, аутохтону природу, карактер нечега):* ~ језик туђицама. **б.** *покварити, наружити; пореметити, нарушити:* ~ лепоту (нечега); ~ породичну срећу. **в.** *извршити штетан, негативан утицај на некога, на нешто, искварити:* душа натруњена отровом искуства. **г.** *нанети нечему љагу, срамоту, зајрљати, укаљати, осрамотити, обрукати:* ~ нечији добар глас, ~ некоме поштење. ■ **~ се** *напунити се, зајрљати се труњем.* – Коса му је натруњена сеном.

на̀трунуо, -нула, -о *в. натруо.*

на̀трунути, -нēм свр. *почети трунути, мало, делимично иструнути, натрулити (обично о воћу или дрвету).*

натруњи́вати, -у̑њујēм *несвр. према натрунути.*

на̀труо (на́труо), -ула, -уло **а.** *који је почео да труне, делимично труо;* уп. нагњио: ~ грожђе, ~ дрво, ~ јабука, ~ пањ. **б.** фиг. *који је почео да пропада (најчешће морално):* ~ друштво.

натру́ћати, нàтрӯћām свр. разг. *испричати много којечега, свашта напричати, наблебетати, набрбљати, иструћати.*

нâтруха ж *примеса, нанос страних елемената у нечему; страни, туђи утицај у нечему.*

нàтруцкати се, -ām се свр. *намучити се возећи се неравним, изрованим путем или лошим возилом, иструцкати се.*

натрчáвати, -рчāвām *несвр. према натрчати.*

натрчати, -чӣм свр. непрел. **1.** *трчећи наићи, налетети (на некога, на нешто), ударити о некога, о нешто, судрити се с неким, с нечим.* **2.** *трчећи, јурећи стићи, доћи негде, дотрчати однекуд.* **3.** фиг. *неопрезно и непромишљено упасти у незгодан положај, насести, насамарити се.* ■ **~ се а.** *провести дуже време у трчању, истрчати се; заморити се трчећи.* **б.** *заморити се ужурбано, журно обављајући више послова.*

натугòвати се, -ӯгујēм се свр. *провести много времена тугујући.*

нату́жити се, -ӣм се свр. *в. изјадати се;* уп. изјадиковати се.

нáтукница ж **1.** *в. алузија.* **2.** *в. одредница (1).*

нàтукнути, -нем свр. *казати, изнети посредно у излагању, причању, наговестити; рећи, казати, изнети, поменути само узгред, напоменути.*

нату́ра ж лат. **1.** *в. природа.* **2.** ум. *сликарски или вајарски модел.* • **у натури (примити, примати, доби(ја)ти, платити, плаћати** и сл.) *у роби, у облику производа који имају плаћежну вредност (за разлику од плаћања у новцу).*

нàтурāлан, -лна, -о **1.** *в. природан (1 и 2).* **2. а.** *који је у облику робе, производа, робни:* ~ размена. **б.** *који се односи на облик производње у којој се производи рада троше у оквиру одређене економске јединице (нпр. породице или патријархалне задруге) и служе само за потребе њених чланова:* ~ привреда.

натурали́зам, -зма м **1.** *уметнички правац у књижевности, сликарству, вајарству и музици (настао у Француској крајем XIX в.) који тежи да без икакве улепшавања, што је могуће верније прикаже стварност, нарочито ружњију, тамнију, суровију страну живота.* **2.** фил. *схватање које настоји да све појаве сведе на природне узроке, схватање по којем је природа примарни и апсолутни принцип, основа свега што постоји.*

натурализа́ција ж **1.** *прилагођавање условима живота у новој средини.* **2.** *начин добијања, стицања држављанства, стицање, примање држављанства у страној земљи посебним актом државног органа.*

натурàлизовати, -зујēм (натурализи́рати, -ӣзирām) свр. и несвр. **1.** *прилагодити, прилагођавати новој животној средини, (у)чинити домаћим, одомаћи(ва)ти.* **2.** *да(ва)ти страницу држављанство, примити, примати у поданство.* ■ **~ се 1.** *прилагодити се, прилагођавати се новој животној средини, одомаћи(ва)ти се.* **2.** *примити, примати, стећи, стицати држављанство стране земље.*

натӯрāлије ж мн. *оно што је неопходно потребно за живот човека, природне животне потребе, потрошна добра, роба.*

натурàлист(а), -ē м (мн. -сти) *присталица, следбеник натурализма.*

натурали́стичан, -чна, -о **а.** *склон натурализму, натуралистички настројен, оријентисан.* **б.** *в. натуралистички.*

натурали́стичкӣ, -ā, -ō *који се односи на натурализам и натуралисте; који је као код натуралиста, својствен натурализму и натуралистима:* ~ правац, ~ уметност, ~ школа; ~ метод, натуралистичка обележја.

натурали́стички прил. *на натуралистички начин, на начин својствен натуралистима, у духу натурализма.*

натурàлисткиња ж *женска особа натуралист(а).*

нату́рати (се), нàтӯрām (се) *несвр. према натурити (се).*

натурѝзам, -зма м *сунчање и купање на јавним плажама без купаћих костима или гаћица; покрет који пропагира култ голог људског тела и неодевање, нудизам.*

натӯрист(а), -ē м (мн. -сти) *присталица натуризма, нудизма; нудист(а).*

натурѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на натуризам и натуристе, нудистички:* ~ камп, ~ насеље, ~ покрет.

натӯристкиња ж *женска особа натуристе.*

нàтурити, -ӣм (трп. нàтурен) свр. **1. а.** *наметнути некоме нешто силом, противно његове воље, приморати некога да нешто прихвати; довести некога на утицајан положај противно нечијој вољи.* **б.** *властитим утицајем учинити да неко прихвати одређено мишљење, схватање и сл.* **2. а.** *навући, намаћи (капу, шешир и сл.).* **б.** *намакнути, набацити, навући (нпр. омчу око врата и др.).* **3. а.** *ставити, метнути, положити на нешто (одозго), навалити преко нечега.* **б.** *намаћи, натаћи (нпр. резу на вратима).* ■ **~ се 1.** (обично са допуном: за вољу, за господара и сл.) *наметнути се некоме (као вођа, власт, господар и сл.), најчешће против нечије воље.* **2. а.** (некоме) *обузети, захватити (обично о мислима, осећањима, стању и сл.).* **б.** *спопасти (некога), навалити (на некога) (о муци, тешкоћама, недаћама и сл.).* **3.** *дати се у потеру, потрчати, појурити (за неким).*

нàтӯршницла ж нем. *месни одрезак (обично од бута или плећке) печен, одн. пржен на масти или уљу.*

нату́ршчик м рус. *глумац (обично на филму) без школског глумачког образовања који интерпретира лик друштвене средине, сталежа и сл. којем и сам припада.*

натуткáвати, -ӯткāвām *несвр. према натуткати.*

нàтуткати, -āм свр. **1.** *наговорити, навести некога на нешто, обично лоше, подстаћи, нахушкати.* **2.** *надражити, напујдати (пса на некога, на нешто).*

нату́ћи (нàтӯћи), -ту́чēм (3. л. мн. нату́кӯ) свр. *ставити, метнути на главу (капу, шешир и сл.) тако да чврсто стоји, наташти, навући, натурити.* ■ **~ се** *истући некога до миле воље, издовољити се тукући, наударати се.*

нату́цати, нàтӯцām несвр. **1. а.** *читати тешко, изговарајући одвојено део по део речи, одн. реч по реч; упште слабо, с муком читати, сricати.* **б.** *рђаво, лоше говорити страни језик (или дијалекат); упште тешко, с муком изговарати речи.* **2.** *говорити о нечему без довољно познавања, несигурно, нагађати, набадати.*

нàтуцати, -āм свр. *туцајући иситнити неку, обично довољну (или већу) количину нечега (мака, ораха и др.), истуцати.*

нàтуштен, -а, -о **1.** *који (најчешће изразом лица) показује знаке нерасположења, незадовољства, мрзовоље, намргођен, намрачен, натмурен; који одаје такво расположење (обично о лицу).* **2.** *мрачан, тмуран:* ~ јутро, ~ јунско пподне, ~ Романија.

нàтуштено прил. *намргођено, мрзовољно, смркнуто.* – Натуштено седе за један сто.

нàтуштенӧст, -ости ж *особина и стање онога који је натуштен, онога што је натуштено, намргођеност, натмуреност, мрзоволља, суморно расположење.*

нàтуштити, -ӣм свр. *намрштити, намргодити (чело, обрве) изражавајући незадовољство или дајући строг, озбиљан израз лицу;* уп. намрачити и натмурити. ■ **~ се 1. а.** (понекад и безл.) *смрачити се, смркнути се (о времену, обично пред олују).* **б.** *прекрити се тамним облацима, постати таман, мрачан, затамнети се, стуштити се (о небу).* **в.** *доносећи кишу, непогоду и сл. наднети се, надвити се (о облацима).* **2. а.** *постати намрштен, мрачан, суморан, мрзовољан, намргодити се, намрачити се, натмурити се.* **б.** *постати намрштен, намргођен изражавајући такво расположење (о лицу, челу и др.).*

нâтхвāт м спорт. **а.** *хватање гимнастичке или атлетске справе (коња, вратила, мотке и др.), скијашког штапа и сл. прстима руке или палцем одозго.* **б.** *хватање лопте раширених прстију руке с притиском одозго (обично у ватерполу).*

нâтчовек јек. **нâтчовјек** м (супл. мн. нâдљуди) (према нем.) **1. а.** фил. *по учењу немачког филозофа Ничеа, идеалан човек, који ће се појавити у идућој фази људске цивилизације, обдарен особинама и способностима које не поседује, обичан несавршен човек.* **б.** *по немачкој нацистичкој идеологији, припадник гер-*

манске „више расе“, који треба да влада светом. **2.** *човек који поседује високе моралне особине у степену већем од других људи, идеално биће.*

натчовечàнскӣ јек. **натчовјечàнскӣ,** -ā, -ō **1.** *који превазилази нормалне човекове могућности, снагу, природу и сл., надљудски, веома велики, огроман:* с натчовечанским напором, употребити натчовечанску снагу. **2. а.** *који је по особинама изван граница природних појава и законитости, натприродан, нестваран, чудесан:* ~ биће, ~ моћ, ~ створ. **б.** *који је по нечему изван људских домена, који не спада у сферу људског; несхватљив, неразумљив (човеку):* ~ сила; ~ тајна.

натчовечàнски јек. **натчовјечàнски** прил. *на натчовечански начин, превазилазећи људске моћи:* ~ се борити.

нàтчӯлан, -лна, -о (обично одр.) **а.** *који је изван граница чулног опажања, који се не запажа чулима, натприродан:* натчулни свет. **б.** *мисаон, уман; апстрактан.*

нађáпати, нàђāпāм свр. разг. *обилно наквасити, натопити, намазати.* ■ ~ **се** пеј. *претерано се нашминкати, нафракати се.*

нàђвāр, -ápa и **нàђвāр,** -а м нар. *већи дрвени троделни или дводелни сандук с поклопцем, у којем се налази део за брашно, део са наћвама за мешење хлеба и, обично, део за оставу.*

нàђваст, -а, -о нар. *који обликом подсећа на наћве, сличан наћвама.*

нàђве, нàђāвā, наћáвā и нàђвӣ ж мн. нар. *веће дрвено корито направљено од издубљеног дрвета или склопљено до дасака (понекад с поклопцем или ногарима), које служи (које је служило) за мешење хлеба.*

нађефлèјисати се, -ишēм се свр. нар. експр. *напити се, опити се; постати расположен, весео од пића.*

нáћи (нâћи), нâђēм (аор. нáђох, нáђе; р. пр. нàшао, -шла; трп. нâђен; пр. пр. нàшāвши) свр. прел. **1. а.** *случајно, идући или тражећи, трагајући наићи на нешто (нпр. на изгубљену ствар) или на некога; уопште пронаћи, открити (нешто, некога).* **б.** *тражећи, трагајући доћи до нечега, прибавити, обезбедити (нешто):* ~ лека, ~ хлеба у туђини. **в.** *наићи на неку реакцију, однос, изазвати неки став, расположење и сл.:* ~ разумевање код некога. **2. а.** *добити нешто тражено или прижељкивано:* ~ заштиту, ~ помоћ. **б.** *у некоме, у нечијој личности добити, стећи (друга, пријатеља и сл.).* **3. а.** *идући, пролазећи, долазећи затећи, застати некога на одређеном месту:* нађосмо га пред кућом. **б.** *затећи, видети некога (нешто) у неком стању, расположењу:* ~ међу живима, ~ све како је било. **4. а.** *одабрати, изабрати.* – Ниси нашао паметнијег посла од овога? **б.** *искористити, уграбити, улучити, изабрати (погодан моменат, згодну прилику).* **в.** *одлучити се на нешто, почети радити, чинити нешто кад томе није време, тренутак, кад то не одговара околностима или околини, окружењу.* – Нашли баш сад да праве свадбу?! **г.** (некога) *пасти (некоме) на ум, доћи (некоме) у мисли, спопасти кад се то не очекује, изненадно, у неодговарајуће време и сл.* – Какво те спавање у ово доба нашло?! **5.** *одвојити, издвојити (део времена) за некога, посветити (некоме или нечему део времена).* **6.** *запазити, приметити, уочити (неку особину):* ~ доста заједничког, ~ разлику, ~ траг прошлости. **7.** *одредити, утврдити (неку величину, број и сл.):* ~ угао. **8.** *размишљањем доћи до нечега, смислити, измислити (нешто); досетити, присетити се:* ~ оправдан разлог за нешто, ~ решење за нешто; не моћи ~ ниједну реч утехе. **9. а.** *успети довести у активно стање своје физичке или духовне снаге, скупити, сабрати, смоћи:* ~ у себи толико великодушности (снаге). **б.** *створити, направити, успоставити; начинити, учинити:* ~ свему ред. **10.** *утврдити, установити; закључити; оценити, проценити:* нађе да је здрав; нађоше да девојка паметно говори. **11.** *добити, скупити одређену количину приноса од неке пољопривредне културе.* – Колико си нашао пшенице? **12.** (са апстрактном именицом у ген., ређе у ак.) **а.** *осетити, доживети жељено расположење, одн. досећи у жељено, потребно стање означено именицом у допуни:* ~ задовољство у раду, (не) ~ мира, (не) ~ сна. **б.** *наићи на нешто; постићи, остварити нешто (оно што је означено именицом у допуни):* ~ израза, ~ одјека; ~ одушка. ■ ~ **се 1. а.** *досећи некамо, обрести се негде; створити се на неком месту:* ~ се у затвору, ~ се на острву, ~ се у седлу. **б.** *досећи, запасти у неки, обично неповољан, положај или стање; задесити се, обрести се у неком, обично неповољном положају или стању (изазваном датом ситуацијом):* ~ се у кризи, ~ се у невољи, ~ се у шкрипцу; ~ се на муци, ~ се у чуду. **в.** *намерно доћи негде, бити на неком месту у одређено време.* **г.** *ставити се на нечију страну, опредалити се за некога или нешто:* ~ се на страни добра. **2.** *задесити се, затећи се:* ~ се на путу. **3.** *десити се, бити са неком особином, показати, испољити неку особину:* нашла се паметна. **4. а.** *(су)срести се, састати се са неким.* **б.** *доћи до споразума, споразумети се, наговорити се, погодити се.* – Он спушта цену помало, а муштерија додаје. И најпосле се нађу и сложе. **5.** (некоме) **а.** *притећи у помоћ, помоћи некоме:* ~ се у невољи. **б.** *бити на располагању (некоме) у случају потребе (о новцу, храни и сл.):* нек му се нађе у путу. **6.** (некоме, у некога) *доћи на свет, родити се.* – Крајем маја нашло се Давилу пето дете. **7. а.** (и безл.) *појавити се, јавити се (понекад противно очекивању, вероватноћи).* – Нашло се људи који су се жалили на њега. **б.** *појавити се, јавити се као способан или позван за (из)вршење неког посла.* – Ваљало би кад би се нашао неко ко би то могао добро урадити. **10. а.** *показати, испољити неко расположење, осећање изазвано одређеним поступком или одређеном ситуацијом, осетити се (постигнут, увређен и сл.).* **б.** *осетити се (обавезним, побуђеним, позваним и сл. за нешто).* • **боље вас нашао, боље вас нашли!** *отпоздрав на нечију (обично домаћинову) добродошлицу.* ~ **(сам) себе** *открити, пронаћи област занимања, област изражавања, одн. предмет и сл. који највише одговара личним склоностима, способностима, жељама.* ~ **своју (себи) срећу** *удати се, удомити се (добро).* ~ **се између две ватре (између чекића и наковња)** *досећи у незгодну, тешку ситуацију, положај између две противничке стране, два сукобљена противника и сл.* ~ **се некоме на путу** *испречити се као сметња нечијим намерама, интересима, сметати некоме, ометати некога.* ~ **се у послу** *направити се, начинити се запосленим, заузетим прикривајући неку намеру, циљ, одн. прави разлог ангажовања (нпр. доласка и др.).* **нашао си цркву у којој ћеш се богу (по)молити** *нисе дошао код човека који је вољан, спреман, који хоће и може да ти помогне, да притекне у помоћ.* **нашла вреће закрпу, нашла слика прилику** *нашло се двоје који једно другом одговарају, који су истих особина (обично са неком карактеристичном особином).* **шта је тражио, то је и нашао** или сл. *добио је по заслузи, прошао је како је заслужио.*

нађýлити, нàђӯлӣм свр. (уши) **а.** *управити, окренути нагоре, надићи, подићи (уши) да би се боље ухватио, чуо звук (о животињама).* **б.** фиг. *почети пажљиво, напрегнуто слушати, пратити нечији говор, неки шум и сл., напрегнути се, усредсредити се ради слушања.*

нађýтати се, -тӣм се свр. *провести много времена у ћутању, у ћутњи;* уп. нашутети се.

наȕдарати се, -āм се свр. *изударати, истући некога до миле воље, издовољити се ударајући, тукући (некога).*

нàȕдити, -ӣм свр. (некоме, нечему) *изазвати, проузроковати негативне, неповољне последице по некога, по нешто, нашкодити (некоме, нечему).* – Не могу му наудити ни мраз, ни сунце, ни киша, ни ветар.

наужúвати се, -ȕжӣвāм се свр. (некога, нечега или без допуне) *провести дуго времена уживајући, издовољити се уживајући.*

наȕздисати се, -ишēм се свр. *провести дуго времена уздишући, уздишући дати одушка својим осећањима.*

наȕзēти се, нàузмēм се свр. **1.** *узети неку, обично већу или довољну количину нечега, накупити се, напрабити се:* ~ оружја. **2.** у изр. ~ **зиме (хладноће, студени)** *јако озебсти, назебсти.*

наȕзимати, -āм несвр. *накупити, сакупити, прикупити, припрабити и сл. узимајући више пута, у више прилика или од више особа; накрасти.* – Био је наузимао још ствари, па их је успут побацао.

нàȕзнāк прил. **1.** *с леђима надоле, налеђушке, полеђушке, на леђима (уз глаголе мировања), одн. на леђа (уз гл. кретања):* лежати ~, пасти (извалити се) ~. **2. а.** *према задњој страни тела, уназад, унатраг.* – Глава јој паде наузнак. **б.** *задњом страном тела, натраг, натрашке; с леђима у правцу кретања, наопако, наопачке:* узмицати ~; везати некога ~ за коња.

на́ук и **на̀ук** м **а.** *савет, упутство како нешто треба урадити или како треба поступити.* **б.** *поука која се извлачи из искуства (обично лошег), лекција; пример (за угледа).*

на́ука и **на̀ука** ж **1. а.** *систем знања о природи и људском друштву до којег се дошло применом одређених принципа, објективних (индуктивних или дедуктивних) метода истраживања и одређених средстава за истраживање;* уп. знаност. **б.** *посебна област таквих знања обједињена предметом изучавања (која се често изучава и као наставна дисциплина, предмет):* друштвене науке, природне науке, хуманистичке науке, ~ о језику, ~ о човеку. **в.** *систем схватања, тумачења неког проблема, учење о нечему, доктрина, теорија; верско учење, канон, узус:* Дарвинова ~; по науци цркве. **г.** *скуп знања потребних за вршење неке делатности, професије, вештина, умеће:* ~ владања, војничка ~, ратна ~. **2.** *скуп чињеница које неко зна, знање; образовање, наобразба, ученост.* – Без муке нема науке. Не треба вам ту велике науке. **3.** *в. навика;* уп. навада. – Наука је једна мука, а одука двије муке. • **човек од науке (и знања)** *образован, учен човек; научник.*

науљи́вати, -ујући *несвр. према науљити.*

нау́љити, нау̏љи̏м свр. **1.** *прелити уљем, зауљити (нпр. коре за питу).* **2. а.** *намазати, подмазати уљем (као мазивом) клизне површине машина и других направа, уређаја и сл.* **б.** *премазати уљем:* науљени подијум.

на̀ум м **а.** *оно што је неко наумио, одлучио, намера, накана:* одвратити од наума. **б.** *замисао, идеја:* враћати се на свој наум.

на̀уман, -мна, -о *који је нешто наумио, одлучио, решио, намеран, решен.* – Ја сам науман да покренем један лист за сточарство.

на̀умити, -и̏м свр. **1.** (нешто) *одлучити да се нешто учини, остварити, намерити, решити.* – Неколико пута наумила да буде с другим човеком. **2.** *поћи, упутити се (некуд).* – Куд си наумила?

на̀усница ж **1.** (обично мн.) *меке, нежне длачице, мање изнад горње усне (обично изражене код мушкараца у младићко доба, одн. као зачетак бркова); бркови.* **2.** *део лица између горње усне и носа.* • **(на)гарила (огарила** и сл.**) га** ~ или сл. *порасли су му, расту му бркови.*

на̀ут м тур. **а.** бот. и агр. *једногодишња зељаста, гајена биљка* Cicer arietinum *из ф.* Fabaceae, *пореклом из источномедитеранских предела, леблебија.* **б.** *семе, семенке те биљке које се, најчешће пржене, једу или се употребљавају и у друге сврхе, леблебија.*

нау̀тика ж грч. **а.** *наука о пловидби и управљању, вођењу бродова, наука о поморству, навигација.* **б.** *вештина управљања бродовима, пловидбена вештина.*

нау̀тилус и **на̀утилус** м зоол. *у мн.: род главоножаца* Nautilus, *с великом спиралном љуштуром изграђеном на коморе (у јд.: главоножац из тога рода).*

нау̀тичар м **1.** *онај који изучава науштику, који се бави науштиком; стручњак за науштику уопште.* **2.** *ученик науштичке, поморске школе; питомац морнаричке академије.*

нау̀тичкӣ, -ā, -о̄ *који се односи на науштику.* • **~ миља** *јединица за мерење дужина у навигацији (1.852* m).

на̀учан, -чна, -о *в. научни.*

на̀учењак, -а и **научѐњāк,** -а́ка м *в. научник.*

на̀учењачкӣ и **научѐњāчкӣ,** -ā, -о̄ *в. научнички.*

на̀учењачки и **научѐњāчки** прил. *в. научно.*

нау̀чити, нау̏чи̏м свр. **1.** (нешто) **а.** *учењем усвојити, стећи неко знање; савладати неку вештину, овладати неком вештином:* ~ страни језик; ~ свирање на клавиру. **б.** *учењем, читањем (слушањем и др.) упамтити, запамтити:* ~ песму напамет. **в.** *в. изучити (2).* **2.** *стећи неку навику, навикнути (на неког, на нешто); уобичајити нешто, навадити се на нешто.* – Лако је научити, него је мука одучити. **3.** (некога) *пренети на кога неко знање, схватање, идеју и сл.; упутити некога у какву вештину, обучити, извежбати.* – Отац ме научио да играм шах. **б.** *развити, створити код некога неку навику, навикнути или навадити на нешто:* ~ некога да пуши. ■ **~ се** *в. научити (1а, б и 2).* • **~ (некога) памети** (обично у претњи) *присилити, натерати некога на одређен вид понашања, поступања, уразумити, опаметити.* **~ (некога) реду** (обично у претњи) *натерати некога на уобичајен, прихватљив начин понашања.* **~ се памети** *приморати, присилити себе на одређен начин понашања, поступања, уразумити се, опаметити се.*

на̀учнӣ, -ā, -о̄ **1. а.** *који се односи на науку, који се заснива на науци;* уп. знанствени: ~ апарат, ~ звање, ~ истина, ~ метод, ~ откриће, ~ рад, ~ часопис. **б.** *који се бави науком, чије је занимање наука:* ~ кадар, научни кругови, ~ радник, ~ подмладак. **в.** *чија је делатност наука (о установама, удружењима и сл.):* ~ друштво, ~ завод, ~ институт. **г.** *својствен науци, којим се одликује, карактерише наука:* ~ озбиљност, ~ стил. **2.** (и неодр. научан, -чна, -о) (донекле заст.) **а.** *школован, образован, учен:* ~ човек. **б.** *стручан, квалификован, способан за нешто.*

на̀учнӣк м *особа која истражује и изучава неку научну област, која се бави науком, научни радник.*

на̀учница ж *она која истражује и изучава неку научну област, она која се бави науком, научна радница.*

на̀учничкӣ, -ā, -о̄ *који се односи на научнике, који припада научницима, својствен научницима и сл.:* ~ библиотека, ~ природа, ~ научничке способности, ~ хипотеза.

на̀учно прил. **а.** *на научни начин, користећи се научним принципима, методама, средствима; у научном погледу, са становишта науке:* ~ доказати, ~ испитати, ~ описати, ~ утврдити. **б.** *в. стручно.*

научно- *први део сложеница или полусложеница у значењу научни:* научноистраживачки, научно-технички, научнофантастични и сл.

научноистражѝва̄чкӣ, -ā, -о̄ *који се односи на научно истраживање, који се бави научним истраживањем:* ~ институт, ~ рад, ~ установа.

на̀учно̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) **1.** *особина онога који је научник, који се бави науком, чија је делатност наука; особина онога који је учен, ученост.* **2.** *наука; знање.* – Највиши ступањ разума и научности јесте израз бројевима. **3.** *научна вредност (неке дисциплине, хипотезе, некога дела, истраживања и др.); научни карактер (нечега).*

научнофантѐстичнӣ, -ā, -о̄ *који се односи на научну фантастику:* ~ роман, ~ филм.

на̀учњāк м *в. научник.*

на̀учњāчкӣ, -ā, -о̄ *в. научнички.*

на̀ушнӣк (на̀ушњāк) м (обично у мн.) *део каше, шубаре, качкета и сл. који се навлачи на уши ради заштите од хладноће.*

на̀ушница ж (обично у мн.) **1.** *накит, украс који се носи на ушној ресици, одн. на ушним ресицама, минђуша.* **2.** *в. наушник.*

нау̀штрб и **на̀уштрб** прил. *умањујући нешто, закидајући на нечему; на нечију штету, на рачун (некога, нечега):* ~ свега осталог; њему ~.

нафа̀ка ж тур. **а.** *по исламском учењу, оно што је човеку (или животињи) одређено од бога да поједе и попије у току живота.* **б.** нар. *храна (јело и пиће).*

нафа̀рбати, -а̄м свр. *нацртати, насликати фарбом, бојом (нешто) на нечему (нпр. на вратима, на зиду и сл.).*

нафати́рати се, -фа̀ти̏ра̄м се свр. разг. *скупити, стећи, зарадити, згрнути доста новца.*

нафиксати се, -а̄м се свр. разг. *убризгати себи дрогу, дрогирати се.*

на̀фора ж грч. *освећени, освештани хлеб (у комадићима) који се у православној цркви дели верницима после литургије.*

на̀форњāк м *послужавник, тас за нафору.*

на̀фракати, -а̄м свр. пеј. *неукусно, упадљиво намазати (лице, усне и сл.) шминком, претерано нашминкати.* ■ **~ се** *претерано и неукусно, упадљиво се намазати шминком, претерано се нашминкати.*

нафризи́рати, -ри̏зи̏рā̄м свр. (некога) *дотерати, уредити некоме косу, начинити некоме фризуру.* ■ ~ **се** *йовр.*

на̏фта ж (мн. ø) грч. мин. *сирова течна запаљива смеса уљоводоничних уља, жуте до тамносмеђе боје, настала од орīанских материја у седиментним слојевима земље, од које се дестилацијом у рафинеријама добијају различити деривати и друīи йроизводи широке йримене (бензин, йетролеј, мазуī, уље и др.).*

нафтàлӣн, -и́на м (мн. ø) хем. *орīанско једињење, уљоводоник* ($C_{10}H_8$) *у виду белих листићастих кристала, оштроī карактеристичноī мириса, које се добија из каīрана каменоī уља, а уйотребљава се највише као сировина у хемијској индустрији; йрах, йрашак (лоштице и др.) тоīа једињења којим се заштићују крзно и вунени йредмети од мољаца.* • **извући (извадити) из нафталина** *учинити актуелним, актуелизовати некоīа ко је био заборављен (запостављен, стар и сл.) или нешто што је заборављено (застарело, архаично и сл.).*

нафтàлӣнскӣ, -ā, -ō **1.** *који се односи на нафталин:* ~ куглица, ~ прах. **2.** фиг. *стар, застарео, несавремен, архаичан.*

нàфтар(иц)а ж разг. *йеī на нафту.*

нàфтāш, -а́ша м **1.** *радник који ради у нафтној индустрији; онај који ради на истраживању нафтних налазишта.* **2.** разг. *мотор на нафту;* уп. дизелаш.

нàфтнӣ, -ā, -ō *који се односи на нафту, који йроизводи, йрерађује нафту, који садржи нафту, који је од нафте и сл.:* ~ гас, ~ индустрија, ~ слој.

нàфтовō̄д и **нафтовод,** -ода м *систем изолованих (челичних) цеви које служе за транспорт нафте (обично од налазишта до рафинерије или луке, одн. од луке до рафинерије).*

нàфтō̄л, -о́ла м хем. *орīанско једињење* ($C_{10}H_7OH$), *које се налази у каīрану каменоī уља (а изводи се и од нафталина).*

нафтòносан, -сна, -о *у којем има нафте, који садржи нафту:* ~ поље, ~ подручје, ~ слој.

нахва́лити, нàхва̄ли̏м свр. прел. **а.** *много йохвалити, исхвалити (нешто, некоīа):* ~ своја побратима. **б.** *много хвалећи йрейоручити (некоīа или нешто некоме).* ■ ~ **се а.** (некога, нечега) *изразити, исказати доста, йуно хвале, йохвале (о некоме, нечему).* – Не може довољно да се нахвали како су га лепо гостили. **б.** *йохвалити се много йута (и на много места), исхвалити се йуно, до миле воље:* ~ се на све стране.

нàхватати, -а̄м свр. **а.** *ухватити извесну, обично велику или довољну количину, велики или довољан број нечеīа:* ~ рибе. **б.** *скуйити, накуйити (у неки суд), ухватити:* ~ кишнице. ■ ~ **се 1. а.** *створити се, образовати се, формирати се на йовршини нечеīа у виду слоја, наслаīе и сл., накуйити се (нйр. о буђи, йлесни, йрашини, чађи и др.); образовати, формирати талоī, наталожити се (нйр. о каменцу и др.); йасти, йойадати и йрекрити нешто (нйр. о ињу).* **б.** *йрионути уз нешто, налейити се, залейити се:* нахватала се прљавштина на обућу. **в.** *накуйити се око нечеīа, ухватити се.* – Око месечева срйа нахватала се мутна, лоптаста измаглица. **2.** *йровести много времена у хватању нечеīа (некоīа), заситити се, издовољити се хватајући нешто (некоīа).*

нàхеклати, -а̄м свр. *в. исхеклати.*

нахе́рити, нàхе̄рӣм свр. *йоставити нахеро, укосо, довести у кос йоложај, накривити, накренути:* ~ капу (шешир). ■ ~ **се** *дойи, досūети у кос йоложај, наīнути се, накривити се, накренути се, накосити се, искосити се:* изнад низова ниских нахерених кућерака.

нàхе̄ро прил. *накренуто, накриво, накосо, укосо.* – На глави му шубара, натучена нахеро.

на́хија ж тур. ист. **а.** *административно-територијална јединица, управно йодручје у османлијској територијалној йодели (различите величине у разним йриликама и разним крајевима);* уп. округ и срез: Пожешка ~, Рудничка ~, Ужичка ~. **б.** *област, йредео у Црној Гори који је обично обухватао више йлемена:* брдске нахије, Васојевићка ~, Катунска ~, Ријечка ~. **в.** *становништво, живаљ, народ, људи нахије (а и б).*

на́хијскӣ, -ā, -ō *који се односи на нахију, који йрийада нахији;* уп. нахија (а и б): ~ старешина, ~ суд.

нàхлада и **нàхлада** ж *йрехлада.*

нахла́дити се, нàхла̄ди̏м се свр. *йрехладити се.*

нахладò̀вати се, -а̀дујēм се свр. *наодмарати се хладујући, издовољити се одмора у хладу, у хладовини.*

нахлађи́вати се, -а̀ђујēм се *несвр. йрема нахладити се;* уп. прехлађивати се.

на́ход м *мушко нахоче; нахоче уопште.*

нахо́дати се, нàхо̄да̄м се свр. *йровести доста времена у ходању, ходајући, исходати се.*

нахò̀дити, нàходӣм несвр. (стилски обележено) **1. а.** (некога, нешто) *налазити; йроналазити.* **б.** (некога) *затицати (на неком месту, у неком стању, расйоложењу и сл.).* **2.** *добијати, налазити (нйр. услове, задовољење нечеīа), долазити до нечеīа.* **3. а.** *изучавајући, истражујући йроналазити (нешто).* **б.** *откривати, запажати, уочавати нешто (нйр. неку особину и др.).* **4.** *сматрати, мислити; йросуђивати, йроцењивати;* уп. држати (8б, в и г). **5.** *сналазити, задешавати, сūойадати (о нечему нейријатном).* ■ ~ **се 1.** *бити, налазити се (негде, на (у) неком месту, на неком йростору, у неком йоложају).* **2.** *йостојати; ēзистирати.* **3.** *бити, налазити се (у неком стању, ситуацији, околности, у неком расйоложењу, на неком нивоу, стейену развоја, у неком облику и др.).*

нàходӣште и **на́ходӣште** с *в. сироūиште.*

нàхођēње с **1.** *īл. им. од находити (се).* **2.** *мишљење, суд, став, схватање;* уп. находити (4): радити по свом нахођењу.

нàхотка и **на́хотка, нàхоткиња** и **на́хоткиња** ж *женско нахоче.*

нàхоче и **на́хоче,** -ета с (мн. ø; зб. им. нӣ̀хочā̄д и нàхочā̄д ж) *нађено дете (најчешће новорођенче које су родитељи оставили или је на неки други начин остало само).*

нахра́мати, нàхра̄мљēм (нàхра̄ма̄м) несвр. *храмати (обично у мањој мери);* уп. нахрамљивати.

нахрамљи́вати, -а̀мљујēм несвр. *йомало храмати.*

нахра́нити, нàхра̄нӣм (трй. нàхра̄њен) свр. **1.** (човека, животињу) **а.** *дати некоме, нечему да једе, да йоједе оброк, одн. неку количину хране:* ~ дете, ~ стоку. **б.** *обезбедити некоме, нечему храну, снабдети, ойскрбити храном, йрехранити.* – Прво треба народ нахранити и просветити. **2.** фиг. *задовољити, испунити йотребу, жељу и сл. за нечим:* ~ душу. ■ ~ **се 1.** *задовољити йотребу за храном, најести се, заситити се.* – Нахранио се као сироче на дањи. **2.** фиг. *задовољити се, испунити се неким осећањем; найојити се, надахнути се нечим:* нахранио се несебичношћу, другарством, ширином; ~ се новом снагом.

нàхрлити, -ӣм свр. *дойи, йојавити се хрлећи, наīрнути, навалити, йохрлити.*

нàхрупити, -ӣм свр. непрел. **1.** (о већем броју људи или животиња) *дойи одједном у великом броју, навалити, наīрнути; йојавити се у īомили, наīрнути; брзо кренути, наīло йоћи у већој īрупи.* **б.** *налетети, насрнути; јурнути на некоīа, за неким, найасти некоīа.* **2.** (о йојединцу, јединки или два-три йојединца, одн. јединке) **а.** *изненада, неочекивано дойи, уйасти, банути.* **б.** (на некога, на нешто) *наīло наићи, набасати, налетети, натрчати.* **в.** *кренути некуд великом брзином, јурнути; наīло истрчати, изјурити; хитро искочити.* **3.** фиг. **а.** *наступити великом силином, јаким интензитетом, īрунути (о временским неūодама); наићи у налету, ударити (о ветру, ваздуху и сл.).* – За њим нахрупи талас свежега ваздуха. **б.** *јурнути силовито и у великој количини, надрети (о воденој маси); наврети (о сузама).* **в.** (о гласовима и звуковима) *разлећи се, заорити се; навалити тутњећи, одјекујући и сл.* – У ту празнину нахрупи јека Злоречице. **г.** *интензивно се йроширити, наīло захватити (о мирисима).* **д.** *настати, наступити наīло (о временским йериодима).* **ђ.** *одједном се йојавити, указати се (о шуми, йределима и сл.).* **4.** фиг. *наједином, наīло наступити (о болести); одједном задесити (о недаћама и сл.).* **5.** фиг. *наīло се испољити, манифестовати (о бесу, љутњи, īневу и сл.).*

нàхткасна ж нем. *орманчић смештен йоред кревета, у (на) којем се обично држе ствари што се йретежно користе ноћу (лампа, књиīе и др.).*

нàхушкати, -ā̄м свр. **1. а.** (некога на некога, против некога) *наговорити, подстаћи, подбости (на сукоб, напад, непријатељство и сл.).* **б.** (некога на нешто) *подговорити, навратити, навести (на нешто лоше, рђаво).* **2.** *в. натушкати (2).*

нацвр̏цати се, нàцвр̄цā̄м се и **нàцрврцкати се,** -ā̄м се свр. разг. експр. *много попити, напити се, опити се.*

нацéдити, нàцē̄дӣм јек. **нацијèдити,** нàциједӣм свр. **а.** *цеђењем, ињечењем, притискањем и сл. извући, истиснути (течност, сок) из нечега (нпр. из биља и др.).* **б.** *полако изливајући исушити, изручити преосталу течност из нечега (тако да остане талог, густина).* ■ **~ се** *накупити се (негде, у неки суд и сл.) полако се цедећи.*

нацéпати, нàцē̄пā̄м јек. **нацијèпати,** нàцијепā̄м свр. **1.** *цепајући насећи, исцепати извесну, обично већу или довољну количину (дрва).* **2.** *употребом, ношењем поцепати, издерати, подерати (много одеће, обуће).*

нацéпити, нàцē̄пӣм јек. **нацијèпити,** нàцијепӣм свр. *мало, незнатно расцепити, зацепити; мало поцепати.*

нàцепкати јек. **нàцјепкати,** -ā̄м свр. *у дем. значењу: нацепати (1).*

нàцерити, -ӣм свр. (лице) *учинити да се на лицу направи гримаса, развући усне и исцерити, искезити зубе.* ■ **~ се** *направити гримасу развукавши усне тако да се покажу зуби, десни, исцерити се; ружно се насмејати искезивши се.*

нацѝзам, -зма м пол. *в. националсоцијализам.*

нâција ж лат. *народна заједница настала на неком (обично државном) подручју, најчешће на основу језичке и етничке сродности, културне, цивилизацијске, политичке, економске, често и религиозне повезаности и заједничких интереса;* уп. народ (1а). • **Уједињене нације (УН), Организација уједињених нација (ОУН)** пол. *међународна организација држава основана 1945. г. ради одржавања светског мира и унапређивања међународне сарадње.*

нациљати, нàцӣљā̄м свр. *управити, усмерити на циљ, нанишанити, уперити.*

нàционâлан, -лна, -о (обично одр.) *који се односи на одређену нацију, који припада некој нацији, у којем се огледају особине, обележја неке нације, својствен некој нацији и сл.:* ~ дух, ~ економија, ~ име, ~ култура, ~ опредељење.

националѝзам, -зма м **1.** *свест о националности, о припадности одређеној нацији; тежња за националним напретком, за самосталним друштвеним развојем сопствене нације; истицање националних обележја, карактеристика; национални дух, родољубље, патриотизам.* **2.** *политичко начело и пракса по којима се права, интереси, циљеви одређене нације подржавају, истичу, остварују на штету других нација;* уп. шовинизам.

национализа́ција ж економско-политичка мера којом приватно власништво над средствима за производњу, саобраћај и услуге (индустрија, рударство, земљиште, железница, банкарство, трговина и др.) прелази у државно или тзв. друштвено власништво, подржављавање, одн. подруштвљавање приватне имовине.

национàлизовати, -зујēм (национализи́рати, -лизи́рā̄м) свр. и несвр. *пренети, преносити, преузети, преузимати приватно у државно (јавно, национално), одн. друштвено власништво, спровести, спроводити национализацију;* уп. подржавити и подруштвити: ~ банке, ~ земљу, ~ индустрију.

национàлист(а), -ē м (мн. -сти) **1.** *онај који има врло развијену свест о припадности својој нацији, онај којем је много стало до националног напретка, који тежи самосталном друштвеном (културном, цивилизацијском) развитку своје нације, родољуб, патриота.* **2.** *онај који заступа национализам (2), политичко начело и праксу по којима нека нација има право да остварује своје интересе и на штету других народа;* уп. шовинист(а).

националѝстичкӣ, -ā̄, -ō̄ *који се односи на национализам и на националисте, који припада националистима, својствен националистима и сл.:* ~ занос, националистичке идеје, ~ покрет, ~ струја, ~ удруженье.

национàлисткиња ж *женска особа националиста.*

националѝтēт, -е́та м нем. *в. националност.*

нâционâлно прил. *у националном смислу, у погледу националности; као нација:* ~ (не)опредељен, ~ свестан; ~ се изживети.

национално- *као први део у придевским сложеницама означава да се оно што је исказано другим делом односи на нацију и националност:* националноослободилачки, националнополитички, националнохегемонистички и др.

национâлнōст, -ости ж (инстр. -ошћу) **1. а.** *припадност одређеној нацији; свест о припадности одређеној нацији; карактеристике, особине, својства, обележја неке нације.* **б.** *припадност одређеној држави, држављанство.* **2.** зб. *припадници неке нације, народ, нација:* представници свих националности, припадници различитих националности.

нациòнâлсоцијалѝзам, -зма м пол. *политичка начела, учење и пракса Националсоцијалистичке партије Немачке између два светска рата и у току Другог св. рата, са пропагирањем улоге одређене нације (расе) као доминирајуће и са истицањем права на покоравање, поробљавање, подјармљивање (па и истребљење) других народа, раса, нацизам; подржавање, пропагирање и заступање таквих начела, идеја, политике и праксе од стране других сличних партија у свету (из тога или новијег времена).*

нациòнâлсоцијàлист(а), -ē м (мн. -сти) *члан националсоцијалистичке партије; присталица, следбеник, заступник националсоцијалистичких идеја, политике и праксе, нациста.*

нациòнâлсоцијалѝстичкӣ, -ā̄, -ō̄ *који се односи на националсоцијализам и националсоцијалисте, нацистички:* ~ Немачка, ~ партија.

нациòнâлшовѝнист(а), -ē м (мн. -сти) *агресивни националиста, шовиниста.*

нàцист(а), -ē м (мн. -сти) *в. националсоцијалист(а).*

нацѝстичкӣ, -ā̄, -ō̄ *који се односи на нацизам и нацисте, националсоцијалистички:* ~ логор, ~ партија, ~ пропаганда.

нацифашѝзам, -зма м пол. **а.** *нацистичка верзија фашизма, националсоцијализам, нацизам.* **б.** *нацизам и фашизам (схваћени као јединство).*

нацифашѝстичкӣ, -ā̄, -ō̄ *који се односи на нацифашизам:* ~ војна сила, ~ коалиција.

нàцифрāнōст, -ости ж *особина онога који је нацифран, онога што је нацифрано, накићеност, накинђуреност.*

нàцифрати, -ā̄м свр. **1.** *накитити, украсити (нешто) са много или превише украса.* **2. а.** *исписати китњастим словима, написати цифрастим рукописом, накитити, искитити.* **б.** фиг. *написати, саставити уз много, превише (обично празних или лажних) речи, накитити, искитити речима.* ■ **~ се** *лепо се дотерати, обући се гиздаво, накитити се, нагиздати се; превише се нагиздати, накинђурити се.*

нацмáкати се, нàцмā̄чēм се свр. разг. експр. *издовољити се цмакања, љубљења, наљубити се.*

нацрвènити, -рвенӣм свр. прел. *учинити црвеним, премазати црвеном бојом, нечим црвеним (најчешће шминком, црвеним кармином):* ~ усне.

нацр̏нити, нàцр̄нӣм свр. прел. *учинити црним, премазати црном бојом или нечим црним:* ~ обрве.

нáцрт м **1. а.** *графички приказ у виду цртежа на којем је представљена структура неког грађевинског објекта, неког уређаја, машине и др., нацртни план, пројект.* **б.** *цртеж као основа за уметничку слику и сл., скица; цртеж уопште.* **2.** *прелиминарни текст неког закона, званичног акта и др. који чланови неког форума, тела (нпр. владе) разматрају и уобличавају у предлог.* **3. а.** *разрађени програм, план за остварење неког пројекта, неког подухвата, неке акције:* ~ ратних операција. **4. а.** *главна замисао, идеја, окосница, глобални, општи план неког уметничког, научног и др. дела; концепција уметничког, науч-*

ног и др. дела. **б.** *прва, прелиминарна скица неког написа (нпр. књижевног дела), концепт.* **в.** *краћа верзија неког стручног или научног дела, општи преглед.*

нàцртати, -ā̀м свр. **1. а.** *представити, приказати цртама, линијама, у виду цртежа, слике, насликати; израдити, начинити цртеж (скицу, слику и сл.) нечега; графички приказати, представити.* **б.** *уобличити цртом, линијом, оцртати, описати.* – Муња је поново нацртала круг. **2.** разг. *дотеровањем превући, осенчити, обојити неким козметичким средством, нашминкати (обрве, усне, косу и сл.).* **3.** фиг. *в. оцртати.* **4.** фиг. *в. зацртати (2).* ■ **~ се 1.** *појавити се у виду одређене црте, линије; оцртати се.* – Нацрташе му се боре на челу. **2.** разг. *дотерати се, улепшати се шминком.* **3.** разг. *појавити се, наћи се негде (често на незгодном месту или у незгодном тренутку).*

нàцртнӣ, -ā̀, -ṑ у изр. **~ геометрија** мат. *в. под геометрија.*

нàчас прил. **1.** *на тренутак, за тренутак, за кратко време, за један часак.* – Уђи начас! **2.** *у истом тренутку, одједном, одмах, намах.* – Би му начас све јасно.

нàчекати се, -ā̀м се свр. *провести много времена у чекању, чекајући.*

нáчелан, -лна, -о **1.** (обично одр.) **а.** *који се односи на неко начело, на нека начела, који се тиче основе, фундамента, главних, основних, општих принципа, основни, фундаментални, принципски:* несугласице начелне природе, начелне разлике, начелни ставови. **б.** *који се тиче само општих питања и принципа, опште линије, који не улази у појединости, општи:* ~ дебата, ~ разматрање, ~ расправа. **в.** *који је у вези с начелима којих се неко придржава, са општим ставовима које заступа, који проистиче из одређених начела или из општих међусобних односа:* бити начелни противник демократије, диктатуре, монархије, парламентаризма и сл. **2.** *који се придржава одређеног начела, одређених начела, доследан, принципијелан:* ~ човек.

нáчелник м **1.** *онај који је на челу неког управног и др. тела, руководилац неког одељења, секције у разним установама; онај који је на челу неке војне или полицијске тела, органа и сл.:* ~ болнице, ~ у министарству спољних послова; ~ главног штаба, полицијски ~. **2.** ист. *старешина, руководилац одређене административно-територијалне јединице:* кнез ~.

нáчелниковати, -кујēм несвр. *бити начелник, бити на дужности, положају начелника;* уп. начелник (2).

нáчелнӣковица ж *начелникова жена;* уп. начелник (2).

нáчелница ж *жена, девојка старешина неке установе, одељења, секције у некој установи и сл., управитељица.*

нáчелничкӣ, -ā̀, -ṑ *који се односи на начелника, начелнике:* ~ место, ~ част.

нáчелнӣштво с ист. **1.** *административно-управна јединица, надлештво на чијем је челу начелник; зграда у којој се налази таква управа.* **2.** *начелничка служба, функција, начелнички положај, звање начелника;* уп. начелник (2).

нáчелно прил. *у односу на неку главну, општу идеју, замисао, принцип, принципијелно; у начелу, у принципу; у главним, општим поставкама, у општим цртама.*

нáчелнōст, -ости ж *особина онога који је начелан, онога што је начелно; придржавање, поштовање одређених начела, доследност, принципијелност.*

нáче́ло и **нáчело** с **1. а.** *полазна замисао, фундаментална, основна, главна поставка, идеја, главни, основни, општи принцип (у науци, праву, моралу, идеологији и др.).* **б.** *правило, геслo, девиза, принцип.* – Не треба губити из вида освештано начело да је најбоља одбрана – напад. **в.** *убеђење, уверење, назор, принцип:* демократска начела, држати се својих начела. **2.** *основна, изворна природа, есенција.* – Објективни идеализам тврди да основу света чини духовно начело. • **у начелу** *начелно.*

нàчēт, -а, -о **1.** *трп. од начети.* **2.** *оштећен, разједен, окрњен (дугом употребом, трајањем) (о стварима, предметима).* **3. а.** *који је нарушеног здравља; захваћен, обузет, нападнут неком болешћу (о људима).* **б.** *нарушен, поткопан, ослабео (о здрављу).*

начетвер- *в. начетвор-.*

начетво́рити се, -чèтвṑрӣм се и **начетвороно́жити се,** -рò-нōжӣм се свр. *поставити се, стати четвороношке, одн. на обе руке и обе ноге (о човеку), одн. на четири ноге (о животињи).*

нàчетворо прил. **а.** *на, у четири дела (нпр. (по)делити, (по)цепати, (ра)сећи и сл.).* **б.** *у четири слоја један преко другог, једно преко другога и сл.:* ~ (пре)савити лист хартије, ~ сложити ћебе.

нàче́ти, нàчнēм (трп. нàчēт) свр. **1.** (нешто) **а.** *одвојити део нечега што је било цело:* ~ јабуку, ~ торту, ~ хлеб. **б.** *почети трошити, употребљавати нешто:* ~ (нову) врећу брашна, ~ уштеђевину, ~ (нову) флашу с пићем. **в.** *делимично оштетити, нагристи, окрњити и сл.:* ормани пуни књига које су мишеви начели. **г.** фиг. *нарушити, поткопати (здравље, снагу);* уп. начет (2). **2.** арх. и нар. (уз гл. говорења) *почети, започети.*

нàчетити се, -ӣм се свр. *окупити се, скупити се, наређати се у већем броју (око некога, нечега или на неком уздигнутом или истакнутом месту, на уском простору и сл.):* начетиште се око мене, ~ на обали, ~ на прозору.

нáчин м **1.** *вид, облик остваривања или тока нечега, вид извршења неке радње; метод рада, поступак при вршењу неког посла, при остваривању нечега:* ~ казивања, ~ кретања, ~ производње, ~ рада; ~ писања, ~ сликања. **2.** *одређени поступак којим се нешто остварује, који омогућује да се нешто оствари, пут, могућност остваривања, остварења нечега:* добар ~, имати (наћи) начина да се нешто оствари, нема начина да се то поправи. **3. а.** *однос према другима, став; форма понашања, опхођења, држање:* решити нешто лепим (финим и сл.) начином. **б.** *стил, обичај, мода (о одевању, улепшавању, дотеривању и сл.):* облачити се (чешљати се) на начин шездесетих година. **4.** лингв. **а.** *граматичка категорија која у систему глаголске флексије означава став говорног лица према исказаној радњи:* заповедни ~, погодбени ~. **б.** *казивање одређеним речима или облицима речи како се врши глаголска радња и околности вршења те радње или уопште неког реченичног садржаја:* инструментал начина, прилози начина. • **какав је то ~** *каже се кад се изражава незадовољство, љутња, неугодовање (због нечега).* **на сваки начин** 1) *у сваком случају, свакако; без сумње.* 2) *у сваком случају, по сваку цену.* **на све (могуће) начине** *свим могућим средствима, користећи све могућности; колико год је могуће.* **на свој начин** *у неком посебном смислу.* – То је човек диван, на свој начин, разуме се. **ни на који начин (никаквим начином** и сл.) *никако, нипошто; ни по коју цену.*

начи̏нити, нàчинӣм свр. **1. а.** *направити, сазидати, подићи:* ~ кућу. **б.** *сачинити, израдити, направити:* ~ мердевине. **2. а.** *извршити, извести, учинити; произвести, направити:* ~ неколико окрета, ~ покољ; ~ неколико корака. **б.** *изазвати, починити, учинити (због, лом, русвај и сл.).* **в.** *успоставити, завести (ред).* **г.** *оставити, произвести (утисак).* **3.** *в. сачинити (б).* **4. а.** (обично уз им. „место“) *уступити, направити некоме место, омогућити некоме да се смести (да седне, легне).* **б.** (обично уз им. „пут“) *склонити се некоме да прође, склањајући се омогућити некоме (нечему) пролаз.* **5.** *учинити некога нечим, некаквим.* – Живот га је начинио човеком. **6.** (гримасу, жалосно лице и сл.) *дати одређени израз лицу.* **7.** (дете) разг. *в. направити (9).* ■ **~ се 1. а.** *учинити се другачијим, приказати се у стању различитом од стварног, направити се; преставити се заокупљен нечим, направити се:* ~ се болесним, ~ се равнодушним. **б.** *променити се, задобити други вид, изглед и сл.; претворити се у нешто.* – Седи, плаче и уздише, те се начинио сама кост и кожа. **2. а.** *настати, створити се, десити се, направити се.* – Начини се врева и галама. **б.** *привидети се, причинити се.* – Пред очима ми се начинише облаци. • **~ каријеру** *успети у служби, домоћи се релативно високог положаја (власти, виших прихода, угледа и др.).*

нáчински, -ā, -ṑ лингв. *који се односи на начин (4);* уп. модални (2): ~ реченица.

нàчињати, -њēм *несвр. према начети.*

нàчисто прил. **1.** *сасвим, потпуно, скроз:* ~ поблесавити, ~ упропастити. **2.** *сасвим јасно; одређено; сигурно:* знати ~. • **бити ~ сам са собом** *схватити, схватати сам себе, своје мисли, осе-*

ћаје, ўориве, жеље, хтења и сл. **бити ~ с нечим** (одн. с оним што је исказано реченичном допуном) *имати јасну представу о нечему, јасно схватити, схватати (нешто).*

на̀читан, -а, -о *који је, читајући, образујући се, школујући се, стекао широка знања, образован.*

на̀читано̑ст, -ости ж *особина оног који је начитан, образован, образованост.*

начи̏тати се, -а̄м се свр. *прочитати много, ўуно или довољно, задовољити се читањем:* ~ књига.

на̀чичкано̑ст, -ости ж *особина и стање оног који је начичкан, оног што је начичкано.*

на̀чичкати, -а̄м свр. **1.** (нешто нечим) (обично у трп.) **а.** *натрпати, претрпати (нешто нечим):* узано двориште начичкано маленим становима. **б.** *искитити, накитити мноштвом украса (обично истих или сличних), претрпати украсима:* руке начичкане прстењем. **2.** (нешто) *у великом броју, ґусто, често ставити, наређати, нанизати:* ~ разне значке по реверима. ■ ~ **се 1.** *скупити се у већем броју на малом простору или око нечега:* ~ се око стола. **2.** (нечим) **а.** *испунити се, прељунити се мноштвом нечега (обично истог или сличног).* – Пољане се начичкаше гробовима. **б.** *искитити се, накитити се мноштвом украса (обично истих или сличних).*

начки̏љити, -ӣм свр. (најчешће с допуном: очи, око) *в. нашкиљити.*

на̀чрчкати, -а̄м свр. *в. нашврљати.*

начу́вати се, на̀чӯвам се свр. *провести ўуно времена чувајући нешто, бринући се, старајући се о нечему, пазећи на нешто.*

на̀чудити се, -ӣм се свр. *изразити, ўоказати велико чуђење, ишчудити се (у некој, обично великој или довољној мери):* не могу се чудом ~.

на̀чукнути, -нӗм свр. **1.** *у дем. значењу: начути; начути ўоиште.* **2.** *ставити неком нешто до знања, натукнути, наговестити.*

начу́љити, на̀чӯљӣм (начу́лити, на̀чӯлӣм) свр. *в. наґулити.*

начу̀пати, -а̄м свр. *чуґајући скупити, накупити извесну, обично довољну количину нечега:* ~ сламе, ~ траве.

на̀чути, на̀чујēм свр. **1.** *сазнати мало, непотпуно, недовољно и непроверено, чути неке непотпуне, непроверене, непотврђене вести.* – Начуо је да стари има у граду одраслу ванбрачну кћер. **2.** *слабо, нејасно, неодређено чути:* случајно ~ разговор.

на̀цак м тур. **1.** *врста старинског хладног оружја на дугој дршци, са сечивом у облику секире, с једне стране, и чекићем или ушима, с друге.* **2.** *зла, џандрљива, свадљива особа, особа незгодне нарави;* уп. нацак-баба.

на̀цак-ба̑ба ж *зла, џандрљива, свадљива особа (обично жена); ўоиште зла, рђава женска особа.*

нацу́цати, на̀цӯцам свр. нар. **1.** *накитити (цицама); накинђурити.* **2. а.** (нешто) *наслагати једно на друго; поређати једно поред другог, начичкати.* **б.** (нешто нечим) *обилато напунити, снабдети (нечим), натрпати.* ■ ~ **се** *претерано се накитити, накинђурити се.*

нацогéрити, -ӧгēрӣм свр. *надићи, издићи (нешто) тако да изгледа велико, гломазно, да заузима већи простор и пада у очи.* ■ ~ **се** *надићи се, издићи се, ўоставити се падајући у очи, заузимајући већи простор.*

нацо́њати се, на̀цӧњам се свр. разг. *провести много времена џоњајући, чекајући, начекати се.*

на̑ш, -а, -е прид. зам. **1. а.** *који ўрипада заједници лица чији је члан ґоворно лице, који је власништво те заједнице; који се односи на ту заједницу, који се тиче те заједнице; који ўотиче од те заједнице; који чини ту заједницу и сл.:* ~ кућа; ~ сиротиња; ~ породица. **б.** *који се односи на крај, земљу, средину и сл. којој ўрипада заједница лица чији члан ґовори:* ~ држава, ~ језик, ~ култура, ~ народ, наши људи. **в.** *који је из краја, земље у којој живи заједница лица чији члан ґовори;* уп. домаћи: ~ (домаће) говече, обични ~ зец. **г.** *који ўрипада ўартији, странци, организацији и сл. којој ўрипада и заједница лица чији члан ґовори, који се односи на ту заједницу:* ~ ствар, ~ човек. **д.** *који се односи на исту веру којој ўрипада и заједница лица чији члан ґовори:* за ~ Божић, ~ црква. **ђ.** *који је у родбинским, сродничким или блиским, ўријатељским, комшијским и сл. односима са заједницом лица чији члан ґовори.* **2. а.** (често уз енкл. облик датива зам. „ти“) *уз именицу која означава лице о којем се нешто износи, као стилско обележје непосредности у ґовору, излагању.* – Кад је запуцало, наш ти Марко побегне. **б.** *о којем је било речи раније, ўоштени:* вратимо се нашем проблему. **3.** (о времену, временском периоду) *у којем живи, одн. ўроводи младост заједница лица чији члан ґовори; садашњи, данашњи:* у наше време, у наше доба, наши дани. **4.** (у им. служби) **а.** м мн. 1) *чланови или сродници породице којој ўрипада ґоворно лице, одн. заједница лица чији члан ґовори (укућани, домаћи, рођаци, ўријатељи и сл.):* наши смо. 2) *ўрипадници исте државне, друштвене, страначке и сл. организације којој ўрипада и ґоворно лице, одн. заједница лица чији члан ґовори (земљаци, сународници, ўреци, истомишљеници и сл.).* – Бију наши, ал' бију и Турци. Причекај док наши дођу на власт. **б.** с 1) *имање, ўосед, власништво и сл. заједнице лица којој ўрипада лице које ґовори.* – Пустили стоку у наше. 2) *наша власт, наше управљање, владавина, ґосподарење.* – Али наше закратко бијаше.

на̀шалити се, -ӣм се свр. **1. а.** *направити шалу, забавити се шалећи се (с неким), ўошалити се.* **б.** (с киме) *направити шалу на нечији рачун, учинити некога предметом шале, забаве, ўодсмехнути се мало некоме, ўоиграти се (с неким).* **2.** *ўровести ўуно времена у шали, издовољити се шалећи се.* – Ала сам се нашалио шале, / Наљубио гараве и плаве! • **да се не нашалиш, да се ниси нашалио да ...** *каже се кад се неко упозорава да нешто не уради (чак ни у шали).* **ни да се нашали да ...** *каже се кад неко не ўоказује ни најмању спремност, вољу да нешто уради (што другом одговара или што други очекује).*

наша́рати, на̀шāрам свр. **1.** *украсити шарама, шареним мотивима (често у боји) у плетиву, ткању, везу, резбарији и сл.; ўоиште украсити сликама, цртежима, исликати, ишарати:* ~ крст, ~ пешкир; ~ јаја. **2. а.** *шарајући (у плетиву, ткању, везу и сл.) извести, направити слику нечега; сликом, цртежом представити, насликати, нацртати (често лоше, невешто):* ~ птицу. **б.** *шарајући исписати (обично нечитко, неуредно); ўоиште исписати, написати:* ~ име прстом на прозорском окну. **в.** нар. *написати неки текст, састав.* – Може човјек, онако у љутњи, да нашара нешто наопако.

нашврља́ти, на̀швр̄љам свр. *в. нажврљати.* ■ ~ **се** *провести много времена шврљајући, издовољити се шврљања.*

нашепу́рити се, -ѐпӯрӣм се свр. *лепезасто раширити реп и накострешити перје (о ўауну, ћурану и сл.).*

наше́тати се, на̀шētам се свр. *провести много времена шетајући, задовољити се шетајући.*

нашешу́рити, -ѐшӯрӣм свр. *наместити нешто тако да буде растресито и надигнуто, набући.*

на̀шивак (на́шивак), -ӣвка м *украсни комад тканине, коже и сл. који се ўришива, нашива на одело;* уп. апликација.

наши́вати, на̀шӣвам *несвр. према нашити.*

наши́кати се, на̀шӣкам се свр. нар. експр. *напити се, опити се.*

на̑широко прил. **1.** *на широком, великом ўростору, широко.* – Био је нашироко познат по својој храбрости. **2.** *у великој мери, обиму, широко, знатно, увелико.* – Ову конструкцију Вук нашироко употребљава. **3.** *с много ўојединости, детаља, опширно, ўодробно, исцрпно, ўотанко.* – Настави нашироко причати о истинској љубави свога сина. • **надугачко и ~** *в. надуґачко (1).*

на̀шити, на̀шијēм (трп. нашӣвен, -ѐна) свр. *ўришити на нешто; ўришити као додатак, ўришивајући додати; шивењем спојити с нечим, зашити, ўришити:* ~ нове еполете.

на̑шки прил. нар. **1.** *на нашем језику, нашим језиком, као што ми ґоворимо:* говорити ~, знати ~. **2.** *на начин као што то ми чинимо, ўо нашем обичају:* ~ наградити, ~ се упитати за здравље.

нашки̏љити, -ӣм свр. (око, оком) *ўогледати затворивши једно око или полузатвореним оком (очима), зашкиљити.*

нàшкодити, -ӣм свр. *нанети штету, наудити (некоме или нечему).*

нашкра́бати, нàшкрӑбӑм свр. *неуредно, нечитко или којешта написати, нажврљати.*

нашље́мати се, нàшљӗмӑм се и **нашљо́кати се,** нàшљӧкӑм се свр. нар. експр. *напити се, опити се.*

нàшмӣнкати, -ӑм свр. **а.** (нешто) *ставити шминку (обично на лице), намазати шминком.* **б.** (некога) *дотерати, улепшати некога стављајући му (на лице, очи и др.) шминку.* ■ **~ се** *дотерати се, улепшати се намазавши се шминком, стављајући шминку на (своје) лице (очи и др.).*

нàштӑмпати, -ӑм свр. *штампати.*

нàште и **нӑште** прил. у изр. **~ срца** *на празан стомак, желудац, пре јела, наташте:* (по)пити ~ срца.

нàштетити, -ӣм свр. *нанети, причинити штету (некоме).*

нàштимовати, -мујӗм (нàштимати, -ӑм) свр. нем. **1.** *наместити, удесити, подесити, уподити (музички инструмент, жице на инструменту).* **2.** фиг. *удесити, наместити (нешто) тако да изгледа тачно, исправно, легално, регуларно и сл.:* ~ инвентар, ~ резултат. ■ **~ се** *спремити се, припремити се (за нешто).*

нӑшто прил. *ради чега, чему, у коју сврху, због чега.* – Не, немој ми прићи! Нашто то и чему?

нӑшӯпаљ, -пља, -е *који има мању шупљину (или више малих шупљина), мало шупаљ.*

нашу́тети се јек. **нашу́тјети се,** -тӣм се свр. (ретко ек.) *в. нањушати се.*

нашушу́рити, -ӯшӯрӣм свр. **1.** *подићи, уздићи (косу) тако да стрши.* **2.** *много, богато набрати (одећу, тканину) тако да делује надувено.* ■ **~ се 1. а.** *надићи се увис стршећи, накострешити се (о коси, длакама, перју и сл.).* **б.** *надићи перје, накострешити се (о птицама).* **2.** *надићи се, надути се (о одећи, тканини и сл.).*

не (кад је наглашено: нӗ) речца за одрицање **1. а.** *одриче глаголску радњу исказану глаголским обликом:* не зна, не узех. **б.** *негирајући једно истиче друго, супротно значење речи и израза:* не мали, већ велики, не једном, не без разлога и сл. **2. а.** *указује на недовољност исказаног у негираној реченици у односу на садржај следеће реченице* (уз „само“ или „да“ у корелацији са „него“ и „већ“). – Зна не само како се изговарају речи него како се и пишу. Не да иде коњ већ као да лети. **б.** *за исказивање велике неједнакости: камоли* (уз „а“). – Не може ни да ходa, а не да трчи за њим. **3.** *као негативан одговор на неко питање; за истицање одричног значења упитне* (обично поновљено). – Познајеш ли га? Не. Не, не, с тим се не могу никако сложити. **4. а.** *исказује одвраћање од нечега или забрану: немој(те).* – Не нагињи се кроз прозор. Не тако! **б.** *у клетви, прекоревању и сл.:* не оздравио! гром га не убио! **5.** *у конструкцији са поновљеним радним глаголским придевом означава да се глаголска радња врши или ће се вршити независно од става онога којег се тиче.* – Радио не радио, добићеш исту плату. **6.** *за истицање велике броја, велике количине* (уз „ко“, „шта“ и др., и „све“). – Ко се све данас не богати. Шта све они не измисле. **7. а.** *уз „зар“ указује на увереност у тачност онога о чему се пита.* – Дуго си чекао, зар не? **б.** *уз „како да“ као потврдан одговор на неко питање: свакако, разуме се.* – Је ли љут због тога? Како да не. **8.** (у именичкој служби) с *неслагање, одбијање.* – Изненадило нас је његово не.

не- *префикс* **1.** *означава негацију* **а.** *у префиксацијом творени придевима, прилозима и именицама негира значење другог дела сложенице:* неважан, неевропски, непрочитан; нерадо; неслагање, независност, непушач, неамериканац. **б.** *у префиксацијом твореним именицама пориче позитивне, основне особине исказане основним делом творенице:* нечовек, неактивност, неваспитање. **2.** *у заменицама и прилозима означава неодређеност, непознатост онога на кога или на што се указује:* неко, нешто; негде, некако.

нӗадекватан, -тна, -о *који није адекватан, неодговарајући:* ~ опрема, ~ смештај.

нӗадекватнӧст, -ости ж *особина или стање онога што је неадекватно.*

нӗактӣван, -вна, -о **1.** *који није активан, непокретан, непредузимљив, пасиван:* ~ човек. **2.** хем. *који не реагује у додиру с другим елементима (о неким гасовитим стабилним хемијским елементима).*

неактӣвнӧст, -ости ж *особина или стање онога који је неактиван, онога што је неактивно, одсуство акције, пасивност.*

нӗактуӗлан, -лна, -о *који није актуелан: неважан, небитан у одређеном тренутку; несавремен:* ~ питање.

неакӯстичан, -чна, -о *који није акустичан, који нема добру акустику:* ~ сала.

неӕкцентовӑн, -а, -о *који је без акцента, који није наглашен:* ~ самогласник, ~ слог, ~ дужина.

неамерика́нац, -нца м *онај који није Американац.*

неӕнгажовӑн, -а, -о пол. *који је припада покрету несврстаних, несврстан:* неангажоване земље.

неӕнгажовӑнӧст, -ости ж *особина или стање онога који је неангажован, онога што је неангажовано; несврстаност.*

неандерта́лац, -лца м **а.** *прачовек назван по фосилним остацима нађеним у Неандерталу (Немачка),* Homo neandertalensis. **б.** фиг. *груб, примитиван човек.*

неандѐртӑлскӣ, -ӑ, -ӧ *који се односи на неандерталца, неандерталце, својствен неандерталцима:* ~ прачовек, ~ чело.

неартикӯлисӑн, -а, -о **1.** *нејасно, неразговетно изговорен; неразумљив:* ~ глас, ~ говор. **2.** *тешко схватљив, неодређен:* ~ одговор.

неартикӯлисӑно прил. *неразговетно, нејасно:* ~ говорити.

нӗатрактӣван, -вна, -о *непривлачан, незанимљив, неинтересантан:* ~ програм.

неатрактӣвнӧст, -ости ж *особина онога што је нетрактивно, незанимљивост, непривлачност.*

небӑлка́нскӣ, -а, -о *који се не налази на Балкану, који не потиче с Балкана, који није у вези с Балканом:* небалканске државе.

нӗбанӑлан, -лна, -о *који није баналан (неуобичајен, необичан, инвентиван и сл.):* ~ стих.

небана́лнӧст, -ости ж *особина онога што није банално; оно што није банално.*

небезбе́днӧст, -ости ж *стање онога што није безбедно, онога који није безбедан, несигурност.*

нӗбескӣ (нӗбеснӣ), -ӑ, -ӧ. **1. а.** *који се односи на небо, који припада небу, који потиче са неба:* ~ свод, ~ светлост. **б.** *васионски, космички:* ~ тело. **2.** рлг. *који се односи на врховно биће, на божанство и сл., божански:* ~ дух, ~ сила **3.** *божански леп, божанствен, диван; узвишен:* ~ девојка, ~ љубав.

нӗбески прил. **а.** *као небо, слично небу:* ~ плав. **б.** *божанствено, веома:* ~ леп.

нӗбескиња ж (обично у атриб. служби, уз им. „вила“, „богиња“ и сл.) *она која живи, пребива на небу, небесница.*

нӗбеснӣк м **а.** рлг. *онај који живи на небу (бог, анђео, светац и др.).* **б.** фиг. *бесмртник; великан.*

нӗбесница ж (често у атриб. служби) **1.** песн. *она која је на небу, небеском своду:* звезда ~. **2.** *натприродно биће које живи, пребива на небу, небескиња.*

небӣтак, -тка м *в. небиће.*

нӗбитан, -тна, -о **а.** *који није битан, који није (суштински) важан, безначајан.* **б.** псих. и фил. *који не представља главно обележје неке појаве, неког појма, који није специфичан, карактеристичан за неку појаву, неки појам.*

нӗбитнӧст, -ости ж *особина онога што није битно; оно што није битно, неважност.*

небӣће с фил. *филозофска категорија супротна категорији бића, небитак.*

неблагòвремен, -а, -о *који није извршен на време, закаснео:* ~ набавка.

неблагòвремено прил. *после одређеног временског рока, касно:* ~ поднета пријава.

неблагòвременòст, -ости ж *особина, стање оног што није извршено на време, закаснелост:* ~ жалбе, ~ испоруке.

нѐблагодáран, -рна, -о **1.** *који не показује захвалност за учињено, незахвалан:* ~ особа. **2.** *неподесан, неприкладан; тежак, незгодан; незахвалан:* ~ клима, ~ позив, ~ улога.

неблагодáрнòст, -ости ж *особина оног који је неблагодаран, незахвалност.*

неблагòродан, -дан, -о *који није благородан, који није племенит, нехуман; недостојан, недоличан.*

нѐбо с (мн. небèса, ген. небéсā, дат. небèсима) **1.** *бескрајни свемирски, васионски простор који се са Земље види у облику свода, небески свод:* плаво ~, ведро ~, облачно ~. **2.** рлг. **а.** *врховно биће, божја воља, провиђење.* **б.** *пребивалиште богова, душâ умрлих праведника и сл.* **3.** *наткровље, балдахин (изнад престола, одра, на литијама и сл.).* • **дићи, дизати до неба, у небо (у небеса)** и сл. *(по)хвалити истичући велику вредност, значај.* **до неба, до небеса** *веома, веома много.* **(као) гром из ведра неба** *потпуно неочекивано, изненада.* **као да је пао с неба** 1) *изненада се појавио.* 2) *не схвата, не сналази се.* **као ~ и земља, као од неба до земље (далеко)** и сл. *нису за поређење (две појаве) због велике разлике.* **на деветом (седмом) небу** *изузетно срећан, пресрећан.* ~ **се отворило (провалило)** *ударила је јака киша.* **небу под облаке, у небо** и сл. *у висину, врло високо.* **ни на небу ни на земљи** *у несигурном, неодређеном положају.* **пасти, падати с неба** *добијати без муке, остварити(вати) без труда.* **под ведрим (отвореним) небом** 1) *на отвореном простору, у природи.* 2) *без крова над главом, без куће.* **под једним небом** *у истој земљи, у истом крају и сл.* **скидати звезде (богове** и сл.) **с неба (небеса)** *много псовати.* **с неба па у ребра** *изненада, неочекивано.* **чекати да нешто падне с неба** *не трудити се, не залагати се очекујући да се нешто само од себе појави, добије.*

нѐбодер м *зграда са много спратова, облакодер.*

нѐбојевӣ, -а, -о вој. *који је без убојног зрна, маневарски (о муницији);* уп. бојеви.

нѐбõјша м (мн. ж) *онај који се не боји, храбар човек.*

нѐболóман, -мна, -о песн. **а.** *изузетно јак, продоран:* ~ снага, ~ хука. **б.** *изузетно висок:* неболомни планински врхови.

нѐборац и **нѐборац,** -о̄рца м вој. **а.** *онај који није борац; онај који није способан да буде борац.* **б.** *војник који обавља помоћне послове изван борбене линије.*

нѐборачкӣ и **нѐборачкӣ,** -ā, -о̄ *који се односи на неборце (који сачињавају неборци и сл.):* ~ јединица.

нѐборбен, -а, -о *који се не одликује борбеношћу, који није борбен.*

нѐборбенòст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина оног који је неборбен, одсуство борбености.*

нѐбосклон м рус. *небески свод, небо.*

нѐбрат м (мн. ø; зб. им. нѐбраћа ж) *рођав, зао брат; онај који се не понаша како доликује припаднику сродног народа.*

нѐбратскӣ, -ā, -о̄ *својствен небрату, небраћи:* ~ поступак.

нѐбратски прил. *као рођав брат, као рђава браћа:* ~ дочекати.

нѐбрига ж **1.** *немар, немарност, нехај, небрижљивост.* **2.** *безбрижност, спокојство; доколица.*

нѐбрижан, -жна, -о **1.** *безбрижан, миран, спокојан.* **2.** *в. небрижљив.*

небри̏жљив, -а, -о *немаран, непажљив; аљкав.*

небри̏жљиво прил. *немарно, непажљиво; аљкаво:* ~ се облачи.

небри̏жљивòст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина оног који је небрижљив, немарност.*

нѐбрижно прил. **1.** *безбрижно, мирно.* **2.** *в. небрижљиво:* ~ очешљан.

нѐбрижнòст и **небри̏жнòст,** -ости ж *особина оног који је небрижан, оног што је небрижно, безбрижност; немарност.*

нѐбројен, -а, -о *који се не може (лако) избројати, многобројан, безбројан.*

нѐбројено прил. *врло много, безброј:* ~ пута.

небрòјив, -а, -о у изр. ~ **именица,** ~ **реч** лингв. *именица, реч уз коју се не може употребити број или количински прилог (нпр. „грање“, „песак“, „туга“, „стид“ и сл.).*

нѐбӯдан, -дна, -о *који није на отрезу, неотрезан.*

нѐбӯднòст и **небу́днòст,** -ости ж (инстр. -ошћу) *особина, стање оног који је небудан, оног што је небудно, неопрезност; непажња, немарност.*

небулóза ж лат., итал. **1.** *оно што је магловито, нејасно, магловитост, неразумљивост.* **2.** (обично у мн.) астр. *в. маглина.*

нѐбулõзан, -зна, -о *магловит, нејасан, неодређен:* ~ идеја, ~ излагање.

небулóзнòст, -ости ж *особина, стање оног који је небулозан, оног што је небулозно, нејасност.*

нѐвāжан, -жна, -о *који није важан, који није од значаја, небитан, споредан.*

нева́жѐћӣ, -ā, -ē *који не важи, који је изгубио важност, вредност, који није на снази:* ~ одлука, ~ новац.

нѐвāжнòст и **нева́жнòст,** -ости ж *особина оног што је неважно, безначајно, оног што је неважеће:* ~ појаве, ~ уговора.

невàљалац, -а̄лца м (ген. мн. -ла̄ца̄) **а.** *онај који је неваљао, рђав, покварењак.* **б.** *непослушан, несташан дечак, неваљалко.*

невàљалица ж **а.** *неваљала женска особа; неморална жена.* **б.** (често хип.) *непослушна, несташна девојчица.*

неваљáлко м (често хип.) *непослушан, несташан дечак.*

невàљалòст, -ости ж *особина оног који је неваљао, оног што је неваљало (покварености, искварености, лоше стање нечега и сл.).*

неваљáлство с и **неваљáлштина** (неваљàлштина) с **1.** *особина оног који је неваљао, покварености.* **2.** *неваљало дело, непоштен поступак.*

невàљàлчина и **неваљàлчина** ж (м) (мн. ж) *ауг. од неваљалац.*

невàљàн, -а́на, -о *који нема законску ваљаност, незаконит, неважећи:* ~ продаја.

неваљáнòст, -ости ж правн. *непостојање правне ваљаности.*

невàљао, -ала, -о **а.** *лош, рђав; зао, опак:* ~ човек. **б.** *несташан, непослушан, неваспитан:* ~ дете. **в.** *који није у складу са друштвеним нормама, неприличан; непоштен, неморалан:* ~ понашање, ~ жена.

нева́рење с *поремећај у варењу, пробави, рђаво, отежано варење,* dyspepsia.

невàрљив, -а, -о *који не вара, не обмањује; поуздан:* ~ огледало, ~ знак.

невàрљивòст, -ости ж *особина оног који не вара, оног што не вара; поузданост.*

невàспӣтāн и **невàспитāн,** -а, -о *који се не понаша учтиво, лоше васпитан:* ~ особа.

невàспӣтāно и **невàспитāно** прил. *неучтиво, неуљудно:* ~ се понашати.

невàспӣтāнòст и **невàспитāнòст,** -ости ж (инстр. -ошћу) *особина оног који је неваспитан, неучтивост.*

неваспита́ње и **неваспи́тāње** с *лоше, рђаво васпитање.*

нѐваспитно и **невàспитно** прил. *на начин који не васпитава:* ~ деловати.

нѐвēзāн, -а, -о **1. а.** *који се остварује без претходне припреме, спонтан, слободан:* ~ разговор. **б.** *који је без смисаоне повезаности, бесмислен; неразумљив:* невезане речи. **2.** *који је у прози, прозни (о говору, стилу, слогу и сл.).*

нѐвēзāно прил. *без повезаности, без реда, неповезано:* ~ причати.

нѐвēзāнōст, -ости ж *особина онога који није везан, онога што није везано за нешто, независност од нечега; особина онога што је без одређеног реда.*

нѐвелик, -а, -о *који није велик (по размерама, количини, вредности, интензитету и сл.), мали.*

нѐвен м бот. *биљка са наранџастим или жутим цветовима из ф. главочика,* Calendula officinalis.

нѐвенчāн јек. **нѐвјенчāн,** -а, -о *који се није венчао, који није склопио брак:* ~ жена.

нѐвенчāно јек. **нѐвјенчāно** прил. *без венчања, ванбрачно:* ~ живети.

нѐвера јек. **нѐвјера** ж **1.** *неверство.* **2.** (често у нар. поезији) *неверник, издајник.* **3.** *неверица, сумња.*

нѐверан и **нѐвēран** јек. **нѐвјеран** и **нѐвјēран,** -рна, -о **1. а.** *који није веран, није одан; који крши задату реч.* **б.** *који није веран у љубави, у браку:* ~ муж, ~ жена. **2.** *неадекватан, нереалан; неистинит, нетачан.* • **неверни Тома** *онај који у све сумња, који ништа не верује.*

нѐверица јек. **нѐвјерица** ж **1.** *неверовање, сумња:* слушати с неверицом. **2.** *особа која сумња у истинитост, могућност нечега, која показује резервисаност према нечему, неповерљива особа.*

нѐвēрнӣк и **нѐвернӣк** јек. **нѐвјēрнӣк** и **нѐвјернӣк** м **1. а.** *онај који је изневерио, издајник, вероломник.* **б.** *онај који је неверан у љубави, у браку, браколомник.* **2. а.** *онај који није религиозан, атеиста.* **б.** *припадник друге, туђе вере.*

нѐвēрница и **нѐверница** јек. **нѐвјēрница** и **нѐвјерница** ж *она која је неверна у љубави, у браку, прељубница.*

нѐвēрничкӣ и **нѐверничкӣ** јек. **нѐвјēрничкӣ** и **нѐвјерничкӣ,** -ā, -ō *који се односи на невернике, који припада неверницима.*

нѐвēрно, нѐверно и **нѐвēрно** јек. **нѐвјēрно, нѐвјерно** и **нѐвјēрно** прил. *варајући; огрешујући се о верност у љубави, у браку, прељубнички.*

неверòватан и **нѐвероватан** јек. **невјерòватан** и **нѐвјероватан,** -тна, -о **а.** *у који је тешко (по)веровати; немогућ:* ~ догађај. **б.** *који изненађује неком особином, веома велик, изузетан:* ~ снага, са невероватном лакоћом.

неверòватно и **нѐвероватно** јек. **невјерòватно** и **нѐвјероватно** прил. (често уз придеве или друге прилоге) *у невероватној мери, изузетно, необично:* ~ јак.

неверòватнōст и **нѐвероватнōст** јек. **невјерòватнōст** и **нѐвјероватнōст,** -ости ж *особина онога што је невероватно, несхватљивост, необичност; оно што је невероватно.* • **до невероватности** *у највећој мери.*

невéрство јек. **невјéрство** с *кршење дате речи, уговора; издаја; прекршај вереничке, супружанске оданости.*

нѐверујӯћӣ јек. **нѐвјерујӯћӣ,** -а, -е *који не верује (најчешће у религиозном смислу).*

нѐвесело прил. *без веселости, тужно, жалосно, сетно:* ~ одговорити.

нѐвеселōст, -ости ж *стање онога који је невесео, онога што је невесело, туга, сета.*

нѐвесео, -ела, -о **1. а.** *обузет тугом, тужан; који одаје такво расположење:* ~ жена, невеселе очи. **б.** *испуњен тугом, жалошћу:* ~ живот. **2.** *који оставља суморан утисак:* ~ крај.

нѐвеста јек. **нѐвјеста** ж *она која ступа у брак, млада; недавно удата жена.*

нѐвестӣнскӣ и **нѐвестинскӣ** јек. **нѐвјестӣнскӣ** и **нѐвјестинскӣ,** -ā, -ō *који припада невести, који је као у невесте и сл.:* ~ вео, ~ држање.

нѐвестӣнски и **нѐвестински** јек. **нѐвјестӣнски** и **нѐвјестински** прил. *као невеста:* носити се ~, ~ лепа.

нѐвестица јек. **нѐвјестица** ж **1.** *дем. и хип. од невеста.* **2.** нар. зоол. *ласица.*

нѐвешт јек. **нѐвјешт,** -а, -о **1. а.** *који нема вештине, неумешан, неспретан:* ~ човек. **б.** *који се у нечему не сналази, невичан:* ~ човек. **2.** (некоме, нечему) *који некога или нешто не познаје добро:* власт ~ народу. **3.** *који сведочи о нечијој неумешности, несналажењу:* ~ стих. • **правити се** ~ *понашати се као неупућена особа, као особа која нешто не зна, не опажа.*

невешти́на јек. **невјешти́на** ж *недостатак вештине, неумешност у нечему, неспретност.*

нѐвешто јек. **нѐвјешто** прил. *на невешт начин, неспретно, невично.*

нѐвӣд м **1.** *простор у којем се не виде, не разабирају предмети (због недостатка светлости, даљине и др.).* – Облачак се изгуби у невиду. **2.** *обневиделост; слепило.*

нѐвӣдан, -дна, -о *в. невидљив.*

нѐвиделица јек. **нѐвидјелица** ж *мрак, тама.*

невӣдљив, -а, -о *који се не може видети, који се не види; неприметан.*

невӣдљиво прил. *неприметно, неопажено.*

невӣдљивōст, -ости ж *особина онога што је невидљиво; оно што се оком не види, што је невидљиво.*

нѐвӣдно прил. *в. невидљиво.*

нѐвидōван, -вна, -о *невиђен; незнан, непознат:* невидовни светови.

нѐвиђен, -а, -о *који се ретко виђа, несвакидашњи, нечувен, изузетан:* ~ призор, ~ скандал, чудо ~.

нѐвиђено прил. *неопажено, неприметно.* • **на** ~ *без претходног увида у нешто; на поверење (при закључивању неких послова и сл.).*

нѐвин и **нѐвин,** -а, -о **1.** *који није крив; недужан:* прогласити невиним. **2. а.** *неискварен, чедан; безазлен, наиван:* ~ душа; невини детињи разговори. **б.** *који изражава или у којем се огледа чедност, безазленост:* ~ дечје лице, невине очице. **3. а.** *који нема сексуалног искуства:* ~ девојка. **б.** фиг. *неупрљан, чист:* ~ снег. **4.** *који не садржи никакву опасност (по некога, нешто), безопасан, безазлен:* ~ задатак.

невина́шце, -ета и -а с (мн. -ца) хип. **а.** *сасвим мало, безазлено дете.* **б.** фиг. (често ир.) *невина, неискварена, безазлена особа.*

нѐвино и **нѐвино** прил. **а.** *без кривице, безразлога:* ~ осуђен. **б.** *чедно, безазлено:* ~ изгледати.

нѐвинōст и **нѐвинōст,** -ости ж (инстр. -ошћу) **1.** *стање онога који није крив, недужност.* **2. а.** *неискварености, чедност; безазленост.* **б.** *стање онога који није имао сексуалне односе.*

нѐвисок, -а, -о *не много висок, онизак, омален:* ~ раст, ~ брдо.

нѐвисоко прил. *на малој висини.*

нѐвичан, -чна, -о **а.** *невешт, неспретан, неувежбан:* ~ особа. **б.** *који није навикао на нешто, ненавикнут:* ~ мукама. **в.** *који нешто не зна, не познаје, неупућен у нешто:* ~ томе послу.

нѐвично прил. *на невичан начин, невешто.*

нѐвичнōст, -ости ж *особина онога који је невичан, неумешност, ненавикнутост.*

невје- *в. неве-.*

невјеројат- *в. невероват-.*

невла́дин, -а, -о *који није владин, који не припада влади и сл.:* ~ организација.

нѐвласнӣк м *онај који није власник, сопственик нечега, онај који не поседује нешто.*

нѐвōзан, -зна, -о жел. *по којем се не вози, затворен за пролаз воза:* ~ део пруге.

нѐвōјнӣ, -ā, -ō *цивилни:* ~ лице, ~ помоћ.

невòјнӣк, -и́ка м *цивил.*

невòјнӣчкӣ, -ā, -ō **а.** *који није војнички, цивилни:* невојнички кругови, невојнички послови. **б.** *који није у складу с војничким духом, војничким моралом и сл.:* ~ понашање.

невòјнӣчки прил. *на начин који није својствен војницима:* држати се ~.

нѐвоља ж **1.** *неповољне околности, непријатна ситуација, неприлика; зло, несрећа.* **2.** фиг. *једна особа, јадник, невољник, невољница.* **3.** (обично у синтагми „без невоље“) *потреба, нужда.* • **бити, наћи се (налазити се) некоме у невољи** *притећи, притицати некоме у помоћ.* **за невољу** *кад се мора, из нужде.*

нѐвӧљан, -љна, -о **1. а.** *који је у невољи, јадан; несрећан.* **б.** *тужан, сетан; безвољан.* **2.** *који није по нечијој вољи, жељи, нежељен.* **3.** (обично одр.) *који се врши, дешава без учешћа воље, свести, несвестан.* **4.** (у одр. виду, у им. служби) м *невољник, јадник.*

нѐвољица ж *дем. и еуф. од невоља.*

нѐвӧљко прил. **1.** *непријатно, неугодно, нелагодно:* бити некоме ~. **2.** *без воље, безвољно; преко воље, нерадо:* примити некога ~.

нѐвӧљкӧст, -ости ж **1.** *нерасположење, нелагодност.* **2.** *одбојност, антипатија.* **3.** *одсуство воље да се нешто учини.*

нѐвӧљнӣк м **1.** *онај који је у невољи, у непрликама материјалне или друге природе; јадник, несрећник.* **2.** *болесник, рањеник, инвалид.* **3. а.** ист. *човек који се налазио у власти господара (најчешће феудалца), неслободњак.* **б.** *заточеник, затвореник, сужањ.*

нѐвӧљница ж *она која је у невољи, јадница, несрећница.*

нѐвӧљнӣчкӣ, -ā, -ō *који се односи на невољнике:* ~ живот.

нѐвӧљно прил. **1. а.** *против своје воље; нерадо:* ~ примити некога, ~ послушати. **б.** *без воље, безвољно:* ићи ~ за неким. **2.** *без учешћа свести, воље, несвесно.* – Покрети се врше невољно.

невóљнӧст и **нѐвӧљнӧст,** -ости ж **1.** *нерасположење, безвољност; непријатност.* **2.** *одсуство воље да се нешто учини.*

нѐврēдан јек. **нѐвриједан,** -дна, -о *који је без вредности, безвредан.*

нѐврēднӧст и **невре́днӧст** јек. **нѐвриједнӧст** и **невријѐднӧст,** -ости ж *безвредност, безначајност; оно што је без вредности.*

нѐврēме јек. **нѐвријеме,** -ремена с **1.** *рђаво време (са јаком кишом, снегом, ветром), непогода.* **2.** *неповољно, незгодно време:* доћи у невреме.

неврије- *в. невре-.*

нѐга јек. **њѐга** ж **а.** *брига о некоме, неговање (болесника, старих особа, деце и сл.):* ~ рањеника, кућна ~, интензивна ~. **б.** *брига, старање о животињама и биљкама при њиховом гајењу.* **в.** *одржавање хигијене, чистоће (делова) тела:* ~ лица, ~ зуба.

нѐгатӣв м лат. фот. *лик на плочи или филму који приказује снимљени објекат у обрнутом односу светлих и тамних места; плоча или филм на којем се добија такав лик.*

нѐгатӣван, -вна, -о лат. **1. а.** *лош, рђав:* ~ појава. **б.** *који представља неуспех; којим се означава неуспех, недовољан:* ~ резултат, ~ оцена. **в.** *којим се казује да је нешто мале вредности, неповољан:* ~ критика. **г.** *који кочи најредак, штетан:* ~ политика, ~ утицај. **2. а.** *који изражава несагласност, одричан:* ~ одговор. **б.** *који не потврђује постојање онога што се тражило, претпостављало:* ~ налаз. **3.** *који означава да се неком јединицом, мером нешто умањује:* ~ поен.

негатӣвац, -вца м *лик у филмовима, позоришним представама и сл. који симболизује негативне особине и поступке.*

нѐгатӣвно прил. **1.** *лоше, неповољно:* ~ утицати. **2. а.** *не дајући сагласност, одрично:* ~ одговорити. **б.** *негаторски, критички:* ~ се односити.

негатӣвнӧст, -ости ж *особина онога који је негативан, онога што је негативно, лоша, негативна особина; штетност.*

нѐгāтор м лат. *онај који нешто негира, обезвређује, онај који има негативан став према некоме или нечему.*

нѐгāторскӣ, -ā, -ō *који се односи на негаторе, који је као у негатора:* ~ став.

нѐгāторски прил. *на негаторски начин, негативно.*

негáција и **нѐгāција** ж лат. **1.** *негирање, порицање, оспоравање; одбијање.* **2.** лингв. *језичка јединица за негирање (обично одрична речца „не“).*

нѐгве ж мн. (ген. мн. нѐгвӣ и нѐгāвā) арх. и песн. *окови, букагије.*

нѐгда прил. **1.** *раније, некада.* **2.** *понекад, каткад* (обично поновљено).

нѐгдашњӣ, -ā, -ē *ранији, некадашњи.*

нѐгде јек. **нѐгдје** прил. **1. а.** *на неодређеноме месту.* **б.** *понегде, тегде.* **в.** *на (у) неко место, некуда.* **2. а.** *отприлике, некако (при приближном одређивању времена).* **б.** *неки пут, понекад* (обично поновљено). • **ту** ~ разг. *отприлике, око.*

негѝрати, нѐгӣрām несвр. (ретко свр.) лат. **а.** *порицати (пореći), оспоравати (оспорити) (нечије гледиште, постојање нечега, значај нечега или некога).* **б.** *одузимати (одузети) некоме оно што му припада (право на нешто и сл.).*

неглӣжē, -èа м фр. *кућна хаљина (обично јутарња).*

него (наглашено: нѐго) **1.** везн. **а.** *поредбени, за изражавање различитости: но, од* (са ген., уз компаратив придева и прилога, уз компаративно употребљени глагол „волети“ и сл.). – Овај капут је лепши него онај. Боље је мудро ћутати него лудо говорити. Више воли да прича него да ради. друкчији ~ она, друкчије ~ некад. **б.** *повезује зависну реченицу са главном исказујући различито време вршења радње у њима: но, неголи* (обично у спрези: пре ~ (што)). – Пре него што је донео одлуку, добро је размислио. **в.** *супротни, иза негираног или одричног исказа а испред реченице која је по смислу супротна претходној: већ; у вези са „не само“ у претходној реченици означава истосмерност: већ (и).* – Није ишао на утакмицу, него је радио цео дан. Он је не само поправио дисциплину у колективу него и повећао плату радницима. **г.** *искључни, кад се нешто изузима од одрицања: осим, изузев.* – Не идем на село него кад посећујем мајку. **2.** речца **а.** *за прекидање претходног казивања и прелажење на другу мисао, тему и сл.* – Они нас чекају на договореном месту. Него, хтео сам нешто да те питам. **б.** *за појачавање тврђења или за исказивање несумњиво потврђеног одговора: свакако, наравно.* – Јесте ли успели? – Него! • ~ **како,** ~ **шта** *дакако, свакако, дабоме, разуме се (при истицању одлучности, категоричности).* **није** ~ разг. *таман посла, којешта (при одбијању с негодовањем и сл.).*

негòватељ јек. **његòватељ** м *онај који пружа негу некоме.*

неговатељица јек. **његоватељица** ж *она која пружа негу некоме, она која се стара о некоме (о болеснима, старима, деци и др.).*

нѐговати јек. **њѐговати,** -гујēм несвр. **1.** *пружати негу некоме, старати се о некоме; гајити, подизати:* ~ болесника, ~ децу. **2.** *гајити (животиње и биљке).* **3.** *старати се о здрављу, чистоћи и изгледу (тела, зуба, косе и сл.).* **4.** *развијати, изграђивати; гајити на нешто, гајити:* ~ осећања, ~ језик, ~ пријатељство. **5.** *бавити се уметношћу, науком као стваралац, проучавалац и сл.:* ~ књижевност, ~ историју. ■ ~ **се** *старати се о изгледу и здрављу свога тела, дотеривати се.*

нѐгодовати, -дујēм несвр. *изражавати незадовољство, нелагање, замерати.*

нѐголи везн. *в. него (1).*

негостољȕбив, -а, -о **а.** *који нерадо прима госте, негостопримљив:* ~ домаћин. **б.** *који одражава нељубазност према госту:* ~ дочек, ~ пријем.

негостољȕбивӧст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога који је негостољубив, онога што је негостољубиво, нељубазно понашање према гостима.*

нѐдāвнӣ и **нèдāвнӣ,** -ā, -ō **а.** *који је био и прошао пре кратког времена, доскорашњи:* из недавне прошлости. **б.** *који се догодио или постојао у блиској прошлости, скорашњи:* у недавним борбама.

нѐдāвно и **нèдāвно** прил. *пре кратког времена, скоро.*

нѐдалек, -а, -о *који је близу, оближњи.*

нѐдалеко прил. *на малом одстојању, близу:* ~ се чула пуцњава.

нѐдā рце јек. **њѐдā рце** с (ген. мн. нѐдāрцā и нѐдарāцā јек. њѐдāрцā и њѐдарāцā) (обично у мн.) *дем. и хип. од недро.*

нѐдаћа ж **а.** *несрећа, зло; невоља.* **б.** *неповољно стање, тешкоћа.*

недвòјбен, -а, -о *в. несумњив.*

недвòјбено прил. *в. несумњиво.*

недвòсмислен, -а, -о *одређен, несумњив; отворен, јасан.*

недвòсмислено прил. *на недвосмислен начин, јасно; отворено.*

недвòсмисленōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина оног што је недвосмислено, јасност.*

нѐделатан јек. **нѐдјелатан,** -тна, -о *непредузимљив; неефикасан; неактиван.*

нѐделатнōст јек. **нѐдјелатнōст,** -ости ж *непредузимљивост, неефикасност, неактивност.*

нѐдело јек. **нѐдјело** с *нељудски поступак; недопустиво дело, преступ; злочин.*

нѐдеља јек. **нѐдјеља** ж **1.** *седми дан у седмици (између суботе и понедељка), хришћански празнични дан.* **2.** *период од седам дана, седмица.* • **Велика** ~ *недеља, седмица пред Ускрс.*

недѐљив јек. **недјѐљив,** -а, -о *који се не може делити; јединствен:* ~ број, ~ целина.

недѐљивōст јек. **недјѐљивōст,** -ости ж (инстр. -ошћу) *особина оног што је недељиво (целовитост; јединственост).*

нѐдēљнӣ јек. **нѐдјēљнӣ,** -ā, -ō *који се односи на недељу (дан); који се односи на недељу (седмицу), седмични:* ~ излазак, ~ лист.

нѐдēљнӣк јек. **нѐдјēљнӣк** м *лист, часопис који излази једанпут недељно.*

нѐдēљно јек. **нѐдјēљно** прил. *за (на) недељу дана, седмично.*

недефѝнисāн, -а, -о *чија се суштина не може дефинисати, неодређен.*

нѐдӣрнӯт, -а, -о *који је у првобитном стању, облику, нетакнут:* ~ природа, ~ језеро.

нѐдӣрнӯтōст, -ости ж *стање оног што је недирнуто.*

недисципли́на ж *непоштовање одређеним правилима; кршење уобичајених норми, непослушност.*

недѝсциплинōван и **нѐдисциплинōван,** -а, -о *који не поштује одређена правила, непослушан.*

недѝсциплинōванōст и **нѐдисциплинōванōст,** -ости ж *особина оног који је недисциплинован, непослушност.*

недје- *в. неде-.*

нѐдōба и **нѐдоба** с (обично непром. и с предлогом „у“) *незгодно, непогодно време, невреме.*

нѐдовōљан, -љна, -о **а.** *који не задовољава количином, квалитетом и сл.:* ~ износ. **б.** *незадовољавајући, лош (о оцени, успеху)* (често у именичкој служби).

нѐдовōљно прил. *у недовољној мери; слабо.*

недово́љнōст, -ости ж *стање, особина оног чега нема довољно, недостатак; стање које не задовољава, слабост.*

недоди́рљив, -а, -о *који се не може дирнути, дотаћи; који има повлашћен положај.*

недоди́рљивōст, -ости ж *особина оног што је недодирљиво, неприкосновеност, неповредивост.*

недо̀ђија ж у изр. **отићи у недођију** *отићи у неповратак, нестати.*

недòзвољено прил. *забрањено; без дозволе.*

недòзвољенōст, -ости ж *недопуштеност, неприхватљивост.*

недòзрелōст, -ости ж *стање и особина оног који је недозрео, оног што је недозрело, незрелост.*

недòзрео, -ела, -о **1.** *који није потпуно зрео (о плодовима, усевима и др.), несазрео.* **2.** *који још није достигао потпун физички и духовни развој, незрео.*

недòкāзан, -а, -о *коме се не може нешто доказати, тврдоглав; неразуман.*

недòкāзанōст, -ости ж *особина оног што је недоказано, непотврђеност.*

недокàзив, -а, -о *који се не може доказати, потврдити:* ~ тврдња, ~ теорија.

недокàзивōст, -ости ж *особина оног што је недоказиво.*

недокӯчив, -а, -о **1.** *чији се смисао, природа не може докучити, несхватљив.* **2.** *до кога се не може доћи, неприступачан.*

недокӯчиво прил. *несхватљиво, неразумљиво.*

недокӯчивōст, -ости ж **1.** *особина оног што је недокучиво, необјашњивост.* **2.** *недостижност, неприступачност.*

недòлазак, -ласка м *недолажење, изостанак.*

недòличан и **нѐдоличан,** -чна, -о *који не доликује некоме; недостојан; непристојан:* ~ понашање.

недòлично и **нѐдолично** прил. *на недоличан начин, недостојно; непристојно.*

недòличнōст и **нѐдоличнōст,** -ости ж *особина оног што је недолично, недостојност, непристојност.*

недонѐсен, -ѐна, -о *који је рођен пре времена:* ~ дете.

недòношче, -ета с (мн. ø; зб. им. недòношчāд ж) *дете рођено пре времена.*

недопѐчен, -ѐна, -о фиг. *који се није до краја духовно формирао, образовао; незрео:* ~ политичар.

недопӯстив, -а, -о *који се не може допустити, неприхватљив:* ~ пропуст, ~ однос.

недопӯстиво прил. *на недопустив начин, неприхватљиво.*

недопӯстивōст, -ости ж *особина оног што је недопустиво, неприхватљивост.*

недòпуштено прил. *забрањено; недозвољено.*

недòпуштенōст, -ости ж *непризнато право на нешто, неприхватљивост; забрана.*

недора́слōст и **недòрāслōст,** -ости ж *стање оног који није дорастао, оног што није дорасло, неразвијеност; особина оног који је духовно недорастао, незрелост.*

недòрāстао, -ра́сла (недòрāсла), -о **1.** *који није достигао пун раст, развој, мали:* ~ деца, ~ биљка. **2. а.** *који нема довољно способности за нешто, неспособан:* ~ за такав посао. **б.** *који није раван некоме по некој особини, вредности и сл.:* ~ своме учитељу.

недоречѐно прил. *неизражено до краја, непотпуно.*

недорèченōст, -ости ж *особина оног што није изражено до краја, непотпуност израза.*

недòследан и **нѐдоследан** јек. **недòсљедан** и **нѐдосљедан,** -дна, -о **а.** *који се не држи одређеног мишљења, који мења своје ставове, непринципијелан.* **б.** *који не проистиче логично из претходног; несагласан с нечим.*

недòследно и **нѐдоследно** јек. **недòсљедно** и **нѐдосљедно** прил. *на недоследан начин, с одступањима; без утврђеног, логичког реда.*

недòследнōст и **нѐдоследнōст** јек. **недòсљеднōст** и **нѐдосљеднōст,** -ости ж *особина оног који је недоследан, оног што је недоследно; оно што је недоследно.*

недòстајати, -јēм несвр. **а.** *не задовољавати у погледу износа, количине и сл.:* недостаје пет столица. **б.** *не бити довољан; бити потребан:* недостаје јој животно искуство, недостајете ми. **в.** *бити изостављен, испуштен и сл. (из рукописа и др.):* недостајао је један одељак.

недòстајӯћи, -ā, -ē *који недоста̄је, мањка:* недостајућа средства.

недоста́так, -тка м (мн. недоста́ци, ген. недòстāтāкā) **1. а.** *несташица, помањкање.* **б.** *немање, непостојање нечега неопходног.* **2.** *слабост, мана.*

нѐдостӣжан и **недòстижан,** -жна, -о **1.** *до кога се не може стићи; неприступачан:* ~ звезда. **2. а.** *који се не може имати; неостварљив:* нешто ~. **б.** *кога је тешко превазићи, ненадмашан:* ~ дело.

нѐдостӣжнōст и **недòстижнōст,** -ости ж *особина онога који је недостижан, онога што је недостижно.*

нѐдостōјан и **недо́стōјан,** -јна, -о **1.** *који по својој вредности не одговара некоме, нечему; који не заслужује да обавља неки посао, који не заслужује нешто:* ~ свога брата, ~ свога позива, ~ сваке пажње. **2.** *недоличан, лош, непристојан:* ~ понашање.

нѐдостōјно и **недо́стōјно** прил. *на недостојан начин, као што не треба; непристојно.*

недосто́јнōст и **недо́стōјнōст,** -ости ж *особина онога који је недостојан, онога што је недостојно, одсуство достојности.*

недо́ступан и **нѐдостӯпан,** -пна, -о **а.** *коме се не може прићи, неприступачан; који не стоји на расположењу; несхватљив:* ~ планина, ~ документ, ~ обичним људима. **б.** *до којег се не може допрети телефоном, с којим се не може успоставити телефонски контакт, разговарати телефоном.*

недо́ступнōст и **нѐдостӯпнōст,** -ости ж *особина онога што је недоступно, онога који је недоступан.*

недòтерāн јек. **недòтјерāн,** -а, -о *који није дотеран, неуредан, запушten; несавршен.*

недòтерāнōст јек. **недòтјерāнōст,** -ости ж *особина онога који је недотеран, онога што је недотерано, неуредност, запуштеност; несавршеност.*

нѐдотупāван, -вна, -о *који тешко схвата, глуп, туп.*

нѐдотупāвно прил. *на недотупаван начин, глупо.*

недотупа́внōст и **нѐдотупāвнōст,** -ости ж *особина онога који је недотупаван, глупост.*

недòумица ж *двоумљење, колебање.*

нѐдохвāтан -тна, -о и **недохвàтљив,** -а, -о *који се не може дохватити, неприступачан:* ~ небо.

недохвàтљиво прил. *неухватљиво, недостижно.*

недохвàтљивōст, -ости ж *особина онога што је недохватљиво.*

нѐдохвāтно прил. *неухватљиво, недостижно.*

нѐдохвāтнōст, -ости ж *особина онога што је недохватно.*

нѐдра, нѐдāрā јек. **њѐдра,** њѐдāрā с мн. **1.** *груди, прса.* **2.** *део одеће који покрива груди.* **3.** фиг. *унутрашњост нечега (земље и др.).* • **говорити (себи) у недра** *нечујно, тихо говорити.*

нѐдрāг, -а, -о (одр. нѐдрāгӣ) **1.** *који није драг; нежељен, непријатан:* ~ гост, ~ вест. **2.** (у именичкој служби, одр.) *невољена особа* **а.** м *мушкарац.* **б.** ж *жена, девојка.* • **ићи (потуцати се** и сл.**) од немила до недрага** *безуспешно тражити излаз из тешке ситуације, обраћајући се већем броју лица.*

нѐдро јек. **њѐдро** с *в. недра.*

нѐдрӯг м *рђав друг.*

нѐдуг, -а, -о *кратак; краткотрајан.*

нѐдуго прил. **а.** *после кратког времена, ускоро:* ~ затим. **б.** *кратко:* ~ је дувало.

нѐдӯжан, -жна, -о *који није крив, невин; безазлен.*

нѐдӯжно прил. *без кривице, невино.*

нѐдӯжнōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина и стање онога који је недужан, невиност.*

нѐжан и **нѐжан** јек. **њѐжан** и **њѐжан,** -жна, -о **а.** *пажљив према некоме, љубазан; осетљив, фин.* **б.** *који изражава благост, доброту, благ.* **в.** *слаб (у погледу здравља).* **г.** *мек, фин.*

нѐжења м (мн. ж) *онај који се није оженио у млађем животном добу, старији момак.*

нѐжењен, -а, -о *који није ступио у брак.*

нѐжӣв, -а, -о **1.** *у коме нема живота, мртав; неорганski:* ~ створ, ~ материја. **2.** *блед, неизразит; у коме нема живахности, недовољно динамичан:* ~ боја, ~ проза. • **(све) живо и неживо** *све што постоји, апсолутно све.*

нѐживотан, -тна, -о *у коме нема живота, динамике, који не одговара стварном животу.*

нѐживотно прил. *мртво, нединамично, нереално.*

нѐживотнōст, -ости ж *стање онога што је неживотно, мртвило.*

нѐжно и **нѐжно** јек. **њѐжно** и **њѐжно** прил. *осећајно, благо, меко; пријатно, угодно.*

нѐжнōст и **нѐжнōст** јек. **њежност** и **њѐжнōст,** -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога који је нежан, онога што је нежно; пажња, љубав.*

незабора́вак, -вка м бот. *в. споменак.*

нѐзаборāван, -вна, -о *који се не заборавља, који се увек памти; изванредан, изврстан:* ~ догађај, ~ играч.

нѐзаборāвно прил. *на незаборављен начн, изванредно.*

неза́видан, -дна, -о *мучан, тежак, непријатан:* наћи се у незавидном положају.

незавӣјен, -ена, -о *отворен, јасан.*

незавијѐно прил. *отворено, јасно.*

неза́висан и **нѐзависан,** -сна, -о **1.** *који не зависи ни од кога, који није у зависном, подређеном положају, који није ограничен нечијим утицајем, нечијом моћи и сл., слободан:* ~ држава, независне новине. **2.** *који није условљен нечим; који се испољава, манифестује без спутавања, слободно;* уп. самосталан: ~ од околине, ~ живот, ~ развој. **3. а.** мат. *који не зависи од промене неке друге величине:* ~ променљива. **б.** лингв. *који има самосталну функцију или могућност самосталне употребе, који није синтаксички подређен; који се односи на такве језичке јединице:* ~ реченица, ~ падеж.

неза́висно и **нѐзависно** прил. *самостално, слободно.*

неза́виснōст и **нѐзависнōст,** -ости ж (инстр. -ошћу) *стање онога који је независан, самосталност.*

незавр̀шив, -а, -о *који се не може завршити, који стално траје.*

незàглāвљен, -а, -о пеј. *тврдоглав, задрт, искључив.*

незадовољава́јӯћи, -ā, -ē *који не задовољава одређене потребе, очекивања и сл.*

нѐзадовōљан, -љна, -о *који није задовољан нечим, коме нешто смета.*

нѐзадовōљнӣк м *онај који није задовољан.*

нѐзадовōљно прил. *на незадовољан начин, не слажући се.*

незадово́љство с *стање онога који је незадовољан.*

незадр̀жив, -а, -о *који се не може задржати, зауставити:* ~ јуриш.

незадр̀живо прил. *на незадржив начин.*

незадр̀живōст, -ости ж *особина онога који је незадржив, онога што је незадрживо.*

нѐзадуго и **незàдуго** прил. *ускоро, убрзо:* ~ после тога.

неза́зоран, -рна, -о *који не изазива зазор, узоран.*

неза́зорнōст, -ости ж *особина онога који је незазоран.*

незàинтересован, -а, -о *који нема интересовања за некога, за нешто, равнодушан према некоме, према нечему.*

незàинтересовāно прил. *без интересовања, равнодушно.*

незàинтересовāнōст, -ости ж *особина и стање онога који је незаинтересован, равнодушност.*

незајàжљив, -а, -о *који се не може заједити, заситити; незасит, похлепан.*

незајàжљиво прил. *на незајажљив начин, незасито, похлепно.*

незајàжљивост, -ости ж *особина онога који је незајажљив, незаситост.*

незајàзив, -а, -о *који се не може заједити, којем је немогуће ставити брану (о текућој води).*

незáконит и **нèзаконит,** -а, -о **1.** *који није у складу са законом, противзаконит:* ~ одлука. **2.** *који није рођен у законитом браку, ванбрачан:* ~ дете.

незáконито и **нèзаконито** прил. *на незаконит начин, супротно закону.*

незáконитост и **нèзаконитост,** -ости ж *особина онога што је незаконито, што је супротно закону.*

незалèчив јек. **незаљèчив,** -а, -о *који се не може залечити.*

незамèнљив јек. **незамјèнљив** и **незамèњив** јек. **незамјèњив,** -а, -о *који се не може заменити; изврстан, изванредан.*

незамèнљивост јек. **незамјèнљивост** и **незамèњивост** јек. **незамјèњивост,** -ости ж *особина онога који је незаменљив, онога што је незаменљиво.*

незамѝслив (незамѝшљив), -а, -о *који се не може замислити, немогућ, невероватан:* ~ без напорног рада, незамисливе тешкоће.

нèзаобилàзан, -зна, -о *који се не сме занемарити, с којим се мора рачунати:* ~ питање.

незàпāмћен, -а, -о *какав се не памти, нечувен, невиђен:* ~ врућина, ~ јунаштво.

незàпослен, -а, -о *који је без сталног посла; беспослен.*

незàпосленост, -ости ж *стање онога који нема сталног посла, неупосленост; беспосленост.*

нèзасит, -а, -о *који се не може ничим потпуно заситити, задовољити, ненасит.*

незáситан, -тна, -о *в. незасит.*

нèзаситост, -ости ж *особина и стање онога који је незасит.*

незàсићен, -а, -о хем. *који није довољно засићен:* ~ раствор.

незàсићеност, -ости ж *стање онога који је незасићен, онога што је незасићено.*

незаустàвљив, -а, -о *који се не може зауставити, задржати, незадржив.*

незаустàвљиво прил. *на незаустављив начин, незадрживо.*

нèзахвāлан, -лна, -о **1.** *који се не захваљује за учињено добро.* **2.** *тежак, непријатан.*

нèзахвāлник м *онај који је незахвалан.*

нèзахвāлница ж *она која је незахвална.*

нèзахвāлно прил. *на незахвалан начин, тешко, непријатно.*

незахвáлност, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога који је незахвалан.*

незàштићен, -а, -о **1.** *који је без заштите, беспомоћан.* **2.** (у именичкој служби) м *онај који је препуштен на милост и немилост другима.*

незàштићеност, -ости ж *стање онога који је незаштићен, онога што је незаштићено, беспомоћност.*

нèзбринут, -а, -о *који није збринут, необезбеђен:* двоје незбринуте деце.

нèзван, -а, -о *непозван, непожељан.* • ~ **гост** *онај који је немио, нежељен; непријатељ.* **(и) звани и незвани** *сви, сви без разлике.*

нèзваничан и **незвàничан,** -чна, -о **1.** *који није званично одређен.* **2.** *неукочен, присан.*

нèзгода и **нèзгода** ж *немио догађај; невоља, неприлика.*

нèзгодан и **нèзгодан,** -дна, -о **1. а.** *непријатан, неугодан, тежак:* ~ питање. **б.** *неподесан, опасан:* ~ место. **2. а.** *неодговарајући, неприкладан, непогодан:* доћи у незгодно време. **б.** *који изазива сукобе, груб, нељубазан:* ~ човек.

нèзгодно и **нèзгодно** прил. *непријатно, опасно, неприкладно.*

нèзграпан, -пна, -о **1.** *неспретан, неокретан; превелик, ломазан, нескладан:* ~ особа. **2.** *неуметан, неуглађен:* ~ шала.

нèзграпно прил. *невешто, неспретно, нескладно.*

нèзграпност, -ости ж *особина онога који је незграпан, онога што је незграпно, неспретност, нескладност.*

нèздрав, -а, -о **1.** *болестан; ненормалан, луд.* **2.** *лош, штетан:* ~ идеја, ~ појава.

нèздраво прил. *болесно, ненормално.*

неземàљскӣ, -ā, -ō *који није овоземаљски, који не потиче са Земље.*

незлòбив, -а, -о *који никоме зла не жели, простодушан.*

незлòбиво прил. *без злобе, простодушно.*

нèзлòбивост, -ости ж *особина онога који је незлобив, простодушност.*

незнабóжац, -óшца м *онај који не зна за (једног) бога; онај који не верује у бога, безбожник, атеиста.*

незнабòжачкӣ, -ā, -ō *који се односи на незнабошце, на незнабоштво, безбожнички.*

незнабóштво с *неверовање у бога, безбожништво.*

нèзналац, -аоца м (ген. мн. -лāцā) *онај који нешто не зна, који није упућен у неку област.*

нèзналачкӣ, -ā, -ō *који се односи на незнаоце, на незналице.*

нèзналачки прил. *као незналац, као незналица, без потребног знања.*

нèзналица ж (м) (мн. ж) *особа која ништа не зна; особа која одређену област сасвим мало познаје.*

незнáнац, -нца (незнáнко, -ка) м *непознат човек.*

нèзнāно прил. *на незнан начин, непознато.* • ~ **где (куда)** *не зна се где, куда, ниједе одређено, у непознати крај.*

незнáнчев, -а, -о *који припада незнанцу, који се односи на незнанца.*

незнáње с **1.** *немање, непостојање знања; непросвећеност, неукост.* **2.** *непознавање нечега, необавештеност.*

нèзнāтан и **нèзнатан,** -тна, -о **а.** *мален, ситан.* **б.** *који је без нарочите вредности, безначајан.*

нèзнāтно и **нèзнатно** прил. *једва приметно, мало, безначајно.*

нèзнāтност и **нèзнатност,** -ости ж *маленкост, безначајност.*

нèзрелост -ости ж *особина и стање онога који је незрео, онога што је незрело, физичка или духовна неразвијеност.*

нèзрео, -ела, -о **1.** *који није потпуно зрео (о плодовима, усевима и сл.), зелен.* **2.** *који још није достигао потпун физички и духовни развој, недозрео.*

неижѝвљен, -а, -о *који није доживео, остварио своје жеље, стремљења и сл., пун жеље за животним радостима.*

неижѝвљеност, -ости ж *особина, стање онога који је неживљен, онога што је неживљено.*

неизбежан и **нèизбежан** јек. **неизбјежан** и **нèизбјежан,** -жна, -о *који се не може избећи, који се мора десити, неминован.*

неизбежно и **нèизбежно** јек. **неизбјежно** и **нèизбјежно** прил. *на неизбежан начин, неминовно.*

неизбежнóст и **нèизбежнóст** јек. **неизбјежнóст** и **нèизбјежнóст,** -ости ж *особина онога што је неизбежно, онога који је неизбежан, неминовност.*

неизбрѝсив, -а, -о **а.** *који се не може исбрисати, уклонити брисањем, трајан:* ~ мастило, ~ траг (и фиг.). **2.** *који се не може избрисати из сећања, који се увек памти, трајан:* ~ заслуга, ~ сећање, ~ утисак..

неизбри̏сиво прил. *без могућности брисања, трајно; остављајући сталан траг у сећању:* ~ урезан у камен; ~ уиснут у душу.

нѐизбро̀јан, -јна, -о *многобројан, безбројан.*

неизбро̀јив, -а, -о *који не може да се изброји, безбројан.*

неизбро̀јивост, -ости ж *особина, стање оног што је неизбројиво.*

нѐизбро̀јно прил. *у великом броју; безбројно.*

неизбро́јност, -ости ж *велик број, мноштво, безброј.*

неизвѐдив, -а, -о *који се не може извести, неостварљив.*

неизвѐдивост, -ости ж *особина оног што је неизведиво, неизводљивост.*

неизвежбан јек. **неизвјежбан,** -а, -о *који није извежбан, невешт.*

неизвежбано̄ст јек. **неизвјежбано̄ст,** -ости ж *стање оног који је неизвежбан, невештина.*

нѐизвесно јек. **нѐизвјесно** прил. *непоуздано, несигурно.*

неизве́сност и **нѐизвесно̄ст** јек. **неизвје́сност** и **нѐизвјесно̄ст,** -ости ж *стање оног што је неизвесно, непознато, несигурност.*

нѐизвестан јек. **нѐизвјестан,** -сна, -о *који није поуздан, непознат, несигуран, неодређен.*

неизвѐштачен јек. **неизвјѐштачен,** -а, -о *отворен, искрен, природан.*

неизвѐштачено јек. **неизвјѐштачено** прил. *без извештачености, природно.*

неизвѐштачено̄ст јек. **неизвјѐштачено̄ст,** -ости ж *особина оног који је неизвештачен, природност.*

неизвитòперен, -а, -о *неискварен, истински, прави.*

неизвòдљив, -а, -о *који се не може извести, неостварљив.*

неизвòдљиво̄ст, -ости ж *особина оног што је неизводљиво.*

неизвр̀шив, -а, -о *неостварљив, неисцрпљив.*

неизвр̀шиво̄ст, -ости ж *особина оног што је неизвршиво.*

нѐизглађен, -а, -о *који није изглађен, неуглачан; недотеран.*

нѐизглађено̄ст, -ости ж *неуглаченост, недотераност.*

неиздр̀жив, -а, -о *неподношљив, несносан.*

неиздр̀живо прил. *неподношљиво, несносно.*

неиздр̀живо̄ст, -ости ж *немогућност да се нешто издржи, поднесе.*

неиздр̀жљив, -а, -о **1.** *в. неиздржив.* **2.** *који не може да издржи велик напор.*

неиздр̀жљиво прил. *в. неиздрживо.*

неиздр̀жљиво̄ст, -ости ж **1.** *особина оног који је неиздржљив, неспособан да поднесе напор.* **2.** *в. неиздрживост.*

неизлѐчив јек. **неизљѐчив,** -а, -о *који се не може излечити, коме нема лека.*

неизлѐчиво јек. **неизљѐчиво** прил. *без могућности да се излечи, непреболно.*

неизлѐчиво̄ст јек. **неизљѐчиво̄ст,** -ости ж *стање, особина оног који је неизлечив, оног што је неизлечиво, немогућност излечења.*

неизмѐнљив јек. **неизмјѐнљив,** -а, -о *који се не може изменити, непроменљив.*

неизмѐнљиво̄ст јек. **неизмјѐнљиво̄ст,** -ости ж *особина оног што је неизменљиво, непроменљивост.*

неизмѐњив јек. **неизмјѐњив,** -а, -о *в. неизменљив.*

неизмѐњиво̄ст јек. **неизмјѐњиво̄ст,** -ости ж *в. неизменљивост.*

нѐизмѐран јек. **нѐизмјѐран,** -рна, -о *бескрајан, бесконачан, огроман.*

неизмѐрљив (неизмѐрив) јек. **неизмјѐрљив** (неизмјѐрив), -а, -о *који се не може измери; огроман.*

нѐизмѐрје јек. **нѐизмјѐрје** с (обично песн.) *простор који се не може измерити, бескрај, бесконачност; неизмерност.*

неизмѐрљиво̄ст јек. **неизмјѐрљиво̄ст,** -ости ж *особина, стање оног што је неизмерљиво.*

нѐизмѐрно јек. **нѐизмјѐрно** прил. *бескрајно, неограничено; много.*

неизме́рност јек. **неизмје́рност,** -ости ж *неограниченост, бескрајност.*

нѐизоста̀ван, -вна, -о *који се не може изоставити, обавезан, сталан.*

нѐизоста̀вно прил. *обавезно, неминовно.*

неизра̀ђено̄ст, -ости ж *недовољна израђеност, оформљеност, уобличеност.*

нѐизража̀јан, -јна, -о *који није изражајан, изражајно празан, безизражајан.*

неизра̀зив, -а, -о *који се не може изразити, неизрециv.*

неизра̀зиво̄ст, -ости ж *особина оног што је неизразиво.*

неизразит, -а, -о *који није изразит, лишен изражајности:* ~ боја, ~ опис.

неизразито̄ст, -ости ж *особина оног који је неизразит, оног што је неизразито.*

неизрѐцив, -а, -о *који се не може изрећи, неописив:* ~ чежња, ~ бол.

неизрѐциво прил. *на неизрецив начин, неописиво.*

неизрѐциво̄ст, -ости ж *особина оног што је неизрециво.*

неи̏мар, -а́ра и **нѐимар** м тур. *грађевинар, архитекта.*

неи̏марскӣ и **нѐимарскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на неимара, неимаре, на неимарство.*

неима́рство и **нѐимарство** с *грађевинарство, архитектура.*

неи̏маштина и **неима́штина** ж *в. немаштина.*

нѐиндивидуа̄лан, -лна, -о *који није индивидуалан, особен, опште, уопштен:* ~ поезија, ~ песма.

нѐинтелектуа̄лан, -лна, -о *који није интелектуалан, који није мисаоне, умне природе.* – Код њега преовлађују неинтелектуални фактори: осећања, интерес, жеље.

неинтересàнтан, -тна, -о *који није интересантан, незанимљив:* ~ вежбе, ~ посао.

неискàзив (неи̏скāзāн), -а, -о *који се не може исказати.*

неискàзиво (неи̏скāзāно), прил. *на неисказив начин, неописиво.*

неискàзиво̄ст, -ости ж *особина оног што је неисказиво.*

неи̏скварен, -а, -о **а.** *који није искварен, неоштећен:* неискварени зуби. **б.** *честит, поштен:* ~ душа.

неи̏сквареност, -ости ж *особина оног што је неискварено, оног који је неискварен, неоштећеност, поштење.*

неискорѐњив (неискорѐњљив), -а, -о *који се не може искоренити, уништити, затрти, отклонити и сл.:* ~ беда, ~ мржња.

неискорѐњиво (неискорѐњљиво) прил. *без могућности искорењивања, неотклоњиво, неоправљиво и сл.*

неискорѐњиво̄ст (неискорѐњљиво̄ст) ж *особина оног што је неискорењиво; немогућност искорењивања нечега.*

неискòрӣшћено̄ст и **неискòришћено̄ст,** -ости ж *недовољна искоришћеност, недовољно коришћење нечега:* ~ капацитета предузећа.

нѐискрен и **нѐискрен,** -а, -о *који није искрен; који не потиче из искрености:* ~ човек; ~ љубазност.

нѐискрено и **нѐискрено** прил. *без искрености, притворно:* ~ плачеван тон, ~ љубазан разговор.

нѐискренӧст и **нèискренӧст,** -ости ж *особина оногā који је неискрен, оногā штō је неискрено.*

нѐискӯсан и **неискусан,** -сна, -о **а.** *који је без животног искуства, млад, зелен:* ~ створење. **б.** *који је без довољно искуства, знања, праксе у некој области:* ~ лекар.

неискýство с *немање искуства.*

неиспáванӧст, -ости ж *стање оногā који је неиспаван, који се није наспавао.*

неиспàрљив, -а, -о *који не испарава, који не нестаје у виду испарења:* ~ остатак.

нèиспѝсан, -а, -о а. *неизбежабан, невешто написан (обично о рукопису).* **б.** *граматички, стилски и сл. недотеран, неусавршен (о језику или ономе штō је написано).*

неиспла̀тив (неиспла̀тљив), -а, -о **1. а.** *који се не може наплатити, ненаплатив:* ~ дуг. **б.** *нерентабилан:* ~ рудник, ~ цена. **2.** *изузетно вредан, значајан, непроцењив:* ~ корист од мира.

нѐиспрáван, -вна, -о **1. а.** *који је у квару, који не може нормално да функционише, да служи својој намени, оштећен:* ~ сат. **б.** *који је са грешком, у коме има грешака, нетачан, погрешан:* ~ вођење књига, ~ начин рада. **2.** *који не поступа у складу с правним и друштвеним нормама, који није добар, ваљан (о човеку).*

неиспрáвнӧст, -ости ж **1.** *особина оногā штō је неисправно, мањкавост, недостатак у функционисању, при употреби:* ~ уређаја. **2.** *неисправан, неправилан поступак; прекршај, преступ.*

неиспуњéње с *неостварење; неизвршење:* ~ плана.

нѐистина и **нèистина** ж *оно штō не одговара стварности, намерно изнета нетачност, лаж (често еуфемистички).*

нѐистинит и **нèистинит,** -а, -о *који не одговара истини, лажан.*

нѐистинитӧст и **нèистинитӧст,** -ости ж *особина оногā штō је неистинито, лаж.*

неистòрӣјскӣ, -ā, -ō **1.** *који се не темељи на историји; који није предмет историје:* ~ схватање, ~ питање. 2. **а.** *који нема историјски садржај, који не обрађује историјске теме.* – Ђура Јакшић нема ниједне неисторијске драме. **б.** *који је ван историјских оквира, непознат историји:* ~ време.

нѐистрāженӧст, -ости ж *стање оногā штō је неистражено.*

неисхрāњен, -а, -о *који није исхрањен, мршав, слаб.*

неисхрāњенӧст, -ости ж *особина, стање оногā који је неисхрањен, мршавост.*

нѐисцрпан и **неисцрпан,** -пна, -о *који се не може исцрпсти, потпуно истрошити, нересушан:* неисцрпне резерве.

неисцр̀п(љ)в, -а, -о *в. неисцрпан.*

неисцр̀п(љ)вост, -ости ж *особина оногā штō је неисцрпљиво, неисцрпност.*

нѐисцрпно и **неисцрпно** прил. *бесконачно; бескрајно, безграничнo:* ~ помагати, ~ дуго писати; ~ лукав.

нѐисцрпност и **неисцрпнӧст,** -ости ж *особина оногā штō је неисцрпно, неисцрпљивост.*

нѐјāк, -а, -о **1.** *који није снажан, слаб, немоћан.* **2. а.** *малолетан, недорастао; незрео:* ~ дечица. **б.** *слаб, слабашан, танушан:* нејаким гласићем, ~ шум. **в.** *који је слабе јачине, дејства, интензитета:* ~ светлост. **3.** *који је без већих вредности, површан, плитак.* – Мислило се да је Чиплић писац нејак и површан. **4.** *који је слабог имовног стања, сиромашан, сиротињски:* ~ домаћинство. 5. (у им. служби) с (м) (обично зб.) *физички слаба, немоћна, изнемогла особа.* – Изнемогло, болесно, престаро и нејако сместих у стари двор.

нѐјакӧст, -ости ж *особина, стање оногā који је нејак, оногā штō је нејако.*

нѐјасан, -сна, -о **1. а.** *који се тешко разазнаје, неодређен, мутан:* ~ слика предмета. **б.** *нечитак, неразговетан:* ~ рукопис, ~ говор. **2.** *неразумљив, несхватљив:* ~ излагање.

нѐјасно прил. *на нејасан начин, мутно, неразговетно, неразумљиво.*

нѐјаснӧст, -ости и **нејаснòћа** ж **1.** *особина оногā штō је нејасно, неодређеност, неразговетност, неразумљивост.* **2.** *неизвесна ситуација, несигурност. неизвесност.*

нѐјāч ж зб. (инстр. -и; мн. ø) *оно штō је нејако, немоћно, мала деца.*

нѐјāчак и **нејáчак,** -чка, -о *дем. од нејак, слабашан, мален:* ~ деца.

нејединствен, -а, -о **а.** *који је без међусобног јединства, разједињен, несложан (о колективу, заједници).* **б.** *који је без унутрашње повезаности,неусклађен:* ~ деловање.

нејединственӧст, -ости ж *особина, својство оногā штō је нејединствено.*

нејединство с *неслога, неслагање.*

нѐједнāк, -а, -о **1.** *који није једнак, различит (по величини, снази и др.):* неједнака слова. **2.** *разноврстан, разнолик:* ~ друштвена средина.

нѐједнāко прил. *на неједнак начин, различито.*

неједнáкӧст, -ости ж **1.** *особина оногā штō је неједнако, неуједначеност, разноврсност.* **2.** *друштвена неравноправност.* **3.** мат. *различитост количина.*

неједнà чина ж мат. *два израза неједнаке вредности везана математичким знаком неједнакости.*

нѐјело с *неузимање хране, гладовање.*

нејèстив, -а, -о *који није за јело.*

нејȕнāк, -а́ка м еуф. *онај који није јунак, кукавица, плашљивац.*

нејȕнāчкӣ, -ā, -ō **а.** *плашљив, страшљив (о људима).* **б.** *кукавички, слабићки:* ~ бекство.

нејȕнāчки прил. *као кукавица, слабић, кукавички, плашљиво.*

нека (наглашено: нѐка) **I.** везн. *у зависним реченицама.* **а.** *у намерним: да.* – Дао сам му нешто новаца нека му се нађе. **б.** *у допусним: иако, ако само.* – Нека се извини, све ћемо му опростити. **в.** *у допусним: иако.* – Нека сам млад и неискусан, познајем ја то веома добро. **II.** речца *за исказивање* **а.** *заповести, жеље.* – Нека дођу. **б.** *благосиљања, клетве.* – Нека ти је срећно! Нека га ђаво носи! **в.** (удвојено) *претње, пребацивања, прекора: ако, ако.* – Нека, нека! Вратићу ја њему дуг! Нека, нека! Њој си учинио услугу, а мени не можеш! **г.** *мирења с нечим: не мари, није важно, ако.* – Нису нам се одавно јавили. – Нека. **д.** *благог одбијања: немој, не треба.* – Да ти помогнем? – Нека, хвала. Сâм ћу.

нѐкад(ā) прил. **1.** *у раније времена, давно, пре.* **2. а.** *једном, неки пут.* **б.** *понекад, каткад.*

нѐкадашњӣ и **некàдашњӣ,** -ā, -ē *из прошлих времена, ранији, бивши.*

нèкажњен, -а, -о *који је остао без казне.*

нèкажњено прил. *без казне.*

некàжњив, -а, -о *који се не кажњава, који не подлеже казни.*

некàжњивӧст, -ости ж *особина оногā који је некажњив, оногā штō је некажњиво.*

нѐкакав, -ква, -о *квалификативна неодређена придевска заменица* **а.** *неки, некоји (кад се указује на некога, нешто о коме, одн. о чему се не зна ништа поближе):* ~ странац. **б.** *било какав, свеједно какав, ма какав:* тражити ~ посао. **в.** *неки нарочит, посебан, особит:* нема баш некакав глас. **г.** *један од, било који, ма који (понекад с омаловажавањем: без нарочите вредности):* ~ службеник у једној установи.

нѐкāко прил. **1. а.** *на неки начин (обично кад се указује на отежане околности, тешкоће при извршењу радње):* ~ побећи, ~ се извући. **б.** *на неки неодређен начин, у неком, извесном смислу.* – Није лепа, али је некако сва мила. **2.** *отприлике, приближно (у односу на време или место).* – Некако те јесени заболи мене нога.

нѐкамо прил. *у (на) неко место; у неодређеном правцу; уопште на неко место, негде:* отићи ~.

нѐкарактѐран, -рна, -о *који нема карактера, који је лошег карактера, бескарактеран:* ~ човек.

некарактерѝстичан, -чна, -о *који је без изразитих карактеристичних особина, неизразит.*

нѐквалитѐтан и **неквалѝтѐтан,** -тна, -о *који је лошег квалитета:* ~ производ, ~ сорта.

неквàлификовāн, -а, -о *који је без квалификација потребних за обављање неког посла:* ~ радник.

неквàлификовāност, -ости ж *особина онога који је неквалификован.*

нѐкӣ, -ā, -ō придевска зам. **1. а.** *неодређено који, један, извесни:* ~ стара књига. **б.** *када се указује на одређен, али недовољно познат појам (обично човека).* – То је неки Лукојан, краљев синовац. **в.** *када се указује на недовољну познатост особине означеног појма: некакав.* – Читам неку стару књигу. **г.** *када се указује на мању вредност, мању меру, величину, значај нечега; када се указује на мању вредност, на некога који је без нарочите вредности.* – Имам неку кућицу на селу. И он је неки ваљни стручњак. **д.** *када се указује на даљу (или неодређену) родбинску или сл.* везу. – Дође ми као неки рођак. **ђ.** *када се указује на неодређеност временског периода, известан: у неко доба ноћи, после неког времена.* **е.** *(по)који, понеки:* понети ~ динар. **2.** *отприлике, приближно (уз бројеве):* после неких двадесет година. **3.** (у именичкој служби) *особа која се нечим истиче, која се понашањем, навикама и сл. разликује од осталих.* – Зашто не идеш с нама на море? Баш си неки. • **~ пут** *понекад, каткад.* **није без неке** *има неки разлог, није без неког разлога, повода.* **тамо неки (нека** и сл.) пеј. *када се с омаловажавањем, с потцењивањем говори о некоме.*

некѝдашњӣ, -ā, -ē *скорашњи, недавни.*

нѐкмоли везн. (обично у конструкцији с везн. „а“) (уп. камоли) *за изузетну неједнакост: истиче да је оно што следи иза везника логична последица онога што је претходно речено* **а.** *још мање, понајмање.* – Не може ни да га види, а некомили да га заволи. **б.** *тим више, тим пре, поготово.* – И јунак би се уплашио, некмоли ми, обични смртници.

нѐкњижѐван, -вна, -о **1.** *који није у вези са књижевношћу, који не познаје (довољно) књижевност.* **2.** *који није у складу са књижевним језиком, са књижевнојезичком нормом.*

нѐкњижѐвно прил. *на некњижеван начин.*

нѐко (ген. и ак. нѐког(а), дат. и лок. нѐком(е), инстр. нѐкӣм; мн. ø) *неодређена именичка заменица за лице* **а.** *неодређено ко, неодређена особа уопште; било ко, ма ко.* **б.** *значајна, истакнута, утицајна, важна особа:* бити ~ у друштву.

нѐкојӣ, -ā, -ē зам. *в. неки (1).*

нѐколик, -а, -о зам. **1.** *који је неодређене величине.* **2.** (нѐколика м. и с. род, нѐколике ж. род) *за мали број лица и ствари: мање од пет:* неколика човека, неколика села, неколике жене.

нѐколико прил. **1.** *неодређено колико; више од четири.* **2.** *мало, нешто.*

неколицѝна ж *неколико мушких особа.*

некомпетѐнтан, -тно, -о **1.** *који није компетентан, неовлашћен, ненадлежан за нешто:* бити изабран од некомпетентног тела. **2.** *који нема довољно знања, неупућен у нешто да био мајао давати стручне, ваљане судове, нестручан; који садржи или изражава такве оцене, судове:* ~ критичар; ~ мишљење.

некомпетѐнтност, -ости ж *особина онога који је некомпетентан, онога што је некомпетентно.*

нѐкомплетан, -тна, -о *који није комплетан, непотпун:* ~ библиографија.

нѐкомпромисан и **некомпрѝмисан,** -сна, -о *бескомпромисан, непопустљив; који садржи, одн. у којем се огледа, очитује бескомпромисност, непопустљивост:* ~ судија; ~ став.

нѐконвенционāлан, -лна, -о **а.** *који се не придржава конвенција, уобичајених правила понашања и делања.* **б.** *који није у складу с устаљеним правилима понашања и делања, необичан, неуобичајен; који није стереотипан.*

нѐконвенционāлно прил. *на неконвенционалан начин, неуобичајено (за дату средину, време, прилику и сл.):* ~ обучен.

неконвенционāлнōст, -ости ж *особина онога који је неконвенционалан, онога што је неконвенционално.*

нѐконвертибѝлан, -лна, -о фин. *који није конвертибилан, који се не може заменити неком од важећих светских валута:* ~ новац.

неконвертибѝлнōст, -ости ж *особина онога који је неконвертибилан, онога што је неконвертибилно.*

неконтрòлисāно прил. **а.** *без контроле, надзора:* ~ трошити паре. **б.** *не владајући нечим или собом:* ~ пити.

неконформѝзам, -зма м *одсуство конформизма, неприкланање друштвеним, политичким и др. приликама ради личне користи.*

неконфòрмист(а), -ē м (мн. -сти) *онај који се не одликује конформизмом, који није конформиста.*

неконформѝстичкӣ, -а, -о *који се односи на неконформизам и неконформисте:* ~ дух.

нѐкоректан, -тна, -о **1. а.** *који се не понаша, не односи према некоме (према нечему) коректно (неучтив, неуљудан, непристојан, непоштен и сл.).* **б.** *који садржи, у којем се огледа такво понашање, такав однос:* ~ поступак. **2.** *који није исправан, правилан и сл. (обично о језику, писмености и сл.).*

нѐкоректнōст, -ости ж **а.** *особина онога који је некоректан, онога што је некоректно.* **б.** *оно што је некоректно.*

нѐкорѝстан и **некòристан,** -сна, -о *који није користан, који не доноси корист, бескористан; који не доприноси да се постиже нешто корисно.*

некористољȕбив, -а, -о *који не тежи за неком личном коришћу, несебичан; који одражава, одаје, показује, садржи такву особину.*

некористољȕбивōст, -ости ж *особина онога који је некористољубив, онога што је некористољубиво.*

некретнѝна ж *непокретна имовина (земљиште, кућа и др.).*

некрѝтичан, -чна, -о *који није критичан:* **а.** *који даје, доноси несигурне, непоуздане оцене, критике, судове:* бити ~ према лепшем полу. **б.** *који се заснива на таквим оценама, судовима, критикама, непоуздан; који показује, одаје, одражава такве оцене, судове и сл.:* некритични закључци.

некрѝтичкӣ, -ā, -ō *в. некритичан (б).*

некрѝтички прил. *на некритичан начин, без критичности, објективности у расуђивању:* ~ прихватати туђе мишљење.

некрѝтичнōст, -ости ж *особина онога који је некритичан, онога што је некритично.*

некрóза ж грч. мед. *изумирање појединих делова ткива у организму бића услед недовољне исхране крвљу.*

некрòлог м грч. *посмртни говор или чланак посвећен недавно умрлој особи.*

некрòлошкӣ, -ā, -ō *који се односи на некролог, сличан некрологу.*

некрòмант м *онај који се бави некромантијом.*

некромàнтија ж грч. празн. *призивање душа умрлих да предскажу нечију будућност, спиритизам; чаробњаштво.*

некрòпола ж грч. **а.** *гробље из старијих времена (обично пре хришћанства).* **б.** *подземна гробница.*

нѐкрст ж зб. *они који нису хришћани, нехришћански свет (обично о муслиманима).*

нѐкрст м **а.** *онај који није крштен, нехришћанин (обично муслиман).*

нѐкрштен, -а, -о **а.** *који није уведен у хришћанску веру обредом крштења.* **б.** *који није хришћанске вере.*

нѐктāр м грч. **1. а.** мит. *божанско пиће, напитак богова који је давао бесмртност.* **б.** фиг. *добро, укусно и пријатно алкохолно пиће.* **2.** бот. *сладак сок у цветовима неких биљака.*

нèктāријум (нèктāрӣј, -ија) м лат. бот. *цветни орган који лучи нектар, медник.*

нѐкуд(ā) прил. *у неодређеном, непознатом правцу, неким путем; на неко место, некамо:* ићи ~.

некултýра ж *низак ниво духовног, цивилизацијског развоја, образованости, просвећености; културна заосталост, примитивизма.*

нѐкултȳран, -рна, -о *који нема културе, образовања, углађености:* ~ особа, ~ поступак.

нѐкултȳрно прил. *на некултуран начин, неуглађено.*

некурѐнтан, -тна, -о *који се слабо продаје, који има лошу пролу:* ~ роба.

нѐлагода ж *нелагодност:* осећати нелагоду.

нѐлагодан и **нèлагодан,** -дна, -о *неугодан, непријатан:* ~ осећај.

нѐлагодно и **нèлагодно** прил. *неугодно, непријатно.*

нѐлагоднȏст и **нелагóднōст,** -ости ж **а.** *непријатно, тескобно осећање, тескоба, неугодност, непријатност.* **б.** *осећање слабости, тегоба.*

нѐлегā́лан, -лна, -о *који није легалан, у складу са законом, прописима и сл., незаконит.*

нелегáлнōст, -ости ж *особина, стање онога што је нелегално.*

нѐлēп јек. **нѐлијеп,** -а, -о еуф. *који није леп, ружан.*

нѐликвӣдан, -дна, -о лат. банк. и фин. *који не може да одговори својим платежним обавезама; који не располаже платежним средствима, готовином, несолвентан.*

неликвúднōст, -ости ж *својство онога што је неликвидно; несолвентност.*

нѐличнӣ, -а, -о лингв. **1.** *који нема граматичку категорију лица (о глаголском облику, нпр. о инфинитиву, глаголским придевима или прилозима), инфинитни.* **2.** *који не указује на лице које говори, лице којем се говори (на саговорника) или лице о којем се говори, који није лични (о именичким заменицама).*

нѐлогичан и **нелòгичан,** -чна, -о **1.** *који није у складу са законима логике, у којем нема логике, логичности.* 2. *који не поступа, не расуђује разумно, промишљено, доследно, неразборит.*

нѐлогично и **нелòгично** прил. *на нелогичан начин, не расуђујући логично; без одређеног смисла:* ~ говорити.

нѐлогичнōст и **нелòгичнōст,** -ости ж **а.** *особина онога што је нелогично, што није у складу с логичким мишљењем.* **б.** *оно што нелогично, што није у складу с логичким.*

нѐлојālан, -лна, -о **1.** *који није лојалан, коректан у пријатељским, пословним и сл. односима.* **2.** *који не одговара прописима, који се не врши у складу с одређеним правилима:* ~ конкуренција.

нѐлојālно прил. *на нелојалан начин, некоректно, неисправно.*

нелојáлнōст, -ости ж *особина онога који је нелојалан, онога што је нелојално.*

нѐљубазан, -зна, -о *који одбија својим држањем, осоран, намурен.*

нељубáзнōст, -ости ж *особина онога који је нељубазан, онога што је нељубазно.*

нѐљȳди *в. нечовек.*

нѐљудскӣ, -ā, -ō **1.** *који није својствен људима; који је супротан добрим људским особинама, рђав, зао.* **2.** *пун зла и људског страдања; који се тешко може издржати, неиздржљив, неподношљив.*

нѐљудски прил. *на нељудски начин, као што не доликује људима, нечовечно.*

нѐљудскōст, -ости ж **а.** *особина онога што је нељудско.* **б.** *оно што неодговара човеку, оно што је неприродно за људе.*

нȇм, нéма, -о јек. **нӣјем,** нијѐма, -о **1.** *који нема способности, моћи говора.* **2. а.** *који ћути као да је нем.* **б.** *који не жели да говори.* **в.** *који је праћен ћутањем.* • **неми филм** *филм без звука, безвучни филм.*

нѐмājка и **нѐмājка** ж *жена која се према деци не односи као права мајка, рђава мајка.*

нѐмāлӣ, -ā, -ō *који није мали, доста велик, поприличан.*

нѐмало прил. *доста, много:* ~ пу́тā.

нѐмāн ж (инстр. -и) **1.** мит. *фантастична, огромна животиња, чудовиште које уништава све око себе.* **2.** фиг. *оно што уништава људске животе, несрећа уопште.*

нѐмāнскӣ, -ā, -ō *који се односи на неман; чудовиштан.*

нѐмāр м **1.** *небрига, непажња, нехат.* **2.** *равнодушност, незаинтересованост, индиферентност.*

нѐмāран, -рна, -о **1.** *који показује немар, небрижљив, непажљив; немарљив.* **2.** *равнодушан, незаинтересован, индиферентан.*

немàрљив, -а, -о *који се не труди довољно, који није марљив, вредан, немаран, нерадан.*

немàрљиво прил. *без довољно труда, несавесно, немарно.*

нѐмāрно прил. *на немаран начин, с немаром, без потребне бриге, пажње.*

немáрнōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога који је немаран, немар, недостатак бриге, пажње.*

нѐматеријālан, -лна, -о *који не постоји у објективној стварности, нестваран; духовни.*

нематеријáлнōст, -ости ж *особина онога што није материјално, апстрактност; оно што није материјално.*

нѐмати и **нèмати,** -терē ж *рђава мати, немајка.*

нéмати, нēмāм несвр. (свр.) *одрични облик гл. имати* • **нема везе** *в. под веза.* **нема друге, нема се куд** *нема другог решења, излаза.* **нема лабаво** фам. *не може се (у)радити било како, ту је дисциплина.* **немам речи** *речи нису довољне да то изразе (у узбуђењу).* **нема му (јој** и сл.) **пара** *нико му (јој и сл.) није раван.* **нема на чему** *куртоазни одговор на „хвала“.* **нема (се) када** *нема (се) времена.* **нема томе места** *нема правног или другог основа, не одговара.* **нема утицаја** *не утиче.* **нема шта!** *нема шта да се каже, да се прими, дода.* **нема шта нема** *света има.* **нема од мене (њега** и сл.) **ништа** *врло слабог сам (је и сл.) здравља; нема ми (му и сл.) спаса.* В. и изр. под имати.

нематóда ж зоол. *у мн.: паразити из разреда* Nemathelminthes *који живе у телу човека, животиње и на биљкама (у јд.: паразит из тога разреда).*

Нéмац јек. **Нијѐмац** (Њéмац), -мца м (инстр. -мцем) **1.** *припадник германског народа чија већина живи у Немачкој; држављанин Немачке; онај који је из Немачке.* **2.** (немац, нијемац) ђач. *наставник, професор немачког језика.*

Нѐмачкā јек. **Њѐмачкā** ж (дат. -кōј) *држава у средњој Европи.*

нѐмачкӣ јек. **њѐмачкӣ,** -ā, -ō *који се односи на Немце и Немачку:* ~ језик, ~ музика, ~ народ.

немáштина ж *оскудица, сиромаштво, беда, неимаштина.*

немѐрив јек. **немјѐрив,** -а, -о *в. немерљив.*

немѐрљив јек. **немјѐрљив,** -а, -о *који се не може (из)мерити; врло велик, неизмеран.*

немѐрљивōст јек. **немјѐрљивōст,** -ости ж *особина, стање онога што је немерљиво.*

нѐмеродāван јек. **нѐмјеродāван,** -вна, -о *ненадлежан, неовлашћен за нешто; непозван (за нешто), некомпетентан.*

немѐтāл, -а́ла м (обично у мн.) хем. **а.** *елемент који не улази у ред метала (сумпор, фосфор, хлор и др.).* **б.** *минерални материјал који не служи за добијање метала (песак, гипс, со и сл.);*

производ добијен од таквог материјала (цемент, керамика, стакло итд.).

немѐтални, -ā, -ō *који се односи на неметале, који спада у неметале:* неметални минерали.

не́мети јек. **нијѐмјети,** -мӣм несвр. [гл. им. -мљѐње с] **1.** *постајати нем, губити моћ говора.* **2.** песн. *постајати нечујан, стишавати се, тихнути; постајати безгласан, замирати.*

нѐмилицē прил. **1.** *без милости, немилосрдно; бесштедно, безобзирно.* **2. а.** *не штедећи, нештедимице.* **б.** *без мере, неумерено, веома много.*

нѐмило прил. *немилостиво, немилосрдно, жестоко.*

нѐмилосно прил. *без милости, немилосрдно.*

нѐмилоср̄дан и **немилòсрдан,** -дна, -о *који је без милосрђа, немилостив.*

нѐмилоср̄дно и **немилòсрдно** прил. *без милосрђа, безобзирно.*

немилоср̀дн̄ост, -ости ж *особина онога који је немилосрдан, онога што је немилосрдно;* уп. немилосрђе.

нѐмилоср̄ђе и **немилòсрђе** с *одсуство милосрђа, сажаљења, самилости, љубави, бриге према другом, нарочито ономе који пати, немилосрдност, бездушност.*

нѐмилōст и **нѐмилōст,** -ости ж **а.** *немање милости, наклоности; одсуство наклоности, заштите.* **б.** *груб, срдит однос према некоме, немилосрдан поступак.* • **бити у немилости, пасти у ~** *изгубити нечије поверење, заштиту, остати жртва нечијег онемогућавања; бити изложен нечијој злој вољи, непријатним, рђавим намерама (владара, власти, моћника).*

нѐмилостан, -сна, -о и **нѐмилостив,** -а, -о *који нема милости, немилосрдан.*

нѐмилостиво прил. *без милости, немилосрдно.*

нѐминōван, -вна, -о **а.** *који се не може избећи, неизбежан:* неминовне грешке. **б.** *који се мора појавити као природна, нужна последица нечега, нужан:* ~ појава.

нѐминōвно прил. **а.** *без могућности да се нешто избегне, неизбежно.* **б.** *нужно, природно, законито.* **в.** *по сваку цену, обавезно, неизоставно, свакако.*

немино́вн̄ост, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога што је неминовно, неизбежност.*

нѐмио́, -ила, -о **а.** *који ни је драг, мрзак.* **б.** *непријатан, невољан, тежак.* **в.** *немилосрдан, немилостив.*

нѐмӣр м **1. а.** *узнемиреност, несмирај, несмирје, несмирје, несмирје

нена́длежан, -жна, -о *који није надлежан, неовлашћен, немеродаван.*

нена́длежнōст, -ости ж *својство оног који је ненадлежан, оног што је ненадлежно.*

нѐнадмāшан и **нена̀дмашан,** -шна, -о и **ненадмà̄шив,** -а, -о *који се не може надмашити, превазићи, изванредан, врхунски.*

ненадмà̄шиво, нѐнадмāшно и **нена̀дмашно** прил. *на ненадмашан начин, да се не може надмашити, изузетно, изванредно.*

нѐнāдно прил. *изненада, неочекивано.*

ненадокна̀див, -а, -о *који се не може надокнадити; незаменљив.*

нена̀клоњен, -а, -о *који није склон некоме или нечему, несклон.*

ненадокна̀дивōст, -ости ж *особина оног што је ненадокнадиво, оног који је ненадокнадив.*

нена́мерно јек. **нена́мјерно** прил. *без намере да се нешто учини, нехотице, невољно, случајно:* ~ увредити некога.

ненамѐтљив, -а, -о **а.** *који се не намеће, уздржан, одмерен.* **б.** *који је само благо, једва наглашен, неупадљив:* ~ колорит.

ненамѐтљиво прил. *на ненаметљив начин, уздржано.*

нена̀мештен јек. **нена̀мјештен,** -а, -о **1.** *који је без намештаја, празан (о соби, стану).* **2.** *прави изворан, аутентичан; спонтан, неизвештачен.*

нена̀мештено јек. **нена̀мјештено** прил. *природно, неусиљено; спонтано, неизвештачено.*

нена́родн, -ā, -ō **1.** *који није у народном духу; који није као онај из народа.* **2.** *који није у интересу народа, који је против воље народа.*

нена̀мештенōст јек. **нена̀мјештенōст,** -ости ж *особина, својство оног који је ненамештен, оног што је ненамештено.*

ненапла̀тив, -а, -о фин. и банк. *који се не може наплатити, уновчити, за који се не може добити новац (обично о дугу, потраживању).*

ненарȕшив, -а, -о *који се не може или не сме нарушити.*

нена́силан, -лна, -о **а.** *који не подразумева насиље:* ненасилне методе. **б.** *који одбацује, искључује примену силе, насиље; мирољубив.*

нена́сȋље и **нена́сиље** с *одсуство насиља; непримењивање силе.*

нена́сит и **нѐнасит,** -а, -о *који се не може наситити, незајажљив.*

нена́сито и **нѐнасито** прил. *незајажљиво.*

нена́ситōст и **нѐнаситōст,** -ости ж *особина оног који је ненасит, незајажљивост.*

нена̀учан, -чна, -о *који је без научне основе, који заснован на науци.*

нена̀учно прил. *на ненаучан начин.*

нена̀учнōст, -ости ж *особина, својство оног што је ненаучно.*

ненѐпчанī, -ā, -ō *који се не образује на предњем, тврдом непцу, који није палатален (о појединим сугласницима и сонантима).*

нѐнормāлан, -лна, -о **1.** *психички, душевно болестан.* **2.** *чудан, необичан, неуобичајен.* **3.** *који има мана, недостатака.*

нѐнормāлно прил. *као ненормална особа; чудно, неуобичајено.*

ненорма́лнōст, -ости ж *особина, стање оног који је ненормалан, оног што је ненормално.*

нео- грч. *префиксоид код именичких и придевских твореница који означава да је оно што значи основа речи у новом облику, да се поново јавља:* неокласицизам, неофашизам; неоколонијалистички.

нѐобавезан, -зна, -о **а.** *који није обавезан, факултативан:* ~ предмет. **б.** *који не обавезује (некога на нешто):* ~ савет.

нѐобавезно прил. *без обавезе, слободно, факултативно.*

нѐобавезнōст и **необавéзнōст,** -ости ж *својство оног што није обавезно, непостојање обавезе.*

необà̀вēштен јек. **необà̀вијештен,** -а, -о *који није обавештен, упућен (у нешто):* ~ о томе питању.

необà̀вēштенōст јек. **необà̀вијештенōст,** -ости ж *стање, особина оног који је необавештен, неупућеност.*

необà̀зрив, -а, -о *неопрезан, непажљив; неувиђаван.*

необà̀зривōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина оног који се не обазире на нешто; неопрезност; неувиђавност.*

необи́чан и **нѐобичан,** -чна, -о *који се ретко налази или виђа, посебан; чудан:* ~ животиња, ~ предлог.

необи́чно и **нѐобично** прил. *на необичан начин, чудно; у великој мери, врло:* ~ се понашати, ~ вешт.

необи́чнōст и **нѐобичнōст,** -ости ж *особина оног који је необичан, оног што је необично; необична појава.*

необја̀шњив, -а, -о *који се не може објаснити.*

необја̀шњиво прил. *на необјашњив начин.*

необја̀шњивōст, -ости ж *особина оног што је необјашњиво, оног који је необјашњив.*

нѐобјектȉван, -вна, -о *који није објективан, пристрастан, субјективан.*

необò̀рив, -а, -о **1.** *који се не може оборити, срушити:* ~ дрво. **2.** *који се не може побити, непобитан:* ~ доказ.

необò̀риво прил. *непобитно, неоспорно.*

необò̀ривōст, -ости ж *особина оног што је необориво, оног који је необорив.*

необразо̀ван, -а, -о *који је без образовања, неук.*

необразо̀ванōст, -ости ж *стање, особина оног који је необразован, неукост.*

нѐобуздāн, -а, -о *који се не може обуздати, неукротив:* ~ младост, необуздани коњи.

нѐобуздāно прил. *не уздржавајући се, не устручавајући се.*

нѐобуздāнōст, -ости ж *особина оног који је необуздан, оног што је необуздано, неукротивост.*

необу̀чен, -а, -о **1.** *који нема овлашћење да располаже нечим, да заступа некога, ненадлежан:* ~ лице. **2.** *учињен без овлашћења:* ~ хапшење.

необу̀чено прил. *без овлашћења, незаконито.*

неогра̀ничен, -а, -о *који није ничим ограничен; врло велики:* ~ право, ~ моћ.

неогра̀ничено прил. *без ограничења; веома много.*

неогра̀ниченōст, -ости ж *стање оног што је неограничено.*

неодбра̀њив, -а, -о *који се не може (од)бранити, од којега се не може (од)бранити:* ~ гол, ~ напад (у шаху).

неодво̀јив, -а, -о *који се не може одвојити:* ~ од њега.

неодво̀јиво прил. *на неодвојив начин, нераздвојно:* ~ везан.

неодво̀јивōст, -ости ж *особина оног што је неодвојиво.*

неодгова́рајȕћī, -ā, -ē *који не одговара (нечему), који није у складу (с нечим), неадекватан.*

нѐодговōран, -рна, -о *који нема изграђено осећање одговорности за оно што ради, говори и сл., који није одговоран.*

нѐодговōрно прил. *на неодговоран начин, неозбиљно, несавесно.*

неодгово́рнōст, -ости ж *особина, својство оног који је неодговоран.*

нѐодлӧжан, -жна, -о (неодлӧжив, -а, -о) *који се не може одложити, одгодити.*

нѐодлӧжно прил. *без одлагања.*

неодло́жнӧст, -ости ж *особина, стање онога што се не може одложити.*

нѐодлучан, -чна, -о *који не може, који нема снаге да се одлучи, колебљив.*

нѐодлучно прил. *без одлучности, колебајући се.*

нѐодлучнӧст, -ости ж *особина, стање онога који је неодлучан, колебљивост.*

неӧдмерен јек. **неӧдмјерен,** -а, -о *који себе, своје поступке не контролише довољно; непромишљен.*

неӧдмеренӧст јек. **неӧдмјеренӧст,** -ости ж *особина онога који је неодмерен.*

неодӧљив, -а, -о *коме, чему се не може одолети, супротставити; веома привлачан:* ~ чежња за пићем, ~ мушкарац.

неодӧљиво прил. *на неодољив начин, без могућности да се одоли.*

неодӧљивӧст, -ости ж *особина онога који је неодољив, онога што је неодољиво.*

неӧдрастао, -асла (неӧдрасла), -о *који још није одрастао.*

неодрѐдив, -а, -о *који се не може одредити.*

неодрѐдивӧст, -ости ж *особина онога што је неодредиво.*

неӧдређен, -а, -о *који се не може одредити, недовољно јасан.*

неӧдређено прил. *на неодређен начин, нејасно.*

неӧдређенӧст, -ости ж *особина онога што је неодређено, нејасноћа.*

неодржив, -а, -о *који се не може одржати, сасвим несигуран.*

неодрживӧст, -ости ж *особина, стање онога што је неодрживо.*

нѐозбиљан, -љна, -о *који се не држи правила лепог понашања, непристојан; неозбиљно говоран, непоуздан; непромишљен.*

нѐозбиљно прил. *на неозбиљан начин, неозбиљно говорно, непромишљено.*

неозбиљнӧст, -ости ж *особина онога који је неозбиљан, одсуство озбиљности, неозбиљно говорност, непромишљеност.*

неокласицӣзам, -зма м *правац у уметности друге половине XIX и прве половине XX века, који се одликује угледањем на дела класичне, античке културе и класицизма.*

неокласицӣстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на неокласицизам.*

неоколонијалӣзам, -зма м *колонијализам у новом облику.*

неоколонијалӣстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на неоколонијализам.*

неӧкрњено прил. *у неокрњеном стању, неоштећено.*

неӧлӣт, -ӣта и **нѐолит,** -а м грч. геол. *млађе камено доба.*

неӧлӣтскӣ и **нѐолитскӣ,** -ā, -ō *који припада неолиту:* ~ доба, ~ насеље.

неологӣзам, -зма м грч. лингв. *нова реч, обично начињена за нове предмете, појаве, појмове.*

неӧмӗтано прил. *без ометања, несметано.*

неӧмиљен, -а, -о *који није омиљен, који није вољен, недраг; који не наилази на прихватање, непопуларан.*

нѐӧн, -о́на м грч. хем. *врста племенитог гаса* (Ne), *који се употребљава за пуњење светлећих цеви.*

неонацӣзам, -зма м *покрет који настоји да васкрсне нацизам.*

нѐӧнскӣ, -ā, -ō *који се односи на неон, који потиче од неона:* ~ цев, ~ светлост.

неӧпажено (неӧпазицӗ) прил. *на неопажен начин, непримећено.*

неопӣпљив, -а, -о *који се не може опипати, пипањем дотаћи; нематеријалан.*

неопӣсив (неӧпӣсан), -а, -о *који се не може описати речима; неизмеран, велик:* ~ весеље, ~ добричина.

неопӣсиво (неӧпӣсано) прил. *у највећој мери, неизмерно, веома:* ~ брзо.

неопӣсивӧст, -ости ж *особина онога што је неописиво, онога који је неописив.*

неопӧзив, -а, -о *који се не може опозвати, изменити:* ~ оставка.

неопӧзиво прил. *на неопозив начин, без могућности опозивања, измене, одустајања од нечега.*

нѐоправдан и **неӧпрāвдан,** -а, -о *који се не може оправдати; безразложан:* ~ кашњење, ~ мера предострожности.

нѐоправдано и **неӧпрāвдано** прил. *без правог оправдања, неосновано; неправедно.*

нѐоправданӧст и **неӧпрāвданӧст,** -ости ж *особина онога што се не може оправдати, неоснованост.*

неопра́нац, -нца м *неопран, прљав човек.*

неопра́ница ж *неопрана, прљава женска особа.*

неопра́нко м *в. неопранац.*

нѐопрāнӧст, -ости ж *стање онога што је неопрано.*

неопра́нштина ж *неопраност, нечистоћа, прљавштина.*

неопрѐдӗљенӧст, -ости ж *колебање између двеју могућности; неизјашњеност.*

нѐопрӗзан, -зна, -о **а.** *несмотрен, непажљив, који није опрезан.* **б.** *непажљив, несмотрен, непромишљен:* ~ покрет.

нѐопрӗзно прил. *без довољно опреза, непажљиво, несмотрено:* возити ~.

неопре́знӧст, -ости ж *особина онога који је неопрезан.*

неопрӧстив, -а, -о *који се не може опростити.*

неопрӧстиво прил. *на неопростив начин, без опраштања.*

неопрӧстивӧст, -ости ж *особина онога што је неопростиво.*

нѐопходан, -дна, -о рус. *без којег се не може, преко потребан.*

нѐопходно прил. *преко потребно.*

неопхо́днӧст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога што је неопходно, велика потреба за нечим.*

неорга̀низовāнӧст (неӧрганизовāнӧст), -ости ж *особина онога што није организовано.*

нѐоргāнскӣ, -ā, -ō **1.** *који се не односи на органска једињења, анорганski; који не припада живом свету, нежив, мртав.* **2.** фиг. *који није део организоване целине, неповезан.*

неореалѝзам, -зма м *уметнички правац настао после Другог светског рата, посебно у италијанској књижевној и филмској уметности, који без улепшавања приказује свакодневни живот, људе из радничке и сељачке средине.*

неоромантѝзам, -зма м *правац у књижевности и музици који се супротставља натурализму и позитивизму обнављањем романтичарског духа и лирских заноса.*

неосвӧјив, -а, -о *који се не може освојити.*

неосвӧјивӧст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога што је неосвојиво, онога који је неосвојив.*

нѐосетан јек. **нѐосјетан,** -тна, -о *који се не може осетити, врло слаб.*

неосѐтљив јек. **неосјѐтљив,** -а, -о *који не осећа, који је без осета, без осећања.*

неосѐтљиво јек. **неосјѐтљиво** прил. *не осећајући, без осећања:* ~ се понашати.

неосѐтљивӧст јек. **неосјѐтљивӧст,** -ости ж *особина онога који је неосетљив.*

нѐосетно јек. **нѐосјетно** прил. *тако да се не осети, не опази, неприметно.*

нѐосетнӧст јек. **нѐосјетнӧст,** -ости ж *особина и стање оног који је неосетан, оног што је неосетно; неосетљивост.*

нѐоснован, -а, -о *који нема основа; безразложан, неоправдан:* ~ изјава.

нѐоснована прил. *без основа; безразложно, неоправдано:* ~ поредити једно са другим.

нѐоснованӧст, -ости ж *особина оног што је неосновано.*

нѐоспорен, -рна, -о (неоспо̀рив, -а, -о) *који се не може оспорити; сигуран, поуздан:* ~ доказ.

неоспо̀риво прил. *в. неоспорно.*

нѐоспӧрно (неоспо̀риво) прил. *тако да се не може оспорити, несумњиво, непобитно.*

неоствàр(љ)ив, -а, -о *који се не може остварити:* ~ план.

неоствàр(љ)иво прил. *на неостварљив начин немогућно.*

неоствàр(љ)ивӧст, -ости ж *особина оног што је неостварљиво.*

нѐотесан, -а, -о фиг. пеј. *прост, сиров, неуглађен.*

неотеса́нац, -нца м *неотесан, неуглађен, прост човек, простак.*

нѐотесано прил. *просто, неуглађено.*

нѐотесанӧст, -ости ж *особина оног који је неотесан, неуглађеност.*

неотклò̀њив, -а, -о *који се не може отклонити, заобићи.*

нѐотпоран, -рна, -о *који нема снаге да се одупре болести, тешкоћама, нежан, слаб; који не може да издржи утицај природних сила, елемената:* ~ на влагу, ~ на велику хладноћу.

неотпо́рнӧст, -ости ж *особина оног који је неотпоран, оног што је неотпорно.*

неотро́вница и **нео̀трӧвница** ж зоол. *змија која није отровна.*

неотȕђив, -а, -о *који се не може отуђити, продати:* ~ својина.

неотȕђивӧст, -ости ж *особина оног што је неотуђиво.*

неофашѝзам, -зма м *политички покрет који тежи обнављању фашизма после Другог светског рата.*

неофа̀шист(а), -ē м (мн. -сти) *присталица неофашизма.*

неофа̀шистичкӣ, -ā, -ō *који се односи на неофашизам и неофашисте:* ~ покрет.

ноцèњив јек. **неоцјèњив,** -а, -о *в. непроцењив.*

неочѐкӣван, -а, -о *који се не очекује, изненадан.*

неочѐкӣвано прил. *ван очекивања, необично.*

неочѐкӣванӧст, -ости ж *особина оног што је неочекивано; неочекиван догађај, доживљај.*

непа̀жљив, -а, -о **1.** *који није пажљив у некој активности, површан, немаран.* **2.** *који није пажљив према некоме, који није предусретљив, увиђаван.*

непа̀жљиво прил. *без довољно пажње, немарно; не пазећи, неопрезно, необазриво.*

непа̀жљивӧст, -ости ж *особина оног који је непажљив.*

непа́жња и **непа́жња** ж *одсуство пажње.*

нѐпар м **1.** *непаран број.* **2.** арх. *онај који (по одређеним мерилима) не одговара другом члану брачног пара.*

нѐпаран, -рна, -о **а.** мат. *који није паран; који није дељив са два:* ~ број ђака; ~ број. **б.** *који нема пара, који није у пару, беспаран:* ~ тон.

непартѝјац, -јца м *онај који није члан неке партије, обично комунистичке (најчешће у говору чланова те партије).*

непа̀творен, -а, -о *неизвештачен, прави, изворни, оригиналан.*

нѐпӣсан, -а, -о *који је ушао у обичај иако не постоји у писаном облику, обичајан:* неписани закон, ~ правило.

нѐписмен, -а, -о **1.** *који не зна ни писати ни читати.* **2.** пеј. **а.** *који пише лоше, некњижевно.* **б.** *лоше, некњижевно написан (о тексту).* **3.** *који нема основних знања из неке области:* политички ~.

нѐписмено прил. *на неписмен начин, невешто, некњижевно.*

нѐписменӧст, -ости ж **а.** *особина, стање оног који је неписмен; незнање читања и писања.* **б.** *слаба писменост.* **в.** *немање основних знања из неке области:* политичка ~.

неплѝвāч, -а́ча м *онај који не зна да плива.*

нѐплодан и **нèплодан,** -дна, -о **1.** *који је без плода, јалов, који доноси мало плода:* ~ женка, ~ земљиште. **2.** фиг. **а.** *који мало ствара, који има мало радова (о писцима, уметницима, научницима).* **б.** *који не даје видљиве резултате, бескористан:* ~ теорија.

нѐплодӧст и **нèплодӧст,** -ости ж *особина оног који је неплодан, оног што је неплодно.*

непобѐдив јек. **непобјѐдив,** -а, -о *који се не може победити, савладати, несавладив.*

непобѐдивӧст јек. **непобјѐдивӧст,** -ости ж *особина оног који је непобедив.*

нѐпобитан, -тна, -о *који се не може побити, очигледан, несумњив:* ~ доказ, ~ чињеница.

нѐпобитно прил. *сигурно, очигледно, несумњиво.*

нѐпобитнӧст, -ости ж *особина оног што је непобитно.*

непобјед- *в. непобед-.*

непо̀вѐзано прил. *без међусобне или унутрашње везе, збркано; без реда, несређено, несистематично.*

неповере́ње јек. **неповјере́ње** с *немање поверења, сумња.* • **изгласати неповерење (влади, председнику** и сл.) пол. *гласањем осporити, ускратити бираним лицима право даљег заступања.*

неповѐрљив јек. **неповјѐрљив,** -а, -о *који нема поверења у некога, у нешто, сумњичав; који изражава неповерење.*

неповѐрљиво јек. **неповјѐрљиво** прил. *с неповерењем, с неверицом.*

неповѐрљивӧст јек. **неповјѐрљивӧст,** -ости ж *особина оног који је неповерљив, сумњичавост.*

нѐповӧљан, -љна, -о **1. а.** *који не пружа добре, повољне могућности, услове за нешто, који не погодује нечему, непогодан:* неповољне околности. **б.** *који је на нечију штету, штетан:* ~ одлука, неповољне последице. **2. а.** *који садржи покуду, погрду, којим се критикује, вређа, погрдан, увредљив:* насликан увредљивим бојама. **б.** *који изазива лоше расположење, непријатан; лош:* ~ глас. **в.** *којим се нешто негативно оцењује, критикује, негативан:* ~ критика.

нѐповӧљно прил. *на неповољан начин, рђаво, лоше, негативно; непријатно.*

неповóљнӧст, -ости ж *особина оног што је неповољно.*

нѐповрāт м (обично у предлошко-падежној синтагми: у неповрат) *замишљено место, крај, пут одакле нема повратка, одакле се не може вратити.*

нѐповрāтан и **непо̀вратан,** -тна, -о **а.** *који се не може (по)вратити:* неповратни дани. **б.** *ослобођен враћања:* неповратни зајам.

нѐповрāтно и **непо̀вратно** прил. **а.** *без враћања, заувек.* **б.** *тако да се не предвиђа враћање оног што је добијено.*

нѐповрāтнӧст, -ости ж *особина оног што је неповратно.*

неповрèдив, -а, -о *који се не може повредити; који се не сме нарушити, изменити, ненарушив.*

неповрèдивӧст, -ости ж *особина оног који је неповредив, оног што је неповредиво.*

нѐпогода ж *веома лоше време, невреме, олуја.* • **елементарна (природна)** ~ *природна појава која представља велику опасност*

по имовину и животе људи и животиња настала као последица деловања ватре, воде, земљотреса, лавине, олује и др.

нѐпогодан и **непо̀годан,** -дна, -дно *који није погодан за нешто, неприкладан, неподесан, неодговарајући; неподобан.*

непогóднōст, -ости ж **а.** *особина, својство оног који је непогодан, оног што је непогодно; лоша особина, недостатак, мана.* **б.** *неповољна ситуација, неприлика.*

непогрѐшив, -а, -о *који не греши, који не може погрешити; у коме се не греши.*

непогрѐшиво прил. *без грешке, не грешећи.*

непогрѐшивōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина оног који је непогрешив, оног што је непогрешиво.*

непо̀дељен јек. **непо̀дијељен,** -а, -о *једнодушан, јединствен, општи:* ~ мишљење.

неподѐрив, -а, -о *који се не може подерати, поцепати:* ~ обућа, ~ одећа.

неподѐривōст, -ости ж *особина оног што је неподериво.*

нѐподесан, -сна, -о *неодговарајући; непогодан; неповољан:* ~ начин, ~ учионица, ~ година, неподесни услови.

нѐподеснōст, -ости ж *особина оног што је неподесно, оног који је неподесан.*

неподмѝтљив, -а, -о *који се не може подмитити, поткупити, неподмитљив.*

неподмѝтљивōст, -ости ж *особина оног који је неподмитљив, неподмитљивост.*

неподно̀шљив (неподно̀сив), -а, -о *који се не може поднети, подносити, трпети, неиздржљив.*

неподно̀шљиво (неподно̀сиво) прил. *до неподношљивости, неиздрживо.*

неподно̀шљивōст (неподно̀сивōст), -ости ж *особина оног што је неподношљиво, оног који је неподношљив; немогућност да се нешто подноси.*

нѐподобан и **непо̀добан,** -бна, -о *који не одговара, незгодан, неприкладан.*

неподóбнōст, -ости ж *особина оног који је неподобан, оног што је неподобно.*

неподóпштина ж **1.** *оно што је неподобно, неприкладно.* **2.** *неприличан поступак, испад, изред; неваљалство.*

нѐподудāран, -рна, -о **1.** *који је другачији од оног са чиме се пореди, различит.* **2.** мат. *чије су размере различите, чије се површине не поклапају (о геометријским површинама и сл.):* неподударни (тро)углови.

неподудáрнōст, -ости ж *особина оног што је неподударно; неподударање, несклад, разлика.*

нѐпожēљан, -љна, -о **1.** *који се не жели, који треба да се избегне; који није добродошао, штетан.* **2.** *који није пожељан у некој средини.*

нѐпозвāн, -а, -о *који није овлашћен, надлежан за нешто, неовлашћен, немеродаван.* **2.** *који нема довољно знања, стручности, способности за нешто, нестручан, немеродаван, некомпетентан.*

нѐпознаница и **непо̀знаница** ж *оно што је непознато, загонетка, тајна, питање, проблем.*

нѐпознāт, -а, -о **1.** (и у именичкој служби, у одр. виду) **а.** *који није познат, о којем се не зна ништа:* ~ човек. **б.** *који се није искусио, осетио, доживео:* ~ бол, ~ уживање. **в.** *слабо познат у јавности; анониман.* **2.** (у именичкој служби, одр.) ж мат. *вредност, величина која се тражи, одн. која није означена одређеним бројем:* једначина са две непознате.

нѐпознāтōст, -ости ж *особина оног што је непознато.*

непо̀јмљив, -а, -о (нѐпојаман, -мна, -о) **а.** *који се не може појмити; неразумљив, несхватљив.* **б.** *веома велик, изузетан, невероватан:* ~ упорност.

непо̀јмљиво (нѐпојамно) прил. *неразумљиво, несхватљиво; изузетно, невероватно.*

непо̀јмљивōст (нѐпојамнōст), -ости ж *особина оног што је непојмљиво, несхватљивост, неразумљивост.*

непо̀квāрен, -а, -о **а.** *поштен, честит.* **б.** фиг. *добродушан, безазлен, невин:* ~ срце.

непо̀квāренōст, -ости ж *особина оног који је непокварен, оног што је неповарено.*

непоколѐбљив (непоколѐбив), -а, -о *који се не може поколебати; чврст, постојан.*

непоколѐбљиво (непоколѐбиво) прил. *без колебања, постојано.*

непоколѐбљивōст (непоколѐбивōст), -ости ж (инстр. -ошћу) *особина оног који је непоколебљив; чврстина, постојаност.*

нѐпокōран, -рна, -о **а.** *који се не покорава нормама, наредбама, заповестима, непослушан.* **б.** *који се не да покорити, потчинити, који пружа отпор, буктован, бунтовнички:* ~ народ. **в.** *који не трпи стеге, наређења, самовољан, својеглав.*

непокóрнōст, -ости ж *својство оног који је непокоран, оног што је непокорно.*

нѐпокрēтан, -тна, -о **1. а.** *који се не креће; који се не може кретати, који нема способност кретања.* **б.** *слабе покретљивости, троми.* **2.** *који скоро ништа не предузима, без иницијативе, безвољан.* • ~ **имовина** *в. некретнина.*

непокрѐтљив, -а, -о *који није покретљив или је слабо, недовољно покретљив;* уп. непокретан.

непокрѐтљивōст, -ости ж *особина оног који не непокретљив, оног што је непокретљиво.*

непокрéтнōст, -ости ж **1.** *особина, стање оног који је непокретан, оног што је непокретно.* **2.** *в. некретнина.*

неполѝтичкī, -ā, -ō *који се не бави политиком; који није у вези с политиком.*

нѐпољопривреднī, -ā, -ō *који се не бави пољопривредом; који није у вези с пољопривредом:* ~ становништво, ~ делатност.

непомѐница ж нар. еуф. *змија, гуја.*

непомѐрљив јек. **непомјѐрљив,** -а, -о *који се не може померити, помаћи; чврст, стабилан.*

непомѐрљивōст јек. **непомјѐрљивōст,** -ости ж *особина и стање оног који је непомерљив, оног што је непомерљиво.*

непомѝрљив, -а, -о 1. а. *који не жели помирење, мирну нагодбу, који се не може помирити с неким, нечим; који је трајно, доследно против нечега (о човеку).* **б.** *својствен таквој особи:* ~ држање, ~ расположење. **2.** *који није за компромис, категоричан; бескомпромисан:* ~ човек, ~ борба.

непомѝрљиво прил. *на непомирљив начин; бескомпромисно, одлучно.*

непомѝрљивōст, -ости ж *особина оног који је непомирљив, оног што је непомирљиво.*

нѐпомичан и **непо̀мичан,** -чна, -о *који се не помиче, непокретан.*

нѐпомично и **непо̀мично** прил. *не мичући се, без покрета.*

нѐпомичнōст и **непо̀мичнōст,** -ости ж *особина, стање оног који је непомичан, оног што је непомично.*

непо̀мӯћен, -а, -о **1.** *који није ничим помућен, бистар; јасан, светао.* **2.** фиг. *који није ничим поремећен:* ~ весеље.

непо̀мӯћено прил. *без поремећаја, без сметњи.*

непо̀мӯћенōст, -ости ж *стање, особина оног што је непомућено, бистрина, јасноћа.*

непоно̀вљив, -а, -о *који се не може поновити, јединствен; изврстан, изванредан.*

непопрàвљив, -а, -о **1.** *који се не може поправити.* **2.** *који не може изменити своје понашање, мишљење, навике:* непоправљиви неваљалац, непоправљиви оптимиста.

непопра̀вљиво прил. *без могућности поправљања.*

непопра̀вљивост, -ости ж *стање, особина онога који је непоправљив, онога што је непоправљиво.*

нѐпопуларан, -рна, -о **а.** *који није популаран, неомиљен.* **б.** *који изазива незадовољство, који не наилази на прихватање, неомиљен:* непопуларне мере владе.

непопу̀стљив, -а, -о *који неће да попусти, непомирљив; упоран, тврдоглав.*

непопу̀стљиво прил. *не одустајући од нечега или не прихватајући нешто, не попуштајући.*

непопу̀стљивост, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога који је непопустљив, непомирљивост; упорност, тврдоглавост.*

непорѐцив, -а, -о *који се не може порећи, опозвати, неопозив; неоспоран, непобитан.*

непорѐциво прил. *без могућности порицања, неопозиво; непобитно, неоспорно.*

непо̀рочан и **нѐпорочан,** -чна, -о *који је без порока, несклон пороцима; частан; честит; узоран.*

непо̀рочно и **нѐпорочно** прил. *без порока, у складу с моралом, часно; безгрешно.*

непо̀рочност и **нѐпорочност,** -ости ж *особина онога који је непорочан, онога што је непорочно.*

непо̀свећен, -а, -о *који није обавештен о нечему, упућен у нешто, коме је нешто мало познато.*

нѐпослу̑шан, -шна, -о *који није послушан; непокоран.*

непослу̑шност, -ости ж *својство, особина онога који је непослушан; одказивање послушности.*

непо̀средан и **нѐпосредан,** -дна, -о **1. а.** *који се чини без посредника, директан:* непосредни преговори. **б.** *који се налази ту, који окружује:* у непосредној близини. **2.** *који је једноставан у опхођењу с људима, природан, спонтан:* ~ човек.

непо̀средно и **нѐпосредно** прил. **1. а.** *без посредовања, лично.* **б.** *без прелазних фаза, директно.* **2.** *одмах, убрзо.*

непо̀средност и **нѐпосредност,** -ости ж (инстр. -ошћу) **1.** *особина онога што је непосредно, онога који је непосредан.* **2.** *једноставност, природност.*

нѐпостојан, -а, -о **1.** *подложан променама:* ~ боја. **2.** *неуздан, превртљив:* ~ особа. • **непостојано „а“** лингв. *назив за самогласник „а“ који води порекло од некадашњег полугласника, а јавља се само у одређеним облицима речи и у одређеним позицијама, нпр. „мо̀мак“ (ном. јд.), али „момка“ (ген. јд.), „сре̏ћан“ (ном. јд. м. р.), али „срећна“ (ном. јд. ж. р.) и сл.*

нѐпостојаност, -ости ж *особина онога што је непостојано, онога који је непостојан; превртљивост.*

непо̀стојање и **непостò јање** с *одсуство постојања, егзистенције; ништавило, празнина.*

непо̀стојећи и **непостò јећи,** -а̄, -е̄ *којега нема, који не постоји; измишљен, нестваран.*

непотѝзам, -зма м лат. *злоупотреба положаја, власти у корист родбине.*

непоткупљив, -а, -о *који се не може поткупити, неподмитљив.*

непоткупљивост, -ости ж *особина онога који је непоткупљив.*

нѐпотпун, -а, -о **а.** *који нема све елементе, делове, чланове, који не обухвата целину или се не испољава у целини.* **б.** *који нема сва карактеристична својства, све карактеристичне одлике.*

нѐпотпуно прил. *не обухватајући све елементе или целину; делимично.*

нѐпотпуност, -ости ж *особина онога што је непотпуно.*

нѐпотребан, -бна, -о *који ничему не служи, који никоме није потребан, излишан, сувишан.*

нѐпотребно прил. *без потребе, излишно, сувишно.* – Непотребно је о томе говорити.

нѐпотребност, -ости ж *особина, стање, положај онога што је непотребно, онога који је непотребан.*

непотро̀шив, -а, -о **1.** *који се не може потрошити.* **2.** фиг. *који је увек активан, чија је радна енергија огромна, неуништив.*

непотро̀шивост, -ости ж *особина онога што је непотрошиво, онога који је непотрошив.*

нѐпоћудан и **непо̀ћудан,** -дна, -о *који није некоме по ћуди, по вољи.*

нѐпоуздан, -а, -о **1.** *у којег се, у који се не може поуздати, на којег се, на који се може ослонити, несигуран; који изазива сумњу, неповерење.* **2.** *који показује, одражава нечију несигурност, несигуран:* ~ корак.

нѐпоузданост, -ости ж *особина, стање онога који је непоуздан, онога што је непоуздано.*

непоузда̀ње с **1.** *осећање неповерења, неверице, сумње.* **2.** *обесхрабреност, малодушност.*

нѐпоштедан и **непо̀штедан,** -дна, -о *који никога не поштеђује, немилосрдан, безобзиран.*

нѐпоштедно и **непо̀штедно** прил. *немилосрдно, безобзирно.*

нѐпоштедност и **непо̀штедност,** -ости ж *особина онога који је непоштедан, онога што је непоштедно, немилосрдност, безобзирност.*

нѐпоштен, -а, -о **а.** *који нема поштења, части, честитости, који није поштен; покварен, неморалан.* **б.** *који није у складу с поштењем, чашћу, с моралним и друштвеним нормама; остварен, добијен и сл. неморалним нечасним начином.*

нѐпоштено прил. *на непоштен начин, нечасно, неморално:* ~ се обогатити.

непоште̑ње с *својство, особина онога који је непоштен; оно што је непоштено, непоштено дело, непоштен поступак.*

нѐправда ж (ген. мн. -дӣ) **1.** *повреда права, незаконит поступак.* **2.** *безакоње, насиље.*

нѐправедан и **нѐправедан,** -дна, -о *који наноси неправду, супротан принципима правде.*

нѐправедно и **нѐправедно** прил. *неоправдано, незаконито.*

нѐправедност и **нѐправедност,** -ости ж *особина онога који је неправедан, онога што је неправедно; неправда.*

нѐпра̑вӣ, -а̄, -о̄ **1.** *који није истински, који није оно за што се представља или на шта личи.* **2.** лингв. **а.** *који нема неку од битних својстава карактеристичних за одређену категорију или се од осталих чланова разликује по секундарном пореклу:* ~ везник, ~ предлог, ~ прилог. **б.** *који није основни, главни, дослован, буквалан и сл. (о значењу речи).*

нѐправи̑лан, -лна, -о **1. а.** *који одступа од прописаних правила, норме, који није у складу с утврђеним правилима, нормом.* – Неправилни су облици „вучу“, „тучу“, а правилни „вуку“, „туку“. **б.** *који не подлеже општим правилима, важећим, уобичајеним за одређену категорију, иреғуларан.* – Придев „добар“ има неправилну компарацију: „бољи“. **в.** *који се не врши у складу с прописима, с нормом и сл., неисправан:* ~ трошење средстава.

нѐправи̑лно прил. *на неправилан начин (неисправно, нетачно, погрешно, нерегуларно и сл.).*

неправи̑лност, -ости ж **1.** *особина онога што је неправилно:* ~ поступка. **2.** *оно што је неправилно (неправилан рад, неправилан поступак, неусклађеност с нормом, одступање од нормалног, уобичајеног и др.).*

нѐправичан, -чна, -о **а.** *који не делује или се не односи према некоме, нечему на правичан начин, неправедан:* ~ професор. **б.** *који није основан на правди, који није у складу с правдом, у којем нема правичности:* ~ оцена, ~ поступак, ~ пресуда.

нѐправичност, -ости ж *особина онога који је неправичан, онога што је неправично.*

нѐправнӣ, -ā, -ō *који није у вези с правом (који није заснован на праву, правним прописима и сл.).*

нѐправнӣк м *онај који није правник, стручњак за правне послове.* – Правник се у служби није разликовао од неправника.

нѐправо и **нѐправо** прил. **1. а.** арх. *бесправно, противзаконито.* – На трон[у] сједиш неправо ўзѐтӣ (Његош). **б.** *како не треба, погрешно, неисправно, наопако, неправилно, криво:* ~ судити (о нечему). 2. (са логичким субјектом у дативу) *употребљава се као одредба субјектовог ђавољег расположења, жаљења, кајања, љутње, увређености, зависти и сл., криво.* – Било јој је неправо све.

нѐпрактичан, -чна, -о **1.** *који се не зна снаћи у обичном, свакодневном животу; који нема смисла за материјалну страну у животу.* **2. а.** *који не доноси резултате, од чега нема користи; непримерен пракси, практичним потребама и могућностима:* ~ образовање. **б.** *неподесан, неповољан за употребу, коришћење:* ~ одело, ~ ствар.

нѐпрактичнӧст, -ости ж *особина или стање оног који је непрактичан, оног што је непрактично.*

нѐпребӧл м (ж) (често песн. или у другим књижевним текстовима) *оно што се не може преболети, трајан бол.*

нѐпребӧлан, -лна, -о *који се не може преболети, савладати, потиснути:* ~ жалост, ~ туга.

непребро̀див, -а, -о **а.** *који се не може прегазити, прећи (о реци).* **б.** фиг. *који се не може савладати, несавладив, непремостив:* ~ тешкоћа.

нѐпребрōјан, -јна, -о и **непребро̀јив,** -а, -о *који се не може пребројати; многобројан:* непребројна стада оваца.

непревӧдив (непревӧдљив), -а, -о *који се не може превести с једног језика на други.*

непревӧдивӧст (непревӧдљивӧст), -ости ж *особина оног што је непреводиво.*

непрѐврелӧст, -ости ж *особина, стање оног што је неврело;* фиг. *неоформљеност, недовршеност.*

непрѐврео, -ела, -о *у коме није завршен процес врења;* фиг. *још неформиран, недовршен.*

нѐпреглѐдан и **непре́гледан,** -дна, -о **1.** *који се не може обухватити погледом; огроман, бескрајан.* **2.** *у коме нема прегледности, несређен:* ~ текст.

нѐпреглѐднӧст и **непре́гледнӧст,** -ости ж *особина оног што је нерегледно; збрка, неред.*

непредвѝдљив (непредвѝдив), -а, -о *који се не може предвидети, чији се развој, утицај, значај, исход и сл. не може унапред одредити, предвидети, прогнозирати.*

непрѐдвиђенӧст, -ости ж *оно што није предвиђено, очекивано, непредвиђена појава, догађај и сл.*

непредузѝмљив, -а, -о *који ништа не предузима, који је без иницијативе.*

непредузѝмљивӧст, -ости ж *особина оног који је непредузимљив.*

непрежѝвāр, -а́ра м *у мн.: сисари биљоједи који не преживају (нпр. коњи) (у јд.: такав сисар).*

нѐпрекѝдан и **непре́кидан,** -дна, -о *који се не прекида; непрестан, сталан.*

нѐпрекѝдно и **непре́кидно** прил. *без прекида, непрестано, стално.*

нѐпрекѝднӧст и **непре́киднӧст,** -ости ж *особина, стање оног што је непрекидно.*

нѐпрелāзан и **непре́лазан,** -зна, -о **1.** *реко кога се не може прећи, непремостив.* **2.** *поред кога се не може проћи (у пру):* ~ играч. **3.** *који није заразан, који није инфективан (о болестима).* • **непрелазни глаголи** лингв. *глаголи који казују радњу која није и не може бити директно усмерена на објекат, одн. глаголи који не захтевају објекат у акузативу (или генитиву) без предлога, интранзитивни глаголи (нпр. ићи, спавати).*

нѐпрелāзнӧст и **непре́лазнӧст,** -ости ж *особина оног што је непрелазно, оног који је непрелазан.*

непремѝостив, -а, -о *који се не може премостити;* фиг. *несавладив, неотклоњив:* ~ препрека.

непремѝостивӧст, -ости ж *особина или стање оног што је непремостиво.*

непренѐсен, -ѐна, -о **1.** стил. и лингв. *који није метафоричан, пренесен, буквалан, основни:* ~ значење. **2.** лингв. *који није пренесен на проклитику или претходни слог (о акценту); за који је карактеристично неповлачење акцента на претходни слог (о старијој акцентуацији типа лива̀да, дево̀јка).*

нѐпрестāн и **непрѐстан,** -а, -о *који не престаје; непрекидан, сталан.*

нѐпрестāно и **непрѐстано** прил. *без престанка, непрекидно, стално.*

нѐпресӯшан и **непрѐсушан,** -шна, -о *који не пресушује;* фиг. *неисцрпан, трајан.*

нѐпресӯшно и **непрѐсушно** прил. *не пресушујући;* фиг. *стално, трајно.*

нѐпретенциӧзан, -зна, -о *који није претенциозан, умерен у тежњама и захтевима; који одражава такве особине.*

нѐпретенциӧзно прил. *на непретенциозан, без претензија.*

непретенциознӧст, -ости ж *особина оног који је непретенциозан, оног што је непретенциозно.*

нѐпрецӣзан, -зна, -о *који није прецизно одређен, утврђен, изложен; недовољно јасан:* ~ одредба, ~ одговор.

нѐпрецӣзно прил. **1.** *недовољно прецизно, одређено, нејасно:* ~ казано. **2.** *не погађајући циљ, без погодка у циљ:* гађати ~, шутирати ~.

непрецѝзнӧст, -ости ж *особина оног који је нерецизан, оног што је нерецизно.*

нѐприврлāчан, -чна, -о *који не привлачи нечију пажњу својим изгледом, садржајем, природом и др., незанимљив, неинтересантан; који не побуђује, не изазива нечије симпатије, несимпатичан.*

нѐприврема ж *скуп делатности које не производе директно материјална добра (просвета, здравство и др.).*

нѐприврēднӣ, -ā, -ō *који се не односи на привреду, који није у вези с привредом:* ~ делатност.

нѐпријāтан, -тан, -о **1.** *који изазива осећај непријатности, неугодности; неугодан, неповољан:* ~ простор, ~ осећај. **2. а.** *који не пружа, не изазива задовољство.* **б.** *који не мирија, гадан:* ~ мирис.

нѐпријатељ и **нѐпријатель** м (инстр. -ем) **1.** *онај који некоме жели или наноси зло:* његов смртни ~. **2.** вој. *онај против кога се води оружани рат, једна од зараћених страна.* **3. а.** *онај који се бори против нечега што сматра штетним, противник:* ~ пушења. **б.** *оно што наноси штету, болест, несрећу и сл.:* дрога као човеков ~. • **спољни ~** *непријатељ који живи и делује ван земље, државе.* **унутрашњи ~** *непријатељ који живи и делује у истој земљи, држави.*

непријатѐљица ж *женска особа непријатељ.*

непријатѐљскӣ, -ā, -ō *који се односи на непријатеље и непријатељство; који припада непријатељима.*

непријатѐљски и **нѐпријатељски** прил. *на непријатељски начин, као непријатељ.*

непријатéљство и **непријатѐљство** с **1.** *непријатељски однос, непријатељско осећање.* **2.** мн. *ратне операције, ратна дејства:* отпочети непријатељства.

нѐпријāтно прил. *на непријатан начин, изазивајући осећај непријатности.*

непријáтнӧст, -ости ж **а.** *особина оног што је непријатно.* **б.** *оно што је непријатно; непријатна појава.*

непријѐмчив, -а, -о (за нешто) *који нешто тешко прихвата, прима, схвата, усваја и сл.*

непри́кладан, -дна, -о *који није у складу с приликом, са обичајима и сл., који не одговара; неумесtан; неподесан:* ~ одећа, ~ понашање, ~ шала.

непри́кладно прил. *без усклађености с нечим, неусклађено.*

непри́кладнōст, -ости ж *особина онога што је неприкладно, неусклађеност.*

неприкоснòвен, -ѐна, -о **1.** *који ничим није ограничен, који је изнад свега, неограничен, апсолутан; који се не сме таћи, у који се не сме ући и сл.:* ~ власт; ~ светилиште. **2.** (о људима) *који не подлеже контроли, чија је власт апсолутна; уопште који има велики, ороман ауторитет, углед и сл.*

неприкосновѐно прил. *потпуно, апсолутно:* ~ владати, ~ својеглав.

неприкоснòвенōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога који је неприкосновен, онога што је неприкосновено, неповредивост.*

неприкривѐно прил. *на неприкривен начин, нескривено, отворено:* ~ претити, ~ се смејати.

неприлагòдљив, -а, -о *који не може да се прилагоди, да се навикне на нешто.*

неприлагòдљивōст, -ости ж *особина онога које неприлагодљив.*

неприлàгођенōст, -ости ж *особина онога који није прилагођен, онога што је неприлагођено.*

непри́лика и **нѐпрѝлика** ж **1.** *неријатан догађај, случај, незгода, тешкоћа.* **2.** *особа која некоме не одговара као брачни друг.*

непри́личан и **нѐпрѝличан,** -чна, -о *који не приличи, не доликује (некоме, нечему), недоличан; неумесtан.*

непри́лично и **нѐпрѝлично** прил. *како не приличи, како не доликује, недолично, неумесно.*

непри́личнōст, -ости ж *особина онога што је неприлично; оно што је неприлично.*

непримѐнљив јек. **непримјѐнљив** и **непримѐњив** јек. **непримјѐњив,** -а, -о *који се не може применити (у пракси), неодговарајући, неупотребљив.*

непримѐнљивōст јек. **непримјѐнљивōст** и **непримѐњивōст** јек. **непримјѐњивōст,** -ости ж *особина онога што је непримењиво (непримењиво).*

нѐприметан и **непри́метан** јек. **нѐпримјетан** и **непри́мјетан,** -тна, -о *који се тешко може приметити, неупадљив, неосетан.*

нѐприметно јек. **нѐпримјетно** прил. *без могућности примећивања, неупадљиво, неосетно.*

нѐпринципијѐлан, -лна, -о *који се не заснива на принципима, који се не руководи принципима, који се не држи принципа; недоследан.*

непринципијѐлнōст, -ости ж *особина онога који је непринципијелан, онога што је непринципијелно; непринципијелан поступак.*

непри́родан и **нѐприродан,** -дна, -о **1.** *који не одговара ономе што је природно, ненормалан; који се не слаже са оним што је уобичајено, необичан.* **2.** *извештачен, намештен, усиљен.*

непри́родно и **нѐприродно** прил. *на неприродан начин; извештачено, намештено.*

непри́роднōст, -ости ж *особина, стање онога који је неприродан, онога што је неприродно, ненормалност, необичност; извештаченост, намештеност.*

непри́стојан и **нѐпристōјан,** -јна, -о **1.** *који се не стиди својих поступака, безобразан:* ~ младић. **2.** *који изазива осећање стида, бестидан:* ~ песма.

непри́стојно и **нѐпристōјно** прил. *на непристојан начин, неприлично; бестидно.*

непри́стојнōст и **непристо́јнōст,** -ости ж *особина онога који је непристојан, онога што је непристојно; непристојно понашање.*

непрѝстрасно прил. *на непристрастан начин, објективно, реално.*

непрѝстраснōст, -ости ж *особина онога који је непристрастан, онога што је непристрасно.*

непрѝстрас(т)ан, -сна, -о а. *који се не руководи личним, субјективним разлозима, осећањима, мотивима, објективан, реалан.* **б.** *који се одликује таквим особинама.*

нѐприступачан и **непрѝступачан,** -чна, -о **1.** *коме се не може приступити, прићи, недоступан:* ~ планина. **2.** *који одбија нечије друштво, надмен; повучен, недружељубив:* ~ особа.

нѐприступачно и **непрѝступачно** прил. *на неприступачан начин, недоступно; охоло.*

нѐприступачнōст и **непрѝступачнōст,** -ости ж *особина онога што је неприступачно, онога који је неприступачан.*

нѐпробōјан и **непро́бōјан,** -јна, -о *који се не може пробити, у који се не може продрети.*

непробо́јнōст, -ости ж *особина онога што је непробојно.*

нѐпровйдан, -дна, -о **1.** *кроз који се не види, кроз који не продире или тешко продире светлост, непрозиран.* **2.** фиг. *у који се не може проникнути, несхватљив, недокучив; тајанствен, загонетан.*

нѐпродуктйван, -вна, -о **1.** *који не ради, не привређује, одн. који мало ради и ствара, чији је учинак мали.* **2.** *који не производи, не ствара нове материјалне, духовне и др. производе или вредности; непилодан, јалов.*

непрòзрачан и **нѐпрозрāчан,** -чна, -о *који не пропушта светлост; непрозиран; непровидан.*

нѐпроизводан и **непройзводан,** -дна, -о *који не производи материјална добра, који не учествује у производњи, који се не бави производним радом:* ~ становништво.

нѐпролāзан и **непро́лазан,** -зна, -о *који дуго траје, трајан:* дела непролазне вредности.

нѐпролāзнōст и **непро́лазнōст,** -ости ж *особина онога што је непролазно, трајно, трајна вредност.*

непромѐнљив (непромѐњив) јек. **непромјѐнљив** (непромјѐњив), -а, -о **1.** *који се не мења, који не подлеже променама; који се не може променити, сталан, трајан:* ~ закон. **2.** лингв. *који нема флексију (о речима без деклинације и конјугације).*

непромѐнљивōст (непромѐњивōст) јек. **непромјѐнљивōст** (непромјѐњивōст), -ости ж **1.** особина, својство онога који је непроменљив, онога што је непроменљиво. **2.** *одсуство промене, флексије (као особина непроменљивих речи).*

непрòмишљен, -а, -о *који без довољно размишљања доноси одлуке, несмотрен:* ~ владар; *учињен без довољно размишљања, брзоплет:* ~ потез.

непрòмишљено прил. *без размишљања; брзоплето.*

непрòмишљенōст, -ости ж *особина онога који је непромишљен, онога што је непромишљено, несмотреност, брзоплетост.*

непромòчив, -а, -о *који не пропушта воду:* ~ тканина.

непромòчивōст, -ости ж *особина онога што је непромочиво.*

непро́писан и **нѐпропйсан,** -сна, -о *који не одговара пропису; забрањен.*

непро́писно и **нѐпропйсно** прил. *на непрописан начин, супротно пропису.*

непрорачўнљив, -а, -о **а.** *чија се вредност, значај, величина и др не може прорачунати, израчунати, измерити, неизмеран.* **б.** *који се не може предвидети, непредвидљив.*

непрòсвēћен јек. **непрòсвијећен,** -а, -о *који је на ниском степену просвете и културе, необразован, некултуран; нецивилизован, примитиван.*

непрòсвēћенōст јек. **непрòсвијећенōст,** -ости ж *особина онога који је непросвећен, онога што је непросвећено:* ~ становништва.

непротѝвречан јек. **непротѝврјечан,** -чна, -о *који у себи не садржи противречност, који није у противречности, супротности с нечим.*

непрòходан и **нѐпроходан,** -дна, -о *који није проходан, кроз који се не може проћи, одн. којим је немогуће или тешко проћи:* ~ пут.

непроходнòст, -ости ж *особина онога што је непроходно.*

непроцѐњив јек. **непроцјѐњив,** -а, -о *који се не може проценити; који је велике вредности, значаја, драгоцен, изузетан; неизмеран.*

Нѐптӯн, -у́на и **Нѐптун,** -а м **1.** мит. *римски бог мора, текућих вода и прекоморске стихије.* **2.** астр. *велика планета Сунчевог система, осма по удаљености од Сунца.*

нѐпун, -а, -о *мањи од означене мере, али приближан њој; скоро пун:* непуне четири године, ~ цак.

непунòлетан јек. **непунòљетан,** -тна, -о *који није пунолетан; који није одрастао, млад:* ~ особа.

непу̀шāч, -а́ча м *онај који не пуши.*

непу̀шāчкӣ, -ā, -ō *који се односи на непушаче, који припада непушачима.*

нѐпце с (ген. мн. небá̄ца̄ и нѐбā̄ца̄) анат. *горња засвођена површина усне шупљине,* palatum. • **меко (задње)** ~ *покретни мишићави наставак тврдог непца, пресвучен слузокожом* palatum molle, velum palati. **тврдо (предње)** ~ *непокретна кост изнад десни (алвеола), пресвучена танким мишићним слојем,* palatum durum.

нѐпчанӣ, -ā, -ō **1.** *који се односи на непце, који припада непцу, који је у саставу непца.* **2.** лингв. *који се ствара у пределу непца, који се образује на непцу:* ~ сугласник.

нѐраван, -вна, -о **1.** *чија површина није равна, који није глатак; који има испупчења и удубљења, рупе:* ~ лед; ~ пут. **2. а.** *који није исти, једнак (по снази, вредности, угледу и сл.) с неким.* **б.** *који се води с неједнаким, знатно мањим снагама од противничких (о борби), неравноправан.*

неравнѝна ж *неравни део површине, са удубљењима и испупчењима.*

нѐравномѐран јек. **нѐравномјѐран,** -рна, -о *који се разликује по трајању, брзини, интензитету, неуједначен; који се јавља, испољава у неједнакој, различитој мери, различит, неједнак:* ~ развој, неравномерни приноси.

нѐравномѐрно јек. **нѐравномјѐрно** прил. *на неравномеран начин, у неједнакој мери, неуједначено, неједнако, различито; променљивом брзином, неуједначеним ритмом, темпом:* ~ распоређени; ~ дисати.

неравномéрнōст јек. **неравномјéрнōст,** -ости ж *особина или стање онога што је неравномерно.*

нѐравноправан, -вна, -о *који није равноправан, који нема једнака права као други.*

неравноправнōст, -ости ж *стање, положај онога који је неравноправан, неравноправан, подређен положај, статус.*

нѐрād м *време проведено без икаквог рада, бесposличење; стање онога који ништа не ради или не ради колико је потребно.*

нѐрādан, -дна, -о **1.** *који не воли да ради, лењ.* **2.** (одр.) *у току којега се не ради:* нерадни дан.

нѐрādник и **нѐрāднӣк** м *нерадан човек, леноштина.*

нѐрādница и **нѐрāдница** ж *нерадна жена.*

нѐрādничкӣ и **нѐрāдничкӣ,** -ā, -ō *који се односи на нераднике.*

нѐрадо и **нѐрадо** прил. *без воље, са устезањем.*

нерàзборит, -а, -о **а.** *који се у својим поступцима не руководи захтевима разума, који не поступа трезвено, разборито:* ~ човек. **б.** *својствен таквој особи:* ~ поступак.

нерàзборито прил. *неразумно, непромишљено.*

нерàзборитōст, -ости ж **а.** *особина онога који је неразборит, онога што је неразборито.* **б.** *неразборитост, непромишљен поступак.*

неразвѝјен, -ѐна, -о **1.** *који у свом физичком развоју није достигао нормалну величину, физички недовољно развијен; закржљао (о човеку или животињи, одн. о деловима њиховог тела).* **2. а.** *који је на нижем степену цивилизацијског, привредног, друштвеног развоја:* ~ земља, ~ друштво. **б.** *незнатно, слабо развијен:* ~ индустрија, ~ привреда. **3. а.** *који је на примарном степену развоја, који нема развијене могућности изражавања (о језику, језичком систему и сл.).* **б.** *који је у почетном, примарном, основном облику, примаран, елементаран, прост:* ~ свест.

неразвѝјенōст, -ости ж *особина онога који је неразвијен, онога што је неразвијено.*

нѐразговѐтан јек. **нѐразговијетан,** -тна, -о **1. а.** *који се тешко разабира, разуме, неразумљив (обично о говору, разговору).* **б.** *неодређен, нејасан, магловит, мутан:* неразговетне мисли, ~ представа. **2.** *који се слабо разазнаје, види, нејасан) о слици, лику и сл.).* **3.** *кроз који се слабо, једва види, непровидан, непрозиран, густ:* ~ магла, ~ мрак.

нѐразговѐтно јек. **нѐразговијетно** прил. **а.** *нејасно, неразумљиво.* **б.** *недовољно јасно, нејасно, магловито, мутно; неодређено.*

нѐразговѐтнōст јек. **нѐразговијетнōст** ж *онога што је неразговетно.*

нѐразговòран, -рна, -о и **неразговòрљив,** -а, -о *који мало говори, који није оран за разговор; који не воли да говори, ћутљив.*

нѐраздвōјан, -јна, -о **1.** *који се не раздваја од некога, од нечега, који велики део времена проводи заједно с неким.* **2. а.** *чији су саставни делови чврсто повезани, нераскидив; недељив.* **б.** *који се не може прекинути, нераскидив:* ~ пријатељство. **в.** *нужни, неминовни део, одн. пратилац нечега.* – Слутња је нераздвојни део материнске љубави.

нераздвòјив, -а, -о *који се не може раздвојити, нераздвојан.*

нераздвòјивōст, -ости ж *особина онога што је нераздвојиво.*

нѐраздвōјно прил. *на нераздвојан начин, чврсто повезано.*

нераздѐљив јек. **нераздјѐљив,** -а, -о а. *који се не може разделити, поделити, јединствен, компактан:* ~ склоп. **б.** *који је блиско, тесно повезан с нечим.* – Наш књижевни језик се прожима народним језиком и чини с њим нераздељиво искуство.

нераздѐљивōст јек. **нераздјѐљивōст,** -ости ж *особина или стање онога што је нераздељиво.*

нераздрȕжив, -а, -о **1.** *који је увек заједно, у истом друштву, нераздвојан.* **2.** *блиско, тесно повезан, неодвојив; који се јавља као нужни, обавезни део нечега.*

неразлȕчив, -а, -о *који се не може разлучити, одвојити од другог; нераздвојан.*

неразлȕчиво прил. *тако да се не може разлучити, нераздвојно.*

неразмр̀сив, -а, -о *који се не може размрсити, јако замршен, врло запетљан, запетљан.*

неразмр̀сиво прил. *тако да се не може размрсити, расплести.*

неразрѐшив и **неразрјѐшив,** -а, -о *који се не може разрешити, у који се не може проникнути, који се не може одгонетнути.*

неразрȕшив, -а, -о *који се не може разрушити, раскинути, нераскидив:* ~ пријатељство.

нѐразȕман, -мна, -о **1. а.** *који не расуђује разборито, паметно, неразборит.* **б.** *који је учињен без размишљања, неразборито.* **в.** *који још није духовно, умно сазрео.* **г.** *лишен разума, интелигенције, бесловесан (о животињама).* **2.** *неразумљив, нерazговетан (о речима, говору, језику).*

неразȕмљив, -а, -о **а.** *који се не може или се тешко може разумети, тешко схватљив; нерazговетан:* неразумљиве речи. **б.** *нелогичан, необјашњив, немотивисан, неочекиван, необјашњив:* ~ понашање.

неразȕмљиво прил. *тако да се не може разумети:* ~ писати, ~ говорити.

неразу̀мљивṑст, -ости ж *особина оног што је неразумљиво.*

нѐразу̀мно прил. *на неразуман начин, неразборито, глупо.*

нѐразу̀мност и **неразу̀мнōст,** -ости ж *особина оног који је неразуман, оног што је неразумно; неразуман поступак.*

нерàњив, -а, -о **а.** *који не може бити рањен, неповредив.* **б.** *коме се не може нашкодити, нанети зло, причинити штета.* – Нерањиви су само они који немају ништа. **в.** *који је без ране, озледе, повреде, нерањен.*

нерàњивōст, -ости ж *стање, особина оног који је нерањив, оног што је нерањиво.*

нераскѝдив (нераскѝдљив), -а, -о *који се не може раскинути, трајан:* ~ јединство.

нераскѝдиво (нераскѝдљиво) прил. *на нераскидив начин, трајно.*

нераскѝдивōст (нераскѝдљивōст), -ости ж *особина оног што је нераскидиво.*

нераспòложен, -а, -о **1.** *обузет нерасположењем, сетан, тужан, невесео; безвољан; зловољан, мрзовољан.* **2.** (према некоме, нечему) *непријатељски расположен, ненаклоњен, нетрпељив.*

нераспòложено прил. *показујући нерасположење, с изразом нерасположења:* изгледати ~.

нерасположе́ње с **1.** *рђаво расположење; душевно стање праћено тугом утученошћу, незадовољством и сл.; зловоља, мрзоволја.* **2.** (према некоме, нечему) *осећање оног који је нерасположен, нетрпељив према некоме или нечему, који није наклоњен некоме или нечему.*

нѐрāст м *неујаловљен мужјак свиње; мужјак, ветар за прилод.*

нераство̀рљив, -а, -о *ко се не може растворити или се тешко растворa у растварачу, течности.*

нераство̀рљивōст, -ости ж *особина, својство оног што је нерастворљиво.*

нѐратоборан, -ран, -о *несклон борби, сукобу, кавзи, који се клони борбе, сукоба, мирољубив.*

нератобо́рнōст, -ости ж *особина оног који је нератоборан.*

нѐрационāлан, -лна, -о **1.** *који изискује, представља непотребно, бескорисно трошење, улагање новца, труда, времена и др., неекономичан.* **2.** *неразуман, непромишљен, неразборит.*

нерациона́лнōст, -ости ж *особина, својство оног што је нерационално.*

нѐрв м (ген. мн. нѐрāвā) лат. **1.** анат. један од многобројних *končастих, vlaknastих органа разгранатих по читавом телу који служе за преношење импулса од живчаних центара ка периферији и обрнуто, живац.* **2.** (најчешће у мн.) фиг. *у разним обртима означава манифестације психичког живота; психичко стање уопште.* **3.** фиг. *склоност, смисао за нешто, таленат, дар:* имати ~ за уметност. **4.** фиг. *оно што је битно, важно, основа, окосница (нечега); покретачка снага, центар неке активности.* **5.** бот. *жилица, ребарце на листу.* • **ићи некоме на нерве** *изазивати нервозу код некога, нервирати некога.* **ратнерава** *психичко исцрпљивање.*

нерви́рати, нèрвирāм несвр. *чинити (некога) нервозним, раздраживати, узрујавати.* ■ ~ **се** *постајати нервозан, раздражљив, узрујавати се.*

нѐрвнӣ, -ā, -ō **1.** *који се односи на нерве (који се састоји од нерава, који потиче од нерава и сл.), живчани:* ~ болест, ~ систем. **2.** фиг. *који одаје раздражљивост, усплахиреност, нервозу; испуњен живошћу, динамиком, устрептао.*

нѐрвно прил. *у вези са живцима, у погледу нерава, живчано:* ~ болестан.

нерво́за ж **1.** *нервна напетост, раздражљивост; нестрпљиво ишчекивање, неспокојство.* **2.** мед. арх. *в. неуроза.*

нѐрвōзан, -зна, -о **а.** *који има слабе живце, лако раздражљив; узнемирен, нестрпљив.* **б.** *који потиче од напетих, раздражених нерава, искидан, растрзан, несређен:* ~ сан. **в.** *који изражава нервозу:* ~ покрет.

нѐрвōзно прил. *на нервозан начин, с нервозом, раздражено, узнемирено.*

нѐрвчик м рус. *нервозан, раздражљив човек; неуротик, неурастеник.*

неѐрђајӯћӣ, -ā, -ē *који није подложан рђању, корозији, који не рђа:* ~ челик.

нѐреа̄лан, -лна, -о **1.** *који у својим поступцима, проценама и сл. не полази од реалних чињеница, односа у стварности и др., неразборит.* **2. а.** *који се не заснива на реалним, стварним могућностима или чињеницама, који не одговара стварном, реалном стању ствари, немогућ, неостварљив:* ~ план. **б.** *који не постоји у реалном, стварном свету, нестваран, ирреалан, фантастичан.*

нереа́лнōст, -ости ж *особина или стање оног који је нереалан, оног што је нереално.*

нѐрегулāран, -рна, -о **1.** *који није у складу с правилима, прописима; који није у складу с оним што је уобичајено, типично, стандардно, регуларно за одређену категорију, неправилан:* признати ~ гол; ~ компарација. **2.** вој. *који не припада регуларном, редовном саставу (војске).*

нѐрегулāрно прил. *на нерегуларан начин, неправилно:* признати ~ постигнут гол.

нерегула́рнōст, -ости ж *особина оног што је нерегуларно, неправилност.*

нѐрēд м **1.** *стање у коме се никакав ред не одржава, одсуство реда; збрка, несређеност; неуредност, запуштеност.* **2. а.** *метеж, збрка; пометња, гужва.* **б.** (у мн.) *немири, демонстрације; побуна.*

нѐредōван, -вна, -о (нередо̀вит, -а, -о) **1.** *који се не врши, не обавља, не долази и сл. према одређеном реду, распореду, редовно, на време:* ~ исплата, нередовне пензије. **2. а.** *захваћен немирима, нередима, немиран:* ~ стање. **б.** *несређен, поремећен, неуредан:* ~ живот.

нѐредōвно прил. **1.** *без утврђеног реда, у различитим временским размацима; с времена на време.* – Нередовно добија новац од куће. **2.** *несређено, неуредно:* живети ~.

нередо́внōст, -ости ж *особина оног што је нередовно, оног који је нередован.*

нѐрелигиōзан, -зна, -о **а.** *који није религиозан:* ~ човек. **б.** *који није у вези с религијом, који се не односи на религију:* ~ књига.

нерелигио́знōст, -ости ж *особина оног који је нерелигиозан.*

нѐрентабӣлан, -лна, -о *који не доноси приходе, добит, профит, економски, материјално некористан:* ~ предузеће, нерентабилне пруге.

нѐрентабӣлно прил. *без материјалне користи, добити, профита:* ~ пословати.

нерентабӣлнōст, -ости ж *особина, стање оног што је нерентабилно.*

нѐрēтко јек. **нѐријетко** прил. *у многим приликама, релативно често.*

нѐрēшен јек. **нѐријешен,** -а, -о спорт. *који није дао победника:* ~ резултат.

нѐрēшено јек. **нѐријешено** прил. спорт. *с нерешеним резултатом, без победника:* играти ~.

нерѐшив јек. **нерјѐшив,** -а, -о *који се не може решити:* ~ проблем.

нѐродан, -дна, -о **а.** *који не даје рода, плода (о воћкама); који не доноси или даје слаб род, неповољан за усеве или засад, неплодан (о земљи, земљишту).* **б.** *време, период са слабим родом, приносом:* ~ година.

нѐродица ж *неродна година; слаба жетва.*

нѐроднōст, -ости ж *особина, стање оног што је неродно.*

нѐроткиња ж *жена која не може да роди.*

нѐрц м нем. **а.** зоол. *мала дивља животиња* Mustela lutreola *из пор. куна* Mustelidae, *водена видрица.* **б.** *крзно такве животиње.*

нѐсабрāн, -а, -о *несређен, расејан, одсутан.*

нѐсабрāно прил. *несређено, расејано, одсутно.*

нѐсабрāност, -ости ж *особина, стање оног који је несабран, несређеност, расејаност.*

несáвесно јек. **несáвјесно** прил. *на несавестан начин:* ~ руководити имовином.

несáвесност јек. **несáвјесност,** -ости ж *особина оног који је несавестан; несавестан поступак, несавестан рад.*

несáвестан јек. **несáвјестан,** -сна, -о *који је без осећања моралне одговорности за своје поступке, који не испуњава савесно своје обавезе и дужности.*

несавѝтљив, -а, -о **1.** *који се не може савити, крут.* **2.** *који је морално чврст, постојаних уверења, непоколебљив; који одражава, испољава такве особине.*

несавѝтљивōст, -ости ж *особина оног који је несавитљив, оног што је несавитљиво.*

несавлàдив (несавлàдљив), -а, о **1.** *који се не може савладати: непобедив; неосвојив; несаломив; неукротив.* **2. а.** *који се не може пребродити, прећи, непребродив:* ~ река. **б.** *који се не може отклонити, превазићи, решити:* ~ тешкоћа.

несавлàдиво (несавлàдљиво) прил. *без могућности савлађивања.*

несавлàдивōст (несавлàдљивōст), -ости ж *особина оног који је несавладив, оног што је несавладиво.*

несàвремен, -а, -о *који није савремен, који је превазиђен, карактеристичан за прошлост, застарео.*

несàвременōст, -ости ж *стање или особина оног што је несавремено, застарелост; оно што је несавремено, застарело.*

несàвр̄шен, -а, -о **1.** *који није савршен, који не задовољава појам о савршенству, који има мане, недостатке, који није идеалан.* **2.** *прост, примитиван, застарео:* несавршена оруђа за рад.

несàвр̄шенōст, -ости ж *особина или стање оног који је несавршен, оног што је несавршено.*

несавршéнство с *одсуство, недостатак савршенства, несавршеност.*

несàгласан, -сна, -о *који није сагласан, који се не слаже, који није у складу с нечим, који не одговара нечему.*

несàгласнōст, -ости ж **а.** *особина оног што је несагласно.* **б.** *неслагање.*

несаглèдив, -а, -о *који се не може сагледати, огроман, неизмеран:* несагледиве могућности.

несагòрив, -а, -о *који не може сагорети, који се не може запалити:* ~ материјал.

несалòм(љ)ив, -а, -о *који се не може сломити; истрајан, непоколебљив.*

несалòм(љ)иво прил. *упорно, непоколебљиво.*

несалòм(љ)ивōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина оног што је несаломљиво, оног који је несаломљив, чврстина, истрајност.*

несамèрљив јек. **несамјèрљив,** -а, -о **а.** *који се не може измерити; који се не може проценити.* **б.** *огроман, неизмеран.*

несамèрљивōст јек. **несамјèрљивōст,** -ости ж *особина оног који је несамерљив, оног што је несамерљиво.*

нѐсамостāлан, -лна, -о **1.** *који није самосталан у раду, одлучивању, расуђивању, поступању и сл.* **2.** *који нема самосталности, зависан, потчињен:* ~ држава. **3.** лингв. *који нема могућност самосталне употребе, који се употребљава уз друге речи у реченици или синтагми да их ближе одреди (о појединим врстама речи).*

несамостáлнōст, -ости ж *особина или стање оног који је несамосталан, оног што је несамостално.*

нèсан, -сна м *несављање; несаница:* заморен од несна, патити од несна.

нèсаница ж *отежано или онемогућено падање у сан услед узнемирености, болова и сл., бесаница, несављање.*

несвакѝдашњ (несвакѝдањ, -ā, -ē *који се ретко догађа, појављује, среће и сл., несвакодневан; необичан; изванредан:* ~ појава, ~ дело.

несвакòднēван и **нѐсвакоднēван,** -вна, -о *који се не понавља из дана у дан, који се не врши, не догађа, не дешава сваког дана, несвакидашњи:* ~ издатак, ~ појава.

несвàрљив, -а, -о **1.** *који се не може сварити, разложити у желуцу (о храни).* **2.** фиг. *који се тешко схвата, разуме, несхватљив, неразумљив.*

нèсвесно јек. **нèсвјесно** прил. *без учешћа, ангажовања свести, махинално.*

нèсвеснōст јек. **нèсвјеснōст,** -ости ж *особина, стање оног који је несвестан, оног што је несвесно.*

нѐсвēст јек. **нѐсвијест** ж *болесно стање без свести, без знања о себи и околини.* • **до несвести** *в. до бесвести (под бесвест).* **пасти у несвест** *онесвестити се.*

нèсвестан јек. **нèсвјестан,** -сна, -о **1.** *који је у несвести, који је без свести, бесвестан; који се одликује одсуством свести, несвешћу (о стању оног који је у несвести).* **2.** *лишен свести о нечему, који нема јасну свест, знање, представу о нечему.* **3.** *учињен без (пуног) учешћа свести, разума, воље, без размишљања.* **4.** фиг. *који је без јасне, формиране политичке, класне и сл. свести, политички неизграђен.* 5. псих. *који је испод прага свести, изван подручја, сфере свесног:* уп. подсвестан.

несвéстити се, нèсвēстӣ се јек. **несвијèстити се,** нèсвијестӣ се несвр. безл. (с логичким субјектом у дативу) *губити свест, падати у несвест, онесвешћивати се; добијати вртоглавицу.*

нèсвестица јек. **нèсвјестица** ж *изненадно, привремено губљење свести због недовољног прилива крви у мозак (као последица страха, врућине, замора, загушљивог ваздуха и сл.); несвест.*

несвòдљив, -а, -о *који се не може свести на нешто, који се тешко уклапа у готове, просте обрасце.*

несвòдљивōст, -ости ж *особина оног што је несводљиво.*

несвòјствен, -а, -о (некоме, нечему) *који некоме или нечему није својствен, који није карактеристичан за неког или нешто.*

нèсврсисходан и **несврсѝсходан,** -дна, -о *који није сврсисходан, који не одговара сврси, неприкладан, неподесан, нецелисходан.*

нèсврсисходно и **несврсѝсходно** прил. *без одређене сврхе, нецелисходно.*

нѐсврстāн, -а, -о пол. (обично у именичкој служби, у мн.) *који је изван неког војно-политичког савеза, који не припада неком војно-политичком савезу.*

нѐсврстāнōст, -ости ж *политика несврстаних земаља.*

нèсвр̄шен, -а, -о (обично одр.) **1.** *који није завршио, привео крају започету школу, студије и сл.:* несвршени студент. **2.** лингв. *који садржи иманентну информацију о неограничености трајања глаголске радње, стања, збивања, имперфективан (о глаголима, глаголском виду); који је исказан таквим глаголима, одн. који се гради од таквих глагола и сл. (о глаголском значењу, одн. глаголским облицима);* супр. свршен.

нѐсебичан, -чна, -о **а.** *који није себичан, егоистичан, који не води рачуна само о себи, саможив.* **б.** *који се не одликује себичношћу, који није прожет себичношћу, егоизмом.*

нѐсебично прил. *на несебичан начин, не водећи рачуна само о себи и својим интересима; пожртвовано.*

нѐсебичност и **несебѝчнōст,** -ости ж *особина оног који је несебичан; несебичан однос према некоме или нечему; пожртвованост.*

нѐсентимента̀лан, -лна, -о *који ни је сентименталан, који је лишен сентименталности.*

нèсесер, -а **и несèсēр,** -ера м фр. *мала путна торба или кутија с најпотребнијим прибором за тоалету.*

нѐсигӯран, -рна, -о *који ни је сигуран.* **1. а.** *који ни је безбедан; који није обезбеђен:* ~ живот. **б.** *који не пружа безбедност, сигурност:* ~ место, ~ положај. **2.** *који ни је чврст; који је без крепкости, снаге, чврстине, слаб; климав, клецав, тетурав:* несигурна леђа; ~ корак. **3. а.** *у којој се, одн. у који се не може (сасвим) поуздати, непоуздан.* **б.** *који нема сигурности, самопоуздања, који ни је самопоуздан, који одаје, који показује одсуство сигурности, самопоуздања.*

нѐсигӯрно прил. *без (довољно) сигурности:* ~ ходати.

несигу̀рнōст, -ости ж *особина онога који је несигуран, онога што је несигурно.*

несимѐтричан, -чна, -о *који се одликује одсуством симетрије, који ни је симетричан.*

несимпа̀тичан, -чна, -о *који ни је симпатичан, који не изазива симпатију.*

нѐсӣн м *син који се не понаша, не опходи, не односи према родитељима, одн. родитељу онако како се очекује од сина, рђав син.*

несистемà тичан, -чна, -о *који се не одликује систематичношћу, који ни је систематичан.*

несистемà тичнōст, -ости ж *особина онога који је систематичан, онога што је несистематично; непостојање систематичности.*

нѐсит и нèсит м зоол. *у мн.: породица крупних птица* Pelecanidae *из реда весларица* Steganopodes *с кожном кесом испод кљуна за смештај лова, пеликани (у јд.: птица из те породице).*

нèсит, -а, -о **1.** *који се не може заситити, прождрљив.* **2.** фиг. *грамзив, незајажљив, похлепан.*

нѐс-ка̀фа ж (према имену швајцарског прозвођача Nestle) *в. инстант кафа (под инстант).*

нѐсклад и нèсклад м **1. а.** *неправилан, неравномеран, несразмеран распоред делова неке целине, несразмер.* **б.** *одсуство, равнотеже.* **в.** *неусклађен, неусаглашен однос, неусклађеност, нехармоничност; разилажење, раскорак; противност, опречност, супротност.* **г.** *дисонанца; дисхармонија.* **2.** *неслагање појединих мишљења и сл., неслога, несугласица, несporазум; раздор.*

нѐскладан и нèскладан, -дна, -о **1. а.** *који је без склада, складности.* **б.** *који ни је доведен у склад, који ни је усклађен; који ни је у међусобном складу, противречан:* нескладни покрети, ~ осећања. **в.** *дисонантан; дисхармоничан:* нескладни звуци. **2.** *в. несложан (1).*

нѐскладно и нèскладно прил. *без склада, складности, усклађености, неусклађено; дисонантно.*

нѐскладнōст и нèскладнōст, -ости ж *особина онога што је нескладно; оно што је нескладно, несклад.*

нèсклон, -а, -о (некоме, нечему) **а.** *који ни је склон, пријатељски расположен према некоме, нечему, ненаклоњен.* **б.** *који нема склоности према нечему.*

нѐсклонōст, -ости ж *особина онога који је несклон (некоме, нечему).*

нескривѐно прил. *не скривајући (се), отворено; јавно.*

нѐскроман, -мна, -о *који ни је скроман, који прецењује, истиче себе; претеран у захтевима; претенциозан.*

нѐскромно прил. *без скромности; претенциозно.*

нѐскромнōст, -ости ж *особина онога који је нескроман, онога што је нескромно.*

нѐскрупулōзан, -зна, -о *који нема скрупула, обзира, безобзиран, бескрупулозан.*

нескрупуло́знōст, -ости ж *особина онога који је нескрупулозан, бескрупулозности, безобзирност.*

нѐслā̀ван, -вна, -о **1.** *који ни је славан, чувен, који ни је на гласу.* **2. а.** *који не доноси славу, признање, углед; незахвалан, тежак, мукотрпан:* ~ посао. **б.** *који заслужује презир, недостојан; сраман, ружан:* на ~ начин.

нѐслā̀вно прил. *на неславан начин; бедно, срамно:* ~ проћи.

нѐслā̄н, -а, -о **1.** *који је без соли, у којем нема довољно соли:* ~ јело. **2.** фиг. *неуместан, неугодан; непристојан:* ~ шала, ~ досетка.

нѐслā̄но прил. *безобразно, бестидно, дрско, гадно; непристојно, просто, вулгарно:* ~ лагати, ~ се шалити.

неслобо̀да ж *одсуство, непостојање слободе.*

нѐслободан, -дна, -о *који ни је слободан;* уп. слободан.

неслòвēн, -е́на м (обично у мн.) *онај који ни је Словен.*

неслòвēнскӣ, -ā̄, -ō̄ *који не припада Словенима, који се односи на оне који нису Словени.*

нѐслога и нèслога ж *одсуство, недостатак слоге, неслагање, несугласице, раздор, размирице.*

нѐсложан и нèсложан, -жна, -о (обично у мн.) **1.** *који се не слаже, који живи у неслози; у којем влада неслога:* ~ браћа, ~ кућа. **2. а.** *међусобно несагласан, неподударан, различит; противречан:* ~ елементи, несложна мишљења. **б.** *у којем нема склада, складности, нескладан:* несложни гласови.

нѐсложно и нèсложно прил. **а.** *без слоге, слагања.* **б.** *без склада, усклађености, нескладно.*

нèслӯ̄ћен, -а, -о *који се одликује претерано великим размерама, количином и сл.:* неслућена рудна богатства.

нѐсмā̀њен, -а, -о *који се ни је смањио, који задржава исту снагу, интензитет:* с несмањеном упорношћу.

нèсмē̄тан, -а, -о *неометан, слободан:* ~ развитак.

нèсмē̄тано прил. *неометано, слободно.*

нèсмотрен, -а, -о *неопрезан, непромишљен.*

нèсмотрено прил. *неопрезно, непромишљено.*

нèсмотренōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога који је несмотрен, онога што је несмотрено, неопрезност, непромишљеност.*

несналà жљив, -а, -о *који ни је сналажљив, који се тешко сналази у некој ситуацији, околности, послу и сл., смотен; неспретан.*

несналà жљивōст, -ости ж *особина онога који је несналажљив.*

нèсносан и нѐсносан, -сна, -о *који се не може сносити, подносити, неподношљив.*

нèсносно и нѐсносно прил. *неподношљиво, неиздржљиво.*

несно̀шљив, -а, -о *који се не може сносити, неподношљив; нетрпељив.*

несно̀шљиво прил. *неподношљиво, неиздржљиво.*

несно̀шљивōст, -ости ж *стање онога што је несношљиво, неподношљивост; нетрпељивост.*

нѐсолӣдан, -дна, -о *који ни је солидан; који се не придржава одређених норми; који ни је честит, ваљан:* ~ градња, ~ трговац.

несоли́днōст, -ости ж *особина онога који је несолидан, онога што је несолидно; оно што је несолидно.*

неспа́ва̄ње с *проводење времена, ноћи без спавања; несаница.*

неспо̀јив, -а, -о *који се не може спојити, сложити, противречан.*

неспо̀јивōст, -ости ж *особина онога што је неспојиво, противречност.*

нѐспокōј, -оја м *в. неспокојство.*

нѐспокōјан, -јна, -о *који нема спокоја, узнемирен.*

нѐспокōјно прил. *без спокојства, узнемирено.*

неспокóјство с *душевни немир, узнемиреност.*

нѐспоразум м **а.** *међусобно неразумевање, несхватање; несугласице, раздор.* **б.** *погрешно схватање, забуна.*

нѐспōран и **нѐспо̄ран,** -рна, -о *који не подлеже никаквој сумњи, недоумици, који се не осporава, несумњив, сигуран.*

нѐспōрно и **нѐспо̄рно** прил. *без сумње, несумњиво, сигурно.*

нѐспортскӣ, -ā, -ō *супротан спортском духу, ономе што карактерише спортисту, што се очекује од спортисте и сл.: ~ дух, ~ понашање.*

нѐспортски прил. *на неспортски начин:* реаговати ~.

нѐспособан, -бна, -о *који није способан, који нема довољно способности, дара, умећа, знања и сл. за нешто (за обављање неког посла, извршење нечега и др.).*

неспосо́бно̄ст, -ости ж *особина онога који је неспособан, онога што је неспособно.*

нѐспреман, -мна, -о *који није спреман, који није оспособљен, обучен, припремљен (умно или физички) (за нешто).*

нѐспремно прил. *не припремивши се:* ~ дочекати зиму.

нѐспремно̄ст, -ости ж *особина онога који је неспреман, онога што је неспремно.*

нѐспретан, -тна, -о *који није спретан, вешт, умешан, окретан и сл.; несналажљив, сметен.*

нѐспретно прил. *на неспретан начин; невешто.*

нѐспретно̄ст, -ости ж *особина онога који је неспретан; одсуство спретности.*

нѐспретња̄к, -а, **неспрѐтња̄к,** -а́ка и **неспретња́ковић,** -а м *онај који је неспретан; сметењак, шепртља.*

нѐспутāн и **нѐспутāн,** -а, *-о који није слутан, слободан.*

нѐспутāно и **нѐспутāно** прил. *на неслутан начин, слободно.*

нѐсрāвњен, -а, -о *неупоредив, изванредан, изузетан.*

нѐсрāвњено прил. *неупоредиво, изванредно, изузетно; знатно.*

несрàвњив, -а, -о *толико посебан, изузетан, јединствен и сл. да се не може ни са ким, ни са чим сравнити, упоредити.*

несрàвњиво прил. *неупоредиво; изузетно много.*

несра́змер јек. **несра́змјер** м и **несра́змера** јек. **несра́змјера** ж *неодговарајућа разлика, однос (између нечега, некога), непропорционалност, несклад, неуједначеност, диспропорција.*

несра́змерно јек. **несра́змјерно** прил. *нарушавајући сразмеру; неупоредиво:* ~ дуге руке, ~ скупљи.

нѐсрбин м (мн. -би) (обично у мн.) *онај који није Србин.*

нѐсрēђен, -а, -о *неуређен; неповезан (о мислима); сметен, смушен, изгубљен.*

нѐсрēђено̄ст, -ости ж *особина, стање онога који је несређен, онога што је несређено.*

нѐсретан, -тна, -о *в. несрећан.*

нѐсретн- *в. несрећн-.*

нѐсрећа ж **1. а.** *лоша срећа; зло, невоља.* **б.** *кобан, несрећан случај, догађај, неприлика, незгода.* **в.** *штета, губитак.* **2. а.** *несрећник, несрећница, невољник, невољница, јадник, јадница.* **б.** *неодговорна, неозбиљна особа (у односу на обавезе, поступке и сл.).* **в.** пеј. *рђав човек, неваљалац, неваљалица.* • **на несрећу, по несрећи** *несрећним стицајем околности, нажалост.*

нѐсрећан, -ћна, -о (вар. нѐсретан) **1. а.** *који нема среће; којег је задесило зло, невоља:* ~ човек. **б.** *у коме нема среће, радости:* ~ живот. **в.** *који доноси несрећу, јад:* ~ одлука. **г.** *који одражава несрећу, тугу:* ~ лице. **2.** (одр.) *неодговоран, неозбиљан; рђав:* несрећни сине! • ~ **случај** *немио догађај који некога неочекивано задеси, удес, несрећа.*

нѐсрећник м (вар. нѐсретник) **а.** *онај који нема среће, несрећан човек; онај којег је задесило зло.* **б.** *јадник, бедник.*

нѐсрећница ж (вар. нѐсретница) **а.** *несрећна жена; она коју је задесило зло.* **б.** *јадница, бедница.*

нѐсрећно прил. (вар. нѐсретно) *на несрећан начин, с несрећом.*

нѐстабѝлан, -лна, -о **1.** *који није стабилан, који лако губи равнотежу:* ~ на ногама. **2.** *подложан честим променама, изменама, колебљив, лабилан:* ~ време, нестабилне цене. **3.** *који не пружа, одн. у којем нема довољно сигурности, несигуран:* ~ подручје.

нестаби́лно̄ст, -ости ж *особина онога који је нестабилан, онога што је нестабилно.*

нѐстајати, -јēм *несвр. према нестати.*

нѐстāлан, -лна, -о **1.** *склон мењању својих ставова, одлука и др.; колебљив, непостојан, непоуздан, превртљив:* ~ човек, ~ карактер. **2.** *који лако, брзо мења своја својства, стање, интензитет и др., који варира, променљив:* нестална боје, ~ светлост. **3.** *који није у оквиру сталног састава, привремен:* ~ чланица Савета безбедности.

неста́лно̄ст, -ости ж *особина или стање онога који је несталан, онога што је нестално.*

нѐстанак, -а̄нка м (мн. нѐстāнци, ген. нѐстанāка) *престанак постојања нечега, ишчезнуће; губљење; прекид:* ~ снега, ~ пса, ~ струје.

нѐстао, -ала, -о **а.** (обично одр.) *р. пр. од нестати у атриб. служби:* нестале цивилизације. **б.** (одр., у им. служби) м *онај који је нестао, коме се изгубио траг, за којег се не зна да је.*

нѐстати, -анēм (аор. нѐстадох и нѐстах) свр. **1. а.** *престати постојати, не бити више.* **б.** *изгубити се из вида, ишчезнути.* **в.** *изгубити се:* нестао пас. **г.** *погинути, умрети; изгинути, помрети.* **2.** *потрошити се:* нестаде пара. • **пола ме је нестало** *страшно сам се уплашио.*

нѐстāшан, -шна, -о **а.** *немиран, живахан.* **б.** *који изражава веселост, раздраганост; враголастост:* ~ осмех. **в.** *неозбиљан; обестан; необуздан.*

нѐсташица ж **а.** *сиромаштво, немање, оскудица.* **б.** *недостатак, помањкање.*

неста́шко м *онај који је несташан, немиран, немирко, враголан, обешењак.*

нѐстàшлук м *понашање, поступци онога који је несташан.*

нѐстāшно прил. *уз несташлук, немирно, враголасто.*

нѐствāран, -рна, -о *који као да не постоји у стварности, у реалности; привидан, варљив:* ~ лепота.

нѐствāрно *као да не постоји, нереално:* деловати, изгледати ~.

нѐствāрност и **нествáрно̄ст,** -ости ж *особина, стање онога што је нестварно, нереалност.*

несторија́нац, -нца м *присталица учења цариградског патријарха из петог века нове ере да је Христос човек у којем су сједињене човечанска и божанска природа, а које је хришћанска црква одбацила као јеретичко.*

нѐстраначкӣ, -а, -о *који није у вези са политичке странкама, који се не односи на политичке странке.*

нестрпље́ње с *немање, недостатак стрпљења.* • **горети од нестрпљења** *бити веома нестрпљив.*

нестр̀пљив, -а, -о *који не може да се стрпи, који нема стрпљења; који одаје нестрпљење.*

нестр̀пљивац, -ивца м *нестрпљив човек.*

нестр̀пљиво прил. *с нестрпљењем.*

нестр̀пљиво̄ст, -ости ж *особина онога који је нестрпљив.*

нѐстручан, -чна, -о **а.** *који није стручан, који је без одговарајућег стручног, професионалног знања.* **б.** *који није заснован на стручности, лаички:* ~ лечење.

нѐстручњāк м *онај који није стручњак за нешто, онај који одговарајуће стручно знање, лаик.*

несу̀висао и **нѐсувисао,** -сла, -о *који нема смисла, неразумљив, нејасан.*

несу̀висло и **нѐсувисло** прил. *без смисла, неразумљиво, нејасно.*

несу̀вислӧст и **нѐсувислӧст,** -ости ж *особина онога што је несувисло.*

несу̀времен(-) *в. несавремен(-).*

несу̀гласан, -сна, -о *в. несагласан.*

несу̀гласица ж **1.** *неслагање, несporазум, спор.* **2.** *несклад; неусклађеност.*

нѐсӯђенӣ, -ā, -ō *који није судбином додељен; који није постао оно што је требало да буде:* ~ муж; ~ лекар.

несу̀мњив, -а, -о *који не допушта сумњу, очигледан, неоспоран.*

несу̀мњиво прил. *очигледно, неоспорно, свакако.*

несу̀мњивӧст, -ости ж *особина онога што је несумњиво.*

несуштà̀ствен, -а, -о *који није суштаствен, који се не заснива на суштини; небитан, неважан.*

несхва̀тљив, -а, -о *који се не може схватити, неразумљив.*

несхва̀тљиво прил. *тако да се не може схватити, неразумљиво.*

несхва̀тљивӧст, -ости ж *особина онога што је несхватљиво, неразумљивост.*

нѐтакнӯт, -а, -о *који нико још није такао, недирнут; чедан, невин:* ~ природа, ~ девојка.

нѐтакнӯтӧст, -ости ж *особина, стање онога што је нетакнуто, онога који је нетакнут, недирнутост, чедност.*

нѐтактичан, -чна, -о *који није тактичан, који нема такта.*

нѐтактично *на нетактичан начин, без (довољно) такта.*

нѐтактичнӧст, -ости ж *особина онога који је нетактичан, онога што је нетактично; нетактичан поступак.*

нѐтачан, -чна, -о **1. а.** *који не одговара стварности, истини, неистинит:* ~ објашњење. **б.** *који није исправан, неисправан, нетачно израђен:* ~ вага, ~ сат. **2.** *урађен, изведен погрешно, с грешкама, неисправан:* ~ (ђачки) задатак из математике. **3.** *који касни, који се не држи утврђеног термина, времена.*

нѐтачно прил. *с грешкама, погрешно.*

нѐтачнӧст, -ости ж *особина онога што је нетачно; оно што је нетачно.*

нетѝпичан, -чна, -о *који не припада одређеном типу, који не представља нешто типично, опште, карактеристично, који није типичан:* ~ појава.

нетѝпичнӧст, -ости ж *особина онога који је нетипичан, онога што је нетипично; оно што је нетипично.*

нѐто прид. непром. итал. *који остаје по одбитку свих расхода, обрачунат без омота, чист:* ~ приход, ~ тежина.

нетòксичан, -чна, -о *који није токсичан, отрован:* нетоксичне материје.

нетолерà̀нтан, -тна, -о *који није толерантан, који се не одликује толеранцијом, нетрпељив, непомирљив:* ~ човек.

нетолерà̀нтнӧст, -ости ж *особина, својство онога који је нетолерантан.*

нетолерà̀нција ж *непостојање, одсуство толеранције, нетолерантан однос, став, нетолерантно понашање.*

нѐтом прил. *истог тренутка, у тај час, управо тада; пре кратког времена, скоро, недавно:* двориште чисто, као да је ~ поме́тено.

нѐтопӣр м зоол. *в. слепи миш (под миш);* уп. љиљак.

нѐтрāгом прил. *незнано куд, бестраг:* ~ нестати.

нѐтремицē прил. *не трепћући очима, врло пажљиво:* ~ гледати.

нетрпѐљив, -а, -о *искључив, нетолерантан.*

нетрпѐљиво прил. *на нетрпељив начин, с нетрпељивошћу.*

нетрпѐљивӧст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога који је нетрпељив, онога што је нетрпељиво.*

нѐћāк м **а.** *сестрић.* **б.** *синовац.*

нѐћака (нећàкиња) ж **а.** *сестричина.* **б.** *синовица.*

нѐћкати се, -ā̀м се несвр. *одбијати нечији предлог, понуду и сл. колебајући се.*

нéћу, нéћеш, нéће (мн. нéћемо, нéћете, нéће) *одрични облик презента глагола хтети.*

неубѐдљив јек. **неубјѐдљив** *који није убедљив, који не делује убедљиво, неуверљив:* ~ изговор.

неубѐдљиво јек. **неубјѐдљиво** прил. *на неубедљив начин, тако да не може некога убедити, неуверљиво:* говорити ~, деловати ~.

неубѐдљивӧст јек. **неубјѐдљивӧст,** -ости ж *особина онога који је неубедљив, онога што је неубедљиво.*

неувѐрљив јек. **неувјѐрљив** *који није уверљив, који не делује уверљиво, неубедљив:* ~ образложење.

неувѐрљиво јек. **неувјѐрљиво** прил. *на неуверљив начин, неубедљиво.*

неувѐрљивӧст јек. **неувјѐрљивӧст,** -ости ж *особина онога који је неуверљив, онога што је неуверљиво.*

неувиђаван, -вна, -о *који није увиђаван, који нема увиђавности.*

нѐувиђавнӧст, -ости ж *особина онога који је неувиђаван.*

неувѝјен, -ена, -о *отворен, јасан, искрен:* ~ разговор.

неувијѐно прил. *без увијања, отворено, јасно:* рећи ~.

неугà̀сив, -а, -о (нѐугасан и неȕгасан, -сна, -о) **1.** *који се не може угасити; који трајно, вечно гори или светли.* **2.** фиг. *који не пролази, сталан.*

неȕглађен, -а, -о *прост, сиров, груб, примитиван.*

неȕглађенӧст, -ости ж *особина онога који је неуглађен, онога што је неуглађено.*

нѐуглēдан, -дна, -о **1.** *ситан, мален, непривлачан.* **2.** *који је без угледа, безначајан, неважан.*

нѐуглēдно прил. *сиромашно, непривлачно; сиромашно.*

нѐуглēднӧст и **неуглéднӧст,** -ости ж *особина онога који је неугледан, онога што је неугледно.*

нѐугодан и **неȕгодан,** -дна, -о *незгодан, неподесан; непријатан, нелагодан.*

нѐугодно и **неȕгодно** прил. *непријатно, нелагодно.*

неугóднӧст, -ости ж *непријатност, нелагодност.*

нѐудобан и **неȕдобан,** -бна, -о *који не пружа удобност, неугодан; неприкладан, неподесан:* ~ стан, неудобне ципеле.

нѐудобно и **неȕдобно** прил. *без удобности; неугодно, непријатно:* ~ живети, осећати се ~.

неудóбнӧст, -ости ж *особина онога што је неудобно; оно што је неудобно.*

неȕзбȕђено прил. *без узбуђења, хладнокрвно, одмерено, мирно.*

нѐуздржāн, -а, -о *који се не одликује (с)уздржаношћу; спонтан, неприкривен, отворен:* ~ мржња, ~ туга, ~ критика.

неујѐднāчен, -а, -о **1.** *различит, неједнак; различит:* неуједначени облици. **2.** *који је променљивог темпа, који се појављује у неправилним интервалима, неравномеран:* ~ пальба, ~ такт.

неујѐднāчено прил. *на неуједначен начин, неравномерно:* дисати ~.

неујѐднāченӧст, -ости ж *особина онога што је неуједначено; оно што је неуједначено.*

нѐук и **нѐук,** -а, -о **1.** *нешколован, необразован.* **2.** *невешт; неупућен у нешто, необавештен о нечему.*

нѐукōст и **нѐукōст,** -ости ж (инстр. -ошћу) *особина оног који је неук.*

неукрòтив (неукрòтљив), -а, -о *који се не може укротити, необуздан.*

неукрòтиво (неукрòтљиво) прил. *на неукротив начин, неспутано, слободно.*

неукрòтивōст (неукрòтљивōст), -ости ж *особина оног који је неукротив, оног што је неукротиво, необузданост.*

нѐукӯс м *одсуство, недостатак укуса, безукусност.*

нѐукӯсан, -сна, -о **1.** *који је непријатног укуса, безукусан, бљутав:* ~ јело. **2.** *који не изгледа укусно; ружан:* ~ одећа, ~ гест.

нѐукӯсно прил. *на неукусан начин, без укуса.*

нѐукӯснōст, -ости ж **а.** *особина оног што је неукусно.* **б.** *оно што је неукусно.*

неулòвљив, -а, -о *који се не може уловити, ухватити, неухватљив.*

нѐуљудан и **неӯљудан,** -дна, -о *који се не понаша уљудно, неприступачан, неучтив.*

нѐуљудно и **неӯљудно** прил. *неприступачно, неучтиво.*

нѐуљуднōст и **неӯљуднōст,** -ости ж *особина оног који је неуљудан, неуљудан поступак, неприступачност.*

неӯмерен јек. **неӯмјерен,** -а, -о **а.** *нескроман, незајажљив.* **б.** *несразмерно велики, претеран, прекомеран:* неумерена очекивања.

неӯмерено јек. **неӯмјерено** прил. *без мере, неодмерено, претерано:* ~ јести, ~ радити.

неӯмеренōст јек. **неӯмјеренōст,** -ости ж *особина оног који је неумерен.*

нѐумесно јек. **нѐумјесно** прил. *на неуместан начин:* **а.** *неосновано, неоправдано.* **б.** *неприкладно, неприлично, неодговарајуће.*

нѐумеснōст јек. **нѐумјеснōст,** -ости ж *особина оног што је неумесно; оно што је неумесно.*

нѐуместан јек. **нѐумјестан,** -сна, -о **1.** *неоснован, неоправдан, безразложан:* ~ критика. **2.** *неприкладан, неприличан, непристојан:* ~ реч.

нѐумешан јек. **нѐумјешан,** -шна, -о **а.** *који није умешан, невешт, невичан, неспретан (о човеку).* **б.** *који је изведен, урађен и сл. невешто, невично, неспретно:* ~ акција.

нѐумешно јек. **нѐумјешно** прил. *на неумешан начин, невешто, неспретно.*

нѐумешнōст јек. **нѐумјешнōст,** -ости ж *особина оног који је неумешан, оног што је неумешно.*

нѐумӣтан, -тна, -о *неизбежан, неминован.*

нѐумӣтно прил. *неизбежно, неминовно.*

нѐумӣтнōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина оног што је неумитно, неизбежност.*

неумòљив, -а, -о *који се не може умолити, непопустљив.*

неумòљиво прил. *не дајући се умолити, непопустљиво.*

неумòљивōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина оног који је неумољив, оног што је неумољиво, непопустљивост.*

нѐумōран, -рна, -о *који претерано ради, веома вредан.*

нѐумōрно прил. *не одмарајући се, без предаха.*

неумо́рнōст, -ости ж *особина, стање оног који је неуморан.*

нѐумр̄лӣ, -а̄, -ō̄ *који вечито траје, незаборављен; чије дело вечито траје, бесмртан.*

неунѝштив, -а, -о *који се не може уништити; који дуго траје, трајан:* ~ особа, ~ обућа.

неунѝштиво прил. *без могућности уништења.*

неунѝштивōст, -ости ж *особина оног који је неуништив, оног што је неуништиво.*

неуобӣчā̄јен, -а, -о *који није уобичајен, необичан, несвакидашњи:* ~ поступак.

неуобӣчā̄јено прил. *на неуобичајен начин, необично:* ~ много, ~ рано, ~ почети говор.

неуобӣчā̄јенōст, -ости ж *особина оног што је неуобичајено.*

неуо̀чљив, -а, -о *који није уочљив, који се не може уопште или лако уочити, неупадљив.*

неупа̀дљив, -а, -о *који није упадљив, који не пада у очи, неприметан; који својим изгледом, држањем и сл. не скреће пажњу на себе.*

неупа̀дљиво прил. *тако да се не примети, да не пада у очи, неприметно:* деловати ~.

неупорѐдив (неупорѐдљив), -а, -о *који се не може упоредити.*

неупорѐдиво (неупорѐдљиво) прил. *без могућности поређења, далеко, кудикамо.*

неупорѐдивōст (неупорѐдљивōст), -ости ж *особина оног што је неупоредиво, оног који је неупоредив.*

неупотрѐбљив, -а, -о *који није за употребу, који се не може употребити, који није употребљив; некористан.*

неупотрѐбљивōст, -ости ж *особина оног што је неупотребљиво.*

нѐупра̄ван, -вна, -о (обично одр.) лингв. *посредан, индиректан;* уп. неуправни говор (под говор).

неӯпутан и **нѐупутан,** -тна, -о **1.** *неупућен, несналажљив, неспретан:* стар и ~. **2.** *неуместан, непристојан, недоличан; неисправан, погрешан:* ~ начин.

неӯпутно и **нѐупутно** прил. *неумесно, неприлично, непристојно; неправилно, погрешно.*

неӯпутнōст и **нѐупутнōст,** -ости ж *особина оног што је неупутно; недоличан, неуместан поступак.*

неӯпӯ̄ћен, -а, -о *који нема потребно знање о нечему; необавештен.*

неӯпӯ̄ћенōст, -ости ж *особина оног који је неупућен, необавештеност.*

неуравно̀тē̄жен, -а, -о **1.** *који није у стању равнотеже, који није уравнотежен.* **2.** *психички лабилан, несређен.*

неуравно̀тē̄женōст, -ости ж **1.** *особина оног који је неуравнотежен.* **2.** *одсуство равнотеже.*

неура̀лгија ж грч. мед. *обољење нерва које се испољава болним нападима.*

неура̀лгичан, -чна, -о **1.** *који се односи на неуралгију, који потиче од неуралгије:* неуралгични болови. **2.** (обично уз им. „тачка“) врло *осетљив, проблематичан.*

неурастѐнија ж грч. мед. *нервно обољење које се показује у раздражљивости, брзом умарању, несаници, слабљењу памћења и др.*

неурастѐник (неурастѐничā̄р) м *онај који болује од неурастеније, човек слабих живаца.*

неурастѐничан, -чна, -о *који болује од неурастеније.*

неурастѐнично прил. *као неурастеник.*

неурачу̀њљив, -а, -о *слабоуман, неразуман, ненормалан; који испољава, показује знаке нездравог, ненормалног расуђивања.*

неурачу̀њљиво прил. *неразумно, ненормално.*

неурачу̀њљивōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина оног који је неурачунљив, слабоумност.*

нѐуредан и **неӯредан,** -дна, -о **1.** *који није уредан, аљкав, запушен.* **2.** *који се не врши, не обавља у одређено време, на време, нередован.*

нѐуредно и **неӯредно** прил. **1.** *несређено; аљкаво, немарно.* **2.** *нередовно:* ~ долазити у школу.

нѐуреднӧст и **неуредно̄ст,** -ости ж *особина оног који је неуредан, оног што је неуредно.*

неуро́за ж грч. мед. *обољење нервног система без органских промена на нервима, али са сметњама у функционисању појединих органа.*

неуро̀лог м мед. *лекар за нервне болести.*

неурологија ж грч. мед. *област медицине који изучава грађу, функције и болести нервног система.*

неуро̀лошкӣ, -ā, -ō *који се односи на неурологе, на неурологију:* ~ испитивање, ~ налаз.

неу̏рӧн, -о́на м грч. *нервна ћелија.*

неуро̀тик и **неуро̀тичӑр** м грч. мед. *човек који болује од неурозе, човек слабих живаца, нервозан човек, неурастеник.*

неуро̀тичан, -чна, -о *који је слабих живаца, нервозан.*

неуро̀тичкӣ, -ā, -ō *који се односи на неуротике.*

неурохиру̏ргија ж грч. мед. *област медицине која се бави испитивањем и лечењем нерава оперативним путем.*

неу̏сиљен, -а, -о *који није усиљен, који је природан, неизвештачен; ненамештен.*

неу̏сиљено прил. *без усиљености, природно, неизвештачено, ненамештено.*

неу̏сиљенӧст, -ости ж *особина оног који је неусиљен, оног што је неусиљено.*

нѐуспео и **неу̏спео,** -ела, -о јек. **нѐуспио** и **неу̏спио,** -пјела, -о **1.** *неуспешан, промашен:* ~ покушај, ~ роман. **2.** *који није успео у животу:* ~ човек.

нѐуспех јек. **нѐуспје̏х** м *немање успеха у нечему; неповољан исход неког подухвата, одлуке и сл.*

нѐуспешан јек. **нѐуспје̏шан,** -шна, -о *који не доноси (који није донео) успех, неуспео, безуспешан.*

нѐуспешно јек. **нѐуспје̏шно** прил. *без успеха, безуспешно.*

нѐуста̏ван, -вна, -о **а.** *који није у складу с уставом, с важећим уставним одредбама:* ~ одлука. **б.** *који нема устав, који је без устава:* ~ држава.

нѐуста̏вно прил. *не поштујући устав; без устава:* ~ владати.

неуста́вно̄ст, -ости ж *особина, стање оног што је неуставно.*

неустра̀шив (неустра̀шљив), -а, -о *смео, одважан, храбар.*

неустра̀шиво (неустра̀шљиво) прил. *смело, одважно, храбро.*

неустра̀шивӧст (неустра̀шљивӧст), -ости ж (инстр. -ошћу) *особина оног који је неустрашив, смелост, одважност, храброст.*

неута̀жив, -а, -о *који се не може утажити, утолити, неутољив:* ~ жеђ.

неу̏тврђенӧст, -ости ж *стање или особина оног што није утврђено:* ~ граница, ~ речних обала.

нѐутешан јек. **нѐутје̏шан,** -шна, -о *који се не може утешити, очајан; који испољава, одаје тугу, очај, безнађе.*

нѐутешно јек. **нѐутје̏шно** прил. *на неутешан начин, очајно.*

нѐутешнӧст јек. **нѐутје̏шнӧст,** -ости ж *стање оног који је неутешан, оног што је неутешно; очај, очајање.*

неуто̀љив, -а, -о *који се не може утолити, незајажљив:* ~ глад.

неуто̀љиво прил. *незајажљиво, незаситo.*

нѐутра̏лан, -лна, -о лат. **1.** *који се не меша у неком спору, сукобу, који не пристаје ни уз једну страну, неопредељен; непристрастан.* **2.** *који није под управом, контролом неке државе, стране, слободан:* ~ зона. **3.** хем. *који не реагује ни као база ни као киселина.*

неутра́лац, -лца м *онај који је неутралан у односу на нешто, у неком спору и сл., онај који се држи по страни.*

неутрализа́ција ж *довођење у неутрално стање; неутрализање.*

неутра̀лисати, -ишēм (неутрализи́рати, -и̏зи̏рā̀м и неутра̀лизовати, -зујēм) свр. и несвр. **1. а.** *довести, доводити у неутрално стање.* **б.** *осујетити, осујећивати, онемогућити, онемогућавати.* **2.** хем. *дода(ва)ти киселину бази или обрнуто, толико да настане неутрална реакција.*

нѐутра̏лно прил. *не пристајући ни уз једну страну, неопредељено; непристрасно.*

неутра́лнӧст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина оног који је неутралан, оног што је неутрално, неутралан став, неопредељеност, непристрасност.*

неу̏трӧн, -о́на м лат. физ. *елементарна честица без електричног набоја која с протоном чини језгро свих атома осим водониковог.*

неу̏трӧнскӣ, -ā, -ō *који се односи на неутроне (који припада неутрону, који се састоји од неутрона и сл.).*

неутрӧшив, -а, -о *који се не може утрошити, потрошити, неисцрпан:* ~ снага.

неухва̀тљив, -а, -о **1.** *који се не може ухватити.* **2.** фиг. *који се не може (лако) појмити, схватити, несхватљив, недокучив.*

неухва̀тљиво прил. *тако да се не може ухватити; тако да се не може схватити, појмити, докучити и сл.*

неухва̀тљивӧст, -ости ж *особина оног који је неухватљив, оног што је неухватљиво.*

нѐучтив, -а, -о **а.** *који се према некоме не понаша уљудно, с поштовањем, пристојно, непристојан, неуљудан.* **б.** *који одаје непоштовање, који не одговара правилима лепог понашања, уљудности, доброг васпитања:* ~ понашање.

нѐформа̏лан, -лна, -о *који није формалан, који се не чини из форме, на формалан начин, у складу с формом.*

нефрѝтис и **нефри́тис** м грч. мед. *запаљење бубрега,* nephritis.

нѐхā̏j м (инстр. -ем) *немарност, равнодушност.*

нѐхā̏jан, -јна, -о *немаран, равнодушан.*

нѐхā̏jно прил. *немарно, равнодушно.*

неха́јнӧст, -ости ж *в. нехај.*

нехà̀рмōнија ж *непостојање, одсуство хармоније.*

нехармо̀ничан, -чна, -о *који није хармоничан, који је нескладан:* нехармонични покрети, нехармонични тонови.

нѐхāт м *немар, непажња:* убиство из нехата.

нѐхā̏тан, -тна, -о *немаран, непажљив.*

нѐхā̏тно прил. *немарно, непажљиво.*

нехѝгијēнскӣ и **нѐхигијēнскӣ,** -ā, -ō *који не одговара хигијенским прописима, који не испуњава хигијенске прописе, хигијенска правила:* нехигијенски услови.

нѐхотицē (нѐхотимицē) и **нѐхотично** (нѐхотимично) прил. *не желећи, ненамерно, случајно.*

нѐхотичан (нѐхотимичан), -чна, -о *ненамеран, случајан.*

нехрва̀т, -а́та м (обично у мн.) *онај који није Хрват.*

нехри̏шћанин м (мн. -ани) (обично у мн.) *онај који није хришћанин, припадник хришћанске вере (нпр. муслиман).*

нехри̏шћанскӣ, -а, -о **1.** *који се не односи на хришћане и хришћанску веру, који није хришћански.* **2.** *који није у складу с хришћанским схватањима, понашањем, који не приличи хришћанину:* ~ дело.

нѐц м нем. **1.** *в. мрежа.* **2.** спорт. **а.** (и **нѐц-лӧпта**) *ситуација у тенису, стоном тенису и неким другим спортовима кад лопт(иц)а коју сервира играч дотакне мрежу која дели простор за играње и пређе на противничку страну.* **б.** *у служби узвика, за саопштавање да је сервирана лопта дотакла мрежу.*

нѐцелисходан и **нецелѝсходан** јек. **нѐцјелисходан** и **нецјелѝсходан,** -дна, -о *који не одговара намењеном циљу, сврси, несврсисходан; некористан за одређену ситуацију, прилику.*

нѐцелисходнòст и **нецелѝсходнòст** јек. **нѐцјелисходнòст** и **нецјелѝсходнòст,** -ости ж *особина оногā што је нецелисходно, несврсисходност.*

нецѝвилизовāн и **нецивѝлизовāн** (нецивилѝзиран), -а, -о *који није цивилизован, просвећен, који је заостао, примитиван.*

нѐчасно прил. *на нечастан начин, непоштено; срамно, срамотно.*

нѐчаснòст, -ости ж *особина оногā који је нечастан, оногā што је нечасно; нечастан поступак.*

нѐчастан, -сна, -о **а.** *који нема части, који не поступа часно; непоштен.* **б.** *који карактерише одсуство части; непоштен; срамотан.* **в.** *који причињава, представља срамоту, срамотан:* учинити нешто нечасно.

нечà̀стив, -а, -о рлг. и празн. **1. а.** *који наводи, подстиче на рђаве поступке, на зло, грех, који доноси зло, невољу, несрећу, опак (о ђаволу, злом духу, демону, злој сили и др.):* ~ сила. **б.** *који се односи на натприродна бића, натприродне силе, ђавола, сотону, ђаволи, демонски:* ~ место. **2.** (у им. служби, одр.) м *ђаво, враг, сатана, демон.*

нѐчедан, -дна, -о *склон пороку, порочан, развратан; који изражава, испољава, показује такве особине.*

нѐчијӣ, -ā, -ē *придевска присвојна заменица неодређеног значења: који припада некој неодређеној, непознатој особи.*

нѐчѝст ж **1. а.** *прљавштина, нечистоћа.* **б.** *измет, ђубрā.* **2.** фиг. *неморал, непоштење, срамота.*

нѐчист и **нѐчист,** -а, -о **1.** *прљав, неопран:* ~ кошуља. **2. а.** *који садржи друге, обично лошије састојке:* ~ ваздух. **б.** *у коме има неправилности, нетачности:* ~ језик, нечисти тонови. **3.** *непоштен, нечастан:* нечисте намере.

нечистòћа ж **1.** *стање оногā који је нечист, оногā што је нечисто, прљавштина.* **2.** *в. нѐчист (1б).* **3.** *некорисне, неупотребљиве материје или штетне примесе које се јављају уз неку другу материју или се садрже у њој.*

нѐчитак и **нѐчитак,** -так, -о *који није читак, који се не може прочитати или се тешко чита (о рукопису, словима и сл.).*

нечѝтљив, -а, -о **1.** *нечитак.* **2.** *тешко схватљив, неразумљив; незанимљив за читање (обично о књижевном делу).*

нѐчлāн и **нѐчлан** м (мн. нѐчланови) *који није члан нечега.*

нѐчовек јек. **нѐчовјек** м (супл. мн. нѐљӯди) *зао, лош, бескарактеран човек; изрод, отпадник.*

нѐчовечан јек. **нѐчовјечан,** -чна, -о *зао, свирепо, окрутан.*

нѐчовечно јек. **нѐчовјечно** прил. *свирепо, окрутно.*

нѐчовечнòст јек. **нѐчовјечнòст,** -ости ж *свирепост, окрутност.*

нечӯвен, -ѐна, -о *беспримеран, изузетан; страшан:* ~ скандал.

нѐчӯјан и **нѐчӯјан,** -јна, -о *који се не чује; који се једва чује, врло тих.*

нѐчӯјно и **нѐчӯјно** прил. *врло тихо; неприметно.*

нешкòдљив, -а, -о *који не шкоди, који нема штетно, непожељно дејство:* нешкодљиве материје.

нештѐдимицē и **нѐштедимицē** прил. *не штедећи, немилосрдно; расипнички.*

нѐшто (ген. нѐчег(а), дат. нѐчем(у), ак. нѐшто, инстр. нѐчӣм; мн. ø) *неодређена именичка заменица* **1.** *у служби именице означава:* **а.** *непознату појаву, предмет или биће.* – Носи нешто у корпи. **б.** *неодређен, непознат разлог, узрок, повод:* уплашити се од нечега. **в.** *малу количину, малу меру, мали део, мало.* – Читао сам нешто о њему. **г.** *неодређеност, непознатост оногā што се доцуном или одредбом казује:* постати нешто друго. **д.** *оно што постоји, оно што јесте (насупрот ономе што не постоји, што није):* из ничега постати нешто. **ђ.** *оно што има неку посебну вредност, значај, значење, важност, смисао и сл.* – Ту нема нешто за мене. **2.** *било шта, ма шта, штогод.* **3.** *у служби придева, уз им. у ген.: неугледан, мален, мале вредности.* – Имам нешто имања. **4.** *у служби прилога* **а.** *мало.* – Дођи нешто касније. **б.** *у малој, незнатној количини; мали број, неколико.* – Дала јој је нешто брашна у зајам. Од пожара је сачувано нешто столица. **в.** *у извесној, мањој мери, донекле.* – Овај је нешто бољи. **г.** *због нечега.* – Нешто је тужан. **д.** *којим случајем.* – Да ме нешто сада пусте кући, знао бих да живим. • **ако би до нечег дошло** *ако би се појавила нека опасност, ако би се догодила нека незгода.* **ако му се ~ деси (догоди)** еуф. *ако умре, погине.* ~ **се ваља иза брда** *в. под брдо*[1]. **од њега ће бити ~** *успеће у животу.* **постати ~** *стићи до високог друштвеног положаја, постати важна личност.* **ту ~ има** *ту се нешто крије, ту се нешто догађа.*

ни везн. и речца **I.** *саставни везник* **1.** *у одричној реченици при излагању или набрајању више ствари, да би се порекло њихово постојање, присуство или квалитет.* – Нису били задовољни ни храном, ни смештајем, ни понашањем особља. **2.** *у сложеној независној реченици, у којој је обично у првој „нити“ а у другој „ни“, показује да је нешто немогуће, да не долази у обзир.* – Она нити може да схвати такву страхоту ни да се помири с њом. **II. 1.** *речца за појачавање негативног исказа* **а.** *кад се одриче минимална мера, могућност нечега.* – Није то ни помена вредно. **б.** *кад се допушта изостајање неке радње или кад се одриче радња слабијег интензитета, значаја и сл. од очекиваног.* – Страховала је да се неће никад ни удати. Ни видели га ни чули нисмо. **2.** *префикс одричних заменица, који се у падежним облицима с предлогом одваја од другог дела сложенице:* ни од кога, ни у чему, ни на који.

ни- преф. **а.** *у одричним заменицама:* нико, ништа, никакав, ниједан, ничији (у зависним падежима: ни од кога, ни за шта и сл.). **б.** *у одричним прилозима:* нигде, ниједанпут, нимало, никуд и сл.

нивела́ција ж фр. **1. а.** *поравнавање, равнање (тла).* **б.** геод. *одређивање разлике у висини између разних тачака Земљине површине, одређивање надморске висине.* **2.** *уклањање разлике између нечега, изједначавање, изравнавање.*

нивелѝзāторскӣ, -ā, -ō *који отклања разлике, који изједначава.*

нивѐлисати, -ишēм (нивели́рати, -èлӣрāм) свр. и несвр. **1. а.** *поравна(ва)ти, равнати (тло).* **б.** геод. *одредити, одређивати разлику у висини између разних тачака Земљине површине.* **2.** *уклонити, уклањати разлику између нечега, изједначити, изједначавати.*

нӣвō, -ова м фр. **1.** *водоравна линија или површина као граница висине нечега:* ~ воде. **2.** фиг. **а.** *степен висине, величине, квалитета нечега:* ~ културе, ~ свести, ~ наставе. **б.** *положај, ранг у хијерархији:* сусрети на разним нивоима. • **испод нивоа** *испод потребне висине, квалитета.* **на највишем нивоу** *на највишем степену овлашћења, стручности итд.* **на нивоу** *на потребној висини.*

нӣгде јек. **нӣгдје** прил. **а.** *ни на једноме, ни на којем месту; ни на које, ни на једно место.* **б.** (у изразима: **немати нигде никога, немати нигде ништа** и сл.) *за појачавање одрицања.*

нигдѝна ж *далек, непознат крај; неизвесност.*

нӣжē и **нӣже** прил. **а.** *комп. од ниско.* **б.** *у нижем износу, мање.* – Даћу ти то за сто динара. Не може ниже.

ниже (наглашено: нӣже) предл. (с ген.) *одређује место које се налази даље или ближе испод оногā, одн. с доње стране оногā што је казано именицом: испод.* – Сишли су на пут ниже куће.

нижера́зреднӣ, -ā, -ō *који припада нижем разреду; који је мање вредности, нижег квалитета.*

нӣз м (мн. ни́зови (нӣзови)) **1. а.** *више лица, предмета, појава и сл. који су један поред другог или један за другим, у једном реду:* ~ људи, ~ кућа, ~ година, геометријски ~. **б.** *в. ниска (1).* **2.** *већа количина, већи број нечега:* ~ истакнутих стручњака.

низ (испред струјних сугласника често „низа“ (нпр. нӣза стрāну), испред акузативних енклитичких облика личних заменица „нӣзā“, нпр. нӣзā ме)) предл. (с ак.) **а.** *кад је реч о кретању од више тачке према нижој, одозго надоле; у правцу тока:* ~ брдо, низа зид, низа степенице, ~ реку. **б.** *кад је реч о ономе што се пружа одозго надоле.* – Стајао је мирно, с рукама низ

тело. • **уз... низ** *у једном правцу, смеру... у другом, обрнутом правцу.* – Идући уз улицу низ улицу, пажљиво су разгледали излоге.

ни̏зак, ни̏ска, -о (комп. ни̏жи) **1. а.** *који има малу висину; чија је горња површина мало изнад основе:* ~ младић, ~ сто. **б.** *који је на малој висини:* ~ плафон. **2.** *који је испод просека по висини нивоа, количини, вредности, степену итд.:* ~ водостај, ниски приноси житарица, ~ цена, ~ стандард, ~ притисак. **3.** (само комп. и суп.) **а.** *који је млађи по положају, рангу:* нижи старешина, нижи службеник. **б.** *који је мање развијен:* ниже животиње. **4.** *који није високог положаја у друштву:* најнижи слој. **5.** *нечастан, неморалан, подао:* ~ поступак. **6.** *дубок (о звуку, гласу):* говорити ниским гласом.

ни̏за̄м, -а́ма м тур. ист. **а.** зб. *регуларна војска у Турској царевини установљена 1826. г. после укидања јаничара.* **б.** *припадник те војске, војник у тој војсци.*

ни̏за̄мскӣ, -а, -о̄ *који се односи на низам и низаме (који припада или својствен њима и сл.).*

ни̏зати, ни̏жем̄ (3. л. мн. ни̏жӯ; пр. сад. ни̏жӯћи) несвр. **1.** *стављати редом на конац, жицу и сл. (зрна, ситније предмете и др.), правити ниску.* **2.** *стављати у ред, редати.* **3. а.** *набрајати, наводити једно за другим.* **б.** *постизати једно за другим.* ■ ~ **се 1.** *налазити се у једном реду.* **2. а.** *појављивати се једно за другим.* **б.** *догађати се једно за другим.*

ни̏зашта (ни̏зашто) прил. *без разлога, без потребе; узалуд.*

ни̏збрдица и **ни̏збрдица** ж *пут, терен који се спушта, пада (у односу на правац посматрања или кретања); нагиб, страмина.* • **колико узбрдица, толико низбрдица** *колико је успеха и успона у животу, толико је и неуспеха и падова.* **бити, налазити се на низбрдици живота** *бити у поодмаклим годинама, примицати се полако крају живота.* **поћи низбрдицом** *поћи лошим, рђавим путем, почети пропадати.*

ни̏збрдо прил. *низ неку страну, надоле.* фиг. *неповољно, напорно.* • **кренула су (пошла су) кола ~** *пошло је све напорно, ствари су кренуле лоше.* **поћи (кренути** и сл.**) низбрдо** *поћи лошим, рђавим путем, почети пропадати.*

ни̏зводни и **ни̏зводнӣ,** -а̄, -о̄ *који је у правцу воденог тока.*

ни̏зводно и **ни̏зводно** прил. *у правцу воденог тока.*

ни̏зија ж геогр. *низак, обично раван предео на надморској висини до 200* m.

ни̏зӣјскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на низију.*

низи̏на ж *низак терен, земљиште на нижој висини од оног које га окружује.*

ни̏зӣнскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на низину.*

ни̏злазан, -зна, -о (чешће одр.) *в. силазан.*

нијàнса ж (ген. мн. -сӣ (нијáнсā)) фр. **1.** *врста боје која се мало разликује од основне, прелив; тон који се једва приметно разликује од других тонова.* **2.** *врста нечега која се неосетно, незнатно разликује од других врста исте појаве.*

нијàнсӣра̄нӧст, -ости ж *особина онога што има нијансе.*

нијансѝрати, -àнсӣра̄м свр. и несвр. *(по)делити на нијансе; осетити, осећати разлику између некога, нечега, разликовати.* ■ ~ **се** *(по)делити се на нијансе.*

ни̏је и **ни̏је** *негирани, одрични облик 3. л. јд. суплетивног през. глагола гл. „бити“;* уп. бити и нисам. • ~ **моје да оцењујем (пресуђујем** и сл.**)** *нисам дужан, немам права да оцењујем (пресуђујем и сл.).* ~ **да ~, али мени се не допада (не слажем се с тим** и сл.**)** *немам ништа против, можда је тако, али ипак другчије мислим.*

ни̏један и **ни̏један,** -дна, -о зам. **1.** *прид. заменица којом се одриче присуство, постојање и сл. било којег од појмова које значи именица:* ~ пријатељ, ~ разлог. 2. (у атриб. служби, обично уз им. у вок.) пеј. *најгори, никакав.* – Скоте ниједан! • **један као ~, једна као ниједна** и сл. *појединац не значи ништа, једна ствар није довољна.*

ни̏једа̀нпӯт прил. *ни у којој прилици, никад, ниједном.*

ни̏једа̀рӗд прил. *в. ниједанпут.*

ни̏једно̄м прил. *ниједанпут, никад.*

ни̏јèкати, ни̏јечем̄ и ни̏јекам̄ несвр. (нешто) *негирати, оспоравати, оповргавати, порицати.*

ни̏јем *в. нем̂.*

нијем- *в. нем-.*

ни̏јèсам *в. нисам.*

ни̏кад(а̄) прил. *ни у које време, ни у каквој прилици.* • ~ **не реци** ~ *увек је могуће да се нешто догоди.* ~ **се не зна** *не може човек да буде сигуран да се нешто неће догодити.* **сад или** ~ *последњи је час, тренутак, последња прилика.*

ни̏какав, -ква, -о зам. **1.** *придевска заменица којом се одриче присуство било којег или било каквог од појмова које значи именица:* ~ биће, ~ сила. **2.** (у атриб. служби) **а.** *лош, рђав:* никакви коњи, никакве ципеле. **б.** пеј. *безвредан, најгори:* ~ човек.

ни̏ка̄ко прил. **а.** (уз негацију) *ни на који начин, ни у ком случају.* – То никако може бити! **б.** *врло лоше, слабо.* – Како си? Никако.

ни̏камо прил. (у одричним реченицама) *ни у које место, ни на које место, нигде; ни у којем правцу, никојим путем, никуда.*

ни̏кл м нем. хем. *хемијски елемент (Ni), бели метал сребрног сјаја који се може лако ковати и лемити.*

ни̏клен, -а, -о *који је од никла, превучен никлом.*

ни̏кловати, -лӯјем̄ свр. и несвр. *превући, превлачити никлом.*

ни̏кнути *в. нићи.*

ни̏ко, -ог(а) (дат. ни̏ком(е)) им. зам. (уз предлоге: **ни̏** за кога, ни̏ с(а) кӣм, ни̏ о коме и сл.; мн. ø) **1.** *одрична заменица за лице: ниједно лице, ниједна особа.* – Нико није дошао. **2.** (у им. служби, обично у изр. **нико и ништа**) пеј. *безначајна, безвредна особа, ништарија.* • **као нико (мој, наш** и сл.**)** *више, боље, одн. горе и од кога, од ма кога; врло много; страшно.* – Страдао сам као нико! **ником ништа** *као да ништа није било, као се ништа није десило.*

ни̏когови̏ћ и **нико́говић** м пеј. **а.** *човек из лоше, неугледне породице, потомак рђавих предака.* **б.** *ништарија, ништков.*

ни̏којӣ, -а̄, -е̄ прид. зам. (у одричним реченицама) *у општем значењу одричне заменице, за појачавање одричности појма на који се односи: никакав; ниједан.*

ни̏колик(ӣ), -а (-а̄), -о (-о̄) прид. зам. *као одричан одговор на питање: „колик(и)“ (по величини, висини, узрасту и сл.).* – Колика штета је направљена? Николика.

ни̏колико прил. *одричан одговор на питање: „колико“* **а.** *ни у којој мери, нимало.* – Колико си се обрадовала? Николико. **б.** *ниједан, ништа.* – Колико је закаснило ученика? Николико. Колико је остало вина? Николико.

Ни̏кољда̄н м *црквени и народни празник посвећен св. Николи, који се празнује 19. децембра.*

нико̀тӣн, -и́на м фр. *отрована и отровна материја обично светлосмеђе боје, која се садржи у дувану.*

никотинизи́рати се, -ӣзӣра̄м се свр. и несвр. *прожети се, прожимати се никотином.*

нико̀тӣнскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на никотин, који има никотина.*

ни̏куд(а̄) прил. *ни у ком правцу; ни у (на) које место; нигде.*

Ни̏кшићанин м (мн. -а̄ни) *становник града Никшића; онај који је пореклом из Никшића.*

Ни̏кшића̄нка м (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) *становница града Никшића; она која је пореклом из Никшића.*

ни̏кшићкӣ, -а̄, -о̄ *који припада Никшићу, који потиче из Никшића, који се односи на Никшић.*

ни̏лскӣ, -а, -о *који се односи на реку Нил:* ~ долина. • ~ **коњ** зоол. *в. под коњ.*

ни̏мало прил. *ни најмање, ни у којој мери.*

ни̏мб(ус) м лат. **1. а.** *светао, златан круг око главе свеца (обично на сликама, иконама), ореол.* **б.** *уопште светлосни одблесак, сјајни или други круг око нечије главе, лика и сл.* **2.** фиг. *велики углед, слава коју ужива нека чувена личност, догађај, појава, дело и др.*

ни̏мфа ж (ген. мн. ни̏мфā) грч. **1.** мит. *полубогиња код Грка, вила; оличење једне од природних сила.* **2.** фиг. *лепа девојка, жена, лепотица.*

нимфомàнија ж грч. *болесно претеран полни нагон, полна незаситост.*

нимфòмāнка ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) *она која пати од нимфоманије, полно незасита жена.*

ни̏нати, ни̏нāм несвр. *љуљати (дете у колевци, у крилу); уопште љуљати.* ■ **~ се** *љуљати се, њихати се.*

ни̏одаклē прил. *ни из којег места, ни са које стране.*

ни̏откуд(ā) прил. *ни из којег правца, ни са које стране, ниодакле.*

ниподашта́вати, -àштāвāм несвр. *потцењивати, омаловажавати.*

ни̏пошто прил. **а.** *ни у ком случају, никако.* **б.** *ни у којој мери, нимало.*

нирва̀на и **нирва́на** ж санскрт. **1.** рлг. и фил. (у будистичкој религији и филозофији) *стање изгубљене свести о себи, које доводи до ослобађања од патње и до вечног, блаженог мира.* **2.** фиг. *празнина, ништавило.* • **пасти, утонути у нирвану** *предати се стању потпуног мировања.*

ни̏рванскӣ и **ни̏рва̄нскӣ,** -ā, -ō *који се односи на нирвану, који је као нирвана.*

ни́сам, ни́си, нѝје и ни̏је, ни́смо, ни́сте, ни́су (јек. и нијѐсам, нијѐсмо, нијѐсте, нијѐсу) *негирани, одрични облици суп. през. глагола „бити“;* уп. бити и јесам.

ни̏ска и **ни̏ска** ж **1.** *низ зрна, ситнијих предмета и др. поређаних један до другога на конац, жицу и сл.* **2.** *в. ни̏з (1а, 2).*

ни̏ско прил. (комп. ни̏жē и ни̏же) **1. а.** *на малој вертикалној удаљености од површине, близу тла.* **б.** *на нижем положају у друштву, у хијерархији.* **2.** *нечасно, подло.* **3.** *ниским гласом, дубоко.* • **~ пасти** *срозати се у моралном погледу; изгубити углед, положај у друштву.*

ниско- *као први део сложеница значи* **а.** *који је на малој висини, који не иде у висину:* нискоградња. **б.** *који има нечега у малој мери:* нискобуџетни, нискокалоричан, нисконапонски, нископродуктиван итд.

нискобу̀џетнӣ, -ā, -ō *који је (у)рађен, снимљен и сл. с ниским, малим буџетом, јефтин (обично о филму).*

нискогра́дња ж *грађевински радови (приземни или подземни) који се не изводе на већој висини, који су усмерени углавном на изградњу путева, мостова, тунела итд.*

нискокалòричан, -чна, -о *који има мало калорија:* ~ храна.

нискона́понскӣ, -ā, -ō ел. *који има низак напон, који је у вези са струјом ниског напона:* ~ струја, ~ мрежа.

ни̏скоподнӣ, -а, -о *који је ниског пода:* ~ аутобус.

ни̏скōст, -ости ж (инстр. -ошћу) **а.** *особина онога што је ниско, подлост.* **б.** *низак, подао поступак.*

ни̏т ж (инстр. -и; ген. мн. ни́тӣ) **1.** *уредено влакно, конац; оно што личи на конац.* **2.** *веза, спојница.* **3. а.** *непрекинут ток, смисаона веза, континуитет.* **б.** основна, главна мисао. **4.** *уопште саставни део (нечега), елемената.* • **Аријаднина ~** *средство, начин да се човек извуче из тешког положаја.* **висити о танкој нити** *бити у несигурном положају, у великој опасности.* **држати све нити у (својим) рукама** *в. држати све конце у рукама (под држати).* **црвена ~** *главна мисао.*

ни̏ти[1], ни̏тӣ ж мн. (ни̏ти, ни̏тā м мн.) зан. *покретни делови на ткачком разбоју који се састоје од жица јачег конца, канапа и сл. испреплетених и натегнутих између два штапића кроз које се навија пређа основе.*

ни̏ти[2] (понекад ненаглашено) **1.** *саставни везник којим се, обично поновљеним или у корелацији са „ни“, појачава постојање, остварености, остварљивост онога што значи предикат или део предиката на који се односи.* – Нити чује, нити добро види. Нити се сунчао, нити се купао. **2.** речца *ни; чак ни; чак и:* не просути нити једне капи.

ни̏ткōв, -òва и **ни̏тков,** -а м *лош, подао човек, неваљалац.*

нитко̀влук м и **нитко̀вство** с **а.** *подлост, нискост, неваљалство.* **б.** *низак, нечастан поступак.*

ни̏трāт, -а́та м хем. (обично у мн.) *со азотне киселине.*

нитро- грч. хем. *префиксод у хемијским терминима који означава да је оно што значи други део творенице у вези са азотом;* уп. нитроглицерин, нитроцелулоза и др.

нитроглицѐрин, -и́на м хем. *отровна жућкаста уљана течност, која се користи у производњи експлозивних средстава.*

нитроцелулóза ж хем. *целулоза која садржи азота (бела влакнаста маса, нерастворива у води).*

ни̏ћи и **ни̏кнути,** ни̏кнēм (аор. ни̏кох, ни̏че и ни̏кнух, ни̏кнӯ; р. пр. ни̏као, -кла и ни̏кнуо, -ула; пр. пр. ни̏кāвши и ни̏кнӯвши) свр. непрел. **1.** *избити из земље (о биљци); избити, израсти из ткива (о зубима, роговима и сл.).* **2.** фиг. **а.** *развити се, настати; бити рођен негде, потећи.* **б.** *појавити се, створити се изненада.*

ни̏уколико прил. *ни у којој мери, нимало.*

нихили̏зам, -зма м лат. *поглед на свет, схватање оних који не признају никакве друштвене норме, морална начела, традицију и др., оних који све негирају.*

нихи̏лист(а), -ē м (мн. -сти) *присталица нихилизма.*

нихили̏стичкӣ, -ā, -ō *који се односи на нихилизам и нихилисте.*

нихили̏стички прил. *на нихилистички начин, као нихилист(а).*

нихи̏листкиња ж *она која је присталица нихилизма.*

ни̏ћати, ни̏ћēм *несвр. према никнути и нићи.*

ни̏чијӣ, -ā, -ē *одрична придевска присвојна заменица* **а.** *у одричним реченицама, кад се жели рећи припадање било коме.* – Кад моја ниси, нећеш бити ничија! **б.** *који не припада никоме, који нема власника.* – Неко безбрижно, ничије псето је њушкало по путу. • **ничија земља** *в. под земља.*

ни̏чицē прил. **а.** *лицем доле.* **б.** (обично уз глагол пасти) *приклонити главу тлу, додирнувши земљу челом (у знак поштовања).*

Ни̏ш, Ни́ша м (инстр. Ни́шом) *град у југоисточној Србији, на реци Нишави.*

ни̏ша и **ни́ша** ж фр. архит. **а.** *удубљење у зиду неке просторије, зграде и сл., обично полукружног или четвороугаоног облика; сводом, прегратним зидом и сл. одељена, одвојена мања просторија.* **б.** вој. *удубљење у стрељачком рову, војном утврђењу и сл.*

ни̏шадор м тур. хем. *бела кристална материја која се употребљава у техници и медицини, амонијаков хлорид.*

нѝшан м тур. **1.** *уређај, направа на оружју помоћу које се циља, нишани.* **2.** *в. мета (1).* • **разговарати преко нишана (с неким)** *бити у непријатељству (с неким).* **узети на нишан (некога или нешто)** *усмерити нападе на некога или нешто.*

нѝшанити, -ни̏м несвр. [гл. им. нѝшањѐње с] **1. а.** *управљати оружје према циљу пред само гађање, циљати.* б. *управљати, усмеравати неки предмет (нпр. штап) или део тела (прст, руку и сл.) на некога или нешто.* **2.** фиг. *стремити нечему, циљати на нешто; смерати, намеравати нешто.*

нѝшанскӣ, -ā, -ō *који се односи на нишан и нишањење:* ~ справа.

ниша̀нџија м (мн. ж) тур. *онај који нишани; војник у послузи некога оружја или оруђа који нишани и пуца:* ~ на пушкомитраљезу, топу и сл.

ни̏шкӣ, -ā, -ō *који припада Нишу, који потиче из Ниша, који се односи на Ниш.*

Ни̏шлија м (мн. ж) *становник Ниша; онај који је порeклом из Ниша.*

Ни̏шлијка ж *становница Ниша; она која је порeклом из Ниша.*

ни̏шта, ни̏чег(а) зам. (дат. ни̏чем(у), инстр. ни̏чи̏м; с предл.: ген. ни̏ од чега, ак. ни̏ за шта (ни̏ за што) и сл.; мн. ø) **1.** *одрична именичка заменица за категорију која не значи лице:* **а.** *ниједна ствар, ниједна појава, ниједан догађај и сл.* **2.** (у именичком значењу, с атрибутом у с. роду) **а.** *безвредна, безначајна особа; оно што нема вредности, значаја; маленкост, ситница.* **б.** *ништавило, празнина.* **3.** (у прилошком значењу) *ни у којој мери, нимало, николико; никако.* 4. разг. (често у конструкцији са „за“, „за то“, „(то) што“, обично у говорним обртима, при прихватању извињења и сл.) *није важно, не смета, не мари.* • **боље ишта него** ~ *боље је добити бар нешто него остати без ичега.* **немати ништа ни с ким** *држати се по страни, бити повучен.* **није му (јој** и сл.) ~ *није болестан (болесна и сл.), није страдао и сл.* **није му он (она** и сл.) ~ *нису у сродству.* **није он (она** и сл.) **ни за шта** *неспособан (неспособна и сл.) је за било који посао.* ~ **за то, није то** ~ *не мари, не смета, све је у реду.* ~ **од њега (неће бити)** *неће постати ништа у животу, неће се развити у доброг човека, признатог стручњака и сл.* ~ **под (милим) богом нема** *пуки је сиромах.*

ни̏шта̀ван, -вна, -о (ни̏шта̀в, -а, -о) **1.** *безвредан, безначајан; незнатан.* **2.** правн. *који нема законску важност, неважећи.*

ништа̀вило с **1.** *простор без ичега, празнина.* **2. а.** *безначајност, безвредност, беда.* **б.** *безвредна, безначајна особа.*

ни̏шта̀вно̑ст и **ништа́вно̑ст,** -ости ж *особина онога што је ништавно, безвредност.*

ништа̀рија ж **1.** *безвредна, нечасна особа.* **2.** (обично у мн.) *оно што је ситно, безвредно, безначајно, што није вредно помена.*

ни̏шти̏ти, ни̏шти̏м несвр. [гл. им. ни̏шти̏ење с] **1.** *убијати, уништавати.* **2.** *рушити, укидати.* **3.** правн. *чинити ништавним, поништавати.* ■ ~ **се 1.** *уништавати се.* **2.** *губити се, ишчезавати.*

ни̏шчи̏ и **ни̏шчи̏,** -а̄, -е̄ рус. арх. (у им. служби м) *убог, сиромашан човек.*

но везн. **1.** *као супротни везник: али; па и поред тога.* – Вредан је, но спор. То је био тежак посао, но ја сам га обавио. **2. а.** *испред исказа који значи нешто што долази уместо нечега: него, већ.* – Не лудуј, но се смири. **б.** *као поредбени везник, иза компаратива: него, од.* – Бољи је но сви остали.

но̑ и **но̀** речца. **1.** *за појачавање исказа.* – Но, то је изврсно! **2.** (у служби узвика) **а.** *у упитној или упитно интонираној реченици: па.* – Но, тако кажеш? **б.** *испред упитних реченица.* – Но, како је? **в.** (обично удвојено) *у значењу смиривања, храбрења, блажег упозорења и сл.* – Но, но, немојте се тако љутити. г. *за појачавање потврдног одговора: наравно, како да не, него, него шта.* – Има ли све што треба? – Има, но!

но̀беловац и **но́беловац,** -о̄вца м *добитник Нобелове награде.*

но̀беловскӣ и **но́беловскӣ,** -а̄, -е̄ *који се односи на нобеловце, који припада нобеловцима.*

но̑в, -а, -о **1. а.** *који је тек направљен, неупотребљаван или мало употребљаван:* ~ кућа, ~ одело. **б.** *у новије време, недавно створен, објављен и сл.:* ~ реч, ~ роман. **2. а.** *који се први пут појавио, раније непознат.* – Тада је у дворану ушла нова особа. **б.** *неискусан, неупућен у посао; који се тек прихватио неке дужности.* – Још је нов. Имамо новог директора. **3.** *други, друкчији, измењен.* – Наступала су нова времена. **4. а.** *који се поново среће, који се понавља:* ~ дан, ~ казна. **б.** *који се догађа на оно што је већ дато (а што је исте или сличне врсте).* – Пунила је тањир новим колачима. **5.** *који припада садашњости, садашњи; савремен:* ~ обичај, ~ књижевност. **6.** (у именичкој служби) с *оно што је ново (нове појаве, нове вести и сл.).* – Старо нестаје, а ново се рађа. Шта има ново? • **Нова година** *празник који се празнује 1. јануара, кад почиње календарска година.* ~ **новцат (**~ **новцит)** *сасвим, потпуно нов, неупотребљаван.* **окренути нову страну (нови лист)** *почети радити, поступати друкчије, супротно од претходне праксе.* **примати, узимати ново за готово** *примати, прихватати нешто као сигурно, не проверавати.* **срећна Нова година** *поздрав за изражавање најбољих жеља за новогодишњи празник.*

но̑ва ж лат. астр. *претходно слабо примећена или непримећена звезда која нагло и привремено повећа свој сјај неколико десетина хиљада пута.*

новаја́лија и **нова́јлија** м (мн. ж) **а.** *онај који је тек почео да се нечим бави:* ~ у политици. **б.** *онај који је тек дошао у неку средину или на неки посао.*

но̀ва̄тор м лат. *онај који уводи, уноси нешто ново.*

но̀ва̄торскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на новаторе и новаторство:* ~ теорија, ~ склоност.

но̀ва̄торство с *увођење нови́на, тежња за новим.*

но̀вац, но́вца м (инстр. но́вцем; мн. но̑вци, ген. но̀ва̄ца̄) (обично у јд., у зб. значењу) **1. а.** *средство плаћања робе, услуга и др. у виду нарочито израђених комада метала или папира, утврђене вредности, које издаје држава; средство плаћања уопште.* **б.** *одређени (новчани) износ, сума.* **2.** *имовина, богатство; капитал.* • **бити при новцу** *имати новца уза се.* **крупан** ~ *новац веће вредности.* **куповати за готов новац, плаћати готовим новцем** *плаћати одмах новцем.* **лежати на новцу (на парама)** *имати много новца, бити сувише богат.* **ни за које новце** *ни по коју цену.* ~ **капље (са свих страна)** *добро се зарађује.* **(о)стављати новац на страну** *не трошити новац, штедети.* **расипати новац** *трошити много.* **ситан** ~ *новац мале вредности, ситнина.* **чувати (скупљати) беле новце за црне дане** *штедети за случај потребе, невоље.*

новѐла ж итал. *прозно дело краће обима; већа, разрађенија приповетка.*

новелѐта ж фр. *краћа новела, новелица.*

новѐлист(а), -ē м (мн. -сти) *писац новела.*

новелѝстика ж *новелистичка књижевност.*

новелѝстичкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на новелисте и новелистику:* ~ рад, ~ мотив.

новѐлица ж *дем. од новела.*

но̀вембар, -бра м лат. *једанаести месец у години.*

но̀вембарскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на новембар:* ~ дан.

новѝна ж **а.** *нова појава, нов дух, свежина.* **б.** *нов проналазак; промена.*

но̀винар м (вок. -е и -у, инстр. -ом и -ем) *особа која пише или уређује текстове за новине, часописе, радио и телевизију.*

но̀винарка ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) *женска особа новинар.*

но̀винарскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на новинаре:* ~ удружење, ~ живот. • ~ **патка** *измишљена, лажна вест.*

но̀винарски прил. *на новинарски начин, као новинар:* ~ написано.

новина́рство с *позив и занимање новинара; новинарска делатност, журналистика.*

новинѐрчић м *дем. и подр. од новинар.*

но̀вине ж мн. *дневно или периодично гласило с одређеним именом и изгледом, састављено од штампаних листова (обично већег формата), у којем се објављују вести, коментари актуелних збивања и други текстови (често и фотографије), лист:* дневне ~, вечерње ~, недељне ~. • **зидне** ~ *табла на зиду с текстовима о животу и раду колектива, школе и др., са фотографијама и цртежима.* **петпарачке** ~ *новине које објављују узбудљиве, сензационалне вести (обично недовољно проверене).* **службене** ~ *лист који објављује уредбе, прописе и друге службене текстове.* **усмене** ~ *састанак, скуп на коме новинари, научни, културни и јавни радници говоре о актуелним проблемима из неке области.*

но̀вӣнскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на новине:* ~ папир, ~ чланак.

но̀вӣнство с *новинарска делатност, новинарство; штампа.*

новѝтӗт, -е́та м лат. *нова ствар, нов производ, оно што је ново у области моде, производње, потрошње и сл.:* модни ~.

ново- *као први део придевских и (ређе) именичких сложеница који указује на то да је нешто ново, измењено, скорашње и сл.; као први део придевских сложеница од двочланих назива с придевом „нови“:* новоименован, новокомпонован, новоотворен, новооткривен; новоградња; новобеоградски, новосадски.

нововѐковнӣ јек. **нововјѐковнӣ,** -ā, -ō *који се односи на нови век.*

нововѐрац јек. **нововје́рац,** -рца м *онај који исповеда или који је примио неку нову веру; назарен.*

нововѐрка јек. **нововјѐрка** ж *женска особа нововерац.*

нововѐрнӣк јек. **нововјѐрнӣк** м *онај који је недавно примио или променио веру.*

нововѐрскӣ јек. **нововјѐрскӣ,** -ā, -ō *који се односи на нововерце и нововерство.*

нововѐрство јек. **нововје́рство** с *нова вера, исповедање нове вере; назаренство.*

нововје- *в. нововѐ-.*

новогòдишњӣ, -ā, -ē *који се односи на Нову годину:* ~ ноћ.

новогра́дња ж *новосаграђена зграда, нова грађевина.*

нововòдошлӣ, -ā, -ō **1.** *који је тек, одскора, недавно дошао.* 2. (у им. служби) *особа која је тек одскора, недавно дошла, придошлица.*

новоза́ветнӣ јек. **новоза́вјетнӣ,** -ā, -ō *који се односи на Нови завет.*

новоӣменовӑн, -а, -о *који је недавно именован, који је именован после некога:* новоименовани руководилац.

новока̀ӣн, -и́на м лат.-шп. *прашак без боје и мириса који се употребљава за локалну анестезију.*

новокòмпоновӑн, -а, -о муз. *који је у новије време компонован (често као имитација):* ~ народна песма.

новолѝгāш, -а́ша м спорт. *нови члан спортске лиге.*

новонàименовӑн, -а, -о *који је скоро, недавно, наименован:* новонаименовани амбасадор.

новонàсталӣ, -ā, -ō *који је недавно настао, настао у новије време или после нечега:* ~ ситуација.

новопѐчен, -èна, -о *који је одскора нешто постао; нов, скорашњи:* новопечени студент.

новопòстављен, -а, -о *који је недавно постављен, који је постављен после некога:* новопостављени управник.

новорòђѐнче, -ета с (мн. ø; зб. им. новорòђенчā̀д ж) *тек рођено дете, дете до месец дана живота.*

новòсадскӣ, -ā, -ō *који припада Новом Саду, који потиче из Новог Сада, који се односи на Нови Сад.*

Новòсађанин м (мн. -ā̀ни) *становник града Новог Сада; онај који је пореклом из Новог Сада.*

Новòсађā̀нка ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) *становница града Новог Сада; она која је пореклом из Новог Сада.*

но́вōст и **нòвōст,** -ости ж (инстр. -ошћу) **1.** *нова вест, нов догађај.* **2.** *нешто ново, оригинално, новина.*

новотàрија ж *новина; неодговарајућа или безвредна нова ствар.*

новошто́кавскӣ, -ā, -ō *који се односи на новоштокавске говоре:* старији ~ говори, млађи ~ говори, ~ особина.

нòвцāт и **нòвцат,** -а, -о у изр. **нов ~** *в. под нов.*

нòвчанӣ, -ā, -ō *који се односи на новац, који се састоји у новцу, који се заснива на новцу:* ~ помоћ, ~ систем.

новчàнӣк, -и́ка м *предмет (обично од коже) у којем се држи новац, личне исправе и сл. (најчешће са преградама).*

новчàница ж *папирни комад новца, банкнота.*

нòвчано прил. *новцем, у новцу; у погледу новца, финансијски:* ~ казнити, ~ добро стајати.

нòвчић м **1.** *ситан комад новца; новац мале вредности.* **2.** бот. *назив за разне врсте љутића, обично за* Ranunculus repens, *стабљике дуге 20–40* cm, *неправилно назубљених листова са три пера и сјајних, златножутих цветова.*

нòга ж (ак. нòгу; мн. нòге, ген. нòгū) **1.** анат. **а.** *један од двају доњих удова, екстремитета код човека, који служи за ходање.* **б.** *одговарајући екстремитет код осталих кичмењака, одн. одговарајући део тела који служи за кретање.* **в.** *доњи део људске ноге (1а), стопало.* – Има велике ноге. **2.** *један од више вертикално постављених или укрштених кракова неког предмета на који се ослања горњи део тога предмета:* ударити се о ногу стола. • **бежи, трчи што га (је** и сл.**) ноге носе** *бежи, трчи најбрже што може.* **бити на ногама** *стајати, кретати се; бити стално у покрету.* **бити с неким на ратној нози** *бити с неким у непријатељству.* **борити се, бранити се руками и ногама** *борити се, бранити се на све начине, свим силама.* **вући ногу за ногом (вући ноге)** *в. под вући.* **гори му (јој** и сл.**) (земља, тло) под ногама** *в. под горети.* **губити тло под ногама** *в. под губити.* **дићи (дигнути) некога на ноге** *в. под дићи.* **добити (стећи) ноге** *бити украден, нестати.* **доћи на ноге (некоме)** *в. под доћи.* **дочекати се на ноге** *вешто се извући из тешког положаја.* **живети на високој нози** *живети богато, у изобиљу, блаженству, водити раскошан, расипнички живот.* **забадати трн у здраву ногу** *в. под трн.* **измиче се тло испод ногу, под ногама (некоме), губити тло под ногама** *в. губити тло под ногама (под губити и тло).* **ићи куда (некога) очи воде и (а) ноге носе** *ићи без циља, било куда.* **једва се држи на ногама** *в. под држати се.* **једном ногом је у гробу** *в. под гроб.* **ко нема у глави, има у ногама** *в. под глава.* **крити као змија ноге** *в. под змија.* **ломити ноге** *кретати се с напором, с муком, обично по рђавом путу, ломатати се.* **људска (човечја) ~ није тамо крочила (ступила)** *нико није тамо био.* **на ноге!** *дижите се, устајте!* **на равној нози** *као са себи равним, равноправно.* **на сигурним ногама** *на чврстој основи, добро утемељен.* **на стакленим ногама** *слаб, несигуран, нестабилан.* **ноге му (јој** и сл.**) се одсекле** *јако се уплашио (уплашила и сл.).* **ногу пред ногу (ићи, корачати)** *полако, врло споро (ићи, корачати).* **оборити с ногу** *учинити да неко ослаби толико да се не може држати на ногама (услед великог узбуђења, болести итд.).* **од малих ногу** *одмалена, од детињства.* **одржати се на ногама** *издржати, не попустити, не поклекнути.* **пасти некоме пред ноге** *покорити се некоме; покорно некога молити.* **повући ногу** *зајечети, покренути нешто, повући некога за собом.* **подметнути некоме ногу** *учинити некоме неко зло, неприлику, нашкодити некоме.* **потући, поразити до ногу** *потпуно потући, поразити.* **протегнути ноге** *размрдати се, прошетати се после дугог седења.* **пут под ноге (узети)** *одмах кренути, поћи (обично као зајавест).* **с ногу** *на брзу руку, стојећи (појести, појести).* **спасти с ногу** *малаксати од посла, уморити се.* **стати на ноге** *постати самосталан, осамосталити се.* **стати некоме ногом за врат** *в. под врат.* **у лажи су кратке ноге** *в. под лаж.* **устати на леву ногу** *бити лоше воље, мрзовољан (обично без познатог разлога).*

нòгавица ж *део панталона или гаћа који обухвата ногу.*

нога́ри м мн. **а.** *постоље (обично дрвено) са вертикалним или укрштеним краковима које служи као ослонац за разне направе (обично делове намештаја).* **б.** *сталак, постоље (обично на три ноге) за сликарско платно, за школску таблу и сл.*

нòгат, -а, -о **а.** *који има дугачке ноге, дугоног.* **б.** *који има велика стопала.*

ногàтати се, -ā̀м се *чинити живе, нагле покрете ногама.*

нòгица ж *дем. и хип. од нога (1) (обично о дечјој нози).*

нòгомēт м (мн. ø) спорт. *в. фудбал (1).*

ногомѐтāш, -а́ша м *в. фудбалер.*

нòгометнӣ, -ā, -ō *који се односи на ногомет, фудбалски.*

нòгоступ и **ногòступ** м *узак пут, стаза (којом се може ићи само пешке).*

нӧж, нӧжа м (инстр. нӧжем; мн. нӧжеви, песн. и арх. нӧжи) **а.** *оруђе и оружје, састављено од оштрице и дршке, које служи за сечење, резање и (као хладно оружје) за бодење:* кухињски ~, ловачки ~ **б.** *део направе, машине који има оштрицу и служи за резање, сечење.* • **бити с неким на крв и нож** *бити с неким у оштром сукобу, у великом непријатељству.* **борити се на крв и**

нож *в. под крв.* **дочекати на нож** *оштро, грубо дочекати, најасти.* **имати нож под вратом** *бити у великој непосредној опасности.* **клати тупим ножем** *мучити, кињити.* **нож у леђа заби(ја)ти (ударити** и сл.) *в. под леђа.* **по оштрици ножа (кретати се, ићи)** *бити стално у опасном положају.* **ставити нож под грло** *в. под грло.*

но̀жа̄р, -а́ра м зан. *онај који прави или оштри ножеве.*

но̀жина ж *ауг. и пеј. од нож.*

но̀жић, -а (инстр. -ем) и **но̀жӣћ,** -и́ћа (инстр. -и́ћем) м **а.** *дем. од нож.* **б.** *џепни нож, џепарац.*

но̀жица ж *дем. и хип. од ноге.*

но̂жице ж мн. нар. *в. маказе.*

но̀жичица ж *дем. и хип. од ноге и ножица.*

но̀жнӣ и **но̀жнӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на ногу, који је на нози; који се врши ногом, којим се управља ногом:* ~ прст; ~ погон, ~ кочница.

но̀жнице и **но̂жнице** ж мн. *корице за нож и сл. сечива.*

но̀жӯрда и **ножу̀рина** ж *ауг. и пеј. од ноге.*

но̀здрва ж (ген. мн. но̀здрвā) (обично у мн.) *сваки од два носна отвора.*

но̀здрвнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на ноздрву, ноздрве:* ~ отвор.

но̀ј и **но̀ј,** но̀ја м (мн. но̀јеви и но̀јеви) **а.** *велика птица из реда тркачица која има закржљала крила, дуг врат и дуге снажне ноге, а перје у репу јој је скупоцено,* Struthio camelus. **б.** мн. *породица таквих птица* Struthiones.

но̀јев, -а, -о *који припада ноју, који се односи на ноја:* ~ јаје, ~ перје.

но̀кат, -кта м (ген. мн. но̀ктијӯ и нока́тā) **1.** анат. *рожни израштај у облику плочице при врху прсту руку и ногу; предњи, слободни крај тога израштаја који расте над јабучицом прста.* **2.** зоол. анат. *копито; канџа на крају прсту многих птица и неких животиња (нпр. из породице паса и мачака).* • **гристи нокте** *једити се, љутити се бесомучно.* **догорети (доћи) до ноката (некоме)** *постати неиздржљиво, дозлогрдити, досадити (некоме).* **живети (бити** и сл.) **као ~ и месо** *лепо се слагати, бити нераздвојан.* **за коњски ~** (обично ир.) *умало што није, замало.* **заћи за нокте** *осетити јак бол у прстима који су били изложени веома великој хладноћи.* **ни (колико је) црно испод нокта (иза нокта)** *нимало, ништа.* **с нокта** *одмах, сместа.*

но̀каут и **нока̀ут** м енгл. спорт. *ударац у боксу којим је боксер онеспособљен за борбу најмање десет секунди и који означава његов пораз.* • **технички ~** *коначан прекид борбе због неспособности једног од боксера да настави борбу.*

нокаути́рати, -у̀тӣра̄м свр. спорт. *победити противника нокаутом.*

но̀кдаун и **нокда̀ун** м енгл. спорт. *снажан ударац који омамљује и обара на земљу, али боксер још може да настави борбу пре истека времена од десет секунди.*

но̀ктић, -а и **но̀ктӣћ,** -и́ћа м *дем. и хип. од нокат.*

ноктӯрно и **но̀ктӯрно** м (мн. с) итал. муз. *музичко дело (обично за клавир) инспирисано углавном ноћним расположењем, сањарењем или намењено извођењу у ноћним сатима; серенада; књижевно или ликовно дело које обрађује ноћна расположења.*

но̀кшӣр, -и́ра м нем. *ноћна посуда.*

но̀мад, -а́да м грч. **а.** (обично у мн.) *припадник народа или друштвене групе који нема сталног места пребивања, него се сели из једног краја у други.* **б.** фиг. *онај који се често сели и мења место боравка, луталица.*

но̀мадскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на номаде:* ~ народ, ~ сточарство, ~ живот.

но̀мадски прил. *на номадски начин, као номади.*

нома́дство с *номадски начин живота.*

номенклату́ра ж лат. **а.** *попис, скуп, систем назива, имена у некој научној, уметничкој, техничкој и др. области, терминологија.* **б.** *означавање именом, називање, именовање.*

номина́ла ж лат. банк. и фин. *вредност назначена на различитим вредносним папирима, номинална вредност.*

но̀мина̄лан, -лна, -о *који постоји само по имену, на папиру, а не у стварности.* • **~ вредност** банк. и фин. *износ назначен на неком новчаном документу (који не мора представљати његову стварну вредност).*

номиналѝзам, -зма м **1.** фил. *средњовековно схоластичко филозофско учење по којем нису примарне опште идеје, већ су реално постојеће само појединачне ствари.* **2.** екон. *схватање по којем вредност новца остаје увек једнака без обзира на његову стварну куповну моћ.*

номина̀лист(а), -е̄ м (мн. -сти) *присталица номинализма (у филозофији).*

номиналѝстичкӣ, -а, -о̄ *који се односи на номинализам и номинализме.*

но̀мина̄лно прил. *само по имену, формално.*

но̀минатӣв м лат. лингв. *независни падеж у којем стоји облик именске речи у функцији правог субјекта, одн. у субјекатској синтагми (речнички облик именских речи).*

но̀минатӣвнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на номинатив:* ~ облик.

но̀миновати, -нујē̄м свр. и несвр. лат. *званично именовати.*

номока̀но̄н, -о́на м грч. црквено. *зборник црквених и световних прописа и правила састављен за потребе православне цркве и црквеног судства, крмчија.*

но̂нијус м *справа за прецизно мерење малих дужина, микрометар (према имену португалског математичара Нонијуса).*

нонконформѝзам, -зма м лат. *неслагање с владајућим религиозним, политичким или другим схватањем.*

нонконфо̀рмист(а), -е̄ м (мн. -сти) *присталица нонконформизма, отпадник, опозиционар.*

нонпа̀рел м фр. штамп. *ситна штампарска слова величине шест типографских тачака.*

но̀нсенс м лат. *бесмислица, глупост.*

но̀н-сто̀п енгл. **1.** прид. непром. *који не престаје, нерекидан:* шест сати нон-стоп вожње. **2.** прил. *без прекида, нерекидно:* отворено ~. **3.** (но̀нстоп, у именичкој служби) м *радња, продавница која је нерекидно отворена.*

ноншала̀нтан, -тна, -о фр. *неусиљен, лежеран; немаран, небрижљив.*

ноншала̀нтно прил. *на ноншалантан начин, неусиљено; немарно, небрижљиво.*

ноншала̀нтно̄ст, -ости ж *неусиљеност, лежерност; немар, безбрижност, равнодушност.*

норди́јац, -јца м (обично у мн.) *припадник некога од северноевропских, скандинавских народа: Данац, Исланђанин, Норвежанин или Швеђанин.*

но̀рдијка ж *женска особа нордијац.*

но̀рдијскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на нордијце и нордијке, скандинавски.* • **~ скијање** спорт. *скијашке дисциплине као што су трчање, скокови и комбинација скокова и трчања.*

но̂рма ж (ген. мн. но̂рмӣ) лат. **1.** *скуп, систем правила, прописа.* **2.** *утврђена мера, количина рада.* • **пребацити норму** *постићи у раду више него што је одређено нормом.*

норма́ла ж **1.** мат. *права спуштена под правим углом на другу праву или на хоризонталну раван, вертикала.* **2.** *редовно, обично стање, мера, просек.*

но̀рма̄лан, -лна, -о **1.** *правилан, какав треба да буде; уобичајен, редован.* **2.** *психички, душевно здрав.*

нормализа́ција ж *довођење у нормално, редовно стање; регулисање:* ~ односа.

норма̀лизовати, -зујē̄м свр. и несвр. *довести, доводити у нормално, редовно стање, средити, сређивати.* ■ **~ се** *вратити се, враћати се у нормално стање.*

но̀рма̄лно прил. *на нормалан, редован начин; као што треба, као што се очекује.*

норма́лно̄ст, -ости ж *особина, стање оног који је нормалан, оног што је нормално, нормално стање.*

Но̀рма̄н, -а́на м (обично у мн.) *припадник германског народа који је у раном средњем веку живео у Скандинавији и на полуострву Јиланду.*

но̀рма̄нски, -ā, -ō *који се односи на Нормане, који припада Норманима.*

но̀рматѝв, -а и **норма̀тѝв,** -и́ва м (обично у мн.) *прописана мера материјала, радне снаге, времена, енергије, простора и др. која је потребна за неки посао, израду неког производа и сл.; норма.*

но̀рматѝван, -вна, -о *који важи као норма, правило, који служи као норма, правило, који има природу норме, правила:* нормативна акта.

норми́рати, нòрмӣрāм свр. и несвр. **а.** *одредити, одређивати, пропис(ив)ати норме за нешто.* **б.** *прописом, одн. прописима предвидети, предвиђати, утврдити, утврђивати:* ~ прописе. **в.** *одредити, одређивати, пропис(ив)ати норму, количину посла за неку јединицу времена.*

норми́рац, -рца м **а.** *онај који проучава, утврђује и одређује радне норме.* **б.** *онај који контролише испуњење радне норме.*

но̑с, нӧса м (инстр. нӧсом (нӧсем); мн. нӧсеви (нӧсови)) **1.** *истурени део лица између очију и уста који служи као орган за дисање и мирис:* кукаст ~, прћаст ~. **2.** *назив за делове разних предмета или делове тела који обликом, истуреношћу, положајем подсећају на људски нос.* • **види му (јој** и сл.**) се по носу** *види се (нешто) по његовој (њеној и сл.) сољашњости.* **вући (некога) за нос** *варати, завараваати (некога).* **говорити кроз нос** *говорити носним, назалним гласом, уњкати.* **дати некоме по носу (преко носа)** а) *истући, испребијати некога.* б) *оштро изгрдити, укорити некога.* **дићи нос** *уобразити се, постати охол.* **добити по носу (преко носа)** а) *добити батине, бити изударан.* б) *бити оштро изгрђен, укорен.* **душа му (јој** и сл.**) је у носу** *в. под душа.* **забадати нос (у нешто)** *в. под забадати.* **забости нос (у нешто)** а) *задубити се, занети се у нешто (у читање и сл.).* б) *умешати се у оно у што не би требало.* **затворити (залупити) некоме врата пред носом** *не пустити некога да уђе у кућу.* **избити, изићи (некоме) на нос** *пресести.* **имати нос за нешто** *умети нешто добро оценити, осетити, предвидети.* **ићи (некоме) уз нос** *пркосити (некоме).* **набијати на нос (некоме нешто)** *пребацивати некоме нешто, замерати.* **натрљати нос (некоме)** *рећи некоме врло непријатне ствари, изгрдити некога.* **не видети даље од носа** *бити ограничен, приглуп.* **обесити нос** *снуждити се, покуњити се.* **отети, ограбити, узети (некоме) испред носа** *узети, ограбити баш у тренутку када је то исто и неко други хтео.* **падати на нос** *сувише се замарати радом.* **под носом (пред носом)** *сасвим близу, у непосредној близини.* **показати, п(р)омолити** и сл. **нос** (најчешће одрично) *појавити се, показати се, изићи из заклона, скровишта.* **шупаљ ~ до очију (добити, имати** и сл.**)** *(не добити, немати и сл.) ништа.*

но̀сат, -а, -о *који има велики нос.*

но́сати, нӧса̄м несвр. *носити тамо-амо, од једног до другог места; носити с напором, дуго, упадљиво или сл.:* ~ дете, ~ велику путну торбу.

но̀са̄ч, -а́ча м (вок. нӧса̄чу, инстр. носа́чем) **1.** *онај коме је занимање преношење терета.* **2.** грађ. *стуб, греда, подлога која носи конструкцију грађевине.* **3.** мн. *металне конструкција на крову аутомобила која служи за превоз пртљага.* • **~ авиона** вој. *ратни брод који носи већи број борбених авиона и који има платформу за њихово узлетање и слетање.* **~ звука** (обично у мн.) *грамофонска плоча, магнетофонска трака, аудио-касета, компакт-диск и сл. са аудио-записом (најчешће музиком).*

но̀са̄чки, -ā, -ō *који се односи на носаче:* ~ посао.

носе́ћа и **но̀се̄ћа** (ж. род) *која је у другом стању, трудна (о жени).*

но̀се̄ћи, -а, -е *који служи као носач (2), који нешто држи, носи:* ~ стуб, ~ елеменат.

но̀сивӧ̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) **1.** *највећи терет који може да понесе један авион, брод, камион и сл. или којим може да се оптерети конструкција грађевине (моста и сл.).* **2.** *способност домаће живине за ношење јаја:* повећати ~ кокошака.

но̀сила, нӧсӣлā с мн. *направа за ручно преношење тежих болесника, рањеника, мртвих.*

но̀силац, -иоца м (ген. мн. -ла̄ца̄) **1.** *онај који нешто носи, носач.* **2.** *онај који остварује неку замисао, спроводи у живот неки програм и сл.; онај који врши главне радње или за кога су везани главни догађаји у неком, најчешће уметничком или књижевном делу.* **3.** *ималац одређених изразитих својстава, карактеристика, типични представник неке врсте, типа и сл.* **4.** *онај коме је нешто признато, који има право на неку титулу, чин, звање и сл.; онај који је одликован неким одликовањем:* ~ неког права, ~ ордена. **5.** *онај који се налази на челу неког званичног списка лица (као вођа, руководилац или најистакнутији члан):* ~ изборне листе.

но̀силица, но̀сӣља и **но̀сиља** ж *кокош или нека друга перната домаћа животиња која редовно носи јаја.*

но̀сӣљка ж (дат. -љци; ген. мн. -љкӣ) *нарочито подешено седиште, наслоњача или сл. за ношење обично виђенијих личности.*

но̀сина ж *а уӣм. и пеј. од нос.*

но̀сити, нӧсӣм (импф. нӧшā́х, нӧша̄ше; имп. нòси; трп. нӧшен; пр. сад. нӧсе̄ћи) несвр. [гл. им. нòшӗње и нӧшӗње с] **1. а.** *крећући се имати у рукама, на леђима, уопште на себи, преносити, односити и сл.:* ~ кофер, ~ џак, ~ воће болеснику. **б.** *током, струјањем премештати, одвлачити; струјањем разносити:* ~ чамац, пливача (о води), ~ прашину (о ветру). **в.** *доносити са собом, наговештавати.* – Јужни ветар носи кишу. ~ невољу, беду некоме. **2.** *бити оптерећен, моћи понети као терет; бити ослонац неког терета.* – Овај брод носи неколико хиљада тона. Дебели стубови носе тај мост. **3. а.** *имати на себи, употребљавати као одећу, обућу, украс, помагало:* ~ капут, ~ чизме, ~ прстен, ~ штап. **б.** *имати на лицу, на глави, пуштати да израсте (о брковима, бради, коси):* ~ бркове и браду, ~ дугу косу. **в.** *имати страни предмет у телу; имати нешто задржано у свести, трајније осећати нешто:* ~ зрно у нози, ~ нешто у сећању (у души и сл.). **г.** *имати као обележје, особину и сл.:* ~ име, ~ белег, ~ неки датум. **4.** *држати, чувати на одређеном месту:* ~ паре у новчанику, ~ марамицу у џепу. **5.** *стварати јаја у телу и ослобађати се њих (о птицама, кокошима и сл.).* **6.** *бити у другом стању, бити трудна; подносити трудноћу:* тешко ~. **7.** *скретати зрно, пројектил од жељеног правца, смера (о оружју, оруђу):* ~ удесно. ■ **~ се 1.** *борити се, сукобљавати се; рвати се.* **2.** *облачити се, одевати се:* ~ се лепо. • **бежи што га (је** и сл.**) ноге носе** *в. под ноге.* **колико (што) ме (га** и сл.**) грло носи** *из свега гласа, на сав глас, што може гласније.* **ђаво да га носи, нека га (те** и сл.**) ђаво носи,** *в. под ђаво.* **носи се!** вулг. *губи се! одлази!* **~ главу у торби** *бити у великој опасности.* **~ душу у носу** *једва се одржавати у животу, бити на измаку животних снага.* **~ (имати) на души (некога, нешто)** *сносити одговорност за нечију несрећу, смрт и сл., бити одговоран за нешто што се догодило.* **носити се мишју** *в. под мисао.* **у зубима да те носи веома је јак.**

но̀сић, -а и **но̀сӣћ,** -и́ћа м *дем. и хип. од нос.*

но̀сни и **но̀снӣ,** -ā, -ō **а.** *који се односи на нос, који припада носу:* ~ шупљина. **б.** лингв. *при чијој артикулацији ваздушна струја пролази кроз нос, назални:* ~ сугласник.

но́соња м (мн. ж) пеј. *онај који има велики нос.*

но̀сорог и **но̀сорӧ̄г,** -ога м зоол. *крупни сисар с једним или два рожна израштаја на носној или чеоној кости, биљојед који живи у Азији и Африци,* Rhinoceros.

ностàлгија ж грч. *чежња, туга за родним крајем, завичајем, домовином; чежња за прошлошћу.*

ностàлгичан, -чна, -о *испуњен, обузет носталгијом; који изражава, који одаје носталгију.*

ностàлгично прил. *на носталгичан начин, с носталгијом, чежњиво.*

ностàлгичнӧ̄ст, -ости ж *стање оног који је носталгичан, носталгија.*

нострификáција ж лат. *законско признање ништавности сведочанства или дипломе стечене у некој другој земљи и изједначавање са одговарајућим домаћим сведочанством или дипломом.*

нострѝфиковати и **нòстрификовати,** -кујēм свр. (несвр.) прел. *признати (признавати) сведочанство или диплому стечену у другој земљи; добити (добијати), прибавити (прибављати) писмену потврду о признању ништавности таквих докумената.*

носýрина ж *ауīм. и пеј. од нос.*

нóта ж лат. **1.** муз. **а.** *графички знак којим се бележе трајање и висина тона;* мн. *музичко дело, записано таквим знаковима, одн. лист, свеска и сл. исписани њима.* **б.** фиг. *обележје, призвук:* дело с нотом носталгије. **2.** *писмени акт у дипломатским односима између појединих држава и њихових влада (с одређеним поводом).*

нòтāр, -ára и **нòтāр,** -а м ист. *чиновник овлашћен да издаје јавне исправе, јавни бележник.*

нотáција ж *начин бележења, означавања (гласова, тонова, шаховских поља и др.):* шаховска ~.

нòтес м лат. *цепна бележница, подсетник.*

нòтесић, нòтешчић и **нотèшчић** м *дем. од нотес.*

нотѝрати, нòтīрāм свр. и несвр. лат. и нем. *(за)бележити, запис(ив)ати.*

нотификáција ж лат. *службено, најчешће дипломатско обавештење о нечему, објављивање, објава, најава.*

нòтица ж **1.** *дем. од нота.* **2.** *кратка забелешка, белешка; кратко саопштење.*

нóтнī и **нòтнī,** -ā, -ō муз. *који се односи на ноте:* ~ знак, ~ систем.

нòтōран и **нòтōран,** -рна, -о лат. **1.** *сваком знан, општепознат:* ~ ствар. **2.** *који је на злом гласу по нечему, озлоглашен.*

нòтōрно и **нòтōрно** прил. *очигледно, очевидно.*

нóћ, нóћи ж (инстр. нóћи (нóћу); ген. мн. нóћī) **1.** *време од заласка до изласка Сунца, од првог мрака до свитања; помрчина, тама у том временском интервалу:* изгубити се у ноћи. **2.** фиг. *непостојање националне слободе, просвећености и др., ропство.* • **Вартоломејска ~** ист. *покољ хугенота у Паризу 1572. г. (извршен уочи празника посвећеног светом Вартоломеју);* фиг. *крвави обрачун, покољ, погром.* **глуво доба ноћи** *време око поноћи кад је све тихо, дубока ноћ.* **лаку ноћ!** *поздрав при одласку на спавање увече или ноћу.* **поларна ~** *време кад се у поларном појасу Сунце не појављује на хоризонту.* **преко ноћи** *одједном, за кратко време.* **прогутала га (је) ~** *нестао је на непознат начин, убијен је тајно.*

нòћас прил. **а.** *прошле, протекле ноћи.* **б.** *идуће, наредне ноћи.*

нòћашњī, -ā, -ē *који се односи на протеклу или на наредну ноћ, који се десио прошле ноћи или ће се десити идуће ноћи.*

нòћашњица ж *оно што се догодило ноћас, ноћашњи догађај, доживљај и сл.*

нòћēње с **1.** гл. им. *од ноћити.* **2.** *ноћ проведена у хотелу, мотелу и сл.:* платити три ноћења.

ноћúвати, нòћујēм и нòћīвāм *несвр. према ноћити.*

нòћити, -ӣм свр. и несвр. *провести, проводити ноћ.*

нòћиште и **нòћиште** с *место где се ноћи, преноћиште.*

нòћнī и **нòћнī,** -ā, -ō *који се односи на ноћ, који припада ноћи; који бива ноћу:* ~ мир, ~ живот, ~ напад.

нòћнӣк, -и́ка м **1.** *ноћни ветар.* **2.** *в. ноћобдија.* **3.** празн. *натприродно биће које се јавља ноћу и људима причињава зло.*

ноћòбдија м (ж) (мн. ж) *особа која се ноћу проводи; особа која касно леже.*

нòћу прил. *по ноћи, преко ноћи, у току ноћи.*

ноћýрак, -рка м бот. **а.** *општи назив за украсне биљке* Mirabilis *из ф.* Nyctaginaceae *чији се цвет отвара ноћу.* **б.** *заједнички назив за неке зељасте биљке рода* Chamaenerium; *назив за поједине врсте тога рода.* • *назив за биљке из ф.* Oenotheraceae: **барски ~** (Epilobium palistre), **жути ~** (Oenothera biennis), **рубењави ~** (Epilobium hirsutum), **црвени ~** (Epilobium roseum).

нóша ж *посуда у коју дете врши нужду.*

нòшња и **нóшња** ж (ген. мн. -њī (нóшњā)) *одећа и обућа, карактеристична за поједине крајеве или средине:* народна ~, градска ~.

нӯ (често с партикулама -де, -дер и сл.) арх. и нар. **I.** *узвик* **а.** *за обраћање, скретање пажње: ајде.* – Ну, како се осушило грожђе. **б.** (с имп.) *за подстицање: де, дела.* – Нуде, Марко, прочитај то писмо! в. (обично поновљено) *у нестрпљењу, подсећању, блажем неодобравању, као опомена, претња, при умиривању и др.* – Ну, Богу хвала, дете. **II.** *речца којом се указује на присуство некога или нечега, на актуелну радњу, збивање, околности: ево, ето, ено.* – Ну, писмо је готово.

нудѝзам, -зма м лат. *потпуно обнаживање, разголићивање тела (обично на плажи); покрет који пропагира јавно појављивање без одеће (на плажама, у камповима).*

нӯдилац, -иоца м *онај који нешто нуди.*

нӯдӣља и **нӯдиља** ж арх. *стручна или добучена женска особа која негује болеснике, болничарка, неговатељица.*

нӯдист(а), -ē м (мн. -сти) *присталица нудизма (у теорији и пракси).*

нудѝстичкī, -ā, -ō *који се односи на нудизам и нудисте, који припада нудистима:* нудистичка схватања, ~ плажа.

нӯдисткиња ж *женска особа нудист(а).*

нӯдити, -ӣм несвр. [гл. им. нӯђēње с] **а.** *изражавати жељу да неко нешто узме, стављати некоме на знање да може нешто узети:* ~ пиће, ~ новац. **б.** *предлагати некоме да нешто прихвати, да приступи нечему:* ~ посао, ~ савез. ■ **~ се 1.** (нечим) уз. повр. *давати, пружати једна другоме неко пиће, јело и сл.* **2.** *изражавати спремност за прихватање нечега, за приступање некоме или нечему:* ~ се као преводилац, као савезник итд. **3. а.** (обично с допуном: погледу) *привлачити пажњу, падати у очи.* **б.** *указивати се, пружати се (о рилици).* • **нуђен као и чашћен** *каже се ономе ко одбије понуђено пиће, јело и сл.*

нӯжан (нӯждан), -жна, -о **1.** *без којега се не може, неопходан, преко потребан:* ~ мир. **2.** *неизбежан, неминован:* ~ пораз. • **нужна одбрана** правн. *одбрана живота, части, имовине и сл. на коју је бранилац био приморан због агресивности нападача (није кривично дело).* **нужни део** правн. *део имовине који обавезно припада наследницима без обзира на опоруку.*

нӯжда ж **1.** *тешка ситуација, невоља.* **2.** *потреба, нужност.* **3.** физиол. *излучивање, избацивање непотребних састојака из организма (из мокраћног мехура или црева):* вршити нужду. • **велика ~** *пражњење црева, избацивање измета.* **мала ~** *излучивање мокраће, мокрење.* **~ закон мења** *у наставалим околностима, у невољи нешто се мора радити и противно воље или обичаја.*

нӯжнӣк м *место где се врши нужда, клозет.*

нӯжничкī, -ā, -ō *који се односи на нужник, који служи за нужник:* ~ јама.

нӯжно прил. *преко потребно, неопходно; неминовно, неизбежно.*

нӯжнōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *потреба, неопходност; неизбежност, неминовност:* ~ рада, ~ смрти.

нуз- (испред безвучних сугласника, осим „с“, „ш“, „ц“, нус-) *префикс са значењем нечега споредног, додатног, помоћног;* уп. нуззарада, нусприход, нуспроизвод, нуспросторија.

нӯззāрада и **нӯззарада** ж *додатна, споредна зарада.*

нӯјан, -јна, -о **1.** *невесео, сетан, тужан.* **2.** *јадан, несрећан, невољан, кукаван.*

нӯјно прил. **1.** *сетно, жалосно, тужно.* **2.** *јадно, кукавно; невољно.*

нӯклеāран, -рна, -о (обично одр.) *који се односи на атомско језгро и појаве које су с њим у вези; који ослобађа или искоришћава енергију атомског језгра:* ~ физика, ~ реактор, ~ гориво, ~ оружје.

нуклèāрка ж (ген. мн. -кī) *централа на нуклеарни погон.*

нуклѐйн, -и́на м хем. и биол. *беланчевинаста материја састављена од молекула нуклеинске киселине и базичних беланчевина која је најважнији састојак животињског и биљног света.*

нуклѐйнскӣ, -а, -о̄ у изр. ~ **киселина** хем. *органско хемијско једињење у језгру биљних и животињских ћелија.*

нӯклеус м лат. **1.** *средњи део, језгро атома.* **2.** *језгро, једро биљне и животињске ћелије.* **3.** *језгро, срж, бит.*

нӯла и **нӯла** ж лат. **1.** *број који се обележава са 0 и који означава непостојање било какве количине, одн. празан скуп.* **2.** фиг. *безначајна, ништавна особа; оно што је без вредности.* • **апсолутна ~ (температуре)** *теоријски најнижа могућа температура* (–273,16° C). **ошишати на нулу** *потпуно ошишати (до голе главе).* **пасти на нулу** *изгубити вредност, углед, целокупну имовину и сл.* **позитивна ~** *пословање без добитака и без губитака.* **свести на нулу** *лишити вредности, обезвредити.*

нӯлерица и **нӯлерица** ж **1.** *квалитетно брашно добијено од ситно млевене средине пшеничног зрневља.* **2.** *машиница којом се коса шиша до главе.*

нӯлтӣ и **нӯлтӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на нулу; основни, од којег нешто почиње, почетни; који долази пре првог:* ~ тачка, ~ степен, ~ вредност, ~ табак.

нӯмера ж лат. **1.** арх. и разг. *број, бројка; бројна ознака нечега у реду, у низу.* **2. а.** *део музичке композиције који изводи један глас или један инструмент, деоница.* **б.** *тачка у уметничком, забавном и сл. програму.* • **скочила му (јој** и сл.**) је ~** *порасла му (јој и сл.) је вредност, цена, углед.*

нумера́ција ж *обележавање, означавање бројевима.*

нумѐрисати, -ишӗм свр. и несвр. *обележити, обележавати бројевима.*

нумѐричкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на бројеве; бројни, бројчани, изражен бројевима:* ~ фактор, ~ вредност.

нумизма̀тика ж (дат. -ици) грч. **а.** *наука о постанку, развоју и употреби металног новца, медаља и сл.* **б.** *скупљање примерака металног новца, прављење збирки таквог новца.*

нумизма̀тичӑр м *онај који се бави нумизматиком.*

нумизма̀тичкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на нумизматику:* ~ збирка.

нӯнције м лат. *изасланик, посланик, представник Ватикана у некој страној држави.*

нуспроѝзвод м *споредни, узгредни производ.*

нуспросто̀рија ж *споредна, помоћна просторија у стану (кухиња, купатило, остава и др.).*

нута́ција ж лат. астр. *колебање ротационе осе Земље.*

нӯткати (се), -а̄м (се) несвр. *у дем. значењу: нудити (се).*

нӯтрија ж шп. зоол. *глодар* Myocastor coypus *из пор.* Octodontidae, *који живи у мочварним пределима Јужне Америке а лови се и гаји због скупоцене крзна.*

нутриционѝст(а), -ӗ м (мн. -сти) мед. *стручњак за људску исхрану.*

нутриционѝсткиња ж *женска особа нутриционисте.*

Њ

њ (Њ) с непром. **а.** лингв. *предњонепчани, палатални носни сугласник (сонант).* **б.** *слово којим се обележава тај сонант:* велико Њ, мало њ, курзивно *њ*.

њáка ж оном. *оплашавање мајарца и сличних животиња, њакање; уопште глас сличан мајарењем оплашавању.*

њáкати, њâчēм несвр. **1.** *испуштати гласове својствене мајарцу, реварти (о мајарцу или ономе ко опонаша мајарца).* **2.** фиг. пеј. *говорити, причати, певати и сл. непријатним гласом сличним мајарењем оплашавању; уњкавим гласом плакати, цмиздрити.*

њáкнути, њâкнēм *свр. према њакати.*

њѐга *в. негa.*

њѐгов, -а, -о *придевска присвојна заменица за 3. л. јд. м. и с. рода:* **1. а.** *који припада ономе о коме или о чему се говори:* ~ капут, ~ књига. **б.** *који се односи на оногa о коме се говори, који се тиче оногa о коме се говори; који потиче од оногa о коме се говори, који остварује онај о коме се говори и сл.:* ~ време, ~ помоћ. 2. нар. и арх. (из поштовања) **а.** (и етн.) *који припада мужу, супругу.* **б.** (уз титулу) *који се тиче владара, монарха или неког црквеног великодостојника:* ~ височанство. **3.** (у именичкој служби) **а.** м мн. *особе блиске лицу о коме се говори (родбина, пријатељи, истомишљеници и сл.).* **б.** ж *реч, воља и сл. лица о коме се говори.* – Видећемо да ли ће се његова поштовати. • **његово је да** *његова је дужност, обавеза и сл.* – Његово је било да вам то на време каже.

његòватељ(-) *в. негователь(-).*

њѐговати *в. неговати.*

њѐгошевскӣ, -а̄, -о̄ *који је као у песника Петра Петровића Његоша, који је у духу Његошеве поезије:* ~ стил, ~ стих.

њѐдāрце *в. недарце.*

њѐдра *в. недра,* **њѐдро** *в. недро,* **њѐжан** *в. нежан,* **њѐжно** *в. нежно,* **њѐжнōст** *в. нежност.*

њéзин и **њѐзин,** -а, -о *в. њен.*

Њéмац *в. Немац.*

њемòћа *в. немоћа.*

њѐн, -а, -о *придевска присвојна заменица за 3. л. јд. ж. рода:* **1. а.** *који припада оној о којој се говори:* ~ кућа. **б.** *који се односи на ону о којој се говори, који се тиче оне о којој се говори; који потиче од оне о којој се говори, који остварује она о којој се говори и сл.* – Чување стоке, њено гоњење … и сличне ствари живеле су и под Турцима. ~ осмех, ~ песма. **2.** (у именичкој служби) м мн. *особе блиске лицу о коме се говори (родбина, пријатељи и сл.).* • **њено је (да)** *њена је дужност, обавеза и сл.* – Њено је да ти то каже.

њúва ж **1.** *комад земљишта, поља које се обрађује, ораница.* **2.** фиг. *област, подручје неке делатности, занимања, посла и сл.*

њивèтина ж *аугм. и пеј. од њива.*

њúвица ж *дем. и хип. од њива.*

њúн и **њúн,** -а, -о прид. зам. *в. њихов.*

њúсак, -ска м и **њúска** (дат. -сци) ж *њиштање, рзање.*

њúскати, њúскāм и **њúскати,** -а̄м несвр. *в. њиштати.*

њúснути, њúснēм свр. *огласити се њиском, зањиштати (обично о коњу, кобили).*

њúхати, њúшēм (њúхāм) несвр. **а.** *покретати нешто тамо-амо, клатити; љуљати некога (у колевци и сл.):* ~ гране (о ветру), ~ дете (у колевци или на крилу). **б.** *чинити покрете главом или другим делом тела:* ~ главом. ■ **~ се** *померати се тамо-амо, љуљати се, клатити се.*

њúхнути (се), њúхнēм (се) *свр. према њихати (се).*

њúхов, -а, -о *придевска присвојна заменица према за 3. лице мн.:* **1. а.** *који припада онима о којима се говори:* ~ кућа. **б.** *који се односи на оне о којима се говори, који је у вези с онима о којима се говори, који потиче од оних о којима се говори:* ~ поп, њихове горе лист. **2.** (у именичкој служби) м мн. *особе блиске онима о којима се говори (родбина, пријатељи, истомишљеници и сл.).*

њúштати, -штӣм несвр. *испуштати гласове својствене коњима;* уп. рзати.

њóкалица и **њо̀калица** ж жарг. *назив за нос или уста, понекад и за цело лице:* рабити некоме њокалицу.

њо̀рка ж (ген. мн. њо̀ркӣ) зоол. *у мн.: породица морских птица* Alcidae *из реда* Charadriiformes *(у јд.: птица из те породице).*

њўњорити, -ӣм несвр. *тихо и неразговетно говорити;* уп. ћуњорити.

њýпати, њўпāм и **њўпати,** -а̄м несвр. жарг. *јести (обично халапљиво).*

њȗх и **њȕх** м **1.** физиол. *способност примања мирисних надражаја; чуло мириса.* **2.** фиг. *способност, моћ откривања, предвиђања, наслућивања, предосећања:* имати њуха за нешто.

њȕшити, -ӣм и **њýшити,** њȕшӣм несвр. **1.** *њушком додиривати некога или нешто да би се осетио мирис; њухом испитивати, тражити.* **2.** фиг. *наслућивати, предосећати.* ■ **~ се** *уз. повр. од њушити (1) (о животињама).*

њýшка ж (дат. -шци; ген. мн. -шкӣ)**1.** *део животињске главе на коме су уста и ноздрве, губица.* **2. а.** пеј. или шаљ. *лице у човека, посебно уста и нос.* **б.** пеј. *особа која заслужује презир, одвратна особа, гад.* • **дати некоме по њушци** *ударити по лицу, истући некога.* **завезати њушку** *ућутати, умукнути.*

њȕшкало с и м (мн. с) пеј. *онај који жели све да сазна, онај који свуда загледа да би нешто сазнао; тајни агент, уходa.*

њȕшкати, -а̄м несвр. **1.** *у дем. значењу: њушити (1).* **2.** пеј. *загледати свуда да би се нешто сазнало; уходити, шпијунирати.* ■ **~ се** *дем. према њушити се.*

њýшкица, њȕшкица, њýшчица и **њȕшчица** ж *дем. и хип. од њушка (1).*

О

о[1] **(О)** с непром. **1. а.** лингв. *средњи самогласник задњег реда при чијем изговору се усне заокружују и истурају:* кратко о. **б.** *слово којим се обележава тај самогласник:* велико О, мало о, курзивно *о*. **2.** (О) хем. *знак за хемијски елеменат кисеоник*, Oxygenium.

о[2] *предлог којим се заједно са самосталном речју у ак. или лок. указује* **1. а.** (с ак.) *на ослонац за који се закачује оно што се веша:* обесити о клин. **б.** (с лок.) *на ослонац онога што виси:* висити о клину. **2.** (с ак.) *на ослонац на који се неко или нешто наслони; на предмет с којим се неко или нешто додирује, судара:* одупрети се о под, лупити главом о зид. **3.** (с ак.) *на оно за што се неко бори:* отимати се о власт. **4.** (с лок.) *на предмет говора, писања, мишљења, бриге и сл.*: говорити о родитељима, писати о позоришту, мислити о будућности, брига о деци. **5.** (с лок.) *на средство које се троши, на оно што омогућује радњу:* путовати о свом трошку. **6.** (с лок.) *на приближно време: око:* о Новој години.

о узв. (наглашено најчешће: ô) **1.** *за дозивање.* – О, Марко! **2.** *за појачавање исказа.* – О, како ће се изненадити! **3.** (каткад поновљено или отегнуто) *као израз чуђења.* – Ооо! – повикаше младићи.

о- **I.** *као префикс код глагола означава:* **1. а.** *материјално обухватање предмета радњом, простирање око предмета:* оивичити, окружити и сл. **б.** *нематеријално обухватање предмета:* опевати, очувати и сл. **2. а.** *довођење, прелазак у неко стање, изазивање (или стицање) неке особине, одлике:* охрабрити, осакатити, ослепити; огладнети, ослепети и сл. **б.** *снабдевање неког, нечега (или себе) неким предметом, додатком; излагање нематеријалном оптерећењу, неком поступку; стицање, добијање нечега:* окитити (се), оседлати; осрамотити, оценити; огубати се, олистати. **в.** *добијање младунчета, одн. плода:* опрасити се, ојагњити се, омрестити се; опрасити (прасе) и сл. **3.** *додир, окрзнуће:* огрепсти, окрзнути, очешати и сл. **4.** *непотпуно извршење радње, умањено значење основног глагола:* обарити и сл. **II.** *као префикс код придева и прилога уноси извесну нијансу неодређености, релативности и ублажавања, умањивања:* омален, онизак, олако и сл.

оа́за ж грч. **1.** *место, подручје у пустињи са изворима воде и са вегетацијом.* **2.** фиг. *оно што се издваја својом вредношћу (у неугодној, непољној околини), позитиван изузетак:* ~ мира.

об(а)- (пред безвучним сугласницима: оп-) *глаголски префикс који означава:* **1.** *извршење радње око објекта, са његове спољне стране, обухватајући га у целини:* обгрлити, опколити, облити, опкопати, обрубити, опшити. **2.** *извршење радње основног глагола у потпуности, до краја:* обрадити, обрачунати, обучити. **3. а.** *досијевање у неко стање или стицање својства:* обамрети, обрадовати се, обудовети. **б.** *довођење у неко стање или омогућавање поседовања неке особине:* обдарити, опчарати. в. *излагање, подвргавање ономе што се казује основним глаголом:* облагати, оптужити.

о̀ба, обá(јӯ) (обà(јӯ), обáма (обàма) (м и с), **о̀бе,** обéјӯ (обèјӯ), обéма (обèма) јек. **о̀бје,** обúјӯ (обúјӯ), објéма (објèма) (ж) (с предлозима често непром.) бр. *и један и други, и једно и друго, и једна и друга.*

о̀бавеза ж **а.** *одређени посао, задатак, дужност:* свакодневне обавезе. **б.** *оно што се мора извршити по пропису, закону, уговору, што се намеће као моралнидуг:* војна ~, пореска ~, уговорна ~, имати обавезу према некоме.

о̀бавезан, -зна, -о **1. а.** *који има неку обавезу, одређени посао, дужност:* ~ да свако јутро иде на посао. **б.** *који некога на нешто обавезује, обавезујући:* обавезна правила. **в.** *који се заснива на законској обавези:* ~ школовање. **2.** *уобичајен, неизбежан:* ~ појава.

обаве́зати, обàвéжēм свр. *обухватити обавезом, учинити обавезним, задужити.* ■ **~ се** *примити обавезу.*

обавезúвати (се), -èзујēм (се) *несвр. према обавезати (се).*

о̀бавезно прил. **а.** *по устаљеној навици, редовно, неизоставно:* ~ носити капу зими. **б.** *сходно утврђеној обавези; по законској одредби, по пропису:* ~ плаћати порез.

о̀бавезнōст, -ости ж *особина онога што је обавезно, што се мора извршити.*

обаве́стити, обàвēстīм јек. **обавијèстити,** обàвијестīм (трп. обàвēштен јек. обàвијештен) свр. *дати, послати обавештење, известити:* ~ о догађајима. ■ **~ се** *примити обавештење, сазнати, чути.*

обавешта́вати (се) јек. **обавјешта́вати (се),** -èштāвāм (се) *несвр. према обав(ој)естити (се).*

обавешта́јац јек. **обавјешта́јац,** -јца м (инстр. -цем) *онај који се бави обавештајним радом, који ради у обавештајној служби, агент.*

о̀бавештājнӣ јек. **о̀бавјештājнӣ,** -ā, -ō *који се односи на обавештавање, који тајно скупља и доставља војне, политичке и др. податке:* ~ делатност, ~ служба, ~ официр.

обàвēштен јек. **обàвијештен,** -а, -о *упознат с нечим, упућен у нешто:* ~ човек.

обàвēштенōст јек. **обàвијештенōст,** -ости ж *особина онога који је обавештен, упућеност, знање о нечему.*

обавеште́ње јек. **обавјеште́ње** с *писмено или усмено саопштење о некоме или нечему; вест, информација.*

обави́јати, обàвијām *несвр. према обàвити.* ■ **~ се** *несвр. према обàвити се.*

о̀бавити, -ӣм свр. (р. пр. о̀бавио, -ила) *извршити, урадити, известити.*

обàвити, о̀бавијēм (р. пр. о̀бавио, -ила; имп. обàвӣ; трп. обавӣјен, -èна) свр. **а.** *савити нешто око нечега, омотати, завити.* **б.** *обухватити, обгрлити (руком).* ■ **~ се** *умотати се, покрити се.*

о̀бављати, -āм *несвр. према о̀бавити.*

о̀бāд м (мн. о̀бāди и о̀бадови) зоол. **а.** *инсект двокрилац из пор.* Tabanidae *који напада говеда и коње (понекад и људе) сишући им крв.* **б.** *у мн.: систематски назив за породицу* Tabanidae.

обáдати, обāдām *несвр. према обости.*

обàдати се, -āм се несвр. *бацакати се, ритати се ногама и јурити због уједа обада (о говечету, говедима).*

о̀бадвā (м и с), **о̀бадвē** јек. **о̀бадвије** (ж) бр. *в. оба.*

о̀бадвоје зб. бр. *в. обоје.*

обадво̀јица ж *в. обојица.*

обàзирати се, -рēм се *несвр. према обазрети се.*

обàзрети се, обазрēм се свр. **1.** *погледати окренувши се.* **2.** *обратити пажњу (на некога, на нешто), узети у обзир.*

обàзрив, -а, -о **1.** *који све узима у обзир, опрезан.* **2.** *пун обзира, обзиран, пажљив.*

обàзриво прил. *на обазрив начин, опрезно, пажљиво.*

обàзривōст, -ости ж *особина оног који је обазрив, опрезност.*

ȍбајати, -јēм свр. *завршити бајање, изговарање тајанствених речи уз необичне покрете (ради тобожњег отклањања болести, несреће и сл.).*

обàјатити, -ӣм свр. непрел. *постати бајат, изгубити свежину, отврднути.*

ȍбал *в. обао.*

ȍбала ж *гранична линија између копна и воде; ужи појас земље уз море, реку или језеро.*

обала́вити, обàлāвӣм и **ȍбалавити,** -ӣм (ȍбалити, -ӣм) свр. прел. *упрљати, умазати балама.*

обáлити, ȍбāлӣм свр. прел. *оборити, срушити.*

ȍбалскӣ (ȍбāлнӣ), -ā, -ō *који се односи на обалу (који припада обали, који потиче с обале, који је запослен на обали и сл.):* ~ насип, ~ радник.

обаљи́вати, обàљујēм *несвр. према обáлити.*

обàмирати, -рēм *несвр. према обамрети.*

обàмрēти јек. **обàмријети,** ȍбамрēм свр. непрел. **а.** *пасти у дубоку несвестицу, не давати видљиве знакове живота.* **б.** *утрнути, укочити се, не реаговати на драж, убод и сл. (о делу тела).*

ȍбамрлōст, -ости ж *стање оног који је обамро, укоченост; мртвило.*

ȍбамро, -рла, -о *р. пр. од обамрети у атриб. служби:* ~ тело.

обангáвити, обàнгāвӣм и **ȍбангавити,** -ӣм свр. **1.** непрел. *постати бангав, хром.* **2.** прел. (некога) *учинити бангавим, хромим.*

ȍбао (ȍбал), ȍбла, -о (одр. ȍблӣ) *заобљен, округласт.*

обáрати (се), ȍбāрām (се) *несвр. према оборити (се).*

обàрāч, -áча м **1.** *квачица на пушци и сл. ватреном оружју чијим се повлачењем постиже да оружје опали, окидач.* **2.** *део браве у виду покретне плочице који служи за затварање врата, сандука и сл.*

обàрача ж *в. обарач (1).*

обáрити, ȍбāрӣм свр. прел. *држећи кратко време у кључалој води попарити, прокувати; скувати:* ~ зелен, ~ кромпир.

обàсипати, -ām *несвр. према обасути.*

обасјáвати, обàсјāвām *несвр. према обасјати.*

ȍбасјānōст, -ости ж *стање оног што је обасјано, осветљеност.*

обàсјати, -ām свр. прел. *осветлити, озарити.*

обàсȕти, ȍбаспēм свр. прел. **а.** *покрити, прекрити нечим (неку површину, простор и сл.), засути:* ~ цвећем **б.** фиг. *заокупити, салетети:* ~ питањима.

ȍбашка прил. **1.** *одвојено, посебно.* **2.** разг. *не узимајући у обзир, на страну.*

ȍбвезнӣк м *онај који је дужан да испуни неку обавезу:* војни ~, порески ~.

ȍбвезница ж *хартија од вредности као документ о уплати удела у капиталу (државног зајма и сл.).*

ȍбвезничкӣ, -ā, -ō *који се односи на обвезнике.*

ȍбгрлити, -ӣм свр. прел. *обухватити рукама, загрлити.*

ȍбданица ж *време од јутра до вечери.*

ȍбданӣште с *установа у којој предшколска деца проводе дан.*

ȍбдāрен, -а, -о *даровит, надарен, талентован.*

ȍбдāренōст, -ости ж *особина оног који је обдарен, даровитост.*

обдáрити, ȍбдāрӣм свр. прел. **а.** *дати некоме дар, дароватн.* **б.** *подарити некоме нешто вредно, корисно, значајно и сл. (обично о природним својствима).*

обдȕкција ж лат. мед. *отварање леша ради утврђивања узрока смрти или научног испитивања, аутопсија.*

обдȕкцијскӣ и **ȍбдукциōнӣ,** -ā, -ō *који се односи на обдукцију.*

ȍбед јек. **ȍбјед** м *оброк, обично главни у дневној исхрани, који се најчешће једе у средини дана, ручак.*

ȍбеда јек. **ȍбједа** ж *неоснована оптужба, клевета.*

обéдити, ȍбēдӣм јек. **обијèдити,** ȍбиједӣм свр. прел. *неосновано оптужити, оклеветати (неког).*

ȍбедовати јек. **ȍбједовати,** -дујēм свр. и несвр. непрел. *узети, узимати обед, ручати.*

обезбéдити, обèзбēдӣм јек. **обезбијèдити,** обèзбиједӣм (трп. обèзбēђен јек. обèзбијеђен) свр. прел. **1. а.** *учинити безбедним, сигурним; заштитити од опасности.* **б.** *осигурати некоме средства за живот:* ~ децу. **2.** *набавити, припремити, дати:* ~ кола. ■ **~ се а.** *предузети што је потребно да би се избегло нешто нежељено, осигурати се.* **б.** *снабдети се, опскрбити се (нечим), набавити у довољној количини:* ~ се намирницама.

обèзбēђеност јек. **обèзбијеђеност,** -ости ж *стање оног који је обезбеђен, сигурност.*

обезбеђéње јек. **обезбјеђéње** с **1.** *мере предузете за нечију безбедност, заштита, осигурање.* **2.** *војна, полицијска јединица, цивилна организација, служба чији је задатак да некога, нешто обезбеди, осигура од напада, крађе, рушења и сл.*

обезбеђи́вати (се) јек. **обезбјеђи́вати (се),** -èђујēм (се) *несвр. према обезбедити.*

обезвре́дити, обèзврēдӣм јек. **обезвријèдити,** обèзвриједӣм свр. прел. **1.** *учинити безвредним.* **2.** *оспорити вредност некоме или нечему.*

обезглáвити, обèзглāвӣм свр. прел. (некога, нешто) **1. а.** *одсећи некоме главу.* **б.** фиг. *лишити воће, вођства.* **2.** фиг. *збунити, упаничити.* ■ **~ се** фиг. **1.** *остати без старешине.* **2.** *збунити се, избезумити се.*

обèзглāвљеност, -ости ж *стање оног што је обезглављено; забуна, паника.*

обезглављи́вати (се), -àвљујēм (се) *несвр. према обезглавити (се).*

обезличáвати, -ичāвām *несвр. према обезличити.*

обèзлӣченост, -ости ж *утопљеност појединца у масу, одсуство индивидуалности.*

обезли́чити, обèзлӣчӣм и **обèзличити,** -ӣм свр. прел. *уклонити обележја личности, личног, одузети некоме индивидуалност.*

обезна́нити, обèзнāнӣм свр. прел. *довести у бесвесно стање; избезумити.* ■ **~ се а.** *пасти у несвест, онесвестити се.* **б.** *изгубити присуство духа, избезумити се.*

обезòбразити се, -ӣм се свр. непрел. *постати безобразан, дрзак.*

обележáвати јек. **обиљежáвати,** -èжāвām *несвр. према обележити.*

обèлеженōст јек. **обȉљеженōст,** -ости ж *особина оног који је обележен, оног што је обележено.*

обележȉвāч јек. **обиљежȉвāч,** -áча м *предмет или средство којим се нешто означава, обележава (нпр. одређена страница или текст у књизи).*

обèлежити јек. **обȉљежити,** -ӣм свр. прел. **1.** *ставити белег, знак на нешто, означити.* **2.** *свечано истаћи, прославити неки важан догађај.* **3.** фиг. *негативно оценити; изложити презиру, жигосати.*

ȍбелēжје јек. **ȍбиљēжје** с (ген. мн. -јā) **1.** *белег, знак.* **2.** *битна одлика, карактеристика.*

обéлети, -ӣм јек. **обијèљети,** обијèлӣм свр. непрел. **а.** *постати бео, побелети.* **б.** *добити беле, седе власи, осести.*

обèлиск и **ȍбелиск** м грч. *камени споменик у облику четвоространог стуба који се сужава према врху.*

обе́лити, ѐбēлӣм јек. **обијѐлити,** ѐбијелӣм свр. **1.** *учинити белим, превући белом бојом.* **2.** *својим белим покривачем учинити (некога или нешто) белим (о снегу, брашну, прашини и сл.).*

обелода́нити јек. **објелода́нити,** -ѐдāнӣм свр. прел. **а.** *изнети на видело, објавити нешто што није било познато јавности.* **б.** *одштампати, издати.*

обелодањи́вати јек. **објелодањи́вати,** -а̀њујēм *несвр. према* обелоданити.

обѐручкē и **оберу̀чкē** јек. **објѐручкē** и **објеру̀чкē** прил. **а.** *обема рукама.* **б.** фиг. *од свег срца, врло радо:* прихватити ~.

о̀бесити јек. **о̀бјесити,** -ӣм (трп. ѐб(ј)ешен) свр. прел. **1.** *наместити нешто тако да виси, окачити:* ~ капут о вешалицу. **2.** *сручити, оборити:* ~ главу. **3.** *умртвити, погубити вешањем.* ■ **~ се 1.** *поставити се у висећи положај; окачити се.* **2.** *одузети себи живот, извршити самоубиство вешањем.* • **~ нос** *в. под* нос. **о (на) клин ~** *в. под* клин. **у кући обешеног не говори се о ужету** *не треба помињати ништа што би некога подсетило на претрпљену непријатност.*

обѐсмислити, -ӣм (трп. обѐсмишљен) свр. прел. *учинити бесмисленим, празним, безвредним.*

обесна́жити, обѐснāжӣм свр. прел. *одузети нечему снагу, вредност, оспорити:* ~ доказ.

о̀бēснӣк јек. **о̀бијеснӣк** м *онај који је обестан; онај који је осион, охол.*

о̀бēсно јек. **о̀бијесно** прил. *на обестан начин.*

о̀бēснōст јек. **о̀бијеснōст,** -ости ж *особина онога који је обестан; обест.*

обеспокоја́вајӯћӣ, -ā, -ē *који обеспокојава, узнемирује.*

обеспокоја́вати (се), -о̀јāвāм (се) *несвр. према* обеспокојити (се).

обеспоко̀јити, -о̀којӣм свр. прел. *учинити неспокојним, узнемирити.* ■ **~ се** *постати неспокојан.*

обеспра́вити, обѐспрāвӣм свр. прел. *лишити некога права, одузети некоме права.*

обѐспрāвљенōст, -ости ж *стање онога који је обесправљен.*

о̀бēст јек. **о̀бијест** ж (инстр. ѐбēшћу (-и) јек. ѐбијешћу (-и) **1.** *силина која избија из човека, необузданост; разузданост.* **2.** *осионост, суровост.*

о̀бēстан јек. **о̀бијестан,** -сна, -о **1.** *џун неукротиве снаге, необуздан; џуст, разузман.* **2.** *осион, суров.*

обѐсхрāбренōст, -ости ж *стање онога који је обесхрабрен, малодушност, безвољност.*

обесхрабри́вати (се), -а̀брујēм (се) *несвр. према* обесхрабрити (се).

обесхра́брити, обѐсхрāбрӣм свр. пел. *одузети некоме храброст, учинити малодушним, уплашити.* ■ **~ се** *изгубити храброст, постати малодушан, уплашити се.*

обећа́вати, обѐћāвāм несвр. **1.** *несвр. према* обећати. **2.** *пружати основа за неко веровање, давати изгледе неким позитивним наговештајима.*

обећа́ње с *дата реч да ће се нешто учинити.* • **~ лудом радовање** *не треба се ослањати на обећања.*

обѐћати, -āм свр. прел. *дати обећање, реч да ће се нешто учинити, обавезати се на нешто.* ■ **~ се** нар. *дати пристанак на брак, обећати брак некоме (о девојци).* • **обећана земља** *в. под* земља.

о̀бешењāк, -а и **обешѐњāк,** -а́ка јек. **о̀бјешењāк,** -а и **објешѐњāк,** -а́ка м *духовит, враголаст мушкарац, враг, ђаво, спадало.*

о̀бешењāчкӣ и **обешѐњāчкӣ** јек. **о̀бјешењāчкӣ** и **објешѐњāчкӣ,** -ā, -о̄ *који се односи на обешењаке, ђаволаст, враголаст.*

о̀бешењāчки и **обешѐњāчки** јек. **о̀бјешењāчки** и **објешѐњāчки** прил. *као обешењак, враголасто.*

о̀бешењāштво и **обешењáштво** јек. **о̀бјешењāштво** и **објешењáштво** с *обешењачки поступак, обешењачко понашање, враголанство.*

обѐштетити, -ӣм свр. прел. *надокнадити некоме штету.*

обештеће́ње с *надокнада штете.*

обѐшчастити, -ӣм (трп. обѐшчашћен) свр. прел. **1.** *нанети срамоту.* **2.** *одузети невиност силовањем, силовати.*

обешчашће́ње с *увреда части, понижење.*

обзи́дати, о̀бзӣдāм свр. прел. *оградити, обложити зидом.*

обзиђи́вати, -ӣђујēм *несвр. према* обзидати.

о̀бзир м *пажња, поштовање, разумевање; поштовање моралних норми, реда.* • **без обзира (на нешто)** *не водећи рачуна (о нечему), занемарујући (нешто).* **главом без обзира (побећи)** *в. под* глава. **доћи, долазити у обзир** *пружити, пружати изгледе за нешто, испунити, испуњавати услове.* **с обзиром (на нешто)** *водећи рачуна (о нечему), имајући у виду (нешто).* **узети, узимати у обзир** *узети, узимати у разматрање.*

о̀бзӣран, -рна, -о *који има обзира, пажљив, увиђаван.*

о̀бзӣрно прил. *с пуно обзира, пажљиво.*

обзи́рнōст, -ости ж *особина онога који је обзиран, пажња, увиђавност.*

о̀бзнана ж *проглас, прокламација; објављивање.*

обзна́нити, о̀бзнāнӣм свр. прел. *објавити, огласити, обнародовати.*

обигра́вати, обӣгрāвāм несвр. **1.** *несвр. према* обиграти. **2.** (око некога) *лепим речима и понашањем настојати задобити нечију наклоност, додворавати се, удварати се.*

обѝграти (о̀биграти), о̀бигрāм свр. **1.** (око нечега, нешто) *обићи око нечега.* **2.** (нешто) *обићи многа места, посетити многа лица (изражавајући поштовање, молећи за нешто и сл.).*

оби́јати (се), о̀бӣјāм (се) *несвр. према* обити (се). • **~ туђе прагове** *в. под* праг. **~ се (некоме) о главу** *в. под* глава.

обѝја̄ч, -а́ча м *онај који обија (браве, куће), провалник.*

обијѐлити *в.* обелити.

обијѐљети *в.* обелети.

обѝлазак, -аска м **1.** *покрет којим се обилази око нечег, заобилажење.* **2.** *кретање ради прегледа, контрола; разгледање.*

обѝлазан и **о̀билазан,** -зна, -о *којим се обилази, заобилазан (о путу, пруги и сл.).*

обѝлазити, -ӣм *несвр. према* обићи.

обѝлазно и **о̀билазно** прил. **а.** *заобилазним путем, заобилазно.* **б.** фиг. *околишећи, увијено.*

о̀бӣлан и **о̀бӣлан,** -лна, -о **а.** *који обилује нечим, богат; велик по количини или бројности.* **б.** *који садржи неко обиље, издашан, плодан.*

обѝлат и **о̀билат,** -а, -о *веома обилан.*

обѝлато и **о̀билато** прил. *у великој мери, веома много.*

о̀бӣлно и **о̀бӣлно** прил. *у обилној мери, много.*

оби́лнōст, -ости ж *особина онога што је обилно; богатство.*

о̀биловати, -лујēм несвр. непрел. (нечим) *имати у изобиљу нечега, бити пун нечега, богат.*

о̀бӣље с **1.** *веома велика количина, мноштво.* **2.** *богатство, изобиље.*

обиље- (јек.) *в.* обеле-.

о̀бӣм и **о̀бим** м (ретко у мн.) **1.** *збир страна, одн. дужина линије око неке површине; запремина, величина.* **2.** *интензитет неке појаве, количина.*

о̀бӣман, -мна, -о *који има велик обим, велик у својој врсти, опсежан.*

о̀бӣмно прил. *у великој мери, много.*

оби́мнōст, -ости ж *особина онога што је обимно, величина.*

обѝстинити се и **о̀бистинити се,** -ӣм се свр. *остварити се, испунити се, потврдити се.*

обита́валӣште с *место обитавања, становања, пребивалиште, станиште (за животиње и биљке).*

обита́вати, обѝтāвāм несвр. непрел. *становати, боравити, живети.*

о̀бити, о̀бијēм (трп. обѝјен, -ѐна) свр. прел. **1.** *насилно отворити, откључати оно што је закључано (ради крађе), провалити.* **2.** *одбити део нечега:* ~ зид. ■ ~ **се** *местимично опасти, окруниши се, оштети се (нпр. о зиду, малтеру, лонцу и др.).* • ~ **се (некоме) о главу** *в. под глава.*

оби́ћи (о̀бѝћи), о̀бѝћēм (имп. оби́ђи; аор. оби́ђох, оби́ђе и о̀бѝће; р. пр. обѝшао и о̀бишао, -шла) свр. **1.** (око нечега, некога или нешто, некога) **а.** *направити круг ходајући око нечега.* **б.** *проћи унаоколо избегавајући некога или нешто, заобићи.* **в.** *кренући се кружно око другог небеског тела направити круг, окренути се.* **2.** (нешто, некога) **а.** *проћи залазећи на много места, прокрстарити.* **б.** *посетити, походити.* **в.** *пратити да ли је нешто у реду, извршити преглед, контролу.* • ~ **истину** *избећи да се каже право стање; рећи неистину, слагати.*

о̀бичāј м **а.** *начин живота, рада, понашања и сл. који се устаљо у некој заједници.* **б.** *уобичајен начин поступања, понашања, навика.* • **као што је** ~ *као што је уобичајено, као што се то редовно ради.*

о̀бичājан, -јна, -о *који се односи на обичаје, који је утврђен обичајем, који се заснива на обичајима.*

о̀бичан, -чна, -о **1. а.** *који се ничим не истиче, који нема неког нарочитог обележја.* **б.** *који је постао навика, свакодневни, уобичајен.* **2.** *као саставни део именамногих животиња и биљака:* ~ куна, ~ зеље итд.

о̀бично прил. *на уобичајен начин; најчешће, већином.*

о̀бичнōст, -ости ж *особина онога који је обичан, онога што је обично.*

о̀бјава ж **1.** *службено обавештење којим се нешто грађанима саопштава.* **2.** *лична исправа за путовање, излазак и др.* • ~ **рата** *обавештење једне државе другој да против ње отпочиње рат.*

објáвити, о̀бјāвѝм (трп. о̀бјāвљен) свр. прел. **а.** *учинити нешто јавним, огласити, саопштити већем броју људи, јавности.* **б.** *одштампати, издати.* • ~ **рат** 1) *обавестити једну државу да против ње отпочиње рат;* 2) фиг. *изјаснити се као противник, непријатељ некога, нечега.*

објављи́вати, објàвљујēм *несвр. према објавити.*

објављи́вач, -а́ча м *онај који нешто објављује.*

објáснити, о̀бјāснѝм (трп. о̀бјāшњен) свр. прел. *учинити да нешто постане јасно, разумљиво, протумачити, разјаснити.* ■ ~ **се** уз. повр. *расправити се међусобно, учинити јасним међусобне односе.*

о̀бјахати, о̀бјашēм свр. прел. **1.** *окорачити узјахати (јахаћу животињу или неки предмет).* **2.** *јашући обићи.*

објахи́вати, -àхујēм *несвр. према објахати.*

објашњáвати (се), објàшњāвāм (се) *несвр. према објаснити (се).*

објашње́ње с **1.** *тумачење, разјашњење; упутство.* **2.** *разговор прожет узајамним убеђивањем, опонирањем и сл.*

објàшњив, -а, -о *који се може објаснити.*

објàшњивōст, -ости ж *особина, стање онога што је објашњиво.*

обје(-) (јек.) *в. обе(-).*

обједи́нити, објèдѝнѝм (трп. објèдѝњен) свр. прел. *створити јединство, целину (нечега), уједанити, сједанити (нешто).* ■ ~ **се** *уједанити се, сједанити се.*

обједињáвати (се), -њāвāм (се) *несвр. према обједанити (се).*

објèдѝњенōст, -ости ж *стање онога што је обједињено.*

о̀бјекат, -кта м (ген. мн. -ка̄та̄) лат. **1. а.** *предмет, ствар или биће на које је управљен људски рад, пажња или посматрање.* **б.** *оно што је изграђено; грађевина, зграда:* индустријски ~, туристички ~. **2.** лингв. *реч (именица или заменица) у реченици на коју прелази или на коју се односи глаголска радња:* прави (директни) ~, неправи (индиректни) ~.

о̀бјекатскӣ, -ā, -ō *који се односи на објекат (2):* ~ реченица.

о̀бјектӣв, -а и **објèктӣв,** -и́ва м лат. физ. *део оптичког инструмента који се састоји од једног или више сочива и окренут је предмету (објекту) посматрања.*

о̀бјектӣван, -вна, -о **1.** *који постоји независно од субјекта, његових опажања, мишљења и вредновања:* ~ стварност. **2.** *непристрастан, праведан.*

о̀бјектӣвно прил. **1.** *независно од субјекта, стварно.* **2.** *непристрасно, праведно.*

објектӣвнōст, -ости ж *особина онога који је објективан, онога што је објективно, непристрасност, праведност.*

обла́гати, о̀блāжēм *несвр. према обложити.*

о̀блāк м (мн. о̀блāци) **1.** *згуснута водена пара, водене капљице и ледени кристали који лебде наоомилани у атмосфери и претварају се, после повећања, у падавине.* **2.** фиг. **а.** *густа маса ситних честица (дима, прашине итд.) која лебди или се креће у ваздуху.* **б.** *маса, мноштво мушица, птица и сл. у ваздуху.* • **бити у облацима** *немати довољно смисла за реалност, бити далеко од стварности, заносити се илузијама и нереалним плановима.* **небу под облаке** *в. под небо.* **провала (пролом) облака** *падање кише ограниченог трајања, брзо и у великим количинама, јак пљусак.*

облакòдер м *в. небодер.*

о̀блāнда ж лат. (обично у мн.) *танка, ломљива печена кора за прављење колача; колачи од такве коре.* • **зави(ја)ти у обланду** *сакри(ва)ти стварни изглед, праве намере, улепша(ва)ти, приказ(ив)ати се добронамерним, претварати се; ублажити, ублажавати нешто рђаво, непријатно.*

о̀блапōран, -рна, -о *лаком, похлепан на јело, прождрљив.*

о̀блапōрно прил. *лакомо, прождрљиво, похлепно.*

облапо́рнōст, -ости ж *особина онога који је облапоран, похлепност, прождрљивост.*

о̀блāсни, -ā, -ō *који се односи на одређену област, који припада некој области.*

о̀блāст ж (инстр. -а̄шћу) **1. а.** *територија већег пространства која чини извесну целину у погледу рељефа, климе и других елемената физичкогеографске средине.* **б.** *већа административно-територијална привредно-политичка јединица.* **в.** *предео насељен становништвом сродним по етничкој припадности, језику и сл., подручје.* **2.** *грана науке, уметности или делатности уопште; делокруг, поље рада.*

обла́чак, -чка м *дем. и хип. од облак.*

о̀блāчан, -чна, -о *прекривен облацима, пун облака; тмуран, мрачан.*

облàчина ж *аугм. и пеј. од облак.*

обла́чити[1] (се), о̀блāчѝм (се) *несвр. према обући (се).*

обла́чити[2], о̀блāчѝм несвр. у изр. **ведрити и** ~ *в. под ведрити.* ■ ~ **се** (безл. или о небу) *постајати облачно, прекривати се облацима.*

обла́чић м *дем. и хип. од облак.*

о̀блāчно прил. *са облацима, са пуно облака; тмурно, мрачно.*

о̀блāчнōст и **обла́чнōст,** -ости ж *стање онога што је облачно, прекривеност неба облацима.*

обледѐнити се, -ѐденѝм се свр. *укочити се од хладноће или од страха.*

облéпити, о̀блēпѝм јек. **облијèпити,** о̀блијепѝм (трп. о̀блēпљен јек. о̀блијепљен) свр. прел. **а.** *улепшити са свих страна (нпр. блатом).* **б.** *прекрити лепљењем, излепити.*

облеса́вити, облèсāвѝм и **о̀блесавити,** -ѝм свр. непрел. *постати блесав, изгубити памет.*

облéтати, о̀блēћēм јек. **облијèтати,** о̀блијећēм несвр. **1.** *несвр. према облетети.* **2.** фиг. *трчати, мотати се око некога ради постизања некога циља; удварати се.*

облѐтети јек. **облѐтјети,** -тѝм свр. **1.** *летећи или брзо се крећући обићи (некога, нешто или око нечега, некога); обићи (неко-*

ῑа или нешто) брзо се кретући, оптрчати. **2.** *летећи обићи, редом посетити, прокрстарити; журно обићи, обилазити разна места и сл. (обично с неким циљем, ради неког посла).* **3.** (око некога) *стати наговарати (некоῑа или нешто), салетети, спопасти (некоῑа), навалити (на некоῑа).* **4.** *прочути се, раширити се, пренети се, допрети до разних људи или места (о гласу, вестима и сл.).*

о̀блетница јек. **о̀бљетница** ж *в. годишњица (а).*

обли́вати (се), о̀блӣва̄м (се) *несвр. према облити (се).*

облига́ција ж лат. правн. *признаница коју дужник издаје повериоцу и којом се потврђује постојање дуга; обвезница.*

о̀бligациō̄нӣ (облига́ци̏јскӣ), -а̄, -ō *који се односи на облигације.*

о̀ближњӣ, -а̄, -ē *који се налази у близини, околни, суседни.*

обли́зати, о̀блӣжēм свр. прел. (нешто) *полизати, олизати (обично унаоколо).* ■ **~ се** *облизати, олизати своје усне.*

облизи́вати, -ѝзујēм несвр. **1.** *несвр. према облизати.* **2.** фиг. *обухватати, дохватати са свих страна (о пламену).* ■ **~ се 1. а.** *лизати се око уста.* **б.** фиг. *с похлепом гледати на неко јело.* **2.** фиг. *улизивати се, улагивати се, умиљавати се очекујући нешто.*

обли́знити се, о̀блӣзнӣм се свр. *родити, донети на свет близанце (о женама и женкама).*

о̀близнути, -нēм свр. *лизнути унаоколо.* ■ **~ се** *лизнути (своје) усне.*

облије- (јек.) *в. обле-.*

облијèвати (се), о̀блијевā̄м (се) несвр. јек. *в. обливати (се).*

о̀блӣк м **1.** *спољашњи, физички изглед; изглед земљишта, рељеф:* имати облик змије, површински облици Земљине коре. **2.** *вид, начин:* ~ живота. **3.** *састав, структура нечега повезана са одређеним начином рада, са значајем:* такав ~ народне скупштине. **4.** књиж. *спољашња страна уметничког дела (као систем уметничких средстава и поступака):* литерарни ~ есеја. **5.** лингв. *спољашњи израз граматичких категорија:* ~ именице, ~ глагола. • **у облику** *као, сличан, налик.*

о̀бликовати, -кујēм свр. и несвр. *да(ва)ти облик нечему, уобличити, уобличавати.* ■ **~ се** *доби(ја)ти облик, израз.*

облӣна ж **а.** *оно што је обло, обла површина, испупчење.* **б.** *особина оног што је обло, заобљеност, заокругљеност.*

о̀лити, о̀блијēм (трп. облӣвен, -ена) свр. *полити, прелити, јако овлажити читаву површину, са свих страна.* ■ **~ се** *прелити се, залити се.*

о̀блица ж *одсечено обло, ваљкасто дрво.*

о̀блӣчкӣ, -а̄, -ō лингв. *који се односи на облике:* ~ наставак, ~ поклапање.

о̀блӣчки прил. лингв. *у погледу облика, морфолошки:* ~ занимљив.

о̀блога ж (дат. -ози) **1.** *комад платна и сл. (обично наквашен) који се ставља на оболело место.* **2.** *оно чиме је нешто обложено, слој који служи за заштиту и изолацију.*

облòжити, о̀бложӣм (трп. о̀бложен) свр. прел. **1.** *омотати, обавити нечим.* **2.** *покрити, прекрити.*

о̀блōст, -ости ж *особина оног што је обло.*

облу́так, -тка м (мн. облу́ци, ген. о̀блӯта̄кā) *мањи камен који је заобљен дејством природних сила (пре свега ваљањем у води и тренем).*

о̀бљуба ж *полни акт, сношај мушкарца у сексуалном односу са женском особом; полни акт обављен силом, силовање.*

обљу́бити, о̀бљӯбӣм свр. *извршити обљубу.*

о̀бљӯбљен, -а, -о *вољен, омиљен, популаран.*

о̀бљӯбљенō̄ст, -ости ж *особина, стање оног који је обљубљен, оног што је обљубљено, омиљеност, популарност.*

обљута́вити, -ӯта̄вӣм и **о̀бљутавити,** -ӣм свр. непрел. *постати блутав, безукусан.*

о̀бмана ж *подвала, превара, лаж.*

обма́нути, о̀бма̄нēм свр. *довести у заблуду, преварити.*

обмањи́вати, обма̀њујēм *несвр. према обманути.*

обна́вљати (се), о̀бна̄вља̄м (се) *несвр. према обновити (се).*

обна̀вља̄ч, -а́ча м *онај који нешто обнавља.*

обна́жити, о̀бна̄жӣм (трп. о̀бна̄жен) свр. *учинити нагим, разголитити, открити.* ■ **~ се** *повр.*

обна́родовати, -дујēм свр. прел. *проласити, огласити да сви знају (законе, указе и сл.); објавити, публиковати.*

обнèвидети јек. **обнèвидјети,** -дӣм свр. непрел. **1.** *изгубити вид (делимично или потпуно), ослепети.* **2.** фиг. *доћи у стање у коме је човекова свест толико обузета нечим (обично услед неког узбуђења) да не опажа шта се око њега догађа.*

о̀бнова ж **а.** *подизање, поправка онога што је порушено или дотрајало, обнављање; враћање нечега у пређашње стање.* **б.** фиг. *духовни препород.*

обнòвитељ м *онај који нешто обнавља, препородитељ.*

обнòвити, о̀бновӣм (трп. о̀бновљен) свр. прел. **а.** *вратити у пређашње, раније стање; прерадити, заменити старо новим; поднети новим.* **б.** *оживити, препородити.* **в.** *поново покренути, дати нечему поновну важност.* ■ **~ се** *поново почети, наставити се.*

о̀боа, о̀бōē ж (инстр. о̀бōм; ген. мн. обо́ā) фр. муз. *дрвени дувачки инструмент који има писак са двоструким језичком.*

обога́љити, обо̀га̄љӣм свр. прел. *учинити некога богаљем, осакатити.*

о̀богатити, -ӣм свр. *учинити некога богатим; учинити богатијим, потпунији у изражајном, сазнајном, садржајном смислу.* ■ **~ се** *постати богат, имућан, стећи богатство; уопште постати богатији, употпуњенији (у погледу знања, искуства, по садржају, изразу и др.).*

о̀богаћен, -а, -о (обично одр.) *којем је технолошким и др. поступцима повећан корисни садржај неког елемента:* обогаћени уранијум, обогаћени хлеб.

о̀бōд и **о̀бод** м **1. а.** *део предмета, направе и сл. који обавија други део у облику прстена, круга:* ~ сита, ~ бубња. **б.** *доњи водоравни део шешира.* **2.** *крајњи, спољни део, периферија нечега:* ~ града.

ободре́ње с *охрабрење, подстицај, подршка.*

о̀бōдрити, о̀бодрӣм свр. *подићи некоме морал, охрабрити.*

обожа̀валац, -ваоца и **обожа̀ватељ,** -а м **1.** *онај који некога или нешто сматра божанством или обожава, уважава као богатство:* ~ Сунца. **2. а.** *онај који обожава, одн. неизмерно воли некога или нешто.* **б.** *који је пун дивљења, одушевљења према нечему; ватрени присталица.* **в.** *који придаје велику важност, изузетан значај нечему.*

обожа̀ватељка ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) *женска особа која обожава некога.*

обожа́вати, обо̀жа̄вā̄м несвр. *гајити према некоме осећање велике љубави; дивити се некоме; бити велики љубитељ нечега.*

о̀боист(а), -ē (мн. -сти) м *онај који свира у обоу.*

о̀бојак, о̀бо̄јка м **1.** *комад тканине којим се увијају ноге, стопала, а носи се место чарапе.* **2.** *комад дебље тканине (обично сукна) који се улаже у обућу (најчешће у опанке).* • **ком опанци, ком обојци** *ко шта добије, како ко прође (у неком сукобу).*

о̀боје зб. бр. (ген. обо́га, дат. обо́ма) (иза предлога често непром.) **1.** *и једно и друго.* **а.** *уз збирне именице које означавају младунчад:* ~ деце. **б.** *кад се заједно узима мушка и женска особа или мушко и женско биће:* ~ старих. **в.** *кад се односи на изразе који означавају чињенице, околности, оно што је претходно поменуто: обе ствари, оба случаја и сл.*

о̀боји, -е, -а мн. (ген. о̀бојӣх, дат. о̀бојӣм(а), ак. о̀боје (м и ж) и о̀боја (с)) *бројни придев према обоје, уз именице које немају једнине или које значе парове, одн. скупове: и једни и други (и једне и друге итд.):* ~ сватови, ~ чарапе, ~ врата.

о̀бојен, -а, -о (често у им. служби, обично у мн.: о̀бојенӣ м) *који се односи на припаднике људских раса које нису белци.* • **обојени метали** *збирни назив за све метале осим гвожђа и лаких метала, као што су бакар, калај, олово и др.*

о̀бојенӧст, -ости ж **1.** *особина онога што је обојено.* **2.** *специфичност, особеност.*

обо̀јити, о̀бојӣм (имп. о̀бōј) свр. **1.** *премазати, натопити бојом.* **2.** фиг. *дати нарочити тон, изразиту нијансу нечему.* ■ **~ се** *добити неку боју, прожети се бојом.*

обо̀јица ж *и један и други (о лицима мушког рода).*

о̀бол и **о̀бол** м грч. *доприност нечему.*

оболе́вати, обо̀лева̄м јек. **оболијева̀ти,** обо̀лијева̄м *несвр. према оболети.*

обо̀лети јек. **обо̀љети,** -лӣм свр. непрел. *постати болестан, разболети се.*

обоље́ње с *појава болести, поремећај животних функција; нездраво стање, болест.*

о̀бор м **а.** *ограђен простор за стоку, најчешће ситну (свиње, овце и др.);* уп. тор. **б.** *посебна, обично мања зграда или простор ија у стаји у којој се држе и хране свиње.*

обо̀рити, о̀борӣм (трп. о̀борен) свр. прел. (нешто, некога) **1. а.** *учинити да неко или нешто падне, срушити.* **б.** фиг. *дати слабу, негативну оцену (ученику, студенту).* **2.** *окренути надоле, спустити (очи, поглед, главу).* **3.** *изазвати пад са власти, збацити.* **4.** *снизити, смањити, спустити цену.* **5.** *савладати, обузети (о сну, болести, алкохолу итд.).* **6. а.** *оповргнути, побити (доказе, тврдњу и сл.).* **б.** *надмашити, превазићи (постојећи рекорд).* **7.** *(у служби узвика, у облику императива: обори!)* разг. *изражава велику раздраганост или подстицање (у игри, весељу): настави још јаче, у јачој мери.* • **~ с ногу** *в. под ногa.*

обо̀сити, о̀босӣм свр. непрел. *остати без обуће, постати бос.*

обо̀сти (о̀бости), обо̀дӗм свр. *подбости, подстаћи мамузама или петама (коња, магарца) при јахању да пође или да брже иде.*

обо̀стран, -а, -о *који се односи на обе стране, узајаман, заједнички:* ~ љубав, ~ интерес.

о̀брада ж **1.** *пољски радови око усева:* ~ имања. **2.** *давање облика, уобличавање:* ~ метала. **3.** *анализа, истраживање:* ~ књижевног дела, ~ тржишта. **4.** *припремни радови за израду нечега, сређивање:* ~ рукописа за штампу.

обра̀дати, -ӣм свр. непрел. *добити браду, постати брадат; зарасти у браду, забрадатити.*

обра̀див, -а, -о *који се може обрађивати:* ~ земља.

обра́дити, о̀брāдӣм (трп. о̀брāђен) свр. прел. **1.** *обавити све радове на земљи потребне за добијање плода с ње:* ~ башту. **2.** *прерадити; радом усавршити, дотерати:* ~ кожу, ~ камено оруђе. фиг. *дати у друкчијем облику, преиначити, надодати:* ~ догађај. **3.** *извршити анализу, истражити:* ~ роман, ~ тржиште. **4.** *уредити, средити:* ~ забелешке. **5.** разг. (некога) *убедити, наговорити.*

о̀брадовати, -дујӗм свр. прел. (некога) *учинити радосним, развеселити.* ■ **~ се** *постати радостан, развеселити се.*

обрађи́вати, -а̀ђујӗм *несвр. према обрадити.*

обрађи́вач, -а́ча м *онај који нешто обрађује.*

о̀браз м **1.** *једна страна лица.* **2.** фиг. *част, поштење, понос.* • **бацити ~ под ноге** *изгубити част, поштење.* **бити дебелог образа (имати дебео ~)** *немати осећања части и достојанства; немати стида.* **(о)кальати, (о)црнити образ** *(из)губити част, поштење.* **осветлати ~** *истаћи се неким часним делом, учинити нешто чиме се може поносити.* **црн ти ~ (био)!** *срам те било, стиди се.* **човек од образа** *частан, поштен човек, човек кога треба ценити, поштовати.*

обра́зац, -а́сца м **1.** *(штампани) текст с рубрикама у које треба уписати одређене податке, формулар.* **2.** *оно што служи као узор, углед, пример.*

о̀бразина ж *маска, кринка.* • **скинути некоме образину** *разобличити, раскринкати некога.*

образла́гати, -а̀зла̄жӗм *несвр. према образложити.*

образложе́ње с *давање, изношење разлога; објашњење, коментар.*

обра́зложити, -ӣм и **образло̀жити,** -а̀ложӣм свр. *поткрепити разлозима, објаснити.*

о̀бразован, -а, -о *који је учењем стекао знања, просвећен, школован.*

о̀бразова̄нӧст, -ости ж *скуп знања стечених учењем, просвећеност, култура.*

о̀бразова̄ње и **образова́ње** с *образованост, просвећеност; установе у којима се неко образује, школује.*

о̀бразовати, -зујӗм свр. и несвр. **1.** *створити, стварати, сачинити, сачињавати, формирати.* **2.** *поучавати некога, држати предавање некоме.* ■ **~ се 1.** *створити се, стварати се, наста(ја)ти.* **2.** *учити се, школовати се.*

о̀бразо̄вни, -а̄, -о̄ *који се односи на образовање, који служи за учење:* ~ рад, ~ установа.

о̀брамица ж *мало повијена мотка с кукама на оба краја, која служи за ношење терета о рамену.*

обра́стати, о̀брāстāм *несвр. према обрасти.*

обра́сти (о̀брāсти), обра́стӗм свр. (р. пр. о̀брāстао, обра́сла (о̀брāсла)) **1.** непрел. (нечим, у нешто) *зарасти у нешто, бити обухваћен, бити прекривен нечим израслим.* **2.** прел. (стилски, временски или регионално маркирано) (нешто) *растењем обухватити нешто (о длаци, трави, растињу), порасти унаоколо.*

о̀брāтан и **о̀братан,** -тна, -о *обрнут, супротан:* ~ исход, ~ сразмера, ~ смер • **обратни речник** *врста специјалног речника у којем су речи поређане према њиховим завршним, а не почетним словима.*

о̀брати, о̀берӗм (обѐрӗм) свр. прел. (трп. о̀брāн) **1.** *берући, бранем скинути плодове (са дрвета или стабљике, одн. са земљишта засађеног воћем, поврћем или др. биљкама):* ~ јабуке, ~ паприку, ~ памук; ~ виноград. **2.** *покупити, скинути горњи слој (нпр. павлаку с млека).* • **~ (зелен) бостан** *в. под бостан.*

обра́тити, о̀брāтӣм свр. у изр. **~ (некоме) пажњу (на некога, на нешто)** *указати, приметити; заинтересовати (се).* ■ **~ се** *упутити некоме (писмено или усмено) речи, захтев, молбу.*

о̀брāтно и **о̀братно** прил. **1.** *обрнуто; супротно нечему.* **2.** *насупрот (нечему).*

о̀браћати (се), -а̄м (се) *несвр. према обратити (се).*

о̀брачӯн м **1.** *рачун начињен после завршеног посла или после одређеног рока, коначан рачун пословања:* годишњи ~. **2.** фиг. *сукоб, разрачунавање.*

обрачуна́вати (се), -у̀нава̄м (се) *несвр. према обрачунати (се).*

обрачу̀нати, -а̄м свр. *начинити, извршити обрачун; расправити сукоб с неким.* ■ **~ се** *доћи у сукоб, сукобити се (у расправи, борби, тучи).* • **физички се ~** *потући се.*

о̀брачӯнски, -а̄, -о̄ *који се односи на обрачун.*

о̀брашчић м *дем. и хип. од образ (1).*

о̀брва ж (ген. мн. о̀брвā) анат. *длаке на лучном испупчењу изнад очне дупље, веђа:* набрати, скупити обрве.

обр̀вати, -вӗм свр. *савладати, обузети, освојити;* уп. опхрвати.

о̀брвица ж *дем. и хип. од обрва.*

о̀брēд м рлг. **а.** *радње везане за вршење верских прописа или за народне обичаје:* религиозни ~, свадбени ~. **б.** *начин вршења црквене службе:* православни ~, католички ~.

о̀брēдни, -а̄, -о̄ *који се односи на обреде:* ~ поезија.

о̀брезати, -ежӗм свр. **1.** *сећи неравне крајеве нечега; сећи сувишне младе ластаре (на лози, воћу, дрвећу):* ~ књигу, ~ воће. **2.** *подврћи верском обичају обрезивања (код муслимана и Јевреја).*

обрези́ва̄ње с *одсецање једног дела навлаке на мушком уду, уобичајено према верским прописима код муслимана и Јевреја.*

обрези́вати, -ѐзујӗм *несвр. према обрезати.*

обре́новићевац, -евца м ист. *присталица династије Обреновића.*

о̀брести се, о̀бретем се (аор. о̀бротох се, о̑брете се) свр. *наћи се, створити се, појавити се негде изненада.*

обрѐћи (о̀брећи), о̀брекнем (обрèчем, о̀бречем) свр. нар. и арх. **1.** *дати реч, обећање, обећати.* – Боље је не обрећи него реч не одржати. **2. а.** (некога некоме, за некога) *дати, обећати (кћер некоме за жену).* **б.** *предодредити, предвидети, прорећи и сл. нешто као нечију судбину, будућност, животни пут и сл., досудити.* ■ **~ се а.** *пристати на брак, обећати се момку, младићу (о девојци).* **б.** *узајамно се обавезати на брак (о младићу и девојци).*

о̀брецати се, -ам се *несвр. према обрецнути се.*

о̀брецнути се, -нем се свр. **а.** *љутито, грубо, осорно проговорити.* **б.** *подвикнути, издерати се (на некога).*

о̀бријати и **обрѝјати,** о̀бријем (имп. о̀бриј) свр. прел. **1.** *скинути, одстранити (бријачем, апаратом) длаке с коже (обично с лица).* **2.** фиг. *преварити, опљачкати.* ■ **~ се** *одстранити себи длаке с лица (бријачем, апаратом).*

о̀брис и **о̑брис** м *лик (слика) нејасних црта, обележен само контурама.*

о̀брисати, -ишем свр. *уклонити брисањем, отрти:* ~ сузе, ~ прашину. ■ **~ се** *уклонити са себе брисањем (воду, остатке хране и сл.).*

обр̀катити, -им свр. *добити бркове, постати бркат.*

обрла́тити, обр̀ла̄тим и **обр̀латити,** -им свр. *окренути неког на своју страну, придобити.*

о̀бр̄нут, -а, -о *обратан, различит, супротан.*

обр́нути, о̀бр̄нем (аор. обр́нух и о̀бртох) свр. **1.** *окренути на другу страну оно што стоји у месту:* ~ кључ. **2.** *преобратити, преокренути.* ■ **~ се 1.** *окренути се.* **2.** *преокренути се, променити се.* • **~ (други) лист** *поступити друкчије, супротно, променити понашање.* **окрени-обрни** разг. *узми како год хоћеш, овако или онако.*

о̀бр̄нуто прил. *насупрот, супротно (некоме, нечему).*

о̀брок м *оно што се једе (или пије) за време једног обеда; одређена количина јела или пића.*

о̀бронак, -онка м *благо нагнута страна брда, планине; падина.*

обр̀стити, -им и о̀брстим свр. *појести лишће са грана и младе гранчице.*

о̑бр̄т и **о̀брт** м **1.** *преокрет, промена.* **2.** *оптицај, циркулација (новца, капитала).* **3.** *израз, фраза.*

о̑бртāј м *круг описан при окретању око једне осе или тачке.*

о̀бртан, -тна, -о (обично одр.) *који се односи на обрт, који је у оптицају, у употреби:* обртна средства.

о̀бртати, о̀брћем несвр. **1.** *несвр. према обрнути.* **2.** *улагати у послове (капитал), радити новцем.* ■ **~ се** *несвр. према обрнути се.*

обр̀тāч, -а́ча м **1.** анат. *други вратни пршљен који омогућава обртање, окретање, покретање главе,* axis, epistropheus. **2.** *врста плуга за орање у брдским крајевима чија се плужна даска обрће на крају сваке бразде.*

о̀бруб и **о̑брӯб** м **а.** *поравната и опшивена или на други начин обрађена, изведена ивица на крају тканине, одеће и сл., поруб.* **б.** *гајтан, шврит.* **в.** *линија или уска трака којом се украшава руб, ивица нечега; уопште обележен, назначен руб, ивица нечега.*

обру́бити, о̀брӯбим свр. (обично у трп. о̀брӯбљен, -а, -о) **а.** *опшити, оштрити ивицу, руб тканине, одеће и сл., порубити.* **б.** *израдити (најчешће и украсити) руб, ивицу нечега, оивичити.*

обрубљи́вати, -ујем несвр. *према обрубити.*

обру́жити, о̀брӯжим свр. *нанети срамоту, осрамотити.* ■ **~ се** *осрамотити се.*

о̀брукати, -ам свр. *осрамотити (некога).* ■ **~ се** *осрамотити се.*

обру́сити, о̀брӯсим свр. *тоцилом, брусом дотерати; брусом наоштрити.*

о̑брӯч м (мн. о̑брӯчи и о̑бручеви) **1.** *метални или дрвени круг којим се причвршћују дуге на буретu, кади и сл. да чврсто стоје једна уз другу.* **2.** фиг. *круг, колут.* **3.** фиг. **а.** *мноштво људи у кругу око некога, нечега.* **б.** *окружење, блокада.* **4.** *оквир, границе (нечега).* • **стезати обруч око некога** *сужавати круг опкољавања (непријатеља);* фиг. *вршити већи притисак на некога.*

обрӯчић м *дем. од обруч.*

обруша́вати, -ујем несвр. *несвр. према обрушити.* ■ **~ се 1.** *несвр. према обрушити се.* **2.** вој. *сручивати се налето и ниско (о борбеном авиону).*

о̀брушити, -им свр. **1.** *послати, сручити:* ~ на некога сву оружану силу. **2.** *делимично срушити.* ■ **~ се 1.** *сручити се.* **2.** *делимично се срушити.*

обу́вати (се), о̀бӯвам (се) *несвр. према обути (се).*

обудо̀вео, -ела, -о јек. **обудо̀вио,** -вјела, -о *р. пр. од обудовети у атриб. служби.*

обудо̀вети јек. **обудо̀вјети,** -вим свр. *остати удовац или удовица.*

обуздава́ти (се), обӯздāвам (се) *несвр. према обуздати (се).*

обу̀здати, -ам свр. *задржати у границама допуштеног, савладати, укротити.* ■ **~ се** *савладати се.*

обу̀зети, о̀бузмем (р. пр. о̑бузео, -ела; трп. о̑бузет) свр. **1.** *захватити, спопасти (обично неко осећање).* **2.** *обухватити рукама, загрлити.*

обу̀зимати, -ам *несвр. према обузети.*

обу̀имати, -ам *несвр. према обујмити.*

обу̀јмити, о̀бӯјмим свр. *обухватити, загрлити.*

о̑бука ж (дат. о̑буци) *систематско давање или узимање поука са циљем стицања потребних знања и корисног искуства, учење, настава:* ~ возача.

обурва́вати (се), обӯрвāвам (се) *несвр. према обурвати (се).*

обу̀рвати, -ам свр. *срушити, оборити.* ■ **~ се** *срушити се.*

о̑бустава ж **1.** *обустављање, прекид:* ~ рада, ~ непријатељстава. **2.** *одбитак од плате, примања и сл.*

обу̀ставити, -им (трп. обӯстављен) свр. *прекинути, зауставити.*

обу̀стављати, -ам *несвр. према обуставити.*

о̀бути, о̑бујем (трп. обӯвен, -ена) свр. **1.** (нешто) *навући обућу на ноге (себи или другом).* **2.** (некога) нар. и арх. *купити обућу некоме, снабдети некога обућом.* ■ **~ се** *навући обућу (себи).*

о̑бућа ж (мн. ø) *све што се обува и обухвата стопало сем чарапе (ципеле, чизме, опанци и др.).*

обу̑ћār, -а́ра **ѝ о̀бућār,** -а м *занатлија који прави и оправља обућу.*

обу̑ћārскӣ и **о̀бућārскӣ,** -ā, -ō *који се односи на обућаре, који припада обућарима:* ~ радња.

обућа́рство и **о̀бућārрство** с *рад обућара као делатност.*

обу̑ћи (о̀бући), обу́чем (3. л. мн. обу́кӯ; аор. обу́кох, о̑бӯче; имп. обу́ци; р. пр. о̀бӯкао, обу́кла (о̀бӯкла); трп. обу́чен, -а; пр. пр. обу́кāвши и о̀бӯкāвши) свр. *ставити одећу или одевни предмет на себе или неког другог.* ■ **~ се 1.** *ставити на себе одећу.* **2.** *снабдети се одећом.*

о̑бухва̄т м *обухватање рукама; опкољавање.*

о̀бухва̄тан, -тна, -о **1.** *обиман, опсежан:* ~ истраживање. **2.** (одр.) *који има циљ да обухвати, опколи:* обухватни напад.

обу̀хватати (се), -тām (се) *несвр. према обухватити (се).*

обу̀хватити, -им (трп. обӯхваћен) свр. **1.** *ухватити око нечега, обгрлити.* **2.** *окружити, опколити.* **3.** *укључити, узети у обзир:* ~ више питања. ■ **~ се** *ухватити се нечим око нечега, загрлити.*

о̀бухва̄тно прил. **1.** *опширно, свестрано.* **2.** *обухватањем, окољавањем.*

о̀бухва̄тно̄ст, -ости ж *особина онога што је обухватно, потпуност.*

обуча́вати (се), обу̏ча̄ва̄м (се) *несвр. према обучити (се).*

о̀бучено̄ст, -ости ж *особина онога који је обучен, научен.*

обу̏чити, о̀бучӣм (трп. о̀бучен, -а) свр. *научити некога нечему.* ■ **~ се** *научити се нечему.*

о̀ва̄ј, о̀ва̄, о̀во̄ *придевска показна заменица* **1.** *упућује на оно што је у непосредној просторној или временској близини онога који говори:* ~ књига, ~ догађај. **2.** *са анафорским значењем: који је управо поменут, о коме је или о чему је реч, о коме или очему се говори, на кога или на шта се говор односи (понекад без исказане, најчешће претходно већ поменуте именице).* – Имао је јединца сина. Овај син је био врло вредан. Сенат је именовао ... судију ... и овај је бирао краља. **3.** (са ген., само у с. роду јд., непром. и често ненаглашено) *у прилошком значењу, кад се указује на мало, недовољно нечега (што је ту, у близини или на шта се показује) или да је то безначајно, безвредно:* ово (мало) ствари, ово (мало) прња. **4.** разг. *у служби речце* **а.** *као узречица, поштапалица у м. роду.* – То је било, овај, пре десет година. **б.** *кад се истиче нечије чуђење, недоумица, неверица, запитаност и сл.* – Што су ово закаснили. Ово он сад мене плаши?!

о̀вајдити се, -ӣм се свр. *окористити се.*

ова̀кав, -ква, -о *који је налик на овога.* • **бити овакав, онакав** *бити непоуздан, рђав човек.*

ова̀кō и **ова̀ко** прил. **1.** *на овакав, на овај начин.* **2.** *какав јест, какав се показује:* ~ стар. • **~ или онако** *на овај или на онај начин.* **и ~ и онако** *и на овај и на онај начин, свакако.*

о̀ва̄л, -а́ла м лат. *лик, фигура јајастог облика.*

о̀ва̄лан, -лна, -о *који је у облику јајета, јајаст, јајолик, округао.*

о̀ва̄лно прил. *у облику овала.*

о̀ва̄мо и **о̀вамо** прил. (супр. онамо) **1.** *у правцу онога који говори, мени, на ову страну.* – Дођите овамо. **2.** *овде.* – Овамо се ништа не догађа. • **а овамо** *међутим, у исто време.* – Много смо очекивали од њега, а овамо ништа. **овамо-онамо, тамо-овамо** 1) *на разне (све) стране, у разним правцима.* 2) *на крају, најзад.* 3) *каже се кад се избегава прави одговор, отворено изјашњавање, поступање и сл. (обично кад се жели извући из неке деликатне ситуације).*

о̀ван и **о́ван,** о́вна м (мн. о̀внови и о́внови, ген. о̀вно̄ва̄ и о́вно̄ва̄) **1.** *врста домаће животиње, мужјак овце.* **2.** (Ован) астр. *сазвежђе у северном делу неба, у појасу Зодијака.* • **бизамски ован** зоол. *в. бизамско говече (под говече).*

оваплòтити, ова̀плотӣм (трп. ова̀плоћен) свр. *отеловити, оживити.* ■ **~ се** *отеловити се, оживети.*

ова̀рисати, -ише̄м свр. тур. нар. *снаћи се, схватити; погодити.*

о̀вас, о́вса м бот. *в. зоб.*

о̀ва̄ције и **ова́ције** ж мн. лат. *одушевљено поздрављање, одобравање које исказује велики број људи.*

о̀вда̄ прил. у изр. **овда-онда** *с времена на време, каткад, понекад.*

о̀вдашњ и **о̀вдашњ,** -а̄, -е̄ *који је овде, који је одавде, из овога места.*

о́вде јек. **о́вдје** прил. *на ово ме месту.* • **овде-онде** *понегде, игдегде, ту и тамо, местимично.*

о̀вејān јек. **о̀вијān,** -а, -о *прави, прегрешен:* овејани лопов.

о̀вејати јек. **о̀вијати,** -је̄м свр. *обавити, завршити вејање, очистити зрневље од плеве.*

овековечи́вати јек. **овјековјечи́вати,** -ѐчујем *несвр. према овековечити.*

овекòвечити јек. **овјекòвјечити,** -ӣм свр. *учинити некога или нешто вечним, незаборавним, сачувати у трајној успомени.*

о̀велик, -а, -о *доста, прилично велик, повелик.*

овенча́вати (се), јек. **овјенча́вати (се),** -ѐнча̄ва̄м (се) *несвр. према овенчати (се).*

овѐнчати јек. **овјѐнчати,** -а̄м свр. *окитити венцем.* ■ **~ се** *окитити се.* • **~ се славом** *прославити се, стећи славу.*

о̀вера јек. **о̀вјера** ж *званично, службено оверавање, потврђивање истинитости нечега.*

оверава́вати јек. **овјерава́вати,** -ѐра̄ва̄м *несвр. према оверити.*

овѐра̄ч јек. **овјѐра̄ч,** -а́ча м *лице којем је поверено оверавање нечега.*

о̀верити јек. **о̀вјерити,** -ӣм свр. *службено потврдити истинитост некога документа:* ~ уговор.

овесѐлити, овѐселѝм свр. *обрадовати, развеселити.* ■ **~ се** *обрадовати се, развеселити се.*

о̀већи, -а̄, -е̄ *овелики, повећи.*

о̀вештāлōст, -ости ж *стање онога што је овештало, остарелост, похабаност.*

о̀вештао, -а̄ла, -о и **овѐштао,** -ала, -о **1.** *остарео, излизан, похабан.* **2.** фиг. *отрцан, баналан:* овештали епитети.

овѐштати, -а̄м свр. *постати стар, похабати се.*

ови́јати (се), о̀вијā̄м (се) *несвр. према овити (се).*

о̀висок, -а, -о *доста, прилично висок, повисок.*

о̀вити, о̀вијѐм (трп. ови̏јен, -ѐна) свр. *омотати, завити нечим, обавити.* ■ **~ се** *обавити се.*

о̀вишњ, -а̄, -е̄ *повисок, овисок.*

овладава́вати, -а̀да̄ва̄м *несвр. према овладати.*

овла́дати, о̀вла̄да̄м свр. *заузети, овладати нечим.*

о̀влажити, -ӣм свр. *учинити влажним, поквасити.* ■ **~ се** *постати влажан.*

овла́стити, о̀вла̄стӣм (трп. о̀вла̄шћен (о̀вла̄штен)) свр. *дати некоме овлашћење, право да нешто уради, изјави и сл.*

о̀вла̄ш прил. **1.** *у малој мери, скоро неприметно; површно.* **2.** *слабо, лабаво (везати, причврстити и сл.).*

о̀вла̄шан и **о̀влашан,** -шна, -о *површан, непотпун; на брзину урађен.*

овлашће́ње (овлашће́ње) с *документ којим се на некога преноси право да у име некога нешто уради.*

о̀внић м *дем. одован.*

о̀внӯјскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на овнове, који потиче од овнова, који припада овновима:* ~ месо, ~ звоно.

ово- *први део придевских и (ређе) именичких сложеница који означава повезаност онога што значи основна реч сложенице по месту или времену са говорном ситуацијом:* овогодишњи, овоземаљски и др.

овогòдишњ, -а̄, -е̄ *који се односи на ову годину, који се дешава ове године (или је био или ће бити ове године).*

овозема̀љскӣ, -а̄, -о̄ рлг. *који се односи на овај свет, на живот на земљи, земаљски;* супр. небески: ~ живот.

о̀вој м *в. завој (1 и 2);* уп. омот.

оволи̏качкӣ и **ово̀ликачкӣ,** -а̄, -о̄ *ауīм. од оволики.*

оволи̏кӣ и **ово̀ликӣ,** -а̄, -о̄ прид. зам. *који је ове величине, овако велик; овако бројан; који се испољава, појављује у великој мери, интензитету и сл.:* ~ прут; ~ број; ~ труд.

оволи̏кō и **ово̀ликō** прил. *у овој мери, у овој количини.* • **ни ~** (најчешће праћено запињањем ноктом о зубе) *баш нимало.*

оволи̏цкӣ, -а̄, -о̄ *дем. од оволики.*

оволи̏цкō прил. *дем. од оволико.*

оволи̏цнӣ и **оволи̏шнӣ,** -а̄, -о̄ *дем. од оволики.*

оволи̏цнō и **оволи̏шнō** прил. *дем. од оволико.*

овре́ћи (о̀врēћи) јек. **овријѐћи** (о̀вријећи) и **овр̏ћи** (о̀врћи), овр̏шēм (3. л. мн. овр̏хӯ; аор. овр̏хох, о̀врше; имп. овр̏си; р. пр. о̀врӣ-

хао, овр̏хла (òвр̄хла); трп. овр̏шен, -а; пр.пр. овр̏хāвши и òвр̄хвāши) свр. *завршити вршидбу*.

òвсен, -а, -о *који је од овса:* ~ каша.

òвсȉште с *земљиште на коме је био овас (или се још налази).*

овȕдā и **òвудā** прил. *овим путем, у овом правцу*.

овулā́ција ж лат. мед. *излучивање сазрелих, неоплођених јајних ћелија из јајника.*

о́вца (òвца) ж (мн. ô̄вце, ген. ова́ца̄, дат. òвцама и о́вцама) **1.** зоол. **а.** *домаћа животиња, преживар, која даје вуну, млеко и месо,* Ovis aries. **б.** *женка те животиње.* **2.** фиг. пеј. *глупа женска особа.* • **заблудела, залутала, изгубљена ~** *особа која се одвојила од своје средине, породице, вере и сл., која је пошла погрешним животним путем.* **и вуци сити и овце на броју** *в. под вук.* **ко се овцом учини, курјаци (вуци) га поједу** *ко је претерано миран и ко се са сваким злом мири, зло пролази.* **сед као ~** *потпуно, сасвим сед.* **шугава ~** *онај од којег зазиру.*

òвчā̄р, -а́ра м **1.** *пастир који чува овце.* **2.** (обично у изр. **пас ~**) *врста пса за чување оваца, овчарски пас.*

òвчā̄рскӣ, -ā̄, -ō̄ *који се односи на овчаре и на овчарство:* ~ пас.

овча́рство с *грана сточарства која се бави гајењем оваца.*

òвчетина ж *овчије месо.*

òвчијӣ (òвчjӣ), -ā̄, -ē̄ *који је од овце:* ~ сир, ~ млеко, ~ месо. • **овчије богиње** мед. *в. под богиње.*

òвчина ж *ауг. и пеј. од овца.*

òвчица ж *дем. и хип. од овца (1).* • **божја ~** *простодушна, наивна особа; кротка, мирна, бојажљива особа.* **заблудела, залутала, изгубљена ~** *в. заблудела овца (под овца).*

о. г. скраћ. *ове године.*

о̀гā̄ван, -вна, -о *гадан, одвратан, одуран.*

о̀гā̄вно прил. *гадно, одвратно.*

о̀гā̄вност и **ога́вност,** -ости ж *особина онога што је отавно, одвратност.*

о̀гадити, -ӣм свр. **1.** (нешто некоме) *учинити гадним, згадити; учинити одвратним, мрским, неподношљивим:* ~ јело; ~ живот. **2.** *в. отадити се.* – Огадило ми месо. ■ **~ се** *постати гадан, одвратан, згадити се, смучити се.* – Огадила ми се беда.

о̀гањ, òгња м (мн. òгњеви) *ватра, пламен; пожар.* • **огњем и мачем** *свим расположивим средствима, палећи и убијајући све пред собом.*

огара́вити, огàрāвӣм и **о̀гаравити,** -ӣм свр. *упрљати гаром, чађу, учинити гаравим, црним.* ■ **~ се** *упрљати се гаром, чађу.* • **пушку није огаравио** *није био у борби, није опалио ниједан метак.*

о̀гарити (се), -ӣм (се) свр. *в. отаравити (се).*

о̀глāв м *део улара који се ставља животињи (коњу, магарцу итд.) око главе и за који је причвршћен поводац.*

огла̀днети јек. **огла̀дњети,** -нӣм свр. непрел. *постати гладан, осетити глад.*

о̀глāс м *усмено или писмено обавештење намењено информисању већег броја људи:* новински ~.

огла́сити, òглāсӣм свр. *објавити јавности, разгласити, најавити.* ■ **~ се** *дати гласа о себи, јавити се.*

о̀глāснӣ, -ā̄, -ō̄ *који се односи на оглас, који служи за оглас:* ~ табла.

оглаша́вати (се), -àшāвāм (се) *несвр. према огласити (се).*

о̀глēд м **1.** *извођење разних поступака ради проучавања одређених појава, експеримент.* **2.** *краћа расправа о неком научном, књижевном и сл. питању, у којој се то питање обрађује студиозно, али и разумљиво, есеј.*

оглѐдало с **1.** *глатка стаклена плоча превучена с наличја амалгамом живе и калаја у којој се одражавају предмети који се пред њом налазе.* **2.** *глатка површина од које се светлост правилно одбија и у којој се одражавају предмети.* **3.** фиг. *слика, одраз:* ~ привредних активности. • **криво ~** *искривљено или изгубљено огледало које даје искривљену слику предмета.*

огледа̄лце и **огледа́лце,** -а и -ета с (мн. -ца) *дем. и хип. од огледало.*

о̀глēдан, -дна, -о (обично одр.) *који служи за оглед, за вршење огледа:* ~ школа.

огле́дати, òглēдāм (3. л. мн. огле́дајӯ) несвр. **1.** *гледати (своје лице или део тела) у огледалу или нечему сл.* – Огледа лице у речном плаветнилу. **2.** *надгледати, надзирати (нешто), водити рачуна (о нечему):* ~ кукуруз, ~ стоку у току ноћи. **3.** *проверавати, испробавати:* ~ снагу. ■ **~ се 1. а.** *гледати се у огледалу, глаткој површини воде и сл.* **б.** *имати, показивати одражен лик у огледалу, води и сл., одражавати се.* **2.** *окретати се (око себе); окретати се, осврташти се (за неким, за нечим):* ~ се уоколо. – Огледао се за веселом … дјечачином (Ћопић). **3.** *одражавати се, очитовати се; испољавати се.* – Душа се врло отворено и јасно огледала у његовим очима (Глишић). **4. а.** *окушавати, одмеравати своју снагу, вештину и др. у надметању, такмичењу, надметати се.* **б.** *окушавати се, опробавати се у некој креативној, уметничкој и др. делатности.*

о̀гледати се, -ām се свр. **1.** *окушати, одмерити, показати своју снагу (физичку или умну) у борби, у утакмици с неким.* **2.** *погледати се у огледалу или нечем сл.*

огло̀бити, òглобӣм свр. *казнити глобом, новчаном казном.*

оглода́вати, -òдāвāм *несвр. према оглодати.*

огло̀дати, òглођēм свр. **1.** *огристи глодањем (обично месо с кости).* **2.** *истрошити трљањем једног предмета о други.*

оглу́вети јек. **оглу́вјети,** -вӣм свр. непрел. *постати глув.*

оглупа́вити, -ȕпāвӣм и **о̀глупавити,** -ӣм (оглу́пити, òглȕпӣм) свр. **1.** прел. *учинити некога глупим.* **2.** непрел. *постати глуп.*

о̀глухнути, -нēм и **оглу́хнути,** òглȕхнēм свр. *в. оглувети.*

оглу́шити, òглȕшӣм свр. *в. оглувети.* ■ **~ се** *намерно не послушати, направити се глув; не испунити обавезу, жељу, молбу и сл.*

огно̀јити се, òгнојӣ се свр. *испунити се гнојем, загнојити се.*

о̀гњен, -а, -о *који се односи на огањ, на ватру, ватрен.*

о̀гњило с *комад челика (у облику потковице) којим се креше о кремен да би се изазвале варнице и пренеле на трут, кресиво.* • **шило за огњило (вратити)** *мило за драго (вратити), осветити се.*

о̀гњȉште с **1.** *место у кући (старој сеоској) где се на отвореном простору ложи ватра.* **2.** фиг. **а.** *родна кућа, породични дом.* **б.** *завичај, отаџбина.* • **вратити се на своје ~** *вратити се кући, у своје место (обично о прогнаницима).* **угасити ~** *затрти дом, кућу, угасити лозу.*

огова́рати, огòвāрāм несвр. прел. (некога, ретко без допуне) *говорити ружно о одсутном, куди ти, опадати; сплеткарити.* ■ **~ се** уз. повр. *куди ти један другога.*

огòлелōст јек. **огòљелōст,** -ости ж *особина онога који је оголео, онога што је оголело.*

огòлео, -ела, -ло јек. **огòлио,** огòљела, -ло *р. пр. од оголети, огольети у атриб. служби:* ~ дрвеће.

огòлети јек. **огòљети,** огòлӣм свр. непрел. **1.** *остати без одеће.* **2.** (о биљкама, животињама и стварима) *остати без онога што служи као покривач (лишће, вегетација, кора, длаке, перје и сл.).* **3.** фиг. *постати сиромашан, осиромашити.*

огòлити, òголӣм свр. прел. **1.** *учинити голим (скинувши некоме одећу, уклонивши лишће, перје, уништивши шуму итд.).* **2.** *учинити сиромашним, опљачкати.*

огољава́ти, огòљāвāм *несвр. према оголети и оголити.*

огоре́вати, огòрēвāм јек. **огоријèвати,** огòријевāм *несвр. према огорети и огорјети.*

огòрети јек. **огòрјети,** -рӣм свр. *бити опаљен, оштећен од ватре.*

огорча́вати (се), огòрчāвāм (се) *несвр. према* **оïорчити (се).**

огòрчати, -чāм свр. *добити горак укус, постати горак (о јелу и сл.); искунити се горким укусом, нечим горким.* – Кукурузно брашно брзо огорча. Уста су му огорчала.

òгōрчен, -а, -о *пун горчине, љут; жесток, упоран:* ~ борба, ~ непријатељ.

òгōрчено прил. *на оïорчен начин, љуто; жестоко, упорно.*

òгōрченōст, -ости ж *стање оногa који је оïорчен, гнев.*

огорче́ње с *гнев као реакција не нешто, озлојеђеност, љутња, оïорченост.*

ого́рчити и **òгōрчити,** òгōрчӣм свр. *искунити горчином, разљутити.* ■ ~ **се** *постати оïорчен, разљутити се.*

òграбити, -ӣм (трп. òграбљен) свр. прел. **а.** (ливаду, двориште и сл.) *скупити, прикупити грабуљама (сено, траву и сл.) са неке површине, поïграбуљати.* **б.** (пласт, стог и сл.) *грабуљама уклонити са пласта, стога и сл. сено које стрчи.*

òграда ж **1. а.** *оно чиме је нешто (земљиште, двориште и сл.) оïрађено, одвојено од нечега другога.* **б.** *средство које служи као заштита на ивици моста, степеница, балкона итд.* **2.** *оïрађен простор (башта, ливада итд.).* **3.** фиг. *преграда, граница.* **4.** фиг. *оïрађивање, оïраничавање, резерва.* • **жива ~** *живица.*

огра́дити, òградӣм (трп. òграђен) свр. прел. **1.** *подићи оïраду, окружити оïрадом.* **2.** *одвојити од некога, нечега.* ■ ~ **се 1.** *одвојити се.* **2.** *учинити оïраду, резерву (при давању неке изјаве, мишљења и сл.); изјавити да се не слаже с неким или нечим.*

òградица ж *дем. од оïрада.*

ограђи́вати (се), -ӑђујēм (се) *несвр. према* **оïрадити (се).**

огрàјисати, -ишēм свр. тур. *наïрајисати, настрадати.*

òгранак[1], -āнка м **1.** *мања, тања грана која се одваја од веће гране.* **2.** *нешто споредно, мање важно, што се грана, одваја од свога главног дела, главне артерије и сл.:* ~ пута, нервни ~. **3.** геогр. *споредан ланац, нижа планинска коса.* **4.** *споредна грана, део породице, племена, народа, која се издваја од главне.* **5.** *подружница, филијала, секција.*

òгранак[2], -āнка м *излазак сунца, час кад сунце гране.*

ограничáвајӯћӣ, -ā, -ē *који оïраничава, сужава:* ~ фактор.

ограничáвати (се), -ичāвāм (се) *несвр. према* **оïраничити (се).**

огрàничен, -а, -о **1.** *умно слабије развијен, глуп.* **2.** *који се не може простирати или умножавати преко мере, броја и сл.*

огрàничено прил. *до извесне границе, непотпуно:* ~ способан.

огрàниченōст, -ости ж **1.** *умна заосталост, тупавост.* **2.** *особина онога који је оïраничен, онога што је оïраничено, непотпуност, недовољност.*

огрàничити, -ӣм свр. **а.** *поставити границе нечему.* **б.** *свести у уже границе, смањити, сузити.* ■ ~ **се** *поставити себи границу, смањити обим своје делатности, рада.*

огрàнути, òгранē свр. *синути, засијати.*

огрба́вити, огрбāвӣм и **òгрбавити,** -ӣм свр. непрел. *постати грбав, поïурен; добити грбу, згрбити се, згурити се.*

огрèбати, -èбēм (р. пр. òгребао, -āла; трп. òгребāн) свр. (уп. огрепсти) **1.** *нанети (некоме) оïреботину; запарати, загребати (нешто).* **2.** *састругати, остругати:* ~ стару боју са зидова. ■ ~ **се 1.** *повр. од оïребати (1); задобити оïреботине.* **2.** разг. *домоћи се неке, обично мање користи, окористити се на туђ рачун.* – Идем код њега да се огребем за један ручак.

огрèботина ж **а.** *загребано, запарано, засечено место, лака рана на површини ткива коже.* **б.** *траг, ожиљак од такве ране.* **в.** *запарано, загребано место на каквом, обично тврдом предмету, бразготина.*

òгрев м (мн. ø) **а.** *средство (обично дрво или угаљ) које служи за ложење (пећи), за загревање (просторија):* ~ за зиму. **б.** *грејање, загревање просторија, стана.* – Издаје се стан са храном и огревом.

огре́вати (се), òгрēвāм (се) јек. **огријèвати (се),** òгријевāм (се) *несвр. према* **оïрејати (се).**

òгревнӣ, -ā, -ō *који служи као оïрев, за ложење:* ~ дрво.

огрежњáвати, -èжњāвāм *несвр. према* **оïрезнути.**

òгрезнути, -нēм свр. **1.** (у води, блату и сл.) *бити потпуно прекривен, потопљен.* – Поврће треба ставити у воду тако да огрезне. **2.** (у крви, зноју) *бити сав обливен (крвљу, знојем).* **3.** *бити обавијен, захваћен, заштрц са свих страна.* – Ограда је сва огрезла у коров. **4.** фиг. **а.** *сав се упетљати, заплести, запасти (у невоље, неприлике).* **б.** *дубоко уронити, утонути, загазити (у нешто):* ~ у године, ~ у политику.

òгрејати јек. **òгријати,** -јēм свр. **1.** *изложити топлоти (ватре, сунца и сл.), загрејати, угрејати:* ~ промрзле руке, ~ јело. **2.** *гранути, појавити се, родити се (о сунцу).* – Град оживи чим сунце огреје. ■ ~ **се** *повр.:* ~ на ватри, ~ на сунцу. • **да и мене сунце огреје** *да и мени најзад буде боље, да се срећа осмехне;* ~ **(добро) столицу** 1) *учити, радити нешто веома прилежно.* 2) *скрасити се, проборавити, провести на неком послу, дужности и сл. дуже времена;* ~ **душу** *осетити олакшање, растерећење (после каквих тешкоћа, невоља).*

огрèпсти се (òгрепсти (се)), -èбēм (се) (аор. огрèбох, òгребе; р. пр. òгребао (се), -èбла (се) (òгребла (се)); трп. огрèбен, -èна; пр. пр. огрèбāвши) свр. *в.* **оïребати (се).**

огреше́ње с *прекршај правила; кривица, грех.*

огреши́вати (се), -èшујēм (се) *несвр. према* **оïрешити (се).**

огре́шити, òгрēшӣм јек. **огријèшити,** òгријешӣм свр. у изр. ~ **душу (о некога)** *в.* **под душа.** ■ ~ **се** (о кога, о шта) **1.** *понети се неправедно (према коме), безразложно окривити, оптужити (кога за нешто), погрешно се поставити, понети (према чему):* ~ се о своју децу, ~ се о домовину. **2.** *учинити прекршај, поступити супротно прописима, правилима:* ~ се о закон, ~ се о лекарску етику.

òгризак, -иска м *комад оïризеног јела; остатак од јела (од јабуке, крушке и сл., који се обично баца).*

огри́зати, òгрӣзāм *несвр. према* **оïристи.**

òгризина ж (обично у мн.) *оïризени остатак, отпадак од јела, од појеdене хране.* – Не једе туђе огризине.

òгристи, -и́зēм свр. *изгристи са свих страна, оïлодати; оштетити грижњи.*

òгрлица ж **1.** *ниска, ланац од бисера, злата или сл. као накит, украс који се носи око врата.* **2.** *прстенаста пруга, круг око врата у птица, животиња, који се разликује од околног перја или длаке.* **3.** *кожни каиш, ланац који се ставља око врата псима, мачкама или др.*

òгрличāр м зоол. **1.** *барска птица из пор. шљука,* Pavoncella pugnax. **2.** мн. *праживотиње из пор. бичара* Choanoflagellata. **3.** *род гуштера* Lacertina.

огрљāк, -а́ка и **òгрљак,** òгрљка м **1.** *в. оïрлица (1).* **2.** *гвоздена алка, оков.* **3.** *грлић (боце, чутуре и сл.).*

огрну́ти, òгрнēм (аор. огрну́х и òгртох; трп. òгрнӯт) свр. прел. **1. а.** (некога нечим) *ставити, пребацити некоме преко леђа, рамена (покривач, капут, шал или др.) покривајући, обавијајући (ради заштите од хладноће, кише и сл.).* – Огрни дете да не назебе. **б.** (нешто) *употребити као оïрач, као прекривач.* – Мара је огрнула ћебе. **2.** *припрањем земље уз стабло, корен извршити заштиту биљке, окопати, загрнути.* ■ ~ **се** *набацити на себе, преко леђа, рамена нешто од одеће, прекрити се, заогрнути се (капутом, оïрачем не закопчавајући га).*

òгрозд и **òгрōзд** и м бот. *врста жбунастог баштенског шибља, са зеленим или жућкастим плодом у облику крупније бобице, прекривене ситним длачицама,* Ribes grossularia.

огро́здити, òгрōздӣм свр. *прекрити се, обасути се гроздом.*

òгрōман и **òгрōман,** -мна, -о *веома велики, необично велики; дивовски:* ~ раст, ~ успех, огромне ципеле.

òгрōмно и **òгрōмно** прил. *веома много, необично много.*

огро́мно̄ст, -ости ж *особина или стање онога што је огромно, онога који је огроман.*

о̀грта̄ти (се), о̀грћēм (се) *несвр. према огрнути (се).*

огр̀та̄ч, -а́ча м (инстр. -а́чем) **а.** *врста одеће за прекривање рамена и леђа (обично без закопчавања), плашт, пелерина; мантил.* **б.** *уопште оно чиме се нешто обмотава или обмотавањем заштићује, заклања:* ~ мотора.

огру́бети јек. **огру́бјети,** -бӣм свр. непрел. **1.** *постати груб, храпав, крут; изгубити мекоћу, нежност, финоћу изгледа.* – Од рада огрубеле руке. Огрубеле црте лица **2.** *постати неуглађен, безосећајан, прост (у понашању, опходењу и сл.).* – Човек у рату огруби.

огру́бити, о̀грӯбӣм свр. прел. (некога, нешто) *учинити грубим.*

огуба́вити (се), огӯба̄вӣм (се) и **о̀губавити (се),** -ӣм (се) свр. непрел. *постати губав; добити красте по телу, окрастати (се);* уп. огубати (се).

о̀губати, -а̄м свр. *учинити губавим.* ■ **~ се** *постати губав, прекривен губавим ранама.*

огу̀глати, -а̄м свр. (на нешто или без допуне) *навикнувши се на чесге невоље, тешкоће, опасности и сл. постати равнодушан (према њима), не узбуђивати се (због њих) и сл.* – У рату човек огугла и на смрт.

огу́лити, о̀гӯлӣм (трп. о̀гӯљен) свр. прел. **1.** *скинути кору, љуску (са воћа, поврћа, дрвета и сл.), ољуштити; скинути горњи слој са нечега уопште:* ~ јабуку, ~ дрво, ~ кромпир, ~ месо с костију. **2. а.** *свући, згулити (кожу с нечега, с некога), одерати:* ~ јарца, ~ свињу, ~ зеца. **б.** (некога) фиг. *сувише, претерано много наплатити, одерати, опљачкати:* ~ до (голе) коже, ~ купце.

огура́вити, огӯра̄вӣм и **о̀гуравити,** -ӣм свр. *постати гурав, погурен, згрбити се.*

од предл. (с ген.) *обележава:* **1.** (обично у спрези са „до“, „према“) **а.** *место почетка кретања, пружања, простирања:* од куће до школе, од почетка до краја, од центра према периферији. **б.** *почетак временског одсека, периода, стања, трајања:* од јутра до вечери, од 6 сати до 18 сати, од 1389. године до ослобођења од Турака. **в.** *појам од којег или којим започиње нешто, почетни, полазни елемената (какве целине, одсека, садржаја и др.):* од рођења до смрти, од главе до пете. **2. а.** *одвајање, удаљавање; уклањање, избегавање (некога, нечега):* побећи од куће, склањати се од злих очију, бежим од њега. **б.** *удаљеност од утицаја, дејства некога, нечега:* далеко од опасности, независан од нечије воље. **в.** *правац, смер, страну потицања, одвајања, удаљавања:* од истока дува ветар, долази од њега. **3. а.** *оно што омогућава, пружа услове за нешто:* живети од рада. **б.** *вршиоца радње, субјекат (логички):* бити ухапшен од полиције, рањен од метка. **в.** *узрочника, изазивача каквог стања, расположења и сл.:* уморити се од рада, патити од главобоље. **4. а.** *порекло, потицање:* Тодор од Сталаћа, од доброг оца и од још боље мајке (бити, потицати). **б.** *материјал, грађу, чиме је што начињено:* кула од карата, прстен од злата. **в.** *предмет као део неке целине, скупа:* рукав од капута, точак од аутомобила. **5. а.** *квалитет, квалификацију, занимање:* ствар од вредности, човек од струке. **б.** *врсту улоге, вредности, ефекта:* бити од користи, човек од утицаја, значаја. **в.** *намену, службу, сврху:* трака од писаће машине, кутија од наочара. **6.** *меру, количину, износ:* девојка од 18 година, скок од осам метара. **7.** *појам који се карактерише (обично у фиг. значењу) оним што значи појам који му претходи:* душа од човека, беда од посла. **8.** *заједно са именицом (обично у фиг. значењу) означава начин, квалитет, интензитет, узрок и сл. онога што се казује глаголом:* учинити што од свег срца, избезумити се од среће, уморити се од рада. **9.** *(у комп. конструкцијама) појам који се од другог разликује у степену особине.* – Петар је другачији одосталих.

од- (испред безвучних сугласника, осим испред „с“ и „ш“, понекад и испред самогласника: от-; каткад, обично пред групом сугласника: ода-) преф. **1.** *у сложеницама с глаголским речима означава* **а.** *одвајање, удаљавање, издвајање, одстрањивање:* откинути, одсећи, отпутовати, одвадити, одабрати, отерати. **б.** *супротност, узвраћање, одазив у односу на значење основног глагола:* одмоћи, одмотати, одговорити, отписати, отпоздравити. **в.** *извршење, завршетак, окончање (радње или стања):* одсвирати, одрадити, одрасти. **2.** *у сложеницама с неким прилозима и придевима за место и време значи полазну тачку, почетак настајања, правац нечега:* одувек, одасвуд, одсад(а), одсадашњи.

о́да ж грч. књиж. *свечана песма која слави, велича какву личност, идеју и др.; таква врста поезије:* ~ Богу, ~ слободи.

о̀дабӣр м *в. одбир.*

одаби́рање (одàбирање) с *гл. им. од одабирати (се).* • биол. **вештачко ~** *селекција коју човек врши међу домаћим животињама и биљкама ради добијања нових врста;* **природно ~** *одржавање, опстанак јачих, природним условима боље прилагођених животињских јединки.*

одаби́рати (се), одàбӣра̄м (се) (одàбирати (се), -рēм (се)) *несвр. према одабрати (се).*

о̀дабра̄н, -а, -о **1.** *трп. од одабрати (се).* **2.** *који се истиче позитивним својствима, квалитетан, првокласан.* – Много је званих, мало одабраних.

одабра̀нӣк, -и́ка м *онај који је изабран између других, изабраник.*

одабра̀ница ж *она која је одабрана између других, изабраница.*

одàбрати, -берēм (-бèрēм) свр. **1.** *издвојити бирајући између више јединки; опредемити се за једну од више могућности, изабрати:* ~ некога за мужа/жену, ~ животни позив. ■ **~ се** *извршити избор бирајући самога себе или некога свог.* – Они се сами одабраше за такмичење.

ода́вати, о̀да̄јēм (имп. ода́ји; пр. сад. ода́јӯћи) несвр. **1.** *несвр. према одати (се).* **2.** (некога, нешто) *остављати утисак (о нечему), исказивати.* – Његово лице одаје велику одлучност. ■ **~ се** *несвр. према одати се.*

о̀дāвдē, о̀давдē и **ода́вдē** прил. *из овога места, краја, средине; (почев) од овога места; са овога места.*

о̀дāвно (о̀дāвна) прил. *(од) пре много времена; веома дуго, давно:* ~ постоји живот на земљи; ~ чекам.

одàгнати, -а̄м (трп. о̀дагнāн (о̀дагна̄т)) свр. прел. **а.** *гонећи, терајући удаљити, одстранити (некога), најурити.* **б.** фиг. *одбацити, уклонити, отерати (нешто од себе):* ~ зле мисли, ~ страх.

одàзвати, -зо̀вēм свр. *позвати некога да се издвоји, одвоји (од осталих):* ~ некога на страну. ■ **~ се а.** *одговорити (обично гласом) на нечији позив, дозивање:* ~ се стражару, ~ се звиждуком на звиждук. **б.** *реаговати, узвратити неким поступком, чином:* ~ се покретом руке, ~ се писмом. **в.** *позитивно одговорити (на нечију молбу, захтев и сл.), прихватити, испунити (некоме жељу, молбу):* ~ се позиву на вечеру. **г.** *прозборити, огласити се, јавити се (речима, гласом).* – Ту сам, одазва се Јовица.

о̀дазӣв м *в. одзив.*

одази́вати (се), одàзӣва̄м (се) *несвр. према одазвати (се).*

о̀даја ж тур. *стамбена просторија, соба.*

о̀дāклē, о̀даклē и **ода́клē** прил. **1.** *у (ин)директним питањима* **а.** *са/из којег места, правца, извора:* ~ долазиш? ~ си родом? **б.** *на који начин, како, откуд то; с којим циљем, разлогом:* ~ књига на столу? ~ снег усред лета? ~ ти овде? **2.** *у односном значењу (у служби везника)* **а.** *за место: на место, са којег, из којег места, откуда.* – Иди ~ си и дошао. Врати књигу ~ си је узео. **б.** *за правац: са које стране, из ког смера.* – Знам ~ ветар дува. **3.** *у неодређеном значењу: с неке стране, однекуд, однекле.* – Пази да се ~ не појави непријатељ. **4.** *уз речце или изразе којима се допушта свака, било која могућност:* ~ било, (било ~), макар ~, ~ год било.

одàламити, -ӣм и **одалáмити,** одàлāмӣм свр. разг. *снажно ударити, треснути, млатнути (некога нечим); ударити, опалити (шамар).*

одаљи́вати (се), -àљӯјēм (се) *несвр. према одаљити (се).*

ода́љити, о̀дāљӣм свр. *померити, склонити подаље (од нечега, од некога), удаљити:* ~ сто од зида. ■ **~ се** *одмаћи се, удаљити се:* ~ се од стола.

о̀дāн, -а, -о **1.** *трӣ. од одати (се).* **2.** *привржен, веран:* ~ пријатељ, ~ поданик. **3.** *који се свесрдно, ревносно предаје, нечему, бави нечим:* ~ науци.

о̀дāнōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина оног који је одан, привржености, верности.*

о̀дāндē, о̀дандē и **одáндē** прил. **а.** *од (са, из) оног места:* ~ треба побећи. **б.** *из оног правца, смера, с оне стране, одонуд:* ~ ветар дува; дошао је ено ~.

о̀дāно прил. *верно, привржено:* ~ служити некоме, нечему.

одàпēти, òдапнēм свр. **1. а.** *(от)пустити, откачити (нешто што је напето, натегнуто):* ~ стрелу, ~ струну на гитари. **б.** (пушку и сл.) *опалити, окинути; активирати (повлачењем ороза); испалити.* – Пази да не одапнеш пушку. Одапе последњи метак. **2.** фиг. *напо, непромишљено, брзоплето (из)рећи нешто; бубнути, лупити.* – Ту сам, одапе он из места. **3.** разг. и вулг. *умрети, издахнути.* – Онај несрећник је већ сигурно одапео у болници.

одàпињати, -њēм *несвр. према одапети.*

одапи̏њāч, -а́ча м *део направе за одапињање, отпуштање нечега затегнутог, натегнутог:* ~ пушке.

о̀дар, òдра м *лежај на којем се налази тело покојника пре сахране.* – На одар је положено цвеће.

о̀дасвуд(ā) и **одàсвуд(ā)** прил. *са свих страна, из свих праваца, смерова.* – Навалио народ одасвуд.

одàсипати, -ām *несвр. према одасути.*

одасла̀нӣк, -и́ка и **одàсла̄нӣк,** -а м *изасланик, посланик, гласник.*

одасла̀ница и **одàсла̄ница** ж *женска особа одасланик.*

одàслати, òдашљēм и одàшаљēм свр. *послати, упутити (некога, нешто):* ~ војнике на фронт, ~ писмо.

одàсӣути, òдаспēм свр. *исипати, одлити:* ~ мало воде из чаше.

о̀дати, òдāм (одáмо и òдāмо) свр. **1.** *исказати, изразити, испољити:* ~ почаст, ~ поштовање (некоме, нечему). **2.** физ. *отпустити, испустити, ослободити (од/из себе):* ~ топлоту, ~ звук. **3. а.** *бити знак, израз, одраз нечега (прикривеног, невидљивог), открити.* – Непознавање језика одмах ода странца. **б.** *открити, обелоданити (нешто тајно, непознато):* ~ нечије планове, ~ намере. **в.** *денунцирати, пријавити, издати:* ~ саучеснике. ■ **~ се 1.** (нечим) *открити себе (своје мисли, намере, осећања и др.).* – Овим својим поступком потпуно се одао. **2.** (нечему, некоме) **а.** *пријежно се бавити (нечим, неким), посветити се, предати се (нечему):* ~ науци, ~ деци, ~ спорту. **б.** *препустити се, приклонити се, подлећи (нечему):* ~ пићу, ~ пороку, ~ меланхолији.

о̀дāтлē, о̀датлē и **одáтлē** прил. *са (из) тога места, правца, простора, посуде и др.; са (из) тих података (околности, информација и др.).* – Дошао је одатле. Одатле, из ове чаше сам пио воду. Одатле, из тога писма сам све сазнао.

одàхнути, òдахнēм свр. *осетити олакшање, опуштеност, растерећење (након нечег мучног, напетог, опасног), лакнути.*

одàшиљати, -љēм *несвр. према одаслати.*

одаши̏љāч, -а́ча м **1.** *онај који нешто шаље, отпрема (обично поштом), пошиљалац, експедитор.* **2.** техн. *уређај за емитовање електромагнетских таласа, отпремник, предајник.*

одбаӯљати, -ām свр. *отићи, довући се бауљајући, једва се држећи на ногама.* – Одбауља некако до кревета.

одбацӣвати (се), -а̀цӯјēм (се) *несвр. према одбацити (се).*

одба́цити, òдбāцӣм (òдбацити, -ӣм) свр. **1. а.** *одстранити, удаљити, уклонити нешто бацањем:* ~ снег од зида, ~ књигу у страну. **б.** *престати држати, носити, поседовати (нешто); ослободити се (нечега):* ~ оружје, ~ новац, ~ карту. **в.** (некога, нешто) фиг. *одрећи се, раскинути (с неким, с нечим):* ~ пријатеље, ~ породицу. **г.** *напо подићи и бацити даље, на друго место.* – Експлозија га је одбацила одатле. **д.** вој. *натерати на повлачење, потиснути:* ~ непријатељске трупе, ~ нападача. **2.** *негативно, неповољно решити, не прихватити, одбити:* ~ молбу, ~ предлог. **3.** *не узети у обзир, не урачунати, занемарити.* – Кад одбацимо расходе, добијамо нето зараду. ■ **~ се** *снажним, напим одразом одвојити се, одбити се, одскочити:* ~ у вис, ~ уназад.

о̀дбачāј м *снажан, напи тржај, покрет којим се неко одбацује или бива одбачен (са неког места).*

о̀дбāченōст, -ости ж *стање оног који је одбачен, оног што је одбачено.*

одбега́вати јек. **одбјега́вати,** -èгāвāм *несвр. према одбећи.*

о̀дбегао јек. **о̀дбјегао,** -гла, -ло (обично одр.) *р. пр. од одбећи у атриб. функцији:* ~ особа.

о̀дбеглица јек. **о̀дбјеглица** ж (м) *онај који је одбегао, бегунац; избеглица.*

о̀дбећи јек. **о̀дбјећи,** -егнēм свр. непрел. **а.** *кришом, без знања, одобрења отићи, напустити (некога, нешто):* ~ из родитељске куће, ~ од мужа. **б.** *одјурити, отрчати склањајући се (од некога, од нечега).*

о̀дбир м *издвајање, одвајање јединке из мноштва, избирање; опредељење за једну од више могућности, избор.*

о̀дбирак, -ӣрка м *оно што се одабере, издваја одбиром.*

одби́рати (се), òдбӣрāм (се) несвр. *в. одабирати (се).*

одби́так, -тка м (мн. одби́ци, ген. òдбӣтāкā) *одбијање, одузимање од каквог износа; вредност, количина која се одузима, одбија од нечега:* по одбитку трошкова; по одбитку пореза.

о̀дбити, òдбијēм (имп. òдбӣј; трп. одбӣјен, -ènа) свр. **1. а.** *ударањем одвојити, одломити (комад, део нечега):* ~ комад зида. **б.** *одузети, одвојити од одређеног износа, суме, одрачунати:* ~ од плате, ~ од пореза. **в.** (на нешто) *не замерити, разумети, оправдати узимајући у обзир (нешто).* – Ваља његове грешке одбити на неискуство. **2. а.** *ударцем, покретом заустављени, одн. удаљити, одбацити, одвратити (од себе):* ~ лопту. **б.** *одмаћи, одвојити (од нечега):* ~ кревет од зида. **в.** *зауставити акцију, напредовање (некога, нечега), сузбити:* ~ напад, ~ непријатеља. **3. а.** *негативно одговорити (коме), не примити, не прихватити (нешто):* ~ молбу, ~ предлог. **б.** *одрећи, отказати, ускратити:* ~ послушност, ~ сарадњу. **в.** (од нечега, од некога) *прекидом односа, контаката лишити, одвојити:* ~ дете од сисе, ~ мужа од жене. **4.** (обично у имп.) *одмаћи се, одступити, склонити се.* – Одбиј од казана! Одбиј од мене. **5.** *пушећи отпухнути (дим).* – Турчин запали чибук и одбије дим. **6.** *куцањем, ударањем у звоно означити сате, време (осату).* – Црквени сат одби дванаест. ■ **~ се 1. а.** *одразити се, одскочити у супротном смеру (због удара у (о) нешто).* – Лопта се одбила од зида. **б.** *одмаћи се, измаћи се.* – Одбиј се од мене **2. а.** *раскинути везе, одвојити се, удаљити се, отуђити се (од некога, од нечега):* ~ се од света. **б.** *одвојити се од целине, одломити се.* – Дршка се одбила од лонца.

одбје- *в. одбе-.*

о̀дблēсак, -ска јек. **о̀дблијесак** м **а.** *одбијена светлост, одсјај:* ~ воде. **б.** фиг. *одраз, утицај, траг.*

одблески́вати (се) јек. **одбљески́вати (се),** -èскујēм (се) *несвр. према одблеснути (се), одбљеснути (се).*

о̀дблеснути (се) јек. **о̀дбљеснути (се),** -нēм̐ (се) свр. *одбити, одразити светлост, засијати одбијеном светлошћу.*

одбље- *в. одбле-.*

о̀дбӧјан, -јна, -о **1.** *који одбија, изазива неповољан утисак; нељубазан:* ~ физиономија, ~ понашање. **2.** (одр.) *који је у вези с одбијањем, одразом:* ~ ударац, ~ светлост.

о̀дбӧјка ж (мн. ӧ) спорт. *дисциплина, игра у којој супротстављене екипе рукама одбијају лопту и пребацују је једна другој преко мреже разапете средином игралишта.*

одбӧ̀јкāш, -а́ша м *играч одбојке.*

одбојкà̄шица ж *играчица одбојке.*

о̀дбӧјнӣк м техн. *део на предњој и задњој страни возила (аутомобила, вагона и сл.) који приликом судара ублажава снагу удара, браник.*

о̀дбӧјно прил. *на одбојан начин, непријатно; нељубазно.*

одбо́јно̄ст, -ости ж *особина оног̑а шт̑о је одбојно, оног̑а кој̑и је одбојан.*

одболо̀вати, -о̀лујēм свр. **а.** *прележати (болест); одлежати све време до оздрављења.* **б.** *провести у патњи, у болу, отпатити.* – Сваки неуспех тешко одболује. **в.** *прежалити, преговрети (некога, нешто).* – Не може да одболује изгубљену љубав.

о̀дбор м адм. и пол. *лица која сачињавају какав орг̑ан (власти, удружења, институције и сл.); службено тело с одређеним овлашћењима, задужењима:* управни ~, надзорни ~.

о̀дбо̄рнӣк м *члан одбора.*

о̀дбо̄рница ж *женска особа одборник.*

о̀дбравити, -ӣм свр. *отворити забрављено, ослободити (врата, фиоку, прозор или др.) отварањем браве.*

одбра́јати (се), о̀дбрājам (се) *несвр. према одбројати (се) и одбројити (се).*

о̀дбрамбен, -а, -о (обично одр.) *који се односи на одбрану, који је у вези с одбраном:* ~ рат, ~ оружје.

о̀дбрана ж **1.** вој. *мере заштите од непријатељског напада; војна, оружана сила која обезбеђује, врши заштиту од таквог напада:* ~ Београда. **2.** (доктората и сл.) *полагање испита на основу одређеног стручног или научног рада; доказивање (пред стручном комисијом) вредности налаза изнетих у таквом раду.* **3.** правн. **а.** *излагање на суду, изношење доказа и сл. у корист оптуженог.* **б.** *адвокат (или адвокати) као бранилац оптуженог.* **4.** спорт. **а.** *део екипе, тима чији је задатак да се супротставља нападима противничке навале.* **б.** *акција, тактички потез који се при томе предузима.* **в.** шах. (у заједници с називом) *систем започињања, отварања шаховске игре црним фигурама:* индијска ~, сицилијанска ~. • **нужна** ~ *одбрамбени поступак одговарајућим оружјем на који је неко принуђен у самозаштити.* **последња** ~ вој. *стара или малолетна лица која у нормалним приликама не подлежу регрутацији; трећи позив.*

одбра̀на̄ш, -а́ша м *онај који пристрасно, необјективно брани, одн. заступа, оправдава нешто.*

одбра̀на̄шкӣ, -ā, -о̄ *који се односи на одбранаше, својствен одбранашима.*

одбра̀на̄шки прил. *на одбранашки начин, пристрасно, једнострано.*

одбра̀на̄штво с *одбранашки став; необјективна, пристрасна одбрана.*

одбра́нити, о̀дбра̄нӣм (трп. о̀дбра̄њен) свр. **1.** *успешно заштитити некога или нешто (од напада, опасности, оптужбе и др.).* **2. а.** *с успехом образложити и добити признање за своје ставове, погледе, тезе и сл. (изнете у научном раду, излагању, на испиту и сл.):* ~ докторат, ~ магистарску тезу. **б.** спорт. *сачувати стечени резултат, извојевану позицију, место на ранг-листи и сл.* ■ ~ **се** *с успехом се одупрети, сачувати (од опасности, напада, оптужбе и др.).*

одбројава́ти, -о̀јāвām *несвр. према одбројати и одбројити.*

одбро̀јати, -јӣм и о̀дбројӣм и **одбро̀јити,** о̀дбројӣм свр. *бројећи одвојити, одделити, издвојити одређену суму, количину, број јединки.* • **дани су ми одбројани** *в. под дан.*

одбру́сити, о̀дбрӯсӣм свр. **1.** *одстранити неравнину брусом, углачати.* **2.** фиг. *рећи, одговорити коме оштро, грубо, љутито.*

одва́гати, о̀двāгām и о̀дваж̄ēм и **одва́гнути,** о̀двāгнēм свр. **а.** *одмерити ваг̑ом.* **б.** фиг. *размотрити и просудити, одредити, пресудити (тачно, непристрасно).*

одвагива́ти, -а̀гујēм *несвр. према одвагати и одвагнути.*

о̀двадити, -ӣм свр. *издвојити, одвојити извесну, мању количину вадећи (што из нечега):* ~ брашно из вреће.

о̀двāжан, -жна, -о *храбар, смео у суочавању с опасностима; који одражава такве особине:* ~ човек, ~ поступак.

одва́жити се, о̀дваж̄ӣм се свр. *одлучити се на нешто ризично, опасно; прикупити храброст за такав поступак.*

о̀дваж̄но прил. *на одважан начин, храбро, смело.*

одва́јати (се), о̀двāјām (се) *несвр. према одвојити (се).*

о̀двāјкада, о̀двајкада и **одва̀јкада** прил. *од пре много времена, одувек, одавна.* – Одвајкада сам ја ту настањен.

одва́лити, о̀двāлӣм (трп. о̀двāљен) свр. **1.** *одломити ударајући, силом одвојити, отргнути (део од целине, од подлоге и сл.):* ~ комад зида, ~ летву од ограде. **2.** фиг. *рећи нешто глупо, неумесно, бубнути.* ■ ~ **се** *одломити се, одвојити се, отргнути се (од целине, од подлоге).*

одва́љати (се), о̀двāљām (се) свр. *в. откотрљати се.*

одваљи́вати (се), -а̀љујēм (се) *несвр. према одвалити (се).*

одве́зати, о̀двēзēм свр. **а.** *скидањем, уклањањем веза, ослободити оно што је увезано, завезано, одрешити:* ~ руке, ~ очи. **б.** *развезати, раздрешити (вез, чвор на нечему):* ~ мараму, ~ завежљај. ■ ~ **се** *ослободити се веза, развезати се, одрешити се.*

одвези́вати (се), -ѐзујēм (се) *несвр. према одвезати (се).*

одвѐслати, -ām свр. **а.** *удаљити се веслајући.* – Јован одвесла низ реку. **б.** *преместити, одвести (чамац и др.) веслајући.* – Одвеслај чамац на другу обалу.

одвѐсти[1] (о̀двести), -вēдēм (о̀дведēм) (аор. о̀дведе; р. пр. о̀двео, -ѐла (о̀двела); трп. одвēђен, -ѐна; пр. пр. о̀двēвши) свр. **1. а.** *водећи довести на одређено место:* ~ дете у школу. **б.** *уклонити, удаљити (са неког места):* ~ трупе са ратишта. **в.** *силом, принудом повести некуда, спровести; отерати:* ~ у затвор, ~ стоку. **2.** *скренути, усмерити у одређеном правцу (ток воде).* **3.** *довести у неко (обично неповољно) стање, положај.* – То ће нас све одвести у пропаст.

одвѐсти[2] (о̀двести), одвѐзēм (аор. о̀двезе; р. пр. о̀двезао, -ѐзла (о̀двезла); трп. одвѐзен, -ѐна; пр. пр. одвѐзāвши (о̀двезāвши)) свр. **1.** *превести, пребацити некога (превозним средством, колима); превозећи отпремити, одстранити, уклонити нешто:* ~ путнике до аеродрома, ~ отпатке на депонију. **2.** *отпремити, пребацити некуда (возило управљајући њиме):* ~ брод до луке. ■ ~ **се** *отићи, отпутовати (возилом), превести се.* – Они се одвезоше колима.

о̀двеђ прил. *претерано, (и)сувише, (пре)много.*

одви́јати, о̀двијām несвр. *несвр. према одвити.* ■ ~ **се 1.** *несвр. према одвити се.* **2.** фиг. *дешавати се, развијати се.* – Догађаји се одвијају неочекивано брзо.

одвѝјач, -а́ча м *алатка за одвијање и увртање завртња.*

о̀двика ж *губљење навика, одвикавање од навике, одука.*

одвика́вати (се), -ѝкāвām (се) *несвр. према одвикнути (се) и одвићи (се).*

одвики́вати, -ѝкујēм *несвр. према одвикати.*

одви́кнути, о̀двикнēм свр. *вичући одговорити на нечији повик, вику; гласно одговорити.*

о̀двикнути и **о̀двићи,** о̀двикнēм (аор. о̀двикнӯ, о̀двиче и о̀двиче; р. пр. о̀двикнуо, -ула и о̀двикао, -кла; пр. пр. о̀двикнӯвши и о̀двикāвши) свр. *учинити да се неко ослободи какве навике, одучити од навике.* ■ ~ **се** *ослободити се какве навике, одучити се од нечега што је навика.*

о̀двити, о̀двијēм (имп. о̀двӣј; р. пр. о̀двио, о̀двӣла; трп. одвӣјен, -ена) свр. **1. а.** *одмотати, размотати нешто смотано, намотано, увијено:* ~ намотај жице, ~ увојак косе. **б.** (нешто) *скинути завој, омот (са нечега), развити, распаковати:* ~ поклон, ~ рану. **2. а.** *окретањем, одвртањем ослободити, извадити (завртањ).* **б.** *одвртањем скинути, одврнути (затварач, чеп).* ■ ~ **се 1. а.** *одмотати се, размотати се.* **б.** *престати бити (чврсто) завијен, затегнут, опустити се, олабавити се.* – Одвио се завртањ. **2.** фиг. *догодити се, десити се, одиграти се.* – Догађај се одвио мирно.

о̀двићи (се) свр. *в. одвикнути (се).*

о̀двишē и **о̀двише** прил. *преко (сваке) мере, сувише, одвећ.*

о̀двјетнӣк м јек. рег. *в. адвокат.*

о̀двјетница ж јек. рег. *в. адвокатица.*

о̀двјетнӣштво с јек. рег. *в. адвокатура.*

одвла́чити (се), о̀двлāчӣм (се) *несвр. према одвући (се).*

о̀двод м **1.** *одвођење, отицање (воде и сл.).* **2.** *цев, канал и др. за одвођење (обично какве течности):* канализациони ~.

одво̀дити, о̀дводӣм [гл. им. о̀двође̄ње с] *несвр. према* **одвести**[1].

о̀дводнӣ, -а̄, -о̄ *који служи за одвођење, отицање (обично течности):* ~ канал, ~ цев.

одводња́вати, -о̀дњава̄м несвр. *вршити, спроводити одвођење (сувишне) воде са мочварног земљишта, исушивати такво земљиште;* уп. мелиорација.

о̀двоз м *отпрема превозом, одвожење, превоз.*

одво̀зити (се), о̀двозӣм (се) [гл. им. о̀двоже̄ње с] *несвр. према* **одвести (се)**[2].

о̀двојен, -а, -о **1.** *трп. од* **одвојити (се).** **2.** *посебан, нарочит; оригиналан.* • **водити ~ живот** *живети у другом месту, раздвојено од породице (обично по потреби службе).*

о̀двојено прил. **а.** *издвојено од других, засебно:* ићи ~. **б.** *неповезано, раздвојено, испрекидано:* говорити ~.

о̀двојено̄ст, -ости ж *особина и стање онога који је одвојен, онога што је одвојено, издвојеност; изолованост.*

одво̀јив, -а, -о *који се може одвојити, раздвојив.*

одво̀јити, о̀двојӣм (имп. о̀двӧ̄ј) свр. **1. а.** *одделити, одломити, одсећи (део, комад) од целине:* ~ комад теста. **б.** *издвојити нешто што је с нечим другим помешано, раздвојити једно од другога:* ~ куколь од пшенице. **2.** *лишити што чега, раставити, удаљити, уклонити, одстранити:* ~ децу од куће. **3.** *оставити на страну, задржати део нечега за одређену намену:* ~ новац за кирију, ~ ручак за госте који ће доћи. **4.** *распознати, разликовати, уочити по посебним одликама, карактеристикама:* ~ добро од зла. ■ **~ се 1. а.** *раздвојити се као део од целине, одбити се, одломити се.* – Дршка се одвојила од лонца. **б.** *издвојити се од других, засебно, у посебну групу.* – Прва четворица тркача одвојила су се већ на старту. **2.** *удаљити се од кога (чега); напустити, оставити (некога, нешто).* – Једва се одвојила од прозора. Не може да се одвоји од деце. • **не (моћи) ~ очи (поглед** и сл.**) од некога, од нечега** *не моћи се довољно наиграти, науживати гледајући;* **~ мишљење** *в. издвојити (своје) мишљење (под мишљење).*

о̀двратан и **о̀дврā̀тан,** -тна, -о *који изазива одвратност, гнусан, мрзак, одуран.*

одвра́тити, о̀дврā̀тӣм свр. **1.** (некога) *учинити да неко одустане од нечега (од какве намере, жеље и др.):* ~ од пута, ~ од школе. **2.** *успети отклонити, одстранити, спречити (опасност, несрећу и сл.):* ~ смрт од некога. **3. а.** *усмерити другачије (воду, водени ток).* **б.** фиг. *скренути на другу страну, у другом правцу (разговор, мисао и сл.).* **4. а.** *узвратити на исти начин, реаговати:* ~ на љубав љубављу. **б.** *одговорити, узвратити речима, приметити.*

о̀двратно и **о̀дврā̀тно** прил. *на одвратан начин, мрско, гадно, гнусно.*

о̀двратно̄ст и **одвра́тно̄ст,** -ости ж **а.** *осећање гађења, неподношљивости (према некоме, нечему).* **б.** *оно што је одвратно (о поступку, речима, делу и сл.), гадост.* – Нагледали смо се свакаквих одвратности.

о̀двраћати (се), -а̄м (се) *несвр. према* **одвратити (се).**

одврлу̀дати, -а̄м свр. *врлудајући отићи, одлутати.*

одвр̏нути, о̀двр̄нӗм (аор. одвр̏нух (о̀двртох); трп. о̀двр̄нӯт) свр. **а.** *одвијањем скинути нешто (чеп, матицу завртња и др.), одшрафити.* **б.** *ослобађањем, скидањем наврнутог дела (чепа и сл.) ослободити, отворити (флашу, бомбу и др.).* **в.** *окретањем, одвијањем завртња, полуге и сл., омогућити проток (воде, гаса и др.), покренути или појачати снагу, прилив (светлости, звука и др.):* ~ славину, ~ лампу, ~ дугме на радију. ■ **~ се** *одвити се, одшрафити се.*

о̀двртати (се), -рӣм (се) *несвр. према* **одврнути (се).**

одвр̀та́ч, -а́ча м *алатка за одвијање (обично завртњева), одвијач, одврткa.*

одвр̀тети и **одвр́тети** јек. **одвр̀тјети** и **одвр́тјети,** -тӣм свр. *окретањем учинити да нешто завртно буде ослобођено, скинуто с навоја и сл., одврнути, одвити:* ~ сијалицу, ~ завртањ.

о̀двртка ж *одвртач, одвијач, шрафцигер.*

одву́ћи (о̀двӯћи), -ву́чӗм (3. л. мн. -ву́кӯ) (аор. одву́кох, о̀двӯче; р. пр. о̀двӯкао, одву́кла (о̀двӯкла); трп. одву́чен (одвӯчен); пр. пр. одву́кавши и о̀двӯкавши) свр. **1.** *вукући пренети на друго место, преместити.* **2.** *силом одвести, повући за собом (некога):* ~ у затвор, ~ у рат. **3.** разг. *примамити, привући себи, преотети (купце, присталице и др.).* ■ **~ се а.** *удаљити се крећући се с муком, тетурајући се.* **б.** *одскитати, одлуњати.*

одга́ђати, о̀дгā̀ђам *несвр. према* **одгодити.**

одга̀јали́ште с **1.** *в.* **одгајивачница** *(1).* **2.** *институција, установа, организација, друштво које развија и шири нове идеје, схватања (у науци, култури и сл.), расадник.*

одга́јати, о̀дгā̀јам *несвр. према* **одгајити** и **одгојити.**

одгајӣва̀ч, -а́ча м **1.** *онај који се бави гајењем, одгајањем (животиња, биљака или др.).* **2.** *васпитач, одгојитељ.*

одгајива̀чица ж женска особа **одгајивач.**

одгајӣва̀чница ж **1.** *место где се врши размножавање и узгајање живине, стоке, паса и др., одгајалиште.* **2.** фиг. *в.* **одгајалиште** *(2).*

одга̀јали́ште с **1.** *в.* **одгајивачница** *(1).* **2.** *в.* **одгојалиште** *(2).*

одга́јити, о̀дгā̀јӣм свр. (уп. одгојити) (некога, нешто) **1.** *неговањем и стручним старањем учинити да се неко или нешто (дете, младунче животиње, биљка и др.) правилно, лепо развије, одрасте, однеговати, подићи.* **2. а.** *научити лепом понашању, васпитати.* **б.** *васпитањем усмерити, научити, навићи (некога на нешто).* – Нису одгајени да подносе тешкоће.

одга́рати, о̀дгā̀рам *несвр. према* **одгорети.**

одге́гати (се), о̀дгē̄гам (се) свр. *отићи гегајући се, клатећи се у ходу.*

одгегу̀ц(к)ати (се), -а̄м (се) свр. *дем. према* **одгегати (се).**

о̀дгледати, -а̄м свр. (обично уз допуну: „до краја“) *видети у целости, пропратити од почетка до краја (филм, емисију на телевизији и др.).*

одглу́мити, -ӣм свр. **1.** *одиграти улогу, приказати глумом (лик, сцену у драми, позоришту).* **2.** фиг. *претворним понашањем представити лажно (себе, какво осећање, расположење и др.).*

одгова́рајӯћӣ, -а̄, -ӗ **а.** *који одговара одређеним захтевима, потребама, нормама, погодан за одређену сврху, прикладан:* одговарајуће мере, ~ школска спрема. **б.** *једнак или приближан по вредности, квалитету и др.:* ~ стан.

одгова́рати, -о̀ва̄рам несвр. **1.** *несвр. према* **одговорити.** **2.** *бити погодан, примерен за нешто, пристајати некоме (нечему); подударати се с нечим (с неким).* – Одговара му посао који ради. **3. а.** *сносити одговорност, бити одговоран (за нешто), гарантовати.* – Он одговара за успех акције. **б.** *бити изведен пред суд, бити оптужен (за нешто).* – Одговара за покушај убиства. **4.** *пружати, давати одговор (на питање).* – Одговарај само кад те ко пита. **5.** шк. **а.** *бити прозван, позван на проверу знања, ради оцењивања.* – Данас нисам одговарао у школи. **б.** *говорити о нечему (из неке области, предмета) за оцену:* ~ историју. **6.** *узвраћати некоме (обично старијем, претпостављеном и сл.) на недозвољен, недоличан начин, противречити.*

о̀дговор, -ора м **1. а.** *саопштење, објашњење, изјава, исказ (усмени или писмени) дат на постављено питање; узвратно писмо, извештај дат на нечији захтев, упит.* **б.** *поступак, чест који представља реаговање на нешто.* – Ћутање је најбољи одговор. **в.** *супротно мишљење, став (у полемици, расправи).* **2.** фиг. *узвратни поступак, дејство (као противмера, реакција).* – На напад пешадије уследио је жесток одговор авијације.

о̀дгово̄ран, -рна, -о **а.** (одр.) *који сноси одговорност за нешто; надлежан, меродаван:* ~ уредник, ~ лице. **б.** *који је скопчан с одговорношћу, важан, руководећи:* ~ положај, ~ посао. **в.** *који се односи с одговорношћу, озбиљношћу (према послу, у раду и др.), савестан, акрибичан, озбиљан:* ~ као ученик, ~ у свему.

одгово̀рити, -о̀ворӣм свр. **1.** *дати, послати одговор (на питање, на писмо, оптужбу и сл.).* **2.** *реаговати на нечији изазов;*

узвратити, ослободити се, одазвати се: ~ пољем, ~ на љубав. **3.** (нечему) *задовољити одговарајуће захтеве, услове, очекивања:* ~ службеној дужности. **4.** *наговорити некога да одустане од какве намере, плана, одвратити:* ~ (некога) од пута.

о̀дговорно прил. *с одговорношћу, савесно.*

одгово́рност, -ости (инстр. -ошћу) ж **1.** *свест о обавези, осећање дужности.* **2. а.** *обавеза извршавања дужности, одн. сношење последица за неуспехе, кривице.* – На њему је велика одговорност. **б.** *обавеза да се у оквиру какве делатности, посла и др. одговара сходно утврђеним прописима, нормама:* морална ~, материјална ~. • **сносити** ~ *бити одговоран.*

одго̀дити, одгодѝм (трп. о̀дгођен) свр. *преместити, померити време одржавања, извођења нечега за касније, за неко друго време, одложити:* ~ седницу, ~ путовање, ~ испит.

о̀дгој м *васпитно деловање, васпитање; навике, својства стечена васпитањем:* породични ~, физички ~.

о̀дго̄јан, -јна, -о (обично одр. о̀дго̄јнӣ) *који се односи на одгој, васпитни:* ~ процес, ~ завод.

о̀дгојен, -а, -о *лепо васпитан.*

одго̀јитељ м рег. *онај који одгаја, васпитач.*

одгојитељица ж рег. *васпитачица; неговатељица.*

одго̀јити, о̀дгојӣм свр. рег. (уп. одгајити) **1.** *подићи гајењем, отхранити; однеговати.* **2. а.** *развити (код некога) моралне, умне, духовне и др. особине, васпитати.* **б.** *оспособити (некога) у неком послу, вештини, обучити.*

одгоне́тнути, -о̀нӗтнӗм свр. *разрешити, докучити, погодити смисао нечега загонетног, скривеног, нејасног; решити загонетку.*

одгоне́тати, -о̀нӗта̄м (-о̀нӗђӗм) *несвр. према одгонетнути.*

о̀дгонӗтка ж (дат. -ки и -ѐци; ген. мн. -ка̄ (-ета̄ка̄)) *(раз)решење загонетке.*

одго̀нити, о̀дгонӣм [гл. им. о̀дгоњӗње с] *несвр. према одагнати.*

о̀дгоре и **одго́ре** прил. *с горње стране, одозго.*

о̀дгризак, -иска м *одгризен комад, залогај.*

одгри́зати, о̀дгрѝза̄м *несвр. према одгристи.*

о̀дгристи, -и́зӗм (аор. о̀дгризох, о̀дгрѝзе; трп. о̀дгризен и одгри́зен) свр. *гризући откинути (залогај, комад).*

одгр́нути, о̀дгр̄нӗм (аор. одгр́нух и о̀дгртох; трп. о̀дгр̄нӯт; пр. пр. одгр́нувши) свр. **1. а.** *уклонити горњи слој (земље, снега или др.).* **б.** *разгрнути, размаћи:* ~ завесу. **2.** *скинути, уклонити, смаћи (прекривач, прекривку).* ■ ~ **се** *скинути, свући (одрпач, горњи део одеће).*

о̀дгртати (се), одгрћӗм (се) *несвр. према одгрнути (се).*

одгу́рати, о̀дгӯра̄м свр. *гурајући померити, одмаћи, удаљити.*

одгури́вати, -у̀рујӗм *несвр. према одгурати.*

одгуркѝвати, -у̀ркујӗм несвр. *у дем. значењу: одгуривати.*

о̀дгурнути, -нӗм свр. **1.** *једним, најпростијим покретом померити, гурнути, одбити даље (од себе):* ~ тањир. **2.** фиг. *престати марити (за некога) одбацити, занемарити, запоставити:* ~ своју децу.

одгуши́вати, -у̀шујӗм *несвр. према одгушити.*

одгу́шити, о̀дгӯшӣм свр. *уклонити оно што загушује, затвара (цев, димњак, канализацију и сл.) и омогућити проток, отпушити.*

одебља́ње с *задебљало место, задебљање.*

одѐбљати, -а̄м свр. *унеколико повећати дебљину, постати дебео, угојити се.*

оде́вати (се), о̀дӗва̄м (се) јек. **одијѐвати (се),** о̀дијева̄м (се) *несвр. према оденути (се).*

о̀дӗвнӣ јек. **о̀дјӗвнӣ,** -а̄, -о̄ *који је у вези с одевањем, с одећом:* ~ конфекција, ~ предмет.

о̀делит јек. **о̀дјелит,** -а, -о **1.** *одвојен (од других), засебан, посебан; појединачан.* **2.** *другачији (од осталих), нарочит.*

оде́лити, о̀дӗлӣм јек. **одијѐлити,** о̀дијелӣм (трп. о̀дӗљен јек. о̀дијељен) свр. (некога, нешто) *издвојити посебно, раздвојити, раставити (од других), одвојити.* ■ ~ **се 1.** *издвојити се, одвојити се (у посебну групу, целину).* **2.** *одвојити се (од осталих, из заједнице), најустити (некога или нешто).*

оде́ло јек. **одијѐло** с **1. а.** *мушка одећа (сако, панталоне, прслук).* **б.** *одећа уопште, хаљине.* **2.** *нарочита, за посебне сврхе намењена одећа, одевна опрема:* ронилачко ~, војничко ~, скијашко ~.

оделотво̀рити јек. **одјелотво̀рити,** -о̀творӣм свр. *спровести у дело, остварити, оживотворити, реализовати:* ~ идеје, ~ планове. ■ ~ **се** *постати стваран, реалан,* остварити се.

оде́лце јек. **одијѐлце,** -цета и -ца с (мн. -ца) *дем. и хип. од одело.*

о̀дељак јек. **о̀дјељак,** -ӗљка м **1.** *самостални, издвојени део неке целине:* ~ књиге, ~ текста. **2.** *одвојена, посебна, мала просторија за нарочите намене или лица, одељење:* ~ за децу, ~ за пушаче. **3.** *службена, радна простор ија какве установе, управног органа, организације надлежне за одређене послове, испостава, одсек, огранак:* царински ~, порески ~.

о̀дӗљенӗост јек. **о̀дијељенӗост,** -ости ж *стање онога који је одељен, онога што је одељено, издвојеност, изолованост.* – Живи у строгој одељености од других.

одељӗ́ње јек. **одјељӗ́ње** с **1.** *посебна просторија зграде, стана, соба.* **2.** *служба, испостава, уред као део веће установе, организације, одељак:* пријемно ~, финансијско ~. **3.** *ученици једног разреда у школи; просторија у којој се изводи настава.*

одељӗ́ње јек. **одјељӗ́ње,** -а и -ета с (мн. -ња) *дем. од одељење.*

одељи́ва̄ти (се) јек. **одјељи́вати (се),** -ѐљујӗм (се) *несвр. према одделити (се).*

о̀денути јек. **о̀дјенути,** -нӗм свр. *обући; опскрбити (некога, нешто) одећом:* ~ дете, ~ сиротињу; фиг. *заогрнути (у неку форму), прикрити лажним изгледом:* ~ своје намере, ~ лаж у истину. ■ ~ **се** *повр.*

одѐрати, о̀дерӗм (трп. о̀дера̄н) свр. **1. а.** *огулити, скинути кожу (са тела животиње).* **б.** *оштетити по површини, згулити (кожу).* **в.** *поцепати, подерати (одело, џеп и др.).* **2.** фиг. разг. **а.** *узети, наплатити много више него што нешто вреди, него што би требало, очерупати, опљачкати.* **б.** *жестоко пребити, премлатити, казнити кога.* – Одрађу га као вола. • ~ **грло (вичући, певајући)** *остати без гласа, промукнути;* ~ **кожу (коме) (с леђа)** *в. одерати (2а).*

о̀де(с)ти јек. **о̀дје(с)ти,** -енӗм (-едӗм) свр. *в. оденути.*

о̀дећа јек. **о̀дјећа** ж *у зб. значењу: предмети који служе за одевање, облачење.*

оджи́вети јек. **оджи́вјети,** -вӣм свр. *завршити живот, живљење, престати постојати.*

одзва́њати, о̀дзва̄ња̄м *несвр. према одзвонити.*

одзви́ждати, -дӣм свр. *завршити са звиждањем; до краја извести звиждањем (мелодију).*

одзво̀нити, о̀дзвонӣм свр. **1.** *звоњењем објавити нешто, откуцати.* – Одзвонило је подне. **2.** *разлећи се, одјекнути (звуком звона, звоњавом).* – Глас јој одзвони ходником. • **одзвонило му је** *свршено је, готово је с њим, дошао му је крај.*

о́дзив и **о̀дзӣв** м **1.** *одговор, реаговање гласом на позив, на дозивање, приликом прозивке и сл.* **2.** *одјек, јека.* **3.** *прихватање позива на нешто (на учешће у нечему и сл.), позитиван пријем (нечега новог).* – Одзив грађана на изборима био је велики. **4.** вој. *уговорени тајни одговор на лозинку.*

одзи́вати (се), о̀дзӣва̄м (се) и о̀дзӣвљӗм (се) *несвр. према одазвати (се).*

оди́ва ж нар. *удата жена у односу на свој род; уопште невеста, млада.*

о̀дигнути (се), -нӗм (се) свр. *в. одићи (се).*

одигра́вати (се), одӣгра̄ва̄м (се) *несвр. према одиграти (се).*

одѝграти (ὀдиграти), ὀдиграм̄ свр. **1. а.** *довести, извести игру до краја, завршити с игром:* ~ партију шаха, ~ коло, ~ утакмицу. **б.** *повући потез у оквиру дате игре:* ~ коња, ~ кеца. **2.** *извести, одиграти сценско дело, одн. улогу у њему:* ~ Хамлета. ■ ~ **се** *догодити се, десити се, збити се.* • ~ **улогу (важну, велику** и сл.) *извршити, остварити (значајан пресудан) утицај на ток ствари, догађаје, бити важан чинилац у одлучивању, спровођењу нечега.*

ὀдизати (се), ὀдижём (се) *несвр. према одѝгнути (се) и одѝћи (се).*

одије- *в. оде-.*

ὀдијум м лат. *мржња; одвратност.*

ὀдисати, ὀдишём несвр. **1.** *снажно издисати (као израз бола, олакшања и сл.), уздисати.* **2.** *одавати мирис; мирисати (на нешто).* **3.** (чиме) фиг. *бити прожет, испуњен; зрачити, одавати (нешто):* ~ лепотом, ~ новим духом.

одѝскона прил. *од давних времена, од памтивека, одвајкада.*

одѝсконскӣ и **одѝскōнскӣ,** -ā, -ō *прадавни, праисконски, прастари.*

ὀдиста *речца за потврђивање претпоставке, исказа: доиста, збиља, стварно, уистину.* – Биће то ~ страшно.

ὀдистѝнскӣ, одѝстѝнскӣ и **одистѝнскӣ,** -ā, -ō *стварни, прави, истински.*

ὀдистѝнски, одѝстѝнски и **одистѝнски** прил. *одиста, стварно, уистину, заиста.* – Дајем ти то одистински.

ὀдићи, ὀдигнём (аор. ὀдигох, ὀдиже и ὃдиже; р. пр. ὀдигао, -гла; трп. ὀдигнӯт; пр. пр. ὀдигāвши) свр. (вар. одигнути (се)) *подићи (мало) изнад земље; издићи, задићи.* ■ ~ **се** *мало се подићи, усправити се, придићи се.*

ὃдјава ж **1. а.** *обавештење надлежном органу власти, управе или др. о прекиду боравка у датом месту, подручју или сл.; документ, изјава, образац којим се таква пријава подноси.* **б.** *уопште изјава, обавештење о прекиду каквог односа, положаја, делатности и др., отказ:* ~ радио-претплате, ~ пословне делатности, ~ радње. **2.** *објављивање завршетка, краја неке телевизијске или радио-емисије или обавештење о завршетку емитовања програма за тај дан.*

одја́вити, ὀдјāвӣм свр. **1. а.** (некога) *писменом пријавом обавестити надлежни орган управе, власти и сл. о престанку боравка у датом месту.* **б.** *поднети писмену одјаву, изјаву, обавештење о отказу, престанку или прекиду рада, каквог односа и сл., отказати:* ~ радњу, ~ закуп стана. **2.** *објавити крај радио или телевизијске емисије, одн. емитовања дневног програма;* уп. одјава (2).

ὀдјавнӣ, -ā, -ō *који се односи на одјаву;* уп. одјава (2): ~ ТВ шпица.

одјављѝвати (се), -ȁвљујем (се) *несвр. према одјавити (се).*

ὀдјахати, -ашём свр. **1.** *отићи јашући (на коњу).* **2.** *сићи (с коња), сјахати.*

одје- *в. оде-.*

одједа̀нпӯт и **одјѐднōм** (одједа̀рēд) прил. **1.** *у исто време, истовремено:* ~ дати, ~ купити више ствари. **2.** *неочекивано, изненада:* ~ удари киша, ~ му позли.

ὀдједрити и **одјѐдрити,** -ӣм свр. *отиловити, отићи једрећи.*

ὃдјēк и **ὀдјек** м **1. а.** *поновљени звук као одраз звучног таласа при одбијању од какве препреке, јека.* **б.** *уопште звук који допире из даљине.* – Чује се одјек пуцњаве у даљини. **2.** фиг. *реакција, одзив, интересовање (побуђено у јавности).* – Изложба није наишла ни на какав одјек.

одјекѝвати, одјѐкујем *несвр. према одјекнути.*

одје́кнути, ὀдјēкнем свр. **1. а.** *зачути се, обзнанити се каквим звуком, зачути се.* – Ударац је одјекнуо тупо. **б.** *разлећи се, заорити се.* – Одјекнула је песма из стотине грла. **2.** фиг. *изазвати утисак, интересовање (у јавности, друштву и сл.).* – Његов предизборни говор снажно је одјекнуо у народу.

ὀдјел м јек. рег. *одељак; одељење.*

одјел- *в. одел-.*

ὀдјелнӣ, -ā, -ō јек. *који се односи на одјел.*

одјељ- *в. одељ-.*

ὀдјести, -једем̄ свр. *узети, појести мало од неког јела, оброка.*

одјећа *в. одећа.*

ὀдјужити, -ӣм свр. *попустити, ослабити под утицајем јужног, топлог ветра (о мразу), почети се топити (о леду, снегу).*

одју́рити, ὀдјӯрӣм свр. **1.** *удаљити се брзо, трчећи, отрчати, побећи.* **2.** *отерати, најурити (некога).* – Одјури неваљалца, ако наиђе.

одла́гати, ὀдлāжем̄ *несвр. према одложити.*

ὀдлазак, -аска м **1. а.** *најуштање дотадашњег места боравка, одлажење.* – Спремам се за одлазак из овога места. **б.** *полазак некуда, на неко друго место.* – Мајка га испраћа при одласку у школу. **в.** *време, план поласка са станице, полазак.* – Распоред одласка возова је промењен. **2.** *долажење; посета, посећивање:* ~ на концерт, ~ у позориште.

ὀдлазити, -ӣм [гл. им. ὀдлажēње с] *несвр. према отићи.*

одлака́вити, -àкāвӣм и **ὀдлакавити,** -ӣм свр. *постати длаков, обрасти длакама.*

одла́кнути, ὀдлāкнем и **одла̀кнути,** ὀдлакнем свр. (некоме; обично безл., са логичким субјектом у дат.) *осетити олакшање, растерећење (услед ослобођења од какве море, притиска, невоље и сл.), одахнути.* – После положеног испита, одлакнуло му.

одла́мати (се), ὀдлāмам (се) *несвр. према одломити (се).*

одлѐдити, ὀдледӣм (трп. ὀдлеђен) свр. *ослободити леда нешто замрзнуто, залеђено (топљењем), одмрзнути, отопити:* ~ намирнице из замрзивача. ■ ~ **се** *ослободити се леда, отопити се, откравити се.* – Дунав се одледио.

одлеђѝвати (се), -èђујем (се) *несвр. према одледити (се).*

одлѐжати, -жӣм свр. **1. а.** *провести неко време у постељи, лежећи.* – Одлежао је пола сата после ручка. **б.** (неку болест) *провести потребно време у постељи (за време болести, лечења и сл.).* – Грип увек треба одлежати. **в.** *мировати неко време, одстајати (о вину, јелу и сл.).* – Сарма је боља кад који дан одлежи. **2.** фиг. *издржати време казне у затвору, провести у затвору на издржавању казне.* – Одлежао је две године у Лепоглави.

одле́пити, ὀдлēпӣм јек. **одлијѐпити,** ὀдлијепӣм (трп. ὀдлēпљен јек. ὀдлијепљен) свр. *скинути, одвојити, раздвојити нешто слепљено, залепљено.* ■ ~ **се а.** *одвојити се, откинути се.* **б.** фиг. *раздвојити се, раставити се (од некога, од нечега).* – Одлепи се од мене.

одлепљѝвати (се) јек. **одљепљѝвати (се),** -èпљујем (се) *несвр. према одлепити (се).*

одле́тати, ὀдлēћем јек. **одлијѐтати,** ὀдлијећем *несвр. према одлетети.*

одлѐтети јек. **одлѐтјети,** -тӣм свр. **1. а.** *отићи летећи; отпутовати авионом.* **б.** *бити понет, отргнут ветром.* – Одлете му шешир. **в.** фиг. *одјурити, отрчати.* – Дете одлете на улицу. **2.** фиг. *бити смењен, избачен (из службе, са положаја и сл.).* – Сменили не само њега, већ одлете и командант.

ὀдлив м **1.** *пролазак, отицање водене масе, течности.* – Браном је заустављен одлив реке. **2.** *одвод (канал, цев и сл.) за отицање воде, течности.* **3.** *опадање, смањивање (количине, броја нечега и сл.), осипање:* ~ радне снаге. **4.** (крви) *истицање, крварење.* **5.** *в. одливак.* • ~ **мозгова** *одлазак стручњака из земље у иностранство (услед неповољних услова за живот и рад у својој земљи).*

ὀдливак, -ивка м *метални предмет начињен ливењем; изливена копија модела.*

одли́вати (се), ὀдлӣвам (се) *несвр. према одлити (се).*

одлијепити *в. одлепити.*

одлијѐвати (се), ὀдлијевам̄ (се) несвр. јек. *в. одливати (се).*

ὀдлика ж (дат. -ици) **1.** *својство, особина којом се неко (нешто) одликује, истиче, разликује од других; карактеристична,*

позитивна особина. **2.** *признање, похвала, одлична оцена успеха; одликовање, орден.*

одли̏ка̄ш, -а́ша м *ученик који има одличне оцене, који постиже одличан успех.*

одлика̀шица ж *ученица одликаш.*

одликова́ње с *нарочито одличје као знак признања за посебне заслуге (војне или грађанске), орден, медаља.*

о̀дликовати, -кујем свр. и несвр. **1.** *да(ва)ти, доделити, додељивати некоме одликовање.* **2.** (некога, нешто) *издвојити, издвајати (као одлика, карактеристика), карактерисати.* – Њега одликује чврста воља. ■ **~ се** *истаћи се, истицати се, издвојити се, издвајати се каквом особином, карактеристиком:* ~ се храброшћу.

о̀длити, о̀длијем (имп. о̀длиј; р. пр. о̀длио, -ила; трп. одли̏вен, -ена) свр. **1.** *одсипати мало течности (из нечега), одасути.* **2.** (нешто) *направити метални одливак, излити какав предмет помоћу калупа;* уп. одливак. ■ **~ се** *отећи, излити се.*

о̀дличан, -чна, -о **1.** *који се одликује најбољим особинама, изванредан, изврстан, перфектан:* ~ мотор, ~ књига, ~ одело. **2. а.** *чије су знање, способности оцењене највишом оценом:* ~ ђак, ~ студент. **б.** *који је постигао, добио највишу оцену, оцењен као најбољи, врхунски:* ~ успех, ~ резултат.

о̀длӣчје с рус. **1.** *одликовање, орден.* **2.** *посебно обележје, одлика, карактеристика.*

о̀длично прил. *на одличан начин, изванредно, перфектно.*

одло̀жити, о̀дложӣм (трп. о̀дложен) свр. **1.** *померити, одгодити (за касније, за друго време):* ~ путовање, ~ састанак. **2. а.** *пустити из руке (нешто што се држало), спустити, положити, (и)оставити (на земљу, на сто и сл.):* ~ капут, ~ ранац, ~ оружје. **б.** *склонити (на страну), сместити (у полице, у орман и др.), похранити:* ~ документа у фасцикле, ~ у архиву.

о̀дломак, -о̄мка м **1.** *одломљени комад нечега, парче.* **2. а.** *посебан сегмент, део неке целине, одељак, фрагмент:* ~ из књиге, ~ партитуре. **б.** *појединост као део неке целине, детаљ.*

одло̀мити, о̀дломӣм свр. *ломећи одвојити део од целине.* ■ **~ се** *одвојити се, отпасти, откинути се од нечега (услед ломљења).*

о̀длука ж (дат. -ици) **1. а.** *коначно опредељење, дефинитивно решење (као резултат одлучивања, договора, разматрања какве ствари); закључак.* – Одлука је: кућу треба продати. **б.** *наредба (власти), решење, декрет:* краљевска ~, ~ војне команде. **2.** *пресудан догађај; исход (нечега), свршетак:* ~ на бојном пољу. • **~ је пала** *одлучено је (чврсто, неопозиво), решено је (најзад).*

одлу̏њати, о̀длӯњам свр. разг. *отићи незнано куд, одскитати, одлутати.*

одлу̏тати, о̀длӯтам свр. *лутајући отићи, одскитати, отумарати.*

о̀длучан и **о̀длучан,** -чна, -о **1. а.** *чврст, непоколебљив у спровођењу одлука; смео храбар:* ~ човек. **б.** *који одражава таква својства, оштар, енергичан:* ~ тон, ~ поступак. **2.** *одлучујући, пресудан, преломан:* ~ битка, ~ догађај.

одлучи́вати (се), -ӯчујем (се) *несвр. према одлучити (се).*

одлу̏чити, о̀длӯчӣм свр. **1. а.** *решити се на нешто, донети одлуку.* **б.** *донети закључак, суд, закључити.* **2.** *бити пресудан (за нешто), решити исход (нечега).* – Ова ствар је одлучила моју судбину. ■ **~ се 1.** *в. одлучити (1а).* **2.** *определити се (између више могућности).* – Не зна на шта да се одлучи.

о̀длучно и **о̀длучно** прил. *на одлучан начин, енергично:* ~ одбити (нешто).

о̀длучно̄ст и **одлу̏чно̄ст,** -ости ж *особина оног који је одлучан, оног што је одлучно; решеност, енергичност, непоколебљивост.*

одлу̏чујӯће прил. *на одлучујући начин, енергично; пресудно.*

одлу̏чујӯћи, -ā, -ē *који има пресудан значај, од којег зависи исход (нечега), пресудан:* ~ догађај, ~ битка.

одљев м (јек.) *в. одлив.*

одљеп- *в. одлеп-.*

одљу̏дити се, о̀дљӯдӣм се свр. *постати отпадник, непријатељ људи; престати се дружити с људима.*

одљу̏тити се, о̀дљӯтӣм се свр. *престати се љутити, не бити више љут.*

одма́гати, о̀дма̄жем *несвр. према одмоћи.*

о̀дмаглити, -ӣм свр. разг. *отићи, изгубити се некуда, одлутати.*

о̀дмазда ж *узвратна казнена, репресивна мера за учињено дело, освета.*

о̀дмакао, -мàкла (о̀дмакла), -о *р. пр. од одмаћи (се), одмаknути (се) у атриб. служби.* • **одмакле године** *позније године, старост:* човек у одмаклим годинама.

одмàкнути *в. одмàћи.*

одмалена и **о̀дмалена** прил. *од детињства, од малих ногу.*

о̀дмалопре̄ јек. **о̀дмалоприје** прил. *од пре неколико тренутака, одскора.*

одма́мити, о̀дма̄мӣм свр. *мамећи одвести (некуда).*

одмамљи́вати, -а̀мљујем *несвр. према одмамити.*

одмàралӣште и **одма́ралӣште** с *зграда или насеље намењено и уређено за одмор, опоравак (обично већег броја лица).*

одма́рати (се), о̀дма̄рам (се) *несвр. према одморити (се).*

одма́стити, о̀дма̄стӣм свр. *уклонити маст, масни премаз; деконзервирати (мотор, уређај).*

одмàћи (о̀дмаћи) и **одмàкнути,** о̀дмакнем (аор. одмàкох, одмàче и о̀дмаче (одмàкнух, о̀дмакнӯ); р. пр. о̀дмакао, одмàкла (о̀дмакла) (одмàкнуо, -ула); трп. о̀дмакнӯт) свр. **1.** (нешто) *помичући, одмичући померити, помаћи; измаћи:* ~ новине, ~ столицу. **2.** фиг. **а.** *удаљити се, отићи:* ~ од куће. **б.** *узнапредовати, испредњачити (у развитку, еволуцији).* – Култура Европе је далеко одмакла од својих почетака. **3. а.** *уздићи се високо, бити скоро на заласку (о Сунцу).* **б.** *поприлично проћи, протећи, бити касно (о времену).* ■ **~ се 1.** *помаћи се, померити се, удаљити се (од некога, од нечега).* **2.** *в. одмаћи (2б).*

о̀дмах прил. **1.** *овога часа, сместа; брзо, ускоро.* **2.** *сасвим близу, непосредно (у просторном смислу).* – Стани одмах до мене.

одмахи́вати, -а̀хујем *несвр. према одмахнути.*

одма́хнути, о̀дма̄хнем свр. **1.** *покретом руке или главе изразити неслагање, неодобравање, непознавање, резигнираност и сл.* **2.** *узвратити махом (при поздраву).*

о̀дмена јек. **о̀дмјена** ж **а.** *онај (оно) што долази да замени (некога, нешто) у вршењу посла, дужности и сл., смена, замена.* **б.** *промена, измена.*

одме́нити, о̀дмēнӣм јек. **одмијѐнити,** о̀дмијенӣм свр. *сменити, заменити (некога) у вршењу каквог посла, дужности.* ■ **~ се** *међусобно се заменити, сменити један другог.*

одмењи́вати (се), -ѐњујем (се) јек. **одмјењи́вати (се),** -јѐњујем (се) *несвр. према одменити се.*

одмера́вати (се), -ѐрāвам (се) јек. **одмјера́вати (се),** -јѐрāвам (се) *несвр. према одмерити (се).*

о̀дмерен јек. **о̀дмјерен,** -а, -о **1.** *равномеран, уједначен:* ~ корак. **2.** *трезвен, уравнотежен, сталожен; који одражава такве особине:* ~ човек, ~ понашање.

о̀дмерено јек. **о̀дмјерено** прил. **1.** *уједначено, равномерно.* **2.** *сталожено, трезвено, суздржљиво.*

о̀дмеренӧст јек. **о̀дмјеренӧст,** -ости ж *својство оног који је одмерен, оног што је одмерено.*

одмери́вати (се), -ѐрујем (се) јек. **одмјери́вати (се),** одмјѐрујем (се) несвр. *в. одмеравати (се).*

о̀дмерити јек. **о̀дмјерити,** -ӣм свр. **1.** *мерењем одредити, одвојити потребну количину (дужину, тежину и сл. нечега):* ~ килограм шећера. **2.** *одредити коме количину, меру (нечега):* ~ казну (некоме). **3.** *повести рачуна о пристојности, прикладности, исправности (понашања, поступака, речи и др.).* **4.** (очима, погледом, од главе до пете и сл.) *пажљиво, заинтересовано,*

строго пођледати, осмотрити (некога). ■ ~ **се** *узајамно се пођледати пажљиво, с интересовањем, испитивачки.* • ~ **снаге** *у међусобном надметању, борби обробати своје могућности, способности и сл.*

ȍдметнӣк м *онај који се одметнуо (од некога, нечега), отпадник; побуњеник, бунтовник.*

ȍдметничкӣ, -ā, -ō *који се односи на одметника, побуњенички, бунтовнички.*

ȍдметнӣштво с *одметање (од власти, од друштва); бунтовништво.*

ȍдметнути се и **одмѐтнути се,** ȍдметнēм се свр. **а.** *побунивши се против власти, живети у илегалности, ван домашаја закона.* **б.** фиг. *отићи, отуђити се (од куће, од својих), одвојити се.*

одмије- *в. одме-.*

ȍдмила и **ȍдмӣла** прил. *од милоште, из љубави, од миља (о тепању, обраћању некоме).* – Одмила га зову Гига.

ȍдмицати (се), ȍдмичēм (се) *несвр. према одмакнути (се), одмаћи (се).*

одмје- *в. одме-.*

ȍдмор м **а.** *мировање ради окрепљења, прикупљања нове снаге, релаксације; починак.* **б.** *краћи прекид рада, активности (у школи, канцеларији, у некој представи, емисији и сл.), пауза, предах, станка.* • **активни** ~ *бављење лаким активностима (спортом и сл.) као освежење за време одмарања (обично после напорног рада).* **годишњи** ~ *време које у току године запослени могу, као законско право, да користе за вишедневно одсуство с посла (ради опоравка, одмора, летовања и др.).* **школски** ~ *пауза између два наставна часа.*

ȍдмōран и **ȍдмōран,** -рна, -о *који се довољно одморио, чио, свеж.*

одмòрити, ȍдморӣм свр. **1.** прел. (некога, нешто) *омогућити некоме одмор, предах:* ~ коње, ~ војску. **2.** непрел. *в. одморити се.* ■ ~ **се** *ослободити се умора, повратити снагу, радну способност, енергију (починком, предахом).*

ȍдморӣште с *место, простор предвиђен за одмор, краће задржавање ради предаха.*

ȍдмōрно и **ȍдмōрно** прил. *као после одмарања, свеже.*

одмота́вати, -ȍтāвāм несвр. *несвр. према одмотати.* ■ ~ **се 1.** *несвр. према одмотати се.* **2.** *одигравати се, дешавати се, одвијати се.*

одмòтати, -āм свр. *одвити нешто замотано, размотати; отпаковати:* ~ клупче, ~ пакет. ■ ~ **се** *одвити се, размотати се.*

ȍдмōћ ж *поступак, дело које некоме ствара тешкоће, одмаже;* супр. помоћ.

одмòћи (ȍдмоћи), ȍдмогнēм свр. *својим (обично несмотреним, неприкладним и сл.) поступцима отежати некоме нешто, учинити да нешто буде још теже, још горе;* супр. помоћи.

одмрза́вати (се), -ȑзāвāм (се) *несвр. према одмрзнути (се).*

ȍдмрзнути, -нēм (аор. ȍдмрзох и ȍдмрзнух; р. пр. ȍдмрзао, -зла и ȍдмрзнуо, -ула) свр. *раскравити, одледити, отопити (нешто смрзнуто, залеђено):* ~ воће. ■ ~ **се** *раскравити се, отопити се, одледити се.*

одмрси́вати (се), -ȑсујēм (се) *несвр. према одмрсити (се).*

одмр́сити, ȍдмрсӣм свр. *расплести, размотати (нешто замршено), распетљати, размрсити:* ~ чвор, ~ вуну. ■ ~ **се** *расплести се, размрсити се.*

однàзāд прил. *са задње стране, одостраг, отпозади.*

однàпрēд јек. **однàприjед** прил. *с предње стране, спреда.*

одна́родити, ӣм свр. *отуђити некога од свог народа, одузети национално обележје.* – Србе не можете однародити. ■ ~ **се** *отуђити се од свог народа, изгубити национално обележје.*

однарођа́вати (се), -рòђāвāм (се) и **однарођи́вати (се),** -рòђујēм (се) *несвр. према однародити (се).*

однарође́ње с *отуђење од свог народа, губитак осећања националне припадности.*

ȍднатрāг и **однатрàшкē** прил. *са задње стране, одостраг.*

ȍднеговати јек. **ȍдњеговати,** -гујēм свр. **а.** *отхранити, одгајити; васпитати:* ~ бильку; ~ дете. **б.** *одржати у добром, свежем стању:* ~ руке.

ȍднедāвно и **однèдāвно** (ȍднедāвна и однèдāвна) прил. *отпре краћег времена, одскора.*

ȍднеклē прил. *од (из, са) неког неодређеног места, правца, однекуд.*

ȍднекуд(ā) прил. **1.** *из неодређеног правца, однекле.* **2.** *на неки начин, неким случајем, некако.* – Однекуд постаде стручњак.

ȍднēти јек. **ȍднијети,** -нèсēм (ȍднесēм) (аор. однèсох и ȍднēх јек. ȍднијех; р. пр. ȍднео, -ēла јек. ȍднио, -ијела; трп. однèсен и ȍднēт јек. ȍднијет; пр. пр. ȍднēвши јек. ȍднијевши) свр. **1. а.** *носећи преместити на друго место, уклонити:* ~ своје ствари. **б.** *пренети, испоручити (поздрав, поруку).* **2. а.** *узети без питања; украсти:* ~ драгоцености. **б.** *узети сапрачу, освојити (фигуру у шаху, карту и сл.).* **3.** *разнети, уништити.* – Граната му однела руку. • **као руком однето (однесено)** *брзо, потпуно излечено, одстрањено (о болести).* **однела га мутна Марица** *пропао је, ишчезао је без трага.* **однео враг (ђаво) шалу** *није се шалити, озбиљна је ситуација.* ~ **памет (коме)** *залудети, опчинити кога (обично у заљубљености).* ~ **победу** *постићи победу, победити.* ~ **(са собом) у гроб** *в. под гроб.*

ȍднос м **1.** *узајамна веза, повезаност, међусобан зависан положај (између ствари, појмова, појава); сразмера:* ~ узрока и последице, бројни ~ (нечега). **2. а.** *начин међусобног општења, понашања, врста узајамне везе међу људима:* ~ једних према другима. **б.** *узајамна повезаност, сарадња (у привреди, политици, култури и др.):* ~ између држава, ~ два предузећа. **в.** (према нечему) *начин посматрања, третирања, разумевања (појава, појмова и сл.):* ~ према романтизму, ~ према рату. **3.** *интимна, сексуална веза (мушкарца и жене).* • **радни** ~ *положај, статус запослене особе, запослење.*

ȍдносан, -сна, -о (обично одр.) *који се односи на некога, на нешто, који се тиче некога, нечега, дотични.*

однòсити, ȍдносӣм [гл. им. ȍдношēње с] *несвр. према однети.* ■ ~ **се 1.** *имати, одржавати, гајити одређени однос, понашање, држати се на одређен начин (према некоме, нечему):* ~ се са нежношћу. **2.** *бити у вези (с неким, с нечим), тицати се (некога, нечега).* – Прекори се односе на њега. **3.** *бити, стајати у сразмери (једно према другоме).* – Део према целини се односи као 1 према 4.

ȍдносно 1. речца *управо, то јест; или.* – Дошао је, односно допутовао. **2.** везн. *а, али, док.* – Црвеном бојом означена је топла вода, односно плавом хладна вода.

ȍдњеговати *в. однеговати.*

одња́хати, ȍдњāшēм (ȍдњāхāм) свр. **1.** (некога) *одгојити, отхранити, подићи, однеговати (дете, децу).* **2.** фиг. (нешто, некога) *дати, створити, образовати.* – Таква девојачка цензура одњихала је наше народне гусле.

одобра́вати, одòбрāвāм *несвр. према одобрити.*

одобре́ње с *дозвола, сагласност, пристанак.*

одòбрити, ȍдобрӣм свр. *дати одобрење (за нешто), сагласити се (с нечим):* ~ одсуство, ~ план.

одобрòвољено прил. *на начин који одражава (нечију) добру вољу, расположење, наклоност.*

одобровòљити и **одобрòвољити,** -òвољӣм свр. *учинити да неко постане добре воље, расположен (према нечему), сагласан (с нечим).* ■ ~ **се** *постати добре воље, расположен (за нешто), благонаклон (према некоме, нечему).*

одòзгō прил. **1. а.** *с горње стране, с горњег положаја, простора, с висине:* пасти ~. **б.** фиг. *с високог, највишег места, с врха (власти):* наредба ~. **2.** *поврх тога, изнад свега, још и:* дати ~ виноград. • **гледати** ~ **(на некога, на нешто)** *држати се охоло, надмено; бити убражен, сујетан.*

одòздō и **одоздо́ла** прил. **1. а.** *с доње стране, од доле;* **б.** фиг. *потичући од нижих слојева, од народа, од маса.* – Власт мора да слуша глас одоздо.

о̀дојак, о̀дојка м *младунче, сисанче (најчешће прасе).*

одо̀јити, о̀дојим свр. **а.** *нахранити одојче или младунче дојењем подојити.* **б.** *отхранити, подићи (дете, младунче).*

о̀дојче, -ета с (мн. ø; зб. им. о̀дојчад ж) **1.** *дете у добу када се храни дојењем, дојенче.* **2.** *в. одојак.*

о̀дока прил. *не мерећи тачно, отприлике, овлаш.*

одоле́вати, одо̀левам јек. **одолијева̀ти,** одо̀лијевам *несвр. према одолети.*

одо̀лети јек. **одо̀љети,** одо̀лим свр. *успешно се одупрети нечему (обично каквој опасности, искушењу, нападу, болести и сл.).*

одо̀љен и **о̀дољен** м бот. **а.** *у мн.: од вишегодишњих зељастих биљака* Valeriana *из ф.* Valerianaceae, *валеријана.* **б.** *назив за разне врсте тога рода:* V. officinalis, V. pancicii (saxatilis, celtica) *и др.*

одо̀љив, -а, -о *коме се може одолети, успешно се одупрети.*

одо̀маћенӧст, -ости ж *особина, својство онога који је одомаћен, онога што је одомаћено.*

одомаћи́вати (се), -а̀ћујем (се) *несвр. према одомаћити (се).*

одома́ћити, одо̀маћим свр. *учинити блиским, домаћим; увести у сталну употребу.* ■ **~ се 1. а.** *усталити се негде, привикнути се (обично у новој, туђој средини), постати домаћи.* **б.** *прилагодити се; размножити се у неком крају, пределу (о животињама, биљкама).* **в.** *прећи у сталну употребу, раширити се, укоренити се (о обичају, навикама и сл.).* **2.** *стећи свој дом, станиште, настанити се; постати домаћин, окућити се.*

о̀донда̄ прил. *од оног времена, од оног периода, доба (које је поменуто, о којем је реч).*

одо̀нуд(а̄) и **о̀донуд(а̄)** прил. *из оног правца, смера, с оне стране; од оног места, оданде.* • **одовуд ~** *на неки начин, некако; најзад, ипак.*

о̀дора и **о̀дора** ж *одећа, одело (обично старинско, свечано); униформа.*

одо̀стра̄г(а) и **одостра́га** прил. *са задње, стражње стране, отпозади.*

одо̀цнели јек. **одо̀цњели,** -а̄, -о̄ *који је одоцнио, који је дошао, стигао касно, доцкан.*

одо̀цнити, о̀доцним свр. *доћи или урадити нешто доцкан, са закашњењем, закаснити.*

одоцње́ње с *закашњење, задоцњење.*

о̀драда ж *посао који се уради као узврат за какав дуг, за надокнаду неизвршеног посла.*

одра́дити, о̀драдим свр. **1. а.** *радом надокнадити, намирити (дуг, неиспуњену обавезу).* **б.** *нерадног дана надокнадити слободан радни дан.* **2.** (обично с допуном: своје) *завршити (радну или др.) активност, одслужити, услужити (свој радни век, употребљивост).*

одра́ђати (се), о̀драђам (се) *несвр. према одродити (се).*

одрађи́вати, -а̀ђујем *несвр. према одрадити.*

одража́вати (се), -а̀жавам (се) *несвр. према одразити (се).*

о̀драз м **1. а.** *лик предмета који се оцртава у огледалу, на површини воде, глаткој, сјајној или сл. подлози.* **б.** *сјај светлости одбијене од такве подлоге, одблесак, одсјај.* **2.** *последица која се испољава, настаје као резултат какве делатности, утицаја.* **3.** спорт. *покрет при скоку при којем се тело налим издизањем стопала одбацује од земље.*

одра́зити, о̀дразим (трп. о̀дражен) свр. **1.** *оцртати, показати лик, слику (о огледалу, каквој глаткој, сјајној површини и сл.).* **2.** *исказати, изразити (речима, сликом или др.) какво стање, расположење, прилике, догађаје и сл.* ■ **~ се 1.** *показати се, видети се (у огледалу или сл.).* **2.** *одбити се, рефлектовати се од какве сјајне и сл. површине (о светлосним зрацима).* **3.** *испољити се, показати се, настати (као последица каквог стања, утицаја, деловања и сл.).* **4.** спорт. *начинити одраз, одскочити, одбити се (од земље, тла).*

одра̀нијӗ прил. *од ранијег времена, отпре, из рање.*

одра́њати (се), о̀драњам (се) *несвр. према одронити (се).*

одра́пити, о̀драпим свр. разг. **1.** *снажно ударити, одаламити, расцепати (некога).* **2.** *исувише много наплатити некоме нешто; одмерити, изрећи некоме превисоку казну.* **3.** *казати одрешито, без околишења; грско одговорити.*

о̀дра̄стао, одра́сла (о̀дра̄сла), -о **1.** *р. пр. од одрасти у атриб. служби:* ~ младић. **2.** (у им. служби, обично у мн.) м *зрео човек (за разлику од детета, дечака или девојчице).* – Нека се одрасли о томе брину.

одра́стати, о̀дра̄стам *несвр. према одрасти.*

одра́сти (о̀дра̄сти), -а́стем (аор. одра́стох, о̀дра̄сте; пр. пр. одра́ставши и о̀дра̄ставши; трп. ø) свр. *телесним и духовним развојем, растењем постићи зрелост.*

одрачуна́вати, -у̀на̄ва̄м *несвр. према одрачунати.*

одрачу̀нати, -а̄м свр. *одбити (неку суму, вредност) од укупног рачуна, износа.*

одрвѐнелӧст и **о̀дрвенелӧст** јек. **одрвѐњелӧст** и **о̀дрвењелӧст,** -ости ж *особина, стање онога што је одрвенело:* степен одрвенелости ткива.

одрвѐнети (се) и **о̀дрвенети (се)** јек. **одрвѐњети (се)** и **о̀дрвењети (се),** -нӣм (се) свр. непрел. **1.** *постати дрвен, дрвенаст.* **2.** фиг. **а.** *постати непокретан, укочен, укрутити се.* **б.** *постати безосећајан, неосетљив, крут (у понашању и сл.).*

одрѐаговати, -гујем свр. *одвратити, одговорити реагујући на нешто; успротивити се.*

о̀дрӗд и **о̀дред** м **а.** вој. *мања јединица обично са одређеним задатком:* јуришни ~, извиђачки ~. **б.** *уопште мања скупина, група људи организована с одређеним циљем:* пионирски ~, казнени ~.

о̀дрӗда прил. *једно за другим, без разлике, редом.*

о̀дредба ж (ген. мн. -да̄ба̄ (-дбӣ)) **1.** *појединачни пропис неког закона, став уговора и сл., параграф; оно што се тим прописом одређује, наредба, захтев.* **2.** лингв. *реч или синтагматски скуп речи који ближе одређује, исказује одлике појма на који се односи, детерминатив, детерминација:* именичка ~.

о̀дредбен, -а, -о (обично одр.) *који представља какву одредбу, детерминативан.*

одре́дити, о̀дрӗдим (трп. о̀дрӗђен) свр. **1.** *испитујући, анализирајући утврдити, докучити, установити нешто.* – Одреди одакле дува ветар. **2. а.** *донети одлуку, одлучити, назначити (шта, ко, како и сл. треба да буде):* ~ датум полагања испита, ~ циљ пута. **б.** *утврдити, прописати, назначити намену (нечега), наменити (за нешто).* – Он је одређен за испомоћ другима. ■ **~ се** *заузети властити став, однос (према нечему или некоме), определити се.*

о̀дредӣште с *место до којег се нешто упућује, шаље (поштом, возом и сл.), долазно, крајње место путовања, слања (нечега), дестинација.*

о̀дрӗдљив, -а, -о *који се може одредити, утврдити, докучити.*

о̀дредница ж **1.** *реч у речнику чије се значење дефинише.* **2.** *битно обележје, смерница.* – Треба проценити одреднице његове политике.

о̀дрӗдскӣ и **о̀дредскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на одред:* ~ болница, ~ застава.

о̀дрӗђен, -а, -о **1.** *утврђен, известан, познат:* ~ правац, ~ план, ~ задатак. **1.** *неки, некакав.* – Човек прво мора да стекне одређена искуства да би се оспособио за живот.

о̀дрӗђено прил. *сигурно, јасно, недвосмислено:* ~ се изјаснити.

о̀дрӗђенӧст, -ости ж *својство онога што је одређено, онога који је одређен, опредељеност.*

одређе́ње с **1.** *опредељење, циљ; намена.* **2.** *оно што је (некоме, нечему) намењено, предодређено; неминовност, судбина.*

одређи́вати (се), -ӗ̀ђујем (се) *несвр. према одредити (се).*

о̀дрезак, -ска м **1.** *одрезани, одсечени комад нечега, парче, кришка.* **2. а.** *део новчане упутнице, уплатнице и сл. који се*

приликом уплате оверава, као доказ о уплати. **б.** *исечак из новина, публикације и сл.* **3.** *танко одрезан комад меса који се (на разне начине) припрема као шницла:* бечки ~, париски ~.

о̀дрезати, -ежēм свр. **1. а.** *резањем одвојити, одсећи комад (од нечега).* **б.** *уопште одвојити, раскинути везу, спој, целину нечега:* ~ чету од батаљона. **2.** *одлучно, енергично, одсечно рећи, наложити, саопштити нешто.*

одрези́вати, -ѐзујēм *несвр. према* одрезати.

одре́мати, òдрēмāм јек. **одримјѐмати,** òдримјемāм свр. *провести неко време дремајући, завршити с дремањем, продремати.*

одрѐћи (òдрећи), òдрекнēм (одрèчēм, òдречēм) свр. *рећи, казати нешто супротно раније реченом, поречи, побити; оспорити.* – Она рекла она и одрекла. Не може му се тек тако одрећи право на одбрану. ■ **~ се 1.** *лишити се (чега), ослободити се (жеље за нечим), одбацити:* ~ се земаљских ужитака, ~ се својих идеала. **2.** (некога) *престати сматрати некога својим; званично, јавно огласити неку везу (обично родбинску, породичну) прекинутом, формално неостојећом:* ~ се недостојног сина.

одрèцитовати, -тујēм свр. *изговорити рецитацију од почетка до краја, завршити рецитовање, изрецитовати.*

о̀дречан, -чна, -о *в.* одричан.

о̀дречно прил. *в.* одрично.

одреши́вати (се), -ѐшујēм (се) (ек. и јек., јек. и одрјеши́вати (се), -јѐшујēм (се)) *несвр. према* одрешити (се).

о̀дрешит (јек. и **о̀дрјешит**), -а, -о *отворен, одлучан, слободан, енергичан (у разговору, понашању, одлучивању).*

одре́шити, òдрēшīм јек. **одријѐшити,** òдријешīм свр. **1. а.** *ослободити (некога, нешто) скидајући, развезујући везове, одвезати, развезати:* ~ руке (некоме) **б.** *развезати везове, раздрешити:* ~ канап на рукама. **2.** *ослободити (кога) какве обавезе (дуга, греха или др.).* ■ **~ се** *ослободити се везова, одвезати се, развезати се.*

о̀дрешито (јек. и **о̀дрјешито**) прил. *одлучно, отворено, не устежући се, енергично (у вези са саопштавањем, казивањем).*

одржа́вати (се), одржāвām (се) *несвр. према* одржати (се).

одржа́ње с *одржавање, очување, опстајање.*

одржати, -жīм (р. пр. òдржао, -ā̄ла) свр. **1. а.** *сачувати нешто (од пропасти, нестајања); очувати (негујући, хранећи):* ~ имање, ~ породицу, ~ здравље. **б.** *сачувати у првобитном стању, положају:* ~ изглед нечег. **в.** *испунити, извршити:* ~ обећање, ~ дату реч. **2. а.** *учинити да се нешто изврши, обави:* ~ седницу, ~ час. **б.** *изговорити, изрећи при неким скупом, у свечаној прилици и сл.:* ~ поздравни говор, ~ здравицу. ■ **~ се** *сачувати се, истрајати (у раније стању, на дотадашњем месту, положају и сл.); остати у животу, преживети (и поред тешкоћа, неприлика, сметњи):* ~ у служби, ~ у ратним приликама. • **~ се на површини** *успешно савладавајући тешкоће опстати, не пропасти.* **~ се на снази** *задржати важност, актуелност (обично о законским и сл. одредбама, прописима).*

одржив, -а, -о *који се може одржати, сачувати, одбранити.*

одржи́вост, -ости ж *својство, стање онога што је одрж(љ)иво.*

одрије- *в.* одре-.

о̀дринути, -нēм свр. *одгурнути, гурањем потиснути, отурити, отиснути:* ~ врата, ~ некога од себе.

одри̏цатељ м *онај који се некога, нечега одриче; онај који одриче, пориче, негира (нешто), негатор.*

одри́цати (се), òдрīчēм (се) *несвр. према* одрећи (се).

о̀дричан, -чна, -о *који негира, пориче, којим се нешто одриче, оповргава, негативан;* супр. потврдан, афирмативан.

о̀дрично прил. *не одобравајући, одричући, негативно.*

одрје- *в.* одре-.

одроби́јати, -ā̄м свр. *провести (досуђено, одређено време) на робији, одлежати на робији; завршити робијање:* ~ 10 година, ~ своје. фиг. *завршити с каквим тешким послом, издржати, испунити до краја нешто тешко, мучно:* ~ у војсци, ~ у браку.

о̀дрод м *онај који се одроди, отуђи од својих најближих, од свога рода, народа, отпадник.*

одро̀дити се, òдродīм се свр. *постати одрод, отуђити се, удаљити се од својих најближих, од домовине и сл.*

одрођа́вати се, -òђāвām се и **одрођи́вати се,** -òђујēм се *несвр. према* одродити се.

о̀дрон м *одроњавање, сурвавање веће количине земље, стења, камења и сл.; место где се камење, земља и сл. одроњава.*

одро̀нити, òдронīм свр. *учинити да се земља, стење, камење или сл. одвоји од тла и сручи, сурва, скотрља, обруши.* ■ **~ се** *сручити се, обурвати се; скотрљати се с какве висине, с брда (о земљи, камењу и сл.).*

одроња́вати (се), -òњāвām (се) и **одроњи́вати (се),** -òњујēм (се) *несвр. према* одронити (се).

одроња́вити (се) -òњāвīм (се) *постати дроњав, одран, исцепати се.*

одрпа́нац, -нца м *онај који је одран, дроњав, исцепан; сиромах, голуб.*

одрпа́ница ж *женска особа одрпанац.*

одрпа́нко м *в.* одрпанац.

о̀дрпа̄но̀ст, -ости ж *стање онога који је одран, дроњавост.*

одра́пати, òдрāпām свр. **1.** *кидајући, чупкајући оштетити, учинити дроњавим, искиданим.* **2.** *изгребати, огребати:* ~ некоме лице ноктима. ■ **~ се** *исцепати се, издерати се; изгребати се.*

одрта́вити, одр̀тāвīм и **о̀дртавити,** -īм (одрта́вети јек. одрта́вјети, одр̀тāвīм и òдртавети јек. òдртавјети, -вīм) свр. разг. *изгубити виталност, радну и другу способност, сасвим оронути, онемоћати (обично услед старости).*

одру́бити, òдрӯбīм свр. **1.** *одсећи, одрезати (обично главу); откинути.* **2.** *одшити руб, шав:* ~ хаљину.

одрубљи́вати, -ӯбљујēм *несвр. према* одрубити.

о̀дсад, одса̀да и **одса̀да** (пише се и: од сада) прил. **1. а.** *од овога часа, од овога тренутка.* – Одсад па до краја часа има још 15 минута. **б.** *од данас, од овога дана.* – Одсад ће се радити скраћено. **2.** *убудуће, надаље, унапред.* – Од сада ћу увек слушати родитеље.

одса́њати, òдсāњām свр. *завршити са сањањем; престати сањати (о нечему):* ~ снове, ~ жеље.

одсви́рати, òдсвӣрām свр. **1. а.** *завршити са свирањем, свирајући извести до краја (музичку композицију).* **б.** *свирањем дати какав знак, објавити, огласити (нешто):* ~ повечерје, ~ крај утакмице. **2.** разг. (обично у изр. **~ своје**) *проиграти, прокоцкати своје шансе, завршити с каријером (обично неповољно); уопште завршити, окончати (с нечим).* – Ти си одсвирао своје, немаш се више чему надати.

о̀дсев јек. **о̀дсјев** м *одблесак, одсјај.*

одсе́вати, òдсēвām јек. **одсијѐвати,** òдсијевām несвр. *стварати одсев, одблесак, одблескивати, одсјајивати.* – Одсева оштрица ножа. ■ **~ се** *блистати се одсјајем, одблескивати (се).*

одсе́внути (се), òдсēвнēм (се) јек. **одсијѐвнути (се),** òдсијевнēм (се) *свр. према* одсевати (се).

одсе́дати, òдсēдām и **о̀дседати,** -ām јек. **одсје́дати,** òдсјēдām и **о̀дсједати,** -ām *несвр. према* одсести.

одсѐдети јек. **одсјѐдјети** (одсјѐдити), -дīм свр. **1.** *седећи провести, задржати се негде извесно време* **2.** разг. *издржати казну затвора, провести у затвору.* – Одседео је 15 дана (у затвору).

одсѐдлати, -ām свр. (коња, магарца) *скинути седло (с коња, с магарца).*

о̀дсēк и **о̀дсек** јек. **о̀дсијек** и **о̀дсјек** м **1.** *део неке целине* **а.** *поплављене књиге; музичке композиције.* **б.** *ограничен, одређен временски период.* **в.** *обележен, омеђен, утврђен предео, терен (обично у вези с војним операцијама).* **2.** *организациона (радна, административна и др.) јединица у оквиру какве институције, установе, управног органа или др. која је надлежна за одређене послове:* ~ за здравље и социјалну политику, ~ унутра-

шњих послова, ~ за издавање личних карата. **3.** *стрма падина или обала, обронак.*

одсѐлити, ȍдселӣм свр. **1.** (некога, нешто) *обавити, извршити сеобу, преселити у друго место, у други крај:* ~ ствари, ~ породицу. **2.** *в. одселити се.* ■ **~ се** *сеобом променити место боравка, становања, преселити се.*

ȍдсести јек. **ȍдсјести,** -еднём (-едём) свр. **1.** *остати, задржати се, сместити се неко време, привремено, као гост (обично у хотелу, код пријатеља).* **2.** *сићи, сјахати (обично с коња).*

ȍдсећи, -е́чём јек. **ȍдсјећи,** одсијечём (3. л. мн. одсе́кӯ јек. одсӣјекӯ; аор. ȍдсе́че јек. ȍдсијече; имп. одсе́ци јек. одсијèци; трп. ȍдс(ј)ечен, -а) свр. (уп. одрезати) **1.** *сечењем одвојити, одстранити део, комад од целине:* ~ комад хлеба, ~ грану. **2.** *учинити да дође до прекида (комуникације, везе, саобраћаја и др.) једној подручја са другим, да настане раскид, неповезаност између неке групе, организоване целине, састава итд., оделити, одвојити.* – Снежни наноси могу одсећи читава насеља. – Његова јединица нашла се одсечена од позадине. **3.** фиг. *оштро, одлучно, кратко и енергично рећи, одговорити нешто.* – „У реду!“, одсече реско Стојан. ■ **~ се** *остати одвојен, у прекиду са другима;* уп. одсећи (2). • **имати одсечене руке** *бити онемогућен (у неком послу, настојању), немати потребна овлашћења, средства итд. за рад, деловање.* **(као) одсечена глава (нечија) бити** *бити ликом исти (као неко други), личити веома, много, потпуно (на некога).* **одсекле ми се ноге** *в. под нога.*

одсе́цати, ȍдсецām јек. **одсијèцати,** ȍдсијецāм *несвр. према одсећи.*

ȍдсечак јек. **ȍдсјечак,** -чка м **а.** *одсечени део, комад нечега.* **б.** *период, доба (живота, времена).*

ȍдсечан јек. **ȍдсјечан,** -чна, -о *оштар, енергичан, одлучан (у разговору, казивању).*

ȍдсечно јек. **ȍдсјечно** прил. *на одсечан начин, одлучно, енергично.*

одсија́вати, -ијāвāм несвр. **1.** *несвр. према одсијати.* **2.** *одбијајући светлост блистати, сијати; одблескивати (се).*

одсије- *в. одсе-.*

ȍдсипати, -āм несвр. *сипајући смањивати количину течности или чега другог у суду, мало исипати.*

ȍдсјāј м **а.** *одбијање светлости (сунца, месеца, ватре и сл.) са глатких, сјајних предмета или површина, рефлексија.* **б.** *сјај, одн. лик који настаје одбијањем, преламањем светлости, одблесак, рефлекс.*

одсјајѝвати, одсјājујēм несвр. **а.** *одавати од себе сјај, рефлектовати (светлост), одблескивати.* **б.** *одражавати се, оцртавати се (као лик, рефлекс нечега), огледати се (на глаткој, сјајној и сл. површини).* **в.** фиг. *избијати, одавати, исказивати се.* – Из његових очију одсјајује душа. ■ **~ се** *блистати сјајем, одблескивати се.*

одсје- *в. одсе-.*

одскáкати, ȍдскāчēм несвр. непрел. **1.** *несвр. према одскочити.* **2. а.** *поскакивати, одскакивати при вожњи (по неравном путу), при јахању и сл.* **б.** *неравномерно се кретати горе-доле, одбијајући се од подлоге:* лопта одскаче. **3.** фиг. *упадљиво се разликовати, истицати, издвајати (од других, од средине):* ~ интелигенцијом. **4.** фиг. *љутити се, негодовати, одупирати се (некоме, поводом нечега).* – Кад му неко нешто каже, он само одскаче.

одскакѝвати, -ākујēм *несвр. према одскочити.*

одскакȕтати, -ākуђēм (-āм) свр. *отићи скакућући.*

одскѝтати, ȍдскītām (ȍдскīђēм) свр. *отићи у скитњу; нестати, изгубити се (отишавши некуда).*

ȍдскок м **1.** *одбијање, одраз тела после удара о тврду подлогу:* ~ лопте, ~ камена. **2.** спорт. *одбијање, одраз од тла при извођењу скока у дужину (са стартне линије).*

одскòра и **одскòро** прил. *од пре кратког времена, однедавно; недавно.* – Одскора је ожењен.

одскòрашњӣ, -ā, -ē *који је однедавно, недавнашњи, скорашњи.*

одскòчити, ȍдскочӣм свр. непрел. **1. а.** *нагло скочити, одбацити се увис; одбити се од чега (након удара у/о нешто).* **б.** *нагло се отворити ослободивши се запора (о поклопцу, кайку, опрузи и сл.).* **2.** *уздићи се високо, до зенита (о Сунцу, небеским телима).* **3.** *скочити даље од другога, надскочити (при такмичењу у скакању).* **4.** *издићи се, искочити; отећи, набрекнути (о повреди на делу тела, жили и сл.).* – Од удара одскочила му чворуга на глави. **5.** фиг. *одликовати се од других (успехом, способношћу и др.), истаћи се.*

ȍдскочнӣ, -ā, -ō *који служи за одскок, одскакање; који представља почетну позицију, прилику за даље акције, успехе:* ~ даска.

одсликáвати (се), -ѝкāвāм (се) *несвр. према одсликати (се).*

ȍдсликати, -āм свр. *представити у слици, приказати сликом; сликовито оцртати, описати.* – Умео је живо да одслика право стање ствари. ■ **~ се** *повр.*

одслужéње с *обављање, извршење какве службе, обавезе служења:* ~ војног рока.

одслужѝвати, -ужујēм *несвр. према одслужити.*

одслȕжити, ȍдслȕжӣм свр. **а.** *завршити са служењем, са службом; извршити обавезу служења (у војсци или др.).* **б.** (обично уз допуну: „своје“) *постати неупотребљив, потпуно истрошен (услед дуге употребе, експлоатације, рада).* – Овај ауто је одслужио своје.

ȍдслушати, -āм свр. **а.** *саслушати до краја:* ~ плочу. **б.** *провести све време, цео период слушајући, пратећи до краја (циклус предавања, семестар, предвиђени број часова и сл.).*

одспáвати, ȍдспāвāм свр. *провести извесно време спавајући; преспавати:* ~ неколико сати, ~ филм.

одсрдити се, ȍдсрдӣм се свр. *престати се срдити, не бити више љутит, одљутити се.*

одстàјати, -тȍјӣм свр. *провести стојећи неко време, до краја, завршетка нечега:* ~ службу у цркви.

ȍдстō прил. *од стотине (као проценат); графички знак за проценат (%).*

одстојáње с *раздаљина, размак; удаљеност (од неке тачке, места, догађаја и др. просторно или временски).* • **бити (остати) на одстојању (с неким, према некоме)** *држати се хладно, резервисано, не дозвољавајући присност, ближе, интимније међусобне односе.* **бити (стајати) на пристојном одстојању** *држати се, понашати се како је дозвољено, уобичајено;* фиг. *држати се повучено, резервисано.*

одстòјати, -òјӣм свр. **1.** *в. одстајати:* ~ целу ноћ на ногама. **2.** *мало постојати, одлежати, мировати неко време, устајати (о тесту, јелу, вину и др.).* **3.** *бити мало одмакнут, одвојен.*

ȍдстрāг(а) и **одстрáга** прил. *са задње стране, отпозади, на стражњој страни, одостраг(а).*

одстрáнити, ȍдстрāнӣм свр. **а.** *помаћи у страну, уклонити, одгурнути:* ~ завесу. **б.** *учинити да нешто буде удаљено, да неко буде искључен, истерати, избацити (однекуд):* ~ људе из сале, ~ намештај из собе. **в.** *учинити да нешто нестане, престане, неутралисати:* ~ зле мисли, ~ бол. ■ **~ се** *уклонити се, издвојити се, отићи (однекуд).*

одстрањѝвати (се), -āњујēм (се) *несвр. према одстранити (се).*

ȍдстрел м *убијање (дивљачи) у лову (пушком); лов на дивљач.*

одстре́лити, ȍдстрēлӣм јек. **одстријѐлити,** ȍдстријелӣм свр. *убити у лову (животињу, дивљач).*

ȍдстрижак, -шка м *одсечени, одстрижени комад (косе, длаке, руна).*

ȍдстрићи, -ѝжēм свр. *одрезати (косу, руно), острићи, ошишати.*

ȍдступ м *повлачење са неког положаја, узмицање; одступање.*

одступáти, ȍдстȕпāм несвр. **1.** *несвр. према одступити.* **2.** *разликовати се, бити другачији.* – Добар превод не сме да одступа много од оригинала.

одсту́пити, ȍдстӯпӣм свр. **1. а.** *повући се, узмаћи (са дотадашњег положаја, места).* – Војска је одступила. **б.** *одмаћи се, стати мало даље, померити се.* – Одступи два корака. **2.** *одрећи се, попустити, одустати (од намере, плана, мишљења и сл.).* **3.** *дати оставку, повући се (са функције, положаја).* – Неуспешна влада мора одступити.

о̀дступница ж **1. а.** *могућност за повлачење, пут за повлачење.* – Војсци је одсечена одступница. **б.** *повлачење, одступање.* **2.** *одрицање, одустајање (од намере, мишљења и сл.).*

о̀дсудан, -дна, -о *који се тиче нечег одлучујућег, који је у вези са нечим пресудним, од чега зависи даља судбина нечега (некога), преломан, судбоносан, критичан:* ~ одлука, ~ битка.

о̀дсудно прил. *на одсудан начин, пресудно, критично; одлучно.*

о̀дсуство с **1. а.** *неприсутност, одсутност некога на неком месту.* – Тешко је подносио дуго женино одсуство. **б.** *изостанак (из школе, са посла, радног места).* – Свако одсуство са часа мора се правдати лекарским уверењем. **2.** *одобрење за изостанак, за недолазак (на посао или др.); време које се користи за такву одсутност, допуст.* **3.** *непостојање, немање, недостајање (нечега):* ~ доброг укуса, ~ воље за рад.

о̀дсуствовати, -твујем несвр. **1.** *бити одсутан, неприсутан на датом месту у одређеном тренутку.* **2.** *бити на (одобреном) одсуству, на допусту.*

о̀дсутан, -тна, -о **1.** *који се не налази на датом месту у одређеном тренутку, који није овде, није присутан.* **2.** фиг. *који као да није ту, неприсутан духом, занет својим мислима; неприбран, расејан.*

о̀дсӯти, ȍдспēм свр. *в. одасути.*

о̀дсутно прил. *неприбрано, расејано, несабрано.*

о̀дсутно̄ст, -ости ж **1.** *одсуство (1).* – Примећена је његова одсутност. **2.** *стање онога који је одсутан (духом, мислима), расејаност.* **3.** *непостојање, недостајање, одсуство (3).*

одува́вати, одȕвāвам *несвр. према одувати.* ■ ~ **се** *смирујући се после задувености (од трчања, напора) дубоко издисати, издувавати се.*

оду́вати, ȍдӯвам (оду́хати, ȍдӯхам и ȍдӯшēм) свр. *дувањем уклонити, одстранити, смаћи нешто.*

о̀дувек јек. **о̀дувијек** прил. *одвајкада, стално; од најранијих времена, откад се зна.* – Наша породица живи овде одувек. Ми томе одувек тежимо.

одуговла́чити, -ȍвлāчӣм несвр. (нешто) *стално одлагати, продужавати извршење, завршавање, утврђивање нечега, отезати, затезати с решењем, одлучивањем, спровођењем нечега и сл.*

одȕдарати, -āм несвр. *веома се разликовати, издвајати се од других (особином, својством и др.); не слагати се с нечим, одскакати (по карактеру, стилу или др.).*

одȕжати (се), -āм (се) свр. *постати дуг, дужи, отегнути се (о дану, ноћи, времену).*

одужи́вати (се), одȕжујēм (се) *несвр. према одужити (се)*[1].

оду́жити[1], ȍдӯжӣм свр. *вратити, исплатити дуг, намирити дуговање; учинити нешто што се може сматрати као враћање дуга, испуњење какве обавезе.* ■ ~ **се** *узвратити добрим (или злим) поступком, мером и др., реванширати се (некоме за учињено):* ~ се за доброчинство, ~ се за превару.

оду́жити[2], ȍдӯжӣм свр. *учинити дуг(ачк)им; отегнути, протегнути (по трајању, временски).* – Суђење треба што више одужити. ■ ~ **се** *постати дуг(ачак), продужити се; отегнути се (по трајању, временски).* – Ноћи су се нешто одужиле.

о̀дузēт, -а, -о **а.** мед. *узет, парализован.* **б.** фиг. *немоћан, малаксао.*

одȕзети, ȍдузмēм (имп. одȕзми; р. пр. о̀дузео, -ела; трп. о̀дузēт) свр. **1. а.** *узети коме што (насилно, против воље), отети:* ~ новац, ~ имовину. **б.** *лишити кога (каквог права, положаја, својства или др.):* ~ чин, ~ живот. **2. а.** мат. *извршити рачунску радњу одузимања.* **б.** *одвојити један, мањи део од нечега, умањити, одбити:* ~ два дана од годишњег одмора. ■ ~ **се 1.** мед. **а.** *постати узет, парализован.* **б.** *изгубити способност, моћ говора (о гласу).* **в.** *изгубити се, прекинути се, нестати (о млеку дојиље).* **2.** фиг. *пренеразити се, ужаснути се, шокирати се.* • ~ **реч (коме)** *не дати, забранити коме да даље говори, захтевати од говорника да заврши, одн. прекине даље излагање, прекинути нечији говор.* ~ **хлеб (коме)** *учинити да (неко) остане без посла, без службе, лишити (некога) могућности да ради и зарађује за живот.* **томе се нема шта (не може ништа)ни додати ни** ~ *кад хоће да се каже да је све (речено, казано и сл.) тако и никако другачије, савршено, одлично.*

о̀дузе̄то̄ст, -ости ж *узетост, парализа, парализованост.*

одȕзимање с **1.** јл. *им. од одузимати (се).* **2.** мат. *рачунска радња којом се једна бројна вредност умањује другом; израчунавање резултата, остатка кад се од једног броја одузме други број;* супр. сабирање.

одȕзимати (се), -āм (се) *несвр. према одузети (се).*

о̀дука ж *напуштање, губљење неке навике, одвикавање, одучавање.*

оду́љити (се), ȍдӯљӣм (се) свр. *в. одужити (се)*[2].

одȕмирати, -рēм *несвр. према одумрети.*

одȕмрēти јек. **одȕмријети,** ȍдумрēм (пр. пр. одȕмрēвши јек. одȕмријевши) свр. **1. а.** *изумрети, ишчезнути, помрети.* – Многе животињске врсте су одавно одумрле. **б.** *утихнути, постепено се изгубити, нестати.* – Полако песма одумре. **2.** фиг. **а.** *обамрети, одузети се, скаменити се (од страха, ужаса, шока).* – Њему од страха одумреше ноге. **б.** *временом изгубити (некадашњи) значај, функцију.* – Гусле су као забавни инструмент одумрле.

одȕпирати (се), -рēм (се) *несвр. према одупрети (се).*

одупи̏рач, -а́ча м *оно чиме се неко, нешто одупире; оно о шта се неко, нешто одупире.*

одȕпрēти јек. **одȕпријети,** ȍдупрēм (аор. ȍдупрē јек. ȍдупријe; имп. одȕпри; р. пр. ȍдупро, -рла; трп. ȍдупрт; пр. пр. одȕпрēвши јек. одȕпријевши) свр. *упрти силом; наслонити:* ~ рукама у некога, ~ лактове о колена. ■ ~ **се 1.** (о нечему) *опрети се, упрти се, навалити се, наслонити се (свом снагом, притискајући).* – Одупре се о клупу. **2.** *пружити отпор, супротставити се:* ~ се непријатељу, ~ се родитељима.

о̀дȕран, -рна, -о *одвратан, гадан, непријатан:* ~ човек, ~ поступак.

о̀дȕрно прил. *на одуран начин, гадно, одвратно.*

одȕстајати, -јēм *несвр. према одустати.*

одȕстати, -нēм (аор. одȕстадох и одȕстах; имп. одȕстани) свр. (од нечега) *оканити се (неке намере, плана); оставити се нечега, престати, не желети даље радити (на нечему што је започето или је у току).* – Одустали су од даље изградње куће.

одухо̀вити, одȕховӣм свр. *учинити да што буде прожето духом, продуховити, оплеменити.*

одуча́вати (се), одȕчāвам (се) *несвр. према одучити (се).*

одȕчити, ȍдучӣм свр. *учинити да се ко ослободи какве навике, особине, одвикнути.* ■ ~ **се** *ослободити се какве навике, особине, одвикнути се.*

о̀душак, -шка м **1.** *предах, одмор, почивка (у раду); пауза.* **2. а.** техн. *отвор за пролаз ваздуха, вентилациони канал, вентил.* **б.** фиг. *психичко, душевно растерећење, олакшање (након излива осећања горчине, гнева и сл.), душевно растерећење.*

одушѐвити, одȕшевӣм и **одуше́вити,** одȕшēвӣм свр. **а.** *изазвати у кога велико задовољство, раздрагање (нечим), испунити кога усхићењем, заносом (према некоме, нечему), занети, усхитити.* – Његов је говор одушевио публику. **б.** (обично с негацијом) *придобити (нечију) сагласност, пристанак, развити вољу (за нешто).* – Нисмо одушевљени за рат. ■ ~ **се** *испунити се одушевљењем, заносом, занети се, усхитити се; бити обузет, понесен великом вољом, жељом (за нечим).*

одушевља́вати (се), -ѐвљāвам (се) *несвр. према одушевити (се).*

одȕшевљено и **одȕшēвљено** прил. *с одушевљењем, са заносом, занесено, понесено, усхићено.*

одушевље́ње с *осећање великог задовољства, понесеност, усхићење, занос.*

ȍдушка ж *в. одушак (1, 2а).*

одшврљати, ȍдшврљām свр. разг. *отићи некуда, одскитати, одлуњати.*

одше́тати, ȍдшētām (ȍдшēћēм) свр. **1.** непрел. *отићи шетајући; отићи у шетњу (некуда).* – Он одшета онамо. **2.** прел. разг. *провести неко време у шетњи, завршити шетњу, са шетањем.* – Данас сам одшетао своју туру. ■ **~ се** *отићи (куда, до некога, до нечега) шетајући се.* • **ручак руча, вечеру одшета** *...вечеру прекосити.*

одши́вати (се), ȍдшȉвām (се) *несвр. према одшити (се).*

ȍдшити, ȍдшијēм (имп. ȍдшȉ; трп. одшȉвен, -ена) свр. **а.** *опарати сашивено место (шав), распарати; уклањањем конца, парањем скинути, одвојити нашивено:* ~ џеп, ~ дугме. ■ **~ се** *рашити се, распарати се; одвојити се (услед пуцања, кидања конца).*

ȍдшколовати, -лујēм свр. (некога) *помоћи (некоме, обично материјално, старањем) да заврши школовање, да стекне стручно знање, образовање.*

одшкри́нути, ȍдшкрȉнēм свр. *мало, донекле отворити (врата, прозор); мало помаћи, померити (завесу, заставицу и сл.).* ■ **~ се** *отворити се, размаћи се мало, донекле (о вратима, прозору, завеси и сл.).*

ȍдшрафити, -ȉм (трп. ȍдшрафљен) свр. **а.** *одвити, одн. одвијањем уклонити, скинути, ослободити шраф, завртањ.* **б.** *одвртањем нечега наврнутог, ослободити, активирати (нешто):* ~ бомбу, ~ поклопац. ■ **~ се** *одвити се, одврнути се:* одшрафио се завртањ.

одшрафљи́вати (се), -ȁфљујēм (се) *несвр. према одшрафити (се).*

ȍдштāмпати, -āм свр. *завршити штампање (нечега); објавити штампањем, издати у штампаном облику (књигу, новине и сл.).*

ȍдштета ж *надокнада за учињену штету.*

ȍдштетнӣ, -ā, -ō *који се односи на одштету:* ~ захтев.

одшӯњати се, ȍдшӯњām се свр. *отићи, удаљити се шуњајући се.*

одшу́тети, -тȉм јек. **одшу́тјети,** -тȉм (ретко ек.) свр. *оћутати, прећутати, не рећи.*

ȍжалити, -ȉм свр. **1.** *исказати, испољити велику жалост, душевну бол, тугу за покојником (обично плачући, наричући над њим и сл.).* – Дивне ли га очи оплакаше, дивна ли га уста ожалише. **2.** *извршити оно чиме се у одређеном периоду после нечије смрти испољава жалост, туговање за умрлим.*

ожалȍстити, ожàлōстȉм свр. (некога) *изазвати жалост, нерасположење, тугу у некоме, учинити некога жалосним, онерасположити, растужити.* ■ **~ се** *постати жалостан, растужити се.*

ожàлошћен, -а, -о (често у им. служби, у мн. м) *који жали, који је у жалости (обично поводом нечије смрти).*

ожа́рити, ȍжāрȉм свр. **а.** *опећи, ожећи, опрљити (жаром, копривом).* **б.** *изазвати руменило (коже), опржити (сунцем).* ■ **~ се** *опећи се, опрљити се (обично копривом).*

ожвала́вити, -àлāвȉм и **ȍжвалавити,** -ȉм свр. **1.** *добити жвале, постати жвалав; учинити да неко добије жвале.* **2.** фиг. разг. (обично уз гл. прил. „говорећи“) *уморити се причајући (обично узалуд, убеђујући некога у нешто).*

ождре́бити, ȍждрēбӣ(м) јек. **ождрије́бити,** ȍждријēбӣ(м) свр. *донети ждребе на свет, родити ждребе (о кобили).* ■ **~ се 1.** *ождребити, добити ждребе доношењем на свет (о кобили).* **2.** *доћи на свет, родити се (о ждребету).*

ȍжег м *в. жарач (а).*

ȍжеглина и **ожѐготина** ж *опечено, ожежено место на кожи, опекотина.*

ожѐднео, -ела, -о јек. **ожѐднио,** -дњела, -о (обично одр.) *р. пр. од ожеднети у атриб. служби:* ~ младић.

ожѐднети јек. **ожѐдњети,** -ѐднӣм свр. *постати жедан, осетити жеђ.*

ожѐнити, ȍженӣм свр. (некога) *наћи некоме жену, учинити да неко (обично син) ступи у брак.* ■ **~ се** *склопити брак, ступити у брак (о мушкарцу).*

ожѐћи (ȍжећи), ожѐжēм (аор. ожѐгох, ȍжеже; р. пр. ȍжегао, ожѐгла (ȍжегла)) свр. **а.** *опећи, опалити, опрљити (ватром, усијаним предметом, копривом и сл.).* **б.** фиг. *жестоко ударити, распалити:* ~ коња штапом. ■ **~ се** *опећи се, опрљити се.*

ожи́вети јек. **ожи́вјети,** -вȉм свр. **1.** непрел. *повратити се у живот, поново постати жив; пробудити се, ускрснути.* **2.** непрел. фиг. **а.** *постати поново актуелан, извучен из заборава (о успоменама, утисцима, идејама и сл.).* **б.** *постати покретљивији, веселији, живљи.* **в.** *догодити се у стварности, постати стварност, остварити се.* **г.** *испунити се живошћу (људима, жагором и др.).* – Сва је улица оживела. **3.** прел. (некога, нешто) *в. оживити.*

ожи́вити, ȍжȉвȉм свр. прел. **а.** *учинити живим; учинити да се неко пробуди, врене из мртвила; поново активирати, покренути (нешто).* **б.** *унети живост у нешто.* – После сна, дан све оживи.

оживљава́ти, ожȉвљāвām *несвр. према оживети.*

оживотвора́вати (се), -ȍрāвām (се) *несвр. према оживотворити (се).*

оживотворе́ње с *остварење, реализација; оличење.*

оживотвȍрити, -ȍтворȉм свр. **а.** *дати чему живот, оживети што.* **б.** *спровести у живот, реализовати, остварити (намере, идеје, права и сл.).* ■ **~ се** *остварити се, реализовати се.*

ȍжиљак, ȍжȉљка м *траг на кожи од зацељене, зарасле ране.*

ȍжујак, ȍжӯјка м рег. *в. март.*

ожу́тети јек. **ожу́тјети,** -тȉм свр. *постати жут, пожутети.*

ожу́тити, ȍжӯтȉм свр. *учинити жутим, обојити у жуто.*

оза́конити, -ȉм свр. *утврдити, регулисати законом, дати чему законску снагу, правну основу.*

озакоњава́ти, -ȍњāвām и **озакоњи́вати,** -ȍњујēм *несвр. према озаконити.*

озакоњење с *утврђивање, регулисање законом; проглашавање нечега законитим, давање чему законску снагу, правну основу.*

ȍзāренōст, -ости ж *особина онога који је озарен, онога што је озарено.*

оза́рити, ȍзāрȉм (трп. ȍзāрен) свр. *обасути јаким светлом, обасјати.* ■ **~ се** *постати ведар, радостан, срећан; одавати такво расположење (обично о лицу).*

ȍзбиљан, -љна, -о **1.** *који се одликује среће ношћу, трезвеношћу; савестан, трезвен, одговоран; строг.* **2. а.** *који се предао размишљању, утонуо у своје мисли, усредсређен на нешто, замишљен, хладан.* **б.** *који је без осмеха, веселости (о лицу).* **3.** *важан, значајан* **а.** *по садржини, структури, сложен, тежак:* ~ посао, ~ задатак. **б.** *по последицама, опасностима, опасан, ризичан:* ~ ситуација, ~ болест. **в.** *по смислу, карактеру:* ~ вест, ~ одлука **4.** *који се одликује значајним стваралачким вредностима, темама, садржајем и др.:* ~ музика, ~ књижевност. **5.** *истински, прави:* ~ љубав, ~ намера. **6.** *који има изгледе, шансе за успех, погодан, ваљан:* ~ кандидат, ~ фаворит. **7.** *прилично велик, знатан, приметан:* озбиљни губици, ~ неуспех у послу. **8.** фиг. *испуњен одбојношћу, хладноћом, без топлине, непријатан:* ~ атмосфера собе, ~ раскош дворца.

ȍзбиљно прил. *на озбиљан начин, без шале; стварно; строго.* • **узети (узимати) (за)** ~ *повести (водити) довољно рачуна о чему; обратити, обраћати нечему више пажње, придавати већи значај него што треба, него што то сама ствар заслужује.* – Немој његова обећања узимати озбиљно.

озби́љнōст, -ости ж *особина и стање онога који је озбиљан, онога што је озбиљно.*

озваничење с *званично признање, обзнањивање, легализовање.*

озва̀ничити, -и̏м (трп. озва̀ничен) свр. (нешто) *званично, службено прогласи̏ти, потврди̏ти, легализова̀ти; учини̏ти, пропи̏сати званичним, службеним:* ~ акт, ~ ново радно време.

озвуча̀вати, -у̀чава̄м *несвр. према* **озвучи̏ти**.

озвуче́ње с техн. *електронски уређаји (микрофони, звучници, појачала и др.) за појачавање звука, звучних ефеката (обично у већим салама, на јавним местима и др.); чујност, функционална ефикасност таквих уређаја на неком месту, у сали и сл.* – Полиција је демонстрантима одузела озвучење.

озву́чити, о̀звӯчӣм (трп. о̀звӯчен) свр. техн. *поставити (обично у сали) разгла̀с, уређаје за појачавање звука (микрофоне, звучнике, појачала и сл.); постављањем таквих уређаја омогу̀ћити појачану чујност звукова, њихово расподѐла̀ње на већу даљину.*

о̀здравити, -и̏м свр. *постати поново здрав, повратити здравље после излечења, излечити се, опорави̏ти се од болести.*

о̀здрављати, -а̄м несвр. *постепено се излечива̀ти, поста̀јати све мање болестан, исцељива̀ти се.*

оздрављење с *опорава̀к од болести, излечење.*

о̀зе̄бао, озе́бла (о̀зе̄бла), -о **1.** *р. пр. од озе́бсти у атриб. служби:* ~ човек, озебле руке • **чекати, очекивати (кога, што) као ~ сунце** *чека̀ти, очекива̀ти (кога, што) с великом чежњом, нестрпљењем, као спас од какве невоље, тешкоће.*

о̀зеблина ж (обично у мн.) **1.** мед. *оштећење површинских делова тела изазвано смрзава̀њем, промрзлина.* **2.** *део човечје коже, ткива који је озебао, промрзао, озебло, промрзло место.*

озелѐнети (се) јек. **озелѐњети (се),** -не̏м (се) свр. **а.** *поста̀ти зелен, доби̏ти зелену боју.* **б.** *прекри̏ти се зеленилом, лишћем, олиста̀ти (о гранама, дрвећу и сл.).*

озелѐнити, озѐленӣм свр. **1.** *учини̏ти, обоји̏ти зеленим; прекри̏ти зеленилом.* – Трава озеленила земљу. **2.** *в. пошумити.* – Озеленили смо 20 хектара голети.

озелења́вати, -ѐњава̄м *несвр. према* **озелени̏ти** и **озелени̏ти**.

озе́псти (о̀зе̄псти), озе́бе̄м свр. **а.** *би̏ти прожет осећањем зиме (услед изложености ниским температурама, хладноћи).* – Озебле ми руке. **б.** *разболе̏ти се услед назеба, прехлади̏ти се, назе̏бсти.*

зи́дати, о̀зӣда̄м свр. (нешто) **1.** *подиђи зидањем, сагради̏ти, сазида̀ти:* ~ кућу, ~ зид. **2.** *опколи̏ти, огради̏ти зидом, обзида̀ти; обложи̏ти циглама:* ~ двориште, ~ унутрашњост бунара.

озиђи́вати, озӣђујем *несвр. према* **зида̀ти** (2).

о̀зимӣ, -а̄, -о̄ *који се сеје у јесен, пред зиму:* ~ биљка, озими усеви.

о̀зледа јек. **о̀зљеда** ж **а.** *мања, лакша повреда на телу, рана.* **б.** *наношење, настанак такве повреде, повређивање.*

озлѐдив јек. **озљѐдив,** -а, -о *в. озледљив.*

озле́дити, о̀злēдӣм јек. **озлиједи̏ти,** о̀злиједӣм свр. (нешто) *нанети озледу, повреди̏ти; оште̏ти̏ти:* ~ ногу; ~ намештај. ■ ~ **се** *повреди̏ти се; оште̏ти̏ти се.*

озлѐдљив јек. **озљѐдљив,** -а, -о *који се (лако) може озледи̏ти; рањив.*

о̀зледнӣ јек. **о̀зљеднӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на озледу.*

озлеђе́ње јек. **озљеђе́ње** с *озледа, повреда.*

озлеђи́вати (се) јек. **озљеђи́вати (се)** -ѐђујем (се) *несвр. према* **озледи̏ти (се)**.

озло̀вољити и **озловòљити,** -о̀вōљӣм свр. (некога) *изазва̀ти у некоме зловољу, нерасположење, онерасположи̏ти; растужи̏ти, расрди̏ти (нечим);* супр. одобровољити. – Озловољи га својим подсмехом. ■ ~ **се** *поста̀ти зловољан, нерасположен; растужи̏ти се, расрди̏ти се.*

озлогла́сити, -о̀гла̄сӣм свр. (некога, нешто) *учини̏ти да неко (нешто) доспѐ на лош глас, да поста̀не чувен(о) по каквом злу, нечему ружном и сл., изне̏ти на рђав глас.*

озлоглаша́вати, -а̀ша̄ва̄м и **озлоглаши́вати,** -а̀шујем *несвр. према* **озлогласи̏ти**.

озло̀гла̄шен, -а, -о *који је на злом, рђавом гласу, познат по рђавим, лошим особинама:* ~ закон, ~ режим.

озло̀гла̄шено̄ст, -ости ж *особина онога што је озлоглашено.*

озлоје́дити, -о̀јēдӣм (трп. озло̀јēђен) свр. (некога) *изазва̀ти у некоме велико нерасположење, љутњу, огорчи̏ти, разљути̏ти, револтира̀ти.* ■ ~ **се** *разљути̏ти се, револтира̀ти се.*

озлојеђи́вати (се), -ѐђујēм (се) *несвр. према* **озлоје́дити (се)**.

озло̀јēђено прил. *с озлојеђеношћу, љутито, револтира̀но.*

озло̀јēђено̄ст, -ости *стање, расположење онога који је озлојеђен, љутња.*

озље- *в. озле-.*

о̀знака ж (дат. -ици) *знак, обележје, симбол по коме се неко или нешто распознаје.*

означа́вати, -а̀ча̄ва̄м и **означи́вати,** -а̀чујēм *несвр. према* **означи̏ти**.

означи́ти, о̀знача̄чӣм свр. **1. а.** *знаком обележи̏ти, маркира̀ти нешто/некога:* ~ изговор акценатским знаком. **б.** *знаком наго̀вести̏ти нешто, упозори̏ти на нешто:* ~ кривину на путу. **2.** *одреди̏ти, назначи̏ти; упи̏сати убележи̏ти:* ~ маршруту пута, ~ место доставе. **3.** фиг. *служи̏ти као обележје, карактеристика нечега, представља̀ти нешто.* – Пикасо је означио почетак новог израза у уметности.

озно̀јити, о̀знојӣм свр. *учини̏ти да неко/нешто поста̀не знојав(о), изазва̀ти знојење:* ~ коња, ~ болесника. ■ ~ **се 1.** *поста̀ти знојав, обливен знојем (о телу, лицу и сл.).* **2.** *ороси̏ти се, замагли̏ти се од паре (о чаши, прозору или сл.).*

озокѐрит, -и́та м грч. *земни парафински восак, састављен од чврстих угљоводоника.*

о̀зо̄н, озо́на м (мн. ø) грч. хем. *алотропски облик кисеоника, кисеоник чији молекул има три атома кисеоника* (O_3), *који у већој концентрацији има у ваздуху нарочито после кише.*

озонѝза̄тор м физ. *уређај за добијање озона из ваздуха деловањем електричног пражњења.*

озониза́ција ж хем. *поступак пречишћавања воде и ваздуха помоћу озона.*

озоносфе́ра ж *слој Земљине атмосфере (на средњој висини од 25* km) *испуњен озоном.*

о̀зо̄нски, -а̄, -о̄ *који се односи на озон, у којем има озона:* ~ омотач, ~ зрак.

о̀зра̄чен, -а, -о **1.** *трп. од озрачи̏ти (се).* **2.** *здравствено оболео, оштећен услед изложености штетном дејству радиоактивних, рендгенских или др. зракова;* уп. озрачити (1).

озраче́ње с *изложеност зрачењу, озрачености.*

о̀зра̄чено̄ст, -ости ж *стање онога који је озрачен, онога што је озрачено; количина, степен, примљеног радиоактивног или др. зрачења.*

озрачи́вати (се), -а̀чујēм (се) *несвр. према* **озрачи̏ти (се)**.

озра́чити, о̀зра̄чӣм свр. **1.** *изложи̏ти дејству зракова (рендгенских, радиоактивних и сл.), подврћи зрачењу; учини̏ти услед тога радиоактивним.* **2.** *обасја̀ти, осветли̏ти зрацима (светлосним).* ■ ~ **се 1.** *би̏ти изложен, подвргну̏т зрачењу (обично по здравље штетних, рендгенских, радиоактивних или др. зракова).* **2.** *би̏ти обасјан светлосним зрацима.*

оивича́вати, -ѝча̄ва̄м *несвр. према* **оиви̏чити**.

оиви̏чити, -и̏м свр. (нешто) **1.** *начини̏ти ивицу, (по)руб, поруби̏ти, обруби̏ти.* **2.** *окружи̏ти, огради̏ти, ограничи̏ти (терен, површину и сл.).* ■ ~ **се** *окружи̏ти се, опточи̏ти се нечим као ивицом.* – Путељци су се оивичили цвећем.

о̀јагњити (о̀јањити), -и̏(м) свр. *донети на свет (јагње, младунче) (о овци).* ■ ~ **се 1.** *донети не свет јагње, младунче (о овци).* **2.** *доћи на свет, родити се (о јагњету).*

о̀јадити, -и̏м свр. (некога) **а.** *нанети некоме велико зло, јад, унесрећи̏ти, осиромаши̏ти, упропасти̏ти.* – Рат је многе ојадио. **б.** *растужи̏ти, онерасположи̏ти.* – Та ће га вест ојадити.

■ ~ **се** *постати јадан, уништен, пропасти, осиромашити (услед какве несреће, јада); растужити се, онерасположити се.*

ȍјарити, -ӣ(м) свр. *донети на свет (јаре, младунче) (о кози).* ■ ~ **се 1.** *донети на свет јаре (о кози).* **2.** *доћи на свет, родити се (о јарету).*

ојача́вати (се), ојȁчāвāм (се) *несвр. према ојачати (се).*

ојача́ње с **а.** *место на којем је наношењем додатног слоја или др. повећана моћ, издржљивост подлоге, споја или др., (и)ојачано место.* **б.** *оно чиме се такво појачање обавља.* **в.** *стање онога што је ојачано, већа издржљивост, снага нечега.* – Тим мерама постигнуто је знатно ојачање наше одбране.

ојȁчати, -ā̄м свр. **1. а.** *постати јак, снажнији, крепак (физички, здравствено и сл.), добити у јачини, снази и сл.* – Дете је после болести нагло ојачало. **б.** *повећати се, појачати се (у интензитету, динамици, силини).* – Одједном топот коња ојача. **2.** (некога, нешто) **а.** *побољшати, повећати нечији утицај, ефикасност, моћ (економску, политичку, финансијску и др.):* ~ привреду, ~ власт, ~ политичке партије. **б.** *учинити јаким (јачим), крепким (у духовном, моралном смислу).* – Вера у Бога га је ојачала. **в.** *надопуном, употпуњавањем појачати, повећати одрамбену, радну или др. способност, снагу.* – Неки родови војске ојачани су новом опремом. **3.** (нешто) *одређеним поступком додатно повећати, појачати чврстину, снагу, издржљивост дела неког тела, оруђа и сл.* – Носећи елементи на конструкцији морају се посебно ојачати. ■ ~ **се** *постати јак, јачи, добити у снази, ефикасности, чврстини и сл.* – Привреда се у последње време знатно ојачала.

ојачȉвāч, -а́ча м *предмет или средство за ојачавање нечега;* уп. ојачати (3): кофер са металним ојачивачима на угловима.

ȍјед м *оједено место; озлеђа, рана на кожи настала ојеђањем.*

ојéдати се, ȍјēдāм се *несвр. према ојести се.*

ȍједенōст, -ости ж *стање настало ојеђањем.*

ȍјести се, ȍједēм се свр. **1.** *добити, имати ојед, запаљење на кожи; запалити се услед изложености сталном трењу, утицају зноја, мокрине и сл. (о кожи).* **2.** *излизати се, истрошити се, искрзати се услед сталне, дуге употребе (о тврдим, металним и сл. предметима).*

ȍјужити, -ӣ(м) свр. безл. *постати топао, благ (о атмосферским приликама, времену).*

ȍка ж тур. *стара мера за течност, запремину и тежину (1,28* kg).

ока́дити, ȍкāдӣм (трп. ȍкāђен) свр. (нешто, некога) *махањем кадионице изложити (некога или нешто) кађењу, диму запаљеног тамјана (обично при верским обредима).*

ȍказионāлан, -лна, -о (ȍказионӣ, -ā, -ō) лат. **1.** *пригодан, случајан, нередовит:* ~ продаја. **2.** *који се обично не примењује, одн. који се примењује у посебним приликама:* ~ ред речи (у реторици), ~ склоп реченице (у поезији).

окајáвати, окȁјāвāм *несвр. према окајати.*

ȍкајати, -јēм свр. **1.** (нешто) *искупити кајањем (грехе), испаштати, платити нечим (за грехе).* – Хоћу да окајем зло које сам учинио. **2.** (некога) *извршити освету, осветити се (обично убиством) за смрт, погибију некога свога:* ~ сина, ~ оца.

ока́лити, ȍкāлӣм свр. *каљењем учинити да нешто постане чврсто, несломљиво:* ~ секиру.

ока́љати, ȍкāљāм свр. **1.** *упрљати, запрљати, умазати (блатом).* **2.** фиг. *осрамотити, оклеветати (некога).* • ~ **(некоме) образ (част, име)** *нанети (коме) срамоту, повредити, нечији углед, част, достојанство, осрамотити, обрукати.*

ȍкаменити, -ӣм свр. *учинити да нешто добије својство камена, стврднути.* ■ ~ **се 1.** *претворити се у камен; постати камен.* **2.** фиг. *укочити се, скаменити се (од чуда, запрепашћења, страха и сл.).*

ока́нити се, ȍкāнӣм се свр. **1.** (чега) *оставити се, махнути се, проћи се:* ~ свађе. **2.** (кога) *оставити на миру, престати досађивати (коме).* – Окани ме се, човече, не гњави ме више. • ~ **ћорава (јалова, празна) посла** *престати се бавити узалудним, бескорисним или опасним, ризичним пословима.*

ока̀нце и **ока́нце,** -ета и -а с (мн. -ца) *дем. и хип. од окно.*

окапáвати, окȁпāвāм *несвр. према окапати.*

ока́пање с **1.** *гл. им. од окапати.* **2.** експр. *бесповребно, узалудно мучење, гњављење, паћење.* – Када ћемо се већ једном решити мучног окапања око изградње куће.

ȍкапати, -пљēм (-ā̄м) свр. *намучити се дуго, мукотрпно радећи, бавећи се нечим.* – Окапа над књигом.

ока́пи, -ија м зоол. *врста жирафе крађег врата, која има пруге по ногама,* Okapia Johnstoni.

окарактèрисати, -ишēм (окарактерисáти, -и̏зӣрāм) свр. *описати карактеристичне црте, одлике некога, нечега.*

окари́на ж итал. муз. *врста малог дувачког инструмента с рупицама, начињеног од глине.*

ȍкаснити и **ока̀снити,** -ӣм свр. *закаснити, задоцнити; доћи касно, у касне сате.*

ȍкат, -а, -о *који има крупне, изразите очи.*

окачењāк, -а́ка и **ȍкачењāк,** -а м *несташна, враголаста особа (најчешће дечак или младић), обешењак.*

ȍкачити, -ӣм свр. (нешто) *обесити (нешто) закачињући о нешто (обично о куку, вешалицу или сл.).* • ~ **се коме о врат** *наметнути се коме обично ради материјалне користи, искоришћавати живећи на туђ рачун.*

оквалȉфиковати и **оквȁлификовати,** -ујēм (оквалифици́рати, -и̏цӣрāм) свр. *изрећи, дати о некоме или нечему квалификацију, суд, оцену и сл., одредити својства, карактеристике:* ~ (нечије) кривично дело, ~ садржај расправе.

ȍквасити, -ӣм свр. (нешто) *мало поквасити, наквасити, овлажити.* • ~ **грло** *попити, гуцнути (мало вина, ракије или сл.).* ■ ~ **се** *уквасити се, поквасити се, постати мокар.*

ȍквӣр, -и́ра и **ȍквȉр,** -а **1. а.** *четвороугаони или другог облика украсни или заштитни део, обод којим се обухватају ивичне површине (слике, мапе, врата и др.), уоквирава нешто.* **б.** *оно што чини ивични део нечега, обод:* ~ цртежа, ~ књиге. **2.** вој. *држач метака ватреног оружја, магацин, шаржер.* **3. а.** *обим, опсег, предмет делатности, какве норме и др.:* ~ закона, ~ нечије надлежности. **б.** *садржај, тема, програм нечега:* ~ разговора, ~ размишљања.

ȍквȉрни и **ȍквӣрни,** -ā, -ō **1.** *који спада у оквир, који чини оквир, који је у границама нечега.* **2.** фиг. *изражен, представљен, узет само у главним цртама, приближан:* ~ сума, ~ износ.

оквргáвити, -ȓгāвӣм и **ȍквргавити,** -ӣм свр. *постати кврљав, имати (облик) кврље.*

океа̀н, -а́на м грч. **1.** *водени, морски простор између континената.* **2.** фиг. *роман, несагледив, бескрајан простор; врло велико, безгранично време.*

океанȍграф м *стручњак за океанографију.*

океанографȉја ж *наука која се бави проучавањем океана и мора.*

океа̀нскӣ, -ā, -ō *који се односи на океан, који је у вези с океаном.*

ȍкер прид. непром. грч. *црвенкастожут.*

оки́вати (се), ȍкӣвāм (се) *несвр. према оковати (се).*

оки́дати, -ā̄м несвр. **1.** *несвр. према окинути.* **2.** *одједати, пећи (о некој киселини, алкохолу и сл.); штипати (о диму).*

ȍкидати, -ā̄м свр. (нешто) *откинути, покидати:* ~ паприку.

окȉдач, -а́ча м *део механизма за опаљивање метка, полуга којом се ватрено оружје ставља у дејство, обарач, ороз.*

окила́вити, окȉлāвӣм и **ȍкилавити,** -ӣм свр. **а.** *добити килу, брух, постати килав.* **б.** фиг. *постати слаб, неспособан за какав напор, онемоћати.* ■ ~ **се** разг. *намучити се, напатити се радећи какав тежак, напоран посао.*

ȍкинути, -нēм свр. **1.** *опалити, пући (из пушке, пиштоља и сл.).* **2.** ђак. *добити слабу, негативну оцену, пасти (на испиту).* • ~ **на поправак (на годину)** ђак. *пасти из неког предмета на поправни испит (пасти на годину, понављати разред).*

о̀киснути, -нӗм (р. пр. о̀кисну, -ула и о̀кисао, -сла) свр. *постати мокар од кише, покиснути.*

о̀китити, -ӣм (трп. о̀кићен) свр. (нешто нечим) *украсити, декорисати (цвећем, зеленилом, накитом и др.):* ~ јелку. ■ **~ се 1.** *ставити на себе украсе, накит и сл.; имати на себи украс:* ~ се златним накитом, ~ се цвећем. **2.** фиг. *бити богат плодовима (о дрвету, грани).*

о̀кишати (се), -а̄ (се) свр. безл. *почети падати (о киши).* – Одједном се окишало и захладнело.

окла̀гија ж тур. *дугуљасто ваљкасто обликовано дрво као направа за развијање теста.*

оклéвало јек. **оклијèвало** с и м (мн. с) *особа која оклева, која се тешко одлучује на нешто.*

оклéвати, о̀клёвам јек. **оклијèвати,** о̀клијевам несвр. *одуговлачити (с извршењем нечега), тешко се одлучивати (на нешто), нећкати се.*

оклевèтати, -èвећём и -вèтам свр. (некога) *лажно и увредљиво рећи нешто о некоме, неоправдано, неистинито оптужити, опањкати, опасти, обедити.*

оклèмбесити, -ӣм свр. разг. *пустити да нешто слободно виси, опустити, отромбољити; оборити наниже:* ~ руке, ~ бркове. ■ **~ се** *опустити се (свом тежином), отромбољити се.*

оклемпáвити, -èмпāвӣм и **о̀клемпавити,** -ӣм свр. *постати клемпав, отромбољен; добити клемпаве уши.*

о̀клесати и **о̀клесати,** о̀клешём свр. *обрадити клесањем (камен и сл.).*

о̀клизнути се, -нӗм се свр. *омаћи се на клизавој површини, посрнути на клизавици.*

оклијева- *в. оклева-.*

о̀клоп м **1.** ист. *металана одећа ратника као заштита од оружја непријатеља.* **2.** *нарочити, тешко пробојни делови на војним оруђима (тенку, борним колима, авионима и сл.) као заштита од разорног дејства непријатељског оружја.* **3.** *спољни тврди заштитни слој, овој, љуштура или сл. као део тела у неких животиња (нпр. у корњаче).*

о̀клопнӣ, -а̄ -о̄ воj. *снабдевен, заштићен оклопом:* ~ воз, ~ брод.

о̀клопнӣк м **1.** ист. *ратник заштићен металним оклопом (обично коњаник).* **2.** мн. зоол. *сисари из реда крезубица с кожнатим и рожним оклопом на леђима,* Dasypodidae.

о̀клопница ж **1.** воj. *в. оклопњача (1).* **2.** мн. зоол. *врста рибе из рода оклопњача,* Cataphracti.

оклòпњача ж **1.** воj. *ратни брод заштићен јаким оклопом и снабдевен артиљеријским наоружањем.* **2.** мн. зоол. *врста риба обавијених рожнатим плочама, дужине до 50* cm, *живи у тропским морима,* Scherodermi.

окљака́вити, -а̀кāвӣм и **о̀кљакавити,** -ӣм свр. **1.** *учинити кљакавим.* **2.** *постати кљакав.*

о̀кно с (ген. мн. о̀кāнā и окáнā) **1.** *прозор; стакло на прозору.* **2.** *вертикални улазни отвор у рударску јаму; место (ров, прокоп и сл.) где се врши ископавање руде, копа.*

о̀ко с (мн. о̀чи ж, ген. о̀чијӯ; ретко мн. о̀ка с, ген. о́кā, обично као отвор на мрежи или окце на кромпиру). **1. а.** *орган чула вида (човека и животиње).* **б.** *способност гледања, очни вид.* – Има добро око. **в.** *оно што се погледом може обухватити, поглед.* – Мотри докле око досеже. **2.** хип. (обично с одредбом „моје“) *назив од милоште драгој особи.* **3.** *отвор на рибарској или др. мрежи, у везу и сл.* **4.** *в. окце (2).* • **Аргусове очи** мит. *в. под Аргусов.* **бацити (сасути, сипати) песак (прашину, пепео** и сл.**) коме у очи; бацити око на некога (на нешто)** *в. под бацити.* **бежи (губи ми се, иди ми** и сл.**) с (из, испред) очију** *одлази да те не гледам!, губи се!* **бити на оку (на очима, под нечијим оком, пред очима некоме)** *бити под нечијим надзором, присмотром, имати увид, преглед, контролу (над неким, нечим и сл.).* **бити трн у оку (некоме)** *бити, представљати (за некога) нешто неподношљиво, мрско (обично из зависти, мржње и сл.).* **бости очи (некоме)** *в. под бости.* **будним оком** *в. под будан.* **вадити очи** 1) (некоме) *односити се непријатељски, правити невоље, неприлике;* 2) (себи) *тешко се каjати, патити (због какве несреће, нечег лоше учињеног и др.).* **варају га очи** *не види добро или тачно, погрешно види.* **више виде четири ока него два** *двоје људи увек боље могу да сагледају, оцене ствари него један човек.* **воловско (волујско) ~** бот. *врста каранфила* Dianthus plumarius *из ф.* Caryophyllaceae. **врана врани очи не вади** *људи истога (обично рђавог) соја међусобно се увек подржавају, штите (махом кад је реч о људима који се баве каквим нечасним послом, уjдурмама и др.).* **где су ти биле очи** *како си могао да не видиш (кад хоће да се каже да се ради о недопустивом превиду, несагледавању нечега што је очигледно, јасно).* **гледати (посматрати) другим очима; гледати испод ока; гледати право у очи; гледати својим очима; гледати смрти у очи** *в. под гледати.* **гутати очима** *посматрати, пратити нешто с великим интересовањем, одушевљењем и сл.* **голим оком (гледати, посматрати нешто)** *без помоћи оптичких инструмената (гледати, посматрати нешто).* **далеко од очију – далеко од срца** *кад су људи дуго раздвојени слаби и међусобна веза, љубав и сл.* **да му је из ока испао** *в. под испасти.* **дати (учинити некоме) нешто за (његове) лепе очи** ир. *дати (учинити) некоме нешто без надокнаде, без гаранције, само на поверење и сл.* **док оком трепнеш** *за тили час, одмах, мушевито (кад је реч о нечему што треба да се уради веома брзо).* **држати (имати) некога, нешто на оку** *помно пазити, мотрити, вребати на некога, на нешто.* **завадио би два (оба) ока у глави** *посвађао би и најбоље пријатеље (о некоме ко је склон сплеткама, интригама и сл.).* **зажмурити на једно око** *намерно превидети, правити се невешт, не примећивати (обично нечију неправилност, пропуст, грешку и сл.).* **замаз(ив)ати очи (некоме)** *завара(ва)ти кога обманама, лажним причама, варљивим радњама и сл.* **запасти (запети) за око (некоме)** *бити запажен, уочен, постати предметом нечије пажње, интересовања.* **затворити (затварати) очи (пред нечим)** *в. зажмурити на једно око.* **за (на, у) трен ока** *в. док оком трепнеш.* **зле очи** празн. *уроковите очи, чији поглед проузрокује несрећу.* **игра ми око** *титра, трепери ми пред очима, игра ми очни капак.* **иди куд те очи воде (и ноге носе)** *иди куд знаш, куда било.* **издале ме очи** *ослабио ми је вид.* **изићи (изаћи) на (пред) очи (некоме)** *в. под изаћи.* **имати око (очи) (за нешто)** *имати смисла, способности за добро уочавање, запажање.* **имати (стално) пред очима (нешто)** *имати (непрестано) у виду, на уму.* **казати (рећи, скресати) у очи** *без икаквог устезања, отворено, слободно рећи (пребацити и сл.) (некоме нешто).* **као да (својим) очима гледам** *в. под гледати.* **као очи (око) у глави (волети, пазити, чувати)** *в. под глава.* **крв му је пала на очи** *в. мрак му пао на очи.* **куд он(а) оком туд он(а) скоком** *спреман (спремна) је да одмах послуша, сместа учини што онај други жели, нареди.* **курје ~** *в. курји.* **макнути се, маћи се (некоме) с очију** *отићи, склонити се (коме) из вида, из непосредне близине (кад се нечије присуство не жели).* **на моје очи (урадити нешто)** *у мом присуству, наочигled (урадити) (обично нешто недолично, неочекивано).* **(на)парити очи** разг. *науживати се, наслађивати се гледајући у нешто, узбудљиво (обично у вези с еротским доживљавањем).* **не излази ми на очи** *не појављуј ми се више, не желим више да те видим.* **не моћи гледати (некога, нешто) очима** *мрзети (некога, нешто).* **не скидати ока (очију) са некога (са нечега)** *непрестано, нетремице гледати, пиљити у некога (у нешто).* **око за око зуб за зуб** *осветити (се) равном мером, на исти начин.* **отворити очи (некоме)** *учинити да неко стварно праву истину (о нечему).* **отворити четворе очи** *помно пазити, брижљиво водити рачуна о нечему.* **очију ми (тако ми очију)** *начин заклињања (очима, видом).* **очи у очи** *отворено, без увијања и околишења, директно (рећи некоме нешто).* **пао му (је) мрак на очи** *избезумио се, не зна шта ради (о ономе кога обузме бес, изда стрпљење и сл.).* **парити очи** *в. (на)пariти очи.* **пасти (падати) у очи** *бити уочен, изаз(и)вати пажњу (обично нечим необичним, несвакидашњим и сл.), штрчати.* **пасти у нечијим очима** *изгубити у некога раније углед, вредност.* **порасти у нечијим очима** *задобити у некога велики (већи) углед, изазвати још веће поштовање, дивљење.* **прелетети очима** *летимично, површно погледати (нешто).* **претворити се у око и ухо** *гледати и слушати нетремице, с крајњом пажњом.* **пукло ми пред очима** *постало ми је (најзад) сасвим јасно, схватио сам праву истину (о дотадашњој заблуди).* **севати (стрељати) очима** *гледати оштро, строго. изражавати погледом љутњу, бес.* **скочити коме у (за) очи** *оштро, разјарено напасти кога, жестоко се подухватити с ким у сукобу.* **слеп код очију** *неписмен; не види, не зна ништа, није у стању да схвати обичне, очигледне ствари.* **слепо ~** анат. *в. слепоочница.* **смркло му се пред очима** *в. пао му (је) мрак на очи.* **соколово око (соколове очи)** *изузетно добар, оштар*

вид; изванредно запажање, уочавање чињеница. **стати коме на курје око** *погодити, жацнути кога тамо где је најосетљивији (обично намерно, из пакости).* **ужагрити очима** *посматрати нетремице, с великим узбуђењем, понесеношћу.* **у страху су велике очи** *в. под страх.* **у четири ока (рећи коме нешто)** *насамо, без сведока (рећи оно што други не треба или не смеју да знају).*

око предл. (с ген.) *означава* **1. а.** *обухватање, окољавање нечега потпуно, са свих страна.* – Седе гости око стола. Носи шал око врата. **б.** *кружно кретање; пролажење уоколо нечега.* – Земља се креће око своје осе. Заобиђи око куће. **в.** *окупљање, концентрисање друштва, људи, активности и сл. онде где је средиште, центар, матица нечега.* – Политичке снаге окупљају се око националних странака. **2.** *узрок, разлог; због, поводом нечега.* – Посвађаше се око девојке. **3.** *обухватање предмета, појма акцијом, радњом: у вези са, у односу на.* – Муче се око превођења на страни језик. **4.** (у прил. служби, уз бројеве) **а.** *приближно (о времену, добу старости и сл.).* – Закаснићу око пет минута. Дете има око седам година. **б.** *приближну количину, меру нечега.* – Стан има око 200 квадрата. **в.** *просторну приближност: поред, у близини.* – Станује негде око Славије.

о̀ков м **1.** (обично мн.) *метални колутови, обично спојени као ланац којим се неким осуђеницима окивају и спутавају ноге или руке, букаџије, вериге.* **2.** фиг. *уопште оно што грубо, насилно спутава, ограничава слободу (понашања, рада, ангажовања и др.), стега.* – Није подносио окове војничког живота. **3.** *метални оквир, обрука, обруч и сл. којим се учвршћују, међусобно везују, одн. украшавају одређени предмети:* ~ за точак у колима, ~ за слику, ~ за врата. • **бацити (кога) у окове** *осудити на робију.* **стрести (раскинути) окове** *ослободити се стега, ропства, нечега неподношљивог, неиздрживог (посла, обавеза и сл.).*

о̀ковати, о̀кујēм свр. **1.** *ставити коме окове.* **2.** *обложити, украсити оковом (оковима).* **3.** фиг. *сапети, спутати, онемогућити кога у раду, деловању, активности и сл.* ■ ~ **се** *повр.*

о̀ковратник м *део кошуље, кајута и сл. који обухвата врат, крајна.*

о̀козити, о̀козӣ(м) свр. *в. ојарити.* ■ ~ **се 1.** *в. ојарити се (1).* **2.** (-ӣм се) разг. *намучити се, наљавити се (око нечега, некога).*

околи̏на (о̀колица) ж **1.** *простор у непосредној близини нечега, околни предео.* **2.** *људи, друштво у којем се живи, борави, ради и сл., средина; становништво околног краја, места.*

о̀колӣш и **о̀колӣш** м *в. околина (1).*

околиша̏вати, -и̏шāвām несвр. *в. околишати.*

о̀колӣшан и **окò̀лӣшан,** -шна, -о *в. околишни.*

околи̏шати, -ā̄м и **околи̏шити,** окò̀лӣшӣм несвр. *ићи обилазећи, обилазити (нешто); фиг. избегавати отворено, директно рећи, саопштити (некоме) нешто; заобилазити суштину ствари.*

о̀колӣшнӣ и **окò̀лӣшнӣ,** -ā, -ō **1.** *в. околни (1).* **2.** *заобилазни.*

о̀колӣшно и **окò̀лӣшно** прил. *заобилазно, прикривено; не улазећи у суштину нечега.*

о̀колнӣ и **о̀колнӣ,** -ā, -ō **1.** *који се односи на околину, оближњи, суседни:* околна села **2.** *заобилазни:* ~ пут.

окóлнōст, -ости ж *стицај прилика од којих зависи (из)вршење какве радње, посла и сл., услови под којима се нешто чини, може (у)чинити, конкретна ситуација.* – У постојећим околностима немамо могућности избора. • правн. **олакшавајућа ~** *чињеница, ситуација и сл. која ублажава степен кривице или унеколико оправдава поступак окривљеног, оптуженог лица.* **отежавајућа ~** *чињеница, ситуација која увећава степен кривице, повећава одговорност окривљеног, оптуженог лица.*

о̀коло прил. **1. а.** (понекад ради појачања у спрези са „наоколо“, „уоколо“) *по (својој) околини, свуда) унаоколо.* – Иде около и оговара. **б.** *заобилазним путем, наоколо, заобилазно.* – Ти иди право, ја ћу около. **в.** *обухватајући са свих страна, кругом.* – Шешир му около-наоколо украшен перјем. **2.** (у предл. служби, с ген.) *око, укруг.* – Седе около стола.

о̀комит, -а, -о *који у односу на водоравну основу стоји усправно, под правим углом, вертикалан; који има веома оштар, стрм нагиб или успон:* ~ положај, ~ стена, ~ стаза.

окò̀мити се, о̀комӣм се свр. (на некога) *насрнути, напасти, устремити се (речима, грдњом, критикама); спопасти (кога), наврсти се досађујући, узнемиравајући (кога) нечим.*

о̀комито прил. *усправно, вертикално; стрмо.*

о̀комица ж *вертикала; стрмина (узбрдица или низбрдица).*

окомљава̀ти се, окò̀мљāвām се и **окомљи̏вати се,** окò̀мљујēм се *несвр. према окомити се.*

окончава̀ти (се), окò̀нчāвām (се) *несвр. према окончати (се).*

окончáње с *завршавање, завршетак, крај.*

окò̀нчати, -ām свр. *привести нешто крају, свршетку, завршити.* ■ ~ **се** *завршити се, свршити се.*

окопáвати, окò̀пāвām *несвр. према окопати.*

окò̀пати, -ām и о̀копām свр. *копајући прирнути земљу уз стабло биљке, воћке (ради заштите од мраза, зиме).*

окò̀пнети јек. **окò̀пњети,** -пнӣм свр. *истопити се, отопити се (о снегу, леду);* фиг. *готово нестати, ослабити; смршати.* – Окопнела нада. Јако је окопнела у болести.

окорáвати се, окò̀рāвām се *несвр. према окорети се.*

окò̀релōст јек. **окò̀рјелōст,** -ōсти ж *својство онога што је окорело, онога који је окорео.*

окò̀рео, -ела, -о јек. **окò̀рио,** -рјела, -о **1.** *р. пр. од окорети.* **2.** (обично одр.) фиг. *који је оним што јесте или чиме се бави веома исцрпљен, обузет, отрезао (често у вези с нечим негативним), непоправљив:* ~ грешник, ~ лопов, ~ лењтина, ~ нежења. **б.** *који се дугим бављењем саживео са оним што ради, постао непроменљив у томе, преисцрљени:* ~ љубавник, ~ штедиша.

окò̀рети јек. **окò̀рјети,** -рӣм свр. **1. а.** *добити, стећи кору по спољној површини* **б.** *сасушити се, скорити се, стврднути се.* – Сир на ваздуху окори. **2.** фиг. *постати неосетљив, тврдокоран, груб, отрубети (обично услед тешког живота, напорног рада и сл.).* ■ ~ **се** *стврднути се, скорити се, сасушити се.*

окò̀ристити се и **окори̏стити се,** окò̀рӣстӣм се свр. (нечим или без допуне) *стећи, извући, задобити корист (из/од нечега), искористити (нешто).* – Окористио се туђом невољом.

окоришта̀вати (се), -и̏штāвām (се) несвр. *в. окоришћавати (се).*

окоришћава̀ти (се), -и̏шћāвām (се) и **окоришћи̏вати (се),** -и̏шћујēм (се) *несвр. према окористити (се).*

окорје- *в. окоре-.*

о̀косница ж *костур, скелет;* фиг. *основна, главна идеја, поставка каквог дела, радње и сл., централни мотив нечега:* ~ романа, ~ фудбалске игре.

окò̀тити, о̀котӣ(м) свр. *донети на свет младунче (о женкама неких животиња).* ■ ~ **се а.** *в. окотити.* **б.** *доћи на свет (о младунцима неких животиња).*

окоштава̀ти (се), окò̀штāвām (се) *несвр. према окоштати (се).*

окоштáвити (се), окò̀штāвӣм (се) и **окò̀штавити (се),** -и̏м свр. *в. окоштати (се).*

окò̀шталōст и **о̀кошталōст,** -ости ж *стање онога што је окоштало.*

окоштáње с *стварање, образовање коштаног ткива, коштаног задебљања и сл. (као последица патолошких, дегенеративних процеса).*

окò̀штао, -ала, -о и **о̀коштао,** -āла, -о **а.** *који се претворио у кост; који је постао тврд попут кости, стврднут.* **б.** фиг. *крут, тврдокоран, стереотипан:* окоштале књижевне форме.

окò̀штати (се), -ām (се) свр. *претворити се у кост под утицајем дегенеративних, патолошких процеса (обично о меком, хрскавичастом ткиву организма).*

о̀крајак, -ајка м *одсечени или одломљени крајњи део хлеба, крајка; крајичак (нечега).*

окра̀јчић и **о̀крājчић** м *дем. од окрајак.*

о̀красти се, -ām се (окрастáвити се, окрàстāвӣм се и о̀красти̏вити се, -и̏м се) свр. *добити красте (красту), осути се крастама.*

о̀кратак (о̀крāтак), -тка, -о **1.** *прилично, релативно кратак, пократак:* ~ капут. **2.** фиг. *онизак:* ~ плећат младић.

о̀краћао, -āла, -о и **окраћа̀ао,** -ала, -о *р. пр. од окраћати у атриб. службе:* ~ дан, ~ кошуља.

окраћа̀ти, -āм свр. *постати краћи, краћи, скратити се (о одећи, јесењим данима и др.).*

окрва́вити, окр̀вāвӣм свр. (нешто) *начинити на нечему мрље од крви, умазати, упрљати крвљу:* ~ нож, ~ кошуљу. ■ **~ се** *умазати се, запрљати се крвљу.* • **~ руке** *починити злочин убиством, убити.*

окрва́рити (се), окр̀вāрӣм (се) свр. *в. окрвавити (се).*

окре́нути, о̀крēнēм (аор. окре́нух и о̀кретох) свр. **1.** *обртањем начинити окрет, обрнути; мењајући положај преврнути на другу страну:* ~ кључ у брави, ~ болесника на бок. **2.** *променити правац кретања, скренути (лево или десно), одн. сасвим заокренути и наставити кретање у супротном смеру.* – На раскршћу шофер окрене десно. Окрени кола назад. **3.** *променити тему разговора, почети говорити нешто друго, другим језиком, тоном и сл.* – Одједном окрете причати о позоришту. **4.** *учинити да неко измени своје убеђење, став, оријентацију и сл., преобратити.* – Наговоре је и окрену је од злих намера. **5.** (против некога, нечега) *учинити да неко постане непријатељ, да се побуни, супротиви (некоме).* – Окренули су омладину против режима. **6.** (некога) разг. *превариги коīа, подвалити коме; залудети, занети (чарима, лепотом, допадљивошћу).* **7.** (некога) разг. *позвати телефоном, назвати.* – Окрени ме вечерас око 8 сати. ■ **~ се 1.** *променити свој положај окрећући се, обрћући се; преокренути се:* ~ се на леђа. **2.** *погледати око себе, осврнути се, обазрети се.* – Где се окренем свуда неред. **3.** *посветити се, предати се, преусмерити се према некоме, нечему:* ~ се својој породици, ~ се науци. **4.** *заверити се, уротити се (против некоīа).* – Све се окренуло против њега. **5.** (од некога) *престати марити за коīа, отуђити се, одвојити се, удаљити се (због љутње, свађе, неслаīања и др.).* **6.** *постати другачије, изменити се, променити се.* – У последње време све се некако окренуло. • **како год да окренем (окренеш** и сл.)… *шта īод да учиним (учиниш и сл.)…* **не знати (не умети) се (ни) окренути** *не знати се снаћи, не знати ништа учинити (у каквој новој, непознатој ситуацији).* **окрени-обрни** *в. под обрнути.* ~ **главу (очи)** 1) *в. окренути се (6).* 2) *не желети погледати, обратити пажњу (на некоīа), игнорисати (коīа).* ~ **(други) лист** *в. под лист.* ~ **карте** *почети играти карте, заиīрати картама.* ~ **леђа (некоме)** *в. под леђа.* ~ **на добро (набоље)** *почети се повраћати, развијати у позитивном правцу (о стању ствари, приликама).* ~ **нагоре (на зло)** *погоршавати се, почети добијати неповољан ток.* ~ **на шалу** *озбиљан разговор о нечему преобратити у ведар, шаљив тон.* ~ **новац (капитал)** *ставити новац (капитал) у промет, уложити у какав у посао да би обртом остварила зарада.* ~ **(нови) лист** *променити дотадашње стање ствари, увести другачији поредак, нову праксу, понашање и сл.* ~ **све наглавце (наопако, натрашке)** *учинити да све буде другачије, сасвим изменити ствари (обично наīоре).* ~ **се у гробу** *в. под īроб.*

о̀крēнӯтōст, -ости ж *стање оноīа што је окренуто.*

окре́пити, о̀крēпӣм јек. **окријèпити,** о̀кријепӣм свр. (кога) *учинити крепким, јачим; повратити снаīу освежењем, освежити (пићем, одмором или др.) некоīа ко је уморан, исцрпљен, скрхан.* ■ **~ се** *повратити снаīу освежити се (пићем, одмором).*

окрепље́ње с *освежење после неког напора, исцрпљујућеī посла, одмор.*

окрепљи́вати (се), -èпљујēм (се) *несвр. према окрепити (се).*

окрèпљујӯће (окрèпљиво) прил. *тако да крепи, окрепљује, освежавајуће.* – Смех делује ~.

окрèпљујӯћӣ, -ā, -ē *који окрепљује, освежавајући.*

окрèсати и **о̀кресати,** о̀крешēм свр. *одсећи врхове нечеīа (īрана, дрвећа, бркова); одсећи, одрезати с увишине īранчице, изданке (на īрани, стаблу дрвета).* • **(бити) као окресана грана** *в. под īрана.*

о̀крēт (о̀кретāј) м *покрет надесно, налево у страну или укруī, окретање, обртање; такав покрет као фиīура у плесу.*

о̀крēтан, -тна, -о **1.** (обично одр.) *који се окреће; који се изводи у окрету:* ~ игра, ~ фигура. **2.** *брз и вешт у покретима, у раду, сīретан, живахан.*

о̀кретати и **окре́тати,** о̀крēћēм несвр. **1.** *несвр. према окренути.* **2.** *извртати, мењати, кварити (смисао речи и сл.).* ■ **~ се 1.** *несвр. према окренути се.* **2.** *врзмати се, мотати се (око некоīа, нечеīа).*

о̀кретница ж **1.** *крајња станица īде се возила (трамвајски, тролејбуски и др.) окрећу ради новоī поласка (повратка) на утврђену трасу вожње; уопште место на путу, улици īде је моīуће извршити маневрисање возилом ради промене смера вожње.* **2.** *нарочита конструкција за окретање локомотива.*

о̀крēтно прил. *с пуно умешности у покрету, раду и сл., сīретно, вешто, брзо.*

о̀кретнӧст, -ости ж *својство оноīа који је окретан.*

о̀кречити и **окрèчити,** о̀кречӣм свр. *премазати, обојити кречом.*

окржља́вити, окр̀жљāвӣм, **о̀кржљавити,** -ӣм и **о̀кржљати,** -āм свр. *в. закржљати.*

о̀крзати се, -āм се свр. *постати крзав, оштећен по ивицама, крајевима.*

о̀крзнути, -нēм свр. (некога, нешто) **а.** *незнатно оштетити (ударом):* ~ тањир. **б.** *овлаш докачити, дотаћи (у пролазу, лету и сл.):* ~ метком. ■ **~ се** *оштетити се крзањем, постати искрзан по ободу, ивицама.*

окри́вити, о̀крӣвӣм свр. (некога, нешто) *оптужити за какву кривицу, проīласити кривим.*

окривља́вати, -ѝвљāвām и **окривљи́вати,** -ѝвљујēм *несвр. према окривити.*

о̀крӣвљен, -а, -о **1.** *трп. од окривити.* **2.** (у им. служби, у одр. виду) м *онај који је оптужен, проīлашен кривим (за какво недозвољено дело, īрешку и др.), оптужени(к).*

окрије- *в. окре-.*

окрѝлатити (се), -ӣм (се) свр. *постати крилат, добити крила.*

о̀крӣље с **1.** *део тела испод крила, пазухо (у птице).* **2.** фиг. *заштита, заклон (потребан за оноīа ко је немоћан, ко је без тоīа незаштићен); оно што заклања, скрива:* у окриљу своје породице, под окриљем мрака. • **узети, примити (некога) под (у) своје окриље** *узети (некоīа слабоī, незаштићеноī) под своју заштиту, преузети бригу, старање о некоме.*

о̀крњак, о̀крњка м *окрњени део предмета, безвредан остатак окрњеноī предмета (обично о крњавом зубу), шкрботина.*

окрња́вати (се), окрњујēм (се) *несвр. према окрњити (се).*

окр̀њити, о̀крњӣм (трп. о̀крњен) свр. **1.** *одломити комадић (обично нечеīа тврдоī); тиме оштетити, учинити крњ(ав)им:* ~ тањир, ~ зуб. **2.** фиг. *смањити, умањити вредност; оштетити:* ~ капитал, ~ углед (некоме). ■ **~ се** *оштетити се; умањити се (одламањем, откидањем делића, умањивањем вредности какве целине).*

о̀крпити, -ӣм (трп. о̀крпљен) свр. **1.** *пришити, нашити закрпу; поправити закрпом (подерано место, рупу), закрпити:* ~ панталоне, ~ рупу на лонцу. **2.** фиг. **а.** (некога) *задовољити, намирити некоīа (нечим што недостаје, фали), намирити (мањак, дуī и сл.).* – Не би нас окрпила ни премија на лутрији. **б.** разг. (некога, ређе по некоме) *добро наīрдити, изīрдити, искритиковати.* – Окрпе га добро у новинама. ■ **~ се** *поправити (одело или др.) наношењем закрпе на подерана, пробушена места, закрпити се;* фиг. *подмирити унеколико своје потребе, прибећи помоћи се (материјално).* – Мало се окрпи радећи хонорарно.

о̀крӯг м **1.** *већа административно-територијална област* **2.** *подручје које се простире око нечеīа, околна територија, околина.*

окру́гао и **о̀крӯгао,** -у́гла и о̀крӯгла, -о **1. а.** *који има облик круīа, одн. лоптe или ваљка, који је тим облицима сличан, лоптаст;* ~ прозор, ~ Месец. **б.** фиг. *дебео, пуначак:* ~ лице. **2.** *нео-*

штрих, заобљених линија, обао: ~ ивице стола. **3.** *заокруљен, заокружен на десетице, стотине или целу вредност (о броју, бројкама, своти, суми).* • **округли сто** *конференцијски сто округлог облика, одн. учесници конференције равноправних по рангу, значају и сл.*

о̀кругласт, -а, -о *који има округлине, облине, лоптаст; подебео, пуначак.*

округли́на ж *својство, особина онога што је округло, обло, облост; обла форма, округао облик, део (нечега), округлост:* ~ лопте, ~ стола.

окру́гло и **о̀крӯгло** прил. **1.** *као круг, у облику круга:* ~ отворених уста. **2.** *у округло израженом износу, заокружено (у износу, суми):* ~ 2.000 динара. • ~ **па на ћоше** ир. *кад хоће да се каже да је нешто казано смушено, нелогично, да се може разумети и овако и онако.*

окру́глӧст и **о̀крӯглӧст,** -ости ж *својство онога што је округло; округлина:* ~ Земље.

окружа́вати (се), -ӯжа̄ва̄м (се)) несвр. *в. окруживати (се).*

окруже́ње с **1.** вој. **а.** *стање, положај онога који је опкољен, окружен непријатељским трупама.* – Наша војска се не налази у окружењу. **б.** *обруч, круг који опкољава противничке трупе или положај.* – Морамо се пробити кроз окружење непријатеља. **2.** *околина, средина у којој се одвија живот, друштвена, културна и др. делатност.* – Живе и раде у веома лошем политичком и културном окружењу.

окружи́вати (се) -ӯжујём (се) *несвр. према окружити (се).*

окру́жити, о̀крӯжӣм (трп. о̀крӯжен) свр. **а.** *начинити круг око нечега, заокружити:* ~ име на листи. **б.** *поставити се у круг, стати са свих страна око некога, нечега, опколити.* – Момци окружили девојке. ■ ~ **се** (неким или нечим) *окупити око себе (друштво, разне ствари или др.):* ~ се пријатељима, ~ се књигама. • **бити окружен пажњом** *бити предметом нечије бриге, пажње, старања.*

о̀крӯжнӣ и **о̀крӯжнӣ,** -а̄, -ӧ *који се односи на округ, који припада округу;* уп. округ (1): ~ суд.

о̀крӯжница и **о̀крӯжница** ж *службено писмо, обавештење, налог и сл. органа власти упућен свим одговарајућим надлештвима, уредима или службеним лицима, распис, циркулар.*

о̀крунити, -ӣм (трп. о̀круњен) свр. *прогласити (некога) за краља или цара, крунисати.*

окру́нити, о̀крӯнӣм (трп. о̀крӯњен) свр. **а.** *одвојити зрна кукуруза с клипа.* **б.** *уопште скинути, одвојити честице, комадиће нечега крунећи, гребући и сл., оштетити на тај начин.* – Куршуми су окрунили зид. ■ ~ **се** *оштетити се услед круњења.* – Зуби му се окрунили. • **хтети (волети) окруњено** *хтети (волети) нешто стећи добити олако, на готово, без труда.*

окру̀пњати, -а̄м свр. непрел. *постати покрупан, крупнији, ојачати, одебљати.*

о̀крӯтан и **о̀крутан,** -тна, -о *суров, свирепо, немилосрдан; драстичан:* ~ човек, ~ поступак.

о̀крӯтнӣк и **о̀крутнӣк** м *онај који је окрутан.*

о̀крӯтница и **о̀крутница** ж *окрутна женска особа.*

о̀крӯтно и **о̀крутно** прил. *на окрутан начин, немилосрдно, сурово, свирепо.*

о̀крӯтнӧст и **о̀крутнӧст,** -ости ж *својство онога који је окрутан, онога што је окрутно, свирепост.*

о̀кршај м *мањи сукоб, чарка, препирка.*

оксѝгӗн, -е́на м (мн. ø) грч. хем. *в. кисеоник.*

оксѝгӗнскӣ, -а̄, -ӧ *који се односи на оксиген.*

о̀ксӣд, -и́да м грч. хем. *једињење неког елемента с кисеоником.*

оксида́ција ж хем. *процес стварања, настајања оксида (као резултат сједињавања с кисеоником); оксидирање, рђање.*

оксиди́рати, -ѝдӣра̄м (оксѝдисати, -ѝше̄м) свр. и несвр. хем. **а.** *(из)вршити оксидацију; (за)рђати* **б.** *(о)бојити косу светло (одговарајућим хемијским средством).* ■ ~ **се** *претварати се у оксид, сагоревати под утицајем оксидације; рђати.*

о̀ксӣдӣ, -а̄, -ӧ *који се односи на оксиде.*

оксѝтона ж лингв. *реч с нагласком (пре свега акутом) на последњем слогу речи.*

окта́ва ж лат. муз. *тонски размак, интервал између првог и осмог тона дијатонске скале; осми тон дијатонске скале.*

о̀ктӑн, -а́на м грч. хем. *безбојна, испарљива и запаљива течност, једињење угљеника и водоника* C_8H_{18}, *састојак бензина и нафте.*

о̀ктанскӣ, -а̄, -ӧ *који се односи на октан.* • ~ **број** *бројчана вредност као ознака за степен сагорљивости бензина у моторима са унутрашњим сагоревањем.*

о̀ктӗт, -е́та м лат. муз. *група, ансамбл од осам извођача (певача, свирача и сл.); композиција за осам различитих инструмената или певача.*

о̀ктӧбар, -бра м лат. *десети месец у години.*

октоѝх и **о̀ктоих** м грч. црквен. *православна црквена књига литургијских песама подељених у осам делова.*

октоѝход и **о̀ктопо̄д** м грч. зоол. *в. хоботница.*

октроѝсати, -ишӗ̄м свр. фр. пол. *наметнути, прописати (обично устав) без претходне демократске (парламентарне и сл.) процедуре.* • **октроисани устав** *устав који владар наметне својом вољом и одлуком, без сагласности и одобрења парламента.*

окужи́вати (се), -ӯжујём (се) *несвр. према окужити (се).*

о̀кужити, -ӣм и **оку́жити,** о̀кӯжӣм свр. *заразити кугом или упоште; загадити (ваздух, околину) непријатним мирисима или др.* ■ ~ **се** *заразити се (болешћу).*

о̀кука ж (дат. о̀куци) *кривина, завијутак (пута, тока реке и сл.).*

окӯлар, -а́ра м лат. физ. *сабирно сочиво, одн. систем сочива на оптичком инструменту (микроскопу, телескопу, фотоапарату и др.) у делу који се приноси оку.*

окӯлист(а), -ӗ м (мн. -сти) лат. *лекар специјалиста за очне болести, офтамолог.*

оку́мити се, о̀кӯмӣм се свр. (с неким) *успоставити с неким кумство, ступити у кумовске односе.*

оку́пати, о̀кӯпа̄м свр. **а.** *опрати цело тело (ређе део тела) водом:* ~ бебу у кади. **б.** фиг. *добро залити, наквасити водом.* – Пљусак ме скроз окупао. ■ ~ **се а.** *опрати се (обично купањем у кади); ући у воду (реку, море и др.) ради освежења, ужитка и сл.* **б.** *залити се, обасути се, испрскати се и сл. (водом, већом количином мириса и сл.).*

окӯпа̀тор м лат. *држава која (обично) оружаном силом осваја, заузима и запоседа туђу државну територију и успоставља на њој своју власт; оружана сила која држи туђу територију под својом влашћу; припадник таквих оружаних снага.*

окӯпа̀торскӣ, -а̄, -ӧ *који се односи на окупатора и окупаторе.*

окупа́ција ж *заузимање и запоседање туђе (обично државне) територије оружаном силом; стање које настаје окупирањем.*

о̀купациӧнӣ (окупа́цијскӣ), -а̄, -ӧ *који се односи на окупацију и окупаторе:* ~ војска, ~ управа.

окӯпи́ран, -а, -о **1.** *трп. од окупирати.* **2.** (нечим) **а.** *обузет, заокупљен (нечим).* – Окупиран је сталном бригом за децу. **б.** *ангажован, заузет (послом, обавезама и др.).* – Цео дан сам окупиран, немам ни за шта времена.

окӯпи́рано̄ст, -ости ж *стање, положај онога што је окупирано, онога који је окупиран.*

окупи́рати, окӯпи́ра̄м свр. **1.** (нешто) **а.** *заузети и запосести туђу територију силом (обично војном):* ~ градове и села. **б.** *упоште запосести, реквирирати (неки простор, објекат, ствар и др.):* ~ нечији стан. **2.** *окружити, опколити са свих страна, заокупити.* – Окупирала га деца, не може да макне.

о̀купити, -ӣм свр. **1.** *довести, скупити више јединки (све јединке) на једно место, на гомилу, око нечега или некога, саку-*

ући: ~ децу (око себе). **2.** фиг. *ујединити, сложити, сабрати (у циљу заједничког деловања):* ~ присталица, ~ најбољи кадар. ■ **~ се** *скупити се, сабрати се на једном месту, око некога или нечега; наћи се заједно (неким поводом, послом и др.):* ~ се на састанку, ~ се ради заједничке молитве.

окýпљати (се), òкӯпљām (се) *несвр. према окупити (се).*

окура́жити, окȕрāжӣм свр. *учинити да неко стекне храброст, одважност (за нешто) одважити, охрабрити, осмелити (некога).* ■ **~ се** *стећи храброст, одважност (за извршење нечега), одважити се (на нешто).*

о̀кӯс м рег. *в. укус.*

о̀кусити, -ӣм свр. **а.** (обично с негацијом) *мало, сасвим мало појести или попити, узети макар само залогај, кап (јела, пића).* – Цео дан ништа нисам окусио. **б.** *узети мало (од јела или пића) обично пробе ради, да би се осетио, одредио укус.* – Окуси мало вина, видећеш добро је. **в.** фиг. *упознати, сазнати нешто као властити доживљај, искуство, искусити.* – Окусио је тегобе рата.

о̀кућити, -ӣм свр. (некога) **1.** *учинити, помоћи некоме да стекне кућу, оспособи своје домаћинство.* **2.** *оженити (сина), удати (кћер).* ■ **~ се 1.** *стећи свој дом, своје домаћинство; оспособити, снабдети га свим што је потребно за живот.* – Прво се мора окућити па онда оженити. **2.** *постати породичан човек, стећи породицу.*

о̀кућница ж *земљиште, посед непосредно око куће.*

окýцити (се), òкӯцӣм (се) свр. *в. оштетити (се).*

окушáвати (се), окȕшāвām (се) *несвр. према окушати (се).*

окýшати, òкӯшām *несвр. према окусити.*

о̀кушати, -āм свр. **а.** *в. окусити (б).* **б.** фиг. *ставити кога, што на пробу, проверу, искушати, испробати (нечије радне способности, морална или др. својства).* ■ **~ се** *огледати се, опробати себе, своје могућности, способности (у раду, спорту и др.).* • **~ срећу** *покушати постићи нешто упуштајући се обично у нешто неизвесно, непознато, уздајући се у своју срећу.*

о̀кце, -а и -ета с (мн. о̀кца) **1.** *дем. и хип од око.* **2.** *зачетак младице, пупољак, клица (кромпира, цвета и сл.).* **3.** (обично у мн.) *у мн.: мали отвори, рупице на рибарској мрежи које чине испреплетане нити (у јд.: таква рупица).*

олабáвелōст и **о̀лабавелōст** јек. **олабáвјелōст** и **о̀лабавјелōст,** -ости ж *стање, својство онога који је олабавио, онога што је олабавило.*

олабáвити, олàбāвӣм и **о̀лабавити,** -ӣм свр. **1.** (нешто) *учинити нешто лабавим о(т)пуштањем затегнутости нечега, отпустити:* ~ завртањ, ~ узде. **2.** *постати лабав, млитав:* ~ у телу. **в.** фиг. *изгубити у снази, интензитету, попустити, ослабити.* – Дисциплина сасвим олабавила. **3.** разг. (обично у имп.) *престати досађивати, сметати (некоме), оставити некога на миру.* – Хајде, дечко, олабави! ■ **~ се** *постати лабав, млитав, недовољно учвршћен, клатити се услед тога.* – Олабавио се точак на колима.

олајáвати, олàјāвām *несвр. према олајати.*

о̀лајати, -јēм свр. (некога) *рећи ружне, обично неистините ствари (о некоме), опањкати, оклеветати.*

о̀лако прил. **1. а.** *на лак начин, без много, труда, напора.* – Хтео је да се олако обогати. **б.** *сасвим мало, једва приметно.* – Олако поцрвени у лицу. **2.** *без много размишљања, удубљивања у ствари, недовољно одговорно.* – Олако је пристао на све. • **проћи ~** *проћи добро, извући се из какве незгоде, тешке ситуације без губитака, казне и сл.*

олакшáвајӯћӣ, -ā, -ē *који представља олакшање, помоћ (у каквој ствари, ситуацији и др.):* ~ ствар, ~ податак. • **~ околност** *в. под околност.*

олакшáвати, олàкшāвām *несвр. према олакшати.*

олакшáње с *стање психичког, душевног растерећења, попуштања напетости, смиривања и сл., побољшање.* – Узимање лекова доводи до општег олакшања организма.

олàкшати, -ām свр. **1.** (нешто) *учинити лакшим смањујући тежину (терета, садржаја нечега).* – Кофер је претежак, треба га олакшати. **2.** (некоме нешто) **а.** *учинити да неко нешто лакше савлада, изведе, научи, схвати и др., помоћи.* – Олакшао нам је посао својим ангажовањем. **б.** *учинити да нешто постане лакше подношљиво, ублажити (неповољне околности, прилике, ситуацију и сл.).* – Све је учинио да јој олакша живот.

о̀лакшица ж **а.** *делимично ослобађање од регуларних, прописаних обавеза, испуњавања одређених дужности и сл., попуст, привилегија.* – Инвалиди имају извесне олакшице при увозу аутомобила. **б.** *оно што олакшава, помаже, растерећује (у послу, раду и сл.).* – Кућни апарати су велика олакшица. **в.** *в. олакшање.* • **имати олакшицу** *имати право на извесну привилегију, повољнији третман, попуст (у нечему).*

о̀лд-та̀јмер м енгл. *добро очуван старински аутомобил (као антиквитет, раритет, колекционарски модел).*

олеа̀ндар, -дра и **олеа̀ндер,** -а м бот. *украсна биљка из пор. зимзелена, с кожастим лишћем, белим, жутим или црвеним цветовима, лијандер,* Nerium oleander.

олеи́н, -ина м хем. *смеша течних незасићених масних киселина (употребљавају се у производњи сапуна).*

олеи́нски, -ā, -ō *који се односи на олеин:* ~ киселина.

оле́њити се, òлēњӣм се јек. **олијèнити се,** òлијенӣм се свр. *постати леђ, улењити се.*

оли́ва ж бот. и агр. *в. маслина.*

олѝгарх м грч. *један од чланова олигархије у државној власти, владалац диктатор.*

олига̀рхија ж **а.** ист. *облик државне владавине у којој је сва власт у рукама неколицине људи (обично аристократа или богаташа); диктаторска владавина малог броја људи.* **б.** *најутицајнија и најмоћнија група људи у области финансија, привреде, културе и др.:* духовна ~, финансијска ~, чиновничка ~.

олига̀рхијски, -ā, -ō *који се односи на олигархе и олигархију.*

о̀лигоцēн м (мн. ø) грч. *најмлађе раздобље у развитку Земље, период палеогена.*

оли́зати, òлижēм свр. (нешто) *скинути, уклонити нешто са нечега лизањем, полизати; прећи језиком преко нечега:* ~ тањир, ~ усне језиком.

олијен- *в. олен-.*

о̀лизнути, -нēм свр. *мало, једва дотаћи језиком, лизнути (нешто).*

О̀лимп м планина у Грчкој, у Тесалији, на којој су се, по грчкој митологији, борили богови.

олимпѝзам, -зма м *дух олимпијских игара, спортског пријатељства и сарадње у свету.*

олимпија́да ж **а.** ист. *временски период од четири године, између олимпијских игара одржаваних у старој Грчкој, на Олимпу, у части бога Зевса; саме игре које су тада одржаване.* **б.** спорт. *међународно спортско такмичење које се одржава сваке четврте године.*

олимпи́јац, -јца м спорт. *такмичар на олимпијади.*

олѝмпијски, -ā, -ō *који се односи на олимпијаду:* ~ застава, ~ победник.

о̀лимпски, -ā, -ō *који се односи на Олимп:* ~ богови.

олѝњати се, -ām се свр. **1.** *изгубити длаку (сасвим или делимично) услед мењања или испадања (о неким врстама животиња); изгубити длачице услед похабаности, иструлости (о вуненој, длакастој тканини или одећи), излизати се, офуцати се.* **2.** фиг. *оронути, пропасти (услед болести, старости и сл.).*

олѝстати, -ām свр. *добити лишће, прекрити се лишћем (о гранама, дрвећу); озеленети (о шуми, гори).*

оличáвати, олѝчāвām *несвр. према оличити*[1]. ■ **~ се** *одражавати се, огледати се, испољавати се (у, на нечему) као израз какве стања, ситуације и др.* – Понос се оличава у њеном држању, ходу.

оличе́ње с (нечега) *материјални израз, отеловљење нечега (идеје, снаге, лепоте и др.), симбол нечега, персонификација.* – Милош је оличење хероизма свог народа.

оли́чити, о̀ли́чӣм (трп. о̀ли́чен) свр. *неки апстрактан појам, нешто нематеријално (неку идеју, карактеристику) изразити, исказити, представити ликом; бити симбол, отелотворење каквих одлика, својстава, идеја и др.; обележити, симболизовати собом, својим делом (време, идеје, политику, филозофски правац и др.).* – У личности Милоша Обилића оличене су све карактеристике народа и времена.

о̀лӧван, -вна, -о **а.** (обично одр.) *начињен од олова, који у свом саставу има олова:* оловни војници, ~ легура, ~ цев. **б.** фиг. *сив, тмуран, суморан:* ~ дан, ~ небо.

о̀лӧвка ж (дат. -вци; ген. мн. о̀лова̄ка̄ (-вкӣ)) *средство за писање и цртање, обично с графитном шипчицом у себи (у новије време и с врстом хемијског једињења); писаљка.*

оловно- *као први део придевских сложеница са значењем: сив, оловне боје:* оловнозелен, оловносив.

о̀лово с (мн. ø) **1.** *хемијски елемент, сребрнастосиве боје, метал мек и ко̑ван, велике специфичне тежине* (Pb). **2. а.** *једнако зрно, метак, тане.* **б.** *оловни тег(ови) на рибарској мрежи или штапу.*

о̀лӧвчица и **олӧвчица** ж *дем. и хип. од оловка.*

о̑лош м (инстр. -ем) **а.** зб. (мн. ø) *најгори, најопакренији слој друштва, шљам.* **б.** (вок. -у) *онај који спада у такав слој људи, покварењак, битанга.*

о̀лта̄р, -а́ра м (инстр. -а́ром) лат. рлг. *најважнији део храма, где се врши служба божја, часна трпеза, у православној цркви источни део цркве одвојен иконостасом; жртвеник.* • **дати (ставити, положити) живот (главу** или др.**) на ~ (нечега,** нпр. **домовине)** *жртвовати оно што је најдрагоценије за остварење нечега (неких идеала, спасења и др.).* **стати (повести) пред ~** *повести на венчање, венчати се (у цркви).*

олу́ја ж *веома снажан ветар, обично праћен грмљавином и пљуском; бура;* фиг. *догађај пун узбуђења, сукоба, потреса, метеж.*

о̀лӯјан и **о̀лӯјан,** -јна, -о (обично одр.) *који се односи на олују, буран, силовит:* олујни в(ј)етар.

олу̀јина ж *ауг. од олуја.*

о̀лук м тур. **1.** *лимена конструкција у облику цеви или жлеба, којом с крова отиче кишна вода.* **2.** *жлебасти урез у цеви ватреног оружја.*

олу́пати, о̀лӯпа̄м свр. (о нешто) *разлупати, разбити ударивши по нечему; оштетити горњу површину (емајл, лем, боју и сл.) ударом, обити.* • **то ће му се ~ о главу** *то ће се по њега веома лоше завршити (обично кад се ради о неком непромишљеном послу, подухвату и сл.).*

о̀лупина ж **а.** *лађа, аутомобил и др. у врло лошем, неупотребљивом и непоправљивом стању, крњи ја.* **б.** мн. *остаци хаварисаног, уништеног или распаднутог возила, пловила и др.*

о̀лучић м *дем. од олук.*

ољу́штити, о̀љӯштӣм свр. (нешто) **а.** *љуштећи скинути кору, љуску с плода (јабуке, поморанџе, кромпира и сл.).* **б.** *гребући, тарући и др. скинути, одвојити горњи слој нечега:* ~ стару боју са зида. ■ **~ се а.** *остати без љуске, коре.* – Орах се сав ољуштио. **б.** *огулити се по површини (услед оштећења, љушћења).* – После сунчања сав сам се ољуштио по леђима.

о̑м м физ. *јединица за мерење електричног отпора.*

о̀ма̄ж, ома́жа м фр. *сценско или уметничко дело, свечаност у част неке познате личности.*

ома̀кнути се *в. ома̀ћи се.*

о̑мален, -а, -о *недовољно велики у односу на друге, помален, омањи:* ~ соба, ~ жена.

омаловажа́вати, -ва̀жа̄ва̄м (омаловажи́вати, -ва̀жујем) *несвр. према омаловажити.*

омаловаже́ње с *неуважавање, потцењивање, ниподаштавање.*

омалова́жити, -ова̀жӣм свр. (некога, нешто) *потценити, умањити, не уважити нечију вредност, значај, снагу и др.; изразити, исказати потцењивачки став, однос према некоме или нечему.*

омалтѐрисати, -ишем свр. (нешто) *прекрити малтером, нанети малтер по целој површини; завршити с малтерисањем (зида или др.).*

омаља́вео и **о̀маљавео,** -ела, -о јек. **омаља́вио** и **о̀маљавио,** -вјела, -о *обрастао маљама, постати маљав (по лицу, деловима тела).*

омаља́вити, -а̀ља̄ва̄м и **о̀маљавити,** -ӣм свр. *добити маље, постати маљав (по телу, деловима тела).*

о̑мама ж *стање делимичне присебности, ошамућеност, опијеност, отупелости; дремљивост, обамрлост (чула).*

о̑маман, -мна, -о *в. омамљив.*

ома́мити, о̀ма̄мӣм (трп. о̀ма̄мљен) свр. (некога) *довести у стање омаме, летаргије, опијености, ошамутити;* фиг. *опчинити, занети, залудети (некога нечим).*

о̀ма̄мљено̑ст, -ости ж *в. омама.*

омамљи́вати, ома̀мљујем *несвр. према омамити.*

ома̀мљив, -а, -о *који омамљује, заносан, омаман, опојан:* ~ мирис, ~ топлина.

ома̀мљиво и **о̑ма̄мно** прил. *омамљујуће, заносно, опојно, опијајуће.* – Ружа мирише омамљиво.

ома́нути, о̀ма̄нем свр. **а.** *не постићи успех, циљ (услед грешке, пропуста, незнања и сл.).* – Омануо је на испиту. **б.** *изневерити, отказати, заказати (услед неисправности, дефекта).* – Пушка му у критичном тренутку оманула.

о̑манӣ, -а̄, -е̄ *в. омален.*

омањи́вати, ома̀њујем *несвр. према оманути.*

омасо̀вити, ома̀совӣм свр. (нешто) *учинити масовним, бројчано увећати (чланство, друштво) новим људима, присталицама (политичке, спортске или друге организације); учинити да велики број људи буде, учествује негде заједно.* ■ **~ се** *постати масован, стећи, окупити велики број људи.* – Покрет отпора се брзо омасовио.

омасовља́вати (се), -о̀вља̄ва̄м (се) и **омасовљи́вати (се),** -о̀вљујем (се) *несвр. према омасовити (се).*

омасовље́ње с *велико повећање чланства, проширење бројем људи, чланова (какве организације, покрета).*

ома́стити, о̀ма̄стӣм свр. (нешто) *нанети слој масти, масноћу на нешто; испрљати нечим масним, замастити:* ~ шерпу, ~ одело. ■ **~ се 1.** *испрљати се машћу, нечим масним, измастити се.* **2.** фиг. **а.** *најести се доброг, укусног јела.* **б.** *стећи велику добит, окористити се, обогатити се.* • **~ брк** *в. омастити се (2а).* **~ конопац** *в. под конопац.*

ома́тати (се), о̀ма̄та̄м (се) *несвр. према омотати (се).*

о̀маторити, -ӣм свр. разг. *постати матор, остарити.*

ома̀ћи се (о̀маћи се) и **ома̀кнути се,** о̀макнем се (аор. ома̀кох се, ома̀че се и о̑маче се (ома̀кнух се, о̑макнӯ се); р. пр. о̀макао се, ома̀кла се (о̀мацла се) (ома̀кнуо се, -ула се); пр. пр. ома̀ка̄вши се (о̀мака̄вши се) и ома̀кнӯвши се) свр. **1.** *оклизнути се на глатко ј, влажној површини; пасти оклизнувши се:* ~ на снегу. **2.** (некоме нешто) **а.** *случајно, неопрезно, непромишљено изговорити нешто што није требало рећи, излетети, отети се.* – Омакла му се у говору незгодна реч. **б.** *учинити, догодити се нехотично, услед несретности, непажње и сл.* – Омакла ми се грешка.

ома́цити, о̀ма̄цӣ(м) свр. *донети на свет (маче, мачиће) (о мачки).* ■ **~ се а.** *донети на свет маче, мачиће (о мачки).* **б.** *дочи на свет (о мачету).*

о̀машити, -ӣм и **ома́шити,** о̀машӣм свр. *в. промашити.*

о̀машка и **о̑машка** ж (дат. -шци и -шки; ген. мн. -шкӣ) *случајна, ситна грешка; неуспела, промашена ствар, промашај.*

омашћи́вати (се), ома̀шћујем (се) *несвр. према омастити (се).*

о̀мега ж грч. *последње слово грчког алфабета.* • **алфа и ~** *свеукупност, целокупност (нечега), све што је најбитније у нечему.*

омеђáвати (се), омеђāвām (се) и **омеђúвати (се),** -ѐђујēм (се) *несвр. према омеђити (се).*

о̀међити и **омѐђити,** òмеђīм свр. *поставити међу, означити, одредити границу, линију разграничења; оградити (земљиште, посед).* ■ **~ се** *поставити своје међе, границу, обележити, одвојити (своје земљиште, посед и др.) границом, међама, оградити се од другога, од суседа, разграничити се.*

о̀мекнути, -нēм свр. *постати мек(ши), омекшати, смекшати.*

омекшáвати (се), омѐкшāвām (се) *несвр. према омекшати (се).*

омекшáње с *губитак чврстине; размекшано место (ткива, материјала и сл.).*

омѐкшати, -āм свр. **1. а.** (нешто) *учинити да нешто постане меко; постати мек, размекшати се (о крутом ткиву, тврдом, стврднутом материјалу).* **б.** *смекшати (тврду воду).* **2.** фиг. **а.** (некога) *учинити да неко изгуби чврстину, жилавост, отпорност, разнежити се (под утицајем нових животних прилика), другачије средине.* – Горштаци омекшали живећи у градовима. **б.** *учинити да неко постане попустљив(ији), благ, приволети (кога) да се повинује туђој вољи и сл.* – Покушали су батинама да га омекшају не би ли признао кривицу. ■ **~ се** *омекшати (1).*

омекшѝвāч, -áча м (инстр. -áчем) *хемијско средство које се додаје води за испирање рубља како би постало мекше, нежније.*

о̀мер јек. **о̀мјер** м *однос, сразмера, пропорција.*

оме́сти (о̀мēсти), оме́тēм (аор. оме́тох, о̀мēте; трп. оме́тен, -а; пр. пр. о̀мēвши) свр. (некога, нешто) **1.** *осујетити, спречити у извршењу, спровођењу нечега; спречити, онемогућити да се нешто догоди.* **2.** техн. *спречити, онемогућити ширење радијских и др. таласа, сигнала на некој фреквенцији.*

оме́тати, о̀мēтām *несвр. према омести.*

ометиљáвити, -йљāвīм, **ометѝљавити,** -ѝм и **ометѝљати,** -āм свр. *постати метиљав;* фиг. *постати болешљив, слабуњав.*

о̀милети јек. **о̀миљети,** -лѝм свр. (некоме) *постати мио, драг.*

о̀милити, -ѝм свр. (некоме нешто) *учинити да неко заволи нешто, да неко према нечему осети наклоност, љубав.* – Знао ми је омилити науку.

о̀миљен, -а, -о *који ужива нечију наклоност, симпатије, љубав, вољен; популаран.*

омирѝсати и **омѝрисати,** омѝришēм свр. (нешто) **1.** *помирисати, оњушити* **2.** *намирисати, напарфимисати.* ■ **~ се** *међусобно се помирисати, оњушити.* • **~ барут** *в. под барут.*

о̀мица и **о̀мица** ж *млада, једногодишња кобила.*

о̀мицати (се), о̀мичēм (се) *несвр. према омакнути (се), омаћи (се).*

омјер *в. омер.*

о̀младина и **о̀младина** ж зб. (мн. ø) *нови нараштај, млади људи, младеж; чланови омладинских организација.*

омлади́нац, -нца м *члан, припадник омладинске организације; млад човек, младић.*

омла̀ди́нка и **о̀младѝнка** ж *чланица, припадница омладинске организације; (ређе) млада девојка.*

о̀младѝнскӣ и **о̀младѝнскӣ,** -ā, -ō *који се односи на омладину.*

о̀млађӣ, -ā, -ē *прилично млад, помлађи.*

омла́тити, о̀млāтīм свр. (нешто) *млаћењем, ударањем одвојити зрневље жита из класа; отрести плодове са дрвета.*

омлаћúвати, -āћујēм *несвр. према омлатити.*

о̀млет м фр. *јело од јаја и брашна надевено месом или шунком; кајгана.*

омлита́велōст и **о̀млитавелōст** и јек. **омлита́вјелōст** и **о̀млитавјелōст,** -ости ж *стање оног који је омлитавио.*

омлита́вити, -йтāвīм и **о̀млитавити,** -ѝм свр. **1.** *постати млитав, опушten, лабав (о покретима, држању тела и сл.), опустити се, малаксати.* **2.** *учинити млитавим, олабавити, расклимати.* ■ **~ се** *омлитавити (1).*

о̀мнибус м лат. *велики аутобус.* • **~ филм** *филм састављен од неколико посебних садржаја везаних неким заједничким елементом, темом и сл., трилер.*

омогућáвати, -ућāвām и **омогућúвати,** -ућујēм *несвр. према омогућити.*

омогућéње с *стварање могућности, услова за извршење нечега.*

омогу́ћити, омо̀гӯћīм свр. (нешто) *учинити, помоћи да се нешто оствари, спроведе, изведе и др., пружити, створити услове, могућности за нешто:* ~ школовање (некоме).

омо̀рика ж (дат. -ици) бот. **а.** *четинарско дрво из пор. јела,* Picea omorica. **б.** *смрека, смрча.*

о̀морина и **о̀морина** ж *спарно време (пред кишу), запара, жега, спарина.*

о̀мот м **а.** *средство чиме је нешто умотано, упаковано, заштићено; коверат.* **б.** *заштитне меке, папирне корице књиге које прелазе преко ивица тврдих корица и на којима обично стоје подаци о писцу, књизи и др.*

омота́вати (се), омо̀тāвām (се) *несвр. према омотати (се).*

омо̀тати, -āм свр. (нешто) *обавити, завити, увити (нечим нешто), упаковати; обухватити, прекрити са свих страна, обмотати.* ■ **~ се** *умотати се, замотати се (у нешто); обавити се, савити се (око нечега).*

омо̀тāч, -áча м **1.** *в. омот (1).* **2.** *спољни заштитни слој, ткиво нечега, кора:* мождани ~, земљин ~. **3.** мат. *бочна површина геометријских тела (купе, ваљка и сл.).*

о̀мофор м грч. црквн. *део одеће православног архијереја, са отвором за главу, који се носи преко оба рамена;* уп. нарамница.

о̀мражен, -а, -о *омрзнут, презрен (од свих).*

о̀мраженōст, -ости ж *стање оног који је омражен, оног што је омражено, омрзнуто, презреност.*

о̀мраза ж *међусобна завада; мржња, непријатељство.*

о̀мразити, -ѝм свр. **1.** *изазвати омразу (између некога), завадити.* **2.** (некога, нешто) *учинити мрским; огадити.* ■ **~ се** уз. повр. *доћи у међусобну омразу, мрзети се.*

омре́стити се, òмрēстīм се јек. **омријѐстити се,** òмријестīм се свр. *избацити, положити икру, мрест (о рибама).*

о̀мрзнути, -нēм (аор. о̀мрзох и о̀мрзнух; р. пр. о̀мрзао, -зла и о̀мрзнуо, -ула; трп. о̀мрзнӯт; пр. пр. о̀мрзнӯвши) свр. **1.** (некога, нешто) *испунити се мржњом, непријатељивошћу према некоме, нечему, почети мрзети, замрзети:* ~ школу, ~ посао, ~ другове. **2.** (некоме нешто) *постати мрзак, досадан, гадан.* – Живот јој омрзнуо. **3.** (нешто некоме) *учинити да неко престане да воли нешто, да нешто постане мрско, гадно, огадити.* – Она му је омрзнула политику.

о̀мркнути (о̀мрћи), о̀мркнēм (аор. о̀мркох и о̀мркнух; р. пр. о̀мркао, -кла и о̀мркнуо, -ула) свр. *затећи се, остати негде до ноћи, до времена кад наступа ноћ; провести ноћ, заноћити (негде, код некога).* – Омркнули смо у шуми.

ом́рсити, о̀мрсīм свр. **1.** (некога) *дати некоме мрсну храну.* **2.** *в. омрсити се.* ■ **~ се** *појести мрсну, масну храну, почастити се мрсом.*

омршáвити, омр̀шāвīм, **о̀мршавити,** -ѝм и **о̀мршати,** -āм свр. *ослабити, смршати.*

омутáвити, омѝтāвīм и **о̀мутавити,** -ѝм свр. *постати мутав, онемети.*

о̂мча ж (ген. мн. о̂мчӣ) *лабава петља од конопца која се стеже кад се конопац повуче.*

о̀н, о̀на, о̀но зам. (ген.-ак. м. и ср. р. њѐга (њѐга) (енкл. га, ретко у ак. с предлозима и њ), дат. њѐму (њѐму) (енкл. му); ген. ж. р. њê (енкл.

је), дат. њо̀ј (енкл. јој), ак. њу̀ (енкл. је, у 3. л. јд. потврдног перфекта ју); мн. о̀ни м. р., о̀не ж. р., о̀на ср. р.; ген.-ак. њи́х (енкл. их), дат. њи́ма (енкл. им)) *лична заменица за треће лице* **1. а.** *упућује на лице које не учествује у говорној комуникацији између говорника и саговорника.* **б.** *означава неког заменичким обликом уместо властитим именом, титулом и сл. (што се не сматра сасвим пристојним).* – Реци јој да уђути. **2.** (енкл. облик датива) *има значење присвојне заменице: његов, њен.* – Где му је капут? Мајка јој се разболела.

о̀нај, о̀нā, о̀нō *придевска показна заменица* **1.** *упућује на неког, на нешто просторно или временски удаљеније од места, времена говорне комуникације, (раз)говор говорних лица, упућује на онога који није присутан, на оно што није сада или што није овде.* – Дошао је с оне стране Дунава. То се десило у оно време. **2.** (понекад у им. служби) *за анафорско упућивање на нешто што се не именује правом речи, али се саговорник може досетити о чему је реч.* – Они раде „оно“, „оне ствари“. Онај тип ме слагао. **3.** (у прилошкој служби) *за подсећање на нешто што је у вези са нечим ранијим, од раније познатим, у значењу: онда, у оној прилици.* – Како си ти оно рекао? Осећам се као оно кад те неко изневери. **4.** (м и с) *као узречица, поштапалица, без значења, овај.* – Па, онај, како да ти кажем...? • **ово и оно** *разне ствари, свашта и којешта.*

онàкав, -ква, -о *придевска показна заменица за каквоћу* **1.** *који је као онај, исти као онај (који се показује, с којим се неко или нешто упоређује, а чија се својства знају).* – Купићу онакав шешир као што је твој. **2.** *за истицање појачавање нечијег својства.* – Ко би се томе надао од онаквог момка?

онàкō и **онàко** прил. **1. а.** *на онакав начин, на онај начин (у оној мери, тако).* – Волим кад су деца онако весела. **б.** (у поређењу) *на исти начин, у истој мери.* – Он ради онако као ја. **2.** (често појачано речима „само“, „тек“) **а.** *без везе с нечим, без разлога, узалуд.* – Причао је тек онако, колико да се не ћути. Нисам ја дошао овамо тек онако. **б.** *без накнаде, бесплатно; без услова, ограничења.* – Дао му је неколико књига само онако. Не могу се ствари уређивати тек онако, без икаквих правила и принципа. **в.** *без воље, залагања, безвољно, без размишљања; механички.* – Ради тек онако, као од беде. Пишем нешто онако, да не седим бадава. **г.** *било како, некако, површно.* – Покри се тек онако. Научио сам неке ствари тек онако. • **и овако и ~** *у сваком случају, хтео не хтео (кад је реч о нечему што се мора учинити макар и противе воље).* **мало ~** 1) (о некоме) *мало ћакнут, блесав, будаласт.* 2) *како не треба, незгодно, ризично.*

о̀намо и **о̀намо** прил. **1.** *у оном правцу, на ону страну.* – Иди онамо куда сам ти рекао. **2.** *на оном месту, тамо.* – Онамо леже две књиге. **3.** (у спрези са „а“, „кад“) *међутим.* – Ја се трудим, кад онамо никакав резултат. • **овамо-онамо** *в. под овамо.*

о̀намошњ, -ā, -ē *који се налази у оном крају, који је својствен, егзистентан у оном крају, средини, ондашњи.* – Онамошња црква је стара.

онàнија ж грч. *полно самозадовољавање, мастурбација.*

о̀ндā прил. **1.** *у оно време, за оно доба.* – Онда, за време моје младости, све је било другачије. **2. а.** *после, иза тога, затим.* – Прво прочитам новине, онда тек радим. **б.** *осим тога, уз то.* – Ја сам радио, а онда и ванредно похађао школу. **3.** *према томе, дакле; у томе случају, тада.* – Је ли онда право кад се једни муче, а други не раде ништа. • **овда-онда** *в. под овда.*

о̀ндашњ, -ā, -ē **1.** *који се односи на неко раније, прошло време, на тадашњи временски период.* – Ондашње прилике су биле другачије од данашњих. **2.** *који се односи на онај крај, на ону средину, онамошњи.* – Књига је писана ондашњим наречјем.

о́нде јек. **о́ндје** прил. *на оном, другом месту, крају, онамо.* – Овде поток онде цвет. • **овде-онде** *понегде, игдегде.*

ондула́ција ж фр. *фризура са вештачки начињеним таласима, увојцима; поступак којим се коса начини таласастом, коврџавом:* водена ~, трајна ~.

ондули́рати, -ȕлӣрām свр. и несвр. *(на)правити увојке, коврџе ондулацијом.* • ■ **~ се** *(на)правити себи увојке, таласе ондулацијом; обликовати фризуру са таласима, увојцима (обично фризерским поступком).*

оневесèлити, -èселӣм свр. (некога) *онерасположити, сневеселити.* ■ **~ се** *растужити се, онерасположити се, постати невесео.*

онéмети јек. **онијèмјети,** -мӣм свр. *изгубити моћ говора, постати нем;* фиг. *престати говорити, не хтети ништа казати, заћутати.*

онемогућáвати, -ȕћāвāм и **онемогућúвати,** -ȕћујēм *несвр. према онемогућити.*

онемогýћити, -òгȕћӣм свр. **а.** (некога) *спречити, осујетити, омести некога да нешто учини, извршти, спроведе (своје намере, планове или др.).* **б.** (нешто) *учинити неспроводљивим, спречити, зауставити, осујетити (функционисање, спровођење, остварење нечега).*

онемòћати, -āм свр. *постати немоћан, изгубити снагу, виталност, оронути.*

онерасположáвати (се), - òжāвāм (се) *несвр. према онерасположити (се).*

онерасполòжити, -òложӣм свр. (некога) *покварити расположење (некоме).* ■ **~ се** *престати бити добро расположен, постати нерасположен.*

онере́дити, онèрēдӣм свр. (нешто) *упрљати, загадити изметом, опоганити.* ■ **~ се** *пов р.*

онесвéстити, онèсвēстӣм јек. **онесвијèстити,** онèсвијестӣм (трп. онèсвēшћен (онèсвēштен) јек. онèсвијешћен (онèсвијештен)) свр. (некога) *учинити да неко изгуби свест, да падне у несвест, изазвати нечију несвестицу (обично услед јаког ударца у главу).* ■ **~ се** *изгубити свест, пасти у несвест.*

онесвешћúвати (се) јек. **онесвјешћúвати (се),** -èшћујēм (се) (онесвештáвати (се) јек. онесвјештáвати (се), -ēштāвām (се)) *несвр. према онесв(ој)естити (се).*

онеспокојáвати, -òјāвāм *несвр. према онеспокојити.*

онеспокòјити, -òкојӣм свр. (некога) *учинити неспокојним, деловати (на некога) узнемиравајуће, бацити у бригу, узнемирити.* – Њено писмо га је јако онеспокојило.

онеспосòбити, -òсобӣм (трп. онеспòсобљен) свр. **а.** (некога) *учинити неспособним (за рад, за нормално обављање послова (повредом, болешћу и сл.).* **б.** (нешто) *учинити (машину, уређај и сл.) неисправним, неупотребљивим за рад, покварити.*

онеспособљáвати, -òбљāвāм и **онеспособљúвати,** -òбљујēм *несвр. према онеспособити.*

о̀нижй, -ā, -ē и **о̀низак,** -ска, -о **а.** *који је доста ниско, на малој висини:* ~ прозор. **б.** *омален, омањи (по висини, растом):* ~ кућа, ~ човек.

онијем- *в. онем-.*

о̀никс м грч. мин. *полудраги камен, варијетет калцедона с белим и обојеним пругама.*

о̀ниско прил. *прилично ниско, на малој висини.*

онколòгија ж грч. мед. *област медицине која се бави туморима; болничка установа, одељење за те болести.*

о̀нō речца **а.** *за допуштање и истицање: додуше, истина, баш.* – Оно, ако ћемо право, има човек и среће. **б.** *иза зависне реченице допусног значења, као прелаз на независну: ипак, макар.* – Ако и не успем да завршим све до краја, оно ћу бар покушати да урадим што више. • **а (кад) ~** *за истицање онога што је супротно од очекиваног, онога што је неочекивано.* – Ја мислио успећу, кад оно ништа.

о̀новременй и **онòвременй** (о̀новременскй и онòвременскй), -ā, -ō *ондашњи, тадашњи.*

онòликй и **онолúкй,** -ā, -ō **1.** *показна придевска заменица за количину: онолико велики, исти по величини, бројности и сл. (као оно с чим се упоређује, на шта се показује).* – Његова плата није онолика као моја. **2.** *веома велики, изразит по величини, количини; силан, многобројан.* – Онолики ми новац пропаде. Куд се скупи онолики свет.

онòликō и **онолúкō** прил. *у оној мери, количини; често, много пута.* – Он више не пије онолико као пре. Ех, слагао је он онолико.

онолѝцкӣ, онолѝцнӣ и **онòлицнӣ,** -ā, -ō *онолико мајушан (као оно на шта се показује, чиме се упоређује); онако мали.* – Он је онолицки као мој син. Онолицни град, а пун света.

ономàстика ж грч. лингв. *грана лингвистике која се бави проучавањем властитих имена; свеукупност таквих имена на неком подручју.*

онòмāд и **онòмад** прил. *пре неки дан, недавно; тада, онда.*

ономàстикон, -а и **ономастѝкōн,** -óна м **1. а.** *речник или по азбучном, абецедном реду начињен списак имена и презимена, географских назива и сл.* **б.** *појединачно властито име, презиме или географски назив.* **2.** *речник у којем су речи обрађене по појмовним групама.*

ономàстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на ономастику:* ~ грађа.

ономатопе́ја ж грч. *звучна фигура, реч чији гласовни склоп подражава звукове, шумове у природи (фијук, звиждук, шкрипу, жубор и др.).*

ономатòпē̄јскӣ, -ā, -ō *који се односи на ономатопеју:* ~ реч.

онòстран и **òностран,** -а, -о **1.** *који се налази или живи с оне, с друге стране (реке, границе и сл.):* ~ браћа. **2.** *који је изван граница реалног света, стварности (ванземаљски, небески; загробни).*

онтогене́за ж грч. *биолошки процес развоја јединке од зачетка до пуне зрелости, пут развитка јединке.*

онтогѐнетскӣ, -ā, -ō *који се односи на онтогенезу:* ~ развој.

онтолòгија ж грч. *учење о основним, конститутивним одликама бића.*

онтòлошкӣ, -ā, -ō *који се односи на онтологију:* ~ принцип.

òнуд(ā) и **онȕдā** прил. *оним путем, правцем, у правцу оног места.*

оњȕшити, òњушīм и **òњушити,** -īм свр. (нешто, некога) *испитати њухом нечији мирис, помирисати.*

оп(а) узв. *в. хоп(а).*

òпадати, -ām *несвр. према опасти.*

òпажā̄ј м *представа, појам, сазнање и сл. до којег се долази преко чула, чулног искуства, осећајна сензација, осет.*

опа́жāње с **1.** гл. им. *од опажати.* **2.** *резултат запажања, уочавања, осећања; опажај.*

опа́жати, òпāжām *несвр. према опазити.*

òпазити, -īм (трп. òпажен) свр. **1.** (нешто) *чулом вида уочавати, запазити некога или нешто; приметити, уочити:* ~ какву промену; ~ главне одлике. **2.** *интелектуалним сазнавањем увидети, схватити нешто, постати свестан нечега, приметити, закључити.* – Опазио сам да се ту не ради како ваља.

òпајати, -јēм и -јām и **опа́јати,** òпājām свр. (нешто) *очистити од прашине, одстранити прашину пајалицом.*

опàјдара ж пеј. *опака, зла жена; покварена, неморална женска особа.*

òпāк, -а, -о (комп. опàкијӣ) **1.** *спреман да учини зло, да напакости, зао, рђав, неваљао; суров, погубан:* ~ човек; ~ смрт, ~ рат. **2. а.** *тежак, рђав, опасан, злоћудан, смртоносан:* ~ болест, ~ мана. **б.** *жесток, жучан, оштар, грдан (по интензитету, снази):* ~ свађа, ~ галама.

опàклија и **опа́клија** ж *дуги, сељачки опрташ од јагњеће коже.*

òпāко прил. *на опак начин, гадно, страшно.*

òпāл, опа́ла м мин. *аморфни минерал, хидратисани силицијев диоксид, чија се једна врста употребљава као драги камен.*

опа́лити, òпāлīм (трп. òпāљен) свр. **1.** (нешто) **а.** *захватити пламеном, опрљити по површини или по крајевима.* **б.** *изазвати црвенило или тамну боју коже сунчањем.* **в.** *ожећи, ожарити, опривом.* **2.** (нешто) *изазвати сушење, увенуће мразом.* **3.** (некога) *расплакати, ударити, ошинути (некога нечим).* **4. а.** *испалити хитац:* ~ из топа, ~ из пушке. **б.** *произвести прасак, пуцањ, грунути, пући.* – Топ опали два пута. • **~ шамар** *ошамарити.*

опаљи́вати, опàљујēм *несвр. према опалити.*

опамéтити, опàмētīм свр. (некога) *учинити (саветима, поступцима, искуством и др.) да се ко уразуми, научити памети, уразумити.* ■ **~ се** *стећи способност разумног, рационалног просуђивања, уразумити се (обично после неког неуспеха, лошег искуства, непромишљеног поступка и сл.).*

опамећи́вати (се), -èћујēм (се) *несвр. према опаметити (се).*

òпанак, òпāнка м **1.** (обично у мн.) *сељачка лака плитка обућа, обично од испреплетених кожних каишева и повијеним врхом.* **2.** фиг. презр. *човек сељачког порекла; глуп човек; сељак.* • **изићи из опанка (опанака)** ир. *бити сељачког порекла; одликовати се примитивизмом, заосталошћу (у односу на грађански ентитет).* **ком(е) опанци – ком(е) обојци** *како коме буде, шта коме допадне (кад хоће да се каже да се не зна шта ће из сукоба, свађе или др. произићи, одн. шта ће ко добити).*

опàнчār, -ара м (инстр. -ом и -ем) *занатлија који се бави израдом опанака.*

опàнчāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на опанчаре и на занат опанчара.*

опањкáвати, опàњкāвām *несвр. према опањкати.* ■ **~ се** *један о другоме говорити ружно, узајамно се клеветати.*

òпањкати, -ām свр. (некога) *лажно оптужити, оклеветати, оцрнити.*

опáрати, òпārām свр. (нешто) *растављати сашивено, паранъем шава, пресецањем конца одвојити пришивено (о одећи, обући).* ■ **~ се** *одвојити се, растављати се на шавовима, на ушитку, распарати се.*

òпарити, -īм свр. (нешто) *опећи, повредити (ткиво коже и сл.) врелом паром или течношћу.* ■ **~ се 1.** *опећи се врелом паром или течношћу.* • **као опарен** *наглo, брзо, сместа (побећи, одскочити и сл.).*

òпарити се, -īм се свр. разг. *доћи до пара, зарадити доста новца.*

òпāсан, -сна, -о **1.** *који представља опасност по живот, који може бити кобан, погибељан:* ~ подухват, ~ болест. **2. а.** *који је спреман, кадар да другога угрози, повреди, нанесе зло, прек, опак, љут:* ~ човек, ~ пас. **б.** *из чега се наслућује опасност, који наговештава претњу, опасност:* ~ завијање вукова. **3.** разг. или ир. *који оно што чини, чиме се бави и сл. врши веома умешно, спретно, успешно:* ~ кокета, ~ заводник.

òпасати, òпашēм свр. (некога, нешто) **1. а.** *обавити појасом око струка.* **б.** *појасом причврстити око струка:* ~ сабљу. **2.** *обухватити, обујмити, обавити се око нечега.* – Ногу му је змија опасала. **3.** *окружити са свих страна, околити:* ~ одредом војске. **б.** *оградити са свих страна:* ~ двориште оградом. ■ **~ се 1.** *повр. према опасати (1).* **2.** *заштитити се, оградити се нечим.*

опàсāч, -áча м (инстр. -áчем) *појас, каиш, ремен (обично војнички).*

опаси́вати (се), опàсујēм (се) *несвр. према опасати (се).*

òпаска ж (дат. -сци; ген. мн. -скӣ) *кратка напомена, примедба; опажање, запажање.*

опàснӣк, -и́ка м *опасан човек; обешењак.*

опàсница ж *женска особа опасник.*

òпāсно прил. *на опасан начин, погубно, погибељно.*

опáснōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *стање које може бити опасно, погубно (по нечији живот, положај, интерес и др.); опасна, ризична мера, ситуација и др.*

òпасти[1], òпаднēм (аор. òпаде и òпаде; р. пр. òпао, òпала; пр. пр. òпāвши) свр. **1. а.** *пасти на земљу одвојивши се, откинувши се од нечега (о лишћу, воћу и сл.); уопште одвојити се од подлоге, лежишта:* опада малтер са зида, опала му коса. **б.** *снизити ниво (о водостају реке).* **2.** *изгубити на интензитету, снази, вредности, значају.* – Опао је нешто посао. **3.** *изгубити на телесној тежини, смршати, ослабити.* **4.** (некога) *в. оклеветати.*

òпасти[2] (опáсти (òпāсти)), опáсēм (трп. òпасен (опáсен), -а) свр. *пасући појести, попасти (траву и сл.) са ливаде, пашњака*

и сл.; пасући лишити, оставити (ливаду, пашњак и сл.) без траве, ниског раслиња и сл.): ~ траву; ~ ливаду.

о̀пат м лат. *старешина католичког манастира у неких црквених редова; титула високог католичког свештеника.*

опа̀тија ж *манастир, самостан под управом опата.*

опа̀тица и **о̀патица** ж *предстојница, старешина женског самостана, опатије.*

опа̀учити, -и̏м свр. разг. *јако ударити, одаламити.*

опева́вати јек. **опјева́вати,** -ѐва̄вам и **опе́вати,** о̀пе̄ва̄м јек. **опијѐвати,** о̀пијева̄м *несвр. према о̀певати.*

о̀певати јек. **о̀пјевати,** -а̄м свр. (некога, нешто) **1.** *стиховима, песмом описати увеличавајући, славећи какав догађај, јунака и др.* **2.** црквено *одржати опело, опојати:* ~ покојника.

о̀пека ж (дат. о̀пеци) *комад печене или сушене глине који служи као материјал за зидање, облагање грађевинских површина и др., цигла, црep.*

опѐкотина (о̀пеклина) ж *озледа, рана настала од нечег врелог (од ватре, врелог гвожђа, вреле воде и сл.).*

опе́ло јек. **опијѐло** с *православни црквени обред над покојником пре сахране, праћен појањем и молитвама за спас душе умрлог.*

опѐљешити, -и̏м и **опељеши́ти,** опѐљешӣм свр. разг. (некога) *превише наплатити, узети коме неоправдано много новца за нешто; опљачкати, одерати.*

опепѐлити, опѐпелӣм свр. у изр.: **не да се ни ~, неће ни да се опепели** *неће ни да чује, не може му се доказати (обично кад неко никако неће да одступи, одустане од свог става, мишљења и др.).* **ни ~, ни да опепели** *ни проговорити, ни бекнути, ни да бекне.*

о̀пера и **о̀пера** ж итал. **а.** *музичко драмско дело које се изводи на позорници певањем драмског текста уз пратњу оркестра, музичка драма.* **б.** *позоришна зграда или сала у којој се изводе оперска дела.* **в.** *извођачи таквог дела; оперски ансамбл.*

опера̀тер, -е́ра м (инстр. -е́ром) фр. **1.** фил. *стручно лице које снима, одн. врши пројектовање филма.* **2.** *в. оператор (1).*

операти́ва ж лат. **1.** *орган или појединац који се бави практичним спровођењем, извршавањем каквог посла, задатка.* **2.** *стање ствари у пракси, пракса.*

о̀перативан, -вна, -о **1.** *који је у вези с операцијом, који се врши операцијом:* ~ поступак, ~ уклањање слепог црева. **2.** *који се односи на оперативу, који се бави извршавањем, спровођењем нечега у пракси:* ~ руководство, ~ задатак. **3.** *способан, ефикасан у раду, обављању послова, предузетан, делатан.* – Нису у раду довољно оперативни. **4.** вој. *предодређен, оспособљен за брзо деловање, спровођење нарочитих задатака, војних операција:* ~ јединице.

операти́вац, -вца м **а.** *члан оперативног руководства; човек способан, одређен да сам или заједно с другима извршава практичне или специјалне задатке, подухвате.* **б.** *онај који је вешт, способан да брзо, ефикасно обавља практичне послове, задатке, предузимљива особа.*

операти́вност, -ости ж *способност за предузимање, извршавање задатака у пракси, практичност.* – Тај посао захтева већу оперативност у раду надлежних органа.

опера̀тор м *лекар стручан за вршење операција, хирург.* **2.** *в. оператер (1).*

опера́ција ж лат. **1.** мед. *хируршки захват, интервенција којом се отклања или оспособљава оболели, оштећени део тела, орган и др.* **2.** вој. *акција борбених јединица ради постизања стратегијског циља.* **3.** *извођење каквог стручног поступка, низа радњи према одређеном плану, правилу и др.:* финансијска ~, индустријска ~, математичка ~. **4.** *сложен посао, смишљена акција, поступак уопште.*

опера́цијски, -а̄, -о̄ *који се односи на операцију (обично војну):* ~ дневник, ~ правац.

операционализа́ција ж *спровођење у дело, практична примена каквог плана, концепта, идеје и др.:* ~ привредног развоја земље.

операционали̏зовати, -зујем свр. и несвр. *спровести, спроводити у дело, остварити, остваривати у пракси:* ~ план привредног препорода.

о̀перацио̄нӣ, -а̄, -о̄ *који је у вези с операцијом, служи за операције;* уп. операција (1): ~ поступак, ~ сала.

оперѐта ж итал. **а.** *музичко сценско дело комичног карактера у којем се дијалози наизменично певају уз пратњу оркестра и говоре.* **б.** *позоришна зграда, сала у којој се таква дела изводе.* **в.** *ансамбл који изводи таква дела.*

опѐретнӣ, -а̄, -о̄ и **опѐретскӣ,** -а̄, -о̄ **1.** *који се односи на оперету.* **2.** ир. *забаван, смешан, неозбиљан (обично о нечему што би требало да буде озбиљно):* ~ догађај, ~ понашање.

опѐретски прил. *као у оперети, у стилу оперете; неозбиљно, весело.*

опѐрисати, -ишем (опери́рати, опѐрӣра̄м) свр. и несвр. лат. **1.** мед. (некога, нешто) *(из)вршити хируршки захват, операцију.* **2.** (обично несвр.) *(из)вршити неки посао (неке послове), (с)проводити неку активност, делатност (обично недопуштену, ризичну).* – Оперише (цепари) по трамвајима. **3.** (обично несвр.) вој. *(из)водити, обавити, обављати војна дејства, операције (на фронту, ратном терену).* ■ ~ **се** *подврћи се, подвргавати се хируршкој интервенцији.*

опѐрнатити, -и̏м свр. *добити перје, обрасти перјем по телу (о птицама, пернатим животињама).*

о̀перскӣ и **о̀перскӣ** (о̀пернӣ и о̀пернӣ), -а̄, -о̄ *који се односи на оперу:* ~ ансамбл.

опер(у̀тати се, -а̄м се свр. *постати перушав (о кожи, коси).*

о̀пе̄т прил. **1. а.** *поново, изнова, још једном, по други пут.* – Дођите опет. **б.** *још увек, и овога пута, и сада.* – Ја опет не знам песмицу. **2.** *пак, међутим.* – Неко хоће лево, а неко опет десно. **2.** (у служби везника) **а.** (постпозитивног) *ставља реч иза које стоји у супротност према ономе што је претходно речено: а, пак.* – Ја грдим њега, она опет мене. Њу боли глава, њега опет облива зној. **б.** *са значењем допуштања: ипак, и поред тога.* – Болестан је, ал' опет ради. **3.** (у служби речце за истицање) *сигурно, посебно.* – Као да ће ми опет вредети да поново дођем. • ~ **и** ~ *много пута, стално (говорити, понављати, чинити или др.).*

опѐћи (о̀пећи), опѐчем (3. л. мн. опѐкӯ; аор. опѐкох, о̀пече; пр. пр. опѐкавши (о̀пекавши)) свр. **1.** (некога) **а.** *нечим врелим, усијаним, ватром и сл. озледити кожу, нанети опекотину, ожећи.* **б.** *опалити, опржити (на сунцу).* – Опекло га сунце. фиг. *болно дојмити, погодити, растужити.* – Њено га је неверство опекло. **2.** *јако огрејати, припећи (о сунцу).* – После кише сунце опече. ■ ~ **се 1.** *повредити се, озледити се у додиру са нечим врућим, ужареним, под утицајем ватре и сл.* **2.** фиг. *доживети горко разочарање, мучно искуство, настрадати, наћрајисати.* – Човек верује док се не опече.

опи́јати (се), о̀пӣјам (се) *несвр. према опити (се).*

опије- *в. опи-.*

опѝјенӧст, -ости ж *стање онога који је опијен; омамљеност, ошамућеност.* фиг. *занесеност, занос, очараност (нечим, неким).*

о̀пијум и **о̂пијум** м грч. *осушени сок незрелих макових чахура и стабљика који се употребљава као лек, опојно средство или дрога.*

о̀пијумскӣ и **о̂пијумскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на опијум:* ~ рат.

о̀пиљак, о̀пӣлька м (обично у мн.) *металне или дрвене честице као отпадак приликом резања, стругања, тестерисања нечега, струготина.*

о̀пип м *чуло пипања; додир, пипање.*

опипа́вати (се), опӣпа̄вам (се) *несвр. према опипати (се).*

о̀пипати, -а̄м свр. *пипањем, додиром испитати, утврдити, препознати (стање, изглед, облик, квалитет и др. нечега).* ■ ~ **се** *прстима пипајући по својој одећи, телу и др., покушати наћи нешто (ствар у џепу, отекло, отврдло место на телу или др.).*

опи́пати, ѐпӣпām свр. *чулкајући прстима откидати део по део, једно по једно (зрнце грожђа, комадић меса са кости и др.).*

опѝпљив, -а, -о **а.** *који се може опипати, пипањем одредити, препознати.* **б.** *очигледан, веродостојан, материјалан, конкретан:* ~ доказ.

опѝпљиво прил. *пипајући, пипањем; уочљиво, веродостојно, очигледно:* ~ показати, ~ доказати.

ѐпирати се, -рēм се *несвр. према опрети (се).*

ѐпис м *писмени или усмени приказ, представљање неког догађаја, личности, дела, нечијих својстава или др.; оно што представља резултат описивања.* • **лични** ~ *карактеристична својства, црте лица, физичке особености које могу да послуже за идентификацију, утврђивање идентитета.* **променити лични опис (некоме)** разг. *премлаћивањем изобличити, изменити изглед (некога).*

опи́сати, ѐпӣшēм свр. **1.** (некога, нешто) *дати, начинити нечији опис, својства и др., оцртати, окарактерисати.* **2.** *начинити кружницу, кружну линију; кретањем, летењем и сл. извести такву путању, линију или др.*

опису́вати, опӣсујēм *несвр. према описати.*

описа́ч, -а́ча м *онај који описује, приказује описом (некога, нешто).*

ѐписменити, -ӣм и **описме́нити,** опӣсменӣм свр. *обучити кога да чита и пише;* фиг. *дати коме основна (са)знања (о нечему).* ■ ~ **се а.** *постати писмен, научити читати и писати.* **б.** фиг. *стећи основна знања, основно образовање.*

описмењава́ти (се), -ѐњāвāм (се) *несвр. према описменити (се).*

ѐписни́, -ā, -ō *који описује, приказује описом, служи као опис, дескриптиван:* ~ придев, ~ песма.

ѐписно прил. *на описан начин, описујући.*

ѐпит м рус. *оглед, проба; покус, експеримент.*

ѐпити, ѝпијēм (трп. опӣјен, -ѐна) свр. (некога) **1.** *алкохолним пићем, вином, ракијом и сл. учинити кога пијаним, напити.* **2.** мед. *употребом опојних средстава, анестетика довести у стање омамљености, губитка свести и осетљивости на бол, успавати (као поступак при хируршкој интервенцији).* **3.** фиг. *изазвати у кога стање усхићености, заноса (неким, нечим).* – Лепота њеног тела га опи. ■ ~ **се** *досећи у стање пијанства прекомерним узимањем алкохолног вина, ракије или др., постати пијан;* фиг. *пасти у занос, делиријум, занети се у одушевљењу (нечим, неким).*

ѐпитни́, -ā, -ō *огледни, експериментални.*

опје- *в. опе-.*

ѐпклада ж *договор по коме уговорени добитак припада ономе ко тачно предвиди исход одређене ствари.* • **добити (изгубити) опкладу** *стећи (изгубити) нешто приликом клађења; (не) бити у праву у предвиђању исхода нечега.*

ѐпкладити се, -ӣм се свр. **а.** *склопити опкладу (с неким).* **б.** (у нешто) *уговорити цену, врсту опкладе.*

опкѐлити, ѐпколӣм (трп. ѐпкољен) свр. (нечим, неким) *окружити, оградити унаоколо, са свих страна (некога, нешто):* ~ зграду, ~ терен. ■ ~ **се** *поставити око себе (нешто), окружити се (неким, нечим):* ~ књигама, ~ људима.

опкољава́ти (се), -ѐљāвāм (се) *несвр. према опколити (се).*

ѐпкоп м воj. *ров, шанац с насипом; одбрамбени насип, бедем, зид (око утврђења, тврђаве).*

опкопава́ти (се), окѐпāвāм (се) *несвр. према опкопати (се).*

опкѐпати, -āм (нешто) свр. **1.** *окопати (лозу, кукуруз и сл.).* **2.** *начинити опкоп, утврдити шанцем.* ■ ~ **се** *окружити се, утврдити се опкопом, ушанчити се.*

опкорача́вати, -ачāвāм и **опкорачи́вати,** -ачујēм *несвр. према опкорачити.*

опкора́чити, -ѐрāчӣм и **опкѐрачити,** -ӣм свр. (некога, нешто) *обухватити ногама истовремено с обе стране, стати обема ногама преко нечега; обухватити, обујмити ногама:* ~ коња, ~ кладу.

опкружи́вати (се), -ужујēм (се) *несвр. према опкружити (се).*

опкру́жити (се), ѐпкрӯжӣм (се) свр. *в. окружити (се).*

ѐплакати, ѐплачēм свр. *ожалити плачући, тугујући (за покојником).*

опла́кати, ѐплāчēм свр. *опрати, испрати.*

оплаки́вати[1], -àкујēм *несвр. према ѐплакати.*

оплаки́вати[2], -àкујēм *несвр. према опла́кати.*

опла́кнути, ѐплāкнēм и **ѐплакнути,** -нēм свр. *мало пропрати, сprати, испрати млазом воде.*

ѐплата ж **а.** *оквир, рам; обруч на точку.* **б.** *облога од дрвета или метала:* ~ чамца, ~ зида.

опле́вити јек. **оплијѐвити,** -ӣм свр. *очистити одстрањивањем корова, кукоља и сл.*

оплемѐнити, -ѐменӣм свр. (некога, нешто) *учинити племенитим, бољим, побољшати, усавршити:* ~ душу, ~ стил. **2.** *посебним поступком гајења, размножавања извести племените, боље врсте биљака, расе животиња.* ■ ~ **се** *постати племенитији, финији, бољи, савршенији (духом, културом и сл.).*

оплемењава́ти (се), -ѐњāвāм (се) и **оплемењи́вати (се),** -ѐњујēм (се) *несвр. према оплеменити (се).*

опле́нити, ѐплēнӣм јек. **оплијѐнити,** ѐплијенӣм (некога) свр. *опљачкати, похарати.*

оплѐсти (ѐплести), -ѐтēм (аор. оплѐтох) свр. **1.** (нешто) *израдити нешто (чарапе, џемпер и сл.) плетењем, завршити плетиво.* **2.** (косу) *начинити кике, плетенице, витице.* **3.** фиг. *опширно развести причу, распричати се.* **4.** разг. (некога) *снажно ударити, распалити.*

ѐплетати, -ећēм и **ѐплитати,** -ићēм *несвр. према оплести.*

оплије- *в. опле-.*

ѐплитати *в. оплетати.*

оплѝћати, -āм свр. *постати плићи.* – Морава је нагло оплићала.

оплѐвити, ѐповӣм свр. (нешто) *пловећи обићи (око нечега):* ~ Африку.

опловљава́ти, оплѐвљāвāм и **опловљи́вати,** оплѐвљујēм *несвр. према оловити.*

оплѐдити, ѐплодӣм (трп. ѐплођен) свр. **1.** (некога) *уношењем, убацивањем семене ћелије учинити да неко зачне, да се у неком створи заметак, заметне плод; извршити чин оплођења.* **2. а.** (земљу, њиву) *бољом обрадом учинити плоднијим, плодоноснијим.* **б.** (новац) *стављањем у промет, у обрт увећати уложени капитал, стећи тиме увећану новчану масу.*

ѐплодни́, -ā, -ō *који служи за оплодњу:* ~ орган, ~ листић.

опло́дња и **опло̀дња** ж *чин оплођавања, зачеће.*

оплођа́вати, -ођāвāм *несвр. према оплодити.*

оплођѐње с *зачеће, оплодња.*

ѐпљачкати, -āм свр. (некога) *противправно, силом, преваром, крађом и сл. одузети некоме нешто (новац, имовину или др.), опленити, покрасти, похарати.*

ѐпљунути, -нēм свр. *пљунути (у шаке, длanове).* • ~ **длanове** *озбиљно, својски прионути на посао.*

ѐпна и **ѐпна** ж (ген. мн. -нӣ) **1. а.** биол. *танка, заштитна кожица којом је обложено ткиво (мишића, мозга и др.), овојница; танки омотач бильне или животињске ћелије:* јајна ~, мождана ~. **б.** анат. *танко ткиво, кожица као део каквог органа:* бубна ~. **2.** *в. мембрана (2б, в).*

ѐпнаст и **ѐпнаст,** -а, -о *сличан опни, попут опне; танак, провидан:* ~ крила.

ѐпнен и **ѐпнен,** -а, -о *који се односи на опну, који је од опне.*

ѐпница и **ѐпница** ж *дем. од опна.*

опнокри́лац, -лца и **опно̀крилац,** -ӣлца м зоол. *у мн.: ред инсеката са два пара танких, прозирних крила (нпр. пчела, оса),* Hymenoptera; *у јд.: инсект из тога реда:* ~ свердлаши, Terebrantia, ~ жаочари, Aculeta.

оповрга́вати, -вр̀га̄ва̄м *несвр. према оповр̄нути и оповрћи.*

опо̀вргнути и **опо̀врћи,** -ргнē̄м (аор. опо̀вргнух и опо̀вргох, о̀повргнӯ, опо̀врже и о̀поврже; р. пр. опо̀вргнуо, -ула и опо̀вргао, -гла; трп. опо̀вргнӯт; пр. пр. опо̀вргнӯвши и опо̀вргā̄вши) свр. (нешто) **а.** *доказати нетачност некоī тврђења, оборити, одбацити неко мишљење.* **б.** *повући, опозвати какву (ранију) тврдњу, изјаву, исказ, поре̄ћи; демантовати.*

опо̀ганити, -ӣм (трп. опо̀гањен) свр. (некога, нешто) *упрљати, заīадити нечим поīаним, нечистим;* фиг. *осрамотити, оскрнавити.*

опо̀звати, -зо̀вē̄м (р. пр. о̀позвао, -а̄ла; трп. о̀позва̄н) свр. **1.** (некога) *позвати натраī, повући с какве дужности, положаја; одузети коме дато овлашћење, звање, мандат:* ~ амбасадора. **2.** (нешто) *учинити неважећим, укинути, обеснажити, анулирати (пропис, наредбу или др.); повући (реч, обећање, изјаву и сл.).*

о̀позив м **1.** *опозивање, повлачење с какве дужности, положаја; одузимање звања, мандата:* ~ амбасадора. **2.** *обеснаживање, анулирање:* ~ прописа.

опози́вати, опо̀зива̄м *несвр. према опозвати.*

опо̀зит, -и́та м лат. лингв. *реч супротноī значења.*

опози́ција ж лат. **1.** пол. *странка, одн. īрупа парламентарних посланика која у скупштини представља мањину у односу на посланичку īрупу владајуће странке и која бранећи сопствене ставове обично иступа против владине политике и мишљења већине; опозиционари.* **2.** *противљење; отпор; супротност.* **3.** астр. *положај двају небеских тела кад се, посматрано са Земље, нађу на супротним странама истоī правца (под уīлом од 180°).* **4.** лингв. *друīа, супротна, контрастна језичка вредност (по значењу, функцији, обележју):* дистинктивна ~, фонолошка ~. • **вечита ~** *онај ко се увек и у свакој прилици свему супротставља, који се увек противи ономе што други кажу, предлажу, желе итд.*

опози́цӣјскӣ, -а̄, -о̄ *в. опозициони.*

опозициона́р, -а́ра м (инстр. -а́ром и -а́рем) пол. *члан опозиционе странке; присталица опозиције; уопште противник владине политике, владајућеī режима и сл.*

опозициона́рство с *опозиционо понашање и деловање; припадање опозиционој странци; опозициони став.*

о̀позицио̄нӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на опозицију, који има карактер опозиције:* ~ странка, ~ лист.

о̀по̄јан и **о̀по̄јан,** -јна, -о *који опија, омамљује (о алкохолу, уīодном мирису, дроīи и сл.);* фиг. *који изазива усхићење, занос, заносан, чаробан.*

опо̀јати, -јē̄м свр. црквен. *извршити обред опела (над покојником).*

о̀по̄јно и **о̀по̄јно** прил. *на опојан начин; заносно, дивно, омамљујуће.*

опо́јно̄ст, -ости ж *особина или стање оноīа који је нечим опијен, оноīа што је опојно.*

о̀помена ж **1.** *скретање пажње (некоме), упозорење, савет (обично у вези с каквом опасношћу).* **2. а.** *прекор, укор, приīовор, примедба.* **б.** *први, најмањи степен дисциплинске казне (у школи, на спортском такмичењу и др.).*

опоме́нути, опо̀мē̄нēм свр. **1.** (некога) *изрећи опомену, скренути некоме пажњу, упозорити (на опасност, ризик и сл.).* **2.** *позвати на ред, укорити тражећи (од некоīа) мир, ред, дисциплину, уредно понашање.*

опо̀миња̄ти, -њē̄м *несвр. према опоменути.*

опо̀миња̄ћӣ, -а, -е *који опомиње, којим се опомиње, упозорава:* ~ тон.

опона́шати, опо̀на̄ша̄м несвр. *подражавати коīа у поступцима, понашању и др., имитирати.*

опо̀нент м *онај који се супротставља осporавајући (туђе ставове, мишљење, тврдње и сл.); уопште онај који изражава своје неслаīање (с неким, с нечим), противник.* – Он је био главни опонент таквом пројекту.

опони́рати, опо̀нӣра̄м несвр. (некоме) *изражавати неслаīање с неким, нечим, супротстављати се, противити се (нечијем мишљењу, ставу и сл.).*

о̀пор и **о̀пор,** -а, -о **1.** *накисео и помало īорак, који при јелу изазива осећај скупљања уста, тркак:* ~ воћка. **2.** *јак, тежак (о мирису).* **3.** фиг. **а.** *храпав, īруб, непријатан:* ~ глас, ~ црте лица. **б.** *оштар, једак, непријатан, īорак:* ~ критика, ~ примедба. **в.** *мучан, тешобан:* ~ живот, ~ посао.

опо̀равак, -а̄вка м *одмор ради окрепљења, враћања јачине, снаīе, здравственоī стања (после болести, умора, слабости и сл.); опорављање, окрепљење; уопште побољшање (у материјалном, радном смислу и сл.:* ~ болесника, ~ привреде.

опора̀вилӣште и **опо̀равилӣште** с *установа, место за опоравак после болести, лечилиште, одмаралиште.*

опо̀равити, -ӣм (трп. опо̀рављен) свр. (некога, нешто) *вратити, поправити снаīу, здравствено стање (некоме, нечему), ојачати, окрепити (некоīа, нешто):* ~ своје живце. ■ **~ се 1.** *повратити снаīу, здравље и сл. (после болести, исцрпљености, напора), потпуно ојачати, оздравити; доћи к себи, повратити се (од страха, узбуђења).* **2.** *повратити се, поправити се материјално, финансијски и сл.:* ~ се од рата, ~ се после пословног неуспеха.

опо̀равља̄ти (се), -а̄м (се) *несвр. према опоравити (се).*

опорѐзив, -а, -о *који се може опорезовати, који подлеже опорезивању.*

опорези́вати, -рѐзујēм *несвр. према опорезовати.*

опо̀резовати, -зујēм свр. (некога, нешто) *одредити висину пореза, пореских обавеза; задужити, оптеретити порезом:* ~ лична примања, ~ привреду.

о̀поро и **о̀поро** прил. *на опор начин, īорко, мучно.*

о̀портӯн, -а, -о лат. **1.** *поīодан, повољан:* ~ тренутак. **2.** *непринципијелно прилаīођен приликама, склон прихватању нечеīа из користољубља, на штету исправних, ваљаних начела:* ~ политика.

опортунѝзам, -зма м *политика обично непринципијелноī прилаīођавања приликама ради постизања користи, остварења каквих циљева и сл. (обично у политици).*

опортӯнѝст(а), -ē м (мн. -сти) (обично презр.) *онај који је склон опортунизму, опортунистичким методима, који жели да оствари циљ и по цену изневеравања програмских, принципијелних начела (обично у политици); онај који зарад какве користи не жели да се замера.*

опортунѝстичкӣ, -а̄, -о̄ *који се заснива на опортунизму, који се односи опортуниста:* ~ политика, ~ начин деловања.

опортунѝстички прил. *на опортунистички начин, повлађујући групама, изневеравајући програмска, принципијелна начела.*

о̀портӯно прил. **а.** *на опортун начин, опортунистички.* **б.** *прихватљиво с обзиром на прилике, у датом тренутку пробитачно, корисно, оправдано.* – Његово гледање на ствар је сасвим опортуно.

о̀порука ж (дат. -уци) *последња жеља, обично изражена у писменој форми, завештање, тестамент.*

опору̀читељ м *онај који оставља опоруку, завештач.*

о̀правак, -а̄вка м *в. оправка.*

оправда́вати (се), опра̀вда̄ва̄м (се) *несвр. према оправдати (се).*

о̀правда̄н и **о̀пра̄вда̄н,** -а, -о *заснован на ваљаним разлозима, који има оправдања, смисла, разложан, прихватљив:* ~ изостанак, ~ поступак, ~ закључак.

о̀пра̄вда̄но прил. *с разлоīом, основано:* ~ се побунити, бити ~ незадовољан.

оправда́ње с **а.** *разлог, мотив, основаност постојања нечега, мотивација, резон.* – Такав живот нема више никаквог оправдања. **б.** *оно што се наводи као разлог, образложење каквог пропуста, лошег поступка, понашања и сл., изговор.* – За такво понашање нема оправдања. **в.** *документ, одн. писмена изјава или сл. која се наводи као доказ, образложење за неиспуњење какве обавезе и др.; исправка.* – За изостанак са посла мора се поднети лекарско оправдање.

о̀правдати, -а̄м свр. **1. а.** (некога) *аргументима, чињеницама скинути с некога сумњу, оптужбу, приписану кривицу.* **б.** (нешто) *дати, навести уверљива објашњења, ваљане разлоге као објашњење за какав поступак, одбранити.* – Не може да нађе довољно разлога да оправда свој јучерашњи поступак. **2.** *пружити довољно доказа за стицање нечијег поверења, показати се онако како се очекивало.* – Оправдаћу ваше поверење у мене. ■ **~ се** *дати, пружити уверљива објашњења, доказе за своју невиност, исправност, уклонити тиме са себе нечију сумњу, оптужбе и сл.* – Браћа крену у Рим да се оправдају код папе.

о̀правити, -ӣм свр. *в. поправити.*

о̀прā вка ж (дат. -вци; ген. мн. -вкӣ) *занатски поступак којим се отклањањем каквог механичког квара, оштећења, неисправности и сл. нешто доводи у исправно стање, репаратура.*

о̀прављати, -а̄м *несвр. према оправити.*

опра́сити, о̀прā сӣ(м) свр. *донети на свет (прасад, младунчад) (о крмачи).* ■ **~ се а.** *донети на свет прасад.* **б.** *доћи на свет (о прасету).*

о̀прати, о̀перē м (опѐрēм) (имп. опѐри; трп. о̀прā н) свр. (нешто) *водом и сапуном или сл. одстранити нечистоћу, прљавштину (с нечега), постићи да нешто буде (опет) чисто;* фиг. (образ, част) *одбранити повређену част, доказати своју невиност, скинути нанету срамоту, клевету.* ■ **~ се** *прањем одстранити са себе нечистоћу, прљавштину.* • **~ новац** *финансијским, банкарским трансакцијама легализовати сумњивим, недозвољеним радњама стечен новац, прибавити тиме (лажно) покриће за стечени иметак.* **неће га ~ ни Сава ни Дунав** *толико се избрукао, осрамотио да га нико и ништа не може оправдати.*

опраши́вати, -а̀шујēм *несвр. према опрашити.*

опра́шити, о̀прā шӣм свр. (нешто) **1.** *очистити од прашине, отрести прах, прашину:* ~ одело. **2.** *окопати (кукуруз, виноград и др.) ситнећи земљу.* **3.** бот. *оплодити цвет биљке преносећи полен на семени заметак.*

опра́штати (се), о̀прā штā м (се) *несвр. према опростити (се).*

опреде́лити -ѐдēлӣм јек. **опредијѐлити,** -ѐдијелӣм свр. **1.** (нешто) *одредити, означити (нечију улогу, задатак, намену, судбину).* – Народ је определио правац свог развитка. **2.** (некога) *учинити, утицати на некога да се одлучи на нешто, приклони чему.* – Такав исход ствари определио га је да оде из града. ■ **~ се** *одлучити се (за некога или за нешто) при каквом избору, између више могућности, одредити свој избор, став према нечему.* – Определио се на изборима за демократску партију.

опрѐдē љен јек. **опрѐдијељен,** -а, -о **а.** *трп. од определити (се).* **б.** *сасвим одређен, изразит, јасан, недвосмислен, дефинитиван:* ~ став, ~ облик.

опрѐдē љено јек. **опрѐдијељено** прил. *одређено, јасно, недвосмислено.*

опрѐдē љенō ст јек. **опрѐдијељенō ст,** -ости ж *стање, положај онога који се определио, одлучио (за некога, за нешто); одређеност (у избору).*

опредељѐ́ње јек. **опредјѐљѐ́ње** с *избор између више могућности, одређен став, приклањање (некоме, нечему).*

опредељи́вати (се) јек. **опредјѐљи́вати (се),** -ељујēм (се) *несвр. према определити (се).*

опре́дметити, -ӣм свр. *претворити у стварност, остварити, конкретизовати (какав план, намеру и др.).*

о̀прēз м *пажња усредсређена на уочавање, откривање и пренебрегавање какве опасности, замке, будности; суздржаност, непренаглљеност при доношењу одлука, важних опредељења и сл.*

о̀прēзан, -зна, -о *који је увек на опрезу, који води рачуна да предупреди, избегне могуће опасности, грешке, ризике и сл., пажљив, будан, смотрен; уздржљив, промишљен при одлукама.*

о̀прēзно прил. *водећи рачуна о опасностима, с опрезом, пажљиво, брижно; с уздржавањем.*

опре́знō ст, -ости ж *стање онога који је на опрезу, који је опрезан; опрез:* ~ је мајка безбедности.

о̀према ж **1.** *ствари, уређаји и др. који служе као средство при извођењу какве акције, радње, посла, за обављање каквог подухвата, експеримента и др.:* војничка ~, спортска ~. **2. а.** *ствари (одећа, намештај и др.) које удавача доноси у мужевљеву нову кућу, спрема, мираз.* **б.** *невестина венчана хаљина и украси на њој.*

опре́мати (се), о̀прēмā м (се) *несвр. према опремити (се).*

опре́мити, о̀прēмӣм свр. **1. а.** (некога, нешто) *снабдети потребним, неопходним стварима, опскрбити, снабдети (нечим):* ~ радионицу, ~ ђака за школу. **б.** (младу) *дати девојци спрему, мираз и др. за удају.* **2.** (нешто некуда) *послати, упутити, отправити (писмо, пакет, робу или др.).* ■ **~ се а.** *снабдети се, опскрбити се, опремити се потребним стварима (за живот, за рад, пут или др.).* **б.** *обући се, оденути се.*

о̀прēмљенō ст, -ости ж *стање онога који је опремљен, онога што је опремљено, опскрбљеност (нечим):* техничка ~, материјална ~.

о̀прести, опре́дēм (аор. о̀предох, о̀прēде; имп. опре́ди; р. пр. о̀прео, -ела; трп. о̀преден, -а; пр. пр. о̀прēвши) свр. *пређењем направити, испрести нити од вуне, свиле и сл.*

о̀прēти се јек. **о̀пријети се,** о̀прēм се свр. **1.** (о нешто, ређе на нешто) *ослонити се телом или делом тела о нешто преносећи на то део тежине, наслонити се;* уп. одупрети се (1) . **2.** *в. одупрети се (2).*

о̀пречан и **о̀пречан,** -чна, -о *који је у опреци, у супротности према некоме, нечему, супротан, сасвим различит, противан.*

о̀пречно и **о̀пречно** прил. *супротно, противно, различито.*

о̀пржити, -ӣм свр. (нешто, некога) *повредити нечим врућим, ожећи, опећи; опрљити; опалити, спалити.* ■ **~ се** *опећи се, ожећи се.*

опр́љити, о̀прљӣм свр. (нешто) **1.** *мало опећи, ожећи или опарити (пламичком ватре, цигаретом, врелом водом, паром):* ~ прсте. **2.** *учинити да лист, биљка и сл. изгуби свежину, једрину, оштетити (о мразу).*

опроба́вати (се), -о̀бā вам (се) *несвр. према опробати (се).*

опро́бати, о̀прō бам свр. **1.** (нешто) **а.** *испитати, проверити пробом, огледом, испробати.* **б.** (храну, пиће) *узети мало, окусити ради стицања утиска о укусу, окушати.* **2.** *покушати извести, учинити нешто.* ■ **~ се** *огледати се, окушати се, испитати (своје моћи, способности).*

о̀проснӣ, -ā, -ō *в. опроштајни.*

о̀прост м *в. опроштај.*

опро̀стив, -а, -о *који се може опростити:* ~ грех, ~ поступак.

опро̀стити, о̀простӣм (трп. о̀проштен) свр. **1.** (некоме нешто) *пређи преко нечије кривице, грешке, пропуста, увреде или сл. узимајући у обзир разлоге, извињење, оправдање или др.* **2.** (у имп., приликом извињавања): *извини(те), не замери(те).* **3.** (некоме) *ослободити (некога) какве обавезе не тражећи надокнаду, одустајући од захтева за извршење, испуњење потраживања и сл.* – Опростио му је све дугове. Хоће да му опросте порез. ■ **~ се а.** *поздравити се (с неким) на растанку, приликом одласка.* **б.** разг. (од нечега) *помирити се с каквим губитком, не надати се повраћају нечега изгубљеног, украденог и сл.* – Од новца који су ти украли можеш се слободно опростити. • **боже (ме/ми) опрости** *кад хоће да се каже да је нешто (могло бити) страшно, грешно, недопустиво.* **~ живот (некоме)** *поштедети (некоме) живот, не убити.* **~ се са животом (с овим светом** и сл.**)** *припремити се за (скору) смрт (некога), умирање.*

о̀прошта̄ј м **1.** *ослобађање од кривице за какав недоличан, недозвољен поступак, чин; одлука да се нечија грешка, кривица не узме за зло, не казни, опрашта̄ње, опрост; амнестија.* – Молим за опроштај. **2.** *поздрав(љање) на растанку.*

о̀прошта̄јнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на опроштај, на растанак:* ~ писмо, ~ вечера.

опроште́ње с *в. опроштај (1).* • **с опроштењем** разг. *врста поштапалице као наговештај да ће се рећи нешто непристојно, неугодно или неодмерено.*

о̀пруга ж техн. *спирално увијена челична трака или жица која се из натегнутог положаја отпушта производећи неку механичку радњу, федер:* ~ сата.

опру́жати (се), о̀прӯжа̄м (се) *несвр. према опружити (се).*

о̀пружити, -ӣм свр. **а.** *истегнути, исправити, испружити у неком правцу (обично нешто савијено, згрчено):* ~ ноге, ~ тело. **б.** *повећати, продужити, убрзати:* ~ корак. ■ **~ се** *испружити се свом дужином, протегнути се лежећи; пасти свом дужином:* ~ се на клизавом; разг. *пасти мртав, погинути.*

о̀псада ж вој. *акција потпуног опкољавања непријатеља у утврђеном објекту, граду и др. којом се изнуђава његова предаја.* • **дићи опсаду** вој. *прекинути опседање непријатељског објекта.*

о̀псаднӣ, -а̄, -о̄ *који је у вези са опсадом:* ~ линија, ~ трупе. • ~ **стање** вој. *изузетне мере у граду или земљи (обично услед ратне опасности или ванредних прилика) кад војска преузима сву власт и управу у своје руке.*

о̀псег м **1. а.** *обухватна дужина спољашњих страна нечега, величина обухвата:* ~ струка. **б.** *оквир, обруб:* ~ гроба. **в.** *делокруг, домашај, обим какве активности, програма:* ~ радне акције, ~ наставног плана. **2.** мат. *линија која омеђује са свих страна геометријску слику, обим.*

опсе́дати, о̀псе̄да̄м и **о̀пседати,** -а̄м јек. **опсје́дати,** о̀псједа̄м **о̀псједати,** -а̄м *несвр. према опсести.*

о̀пседнути јек. **о̀псједнути,** -нӗм свр. *в. опсести.*

о̀псе̄жан, -жна, -о *који има велики опсег, обиман, опширан; свеобухватан:* ~ спис, ~ мере.

о̀псе̄жно прил. *на опсежан начин, опширно, обухватно.*

опсе́жно̄ст и **о̀псе̄жно̄ст,** -ости ж *обимност, опширност.*

о̀псена јек. **о̀псјена** ж *варка, обмана (обично вида); привиђење, утвара.*

опсѐна̄р јек. **опсјѐна̄р,** -а́ра м **а.** *онај који опсењује, обмањује, варалица.* **б.** *в. мађионичар (1).*

опсена́рство јек. **опсјена́рство** с *изазивање опсене, поступак, вештина опсенара.*

о̀псенити, -ӣм и **опсе́нити,** о̀псе̄нӣм јек. **о̀псјенити,** -ӣм и **опсје́нити,** о̀псје̄нӣм свр. **а.** *занети, заслепити, очарати (изгледом).* – Био сам опсењен њеном лепотом. **б.** *заварати, преварити (некога).* • ~ **простоту** *заварати, преварити неук свет.* **за ~ простоту** ир. *оно што неко чини, говори и сл. само је за неук, лаковеран свет вредно, примамљиво, а у ствари је лажно и безвредно.*

опсењи́вати јек. **опсјењи́вати,** -ѐњујем *несвр. према опсенити.*

опсѐрва̄тор м лат. *посматрач, осматрач, надгледник.*

опсерва̀то̄ријум (опсерва̀то̄рӣј, -ија) м и **опсерва̀то̄рија** ж лат. *зграда за астрономска, метеоролошка и сеизмичка посматрања и мерења.*

опсерва̀то̄ријумскӣ (опсерва̀то̄рӣјскӣ), -а̄, -о̄ *који се односи на опсерваторијум:* ~ посматрања.

опсѐрва̄торскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на опсерваторе и опсервацију.*

опсерва́ција ж лат. **а.** *опажање, посматрање, мотрење (на некога, на нешто).* **б.** *искуство стечено посматрањем, запажањем (нечега).* **в.** (обично у мн.) *напомена, примедба, опаска.*

о̀псервацӣонӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на опсервацију, посматрачки.*

опсерви́рати, -ѐрвӣра̄м несвр. *вршити опсервацију, надзор, посматрати, проматрати (у циљу контроле, праћења каквих догађаја и др.).*

опсѐсија и **о̀псе̄сија** ж лат. *потпуна и стална обузетост, опседнутост каквом идејом, мишљу, утиском, осећањем и сл.; манија.*

о̀псести јек. **о̀псјести,** -еднӗм (-едӗм) свр. **1.** вој. *извршити опсаду непријатеља, непријатељског утврђења.* **2.** (некога) **а.** *обузети, заокупити.* – Бити опседнут црним мислима. **б.** празн. *ући у човека и запосодарити њиме (о ђаволу, нечистим силама).*

о̀псећи, -е́чӗм јек. **о̀псјећи,** -ијѐчӗм свр. *срезати унаоколо, обрезати.*

опсе́цати, о̀псе̄ца̄м јек. **опсијѐцати,** о̀псијѐца̄м *несвр. према опсећи.*

опсје- *в. опсе-.*

опскаки́вати, -ка̀кујем несвр. *скакати око кога или чега, обилазити.*

о̀пскрба ж *опскрбљивање, набавка; снабдевање потребама за свакодневни живот.*

опскр́бити, о̀пскр̄бӣм свр. *набавити ствари потребне за свакодневни живот; материјално осигурати, обезбедити, збринути (кога).* ■ **~ се** *снабдети се:* ~ се намирницама.

опскрбљи́вати (се), опскр̀бљујем (се) *несвр. према опскрбити (се).*

о̀пскрбнӣ и **о̀пскрбнӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на опскрбу, снабдевачки:* ~ станица, ~ одељење.

о̀пскӯран, -рна, -о лат. **а.** *мрачан, таман, приметиван:* ~ средњи век. **б.** *озлоглашен, сумњив, проблематичан:* ~ човек.

о̀пскӯрно прил. *на опскуран начин, мрачно, сумњиво.*

опску́рно̄ст, -ости ж *особина онога што је опскурно, онога који је опскуран.*

опслужи́вати, -ӯжујем несвр. *несвр. према опслужити.*

опслу́жити, о̀пслӯжӣм свр. **а.** *постарати се, побринути се о исправности и функционисању каквог система, уређаја, управљати њиме.* – Један радник не може да опслужи две машине. **б.** *обавити, извршити какву функцију, задовољити нечије потребе.* – Један лифт не може да опслужи све спратове. Један конобар треба да опслужи све столове. **в.** *послужити, услужити све редом:* ~ госте пићем.

опсо̀вати, о̀псујем свр. **а.** *изрећи, изговорити псовку, ружне, непристојне речи.* **б.** (некога, нешто) *псовком нагрдити, наружити.*

о̀пстајати, -јем *несвр. према опстати.*

опстàјати, опстòјӣм несвр. *в. опстојати.*

о̀пстанак, -а̄нка м **а.** *постојање, одржавање у животу, живот.* – Сваки народ брани свој опстанак. **б.** *останак, битисање, егзистирање на неком месту, у некој средини и сл.* – После свега што је учинио, нема му опстанка у школи. • **борба за ~** *биолошки закон по коме се свака жива јединка бори да опстане у животу, да савладавајући тешкоће и опасности које прете одржава и продужи своју врсту.*

о̀пстати, -анӗм (аор. о̀пстадох и о̀пстах) свр. *одржати се у животу, у животној, егзистенцијалној средини (упркос недаћама, опасностима и сл.); издржати, потрајати, егзистирати.* – Није лако опстати без посла. Лоше ствари не могу дуго опстати.

опстипа́ција ж лат. мед. *отежано или онемогућено пражњење црева, затвор.*

опстòјати, -јӣм несвр. *бити, постојати; одржавати се.*

опструи́рати, -ӯра̄м и **опстрӯисати,** -ишӗм свр. и несвр. (нешто) *(из)вршити опструкцију, спречити, спречавати, онемогућити, онемогућавати функционисање нечега.*

опстру̀кција ж лат. *ометање, онемогућавање нормалног рада (обично намерним наметањем сложене процедуре, држањем предугих говора, изазивањем нереда и др. као метод борбе про-*

зиције у парламенту); уопште ометање нормалног функционисања, спровођења нечега, саботирање.

опструктѝван, -вна, -о *који спроводи опструкцију, омета нормалан рад (обично парламента).* – Опозиција се нашла у улози опструктивног критизера.

опсцѐн, -а, -о лат. *скаредан, срамотан, бестидан:* ~ реч, ~ покрет.

оптатѝв м лат. лингв. *глаголски начин којим се изражава жеља, могућност.*

оптѐретити и **опте́ретити,** -ѝм свр. **1.** (некога, нешто) **а.** *ставити, навалити терет (обично велики) на некога, на нешто:* ~ кола, ~ конструкцију. **б.** *наметнути коме обавезе, захтеве, напоре тешке за савлађивање, испуњавање и др., обавезати, претрпати чиме:* ~ ђаке опсежним програмом, ~ порезом, ~ послом. **2.** (нешто) **а.** *учинити тежим, теже савладивим, отежати:* ~ међусобне односе. **б.** правн. *ставити под хипотеку, ставити у залог, као гаранцију, покриће дуга, задужења.* ■ **~ се а.** *повр. од оптеретити (1а, б).* **б.** (обично у трп.) *бити обузет, опседнут нечим тешким (мучним осећањем, страхом, одговорношћу или др.)* • **бити наследно оптерећен** *имати какву болест или склоност ка њој као генетско наслеђе.*

оптѐрећен и **опте́рећен,** -а, -о **1.** *трп. од оптеретити (се).* **2.** *прожет, обузет, опседнут чим тешким, одговорним, одн. негативним (осећањем, дужношћу или сл.):* ~ бригама, ~ грижом савести. • **наследно** ~ *који носи у себи какву, обично негативну особину, болест и сл. као генетско наслеђе.*

оптѐрећено́ст и **опте́рећено́ст,** -ости ж *особина, стање оног што је оптерећен, оног што је оптерећено.*

оптереће́ње с **1. а.** *терет, товар; дозвољена количина оптерећења, носивост:* ~ дизалице, ~ кола. **б.** *искоришћеност снаге, јачина употребе електричне струје.* – Електране не трпе превелико оптерећење. **2.** *обавеза, дужност, задатак:* радно ~. **3.** *претрпаност, сувишно напомилавање (нечим):* непотребно ~ детаљима у роману. **4.** *емотивна, психичка напрегнутост, одн. обузетост (нечим):* душевно ~ идеолошко ~.

оптерећѝвати (се), -ѐћујем (се) *несвр. према оптеретити (се).*

оптѐћи (ѐптећи), -ѐчем свр. (нешто) *текући обићи (око нечега), опасати својим током.*

о̀птика ж (дат. -ици) грч. **1. а.** *грана физике која проучава светлосне појаве и природу светлости.* **б.** *оптички инструменти, справе; занатска делатност која се бави израдом или продајом оптичких инструмената и помагала.* **2.** фиг. *начин посматрања, гледања на ствари, појаве.* – Ствар се не може гледати кроз искривљену оптику наших сумњи.

о̀птималан, -лна, -о лат. *који (најбоље) одговара нечему (одређеним стандардима, нормама, прилици и сл.), одговарајући, прави, стандардан:* ~ решење, ~ исхрана, ~ тежина.

о̀птимално прил. *на оптималан начин, задовољавајуће, најбоље могуће (у датим околностима).*

оптимѝзам, -зма м лат. *животни став прожет надом у позитиван, повољан исход, позитиван развој ствари (у животу, раду и др.), вера у добро; ведро душевно расположење које проистиче из вере у будућност, наде у повољан развој или исход ствари;* супр. песимизам.

оптѝмист(а), -ѐ м (мн. -сти) *онај који се одликује оптимизмом, који на живот гледа оптимистички.*

оптимѝстичан, -чна, -о и **оптимѝстичкӣ,** -ā, -ō *који се одликује оптимизмом, који одражава оптимизам:* ~ став, ~ расположење.

оптимѝстички и **оптимѝстично** прил. *са оптимизмом, с вером, с надом, позитивно.*

о̀птимум м лат. *највише, најбоље, најповољније достигнуће у датим околностима; скуп најповољнијих услова, околности у некој ситуацији.*

опти́рати, òптӣрām свр. и несвр. лат. **а.** *определити се, опредељивати се, одлучи(ва)ти се у другој земљи за једно држављанство (од двају могућих).* **б.** (за нешто) *определити се, опредељивати се за једну од двеју или више могућности, предлога, решења и сл., изаб(и)рати; предирати.*

о̀птицāј м **а.** *кружење, обрт(ање); употреба, промет (новца, капитала и сл.).* – У оптицају је и динар и евро. **б.** *преношење од уста до уста (какве вести, приче и сл.), циркулација нечега.* – У оптицају су непроверене вести.

о̀птицати, -ичѐм несвр. **1.** *несвр. према оптећи.* **2.** *бити у оптицају, у употреби, обртати се; кружити, циркулисати (о новцу, вестима и сл.).*

о̀птичār м (инстр. -ом и -ем) **а.** *стручњак, специјалиста у оптици.* **б.** *стручњак за израду и поправку оптичких инструмената (обично наочара).*

о̀птичкӣ, -ā, -ō *који се односи на оптику:* ~ справа, ~ стакло. • **~ варка** *в. под варка.*

оптòчити, òпточӣм свр. (нешто) **а.** *опшити, обрубити, оивичити (нечим).* **б.** *окружити, околити.*

оптрча́вати, оптр̀чāвām *несвр. према оптрчати.*

оптр̀чати, -чӣм свр. **1. а.** *трчећи обићи око нечега или некога.* **б.** спорт. (стазу) *истрчати кружну стазу.* **2.** *обићи више места у журби, за кратко време (тражећи, посматрајући нешто).* – Оптрчала је сва позната места у граду да нађе сина.

о̀птужба ж (ген. мн. -бӣ (-жāбā) **а.** *бацање кривице на некога, на нешто, окривљавање, критика.* – Чују се тешке оптужбе на рачун нових привредних мера. **б.** правн. *писмени поднесак суду, властима за утврђивање нечије кривице, одговорности, тужба, пријава.*

оптужѐник, -и́ка м *лице против којег је подигнута тужба.*

оптужѐница ж *женска особа оптуженик.*

оптужѐнӣчкӣ, -ā, -ō *који се односи на оптуженика, оптуженике.*

оптужи́вати, -ујујем *несвр. према оптужити (се).*

опту́жити, òптӯжӣм (трп. òптӯжен) свр. (некога, нешто) **а.** *означити, указати на некога као на кривца за нешто, прекршиоца, виновника (нечега), окривити.* – Оптужили у новинама голмана за примљени гол. **б.** *поднети тужбу, оптужницу на суду против некога.* – Оптужен је за кривични преступ. ■ **~ се** *повр.* – Неће ни да се брани, а ни да се оптужи.

о̀птужнӣ, -ā, -ō *који је у вези с оптужбом:* ~ материјал.

о̀птужница ж правн. *писмени акт, спис којим се суду, властима против некога подноси тужба (за учињени прекршај, незаконито дело или др.).*

о̀пће прил. *в. опште.*

опће- *в. опште-.*

опћènит, -а, -о *начелан, уопштен; општи, заједнички:* ~ закључак; ~ правилност.

опћènито прил. *на општенит начин, уопштено; уопште узев(ши).*

о̀пћӣ, -ā, -ē *в. општи.*

опћин- *в. општин-.*

о̀пћити, -ӣм несвр. [гл. им. òпћēње с] *в. општити.*

опуномоћава́ти, -òћāвām и **опуномоћи́вати,** -òћујем *несвр. према опуномоћити.*

опуномоћѐник, -и́ка м *онај који је опуномоћен, пуномоћник, законити заступник.*

опуномоће́ње с *пуномоћ; давање пуномоћи.*

опуномо̀ћитељ м *онај који даје пуномоћ, опуномоћава некога.*

опуномо̀ћити, -òмоћӣм свр. (некога) *дати коме пуномоћ, овлашћење, овластити за нешто.*

опуномо̀ћство с *пуномоћ; опуномоћено државно или др. тело, овлашћена, заступничка установа.*

опупа́вити, -упāвӣм и **о̀пупавити,** -ӣм свр. разг. *постати пупав, добити велики трбух.*

о́пус м лат. **а.** *музичко дело означено бројем који показује редослед настанка; уметничко дело уопште.* **б.** *целокупно животно стваралаштво уметника.*

опу́стелост јек. **опу́стјелост,** -ости ж *својство, стање онога што је опустело.*

опу́стети јек. **опу́стјети,** -тим свр. *постати пуст, празан, без иде ичега.*

опу́стити, ѐпӯстӣм свр. *учинити пустим; опустошити.*

опу̀стити (ѐпустити), ѐпустӣм (трп. ѐпуштен) свр. **1. а.** *пустити што да слободно виси, обесити; отромбољити:* ~ руке, ~ косу. **б.** *ослободити напрегнутости, олабавити:* ~ тело, ~ мишиће. **2.** *изгубити чврстину, компактност, постати мек(ши), смекшати, опустити; отопити се, растопити се:* опустило тесто, лед сав опустио. ■ **~ се 1. а.** *олабавити се, отромбољити се (о телу).* **б.** *ослободити се напетости, нервозе, постати лежеран; престати се суздржавати, снебивати (у понашању, опхођењу).* **2.** *постати пасиван, равнодушан (према животу, обавезама, раду и сл.), запустити се, занемарити се.*

опустје- *в. опусте-.*

опустошáвати, -ѐшāвām и **опустошúвати,** -ѐшујēм *несвр. према опустошити.*

опу̀стошенӧст, -ости ж *стање онога који је опустошен, онога што је опустошено.*

опустошéње с *уништење свега постојећег, вредног на неком простору.*

опу̀стошити и **опу́стошити,** -ӣм свр. *направити пустош, уништити све вредно, значајно, постојеће, претворити у крш и лом; тешко оштетити, уништити:* ~ град, ~ летину.

ѐпучити, -ӣм свр. разг. **а.** (некога, нешто) *снажно ударити опалити, расталити (по некоме, нечему).* – Опучи га мотком по леђима. **б.** *навалити, свом снагом, наврети.* – Опучи радити.

ѐпушак, -шка м *непопушени део цигарете, пикавац, чик.*

опу́штати (се), ѐпӯштām (се) *несвр. према опустити (се).*

ѐпуштено прил. *на опуштен начин, лабаво, без устезања, лежерно.*

ѐпуштенӧст, -ости ж *особина, стање онога који је опуштен, олабављеност, лежерност.*

ѐпход м **а.** *заобилазак, обилазак (око нечега), кружни пут.* **б.** црквено *процесија, литија.*

опхо̀дити, ѐпходӣм несвр. [гл. им. ѐпхођење с] *ићи унаоколо, обилазити идући од места до места.* ■ **~ се** (према некоме, с неким) *понашати се, односити се, поступати на одређен начин.* – Он се према њему опходио као син према оцу. Са децом се треба опходити пажљиво и с љубављу.

опхр̀вати, -вēм свр. (некога) *уморити, сломити, изнурити, савладати, обрвати.* – Сан га је опхрвао.

ѐпција ж лат. **1.** *могућност слободног избора држављанства (при разграничењу држава).* **2.** трг. *уговор о слободи вршења трговачких трансакција у датом року.* **3.** *једно од могућих, постојећих решења, опредељења, модификација (које стоје на располагању); опредељење, опредељивање.* – Шта ће бити ако победи екстремистичка опција.

опцртáвати, -ѐртāвām *несвр. према опцртати.*

ѐпцртати, -ām свр. (нешто) *кружном линијом обележити, заокружити, повући кружницу, линију око нечега.*

опчáрати, ѐпчāрām свр. *очарати, опчинити (некога).*

опчи̏нити, ѐпчинӣм (трп. ѐпчињен) свр. (некога) **а.** *омађијати, зачарати (магијом, чинима), зачарати.* **б.** *одушевити, занети нечим (лепотом, вредношћу, љубављу и сл.); потпуно обузети.* – Опчинила га је својом дугом, црном косом. Опчини га жеђ за славом.

опчињáвати, -ињāвām *несвр. према опчинити.*

ѐпчињенӧст, -ости ж *стање онога који је опчињен, занесеност, омађијаност.*

опши́вати, ѐпшӣвām *несвр. према опшити.*

ѐпшӣран, -рна, -о *који обилује подробностима у казивању, описивању нечега, који надугачко и нашироко излаже, прича нешто, описежан, дуг.*

ѐпшӣрно прил. *на опширан начин, са много појединости, речи, надугачко и нашироко.*

опши́рнӧст, -ости ж *одлика онога који је опширан, онога што је опширно.*

ѐпшити, ѐпшијēм (имп. ѐпшӣј; трп. опши̏вен, -èна) свр. (нешто) *шивењем порубити, начинити, израдити порубе, ивице; пришити облогу по ивицама, око нечега.* – Јелек је опшивен златним концем. Крагна је опшивена кожом.

опште- *као први део придевских и прилошких сложеница означава да појам у другом делу има (све)опште значење, вредност, да се уопштено, у целини обухвата оно што се другим делом казује:* општенародни, општеобразовни, општепознат, општесловенски итд.; уп. опће-.

ѐпштӣ, -ā, -ē **1.** *који се односи на све појединце, који припада свима, обухвата све, скупни, заједнички:* ~ пажња, ~ својина, ~ право гласа. **2.** *који се односи на неку појаву, ситуацију у целини, свеукупни, основни, комплетан:* ~ слика нечега, ~ утисак (о нечему), ~ оцена стања ствари.

ѐпштина ж **а.** *основна, најнижа административно-управна територијална јединица власти; зграда такве управне власти.* **б.** *верска заједница и њено седиште.* **в.** *мањи локалитет, село или више села као једна заједница.*

општѝнāр, -ára и **ѐпштинāр,** -а м *службеник општине; члан, припадник општинске власти.*

ѐпштински̏, -ā, -ō *који је у вези с општином, који се односи на општину:* ~ суд, ~ службеник, ~ порез.

ѐпштити, -ӣм несвр. [гл. им. ѐпштӣње с] *имати, одржавати везе, односе, контакте (с неким), комуницирати (међусобно).*

ѐпштӧст, -ости ж *особина онога што је опште; општи смисао, опште важење:* ~ каквог појма.

ѐрāлан, -лна, -о лат. *усни, уснени:* ~ медицина, ~ хирургија.

ѐрāлно прил. *на оралан начин, устима, кроз уста; усмено.*

ѐран, ѐрна, -о *вољан, расположен, спреман (за какав посао, подухват), рад (да нешто учини).*

орангу̀тан, -а́на м зоол. *врста човеколикој мајмуна пореклом са Борнеа и Суматре,* Pongo pigmaeus (Simia satyrus).

оранжáда ж фр. *пиће, сок од поморанџе.*

орàница ж *земља која се оре, погодна за орање, орања земља.*

орањáвити, орàњāвӣм и **ѐрањавити,** -ӣм свр. *озледити на више места, израњавити:* ~ руке. ■ **~ се** *постати рањав, задобити ране (по телу, рукама и сл.).*

ѐрање с **1.** гл. *им. од орати.* **2.** *поорана земља, ораница:* газити по орању.

ѐрао, óрла м (мн. ѐрлови, песн. и óрли) **1.** зоол. **а.** *птица грабљивица из ф.* Aquila: сури ~ (Aquila chrysaetus), ~ крсташ (Aquila heliaca). **б.** мн. *породица птица грабљивица* Aquilidae, Accipitridae. **2.** фиг. *јунак, херој.* • **двоглави ~** *хералдички симбол у облику орла са две главе (као знак снаге и моћи).*

ораспо̀ложити, -ѐложӣм свр. (некога) *учинити, допринети да неко постане расположен.* ■ **~ се** *постати расположен, разведрити се, развеселити се.*

ѐрати, ѐрēм несвр. *обрађивати земљу правећи бразде плугом (раније и ралом).*

ѐратор м лат. *добар говорник, беседник.*

ораторијум м муз. *монументална композиција за хор, вокалне солисте и оркестар, обично с црквеном драмском тематиком.*

ѐраторскӣ, -ā, -ō *који се односи на оратора, говорнички, беседнички.*

ѐраторски прил. *на ораторски начин, као оратор, речито.*

ора̀торство с *говорничка вештина, беседништво, речитост.*

ора̏ћи, -ā, -ē *који се оре, погодан за орање; који служи за орање:* ~ земља; ~ во.

о̀рах м (мн. о̀раси, ген. о̀рāхā) **1.** бот. **а.** *високо воћно дрво* Juglans regia *коштуњавог плода, чије се језгро једе или се цеди из њега уље; плод те биљке; врста дрвета погодног за техничку и столарску обраду.* **б.** мн. *пор. биљака* Juglandaceae. • **тврд** ~ *онај који је тешко савладати, покорити, придобити и сл.; тежак, мучан задатак, посао.* **да му орах из руке не узмеш** *каже се за онога ко је прљав, неуредан, дегутантан; ружан, гадан.*

о̀рахов, -а, -о *који се односи на орах, који је у вези с орахом.*

о̀раховача ж *ракија од ораха; колач од ораха.*

о̀раховина ж *грађа (даске, намештај и сл.) од ораховог дрвета.*

о̀рāч, ора́ча м (инстр. ора́чем) *онај који оре земљу, земљорадник.*

о̀рāчкӣ, -ā, -ō *који се односи на ораче.*

о̀рāште с *место засађено ораховим дрвећем.*

о̀рашчић м **1.** *дем од орах.* **2.** (често у изр. **мускатни, мушкатни** ~) бот. и агр. *мускатово дрво* Myristica fragrans, *чији се плод употребљава као зачин и за справљање мирисних есенција.*

орби́та и **о̀рбита** ж астр. *крива линија, путања кретања небеских тела или вештачких сателита;* фиг. *круг, сфера утицаја.*

о̀рбитāлан, -лна, -о *који се односи на орбиту:* ~ кретање, ~ (сателитска) станица.

о̀рвеловскӣ, -ā, -ō *који подсећа на свет диктатуре и строге контроле над приватним животом појединца (описан у роману Џорџа Орвела „1984“):* ~ систем државе.

оргàзам, -зма грч. *врхунац сексуалног задовољства, сладострашћа; велико узбуђење, занос.*

о̀ргāн, -а́на м грч. **1.** физиол. *део организма живих бића који врши одређену, за живот важну функцију:* ~ вида, ~ слуха. **2.** *установа или организациона јединица, тело неке институције, које врши оперативне послове и има одређена овлашћења, обично у области јавног, друштвеног и политичког живота; представник, службеник непосредни спроводилац задатака такве установе или тела:* државни ~, стамбени ~, ~ министарства просвете. **3.** *лист, гласило неке политичке странке, удружења и сл.*

оргàндӣн, -и́на м фр. *врста фине памучне тканине, сличне муслину.*

органи́зам -зма **1.** *јединка живог света, органске природе (као биће са свим органима тела које чине биће човека или животиње); тело као природни облик бића:* живи ~. **2.** фиг. *институција, организација (друштва, заједнице) као систем, облик јавног, политичког и др. живота.* – Држава је социјални организам.

органи́затор м *онај који се бави организовањем нечега, брине се о извршавању или усклађивању сложених послова (неког тела, екипе или сл.); онај који има организационе способности.*

органи́заторка ж *женска особа организатор.*

органи́заторскӣ, -ā, -ō *који се односи на организаторе:* ~ способност.

организа́ција ж фр. **1. а.** *успостављање одређених односа, осигуравање функционисања нечега, организовање; систем функционисања неке институције, устројство:* ~ власти, ~ друштва, ~ судства. **б.** *мере, радње које се предузимају ради нормалног одржавања неког скупа, приредбе и сл.:* ~ приредбе, ~ фестивала. **2.** *друштвена, политичка, културна, радна или др. институција, удружење, странка, предузеће и сл. која окупља људе око одређеног програма, циља, активности:* спортска ~, политичка ~. радна ~.

о̀рганизацио̄нӣ (организа́цӣјскӣ), -ā, -ō *који се односи на организацију:* структура, ~ облик власти.

о̀рганизацио̄но прил. *у погледу организације:* ~ способан, ~ добро изведен.

органи́зӣра̄ност, -ости ж *в. организованост.*

организи́рати (се), -и́зӣрām (се) свр. и несвр. *в. организовати (се).*

оргàнизова̄но̄ст (о̀рганизова̄но̄ст), -ости ж *особина, стање онога што је организовано, онога који је организован.*

оргàнизовати (о̀рганизовати), -зујēм свр. и несвр. *(из)вршити, спровести, спроводити организацију, повез(ив)ати, окупити, окупљати, довести, доводити људе, средства и др. у какву уређену асоцијацију, заједницу, друштво, установу с одређеним циљем, задатком, одн. (у)чинити да каква делатност, акција, подухват буде изведен на добар, предвиђени начин:* ~ људе, ~ такмичење, ~ прикупљање помоћи, ~ напад. ■ ~ **се** *(из)вршити организационе припреме за неку активност, акцију; повез(ив)ати се у какву друштвену, политичку или сл. организацију.*

оргàнист(а), -ē м (мн. -сти) *свирач на оргуљама, оргуљаш.*

органо̀гēн и **органо̀ген,** -а, -о грч. *који је органског порекла.*

органогрàфија ж грч. *изучавање и описивање органских тела.*

органологија ж грч. *наука о органским телима.*

о̀ргāнскӣ, -ā, -ō **1. а.** *који се односи на органе и организам:* ~ мана, ~ сметње. **б.** *који се односи на свет живих бића:* ~ материја, ~ хемија. **2.** *који је с нечим, с неким тесно, логично повезан, условљен, прави, природан:* ~ повезаност литературе и језика, ~ целина нечега.

о̀ргāнски прил. *на органски начин, тесно, природно:* ~ повезано. • **не трпети некога** ~ разг. *не подносити некога, осећати према некоме изразиту одбојност, нетрпељивост.*

о̀ргија ж грч. (обично у мн.) *разуздана забава, бучно, раскалашно веселье (обично у друштву).*

оргӣјати, -ām несвр. *учествовати у оргијању, веселити се, забављати се разуздано, раскалашно, банчити.*

оргӣја̄ш, -а́ша м *онај који оргија.*

оргу̏љар, -а́ра м **1.** *мајстор који израђује, поправља оргуље.* **2.** *в. оргуљаш.*

о̏ргуљати, -ām несвр. *свирати на оргуљама.*

оргу̏ља̄ш, -а́ша м *свирач на оргуљама, органист(а).*

о̀ргуље ж мн. *монументалан музички инструмент с диркама и цевима различитих величина који помоћу ваздуха из меха производи сложене тонове попут инструмената оркестра (обично се налази у већим католичким црквама).*

о̀ргуљскӣ, -ā, -ō *који се односи на оргуље (који припада оргуљама, који потиче од оргуља, намењен свирању на оргуљама и сл.):* ~ звук, ~ литература.

о̀рден и **о̀рдēн** м (мн. -и; зб. им. о̀рдēње с) лат. *нарочита значка која се додељује као признање за војничке, друштвене или др. заслуге, одликовање.*

о̀рдēње с (мн. ø) *зб. им. од орден.*

о̀рдинāран, -рна, -о лат. *обичан, профан; простачки, вулгаран:* ~ лаж, ~ поступак.

ордӣна̄рӣј, -ија м лат. *католички црквени достојанственик (обично бискуп).*

ордина̄рӣјāт, -а́та м *уред ординарија; бискупски уред.*

ордина́та ж лат. мат. *у координатном систему: одстојање, удаљеност ма које тачке у равни од апсцисне осе.*

о̀рдинāтнӣ, -ā, -ō *који се односи на ординату:* ~ ос(овина).

ордина́ција ж лат. мед. *медицински уређена просторија за преглед и пружање лекарске помоћи болеснику:* лекарска ~, стоматолошка ~.

ордина́цӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на ординацију:* ~ опрема, ~ радно време.

ордини́рати, -и̏нӣрām свр. и несвр. **а.** *примити, примати у ординацији болеснике на преглед (о лекару, стоматологу и сл.); обавити, обављати лекарску праксу.* **б.** фиг. пеј. (негде, на неком месту, подручју) *бавити се каквим нечасним послом, радити, описати (о лопову, проституткама и сл.).*

ордо̀нанс м фр. вој. *војно лице додељено команданту или штабу ради преношења наређења или поште, курир; официр на служби код вишег старешине, ађутант.*

о̀резати, ò̀режēм свр. *одсећи сувишне младице (на биљци, стабљици, гранама), подсећи винову лозу:* ~ виноград, ~ воћке.

орезѝвати, -èзујēм *несвр. према* орезати.

орѐндисати, -ишēм свр. тур. *рендетом изглачати, изравнати (даску, греду и сл.), избланшати.*

орѐо̄л, -о́ла м фр. **а.** *светао, златни кружни појас око главе као симбол свеца (на иконама и др.), нимбус.* **б.** фиг. *част, слава, углед, позитивно обележје нечега.* – Политичке партије губе ореол бораца за интересе народа.

ори́бати, ò̀рибām свр. (нешто) *темељно очистити, опрати рибајући:* ~ патос, ~ тепсију.

ориган̀о м итал. бот. *ароматична биљка која се користи нарочито при справљању италијанских специјалитета (пицē и др.);* уп. вранилова трава (под трава).

ориган̀ами м јап. *уметност, вештина прављења разних фигура пресавијањем листа хартије.*

оригѝна̄л, -а́ла м лат. (супр. копија) **а.** *први, непатворени, веродостојни примерак неког списа, документа, исправе и сл.:* ~ дипломе. **б.** *својеручни, аутентични рад, дело неког аутора.* **в.** *изворни језик на којем је неко дело написано.* – Добар превод не сме много да одступи од оригинала. **г.** *уопште изворни, аутентични, прави примерак, еземплар, производ нечега (обично у односу на одговарајућу копију, репродукцију или имитацију).*

о̀ригина̄лан, -лна, -о **1.** *који представља оригинал, за разлику од копије аутентичан, непатворен, изворни, прави, првобитан:* ~ документ. **2.** *који је по својим стваралачким одликама, за разлику од других особен, нов, јединствен у својој врсти, несвакидашњи:* ~ стил, ~ поглед на свет. **3.** *који је произведен од природних састојака, без вештачких примеса, природан, непатворен:* ~ сок од поморанџе, ~ ракија.

о̀ригина̄лно прил. *на оригиналан, јединствен начин.*

оригина́лно̄ст, -ости ж *особина, својство онога што је оригинално, онога који је оригиналан.*

орѝјāш, -а́ша м мађ. *див, горостас.*

орѝјāшкӣ, -ā, -ō *дивовски, горостасан.*

о̀ријент м лат. **1.** *страна хоризонта где излази Сунце, исток.* **2.** (Оријент) *земље (и народи) источно од Европе, обично предња Азија.*

о̀ријентāлан, -лна, -о *који се односи на Оријент, источњачки.*

оријента́лац, -лца м *човек који потиче с Оријента, из неке од оријенталних земаља.*

оријенталѝзам, -зма м *оријентални дух и израз; оријентални елемент (у језику, уметности, филозофији и др.) у неком другом језику, другој средини.*

оријентàлист(а), -ē м (мн. -сти) *онај који се бави оријенталистиком.*

оријенталѝстика ж *наука која се бави изучавањем духовне и материјалне културе оријенталних народа (језика, литературе, архитектуре, религије итд.).*

оријенталѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на оријенталистику.*

оријентàлисткиња ж *женска особа која се бави оријенталистиком.*

оријѐнтāлка ж *женска особа која потиче с Оријента, из неке од оријенталних земаља.*

оријѐнтāлскӣ, -ā, -ō *који се односио на Оријент, источњачки.*

оријента́ција ж **а.** *одређивање положаја на терену у односу на друге објекте или стране света; сналажење у погледу правца кретања ка неком усмерењу, циљу; изналажење правога, правилног пута кретања.* **б.** *в. оријентир.* – Његов глас ми је у мраку служио као оријентација. **в.** *одређена усмереност, држање, деловање у некој активности, идеологији и др., став према нечему; опредељење.* – Оријентација економије мора бити тржишна привреда; антифашистичка ~, демократска ~.

о̀ријентацио̄нӣ (оријента́цӣјскӣ), -ā, -ō *који служи за оријентацију:* ~ план, ~ тачка.

о̀ријентацио̄но прил. *као оријентација, као начелно усмерење.* – План је само оријентационо конципиран.

оријѐнтир, -а́ра м *знак, предмет, обележје које служи као путоказ, за оријентацију.*

оријѐнтисано̄ст, -ости ж (уп. оријентација) *својство онога који је одређене оријентације (идејне, идеолошке, уметничке, научне и сл.), опредељење; усмереност ка нечему, опредељеност.*

оријѐнтисати, -ишēм (оријентѝрати, -èнтӣрām) свр. и несвр. *одредити, одређивати оријентацију, правац кретања, деловања, рада и др., усмерити, усмеравати:* ~ оријентисати привреду на већу производњу. ■ **~ се а.** *утврдити, утврђивати своју оријентацију, своје место (на терену, путу), изнаћи, изналазити добар правац кретања према месту опредељења, циљу.* **б.** *усмерити, усмеравати своју делатност (на нешто), определити се, опредељивати се (за нешто).* – У производњи се оријентишемо према приликама на тржишту.

о̀рити се, -ӣм се несвр. *снажно се разлегати, одјекивати (о песми, гласу, звуку).*

о̀ркāн, -а́на м *веома јак ветар разорне снаге, ураган.*

о̀ркāнскӣ, -ā, -ō *који се односи на оркан; снажан, силовит.*

о̀ркестар, -тра м грч. *састав свирача који заједнички изводи неко музичко дело:* гудачки ~, симфонијски ~.

о̀ркестарскӣ, -ā, -ō *који се односи на оркестар:* ~ дело, ~ извођење.

о̀ркестрāлан, -лна, -о *који припада оркестру, намењен за извођење оркестром, оркестарски:* ~ музика.

оркестра́ција ж *подешавање, усклађивање музичког дела за оркестарско извођење или оркестралну пратњу солисте; оркестарска обрада музичког дела.*

о̀рлић, -а и **о̀рлӣћ,** -и́ћа м *дем. и хип. од орао; птиче орла.*

о̀рловскӣ и **о́рловскӣ,** -ā, -ō *који се односи на орлове, који је као у орла.*

орлу̀шина ж *ауг. и пеј. од орао.*

о̀рмāн, -а́на и **о̀рмāр,** -а́ра м лат. *врста намештаја са вратима и полицама у облику усправног сандука у којем се држе одевни или др. предмети.*

ормàр(ч)ић м *дем. од ормар.*

орнàмент (орнàменат), -нта лат. *декоративни ликовни, вајарски, архитектонски и сл. елемент, украсна шара и сл. (на грађевини, слици, текстилу и др.).*

о̀рнаментāлан, -лна, -о *који се односи на орнаменте и орнаментику, украсни, декоративан:* ~ пластика, ~ слова.

орнамѐнтика ж *скуп орнамената на неком предмету; систем, стил, начин украшавања орнаментима:* ~ старих рукописа, барокна ~.

о̀рнāт, -а́та м лат. *свечана службена одећа црквених или световних достојанственика.*

орнитòлог м мед. *стручњак за орнитологију.*

орнитолòгија ж грч. *огранак зоологије који се бави проучавањем птица.*

орнитòлошкӣ, -ā, -ō *који се односи на орнитологе и орнитологију.*

о́рница ж **1.** *в. ораница.* **2.** мн. *точкови плуга; колечке.*

о̀рно прил. *с пуно воље, спремности, веома радо, прилежно:* ~ се прихватити посла.

о̀ро с *скупни народни плес веће групе учесника, коло.*

орòбити, òробīм свр. *опљачкати, похарати.*

оробљáвати, орòбљāвām *несвр. према* оробити.

орогра̀фија ж *грана физичке географије која се бави описивањем рељефа Земљине површине.*

орогра̀фскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на орографију.*

оро̀дити, ородӣм свр. *довести у сродство, успоставити према некоме родбински однос (обично брачном везом).* ■ **~ се** *постати с неким род, ступити у родбинску везу, рођачке односе (нпр. с родбином брачног друга).*

орођа́вати (се), -ђа̄ва̄м (се) и **орођи́вати (се),** -ђујем (се) *несвр. према ородити (се).*

о̀роз и **о̑роз** м тур. *окидач на пушци, пиштољу или сл.*

оро̀нуо, -ула, -о *ослабљен, онемоћао услед болести, старости и сл.; истрошен, рушевни, дотрајао (за употребу):* ~ старац; ~ зграда.

оро̀нулӧст, -ости ж *стање оног који је оронуо, оног што је оронуло.*

оро̀нути, ороне̄м свр. **1.** *изгубити свежину, виталност (услед старости, болести).* **2.** *истрошити се, рушевно се, расточити се, дотрајати.* – Кућа је сва оронула.

оро̀сити, оросӣм свр. *овлажити, поквасити капљицама (кише, росе):* ~ ципеле, ~ лишће. ■ **~ се** *наквасити се росом, прекрити се капима росе; овлажити се капима зноја.* – Оросило му се лице.

орочава́ти, орочава̄м *несвр. према орочити.*

оро̀чити, ороčīм свр. **1.** *уложити новац у банку на одређени рок с уговореном каматом и роком подизања:* ~ средства. **2.** *поставити, одредити рок (нечему):* ~ извршење уговора.

о̀ртāк, -а́ка м тур. *сарадник, партнер у заједничком трговачком послу, одн. сувласник у заједничком предузећу, компањон.* фиг. *саучесник у каквом, обично непоштеном, сумњивом послу.*

ортāклук м разг. *партнерство у пословању; пословно удруживање; партнерски однос у нечему.*

о̀ртаковати, -кујем, **о̀ртачити,** -им и **орта́чити,** о̀ртāчим несвр. *бити с неким у ортаклуку.* ■ **~ се** *ступати с неким у ортаклук, сарађивати с неким као ортак.*

о̀ртāчкӣ и **о̀ртачкӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на ортаке, који је у вези с ортацима и ортаклуком; заједнички:* ~ послови.

о̀ртāчки и **о̀ртачки** прил. *као ортаци, заједнички:* ~ радити.

ортогра̀фија ж грч. *систем писма; правила писања, правопис.*

орто̀графскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на ортографију, правописни:* ~ грешка.

орто̀доксан, -сна, -о **1.** *који се дословно, догматски придржава начела неке науке, вере, идеологије и сл.:* ~ вера језуита. **2. а.** *правоверан, истински, прави.* **б.** в. *православан.*

орто̀доксно прил. *дословно, догматски, тачно по пропису.*

ортодо̀нтика ж грч. мед. *грана стоматологије која се бави лечењем неправилног раста зуба.*

ортоепија ж грч. лингв. *правилан, књижевни изговор гласова и речи; правила тачног, исправног изговарања речи.*

орто̀е̄пскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на ортоепију, који је у складу са ортоепијом.*

орто̀пед, -е́да м грч. мед. *лекар специјалиста за ортопедију.*

ортопѐдија ж *грана медицине која се бави лечењем деформација људског тела (особито кичме и ногу).*

орто̀пе̄дскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на ортопедију и ортопеде:* ~ завод, ~ помагала.

ортото̀нија ж грч. лингв. *правилно, књижевно наглашавање речи; књижевни акценат речи.*

о̀рӯђе с **1.** *предмет, направа за рад, за обављање каквог посла, алат;* фиг. *оно што служи, онај који служи као средство да се нешто постигне, оствари.* **2.** *органски део тела, орган:* говорно ~. • **слепо ~** *онај који служи да беспоговорно извршава туђу вољу, послушни извршилац туђих наредби.*

о̀ружāн, -а, -о **1.** в. *наоружан.* **2.** (обично одр.) **а.** *који се изводи употребом оружја:* ~ напад, ~ сукоб. **б.** *који се ствара у борби, борбом, ратни:* ~ братство. • **~ сила, ~ снага** *војска, војна сила.*

оружа̀на ж *складиште, складиште оружја.*

о̀ружа̄но прил. *с оружјем, помоћу оружја.*

орӯжа̄р, -а́ра м *занатлија који израђује и поправља оружје, пушкар.*

орӯжа̄рница ж *радионица за израду оружја; фабрика оружја.*

орӯжати, -а̄м несвр. **а.** (некога, нешто) *опремати оружјем, наоружавати.* **б.** (некога) фиг. *оспособљавати, обучавати нечим корисним за живот (знањем, искуством и сл.).* ■ **~ се** *наоружавати се (оружјем, знањем и сл.).*

о̀рӯжје с **а.** *убојно средство за напад и одбрану у борби или лову:* ватрено ~, ловачко ~, нуклеарно ~. **б.** фиг. *средство за постизање, остварење каквог циља, наума и сл.* – Знање је најјаче оружје у животу. • **дићи се на ~** *подићи устанак, започети борбу против непријатеља, окупатора и сл.* **звецкати оружјем** *претити ратом.* **избити (коме) ~ из руке** *онеспособити кога за даљу борбу; обезвредити, побити нечије тврдње својим аргументима.* **положити ~** *предати се (непријатељу, противнику), одустати од даље борбе.*

о̀рӯжнӣ и **о̀ружнӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на оружје:* ~ лист.

о̀рӯжница и **о̀ружница** ж **а.** *складиште оружја.* **б.** *фабрика, радионица за израду оружја.*

о̑-рӯ̑к! *узвик при заједничком (по)дизању терета.*

орута́вити, орӯта̄вим и **о̀рутавити,** -им свр. *постати рутав.*

орфѐум м грч. *забавни локал, врста позоришта с музичким и веселим програмом.*

орхиде́ја ж грч. бот. *врста украсне биљке,* Orchidaceae, *каћун.*

о̑с[1] м *у зб. значењу: бодљике, иглице на житном класу, осје.*

о̑с[2] м зоол. (мн. о̑сови) в. *оса.*

о́са (о̑с) ж **1.** *замишљена средишња права линија око које се окреће чврсто тело; замишљена линија симетрије тела или равне слике, средишњица:* Земљина ~, ~ елипсе. **2.** в. *осовина.*

о̀са и **о́са** ж зоол. **а.** *инсект из истоимене породице из реда опнокрилаца с отровном жаоком на задњи:* ~ обична, борова ~, ~ гусеничарка и др. **б.** мн. *систематски назив за породицу ових инсеката* Vespidae *са многобројним подврстама:* ~ дрварице, ~ копачице, ~ листарице и др.

осавремѐнити, -рèменӣм и **осàвременити,** -им свр. (нешто) *прилагодити духу новог времена, дати чему савремену форму, модеран облик, нова, савремена својства, модернизовати:* ~ законе, ~ сликарски израз, ~ позориште.

осавремењи́вати, -ењујем *несвр. према осавременити.*

о̀са̄к, -а́ка м бот. *мирисава биљка* Chamaeplium officinale *из ф. крсташица* (Cruciferae), *која се користи и као зачин, стрижуша.*

оса̀катити, -им (трп. оса̀каћен) свр. **1.** (некога) *учинити сакатим (наношењем тешке телесне повреде), убогаљити.* **2.** (нешто) фиг. **а.** *покварити, умањити (успех, значај), оштетити, окрњити:* ~ победу, ~ нечији углед. **б.** *покварити, унаказити (целовитост, смисао дела, текста и др.) изостављањем, неприкладним скраћивањем и сл.:* ~ вест, ~ напис, ~ филм. ■ **~ се** *постати сакат;* фиг. *доживети, претрпети какву, обично материјалну штету, упропастити се.*

осакаћи́вати (се), -а̀ћујем (се) *несвр. према осакатити (се).*

о̀сам *основни број који се обележава цифром, бројком 8.*

о̀сама ж *усамљеност, самоћа; усамљено место.*

осамдѐсēт *основни број који се обележава са 80.*

осамдесе́так прил. *око осамдесет, приближно осамдесет.*

осамдесетер- в. *осамдесетор-.*

осамдѐсēтӣ, -а̄, -о̄ *редни број према осамдесет.*

осамдесетого̀дишњāк м *мушка особа од осамдесет ӣодина старости.*

осамдесетого̀дишњӣ, -ā, -ō *који има осамдесет ӣодина; који обележава осамдесету ӣодишњицу:* ~ старац; ~ јубилеј.

осамдесето̀рица ж (мн. ø) *осамдесет мушких особа, осамдесет мушкараца.*

осамдѐсēторо *збирни број који одӣовара основном броју осамдесет:* **а.** *за означавање збира особа (или уопште бића) мушкоӣ и женскоӣ ӣола:* било их је ~ у сали. **б.** *уз збирне именице које означавају збир младих бића (ређе уз друге именице у мн.):* ~ деце, ~ пилади.

оса́мити се, òсāмӣм се свр. *одвојити се од осталих, живети сам, у осами; ӣовући се у самоћу, усамити се.*

òсāмљенōст, -ости ж *усамљеност, самоћа.*

осамљи́вати се, -àмљујēм се *несвр. ӣрема осамити (се).*

оса̀мнаест *основни број који се обележава бројком 18.*

осамнаéстак прил. *око осамнаест, ӣриближно осамнаест.*

осамнаестéрац, -рца м *стих од осамнаест слоӣова.*

оса̀мнаестеро *в. осамнаесторо.*

оса̀мнаестӣ, -ā, -ō *редни број ӣрема броју осамнаест.*

осамнаестӣна и **осамнаèстина** ж *осамнаести део целоӣа.*

осамнаèстица ж *назив за бројку 18, одн. за оно што је означено тим бројем (о возилу у јавном саобраћају, учионици, сали и сл.).*

осамнаесто- *као ӣрви део сложенице означава да је оно што је у другоме делу у вези с бројем осамнаест:* осамнаестодневни, осамнаестомесечни, осамнаестогодишњи.

осамнаесто̀рица ж (мн. ø) *осамнаест особа мушкоӣ ӣола, осамнаест мушкараца.*

оса̀мнаесторо *збирни број који одӣовара основном броју осамнаест:* **а.** *за означавање збира особа (или уопште бића) мушкоӣ и женскоӣ ӣола:* било их је ~ у групи. **б.** *уз збирне именице које означавају збир младих бића (ређе уз друге именице у мн.):* ~ деце, ~ пилади.

осамоста́лити, -òстāлӣм свр. (некога, нешто) *учинити самосталним, довести до самосталности:* економски ~, интелектуално ~. ■ ~ **се** *ӣостати самосталан, стећи самосталност.*

осамостаљѐње с *стицање, давање, изграђивање самосталности, самосталноӣ ӣоложаја:* ~ универзитета, ~ детета.

осамостаљи́вати (се), -àљујēм (се) *несвр. ӣрема осамосталити (се).*

оса̀на хебр. црквен. **1.** ж *јеврејска литургијска ӣесма.* **2.** узв. *здраво! добро дошао!*

осва́јати, òсвāјāм *несвр. ӣрема освојити.*

осва̀јāч, -а́ча м (инстр. -а́чем) *онај који осваја, ради на освајању нечега, некоӣа.*

осва̀јāчкӣ, -ā, -ō *који се односи на освајаче и осваја̄ње:* ~ ратови, ~ политика, ~ подухват.

осва̀нути, òсванēм свр. **1.** *настати ӣосле мрака, ноћи (о зори, дану), сванути.* **2.** *затећи се, наћи се негде ӣосле ӣроведене ноћи, у освит зоре; ӣровести негде целу ноћ до зоре, до сванућа.* – Где омркне ту и осване. **3.** фиг. *изненада, неочекивано се ӣојавити, искрснути.* – Његови стихови освануше и у новинама.

осведоча́вати (се) јек. **освједоча́вати (се),** -òчāвāм (се) *несвр. ӣрема осведочити (се).*

освѐдочен јек. **освјѐдочен,** -а, -о **а.** *ӣроверено тачан, истински такав, неосӣоран, несумњив, доказан:* ~ истина, ~ родољуб. **б.** (обично одр.) *уверен(и), убеђен(и):* ~ комуниста.

освѐдоченōст јек. **освјѐдоченōст,** -ости ж *особина оноӣа који је осведочен, оноӣа што је осведочено, несумњиво.*

осведо̀чити јек. **освједо̀чити,** -èдочӣм свр. (нешто) *очевидно ӣотврдити, доказати (нечим), ӣосведочити, ӣослужити као доказ (нечега).* – Он је свој став осведочио делом. ■ ~ **се** *уверити се у нешто сам, својим очима, убедити се као сведок, очевидац (у тачност, истинитост нечега).*

освежа́вајӯћӣ јек. **освјежа́вајӯћӣ,** -ā, -ē *који освежава, крӣи:* ~ ӣиће, ~ ваздух.

освежа́вати (се) јек. **освјежа́вати (се),** -èжāвāм (се) *несвр. ӣрема освежити (се).*

освежéње јек. **освјежéње** с **а.** *окрӣљење (обично ӣићем, јелом, одмором и др.) ӣосле каквоӣ наӣора, умора:* ӣопити нешто за ~. **б.** *хладније, свежије време, ӣад темӣературе ваздуха (ӣосле ӣоӣлоӣ времена, жеге, оморине).* – Од сутра наступа освежење с кишом.

освежѝвāч јек. **освјежѝвāч,** -а́ча м (инстр. -а́чем) *хемијско средство, мирисни ӣрӣарат за освежавање (обично ваздуха), дезодоранс.*

òсвежити јек. **òсвјежити,** -ӣм свр. **1. а.** (некога) *ӣовратити снагу некоме, окрӣити (нечим што крӣи, враћа снагу, чини свежим, одморним).* **б.** (нешто) фиг. *дати чему новији, лӣши, живљи изглед, обновити, реставрирати:* ~ стару слику, ~ намештај, ~ боје. **в.** (нешто) фиг. *обновити, оживети оно што је избледело, ӣомало заборављено у сећању; обновити или уӣотӣунити (усӣомене, знање, умеће и сл.).* **2.** (и безл.) *ӣостати свежије, хладније (о времену, дневноӣ темӣератури).* – Данас је освежило. ■ ~ **се** *окрӣити се, ӣовратити се (од умора, исӣрљености, врућине и сл.) нечим што умањује умор, ӣовраћа снагу, свежину, окрӣити се:* ~ се хладним ӣићем.

осве́стити, òсвēстӣм јек. **освијѐстити,** òсвијестӣм (трп. òсвēшћен (òсвēштен) јек. òсвијешћен (òсвијештен)) свр. (некога) **а.** *довести свести из несвестице, ӣробудити из несвести.* **б.** фиг. *учинити да неко увиди своје заблуде, да сӣозна ӣогрешност својих идеја, ставова и сл., уразумити, ӣаметити.* ■ ~ **се а.** *ӣовратити се из несвести, доћи к себи.* **б.** фиг. *ӣостати свестан својих заблуда, грешака, схватити ствари како треба, уразумити се; ӣрибрати се:* ~ се тек у зрелим годинама, ~ се од чуда.

òсвета ж *дело, ӣоступак којим се узвраћа за нанесену бол, ӣретрӣљену штету, учињену неӣравду и др., одмазда.* • **крвна** ~ *в. ӣод крвни.*

осве́тити[1], òсвētӣм (трп. òсвēћен) свр. црквен. (нешто) *извршити обред освећења нечега, некоӣа, ӣосветити:* ~ цркву, ~ славски колач.

осве́тити[2], òсвētӣм (трп. òсвēћен) свр. (некога) *у име жртве извршити освету, осветом, одмаздом казнити (за нечију смрт, несрећу и сл.):* ~ жртве фашизма. ■ ~ **се 1.** (некоме) *извршити освету, казнити коӣа свешћи му се за ӣретрӣљено зло, недело.* **2.** (некоме) *ӣостати казна, изићи на зло, обити се о главу.* – Такво понашање могло би му се осветити.

освѐтлати јек. **освјѐтлати,** -āм свр. у изр. ~ **образ (лице, част)** 1) *стећи изузетно ӣризнање, славу (обично каквим часним, великим делом), ӣрославити се тиме.* 2) (некоме) *својим великим успехом, делом и др. ӣодринети части и угледу некоӣа или нечега (обично оноӣа ко је у некој вези с успехом слављеника).* – Ученици су на такмичењу осветлали образ својој школи.

осве́тлити, òсвētлӣм јек. **освијѐтлити,** òсвијетлӣм (трп. òсвēтљен јек. òсвијетљен) свр. (нешто, некога) *уӣерити, усмерити светло на неки обично слабо видљив објекат, ӣредео и сл., обасјати;* фиг. *ӣодврћи анализи, (ӣре)исӣитивању; разјаснити, разрешити нејасноће, недовољно ӣознате чињенице и сл.* – Цео случај ваља боље осветлити. ■ ~ **се** *изложити се осветљењу, сноӣу светла.*

осветља́вати јек. **освјетља́вати,** -èтљāвāм и **осветљи́вати** јек. **освјетљи́вати,** -èтљујēм *несвр. ӣрема осветлити.*

òсвēтљенōст јек. **òсвијетљенōст,** -ости ж *стање оноӣа који је осветљен, оноӣа што је осветљено.*

осветље́ње јек. **освјетље́ње** с **а.** *расветно тело, расвета, светлост; систем уређаја који осветљава неки ӣростор:* електрично ~, улично ~. **б.** фиг. *јасан изглед, израз; јасно разјашњење.*

òсветнӣк и **òсветнӣк** м *онај који се свети, освећује, (из)вршилац освете.*

о̀светница и **о̀светница** ж *женска особа осветник.*

о̀светничкӣ и **о̀светничкӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на освету и осветника.*

о̀светнички и **о̀светнички** прил. *на осветнички начин, као осветник.*

осветољу̀бив, -а, -о *који је склон осветама, спреман на освету.*

осветољу̀бивӧст, -ости ж *особина оног који је осветољубив, склоност ка освети, спремност на освету.*

освећѐње с рлг. *црквени обред којим се нешто чини светим или употребљивим за верске сврхе (призивањем божјег благослова):* ~ цркве, ~ водице.

освећи́вати, -ѐњујем *несвр. према* освети̏ти[1].

освећи́вати (се), -ѐњујем (се) *несвр. према* освети̏ти[2] *(се).*

освешта́вати, -ѐштāвам *несвр. према* освешта̏ти.

освѐштати, -а̄м свр. стклњ. *извршити освећење,* освети̏ти[1].

освеште́ње с *в.* освећење.

освешћи́вати (се), -ѐшћујем (се) (освешћа́вати (се), -ѐшћāвам (се)) *несвр. према* освести̏ти *(се).*

осв(и)је- *в.* осве-.

о̀свӣт и **о̀свит** м *време пред излазак сунца, сам почетак јутра, свануће, свитање.*

осво̀јив, -а, -о **а.** *који се може освојити.* **б.** фиг. *који осваја, придобија, заносан.*

осво̀јити, òсвојӣм свр. **1.** (нешто) **а.** воj. *заузети војном силом, ратним дејством; окупирати, запосести (нечије територије).* **б.** *присвојити нешто туђе, силом отети; уграбити:* ~ двориште, ~ кућу. **в.** *досегнути какав неприступачан терен:* ~ врх планине, ~ морске дубине. **г.** (некога) фиг. *стећи, задобити нечију љубав, симпатије, наклоност:* ~ публику, ~ девојку, ~ читаоце. **д.** *изазвати интересовање, пажњу, привући, примамити.* – Девојку је освојило момково богатство. **2.** *резултатима у такмичењу заузети неко место, положај у редоследу, на ранлисти и сл., домоћи се признања, трофеја или др. за постигнут успех:* ~ прво место, ~ златну медаљу. **3. а.** *обузети; савладати, ошхрвати.* – Освоји га умор и сан. **б.** *прекрити целом површином, овладати целим простором, узети маха.* – Трава и вода освојили су цео терен. Коса га свег освојила, не виде му се ни очи ни нос. **4.** техн. *овладати процесом производње, израде каквог артикла, производа:* ~ нову технологију.

осврну̀ти се, òсврнēм се (аор. осврну̀х се и òсвртох се) свр. **1. а.** *погледати у страну или уназад, око себе (и)окренувши главу (с намером да се види, уочи оно што није у непосредном видокругу), скренути погледом око, иза себе, обазрети се.* – Отишао је а да се није ни осврнуо. **2.** фиг. **а.** (на нешто) *призвати у сећање нешто, оживети успомене, подсетити се (нечега прошлог, минулог):* ~ на најраније године. **б.** (нешто) *пропратити с неколико речи, кратко приказати, прокоментарисати, поменути.* – Осврнуо се и на неке недавне догађаје. **3.** (обично с негацијом) *обратити пажњу (на некога, на нешто), заинтересовати се, марити (за нешто).* – На моје молбе и кукњаву није се ни осврнуо.

о̀свр̄т и **о̀сврт** м **1.** *поглед уназад (обично кратак, летимичан), обазирање.* **2.** (на нешто) *кратак писмени или усмени приказ, белешка, коментар (о нечему).* – Писао је полемике, чланке и осврте.

о̀свртати се, òсврћēм се *несвр. према* осврну̀ти се.

осева́пити се, осèвāпӣм се свр. тур. *учинити севап, добро дело.*

осе́гнути, òсегнēм (р. пр. осе́гнуо, осе́гнула и òсегао, осе́гла (òсегла)) свр. *опасти, повући се (о води);* уп. осекнути.

осе́дети јек. **осијѐдјети,** -дӣм свр. *постати (про)сед.* фиг. *претрпети велике муке, намучити се.* – Оседео сам због тебе.

осѐдлати, -а̄м (трп. òседлāн) свр. (коња) *ставити, поставити седло на коња.*

о̀сека ж *периодично спуштање нивоа морске воде (због Месечеве и Сунчеве гравитације);* супр. плима.

осе́кнути, òсēкнēм (р. пр. осе́кнуо, -ула и òсēкао, осе́кла) свр. *в.* осећнути.

о̀семенити јек. **о̀сјеменити,** -ӣм свр. *извршити вештачко оплођавање (крава, оваца, свиња и др.), извршити осемењавање.*

осемењава́ти јек. **осјемењава́ти,** -ѐњāвам *несвр. према* осеменити.

осенчава́ти, осѐнчāвам јек. **осјенчава́ти,** осјѐнчāвам *несвр. према* осенчити.

о̀сēнченӧст јек. **о̀сјēнченӧст,** -ости ж *особина оног што је осенчено, затамњеност, осенчење.*

осенче́ње јек. **осјенче́ње** с *засенчење, затамњење, замрачење.*

о̀сēнчити јек. **о̀сјēнчити,** -ӣм свр. *покрити, прекрити, затамнити сенком; начинити сенку, затамњење на нечему; додати, нанети тамн(ијe) тонове боје (на слици, на очним капцима и др.).*

о̀сет јек. **о̀сјет** м *в.* осећај.

о̀сетан јек. **о̀сјетан,** -тна, -о **1.** *који се може осетити, запазити, приметити (чулима):* ~ хладноћа. **2.** *приметан, знатан, изразит:* ~ побољшање здравља.

о̀сетити јек. **о̀сјетити,** -ӣм свр. **1. а.** *примити утиске чулима (додира, мириса, слуха и др.), реаговати на надражај:* ~ хладноћу, ~ бол. **б.** *постати свестан чега, приметити, уочити, спознати.* – И не осетиш како време брзо прође. **2. а.** *спознати властитим искуством (обично недаће, невоље), искусити, претрпети, доживети:* ~ немаштину, ~ неправду. **б.** *поднети нешто као терет, губитак и сл.* – Разбацивао је новац, а да то нико у породици није осетио. **3.** *бити захваћен каквим осећањем, расположењем и сл.:* ~ страх, ~ у себи гнев. **4. а.** *наслутити, предосетити.* – Осетио је да ће бити рата. **б.** *добро разумети, спознати, проникнути у срж, суштину нечега, некога:* ~ душу народа, ~ музику. ■ **~ се 1. а.** (и безл.) *имати утисак о постојању, надоласку нечега.* – Осећа се дах пролећа. **б.** *бити прожет осећањем нечега:* ~ се срећним, ~ се јаким. **2. а.** *имати осећање о сопственом стању (здравља, расположења):* ~ се добро, ~ се јадно. **б.** *досетити, наћи се, обрести се:* ~ се на своме, ~ се међу својима.

осѐтљив јек. **осјѐтљив,** -а, -о **1. а.** *који брзо, лако, интензивно реагује спољне утицаје, надражаје, сензибилан:* ~ кожа, ~ уво. **б.** *који емотивно и субјективно доживљава свет око себе, склон емоцијама:* ~ човек, ~ душа. **в.** (на нешто, на некога) *који се лако вређа, узбуђује, реагује осећајно, увредљив.* – Она је осетљива на сваку моју реч. **г.** *који се одликује лепим осећањима, племенит, нежан (према некоме), осећајан:* ~ син, ~ муж. **2. а.** *који веома тачно функционише или брзо реагује и на најмање промене, утицаје, прецизан, тачан:* ~ кантар, ~ инструмент. **б.** *који се лако квари, нежан:* ~ механизам сата, ~ здравље. **в.** (на нешто, према нечему) *који неповољно реагује, врло неотпоран, ненавикнут:* ~ на хладноћу, ~ на промену времена. **3. а.** *који захтева, претпоставља изузетну пажњу, опрезност, умешност и сл., суптилан:* ~ посао, ~ задатак. **б.** *опасан, ризичан.* – Наилазимо на осетљиво место, пуно препрека.

осѐтљиво јек. **осјѐтљиво** прил. *на осетљив начин, сензибилно, нежно, емотивно.*

осѐтљивӧст јек. **осјѐтљивӧст,** -ости ж *особина оног који је осетљив, оног што је осетљиво.*

о̀сетно јек. **о̀сјетно** прил. *у прилично, видљивој мери, знатно, приметно.* – Дани су осетно краћи.

о̀сећāј јек. **о̀сјећāј** м **1.** *чулни доживљај, надражај као последица утицаја спољног, материјалног света, предмета или физичких појава, на нервни систем:* ~ додира, ~ равнотеже. **2. а.** *начин доживљавања, уочавања, сазнавања, одн. субјективног оцењивања појава, дешавања и сл. у спољном свету:* ~ усамљености, ~ застарелости. **б.** *способност да се нешто осети, уочи, одабере, оцени (као право, ваљано), добро чуло, смисао, осећање (за нешто):* ~ за право време (да се што учини), добар ~ за праве ствари. **в.** *утисак, дојам.* – Има осећај да га сви гледају.

о̀сећājан јек. **о̀сјећājан,** -јна, -о **1.** *који се односи на осећаје као чулне доживљаје, сензитиван, чулни:* ~ мождани центар, ~ нервна ћелија. **2.** *који се односи на осећаје као духовна стања,*

расположења, који изражава осећања, духовни, емотиван: ~ музика, ~ доживљај. **3.** *пун осећаја, осетљив, нежан, душеван:* ~ човек, ~ муж.

о̀сећајно јек. **о̀сјећајно** прил. *на осећајан начин, са осећајем, са осећањем.*

осећа́јно̄ст јек. **осјећа́јно̄ст,** -ости ж *особина оног који је осећајан, оног што је осећајно, чувственост, емотивност.*

осећа́ње јек. **осјећа́ње** с **1. а.** *душевни, психички доживљај, расположење, духовни однос, емотивна реакција:* ~ љубави, ~ радости, ~ према човеку. **б.** *способност да се нешто осети као ваљано, право, одмери као исправно, лепо, смисао, осећај за нешто:* ~ мере, ~ части, језичко ~. **2.** *наслућивање, утисак, дојам.* – Има осећање као да се налази на другом свету.

о̀сећати јек. **о̀сјећати,** -а̄м несвр. **1.** *несвр. према осетити.* **2.** *бити способан за психичко, душевно доживљавање, примање утисака; духовно, емоционално доживљавати, преживљавати нешто у себи.* – Уметник осећа живот јаче и дубље. **3. а.** *примати, схватати нешто на свој, одређен начин; имати субјективну представу, утисак о некоме, нечему.* – Имам осећај да је овде све лепо. **б.** *предосећати, наслућивати нешто.* – Сви осећају да је близу крај рата. **4.** *имати смисла, чуло за нешто; разумети, познавати суштину, финесе, лепоту нечега:* ~ музику, ~ свој језик. ■ **~ се 1.** *несвр. према осетити се.* **2.** (и безл.) *одавати собом нешто (мирис, топлоту и др.).* – У соби се осећа дим и влага. Месо се осећа, као да није свеже. • **~ се као риба у води** *бити у нечему (у каквом послу, у каквој средини и др.) потпуно свој, снаћи се, деловати у датим околностима на најбољи могући начин.* **~ се као код своје куће** *бити потпуно опуштен, комотан, понашати се (негде, ван свога дома) без устручавања, лежерно.*

осе́ћи, о̀сёкнём свр. *в. осекнути;* уп. осегнути.

о̀сећи се, осе́чём се јек. **о̀сјећи се,** осијёчём се свр. *викнути набусито, осорно (на некога), обрецнути се.*

осигура́вајућӣ, -а̄, -ē **а.** *који се бави пословима осигурања:* ~ завод, ~ друштво. **б.** *који служи као осигурање, за сигурно, несметано функционисање, сигурносни:* ~ вентил, ~ завртањ.

осигура́вати (се), -у̀ра̄вам (се) *несвр. према осигурати (се).*

осигура̀ва̄ч, -а́ча м *установа, организација или особа која уговара послове осигурања имовине и лица.*

осигура̀нӣк, -и́ка м **1.** *особа која се уговором, полисом осигурања осигурава код осигуравајућег завода.* **2.** *корисник социјалног и пензионог осигурања.*

осигура̀ница ж *женска особа осигураник.*

осигура́ње с **1.** *однос који се уговором склапа између две стране и по којем се осигуравач обавезује да осигуранику исплати накнаду за случај претрпљене штете:* имовинско ~, ~ живота. **2.** *систем обезбеђења, средство одбране, заштите од какве опасности:* ~ од удара грома, ~ просторија банке. • **здравствено (инвалидско, пензионо) ~** *право осигураника на здравствену заштиту, одн. новчану надокнаду за време болести, привремене или трајне радне неспособности, пензионисања и сл.* **социјално ~** *систем социјалне и здравствене заштите запослених (и чланова њихових породица) у случају њихове болести, незапослености, инвалидности или старости; здравствене, одн. административне установе у саставу тога система.*

осигу̀рати, -а̄м свр. **1.** (нешто) **а.** *учинити сигурним, безбедним, поузданим, функционално исправним, заштићеним од опасности, квара, могућих грешака и др.:* ~ врата резом, ~ одступницу војсци, ~ границе. **б.** *учинити чврстим, стабилним, сигурним:* ~ издржљивост моста. **2.** (некоме нешто) *учинити да неко сигурно добије, стекне, има (нешто), да расположе оним што је потребно, постарати се (око нечега, некога), поуздано обезбедити:* ~ некоме посао, ~ новац за живот. **3.** (нешто) *успоставити однос осигурања са осигуравајућим заводом, уговорити осигурање нечега:* ~ кућу, ~ уметничке предмете. ■ **~ се 1.** *заштитити се од опасности, обезбедити се нечим.* **2.** *закључити уговор (полису) о осигурању (ствари, живота и др.).*

осигура́ција ж **а.** *мере осигурања, сигурност, обезбеђење.* **б.** разг. ир. *онај у кога се човек (не) може поуздати, сигурност, гаранција.* – Е, баш си ми ти нека осигурација.

осигу̀ра̄ч, -а́ча м (инстр. -а́чем) **1.** ел. *део електричне инсталације или уређаја који прегоревањем аутоматски прекида струјно коло у случају прекомерног повећања напона електричне струје, кратког споја или др. квара.* **2.** *уопште направа или део направе који служи као осигурање за сигурно функционисање, опстајање и сл. каквог механизма, склопа и др.:* ~ браве, ~ на огрлици.

о̀силити се, -ӣм се свр. *постати насилан, склон насилничком понашању, почети се понашати осионо, бахато (о ономе ко се домогао моћи, власти и сл.).* – Бирократија се баш осилила.

осим (наглашено: о̀сим) предл. (с ген.) **1. а.** *за изузимање оног што значи појам у зависном падежу: изузев(ши), сем; једино.* – Ништа нема осим неколико новчића. **б.** *за означавање оног што се основном исказу (на)додаје, прибраја: поред (нечега), уз (нешто).* – На испиту је осим знања потребна и срећа. **2.** (у служби речце, у спрези са „тога“) *кад се указује на сагласност с нечим управо реченим: најзад, напослетку, усталом.* – Осим тога, ја се и не бавим спортом. **3.** (у везн. служби) **а.** (у спрези са „ако“), *у погодбеним реченицама: уколико.* – Доћи ћу осим ако не будем спречен. **4.** (у прил. служби, у спрези са „што“, „кад“ и сл.) **а.** *за означавање изузимања.* – Победа је вредна осим кад је незаслужена. **б.** *за придодавање главном исказу у реченици.* – Осим што му то ништа не користи још му и време одузима.

о̀синьак м **1.** *осиње гнездо.* **2.** фиг. *опасна средина, скуп или место окупљања опасних људи.*

о̀синьӣ, -а̄, -ē *који се односи на осе, који припада осама:* ~ гнездо, ~ уједи.

о̀сион и **о̀сион,** -а, -о *који се осилио, силовит, осоран, бахат у понашању, у односу према другима.*

о̀сионо и **о̀сионо** прил. *на осион начин, грубо, безобзирно, осорно.*

о̀сионо̄ст и **о̀сионо̄ст,** -ости ж *особина оног који је осоран, безобзирност, бахатост, осорност.*

о̀сип м мед. *обољење које се испољава мноштвом ситних бубуљица, црвених пега расутих по кожи; осе, егзантем.*

о̀сипање с **1.** мед. *избијање, настајање осипа на кожи.* **2.** *веће или мање постепено смањење броја нечега (радника, становништва, публике и др.) услед одласка, нестајања нечега.*

о̀сипати (се), -а̄м (се) *несвр. према осути (се).*

осиромашава́ти, -а̀шава̄м и **осиромаши́вати,** -а̀шујём *несвр. према осиромашити.*

осиромаше́ње с *западање, доспевање у стање сиромаштва, оскудице, немаштине;* фиг. *нарушавање, губљење значајних, позитивних вредности, сразавање (у уметности, науци и др.):* ~ становништва, ~ моралних вредности.

осиро̀машити, -ӣм свр. *учинити сиромашним (некога); постати сиромашан, пропасти материјално;* фиг. *учинити мање вредним, изгубити на вредности, уназадити, сразати (уметничке, духовне вредности израза, дела и др.):* ~ привреду; ~ у рату; ~ уметничко стваралаштво.

осиро̀тети јек. **осиро̀тјети,** -тӣм свр. **1.** *остати без родитеља, постати сироче (о малој деци).* **2.** *постати сиромах, осиромашити.*

осиро̀тити, осиро̀тӣм свр. **1.** *учинити некога сирочетом.* **2.** *довести кога до сиромаштва, у тежак материјални положај.*

о̂сје с зб. (мн. ø) *бодљике, иглице на житном класу;* уп. ос[1].

осје- *в. осе-.*

о̀скар м *позлаћена бронзана статуета која се додељује као годишња награда за уметничке домете у америчкој кинематографији и једном иностраном филму.*

оскво̀рнитељ м *в. оскрнавитељ.*

оскво̀рнити, о̀скво̀рнӣм и **оскво̀рнути,** о̀скво̀рнём свр. *в. оскрнавити.*

оскврну̂ће с *оскрњење, оскрнављење.*

о̀скво̀рњено̄ст, -ости ж *в. оскрнављеност.*

оскврње́ње с *в. оскрнављење.*

оскврњи́вати, -рњујём *несвр. према* оскврнити.

о̀скоруша и **о̀скоруша** ж бот. **а.** *листопадна дрвенаста биљка из пор. ружа с јестивим плодовима,* Sorbus, S. domestica. **б.** *плод те биљке, облика ситне крушке и опорог укуса док не уђњили.*

оскрна̀витељ м *онај који вређа, обешчашћује, ружи светиње, часне ствари.*

оскрна́вити, -рна̄вӣм (трп. оскр̀на̄вљен) свр. *повредити, унизити (светињу, нешто часно), обешчастити, обесветити; уопште нарушити, оштетити нешто што се сматра великом, неприкосновеном вредношћу, реликвијом и сл.*

оскр̀на̄вљено̄ст, -ости ж *стање оног што је оскрнављено, обешчашћеност.*

оскрнављѐње с *поступак, дело које представља вређање светиње, обесвећење, обешчашћење.*

оскрнављи́вати, -а̀вљујём *несвр. према* оскрнавити.

о̀скудан, -дна, -о **а.** *недовољан, непотпун; штур, слаб, мали (по количини, вредности):* ~ знање; ~ производња. **б.** *који у нечему оскудева, сиромашан; пасиван, неплодан:* ~ крај.

оскудѐвати, -ӯдѐва̄м јек. **оскудијѐвати,** -ӯдијева̄м несвр. **а.** (нечим, у нечему) *немати чега довољно, колико би било потребно, осећати, трпети оскудицу, немаштину:* ~ у храни, ~ у новцу **б.** *живети у оскудици, сиромаштву, немаштини, бити без довољно средстава за живот.* – У рату и богати оскудевају.

о̀скудица ж **а.** (нечега, у нечему или без допуне) *стање недовољне снабдевености, помањкања, несташица (нечега, обично животних намирница, лекова или других важних артикала):* ~ хране, ~ у лековима. **б.** *немаштина, сиромаштво, беда:* живети у оскудици.

о̀скудно прил. *на оскудан начин, недовољно, слабо; сиромашки, бедно:* ~ обучен, живети ~.

о̀скудно̄ст, -ости ж *својство, стање онога што је оскудно.*

о̀слаб, -а, -о *прилично слаб, слабашан.*

о̀слабело̄ст и **о̀слабјело̄ст,** -ости ж *стање онога који је ослабио, онога што је ослабило.*

о̀слабити, -ӣм (трп. о̀слабљен) свр. **1.** (нешто) *учинити да неко, нешто ослаби, изгуби у снази, моћи, интензитету и сл.:* ~ отпор, ~ напад. **2.** *изгубити у снази, интензитету, опасти, попустити:* олуја ослаби, ослаби аплауз. **3. а.** *изгубити на телесној тежини, смршати.* **б.** *оронути, изнемоћи (услед старости, болести и сл.).* **4.** *престати бити чврсто затегнут, притијен, постати лабав, попустити:* ~ завртањ, ~ спојеве.

ослабљи́вати, -а̀бљујём *несвр. према* ослабити.

о̀сла̄д м и ж бот. *у мн.: фамилија биљака* Polypodiaceae, *којој припадају папрати (у јд.: биљка из те фамилије).*

осла́дити, о̀сла̄дӣм (трп. о̀сла̄ђен) свр. (нешто) *учинити нешто слатким, засладити (шећером, медом или сл.);* фиг. (некоме нешто) *учинити да неко нешто заволи, да му се омили, допадне; учинити лаким, угодним:* ~ занат (некоме), ~ живот. ■ ~ **се** разг. **а.** *појести или попити нешто слатко, укусно, заложити се нечим слатким.* **2.** фиг. (некоме нешто) **а.** *постати предмет уживања, уживати у чему.* – Осладило му се ленствовање. **б.** *постати примамљив за некога, свидети се, допасти се у великој мери:* осладиле му се паре.

о̀слањати (се), -а̄м (се) *несвр. према* ослонити (се).

осле́пети јек. **ослијѐпјети,** -пӣм (р. пр. осле́пео, -ела јек. ослијѐпио, -пјела) свр. **а.** *изгубити вид, постати слеп; постати слабовидан.* **б.** фиг. *не видети, не схватити, не разумети више очевидне ствари, изгубити критички, рационалан суд.*

осле́пити, о̀слēпӣм јек. **ослијѐпити,** о̀слијепӣм (трп. о̀слēпљен јек. о̀слијепљен) свр. (некога) *учинити слепим, лишити чула вида, очију.*

о̀слӣђ, -и́ћа и **о̀слић,** -а м *морска риба грабљивица из пор. бакалара* Merlucius vulgaris.

осликава́ти (се), -ѝка̄ва̄м (се) *несвр. према* осликати (се).

о̀сликати, -а̄м свр. **1.** *ликовно украсити какав објекат (обично цркву) уметничким, обично сликарским делом, рађеним непосредно на зиду, своду:* ~ салу, ~ храм. **2.** фиг. *живо, сликовито описати, представити некога, нешто.* ■ ~ **се** *указати се, појавити се као лик, слика (у машти, сећању и сл.); оцртати се, огледати се у нечему.*

ослоба́ђати (се), -о̀ба̄ђа̄м (се) *несвр. према* ослободити (се).

ослобо̀дилац, -иоца м *онај који некога, нешто ослобађа, избавља:* ослободиоци Београда, ~ затвореника.

ослобо̀дилачкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на ослободиоце и на ослобађање:* ~ рат, ~ покрет.

ослобо̀дитељ м *в. ослободилац.*

ослободитѐљица и **ослобо̀дитељка** ж *женска особа ослободилац.*

ослобо̀дити, -о̀бодӣм (трп. осло̀бођен) свр. **1. а.** (некога, нешто) *успешном борбом против непријатеља, окупатора, туђинске власти и сл. вратити слободу (некоме, нечему); спасти, избавити из непријатељских руку, из заробљеништва, логора и сл.* **б.** *учинити да неко буде пуштен из затвора, заточеништва и сл., избавити:* ~ невино осуђенога. **в.** *спасти, избавити од нечега тешког, мучног, неподношљивог, непријатног:* ~ од напасти, ~ мука, ~ од досадних људи. **2.** *разрешити некога од какве обавезе, дужности:* ~ од пореза, ~ војне службе. **3.** *помоћи некоме, учинити да се неко лиши страха, стрепње, улити коме више сигурности, одлучности и сл.:* ~ говорника треме. **4. а.** *учинити да нешто заузето, запремљено, закрчено постане слободно, проходно, доступно:* ~ пролаз возилима, ~ место за столом. **б.** *учинити да нешто спутано, стегнуто, закочено и сл. постане лабаво, откочено, опуштено:* ~ завртањ, ~ кочницу. **в.** *учинити, постићи да нешто недоступно, скривено дође до изражаја, да се испољи, активира:* ~ стваралачке снаге. ■ ~ **се 1.** *повр. од ослободити (1–3):* ~ се од непријатеља, ~ се из затвора, ~ се мука, ~ се пореза, ~ се треме. **2.** *одбацити од себе, отклонити (нешто), ратосиљати се (нечега сувишног, опасног, тешког и сл.):* ~ се залиха, ~ се дугова, ~ се лоших навика.

ослобођѐње с *стицање слободе, избављење, отрзање од нечега; отклањање чега:* борба за ~ од окупатора, ~ од предрасуда.

осло̀вити, о̀словӣм (трп. о̀словљен) свр. (некога) *обратити се коме обично у говору (речима, питањем и сл.); започети разговор обраћајући се (поздравом, именом, титулом или сл.); именовати, титулисати.* –Ословио је пролазника са „добар дан“.Ословили су га са „господине“.

ословља́вати, -о̀вља̄ва̄м *несвр. према* ословити. ■ ~ **се** уз. повр. *обраћати се један другоме (именом, по титули, са „ви“ или сл.).*

о̀слонац, о̀слонца (о̀слон, -а) м **1.** *део предмета, намештаја који служи за наслањање, наслон:* ~ столице, ~ на клупи. **2. а.** *темељ, основа на којој се нешто заснива, почива (као полазиште, опредељење и сл.):* морални ~, ~ закона. **б.** *онај који за некога представља главну снагу, подршку, упориште и сл.* – Отац јој је био главни ослон(ац) у животу.

осло̀нити, о̀слонӣм (трп. о̀слоњен) свр. (нешто) *наслонити, прислонити (на нешто), подупрти (нешто):* ~ главу на руке. ■ ~ **се 1.** *наслонити се, налећи се на некога, на нешто:* ~ се рукама (на сто), ~ се о штап. **2.** (на некога, на нешто) **а.** *имати, наћи у некоме, нечему потпору, подршку, помоћ и сл.:* ~ се на пријатеље. **б.** *рачунати с неким, поуздати се у некога, у нешто као помоћ:* ~ се на срећу.

ослухи́вати, -ӯхујём *несвр. према* ослухнути.

о̀слухнути, -нём свр. *в.* ослушнути.

ослушки́вати, -ӯшкујём *несвр. према* ослушнути.

ослушки́ва̄ч, -а́ча м *онај који (пажљиво) ослушкује.*

о̀слушнути, -нём свр. *обратити пажњу, усредсредити се (слухом) на неки звук, на нешто што може да се чује, покушати докучити, разабрати (звуке, говор); мало послушати, прислушнути.* – Ослушни шта говоре.

осљеп- *в.* ослеп-.

ȍсмāк, -а́ка м **1.** *ученик осмог разреда.* **2.** *кукуруз са осам редова зрна у клипу.*

осмàкиња ж *ученица осмог разреда.*

Осмàнлија м (мн. ж) ист. (обично у мн.) *Турчин (према називу династије турских султана која води порекло од султана Османа).*

осмàнлијскӣ, -ā, -ō *који се односи на Османлије, турски:* Османлијско царство, ~ освајачи.

ȍсмāнскӣ, -ā, -ō *османлијски; турски:* ~ власт.

осмáтрати, ȍсмāтрāм *несвр. према осмотрити.*

осмàтрāч, -а́ча м *онај који осматра (обично војник).*

осмàтрāчкӣ, -ā, -ō *који се односи на осматраче.*

осмàтрāчница ж *место, положај, обично узвишен, са којег се надзире, контролише, пази на оно што се дешава у околини.*

ȍсмејак и **ȏсмејак,** -ējка јек. **ȍсмијак** и **ȏсмијак,** -ījка м *в. осмех.*

осмејкúвати се, -ȅjкујēм се јек. **осмијкúвати се,** -ȉjкујēм се несвр. *в. осмехивати се.*

ȍсмелити јек. **ȍсмјелити,** -ȋм свр. (некога) *улити коме смелост, храброст, самопоуздање.* ■ **~ се** *стећи смелост, храброст, охрабрити се; одважити се, усудити се учинити нешто.*

осмéрац, -рца м **1.** *стих од осам слогова.* **2.** спорт. *чамац са посадом од осам веслача и кормиларом; екипа веслача на таквом чамцу.*

ȏсмеро *в. осморо.*

ȏсмēх јек. **ȏсмијех** м *израз лица с карактеристично извијеним положајем усана који одражава веселост, лепо расположење, задовољство, одн. ироницју, подсмех, смешак:* благонаклон ~, ироничан ~.

осмехúвати се јек. **осмјехúвати се,** -ȅхујēм се *несвр. према осмехнути се.*

ȍсмехнути се, -нēм се и **осмéхнути се,** ȍсмēхнēм се јек. **ȍсмјехнути се,** -нēм се и **осмијȅхнути се,** ȍсмијехнēм се свр. *накратко извити усне у благи осмех, насмешити се.*

ȏсмӣ, -ā, -ō *редни број према осам.*

осмиј- *в. осмеј-.*

осмúна и **ȍсмӣнка** ж **а.** *осми део неке целине (јединице мере, године, запремине, трајања ноте и др.).* **б.** муз. *нота која означава осми део вредности трајања звука целе ноте.*

ȍсмислити, -ȋм (трп. ȍсмишљен) свр. (нешто) *учинити нешто (с)мисаоно ваљаним, рационалним, исцунити смислом, мисаоним садржајем:* ~ какву идеју, ~ свој живот.

ȍсмица ж **а.** *знак, бројка (8) којом се обележава број осам, количина, величина и сл. од осам јединица нечега.* **б.** *назив за оно што је обележено, означено бројем осам (превозно средство, карта, учионица или др.).*

осмишљáвати, -ȉшљāвām *несвр. према осмислити.*

осмје- *в. осме-.*

осмо- *први део придевских и именичких сложеница означава да се нешто састоји од осам делова, одн. да је у вези с нечим што се одликује бројем осам:* осмогласник, осмострук, осмогодишњи.

осмòгласнӣк м *хришћанска, православна црквена књига са песмама за осам гласова, октоих.*

осмогòдишњӣ, -ā, -ē *који има или траје осам година:* ~ дете, ~ школа.

осмóза ж грч. физ. *продирање растварача кроз полупропустљиву опну (изазвано различитом засићеношћу раствора с једне и друге стране опне).*

осмòлетка јек. **осмòљетка** ж рус. *осмогодишња основна школа.*

ȍсмори, -а, -е мн. *бројни придев према основном броју осам који се употребљава уз именице које имају само облике множине или означавају пар:* ~ врата, ~ рукавице.

осмòрица ж *осам мушких особа, осам мушкараца.*

ȍсморо *збирни број према основном броју осам:* **а.** *кад се заједно узима осам особа (или уопште бића) различитог пола (понекад и осам особа без обзира на род):* ~ младих, њих ~. **б.** *уз збирне именице које означавају младунчад:* ~ деце, ~ пилади.

осморо- *као први део придевских и именичких сложеница означава да се нешто састоји од осам јединица, делова и сл. онога што се казује другим делом сложенице:* ~ крак, ~ струк, ~ спратница и др.

осмòсатнӣ, -ā, -ō *в. осмочасовни.*

осмòстран, -а, -о *који има осам страна:* ~ стуб.

осмòструк, -а, -о *који се састоји од осам струкова, осам основних елемената и сл.; који се понавља по осми пут; осам пута већи и сл., осмократан:* ~ конопац; ~ покушај, ~ износ.

осмòтрити, ȍсмотрӣм свр. (нешто) *испитати поједом, разледати; преиспитати, анализирати:* ~ терен, ~ ситуацију.

осмòугао, -гла и **осмòугаонӣк** м мат. *геометријска слика, лик са осам углова и осам страница.*

осмòугаонӣ, -ā, -ō *који има осам углова.*

осмочàсȏвнӣ, -ā, -ō *који траје осам часова, осам сати:* ~ радно време.

осмýдити, ȍсмӯдӣм свр. *пламеном лако, краткотрајно опалити површински слој, опрљити.*

оснажúвати (се), -ȁжујēм (се) *несвр. према оснажити (се).*

оснáжити, ȍснāжӣм свр. **а.** (некога, нешто) *учинити снажни(ји)м, ојачати:* ~ државу, ~ тим. **б.** (нешто) *дати чему законску снагу, потврдити пуноважност, учинити важећим (пресуду, указ, одлуку и др.).* ■ **~ се** *постати снажан, јак, ојачати.*

ȏснӣ, -ā, -ō *који се односи на ос(у):* ~ раван, ~ симетрија.

оснúвати, ȍснӣвāм *несвр. према основати.* ■ **~ се** (на чему) *имати основ, темељ (у чему), темељити се, заснивати се (на чему).*

оснȉвāч, -а́ча м (инстр. -а́чем) *онај који нешто оснива, утемељивач, зачетник, творац:* ~ позоришта.

оснȉвāчкӣ, -ā, -ō *који се односи на осниваче и на оснивање:* ~ капитал, ~ конгрес.

ȍснов м **1.** (уп. основа (1) и основица) **а.** *део на којем се нешто гради, ствара, подлога, темељ, база нечега:* ~ куће. **б.** *оно што чини срж, суштину на којој се заснива, темељи нешто (каква идеја, теорија и сл.); полазни, главни елемент, принцип нечега:* ~ религије, ~ закона. **в.** *(пред)услов, претпоставка која омогућава да из чега нешто настане, проистекне:* ~ људског прогреса. **2.** *разлог, мотив, аргумент за нешто:* ~ за сумњу, ~ за закључак. **3.** *у мн.: основна, елементарна знања (науке, вештине и др.), често као назив приручника:* ~ граматике, ~ медицине. • **без основа** *без разлога, неосновано, безразложно;* **на основу чега?** *с којим разлогом, с каквим аргументима, правима, према чему?*

ȍснова ж **1.** *в. основ (1).* **2.** *в. основица (2).* **3.** мат. *број који се степенује.* **4.** лингв. *део речи на који се додају наставци за облике или суфикси:* граматичка ~, презентска ~, инфинитивна ~, творбена ~. **5.** *замисао, план (за нешто).* **6.** *уздужна нит при ткању, потка.*

ȍснован, -а, -о **1.** *трп. од основати.* **2.** *на разлозима, на аргументима, на доказима утемељен, разложан, оправдан:* ~ сумња, ~ захтев.

ȍсновāно прил. *с разлогом, на своме месту, оправдано.*

ȍсновāнȏст, -ости ж *особина онога што је основано, оправданост.*

оснòвати, ȍснујēм свр. **1.** *установити, формирати, зачети, створити (институцију, делатност и сл.):* ~ породицу, ~ партију. **2.** *навити пређу за ткање.*

оснóвац, -вца м (инстр. -вцем; ген. мн. ȍснȏвāцā) **1.** *ученик основне школе.* **2.** фиг. *онај који је невешт у чему, почетник.*

оснòвачкӣ, -ā, -ō **1.** *који се односи на основце:* ~ градиво, ~ клупа. **2.** фиг. *почетнички невешт, неук, несигуран.*

оснòвачки прил. *као основац, невешто, неуко.*

òсновица ж **1.** *в. основ (1).* **2.** мат. *страна на којој стоји геометријска слика, лик или тело.*

òсновӣнскӣ, -ā, -ō *који се односи на основу (4):* ~ наставак.

òсновнӣ, -ā, -ō **а.** *који чини основу, суштину нечега, главни, најбитнији, суштински:* ~ мисао, ~ састојци. **б.** *први, полазни елеменат, први степен, најнижи вид каквог система, организације, делатности:* ~ организација, ~ школа. **в.** *почетни, елементарни ниво, степен нечега:* ~ образовање, ~ васпитање.

òсоба и **ӧсоба** ж **а.** *човек као појединац, лице, људско биће.* **б.** *такво биће као носилац одређених права, овлашћења, положаја, одн. личних квалитета, квалификација, вредности и сл.:* службена ~, морална ~. **в.** *људско биће као фигура, облик:* висока ~, развијена ~.

òсобен, -а, -о **а.** *који се издваја, одликује од других, својствен, оригиналан; необичан, чудан:* ~ начин живота, ~ стил. **б.** *посебан, специјалан:* ~ захтев.

òсобенӧст, -ости ж **а.** *особина, својство онога који је особен, онога што је особено.* **б.** *оно што је особено, нарочито, посебно.*

особѐњāк, -а́ка м *особен, чудан, наст̀ран човек (по неуобичајеном понашању, начину живота, схватањима и сл.), чудак.*

особѐњāчкӣ, -ā, -ō *својствен особењацима, наст̀ран, чудан.*

особењáштво с *особина онога који је особењак, наст̀раност (у начину живота, понашању и сл.).*

особи̏на ж *одлика, карактеристика, типично обележје, својство.*

òсобит, -а, -о *који се нечим, обично себи својственим, позитивним, лепим начином истиче, одликује, нарочит, изузетан:* ~ поштовање, ~ укус.

òсобито прил. *изузетно, изванредно, нарочито:* ~ задовољан, ~ значајан, ~ лепо.

òсобитӧст, -ости ж *својство онога што је особито, што се истиче каквом посебношћу, изванредна, необична вредност, посебност.*

òсӧбље с зб. (мн. ø) *скуп особа запослених у каквој установи, предузећу и сл., персонал:* болничко ~.

òсобнӣ и **ӧсобнӣ,** -а, -о **1.** *који се односи на одређену особу, лични; посебан, властит, сопствен:* ~ проблеми, ~ пртљаг. **2.** *који служи са превоз људи, путнички:* ~ воз, ~ аутомобил.

òсобно и **ӧсобно** прил. *лично, сâм, главом.* – Примио га је министар особно.

осòвина и **осовӣна** ж **1.** техн. *дугуљасти, ваљкасти део механизма, направе који служи као носач точка, зупчаника или сл.* **2.** *в. ос (1).* **3.** ист. *војни савез Немачке и Италије уочи и за време Другог светског рата.*

осòвӣнскӣ, -ā, -ō *који се односи на осовину:* ~ лежај, ~ лежиште, ~ трење.

осокòлити, осòколӣм свр. *улити некоме храброст, смелост (да нешто учини, да се на нешто одлучи), охрабрити, ојуначити.* ■ ~ **се** *стећи смелост, храброст, постати храбар, окуражити се.*

осòлити, òсолӣм свр. *зачинити сољу, посолити (јело).* • **не да се ни** ~ *не прихвата никакве разлоге, објашњења, савете, не можеш га убедити у нешто, тврдоглав је.*

ӧсӧран, -рна, -о *груб, набусит, осион (у понашању, опходњу); нељубазан, груб прост:* ~ човек, ~ одговор.

ӧсӧрно прил. *на осоран начин, набусито, грубо, нељубазно.*

ӧспа и **òспа** ж (ген. мн. -пӣ) мед. **а.** *бубуљица, пришт̂ић на кожи.* **б.** мн. *богиње.*

ӧспица и **òспица** ж **1. а.** *дем. од оспа (а).* **б.** мн. мед. *заразна дечја болест праћена црвеним осипом по кожи, водене богиње, мале богиње, морбили; осип који прати ту болест.* **2.** *квржица, чворић на површини неког ткива, материјала:* ~ на листу. • **добити оспице** разг. *изнервирати се, избезумити се због нечега непријатног.*

ӧспичав и **òспичав,** -а, -о *осут оспицама; који има трагове од оспица, рохав, богињав.*

оспокојáвати, -òјāвām *несвр. према оспокојити.*

оспокòјити, -òкојӣм свр. (некога) *улити спокојство, учинити спокојним, смирити (ослободивши од страха, узбуђења, бриге за исход нечега или сл.).*

оспоравати, -òрāвām *несвр. према оспорити.*

оспòрив, -а, -о *који се може оспорити, побијати, непоуздан, несигуран:* ~ податак, ~ документ.

оспòрити, òспорӣм свр. *оповргнути, побити (нечије тврдње, налазе и др.) прогласитиш нешто спорним, непоузданим, нерегуларним, изјаснити се против нечега (аргументима, супротним тврдњама и сл.); побити (тачност, исправност, право на нешто и сл.).*

оспособѝти, -òсобӣм и **оспòсобити,** -ӣм (трп. оспòсобљен) свр. **1.** *учинити кога способним, стручним за какав посао, подухват, обучити, спремити.* **2.** *учинити употребљивим, ваљаним за употребу, довести у редовно, исправно стање, поправити, средити:* ~ пругу, ~ машине. ■ ~ **се** *постати способан за нешто: стећи способности, знање, обучити се (за рад, за посао).*

оспособљáвати (се), -òбљāвām (се) *несвр. према оспособити (се).*

оспòсобљенӧст, -ости ж *стање онога који је оспособљен, онога што је оспособљено за нешто.*

оспособљѐње с *поступак којим се неко или нешто оспособљава; оспособљеност.*

осрамòтити, -àмотӣм (трп. осрàмоћен) свр. **1.** (некога) **а.** *нанети некоме (нечему) срамоту, обрукати, окаљати:* ~ оца; ~ државу. **б.** *обешчастити (девојку, жену).* **2.** *застидети, посрамити.* ■ ~ **се** *осетити се постиђен учинивши нешто недолично, неприкладно; доживети срамоту, обрукати се (пред неким).* – Осрамотио се на испиту.

осрамоћѐње с *наношење срамоте, обешчашћење, брука, срамота.*

осрамоћи̏вати (се), -òћујēм (се) *несвр. према осрамотити (се).*

ӧсредње и **ӧсредње** прил. *на осредњи начин, средње, просечно.*

ӧсредњӣ, -ā, -ē **а.** *који је невелике вредности, квалитета, способности и сл., просечан:* ~ ђак. **б.** *који је средње величине, ни мали ни велики:* ~ камен.

ӧстава ж *просторија за држање, одлагање хране и ствари које нису у свакодневној употреби, комора, шпајз.*

остàвилац, -иоца м правн. **а.** *онај који некоме нешто оставља у наслеђе; завешталац.* **б.** *онај који оставља некоме нешто на чување, у депозит.*

òставина и **оставѝна** ж *оно што је остало после нечије смрти, што је предмет наслеђивања, (за)оставштина.*

òставинскӣ, -ā, -ō *који се односи на оставину:* ~ расправа.

òставиочев, -а, -о *који припада оставиоцу.*

òставити, -ӣм (трп. òстављен) свр. **1.** *ставити негде нешто да остане, положити, спустити на неко место да ту стоји, да ту буде:* ~ писмо на столу. **2. а.** *прекинути, престати чинити што, не бавити се више чиме, не употребљавати нешто:* ~ политику, ~ дуван. **б.** *најустити (некога, нешто), прекинути све везе (пријатељске, љубавне и др.):* ~ домовину, ~ вереницу. **в.** *отићи (однекуд), изаћи (из нечега):* ~ крчму. **г.** (некога, нешто) *одвојити се испред других удаљавајући се, измаћи, одмаћи:* ~ такмичаре (за собом). **3.** (некога, нешто) *остати без нечега (снаге, моћи, својства и сл.).* **4.** *престати се обазирати, обраћати пажњу (на нешто, на некога), манути се нечега:* ~ нечије празне приче. **5.** *произвести, изазвати (расположење и сл.):* ~ утисак. **6.** *допустити да нешто остане како је било, пустити:* ~ старе законе, ~ нешто неопрано. **7. а.** *дати некоме нешто у на-*

слеђе, учинити да неко добије, да му остане (као поклон, надокнада и сл.): ~ део имања држави. **б.** *најустити (чланове своје породице) својом смрћу (о покојнику).* – Оставио је иза себе двоје деце. **8.** *не узети са собом, заборавити (негде нешто):* ~ кишобран у колима. **9.** (на некоме нешто) *препустити, поверити на чување, управљање, старање и сл.:* ~ све на другима. ■ **~ се** (нечега) *престати чинити нешто, махнути се, окантити се, одустати (од чега):* ~ се пића. • **остави(мо) то** *не говори(мо) више о томе.* ~ **кога (далеко) иза себе (за собом)** *надмашити, превазићи (кога) у чему, бити знатно бољи од другога.* ~ **(кога) на милост и немилост (некоме)** *потпуно престати бринути (о коме, чему), препустити (кога, што) својој судбини (обично у тешкој, опасној ситуацији).* ~ **(кога) на миру** *престати узнемиравати (кога), не досађивати, не сметати (коме).* ~ **(кога) на цедилу** *најустити (кога) у тешкој, безизлазној ситуацији, изневерити у одлучном, критичном тренутку.* ~ **на страну** *склонити (обично новац) да се не потроши, да буде уштеђевина.* **оставити у аманет (некоме нешто)** *завештати некога да нешто учини, сачува и сл.* ~ **одрешене руке (коме)** *дати (коме) пуно право, овлашћење да може у каквој ствари да учини онако како сам одлучи, препустити другоме право на одлуку.* ~ **се њорава посла** разг. *престати се бавити физичким, непотребним или бескорисним стварима, пословима.* **пољуби па остави** разг. *каже се (обично у љутњи) ономе коме се нешто добро не свиђа, ко много изволева, нечка се да нешто узме, уради.*

о̀ставка ж (дат. -вци; ген. мн. -вкӣ) (често у спрези са „дати“, „поднети“) *писмена или усмена изјава којом се неко лице или тело одриче своје одговорне функције, положаја, а самим тим престаје да обавља̀ња дотадашње послове, дужности и др.; сам чин такве одлуке.* • **бити у оставци** (обично о министрима, влади) *обављати дотадашње послове док их не преузме друго овлашћено лице или надлежно тело.*

о̀стављати (се), -а̄м *(се) несвр. према оставити (се).*

оста́вштина ж *заоставштина, баштина, наслеђе; имовина стечена наслеђем.*

о̀стајати, -јēм (имп. о̀стāј) *несвр. према остати.*

о̀стāлӣ, -а̄, -ō (обично у мн.) *сви који преостају после поменутих, наведених, узетих у обзир; други, ини.* • **између осталог(а), међу осталим** *осим тога, поред тога; као узгред.*

о̀станак, -а̄нка м *остајање, задржавање, борављење на датом, на истом месту.*

о̀старелōст јек. **о̀старјелōст,** -ости ж *особина и стање онога ко је остарио, онога што је остарило.*

о̀старео, -ела, -о јек. **о̀старио,** -рјела, -о *који је остарио, који је постао стар:* ~ мајка.

о̀старити, -ӣм (о̀старети јек. о̀старјети, -рӣм) свр. **1.** непрел. *постати стар.* **2.** прел. *учинити (некога, нешто) старим.*

оста́так, -тка м (мн. оста́ци, ген. о̀стāтāкā) **1. а.** *оно што је преостало од чега:* ~ јела. **б.** *разлика (вишак или мањак) при обрачуну какве суме; кусур.* **в.** мат. *недељиви део при дељењу неког броја.* **2.** (у спрези са „земни“, „посмртни“ или сл.) мн. *тело или кости умрлога.* **3.** *чланови породице умрлог.* – Доста си плакала, нека је остатку на здравље.

о̀стати, о̀станēм (аор. о̀стадох и о̀стах; пр. пр. о̀стāвши; трп. ø) свр. непрел. **1. а.** *задржати се на (у) истом месту, не отићи (другде, даље):* ~ у граду, ~ у школи. **б.** *проборавити, провести извесно време негде, у некој средини, друштву и сл.:* ~ на улици и после поноћи. **в.** *преостати негде одласком других, бити, задржати се као једини, сам, без других.* – Остали смо само ја и баба. **2. а.** (при нечему) *задржати свој став, мишљење, одлуку, истрајати у нечему.* – Остао је при томе да докторира. **б.** *задржати се на некој одлуци, активности, не мењати постојеће стање ствари.* – Остали су при томе решењу, јер им се чинило најбољим. **в.** *задржати свој положај, статус, бити и даље (неко, нешто).* – Остаће нежења. **г.** *доспети у какву нову трајну ситуацију, положај, стање, постати:* ~ неспособан за рад. **3.** *одлазећи, удаљавајући се оставити (некога, нешто) далеко за собом, у даљини.* – Воз се удаљавао и многа села, брда и долине остадоше за њим. **4.** фиг. *изгубити живот, погинути, пасти (у борби, рату):* ~ на бојном пољу. **5.** фиг. *изгубити се, нестати.* – Где ти је остала памет? • **нека (то) остане међу нама** *нека о томе нико други не сазна, немојмо о томе говорити другима.* **није му остало ништа друго** *ни је могао ништа друго (боље) учинити, ни је било другога излаза, решења.* **не ~ дужан (некоме)** *(уз)вратити истом, равном мером, осветити се.* ~ **жив** *превродити какву опасност, критичну ситуацију.* **бубнути и ~ жив** *(из)рећи какву глупост, бесмислицу, лупити којешта.* **остај(те) ми здраво (због)** *поздрав при одласку, растанку.* ~ **без крова над главом,** ~ **на улици** *изгубити своју кућу, стан, постати бескућник (обично услед какве непогоде, несреће).* ~ **без речи** *занемети зајапити се, забезекнути се (од изненађења, од чуда, узбуђења и сл.).* ~ **кратких рукава** *уместо очекиване зараде, добитка, користи, претрпети штету, губитак (у каквом послу).* ~ **на месту мртав** *бити усмрћен, погинути одмах, на лицу места.* ~ **на (у) животу** *преживети неки удес, смртну рану.* ~ **на ногама** *не подлећи умору, исцрпљености, болести, издржати све напоре, тешкоће.* ~ **по страни** *не мешати се у нечије послове, не узимати учешћа у чему, бити незаинтересован за нешто.* ~ **празних руку** *не добити ништа, не домоћи се никакве користи.* ~ **свој** *не постати зависан, не потпасти под утицај другога, бити и надаље самосталан.* ~ **скрштених руку** *ништа не предузети у каквој невољи, не притећи у помоћ, држати се све време пасивно, незаинтересовано.* ~ **слеп код очију** *ништа не научити, не видети очигледне ствари.* ~ **у љубави с неким** *задржати добре, пријатељске односе.* ~ **у памети** *сачувати у сећању, упамтити.* ~ **у сенци** *проћи у чему незапажено, бити запостављен, непримећен.* ~ **мртав хладан** разг. *уопште се не узбуђивати, не придавати никакву важност, сачувати хладнокрвност, незаинтересованост (обично у вези с нечим иначе узбудљивим, важним, опасним и др.).* ~ **читав** *превродити, савладати какву опасност, кризу без икакве штете, без губитака и сл.*

остваре́ње с **1.** *спровођење у дело, реализација нечега:* ~ плана, ~ (нечијих) снова. **2.** *дело настало као резултат неке делатности, стварања:* уметничко ~, револуционарно ~.

остварӣвати (се), -а̀рујēм (се) *несвр. према остварити (се).*

оства̀р(љ)ив, -а, -о *који се може остварити, реализовати, изводљив.*

оства̀р(љ)ивōст, -ости ж *особина онога што је оствар(љ)иво, могућност остваривања (нечега).*

оства́рити, о̀ствāрӣм свр. *спровести у дело, у стварности, постићи (какву намеру, жељу, план и сл.).* ■ **~ се** *испунити се у стварности, у животу (о каквој жељи, намери, предвиђању и сл.); постати реалност, чињеница (у животу, у стварности).*

о̀стве, о̀ствӣ и о̀стāвā ж мн. *оруђе за ловљење рибе с дугачком држалицом на којој се налази метални део у облику двокраке, трокраке или вишекраке виљушке;* уп. харпун.

остеоло̀гија ж грч. мед. *наука о костима, као део анатомије.*

остео̀лошкӣ, -а̄, -ō *који се односи на остеологију.*

о̀сти, о̀стијӯ ж мн. *в. остве.*

остра̀гуша ж ист. *старинска пушка која се пунила одостраг.*

о̀страшћен, -а, -о *обузет страстима, страственим, еуфоричним односом према нечему:* ~ говор, ~ поступак.

о̀страшћенōст, -ости ж *стање, својство онога који је острашћен, онога што је острашћено, еуфоричност, емфатичност.*

остр́вити се, о̀стрвӣм (се) свр. разг. **1.** *намамити се, полакомити се (на нешто).* **2.** *грубо, дивљачки насрнути, наврсти се, навалити се, окомити се (на некога).*

о̀стрвљанин (мн. -ани) и **остр́вљанин** (мн. -ани) м *особа пореклом са острва, становник острва, оточанин.*

о̀стрвљā̏нка и **остр́вљā̏нка** ж *женска особа са острва.*

о̀стр̏вље с *зб. им. од острво; група острва, архипелаг.*

о̀стрво с геогр. *копно окружено са свих страна водом, отак:* вулканско ~, речно ~.

о̀стрвскӣ, -а̄, -ō *који се односи на острво.*

о̀стр̏вце и **остр́вце,** -а и -ета с (мн. -ца) *дем. и хип. од острво.*

о̀стрига ж зоол. *морска шкољка* Ostrea edulis *из пор.* Ostreidae, *каменица.*

о̀стрићи, -и́жēм (3. л. мн. остри́гӯ; аор. о̀стригох, о̀стри̏же; имп. остри́зи; трп. о̀стрижен; пр. пр. о̀стригā̏вши) свр. *одрезати длаке (косу, вуну са овце), ошишати; подшишати; одрезати, одсећи (маказама).* ■ ~ **се** *подсећи (косу), ошишати се.*

о̀струга ж **1.** *в. мамуза (1).* **2.** бот. *в. купина.*

остру́гати, о̀стружēм свр. **1. а.** *скинути са нечега неравнине, изгладити површински слој стругањем.* **б.** фиг. подруг. *грубо, тупим ножем обријати.* **2.** *одрезати тестером, довршити стругање (тестером, тилом).*

о̀суда ж **1.** правн. *судска одлука о кажњавању преступника, пресуда.* **2.** *крајње неповољно мишљење, негативна оцена, оштра критика (каквог догађаја, поступка, дела и сл.) често изражена као протест, негодовање.* • **то је за (сваку) осуду** *кад се изражава крајње негодовање да је нешто (неки поступак, понашање и сл.) веома лоше, неморално или сл.*

осу́дити, о̀сӯдӣм (трп. о̀сӯђен) свр. (некога, нешто) **1.** правн. *изрећи казну судском или др. правном одлуком, донети пресуду.* **2.** *исказати, оценити негативним, неповољним, штетним и сл., изрећи негативан став према некоме, нечему оштро критиковати (често у виду протеста, негодовања):* ~ зло, ~ поступак власти. **3.** фиг. (и на нешто) *препустити каквој невољи, злопаћењу, казнити (нечим):* ~ на сиромаштво, ~ да живи сам. • **то је осуђено на пропаст (на неуспех)** *од тога не може бити ништа, томе нема спаса, мора пропасти.*

осуђѐник, -и́ка м *особа осуђена судском пресудом; затвореник, сужањ.*

осуђѐница ж *женска особа осуђеник.*

осуђѐнички, -ā, -ō *који се односи на осуђенике.*

осуђѐнички прил. *као осуђеници, попут осуђеника.*

осуђи́вати, осӯђујēм *несвр. према судити.*

о̀сузити, -ӣм свр. (нешто) *овлажити, прелити или напунити сузама:* ~ лице, ~ очи. ■ ~ **се** *навлажити се, напунити се сузама (о очима).*

осу̀јетити, -ӣм и **осујéтити,** осу̀јетӣм (трп. осу̀јећен и осу̀јећен) свр. (некога, нешто) *онемогућити, спречити некога у каквој намери; спречити, онемогућити да се нешто догоди, оствари:* ~ нечије планове, ~ јачање власти.

осујећи́вати, -е̏ћујēм *несвр. према осујетити.*

осу́кати се, о̀сӯчēм се свр. **1.** *извући се (о нитима на крајевима плетива или тканива).* **2.** фиг. *развући се.* – Путем уз брдо осука се колона.

о̀сулина ж *место, пут и сл. на којем се осула, одронила земља.*

осу̀лати се, -ām се свр. *оклизнути се; склизнути.*

осу̀мњичити, -ӣм (трп. осу̀мњичен) свр. (некога) *изразити своје мишљење, сумњу да је неко крив, да је починио кривицу, прекршај; трећи рати некога као могућег починитеља каквог недела, бацити сумњу на некога:* ~ некога за убиство.

осу̀нетити, -ӣм (трп. осу̀нећен) свр. тур. (некога) *обрезати мушко дете (сходно верским обичајима у муслимана).*

осу̀нчати и **о̀сӯнчати,** -ām свр. *обасјати, изложити сунчаним зрацима.* ■ ~ **се** *изложити се, обасјати се сунчаним зрацима.*

о̀сӯти, о̀спēм (трп. о̀сӯт) свр. **1. а.** (некога, нешто) *обасути, прекрити (нечим):* ~ стазу лишћем. **б.** (по некоме, по нечему) *засипати некога, нешто (мецима, камењем; речима), обасути:* ~ пажбу по некоме, ~ некога грдњом. **в.** *почети снажно падати, лити (о киши, снегу и сл.).* **2.** (нешто нечим) *посути разбацано, на махове:* ~ хлеб сољу. ■ ~ **се 1. а.** *посути се, посипати се (нечим):* ~ се брашном по оделу. **б.** *разасути нешто по површини нечега, прекрити се (нечим):* небо се осуло звездама. **в.** *добити осип по кожи, обасути се (пегама, осипа ма и сл.).* – Сав се осуо по лицу. **2.** фиг. *разлећи се, заорити се.* – Осу се песма у кафани. **3. а.** *распасти се, расути се у виду прашине, расточити се.* – Зид се сав осуо. **б.** фиг. *бројчано се смањити одласком (чланова, персонала и сл.).* – Партије ће нам се сигурно осути. • ~ **(на некога) дрвље и камење (~ се дрвљем и камењем), ~ пажбу** *напасти некога са много речи, грдњама, говорити о некоме све најгоре, с погрдним изразима, оптужбама.*

о̀сутӧст, -ости ж *стање онога који је осут, онога што је осуто (обично о кожи).*

осу́шити, о̀сӯшӣм свр. *уклонити из нечег влажног, мокрог влагу:* ~ веш, ~ косу. ■ ~ **се 1. а.** *постати сув, лишен влаге, сасушити се; увенути.* **б.** *изгубити природну влажност, постати сув (по површини).* – Грло му се осушило. **2.** фиг. *јако ослабити, омршавити.*

осцѝла̑тор м лат. физ. **а.** *апарат који производи осцилаторно кретање.* **б.** *свако тело које може да осцилира, да се клати, титра.*

о̀сцилато̑рнӣ и **о̀сцилацио̑нӣ,** -ā, -ō *који се односи на осцилације:* ~ кретање.

осцила́ција ж лат. физ. *њихање, клаћење, љуљање; титрање; таласање.*

осцили́рати, -и̏лӣрām и **о̀сциловати,** -лујēм несвр. физ. *клатити се, њихати се, правити једнаке ситне покрете; кретати се тамо-амо.*

осцило̀грам м грч. физ. *графички цртеж добијен помоћу осцилографа.*

осцило̀граф м грч. физ. *инструмент за бележење осцилација, пре свега електричних.*

о̀тава ж *трава која се коси (или је покошена) други или трећи пут (обично крајем лета или почетком јесени).*

о̀тавица ж *дем. и хип. од отава.*

о̀тад, ота̀да и **ота̀да** (пише се и: од тада) прил. *од тога времена (о којем је реч).*

ота́кати, отā̏чēм *несвр. према оточити.*

отаља́вати, ота̀ља̄вām *несвр. према отаљати.*

ота̀љати, -ā̏м свр. разг. *некако обавити, посвршавати (послове, обавезе).*

о̀танак, -нка, -о *прилично танак:* ~ дрво.

ота̀нчати, -ā̏м свр. **1. а.** *постати танак, истањити се (обично о тканини).* **2.** фиг. **а.** *истрошити се, постати оскудан, сиромашан.* **б.** *изгубити раније моћ, снагу, здравље, ослабити.*

ота́пати (се), о̀тāпāм (се) *несвр. према отопити (се).*

ота̀расити се, -ӣм се свр. *ослободити се, отрести се, решити се (некога, нечега, обично непријатног, досадног и сл.):* ~ напасника, ~ мучних послова.

о̀тац, о̀ца м (вок. о̀че; мн. о̀чеви (арх. о̀цеви) (у основном значењу) и о̀ци, ген. ота́ца̄ у 2. и 3. значењу) **1. а.** *мушки родитељ;* фиг. *творац, аутор у односу на своје дело.* **б.** фиг. *зачетник, покретач, оснивач:* ~ модерне писмености. **2.** мн. *предак, праотац.* **3.** *свештено, духовно лице (обично уз име или назив чина, у непосредном обраћању свештенику, калуђеру, фратру и сл., али и самостално, без помињања имена).* – Оче, прото. Свети оци калуђери. • **Бог-отац (вишњи, небески ~)** рлг. *Бог као прво лице Светог тројства.* **градски оци** *градски већници, одборници; градски властодршци, моћници.* **духовни ~** 1) *свештеник.* 2) *верски васпитач.* 3) *творац, зачетник неке идеологије или филозофије.* **какав ~ такав син** *кад хоће да се каже да је син као отац, онакав како га је отац васпитао, одн. с истим, наследним карактерним особинама свога оца.* **од зла оца, а од горе мајке (бити, потицати)** *бити, потицати из рђаве, зле породице, од покварених, злих родитеља.* **отац као колац** *отац је према деци, за разлику од мајке, тврд, мање осећајан, небрижан и сл.*

о̀тацбина ж *земља, држава у којој се неко родио и у којој је одрастао, домовина.*

о̀тацбӣнскӣ, -ā, -ō *који се односи на отацбину, који је у вези с отацбином.*

отва́рати (се), о̀твāрām (се) и **о̀тварати (се),** -ā̏м (се) *несвр. према отворити (се).*

отва̀ра̄ч, -а́ча м (инстр. -а́чем) *алатка за отварање (флаша, конзерви и сл.).*

о̀твор м *место слободно, начињено за пролаз, улаз, излаз и сл.; уопште пробијено, просечено, пробушено место, шупљина, рупа:* ~ на крову, ~ уста; ~ за дугме.

о̀творен, -а, -о **1.** *трп. од отворити.* **2.** *који је без заштитне ограде, оградe, доступан са свих страна или сл.:* ~ аутомобил, ~ врата. **3.** фиг. *који говори искрено, оно што мисли, без претварања, искрен, непосредан; који одражава таква својства:* ~ човек, ~ разговор. **4.** *светао, јасан, пастелан (о боји).* **5.** *који пружа могућност за учешће, приступ, слободан, приступачан:* ~ конкурс, ~ првенство. • **играти отворених карата (с отвореним картама), куцати на отворена врата; ~ град, ~ море, ~ рана, ~ слог** и др. *в. код тих именица.*

о̀творено прил. **а.** *на отворен начин, искрено, непосредно, без увијања, околишења:* ~ говорити. **б.** *јавно, не кријући, очигледно:* ~ нападати кога.

отворено- *као први део сложеница у вези с придевима који значе боју, означава светлу нијансу:* отвореноплав, отворенозелен и сл.

о̀творено̄ст, -ости ж *својство онога што је отворено, онога ко је отворен.*

отво̀рити, отворӣм свр. **1. а.** *померити или уклонити оно чиме је што затворено (врата, поклопац, ограду и сл.); учинити на тај начин доступним унутрашњи део нечега:* ~ врата; ~ собу. **б.** *растворити, расклопити, раширити нешто склопљено, стегнуто, скупљено, затворено:* ~ шаку, ~ уста, ~ новине, ~ конзерву. **в.** *ослободити застора, омота, поклопца и сл.:* ~ очи, ~ пакет. **г.** *откопчати, раскопчати:* ~ капут, ~ оковратник. **г.** *укључити, одбравити:* ~ браву, ~ катанац. **2. а.** *пустити (први пут, поново) у рад, у погон, предати на употребу (обично о каквој установи, објекту, приредби и др.):* ~ нову школу, ~ изложбу, ~ бал. **б.** *прогласити, објавити почетак рада каквог скупа:* ~ конгрес. **в.** *започети с радом, с професионалном делатношћу (обично у каквом локалу, објекту и сл.):* ~ адвокатску канцеларију, ~ хотел. **г.** *учинити да нешто започне с радом (у одређено време), да буде доступно другима (странкама, посетиоцима и сл.):* ~ радњу, ~ шалтер за странке. **д.** *учинити да какав уређај, механизам проради, укључити, упалити:* ~ радио, ~ светло. ■ ~ **се 1. а.** *померити се, раскрилити се ослобађајући отвор, улаз, пролаз; постати отворен (о прозору, вратима, одн. просторији, радњи и др.).* **б.** *растављањем, размицањем и сл. нечега омогућити приступ нечему, функционисање нечега.* – Очи му се отварају. Кошуља му се отворила. **2.** *започети, заподенути се, кренути (о разговору, расправи, представi и др.).* **3.** *прострети се, указати се у свој својој величини, показати се (о простору, пејзажу, пространству и др.).* **4.** фиг. *искрено, без устручавања, увијања говорити о себи, својим осећањима и др.* • ~ **апетит,** ~ **душу,** ~ **карте,** ~ **(четворе) очи** и сл. *в. код тих именица.*

о̀тврдлина и **отврдли̏на** ж *задебљано и отврднуто место на кожи, меком ткиву.*

о̀тврднуо, -ула и отврдла, -о (обично одр.) *р. пр. од отврднути у атриб. служби:* ~ рука.

о̀тврднути, -нӗм (аор. о̀тврднух и о̀тврдох, р. пр. о̀тврднуо, -ула и о̀тврдао, -дла) свр. **1. а.** *постати тврд, очврснут, стврднути се.* **б.** *в. отрубети.* **2.** фиг. *постати отпоран, неосетљив на невоље, недаће, стећи чврстину, постојаност.*

отврдња̀вати, -ђдња̄вам и **отврдњи̏вати,** -ђдњујӗм *несвр. према отврднути.*

о̀теглити, -ӣм свр. *одвући тегљење:* ~ подморницу.

о̀тегнӯт, -а, -о **1.** *који се пева изговара, изводи са слоговима и тоновима продуженог трајања, развучен (о песми, гласу, звуку и сл.).* **2.** *који сувише дуго траје, развучен, монотон.* – Прича је разбијена, отегнута (В. Ђурић).

оте́гнути, о̀тегнӗм (аор. оте́гох и оте́гнух, оте́же и о̀тӗже, о̀тегнӯ и оте́гну; р. пр. о̀тегао, оте́гла (о̀тегла) и оте́гнуо, -ула; трп. о̀тегнӯт; пр. пр. оте́гнӯвши, оте́гавши и о̀тегавши) свр. **1.** (нешто) **а.** *извући, раширити по дужини, протегнути, развући:* ~ платно. **б.** *извући у дужину, растегнути:* ~ тесто. **в.** (нешто или с допуном у инф.) фиг. *надугачко и нашироко испричати, изложити нешто; одужити с нечим; отпочети надугачко и нашироко (приповедати, причати):* ~ причу, ~ разговор. **г.** *развући, растегнути (глас, звук).* **2.** *одужити временски (с извршењем, испуњењем нечега):* ~ доношење одлуке. **3.** (папке или без допуне) жарг. *отићи на онај свет, умрети; црћи.* ■ ~ **се** *развући се у дужину, протегнути се.* – Колона се отегла. фиг. *одужити се у трајању, времену, потрајати.* – Отегла се дискусија. • **један се отегао, други се протегао** нар. *није проблем ни велика жалост за жену кад јој умре муж, лако је наћи другог мужа (мушкарца) и кад први умре.* ~ **папке** експр. *умрети.* ~ **се као гладна година** *в. под година.*

о̀тегнӯто прил. *надуго развлачећи, растегнуто, развучено:* ~ говорити.

отежа́вајӯћӣ, -а̄, -ē *који отежава, отежењује, погоршава стање ствари:* ~ околност, ~ услови.

отежа́вати, отӗжа̄вам *несвр. према отежати.*

о̀тежа̄внӣ, -а̄, -о̄ *в. отежавајући.*

о̀тежао, -а̄ла, -о и **отѐжао,** -ала, -о (обично одр.) *р. пр. од отежати у атриб. служби;* уп. отежати (2): ~ рука.

отѐжати, -а̄м свр. **1.** (нешто) *учинити да нешто постане тешко, још теже, изазвати додатне, нове тешкоће, невоље у нечему:* ~ школовање, ~ напредовање. **2. а.** *добити у тежини.* – Со отежа на влази. **б.** *постати тежак, осећати (нешто) тешким, тромим.* – Отежала му глава од пића.

оте́за̄ње с ӣл. *им. од отезати (се).* • **без отезања** *без одлагања, продужавања (ствари о којој се ради), смешта, одмах.*

оте́зати (се), о̀тӗжӗм (се) *несвр. према отегнути (се).*

о̀текао, -кла, -о (обично одр.) *р. пр. од отећи*[2] *у атриб. служби:* ~ образ.

о̀теклина ж *отечено место, оток.*

отѐлити, о̀телӣ(м) свр. *донети на свет (теле, младунче) (о крави).* ■ ~ **се 1. а.** *донети на свет теле (о крави).* **б.** *доћи на свет (о телету).* **2.** (-ӣм се) фиг. разг. *намучити се, напатити се радећи нешто напорно, претешко.*

отело̀вити се јек. **отјело̀вити се,** -ѐловӣм се свр. *отелотворити се.*

отеловљѐње јек. **отјеловљѐње** и **отелотворе́ње** јек. **отјелотворе́ње** с *приказ неке идеје, апстрактног појма итд. у телесном, симболизованом (об)лику; бићење, предмет, симбол или сл. као оличење, овајлођење одређене идеје, појма, осећања и сл., инкарнација.* – Мајка је отелотворење доброте.

отелотвори́вати (се) јек. **отјелотвори́вати (се),** -вӧрујӗм (се) *несвр. према отелотворити (се).*

отелотво̀рити јек. **отјелотво̀рити,** -отворӣм свр. (нешто) *дати чему телесни, реални (об)лик, представити у каквом облику;* уп. отелотворење. ■ ~ **се** *постати оличење, реалност, овајлотити се (у каквом лику, облику, симболу), остварити се, реализовати се.* – У његовим сликама, отелотворила су се његове идеје.

о̀терати јек. **о̀тјерати,** -а̄м свр. (некога, нешто) **1. а.** *приморати (силом, претњом и сл.) некога (нешто) да напусти да оде, да се удаљи, изгнати, најурити.* **б.** *уклонити са какве дужности, посла, најурити, отпустити.* **в.** фиг. *уклонити, отрести се, ослободити се нечега (тешких мисли, мучних осећања, непријатних успомена, страха или др.), одагнати.* **2.** *одвести, отпремити некуда (стоку, робу).* – Отерали стоку на вашар. • ~ **у гроб некога** експр. *убити, уништити, унесрећити некога (својом небригом, злостављањем, лошим поступањем и сл.).*

о̀тёсан јек. **о̀тијесан,** -сна, -о *подоста, прилично тесан.*

отѐсати, о̀тешӗм свр. (нешто) *обрадити (дрво, камен и сл.) тесањем.*

оте́снити, о̀тёснӣм јек. **отијѐснити,** о̀тијеснӣм свр. (нешто) *учинити тесним, сузити:* ~ капут.

отестѐрити и **отѐстерити,** отѐстерӣм свр. *одсећи тестером, отпилити; одрезати.*

о̀тёти, о̀тмӗм (аор. о̀тёх, о̀тё; имп. о̀тми; р. пр. о̀тео, о̀тёла; трп. о̀тёт) свр. прел. **1. а.** (некоме нешто) *силом, насилним путем узети, присвојити туђе, уграбити.* **б.** (некога) *извршити отмицу.* **2.** (некога) *спасти, отргнути из неке невоље, опасности.* ■ ~ **се 1. а.** *ослободити се, истргнути се (из нечијих руку, обухвата и сл.).* **б.** фиг. *извући се из какве тешке болести, опасне*

ситуације, беде или сл. **в.** *ослободити се нечије власти, нечијег надзора, утицаја, зависности од нечега:* ~ се од напасти, ~ се од дроге. **2.** *измаћи пажњи, контроли, промаћи.* – Ништа му се не може отети погледу. **3.** *нехотице, неконтролисано се испољити, излетети, омаћи се (о речи, уздаху, гласу и др.).* – Оте му се непромишљена реч. • **отето проклето** *оно што је нечасно стечено, некоме отето, украдено не може другоме донети срећу, користи.* ~ **од заборава, ~ испред носа** и др. *в. код тих именица.*

отетýрати (се), -ам̄ (се) свр. *отићи тетурајући (се), посрћући.*

отѐћи[1] (òтећи), òтекнēм (отѐчēм) свр. непрел. *течењем отићи, удаљити се текући (о води, течности и сл.); истећи однекуд.*

отѐћи[2] (òтећи), òтекнēм (отѐчēм) свр. непрел. *постати натечен, набрекнут, надути се (о деловима тела).* – Усне су му отекле.

отѐченōст, -ости ж *стање онога што је отечено, натеченост, набрекло̄ст.*

отѐшњати јек. **отјѐшњати,** -а̄м свр. *постати тесан.*

отимáрити, отѝмāрīм свр. *очистити чешљем или четком (коња, говеда), завршити тимарење.*

òтимати, -а̄м несвр. *несвр. према отети.* ■ ~ **се 1.** *несвр. према отети се.* **2.** *јагмити се, грабити се (око нечега, некога); борити се свим силама за нешто такмичећи се, уткрућући се (с неким, с нечим):* ~ се око наследства; ~ се око првенства.

отѝмач, -а́ча м *онај који силом присваја, отима нешто другоме; освајач; отмичар.*

отимàчина ж *дрско, безобзирно отимање, грабеж, пљачка; силом узето, отето добро.*

òтирати (се), -рēм (се) *несвр. према отрти (се).*

отѝрач, -а́ча м (инстр. -а́чем) *брисач за обућу (обично пред улазним вратима).* • **бити нечији** ~ *бити некоме слуга, нечији послушник, извршилац нечасних послова.*

òтисак, -ска м **1.** *траг предмета на некој подлози, хартији и др.:* ~ стопала на песку, ~ прстију на хартији. **2. а.** *одштампани примерак текста, репродукције цртежа.* **б.** *предмет начињен ливењем, одливак (у металу, воску и сл.).*

отискúвати (се), отѝскујēм (се) *несвр. према отиснути (се).*

òтиснути, -нēм (аор. òтиснух, òтиснӯ (òтискох, òтиште и òтиште); р. пр. òтиснуо, -ула (òтискао, -сла)) свр. прел. (нешто, некога) **1.** *одгуривањем, потискивањем померити, удаљити, одгурнути:* ~ чамац у воду. **2.** *оставити на нечему траг, отисак.* **3.** *начинити штампарски отисак; одштампати.* ■ ~ **се 1. а.** *одмаћи се (од чега) опирањем о нешто и кренути; запловити (о броду, чамцем и сл.), испловити:* ~ се од обале, ~ се на море. **б.** фиг. *отићи, запутити се далеко некуда:* ~ се у свет, ~ се у туђину. **2.** *одбацити се, одгурнути се, одбити се (од какве чврсте подлоге, ослонца).*

оти́ћи (òтӣћи), òдēм (òтӣдēм и òтӣђēм) (имп. оти́ђи и оти́ди; аор. òдох (оти́ђох и оти́дох); р. пр. òтишао и òтишао, -шла; пр. пр. òтишāвши и òтишāвши) свр. непрел. **1. а.** *напустити (неко место, боравиште), удаљити се, уклонити се (однекуд):* ~ из куће. **б.** *поћи, кренути, запутити се (некуда); отпутовати:* ~ кући, ~ на пут. **в.** (од некога, од нечега) *напустити, оставити (некога, нешто):* ~ од куће, ~ из фирме. **2.** (некоме, у нешто и сл.) *доћи, доспети (код некога, негде):* ~ код лекара, ~ у град. **3.** (на нешто, у нешто) *одати се, посветити се (каквој делатности, професији и сл.); бити, постати оно што се добијеним исказује:* ~ на занат, ~ у адвокате. **4.** *прећи, прићи другој, супротној страни (партији, тиму и др.):* ~ у опозицију, ~ у други клуб. **5.** *пружити се, протегнути се; израсти, издужити се:* ~ у висину. **6. а.** *проћи, минути, протећи.* – У шта му оде живот! **б.** *пропасти, нестати, изгубити се; погинути, умрети.* – Одоше наши лепи снови. Оде ми у рату најбољи друг. **7.** (на некога, на нешто) *потрошити се, утрошити се.* – Оде све на школовање. **8.** *проширити се, пронети се, ићи (о гласу, вести, лажи и др.).* – Оде брука надалеко. **9.** *упасти, пропасти, потонути; зарити се, утонути.* – Оде лађа на дно. • ~ **бестрага, ~ богу на истину, ~ на добош (бубањ), ~ под лед, ~ под црну земљу, ~ празних руку (шака), ~ у ветар** и др. *в. код тих именица.*

òтицати[1], -ичēм *несвр. према отећи*[1].

òтицати[2], -ичēм *несвр. према отећи*[2].

òткад, откàдā и **откàда** (пише се и: од када) прил. **1. а.** *од којег времена, од кога доба, колико дуго.* – Откад си ту? **б.** *већ дуго времена, пре много времена, одавно.* – Е, откад ја то знам! **2.** (у везничкој служби у временском значењу) *од онога часа, откако, како.* – Откад зна за себе био је такав. **3.** (у функцији речце) *за изражавање чуђења, неверице (у упитним конструкцијама): како то, како може бити, откуд.* – Откад лопов може бити поштен?

òтказ и **òткāз** м *обавештење, чин о раскиду каквог уговора, о прекиду уговореног односа, о обустављању са посла и др.; документ, акт којим се то саопштава.*

откáзати, òткāжēм свр. **1. а.** *поднети отказ, раскинути уговорни однос:* ~ службу, ~ стан, ~ уговор. **б.** *одрећи, обавестити да се нешто заказано, утврђено, најављено неће одржати, догодити:* ~ час, ~ представу, ~ излет. **2. а.** *одбити, одрећи (некоме нешто):* ~ гостопримство, ~ помоћ. **б.** *престати функционисати, покварити се, заказати; попустити, издати (нпр. мотор, кочнице, живци и др.).*

отказúвати, -а̀зујēм *несвр. према отказати.*

òтказнӣ и **òткāзнӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на отказ; којим се отказује, одбија нешто:* ~ рок, ~ поступак.

òткако прил. *од оног времена, од оног часа, одонда, откад(а).* – Откако је дошао, све нам је кренуло набоље. • ~ **је света и века** *одувек, одвајкада.*

òткати, -кā̄м (òткēм) свр. *завршити ткање, изаткати.*

òткачен, -а, -о разг. *натран, шашав, уврнут, чудан (у понашању, облачењу и др.), ексцентричан.*

откàчињати (се), -ēм (се) *несвр. према откачити (се).*

òткачити, -ӣм свр. **1.** *скинути са закачаљке, ослободити нешто закачено, окачено; одвојити прикачено:* ~ приколицу, ~ вагон. **2.** разг. *почети се понашати необично, шашаво, ексцентрично.* ■ ~ **се** *одвојити се од нечега, скинути се с нечега;* фиг. разг. *прекинути везе (с неким), оставити на миру (другога):* ~ се с трамваја, ~ се с крова; ~ се од девојке.

òткивак, -ивка м *метални предмет добијен ковањем.*

откúвати, òткӣвām *несвр. према откивати.*

откúдати (се), òткӣдām (се) *несвр. према откинути (се).* • ~ **од својих уста** *в. под уста.*

òткинути, -нēм (аор. òткинух и òткидох) свр. *отргнути, одвојити кидајући, чупајући; одсећи одрубити:* ~ лист, ~ грану, ~ прст; ~ главу.

òтклањати (се), -а̄м (се) *несвр. према отклонити (се).*

откла́пати (се), òткла̄пām (се) *несвр. према отклопити се.*

откле́чати, -чӣм свр. (нешто) *пропратити нешто до краја на коленима, провести, издржати нешто клечећи:* ~ молитву, ~ казну.

откли̏зати, -а̄м и **откли́зати,** òткли̏жēм свр. *извести до краја клизање, клизањем завршити, исклизнути (нешто):* ~ свој сат, ~ валцер на леду.

òткли̏к м *одјек, одраз гласа, звука.*

òткламати, -а̄м свр. *отићи, удаљити се клизећи (се), одгегати се.*

òтклон м *одступање, померање, скретање од одређене, обично вертикалне линије.*

откло̀нити, òтклонӣм (трп. òтклоњен) свр. **1.** *одстранити, елиминисати, неутрализати:* ~ опасност. **2.** *склонити, одмаћи, померити у страну:* ~ завесе с прозора, ~ косу с чела.

откло̀њив и **откло̀њив,** -а, -о *који се може отклонити.*

откло̀пити, òтклопӣм (трп. òтклопљен) свр. **а.** *скинути поклопац (са лонца или сл.).* **б.** *в. расклопити.*

откључáвати (се), -у̏ча̄вām (се) *несвр. према откључати (се).*

откључати, -ā̄м свр. *кључем отворити браву нечеīа закључаноī; уопште отворити нешто забрављено, одбравити.* ■ **~ се** *отворити кључем врата своје собе, стана у којем се неко закључао.*

откòвати, òткујēм свр. **1.** *расковати заковано:* ~ ланац, ~ заклопац на ковчегу. **2.** *клепањем, откивањем обрадити нешто (нпр. наоштрити кòсу).*

òткомāнда ж воj. *службени премештај у другу војну област, војну јединицу, прекоманда.*

откòмāндовати, -дујēм свр. воj. **1.** *послати, службено преместити војно лице у другу подручну јединицу, послати другој војној команди, прекомандовати.* **2.** *изрећи команду, заповест (војницима у строју, на положају и сл.):* ~ налево круг!

òткоп м *место īде се копа ров (нпр. у руднику).*

откопáвати, -òпāвāм *несвр. према откопати.*

откòпати, -āм свр. *копањем открити (и извадити) из земље; копајући одīрнути, одстранити земљу са нечеīа:* ~ гроб, ~ зидине.

откопчáвати (се), -òпчāвāм (се) *несвр. према откопчати (се).*

откòпчати, -āм свр. **а.** *растворити спојене копче, извадити дуīме из рупице, пертле:* ~ дугме. **б.** *растворити, отворити, раздвојити закопчано:* ~ капут, ~ кошуљу. ■ **~ се а.** *растворити се, извући се из рупице, пертле (о копчи, дуīмету).* **б.** *отворити, разоткрити (одећу на себи), раскопчати се.* – Откопчај се, вруħина је.

откорáкнути, -òрāкнēм и **откорáчити,** -òрāчūм свр. *начинити корак уназад, откорачити, уступкнути.*

òткос м **1.** *количина нечеīа (траве, пшенице) која се одједном откоси; покошени ред.* **2.** *планински обронак, кòса.*

откотрљати, -āм свр. *потиснувши, одīурнувши учинити да се нешто окруīло, ваљкасто удаљи, преместити, удаљити котрљањем.* ■ **~ се** *удаљити се, преместити се котрљајући се.*

откóчити, òткочūм свр. **а.** *ослободити, отпустити кочнице, кочиони механизам нечеīа.* **б.** *учинити покретљивим нешто блокирано, укочено, имобилисано:* ~ рамени зглоб. ■ **~ се** *ослободити се дејства кочнице, деблокирати се; постати покретљив.*

открáвити, òткрāвūм свр. *одмрзнути, отопити замрзнуто; уīрејати, заīрејати:* ~ фрижидер; ~ руке. ■ **~ се** *одмрзнути се, отопити се;* фиг. *престати бити нерасположен, орасположити се, одобровољити се.*

открављúвати (се), -àвљујēм (се) *несвр. према откравити (се).*

открèсати, òткрешēм свр. *одсећи, одстранити кресањем, окресати (īране, стабљику и сл.);* фиг. *оштро, отворено, одīоворити, узвратити у лице (некоме нешто), одбрусити.*

откри́вати (се), òткрúвāм (се) *несвр. према открити (се).*

открúвāч, -áча м *в. проналазач.*

откривéње с **1.** *в. откриће.* **2.** (Откривење) рлг. *в. откровење (2).*

òткрити, òткријēм (имп. òткрӣ; трп. открȉвен, -èна) свр. **1. а.** (некога, нешто) *скинути покривач, застор с некоīа, с нечеīа.* **б.** *уклањањем прекривке, застора, мараме и сл. изложити разоткрити, разīолитити:* ~ главу, ~ лице. **в.** *отворити:* ~ врата. **2. а.** *пронаћи нешто ново, доћи до нових открића, сазнања, проналазака; уопште сазнати, пронаћи нешто непознато, незнано, ново и сл.:* ~ закопано благо. **б.** *приметити, уочити нешто скривено, тешко приметно:* ~ покрете трупа. **в.** *уочити, запазити оно што обично није одмах или лако видљиво, приметити:* ~ неправилности, ~ грешке. **г.** *проникнути у нешто, докучити, одīонетнути:* ~ непријатељске намере. **д.** *објавити, обелоданити; одати (некоīа, нешто):* ~ податке; ~ планове. **ђ.** *указати на нешто, испољити, показати.* – Таквим понашањем открио је свој прави карактер. ■ **~ се 1.** *скинути, уклонити покривач са себе; разīолитити се тиме.* – Ноħу, кад спава, сав се открије. **2.** *приказати се, указати се (пред очима, поīледом).* – Пред њим се открио диван крајолик. **3.** фиг. **а.** (некоме) *искрено, отворено īоворити о себи, о својим манама, осећањима, намерама итд.* **б.** *показати се у правом светлу, разоткрити своју природу, нарав и сл.* **4.** воj. *одати своје присуство, свој положај (обично скривен, заклоњен), учинити се приметним, уочљивим (за другоīа).* • **~ Америку, ~ карте, ~ срце** и др. *в. код тих именица.*

откри́ће с *проналазак, ново сазнање о нечему; оно што је откривено, пронађено:* ~ гена; ~ неправилности у раду.

откровéње с **1.** (често уз одредбу „право“) *новина која представља задовољство, освежење, велики, доīађај (обично у духовном, естетском и сл. поīледу).* – Овај млади писац представља својим делом право откровење. **2.** (Откровење) стклн. рлг. *објављивање воље Божје о судбини света (изложено у Светом писму, у списима апостола Јована), Откривење, Апокалипса.*

òткуд(ā) и **òткудā** прил. **1.** *у упитном значењу* **а.** *одакле, из коī правца, из којеī места.* – Откуда долазиш? **б.** *због чеīа, зашто.* – Откуд тако о мени мислиш? **в.** *како, на који начин, по чему.* – Откуд да знам шта он сада ради? **2.** *у значењу места, правца, извора.* – Не знам откуд је родом. **3.** *у неодређеном значењу: којим, неким случајем, однекуд.* – Да сам откуд знао шта ħе ме снаħи, другачије бих поступио. **4.** (у односном значењу, у служби везника) **а.** *одакле, са које стране, из коī смера.* – Знам откуд ветар дува. **б.** *из којеī краја, места.* – Иди тамо откуда си и дошао.

òткукати, -āм свр. *завршити с кукањем; оплакати, ожалити кукајући.*

откȕлучити, -ӣм свр. *одрадити кулуком.*

òткуп м *откупљивање, куповина обично веће количине робе (жита, стоке или сл.) од произвођача или посредника; продаја такве робе купцима.* – Сељак даје држави жито на откуп.

откȕпити, òткȕпӣм свр. **1.** *куповином преузети од некоīа неку ствар, робу, право на нешто и сл.:* ~ жито од сељака, ~ право на објављивање романа. **2.** *избавити, ослободити коīа (из затвора, ропства и сл.) новцем, откупом:* ~ отето дете. ■ **~ се 1.** *повр. према откупити (2).* **2.** *искупити се нечим за учињене īрешке, пропусте, неправду нанету другоме и сл.*

откупљéње с **1.** *в. откуп.* **2.** рлг. *избављење од пакла откупом īрехова.*

откупљúвати (се) *несвр. према откупити (се).*

откупљȉвāч, -áча м *онај који откупљује, врши откуп.*

òткупнӣ, -ā, -ō *који се односи на откуп:* ~ станица, ~ цена.

откупнȉна ж *новац или нешто другоī што се даје за откуп.*

откуцáвати, -ȕцāвāм *несвр. према откуцати.*

òткуцāј м **1.** *звук који се чује при удару (обично каквоī уређаја):* ~ сата, ~ звона. **2.** (обично у мн.) *удар била, пулса.*

òткуцати, -āм свр. **1. а.** *извести, означити куцањем, избијањем; пропратити куцањем:* ~ дванаест сати, ~ један такт. **б.** *написати писаћом машином:* ~ писмо. **2.** жарг. *пријавити, денунцирати (некоīа), доставити (нешто), издати:* ~ полицији.

òтмен, -а, -о **а.** *фин, уīлађен, префињен, īосподствен:* ~ укус, ~ одело **б.** *који се одликује уīлађеним īосподственим држањем, понашањем, манирима и сл.:* ~ господин.

òтменo прил. *на отмен, фин начин, уīлађено, īосподствено.*

òтменōст, -ости ж *особина оноīа који је отмен, оноīа што је отмено.*

òтмица и **òтмица** ж **1. а.** *насилно одвођење, заробљавање, киднаповање:* ~ детета, ~ авиона. **б.** *насилно, неодобрено одвођење девојке, невесте из родитељске куће ради удаје.* **2.** *отимачина, пљачка, отимање:* ~ новца, ~ добара.

òтмичāр и **òтмичāр** м (инстр. -ом и -ем) *онај који отима, врши отмицу, пљачкаш; киднапер.*

òтōк[1] м *отечено место (на телу), отеклина.*

òтōк[2] м *отицање, отакање (воде, течности).*

òток м *в. острво.*

òтока ж *вода, речица и сл. која се одваја од īлавне реке.*

отолòгија ж грч. *наука о болестима уха.*

òтомāн м ар. *врста меког лежаја без наслона, широк диван, канабе.*

Òтомāн, -а и **Отòмāн,** -а́на м ист. (обично у мн.) *онај који је живео у Отоманском царству, Турчин.*

òтомāнскӣ и **отòмāнскӣ,** -ā, -ō *који се односи на Отомане и Отоманско царство; турски.*

отомбо́љити (се), отòмбōљӣм (се) свр. *в. отромбољити (се).*

òтопина ж *отопљена материја, раствор.*

отòпити, òтопӣм свр. *растворити, растопити; одмрзнути.* ■ **~ се** *растопити се, одмрзнути се (о снегу, леду).*

отòплити, òтоплӣм свр. (обично безл.) *постати топло, топлије (обично о времену).* – Данас је отоплило.

отопљáвати, отòпљāвām *несвр. према отоплити.*

отопље́ње с *прелазак из хладнијег у топлије стање, климатско отопљавање:* долази ~.

оториноларингòлог м *лекар специјалиста за болести уха, носа и грла.*

оториноларинголòгија ж грч. мед. *наука о болестима уха, носа и грла.*

òточанин м (мн. -ани) *становник отока, онај који је пореклом са отока, острвљанин.*

òточāнка ж *становница отока, она која је пореклом са отока.*

отòчити, òточӣм свр. *излити део течности (из суда); преточити.*

òточић м *дем. и хип. од оток.*

òтōчје с *зб. и.м. од òток, острвље; група òтōкā, архипелаг.*

òтпāд и **òтпад** м **1.** (зб.; мн. ø) **а.** *отпаци, смеће.* **б.** фиг. *најнижи друштвени слој, олош, шљам:* ~ друштва. **2. а.** *место одређено за одлагање градског смећа, депонија смећа.* **б.** *стовариште старих неупотребљивих предмета или индустријских, сировинских отпадака и сл.:* ~ аутомобила, ~ старе грађе.

òтпадак, -атка м (мн. òтпаци, ген. òтпадāкā) **а.** *неупотребљиви, неискористиви део који преостане, отпадне од нечега:* отпаци хартије, ~ од јабуке. **б.** фиг. *в. отпад (1б).*

òтпадати, -ām *несвр. према отпасти.*

отпáдити се, òтпāдӣм се свр. *одвојити се, отуђити се (од некога, од куће и сл.).*

òтпаднӣ, -ā, -ō *који представља отпад, који се као неупотребљив одбацује, не користи:* отпадне воде, ~ продукт.

òтпаднӣк м **а.** *онај који се идејно, политички или сл. одвојио, разишао од својих једномишљеника, друштва, одметник, расколник, дисидент.* **б.** ((од) цркве, вере) *онај који је прешао у другу веру, одн. који се одвојио од цркве, вере, постао неверник.*

òтпадница ж *женска особа отпадник.*

òтпаднӣчкӣ, -ā, -ō *који се односи на отпаднике.*

òтпаднӣштво с *поступак, чин отпадника.*

òтпаковати, -кујēм свр. *скинути, одмотати омот са пакета, отворити пакет, распаковати нешто спаковано.*

отпáрати, òтпāрām свр. *парајући одвојити нашивено, рашити.* ■ **~ се** *одвојити се (о нечему пришивеном), одшити се.*

òтпасати, òтпашēм свр. *скинути, уклонити опасач или оно чиме је што опасано, припасано:* ~ сабљу, ~ појас. ■ **~ се** *скинути са себе опасач, одн. оно што је опасачем припасано.*

отпасúвати (се), -āсујēм (се) *несвр. према отпасати (се).*

òтпасти, òтпаднēм свр. (аор. òтпадох; р. пр. òтпао, -ала) **1.** *пасти с онога на чему је било причвршћено, на чему је висило или сл.; одвојити се, откинути се.* – Отпао лист с дрвета. Отпало дугме с капута. **2.** фиг. **а.** *престати постојати, нестати (о бригама, проблемима или сл.).* **б.** *не моћи даље учествовати у нечему:* ~ из даљег такмичења. **в.** *не долазити у обзир, бити непотребан.* – Његов предлог је отпао. Отпала је потреба за путовањем. **3.** (обично у 3. лицу) **а.** *пасти коме у део, припасти, следовати, запасти (при деоби, расподели).* – На свакога отпада по комад хлеба. **б.** *односити се на нешто као процентуални део (нечега).* – Један посто зараде отпада на трошкове пословања.

òтпатити, -ӣм свр. (нешто) *провести у патњи, пропатити (због нечега), преболети.* – Тешко је отпатила свој губитак.

òтпевати јек. **òтпjевати,** -ām свр. *певањем извести (песму, арију или сл.) од почетка до краја, интерпретирати; завршити с певањем.* • **~ своје** разг. *завршити с нечим (с каријером, с каквом делатношћу и др.), пропасти; умрети.*

отпéвати, òтпēвām јек. **отпијèвати,** òтпијевām несвр. **1.** *несвр. према òтпевати.* **2.** црквн. *певати јеванђељске текстове (у цркви); певати за свештеником при црквеном обреду.*

отпевýшити, -èвӯшӣм јек. **отпjевýшити,** -jèвӯшӣм свр. *певушећи извести (песму, арију и сл.) до краја; завршити с певушењем.*

отпèрјати, -ām свр. експр. *брзо отићи, изгубити се, одмаглити.*

отпетљáвати (се), -èтљāвām (се) *несвр. према отпетљати (се).*

отпèтљати, -ām свр. *одвезати, одмрсити петљу, чвор.* ■ **~ се** *ослободити се, извући се из веза, чворова, одвезати се.*

отпèчатити, -ӣм (трп. отпèчаћен) свр. (нешто) *отворити оно што је запечаћено:* ~ писмо.

отпúјати, òтпијām *несвр. према отпити.*

отпије- *в. отпе-.*

отпúлити, òтпилӣм свр. *одрезати пилом, тестером, отестерити.*

отпúрити, òтпирӣм свр. *пирећи уклонити, одувати:* ~ прашину са стола.

òтпис м **1.** адм. *брисање дуга, одн. отписивање амортизованих, потрошних средстава (старог намештаја, неисталих ствари и сл.) из књиговодствене евиденције.* **2.** *писмени одговор на нечије писмо, писмени захтев и сл.*

отпúсати, òтпишēм свр. **1. а.** *извршити отпис (1).* **б.** (некога, нешто) фиг. *не рачунати више с неким (с нечим), не очекивати ништа од некога (од нечега).* – Отпиши га, од њега нема користи. **2.** *одговорити писмено (на нечије писмо, писмени захтев и сл.).*

òтпити, òтпијēм (имп. òтпӣј; трп. отпӣјен, -ена) свр. *попити мало, део нечега (из чаше, флаше и сл.).*

òтплавити, -ӣм свр. *плавећи однети (о бујици, води).*

òтплакати, -лачēм свр. **1.** *престати плакати, завршити с плакањем.* – Пошто отплаче, наставља с причањем. **2.** (нешто) **а.** *плачући пропратити свој бол, ожалити плачући.* **б.** *плачем, оплакујући ожалити:* ~ своју несрећну љубав.

òтплата ж *измиривање кредита, дуга (обично у ратама); износ новца којим се (периодично) врши измиривање дуга, одн. кредита, рата.*

отплàтив (отплàтљив), -а, -о *који се може отплатити.*

отплáтити, òтплāтӣм (трп. òтплāћен) свр. (нешто) *исплатити, намирити дуг, кредит последњом ратом; у целости исплатити:* ~ кредит, ~ намештај.

òтплатнӣ, -ā, -ō *који се односи на отплату:* ~ дуг, ~ захтев, ~ сума.

отплаћúвати, -āћујēм *несвр. према отплатити.*

отплéсати, òтплēшēм свр. *извести, одиграти плес до краја, завршити плесање.*

отплèсти (òтплести), -èтēм свр. *расплести, одмрсити, одвити, одмотати (нешто уплетено, сплетено, смотано):* ~ цемпер, ~ плетенице, ~ чвор. ■ **~ се** *расплести се, размрсити се, раставити се (о нечему оплетеном, замршеном).*

òтпливати, -ām свр. **1.** *отићи, удаљити се пливајући:* ~ далеко. **2.** (нешто) *прећи, превалити (део пута, стазе) пливајући:* ~ половину стазе.

о̀тплитати (се), -иѣ̄м (се) *несвр. према отплести (се).*

отпло̀вити, о̀тпловӣм свр. **а.** *удаљити се, отићи пловећи (о броду, чамцу и сл.); одвести се, отпутовати (бродом и сл.).* **б.** *удаљити се, отићи ношен речним током (о нечему што плута, плива на води).*

о̀тпљунути, -нӗм свр. *пљунути даље од себе или у (на) страну.*

о̀тпљуснути, -нӗм свр. *пљуснувши одлити, одасути.*

о̀тпљуцнути, -нӗм свр. *у дем. значењу: отпљунути.*

отповр̏нути, -о̀врнӗм свр. нар. *одвратити, одговорити.*

отпоза́ди прил. *са задње стране, одостраг, однатраг.*

о̀тпоздра̄в м *одговор на поздрав.*

отпо̀здравити, -ӣм свр. (некога) *одговорити поздравом на поздрав (некоме), одздравити.*

отпо̀здрављати, -а̄м *несвр. према отпоздравити.*

отпо̀јати, -јӗм и -јӣм свр. сткњ. (нешто) *завршити појање, отпевати.*

о̀тпор м **1. а.** *супротстављање, противљење (некоме, нечему).* – При хапшењу није пружао отпор. **б.** *акција одупирања или одбране у борби, одн. оружано супротстављање непријатељу (нападачу, окупатору и сл.) уопште:* оружани ~. **2.** физ. *супротстављање материјала или тела силама које на њега делују, супротна сила.* • **електрични ~** *отпор (не)проводника протицају електричне струје.* **линија (најмањег) отпора** *настојање да се нешто (обично тешко, сложено, ризично), постигне компромисом, нагодбама и сл.* **покрет отпора** ист. *борба француског народа против окупатора у Другом светском рату.* **пружити, дати ~** *супротставити се, одупрети се (некоме или нечему).*

о̀тпо̄ран, -рна, -о **а.** *који пружа отпор, који се опире, не да савладати, покорити, снажан, жилав; непоколебљив:* ~ народ, ~ биће. **б.** (на нешто) *који ретко подлеже неповољним, штетним и др. утицајима, дејствима, постојан, издржљив; имун:* ~ материјал; ~ на болести. **в.** (одр.) *који се односи на отпор (служи за отпор, врши отпор и др.):* ~ тачка, ~ снага, ~ моћ.

о̀тпо̄рнӣк м ел. *проводник познате вредности отпора (као део система електричног кола).*

отпо̀рно̄ст, -ости ж *особина онога који је отпоран, онога што је отпорно, отпорна снага.*

отпоручи́вати, -у̏чујӗм *несвр. према отпоручити.*

отпору́чити, -ору̏чӣм свр. (нешто некоме) *одговорити на поруку, поручити.*

отпо̀слати, -о̀шаљӗм и о̀тпошљӗм свр. (нешто) *послати некуда, одаслати:* ~ новац, ~ писмо.

отпо̀чӗти, о̀тпочнӗм (р. пр. о̀тпочео, -е̄ла; трп. о̀тпочӗт) свр. *започети, кренути (с неким послом, делом):* ~ с радом, ~ говор.

отпо̀чинути, -нӗм свр. *стати, зауставити се ради одмора, одморити се, предахнути, починути.*

отпо̀чињати, -њӗм *несвр. према отпочети.*

о̀тправити, -ӣм свр. **а.** (нешто) *послати (поштом или сл.); упутити, отпремити (некуда):* ~ писмо. **б.** *уклонити, одстранити, отерати:* ~ у ћошак, ~ у друго место.

о̀тправљати, -ӣм *несвр. према отправити.*

о̀тпра̄вник м у изр. **~ возова** *железнички службеник који регулише полазак возова из станице, улазак у станицу или пролазак кроз станицу.* **~ послова** *дипломатски представник који заступа, замењује и привремено обавља послове амбасадора (нпр. за време његовог одсуствовања или повлачења).*

о̀тпра̄вничкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на отправнике.*

о̀тпратити, -ӣм свр. (некога) **а.** *поћи с неким као пратња, као пратилац; испратити до неког места:* ~ до врата. **б.** *послати, отпремити, отправити (некуда):* ~ сина у војску, ~ дете у школу.

о̀тпрањати, -а̄м *несвр. према отпрати.*

отпра́шити, о̀тпра̄шӣм свр. експр. *побећи, утећи, одмаглити, отперјати.*

о̀тпр̄вӗ прил. *(већ) при првом покушају, из првог пута:* ~ положити испит.

о̀тпр̄ӗ јек. **о̀тприје** прил. *из ранијег времена, одраније; као у прошлости, као раније:* ~ познавати некога.

отпре́гнути, о̀тпрӗгнӗм свр. *ослободити из запреге, испрегнути (коње, волове и сл.).*

отпре́дати, о̀тпрӗда̄м *несвр. према отпрести.*

отпре́зати, о̀тпрӗжӗм *несвр. према отпрегнути.*

о̀тпрема ж *отпремање, одашиљање, слање; служба слања (пакета, робе и сл.), експедиција.*

отпре́мати, о̀тпрӗма̄м *несвр. према отпремити.*

отпре́мити, о̀тпрӗмӣм (трп. о̀тпрӗмљен) свр. (некога, нешто) **а.** *послати, упутити, отправити (некуда):* ~ пакет. **б.** *наложити да неко оде, одстранити, најурити:* ~ повереноце.

о̀тпрӗмнӣ, -а̄, -о̄ *који је у вези с отпремањем, слањем:* ~ трошкови.

о̀тпрӗмнӣк м техн. *уређај за одашиљање сигнала, знакова, одашиљач.*

отпремни́на ж **1.** *плата или новчана накнада, помоћ која се даје неком при одласку из службе (нпр. у пензију).* **2.** *трошкови експедиције, отпремања пошиљке.*

о̀тпрӗмница ж *образац са подацима о роби која се шаље (поштом, железницом или др.).*

о̀тприје *в. отпре.*

отпри́ликӗ прил. *по слободној процени, приближно, око (обично у вези с каквом мером, количином); рецимо, некако тако:* имати ~ 20 година, рећи ~ овако.

о̀тпртити и **отпр̀тити,** о̀тпртӣм свр. (снег) *уклонити, разгрнути снег и направити слободан пролаз, стазу.*

отпр́хнути, о̀тпр̄хнӗм свр. *одлетети прхнувши (о птици).*

о̀тпузати, -ужӗм и **отпу́зити,** -ӣм свр. *пузећи отићи, доспети (даље, до неког места).*

о̀тпуснӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на отпуст, отпуштање:* ~ листа (из болнице).

о̀тпусница ж *документ, исправа о отпуштању (из службе, из болнице и сл.).*

о̀тпуст м **1. а.** *пуштање, отпуштање (из болнице, војске или др.); документ, акт, дозвола за привремени или стални одлазак.* **б.** *в. отказ.* **в.** *допуштење за прекид рада или неке друге активности, одмор.* **2.** црквено *опроштај од грехова.*

отпу̀стити (о̀тпустити), о̀тпустӣм свр. **1.** (некога) *дати неком отпуст (дозволу за одлазак, излазак и сл.), одн. отказ (на службу).* **2.** (нешто) **а.** *пустити да истече, изаћи, испустити:* ~ крв, ~ воду. **б.** *ослободити веза (потпуно или делимично), смањити затегнутост (нечега), олабавити, попустити:* ~ каиш, ~ завртањ. **в.** *пустити да виси, опустити:* ~ бркове, ~ ноге. **3.** црквено *ослободити (од грехова), дати опрост;* уп. отпуст (2). ■ **~ се** *престати се држати, одвојити се (од неког, нечега):* ~ се с конопца, ~ се из кола.

отпутова̀ти, -у̀тујӗм свр. *отићи (обично каквим превозним средством) у неко друго, удаљеније место, земљу, отићи на пут.*

отпуха́вати, -у̀хава̄м и **отпухи́вати,** -у̀хујӗм *несвр. према отпухати и отпухнути.*

отпу́хати, о̀тпӯшӗм (о̀тпӯхам) и **отпу́хнути,** о̀тпӯхнӗм свр. *в. одувати.*

отпуча́вати (се), отпу̀ча̄ва̄м се *несвр. према отпучити се.*

о̀тпучити, -ӣм (трп. о̀тпучен) свр. (нешто) *откопчати, раскопчати:* ~ кошуљу. ■ **~ се 1.** *откопчати се (о нечему што је закопчано).* **2.** *одвојити се, откачити се:* ~ се од зида.

отпуша́вати, -у̀ша̄ва̄м *несвр. према отпушити*[1].

о̀тпушити[1], -ӣм свр. (нешто) *уклањањем чепа или нечега што препречује, запушава отвор омогућити проток:* ~ канализацију.

о̀тпушити², -ӣм свр. *мало попушити, повући дим (из цигарете).*

отпу́штати (се), о̀тпӯштам (се) *несвр. према отпустити (се).*

отра́вити се, о̀трāвӣм се свр. *обрасти травом:* ~ се двориште.

о̀трāг и **отра́га** прил. *одостраг, страга, отпозади.*

отрапа́вити, -а̀пāвӣм и **о̀трапавити,** -ӣм свр. *постати трапав.*

о̀тргнути, -нӗм (аор. о̀тргнух и о̀тргох; р. пр. о̀тргнуо, -ула и о̀тргао, -гла) свр. **1. а.** *откинути, убрати:* ~ цвет. **б.** *одвојити комад, део од целине, цепити:* ~ лист из свеске. **в.** *силом одвојити, одвући (од кога), истргнути:* ~ дете из мајчиних руку. **г.** *издвојити, изузети од заједничког дела:* ~ реченицу из контекста. **2.** *извући из неповољне ситуације, рђавог стања, ишчупати:* ~ од лошег друштва. ■ ~ **се 1. а.** *ослободити се чврсте везе (из лањаца, из нечијих руку), отрести се, извући се из неповољних околности (терора, контроле, утицаја и др.), отети се.* **б.** *ослободити се обавеза, дужности и сл.* **в.** (обично с негацијом) *одвојити се (од некога, од нечега), растати се:* не дати се ~ од играчака. **2.** фиг. *излетети, омаћи се (случајно, ненамерно).* – Отрже му се псовка из уста.

отре́бити, о̀трē̄бӣм јек. **отријѐбити,** о̀тријебӣм (трп. о̀трē̄бљен јек. о̀трије̄бљен) свр. (нешто) **1. а.** *пребирајући (обично какво зрневље) очистити од натруха, отпадака и др.:* ~ орахе, ~ пасуљ. **б.** *биштећи очистити, уклонити гамад (вашке, буве и сл.):* ~ косу, ~ одело. **2.** *олупити, ољуштити:* ~ кромпир. ■ ~ **се** *очистити се (од вашака, гњида и сл.).*

отрежња́вати (се), -ѐжњāвām (се) и **отрежњи́вати (се),** -ѐжњујēм (се) *несвр. према отрезнити (се).*

отрежње́ње с *враћање, довођење у трезно, трезвено стање:* ~ после пијанке, ~ од заноса.

отре́знити, о̀трēзнӣм јек. **отријѐзнити,** о̀трије̄знӣм (трп. о̀трēжњен јек. о̀трије̄жњен) свр. (некога) **а.** *учинити трезним (пијаног, буновног, ошамућеног и сл.), повратити у нормално, трез(ве)но стање.* **б.** фиг. *помоћи некоме да се ослободи заноса, опчињености (неким или нечим), да трезвено, рационално расуђује, сагледава стварност и сл.* ■ ~ **се** *доћи к себи, повратити се (из стања опијености, бунила, занесености и сл.).*

отре́сати (се), о̀трēсām (се) *несвр. према отрести (се).*

о̀тресит, -а, -о **а.** *слободан у опходњењу, отворен; окретан; жустар, енергичан (у понашању, раду).* **б.** *бистар, паметан, способан.*

о̀тресито прил. *на отресит начин, слободно, отворено; жустро, енергично; бистро, паметно:* ~ говорити.

о̀тресито̄ст, -ости ж *особина онога који је отресит.*

отре́сти (о̀трēсти), -е́сēм (р. пр. о̀трēсао, отре́сла (о̀трēсла); трп. отре́сен, -а) свр. (нешто) *ударајући по нечему учинити да нешто отпадне (нпр. плод са дрвета); уклонити, одстранити са нечега:* ~ крушке с дрвета; ~ снег с капута. ■ ~ **се 1.** *збацити, уклонити нешто са себе трзајима тела, стрести.* **2.** фиг. *отарасити се, ослободити се (непожељне, наметљиве особе или нечег непријатног, досадног):* ~ се насртљиваца, ~ се црних мисли. **3.** (често са допуном: на некога) *обрецнути се.*

о̀трēти (се) јек. **о̀трије̄ти (се),** о̀трēм (о̀тарēм) свр. *в. отрти (се).*

о̀тржати (се), о̀тржēм (се) *несвр. према отргнути (се).*

отрије- *в. отре-.*

отр́кнути, о̀трк̄нēм (отр́кати, о̀трк̄ām и о̀трчēм) свр. *отићи негде журно, трчећи, на часак, тркнути.*

о̀трлити, -ӣм свр. *завршити трљење:* ~ конопљу, ~ лан.

о̀тров м **1.** *материја штетна или смртоносна за живи организам.* **2.** фиг. **а.** разг. *зла, опака особа.* **б.** (за некога, за нешто) *особа моћна да с неким или с нечим изађе на крај, да некоме, нечему доскочи, парира.* • **бојни** ~ *хемијско средство намењено за уништавање или онеспособљавање непријатељских војника, људства (у рату, бољу и сл.).*

о̀трō̄ван, -вна, -о *који садржи отров или делује као отров:* ~ печурка, ~ стрела; фиг. *опак, зао, пакостан, заједљив, пун горчине:* ~ реч, ~ смех.

о̀трова̄нō̄ст, -ости ж *особина, стање онога што је отров(а)но.*

отрова́ње с *оштећење организма изазвано тровањем, стање настало деловањем отрова.*

отро̀вати, о̀трујēм свр. (некога, нешто) **а.** *изазвати тровање, отрованост (употребом отровних материја); убити, усмртити отровом:* ~ пса, ~ јело. **б.** фиг. *извршити рђав утицај на некога, на нешто, искварити, загадити; исцунити, испунити јадом, горчином, унесрећити, затровати:* ~ међусобне односе, ~ живот (некоме). ■ ~ **се** *опасно нарушити своје здравље тровањем; умрети под дејством отрова, одн. убити се нечим отровним:* ~ се никотином; ~ се пилулама за спавање.

отро́вница и **о̀трō̄вница** ж **1. а.** *женска особа која трује, убија отровом, тровањем.* **б.** фиг. *зла, опака особа.* **2.** зоол. и бот. (у атриб. служби уз називе животиња и биљака) *она која при уједу, додиру, коришћењу изазива тровање:* змија ~, печурка ~.

отромбо́љити, -о̀мбо̄љӣм свр. *опустити, оклембесити:* ~ усну. ■ ~ **се** *опустити се, оклембесити се.*

отро̀мити (се), о̀тромӣм (се) свр. *постати тром, млитав, слабо покретан, млохав.*

отрпа́вати (се), отр̀пāвām (се) (< *одтрпавати) *несвр. према отрпати (се).*

отр̀пати, -а̄м (< *одтрпати) свр. (некога, нешто) *уклонити оно чиме је што затрпано; ослободити уклањањем онога чиме је што прекривено:* ~ земљу; ~ људе испод рушевина.

отр́пети и **отр̀пети** јек. **отр́пјети** и **отр̀пјети,** -р́пӣм свр. *ћутке, без речи, поднети нешто неугодно, увредљиво, суздржати се од реакције; оћутати:* ~ увреду, ~ неправду.

о̀трти и **о̀трēти** јек. **о̀трије̄ти,** о̀трēм (о̀тарēм) (имп. о̀три (о̀тари); аор. о̀трх и о̀трēх јек. о̀трије̄х; р. пр. о̀тро, о̀тр̄ла; трп. о̀тр̄т, -а и отр̀вен, -ена; пр. пр. о̀тр̄вши и о̀трēвши јек. о̀трије̄вши) свр. (нешто) *тарући, бришући (крпом, марамицом, руком и сл.) уклонити, обрисати:* ~ сузе. ■ ~ **се 1.** *в. обрисати се.* **2.** (о некога, о нешто) *проћи тарући се о некога или нешто;* уп. очешати се.

о̀трулити, -ӣм и **о̀трунути,** -ӣм свр. *постати труо, иструнути.*

отрца́вати, отр̀цāвām **1.** *несвр. према отрцати.* **2.** пеј. (некога) *говорити другима ружне ствари о некоме, олајавати, опањкавати, оговарати (некога).* ■ ~ **се** *несвр. према отрцати се.*

о̀тр̄цан, -а, -о *баналан, безвредан, јефтин, истрошен, ефемеран (о нечему што је честом употребом постало обично, отужно):* ~ фраза, ~ идеја.

отр́цати, о̀тр̄цām свр. (обично у трп. о̀тр̄цан) (нешто) *дугом, честом употребом довести у лоше стање, похабати, излизати, офуцати, изанђати:* ~ капут. ■ ~ **се** *похабати се, офуцати се, излизати се, изанђати се.*

отр̀чати, -чӣм свр. *отићи трчећи.*

о̀тћушнути, -нӗм свр. *ћушкањем, ударањем одгурнути, уклонити, померити даље од себе:* ~ књигу, ~ камен.

о̀туд(ā), о̀туд(ā) и **отȕда** прил. **1.** *из тога правца, с те стране; одатле, с тога места.* – Отуда води пут. **2. а.** *на тај начин, тако.* – Прочитао сам све, па отуда знам како је било. **б.** *стога, зато.* – Ништа не знам, па отуда нећу ништа ни рећи. • **и отуд и одовуд** *са свих страна; и тамо и овамо, и на једну и на другу страну.* **отуд-одовуд** разг. *постепено, мало-помало.* – Отуд-одвуд ријеч дође на Милицу.

о̀тȗ̄ђено прил. *отсутно; равнодушно, незаинтересовано.*

о̀тȗ̄ђенō̄ст, -ости ж *особина онога што је отуђено; хладан, равнодушан однос међу људима.*

отуђе́ње с **1.** правн. *пренос власништва на другога, продаја:* ~ стана, ~ имања. **2.** *стање настало прекидом, губитком, захлађењем присних, духовних односа с неким:* ~ човека.

отуђи́вати (се), -ȗ̄ђујēм (се) *несвр. према отуђити (се).*

отȕ̄ђити, о̀тȗ̄ђӣм свр. **1.** правн. (нешто) *предати, пренети другоме у својину, продати:* ~ имање. **2.** *учинити да неко постане интимно, духовно далек, туђ, индиферентан (према некоме, нечему):* ~ брата од брата. ■ ~ **се** (од некога, од нечега) **а.** *по-*

стáти прéма некоме (нечему) незаинтересован, духовно тýп, одвојити се, удаљити се: ~ се од родбине, ~ се од света. **б.** уз. повр. *међусобно се удаљити (интимно, духовно), постáти једáн другóме далéк, стрáн.*

ȍтȗжан и **ȍтужан,** -жна, -о **а.** *тéжак (прéмастан, прéсладак и сл.) за јело; блýтав, безукусан (о јелу, пићу, леку и сл.).* **б.** *нeпријáтан, неугóдан, сладуњав (о мирису, даху).* **в.** *који делује неугóдно, неукусно, досадно; који је без духа, инвенције, пáтетичан:* ~ пренемагање, ~ говор.

ȍтȗжно и **ȍтужно** прил. *изазивајући отýжан осéћај:* мирисати ~.

отумàрати, -ā̀м свр. *отúћи тумарајући.*

отупáвео и **ȍтупавео,** -ела, -о јек. **отупáвио** и **ȍтупавио,** -вјела, -о (обично одр.) *који је изгýбио духовну свежину, који је постáо тýп, тýпав.*

отупáвити, -ȗпāвȉм и **ȍтупавити,** -ȉм свр. *изгýбити духовну свежину, бистрину, умну спóсобност, постáти тýп, тýпав:* ~ од старости.

отýпелōст јек. **отýпјелōст,** -ости ж *особина, стање онóга који је отýпео, онóга што је отýпело.*

отýпео, -ела, -о јек. **отýпио,** -пјела, -о *р. пр. од отýпети у атриб. функцији.*

отýпети јек. **отýпјети,** -пȉм свр. **1.** *постáти тýп, неоштар; изгýбити óштрину врха, заоблити се:* ~ нож, ~ оловку. **2.** *изгýбити бистрину ума, интелектуалну свежину, заглупéти:* ~ духом. **3.** *постáти неосетљив (на нешто):* ~ на бол, ~ на неправду.

отýпити, ȍтȗпȉм свр. **1.** *учинити тýпим, истýпити:* ~ óштрицу. **2.** *учинити неосетљивим.* – То трчање јој досади, умори је, отупи. **3.** *учинити глупáвим, заглупúти.*

отупљúвати, отȗпљујēм *несвр. прéма отýпети и отýпити.*

отýћи (ȍтȗћи), отýчēм свр. (нешто) **а.** *лáко оштéтити какав прéдмет удáром (обично са спóљне површине, по ивици и сл.), одбити (део, комадић):* ~ лонац. **б.** *удáрањем, лупањем по нечему скинути гóрњи слој нечега, обити:* ~ малтер са зида. **в.** *смлáтити, уништити, умлáтити усеве, воћке (грáдом).*

отфȉкарити, -ȉм свр. разг. *јáким, брзим, изненáдним покрéтом намах одсећи, одрезáти.*

отхрáмати, ȍтхрāмљēм и ȍтхрāмāм свр. *отúћи храмљући.*

отхрáнити, ȍтхрāнȉм свр. (некога) *бринући се, стáрајући се о некоме, пружајући све потребно оспóсобити за живот, одгајити, подићи:* ~ два сина, ~ пилиће.

отхр̏кати, ȍтхр̄чēм свр. *одспáвати хрчући.*

отхукúвати, -ȗкујēм *несвр. прéма отхúкнути.*

отхýкнути, ȍтхȗкнēм свр. *у једном даху испýстити узвик пóпут „ху“, „ух“ и сл.*

отцвркȕтати, -р̏куђēм свр. **1.** *завршити цвркýтање, прéстати цвркýтати.* **2.** фиг. (нешто) *отпéвати, изгóворити нешто цвркýтавим, умилним глáсом.*

отцéдити, ȍтцēдȉм јек. **отцијèдити,** ȍтциједȉм свр. *одвóјити, издвóјити (воду, сок, течност) из нечега цеђењем:* ~ сир, ~ веш; уп. оцедити.

отцéпити, ȍтцēпȉм јек. **отцијèпити,** ȍтцијепȉм (трп. ȍтцēпљен јек. ȍтцијепљен) свр. **1.** (нешто) *отúкнути део од целине, отр̄нути:* ~ комад платна, ~ лист из свеске. **б.** (некога, нешто) *одвóјити, оделити (од других):* ~ групу војника од јединице. **2.** нар. експр. *удáрити, одвалúти:* ~ некоме неколико врућих батина. ■ **~ се а.** *отúкнути се, отр̄нути се.* **б.** *одвóјити се, оделити се од других; издвóјити се из заједничке оргáнизације, институције, асоцијације или др.*

отцепљéње јек. **отцјепљéње** с *одвајање, издвајање од других, из заједнице, оргáнизације и сл., сецесија:* ~ једног крила странке, право на ~.

отцепљúвати (се) јек. **отцјепљúвати (се),** -èпљујēм (се) *несвр. прéма отцéпити (се).*

отчéпити, ȍтчепȉм свр. (нешто) *скинýти, извадúти чеп, зáпушач из нечега, отпушúти; отвóрити тиме оно што је зачепљено:* ~ флашу, ~ водоводне цеви.

отчепљúвати, -èпљујēм *несвр. прéма отчéпити.*

оћелáвити, оћèлāвȉм и **ȍћелавити,** -ȉм свр. *изгýбити косу (опадањем), остáти без косе (потпýно или делимично), постáти ћелав.*

оћопáвити, оћȍпāвȉм и **ȍћопавити,** -ȉм свр. **1.** *постáти ћопáв, хром.* **2.** (некога) *учинúти ћопáвим, хромим.*

оћоравити, оћȍрāвȉм и **ȍћоравити,** -ȉм свр. *постáти ћорав.*

оћýтати, -тȉм свр. **1.** (нешто) **а.** *ћýтке, без прóтивљења поднéти нешто неугóдно, увредљиво, прéћи прéко тога ћутећи, не реагýјући:* ~ увреду. **б.** *не (из)рећи, не спóменути, не саопштити нешто, прећутáти:* ~ своје мисли. **2.** *зáуставити се накрáтко, начинúти прéдах у излагању, причању, поћутáти.*

оћуткúвати, -ȗткујēм *несвр. прéма оћутáти.*

офанзúва ж лат. вој. *нáпад великих размера ради постизања стратегијски важних циљева, уништења непријатељске војне снáге на одређеном, обично великом прострóру; наступање, напредовање на широком фронту.*

ȍфанзȉван, -вна, -о *који се односи на офанзиву:* ~ план, ~ борба.

ȍфāрбати, -ā̀м свр. нем. *прéвући, прéмазати фáрбом, обојити.*

официјал- *в. официјел-.*

ȍфицијēлан, -лна, -о *службен, званичан.*

ȍфицијēлно прил. *службено, званично.*

официјéлнōст, -ости ж *особина онóга што је официјелно, службено, званично; официјелан стáв, официјелно држање.*

офȉцȉр, -úра м (вок. ȍфицȉру и -е, инстр. -úром) лат. *носилац вишег или високог чина у војсци; уопште старешина у војсци са чином од застáвника до генерала.*

офȉцȉрка ж **а.** *официрова супрýга.* **б.** *женска особа официр.*

офȉцȉрскӣ, -ā̀, -ṑ *који се односи на официре, који је у вези с официрима:* ~ униформа, ~ чин.

офóрмити и **ȍфōрмити,** ȍфōрмȉм (трп. ȍфōрмљен) свр. (нешто) **а.** *дáти нечему одређени, завршни облик, изглед, садржај нечега, формирáти:* ~ мишљење, ~ план. **б.** *оргáнизационо уредити, основáти, формирáти, устрóјити:* ~ предузеће, ~ одбор. ■ **~ се** *створúти се, уобличити се, успóставити се; основáти се, устрóјити се, формирáти се.* – Оформила су се два супротна мишљења.

оформљáвати (се), офȍрмљāвāм (се) и **оформљúвати (се),** офȍрмљујēм (се) *несвр. прéма оформúти (се).*

оформљéње с *уобличавање, учвр̄ћивање завршног изгледа, облика, садржине и др.; оснивање, устрóјавање, формирање (нечега).*

ȍфсајд и **ȍфсајд** м енгл. спорт. *недопýштен, непрóписан положај игрáча прéд прóтивничким гóлом, када се играч нађе иза свих прóтивничких игрáча (осим гóлмана) у трéнутку када му се упућује лóпта (у фудбалу), одн. пак (у хокеју).*

ȍфсет м енгл. штамп. *врста штампáрске тéхнике (којом се отúсак добија наношењем боје са матрице на гúмени ваљак, а са њега на хартúју).*

офталмȍлог м грч. мед. *специјалиста за очне болести.*

офталмолȍгија ж грч. мед. *наука, грáна медицине која се бави проучавањем оргáна вида, одн. очним болестима.*

офталмȍлошкӣ, -ā̀, -ṑ *који се односи на офталмолóгију и офталмолóге.*

ȍфурити, -ȉм свр. *прелúти, опéћи врелом водом.* ■ **~ се** *повр.*

офýцати се, ȍфȗцāм се свр. **а.** *похабáти се, отрцáти се (дугом употребом, ношењем), изанђáти се (обично о одећи).* **б.** фиг. разг. *изгýбити свежину, крéпкост, одртáвити, пропáсти, остáрити.* • **~ као папуџијски мачак** *в. офуцати се (б).*

ȍх (каткад поновљено) *узвик који при испољавању различитих осећања (изненађења, радости, задовољства, љутње, ожалошћења итд.).*

охла́дити, òхлāдīм (трп. òхлāђен) свр. **1.** (нешто) *учинити да нешто остане хладно, расхлађено; освежити излагањем хладноћи, расхладити:* ~ јело; ~ собу. **2.** (некога) фиг. *учинити да се неко уразуми, ослободи занесености, еуфоричности, опаметити, отрезнити (некога).* **3.** жарг. (обично у имп. о(х)лади!) *смирити се, средити се, обуздати се.* – Дечко, хајде олади! ■ ~ **се 1. а.** *остати хладан, расхладити се; освежити се (водом, у хладу и сл.).* **б.** фиг. *ослободити се претеране понесености, одушевљења, заузетости за нешто, престати бити еуфоричан, заузет (за некога, за нешто).* **2.** фиг. *јако се уплашити, премрети од страха, шокирати се.* – Кад се зачуо крик, ми се живи охладисмо. • **још се није (покојник) ни охладио** *кад хоће да се каже да се нешто (обично неприлично, неприкладно) дешава сувише брзо, пре него што протекне довољно времена од покојникове смрти.*

охла̀днелост јек. **охла̀дњелōст,** -ости ж *стање, особина онога који је охладнео, онога што је охладнело.*

охла̀днети јек. **охла̀дњети,** -днēм свр. **1. а.** *остати хладан, расхлађен, охладити се.* **б.** фиг. *престати бити занесен (неким или нечим), отрезнити се од какве понесености, одушевљења.* **2.** (безл.) *остати хладније, свежије, захладнети (о времену).*

охлађи́вати (се), -а̀ђујēм (се) *несвр. према охладити (се).*

охо (различито наглашено) *узвик за изражавање изненађења, чуђења, радости, задовољства и др.*

о̀хол и **о̀хол,** -а, -о *који се односи према другима с ниподаштавањем, потцењивањем, омаловажавањем, уображен, надмен, горд.*

охо̀лити се, òхолīм се несвр. [гл. им. òхољēње с] *понашати се охоло, надмено, уображено, шепурити се, правити се важан.*

о̀холо и **о̀холо** прил. *на охол начин, надмено, уображено.*

о̀холост и **о̀холōст,** -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога ко је охол, надменост, уображеност, гордост.*

охо-хо (различито наглашено) **1.** *узвик за изражавање задовољства, радости, изненађења, чуђења.* **2.** (у прил. служби) разг. *много, веома много, и те колико.* – За то је потребно охо-хо времена!

охрабре́ње с *оно што подстиче на храброст, одлучност, уливање, подстицање храбрости, самопоуздања, осокољавање.*

охрабри́вати (се), -а̀брујēм (се) *несвр. према охрабрити (се).*

охра́брити, òхрāбрīм (трп. òхрāбрен) свр. (некога) *улити некоме храброст, подстаћи, учинити кога храбријим, одлучнијим, смелим (у каквој ствари), осмелити; улити некоме самопоуздање, веру у успех, у исход онога што треба чинити.* – Ове речи су га охрабриле у нади да ће успети. ■ ~ **се** *стећи храброст, самопоуздање, веру, осмелити се (на нешто).* – Најзад се охрабрио да прође девојци.

охра̀брујући прил. *уливајући храброст, тако да храбри.* – Та је вест деловала охрабрујуће.

охра̀брујућ, -ā, -ē *који охрабрује, пружа наду у добар исход нечега:* ~ вест, ~ одговор, ~ резлтати.

охрапа́вити, -а̀пāвīм и **о̀храпавити,** -ӣм свр. *остати храпав, огрубети (обично о кожи, рукама).*

о̀царинити, -ӣм свр. *извршити цариње; одредити висину царинских трошкова (за увоз робе).*

о̀цат, òцта м лат. рег. *в. сирће.*

оцва̀сти (òцвасти), -а̀тēм свр. *престати цвасти, цветати, завршти цветање, оцветати.* – На тераси су двано оцвали зумбули.

оцвѐтати јек. **оцвјѐтати,** -ā̀м свр. *престати цветати, оцвасти.*

оцеан(-) *в. океан(-).*

о̀цедит јек. **о̀цједит,** -а, -о *који се лако ослобађа воде (о стрмом или порозном земљишту у на коме се вода не задржава дуго).*

оце́дити, òцēдīм јек. **оцијѐдити,** òциједīм (трп. òцēђен јек. òцијеђен) свр. (нешто) **1.** *истискивањем, ињечењем одстрањивати, издвајати течност, воду из нечега, исцедити:* ~ веш. **2.** *издвојити течни или житки део од гушћих или чврстих састојака; процедити:* ~ мед; ~ супу. ■ ~ **се** *постепеним отицањем, откапљавањем ослободити се течности, воде, просушити се.* – Салату треба опрати и оставити да се оцеди.

о̀цена јек. **о̀цјена** ж **а.** *суд, мишљење о вредности, стању, положају нечега, квалификација:* ~ нечијих поступака, ~ књижевног дела. **б.** *ознака (обично број) којом се исказује суд о вредности нечега (успеха, знања у школи, резултата у такмичењу и др.).* – Пет је одлична ђачка оцена.

оце́нити, òцēнīм јек. **оцијѐнити,** òцијенīм (трп. òцēњен јек. òцијењен) свр. (некога, нешто) **а.** *критички одредити вредност, стање, квалитет нечега (некога), проценити:* ~ роман. **б.** *дати свој суд, мишљење, оцену о некоме, о нечему, о стању (некога или нечега):* ~ ситуацију, ~ да ли је све у реду. **в.** (некога) *дати некоме оцену, уписати, означити бројем оцену (о знању, успеху и сл.):* ~ ученика, ~ вредност такмичара.

оцењи́вати јек. **оцјењи́вати,** -ѐњујēм *несвр. према оценити.*

оцењи́вач јек. **оцјењи́вач,** -а́ча м (инстр. -а́чем) *онај који оцењује, даје, доноси оцену.*

оцењи́вачкӣ јек. **оцјењи́вачкӣ,** -ā, -ō *који се односи на оцењиваче и оцењивање:* ~ одбор, ~ поступак.

оце́пити, òцēпīм јек. **оцијѐпити,** òцијепīм свр. **а.** *извршити цепљење, вакцинацију, завршити с вакцинисањем.* **б.** фиг. *ударити, опалити шамар, батине (некоме).*

оцеуби́ство с *убиство властитог оца.*

оцеуби́ца м (мн. ж) *убица свога оца.*

О̀ци мн. црквн. и етн. *в. Очеви.*

о̀цило с **а.** *огњило, кресиво.* **б.** *назив за знак сличан слову С у српском ћирилици.*

оцрвѐнити, оцр̀венīм свр. *учинити црвеним, обојити у црвено.*

оцр́нити, òцр̄нīм свр. **1.** (нешто) *учинити црним, обојити у црно.* **2.** фиг. (некога) *приказати, описати у рђавом светлу, изрећи о коме ружне, недолične ствари, наружити, опањкати, оклеветати.*

оцрњи́вати, оцр̀њујēм *несвр. према оцрнити.*

оцртава́ти (се), оцр̀тāвāм (се) *несвр. према оцртати (се).*

о̀цртати, -а̄м свр. (некога, нешто) *представити, приказати описом, описујући особине, својства, описати; окарактерисати:* ~ нечији карактер, ~ личности у роману. ■ ~ **се** *показати се, испољити се, постати уочљив, приметан (обично недовољно јасно, у контурама, као наговештај нечега).* – На уској хаљини јасно су се оцртале облине њених кукова.

о̀чадити, -ӣм, **очађа́вити,** очàђāвīм и **о̀чађавити,** -ӣм свр. **1.** (нешто) *учинити чађавим, упрљати чађу.* **2.** *остати чађав;* уп. очадити се. ■ ~ **се** *упрљати се чађу.*

о̀чāј м *тешко душевно стање проузроковано губитком драге особе, наде у спас, у излаз из неиздржљиве, безизлазне ситуације;* фиг. (обично уз „један") *тешка, лоша ситуација, крајње рђава ствар;* уп. очајање.

очаја́вати, очàјāвāм несвр. *бити очајан, обузет болом, патњом услед губитка сваке наде у спас, у излаз из тешке, неиздржљиве ситуације, бити у стању очајања.*

о̀чājан, -јна, -о **1.** *обузет очајањем, болом, патњом, пун очаја:* ~ човек **2. а.** *који одражава очајање, патњу:* ~ запомагање. **б.** *страшан, ужасан, веома рђав, безнадежан:* ~ стање, ~ ситуација. **3.** *који се врши, изводи, предузима крајњим напором, свом расположивом снагом (у настојању да се изађе из тешке, мучне, неиздржљиве ситуације), очајнички:* ~ борба на живот и смрт, ~ напор.

очаја́ње с *в. очај.*

о̀чājнӣк и **о̀чājнӣк** м *очајан човек.*

о̀чājница и **о̀чājница** ж *женска особа очајник.*

о̀чājничкӣ и **о̀чājничкӣ,** -ā, -ō *који се односи на очајнике; који се изводи с крајњим напором:* ~ потез, ~ борба.

о̀чājнички и **о̀чājнички** прил. **а.** *као очајник, на очајнички начин:* ~ молити за помоћ. **б.** *с крајњим напором, свим силама:* ~ се борити за живот.

о̀ча̄јно прил. *страшно, језиво, рђаво:* ~ изгледа, ~ пева.

очара́вати, очàрāвām *несвр. према* **очарати**.

о̀ча̄ранӧст, -ости ж *стање оног који је очаран, занесеност, опчињеност (нечим или неким).*

очара́ти, о̀чāрām свр. (некога) *опчинити, омађијати, одушевити, усхитити (лепотом, дражима, умом или др.).*

о̀час прил. *врло брзо, за тренутак, одмах, зачас.*

о̀чврснути, -нēм (р. пр. о̀чврснуо, -ула и о̀чврсао, -сла) свр. **1. а.** *прећи из течног, житког, меког стања у чврсто, постати чврст; стврднути се.* **б.** фиг. *постати јак, издржљив, отпоран, ојачати; ојрубети.* **2.** (некога) *учинити чврстим, јаким, отпорним, ојачати (некога).*

очвршћа́вати, -ршћāвām и **очвршћи́вати,** -ршћујēм *несвр. према* **очврснути**.

О̀чеви мн. црквен. и етн. *православни празник посвећен оцу (последња недеља пред Божић);* уп. Оци.

о̀чевӣдан и **очѐвидан,** -дна, -о *очигледан, очит; несумњив, неосporан:* ~ успех, ~ лаж.

очеви́дац, -и́ца м *онај који је присуствовао нечему и видео шта се догодило, био сведок догађаја, призора, чина и сл.:* ~ саобраћајне несреће.

о̀чевӣдно и **очѐвидно** прил. *очигледно, несумњиво, очито:* ~ болестан.

о̀чевина ж *имовина наслеђена од оца.*

очекива́ње с *гл. им. од* **очекивати**. • **изнад, преко (сваког) очекивања** *потпуно неочекивано, више него што би се могло очекивати, помислити или надати.*

очекѝвати, очѐкујēм несвр. **а.** (некога, нешто) *чекати, ишчекивати да неко дође, наиђе, одн. да се нешто догоди, деси:* ~ госте, ~ почетак представе. **б.** (нешто) *имати предосећај, наду, помисао да нешто предстоји, следи, наслућивати, предвиђати:* ~ успех у послу. **в.** (нешто од некога) *надати се, веровати у испуњење оног што се од некога жели, прижељкује, на шта се рачуна:* ~ захвалност од деце.

очѐличити, -ӣм свр. **а.** (нешто) *каљењем претворити гвожђе у челик, прекалити.* **б.** фиг. (кога) *учинити физички, духовно јаким, прекаљеним, ојачати, очврснути.* ■ **~ се** фиг. *постати телесно, духовно чврст, снажан, прекалити се (у борби, раду и сл.).*

Очѐна̄ш, -а́ша м црквен. *основна хришћанска молитва Богу (према речима „Оче наш“, којима та молитва започиње).* • **знати (нешто) као ~** *одлично знати (напамет, у свако доба).*

оче́пити, о̀чēпӣм свр. (некога, нешто) **1.** (некога, нешто) *стати на део тела човека или животиње (обично на ногу некоме).* **2.** фиг. *изрећи (о некоме) нешто увредљиво, непријатно, иронично, што вређа, погађа; дирнути, повредити нечим заједљивим, пакосним, убости.*

очеру̀пати, -а̄м свр. **1.** (нешто) *очупати перје (гусци, патки и сл.):* ~ гуску. **2.** фиг. експр. (некога) *на превару, безобзирно узети, измамити, извући некоме (сав) новац, опљачкати, ошулити.*

о̀четкати, -а̄м свр. *очистити четком (одело, ципеле, прашину са нечега).* ■ **~ се** *очистити се (себе, своје одело) четком.*

очѐшати, о̀чешēм свр. (некога, нешто) *делимично, овлаш (у пролазу, у сусрету, мимоилажењу) додирнути, дотаћи; окрзнути, огребати.* ■ **~ се а.** (о некога, о нешто) *благо, случајно (у пролазу, мимоилажењу) дотаћи се, окрзнути се с ким, коснути некога.* **б.** фиг. жарг. (о кога, о шта) *искамчити, измамити коме нешто, огребати се, окористити се:* ~ се за цигару. Имам нешто новца, очешао сам се код маме.

очѐшљати, -а̄м и о̀чешља̄м свр. **а.** *чешљем дотерати, уредити косу.* **б.** *ишчешкати, изравнати, огребенати (ресе, вуну или сл.).* ■ **~ се** *дотерати, довести у ред своју косу, фризуру, уредити косу чешљањем.*

о̀чи, о̀чијӯ ж *мн. од* **око**.

о̀чиглēдан и **очѝгледан,** -дна, -о *који се јасно види, може видети, уочити; недвосмислен, несумњив, очевидан, очит.*

о̀чиглēдно и **очѝгледно** прил. *на очигледан начин, очевидно; несумњиво, неосporно, очито.*

о̀чӣнскӣ и **о̀чӣнскӣ,** -а̄, -ō *који се односи на оца, на очеве уопште, својствен оцу, очевима;* фиг. *пун љубави, стараља, бриге (обично према деци, млађим особама), родитељски:* ~ благослов, ~ савет.

о̀чӣнски и **о̀чӣнски** прил. *својствено оцу, као отац, родитељски:* ~ поступати, ~ саветовати.

очи́нство с **а.** *крвна веза оца и деце, порекло од оца.* **б.** *в. очевина.*

о̀чињӣ, -а̄, -ē *в. очни.* • **очињег ми вида** *у заклетвама (кад се ко куне у своје очи).*

о̀чистити, -ӣм (трп. о̀чишћен) свр. (нешто) **а.** *уклањањем прљавштине, прашине, смећа и сл. учинити чистим, обрисати, почистити:* ~ собу, ~ ципеле. **б.** *уклонити сметње, наносе, рашчистити, раскрчити, прокрчити:* ~ пролаз, ~ терен. **в.** *ослободити од некога нечега непожељног, избацивши, протеравши, најурити, прогнати; уклонити, одстранити:* ~ земљу од окупатора, ~ стан од гамади. ■ **~ се 1. а.** *уклонити са себе (са свог одела и др.) прљавштину, прашину и сл.* **б.** фиг. *ослободити се грехова, мана, постати тиме духовно, морално чист.* **2.** разг. *отићи без трага, уклонити се, побећи, умаћи.* – Боље да се ја на време очистим одатле. **3.** *постати празан, испразнити се (о простору, простори ји).* – Чим зазвони, учионице се зачас очисте.

о̀чит, -а, -о *очигледан, несумњив:* ~ пропуст, ~ пример.

очита́вати, очѝтāвām *несвр. према* **очитати**.

очѝтати, -а̄м свр. **а.** (нешто) *прочитати са нечега (са мерног инструмента, сата и др.) добијену, изражену вредност:* ~ стање на струјомеру. **б.** (нешто) *ишчитати, изрећи до краја (молитву, литургију и сл.).* **в.** фиг. (лекцију, вакелу, буквицу и сл. некоме или без допуне) *отворено, без увијања изговорити у лице речи прекора, критике, прекорети, изгрдити.*

о̀чито прил. *очевидно, очигледно.*

о̀читова̄ње с *испољавање, показивање, манифестовање.*

о̀читовати, -тујēм свр. и несвр. *показ(ив)ати, испољити, испољавати, изразити, изражавати (мишљење, расположење, став према некоме, нечему).* ■ **~ се** *показ(ив)ати се, испољити, испољавати се, изразити, изражавати (своје мишљење, опредељење и др.).* – Пишчеве идеје очитују се у његовом делу.

о̀читӧст, -ости ж *својство оног што је очито, што је очигледно, несумњиво.*

о̀чица ж (обично у мн.) *окце; петља (у плетиву, на чарапи и сл.).*

о̀чице ж мн. *дем. и хип. од* **очи**.

очишћѐње с *ослобођење од грехова, духовна чистоћа.*

о̀чнӣ и **о̀чнӣ,** -а̄, -ō *који се односи на очи:* ~ вид, ~ дупља, ~ јабучица, ~ капак, ~ клиника.

о̀чњак м анат. *зуб између секутића и кутњака.*

о̀чӯва̄н, -а, -о *који је у добром стању;* фиг. *који добро изгледа, држећи:* ~ жена.

о̀чӯва̄нӧст, -сти ж *особина и стање оног што је очувано, оног који је очуван.*

очува́ње с *тежња да се што сачува (од промена, пропадања, нестанка), заштита, одбрана:* ~ мира.

очу́вати, о̀чӯвām свр. (нешто) *чувајући, негујући сачувати, задржати у добром стању, постићи да се што (обично старо) одржи, да се не оштети, да не пропадне и сл.:* ~ здравље, ~ традицију. ■ **~ се** *сачувати се у добром стању, здрављу, изгледу.*

очу̀пати, -а̄м свр. (гуску, патку и сл.) *чупајући скинути, одстранити (перје, длаке и сл.);* уп. очерупати.

о̀чӯх, о̀чуха м *неправи, нерођени отац, мајчин муж у односу према њеној деци из другог брака.*

о̀ца̄к, оца́ка и **о̀цак,** -а м тур. *в. димњак.*

оцà̄чар, -а́ра и **о̀цача̄р,** -а *в. димничар.*

ошàјдарити, -ӣм свр. нар. експр. (некога) *ударити, одаламити.*

ошàмарити, -ӣм и **ошамáрити,** ошàмāрӣм свр. *ударити, опалити шамар, лупити длаком по образу, ћушити.*

ошамýтити, ошàмӯтӣм (трп. ошàмӯћен) свр. (некога) **а.** *изазвати лако помућење свести, стање блаже, краткотрајне несвестице, шока.* **б.** *јако збунити, изненадити, накратко пореметити нечије нормално реаговање.* ■ **~ се** *осетити блажу несвестицу, запасти у стање краткотрајног, лаког шока.*

ошàмӯћенӧст, -ости ж *стање онога који је ошамућен.*

ȍшацовати, -цујēм свр. нем. жарг. (некога, ређе нешто) *пажљедавши, посмотривши оценити, проценити.*

ошепáвити, -èпāвӣм и **ȍшепавити,** -ӣм свр. *постати шепав, хром.*

ȍшинути, -нēм свр. **1.** (некога или по некоме) **а.** *јако ударити (обично бичем, прутом, шибом и сл.); снажно, јако ударити или погодити нечим (руком, метком из оружја и др.).* **б.** фиг. *оштрим, бесштедним речима укорити, нештедимице осути критику на некога.* **в.** фиг. *захватити, запљуснути, засути.* – Два млаза рефлектора ошинуше у два правца варош, и опет се све смрче. **2.** *упутити се брзим корацима, одјурити, одмаглити.* – Милета ошину друмом као да бежи.

ошúшати, ȍшӣшām свр. (некога) **а.** *одсећи или скратити косу некоме.* **б.** (овцу, козу, пса и др.) *одсећи руно, вуну, остриће, скратити длаке.* **в.** фиг. *опељешити, ошулити, опљачкати.* ■ **~ се** *подвргнути се шишању, одсећи или скратити своју косу (најчешће код фризера).*

ошљáрити, ȍшљāрӣм несвр. разг. [гл. им. ошљáрење с] *радити споро, полако, без воље, без елана, одуговлачећи.*

ȍштар, -тра, -о (комп. ȍштријӣ) **1. а.** *који има истањену ивицу (или ивице), избрушен брид (или бридове), који добро, лако сече, реже (о ножу или неком другом сечиву).* **б.** *који има врло танке ивице, рубове на које се човек може лако посећи:* ~ поклопац конзерве, ~ стакло. **в.** *који има зашиљен, шиљаст врх, шиљат:* ~ оловка, ~ гребен. **2. а.** мат. *који има мање од 90° (о углу).* **б.** *који наглo заокрће, мења правац (о окуци, завијутку и сл.).* **в.** *веома стрм, окомит, вертикалан:* ~ литица, ~ узбрдица. **3.** (по утисцима или деловању на човекова чула) **а.** *изразит, упадљив, груб (по изгледу, испољавању и сл.):* оштре црте лица, ~ поглед. **б.** *који непријатно надражује кожу, као да боцка, гребе и сл. (о тканини, одећи и сл.).* **в.** *јак, продоран, резак (о звуку, тону и сл.).* **г.** *који јако, неугодно надражује нос, пече (очи, у грлу), жесток, загушљив (о мирису, диму и сл.).* **4. а.** *који се испољава, делује снажно, интензивно, снажан, хладан (о временским приликама, појавама):* ~ зима, ~ ветар. **б.** *који се осећа јако, болно, који као да пробада, сече (о болу, жиловима у телу и сл.).* **5. а.** *веома строг, неумољив, који се неизоставно мора уважавати, извршити, спровести:* ~ наредба, ~ забрана. **б.** *веома опасан, жесток, љут, борбен:* ~ пас. **в.** *који се одликује особитим интензитетом, жестином, снагом, бритак:* ~ расправа, ~ темпо. **6. а.** *изоштрен, јасан, чист:* ~ слика. **б.** *веома бистар, проницљив, интелигентан, висprен:* ~ ум, ~ запажање. **в.** *врло истанчан, прецизан, савршен:* ~ вид, ~ слух. **7.** *крупније самлевен (о брашну и сл.).*

оштènити, ȍштенӣ(м) свр. *донети на свет (штене, кучиће), окотити (штенад) (обично о куји).* ■ **~ се а.** *донети на свет кучиће, штенад (о куји, керуши), окотити се.* **б.** *доћи на свет (о штенетету).*

ȍштетити, -ӣм (трп. ȍштећен) свр. (некога, нешто) **а.** *немарним, несавесним, непоштеним радом, односом и сл. нанети штету (некоме), нарушити нечије интересе, права и др.:* ~ државу, ~ купце. **б.** (нешто) *неправилним, лошим руковањем, одн. неком погрешном акцијом, чином изазвати оштећење, штету, квар на нечему (на каквом уређају, механизму):* ~ аутомобил, ~ инсталације. **в.** *одређеним дејством, утицајем проузроковати негативне последице, промене.* – Мраз је оштетио воћке. ■ **~ се** *претрпети квар, оштећење, покварити се, руинирати се.*

ȍштећенӧст, -ости ж *стање онога који је оштећен, онога што је оштећено.*

оштећéње с *квар, штета на неком предмету, машини, ткиву, органу и др. настала оштећивањем; повреда.*

оштећúвати (се), -ећујēм (се) *несвр. према оштетити (се).*

ȍштрāч, -áча м *занатлија који оштри ножеве, сечива резних алата и сл.; уређај, машина за оштрење.*

ȍштрина ж *особина, својство онога што је оштро, онога који је оштар:* ~ мача.

ȍштрити, -ӣм несвр. [гл. им. ȍштрēње с] (нешто) **1.** *чинити да неко сечиво постане оштро, да добије оштрину, чинити оштрим; шиљити, заоштравати (врх нечега).* **2.** фиг. *чинити изоштрени(ји)м, фини(ји)м, изоштравати, развијати, усавршавати:* ~ дух, ~ критеријуме, ~ свест. ■ **~ се** (на нешто, за нешто или без допуне) *припремати се, прикупљати храброст, одлучност за нешто.* – Оштри се већ недељу дана да јој каже шта о њој мисли.

ȍштрица ж **1. а.** *оштра ивица, брид (ножа, секире и сл.), сечиво.* **б.** *оштар, шиљат врх, шиљак.* **2. а.** фиг. *најбритканији, најоштрији део (полемике, напада у дискусији и сл.).* **б.** *пакосна, заједљива реч, главна жаока (уперена против некога или нечега).* • **бити на оштрици ножа, ходати по оштрици ножа** *бити, налазити се у сталној опасности, у веома ризичној ситуацији када и мала несмотреност може бити погубна.*

ȍштро прил. **1.** *на оштар начин, изоштрено:* ~ подесити слику. **2.** фиг. **а.** *веома строго, одлучно, озбиљно, љутито:* ~ упозорити, ~ нагласити. **б.** *јако, болно, љуто:* ~ заболети. **в.** *енергично, одсечно:* ~ корачати. **г.** *реско, продорно, звучно:* ~ зазвонити. **д.** *енергично, без устручавања, одлучно:* ~ поставити питање, ~ реаговати. **3.** *веома упадљиво, уочљиво, изразито, јако:* ~ се разликовати од других. **4.** *под оштрим углом, наглo мењајући правац, путању:* ~ скренути. **5.** *помно пратећи, пажљиво посматрајући:* ~ пазити на околину.

ошто- *као први део сложеница означава да се оно што се казује другим делом сложенице одликује оштрином:* оштроуман, оштровид, оштрозуб, оштроок и сл.

ошто̀вид, -а, -о *који има изузетно добар, оштар вид.*

ошто̀кӧња ж пеј. *љута, зла, свадљива женска особа.*

ошто̀ок, -а, -о *који има оштар вид, оштро око.*

ошто̀углӣ, -ā, -ō *који има оштар угао, мањи од 90 степени.*

ошто̀ӯман и **ȍштроӯман,** -мна, -о *који се одликује интелигенцијом, брзином и тачношћу запажања, проницљив, интелигентан.*

ошто̀ӯмно и **ȍштроӯмно** прил. *на оштроуман начин, проницљиво, интелигентно.*

ошто̀ӯмнӧст, ȍштроӯмнӧст и **оштроу́мнӧст,** -ости ж *особина онога који је оштроуман проницљивост, интелигенција.*

ошугáвити се, -угāвӣм, **ȍшугавити се,** -ӣм и **ȍшугати се,** -ā̄м свр. *добити шугу, постати шугав.*

ȍшурити, -ӣм свр. прел. (прасе, свињу) *прелити врућом, кључалом водом и очупати чекиње.*

ошу́тјети, -тӣм јек. (ретко ек. ошу́тети) свр. *в. оћутати.*

П

п (П) 1. **а.** *безвучни уснени праскави сугласник.* **б.** *слово којим се обележава тај глас:* велико П, мало п, курзивно *п*. **2.** хем. *знак за елемената фосфор* (P).

па (наглашено: пâ и пâ) **I.** везн. **1.** *везује реченице и реченичне делове који изричу оно што се догодило после онога што је речено у главној реченици.* **а.** *у временској или просторној узастопности.* – Прво је дошао он па она. **б.** *по неком реду, важности, интензитету и сл.* – Најпре се послужују гости па домаћи. **в.** *у једноставном набрајању.* – Посматра једну слику, па другу, па тако све редом. **2.** *везује реченицу којом се изриче нешто што се не би очекивало из претходно реченог: а опет, ипак, и поред тога.* – Много сам радио, па нисам ништа постигао. **3.** *везује реченицу којом се изриче оно што је последица претходно реченога.* – Боле га ноге па једва хода. **4.** *везује реченицу којом се казује да то што се њоме вели не утиче на претходно речено: макар, ма, чак и.* – Неће да слуша па да се на главу поставиш. **II.** речца **1. а.** *појачава значење речи пред којом стоји: чак, штавише.* – Нико га не воли па ни рођени отац. **б.** *подстиче, подстрекава на нешто: деде(р), хајде.* – Баш хоћеш да идеш, па иди. **в.** *за појачање, наглашавање, истицање изражајности, сигурности, важности онога што се каже (обично у узвичним исказима или реченицама).* – Да ли и ти мене волиш? Па наравно! **г.** (у самосталној употреби) *с упитном интонацијом, кад се жели саговорник подстаћи да настави недовршену или непотпуну мисао: и?, и онда? и даље?* – Ја сам га нагрдио ... Па? Па шта је било онда? **д.** (самостално или у вези са другим речима) *с ироничним нагласком или с ниподаштавањем у односу на саопштење саговорника: ни је важно, нема значаја.* – Платио сам то скупо. Па шта (онда)? Ионако си пун пара. **2. а.** *изриче сумњу, неповерење (често с дозом ниподаштавања): као, тобоже.* – И ти си ми па неки стручњак, немаш појма ни о чему. **б.** (често отегнуто: паааа) *наглашава несигурност, страховање да ли ће нешто моћи да се оствари, постићи, да ли је нешто добро, да ли се нешто десило итд.* – Да ли си положио испит? Паааа, не знам баш сигурно. **в.** (с дозом ироније, љутње) *наглашава реч уносећи значење: баш, као, је л' да.* – Ти немаш времена, а ја па, мислиш, имам.

пâбирак, -ирка м (обично у мн.) **1.** *плод који заостане после жетве или бербе.* **2.** фиг. *оно што је скупљено, (пре)узето с разних страна, из више места, извора и сл.:* пабирци из народних песама.

пâбирчити, -им несвр. [гл. им. пâбирчење с] (нешто) **1.** *купити пабирке.* **2.** фиг. *скупљати, (пре)узимати с разних страна, из више места, извора.*

пâвијан м зоол. *врста полумајмуна,* Cynocephalus.

пâвијански, -а, -о *који се односи на павијане (који припада павијанима, који је као код павијана и сл.).*

павиљо̀н, -о́на м фр. **а.** *грађевина са просторима намењеним за излагање сајамских, изложбених експоната и сл.; уопште грађевина или простор за одржавање јавних приредби, хала:* болнички ~, уметнички ~. **б.** *блок стамбених зграда.*

павиљо̀нски, -а, -о *који се односи на павиљоне, који је по плану павиљона:* зграда павиљонског типа.

пâвит и **пâвит(ин)а** ж бот. *биљка пузавица из ф.* Clematis.

пâвлака ж (дат. -аци) *густ, мастан слој млека који се образује на површини, скоруп; врста густог млечног производа:* слатка ~, кисела ~.

пага́нац, -нца м лат. *в. паганин.*

паганизам, -зма м *в. паганство.*

пàганин м лат. (мн. -ани) *који верује у више богова, који не зна за јед(и)ног бога, многобожац, незнабожац.*

пàганский, -а, -о *који се односи на пагане и паганство, незнабожачки:* ~ божанство, ~ народ, ~ племе.

паганство с *многобоштво, незнабоштво.*

пагина́ција ж *обележавање страна књига, рукописа бројевима (по реду); бројчана ознака страница (књиге, рукописа и сл.).*

пагини́рати, -ѝнӣра̄м свр. и несвр. (нешто) *бројевима обележити, обележавати, означити, означавати странице у књизи, у рукопису и сл.*

пàгода и **пагóда** ж *културна будистичка грађевина.*

пâд м (мн. пáдови) **1. а.** физ. *кретање тела према средишту Земље под утицајем силе теже, гравитације.* **б.** *спонтано или присилно испадање из равнотежног положаја; падање (с висине):* ~ авиона **в.** *рушење, обрушавање:* зграда склона паду. **г.** *пораз, пропаст, слом:* ~ владе. **д.** *смањење, снижење вредности нечега:* ~ вредности новца, ~ температуре. **ђ.** *неуспех (на испиту и сл.).* **2.** фиг. **а.** *слушање, настајање, надолазак.* – Стигох пре пада мрака. **б.** *срозавање, пропадање, декаденција:* ~ морала, ~ критеријума. **3.** *нагиб, косина, стрмина:* ~ терена.

пâдавине ж мн. *атмосферска киша, снег и сл., оборине.*

пâдавица ж мед. *нервна болест праћена нападима несвестице, епилепсија.*

пâдавичар м *онај који болује од падавице, епилептичар.*

пâдавичарка ж *женска особа падавичар.*

пâдалица ж **1.** астр. (често у атриб. служби уз им. „звезда") *метеор који прелети преко неба (стварајући утисак звезде која пада).* **2.** нар. *плод воћке (шљиве, маслине и др.) који сам опадне с дрвета;* уп. браница.

пâдати, -а̄м *несвр. према пасти.*

пáдеж м (инстр. -е́жом) лингв. *облик деклинације речи (именице, заменице, придева, редних и неких основних и збирних бројева) који показује значењски, синтаксички однос према другим речима у реченици.* • **то је други** ~ разг. *то је нешто (сасвим) друго, друга ствар.*

пáдежни, -а, -о *који се односи на падеж:* ~ наставак, ~ облик.

пàдина ж *стрма страна, површина брда, планине, улице и сл., нагиб.*

пâдобран м *направа, обично платнена или сл., у облику куполе, полулопте и др. која, успоравајући пад, омогућава безбедно спуштање на земљу после искакања или избацивања (нечега) из авиона.*

падобра́нац, -нца м (инстр. -нцем) **а.** *онај који се падобраном спушта из авиона на земљу (обично као припадник одговарајуће војне јединице); спортиста који се бави падобранством.* **б.** фиг. жарг. *онај који се гура, убацује са стране покушавајући да пре осталих, преко реда негде уђе, да се нечега домогне и сл.*

падо̀бранка ж *женска особа падобранац.*

пâдобрански, -а, -о *који се односи на падобран и падобранце:* ~ екипа.

падобра́нство с *скакање из авиона падобраном (као теорија, одн. спортска или војна дисциплина).*

па̀док м енгл. **1.** *ограђени простор на којем се окупљају коњи пред трку.* **2.** *сервисни простор (гаража, радионица и др.) за тркачке аутомобиле (најчешће формуле 1) поред тркачке стазе.*

па̑ж, па́жа и па̑жа м фр. (мн. па́жеви) *дечак племићког порекла на служби у двору феудалца или краља (у средњем веку).*

па́жевски и **па̑жевски,** -ā, -ō *који се односи на пажа.*

па̀жљив, -а, -о **а.** *који нешто обавља са пуно пажње, бриге, опреза, старања; усредсређен концентрисан на нешто:* ~ радник, ~ посматрач. **б.** *који се према другима односи с пажњом, предусретљив, обазрив, обзиран:* ~ према женама.

па̀жљиво прил. *на пажљив начин, с пажњом, обазриво, обзирно.*

па̀жљивṑст, -ости ж *особина, поступак оног који је пажљив; пажња.*

па́жња и **па̀жња** ж **а.** *усредсређеност, концентрација (мисли, посматрања, слушања) на нешто.* **б.** *увиђаван однос у опхођењу према другима, предусретљивост, љубазност; брига, старање, наклоност (према некоме):* ~ према старијима, окружити пажњом. **в.** *интересовање, занимање, заинтересованост (за нешто):* изазвати пажњу, привући (нечију) пажњу. • **бити у центру пажње** *бити предмет опште заинтересованости, значење, бити веома популаран, актуелан у јавности.*

па̀зā̀р, -а́ра м (инстр. -а́ром) тур. **а.** *куповина, одн. продаја (као трговачки посао), куповање, трговање.* **б.** *место где се врши куповина, пијаца, вашар.* **в.** *новац остварен продајом робе, зарада (обично у току дана).* • **тврдити** ~ разг. *нећкати се, тобоже одбијати (нешто), а у ствари то желети, једва чекати.*

пазари́вати, -зā̀рујēм *несвр. према пазарити.*

паза́рити, па̀зā̀рīм свр. и несвр. *обавити, обављати пазар.*

па̀зā̀рнī, -ā, -ō (ретко неодр. па̀зā̀ран, -рна, -о) *који се односи на пазар:* ~ дан, ~ простор.

па̀здрēн јек. **па̀здријен** м бот. *жбун или ниско дрво* Rhamnus frangula (Frangula alnus) *из ф.* Rhamnaceae, *крушина.*

па̀зикућа м (ж) (мн. ж) *домар, настојник.*

па̀зитељ и **па̀зитель** м (инстр. -ем) *онај који пази (на) нешто, (на) некога, који пажећи чува нешто, некога, брине се о нечему, некоме.*

пазитељица и **па̀зитељка** ж *она која пази (на) нешто, (на) некога, која пажећи чува нешто, некога, брине се о нечему, некоме:* кућна ~, ~ деце.

па̀зити, -ӣм (трп. па̑жен) несвр. [гл. им. па̑жење с] **1. а.** *пажљиво посматрати, пратити поједом (некога нешто); бити пажњом усредсређен, концентрисан на нешто:* ~ на кретање возила, ~ на часу. **б.** *водити бригу о томе да све буде у реду, бринути (о некоме, о нечему); надзирати.* **в.** *вребати, мотрити, стражарити:* ~ на ред, ~ да нико не побегне. **2.** *ценити, поштовати, уважавати.* ■ **~ се а.** *чувати се (од опасности, од неприлика), водити о себи рачуна.* **б.** уз. повр. *опходити се један према другоме с пажњом, уважавањем, живети с неким у пријатељству, волети се.* • **пази(те)!** 1) *позив на пажњу, опрезност.* 2) (у служби узвика) *у значењу:* а) *чувај(те) се!, склањај(те) се (обично пред каквом опасношћу).* б) (обично у вези с личном заменицом у акузативу: „га“, „је“ и др.) *као израз чуђења, изненађења.* – Пази га шта ради!

па̑зух м и **па̑зухо** с (па̑зуха ж) *удубљење између раменог чланка, горњег дела надлактице и грудног коша.*

па̑зушак, -шка м *дем. од пазух.*

па̑зушнī, -ā, -ō *који се односи на пазух(о).*

па́јалица и **па̑јалица** ж *направа са дршком за брисање прашине, перушка.*

па́јати, па̑јām и **па̑јати,** -ām несвр. *брисати прашину пајалицом.*

па̀јанта ж тур. **а.** *гредица која спаја насрамне рогове крова.* **б.** *гредица, дебља летва, мотка и сл. која служи ка кокошје седало.*

па̀јāц, -а́ца (паја̀ца) м итал. **а.** *циркуски лакрдијаш, клоун; лутка таквог изгледа (као дечја играчка).* **б.** фиг. *човек који се неозбиљно, лакрдијашки понаша.*

па́ј(к)ити, -ӣм несвр. деч. *спавати.*

па̀јтāш, -а́ша м мађ. нар. и разг. *другар, пријатељ, ортак.*

па̀јсер м нем. (?) *ивоздена полуга, шипка са заоштреним врхом.*

па̑к м енгл. спорт. *гумена плочица којом се игра хокеј на леду.*

пак I. везн. **1.** *па (I, 1).* **2.** (постпозитивно) *ставља реч иза које стоји у супротности према ономе што је претходно речено: а, али, ипак.* – Речи се губе, дела пак остају. **II.** *речца за појачавање питања, чуђења, изазова и сл.* – Преварио нас је, пак шта!

па̀као, па̀кла м **1.** рлг. *место на другом свету, где у загробном животу душе грешника вечно испаштају овоземаљске грехе.* **2** фиг. **а.** *мучне, стравичне животне околности.* **б.** *место где се воде жестоке борбе, свађе и сл.* **в.** *тешко, неподношљиво душевно стање, ужасна патња, мора.* **г.** *силна, несносна жега, неподношљива врућина.*

па̀кēт, -е́та м фр. **а.** *један или више предмета повезан у омот од хартије или спакован у кутији; такав омот као поштанска пошиљка.* **б.** фиг. пол. (обично у вези с именицама „мера“, „пропис“ и сл.) *већи број, скуп (системских, политичких или др. мера, прописа, одлука и сл.) које се доносе заједно у циљу комплексног регулисања одређених проблема.* – Пакет мера за ублажавање санкција.

па̀кēт-аранжма̑н м нем.-фр. *туристички програм путовања који укључује комплетан аранжман (превоз, смештај у хотелу, исхрану, услуге туристичког водича, излете и др.), обично у организацији туристичке агенције, предвиђен за групна путовања.*

пакѐтић м *дем. од пакет.*

па̑кла ж *в. пакло.*

па̀клен, -а, -о **1.** *који се односи на пакао; ужасан, неподношљив, тежак:* ~ казна, ~ страва, паклене муке. **2.** *подмукао, опак, злобан:* ~ план, паклене сплетке.

па̀клӣ̑ћ, -и́ћа и **па̀клић,** -а м *дем. од пакло; пакло:* ~ дувана.

па̑клица ж *дем. од пакла; пакло:* ~ цигара.

па̑кло с *пакетић, кутија (обично цигарета и сл.).*

па̑ковати, -кујēм несвр. **1.** (нешто) *умотавати предмет(е) у пакет.* **2.** (некоме нешто) *стављати некоме на терет нешто што није урадио, лажно теретити, оптуживати некога, смештати некоме.* ■ **~ се** *спремати своје ствари (стављањем у кофер, у торбу) обично пред одлазак на пут.* • **пакуј се (одавде)!** разг. *одлази, иди, губи се.*

па̑косни̑к м *пакостан, зао човек.*

па̑косница ж *пакосна, зла женска особа.*

па̑косно прил. *на пакостан начин, опако, злурадо:* смејати се ~.

па̑кṑст, -ости ж (инстр. -ошћу) **а.** *злурадо осећање изазвано завишћу због туђе среће, успеха и др.* **б.** *поступак подстакнут таквим осећањем, завишћу; зло дело учињено с намером да се неко омаловажи, понизи, да му се направи пакост, нанесе увреда и сл.* • **као за пакост** *као за инат, баш другачије него што се жели, на врата, у зло доба.*

па̑костан, -сна, -о *обузет пакошћу, завидан (због нечије среће и сл.), злурад; који одражава, одаје пакост:* ~ човек, ~ осмех.

па̑костити, -ӣм и **пакò̀стити,** па̑костӣм несвр. [гл. им. па̑кошћēње и пакòшћēње с] *чинити некоме пакост, зло (из завист, злурадости, ината).*

па̑к-па̀пӣр, -и́ра м *папир грубље структуре намењен за увијање, паковање (кутија и сл.).*

па̑кт м лат. (мн. -ови) **а.** пол. *међународни споразум, уговор од већег политичког значаја, склопљен између две или више држава, савез:* североатлантски ~, ~ о ненападању. **б.** фиг. *неписани споразум, савез обично два човека или двеју група људи (често против некога или нечега или након неког несporазума, свађе и сл.).*

пакти́рати, пàктӣрām свр. и несвр. **а.** *склопити, склапати пакт, међудржавни уговор о каквом савезу.* **б.** фиг. (с неким) *бити у каквом (обично тајном, сумњивом) договору, савезу, заједнички спремати, припремати нешто (обично против некога или нечега).*

пàктрēгер м нем. *носач притљага на крову аутомобила, кровни притљажник.*

па́ла ж итал. *доњи проширени део весла, лопатица.*

палàмāр, -а́ра м тур. пом. (обично у мн.) *дебело бродско уже.*

пàланачкӣ, -ā, -ō *који се односи на паланку и паланчане, провинцијски:* ~ позориште, ~ менталитет.

пàлāнка ж (дат. -нци) *мали провинцијски град, варошица.*

пала́нчанин м (мн. -ани) **а.** *становник паланке; онај који је пореклом из паланке.* **б.** фиг. *човек са заосталом културом, провинцијалац.*

пала́нчāнка ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) *становница паланке; она који је пореклом из паланке.* фиг. *женска особа са заосталом културом, провинцијалка.*

пàлāнчица ж *дем. од паланка.*

палàта и **пàлата** ж лат. *велика, раскошно изграђена зграда, грађевина великих димензија у којој су обично смештене државне, културне, спортске, трговачке или др. установе; резиденција владара, високих државних званичника, богаташа и др.*

палàтāл, -а́ла м лат. лингв. *меки, предњонепчани суглasник или сонант (нпр. „ћ“, „ј“).*

пàлатāлан, -лна, -о *који се изговара кад се врх или средњи део језика подиже према предњем непцу, предњонепчани (о суглasнику, гласу).*

палатализа́ција ж лингв. **1.** *опште назив за сваку артикулацију која подразумева кретање језика према предњем, тврдом непцу.* **2.** гласовна промена асимилационог карактера при којој задњонепчани суглasници к, г, х и пискави суглasници з и ц који потичу од г, одн. к прелазе у предњонепчане суглasнике на граници основе и неких наставка или суфикса, и то: к и ц у ч (*нпр.* војник – војниче, стриц – стриче), г *и* з *у* ж (*нпр.* друг – друже, кнез – кнеже), *а* х *у* ш (*нпр.* дух – душе).

палатàлизовати, -зујēм (палатализи́рати, -ӣзӣрām) свр. и несвр. *(из)вршити палатализацију, умекшавање суглasника.*

пàлац[1], пâлца м **1.** (инстр. пâлцем; мн. пâлци, ген. пàлāцā и пàлчеви, ген. пàлчēвā) *крајњи најдебљи прст на руци или на нози.* **2.** (мн. пâлци, ген. пàлāцā) арх. *стара мера за дужину и дебљину (приближно 2,5–3* cm).

пàлац[2], пàоца м (мн. пàоци, ген. пàлāцā) (обично у мн.) *део на точку зупрежних и сл. кола у виду пречаге (дрвене или металне) који спаја најлатак с главчином, жбица.*

палàцати, -ām несвр. **1.** *избацивати и увлачити језик (обично о змији).* **2.** фиг. (језиком) *говорити којешта, брбљати.*

палàцнути, -нēм *свр. према палацати.*

пàлача ж лат. *в. палата.* – Зрно по зрно погача, камен по камен палача (НПосл).

палачи́нка ж (палачи́нак, -нка м) мађ. (обично у мн.) *врста танког у тигању прженог теста од брашна, млека и јаја у који се увија недев (пекмез, сир и др.).*

палачи́нкāрница ж *угоститељска радња у којој се припремају палачинке.*

па́леж м *ватра, пламен.*

пàлēнта ж итал. *густо скувана каша од кукурузног брашна, пура, качамак.*

палео- грч. *први део твореница у значењу „који се тиче давне прошлости“:* палеографија, палеонтологија, палеославистика и др.

пàлеогēн, -а и **палеòгēн,** -е́на м грч. геол. *најстарији део терцијара, трећег периода у развоју Земље.*

палеòграф м грч. *стручњак за палеографију, истраживач старих рукописа, рукописних књига.*

палеографија ж грч. *наука која проучава материјал и писмо старих рукописа.*

палеògрафскӣ, -ā, -ō *који се односи на палеографе и на палеографију.*

палеозòик м грч. геол. *друга ера у геолошком развитку Земље.*

палеòзојскӣ, -ā, -ō *који се односи на палеозоик:* ~ доба.

палеòлӣт, -и́та и **палеолӣтик** м грч. геол. *старије камено доба, најстарије раздобље културе каменог доба.*

палеòлӣтскӣ, -ā, -ō *који се односи на палеолит:* ~ доба.

палеонтòлог м грч. *стручњак за палеонтологију.*

палеонтолòгија ж грч. *наука о изумрлим животињским и биљним врстама.*

палеонтòлошкӣ, -ā, -ō *који се односи на палеонтолога и палеонтологију:* ~ одељење.

пàлеоцēн и **палеòцēн,** -е́на м грч. геол. *прва, најстарија епоха палеогена.*

палѐта ж итал. **а.** слик. *танка дашчица на којој се држе и мешају сликарске боје.* **б.** фиг. *тон, шаренило, богатство разноврсних боја (на сликарском делу); укупне разноврсности изражајних средстава уметниковог дела.*

пàливетар јек. **пàливјетар,** -тра м *в. ветропир.*

пàлӣ, -ā, -ō (уп. пàсти[1] 4а) **а.** *који је пао, погинуо у борби, рату:* ~ борац. **б.** (у им. функцији) м *онај који је пао, погинуо у борби, рату.*

пàлија ж тур. (?) *в. полуга.*

пàлијатӣв и **палијàтӣв,** -и́ва м лат. **а.** *лек који само привремено уклања болове.* **б.** фиг. *мера која само делимично решава нешто, привремено решење, полумера.*

пàлијатӣван, -вна, -о *који делује као палијатив, привремено делотворан:* ~ мера, ~ средство.

пàликуħа м (ж) (мн. ж) *онај који изазива, подмеће пожаре у (туђој) кући, који пали (туђе) куће.*

палилòгија ж грч. књиж. *песничка фигура код које наредни стих почиње истом речју којом се претходни завршава.*

палѝндрōм, -о́ма м грч. *реч која гласи исто и кад се чита обрнуто, здесна налево (нпр. „потоп“, „ратар“).*

пàлӣр, -и́ра м нем. *надзорник над зидарима и радницима на грађевини, грађевински пословођа.*

пàлисāд м фр. **а.** воj. *преграда од зашиљених великих колаца или стубова пободених, побијених у земљу.* **б.** *ограда, тараба од кољa.*

пàлисāдни, -ā, -ō *који се односи на палисад; који изгледом подсећа на палисад.*

палисàндар, -дра м бот. *врста дрвета тропске Америке,* Jacaranda.

палисàндровина ж *племенита врста дрвета љубичастосмеђе боје која се употребљава за фине столарске радове и музичке инструменте.*

па́лити, пâлӣм (трп. пâљен) несвр. [гл. им. па́љēње с] **1.** (нешто) **а.** *изазивати пламен, потпаљивати (нешто).* **б.** *чинити да нешто (почне) да гори пламеном, да сагорева (ради грејања, светлости и др.):* ~ пећ, ~ свећу. **в.** *излагати дејству ватре; ватром уништавати, сагоревати нешто, спаљивати:* ~ коров, ~ старе крпе. **г.** *припаљивати дуван; пушити (цигарету, лулу и сл.).* **д.** *изазивати (топлотом, зрачењем и сл.) осећај врућине, припеке, жарити, жећи (о сунчаним зрацима, пећи и сл.).* **2. а.** (нешто) *покретањем прекидача активирати неки механизам, апарат, упалити:* ~ светло, ~ радио. **б.** (нешто) *ставити неки уређај у рад, у погон:* ~ кола, ~ мотор. **в.** (често као заповест: „пали!“) *пуцати, опаљивати (из топа, пушке и сл.).* **3.** (нешто) *изазивати, стварати, имати оштар, непријатан осећај, укус.* – Лук пали очи. **4.** (нешто) фиг. *развијати, будити полет, одушевљење; узбуњивати, побуњивати.* – Ви палите духове, заносите младеж. ■ ~ **се 1.** *почињати горети, светлети (пламеном);*

сијати. – Ватре се ретко пале саме. Звезде се на небу пале. **2.** фиг. **а.** *постајати сјајан, блистав (под утицајем каквог расположења, осећања).* – Пале му се образи и очи. **б.** разг. *бивати обузет јаким осећањем, одушевљењем, узбуђивати се.* – Публика се све више пали и узбуђује. • **~ и жарити** *имати неограничену власт, моћ и користити се њоме.* **~ се на некога** жарг. *осећати узбуђење, узбуђивати се (обично сексуално) нечијом привлачношћу.* **то (не) пали** *то (не) вреди, тиме се неће, (не) може нешто (ништа) постићи.* – Сва твоја убеђивања не пале.

пàлица ж *танји или дебљи, најчешће дрвени ваљкасти предмет у облику штапа или сличан штапу који служи у различите сврхе:* **а.** *за поштапање, штап.* **б.** *за терање стоке.* **в.** *за затварање десне и леве стране јарма када су упрегнути волови.* **г.** *за дириговање:* диригентска ~. **д.** *као полицијска опрема, пендрек:* полицијска ~. **ђ.** *као знак положаја, чина, вође:* кардиналска ~, маршалска ~. **е.** спорт. *у штафетним тркама у атлетици на 100 и 400* m: штафетна ~. **е.** спорт. *за играње бејзбола;* бејзбол ~. **ж.** *за друге различите намене.* • **васпитна ~** ир. разг. *пендрек.*

пàлма ж (ген. мн. -мӣ) лат. бот. *у мн.: биљна породица (суп)тропских крајева, с високим и витким стаблом, круном од перастог и лепезастог лишћа,* Palmae *(у јд.: биљка из те породице).*

пàлмин, -а, -о *који се односи на палму, који припада палми.*

пàлтō, -òа м фр. *в. огртач.*

пàлуба ж рус. *горњи део трупа брода који покрива унутрашњи простор лађе; на великим бродовима претходни патос који дели труп брода на спратове:* главна ~, доња ~.

пàлубнӣ, -ā, -ō *који је у вези с палубом, који се односи на палубу:* ~ простор, ~ товар.

пàлчанӣ, -ā, -ō (ретко неодр.) *који се односи на палац:* ~ нокат.

пàљба ж (ген. мн. -бӣ) **а.** *пуцање, пуцњава у честим плотунима; звук од такве пуцњаве.* **б.** фиг. *оштар напад, жестока грдња, критика.*

пàљевина ж **1. а.** *в. пожар.* **б.** *оно што је пожаром нагорело, ватром (за)паљено.* **в.** *намерно изазван пожар (на туђој имовини).* **2.** фиг. **а.** *в. паљба (б).* **б.** *галама, свађа, узбуна уопште;* уп. палити ватру (под палити).

пàљеница ж рлг. ист. у изр. **жртва ~** *животиња која се приноси као жртва тако што се спаљује.*

пàмēт ж (инстр. пàмēћу (пàмēти)) **1. а.** *способност човека да мисли, схвата и просуђује; мисаона и спознајна способности, разум, ум, интелигенција уопште.* **б.** *природна надареност за нешто, таленат:* ~ за математику. **в.** фиг. *уман, паметан човек, мислилац.* **2.** *опште схватање, умно достигнуће или опредељење људи, друштва или средине о нечему, идеологија, знање:* политичка ~, западноевропска ~. **3.** *сећање, памћење, успомена.* • **близу (је) памети** *разумљиво (је), логично је.* **где ти је (била) ~** *каже се кад се изражава чуђење због нечијег неразумног, непромишљеног поступка, учињене глупости.* **далеко (је) од памети** *бесмислено (је), непаметно, нелогично је.* **доћи, дозвати се (к) памети** *уразумити се, опаметити се (најзад).* **држати, имати у памети** *мислити на нешто, не заборављати.* **дуга коса кратка ~** ир. *кад хоће да се каже да су жене мање интелигентне од мушкараца.* **имати више среће него памети** *добро проћи у каквој ризичној, опасној ситуацији.* **кокошја ~** *слабоумност, неинтелигенција.* **завртети (некоме) ~** *очарати, залудети кога (нечим, собом, дражима или др.).* **кратке памети (човек)** *умно ограничен, неинтелигентан (човек).* **научити некога памети** *уразумити, присилити некога да поступа разумно, да се понаша како треба.* **ни на крај памети (ми то није било)** *ни помислити то (нисам могао).* **~ у главу!** *добро промисли, пази шта радиш (обично као опомена, упозорење).* **пасти на ~** *синути одједном као идеја, управо помислити, домислити се нечега.* **померити памећу** разг. *постати луд, лудо, неразумно поступити, полудети.* **посисати сву ~ (овога света)** ир. *бити врло мудар, паметан.* **солити коме ~, учити кога памети** презр. *убеђивати кога у нешто што је очигледно, јасно, што не треба објашњавати.* **(ту) ~ стаје** *кад хоће да се каже да је нешто (да се дешава) апсолутно шокантно, непојмљиво, потпуно несхватљиво.* **узети се у ~** *добро пазити, поступати разборито, паметно; опаметити се.* **урезати се у ~** *живо, неизбрисиво памтити (обично нешто особито, упечатљиво, значајно).*

пàметан, -тна, -о **а.** *који се одликује интелигенцијом, способношћу доброг, мудрог расуђивања, интелигентан; оштроуман, бистар, проницљив, сналажљив.* **б.** *испуњен, прожет мудрим мислима, сазнањима, идејама и сл.:* ~ књига, ~ предавање. **в.** *који је у складу са добрим расуђивањем, промишљен, рационалан, исправан:* ~ ствар, ~ поступак. **г.** *који одаје, одражава памет, нечију интелигенцију:* паметне очи, ~ физиономија. • **баш (ала) си паметан!** ир. *како можеш тако нешто (непаметно) рећи (смислити, урадити или др.).* **буди паметан!** *пази шта радиш, не дај се преварити, добро размисли (обично као опомена, упозорење).*

памѐтāр, -а́ра м **а.** *паметан, мудар човек.* **б.** ир. *онај који много памети, мудрија.*

памѐтница и **пàметница** ж *паметна, промућурна женска особа (обично девојчица), мудрица:* мамина ~.

пàметно прил. *на паметан начин, мудро, интелигентно, разборито.*

паметњáковић м ир. разг. *онај који мисли да је паметан, који стално нешто памети.*

пàметовати, -тујēм несвр. **1. а.** *поимати, схватати.* **б.** *размишљати, умовати.* **2.** ир. *правити се паметан, мудровати.* **3.** *давати савете, саветовати.*

пàмпа ж и **пàмпас** м шп. *травната степа у умереном појасу Јужне Америке.*

пàмпӯр, -у́ра м фр. *запушач за боце, чеп (обично од плуте).*

пàмтивēк јек. **пàмтивијек** м у прилошком изр. **од памтивека:** *откад се памти, одвајкада, одискона, одувек.*

пàмтити, -ӣм несвр. *држати у памћењу, сећању, не заборављати.* • **памти па врати** *узвратити истом мером.*

пàмтљив, -а, -о *који се лако памти, који је лако запамтити.*

пàмћēње с **1.** јл. им. *од памтити.* **2.** псих. *способност запамћивања, држања у глави, у памети (ранијих догађаја, људи, података и др.):* имати добро ~.

пàмук м (мн. ø) тур. бот. **а.** *јужна биљка из пор. слезова чије је семе у чаури покривено влакнима,* Gossypium. **б.** *памучно влакно те биљке које се употребљава за израду текстилних производа и тканина; текстил, текстилни материјал од памучних влакана.* • **вадити (некоме) душу на ~** *с претворном финоћом, а перфидно, с насладом мучити, кињити, коња.* **мек као ~** *добар, доброћудан, благ (у понашању, опхођењу).*

пàмучан, -чна, -о (обично одр. пàмучнӣ) *који је од памука; који је у вези с памуком:* ~ кошуља; ~ индустрија.

пàмфлет, -а и **пàмфлēт,** -е́та м енгл. *кратак сатирични текст, чланак, спис са ироничним, саркастичним садржајем (обично упереним против неке особе, друштвеног поретка, режима и сл.).*

памфлѐтист(а), -ē м (мн. -сти) *писац памфлета.*

памфлетѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на памфлетисте.*

пàмфлēтскӣ, -ā, -ō *који се односи на памфлете:* ~ карактер (нпр. неког текста).

пàмфлетски прил. *на памфлетски начин, као у памфлету.*

пàн м (мн. пáнови) **а.** пољ. *племић.* **б.** чеш. *господин.*

пан- грч. *префикс у твореницама са значењем „све, свеукупно, свеобухватно“:* панславизам, пангермански.

панàгија ж грч. црквн. *лик Богородице који православни владика носи на грудима.*

панáма ж **1.** *врста плетеног платна.* 2. *у атриб. служби: који је од панаме:* ~ шешир

панарабѝзам, -зма м пол. *тежња за уједињењем, сарадњом свих Арапа.*

панàхија (панàија) ж грч. *кувана пшеница са шећером (и орасима), жито припремљено за дању или славу, кољиво.*

пангерма̀низам, -зма м пол. *покрет за уједињење свих германских народа с Немачком на челу.*

па̀ндā̀н, -а́на м фр. *оно што је нечему врло слично, истоветно, једнако, паралелно (по врсти, типу и др.) нечему другом; онај који је некоме врло сличан, готово истоветан, једнак;* уп. пар и парњак.

па̀ндȕр, -у́ра м мађ. **1.** ист. *сеоски полицијски стражар.* **2.** жарг. (често у пеј. значењу, презр.) *полицајац.* **3.** фиг. *онај који грубом силом, насиљем проводи своју власт.*

пандȕрина ж (м) (мн. ж) *ауг. и пеј. од пандур;* уп. пандурчина.

па̀ндȕрка ж *женска особа пандур;* уп. пандур (2).

па̀ндȕрскӣ, -ā, -ō *који се односи на пандуре, својствен пандурима:* ~ служба.

па̀ндȕрски прил. *на пандурски начин, као пандур.*

пандȕрство с *пандурско звање; пандурска служба;* уп. пандур (1 и 2).

пандȕрчина ж (м) (мн. ж) *ауг. и пеј. од пандур;* уп. пандурина.

паневропѐизам, -зма м пол. *тежња ка уједињењу европских народа, идеја о европској (кон)федерацији.*

панегѝрик м грч. *текст (песма, говор, натпис) у нечију част, славу, хвалоспев, славопојка.*

панегѝричан, -чна, -о *који се односи на панегирик, хвалоспеван:* ~ песма, ~ тон.

панегѝрича̄р м *онај који пише панегирике или држи панегиричне говоре.*

панегѝричкӣ, -ā, -ō *панегиричан; који се служи панегириком, садржи панегирик:* ~ песма.

па̀нел-пло̀ча ж *плоча, даска од слепљених летава, прекривених с обе стране фурниром.*

па̀ника ж (дат. -ици) грч. *велика узнемиреност, помућеност појединца или мноштва људи, праћена неконтролисаним, избезумљеним понашањем (изазвана великим страхом пред неком изненадном, непосредном животном опасношћу, несрећом и сл.); оно што се догађа, одвија кад људе избезуми помућења.*

пани́рати, па̀ни́ра̄м свр. и несвр. фр. кув. *обложити, облагати комаде (меса, поврћа и др.) слојем размућених јаја и(ли) хлебних мрвица, поховати:* ~ шницле, ~ пиле, ~ паприке.

панисламѝзам, -зма м *покрет за уједињење свих муслиманских народа и држава у складу с начелима Курана.*

панихѝда ж грч. *опело над мртвацем у православној цркви.*

па̀ничан, -чна, -о **а.** *који је у вези с паником, који се одликује паником, пун страве, ужаса:* ~ страх, ~ сцена. **б.** *који изазива (или може да изазове) панику, узнемиравајући:* ~ вест.

па̀ничā̀р м *онај који је склон паници, паничном понашању и реаговању (обично о плашљивој особи); онај који шири алармантне вести, изазива узнемирење, панику.*

па̀ничā̀рка ж *женска особа паничар.*

па̀ничā̀рство с *стање својствено паничарима, обузетост паником; паничарско понашање.*

па̀ничити, -ӣм несвр. [гл. им. па̀ничӗње с] **1.** *понашати се, реаговати панично, уплашено, избезумљено;* фиг. разг. *непотребно се узнемиравати, страховати.* **2.** *изазивати, подстицати страх, панику, ширити панику.*

па̀нично прил. *на паничан начин, у страху, избезумљено:* ~ бежати, ~ се понашати.

па̀нк м енгл. **а.** *врста популарне (рок) музике настале средином седамдесетих година двадесетог века.* **б.** *покрет панкера, омладинаца екстравагантног, необичног, намерно ружног облачења (одела с прибадачама, ланцима, копчама), необичних фризура, шминке и настраног, асоцијалног понашања (поникао у Лондону средином седамдесетих година).*

па̀нкер м енгл. *следбеник покрета и моде панка;* уп. панк.

па̀нкреас м грч. анат. *тробушна жлезда са унутрашњим лучењем, смештена иза желуца, која лучи хормон инсулин и извесне ензиме, пуштерача.*

па̀нкреаснӣ, -ā, -ō *који се односи на панкреас.*

па̀нӯ, -о̀а м фр. *овећа плоча, табла намењена за постављање слика, за излагање натписа, обавештења, реклама или др.*

Пано́нац, -нца м *човек из Паноније (земље између Дунава и Саве).*

Па̀нӯнка ж *женска особа из Паноније.*

па̀нӯнскӣ, -ā, -ō *који припада Панонији:* ~ равница, ~ море.

панӯ̀птикум м грч. *музеј воштаних фигура и других необичних и ретких предмета.*

панора́ма ж грч. **1. а.** *предео који се види гледан с овеће висине (с брда, с торња и сл.); видик, слика, изглед предела са таквог положаја.* **б.** фиг. *целовит опис, приказ неке ситуације, садржаја дат са много појединости, детаља, лица и др., лепеза, галерија.* **2.** *направа помоћу које се мале слике увећавају под осветљењем оптичког стакла.*

панӯ̀рā̀мскӣ, -ā, -ō *који се односи на панораму, веома прегледно:* ~ приказ пејзажа.

пансѝӯ̄н, -о́на м фр. **1.** *приватна васпитна и образовна установа у којој питомци поред наставе имају обезбеђен стан и храну; интернат.* **2. а.** *смештај за госте хотела (или другог, најчешће туристичког објекта) са урачунатом дневном исхраном; хотел (или неки други туристички објекат) који нуди преноћиште са (ис)храном.* **б.** *кућа или део куће који се изнајмљује становима и у који они, поред смештаја, добијају храну, негу и др.*

пансиӯ̀нāт, -а́та м фр. *пансион (1) (најчешће за девојчице и младе девојке).*

пансѝӯ̄нскӣ, -ā, -ō *који се односи на пансион (2):* ~ угоститељство, пансионске услуге.

панславѝзам, -зма м пол. *идеја, тежња за културним и политичким зближавањем и уједињењем свих словенских народа, свесловенство.*

панслà̀вист(а), -ē̄ м (мн. -сти) *присталица панславизма.*

панславѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на панславизам и панслависте:* ~ покрет, ~ конгрес.

пантало́не ж мн. итал. *доњи део одела с ногавицама;* уп. хлаче и чакшире: дугачке ~, кратке ~.

панталò̀нице и **пантало́нице** ж мн. *дем. од панталоне; панталоне са кратким ногавицама* • **вруће** ~ разг. *женске панталоне са веома кратким ногавицама (које делују еротски).*

пантеѝзам, -зма м грч. *филозофско-религиозно учење о истоветности Бога и природе.*

пантѐист(а), -ē̄ м (мн. -сти) грч. *присталица, заговорник пантеизма.*

пантеѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на пантеизам и пантеисте.*

пантѐо̄н, -о́на м грч. **а.** ист. *храм посвећен свим боговима (у класичној старини Грка и Римљана).* **б.** *раскошна, монументална грађевина у којој се сахрањују славне личности.*

па̀нтер м грч. зоол. *дивља звер из пор. мачака, жуте крзна са црним пегама, леопард,* Felis pardus.

па̀нтерскӣ, -ā, -ō *који се односи на пантере, који је својствен пантерима:* ~ скок.

па̀нтерски прил. *као пантер, попут пантера:* ~ гибак, ~ скочити.

па̀нтљика ж *уска трака (од платна, гуме и сл.) за везивање, причвршћивање (одеће, пакета и др.), врпца.*

пантљѝчара ж зоол. *у мн.: глисте налик на пантљику које паразитски живе у цревима кичмењака, тракуље,* Cestodes *(у јд.: таква глиста).* • *врсте пантљичаре:* **говеђа** ~ Taenia saginata; **јетрена** ~ T. echinococcus; **овчија** ~ T. coenurus; **свињска** ~ T. solium; **широкочлана** ~ Dibothriocephalus latus.

пàнтљичаст, -а, -о *налик на пантљику, који је као пантљика, врпчаст:* ~ облик (нечега).

пàнтљичица ж *дем. од пантљика.*

пантòкрātор м грч. *свемоћни владалац, (све)моћник.*

пантомѝма ж грч. **а.** *сценски приказ у којем се само покретима руку и мимиком лица нешто представља, казује; позоришно-сценско дело које се тако изводи.* **б.** *уопште покрети руку и мимика као средство споразумевања.*

пантòфла ж нем. (обично у мн.) *папуча.*

пàнцӣр, -ѝра м нем. **а.** ист. *метални непробојни оклоп за тело.* **б.** (у атриб. служби, уз именице) *који штити од рањавања, продора зрна ватреног оружја, панцирни:* ~ кошуља, ~ одело.

пàнцӣрнӣ, -ā, -ō *који служи као панцир, оклоп и пружа заштиту од зрна ватреног или другог разорног оружја, оклопни, блиндирани:* ~ кошуља, ~ тенк, ~ аутомобил.

пâњ, пáња м (мн. пáњеви) **1. а.** *део одсеченог, преломљеног стабла које штрчи из земље изнад корена; уопште комад дебла, обично за огрев исеченог стабла, цепаница.* **б.** *краћак балван, клада као постоље за сечење меса.* **2.** фиг. а. *онај који је (остао) сам, који живи сам, без икога свога.* **б.** (обично с атриб. „стари“) *стар, оронуо човек.*

пáња ж жарг. *хлеб; јело.*

пàњӣк, -и́ка м *земљиште с много пањева.*

пàњина ж *ауг. и пеј. од пањ.*

пàњӣћ, -и́ћа и **пањић,** -а м *дем. од пањ.*

пâњкати, -ā̂м несвр. *клеветати, оговарати, опањкавати.* ■ **~ се** уз. повр. *међусобно се опањкавати, клеветати.*

пáпа (пâпа) м (мн. ж) грч. *врховни поглавар Римокатоличке цркве.*

пâпа м нем. *отац (обично у дечјем обраћању оцу).*

па-па узв. (обично изговорено као „па-пааа“) *при поздрављању са неким ко одлази, пушује (обично у обраћању деци).*

папàгāј, -а́ја м (инстр. -ајем) нем.-итал. зоол. **а.** *тропска птица разнобојног перја живих боја, кратког, савијеног кљуна;* мн. *род тропских птица сродних кукавицама,* Psittaci. **б.** фиг. *онај који много и којешта прича, само понавља оно што други говоре.*

папàгāјке ж мн. *врста клешта (с врховима повијен у облику кљуна папагаја).*

папàгāјскӣ, -ā, -ō *који се односи на папагаје, својствен папагајима.*

папàгāјски прил. *попут папагаја, без разумевања, механички понављајући туђе (речи, мисли), напамет научено:* говорити лекцију ~.

папазјàнија ж грч. **а.** *чорбасто јело од разноврсног поврћа и меса.* **б.** фиг. *збрка, дар-мар, мешавина свега и свачега.*

пáпак, пáпка м (мн. пáпци, ген. пâпāкā) *рожната двочлана навлака на крајевима прсту у неких сисара (говеда, оваца, свиња и др.);* фиг. шаљ. *прст у човека.* – Боли га папак. • **отегнути папке** пеј. *умрети.*

папали́на ж итал. (обично у мн.) *врста сарделе (користи се за справљање рибљег брашна).*

папарàцо, -ца м (мн. папарàци) итал. (према имену личности из филма „Слатки живот“ Ф. Фелинија) *фоторепортер који кришом настоји да, зарад доброг хонорара од неких новинских редакција, сними познате личности у незгодним, компромитујућим ситуацијама.*

пâпати, -ā̂м несвр. деч. *јести.*

пàперјаст, -а, -о **а.** *покривен, прекривен паперјем:* ~ пиле. **б.** *мек(ан) као паперје; уопште који личи, подсећа на паперје:* ~ брадица; ~ облак.

пàпēрје с зб. (мн. ø) *меко, кратко, ваздушасто перје (обично у младих птића), машак.*

папѝзам, -зма м *папска власт (као институција).*

папилòтна (папилòта) ж фр. *свитак за коврџање косе, виклер.*

пàпӣр, -и́ра м **а.** *хартија (за писање, штампање, паковање и др.).* **б.** *званичан писмени документ;* мн. *личне исправе појединца (легитимација, крштеница и др.).* • **вредносни папир(и)** банк. *новчани документ (обвезнице, акције, менице и сл.).* **мртво слово на папиру** *каже за нешто што је писмено уговорено, али се не спроводи, безвредан писмени уговор, документ.* **новац у папиру** *папирна новчаница.* ~ **трпи (подноси) све** *оно што је написано не мора бити и истинито, тачно.* **ставити (бацити) на** ~ *саставити нешто у писменој форми, записати, написати.*

папѝрина ж *пеј. од папир.*

папѝрић, -а и **папѝрӣћ,** -и́ћа м *дем. и хип. од папир; комадић папира.*

папѝрнат, -а, -о **1.** *који је од папира:* ~ кеса, ~ салвета, ~ роба. **2.** фиг. *који постоји само на папиру, али не и у стварности, нестваран, лажан:* папирнате борбе, папирнате илузије.

папѝрнато прил. *као у папирима, сувопарно, формалистички:* ~ деловати (нпр. о неком спису), ~ говорити.

папѝрнатōст, -ости ж *својство, особина онога што је папирнато;* уп. папирнат (2).

пàпӣрнӣ, -ā, -ō *који се односи на папир:* ~ новац, ~ индустрија.

пàпӣрница ж *трговина папирнатом, канцеларијском и сл. робом.*

папиролòгија ж ир. *сувишно, бирократско администрирање, одн. мноштво писаних докумената, аката и сл.* – Наша администрација пати од компликоване папирологије.

пàпирус м грч. **а.** бот. *тропска биљка из пор. шашева,* Cyperus papyrus. **б.** *лист од те биљке припариран за писање (употребљаван у старом Египту).* **в.** *стари рукописни споменик на таквом папиру.*

папѝрчина ж *ауг. и пеј. од папир.*

пàпист(а), -ē м (мн. -сти) *присталица, заговорник папске врховне власти у цркви.*

пâпити, -ӣм несвр. деч. *јести, папати.*

пâпица ж деч. *у дем. и хип. значењу:* храна, јело.

пàпкāр, -а́ра и **пâпкāр,** -а м зоол. *у мн.: ред сисара који имају папке (у јд.: сисар из тога реда, нпр. говече, јелен, слон).*

пâпрāт ж бот. **а.** *бесцветна биљка сеновитих шума, широких, перастих листова који расту из подземне стабљике,* Aspidium filix-mas (Mephrodium filix-mas). **б.** *у мн.: најнижа група папратњача без правога цвета и без типичног семена* Filicinae *(у јд.: таква папратњача).*

пàпратка ж бот. *биљка* Athyrium filix femina *из ф.* Polypodiaceae.

папрàтњача ж бот. *у мн.: велика група бесцветница, са много подврста, које имају јако расечене или сложене листове,* Pteridophyta *(у јд.: бесцветница из те групе).*

пàпрац м бот. *биљка из ф. троскота,* Polygonum hydropiper.

пâпрен, -а, -о **а.** *зачињен паприком, бибером, запрен:* ~ јело. **б.** фиг. *врло или претерано скуп; оштар, неукусан:* ~ рачун; ~ шала.

пâпрено прил. *љуто, оштро, претерано:* ~ скувано, ~ скуп.

пàприка ж (дат. -ици) мађ. бот. *баштенска биљка из пор. помоћница са зеленим, црвеним дугуљастим или округластим плодовима, мање или више оштрог, љутог укуса,* Capsicum annum.

пâприкāш, -а и **папрѝкāш,** -а́ша м мађ. кув. *јело од меса исеченог на комадиће, у соку зачињеним паприком.*

пâприти, -ӣм несвр. [гл. им. пâпрēње с] *зачињавати јело паприком или бибером.*

пàпричица (папричи́ца) ж *дем. од паприка:* љута ~.

пâпскӣ, -ā, -ō *који се односи на папу:* ~ двор, ~ нунције.

па́пство (па̑пство) с *власт папе као врховног поглавара Католичке цркве.*

па̀пуча ж тур. **1.** (обично у мн.) *врста лаке кућне обуће.* **2.** *спољни степеник на вратима трамваја, аутобуса и сл.* • **бити под папучом** разг. ир. *бити у свему под женином влашћу, у зависности од жене (о мужу);* уп. папучић.

па̀пучар м **1.** *занатлија који се бави израдом папуча.* **2.** ир. *в. папучић.*

па̀пучић м ир. *муж који се у свему потчињава жени, покорава жениној вољи;* уп. бити под папучом (под папуча).

па̀пучица ж **1.** *дем. од папуча.* **2.** *полуга за покретање некога механизма ногом, педала:* ~ за гас, ~ клавира.

папу̏џија м (мн. ж) *в. папучар (а).*

папу̏џијскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на папуџије.*

па̑р м (мн. па̏рови) **1. а.** (у ген. мн. уз бројеве и количинске прилоге: па́рӣ) *два истоветна, истоврсна предмета који се употребљавају заједно, заједнички чине целину:* ~ ципела, ~ минђуша, ~ очију. **б.** *две особе које се налазе заједно, које су повезане нечим заједничким; двоје (мушка и женска особа):* плесни ~, љубавни ~. **в.** *две истоврсне животињске јединке без обзира на пол, одн. јединке различитог пола (мужјак и женка):* ~ пилића, ~ волова. **г.** *онај који је с неким једнак у нечему (по годинама, висини и др.).* **2.** (у прил. служби, непром.) *немного, неколико:* ~ јабука, ~ дана. • **~ непар** *врста игре на парне и непарне бројеве.*

па̏ра ж **1.** *гасовито стање воде; стање, честице течности при испаравању.* **2.** *јако загрејан ваздух, пун влаге:* летња ~. • **пуном (свом) паром** *свом снагом, највећом брзином (обично о возу, пароброду); свим силама, максималном снагом, брзином (радити, чити што).*

па̀ра и **па̏ра** ж (мн. па̏ре, ген. па̑рā) **1.** *стоти део новчане јединице динара; ситан новац те вредности.* **2.** (обично у мн.) *новац, новчана средства уопште:* бити без пара. • **бацати паре** *трошити лакомислено, на безвредне ствари, разбацивати се новцем.* **бити пун пара** *бити веома богат.* **велике (лепе, тешке) паре** *много новаца, велика сума новца.* **купити (добити) за мале паре** *јевтино купити.* **лежати на парама** *имати много новаца.* **не вреди ни пет пара** *не вреди ништа, потпуно је безвредно.* **направити (згрнути) паре** *зарадити много новаца; обогатити се.* **немати (ни) пребијене паре** *бити без новца, без икаквих материјалних средстава; бити пуки сиромах.* **познавати (кога) као злу (пребијену) пару** *знати добро све о некоме, познавати кога веома добро (обично по нечем лошем, неповољном).* **тврд на пари** *врло штедљив, шкрт.* **у пару (исплатити, вратити, слагати се** и сл.) *исплатити, вратити, слагати се тачно у рачуну.* **чувати беле паре за црне дане** *треба штедети новац за евентуална тешка времена.*

пара- преф. грч. *као први део именичких и придевских твореница означава да је оно што значи основна реч лажно, неправо, нерегуларно: тобоже, назови, квази:* парапсихологија, паравојни.

парабѐлум м лат. *врста пиштоља у који стаје доста метака.*

пара̀бола ж грч. **1.** мат. *кривуља, крива другог степена, која настаје пресеком конуса окомито на базу.* **2.** *прича у којој се поређењем казује каква морална или друга идеја.*

пара̀ван, -а́на м фр. *покретни зид, ограда као заклон (у соби, ординацији лекара и др.).* • **бити нечији ~, послужити као (нечији) ~** *бити, послужити за прикривање правих намера, лажно оправдање за нешто; штитити кога својим ауторитетом, положајем и сл.*

па̏раграф и **параграф** м грч. *посебан став каквог текста (законског, научног или другог) који има целовито значење (обично обележен знаком § испред редног броја); знак (§) којим се такав став обележава.*

парафи́рати, -а̀фи̏рам и **парагра̀фисати,** -ишēм свр. и несвр. *(из)делити неки текст у одељке и означити параграфом.*

па̏раграфскӣ и **парагра̀фскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на параграфе;* фиг. *који се дословно, слепо држи прописа, параграфа, формални:* ~ оквири, ~ ставови.

пара́да ж фр. **1.** *свечани мимоход, поворка војних јединица, спортских, омладинских или др. организација:* војна ~. **2.** спорт. *вештo, атрактивно изведен спортски подухват, егзибиција (обично о голману приликом одбране лопте упућене на гол).* • **лепа ~!** ир. *којешта, глупости, баш лепо! (о нечијем обично недоличном поступку, понашању и сл.).*

парадајз (парада̀из) м нем. агр. *повртарска биљка чији сочни црвени плодови служе у људској исхрани, најчешће као салата.*

парадентóза ж грч. мед. *хронично обољење десни и зубне чашице.*

парадѝгма ж грч. **1.** *узор, образац, пример.* **2.** лингв. *реч у свим облицима деклинације, одн. конјугације (као образац одређеног типа промене); врста, тип деклинације, одн. конјугације.*

парадигмàтичан, -чна, -о *који има парадигму, образац; узоран, типичан, карактеристичан.*

парадѝгматскӣ, -а̄, -о̄ *који има парадигму, који се односи на парадигму.*

парадѝрати, -а̀ди̏рам несвр. **1.** *ићи у параду, парадним кораком, учествовати у паради.* **2.** фиг. ир. *правити се важан, кочоперити се (оделом, знањем, понашањем и сл.), разметати се.*

па̀ра̄днӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на параду, свечани:* ~ марш, ~ одело.

па̀ра̄дно прил. *на парадни начин, као на параду, свечано.*

парадо̀кс м грч. **а.** *мисао, суд који је по нечему противречан логичном, нормалном, општеусвојеном.* **б.** *закључак, став који је наизглед, привидно противречан исправном (нпр. Нисам толико богат да купујем јефтине ствари).*

па̀радоксā лан и **парадо̀ксā лан,** -лна, -о *који је у супротности са нормалним, логичним, непобитним схватањима, чињеницама, бесмислен, нелогичан, неочекиван, противречан, апсурдан.*

парадоксā лнōст, -ости ж *особина, својство онога што је парадоксално, противречност, нелогичност.*

парàзӣт, -и́та и **парàзит,** -а м грч. **а.** биол. *организам (животињски или биљни) који живи на површини или у унутрашњости другог организма и храни се на његов рачун, наметник.* **б.** фиг. презр. *онај који живи од туђег рада, живи на туђ рачун, лењштина, нерадник.*

паразите́рство с *паразитски начин живота, паразитизам.*

паразѝтизам, -зма м биол. *појава, начин на који се паразити одржавају у животу;* фиг. *живот на туђ рачун, паразитерство.*

паразити́рати, -зѝти̏рам несвр. *живети као паразит.*

паразитолòгија ж *наука о паразитима.*

паразитòлошкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на паразитологију.*

парàзитскӣ и **парàзӣтскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на паразите, својствен паразитима, нерадничк:* ~ начин живота, ~ слој друштва.

парàзитски и **парàзӣтски** прил. *као паразит, на туђ рачун.*

парàјлија м (мн. ж) *онај који има пуно новаца, богаташ.*

па̀раклиса ж *в. богомоља.*

па̀ракувā р (па̀ракухā р) м *помоћник кувара, помоћни кувар (обично у манастиру).*

па̀ракуварица (па̀ракухарица) ж *помоћна куварица.*

па̀ралажа и **па̑ралажа** ж *особа која понавља (нечије) лажи, онај који другоме полаже; велики лажов.*

па̀ралакса и **парàлакса** ж грч. астр. *угао под којим се види привидна промена места неког тела због промене места с које се тело посматра; угао који настаје када се неко тело посматра с две различите тачке.*

паралѐла ж грч. **1.** мат. *паралелна, упоредна линија, успоредница.* **2.** геогр. *замишљена линија на земаљској кугли којој су све тачке једнако удаљене од екватора, упоредник.* **3.** *(у)поређење,*

компарација • **повући паралелу** *направити поређење, посматрати у међусобном односу.*

паралѐлан и **пàралелан,** -лна, -о *који је дужином, правцем пружања једнако удаљен од чега другога, напоредан; који се подудара с нечим (по месту, времену настанка, постојања или др.):* ~ улица, ~ свет.

паралелѝзам, -зма м **1.** мат. *однос линија у равни које се никада не секу.* **2.** фиг. *стални, узајамни однос, повезаност између две појаве, радње, поступка и сл.; потпуно подударање:* ~ прошлости и садашњости, ~ интереса.

паралѐлно и **пàралелно** прил. *изједначено, једнако удаљено, истовремено.*

паралелòграм м грч. мат. *четвороугао чије су две и две супротне странице напоредне и једнаке.*

паралелопѝпед, -éда м грч. мат. *геометријско тело (призма) омеђено са шест паралелограма.*

парали́за ж грч. мед. **а.** *болест која узрокује губитак способности (по)кретања појединих органа или читавог тела, одузетост:* дечја ~. **б.** фиг. *губитак способности деловања, функционисања, блокада:* ~ производње.

парàлизовано̄ст (паралѝзирано̄ст), -ости ж *особина, својство оног који је парализован, оног што је парализовано;* уп. паралисаност.

парàлизовати, -зујēм и **парàлисати,** -ишēм (парализи́рати, -ѝзирам) свр. и несвр. *изаз(и)вати парализу, стање парализе, парализованости.* ■ ~ **се** *(из)губити способност (по)кретања, функционисања, деловања, (у)кочити се, блокирати се.*

парàлисано̄ст, -ости ж *в. парализованост.*

паралѝтичар м *онај који болује од парализе.*

паралѝтичарка ж *она која болује од парализе.*

паралогѝзам, -зма м грч. лог. *погрешан закључак, изведен из логичке грешке, на основу погрешне претпоставке.*

парало̀гичкӣ, -ā, -ō *који се односи на паралогизам, својствен паралогизму.*

пàрамēтар и **пàраметар,** -тра м грч. **1.** мат. **а.** *величина од које зависи нека функција или облик кривуље.* **б.** *тетива у жаришту пресечене купе, окомита на главну ос.* **2.** фиг. *елемената на основу којег се изводи или упоређује каква вредност, који служи за утврђивање мере, односа и др., чинилац, мерило, карактеристично својство:* ~ вредности новца.

пàрамēцијум (пàрамēцӣј, -ија) м зоол. *врста праживотиње која живи у стајаћим водама, а креће се помоћу трепетљика на површини тела,* Paramaecium caudatum.

парампа́рче и **пàрампàрче,** -ета с (мн. ø; зб. им. пàрампарчад ж) тур. *мали део, комадић нечега разбијеног.*

пâран, -рна, -о **1.** *који се односи на пар (који је у пару, припада пару).* **2.** мат. *који је дељив са два, без остатка:* ~ број.

пàрангāл, -а́ла м итал. риб. *направа за риболов у облику дугачке врпце на којој су једна за другом привезане удице.*

паранòик (паранòйд, -и́да) м *онај који болује од параноје.*

паранòичан, -чна, -о (пàранойдан и паранòйдан, -дна, -о) *који је у вези с паранојом.*

парано́ја и **паранòја** ж грч. мед. *душевна болест услед које болесник живи у сталном страху, уображењу да га неко прогони, манија гоњења.*

пàрапет м итал. *заштитна ограда, наслон на балкону зграде, на ивици моста, пута и сл.*

пàрастос м грч. црквен. *служба у православној цркви за покојника, помен.*

пâратакса и **парàтакса** ж грч. лингв. *термин којим се означавају синтаксички равноправне конструкције повезане само напоредним положајем и интерпункцијом, одн. интонацијом, синтаксичка напоредност;* супр. хипотакса.

парàтаксичкӣ (парàтаксичнӣ, парàтактичкӣ, парàктичнӣ), -ā, -ō *који се односи на паратаксу, напоредан:* ~ однос.

па́рати, пâрām несвр. (нешто) **а.** *секући конац, ушитак раздвајати, растављати по шаву (нешто сашивено, пришивено), одвајати режући шавове, рашивати; распарати вуном исплетено:* ~ џеп, ~ одело, ~ џемпер. **б.** *нечим оштрим (ножем, ноктима, ексером и сл.) чинити урезе, огреботине:* ~ намештај. **в.** фиг. (с допуном: очи, мозак, уши, срце и др.) *деловати врло непријатно, стварати мучан утисак, деловати грубо, оштро, сметати.* • **нит' се шије, нит' се пара** *уопште се не мења, увек исто, добро изгледа.*

пâратифус м грч. мед. *цревна заразна болест слична трбушном тифусу, али блажа.*

пàрāф, -а́фа и **пàраф,** -а м фр. *скраћени потпис (обично у виду иницијала).*

парàфӣн, -и́на м *бела или жута материја, слична воску, која се добија дестилацијом нафте и мрког уља.*

парàфӣнскӣ, -ā, -ō *који се односи на парафин, који садржи парафин, начињен од парафина:* ~ свећа, ~ уље.

парафи́рати, -àфӣрām свр. и несвр. (нешто) *ставити, стављати параф, потпис(ив)ати се парафом (на каквој исправи, документу):* ~ уговор.

парафра́за ж грч. *на други начин изречена нека фраза, изрека, мисао и сл.*

парафрази́рати, -àзӣрām свр. и несвр. *изложити, излагати неку већ казану или написану мисао, изреку фразу и сл. својим речима, препричавајући.*

пàрба ж *спор, парница.*

пàрдо̄н, -о́на м фр. **1.** *опроштај, извињење.* **2.** (у служби узвика) *узречица за извињење: извини(те), опрости(те).*

пардони́рати, -òнӣрām свр. разг. *обраћајући се речју „пардон" замолити некога за извињење; тиме замолити некога да прекине за тренутак то што ради, да се издвоји из друштва (ради разговора и сл.); замолити за плес даму која плеше с другим партнером.*

парѐмија ж грч. *одломак из Свете књиге који се чита у цркви.*

парентéза ж грч. лингв. *уметнута реченица (у писму обично издвојена заградама или цртама); заграда.* • **у парентези** *у заградама, између заграда.*

пари́зер м *врста дебеле кобасице сличне салами.*

парѐтине ж мн. *ауг. и пеј. од паре;* уп. пара[2].

пàрија м (мн. ж) хинду **1.** ист. *човек најниже, најобесправљеније класе у некадашњој Индији.* **2.** *обесправљен, потлачен човек.*

париòница и **пàрионица** ж *суд у којем се пари рубље, постељина и сл.*

пàрип м грч. *коњ, ждребац.*

пàрипче, -ета с (суп. мн. пàрипчићи м; зб. им. пàрипчад ж) и **пàрипчић** м *дем. и хип. од парип.*

пари́рати, пàрӣрām нем. свр. и несвр. (некоме, нечему) **а.** спорт. *одби(ја)ти ударац, напад.* **б.** фиг. *успешно побија(ја)ти, оспорити, оспоравати нечије ставове, доказе, изјаве (обично у каквој расправи).*

парѝтēт, -éта м лат. **1.** *једнакост, равноправност (при претресању каквог спора); једнак удео (у чланству, саставу неког тела, форума).* **2.** екон. *утврђен однос двеју валута (узимајући за мерило злато или неку трећу валуту).*

пàритētан и **парѝтētан,** -тна, -о *који се односи на паритет.*

пàритētно и **парѝтētно** прил. *равноправно, једнако.*

пâрити, -ӣм несвр. [гл. им. пâрење с] **а.** *поливати врелом водом (обично заклану животињу да би се лакше отклониле чекиње, перје и сл.), шурити.* **б.** *подвргавати деловању паре (ради дезинфекције, лечења и сл.).* ■ ~ **се** *подврћи се утицају паре.* • ~ **очи** разг. *уживати, наслађивати се гледајући, буљећи (у некога или у нешто лепо, узбудљиво).*

па́рити, па̏рӣм несвр. [гл. им. па́рӗње с] *састављати двоје по двоје, правити пар, спаривати.* ■ **~ се** *спајати се полно ради оплођења (о мужјаку и женки животиња).*

па̏рк м (мн. -ови) енгл. **1.** *уређено земљиште са дрворедима, зеленилом, цвећем, клупама, стазама и сл. намењено за шетњу, одмор, дечју игру (обично у граду).* **2.** (уз одредбу саобраћајни, возни, аутомобилски и сл.) *целокупан фонд превозних средстава (какве установе, града и др.).* • **национални ~** *предео изузетних природних лепота, флоре и фауне, великих размера, под заштитом државе.*

па̀ркӗт, -е́та м фр. (обично у зб. значењу) **а.** *плочице дрвене дашчице нарочито подешене за прекривање пода; под прекривен таквим дашчицама.* **б.** *в. партер (2).*

паркѐта̄р, -а́ра м *радник који поставља и дотерује (плача, струже) подове од паркета.*

паркети́рати, -ѐтӣра̄м свр. и несвр. *(по)ставити, (по)стављати паркет; обложити, облагати под паркетом.*

па̀ркинг м (ген. мн. па̏ркӣнгā) енгл. *в. паркиралиште.*

парки̏ралӣшнӣ и **парки́ралӣшнӣ,** -ā, -ō *који се односи на паркиралиште и паркирање, који служи за паркирање:* ~ простор.

парки̏ралӣште и **парки́ралӣште** с *место (обично на улици, тргу и сл.) намењено за паркирање, привремено остављање возила.*

парки́рати, па̀ркӣра̄м свр. и несвр. *привремено оставити, остављати какво возило на неком, обично за то намењеном месту; оставити, остављати возило на дуже време или редовно у гаражи, гаражирати.*

па̀ркӣћ, -и́ћа и **па̀ркић,** -а м *дем. и хип. од парк.*

па̏рковскӣ, -ā, -ō *који се односи на парк (1) и паркове.*

па̏рковски прил. *као парк, попут парка:* ~ уређене површине.

парла̀мент, -нта м лат. пол. *највише законодавно тело у уставној држави које чине народни посланици, народна скупштина.*

па̏рламентā̏ран, -рна, -о *који се односи на парламент, који је у вези с парламентом:* парламентарни избори, ~ дебата. • **бити ~** *допустити и другоме да говори неометано, без упадања у реч, стрпљиво саслушати, не прекидати другога (у расправи, борби мишљења).*

парламента́рац, -рца м (ген. мн. -ѐнтā̏рāца̄) **1.** *члан парламента, посланик у парламенту.* **2.** *члан преговарачког тима, преговарач.*

парламентари̏зам, -зма м пол. *систем демократског државног уређења заснованог на начелима законодавне власти парламента и одговорности владе парламенту.*

па̏рламентā̏рно прил. *као у парламенту, не упадајући (са)говорнику у реч:* дискутовати ~.

парламента́рнōст, -ости ж *парламентарно уређење државе, политичко својство тако уређене државе; особина онога који је парламентаран.*

па́рлог м мађ. *запуштен виноград; пусто, необрађено, земљиште.*

пармѐза̄н, -а́на м итал. *тврди, обично изрендани сир који служи као зачин, прилог (за супу, тестенине и сл.).*

Па̀рнас м *симбол песништва (по имену планине у средњој Грчкој на којој је, по грчкој митологији, био бог уметности Аполон с музама).* • **попети се на ~** *постићи значајне песничке успехе, постати велики песник.*

па̀рнасовац, -овца м књиж. *припадник групе француских песника из друге половине XIX века.*

па̏рнӣ[1], -ā, -ō *који се покреће дејством водене паре:* ~ ваљак, ~ локомотива.

па̏рнӣ[2], -ā, -ō *в. паран.*

па̀рнӣк, -и́ка м *в. парњак.*

па́рница ж правн. *грађанско-правни спор између две особе или више особа, који се води пред редовним судом; судски процес, поступак у вези с таквим спором.*

па́рничā̏р м правн. *странка у парничном спору; онај који се парничи.*

па́рничā̏рскӣ, -ā, -ō *који се односи на парничаре.*

па́рничити се, -и̏м се несвр. [гл. им. па́рничӗње с] *водити парницу, спорити се с неким на суду.*

па́рничкӣ и **па́рничнӣ,** -ā, -ō *који се односи на парницу:* ~ поступак, ~ трошкови.

па̀рњāк, -а́ка и **па̏рњāк,** -а м **1.** *онај који с неким или с нечим чини пар.* **2.** *онај који је по нечему (обично по годинама) неком једнак, вршњак.*

па́рњача ж техн. *брод, локомотива, млин и др. с погоном на пару.*

па̏робро̄д и **па̀робро̄д,** -ода м *брод с погонским машинама на пару.*

па̏родродарскӣ и **паробро̀да̄рскӣ,** -ā, -ō *који се односи на пародроде и пародродарство:* ~ друштво.

пародрода́рство с *организација, систем узгоја, сабирања пародрода.*

па̏родродскӣ и **па̀родродскӣ,** -ā, -ō *који се односи на пародроде и пародродарство:* ~ линија, ~ саобраћај.

па̀ро̄дија ж грч. *сатирично опонашање нечега или некога ради исмевања, извргавања критици одређених слабости, недостатака или мана; књижевни облик таквог садржаја који на комичан начин опонаша какво озбиљно дело исмејавајући га тиме.*

пародира́ти, -о̀дӣра̄м несвр. (некога, нешто) *чинити, стварати, изводити пародију; приказивати нешто озбиљно у смешном, карикираном облику, исмевати на тај начин.*

паро̀дист(а), -ē м (мн. -сти) *писац пародија.*

па̏рожак, -ошка м **1.** *шиљак израстао на главној грани јеленских рогова.* **2.** *шиљасти крак дрвених вила или рогуља.*

па̏ројак, -ојка м *рој пчела који се одваја од матичног роја.*

паро́ла ж фр. **1. а.** *реч, реченица, слоган пропагандног, манифестационог садржаја који јавним извикивањем или исписивањем на таблама, транспарентима и сл. исказује какав опште (обично политички) став, захтев и сл.* **б.** фиг. (обично у мн.) *овештали израз, мисао, фраза без духа и оригиналности, празне, бесадржајне речи.* **2.** *в. лозинка (1а).*

паро̀ла̄ш, -а́ша м ир. *онај који се у своме говору служи паролама, овешталим, често понављаним фразама, фразер.*

паро̀ла̄шкӣ, -ā, -ō *који се односи на паролаше или паролаштво.*

паролаштво с ир. *политичка пропаганда сведена на пуке, празне, овештале пароле; говор пун парола, еуфоричних, успламтелих, а испразних речи, фразирање (нарочито у политичком изражавању).*

па̏роним и **паро̀ним** м грч. лингв. **1.** *реч истог корена, основе или порекла са неком другом речју (нпр. врстети – врстено – врат, род – родити – родитељ).* **2.** *реч гласовно, фонемски и облички слична с неком другом речју, али значењски различита од ње (нпр. зависан – завидан, прекуцати – прикуцати; друга (ген. јд. им. други) – друга (другарица)).*

парономазија ж грч. књиж. *стилска фигура која се заснива на гласовној сличности значењски и(ли) етимолошки различитих речи.*

па̀рох, -о́ха и **па̀рох,** -а м грч. *свештеник који је на челу парохије.*

паро̀хија ж грч. **а.** *најмања црквена јединица којом управља парох.* **б.** *кућа у којој је смештен парох, парохијски уред.*

паро̀хијанин м (мн. -ани) (обично у мн.) *верник као члан парохије.*

пàрохијица ж *дем. од* пàрохија.

пàрохијскӣ, -ā, -ō *који се односи на* пàрохију: ~ црква, ~ двор.

пàрошчић м *дем. од* пàрожак.

партеногенéза ж грч. биол. *начин размножавања без оплођења женске полне ћелије.*

пàртēр, -éра м **1.** *ниво куће изнад приземља.* **2.** *део позоришне, биоскопске и сл. сале са седиштима у приземљу;* супр. балкон, галерија.

партѝзāн, -áна м фр. **а.** *борац у илегали, у позадини непријатеља, герилац.* **б.** ист. *припадник антифашистичког и антимонархистичког, у почетку герилског покрета у Југославији за време Другог светског рата, претежно комунистичке оријентације.*

партѝзāнка ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) *женска особа партизан.*

партѝзāнскӣ, -ā, -ō *који се односи на партизане:* ~ одред, ~ песма.

пàртија ж фр. **1. а.** пол. *политичка организација, странка с одређеним друштвеним, економским и др. програмом:* социјалдемократска ~, либерална ~. **б.** *удружење, савез људи окупљених заједничким интересом или гледиштем:* војничка ~. **2. а.** *група људи као скуп издвојен из веће целине.* – Прва партија болесника је отпуштена. **б.** *извесна количина, део нечега већег, комплетнијег, континуента.* – Свака партија приспелих књига је одмах распродата. **в.** *део који чини посебну целину у оквиру каквог комплетнијег дела, документа и др., одломак, деоница, пасус, ставак:* буџетска ~, соло ~. **3.** *друштвена игра играна од почетка до краја:* ~ карата, ~ шаха. **4.** (уз одредбу добра, сјајна и сл.) разг. *особа пожељна, пробитачна за брак, прилика.* – Богата и лепа, била је добра партија за сваког мушкарца.

партѝјац, -јца м *члан политичке партије (обично комунистичке).*

партѝјāш, -áша м пеј. *члан политичке партије, странке.*

партѝјнōст, -ости ж *својство које проистиче из припадности, верности партији, идејама партије; партијска опредељеност.*

пàртијскӣ, -ā, -ō *који се односи на партију:* ~ организација, ~ руководство, ~ чланарина.

пàртијски прил. *у складу са партијским, политичким схватањима:* ~ загрижен.

партѝкула ж лат. лингв. а. *реч без властитог значења, најчешће као саставни, додатни део за истицање других речи, нарочито прилога, нпр. „-ке“ у дијалекатском „данаске“, „-зи“ у „њојзи“ или „ли“, „год“ и др.* **б.** *в. реч (2).*

пàртикулāран, -рна, -о *делимичан; посебан, засебан, појединачан:* партикуларни интереси.

партикуларѝзам, -зма м лат. пол. *тежња за одвајањем, за што већом самосталношћу (без обзира на интересе заједнице).*

партикулàрист(а), -ē м (мн. -сти) *заговорник, присталица партикуларизма.*

партикуларѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на партикуларизам и партикуларисте:* ~ борба.

пàртитѝвнӣ, -ā, -ō *који се односи на део, који означава део, деони:* ~ генитив.

партиту́ра ж лат. муз. *комплетан нотни запис каквог обимног музичког дела (за оркестар, хор и др.).*

партѝцӣп, -и́па и **пàртицип**, -а м лат. лингв. *глаголски облик с глаголским значењем и с неким придевским граматичким карактеристикама – граматичким родом и деклинабилношћу:* ~ активни, ~ пасивни.

партициписа́ција ж лат. *делимично учествовање, суделовање (обично у неком финансијском, инвестиционом послу).*

партициписа́ти, -и̏пи́рām несвр. *учествовати, суделовати (обично у неком финансијском послу).*

пàртнēр, -éра и **пàртнер**, -а м енгл. **а.** *онај који с неким заједнички учествује у некој активности (у спортској игри, глуми, позоришту, филму итд.).* **б.** *брачни друг, супружник.* **в.** *пословни пријатељ, компањон:* ~ у послу.

пàртнēрка (пàртнерица) ж *женска особа партнер.*

партнéрство с *саучесништво у игри, политици, послу и др., заједничка сарадња у нечему.*

пàрфēм, -éма (пàрфӣм, -и́ма) м фр. *индустријски, вештачки произведен мирис, јако концентровано средство које оставља трајан пријатног, освежавајућег мириса; такав мирис уопште.*

парфимѐрија ж фр. *продавница парфема и козметичких средстава.*

парфѝмисати, -ишēм (парфими́рати, -и̏ми́рām) свр. и несвр. *(на)прскати парфемом, (на)мирисати.* ■ ~ **се** *повр.*

пàрхēт, -éта м нем. *памучна тканина с длачицама на једној страни.*

парцѐла ж лат. *мањи комад земљишта као део једне (обично веће грађевинске) локације; јединица земљишне површине која се у земљишним књигама води увек под истим бројем.*

парцел(из)а́ција ж *деоба, дељење земљишта, земљишног поседа на парцеле.*

парцѐлисати, -лишēм свр. и несвр. *(из)вршити парцелизацију, поделити на парцеле.*

пàрцијālан, -лна, -о *делимичан, непотпун.*

пàрчати, -ām несвр. *делити, сећи на парчад, распарчавати.*

па́рче, -ета и пàрчета с (супл. мн. пàрчићи и парчи́ћи м; зб. им. пàрчāд ж) тур. **1.** *одрезан, одломљен, одбијен и сл. део нечега, комад, комадић; уопште део, комад нечега:* ~ хлеба; ~ земље. **2.** фиг. жарг. *лепа, примамљива женска особа:* лепо ~. • **живети (радити) на парче** *живети без сталне зараде, без сигурне егзистенције;* **парче свога хлеба** *основна, неопходна средства за живот, егзистенцијални минимум.*

парчѐнце, -ета с (мн. в) *дем. од* пàрче.

пâс[1] м **1.** *в. појас.* **2. а.** *рођаци једног степена сродства у односу на заједничког претка, колено.* **б.** *људи истог или блиског узраста или доба живота који живе у исто време, нараштај.*

пâс[2] м лат. **1.** *врста корака (нарочито у плесу).* **2.** спорт. **а.** *скок према противнику (у мачевању).* **б.** *додавање лопте саиграчу.*

пс̏, псā̀ м (вок. псу̏ и псѐ; ген. мн. па́сā) **1. а.** зоол. *у мн.: породица грабљивих сисара* Canidae *(у јд.: сисар из те породице, у коју спадају и домаћи пас, дивљи пас, вук, лисица и др.).* **б.** *домаћа животиња, сродна вуку,* Canis familiaris. **2. а.** фиг. онај који својим поступцима изазива презир, зао, рђав човек. **б.** *полицијски агент.* **2.** астр. (Пас) *име једне звезде.* • **бити гладан (уморан** или сл.**) као пас** *бити јако, веома гладан (уморан или сл.).* **Велики ~, Мали ~** астр. *име сазвежђа северног неба.* **има их као кусих паса** *има их врло много, премного.* **као пас и мачка (живети, мрзети се, волети се** и сл.**)** *бити с неким у непријатељству, мрзети се.* **као пас на ланцу (бити)** *немати никакве слободе, бити спутан, ограничаван.* **морски ~** зоол. *велика морска риба грабљивица, ајкула,* Carcharias glaucus. **на псу рана на псу и зарасла проћи ће нечија невоља и без тежих последица.** **пас који лаје не уједа** *није опасан онај који много прича, прети на речима, критикује.* **пас лаје ветар носи (караван пролази)** *не треба се обазирати на неоправдане критике, оптужбе.* **то ни пас с маслом не би појео** *каже се за нешто веома рђаво, неприлично урађено, изговорено и сл.* **убити као пса** *убити на зверски начин, немилосрдно, хладно.*

пàсāж, -áжа м фр. **1.** *наткривен пешачки пролаз који повезује две паралелне улице, трем.* **2.** муз. *брзи низ тонова који спаја појединe музичке мотиве, музичка фраза.* **3.** *одломак из књиге, чланка, фрагмент.*

пасàжēр, -éра и **пасàжӣр**, -и́ра м фр. *путник; сапутник (у возу, колима и др.).*

пàсāт, -áта м итал. (најчешће у мн.) *у мн.: стални североисточни ветрови који дувају између тропа и екватора са североистока на северној Земљиној полулопти, а с југоистока на јужној Земљиној полулопти (у јд.: такав ветар).*

па̏сати, па̏шēм несвр. (каиш, сабљу и сл.) *привезивати око појаса, опасивати.* ■ ~ **се** *стављати себи око појаса (каиш, оружје о појасу), опасивати се.*

па̏сāтнӣ и **па̏сāтскӣ,** -ā, -ō *који се односи на пасате:* ~ „ветрови“.

па̏сӣв, -а и **па̏сӣв,** -и́ва м лат. лингв. *облик глагола који означава да се радња врши на субјекту, трпно глаголско стање;* супр. актив.

пасӣ́ва ж лат. књиг. *укупан износ дугова, финансијских обавеза неког предузећа, установе;* супр. актива.

па̏сӣван и **па̏сӣван,** -вна, -о **1. а.** *неактиван, нерадан, непредузимљив; равнодушан према ономе што се догађа:* ~ организација, ~ свет. **б.** *који мирно, без негодовања подноси све, који се не одупире, не супротставља (нејправди, насиљу и др.):* ~ посматрач, ~ отпор. **2. а.** (одр.) *који је у пасиви, који има негативни биланс:* ~ ставка рачуна, ~ пословање. **б.** *који нема услове за привредни развој, сиромашан, неразвијен, заостао:* ~ крај, ~ предео. **3.** (одр.) лингв. *који се односи на пасив, трпно глаголско стање, трпни:* ~ конструкција.

пасӣ́вац, -вца м *хомосексуалац који у „полном“ односу с другим хомосексуалцем има улогу жене.*

пасивӣ̀зам, -зма м *стање неактивности, пасивности, помиреност са постојећим приликама.*

пасивизā́ција ж *уздржавање, одустајање од активног деловања, борбе за нешто, повлачење од јавног, активног живота, ангажовања.*

пасивизӣ́рати, -ӣзӣ́рām свр. и несвр. (некога, нешто) *довести, доводити у стање пасивности, (у)чинити да неко или нешто постане неактивно, пасивно, зауставити, заустављати, прекинути, прекидати нечију активност, ангажовање, пребацивање.* ■ ~ **се** *постати неакативан, пасиван.*

па̏сӣвно и **па̏сӣвно** прил. *на пасиван начин, неактивно, незаинтересовано, мирно.*

пасӣ́вно̄ст, -ости ж *особина, стање оног који је пасиван, оно што је пасивно, неактивност.*

па̏сија ж лат. **1.** *велика обузетост неком делатношћу, заинтересованост, страст за нечим:* ~ писања, ~ сакупљања марака. **2.** муз. *вокално-инструментална композиција драмског карактера, слична ораторијуму, на тему патње и страдања Исуса Христа.*

па̏сијанс м фр. *слагање карата по одређеним правилима, чији крајњи распоред наводно указује на неко судбинско значење.*

пасиò̀нӣ́ран, -а, -о (обично одр.) *који се страсно, с посебним интересовањем, одушевљењем, бави нечим, занесен, одушевљен чиме, страствен:* ~ играч карата, ~ скупљач старина.

пасиò̀нӣ́рано прил. *на пасиониран начин, заљубљено, занесено, с љубављу.*

пасиò̀нӣ́рано̄ст, -ости ж *особина оног који је пасиониран; занесеност, одушевљење.*

пасӣ́рати, па̏сӣрām свр. и несвр. фр., нем. **1.** (нешто) *(из)ђечити воће, поврће пресом, истиск(ив)ати кроз густо сито, (из)ђечити.* **2.** (некоме нешто) разг. *догодити се, догађати се, зби(ва)ти се.* – Зашто баш мени да пасира та несрећа.

па̏сӣште и **па̏сӣште** с *место где пасе стока, пашњак, паша.*

па̏сји, -ā, -ō **1.** *који се односи на псе, који припада псима, псећи.* **2.** фиг. **а.** *врло тежак, неподношљив, ужасан:* ~ жега, ~ живот. **б.** *мрзак, подао, покварен (често као саставни део погрдних именовања):* ~ нарав, ~ син, ~ вера. • **на ~ кола изгрдити** *в. под кола.*

па̏ска ж *старање (о некоме, нечему); надзор (над неким, нечим):* ставити под паску.

пасквӣ́ла и **па̏сквила** ж итал. *напис увредљивог, клеветничког садржаја, подругљив састав (обично као непотписано писмо или чланак у новинама).*

пасквӣ́лант м *писац пасквиле, пасквила.*

пасквӣ́лантскӣ, -ā, -ō *који се односи на пасквиланте, својствен пасквилантима:* пасквилантска средства.

па̏смина ж *животињска или биљна врста с нарочитим својствима, које се преносе на потомство, сој.*

па̏смо с (ген. мн. па̏сāмā) **1.** *више истосмерних, уједно скупљених нити или влакана попут малог повесма или као део повесма.* **2.** пом. *главни, уздужни појас на дну брода поред кобилице:* бочно ~, средишње ~.

па̏совати, па̏сујēм несвр. *у потпуности одговарати нечему (обично по мери и облику), одн. некоме.*

па̑сом прил. нар. *в. пасући.* – Говеда пасом дођоше до реке.

па̑сош м (инстр. -ем) нем. **1.** *документ издат за слободан прелазак преко границе, за путовање у иностранство, путница.* **2.** *званична потврда надлежне службе о власништву и здрављу стоке:* сточни ~.

па̑сошкӣ, -ā, -ō *који се односи на пасоше:* ~ одељење, ~ контрола.

па̏спӯл, -у́ла м фр. *украсни гајтан, поруб друге боје (на панталонама, ивицама оковратника и др.).*

па̏ста ж итал. **1.** *индустријски справљена маса за чишћење:* ~ за зубе, ~ за ципеле. **2.** *врста тестенина у облику резанаца.*

па̏ства ж зб. (мн. ø) црквен. *верници у односу према свом црквеним старешинама.*

па̏стел м итал. **1.** слик. *сува боја у облику меке оловке или креде; слика свежих тонова нацртана, насликана таквим бојама.* **2.** фиг. књиж. *књижевни, литерарни опис који својом свежином и сликовитошћу оставља на читаоца утисак као нека слика.*

па̏стелнӣ, -ā, -ō *који је насликан пастелом; који је попут пастела, као пастел;* уп. пастел (1): ~ боја, ~ тканина.

па̏сти[1], па̏днēм (аор. па̏дох, па̏де; р. пр. па̏о, па̏ла; пр. пр. па̑вши; трп. ø) свр. непрел. **1. а.** *губитком ослонца, чврсте везе, упоришта, под утицајем земљине теже бити повучен с висине надоле, доспети услед тога на нижи, крајње доњи положај:* ~ са дрвета, ~ са стола. **б.** *услед губитка равнотеже или потребног ослонца, учвршћења, доспети из усправног положаја у хоризонталан, наћи се услед тога на тлу, треснути, стропоштати се.* – Пала ограда. **в.** *услед губитка снаге, чврстине и сл. спустити се наниже, опустити се, клонути.* – Пале му панталоне низ тело. **2. а.** *распрострети се по површини нечега, попасти.* – Пала роса по пољу. **б.** *спустити се на земљу (о киши, снегу и сл.).* **в.** *освојити собом, спустити се (о мраку, ноћи, мрачили и др.).* **3.** фиг. **а.** (некоме нешто) *спопасти, обузети, опчарати (кога нечим).* – Тешко јој је пала самоћа. **б.** *застати, зауставити се (на нечему).* – Поглед му пао на слику. **в.** *бити изговорен, изречен, објављен.* – Пао је предлог. Пале су тешке речи. **г.** *прикупити, задобити, убрати (о новцу, добитку).* – Од продатих карата пало је доста новаца. **4. а.** *погинути (у борби, у рату и сл.).* **б.** *бити освојен, заузет у рату од стране нападача, непријатеља (о граду, тврђави и сл.).* **в.** *претрпети неуспех, пропасти (на испиту, извршењу задатка и сл.).* **5. а.** *бити уклоњен, макнут, елиминисан, неутралисан (о препрекама, ограничењима, забранама и сл.).* **б.** *бити свргнут (с власти), збачен (с престола, положаја и сл.); пропасти (о влади, држави, систему и сл.).* **в.** *изгубити дотадашњу вредност, појефтинити, девалвирати (о новцу, цени, угледу и сл.).* **г.** *смањити се, попустити у снази, интензитету, постати слаб(ији), нижи (о нивоу, критеријуму и сл.).* – Температура је данас пала. **г.** *претрпети неуспех, добити слабу, негативну оцену (на испиту).* **д.** *посрнути, срозати се у моралном погледу, подлећи страстима, пороку:* пала жена. **6.** *десити се, догодити се, доспети (по временском одсеку, по календару).* – Празник пада у недељу. **7.** фиг. **а.** *допасти у неку, обично тешку ситуацију, стање:* ~ у дугове, ~ у очајање. **б.** (у део некоме, на некога) *добити, примити нешто као обавезу, задатак; припасти, допасти коме на старање, на бригу.* – Брига о породици пала је на мајку. **в.** (на кога) *бити предметом (сумње, оптужбе и сл.), наћи се на удару, под сумњом, оптужбом (као кривац, осумњичени и сл.).* – На њега је пала сумња да је убица. **8.** (добро, згодно и сл.) *пристати, одговарати, леђи.* – Вечера му добро пала. **9.** *у конструкцијама са предлогом, са значењем које је у зависности од именице:* ~ **у**

несвест *онесвестити се;* ~ **у плач** *расплакати се;* ~ **у ропство (заробљеништво)** *бити заробљен;* ~ **у ватру** *разбеснети се, избезумити се (обично током (раз)говора, препирке);* ~ **у заборав** *бити заборављен;* ~ **у занос** *занети се, одушевити се и др.* **10.** (безл.) *у служби глагола непотпуног значења, као веза између субјекта и именског предиката, у значењу: бити, постати, доћи.* – Нешто му вест пала тужно. • **кад буде стани-пани** *кад буде критично, опасно, кад се не буде имало куд.*

па̀сти² (па́сти (па̀сти)), па́сём несвр. [гл. им. па́сење с] **1.** *бити на паши, чупати и јести траву (о стоци, животињама које се хране травом).* **2.** (стоку) *изводити на пашу, чувати на паши.*

пастѝла ж лат. (обично у мн.) *лек (обично за грло) у облику пилуле или плочице.*

па̀стир, -и́ра м *онај који изводи стадо (обично овце) на пашу, чувар оваца, чобанин;* фиг. *свештеник као старатељ над својом паством, душебрижник.*

пастѝрица ж **1.** *женска особа пастир.* **2.** зоол. *у мн.: род птица певачица дугог репа, са више подврста, шлиске,* Motacillidae *(у јд.: птица из тога рода):* бела ~, жута ~.

па̀стирка ж **1.** *пастирица (1).* **2.** зоол. *врста птице певачице, жута пастирица,* Motacilla flava.

па̀стозан, -зна, -о итал. *сликан дебелим наслагама, слојевима боје ради веће пластичности.*

па̀стирски, -а, -о *који се односи на пастире, који је у вези с пастирима:* ~ игра, ~ рог, ~ штап.

па̀стор м лат. *протестантски свештеник.*

па̀сторак, -о̄рка м *син из претходног брака супружнику из новог, садашњег брака (своме очуху или маћехи).*

пастора́ла ж лат. *књижевно, сликарско или музичко дело које на идиличан начин приказује живот пастира у природи.*

па̀сторалан, -лна, -о *који се односи на пастирале, својствен пастирали:* ~ игра, ~ поезија.

па̀сто̄рка ж *кћи из претходног брака супружнику из новог, садашњег брака (своме очуху или маћехи).*

па̀сто̄рче, -ета с (мн. ø; зб. им. па̀сторча̄д ж) **а.** *дем. и хип. од пасторак.* **б.** фиг. *онај коме се или оно чему се не посвећује много пажње, брига.*

па̀стрва ж зоол. *в. пастрмка.*

па̀стрма ж тур. *сушено, димљено, обично овчје или козје месо.*

па̀стрмка ж (дат. -мци; ген. мн. -кӣ) зоол. **а.** *речна и језерска мекоперка риба из пор. пастрмки, тела ишараног пегама и покривеног ситним љускама,* Salmo fario. **б.** *у мн.: породица таквих риба,* Salmonidae.

пастрна̀к и **пастрња̀к,** -а́ка м бот. *в. пашканат.*

па̀струга ж зоол. *врста јесетре,* Acipenser stellatus.

па̀стӯв, -у́ва и **па̀стӯх,** -у́ха м *неушкопљен, неујаловљен, неуштројен коњ.*

па̀стушаст и **пастӯшат,** -а, -о нар. *неушкопљен, неујаловљен, неушкопљен (о коњу).*

па̀сӯљ, -у́ља м (инстр. -у́љем) бот. (мн. ø) *врста биљке чији се плодови као махуна или зрна употребљавају у исхрани, грах,* Phaseolus. • **гледати у пасуљ** празн. *помоћу зрна пасуља прорицати судбину.* **празан ~** *јело од пасуља скувано без меса (или и без масти).* **просто као ~** *врло једноставно, лако (за разумевање, за решавање и сл.).* **чорбаст ~** *јело од пасуља скувано са доста воде.*

пасӯљчина ж *пеј. од пасуљ.*

па̀сус и **па̀сус** м лат. *одломак, ставак обично од неколико редова као контекстуална, тематска целина и који у писаном тексту (у књизи, писму и др.) започиње новим редом.*

Па̀сха ж *јеврејски верски и национални празник (у спомен на библијско ослобођење Јевреја из египатског ропства, на излазак из Египта у обећану земљу) на који се једе бесквасни хлеб, а пада у пролеће, око Ускрса.*

па̀схалнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на Пасху.*

па̀т м шах. *нерешен исход шаховске партије настао због патпозиције.* • **пат-позиција** 1) *позиција у шаху у којој један од играча располаже само потезом ненападнутог краља који се не може померити ни на једно поље, при чему су друге фигуре блокиране или се не могу померити а да краљ не буде у шаху, тј. под ударом неке противничке фигуре.* 2) фиг. *ситуација у којој се услед потпуно изједначених, а супротно оријентисаних погледа, ставова и сл. не могу доносити никакве одлуке, решења и др.*

па̀та ж тур. у изр. **пата-карте а.** карт. *нерешен исход у игри картама, потез који онемогућава даљу игру.* **б.** фиг. *нерешена, неодлучна ситуација, нерешен исход неког сукоба, полемике и сл.*

па́так, па́тка м (вок. па̀тку и па́так; мн. па́ткови и па́ци, ген. па́ткова̄ и па̀така̄) зоол. *мужјак патке,* Anas mas.

патàрēн, -е́на м (обично у мн.) *следбеник верске секте богумила.*

патàрēнскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на патарене:* ~ јерес, ~ секта.

па̀тарице ж мн. *други дан славе, крсног имена и сл.*

па̀творина ж *кривотворина, фалсификат; лоша имитација.*

патво̀рити, па̀творӣм свр. *кривотворити, фалсификовати; лоше подражавати (некога, нешто).*

па̀тент м лат. **1.** *званичан документ, исправа завода за патенте којим се проналазачу потврђује искључиво право коришћења изума; сам изум за који је добијен такав документ.* **2.** (у служби атрибута) *који има какав механизам за лакше руковање:* патент-оловка, патент-затварач.

патенти́рати, -ѐнтӣра̄м свр. (несвр.) **а.** *пријавити (пријављивати) изум и стећи (стицати) право на патент;* уп. патент (1). **б.** фиг. *присвојити (присвајати) искључиво право на нешто.*

па̀тентнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на патент(е):* ~ уред.

па́тер, -тра и -ера м лат. *католички свештеник, редовник.*

патерналѝзам, -зма м пол. *покровитељски, заштитнички став, покровитељско, заштитничко држање, понашање (обично лажно) послодаваца према радницима, велике силе према малој држави, федерације према чланицама федерације и др.*

патерналѝстичкӣ, -а̄, -о̄ *покровитељски, заштитнички:* ~ став.

патернѝтēт, -е́та м лат. *порекло по оцу, очинство; правни однос оца према деци, очинство.*

патѐтика ж (дат. -ици) грч. *наглашено осећајан тон, карактер нечега (говора, понашања и сл.); заносно, страствено испољавање одушевљења, осећања и др.*: поезија пуна патетике.

патѐтичан, -чна, -о и **патѐтичкӣ,** -а̄, -о̄ *пун патетике, наглашеног пафоса; дирљиво свечан, узбудљив, емотивно понесен:* ~ говор, ~ фраза.

патѐтички и **патѐтично** прил. *на патетичан начин, с пуно пафоса, дирљиво.*

патѐтично̄ст, -ости ж *особина онога који је патетичан, онога што је патетично.*

-патија грч. мед. *као други део сложеница значи најчешће болест, болесно стање:* неуропатија, психопатија.

па̀тика ж тур. (обично у мн.) *мека кућна, спортска, балетска или сл. ципела од тканине, коже и др. без потпетица.*

па̀тина ж лат. *зеленкасти, смеђи или мрки танки слој који се под утицајем влаге и оксидације временом ствара на површини старих, дуго нечишћених, обично металних предмета.*

патини́рати, -ӣнӣра̄м свр. и несвр. (обично у трп. патӣнӣра̄н) *превући, превлачити патином.* ■ ~ **се** *постати прекривен патином, оксидисати се.*

па̀тити¹, -ӣм несвр. [гл. им. па̀ћење с; уп. патња] **1.** (од нечега) **а.** *боловати од нечега; трпети, мучити се (услед болова):* ~ од високог крвног притиска, ~ од болова у леђима. **б.** фиг. *имати, испољавати лоше, слабе стране, мане, бити оптерећен, обузет (обично нечим негативним, непожељним).* – Настава пати

од преопширности. **2. а.** (због нечега) *бити обузет мучним, неугодним осећањем (услед неке мане, недостатка и др.), бити због тога потиштен, несрећан:* ~ због дебљине. **б.** *осећати моралну, душевну муку, бол, мучити се:* пати због гриже савести. **в.** *трпети, подносити невоље, муке (услед оскудице, несреће, неправде и др.):* ~ због несрећне љубави. **3.** (некога) *мучити, кињити (нечим):* ~ глађу и жеђу. ■ **~ се** *трпети муке, болове, невоље, недаће, мучити се, злостављати се.*

па̀тити², -ӣм несвр. [гл. им. па̀ћење с] *гајити, одгајати (стоку, птице и сл.).* ■ **~ се** *множити се, ле̏ћи се (о животињама).*

патѝшпа̄њ, -а́ња м и **патѝшпања** ж итал. *врста колача од брашна, шећера и пуно јаја.*

па̀тка ж (дат. -ки; ген. мн. па̀та̄ка̄ (-кӣ)) **1. а.** зоол. *водена птица пљоснатог кљуна, кратког репа и кратких, широко растављених ногу с опнама за пливање, пловка,* Anas. **б.** мн. *породица таквих птица* Anatidae. **2.** фиг. *лажна, измишљена сензационална вест (обично новинска).* • зоол. **дивља ~** Anas platyrhynchos. **домаћа ~** Anas boscas domestica. ~ **кашикара** *врста патке* Spatula clypeata.

па̀ткаст, -а, -о *који је као у патке:* ~ ход, ~ глас.

па̀ткица ж *дем. и хип. од патка.*

патли̏ца̄н, -а́на м тур. бот. и агр. *баштенска, повртарска биљка из пор. помоћница и плод те биљке, који се употребљава као храна.* • бот. **плави (модри, црни) ~** *биљка и запаситоплав или љубичаст плод те биљке* Solanum melongena. **црвени ~** *биљка и црвен плод те биљке, рајчица, парадајз,* Solanum lycopersicum.

па̀тњик м *в. паћеник.*

па̀тница ж *женска особа патник.*

па̀тничкӣ, -а̄, -о̄ *в. паћенички.*

па̀тња ж (ген. мн. па̀тњӣ (па́тња̄)) *мучење, паћење, бол (обично душевни).*

пато- грч. мед. *као први део творенице изражава везу с неком болешћу, ненормалним стањем:* патогенеза, патологија итд.

па̀тогӗн и **патòген,** -а, -о *који живи на другом организму и изазива болест:* ~ бактерије, ~ клице.

патогенéза ж грч. мед. *постанак и ток болести.*

па̀тока ж *слаба, за пиће нездрава ракија која тече из казана при крају печења ракије.*

патòлог м *лекар специјалиста за патологију.*

патолòгија ж грч. мед. *грана медицине која се бави болесним појавама и процесима у организму човека и животиња.*

патòлошкӣ, -а̄, -о̄ **1.** *који се односи на патологију и патологе:* ~ појава, ~ процес. **2.** *ненормалан, девијантан:* ~ понашање.

патòлошки прил. *на патолошки начин, ненормално, болесно.*

па̑тос м грч. **а.** *јако одушевљење, узбуђење, занос, узбуђеност; ентузијазам изазван великом, узвишеном идејом.* **б.** *претерано повишен, патетично наглашен тон излагања, говора (при рецитовању, глумљењу и др.).*

па̀тос м грч. *најнижи, доњи део просторије од дасака, паркета или сл., под.*

па̀тосати, -ошӗм и **па̀тосити,** -ӣм несвр. *постављати патос, прекривати под (даскама, паркетом или др.).*

патри̏ја̑рх, -а́рха и **патри̏јарх,** -а м грч. **1.** *врховни поглавар Православне цркве; највиша титула и свештеничко звање у православним црквама.* **2.** фиг. *оснивач, утемељивач неке научне гране, правца у уметности и сл.* – Добровски је патријарх славистике.

па̀тријархā̄лан, -лна, -о **а.** *који се одликује, заснива на традиционалним својствима, начелима, за савремени свет застарелим схватањима, принципима, конзервативан, старински (најчешће у вези с породичним и опште међуљудским односима):* ~ васпитање, ~ средина. **б.** *који се придржава традиционалних вредности и обичаја, нарочито у породичним и опште међуљудским односима.*

патријарха́лнōст, -ости ж *особина, својство онога што је патријархално, онога који је патријархалан.*

патријàрхāт, -а́та м грч. *друштвено уређење засновано на владавини мушкараца.*

патријàршија ж **а.** *подручје којим управља патријарх.* **б.** *црквена управа на челу са патријархом; двор, седиште патријарха.*

патри̏от(а), -ē м (мн. -ти м и -те ж) *в. родољуб.*

патриотѝзам, -зма м *в. родољубље.*

патри̏откиња ж *женска особа патриот(а).*

патри̏отскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на патриоте и патриотизам.*

патри̏отски прил. *на начин својствен патриотима, родољубиво.*

па̀трӣције (па̀трӣцӣј, -ија) м лат. ист. *припадник повлашћеног сталежа, родовске аристократије у старом Риму.*

па̀трӣцӣјскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на патрицију, својствен патрицијима;* фиг. *достојанствен, префињен, господски.*

патр̏љак, -љка м (патр̀љица ж) **а.** *суви комад, остатак одсечене или сломљене гране, стабљике дрвета.* **б.** *преостали део ампутиране руке или ноге.* **в.** *опште остатак нечега сломљеног.*

патро́ла ж фр. вој. *група или одред војника чији је задатак да нешто извиђа, обилазећи надгледа; патролна служба, патролирање, извиђање.*

патро́лац, -лца м *онај који је у патроли, који патролира.*

патроли̏рати, -о̀лӣра̄м несвр. *вршити патролну службу, извиђати обилазећи одређени терен, околину.*

па̀трōлнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на патроле; који се налази у патроли, врши патролу:* ~ чамац, ~ одред.

па̀трōн, -о́на м лат. **а.** *светац који се слави као заштитник неке цркве, породице, куће и др.* **б.** *опште заштитник, покровитељ нечега (какве свечаности, институције); старатељ, покровитељ.*

патро́на ж (па̀трōн, -о́на м) фр. **1.** *цилиндрична чахура с капislом, напуњена барутом, обично код ловачког наоружања.* **2.** *цилиндрична пластична или сл. посуда, по облику слична чахури, напуњена мастилом, тушем и сл., која се користи као уложак за налив пера.*

патрона́жа ж фр. **а.** *старање о некоме (обично о болесном или немоћном лицу).* **б.** *в. патронат.*

па̀тронā̑жнӣ и **патрòнā̑жнӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на патронажу:* ~ служба, ~ сестра.

патрòнāт, -а́та м **а.** *покровитељство, заштитништво; покровитељски одбор.* **б.** (над неким, над нечим) *право или дужност надзора, старања (о некоме или нечему).*

патронѐса ж фр. *покровитељица, заштитница.*

патрòнӣм, -и́ма и **па̀тронӣм,** -а м грч. лингв. *презиме изведено од имена оца.*

па̀тронӣмскӣ и **патрòнӣмскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на патрониме.*

па̀трōнскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на патрона.*

патӯљак, -љка м **1.** *човек неприродно ниског раста, кепец.* **2.** фиг. **а.** *безначајна особа.* **б.** *нешто ситно, мало (посебно у поређењу с нечим другим).*

па̀туљаст, -а, -о *необично мали растом, закржљалог раста; минијатуран:* ~ дрво.

патӯљче, -ета с (супл. мн. патӯљчићи м; зб. им. па̀туљча̑д ж) и **патӯљчић** м *дем. и хип. од патуљак.*

па̑ћенӣк м *онај који пати, мучи, мученик.*

па̑ћеница ж *женска особа паћеник.*

па̑ћенички, -а, -о *који се односи на паћенике; испуњен патњом; који одражава патњу:* ~ живот, ~ изглед.

па̀уза и **па̏уза** ж грч. **а.** *кратак, привремени прекид (у раду, говору), почивка, одмор.* **б.** муз. *ритмички прекид тона; знак у нотном запису који означава дужину трајања таквог прекида.* • **бити на паузи** *привремено одсуствовати са радног места због паузе, ради одмора, ужине.*

паузи́рати, паȕзӣрām несвр. **а.** *правити паузу, одређен прекид (у раду, свирању музичке деонице и др.).* **б.** *имати извештај, обично дужи временски период прекида у редовној делатности (у послу, школовању и сл.):* ~ годину дана после завршене гимназије.

па̏ȕк м (мн. па̏ȕци и па̏укови) **1.** зоол. **а.** *у мн.: разред зглавкара са жлездама у трбуху које луче танке нити, паучину, паукови,* Arachnoida *(у јд.: зглавкар из тог разреда).* **б.** *у мн.: разред зглавкара у који, поред тог реда, спадају и скорпије, крпељи и др., паучњаци* Arachnoidae *(у јд.: зглавкар из тог разреда).* **2.** зоол. *у мн.: врста морских риба које у перајима и бодљама крију отров,* Trachinidae *(у јд.: риба из те врсте).* **3.** разг. *врста моторног возила које служи за уклањање аутомобила (неправилно паркираних, хаварисаних и сл.).*

па̏ȕн м (мн. па̏ȕни и па̏унови) зоол. *крупна јужноазијска птица из пор. фазана, са широким, сјајним перјем и великим репом живописних боја и шара (у мужјака),* Pavo cristatus.

паȕница ж *женка пауна.*

па̀упер м лат. *човек без икаквог иметка, сиромах.*

пауперӣзам, -зма м *крајње сиромаштво, немаштина.*

паупериза̀ција ж лат. *масовно осиромашење, нарочито радника и сељака.*

па̏ус (па̏ус-па̀пӣр, -и́ра) м *врста танке, провидне хартије за умножавање рукописа, копирање цртежа, преснимавање и др.*

па̏учина ж *паукова мрежа, нити паукове мреже.*

па̏учинаст, -а, -о **1.** *који је пун паучине:* ~ коса. **2.** *пун паучине, паучљив:* ~ зид.

па̏учјӣ (па̏учијӣ), -а̄, -ō *који се односи на паука, на пауке; који је као код паука:* ~ трбух; паучје очице.

па̏учљив, -а, -о *пун паучине, прекривен паучином:* ~ проја, ~ степениште.

па̏учњāк м зоол. *у мн.: разред чланконожаца, пауци,* Arachnoidae *(у јд.: чланконожац из тог реда).*

паȕшāл, -а́ла м нем. *сума, новчани износ, надокнада одређена глобално, без одређеног прорачуна, ђутуре (обично као врста разрезивања, одн. плаћања пореза).*

па̏ушāлан, -лна, -о *који се одређује паушалом, у глобалу, непрецизиран.*

пауша́лац, -лца м и **пауша̀лист(а),** -ē м (мн. -сти) *онај који плаћа паушални износ (обично о пореском обвезнику).*

па̏ушāлно прил. *у глобалу, паушалом, глобално, ђутуре.*

пāф узв. оном. *означава звук који се чује при снажном удару или пуцњу* • **бити** ~ разг. *остати без речи, шокирати се (од каквог изненађења, чуда).*

пāх м *запах, дах.*

па̀хнути, пāхнēм несвр. *испуштати, одавати мирис, одисати; благо струјати.*

па̀хуља ж (обично у мн.) **1.** *кристално обликовано зрнце снега.* **2.** *в. пахуљe.* **3.** бот. *врста траве,* Holcus lanatus.

па̀хуљаст (пахȕљичаст), -а, -о *који је у облику пахуље, сличан пахуљама, као начињен од пахуља, пахуљаст.*

пахȕљица ж (обично у мн.) *дем. од пахуља; пахуљa.*

па̀цер м нем. *незналица, шепртља у неком послу; лош играч у шаху.*

пацѝјент м лат. *болесник који тражи лекарску помоћ, који се лечи код неког лекара, зубара, психијатра, одн. у здравственој установи.*

пацѝјенткиња ж *женска особа пацијент.*

пацифѝзам, -зма м *покрет, идеологија која се залаже за очување мира и осуђује сваки рат без обзира на његове разлоге и циљеве.*

Пацѝфик м лат. *Тихи океан.*

пацифика́ција ж лат. *успостављање мира, смиривање, гушење побуне.*

пацѝфист(а), -ē м (мн. -сти) *присталица, заговорник пацифизма, миротворац.*

пацифѝстичкӣ, -а̄, -ō *који се односи на пацифисте и на пацифизам:* ~ покрет.

пацѝфисткиња ж *женска особа пацифиста(а).*

пацифици́рати, -и̏ци̏рām свр. и несвр. *успоставити, успостављати мир (тамо где су немири, где се води рат); смири(ва)ти (рат, побуне, друштвене немире).*

пацѝфичкӣ, -а̄, -ō *који се односи на Пацифик:* ~ обала.

па̀цка ж (дат. па̀цки; ген. мн. па̀цкӣ) **1. а.** *ударац прутом по длану као врста казне.* **б.** *прут за ударање, шиба.* **2.** *мрља од мастила; мрља уопште.* • **добити пацке** разг. *бити критикован, грђен (обично због неког пропуста, грешке и сл.).*

па́цōв, -ова и **па́цов** м **1.** зоол. *у мн.: род мишева већег раста који живи по градским канализацијама, подрумима и сл., штакор,* Rattus ratuus *(у јд.: миш из тог рода).* **2.** фиг. *онај који се прикрада, шуња, завирује по туђем станишту, који све жели да види, открије; радознавац.* • **бизамски** ~ зоол. *глодар дуг око 30* cm *и нешто краћег репа који живи поред воде и буши јазбине у обали,* Fiber zibethicus. **канцеларијски** ~ разг. *чиновник, бирократа; стари, дугогодишњи чиновник.* **полицијски** ~ разг. *детектив, шпијун, њушкало.*

па̀чāвра ж тур. **1.** *крпа која служи за прање, чишћење; стара, изанђала, неупотребљива крпа.* **2.** фиг. *ништарија, никоговић.*

па̀чати се, -а̄м се несвр. (у нешто) *мешати се (у туђе послове, односе); уопште уплитати се у нешто, бавити се нечим, дирати у нешто:* не пачајмо се у њихове послове.

па̀че, -ета с (супл. мн. па̀чићи м; зб. им. па̀чā̀д ж) *младунче патке.*

па̀четина ж *пачије месо (као храна).*

па̀чјӣ (па̀чијӣ), -а̄, -ē *који се односи на патке:* ~ печење, ~ перје.

па̏ша ж **1.** *напасање (стоке), испаша:* јутарња ~. **2.** *пашњак, испаша, пасиште:* отерати стоку на пашу.

па̀ша и **па̏ша** м (мн. ж) тур. ист. *титула високих војних и цивилних достојанственика у Османском царству и неким другим муслиманским државама; особа носилац такве титуле.*

па́ша м (мн. ж) *хип. од пашеног;* уп. пашо.

пашàлук м тур. ист. *територијална јединица у Османлијској царевини под управом паше:* Београдски ~.

пашѐног м *муж женине сестре.*

па̀шиница и **па̏шиница** ж *пашина жена.*

па̏шињевац, -ēвца м ист. *присталица Никоље Пашића и његове политике.*

пашкàнāт, -а́та м бот. и агр. *биљка из ф. штитара, пријатног мириса, употребљава се као зачин и лек* Pastinaca sativa; уп. пастрнак, пастрњак, паштрнак и паштрњак.

па̏шњāк м *место, травната површина која служи за напасање стоке.*

па́шо, -а и -ē м *хип. од пашеног;* уп. па́ша.

па́шњача ж нар. и арх. *широк кожни појас за који се задевају пиштољи, мале пушке, ножеви и др.*

пашòвати, па̏шујēм несвр. *вршити дужност паше;* фиг. *живети као паша, ништа не радећи.*

паште́та ж итал. **а.** *јело од фино самлевеног меса, јетре, рибе или др.* **б.** *врста погачице од лиснатог теста и надева.*

пашти́ти се несвр. [гл. им. паште́ње с] *настојати, трудити се; наједати се.*

паштрна́к и **паштрња́к,** -а́ка м бот. и агр. *в. пашканат.*

пашчади́ја ж (мн. ø) *у пеј. значењу: пашчад.*

па́шче, -ета с (мн. ø; зб. им. па́шчад ж) **1.** *в. пас (1б).* **2.** фиг. *погрдан назив за:* **а.** *дете.* **б.** *одраслог човека.*

пашчу́рина ж *пеј. од пашче.*

пе́в и **пе́в** јек. **пје́в** и **пје́в** м **а.** *извођење мелодијских тонова гласом, певање.* **б.** *пој птице певачице.*

пе́ва́лка јек. **пје́ва́лка** ж подр. *певачица (обично кафанска).*

пева́нија јек. **пјева́нија** ж арх. **а.** *певање; песма.* **б.** *збирка песама, песмарица.*

пе́ва́ње јек. **пје́ва́ње** с **1. а.** *гл. им. од певати.* **б.** *музичка интерпретација гласом.* **в.** *школски предмет, солфеђо.* **2. а.** *писање стихова, песничко стварање.* **б.** *одломак, тематска целина у оквиру великог спева или епа.*

пе́вати јек. **пје́вати,** -а́м несвр. **1. а.** *изводити, интерпретирати мелодију, музичке тонове гласом.* **б.** *изводити угодне, милозвучне тонове (о птицама певачицама).* **2. а.** *писати стихове, песме (као песник).* **б.** *славити песмом, опе́вати (некога, нешто).* **3.** ир. *говорити, причати; лагати.*

пе́вац јек. **пије́вац** м **1.** *мужјак кокоши, петао.* **2.** *в. појац.*

пе́ва́ч јек. **пје́ва́ч,** -а́ча м (инстр. -а́чем) **1.** *онај који лепо пева; онај који се бави певањем као занимањем.* **2.** *песник (обично народни).* **3.** *птица која пева, певачица.*

пева́чица јек. **пјева́чица** ж **1.** *женска особа певач.* **2. а.** *птица која се оглашава складним звиждукањем.* **б.** зоол. *у мн.: птице које имају способност певања, које се оглашавају складним звуковима (у јд.: таква птица).*

пе́ва́чки јек. **пје́ва́чки,** -а́, -о́ *који се односи на певаче и на певање:* ~ друштво.

пе́вљив јек. **пје́вљив,** -а, -о **а.** *који радо пева, распеван.* **б.** *лак за певање, мелодичан (о песми, мелодији).*

пе́вница јек. **пије́вница** ж црквн. *место у цркви одређено и уређено за оне који читају и пају за време богослужења.*

пе́внути јек. **пје́внути** свр. *(мало) запевати (о човеку или птици).*

певу́цкати јек. **пјеву́цкати,** -а́м несвр. *певати тихо, помало, на махове, певушити.*

певу́цнути, пе́вуцнём јек. **пјеву́цнути,** пје́вуцнём свр. *у дем. значењу: запевати.*

певу́шити, пе́вушим јек. **пјеву́шити,** пје́вушим несвр. [гл. им. п(ј)еву́шење с] *тихо, једва чујно певати, певуцкати.*

пе́га јек. **пје́га** ж (дат. п(ј)е́ги; ген. мн. п(ј)е́гā) **1.** *место које се другачијом, обично тамнијом бојом издваја од основе, белега.* – Коњ с белом пегом на врату. **2.** (обично у мн.) **а.** *тачкасти осип жућкасте или мрке боје на кожи:* ~ на лицу. **б.** *мрље, флеке на кожи, на листу биљке и др., као знак болести.* **в.** *тамна или осенчена места на каквој површини уопште:* Сунчеве ~.

пе́гав јек. **пје́гав,** -а, -о *који има пеге, осут пегама.*

пе́гавац јек. **пје́гавац,** -а́вца м мед. *тешка заразна болест црева праћена појавом пега на телу, пегави тифус,* typhus exanthematicus.

пега́вити, пе́гāвим и **пе́гавити,** -и́м јек. **пјега́вити,** пје́гāвим и **пје́гавити,** -и́м несвр. *постајати пегав, добијати пеге (по лицу, телу).*

Пе́газ м грч. **1.** мит. *крилати коњ (под чијим ударом копита избија чудесан извор воде која надахњује песнике).* **2.** (пегаз) фиг. *песничко надахнуће.* **3.** астр. *сазвежђе на северном делу неба.*

пе́гаст јек. **пје́гаст,** -а, -о *помало пегав, унеколико (ü)осут пегама:* ~ лице.

пе́гла ж нем. *направа за гласање, равнање одеће, гласало.*

пе́глати и **пе́глати,** пе́глам несвр. *гласати пеглом (одећу, рубље и сл.).*

пе́д и **пе́да** ж *в. педаљ.*

педа́гог м **а.** *стручњак за педагогију.* **б.** *васпитач, учитељ, наставник.*

педагогија ж грч. **а.** *наука о начелима и поступцима при васпитавању и образовању младих људи.* **б.** *васпитање, одгој; вештина васпитавања, обучавања других.*

педа́гошкӣ, -а́, -о́ *који се односи на педагоге и педагогију; који је у складу са правилима, начелима педагогије; васпитни:* ~ школа, ~ поступак.

педа́гошки прил. *на педагошки начин, сходно педагогији, васпитно:* ~ поступати с децом.

педа́ла ж фр. *полуга која притиском ноге активира, покреће неки механизам:* ~ бицикла, ~ за гас (на аутомобилу).

пе́даљ, пе́дља м *стара мера за дужину (одговара размаку између врха палца и врха средњег или малог прста у испруженом положају (око 25* cm).

пе́дант м фр. *онај који се одликује педантношћу, особа веома уредна, тачна (у понашању, раду);* фиг. *формалиста, цепидлака.*

педа́нтан, -тна, -о *који се истиче уредношћу, тачношћу, изразитим осећањем за ред, прецизност; који је увек лепо, чисто, уредно одевен.*

педантерија ж *изразита педантност, уредност (понекад претерана); претерана педантност, цепидлачење у уредности.*

педа́нтно прил. *на педантан начин, веома уредно, до ситница добро, тачно (урађено, изведено).*

педа́нтно́ст, -ости ж *својство оног ко је педантан; педантерија.*

пе́дер м през. **а.** *хомосексуалац.* **б.** фиг. *безвредна, презрења достојна особа (о мушкарцу).*

пе́дераст, -а, -о *који делује као педер, налик на педера (о мушкарцу); који је као код педера, својствен педеру:* ~ изглед, ~ понашање.

пе́дерскӣ, -а́, -о́ *који се односи на педере; педераст.*

педе́сēт *основни број пет пута већи од десет, који се обележава цифрама 50.*

педесет- *в. педесето-.*

педесе́так прил. *приближно педесет, око педесет:* ~ људи, ~ година.

педе́сетеро *в. педесеторо.*

педе́сēтӣ, -а́, -о́ **а.** *редни број који одговара основном броју педесет.* **б.** фиг. *сасвим неки други, који нема везе с оним о чему је реч:* неко ~ место.

педесе́тица ж **1.** *назив за бројну ознаку 50, одн. оно што је тим бројем означено (возило, учионица, соба у хотелу и др.).* **2.** *новац, новчаница од 50 јединица.*

педесето- *први део сложеница са значењем: педесет:* педесетопарац, педесетогодишњак и др.

педесе́то́рица ж *педесет мушких особа.*

педе́сето́ро *збирни број који одговара основном броју педесет:* **а.** *означава збир особа (или уопште бића) различитог пола (понекад без обзира на пол):* ~ особа, ~ ученика. **б.** *уз збирне именице које означавају младунчад, одн. млада бића:* ~ деце, ~ телади.

педи́гре́, -е́а м енгл. *родослов, родовник животиње (обично племените расе);* фиг. ир. *породично, сталешко порекло:* момак с педигреом.

педија́тар, -тра м мед. *специјалиста за дечје болести, дечји лекар.*

педијатрија ж грч. мед. *грана медицине која се бави дечјим болестима.*

педи́кӣр, -и́ра **а.** *струњак за педикуру.* **б** *уређивање ноге у педикирању.* **в.** *сет уређаја за педикирање.*

педики́рати, -и̏кӣра̄м несвр. *неговати, уређивати ноге, нокте на ногама; обављати посао педикира.* ■ **~ се** *уређивати своје ноге (обично код педикира).*

педи̏кирка ж *женска особа педикир.*

педику́ра ж *нега ногу (уклањањем жуљева, сечењем и уређењем нокти̏ју на ногама), педикирање.*

педо̀лог м грч. *стручњак за педологију.*

педологија[1] ж грч. *област педагогије која се бави телесним и духовним развојем детета.*

педологија[2] ж *наука која проучава тло земље.*

пејза̏ж, -а́жа м фр. **1.** *општи изглед природе некога краја, предела.* **2.** *приказ таквог предела на слици, цртежу; сама слика, цртеж са таквим приказом.*

пејза̀жист(а), -ē м (мн. -сти) *уметник који слика пејзаж(е).*

пејса̄жни, -а̄, -о̄ *који се односи на пејзаж.*

пе̏јоратӣв м лат. лингв. *реч (именица, придев, глагол) с погрдним значењем; погрдно значење неке речи.*

пе̏јоратӣван, -вна, -о *који има погрдно значење, погрдан.*

пејсā- *в. пејза-.*

пе́џер м енгл. *мали, џепни уређај са екраном, који прима кратке писане поруке упућене посредством специјалне телефонске комуникације.*

пе̏ка ж нар. *црепуља или сл. суд којим се поклапао хлеб који се пече на огњишту, сач.*

пе̏ка̄р м (инстр. -ом и -ем) *занатлија који производи хлеб и пецива од брашна.*

пѐкара ж *радионица за производњу или радња за продају хлеба и пецива од брашна.*

пе̏ка̄рка (пе̏карица и пека̀рица) ж **а.** *пекарева жена.* **б.** *женска особа пекар.*

пѐка̄рница ж *в. пекара.*

пе̏ка̄рскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на пе̏ка̄ре и пѐкаре:* ~ квасац, ~ занат.

пѐкмез м *слатка густа маса добијена укувавањем воћа;* фиг. *слабашна, нејака особа, слабић, мекушац.*

пекме́за ж разг. *размажена, слаба, кмезава особа.*

пѐкмезаст, -а, -о **а.** *који је као пекмез, попут пекмеза:* ~ маса. **б.** *који нема чврстине, слаб (о особи).*

пѐксимит м тур. *двопек.*

пѐктӣн, -и́на м *желатинозна, полуцелулозна материја у зрелом воћу (јабукама, крушкама, трешњама и др.).*

пе̏кторā̄лнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на груди, прса:* ~ ангина.

пѐлагра ж итал. мед. *кожна болест која настаје услед авитаминозе.*

пеларгò нија ж бот. *украсна биљка великих цветова,* Pelargonium.

пе̏лен м **а.** бот. *биљка из пор. главочика, јаког мириса и горког укуса, употребљава се у медицини,* Artemisia absinthium. **б.** *напитак добијен од те биљке.*

пе̏лена ж (обично у мн.) *платно или нарочито израђен о.мот за повијање новорођенчади и беба; повој.*

пелери́на ж итал. *широки огртач без рукава.*

пели̏ва̄н, -а́на м тур. *циркуски акробата на жици; комедијаш.*

пели̏ка̄н, -а́на м зоол. *велика птица пливачица, карактеристичног кљуна с великом кожнатом кесом, несит,* Pelicanus.

пе̏лин м *в. пелен.*

пе̏линковац, -о̄вца м *врста слатко-горког жестоког пића, врста ликера.*

пе̏лӯд м и ж бот. *цветни прах који се налази у прашнику и оплођава биљку, полен.*

пѐлцер м нем. *млàдица која служи за пресађивање (пре свега цвећа).*

пе̏лцовати, -цујēм свр. и несвр. нем. *вакцинисати против заразне болести.* ■ **~ се** *подврћи се, подвргавати се пелцовању, примити, примати вакцину.*

пе̏љешити, -ӣм и **пељешити,** пѐљешӣм несвр. разг. [гл. им. -шēње с] (некога) *узимати некоме силом, на превару или на други начин нешто вредно (обично новац);* уп. гулити (2). – Пељешио га је на картама.

пе̏на јек. **пје̏на** ж **1. а.** *мехураста маса изазвана мућењем, мешањем или варењем течности.* **б.** *беличаста маса ињувачке која се ствара на уснама неких болесника и болесних животиња.* **в.** *сапуница.* **2.** фиг. *оно што својим изгледом, обликом, површинским положајем и сл. подсећа на пену.* **3.** мин. *минерал из групе силиката.*

пе̏на̄л, -а́ла м лат. **1.** спорт. *најстрожи казнени ударац који се у игри досуђује против оне стране чији играч начини одређени недозвољен прекршај (у фудбалу, рукомету, ватерполу и др. групним спортовима).* **2.** (обично у мн.) трг. и фин. *новац који једна уговорна страна плаћа другој као врсту одштете за случај неиспуњења уговорених обавеза (нарочито због прекорачења уговореног рока).*

пе̏наст јек. **пје̏наст,** -а, -о *који се пени, који производи пену; сличан пени:* ~ маса, ~ таласи, ~ колач.

пѐндрек м нем. *полицијска палица, обично гумена.*

пѐндречити, -ӣм несвр. [гл. им. пѐндречēње с] *ударати, тући пендреком; немилосрдно, бездушно тући некога.*

пенетра́ција ж лат. *пробијање, продирање, продор у нешто (нпр. у сексуалном чину).*

пе́нзија и **пѐнзија** ж лат. **а.** *статус особе који настаје престанком активне службе и редовног радног односа услед навршених, законом одређених година старости, одређених година службе или услед делимичне или потпуне онеспособљености за рад и сл., мировина.* **б.** *месечни новчани приход, принадлежност која следује пензионисаној особи; износ, висина те принадлежности.* **в.** *уопште месечна новчана накнада која се за животне потребе даје лицима неспособним за рад и привређивање.* • **инвалидска ~** *пензиони статус инвалида; месечна новчана потпора коју од државе прима инвалид, одн. члан његове породице, инвалиднина.* **отићи у пензију** *пензионисати се.* **породична ~** *месечна примања која се додељују за рад неспособним члановима породице пензионисаног лица.* **старосна ~** *пензиони статус лица са навршеним бројем одређених година старости.*

пе́нзијскӣ и **пѐнзијскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на пензију, пензиони:* ~ додатак, ~ фонд.

пензио̀не̄р, -е́ра м *пензионисана особа.*

пензио̀не̄рка ж *женска особа пензионер.*

пензио̀не̄рскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на пензионере:* ~ живот.

пе̏нзионӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на пензије, пензијски:* ~ осигурање, ~ фонд.

пензио̀нисати, -ишēм свр. и несвр. (некога) *преводити из активне службе у пензију, у мировину.* ■ **~ се** *прећи из активне службе у пензију, отићи у пензију;* уп. пензија.

пе̏ни, -ија м *ситан енглески новац (дванаести део шилинга).*

пе́нис м лат. *мушки полни уд.*

пе̏нити јек. **пје̏нити,** -ӣм несвр. [гл. им. п(ј)е̏њēње с] *стварати пену, чинити нешто пенастим.* ■ **~ се** *претварати се у пену; прекривати се пеном (о течности).*

пенициlи́н, -и́на м фарм. *антибиотичко средство које стварају разне глувице; лек против гнојних болести и упала.*

пенициlи́нскӣ, -а̄, -о̄ *који је у вези с пеницилином:* ~ препарат. • **~ шок** мед. *шок који настаје као негативна алергијска реакција на пеницилин.*

пе̏нтамēтар и **пе̏нтаметар,** -тра м грч. *дактилски стих од пет стопа.*

пѐнтрати се, -а̄м се несвр. експр. *вратити се, пети се.*

пенӯлтима ж лат. лингв. *претпоследњи слог у речи.*

пенӯшав јек. **пјенӯшав,** -а, -о *који се пенуша, пенаст.*

пенӯшавац јек. **пјенӯшавац,** -а̄вца м *пиће које пенуша (нпр. шампањац).*

пенӯшати (се) јек. **пјенӯшати (се)** несвр. *пенити (се).*

пѐнце, -ета с тур. (обично у мн.) *потплата ципела, ђон.*

пѐнцер м тур. нар. *в. прозор.*

пенцети́рати, -ѐтирам свр. и несвр. *ставити, стављати пенцѐта.*

пѐњалица ж (обично у мн.) *направа за пењање (уз стубове, стене и др.).*

пѐњати (се), пѐњем (се) несвр. *в. пети (се).*

пѐњач, -а́ча м *онај који се пење.*

пењачица ж **1.** *женска особа пењач.* **2.** бот. *биљка која се пење, пуже уз зид, уз дрво и др., пузавица, лијана,* planta nitens.

пењо̀ар, -а́ра м фр. *кућни огртач од фротира који се облачи обично после купања.*

пѐпелӣште с **а.** *део огњишта или пећи у који се скупља пепео.* **б.** *остаци нечега изгорелог.* **в.** *место где је нешто изгорело, згариште.*

пѐпе̄лница и **пепе́лница** ж бот. *врста сићушних гљивица на биљкама, медљика,* Oidium, Erysiphe.

пѐпељав и **пепѐљав,** -а, -о *посут пепелом; који је боје пепела, пепељаст, сив.*

пепѐљара ж **а.** *суд (обично од лима) за пепео у пећи, шпорету на дрва, угаљ и сл.* **б.** *посуд(иц)а за опушке од цигарета, пиксла.*

пѐпељаст и **пепѐљаст,** -а, -о *који је боје пепела, сив.*

пѐпео, -ела м (мн. ø) *прах који остане од онога што потпуно изгори.* • **бацати некоме ~ у очи** *варати, обмањивати некога.* **дићи се из пепела** *обновити се после потпуног разарања, уништења.* **посипати се пепелом (по глави)** (обично ир.) *накнадно, касно се кајати због учињених дела, покушати се на неки начин (молбама, кајањем и сл.) искупити за нешто.* **претворити у прах и ~** *потпуно уништити, разорити до темеља.*

пепӣта и **пепӣто** прид. непром. шп. *који је ситних коцкастих шара, добијен ткањем нити двеју боја:* ~ капут, ~ тканина.

пѐпсӣн, -и́на м грч. хем. *фермент желудачног сока који помаже варењу беланчевина.*

пѐрад ж зб. *живина, живад.*

перадарнӣк м *зграда за узгој перади, живине.*

перада́рство с *узгој перади; производња и трговина перјем.*

пера́ја ж и **пера́је** с (обично у мн.) **а.** *орган за пливање код рибе:* леђна, леђно ~. **б.** *пластични, гумени или сл. реквизит који се навлачи на стопала као помагало за лакше и брже пливање и роњење.*

перајӑр, -а́ра м зоол. *у мн. род сисара који су се прилагодили животу у води, а ноге су им се трансформисале у пераје (у јд.: такав сисар).*

пѐрӑлка ж *пракљача.*

пѐраћӣ, -а̄, -е̄ *који служи за прање:* ~ сапун, ~ строј.

пѐрач, -а́ча м *онај који се бави прањем, обавља прање:* ~ улица.

пѐрвӑз м тур. **1. а.** *обруб, поруб, опшив.* **б.** *руб, граница нечега, ограда.* **2.** *оквир прозора, врата, довратник; наслон на прозору, прозорска даска.*

пѐрверзан, -зна, -о лат. *наопачен, изопачен, склон перверзији (обично у сексуалном односу).*

пѐрвѐрзија ж **а.** *изопачено, ненормално, наопако понашање (нарочито у сексуалним прохтевима и полном односу).* **б.** фиг. *ненормално, изопачено, неприродно понашање (у односу на устаљене друштвене и моралне норме).*

пѐрверзно прил. *на перверзан начин, изопачено, неприродно, наопако.*

пѐрверзнӧст, -ости ж *особина онога који је перверзан, онога што је перверзно.*

первѐрзњӑк, -а́ка м разг. *перверзна особа, наопак, неуравнотежен човек.*

пергà мент м **а.** *кожа нарочитим поступком припремљена за писање; спис (обично повеља) на таквој кожи.* **б.** (обично уз реч „папир“) *чврст, углађен папир који не пропушта воду и масноћу.*

пѐрда ж и **пѐрде,** -а и -ета с **а.** *преграда попут зида, параван.* **б.** *настрешница од платна као заштита од сунца, платнена ролетна.*

пере́ца ж нем. *врста хлебног пецива у облику осмице, колута и сл.*

перзијáнер м *тепих од персијске вуне, персијски ћилим.*

пѐривӧј м грч. *парк, врт, цветњак.*

пѐрика ж фр. *лажна, вештачка коса, фризура направљена од туђе или вештачке косе, власуља.*

пѐрикард м грч. анат. *опна око срца, срчана опна.*

перикардӣтис и **перикардӣтис** с грч. мед. *упала перикарда, срчане опне.*

пѐрило с *место (на реци, потоку и сл.) где се пере рубље.*

пѐрина ж (и зб.) *креветски покривач, душек или јастук испуњен перјем.*

перӣод м грч. **1.** *временски раздео, одсек времена, доба:* ~ од пете до десете године. **2.** *фаза у развоју, развитак, време:* ~ сазревања, ~ романтизма. **3.** хем. *водораван ред у Менделејевљевој таблици елемената.* **4.** физ. *време потребно да се промени смер и јачина струје, таласа, фаза.*

перио́да ж **1.** *в. период.* **2.** *в. менструација.*

периодиза́ција ж *подела, дељење на периоде:* ~ историје.

периӧдичан, -чна, -о *који се понавља, врши у извесним, устаљеним временским размацима:* ~ криза, ~ обрачун.

периӧдично прил. *понављајући се у одређеним временским размацима, с времена на време:* појављивати се ~.

перӣодни, -а̄, -о̄ *који се односи на период(е):* Мендељејевљев ~ систем.

периӧница и **пѐрионица** ж *просторија намењена за прање нечега:* ~ веша, ~ аутомобила.

перипатѐтик м грч. *присталица, следбеник Аристотелове филозофије.*

перипатѐтичкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на перипатетике:* ~ учење, ~ школа.

перипѐтија ж грч. **а.** *промена, преокрет, обично изненадни и скопчан са тешкоћама, компликацијама; неочекивани расплет догађаја:* ~ у драми. **б.** (обично у мн.) *заплетене, разноврсне згоде и незгоде које прате неку акцију, доживљај:* догађај пун ~.

пѐрископ м грч. *оптички инструмент (обично у подморници) обликом подешен да омогући скривено осматрање изнад видног поља самог осматрача.*

пѐристил м грч. архит. *слободан простор, трем окружен стубовима; предворје или ходник са стубовима.*

пѐрифе̄ран, -рна, -о грч. **1.** *који је на периферији, ван центра (најчешће град или некога другог насеља):* ~ улица. **2.** фиг. *споредан, маргиналан, безначајан:* ~ догађај.

перифѐрија ж *спољни, крајњи, рубни део нечега:* ~ круга, ~ града.

перифѐрӣјскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на периферију, који се налази на периферији:* ~ положај.

перифра́за ж **а.** *в. парафраза.* **б.** *употреба више речи за један појам (нпр. „који ведри и облачи“ уместо „мећник“).*

перифрàстичан, -чна, -о грч. лингв. *који се исказује описом, са више речи, описни.*

пѐрјан, -а, -о (обично одр.) *начињен од пера, испуњен перјем:* ~ јастук, ~ постава.

пѐрјанӣк м **а.** *онај који носи перјаницу на капи.* **б.** ист. (и перја̀нӣк, -и́ка) *војник, гардиста и извршни орган на двору црногорских владара.*

пѐрјаница ж *украсно перо на капи или шеширу, перушка као део парадне одеће:* витешка ~; фиг. *онај који је најбољи, најистакнутији у нечему, предводник, првак.*

пѐрјати, -а̄м несвр. разг. *ићи брзо, хитро; мотати се около, скитати.*

пѐркелт и **пѐркелт** м мађ. *телећи пајрикаш.*

пѐрла и **пе́рла** ж (ген. мн. -ла̄) фр. *в. бисер.*

пѐрлица и **пе́рлица** ж **а.** *дем. од перла.* **б.** (обично у мн.) *ситно украсно, стаклено зрнце на тканини или кожи; огрлица, наруквица од таквих зрнаца.*

пѐрлӣн, -о́на м *врста синтетичке, пластичне масе, сличне најлону.*

перманѐнтан, -тна, -о *непрекидан, сталан, трајан:* ~ притисак.

перманѐнтнӧст, -ости ж *особина, својство и стање онога што је перманентно.*

пермута́ција ж лат. *промена облика или премештање места (као врста грешке, особито у редоследу бројева или слова у речи).*

пѐрмутовати, -тујѐм свр. и несвр. *грешком заменити, замењивати редослед бројева или слова;* уп. пермутација.

пѐрнат и **пѐрнат,** -а, -о **а.** *обрастао перјем:* ~ живина. **б.** *начињен перјем; окићен перјем:* ~ јастук, ~ шешир.

пе́рница ж *кутија за држање пера, оловака и сл. (обично као део ђачког прибора).*

пѐро с **1. а.** (зб. им. пе̏рје с (мн. ӧ)) *рожната бадрљица цевастог облика с танким и меким длачицама, која у великом броју расте из коже птица и прекрива им тело;* уп. перје. **б.** *таква бадрљица прерађена за писање мастилом.* **2. а.** *метални предмет за писање мастилом, тушем и др. (као део који се умеће у држаљу или је врхни део нарави за писање, нпр. код наливпера); наливперо.* **б.** фиг. *писац, књижевник.* **3.** (зб. им. пе̏рје) *шиљаш, дугуљасти, сабљасти листи кукуруза, лука и др. биљака.* **4.** *опруга механизма за навијање.* **5.** ист. *шиљак на глави буздована.* • **бити јак на перу, мајстор од пера** *бити добар стилиста, врстан писац.* **говорити у перо** *диктирати.* **китити се туђим (лажним) перјем** *приказивати се бољим, паметнијим и сл. хвалећи се, користећи се туђим вредностима (знањем, иметком и др.) као својим.* **потезом пера (одлучити, учинити, одредити нешто)** *кратко, брзо, на бирократски начин одлучити, решити нешто важно; отписати, елиминисати (писменом одлуком, декретом и сл.).* **прихватити се (латити се) пера, узети перо у руке** *почети писати, радити оно што се мора чинити пишући.*

пѐровођа м (мн. ж) арх. *службеник који води административне послове, саставља и пише записнике и др., бележник, деловођа.*

пѐроксӣд м грч.-лат. хем. *оксид који у молекулу веже један атом кисеоника више и лако га губи, те стога служи као јако оксидационо средство.*

пѐролак, -а, -о ков. у изр. ~ **категорија** спорт. *категорија боксера тежине до 62* kg.

пѐрӧн, -о́на м фр. *простор на железничкој станици непосредно поред колосека.*

перонӧспора и **пероноспо́ра** ж грч. бот. *паразитска гљивица на листу винове лозе и других биљака, пламењача; болест лишћа коју та гљивица изазива.*

пѐрӧнскӣ, -а̄, -ӧ̄ *који је у вези с пероном:* ~ карта.

пѐрорѐз м *бритвица, џепни ножић.*

пѐрпер м грч. ист. *новчана јединица Црне Горе до 1918. године.*

перпе́туум мӧбиле м лат. физ. *идеално замишљена справа, механизам који би могао да ради без утрошка погонске енергије (што се узима као немогуће);* фиг. *уопште оно што је у принципу неоствариво, неизводљиво (обично кад је реч о нечему немогућем, о неком узалудном покушају и сл.).*

перси́рати, пѐрсӣра̄м свр. и несвр. (некоме, ређе некога) *обратити се, обраћати се саговорнику са „Ви“, бити с неким на „Ви“.*

персифла́жа ж фр. *изругивање, исмевање на фин и духовит начин; писмени састав, дело написано у томе духу.*

персо́на ж лат. **а.** *особа, личност, лице.* **б.** (обично ир.) *истакнута, важна личност.* – И ти си ми нека персона! • **~ (нон) грата** *особа која (не) ужива нечије симпатије, поверење и др., личност чије се присуство (не) сматра (не)пожељним (обично у дипломатским односима).*

персо̀нӑл, -а́ла м *особље неке установе, предузећа и сл.:* хотелски ~.

пѐрсонӑлӑн, -лна, -о **а.** *који се тиче личности, особни, лични:* ~ документа. **б.** (одр.) *који се односи на персонал у установи, предузећу:* ~ референт, ~ служба. • **~ унија** *заједница држава која има истог, заједничког владара.*

персона́лац, -лца м *службеник, референт који се бави административним пословима у вези са запосленим особљем, запошљавањем и сл.*

персо̀нӑлије, -ӣја̄ ж мн. *лични подаци, генералије; лична документа.*

персо̀нӑлка ж *женска особа персоналац.*

персона́лнӧст, -ости ж *скуп карактеристичних особина које одликују појединца; личност с јаким, изразитим особинама, карактеристикама.*

персонифика́ција ж лат. *оличење, отеловљење људских особина, одн. апстрактних појмова, идеја у лику животиња, предмета и др. (као стилска фигура); оличење, отеловљење, слика и прилика (нечега) уопште.* – Змија је персонификација зла.

персони̏фиковати и **персо̀нификовати,** -кујѐм (персонифици́рати, -и̏цӣра̄м) свр. и несвр. лат. *(при)давати људске особине животињама, стварима и др., приказ(ив)ати идеје, апстрактне појмове у облику живих бића.*

перспекти́ва ж лат. **1. а.** *део нацртне геометрије која се бави правилима цртања тела у простору, посматраних с одређеног места.* **б.** *приказ цртежом оптичког утиска предмета који се пружа у даљину.* **2.** *тачка гледања, посматрања, гледиште, стајалиште:* из моје перспективе. **3.** фиг. *будућност; изгледи, наде, могућности за успех у будућности:* немати никакву перспективу. • **жабља перспектива** *поглед одоздо у висину, навише, доњи ракурс.* **имати нешто у перспективи** *имати нешто у изгледу.* **птичја перспектива** *поглед с висине, с високог места надоле, горњи ракурс.*

пѐрспектӣван, -вна, -о **а.** (одр.) *који се односи на перспективу:* ~ план. **б.** разг. *који обећава, има добре изгледе да буде успешан у будућности:* ~ спортиста.

пѐртла ж (ген. мн. -ла̄) нем. (обично у мн.) *нарочита узица, врпца за везивање ципела, спортских патика и др.*

пертурба́ција ж лат. *мењање, промена која изазива нарушавање устаљеног поретка, нормалног тока ствари, поремећај, преокрет, збрка.*

перу̀ника ж бот. **а.** *зељаста биљка сабљастих листова, великих, режњастих цветова љубичасте, беле или црвеносмеђе боје,* Iris. **б.** *у мн.: род таквих биљака,* Iridaceae.

пѐрӯт ж зб. (инстр. -и; мн. ӧ) *љуспице изумрлих горњих делова коже (особито на глави).*

перу̀тав, а, -о *коме се кожа перуша, који има перути.*

перу̀тати се, -а̄м се несвр. *постајати перутав (о кожи); имати перут (у коси, на глави).*

перу̀шати, -а̄м несвр. **1.** (нешто) **а.** (кокош, гуску и сл.) *чупати перје с перади.* **б.** *комити, комишати (кукуруз).* **2.** фиг. (неког) *израбљивати, пљачкати, гулити.*

пѐрушка ж (дат. -шци; ген. мн. -ша̄кā (-кӣ)) **а.** *перо, перце; свежањ перја, гушчије крило или др. (као метлица, пајалица и сл.)*

којом се уклања прашина, премазује јело и др. **б.** *украс од перја, перјаница.*

пѐрфек(а)т, -кта м лат. лингв. *сложени глаголски облик, опште прошло глаголско време којим се казује да се оно што значи основни глагол извршило, догодило, збило или вршило, догађало, збивало пре него што се о томе говори.*

пѐрфектан, -тна, -о *изванредан, савршен, беспрекоран, сјајан.*

пѐрфектѝван, -вна, -о лингв. *свршен (о глаголима и глаголском виду):* ~ глагол, глаголи перфективног вида; супр. имперфективан.

перфектѝвнӧст, -ости ж *особина онога што је перфективно, свршеност:* ~ глагола.

пѐрфектно прил. *изванредно, савршено, беспрекорно, без иједне грешке, сјајно:* ~ урађен посао.

пѐрфектнӧст, -ости ж *особина онога што је перфектно.*

перфектуи́рати, -у̀ирам свр. (нешто) *привести крају, окончати (нпр. преговоре); договорити се о нечему, утврдити (неки посао, план, рок и др.).*

перфекциони̏зам, -зма м енгл.-фр. *савршенство, максимум који се може постићи (у раду, квалитету, остварењу нечега).*

перфекциѝонист(а), -ē м (мн. -сти) *онај који тежи перфекционизму.*

пѐрфи̏дан и **пѐрфи̏дан,** -дна, -о лат. *подмукао, лукав, покварен, непоштен, подао:* ~ човек, ~ лаж.

пѐрфи̏дно и **пѐрфи̏дно** прил. *на перфидан начин, подло, покварено:* ~ лагати.

перфи́днӧст, -ости ж *особина, својство онога који је перфидан, онога што је перфидно.*

перфора́ција ж лат. **1. а.** мед. *проваљивање, пробијање шупљих органа или вена услед обољења:* ~ чира. **б.** *прављење рупа, отвора на нечему:* ~ лима. **2.** зб. *човековом активношћу направљен низ рупица на лиму, папиру, картону и сл., на ободу хартије, листа папира и др. (нпр. на табаку поштанских марака, на папиру за матричне штампаче и др.).*

перфори́рати, -ӧри̏рам свр. и несвр. **а.** *(про)бушити, пробу(ја)ти рупу, рупице, (на)чинити отвор(е);* уп. перфорација.

перформа̀нса ж енгл. (обично у мн.) *главне техничке одлике неког уређаја, механизма, мотора и сл. (нпр. снага, капацитет, димензије и др):* перформансе аутомобила.

пе́рце, -а и -ета с (мн. пе́рца) *дем. од перо.*

пѐрцептѝван, -вна, -о *који се заснива на перцепцији:* перцептивни подаци.

перцѐпција ж лат. псих. *способност да се опажаји чула претворе у сазнање; процес такве сазнавања.*

перципи́рати, -и̏пи̏рам свр. и несвр. (нешто) *примити, примати утиске, приметити, примећивати, схватити, схватати опажањем, уочавањем нечега.*

пѐрчин, -а и **пѐрчи̏н,** -и́на м тур. *плетеница косе (обично у мушкарца).*

пе́ршун м (мн. ø) бот. *биљка из породице штитарки,* Petroselinum hortense. • **иди (идеш) у першун** *блага псовка: иди до ђавола, нисам ни за шта, не ваљаш ништа.*

пе́сак јек. **пијѐсак,** -ска м (мн. ø) **а.** зб. *ситна или ситкава зрнца тврдих минерала, углавном стена:* кварцни ~, златоносни ~. **б.** *терен покривен таквим зрнцима, песковито тло.* • **бацити (бацати) коме песак у очи** *настојати заваравати кога тако да не види очигледну истину.* **гурати главу у песак** *не желети ништа знати, затварати очи пред опасностима, проблемима.* **живи ~** *песак који се деловањем ветра и водене струје помиче с једног места на друго.*

песими̏зам, -зма м *склоност да се у свему види лош исход, неповољно решење свега; мрачно, суморно расположење;* супр. оптимизам.

песи̏мист(а), -ē м (мн. -сти) лат. *онај који је склон песимизму, који је обузет безнађем, неверицом у добар исход, обузет мрачним, суморним расположењем, злим слутњама;* супр. оптимист(а).

песими̏стичан, -чна, -о и **песими̏стичкӣ,** -ā, -ō *који се одликује песимизмом, који одражава песимизам:* ~ расположење, ~ предвиђања.

песими̏стички и **песими̏стично** прил. *на песимистичан начин, безнадно, с неверицом, с лошом слутњом.*

пѐскӑр јек. **пијѐскӑр,** -а́ра м *онај који вади, просејава и продаје песак.*

песко̀вит јек. **пијеско̀вит,** -а, -о *који садржи песак, прекривен песком, пешчан:* ~ обала.

пѐскуља јек. **пијѐскуља** и **пѐскуша** јек. **пијѐскуша** ж *песковита земља.*

пѐсма јек. **пијѐсма** ж (ген. мн. п(ј)ѐсāмā) **1. а.** *краћи мелодијски састав, музичко дело које се изводи гласом, певањем:* старограђска ~. **б.** *низ складних, мелодичних тонова, фраза у оплашавању птице певачице:* ~ славуја. **в.** фиг. *низ уједних или константних тонова, шумова у природи, хук, зуј, жамор:* ~ ветра, ~ зрикаваца. **2.** *литерарни састав у стиховима:* лирска ~, љубавна ~. • **лабудова ~** *последње значајно дело, велики доживљај при крају каријере, живота.* **певати друге песме** ир. и презр. *понашати се, говорити, поступати другачије него иначе (обично због страха од лоших последица).* **певати исту (стару) песму** *говорити, радити увек исто (обично оно што је већ постало досадно, отужно, свима познато).*

пѐсмарица и **песма̀рица** јек. **пијѐсмарица** и **пјесма̀рица** ж *збирка песама (нотних записа, стихова) у једној књизи.*

пѐсмица јек. **пијѐсмица** ж *дем. од песма; песма у стиховима.*

пѐснӣк јек. **пијѐснӣк** м **1.** *онај који пише стихове, песме, стихотворац, поета.* **2.** фиг. *човек пун осећања, који о стварима говори са надахнућем, осећањем, заносом.*

пѐсникиња јек. **пијѐсникиња** ж *женска особа песник.*

пе́сница ж **а.** *савијени прсти стегнути заједно са длаком, затворена, чврсто скупљена шака.* **б.** фиг. *ударна, претећа снага (у нападу, борби и сл.).* • **лупити песницом о сто** *испољити, наглласити свој одлучан став, принетити одлучно (некоме).*

пе́сничити се, -и̏м се несвр. [гл. им. пе́сничѣње с] *борити се песницама, боксовати.*

пѐсничкӣ јек. **пијѐсничкӣ,** -ā, -ō *својствен песницима и песништву, поетски:* ~ језик, ~ душа. • **~ слобода** *право на одступање од норми књижевног језика које се толерише само у поезији,* licentia poetica.

пѐснӣштво јек. **пијѐснӣштво** с *песничко стваралаштво, поезија; песничка дела једног народа, једног времена, једног или групе песника, песнички опус.*

пе̑ст ж песн. *в. песница.*

пести̏ци̑д, -и́да м (обично у мн.) лат. хем. *средство за сузбијање, уништавање биљних болести и штеточина.*

пе̑т непром. *прости број који означава количину која одговара броју прстију једне руке.* • **ни ~ ни шест (девет)** *без оклевања, одмах.*

пе́та ж **1. а.** анат. *задњи део стопала.* **б.** *одговарајући део чарапе.* **2.** *задњи, доњи обично узвишени део обуће, потпетица.* • **Ахилова (ахилова) ~** (према грчкој митологији) *слаба, рањива страна, мана, недостатак нечега.* **бити (ићи) коме за петама** *бити коме на трагу; следити, пратити кога у стопу не пуштајући га из вида; строго контролисати, надзирати нечије кретање, понашање.* **гори му под петама** *досео је у опасан, безизлазан положај, прети му непосредна опасност.* **дати ветар петама** *побећи главом без обзира, заждити.* **од главе до пете (бити обучен, мокар** или др.) *потпуно, скроз-наскроз (бити обучен, мокар или др.).* **потпрашити пете (некоме)** *отерати, најурити (некога).* **сишло му срце у пете (срце му је у петама)** *страшно се уплашио, умире од страха.*

пе́так, -тка м *пети дан после недеље.* • **бити као петак и субота** *бити стално заједно (с неким), не раздвајати се (од некога).* **Велики ~** *петак пред Ускрс, који се у хришћанству поштује као дан када је разапет Исус Христос.* **доћи ће и њему црни ~** *и њега ће једног дана снаћи невоља, стићи казна.* **од петка до суботе** *за само кратко време, од данас до сутра.* **црни ~** *несрећни дан.*

пѐтак, -а́ка м разг. **1.** (и ђач.) **а.** *ученик петог разреда.* **б.** *оцена пет.* **2.** *новчаница од пет новчаних јединица.*

пе́тао јек. **пијѐтао,** -тла м (мн. -тлови (-тли)) **1.** *мужјак кокошке, певац; мужјак птице из рода кокошака.* **2.** (обично у изр. **први (други) петлови**) *рано јутарње кукурикање петлова (као знак свитања, ране зоре).* **3.** *лимена направа на димњаку или крову, ветроказ.*

пѐтарда ж (ген. мн. -да̄) фр. *картонска бомбица за изазивање праска.*

пѐтељка ж (дат. -љци; ген. мн. -кӣ) *дршчица листа или плода дрвета.*

пете́рац, -рца м спорт. **1.** *простор испред гола на фудбалском игралишту оивичен правоугаоном линијом, голмански простор.* **2.** *казнени ударац, пенал у ватерполу који се изводи с пет метара удаљености од гола.*

пѐтеро *в. петоро.*

пѐтӣ, -а̄, -о̄ *редни број према броју основном броју пет.*

пе́ти (пе̑ти), пе̑њем несвр. (уп. пењати (се)) **1.** (некога, нешто) *дизати у висину, успињати:* ~ дете на кркаче, ~ ствари на таван. **2.** (нешто) *повећавати, повисивати.* – Пели су број избеглица са сто на двеста хиљада. ■ **~ се 1.** *ићи узбрдо или у висину; пентрати се, вратити се:* ~ се на дрво, ~ се степеницама. **2.** фиг. **а.** *уздизати се, пружати се у висину.* – Сунце се пење ка небу. **б.** *постајати све виши, јачи (о тону, гласу).* • **~ се (некоме) на главу** *в. под глава.*

пети̏на и **пѐтина** ж *пети део нечега целога.*

пѐтинг м енгл. *сексуална предигра, надраживање сензуалних, еротених зона додиром, миловањем и сл.*

пѐтӣт, -и́та м фр. штамп. *врста ситних штампарских слова, величине осам типографских тачака.*

пѐтица ж **1.** *бројна ознака, цифра за обележавање бројне вредности пет (5).* **2.** *оно што је тим бројем означено (нпр. ђачка оцена за успех, учионица, трамвај, карта за играње и др.).*

пѐтӣција ж лат. *захтев, молба, обично писмена, која се испоставља у име веће групе људи:* ~ за ослобођење политичких затвореника.

пѐтлӣћ јек. **пјѐтлӣћ,** -и́ћа и **пѐтлић** јек. **пјѐтлић,** -а м **1.** *дем. од петао.* **2.** фиг. *кочоперан, надувен, уображен дечак или младић.*

пѐтља ж (ген. мн. пе̑тљӣ (пе̑тља̄)) **1. а.** *замка, очица која се прави при плетењу концем, вуном и сл.* **б.** *спона, омча за закопчавање дугмади, вешање нечега.* **в.** *чвор везан у облику осмице, машна.* **2.** *систем путева, мостова, надвожњака и др. за излаз или прелаз са једног (ауто)пута на други без укрштања са другим путем.* • **имати (немати) петљу** *имати (немати) храбрости, одлучности за нешто.* **стиснути петљу** *скупити сву храброст, смоћи снагу, одлучност.*

пѐтљавина ж разг. **1.** *замршена, запетљана ствар око које треба пуно труда, муке и времена.* **2.** фиг. *особа која ради брзоплето, несмотрено, компликује ствари без потребе.*

пѐтљанција ж *в. петљавина (1).*

пѐтљати, -а̄м несвр. **1.** (нешто) *правити петље.* **2.** (у нешто) разг. *мешати, увлачити, уплитати (некога) у неку замршену, неугодну ствар, у какав сумњив посао.* – Мене у те твоје комбинације не петљај. **3.** *говорити нејасно, смушено, околишити.* – Само нешто петља, никако да пређе на ствар. **4.** *радити невешто, спетљано, мучити се.* – Стално нешто петља око мотора. **5.** *тешко живети, једва се некако сналазити, кубурити, крпарити.* ■ **~ се 1.** *упуштати се, мешати се у нешто незгодно, у туђе ствари.* **2.** *бавити се, мучити се неким око нечега.* – Доста ми је свега, нећу више с тобом да се петљам.

пѐтнаест непром. *број за један већи од четрнаест, који се означава бројком 15.*

петнае́стак прил. *приближно петнаест, око петнаест:* ~ особа, ~ година.

петнаесте́рац, -рца м *стих од петнаест слогова.*

пѐтнаестеро *в. петнаесторо.*

пѐтнаестӣ, -а̄, -о̄ *редни број према броју петнаест.*

петнаести̏на ж **1.** *петнаести део нечега целога.* **2.** *око петнаест, петнаестак.*

петнаѐстица ж **1.** *бројка, цифра за број петнаест (15).* **2.** *оно што је тим бројем означено (нпр. учионица, трамвај и др.).*

петнаесто- *први део сложеница са значењем:* *петнаест:* петнаестогодишњак, петнаестопроцентни.

петнаестогòдишњāк м *дечак од петнаест година.*

петнаестогодишња̀киња ж *девојчица од петнаест година.*

петнаестогòдишњӣ, -а̄, -е̄ *који има, траје петнаест година:* ~ девојчица, ~ план.

петнаестогòдишњица ж *време од петнаест година протекло од неког догађаја, навршених петнаест година.*

петнаестòднēвнӣ, -а̄, -о̄ *који има, траје и др. петнаест дана:* ~ распуст, ~ боравак.

петнаестòрица ж (мн. ø) *петнаест мушких особа, петнаест мушкараца.*

пѐтнаесторо *збирни број који одговара основном броју петнаест* **а.** *означава збир особа (или уопште бића) различитог пола (понекад без обзира на пол):* ~ ученика. **б.** *уз збирне именице које означавају младунчад, одн. млада бића:* ~ јунади, ~ телади.

пе̑тнӣ и **пѐтнӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на пет.* • **из петних жила** *свом снагом, максимално се трудећи.*

пето- *као први део сложеница у значењу:* *пет:* петогодишњи, петодинарка, петоспратница.

петòбāнка ж *новчаница вредности од пет банки, педесет новчаних јединица.*

пе̑тобо̄ј, -оја м спорт. *некадашње такмичење жена у пет атлетских дисциплина, које је данас замењено седмобојем;* уп. седмобој.

петовѐкōвнӣ јек. **петовјѐкōвнӣ,** -а̄, -о̄ *који има, траје и сл. пет векова:* ~ ропство, ~ наслеђе.

петогòдишњӣ, -а̄, -е̄ *који има, траје и сл. пет година:* ~ дете, ~ план.

петогòдишњица ж *навршених пет година од неког догађаја (нечијег рођења, венчања и др.); дан прославе навршене годишњице таквог догађаја.*

петодинā рац, -рца м и **петòдинāрка** ж *новац (обично у металу) вредности од пет динара.*

петòднēвнӣ и **пе̑тоднēвнӣ,** -а̄, -о̄ *који траје, има и др. пет дана:* ~ курс, ~ беба.

петоколòнāш, -а́ша м *припадник пете колоне, издајник;* уп. пета колона (под колона).

петоколòнāшкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на петоколонаше:* ~ елементи.

петòкрака ж (дат. -аци и -аки) *звезда приказана, начињена са пет кракова.*

петòкракӣ, -а̄, -о̄ *који има пет кракова:* ~ звезда.

петòлетка јек. **петòљетка** ж рус. ист. *петогодишњи период у планској, социјалистичкој привреди; петогодишњи план.*

петомѐсечнӣ и **петòмесечнӣ** јек. **петомјѐсечнӣ** и **петòмјесечнӣ,** -а̄, -о̄ *који има, траје и сл. пет месеци.*

петонѐдēљнӣ јек. **петонѐдјēљнӣ,** -а̄, -о̄ *који има, траје и сл. пет недеља:* ~ штене, ~ одмор.

петòпарац, -ā̀рца м *новчић у вредности од пет пара.*

петопрòцентнӣ, -ā, -ō *који је од пет процената, петостотни:* ~ камата.

петопр̀ста и **петòпрстица** ж. бот. *у мн.: род лековитих вишегодишњих зељастих биљака из ф. ружа,* Potentilla *(у јд.: биљка из те фамилије).*

пе̏тори, -е, -а мн. *бројни придев према основном броју пет који се употребљава уз именице које имају само облике множине или означавају пар:* ~ кола, ~ панталоне, ~ ципеле.

петòрица ж (мн. ø) *пет мушких особа, петнаест мушкараца.*

петóрка ж (дат. -рци) спорт. **1.** *скуп од пет особа.* **2.** спорт. **а.** *пет кошаркаша или кошаркашица што почињу утакмицу („прва петорка“) или тренутно играју на терену.* **б.** у изр. **навална ~** *уобичајен назив за петорицу чланова фудбалске екипе који играју у нападу.*

пе̏торо *збирни број који одговара основном броју педесет:* **а.** *означава збир особа (или уопште бића) различитог пола (понекад без обзира на пол):* ~ ученика. **б.** *уз збирне именице које означавају младунчад, одн. млада бића:* ~ деце, ~ прасади.

петòугаонӣ и **петòуглӣ,** -ā, -ō *који има пет углова.*

петохѝљадā̀рка ж *новчаница у вредности од пет хиљада основних новчаних јединица.*

пѐтпарац, -ā̀рца м *в. петопарац.*

пѐтпарачкӣ, -ā, -ō *који стаје пет пара;* фиг. *безвредан, лошег квалитета (обично о роману, новинама).*

петпòстотнӣ, -ā, -ō *који садржи пет посто (нечега), који износи пет посто, петпроценти:* ~ раствор, ~ камата.

петрà̀ркист(а), -ḕ м (мн. -сти) **а.** *следбеник италијанског ренесансног песника Петрарке.* **б.** *онај који проучава Петрарку, који се бави Петрарки̏ном поезијом.*

петрà̀хиљ м грч. *в. епитрахиљ.*

петрифици̏рати, -и̏цӣра̄м свр. и несвр. **1.** *претворити, претварати у камен, окаменити, окамењивати.* **2.** фиг. *(у)чинити непроменљивим, тврдокорним.* ■ ~ **се** *окаменити се, окамењивати се;* фиг. *(о)чувати се у старом, преживелом облику, стању, не мењати се никако.*

пѐтровац, -о̄вца м бот. **а.** *лековита биљка* Agrimonia eupatoria. **б.** *в. мотрика.*

пѐтровача (пѐтро̄вка) ж бот и агр. *воћка (јабука, крушка, смоква и др.) која сазрева о Петровдану.*

Пѐтровда̄н м црквен. *празник св. Петра и св. Павла који пада почетком лета.*

пѐтровскӣ, -ā, -ō *који се односи на Петровдан, који бива око Петровдана:* петровске врућине.

петрò̀граф м грч. *стручњак за петрографију.*

петрогрà̀фија ж *грана геологије која се бави саставом и постанком стена.*

петрò̀графскӣ, -ā, -ō *који се односи на петрографе и петрографију.*

пѐтродолā̀р м (обично у мн.) банк. *долар чија је вредносна подлога нафта на Блиском истоку.*

петрò̀лēј, -е́ја м грч.-лат. *врста течног горива добијеног из нафте; нафта.*

петрò̀лējка ж (дат. -јци) *лампа, светиљка која светли сагоревајући петролеј.*

петрò̀лējскӣ, -ā, -ō *који се односи на петролеј:* ~ извори, ~ лампа.

петролѐум м *в. петролеј.*

петрохѐмија ж *грана хемијске технологије која се бави прерадом нафте, производњом нафтних деривата и земног гаса.*

пѐтстō *основни број пет пута већи од сто, који се обележава бројком 500, пет стотина.*

петсто- *први део сложеница са значењем „пѐтстō“:* петстодинарка, петстогодишњица и др.

пѐтстṑтӣ (пѐтстотинӣтӣ), -ā, -ō *редни број који одговара основном броју петсто, одн. количини од пет стотина.*

пѐтӯнија ж бот. *у мн.: род украсних биљака с лековитим, мирисним цветовима различите боје,* Petunia *(у јд.: украсна биљка из тога рода).*

пе̏ћ, пе̏ћи ж (инстр. пе̏ћи; ген. мн. пе̏ћӣ) **1.** *уређај за грејање простори̏ја, одн. за кување и печење јела;* уп. фуруна, шпорет, штедњак. **2.** техн. *фабрички уређај за обраду или производњу метала топљењем руде или др. сировина:* висока ~.

пе̏ћи, пе̏чēм (3. л. мн. пе̏кӯ; импф. пѐцијā̄х; аор. пѐкох, пе̏че; имп. пѐци; р. пр. пе̏као, пѐкла) несвр. [гл. им. пе̏чēње с] **1.** (нешто) *припремати, спремати јело печењем, излагањем јакој ватри, жару или другом врућем топлотном извору:* ~ прасе, ~ хлеб. **2.** (нешто) *у додиру са нечим врућим, усијаним изазивати опекотине, палити, жећи:* ~ прсте. **3.** (нешто) *излагати неки производ од сировог, меког материјала високој температури постижући тиме стврдњавање, очвршћавање:* ~ цреп, ~ керамику. **4.** (нешто) *подвргавањем воћа кувању, врењу правити алкохолно пиће, напитак:* ~ ракију. **5. а.** *изазивати јаке, болне или оштре надражаје деловањем хемикалија, љутих зачина или др.* – Пече ме нешто у стомаку. Пеку га очи. **б.** *осећати јак бол (о рани).* **в.** фиг. *наносити, изазивати душевне патње, бол, мучити; осећати грижу савести због нечега.* – Неправда пече. ■ ~ **се** *излагати се деловању ватре, сунца и сл.;* фиг. *осећати душевну, моралну патњу, патити се (због нечега).* • ~ **се на ватри** *бити изложен великим невољама, искушењима.*

пе̏ћина ж *велика, пространа природна шупљина која се протеже унутар брда, шпиља.*

пе̏ћинār м **1.** *онај који живи у пећини.* **2.** зоол. *врста дивљег голуба.*

пе̏ћинā̀рка ж **1.** *она која живи у пећини.* **2.** зоол. **а.** *врста птице која гради гнездо на стенама,* Rupicola rupicola. **б.** *у мн.: врста риба неразвијених очију које живе у мрачним пећинама Северне Америке,* Amblyopsidae *(у јд.: таква риба).*

пе̏ћинскӣ, -ā, -ō *који се односи на пећину; који живи у пећини:* ~ свод, ~ човек.

пе̏ћица ж *дем. од пећ; мала рерна.*

пе̏ћница и **пéћница** ж *део шпорета у којем се пече хлеб, тесто и др., рерна.*

пе̏х, пѐха м (мн. пѐхови) нем. *незгода, неприлика, неуспех, мајер.*

пе̏хā̄р м нем. *овећа, масивна чаша за пиће; таква посуда, ваза као трофеј победнику на спортском такмичењу.*

пѐхā̄рнӣк м ист. *онај који је на феудалним дворовима бринуо о пићу.*

пе̏ц деч. (обично поновљено) *узвик као опомена да нешто може да опече, да је врућe.*

пе̏ца и **пéца** ж *бела бундева која се пече за јело.*

пѐцā̄лька ж **а.** риб. *штап са удицом за пецање, лов рибе.* **б.** фиг. техн. *дугачка мотка, направа на чијем се истуреном крају налази микрофон којим се у телевизијским емисијама, при снимању филма и сл. за гледаоце неопажено снима глас учесника, извођача.*

пѐцара ж *зграда, простори̏ја са казаном за печење ракије.*

пѐцā̄рош м *онај који лови рибу пецаљком, пецач, риболовац.*

пе̏цати, -ā̄м несвр. *ловити рибу пецаљком.*

пѐцā̄ч, -а́ча м *онај који лови рибу пецаљком, пецарош, риболовац.*

пе̏цӣво с зб. *разни пекарски производи, у које обично не спада хлеб (погачице, кифле, бурек и сл.); колачи.*

пе̏цкав, -а, -о **а.** *који пецка, боцкав:* ~ зној. **б.** фиг. *благо заједљив, подсмешљив:* ~ реч.

пе̏цкало с и м *онај који воли да пецка, задиркује некога, задиркивало.*

пе̏цкати, -а̄м несвр. **а.** (нешто) *у дем. значењу: пе̏ћи.* – Пецка ме лук у очима. **б.** (некога, нешто) *деловати слично ситном убоду, боцкати.* – Пецкају га комарци. **в.** фиг. *задиркивати благо заједљивим, подсмешљивим речима, дражити (кога).* ■ **~ се** уз. повр. *међусобно се задиркивати, боцкати речима.*

пе̏цнути, -нём свр. *мало опе̏ћи, боцнути.*

пе̏ча̄л ж *душевна жалост, велика туга и жалост; тешка беда и јад.*

пе̏ча̄лан и **пе̏ча̄лан,** -лна, -о *тужан, чемеран, јадан.*

пе̏чалба ж **а.** *тежак, напоран рад* **б.** *сезонски најамни рад (обично далеко од свога краја, у туђини).*

пе̏чалба̄р, -а и **пе̏чалба̄р,** -а́ра м *онај који печалбари, ради тешко далеко од свога краја, обично неде у туђини.*

печалба́рити, -а̀лба̄ри̏м несвр. [гл. им. печалба́ре̏ње с] *радити као печалбар, далеко од свога краја, у туђини.*

пе̏чат м **1.** *предмет с уграviраним, изрезбареним словима, знаком и др. који притиском на подлогу оставља отисак, жиг, штамбиљ; отисак таквог жига (обично као службени знак веродостојности, пуноважности каквог документа).* **2.** *црвени восак с одговарајућим отиском металног жига на запечаћеном писму, пакету или др.* **3.** (обично у мн.) *мрља која избије на лицу или по телу, флека (обично као последица узбуђења).* **4.** фиг. *карактеристичан траг, типично обележје нечега:* ~ минулих времена. • **чувар државног печата** *министар правде, у неким западноевропским земљама.*

пе̏чатити, -и̏м несвр. [гл. им. пе̏чаће̏ње с] **а.** *стављати, ударати печат(е) (на документе, писма и сл.); печатом потврдити пуноважност, исправност каквог документа.* **б.** *печатним воском с отиском металног печата затварати, одн. осигуравати од отварања (пакет, писмо, врата или др.).*

пе̏чатни, -а̄, -о̄ *који се односи на печат, који служи за печаћење:* ~ восак, ~ мастило.

печаторе́зац, -ре́сца м *овлашћени мајстор за израду печата; гравер;* уп. печат (1).

печаторе́зница ж *радионица за израду печата.*

пе̏чен, -ена, -о **1.** *трп. од пе̏ћи.* **2.** фиг. *искусан, вичан своме послу, умешан, стручан.* • **бити ~** *бити обрађен и потпуно придобијен (за нешто).* **бити и куван и печен (код некога)** *бити с неким у најприснијем односу, бити стално с неким заједно.* **ни куван ни ~** *каже се за некога који није сасвим јасан, одређен у неком смислу, за кога се не може рећи какав је у ствари.*

печѐница ж **1.** *печено месо; печено прасе.* **2.** *месо са обе стране кичме у свиње (свеже или сушено).*

печѐњак, -а́ка и **пече́њак,** -њка м *млад, недозрео клип кукуруза; такав клип кукуруза печен на жару;* уп. пурењак.

печѐњара ж **1.** *врста шерпе за печење.* **2.** *занатска радња за печење меса и продају печења.*

пече́ње с *(ис)печено месо.*

пе́чити, пе̏чи̏м несвр. разг. [гл. им. пе́че̏ње с] *в. мазити.* ■ **~ се 1.** *мазити се, умиљавати се.* **2.** *правити се важан, кочоперити се.* **3.** *ширити, размицати ноге.*

пе̏чу̏рка ж (дат. -рци; ген. мн. пе̏чура̄ка̄ и -кӣ) бот. **1. а.** *врста јестиве гљиве с високим и великим шеширом* Agaripestris. **б.** *у мн.: породица таквих гљива,* Agaricaceae. **в.** *опште назив за разне врсте гљива.* **2.** *оно што обликом подсећа на гљиву:* ~ за крпљење чарапа, ~ дима од експлозије атомске бомбе. • **као печурке после кише (ницати, расти** и др.) *напо и у великом броју (појављивати се, настајати и др.).*

пе̏ш[1], пѐша м (мн. пѐшеви) тур. *в. скут.*

пе̏ш[2], пѐша м итал. зоол. *врста мале рибе,* Cottus gobio; уп. главоч (1).

пе́ша м жарг. *хомосексуалац, педер; слаб, туњав мушкарац.*

пешà дија јек. **пјѐшадија** ж воj. *род војске који сачињавају пешаци, инфантерија.*

пешà дијскӣ јек. **пјѐшадијскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на пешадију:* ~ пук.

пешади́нац јек. **пјѐшади́нац,** -и́нца м *војник који служи у пешадији.*

пѐшак јек. **пјѐшак,** -а́ка м **1. а.** *онај који иде пешке, који се за кретање не користи превозним средством.* **б.** воj. *војник који служи у пешадији, пешадинац.* **2.** шах. *једна од осам истоветних шаховских фигура које у почетној позицији иду испред стоје на белим и црним пољима у другом, одн. седмом реду испред свих других фигура, пион.*

пеша́чити, пѐша̄чи̏м јек. **пјѐша́чити,** пјѐша̄чи̏м несвр. [гл. им. п(ј)еша́че̏ње с] *ићи пешице, ходати.*

пѐша̄чкӣ јек. **пјѐша̄чкӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на пешаке, који је одређен за пешаке:* ~ прелаз, ~ зона.

пе̏шицē и **пе̏шкē** јек. **пје̏шицē** и **пје̏шкē** прил. *ходајући, пешачећи.*

пѐшкӣр, -и́ра м тур. *комад тканине израђен и намењен за брисање руку, тела, убрус, ручник.*

пе̏шко, -а и **пешо̀ва̄н,** -а́на м жарг. *в. пеша.*

пѐшчан јек. **пјѐшчан,** -а, -о *који је од песка, који садржи песак, који је боје песка.*

пешча̀нӣк јек. **пјѐшча̀нӣк,** -и́ка м **1.** *песковита стена.* **2.** *пешчани сат.*

пѐшчара јек. **пјѐшчара** ж *песковита земља; песковит предео; пустиња.*

пӣ с (м) непром. мат. (према имену грчког слова п) *број којим се изражава однос између обима круга и његовог пречника (приближно 3,14).*

пӣва̄р, -а́ра м *произвођач пива.*

пӣвара ж *фабрика пива.*

пӣвница ж *гостионица у којој се претежно точи пиво.*

пӣво с **а.** *пиће које се производи од јечма, хмеља, квасца и воде.* **б.** разг. *количина пива (а) која запрема одређену посуду (чашу, флашу и сл.):* попити неколико пива.

пивопија ж и м (мн. ж) *онај који радо пије пиво.*

пӣвскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на пиво:* ~ квасац.

пӣвце, -ета с (мн. -ца) *дем. и хип. од пиво:* попити једно ~.

пӣгмēј, -е́ја м грч. (Пигмеј) *припадник централноафричког племена ниског, патуљастог раста;* фиг. *онај који је без духа, дара, способности, необдарен човек.*

пӣгмент м лат. биол. **1.** *материја у људском, животињском и биљном телу која даје боју кожном ткиву.* **2.** слик. *боја, обојеност.*

пигмента́ција ж биол. *обојеност кожног ткива изазвана пигментом.*

пижа́ма и **пица́ма** ж фр. *одећа за спавање која се састоји од панталона и блузе.*

пӣздити, -и̏м несвр. разг. вулг. **1.** *губити живце, нервирати се, љутити се.* **2.** *причати којешта, причати глупости, бесмислице.*

пӣзма ж грч. *мржња, непријатељство, злоба.*

пӣјавица ж зоол. **1.** *глиста која се припија уз тело људи и животиња и сише крв; група таквих глиста,* Hirundinnidae; фиг. *израбљивач, зеленаш; онај који се наврзе на некога и не пушта га, онај кога се човек не може лако решити.* **2.** *врста морске рибе која се хвата, припија на сва пловна тела (бродове, морске псе)* Echeneis remora.

пӣјан, -а, -о **1. а.** *који се напио, опио, који је омамљен од прекомерног пића (ређе од дејства других опојних средстава);* супр. трезан. **б.** фиг. *омамљен, занесен, понесен каквим осећањем, одушевљењем, еуфоричан:* ~ човек, ~ од среће. **2.** фиг. *својствен ономе који је опијен, смушен, нестабилан:* ~ говор, ~ кораци. • **држати се (некога, нечега) као ~ плота** *упорно, слепо се држати, одступати од нечега (каквог мишљења, уверења, става и др.). упорно пристајати уз кога, не пуштати, не остављати на миру (некога).* **~ као земља (као мајка, као мотка, као ћускија, као чеп**

и др.), **трештен (мртав, мортус)** ~ *потпуно, тотално пијан, да се не може држати на ногама и сл.*

пија́нац, -нца м *в. пијаница.*

пијàндура ж (м) (мн. ж) пеј. *пијаница, пијанац.*

пијанѝзам, -зма м *умешност свирања на клавиру.*

пијани́но м (мн. с) итал. муз. *врста мањег клавира, с усправно постављеним жицама.*

пијанѝсимо прил. итал. муз. *веома тихо (тише од пија́на), што тише (као начин извођења одређене музичке деонице, у нотном запису обележено са* pp); супр. фортисимо.

пијàнист(а), -ē м (мн. -сти) муз. *в. клавириста.*

пијанѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на пијанисте.*

пијàнисткиња ж *женска особа пијаниста(а).*

пѝјаница ж (м) (мн. ж) *онај који се одаје пијанству, алкохоличар; пијан човек.*

пѝјāнка ж (дат. -**нци**; ген. мн. -кӣ) *скуп на коме се увелико весели и пије; пијанчење.*

пија́но 1. прил. итал. муз. *тихо, не гласно (као начин извођења одређене музичке деонице, у нотном запису означено са* p); супр. форте. **2.** м (мн. с) *в. пијанино.*

пѝјано прил. *својствено пијанцу, буновно, занесено.*

пија́нство с **1. а.** *стање опијености (од узимања алкохолног пића, наркотика и сл.).* **б.** фиг. *велика усхићеност, понесеност, еуфоричност.* **2.** *склоност опијању, алкохолизму.*

пѝјāнчити, -ӣм несвр. [гл. им. пѝјāнчēње с] *одаваши се пићу, опијати се; пити прекомере.*

пѝјаћӣ, -ā, -ē *добар, употребљив за пиће (кување и др.), бактериолошки ваљан (о води).*

пѝјац м и **пѝјаца** ж итал. **а.** *место, обично на отвореном простору где продавци продају робу, махом пољопривредне и прехрамбене производе, тргі, тржница:* зелени ~, зелена ~, сточни ~, сточна ~. **б.** фиг. презр. *скуп људи који на неозбиљан, нестручан начин расправља, говори о нечему.* • **бувљи ~, бувља ~** *место на којем се продају половни предмети или предмети непознатог, шверцованог порекла.*

пијачàрина ж *такса за продавање робе на пијаци.*

пѝјачнӣ, -ā, -ō *који се односи на пијацу, тржиш)ни:* ~ цене, ~ дан.

пиједèстāл, -а́ла м фр. **а.** *подножје скулптуре, статуе.* **б.** фиг. *високи друштвени положај.* • **уздићи, уздизати на пиједестал** *величати, славити.*

п(и)је- *в. пе-.*

пијèтēт, -е́та м лат. *осећање дубоког поштовања према некоме или нечему; изражавање, испољавање таквог осећања.*

пѝјор м (обично у изр. **златни ~**) зоол. *мала слатководна риба* Phoxinus phoxinus.

пѝју и **пѝјӯ** (обично поновљено) *узвик за подражавање гласа пилића (ређе других птића).*

пѝјӯк[1] м *врста будака, гвоздено оруђе са држалицом за разбијање стена, вађење корења или др., трнокоп.*

пѝјӯк[2] м оном. *висок, танак глас којим се одазивају млади птићи и пилићи.*

пијӯкати, пѝјӯчēм и **пијӯкати,** пѝјучēм несвр. оном. *оглашавати се са „пију-пију“ (о младим птићима).*

пијӯцкати, -ām и **пијӯцкати,** пѝјӯцкām несвр. *у дем. значењу: пити.*

пѝк[1] м фр. карт. *знак црне боје у облику листа или вршка копља на картама за играње.*

пѝк[2] м нем. у изр. **имати пик на некога (на нешто): а.** *имати мерак на некога, желети по сваку цену (на)штетити коме;* уп. узети на зуб (под зуб). **б.** *желети задобити некога (нешто) освојити, придобити, жудети за неким (нечим); упорно истрајавати у таквом настојању;* уп. бацити око на некога (под бацити).

пѝкавац, -а́вца м (инстр. -а́вцем) *опушак од цигарете, чик;* фиг. разг. *малишан, шврћа, клинац.*

пѝкā̀дор м шп. *борац у борби с биковима (обично на коњу) који раздражује бикове боцкајући их копљем.*

пикàнтан, -тна, -о фр. **а.** *специфично ароматичан, угодан по укусу и мирису, јако зачињен (о јелу);* **б.** фиг. *који се одликује пикантеријама, деликатним стварима (обично у вези с интимним, љубавним и сл. односима) које побуђују интересовање; који својим слободнијим понашањем, говором и сл. шалама, алузијама прекорачује уобичајена правила дискреције, пристојности и сл., ласциван, пецкав, саблажњив:* ~ разговор, ~ подлистак, ~ шала.

пикантѐрија ж *духовит, двосмислен разговор, шала и др. која се одликује лаком непристојношћу, шкакљивим или еротски прожетим алузијама и др.; фина, осетљива, помало неуобичајена ствар, посебност.*

пѝкати, -ām несвр. фр. *ударати ногом, шутирати (лопту).*

пѝкē, -èа фр. *врста памучне тканине (пругасте или једнобојне).*

пики́рати, пѝкӣрām свр. и несвр. фр. авиј. **1.** *обруш(ава)ити, се окомито на циљ (о авиону).* **2.** фиг. (на некога, на нешто) *(по)желети домоћи се нечега, имати нешто:* ~ на колаче, ~ на боље радно место.

пѝкник и **пѝкник** м енгл. *излет у природу (обично у друштву и уз понето јело), теферич.*

пѝкнути, -нēм свр. *лако ударити, шутнути (лопту или др.).*

пѝкњица ж *бубуљица, пега у облику тачке; уопште нешто врло мало, једва видљиво (мрља, убод или др.).*

пѝколо м итал. **1.** (мн. -ли м) *дечак који служи у хотелу, ресторану, угоститељски ученик.* **2.** (мн. -ла с) муз. **а.** *мала флаута.* **б.** *мала уста хармоника.*

пѝксла ж нем. *в. пегељара (б).*

пѝктијаст, -а, -о *в. пихтијаст.*

пѝктије, пѝктијā ж мн. кув. *в. пихтије.*

пикту́ра ж лат. *сликарство.*

пѝктурā̀лан, -лна, -о *који се истиче сликарским својствима, сликарски.*

пѝла и **пи́ла** ж *в. тестера.*

пѝлāв, -а́ва м тур. кув. *густо куван пиринач с месом.*

пилàдија ж (мн. ø) *у пеј. значењу: зб. им. од пиле.*

пилàна ж *радионица за сечење трупаца или дасака, струга́ра.*

Пѝлāт, -а́та м *библијски судија Исусу Христу.* • **ићи од Понтија до Пилата** *ићи од немила до недрага, безуспешно лутати, тражити нешто.* **прати руке као Пилат** *извлачити се из критичне ситуације не желећи сносити одговорност.*

пѝле, -ета с (супл. мн. пѝлићи м; зб. им. пѝлāд ж) *младунче кокошке (ређе неке птице);* фиг. *мало дете (у тепању).* • **као пиле у кучине заплести се, упетљати се** и сл. *збунити се, спетљати се, потпуно се сместити; допасти у какву замршену, безизлазну ситуацију.*

пи́леж ж (м) зб. (мн. ø) *пилад, пилићи.*

пилéнце, -ета с (мн. ø; зб. им. пилéнцāд и пѝленцāд ж) **а.** *дем. и хип. од пиле.* **б.** разг. *лепо девојче, девојчурак.*

пѝлетина ж *пилеће месо (као јело).*

пѝлећӣ, -ā, -ē *који се односи на пиле.*

пи́линг м енгл. *козметичко чишћење лица.*

пи́лити, пѝлӣм несвр. [гл. им. пи́љēње с] *резати пилом, тестери(са)ти.*

пилѝћār, -а́ра м *одгајивач пилића.*

пилѝћārнӣк м *живинарник за пилиће.*

пи̏лот, -о́та м грч. **1.** *онај који управља авионом или бродом.* **2.** (у атриб. служби) *пробни, први из серије, експерименталн:* ~ емисија, ~ епизода.

пилота́жа ж фр. *управљање авионом, бродом, пилотирање.*

пилоти́рати, -о̀тӣра̄м несвр. *управљати авионом, бродом.*

пи̏лотскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на пилоте и пилотирање:* ~ кабина, ~ школа.

пи̏лула ж лат. фарм. *лек у облику (сиљоштене) куглице.* • **горка** ~ *нешто веома неугодно, увредљиво, мучно.* **(про)гутати (горку) пилулу** *бити, наћи се у ситуацији у којој се мора поднети, подносити нешто неугодно, непријатно, увредљиво.*

пи̏љак, пи̏љка м (ген. мн. пӣљāкā̄) *каменчић, облутак (у дечјој игри); дечја игра с таквим каменчићима.*

пи̏љар, -а́ра м *трговац воћем и поврћем.*

пиљà рица ж **1.** *женска особа пиљар.* **2.** фиг. ир. *особа која много говори, оговара, сплеткари.*

пи̏љарница ж *продавница воћа и поврћа.*

пи̏љевина ж *отпадни материјал у виду ситних честица насталих при тестерисању, стругању, турпијању.*

пи́љити, -и̏м несвр. разг. [гл. им. пи́љење с] (у некога, у нешто) *нападно упрти поглед, нетремице, упорно гледати, избечити се, буљити.*

пинакоте́ка ж грч. *галерија, музеј слика.*

пи̏нгвӣн, -и́на м нем. зоол. *у мн.: род морских, пре свега поларних птица кратких, закржљалих крила које не могу да лете, али вешто пливају,* Impennes *(у јд.: таква птица).*

пи̏нгпонг м енгл. спорт. *стони тенис.*

пи̏нија ж бот. *врста високог, црногоричног, игличастог дрвета, бора,* Pinus pinea.

пѝнтер м нем. *бачвар, качар.*

пи́нути, пӣнӗм свр. *сасвим мало, незнатно отпити, пијуцнути.*

пинцѐта ж фр. *алатка у облику машица за прихватање ситних или других предмета који се не држе прстима (у употреби у амбулантама, лабораторијама и др.).*

пѝо̄н, пио́на м фр. **1.** шах. *в. пешак (2).* **2.** фиг. презр. *онај који некоме беспоговорно служи за спровођење његових циљева, политике, идеје и сл.*

пио̀нӣр, -и́ра м (инстр. -ом) фр. **1.** вој. *припадник инжењеријско-техничког рода војске.* **2.** *онај који је у каквој научној, културној или др. делатности први открио, основао нешто, увео неку новину, зачетник, родоначелник.* **3.** ист. *члан дечје друштвене организације, којом су у социјалистичкој Југославији била обухваћена деца од 7 до 14 година.*

пио̀нӣрка ж *девојчица пионир (3).*

пио̀нӣрскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на пионире.*

пи́па ж *в. славина.*

пӣпав, -а, -о **а.** *који захтева много пажње, стрпљења, сложен, осетљив (за рад, баратање):* ~ посао. **б.** *спор, тром, невешт, неодлучан:* ~ на послу.

пи́пак, пи́пка м (ген. мн. пӣпā̄кā̄) зоол. (обично у мн.) *издужен, покретљив, танак израштај на телу неких инсеката и мекушаца, који служи као орган за пипање, хватање или дисање.* • **пуштати пипке** *полако, непримећено, изокола освајати или остваривати нешто.*

пӣпати, -а̄м несвр. (нешто, некога) *додиривати, дотицати, хватати прстима, пипцима; на тај начин истраживати, испитивати (тврдоћу, облик и сл.).* ■ ~ **се** *додиривати себе или нешто на себи; узајамно се дотицати, додиривати, стискати прстима.*

пи́пати, пӣпа̄м несвр. (нешто) *чупкати, откидати, одвајати (комадиће, зрнца и сл. од нечега):* ~ хлеб, ~ грозд.

пипѐта ж фр. *стаклена цевчица с гуменим наставком за увлачење и истискивање течности у малим количинама, капима.*

пипӣрӗвка ж *врста народног плеса, кола.* • **играти пипиревку (некоме)** *чинити беспоговорно оно што други хоће, захтева (обично за казну).*

пӣпкати (се), -а̄м (се) несвр. *у дем. значењу: пипати (се).*

пӣпнути (се), -нӗм (се) *свр. према пипати (се).*

пӣр м (мн. пи́рови и пӣрови) *свечан, богато припремљен ручак, велика гозба, част; свадба.* • **златни** ~ *прослава педесетогодишњице брака, златна свадба.* **крвави** ~ *беспоштедна борба, крвави рат.* **сребрни** ~ *прослава двадесетпетогодишњице брака, сребрна свадба.*

пирами́да ж грч. **1. а.** мат. *геометријско тело коме је основица неки полигон, многоугао, а бочне стране троуглови са заједничким врхом:* четворострана ~. **б.** *уопште предмет који има широку основицу која се сужава према врху; хрпа, гомила која има такав облик.* **в.** *фараонска гробница у старом Египту која има такав облик.* **2.** *гимнастичка или акробатска фигура праве људи који стоје један на другоме.*

пӣрамидӑлан, -лна, -о *који има облик пирамиде.*

пирà мӣднӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на пирамиде, пирамидалан.*

пӣрат, -а и **пӣра̄т,** -а́та м грч. **1.** *морски разбојник, гусар.* **2.** *онај који се нелегално, без дозволе бави каквом делатношћу (издавањем плоча, снимљених видео-касета, књига, емитовањем радио програма и др.).*

пӣра̄тскӣ и **пӣратскӣ,** -а, -о *који се односи на пирате и пиратство:* ~ брод, ~ издање; уп. гусарски.

пира́тство с *делатност, активност, посао пирата;* уп. пират (2).

пӣргав и **пӣргаст,** -а, -о *шарен, с пегама, пегаст; рошав, рохав.*

пӣрӗ, -ѐа м фр. *каша (обично од куваног кромпира).*

пӣревина ж бот. *врста корова из пор. трава,* Agropyrus repens.

пӣринач, -и̏нча м (инстр. -и̏нчем (-и̏нчом); мн. ø) грч. бот. и агр. *једногодишња биљка из пор. трава која успева на плављеном земљишту, рижа,* Oryza sativa; *плод те биљке (као храна).*

пӣринчанӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на пиринач, који је од пиринча.*

пиринчà ница ж *слатка или слана пита од пиринча.*

пӣрӣт, -и́та м грч. мин. *сјајножути кристали минерал, дисулфид гвожђа* (FeS_2) *од којег се добија сумпорна киселина и гвожђе.*

пи́рити, пӣрӣм (пи́рӣм) несвр. [гл. им. пи́рење с] **1.** *слабо, помало дувати (о ветру).* **2.** *дувати устима (реће мехом или нечим сличним) у нешто:* ~ у ватру, ~ у лице.

пӣрја̏н, -а́на м тур. кув. *месо кувано на пари заједно с кромпиром и пиринчем.*

пирја́нити, пӣрја̏нӣм несвр. кув. [гл. им. пирја́њење с] *готовити, кувати пирјан.*

пӣркати[1], -а̄м несвр. *у дем. значењу: пирити.*

пӣркати[2] **(се),** -а̄м (се) несвр. *у дем. значењу: прати (се).*

пирлѝтати, -а̄м несвр. *китити, украшавати.* ■ ~ **се** *повр.*

пӣрнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на пир, свадбени.*

пи́рнути, пӣрнӗм свр. *у дем. значењу: пирити.*

пиро- грч. *као први део сложенице значи везу с ватром, паљењем и сл.:* пироман, пироген и др.

пирò вати, пӣрујӗм и **пӣровати,** пӣрујӗм несвр. *славити, прослављати уз пир, гозбу; гостити се на пиру, славити уз богату трпезу и пиће, свадбовати.*

пирò гӗн, -е́на м мин. *минерал из ужарене магме (нпр. базалт).*

пирò ман, -а и **пирò мӑн,** -а́на м *онај који је склон пироманији.*

пиромà нија ж *болесна склоност ка изазивању, подметању пожара.*

пиросфе́ра ж грч. геол. *ужарена унутрашњост Земље.*

пиротѐхника ж грч. *техника израде муниције, експлозивних и запаљивих материјала, ракета и сл.*

пиротѐхничар м *стручњак за пиротехнику.*

пи́рошка ж рус. *врста дугуљастог уштипка пуњеног сланим надевом (обично сиром).*

пируѐта ж фр. *многоструки кружни окрет око своје осе као врста балетске, плесне фигуре.*

пи́сак, пи́ска м (мн. пи́скови и пи́сци, ген. -ко́ва и пи́сака) **1. а.** *део дувачког инструмента који се ставља у уста и дувањем изазива звук.* **б.** *део цигарлука, луле који се држи у устима.* **2. а.** *висок, оштар, пискав глас, врисак, писка (обично о гласу детета и неких птица).* **б.** *уопште танак, пискав звук (свирале, фруле и сл.); такав отегнут звук какве сигналне направе (код локомотиве, брода, сирене и др.).*

пи́саљка ж (дат. -љци; ген. мн. -ки́) *оловка; уопште оно чиме се може писати (без мастила).*

писа́мце и **писа́мце,** -а и -ета с (мн. -ца) *дем. од писмо.*

писа́није с ир. *рђаво, лоше написан састав; шкрабање, шкрабање.*

пи́саница и **пи́саница** ж *шарено ускршње јаје.*

пи́сање с **1.** *гл. им. од писати.* **2.** *стварање књижевног дела, рад на књижевном стваралаштву.* **3.** *учење писмености (као школски предмет).*

пи́сар, -а́ра и **пи́сар,** -а м **1.** *особа која преписује и региструје канцеларијске списе (обично у суду, администрацији).* **2.** ист. а. *средњовековни преписивач библијских и других текстова.* **б.** *некадашње звање државног службеника са најнижим службеничким звањем:* судски ~, полицијски ~.

пи́сарница ж *одељење које води канцеларијске послове (у суду, администрацији, надлештву).*

пи́сати, пи́шем несвр. (нешто) **1.** *служити се оловком, бележити.* **2.** *састављати какав текст (књижевно, научно или др. дело).* **3.** (некоме) *обраћати се писменим путем, писмом саопштавати, јављати нешто:* ~ министарству. **4.** безл. *налазити се написано, одштампано.* – Пише то у књигама. **5.** *бавити се писањем као занимањем, делатношћу:* ~ по новинама, ~ позоришне критике. • **лоше (рђаво, црно** и сл.**) му се пише** *предстоји му невоља, несрећа, лоше ће се провести.* **писано му је** *судбином му је одређено, суђено му је.* **(не) пише му на челу** *(не) види се то о чему је реч (о чему неко мисли, шта намерава и сл.).* **пиши кући пропало** *од намераваног, очекиваног нема, не може бити ништа.*

пи́саћи, -а́, -о́ *који служи, подешен, намењен за писање:* ~ сто, ~ машина.

пи́сац, пи́сца м (инстр. пи́сцем; ген. мн. пи́са́ца) *књижевник, списатељ; аутор неког написа, чланка.*

пи́ска ж (дат. пи́сци) *пиштање, писак;* уп. писак (2).

пи́скав, -а, -о **1.** *врло висок, танак, пиштав, крештав (о гласу, звуку).* **2.** лингв. *који се твори наслоном врха језика о секутиће (о сугласнику).*

пискара́ло с (м) (мн. с) *лош писац, шкрабало.*

пискара́ти, -а́м несвр. *у дем. значењу: писати.*

пискута́в, -а, -о *који пискута, пишти попут писка (о гласу, звуку).*

пискута́ти, -а́м и пи́скућем несвр. *у дем. значењу: пиштати.*

пи́смен, -а, -о **1.** *који уме да пише и чита, описмењен; који има само најниже, основно образовање.* **2.** *који се одликује писменошћу, граматичком исправношћу; који је без граматичких, језичких грешака:* ~ акт, ~ састав. **3.** (само одр. пи́сме́н, -а́, -о́) **а.** *изражен, исказан писмом, у написаном облику, писањем; у писаној форми, писан:* ~ испит, ~ саопштење; ~ задатак. **б.** (у именичкој служби) м *задатак или испит у школи, на факултету и сл. који се ради, одн. обавља у писаној форми.*

пи́смено[1] с арх. (обично у мн.) *в. слово (1).*

пи́смено[2] прил. *писменим путем, у писаној форми; стилски, граматички ваљано, коректно.*

пи́сме́ност, -ости ж (инстр. -ошћу) **1.** *особина, својство онога који је писмен, онога што је писмено.* **2.** *познавање система писања и читања; коректна (граматичко-стилска) оспособљеност писања.* **3.** *стање писане књижевности, одн. културе једне друштвене средине, једног народа уопште.*

пи́смо с (ген. мн. пи́са́ма) **1.** *текст, допис који се (обично у посебном омоту, коверти и сл.) некоме шаље; сам коверат и папир који служи за такве дописе, за дописивање.* **2. а.** *систем графичких знакова, слова којима се пише, алфабет:* латинично ~, арапско ~. **б.** *начин обликовања слова, рукопис; типски изглед слова (штампарских и сл.):* курзивно ~. **3.** *писмени документ, званична писмена исправа:* гарантно ~, мајсторско ~. • **новчано (вредносно) ~** *поштански коверат за слање новца, одн. других вредности.* **опроштајно ~** *писмо које самоубица оставља за собом; опорука, тестамент.* **отворено ~** *јавна поруке упућена некоме путем новина, радија и сл.* **препоручено ~** *писмо на које пошта даје потврду о пријему и одговара за његову испоруку.* **Свето ~** *в. Библија.*

писмоно́ша м (мн. ж) **а.** *поштански службеник разносилац писама, поштанских пошиљака, поштар.* **б.** (уз им. „голуб“) *онај који(пре)носи писма.*

пи́снути, -нём свр. **1.** *огласити се кратким писком.* **2.** фиг. *покушати нешто рећи, проговорити, проговорити.*

писо́а́р, -а́ра м фр. *јавни заход за мушкарце.*

пи́ста ж фр. **а.** *стаза за узлетање и слетање авиона.* **б.** спорт. *стаза за аутомобилске, мотоциклистичке или бициклистичке трке.*

пи́та ж тур. кув. *врста пецива, обично од наслаганих или увијених кора, јуфки са слатким или сланим надевом:* ~ с јабукама, ~ с пиринчем, ~ са сиром.

пи́талица ж *врста загонетке, у облику питања на које треба дати тачан одговор.*

пи́тање с **1.** *реч или исказ којим се нешто пита:* поставити ~, добро ~. **2.** *оно што је предмет, тема (разговора, расправе, разматрања и др.:* национално ~, женско ~. **3.** *подручје рада, деловања, област, домен:* ~ надлежности. • **без икаквог питања** *не питајући никога, без одобрења, дозволе.* **бити под (великим) питањем, под знаком питања** и сл. *потпуно је неизвесно, несигурно, не може се предвидети (исход, резултат нечега).* **бити у питању** *бити предмет нечега (расправе, рада и сл.), радити се о чему неизвесном у погледу исхода, резултата.* **болно ~** *тешко решива ствар, велики проблем.* **велико (је) ~** *врло је несигурно, веома неизвесно.* **горуће ~** *врло актуелна, проблемска ствар која се мора хитно разматрати, решити.* **животно ~** *најважнија ствар, ствар од које зависи нечија егзистенција, будућност.* **не правити питање (од нечега)** *прећи преко нечега, сложити се са стањем ствари, узети ствари како јесу.* **отворено ~** *нерешена ствар, проблем који тек треба решавати;* **поставити (нечије) ~ (на дневни ред)** *узети какав случај, проблем у разматрање, ставити на дневни ред ради претресања, разматрања.* **текуће ~** *ствар која је тренутно актуелна, коју треба размотрити, решавати.* **унакрсна питања** *низ узастопних, невезаних питања којима треба да се онај коме су упућена збуни и тако наведе да и нехотице каже истину (обично у полицијској истрази, при саслушању).* **хвала на питању** *уобичајен одговор на конвенционално питање „како сте?“ или „како си?“.* **чворно ~** *суштина каквог сложеног проблема, од којег зависи решење.* **шкакљиво ~** *питање на које је тешко, незгодно одговорити; проблем који није лако решити, који у себи крије опасности.*

пита́ње, -а и -ета с (мн. -ца) *дем. од питање.*

пи́тати, пи́там (3. л. мн. пи́тају) несвр. **1.** (некога) *обраћати се некоме питањем, тражити од некога одговор:* ~ лекара за савет. **2.** (за некога, за нешто) *распитивати се о некоме, о нечему:* ~ за (нечије) здравље. **3.** (некога нешто) *испитивати проверавајући нечије знање, пропитивати:* ~ граматику. ■ **~ се** *постављати себи питање, размишљати (о себи, својим намерама итд.).* – Питам се шта да радим? • **бог те пита(ј)** *ко би то знао, ко ће га знати.* **да се ја нешто питам** *да ја имам могућности да одлучујем, када би то од мене зависило.* **ко те пита** *шта те се ти-*

че, није то твоја брига, ствар; не брини, не води бригу. **(море) не питај** *не тражи да ти се каже, боље немој питати (кад је реч о нечему непријатном).*

пи̏тати, -а̄м несвр. **а.** (некога) *давати храну у уста (некоме), хранити (некога).* **б.** (нешто) *кљукати, гојити, товити (обично живину).*

пи̏ти, пи̏јēм (р. пр. пи̏о, пи́ла) несвр. [гл. им. пи̏јēње с] **1. а.** *уносити у организам течност кроз уста:* ~ воду, ~ чај. **б.** *узимати лекове (пилуле и сл.) гутајући их с водом; уопште узимати, користити лек, лекове:* ~ аспирине, ~ сируп за кашаљ. **2. а.** *конзумирати алкохолна пића, служити се, гостити се таквим пићем.* – Пијем пиво, али ракију не пијем. **б.** (без допуне) *одавати се пићу, пијанчењу, бити пијаница, алкохоличар, опијати се.* – Он пије, сваки дан је пијан. **3.** *бити порозан, упијати (воду, влагу и сл.).* **4.** фиг. **а.** (усне) *љубити жестоко, у љубавном заносу.* **б.** (крв, зној) *бездушно искоришћавати некога; наслађивати се туђим мукама, невољама.* • **не зна се ни ко пије ни ко плаћа** *свако ради шта хоће, нема никаквог реда, не зна се ко је за шта одговоран.* ~ **за нечију душу** *испијати (вино, ракију) за покој душе умрлог.* ~ **у нечије здравље** *наздрављати коме желећи добро здравље, дуг живот и сл.* **то не пије воду** *то није добро, ваљано, не одговара стању ствари, не може бити од тога користи.*

пи̏том, -а, -о **1. а.** *који се не плаши људи и живи уз људе; припитомљен (о животињи).* **б.** *олемењен гајењем (о биљци);* супр. дивљи. **2.** фиг. **а.** *који има благе, за људе угодне особине; миран, тих:* ~ клима, ~ предео. **б.** *који је благе нарави, кротак, смирен, осећајан:* ~ човек.

питóмац, -мца м (инстр. -мцем) **1.** *штићеник некога завода, полазник академије у којој се школује, васпитава и где има и стан и храну:* ~ војне академије, ~ завода за малолетнике. **2.** *стипендиста:* државни ~.

питомѝна ж *питом, миран крај, предео; својство онога што је питомо, питомост.*

питòмити, пи̏томѝм несвр. [гл. им. питòмљēње с] *чинити питомим, припитомљавати; одгајивати, култивисати.*

питòмица ж *штићеница некога завода у којем се стичу одређена знања, где се васпитава и има стан и храну.*

пи̏томōст, -ости ж *својство онога што је питомо, онога који је питом, питомина.*

пи̏тōн, -о́на м грч. *зоол. врста огромне неотровне змије,* Python reticulatus; уп. удав.

питорѐска ж фр. *сликовитост, шароликост; слика са таквим својствима.*

питорѐскан, -кна, -о *сликовит, шаролик, живописан.*

питу̀љица ж (обично у мн.) *врста уштипка, крофне пуњене сиром или пекмезом.*

пи́ће с **1.** (обично у ак. с предлог „за“) *утољавање жеђи, пијење:* вода за ~, нешто за ~. **2. а.** *оно што се пије, напитак:* лековито ~, минерално ~. **б.** *алкохол (вино, пиво, ракија и сл.); чаша, флаша вина, пива, ракије и сл.:* конзумирати ~, платити ~ некоме. **3.** *славље, гозба, слава.* • **жестоко** ~ (обично у мн.) *пиће са много процената алкохола (ракија, вињак и сл.).* **одати се пићу** *постати алкохоличар, пијанац.* **одрећи се пића** *престати конзумирати алкохол.* **ухватило га** ~ *напио се, пијан је.*

пићéнце, -ета с (мн. -ца) фам. *у хип. значењу: добро, фино пиће; чашица такве пића:* попити ~.

пи̏хтијаст, -а, -о *који је као пихтије, дрхтав, мек.*

пи̏хтије, пи̏хтӣја ж мн. кув. *јело које се справља дуготрајним кувањем меса (обично ногица, ушију, меса са животињске главе и др.), поврћа и зачина, након чега се сок у којем је месо кувано охлади и згусне, хладетина.*

пи̏ца ж итал. кув. *врста италијанског јела од печеног теста с разноврсним надевом по површини.*

пица́нити се, пи̏цāнӣм се несвр. жарг. [гл. им. пица́њēње с] *лепо се облачити, дотеривати се.*

пица́ма ж енгл. *в. пижама.*

пи̏шати, -а̄м несвр. вулг. *избацивати мокраћу из мокраћне бешике, мокрити.* • ~ **уз ветар** *радити, поступати, понашати се, говорити на своју штету (обично супротстављајући се некоме или нечему моћном).*

пи̏шаћа (пи̏шаћка) ж вулг. *в. мокраћа.*

пишкóта ж (обично у мн.) *врста сувог колача, бисквит (за бебе, малу децу).*

пишма́нити се, пи̏шма̄нӣм се несвр. разг. *нећкати се, колебати се, предомишљати се (обично из хира, ћефа).*

пи̏штав, -а, -о *који пишти, пискав.*

пи́шталица ж **1.** *пиштаљка, звиждаљка.* **2.** *женска особа пиштавог гласа, крешталица.* **3.** зоол. *у мн.: род птица сличних ластама, чиопе,* Cypselidae *(у јд.: птица из тога рода, чиопа).*

пи́шталина ж *мочварно, баровито земљиште.*

пи̏штаљка ж *направа којом се производи писак, звиждаљка.*

пи́штати, -тӣм несвр. **а.** *производити писак, цику, цичати (о птицама и неким животињама).* **б.** *плакати, вриштати (од бола, туге, страха).* **в.** *дувати у пиштаљку, звиждати њоме.*

пи̏штōљ, -о́ља м (инстр. -о́љем) итал. *кратко ватрено оружје за једну руку и употребу из непосредне близине, револвер.* • **го као** ~ *нема шта да обуче, оскудева у гардероби.*

плāв, -а́ва, -о (одр. плāвӣ, -а̄, -о̄) **1.** *који има једну од основних боја спектра, средњу, између љубичасте и зелене; који је боје неба или мора; модар.* **2.** *светложут, жућкаст (о коси).* **3.** (одр.) *као саставни део неких биљничких назива:* ~ патлиџан, ~ дрво.

плāван, -вна, -о **а.** *који бива често поплављен, водоплаван:* ~ поља. **б.** *који поплављује, плави:* ~ Нил.

плáвац, -вца м **1.** *врста јакој, тамноплавој трожђа; црно вино од такве трожђа.* **2.** разг. *полицајац, пандур (назив због плаве униформе).*

плāвēтан, -тна, -о *плав, плавичаст.*

плáвети јек. **плáвјети,** -вӣм несвр. [гл. им. плáвљēње с] *постајати плав.* ■ ~ **се** *испољавати се, истицати се плаветнилом, бити плаве боје.*

плавѐтнило с *плава боја; нијанса те боје; плаво пространство (мора, неба, ваздуха).*

плāвило с *средство за бељење рубља.*

плāвити, -ӣм несвр. [гл. им. плāвљēње с] *натапати водом (поља, земљу), поплављивати (о води);* фиг. *обузимати (о осећањима).*

плáвити, плāвӣм несвр. [гл. им. плáвљēње с] **а.** *чинити нешто плавим.* **б.** *прати, белити у плавилу.* ■ ~ **се** *плавети се.*

плāвичаст и **плāвкаст,** -а, -о *помало, у извесној мери плав.*

плāво прил. *плавом бојом, у плавој боји:* ~ обојен.

плаво- *као први део сложеница означава да је други (понекад окрњени) део речи плав, одн. светложуте боје:* плавоок, плавокос(а).

плāвōјка и **плāвуша** ж *женска особа плавē, тј. светложуте косе.*

плавòкос, -а, -о *који је плаве, тј. светложуте боје косе.*

плавòок и **плāвоок,** -а, -о *који је плавих очију.*

плāвуша ж *в. плавојка.*

плāвушав, плāвӯшан и **плавӯш(к)аст,** -а, -о *(по)мало плав, плавичаст.*

плагѝјāт, -а́та м лат. *подражавање, имитација; објављивање туђег књижевног, научног или др. дела, текста под својим именом.*

плагѝјāтор м *онај који врши плагијат, који се користи плагирањем.*

плагѝрати, плāгӣра̄м свр. и несвр. *објавити, објављивати туђе дело, туђи текст као свој.*

пла́жа ж фр. *обала погодна, уређена за купање, штранд; купалиште.*

пла̀завац, -а̄вца м презр. *в. измизавац.*

пла̀зити, -ӣм несвр. [гл. им. пла̀же̄ње с] *пружати, избацивати из уста напоље, показивати (језик).* ■ **~ се** *ругати се некоме, задиркивати, зачикивати некога пружајући, показујући језик.*

пла̀зма и **пла̀зма** ж грч. биол. *живи, житки састојак органских ћелија (нарочито крви и лимфе):* крвна ~.

плазма̀тичан, -чна, -о и **плазма̀тичкӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на плазму:* ~ ћелије.

пла̀ка̄р, -а́ра м фр. *орман уграђен у зиду; велики орман уопште.*

пла̀ка̄т, -а́та м и **плака́та** ж лат. *велики рекламни, пропагандни лист хартије, текстуално, графички и(ли) ликовно представљена каква порука, оглас и сл., предодређен за излагање на јавним местима, лепљење на огласним стубовима и др.*

пла̀кати, пла̀че̄м несвр. *испуштати, лити сузе;* уп. сȕзити.

пла́кати, пла̂че̄м несвр. **1.** *прати, испирати нешто:* ~ судове. **2.** *запљускивати (обалу) (о мору).*

плакати́рати, -а̀тӣра̄м свр. и несвр. *објавити, објављивати плакатом; поставити, постављати, излепити, излепљивати плакате; објавити путем плаката.*

пла̀ка̄тнӣ и **пла̀ка̄тскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на плакате.*

плакѐта и **плаке́та** ж фр. *плоча с рељефом; споменица.*

пла̀мен, -ена м (мн. пла̀менови и пла̀мени) **1.** *усијани светлећи гасови који се уочавају, јављају при горењу; ватра, оган, пожар.* **2.** фиг. **а.** *јака светлост.* **б.** *сјај, блесак (у очима); руменило (лица).*

пла̀мен, -а, -о **1. а.** *који пламти, букти, ватрен, огњен.* **б.** фиг. *светао, сјајан, блистав; пун заноса, одушевљења.* **2.** *који је боје пламена, јарко црвен.*

пла̀менӣк м техн. *део направе за горење из које избија пламен (у апаратима за заваривање и др.); уопште део направе на којем се образује пламен, горионик.*

пла̀мено прил. *у пламеновима;* фиг. *ватрено, заносно, страсно:* ~ говорити.

пламѐња̄ча ж *болест коју изазивају паразити на неким биљкама* Puccinia graminis.

пламӣња̄ти, -а̄м несвр. *горети слабим, испрекиданим пламеном.*

пламӣ́чак, -чка (пламӣчац, -чца) м *дем. од пламен.*

пла̀мсати, -а̄м и **пла̀мтети** јек. **пла̀мтјети,** -тӣм несвр. *горети пламеном, букташи; зрачити јаком светлошћу; сијати, блистати одавајући час јачу, час слабију светлост;* фиг. *разбуктавати се, бујати, снажно се развијати.*

пла̀н м (мн. пла́нови) лат. **1.** *нацрт, цртеж, скица и сл. која представља неки објект, распоред објеката, улица и др.; пројекат:* ~ града, ~ уређења собе. **2. а.** *утврђени распоред, редослед послова, мера и др. за остварење каквог задатка, посла, програма и др.:* петогодишњи ~ развоја, инвестициони ~. **б.** *замисао, намера, циљ коме се тежи, који се жели остварити.* – Његов план је да се обогати. **3.** *распоред тока, извођења, одржавања, спровођења нечега, сатница, распоред:* ~ рада, ~ предавања. **4.** фиг. **а.** (уз редни број) *позиција, место (с обзиром на значај, важност, приоритет).* – Учење је у првом плану. **б.** (уз одредбу о делатности, области, врсти нечега) *сфера, оквир, поље деловања.* – На идејном плану није учињено ништа. **5.** филм. *приказ у филмском кадру зависно од удаљености камере од објекта снимања и величине простора обухваћеног објективом:* општи ~, средњи ~, крупни ~ и сл.

пла̀ндовати и **пла̂ндовати,** -дујем несвр. *одмарати се, излежавати се; беспосличити.*

пла̀нер, -е́ра м фр. *онај који планира, прави план, планове (нечега, за нешто), пројектант.*

плане́та ж (пла̀не̄т, -е́та м) грч. астр. *небеско тело које се окреће око Сунца.*

планѐта̄ријум (планѐта̄р, -а́ра и планѐта̄рӣј, -ија) м *справа која приказује кретање планета око Сунца; просторија са куполом у којој се помоћу механизма приказује звездано небо и кретање небеских тела.*

пла̀нетнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на планете.*

планетӧ̀ӣд, -и́да м *мала планета.*

пла̀ника ж бот. *зимзелено дрво или грм из пор. вресова, с великим листовима и плодовима у облику црвених бобица,* Arbutus unedo.

пла̀нимѐтар и **пла̀ниметар,** -тра м *справа за механичко одређивање површине неке геометријска фигуре нацртане на папиру.*

планимѐтрија ж мат. *део геометрије која се бави ликовима, сликама положеним у равни; део геометрије који обрађује хоризонталне пројекције карактеристичних тачака на терену на основу којих се црта план.*

планӣна (пла̀нина) ж *велико, масивно узвишење, обично с више брда и врхова.*

планӣна̄р, -а́ра м (инстр. -а́ром и -а́рем) *онај који планинари, који се бави планинарством.*

планина́рити, -ӣна̄рӣм несвр. [гл. им. планина́рење с] *ходати по планинама; бавити се планинарством.*

планӣна̄рскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на планинаре.*

пла̀нӣнскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на планине:* ~ ваздух.

плани́рати, пла̀нӣра̄м несвр. фр. [гл. им. плани́рање с] **1.** *правити план(ове), нацрт(е), пројект(е) (зграда, објеката и др.), пројектовати.* **2. а.** *стварати, разрађивати план (мера, послова, задатака) и утврђивати јединости за спровођење таквог плана.* **б.** *правити планове за будућност, за нешто што би требало да се ради, изведе, оствари, спремати се за нешто, намеравати.* – Планира да одмор проведе на мору. **3.** *поравнавати земљиште, равнати (према плану).*

планисфе́ра ж грч.-лат. геогр. *карта на којој су обе земљине полулопте приказане као целина.*

пла̀нктӧн, -о́на м грч. биол. *сићушан биљни или животињски организам који лебди у води.*

пла̂нскӣ, -а̄, -о̄ *који се врши, изводи по плану.*

планта́жа ж фр. *веће пољопривредно газдинство; велика површина засађена одређеном пољопривредном културом:* ~ памука, ~ дувана.

пла̀нта̄жнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на плантаже.*

пла̀нути и **пла̀нути,** пла̀не̄м свр. **1. а.** *наћи се запалити и сагорети, изгорети.* **б.** *опалити, пући (о ватреном оружју).* **2.** фиг. **а.** *јако поцрвенети, прекрити се црвенилом од стида, узбуђења (о лицу, образима).* **б.** *наћи се избити, искрснути, настати.* – Планула буна. **в.** *наћи реаговати у раздраженом стању; с узбуђењем оштро приговорити (некоме).* **3.** фиг. *брзо, муњевито нестати, распродати се.* – Роба зачас плане.

пласи́рати, пла̀сӣра̄м свр. и несвр. **1.** *уложити, улагати (новац, капитал) у какав посао, активност.* **2.** *добро продавати, распрод(ав)ати (робу) на тржишту, дистрибуирати производе у трговинску мрежу.* **3.** спорт. *упутити, упућивати на одређено место (лопту у фудбалу, ударац у боксу и др.).* ■ **~ се** *заузети, заузимати, освојити, освајати неко место на ранг-листи (у спортском такмичењу); успети, успевати се квалификовати, стећи, стицати право (на даље) такмичење).* фиг. *успети стећи место, угледан, положај у друштву и сл.*

пла̀ска ж *мала количина сена (обично она која се при дењењу сена узима у једном маху);* уп. навиљак.

пла̀смӑн, -а́на м фр. **1. а.** *место, положај на ранг-листи према постигнутом успеху у претходним такмичењима, квалификација.* **б.** *положај, углед стечен у друштву, послу и др.* **2.** *продаја, промја (робе на тржишту).* **3.** *улагање новца у какав посао, пројекат, инвестирање.* **4.** спорт. *смештај, смештање, упућивање ударца (ударцем) на дато место (у фудбалу, боксу и др.); начин на који се то чини.*

пла̑ст, пла́ста м (мн. пла́стови; зб. им. пла̑шће с (мн. ø)) *већа или мања количина сена (ређе сламе) сложена у облику куће.*

пластѐлӣн, -и́на м итал. *мека маса од глине, воска и масти (за моделирање).*

пластѐнӣк, -и́ка м *башта, врт под кровом од провидне пластике.*

пла̀стика ж (дат. -ици) грч. **1.** *пластична маса, вештачки материјал од органских материја и примеса (глине, гипса, песка и др.); поливинил.* **2. а.** ум. *вештина прављења кипова, вајарство.* **б.** мед. *естетско исправљање девијација на лицу, телу путем (пластичне) операције.* **3.** *извајани кип; вајарски радови уопште, као целина:* античка ~. **4.** *рељефност површине.* **5.** фиг. *изразитост, живописност, пластичност (описа, излагања, приповедања).*

пла́стити, пла̑стӣм несвр. [гл. им. пла́шћење (пла́штење) с] *прикупљати и садевати сено у плаш(ове).*

пла̀стӣћ, -и́ћа и **пла̀стић,** -а м *дем. од плаш.*

пластифици́рати, -фи̏цӣра̄м свр. и несвр. *пресвући, пресвлачити нешто специјалном пластичном масом:* ~ корице књиге.

пла̀стичан, -чна, -о **1.** *који је у вези с пластиком; направљен од пластике (1):* ~ маса, ~ чаша. **2.** *изразит, сликовит, живописан; рељефан:* ~ слика, ~ опис.

пла̀стичӑр м *занатлија који израђује предмете од пластике (1).*

пла̀стично прил. *на пластичан начин, живописно, рељефно.*

пла̀стрӧн, -о́на м фр. **1.** *грудни део кошуље (понекад као посебан, украсни део).* **2.** *широка краваша.*

пла́та ж *накнада (обично новчана, месечна) за неки рад или службу; уопште награда, накнада за одређени труд, услугу, посао.*

пла̀тӑн, -а́на и **пла̀тан,** -а м бот. *дрво високе и широке крошње, сивозелене коре и великих листова,* Platanus.

пла́тежнӣ, -ā, -ō *који се односи на плаћање:* ~ налог.

пла́тежно прил. *с могућношћу плаћања, плаћиво:* ~ способан.

пла̀тив, -а, -о *који има платежну способност; који се може, мора (на)платити, (на)платив.*

пла̀тивӧст, -ости ж *платежна способност, (на)плативост:* ~ банкарског чека.

пла̀тина ж шп. хем. *племенити метал сивкастобеле боје који се употребљава за израду накита и у индустрији.*

пла̀тинаст, -а, -о *сличан платини.*

пла́тити, пла̑тӣм свр. **1. а.** (нешто, за нешто) *новцем намирити цену, дуг, противвредност (нечега), дати новац, исплатити:* ~ рачун, ~ улазницу. **б.** *исунити какву материјалну обавезу:* ~ порез, ~ дуг. **2.** фиг. **а.** *бити подвргнут каквој казненој мери, казни, осветити (због нечега); настрадати (због учињеног):* ~ за неверство, ~ за учињену превару. **б.** *доживети какво непријатно искуство, незгодне последице, невоље (због својих обично лоших поступака, пропуста):* скупо ~ незнање. • ~ **главом** *изгубити живот, страдати.*

пла́тица и **пла̀тица** ж *дем. и хип. од плата.*

пла̀тица ж **1.** *дебља даска или брвно које служи као прелаз преко потока или речице.* **2.** зоол. *слатководна, речна риба* Blicca argyroleuca, *крупатица.*

пла̀тиша м (мн. ж) *онај који плаћа, редовно измирује своје новчане обавезе.*

пла̀тнен, -а, -о *који је од платна:* ~ кошуља.

пла̑тнӣ, -ā, -ō *који се односи на плату, на плаћање:* ~ промет, ~ фонд.

пла́тно с **1.** *платка ланена или памучна тканина.* **2.** *уметничка слика (обично на ланеној тканини).*

пла̀тӧ, -ӧа м фр. *повишено равно земљиште, мања тераса.*

платонӣзам, -зма м **1.** *филозофски правац, идеологија грчког античког филозофа Платона.* **2.** фиг. *љубав прожета само осећањима, духовном привлачношћу, без чулних страсти, идеална љубав.*

пла̀тӧнскӣ, -ā, -ō **1.** *који се односи на учење Платона и платонизам.* **2. а.** *који се заснива чисто духовном односу, без примеса чулности:* ~ љубав, ~ однос. **б.** *који не доноси резултате, од чега нема користи; непримерен пракси, непрактичан:* донети платонске одлуке у скупштини.

пла̀тӧнски прил. *на платонски начин.*

пла̀тфо̄рма ж (ген. мн. -мӣ) фр. **1.** *равно уздигнуто место (за стајање, држање говора и др.), подијум.* **2.** фиг. *основна начела, програмска начела каквог покрета, странке и сл.* **3.** *улазни одељак (железничког вагона, трамваја, аутобуса) без седишта:* задња ~, предња ~.

пла́ћати, пла̑ћа̄м *несвр. према платити.*

пла̑ћенӣк м *онај који је плаћен за какав посао, рад;* фиг. презр. *онај који се продаје за новац, прихвата да ради по налогу другога.*

пла̀фӧн, -о́на м фр. *таваница, строп;* фиг. *највиша тачка, горња, максимална граница нечега:* ~ собе, ~ плате. • **достићи** ~ **(нечега)** *постићи максимум, највише што се може (у каријери, послу, висини плате и др.).* **пробити** ~ **плата** *исплатити више новца него што је одређено за плате.*

плафоње́ра ж *собни тањирасти лустер без висећег елемента, прилубљен уз таваницу.*

пла̀х, -а, -о **а.** *лако узбудљив, жесток, раздражљив, нарасит.* **б.** фиг. *брз, хитар; бојажљив, страшљив:* ~ срна.

пла̀хо прил. *на плаховит начин, необуздано, брзо, хитро.*

плахо̀вит, -а, -о **1.** *нагао, бујан (о киши, реци и сл.).* **2.** *необуздан, ватрен, плах (обично о човеку).*

пла̀хта ж (ген. мн. плахта̄ и пла̀хтӣ) *повећи комад платна за покривање (обично кревета), чаршав, застирач.*

пла̀ц, пла̀ца м (мн. пла̀цеви) нем. *земљиште, терен на којем се може нешто градити, грађевинско земљиште одређене величине;* фиг. разг. *место где се налази кућа за одмор, викендица.*

пла̀цента ж лат. анат. *постељица у материци око заметка, као веза између мајчине крви и ембриона.*

пла̑ч м (инстр. -ем) *психолошка реакција праћена сузама, изазвана јаким надражајем, болним доживљавањем нечега; нарицање (за покојником):* ~ деце, ~ унесрећених људи.

пла̑чан, -чна, -о **а.** *који је у вези са плачем, прожет плачем; који одражава бол, тугу, жалост:* ~ глас, ~ говор. **б.** *окрашен, обливен сузама, пун суза:* ~ очи.

пла̑чӗван, -вна, -о *плачљив, тужан; испуњен жалопојкама, сентименталан:* ~ стил.

пла̀чљив, -а, -о *који лако (за)плаче, плаче ни за шта:* ~ дете. **б.** *сличан плачу, жалостив, тужан, плачеван:* ~ глас, ~ звук ветра.

пла̀чљивац, -йвца м *онај који лако заплаче, плаче за сваку ситницу.*

пла̀чљивица ж *женска особа плачљивац.*

плачљи́вко с *плачљива мушка особа (обично дете).*

пла̀чљиво прил. *на плачљив начин, тужно, сентиментално.*

пла̑чно прил. *на плачан начин, плачући, праћено плачем, плачним гласом.*

пла̑шити, -и̏м несвр. [гл. им. пла̑шӗње с] (некога) *изазивати, задавати некоме страх, страшити.* ■ ~ **се** *бојати се, страховати, стрепети.* • **чисто се плашим** ир. *неће бити, није вађда да ће баш тако бити.* – Чисто се плашим да ће ме он победити.

пла̀шљив, -а, -о **а.** *који се свега плаши, боји, страшљив.* **б.** *који плаши, изазива, побуђује страх:* ~ речи, ~ маска.

пла̀шљивац, -йвца м *плашљив човек, страшљивац, кукавица.*

плашљи́вко м *у хип. значењу: плашљивац, страшљивац.*

пла̀шљиво прил. *са страхом, одајући страх, бојажљиво;* фиг. *недовољно сигурно, снебивајући се:* ~ говори.

пла̑шт, пла́шта м (инстр. пла́штом (пла́штем); мн. пла́штеви) **1.** *широки огртач без рукава; део богослужбене одеће у католичкој цркви, плувијал.* **2.** зоол. *кожни набор на леђној страни плашташа и мекушаца.* **3.** банк. *омот за вредносне папире (акције, менице и др.) без којег немају пуноважности.* **4.** мат. *закривљена површина цилиндричног лика, омотач.*

пла̀штанӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на плашт.*

плашта̀ница ж црквено *плаћно са сликом полагања Христовог тела у гроб (који се поставља на сто у цркви на Велики петак).*

пла̀шта̄ш, -а́ша м зоол. *у мн.: морски мекушци којима је тело омотано плаштом од нарочите материје сличне целулози,* Tunicata *(у јд.: такав мекушац).*

плебе́јац, -јца м лат. ист. (обично у мн.) **а.** *припадник простог народа, пучанин (у феудалном, буржоаском друштву);* супр. племић. **б.** *припадник нижег слоја становништва, без икаквих политичких права (у старом Риму);* супр. патрицији.

плѐбисцит м лат. пол. *изјашњавање целог народа о неком питању гласањем, референдумом.*

плѐбисцита̄ран, -рна, -о *који је у вези с плебисцитом; одлучен плебисцитом, општенародном одлуком.*

плѐбисцита̄рно прил. *на плебисцитаран начин, вољом народа, плебисцитом.*

плѐбс м лат. зб. *прости народ; плебејци.*

плѐва јек. **пљѐва** ж *љушчица, кошуљица житног зрневља (која отпада при вршидби);* фиг. *мноштво чега (обично безвредног).* – Има нас овде као плеве.

плѐвити, плѐвӣм и плѐвӣм јек. **плијѐвити,** -вӣм и плӣјевӣм несвр. [гл. им. -вљѐње с] *чупати коров или траву око биљке; чистити (башту, земљу и др.) од корова.*

пледи́рати, плѐди̏рām несвр. фр. *заступати неку ствар, бранити, заузимати се за нешто.* – Пледирам на ред и мир.

пледоа̀јѐ, -ѐа м фр. *говор којим се брани једно гледиште; говор јавног тужиоца, одн. браниоца (обично на завршетку расправе), завршна реч (на суђењу).*

плеја́да ж грч. **1.** зб. *најистакнутији људи у каквој уметничкој, научној делатности:* ~ песника, ~ научника. 2. (Плеја́де) мн. *сазвежђе на северном небу, Влашићи.*

плѐјбек м енгл. *систем телевизијског или филмског снимања и емитовања песме, при чему извођач покретима усана имитира певање док се његов глас, ради бољег квалитета звука, репродукује са раније снимљеног звучног записа.*

плѐјбој и **плѐјбој** м енгл. *младић који лакоумно живи удварајући се славним и имућним женама.*

плѐјер м енгл. *апарат за репродуковање слике и тона са касета, видео-касета, компакт-дискова и сл.*

плѐј-о̏ф м енгл. спорт. *систем такмичења за освајање титуле првака по принципу елиминације из даљег надметања побеђених екипа, а у којем учествују екипе које су претходно освојиле највише бодова, одн. најбоље пласиране екипе.*

плѐксиглас м енгл. *тешко ломљива, транспарентна пластична маса; производ од такве масе (за застакљивање авиона, аутомобила и др.).*

плѐксус и **плѐксус** м лат. анат. *сплет живаца или крвних судова; место где се такав сплет налази.*

плѐме, -ена с (мн. племѐна, ген. племе́нā) **1.** *заједница људи повезаних родовским везама, пореклом, језиком и територијом.* **2.** *народ, народност, националност.* **3.** (само јд.) *нараштај, поколење, сој:* мушко ~. **4.** *група сродних животиња.*

плѐменит, -а, -о **1. а.** *који се одликује високим моралним особинама, честит, хуман, великодушан.* **б.** *који садржи, претпоставља узвишене, хумане вредности:* ~ циљ, ~ поступак, ~ дело. **2.** *који је племићког рода.* **3.** *који се одликује најбољим својствима расе, врсте (о животињама, биљкама)* ~ пасмина, ~ воћка. • **племенити метали** *злато, сребро и платина.*

плѐменито прил. *на племенит начин, хумано.*

плѐменито̄ст, -ости ж *особина, својство онога који је племенит, онога што је племенито; племенит поступак, хумано дело.*

плѐменскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на племе.*

плѐмић, -а и **плѐмӣћ,** -ића̀ м *припадник племства, аристократа.*

плѐмићкӣ и **плѐмӣћкӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на племиће.*

плѐмство с **а.** *племићки сталеж (у феудалном друштву).* **б.** зб. *племићи.*

плѐн јек. **пли̏јен** м **а.** *насилно стечена, присвојена или заплењена туђа имовина (пљачком, у рату и др.).* **б.** *оно што је уловљено у лову, ловина.*

плѐна̄ран, -рна, -о лат. *који је у пуном саставу, уз присуство свих чланова (о заседању, састанку и сл.), општи.*

плѐнидба јек. **пљѐнидба** ж **1.** *насилно присвајање туђег добра, имовине, заплена.* **2.** правн. *забрана располагања имовином, одн. одузимање имовине уместо неизмирене новчане дуга.*

плѐнити, плѐнӣм јек. **плијѐнити,** плӣјенӣм несвр. [гл. им. плѐњење јек. плијѐњење с; уп. плѐнидба] **1.** *вршити пленидбу, харати, пљачкати, отимати туђе.* **2. а.** правн. *стављати судску забрану на имовину;* уп. пленидба (2). **б.** *одлуком власти одузети штампане новине, листове (обично због недозвољеног написа у њима).* **3.** *освајати, очаравати, привлачити, заносити:* ~ пажњу, ~ срца.

плѐнум м лат. *састав каквог форума, управног или политичког органа који чине сви његови чланови; састанак, заседање такквог тела у пуном саставу.*

плеона̀зам, -зма м грч. лингв. *непотребно употребљавање различитих, а истозначних речи или израза.*

плеона̀стичан, -чна, -о и **плеона̀стичнӣ,** -а̄, -о̄ *сувишно употребљен, већ казан на други начин:* ~ израз.

плѐс м (мн. плѐсови) **а.** *извођење ритмичних, изражајних покрета телом (обично уз ритам и у ритму музике), игра, играње; музика која такве покрете прати.* **б.** *забава на којој се плеше; игранка.*

плѐсан јек. **пли̏јесан,** -сни ж (инстр. -сни) бот. (уп. буђ) **а.** *врста гљивице која се у облику танког, меког слоја нахвата на влажним површинама органских материја изазивајући кварење,* Mucor. **б.** *у мн.: врста паразитских гљива које изазивају разне биљне болести,* Mucoraceae.

плѐсати, плѐшēм несвр. *изводити плес; играти уз музику (обично у пару).* • ~ **како други свира** *чинити оно што што други жели, нареди; радити по туђој вољи, налогу.*

плѐсāч, -а́ча м *онај који плеше, играч.*

плеса̀чица ж *женска особа плесач, играчица.*

плѐснӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на плес:* ~ оркестар, ~ пар.

плѐснив и **плѐснив** јек. **пљѐснив** и **пљѐснив,** -а, -о *захваћен деловањем плесни, обложен слојем плесни (услед тога покварен, неупотребљив), труо:* ~ јабука, ~ књиге.

плѐснивити и **плѐснивити** јек. **пљѐснивити** и **пљѐснивити,** -ӣм несвр. [гл. им. -вљѐње с] *постајати плеснив, трулити.*

плѐсти, плѐтēм (импф. плѐтијāх, плѐтијāше; р. пр. плѐо, плѐла; трп. плѐтен, -ѐна) несвр. **1.** *уплитати вуну, конце или сл. ручно, нарочитим, дугачким иглама или машински; израђивати тиме нешто (чарапе, одећу, мрежу и др.).* **2.** *савијајући, превијајући једно преко другога (праменове косе, танке прутиће, траке или др.) стављати, израђивати нешто (плетеницу, венац, уже и др.).* **3.** фиг. *смишљати, припремати коме какву непријатност, пакост, замку, интригу.* **4.** фиг. **а.** (гласом, речима) *говорити неразговетно, нејасно, заплићући језиком; много и непотребно говорити, брокати, брбљати.* **б.** (ногама) *ходати несигурно, пијано, спотицати се у ходу.* ■ ~ **се 1.** *обавијати се око нечега.* – Винова лоза се плете око багрема. **2.** *врзмати се,*

мо̄та̄ти се (око некōга). **3.** *мешати се, ӯплита̄ти се (у тӯђе ства̄ри, по̄слове), ӯпа̄дати коме у реч, пре̄кида̄ти кōга у го̄вору, по̄слу.* **4.** *пра̄вити гре̄шке, збуњива̄ти се, гре̄ши̏ти (у го̄вору, при казивању, да̄вању одго̄вора).*

плѐта̄р, -а́ра м **1.** *ого̄рада, пло̄т, део ого̄раде, пло̄та или врата на ого̄ради, то̄ру, обору и сл. од го̄сто исӯпре̄плете̄ног прӯћа, леса.* **2.** *колиба од го̄сто исӯпре̄плете̄ног прӯћа;* уп. плетара.

плѐтара ж *примити̏вна кӯћица или ста̄ја од го̄сто исӯпре̄плете̄ног прӯћа, од лесе;* уп. плетар (2).

плѐтаћӣ, -а̄, -е̄ *који служи за плетење:* ~ игла, ~ машина.

плетѐница ж **1.** *коса ӯплете̄на у кику; пе̏рчин.* **2.** *колач од пре̄плете̄ног те̏ста.* **3.** *предме̄т са̄плете̄н од сно̄пова вла̄ти, прӯћа и др. (нпр. ге̄нерална ознака чина, венац од цве̄ћа на гла̄ви и др).*

плѐте̄ње с **1.** *гл. им. од пле̏сти.* **2.** *в. пле̏тиво (б).*

плѐтер м *в. пле̏тар.*

плѐтӣво с **а.** *мате̄ријал (вуница, конац и сл.) који служи за плетење.* **б.** *оно што је исӯплете̄но.*

плѐтиља и **плѐтӣља** ж *особа која пле̏те.*

плѐтња ж **1.** *пле̏тење.* **2.** *пле̏тиво.*

пле̏ћа, пле́ћа̄ с мн. *го̄рњи део леђа између вра̄та и руку, пле̏ћи.*

пле̏ће, -а с *в. пле̏ћка;* уп. плећа.

пле̏ћат, -а, -о *који је широких пле̏ћа, јаких, развије̄них леђа.*

пле̏ћи, пле̏ћијӯ (пле̏ћӣ) ж мн. *в. пле̏ћа.*

пле̏ћка ж (дат. -ки; ген. мн. пле̏ћкӣ и пле̏ћа̄кā) анат. **а.** *пло̄снаста ко̄ст на коју је при̏чвршћена рука, одн. пре̄дња но̄га код живо̄тиња, ло̄патица,* scapula. **б.** *део живо̄тињског трӯпа између вра̄та и пре̄дњих но̄гу:* свињска ~. • **положити на обе плећке** спорт. *по̄ложи̏ти про̄тивника на леђа целом ши̏ри̏ном као ци̏љ борбе и знак по̄беде (у рва̄њу).*

плѐура и **пле̏ура** ж грч. анат. *пло̄ућна мара̄мица, по̄ребрица; по̄вршинска о̄пна пло̄ућа и унутра̄шњег дела грӯдног ко̄ша.*

плеури̏тис и **плеурӣтис** м грч. мед. *ӯпала пле̏уре, пло̄ућне мара̄мице, по̄ребрице.*

пле̏х, плѐха м нем. **1.** (мн. ø) *в. лим.* **2.** (мн. плѐхови) *пло̄тка лимена или ӯопште ме̏тална по̄суда за пе̏чење те̏ста, колача и др.*

плѐхан (плѐхнат), -а, -о *који је од пле̏ха, лимен.*

пло̄ва̄ли̏ште и **пло̄ва̄ли̏ште** с *одређено, о̄бично о̄гра̄ђено и уређено ме̏сто за пло̄ивање и пло̄ивачка так.мичења; базен за пло̄ивање.*

пло̄ва̄ње с **1.** *гл. и.м. од пло̄ива̄ти.* **2.** спорт. *врста спо̄ртске дисципли̏не у води у којој је ци̏љ да се одређена деоница пре̄плива за што је мо̄гӯће краће време, одн. да се сти̏гне пр̏ви.* • **синхроно** ~ спорт. *так.мичење у којем пло̄ивачица, дуе̏т пло̄ивачица или ви̏ше њих, уз одго̄варајућу музику, изводе синхронизоване ри̏тмичке вежбе и по̄кре̏те.*

пло̄ива̄ти, -а̄м несвр. непрел. **1.** *кре̏та̄ти се водом по̄кре̏тима руку и но̄гу (о човеку), одн. ор̄ганима прила̄ђе̄ним за ту̏ сврху (о рибама, живо̄тињама).* **2.** *одржава̄ти се, пло̄ута̄ти на по̄вршини воде, не то̄нути (о предме̏тима, те̏лима и сл.):* дрво пли̏ва на води **3.** (у чему) фиг. *би̏ти по̄пӯно обухва̄ћен, исӯњен, обузе̏т нечим; има̄ти нечега у изо̄билу:* ~ у сре̏ћи, ~ у изо̄билу. • ~ **као секира** ир. *не зна̄ти пло̄ива̄ти.* ~ **као бубрег у лоју** *живе̏ти изо̄билно, бога̏то.* ~ **у крви** *води̏ти те̏шке, крва̏ве би̏тке.* ~ **у оделу (у ципелама)** *има̄ти на себи, но̄сити пре̏велико одело (ципеле).*

пло̄ва̄ч, -а́ча м (инстр. -а́чем) *онај који пло̄ива, уме да пло̄ива.*

пливà̄чица ж *женска особа пло̄ивач.*

пло̄ва̄чкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на пло̄иваче и пло̄ивање:* ~ клуб.

плијев- и **пљев-** *в. пло̄ев-.*

плијен- *в. пло̄ен-.*

плијес- *в. пло̄ес-.*

пло̄ик м (мн. пло̄и́кови) *по̄тко̄жни водени о̄ток, мехур (од о̄пеко̄тине, те̏сне обуће и сл.).*

пло̄и̏кавац и **пло̄и́кавац,** -а̄вца м *врста бојног о̄трова.*

пло̄и́ма ж *свакодневно дизање, по̄раст нивоа, по̄вршине мора (услед дејства при̏влачне снаге Месеца);* супр. осека. **2.** фиг. *по̄јава, наста̄јање, нараста̄ње нечега у великој количини, навала:* ~ одушевљења, ~ незадовољства.

пло̄ӣн м чеш. *гла̄с (као го̄риво за гре̏јање, кување, као по̄го̄нско го̄риво и др.); тело у гла̄совито̄м ста̄њу у о̄пште.*

пло̄ӣнара ж *фабрика за производњу и продају пло̄ина.*

пло̄ӣновит, -а, -о *в. гла̄совит.*

пло̄ӣновӑ̄д и **пло̄ӣновод,** -ода м *в. гла̄совод.*

пло̄ӣномӗ̄р јек. **пло̄ӣномје̄р** м *мерач по̄тро̄шње пло̄ина, гласоме̏тар.*

пло̄ӣнскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на пло̄ин; који делује по̄моћу пло̄ина, ради на пло̄ин:* ~ светлост, ~ грејалица, ~ штедњак.

пло̄и́нути, пло̄ӣне̄м свр. и несвр. непрел. **1.** *на̄гло по̄те̏ћи, пре̏ли(ва)ти се пре̏ко по̄вршине, разли(ва)ти се на све стра̏не, (по)пло̄авити.* **2.** (у нечему) фиг. *пло̄ива̄ти, пло̄ови̏ти:* ~ у крви.

пло̄ӣоцӣ̄н м грч. геол. *најмла̄ђи слој терцијара у развитку Земље.*

пло̄ӣсӣ̄, -èа и **пло̄ӣсӣ̄ј,** -е́ја м фр. *уздужни па̄ралелни набори на женској ха̄љини.*

плиси́рати, пло̄ӣсӣра̄м свр. и несвр. *(из)ради̏ти пло̄исе на ткани̏ни.*

пло̄и́так, -тка, -о (одр. пло̄ӣткӣ, комп. пло̄ӣ̏ђӣ) **1. а.** *који има малу дубину (у односу на дру̏ге предме̏те исте врсте):* ~ суд, ~ та̏њир, ~ ципеле. **б.** *који има мали гла̄з, низак ниво воде:* ~ река, ~ вода. **в.** *који се пру̏жа, про̄дире до мале дубине; који је та̏нког слоја:* ~ орање. **2.** фиг. **а.** *који нема духовну, инте̏лектуалну вредно̄ст, по̄вршан; несувисли, глӯп:* ~ закључак, ~ мисао, ~ памет. **б.** *пра̄зан, оскудан, слаб:* ~ новчаник.

пло̄ӣтица ж **1.** *пло̄ӣтка зде̏ла, пло̄ӣтка чинија, чанак.* **2.** *мало, пло̄ӣтко удубље̏ње, удубина.*

пло̄ӣтко прил. (комп. пло̄ӣ̏ђе̄ и пло̄ӣ̏ђе) *на пло̄ӣтак начин, по̄вршно, неинте̏лигентно.*

плиткòуман и **плиткòӯман,** -мна, -о *који је пло̄ӣтке, о̄граничене па̄мети, неинте̏лигентан.*

плиткòумно̄ст и **плиткоу́мно̄ст,** -ости ж *особина, својство оно̄га који је пло̄ӣткоуман, оно̄га што је пло̄ӣткоумно.*

пло̄ӣ̏ђа̄к, -а́ка м и **пло̄ӣ̏ђина** ж *пло̄ӣтко ме̏сто у реци, води; мали гла̄з.*

пло̄ӣ̏ш, пло̄ӣ̏ша м (инстр. пло̄ӣ̏шем и пло̄ӣ̏шом) фр. *ткани̏на с ме̏ким, кра̏тким и гӯстим длачицама (слична сомо̄ту).*

пло̄ӣ̏шан, -а, -о *који је од пло̄иша, пресвучен пло̄ишом, баршуна̏ст.*

пло́вак, -вка м *предме̏т од лако̄г мате̏ријала који пло̄ута на по̄вршини воде, а служи као обележје ме̏ста ге̏де се налази оно што је са̄ӯште̏но у дубину или на дно воде:* ~ удице, ~ сидра.

пло̀ван, -вна, -о **а.** *довољно дубок да по њему мо̄гу пло̄ови̏ти бродови:* ~ канал, ~ река. **б.** (обично одр.) *намењен за пло̄ивидбу:* ~ објекат. **в.** *који не то̄не, који пло̄ива на води:* ~ предмет, ~ материјал.

пло̀видба ж *саобраћај бродова и дру̏гих пло̄ивила по морима, рекама, језерима; пӯтовање бродом.* • **дуга** ~ *пӯтовање бродом по свим морима и водама које су при̏ступачне с мора.* **слободна** ~ *бродски саобраћај који се ӯпра̏вља пре̏ма по̄тра̄жњи бродског про̄стора.*

пло̀видбен, -а, -о (обично одр.) *који је у вези с пло̄ивидбом:* ~ ред вожње, ~ пропис.

пло̀вило с *пло̄вни објекат ӯопште (брод, чамац и др.).*

пло̀вити, -ӣм несвр. [гл. им. пло̀вље̏ње с; уп. пловидба] **1. а.** *кре̏та̄ти се водом по̄моћу каквог пло̄вног објекта (лађом, чам-*

цем или др.); возити се, ӣутовати таквим средством. **б.** *кретати се водом одржавајући се на самој ӣовршини, ӣливати.* **2.** *ӣрављати бродом или другим ӣловним средством; службовати на броду који одржава бродске линије.* – Иста посада годинама плови овом лађом. **3.** фиг. *лаӣано, уједначено се кретати ваздухом (о облацима).*

пло̀вка ж (дат. -вци; ген. мн. пло̀вкӣ (пло̀вāкā)) зоол. *в. ӣатка.*

пло́вно̄ст, -ости ж *особина, својство оноӣа шӣо је ӣловно.*

пло̀д, пло̀да м (мн. пло̀дови) **1. а.** *род биљке који се развије из заметка цвета и садржи љуску, меснати део (који често служи за исхрану) и семе; воће.* **б.** *ӣољоӣривредни ӣринос, летина.* **2.** *заметак живоӣ бића у утроби мајке, женке, ембрион.* **3.** фиг. *ӣроизвод, резултат каквоӣ рада, делатности:* ~ дугих истраживања.

пло̀дан, -дна, -о **1. а.** *који даје, доноси боӣат, обилан род (о биљкама).* **б.** *који има бујну вегетацију, који се одликује условима за боӣат род (о земљишту, терену).* **2.** *који се брзо множи, има велико ӣотомство (о живим бићима, ӣородици и сл.).* **3.** фиг. **а.** *који има, који се одликује мноштвом нечега:* ~ идејама. **б.** *који много ствара, ӣроизводи, ӣродуктиван:* ~ писац.

пло̀дити, -ӣм несвр. [гл. им. пло̀ђе̄ње с] **1.** *доносити ӣлод, рађати.* **2.** *чинити родним, оӣлођавати.* ■ **~ се а.** *давати ӣлод.* **б.** *множити се, размножавати се.*

пло̀дӣште с *место ӣде се замеће ӣлод, ӣде се нешто рађа:* ~ јегуља, ~ гљива.

пло̀дно прил. *ӣлодоносно, благоӣворно.*

пло̀дно̄ст, -ости ж *особина, својство оноӣа који је ӣлодан, оноӣа шӣо је ӣлодно.*

пло̀дов, -а, -о *који ӣрипада ӣлоду:* ~ гранчица.

плодо̀носан, -сна, -о и **плодо̀родан,** -дна, -о *који доноси боӣат ӣлод; даје добре резултате, успешан.*

пло̀доре̄д м агр. *ӣериодично смењивање ӣољоӣривредних култура на истим земљиштима.*

пло̀дотво̄ран, -рна, -о *ӣлодан, ӣлодоносан.*

пло̀мба ж (ген. мн. -бӣ (-бā)) фр. **1.** *оловна ӣлочица с отиском жига којим се запечаћују различити ӣредмети, омоти, ӣакети, врата и др. (као заштита од неовлашћеноӣ отварања).* **2.** мед. *зубарска смеса којом се испуњава шупљина зуба;* уп. пломбирати (2).

пломби́рати, пло̀мбӣра̄м свр. и несвр. **1.** *ставити, стављати ӣломбу (1).* **2.** (зуб) *ӣоӣрављати зуб ӣостављањем ӣломбе; затворити шупљину зуба ӣломбом (2).*

пло̀ска ж *в. ӣљоска.*

плосн- *в. ӣљосн-.*

пло̀т, пло̀та м (мн. пло̀тови) *оӣрада од летава, дасака, сплетеноӣ ӣруња и др., дрвена оӣрада.* • **држати се (нечега, некога) као ӣијан ӣлота** *в. ӣод ӣијан.*

пло̀тӯн, -у́на м итал. *истовремена или узастопна ӣуцњава из више ӣушака или топова.* • **ӣочасни ~** *ӣаљба (на гробу) у част ӣокојника, жртава рата; ӣаљба топова у част државноӣ ӣразника, светковине.*

пло̀ха ж *в. ӣлоча.*

пло̀ча ж **1.** *овећи ӣљоснати, четвртасти комад метала, камена, дрвета или др., табла:* бетонска ~, школска ~. **2.** *диск са звучним записом или текстом:* грамофонска ~. **3.** *рожнати, тврди заштитни део кожноӣ омотача у неких животиња (риба, крокодила, змија).* • **спомен-ӣлоча** *ӣлоча с ӣригодним натписом ӣостављена обично на згради у знак сећања, као спомен на неку значајну личност, историјски догађај који се ту збио и др.*

пло̀част, -а, -о *који је у облику ӣлоче.*

пло̀чица ж **1.** *дем. од ӣлоча.* **2. а.** *омањи комад украсно обликованоӣ метала (од злата, сребра) који се носи на ланчићу око врата, медаљон.* **б.** *таква ӣлоча са урезаним личним ӣодацима о особи која је носи,* **в.** *медаљон са исписаним ӣодацима о власнику који се ставља о врат животињи (обично ӣсу).* **3.** (обично у мн.) *украсна керамичка или од другоӣ материјала израђена облоӣа за зидове (купатила) или ӣоӣлочавање ӣодова (нӣр. у кухињи) и др.*

пло̀чнӣк м *место (ӣростор дворишта, ӣута и сл.) ӣокривено ӣлочама, асфалтом и сл.; уздигнута ӣешачка стаза у лице са бочне стране коловоза, тротоар.*

плошт- *в. ӣљошт-.*

плу̏г м (мн. -ови) **1. а.** *ӣољоӣривредно оруђе за орање земље; сечиво таквоӣ оруђа, раоник.* **б.** *нарочито обликован део (у булдожера, сӣецијалноӣ возила) за чишћење, одбацивање снега са ӣута.* **2.** спорт. *начин кочења, усӣоравања брзине ӣри вожњи скијама.*

плу̏жити, -ӣм несвр. [гл. им. плу̏же̄ње с] *обрађивати земљу ӣлугом, орати.*

плу̏жнӣ, -ā, -ō *који се односи на ӣлуг.*

плу̏рāл, -а́ла (плу̏рāл, -а) м лат. лингв. *граматичка каӣегорија множине; множина;* супр. сингулар.

плурали̏зам, -зма м лат. **1.** фил. *идеалистичко учење да је стварност скуӣ више самосталних, одвојених битности, суӣстанција; учење које одбацује идеју о јединству света;* супр. монизам. **2.** пол. **а.** *демократско друштвено уређење засновано на слободном деловању различитих ӣолитичких ӣартија, вишеӣартијски систем, вишестраначје.* **б.** *различитост мишљења, ставова, оӣредељења и др.:* ~ идеја, ~ интереса.

плурализа́ција ж пол. *увођење ӣлурализма; уважавање разлика у мишљењу, оӣредељењу (у духу демократских ӣолитичких ӣрава).*

плурали̏стичкӣ, -ā, -ō *који се односи на ӣлурализам.*

плу̏рāлнӣ (плу̏рāлнӣ) и **плу̏рāлскӣ** (плу̏рāлскӣ), -ā, -ō *који је у ӣлуралу, у облику множине, множински.*

плу̏с м (мн. плу̏севи) **1.** мат. *знак сабирања (+), „више“, ознака за ӣозитивну вредност;* супр. минус. **2.** непром. разг. (у служби прилога или везника) **а.** *још, још и, ӣоред тоӣа, уз то (ӣри додавању једноӣ ӣојма другоме).* – Плаћао је своје плус туђе трошкове. **б.** *ӣри означавању темӣературне вредности, у значењу: изнад нуле:* ~ 15 степени. **3.** разг. *ӣредност, ӣреимућство.* – Наше тешкоће су плус за непријатеља. • **плус-минус** *оӣирилике узевши, више-мање.*

плу̏сквамперфек(а)т, -кта м лат. лингв. *сложен глаголски облик, глаголско време којим се најчешће означава радња која се извршила, збила ӣре неке друге ӣрошле радње (нӣр. „био је оӣутовао“, „бејаше / бијаше оӣутовао“).*

плу̏та ж *материјал који се добија од коре храста ӣлутњака.*

плу̏тати, -ā̄м несвр. *ӣливати, лебдети на ӣовршини воде.*

плу̏тача ж ном. *ознака разноӣ облика (ваљка, конуса и др.) која ӣривезана за нешто стоји, ӣлива на ӣовршини воде као обележје ӣловноӣ ӣута, ӣодводних гребенова, места за везивање бродова и др., ӣловак.*

плу̏тāш, -а́ша и **плу̏тњāк** м *врста храста, од чије се коре добија ӣлута* Quercus suber.

плутòкрат(а), -ē̄ м (мн. -ти м и -те ж) *онај који има утицаја, ӣолитичку власт захваљујући своме боӣатству.*

плутокра̀тија (плутокра̀ција) ж грч. *ӣолитичка владавина боӣатих слојева друштва; владавина новчаноӣ каӣитала.*

плу̏тӧнијум (плу̏тӧнӣј, -ија) м хем. *вештачки добијен елемент са радиоактивним дејством* Pu.

плу̏ћа, плу̏ћā с мн. (ретко, најчешће у медицини, у јд. плу̏ће) анат. *ӣарни орган за дисање, ӣлућна крила.*

плу̏ћāш, -а́ша м зоол. **1.** *у мн.: врста ӣужева који имају ӣлућне органе у облику крвних жила,* Pulmonata *(у јд.: ӣуж из те врсте).* **2.** *у мн.: врста риба које могу дуго да живе ван воде јер уло̄ гу ӣлућа ӣреузима мехур (у јд.: таква риба).*

плу̏ћнӣ, -ā, -ō *који се односи на ӣлућа.*

плу̏ћњāк м бот. *в. медуника (1б).*

пља̀чка ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) *кривична радња отимања, одузимања туђе имовине, новца или ствари; отимачина, крађа.*

пља̀чкати, -а̄м несвр. (некога, нешто) **а.** *вршити пљачку, разбојништво.* **б.** фиг. *на непоштен начин узимати, отимати, материјално искоришћавати, пељешити:* ~ државу.

пља̀чкаш, -а́ша м *онај који пљачка, краде, узима туђе, разбојник, лопов.*

пља̀чка̄шкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на пљачку и пљачкаше.*

пљев- *в. плев-.*

пљен- *в. плен-.*

пљѐсак и **пље̑сак,** -ска м *ударање, лупање длаком о длан у знак одобравања, поздрава, одушевљења и сл., аплауз; звук који се при томе чује.*

пљѐскавица ж *јело од млевеног меса сплесканог у облику диска и испеченог на роштиљу.*

пљѐскати, -а̄м (пљѐшћӗм) и **пљéскати,** пљéскам (пљéшћӗм) несвр. **а.** *производити пљесак, аплаудирати.* **б.** *ударати нечим по води, пљускати.* **в.** *ударати длановима по чему меканом, при чему се чује одговарајући шум:* ~ рукама по лицу. ■ ~ **се** *повр. од пљескати (в).*

пљесн- *в. плесн-.*

пљѐснути (се), -нӗм (се) *свр. према пљескати (се).*

пљо̀ска ж *мања боца, обично спљоштеног облика.*

пљо̀снат, -а, -о *који је у водоравном положају у односу на своју површину, који има малу висину, танак, спљоштен, као прилепљен.*

пљо̀снатица и **пљоснàтица** ж зоол. *у мн.: породица риба коштуњача пљоснатог облика, које бочном страном леже на морском дну,* Pleuronectidae *(у јд.: таква риба).*

пљосно- *в. плосно-.*

пљо̀штимицӗ и **пљо̀штимицӗ** прил. *пљоснатом страном.* – Удара сабљом пљоштимице.

пљуваòница и **пљу̀ваоница** ж *посуда у коју се пљује (постављена нпр. уз кревет болесника).*

пљу̀вати, пљу̀јӗм несвр. **а.** *избацивати пљувачку (крв или нешто друго) из уста.* **б.** *влажити пљувачком.* **в.** фиг. (некога, нешто, по некоме, по нечему) *говорити о некоме, о нечему ружно, погрдно, клеветати, опањкавати, ружити (кога).* **г.** (на некога, на нешто) разг. *показивати према нечему потпуну незаинтересованост, презир, не марити за нешто.* – Пљује он на част и поштење. ■ ~ **се** *пљувати некога; међусобно се пљувати.* • ~ **коме у лице, у образ** *спитати увреде некоме у лице, безобзирно, дрско вређати.*

пљу̀вачка ж (дат. -ки) *слуз у устима која се излучује из пљувачних жлезда.* • **гутати пљувачку** 1) *осећати јаку потребу за јелом (обично при погледу на јело).* 2) *бити јако узбуђен, узнемирен (услед треме или осећања беспомоћности) пред каквом тешкоћом, непријатношћу;* **прогутати пљувачку** *отрпети увреду, критику ћутке, без одговора.*

пљу̀вачнӣ, -а̄, -о̄ *који излучује пљувачку:* пљувачне жлезде.

пљу̀нутӣ, -а̄, -о̄ *који неодољиво личи на некога, скоро исти по лику (као неко други):* ~ отац (о сину).

пљу̀нути, -нӗм *свр. према пљувати.* • **пљуни ме (ако није истина)** разг. *кад неко хоће да каже да је све речено сушта истина.* **може ми** ~ **под прозор** *не може ми ништа.* **пљуни па залепи** *каже се за нешто што је лоше урађено.* ~ **па лизати** *прво рећи о некоме, нечему нешто ружно, увредљиво, а после све то порицати.* ~ **паре (некоме)** *дати новац, одрешити кесу за нешто.*

пљу̑с и **пљу̑с** оном. *узвик за подражавање звука при паду нечега у воду (употребљава се и у значењу глагола пљуснути).* – Он њега пљус по лицу.

пљу̑сак, -ска м (мн. пљу̑скови) **а.** *јака и крупна киша;* фиг. *велика количина нечега што производи шумове сличне таквој киши:* ~ шамара. **б.** *шум воде која удара у обалу или о нешто.*

пљу̑ска ж (дат. -сци; ген. мн. -скӣ (-са̄ка̄)) *ударац длаком по лицу, шамар.*

пљу̑скати, -а̄м несвр. *ударати пљуске, шамарати.*

пљу́скати, пљу̑ска̄м несвр. **а.** *ударати нечим по води; запљускивати.* **б.** *поливати, прскати захватајући воду рукама; буркати, таласати воду.* ■ ~ **се а.** *поливати се, прскати се водом.* **б.** *ударати се длановима по телу.*

пљу̑снути, -нӗм *свр. према пљу̑скати.*

пљу̑снути (се), -нӗм (се) *свр. према пљу́скати (се).*

пљу́ца ж разг. *пљуваоница;* фиг. презр. *уста.*

пљу̑цкавица ж *риба с много костију.* • **бити ситна риба** ~ *бити никоме и ништа, потпуно безначајна, неважна особа.*

пљу̑цкати, -а̄м несвр. *у дем. значењу: пљувати.*

пљу̑цнути, -нӗм свр. *сасвим мало пљунути.*

пљу́штати, -тӣм несвр. непрел. **а.** *падати, лити у великим количинама и крупним капима (обично о киши).* **б.** фиг. *падати, множити се, надолазити у великој количини, у изобиљу.* – Пљуште шамари. Пљуште паре. • **пљушти му вода на уста** *наслађује се, ужива, постаје гладан при погледу на јело, не може да ишчека да се дохвати јела.*

пнеума̀тик м *спољашња аутомобилска гума која се употребљава без унутрашње гуме, без „шлауха“.*

пнеума̀тичан, -чна, -о, **пнеума̀тичкӣ** и **пнеума̀тскӣ,** -а̄, -о̄ *који делује притиском компримованог ваздуха:* пнеуматске кочнице, ~ чекић.

пнеумо̀нија и **пнеу̀мо̄нија** ж грч. мед. *запаљење плућа.*

по I. предл. (с ак. и лок). **1.** *с речју у акузативу одређује:* **а.** *сврху, циљ глагољске радње.* – Идем по неке ствари. **б.** *временско трајање онога што означава именица.* – Учи по сву ноћ. **в.** *начин и услов под којим се остварује оно што се казује именицом.* – Жели то по сваку цену. **г.** *корист или штету за појам наведен именицом.* – Ако дође, биће зло по жену. **д.** *колика или каква је цена онога на шта се односи појам у акузативу.* – Продао је то по добре паре. **ђ.** *вишеструкост, дистрибутивност онога што значи именица.* – Временом су по цела села остајала празна. **2.** *с речју или с изразом у локативу одређује:* **а.** *место и простор вршења глагољске радње.* –Људи седе по собама. **б.** *време непосредно после онога што се казује именицом:* после, након. – Доћи ће по Ускрсу. **в.** *начин на који се врши глагољска радња.* – Пресудио је по закону. **г.** *узрок глагољској радњи.* – Познат је по вредноћи. **д.** *средство, посредништво за (из)вршење радње или стања.* – Поручио ми поздрав по брату. **ђ.** *ближу ознаку нечега.* – По изгледу се види да је стар. **е.** *шта чему одговара: сходно (нечему), према.* – Ради по плану. **ж.** *родбински или други однос, према ономе шта значи реч или израз у локативу.* – По мајци му је брат. **з.** *(не) узимајући у обзир оно што значи појам у локативу: с обзиром на (некога, нешто), што се тиче (кога, чега).* – По мени може да ради шта хоће. **и.** *порекло, исход(иште) од онога што је садржано у појму у локативу.* – По националности је Србин. **ј.** *сврху, намеру исказану именицом.* – Путују по истом послу. **к.** *углед, узор који је казан именицом у локативу.* – Био је демократа по оцу. **II.** прил. *казује:* **1. а.** *узастопност вршења радње.* – Иду корак по корак. **б.** *поступност у вршењу радње.* – Зрно по зрно погача. **2.** *с речју иза себе означава начин вршења радње.* – То је речено по народски. **3.** *дистрибутивност, распоред вршења радње.* – По двоје излазе из учионице. **4.** *понављање вршења радње:* по стоти пут рећи.

по̑ прил. *в. пола²:* у по бела дана.

по- преф. **1.** *у именичким твореницама показује да основна именица само делимично задовољава значење које ван сложенице има:* помајка, посинак. **2.** *у прид. и прил. твореницама ублажава значење основне речи: прилично:* подобар, повелики. **3.** *у глагољским твореницама означава:* **а.** *почетак радње:* потрчати, полетети. **б.** *извршеност, радње или стања до краја, у потпуности:* покуповати, полудети. **в.** *радњу, стање (из)вршену у извесној, малој мери:* поиграти се, поскочити. **г.** *узастопно (из)вршење радње:* пописати, послагати. **д.** *радњу коју су (из)вршили многи субјекти или је у вези с многим објектима:* поседа-

ти, погасити. **ђ.** *промену у духу, у правцу онога што значи основни, од именице начињени глагол:* посрбити, погосподити се. **е.** *радњу која се врши делимично, кратко и по површини:* погладити, попрскати.

поба́дати (се), пòбāдām (се) *несвр. према* ***побости се.***

побà̀крити, пòбакрӣм свр. *обложити, пресвући танким слојем бакра.*

побà̀цати, -ā̄м свр. *бацити све редом; бацити на све стране, разбацати.*

побацѝвати, -а̀цујēм *несвр. према* ***побацити.***

поба́цити, пòбāцӣм (пòбацити, -ӣм) свр. *спонтаним или насилним прекидом трудноће превремено донети плод на свет; извршити прекид трудноће, абортирати.*

пòбачāј м *спонтан или насилан прекид трудноће; превремено доношење плода на свет (у време када плод још није способан за живот ван мајчине утробе), побацивање, абортус.*

побѐгуља јек. **побјѐгуља** ж *женска особа која од мужа побеглине у род; девојка која од родитеља побеглине момку ради удаје, бегуница.*

пòбеда јек. **пòбједа** ж (супр. пораз) **1.** *успех, повољан исход борбе, надметања, тријумф над противником (у рату, у такмичењу, надметању, при одмеравању снага, знања и др.).* **2.** *преимућство, надмоћ, супериорност:* ~ мудрости над снагом. • **Пирова ~** *скупо плаћен добитак, тријумф који с обзиром на жртве не представља стварни успех.*

побѐдив јек. **побјѐдив,** -а, -о *који се може победити.*

побѐдилац јек. **побјѐдилац,** -иоца и **побѐдитељ** јек. **побјѐдитељ,** -а м *в.* ***победник.***

победитѐљица јек. **победитељица** и **побѐдитељка** јек. **побјѐдитељка** ж *женска особа победитељ.*

побе́дити, пòбēдӣм јек. **побиједи́ти,** пòбиједӣм свр. **1.** *савладати противника, однети над њим победу, бити победник (у такмичењу, у надметању, у рату и др.), тријумфовати.* **2.** фиг. *надвладати, однети превагу, постићи позитиван циљ, дати ваљан резултат.* – Правда мора победити.

пòбеднӣк јек. **пòбједнӣк** м *онај који је победио, однео победу, победилац.*

пòбедница јек. **пòбједница** ж *женска особа победник.*

пòбедничкӣ јек. **пòбједничкӣ,** -ā̄, -ō̄ *који се односи на победнике и победу, који припада победницима, својствен победницима:* ~ пехар, ~ занос.

пòбеднички јек. **пòбједнички** *на победнички начин, на начин својствен победницима, као победници.*

победòносан јек. **побједòносан,** -сна, -о **а.** *који с обзиром на исход, резултат и сл. доноси, представља, обећава победу:* ~ комбинација бројева **б.** *који је у вези с успехом, победом, тријумфалан:* ~ рат, ~ резултат.

победòносно јек. **побједòносно** прил. *на победоносан начин, тријумфално.*

побеђѝвати јек. **побјеђѝвати,** -ѐђујēм *несвр. према* ***победити.***

побѐлежити јек. **побѝљежити,** -ӣм свр. *унети у бележницу све што треба да уђе у списак, начинити попис нечега, пописати:* ~ ствари.

побе́лети, -лӣмјек. **побијѐљети,** -јѐлӣм свр. *постати бео; побледети; осе́дети.*

побе́лити, пòбēлӣм јек. **побијѐлити,** пòбијелӣм свр. *учинити нешто белим, обојити у бело.*

побена́вити, -ѐнāвӣм свр. разг. *постати бенав, луд, пошашавити.*

побѐснети јек. **побјѐсњети,** -снӣм свр. **1. а.** *заразити се беснилом;* фиг. *страшно се наљутити, раздражити од срџбе, расрдити се.* **2.** фиг. **а.** *свом силином, жестоко се размахнути, усковитлати (о каквој појави, акцији и др.).* – Ветар побесне. Побеснело море. **б.** *постати обесан, силовит, најастан, незајажљив (у понашању, захтевима и др.).*

пòбећи јек. **пòбјећи,** -егнēм (аор. пòб(ј)егох, пòб(ј)еже и пȍб(ј)еже; р. пр. пòб(ј)егао, -гла) свр. **1. а.** *трчећи отићи, отрчати.* – Побегао на улицу. **б.** *склонити се, отићи негде другде, на друго место (где не претити опасност, невоља и сл.), пребећи:* ~ преко границе. **в.** *склонити се на непримetно место, сакрити се:* ~ под сто. **2. а.** *отићи другде или другоме напуштајући дотадашњу, обично нежељену, средину, посао и сл.:* ~ од жене, ~ из предузећа. **б.** *успште напустити нешто, одрећи се, издвојити се, одвојити се од нечега нежељеног:* ~ од науке, ~ од проблема. **3.** (некоме нешто) *изгубити нечијим одласком, нестанком.* – Побегао ми је воз. Побегла ми је мисао.

побѝберити, -ӣм свр. *посути, зачинити бибером.*

побије- *в.* ***побе-,*** **побиљ-** *в.* ***побел-.***

поби́скати, пòбӣштēм свр. *бискањем очистити од ваши.* ■ **~ се** *повр.*

пòбити, пòбијēм (имп. пòбӣј; трп. побѝјен, -јена) свр. **1.** *забости, забити, побости (мотку, дршку, заставу и сл. у земљу или др.).* **2.** *погубијати све живо; поразити (непријатеље у борби, у окршају).* **3.** *уништити, потући, потрти (у вези с елементарном непогодом):* ~ сву летину. **4.** *доказима оборити, опровргнути (нечију тврдњу, исказ).* ■ **~ се** *потући се; погубијати се међусобно.*

побје- *в.* ***побе-,*** **побјесн-** и **побјесњ-** *в.* ***побесн-.***

побле́дети јек. **поблијѐдјети,** -дӣм свр. *постати блед.*

поблеса́вити, -ѐсāвӣм и **пòблесавити,** -ӣм свр. *постати блесав, пошашавити.*

пòближе̄ и **пòближе** прил. **а.** *понешто ближе;* супр. подаље. – Прићи поближе. **б.** *подробније, детаљније.* – Испричај то поближе.

пòближӣ, -ā̄, -ē̄ *који је у доста блиској вези (с неким, с нечим).*

пòблӣзу прил. *доста близу:* ~ одатле.

поблије- *в.* ***побле-.***

пòбогу речца *као израз чуђења: забога.*

пòбȍжан и **пòбожан,** -жна, -о **1.** *пун вере у Бога, одан вери, који се придржава верских прописа и догми, религиозан.* **2. а.** *који је у вези с побожношћу, с религијом:* ~ слике, ~ разговори. **б.** фиг. *испуњен, прожет осећањем побожности:* ~ пажња, ~ молба.

пòбȍжно и **пòбожно** прил. *на побожан начин, с побожношћу.*

побо́жнӧст и **пòбожнӧст,** -ости ж (инстр. -ошћу) *особина, својство онога који је побожан, онога што је побожно.*

побојáвати се, -òјāвām се *несвр. према* ***побојати се.***

побòјати се, -јӣм се свр. **1.** *уплашити се.* **2.** *бити у тренутку захваћен сумњом, зебњом у погледу исхода какве ствари.*

поболе́вати, -òлēвām јек. **поболијѐвати,** -òлијевām *несвр. бивати често болестан; бити слабог здравља, боловати.*

побòлети (се) јек. **побòљети (се),** -òлӣм свр. *једно по једно се разболети, поразболети се.* – Много се света поболе.

пòбоље̄ и **пòбоље** прил. *унеколико боље, доста боље.* – Осећам се побоље.

пòбољӣ, -ā̄, -ē̄ *доста добар, један од бољих.* – Он је побољи ученик.

побољша́вати (се), -òљшāвām (се) *несвр. према* ***побољшати (се).***

побољша́ње с *промена набоље, позитивна промена којом се нешто поправља (нпр. здравствено стање болесника).*

побòљшати, -ām свр. *учинити бољим, поправити, унаредити.* ■ **~ се** *поћи набоље, поправити се, узнаредовати.* – Стање у друштву се побољшало.

побòравити, -ӣм свр. *задржати се извесно време на неком месту, проборавити.*

побòрављати, -ām *несвр. према* ***поборавити.***

по̀бо̄рнӣк м *онај који се бори, заузима за нешто, заговорник, присталица (какве идеје, програма, идеологије).*

по̀бо̄рница ж *женска особа поборник.*

побо̀сти (по̀бости), -о̀дём (аор. побо̀дох, по̀боде; р. пр. по̀бо̄, побо̀ла (по̀бола); трп. побо̀ден, -ѐна) свр. **1.** *забости у нешто (у земљу и сл.):* ~ заставу. **2.** *редом, на разне стране забости:* ~ кочеве. ■ **~ се 1.** *забости се.* **2. а.** *побити се (ножевима и сл.).* **б.** *сударити се роговима (о животињама).*

по̀бочан, -чна, -о **1.** *који је са стране, с краја, с бока, покрајњи:* ~ соба. **2.** *који је у споредној, индиректној вези с неким, с нечим, неизраван:* ~ породична линија.

по̀бочно прил. *с бока, са стране.*

по̀брати, -берём (-бѐрём) свр. **1.** *берући све поскидати, обрати (воће, плодове и сл.).* **2. а.** *сакупити на једно место, скупити (нешто расуто, растурено):* ~ просуто зрневље. **б.** *прикупити скупљањем, сабирањем, покупити:* ~ сав порез од грађана. **в.** *узети и понети, спаковати:* ~ своје ствари и отпутовати. **3.** фиг. **а.** *извући, изнаћи однекуд и тиме стећи (знање, мудрост):* ~ много ствари из књига. **б.** *задобити, измамити, освојити нешто, заслужити:* ~ велики аплауз, ~ све комплименте. • **~ (све) ловорике** *постићи велики успех, прославити се успесима; освојити (све) награде и сл.*

по̀братим м *пријатељ узет за брата, онај који је с неким као брат.*

по̀братимити, -ӣм свр. *учинити некога својим побратимом.* ■ **~ се** *уз. повр.*

по̀братимски, -а̄, -о̄ *који се односи на побратиме и побратимство.*

по̀братимство и **побрати́мство** с *побратимски однос, побратимска веза.*

по̀бр̄ђе с *брдовит предео као падина неке планине; брдовит предео уопште.*

по̀брежје с *брежуљкаст предео као падину неке планине.*

по̀бр̄зо прил. *(по)доста, (по)прилично брзо.*

по̀бринути се, -нём се свр. *постарати се (око нечега, око некога) предузети све што је потребно.*

по̀брисати, -ишем̄ свр. **а.** (нешто) *бришући обрисати, очистити:* ~ сто. **б.** (нешто са нечега) *покупити бришући:* ~ прашину, ~ проливену кафу.

побр́кати, по̀бр̄ка̄м свр. **1.** *погрешно повезати ствари, чињенице, збркати.* – Немачки, енглески – све сам побркао. **2.** *довести у несклад, у погрешан однос, заменити погрешно једно с другим, помешати.* – Побркао је историјске датуме. **3.** *погрешно урадити, извести нешто, замрсити:* ~ конце, ~ рачуне. **4.** *изазвати пометњу, покварити, пореметити.* – Побркати некоме планове. ■ **~ се 1.** *забунити се, збунити се.* **2.** *испреплетати се, измешати се; пореметити се.* – Мисли су му се побркале.

побрља́вити, -р̀ља̄вӣм свр. разг. *постати брљив, смушен, поблесавити.*

побро̀јати, -јӣм и по̀бројӣм и **побро̀јити,** по̀бројӣм свр. **1.** *све по реду избројати, бројањем утврдити број, збир (људи, животиња, ствари итд.).* **2.** *набројати, навести све по реду, колико год има чега.*

побр̀стити, -ӣм и по̀брстӣм свр. *обрстити све, редом једно по једно.*

по̀буда ж *подстицај, мотив, подстрек (за нешто).*

побуда̀лити, -ӣм свр. разг. *постати будала, поблесавити.*

побу́дити, по̀бӯдӣм свр. **а.** *подстаћи, навести на нешто:* ~ на рад. **б.** *изазвати, бити узрок чему; провоцирати, активирати:* ~ интересовање; ~ струју. ■ **~ се** *настати, појавити се.* – Побудила се у њему радозналост.

побуђа́вити, -у̀ђа̄вӣм, **по̀буђавити,** -ӣм и **побу̀ђати,** -а̄м свр. *постати буђав, уплеснивити се.*

побуђи́вати, -у̀ђујем̄ *несвр. према побудити.*

по̀буна ж **1.** *устанак, буна; неодобравање, протест (против власти, политике и др.) као израз незадовољства.* **2.** *отпор против некога, нечега, одказивање послушности, неодобравање.* **3.** *нered, хаос изазван немирима, метеж, комешање.*

побу́нити, по̀бӯнӣм свр. **1.** *подстаћи, изазвати буну, побуну, дићи на устанак.* **2.** *изазвати метеж, збрку, узбунити, узнемирити.* **3.** *узмутити, замутити (врело, воду).* ■ **~ се 1.** *дићи се на устанак.* **2.** *узнемирити се, ускомешати се, узбудити се.* **3.** *исказати одлучан, оштар протест незадовољство неодобравањем, жустро се успротивити (некоме, нечему).*

побуњѐник, -и́ка м *бунтовник, бунџија, устаник.*

побуњѐнӣчкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на побуњенике.*

побуња́вати (се), -у̀њујем̄ (се) *несвр. према побунити (се).*

побу̀сати, -а̄м свр. *прекрити, покрити бусењем.*

побу́шити, по̀бӯшӣм свр. *све пробушити, редом избушити.* ■ **~ се** *избушити се потпуно, скроз.*

по̀вадити, -ӣм свр. *извадити редом, једно по једно.*

пова́ђати, по̀ва̄ђа̄м несвр. *водити, терати се по други пут у једном циклусу (о крави).*

по̀ваздан и **по̀ваздан** прил. *целога дана; непрестано, свакодневно, стално.* – Поваздан болује.

пова́лити, по̀ва̄лӣм свр. (некога, нешто) **1. а.** *довести у лежећи положај, оборити, срушити, положити:* ~ човека на леђа. **б.** *извалити на страну, учинити да нешто полегне по земљи, полеђи (дрвеће, биљку):* ~ жито. **2.** разг. *извршити обљубу, обљубити (жену).* ■ **~ се а.** *извалити се, испружити се, лежећи (ради одмора, спавања).* **б.** *срушити се, пасти, полећи.*

пова́љати, по̀ва̄ља̄м свр. **1.** *рушећи оборити на земљу, срушити све редом:* ~ стабла. **2.** *ваљајући, газећи и сл. учинити да нешто (трава, жито и сл.) полегне.* **3.** *ваљајући изравнати, поравнати нешто (тесто, земљиште или др.).* ■ **~ се** *полећи посвуда, попадати на земљу (од умора, слабости и сл.).* – Поваљали се пијани по земљи. • **~ се од смеха** *смејати се веома јако, грохотом (кад је реч о нечему изузетно смешном).*

повампи́рити се, -а̀мпӣрӣм се свр. **1.** *постати вампир, претворити се у вампира, вукодлака.* **2.** фиг. *поново се појавити, настати (о нечему ранијем, непожељном).* – Повампирили су се старе страсти.

по́вез м (по̀веза ж) **1.** *трака, пантљика, завој; повеза.* **2.** *корице књиге:* платнени ~, кожни ~.

по̀везӣно̄ст, -ости ж *стање онога који је или онога што је у (узајамној) вези с нечим, с неким;* уп. повезати (се).

пове́зати, по̀вѐзӣм свр. (нешто, некога) **1.** *свезати све заједно.* **2.** *ставити преко нечега везујући крајеве, омотати (марамом, завојем и сл.); увити, повити, завити (главу, рану).* **3.** *снабдети корицама, укоричити (књигу, листове књиге).* **4. а.** *довести у међусобну (логичку, узрочну природну и др.) везу, спојити једно с другим:* ~ узрок и последицу. **б.** *довести у контакт с неким, с нечим, успоставити везу, односе, спојити:* ~ два пријатеља. ■ **~ се 1.** *умотати се у нешто, увити се нечим:* ~ шалом. **2.** *ступити у тесну, пријатељску, пословну или др. везу, успоставити међусобне контакте, сарадњу:* ~ с пријатељима.

повезӣвати (се), -вѐзујем̄ (се) *несвр. према повезати (се).*

по̀велик, -а, -о *(по)прилично велик:* ~ кофер.

по̀веља ж **1.** ист. *писани документ средњовековног владара којом се некоме додељују одређена права и повластице:* жичка ~, ~ Стефана Немање Хиландару. **2.** *свечана писмена изјава која садржи основна начела међународне политике:* ~ Уједињених нација. **3.** *свечани документ којим се некоме одаје признање или захвалност (за заслуге, постигнуте успехе у раду и др.).*

по̀венути, -нём свр. **1.** *престати цветати и зеленети се, увенути:* повенуло цвеће. **2.** фиг. *изгубити свежину, боју:* повенуло лице.

повера́вати (се) јек. **повјера́вати (се),** -ѐра̄ва̄м (се) *несвр. према поверити (се).*

повѐрѐнӣк јек. **повјѐрѐнӣк**, -и́ка м **1.** *онај коме се што поверава, особа од поверења.* **2.** *пуномоћник, опуномоћеник; службена особа са обично важним државним пуномоћима:* ~ на берзи, краљевски ~.

повѐрѐница јек. **повјѐрѐница** ж *женска особа повереник; она којој се што поверава, саопштава у поверењу.*

повѐрѐнӣчкӣ јек. **повјерѐнӣчкӣ**, -ā, -ō *који се односи на повереникe:* ~ дужност.

повѐрени́штво јек. **повјерени́штво** с **1.** *установа којом руководи повереник; зграда у којој је та установа смештена.* **2.** *месно или локално одељење централне установе или предузећа.*

повѐре́ње јек. **повјере́ње** с **а.** *вера у некога (у његову искреност, способност итд.).* **б.** *гласањем потврђено признање власти (или неком другом руководећем телу или појединцу) да добро ради:* изгласати ~.

повѐрилац јек. **повјѐрилац**, -иоца м *зајмодавац, кредитор.*

повѐрилачкӣ јек. **повјѐрилачкӣ**, -ā, -ō *који се односи на повериоце:* ~ однос.

повѐритељ јек. **повјѐритељ** м **а.** *в. поверилац.* **б.** арх. *онај који издаје налоге.*

повѐритѐљка јек. **повјѐритѐљка** ж *женска особа повереник, зајмодавка.*

по̀верити јек. **по̀вјерити**, -и́м (трп. по̀в(ј)ерен) свр. (нешто или некога некоме) **а.** *предати на чување:* ~ децу, ~ накит. **б.** *рећи саопштити некоме нешто у поверењу:* ~ тајну. **в.** *дати некоме да обави, изврши нешто, уздајући се у његове могућности и оданост:* ~ задатак. ■ ~ **се 1.** *предати се некоме верујући у његово понашање, обећања.* **2.** *поверљиво саопштити некоме мисли, осећања и сл.*

повѐрљив јек. **повјѐрљив**, -а, -о **1.** *заснован на поверењу, отворен, искрен:* ~ разговор. **2.** *који одаје поверење; који улива поверење:* ~ осмех; ~ човек. **3.** *који се лако поверава, лаковеран.* **4.** *који ужива поверење; који обавља тајне послове:* ~ особа. **5.** *који није за јавност, који се мора тајити:* ~ извештај, ~ допис.

повѐрљиво јек. **повјѐрљиво** прил. **1.** *с поверењем, без подозрења:* ~ се посаветовати. **2.** *на поверљив начин, у поверењу; тајно, уз тајност:* рећи ~.

повѐрљивӧст јек. **повјѐрљивӧст**, -ости ж *особина онога који је поверљив, онога што је поверљиво.*

по̀веровати јек. **по̀вјеровати**, -рујем свр. **а.** *поклонити поверење некоме, нечему:* ~ човеку, ~ књизи. **б.** *ослонити се, поуздати се у некога, нешто:* ~ чулима.

повесѐлити, -ѐселӣм свр. *учинити некога веселим:* ~ шалама дете. ■ ~ **се** *провести извесно време у весељу; обрадовати се.*

по̀веска ж (ген. мн. по̀везāкā) *завој, повез.*

по̀весмо јек. **по̀вјесмо** с (ген. мн. по̀в(ј)есāмā) **1.** *прамен вуне, куделье, лана који се веже око преслице; вуна, кудеља, лан уопште.* **2.** *оно што изгледом подсећа на повесмо.*

по̀весница и **по̀весница** јек. **по̀вјесница** и **по̀вјесница** ж *повест, историја.*

по̀вӗст јек. **по̀вијест** ж (инстр. по̀вӗшћу јек. по̀вијешћу) **1. а.** *целокупан ток развоја природе, људског друштва, историја.* **б.** *наука о развоју људског друштва, појединих области природе или културе, историја:* ~ Римског царства, ~ архитектуре. **в.** *школски предмет; уџбеник за тај предмет, историја.* **2.** *скуп чињеница, догађаја повезаних с неким, с нечим:* ~ пијчевог живота, ~ коњичког спорта. **3.** *прича, приповетка:* љубавна ~, ~ о Руслану и Људмили. • **ући у ~** *в. ући у историју (под историја).*

по̀вӗстан јек. **по̀вијестан**, -сна, -о *који се односи на повест:* ~ истраживања.

повѐсти[1] (по̀вести), -вѐдēм (по̀ведēм) (аор. по̀веде; р. пр. по̀вео, -ела (по̀вела); трп. повѐден, -ена; пр. пр. по̀вēвши) свр. **1. а.** *поћи с неким показујући му пут, правац или му помоћи у кретању.* **б.** *узети некога са собом:* ~ стопера колима. **2. а.** *као вођа неке групе покренути какву акцију:* ~ народ. **б.** *подстаћи, потакнути на нешто.* **3.** *остварити предност у спорту, игри.* **4.** *у вези с неким именицама означава почетак вршења, остваривања онога што именица значи:* ~ акцију, ~ истрагу, ~ коло, ~ преговоре, ~ разговор, ~ спор и сл. ■ ~ **се 1.** *у понашању поћи за нечијим примером, угледати се на некога, нешто.* – Повео се за пријатељем. **2.** *поскрнути, затетурати се; занети се.* – Пијанац се повео. • ~ **рачуна о некоме, нечему** *в. под рачун.* ~ **очима, ~ очи (за неким, за нечим)** *пратити (некога, нешто).* ~ **лопту** спорт. *кренути с лоптом шутирајући је испред себе.*

повѐсти[2] (по̀вести), повѐзēм (аор. по̀везе; р. пр. по̀везао, -ѐзла (по̀везла); трп. повѐзен, -ѐна; пр. пр. повѐзāвши (по̀везāвши)) свр. *узети (некога, нешто) у кола или неко друго превозно средство и поћи, кренути возећи:* ~ колима пријатеља. ■ ~ **се** *поћи, кренути превозним средством.*

повѐсти (по̀вести), повѐзēм свр. *украсити везом:* ~ столњак.

по̀вестица јек. **по̀вјестица** ж књиж. *поетска (стихована) наративна композиција са грађом из историје.*

повета́рац јек. **повјета́рац**, -рца м (инстр. -рцем) *благ ветрић.*

повећа́вати (се), -ѐћāвāм (се) *несвр. према повећати (се).*

повѐћало с *увеличавајуће стакло, лупа.*

повећа́ње с *пораст количине или величине:* ~ производње, ~ плате.

повѐћати, -āм свр. (нешто) *учинити да нешто постане веће, увећати:* ~ принос, ~ разлику. ■ ~ **се** *постати већи, увећати се.*

по̀већӣ, -ā, -ē *повелик, овећи.*

повѐчерати, -āм свр. арх. *појести вечеру.*

по̀вечѐрје и **повѐчѐрје** с **1.** *време после вечере.* **2.** вој. *знак трубом за војничко спавање:* свирати ~. **3.** црквв. *вечерња црквена служба код хришћана:* велико ~.

по̀вешати јек. **по̀вјешати,** -āм свр. **1.** (нешто) *обесити на више места:* ~ рубље. **2.** (некога) *убити вешањем одједном више људи:* ~ кажњенике.

по̀вија ж **1.** мн. *место изнад носа где се састају обрве:* набрати повије. **2.** *наслон од столице.* **3.** *оно чиме је оплетено прошће у плоту.* **4.** геогр. *вододелница у долини или планинском улегнућу.*

повијава́ти (се), -ијāвāм (се) *несвр. према повијати (се).*

повијара́ц, -рца м **1.** *планинска коса која се благо одваја од главног масива.* **2.** *в. поветарац.*

повӣјати, по̀вијām **1.** *несвр. према повити.* **2.** свр. *почети вијати, појурити.* ■ ~ **се** *несвр. према повити се.* • ~ **се према ветру (како ветар дува** и сл.) *в. како ветар дува (под ветар).*

повӣјуша ж бот. *назив за биљку која расте и живи повијајући се око неке подлоге (нпр. пасуљ, ладолеж и сл.).*

по̀вӣк м *усклик, узвик.*

по̀вика ж (дат. -ици) *гласно изражавање љутње, незадовољства.*

повӣкати, по̀вичēм свр. **1.** *рећи, изговорити (нешто) јаким, повишеним гласом, викнути.* – Сви повикаше: „Браво!“. **2.** (некога) *гласно позвати некога.* – Он повика слуге. **3.** (на некога) *наредити јаким гласом.* – Отац повика на сина да помогне госту.

повикӣвати, -ӣкујēм *несвр. према повикати.*

повӣкнути, по̀вӣкнēм свр. *в. повикати.*

повилѐнити (се), -ӣленӣм (се) свр. *полудети, помахнитати.* – Старац је повиленио. Мара се повиленила.

по̀виновати се, -нујēм се свр. и несвр. *покорити се, покоравати се (нечијем или неком захтеву, наредби и сл.):* ~ одлуци суда.

повирӣвати, -ӣрујēм *несвр. према повирити.*

повӣрити, -ӣм свр. **1. а.** *кратко, брзо погледати кроз неки отвор, из заклона и сл.:* ~ кроз прозор, ~ из рова. **б.** *бацити поглед (обично кришом, крајичком ока):* ~ испод ока. **2.** фиг. *показати се, указати се.* – Кроз осмех повирише зуби.

повиркӣвати, -ӣркујēм несвр. *повремено (крадом) погледати.*

повиси́вати, -и̏сујēм *несвр. ӣрема ӣовиси̏ти;* уп. повишавати.

повѝсилица ж муз. *знак који обележава да се нота која за њим следи ӣовишава за ӣолустӣен.*

повѝсити, пòвѝсӣм (трп. пòвѝшен) свр. **1.** *ӣовеһати, увеһати:* ~ плату. **2.** муз. *ӣовеһати висину, снагу ӣона.* ■ **~ се 1.** *ӣостати већи, виши, увеһати се.* – Повисила се плата. Повисила се температура. **2.** *ӣостати ӣоштованији, цењенији.* • **~ глас, ~ тон** *ӣочети ӣоворити гласније; (ӣод)викнути (обично ӣрестећи).*

пòвисок, -а, -о *ӣрилично висок:* ~ дечак.

пòвисоко прил. *ӣрилично високо.*

пòвитак, -тка, -о *ӣрилично виткак:* ~ девојка.

пòвити, пòвијēм (имп. пòвӣ; трп. повѝјен, -ѐна) свр. **1. а.** *савити некоѓа, нешто:* ~ грану. **б.** *саѓнути, ӣоѓнути; сӣустити:* ~ главу. **2.** (к себи) *заӣрљајем ӣриближити, ӣриљубити:* ~ девојку к себи. **3. а.** *завојем ӣревити рану.* **б.** *увити, завити, обмотати:* ~ колут сира. **в.** *увити у ӣовој, ӣелене (бебу).* **4. а.** *начинити лучни заокрет у кретању:* ~ крила авиона. **б.** *савити, искривити:* ~ ексер. ■ **~ се 1.** *савити се; ӣоѓнути се.* – Повила се трава. Повише се леђа. **2.** *ӣружити се у виду криве линије.* – Повиле се веће.

повѝтлати, -а̄м свр. *ӣотерати, ӣојурити.*

повиша́вати, -и̏ша̄ва̄м *несвр. ӣрема ӣовиси̏ти;* уп. повисивати.

пòвишē и **пòвише I.** прил. *ӣрилично више, дуже, веће и сл.; нешто више, дуже, веће:* ~ од литра, ~ од године. **II.** предл. (с ген.) *изнад нечеѓа, над нечим:* ~ брда, ~ стола.

повише́ње с **1.** *гл. им. од ӣовиси̏ти.* **2.** *разлика између нижег и вишег стања, нивоа, ӣораст:* ~ притиска, ~ дотока.

пòвишӣ, -а̄, -ē **а.** *ӣрилично висок:* ~ жена. **б.** *нешто већи:* птица ~ од голуба.

пòвишица ж *износ ӣовишења нечеѓа:* ~ плате.

повјер- *в ӣовер-*, **повјес-** *в. ӣовес-.*

пòвлāд м у изр. **у повлад** арх. *ӣовлађивање, саѓласност:* климнути главом у ~.

повла́дити, пòвлāдӣм свр. арх. *одобрити;* уп. повлађивати.

повлађѝвати, повлàђујēм (некоме, ретко нечему) *с наклоношћу одобравати нечије ӣоступке, ӣонашање, оно што ӣовори, саѓлашавати се (с неким):* ~ пријатељу.

пòвлāк м *ӣотез; траг ӣотеза (у сликарству и сл.).*

пòвлака ж (дат. -аци) **1. а.** *линија, црта.* **б.** *правописни знак: кратка црта.* **2. а.** *в. ӣавлака.* **б.** *танак слој ӣноја на болесним крајницима.* **3.** *уски комад земље.*

повла́стити, пòвлāстӣм (трп. пòвлāшћен (пòвлāштен)) свр. **1.** *дати, омоѓућити ӣовластице, ӣривилеѓије:* ~ племство. **2.** *дати некоме, нечему овлашћење, ӣраво:* ~ председника, ~ одбор.

пòвластица ж **1.** *ӣраво, моѓућност коју неко користи као своју ӣривилеѓију.* **2.** *картица, маркица и сл. која некоме омоѓућује ӣовлашћену вожњу:* аутобуска ~, возна ~.

повла́чити, пòвлāчӣм несвр. [гл. им. повла́че̄ње с] **1.** *несвр. ӣрема ӣовући.* **2.** *водити, вући силом:* ~ људе по затворима. ■ **~ се 1.** *несвр. ӣрема ӣовући се.* **2. а.** *ӣомицати се с муком, споро, вући се.* – Колона војника се повлачи друмом. **б.** *ӣружати се, ӣростираати се.* – Планина се повлачи дуж реке. **3.** пеј. *бесӣослено лутати, тумарати.* – Цигани се повлаче крајином. **4. а.** *отезати се, одуговлачити се.* – Парница се повлачи годинама. **б.** *ӣостојати, трајати.* – Неосимболизам се повлачи од шесте деценије. **5.** *лежати негде заборављен, занемарен.* – Слике се повлаче по тавану. **6.** *бити ӣрисутан у нечему дуже време.* – Та идеја се повлачи у уметности овога века. **7.** *одржавати с неким ванбрачне љубавне односе.* – Он се повлачио са разним женама.

пòвлачнӣ, -а̄, -о̄ *који се ӣовлачи ӣри коришћењу:* ~ (рибарска) мрежа.

пòвлāшћенōст (пòвлāштенōст), -ости ж *својство или стање оног који је ӣовлаштен, оног што је ӣовлаштено:* племићка ~.

повлашћѐнӣк, -и́ка м *онај који је ӣовлашћен, онај који ужива ӣовластице.*

повлашће́ње (повлаште́ње) с *ӣовлашћеност.*

повлашћѝвати, -а̀шћујēм *несвр. ӣрема ӣовластити.*

пòвод[1] и **по́вод** м *разлог који као ӣолазна тачка служи за ӣокретање извесног ӣоступка, акције и сл. обично условљеног дубљим узроком:* ~ за рат, ~ за освету, непосредан ~. • **дати (пружити) ~ (некоме, нечему за нешто)** *омоѓућити некоме, нечему ӣокретање извесног ӣоступка итд.* **у поводу нечега** *у вези с нечим.*

пòвод[2] м **1.** *в. ӣоводац:* водити коња у поводу. **2.** *крдо, чопор и сл. међусобно свезаних животиња:* пси у поводу.

пòводан, -дна, -о *боѓат водом, надошао (о реци, ӣотоку).*

по̀водањ и **пòводањ,** -дња м *в. ӣоӣлава:* велики ~.

пòводац, пòвоца м (мн. пòвоци, ген. пòводāца̄) *уже, ланац, каиш којим се води стока, ӣас итд.:* водити на повоцу.

повòдити се, пòводӣм се несвр. [гл. им. пòвођēње с] **1.** *несвр. ӣрема ӣовести се*[1]. **2.** (за неким, нечим) *следити у ӣонашању нечији ӣример, угледати се на некоѓа.* – Поводио се за оцем.

повòдљив, -а, -о *који се ӣоводи за другим(а), ӣодложан утицајима:* ~ младић.

повòдљивац, -ивца м *онај који се ӣоводи за неким, нечим.*

повòдљивица ж *ӣоводљива женска особа.*

повòдљиво прил. *с ӣоводљивошћу, ӣоводећи се.*

повòдљивōст, -ости ж *особина оног који је ӣоводљив.*

пòводнӣ, -а̄, -о̄ *који је ӣовод нечему.*

пòводнӣк м **1.** *онај који (се) води у ӣоводу:* коњ ~. **2.** *в. ӣоводац:* држати коња за ~.

пòводница ж бот. *биљка из ӣор. жабљака,* Ranunculus aquatilis, R. fluitans.

пòводњāк м зоол. *врста инсекта који живи око воде,* Hydrophilus.

пòводом и **по́водом** предл. (с ген.) *у вези с нечим; у ӣоводу нечеѓа:* ~ несреће, ~ годишњице.

пòвозит, -а, -о нар. *који се лако креће, који је лако возити или вући (обично о заӣрежним колима, саоницама и сл.).*

повòзити (се), пòвозӣм (се) свр. нар. *в. ӣовѐсти*[2] *(се).*

пòвōј (пòвој), -оја м **1.** *ӣлатно или ѓаза којима се ӣовијају ране и сл., завој:* платнени ~. **2.** *ӣлатно за ӣовијање беба, ӣелена.* • **бити (налазити се) у повоју (повојима)** *бити на самом ӣочетку развоја.* **од повоја** *од најранијег детињства.* **изаћи из повоја** *осамосталити се; досӣети у развитку до сложенијих облика.* **од повоја до покрова** *од рођења до смрти.*

пòвōјница ж **1.** *ӣоклон детету у ӣовоју (чарапице, каӣа и сл.).* **2.** *в. ӣовој.*

повојни́чити се, -ојни́чӣм се свр. *учинити војником; развити у неком војничке особине.*

пòвōљан, -љна, -о *који је ӣо вољи, ӣогодан, ӣодесан:* ~ ветар, ~ расположење.

пòвōљно прил. **а.** *како неко жели, очекује, успешно.* – Све се повољно одвија. **б.** *ӣо вољи, уѓодно, згодно.* – Биће за нас повољније да отпутујемо. **в.** *ӣозитивно.* – Молба је повољно решена.

пòвōљнōст и **повóљнōст,** -ости ж *особина и стање оног што је ӣовољно.*

повòњати, -а̄м свр. *в. ӣомирисати.*

пòвор м *греѓиб, лук; згиб, згиб, згиб,

јава и сл. која се налазе у неком поретку или су тако посматрани: ~ аутомобила, ~ дана. **3.** *коноп на који се ниже уловљена риба; количина риба нанизана на такав коноп.*

по̀во̄рчица ж *дем. од* поворка.

по̀вра̄з м **1.** *покретна, лучна дршка, ручица ведра или котла која служи за ношење или вешање.* **2.** *трака за ношење на торби или ранцу.* **3. а.** *танка еластична нит од најлона, канапа и сл. која служи за риболов (на коју се привезују удице и стављa други прибор):* ставити удице на ~. **б.** *уже, узица уопште:* опасати се повразом. • НПосл **не треба сваком лонцу повраз бити** *ни је добро у све се мешати.*

повра́зити, по̀вра̄зӣм свр. *свезати повразом.*

повра́нети јек. **повра́њети,** -а́ним свр. *постати вран, црн, поцрнети.*

повра́нити, по̀вра̄нӣм свр. **1.** *учинити враним, црним.* **2.** *в. повранети.*

по̀вратак, -тка м **а.** *враћање на полазиште:* ~ у завичај. **б.** *враћање нечега што је било узето:* ~ имовине. **в.** *враћање поремећеног стања, особина и сл. на првобитни ниво, степен итд.:* ~ моћи говора.

по̀вратан, -тна, -о (обично одр.) **1.** *који се односи на повратак, који служи за повратак:* ~ карта, повратни пут. **2.** *чије се дејство односи на прошлост:* ~ дејство закона. **3. а.** *који се врши уназад:* ~ кретање. **б.** *узвратан:* ~ информација. **4.** *који се понавља (о болести):* ~ грозница. • лингв. **повратни глагол** *глагол који казује радњу коју субјекат врши на самоме себи (или субјекти узајамно), рефлексивни глагол; уопште глагол праћен повратном речцом „се“.* **повратна заменица** *лична заменица „себе (се)“ која се употребљава за свако лице једнине и множине када је потребно поново изрећи субјекат у неком зависном падежу, одн. кад се субјекат поново враћа на себе.*

повра̀тилица ж муз. *знак којим се укида раније означено повишење или снижење тона.*

повра́тити, по̀вра̄тӣм свр. **1.** *дати назад оно што је раније добијено, узето и сл.* – Поврати му сва примљена писма. **2.** *избацити кроз уста узету, поједену храну, избљувати.* **3. а.** *вратити оно што је било изгубљено, уништено, наново успоставити:* ~ ред. **б.** *помоћи некоме повратак у раније стање:* ~ самопоуздање. **4. а.** *довести натраг:* ~ кући. **б.** *дотерати натраг:* ~ овце. **5.** *извртути:* повраћене чакшире. ■ ~ **се 1.** *вратити се, доћи на место са којег се пошло:* ~ кући. **2.** *обновити се (у истом или сличном облику).* – Поврати се старо време. **3.** *вратити се, досећи у ранији стање:* ~ од страха. **4.** *опоравити се, освестити се (из несвести).* **5.** *примити се, прихватити се раније посла, интересовања и сл.* – Повратио се сликарству. • ~ **дах, пару** *доћи себи.* ~ **се у живот** *оживети.* **(с)поменуло се, не повратило се** *било па, на срећу, прошло (каже се о нечему лошем, неугодном).* ~ **у живот** *излечити.*

повра̀тич м бот. *биљка из пор. глављочика,* Tanacetum parthenium, T. vulgare.

по̀вратнӣк м **1. а.** *онај који се враћа откуда:* ноћни ~. **б.** *исељеник који се вратио у завичај, отаџбину:* ~ из Немачке. **2.** *затвореник који се поново вратио на издржавање казне.* **3.** геогр. *замишљена линија, удаљена од екватора 23° 27' на север и југ, где Сунце у привидном кретању достиже највећу или најмању висину над хоризонтом, обратник, упоредник:* северни ~, јужни ~. **4.** вој. *део тополовске кочнице која помоћу челичних опруга враћа цев, по испаљењу зрна, у првобитни положај.*

по̀вратница ж **а.** *женска особа повратник.* **б.** *потврда о испоруци поштанске пошиљке којом се пошиљаоцу потврђује да ју је добио прималац.*

по̀вратно прил. **а.** *с повратним дејством, додатно.* – Све то повратно усложњава односе. **б.** *обратно, обрнуто.* – Њихов добитак је наш губитак и повратно.

по̀враћа̄ј м *повратак, враћање.* • ~ **грађанске части** *враћање нечије части, рехабилитација.* ~ **у пређашње стање** правн. *успостављање раније правног стања (нпр. у парници).*

по̀враћа̄ње с **1.** *гл. им. од* повраћати *(се).* **2.** мед. *избацивање садржаја желуца кроз уста, бљување.*

по̀враћати (се), -а̄м (се) *несвр. према* повратити *(се).*

повр̀вети и **повр́вети** јек. **повр̀вјети** и **повр́вјети,** -вӣм свр. **1.** *појавити се у великој количини, наврети, покуљати.* – Људи поврвеше као мрави. **2.** *сакупити се у великом броју, стећи се.* – Све је поврвело од птица.

по̀вреда ж **1.** *наношење озледе, ране, озлеђивање, повређивање; озледа, рана.* – Непажњом је дошло до повреде. Повреда се погоршала. **б.** *вређање; увреда:* ~личности, ~ части. **2. а.** *непоштовање закона, прописа и сл., прекршај:* ~ одредби, ~ дужности. **б.** *изазивање штете:* ~ интереса.

поврѐдив и **поврѐдљив,** -а, -о *који се може повредити; склон повредама.*

поврѐдивӧст и **поврѐдљивӧст,** -ости ж *својство, особина оног који је повредив, оног што је повредиво.*

повре́дити, по̀вре̄дӣм јек. **повријѐдити,** по̀вриједӣм (трп. по̀вре̄ђен јек. по̀вријеђен) свр. **1. а.** *нанети повреду, рану, озледити; изазвати бол:* ~ ногу, ~ противничког играча. **б.** *задати душевни бол, увредити:* ~ речју. **2.** *нанети штету, оштетити:* ~ интересе. **3.** *прекршити (закон, пропис и сл.).* ■ ~ **се** *нанети себи повреду, рану, озледити се.*

по̀врӗђенӧст јек. **по̀вријеђенӧст,** -ости ж *својство или стање оног који је повређен, оног што је повређено:* ~ ноге.

повређи́вати (се), -ѐђујем (се) *несвр. према* повредити *(се).*

по̀времен, -а, -о *који се јавља, појављује с времена на време (и обично кратко траје), спорадичан; периодичан:* ~ пальба топова, ~ спис за лингвистику.

по̀времено прил. *с времена на време, спорадично:* ~ запевати.

по̀временӧст, -ости ж *особина или стање оног што је повремено.*

поврискѝвати, поврѝскујем *несвр. према* повриснути.

поврѝснути, по̀врӣснем свр. *подвриснути.*

повр́нути, по̀вр̄нем свр. нар. *в.* повратити *(1, 3а, б, 4а, б, 5).* ■ ~ **се 1.** *в.* повратити се. **2.** *окренути се, обрнути се.*

по̀вр̄стати, -а̄м свр. **а.** *распоредити, разместити у врсте по неком реду:* ~ воћке. **б.** вој. *поставити у врсте, поспојити.* ■ ~ **се** *поспојити се.*

по̀вр̄тар, -а́ра м *онај који гаји или продаје поврће.*

по̀вр̄тарка ж *она која гаји или продаје поврће.*

по̀вр̄тарница ж **а.** *в.* повртњак. **б.** *радња у којој се продаје поврће и воће.*

по̀вр̄тарскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на повртаре и повртарство:* повртарске културе.

повр̄та́рство с (мн. ø) *узгајање поврћа као пољопривредна делатност, баштованство.*

по̀вртати (се), по̀вр̄ћем (се) *несвр. према* поврнути *(се).*

повр́тети и **по̀вр̄тети** јек. **повр́тјети** и **по̀вр̄тјети,** -тӣм свр. *завртети; мало вртети.* ■ ~ **се** *провести неко време идући тамо-амо, промуварати се.*

по̀вртнӣ, -а̄, -о̄ *који је у вези с вртом:* повртни послови, ~ култура.

по̀вртња̄к м *врт за гајење поврћа.*

повр̄ћар- *в.* повртар-.

по̀вр̄ће с (мн. ø) *биљке (обично зељасте) које се гаје у врту а чији су делови користе за људску исхрану:* младо ~, коренасто ~.

поврх (наглашено: по̀врх) предл. (с ген.) **1. а.** *указује да се неко или нешто налази изнад или преко нечега или некога:* магла ~ воде, обући капут ~ одела. **б.** *означава да се неко или нешто налази близу, са стране, на крају нечега, али на већој висини.* – Пилана је одмах поврх села. **2.** *осим, сем, поред тога, уз то.* – Суседи смо а поврх тога и кумови.

по̀вр̄ш ж (инстр. -и) **1.** *в.* површина *(1).* **2.** геогр. *равна површина у планинском крају на већој надморској висини, висораван:*

динарске површи. **3.** мат. *раван; део равни.* – Површ је неограничен скуп тачака простора, неограничена геометријска фигура; ~ лопте.

по̀вршан, -шна, -о **1.** *који се налази на површини, који живи на површини, површински:* ~ ожиљак, ~ риба. **2.** фиг. **а.** *који се у посматрању некога или нечега, у размишљању о некоме или нечему задржава на површини не улазећи у бит проблема, у суштину:* ~ човек, ~ истраживач. **б.** *који је настао на основу такве посматрања, размишљања:* ~ утисак, ~ мисао. **в.** *неозбиљан, непромишљен.*

површи̏на и **по̀вршина** ж **1.** *горња, спољна страна или слој нечега:* ~ воде, ~ предмета. **2.** *део земљишта с извесном сврхом:* зелена ~. **3.** фиг. **а.** *спољни изглед.* **б.** *површински, небитни ниво нечега:* ~ проблема. **4.** мат. **а.** *део равни ограничен кривом, изломљеном и сл. линијом неке геометријске слике или геометријског тела:* ~ троугла, ~ лопте. **б.** *спољашњи омотач неког геометријског тела:* ~ купе. • **доћи (испливати, пробити се** и сл.**) на површину** *досећи у центар пажње, постати познат.* **држати се (остати** и сл.**) на површини, пливати по површини** *чувати (задржавати) друштвени престиж, славу итд.* **избацити (уздићи** и сл.**) неког или нешто на површину** *учинити познатим, славним, важним итд.*

по̀вршѝнскӣ и **по̀вршинскӣ,** -ā, -ō *који се односи на површину:* ~ коп, ~ изглед.

по̀вршѝнски и **по̀вршински** прил. *на површан начин.*

повр̀шити, по̀врш̄ӣм свр. **1.** *начинити врх:* ~ стог. **2.** *обавити неки посао до краја, довршити.*

по̀вршно прил. **а.** *на површини, спољa:* распоредити се ~. **б.** *на брзу руку, летимице; овлашно, без удубљивања (у нешто).* – Новине су писале о томе, али површно.

по̀вршнӧст, -ости ж *особина, својство онога који је површан, онога што је површно.*

повӯ́ћи (по̀вӯћи), повӯ́чēм (3. л. мн. повӯ́кӯ; аор. повӯ́кох, по̀вӯче; имп. повӯ́ци; р. пр. по̀вӯкао, повӯ́кла (по̀вӯкла); трп. повӯ́чен, -а; пр. пр. повӯ́кāвши и по̀вӯкāвши) свр. **1. а.** *покренути, помаћи нешто вукући га према себи или за собом:* ~ кола. **б.** *превући, спустити:* ~ вео. **в.** *натући, навући:* ~ шешир. **г.** *извући, потегнути:* ~ сабљу. **2. а.** *поставити, изградити нешто повезујући две или више тачака:* ~ телефонску линију. **б.** *нацртати, означити линију, црту која повезује две или више тачака, која означава неку границу и сл.* **3. а.** *удахнути:* ~ дим. **б.** *узети гутљај (из флаше), испити:* ~ ракије. **4.** *привући; наговорити некога да нешто учини, да некога следи у поступцима.* – Повукла га је она девојка. **5.** *пребацити, преместити (одлуком, наредбом):* ~ у позадину, ~ у другу службу. **6.** воj. *вратити на почетни положај:* ~ трупе. **7.** *изазвати, проузроковати нешто.* – То је повукло и друге последице. **8.** шах. *одиграти (потез):* ~ даму. ■ **~ се 1.** *ићи натрағ, кренути уназад:* ~ за корак. **2. а.** *отићи, склонити се:* ~ на село. **б.** *напустити претходну активност:* ~ са сцене. **в.** *попустити (у пређи при и сл.).* **г.** *осамити се, изоловати се:* ~ из света. **д.** воj. *одступити:* ~ са фронта. **ђ.** *уђутати, предати се размишљању:* ~ у себе. **3.** (за неким, нечим) *повести се за неким, нечим:* ~ за лошим друштвом. • **~ за језик** *изазвати некога да што каже.* **~ закључак** *закључити.* **~ за нос** *намагарчити; преварити.* **~ краћи (дебљи) крај** *лоше проћи у неком послу, спору, сукобу.* **~ меницу** банк. и фин. *пренети меницу на другог меничног обвезника.* **~ молбу (тужбу** и сл.**)** *одустати од молбе (тужбе итд.).* **~ новчанице** *уклонити из оптицаја.* **~ ногу** *в. под нога.* **~ окидач (ороз)** *пуцати (из ватреног оружја).* **~ последице (консеквенце)** *сносити одговорност.* **~ у гроб** *узроковати нечију смрт.* **повуци-потегни** *врло тешко, с муком.*

повӯ́чен, -а, -о **1.** *трп. од повући (се).* **2.** *који се повукао од света, јавности и сл., који живи усамљенички, мирно; који изражава такво душевно расположење, понашање и сл.:* ~ младић. **3.** *миран, тих:* ~ улица.

повӯ́чено прил. *у самоћи, усамљено:* живети ~.

повӯ́ченӧст, -ости ж *особина или својство онога који је повучен, онога што је повучено.*

пога́ђати (се), по̀гā̄ђām (се) *несвр. према погодити (се).*

пога̀ђач, -а́ча м *онај који (добро) погађа или прориче, пророк.*

пога̀ђачкӣ, -ā, -ō *који се односи на погађача.*

по̀газити, -ӣм (трп. по̀гажен) свр. (нешто) **1. а.** *изгазити ногама:* ~ травњак. **б.** *прегазити возилом:* ~ пешака. **2.** *покорити у рату; поробити, обесправити:* ~ краљевство; ~ рају. **3. а.** *занемарити, одбацити:* ~ обичаје. **б.** фиг. *осрамотити, обешчастити:* ~ част. **в.** фиг. *начинити (етички) прекршај:* ~ обећање, ~ закон.

по̀гān ж **1.** *балега, измет.* **2.** *ђубре, смеће.* **3.** фиг. **а.** *покварена, аморална особа:* подмукла ~. **б.** *упаште све оно што је гадно, одвратно:* разна ~.

по̀ган, -а, -о **1.** *јако прљав, нечист:* ~ затвор. **2.** фиг. **а.** *изузетно покварен, зао:* ~ човек. **б.** *гадан, ружан, одвратан:* ~ обичај. **в.** *бесан, љут:* ~ пас. **3.** *кривоверан:* погани изроди. • **бити поган језика** и сл. *бити свадљив; бити склон вулгарном изражавању и сл.* ~ **болест** *полна, венерична болест.*

пога́нац, -нца м **1.** *поган, зао човек, неваљалац, зликовац.* **2.** *безверник, неверник.* **3.** мед. *опасан чир, пришт.*

пога̀нија ж зб. **1.** *прљави или зли људи; људски олош упаште.* **2.** *гадне животиње, гамад.* **3.** *прљавштина, гад.*

по̀ганин м (мн. -ани) **1.** *в. погањин.* **2.** *в. поганац (1).*

по̀ганити, -ӣм несвр. [гл. им. по̀гањēње с] (нешто) **1.** *каљати, прљати изметом.* **2.** *упаште каљати, прљати.* **3.** фиг. *скрнавити, обесвећивати (светињу).* ■ **~ се** *вршити нужду.*

по̀ганица ж **а.** *зла, опака жена.* **б.** *вештица.*

пога̀нлук м **1.** *прљавштина, нечистоћа.* **2.** *раскалашан, покварен живот.* **3.** *непристојне речи, псовке.* **4.** *поганска вера; припадници погане вере.*

по̀гано прил. *на поган начин, прљаво, ружно:* ~ говорити, ~ радити.

по̀гāнскӣ, -ā, -ō *в. погански.*

пога́нство с **1.** *в. погањство.* **2.** *погано, нечасно, ружно дело.*

пога̀нуља ж *погана, покварена, неваљала, зла женска особа.*

пога́нштина ж **1.** *нечистоћа, прљавштина.* **2.** *погано, нечасно, ружно дело, поган, нечастан поступак и сл., погањлук.* **3.** пеј. *поган, зао човек, покварењак.* **4.** *в. погањлук (4).*

пога́сити, по̀гā̄сӣм свр. (нешто) **а.** *угасити све редом једно за другим; упаште угасити, утрнути нешто што светли и(ли) гори:* ~ све сијалице; ~ ватру. **б.** фиг. *затрти, умртвити.* – Она страшна ноћ погасила је у њој сву снагу и отпорност. ■ **~ се** фиг. *нестати, престати.* – Гласови се погасише.

по̀гача ж итал. **1.** *округао, љуспаст, пшенични хлеб (обично од бесквасног теста).* **2.** *оно што обликом личи на погачу.* • **тражити (хтети) преко хлеба погаче** *каже се за онога ко нескромно (по мишљењу говорника) тражи више од онога што му следује (приличи).*

по̀гачица ж **1.** *дем. од погача.* **2.** (обично у мн.) *врста пецива, округлог облика, од теста помешаног са сиром и сл. и испеченог у пећници.*

погдѐгде јек. **погдјѐгдје** прил. *ту и тамо, вуде-онде.*

погдѐкад(ā) јек. **погдјѐкад(ā)** прил. *по који пут, понекад.*

погдѐко, погдѐког и погдекòга јек. **погдјѐко,** погдјѐког и погдјекòга *нелична именичка заменица: понеко, гдеко.*

погдѐкоји јек. **погдјѐкојӣ,** -ā, -ē *придевска заменица: неки и неки, гдекоји, покоји, понеки.*

погдѐшто јек. **погдјѐшто** прил. *мало овде мало онде, понегде, где-где, овде-онде.*

по̀гӣбао, -бли ж **а.** *несрећа која неком прети, опасност.* **б.** *пропаст, уништење.*

пога́бати, по̀гӣбām *несвр. према погинути.*

пога́бати (се), по̀гӣбāм (се) (по̀гӣбљēм (се)) *несвр. према погинути (се).*

по̀гӣбељ и **пога́бељ** ж (инстр. -и) рус. *в. погибао.*

по̀гибе̄љан, -љна, -о *који доноси, изазива опо̄гибељ, опасан:* ~ напад, ~ старт фудбалера.

по̀гибе̄льно прил. *повезано с опо̄гибељи, изазивајући опо̄гибељ, опасно.*

по̀гӣбија ж **1.** *опо̄гибао, опасност.* **2.** *убиство; смрт.* **3.** *тежак пораз, катастрофа.*

по̀гинути, -нӗм (аор. по̀гинух и по̀гибох) свр. **1.** *умрети неприродном, насилном смрћу (у рату, несрећи), бити убијен, изгубити живот несрећним случајем.* **2.** *ушинути, лишати (о животињи).* **3.** фиг. *пропасти; нестати, ишчезнути.*

погла̀ва̄р, -а́ра м (вок. по̀главаре и -у, инстр. -а́ром и -а́рем) *онај који је на челу некакве власти (државне, племенске, црквене).*

погла̀ва̄рскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на опо̄главаре.*

по̀главит, -а, -о **1.** *главни, први, најбитнији:* ~ задатак. **2.** *угледан, цењен:* ~ господин.

по̀главито прил. **а.** *у првом реду, пре свега, понајвише, углавном.* **б.** *нарочито, посебно.*

по̀главица м (мн. ж) **1.** *племенски старешина:* индијански ~. **2.** арх. *опо̄главар, старешина уопште.*

по̀главичин, -а, -о *који припада опо̄главици.*

по̀гла̄вље с (ген. мн. -ља̄) **а.** *глава, одељак у књизи:* ~ романа. **б.** фиг. *уопште део нечега:* ~ живота. • **то је ~ за себе** *каже се за нешто што се (да би се истакло) изузима из целине о којој се говори.*

по̀гла̄вник м *опо̄главар, опо̄главица.*

по̀гладити, -ӣм свр. **а.** *прешавши длаком и прстима преко нечега поравнати га:* ~ косу. **б.** *помиловати, помазити:* ~ по глави. ■ ~ **се** *помиловати се:* ~ се по руци.

по̀гле̄д м (лок. погле́ду и по̀гле̄ду) **1. а.** *усмереност очију на некога, нешто:* летимичан ~. **б.** *израз очију као последица душевног стања или става према некоме, нечему:* унезверен ~, заљубљен ~. **2.** *способност виђења, вид.* – Замути му се поглед. **3.** *призор који се види с неког места, панорама:* величанствен ~. **4.** *начин гледања на проблеме, ствари и сл.; мишљење, суд о нечему, уверење:* идеалистички ~, прагматичан ~; напредан ~. • **бацити (површан) ~ на нешто** *нешто (површно) погледати.* **гутати нешто погледом** *показивати изразито занимање за нешто.* **мерити (вагати) некога погледом** *одока оцењивати нечију вредност, способност и сл.* **на први ~** *при првом виђењу, одмах, сместа.* **~ на свет (на живот)** *животно или филозофско уверење.* **пресећи некога оштрим погледом** *погледом показати (демонстрирати) своје незадовољство према некоме.* **у сваком погледу** *на сваки начин, свакако.* **у том(е) погледу** *с те тачке гледишта.* **човек широких погледа** *образован и широкогрудан човек.*

погле́дати (се), по̀гле̄да̄м (се) (погледа́вати (се), -ѐда̄ва̄м (се)) *несвр. према погледати (се).*

по̀гледати, -а̄м свр. **а.** *усмерити поглед према некоме, нечему:* ~ у небо. **б.** *обухватити погледом, осмотрити:* ~ са свих страна. **в.** *обазрети се, осврнути се:* ~ око себе. ■ ~ **се** *погледати један другог, једно другог и сл.* • **не хтети некога ни ~** *презриво се понети према некоме.* **~ истини у очи** *в. под истина*[1]. **~ некоме кроз прсте** *в. под прст.* **~ смрти у очи** *в. под смрт.* **~ чаши (бокалу, флаши) у дно** *попити све што је било у чаши (бокалу, флаши).*

по̀гнати, -а̄м свр. **1.** *отерати, потиснути; потерати:* ~ Турке; ~ коња. **2. а.** *јурнути јашући.* **б.** *похитати за неким ловећи га:* ~ зеца. **3.** *одвести гонећи пред собом:* ~ на сајам волове. ■ ~ **се 1.** *потрчати, појурити.* – Погнаше се пси. **2.** *појурити једно другог; почети се борити.* – Погнаше се јунаци по пољу.

погно̀јити, по̀гнојӣм свр. *бацити гнојиво, нађубрити.*

по̀гнӯт, -а, -о *повијен према напред, погрбљен:* ~ старац.

по̀гнути, по̀гнӗм свр. **а.** *савити (тело), сагнути (главу) према напред.* **б.** *повити, згрбити, погрбити.* – Старост ће га погнути. **в.** *усмерити надоле:* ~ поглед. ■ ~ **се а.** *сагнути се, савити се.* – Погну се да дохвати камен. • ~ **главу (шију)** *подлећи притиску, покорити се.*

по̀гнӯто прил. *сагнуто, згрбљено.*

по̀гнӯтост, -ости ж *особина или стање онога који је погнут.*

по̀говор, -ора м **1. а.** *крађи, закључни текст на крају књиге у којем писац или издавач дају податке о делу, писцу и сл.:* пишчев ~. **б.** *закључно поглавље књижевног, публицистичког и сл. дела, епилог.* **2.** *приговор, замерка.* – Он не трпи поговора. • **без поговора** 1) *без сумње, свакако.* 2) фиг. *без опирања, не противећи се.*

поговò̀рити, -о̀ворӣм свр. **а.** *рећи, казати.* – Да поговоримо нешто о томе. **б.** *провести неко време у разговору, поразговарати.* – Поговорили смо мало о љубави.

по̀годак, -тка м (мн. по̀гоци, ген. по̀годака̄) **1.** *ударац у циљ, мету:* ~ из пушке. **2.** *згодитак, погодак у спорту (гол, кош и сл.).* • **пун ~** 1) *ударац гранатом, бомбом и сл. којим се циљ темељито уништава.* 2) *веома успешно реализован посао, акција и сл.*

по̀годан, -дна, -о *који одговара потребама, захтевима, згодан, подесан (за нешто):* ~ тренутак.

по̀годба ж **1.** *погађање, ценкање:* ~ је дуго трајала. **2.** *усмен или писмен договор (као резултат преговарања):* склопити погодбу.

по̀годбен, -а, -о *који се односи на погодбу (2).* • лингв. **погодбена реченица** *зависна реченица којом се изриче услов за реализовање онога што се износи главном реченицом, условна реченица.* **погодбени начин** *сложен лични глаголски облик за исказивање погодбе под којом се радња главне реченице (не) може извршити, потенцијал.*

по̀годити, по̀годӣм (трп. по̀гођен) свр. **1. а.** *ударити у циљ, мету при гађању, потрефити; гађајући нечим, бацајући, шутирајући и сл. нешто ударити (у) некога, (у) нешто:* ~ некога лоптом. **б.** *постићи поен у спорту (голом, кошем итд.).* **в.** фиг. *снаћи, задесити; оштетити, окрњити.* – Погодила их је несрећа. То је погодило њихов углед. **2. а.** *схватити, разумети на основу некаквих знакова:* ~ нечије мисли. **б.** *разрешити, одгонетнути:* ~ загонетку. **в.** *тачно прогнозирати, предвидети:* ~ временске прилике. **3.** *тачно одредити, приказати некога или нешто (на основу испитивања, интуиције и сл.):* ~ менталитет ликова. **4.** *тражећи пронаћи, изнаћи:* ~ прави пут. **5.** *одредити цену:* ~ месо. **6.** *унајмити некога за неки посао:* ~ мајсторе. ■ ~ **се 1. а.** *договорити се у преговорима.* – Две земље се погоде. **б.** *утврдити цену.* **2.** *ступити у службу, на посао.* – Погоди се код неког мајстора и почне радити. **3.** (безл.) **а.** *десити се, догодити се.* – Погодило се да тако испадне. **б.** *остварити се (о сну).* – Сањао је и погодило се. • ~ **некоме (праву, у праву) жицу** *учинити некоме по вољи.* ~ **у живац (срце)** и сл. *дирнути у најосетљивије место.*

по̀годно прил. *на погодан начин, повољно.*

пого́дно̄ст, -ости ж *особина, својство онога што је погодно, повољност, повољна прилика.*

по̀годовати, -дујӗм несвр. *повољно деловати на некога, нешто, користити (некоме, нечему).* – Време погодује сетви.

поголӣцати, -а̄м свр. (некога) *неко време голицати, пошкакљати.*

по́гон и **по̀гон** м **1.** физ. и техн. *сила која нешто покреће и њен извор:* атомски ~, електрични ~, водени ~. **2.** техн. **а.** *уређај постројења који ствара покретну силу или само то постројење.* **б.** *део фабрике специјализован за неку производњу:* тапетарски ~. **3.** *рад, функционисање; употреба, коришћење:* пустити у ~, бити ван погона. **4.** *начин лова при којем се дивљач гони на ловце у заседи.*

по́гонскӣ и **по̀гонскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на погон, који служи за погон и сл.:* ~ енергија, ~ гориво.

пого́рдити, по̀го̄рдӣм свр. *учинити гордим.* ■ ~ **се** *постати горд, узохолити се.*

пого́релац јек. **погорје́лац,** -лца м *онај којем је изгорела кућа.*

по̀горети јек. **по̀горје̄ти,** -рӣм свр. **1.** *изгорети нешто ложећи:* ~ дрва. **2.** *изгубити (кућу и сл.) у пожару.* **3.** *горети неко време.*

погоршáвати (се), -ȍршāвāм (се) *несвр. ӣрема ӣоīоршаӣи (се).*

погоршáње с *ӣромена у лошем, нежељеном ӣравцу, ӣромена наīоре:* ~ времена, ~ здравља.

погòршати, -ā̄м свр. (супр. побољшати) *учиниӣи īорим, ӣежим, неӣодношљивијим:* ~ положај, ~ ситуацију. ■ **~ се** *ӣосӣаӣи īори, лошији, неӣодношљивији.*

погоспòдити се, -ȍсподӣм се свр. *ӣосӣаӣи īосӣодин; сӣећи īосӣодски ӣоложај, манире и сл.*

погòстити, ӣогостӣм (трӣ. ӣогошћен) свр. **а.** *ӣримиӣи некоīа као īоста, уīосӣиӣи:* ~ намерника. **б.** *ӣочасӣиӣи (некоīа).* ■ **~ се** *īосӣиӣи се неко време:* ~ у кафани.

погòтово и **погòтову** речца *нарочиӣо, особиӣо, ӣосебно.* – Све је битно, поготово следеће. Нећемо путовати, поготову не данас.

пòграбити, -ӣ̄м (трӣ. ӣògрабљен) свр. (нешто, некога) **1.** *ухваӣиӣи брзим и наīлим хваӣом руке, или руку шчеīаӣи, зīрабиӣи.* **2.** *уīрабиӣи, оӣеӣи.* **3.** *сакуӣиӣи īрабећи, ӣоīрабуљаӣи.* ■ **~ се 1.** *ухваӣиӣи се брзим и наīлим хваӣом руке или руку за нешӣо.* **2. а.** *ухваӣиӣи, зīрабиӣи један друīи (обично ӣри сукобу).* **б.** фиг. *ӣоӣуђи се, сукобиӣи се.*

пограбȕљати (ӣògрабљати), -ā̄м свр. *сакуӣиӣи īрабуљама, ӣоīрабиӣи:* ~ сено.

погра́дити, ӣògрадӣм свр. **а.** *изīрадиӣи, саīрадиӣи:* ~ кућу. **б.** *наӣравиӣи, начиниӣи:* ~ бродове.

погрáђивати, погрȁђујēм *несвр. ӣрема ӣоīрадиӣи.*

погрáјати, -јӣм свр. *ӣоīаламиӣи извесно време; ӣодиђи īрају, заīрајаӣи.*

пògраничнӣ, -ā̄, -ō̄ **1. а.** *који се налази на īраници, уз īраницу:* ~ караула, ~ град. **б.** *који се дешава на īраници:* ~ сукоб. **2.** *који служи за одбрану īранице:* пограничне трупе.

погрбáвити, -гȅрбāвӣм, **пògрбавити,** -ӣ̄м и **пògрбити,** -ӣ̄м свр. *учиниӣи īрбавим.* ■ **~ се** *добиӣи īрбу или се ӣоīуриӣи (због сӣароси, болесӣи и сл.).*

погрбљáвати (се), -ȅрбљāвāм (се) и **погрбљи́вати (се),** -ȅрбљујēм (се) *несвр. ӣрема ӣоīрбиӣи (се).*

пògрбљено прил. *савијених леђа, ӣоīурено.*

пògрбљенōст, -ости ж *особина или сӣање оноīа који је ӣоīрбљен.*

пȍгрда ж (ген. мн. ӣògрдā) **1.** *ӣоīрдна реч, ӣсовка:* изговарати погрде. **2.** *срамоӣа, љаīа; увреда:* носити у себи погрду; сасути погрде у лице.

пògрдан и **пȍгрдан,** -дна, -о *који у себи носи ӣоīрду, увредљив, ружан, срамоӣан:* погрдне речи, ~ име, ~ гест.

пògрдно и **пȍгрдно** прил. *на ӣоīрдан начин, с ӣоīрдним речима или ӣокреӣима.*

пògреб м *обред сахрањивања (или сӣаљивања) мрӣваца, сахрана.*

погрèбати, -èбēм свр. (уп. погрепсти[2]) *сасӣруīаӣи īребући (оно шӣо је осӣало, заīорело и сл.).*

погребèнати, -ā̄м свр. *īребенима размрсиӣи, уредиӣи (вуну, кудељу).*

пògребнӣ, -ā̄, -ō̄ **1.** *који се односи на ӣоīреб, који је у вези с ӣоīребом:* ~ говор, ~ кола, ~ марш. **2.** фиг. *који је као на ӣоīребу, мрӣвачки:* ~ тишина.

пògребнӣк м *службено лице које брине о ӣоīребу, учесӣвује у њему носећи мрӣваца или као īробар; свешӣеник који обавља ӣоīребни обред.*

погребнӣна ж *цена ӣоīреба.*

пògребно прил. *као на ӣоīребу.*

погрèпсти[1] (ӣògрепсти), -èбēм (р. пр. ӣògребао, -ебла (ӣògребла); трӣ. погрèбен, -èна) свр. **1. а.** *закоӣаӣи мрӣваца, сахраниӣи.* **б.** фиг. *ӣредаӣи забораву, заборавиӣи.* **2.** *заӣрӣаӣи.* – Земља се отисне и више од стотине притисне и живе погребе.

погрèпсти[2] (ӣògрепсти), -èбēм(аор. погрèбох, ӣògребе; р. пр. ӣògребао, -ебла (ӣògребла); трӣ. погрèбен, -èна) свр. *в. ӣоīребаӣи*[2].

пògрешан, -шна, -о *који у себи садржи ӣоīрешку:* **а.** *који не одīовара реалности, сӣању ствари и сл.:* ~ одговор, ~ решење. **б.** *који ӣоīоршава нечији ӣоложај, одмаже:* ~ потез, ~ избор.

погрèшив, -а, -о *који (ӣонекад) īреши.*

погрèшивōст, -ости ж *особина оноīа који је ӣоīрешив.*

погре́шити, ӣògрēшӣм јек. **погријèшити,** ӣògријешӣм свр. *начиниӣи īрешку, ӣревариӣи се.* • **~ ӣут** *залуӣаӣи, забасаӣи.*

пògрешка ж (дат. -шци; ген. мн. -шāкā) **1.** *неӣравилносӣ, омашка, īрешка, ӣроӣуси (у раду, акӣивносӣи, ӣисању иӣд.).* **2.** *мана, недосӣаӣак.*

пògрешно прил. *на ӣоīрешан начин, криво:* ~ разумети.

пògрешнōст, -ости ж *особина оноīа шӣо је ӣоīрешно.*

погрмуша ж зоол. *врсӣа ӣӣице:* црноглава ~ Sylvia atricapilla.

погрмушица ж зоол. *врсӣа ӣӣице,* Sylvia curruca.

пògром м рус. *масовно уништавање неке еӣничке или верске мањине ӣраћено оӣимањем имовине од њених власника:* ~ Јевреја.

погрòмāш, -áша м *идеолоī, орīанизаӣор или извршилац ӣоīрома.*

погрòмāшкӣ, -ā̄, -ō̄ *који се односи на ӣоīромаше.*

погрòмāшки прил. *на ӣоīромашки начин, као код ӣоīрома.*

погромáштво с *ӣолиӣика ӣоīрома, залаīање за ӣоīроме.*

погрȕбети јек. **погрȕбјети,** -бӣм свр. непрел. *ӣосӣаӣи īруб, оīрубеӣи; ӣоружнеӣи.*

пògрудица ж анат. *īрудна, илућна марамица, ӣоребрица* pleura.

погружáвати (се), -ȕжāвāм (се) *несвр. ӣрема ӣоīружиӣи (се).*

пògрȕжено прил. *на ӣоīружен начин, ӣоīнуӣо* фиг. *скуњено, ӣоӣишӣено.*

пògрȕженост, -ости ж *сӣање оноīа који је ӣоīружен.*

погружи́вати (се), -ȕжујēм (се) несвр. *в. ӣоīруживаӣи (се).*

погрȕжити, ӣògрȕжӣм свр. рус. **1.** *ӣоīуриӣи, ӣоīрбиӣи; ӣовиӣи, саīнуӣи:* ~ леђа; ~ главу. **2.** фиг. *ӣриӣиснуӣи, ӣоӣишӣиӣи:* ~ срце. ■ **~ се 1.** *ӣоīуриӣи се; ӣовиӣи се.* **2.** *сасвим се ӣредаӣи, ӣосвеӣиӣи (осећању, ӣослу):* ~ у нешто.

пògрчити, -ӣ̄м свр. *учиниӣи некоīа Грком, даӣи некоме, нечему īрчка обележја.* ■ **~ се** *ӣосӣаӣи Грк, ӣримиӣи īрчке обичаје и сл.*

пȍгуба ж *ӣоӣӣуно уништење, ӣропаст, крах:* прети им ~.

пȍгубан, -бна, -о **а.** *који изазива или носи ӣоīубу, смрӣоносан:* ~ сукоб. **б.** *изузеӣно опасан, шӣеӣан:* ~ неслога.

погȕбити, ӣògубӣм (трӣ. ӣògубљен) свр. **1.** (некога) *лишиӣи живоӣа, смаћи:* ~ у двобоју, ~ за казну. **2.** (нешто) *осӣаӣи без више бића, ствари, изīубиӣи их ӣосӣеӣено (ӣоком извесноī ӣериода).* ■ **~ се** *изīубиӣи се, несӣаӣи, ишчезнуӣи.* • **као да је главу погубио (као да су главе погубили итд.)** *каже се кад неко изīуби сӣособносӣи здравоī расуђивања.*

погубљènӣк, -и́ка м *онај које осуђен на ӣоīубљење, осуђеник на смрӣ.*

погубљéње с *насилно одузимање живоӣа.*

пȍгубно прил. *на ӣоīубан начин, смрӣоносно.*

пȍгубнōст, -ости ж *особина оноīа шӣо је ӣоīубно.*

пȍгужвāнōст, -ости ж *сӣање оноīа шӣо је ӣоīужвано.*

погȕжвати, -ā̄м свр. (нешто) *зīужваӣи, изīужваӣи:* ~ сукњу.

погȕњати, -ā̄м свр. *неко време īуњаӣи.*

погурáвити се, -ȕрāвӣм и **пògуравити се,** -ӣ̄м свр. *осӣаӣи īурав, ӣоīрбиӣи се:* ~ због болести.

погу́рати, ӣògȕрāм свр. (нешто, некога) **1.** *мало īурнуӣи (одназад, са сӣране):* ~ ауто. **2.** *ӣошакнуӣи, ӣосӣешиӣи неку рад-*

њу; помоћи некоме у каријери: ~ договарање; ~ рођака. ■ **~ се 1.** *пробити се гурајући се, настојећи себи отворити пут, направити више простора и сл.* **2.** уз. повр. *гурнути један другога (једно другo и сл.) у свађи, препирци, борби, тучи и др.*

по̀гурено прил. *тела повијеног наред, згрбљено:* ићи ~.

по̀гуренӧст, -ости ж *особина или стање онога који је погурен, погрбљеност.*

по̀гурити, -ӣм свр. *учинити погрбљеним, згрбити.* ■ **~ се 1.** *повити горњи део тела; приғнути се:* ~ у ходу. **2.** *погрбити се (због старости, болести).*

по̀гуркати (се), -а̄м (се) свр. *у дем. значењу: погурати (се).*

погурки́вати, -у̀ркујем *несвр. према погуркати.* ■ **~ се** *међусобно се погуркати (ради скретања пажње на нешто, упозорења и сл.).*

по̀гурнути, -нӗм свр. **1. а.** *погурати.* **б.** фиг. *подстаћи.* **2.** *мало гурнути неког (ради скретања пажње).*

по̀гӯст, -а, -о *доста, прилично густ.*

погу́стити, по̀гӯстӣм свр. (нешто) *учинити густим или гушћим, згустити.*

по̀гушати се, -а̄м се свр. уз. повр. *ухватити се за гуше у међусобном обрачуну, у тучи.*

погу́шити, по̀гӯшӣм свр. *подавити једно(г) за другим.* – Гас ће све погушити. ■ **~ се** *подавити се, угушити се.* – Затвореници су се погушили у ћелији.

по̀д и **по̀ђ,** по̀да м (мн. по̀дови) *доња површина простирије, патос.*

под (уз инстр. јд. личне заменице „ја“ и енклитичке облике ак. јд. личних зам. **пода**) предл. (с ак. и инстр.) **I.** *са речју у ак. означава:* **1.** *место (положај и сл.) испод којег, са чије доње стране се окончава радња, кретање итд.:* погодити под сису, скочити под воз. **2.** *стање, положај у који је неко доведен:* ставити ~ старатељство. **3.** *место, простор у чију непосредну близину, доњи или нижи део и сл. неко креће или стиже.* – Стижемо под сами Триглав. **4.** *време у које се нешто дешава, јавља, у које се врши некаква радња:* умрети под јесен, полудети под старе дане. **5.** *околности вршења радње, стања итд.:* радити под надницу. **6.** *замењивање праве ствари лажном, уместо.* – Продајем стари шешир под нов. **II.** *са речју у инстр. означава:* **1.** *лице, предмет, место и сл. са чије се доње стране налази неко или нешто, одн. испод којег се нешто збива:* осећати под ногама, стојати под звездама, чекати под кулом. **2. а.** *стање у којем се неко или нешто налази:* оперисати под наркозом, признати под притиском, споменик под заштитом државе. **б.** *део одеће који се налази на некоме у време дешавања нечега:* доћи под плаштом. **в.** *опрему коју неко има на себи у време некаквог дешавања:* борити се под оклопом. **3.** *личност за чије се владавине, управе и сл. нешто дешава или период у чијем трајању долази до неког догађаја, стања.* – Под Карађорђем се Србија ослобађа. **4.** *околности уз које се може прихватити извршење радње:* прихватити ~ условом. **5.** *узрок стања, ситуације: услед, због:* попустити под притиском. **6.** *биљку којом је засејан или засађен неки простор; биљку којом је неки простор обрастао:* њива под кукурузом; ливада под коровом. **7.** *име или назив којим се неко друго име, назив замењује:* писати под псеудонимом. • **имати некога, нешто под собом** *заповедати некоме, нечему као старешина.* **под морање (нешто учинити)** разг. *бити силом натеран на нешто.* **узети дете под своје** *усвојити туђе дете.* **узети под своје** *наметнути некоме своју вољу; доминирати над противником (у спорту, игри).*

под- (пода-) преф. **I.** *за грађење глагола, а значи:* **1.** *вршење радње одоздо, с доње стране:* подвући, подметнути, подлокати, поткопати. **2.** *правац вршења радње одоздо према горе:* подскочити. **3.** *интензивирање радње:* подбунити, подстаћи. **4.** *прикривено вршење радње:* подмитити, потказати. **5.** *обнављање радње, стања:* подмладити (се). **6.** *ширење, увећавање власти:* подјармити, потчинити. **7.** *уопште: претварање трајног у свршени глагол:* подготовити, подсетити. **II.** *за грађење именица и придева, а значи:* **1.** *(онај) који се налази испод нечега:* подземље, подморски, поткућни, потходник. **2.** *(онај) који је део неке целине:* пододељак, подразред, подскупштински. **3.** *(онај) који је по звању, чину и сл. нижи у односу на некога:* поднаредник, потпуковник, подштапски. **4.** *(онај) који је на неки начин од неког прихваћен:* подсвоје, подстанар. **5.** *оно што је нечему блиско, али ипак различито:* подсвест, подједнак.

пода́вати (се), по̀дājем (се) (имп. пода́ји (се), пр. сад. пода́јӯћи) (се)) *несвр. према подати (се).*

подавӣјати (се), по̀дàвӣjām (се) *несвр. према подавити (се).*

пода́вити, по̀дāвӣм свр. **а.** *дављењем усмртити више бића, погушити:* ~ у гасним коморама. **б.** *убити потапањем у воду, удавити:* ~ кучиће у језеру. ■ **~ се 1.** *погушити се:* ~ се од прашине. **2.** *изгубити живот дављењем у води.* **3.** *убити један други дављењем (у гужви, борби).*

по̀давити (се), по̀давијем (се) (трп. подавӣјен, -ѐна) свр. *в. подвити (се).*

подавр́нути, подàвр̄нēм свр. *в. подврнути.*

по̀дàвртати, -àврћēм *несвр. према подаврнути.*

по̀дагра ж грч. мед. *упала меких ткива око зглоба, нарочито на ногама, прстима.*

по̀дàдути, по̀дадмēм (по̀дадујēм) свр. *наудити се, отећи;* уп. поднадути: подадуо у лицу.

по̀̑далек, -а, -о *прилично далек, доста удаљен.*

по̀̑далеко прил. *доста далеко.*

по̀̑даље и **по̀̑даље** прил. *нешто даље.*

по̀̑даљи, -ā, -ē **а.** *нешто даљи, подалек.* **б.** *који је с неким у даљем сродству:* ~ рођак.

по̀дāнӣк и **по̀̑данӣк** м рус. **1.** *члан државне заједнице, држављанин.* **2.** ист. *онај који признаје власт феудалца, господара на неком поседу.*

по̀дāница и **по̀̑даница** ж *жена поданик.*

по̀дāничкӣ и **по̀̑даничкӣ,** -ā, -ō *који се односи на поданике, карактеристичан за поданике:* ~ верност, ~ однос.

по̀дāнички и **по̀̑данички** прил. *на поданички начин; одано, привремено.*

по̀дāнӣштво и **по̀̑данӣштво** с *поданички однос.*

по̀̑дао, -дла, -о **а.** *који потајно против неког ради или лоше говори, који је склон таквим поступцима; који је лошег карактера, подмукао, покварен уопште:* ~ човек. **б.** *који је испуњен, прожет подлошћу:* ~ поступак.

подари́вати, -àрујēм *несвр. према подарити.*

пода́рити, по̀дāрӣм свр. (нешто некоме) *дати некоме дар, поклонити.*

подàсипати, -а̄м *несвр. према подасути.*

подàстирати, -рēм *несвр. према подастрети.*

подàстрети јек. **подàстријети,** по̀дастрēм (р. пр. по̀дастро, -рла; трп. по̀дастр̄т) свр. (нешто) **1.** *прострети нешто испод некога, нечега:* ~ (чаршав) некоме. **2.** *ставити, поставити (нешто) испод нечега:* ~ капут поставом.

подàсу̑ти, по̀даспēм свр. *посути, насути нешто по нечему:* ~ пут (шљунком).

пода́так, -тка м (мн. пода́ци, ген. по̀дāтāкā) **а.** *чињеница која је у стварној вези с нечим, која се нечега тиче (и може помоћи у његовом проучавању, разумевању и сл.):* библиографски, историјски подаци. **б.** *званична биографска чињеница или карактеристика којом се доказује идентитет:* лични ~.

по̀̑дāтан, -тна, -о **1.** *који се лако обрађује, мек:* ~ материјал, ~ земља. **2.** фиг. *који се лако даје, који лако ступа у интимне односе:* ~ жена. **3.** *издашан, дарежљив:* ~ рођак. • **бити податне руке** *бити дарежљив, давати не штедећи.*

по̀дати, -а̄м свр. (обично у имп.) **1. а.** *дати уз руке у руку, пружити, уручити:* ~ писмо. **б.** *подарити, поклонити нешто некоме:* ~ слободу. **2.** *удати.* – Подај ћерку за тога момка. **3.** *нахранити животиње.* – Терај свиње па им подај кукуруза. **4.** *извр-*

шити радњу изречену објектом. ■ **~ се 1.** *попустити под притиском.* – Србија се није подала Аустрији. **2. а.** *потпуно се препустити.* – Подала се свом удесу. **б.** *ступити с неким у сексуални однос.* – Није му се хтела подати.

подàтљив, -а, -о *в. податан.*

пòдāтно (подàтљиво) прил. *на податан начин, с податношћу.*

пòдатнōст (подàтљивōст), -ости ж *особина оног који је податан.*

подба́дати, пòдбāдам *несвр. према подбости.*

подбàдāч, -а́ча м *онај који подбада некоī на нешто, подстрекач.*

подбацѝвати, -àцујēм *несвр. према подбацити.*

подба́цити, пòдбāцīм (пòдбацити, -ӣм) свр. **а.** *бацити краће од жељене дужине:* ~ гађајући топом. **б.** фиг. *изневерити нечије наде, очекивања; постићи мање од очекивања:* ~ на такмичењу.

пòдбачāј м **а.** *промашај у гађању кад зрно не добаци до циља.* **б.** *бацање (кугле, копља итд.) краће од очекиваног.* **в.** фиг. *остварење мање од жељеног, очекиваног, неуспех:* ~ производње.

пòдбел јек. **пòдбјел** м бот. *биљка из пор. главочика која се користи као лек за кашаљ,* Tussilago farfara.

подбѝјати, пòдбӣјам *несвр. према подбити.*

пòдбити, пòдбијēм свр. **1.** *прикуцати, приковати одоздо:* ~ ципеле чавлима. **2.** *забити испод нечега:* ~ игле под нокте. **3.** *нажуљити табане при ходању.*

пòдбōј м *набој, жуљ.*

подбòсти (пòдбости), подбòдēм свр. **1.** *ударити, боцнути мамузама или петама у бокове коња да би (брже) кренуо.* **2.** фиг. **а.** *подстаћи, наговорити на нешто.* **б.** *наљутити, разјестити.*

подбòчити, пòдбочӣм свр. **а.** *ослонити главу и сл. о руку, длан итд.* **б.** *подупрети.* ■ **~ се** *ослонити се руком о нешто; подупрети се руком о бок.*

пòдбрадак, -атка м **а.** анат. *предњи део доње вилице на лицу истурен у округластом облику* mentum. **б.** *подвољак.*

подбра́дити се, пòдбрāдӣм се свр. *повезати главу марамом везујући њене крајеве испод подбратка.*

пòдбрадни, -ā, -ō *који се односи на подбрадак, који је испод браде:* ~ мишић.

пòдбрадњак м *трака којом се шлем причвршћује под брадом да би се одржао на глави.*

подбраћѝвати (се), -àћујēм (се) *несвр. према подбрадити (се).*

пòдбу(х)лōст, -ости ж *особина или стање оног који је подбуо.*

подбу́нити, пòдбӯнӣм свр. **1.** *подстаћи на буну (или какав други бунтовни поступак):* ~ народ. **2.** *побудити незадовољство, бес.*

подбуњѝвати, -ӯњујēм *несвр. према подбунити.*

пòдбуо, -ула, -о и **пòдбухао,** -хла, -о *надувен, натекао:* ~ човек, ~ лице.

пòдбухлōст *в. подбулост.*

пòдбухнути, -нēм свр. *надути се, натећи.*

подва́јати (се), пòдвāјам (се) *несвр. према подвојити (се).*

пòдвала ж *речи, дела и сл. којима се неко жели довести у заблуду, превара, обмана.*

подвалàција м (мн. ж) *онај који се бави подвалама, који је некоме подвалио, преварант.*

подвалàцијскӣ, -ā, -ō *који се односи на подвалације.*

подва́лити, пòдвāлӣм свр. (некоме) *послужити се подвалом, намерно и нечасно обманути некога; преварити употпте:* ~ купцу.

подвàлџија м (мн. ж) *в. подвалација.*

пòдваљак, -āљка м *в. подвољак.*

подваљѝвати, -àљујēм *несвр. према подвалити.*

подваљѝвāч, -а́ча м *в. подвалација.*

подваљѝвачкӣ, -ā, -ō *који се односи на подваљиваче, који садржи у себи подвалу:* ~ поступак.

пòдварак, -āрка м кув. *јело од динстаног и запеченог киселог купуса и меса:* ћурка на подварку.

подвари́вати, -àрујēм *несвр. према подварити.*

подварѝјанта ж *начин решавања неког проблема који се незнатно разликује од основног поступка:* ~ у шаху, ~ у рату.

подва́рити, пòдвāрӣм свр. *скувати, зготовити (јело); подгрејати (јело).*

пòдвез м *оно што се везује с доње стране нечега:* ~ на струни за пецање.

пòдвеза ж **1.** *в. подвезица (а).* **2.** *врста женске мараме.*

подвéзати, пòдвēжēм свр. *привезати с доње стране нечега:* ~ рану. ■ **~ се** *учврстити на себи одећу притегавши и привезавши њене крајеве.*

подвезѝвати (се), -вèзујēм (се) *несвр. према подвезати (се).*

пòдвезица ж **а.** *свилена трака или гумена врпца, ластика којом се придржавају чарапе изнад или испод колена, штруфна.* **б.** *појас траке, врпца којом се нешто подвезује.* • **Орден подвезнице** *најстарији и највиши енглески орден који се подвезује испод десног колена.*

подвèсти[1] (пòдвести), -вèдēм (пòдведēм) свр. **1.** *увести некога испод нечега:* ~ под надстрешницу. **2. а.** (некоме) *омогућити некоме да има полни однос с неком женом.* **б.** (некога) *свести женску особу некоме због полног односа.* **3.** фиг. *сврстати мисли, идеје, чињенице у оквире општијих мисли, идеја итд. приликом објашњавања, разумевања и сл. нечега.*

подвèсти[2] (пòдвести), -вèзēм свр. *возећи довести испод нечега:* ~ кола под надстрешницу.

пòдвīг и **пòдвиг** м **1.** *храбро, јуначки извршено дело (скопчано с великим ризиком):* ратни ~, јуначки ~. **2.** *пустоловина, авантура:* кафански ~, лоповски ~. **3.** *употпте: дело, остварење изузетног значаја:* уметнички ~.

пòдвижнӣк м *православни испосник, еремит.*

пòдвижнӣштво с *подвижников начин живота.*

подви́јати, пòдвијāм *несвр. према подвити.*

пòдвӣк м *повик којим се неко позива, упозорава, опомиње итд.*

подвикѝвати, -ѝкујēм *несвр. према подвикнути.*

подви́кнути, пòдвӣкнēм свр. **1.** *јако викнути.* **2.** *викнути на некога због незадовољства, беса и сл.:* ~ на децу. **3.** *оштрим гласом приговорити некоме, прекорети некога и сл.:* ~ женама.

пòдвиличнӣ, -ā, -ō *који је испод зубне вилице:* ~ жлезда.

подвирѝвати (се), -ѝрујēм (се) *несвр. према подвирити (се).*

подви́рити (се), -ӣм (се) свр. *завирити испод нечега брзим, кратким погледом.*

пòдвити, пòдвијēм (имп. пòдвӣј; трп. подвѝјен, -ена) свр. **а.** *савити крај(еве) нечега:* ~ гране. **б.** *привући испод себе:* ~ ноге. **в.** *савити под себе или под нешто:* ~ перчин под капу. **г.** *завртнути, засукати:* ~ рукаве. д. *наднути, саднути:* ~ главу. ■ **~ се** *савити се.* – Листови свеске су се подвили. • **~ реп** а) *постати мање самоуверен, скромнији у понашању, изјавама.* б) *покунити се, повући се.* в) *побећи (из борбе, сукоба).*

подвла́стити, пòдвлāстӣм (трп. пòдвлāшћен (пòдвлāштен)) свр. *наметнути некоме своју власт:* ~ народ.

подвла́чити (се), пòдвлāчӣм (се) [гл. им. подвла́чēње с] *несвр. према подвући (се).*

пòдвлāшћенōст (пòдвлāштенōст), -ости ж *особина или стање оног који је подвлашћен.*

подвлашћѝвати, -àшћујēм *несвр. према подвластити.*

по̀дводан, -дна, -о **1.** *који је изложен по̄плави или по̄дземним водама, водо̄плаван:* ~ терен, ~ њива. **2.** (одр.) *који је испод воде, који се обавља испод воде, који се користи испод воде:* подводни кабл, подводни риболов.

подво̀да̄ч, -а́ча м *онај који по̄дводи, сводник.*

подвода̀чица ж *она која по̄дводи, сводница.*

подво̀дити, по̀дводӣм [гл. им. по̀двођење с] *несвр. пре̄ма по̄двести*[1].

по̀дводница ж бот. *врста водене биљке,* Najas marina.

по̀дводно̄ст, -ости ж *особина тла које је по̄дложно по̄плавама или по̄дземним водама, водо̄плавност.*

по̀двожња̄к м *про̄лаз за пешаке и возила испод саобраћајнице (прӯге, пӯта и сл.);* супр. надвожњак.

по̀двоз м **а.** *средство за вожњу; транспорт, превоз:* дати ~. **б.** *цена превоза, возарина:* платити за ~.

подво̀зити, по̀двозӣм [гл. им. по̀двожење с] *несвр. пре̄ма по̄двести*[2].

по̀двознӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на по̄двоз:* ~ средство, ~ тарифа.

по̀двојен, -а, -о **1.** *трп. од по̄двојити (се).* **2.** *неједнак, различит:* подвојена мишљења (о нечему).

по̀двојено̄ст, -ости ж *особина или стање онога што је по̄двојено:* ~ схватања.

подво̀јити, по̀двојӣм свр. *одво̄јити једно(ī) од другога̄, по̄делити, разделити:* ~ пријатеље, ~ животе. ■ **~ се** *одво̄јити се једно од другога̄, по̄делити се.* – Морамо се подвојити.

по̀двољак, -о̄лька м *дебели кожни набор(и) испод браде; место сличног изгледа на врату неких животиња.*

по̀двољчина ж *ауг̄м. од по̄двољак.*

по̀двољчић м *дем. од по̄двољак.*

подворе́ње с **1.** *услуга̄, служење.* **2.** *по̄сета у знак по̄части, по̄клоњење:* доводити на ~, примати подворења.

подво́рити, -ӣм и **подво̀рити,** по̀дворӣм свр. **1.** *обавити по̄дворење, по̄служити.* **2.** *уго̄стити, пого̄стити.*

по̀двор̄ник м *човек који по̄дворује, по̄служитељ:* школски ~.

по̀двор̄ничкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на по̄дворнике.*

подвостручава́ти (се), -у̀чава̄м (се) и **подвостручи́вати (се),** -у̀чујем (се) *несвр. пре̄ма по̄двостручити (се).*

подво̀стручити (се), -ӣм (се) свр. *учинити (се) двоструким, двајут већим, дужим и сл.*

подвра́тити, по̀двратӣм свр. *по̄дврнути, савити.*

по̀двратнӣк м *кожа која виси испод врата (код говечета и сл.).*

подврга́вати (се), -р̀га̄вам (се) *несвр. пре̄ма по̄дврг̄нути (се), по̄дврћи (се).*

по̀дврг̄нути и **по̀дврћи,** по̀дврг̄нем (аор. по̀дврг̄нӯ, по̀дврже и по̀дврже; р. пр. по̀дврг̄нуо, -ула и по̀двргао, -гла; пр. пр. по̀дврг̄нӯвши и по̀дврга̄вши) свр. **а.** *извршӣти над неким или нечим радњу означену именицом:* ~ анализи, ~ контроли, ~ ревизији, ~ казни. **б.** *изложӣти деловању нечега̄:* ~ притиску, ~ ијекавизирању. ■ **~ се 1.** *по̄стати објекат некакве радње, про̄бати дејство нечега̄:* ~ се тестирању, ~ се операцији. **2.** *по̄корити се, по̄тчинити се (нечијој вољи, власти).*

подвриски́вати, -ѝскујем *несвр. пре̄ма по̄дврискнути.*

подври́снути, по̀дврӣснем свр. **а.** *о̄гласити се врис̄ком.* **б.** *изре̄ћи вриштећи.*

подвр̄нути, по̀дврн̄ем свр. *завр̄нути крај(еве) нечега̄ према унутра или испод нечега̄:* ~ рукаве.

по̀двр̄ста и **по̀дврста** ж *у различитим класификацијама: део врсте који се на основу извесних карактеристика може издво̄јити у посебну за степен нижу категорију:* ~ биља, драмска ~.

по̀двртати, -врћем *несвр. пре̄ма по̄дврнути.*

по̀дврћи (се) *в. по̄дврг̄нути (се).*

подву́ћи (по̀двӯћи), -ву́чем (3. л. мн. -ву́кӯ) свр. **1.** *увући, завући по̄д нешто:* ~ ноге под покривач. **2.** *по̄вући цр̄ту испод написаног, по̄цртати:* ~ реченицу. **3.** фиг. *по̄себно истаћи, нагласити.* – У говору је подвукао значај мира. ■ **~ се** *увући се по̄д нешто:* ~ се под јорган. • **се некоме под кожу** *стећи нечију наклоност ула̄ивањем, ласкањем и сл.*

подгова́рати, -о̀ва̄рам *несвр. пре̄ма по̄дго̄ворити.*

по̀дговор м *нагово̄р, нагова̄рање.*

подгово̀рити, -о̀ворӣм свр. *обично тајно, кришом нагово̄рити, по̄дстаћи на нешто или по̄дбунити про̄тив некога̄.*

подго̀јити (се), по̀дгојӣм (се) свр. *уго̄јити (се), утовити (се).*

по̀дгорац, -о̄рца м *човек из по̄дго̄рине.*

по̀дгорина ж *крај, терен који се налази по̄д го̄ром, испод планине.*

По̀дгоричанин м (мн. -а̄ни) *становник гра̄да Подго̄рице; онај који је из Подго̄рице.*

По̀дгоричка̄нка ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) *становница гра̄да Подго̄рице; она која је из Подго̄рице.*

по̀дгоричкӣ, -а̄, -о̄ *који прӣпада Подго̄рици, који по̄тиче из Подго̄рице, који се односи на Подго̄рицу.*

по̀дго̄рје с *в. по̄дго̄рина.*

по̀дго̄рка ж *жена из по̄дго̄рине.*

по̀дгорскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на по̄дго̄рину и по̄дго̄рје.*

по̀дграда ж *гра̄ђевинска конструкција која у тунелима и рударским јамама спречава обурвавање земље.*

подгра́дити, по̀дгра̄дӣм свр. (нешто) **а.** *изгра̄дити по̄дгра̄де.* **б.** *догра̄дити нешто уз или испод нечега̄.*

по̀дграднӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на по̄дгра̄ду.*

подграђи́вати, -а̀ђујем *несвр. пре̄ма по̄дгра̄дити.*

подгре́вати (се), по̀дгрева̄м (се) јек. **подгријева̀ти (се),** по̀дгријева̄м (се) и **подгрејава̀ти (се),** -ѐја̄вам (се) јек. **подгријава̀ти (се),** -ѝја̄вам (се) *несвр. пре̄ма по̄дгре̄јати (се).*

по̀дгрејати, -је̄м јек. **подгријати** свр. **1.** *мало уго̄рејати.* – Сунце подгрејало. **2.** *по̄ново уго̄рејати (нешто што се охладило):* ~ супу. ■ **~ се 1.** *по̄ново се уго̄рејати, заго̄рејати се.* – Јело се подгрејало. **2.** *изазвати пријем алкохолног пића то̄плину у телу:* ~ се ракијом.

по̀дгрлац, -р̀лца м анат. *јамица по̄д го̄рлом.*

по̀дгрло и **по̀дгр̄ље** с *део врата по̄д го̄рлом.*

по̀дгрупа и **подгру̀па** ж *у класификацији: за степен нижи ниво од грӯпе.*

подгурки́вати, -у̀ркујем несвр. *гурка̄ти више пӯта некога̄ (обично руком) дајући му некакав знак, обраћајући му пажњу на нешто.* ■ **~ се** уз. повр. *гурка̄ти један другога̄.*

по̀дгурнути, -нем свр. *го̄рнути, ставити што по̄д нешто, по̄дметнути.*

по̀дгушнӣ, -а̄, -о̄ *који се налази по̄д го̄ушом:* ~ кеса.

по̀дгушњак м *в. по̄двратник.*

поддија̀лек(а)т, -кта м лингв. *го̄вор некога̄ дијалекта ограничен на уже по̄дручје, с извесним посебним особинама у односу на друга по̄дручја истога̄ дијалекта.*

по̀дебео, -ела, -о *веома дебео; прилично уго̄јен:* ~ нанос; ~ вепар.

подеб̀љати, -а̄м свр. *по̄већати дебљину нечега̄:* ~ оловком линију.

подѐво̄јчити се јек. **подјѐво̄јчити се,** -ӣм се свр. *по̄стати девојка, развити се у девојку, задевојчити се.*

по̀дела јек. **по̀дјела** ж **1.** *раздвајање на делове и одређивање који део коме следује, дељење:* ~ плена. **2.** *утврђивање места, удела, задужења у нечему:* ~ улога (у театру). **3.** *уручивање, до-*

дела нечеīа: ~ одликовања. **4.** *деоба на делове који нешто чине:* ~ времена на сате. **5.** *деоба истородних предмета, појмова према извесним општим принципима, карактеристикама и сл.:* ~ жанрова (у књижевности). **6.** *деоба на врсте, разреде итд. по битним особинама, обележјима и сл., класификација, систематизација:* ~ кичмењака. **7.** биол. *процес бесполног размножавања живих ћелија.* • **~ власти** *начин организације власти у друштву.* **~ рада** *принцип организације целокупног рада у друштву на одређеном ступњу развоја.*

поде́лити, пòдēлӣм јек. **подијèлити,** пòдијелӣм (трп. пòдēљен јек. пòдијељен) свр. **1. а.** *извршити поделу неке целине на делове:* ~ плен, ~ имовину. **б.** *уручити некоме њеīов део (у нечему):* ~ плате. **2.** *дати некоме део нечеīа своī:* ~ залогаје. **3.** *предати, уручити нешто некоме:* ~ одличја. **4.** *распоредити места, звања, послове:* ~ министарске положаје. **5.** *осетити, доживети нешто саосећајући с неким:* ~ тугу. **6.** *извршити рачунску радњу дељења.* ■ **~ се 1.** *раздвојити се на делове.* – Војска се поделила на две стране. **2.** *распоредити се по īрупама.* – Дружина се поделила у три собе. **3.** *заузети различита становишта поводом неког проблема, става и сл.* – Странке се поделиле по питању Косова. • **~ мегдан** *борити се с неким у двобоју; потући се, побити се уопште.*

пòдељак јек. **пòдјељак,** -ēљка м *степен, īрад на разним скалама који служи као јединица мере.* – Температура се зауставила на петом подељку.

пòдēљенōст јек. **пòдијељенōст,** -ости ж *стање оноīа што је подељено.*

подèрати, пòдерēм свр. **а.** *коришћењем или непажњом оцепати:* ~ ципеле. **б.** *искидати, исцепати.* – Бура подере једра. ■ **~ се** *оцепати се, исцепати се.* – Капут се подерао. • **подерана врећа** фиг. *човек који много троши новац.*

подèрив (подèрљив), -а, -о *који се може (лако) подерати:* тешко ~.

подèривōст (подèрљивōст), -ости ж *особина оноīа што се може (лако) подерати.*

подèротина и **подерòтина** ж **1.** *подерано одело, прње:* обући подеротине. **2.** *рупа, оштећење на одећи или обући настала (дуīом) употребом или непажњом:* ~ на врећи.

пòдесан, -сна, -о *зīодан, одговарајући (за употребу), поīодан, прикладан.*

пòдесити, -ӣм свр. **1.** *учинити подесним за нешто (одговарајућим оправкама, оправкама итд.), припремити:* ~ возило. **2.** *прилагодити (некоме, нечему):* ~ понашање. **3.** *прецизно одмерити, одредити:* ~ механизам сата. ■ **~ се** *десити се, збити се.* – Подесило се да се сретну.

пòдеснōст, -ости ж *особина оноīа што је подесно.*

подèтињити (се), -ӣм (се) и **подетúњити (се),** -èтӣњӣм (се) јек. **подјèтињити (се),** -им (се) и **подјетúњити (се),** -èтӣњӣм (се) свр. *почети се понашати као дете.*

подешáвати, -èшāвāм *несвр. према подесити.*

поджáнр и **пòджанр** м *подврста жанра:* филм из жанра кримића а шпијунског поджанра.

пòджупāн, -а и **поджȕпāн,** -áна м *жупанов заменик.*

подзáкōнски, -ā, -ō *који одређује практичну примену начелноī законскоī прописа:* ~ одлука.

подзáкуп м правн. *закуп који закључује закупац с трећим лицем.*

подзáкупац, -пца м *лице које је закључило закуп са закупцем.*

подзáкупнӣ, -ā, -ō *који се односи на подзакуп.*

пòдзаповеднӣк јек. **пòдзаповједнӣк** м *заповедник војне јединице према надређеном заповеднику.*

пòдзēмље с **1.** *место, простор под земљом.* – У подземљу је метро. **2.** мит. *заīробни свет по веровању старих Грка (и неких друīих народа).* – Прометеј силази у подземље. **3. а.** *сиротињски део īрада и њеīово становништво (као симбол криминала).* **б.** *(орīанизовани) криминал уопште и њеīове орīанизације:* ~ Чикага. **в.** *тајна, илеīална орīанизација која се бори за рушење неког система:* револуционарно ~.

пòдземнӣ, -ā, -ō **1.** *који се налази или дејствује под земљом:* ~ вода, ~ железница. **2.** *потајан, илеīалан, противзаконит:* ~ трговина, ~ организација. • **~ свет** мит. *по веровању старих Грка (и друīих народа) свет под земљом īде живе душе умрлих;* уп. подземље (2).

пòдзӣд м и **пòдзида** ж *зид који служи као ограда или као заштита против одрона земље.*

подзúдати, пòдзӣдāм свр. *изīрадити подзид, учврстити подзидом.*

подзиђúвати, -зӣђујēм *несвр. према подзидати.*

пòдзол м рус. *неплодно, неквалитетно земљиште, пешељуша.*

подива́нити (се), -ивāнӣм (се) свр. нар. и арх. *поразīоварати (се).*

пòдивљао, -āла, -о и **подȉвљао,** -ала, -о (обично одр.) *р. пр. од подивљати у атриб. служби:* ~ пас.

пòдивљāлōст и **подȉвљалōст,** -ости ж *особина, стање оноīа ко је подивљао.*

подȉвљати, -āм свр. непрел. **1.** *изīубити кротост, питомост, постати дивљи.* – Коњи су подивљали. **2.** *постати сличан дивљаку (по суровости, запуштености и сл.):* ~ на робији. **3.** *постати недружељубив, отуђити се од људи:* у самоћи. **4.** *полудети, помахнитати:* ~ од беса.

пòдигнути (се), -нēм (се) свр. *в. пòдизати (се).*

пòдизати (се), -ижēм (се) *несвр. према подӣгнути (се), пòдићи (се).*

подȉзāч, -áча м **1.** *направа за дизање терета:* хидраулични ~. **2.** анат. *мишић који подиже īорњи очни капак.*

пòдијум (пòдӣј, -ија) м лат. **1.** ист. *повишено место у старориманском циркусу са седиштем за цара, сенаторе итд.* **2.** *уздигнуто место за īоворнике, предаваче.* **3.** *стални део позорнице, сцена.*

подȉлазити, -ӣм [гл. им. подȉлажēње с] *несвр. према подúћи.*

подúћи (пòдӣћи), пòдӣђēм (аор. подúђох, подúђе и пòдӣђе; р. пр. подȉшао и пòдишао, -шла) свр. **1.** *доћи под нешто, подвући се испод нечеīа:* ~ под амбар. **2.** *примаћи се, приближити се.* – Војска је подишла с леђа. **3.** *обузети, спопасти.* – Подиже га језа. **4.** (некоме) фиг. *ласкањем придобити нечију наклоност:* ~ жени. • **подишли га мрави (трнци** и сл.) *осетио је језу, страх, узбуђење.*

пòдићи, пòдигнēм (аор. пòдигох, пòдиже и пòдиже; имп. пòдигни; р. пр. пòдигао, -гла; трп. пòдигнȕт; пр. пр. пòдигāвши) свр. прел. (вар. подигнути (се)) **1. а.** *поставити на више место, положај.* – Подићи терет с првог на други спрат. **б.** *помаћи, покренути нагоре:* ~ руке. **в.** *усмерити увис:* ~ поглед. **2.** *покупити нешто расуто, разбацано с тла:* ~ крхотине. **3. а.** *вратити у нормалан положај оно што је пало или се преврнуло:* ~ столицу. **б.** *помоћи некоме ко је пао да устане:* ~ старца. **4.** фиг. **а.** *помоћи некоме у лечењу или īа излечити:* ~ болесника. **б.** *омоīућити некоме да се осамостали, одīојити:* ~ сина. **5. а.** *подстаћи на некакву акцију:* ~ на јуриш. **б.** *у вези с неким именицама означава: почети радњу коју та именица означава:* ~ побуну, ~ грају, ~ здравицу. **6. а.** *изīрадити начинити:* ~ кућу. **б.** фиг. *замислити, засновати:* ~ филозофски систем. **7. а.** *учинити вишим:* ~ насип за пола метра. **б.** фиг. *дати некоме, нечему виши статус, значај:* ~ вишу школу у ранг универзитета. **8. а.** *повећати, повисити:* ~ цене. **б.** *појачати (о īласу).* **в.** *учинити бодријим, живахнијим:* ~ расположење. **9.** *побољшати, унапредити:* ~ имање. **10.** *узети, преузети:* ~ новац из банке, ~ пакет с поште. ■ **~ се 1. а.** *попети се на виши положај, место, успети се:* ~ се на планину. **б.** *пропети се:* ~ се на прсте. **в.** *пружити се у вис.* – Подиже се дим над селом. **2.** *устати, усправити се:* ~ се од стола. **3.** *уставши кренути с места.* – Подиже се да иде кући. **4.** *упутити се некуд:* ~ се у лов. **5.** (на неког) *наступити против некоīа:* ~ се на непријатеља. **6.** *побунити се, дићи устанак.* – Сви се подигну на Турке. **7.** *настати, појавити се.* –

Подиже се ларма. **8. а.** *повећати се, повисити се.* – Подигла му се температура. **б.** *постати бодријим, живахнијим.* – Подигло нам се расположење. • **~ главу, ~ глас, ~ на ноге, ~ парницу** итд. *в. под дићи.*

поди́чити, пòдӣчӣм свр. *учинити славним, прославити.* ■ **~ се** *понети се, похвалити се:* ~ се успехом.

подја́рити, пòдјӑрӣм свр. **а.** *појачати, оснажити:* ~ ватру. **б.** *разбеснети, распалити:* ~ некога, ~ бес.

подја́рмити, пòдјӑрмӣм свр. **1.** *упрегнути у јарам:* ~ волове. **2. а.** *ставити под своју власт, подвластити:* ~ непријатеља, ~ народ. **б.** *потчинити свом утицају:* ~ нечије срце. ■ **~ се** *прихватити нечију власт, утицај, покорити се.*

подјармљи́вати (се), -àрмљујēм (се) *несвр. према подјармити (се).*

подјармљи́ва̄ч, -а́ча м *онај који подјармљује некога или га је подјармио.*

подје́дати (се), пòдјēдӑм (се) *несвр. према подјести (се).*

по̀дједна̄к, -а, -о **а.** *који је по особинама исти или сличан са неким:* ~ добитак, ~ неуспех. **б.** *чији је интензитет константан, уједначен.* – Креће се ауто подједнаком брзином.

по̀дједна̄ко прил. *на подједнак начин, једнако.*

по̀дједна̄ко̄ст, -ости ж *особина, стање онога што је подједнако.*

подјѐзичнӣ, -ā, -ō *који се налази под језиком:* ~ жлезда.

подјел- *в. подел-,* **подјељ-** *в. подељ-,* **подјет-** *в. подет-.*

подлагива́ти, -àгујēм несвр. *помало, повремено у причању лагати.*

по̀длактити се и **подлáктити се,** пòдлактӣм се свр. *ослонити се лактом, лактовима о нешто, налактити се.*

по̀длактица ж анат. *део руке од лакта до доручја* antebrachium.

по̀дланица[1] ж анат. *унутрашња површина шаке.*

по̀дланица[2] ж зоол. *врста морске рибе, комарча,* Chrysophrys aurata.

по̀длац, -àца м (инстр. -àцем) *подао, нечастан, покварен човек.*

по̀длачкӣ, -ā, -ō *који се односи на подлаце.*

по̀длачки прил. *на подлачки начин, пољу подлаца.*

подла̀штво с *особина онога који је подао; подао поступак.*

подле́гати, пòдлēжēм јек. **подлијѐгати,** пòдлијежēм *несвр. према подлећи.*

подлѐгнути и **по̀длегнути,** пòдлегнēм свр. *в. подлећи.*

подле́тати, пòдлēћēм јек. **подлијѐтати,** пòдлијећēм *несвр. према подлетети.*

подлѐтети јек. **подлѐтјети,** -тӣм свр. **а.** *летећи стићи испод нечега.* – Врапци подлетеше испод стрехе. **б.** *пасти или бацити се под нешто:* подлетети под ауто.

подлѐћи (пòдлећи), пòдлегнēм свр. **1. а.** *потчинити се нечијој власти, утицају:* ~ под притиском. **б.** *бити побеђен у борби.* **2.** *умрети због болести, повреде:* ~ повредама.

по̀длив м мед. *место на телу где се нешто подлило:* крвави ~.

подли́вати (се), пòдлӣвӑм (се) (јек. и **подлијѐвати (се),** пòдлијевӑм (се)) *несвр. према подлити (се).*

по̀длистак, -ска м **а.** *новински, часописни додатак (каткад штампан и на другачијем формату) чији се садржај тематски или жанровски разликује од издања коме је придодат:* књижевни ~. **б.** *састав књижевно-журналистичког жанра који се у дневним или периодичним издањима појављује на истом месту, обично писан популарно, живо и лако, у наставцима, фељтон.*

по̀длити, пòдлијēм (трп. подли̏вен, -ѐна) свр. **1.** *полити, просути воду (или неку другу течност) испод некога или нечега.* – Првог дана у затвору под њега су подлили воду. **2.** *изливајући се, преливајући подићи под нешто или некога.* **3.** *испунити, прожети нечим (некога или део тела).* – Девојку подли нежно руменило. ■ **~ се** *испунити се, прожети се нечим.* – Очи му се подлиле крвљу.

по̀дло прил. *на подао начин, као подлац.*

по̀длога ж (дат. -лози) **1. а.** *оно што је ради чврстоће, заштите подложено, подметнуто испод нечега:* ~ у ципели. **б.** *темељ од земље, камена, бетона на коме се што зида, поставља:* ~ за зграду. **в.** *основни слој боје, премаза који служи као везиво за слојеве који се наносе преко њега.* **г.** *основно биће у које се додају други састојци при справљању коктела.* **2.** фиг. *упориште: основа на којој се нешто подиже, заснива:* ~ теорије. **3.** агр. *стабљика на коју се калеми:* дивља ~. **4.** *јамство, залог:* дати некоме позајмицу без подлоге. • **златна ~** фин. *новчани систем, према коме сва маса папирног новца има потпуно или делимично покриће у злату.*

по̀дложак, -шка м *оно што је подложено испод нечега, подметач.*

по̀дложан и **по̀дложан,** -жна, -о **1.** *који је под нечијом влашћу, потчињен.* – Пољска је била подложна Русији. **2.** *који је изложен или склон некаквом утицају:* ~ променама.

подло̀жити, пòдложӣм свр. **1.** *ставити под нешто, подметнути.* **2.** *наложити, запалити:* ~ ватру, ~ пећ.

по̀дложица ж *дем. од подлога.*

по̀дложно̄ст, -ости ж *својство, стање онога који је некоме, нечему подложан.*

подлока́вати, -òкāвӑм *несвр. према подлокати.*

подло̀кати, пòдлочēм свр. *потконати дејством воде.* – Река подлоче обалу.

по̀длост, -ости ж *особина онога који је подао; подао поступак:* људска ~. Обогатио се једном подлошћу.

по̀длу̏ће с грађ. *унутрашња страна лука у градитељству.*

по̀дљута ж *рана која се подљути, загади.*

подљу́тити се, пòдљӯтӣм се свр. *погоршати се због загађења (о рани).*

по̀дмазати, -ажēм свр. **1.** *прекрити машћу, намазати одасвуд:* ~ осовину. **2.** фиг. *подмитити, поткупити:* ~ власт. • **иде као подмазано** *иде врло лако, одвија се без проблема.*

подмази́вати, -àзујēм *несвр. према подмазати.*

подмазѝва̄ч, -а́ча м *човек који се бави подмазивањем машина.*

подма̀кнути и **подма̀ћи** (пòдмаћи), пòдмакнēм свр. **1.** *помицањем ставити нешто испод некога, нечега:* ~ јастук под главу. **2.** фиг. *наместити, подметнути некоме подвалу.*

по̀дмерити јек. **по̀дмјерити,** -ӣм свр. **1.** *одредити меру, измерити.* **2.** *проверити тачност влаге или мере.*

подме́сити, пòдмēсӣм јек. **подмијѐсити,** пòдмијесӣм свр. *додати квасац тесту да изазове процес врења.*

по̀дместити јек. **по̀дмјестити,** -ӣм свр. *ставити испод нечега:* ~ тацну испод шоље.

по́дмет и **по̀дмет** м лингв. арх. *в. субјекат.*

по̀дметак, -тка м *в. подлога (1а).*

по̀дметати и **подмѐтати,** пòдмећēм *несвр. према подметнути.*

подмѐта̄ч, -а́ча м *в. подлога (1а):* картонски ~.

по́дметнӣ и **по̀дметнӣ,** -ā, -ō *који се односи на подмет, субјекатски.*

по̀дметнути и **подмѐтнути,** пòдметнēм свр. **1.** *метнути, ставити испод некога, нечега:* ~ носила под рањеника. **2.** *поставити испред некога, нечега:* ~ образ за пољубац. **3. а.** *крадом ставити некоме нешто ради преваре:* ~ фалсификован новац. **б.** *потурити, приписати некоме нечасно дело, злочин и сл.:* ~ убиство. ■ **~ се 1.** *стати некоме на пут или се подвући под некога да би се пореметила, прекинула његова акција (у фуд-*

балу и сл.). **2.** (о женској особи) *хотимице, намерно ступити с неким у сексуални однос, наметнути се.* – Она му се сама подметнула. • **~ некоме ногу (клип (у точкове))** *учинити некоме зло, напакостити некоме.*

подме́штати, пòдмēштām јек. **подмје́штати,** пòдмјēштām *несвр. према подместити.*

подмигѝвати (се), -ѝгујēм (се) *несвр. према подмигнути (се).*

подмигѝвачкӣ, -ā, -ō *који се односи на оне који се подмигују.*

подмѝгљив, -а, -о *који подмигује; који одаје подмигљивост:* ~ човек; ~ поглед.

подмѝгљивац, -ѝвца м *човек склон подмигивању.*

подмѝгљиво прил. *подмигујући, с подмигивањем:* ~ погледати.

подмѝгљивōст, -ости ж *особина оног који је подмигљив.*

пòдмигнути, -нēм свр. *дати знак мигом ока, намигнути (често кришом):* ~ девојци. ■ **~ се** *намигнути један другом дајући тако некакав знак (често с ироничним значењем).*

подмире́ње с *извршење обавезе, враћање дуга.*

подмири́вати, -ѝрујēм *несвр. према подмирити.*

подми́рити, пòдмѝрӣм свр. **1.** *задовољити некакве потребе:* ~ укућане. **2.** *(из)дати колико треба, колико се очекује:* ~ бановима раднике. **3.** *нахранити и напојити стоку:* ~ краве. **4.** *исплатити обавезе:* ~ дуг. **5.** *надокнадити:* ~ штету.

подми́тити, пòдмѝтӣм свр. *поткупити митом.*

подмѝтљив, -а, -о *који лако узима, прима мито.*

подмѝтљивац, -ѝвца м *подмитљив човек.*

подмѝтљивōст, -ости ж *особина оног који је подмитљив.*

подмиће́нӣк, -и́ка м *подмићен човек.*

подмиће́вати, -ѝјујēм *несвр. према подмитити.*

пòдмицати, -ичēм *несвр. према подмаћи, подмакнути.*

пòдмладак, -атка м **а.** *младо покољење, млади нараштај, младеж:* људски ~. **б.** *младе животиње, младунчад:* пачји ~.

подмла́дити, пòдмлāдӣм свр. *учинити младим, млађим.* – Срећа га је подмладила за 10 година. ■ **~ се** *добити млађи изглед од оног који је карактеристичан за одређене године, осећати се млађим него што се очекује и сл.:* ~ се поред деце. • **подмладило се небо** нар. *каже се кад се на ведром небу изокола појаве мали облаци и тад се верује да ће пасти киша.*

пòдмлāђенōст, -ости ж *стање оног који се подмладио или се тако осећа.*

подмлађѝвати (се), -ā̀ђујēм (се) *несвр. према подмладити (се).*

пòдмōрје с *морско дно с укупним биљним и животињским светом, налазиштима нафте, гаса и др.*

пòдмōрница ж *врста ратног (ређе научног) брода способног да дејствује испод површине и на површини мора:* нуклеарна ~.

пòдмōрничāр м *војно лице које служи или ради на подморници.*

пòдмōрничкӣ, -ā, -ō *који се односи на подморнице:* ~ напад, ~ рат, ~ база.

пòдморскӣ, -ā, -ō *који се налази испод површине мора:* ~ вулкан, ~ база.

пòдмӯкао, пòдмӯкла и подму́кла, -о **1.** *који је склон да крадом чини зло, напакости, злонамеран:* ~ човек. **2.** *који одаје нечију подмуклост; који је задат, повучен и сл. са злим намерама:* ~ осмех; ~ потез. **3.** *који наговештава зло, непријатности:* ~ грмљавина. **4.** *тупи, пригушен, потмуо:* ~ бол.

пòдмӯкло и **подму́кло** прил. *на подмукао начин, с подмуклим намерама.*

пòдмӯклōст и **подму́клōст,** -ости ж *особина оног који је подмукао.*

поднà̀дулōст, -ости ж *стање оног који је поднадуо, оног што је поднадуло:* ~ лица.

поднà̀дути, пòднадмēм (пòднадујēм) свр. *имати отоке на телу, натећи, отећи;* уп. подадути: ~ у лицу.

поднàпити се, пòднапијēм се свр. **а.** *умерено се напити; прилично се напити:* ~ вина.

поднáреднӣк м вој. *подофицир с најнижим чином у војсци пре Другог светског рата.*

поднáредничкӣ, -ā, -ō *који се односи на поднареднике, који је карактеристичан за њих:* ~ униформа, ~ манир.

поднáслов м *наслов који стоји испод главног наслова, натписа и сл. (као објашњење, прецизирање):* новински ~, ~ студије.

пóдне, пóднева с (с предл. најчешће непром.) **1. а.** *средина дана, време кад је Сунце у највишој тачки изнад хоризонта, 12 сати:* тачно у ~. **б.** астр. *тренутак кад средиште Сунца пролази кроз меридијан одређеног места:* право ~, тачно ~. **в.** фиг. *половина људског века:* ~ живота. **2.** рлг. *код хришћана: време (тачно у 12 сати) када их црквено звоно позива на молитву; код муслимана: време клањања молитве иҳиндије.*

пòднēбље и пóднēбље с **1.** *небески простор изнад одређеног места или краја.* **2.** *крај, земља:* човек из другог поднебља. **3.** *климатске карактеристике (неког краја, земље):* континентално ~, тропско ~.

пóдневак, -ēвка м геогр. *замишљена полукружна линија на Земљи која спаја Северни и Јужни пол, меридијан:* нулти ~.

пóдневачкӣ, -ā, -ō *који се односи на подневак:* ~ линија.

пóднēвнӣ, -ā, -ō **1.** *који се односи на подне:* подневне вести. **2.** *в. подневачки.*

пóднēвнӣк м *в. подневак.*

пóднēвничкӣ, -ā, -ō *који се односи на подневнике.*

пòднесак, -ска м *писмени спис (представка, молба итд.) који се подноси некаквој власти, служби:* тајни ~, службени ~.

пòднēти јек. **пòднијети,** -нèсēм (пòднесēм) (аор. поднèсох и пòднēх јек. пòднијех; трп. поднèсен и пòднēт јек. пòднијет) свр. **1.** *држећи што у рукама пренети некоме:* ~ столицу госту. **2.** *понудити некога храном, пићем и сл. преносећи је у рукама: послужити, почастити некога:* ~ печење. **3.** фиг. **а.** *изнети, дати нешто на разматрање, оцењивање:* ~ молбу, ~ предлог. **б.** *саопштити некоме нешто (писмено или усмено):* ~ рапорт, ~ оставку. **4. а.** *издржати одређене тешкоће, неугодности, претрпети:* ~ операцију, ~ критику. **б.** арх. *испунити очекивања, задовољити.* – Каква је твоја пушка? – Моћи ће поднети. • **~ на тањиру (тацни)** *дати некоме све на готово, омогућити некоме да добије, оствари нешто без имало труда.*

подни́мити, пòднѝмӣм свр. **1.** *подупрети нешто нечим:* ~ главу рукама. **2. а.** *прекрстити руке.* **б.** *ставити руке на бокове (тако да их оне длановима и прстима захвате).* ■ **~ се 1.** *ослонивши се лактовима о нешто држати главу међу длановима (или на длану).* **2.** *одупрети се длановима о бокове, подбочити се.*

подно (наглашено: пòдно) предл. (с ген.) *у доњем делу, испод нечега:* ~ брда, ~ врба.

пòдножан, -жна, -о **1.** *који је под ногама:* ~ стаза. **2.** (одр.) *који је у подножју, који је у вези с подножјем:* ~ страна.

пòднòжје с **1. а.** *доњи део неког предмета:* ~ стола. **б.** *постоље споменика, скулптуре.* – Кип је постављен на подножје. **2.** *горња површина основе, темеља нечега помало издигнута од главног нивоа итд.:* ~ храма. **3.** *доњи део планине, брда:* ~ Авале.

пòдноктица ж мед. (обично мн.) *в. заноктица (в).*

поднòсив, -а, -о *в. подношљив.*

поднòсилац, -иоца (поднòситељ) м *онај који нешто подноси, предлаже:* ~ извештаја, ~ резолуције.

поднòсити, пòдносӣм [гл. им. пòдношēње с] *несвр. према поднети.* ■ **~ се** *толерисати један другог, трпети се.* – Суседи се не подносе. • **~ се као пас и мачка** *не подносити се, не трпети се.*

пòднōћ прил. *пред саму ноћ, на почетку ноћи:* стићи ~ у град.

поднòшљив, -а, -о *који се може подносити, истрпети, дозволити:* ~ бол, ~ пораз.

подно̀шљиво прил. разг. *на подношљив начин.*

подно̀шљивӧст, -ости ж *особина оног који се може поднети, онога што се може поднети; особина онога који нешто може поднети.*

по̀доба и **по̀доба** ж арх. **1. а.** *оно што је обликом некоме, нечему слично.* **б.** *слика нечега, лик, облик:* ~ мог брата. **2.** *в. сподоба.*

по̀добан, -бна, -о **1.** арх. *сличан, налик:* човек ~ диву. **2. а.** *згодан, погодан:* ~ тренутак. **б.** *који је по нечијем уверењу, мишљењу (политички и сл.) одговарајући, повољан:* ~ за функцију, ~ председник. **3.** *кадар, спреман:* срце ~ за јунаштво.

по̀добар, -бра, -о *доста, прилично добар; прилично јак, снажан, повелик итд.:* ~ дечак, ~ шамар, ~ парче.

подоби́вати, -о̀бӣвам и **подоби́јати,** -о̀бӣјам свр. *један за другим добити, примити:* ~ више награда, ~ много удараца.

по̀добно прил. арх. *слично као нешто друго, попут.* – Глас грмну подобно грому.

по̀добнӧст и **подо́бнӧст,** -ости ж *својство, особина онога који је подобан, онога што је подобно.*

подо̀брити, по̀добрӣм свр. *учинити добрим или бољим, побољшати:* ~ карактер. ■ ~ **се** *постати добар или бољи, побољшати се.* – Однедавно се подобрио старац.

по̀добро прил. *доста, веома добро (јако, много итд.):* ~ попити, ~ ударати.

подо̀дбор м *део одбора с посебним задужењем, обавезом и сл.*

подо̀дељак јек. **подо̀дјељак,** -е̄љка м *део одељка (у тексту, књизи и сл.) који се бави каквим појединачним проблемом (у односу на шири који се разматра у одељку).*

подозре́вати, -о̀зрēвам јек. **подозријѐвати,** -о̀зријевам несвр. рус. *осећати сумњу, несигурност у односу на нечије речи, поступке, намере, сумњати.* – Подозрева да му је жена неверна.

подозре́ње с рус. *осећање сумње, несигурности према нечијим речима, поступцима, намерама, сумњичавост:* осећати ~, посматрати с подозрењем.

подо̀зрив, -а, -о **1.** *сумњичав, неповерљив:* бити ~ према нечему. **2.** *који одаје сумњу, неповерење:* ~ осмех.

подо̀зриво прил. *с подозрењем, сумњичаво, неповерљиво.*

подо̀зривӧст, -ости ж *особина онога који је подозрив.*

по̀дој м **1.** *храњење детета мајчиним млеком.* **2.** *количина млека којим мајка задовољи потребе детета које сиса за једним оброком.*

подо̀јити, по̀дојӣм свр. **1.** *властитим млеком нахранити дете које сиса (о мајци):* ~ бебу. **2.** *нахранити се дојећи, посисати (о детету или младунчету животиње).*

подо̀лазити, -ӣм свр. *доћи један за другим.*

подоно̀сити, -о̀носӣм свр. *донети једно за другим.*

подора́вати, -о̀рāвам *несвр. према подорати.*

подо̀рати, по̀дорēм свр. *поорати земљиште после скидања плодова са њега; заорати ђубре у земљу.*

подо̀ручковати, -кујēм свр. *доручковати мало хране.*

по̀доста прил. *у приличној мери, прилично:* ~ урадити.

по̀дофицӣр, -а и **подофѝцӣр,** -и́ра м *војно лице из нижег старешинског кадра које најнепосредније руководи јединицом, млађи официр.*

по̀дофицӣрскӣ и **подофѝцӣрскӣ,** -ā, -ō *који се односи на подофицире:* ~ чин, ~ школа.

подофицѝрчић м **а.** *дем. од подофицир.* **б.** ир. *никакав, неважан подофицир.*

по̀доцкан прил. *веома доцкан, прилично касно:* ~ се вратити.

по̀дочнӣ, -ā, -ō *који је под очима:* подочни мишићи.

по̀дочњāк м (обично мн. -āци) *набран, често таман лук под очима.*

подо̀штрити, по̀доштрӣм свр. *одоздо заоштрити:* ~ колац.

подражàвалац, -аоца (ген. мн. -лāцā) (подражàватељ) м *онај који некоī подражава, имитатор.*

подража́вати, -àжāвам несвр. (некога, ређе некоме) **а.** *уледати се на некога, поводити се за неким (у понашању и сл.).* – Песници подражавају један другог. **б.** *имитирати, опонашати нечији глас, гестове и сл. као нарочиту врсту естрадне вештине.* – Глумац подражава политичаре.

по̀дражāј м *спољни утицај на чула, надражај.*

подра́жити, по̀дражӣм свр. **1.** *утицати нечим на организам или његов појединi орган изазивајући реакцију:* ~ жуч. **2. а.** *незнатно надражити, мало изазвати:* ~ свраб. **б.** фиг. *речима подстаћи на неку акцију, против некога, нечега:* ~ на сукоб. **в.** *узвицима, гестовима изазвати нечији бес, наљутити:* ~ пса.

подра́зред м **а.** *у систематизацији: део разреда који садржи јединке истих или сличних особина.* – Сисари се деле на три подразреда. **б.** *у класификацији: део разреда који садржи предмете, појаве и сл. истих или сличних особина:* ~ ботаника (у оквиру разреда природних наука).

подразуме́вати, -ӯмēвам јек. **подразумијѐвати,** -ӯмијевам *несвр. према подразумети.*

подразӯмети, -мēм јек. **подразӯмјети,** -мијēм свр. **а.** *претпоставити да је нешто и без директног навођења јасно у неком тексту, говору и сл., па га не исказати речима.* – Наше писмо је подразумело пристанак. **б.** *разумети, схватити нешто на известан начин.* – Под вашим осмехом подразумели смо пристанак.

по̀дранити, -ӣм свр. *прилично рано устати, пранити, ранити.*

подра́пати, по̀драпām свр. *искидати на комадиће, подерати:* ~ кошуљу. ■ ~ **се** *поцепати се, подерати се;* фиг. *потући се:* ~ на трње. Деца се подрапала.

по̀драшкати, -ām свр. *дем. према подражити.*

по̀дрēд м *у систематизацији: део реда;* уп. ред (1). – Ред слепих мишева се дели на два подреда.

подре́дити, по̀дрēдӣм свр. **а.** *учинити зависним у односу на некога, нешто, потчинити:* ~ појединца држави. **б.** *сматрати мање важним у односу на нешто друго (и одговарајуће поступати):* све ~ успеху. ■ ~ **се** *потчинити се.*

по̀дрēђен, -а, -о **1.** *трп. од подредити (се).* **2.** (у именичкој служби, одр.) *особа која је у служби потчињена старијем, надређеном.*

по̀дрēђенӧст, -ости ж *стање или положај онога који је некоме подређен, онога што је нечему подређено.*

подређи́вати (се), -ѐђујēм (се) *несвр. према подредити (се).*

подрези́вати, -ѐзујēм *несвр. према подрезати.*

по̀дрезати, -ежēм свр. **1.** *резањем скратити:* ~ нокте, ~ косу. **2.** фиг. *умањити нечију снагу:* ~ силу. • ~ **некоме крила** *в. под крила.*

подре́мати, по̀дрēмам јек. **подријѐмати,** по̀дријемам свр. **1.** *провести неко време дремајући.* **2.** *један за другим пасти у дремеж.*

по̀дрепак, -пка м **а.** *део животињског тела испод репа.* **б.** пеј. *в. подрепаш.*

подрèпāш, -а́ша м пеј. *улизица, ултрон.*

по̀дрепнӣ, -ā, -ō *који се налази под репом:* ~ муха.

подржа́вати (се), -ржāвам (се) *несвр. према подржати (се).*

подр̀жавити, -ӣм и **подржа́вити,** -р̀жавӣм свр. *учинити државним:* ~ привреду.

подржавље́ње с *процес остваривања државне надлежности, власништва итд. над нечим.*

подр̀жати, -жӣм (р. пр. по̀држао, -āла (подр̀жао, -ала)) свр. **1.** *извесно време нешто придржавати:* ~ терет. **2.** фиг. *дати некоме подршку делима или речју:* ~ побуњенике, ~ идеју. **3.** *не*

дозволити да нешто престане: ~ ватру у пећи. ■ ~ **се** *међусобно се помоћи, дати један другом подршку.*

подри́вати (се), пòдрӣвām (се) *несвр. према подрити (се).*

подри́вач, -а́ча м **1.** *оруђе за обрађивање земљишта подривањем.* **2.** фиг. *онај који подрива, квари некакав ред, поредак:* ~ социјализма.

подри́вачкӣ, -ā, -ō *који се односи на подривање:* ~ активност.

подрига́ти, -ӣгујēм *несвр. према подригнути.*

пòдригнути, -нēм свр. *гласно испустити гасове из желуца кроз уста.*

пòдрити, пòдријēм (трп. подрȉвен, -ènа) свр. **а.** *поткопати земљу испод нечега:* ~ обалу. **б.** *ријући развалити:* ~ ограду. **в.** фиг. *учинити слабим:* ~ државу.

подрȁати, пòдрāм свр. *обавити дрљање земљишта.*

пòдрмати, -ām свр. *мало, кратко продрмати.*

подрмȕсати, -ām свр. *мало, кратко продрмусати.*

пòдробан и **пòдробан** -бна, -о *детаљан, исцрпан:* ~ извештај.

пòдробно и **пòдробно** прил. *детаљно, исцрпно.*

пòдробнōст и **пòдробнōст,** -ости ж **а.** *особина онога што је подробно, исцрпност:* ~ коментара. **б.** *појединост, детаљ:* ићи у подробности.

пòдровānōст, -ости ж *особина онога што је подровано, поткопаност.*

подрòвати, пòдрујēм свр. *в. подрити.*

подрòнити, пòдронӣм свр. **1.** *роњењем доћи испод некога, нечега:* ~ под брод. **2.** *локањем подрити:* ~ обалу.

подрпа́нац, -нца и **подрпа́нко** м *в. одрпанац.*

подр̏пати (се), пòдр̏пām (се) свр. *подерати (се), поцепати (се).*

пòдртина ж **1.** *рушевина, развалина (неке грађевине).* **2.** *в. подеротина.* **3.** фиг. *човек оронуо од болести, старости итд.*

подру́гати се, пòдрӯгām се свр. *подругнути се.*

подрȕгачица ж *подругљива песма, ругалица.*

подруги́вало с (м) (мн. с) *подругљивац.*

подруги́вати се, -ӯгујēм се *несвр. према подругати се.*

подруги́вач, -а́ча м *подругљивац.*

подруги́вачкӣ, -ā, -ō *који се односи на подругљиваче.*

подруги́вачки прил. *с подругљивањем, попут подругљивача.*

подрȕгљив, -а, -о **а.** *који воли да се подругује:* ~ човек. **б.** *који садржи или изражава поруку, подсмех:* ~ текст, ~ поглед.

подрȕгљивац, -ӣвца м *онај који се (радо) подругује, руга.*

подрȕгљивица и **подрȕгљӣвка** ж *жена подругљивац.*

подрȕгљиво прил. *на подругљив начин, с поруком.*

подрȕгљивōст, -ости ж *особина онога који је подругљив, онога што је подругљиво.*

пòдругнути се, -нēм се свр. *наругати се, подсмехнути се.*

пòдружнӣ, -ā, -ō *који се односи на подружнице:* ~ одбор.

пòдружница ж *одељење неке установе, организације и сл.:* сеоска ~.

пòдружничкӣ, -ā, -ō *који се односи на подружнице.*

пòдрум и **пòдрум** м грч. **1. а.** *просторија испод приземља зграде у којој се чувају намирнице, гориво и сл.* **б.** *таква просторија у којој се складиште, точе или продају разна пића, коноба, таверна:* вински ~. **2.** *стаја, коњушница.*

подрȕмār, -а́ра м **1.** *стручњак или упоште радник у подрумарству.* **2.** *власник подрума (1б).* **3.** *књига о подрумарству.*

подрȕмāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на подрумаре и на подрумарство:* ~ занат, ~ технологија.

подрума́рство с **а.** *грана производње и складиштења вина (и неких других алкохолних пића) у нарочитим подрумима:* савремено ~. **б.** *посао подрумара у оквиру такве производње.*

пòдрумскӣ и **пòдрумскӣ,** -ā, -ō *који се налази или користи у подруму, који је у вези с подрумом итд.:* ~ кључ, ~ просторија.

подрȕмчина ж *ауг. и теј. од подрум.*

подрȕмчић м *дем. од подрум.*

подрȕмци́ја м (мн. ж) *в. подрумар (1, 2).*

пòдручан, -чна, -о *који се налази на подручју (нечије власти, управе):* ~ школа.

пòдрȕчје с **1.** *област, територија, крај с организованом влашћу; делокруг власти:* аутономно ~, управа подручја. **2.** *област, територија, крај који се издвојено посматра на основу неке карактеристике, зона:* пустињско ~. **3.** *део тела који чине неки орган и његова околина:* ~ срца. **4.** *област неке делатности, интересовања (у науци, привреди, спорту итд.):* ~ организације рада, ~ атлетике.

подрȕштвенити, -ӣм свр. *учинити власништвом друштва:* ~ привреду.

подруштвљава́ти, -ȕштвљавāм *несвр. према подруштвенити.*

пòдрȕштвљенōст, -ости ж *стање онога што је подруштвљено:* ~ средстава за производњу.

подруштвље́ње с *остварење друштвеног власништва над привредом и сл.*

подрхта́вати, -р̏хтāвām *несвр. према подрхтати.*

подр̏хтати, подр̏хтӣм и пòдршћēм свр. *задрхтати, затрепетити.*

пòдршка ж *потпора, помоћ:* ~ акцији.

подса́вез м *нижи организациони облик повезивања који обухватајући више чланова као јединствену целину улази у састав савеза:* фудбалски ~.

подса́везнӣ, -ā, -ō *који је у вези с подсавезом, који се односи на подсавез.*

подса̀вити, пòдсавијēм свр. *савити под нешто; пресавити:* ~ ноге испод столице; ~ лист хартије.

подсва́јати, пòдсвāјām *несвр. према подсвојити.*

пòдсвесно и **пòдсвесно** јек. **пòдсвјесно** и **пòдсвјесно** прил. *на подсвестан начин, помоћу подсвести, без учешћа свести:* стварати ~, реаговати ~.

пòдсвеснōст и **пòдсвеснōст** јек. **пòдсвјеснōст** и **пòдсвјеснōст,** -ости ж *вансвесни ниво људских психичких способности; подсвесно стање.*

пòдсвēст јек. **пòдсвијест** ж (инстр. пòдсвēшћу јек. пòдсвијешћу) псих. *по учењу психоанализе и неких других теорија: дубоки, основни, интроспекцији недоступан ниво психе обликован инстинктима, детињим доживљајима, потискивањем и сл. чије манифестације врло ретко продиру у свест, али снажно обликују понашање појединца.*

пòдсвестан и **пòдсвестан** јек. **пòдсвјестан** и **пòдсвјестан,** -сна, -о *који се налази у подсвести, који је карактеристичан за подсвест, нагонски, инстинктиван:* ~ страх, ~ одлука.

пòдсвојак, -ојка м *в. посвојак.*

подсвòјити, пòдсвојӣм свр. *в. посвојити.*

пòдсвōјче, -ета с (мн. ø; зб. им. пòдсвојчā̀д ж) *в. посвојче.*

подсекрèтār, -а́ра м *заменик секретара.*

подсѐкција ж *део, огранак секције с посебним радним програмом.*

пòдсетити јек. **пòдсјетити,** -ӣм свр. (на некога, на нешто) **а.** *речима помоћи некоме да се сети некога, нечега.* **б.** *изгледом, понашањем и сл. изазвати у некоме асоцијацију по сличности с неким другим.* ■ ~ **се** *сетити се, споменути се (некога, нечега).*

по̀дсетнӣк јек. **по̀дсјетнӣк** м **1. а.** *списак података који неко користи да би се подсетио нечега:* написати ~. **б.** свеска, блок и сл. *у који се бележе подаци за подсећање:* купити ~. **2.** фиг. *оно што (може да) служи као подсетник (1а).* – Прича је подсетник за нас.

по̀дсетница јек. **по̀дсјетница** ж *картончић на којем су одштампани адреса и неки лични подаци појединца и које он даје људима с којима жели да контактира.*

по̀дсећати (се) јек. **по̀дсјећати (се),** -ам̄ (се) *несвр. према подсетити (се).*

по̀дсећи, -се́чем̄ јек. **по̀дсјећи,** -сијечем̄ свр. **1.** *одрезати, одсећи одоздо, с доње стране:* ~ стабло. **2.** фиг. *наћи прекинути нешто:* ~ наду. • **подсекоше му се ноге, колена** *услед страха, узбуђења остао је без снаге у ногама, осетио немоћ итд.* ~ **грану на којој се седи** *учинити нешто против себе, сопствених интереса.* ~ **некоме крила** *в. под крила.* ~ **некоме рогове** *сломити нечији отпор, покорити некога.*

подсе́цати, по̀дсецам̄ јек. **подсијецати,** по̀дсијецам̄ *несвр. према подсећи.*

по̀дсигӯрно и **по̀дсигӯрно** прил. *засигурно, несумњиво.*

по̀дсирити, -ӣм свр. *додајући сириште учинити да се (млеко) усири, усирити (млеко) сиришћем.*

подсѝстем, -е́ма м *део система нижег ранга.*

подскаки́вати, -а̀кујем̄ *несвр. према подскочити.*

подскòчити, по̀дскочӣм (по̀дскоknути, -нем̄) свр. **1.** *начинити мали скок увис:* ~ у ходу. **2.** *наћи устати, подићи се:* ~ од стола.

по̀дскочица (по̀дскочница) ж *кратка лирска, шаљива песма, обично с еротским мотивима, која се изводи док се подскакује у колу, поскочица.*

подсме́вало јек. **подсмијѐвало** с (м) (мн. с) *онај који (воли да) се подсмева.*

подсме́вати се, по̀дсмевам̄ се јек. **подсмијѐвати се,** по̀дсмијевам̄ се несвр. *излагати подсмеху, порузи, ругати се:* ~ супарнику.

подсмѐва̄ч јек. **подсмјѐва̄ч,** -а́ча м *онај који се некоме (нечему) подсмева.*

подсмѐва̄чкӣ јек. **подсмјѐва̄чкӣ,** -а̄, -о̄ *који садржи подсмех:* ~ поглед. **б.** *својствен подсмевачима:* ~ карактер.

подсмѐва̄чки јек. **подсмјѐва̄чки** прил. *на подсмевачки начин, подсмехујући се.* – Критика је те преводе оценила строго и подсмевачки.

по̀дсмѐвка јек. **по̀дсмијевка** ж *такосна, подсмешљива шала.*

подсмеја́вати се, -ѐја̄вам̄ се јек. **подсмијава́ти се,** -ѝја̄вам̄ се *несвр. према подсмејати се.*

по̀дсмӗх јек. **по̀дсмијех** м *осмех праћен злобношћу, иронијом, често и погрдним речима.* • **бити (служити) на (за) ~ (целом свету)** *каже се за онога ко је толико јадан, неугледан, неуредан и сл. да му се свако подсмева.* **изложити, изврнути некога подсмеху** *подсмехнути се некоме обично привукавши и друге да учествују у подсмехивању.*

подсмехи́вати се јек. **подсмјехи́вати се,** -ѐхујем̄ се *несвр. према подсмехнути се.*

подсме́хнути се, по̀дсмӗхнем̄ се јек. **подсмијѐхнути се,** по̀дсмијехнем̄ се и **по̀дсмехнути се,** -нем̄ се јек. **по̀дсмјехнути се,** -нем̄ се свр. **1.** *изразити нешто с подсмехом, наругати се:* ~ непријатељу. **2.** *осмехнути се, насмешити се:* ~ благо пријатељици.

подсмѐшљив јек. **подсмјѐшљив,** -а, -о **а.** *који је праћен подсмехом, који изражава подсмех, подругљив:* ~ поглед. **б.** *који се радо подсмехује:* ~ човек.

подсмѐшљивац јек. **подсмјѐшљивац,** -ӣвца м *онај који се (радо) подсмехује, подругљивац.*

подсмѐшљиво јек. **подсмјѐшљиво** прил. *с подсмехом, подругљиво.*

подсмѐшљивӧст јек. **подсмјѐшљивӧст,** -ости ж *особина онога који је подсмешљив, подругљивост.*

подстàкнути (се) *в. подстаћи (се).*

по̀дстанӑр м *онај који станује у туђем стану.*

по̀дстанӑрка ж *жена подстанар.*

по̀дстанӑрскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на подстанаре:* ~ уговор.

по̀дстаница ж *кућна станица даљинског грејања.*

подстàћи (по̀дстаћи) и **подстàкнути,** по̀дстакнем̄ свр. **1.** *учинити да се ватра, жар и сл. боље разгори, распламсати.* **2.** фиг. *покренути на акцију, одобрити, побудити.* ■ ~ **се** *покренути се у акцију, одобрити се:* ~ нечијим примером.

по̀дстицӑј м *оно што подстиче на некакву активност, подстрек, поticај.*

по̀дстицӑјнӣ, -а̄, -о̄ *који подстиче некога, нешто:* ~ одлука, ~ покушај.

по̀дстицати (се), -ичем̄ (се) *несвр. према подстаћи (се), подстаћи (се).*

по̀дстрӗк м *в. подстицај.*

подстрека́вати, -ѐка̄вам̄ *несвр. према подстрекнути, подстрећи.*

подстрѐка̄ч, -а́ча м *онај који подстрекава, подстиче некога на нешто:* ~ побуне.

подстрѐка̄чкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на подстрекаче:* ~ гест.

подстрѐкачки прил. *као подстрекачи, слично подстрекачима.*

подстреки́вати, -ѐкујем̄ *несвр. према подстрекнути, подстрећи.*

по̀дстрекнути, -ѐкнем̄ свр. *подстаћи делом или речима на нешто (обично лоше, рђаво):* ~ на побуну.

по̀дстрешница ж *простор под стрехом.*

подстри́зати, по̀дстрӣзам̄ *несвр. према подстрићи.*

по̀дстрићи, -стри́жем̄ свр. *мало острићи, скратити (обично одоздо):* ~ косу, ~ браду.

подсу́кати, по̀дсӯчем̄ свр. *засукати, завртети:* ~ рукаве.

по̀дсукња ж *доња сукња (сукња обучена испод горње).*

по̀дтекст м књиж. **а.** *смисао текста који ни је директно исказан него се наслућује „између редова“.* **б.** *текст који служи као основа или подстицај за стварање другог текста.*

подте́ма ж *ужа, специфична тема у оквиру шире, општије.*

по̀дтип м биол. *у систематизацији: категорија за степен нижа од типа.*

поду́бити, по̀дӯбӣм свр. *учинити нешто дубљим, продубити:* ~ рупу.

по̀дубок, -а, -о *доста, прилично дубок:* ~ вир.

по̀дубоко прил. *доста, прилично дубоко.*

поду́вати, по̀дӯвам̄ свр. *мало, кратко задувати, подухнути.*

по̀дуг, -а, -о и **по̀дугачак,** -чка, -о *доста, прилично дуг, дугачак:* ~ списак, ~ пут.

по̀дуго (по̀дугачко) прил. *доста, прилично, дуго.*

по̀дудӑран, -рна, -о *који се подудара с неким, нечим, који је једнак по облику, величини итд.:* ~ интерес, ~ фигура.

подӯдарати се, -а̄м се *несвр. према подударити се.*

подӯдарити се, -ӣм се свр. *сложити се једно с другим, поклопити се.* – Интереси се подударили.

по̀дудӑрно прил. *на подударан начин, подједнако; складно.*

подудӑрнӧст, -ости ж *особина или стање онога што је подударно, поклапање:* ~ интереса.

по̀дужӗ и **по̀дуже** прил. *доста, прилично дуже:* ~ посматрати.

по̀дужӣ, -а̄, -е̄ *доста, прилично дужи:* ~ одмор, ~ даска.

пȏдузе̄тан, -тна, -о *склон предузимању и остваривању различитих послова, делатности, предузимљив.*

подȕзе̄ти, пȏдузмēм свр. **1.** *в. предузети:* ~ пуно акција. **2. а.** *овладати, захватити, прожети.* – Подузе га језа. **б.** *овладати неким.* – Подузела га ракија. **в.** *прекрити, облити.* – Коња је подузела пена. ■ **~ се** (нечега) *прихватити се остваривања нечега.* • **~ кораке (мере, припреме)** *приступити извршењу свега што је нужно за остварење циља.*

пȏдузетнȉк м *в. предузетник.*

пȏдузетничкӣ, -ā, -ō *који се односи на подузетнике.*

пȏдузетнӣштво с *в. предузетништво.*

пȏдузе̄тнōст, -ости ж *в. предузимљивост.*

подузе́ће с *в. предузеће.*

подȕзимати (се), -ā̄м (се) *несвр. према подузети (се).*

пȏдука ж **1.** *подучавање, обука.* **2.** *в. поука.*

пȏдуљē и **пȏдуље** прил. *в. подуже.*

пȏдуљӣ, -ā, -ō *в. подужи.*

Пȏдунȁвље и **Подȕнȁвље** с *предео који обухвата слив Дунава и његових притока.*

пȏдунȁвскӣ и **подȕнȁвскӣ,** -ā, -ō *који се односи на Подунавље:* ~ регион.

подȕнути *в. подухнути.*

подȕпирати (се), -рēм (се) *несвр. према подупрети (се).*

подупи̏рач, -а́ча м **1.** *мотка, стуб и сл. којим се нешто подупире.* **2.** фиг. *човек који помаже, подржава некога или нешто.*

подȕпрēти јек. **подȕпријети,** пȏдупрēм (аор. пȏдупрē јек. пȏдуприје; имп. подȕпри; р. пр. пȏдупро, -рла; трп. пȏдупр̄т; пр. пр. подȕпрēвши јек. подȕпријевши) свр. **а.** *поставити подупирач испод или са стране нечега да би се спречило рушење, падање и сл.:* ~ строп, ~ зидове. **б.** *(по)ставити нешто тако да служи као ослонац:* ~ рукама главу. **в.** фиг. *помоћи, подржати некога, нешто:* ~ акцију, ~ побуну. ■ **~ се а.** *наслонити се:* ~ о зид. **б.** фиг. *наћи помоћ, подршку (у некоме, нечему).*

пȏдуст м зоол. *в. скобаљ.*

пȏдухва̄т м *посао, акција и сл. (обично скопчан с високим ризиком), од изузетног значаја којег се неко прихватио да реализује, потхват.*

пȏдухватан, -тна, -о *предузимљив, подузетан; сналажљив.*

подȕхватати (се), -ā̄м (се) *несвр. према подухватити (се).*

подȕхватити, -ӣм свр. **1.** *ухвативши, захвативши, одоздо, с доње стране, подићи.* **2. а.** *захватити, прожети са свих страна, обухватити.* **б.** *повући, понети својим кретањем.* ■ **~ се** *почети остваривање некакве посла, примити се нечега.*

подȕхваћати (се), -ā̄м (се) несвр. *в. подухватати (се).*

подȕхнути, пȏдȕхнēм (нар. и разг. подȕнути) свр. *мало, кратко духнути, пухнути, подувати (о ветру и сл.).*

подучȁвалац, -ваоца (подучȁватељ) м *онај који подучава.*

подуча́вати (се), -ȕчāвāм (се) *несвр. према подучити (се).*

подȕчити, пȏдучӣм свр. *пренети некоме некакво знање, вештину итд. (обично у краћем временском периоду):* ~ у певању, ~ скијању. ■ **~ се** *обучити се у нечему:* ~ у столарству.

пȏдȕшје и **пóдȕшје** с рлг. **а.** *црквена служба за душу покојника, задушје.* **б.** *обредна гозба за успомену на покојника, дања.* **в.** *храна и пиће који се служе на подушној гозби и остављају на гробу после погреба или помена.*

подши́вати, пȏдшȉвāм *несвр. према подшити.*

пȏдшити, пȏдшијēм (имп. пȏдшӣ; трп. подшȉвен, -ена) свр. *шивењем начинити поруб с доње стране или одоздо пришити.*

подши́шати, пȏдшȉшāм свр. *скратити, подрезати некоме косу:* ~ младића ■ **~ се** *скратити косу, ошишати се:* ~ се код берберина.

подшишȉвати (се), -ȉшишујēм (се) *несвр. према подшишати (се).*

подштáпалица ж *в. поштапалица.*

подштáпати се, пȏдштāпāм се *несвр. према подштапити се.*

подштáпити се, пȏдштāпӣм се свр. *ослонити се на штап (у ходу или при стајању).*

пȏдштуцати, -ā̄м свр. нем. *скратити, подрезати некоме одоздо косу или бркове:* ~ старца. ■ **~ се** *повр.* – Подштуцао сам се код бријача.

пȏе̄зија ж **1.** *песничка уметност којом се стварају дела у стиху, песништво:* драмска ~, епска ~, лирска ~, народна ~, уметничка ~. **2.** *песничка дела у стиху (једног песника, епохе, народа итд.):* Шекспирова ~, надреалистичка ~, српска ~. **3.** фиг. *оно што снажно, подстицајно делује на осећања или машту (изузетним обликом, изгледом, звуком и сл.):* ~ љубави, ~ музике. **4.** фиг. *лирско расположење, лиричност.*

поéма ж **1.** *дужа песма у којој се прелиљу елементи лирске и епске поезије (најчешће написана у стиховима):* елегична ~, родољубива ~. **2.** *назив за нека музичка дела.* **3.** фиг. *оно што снажно, подстицајно делује на осећања или машту:* уп. поезија (3).

пȏе̄н, -éна м фр. спорт. *јединица којом се обрачунава успех или неуспех, у такмичењу и сл., бод:* победа на поене, одлучујући ~.

поéнта ж фр. **1.** *место у књижевном тексту у коме се кристалише смисао неког фрагмента или дела у целини (одн. такво место у говору, излагању итд.):* ~ песме, ~ предавања. **2.** *неочекиван обрт у крајем књижевном тексту који га чини занимљивим или му улива нови, прави смисао:* ~ шале.

поéнтēр, -éра м енгл. **1.** *човек који бележи поене, податке о раду ради обрачуна у радионици, нормирац.* **2.** *врста ловачког пса штичара.*

поентилȉзам, -зма м фр. *начин сликања помоћу црта и тачкица; такав смер у сликарству с почетка XX века, близак импресионизму.*

поентȉлист(а), -ē м (мн. -сти) *сликар који слика поентилистички.*

поентилȉстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на поентилизам и поентилисте.*

поенти́рати, поèнтӣрām свр. и несвр. **1.** *постићи, постизати, поен у спорту.* **2. а.** *остварити, остваривати поенту у тексту, говору и сл.* **б.** *нагласи̏ти, наглашавати главну мисао у тексту, говору и сл.*

пȏе̄т, -éта и **пȏет,** -а м *в. поета.*

поéта м (мн. -те ж) грч. *песник (неретко у ироничном значењу).*

поетèса ж фр. *песникиња (неретко у ироничном значењу).*

поетиза́ција ж *поетско третирање теме, мотива итд.; давање лирског карактера неком тексту итд.:* ~ завичаја; ~ причања.

поètизовати, -зујēм (поетизи́рати, -ȉзӣрām) свр. и несвр. *представити, представљати какав садржај у поетском облику, одн. дати, давати лирски карактер неком тексту.*

поètика ж (дат. -ици) **1.** *теорија књижевности која се бави проучавањем општих начела књижевности, њеним категоријама и критеријумима (а разликује се од критике и историје књижевности).* **2.** *скуп свесних и подсвесних структурних поступака и карактеристика појединог писца.*

поètичан, -чна, -о **1.** *који у себи има поезије, лиричан:* ~ дневник. **2.** *који је склон поезији, који има песничку душу:* ~ младић.

поètичкӣ, -ā, -ō *који се односи на поетику:* ~ став.

поètично прил. *на поетичан начин.*

поètичнōст, -ости ж *особина онога који је поетичан, онога што је поетично.*

пȏе̄тскӣ и **пȏетскӣ,** -ā, -ō *који се односи на поете и поезију, песнички:* ~ језик, ~ стил.

по̀жалити, -ӣм свр. **1.** *осетити сажаљење, саучешће према некоме, сажалити се на некога:* ~ сиротињу. **2. а.** *осетити жаљење због неког поступка, покајати се.* – Пожалићеш то! **б.** (само одрично) *не зажалити за нечим:* не ~ трошка. **3.** *осетити жалост, ражалостити се:* ~ због растанка. ■ **~ се** *исказати жалост, незадовољство због нечега, потужити се:* ~ због пореза, ~ на сина.

по̀жа̄р м **1.** *ватра, обично већа, која се јавља ван људске контроле или јој измиче и прети уништењем.* **2.** фиг. **а.** *јако, необуздано осећање:* ~ страсти. **б.** *интензивно црвенило:* ~ косе, сутонски ~.

по̀жа̄рнӣ, -а̄, -о̄ **1.** *који се односи на пожар:* ~ степениште. **2.** *који узрокује пожар:* ~ бомба. **3.** фиг. *који подсећа на пожар (обликом, сјајем):* ~ жудња.

по̀жа̄рнӣ, -о̄г(а) м вој. *онај који даје пожарство.*

пожа́рство с вој. *служба пожарног у којој он чува људство, опрему, итд. без личног наоружања.*

по̀жа̄рчити, -ӣм несвр. вој. [гл. им. по̀жа̄рчење с] *давати службу обезбеђења од пожара у касарни или другом војном објекту (обично истовремено чувајући без оружја и другу опрему).*

пождѐрати, по̀ждерем свр. пеј. *лакомо, халапљиво појести.* ■ **~ се** фиг. *појести се од беса, злоће.*

по̀жегача ж бот. агр. *врста шљиве и њен плод,* Prunus insititia.

По̀жежанин м (мн. -а̄ни) *становник Пожеге; онај који је из Пожеге.*

По̀жежа̄нка ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) *становница Пожеге; она која је из Пожеге.*

пожѐлети јек. **пожѐљети,** -ѐлим свр. **1. а.** *осетити, испољити жељу за нечим:* ~ мир, ~ колаче. **б.** *исказати некоме добре жеље:* ~ срећу, ~ успех. **2.** *осетити према некоме љубав, страст:* ~ жену, ~ мушкарца.

по̀жѐљан, -љна, -о **1.** *који одговара добрим жељама; препоручљив:* ~ добитак. **2.** *који изазива појаву жеља (за љубављу, за страсти):* ~ девојка.

пожелки́вати, -ѐлкујем несвр. *чешће желети, прижељкивати.*

по̀жељно̄ст, -ости ж *особина онога који је пожељан, онога што је пожељно.*

пожѐнити, по̀женим свр. *оженити једног(ī) за другим:* ~ синове. ■ **~ се** *оженити се један за другим.*

по̀жети, по̀жањем и по̀жњем (имп. пожањи и по̀жњи; трп. пожњѐвен, -ена; р. пр. по̀жѐвши) свр. **1.** *обавити, завршити жетву.* **2.** *уз именице „слава“, „успех“, „победа“ и сл. значи реализовати, остварити оно што значи та именица:* ~ **победу** *победити;* ~ **славу** *прославити се;* ~ **успех** *успети.*

пожи́вети јек. **пожи́вјети,** -вӣм свр. *провести извесно време у животу; провести цео живот:* ~ заједно годину; ~ 80 година.

пожи́вљнчити, -ӣм свр. **1.** *учинити да неко буде као живинче:* ~ заробљенике. **2.** *в. поживинчити се:* ~ у логору. ■ **~ се** *постати као живинче:* ~ у крчми.

пожи́вити, -ӣм свр. *продужити или сачувати некоме (здрав, добар) живот.* – Да те бог поживи!

поживоти́њити, -о̀тињим свр. **1.** *учинити животињом.* **2.** *постати као животиња.* ■ **~ се** *поживотињити (2).*

по̀жмирēп м пеј. *ласкавац, улизица.*

по̀жњети, по̀жањем и по̀жњем свр. *в. пожети.*

по̀жртвова̄н, -а, -о **а.** *који се радо жртвује, који у нечему предано, несебично учествује:* ~ борац, ~ фудбалер. **б.** *који се врши без обзира на жртве, који се одликује преданошћу учесника:* ~ меч.

по̀жртвова̄но прил. *на пожртвован начин, жртвујући се, несебично.*

по̀жртвова̄но̄ст, -ости ж *особина онога који је пожртвован:* ~ ратника, ~ игре.

пожртвова́ње с *спремност на жртву; пожртвован поступак, пожртвованост.*

по̀жуда ж **а.** *веома јака, страсна жеља, жудња.* **б.** *полна жеља, страст, похота.*

по̀жудан, -дна, -о **а.** *који веома јако жуди, жели:* ~ младић. **б.** *који испуњен пожудом, похотан:* ~ сан, ~ ноћ. **в.** *који показује пожуду:* ~ поглед.

пожу́дети јек. **пожу́дјети,** -дӣм свр. *осетити жељу, пожуду, похоту.*

по̀жудица ж *дем. од пожуда.*

по̀жудно прил. **а.** *с јаком, страсном жељом, жудњом:* ~ пити. **б.** *с видљивом пожудом, похотно:* ~ посматрати.

по̀жудно̄ст, -ости ж *особина онога који је пожудан, онога што је пожудно.*

пожурива́ти (се), -у̀рујем (се) *несвр. према пожурити (се).*

пожу́рити, по̀жӯрим свр. **1.** непрел. **а.** *журно поћи:* ~ стазом, ~ за неким. **б.** *потрудити се да се нешто што пре заврши:* ~ с писањем. **2.** прел. (некога) *подстаћи некога да што брже ради, заврши:* ~ раднике. ■ **~ се** *пожурити (1):* ~ стазом.

пожу́тети јек. **пожу́тјети,** -у̀тим свр. непрел. *постати жут.*

пожу́тити, по̀жӯтим свр. прел. *учинити жутим.*

по́за ж фр. **1.** *држање, став, положај тела.* **2.** фиг. *извештачено, неприродно, усиљено понашање, држање.*

позà̀бавити, -ӣм свр. (некога) *пружити некоме (обично мало) забаве, (мало) разонодити.* ■ **~ се 1. а.** *провести неко време у забави:* ~ се децом. **б.** *провести неко време бавећи се нечим:* ~ се послом. **2. а.** *обратити пажњу на нешто, подухватити се нечега:* ~ се проблемима. **б.** *обратити на нешто пажњу у приповедању:* ~ се сукобом јунака.

позаба́дати, -а̀ба̄дам свр. *забости једно за другим:* ~ коље.

позаби́јати, -а̀бӣјам свр. *забити једно за другим:* ~ крстове.

позабо̀равити, -ӣм свр. **а.** *помало, делимично заборавити:* ~ језик. **б.** *заборавити сасвим:* ~ пријатеље.

позабора́вљати, -о̀ра̄вљам *несвр. према позаборавити.*

позáвидети јек. **позáвидјети,** -дӣм свр. (некоме на нечему) *осетити завист:* ~ пријатељу на успеху.

позáди I. прил. *одостраг, одзада.* **II.** предл. (с ген.) *показује да се нешто налази иза онога што значи именица у ген.:* ~ врата, ~ колоне.

по̀задина ж **1. а.** *задњи, доњи део нечега:* ~ куће. **б.** *оно што се налази иза нечега.* – Планина. У позадини гребен. **в.** *задњица тела.* **2.** вој. **а.** *подручје иза борбене линије.* **б.** *трупе које се налазе иза борбене линије.* **3.** *друга страна нечега, наличје:* ~ слике. **4.** фиг. *скривени узрок неке појаве:* ~ сукоба. • **бити, држати се, остати у позадини** 1) *остати ван сукоба, избегавати сукоб.* 2) *прикривено деловати.*

позади́нац, -нца м вој. *војно лице које делује у позадини.*

по̀задинскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на позадину, који се обавља у позадини:* ~ служба.

по̀задуго прил. *доста, веома дуго.*

позадужи́вати се, -у̀жујем се (позаду́жити се, -за̀дужим се) свр. *постати дужан на више места или мало-помало; постати дужан један по један, један за другим (у породици, у неком месту и сл.).*

позà̀имати, -а̄м *несвр. према позајмити.*

позáјмити, по̀за̄јмим свр. **1.** (некоме) *дати на зајам или употребу нешто своје:* ~ новац, ~ секиру. **2.** (од некога, у некога) *узети на зајам или употребу нешто туђе:* ~ од брата. **3.** фиг. *отуђити, украсти:* ~ ауто.

по̀зајмица ж **1.** *оно што се даје на зајам (обично новац).* **2. а.** *оно што се узима на зајам, вересија.* **б.** фиг. *оно што се узима из туђег дела, туђе књижевности или туђег језика.* **3.** *посао, рад који се обавља код другога који узвраћа на исти начин,*

истом мером; посао, рад који се узвраћа као дуг за тако пружену помоћ.

позајмљѐница ж лингв. *више или мање адаптирана реч унета, преузета из страног, туђег језика.*

позајмљи́вати, -а̀јмљујем *несвр. према позајмити.*

по̀зајмни, -а̄, -о̄ *који служи за позајмљивање:* ~ фонд.

позакључа́вати, -у̀чавам свр. *закључати једно за другим.* ■ ~ **се** *закључати се (о више њих).*

позалога́јити, -о̀гајим свр. *појести нешто хране, презалогајити.*

позаљубљи́вати се, -у̀бљујем се свр. *заљубити се једно за другим.* – Све се позаљубљивало једно у друго до ушију.

позамантѐрија ж фр. **а.** *вештина израде гајтана, реса, трака, дугмића и сл.* **б.** *општи назив за те предмете.*

позама̀нтēр, -е́ра м *човек који се бави позаманте ријом.*

по̀зама̄шан, -шна, -о *прилично замашан, повелик или потежак.*

по̀зама̄шно̄ст, -ости ж *особина или својства онога који је позамашан, онога што је позамашно.*

по̀зан, -зна, -о (обично одр. по̀зни) **1.** *који се збива, појављује после онога што је сада:* позни наранџај. **2.** *који је временски поодмакао, касан:* ~ јесен.

позаписи́вати, -ѝсујем свр. *записати једно за другим.*

позаробља́вати, -о̀бљавам (позаробљи́вати, -о̀бљујем) свр. *заробити једног за другим, све редом.*

позà̀спати, -пӣм свр. *заспати једно за другим (о свима).*

позà̀стати, -станēм свр. *мало заостати.*

позатва́рати, -а̀тварам и **позà̀тварати,** -а̄м свр. *затворити једно за другим.*

позà̀уна ж нем. муз. *в. тромбон.*

позбо̀рити, по̀зборим свр. *рећи, разменити покоју реч, поразговарати.*

по̀звān, -а, -о **1.** *трп. од позвати.* **2.** *који је дужан, обавезан да нешто учини; који је способан или надлежан, меродаван за нешто.*

позва́ње с *смисао нечијег постојања: одређење или задатак који неко мора да оствари.*

по̀звати, позо̀вēм свр. (некога) **1.** *гласом, покретом или гестом упутити некоме позив да дође и сл.:* ~ у коло, ~ телефоном. **2.** *упутити некоме усмени или писмени позив да би што обавио:* ~ на оружје. **3.** *службено наложити некоме да се јави, дође на одређено место:* ~ на суд. **4.** *изазвати:* ~ на двобој. ■ ~ **се** (на некога, на нешто) *навести нечије име или речи као доказ за тврдњу:* ~ се на Аристотела. • ~ **некога на одговорност, на ред** *затражити од некога објашњење или одговорност за поступке.*

позво̀нити, по̀звонīм свр. **1.** *произвести звук звоном, звонцетом (обично неколико пута), зазвонити:* ~ на вратима. **2.** (некоме) *дати знак, позвати звоном, звонцетом:* ~ служавци.

по̀здер м *отпаци од лана или конопље који остају након трљења.*

по̀здра̄в м **1. а.** *речи и покрети (главом, руком, телом) уобичајени при сусрету или растанку двеју или више особа у знак пријатељства, поштовања, учтивости.* **б.** *речи које се с таквом намером упућују писмом или преко посредника.* **2.** вој. *одавање почасти салутирањем, илотуном из ватреног оружја и сл.*

по̀здравити, -ī̄м (трп. по̀здрављен) свр. (некога, нешто) **1. а.** *рећи, учинити некоме поздрав:* ~ друга. **б.** *упутити некоме поздрав писмом или преко посредника:* ~ у нечије име. **2.** фиг. *писмено или усмено објавити подршку некоме, нечему:* ~ нове идеје. **3.** вој. *дати почаст пушком, покретом руке, ставом, салутирати.* ■ ~ **се а.** *разменити поздраве при састанку или растанку.* **б.** разг. *опростити се од нечега, заборавити на нешто што је је изгубљено, што се не може више пронаћи, повратити и сл.:* ~ се с новцем.

по̀здрављати (се), -а̄м (се) *несвр. према поздравити (се).*

по̀здра̄вни, -а̄, -о̄ *који садржи поздрав, којим се даје поздрав:* ~ говор.

позѐјтинити, -ī̄м (трп. позѐјтињен) свр. (нешто) *прелити зејтином, поуљити.*

позелѐнети јек. **позелѐњети,** -лѐнīм свр. непрел. *добити зелену боју.*

позелѐнити, позѐленīм свр. прел. *учинити зеленим.*

позе́пти (по̀зēпсти), -е́бēм свр. *озепсти једно за другим (о већем броју јединки).*

по̀зēр, -е́ра м фр. *онај који рад заузима позу (2), који се извештачено, неприродно, усиљено понаша.*

по̀зēрскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на позере, који је као код позера.*

позе́рство с *понашање позера; позерски гест или поступак.*

по́зив (по̀зӣв) м **1. а.** *молба, понуда или обавештење (усмено или писмено) некоме да нешто учини:* ~ на плес, ~ у лов. **б.** *глас, покрет или гест упућен некоме да би се позвао и сл.* **в.** *званично службено обавештење или наредба да се неко пријави:* судски ~, војни ~. **2.** вој. *класа војних обвезника формирана по годинама:* трећи ~. **3.** *звање, струка, професија.*

по̀зӣва̄р, -а́ра м *разносилац позива.*

по̀зӣва̄рка ж *она која разноси позиве.*

позӣ́вати (се), по̀зӣвам (се) *несвр. према позвати (се).*

по́зивац, -ивца м воj. *онај који припада годишту које је позвано у војску;* уп. позив (2).

по́зӣвнӣ и **по́зивнӣ,** -а̄, -о̄ **1.** *који служи за позивање, којим се позива:* ~ телефонски број. **2.** *који се односи на позив (3).*

по́зӣвница и **по́зивница** ж *кратко писмено обавештење којим се неко позива да дође, учествује у нечему и сл.*

позӣ́дати, по̀зӣдам свр. *сазидати једно за другим, једно по једно.*

позӣ́рати, по̀зӣрам несвр. **1.** *служити сликару као објекат за сликање.* **2.** фиг. *правити се важан, гордити се.*

по̀зитӣв м лат. **1.** *оно што је корисно, добит(ак).* **2.** *фотографија копирана с негатива.* **3.** лингв. *први ступањ поређења придева, основни облик придева.*

по̀зитӣван, -вна, -о лат. **1.** *потврдан, афирмативан:* ~ одговор. **2.** *заснован на искуству, истиниt, стваран; који се служи објективним методама провере, реалан:* ~ научни закон; ~ наука. **3.** *који потпомаже напредак, који служи напретку:* позитивне снаге (у друштву). **4.** *који исказује, означава добитак:* ~ поен. **5.** фин. *који нема губитака:* ~ салдо. **6.** псих. *који је усмерен према добром, племенитом, пријатном и сл.:* ~ осећање. **7.** правн. *који је на снази:* ~ закон. • **позитивни бројеви** мат. *реални бројеви већи од нуле.*

позитивѝзам, -зма лат. *филозофски правац који ограничава спознају на позитивно, искуствено знање одричући вредност самосталног апстрактног мишљења.*

позитивѝст(а), -ē м (мн. -сти) *присталица позитивизма.*

позитивѝстичкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на позитивизам или позитивисте.*

позитивѝсткиња ж *женска особа позитивист(а).*

позитивѝтēт, -е́та м *својство или особина онога што је позитивно.*

по̀зитӣвно прил. **1. а.** *у повољном смеру:* ~ деловати. **б.** *добро, с наклоношћу:* ~ оценити. **2.** *сигурно, јасно, поуздано, недвосмислено:* ~ утврдити.

позитӣ́вност, -ости ж *својство или особина онога који је позитиван, онога што је позитивно.*

по̀зѝтрон м лат.-грч. физ. *позитивни електрон који се налази у атомском језгру.*

по̀зѝција ж лат. **1.** *положај јединке или групе у друштву.* **2.** *положај, став тела.* **3.** вој. *положај војних снага.* **4.** спорт. **а.** *распоред фигура у шаховској игри.* **б.** *распоред играча у колективној игри.* **в.** *мачевалачки став.* **5.** муз. *распоред прстију на жицама гудачких и трзачких инструмената.* **6.** књиг. *најнижа подела у прорачуну, буџету, ставка, белешка о пословном догађају у трговачким књигама.* **7.** фиг. *мишљење, гледиште, став који неко има или заступа у односу на одређени проблем.*

по̀зиционѝ, -ā, -ō *који се односи на позицију (4, 5); усмерен на одржавање или постизање повољне позиције:* ~ рат, ~ борба, ~ игра (у шаху). • **~ светло** *светло на предњем и задњем делу аутомобила које указује на његову присуство и позицију на путу, на заустављној траци и сл.*

по̀злата ж **1.** *танки, украсни слој злата стављен или превучен преко нечега.* **2.** фиг. **а.** *боја слична злату.* **б.** *лажни, спољни сјај.*

позла́тити, по̀злāтӣм (трп. по̀злāћен) свр. **1.** *покрити позлатом.* **2.** фиг. *осветљавајући дати нечему златаст сјај.* **3.** фиг. *учинити добрим, пријатним.* ■ **~ се** фиг. *добити боју злата.* • **позлатила ти се уста!** *каже се кад неко каже нешто паметно, лепо, корисно.* **рука ти се позлатила!** *каже се кад неко уради нешто добро, лепо, корисно.* **све ће то народ ~** (према наслову приповетке Лазе Лазаевића) *све ће то народ наградити.*

позлаћи́вати (се), -а̀ћујēм (се) *несвр. према позлатити (се).*

по̀зледа јек. **по̀зљеда** ж *телесна повреда, озледа.*

позлѐдив јек. **позљѐдив,** -а, -о *склон позледама, озледив.*

позле́дити, по̀злēдӣм јек. **позлијѐдити,** по̀злијеђӣм свр. **1.** (нешто) **а.** *нанети позледу или изазвати бол додиром већ позледеног места, озледити:* ~ руку. **б.** *причинити штету, оштетити:* ~ чокот. **2.** (некога) фиг. *гестом или речју увредити или учинити да неко поново осети какву неугодност:* ~ осећања. ■ **~ се** *повредити се, ранити се.*

по̀злēђенōст јек. **по̀злијеђенōст,** -ости ж *својство или стање онога који је позлеђен, онога што је позлеђено.*

позлеђи́вати (се) јек. **позљеђи́вати (се),** -ѐђујēм (се) *несвр. према позледити.*

по̀злити, по̀злӣ свр. безл. (некоме) *постати зло некоме, наћи се погоршати (о нечијем здрављу).*

познава́лац, -аоца м (ген. мн. -ла̄ца̄) *онај који има знање о нечему, који нешто познаје, зналац.*

познава́ње с **1.** гл. им. *од познавати (се).* **2.** *знање, упућеност, обавештеност:* ~ науке, ~ прилика.

познава́ти, по̀знājēм (пр. сад. познājӯћи) несвр. **1.** *несвр. према познати.* **2.** *знати за нешто, имати искуство о нечему:* ~ страх. ■ **~ се 1.** *несвр. према познати (се).* **2.** *бити видљив, уочавати се.* – Познају се остаци града. • **~ као свој џеп** *веома добро, потпуно, у танчине знати, познавати нешто.* **~ у главу (душу)** *веома добро, потпуно, у танчине знати, познавати некога.*

по̀знанӣк и **по̀знанӣк** м *онај који се с неким познаје.*

по̀знаница и **по̀знаница** ж *она која се с неким познаје.*

по̀знаничкӣ и **по̀знаничкӣ,** -ā, -ō *који се односи на познаника.*

познáнство с **1.** *веза међу људима који се познају.* **2.** *у мн.: круг познаника, знанци.* • **склопити (направити)** ~ *упознати се.*

познáње с *знање, сазнање.* • **дрво познања** рлг. *в. под дрво.*

по̀знāт, -а, -о **1. а.** *о којем се од раније зна:* ~ догађај. **б.** (са чим) *о чему има знања, упознат:* ~ с науком. **2.** *о којем сви или многи знају, чувен, славан:* ~ глумац. **3.** (у им. служби) ж мат. *величина која се зна и помоћу које се тражи непозната.*

по̀знати, -ā̀м (аор. по̀знадох и по̀знах) свр. **1.** *стећи знање о некоме, нечему:* ~ пријатеља. **2.** *препознати, распознати:* ~ стил писца. **3.** *оценити, просудити:* ~ колико неко вреди. ■ **~ се** *в. препознати се.* – У мраку се познасмо.

по̀знāтōст, -ости ж *својство, стање онога што је познато.*

по̀зно прил. (комп. по̀знијē и -е)**1.** *доцкан, касно.* **2.** *на крају каквог временског одсека:* ~ увече. **3.** (у комп.) *после времена о којем је реч, доцније.* – Позније је устао. **4.** *после пропуштеног времена, са закашњењем.* – Макар и позно, успео је.

позо̀бати, по̀зобљēм свр. *појести зрно по зрно:* ~ пшеницу. • **прави се као да је позобао све знање овога света** и сл. *претерано се прави мудрим.*

по̀зор м **1.** *пажња, сабраност, концентрисаност.* **2.** вој. *команда да се стане мирно, с рукама уз тело и погледа управљеног право.* • **позор!** *молба, заповест, опомена да се некоме, нечему посвети пуна пажња.*

по́зорӣшнӣ и **по̀зорӣшнӣ,** -ā, -ō *који је у вези с позориштем, који се односи на позориште.*

по́зорӣште и **по̀зорӣште** с **1.** *уметничка установа, организација која се бави приказивањем драмских дела:* Народно ~, путујуће ~, дечје ~. **2.** *место, зграда где се приказују позоришни комади:* ући у ~. **3.** фиг. *место дешавања одређених догађаја.*

по̀зо̄рје и **по́зо̄рје** с *в. позориште (1, 2):* Стеријино ~.

по̀зо̄рнӣк и **по́зо̄рнӣк** м *први полицијски чин; полицајац који на улици, на терену пази на ред и сигурност.*

по́зо̄рница и **по̀зо̄рница** ж **1.** *простор на којем се изводи позоришни комад, сцена.* **2.** *зграда позоришта; позоришна уметност уопште.* **3.** фиг. *место збивања одређених догађаја.* • **ступити на (друштвену) позорницу** *појавити се као активан учесник, (јавних) збивања.* **сићи с позорнице (јавног живота)** *престати деловати (у јавном животу).*

по́зо̄рничкӣ и **по̀зо̄рничкӣ,** -ā, -ō *који се односи на позорницу.*

по̀зо̄рно прил. *с позорношћу, пажљиво, помно.*

позо́рнōст, -ости ж *в. пажња (а и в).*

поигра́вати, по̀игравā̀м несвр. **1.** *скакућући играти.* – Дете поиграва по пољу. **2.** фиг. *трепетати, дрхтурити.* – Лист поиграва на ветру. **3.** фиг. *куцати брже (о срцу).* ■ **~ се** *играти се:* ~ се лоптом.

по̀играти (по̀играти), по̀играм свр. **1. а.** *играти, плесати неко време (обично мало):* ~ у колу. **б.** фиг. *развеселити се (о срцу).* **2.** *забавити се некаквом друштвеном игром:* ~ шаха. ■ **~ се 1.** *провести неко време у игри:* ~ луткама. **2.** *односити се према некоме као према играчки:* ~ се девојком, ~ се нечијом судбином.

по̀изблӣза и **по̀изблӣза** прил. *веома, прилично изблиза.*

поиздалѐка прил. *веома, прилично издалека.*

по̀издаље̄ и **по̀издаље, поиздаље̄** и **поиздаље** прил. *в. поиздалека.* • **почети (кренути)** ~ *не приступити одмах суштини ствари.*

по̀имати, -ā̀м несвр. *схватати смисао нечега, разумевати.*

поименѝцē прил. *поименично, поименце.*

поименича́вање с лингв. *претварање, конверзија, преобликавање неке речи друге врсте у именицу, супстантивизација, нпр.* мла̂да̄ *(прид.)* – мла̂да *(невеста).*

поименича́вати се, -ѝчāвā̀м се несвр. лингв. *претварати се, прелазити у категорију именица (најчешће о придевима).*

по̀именичан и **поимѐничан,** -чна, -о *који се врши по имену; који садржи списак имена:* ~ гласање; ~ списак.

поименичѐње с *в. поименичавање;* уп. супстантивизација.

по̀именичити се, -ӣм се свр. лингв. *свр. према поименичавати се:* поименичени придеви.

по̀именично, поимѐнично и **поимѐнцē** прил. **1.** *по имену:* набројати ~. **2.** *нарочито, пре свега.*

по̀истӣха и по̀истиха прил. **1.** *прилично тихо, потихо, једва чујно:* ~ говорити. **2.** *лагано, полако:* смркавати се ~.

по̀ј, по̀ја м **1.** *гласовно извођење музике, певање:* црквени ~. **2.** *птичија песма:* ~ славуја.

по̀јава ж **1.** *оно у чему се појављује, манифестује стварност, непосредни одраз стварности у осећајном или чулном опажању:* ~ у природи, ~ комете, оригинална ~. **2.** *догађај, случај:* честа ~. **3.** *лик, прилика, фигура:* женска ~. **4.** *део чина или призора у драмском комаду у којем се не мењају лица на позорници.*

појáвити се, по̀јāвӣм се свр. **1. а.** *показати се, указати се на неком месту:* ~ у друштву, ~ на телевизији. **б.** *настати као резултат некакве радње, активности итд.* – После десетак минута у столаровим рукама се појави кавез који је израдио. **в.** *бити објављен.* – Појавила се књига. **2. а.** *настати, искрснути.* – Појавила се зараза. **б.** *изнићи, израсти.* – Појавио се коров.

појављи́вати се, -àвљујēм се *несвр. према* појавити се.

по̀јавнӣ, -ā, -ō *који се односи на појав и појаве:* ~ свет.

по̀јавнōст, -ости ж *спољни изглед стварности одражен у људској свести.*

по̀јадати се, -ām се свр. *пожалити се.*

по̀јāк, -а, -о *прилично јак:* ~ момак, ~ ветар.

по̀јāко прил. *прилично јако.*

по́јам, -јма м (мн. по́јмови) **1.** *мисаона синтеза битних карактеристика једне групе предмета, појава итд.:* ~ науке. **2.** *основно знање о нечему:* стећи ~ о физици. **3.** (обично у мн.) *схватања, погледи на нешто:* појмови добра и зла. **4.** *мишљење о некоме, нечему.* – На основу туђих речи он је створио појам о новом колеги. • **немати појма** *не знати баш ништа о нечему.* **он је ~ за себе** *он је другачији од осталих; он је особењак.* **убити кога у ~** *доказати нечије тотално незнање; победити у такмичењу.*

по̀јāс м (инстр. -ом; мн. по̀јасеви и по̀јāси) (уп. пâс) **1.** *средство за опасивање одеће у струку:* кожни ~. **2.** *најужи део тела између груди и трбуха, струк.* **3. а.** *оно што се пружа око нечега у виду траке, линије и сл.:* одбрамбени ~. **б.** астр. *пречастаста формација око неких небеских тела:* Сатурнов ~. **4.** геогр. **а.** *део Земљине површине између два меридијана:* тропски ~. **б.** *део Земљине површине с одређеном климом:* умерени ~. **в.** *део Земљине површине с одређеним природним, културним и сл. обележјима:* средњоевропски ~, степски ~. **г.** *уски део земљишта уз какву границу:* погранични ~. **5.** фиг. *рођаци, сродници исто степена сродства с обзиром на заједничког претка, колено, покољење.* **6.** анат. *део скелета о који су причвршћени екстремитети:* рамени ~. **7.** мат. *део површине лопте између две паралеле.* • **засвирати и за ~ затакнути (заденути)** *треба бити умерен.* **затаћи за ~ некога** *далеко надмашити, превазићи некога у снази, такмичењу и сл.* **~ за спасавање** пом. *направа од непромочивог платна испуњеног ваздухом која навучена на тело омогућава одржавање тела на површини воде.* **~ невидности** ист. *направа од метала и коже којом су мужеви за време своје одсутности осигуравали женину верност.* **црвени ~** *знак вишег црквеног чина у католичкој и православној цркви.* **црни (плави итд.) ~** *знак достигнутог степена вештине у каратеу и неким другим борилачким спортовима.*

по̀јāсић м *дем. од* појас.

по̀јāснӣ, -ā, -ō *који се односи на појас.*

појáснити, по̀јāснӣм свр. *учинити јасним, јаснијим, објаснити:* ~ ставове.

по̀јата ж **а.** *стаја за стоку, штала.* **б.** *шупа за сено.*

по̀јати, -јēм (3. л. мн. по̀јӯ; имп. по̀ј; пр. сад. по̀јӯћи) несвр. **1.** *гласом изводити црквене песме.* **2.** *певати (о птицама).* **3.** *опевавати у стиховима.*

по̀јахати, по̀јашēм свр. **а.** *провести неко време јашући коња.* – Мало је појахао омицу. **б.** *упутити се некуда јашући коња.* – Појаха коња до града.

по́јац и **по̀јац,** по́јца м арх. *певач у цркви; добар певач уопште.*

појачáвати (се), -àчāвām (се) *несвр. према* појачати (се).

појачàвāч, -áча м *в.* појачало.

појàчало с **а.** техн. *апарат за појачавање снаге звука.* **б.** *уопште уређај за појачавање електричног сигнала, појачивач.*

појача́ње с **а.** *повећање (јачине, снаге):* ~ снаге предајника. **б.** *оно што или онај који чини нешто јачим:* добити ново ~ (новог играча).

појàчати, -ām свр. *повећати јачину нечега.* ■ **~ се** *постати јачи.*

по̀јачē и **по̀јаче** прил. *нешто јаче:* дувати ~.

по̀јачӣ, -ā, -ē **а.** *прилично јак:* ~ дечак. **б.** *прилично богат, нешто имућнији:* ~ домаћин.

појачи́вāч, -áча м (инстр. -áчем) *в.* појачало.

појашњáвати, -àшњāвām *несвр. према* појаснити.

појàшчић м *дем. од* појас.

појевти́нити, -èвтӣнӣм свр. *в.* појефтинити.

појевтињáвати, -ињāвām *несвр. према* појевтинити.

појевтињéње с *в.* појефтињење.

поједи́нац, -нца м *човек посматран као јединка.*

поједѝначан, -чна, -о **1.** *који се односи на појединца, који се самостално испољава, личан:* ~ амнестија, појединачни пуцњи, ~ извештај. **2.** *у којем учествује појединац:* ~ такмичење. **3.** *поједини, неки, самостални:* појединачни радови.

поједѝначно прил. *одвојено, засебно, посебно, свако за себе (сваки за себе и сл.).*

поједѝначнōст, -ости ж *особина или стање онога што је појединачно.*

појѐдѝнӣ, -ā, -ō **1.** *који није тачно одређен, неки, известан.* **2.** мн. *некоји, неки, не сви.*

поједи́нōст, -ости ж **а.** *засебан догађај, околности и сл. који одређује неки догађај:* битна ~. **б.** *небитан детаљ неког дела, догађаја и сл., подробност:* ефемерна ~. • **улазити у појединости** *причати детаљно, опширно, исцрпно.*

појединостáвити, -òстāвӣм свр. (нешто) *учинити једноставним, упростити.* ■ **~ се** *постати једноставан.*

појѐдно̀стāвљено прил. *на појединостављен начин, упрошћено.*

појединостављи́вати (се), -àвљујēм (се) *несвр. према* појединоставити (се).

појéздити и **појѐздити,** -ӣм свр. **а.** *јездећи поћи некуда.* **б.** *извесно време јездити.*

по̀јести, по̀једēм (аор. по̀једох; имп. по̀једи; р. пр. по̀јео, -ела; трп. по̀једен, -а; пр. пр. по̀јēвши) свр. **1. а.** *сажвакати и прогутати сву храну:* ~ печење. **б.** *сажвакати и прогутати:* ~ три залогаја. **2.** *оштетити бушећи, грижући (о инсектима).* – Мољци су појели штоф. **3.** фиг. **а.** *утрошити, потрошити:* ~ зајам. **б.** *упропастити, уништити.* – Мене су појели злобници. **4.** фиг. **а.** *измучити пребацивањем, прекорима.* – Муж је жену појео грдњама. **б.** *лишити мира.* – Бриге га појеле. **5.** фиг. *истрпети, претрпети:* ~ много батина. ■ **~ се** фиг. **1.** *изгристи се, измучити се због неке неправде, несреће итд.:* ~ од муке. **2.** *почепати се, похабати се.* – Материјал се појео. • **да га поједеш** *каже се кад је неко изузетно леп, мио.* **ни пас с маслом не би појео** *каже се кад је нешто изузетно глупо, неубедљиво.* **појео га мрак (ноћ, помрчина)** *каже се кад је неко убијен мучки, изненадно, из заседе итд.* **појео вук магарца** *ником ништа, као да се ништа није десило.* **прсте да поједеш** *каже се кад је нешто изузетно укусно.*

појефти́нити, -èфтӣнӣм свр. **1.** *учинити јефтинијим:* ~ робу. **2.** *постати јефтин.* – Роба је појевтинила.

појефтињáвати, -ињāвām *несвр. према* појефтинити.

појефтињéње с *смањење, умањење, снижење цена (цене).*

по̀јилица ж *направа за појење:* ~ за птице, ~ за стоку.

по̀јило с *место на реци, језеру и сл. где се поји стока или звери пију воду.*

по̀јити, -ӣм несвр. [гл. им. по̀јēње с] **1. а.** *давати некоме да пије воду:* ~ стоку. **б.** *давати некоме да пије алкохолна пића:* ~ пријатеља ракијом. **2.** фиг. *в.* натапати. – Киша пои поља.

по̀јӣште с *в.* *по̄јило.*

по́јмити, по̄јмӣм свр. *разумети, схватити смисао нечега.*

по̀јмљив, -а, -о *који се може по̄јмити, разумљив, схватљив.*

по̀јмљивӧст, -ости ж *особина онога што је по̄јмљиво.*

по́јмӧвни и **по̀јмӧвнӣ,** -ā, -ō *који се односи на по̄јмове:* ~ свет, ~ прецизност.

по́јмӧвнӣк и **по̀јмӧвнӣк** м *скуп свих по̄јмова који се употребљавају у одређеној области или заједници; књига у којој су објашњења тих по̄јмова:* ~ авангарде.

по́јмӧвно и **по̀јмӧвно** прил. *као по̄јам.*

по́јмӧвнӧст и **по̀јмӧвнӧст,** -ости ж *особина онога што је по̄јмовно.*

пој|у́рити, по̀јурӣм свр. **1. а.** *почети јурити, потрчати.* **б.** *брзо се повести возилом.* **2.** *брзо потећи, навалити.* – Крв му појури у лице. **3.** (некога) *почети гонити, терати (некога).*

по̀јутӣрје с *јӯтарњи део дана.*

пока́дити, по̀кāдӣм свр. **1.** *испустити мало дима од запаљеног када:* ~ собу. **2.** фиг. *в.* *по̄ласкати.*

пока̀дшто прил. *по који пӯт, покашкад.*

по̀казан, -зна, -о *који служи за по̄казивање:* ~ вежба. • **~ заменица** лингв. *врста прӣдевских заменица које указују на лице, предмет, својство, број или меру (нпр. овај, вакав, оволики).*

пока̀затель м *оно чиме се по̄казује слика о кретању, току, развоју нечега; број, графикон и сл. којим се по̄казује резултат нечега.*

пока́зати, по̀кāжēм свр. **1.** (некоме нешто) **а.** *водећи некога омогућити му да нешто види:* ~ град, ~ музеј. **б.** *дати некоме нешто на увид:* ~ исправе, ~ дозволу. **2.** *обратити пажњу на некога, нешто (често и гестом, покретом):* ~ место у реду. **3.** фиг. **а.** *учинити јасним, извесним, неспорним и сл.:* ~ тачност претпоставке. **б.** *доказати:* ~ теорему. **4.** фиг. *открити, испољити неко својство, осећање и сл.:* ~ страх. **5.** (коме) *осветити се.* ■ **~ се 1.** *појавити се, указати се.* – Показао се месец на небу. **2.** *испољити се, очитовати се.* – На лицу се покаже страх. **3.** *испољити, очитовати својства, особине.* – Лоше се показао. **4.** (обично безл.) *постати јасним, очигледним.* – Показало се да није у праву. • **ни нос (сенку) да покаже** *сасвим се по̄вукао.* **~ шипак (фигу)** *ругати се некоме по̄казујући прстима шипак (фигу).* **~ језик (некоме)** *ругати се (некоме) пла̄зећи је̏зик.* **~ карте** *открити намере.* **~ рогове** *испруженом руком са два пружена прста исказати презир према некоме.* **~ врата** *покретом руке и речима истерати некога.* **~ зубе** *одлучно се супротставити некоме.*

показ|и́вати (се), -а̀зујēм (се) *несвр. према показати (се).*

показ|и́вач, -а́ча м **1.** *особа која нешто по̄казује:* ~ резултата. **2.** *справа која по̄казује величину, брзину, снагу и сл.:* ~ брзине.

по̀кā|јнӣ, -јнā, -о **а.** *који се каје.* **б.** *који изражава кајање, по̄кајнички:* ~ глас.

пока|ја́ње с **1.** црквено *признање грехова верника пред свештеником од којег се тражи опроштај.* **2.** *уопште осећање кајања због по̄чињене грешке.*

по̀кā|јати, -јēм свр. *в.* *ока̄јати.* ■ **~ се** *признати грешку или осетити грижу савести због ње.*

по̀кā|јнӣк м *човек који се по̄кајао или се каје због нечега.*

по̀кā|јница ж *жена која се по̄кајала или се каје због нечега.*

по̀кā|јничкӣ, -ā, -ō *који се односи на по̄кајнике:* ~ изјава, ~ изглед.

по̀кā|јнички прил. *као по̄кајник,као по̄кајници; скрушено.*

пока́кити се, -ӣм се свр. деч. *извршити велику нужду.*

пока|ла̀|јисати, -ишēм свр. *превући танким слојем калаја:* ~ лонац.

пока|лдр̀мисати, -ишēм свр. *поставити калдрму:* ~ стазу.

пока̀лемити, -ӣм свр. *обавити калемљење више или свих во̄ћака.*

пока̀лу|ђерити, -ӣм свр. *учинити (некога) калуђером, закалуђерити.* ■ **~ се** *постати калуђер (калуђерица).*

по̀капати, -пљēм (-ā̄м) свр. (некога, нешто) *по̄прскати, по̄квасити капима, сузама:* ~ крвљу.

покараба́сити се, -а̀бā̄сӣм се и **покарабу́сити се,** -а̀бӯсӣм се свр. *посвађати се, завадити се:* ~ са женом.

пока́рати, по̀кāрā̄м свр. *изгрдити, прекорити:* ~ децу. ■ **~ се** *посвађати се, споречкати се:* ~ с комшијом.

по̀кā̄ртати се, -ā̄м се свр. *картати се неко време.*

по̀касати, -ā̄м свр. *кренути касом или се касом кретати неко време (о коњима).*

по̀касно прил. *доста, прилично касно.*

пока̀ткад(а̄) прил. *по̄некад, по̄кадшто.*

покатолича́вати (се), -ѝчāвā̄м (се) *несвр. према покатоли̏чити (се).*

по̀ктоличити и **пока̀толичити,** -ӣм свр. *учинити (некога) католиком.* ■ **~ се** *постати католик.*

по̀квā̄рен, -а, -о (уп. покварити (се)) **1.** *трп. од по̄квари̏ти (се).* **2.** *који је лошег карактера, неморалан:* ~ човек. **2.** *неправилан, искварен, лош:* ~ говор.

покварѐница ж *морално по̄кварена жена.*

по̀квā̄рено прил. *на по̄кварен начин.*

по̀квā̄ренӧст, -ости ж *особина или стање онога који је по̄кварен, онога што је по̄кварено:* људска ~, друштвена ~.

покварѐњāк, -а́ка м *морално по̄кварен мушкарац.*

покварѐњāчкӣ, -ā, -ō *који је својствен по̄кварењацима:* ~ понашање.

покварѐњāчки прил. *на по̄кварењачки начин, као по̄кварењак.*

покварењā́штво с **а.** *особина по̄кварењака.* **б.** *дело, поступак по̄кварењака.*

покваѝрити, по̀квāрӣм свр. **1.** *начинити квар:* ~ машину. **2.** *изазвати болесно стање:* ~ стомак. **3.** *нарушити стање:* ~ расположење. **4.** *морално искварити:* ~ жену. **5.** *нарушити остварење нечега:* ~ план. ■ **~ се 1.** *доћи у неисправно стање, оштетити се (о машинама, механизмима).* **2.** *доспети у болесно стање (о органима).* **3.** *морално се искварити.*

покваѝрљив, -а, -о *који се може по̄кварити, који се лако по̄квари, кварљив.*

покваѝрљивӧст, -ости ж *особина онога што је по̄кварљиво, кварљивост.*

по̀квасити, -ӣм (трп. по̀квашен) свр. **1.** *учинити влажним по̄ливајући или прскајући течношћу, навлажити:* ~ штоф. **2.** *ставити нешто у течност да омекша:* ~ семе. • **~ грло** *мало по̄пити.*

по̀кер м енгл. *врста карташке и̏гре.*

покѐрāш, -а́ша м *и̏грач по̄кера.*

по̀кидати, -ā̄м свр. **1.** *силом прекинути неку нит:* ~ канап, ~ везе. **2.** *трзањем откинути део нечега:* ~ листове књиге. ■ **~ се** *прекинути се, раскинути се.*

поки́пети јек. **поки́пјети,** -и́пӣ(м) свр. *почети кипети или искипети.*

по̀кисао, -сла, -о **1.** *доста мокар (услед изложености киши).* **2.** фиг. *снуждён, суморан.*

по̀киселити, -ӣм (трп. по̀кисељен) свр. **1.** *потопити у течност, наквасити, намочити:* ~ конопљу. **2.** *прелити сирћетом:* ~ салату.

по̀киснути, -нēм (аор. по̀киснух и по̀кисох, по̀киснӯ, по̀кисе и по̀кисе; р. пр. по̀киснуо, -ула и по̀кисао, -сла; пр. пр. по̀киснӯвши (по̀кисāвши)) свр. **1.** *постати мокар (услед изложености киши), овлажити се.* **2.** фиг. *снуждити се, стужити се.* • **покисло му перје** *није више оно што је био.*

по̀кладе, по̀кла̄да̄ ж мн. **1.** *у православаца дан уочи поста:* Беле ~, Божићње ~. **2.** *код католика време од Св. трију краљева до коризме (праћено машкарама, карневалом итд.), месојеђе.*

по̀кладнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на покладе.*

по̀клањати (се), -а̄м (се) *несвр. према поклонити (се).*

покла́пати (се), по̀кла̄па̄м (се) *несвр. према поклопити (се).*

по̀клати, по̀коље̄м (трп. по̀кла̄н) свр. *клањем убити једно за другим.* ■ **~ се а.** *сукобити се ножевима.* **б.** *побити се, потући се жестоко.*

по̀клекнути, -не̄м свр. **1.** *спустити се на колена, клекнути.* **2.** фиг. *малаксати, онемоћати.* **3.** фиг. *изгубити борбу, бој и сл.*

поклецава́ти, -ѐца̄ва̄м *несвр. према поклецнути.*

по̀клецнути, -не̄м свр. **1.** *мало поклекнути.* **2.** *осетити слабост (у ногама).* **3.** фиг. *поклекнути (2).*

по̀клизнути се, -не̄м се свр. **1.** *услед клизања изгубити равнотежу, оклизнути се:* на леду. **2.** фиг. *направити грешку или доживети неуспех:* ~ на испиту.

по̀клӣк м **1.** *једна или више речи којима се изражава осећање, дозива, бодри и сл., усклик; поклич.* **2.** *кратак позив, апел којим се изражава нека идеја, гесло, парола.*

по̀кликнути, -не̄м и **покли́кнути,** по̀клӣкне̄м свр. **1.** *гласно, громко нешто изговорити, узвикнути:* ~ од радости. **2.** *кликтањем позвати:* ~ пријатеље.

поклѝса̄р, -а́ра м грч. арх. **1.** *дипломатски представник, амбасадор.* **2.** *носилац некакве поруке, гласник.*

поклѝса̄рскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на поклисаре или поклисарство.*

поклѝса́рство с арх. *дипломатско представништво једне земље у другој; зграда у којој се такво представништво налази.*

по̀клӣч м *гласан, громак узвик, усклик, поклик:* бојни ~.

по̀клон и **по̀клон** м **1.** *оно што се некоме бесплатно даје, оно што је поклоњено, дар.* **2.** *обично лаган покрет главе (или горњег дела тела надоле), одн. такав став као знак поздрава, поштовања и сл., наклон.* • **поклону се у зубе не гледа** *поклону се не стављају замерке.*

по̀клонӣк м **а.** *верник посетилац светих реликвија и места, ходочасник.* **б.** *онај који се клања неком божанству или свецу, верник:* Јеховин ~. **в.** *упоште обожавалац некога, нечега:* ~ филма.

по̀клонӣти, по̀клоне̄м свр. (нешто (некоме)) **1.** *дати као поклон:* ~ играчку. **2.** *посветити, пружити:* ~ пажњу. ■ **~ се 1.** *погнути главу или и горњи део тела у знак поздрава, поштовања и сл.* **2.** *клањањем одати поштовање према некој светињи:* ~ моштима. • **ни уклонити се ни ~** *не предати се, али ни не напустити борбу.*

по̀клоница ж *женска особа поклоник.*

по̀клоничкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на поклонике.*

по̀клонички прил. *као поклоник, смерно.*

поклонода́вац, -вца м *давалац поклона.*

поклонопри́мац, -мца м *прималац поклона.*

покло́нство с **1.** *скуп људи који су дошли да се некоме поклоне, да га поздраве.* **2.** *клањање као знак поштовања.*

поклоње́ње с *исказивање поштовања клањањем (обично код верника).*

по̀клопац, -пца м (инстр. -пцем) **1.** *горњи део посуде, сандука итд. који их затвара, заклопац.* **2.** техн. *обично металне плочица која затвара отвор механизма кроз који пролази гас и сл.:* ~ клипова. **3.** зоол. *део рибљег тела који прекрива шкрге.* **4.** бот. *колутаст део семене чахуре који се у време клијања подиже,* operculum. • **бити сваком лонцу ~** *мешати се у све.* **сваки лонац нађе ~** *за сваког постоји одговарајући противник; све има своје решење.* **гркљански ~** анат. *покретни језичац над гркљаном* epiglottis.

по̀клопити, по̀клопӣм (трп. по̀клопљен) свр. **1.** *покрити поклопцем:* ~ сандук. **2. а.** *заклонити, прекрити.* – Облак ће поклопити сунце. **б.** *прекрити, затрпати:* ~ рушевинама. **3.** фиг. *покрити са свих страна.* – Ноћ поклопила град. **4.** фиг. *обухватити, обузети у потпуности.* – Туга ће поклопити душу. **5.** фиг. *доказати неоснованост нечије тврдње, побити доказима:* ~ некога у разговору. ■ **~ се 1.** *добро налећи један на другог (о деловима неког предмета који се стављају у целину).* **2.** фиг. **а.** *показати слагање, подударити се.* – Мишљења су се поклопила. **б.** *пасти у исто време, подударити се.* – Њихове активности су се временски поклопиле.

по̀клопчић и **по̀клопчић** м *дем. од поклопац.*

покљу̀вати, по̀кљујем свр. *кљувањем позобати, покљуцати:* ~ зрневље.

по̀кљуцати, -а̄м свр. *кљуцањем позобати:* ~ кукуруз.

по̀ков м *оно чиме је нешто поковано, ков:* ~ кундака.

поко̀вати, по̀кујем свр. прел. **1.** *ковањем наоштрити:* ~ косу. **2.** *ковањем начинити, сковати:* ~ мачеве. **3.** *оковати редом више њих:* ~ робове. **4.** *обложити поковом:* ~ пушку.

по̀кожица ж **а.** анат. *горњи, танки слој коже који покрива тело кичмењака* epidermis. **б.** бот. *спољашњи покривач биљака.*

по̀кожичнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на покожицу.*

по̀кōј и **по̀коj,** -оја м **1.** *апсолутни, потпуни мир, тишина.* **2.** *душевни или физички мир, смирење.* **3.** *вечни мир, смрт.*

поко̀јӣ, -а̄, -о̄ неодр. пр. зам. *в. понеки.* • **~пут** *(по)каткада, понекад.*

по̀кōјнӣ, -а̄, -о̄ **1. а.** *који је умро, мртав, преминули.* **б.** (у им. служби) м и ж *покојник, покојница.* **2.** фиг. *давно прошли, некадашњи:* ~ епоха.

по̀кōјнӣк м *умрли, преминули човек.*

по̀кōјница ж *умрла, преминула жена.*

по̀кōјничкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на покојнике.*

по̀колебā̀нōст, -ости ж *стање онога који је поколебан, онога што је поколебано.*

поколѐбати, -а̄м свр. *изазвати колебање, сумњу, несигурност:* ~ пријатеља, ~ у мишљењу. ■ **~ се** *постати колебљив, неодлучан, сумњичав.*

поколе́ње јек. **покоље́ње** с **а.** *сви људи једног времена, нараштај, генерација.* **б.** *потомство.*

по̀коль м (инстр. -ем) *масовно убијање (обично извршено клањем);* уп. погром.

поко̀ндӣренōст, -ости ж *особина онога који је покондирен, онога што је покондирено.*

поконди́рити се, -о̀ндӣрӣм се свр. *постати кондир* фиг. *постати уображен, узохолити се.* • **покондирена тиква** *особа која због више положаја у друштву или богатства сматра себе паметнијом, отменијом него што јесте.*

по̀коп м *потреб, сахрана мртваца; ритуал, церемонија при потребу.*

покопа́вати, -о̀па̄ва̄м *несвр. према покопати.*

поко̀пати, -а̄м свр. **1.** *сахранити мртваца у земљу.* **2.** фиг. *сатрти, уништити.* **3.** *окопати редом:* ~ кромпир.

по̀копнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на покоп; који је својствен покопу, потребни:* ~ трошак; ~ церемонијал.

по̀кор м **1.** *оно што је срамно, што изазива стид, срамота; срамотно дело.* **2.** *русвај, хаос; убијање, поколь.* **3.** *велика невоља, несрећа.* **4.** *велика мука, патња.*

по̀кора и **по̀кора** ж **1.** *в. покор (1–4).* **2. а.** *дело које неко чини због окајавања греха.* **б.** рлг. *код католика сакрамент на којем свештеник даје вернику опрост греха; упоште сам чин покајања.* **в.** *поверавања грехова свештенику, исповед.*

покора́вати (се), -о̀ра̄ва̄м (се) *несвр. према покорити (се).*

по̀кōран, -рна, -о **а.** *који се у свему покорава, одан, послушан:* ~ слуга, ~ вазал. **б.** *који изражава покорност, смерен, понизан:* ~ глас. • **покорну главу сабља не сече** *каже се за човека који се лако прилагођава ситуацији.*

покòрилац, -иоца м *онај који покорава некоґа под своју власт.*

покòристити, -ӣм свр. *бити некоме од користи.*

покòритељ м *в. покорилац.*

покòрити, покòрӣм свр. *силом подврћи својој власти, потчинити.* ■ **~ се** *потчинити се нечијој власти, вољи и сл.*

пòкорица ж *танка корица.*

пòкòрно и **пòкòрно** прил. **а.** *послушно, без приґовора:* предати се ~. **б.** *смерно, понизно:* ~ јавити.

покóрнòст, -ости ж *особина и стање оноґа који је покоран.*

покòсити, покòсӣм (трп. покòшен) свр. **1.** *косом посећи сву траву, жито итд.; довршити кошење:* ~ ливаду. **2. а.** *побити све редом (обично ватреним оружјем).* **б.** *сатрти, уништити:* ~ непријатеља. **в.** *срушити ударцем или ґрубим стартом:* ~ фудбалера. **3.** *нанети тежак бол, тешко ранити:* пасти покошен тугом.

пòкосница ж анат. *танка, чврста опна кости кичмењака,* periosteum.

пòкосовскӣ, -ā, -ō *који се односи на време после Косовске битке:* ~ циклус народних песама.

пòкòст, -ости ж чеш. *смола којом се мажу дрвени или метални предмети ради заштите од влаґе, лак.*

покóчити, покòчӣм свр. *учинити све редом укоченим, непокретним.* ■ **~ се** *постати сви редом укочени (због хладноће, јакоґ узбуђења, страха и сл.).*

пòкошкати се, -ā̀м се свр. **1.** *посвађати се, сporечкати се.* **2.** *мало се потући.*

покрáдати, покрáдā̀м *несвр. према покрасти.*

покрај (наглашено: пòкрāј и пòкрај) предл. (с ген.) *означава:* **1. а.** *да се нешто врши или налази у непосредној близини: поред, близу, уз:* стајати покрај куће, трчати покрај реке. **б.** *да се нешто обавља заједно с другим: поред, сем.* – Покрај сликарства, он и пише. **2.** *да се нешто врши или збива и противно очекивању; и поред, без обзира.* – Покрај труда, није успео.

пòкрајина ж *обично већа, најчешће ґеоґрафски целовита територија у некој држави, понекад с посебним статусом, провинција.*

пòкрајинскӣ, -ā, -ō **а.** *који се односи на покрајину, који припада покрајини:* ~ центар. **б.** *који је својствен неком крају, подручју, који није шире распрострањен или опште познат:* ~ реч.

пòкрāјњӣ, -ā, -ē *који је у непосредној близини нечеґа, суседни:* ~ улица.

пòкрасти, -áдēм свр. **а.** *извршити крађу, опљачкати некоґа, нешто:* ~ банку. **б.** *узети, присвојити крађом:* ~ робу.

пòкратак (пòкрāтак), -тка, -о *прилично кратак.*

пòкраћӣ, -ā, -ē *мало, нешто краћи.*

покрвити се, пòкрвӣм се свр. *жестоко се посвађати, закрвити се.*

покрéнути, пòкрēнēм (аор. покрéнух и пòкретох; трп. пòкрēнӯт; пр. пр. покрéнӯвши) свр. **1.** *помоћи, померити с места:* ~ ноге. **2.** *ставити у покрет, укључити:* ~ машину. **3.** *изнети на разматрање:* ~ питање пензија у скупштини. **4.** фиг. *дати подстицај за нешто, навести, упутити:* ~ револуцију, ~ (на) акцију. **5.** фиг. *побудити, изазвати какав осећај:* ~ љубав у некоме. **6.** *почети издавање:* ~ новине. **7.** *започети, заметнути (парницу).* **8.** *започети, подстаћи:* ~ разговор. ■ **~ се** *почети кретање, помаћи се:* ~ се с места. • **лед се покренуо** *нешто је почело да се развија или мења.* **покренула ми се жуч** *јако сам се наљутио.*

покрèпати, -ā̀м свр. *в. поцркати.*

покрéпити (се), пòкрēпӣм (се) јек. **покријèпити (се),** пòкријепӣм (се) свр. *поткрепити (се), окрепити (се):* ~ храном.

покрèсати, пòкрешēм свр. *крешући посећи једно за другим, искресати:* ~ гране.

пòкрēт м **1. а.** *стање супротно мировању, кретање:* возило у покрету. **б.** *ходање у неком правцу, марш.* **в.** вој. *полазак у борбу или на други положај:* наредба за ~. **г.** *себа, миґрација:* масовни ~. **2. а.** *промена положаја тела или орґана:* ~ руке. **б.** *промена мимике на лицу или удова с одређеним значењем, ґест:* ~ обрвама. **3.** фиг. *унутрашња покретачка воља изазвана осећањем:* ~ у души. **4.** фиг. *друштвена ґрупа окупљена око реализације извесних циљева:* свесловенски ~, задружни ~, ~ младих горана.

пòкрēтан, -тна, -о **1.** *који нешто покреће:* ~ сила. **2.** *који има способност покретања:* ~ болесник. **3.** *који се лако може покретати, покретљив:* ~ позорница. **4.** *који је у покрету, немиран:* покретне очи. • **покретни вокал, покретни самогласник** лингв. *вокал, самоґласник који се на крају неких речи или облика речи употребљава факултативно, нпр. сада – сад, новоґа – новоґ, њиме – њим и сл.*

пòкретати (се), -еӣм (се) и **покрéтати (се),** пòкрēӣм (се) *несвр. према покренути (се).*

покрèтāч, -áча м (инстр. -áчем) **1.** *онај који је нешто покренуо или покреће:* ~ радње у драми. **2.** *оснивач, утемељивач:* ~ новина.

покрèтāчкӣ, -ā, -ō *који покреће или се односи на покретаче:* ~ механизам.

покрèтљив, -а, -о **а.** *који се може покретати, покретан:* ~ организам. **б.** *који је брзих покрета, окретан:* ~ фудбалер.

покрèтљивōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина оноґа који је покретљив.*

пòкрēтно прил. *са могућношћу покретања.*

пòкрēтнōст и **покрéтнōст,** -ости ж **1.** *особина оноґа који се може покретати, покретљивост.* **2.** *покретна имовина.*

покрúвало с *в. покривач.*

покрúвати (се), пòкрӣвам (се) *несвр. према покрити (се).*

покрúвāч, -áча м (инстр. -áчем) **1. а.** *оно чиме се неко или нешто покрива при спавању и сл.:* креветски ~. **б.** *уопште оно што нешто покрива, застире:* снежни ~. **2.** *зидар који покрива кровове.* • **бољни ~** *биље, растиње, флора.*

покрúвенōст, -ости ж *стање оноґа који је покривен, оноґа што је покривено.*

покрúвити, пòкрӣвӣм свр. *искривити једно за другим:* ~ ексере.

пòкрӣвка ж зб. (мн. ø) *оно што служи за покривање, чиме се неко или нешто покрива.*

пòкривнӣ, -ā, -ō *који покрива или служи за покривање:* ~ перје, ~ креп.

пòкрити, пòкријēм (имп. пòкрӣј; трп. покрúвен, -èна) свр. **1.** *ставити нешто преко некоґ, нечеґа ради заштите, скривања, украса итд.:* ~ чаршавом, ~ дукатима. **2.** *поставити кров над нечим:* ~ кућу. **3. а.** *засути, прекрити:* ~ снегом. **б.** *имати на површини много чеґа:* ~ крастама. **в.** *учинити да нешто обрасте каквим биљем:* ~ зеленилом. **г.** *прожети нешто, распростријети се по нечему.* – Руменило јој покрије лице. **4. а.** *застрети, заклонити.* – Магла покрила шуму. **б.** *прикрити, забашурити:* ~ бес. **5.** *надокнадити, подмирити:* ~ дуг. **6.** жарг. *заштитити, оправдати (обично лажним сведочењем):* ~ преступника. **7. а.** шах. *бранити једну фиґуру другом.* **б.** спорт. *наћи се уз противничкоґ иґрача и омести ґа у игри.* ■ **~ се 1.** *ставити на себе покривач:* ~ ћебетом **2.** *поставити се тачно један иза другоґ.* • **покрила га (црна) земља** *умро је.* ~ **нешто велом заборава** *заборавити.* ~ **се ушима** *признати заблуду, ґрешку (често и примирити се, скупити се због стида, нелаґодности итд.).*

покрúће с **1.** *дело, поступак који нешто „покрива“, оправдање, заштита:* етичко ~. **2.** трг. *расположиво вредносно средство за измирење финансијске обавезе:* ~ расхода. • **златно ~** *прописана количина злата која служи за покривање новчанице у оптицају.*

покрúкати, пòкрӣкā̀м свр. разг. *халапљиво појести.*

пòкров м **1. а.** *оно што поиґра омотача обавија нешто или ґа прекрива.* – Кожа је телесни покров. **б.** *оно што се поиґра крова налази над нечим:* ~ облака. **2.** *покривач за мртваца.* • **бољни**

~ *в. биљни покривач (под покривач).* **украо би и Богородичин** ~ *украо би све што постоји.*

покро̀вац, -о́вца м (инстр. -о́вцем) **1.** *в. покривач (1а, б).* **2.** *в. покров (2).* **3.** *простирач од кострети.*

покро̀витељ м рус. **1.** *онај који некога штити, помаже му, заштитник.* **2.** *патрон неке приредбе, установе, пројекта, спонзор.*

покровитѐљица и покро̀витѐљка ж *жена покровитељ.*

покро̀витељскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на покровитеље и покровитељство.*

покро̀витељски прил. *на покровитељски начин, попут покровитеља.*

покро̀витѐљство и покровите́љство с *покровитељски однос према некоме, нечему, заштитништво, протекторат.*

покро̀јити, пòкројӣм свр. *скројити нешто или више њих једно за другим.*

пòкрпити, -ӣм свр. *крпљењем поправити подеротину или стављањем закрпе затворити рупу на одећи, закрпити.* ■ ~ **се 1.** *стављати себи закрпу, закрпити се.* **2.** фиг. *мало се материјално опоравити.*

покро̀стити, пòкрстӣм (трп. пòкрштен) свр. *ритуалом крштења учинити (некога) хришћанином.* ■ ~ **се** *крштењем прећи у хришћанство, постати хришћанин.*

пòкрӯпан, -пна, -о *доста, прилично крупан.*

покрхати, -а̄м свр. *поломити једно за другим или изломити нешто на више места, покршити.* ■ ~ **се** *разломити се на много комада.* • ~ **зубе на нечему** *после много труда не остварити циљ.*

покрши̏ти (се), пòкршӣм (се) свр. *в. покрхати (се).*

покрштáвати (се), покрштāвам (се) *несвр. према покрстити (се).*

покрштѐни̏к, -и́ка (покрштѐњāк, -а́ка) м *онај који се покрстио.*

покрштѐница ж *она која се покрстила.*

пòкуда ж *изјава, мишљење којим се неко куди, прекор.*

пòкудан, -дна, -о **а.** *који заслужује покуду:* ~ жеља. **б.** *који изражава покуду:* ~ оцена. **в.** *погрдан:* ~ име.

пòкудити, -ӣм (трп. пòкуђен) свр. (некога) *изнети покуду, негативну оцену о некоме, о нечему.* ■ ~ **се** *пожалити се, потужити се.* – Здрављем се не могу покудити Црнобарци (Ј. Веселиновић).

покуљати, -а̄м свр. **а.** *почети снажно куљати, струјати или почети куљати.* – Вода је покуљала из цеви. **б.** фиг. *наго и у великом броју јурнути, навалити.* – Навијачи покуљају са стадиона.

поку́њати, пòкӯњам свр. *провести мало времена куњајући, задремати.*

пòкӯњен, -а, -о *скуњен, снуждан, нерасположен, тужан.*

пòкӯњено прил. *скуњено, снуждено, утучено:* ~ корачати.

пòкӯњенӧст, -ости ж *стање оног који је покуњен, снужденост.*

поку́њити, пòкӯњӣм свр. **1.** *учинити покуњеним, изазвати покуњеност, снуждити.* – Бол га покуњи. **2.** *оборити, спустити главу због туге, бола, стида итд.* ■ ~ **се** *пасти духом, снуждити се, сневеселити се.*

пòкупити, -ӣм (трп. пòкупљен) свр. **1.** *скупити све редом на једно место, окупити.* **2. а.** *сакупити, сабрати:* ~ порез. **б.** *скупити на једно место (расуте предмете):* ~ ствари. **в.** разг. *узети са собом у возило:* ~ аутостопера. **3.** *отети и одвести:* ~ некоме стадо. **4.** разг. *ухапсити и одвести.* – Полиција покупи лопове. **5.** разг. *однети, узети некоме карте у игри:* ~ штихове, ~ пионе. ■ ~ **се 1.** *окупити се, скупити се на једном месту.* – Покупише се људи на тргу. **2.** *згрчити се; скратити се, скупити се (постати ужи, краћи):* ~ се због болести; ~ се после прања (о тканини, плетњи). **3.** *спремити се и отићи; уопште: отићи одакле.* – Покупише се из кафане.

покупо̀вати, -у̀пујем свр. *обавити куповину више ствари (често до последњег комада неке робе):* ~ све у радњи.

пòкус м **1.** *оглед, опит, експеримент.* **2.** *покушај; проба.*

поку́сати, пòкӯсам свр. *кусајући појести.*

пòкуснӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на покус, који служи за покус:* ~ куниђ.

покусу̀рати се, -а̄м се свр. *изравнати рачуне, обрачунати се.*

поку̀ћа̄р, -а́ра и **пòкућа̄р,** -а м *кућни слуга.* • **врабац** ~ зоол. *домаћи врабац,* Passer domesticus.

поку̀ћа̄рка и пòкућа̄рка ж *жена која радо иде по туђим кућама (обично оговарајући).*

поку̀ћа̄рскӣ и пòкућа̄рскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на покућаре.*

пòкућство с зб (мн. ø) *кућни намештај и опрема која се користи у кући.*

пòкухати, -а̄м свр. *в. покуцати.*

пòкуцати, -а̄м свр. **1.** *неколико пута куцнути о врата обавештавајући оне у кући о свом доласку.* **2.** *са више удараца чекићем забити неколико ексера, причврстити обруче на буретy и сл.* • **покуцаће срећа и на моја врата** *кренуће и мени наболье.* **покуцаће он опет на моја врата** *затражиће он опет моју помоћ.*

покуша́вати, -у̀ша̄вам *несвр. према покушати.*

пòкушāј м (инстр. -ем) **а.** *акција, дело, радња којом се жели нешто учинити, пробати:* ~ атентата, ~ помирења. **б.** *почетни, обично неуспели рад:* ~ драме.

пòкушати, -а̄м свр. **1.** *учинити покушај:* ~ с експериментом. **2.** *употребити, применити:* ~ све начине. **3.** *пробати храну.* • **покушај(те)!** *употребљава се као оштра опомена или претња у смислу: усуди(те) се само!* ~ **срећу** *в. окушати срећу (под окушати).*

по̀л[1] м (мн. по́лови) **1.** *анатомско-физиолошка обележја која разликују мушке и женске јединке а имају улогу у оплођењу и одржавању врсте, сполне, род:* ~ женски, ~ мушки. **2.** *све јединке истог пола, мушкарци, жене, мужјаци, женке.* • **јачи** ~ разг. *мушкарци.* **лепши ~, слабији** ~ разг. *припадници женског пола, жене.*

по̀л[2] м (мн. по́лови) **1.** геогр. **а.** *крајња тачка замишљене ротационе осовине небеских тела:* Северни ~, Јужни ~. **б.** *одговарајуће површине на планети Земљи са одређеним географским, климатским итд. карактеристикама.* **2.** физ. *тачка која је средиште одређених магнетних сила:* позитиван ~, негативан ~. **3.** фиг. *уопште: супротан крај нечега.* – То су два пола мојих интересовања.

по̀ла[1] ж **1.** *половина:* поделити на две поле. **2. а.** *један од два иста дела тканине (нпр. ћилима, пољаве и сл.) који се након ткања спајају, ушивају.* **б.** *велики комад сланине скинут с једне стране леђа свиње.*

по̀ла[2] прил. (за количину) *колико износи половина нечега:* изгубити ~ државе у рату. • **ни ~ га нема** *јако је смршао.* **у ~ (речи, посла, сна)** *усред, у пуном замаху.*

полàга̄н, -а и -а́на, -о **1.** *спор, тром:* ~ кретање. **2.** *постепен, постепен:* ~ словенизација.

полàга̄но и полага́но прил. **1.** *полако, споро, без журбе:* ићи ~. **2.** *постепено, постепено:* ~ сазревати.

полàга̄нӧст и полага́нӧст, -ости ж *особина оног који је полаган.*

пола́гати, пòлāжēм *несвр. према положити.* • ~ **право на нешто** *сматрати нешто својим, својатати.*

полага́цко прил. *дем. од полагано.*

полàга̄ч, -а́ча м *онај који нешто полаже:* ~ рачуна, ~ мина.

пòлажājнӣк м нар. *в. полазник (2).*

пòлазак, -аска м (мн. пòласци, ген. пòлазāкā) *почетак кретања:* ~ воза.

пòлазити, -ӣм несвр. [гл. им. пòлажēње с] **1.** *несвр. према поћи.* **2.** *посећивати (некога) као полажајник, полазник, јутро*

на Божић. **3.** *имати почетак, пружати се, простирати се.* – Трагови полазе од шуме.

по̀лазѝште с **1.** *место с којег се полази.* **2.** фиг. *основна, полазна теза или уопш.р основа за неко мишљење, гледиште, објашњење, теорију и сл.*

по̀лазнӣ, -а̄, -о̄ *од којег, из којег, са којег се полази, почетни:* ~ положај, ~ тачка.

по̀лазнӣк м **1.** *онај који полази какву школу или курс.* **2.** *онај који први дође некоме у кућу на Божић,.*

по̀лазница ж *женска особа полазник.*

пола́ко и **по̀лако** прил. **1.** *без журбе, полагано, споро:* ~ трчати. **2.** *постепено, постојано:* ~ напредовати. **3.** *тихо, једва чујно:* ~ говорити.

по̀лакомити се, -ӣм се свр. *постати лаком на нешто или за нечим.*

по̀ла̄ран, -рна, -о **1.** (одр. по̀ла̄рнӣ) **а.** *који се односи на пол*[2] *или подручје око пола; који је повезан са животом и радом на полу:* ~ круг, ~ ноћ, ~ светлост, ~ станица, ~ клима. **б.** *као саставни део зоолошких назива животиња које живе у области Северног пола:* ~ зец, ~ лисица. **2.** фиг. *потпуно супротан, опречан.*

полариза́ција ж **1.** физ. *окупљање честица око супротних полова или појачано деловање око супротних полова.* **2.** фиг. *окупљање око два супротна табора, две супротне идеје и сл.:* ~ гласача.

полариза́цӣјски и **по̀ларизацио̄нӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на поларизацију.*

поларѝзовати, -зујем несвр. физ. *вршити поларизацију.*

поларѝтӗт, -е́та м **а.** физ. *особина неких тела да на супротним крајевима (половима) показују јаче деловање:* магнетни ~. **б.** фиг. *потпуна опречност у идејама, мишљењу и сл.*

по̀ла̄рнӣк м *замишљена линија која разграничава поларна подручја, поларни круг.*

пола́рно̄ст, -ости ж *в. поларитет.*

по̀ласкати, -ам свр. (некоме) *дати (некоме) комплименте, похвалити некога.*

полати́нити, -а̀тӣнӣм и **полàтинити,** -ӣм свр. **1.** *в. покатоличити.* **2. а.** *увести латински језик у богослужење.* **б.** *в. потурчити.* ■ **~ се 1.** *в. покатоличити се.* **2.** *в. потурчити се.*

полатињáвати, -њавам и **полатињѝвати,** -њујем *несвр. према полатинити.*

по̀лацманити се, -ӣм се свр. нем. арх. *отуђити се, одродити се понашајући се као лацман.*

по̀лдер м хол. *плодни део поља нижи од морске површине.*

полéгати, по̀лежем јек. **полијѐгати,** по̀лијежем **1.** свр. *в. полећи (1, 2, 4а).* **2.** несвр. *лагати по нечему; падати, спуштати се, распростирати се по нечему.* – Полежу ките цвећа по влажној земљи. Дим са кућа полеже по крововима.

полѐгуша ж **1.** разг. *жена која радо леже с мушкарцима, жена лошег морала.* **2.** бот. *врста детелине,* Medicago falcata.

по̀ледица ж *танак слој леда (обично формиран зими на путу или тротоару).*

по̀лећина ж *задња страна неког одевног предмета који се облачи на леђа, преко леђа (нпр. џемпера); уопште задња страна неког предмета:* ~ слике, ~ купона.

полеђу́шкē (по̀леђицē) прил. **а.** *на леђима, на леђа:* ~ лежати, ~ пасти. **б.** *натрашке:* одлазити ~.

полѐжати, -жӣм свр. **а.** *провести неко време лежећи.* **б.** *провести неко време у затвору.*

полемизи́рати, -ѝзӣрам несвр. *в. полемисати.*

полѐмика ж грч. (дат. -ици) *оштар спор два супротна мишљења у писменом или усменом облику:* јавна ~, књижевна ~.

полѐмисати, -ишем несвр. *водити полемику.*

полѐмичан, -чна, -о *који садржи полемику, који је у вези с полемиком:* ~ текст, ~ дух.

полѐмича̄р м *онај који воли да полемише; вештак у полемици.*

полѐмича̄рскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на полемичаре.*

полѐмичкӣ, -а̄, -о̄ *в. полемичан.*

полѐмично прил. *у облику полемике, полемичарски.*

по̀лен и **по̀лен** м бот. *цветни прах којим се биљке оплођују, прашина.*

по̀лē̄њ (по̀лēн) јек. **по̀лијен,** -а, -о *мало лењ.*

полé̄пити (се), по̀лēпӣм (се) јек. **полијѐпити (се),** по̀лијепӣм (се) свр. *причврстити (се) лепком једно за другим, прилепити (се); уопште приљубити (се) једно уз друго:* ~ марке на писма. Лептири се полепили по лишћу.

полѐпшати (се) јек. **пољѐпшати (се),** -а̄м (се) свр. *учинити (се) лепшим.*

по̀лӗт и **по́лет** м **1.** *замах код узлетања, почетак лета:* ~ птице. **2.** фиг. *занос, одушевљење, елан (при неком раду, активности):* младалачки ~, радни ~. **3.** фиг. **а.** *брз, велики пораст, најредак:* економски ~. **б.** *живљи ток, замах.* – Разговор је добио полет.

по̀лē̄тан и **по́летан,** -тна, -о **а.** *испуњен полетом, одушевљен:* ~ ударник. **б.** *пун живота, живахан:* ~ ритам.

по̀летан, -тна, -о *који служи за полетање:* ~ крила, ~ писта.

полета́рац, -рца м **1.** *птице које почиње да лети.* **2.** фиг. *млад и полетан почетник:* књижевни ~.

полетàрче, -ета с (супл. мн. полетàрчићи м) *дем од полетарац.*

поле́тати, по̀лēћēм јек. **полијѐтати,** по̀лијећēм *несвр. према полетети.*

полѐтети јек. **полѐтјети,** -тӣм (аор. полѐт(ј)е и по̀лет(ј)е) свр. **1. а.** *почети летети.* – Авион полете. **б.** *одлетети у одређеном правцу:* ~ ка северу. **в.** *почети се кретати кроз ваздух (о нечему избаченом, лансираном, испаљеном).* – Ракета полете. **2.** *почети веома брзо кретање по земљи.* – Кола су полетела друмом. **б.** *уопште брзо се помаћи.* – Рука је полетела. **3.** *нагло се уздићи, скунути.* – Пламен полете у небо. **4.** *уопште нагло отпасти с нечега и пасти на земљу.* – Сузе ми полетеше. Одсечена глава полете. **5.** *одјекнути, заорити се.* – Крик је полетео с усана.

по̀лē̄тно и **по́летно** прил. *на полетан начин, с еланом:* ~ се борити.

по̀лē̄тно̄ст и **поле́тно̄ст,** -ости ж *својство онога који је полетан, онога што је полетно.*

полѐћи (по̀лећи), по̀легнēм (аор. полѐгох, полѐже и по̀леже; р. пр. по̀легао, -èгла (по̀легла)) свр. **1. а.** (некога, нешто) *ставити, метнути (некога, нешто) тако да лежи, положити:* ~ рањеника на носила. **б.** *лећи један за другим; поставити се у лежећи положај.* – Људи полегнуше по поду. Он полегну на земљу. **2.** *отићи на спавање, лећи (о свима, одн. двоје или више).* – Увече сви полегоше. **3.** *провести неко време лежећи:* ~ мало. **4. а.** *савијајући се приближити се земљи; уопште приљубити се уз нешто.* – Трава је полегла. Длака је полегла. **б.** *савивши се над радом, марљиво радити:* ~ по ралу. **5. а.** *испружити се по коњу (о јахачу).* **б.** *спустити се јурећи брзим галопом (о коњу).* **6. а.** фиг. *спустити се и раширити по некој површини.* – Облаци су полегли по шуми. **б.** *завладати, наступити.* – Мир полегну по соби. ■ **~ се 1.** *лећи, испружити се:* ~ на лежај. **2.** *навалити се на нешто горњим делом тела:* ~ грудима на зид. **3.** *в. полећи (5а).* **4.** фиг. *в. полећи (6а).*

поли- грч. *као први део именичких сложеница означава мноштво, вишеструкост онога што значи други део сложенице:* полигамија, полиедар, полимер.

полиа̀ндрија ж грч. *брак једне жене са више мужева.*

полиартри́тис и **полиартрѝтис** м грч. мед. *реуматизам зглобова.*

поли́вати (се), по̀ливам (се) *несвр. према полити (се).*

поли́ва̄ч, -а́ча м *онај који полива.*

поливѝнӣл, -и́ла м грч. хем. *синтетичка пластична маса произведена полимеризацијом винила.*

поливѝнӣлскӣ, -ā, -ō *који је начињен од поливинила.*

полѝгам м грч. *муж који има више жена.*

полига̀мија ж грч. *брак једног мужа са више жена, многоженство.*

полига̀мист(а), -ē м (мн. -сти) *присталица полигамије.*

полѝгамскӣ, -ā, -ō *који се односи на полигамију.*

полѝглот(а), -ē м (мн. -ти м и -те ж) грч. *онај који говори више језика.*

полѝглотскӣ, -ā, -ō *који се односи на полиглоте.*

полѝгōн, -о́на м грч. **1.** геом. *в. многоугао.* **2.** *војничко вежбалиште.*

полигò̀нāлан, -лна, -о *који има више углова, многоугаони.*

полѝгонскӣ, -ā, -ō *који се односи на полигон.*

полѝграф м грч. *писац који се огледа у различитим жанровима или врстама.*

полѝграфскӣ, -ā, -ō *који се односи на полиграфе.*

по̀лиēдар, -дра м грч. геом. *тело омеђено полигонима.*

по̀лиēдарскӣ, -ā, -ō *који се односи на полиедре.*

полиетӣ̀лēн, -е́на м грч. *пластична маса синтетичког парафина.*

полиетӣ̀лēнскӣ, -ā, -ō *који се односи на полиетилен.*

поли́зати, по̀лӣжēм свр. **1.** *олизати нешто до краја или лизати кратко време:* ~ тањир. **2.** фиг. **а.** *погазити реч, поређи.* – Нећу полизати своју реч. **б.** *исправити грешку не питајући за цену.* – Полизаћу оно што сам забрљао.

полијèвати (се), по̀лијевāм (се) несвр. јек. *в. поливати (се).*

полијèлēј, -е́ја м грч. *свећњак обешен насред цркве са много свећа или сијалица.*

поликлѝника ж грч. *установа у саставу дома здравља у којој се врши преглед здравственог стања и болесни упућују на лечење; зграда или простор у којој је та установа смештена:* фабричка ~, школска ~.

поликлѝничкӣ, -ā, -ō *који се односи на поликлинику.*

поликò̀лор м *врста боје за зидове, отпорна на влагу.*

поликултӯ́ра ж грч.-лат. агр. *узгајање више културних биљака у одређеном подручју.*

полѝлēј, -е́ја м грч. *в. полилеј.*

по̀лимēр м грч. *синтетичка материја створена процесом полимеризације.*

полимериза́ција ж грч. *хемијска реакција којом се од већег броја једнаких молекула ствара ново једињење истог састава али веће молекуларне тежине.*

по̀лимēрскӣ, -ā, -ō *који се односи на полимере.*

полимò̀рфан, -фна, -о *који се појављује у више облика.*

полимò̀рфија ж, **полиморфѝзам,** -зма м и **полиморфност,** -ости ж *особина онога што је полиморфно.*

полѝнōм, -о́ма м грч. мат. *вишечлан алгебарски израз у којем су чланови повезани знацима сабирања или одузимања.*

полѝнōмскӣ, -ā, -ō *који се односи на полиноме.*

полиомијели́тис и **полиомијели́тис** м грч. мед. *вирусна заразна упала централног нервног система, дечја парализа.*

полио̀пија ж грч. мед. *абнормална појава да се један предмет види вишеструко.*

по̀лип м грч. **1.** зоол. **а.** *осмокраки главоножац, хоботница.* **б.** мн. *морске животиње цевастог облика које су доњим крајем прирасле за подлогу, а на горњем имају пипке за лов хране и уснени отвор,* polypus. **2.** мед. *обично мањи тумор на слузници ткива:* матерични ~.

по̀липсати и **полѝпсати,** по̀липшēм свр. *почркати до последњег.* – Стока је сва полипсала.

по̀липскӣ, -ā, -ō *који се односи на полипе.*

полѝптих м грч. *слика састављена од више делова.*

поли́рати, по̀лӣрāм свр. и несвр. *(у)чинити површину нечега глатком попут огледала (глачањем и/или наношењем слоја лака):* ~ дрво.

полирѝтмија ж грч. муз. *ритмичка разноврсност у једној мелодији или музичком делу.*

полирѝтмичкӣ, -ā, -ō *који садржи политмију:* ~ композиција.

по́лис м грч. *град-држава у античкој Грчкој.*

по̀лиса и **полѝса** ж итал. банк. *признаница о осигурању.*

полисѝндет м грч. књиж. *вишеструка употреба неког везника уз речи у набрајању ради појачања утиска.*

политбѝрō, -ōа м скраћ. ист. *политички биро (највиши орган централног комитета у неким комунистичким партијама).*

политеѝзам, -зма м *веровање у више богова, многобоштво.*

политѐист(а), -ē м (мн. -сти) грч. *онај који верује у више богова, многобожац.*

политеистѝчкӣ, -ā, -ō *који се односи на политеисте или на политеизам.*

политѐхника ж грч. *висока техничка школа.*

политѐхничкӣ, -ā, -ō *који се односи на политехнику.*

по̀лити, по̀лијēм (имп. по̀лӣј; трп. полѝвен, -ѐна) свр. **1. а.** *просути по некоме, нечему течност:* ~ водом. **б.** *сипати некоме воду на руке при умивању.* – Милица поли оцу да се умије. **в.** *поквасити, натопити земљу влагом.* – Киша ће полити њиве. **2.** фиг. **а.** *прекрити какву површину течношћу; облити.* – Полиле ме сузе. Полио ме зној. **б.** *засути, обасути:* ~ мецима. **3.** *прославити успех пићем, залити.* ■ ~ **се** *излити на себе какву течност:* ~ се водом.

политиза́ција ж *уношење политике у неку област, делатност:* ~ штампе, ~ филма.

политизи́рати, -ѝзӣрāм несвр. **а.** *расправљати о политици (обично без довољно познавања ситуације итд.).* **б.** *упуштe бавити се политиком.* ■ ~ **се** *почети се бавити политиком или упуштe почети говорити и мислити о политици.*

политѝзованōст, -ости ж *особина онога што је политизовано:* ~ медија.

политѝзовати, -зујēм свр. и несвр. *дати, давати политичка обележја нечему:* ~ друштво.

полѝтика ж (дат. -ици) грч. **1. а.** *укупност свих активности предузетих у циљу остварења одређених (класних, националних, социјалних и сл.) интереса:* српска ~, синдикална ~. **б.** *државне активности које се тичу управљања државом у области унутрашњих и међународних односа:* ~ Југославије. **в.** *планом предвиђена делатност у државној управи усмерена на реализацију усвојених циљева:* економска ~, просветна ~. **2.** *свака активност усмерена на остваривање одређеног циља (обично повезаног с обмањивањем других):* лоповска ~. • **бистрити политику** шаљ. *размаграти и оцењивати друштвене прилике (обично без довољно познавања).* **водити политику** *бавити се политиком.*

политѝкант м *човек који се бескрупулозно бави политиком.*

политѝкантскӣ, -ā, -ō *који се односи на политиканте.*

политика́нтство и **политика̀нтство** с *вођење политике на политикантски начин или таква акција у политици.*

полѝтӣр, -и́ра м нем. **1.** *политирани фурнир.* **2.** *в. политирер.*

политѝрати, -ѝрāм свр. и несвр. *нанети или наносити слој политуре, лака на површину намештаја.*

политѝрер м *радник који полира намештај.*

полѝтӣрница ж *радионица у којој се врши политирање.*

полѝтӣрскӣ, -ā, -ō *који се односи на оне који полирају.*

полѝтичан, -чна, -о *који вешто води политику.*

полѝтичāр м (инстр. -ом и -ем) *онај који се бави политиком.*

полѝтичāрка ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) *жена политичар.*

полѝтичāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на политичаре.*

полѝтичкӣ, -ā, -ō *који се односи на политику, који је у вези с политиком:* ~ борба, ~ ситуација.

полѝтички прил. **а.** *на политички начин; с обзиром на одређену политику и за њен интерес:* ~ деловати. **б.** фиг. *лукаво, препредено:* ~ ћутати.

полѝтком, -а и **политкомѐсāр,** -а́ра м *политички комесар.*

пòлитра ж, **политрѐњāк,** -а́ка м и **политрѐњача** ж *боца од пола литре.*

политу́ра ж лат. **1.** *течан лак који служи за полирање, одн. премаз тог лака на покућству.* **2.** фиг. *спољни сјај и лилеј изглед нечега.*

пòлӣтӣ, -и́ћа м *суд од пола литре (за вино) или од пола децилитра (за ракију).*

пòлифōн, -а, -о *вишеглasан, многоглasан:* ~ композиција.

полифо́нија ж грч. *вишегласно певање или свирање у којем сваки глас или инструмент има мелодичку самосталност.*

полифо́нијскӣ, -ā, -ō *који се односи на полифонију.*

полифо́ничан, -чна, -о и **полифо́ничкӣ,** -ā, -ō *в. полифон.*

полихѝстор м грч. *стручњак за више наука; свезналица.*

полѝхромнӣ и **полихро̀матскӣ,** -ā, -ō *који има више боја, вишебојан.*

полихро̀мија ж грч. *вишебојност, шароликост.*

пòлица ж *водоравно учвршћена даска на зиду или у орману за смештај ствари, раф; комад намештаја у коме се налазе тако постављене даске:* ~ за књиге.

полица́јац, -јца м (инстр. -јцем) грч. *службеник полиције.* • ~ **полицајац** *в. под лежећи.*

полѝцājка ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) *жена полицајац.*

полѝција ж *орган јавне управе који чува ред, постојеће уређење и поредак; службеници те управе; зграда у којој је та управа:* државна ~. – Долази ~. Ушли смо у полицију.

полѝцӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на полицију:* ~ агент, ~ пас, ~ станица. • ~ **држава** *држава у којој се режим ослања на полицијске, репресивне мере.* ~ **час** *време после којег се не сме бити на улици.*

пòличица ж *дем. од полица.*

пôлка ж (дат. пôлки и пôлци; ген. мн. пôлкӣ) *живахан плес у двочетвртинском такту: музика за тај плес.*

пôлнӣ, -ā, -ō *који се односи на пол, сполни, сексуални:* ~ нагон, ~ орган, ~ однос.

пóлнōст и **пôлнōст,** -ости ж **1.** *полно стање, сексуалност.* **2.** *в. поларитет.*

пôло м (мн. ø) енгл. спорт. *врста игре у којој играчи на коњима дугом палицом настоје да лоптицу ударцима убаце у противнички гол.*

пòлōва̀н, -вна, -о *који је употребљаван, похабан, изношен:* ~ капут, ~ намештај.

половѝна и **пòловина** ж **1.** *један од два (једнака) дела неке целине:* лева ~, доња ~. **2.** *средина нечега (у простору, времену):* ~ игралишта, ~ године. • разг. **боља (лепша)** ~ *жена, супруга.* **јача** ~ *муж, супруг.*

пòловѝнка ж муз. *половина целе ноте.*

пòловити[1], пòловӣм несвр. [гл. им. пòловљѐње с] *делити напола.*

пòловити[2], пòловӣм свр. *ловећи похватати све или многе.*

пòловица ж *в. половина.*

пòловичан, -чна, -о *непотпун, делимичан:* ~ резултат, ~ успех.

пòловичнōст, -ости ж *својство онога што је половично.*

пòловче и **пòловче,** -ета с жарг. (супл. мн. пòловчићи м; зб. им. пòловчā̀д ж) *половина нечега (обично цигарете).*

пòлог м **1.** *јаје које се оставља у гнезду да би кокош опет ту носила; јаја на којима лежи квочка, насад.* **2.** *новац или вредне ствари које се дају некоме као гаранција за враћање дуга.* **3.** *полегло жито, трава и сл.*

пòложāј м (инстр. -ем) **1. а.** *место на којем нешто лежи, налази се с обзиром на нешто друго, смештај у простору:* географски ~, ~ Земуна. **б.** *место и распоред војске у борби, фронт:* заузети ~, ~ артиљерије. **в.** *распоред играча у игри или фигура у шаховској партији, одн. шаховском проблему:* ~ бека, ~ скакача. **2.** фиг. *место које неко заузима у друштву, служби или звању, ранг:* службени ~. **3.** фиг. *стање, ситуација у којој се неко или нешто налази:* ~ Балкана. **4.** *став тела или његових делова:* лежећи ~, ~ ру́кē. • **бити на висини (свог) положаја** *понашањем задовољавати и најстроже критеријуме.* **човек (људи) од положаја** *човек који врши, људи који врше важну улогу у друштву или у њему имају неку јаку моћ.*

пòложājнӣ, -ā, -ō *који се односи на положај.*

пòложит, -а, -о *скоро водораван, с малим нагибом:* ~ обала.

пòложити[1], пòложӣм (трп. пòложен) свр. **1. а.** *ставити нешто да лежи:* ~ у кревет. **б.** *натерати некога у ровању да легне:* ~ на плећке. **в.** *ставити у хоризонталан положај:* ~ копље. **г.** *поставити на одговарајући начин:* ~ шине. **д.** *сахранити, покопати:* ~ мртваца у раку. **2. а.** *ставити нешто ради интереса, користи итд.:* ~ новац у банку. **б.** *ставити храну и воду стоци.* **3.** *дати наиме обрачуна, таксе итд.:* ~ кауцију. **4.** *утврдити облик, димензије и сл. нечега:* ~ границе Србије. **5.** *дати испит, успешно завршити школску годину; уопште савладати тешкоће.* • ~ **оружје** *предати се некоме.* ~ **рачуне о нечему** *поднети извештај, обрачун о нечему.* ~ **темељ нечему (нечега)** *утемељити, основати.*

пòложити[2], пòложӣм свр. **а.** *запалити многе ватре.* **б.** *сталити, изгорети постепено све:* ~ ограду.

пòложитōст, -ости ж *особина онога што је положито.*

пòлōј, -оја м *мушевито, водоплавно земљиште.*

пòлōјит, -а, -о *мушевит, водоплаван.*

пòлōјитōст, -ости ж *особина онога што је полојито.*

пòлокати, пòлочēм свр. *лочући попити до краја.*

пòлом м *убиство, покољ; пораз.*

полòмити, пòломӣм (трп. пòломљен) свр. **1. а.** *разбити у комаде:* ~ тањир. **б.** *разломити на више места:* ~ ограду. **в.** *скрхати све редом, једно за другим:* ~ вратове. **2.** фиг. **а.** *побити, уништити у борби:* ~ непријатеља. **б.** *јако измучити:* ~ тренингом. ■ ~ **се 1.** *сломити се, изломити се.* – Ноге се поломише због пада. **2.** фиг. *много се журити радећи, много се трудити.* – Поломише се око нас. • ~ **некоме кости (ребра)** *јако истући, претући некога.* ~ **некоме крила** *учинити некога немоћним, упропастити.* ~ **ноге** *находати се, налутати се.*

полонéза ж фр. *врста пољског плеса; музика за тај плес.*

пòлōнијум м хем. *један од радиоактивних елемената* (Po).

полòнист(а), -ē м (мн. -сти) *онај који се бави полонистиком, стручњак у полонистици.*

полонѝстика ж лат. *наука о пољском језику и пољској књижевности.*

полòшкē прил. *положено на једну страну.*

пòлтрōн, -óна м фр. *човек који се улизује, улизица; уопште бескарактеран човек.*

полтрòнисати, -ишēм несвр. *поступати као полтрон, улизивати се.*

по̀лтро̄нскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на полтроне.*

по̀лтро̄нски прил. *као полтрон, на полтронски начин.*

полтро́нство с *својство и поступак полтрона.*

по̀лу (обично удвојено: полу… полу) прил. *пола, напола:* ~ у шали, ~ озбиљно.

полу- *као први део сложеница значи нешто што је напола или једним делом оно што значи други део или је по величини, вредности итд. половина онога што значи други део сложенице:* полубрат, полугође; полулуд, полугласно.

по̀лубо̄г, -ога м **1.** *у античкој митологији божанство нижег реда чији је један предак бог, одн. херој који је делима заслужио бесмртност и постао раван боговима.* **2.** фиг. *моћан човек.*

полубо̀гиња ж *женско биће полубог.*

полубожа́нство с *в. полубог.*

по̀лубрат м (мн. ø; зб. им. по̀лубраћа ж) *брат само по оцу или мајци.*

полувре́ме јек. **полувријѐме,** полу̀времена и **по̀лувре̄ме** јек. **по̀лувријеме,** по̀лувремена с **1.** спорт. *део утакмице пре или после одмора који је дели на две половине.* **2.** физ. *јединица за брзину радиоактивних процеса, тј. време за које се распадне половина радиоактивне материје.*

по̀луга и **по̀луга** ж (дат. -узи) **1. а.** *дрвена или метална мотка која се једним крајем ставља под неки предмет да би се померио.* **б.** физ. *чврсто тело које се под дејством силе може обртати око осовине:* једнокрака ~. **в.** техн. *машински клин који покреће точак.* **2.** фиг. **а.** *покретна сила.* **б.** *средство за остварење нечега.* **3.** *шипка изливеног метала:* златна ~.

по̀лугица и **по̀лугица** ж *дем. од полуга;* уп. полужица.

по̀луглас м **1.** *смањен, непотпун глас.* **б.** муз. *глас за пола тона нижи или виши од основног тона.* **в.** *редукован, неизразит самогласник; слово којим се он обележава.*

по̀лугласан и **полу̀гласан,** -сна, -о *који се изговара у пола гласа.*

по̀лугласнӣк и **полу̀гласнӣк** м лингв. *врло кратак редукован самогласник, неодређене, неизразите и најређе артикулације (обично о старим словенским гласовима, одн. о сличним гласовима у појединим словенским језицима и дијалектима).* • **меки ~** *редуковани вокал предњег реда обележаван у старословенској ћирилици словом* **ь**. **тврди ~** *редуковани вокал задњег, одн. средњег реда обележаван у старословенској ћирилици словом* **ъ**.

по̀лугласно и **полу̀гласно** прил. *упола гласа:* ~ говорити.

полугодѝшњӣ, -а̄, -е̄ *који се обавља на крају полугодишта; који траје пола године:* ~ испит; ~ рок.

полугодѝшњица ж *дан, тромесец након пола године од нечије смрти.*

полугодѝште, по̀лугодиште, полу̀гође и **по̀лугӯђе** с **а.** *време од пола године (шест месеци).* **б.** *половина школске године:* друго ~.

по̀лудесно прил. *мало удесно:* скренути ~.

полу́дети јек. **полу́дјети,** -дӣм свр. **1.** *нервно оболети, постати луд.* **2.** фиг. (за неким, за нечим) *јако заволети:* ~ за девојком.

по̀лужица и **по̀лужица** ж *дем. од полуга;* уп. полугица.

по̀луистина ж *делимична истина.*

полуквали́фикован, -а, -о (обично одр.) *који нема потпуну квалификацију:* ~ радник.

по̀лукора̄к м *кратак корак у дужини половине обичног корака.*

по̀лукр̀ван, -вна, -о *који потиче од чистокрвног оца и мајке обичне расе:* ~ коњ.

по̀лукр̀вњак м *потомак укрштања јунокрвне животиње са животињом непознатог порекла.*

по̀лукрӯг м **1.** геом. *половина круга.* **2.** *оно што је у облику половине круга.*

по̀лукрӯжан, -жна, -о *који има облик полукруга:* ~ линија.

полукру́жница ж **1.** геом. *половина кружнице.* **2.** *оно што је у облику половине кружнице.*

по̀лукрӯжно прил. *у облику полукруга.*

по̀лулѐво прил. *мало улево:* ~ поћи.

полулѐга̄лан и **по̀лулега̄лан,** -лна, -о *делимице легалан:* ~ посао.

полумѐјмун м зоол. *у мн.: животињска група блиска мајмунима, обично веће главе, крупних очију и дугог репа која живи по дрвећу,* Prosimiae *(у јд.: таква животиња).*

полума́стан и **по̀лума̄стан,** -сна, -о **1.** *који садржи мало масти:* ~ сир. **2.** *који је средње дебљине, ни дебео ни танак:* ~ слог.

по̀лумесе̄ц јек. **по̀лумје̄сец** м **1.** *непотпун Месечев лик у облику половине круга.* **2.** фиг. *слика месечевог лука као хералдички или религиозни симбол муслимана.* • **Црвени ~** *в. под црвен.*

по̀лумра̄к м *стање мале осветљености, одсуство светлости или осветљења.*

полумра́чан и **по̀лумра̄чан,** -чна, -о *слабо осветљен:* ~ ходник.

полумр̀тав, -тва, -о **а.** *који само што није умро:* ~ рањеник. **б.** *јако изнемогао:* ~ од умора. **в.** *скоро без свести:* ~ од страха.

полуо̀свѐтљен јек. **полуо̀свијетљен,** -а, -о *мало осветљен:* ~ пролаз.

по̀луострво с *део копна окружен са три стране водом, а са четврте повезан с копном, полуоток:* Балканско ~.

полуо̀творен, -а, -о *мало отворен:* ~ врата.

по̀луоток и **полуо̀ток** м *в. полуострво.*

полу́пати, по̀лӯпа̄м свр. *разбити на комаде:* ~ прозоре.

полупѝјан, -а, -о *доста пијан, припит.*

по̀луписмен, -а, -о *који једва зна читати и писати или се слабо изражава пишући или говорећи.*

полупла́тно с *врста повеза књиге с хрбатом пресвученим платном.*

по̀луправа̄ ж (дат. -во̄ј) геом. *скуп тачака једне праве с једне стране било које њене тачке, заједно са том тачком.*

полупра́зан и **по̀лупра̄зан,** -зна, -о *који је напола празан:* ~ биоскоп.

по̀лупречнӣк, -ика м геом. *удаљеност од центра до било које тачке на кружници, половина пречника.*

полупри́лика ж спорт. *делимично повољна шанса да се постигне погодак.*

полупро̀воднӣк и **полупро́воднӣк** м *тело чија се проводљивост за електричну струју мења под утицајем топлоте, светлости или примеса, а употребљава се у електроници и информатици.*

по̀лупрстӗн, -ена м **а.** *половина прстена.* **б.** *тело у облику половине прстена.*

по̀лусан, -сна м *слаб, делимичан сан, дремеж.*

по̀лусвесно јек. **по̀лусвјесно** прил. *у полусвесном стању.*

по̀лусвестан јек. **по̀лусвјестан,** -сна, -о *који ни је сасвим свестан.*

по̀лусвӗт јек. **по̀лусвијет** м *људи са дна друштва обично сумњивог морала.*

полусезо́на ж *зимски или летњи део сезоне у спортским такмичењима.*

полусѐљāк, -а́ка м *онај ко није ни сељак ни грађанин; грађанин који се сељачки понаша.*

полусѐстра ж *сестра само по једном родитељу.*

полускло̀пљен, -а, -о *напола склопљен, напола затворен:* ~ капак, ~ прозор.

по̀луслēп јек. **по̀луслијеп,** -а, -о *који веома слабо види.*

полусложѐница ж лингв. *лексичка јединица настала од двеју (рећи ће више) синтаксички или семантички повезаних речи, које се у писму раздвајају цртицом (-) и задржавају свој акценат, али се, код променљивих речи, мења само последња (нпр. а̀уто-пре́возник, ра̀к-ра̀на и сл.);* уп. сложеница.

по̀лустепēн, -ена м муз. *најмањи интервал музичког система:* дијатонски и хроматски ~.

по̀лустих м *део стиха одвојен цезуром.*

полу̀тāн, -а́на м **1.** *мешанац, бастард.* **2.** *опште човек који је у нечему непоткун, који се одликује особинама две средине, културе и сл.*

полу̀тāнка ж *женска особа полутан.*

полута́нство с *својство или особина полутана.*

полу̀тāр, -а́ра м геогр. *замишљена кружна линија једнако удаљена од оба пола, екватор.*

полу̀тāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на полутар.*

полу̀тина ж *половина, пола.*

по̀лутка ж (дат. -тки; ген. мн. -кӣ) **1. а.** *половина нечега округлог:* ~ таблете. **б.** *опште половина неког комада:* свињска ~. **2.** спорт. *један од два везна, навална играча у фудбалу, спојка:* лева ~, десна ~.

по̀лутōн м **1.** муз. *интервал између два гласа, тона који износи пола целог тона.* **2.** слик. *нијанса боје од светлог тона ка тамном.*

полуфабри̏кāт, -а́та м *делимице израђена или прерађена роба која се користи за израду финалних производа.*

полуфина́ле с спорт. *у елиминационом систему такмичења претпоследња фаза после које победници (два од четири тима или такмичара) улазе у финале.*

полуфина̀лист(а), -ē м (мн. -сти) *спортиста или екипа која се такмичи у полуфиналу:* ~ купа.

полуфина̀листкиња ж *спортисткиња која се такмичи у полуфиналу.*

полуфи̏нāлнӣ, -ā, -ō *који се односи на полуфинале:* ~ меч.

по̀лучасо̏внӣ и **получа̀со̏внӣ,** -ā, -ō *који траје пола часа; који се јавља на пола часа:* ~ разговор; ~ откуцај сата.

по̀лучовек јек. **по̀лучовјек** м (супл. мн. по̀луљӯди) *човек без моралних скрупула.*

полуша̀љиво прил. *не сасвим озбиљно, с дозом шаљивости:* ~ рећи.

по̀лушанса ж *в. полуприлика.*

по̀љāк, -а́ка м **1.** *човек који чува поља, пољар.* **2.** (Пољак) *припадник пољског народа.*

Пољà киња ж *припадница пољског народа.*

пољà на ж *комад равног земљишта (обично обрастао травом); опште поље.*

пољà ница ж *дем. од пољана.*

пољà нче, -ета с *мало поље.*

по̀љāр, -а́ра м *в. пољак (1).*

пољà рина ж *пољарева плата; накнада коју неко плаћа пољару.*

пољà рица ж **1.** *пољарева жена.* **2.** зоол. *врста змије,* Zamenis viridiflavus.

по̀љāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на пољаре.*

по̀ље с (мн. по̀ља и по̀ља, ген. по́ља̄ и по̀ља̄, дат. по̀љима и по̀љима) **1. а.** *отворено равно земљиште, равница.* **б.** *обрађен и засејан комад земље, њива:* житно ~. **2.** *опште велико, релативно равно пространство нечега:* ледено ~. **3. а.** *простор одређен за неку сврху, терен:* ~ за игру. **б.** *ограничен део одређене површине:* шаховско ~. **4.** фиг. *област, делокруг, сфера неке активности, занимања:* књижевно ~. **5.** физ. *простор деловања неких сила:* магнетно ~. • **бојно ~** *бојиште.* **видно ~, ~ вида** а) *простор који обухвата поглед.* б) фиг. *круг интересовања.* **електрично ~** *простор деловања наелектрисаног тела.* **магнетно ~** *простор деловања магнета.* **нафтоносно ~** *простор на којем се налазе постројења за вађење нафте.* **отворено, слободно, широко ~** *несметана могућност деловања.* **наићи на плодно ~** *наићи на повољне могућности за рад, истраживање и сл.* **~ пажње, ~ свести** псих. *скуп свесних садржаја обухваћен пажњом или свешћу.* **широко ти ~** *ради слободно, како желиш.* • НПосл **ко зна боље, широко му ~** *ко зна боље слободно може да делује.*

пољопри̏вреда ж *грана привреде која се бави искоришћавањем тла помоћу рада и капитала улаганих у биљну и животињску производњу.*

пољопри̏вреднӣ, -ā, -ō *који се односи на пољопривреду:* ~ радник, ~ школа.

пољопри̏вреднӣк м *онај који се бави пољопривредом као занимањем.*

пољопри̏вредничкӣ, -ā, -ō *који се односи на пољопривреднике.*

по̀љскӣ[1] и **по̀љскӣ,** -ā, -ō **1. а.** *који живи у пољу:* ~ миш, ~ коров. **б.** *који се налази на пољу:* ~ кућа. **2.** *који је повезан са искоришћавањем поља:* пољски радови. **3. а.** *који је направљен на брзину, за задовољавање привремених потреба:* ~ клозет. **б.** *који се лако склапа и преноси:* ~ кревет. **в.** *који се употребљава на ратишту:* ~ стража. **4.** *као саставни део ботаничких или зоолошких назива за врсте које живе на пољу:* ~ шева, ~ горушица. • **~ артиљерија** *део војске наоружан пољским топовима.* **~ топ** *врста топа с дугом цеви и положитом путањом.*

по̀љскӣ[2], -ā, -ō *који се односи на Пољску и Пољаке.*

по̀љубац, -упца м (инстр. -упцем) *додиривање уснама, као знак љубави, страсти, пријатељства, нежности, поздрава итд.* • **Јудин ~** *издајнички поступак под маском пријатељства.* **~ мира** *чин измирења давањем пољупца.*

пољу̏бити, по̀љӯбӣм свр. *дати пољубац некоме, нечему:* ~ жену, ~ икону. ■ **~ се** *пољубити једно друго.* • **~ ледину (земљу, патос)** *бити у борби оборен на земљу (патос).* **~ па оставити** *окантити се, оставити се нечега.*

пољу̏љати, по̀љӯљам свр. **1.** *обично у краћем времену, мало извршити љуљање:* ~ колевку. **2.** фиг. *довести у сумњу, поколебати:* ~ нечије уверење. ■ **~ се 1.** *мало се забавити љуљањем:* ~ на љуљашци. **2.** фиг. *поколебати се:* ~ у ставу.

по̀љӯт, -а, -о *доста, врло љут.*

пома́гало и **пома̀гало** с *помоћно средство за неку активност или рад:* радити без помагала.

пома́гати (се), по̀ма̄жēм (се) *несвр. према помоћи (се).* • **јао и помагај!** *тешко теби (нама и сл.).* **помаже бог!** нар. *поздрав при сусрету.* **помагати и рукама и ногама** *пружати некоме помоћ свим средствима.* НПосл **трипут бог помаже** *после првог неуспеха не треба одустати.*

пома̀гāч, -а́ча м **1.** *онај који некоме помаже.* **2.** спорт. *један од два везна, одбрамбена играча у фудбалу и сл., халф:* десни ~.

пома́да ж фр. козм. *мирисљава маст за негу коже и косе.*

помађари̏вати (се), -а̀рујēм (се) *несвр. према помађарити (се).*

помађа́рити, -а̄ђа́рӣм свр. *учинити некога Мађаром.* ■ **~ се** *постати Мађар.*

по̀мāз м *оно чиме се што маже.*

помаза̀нӣк, -и́ка м *онај који је помазан.* • **божји (господњи, краљевски) ~** *владар који је при ступању на престо помазан посвећеним уљем по пропису црквеном обреду.*

помаза́ње с *обред мазања светим уљем.*

по̀мазати, -ажём свр. **1.** *покрити масним слојем, намазати.* **2.** *скинути масни слој с нечега.* **3. а.** ист. *ритуално мажући светим уљем увести владара у власт.* **б.** *ритуално намазати светим уљем пред смрт.* • **помазана глава** *владар; патријарх; свештеник.*

помазѝвати, -àзујēм *несвр. према помазати.*

по̀мајка ж *жена која је примила туђе дете као своје.*

по̀мак м **1.** *померање у простору (обично мање).* **2.** фиг. *напредак у нечему (обично незнатан).*

помàкнути *в. помаћи.*

по̀мален, -а, -о и **по̀мāлӣ,** -ā, -ō *веома, прилично мален:* ~ човек.

по̀мало прил. (комп. по̀мање и по̀мање) **1.** *веома мало, врло мало:* ~ штедети. **2.** *у одређеној мери, до извесног степена, делимично, унеколико.* • **(иде)** ~ *ни је лоше, подношљиво је, може се издржати (као одговор на питање: како си, како сте и сл.).*

помāљати (се), по̀мāљām (се) *несвр. према помолити (се).*

по̀мама ж **1.** *изузетно узбуђено душевно стање, лудило.* – Гомилу захвати помама. **2.** *срџба, бес:* љут од помаме. **3.** *изузетна жеља за нечим:* ~ за осветом. **4.** *неодољива љубавна жеља, страст, пожуда:* изазивати помаму мушкараца.

по̀мāман, -мна, -о **1. а.** *који се налази у стању изузетне узбуђености, махнит:* ~ младић. **б.** *који изражава такво стање:* ~ крик. **2.** *осион, необуздан, дивљи:* ~ Турчин. **3.** *џун снаге, силовит, жесток:* ~ пастув.

помāмити, по̀мāмӣм (трп. по̀мāмљен) свр. *учинити помамним, изазвати помаму.* ■ ~ **се 1.** *полудети, помахнитати:* ~ због несреће. **2.** *побеснети, разбеснети се:* ~ се од гнева. **3.** (за ким, за чим) *осетити изузетну жељу за неким, нечим:* ~ се за девојком. **4.** фиг. *постати изузетно јак.* – Таласи се помамише.

по̀мамно прил. **1.** *махнито, лудачки:* ~ викати. **2.** *страсно, пожудно:* ~ љубити.

по̀мāмнōст, -ости ж *својство или стање онога који је помаман.*

по̀ман и **по̀ман,** -мна, -о *који ради с изузетном пажњом, пажљив.*

по̀мање и **по̀мање** прил. *нешто мање.*

по̀мањӣ, -ā, -ē *нешто мањи.*

помањкáње с *неташица, недостатак, немање нечега:* ~ идеја.

помàњкати, -āм свр. *показати се у недовољној количини, не достати.*

по̀мāст ж *масна супстанца којом се неко маже ради лека, лепоте, мириса, балзам.* • **последња, задња** ~ цркв. *посвећено уље којим се маже самртник.*

по̀мāстан, -сна, -о *веома, прилично мастан.*

помáстити, по̀мāстӣм свр. *покрити слојем масти, омастити:* ~ бркове, ~ осовину.

по̀мати, -терē ж *в. помајка.*

по̀матор, -а, -о *веома, прилично матор.*

помàћи (по̀маћи) и **помàкнути,** по̀макнēм (аор. помàкох, помàче и по̀маче (помàкнух, по̀макнӯ); р. пр. по̀макао, помàкла (по̀макла) (помàкнуо, -ула)); трп. по̀макнӯт) свр. **1.** *променити место или положај:* ~ кола, ~ руку. **2.** *покренути напред, унапредити:* ~ производњу. **3.** *потакнути, покренути:* ~ наду. ■ ~ **се** *покренути се, наћи се, мрднути се:* ~ с места.

помахѝвати, -àхујēм несвр. *махати с времена на време:* ~ руком.

помахни́тало и **помахнѝтало** прил. *као махнит, лудачки.*

помахни́талōст и **помахнѝталōст,** -ости ж *особина или својство онога који је помахнитао.*

помахни́тао и **помахнѝтао,** -ала, -о *махнит, луд; бесан, ињеван; необуздан, силовит.*

помахни́тати, -àхнѝтām и **помахнѝтати,** -āм свр. **1.** *постати махнит, полудети; изузетно се разбеснети, разњевити се; постати необуздан, осилити се.* **2.** *учинити махнитим.*

помаџар- *в. помађар-.*

по̀мек и **по̀мекан,** -а, -о *веома, прилично мек(ан).*

помекшáвати, -èкшāвām *несвр. према помекшати.*

помèкшати, -āм свр. *учинити мекшим.*

помèљāр, -ára и **помељáрац,** -рца м *онај који је довезао или донео жито на мељаву у млин.*

по̀мēн м **1.** *оно што се сачувало у памћењу, успомена, сећање.* **2.** *спомињање.* **3.** *свечаност у част сећања на неки догађај или умрлог човека.* **4.** цркв. *свечани обред и задушнице у знак успомене на умрлог после сахране или на дан његове смрти.* • **да(ва)ти, (о)држати некоме** ~ а) *говорити у част покојника.* б) *(из)вршити одређени обред за покојника.* **о томе нема ни помена** *о томе нема ни трага; о томе се уопште не може говорити.*

по̀менӣк м **а.** цркв. *попис имена црквених приложника које после смрти помињу свештеници у молитвама.* **б.** *световна књига у којој су описани животи знаменитих људи.*

помéнути, по̀мēнēм свр. **1.** *говорећи или пишући дотаћи се некога, нечега, споменути.* **2.** *рећи, казати.* **3.** (Бога, свеца) *у молитви позвати у помоћ.* **4.** *споменути се, присетити се.* • **помену се не повратило се** *каже се о нечем страшном, трагичном.*

помéрати (се), по̀мēрām (се) јек. **помјéрати (се),** по̀мјēрām (се) *несвр. према померити (се).*

помèрāч јек. **помјèрāч,** -áча м *покретни металну подупирач за подешавање нишанске плочице на пушци.*

по̀мереност јек. **по̀мјеренōст,** -ости ж *особина, својство онога што је померено.*

по̀мерити јек. **по̀мјерити,** -ӣм свр. **1.** *помаћи с места, покренути, преместити:* ~ намештај, ~ руку. **2.** фиг. *поколебати у одлуци.* – Неће је померити у намери. **3.** фиг. *в. полудети.* – Мало је померио. ■ ~ **се 1.** *помаћи се с места, покренути се, преместити се:* ~ у реду. **2.** фиг. *поколебати се у одлуци.* – Померила нам се идеја о нади. • ~ **памет некоме** *учинити да неко полуди.* ~ **памећу, умом** *полудети.*

помèрљив јек. **помјèрљив,** -а, -о *који се (лако) може померити, покретан.*

помèрљивōст јек. **помјèрљивōст,** -ости ж *особина или својство онога што је померљиво.*

помéсти (по̀мēсти), -éтēм (аор. помéтох, по̀мēте; р. пр. по̀мео, помéла (по̀мēла); трп. помéтен, -а; пр. пр. по̀мēвши) свр. **1.** *некога довести у забуну, збунити.* – Нешто ме помело. **2.** *пореметити нечије намере, засметати.* **3.** (пут) *поћи погрешним путем, залутати.* ■ ~ **се 1.** *збунити се, смутити се:* ~ се у рачунању. **2.** *пореметити се.* – Живот се помео. **3.** *преварити се, погрешити.* • ~ **некога у рачуну,** ~ **некоме рачуне** *покварити нечије планове.* **помео памећу** *полудео је.*

помèсти (по̀мести), -èтēм (аор. помèтох, по̀мете; имп. помèти; р. пр. по̀мео, помèла (по̀мела); трп. помèтен, -ена; пр. пр. по̀мēвши) свр. **1. а.** *метући очистити:* ~ собу. **б.** *замахом покупити:* ~ руком новац. **2.** фиг. *убити, покосити:* ~ из митраљеза.

помéтати[1], по̀мēтām *несвр. према помести.*

помéтати[2], по̀мēтām *несвр. према помèсти.*

помèтати[1] и **по̀метати,** по̀мећēм свр. *метнути све једно за другим, поставити:* ~ све ствари на место.

помèтати[2], по̀мећēм *несвр. према помести.*

помéтен, -а, -о *збуњен, смешен, смушен.*

помéтено прил. *збуњено, смешено, смушено.*

помéтеност, -ости ж *особина, стање онога који је помешен, збуњеност.*

помѐтнути и **по̀метнути,** по̀метнём свр. *побацити (дете, младунче).*

поме́тња ж **1.** *краткотрајно нарушавање нормалног, уобичајеног стања, конфузност:* ~ у одбрани. **2.** *одсуство реда, јасноће у нечему, хаос, збрка:* ~ у држави, ~ у глави.

по̀ме̄шанӧст јек. **по̀мијешанӧст,** -ости ж *особина или стање оног што је помешано.*

поме́шати, по̀ме̄шам јек. **помијѐшати,** по̀мијешам свр. **1. а.** *саставити честице различитих материјала у једну целину:* ~ шљунак и песак. **б.** *сипајући једну течност у другу направити раствор:* ~ вино и воду. **в.** *изменити места или положај делова:* ~ карте. **2.** *начинити неред у каквој целини, смешати:* ~ књиге. **3.** *погрешно узети једно за друго, побркати:* ~ имена јунака. ■ **~ се 1.** *скупити се, измешати се у једну целину (о честицама различитих материјала и сл.):* ~ ексери и чиоде. **2.** *спојити се, удружити се.* – Помешали се навијачи два тима.

по̀мијара ж *суд за помије; рупа за помије.*

по̀мије и **по̀мије,** по̀мӣја ж мн. *прљава вода од прања кухињског посуђа с остацима јела; напој за свиње.*

поми́лети јек. **поми́љети,** -и́лӣм свр. *почети милети; појавити се милећи, пузећи.*

помилова́ње с *ослобођење од казне или њено смањење; званичан документ о томе:* добити ~; потписати ~.

по̀миловати, -лујѐм свр. **1. а.** *погладити руком у знак нежности, љубави, помазити:* ~ по глави. **б.** фиг. *нежно погледати:* ~ погледом. **2.** фиг. **а.** *опростити или смањити некоме казну:* ~ затвореника. **б.** *бити милостив према некоме.* – Нека ти Бог помилује душу. ■ **~ се а.** *помиловати једно друго, помазити се.* **б.** *заволети се, замиловати се.*

по̀миња̄ти, -њѐм *несвр. према поменути.*

по̀мирба ж *в. помирење.*

по̀мирбенӣ, -а̄, -ō *који се тиче помирбе.*

по̀мӣренӧст, -ости ж *својство или стање оног који је помирен, помирење.*

помире́ње с *измирење; помиреност.* • **пружити руку помирења** *понудити мир, дати знак спремности за помирење.*

помири̏сати, -и̏ришем свр. **а.** *увући у себе ваздух кроз нос да би се осетио мирис, смрад некога или нечега.* **б.** *поњушити (о животињама).* • **~ барут** *учествовати у рату, бити.*

поми́рити, по̀мӣрӣм свр. **а.** *учинити да неко буде у миру с оним с којим се свађао, борио итд.* **б.** фиг. *спојити две или више различитих ствари, наћи равнотежу између два или више различитих феномена.* – У делу је помирио разноврсне утицаје. ■ **~ се 1.** *прекинути свађу, непријатељство, успоставити мир.* **2. а.** *прихватити нешто и против своје воље као чињеницу, неминовност, навикнути се.* **б.** *сложити се, сагласити се с нечим.* **в.** *наћи се у равнотежи, ускладити се.* • **~ крв** *помирењем прекинути крвну освету.*

поми́рљив, -а, -о **а.** *који жели, остварује мир:* ~ политика. **б.** *склон мирољубивости:* ~ човек.

поми́рљиво прил. *на помирљив начин.*

поми́рљивӧст, -ости ж *особина или својство оног ко је помирљив, оног што је помирљиво.*

по̀мӣсао, -сли ж (инстр. по̀мӣшљу (по̀мӣсли)) **а.** *резултат размишљања, мисао, идеја:* доћи на ~. **б.** *краткотрајно заустављање мисли на некоме, нечему:* ~ на смрт. **в.** *замисао о каквом раду, активности, намера.* – Близу смо помисли да тако урадимо.

по̀мислити, -ӣм свр. **1.** *зауставити се у мислима на некоме, нечему:* ~ на пријатеља. **2.** *представити у мислима, у машти, замислити.* – Помисли шта се десило. **3.** *закључити, схватити.* – Помислио је да је време за акцију.

по̀мицати (се), -ичѐм (се) *несвр. према помакнути (се), помаћи (се).*

по̀мичан, -чна, -о *који се може помицати:* ~ осовина.

по̀мичнӧст, -ости ж *особина или својство оног што је помично.*

поми́шљати, по̀мӣшљам *несвр. према помислити.*

по̀мла̄д, -а, -о *веома, врло млад.*

по̀млађӣ, -а̄, -ē *нешто млађи.*

помла́тити, по̀мла̄тӣм свр. *поубијати мотком све једног за другим; употпуне поубијати све једног за другим:* ~ из митраљеза. ■ **~ се** *поубијати се; потући се, побити се.*

помно̀жити, по̀множӣм (трп. по̀множен) свр. **1.** *учинити нешто бројно већим, повећати.* **2.** мат. *извршити радњу множења два или више бројева.*

по́мнӧст, -ости ж *особина оног који је пуман.*

по̀мња и **по́мња** ж *пажња, пажљивост; бригa, старање.*

по̀мњив, -а, -о *пажљив; брижљив.*

по̀мњиво прил. *с пажњом, с помњом:* ~ посматрати.

по̀мњивӧст, -ости ж *својство или особина оног који је помњив.*

по̀мӧдан, -дна, -о *који је у моди, модеран; који (обично слепо) прати моду:* ~ материјал; ~ младић.

помо̀да̄р, -а́ра м *онај који се (слепо) поводи за модом.*

помо̀да̄рка ж *она која се (слепо) поводи за модом.*

помо̀да̄ркӣ, -а̄, -ō *који се односи на помодаре.*

помо̀да̄рски прил. *као помодари или помодарке.*

помода́рство с *повођење за модом.*

по̀мӧдно прил. *в. помодарски:* ~ се облачити.

по̀мӧднӧст и **помо́днӧст,** -ости ж *особина оног који је помодан, помодарство.*

помо̀дрелӧст, -ости ж *својство или стање оног што је помодрело.*

помо̀дрети, -рӣм свр. непрел. *постати модар, добити модру боју у лицу.*

помо̀дрити, по̀модрӣм свр. прел. *учинити модрим.*

по̀мозбӧг м непром. у изр. **није ми (му) ни род ни помозбог** *ништа заједничко, никакве везе немам (нема) с њим;* уп. ни род ни помози ~ (под бог).

помо̀крити, по̀мокрӣм свр. **а.** *поквасити мокраћом.* **б.** *учинити мокрим, влажним.* ■ **~ се** *испустити мокраћу.*

по̀мол и **по̀мӧл,** -ола м *појављивање, помаљање.* • **на помолу** *на видику, ту близу.*

помо̀лити[1], по̀молӣм свр. *показати нешто (делимично или довољно видно).* ■ **~ се** *показати се, појавити се (делимично или довољно видно) пред очима.*

помо̀лити[2] се, по̀молӣм се свр. *изрећи, исказати, обавити молитву.*

По̀мо̀ра̀вље с *слив реке Мораве; долина Мораве, подручје око Мораве.*

помо̀ра̀вскӣ, -а̄, -ō *који се односи на Поморавље.*

помо̀ра̀нџа ж (ген. мн. -џӣ) бот. и агр. *зимзелена суптропска култивисана дрвенаста биљка* Citrus aurantium *из ф.* Rutaceae, *наранџа; плод те биљке (као врста јужног воћа).*

по̀морац, -орца м *онај који плови или је пловио морем, морнар.*

помо̀рити, по̀морӣм свр. *начинити помор (о зарази, глади и сл.).*

по̀морскӣ, -а̄, -ō **а.** *који се односи на море или на пловидбу морем:* ~ саобраћај, ~ академија. **б.** *који се дешава на мору:* ~ битка. **в.** *који се односи на поморце:* ~ одело.

по̀морство и **помо́рство** с **а.** *искоришћавање мора за саобраћај и као извора морских богатстава.* **б.** *вештина градње пловних средстава и управљања њима по мору.*

по̀мо̄ћ, -оћи ж (инстр. -оћи и -оћу) **1. а.** *радња којом се олакшава нечији положај или рад.* **б.** *материјална средства која се некоме дају као потпора.* **2.** *човек или људи који долазе да некоћ одбране, заштите и сл.* • **нема помоћи** *свршено је, нема више лека ни могућности да се нешто учини или поправи.* **прва ~** *помоћ која се пружа настрадалом пре доласка лекара.* **у помоћ!** *узвик којим човек у опасности тражи помоћ.* **хитна ~** *лекарска служба за хитне интервенције (обично на терену); зграда у којој се та служба налази.*

помо̀ћи (по̀моћи), по̀могнēм (имп. помо̀зи; аор. помо̀гох, помо̀же и по̀може; р. пр. по̀могао, помо̀гла (по̀могла); трп. по̀могнӯт; пр. пр. помо̀гāвши и по̀могāвши) свр. **1. а.** *олакшати вршење неког рада, дати помоћ, потпору у нечему:* ~ у копању, ~ писању. **б.** *улити самопоуздање, охрабрити.* – Вера ће им помоћи. **в.** *спасти, избавити, заштити.* – Не може да помогне сину у затвору. **2.** *изазвати побољшање.* – Лекови ће му помоћи. ■ **~ се 1.** *користити се, имати помоћ од некога:* ~ се од суседа. **2.** *поправити своје имовно стање.* – У рату се помогну. • **и боже помози** *још како тако, и некако.* **помози бог! бог ти помогао!** *поздрав при сусрету и одговор на поздрав.*

по̀моћнӣ, -ā, -ō **а.** *који пружа, даје помоћ некоме:* ~ радник. **б.** *који олакшава, омогућава извршење основне радње:* ~ круг. • **~ глагол** лингв. *глагол који служи за творбу сложених глаголских облика (у српском: бити и хтети).* **~ седиште** *приручно седиште које се користи када су редовна седишта заузета.*

помо̀ћнӣк, -и́ка м **1.** *онај који помаже у нечему.* **2. а.** *службена особа непосредно одговорна руководиоцу која му помаже и замењује га:* ~ начелника. **б.** *стручни службеник који обавља помоћне послове у струци:* лекарски ~.

помо̀ћница ж **1.** *женска особа помоћник.* **2.** бот. **а.** *једногодишња биљка белог цвета, јајастих листова,* Solanum nigrum. **б.** мн. *породица биљака са цветовима од по пет латица и венчића у чашици и по пет прашника и тучкова, у коју спадају кромпир, парадајз, дуван и др.* Solanaceae. • **кућна ~** *женска особа која помаже у кућним пословима.*

помо̀ћнӣчкӣ, -ā, -ō *који се односи на помоћнике.*

помо̀ћничкӣ, -ā, -ō *који се односи на помоћнице.*

помоћу предл. (с ген.) *преко, на основу, путем некога или нечега:* ~ силе, ~ књига, ~ радника.

по̀мпа ж грч. *сољашњи сјај, раскош неке приредбе, ритуала и сл.*

по̀мпēзан, -зна, -о фр. *пун помпе; свечан, раскошан:* ~ приредба; ~ хаљина.

по̀мпēзно прил. *на помпезан начин, са помпом; свечано, раскошно.*

по̀мпēзнōст, -ости ж *особина онога што је помпезно.*

по̀мра̄ченōст, -ости ж *стање онога што је помрачено, помрачење.* • **~ ума (свести)** *губитак способности нормалног расуђивања.*

помраче́ње с **1.** *в. помрачености.* **2.** астр. *потпуно или делимично нестајање светлости, замрачење небеског тела које настаје кад једно небеско тело покрије друго или падне у његову сенку:* ~ Сунца, ~ Месеца.

помра́чити, по̀мра̄чӣм свр. **1. а.** *учинити мрачним, потамнити.* **б.** фиг. *бацити у сенку, потиснути у други план:* ~ славу. **2.** *учинити да се слабије види:* ~ вид. ■ **~ се 1. а.** *покрити се, обавити се мраком.* **б.** астр. *изгубити потпуно или делимично светлост (о небеском телу када га покрије друго небеско тело или падне у његову сенку).* **2.** фиг. **а.** *постати мутно, нејасно, замрачити се (због стреса).* – Помрачила му се свест. **б.** *изгубити моћ расуђивања (о уму).* **3.** *смрачити се, натмурити се, намрштити се (о лицу и сл.).*

по̀мрēти јек. **по̀мријети,** по̀мрē(м) свр. **а.** *умрети редом једно за другим.* **б.** фиг. *увенути, свенути.*

по̀мрзнути, -нēм свр. *смрзнути (обично само на површини).* ■ **~ се 1.** *в. помрзнути.* **2.** *смрзнути се редом једно за другим.*

помр́сити, по̀мр̄сӣм свр. (нешто) *заплести, замрсити.* ■ **~ се** *заплести, замрсити (о нитима, коси).* • **~ конце (рачуне) некоме** *покварити нечије намере, планове.*

по̀мрчина ж *одсуство светлости, осветљења, тама.* • **појела (прогутала) га ~** *убијен је тајно, кришом.*

помуслима́нити, -и̏мā̄нӣм свр. (некога) *превести у муслиманску веру.* ■ **~ се** *прећи у муслиманску, исламску веру, постати муслиман.*

по̀мусти, помӯзēм (р. пр. по̀музао, -зла; трп. по̀музен, -а) свр. *музењем извући млеко из вимена (краве, овце, козе и др.).*

помӯтити, по̀мӯтӣм (трп. по̀мӯћен) свр. **1. а.** *учинити мутним, замутити:* ~ воду. **б.** *учинити замаљеним:* ~ очи, ~ поглед. **2.** фиг. **а.** *изазвати поремећај неког стања:* ~ радост. **б.** *учинити нејасним, збуњеним:* ~ мисли. **в.** *довести у абнормално стање:* ~ памет. ■ **~ се 1. а.** *постати мутан, замутити се.* **б.** *замаглити се.* **2.** фиг. **а.** *пореметити се, збркати се.* **б.** *постати нејасан, збуњен, помућен.* **в.** *доспети у абнормално стање (о памети).*

по̀мӯћенōст, -ости ж *стање онога који је помућен.*

по̀мучити се, -ӣм се свр. *учинити напор, потрудити се:* ~ у затвору; ~ на послу.

по̀мфрит м (мн. ø) фр. *на танке штапиће исечен и у врлом уљу или масти пржен кромпир.*

понаби́јати, -а̀би̏јām и **понà бити,** по̀набијēм свр. *набити једног по једног, једно по једно:* ~ заробљенике на коље, ~ коље.

поно́ављати (се), по̀нā̄вљāм (се) *несвр. према поновити (се).*

понàвљā̄ч, -а́ча м *ученик који понавља разред, који поново иде у исти разред.*

понавља̀чица ж *ученица која понавља разред, која поново иде у исти разред.*

понàвљā̄чкӣ, -ā, -ō *који се односи на понављаче.*

понад предл. (с ген.) *показује* **а.** *да се неко, нешто налази у простору изнад некога, нечега:* облаци ~ шуме, авион ~ куће. **б.** *положај нечега што је у непосредној близини, али повише какве места:* виноград ~ села.

поно́дати се, по̀нā̄дам се свр. *осетити нагу.*

понадоби́јати, -о̀бӣ̏јām свр. *добити нешто једно за другим:* ~ награде. ■ **~ се** *надобијати се:* ~ медаља.

понај- *као префикс у творби придева и прилога мало ублажава суперлативно значење:* понајвише, понајпре, понајбољи, понајпрви.

понакупо̀вати, -у̀пујēм свр. *накуповати редом нечега.* ■ **~ се** *накуповати се:* ~ слаткиша.

понà местити јек. **понà мјестити,** -ӣм свр. *наместити једно за другим.* ■ **~ се** *добро се сместити.*

понаме́штати (се), -а̀мēштām (се) јек. **понамје́штати (се),** -а̀мје̏штām (се) *несвр. према понаместити (се).*

понао̀соб прил. *посебно, засебно, одвојено:* стајати ~.

понапи́јати (се), -а̀пӣ̏јām (се) *несвр. према понапити (се).*

понà пити (се), по̀напијēм (се) свр. *прилично, доста (се) напити.*

понà сећи, -е́чēм јек. **понà сјећи,** -сијèчēм свр. *насећи доста нечега.*

понасла́гати, -а̀слā̄жēм свр. *наслагати редом:* ~ цигле.

понатрпати, -ā̄м свр. *натрпати једно за другим:* ~ ствари у торбу.

пона́шати се, по̀нā̄шām се *несвр. према понети се.*

по̀негде јек. **по̀негдје** прил. *на неким местима, ту и тамо.*

по̀неговати јек. **по̀његовати,** -гујēм свр. *побринути се о чијем здрављу, пажљиво се постарати о некоме; пружити негу извесно време:* ~ болесника.

понѐдељак јек. **понѐдјељак,** -ēљка и **понѐдēљнӣк** јек. **понѐдјēљнӣк** (понѐдеонӣк јек. понѐдионӣк) м *први дан у седмици, дан после недеље.* • **побусани ~** *дан умрлих (код православаца, сутрадан по Томиној недељи).*

пòнекад(ā) прил. *с времена на време, повремено, каткад.*

пòнекӣ, -ā, -ō *неодређена придевска заменица: покоји, ēдекоји.*

пòнеко, -ог(а) им. зам. *неко, ēдеко.*

понемчáвати (се) јек. **поњемчáвати (се),** -èмчāвāм (се) и **понемчúвати (се)** (се) јек. **поњемчúвати (се),** -èмчујēм (се) *несвр. према понемчити (се).*

пòнēмчити (се) јек. **пòнијемчити (се),** -ӣм (се) свр. *учинити Немцем.* ■ **~ се** *постати Немац.*

понесѐно прил. *са заносом, заносно.*

понѐсенōст, -ости ж *стање оног који је сав понесен нечим.*

понѐстајати, -јē(м) свр. и несвр. **1.** (свр.) *нестати редом.* – Понестајало му робе. **2.** (несвр.) *постепено нестајати.* – Понестаје му новца.

пòнēстати, -анē(м) (аор. понѐстаде и понѐста) свр. *скоро, готово нестати; сасвим нестати.* – Понестала му храна.

пòнēти јек. **пòнијети,** -нèсēм (пòнесēм) (аор. понѐсох и пòнēх јек. пòнијех; р. пр. пòнео, -ēла јек. пòнио, -ијела; трп. понѐсен и пòнēт јек. пòнијет; пр. пр. пòнēвши јек. пòнијевши) свр. **1. а.** *узевши у руку, руке или подигавши на себе покренути нешто, пребацити нешто с места на место:* ~ терет. **б.** *одлазећи узети са собом:* ~ кишобран у шетњу. **в.** фиг. *пренети у машти, мислима.* – Понели су га снови. **2.** *постати трудна, затруднети.* **3.** *дати род (о биљкама).* **4. а.** *обући; обути:* ~ мантил; ~ чизме. **б.** *почети носити:* ~ наочаре. **5.** *поднети, претрпети:* ~ напад. **6. а.** *повући за собом снагом свог тока.* – Река га понела. **б.** фиг. *обузети, захватити.* – Понела га осећања. **в.** фиг. *очарати, опчинити.* – Понела га лепота музике. ■ **~ се 1.** *почети летети по ваздуху.* – Понело се лишће. **2. а.** *покренути се наниже:* ~ низбрдо. **б.** *изгубити равнотежу, повести се.* – Понесе се због слабости. **3.** фиг. *повести се за нечим:* ~ за друштвом. **4.** фиг. *узбудити се, осетити тронутост.* – Понесе се сусретом. **5.** *односити се, опходити се према некоме на одређен начин.* – Добро су се понели. **6.** *постати охол, горд.* – Слава га понела. **7.** *почети с ким борбу, препирку и сл.* – Понели се борци по рингу. • **ђаво га понео, јади га понели, виле их понеле** разг. *блажа клетва.*

пòнешто, пòнечег(а) им. зам. **1.** *нешто мало, не много.* – Понешто је писао. **2.** *нека појава, нешто.* – У понечем се преварио. **3.** (у прил. служби) *помало.* – Рече молитву понешто тужан.

пòни, -ија м енгл. *врста патуљастих коња.*

понижáвајӯће прил. *тако да понижава, вређа, увредљиво.* – То ипак неће бити онако понижавајуће као брзи крај у пламену (Р. Његуш).

понижàвајӯћи, -ā, -ē *који понижава, увредљив:* ~ поступак.

понижáвати (се), -àжāвāм (се) *несвр. према понизити (се).*

пòнижē и **пòниже** прил. *мало ниже.*

пòнӣженōст, -ости ж *осећање, стање оног који је понижен.*

понижéње с *осећај понижености; понижавајући поступак.*

пòнизак, -иска, -о *прилично низак:* ~ човек.

пòнӣзан, -зна, -о **1.** *који је покоран, послушан, попустљив:* ~ службеник. **2.** *који одражава понизност:* ~ глас.

пониꙋзити, пòнӣзӣм (трп. пòнӣжен) свр. **1.** *учинити нижим, снизити:* ~ глас. **2.** фиг. *речима или делом увредити, повредити нечији углед, достојанство:* ~ родитеље. ■ **~ се** *речима или делом довести себе у увредљив положај:* ~ се због невоље.

пòнӣзно прил. *на понизан начин, с понизношћу.*

пòнизнōст и **пониꙋзнōст,** -ости ж *особина оног који је понизан.*

пòниква ж *левкаста крашка удубина, вртача.*

пòникловати, -лујēм свр. *превући слојем никла.*

пòникнути и **пòнићи,** -икнēм свр. **1. а.** *пустити клицу, изданак, изникнути.* – Зрно које бацаш сада / проклијаће свеже / и поћи ће тада. **б.** *прекрити се изниклим биљкама.* – Земља поникла цвећем. **2.** фиг. **а.** *родити се.* – Тесла је поникао у Лици. **б.** *настати, појавити се.* – Идеја ће поћи међу писцима. **3.** (често са додатком „нйком“) *спустити, оборити главу, покушати се.* **4.** *пасти, срушити се.* – Он пониче у нападу.

пòнирати, -рēм несвр. **1.** *увирати у земљу (о рекама понорницама).* **2.** *летети наниже, губити висину (о птицама и летилицама).* **3.** фиг. *улазити у дубину при проучавању нечега.*

пòниско прил. *прилично, доста ниско.*

пòнићи *в. поникнути.*

пòницати, -ичēм *несвр. према поникнути и понићи.*

поништáвати (се), -ѝштāвāм (се) *несвр. према поништити (се).*

пòништај м правн. *поништење, укидање важности, деловања и сл. нечега:* ~ одлуке.

пòништенōст, -ости ж *стање оног што је поништено.*

поништéње с *укидање важности нечега.*

пòништити, -ӣм (трп. пòништен) свр. **1.** *учинити ништавним, укинути важност нечега:* ~ уговор, ~ гол. **2.** *довести у тешко стање.* – Болест га је поништила. ■ **~ се** *понизити се; клонути духом.*

пòнова прил. *в. поново.*

пòнōван, -вна, -о *који се поново дешава или врши, поновљен:* ~ упис у школу.

пòновац, -вца м *ученик који понавља разред, понављач.*

понòвити, пòновӣм (трп. пòновљен) свр. **1. а.** *поново рећи или учинити нешто:* ~ одговор, ~ прекршај. **б.** *обновити, оживотворити у мислима оно што је научено:* ~ лекцију. **в.** *остати у истом разреду, години због слабог успеха.* **2.** разг. *снабдети новом обућом или одећом.* ■ **~ се 1.** *извршити се, догодити се још једном.* – Поновила се стара ситуација. **2.** разг. *снабдети се новом обућом или одећом.*

пòново (пòнōвно) прил. *опет, још једном, наново.*

пòнор м **1. а.** *провалија велике дубине, бездан.* **б.** *место где се река понорница губи под земљом.* **2.** *велика дубина (мора, неба).* **3.** фиг. **а.** *пропаст, погибија.* **б.** *дубока разлика, неслагање у мишљењу.*

пòнōрнӣ, -ā, -ō **1.** *који се односи на понор.* **2.** фиг. *веома дубок:* ~ мисао.

пòнōрница ж геогр. *река у пределима крша или краса која понире, делом тече подземно и опет излази на површину.*

пòнōрно прил. *као понор, пољут понора.*

пòнорскӣ, -ā, -ō *који се односи на понор.*

пòнос м **1. а.** *осећање сопствене вредности:* имати поноса. **б.** *осећање задовољства оствареним успехом:* осећати ~. **2.** *оно чиме се неко поноси:* Москва, руски ~. **3.** *претерана гордост, охолост, уображеност.*

пòносан, -сна, -о **1.** *који је испуњен осећањем поноса, поносит.* **2.** *који у претераној мери осећа понос, охол, горд.* **3.** *који изражава понос, у чему се испољава понос:* ~ корак.

поно́сати, пòнōсām свр. *понети неко време (мало дете) на рукама.*

пòносит, -а, -о *в. поносан.*

пòносито прил. *поносно, с поносом, самоуверено.*

пòноситōст, -ости ж *особина оног који је поносит.*

пòносно прил. *поносито.*

по́ноћ ж *средина ноћи (тачно у 24 часа).*

по́ноћнӣ, -ā, -ō **а.** *који се односи на поноћ, који се догађа око поноћи:* ~ час. **б.** *који је сличан поноћи, таман као поноћ:* ~ мрак. • **~ сунце** геогр. *сунце које је у поларним крајевима летњу и ноћу изнад хоризонта.*

по́ноћница ж црквено *миса која се служи око поноћи уочи Божића.*

понтифи̏ка̄т, -а́та м лат. *време владавине једног папе; чин, достојанство папе.*

по̀нтӧн, -о́на м фр. *један од дрвених или металних чамаца који служе као подлога за привремени мост; понтонски мост.*

понтони́рац, -рца м вој. *припадник јединице за прављење понтонских мостова.*

понто̀нирскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на понтонире, који чине понтонире:* ~ чета.

по̀нтӧнскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на понтоне:* ~ мост.

по̀нуда ж **1.** *изјава о жељи, готовости да се некоме помогне, да се с неким сарађује итд.* **2. а.** *оно што се некоме понуди, послужи, послужење.* **б.** *храна за болесника.* **в.** етн. *храна и пиће који се остављају на гробу у знак сећања на покојника.* **3.** екон. *количина робе која се нуди тржишту.* **4. а.** *надметање у цени на лицитацији.* **б.** *документ у којем продавац нуди купцу своје услове у продаји неке робе.*

понӯдилац, -иоца м *в. понуђач.*

по̀нудити, -ӣм (трп. по̀нуђен) свр. **1. а.** *изразити спремност за нешто, понудити некоме услугу:* ~ помоћ. **б.** *дати понуде, послужење, послужити.* **2. а.** *предложити некоме положај, место, посао.* **б.** *дати некоме у разматрање рад у којем је предложено решење нечега и сл.:* ~ пројекат. **3.** *дати, пружити:* ~ образ на пољубац. ■ **~ се** *повр. према понудити (1а).* • **~ руку (срце)** *предложити женској особи удају.*

понӯ̏ђа̄ч, -а́ча м *онај који нешто нуди (данас најчешће у вези са неком куповином или продајом, добијањем неког посла и др.).*

по̀нукати, -а̄м свр. *подстаћи, побудити:* ~ на акцију.

по̀њава ж **1.** *дуг и широк, четвороугаони комад платна који се простире испод креветског покривача, плахта.* **2.** *грубо ткани вунени покривач, губер; простирка.*

поњӯпати, по̀њӯпа̄м свр. жарг. *в. појести.*

по̀њушити, -ӣм и **поњӯшити,** по̀њӯшӣм свр. *удахнути (обично приближивши нос или њушку чему) да би се осетио или одредио мирис, задах.*

по̀њушкати, -а̄м свр. *у дем. значењу: поњушити.*

пообаљи́вати, -а̀љујем свр. *редом све обалити:* ~ дрвеће.

пообара́ти, пòобара̄м свр. *редом све оборити.*

по̀одавно и **по̏одавно** (по̀одавна и по̏одавна) прил. *доста давно.*

по̀одмакао, -а̀кла (по̀одмакла), -о *р. пр. од поодмаћи (поодмакнути) у атриб. служби.* • **поодмакле године** *позније године, прилична старост:* жена поодмаклих година.

поодма̀кнути и **поодма̀ћи** (по̀одмаћи), по̀одмакнем свр. **1.** *удаљити се на неко растојање или удаљеност* **а.** *у простору:* ~ од града. **б.** *у времену.* – Јесен је поодмакла. **2.** *напредовати у раду, развоју.* – Југославија је поодмакла у рукомету. ■ **~ се** *удаљити се.*

поодра́сти (по̀одрасти), -а́стем свр. *прилично порасти.*

по̀орати, по̀орем свр. *завршити орање, узорати.*

по̀очим м *човек који је усвојио туђе дете.*

поп- *као први део полусложеница у значењу: популаран:* поп-музика, поп-певач, поп-сцена итд.

по̏п[1], по̀па м (мн. по̀пови) грч. **1.** *световни свештеник православни или католички.* **2.** разг. *дечко, момак у картама за игру.* • **беспослен (докон) ~ и јариће крсти** *беспослен (докон) човек ради непотребне послове.* **има и над попом ~** *над сваком влашћу постоји виша власт.* **рећи попу ~ а бобу боб** *назвати сваку ствар правим именом, бити отворен и искрен без обзира на то о коме или о чему се ради.* **слати кога од попа до ковача** *слати кога тамо-амо, малтретирати.*

по̏п[2] **I.** м (мн. ø) *популарна савремена забавна музика:* звезда рока и попа. **II.** прид. непром. *приступачан, намењен широким слоју људи, широким народним масама, популаран:* ~ култура, ~ музика.

по́па м *хип. од поп*[1]; уп. попо.

по̀падати, -а̄м свр. **1. а.** *пасти једно за другим.* **б.** *отпасти једно за другим.* – Попадале су јабуке. **2.** *багатити се редом:* ~ на земљу. **3. а.** *пасти, погинути у борби.* **б.** *умрети редом због болести.* **в.** фиг. *пасти, редом на испиту.* **4.** фиг. **а.** *изгубити снагу, клонути због умора.* **б.** *нестати, ишчезнути.* – Попадаће илузије.

попа̀дија ж *попова жена.*

по̀пак, -пка м зоол. *в. попац.*

по̀паковати, -кујем свр. *редом спаковати.*

попа́лити, по̀попа̄лӣм свр. *редом спалити:* ~ куће. ■ **~ се 1.** *редом се запалити.* – Попалиле се куће. **2.** фиг. разг. *осетити јаку жељу за неким, нечим, загрејати се за некога, нешто:* ~ се за музику.

по̀па̄мтити, -ӣм свр. *редом запамтити.*

по̀папати, -а̄м и **по̀папити,** -ӣм свр. деч. *појести.*

по̀паприти, -ӣм свр. *посути туцаном паприком или бибером: зачинити.*

по̏пара ж *јело начињено од старог, попареног и замашћеног хлеба.* • **скувати некоме попару** *приредити некоме неугодност; доћи некоме главе.*

попа́рати, по̀попа̄рам свр. *редом све опарати.*

по̀парити, -ӣм свр. *прелити врелом водом.* • **отићи као попарен** *отићи збуњен.*

по̀пасти[1], -аднем свр. **1. а.** *пасти по нечему (обично сасвим га прекривши).* – По ливади попао снег. **б.** *спустивши се покрити нешто.* – Магла је попала по крововима. **2.** *пасти, отпасти с неког места.* – На кући су попали прозори.

по̀пасти[2] (попа́сти (по̀попа̄сти)), -а́сем (трп. по̀пасен (попа́сен), -а) свр. **1.** *провести неко време пасући.* – Пусти овце нек' мало попасу (Вук). **2.** *пасући појести сву траву.* – Кад попасу једну ливаду, овце прећу у другу.

попа̀тосати, -ошем и **попа̀тосити,** -ӣм свр. *поставити патос у просторији.*

по̀пац, по̀пца м зоол. *у мн.: инсекти здепастог тела, крупне главе који зричу тргајући предња крила једно о друго, цврчци,* Gryllidae *(у јд.: такав инсект):* кућни ~, пољски ~.

попе́вати, по̀попе̄вам јек. **попијева̀ти,** по̀попијева̄м *несвр. према попӣ(ј)ева̀ти.*

по̀певати јек. **по̀пјевати,** -а̄м свр. *мало запевати.*

по̀пе̄вка јек. **по̀пијевка** ж *лирска песма једноставне мелодије коју изводе један или два гласа.*

по̀пе̄ти, по̀попнем (по̀попењем) (имп. по̀попни (попењи) ; р. пр. по̀попео, -ела) свр. *подићи на више место, уздићи.* ■ **~ се 1.** *преместити се на више место, подићи се.* **2.** фиг. **а.** *заузети виши положај у служби.* **б.** *добити на вредности или цени; порасти у снази, интензитету и сл.* • **~ се на главу (на врх главе, на врат, на теме) некоме** *досадити некоме тражећи, захтевајући нешто, молећи за нешто, причајући много и исте приче, гламећи и сл.*

попи́здити, -ӣм свр. разг. вулг. *много се изнервирати, јако се разљутити, полудети од љутине, нервирања.*

по́пиница ж *в. попадија.*

попи́нути, по̀попӣнем свр. *у дем. значењу: попити.*

по̀пис и **по́пис** м **1. а.** *пописивање нечега ради одређивања броја или количине:* ~ становништва. **б.** адм. *пописивање имовине ради наплате дуга, заплене или конфискације:* судски ~. **2.** *списак који садржи такво пописивање:* доставити ~.

попи́сати, по̀попӣшем свр. **1.** *записати редом у списак; обавити попис нечега:* ~ чланове. **2.** *подврћи заплени:* ~ имовину. ■ **~ се** *уписати се редом у неки списак.*

пописи́вати (се), -и̏сујем (се) *несвр. према попи̏сати (се).*

пòписи̏вач, -а́ча м *онај који нешто йойисује, онај који врши йойис.*

пòписнӣ и **пóписнӣ,** -ā, -ō *који се односи на йойис, који се налази у йойису:* ~ формулар.

пòписничā̀р и **пóписничā̀р** м *йойисивач.*

пòпити[1], пòпијēм (имп. пòпӣ; р. пр. пòпио, пòпӣла; трп. попи̏јен, -èна; пр. пр. пòпивши) свр. **1.** *исйити све, до краја:* ~ ракију. **2.** *йотрошити на йиће:* ~ кућу. **3.** *бити йод утицајем алкохолної йића, олити се.* – Мало је попио па певуши.

пòпити[2], -и̏м несвр. [гл. им. пòпљѐње с] *рукойолаїати за йоја.* ■ ~ **се** *йостајати йой.*

пòпӣћ, -и́ћа м **1.** *дем. од йой.* **2.** зоол. *в. йойац.*

пòпица м (мн. ж) *дем. од йой.*

попи̏шати, -а̄м свр. **1.** *йомокрити некоїа, йолити, йойрскати уриномˑ.* ■ ~ **се 1.** *избацити из тела урин, йомокрити се.* **2.** *йомокрити себе.*

попишма́нити се, -и̏шма̄ни̏м се свр. тур. *наїло йромениши сшав, йонашање, одлуку и сл.*

пòплава ж *изливање воде из реке, језера йреко обале и йлављење околине, бујица.*

попла́вети јек. **попла́вјети,** -ви̏м свр. непрел. *йосшаши йлав.*

пòплавити, -и̏м свр. прел. *изливши се йреко обале йрекрити земљиште (о реци, језеру).*

пòпла̄внӣ, -ā, -ō *који се односи на йойлаву.*

пòплакати, -ачē̏м свр. *мало йлакаши.*

попла́стити, пòпла̄сти̏м свр. *скуйиши сено у йласш.*

попла́ћати, пòпла̄ћа̄м свр. *йлаши̏ши све једно за друїим:* ~ рачуне.

пòплашено прил. *йрейлашено, уйлашено:* ~ погледати.

пòплашенӧст, -ости ж *сшање оноїа коју је йойлашен.*

пòплашити, -и̏м свр. **1.** *изазвати сшрах, уйлашиши:* ~ дете. **2.** *изазвати да се разбеже на све сшране:* ~ овце. ■ ~ **се** *осешиши сшрах, уйлашиши се.*

попле́сати, пòпле̏шēм свр. *мало зайлесаши.*

поплоча́вати, -о̀ча̄ва̄м *несвр. йрема йойлочаши.*

пòплочанӧст, -ости ж *сшање оноїа шшо је йойлочано.*

пòплочати и **поплòчати,** -а̄м свр. *йокрити йлочама:* ~ улицу.

попљу̀вати, пòпљујēм свр. **а.** *йљујући уйрљаши некоїа.* **б.** фиг. *изїоворити ружне речи о неком, йонизиши, осрамоши̏ши.*

пóпо, -а и -ē м *хип. од йой*[1]; уп. попа.

попòвати, пòпујēм свр. **1.** *бити йоп, вршиши йойовску службу.* **2.** ир. *намеїљиво савеїоваши, йоучаваши.*

пòповскӣ, -ā, -ō *који се односи на йойове.*

попóдне, -ева с *време од йоднева до вечери.*

попóднēвнӣ, -ā, -ō *који се збива йойодне, који се односи на йойодне:* ~ одмор.

пòпола прил. *на два йриближно једнака дела:* пресећи ~.

пòпонац, -о̄нца м бот. *зељаста биљка из ф.* Convolvulaceae, *врсша слака,* Convulvulus arvensis.

пòправак, -а̄вка м (ген. мн. -ва̄ка̄) **а.** *измена, доїуна која нешшо исйравља, доїуњује:* ~ задатка. **б.** *йосшуйак којим се оїклања квар на неком уређају, йойравка:* ~ пегле. **в.** *резулшаш йойрављања.*

пòправити, -и̏м (трп. пòправљен) свр. прел. **1. а.** *уклониши недосшашак, квар, шшеїу, оїравиши:* ~ ципеле, ~ мотор. **б.** *исйравиши йогрешке:* ~ задатак. **в.** *довести у ред, у исйравно сшање:* ~ униформу. **2. а.** *обновиши, вратиши:* ~ углед. **б.** *йобољшаши:* ~ здравље. ■ ~ **се 1.** *исйравиши (грешку, йроїуси).* **2.** *йосшаши бољи ослободивши се йорока, мана, йогрешки.* **3. а.** *оздравиши, оїоравиши се.* **б.** *уїојиши се, удебљаши се.*

пòпра̀вка ж (дат. -вци; ген. мн. -кӣ) *йойравак.*

пòправљати (се), -а̄м (се) *несвр. йрема йойравиши (се).*

попра̀вља̄ч, -а́ча м *онај који йойравља нешшо или некоїа.*

попра̀вљив, -а, -о *који се може йойравиши.*

попра̀вљивӧст, -ости ж *особина, сшање оноїа који је йойрављив, оноїа шшо је йойрављиво.*

пòпра̄внӣ, -ā, -ō *који служи, који је одређен за йойравак некоїа или нечеїа; који се односи на йойравак:* ~ дом; ~ испит. • **пасти на** ~ *добиши недовољну оцену из некоїа йредмеша на крају школске їодине.* **пасти на поправном** *не йоложиши йойравни исйиш.*

пòпратити, -и̏м свр. *в. йройраћаши.*

пòпратнӣ, -ā, -ō *в. йройраћни.*

попра́шити, пòпра̄ши̏м свр. *йосуши йрахом, йрашком, зайрашиши.*

пòпрēк јек. **пòпријек,** -а, -о **1.** *који иде, йружа се йойреко нечеїа:* попреки пут. **2.** фиг. *који није йрав, који креће са сшране: йрешећи, нейријашељски:* ~ поглед.

пòпрēко јек. **пòпријеко** прил. *йо ширини нечеїа, йреким йравцем, йойречке.* • ~ **гледати (мерити) некога** *в. йод їледаши.* **уздуж и** ~ *свуда, у сваком йравцу, на свим месшима.*

попре́тити, пòпрēти̏м јек. **попријѐтити,** пòпријетӣм свр. *в. зайреши̏ши.*

пòпречан, -чна, -о *који иде, йружа се, види йойреко, који је йойреко йосшављен:* ~ греда.

попречи́вати, -èчујēм *несвр. йрема йойречиши.*

попре́чити, пòпрēчим јек. **попријѐчити,** пòпријечӣм свр. *йосшавиши нешшо йойреко.*

пòпречно прил. *в. йойреко.*

пòпржити, -и̏м свр. **а.** *исйржиши (на масши, уљу или жару).* **б.** *оїржиши, оїалиши.*

попрѝдигнути и **попрѝдићи,** -дигнēм свр. **1.** *мало йридигнуши:* ~ главу. **2.** *йодићи, озидаши мало-йомало:* ~ кућу. ■ ~ **се** *мало се йридигнуши:* ~ из постеље.

поприлѐћи (попрѝлећи), -и̏легнēм свр. *мало йрилећи.*

пòпри̏личан и **попри́личан,** -чна, -о *доспа велик, йовелик:* ~ број, ~ проблем.

пòпри̏лично и **попри́лично** прил. *йодосша, знашно, веома.*

попри́мати, пòпри̏ма̄м свр. и несвр. *йримаши, йримиши мало-йомало, йосшейено:* ~ облик, ~ мирис, ~ обичаје.

попри́мити, пòпри̏мӣм свр. *йримиши, добиши (некакав изїлед, облик и сл.).*

попрѝпазити, -и̏м свр. *мало йрийазиши.*

поприте́гнути, -ѝтēгнēм свр. **1.** (нешто) *мало йришеїнуши; чвршће зашеїнуши:* ~ узде; ~ чвор. **2.** фиг. (некога) *сшроже йосшуйиши йрема некоме:* ~ ђаке.

попри́чати, пòпри̏ча̄м свр. **1.** *йровесши неко време у йричању; йоразїоварши о сишницама.* **2.** *исйричаши све редом.*

попрѝчекати, -а̄м свр. *мало, країко йричекаши.*

попричу́вати, -ѝчӯва̄м свр. *мало, країко време йричуваши.* ■ ~ **се** *мало, країко време се йричуваши.*

пòпри̏ште с *место їде се нешшо доїађа, збива, врши иш.д.*

попроста́чити се, -о̀ста̄чӣм се свр. *йосшаши йросш, йримишиван.*

пòпрсје с **1.** *йредњи део човековоі шела од врашa до їаса.* **2. а.** *вајарско дело које йроказује шај део људскоі шела, биспа.* **б.** *слика, йоршреш неке особе до йојаса.* **3.** *део оклоїа којим су се у рашу шшиши̏ла йрса.*

пòпрскати, -а̄м свр. *йойуцаши, йрснуши једно за друїим.*

попр́скати, пòпр̄скам свр. *йошкройиши кайљицама шечносши; йрскајући оквасиши:* ~ рубље, ~ лозу.

попрски́вати, -ȓскујēм *несвр. према* ***пойрскати.***

попр̏снути, пòпр̄снēм свр. *в.* ***пойрскати.***

пòпруг м *појас којим се седло или самар привезују или учвршћују на коњу, колан.*

попр̏хнути, пòпр̄хнēм свр. *пасти у малој количини (о киши, снегу).*

попсò̀вати, пòпсујēм свр. *мало псовати, изгрдити.* ■ **~ се** *мало псовати једно другога, посвађати се.*

пòпӯдбина ж **а.** *храна и пиће за путовање.* **б.** *путни трошак.*

пòпула̀ран, -рна, -о лат. **1.** *који је познат и вољен, који ужива љубав и сл. у ширим слојевима људи:* ~ глумац. **2.** *приступачан, разумљив ширим слојевима људи:* ~ роман.

популари̏затор м *онај који нешто популаризује:* ~ науке.

популариза̀ција ж *излагање у популарном облику, популарисање; скуп активности којима се нешто популаризује:* ~ науке.

популари̏зовати, -зујēм и **попула̀рисати (се),** -ишēм (се) (популариз*и́*рати (се), -*а̀*зӣрам (се)) свр. и несвр. *(у)чинити нешто популарним, познатим:* ~ нудизам. ■ **~ се** *постa(ја)ти популаран; (по)радити на својој популаризацији.*

пòпула̄рно прил. *на популаран начин, једноставно и веома разумљиво.*

попула́рно̄ст, -ости ж *особина онога који је популаран и онога што је популарно.*

попула́ција ж лат. *становништво, људство.*

пòпулацио̄нӣ (попула́цӣјскӣ), -ā, -ō *који се односи на популацију:* ~ проблеми.

пòпуна ж *попуњавање, појачавање:* ~ резерви; ~ јединица.

пòпунити, -ӣм (трп. пòпуњен) свр. **1.** *уписати тражене податке у одговарајуће рубрике, испунити:* ~ образац. **2.** *допунити, употпунити оним што је било потрошено:* ~ дефицит. ■ **~ се 1.** *постати пун.* – Чета се попунила. **2.** *постати пунији, утојити се.*

попуња́вати (се), -у̀њāвāм (се) *несвр. према* ***попунити (се).***

пòпуст и **по́пуст** м *снижење цена:* дати ~.

попу̀стити (пòпустити), пòпустӣм свр. **1. а.** *учинити да нешто буде мање затегнуто:* ~ дизгине. **б.** *постати мање затегнут, отврднути се.* – Попустио је завртањ. **в.** *изгубити ранију чврстину, солидност.* – Кровови су попустили. **г.** *постати мање тврд, крут, омекшати.* – Колачи су попустили. **д.** *смањити снагу, интензитет.* – Киша је попустила. **2. а.** *престати се противити, постати помирљивији.* – Нико неће да попусти. **б.** *постати мање строг.* – Режим је попустио. **в.** *постати физички слабији, ослабити.* – Здравље нам попустило. **г.** *изгубити ранију бодрост, крепкост, свежину.* – Стари писац је попустио у стилу. **д.** *мање учити, добијати лошије оцене у школи:* ~ у учењу. **3.** *снизити цену.*

попу̀стљив, -а, -о *који је склон уступцима, помирљив.*

попу̀стљивост, -ости ж **1.** *особина онога који је попустљив.* **2.** *попуштање.*

попут (наглашено: пòпӯт) предл. (с ген.) **1.** *налик на, као.* – Брз је попут ветра. **2.** *по угледу на.* – попут вегетеријанаца, не једемо месо.

пòпуцати, -ā̄м свр. **1.** *почети пуцати, запуцати.* – Пушке попуцаше. **2.** *распукнути се један за другим.* – Пликови попуцаше. **3.** *покидати се.* – Конци су попуцали. • **~ од смеха (једа, бриге** итд.) *јако, силно се смејати (једити, бринути итд.).*

пòпушити, -ӣм свр. **1.** *свршити пушење:* ~ цигарету. **2.** *мало, неко време пушити.* – Он попуши и оде. **3.** *утрошити пушећи; пушећи потрошити:* ~ килу дувана; ~ плату.

попу́штати, пòпӯштām *несвр. према* ***попустити.***

по́ра ж грч. **1.** (обично у мн.) анат. *отвор знојних жлезда на површини коже.* **2.** *рупица, шупљина између честица материје:* поре земље.

поравна́вати (се), -а̀внāвāм (се) *несвр. према* ***поравнати (се).***

поравна́ње с правн. *споразумно решење о неком спору, нагодба:* судско ~.

пора̀внати, -ā̄м (трп. пòравнāт и пòравнāн) свр. **1. а.** *учинити да нешто буде без испупчења и удубљења, изравнати:* ~ земљиште. **б.** *довести у ред, поправити:* ~ униформу. **2.** правн. *довести до споразума:* ~ парничаре. ■ **~ се 1.** *постати раван, изравнати се.* – Тло се поравнало. **2.** *распоредити се у правилне редове.* – Војници се поравнаше. **3.** правн. *доћи до споразума, решити међусобни спор.* – Странке се поравнаше.

пора́внити, пòрāвнӣм свр. *в.* ***поравнати.***

поравња́вати (се), -а̀вњāвāм (се) и **поравњи́вати (се),** -а̀вњујēм (се) несвр. *в.* ***поравнавати (се).***

поради (порад) (наглашено: пòрāди (пòрāд)) предл. (с ген.) *изриче:* **а.** *намеру, циљ, сврху:* ради. – Иде на припреме поради такмичења. **б.** *узрок:* због. – Свађа се с мужем поради лажи. • **ићи ~ себе** *ићи да се обави нужда.*

пора́дити, пòрāдӣм свр. **1.** *потрудити се да се нешто уради, постарати се за нешто.* **2.** *извршити редом све, једно за другим.* **3.** *нешто мало, неко време радити.*

пòрадовати се, -дујēм се свр. **1.** *осетити радост због нечега.* **2.** *нешто мало, неко време се радовати.*

пора́ђати (се), пòрāђāм (се) *несвр. према* ***породити (се).***

поража́вати, -а̀жāвāм *несвр. према* ***поразити.***

пòра̄з м **а.** *неуспех у рату, борби:* војнички ~. **б.** *неуспех у нечему:* спортски ~.

пòра̄зан, -зна, -о **а.** *који је по значењу изразито негативан за некога:* ~ закључак, ~ критика. **б.** *који је страшан по деловању, последицама, ужасан:* ~ учинак политике.

поразбà̀цати, -ā̄м свр. *разбацати све, на све стране.*

поразби́јати, -а̀збӣјāм свр. *разбити све редом.* ■ **~ се** *поломити се, изразбијати се.*

поразболе́вати се, -о̀лēвā(м) се јек. **поразболијѐвати се,** -бо̀лијевā(м) се и **поразбо̀лети се** јек. **поразбо̀љети се,** -бо̀лӣ(м) се свр. *разболети се сви редом, један за другим.*

поразгова́рати (се), -о̀вāрām (се) свр. *повести неко време у разговору.*

поразгово̀рити (се), -о̀ворӣм (се) свр. *поразговарати (се).*

поразда́вати, -а̀здājēм (пр. сад. поразда́јӯћи) свр. *раздати све, једно за другим.*

пора́зити, пòрāзӣм (трп. пòрāжен) свр. **1.** *нанети пораз у борби, такмичењу и сл.* **2. а.** *зайрейастити, иренеразити (нечим неугодним).* – Очева смрт га је поразила. **б.** *изненадити, ошамутити (нечим радосним, летим и сл.).* – Био је поражен лепотом.

пора̀змести јек. **пора̀змјестити,** -ӣм и **поразме́штати,** -а̀змēштāм јек. **поразмје́штати,** -а̀змјēштāм свр. *разместити све редом, разместити све на више места.*

пора̀змислити (се), -ӣм (се) свр. *мало размислити.*

пòра̄зно прил. *на пораван начин.*

пòранити, -ӣм свр. **а.** *рано устати, ранити; рано се појавити.* – Јутрос сам поранио. Сунце је поранило. **б.** *рано некуда поћи или нешто урадити; прерано почети с нечим:* ~ на мису; ~ с убијањем.

пòрано прил. *веома, прилично рано.*

пòра̄ст и **по́раст** м **а.** *раст, растење:* ~ биљака. **б.** *бројчано повећање; повећање интензитета:* ~ становништва; ~ снаге.

пора́сти (пòрāсти), пора́стēм (аор. пора́стох, пòрāсте; р. пр. пòрāстао, пора́сала (пòрāсла)); пр. пр. пора́ставши и пòрāставши; трп. *ø*) свр. **1. а.** *постати већи, виши растом; постати дужи.* – Дечак је порастао. Брада му порасла. **б.** *одрасти, постати зрео.* – Деца порасту. **в.** *просвести детињство у некаквим околностима:* ~ у беди. **2.** *увећати се у интензитету, обиму и сл.; надоћи.* – Порасли су приходи. Река је порасла. • **~ у (пред) чијим очима** *стећи већи углед код кога.* **живи били, велики порасли**

нар. 1) *поздрав који се често упућује деци, младима.* 2) *видећемо како ће бити (у вези с нечијим обећањем).*

по̀ратнӣ, -ā̄, -ō̄ *в. послератни.*

по̀рвати се, -рвēм се свр. **а.** *отпледати се у рвању.* **б.** *борити се против нечега:* ~ са тешкоћама.

по̀рӣати, -ā̄м свр. *превући се слојем рђе, зарђати.*

поребà̀рке прил. *на ребра, бочно, побочке (се кретати).*

по̀ребрица ж **1.** анат. *плућна марамица* pleura costalis. **2.** *месо око ребара.*

поред предл. (с ген.) **1.** *за место и за правац кретања у непосредној близини: до, покрај, при, уз(а):* стајати ~ некога, трчати ~ нечега. **2.** *за додавање.* – Поред бола осећао је и тугу. **3.** *за допуштање.* – И поред мана, књига има вредности.

по̀редак, -тка м **1.** *стање правилности, уређености у нечему:* ~ у кући. **2.** *утврђени распоред делова неке целине:* борбени ~, маршевски ~. **3.** *постојеће друштвено, државно уређење, режим:* фашистички ~.

поре́дати, по̀рēдā̄м свр. *в. поређати.*

по̀редба ж **1.** *поређење, упоређивање.* **2.** књиж. *стилска фигура: компарација.* • ~ **придева** лингв. *облик описаних придева којим се истиче различити степен квалитета која се придевом изражава.*

по̀редбен, -а, -о **1.** *који се заснива на поредби, поређењу, упоредни:* ~ граматика, ~ анатомија. **2.** лингв. *који изражава поредбу, поређење, који служи за то сврху:* ~ копула.

по̀редити, -ӣм свр. и несвр. *утврдити, утврђивати сличност и различитост, сравнити, сравњивати.* **2.** лингв. *одредити, одређивати степен поређења придева.* ■ ~ **се** *сравнити се, сравњивати се.*

поре́ђати, по̀рēђā̄м свр. *ставити, разместити у ред:* ~ предмет, ~ децу. ■ ~ **се** *разместити се у редове, по реду.* – Војници су се поређали.

по̀ређē и **по̀ређе** јек. **по̀рјеђē** и **по̀рјеђе** прил. *нешто ређе, мало ређе.*

по̀ређēње с **1.** гл. им. *од поредити (се).* **2.** лингв. *в. компарација:* ~ придева.

поређи́вати (се), -ѐђујēм (се) *несвр. према поредити (се).*

по̀рез м (по̀реза ж) *део дохотка, прихода од имовине, рада итд. који се даје држави или општини за њене расходе:* ~ на некретнине.

по̀резати (се), -ежēм (се) свр. *озледити (се), ранити (се) нечим оштрим, посећи (се).*

по̀резнӣ, -ā̄, -ō̄ *в. порески.*

по̀резни̏к м *државни службеник који скупља, прима порез.*

по̀резничкӣ, -ā̄, -ō̄ *који се односи на порезнике.*

поре́кло јек. **поријѐкло** с **1.** *оно од чега нешто потиче, почиње:* масти биљног порекла. **2.** *припадност по рођењу (породици, класи, нацији и сл.), род:* српско ~. **3.** *почетак, извор нечега:* ~ обичаја. • **водити (вући) ~** *потицати.*

порѐметити, -ӣм (трп. порѐмећен) свр. **1.** *нарушити ред:* ~ изглед. **2.** *нарушити нормалан, уобичајен ток или стање:* ~ представу. ■ ~ **се 1.** *изгубити правилан ток, постати због.* – Пореметиле му се мисли. **2.** *доћи у ненормално стање, полудети:* умно поремећен. • ~ **памећу** *полудети.*

по̀ремећā̄j м (инстр. -ем) **а.** *нарушење правилности, реда, поретка:* ~ равнотеже. **б.** *неисправно стање због каквог квара:* ~ мотора. **в.** *нарушење нормалног функционисања органа или стања свести:* ~ метаболизам.

порѐмећено̄ст, -ости ж *стање онога који је поремећен, онога што је поремећено.*

по̀рескӣ и **по̀рескӣ,** -ā̄, -ō̄ *који се односи на порез, који скупља порез, порезни:* ~ обвезник, ~ управа.

по̀рēтко јек. **по̀ријетко** прил. *доста, прилично ретко.*

порѐћи (по̀ређи), по̀рекнēм (порѐчēм, по̀речēм) (3. л. мн. по̀рекнӯ (порѐкӯ, по̀рекӯ); аор. порѐкох, по̀рече (порѐче); имп. порѐци; р. пр. по̀рекао, порѐкла (по̀рекла); трп. порѐчен, -ѐна; пр. пр. порѐкā̄вши и по̀рекā̄вши) свр. прел. **1. а.** *не признати да је нешто речено:* ~ своје речи. **б.** *одрећи се својих речи.* – Пореци што си рекао! **в.** *не признати некоме неко право и сл.:* ~ надлежност. **2.** *доказати противно, оповргнути:* ~ аргументе.

по̀рēчје и **по̀речје** јек. **по̀рјēчје** и **по̀рјечје** с *крај, предео око или поред тока реке; слив реке.*

по̀рибити, -ӣм (трп. по̀рибљен) свр. *бацањем млађи побољшати рибљи фонд неке воде или је учинити рибном.*

порибља́вати, -ӣбљā̄вām *несвр. према порибити.*

по́рив м рус. **1.** *нагон, инстинкт* **2. а.** *снажно, нагло испољавање осећања и сл.* **б.** *тренутно одушевљење, занос, жеља за нечим.*

по̀рилук м бот. и агр. *в. празилук.*

по̀ринути, -нēм (трп. по̀ринӯт) свр. **1.** *спустити у море или реку:* ~ брод. **2.** *гурнути; бацити:* ~ у јаму.

поринӯ́ће с *спуштање пловила у море или реку (по изградњи или оправци).*

по̀рити, -ӣм свр. *расецати нечим оштрим, парати:* ~ рибу.

пори́цати, по̀рӣчēм *несвр. према порећи.* • **царска се не пориче** *обећање треба испунити.*

по̀рнӣћ, -и́ћа м разг. *порнографски филм или роман.*

порногра̀фија ж грч. *сировост и бестидност у тематизацији сексуалности; бестидна литература, филм итд.*

порно̀графскӣ, -ā̄, -ō̄ *који се односи на порнографију:* ~ цртеж, ~ часопис.

поро̀бити, по̀робӣм (трп. по̀робљен) свр. **1.** *одвести у ропство:* ~ људе. **2.** *освојити, окупирати:* ~ земљу.

поробља́вати, порòбљā̄вām и **поробљи́вати,** -бљујēм *несвр. према поробити.*

поробљѝва̄ч, -а́ча м *онај који поробљује.*

поробљѝва̄чкӣ, -ā̄, -ō̄ *који се односи на поробљиваче:* ~ стратегија.

по̀род м **1.** *рођење:* ~ сина. **2.** *порођај:* женин ~. **3. а.** *дете, потомство:* чувати свој ~. **б.** *младунче, младунчад какве животиње:* животињски ~.

поро̀дилӣште с *здравствена установа за порођаје и породиље; зграда у којој се та установа налази.*

поро̀дӣља и **поро̀диља** ж *жена која треба да роди или се породила.*

поро̀дӣљскӣ, -ā̄, -ō̄ *који се односи на породиље:* ~ боловање.

поро̀дӣљство с *грана медицинске науке која се бави трудноћом и порођајем; таква наука као школски предмет.*

поро̀дити, по̀родӣм свр. **1.** *донети на свет, родити:* ~ сина. **2.** *постати родитељ.* – Супружници су породили децу. **3.** фиг. *учинити да се нешто појави, створити:* ~ дело. ■ ~ **се 1.** *донети дете на свет.* **2.** *доћи на свет, родити се.* **3.** фиг. *појавити се, настати.* – Породила се побуна.

по̀родица ж **1.** *заједница коју чине родитељи, њихова деца и блиски сродници који живе заједно.* **2.** *скуп животиња које повезује сличан циљ, идеја, рад итд.:* ~ уметника. **4.** биол. *виша систематска категорија која обухвата више родова животиња, биљака сличних по саставу, структури и блиских по пореклу.* **5.** *скуп историјских феномена који се налазе једни уз друге и чине вишу заједницу:* ~ планета. **6.** лингв. *група сродних језика:* индоевропска језичка ~.

по̀родичнӣ, -ā̄, -ō̄ *који се односи на породицу, који је у вези са породицом:* ~ живот, ~ свечаност.

по̀рођā̄j м (инстр. -ем) *физиолошки процес рађања детета из материног тела.*

по̀рођā̄јнӣ, -ā̄, -ō̄ *који је у вези са порођајем:* порођајни болови, порођајне муке.

по̏рӧзан, -зна, -о грч. *који има пӧре, шупљикав, рупичаст, који се круни:* ~ материјал.

по̏рӧзнӧст, -ости ж *особина онога што је порозно.*

по̀рок м **1.** *мана карактера или понашања.* **2.** *неморалан живот, разврат.*

по̀росити, по̀росӣм свр. **1.** *пасти пӧ̄ут росе.* – Киша је поросила. **2.** *мало покваситӣ, овлажитӣ.* – Облаци су поросили траву.

по̏рота ж правн. *судско тело састављено од грађана.*

по̏ротнӣ, -а̄, -ӧ̄ *који се односи на пороту:* ~ суд.

по̏ротнӣк м *члан пороте.*

по̏ротница ж *жена поротник.*

по̏ротничкӣ, -а̄, -ӧ̄ *који се односи на поротнике:* ~ одлука.

по̀рочан, -чна, -о *који је склон пороку; у којем је присутан порок:* ~ младић; ~ жеља.

по̀рочно прил. *на порочан начин.*

по̀рочнӧст, -ости ж *својство или стање онога који је порочан.*

порошӣ́вати, -ӧшӣ̄ва̄м *несвр. према поросити.*

по̏рта ж лат. **1.** *врата, капија (нарочито црквена).* **2.** *црквено двориште.* • **Висока Порта** ист. *дипломатски назив за турску царску владу.*

портӣ́бл прид. непром. фр. *који се може носити, преносити:* ~ телевизор, ~ камера.

по̀ртӣ̄л, -а́ла м лат. *архитектонски украшен главни улаз у цркву, палату итд., главна врата.*

по̀ртӣ̄лнӣ, -а̄, -ӧ̄ *који се односи на портал.*

по̀ртик м лат. *покривен трем са стубовима, трем.*

по̀ртӣр, -и́ра м *в. вратар (1):* фабрички ~.

по̀ртӣрка ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) *жена портир.*

по̀ртӣрница ж *просторија у којој портир обавља свој посао.*

по̀ртӣрскӣ, -а̄, -ӧ̄ *који се односи на портире.*

по̏рто[1] м непром. итал. *возарина; поштанска такса коју плаћа прималац ако пошиљка није довољно наплаћена.*

по̏рто[2] м (мн. ø) порт. *врста португалског вина (по имену истоименог града).*

портпа̀рӧл, -о́ла м фр. *овлашћени говорник, представник за штампу, званични известилац за јавност (владе, министарства, мировне мисије и сл.).*

по̀ртрӗт, -е́та (по̀ртрӗ, -ѐа) м фр. **1.** *слика или фотографија неке особе (обично лица).* **2.** фиг. *опис изгледа и психологије неке особе (обично у књижевном делу).*

портрѐтисати, -ишӗм несвр. **1.** *правити портрете.* **2.** фиг. *описивати речима нечији лик, карактер и сл.*

портрѐтист(а), -ӗ м (мн. -сти) **1.** *уметник који ради портрете (сликар или фотограф).* **2.** фиг. *писац који верно, живо описује ликове.*

по̀ртрӗтнӣ и **по̀ртрӗтскӣ,** -а̄, -ӧ̄ *који се односи на портрете:* ~ школа.

Португа́лац, -лца м *човек из Португалије; припадник португалског народа.*

Портӯга̄лка ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) *жена из Португалије; припадница португалског народа.*

по̏ртугӣ̄лскӣ и **портӯга̄лскӣ,** -а̄, -ӧ̄ *који се односи на Португалију и Португалце:* ~ језик.

по̀ртфӗљ, -е́ља м фр. **1.** *ручна кожна торба са преградама за ношење списа и сл.* **2.** *новчаник са више прегрда.* **3.** фин. *износ вредносних папира, хартија и новца једног новчаног завода.* **4.** *министарство; ресор у министарству:* министар без портфеља.

по̀руб м **1.** *порубљени крај тканине:* начинити ~. **2.** *уска уздужна трака на крају дела одеће; уопште ивица нечега:* ~ од свиле; ~ листа.

поруби́ти, по̀рӯби́м (трп. по̀рӯбљен) свр. *начинити поруб, обрубити:* ~ ногавице.

порубљи́вати, -ӯбљујӗм *несвр. према порубити.*

по̏руга ж (дат. -узи) *увредљива реч, поступак итд. којим се неко вређа, исмева, руга.*

поруго̀ва̄ти се, по̀рӯга̄м се свр. *мало се наругати:* ~ детету.

поругӣ́вати се, -ӯгујӗм се *несвр. према наругати се.*

по̏рӯжан, -жна, -о *доста ружан.*

поружнѐти јек. **поружњѐти,** -жнӣ́м свр. *постати ружан.*

поружња́вати, -ӯжња̄ва̄м *несвр. према поружнети.*

по̀рӯжњати, -а̄м свр. *в. поружнети.*

по̏рука ж (дат. -уци) **а.** *обавест, саопштење упућено некоме по другом:* писмена ~. **б.** *уопште речи које се некоме упућују.* – Ево ти моје поруке. **в.** фиг. *значење уметничког дела:* ~ романа.

порумѐнети (се) јек. **порумѐњети (се),** -ѐнӣ́м (се) свр. *постати румен, зарумењети се.*

порумѐнити, -ӯменӣ́м свр. прел. *учинити нешто руменим.*

порумењи́вати (се), -ѐњујӗм (се) *несвр. према порумењети (се), порумењити (се).*

порумӯ́нити, -ӯмӯнӣ́м свр. *учинити некога Румуном.* ■ ~ **се** *примити обележје Румуна, постати Румун.*

по̀рупчић м *дем. од поруб.*

по̀русити, -ӣм свр. *учинити некога Русом.* ■ ~ **се** *примити обележја Руса, постати Рус.*

поручи́вати, -ӯчујӗм *несвр. према поручати.*

по̀ручилац, -иоца (по̀ручитељ) м *в. наручилац.*

по̀ручити, по̀рӯчӣ́м (трп. по̀рӯчен) свр. **1.** *јавити некоме што поруком.* – Поручио је да сам слободан. **2.** (по некога, за некога) *позвати некога поруком, рећи поруке.* – Поручио нас је. **3.** *дати налог, поруџбу, затражити да се нешто уради, донесе, наручити:* ~ пиво (од келнера).

по̀ручнӣк м *в. нижи официрски чин у војсци.*

по̀ручнӣковица ж *жена поручника.*

по̀ручница ж *жена поручник.*

по̀ручнӣчкӣ, -а̄, -ӧ̄ *који се односи на поручнике.*

поруџбѐница ж *наруџбеница.*

по̀руџбина ж *наруџба, наруџбина.*

по̀рушити[1], -ӣм свр. **1.** *претворити у рушевине, срушити:* минама ~ град. **2.** *ватром из стрељачког наоружања и сл. погубити више људи:* пушком ~ пет нападача. **3.** *учинити да падне нешто што је стајало усправно:* ~ шаховске фигуре. **4.** *посећи, оборити:* ~ дрвеће. ■ ~ **се** *срушити се, пасти.* – Куће се порушише од земљотреса. • ~ **све ограде** *уклонити све оно што раздваја.* ~ **све мостове** *прекинути све везе.*

по̀рушити[2] **се,** -ӣм се свр. нар. *обући се у црнину (обући црну кошуљу, ставити црну мараму и сл.) као знак жалости за драгом умрлом особом.*

по̀рфӣр, -и́ра м грч. мин. *површинска еруптивна руда.*

порфи́ра ж грч. **1.** *пурпурна боја.* **2.** *пурпурна одежда коју су носили владари на свечаностима.*

по̀рфӣрнӣ, -а̄, -ӧ̄ **1.** *који је од порфира.* **2.** *који је боје порфира (1), пурпуран.*

порцѐла̄н, -а́на м итал. **1.** *минерална маса од финих врста глине с разним примесама од које се израђују предмети.* **2.** *посуђе од такве масе.*

порцѐла̄нскӣ, -а̄, -ӧ̄ *који је од порцелана:* ~ суд.

по̀рција и **по́рција** ж лат. **1. а.** *одмерена количина нечега:* ~ супе. **б.** *јело, пиће одређено за једног човека (у гостионици, вој-*

сци): појести порцију. **2.** *посуда, суд за јело:* држати у рукама порцију. • **добити своју (заслужену) порцију** *добити заслужену казну.*

порцѝјāш, -а́ша м **1.** *онај који носи порције.* **2.** разг. *риба чија величина одговара порцији за једног човека:* шаран ~.

порцијàшица ж **1.** *жена порцијаш.* **2.** *в. порцијаш (2).*

порцулан(-) *в. порцелан(-).*

Пòсавац, -а́вца м **1.** *човек из Посавине.* **2.** (посавац) *коњ или пас из Посавине.*

пòсавачкӣ, -а́, -о́ *који припада Посавцима.*

поса́ветовати јек. **поса́вјетовати** и **посàветовати** јек. **посàвјетовати,** -тујём свр. *дати савет.* ■ **~ се** (с неким) *питати за савет (некога); саветовати се међусобно.*

Пòсавина ж *крај око реке Саве.*

Пòсāвка ж **1.** *жена из Посавине.* **2.** (посавка) **а.** *кобила или керуша из Посавине.* **б.** агр. *врста шљиве.*

Пòсāвље с *Посавина.*

пòсāвскӣ, -а́, -о́ *који припада Посавини и Посављу; који потиче из Посавине и Посавља:* ~ ракија; ~ гонич.

пòсада ж **а.** *војна јединица смештена у једном месту или тврђави, гарнизон.* **б.** *људство брода, авиона или тенка потребно за управљање и сл.*

поса́дити, пòсāдӣм (трп. пòсāђен) свр. **1.** *ставити, закопати семе или корен саднице у земљу да израсте биљка, засадити:* ~ паприку; ~ орах. **2. а.** *ставити некога да негде седне, понудити, помоћи некога да седне:* ~ у врх стола. **б.** *натерати некога да седне и бави се нечим:* ~ за књигу. ■ **~ се** *сести, сместити се:* ~ се у столицу.

пòсаднӣ, -а́, -о́ *који се односи на посаду.*

посакри́вати, -àкрӣвāм (посàкрити, пòсакријēм) свр. *сакрити све једно за другим:* ~ играчке ■ **~ се** *сакрити се једно за другим.* – Деца се посакривала на тавану.

пòсāнкати се, -а̄м се свр. *провести неко, обично краће време у санкању.*

пòсао, -сла м (мн. пòслови, ген. пòслōвā (арх. пòсли, ген. поса́лā и пòсāлā); у неким конструкцијама: пòсла с) **1.** *рад, деловање на обављању нечега (физички или умни):* унети се у ~, почети с послом. **2.** *рад као стално занимање:* остати без посла, отићи на посао. **3.** *привредно предузеће, радња.* – Његов посао добро стоји. **4. а.** *задатак, обавеза.* – Ђачки посао је учење. **б.** *однос, међусобна веза:* имати нерашчишћене послове с неким. **в.** *предмет на коме неко ради или резултат нечијег рада.* – Жена узме у руке свој посао. • **бапска (женска, циганска) посла** *тако раде бабе (жене, Цигани); то је њима (бабама итд.) својствено.* **ћорав ~** *посао који не води добром.* **таман посла!** *то никако, никако не.* **ђавоља посла** *врло комплицирана, тешка ствар.* **гледати свој ~ (своја посла итд.)** *не мешати се у туђ посао, живот и сл.* **не ваља ти ~!** *не радиш паметно!* **имати посла с неким** а) *бити с неким повезан на неки начин;* б) *имати много брига због некога.* **нису ту чиста посла** *ту има нешто сумњиво.* **Сизифов ~** *неприкидан, заморан и бесмислен посао (по имену митског јунака Сизифа који је по божјој казни непрекидно ваљао камен узбрдо, а он би му се скотрљао с врха).*

пòсвађати, -а̄м и **пòсвадити,** -ӣм свр. *учинити да неко с неким буде у свађи, завадити.* ■ **~ се** *ступити с неким у свађу:* ~ с другом.

пòсве прил. **а.** *сасвим, потпуно:* бити ~ сигуран. **б.** *одвише, сувише:* бити ~ сујетан.

посведòчити јек. **посвједòчити,** -èдочӣм свр. **1.** *потврдити истинитост или лажност нечега као сведок на суду.* **2.** *дати доказ о нечему, доказати.* – Посведочио је на суду о злочину.

пòсвемашњӣ, -а́, -о́ *који се испољава у пошљивости, пошљун.*

пòсвета ж **1.** црквр. *обред увођења у неки чин или достојанство, освећење.* **2.** *кратка уводна реч у књижевном делу којом писац показује коме посвећује то штиво; пригодни запис са аутограмом који писац бележи на примерку књиге одређеној читаоцу:* дати посвету.

посвéтити, пòсвētӣм свр. **1. а.** *учинити светим помоћу црквеног обреда:* ~ мученика. **б.** *учинити што важећим, уобичајеним:* ~ односе. **2.** *увести обредом у неки чин, сталеж итд.:* ~ у ђакона. **3.** (некоме, нечему) **а.** *одредити за неки рад, задатак и сл.:* ~ цркви. **б.** *обратити пажњу, настојања итд. на нешто:* ~ идеји. **в.** *испунити одговарајућим садржајима:* ~ новину политици. **г.** (нешто некоме) *наменити некоме што у знак поштовања, љубави итд.:* ~ дело родитељима. **д.** *написати посвету на књизи.* ■ **~ се 1.** *постати свет.* – Мученик се посвети. **2. а.** *предати се сасвим нечему:* ~ игри. **б.** *изабрати нешто као позив, занимање:* ~ сликарству. • **посветиле ти се речи!** *изрека којом се одобрава нечији говор, изјава и сл.* **посветила ти се рука!** *изрека којом се некоме одобрава чин нечијег кажњавања, освете итд.*

посвéтлити, пòсвētлӣм јек. **посвијѐтлити,** пòсвијетлӣм свр. *палећи или приносећи ближе светло учинити некоме што видљивијим; мало осветлити.* – Посветли нам мало, ништа не видимо.

пòсвēћенōст, -ости ж *стање онога што је посвећено.*

посвећѝвати (се), -èћујēм (се) *несвр. према посветити (се).*

посвѝрати, пòсвӣрāм свр. *провести неко време свирајући.*

пòсвојак, -ōјка м *посвојено дете.*

посвòјити, пòсвојӣм свр. **1.** *прихватити као своје, учинити својим:* ~ идеје. **2.** *усвојити:* ~ дете. **3.** *освојити, присвојити:* ~ имање.

пòсвōјче, -ета с (мн. ø; зб. им. пòсвојчāд ж) *хип. од посвојак.*

посвршáвати, -ршāвāм и **посвршѝвати,** -ршујēм *несвр. према посвршити.*

посвр̀шити, пòсвр̄шӣм свр. *завршити, окончати (посао).*

пòсвуд(ā) и **посвȕдā** прил. **1.** (на питање: где?) *на сваком месту, свуда:* Посвуда је владао мир. **2.** (на питање: камо? куда?) *свакамо; свукуда.* – Птице лете посвуда.

пòсебан и **по́себан,** -бна, -о **1.** *који је одељен, одвојен од других, самосталан:* издвојити своје ~ мишљење. **2.** *који је различит од других, нарочит:* ~ примерак расе. **3.** *који је намерно одређен за нешто:* ~ одељење.

пòсебно (пòсебицē) прил. **1.** *засебно, одвојено:* ~ корити сваког. **2.** *нарочито, особито:* од више ~ истаћи једног.

пòсебнōст, -ости ж *особина или својство онога што је посебно.*

посе́гнути, пòсēгнēм (аор. посе́гнух и посе́гох, пòсēгнӯ и посе́гну, посе́же и пòсēже; р. пр. посе́гнуо, посе́гнула и пòсēгао, посе́гла (пòсēгла)) свр. **а.** (за нечим) *машити се нечега, узети нешто:* ~ за кашиком. **б.** (руком) *пружити (руку) да се што узме или учини:* ~ руком за књигом. **в.** (руком на некога) *дићи руку на некога, хтети ударити кога, ступити у борбу с неким.* **д.** (за неким, за нечим) *покушати стећи, добити нешто:* ~ за богатством.

по́сед (пòсед) јек. **по́сјед** (пòсјед) м **1. а.** *оно што се поседује, имовина.* **б.** *имање, некретнине (кућа, земља и сл.):* посетити ~. **в.** *подручје или земља окупирана и искоришћавана од империјалистичке државе:* енглески прекоморски ~. **2.** *поседовање.* • **бити у поседу нечега** *имати нешто.* **доћи у ~ нечега** *добити нешто.* **увести у ~** правн. *озаконити да наследник управља оставштином као својином.*

пòседак јек. **пòсједак,** -етка м *посело.*

посе́дати, пòсēдāм и **пòседати,** -а̄м јек. **посје́дати,** пòсједам и јек. **пòсједати,** -а̄м *несвр. према посести.*

пòседати јек. **пòсједати,** -а̄м свр. *сести редом једна за другим.*

посе́дети јек. **посијѐдјети,** -дӣм свр. *постати сед, оседети.*

посѐдети јек. **посјѐдјети** (посјѐдити), -дӣм свр. непрел. *неко време провести седећи; неко време остати код кога у госта.*

посе́дити, пòсēдӣм јек. **посијѐдити,** пòсиједӣм свр. прел. *учинити седим.*

по́седнӣ и **пòседнӣ** јек. **по́сједнӣ** и **пòсједнӣ,** -а́, -о́ *који се односи на посед.*

по́седни̏к и **по̀седни̏к** јек. **по́сједни̏к** и **по̀сједни̏к** м *онај који нешто поседује, власник, господар.*

по́седница и **по̀седница** јек. **по́сједница** и **по̀сједница** ж *женска особа поседник.*

по́седничкӣ и **по̀седничкӣ** јек. **по́сједничкӣ** и **по̀сједничкӣ,** -ā, -ō *који се односи на поседнике.*

по́седни̏штво и **по̀седни̏штво** јек. **по́сједни̏штво** и **по̀сједни̏штво** с *поседовање; власништво.*

по́седовати и **по̀седовати** јек. **по́сједовати** и **по̀сједовати,** -дујем несвр. **1.** *имати као својину:* ~ замак, ~ аутомобил. **2.** *имати као својство или особину:* ~ таленат.

по́седо̄внӣ и **по̀седо̄внӣ** јек. **по́сједо̄внӣ** и **по̀сједо̄внӣ,** -ā, -ō *који се односи на посед:* ~ однос.

по̀сезати, -ежем и **посе́зати,** по̀сежем *несвр. према посегнути.*

по̀сејати јек. **по̀сијати,** -јēм свр. **1.** *бацити, посути или сејалицом убацити семе у земљу да никне:* ~ жито. **2.** фиг. **а.** *нешто обилно посути, покрити нечим:* ~ пут сољу. **б.** *разбацати, поставити по нечем:* ~ мине по шуми. **3.** *изгубити једно за другим:* ~ ствари по кући. • **~ ветар, пожњети буру (пожар)** *неромишљено изазвати тешке последице.*

посѐкотина и **посекѐтина** јек. **посјѐкотина** и **посјекѐтина** ж *рана начињена оштрицом.*

посе́ло јек. **посијѐло** с **а.** *састанак сеоске младежи ради посла и забаве у јесење и зимске вечери.* **б.** *вечерњи кућни састанак пријатеља ради забаве и дружења.*

посељачи́вати (се), -а̀чујем (се) *несвр. према посељачити (се).*

посељача́чити, посѐљача̄чим свр. *учинити сељаком, наметнути сељачки начин живота.* ■ **~ се а.** *постати сељак, прихватити сељачки начин живота.* **б.** фиг. пеј. *постати прост, нецивилизован.*

посени́лити, -ѐнӣлӣм свр. *постати сенилан, излапети.* – Деда је посенилио.

по̀сесѝван, -вна, -о лат. **1.** *који се односи на својину, власништво.* **2.** *који некога, нешто жели само за себе:* ~ супруг. **2.** лингв. *присвојан:* ~ придев, ~ заменица.

посеси́вно̄ст, -ости ж *особина оног који је посесиван; себичност.*

по̀сести јек. **по̀сјести,** -еднēм (-едēм) свр. **1.** *сести једно за другим, заузети места (о више њих):* ~ по столицама. **2.** (некога) *сместити, метнути некога да седне:* ~ на столицу. **3.** (коња, на коња) *узјахати.* **4.** вој. *заузети, освојити (војском); распоредити војску по положају:* ~ територију; ~ коту.

по̀сестрима ж *женска особа с којом је обављен обред сестримљења.*

по̀сестримити, -ӣм свр. *узети за посестриму.* ■ **~ се** *везати посестримством.*

по̀сестри́мство с *посестримска веза.*

по̀сета јек. **по̀сјета** ж **1. а.** *краћи обилазак некога:* доћи у посету. **б.** *обилазак неке знаменитости или места:* ~ Београду. **в.** *лекарски преглед болесника (у болници или код куће).* **2.** *особа или особе које чине посету.* – Болеснику је дошла ~.

посѐтилац јек. **посјѐтилац,** -иоца м (инстр. -иоцем; ген. мн. -илā̄ц) *онај који некога, нешто посећује.*

посѐтитељ јек. **посјѐтитељ** м *в. посетилац.*

посѐтитѐљка јек. **посјѐтитѐљка** (посетитѐљица јек. посјетитѐљица) ж *женска особа посетилац.*

по̀сетити јек. **по̀сјетити,** -ӣм свр. **1.** *доћи некуда или некоме и ту провести извесно време:* ~ пријатеља, ~ музеј. **2.** фиг. *доћи, наступити.* – Посетила га је смрт.

по̀сетница јек. **по̀сјетница** ж *одштампани картончић с именом и презименом, често и адресом, одн. занимањем.*

по̀сећено̄ст јек. **по̀сјећено̄ст,** -ости ж *стање оног што је посећено.*

по̀сећи, посе́чēм јек. **по̀сјећи,** посијѐчēм (3. л. мн. посе́кӯ јек. посијѐкӯ) свр. **1.** *секући (сабљом, секиром) убити, усмртити:* ~ противника. **2.** *порезати, ранити:* ~ руку. **3.** *одсећи, одрубити:* ~ главу. **4.** *одсећи, оборити:* ~ дрво. ■ **~ се** *порезати се неким сечивом (ножем и сл.).*

посећи́вати (се) јек. **посјећи́вати (се),** -ѐћујем (се) *несвр. према посетити (се).*

посе́цати (се), по̀сēцām (се) јек. **посијѐцати (се),** по̀сијецām (се) *несвр. према посећи.*

посѝвело̄ст јек. **посѝвјело̄ст,** -ости ж *својство или стање онога што је посивело.*

посѝвети јек. **посѝвјети,** -вӣм свр. непрел. *постати сив.*

посѝвити, по̀сѝвӣм свр. прел. *учинити сивим.*

по̀сигӯран, -рна, -о *доста, веома сигуран.*

по̀сигӯрно прил. *доста, веома сигурно.*

по́силнӣ и **по̀сѝлнӣ,** -ōга м рус. ист. *у бившој југословенској војсци војник који послужује официра.*

по̀синак, -йнка м *онај кога је неко посинио.*

посѝнити, по̀сѝнӣм свр. *по закону усвојити мушко дете и дати му сва права која има син.*

посињѐње с *законско усвајање мушког детета.*

посињи́вати, -њујем *несвр. према посинити.*

по̀сипати (се), -ā̄м (се) *несвр. према посути (се).*

по̀сисати, -ā̄м и -ишēм свр. *сисањем извући (неку или сву количину млека).*

по̀ситан, -тна, -о *доста, врло ситан:* ~ шљунак, ~ дечак.

поска́кати, по̀ска̄чēм свр. **1.** *скочити један за другим.* – Гости поскакаше са столица. **2.** *изаћи, избити на површину.* – Поскакали им чиреви по кожи.

поскаки́вати, -а̀кујем *несвр. према поскочити.*

по̀скапати, -ā̄м свр. *погинути, угинути једно за другим.* – Стока поскапа.

поски́дати, по̀ски̏дām свр. *скинути све једно за другим:* ~ украсе са јелке. ■ **~ се** *скинути са себе одећу један део за другим.*

по̀склањати, -ā̄м свр. **а.** *склонити на страну или сакрити све једно за другим:* ~ ствари. **б.** *унети ред, средити (домаћинство):* ~ неред. ■ **~ се** *склонити се једно за другим.*

по̀скок м **1.** *мали скок увис.* **2.** зоол. *врста отровне змије,* Vipera ammodytes.

поскочити, по̀скочӣм свр. **1.** *учинити скок увис, мало скочити:* ~ од среће. **2.** *порасти, отићи навише.* – Цена поскочила. **3.** *брзо се подићи или брзо кренути у неку активност:* ~ с постеље.

по̀скочица ж *песма која се пева у колу (док се поскакује).*

по̀скӯп, -а, -о *веома, доста скуп.*

поску́пети јек. **поску́пјети,** -пӣм свр. непрел. *постати скуп, скупљи.* – Роба је поскупела.

поску́пити, по̀скӯпӣм свр. прел. *учинити скупљим или скупим.* – Суша ће поскупити поврће.

поскупље́ње с *повишење цене (некој роби).*

поскупљи́вати, -ујем *несвр. према поскупети, поскупити.*

по̀скӯпо прил. *доста, веома скупо.*

по̀скура ж грч. *обредни хлеб у православној литургији, нафора.*

послага́ти, по̀слā̄жēм свр. *сложити једно за другим, једно на друго:* ~ књиге.

по̀сла̄ник м **1.** *представник изабран гласањем народа да у законодавном телу заступа његове интересе:* народни ~. **2.** *службени заступник интереса једне државе у другој:* руски ~.

по̀сла̄ница ж **1.** *писмена порука (обично групи људи).* **2.** *службена порука владара народу или законодавном телу; порука*

црквеној поглавару свештенству и паству. **3.** *писмо у стиховима као врста књижевног дела.* **4.** *апостолско писмо у Новом завету:* ~ апостола Павла. **4.** *женска особа посланик.*

по̀сла̀ничкӣ, -ā, -ō *који се односи на посланике и посланице:* ~ клуб, ~ мандат.

по̀сла̀нӣштво с *част, служба посланика.*

посла́нство с **1.** *задатак, мисија.* **2.** *дипломатско представништво једне државе у другој; зграда у којој се то представништво налази.*

по̀сластица ж **1.** *слатка храна (колач итд.).* **2.** *укусно јело уопште.*

по̀сластича̏р, -а и **послàстӣча̏р,** -а́ра м *онај који прави или продаје посластице (1).*

по̀сластича̏рка и послàстӣча̏рка ж *женска особа посластичар.*

послàстӣча̏рница ж *простор ија или зграда у којој се праве и продају посластице (1).*

по̀сластичарскӣ и **послàстӣча̏рскӣ,** -ā, -ō *који се односи на посластичаре.*

посластича́рство с *посао, занимање посластичара.*

по̀слати, по̀шаљēм и по̀шљēм свр. **1. а.** *отпремити куда с некаквим послом, задатком:* ~ по пријатеља, ~ по воду. **б.** *отпремити, упутити ка неком циљу, месту:* ~ на аеродром. **в.** *упутити нешто:* ~ писмо, ~ поруку. **2.** *бацити, испалити у неком правцу:* ~ гранату, ~ ракету. **3.** *изразити некоме осећање, жељу речима или гестом:* ~ пољубац.

по̀слē јек. **по̀слије I.** прил. **а.** *по истеку неког времена, касније, доцније.* – Писали смо и после брисали. **б.** *потом, затим (у набрајању).* – Храбар и одважан а после био је и леп. **II.** предл. (с ген.) **а.** *по завршетку нечега, након.* – После среће долази туга. **б.** *с именицом или заменицом у ген. изриче се оно што је иза нечега у простору или по важности.* – Најважнији после краља је премијер.

после- јек. **послије-** *први део сложених придева који означавају да се нешто догодило после онога што означава други део сложенице:* послепоноћни.

послéдак јек. **посљéдак,** -е́тка м *оно што је последње у неком времену, крај, свршетак.*

последѝпломскӣ јек. **послиједѝпломскӣ,** -ā, -ō *в. постдипломски.*

по̀следица јек. **по̀сљедица** ж *оно што нужно следи, настаје из узрока.*

по̀следичнӣ јек. **по̀сљедичнӣ,** -ā, -ō *који се јавља као последица нечега; којим се изриче последица:* ~ стање; ~ реченица.

по̀следичнōст јек. **по̀сљедичнōст,** -ости ж *особина онога што је настало као последица нечега; оно што показује последицу, у чему се огледа последица.*

по̀следњӣ јек. **по̀сљедњӣ,** -ā, -ō **1.** *који се налази на самом крају нечега, за којим не следи више ништа:* ~ поздрав. **2.** *који је једини преостали.* – Борићемо се до последњег човека. **3.** *који непосредно претходи садашњем:* у последње време. **4.** *који се баш појавио, најновији:* ~ модни хит. **5.** *који је малопре, тек поменут.* – Ана, Мара, Милица... ова последња је најлепша. **6.** *коначни, дефинитивни:* ~ аргумент. **7.** *најгори, најлошији од свих:* ~ сиромах у селу.

по̀сленӣк, -а и **послènӣк,** -и́ка м *онај који се бави неким радом као професијом:* културни ~.

по̀сленица ж *жена посленик.*

по̀сленичкӣ, -ā, -ō *који се односи на посленике.*

послепо́дне јек. **послијепо́дне** и **посљепо́дне,** -ева с *део дана од поднева до вечери.*

послепо́днēвнӣ јек. **послијепо́днēвнӣ** и **посљепо́днēвнӣ,** -ā, -ō *који се односи на послеподне:* ~ одмор, ~ смена.

послèратнӣ јек. **посљèратнӣ,** -ā, -ō *који се односи на време после рата; који је карактеристичан за то време:* ~ доба; ~ политика.

по̀слић, -а и **по̀слӣћ,** -и́ћа м *дем. од посао.*

по̀слōван, -вна, -о **1.** *који је у вези са пословима, који се односи на послове:* пословне везе. **2.** *који је одређен, који служи за вршење послова:* ~ биро, ~ састанак. **3.** *који се бави пословима; који је предузимљив, предузетан:* ~ свет. **4.** *који је својствен вредном, предузимљивом човеку:* ~ изглед.

послòвати, по̀слујēм несвр. **а.** *обављати неки посао, радити:* ~ по кући. **б.** *обављати послове, пословне активности.* – Фабрика добро послује. **в.** *бити с неким у пословном односу:* ~ с неким предузећем.

послове́нити, -òвēнӣм свр. *учинити (некога) Словеном.* ■ ~ **се** *постати Словен.*

пословењи́вати (се), -èњујēм (се) *несвр. према пословенити (се).*

по̀словица ж *сажета, завештајна формулација искуства, језгровито изречено опажање прихваћено у традицији, гнома:* народна ~.

по̀словичан, -чна, -о **а.** *који је ушао у пословице:* ~ вредност. **б.** *уобичајен, карактеристичан:* ~ предузимљивост.

по̀словичкӣ, -ā, -ō *који се односи на пословице; који има карактер пословице:* ~ мудрост; ~ облик израза.

по̀слōвнӣк м *пропис о пословању или правилима рада неке скупштине, конгреса, предузећа итд.:* скупштински ~.

по̀слōвница ж *пословна јединица неког предузећа одвојена од централе; зграда, канцеларија и сл. у којој се та јединица налази.*

по̀слōвно прил. *на послован начин, службено; марљиво, вредно:* обраћати се ~; ~ радити.

послóвнōст, -ости ж *својство или особина онога који је послован.*

по̀словодни, -ā, -ō *који је надлежан за вођење послова:* ~ орган.

пословòдство с **а.** *тим људи који руководи пословима једног предузећа:* члан пословодства. **б.** *зграде или простор ије у којима тај тим људи ради:* ићи у ~. **в.** *вођење послова.*

по̀словођа м (мн. ж) **а.** *службеник који руководи радом канцеларије.* **б.** *лице које управља или руководи техничком страном неког посла и сл.*

послода́вац, -вца м (инстр. -вцем; ген. мн. послòдāвāцā) *онај који даје посао, који најмљује, запошљава радну снагу.*

по̀слуга ж (дат. -узи) **1.** *служба, послужење, дворба:* добити послугу. **2.** зб. *унајмљено послужитељско особље у кући, хотелу итд.* – У кући је нова ~. **3.** вој. зб. *група људи која опслужује артиљеријско оруђе (топ, митраљез итд.).* **4.** *поступак давања неке ствари на бесплатну употребу за одређено време и с обавезом враћања:* узети на послугу.

послу̀жāвнӣк м *посуда од различитог материјала у облику плоче с уздигнутим ивицама који служи за ношење мањих судова и јела.*

послужéње с *оно што се да госту да поједе и попије; сам тај поступак.*

послужи́вати (се), -у̀жујēм (се) *несвр. према послужити (се).*

послу̀жилац, -иоца м *онај који послужује, који додаје нешто.*

послу̀житељ м (инстр. -ем) **а.** *онај који послужује у некој установи, надлештву:* општински ~. **б.** *онај који послужује јелом.* **в.** *слуга, служитељ:* ~ у кући.

послу̀житēљка (послужитèљица) ж *она која послужује.*

послу̀житељскӣ, -ā, -ō *који се односи на послужитеље.*

послу́жити, по̀слу̀жӣм свр. **1.** *извршивши неку радњу удовољити нечијој жељи, захтеву, молби, понудити:* ~ купца. **2. а.** *бити употребљен у неку сврху (обично уместо нечега другог, што недостаје).* – Цеви су им послужиле уместо топовских. **б.** *ићи на руку, помоћи.* – Послужила ме срећа. **3.** (чиме) *понуди-*

ти, почастити: ~ колачима, ~ ракијом. **4. а.** *провести неко време у служби:* ~ три године. **б.** *бити на служби, помоћи.* – Послужиће ако буде потребно. **5.** спорт. *додати, упослити (лоптом):* ~ саиграча. ■ **~ се 1.** *узети нешто од оног што је понуђено:* ~ слатким. **2.** *употребити, применити:* ~ лукавством. • **~ се приликом** *искористити прилику.*

по̀слӯх м **1.** *слушање, ослушкивање.* **2.** *послушност, покорност.*

по̀слухнути, -нём свр. *в. послушати.*

по̀слӯшан и **по̀слушан,** -шна, -о *који је спреман да послуша, да учини оно што се од њега тражи:* ~ дечак, ~ пас.

по̀слушати, -а̄м свр. **1.** *провести неко време слушајући:* ~ плоче на грамофону. **2.** *најрећи слух да се боље чује или разуме, ослушнути:* ~ шапат. **3. а.** *извршити заповест, удовољити нечијој жељи итд.:* ~ стариј̄ег, ~ родитеље. **б.** *послужити, помоћи.* – Дете у бакиној кући послуша што треба. ■ **~ се** *узајамно се саслушати.*

послушки́вати, -ујшкујём *несвр. према послушати.*

по̀слушни́к м **1.** *онај који је послушан.* **2.** црквено *приправни степен пре ступања у калуђере.*

по̀слушница ж *она која је послушна.*

по̀слушнички прил. *попут послушника, као послушник, без поговора:* ~ извршавати наредбе.

по̀слушни́штво с *слушање, покоравање без поговора.*

по̀слӯшно и **по̀слушно** прил. *на послушан начин:* ~ радити.

по̀слӯшно̀ст и **послу́шно̀ст,** -ости ж *својство или особина оног који је послушан:* ропска ~, слепа ~.

посма́тра̄ње с *гл. им. од посматрати.* • **послати (одвести) некога на ~** *ставити некога под сталну лекарску контролу (обично психијатријску).*

посма́трати, по̀смāтрām несвр. **1.** *пажљиво гледати у некога или нешто:* ~ девојку, ~ пејзаж. **2.** *обраћати пажњу на нешто; чинити нешто предметом свог занимања, проучавати:* ~ понашање деце; ~ живот мрава.

посма̀тра̄ч, -а́ча м (уп. проматрач) **1.** *онај који посматра, гледа некога или нешто.* **2.** *онај који по службеној дужности или задатку посматра, пази на нешто, контролише нешто:* ~ у метеоролошкој станици, ~ избора, ~ Уједињених нација.

посма̀тра̄чкӣ, -ā, -ō *који се односи на посматраче:* ~ способност, ~ станица.

посма̀тра̄чница ж *место с којег се посматра, осматрачница.*

по̀смицати, -ичём свр. *смаћи једно по једно, побити све или многе:* ~ снајперисте.

посмо̀трити, по̀смотрӣм свр. **а.** *погледати, разгледати:* ~ пролазника, ~ изложбу. **б.** *размотрити, промислити, испитати:* ~ неку теорију.

посмрза́вати се, -ра̄вām се свр. **а.** *смрзнути се једно за другим.* – Рањеници се посмрзаваше у снегу. **б.** *јако се прехладити, навући се зиме.* – Нема грејања па се посмрзавасмо.

по̀смртнӣ, -ā, -ō **1.** *који се односи на време после смрти:* ~ звоно, ~ марш. **2.** *који је објављен после нечије смрти, постхумни:* ~ књига.

посмртни́на и **по̀смртнина** ж **1.** *оставштина после смрти.* **2.** *новчана помоћ која се даје породици покојника за погреб.*

по̀смртница ж *писмена или штампана обавест о нечијој смрти, умрлица.*

по̀смртно прил. *после смрти:* ~ одликовати.

по̀смрче, -ета с (мн. ø; зб. им. по̀смрча̄д ж) **а.** *дете које се родило после очеве смрти.* **б.** фиг. *књижевно дело штампано по пишчевој смрти.*

посни́мати, по̀снӣмām свр. **1.** *снимити, скинути једно за другим:* ~ хаљине. **2.** *снимити камером или фотографисати све редом:* ~ више кадрова.

по̀сно̀ст, -ости ж *особина онога што је посно:* ~ хране, ~ земљишта.

посо̀лити, по̀солӣм (трп. по̀сољен) свр. **1. а.** *ставити со у јело:* ~ чорбу. **б.** *посути сољу:* ~ тањир. **2.** фиг. *појачати, истаћи дејство нечега:* ~ оптужбе.

посоља́вати, -о̀ља̄вām *несвр. према посолити.*

поспа́вати, по̀спа̄вām свр. *мало одспавати.*

поспаљи́вати, -а̀љујём свр. *спалити све редом:* ~ куће.

по̀спа̄н, -а, -о **1.** *који је у полусну, снен; коме се спава, сањив:* ~ човек. **2.** *који делује успављујуће:* ~ жубор воде. **3.** *који је утонуо у сан:* ~ предграђе. **4.** *који изгледа као да је у сну, непокретан:* ~ јаблан.

поспа́нац, -нца и **поспа́нко** м *онај који воли да много спава.*

по̀спа̄нка ж *она која воли да много спава.*

по̀спа̄но прил. *на поспан начин, сањиво.*

по̀спа̄но̀ст, -ости ж *својство или стање онога који је поспан.*

по̀спати, -пӣм свр. **а.** *заспати једно за другим.* – Болесници поспаше. **б.** *провести неко време у спавању, поспавати:* ~ сат времена.

поспеше́ње јек. **поспјеше́ње** с *убрзање.*

поспеши́вати јек. **поспјеши́вати,** -ѐшујём *несвр. према поспешити.*

по̀спешити јек. **по̀спјешити,** -ӣм свр. *убрзати, пожурити:* ~ корак, ~ процес.

по̀спрдан, -дна, -о *подругљив, ироничан; увредљив:* ~ осмех, ~ текст.

поспр́дати се, по̀спр̄дām се несвр. *излагати некога или нешто спрдњи, спрдати се:* ~ са слугама.

по̀спрдно прил. *спрдајући се, са спрдњом; увредљиво:* ~ говорити о нечем.

по̀спрднути се, -нём се свр. *изложити кратковремену спрдњи:* ~ с неким, ~ на нечији рачун.

поспре́мати (се), по̀спрēмām (се) *несвр. према поспремити (се).*

поспре́мити, по̀спрēмӣм свр. **1. а.** *довести у ред, средити:* ~ стан. **б.** *дати некоме или нечему уредан изглед:* ~ децу. **2.** *припремити, зготовити:* ~ јела. ■ **~ се** *спремити се сви, једно за другим.* – Деца се поспремише за пут.

поспу́штати, по̀спӯштām свр. *спустити једно за другим:* ~ једра. ■ **~ се** *спустити се једно за другим.* – Дечаци се поспушташе низ конопце.

поспра́мити, по̀спра̄мӣм (трп. по̀спра̄мљен) свр. **а.** *натерати, подстаћи некога да се срами, постидети:* ~ грешнике. **б.** *изазвати у некоме осећај стидне нелагодности:* ~ псовкама укућане. ■ **~ се** *осетити стид, постидети се:* ~ због грешке.

по̀спра̄мљено прил. *срамећи се, са стидом:* погледати ~.

по̀спра̄мљено̀ст, -ости *стање онога који се срами.*

поспра́нац, -нца и **поспра́нко,** -а м пеј. *увредљив назив за мушку особу (обично неспособњаковића, млакоњу, човека мале вредности и сл.).*

по̀срати се, по̀серēм се свр. вулг. *извршити велику нужду.*

по̀србити, -ӣм свр. *учинити да неко постане Србин, да нешто добије српски карактер или обележја:* ~ азбуку, ~ идеје. ■ **~ се** *постати Србин.*

посрбља́вати (се), -р̀бља̄вām (се) и **посрбљи́вати (се),** -р̀бљујём (се) *несвр. према посрбити (се).*

посребри́вати, -ѐбрујём *несвр. према посребрити.*

посрѐбрити и **по̀сребрити,** по̀сребрӣм свр. **1.** *покрити, премазати танким слојем сребра.* **2.** *дати нечему боју или сјај сребра.* – Месец посребри предео.

посред (наглашено: по̀сред) предл. (с ген.) *означава:* **а.** *релативну средину места или простора онога што реч или израз у*

ѣен. значи: ~ куће, ~ чела, ~ стазе. **б.** *релативно средишњи део времена оноѓа шшо реч или израз у ѣен. значи:* ~ године, ~ забаве. **в.** *да се нешто доѓађа или јесше између оноѓа шшо реч или израз у ѣен. значи.* – Туговали смо посред кестенова. • **~ среде** *баш у средини; баш у средину:* налазити се ~; погодити ~.

пòсредан, -дна, -о *који се исйољава или делује не дирекшно, већ йосредсшвом, йомоћу нечеѓа, индирекшан:* ~ пут, ~ повод.

посре́ди јек. **посри̏једи** прил. у изр. **бити ~** *бити у йишању.* – Знамо шта је посреди.

пòсреднӣк м **1. а.** *онај који йомаже, йосредује да се реализује какав йосао, да дође до сйоразума итд.* **б.** *онај који йомаже да се измире сшранке у сукобу.* **2.** *оно йомоћу чеѓа се врши йосредовање, размена.* – Новац је посредник у трговини.

пòсредница ж *она која йосредује.*

пòсредничкӣ, -ā, -ō *који се односи на йосреднике и йосредовање:* ~ уред, ~ уговор.

пòсредништво с **а.** *йосредовање.* **б.** *служба, йосао йосредника.*

пòсредно прил. *на йосредан начин, индирекшно.*

пòсреднòст, -ости ж *својсшво, особина оноѓа шшо је йосредно.*

пòсредовати, -дујем несвр. **1.** *бити йосредник, бавиши се йосредовањем:* ~ у продаји. **2.** *осшваривати, йосшизаши йосредовањем:* ~ измену закона.

пòсредство с рус. *йосредовање.*

посрећи̏вати се, -ѣујем се *несвр. йрема йосрећиши се.*

пòсрећити се, -ӣм се свр. *имаши среће, усйеха, йоћи за руком, усйеши.* • **посрећило ти (вам) се** *било ши (вам) са срећом.*

поср̏кати, пòср̏ћем свр. **1.** *срчући йојесши или йойиши нешшо шечно, жишко до краја:* ~ чорбу. **2.** *удахнуши:* ~ ваздух. **3.** фиг. *уйиши у себе, йримиши:* ~ мудрост из књига.

поср̏кнути, пòср̏кнем свр. **1.** *сркнуши једанйуш или неколико йуша нечеѓ шечној или жишкој:* ~ ракије. **2.** *в. йосркаши:* ~ сву супу; ~ ваздух.

поср̏нулòст, -ости ж *својсшво или сшање оноѓа који је йосрнуо.*

поср̏нуо, -ула, -о *р. йр. од йосрнуши у ашириб. служби.*

поср̏нути, пòср̏нем свр. **1. а.** *несйрешно коракнуши, йоклецнуши, сйошаћи се.* **б.** *йасши на земљу ѓубећи ослонац.* **2.** фиг. *накривиши се услед шрошности (о ѓрађевини, дрвешу и сл.).* **б.** *йасши, клонуши духом; йосшаши слаб, оронуши, ослабиши:* ~ пред тешкоћама; ~ од болести. **в.** *економски йройасши, осиромашиши.* – Радници ће посрнути. **г.** *изѓубиши на снази, йойусшиши.* – Вера нам посрну. **3.** *йочиништи ѓрех, ѕѓрешиши; морално се искваришти.*

посрну̏ће с *йосрнулосш.*

пòсртāј м *йосрнуће, сйошицање.*

пòсртати, -рћем *несвр. йрема йосрнуши.*

пôст, пòста м **1.** црквв. *обавезно уздржавање од мрсне хране у данима када шо црквени йройиси захшевају од верника.* **2.** *време када се йосши.* – Пост траје седам дана. **3. а.** *ѓлад, ѓладовање.* – Те године завлада пост. **б.** *казна осуђенику у шамници:* казна од три поста. • **~ ти твој!** нар. *блажа йсовка.* **свакоѓ йоста три дана доста** *све има своју меру.* **велики, часни ~** *йосш йред Ускрс (у йравославаца).* **рамазански ~** *йосш код муслимана који се завршава Бајрамом.*

пост- лат. *као йрви део сложенице значи: иза, йосле:* постпорођајни, постдипломац, постоперативни.

пòстава ж **1. а.** *шканина или кожа којом је йосшављена унушрашња сшрана одеће или обуће.* **б.** *оно чиме је што йосшављено и служи као йойора, йодлоѓа, основа:* брош на црној постави. **2.** спорт. *састав екиūе (нйр. у хокеју, кошарци и сл.) којој у одређеном шренушку нейосредно учесшвује у игри.* – Прва постава је дала гол. **3.** *расйоред йредмеша или особа йри извођењу какве радње и сл.:* кореографска ~, режијска ~.

пòставити, -ӣм (трп. пòстављен) свр. **1.** *учиништи да нешшо сшоји, да буде у усйравном йоложају:* ~ чуњеве. **2.** *сшавиши, меѓнуши на одређено место:* ~ круну на главу. **3.** *довесши шшо у шакво сшање да служи својој сврси:* ~ клопку. **4.** *смесшиши на одређено, одѓоварајуће место; расйоредиши, разместиши:* ~ линију одбране; ~ стражаре. **5.** *йоложиши на сшо йрибор за јело и йиће, одн. храну:* ~ вечеру. **6.** *зайослиши у какву службу; уздићи на виши йоложај у служби:* ~ за министра. **7. а.** *сшавиши йосшаву са унушрашње сшране одеће или обуће:* ~ капут. **б.** *йокрийи, обложиши йовршину нечеѓа нечим:* ~ темеље каменом. **8.** *у вези са неким именицама значи: извршиши, учиниши оно шшо именица значи:* ~ питање, ~ дијагнозу, ~ рекорд. **9.** фиг. **а.** *дайи нечему сценски облик:* ~ представу. **б.** *дайи чему одређен йравац:* ~ бригу за мир као политику. ■ **~ се а.** *заузеши одређено место.* – Поставио се на улазу у салу. **б.** *сшаши у ред, йосшројиши се.*

пòставка ж (дат. -вци; ген. мн. -кӣ) **1. а.** *йосшављање, изношење.* **б.** *начин на који је нешшо йосшављено, изнесено:* пишчева ~ догађаја. **в.** *састав, склоӣ:* ~ реченице. **2. а.** *йреūосшавка, хийошеза:* научна ~. **б.** *основно йравило, начело:* уставна ~. **3. а.** *сшављање на сцену, сценска обрада.* **б.** *концейција ликовне изложбе; изложба уойшше.*

пòстављати (се), -ām (се) *несвр. йрема йосшавиши (се).*

постављ̏ење с *намешшење, наименовање:* ~ у службу.

пồстаја ж **1.** *место, сшаница ѓде се сшално налазе йрийадници одређене службе:* војничка ~, милицијска ~. **2.** *место ѓде сшају йревозна возила да искрцају или йриме йушнике, сшаница, сшајалиште:* авионска ~, аутобуска ~.

пòстајати, -јēм *несвр. йрема йосшаши.*

пòстàјати, пòстòјēм свр. *обично кратко време йровести на једном месшу сшојећи, засшаши.*

пồстājнӣ, -ā, -ō *који йрийада йосшаји.*

пòстàмен(а)т, -нта (постамèн(а)т) м лат. *йодножје сйоменика, йосшоље.*

пồстан, пồсна, -о (одр. пồснӣ и пòснӣ) **1.** *који се односи на йосш:* посни дани. **2.** *који није масшан; који у себи не садржи ниша од живошињског меса и млека:* ~ ручак. **3.** *који је карактеришичан за йосш, ѓладан, йразан:* посна чрева. **4.** *који је оскудан у одређеним сасшојцима, йесковиш:* ~ земљиште.

пòстанак, -áнка м **1.** *йојава, насшанак нечеѓа:* ~ облака. **2.** *йорекло, йошицање:* ~ културе. **3.** *йрви, йочешни шренушак у развишку нечеѓа:* од постанка до краја.

поста́ње с *йосшанак, насшанак.*

пòстарати, -ām свр. *учиниши сшарим.* ■ **~ се** *йосшаши сшар, осшариши.*

пòстарати се, -ām се свр. (за некога, за нешто, о некоме, о нечему) *йобринуши се.*

пồстаријӣ, -ā, -ē **а.** *нешшо сшарији.* **б.** *йрилично сшарији.*

пòстати, -анēм (аор. пòстадох и пòстах) свр. **1.** *насшаши, сшвориши се.* – Земља је постала пре више еона. **2.** *сшећи извесшан сшашус, добиши извесну квалификацију итд.:* ~ инжењер, ~ православац.

пồстденшâлан, -лна, -о лингв. *који се швори изнад зуба:* ~ глас.

постдипло́мац, -мца м *онај који йохађа йосшдийломске сшудије.*

постдѝйлôмскӣ и **пồстдиплôмскӣ,** -ā, -ō *који се односи на време после сшицања факулшешске дийломе:* ~ студирање, ~ стипендија.

пòстеља ж *лежај за одмор и сйавање.* • **пасши у постељу, бити прикован за постељу** *разболеши се.* **дићи се из постеље** *оздравиши.* **бити на самршној (самршничкој) постељи** *бийи на умору.* **расйремиши постељу** *намесшиши йосшељу за сйавање.*

постељи̏на ж (мн. ø) *оūрема лежаја за сйавање, креве шнина.*

пòстељица ж **1.** *дем. од йосшеља.* **2.** анат. *орūан који се ствара у маширици за време шрудноће, расше са развишком йлода и служи за њеѓову исхрану.*

по̀стељни, -а̄, -о̄ *који је у вези са по̄стељом:* ~ рубље.

по̀степен, -а, -о *који се врши, догађа без наглих промена, полаган:* ~ развитак, ~ повлачење.

по̀степено прил. *на по̄степен начин, полагано:* ~ напредовати.

по̀степенӧст, -ости ж *својство или особина онога што је по̄степено.*

по̀стериӧран, -рна, -о лат. *који се догодио после нечега другог, каснији.*

постериӧрнӧст, -ости ж *својство или особина онога што се по̄стериорно дешава.*

по̀стигнути *в. по̄стићи.*

постигну́ће с *достигнуће, успех.*

по̀стӣдан, -дна, -о **1.** *стидљив, срамежљив:* ~ девојка. **2.** *који доноси, изазива стид, срамоту:* ~ песма.

пости́дети јек. **пости́дјети,** -дӣм се свр. *в. по̄стидити.* ■ ~ **се** *осетити стид:* ~ се поступка.

пости́дити, по̀стӣдӣм свр. *учинити да се неко стиди, изазвати у некоме осећај стида:* ~ пријатеља.

по̀стӣдно прил. **1.** *са стидом, срамежљиво:* ~ посматрати. **2.** *срамно, срамотно:* ~ поступати.

по̀стӣђено прил. *са стидом, по̄срамљено:* ~ говорити.

по̀стӣђенӧст, -ости ж *стање онога који је по̄стиђен.*

по̀стижан, -жна, -о *који се може по̄стићи, достижан:* ~ резултат.

по̀стижнӧст, -ости ж *својство или особина онога што је по̄стижно.*

по̀стизати, -ижӗм *несвр. према по̄стићи (по̄стӣгнути).*

постӣзбӧрни, -а̄, -о̄ *који се дешава после избора:* ~ комбинаторика.

постиндӯстријски, -а̄, -о̄ *карактеристичан за доба у којем ће индустријска производња као доминантна бити замењена разменом информација, развојем услужних делатности и сл.:* ~ друштво, ~ свет.

по̀стити, -ӣм несвр. [гл. им. по̀шће̄ње с] **1.** *држати пост, не мрсити:* ~ петком. **2.** *јести само хлеб и пити воду (казна за затвореника).* **3.** *гладовати.* – Посте они годинама због беде.

по̀стићи (по̀стигнути), -игне̄м (аор. по̀стигох (по̀стигнух), по̀стиже и по̀стиже (по̀стигне̄); р. пр. по̀стигао, -гла (по̀стигнуо, -нула); трп. по̀стигнӯт; пр. пр. по̀стига̄вши (по̀стигнӯвши)) свр. **1. а.** *остварити нешто трудом, напорима, реализовати циљ:* ~ успех, ~ рекорд. **б.** *дати, постићи одређени степен развоја, величине, брзине и сл.* – Ауто постигне 100 km/h за девет секунди.

постмо̀дёран, -рна, -о *који се јавља после модернизма; карактеристичан за доба постмодерне:* ~ књижевност.

постмо̀дёрна ж *еклектички стил у архитектури с краја 70-их година XX века; скуп сличних тежњи и обележја у филозофији, књижевности, музици итд.*

постмодернӣзам, -зма м *филозофски, естетски, уметнички итд. покрет с краја XX века који у себи синтетише одлике модерних идеја одбацујући идеолошки ангажман.*

постмодёрнист(а), -ӗ м (мн. -сти) *присталица постмодернизма у уметности.*

постмодернӣстичкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на постмодернизам:* ~ књижевност, ~ дух.

по̀стӧ прил. *рачунајући стоти део неког броја узетог као полазна јединица;* уп. постотак.

по̀стојан, -а, -о **1.** *који се не прекида, непрекидан:* ~ сан, ~ сумња. **2.** *који се (много) не мења, сталан, одређен:* ~ политика. **3.** *сталан у особинама, навикама и сл.:* ~ карактер, ~ човек. **4.** *који се не колеба, чврст:* ~ воља.

по̀стојано прил. **1.** *непрекидно, стално.* – Постојано је критиковао власт. **2.** *без колебања, упорно.* – ~ је учио.

по̀стојӓнӧст, -ости ж *својство, особина онога који је постојан, онога што је постојано.*

по́стојање и **постò̀јање** с **1.** гл. им. *од постојати и постојати*[1]. **2.** (постојање) *егзистирање, егзистенција, бивство.*

по́стојати и **постò̀јати**[1], -јӣм несвр. **а.** *бити, егзистирати у одређеном облику или виду.* – Земља постоји неколико милијарди година. Идеја правде постоји вековима. **б.** *живети.* – Годинама постоји на овом свету тај човек.

постò̀јати[2], -јӣм свр. *постајати.*

по̀стојбина ж **а.** *место или крај, одн. земља одакле неко или нешто потиче.* – Постојбина Саса је Немачка. **б.** *место или крај пребивања или боравка:* отићи у нову постојбину.

по̀стојбинскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на постојбину.*

по́стојећӣ и **постò̀јећӣ,** -а̄, -е̄ *који постоји, који егзистира:* ~ друштвени поредак.

постò̀ла ж рег. *ципела.*

постò̀лӑр, -а́ра и **по̀столӑр** м рег. *обућар.*

постò̀лӑрница ж рег. *постоларска радионица.*

постò̀лӑрскӣ и **по̀столӑрскӣ,** -а̄, -о̄ рег. *који се односи на постоларе:* ~ занат.

постола́рство и **по̀столӑрство** с рег. *постоларски занат.*

по̀стоље и **по́стоље** с **1.** *подупирач, носач нечега:* ~ топа, ~ крста. **2.** *темељ споменика (често уметнички израђен), постамент.*

по̀стотак, -тка м **а.** *стоти део неког броја, узет као јединица, проценат:* ~ прираштаја, одредити ~. **б.** *количина нечега измерена у стотим деловима:* ~ сребра у легури.

по̀стотнӣ, -а̄, -о̄ *који је изражен у постоцима.*

по̀стпозитӣван, -вна, -о лингв. *који стоји иза нечега:* ~ члан.

постра́дати, по̀стра̄да̄м свр. **а.** *доживети несрећу, настрадати:* ~ у судару аутомобила. **б.** *изгубити материјална добра, осиромашити:* ~ у пожару. **в.** *изгубити живот, погинути.*

постра̀нцӗ прил. **а.** (на питање: куда? камо?) *у страну, на страну:* ~ раширити руке. **б.** (на питање: где?) *са стране:* стати ~. **в.** *косо, укосо:* ~ пада киша. **г.** *на боку, поребарке:* ~ лежати.

постре́љати, по̀стрељӑ̄м јек. **постријељати,** по̀стријељӑ̄м свр. *побити из ручног ватреног оружја све, једног по једног:* ~ заробљенике.

по̀стриг м **1.** *стрижење, стрижа, шишање:* ~ оваца. **2.** црквн. *обред примања за калуђера, праћен стрижењем косе.*

пострижѐнӣк, -и́ка м *онај који је по̄стрижен.*

постриже́ње с *резање косе у цркви приликом замонашења.*

по̀стрићи, -ижӗ̄м (3. л. мн. постри́гӯ) свр. **1.** *резањем (маказама и сл.) скратити нешто:* ~ косу, ~ жбуње. **2.** *остригти све једно по једно:* ~ овце. **3.** (кога) црквн. *извршити над неким обред по̄стриго:* ~ младића пре замонашења. ■ ~ **се** *примити по̄стриг, по̄стати калуђер, монах:* ~ у манастиру.

по̀строј м **1.** *склоп, састав грађе:* ~ уређаја. **2.** *строј, формација:* стати у војнички ~. **3.** *механизам, уређај:* ~ за вучу терета.

постројава́ти (се), -ја̀вӑ̄м (се) *несвр. према по̄стројити (се).*

постројѐње с *скуп, целина свих машина и уређаја у индустријском предузећу или неком погону.*

по̀стројити, по̀стројӣм (трп. по̀стројен) свр. *поставити у строј:* ~ војнике. ■ ~ **се** *стати у строј, формирати строј.*

постру́гати, по̀стрӯжӗ̄м свр. **а.** *струганьем очистити:* ~ лонац. **б.** фиг. *појести све (из нечега):* ~ гриз (из шерпе).

по̀стскрипт(ум) м лат. *текст који се дода у писму, испод потписа (скраћеница П. С.).*

по̀стӯлӑт, -а́та м лат. *основна претпоставка која се прима без доказа, чија се истинитост може проверити на последицама, аксиом.*

постули́рати, -ȕлӣрāм свр. *исказати нешто као постулат; чврсто нешто условити или захтевати:* ~ свој пристанак.

пòступак, -пка м (ген. мн. пòступāкā) **1.** *радни процес (и начин његовог вршења):* ~ производње штофа. **2.** *облик понашања:* ~ према жени. **3.** *устаљен начин вођења разних послова:* судски ~, дисциплински ~, узети у ~.

пòступан, -пна, -о *в. постепен.*

посту́пати, пòстȕпām *несвр. према поступити.*

посту́пити, пòстȕпӣм свр. **1.** *коракнути, ступити, поћи.* **2.** *извршити какву радњу, урадити:* ~ по наредби. **3.** (с неким) *понети се на одређен начин према некоме.* – Како поступи са мном, тако ће проћи.

пòступно прил. *в. постепено.*

пòступнōст, -ости ж *својство, особина онога што је поступно.*

пòст(х)ȳман, -мна, -о **а.** *који је рођен после очеве смрти:* ~ дете. **б.** *који је објављен после смрти писца; који је јавно показан или изведен после смрти аутора:* ~ издање; ~ изложба.

пòсуда ж **1.** *предмет од метала, стакла, порцулана итд. у којем се припрема или послужује храна, у који се нешто може улити или ставити, суд:* сребрна ~, ~ за чај. **2.** *ноћна посуда, нокшир.*

посу́дити, пòсȕдӣм свр. **1.** *дати некоме нешто у зајам, позајмити:* ~ пријатељу новце. **2.** *узети од некога нешто у зајам, позајмити:* ~ новце од пријатеља.

пòсȕђе и **пòсуђе** с (мн. ø) *зб. им. од посуда, суђе:* кухињско ~, златно ~.

посуђе́ница ж лингв. *реч посуђена, позајмљена из другог језика:* ~ из руског.

посуђи́вати, -ȕђујēм *несвр. према посудити.*

посу́мњати, пòсȕмњām свр. **а.** (у нешто) *почети сматрати нешто сумњивим:* ~ у нечије речи. **б.** (у некога) *окривити некога за што.* – Он је посумњао у мене.

посȕнетити, -ӣм свр. *извршити сунећење; обрезати све редом.* ■ ~ **се** *дати се обрезати.*

посȕстајати, -јēм несвр. *полако сустајати, губити снагу.*

посȕсталōст, -ости ж *својство, особина онога који је посустао.*

посȕстао, -ала, -о *р. пр. од посустати у атриб. служби:* ~ човек.

посȕстати, -анēм (аор. посȕстадох и посȕстах) свр. **1.** *потпуно се исцрпсти, изнемоћи (услед старости, тешког посла).* **2.** *доспети у стање душевне пренадражености.*

пòсȕти, пòспēм (имп. пòспи; р. пр. пòсуо, -ȕла; трп. пòсȕт) свр. **1. а.** *бацити на некога нешто ситно, зрнасто:* ~ житом. **б.** *засути одозго нечим ситним:* ~ пут сољу. **2.** *густо прекрити.* – Цвеће је посуло брег. **3.** *полити течношћу:* ~ руке водом.

посу́шити, пòсȕшӣм свр. **1.** *учинити да нешто или све постане суво, осушити:* ~ младице воћа. ■ ~ **се 1.** *постати сув, мршав:* ~ од болести. **2.** *редом се осушити.* – Воћке се посушише.

пòт м енгл. карт. *улог; добитак у коцкарској игри.*

пòтабати, -āм свр. *утабати.* ■ ~ **се** разг. *потући се, побити се.*

пòтāж, -а́жа м фр. *супа, чорба у којој су укуване разне врсте поврћа и теста.*

пòтаја ж у изр. **из потаје, потајом, у потаји (учинити што, убити кога)** *тајно, криомице, крадом.*

пòтајан, -јна, -о **а.** *који се држи у тајности, тајан:* ~ скровиште. **б.** *који се скрива од других, не показује пред другима:* ~ љубав. **в.** *који је скривен дубоко у души, свести:* ~ нада.

пòтāјница ж **1. а.** *оно што је скривено, тајно и што мучки напада:* разбојничка ~. **б.** (у атрибутској служби, уз им. пушка, сабља и сл.) *која стоји у потаји.* **2.** бот. *дуготрајна паразитска биљка* Lathraea squamaria *из ф.* Scrophulariceae, *којој је већи део стабљике у земљи на жилама шумског дрвећа, а цветови сиоља.* **3.** зоол. *врста осе чије ларве живе паразитски на другим инсектима или њиховим ларвама,* Ichneuminidae. **3.** мед. *лагана грозница која полако исцрпљује болесника,* febris hestica.

пòтāјно прил. *тајно, криомице, крадом:* ~ пратити.

пòтāјнōст, -ости ж *својство или особина онога што се чини потајно.*

потàкнути *в. потаћи.*

поталија́нити, -ијāнӣм свр. *учинити (некога) Италијаном.* ■ ~ **се** *постати Италијан.*

пòтāман, -мна, -о *доста, веома таман:* ~ облак.

пòтамāн и **пòтаман** прил. *по вољи, како треба, згодно.* – Мени је све ~.

потама́нити, -àмāнӣм свр. **а.** *побити, уништити све редом једно за другим:* ~ пацове. **б.** фиг. *појести, попити све:* ~ колаче. ■ ~ **се** *међусобно се уништити.*

потàмнелōст јек. **потàмњелōст,** -ости ж *стање онога што је потамнело.*

потàмнети јек. **потàмњети,** -мнӣм свр. непрел. *постати таман или тамнији.*

пота́мнити, пòтāмнӣм свр. прел. *учинити нешто тамним или тамнијим.*

потамње́ње с *потамнелост.*

потамњи́вати, -àмњујēм *несвр. према потамнети и потамнити.*

пòтамо прил. *нешто даље тамо, подаље.* • ~ **се** нар. *склањај се.*

потамолòгија ж грч. *грана хидрологије која проучава водене токове.*

пòтанак, -нка, -о **1.** *доста, веома танак:* ~ свила. **2.** *детаљан, исцрпан:* ~ извештај.

пòтанко прил. *детаљно, подробно:* ~ објаснити.

пòтанкōст, -ости ж **а.** *особина онога што је потанко:* ~ објашњења. **б.** *детаљ, ситница:* казати сваку ~.

пота́пати, пòтāпām *несвр. према потопити.*

пòтапкати, -āм свр. **1.** *пријатељски ударити неколико пута (обично по рамену).* **2.** *лако ударити неколико пута по нечему:* ~ прстом по столу.

пòтапшати и **потàпшати,** пòтапшēм свр. **1.** *в. потапкати (1).* **2.** *мало, кратко време затапшати.* ■ ~ **се** *потапкати се, луцнути се:* ~ по трбуху.

потàћи (пòтаћи) и **потàкнути,** пòтакнēм свр. **1.** *подстаћи ватру да боље гори.* **2.** фиг. *подстаћи некога на (већу) активност, боље расположење, пробудити:* ~ на посао.

пòташа ж нем. хем. *бели прах, калијумов хлорид, који се добија из пепела, а служи у индустрији стакла, сапуна итд.*

пòтврд, -а, -о **1.** *прилично, веома тврд:* ~ камен. **2. а.** *доста тежак (у памћењу):* ~ у памети. **б.** *доста тврд на новцу, шкрт:* ~ у парама.

пòтврда ж **а.** *реч или јест потврђивања нечега.* – Климну главом као потврду. **б.** *писани документ који се нешто потврђује или оверава:* званична ~.

пòтврдан, -дна, -о **1.** *који нешто потврђује, афирмативан:* ~ одговор. **2.** *који нешто прихвата и уздиже, позитиван:* ~ став према животу. • ~ **реченица** лингв. *која изриче стварност, оно што јесте или је било.* **потврдни судови** лог. *судови који нешто потврђују.*

потвр́дити, пòтвр̄дӣм (трп. пòтвр̄ђен) свр. **а.** *посведочити тачност, истинитост реченог или учињеног:* ~ речи делом. **б.** *посведочити тачност нечега (потписом, печатом), оверити:* ~ пасош. **в.** *јестом изразити сагласност, прихватање нечега:* ~ главом. **г.** *озаконити, санкционисати.* – Посланици су потврђени одлуком. ■ ~ **се** *показати се тачним, аутентичним, доказати своје вредности.* ~ се пред оцем.

пòтврдно прил. *у знак потврђивања, потврђујући:* ~ климнути главом.

пòтврднōст, -ости ж *особина онога што је потврдно.*

потврђ́ивати (се), потврђујем (се) *несвр. према потврдити (се).*

потéгнути, пòтēгнēм (аор. потéгох и потéгнух, потéже и пòтēже, пòтēгнӯ и потéгну; р. пр. пòтēгао, потéгла (пòтēгла) и потéгнуо, -ула; пр. пр. потéгнӯвши, потéгавши и пòтēгāвши) свр. **1.** *ухвативши крај чега снажно повући:* ~ мрежу. **2.** фиг. *обавити нешто тешко (често тућом кривицом):* ~ уместо другог. **3. а.** *извадити, извући нешто:* ~ канту из бунара. **б.** *наћи извадити, трзнути:* ~ нож, ~ револвер. **в.** *замахнути чиме наносећи ударац, ударити:* ~ руком, ~ мочугом. **г.** *испалити зрно из ватрене оружја:* ~ из топа. **4. а.** *обично кратко и снажно повући течност из боце:* ~ гутљај ракије. **б.** *обично кратко и снажно повући дим пушећи:* ~ из луле. **5.** фиг. **а.** *изнети, покренути нешто:* ~ проблем одговорности. **б.** *покренути, позвати некога (обично због помоћи):* ~ пријатеље. **6.** *упутити се некуда; кренути однекле:* ~ за Америку; ~ из села у град. ■ **~ се** (нечим на некога) *бацити се нечим на некога:* ~ се ножем на непријатеља. • **биће (било је) повуци-потегни (потегни-повуци)** *биће (било је) неприлика, тешкоћа посла, мука (да би се нешто учинило).*

пòтēжак, пòтēшка, -о **1.** *доста, веома тежак:* ~ бреме. **2.** фиг. *који се не одликује нарочитим способностима:* ~ у мишљењу и акцији. **3.** фиг. *увредљив:* упутити потешке речи.

пòтежē и **пòтеже** прил. *доста тешко:* ићи ће ~.

пòтēз и **пòтез** м **1. а.** *танка црта повучена по некој површини; таква црта, линија као елемената цртежа или слике:* ~ на папиру. **б.** *оно што подсећа на такву црту:* ~ дима на небу. **2.** *црта, линија која као граница дели нешто или спаја одређене тачке и сл.* – На потезу Београд – Нови Сад нема нафте. **3.** *покрет, гест; акција, активност; одлука, чин:* глумачев ~; ~ Америке. **4.** *покрет фигуре у шаху:* ~ пешаком.

потéзати, пòтēжēм несвр. *несвр. према потегнути.* ■ **~ се 1.** *несвр. према потегнути се.* **2.** *натезати се један с другим, свађати се.*

потèнтан, -тна, -о **а.** *способан за извршење каквог деловања:* ~ мисао. **б.** *сексуално способан, виталан (о мушкарцу):* ~ младић.

потèнтнōст, -ости ж *својство или стање онога који је потентан.*

потèнција ж лат. **1.** *способност, могућност која постоји у латентном стању и испољава се у одређеним условима, моћ:* ~ материје, ~ магнета. **2.** *сексуална способност, виталност мушке јединке.* **3.** биол. *способност једне ћелије или групе ћелија да произведу нов орган или део органа.* **4.** мат. *краћи математички израз који настаје када се једна величина узастопно множи сама са собом (нпр. 3^5).*

потенцијāл, -ала м **1.** *степен потенције (1) коју неко или нешто има у себи:* енергетски ~ реке. **2.** *сва средства којима располаже једна земља (или група земаља, власника итд.) укупно или у некој грани привреде:* привредни ~, туристички ~. **3.** физ. *радња потребна да се нека јединична величина из неизмерности доведе у одређену тачку физикалног поља:* електрични ~, магнетни ~. **4.** лингв. *глаголски облик радње, погодбени начин, кондиционал.*

пòтенцијāлан, -лна, -о **а.** *који је могућ, који постоји у потенцији (1):* ~ снага. **б.** *који се претпоставља, који је скривен:* ~ таленат, ~ песник.

потенцијалнòст, -ēта м *латентна, скривена или претпостављена могућност:* ~ материје.

пòтенцијāлно прил. *с одређеном вероватноћом.*

потенцúрати, -ѐнцӣрām свр. и несвр. **1.** *појача(ва)ти, увећа(ва)ти:* ~ сукоб. **2.** мат. *одредити, одређивати вредност потенције (4).* ■ **~ се** *појача(ва)ти се.*

пòтера јек. **пòтјера** ж **1.** *гоњење бегунца с циљем да буде ухваћен:* поћи у потеру. **2.** *група која тражи или гони бегунца:* члан потере.

пòтерати јек. **пòтјерати,** -āм свр. **1. а.** *почети терати:* ~ коња. **б.** *силом одвести или спровести (уз пратњу):* ~ у војску. **в.** *подврћи гоњењу, терању:* војском ~ хајдуке. **2. а.** *приморати некога или нешто да се брзо, брже креће.* – Ветар потера облаке. **б.** *гонећи приморати некога да изађе одакле, истерати:* ~ из заклона. **в.** *приморати на какав рад, акцију итд.* – Хоће да раде, само их треба потерати. **3. а.** *почети возити:* ~ аутомобил, ~ бицикл. **б.** фиг. *покренути нешто:* ~ парницу. **4.** *пустити изданак, корен, лист (о биљци).* ■ **~ се** *почети гонити један другога.*

пòтēрница јек. **пòтјēрница** ж *писмени налог или наредба о гоњењу и хапшењу некога.*

пòтес м **а.** *ливаде и пашњаци ограничени природном границом или оградом где се у одређено време пушта стока.* **б.** *појединe њиве растављене међама.*

пòтēсан јек. **пòтијесан,** -сна, -о *доста, веома тесан:* ~ ходник.

потèсати, пòтешēм свр. *неко време се бавити тесањем; свршити тесање:* ~ даске.

потéснити, пòтēснӣм јек. **потијèснити,** пòтијеснӣм свр. *начинити тесним, тешњим, стеснити:* ~ кошуљу.

пòтēсно јек. **пòтијесно** прил. *доста, веома тесно.*

потèтошити, -ӣм свр. *провести неко време тешећи кога:* ~ дете.

потèћи (пòтећи), пòтекнē(м) и потèчē(м) (аор. пòтече; р. пр. пòтекао, потèкла (пòтекла); пр. пр. потèкāвши и пòтекāвши) свр. непрел. (несвр. потицати) **1. а.** *почети тећи (о течности или чему житком).* – Вода потече, крв потече. **б.** *почети падати кроз неки простор (о чему ситком).* – Потече зрно. **в.** *кренути у великом броју.* – Потекоше војници. **2.** фиг. **а.** *поћи једно за другим, надовезујући се.* – Потеку речи, потекоше мисли. **б.** *продужити трајање.* – Време потече даље. **3. а.** *доћи, произићи од некога.* – Идеја потиче од мене. **б.** *појавити се, настати; произићи.* – Реализам је потекао у XIX веку. Иницијатива је потекла од младих. **4.** *пожурити да се нешто учини, похитати:* ~ у помоћ.

пòтēшко прил. *доста, веома тешко.*

потешкòћа ж **а.** *напор, мука:* ~ у раду, задавати потешкоће. **б.** (обично у мн.) *сметња, препрека, проблем:* мучити се са потешкоћама.

пòтиљак, -иљка м анат. *задњи део лобање, затиљак.* • **држи ~!** воj. *равнај се према ономе испред себе.* **у ~!** воj. *један иза другога.*

пòтиљачнӣ, -ā, -ō *који се односи на потиљак.*

потимáрити, -ӣмāрӣм свр. *све редом једног за другим истимарити; мало истимарити.*

пòтирати (се), -рēм (се) *несвр. према потрти (се).*

пòтисāк и **пòтисак,** -ска м *сила која делује одоздо навише:* ~ воде.

потискúвати, -ӣскујēм *несвр. према потиснути.*

пòтиснути, -нēм (р. пр. пòтиснуо, -ула (пòтискао, -сла)) свр. **1.** *приморати некога да одступи, да се уклони, макне у страну:* ~ лево и десно. **2.** *истиснути, избацити с некога места, терена:* ~ из крајине. **3.** *померити с нижег на виши ниво, подићи.* – Притисак воде потисне брод с дна.

пòтӣх и **пòтих,** -а, -о *доста, веома тих:* ~ глас.

пòтӣхо и **пòтихо** прил. *доста, веома тихо.*

пòтицāј м *оно што потиче на нешто, подстицај:* дати ~, животни ~.

пòтицājнӣ, -ā, -ō *који потиче, побуђује на нешто, стимулативан:* ~ мотив.

пòтицати[1], -ичēм *несвр. према потакнути, потаћи.*

пòтицати[2], -ичēм несвр. **1.** *несвр. према потећи.* **2.** *водити порекло:* ~ из угледне куће.

пòтишē и **пòтише** прил. *потихо:* говорити ~.

пòтӣштен и **пòтиштен,** -а, -о **1.** *лишен основних људских права, притиснут, потлачен:* ~ нараштај. **2.** фиг. **а.** *утучен, снуждген, тужан:* ~ девојка. **б.** *који одаје потиштеност:* ~ поглед.

по̀тйштено и **по̀тиштено** прил. *утучено, снуждено, тужно:* ~ погледати, ~ изгледати.

по̀тйштенӧст и **по̀тиштенӧст,** -ости ж *стање оног који је потишћен.*

по̀тка ж (дат. -ки) **1.** *попречне нити које се утискивају у основу при ткању.* **2.** фиг. *основа, основица:* ~ реализма.

потка́зати, по̀тка̄жём свр. *одати (некоме); издати, проказати (некога):* ~ полицији; ~ саборца.

потказѝвати, -а̀зујём *несвр. према потказати.*

потказѝва̄ч, -а́ча м *достављач, конфидент.*

потказива̀чица ж *жена потказивач.*

потка́пати, по̀тка̄пам несвр. *в. поткопавати.*

по̀ткапина ж геол. *плитка пећина на кречњачком тлу.*

по̀ткачити, -ӣм свр. **1.** *захватити, закачити, ударити одоздо:* ~ ногом, ~ песницом. **2.** фиг. *напасти, спопасти (речима):* ~ у говору.

поткѝвати, по̀ткѝвам *несвр. према поткивати.*

поткѝва̄ч, -а́ча м *онај који поткива запрежне животиње (коње, волове).*

поткѝва̄чкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на поткиваче:* ~ радионица.

поткѝва̄чница ж *поткивачка радионица.*

поткло̀бу́чити се, -о̀бу́чӣм се свр. **а.** *добити клобуке по површини.* – Зид се поткло̀бучио од влаге. **б.** *добити пликове, мехуре.* – Кожа се поткло̀бучи.

по̀тков м **1.** *метални оквир којим се нешто окива одоздо или са стране, поткивалат:* ~ кундака, ~ чизме. **2.** *поткивање.*

по̀ткова ж *в. поткивица.*

по̀тковӑн, -а, -о **1.** *трп. од поткивати (се).* **2.** фиг. *онај који је темељит у нечему, богат знањима:* ~ из математике.

по̀тковӑнӧст, -ости ж **1.** *особина онога који је поткован.* **2.** фиг. *снабдевеност знањем; стечено знање:* ~ у науци; школска ~.

по̀ткивати, по̀ткујём свр. **1.** *приковати поткову запрежној стоци:* ~ коња. **2.** *ставити, прикуцати метални оков на нешто ради заштите, украса:* ~ кундак, ~ чизме. **3.** фиг. *добро некога научити, обучити:* ~ знањем. ■ **~ се** фиг. *добити, стећи велико знање:* ~ науком, ~ у науци. • **и врага би на леду потковао** *изузетно је вешт и сналажљив.* ~ **табане** *изударати по табанима.*

по̀тковица ж **1.** *савијена полукружна гвоздена плоча која се прикује запрежној стоци с доње стране копита ради заштите од озледа и клизања.* **2.** фиг. *оно што је обликом слично поткови.*

по̀тковичӑр м **1.** *поткована запрежна животиња.* **2.** зоол. *врста слепог миша који око носа има кожне творевине у облику поткове.*

по̀тковичаст, -а, -о *који је обликом сличан поткови:* ~ амфитеатар.

по̀ткожити, -ӣм свр. **1.** *пређи у навику, у крв (некоме).* **2.** фиг. *заситити храном:* ~ тело. ■ **~ се 1.** *наједе се; угојити се.* **2.** фиг. *обогатити се.*

по̀ткожнӣ, -а̄, -о̄ **1.** *који је под кожом:* ~ ткиво. **2.** *који се убризгава под кожу:* ~ инјекција.

по̀ткожњӑк м мед. *поткожни чир.*

по̀тколеница и **по̀ткòленица** јек. **по̀ткољеница** и **по̀ткòљеница** ж анат. *део ноге од колена до скочног зглоба.*

по̀тколеничан и **по̀ткòленичан** јек. **по̀ткољеничан** и **по̀ткòљеничан,** -а, -о *који се налази испод колена.*

потконтѝнент м *велики део континента:* азијски ~.

по̀ткоп м **а.** *удубљење које настаје на месту где је земља испод нечег ископана.* **б.** руд. *тунел под земљом настао при истраживању и копању руде.*

поткопа́вати (се), -о̀па̄вам (се) *несвр. према поткопати (се).*

поткòпати, -а̄м свр. **1.** *копањем начинити рупу испод (или испред) нечега:* ~ зид. **2.** фиг. *нанети штету нечијем угледу износећи или измишљајући његове мане; подрити основу нечега да би се срушило:* ~ колегу; ~ акцију. ■ **~ се а.** *укопати се испод нечега:* ~ под брег. **б.** фиг. *утврдити се, учврстити се.* – Вера се поткопала у мени.

по̀ткорњӑк м зоол. *у мн.: ситни тврдокрилци који живе под кором дрвета или у дрвету где буше ходнике,* Ipidae, Scolytidae *(у јд.: такав инсект).*

по̀ткошуља ж *део рубља који се носи испод кошуље.*

поткра́дати, по̀ткра̄да̄м несвр. **1.** *несвр. према поткрасти.* **2.** *мало-помало и стално красти од некога или откуд:* ~ газду, ~ фабрику. ■ **~ се 1.** *несвр. према поткрасти (се).* **2.** *поткрадати једно другог.*

поткра̀ј (наглашено: по̀ткра̄ј) предл. (с ген.) *при свршетку нечега, при крају:* ~ године, ~ реда.

по̀ткрасти, -а́де̄м свр. *непримећено, крадом присвојити нешто туђе, украсти:* ~ родитеље. ■ **~ се 1. а.** *крадом, неприметно се приближити, прикрасти се:* ~ се до некога. **б.** *крадом, неприметно удаљити се:* ~ се од некога. **2.** *десити се, појавити се (упркос) нечијим настојањима или жељи.* – Поткрала му се грепка.

поткра́тити, по̀ткра̄тӣм свр. *одоздо скратити, учинити краћим или краћим.* ■ **~ се** *постати краћи.* • **језик му се поткратио** нар. *не може говорити (од некога узбуђења, страха, треме и сл.).* **ноге му се поткратиле** нар. *не може се држати на ногама (због умора, јаког душевног узбуђења, страха, туге, жалости и сл.).*

поткраћи́вати (се), -а̀ћујём (се) *несвр. према поткратити (се).*

по̀ткрепа ж **1.** *поткрепљење, помоћ:* нудити поткрепу. **2.** *оно што даје снагу, живост:* осетити поткрепу. **3.** фиг. *ослонац, потпора:* ~ науке.

поткре́пити, по̀ткрēпӣм јек. **поткријѐпити,** по̀ткријепӣм (трп. по̀ткрēпљен јек. по̀ткријепљен) свр. **1.** *дати снаге, оживети (јелом, пићем и сл.):* ~ млеком. **2.** *учврстити, убедити:* ~ доказима. **3.** *појачати, потпомоћи:* ~ војску људством. ■ **~ се 1.** *дати себи снаге, оживети се (јелом, пићем и сл.):* ~ ракијом. **2.** *оснажити се, ојачати се (материјално и сл.):* ~ новцем.

поткрепљи́вати (се), -ѐпљујём (се) *несвр. према поткрепити (се).*

поткреси́вати, -ѐсујём *несвр. према поткресати.*

поткрѐсати, по̀ткрешēм свр. **1.** *мало скратити, подрезати:* ~ косу, ~ живицу. **2.** фиг. *смањити, умањити:* ~ плату. • **~ крила некоме** *лишити моћи, снаге.*

поткро̀вити, по̀ткровӣм свр. *ставити кров на кућу.*

по̀ткро̄вље с **1.** *простор испод кућног крова, таван.* **2.** *дрвена конструкција испод кровног покривача.* **3.** *стамбена просторија под кровом, мансарда.*

по̀ткро̄внӣ, -а̄, -о̄ *који се налази испод крова, који се односи на поткровље:* ~ простор.

поткултӯ́ра ж *култура младих или нижих друштвених слојева најчешће супротстављена владајућој култури и њеним вредностима.*

по̀ткултӯ̄рнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на поткултуру:* ~ стил.

поткӯ́пити, по̀ткӯпӣм (трп. по̀ткӯпљен) свр. *привући новцем или нечим другим на своју страну, подмитити:* ~ парама, ~ лепим речима.

по̀ткупити, -ӣм (трп. по̀ткупљен) свр. **1. а.** *подићи оно што лежи на земљи:* ~ опало воће. **б.** *скупити под нешто, испод нечега:* ~ децу под кабаницу. **2.** *прикупити, притегнути:* ~ косу у перчин. **3.** (обично уз им. „ноге“) *скупити под да се.* **4.** *напасти, навалити на некога:* ~ пушчаном паљбом.

поткӯ́пљив, -а, -о *који се може поткупити, подмитљив:* ~ судија.

поткупљи́вати[1], -ӯпљујём *несвр. према по̀ткупити.*

поткупљи́вати², -ујем *несвр. према* **поткупи́ти.**

поткупљи́вач, -а́ча м *онај који некога поткупљује.*

поткупливост, -ости ж *особина онога који је поткупљив.*

поткýсити, пòткýсим свр. *учинити кусим, пошкратити, скратити:* ~ реп псету.

поткусура́вати (се), -у̀ра̄вам (се) и **поткусури́вати (се),** -у̀рујем (се) *несвр. према* **поткусурити (се).**

поткусу̀рати, -а̄м свр. *дати кусур, доплаћивши дуг.* ■ ~ **се** *обрачунати се доплаћивши дуг.*

поткусу́рити (се), -у̀сурим (се) свр. *в.* **поткусурати (се).**

пòткућница ж *земљиште, најчешће ограђено, под кућом, уз кућу.*

пòтлаченост и **пòтла̏ченост,** -ости ж *стање онога који је потлачен:* ~ робова.

потлачи́вати, -а̀чујем *несвр. према* **потлачити.**

пòтлачити, -ӣм и **потла́чити,** пòтла̏чим свр. **1.** *погазити:* ~ коњем. **2.** *подврћи угњетавању, ропству:* ~ народ.

потлѐуша ж *мала, ниска, бедна кућица, страћара.*

пòтмуло прил. **1.** *мукло, пригушено (о ниском звуку).* – Корак одјекну потмуло. **2.** *притајено, скривено.* – Међу људима потмуло живе заваде.

пòтмулост, -ости ж *особина онога што је потмуло.*

пòтмуо, -ула, -о **1.** *мукао, пригушен (о ниском звуку):* ~ тутњава. **2.** *притајен, скривен; неодређен, нејасан:* ~ завера; ~ говор. **3.** *мрк, таман, црн:* ~ облак. **4.** *намрштен, натушten:* ~ Турчин.

пòтō у изр. **пошто ~** *в. под* **пошто.**

потòварити, -ӣм свр. *ставити редом све товаре, сав терет на некога, на нешто, натоварити:* ~ намештајем камион. ■ ~ **се** *ући редом сви у превозно средство ради путовања, укрцати се:* ~ на брод.

потòвити, пòтовӣм свр. *редом све утовити, угојити:* ~ свиње.

пòток м (ген. мн. по̀то̄кā) **1.** *мањи и краћи природни водени ток:* планински ~. **2.** фиг. **а.** *велика количина нечег текућег, житког, што се налило излива:* ~ лаве, ~ крви. **б.** *уопште велика количина нечега што излази одакле:* ~ светлости, ~ прича. **в.** *маса нечега што се креће у одређеном правцу:* ~ пролазника. **3.** (у инстр. у служби прилога) *у великој количини, обилно.* – Крв је текла потоком.

пòтолина ж геогр. *удубљење на површини Земље које је испод нивоа оближњег мора.*

пòтом и **пòтōм** прил. **1.** *за време: затим, после тога.* – Матурирали смо, потом уписали гимназију. **2.** *у набрајању: иза тога, затим.* – Поменућу оца, мајку, потом браћу. • **о том** ~ разг. *о томе не треба говорити сада, о томе ће се говорити доцније.*

пòтомак, -о̄мка и **пото́мак,** -мка м **1.** *онај који по крви, рођењем потиче од заједничког родитеља:* ~ племићке породице. **2.** *у мн.: људи будућих поколења према раније.* – Наши потомци ће нас ценити по делима.

пòтōмкиња ж *женска особа потомак.*

пото́мство с *ново покољење у односу према родитељима, прецима.*

потòнути, пòтонēм свр. непрел. **1.** *пасти на дно.* – Брод је потонуо пролетос. **2.** *заћи/зарити се под воду, нестати под водом.* – Он потоне па исплива. **3.** *спустити се у нешто меко, блатовито и сл.:* ~ у душеке, ~ у мочвару. **4.** фиг. **а.** *изгубити се из вида.* – Јахач потону за брег. **б.** *нестати, ишчезнути.* – Туга у њему ће потонути. **в.** *доспети у неко стање и сасвим му се предати:* ~ у тугу. • **као да су ти (му) све лађе потонуле** *в. под* **лађа.**

пòтоњи, -а̄, -ē **1.** *који је временски после других, каснији.* – Први насељеници су населили долине, потоњи и планине. **2.** *који се односи на тек споменуто, последњи.* – Јован и Петар. Овај потоњи ми је већи пријатељ. **3.** *последњи у временском низу.* – Исцедио ми је и потоњу кап зноја.

пòтоп м **1. а.** *велика поплава, поводањ.* **б.** фиг. *велика количина, мноштво нечега:* ~ радости, ~ мрава. **2.** *по Библији, велика поплава која је као божја казна због људских греха прекрила целу земљу.* • **после мене (нас)** ~ *кад ме (нас) не буде, може све да пропадне.*

потòпити, пòтопӣм (трп. пòтопљен) свр. **1.** *учинити да неко или нешто потоне.* – Торпедо је потопио брод. **2.** *покрити водом површину нечега, поплавити:* ~ дно чамца. **3.** фиг. *учинити да нешто пропадне, уништити.* – Туга је потопила његову наду. **4.** *натопити, намочити:* ~ платно водом. ■ ~ **се** *наћи се под водом, потонути.* – Брод се потопио.

пòтопнӣ и **пòтопскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на потоп, који је у вези с потопом:* ~ талас, ~ вода.

пòточа̄р м зоол. *рак који живи у потоцима.*

потòчара ж **1.** *млин, воденица на потоку.* **2.** бот. *врста маховине која расте поред извора и влажних обала,* Fontinalis.

пòточа̄рка ж **1.** зоол. **а.** *водена птица* Salicaria fluvialis. **б.** *врста змије налик на белоушку, прилагођена на живот у води,* Tropidonotus tesselatus. **2.** бот. *биљка из пор. крсташица, крстовник.*

пòточина ж **1.** *аум. од поток.* **2.** *кланац, усек кроз који тече или је текао поток.*

пòточић м (инстр. -ем) *дем. од поток.*

пòточнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на потоке, који живи у потоцима; који је својствен потоцима:* ~ пастрмка; ~ шум.

пòточница ж бот. *биљка из пор. оштролиста, споменак,* Myosotis.

пòтпадати, -а̄м *несвр. према* **потпасти.**

пòтпала ж **а.** *ситно дрво, папир и сл. за потпаљивање ватре.* – У рукама носи потпалу. **б.** *потпаљивање ватре:* спремити дрва за потпалу.

потпа́лити, пòтпа̏лим свр. **1. а.** *приносећи ватру нечему изазвати горење, запалити:* ~ дрва. **б.** *заметнути ватру:* ~ пећ. **2.** *извршити паљевину:* ~ комшију. **3.** фиг. *подстрекнути, подстаћи:* ~ мржњу.

пòтпалӯбље и **потпа̀лӯбље** с *део брода или чамца који се налази под палубом.*

пòтпалӯбнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на потпалубље:* ~ складиште.

потпаљи́вати, -а̀љујем *несвр. према* **потпалити.**

потпаљи́вач, -а́ча м **1.** *онај који подстрекава на некакво дело, хушкач:* ~ сукоба. **2.** *средство за потпаљивање.*

потпаљива̀чица ж *женска особа потпаљивач (1).*

пòтпарити се, -ӣм се свр. *упарити се, упалити се.* – Кожа нам се потпарила од жеге.

пòтпасати, -ашēм свр. **1.** *стећи око струка појас, каиш, ремен.* **2.** фиг. *опасати, оштрити.* – Улица је потпасана пругом. ■ ~ **се 1.** *стећи се око струка појасом, каишем, ременом.* **2.** фиг. *снабдети се оним што је неопходно:* ~ следовањем.

потпаси́вати (се), -а̀сујем (се) *несвр. према* **потпасати (се).**

пòтпасти, -паднēм свр. **1.** *доћи, пасти под нешто:* ~ под сто. **2.** фиг. **а.** *наћи се под утицајем некога, нечега:* ~ под утицај пријатеља. **б.** *доћи у зависну позицију; доћи под чију власт, потчинити се:* ~ под нечију сферу интереса; ~ под власт окупатора.

потпе́тити, пòтпе̄тӣм свр. **1.** *ставити (гумене и сл. пете) на обућу.* **2.** *покварити ципеле газећи петом њихов задњи део.*

пòтпетица ж *део ципеле под петом начињен од пластике, дрвета, коже и сл., штикла.*

потпѐћи (пòтпећи), -пѐчēм (3. л. мн. -пѐкӯ) свр. *испећи одоздо:* ~ хлеб.

потпири́вати, -ѝрујем *несвр. према* **потпирити.**

потпирива̀ч, -а́ча м *онај који подстрекава на некакво дело, хушкач.*

потпи́рити, пòтпӣрӣм свр. **1.** *ширећи распалити, распламсати (ватру).* **2.** фиг. *подјарити, подстакнути:* ~ незадовољство народа.

пòтпис м *својеручно написано име и презиме испод неког документа, текста, слике итд.*

потпи́сати, пòтпӣшēм свр. **1.** *потписом нешто оверити, потврдити и сл.:* ~ изјаву. **2.** *потврдити потписом прихватање неких обавеза:* ~ меницу. **3.** *написати нешто испод каквог текста.* ■ ~ **се** *в. потписати (1).*

потписи́вати (се), -и̏сујēм (се) *несвр. према потписати (се).*

пòтписни̏к, -а (потписи̏ва̄ч, -а́ча) м *онај који је нешто потписао, онај који се потписом обавезао на нешто:* ~ петиције, ~ менице.

пòтписница ж *женска особа потписник.*

пòтписни̏чкӣ, -а̄, -ō *који се односи на потписнике и потписнице.*

потпи́та̄ње с *питање које се као помоћно поставља уз главно питање.*

пòтплат м и **пòтплата** ж *доњи део одеће до пете, у облику стопала којим се гази по тлу, ђон.*

потпла́тити, пòтпла̄тӣм свр. *подмитити, поткупити:* ~ цариника.

потплаћи́вати, -а̀ћујēм *несвр. према потплатити.*

потпома́гати (се), -о̀ма̄жēм (се) *несвр. према потпомоћи (се).*

потпомо̀ћи (потпо̀моћи), -по̀могнēм свр. *пружити некоме помоћ, подршку, материјалну или моралну, помоћи:* ~ родитеље, ~ пријатељима; ~ новцем, ~ залагањем. ■ ~ **се** *помоћи се међусобно.*

пòтпора ж **1.** *подупирач, потпорањ.* **2.** фиг. **а.** *ослонац, подршка:* *пружати моралну потпору.* **б.** *помоћ у новцу:* синдикална ~.

пòтпо̄рањ м *в. подупирач.*

пòтпо̄рнӣ, -а̄, -ō **1.** *који служи као потпора, као подупирач:* ~ зид, ~ стуб. **2.** фиг. *који пружа новчану помоћ:* ~ фонд.

пòтпоручни̏к м воj. **а.** *најнижи официрски чин.* **б.** *војно лице са тим чином.*

пòтпоручница ж воj. *женска особа потпоручник.*

пòтпоручни̏чкӣ, -а̄, -ō *који се односи на потпоручнике и потпоручнице.*

потпраши́вати, -а̀шујēм *несвр. према потпрашити.*

потпра́шити, пòтпра̄шӣм свр. фиг. **а.** *причинити некоме неугодност, накостити.* **б.** *мало истући, избити.* **в.** *отерати, одјурити с неког места.* • ~ **некоме пете, табане** *в. потпрашити (в).* ~ **некоме тур** *в. потпрашити (б).* ~ **пете** *утећи, побећи.*

потпрди́вати се, -р̀дујēм се *несвр. према потпрднути се.*

пòтпрдица ж *подсмех, изругивање; речи које служе подсмеху, изругивању.*

пòтпрднути се, -нēм се свр. *подсмехнути се, поругати се.*

пòтпредседни̏к јек. **пòтпредсједни̏к** м *председников заменик.*

пòтпредседница јек. **пòтпредсједница** ж *женска особа потпредседник.*

пòтпредседничкӣ јек. **пòтпредсједничкӣ,** -а̄, -ō *који се односи на потпредседнике и потпредседнице.*

пòтпредседни̏штво јек. **пòтпредсједни̏штво** с *служба и функције потпредседника (потпредседнице); просторија у којој потпредседник (потпредседница) врши своје функције.*

потпри̏штити се, пòтпри̏штӣм се свр. *добити пришteве по кожи.*

пòтпуко̄вни̏к м воj. **а.** *официрски чин у војсци између мајора и пуковника.* **б.** *особа која има тај чин.*

пòтпуко̄вниковица ж *потпуковникова жена.*

пòтпуко̄вница ж **1.** *потпуковникова жена.* **2.** *женска особа потпуковник.*

пòтпуко̄вничкӣ, -а̄, -ō *који се односи на потпуковнике (потпуковнице).*

пòтпун, -а, -о **1. а.** *који се испољава у целини, апсолутан:* ~ крах преговора, ~ помрачење сунца. **б.** *који се испољава без ограничења, неометан:* ~ власт. **2.** *који има пуну меру садржаја, који је достигао сва очекивана својства итд.* – Она је потпуна жена у сваком погледу.

пòтпуно прил. *у пуној мери, сасвим:* ~ невин.

пòтпуно̄ст, -ости ж *стање оног што је потпуно.* • **у потпуности** *у целини, сасвим.* – То мишљење је у потпуности прихватљиво.

потпу̀рӣ, -ѝја фр. муз. *композиција састављена од одломака више музичких дела, без чвршће унутрашње повезаности.*

пòтра ж **а.** *штета коју стока начини на туђој њиви.* **б.** *глоба која се плаћа за такву штету.*

пòтрага ж (дат. -ази) **1.** *тражење и гоњење бегунца, потера:* полицијска ~. **2.** *тежња да се нешто нађе, да се до нечега дође, трагање:* ~ за златом, ~ за идејама.

потражи̏валац, -аоца м *онај који нешто потражује.*

потражи́вати, -а̀жујēм несвр. [гл. им. потражи́ва̄ње с] **1.** *несвр. према потражити.* **2.** *тражити наплату дуга.*

потра́жити, пòтра̄жӣм свр. **1.** *потрудити се да се неко или нешто нађе; провести неко време у тражењу:* ~ пријатеља, ~ решење. **2.** *затражити да се нешто уради:* ~ ручак.

потра́жња ж *тражња, потраживање:* ~ робе. • **понуда и** ~ екон. *количина робе која се нуди или купује у одређено време, на одређеном месту и уз одређене цене.*

пòтрајати, -јēм свр. *продужити се у току времена, трајати.* – Криза је потрајала годину дана.

пòтрапити, -ӣм свр. *ставити у трап, затрапити:* ~ јабуке.

пòтраћити (пòтратити), -ӣм свр. **1.** *потрошити нешто (лакомислено, неразумно), спискати:* ~ новац, ~ живот. **2.** фиг. *провести време без користи, узалуд.*

потр̀бушина ж *доњи, спољашњи део животињског тела који покрива трбух.*

потрбу̀шкē и **потр̀бушкē** прил. *на трбуху:* лежати ~.

потр̀бушица ж анат. *танка опна, марамица која с унутрашње стране покрива трбушну дупљу и органе у трбуху* peritoneum.

пòтргати, -а̄м свр. **1.** *редом једно по једно откинути, покидати:* ~ листове књиге. **2.** *поцепати, оштетити, уништити:* ~ блузу. ■ ~ **се 1.** *похабати се, поцепати се услед дуге употребе, непажње и сл.* – Хаљина се потргала. **2.** *изгубити поредак, повезаност, пореметити се, покидати се.* – Колона се потргала.

пòтргнути, -нēм свр. **1.** *в. тргнути:* ~ пушку, ~ сабљу. **2.** *скинути, стргнути:* ~ одећу с девојке.

потргòвати, -р̀гујēм свр. *провести неко време у трговању.*

пòтреба ж **1.** *тежња за остварењем неког циља, жеља да се нешто реализује, има итд.:* духовна ~, материјална ~. **2.** *потребна ствар:* кућна ~. **3.** *оно што је прекопотребно, нужно да се учини:* ~ акције. **4.** *телесна нужда пражњења црева.* • **нема потребе** *није важно, може се и без тога.* **по потреби службе** *служба налаже.* **у случају потребе** *ако буде требало.* **школске потребе** *школски прибор.*

пòтребан, -бна, -о (пòтребит, -а, -о) **1. а.** *који се жели ради остварења неког циља; који је такав да се без њега не може, који подмирује потребу, нужан.* – Потребна ми је жена, да бих се излечио. Кисеоник нам је потребан за дисање. **2.** нар. *који оскудева у нечем врло важном, сиромашан.* – Ако си потребан, неко ће ти помоћи, дати новаца.

пòтребито прил. *в. потребно.*

пòтребно прил. *неопходно, нужно.* – Потребно је да дођете на састанак.

пòтребовати, -бујēм несвр. *имати пòтребу, осећати пòтребу:* ~ новаца, ~ љубави.

потре́пштина ж (најчешће у мн.) *оно што је пòтребно, пòтребна ствар, пòтреба:* кућне потрепштине.

пòтрēс и **пòтрес** м **1.** *кратког трајан, често снажан покрет, померање, трешерење нечега као последица удараца, експлозије и сл.:* ~ стакла по прозорима. **2.** геол. *земљотрес, трус.* – Јуче је забележен потрес у Грчкој. **3.** фиг. **а.** *тешко, снажно узбуђење које неко преживи:* живот пун разних потреса. **б.** *темељит прекид друштвено-политичког система и радикална промена као последица тога.* – Револуција је својим потресом уништила вишу класу. **в.** *драстичан поремећај неког стања:* ~ на берзи. • ~ мозга мед. *губитак свести као последица ударца по глави.*

пòтрēсан и **пòтресан,** -сна, -о **1.** *в. трусан:* ~ подручје, ~ талас. **2.** *који изазива јако узбуђење (обично је реч о нечем трагичном):* ~ исповест, ~ судбина.

потре́сати (се), пòтрēсām (се) *несвр. према пòтрести (се).*

потре́сен, -а, -о **а.** *веома узбуђен, дирнут (трагичношћу нечега):* ~ старац. **б.** *који одаје такво узбуђење:* ~ глас.

потре́сено прил. *веома узбуђено, дирнуто:* плакати ~.

потре́сенòст, -ости ж *стање онога који је пòтресен.*

пòтрēсно и **пòтресно** прил. *врло узбудљиво, дирљиво:* ~ приповедати.

пòтрēснòст и **пòтреснòст,** -ости ж *особина или стање онога што је пòтресно.*

потре́сти (пòтрēсти), -е́сēм свр. (неким, нечим, некога, нешто) **1. а.** *брзим, кратким покретима покренути некога, нешто тамо-амо или горе-доле, заљуљати, затрести:* ~ дрво, ~ руку. **б.** *изазвати дрхтавицу (о грозници).* **в.** фиг. *учинити несигурним, поколебати:* – Суђење је потресло породицу. **2.** фиг. *јако узбудити, дирнути (обично трагиком нечега).* – Прича нас је јако потресла. ■ **~ се 1.** *доспети у стање тресења, затрести се.* – Кућа се потресла из темеља. **б.** *стрести се, задрхтати.* – Човек се потресао од среће. **2.** фиг. *доспети у јако узбуђење, узнемирити се (обично трагиком нечега).* – Потресао се због сестрине смрти.

пòтрēти јек. **пòтријети,** пòтрēм (аор. пòтрēх јек. пòтријех; трп. пòтрт (потрвен)) свр. *в. пòтрти.*

пòтрефити (се), -ӣм (се) свр. нем. *в. пòгодити (се).*

потрку́ша ж пеј. **1.** *жена сумњивог морала склона скитњи.* **2.** *особа која иде тамо-амо проносећи различите поруке, оговарајући и сл.*

потрљати, пòтрљāм и **пòтрљати,** -āм свр. *мало истрљати, протрљати:* ~ чело.

пòтровати, пòтрујēм свр. *све редом отровати:* ~ пацове. ■ **~ се а.** *умрети, угинути од отрова.* – Људи се потровали иперитом. **б.** *разболети се услед деловања отровних материја на организам.* – Потровали су се нездравом храном.

потростручáвати, -ȕчāвām и **потростручи́вати,** -ȕчујēм *несвр. према пòтростручити.*

пòтростручити, -ӣм свр. *нешто троструко повећати:* ~ плате, ~ обавезе.

пòтрошан, -шна, -о *који се троши:* ~ материјал.

потрòша́ч, -а́ча м *онај који нешто троши, купац, муштерија:* ~ робе, ~ енергије.

потрòша́чкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на пòтрошаче; који служи за пòтребе пòтрошача:* ~ кредит, ~ задруга.

потрòшити, пòтрошӣм свр. **1. а.** *послужити се нечим делимице или у целини трошећи га, употребити:* ~ намирнице, ~ енергију. **б.** *издати новац за куповину:* ~ сто динара. **в.** *искористити, употребити:* ~ пет метака у пуцњави. **г.** *изрећи, изговорити:* ~ пуно речи на објашњавање. **2.** *провести извесно време бавећи се нечим:* ~ младост на коцку. ■ **~ се** *трошећи се доћи до краја, исцрпсти се у целини.* – Имање се потрошило на дугове.

потро́шња и **потрòшња** ж **а.** *процес трошења добара, средстава и сл. ради задовољавања пòтреба:* широка ~, ~ енергије. **б.** *укупни утрошак добара, средстава и сл.* – Потрошња хлеба је опала.

потрпа́вати (се), -рпāвām (се) *несвр. према пòтрпати (се).*

потрпати, -āм (потрпа́мо и потрпāмо) свр. **1.** *набацати на некога више ствари; убацити у нешто без реда.* – Потрпали су на мене капуте и бунде. Потрпаше у џакове кромпире. **2.** *стрпати све редом или много.* – Потрпаше нас у воз. **3.** *затрпати, прекрити.* – Потрпали су нас јорганима. ■ **~ се** *утрпати се сви редом.* – Потрпали смо се у брод.

пòтрти, пòтрēм (аор. пòтрх; трп. пòтрт (потрвен)) свр. (нешто) **1.** *газећи уништити, смрскати.* – Говеда су потрла жито. **2. а.** *уништити, поткаманити:* ~ мраве. **б.** *порушити до темеља:* ~ тврђаву. **3.** *тарући уклонити, скинути с нечега, избрисати, обрисати.* ■ **~ се 1.** *мало се пòтрљати.* – Потре се по образу. **2.** *сатрти се, сломити* се.

потру́дити се, пòтрȕдӣм се свр. **а.** *бавећи се нечим уложити труд, помучити се.* – Потрудио се и научио лекцију. **б.** *постарати се, побринути се.* – Потрудио се да нам помогне.

потру́нити, пòтрȕнӣм свр. *посути трунем или уопште нечим ситним:* ~ сто мрвицама.

потрчати, -чӣм свр. **а.** *кренути трком у неком правцу.* – Чим поче киша, потрчасмо под трем. **б.** *провести неко време у трчању.* – Потрчали смо двадесет минута. **в.** *уопште похитати да би се нешто учинило, пожурити се.* – Сви су потрчали да купе карте.

потугòвати, -ȕтујēм свр. *провести неко време у тузи:* ~ шест месеци.

поту́ђити, пòтȕђӣм свр. *учинити туђинцем.* – Муж потуђи жену. ■ **~ се** *постати туђинац.* – Синови се потуђили и напустили домовину.

поту́жити се, пòтȕжӣм се свр. *изразити, исказати жалост, незадовољство и сл., пожалити се.* – Жена се потужила на мужа.

поту̏ка̄ч, -а́ча м *онај који се потуца, потуцало.*

поту́лити, пòтȕлӣм свр. **1.** *сагнути, погнути:* ~ главу. **2.** *умањити, пригушити:* ~ светло, ~ пламен. ■ **~ се 1.** *скупити се, погрбити се.* – Човек се потулио од стида. **2.** *смањити се, пригушити се.* – Ватра се пред јутро потулила.

пòтȕљен, -а, -о **1.** *трп. од потулити (се).* **2.** *притајен, подмукао:* ~ гест, ~ бол. **3.** *мутан, тмуран:* ~ јутро.

пòтȕљено прил. **1.** *притајено, подмукло:* погледат некога ~. **2.** *утучено, безвољно.* – Корачао је стазом ~.

пòтȕљенòст, -ости ж *особина онога који је пòтуљен.*

поту́рати[1], пòтȕрām свр. *редом једно за другим туриши, ставити у нешто, потурити:* ~ јаја под кокоши.

поту́рати[2], пòтȕрām *несвр. према потурити.*

пòтурити, -ӣм свр. **1.** *турити, ставити испод нечега, подметнути:* ~ точкове под кола. **2.** фиг. *користећи се нечијом непажњом подвалити му што.* – Док смо били на одмору потурили нам аферу. ■ **~ се а.** *заузети положај, наместити се испод некога или нечега.* **б.** фиг. *подметнути се некоме за сексуални однос.* – Потурила се мужевом другу.

пòтурица ж и м (мн. ж) *човек који се потурчио.*

пòтуричкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на пòтурице.*

потурчѐнӣк, -и́ка и **потурчѐњāк,** -а́ка м *в. пòтурица.*

потурчѐница ж *жена пòтурченик.*

потурчи́вати (се), -ȕрчујēм (се) *несвр. према пòтурчити (се).*

пòтȕрчити, -ӣм свр. *учинити некога Турчином.* ■ **~ се** *прећи у муслиманску веру, постати Турчин.*

поту́ћи (пòтȕћи), -ту́чēм (аор. поту́кох, пòтȕче; имп. поту́ци; р. пр. пòтȕкао, поту́кла (пòтȕкла); трп. поту́чен, -а; пр. пр. поту́кавши и пòтȕкавши) свр. **1. а.** *победити, поразити противника у*

борби, боју. – Срби потукоше Турке на Мишару. **б.** *савладати, победити у такмичењу, спорту:* ~ у куглању. **в.** *уопште у неком одмеравању снаге изаћи као апсолутни победник.* – Демократе су на изборима потучени од либерала. **2. а.** *усмртити, убити.* – Разбојници потукоше путнике. **б.** *уништити или јако оштетити усев, род.* – Олуја је потукла винограде. **3.** *побити, оповргнути нечије мишљење, аргументе и сл:* ~ у полемици. ■ ~ **се** *побити се.* – Потукли се због девојке.

потýцало с (м) (мн. с) *онај који се потуца по свету, скитница.*

пòтуцати, -ам свр. *туцајући разбити све једно за другим.* – За Ускрс је свима потуцао јаја. ■ ~ **се** *истуцати, туцнути једно другог.* – Потуцали се главама.

потýцати се, пòтӯцам се несвр. **1.** *лутати без сталног пребивалишта, скитати се:* ~ од немила до недрага. **2.** *често мењати радно место, занимање итд.* – Потуцам се од газде до газде.

пòтхвāт и **пòтхват** м **1.** *в. подухват.* **2.** спорт. *положај и покрет руке при хватању одоздо.* – Противника ухватимо потхватом.

потхрáнити, пòтхрāнӣм (трп. пòтхрāњен) свр. **1. а.** *дати некоме мало хране.* – Дете је потхрањено, нису имали млека за њега. **б.** *обилном храном ојачати, удебљати, угојити некога:* товом ~ свиње. **2.** фиг. *појачати, оснажити.* – Та политика је потхранила кризу. ■ ~ **се 1.** *храном се ојачати или угојити.* – Прасе се потхранило кукурузом. **2.** фиг. *увећати се, нарасти.* – Наша се болест због беде потхранила.

пòтхрāњенӧст, -ости ж *стање онога који је потхрањен.*

потхрањúвати (се), -àњујēм (се) *несвр. према потхранити (се).*

потцéнити, пòтцēним јек. **потцијѐнити,** пòтцијенӣм свр. **а.** *неодговарајуће ниско оценити.* – Критичари су потценили Дисову поезију. **б.** *поступити према некоме, нечему са омаловажавањем, презиром.* – Потценио ме је и цинично посматрао.

потцењúвати јек. **потцјењúвати,** -ѐњујēм *несвр. према потценити.*

потцењѝвāчкӣ јек. **потцјењѝвāчкӣ,** -ā, -ō *који се односи на потцењиваче, који је као код потцењивача.*

потцикúвати, -ѝкујēм *несвр. према потцикнути.*

потцúкнути, пòтцӣкнēм свр. **1.** *весело, радосно ускликнути:* ~ од среће. **2.** *спустити оштар, продоран, кратак глас услед јаког узбуђења, страха итд.:* ~ од ужаса.

потцртáвати, -ѐртāвам *несвр. према потцртати.*

пòтцртати, -ам свр. **1.** *повући црту испод нечега:* ~ речи у тексту. **2.** фиг. *истаћи, нагласитн.* – У говору је потцртао нужност сарадње.

потчúнити, пòтчинӣм свр. **1.** *ставити под своју власт, покорити.* – Турци су потчинили српску државу. **2.** *учинити зависним помоћу утицаја, службеног положаја и сл.* – Све службенице је потчинио када је постао шеф. ■ ~ **се** *прихватити нечију власт, покорити се.*

потчињáвати (се), -ињāвам (се) *несвр. према потчинити (се).*

пòтчињен, -а, -о **1.** *трп. од потчинити (се).* **2.** (у имен. служби, одр., обично у мн.) **а.** *службена особа која је подређена вишем по чину.* – Потчињени слушају управника. **б.** *онај који је у подјармљеном положају.* – Турци су угњетавали потчињене.

пòтчињенӧст, -ости ж *стање и положај онога који је потчињен.*

пòђерка ж *она коју је неко прихватио као кћер дајући јој одговарајућа права.*

пóћи (пôћи), пôђēм (аор. пóђох, пóђе; имп. пóђи; р. пр. пòшао, -шла; трп. ø) свр. непрел. **1. а.** *почети ићи, кренути, упутити се:* ~ према кући. **б.** *отићи с одређеног места, удаљити се.* – Нисмо пошли ни пет корака, а он нас позва. **в.** *упутити се у одређеном смеру.* – Две земље су пошле ка уједињењу. **2.** *напасти некога, навалити на некога.* – Срби пођоше на Турке. **3.** *начинити покрет руком, машити се:* ~ руком за пушку. **4.** фиг. *раширити се, раширостерети се.* – Глас је пошао кроз народ. **5.** *дати се на нешто, одлучити се:* ~ на велике науке. **6.** *угледати се на некога, нешто.* – Пођите и ви за пријатељем, посетите амбуланту. **7.** *почети се одвијати, дешавати се.* – Све нам је пошло како не треба. • ~ **за некога (мушкарца)** *удати се.* ~ **за руком** *успети.* – Пошло му је за руком да напише сонет.

пòђудан, -дна, -о *који је некоме по ћуди, по вољи.*

пођýтати, -тӣм свр. *провести неко време ћутећи.*

поубúјати, поӯбијам свр. *редом све или многе убити:* ~ много непријатељских бораца. ■ ~ **се а.** *међусобно се убити.* **б.** фиг. *јако се уморити од посла.* – Поубијасмо се од веслања.

поугáрити, поӯгāрӣм свр. *плитко пооорати земљу после жетве, угарити.*

поудáвати, поӯдājēм (пр. сад. поудáјӯћи) свр. *удати све редом једну за другом:* ~ ћерке. ■ ~ **се** *удати се редом једна за другом.* – Девојке су се поудавале и напустиле дом.

пòужинати, -ам свр. *појести ужину.*

пòузак, пòуска, -о *веома, прилично узак:* ~ мореуз.

пòузан, -а, -о *веома, прилично узан:* ~ пролаз.

поуздáвати се, поӯздājēм се (пр. сад. поуздáјӯћи се) *несвр. према поуздати се.*

пòуздан, -а, -о **1.** *у коју се може поуздати, који заслужује поверење:* бити ~ ослонац (некоме). **2.** *који одговара сврси, одговарајући, изврстан:* ~ лек за неку болест. **3.** *коме се може веровати, сигуран:* ~ мерило. **4.** *објективан, тачан, исправан:* ~ суд.

пòуздāно прил. **а.** *на поуздан начин, с поуздањем:* ~ одговарати. **б.** *сигурно, прецизно:* ~ рећи.

пòуздāнӧст, -ости ж *особина или својство онога који је поуздан, онога што је поуздано.*

поуздáње с **1.** *уздање, вера у себе.* – У срцу је осетио велико поуздање. **2.** *онај у коју се има поверења, узданица.* – Јоване, моје поздање!

пòуздати се и **пòуздати се,** -ам се свр. **а.** *имати, испољити поуздање у некога, нешто.* – Поуздали смо се да ће нам помоћи. **б.** *ослонити се на некога, нешто.* – Слободно се могу поуздати у њега.

поузéће с *плаћање вредности поштанске пошиљке приликом пријема.*

пòузимати, -ам свр. **а.** *узети редом једно за другим:* ~ све украсе с полице. **б.** *покуповати редом једно за другим.* – Поузимали су купци све из радње.

пòука ж **1.** *поучавање.* – Учитељева поука се продужавала целог полугођа. **2.** *поучан савет, поучни савети.* – Из приче смо извукли моралну поуку.

поукúдати, поӯкӣдам свр. *укинути редом све или многе:* ~ законе, ~ надлештва.

пòуклањати, -ам свр. *уклонити једно за другим:* ~ све препреке.

пòуљити, -ӣм свр. *пролити, прелити уљем:* ~ салату.

поумирати, -рēм свр. *умрети редом један за другим.* – Старци су поумирали за три месеца.

поунѝјатити, -ӣм свр. *учинити унијатом (припадником ӣркокатоличке цркве).* – Католички клер је поунијатио доста Срба. ■ ~ **се** *постати унијат.* – Срби се поунијате због страха.

пòустајати, -јēм свр. *устати редом сви један за другим.* – На звук трубе војници постајаше.

поучáвати (се), поӯчāвам (се) *несвр. према поучити (се).*

пòучан, -чна, -о **а.** *који у себи носи, има поуку:* ~ прича. **б.** *који може послужити као поука:* ~ искуство.

пòучити, пòучӣм свр. *дати савете с намером да се неко научи чему корисном, лепом итд.* – Поучио нас је отац како да се владамо. ■ ~ **се** *примити, прихватити поуку.* – Поучисмо се из његових речи.

пòучљив, -а, -о **1.** *в. поучан.* **2.** *који се може поучити:* ~ дечак.

поу̏чљивост, -ости ж *особина оног који је поучљив, оног што је поучљиво.*

по̀учно прил. *на поучан начин:* ~ се владати.

по̀учност, -ости ж *својство оног што је поучно.*

по̀фалити, -ӣм свр. нем. *в. понестати.*

по̀хабаност, -ости ж *стање оног што је похабано.*

по̀хабати, -а̄м свр. *дуго употребом или небригом искрзати, отрцати:* ~ капут. ■ ~ **се** *искрзати се, отрцати се.* – Панталоне су се похабале од старости.

похађати, по̀хађа̄м несвр. **1.** *несвр. према походити.* **2.** *редовно посећивати и пратити уписану школу:* ~ гимназију, ~ течај.

похајду̏чити, -а̀јду̏чӣм свр. *учинити нешто хајдучком.* ■ ~ **се** *постати хајдук.*

по̀хапсити, -ӣм свр. *отерати у хапс, затвор све или многе, једног за другим.* – Полиција је похапсила више демонстраната.

по̏хара ж *пљачка, отимачина, крађа.*

по̀харати, -а̄м и **похара̀рати,** по̀хара̄м свр. **1.** *силом отети туђу имовину, опљачкати.* **2.** *уништити, упропастити.* – Бубе су похарале кромпир.

по̏хвала ж **1. а.** *лепо, позитивно мишљење или оцена о неком, нечему исказано речима.* – Критика обасу похвалама песника. **б.** *службена писмено дата оцена о нечијем раду, активности.* – Заставнику је уручена похвала старешина. **2.** *у средњовековној књижевности реторски и песнички текст у којем се хвале врлине свеца или историјске личности:* „Похвала кнезу Лазару“.

по̏хва̄лан, -лна, -о **а.** *који садржи похвалу:* ~ мишљење, ~ суд. **б.** *који заслужује похвалу.* – Критичари имају похвалан обичај да усмено износе ставове.

похва̀лити, по̀хва̄лӣм (трп. по̀хва̄љен) свр. *изрећи похвалу некоме или нечему:* ~ ученика. ■ ~ **се а.** *изрећи, исказати неки свој успех, остварење и сл.* – Похвалили смо се добрим оценама. **б.** *изрећи похвалу, подичити се.* – Могу се похвалити братовљевим достигнућем.

по̀хва̄лница и **по̏хва̄лница** ж *писмено признање, похвала (2).*

по̏хва̄лно прил. *са похвалама, позитивно:* говорити ~ о некоме.

похваљи́вати (се), -а̀љујем (се) *несвр. према похвалити (се).*

по̀хватати, -а̄м свр. **1.** *редом ухватити све или многе:* ~ лопове, ~ голубове. **2.** фиг. *уочити, запазити.* – Писац је похватао све особине Личана. ■ ~ **се 1. а.** *ухватити један другога за руку или под руку:* ~ у коло. **б.** *ухватити се, прихватити се.* – Деца се похватала мајкама за скуте. **2.** *нахватати се, наталожити се.* – Роса се похватала по трави.

по̀хитати, -а̄м свр. **а.** *потрчати, појурити.* – Тркачи похиташе стазом. **б.** *пожурити са извршењем неког посла.* – Деца су похитала с писањем задатака.

по̏хлађан, -дна, -о *прилично, веома хладан:* ~ ветар.

по̏хлепа ж *претерана жеља за нечим, грамзивост:* ~ за новцем.

по̏хлёпан, -пна, -о **1.** *који јако, страсно тежи да задовољи своју жељу, грамзив, лаком:* ~ на новац, ~ за благом. **2.** *који одаје похлепу:* ~ поглед.

по̏хлёпно прил. *на похлепан начин, грамзиво, лакомо.*

по̏хлёпност и **похле́пно̄ст,** -ости ж *особина оног који је похлепан.*

по̏ховати, по̏хујем несвр. *пржити месо претходно умочено у јаја, брашно и мрвице.*

по̀ход и **по́ход** м **1. а.** *одлазак, полазак некуда, обилазак нечега.* – У свом јутарњем походу сусрео је рођака. **б.** *путовање с одређеним циљем:* ~ на Северни пол. **2.** *обично већи војни покрет с одређеним циљем; обично веће војне операције против некога:* руски ~ против фашиста.

похо́дати, по̀хо̄да̄м свр. *провести у ходању неко време.*

по̀ходити, по̀ходӣм свр. и несвр. [гл. им. по̀хођёње с] *посетити, посећивати некога или нешто:* ~ пријатеље, ~ Рим. ■ ~ **се** *посетити се, посећивати се.* – Они су се походили прошле године.

по̀ходња и **похо́дња** ж **1.** *в. поход.* **2.** *пиће које се пије или поклон, дар који се даје при растанку за срећан пут, као успомена.*

по̏хота ж **1.** *изузетно снажна чулна страст.* – Угледавши младу жену осетио је похоту. **2.** *похлепа, грамзивост:* ~ за новцем.

по̏хотан, -тна, -о и **похо̀тљив,** -а, -о **1. а.** *који осећа похоту:* ~ љубавник. **б.** *који одаје похоту:* ~ осмех. **2.** *похлепан, грамзив:* ~ шкртица.

похо̀тљивац, -и̏вца м *похотљив човек.*

похо̀тљивица ж *похотљива женска особа.*

похо̀тљиво и **по̏хотно** прил. *с похотом, пожудно.*

похо̀тљивост и **по̏хотно̄ст,** -ости ж *својство оног који је похотљив.*

по̏храна ж *чување, старање, брига.* – Застава је предата музеју на похрану.

похра́нити, по̀хра̄нӣм (трп. по̀хра̄њен) свр. **1. а.** *оставити, предати некоме нешто на чување.* – Код рођака смо похранили документе. **б.** *сачувати нешто од пропадања.* – Жена је похранила моја писма. **в.** фиг. *сачувати, задржати (у памћењу, срцу и сл.).* – У мислима су похрањене успомене. **2. а.** *мало нахранити.* – Похране коње па оду на спавање. **б.** *појачати храну да се неко ојача, уђоји итд.* – Похранили су прасад пред јесен.

похрањи́вати, -а̀њујем *несвр. према похранити.*

похрва́тити, по̀хрва̄тӣм свр. *учинити некога Хрватом.* ■ ~ **се** *постати Хрват.*

похрваћи́вати (се), -а̀ћујем (се) *несвр. према похрватити (се).*

по̀хришћанити, -ӣм свр. *учинити хришћанином.* ■ ~ **се** *постати хришћанин.*

по̀хрлити, -ӣм свр. *похитати, појурити:* ~ улицом.

по̀хулити, -ӣм свр. *поступцима, понашањем осрамотити некога или нешто.* – Похулили су веру предака.

поцаклити, по̀цаклӣм свр. *превући слојем цаклине, глазуре:* ~ земљане судове.

по̀ценкати се јек. **по̀цјенкати се,** -а̄м се и **по̀ценькати се** јек. **по̀цјењкати се,** -а̄м се свр. *мало се ценкати, цењкати:* ~ с трговцем, ~ око жита.

по̀цёпа̄ност јек. **по̀цијепа̄ност,** -ости ж *особина или стање оног што је поцепано:* ~ ципела, ~ државе.

поцепати, по̀цёпа̄м јек. **поцијепати,** по̀цијепа̄м свр. **1. а.** *покидати, поделити на комадиће:* ~ папир. **б.** *раставити, поделити на делове:* ~ синдикате. **2.** *употребом истрошити, издерати.* – Са срећом поцепајте нове ципеле. **3.** *исећи, исецати као ножем.* – Грађ је поцепао кукурузе. ■ ~ **се** *повр. према поцепати (1–3).*

по̀цига̄нчити, -ӣм свр. *учинити Циганином.* ■ ~ **се** *постати Циганин.*

по̀циглати, -а̄м свр. *поплочати циглама:* ~ стазу.

поцики́вати, -ѝкујем *несвр. према поцикнути.*

поци́кнути, по̀цӣкне̄м свр. *огласити се циком, вриснути.* – Девојке поцикнуше.

поцинка́вати, -ѝнка̄ва̄м *несвр. према поцинковати.*

по̀цинковати, -кујем свр. *превући танким слојем цинка:* ~ лим.

поцрвѐнети јек. **поцрвèњети,** -вѐнӣм свр. **а.** *постати црвен.* – Макови су поцрвенели. **б.** *добити црвену боју у лицу (због узбуђености):* ~ од стида.

поцркáвати, -рк̏ā̄вам *несвр. према* ***поцркати.***

по̀цркати, -ā̄м свр. **1.** *цркнути једно за другим, угинути (о животињама и погрд. о људима).* – Све му свиње поцркаше од шапа. **2.** фиг. *бити обузет страсном жељом или узбуђењем:* ~ од љубави, ~ од смеха.

поцр́нети јек. **поцр́њети,** -р́ним свр. непрел. **а.** *постати црн.* – После пожара поље је поцрнело. **б.** *добити тамну боју тена:* ~ на мору.

поцр́нити, по̀цр̄нӣм свр. прел. *учинити црним или црњим.* – Девојка крејоном поцрнила обрве.

поцрња́вати, -р̏њујēм *несвр. према* ***поцрнети*** *и* ***поцрнити.***

поцр́псти (по̀цр̄псти), -цр̄пēм свр. *црпући извадити, доћи до нечега:* ~ воду из бунара, ~ знања из књига.

по̀цупкати, -ā̄м свр. *поскочити на врховима прстију.*

поцупки́вати, -у̏пкујēм *несвр. према* ***поцупкати.***

по̀цупнути, -пнēм свр. *поскочити прањући ситним кораком.*

поцу́рити, -ӣ свр. *почети цурити, потећи.* – Вино поцури из бачве.

почавр̀љати, -ā̄м свр. *мало чаврљати, поћаскати.*

по̀чађавити, -ӣм и **почађа́вити,** поча̀ђāвӣм свр. *постати чађав.* – Зидови су почађавили од дима из пећи.

по̀часнӣ и **по̀ча̄снӣ,** -ā̄, -ō̄ **а.** *који служи за давање почасти:* ~ признање, ~ стража, ~ паљба. **б.** *који има титулу, назив, али не врши одређену дужност, титуларни:* ~ конзул, ~ председник.

по̀ча̄ст ж (инстр. -ā̄шћу) **а.** *јавно изражавање славе или признања:* одати ~ погинулима. **б.** *изражавање хвале, поштовања.* – Деца морају оцу дати почаст која му припада. **в.** *гест, дело које је знак поштовања, нарочите пажње.* – Награде су за уметнике велика ~.

по̀частвовати, -вујēм свр. *одати, учинити почаст (некоме).* – Краљ их је почаствовао својим доласком.

поча̀стити, по̀частӣм (трп. по̀чашћен) свр. *понудити јелом и пићем; погостити, угостити:* ~ печењем. ■ **~ се 1.** *добро се најести и напити.* – Код кумова смо се боговски почастили. **2.** *најести и напити једно другога.* – Кад смо се трећи пут срели, почастили смо се.

по̀чашћено̄ст, -ости ж *стање онога који је почашћен.*

по̀чек м *вересија, кредит:* дати робу на ~.

по̀чекати, -ā̄м свр. *провести неко време чекајући, причекати.* – Почекаће родитељи годину док дипломирам.

по̀чекнути, -нēм свр. *почекати за трен.* – Почекните минут да пронађем кључеве!

почепр̀кати, -ā̄м свр. *краће време чепркати.*

почеру̀пати се, -ā̄м се свр. *почети се черупати, потући се.* – Дечаци су се почерупали.

по̀че̄ст, -а, -о *прилично чест.* – Лабуд је почест гост наших језера.

по̀че̄сто прил. *прилично често:* ~ путовати.

поче́так, -тка м **а.** *први, уводни део нечега:* ~ песме, ~ такмичења. **б.** *први период времена:* ~ године. **в.** *полазна тачка:* ~ пута. **г.** *узрок, извор:* ~ сукоба, ~ болести.

по̀че̄ти, по̀чнēм (аор. по̀че̄х, по̀чē; имп. по̀чни; р. пр. по̀чео, -е̄ла; трп. по̀че̄т, пр. пр. по̀чēв(ши)) свр. **а.** *начинити почетак, започети:* ~ говор. **б.** *наставити се, продужити се.* –. Школа почиње 1. септембра. **в.** *настати, појавити се.* – Почели су мразеви.

по̀четнӣ, -ā̄, -ō̄ *који се односи на почетак:* ~ ударац, ~ брзина.

по̀четнӣк м *онај који тек почиње да се нечим бави, новајлија.*

по̀четница ж **1.** *женска особа почетник.* **2.** *уџбеник са којим се почиње учење у извесној области:* шаховска ~.

по̀четничкӣ, -ā̄, -ō̄ **а.** *који се односи на почетнике:* ~ курс. **б.** *који се одликује незрелошћу, несавршеношћу, у коме има слабости, грешака итд.:* ~ покушај, ~ дело.

по̀четнӣштво с *стање онога који је почетник, онога што носи почетничке особине.*

почѐшати, по̀чешēм свр. *мало, лагано погребати кожу (обично сузбијајући свраб):* ~ длан. ■ **~ се** *мало се погребати по кожи (обично због свраба).*

по̀чешкати (се), -ā̄м (се) свр. *у дем. значењу:* ***почешати (се).***

почѐшљати, -ā̄м и по̀чешљāм свр. *чешљањем уредити косу.* – Фризер је почешљао жену. ■ **~ се** *чешљањем себи уредити косу.* – Почешљао сам се новим чешљем.

по̀чешће и **по̀чешће** прил. *често, прилично често:* ~ гледати на сат.

почѝвалӣште с *место или предмет за почивање.* • **вечно ~** *гроб.*

почи́вати, по̀чӣвāм несвр. **1.** *несвр. према* ***починути.*** **2.** *налазити се, лежати.* – Рука ми почива на столу. **3.** *бити усмерен у нечијем правцу, ка некоме.* – Поглед ми почива на пријатељичином лицу. **4.** *имати ослонац, темељити се на нечему.* – Марксизам почива на идеји материјализма. • **почивао у миру (божјем)!** црквв. *изрека при сахрани умрлог верника.* ~ **на ловорикама** *живети од старе славе.*

по̀чӣвка с *краћа пауза, прекид, станка у одвијању нечега.*

по̀чинак, -инка м **1. а.** *стање мировања, одмарање, одмор:* поподневни ~. **б.** *в.* ***почивка.*** – После краћег починка, наставили су свађу. **2.** *место на којем се почива, одмара.* – На починку смо срели познанике. • **вечни ~** *гроб; смрт.*

почѝнилац, -иоца (почѝнитељ) м *онај који је нешто починио, извршилац:* ~ злочина.

починитѐљица и **почѝнитѐљка** ж *женска особа починитељ.*

почѝнити, по̀чинӣм свр. **а.** *учинити једно дело или више сличних дела једно за другим:* ~ злочин, ~ неколико пљачки. **б.** *начинити, проузроковати.* – Гра̀д је починио штету виноградима.

по̀чинути, -нēм свр. непрел. **1. а.** *провести неко време мирујући, одморити се.* – То поподне смо починули дуже но обично. **б.** *заћи (о сунцу).* – Сунце почину на западу. **2. а.** *умрети, преминути.* – Отац је починуо 20. августа 1979. **б.** *бити сахрањен, упокојити се.* – Починуо је на старом градском гробљу. • **~ вечним сном** *умрети, преминути.*

по̀чињати, -њēм *несвр. према* ***почети.***

по̀чистити, -ӣм (трп. по̀чишћен) свр. **1. а.** *учинити да нешто буде чисто, очистити:* ~ метлом кућу. **б.** фиг. *појести све:* ~ храну са тацне. **в.** *победити, растурити или растерати противнике:* ~ непријатеље с бојног поља. **2.** *уштројити, ујаловити:* ~ вепра. ■ **~ се** *најустити неко место:* ~ из кафане.

почу́вати, по̀чӯвāм свр. *неко време чувати или сачувати.* ■ **~ се** *причувати се, припазити се.*

почу̀пати, -ā̄м свр. *ишчупати све једно за другим:* ~ осушене саднице. ■ **~ се** *потући се, сукобити се (обично хватајући се и за косу).* – Жене су се почупале на улици.

по̀чути, по̀чујēм свр. *неко време слушати, саслушати.* – Почуј, драга, речи искрене и јасне! • **чуј(те) и почуј(те)!** *чуј(те) и запамти(те)!* – Народе, чуј и почуј! Забрањује се купање у рибњаку!

по̀чӯчањ, -чња м *мали чучањ.*

по̀чучнути, -нēм свр. *мало чучнути.*

по́ша ж тур. *врста мараме коју мушкарци везују око врата, врста краватe.*

по̀шалити се, -ӣм се свр. **а.** *рећи или учинити нешто шаљиво; мало се нашалити:* ~ с пријатељем. **б.** *учинити некога предметом шале, нашалити се с неким.* – Уживао је да се пошали с професорима, да их намагарчи.

по̀шалица ж *кратка шаљива прича или изрека.*

пошандр̀цати, -а̀ндр̄цāм свр. фам. *полудети, пошашавити.*

по̏ша̄ст ж **1.** нар. мед. *опасна зараза, помор, епидемија (обично стоке).* **2.** фиг. *несрећа, пропаст, погуба.* – Лопови су пошаст за град.

пошаша́вити, -а̀ша̄ви̏м и **по̏шашавити,** -и̏м свр. *постати шашав, полудети.*

пошу́шољити, -и̏м свр. *нежно, кратко шушољити, помиловати:* ~ по длану.

пошéтати (се), по̏шēта̄м (се) (по̏шēћēм (се)) свр. непрел. *провести нешто времена у шетњи.* – Пошетали смо (се) по парку.

пошèћерити, -и̏м свр. **1.** *посути, засладити шећером, зашећерити:* ~ крофне. **2.** фиг. *учинити да нешто буде или изгледа привлачно.* – Редитељ је пошећерио представу.

пошиљалац, -аоца м *онај који нешто шаље:* ~ писма.

по̏шиљка ж (дат. -љци; ген. мн. -кӣ (по̏шиљака̄)) *оно што се шаље (писмо, пакет, новац).*

по̏широк, -а, -о *доста, веома широк:* ~ капут, ~ долина.

по̏шити, по̏шијēм свр. **а.** *завршити шивења, сашити:* ~ сукњу. **б.** *све редом сашити, посашивати:* ~ сву дугмад. **в.** *озго пришити:* ~ блузу шљокицама.

пошкàкљати, -а̄м (пошкàкљити, -и̏м) свр. **а.** *поголицати, заголицати:* ~ по табанима. **б.** *мирисом изазвати надражај у носу.* – Мирис млека ме је пошкакљао. **в.** фиг. *дирнути, изазвати.* – Пошкакљала их је њена невиност.

пошки́љити, по̀шкиљи̏м свр. *погледати шкиљећи, зашкиљити.*

пошкòпити, по̀шкопи̏м свр. *све редом ушкопити:* ~ нерасте.

пошкропи́ти, по̀шкропи̏м свр. *шкропећи полити, пошрскати.* – Киша пошкропи земљу.

пошкропљи́вати, -о̀пљујēм *несвр. према пошкропити.*

пошљу̀нчати, -а̄м свр. *посути шљунком:* ~ стазу.

пошо̀кчити, по̀шокчи̏м свр. *учинити Шокцем; покатоличити.* ■ ~ **се** *постати Шокац; покатоличити се.*

по̀шприцати, -а̄м свр. нем. *пошрскати:* ~ водом. ■ ~ **се** *пошрскати се.*

по̏шта[1] ж *поштовање, почаст:* одати пошту. • **последња, задња** ~ *последњи поздрав покојнику.*

по̏шта[2] ж (ген. мн. по̏шта̄) нем. **а.** *установа која се бави преносом разних пошиљки (писама, пакета, новца, штампе итд.).* **б.** *зграда у којој је смештена та установа.* **в.** *пошиљка која се шаље путем те установе.* – Данас нам пошта још није стигла. **г.** *достава пошиљки путем те установе.* – Новац му је упућен поштом. • **војна (ратна)** ~ 1) *војна саобраћајна јединица која у рату врши поштанску службу.* 2) *број који замењује службени, формацијски назив војне јединице у мирнодопско време.*

по̏штанскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на пошту:* ~ промет, ~ служба, ~ марка.

пошта́палица ж фиг. *реч или синтагма коју неко стално, без потребе убацује у свој говор, узречица.*

пошта́пати се, по̀шта̄па̄м се несвр. **1.** *несвр. према поштапити се.* **2.** фиг. *употребљавати у говору поштапалице.* – Док говори поштапа се речима „овај“ или „онај“.

пошта́пити се, по̀шта̄пи̏м се свр. *ослонити се на штап или нешто слично у ходу или за време стајања.*

по̏штār м (вок. -е и -у; инстр. -ом и -ем) **1. а.** *поштански службеник који разноси пошиљке послате поштом, поштоноша.* – Пензију доноси поштар. **б.** *поштански службеник уопште.* – Обратили смо се поштару на шалтеру број два. **2.** *врста питомог голуба који је у стању да се из велике даљине врати у свој кавез (па се њиме могу слати и поруке).*

поштàрина ж *такса која се плаћа за одређену поштанску услугу.*

поштàрӣнскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на поштарину:* ~ такса.

по̏штарица ж *женска особа поштар.*

по̏штārка ж **1. а.** *поштарица.* **б.** *поштарева жена.* **2.** *женка голуба поштара.*

по̏штārскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на поштаре:* ~ торба.

по̏штеда ж **а.** *чување од тежег, напорног рада:* ~ од копања. **б.** *привремено краће одсуство или ослобађање од обавезе због болести, повреде и сл.:* ~ од физкултуре.

поште́дети јек. **поште́дјети,** -дӣ̏м свр. **1.** *не допустити да се нешто потроши, сачувати:* ~ залихе шећера. **2.** *сачувати од нечега неугодног, опасног:* ~ од већих напора. **3.** *сачувати у животу, не убити:* ~ заробљенике.

поштеђи́вати, -ѐђујēм *несвр. према поштедети.*

по̀штен, -ѐна, -о **1. а.** *морално исправан, честит:* ~ човек. **б.** *који потиче из савесног односа, који је тако остварен:* ~ профит. **2.** *који није доведен у питање нечасним делом, частан:* ~ образ. **3. а.** *који има особине које се очекују, ваљан, добар:* ~ ручак. **б.** *снажан, јак.* – Добивши поштен аперкат у браду, боксер је пао.

поштѐно прил. **1.** *на поштен начин, часно, честито:* вратити ~ дуг. **2. а.** *како треба, како доликује, ваљано, добро:* ~ се одморити. **б.** *јако, снажно:* ~ ударити.

поштѐња̄к, -а́ка м *поштен, частан човек.*

поштења́ковић м (често ир.) *поштен, частан човек, поштењак.*

поштења̀чина ж (м) (мн. ж) *ауг. од поштењак; поштењак.*

поштѐња̄чкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на поштењаке.*

поште́ње с **1. а.** *својство онога који је поштен, честитост, часност.* **б.** *поштен однос или поступак према другима или према појавама, исправност.* **2.** *невиност, девичанство.* **3.** *добар глас, углед.* **4.** нар. *гозба, чашћење.* • **поштења ми!** *речи које се употребљавају у заклетви, заклињању.* – Поштења ми, вратићу дуг!

пошти́вати (се), по̀шти̏ва̄м (се) несвр. *в. поштовати (се).*

пошто I. везн. **1.** *временски, изриче да се радња главне реченице догађа после радње зависне временске реченице, када, чим, како.* – Иако је био љут, пошто се смирио реши да све заборави. **2.** *узрочни, изриче узрок радње главне реченице, јер, зато што, будући да.* – Не могу да разумем официре, ~ нисам био у војсци. **II.** прил. **а.** разг. *по којој цени, по коју цену, за колико.* – Брат ме упита пошто да прода кућу. **б.** *у вези са глаголом бити: колико кошта.* – Господине, пошто је овај шешир? • **пошто-пото, пошто било, пошто-зашто** *по сваку цену, без обзира на цену.* – Желео сам пошто-пото да купим ауто.

по̀штовалац, -аоца м *онај који гаји и показује поштовање према некоме, нечему:* ~ Хемфри Богарта, ~ науке.

по̀штовалачкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на поштоваоце.*

по̏штова̄н, -а, -о **1.** *трп. од поштовати (се).* **2.** *као формула учтивости у усменом или писменом обраћању:* (много) поштовани (господине, пријатељу, друже).

поштова́ње с **1.** *осећај и мишљење да неко или нешто има изванредне особине, одлике, својства, заслуге и сл.; уважавање.* **2.** *поздрав при сусрету или растанку с неким као израз уважавања.*

по̀штовати, по̀штујēм и **по̏штовати,** по̏штујēм свр. и несвр. **а.** *осетити, осећати и показ(ив)ати поштовање према некоме, нечему, ценити:* ~ родитеље, ~ историју. **б.** *придржавати се некаквих правила, закона, поступити, поступати у складу са нечим:* ~ одредбе закона. ■ ~ **се 1.** *осетити, осећати поштовање према себи.* – Ако те други поштују, мораш се и сам поштовати. **2.** *осетити, осећати узајамно поштовање један према другоме.* – Наше се породице деценијама поштују.

поштока́вити, -о̀ка̄ви̏м свр. *учинити штокавцем.* – Медији поштокављују чакавце. ■ ~ **се** *постати штокавац.* – Многи кајкавци су се поштокавили.

по̀штоноша м (мн. ж) *в. поштар (1).*

по̀штрцати, -а̄м свр. *испрскати, пошрскати.*

по̀шумити, -и̏м (трп. по̀шумљен) свр. *засадити шумом:* ~ голети.

пошумља́вати, -ўмљавам (пошумљи́вати, -ўмљујем) *несвр. према* пошумити.

пошу́тети јек. **пошу́тјети,** -тӣм (ретко ек.) свр. **а.** *кратко време зашутети, заћутати.* **б.** *провести неко време у шутњи, ћутању;* уп. поћутати.

пра- преф. *као први део твореница значи:* **1.** *почетни, исконски ступањ нечега:* пракосмос, праматерија, прајезик, прасловенски, праисторијски. **2.** *сродство у трећем колену у силазној или узлазној линији:* прабаба, прадеда, праунук.

пра̀баба и **пра̀баба** ж *бабина или дедина мајка.*

пра̀в, -а, -о (одр. пра̀вӣ) **1. а.** *који ни је крив, неискривљен, несавијен:* ~ ко свећа, ~ дрво, ~ линија. **б.** *који није таласаст:* ~ коса. **2.** фиг. **а.** *који је без кривице, невин.* – Ја сам ~ и суд ће ме ослободити. **б.** *поштен, честит.* – Дед је био ретко ~ човек.

пра̀вā ж (дат. пра̀вōј) геом. *права црта, линија:* паралелне праве.

пра̀вац, -вца м (инстр. -вцем; ген. мн. пра̀ва̄ца̄) **1. а.** *замишљена права линија усмерена према циљу кретања.* – У магли смо наслутили ~. **б.** *место, страна куда се неко упутио, смер.* – Затвореник се изгубио у непознатом правцу. **в.** *замишљена линија, траса која повезује циљ и полазиште:* ~ Београд – Ниш. **2.** фиг. **а.** *пут или ток каквог деловања, радње, појаве:* ~ развитка романа. **б.** *схватања, поглед, став групе људи (писаца, филозофа итд.):* књижевни ~, стилски ~. **3.** мат. *најкраћа линија која спаја две тачке у равни.* • **узети добар (рђав) ~, поћи, ударити добрим (рђавим) правцем** *повољно (неповољно) се развијати.* – Наш посао удари добрим правцем. **у том(е) правцу** *у том(е) смислу.* – Размишљајући у том правцу, закључићемо шта ваља.

пра̑вда ж **1. а.** *друштвено стање у којем свако добија оно што му по закону припада.* **б.** *праведност, правичност.* – Оптужени се позива на правду. **в.** *право суђења и област на коју се оно односи, правосуђе.* – Лопов је у рукама правде. **2.** *парница, процес; препирка, свађа.* – Са суседом смо правду започели. **3.** *истина.* – Деца правду говоре. • **делити (кројити, вршити** итд.**) правду** *доносити пресуду, судити.* **извршити правду над неким** *казнити некога (обично убити по пресуди).* **на божју правду, на правди бога** *без кривице, невино.* **по правди** *како је право, стварно.*

пра̑вдати, -а̄м несвр. **1.** (некога) *доказивати нечију праведност или невиност, бранити некога или нешто од приговора, замерки и сл.* – Кад бих погрешио, деда ме је правдао код родитеља. **2.** књиг. *доказивати помоћу докумената приходе и расходе:* ~ мањак. ■ **~ се 1.** *износити доказе своје праведности, бранити се од приговора, замерки и сл.* – Кад су ме оптужили, правдао сам се болешћу. **2. а.** *свађати се с неким.* – Не волим да се правдам са женом. **б.** *судити се, парничити се.* – Ишли су на суд да се правдају.

правдољу́бац, -у́пца м *онај који воли правду, онај који се бори за њу.*

правдољу́бив, -а, -о *који воли правду, који се бори за њу:* ~ адвокат, ~ јунак.

правдољу́бивōст, -ости ж *особина онога који је правдољубив.*

правдо̀љу́бље с *љубав према правди.*

пра̀ведан, -дна, -о **1.** *који је заснован на правди, који је у складу с правдом, правичан:* ~ суд, ~ рат, ~ одлука. **2.** *правдољубив:* ~ човек, ~ јунак. **3.** *који је заснован на стварним разлозима, оправдан:* ~ бес. **4.** *невин, недужан:* ~ крв Лазарева.

пра̀ведни̑к м **1.** *онај који се у својим поступцима држи принципа праведности.* **2.** *онај који живи у складу са моралним прописима неке религије.* • **спавати сном праведника** *спавати спокојно, без гриже савести.*

пра̀ведница ж *женска особа праведник.*

пра̀ведничкӣ, -а̄, -ō *који се односи на праведнике.*

пра̀ведно прил. *с правом, по правди, правично.*

пра̀ведно̄ст, -ости ж *особина онога који је праведан, онога што је засновано на правди:* судијина ~, ~ народноослободилачке борбе.

пра̑вӣ, -а̄, -ō **1.** *стваран, истински, реалан:* ~ стање ствари, показати ~ лице, ~ љубав. **2.** *одговарајући, пођодан, згодан:* стићи у ~ време, употребити ~ реч. **3.** *који непосредно нешто значи или представља у ужем смислу, у основној реализацији:* прави разломак, прави објекат.

пра̑вӣлан, -лна, -о **1.** *који се заснива на правилима, који је у складу с правилима:* ~ поступак, ~ изговор. **2. а.** *који одговара реалности, истинит, тачан:* ~ претпоставка, ~ став. **б.** *који одговара потребама, прави, одговарајући:* ~ распоред, ~ потез. **3. а.** *који задовољава правила пропорције и симетрије, складан:* ~ фигура. **б.** *равномеран, уједначен:* ~ ритам.

пра̑вӣлни̑к м *правила, прописи о начину вршења неких послова; текст таквих правила.* – Узео је ~ и потражио одговарајући члан.

пра̑вӣлно прил. *на правилан начин, исправно.*

правӣ́лно̄ст, -ости ж *својство онога што је правилно.*

пра̑вило с **1. а.** *пропис о организацији, начину рада, односима међу људима и сл.:* ~ службе, црквено ~. **б.** (обично у мн.) *пропис, одредба о начину и поступку у нечему:* правила игре, правила фудбалске игре, шаховска правила. **2.** *сталан, непроменљив, законит однос одређених појава:* граматичко ~, алгебарско ~. • **златно ~** *основно, битно правило.* – Златно ~ учења је понављање градива. **морско ~** *немогуће правило.* – По ком то морском правилу ви не радите уторком? **Питагорино ~** мат. *правило да је квадрат над хипотенузом правоуглог троугла једнак збиру квадрата над катетама.* **по правилу, у правилу** *обично, уобичајено.* – Ниједно дете, по правилу не воли сируп против кашља. **~ десне руке** физ. *правило којим се одређује смер индуковане струје.* **~ тројно** мат. *израчунавање непознатог члана у сразмери у којој су нам позната три члана.*

пра̑вити, -и̑м (трп. пра̑вљен) свр. **1. а.** *градити, изграђивати, производити:* ~ кућу, ~ мост. **б.** *стварати, стварити:* ~ стихове, ~ портрет. **в.** *образовати, формирати:* ~ ред. **г.** *припремати, спремити:* ~ чорбу. **2.** вулг. *стварати децу.* **3.** *у вези с неким категоријама именица које значе радњу или њен резултат, некакав покрет, меру или количину значи:* чинити, вршити, изводити итд.: ~ аферу, ~ буку, ~ демонстрације, ~ обрачун, ~ прве кораке, итд. **4. а.** *доводити у некакво стање или положај:* ~ лудим. **б.** *претварати, преобраћати једно у друго.* – Од уметности праве критичари култ. ■ **~ се 1.** *давати себи својства која не одговарају реалности.* – Дечак се прави сила, а плашљивац је. **2.** *претварати се.* – Просјаци се праве да су слепи. **3.** *дувати се, гордити се.* – Шта се правиш? Као да ми не знамо ко си. • **~ се луд (Енглез, Тоша (Тошо))** *владати се као да га се нешто не тиче, као да с нечим нема везе.* **~ се невешт (светац)** *претварати се с намером да се неко обмане.* **~ се важан** *в. правити се (3).*

пра̑вичан и **пра̀вичан,** -чна, -о *в. праведан (1–3):* ~ одлука; ~ човек; ~ срдба.

пра̑вично и **пра̀вично** прил. *в. праведно.*

пра̑вично̄ст и **пра̀вично̄ст,** -ости ж *в. праведност.*

пра̑вни̑, -а̄, -ō **1.** *који се односи на право, који је у вези с правом:* ~ принцип. **2.** *који се заснива на праву, који изражава прописе или норме права:* ~ последице, ~ одлука, ~ савет. • **~ лек** *в. под лек.*

пра̑вни̑к м **1.** *човек који је дипломирао права, човек који ради правне послове:* фабрички ~. **2.** *студент правног факултета.*

пра̑вница ж *жена правник.*

пра̑вничкӣ, -а̄, -ō **1.** *који се односи на правнике:* ~ поступак, ~ гест. **2.** *правни (1):* ~ факултет.

пра̑внички прил. *на начин правника.* – Судија нам се обратио ~ хладно.

пра̑вно прил. *у смислу права.* – Одлука је ~ неважећа.

пра̑вноснā̑жан и **правно̀снā̑жан,** -жна, -о *в. правоснажан.*

правноснā́жно̄ст, -ости ж *в. правоснажност.*

пра̑во прил. **1. а.** *у правој линији, равно, директно:* гледати ~ у очи. **б.** *усправно:* ~ стојати. **в.** *изравно, непосредно.* – Младић оде ~ на реку. **2.** *по правди, праведно, правично.* – Право је да нам помогнете. **3.** *истинито, тачно, прецизно.* – Шта ће бити?

Не знам ~, али слутим. **4.** *како треба, исправно, добро.* – Право је да слушаш старије. **5.** *како одговара нечијој жељи, по вољи.* – Све ми је ~, поступите како желите. **6.** *управо, баш, тик.* – Право оног часа, стигао је воз. **7.** *сасвим, посве.* – Још нису ~ ни последњи звуци замрли, а поче аплауз. • **~ говорити (~ велиш)** *тачно, добро говорити (говориш), мислити (мислиш).*

пра́во с **1. а.** (у објективном смислу) *општа, потребном гаранцијом заједничка правила која уређују друштвене односе:* римско ~, грађанско ~. **б.** (у субјективном смислу) *оно што припада појединцу по одредбама објективних правних прописа:* ауторско ~, станарско ~, ~ на рад, ~ на школовање. **2.** *скуп закона и прописа који се односе на одређену грану државног уређења, јавног живота и сл.:* кривично ~, наследно ~, управно ~, уставно ~. **3.** (обично у мн.) *скуп стечених повластица или овлашћења.* – Европа не поштује наша историјска права. **4. а.** *власт да се могу вршити државна дела.* – Држава има право да регрутује младиће. **б.** *власт да се може располагати нечим:* ~ на наследство. **в.** *могућност деловања, поступања и сл.* – Свако има ~ да гледа лепе жене. **5.** *правне науке:* студирати ~. • **бити у праву, имати право** *тачно говорити, мислити, образлагати, предлагати и сл. нешто.* **добити, стећи грађанско ~, ~ грађанства** а) *добити сва права која има грађанин неке земље.* б) *бити усвојен, примљен од неке заједнице; почети се употребљавати.* – Нова уметност је стекла право грађанства код нас. Неке стране речи су стекле право грађанства у српском језику. **по праву** *законски.* – Син по праву наслеђује оца. **~ јачег** *употреба силе да би се остварило неко (стварно или измишљено) право.* **с (пуним) правом, с пуно права** *оправдано.* – С пуно права су захтевали истрагу. **часна права** *права сваког пунолетног грађанина док није осуђиван.*

правобра̀нилац, -иоца м *правни стручњак који у судовима и решавању правних спорова има посебно одређен делокруг одбране правних лица, законски заступник:* општински ~, републички ~.

правобра̀нилачкӣ, -ā, -ō *који се односи на правобраниоце.*

правобра̀нилаштво с **1.** *делатност, посао правобраниоца.* **2.** *надлештво које у правним споровима заступа друштвене или државне интересе:* општинско ~, републичко ~.

пра̏вовѐран и **правòверан** јек. **пра̏вовјѐран** и **правòвјеран,** -рна, -о **1. а.** *који се строго придржава одредби доктрине.* **б.** *који је припадник вере за коју њени верници мисле да је једино исправна.* – Православан човек је могао у свакој православној кући наћи уточиште. **2.** фиг. *који се придржава некаквог учења, назора итд.:* православни Марксови ученици.

правòвѐрје јек. **правòвјѐрје** с *вера за коју њени верници мисле да је једино исправна.*

правòвѐрнӣк јек. **правòвјѐрнӣк** м *онај који се строго придржава вере, прописа које она налаже.*

правòвѐрница јек. **правòвјѐрница** ж *женска особа православник.*

правòвѐрничкӣ јек. **правòвјѐрничкӣ,** -ā, -ō *који се односи на православнике.*

правовѐрнӧст јек. **правовјѐрнӧст,** -ости ж *својство и стање онога који је православан.*

правòвремен, -а, -о *који се дешава на време или у право време:* ~ долазак воза, ~ интервенција доктора.

правòвремено прил. *на време, у право време:* ~ отпутовати.

правòвременӧст, -ости ж *особина онога што је правовремено.*

пра̏водозе̄мац, -мца м зоол. *у мн.: четвороножни кичмењаци из карбона, слични даждевњаку, изумрли у тријасу,* Stegocephali *(у јд.: такав кичмењак).*

правокри́лац, -лца и **правòкрилац,** -ӣлца м зоол. *у мн.: род инсеката са два пара крила, од којих су предња чврста и не крећу се при летењу (богомољке, скакавци),* Orthoptera *(у јд.: такав инсект).*

пра̏вокӯтан, -тна, -о *в. правоугаон.*

пра̏вокӯтнӣк м мат. *в. правоугаоник.*

праволи́нӣјскӣ и **праволӣнӣјскӣ,** -ā, -ō **1.** *који је од правих линија, који се пружа правом линијом:* ~ слика. **2. а.** *који се не мења, сталан, непромењив.* – Силнице су дејствовале праволинијским интензитетом. **б.** фиг. *који се односи или делује грубо, директно, без разумевања за нијансе, разлике.* – Праволинијско разумевање апстрактне уметности нанело јој је штету.

праволи́нӣјски и **праволӣнӣјски** прил. **1.** *у виду праве линије.* – Траса се пружала ~. **2.** *стално, непромењиво.* – Силе су ~ дејствовале. **б.** *директно, грубо, без нијанси.* – Стари критичари песме тумаче ~.

пра̏вопӣс м **а.** *правила за писање речи и употребу интерпункције, ортографија:* етимолошки ~, фонетски ~. **б.** *књига у којој су та правила одштампана.* – Узми правопис и погледај како се транскрибују арабизми.

правопи́сац, -сца м *онај који пише правопис.*

пра̏вопӣснӣ, -ā, -ō *који се односи на правопис:* ~ правило, ~ реформа, ~ речник.

пра̏вослáван и **правòслáван,** -вна, -о **1.** (одр.) *који се односи на православље:* ~ црква, ~ манастир. **2.** *који исповеда православље:* ~ свештеник, ~ народ.

правосла́вац, -вца м *припадник православне вере.*

правòслáвка ж *припадница православне вере.*

пра̏вослáвље и **правòслáвље** с *источна хришћанска вера; верско опредељење православаца.* – Православље је вера Јужних Словена. Станковићево православље носи у себи трагове паганства.

пра̏воснáжан и **правнòснáжан,** -жна, -о *који има правну, законску снагу, извршан:* ~ решење, ~ одлука.

правоснáжнӧст, -ости ж *својство или стање онога што је правоснажно.*

пра̏восӯднӣ и **правòсӯднӣ,** -ā, -ō *који се односи на правосуђе:* ~ испит, ~ орган.

пра̏восӯђе и **правòсӯђе** и с *организација и рад судова и судских органа на примени закона и прописа.*

правоу̀гао, -гла м мат. *правоугаоник.*

правоу̀гаон, -а, -о *који има четири права угла.*

правоугаò̀нӣк м мат. *четвороугао који има четири права угла и по две супротне странице паралелне и једнаке.*

правòугласт, -а, -о *који има облик правоугла.*

правòуглӣ, -ā, -ō *правоугаон.*

пра̀вцатӣ, -ā, -ō (обично у спој.: прави правцати) *прави, истински, стварни.* – Ти си прави правцати херој.

пра̀вцӗ прил. **1. а.** *право, равно.* – Сунце бије ~ у главу. **б.** *директно, непосредно.* – Љубав долази ~ из срца. **2.** *без скретања или кривудања, без задржавања, право.* – Кренусмо ~ у хотел.

пра̏г м (мн. -ови) **1.** *греда (дрвена, камена или метална) која се налази на доњој страни врата, између довратника:* ~ родне куће. **2. а.** жел. *дрвена греда која служи као подлога за железничке или трамвајске шине.* **б.** *дрвена греда која служи као подлога мосту.* **в.** *попречна гредица на чамцу која везује ребра.* **3. а.** *стеновити попречни набор у кориту реке преко којег вода пада у слаповима.* **б.** *подморски гребен.* **в.** *живи камен у земљи.* **4.** фиг. **а.** *дом, кућа.* – Сваком је драг свој праг. **б.** *место куда се улази, улаз:* ~ домовина. **в.** *граница на којој се нешто испољава:* ~ свести. **г.** *време пред почетак догађаја или стања:* ~ јесени. • **обијати, обилазити (туђе) прагове** *обилазити туђе домове просећи.* **чистити, мести пред својим прагом** *не мешати се у туђе послове, гледати своја посла.*

прагматѝзам, -зма м грч. **1.** *утилитаристичко филозофско учење које признаје за истину само оно што је практично корисно и коме је научно сазнање само средство за одржавање живота.* **2.** *однос према појавама у животу који све подређује (личној) користи, практичности, користољубивости.*

прагмàтик м *прагматичар.*

прагмàтика ж грч. **1. а.** *службени прописи који се тичу односа службеника и послодаваца; статус особља неке установе.* **б.**

прагматизам (2). **2.** лингв. *назив за једну од трију основних грана семиотике која се посебно бави изучавањем језика с гледишта његових корисника, одређивањем у случају дилема, потом прекрекама које постоје у употреби језика, социолингвистичким и ванјезичким контекстом и др.*

прагмàтист(а), -ē м (мн. -сти) **а.** *присталица прагматизма (1).* **б.** *онај који је прагматичан.*

прагматѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на прагматисте:* ~ поглед на свет.

прагмàтичан, -чна, -о **а.** *који води рачуна о властитој користи или користи групе којој припада:* ~ човек. **б.** *који се тиче користи, који доноси корист:* ~ понашање, ~ став.

прагмàтичāр м *човек који води рачуна о практичности или корисности дела.*

прагмàтичāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на прагматичаре.*

прагмàтичкӣ, -ā, -ō *прагматичан.*

прàдāвнӣ, -ā, -ō *који је из велике давнине, исконски:* ~ ритуал, ~ догађај.

прàдед и **прàдед** јек. **прàдјед** и **прàдјед** м (мн. -ови) **1.** *дедов, дедин отац.* **2.** *праотац, предак.*

прàдеда јек. **прàдједа** и **прàдједа** м *в. прадед (1).*

прàдедовина и **прàдедовина** јек. **прàдједовина** и **прàдједовина** ж *прадедовско, родовско, наследно имање.* – Нико ми неће узурпирати моју прадедовину.

прàдедовскӣ и **прàдедовскӣ** јек. **прàдједовскӣ** и **прàдједовскӣ,** -ā, -ō **а.** *који се односи на прадедове, који је својствен прадедовима:* ~ имање. **б.** *који се односи на претке, који је својствен прецима:* ~ обичај.

прàдоба и **прàдōба** с (често непром.) **1.** *исконско, првобитно доба.* – Од ~ људи се баве музиком. **2.** геол. *најстарија геолошка ера, прекамбријум.*

прàдомовина ж *најстарије познато, исконско место пребивања неког племена, народа или живе врсте; место где се нешто родило или појавило.* – Прадомовина Гота није позната. ~ папратњача је на југу. ~ права налази се у Вавилону.

прàживотиња ж зоол. *у мн.: једноћелијске животиње видљиве само микроскопом које се покрећу бичевима, трепљама,* Protozoa *(у јд.: таква животиња).*

прàжитељ м *прастановник.*

прáзан, -зна, -о **1. а.** *у коме или на коме нема ничега, ненапуњен:* ~ сто, ~ кеса, ~ папир. **б.** *који ни је натоварен:* ~ камион. **в.** *у коме нико не станује, ненасељен:* ~ стан. **г.** *који ни је заузет:* ~ постеља. **д.** *који ни је испуњен радом, активношћу:* ~ дан. **ђ.** *који је без меса:* ~ бурек. **е.** *духовно ограничен:* ~ човек. **2.** фиг. **а.** *који нема правог значења, који ни је важан:* празне речи. **б.** *који је без садржаја, ћуст, јалов:* ~ будућност. **в.** *неостварљив, узалудан:* ~ жеља. **г.** *безизражајан, тупӣ:* ~ поглед. • **пресипати, претакати из шупљег у ~** *бавити се узалудним, бескорисним послом; причати нешто бесмислено, неважно.*

прàзилук и **прàзилук** м бот и агр. *врста лука с продуженом луковицом и љуснатим лишћем који се користи за јело и као зачин, порилук.*

празнѝјат, -а, -о само у изр. **празан ~** *сасвим празан:* празан ~ цак.

прàзнӣк м **1.** *свечан дан када се прославља какав важан догађај.* – Нова година је ~ у целом свету. **2.** црквд. *дан или више узастопних дана када се не ради у славу неког свеца.* – Божић је хришћански ~. **3.** мн. *време у које се прекида рад у школама ради одмора ђака и наставника, распуст:* школски празници. **4.** *дан у којем се дешава нешто изузетно за кога.* – За старе је ~ кад их посете унуци. **5.** фиг. *радост, усхит који се осећа због нечега пријатног, важног итд. и сам извор те радости.* – Девојка је била ~ за укућане.

празнѝна ж **1.** *празан простор.* – У напуштени дом се увукла ~. **2.** *особина или својство онога што је празно:* ~ собе, ~ хоризонта, ~ политике. **3.** фиг. **а.** *непотпуност, недостатак, мана.* – Теорија има једну озбиљну празнину. **б.** *стање у којем је неко без моралне или креативне снаге за рад.* – У женином души завлада глува ~.

пра́знити, прâзнӣм несвр. [пра́жњење с] *уклањајући садржину чинити празним:* ~ кутију, ~ акумулацију, ~ оставу. ■ **~ се 1.** *постајати празан, испражњавати се.* – Соба се лагано празнила. **2.** фиг. **а.** *губити електрицитет, магнетизам итд.* – Акумулатор се брзо празнио. **б.** *ослобађати се емоција, напетости и сл.* – Брзо би се разбеснео, али још брже празнио.

прàзница ж нар. *празна кошница.*

прâзничан, -чна, -о (обично одр.) **1.** *који припада празнику, који је у вези с празником:* ~ светковина, ~ ручак. **2.** *који се носи или употребљава празницима:* ~ одело, ~ сервис за кафу. **3. а.** *који се празнује:* ~ дан. **б.** *свечан, радостан:* ~ атмосфера.

прâзничкӣ, -ā, -ō *празничан.*

прâзнично (прâзнички) прил. *на начин својствен празнику, свечано:* ~ обучен, ~ расположен.

прâзно прил. **1.** *без садржаја, испражњено.* – Рукави ~ висе. **2.** фиг. **а.** *безизражајно, тупо.* – Гледа ме сасвим ~. **б.** *шупље.* – Под копитама трг ~ одјекује. **в.** *без концентрације, расејано.* – Говорио је ~, неодређено. **г.** *бесадржајно, бесплодно:* ~ проводити живот.

прâзновати и **прâзновати,** -нујēм несвр. **1.** *славити, светковати празник.* **2.** *не радити, налазити се на одмору.*

празнòвēран и **прâзноверан** јек. **празнòвјēран** и **прâзновјеран,** -рна, -о **а.** *који верује у постојање натприродних сила, сујеверан:* ~ жена. **б.** *који се заснива на празноверју:* ~ обичај.

празнòверица јек. **празнòвјерица** ж *појединачно веровање у натприродну моћ нечега.*

празнòвēрје и **прâзновēрје** јек. **празнòвјēрје** и **прâзновјēрје** с **а.** *веровање у моћ натприродних сила, сујеверје.* **б.** *празноверица.*

празнòвēрно и **прâзновēрно** јек. **празнòвјēрно** и **прâзновјēрно** прил. *на празноверан начин, сујеверно.*

празнòглав, -а, -о *који је празне главе, умно ограничен.*

празнòглавац, -авца м *онај који је празне главе, умно ограничен човек.*

празнòглавица ж *празноглава женска особа.*

празнòглавōст, -ости ж *особина онога који је празноглав.*

празнорèчив јек. **празнорјèчив,** -а, -о *који говори или пише празне речи, речи без значења.*

празнорèчиво јек. **празнорјèчиво** прил. *празним речима, речима без значења.*

празнорèчивōст јек. **празнорјèчивōст,** -ости ж *особина онога који је празноречив.*

празнòрук, -а, -о *који је празних руку; сиромашан.*

празнослòвити, -òсловӣм несвр. *говорити речи без значења и смисла, блебетати.*

празнòслōвље с *празно, бесмислено говорење, блебетање.*

празнòћа ж *в. празнина.*

празњѝкав, -а, -о *прилично празан.* – Његов текст је ~, без идеја.

прàизведба и **прàизведба** ж (ген. мн. -бӣ) *прва, обично и давна изведба неког дела (обично музичког, позоришног), премијера.*

праизвèсти (прàизвести), -èдēм (-ѝзведēм) свр. *премијерно извести сценско дело:* ~ сонату.

прàизвор и **прàизвор** м *први, првобитни извор:* ~ језика.

прàизвōрнӣ и **прàизвōрнӣ,** -ā, -ō *који се односи на прàизвор.*

прàинсект (прàинсекат) и **прàинсект** (прàинсекат), -кта м зоол. *у мн.: најпримитивнији род инсеката, без крила и слабо развијених очију,* Apterygota *(у јд.: такав инсект).*

прàискōн м *прадавно време из којег нешто потиче.* – Из праискона је до нас допрло мало материјалних остатака.

пра̀искṑнскӣ, -ā, -ō *који се односи на праисконе, на првобитно доба, који води порекло из тога времена.*

пра̀ѝстṑрија и **праѝстṑрија** ж *доба пре писаних споменика људске културе.*

пра̀ѝсторӣјскӣ и **праистò̀рӣјскӣ,** -ā, -ō *који се односи на праисторију.*

пра̀ѝсторичā̀р и **праистò̀ричā̀р** м *човек који се бави праисторијом.*

прајѐзик м лингв. *прастари језик који је предак више међусобно сродних језика (теоријски реконструисан на основу поређења тих језика):* индоевропски ~.

прајѐзичкӣ, -ā, -ō *који се односи на прајезик:* ~ заједница.

пра̀кичмењā̀к м зоол. *у мн.: род животиња који уместо кичме имају хорду,* Provertebrata Chordonia *(у јд.: таква животиња).*

пра̀кљача ж *плоснат комад дрвета с дршком којим се при прању удара рубље.*

пра̀крӣлац и **пракри́лац,** -лца м зоол. *у мн.: род инсеката са мрежастим крилима* Archiptera, Pseudoneuroptera *(у јд.: таква животиња).*

пра̀кса и **пра̀кса** ж (мн. ø) грч. **1. а.** *стварна, непосредна корисна делатност (насупрот теоретској), искуство, примена.* – Извор њиховог знања је пракса, а не књиге. **б.** *начин рада или поступања.* – Скупштина је у свој рад увела нову праксу. **в.** *обичај, навика.* – Учвршћује се пракса да лекари раде двократно. **2. а.** *обављање стручног рада:* адвокатска ~. **б.** *стручни рад одређеног трајања којим се ученик по свршетку школе уводи у посао.* – Ђаци су праксу обавили у фабрици авиона.

пра̀ктика ж (мн. ø) грч. *пракса.*

практѝкант м ист. *онај који почиње да ради у некој установи, приправник.*

практикà̀нтскӣ, -ā, -ō *који се односи на практиканте.*

пра̀ктиковати, -кујēм несвр. **1. а.** *праксом стицати искуство, вежбати се.* – Практиковао сам ја у тој фирми две године. **б.** *вршити праксу (2а).* – Почео сам практиковати у адвокатури. **2. а.** *примењивати, вршити, обављати.* – Војска практикује дводневне вежбе. **б.** *обичавати.* – Писци су практиковали да нове текстове штампају у периодици.

пра̀ктикум м лат. **а.** *вежба, увод у неку праксу (у вишим школама).* – Обавили смо практикум у првом семестру. **б.** *врста наставног рада у облику семинара, лабораторијских вежби и сл. усмерена на примену теоретског знања.* – Асистент је водио практикум.

практицѝзам, -зма м **а.** фил. *схватање којим се даје предност пракси над теоријом.* **б.** *смисао за тренутне потребе на штету неких принципа.*

практици́рати, -ѝцӣрām несвр. *в. праktиковати.*

практѝцист(а), -ē м (мн. -сти) *присталица практицизма.*

практицѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на практицизам и практицисте.*

пра̀ктичан, -чна, -о **1. а.** *који се односи на праксу, на стварне животне потребе:* ~ значај. **б.** *који даје предност пракси, ономе што даје конкретне резултате:* ~ човек. **2.** *који се односи на примену какве науке или знања у пракси:* ~ педагогија, ~ повртарство. **3.** *погођен, прикладан, згодан:* револвер ~ за уличне борбе.

пра̀ктичā̀р м *онај који има велику праксу, велико искуство у некој области; онај који даје предност пракси (у односу на теорију) у решавању проблема.*

пра̀ктичā̀рка ж *женска особа практичар.*

пра̀ктичкӣ, -ā, -ō *практичан.*

пра̀ктично (пра̀ктички) прил. **1.** *у пракси, стварно, реално.* – ~ је врло тешко одредити цену. **2.** *за практичну употребу, згодно, погодно.* – Унутрашњост кабине је ~ обликована.

пра̀ктичнṑст, -ости ж *особина онога који је практичан, онога што је практично.*

пра̀кӯкац, -кца м зоол. *в. праинсект.*

пра̀лӣк м *првобитни лик према којем су касније ликови рађени, праузор.*

пралѝна ж фр. *врста чоколадне бомбоне пуњене ликером, кремом и сл.*

пра̀ља ж *женска особа која пере рубље.*

пра̀љӯди м *мн. од прачовек.*

пра̀људскӣ, -ā, -ō **а.** *који се односи на праљуде:* ~ заједнице. **б.** *који је као код праљуди:* ~ бес.

пра̀љускā̀р м зоол. *у мн.: првобитни љускари из давних геолошких периода,* Palaeostraca, Aspidonia *(у јд.: таква животиња).*

прā̀м м (мн. прáмови) (обично песн.) *в. прамен.*

прā̀мājка и **прàмājка** ж *она од које почиње почетак рода или врсте.*

прā̀малēће и **прамàлēће** јек. **прā̀маљēће** и **прамàљēће** с песн. *в. пролеће.*

прамàтēрија ж *првобитна материја из које су настала материјална тела у природи.*

прā̀мати, прāматере ж *прамајка.*

прáмац, -мца м (инстр. -мцем) *предњи део брода или чамца, кљун, прова.*

прā̀мēн м (мн. прā̀менови (прā̀мēни); зб. им. прàмēње с (мн. ø)) **1.** *чуперак, струк, гужва нечега:* ~ косе, ~ вуне. **2.** *танка трака, пруга нечега:* ~ магле, ~ светла.

прā̀менаст, -а, -о *који је у облику прамена, који обликом подсећа на прамен:* ~ облак.

прā̀мēнка ж зоол. *врста овце дуга репа и грубе вуне која виси у праменовима.*

прамèнчић м *дем. од прамен.*

прамѝњати, -āм несвр. **1.** *падати у праменима.* – Прамиња снег. **2.** *горети слабом светлошћу, трепериti, светлуцати.* – Свећа прамиња.

прамѝчак, -чка м *дем и хип. од прам.*

пра̀мчанӣ, -ā, -ō *који се односи на прамац:* ~ кљун.

прана́род м *првобитни народ из којега је настало више сродних народа.*

пра̀нгија ж тур. **1.** ист. *врста топа за избацивање сигналних метака и пуцање приликом неких свечаности.* **2.** *примитивна, ручна направа у виду цилиндра, која се пуни експлозивом да би се пуцало приликом свечаности.*

пра́ње с **1.** гл. им. *од прати (се).* **2.** *услуга одржавања чистоће рубља.* – У овој се кући може добити храна и ~. • **бело** ~ мед. *месечно женско прање, менструација.*

пра̀облӣк м *првобитни облик.*

праò̀ница и **пра̀оница** ж *место, просторија или зграда где се пере рубље, перионица.*

пра̀отац, пра̀оца м **1.** *предак од којег род води порекло.* **2.** фиг. *онај који је био или који је поставио почетак, зачетак чега.* • **наш** ~ *Адам.*

пра̀отачкӣ, -ā, -ō *који се односи на праоце.*

пра̀повēснӣ јек. **пра̀повијеснӣ,** -ā, -ō *који се односи на праповест.*

пра̀повēст јек. **пра̀повијест** ж **1.** *доба пре писаних споменика.* **2.** фиг. *повест која претходи појави нечега:* ~ односа.

прā̀пор и **прā̀пор** м геол. *врста жућкасте земље која се лако мрви, настале од ветром наталоженог песка, лес.*

прā̀порац, -рца м (обично у мн.) **а.** *шупља метална лоптица с металном куглицом унутра која при тресењу звецка.* **б.** мн. *музички инструмент турског порекла с већим бројем звечки на штапу или кожи.*

пра̏порачкӣ, -ā̄, -ō̄ *који се односи на пра̏порце.*

пра̏порни и **пра̏порнӣ,** -ā̄, -ō̄ *који се односи на пра̏пор.*

пра̏постӧ̄јбина и **прапо̀стӧ̄јбина** ж *некадашња, пр̏вобитна по̏стојбина:* ~ Словена.

пра̏потопскӣ и **прапо̀топскӣ,** -ā̄, -ō̄ **а.** *који је био у доба пре по̏топа:* ~ доба. **б.** фиг. *који је особинама сличан нечему што је карактеристично за доба пре по̏топа:* ~ пљусак, ~ блато.

пра̏почётак и **прапоче́так,** -тка м *исконски, пр̏вобитни по̏четак.*

прапра- *као пр̏ви део сложенице означава још већи степен старости или даљи степен у узлазној или силазној ӣенеалошкој линији нео̄ пра-:* прапрабаба, прапрадед, прапраунуче.

пра̏предак, -етка м *пр̏ви, најстари̏ји пр̏едак.*

пра̏птица ж зоол. *пр̏етеча данашњих пт̏ица,* Archaeopteryx.

пр̏ариба ж *пр̏вобитна риба од које по̏тиче род риба,* Acrania, Leptocardia.

праро̀дитељ м *пр̏аотац.*

праро̀дитӗљка ж в. *пр̏амајка.*

праро̀дитељскӣ, -ā̄, -ō̄ *који се односи на пр̏ародитеље.* • ~ **грех** в. *пр̏ви ӣрех (по̏д ӣрех).*

пр̏ас и **пр̏ас** узв. оном. *пр̏асак који се чује пр̏и пуцњу пушке, судару, тр̏еску и сл. и ӣласови којима се он опонаша.*

пр̏асак и **пр̏асак,** -ска м **а.** *јак шум који се чује кад се нешто разбије, сломи, удари, када нешто експлодира, пукне итд., тр̏есак:* ~ пушке. **б.** *ӣлас који се чује кад по̏чне наӣао, ӣрохо̄тан смех:* ~ смеха. • ~ **зоре** *пр̏аскозорје.*

пра́сац, -сца м **1.** зоол. **а.** *мужјак домаће свиње, нераст.* **б.** *младунче свиње, мушко пр̏асе.* **2.** фиг. *замазан, пр̏љав, неуредан човек.* **б.** *морално по̏срнуо, неморалан човек.* • **дивљи** ~ зоол. *дивља свиња.*

пр̏асе, пр̏ашета с (супл. мн. пр̏асиӣи м; зб. им. пр̏ашад ж) **а.** зоол. *младунче свиње.* **б.** фиг. *замазано, пр̏љаво, неуредно дете.* • **бодљикаво** ~ зоол. *ӣлодар* Hystrix cristata *чије је тело на задњем крају обрасло бодљама, а на пр̏едњем бодљама и чекињама.* **морско** ~ зоол. *заморче,* Cavia cobaya. **попино** ~ бот. *врста биљке,* Phleum pratense.

прасе́нце, -цета с (мн. ø; зб. им. прасе́нцад и пр̏ашенцад ж) *дем. и хип. од пр̏асе.* • **водено** ~ зоол. *врста ӣлодара сличног пр̏асету,* Hydrochoerus capybara.

пр̏ашетина ж *пр̏ашеће месо.*

пр̏ашећӣ, -ā̄, -ē̄ **1.** *који по̏тиче од пр̏ашета:* ~ месо. **2.** *који је одређен за пр̏асце:* ~ обор. **3.** *који је као у пр̏ашета:* ~ поглед.

пр̏асилӣште с *место ӣде се крмаче пр̏асе; место ӣде се ӣаје пр̏асићи.*

пра́сити, пр̏ашӣм несвр. [гл. им. пра́шӗње с] *доносити на свет пр̏асад (о крмачи).* ■ ~ **се 1. а.** *доносити на свет (пр̏асад).* **б.** *долазити на свет, рађати се (о пр̏ашету, пр̏асадима).* **2.** фиг. *јако ӣлакати.* – Дете је незгодно, сваки час се праси.

пр̏асица ж **1.** *крмача.* **2.** фиг. пеј. **а.** *замазана, пр̏љава, неуредна особа.* **б.** *морално по̏срнула, неморална особа.*

пр̏аска ж **1.** *пр̏асак.* **2.** *ӣрдња, вика.*

пр̏аскав, -а, -о **1.** *који је испуњен пр̏аском, пр̏аскањем:* ~ глас, ~ експлозија. **2.** *који се расп̏рскава (уз пр̏аску):* ~ ватромет. **3.** фиг. *наӣао, жесто̄к:* ~ смех. • ~ **жива** хем. *експлозивна материја у облику белог кристалног пр̏ашка.* **праскави гласови (сугласници)** лингв. *ӣласови, суӣласници који се артикулишу уз пр̏асак (нпр. „б“, „п, „к“).* **праскави гас, плин** хем. *смеша водоника и кисеоника или водоника и хлора која снажно експлодира у додиру с пламеном.*

пр̏аскавац, -а̄вца м **1.** хем. *ӣас који експлодира када се упали.*

пр̏аскавица ж *врста ракете која кад се упали по̏лети и распрсне се.*

пр̏аскаво прил. *уз пр̏асак, са пр̏аском.*

пр̏аскавӧ̄ст, -ости ж *својство онога што је пр̏аскаво.*

пр̏аскати, -а̄м несвр. *пр̏ема пр̏аснути.*

пр̏аскозо̄рје и **праско̀зо̄рје** с **1.** *време пр̏ед излазак сунца, кад зора пр̏аска, пр̏уца.* **2.** фиг. *рани по̏четак у развоју нечега:* ~ револуције.

пр̏аскозо̄рнӣ и **праско̀зо̄рнӣ,** -ā̄, -ō̄ *који се односи на пр̏аскозорје.*

Пр̏аславӗн и **Праслàвӗн,** -е́на м (обично у мн.) в. *Пр̏асловен.*

пр̏аславе̏нскӣ и **праслàве̏нскӣ,** -ā̄, -ō̄ в. *пр̏асловенски:* ~ језик.

пр̏аслика ж **а.** *пр̏вобитна слика нечега пр̏ема којој су доцни̏је начињене друге.* **б.** *идеална, замишљена слика:* ~ жељене жене.

Пр̏асловӗн, -а и **Праслòвӗн,** -е́на м. *у мн.: словенски пр̏еци у време заједничког живота у пр̏адомовини (у јд.: словенски пр̏едак).*

пр̏аслове̏нскӣ и **праслòве̏нскӣ,** -ā̄, -ō̄ *који се односи на Пр̏асловене.* • ~ **језик** *хипоте̏тички и на основу компаративноисто̄ри̏јског метода реконструисани пр̏ајезик из којег су се развили словенски језици и њихови дијалекти.*

пр̏аснага и **праснáга** ж *исконска, елементарна снага:* ~ мађаве.

пр̏аснути, -нӗм свр. **1.** *сломити се, скрхати се уз пр̏асак, расп̏рснути се.* – У крову прасну греда. **2.** *изазвати, пр̏оузроковати пр̏асак, експлодирати.* – Пред кућом прасну мина. **3.** фиг. **а.** *наӣло се по̏јавити, ото̏чети.* – Неочекивано прасну пљусак. **б.** *наӣло се разбеснети и развикати.* – Отац за тили час прасне, посвађа се са свима.

пр̏астановнӣк и **прастано̀внӣк,** -и́ка м *пр̏вобитни, исконски становник.* – Илири су прастановници Балкана.

пр̏астӑње и **праста́ње** с *пр̏вобитно, исконско стање:* природно ~.

пр̏астар, -а, -о **1.** *који је по̏стојао, живео или се до̄годио у давној пр̏ошлости:* ~ култура, ~ облик рељефа. **2.** *који по̏стоји од давнине, веома архаичан:* ~ обичај, ~ закон. **3.** *веома стар:* ~ маслина, ~ орман.

пр̏асупстанца ж *основна, пр̏вобитна супстанца.* – Вода је ~.

пр̏атва̄р ж *основна, пр̏вобитна тва̄р.*

пр̏атӗ̄ћи, -ā̄, -ō̄ **а.** *који некога, нешто пр̏ати:* ~ оркестар. **б.** вој. *који ӣра улогу пр̏ашње:* ~ батаљон.

пр̏ати, пӗрӗ̄м (пѐрӗм) (импф. пр̏ах; имп. пѐри; р. пр. пр̏ао, пра́ла; трп. пр̏ан) несвр. **1.** *испирањем и тр̏љањем у течности (најчешће води) скидати пр̏љавштину:* ~ судове, ~ ноге. **2. а.** *испирањем чистити:* алкохолом ~ рану. **б.** мед. *уносити у неки шупљи ор̏ган течност ради испирања:* ~ желудац. **3.** фиг. *искупљивати или осветљивати.* – Освета пере образ. ■ ~ **се 1.** *повр. пр̏ема пр̏ати (1).* – Човек се мора ~ сваки дан. **2.** фиг. *оп̏равдавати се због по̏чињеног дела.* – Дечак се морао прати пред оцем, због лоших оцена. • ~ **руке (од нечега)** *скидати са себе одговорност.* **рука руку пере** НПосл *узајамно се по̏магати; узајамно пр̏икривати недо̏статке.*

пр̏атилац и **пр̏атилац,** -иоца м (ген. мн. -ила̄ца̄) **1. а.** *онај који пр̏ати некога или нешто.* – Док шетам, мој пратилац је ту. **б.** *онај који пр̏ати или спроводи некога, нешто ради заштите, по̏моћи и сл.:* ~ пошиљке, ~ болесника. **2.** фиг. *пр̏атећа по̏јава.* – Температура је пратилац грипа. **3.** астр. *спо̏редно небеско тело које пр̏ати неко друго, веће небеско тело, са̏телит.* – Месец је пратилац Земље. **4.** муз. *онај који пр̏ати на неком музичком инструменту пр̏и извођењу соло па̏ртије.*

пр̏атилачкӣ и **пр̏атилачкӣ,** -ā̄, -ō̄ **1.** *који се односи на пр̏атиоца, који служи као пр̏атилац.* **2.** *који иде уз нешто, који је састављени део нечега, пр̏опратни:* ~ особина.

пр̏атӣља и **пр̏атиља** (пр̏атилица и пр̏атилица) ж **1.** *она која пр̏ати некога или нешто.* **2.** фиг. *пр̏атећа по̏јава.*

пра̀тити, -ӣм (трп. пра̀ћен) несвр. [гл. им. пра̀ће̄ње с] **1. а.** *ићи заједно с неким (правећи му друштво, због емотивне везе и сл.).* – Сваки дан пратим девојку. **б.** *ићи до неког места с неким који путује, одлази опраштајући се.* – Пратим кћер на станицу. **в.** *ићи с неким ради његове заштите или спроводећи га некуда.* – Полицајац прати ухапшеника. **г.** *ићи у погребној поворци:* ~ преминулог на гробље. **2. а.** *дешавати се паралелно, у исто време.* – Тучу прате повреде учесника. **б.** фиг. *тећи, кретати се уз нешто.* – Пруга прати пут. **3.** *радити истовремено нешто са нечим.* – Ручао је пратећи печење вином. **4.** *следити или уходити некога.* – Детектив је пратио осумњиченог. **5. а.** *слушати (обично пажљиво).* – С пажњом пратимо говор. **б.** *разумевати, схватати.* – С напором пратимо излагање колеге. **в.** *посматрати кретање нечега померајући поглед.* – Гледаоци прате лет лопте. **г.** *читати и слушати континуирано вести о некоме, нечему.* – Ја пратим каријеру глумице из новина. **6.** муз. *свирајући неки инструмент или гласом помагати извођење музичког дела или балета.* – Певачицу прати гитариста. ■ **~ се 1.** *пратити једно другог.* – Пијанци се прате улицама. **2.** *помагати своје певање свирајући.* – Ана је певала пратећи се на гитари.

пра̀тња ж **1.** *праћење.* – Увек је био поред жене – та пратња је трајала годинама. **2.** *друштво које прати угледну личност:* патријархова ~. **3.** *погребна поворка, спровод:* мртвачка ~. **4.** вој. **а.** *група наоружаних људи која чува или брани некога или нешто, straжа:* председникова ~. **б.** *група наоружаних пловила или авиона која у акцијама прати већи брод или авион као заштитница.* **5.** муз. *инструментално или вокално праћење при извођењу каквог музичког дела.*

праћа̀кати се, -а̄м се несвр. *рукама, ногама или читавим телом правити брзе, снажне покрете, бацакати се:* ~ се у води.

праћа̀кнути се, пра̀ћакнē̄м се свр. *рукама ногама или читавим телом направити брз, снажан покрет, којрцнути се.* – Риба се праћакне на сувом.

пра̀ћка ж (дат. -ки; ген. мн. пра̀ћкӣ и пра̀ћака̄) *направа за бацање камена, направљена од комадића коже за коју су са стране привезане две узице, гуме и сл. а све ово причвршћено за рашљасти дрвени носач.*

пра̀ћнути се, -нē̄м се свр. *праћакнути се.*

пра̀узрок и **праӯзрок** м *основни, исконски, први узрок.*

пра̀унук м *унуков син.*

пра̀унука ж *унукова кћи.*

пра̀унуче, -ета с (супл. мн. пра̀унучићи м; зб. им. пра̀унучā̀д ж) *унуков син или кћи.*

пра̀унучица ж *дем. од праунука.*

прафенòмēн, -е́на м лат. *облик у којем се нека биљна или животињска врста првобитно јавила и из којег су поникли остали њихови каснији облици.*

пра̑х и **пра̀х** м (мн. ø) **1. а.** *најситније честице, настале мрвљењем, осипањем чега тврдог које се лако дижу у ваздух и таложе по површини, прашина.* **б.** *најситније честице течности настале њеним распрскавањем или расипањем.* **2.** *барут.* **3.** *мртво тело, посмртни остаци.* • **звездани ~** *космичка прашина.* **млеко у праху** *осушено млеко претворено у прашину ради конзервирања и лакшег транспорта.* **цветни ~** бот. *пелуд, полен.* **није примирисао праха** *није се борио.* **мир праху његовом!** *уобичајена формула при опроштају с мртвима.* **оборити (срушити** итд.**) у ~** *потпуно уништити.*

пра̀хришћа̀нскӣ и **прахри̏шћа̀нскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на прахришћанство.*

пра̀хришћа̀нство и **прахришћа́нство** с *првобитно, исконско хришћанство.*

пра̀човек јек. **пра̀човјек** м (супл. мн. пра̀љӯди) антроп. *предак или претходник данашњег човека који је живео у пећинама у алувијуму и служио се каменим оруђем и оружјем:* кромањонски ~.

пра̀човечјӣ јек. **пра̀човјечјӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на прачовека.*

пра́шак, -шка м **1.** (мн. ø) *прах, прашина.* **2.** (мн. пра́шкови) **а.** *лек у праху.* **б.** *средство за прање у праху, детерџент.*

пра́шан, -шна, -о **1.** *који је покривен прашином, који је пун прашине:* ~ пут, ~ књига. **2.** *који обилује прашином:* ~ лето. **3.** *који је у облику праха или се састоји од прашине:* ~ снег.

пра̀шина и **прашӣна** ж **1. а.** *в. прах (1а, б).* **2.** *оно што наликује на прашину:* светлосна ~. **3.** фиг. *оно што је на ниском ступњу развоја; стање неразвијености.* • **бацити (бацати) прашину у очи** *в. под бацити.* **дићи (узвитлати) прашину** *в. под дићи.* **пасти у прашину** *постати нико и ништа, пропасти или бити заборављен.*

пра̀шинаст, -а, -о *в. прашан (1, 2, 3):* ~ пут, ~ село, ~ снег.

прашӣнчина и **праши́нчина** ж *аум. од прашина.*

пра̀шињав, -а, -о *прашан (1).*

пра́шити, пра̑ш|ӣм несвр. [гл. им. пра́шē̄ње с] **1. а.** *дизати прашину.* – Мотори праше по путу. **б.** *падати у виду праха.* – Снег јутрос баш праши. **2.** фиг. *јурити, трчати, бежати.* – Дечак праши путем. **3.** фиг. **а.** *живо, жестоко пуцати.* – Митраљези праше. **б.** *жустро, гласно свирати.* – Гитариста добро праши. **4.** (нешто) *чистити од прашине, трести.* – Жена праши тепих. **5.** агр. (нешто) *ситнити земљу.* – Трактором прашимо њиву. ■ **~ се** *стварати облак прашине, обавијати се облаком прашине.* – Пут се праши од возила.

пра̀шка ж *делић, честица прашине.*

пра̀шкаст, -а, -о *који има облик прашка.*

пра̀шнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на прах:* ~ стаза, ~ кесица.

пра̀шнӣк и **пра̑шнӣк** м бот. **а.** *кончаст листић у венчићу, круници цвета, који се састоји од дршке, прашнице и цветног праха,* staminum. **б.** *в. прашница.*

пра̀шница и **пра́шница** ж бот. *део прашника у виду вретнице, у којој се ствара цветни прах, полен,* anthera.

пра̀шничкӣ и **пра̑шничкӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на прашник и прашницу.*

пра̀шњав, -а, -о **а.** *који је покривен прашином, пун прашине:* ~ сто, ~ капут. **б.** *који је од прашине:* ~ траг.

пра̀штав, -а, -о *који као да прашти:* ~ смех.

пра́штати[1] и **пра̀штати,** -тӣм несвр. *прскати, пуцати, разлегати се.* – Праште пушке, бој се бије.

пра́штати[2], пра̑шт|ӣм несвр. **1.** *заборављати нечију кривицу, грешку итд.:* ~ грех. **2.** *ослобађати одговорности.* – Друштво прашта младима њихове преступе. **3.** фиг. *пропуштати.* – Гурман доброј храни никад не прашта. ■ **~ се 1.** *растајати се с неким уз поздрављање.* – Љубавници се дуго праштају. **2.** *пропуштати, остављати нешто.* – Путник се прашта са Лондоном.

пра̀шума и **пра̀шума** ж **1.** *природан, густо обрастао, непроходан шумски предео:* афричка ~. **2.** фиг. *велика количина нечега:* ~ података.

пра̀шумскӣ и **пра̀шумскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на прашуме.*

пр̀вāк, -а́ка м **1. а.** *онај који је први, најбољи у нечему:* ~ српског филма. **б.** *спортиста или спортска екипа која је победила у неком лигашком такмичењу, или је остварила најбољи резултат у некој дисциплини:* ~ у скоку у вис. **2. а.** *угледна, истакнута личност.* – Прваци наше државе имају углед у народу. **б.** *особа која нечим руководи:* ~ демократске странке. **3.** *ученик првог разреда неке школе.*

пр̀вāкиња ж *женска особа првак:* позоришна ~, европска ~.

пр̀вāчкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на прваке.*

пр̀вашњӣ, -а̄, -ē̄ арх. и нар. **а.** *који је био непосредно пре нечега, претходњи.* – Вратио сам се на првашње место. **б.** *који је био у прошлости, на почетку нечега, почетни, првобитни.* – Они првашњи [жупници] нису били такви (Ћипико).

пр̀венац, -ēнца м (инстр. -ēнцем) **1.** *прворођени син.* **2.** фиг. *оно што се прво појавило у некој врсти, области итд.:* индустријски ~, књижевни ~. **3. а.** *прва, најбоља ракија која потече из казана, првоток.* **б.** *први мед, самоток.* **в.** *сватовски предводник.*

пр̀веначкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на првенце.*

првѐнствен, -а, -о **1.** *који је пр̄ви, који има пр̄венство, пр̄едност, пр̄имарни:* ~ циљ. **2.** *пр̄вобитан, пр̄еђашњи:* ~ драж. **3.** *који се односи на спо̄ртско пр̄венство, такмичарски:* ~ лига, ~ надметање.

првѐнствено прил. *у пр̄вом реду пр̄е свеѓа, пр̄етежно, нарочӣто.* – Дете се првенствено угледа на родитеље.

првѐнственӧст, -ости ж *особина оноѓа што је пр̄венствено.*

првѐнство с **1.** *пр̄во место у нечему; пр̄едност, пр̄еимућство.* – Право првенства да говори у суду има тужилац; ~ при запошљавању, право првенства у саобраћају. **2.** спорт. **а.** *такмичење за тӣтулу пр̄вака:* фудбалско ~. **б.** *тӣтула пр̄вака:* освојити ~.

пр̑вѐнче, -ета с (мн. ø; зб. им. пр̑вѐнчад ж) *дем. од пр̄венац.*

пр̑ви (пр̑ви), -а̄, -ӧ *редни број од један* **1. а.** *који је у набрајању испр̄ед друѓӣх:* ~ падеж, ~ освајач титуле. **б.** *који је у реду испр̄ед друѓӣх, пр̄едњи:* ~ ред, ~ колона. **2. а.** *који је у непосредној близини, најближи:* ~ сусед. **б.** *који се односи на оноѓа који, одн. оно што је непосредно пр̄е, раније спо̄менут(о).* – Барјак и застава, ~ реч је турцизам. **3. а.** *који се јавља као по̄четак нечеѓа, по̄четни:* ~ акумулација капитала. **б.** *који се јавља пр̄ви пӯт у го̄дини, најранији:* ~ снег, прве јагоде. **в.** (у им. служби) м *по̄четни дан у месецу.* – Пензију прима првог. **4.** *најближи у будућности, најскорији.* – Писмо шаљем првом приликом. **5. а.** (понекад у суперлативу: најпрви) *који је испр̄ед друѓӣх по вредности, успеху, уѓледу, бого̄ству:* ~ газда у селу, ~ ђак у школи. **б.** *који је пр̄еко по̄требан, неопходан, неизоставан.* – Наш ~ посао је да пронађемо пријатеља. **в.** *који означава истакнути, водећи по̄ложај у службе:* ~ министар. • **~ четврт** астр. *друѓа од Месечевих мена, између млађа и ӯшта̄ва.* **није у првој младости** *го̄вори се иронично о неко̄ме ко је ста̄р.* **на првом кораку (на првим корацима)** *в. под корак.* **~ ласта** *в. под ласта.* **~ помоћ** мед. *в. под по̄моћ.* **прве класе, прве врсте** и сл. **(мајстор, лопов** итд.) *највӣши у свој̄ој врсти.* **~ међу првима** *најбо̄љи од свих.* **~ грех** рлг. *по Библији: ѓрех који су људи наследили од пр̄вог човека Адама.* **први петл(ов)и (певци, кокоти)** нар. *в. под пе̄тао.* **прву реч водити (прву виолину водити** и сл.) *бӣти ѓлавни у нечему.* **у првом реду** *пр̄е свеѓа.* – У првом реду морамо водити рачуна о деци. **у ~ час (крај, мах)** *у пр̄во време, одмах, на по̄четку.* **у ~ план (стављати нешто), у првом плану (бити, имати нешто)** *сматра̄ти нешто најважнӣјим, најпр̄ечим.* – Екипи је у првом плану освајање купа.

пр̑вијенац, -ѐнца м јек. нар. *в. пр̄венац (3).*

пр̑вина и **прв̀ина** ж **1.** *нешто што се пр̄ви пӯт дешава, што је ново.* **2.** *пр̄ви рад, пр̄во дело.* **3.** (у прилошкој служби у вези с неким предлозима) *из по̄четка, испр̄ва.* – Из првине су нас напали снажно. С првине се није знало о чему се ради.

пр̑во (пр̑во) прил. **а.** (често удвојено) *упо̄требљава се у набрајању или да се у набрајању означи по̄четна тачка нечеѓа.* – Прво, полазимо у лов, друго, носимо пушке. Прво и прво, не дозвољавамо крађе. **б.** *на пр̄вом месту, пр̄е свеѓа.* – Прво ми је било да се оженим. **в.** *пр̄е било чеѓа друѓо̄ѓ.* – Ваља прво говорити са заинтересованим људима, а потом судити. **г.** *напр̄ед, испр̄ед.* – Прво иде девојка, а младић за њом.

прво- *као пр̄ви део сложенице значи: пр̄ви, пр̄ви по реду:* прворазредни, првонаграђени, првопоменути итд.

првӧбитнӣ, -а̄, -ӧ **1. а.** *који се односи на по̄четну епо̄ху историје човечанства, исконски:* ~ човек. **б.** *који се јавља као пр̄ви сте̄пен у развоју нечеѓа:* ~ комунизам. **2.** *који је у пр̄имарном, некултивисаном ста̄њу:* ~ живот, ~ понашање. **3.** *ранӣји, пр̄еђашњи, некадашњи:* ~ нож, ~ пиштољ. **4.** *по̄четни, по̄лазни, исходӣшни:* ~ захтев, ~ уговор.

првӧбитно прил. *у пр̄во време, у по̄четку.*

првӧбитнӧст, -ости ж *особина или ста̄ње оноѓа што је пр̄вобитно.*

првобо́рац, -рца м (ген. мн. првӧбо́ра̄ца̄) **1.** *назив за учесника у борби пр̄отив фашизма у Дрӯѓом светско̄ѓ рата који је у борбу ступӣо на њего̄вом по̄четку.* **2.** *онај који је у пр̄вим борбеним редовима, који иде у ред пр̄вих и истакнутӣх бораца за нешто.*

првобо́рачкӣ, -а̄, -ӧ *који се односи на пр̄вобо́рце.*

првовѐнча̄ни јек. **првовјѐнча̄нӣ,** -а̄, -ӧ *који је пр̄ви овенчан, окруњен краљевском круном.*

првокатѐго̄рнӣк м *шахиста пр̄ве катего̄рије, по ранѓу и снази испо̄д мајсто̄рскоѓ кандидата, а изнад шахисте друѓе катего̄рије.*

првӧкласан, -сна, -о *који прӣпада пр̄вој класи по квалите̄ту, пр̄воразредан, изванредан:* ~ кошаркаш, ~ сир.

првӧкласнӧст, -ости ж *особина оноѓа који је пр̄вокласан.*

прволѝга̄ш, -а́ша м *спо̄ртски клуб (ређе спо̄ртиста) који ӣгра у пр̄вој лӣѓи.*

прволига̀шица ж *женски спо̄ртски клуб (ређе спо̄ртискиња) који ӣгра у пр̄вој лӣѓи.*

прволѝга̄шкӣ, -а̄, -ӧ *који се односи на прволӣѓаше и прволӣѓашице:* ~ такмичење.

првӧма̄јскӣ, -а̄, -ӧ *који се односи на Први мај:* ~ прослава.

првопла̀сиран, -а, -о *који је освојио пр̄во или неко од највиших места на такмичењу:* ~ екипа.

првора́зредан, -дна, -о *пр̄вокласан.*

првора́зреднӧст, -ости ж *особина оноѓа који је пр̄воразредан.*

првӧроднӣ, -а̄, -ӧ *који је по рођењу, по по̄стању пр̄ви.* • **~ грех** рлг. *в. под пр̄ви.*

прворӧ̀ђенӣ и **првӧрођенӣ,** -а̄, -ӧ *који је пр̄ви по рођењу.*

прворӧ̀ђе̄нче и **прворође́нче,** -ета с (мн. ø; зб. им. прворӧ̀ђе̄нча̄д и прворође́нча̄д ж) *пр̄ворођено дете.*

првӧро̀тк(иња) ж *жена која рађа или је родила пр̄ви пӯт.*

првосвеђ- *в. пр̄восвеште-.*

првосвѐштеник м **1.** *врховни свештеник ста̄рих Јевреја и некӣх ста̄рих мноѓобожаца.* **2.** рлг. *назив духовноѓ лица највишеѓ чина.*

првосвѐштеница ж *врховна свештеница у некӣх ста̄рих мноѓобожаца.*

првосвѐштеничкӣ, -а̄, -ӧ *који се односи на пр̄восвештенике:* ~ чин.

првосвеште́нство с *служба и достојанство пр̄восвештеника; сви виши пр̄восвештеници.*

првостѐпенӣ, -а̄, -ӧ **1.** *који је пр̄воѓ сте̄пена, пр̄воразредан, најважнији:* ~ задатак. **2.** *који по надлежности има најнижи сте̄пен:* ~ суд.

првоти́мац, -мца м спорт. *ӣграч, члан пр̄воѓ тӣма (у тимским спо̄ртовима, обично фудбалу).*

пр̑вотнӣ, -а̄, -ӧ *в. пр̄вобитни.*

пр̑вотно прил. *в. пр̄вобитно.*

пр̑вотнӧст, -ости ж *в. пр̄вобитност.*

пр̑вотӧк и пр̑воток, -ока м *в. пр̄венац (3).*

пр̑вца̄ти, -а̄, -ӧ само у изр. **први ~** *служи за по̄јачавање значења.* – Он је први првцати написао песму.

пр̑гав, -а, -о *напра̄сит, ѓлаховит, жесто̄к:* ~ момак, ~ старац.

пр̑гавац, -авца м *пр̄ѓав човек, намћор.*

пр̑гави́ца ж *пр̄ѓава жена.*

пргáвко м *в. пр̄ѓавац.*

пр̑гаво прил. *напра̄сито, ѓлаховито, жесто̄коо, свађалачки, бесно.*

пр̑гавӧст, -ости ж *особина оноѓа који је пр̄ѓав.*

пр̑давац, -авца м **1.** фиг. *човек мале вредности; неуѓледан, никакав човек.* **2.** зоол. *птӣца селица из по̄р. барских кока,* Crex crex.

пр̀да̄љка ж нар. *цев на ѓајдама кроз коју излази звук.*

прда̀чина ж *в. спрдачина.*

прда́чити се, пр̀да̄ч̄им се несвр. *в. спрдачити се.*

пр́деж м *смрдљиви ѓас који бучно излази из црева.*

прдéкнути, пр̀дёкнём свр. експр. **1.** *ући са треском, треснӯти.* **2.** фиг. *пропасти, упропастӣти се, умрети.*

пр̏дети и **пр̀дети** јек. **пр̏дјети** и **пр̀дјети,** -дӣм несвр. **1.** *бучно пӯшта̄ти гасове из црева.* **2.** вулг. (за некога, за нешто) *не марӣти, не бри̏нути.* **3.** вулг. *лежа̄ти, налазӣти се празан, неискоришћен.* – Три ардова у подруму прде.

пр̏днути, -нём свр. *испӯстӣти пр̏деж.*

пр̏доња м (мн. ж) вулг. **1.** *човек човек који много и често пр̏ди.* **2.** фиг. *по̄грдан, увр̏дљив назив за некога човека.*

прê[1] јек. **пр̏ије** прил. **1. а.** *раније од времена када се нешто збива:* дођи два сата пре. **б.** *досад, до овога часа.* – Ја пре нисам волео колаче, а од данас хоћу. **в.** у изр. **час ~** *казује се оно што је непосредно пр̏етходило.* – Час пре стигао је поштар. **2.** *раније од других.* – Ко пре девојци, оном и девојка. **3.** *у прошлости, некада.* – Пре није било тучњава. **4. а.** *увећој мери, више.* Ова слика је ~ кич, него уметност. **б.** *радије.* – Пре ћу те убити, него дати другоме. • **~ или касније (после)** *било када, у сваком случају (нешто ће се догодити).* **што ~** *истиче се најкраће време за извршење нечега.* **~ него што (~ него)** (у служби везника) *означава да се радња главне реченице догодила или се догађа пре радње зависне реченице.* – Пре него што је умро, написао је тестамент. **утолико ~ (што)** (у служби везника) *наглашава закључну, завршну мисао (или део реченице).*

прê[2] јек. **пр̏ије** предл. (с ген.) *изриче:* **а.** *да се нешто догодило или се догађа раније од онога што значи реч у генитиву:* ~ кише, ~ празника, ~ сумрака. **б.** *да је неко или нешто по реду испред другога.* – Пре Лазе Лазаревића долази Јаков Игњатовић. **в.** *да је од догађаја о којем се говори протекло време које означава израз иза предлога.* – Пошли су на море пре три месеца. • **~ свега** а) *на првом месту, примарно.* – Исхрана пре свега, а потом забава, култура итд. б) *у првом реду.* – Ти си пре свега лекар, а потом и спортист. **~ времена** *раније него се очекивало или него што је требало.* – Отишао је ~ времена у пензију.

пре- преф. **1.** *у глаголима означава* **а.** *правац, смер радње, кретање из једног места у друго, с једне стране нечега на другу, кроза што:* претрчати, пребацити се, преселити се. **б.** *промену положаја; претварање, превођење из једног стања у друго:* претопити, преврнути. **в.** *понављање радње изнова или другачије:* прерадити, президати, преиначити. **г.** *претераност радње; понављање:* препити се, прехвалити; препећи (ракију). **д.** *поделу нечега на двоје:* преломити, пресећи. **ђ.** *испуњавање, обухватање радње:* преноћити, прехранити, прегледати. **е.** *мали степен радње или њену краткоћу:* презалогајити, предахнути. **ж.** *завршетак радње:* преболети, престати, превладати. **2.** *у именицама са значењем* **а.** *превлик:* преобиље. **б.** *са значењем надјачавања, надмашивања:* премоћ, превласт. **3.** *у придевима: највећи или највиши степен особине или мере:* превелик, премио, пресладак.

преа̀мбула ж фр. *уводни део каквог важног акта, међународног уговора и сл., увод уопште, предговор.*

пребацѝвати (се), -а̏цујем (се) *несвр. према пребацити (се).*

пребáцити, пр̀ебāцӣм (пр̀ебацити, -ӣм) (аор. пребáцих (пр̀ебацих), пр̀ебāци (пр̀ебаци); трп. пр̀ебāчен (пр̀ебачен)) свр. **1. а.** *бацити, метнути нешто преко чега:* ~ мантил преко руке. **б.** *ставити једно преко другог:* ~ ногу преко ноге. **2.** *бацити даље од других (у такмичењу).* – Бацивши куглу пребацио је конкуренте. **3. а.** *дати више него што је потребно, него је погођено, додати.* – Вратих му дуг и пребацих мало. **б.** фиг. *учинити више од предвиђеног:* ~ план. **4. а.** *преместити, превести некога или нешто с једног на друго место:* ~ из Београда у Панчево камионом. **б.** фиг. *пренети нешто неугодно на другог:* ~ обавезе на другог. **в.** *изменити место радње:* ~ сусрет са трга у школу. **г.** *усмерити, управити у другом правцу:* ~ разговор на нову тему. **5.** *гађајући из ватреног оружја погодити нешто даље од циља, иза циља.* – Топовска паљба је пребацила насип. **6.** *упутити замерку, окривити некога због нечег, приговорити:* ~ некоме због кукавичлука. ■ **~ се 1.** *преместити се, превести се с једног на друго место:* ~ се из Јапана у Кину бродом. **2. а.** *прећи с једне стране нечега на другу:* ~ се преко зида. **б.** фиг. *прећи из једне средине, заједнице и сл. у другу:* ~ се из једне у другу странку. **3.** *преврнути се тумбе:* ~ се преко главе. **4.** фиг. *преварӣти се.* – Пребацио сам се процењујући одока тежину. • **~ преко главе (леђа)** а) *завршити нешто.* – Пребацио сам и овај испит преко главе. б) *доживети, поднети нешто тешко.* – Пребацио сам преко леђа три године робије.

пр̀ебачāј м **а.** *хитац при гађању (стрелом или ватреним оружјем, одн. оруђем) који је ишао преко циља,* **б.** *учинак изнад очекиваног или одређеног, премашај.*

пр̀ебачāјнӣ, -ā, -ō *који се односи на пребачај:* ~ хитац, ~ износ.

пр̀ебдети јек. **пр̀ебдјети,** -дӣм свр. *провести ноћ у бдењу, пробдети.*

пр̀ебег јек. **пр̀ебјег** м **1.** *бекство преко границе; бег, прелазак из једне у другу заједницу:* ~ из Турске у Грчку; ~ из једне у другу странку. **2.** *човек који је починио бекство преко границе или из једне у другу заједницу.*

пребегáвати јек. **пребјегáвати,** -èгāвāм *несвр. према пребећи.*

пр̀ебеглица јек. **пр̀ебјеглица** ж (м) (мн. ж) *в. пребег (2).*

пр̀ебегличкӣ јек. **пр̀ебјегличкӣ,** -ā, -ō *који се односи на пребеглице.*

пр̀ебео, -ела, -о јек. **пр̀ебио** и **пр̀ебијел,** -ијела, -о *веома, сувише бео.*

пр̀ебећи јек. **пр̀ебјећи,** -егнём свр. **1.** *бежећи прећи преко нечега:* ~ преко границе. **2.** *прикључити се другој (супротној) страни, придружити се противнику:* ~ у противнички табор.

преби̏валӣште с *место пребивања;* уп. боравиште.

пребѝвати, пр̀ебӣвāм несвр. *становати, живети, боравити негде:* ~ у стану, ~ у кући.

пребѝјање с *гл. им. од пребијати (се).* • **~ дугова** *изравнавање или обрачунавање међусобних дугова, компензација.*

пребѝјати, пр̀ебӣјāм несвр. *несвр. према пребити.* ■ **~ се 1.** *несвр. према пребити се.* **2.** фиг. *сикта̄ти се, по̄туцати се:* ~ од немила до недрага.

пребѝрати, пр̀ебӣрāм (пр̀ебирати, -рём) несвр. **1.** *несвр. према пребрати.* **2.** *тражити, чистити:* ~ пасуљ, ~ вашке. **3.** *претурајући, померајући тражити нешто:* ~ по торби. **4.** фиг. **а.** *обнављати у мислима:* ~ по успоменама. **б.** *пажљиво испитивати, претресати:* ~ у мислима. **5. а.** *упорно изводити једноличне покрете уснама или прстима (при молитви итд.):* ~ бројанице. **б.** *брзим, узастопним покретима додиривати жице или дирке на музичком инструменту:* ~ по гитари.

пр̀ебити, пр̀ебијēм (имп. пр̀ебӣј; трп. пребӣјен, -ена) свр. **1.** *преломити, сломити нешто на два или више делова:* ~ осовину. **2. а.** *јако истући, претући:* ~ противника. **б.** *убити.* **3.** (обично у трп.) фиг. *физички и морално измучити.* – Долази кући сав пребијен, после рада. **4.** *изравнати рачуне, намирити се:* ~ дуговања. ■ **~ се** *сломити се, осакатити се.* – Пао је с коња и пребио се. • **~ дуг** *изравнати или обрачунати међусобне дугове.* **~ као мачку, ~ као вола (у купусу)** *јако истући.* **ни пребијене (пребите) паре (крајцаре и** сл.**) (нема, не вреди)** *ништа (нема, не вреди).* **без пребијене (пребите) паре (остати)** *без ичега (остати).*

пр̀еблāг, -а, -о *одвећ, сувише благ.*

пребле̏дети јек. **пребли̏јèдјети,** -дӣм свр. *наглo побледети:* ~ од страха.

пр̀еблӣзу прил. *сасвим, веома близу.*

пр̀ебогат, -а, -о **1.** *који поседује велико богатство, веома богат:* ~ трговац. **2.** *веома обилан:* ~ виноград. **3.** *који је велике вредности, скупоцен:* ~ прстен.

пр̀ебогато прил. *веома богато, изузетно обилно.*

пребо̀јити, пр̀ебојӣм (пребојàдисати, -ишём) свр. *прекрити новим слојем боје.*

пр̀ебол и **пре̏бол** м *стање болесника који је преболео болест, оздравио.* • **рана од пребола** *рана која се може преболети.* **рана без пребола** *неизлечива рана.*

пр̏ѐбо̄лан, -лна, -о (често као појачање уз болан) **1.** *изузетно, јако болестан.* – Младић лежи болан преболан. **2.** *који изазива јаке болове.*

преболе́вати, -о̀лѐвам јек. **преболи̏јѐвати,** -о̀лијевам *несвр. према* *преболети.*

пребо̀лети јек. **пребо̀љети,** -о̀ле̄м свр. **1.** *издржати болест и оздравити, опоравити се од болести.* – Човек је преболео жутицу. **2.** фиг. *прежалити, преговорети, заборавити:* ~ прву љубав. • **~ дечје болести** *савладати почетне тешкоће.*

пребра́јати (се), прѐбрājам (се) *несвр. према* *пребројати (се).*

пребра́нац, -нца м **а.** *врста јасуља.* **б.** *јело од крупног, пребраног јасуља.*

прѐбрати, -берем (-бѐрем) свр. **1. а.** *очистити од нечистоће, примеса и сл., отребити:* ~ пиринач. **б.** *одабрати из неког скупа јединки одговарајуће.* – Од групе младих играча, пребрани су најталентованији. **2.** *претражити, претрести.* – Полиција је пребрала кварт тражећи лопове.

пр̏ѐбр̄з, -а, -о *сувише, одвећ брз.*

пр̏ѐбр̄зо и **пребр́зо** прил. *одвише брзо.*

прѐбринути, -нем свр. *обавити нешто што је изазивало бриге, ослободити се бриге:* ~ испит.

прѐбрисати, -ишем свр. **1. а.** *брисањем очистити, обрисати:* ~ прашину. **б.** *избрисати написано:* ~ реченицу с табле. **2.** фиг. *сматрати неважним, безвредним, заборавити:* ~ успомене.

пребро̀див, -а, -о фиг. *који се може пребродити:* ~ тешкоћа.

пребро̀дити, прѐбродīм свр. **1. а.** *прећи бродом, чамцем преко воде:* ~ реку. **б.** *газећи прећи преко плитке воде:* ~ на коњу газ. **в.** фиг. *с муком прећи:* ~ најтежи део пута. **2.** фиг. *савладати, издржати:* ~ тешкоће, ~ прехладу.

пребро̀ђа́вати, -о̀ђāвам и **пребро̀ђи́вати,** -о̀ђујем *несвр. према* *пребродити.*

преоброја́вати (се), -о̀јāвам (се) *несвр. према* *пребројати (се).*

пребро̀јати, -јīм и прѐбројим и **прѐбројити,** прѐбројим (имп. прѐбро̄ј) свр. *утврдити бројно стање:* ~ учеснике, ~ новац. ■ **~ се 1.** *бројећи једно друго утврдити бројно стање.* – Ученици су се пребројали. **2.** *збунити се, погрешити у бројању.* – Морам поново да бројим књиге, пребројао сам се. • **~ некоме кости (ребра)** *јако истући, претући некога.* **на прсте се могу ~** *мало их је.*

пребро̀јив, -а, -о *који се може пребројати:* ~ скуп.

пребро̀јити (се), прѐбројīм (се) свр. *в.* *пребројати (се).*

пр̏ѐбȳјан, -јна, -о *одвише, одвећ бујан.*

пребу̏кӣра́ност, -ости ж *стање оног што је пребукирано:* ~ капацитета.

пребуки́рати, -у̀кӣрам свр. **а.** *издати више резервација за смештај или путовање него што има места:* пребукиран хотел. **б.** фиг. *претрпати; преоптеретити:* ~ аутобус.

пр̏ѐбȳчан, -чна, -о *одвише, одвећ бучан.*

прѐвага ж (дат. -ѐзи) *претежност, премоћ, надмоћ.* – У борби превага је ишла час на једну час на другу страну. • **имати (остварити, одржати** и сл.**) превагу** *превагнути.*

прева́гнути, прѐвāгнēм свр. **1. а.** *претегнути по тежини.* **б.** фиг. *добити на важности, вредности, значају, надвладати.* – Да ли ће ~ понос или корист? **2.** *минути, проћи.* – Подне је превагнуло.

прѐва̏жан, -жна, -о *веома, изузетно важан.*

прева̀зӣђен, -а, -о **1.** *трп. од* *превазићи.* **2.** *несавремен, застарео:* ~ начин производње, ~ модел.

превазӣлазити, -ӣм [гл. им. превазӣлажење с] *несвр. према* *превазићи.*

превази́ћи (прева̀зӣћи), -а̀зӣђēм свр. **1.** *надвисити, надмашити некога:* ~ такмаце. **2.** *надвладати, савладати:* ~ проблеме.

прѐвала ж геогр. *најниже место у слемену планине којим води пут из једне долине у другу, превој, седло.*

прева́лити, прѐвāлīм свр. **1. а.** *преврнути, свалити на бок, оборити:* ~ столицу. **б.** *преврнути с једне на другу страну (нешто тешко, непокретно):* ~ врећу. **2.** *прећи, превести неку даљину, растојање:* ~ пет километара пута. **3. а.** *проћи, протећи (о времену).* – Подне је превалило. **б.** *навршити одређено доба живота:* ~ педесету годину. ■ **~ се 1.** *окренути се с једне на другу страну.* – Спавач се у сну превалио ка зиду. **2.** *пасти, срушити се.* – Посечени бор се превалио преко пута.

прева́љати, прѐвāљām свр. *ваљањем премести с једног на друго место:* ~ буре. ■ **~ се** *ваљајући се прећи.* – Везани затвореник се преваљао преко ћелије.

прѐвара и **пре́вара** (јек. и пријѐвара) ж *речи или дела којима се намерно неко доводи у заблуду, обмањује и сл. обично због користи, обмана, подвала.*

прѐвāран и **пре́варан** (јек. и пријѐваран), -рна, -о **1.** *који у себи садржи превару:* ~ покушај. **2.** *који вара, који је склон преварама:* ~ жена.

прева̀рант м *варалица.*

прева̀ра̀нткиња и **прева̀ранткиња** (прева̀рантица и прева̀рантица) ж *жена преварант.*

прева̀ра̀нтскӣ и **прева̀рантскӣ,** -ā, -ō̄ *који је својствен преварантима.*

прева́рити, прѐвāрīм свр. *в.* *прекувати.*

прѐварити, -ӣм (трп. прѐварен) свр. **1. а.** *извршити превару, довести некога у заблуду, обманути.* – Коцкар је преварио остале играче. **б.** *прекршити задану реч, не испунити обећање.* – Преварио сам родитеље да ћу положити испите. **в.** *не оправдати очекивања.* – Мислили су да ћу успети, али ја сам их преварио. **2. а.** *извршити прељубу.* – Муж превари жену са сусетком. **б.** *завести љубавног партнера.* **3.** фиг. **а.** *обузети, ошхрвати.* – Сан ме је преварио. **б.** *не упалити, затајити (о ватреном оружју).* – Пиштољ превари у критичном трену. ■ **~ се 1.** *пасти у заблуду, погрешно реаговати, мислити и сл.* – Преварио сам се у погледу својих моћи. **2.** фиг. *полакомити се.* – Преварио се вук на мамац. • **~ глад** *појести мало хране да би се мало смирила глад.*

преваспита́вати (се), -ӣтāвам (се) *несвр. према* *преваспитати (се).*

прева̀спӣта̄но̄ст, -ости ж *својство и стање оног који је правоспитан.*

преваспи́тати, -ва̀спӣтам свр. *васпитањем изменити нечије понашање, погледе, преодгојити:* ~ дете. ■ **~ се** *променити своје понашање, преодгојити се:* ~ у школи.

прева̀сходан, -дна, -о рус. **1.** *изврстан, изванредан:* ~ успех у школи. **2.** *најзначајнији основи, главни, битни, првенствени:* ~ задатак.

прева̀сходи̏тељство и **прева̀сходство** с ист. (обично са заменицом „ваше“, „његово“) *титула у Русији пре Октобарске револуције, висост, екселенција.*

прева̀сходно прил. **1.** *одлично, изврсно.* **2.** *претежно, изразито, нарочито, пре свега, првенствено.*

преве́за́ти, прѐвēжēм свр. **1.** *свезати обавивши око нечега:* ~ руку. **2.** *наново повезати:* ~ рану. **3.** *ставити превез:* ~ удицу.

превезӣ́вати, -ѐзујем *несвр. према* *превезати.*

прѐвејān јек. **прѐвијān,** -а, -о *сналажљив, вешт; препреден, лукав:* ~ човек; ~ крадљивац.

превеја́нац јек. **превија́нац,** -нца м *превејан човек.*

прѐвеја̄но јек. **прѐвија̄но** прил. *на превејан начин, сналажљиво; препредено, лукаво.*

прѐвеја̄но̄ст јек. **прѐвија̄но̄ст,** -ости ж *особина оног који је превејан.*

пр̏ѐвелик, -а, -о *сувише велик, изузетно велик.*

превенти́ва ж лат. мед. *мера за спречавање (ширења) болести; средства која се у ту сврху користе.*

прѐвентӣван, -вна, -о *који служи за превентиву, заштитни:* ~ лек, ~ мера. • ~ **медицина** *делатност здравствених установа чији је циљ да се спречи појава и ширење болести.*

прѐвентӣвно прил. *у циљу превентиве; примењујући превентиву:* деловати ~.

превѐнција ж *превентива.*

прѐвера и **прѐвера** јек. **прѐвјера** и **прѐвјера** ж **1.** *промена вере.* **2.** *прекршај задане речи, обећања и сл.*

прѐверити јек. **прѐвјерити,** -ӣм свр. **1.** *променити веру.* **2.** *натерати некога да промени веру; придобити некога да промени веру, уверење и сл.* **3.** *прекршити веру, задану реч, обећање и сл., изневерити.* ■ ~ **се 1.** *најустити своју веру.* **2.** *изневерити задану реч, обећање и сл.*

прѐвесео, -ела, -о *претерано, сувише весео.*

превѐслати, -ā̄м свр. **1.** *веслајући прећи:* ~ реку. **2.** фиг. *преварити, надмудрити:* ~ непријатеља.

превѐсти[1] (прѐвести), -вѐдēм (прѐведēм) (аор. прѐведе; р. пр. прѐвео, -ела (прѐвела); трп. превѐден, -ѐна; пр. пр. прѐвēвши) свр. **1.** *водећи помоћи некоме да пређе преко нечега или с једног стајне на друго место:* ~ путника преко планине. **2. а.** *предводећи пребацити, преселити с једног на друго место:* ~ исељенике у другу земљу. **б.** *одредити за друго место, дужност, посао:* ~ из пешадије у коњицу. **в.** *учинити припадником друге вере:* ~ из хришћанства у ислам. **г.** *омогућити прелазак у виши разред:* ~ ђака из петог у шести разред. **3.** *службеним актом, одлуком изменити статус нечега:* ~ власништво с оца на сина. **4.** *пребацити из једног у други језик:* ~ роман с француског на српски.

превѐсти[2] (прѐвести), -вѐзēм (аор. прѐвезе; р. пр. прѐвезао, -ѐзла (прѐвезла); трп. превѐзен, -ѐна; пр. пр. превѐзāвши (прѐвезāвши)) свр. *превозним средством пребацити с једног на друго место:* ~ аутобусом. ■ ~ **се** *прећи неки простор превозним средством:* ~ се бродом преко мора.

прѐвеђ и **прѐвеђ** прил. *изнад сваке мере, превише, претерано.*

прѐвид м *оно што се привиди, омашка, пропуст, заблуда:* ~ у шаху, ~ у игри.

прѐвидети јек. **прѐвидјети,** -дӣм **а.** *не видети, не спазити:* ~ пријатеља. **б.** *смести с ума, заборавити:* ~ решење.

превӣђати, прѐвӣђām *несвр. према превидети.*

прѐвија и **прѐвија** ж геогр. *планински превој; планинско седло.*

превӣјалӣште с. *место где болеснике или рањенике превијају.*

превӣјати (се), прѐвӣјām (се) *несвр. према превити (се).*

превӣјенōст, -ости ж *својство онога што је превијено.*

прѐвирати, -рēм *несвр. према превртети.*

прѐвисок, -а, -о *сувише, претерано висок:* ~ солитер.

прѐвисоко прил. *сувише, претерано високо.*

прѐвитак, -тка, -о *сувише, претерано витак.*

прѐвити, прѐвијēм (имп. прѐвӣј; р. пр. прѐвио, -ӣла; трп. превӣјен, -ѐна) свр. **1.** *савити, пресавити:* ~ лист. **2.** *савити, преломити у зглобу:* ~ руку, ~ ногу. **3.** *ставити завој; поново ставити завој:* ~ рану; ~ рањеника. **4.** *препловити:* ~ дете. ■ ~ **се** *лучно савити, погнути тело.* • ~ **табак** *поднети писмену тужбу, тужити.*

прѐвишē и **прѐвише** прил. *преко мере, претерано, сувише.*

превладāвати, -ā̀дāвām и **превлађивати,** -ā̀ђујēм *несвр. према превладати.*

превлāдати, прѐвлāдām свр. **1.** *надјачати, надвладати, савладати.* – Бол га је превладао. **2.** *бити већи бројем.* – Албанци су превладали на Косову високим прираштајем.

прѐвлака ж (дат. -ици) **1. а.** *танак слој материје превучен, нанесен преко нечега:* ~ од масне боје. **б.** *навлака, пресвлака.* **в.** *танак слој материје који падне или се наталожи по нечем.* **2.** геогр. *ужи комад земље који спаја острво с копном или спаја два острва.*

прѐвлāст ж (инстр. прѐвлāшћу (прѐвлāсти)) **1.** *моћ владања над неким или нечим, власт:* освојити ~ **2.** *предност, преимућство:* остварити ~.

превлāчити (се), прѐвлāчӣм (се) [гл. им. превлāчēње с] *несвр. према превући (се).*

прѐвод (јек. и пријѐвод) м *текст преведен с једног на други језик.*

превòдив, -а, -о *који се може превести:* ~ роман.

превòдилац, -иоца м *онај који преводи с једног на други језик.*

превòдилачкӣ, -ā̄, -о̄ *који се односи на преводиоце:* ~ удружење.

превòдилаштво с *преводилачка делатност.*

превòдитељ м *в. преводилац.*

превòдитељка (преводитѐљица) ж *женска особа преводилац.*

превòдити, прѐводӣм [гл. им. прѐвођēње с] *несвр. према превести.*

превòдљив, -а, -о *преводив.*

прѐводнӣ (јек. и пријѐводнӣ), -ā̄, -о̄ *који се односи на превод:* ~ књижевност.

прѐводница ж *уређај на прекопаним рекама или великим каналима којим се пловна средства преводе из нижег водостаја у виши и обратно.*

прѐвоз (јек. и пријѐвоз) м **1.** *превожење:* ~ робе. **2.** разг. *возило.* – Стиже ми превоз.

превòзити (се), прѐвозӣм (се) *несвр. према превести (се).*

прѐвознӣ (јек. и пријѐвознӣ), -ā̄, -о̄ *који се односи на превоз, који служи за превоз:* ~ такса, ~ средство.

прѐвознӣк (јек. и пријѐвознӣк) м *онај који обавља превоз.*

превознѝна и **прѐвознина** (јек. и пријѐвознина) ж *такса која се плаћа за превоз.*

прѐвозничкӣ (јек. и пријѐвозничкӣ), -ā̄, -о̄ *који се односи на превознике.*

прѐвōј и **прѐвој** (јек. и пријѐвōј, пријѐвој), -оја м **1.** *превијање, стављање завоја на рану.* **2.** *тканина за превијање рана, завој.* **3.** *облина:* ~ колена **4.** *кривина, окука:* ~ пута. **5.** геогр. *улегнуће на планинском билу.* **6.** (обично у изр.: ~ **вокала,** ~ **самогласника**) лингв. *самогласничке алтернације (замењивање једног самогласника другим) у корену речи, апофонија (нпр. „брати – берем“, „врети – извирати – извор“).*

прѐвōјнӣ (јек. и пријѐвōјнӣ), -ā̄, -о̄ *који се односи на превој.*

прѐврāт м **1.** *напо̀ли прело̀м у развоју нечега, преокрет:* ~ у науци. **2.** *коренита промена извршена силом у одређеном друштвено-политичком уређењу, насилно рушење власти.*

превра̀тити, прѐврāтӣм свр. **1.** *извршити превра̀т.* **2.** *потпуно изменити, претворити у нешто друго.* ■ ~ **се** *променити се, претворити се у нешто друго.*

прѐвратнӣ, -ā̄, -о̄ *в. превратнички.*

прѐвратнӣк м *онај који је учествовао у превра̀ту или је склон превра̀ту.*

прѐвратница ж *жена превратник.*

прѐвратничкӣ, -ā̄, -о̄ *који се односи на превра̀т и превра̀тнике.*

прѐвратнички прил. *као превратник, као превратници:* ~ настројен.

прѐвратнӣштво с *деловање превратника; идеја превра̀та.*

прѐврēдан јек. **прѐвриједан,** -дна, -о *веома изузетно вредан.*

прѐвредновати, -нујēм свр. и несвр. *поново и другачије вредновати:* ~ реализам.

прѐвремен, -а, -о *који се догађа, појављује, врши и сл. пре одређеног, очекиваног, уобичајеног и сл. времена, одн. рока:* превремени избори.

прѐвременōст, -ости ж *особина и стање оног што је превремено.*

прѐврео, -ела, -о **1.** *који је прокључао:* ~ вода. **2.** *који после врења садржи алкохол:* ~ вино.

прѐврети, -рӣм свр. **1.** *излити се кипећи, покипети, прекипети.* – Чорба је преврела. **2.** *завршити врење, ферментацију.* – Шљиве у каци су превреле. **3.** фиг. *прибрати се, смирити се, прибрати се (после душевних немира и криза).*

превр̏нути, прѐвр̄нēм (аор. превр̏нух и прѐвртох) свр. **1. а.** *претурити, срушити, оборити:* ~ сто. **б.** *окренути на другу страну:* ~ јастук. **в.** *окренути на наличје ради поправке:* ~ капут. **г.** *ископати или прекопати:* ~ земљу. **д.** *окренути:* ~ лист књиге. **ђ.** (очи) *преокренути очне јабучице (као израз одређеног телесног или душевног стања или пак мишљења о нечем).* **2.** *испреметати, претражити:* ~ складиште. **3.** фиг. **а.** *изокренути, преиначити:* ~ смисао изјаве. **б.** *претворити, преобратити:* ~ бол у срећу. ■ **~ се 1. а.** *окренути се, обрнути се:* ~ се на другу страну. **б.** *окренући се на другу страну испасти, спасти с нечега:* ~ се с кревета. **в.** *окренути се, преметнути се:* ~ се преко главе. **г.** *пасти, срушити се:* ~ се на земљу. **2.** фиг. *постати другачији, сасвим се изменити.* – Човек се преврнуо, да га не познаш. **3.** фиг. безл. *осетити снажну душевну промену, потрести се.* – Нешто ми се преврну у глави. • **~ вером** *променити веру; изневерити обећање.* **~ некоме цепове** *опљачкати некога.* **~ нешто на главу** *сасвим изокренути.* **~ небо и земљу** *предузети све што се може (обично у потражњи за нечим).* **~ некоме памет** *залудити, завести некога.* **преврнуло се вино** *покварило се вино.*

прѐвртати (се), прѐвр̄тēм (се) *несвр. према преврнути (се).*

превр̀тāч, -а́ча м *голуб који се у лету преврће.*

превр̀тљив, -а, -о **1.** *који се лако преврће.* **2.** фиг. **а.** *непоуздан, варљив:* ~ човек. **б.** *променљив, нестабилан; несигуран, опасан:* ~ време.

превр̀тљивац, -ӣвца м *превртљив, непоуздан човек.*

превр̀тљивица ж *превртљива жена.*

превр̀тљивōст, -ости ж *особина оног који је превртљив, стање оног што је превртљиво.*

прѐврӯћ, -а, -о *превише, претерано врућ.*

превршѝвати (се), превр̀шујēм (се) *несвр. према превршити (се).*

превр̏шити, прѐвр̄шӣм свр. **1. а.** *пређи врх, границу нечега.* – Река је превршила обале. **б.** *налити, сипати преко врха:* ~ вином чашу. **в.** *пређи, најунити:* ~ пубертет. **г.** *претерано платити или понудити:* ~ цену. **2.** безл. (некоме) фиг. *додијати, досадити.* – Превршило ми је да слушам жалопојке. ■ **~ се 1.** *навршити се.* – Превршило се пола године да смо путовали. **2.** *прелунити се, прелити се.* – Буре се превршило водом. • **~ (сваку) меру** *претерати у нечему.* **превршила дара меру** *в. под дара.*

превӯћи (прѐвӯћи), -вӯчēм (3. л. мн. -вӯкӯ; аор. превӯкох, прѐвӯче; р. пр. прѐвӯкао, превӯкла (прѐвӯкла); трп. превӯчен (прѐвӯчен); пр. пр. превӯкāвши и прѐвӯкāвши) свр. **1.** *вукући, носећи и сл. пребацити с једног на друго место:* ~ терет. **2. а.** *навући нешто преко нечега:* ~ резу на вратима. **б.** *пређи нечим преко нечега:* ~ прстима по жицама гитаре. **в.** *повући црту, линију.* **3. а.** *навући пресвлаку на нешто, пресвући.* **б.** *покрити, прекрити.* – Облаци превукли небо. ■ **~ се 1.** *пребацити се вукући с једног на друго место.* **2. а.** *покрити се, прекрити се нечим.* – Шипка се превукла бакром. **б.** *раширити се, распрострети се преко нечега.* – Мрак му се превукао преко очију.

прѐгазити, -ӣм (трп. прѐгажен) свр. **1.** *газећи прећи преко воде:* ~ реку. **2.** *прећи (возилом) преко некога, нечега:* ~ пешака. **3.** фиг. **а.** *надмоћно победити у такмичењу, поразити.* – „Звезда" је прегазила „Хајдук". **б.** *сатрти, уништити:* ~ непријатеља у бoју. • **прегазило га је време (живот)** *због старости је неспособан; постао је несавремен, застарео.*

прѐгалац, -аоца м (ген. мн. прѐгалāцā) *марљив, вредан, предузимљив човек.*

прѐгалачкӣ, -ā, -ō *који се односи на прегаоце.*

прѐгалачки прил. *попут прегаоца, вредно, марљиво.*

прѐгалāштво с *особина прегаоца, вредноћа; активност прегаоца, предузетност.*

прѐгаљ, -гља м (мн. прѐгљеви) зоол. *у мн.: врло раширени паразитски зглавкари који живе на биљкама и животињама, сиру и сл., гриње,* Acarina *(у јд.: такав зглавкар).*

прегáњати, прѐгāњāм *несвр. према прегнати.* ■ **~ се** несвр. **1.** *гонити једно друго.* – Деца се прегањају око дрвета. **2.** фиг. **а.** *препирати се, свађати се.* – Супружници се често прегањају због новца. **б.** *судити се, тужити се:* ~ по судовима.

прѐгача ж *кецеља.*

прéгиб м **1.** *прегибање:* ~ руке. **2.** *место где се нешто прегиба, савија, скреће у страну.* – Руке су га болеле у прегибима. **3.** геол. *бора у рељефу Земље.*

прéгибак и **прѐгибак,** -ипка м *прегиб (2).*

прѐгибак, -гипка, -о *сувише гибак.*

прегúбати, прѐгӣбāм (прѐгӣбљēм) несвр. **а.** *(пре)савијати:* ~ лист папира. **б.** *савијати, савијати:* ~ колена. ■ **~ се** *савијати се.* – Тело се прегиба при сваком оштријем покрету.

прегла̀днелōст јек. **прегла̀дњелōст,** -ости ж *стање оног који је прегладнео.*

прегла̀днети јек. **прегла̀дњети,** -днӣм свр. **а.** *јако огладнети.* **б.** *огладнети толико да престане жеља за храном.*

прéглас (јек. и прèглас) м лингв. *самогласничке алтернације (замењивање једног самогласника другим) изазване фонетским окружењем у којем се одређени самогласник налазио (нпр. „поље" (уп. „село"), „моје" (уп. „његово"), „лоше" (уп. „добро"), „маљем" (уп. „градом").*

прегласáвати, -àсāвāм *несвр. према прегласати.* ■ **~ се** *при гласању борити се за победу која се обично остварује врло малим вишком гласова.*

прѐгласан, -сна, -о *сувише, превише гласан.*

прегла̀сати, -āм свр. **а.** *победити при гласању.* – Опозиција је прегласала владине посланике. **б.** *гласањем одредити, одгласати.* – Посланици су прегласали мноштво закона.

прѐгласно прил. *сувише, превише гласно.*

прéглед м **1.** *обухватање неког простора погледом.* – Голман има добар ~ терена. **2. а.** *прегледање, разгледање нечега ради утврђивања стања:* ~ болесника. **б.** *научно испитивање нечега, анализа:* ~ крви. **3.** *провера, контрола:* ~ рачуна. **4.** *кратка сажета, усмена или писмена рекапитулација догађаја, чињеница и сл.:* ~ историје, табеларни ~.

прегледáвати (се), -èдāвāм (се) *в. прегледати (се).*

прéгледан, -дна, -о *који се лако може прегледати:* ~ извештај.

прегледáти (се), прѐглēдāм (се) *несвр. према прегледати (се).*

прѐгледати, -āм свр. **1.** *обавити преглед:* ~ болеснике. **2.** *обично овлаш, набрзину прочитати:* ~ књигу. ■ **~ се 1.** *прегледати један другог.* – Да би открили лопова војници су се међусобно прегледали. **2.** *обавити преглед код доктора, у амбуланти и сл.*

прéгледно прил. *на прегледан начин, разумљиво.*

прéгледнōст и **прегледнōст,** -ости ж **1.** *особина оног што је прегледно:* ~ текста. **2.** *преглед (1).* – С врха је добра ~.

прегло̀дати, прѐглођēм свр. *глођењем прегристи.*

прѐгломāзан, -зна, -о *превише, претерано ломазан.*

прѐглӯп, -а, -о *изузетно или сувише глуп.*

прѐглӯпо прил. *изузетно или сувише глупо.*

прегнàнтан, -тна, -о **1.** *важан, битан, значајан:* ~ задатак, ~ циљ. **2.** *садржајан, смислен; оштроуман, духовит:* ~ говор, ~ текст.

прегнàнтно прил. *на прегнантан начин.*

прегнàнтнōст, -ости ж *особина оног што је прегнантно.*

прѐгнати, прѐгнāм (трп. прѐгнāн (прѐгнāт)) свр. прел. *прéтерати прéко нечéга:* ~ стоку преко реке.

прéгнути, прѐгнēм свр. **1.** *одлучно се прихватити извршења чега:* ~ све снаге. **2.** *донети одлуку, одлучити, осмелити се, решити се, на нешто:* ~ на путовање. ■ **~ се** *прегнути (1).*

прегнýће с *изразита активност, напор да се нешто оствари.*

преговáрати, -ова̀рām несвр. *водити прегово́ре.*

преговàрāч, -а́ча м *онај који прегова́ра.*

преговàрāчкӣ, -ā, -ō *који се односи на прегова́раче и прегово́ре:* ~ процес, ~ сто.

прѐговóри м мн. *размена мишљења о некој заједничкој ствари двеју или више страна ради постизања одређеног споразума.*

прѐгојенóст, -ости ж *особина или стање оног који је прегојен.*

прегòјити се, прѐгојӣм се свр. *постати сувише дојазан, дебео.*

прѐголем, -а, -о *превише, претерано голем.*

прегòнити, прѐгонӣм несвр. [гл. им. прѐгоњѐње с] **1.** *несвр. према прегнати.* **2.** *претерано гонити:* ~ коња. **3.** фиг. *претеривати:* ~ у пићу. ■ **~ се 1.** *надметати се у продаји, куповини и сл.* **2.** *препирати се, свађати се.*

прé́гор јек. **прије́гор** м *пожртвовање, пожртвованост.*

прѐгōрак и **прегóрак,** -рка, -о *сувише горак.*

прé́горан јек. **прије́горан,** -рна, -о *који је спреман на прегор.*

прегорéвати, -ѐвāм јек. **прегоријéвати,** -ијевāм *несвр. према прегорети.*

прегòрети јек. **прегòрјети,** -рӣм свр. **1. а.** *сасвим изгорети:* гомила прегорелих костију. **б.** *превише се пребећи, загорети.* – Печење је прегорело од јаке ватре. **в.** *претерано грејати.* – Сунце је прегорело ових дана. **2. а.** *изгорети услед удара јаке струје, неисправности, кратког споја и сл.* – Решо и пегла су прегорели. **б.** *исцрпсти се, пропасти услед коришћења квара итд.* – Батерије су прегореле. **3.** фиг. *после дужег оклевања, одбијања прихватити нешто нежељено, непријатно и сл.:* ~ крај љубави.

прегòретина јек. **прегòрјетина** ж *место где је нешто прегорело.*

прѐгōрко прил. *сувише горко.*

прѐградa ж **1.** *танак зид који дели какву просторију; простор иза тога зида.* **2.** *оно што прегрáђује прилаз, приступ нечему.* **3.** фиг. *уопште оно што дели, одваја једно од другога, запрека.*

прѐградак, -атка м **1.** *прегрáда (1).* **2.** *одвојен, обично четвртаст простор на полици, у новчанику итд., претинац:* поштански ~.

прегрáдити, прѐгрāдӣм свр. **1. а.** *начинити, дићи прегра́ду:* ~ стазу. **б.** *раздвојити прегра́дом:* ~ собу. **2.** *другачије изградити, преиначити:* ~ простор у стану.

прѐградица ж *дем. од прегра́да.*

прѐградни, -ā, -ō *који се односи на прегра́ду:* ~ зид.

прегрáдња ж *прегрáђивање.*

прегрáђивати, -а̀ђујēм *несвр. према прегра́дити.*

прѐграчић м *дем. од прегра́дак.*

прегрéвати (се), прѐгрēвāм (се) јек. **прегријéвати (се),** прѐгријевāм (се) *несвр. према прегрејати (се).*

прегрејáвати (се), -èјāвāм (се) јек. **прегријáвати (се),** -ијāвāм (се) *несвр. према прегрејати (се).*

прѐгрејан јек. **прѐгријан,** -а, -о *који је сувише угрејан.*

прѐгрејāнōст јек. **прѐгријāнōст,** -ости ж *стање онога што је прегрејано.*

прѐгрејати, -јēм јек. **прѐгријати,** -јēм свр. *сувише загрејати:* ~ млеко. ■ **~ се** *сувише се загрејати.* – Супа се прегрејала на јакој ватри.

прѐгрешан, -шна, -о *јако, сувише грешан.*

прѐгристи, -и́зēм (аор. прѐгризох; имп. прегри́зи; р. пр. прѐгризао, -зла; трп. прѐгризен и прегри́зен; пр. пр. прѐгризāвши) свр. **1.** *грижући прекинути, раставити:* ~ конац. **2.** фиг. *мало појести, заложити се:* нешто ~. • **прегризао језик** *каже се као прекор ономе који каже нешто ружно, који наговести несрећу и сл.*

прегр̀мети и **прегрмéти** јек. **прегр̀мјети** и **прегрмéјети,** -мӣм свр. **1.** *престати грмети.* **2.** фиг. *преживети нешто тешко, опасно:* ~ несрећу, ~ рат.

прегрнути, прѐгрнēм свр. *огрнути прéко горњег дела тела:* ~ огртач.

прѐгртати, прѐгрћēм *несвр. према прегрнути.*

прѐгрȕб, -а, -о *сувише груб.*

прегрýвати, прѐгрȕвāм свр. *в. прегрмети (2):* ~ испит.

прегрупáција ж *премештање с једног места на друго, с једног положаја на други, прегруписавање.*

прегруписáвати (се), -и́сāвāм (се) *несвр. према прегруписати (се).*

прегрȕписати, -ишēм свр. *променити распоред група или чланова у некој већој групи.* ■ **~ се** *извршити прегруписавање делова неке заједнице, јединице и сл.*

прѐгрȕшт ж (инстр. -шћу и -шти) **1.** *састављени длanови са савијеним прстима у облику шупље полулопте.* **2.** *количина нечега која може стати у прегршт (1).* **3.** фиг. **а.** *незнатан број нечега:* ~ ораха. **б.** *множина нечега:* ~ вести.

прегýрати, прѐгȕрāм свр. **1.** *гурајући померити с једног на друго место:* ~ сандук. **2.** *в. прегрмети (2):* ~ затвор.

прегуркúвати, -ȕркујēм *несвр. према прегурати.*

прѐгȕст, -а, -о *сувише густ.*

пред (испред енклитичких облика ак. личних заменица и инстр. „мном“ **преда**) **I.** предл. (с ак. и инстр.) **1.** (с ак.) *исказује* **а.** *место у непосредној близини предње стране некога, нечега као крајњу, завршну тачку неког кретања или радње (одговара на питање: камо, куд(а).* – Дотрча ~ кућу. Преда њ искочише лопови из заседе. **б.** *време кад се нешто догађа, збива (одговара на питање: када), пре.* – Пред зору поче киша. Догађај се збио ~ празник. **2.** (с инстр.) *исказује* **а.** *особу, ствар или место испред некога, насупрот некоме или на некој удаљености од њихове предње стране.* – Гурала је пред собом дечја колица. **б.** *приближавање или непосредну близину неке појаве, догађаја, стања који се односи на некога.* – Пред ученицима су испити. **в.** *поредбу с неким, нечим.* – Овај млади писац пада пред класицима. **г.** *узрок због чега се нешто ради, збива.* – Пред злочинима остајемо неми. **II.** прил. (у конструкцији **пред што**) арх. *пре него.* – Пред што ће рат, мој отац побеже у иностранство. • **ногу пред ногу (ићи)** *полако, без журбе (ићи), корак по корак.* **преда се не дати некоме (никоме)** *не допустити некоме (било коме) да буде бољи, да има предност.*

пред- (и неким позицијама преду-) *као префикс изриче* **1.** *у творби глагола: радњу која је претходила нечему или којом се претпоставља нешто што ће се касније десити:* предодредити, предсказати, предузети, претпостављати, предвидети. **2.** *у творби придева: који се дешава, бива или врши пре, раније, који нечему претходи:* предвечерњи, предвојнички, претпоноћни, претпоследњи. **3.** *у творби именица* **а.** *место која се налази непосредно испред нечега:* предсобље, преткомора. **б.** *оно што долази, што се ставља испред нечега:* предјело. **в.** *виши службени положај:* председник, предрадник. **г.** *оно што је нечем претходило:* предрачун, предисторија.

предáвати, прѐдājēм (имп. предáји; пр. сад. предáјӯћи) несвр. **1.** *несвр. према предати.* **2.** *држати предавање:* ~ математику. **3.** *усмено преносити с колена на колено:* ~ легенду. **4.** *усмено давати извештај, саопштавати, јављати (телефоном):* ~ рапорт. ■ **~ се** *несвр. према предати се.*

предàвāч, -а́ча м (инстр. -а́чем) **а.** *онај који држи предавања.* **б.** *универзитетско, наставничко звање, по рангу између асистента и доцента.*

предава̀чица ж *жена предавач.*

предава̀чкӣ, -ā, -ō *који се односи на предаваче.*

пре̏да̄вно прил. *одавно, давно.*

пре̏да̄ја ж **1.** *предавање, уручивање нечега, испорука:* ~ пазара, ~ робе, ~ позива. **2.** *предавање службених дужности другоме, примопредаја.* **3.** *предавање непријатељу:* потписати предају. **4.** *предање, мит, легенда:* усмена ~.

пре̏да̄јнӣ, -ā, -ō *који служи за предају (1):* ~ станица.

пре̏да̄јнӣк м *уређај којим се телевизијски или радио сигнал преноси на даљину.*

пре̏дак, прѐтка м (мн. прѐци, ген. пре̏да̄кā) **1. а.** *крвни рођак по очевој или мајчиној линији у прошлости (дед, баба, прадед итд.).* **б.** фиг. *претходник у некој активности, занимању итд.* **2.** мн. *живе врсте које су живеле у давној прошлости:* преци данашњих звери.

пре̏далек, -а, -о *сувише далек, удаљен.*

пре̏далеко прил. *сувише далеко, удаљено.*

пре̏да̄н, -а, -о **1. а.** *одан, привржен некоме или нечему:* ~ заштитник. **б.** *искрен:* ~ љубав. **в.** *одушевљен, заграјан, занесен:* ~ борац за правду. **2.** *марљив, вредан:* ~ радник.

преда́нити, пре̏да̄нӣм свр. *провести дан.*

пре̏да̄но прил. **а.** *одано, с љубављу:* ~ пазити. **б.** *постојано, упорно; марљиво, вредно:* ~ се борити; ~ радити.

пре̏да̄но̄ст, -ости ж *особина онога који је предан, онога што је предано.*

преда́ње с *прича (мит, легенда) о некоме, нечему која се преноси с колена на колено, предаја (4):* народно ~.

предањи́вати, преда̀њујēм *несвр. према предати.*

предарѐжљив, -а, -о *сувише, претерано дарежљив.*

пре̏дати, -ā̄м (преда́мо и пре̏да̄мо; аор. прѐдадох (прѐдах); р. пр. пре̏дао, пре̏да̄ла; трп. пре̏да̄т и пре̏да̄н; пр. пр. пре̏да̄вши) свр. **1. а.** *дати у руке, уручити:* ~ поклон. **б.** *уступити некоме дужност при службеној смени:* ~ уред и акта. **в.** *испоручити на надлежно место:* ~ жито у млин. **г.** *дати некоме своју ствар, на чување и сл.:* ~ капут у гардеробу. **д.** *дати у најам, под кирију:* ~ земљу у аренду. **2. а.** *прекинути отпор у борби и препустити се противнику:* ~ чету. **в.** *обуставити отпор у игри, утакмици и сл.:* ~ шаховску партију, ~ меч. **3.** *уписати власима у писаном облику ради даљег поступка (пријаву, тужбу, захтев итд.).* **4.** *усмено пренети поруку, саопштити:* ~ поздрав. **5.** *учинити, остварити оно што је изражено дојуном или објектом у дативу:* ~ **гробу** *сахранити,* ~ **јавности** *објавити,* ~ **забораву** *заборавити.* ■ ~ **се 1. а.** *обуставити отпор у борби признајући пораз.* **б.** *обуставити отпор у игри, утакмици и сл.* **в.** *попустити пред тешкоћама, помирити се са судбином.* **2.** *ступити са неким у полне односе (о женској особи).* **3.** фиг. *страсно се посветити нечему:* ~ се љубави. • ~ **богу душу** *умрети.* ~ **некоме реч** *дати некоме прилику да говори.* ~ **меницу на протест** банк. *службено утврдити да меница није плаћена.* ~ **рапорт** воj. *поднети извештај.*

пре̏да̄х м **1.** *један издисај и удисај ваздуха из груди.* **2. а.** *кратак прекид, застој ради одмора.* – У предаху рада, Петар би гасио жеђ. **б.** *смањивање темпа рада.* – У предасима радници су ремонтовали фабрику, али је она непрекидно радила. • **без предаха (радити)** *непрекидно, марљиво (радити).*

преда́хнути, пре̏да̄хнēм свр. **1. а.** *испустити дах.* **б.** *осетити олакшање, одахнути.* **2.** *направити краћи прекид у раду ради одмора.*

пре̏да̄чкӣ, -ā, -ō *који се односи на претке или је прецима својствен.*

предбу̀дӯћӣ, -ā, -ō у изр. **предбудуће време** лингв. арх. *в. футур други (под футур).*

прѐдвежба јек. **прѐдвјежба** ж *вежба која као припрема претходи главној вежби.*

пре̏двече с и **пре̏двечē** с и ж (ген. -ери ж (-ера с)) *време непосредно пред вече.*

пре̏двечē прил. *пред само вече, пред сумрак.* – Предвече залази сунце.

пре̏двечерје с **1.** *предвече.* **2.** *вече уочи празника:* ~ задушница. **3.** фиг. *време непосредно пред какав догађај:* ~ битке. **4.** црквв. *в. вечерње.*

пре̏двечёрњӣ, -ā, -ē *који се дешава непосредно предвече.*

прѐдвидети јек. **прѐдвидјети,** -дӣм свр. *унапред видети, предодити, казати шта ће се десити или шта треба да се деси:* ~ земљотрес, ~ смрт.

предвѝд(љ)ив, -а, -о *који се може предвидети:* ~ ситуација.

предвѝд(љ)иво прил. *могуће, можда.*

предвѝд(љ)ивō̄ст, -ости ж *особина онога што се може предвидети.*

предви́ђати, прѐдвӣђā̄м *несвр. према предвидети.*

предво̀дити, прѐдводӣм несвр. [гл. им. прѐдвођēње с] **1. а.** *управљати, руководити, командовати:* ~ радну бригаду. **б.** *бити на челу некога тела:* ~ делегацију. **2.** *бити први у нечему.* – На табели „Звезда“ предводи остале екипе.

прѐдводни̏к м **1.** *онај који предводи, руководи нечим, вођа:* ~ војске. **2.** *онај који је први у нечему, онај који предњачи:* ~ младих снага. **3.** *животиња која води стадо:* бик ~.

прѐдводница ж **1.** *женска особа предводник(1 и 2).* **2.** *претходница.*

прѐдводничкӣ, -ā, -ō *који се односи на предводнике.*

прѐдводни̏штво с *предвођење, вођство.*

прѐдвојни̏чкӣ, -ā, -ō *који се односи на време пре служења војске:* ~ обука.

прѐдвō̄рје с **1. а.** *простор испред главних улазних врата зграде:* ~ цркве. **б.** *широки простор претежно у јавним зградама који се налази иза главног улаза, вестибил:* ~ факултета. **2.** *предсобље:* ~ стана.

предвоструча́вати (се), -у̏ча̄вам (се) *несвр. према предвостручити (се).*

предво̀стручити, -ӣм (трп. предво̀стручен) свр. **1.** *учинити двоструким, удвостручити:* ~ казну. **2.** *савити на два једнака дела:* ~ мараму. ■ ~ **се 1.** *постати двострук, удвостручити се.* – Наш дуг се предвостручио. **2.** *савити се, пресамитити се (од бола и сл.).*

пре̏дговō̄р, -ора м **а.** *уводни текст испред књижевног или научног дела:* аутор предговора. **б.** *уводно слово (које претходи некој манифестацији, приредби и сл.).*

пре̏дговō̄рнӣк м **а.** *писац предговора.* **б.** *онај који је одржао предговор (б).* **в.** *онај који је на неком скупу говорио испред некога.* – Мој предговорник је говорио о рату, а ја ћу о миру.

пре̏дговō̄рница ж *женска особа предговорник.*

пре̏дго̄рје с *предео нижих брда која претходе планини.*

пре̏дгра̄ђе с *периферијско градско насеље.*

предгрѐја̄ч јек. **предгрѝја̄ч,** -а́ча м **а.** *уређај за грејање улазне воде у парни котао.* **б.** *справа за повишење температуре сировинама пре њиховог уласка у производни процес.*

пре̏дебео, -ела, -о *превише дебео.*

прѐдӗлнӣ и **пре́дӗлнӣ** јек. **прѐдјелнӣ** и **пре́дјелнӣ,** -ā, -ō *који се односи на предео.*

пре́део и **прѐдео,** -дела јек. **пре́дио** и **прѐдио,** -дјела м **1.** *одређени део Земљине површине:* поларни пределi. **2.** *изглед неког краја, пејзаж:* планински ~. **3.** *део тела у којем се налази неки орган:* ~ срца. **4.** фиг. *област, пространство:* ~ снова.

предестина́ција ж лат. *учење да је човекова судбина предодређена.*

предестини́рати, -и̏нӣра̄м свр. *предодредити.*

преджѐтвенӣ, -ā, -ō *који непосредно претходи жетви:* ~ доба.

пре̏дживот м *живот који претходи садашњем животу.*

прѐдзадњӣ, -ā, -ē *који је непосредно испред задњега:* ~ човек у колони.

прѐдзнāк м **1.** *знак који претходи нечему као наговештај; појава која наговештава нешто:* ~ сукоба; ~ грмљавине. **2. а.** мат. *ознака пред бројем која означава позитивну или негативну величину (плус или минус).* **б.** муз. *знак којим се означава повишење или снижење тона (повисилица или снизилица).*

предзна́ње с *претходно знање о нечему.* – У школу ђаци полазе с извесним предзнањима.

прѐдӣво с **1.** *в. преља (1):* вунено ~. **2.** фиг. *паучина:* пауково ~.

прѐдигра ж **1. а.** спорт. *игра, утакмица пре главне игре, утакмице.* **б.** *уводни део сценског уметничког дела:* ~ опере. **2.** фиг. *додатај, дешавање који претходи нечем значајнијем:* љубавна ~, ~ битке.

прѐдизбо̀рнӣ, -ā, -ō *који се врши пре избора, који претходи изборима:* ~ кампања, ~ састанак.

прѐдика ж (дат. -ици) лат. **1.** *црквена проповед.* **2.** *в. придика.*

предикаò̀ница и **предӣкаоница** ж *црквена говорница с које се свештеници обраћају пастви, проповедаоница.*

предӣкāт, -áта м лат. **1.** лингв. *централни реченични члан који чини глагол у личном глаголском облику којим се најчешће казује да субјекат врши неку радњу, да се налази у неком стању или да се нешто збива.* **2.** лог. *део суда који исказује нешто о предмету.*

прѐдикатӣв м лингв. *допуна лексички непотпуном глаголу у предикату, именски део предиката (нпр.* Он је добар, Марко је постао отац).

прѐдикатӣван, -вна, -о *који припада предикату.*

предӣкāтскӣ (предӣкāтнӣ), -ā, -ō *који се односи на предикат:* ~ одредба.

предикáција ж *приписивање неке особине неком бићу и сл.*

прѐдиковати, -кујēм несвр. *в. придиковати.*

предилѐкција ж фр. *посебна наклоност, љубав према некоме, нечему; унапред повољно мишљење о некоме, нечему.*

прѐдилица ж *машина за израду и обраду пређе.*

прѐдӣља и **прѐдиља** ж *она која преде, преља; текстилна радница која израђује пређу.*

предӣнфарктнӣ, -ā, -ō *који непосредно претходи инфаркту:* ~ стање.

предиò̀ница и **прѐдионица** ж *радионица или фабрика за израду пређе.*

предиò̀ничāр и **прѐдионичāр** м *радник у предионици.*

предиò̀ничāрскӣ и **прѐдионичāрскӣ,** -ā, -ō *који се односи на предионичаре и предионице.*

предиò̀ничкӣ и **прѐдионичкӣ,** -ā, -ō *који се односи на предионице.*

прѐдисāј м *дисај, удисај и издисај (обично као израз каквог осећања или стања).*

прѐдисати, -ишēм несвр. **1.** *несвр. према предахнути.* **2.** *дисати тешко уз прекиде, дахтати.*

предӣспит и **прѐдиспит** м *уводни, условни испит.*

предӣспитнӣ и **прѐдиспитнӣ,** -ā, -ō **1.** *који се односи на предиспит:* предиспитне обавезе. **2.** *који се дешава, догађа и сл. пре испита:* ~ рок.

предиспози́ција и **предиспò̀зӣција** ж лат. *природна склоност или надареност за нешто.*

предиспò̀нӣран, -а, -о *који има склоности према нечему; који је осетљив на нешто:* ~ за сликара; ~ за жутицу.

предӣстòрија и **прѐдистòрија** ж **1.** *део најстарије историје човечанства пре појаве писаних споменика.* **2.** *доба које претходи појави нечега:* ~ романтизма.

предистò̀рӣјскӣ и **прѐдисторӣјскӣ,** -ā, -ō *који се односи на предисторију.*

прѐдистрага ж *истрага пре главне истраге.*

прѐдјело с *јело које се једе пре супе или чорбе.*

прѐдјесēн ж *предјесење доба.*

прѐдјутāрје с *в. праскозорје.*

прѐдјутāрњӣ, -ā, -ō *који се односи на предјутарје.*

предлáгати, прѐдлāжēм *несвр. према предложити.*

предлàгāч, -áча м (инстр. -áчем) *онај који нешто предлаже:* ~ закона.

прéдлог (јек. и пријѐдлог) м **1.** *усмено или писмено изражено мишљење, препорука да се нешто уради или како да се то учини:* дати ~, ~ за разматрање. **2.** лингв. *у мн.: несамостална, непроменљива, помоћна врста речи које стоје испред одређених падежних облика самосталних речи чинећи с њима предложно-падежну синтагму и означавајући њихов однос према другим речима у реченици или га прецизирајући (у јд.: таква реч), нпр.:* из куће, у кућу, пред кућом, од куће, на кући, над кућом, са куће.

прѐдложак, -шка м *образац, узорак, модел (за нешто).*

предлò̀жити, прѐдложӣм свр. *учинити, изнети предлог (писмено или усмено):* ~ кандидата, ~ решење.

прéдложнӣ (јек. и пријѐдложнӣ), -ā, -ō *који се односи на предлог.*

предмѐнструа̄лнӣ, -ā, -ō *који претходи менструацији:* ~ дани.

прéдмет и **прѐдмет** м **1.** *свака материјална појава у простору и времену која се може осетити, запазити чулима, створ:* метални ~, велики ~, дрвени ~. **2.** *све оно што може бити материјал запажања, проучавања итд., тема:* ~ писменог рада, ~ анализе. **3.** *оно што је извор емоција:* ~ подсмеха. **4.** *област знања као део школске наставе:* школски ~. **5.** правн. **а.** *судски поступак или претрес у вези с неким догађајем:* ~ у поступку. **б.** *службени спис:* проучавати ~. **6.** лингв. *реч (именица или заменица) у реченици на коју прелази и на којој се врши глаголска радња, објекат.*

прѐдметак, -тка м лингв. *део сложене речи испред корена (обично предлог), префикс:* из(говор), на(говор), по(говор), у(говор).

прéдметнӣ и **прѐдметнӣ,** -ā, -ō *који се односи на предмет:* ~ облик, ~ наставник, ~ поступак.

предна́црт и **прѐднацрт** м *скица за нацрт:* ~ уговора.

прѐднōст, -ости ж **а.** *својство оног који се или што се истиче пред другим, надмоћ, преимућство:* имати ~ у игри. **б.** *првенство, привилегија:* ~ у запошљавању.

прѐдњāк, -áка м **1.** *онај који иде или се налази пред неким.* – Војник у колони иде за својим предњаком. **2.** *онај који одмиче у неком послу или постиже најбоље резултате:* косац ~. **3.** *предња животиња у запрези или стаду:* во ~, ован ~. **4.** *предњи зуб, секутић.* – Избили му предњаци.

предњàкиња ж *женско биће предњак.*

предња́чити, прѐдњāчӣм несвр. [гл. им. предња́чēње с] **1.** *ићи испред других:* ~ у колони. **2.** *предводити.* – У борби су предњачили радници. **3.** *бити први у нечему, истицати се:* ~ у послу.

прѐдњāчкӣ, -ā, -ō *који се односи на предњаке.*

прѐдњӣ, -ā, -ō *који је испред некога или нечега, који је испред других:* ~ седиште, ~ зуб, ~ играч, ~ план.

прѐдњица ж *предњи део одеће или обуће:* ~ хаљине, ~ чизме.

предњонèпчанӣ, -ā, -ō лингв. *који се артикулише, изговара на предњем, тврдом непцу:* ~ сугласник.

предњошкр̀жњāк, -áка м зоол. *у мн.: пужеви који живе у мору (реже слаткој води) и дишу шкргама,* Protobranchia *(у јд.: такав пуж).*

прѐдобар, -бра, -о *сувише, превише добар.*

прѐдобро прил. *сувише, превише добро.*

предодре́дити, -òдрēдӣм свр. *унапред одредити за нешто, предвидети.* – Бог ме је предодредио за војника.

предòдрēђенōст, -ости ж *особина онога који је предодређен, онога што је предодређено за нешто.*

предодређе́ње с *предодређеност.*

предодређи́вати, -ѐђујēм *несвр. према предодредити.*

предòјити, прèдојīм свр. *сувише надојити.*

предоминàнтан, -тна, -о *првенствен, претежан; надмоћан, најјачи:* ~ циљ; ~ борац.

предоминàнтнōст, -ости ж *особина онога који је предоминантан, онога што је предоминантно.*

предомина́ција ж лат. *превласт, надмоћ.*

предомини́рати, -ѝнӣрām свр. и несвр. *бити надмоћан, имати превласт; бити важнији.*

предòмислити се, -ӣм се свр. *променити мишљење, одлуку, став и сл.* – Требало је да путујемо на море, али смо се предомислили и ишли у бању.

предоми́шљати се, -òмӣшљām се несвр. **1.** *несвр. према предомислити се.* **2.** *колебати се, двоумити се, решавати се.* – Предомишља се да ли да крене у потеру.

предòсетити јек. **предòсјетити,** -ӣм свр. *унапред осетити, наслутити:* ~ будућност, ~ болест.

прѐдосећај јек. **прѐдосјећај** м *неодређено, инстинктивно осећање да се нешто може десити, слутња.*

предосећа́ње и **предòсећа̄ње** јек. **предосјећа́ње** и **предòсјећа̄ње** с *предосећај.*

предòсећати јек. **предòсјећати,** -а̄м *несвр. према предосетити.*

прѐдострōжан, -жна, -о *који унапред води рачуна о свим околностима акције, дешавања итд. у којем учествује, опрезан.*

предостро́жнōст, -ости ж *особина онога који је предострожан, онога што је предострожно, опрезност.*

прѐдохрана ж *средство којим се унапред осујећују могуће негативне последице, заштита, профилакса.*

предоча́вати, предòчāвām (предочи́вати, -òчујēм) *несвр. према предочити.*

предòчити, прèдочӣм (трп. прèдочен) свр. **1.** *јасно и живо представити некоме нешто:* речима ~ догађај. **2.** *обратити пажњу на нешто, упозорити:* ~ последице.

прѐдоџба ж *слика нечега задржана у сећању, представа:* ~ опроштаја.

прѐдоџбенӣ, -а̄, -ō *који се односи на предоџбу.*

прѐдра̄г, -а, -о *необично, изузетно драг.*

прѐдра̄днӣк м *вешт радник који руководи групом радника које предводи у неком послу.*

прѐдра̄дница ж *жена предрадник.*

прѐдра̄дничкӣ, -а̄, -ō *који се односи на предраднике.*

предра́дња ж *припремни радови који претходе главној радњи: резултат такве радње:* обавити предрадњу; написати предрадњу.

прѐдрасуда и **прѐдра̄суда** ж *погрешно мишљење, уверење и сл. о некоме или нечему које ни је засновано на чињеницама, предубеђење.*

прѐдрасудан и **прѐдра̄судан,** -дна, -о *који се односи на предрасуде.*

прѐдратнӣ, -а̄, -ō **а.** *који је постојао, дешавао се, живео и сл. пре рата:* ~ стање, ~ роман, ~ странка. **б.** *који је карактеристичан за време непосредно пред рат:* ~ психоза.

прѐдрачӯн м *обрачунавање прихода и расхода који се могу предвидети; документ који садржи такав обрачун:* правити ~; приложити ~.

прѐдрачӯнскӣ, -а̄, -ō *који се односи на предрачун.*

прѐдреволуциона̄ран, -рна, -о *који се односи на време пре револуције; који носи карактеристике таквог времена:* ~ година; ~ устанак.

прѐдриблати, -а̄м и **прѐдрибловати,** -лујēм свр. енгл. спорт. *дриблингом преварити противничког играча.*

предругојача́вати (се), -àчāвām (се) и **предругојачи́вати (се),** -јàчујēм (се) *несвр. према предругојачити (се).*

предругоја́чити, -òјāчӣм свр. *учинити нешто другачијим, преиначити, изменити:* ~ судбину. ■ ~ **се** *учинити се другачијим, преиначити се, изменити се.*

прѐдсвēст јек. **прѐдсвијест** ж *стање људске психе пре формирања праве свести.*

прѐдсвестан и **прѐдсвестан** јек. **прѐдсвјестан** и **прѐдсвјестан,** -сна, -о *који се односи на предсвест:* ~ период.

председа́вајӯћӣ јек. **председја́вајӯћӣ,** -ћēг(а) м *онај који председава радом неког тела, организације, скупштине и сл.*

председја́вајӯћā јек. **председја́вајӯћā,** -е ж *женска особа која председава.*

председа́вати јек. **председја́вати,** -èдāвām несвр. *вршити дужност председавајућег, водити састанак.*

прѐдседнӣк и **пре́дседнӣк** јек. **прѐдсједнӣк** и **пре́дсједнӣк** м **а.** *онај који управља државом или владом:* ~ републике. **б.** *руководилац установе, организације, тела:* ~ општине, ~ скупштине, ~ удружења.

прѐдседниковати и **пре́дседниковати** јек. **прѐдсједниковати** и **пре́дсједниковати,** -кујēм несвр. *вршити дужност председника.*

прѐдседниковица и **пре́дседниковица** јек. **прѐдсједниковица** и **пре́дсједниковица** ж *председникова жена.*

прѐдседница и **пре́дседница** јек. **прѐдсједница** и **пре́дсједница** ж *женска особа председник.*

прѐдседничкӣ и **пре́дседничкӣ** јек. **прѐдсједничкӣ** и **пре́дсједничкӣ,** -а̄, -ō *који се односи на председнике.*

прѐдседништво и **пре́дседништво** јек. **прѐдсједништво** и **пре́дсједништво** с **1.** *изабрани орган који руководи радом седнице, скупштине; особе које чине тај орган.* **2.** *председничка дужност, част; вршење те дужности.*

председзо́на ж *сезона која преходи главној сезони:* туристичка ~.

предсказа́ње с **а.** *пророчанство.* – Старо предсказање се остварило. **б.** *предзнак, најава.* – Болест су схватили као предсказање скоре смрти.

предска́зати, прèдскāжēм свр. *најавити, прорећи будућност.* ■ ~ **се** безл. *јавити се, појавити се као предсказање.* – Предсказало му се у сну да ће настрадати.

предкази́вати (се), -àзујēм (се) *несвр. према предсказати (се).*

предказѝвāч, -а́ча м *онај који предсказује, пророк.*

предскàкāч, -а́ча м спорт. *скакач у скијашким скоковима или летовима који пре наступа такмичара својим скоком показује руководству такмичења да ли су испуњени услови за безбедно и успешно одржавање такмичења (у погледу дужине и висине залетишта, брзине коју постиже скакач, брзине и кретања ветра и др.).*

прѐдсмртан, -тна, -о *који се дешава непосредно пред смрт; који је карактеристичан за стање пре смрти:* ~ страх; ~ кома.

прѐдсōбље и **пре́дсōбље** с **а.** *стамбена просторија у коју се улази с улазних врата.* **б.** *одељење испред неке пословне или службене просторије.*

предсòкратовац, -овца м *назив за претходника Сократовог времена и његове филозофије.*

предсòкрат(ов)скӣ, -а̄, -ō *који се односи на филозофе и филозофију пре Сократа.*

прѐдспрема ж *претходна спрема, претходно знање.*

пр̏едстава и **пр̑едстава** ж **1.** *задржана у свести и сећању накнадно ожевљена слика предмета, бића, доживљаја, предмета.* **2.** *појам, сазнање:* имати представе о чему. **3. а.** *приказивање, извођење позоришног комада:* давати представу, припремати представу. **б.** фиг. *необичан призор, догађај, сцена.* – На улици је настала читава ~.

пр̀едставити, -ӣм (трп. пр̀едстављен) свр. **1.** *призвати у памћењу, замислити.* – Он је у себи тешко представљао давне дане. **2.** (некога, некоме) *упознати некога с неким.* – Дозволите да вам представим свог пријатеља! **3.** *показати, приказати.* – Србе су у комадима представљали као јунаке. **4.** *изнети податке о нечему.* – Ја ћу вам представити ситуацију на следећи начин. ■ **~ се 1. а.** *показати се, приказати се каквим.* – Писац се представио као сликар паланке. **б.** *приказати се другачијим.* – Покушали су да се представе као либерални људи. **2.** *рећи своје име (понекад и друге податке) приликом упознавања с неким.* **3.** *појавити се у мислима, у машти, привидети се.* – У мислима ми се представио млађим него што јесте.

пр̀едста̑вка ж (дат. -вци; ген. мн. -кӣ) *писмено обраћање (жалба, молба и сл.) властима, одређеној служби итд.*: поднети представку.

пр̀едстављати, -а̄м несвр. **1.** *несвр. према представити.* **2.** *показивати, глумити, играти на позорници:* ~ комедију. **3.** *бити нечији представник, заступати:* ~ султана, ~ покрајину у скупштини. **4.** *имати вредност, значити:* ~ нешто у култури народа. ■ **~ се** *несвр. према представити се.*

предста̀вља̑ч, -а́ча м *онај који некога или нешто представља.*

предста̀вља̑чкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на представљаче; који је својствен представљачима.*

пр̀едста̑внӣк м **1. а.** *онај који представља, заступа нечије интересе и сл.*: ~ радника. **б.** *службена особа која представља, заступа своју државу у страној држави:* ~ Југославије. **2.** *онај који представља, репрезентује дух одређеног времена, извесне идеје и сл.*: ~ класицизма. **3.** *типичан примерак неке биљне, животињске и сл. врсте:* ~ шумске биоценозе, ~ галебова.

пр̀едста̑вница ж *женска особа представник.*

пр̀едста̑вничкӣ, -а̄, -о̄ **1.** *који се састоји од бираних представника:* ~ тело, ~ систем. **2.** *који изражава мишљење представника или заступа њихове интересе:* ~ орган.

пр̀едста̑вништво с **1.** *установа која представља, заступа нечије интересе; простор или зграда у којој се та установа налази:* трговачко ~. **2.** *изборни систем бирања представника:* ~ народа.

предстòјати, -јӣ свр. безл. *налазити се пред неким (о нечему што ће се догодити), бити очекиван у будућности.* – Предстоји нам много рада.

предстòјећӣ, -а̄, -е̄ *који треба да се догоди у скорој будућности:* ~ рат, ~ година.

пр̏едстра̑жа ж воj. *straža која је постављена испред главнине војске као заштита од изненадног напада; место на којем се таква straža налази.*

пр̏едстра̑жнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на предстражу.*

пр̏едстӯпањ, -пња м *степен, стање у развоју нечега што непосредно претходи чему.*

предтàкмиче̏ње с *такмичење које претходи главном такмичењу (и обично има улогу квалификација).*

предӯбе̑ђенӧст јек. **предӯбијеђенӧст,** -ости ж *стање у којем је онај који је унапред убеђен у нешто.*

предубеђе́ње јек. **предубје́ђење** с рус. *унапред створено мишљење о нечем (обично негативно), предубеђење.*

пр̏едубок, -а, -о *сувише, претерано дубок.*

предувере́ње јек. **предувје́рење** с *в. предубеђење.*

предӯ́вјет м јек. рег. *в. предуслов.*

пр̏едуг, -а, -о и **пр̏едугачак,** -чка, -о *сувише, претерано дуг:* ~ ланац, ~ дан:

пр̏едуго (пр̏едугачко) прил. *сувише, претерано дуго.* – Све ово ~ траје.

предугова́рати, -ӯ̀ва̄рам *несвр. према предуговорити.*

пр̏едугово̑р м трг. и пол. *претходни уговор после којега ће уговарачи закључити главни, прави уговор.*

предугово̀рити, -ӯ̀ворӣм свр. *склопити предуговор.*

пр̏едузе̑тан, -тна, -о *предузимљив.*

предӯ̀зе̑ти, пр̀едузмем свр. **1.** *почети какав посао, активност и сл.* – Предузеше га лечити. **2.** *узети као задатак.* – Предузе да отвори нову школу. **3.** *узети на себе од некога, преузети.* – Драган предузе посао од Симе.

пр̏едузе̑тнӣк м **а.** *власник предузећа.* **б.** *онај који уговара послове, предузимач.*

пр̏едузе̑тничкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на предузетнике.*

пр̏едузе̑тништво с **а.** *активност, посао предузетника.* **б.** *грана привреде која се бави предузетничким пословима.*

пр̏едузе̑тнӧст, -ости ж *предузимљивост.*

предузе́ће с **1.** *производна, трговачка и сл. организација или њихово удружење:* радити у предузећу, основати ~. **2.** *посао, активност и сл. који неко остварује.* – Помогао сам му у његовом предузећу да се осамостали.

предӯ̀зимати, -а̄м *несвр. према предузети.*

предузи́ма̄ч, -а́ча м *онај који преузима (да организује и изврши) какав посао.*

предузи́ма̄чкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на предузимаче; који је карактеристичан за њих.*

предузи́мљив, -а, -о **а.** *који енергично и обично с успехом предузима различите активности, подузетан; вредан, марљив.* **б.** *живахан, активан; дрзак.*

предузи́мљивӧст, -ости ж *особина онога који је предузимљив.*

пр̏едӯјам, -ӯ̄јма и **предӯ́јам,** -јма м **1.** *своја новца (ређе нечег другог) дата (или примљена) унапред у име плате или неке обавезе, аванс.* **2.** правн. *кауција коју странка полаже у грађанском парничном поступку за подмирење процесних трошкова.*

пр̏едумишља̑j м **а.** правн. *унапред смишљена одлука о извршењу неког кривичног дела.* **б.** *уопште унапред смишљена одлука, поступак, план.*

предупре́дити, -ӯпрӗдӣм јек. **предупријѐдити,** -ӯприједӣм свр. **а.** *благовремено спречити, онемогућити:* ~ несрећу. **б.** *на време обавестити о нечему (с намером да се то спречи), упозорити.*

предупређе́ње с *благовремено спречавање или осујећавање нечега.*

предупређи́вати, -ѐђујем *несвр. према предупредити.*

предупречи́вати, -ѐчујем *несвр. према предупречити.*

предупре́чити, -ӯпрӗчӣм јек. **предупријѐчити,** -ӯприједчӣм свр. *предупредити.*

предӯ̀рати, -а̄м свр. *издржати, поднети, отрпети:* ~ муке, ~ болест.

предӯ́слов и **предӯ̀слов** (пр̏едуслов) м *услов који треба да се оствари да би се нешто остварило, предузело и сл.*

предӯ̀срести, -етнем (-етем) свр. **1. а.** *изаћи некоме у сусрет, пресрести:* ~ на путу. **б.** *љубазно дочекати, примити:* ~ лепо. **2.** фиг. *предупредити:* ~ болест.

предӯ̀сретати, -еђем *несвр. према предусрести.*

предусрѐтљив, -а, -о *који радо излази у сусрет; љубазан; који одаје такав став:* ~ младић; ~ гест.

предусрѐтљиво прил. *на предусретљив начин, љубазно, срдачно.*

предусрѐтљивӧст, -ости ж *особина онога који је предусретљив.*

предȕхитрити, -ӣм свр. **1.** *прет̀ећи некоѓа у нечему, урадити нешто ӣре других.* – Предухитрио сам их својим решењем. **2.** *спречити, отклонити нешто предузевши благовремене мере.* – Предухитрио сам њихово одбијање наредбом. **3.** *хитро (обично несолидно), на брзу руку учинити нешто.* – Критичар је изрекао предухитрен суд.

пр̏едшколскӣ, -ā, -ō **а.** *који се односи на време када дете још ни је зрело за школу:* ~ васпитање. **б.** *који служи за учење и васпитање деце која још нису ӣошла у школу:* ~ установа.

пр̏ēђа ж **1.** *вунени, ӣамучни или ланени конци, распоређени ӣо дужини и састављени уӣредањем.* **2.** *назив за разне врсте рибарских мрежа.* **3.** *ӣаучина.*

пр̏ēђашњӣ, -ā, -ō **а.** *који је био ӣре, раније, који се односи на ӣрошлост:* пређашња времена, ~ сусрет. **б.** *који временски ӣретходи ономе о којем је реч, ӣретходни:* син пређашњег краља. **в.** *који је испред оноѓа о којем је реч.* – О томе сам писао у пређашњем писму. • лингв. **пређашње свршено време** *аорист.* **пређашње несвршено време** *имӣерфекат.*

пр̏ēђица ж **1.** *дем. од ӣређа.* **2.** *спона на каишу или хаљини која служи за закоӣчавање.*

пр̀ежалити, -ӣм (трп. пр̀ежаљен) свр. **а.** *ӣрестати жалити некоѓа или нешто:* ~ умрлог, ~ губитак. **б.** *не осећати више љубав ӣрема неком.* – Није ми више син, прежалих га.

пр̀ежати, -жӣм несвр. *кришом ӣратити, уходити; вребати.* – Шпијун пржа новинара. Мачка је пржала миша. ■ **~ се** *уходити једно другоѓа; вребати се.* – Отац и син се преже као мачори.

прежва̀кати, пр̀ежвāђēм (пр̀ежвāчēм) (прежва̀тати, пр̀ежвāђēм) свр. **1.** *жвакањем размекшати, сажвакати храну.* **2.** (несвр.) *ӣреживати.* **3.** фиг. *више ӣута сӣоменути, досадно ӣоновити исте речи, ӣовор и сл.*

преждера̀вати се, -èрāвāм се *несвр. ӣрема ӣреждерати се.*

преждѐрати се, пр̀еждерēм се (пр̀еждрати се, пр̏еждрēм се) свр. експр. *ӣревише се наждерати.*

прежѐднети јек. **прежѐдњети,** -днӣм свр. *изузетно јако ожеднети.*

пр̏ежесток, -а, -о и **прежѐсток,** -òка, -о *ӣревише жесток.*

прежи̏вāр, -а́ра м зоол. *у мн.: сисари из реда ӣаӣкара и ӣоӣитара који ӣреживају храну,* Artiodactyla ruminantia *(у јд.: такав сисар).*

прежи̏вāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на ӣреживаре.*

прежи̏вати, пр̀ежӣвāм несвр. **1. а.** *ӣоново, додатно жвакати храну која се физиолошки вратила из желуца.* – Краве преживају. **б.** фиг. *жвакати.* – Старци преживају стари хлеб. **2.** фиг. *досадно ӣонављати једно те исто:* ~ исту причу сто ӣута.

прежи̏велōст јек. **прежи̏вјелōст,** -ости ж *својство или стање оноѓа који је ӣреживео, оноѓа што је ӣреживело;* фиг. *застарелост, анахроност.*

прежи̏вео, -ела, -о јек. **прежи̏вио,** -вјела, -ло **1.** *који је ӣроживео, одживео свој век; који је услед старости, исцрӣљености итд. ӣостао равнодушан, тӯӣ.* **2.** фиг. *застарео, анахрон:* ~ начин производње.

прежи̏вети јек. **прежи̏вјети,** -вӣм свр. **1. а.** *ӣроживети (век, живот).* **б.** *остати на неком месту до краја живота.* – Дошао сам да овде преживим последње месеце живота. **б.** *ӣровести у животу, ӣроживети:* ~ тридесет година. **2.** *остати жив дуже.* **а.** *од означеноѓ времена:* ~ дуже од три године. **б.** *од некоѓа другоѓа, остати жив ӣосле нечије смрти:* ~ брачног друга. **3. а.** *издржати, ӣретрӣети.* – Шта сам само ја преживео! **б.** *остати жив ӣосле смртне ӣасности:* ~ вешање. **4.** фиг. *ӣостати превазиђен, анахрон, застарити.* – Ова мода је одавно преживела.

преживљава̀ти, -ӣвљāвāм *несвр. ӣрема ӣреживети.*

пр̏есадовōљан, -љна, -о *изузетно, необично задовољан.*

прес̀а̀дȗжен, -а, -о *сувише, изузетно задужен.*

прес̀а̀дȗженōст, -ости ж *стање оноѓа који је ӣрезадужен.*

презадужи̏вати (се), -ȕжујēм (се) *несвр. ӣрема ӣрезадужити (се).*

презаду̏жити, -а̀дȗжӣм свр. *оӣтеретити некоѓа или нешто ӣревеликим дуѓом:* ~ ӣредузеће. ■ **~ се** *ӣревише се задужити.* – Презадужио се код банкара па мора у стечај.

презалога̏јити (се), -òгāјӣм (се) свр. *ӣојести који залоѓај, мало ӣојести.*

пр̏ēзао, -зла, -о *сувише зао.*

презаòкупити, -ӣм свр. *сувише заокуӣити.*

прес̀а̀послен, -а, -о *сувише, ӣревише запослен.*

прес̀а̀посленōст, -ости ж *стање оноѓа који је ӣрезапослен.*

прес̀а̀послити, прес̀а̀послӣм свр. *сувише запослити.*

прес̀а̀ситити, -ӣм свр. *учинити некоѓа или нешто засићеним.* – Наша култура је презасићена кичом.

прес̀а̀сићенōст, -ости ж *стање оноѓа који је или оноѓа што је ӣрезасићено.*

пре̏зати, прēжēм несвр. *ӣостављати у запрегу, уӣрезати (коња, вола итд.).*

пр̏ēзати, -āм несвр. **1. а.** *бојати се, ӣлашити се:* ~ од ризика. **б.** *трзати се због страха:* ~ из сна. **2.** *настојати, тежити, стремити:* ~ авантурама. ■ **~ се** *в. ӣрезати (1).*

пр̏ēзаузēт, -а, -о *сувише, ӣревише заузет.*

пр̏ēзаузētōст, -ости ж *стање оноѓа који је ӣрезаузет.*

пр̀езвитер (пр̀езбитер) м грч. црквена *изабрани старешина ӣротестантске црквене оӣштине; свештеник уоӣште.*

презвитерија̀нац (презбитерија̀нац), -нца м *следбеник ӣрезвитеријанизма.*

презвитеријан̀изам (презбитеријан̀изам), -зма м *ӣротестантска реформисана вероисӣовест настала у Енѓлеској и Шкотској у XVI веку, у којој не ӣостоји власт бискуӣа неѓо се ӣризнаје само ӣрезвитер.*

презвитерӣ̀јанскӣ (презбитерӣ̀јанскӣ), -ā, -ō *који се односи на ӣрезвитеријанце и ӣрезвитеријанизам.*

пр̀езвитерскӣ (пр̀езбитерскӣ), -ā, -ō *који се односи на ӣрезвитере; који је карактеристичан за ӣрезвитере.*

пр̀ездравити, -ӣм свр. *ӣреболети болест, оздравити.*

пр̀ездрављати, -āм *несвр. ӣрема ӣрездравити.*

пре̏зент[1] и **пр̀езент** м лат. лингв. *ӣрост лични ѓлаѓолски облик, ѓлаѓолско време којим се најчешће означава ѓлаѓолска радња која се врши у време док се о њој ѓовори (нӣр. „сӣавају“, „читам“).*

пре̏зент[2] и **пр̀езент** м нем. *дар, ӣоклон.*

презента̏ција ж лат. **1.** *ӣредстављање, ӣриказивање:* ~ достигнућа. **2.** банк. *ӣодношење менице на ӣрихват, исӣлату.*

презенти̏рати, -èнтӣрāм и **пр̀езентовати,** -тујēм свр. и несвр. **1.** *ӣредставити, ӣредстављати, ӣриказ(ив)ати:* ~ производ. **2.** *изнети, износити, ӣредложити, ӣредлаѓати:* ~ идеје. **3.** *ӣоклонити, ӣоклањати, да(ва)ти:* ~ детету играчку. ■ **~ се** *ӣредставити се, ӣредстављати се.*

пре̏зентскӣ и **пр̀езентскӣ,** -ā, -ō *који се односи на ӣрезент:* ~ основа.

презе̏ӣсти (прèзēӣсти), -зе̏бēм свр. *јако озебсти, ӣрехладити се.*

презерва̀тӣв, -и́ва и **пр̏ēзерватӣв,** -а м *средство ӣротив зачећа ӣри ӣолном акту;* уп. кондом.

презѝвати се, прèзӣвāм се несвр. *имати, носити ӣрезиме.*

пр̏ēзида ж *оно што је ӣрезидано.*

презѝдати, прèзӣдāм свр. **1.** *ӣреӣрадити зидом:* ~ собу. **2.** *срушити ӣа ӣоново саӣрадити:* ~ пећ.

пр̀езӣдијум м лат. **1.** *ӣредседништво.* **2.** ист. *изборни руководећи орѓан у неким бившим социјалистичким државама; чланови таквоѓ орѓана.*

пр̀езӣдијумскӣ, -ā, -ō *који се односи на ӣрезидијум.*

презиђи́вати, -ѝђујēм *несвр. према* ***прēзидати.***

прѐзиме, -ена с (мн. презимѐна, ген. презимéнā, дат. презимѐнима) *наследно породично име.*

прѐзимењāк, -а и **презимѐњāк,** -а́ка м *онај ко има исто* ***прēзиме*** *као неко други, а нису у сродству.*

презимењàкиња ж *женска особа* ***прēзимењак.***

презѝмити, прѐзѝмīм свр. **1.** *провести зиму.* – Дечак презими у сиротишту. **б.** *задржати се* ***прēко*** *зиме.* – Брод презими у луци. **2.** *преспавати зиму (у пећини, дупљи, о животињама).* – Медвед је презимио у јарузи.

презимљáвати, -ѝмљāвām и **презимљи́вати,** -ѝмљујēм *несвр. према* ***прēзимити.***

прéзир и **прѐзӣр** м *осећање и показивање крајњег омаловажавања према неком или нечему.*

прéзиран и **прѐзӣран,** -рна, -о *који је испуњен* ***прēзиром,*** *који изражава* ***прēзир,*** ***прēзрив:*** ~ осмех, ~ поглед.

прѐзирати, -рēм *несвр. према* ***прēзрети.*** ■ ~ **се** *осећати* ***прēзир*** *једно према другом.*

прéзирно и **прѐзӣрно** прил. *с* ***прēзиром,*** ***прēзриво.***

прéзирнōст и **прѐзӣрнōст,** -ости ж ***прēзир.***

прéзла ж нем. (обично у мн.) *мрвица од осушеног и самлевеног хлеба.*

презна́јати се, прѐзнājām се и **презнојáвати се,** -ōјāвām се *несвр. према* ***прēзнојити се.***

презнòјити се, прѐзнојīм се свр. *јако сеознојити (услед болести, напорног рада итд.).*

презре́вати, прѐзрēвām јек. **презријèвати,** прѐзријевām *несвр. према* ***прēзрети.***

прѐзрелōст, -ости ж *стање оног који је* ***прēзрео,*** *оног што је* ***прēзрело.***

прѐзрен, -а, -о **1.** *трп. од* ***прēзрети***[1]. **2.** *који заслужује* ***прēзир:*** ~ створење.

презре́ње с ***прēзир.***

прѐзрео, -ела, -о (ретко јек. прѐзрио, -рела) **1.** *сувише зрео;* уп. презрети: ~ јабука. **2. а.** фиг. *који је прешао године живота уобичајене за какво стање и сл., престар:* ~ девојка. **б.** *који је* ***прēрано*** *постао зрео:* ~ дечак.

прѐзрети[1], прѐзрēм (-рӣм) свр. (некога, нешто) *с* ***прēзиром*** *се односити према неком, нечему:* ~ родитеље, ~ домовину.

прѐзрети[2], -рӣм свр. *претерано сазрети (обично о воћу).*

прѐзрив, -а, -о *који изражава* ***прēзир,*** ***прēзиран:*** ~ поглед.

прѐзриво прил. *с* ***прēзиром,*** ***прēзирно.***

прѐзривōст, -ости ж *својство оног који је* ***прēзрив.***

прѐзути, прѐзујēм свр. нар. *обути леви опанак, леву ципелу и сл. на десну ногу, и обрнуто.*

прѐименовати, -нујēм свр. *дати друго име:* ~ улицу. ■ ~ **се** *дати себи друго име.*

преиму́ћство с **1.** *својство оног који се издваја, који има предност у односу на друге:* ~ младих људи. **2.** *вођство или надмоћност коју неко има над другим:* остварити ~ у игри. **3.** *изузетно право, повластица, привилегија:* ~ племића.

преинача́вати (се), -àчāвām (се) и **преиначи́вати (се),** -àчујēм (се) *несвр. према* ***прēиначити*** *(се).*

преина́чити, прēинāчӣм свр. *изменити, променити нешто:* ~ одлуку. ■ ~ **се** *променити се, изменити се.*

преиспи́тати, прēиспӣтām свр. *поново испитати, проверити:* ~ решење, ~ политику. ■ ~ **се** *поново размотрити своје понашање, речи и сл.* – Преиспитај се ти пре него поново погрешиш!

преиспити́вати (се), -ѝтујēм (се) *несвр. према* ***прēиспитати*** *(се).*

прēиспōлњī и **прѐиспōлњī,** -ā, -ō *најпори; потпуни, тоталнi:* ~ лопов, ~ будала.

прēиспунити, -ӣм свр. *сувише испунити,* ***прēпунити.*** ■ ~ **се** *превише се напунити,* ***прēпунити*** *се.*

прѐистōрија и **прēистōрија** ж *период у развитку људске врсте од појаве човека на земљи до првих писаних споменика; наука која изучава тај период.*

прѐистōрījскī и **прēисторӣјскī,** -ā, -ō *који се односи на* ***прēисторију.***

прēјазѝвати, -àзујēм *несвр. према* ***прēјазити.***

прēјáзити, прѐјāзӣм свр. *направити јаз на воденом току, зајазити:* ~ реку.

прѐјāк, -а, -о *сувише, превише јак.*

прѐјāко прил. *превише, сувише јако.*

прѐјасан, -сна, -о *сувише, превише јасан; превише светао.*

прѐјаснōст, -ости ж *особина или стање оног што је* ***прēјасно.***

прѐјахати, прѐјашēм свр. *прећи јашући:* ~ поље.

прēјахѝвати, прēјàхујēм *несвр. према* ***прēјахати.***

прѐјевтин, -а, -о ***прēјефтин.***

прēјéдати (се), прѐјēдām (се) *несвр. према* ***прēјести*** *(се).*

прѐједенōст, -ости ж *стање оног који се* ***прēједе.***

прѐједностāван, -вна, -о *сувише, претерано једноставан.*

прēјèздити, -ӣм свр. *прећи јездећи,* ***прēјахати.***

прѐјести, -једēм свр. *најести некога* ***прēко*** *мере:* ~ госте. ■ ~ **се** *најести се* ***прēко*** *мере.* – Прејесмо се чорбе.

прѐјефтин, -а, -о *сувише, превише јефтин.*

прѐјецати, -ām свр. *провести у јецању:* ~ вече.

прēјéчати, -чӣм свр. *провести у јечању:* ~ ноћ.

прēјудициpати, -ѝцӣрām свр. и несвр. **а.** *унапред закључити, закључивати о нечему.* **б.** *штетно деловати на суд о нечему.*

прēјýрити, прѐјӯрӣм свр. *јурећи прећи неки простор:* ~ растојање. ■ ~ **се** *уморити се од претераног јурења.* – Прејурили су се па их боле зглобови.

прēк, пре́ка, -о јек. **прӣјек,** пријѐка, -о (комп. прѐчӣ) **1. а.** *који се налази или је смештен попреко у односу на нешто:* кренути преким улицама. **б.** *који се пружа равно, без кривудања, најкраћи:* ~ пут. **в.** фиг. *непосредан, акутан:* ~ опасност. **г.** *хитан, неизоставан:* ~ посао. **д.** *изузетно важан:* сусед пречи од брата. **2.** фиг. **а.** *срдит, жестоки, наглао:* ~ човек. **б.** *груб, суров:* ~ одлука. **в.** *који одражава срдитост, строгост:* ~ поглед.

прека́лити, прѐкāлӣм свр. **1.** *дати гвожђу већу чврстоћу, издржљивост високим загревањем и онда наглим хлађењем.* **2.** фиг. *учинити издржљивим, способним:* ~ душу, ~ тело. ■ ~ **се 1.** *каљењем добити чврстоћу итд.* – Гвожђе се прекалило. **2.** фиг. *постати издржљив, способан, очврснути.* – Младић се прекалио на мукама.

прѐкāљен, -а, -о **1.** *трп. од* ***прēкалити*** *(се).* **2.** фиг. *озлоглашен, непоправљив:* ~ лопов.

прѐкāљенōст, -ости ж *особина оног који је* ***прēкаљен.***

прекаљи́вати (се), прекàљујēм (се) *несвр. према* ***прēкалити*** *(се).*

прекàмбријум м геол. *најстарије доба у стварању Земље карактеристично по снажном вулканском деловању и набирању Земљине коре.*

прекардáшити, прекàрдāшӣм свр. разг. *предалеко отићи у нечему, претерати.*

прѐкасан, -сна, -о *превише, сувише касан.*

прѐкасати, -ашēм свр. *прећи касом.*

прѐкасно прил. *превише, сувише касно.*

прекатегоризáција ж *измена категоризације.*

преквалификáција ж *промена квалификације, струке или професије.*

преквалѝфиковати и **преквàлификовати,** -кујём (преквалифицѝрати, -ѝцӣрам) свр. *учинити да неко промени квалификованост:* ~ раднике. ■ ~ **се** *стећи нову квалификацију.*

прекúвати, прèкӣвам *несвр. према прековати.*

прéкид м **1.** *привремени, обично краћи престанак трајања нечега, станка:* без прекида, са прекидима. **2.** *коначни престанак нечега, раскид:* ~ односа, ~ везе. **3.** *место где је нешто прекинуто.* – Тражим где је ~ жице.

прéкидан, -дна, -о *који се може прекидати.*

прекúдати (се), прèкӣдам (се) *несвр. према прекинути (се).*

прекѝдāч, -áча м (инстр. -áчем) ел. *справа за укључивање и искључивање електричне струје.*

прèкинӯт, -а, -о **1.** *трп. од прекинути (се).* **2.** *испрекидан:* ~ глас.

прèкинути, -нём (аор. прèкинух и прèкидох; трп. прèкинӯт) свр. **1.** *наглим покретом раздвојити, раскинути:* ~ жицу. **2.** фиг. **а.** *наглo нешто зауставити:* ~ пальбу. **б.** *раскинути везу, познанство:* ~ с љубавницом. **в.** *нарушити:* ~ тишину. **г.** *упадом у говор онемогућити некога у причи:* ~ монолог. **3.** фиг. *престати нешто чинити:* ~ писање. ■ ~ **се 1.** *раскинути се на једном или више места, покидати се.* – Жица гитаре се прекинула. **2.** фиг. *наглo престати говорити.* – Прекину се у говору због страха. **3.** фиг. *намучити се тешким послом, претрпети се.* – Прекину се од напора.

прèкинӯто прил. *испрекидано, с паузама:* ~ говорити.

прекúпети јек. **прекúпјети,** -пӣ(м) свр. **1.** *кључајући прелити се преко ивице посуде, покипети.* – Млеко је прекипело. **2.** фиг. *прећи највиши степен узбуђења.* – Гнев прекипео.

прèкиселити, -ӣм свр. *сувише закиселити:* ~ чорбу.

прèкисео, -ела, -о *превише кисео.*

прèкиснути, -нём (р. пр. прèкиснуо, -ула и прèкисао, -сла) свр. *постати превише кисео, ускиснути.*

прèкитњаст, -а, -о *превише китњаст.*

прèкјучē (прèкјучēр) прил. **1.** *дан уочи јучерашњег дана, пре два дана.* **2.** фиг. *недавно, скоро.*

прèкјучерашњӣ (прèкјучерањӣ), -ā, -ē *који је био, који се догодио и сл. прекјуче, који је од прекјуче:* ~ утакмица, ~ хлеб.

прèкла̄не и **прèкла̄ни** прил. *претпрошле године, пре две године.*

прèкла̄њскӣ, -ā, -ō *који је био претпрошле године, пре две године.*

прекла́пало с (м) (мн. с) *онај који много преклапа, говори, брбљивац.*

прекла́пати, прèкла̄пам несвр. **1.** *несвр. према преклопити.* **2.** фиг. **а.** *говорити, причати о свему и свачему:* ~ којешта. **б.** *разматорати, претресати нешто:* ~ о вери. ■ ~ **се** *несвр. према преклопити се.*

прèклати, прèкољем (трп. прèкла̄н) свр. **1.** *убити пререзавши некоме, нечему грло:* ~ овцу. **2.** фиг. *жигнути, севнути.* – Нешто га болно прекла под пасом. ■ ~ **се** *убити се пререзавши себи грло.*

прекле́чати, -чӣм свр. *клечећи провести неко време:* ~ мису.

прекли̏зати, прèклизам, **прекли́зати,** прèклӣжем и **прекли́зити,** -ӣм свр. *клизећи прећи преко нечега:* ~ залеђено језеро.

прекли̏ничкӣ, -ā, -ō *који претходи појави клиничких знакова болести.*

прèклињати, -њем несвр. *молити заклињући.* ■ ~ **се** *заклињати се.*

прекло̀нити, прèклṑнӣм свр. **а.** *спустити, погнути:* ~ главу. **б.** *савити, повити:* ~ грану. ■ ~ **се 1.** *исказати поштовање некоме сагињући главу и горњи део тела, поклонити се.* **2.** фиг. *покорити се, потчинити се.*

пре́клоп и **прèклоп** (јек. и пријèклоп) м *место на којем се нешто преклапа.*

прекло̀пити, прèклопӣм (трп. прèклопљен) свр. **1.** *покрити једно другим, поклопити:* поклопцем ~ лонац. **2.** *поклопити једну половину нечега другом, (пре)савити:* ~ лист хартије. ■ ~ **се** *(пре)савити се једно преко другога.*

прèклопка ж ел. *направа за укључивање или искључивање електричне струје.*

прèклопнӣ, -ā, -ō *који се може преклопити:* ~ нож.

прèклопнӣк м ел. **1.** *направа за бирање таласне дужине на радио-апарату.* **2.** *прекидач електричне струје, шалтер.*

преко предл. (с ген.) *показује* **а.** *положај нечега што је на другој страни или кретање с једне стране на другу, с једног краја на други:* налазити се ~ мора, стојати ~ улице; прећи ~ пута, трчати ~ дворишта. **б.** *положај, стање или кретање по површини нечега, изнад нечега:* погледати ~ стола, прелетети ~ поља, држати (пребацити) ~ рамена, нападати ~ крила. **в.** *прекорачење мере, границе, норме, изнад прага:* ~ снаге, ~ рекорда. **г.** *лице или средство помоћу којег се нешто остварује:* ~ пријатеља, ~ везе. **д.** *трајање у времену: за време, у току:* ~ године, ~ дана. **ђ.** *количину изнад неког броја, више од:* ~ десет година, ~ сто километара. **е.** *активност супротну нечему, против:* ~ воље, ~ наредбе. **ж.** *изузимање, осим.* – Немамо ништа преко онога што вам је познато. **з.** *допуштање, поред, уз:* прећи ~ грешке.

прéко јек. **прѝјеко** прил. (комп. прèчē и прèче) **I. 1.** *јасно, отворено, директно.* – Кажи ми све, чисто и ~, без околишења. **2.** (као ознака придева) **а.** *безусловно, неопходно; јако, изразито.* – Вама је ~ нужно да добијете зајам. **б.** *веома, у великој мери.* – Све је то ~ обично. **3.** *наглo, одједном, изненада.* – Он ~ погину. **4. а.** *љутито, срдито, непријатељски:* ~ погледати. **б.** *с омаловажавањем, презриво:* ~ одгурнути од себе. **в.** *самовољно, немилосрдно:* ~ судити. **II.** *за изрицање положаја или кретање с једне на другу страну:* **а.** *на другој (супротној) страни.* – Кућа је стојала ~, крај пута. **б.** *на другу страну.* – Брод вози ~ и назад. **в.** (у споју с предлогом *од*) *насупрот нечему, насупрот нечега.* – Баш ~ од хотела налази се базен. • **преко прече наоколо ближе** *краћи пут може бити тежи и напорнији, пречица не значи бржи долазак или брже постизање неког циља.*

прèкобро̄јан, -јна, -о *који је преко одређеног, предвиђеног броја.*

прекобројно̄ст, -ости ж *стање онога што је прекобројно.*

прекова̀ти, прèкујем свр. **1.** *наново потковати:* ~ коња. **2.** *поново исковати:* ~ гвожђе. **3.** *ковањем прерадити у неки други облик:* ~ мачеве у плугове.

прекова̀времен, -а, -о *који је преко одређеног, предвиђеног времена:* ~ рад.

прекова̀времено прил. *после одређеног, обавезног времена:* ~ радити.

прекова̀времено̄ст, -ости ж *особина онога што је прековремено.*

прекогнитиван, -вна, -о *који је у стању да предвиди, предосети будуће догађаје:* ~ моћ.

прекогòдишњӣ, -ā, -ē *који се односи на целу годину.*

прекогробнӣ, -ā, -ō *загробни, посмртни:* ~ живот.

прèкодā̀н прил. *дању, током дана:* ~ раде, преконоћ спавају.

прèкома̄нда и **прекòма̄нда** ж вој. *премештај (у другу команду) по службеној дужности.*

прекòма̄ндовати, -дујем (прекомандѝрати, -а̀ндӣрам) свр. *преместити (у другу команду) по службеној дужности:* ~ официра.

прекòмбиновати се, -нујем се (прекомбинѝрати се, -ѝнӣрам се) свр. *претерати, погрешити у комбиновању.* – Навални играчи су се прекомбиновали и изгубили лопту.

прèкомēран и **прекòмēран** јек. **прèкомјēран** и **прекòмјēран,** -рна, -о **а.** *који прелази сваку, очекивану меру:* ~ захтев, ~ активност. **б.** *који је сувише велики, претерано снажан и сл.:* ~ интензитет.

прѐкомѐрно и **прекòмѐрно** јек. **прѐкомјѐрно** и **прекòмјѐрно** прил. *прéтерано, прéјако, сувúше:* ~ радити, ~ захтевати.

прекомéрнōст и **прекòмѐрнōст** јек. **прекомјéрнōст** и **прекòмјѐрнōст,** -ости ж *свójство онóга који је прéкомеран, онóга штó је прéкомерно.*

прекòмо̄рје с *прéкоморски крájеви.*

прекòморскӣ, -а̄, -о̄ **а.** *који је донéт из прéкоморја; који се налази или живи у прéкоморју:* ~ растиње; ~ земља. **б.** *који плóви или лéти у земљу које се налазе прéко мора:* ~ брод, ~ авион. **в.** *који се врши прéко мора:* ~ путовање.

прекончáвати, -ачујēм *несвр. прéма прéконачити.*

прекòначити, -ӣм свр. *прéноћити.*

прѐконо̄ћ прил. **1.** *прéко ноћи, тóком ноћи.* **2.** фиг. *брзо, одједном, нáгло.*

преконтрòлисати, -ишēм (преконтролúрати, -òлӣра̄м) свр. *извршúти контрóлу, прегледáти некóга.* ■ ~ **се** *обавúти контрóлу, прегледáти се.*

прекоокѐа̄нскӣ (прекооцѐа̄нскӣ), -а̄, -о̄ **а.** *који је с другé стране океана:* ~ земља. **б.** *који се врши прéко океана; који служи за путовање прéко океана:* ~ путовање; ~ брод.

прéкоп јек. **пријèкоп** м *пóпречан ров с насúпом.*

прекопáвати, -òпа̄ва̄м *несвр. прéма прéкопати.*

прекòпати, -а̄м свр. **1.** *копáјући исúтнити; завршúти копање:* ~ земљу; ~ њиву. **2.** *копањем прóсећи, прекопáти:* ~ канал. **3.** фиг. *прéтражити, прéметнути:* ~ документацију (нешто тражећи).

прекопúрати, -òпира̄м свр. *начúнити копију.*

прéкор (јек. и пријèкор) м *прéбацивање, крúтика упућена нéком, укор.*

прекорáвати се, -òра̄ва̄м *несвр. прéма прéкорити (се).*

прéкоран (јек. и пријèкоран), -рна, -о *испúњен прéкором, пун прéкора:* ~ глас.

прекорачáвати, -ача̄ва̄м *несвр. прéма прéкорачити.*

прекорачéње с **а.** *прелазак кóраком прéко нечега.* **б.** фиг. *прелазак прéко грáнице нечега:* ~ буџета, ~ рокова. **в.** књиж. *óткорачење.*

прекорачúвати, -ачујēм *несвр. прéма прéкорачити.*

прекорáчити, -òра̄чӣм свр. **1. а.** *коракнувши прéћи прéко чега:* ~ рупу на путу. **б.** *корачајући прéћи извéстан пут:* ~ брег. **2.** фиг. *прéћи, прéтерати грáницу нечега:* ~ рок, ~ закон.

прекорéвати (се), -òревā̄м (се) јек. **прекоријèвати (се),** -òријева̄м (се) *несвр. прéма прéкорити (се).*

прѐкорѐдан, -дна, -о *који је прéко одређеног реда, пóретка:* ~ дужност, ~ састанак.

прекòрити, прèкорӣм свр. *упýтити некóме прéкор, укорúти.* ■ ~ **се 1.** *упýтити себи прéкор.* **2.** *упýтити један другóм прéкор; пóсвађати се.*

прéкорно јек. **пријèкорно** прил. *на прéкоран начин, с прéкором, уз прéкор:* ~ погледати.

прéкорнōст јек. **пријèкорнōст,** -ости ж *особина онóга који је прéкоран и онóга штó је прéкорно.*

прекòсити, прèкосӣм свр. *óткосити вúше нéго штó некóме прúпада, захватúти кóсом с тúуђе ливáде.* ■ ~ **се** *прéтерано кóсити, кóсити дó засúћења.*

прéкōст јек. **пријèкōст,** -ости ж *особина онóга који је прéк, нáглост.*

прѐкосутра и **прекòсутра** прил. *дан пóсле сутрáшњег дана.*

прѐкосутрашњӣ и **прекòсутрашњӣ,** -а̄, -о̄ *који долази пóсле сутрáшњег.*

прекотрљати, -а̄м свр. *котрљајући прéместити с једнóг на другó местó:* ~ буре из кýће у подрум. ■ ~ **се** *котрљањем се прéместити у прóстору:* ~ се с краја на крај собе.

прекра́ђење с *прéкраћа.*

прекра́дати, прèкра̄да̄м *несвр. прéма прéкрасти.*

прѐкраћа ж *краћа онóга штó је већ било укрáдено.*

прекра́јати, прèкра̄ја̄м *несвр. прéма прéкројити.*

прѐкра̄јчити, -ӣм свр. *докрáјчити.*

прѐкра̄сан, -сна, -о **1.** *који се истúче изузéтном крáсотом, прéдиван:* ~ лик, ~ пејзаж. **2.** *изузéтно успéо, изврстан:* ~ превод, ~ дело. **3.** ир. *који је екстреман пó свójим особинама:* ~ глупост.

прѐкра̄сно прил. *вéома крáсно, вéома лéпо; вéома дóбро.*

прѐкра̄снōст, -ости ж *особина онóга који је прéкрасан, онóга штó је прéкрасно.*

прèкрасти, -крáдēм свр. *укрáсти некóме нéшто укрáдено.*

прѐкратак (прѐкра̄так), -тка, -о *сувúше, прéтерано крáтак.*

прекрáтити, прèкра̄тӣм свр. **1.** *учúнити крáтким или крáћим, скратúти:* ~ штап. **2.** *учúнити да нешто прéстане, прекинýти:* ~ живот, ~ муке. ■ ~ **се** *прекинýти се, прéстати.* – Живот ми се прекратио. • ~ **време** *бавúти се нечим да би се испúнило врéме.*

прекраћúвати (се), -а̄ћујēм (се) *несвр. прéма прéкратити (се).*

прекренýти, прèкрēнēм (аор. прекренýх и прèкретох) свр. **а.** *окренýти дóњу, унýтрашњу или супрóтну стрáну гóре, нáпоље, увис, обрнýти:* ~ лонац. **б.** *прéврнути с једне на другý стрáну или на бок:* ~ кола. ■ ~ **се** *обрнýти се, окренýти се с једне стрáне на другý, прéврнути се.*

прѐкрēт м **1.** *окрéт, обртáј на другý стрáну.* **2.** *местó гдe се нешто окрéће, обрће прéма другóј стрáни.*

прѐкрēтан, -тна, -о *који се односи на прéкрет; који мења нешто у одређеном развóју или од којéга долази дó такве прóмене:* ~ догађај, ~ моменат.

прèкретати (се), прèкрећēм (се) и **прекрéтати (се),** прèкрēћēм (се) *несвр. прéма прéкренути (се).*

прèкретница ж **1.** *раскрсница.* **2.** фиг. *прéокрет, заокрет (у развóју нечега).*

прèкретничкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на прéкретницу.*

прекрúвало с *прéкривач.*

прекрúвати (се), прèкрӣва̄м (се) *несвр. прéма прéкрити (се).*

прекрúва̄ч, -áча м (инстр. -áчем) *óно чиме се нешто прéкрива, пóкривач.*

прекрúвити, прèкрӣвӣм свр. *учúнити крúвим, кóсим, савијеним.* ■ ~ **се** *искривúти се, савúти се.*

прекрúжити, прèкрӣжӣм свр. **1.** *в. прéкрстити (1, 2).* **2.** *прецртáти написано као знак да се пóништава.* ■ ~ **се** *в. прéкрстити се (1).*

прекрúлити, прèкрӣлӣм свр. *распрострéти се, рашúрити се пó целој пóвршини или изнад нечега.* – Птице прекрилиле поље. Мрак је прекрилио град.

прекриљáвати, -ӣљујēм *несвр. прéма прéкрилити.*

прекристализáција ж *пóновни прелаз матéрије у крúсталнo стање пóмоћу загревања или хлађења.*

прèкрити, прèкријēм (имп. прèкрӣј; трп. прекрúвен, -ена) свр. **1. а.** *пóкрити нешто нечим пóложеним одóзго:* ~ сто чаршавом. **б.** *пóдићи кров на нечему, закровúти.* **2.** *прикрúти, сакрúти, забашурúти:* ~ погрешку смехом. **3.** *прекрúлити.* – Птице прекрију поља. **4.** фиг. *обузéти захватúти.* – Срце јој прекри туга. **5.** фиг. *прéвазићи снáгом, јачúном, заглушúти.* – Бука прекрије говор. ■ ~ **се** *пóставити, прéбацити прéко себе нешто:* ~ огртачем.

прекројáвати, -òја̄ва̄м *несвр. прéма прéкројити.*

прекрòјити, прèкројӣм (имп. прèкрōј) свр. **1.** *скројúти изнова другáчије:* ~ сукњу. **2.** фиг. *измéнити, прéуредити:* ~ туђе стихове.

пр̏екротак, -тка, -о *превише, сувише кратак.*

пр̀екрпити, -и̏м свр. **а.** *ставити закрпе, закрпити:* ~ чарапе. **б.** фиг. *саставити крај с крајем, преживети:* ~ месец. ■ ~ **се а.** *искрпити се, закрпити се.* **б.** *прекрпити (б).*

пре́крст јек. **пријѐкрст** м **1.** *покрет десном руком у облику крста на себи или другоме.* **2.** *место сечења улица, раскрсница.*

прекрста́рити, -р̑ста̄р̑и̏м свр. *проћи, пропутовати унакрст, уздуж и попреко неким пространством:* ~ југ Италије.

прекр̀стити, прѐкрстӣм (трп. прѐкрштен) свр. **1.** *покретом десне руке учинити знак крста на некоме или нечему.* **2.** *наместити, поставити нешто у облику крста, унакрст, скрстити:* ~ руке. **3. а.** *обавити над неким обред крштења, покрстити:* ~ неверника. **б.** *крстити некога ко је већ био крштен (у другу хришћанску веру):* ~ католике. **в.** фиг. *наговорити некога да промени мишљење, став и сл.* **4. а.** *дати другo име.* – Зовем се Нина, али ме деца прекрстише у Нана. **б.** *учинити другачијим:* ~ саветима. ■ ~ **се а.** *покретом десне руке учинити на себи знак крста.* **б.** фиг. *променити веру.* **в.** фиг. *променити име.* • ~ **руке** *ништа не радити, ленствовати.* ~ **руке (некоме)** *сахранити.* ~ **вино** *в. под крстити.*

пр̀екрупа ж **а.** *крупније самлевено брашно.* **б.** *уситњено зрно пољопривредних биљки за исхрану стоке.*

пр̀екрӯпан и **прекру́пан,** -пна, -о *сувише, превише крупан.*

прекрӯ́пач, -а́ча м (прекрӯпара ж) *направа за прављење прекрупе.*

прекру́пити, прѐкрӯпӣм свр. *начинити прекрупу:* ~ кукуруз.

прекр̀хати, -а̄м свр. **1.** *сломити, скрхати:* ~ грану. **2.** фиг. *преломити (2).* ■ ~ **се** *сломити се, поломити се.*

прекрца́вати (се), -р̑ца̄ва̄м (се) *несвр. према прекрцати (се).*

прекр̀цати, -а̄м свр. **1.** *преместити, пребацити товар с једног брода на други, с једног места на друго, претоварити.* **2.** *накрцати, натрпати преко мере:* ~ брод. ■ ~ **се** *прећи из једног у друго превозно средство.*

прекр̏чити, прѐкр̑чӣм свр. *крчењем рашчистити, прокрчити:* ~ шуму.

пр̀екршај м **1.** *поступак, дело, чин супротан закону, обавези, реду и сл.* **2.** правн. *мања повреда закона:* судија за прекршаје.

пр̀екршајнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на прекршаје:* ~ поступак.

прекрше́ње с *прекршај.*

прекрши́вати (се), -р̑ши̏ва̄м (се) *несвр. према прекршити (се).*

прекр̀шилац, -иоца и **прекр̀шитељ,** -а м *онај који је начинио прекршај.*

пр̀екршити и **прекр̀шити,** прѐкршӣм (трп. прѐкршен) свр. **1.** *скршити, сломити:* ~ грану. **2.** фиг. *начинити прекршај, прекид нечега:* ~ дневни ред. **3.** *огрешити се о закон, обавезу, ред, пропис.* **4.** *не испунити обећање, задату реч.* **5.** фиг. *надвладати, савладати:* ~ запреке. ■ ~ **се** *сломити се, поломити се:* ~ се од терета.

прекрштава́ти (се), -р̑шта̄ва̄м (се) *несвр. према прекрстити (се).* • ~ **млеко (вино)** *в. под крстити (изр.).*

прекр̏штати (се), прѐкр̑шта̄м (се) *несвр. према прекрстити (се).*

прекрштѐнӣк, -и́ка м *онај који је прешао у другу хришћанску веру.*

прекрштѐница ж *женска особа прекрштеник.*

прекрштѐничкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на прекрштенике и прекрштенице.*

прекрштѐњак, -а́ка м *прекрштеник.*

пр̀ексинӧ̄ћ прил. *уочи јучерашњег дана.*

пр̀ексиноћнӣ, -а̄, -е̄ *који се десио прексиноћ, који је од прексиноћ:* ~ догађај, ~ млеко.

пр̀ексутра (пр̀ексутрада̄н) прил. *в. прекосутра.*

пр̀ексутрашњӣ, -а̄, -е̄ *прекосутрашњи:* ~ акција.

прекӯ́бурити, -и̏м свр. *кубурећи провести, проживети:* ~ годину.

прекува́вати (се), -у̏ва̄ва̄м (се) *несвр. према прекувати (се).*

пр̀екувати, -а̄м свр. **1.** *изнова скувати:* ~ воду. **2.** *предуго, претерано кувати:* ~ чорбу. **3.** *сварити, пробавити:* ~ храну у желуцу. **4.** фиг. *схватити, разумети:* ~ идеје. ■ ~ **се 1.** *изнова се скувати.* **2.** *предуго, претерано се скувати.*

пр̀екудити, -и̏м свр. *сувише покудити.*

пр̀екукати, -а̄м свр. **1.** *оплакати кукањем некога или нешто:* ~ умрлог. **2.** *кукајући провести извесно време:* ~ два дана. **3.** *престати оплакивати; преживети тугу за неким или нечим.* – Прекукала сам га, више не плачем.

прекӯ́њати, прѐкӯ̑ња̄м свр. **1.** *куњајући провести извесно време:* ~ ноћ. **2.** *престати куњати.* – Кунала је и прекуњала.

пре́куп (јек. и пријѐкӯп) м *откуп ради продаје.* • **право прекупа** правн. *право да се некоме понуди продато на куповину пре нето ће бити понуђено другим купцима.*

пр̀екупац, -пца м *препродавац, накупац.*

прекӯ́пити, прѐкӯпӣм свр. **а.** *поново купити оно што је продато.* **б.** *купити нешто прекупљено или ради препродаје.*

прекупљи́вати, -у̏пљујēм *несвр. према прекупити.*

пре́купнӣ, -а̄, -о̄ (јек. и пријѐкупнӣ) **а.** *који се односи на прекуп.* **б.** *који служи за прекуп:* ~ магацин.

прекуха́вати (се), -у̏ха̄ва̄м (се) *несвр. према прекухати (се).*

пр̀екухати (се), -а̄м (се) свр. *в. прекувати (се).*

прекуца́вати, -у̏ца̄ва̄м *несвр. према прекуцати.*

пр̀екуцати, -а̄м свр. *преписати текст помоћу писаће машине.*

прела̀ган, -ана, -ано *веома, сувише лаган.*

прела́гати, прѐла̄жēм *несвр. према преложити.*

пре́лаз (јек. и пријѐлаз) м **1.** *прелажење.* **2.** *место где се прелази:* ~ преко пруге. **3.** *граница:* гранични ~. **4.** *прелив, нијанса:* ~ од жуте ка зеленој боји. **5.** фиг. разг. *превара; трик.* – Надмудрили су нас – који је то био прелаз!

пр̀елазак, -аска м *прелаз (1, 2).*

пре́лазан и **пр̀елазан** (јек. и пријѐлазан), -зна, -о **1. а.** *који служи за прелаз:* ~ станица. **б.** *који се мора остварити ради прелаза из нижег у виши разред, годину итд.:* ~ оцена. **2. а.** *који је на прелазу из једног стања (времена) у друго, који има особине и једног и другог:* ~ доба. **б.** биол. *који има својства двају различитих врста:* ~ тип. • ~ **болест** мед. *заразна болест.* ~ **глаголи** лингв. *глаголи који казују радњу која је и или која може бити директно усмерена на објекат, одн. глаголи који захтевају објекат у акузативу (или генитиву) без предлога, транзитивни глаголи (нпр. вући, купити, носити).* ~ **доба девојчице (дечака)** *пубертет.* ~ **доба жене** *климакterијум.* ~ **застава, прелазни пехар** *застава или пехар који после сваког новог такмичења стари победник предаје новом.*

пр̀елазити, -и̏м [гл. им. прѐлажēње с] *несвр. према прећи.*

пре́лазно́ст (јек. и пријѐлазно́ст) и **пр̀елазно́ст,** -ости ж *особина или својство онога што је прелазно.*

пр̀елак, -а, -о *веома, сувише лак.*

пр̀елако прил. **а.** *веома, превише лако:* ~ доћи до успеха. **б.** *недовољно критички, неодговорно:* ~ хвали пријатеље.

прела́мати (се), прѐла̄ма̄м (се) *несвр. према преломити (се).*

прела̀мача ж *врста пушке која се као преломи при пуњењу.*

пр̀елāт, -а́та м лат. *виши црквени достојанственик у католичкој и англиканској цркви.*

пр̀елāтскӣ, -а̄, -о̄ *који је као у прелата; који се односи на прелата.*

прелату́ра ж *служба, положај прелата.*

пре́лац, -лца м **1.** *онај који израђује прећу; онај који преде.* **2.** зоол. *у мн.: род лептира чије гусенице преду чауре помоћу жлезда у усној дупљи:* **смреков** ~ Lymantria monacha, **дудов** ~ Bombyx mori, **крушков** ~ Saturnia pyri *(у јд.: такав лептир).*

прелѐжати, -жӣм свр. **1. а.** *провести одређено време у лежећем положају:* ~ ноћ. **б.** *провести лежећи у тамници:* ~ пет година у апсу. **2.** *поднети болест, преболети:* ~ шарлах. ■ ~ **се** *провести дуго времена лежећи.* – Прележао се ленштина, не може да се подигне.

прѐлеп јек. **прѐлијеп**, -а, -о *изузетно леп, прекрасан.*

прелéпити, прѐлепӣм јек. **прелијèпити**, прѐлијепӣм свр. *налепити преко нечега:* ~ натпис етикетом.

прелепљúвати, -èпљујēм јек. **прељепљúвати**, -èпљујēм *несвр. према прелепити.*

прéлет м *прелазак летом преко нечега, прелетање:* ~ авиона.

прелéтати, прѐлећēм јек. **прелијѐтати**, прѐлијећēм *несвр. према прелетети.*

прелѐтети јек. **прелѐтјети**, -тӣм (аор. прелѐт(ј)ех, прелѐт(ј)е; р. пр. прелѐтео, -ела јек. прелѐтио, -тјела; пр. пр. прелѐт(ј)ēвши) свр. **1. а.** *летећи прећи какав простор:* ~ океан. **б.** *летећи проћи изнад некога, нечега:* ~ изнад главе. **2.** (некога, нешто) **а.** *проћи кроз ваздух изнад некога, нечега:* ~ војнике. **б.** *брзо трчећи или јашући прећи какав простор:* у трку ~ 100 метара. **в.** *брзо обићи некога или нешто:* ~ све пријатеље. **3.** *брзо, лако обавити какву радњу:* ~ четкицом платно. **4.** фиг. **а.** *хитро (површно) прегледати или прочитати нешто:* ~ стихове. **б.** *брзо проћи, протећи.* – Прелете година! **в.** *нагло се појавити, искрснути.* – Осмех прелете лицем. **г.** *брзо мислећи обновити, представити прошле догађаје:* ~ кроз сећања. **д.** *дотаћи у разговору:* ~ успомене. **ђ.** *нагло се проширити.* – Вест прелете Београдом. **5.** *летећи прећи изнад мете.* – Стрела прелете циљ.

пре́лив и **прѐлив** м **1.** *једва приметан прелаз у звуку, боји, осећању, нијанса.* **2.** *оно чиме се нешто прелива:* ~ за колаче. **3.** *прелевање:* ~ морских таласа.

прели́вати (се), прѐлӣвām (се) несвр. **1.** *несвр. према прелити (се).* **2.** *прелазити из једне боје у другу; сијати (се), блистати (се).* – Капи се преливају на сунцу. **б.** *чути се у тоновима који прелазе један у други.* – Арије се преливају. • **преливати из шупљег у празно** *водити исцрпне разговоре или радити нешто бескорисно.*

пре́ливнӣ и **прѐливнӣ**, -ā, -ō **а.** *који служи за преливање:* ~ брана. **б.** *који се прелива:* ~ сопран.

прѐливода ж (м) (мн. ж) *особа која нема своје мишљење, већ га мења зависно од тога с ким разговара у датом тренутку, превртљивац.*

прелијѐвати (се), прѐлијевām (се) несвр. јек. *в. преливати (се).*

прѐлиминāран, -рна, -о *претходни, припремни:* ~ уговор.

прелистáвати, -ѝстāвām *несвр. према прелистати.*

прелѝстати, -āм свр. *преврћући листове књиге, обично на брзину, делимице сазнати њен садржај.*

прѐлити, прѐлијēм (имп. прѐлӣ; р. пр. прѐлио, -ѝла; трп. прелѝвен, -ѐна) свр. **1. а.** *сипати из једног суда у други:* ~ вино из бурета у буре. **б.** фиг. *улити, унети у неког нешто своје (мисли, емоције итд.):* ~ душу у сонет. **2.** *сувише налити:* ~ чашу вином, **3.** *прелити се (1).* – Бујице прелиле трг. **4.** *полити, залити:* ~ колач надевом. **5. а.** *покрити, прекрити.* – Магла прели поље. **б.** *захватити, запљуснути са свих страна.* – Кошава нас прели. **6.** *излити изнова, претопити:* ~ топове у звона. ■ ~ **се 1.** *излити се преко ивице суда.* – Чаша се прелила од много вина. **2.** *покрити какав простор, раширити се по каквом простору.* – Магла се прели по улици. **3.** *претворити се у нешто друго.* – Глас се прелио у шапат.

пре́ло с *вечерњи састанак сеоске младежи ради обављања неког посла, али и забаве (у јесен и зиму).*

прѐлобовати, -бујēм свр. енгл. *пребацити високом лоптом играча.*

прелòжити, прѐложӣм свр. *сувише наложити (пећ) или прегрејати (просторију).*

пре́лом (јек. и пријѐлом) м **1.** *резултат преламања; место где нешто преломљено.* **2.** фиг. *велика промена, преокрет.*

пре́ломан (јек. и пријѐломан), -мна, -о *који се односи на прелом:* ~ место; ~ моменат.

прелòмити, прѐломӣм (трп. прѐломљен) свр. **1. а.** *ломећи растворити, прекинути на два или више делова:* ~ штап. **б.** *сломити, поломити ударцем, због пада и сл.:* ~ ногу. **в.** *оштро савити (без лома):* ~ колено. **2.** фиг. **а.** *нагло изменити нечији карактер, мишљење итд.:* ~ синовљеву душу. **в.** *јаким напорима довести до изнемоглости:* ~ копаче. **г.** *одлучити, решити.* – Он преломи и рече шта намерава. ■ ~ **се 1. а.** *поломити се на два или више делова.* – Грана се преломи под снегом. **б.** фиг. *нагло, оштро се савити (без лома):* ~ се у пасу. **2.** фиг. **а.** *начинити оштар заокрет.* – Сенке се преломише по окнима. **б.** *нагло се променити.* – Њен живот се преломи преко ноћи. **3.** фиг. *одлучити се, решити се.* – Човек се преломио у себи и пошао кући. **4.** *изменити сналу, боју, тон.* – Глас му се неочекивано преломи. **5.** физ. *под одређеним углом изменити првобитни правац простирања при прелазу из једне у другу физичку средину.* – Стаклена призма преломи зрак. • ~ **преко колена** *донети нагло и без размишљања одлуку.* ~ **пушку** *отворити пушку ради пуњења (пражњења) тако да се цев усмери ка земљи у зглобу с кундаком.* **преломио језик!** *клетва упућена ономе ко изговори нешто неугодно, непријатно итд.*

прѐломљенōст, -ости ж *стање онога што је преломљено.*

прелòмљив, -а, -о *који се може преломити, који се лако ломи.*

прелòмљивōст, -ости ж *особина онога што се (лако) ломи.*

прѐлскӣ, -ā, -ō *који се односи на прело.*

прѐлӯдијум (прѐлӯдиј, -ија) м лат. **1.** *уводни део музичког дела, увертира.* **2.** фиг. *увод, почетак, наговештај нечега:* ~ борбе.

прѐља и **прѐља** ж **1.** *жена која преде.* **2.** *преслица.* **3.** зоол. *врста лептира из пор. прелаца:* борова ~, смрекова ~.

прѐљуба ж (пре́љуб м) *прекршај брачне (љубавничке) верности.*

прѐљубазан, -зна, -о *веома љубазан; сувише љубазан.*

прѐљубнӣ, -ā, -ō *који се односи на прељубу.*

прѐљубнӣк м *онај који је учинио прељубу.*

прѐљубница ж *она која је учинила прељубу.*

прѐљубничкӣ, -ā, -ō *који се односи на прељубу и прељубнике; који је карактеристичан за прељубу и прељубнике:* ~ веза; ~ осмех.

прѐљубнӣштво с *прељуба.*

прѐљӯт, -а, -о *сувише, превише љут.*

према (наглашено: прѐма) предл. **1.** (с дат.) *изриче:* **а.** (у вези с кретањем, покретом и сл., каткад и уз прилоге) *правац или смер; окренутост, управљеност:* возити ~ граду, кренути ~ југу, ~ унутра; окренути се ~ некоме. **б.** *усмереност пажње, осећања, расположења и сл.:* осећати љубав ~ некоме. **2.** (с лок.) *показује:* **а.** *место, положај на супротној страни, насупрот некоме или нечему, преко пута.* – Куће су им једна према другој. **г.** *однос, поређење: у односу на.* – Шта је Марио ~ теби! **в.** *однос, сразмеру, размер, пропорцију.* – Однос је један ~ 100. **д.** *подударност, сагласност, слагање.* – Изабрао сам жену ~ себи. Према свецу и тропар. **б.** *полазиште, темељ, основу, извор и сл. на основу које или с обзиром на који се нешто догађа, бива, закључује и сл.;* ~ његовом мишљењу (учењу) – Живот у кући се одвија према уобичајеном току. • ~ **томе** *дакле, стога, због тога.*

прéмаз м *оно чиме је нешто премазано:* ~ боје.

прѐмазати, -ажēм свр. **1.** *намазати још једном:* ~ стару боју. **2.** *мазањем покрити одређену површину:* ~ брод лаком. ■ ~ **се** *нанети на себе слој боје, масти и сл.* • **премазан свим бојама (мастима)** *веома лукав, искусан, препреден.*

премази́вати (се), -àзујēм (се) *несвр. према премазати (се).*

прѐмајȗшан, -шна, -о *сувише, превише мајушан, премален.*

према́лати, прѐмāлāм свр. нем. *премазати бојом, префарбати; нанети слој боје преко нечега што је већ било малано.*

прѐмален, -а, -о и **према̀лен,** -ѐна, -о *сувише мален, премали.*

према̀лѐ̄ће и **прѐмалеће** јек. **према̀љѐ̄ће** и **прѐмаљеће** с *в. пролеће.*

прѐмалī̄, -ā, -ō *сувише мали.*

прѐмало прил. *веома, сувише мало.*

премалтѐрисати, -ишēм свр. *прекрити малтером, омалтерисати; нанети нов слој малтера преко старог.*

према́мити, прѐмāмȋм свр. *мамећи преотети, одмамити.*

премамљи́вати, -àмљујēм *несвр. према премамити.*

према́рати (се), прѐмāрāм (се) *несвр. према преморити (се).*

премаркѝрати, премàркȋрāм свр. фр. *изнова маркирати; маркирати све или много што.*

прѐмāстан, -сна, -о **а.** *сувише маштан:* ~ чорба. **б.** фиг. *врло прост, баналан:* ~ шала.

према́стити, прѐмāстȋм свр. **а.** *ставити у храну сувише масти.* **б.** фиг. *претерати у причању, измишљању итд.*

према́тати (се), прѐмāтāм (се) *несвр. према премотати (се).*

прѐмац и **пре́мац,** -мца м **1.** *так.мац, супарник.* **2.** фиг. *онај који је некоме раван у чему:* борац без премца.

прѐмашај м (премаше́ње с) *пребачај, прекорачење:* ~ норме.

премаши́вати, -àшујēм (према́шати, прѐмāшām) *несвр. према премашити.*

прѐмашити, -ȋм и **према́шити,** прѐмāшȋм свр. **1.** *бацити преко чега, даље од мете, пребацити.* **2.** *прећи одређену или очекивану меру:* ~ рекорд, ~ норму. **3.** прећи просторну или временску границу: ~ полутар.

прѐмда везн. *повезује допунску допусну реченицу с главном изричући допуштање онога што јесте (често у корелацији са: али, ипак, опет)* **а.** *допуштање се односи на целу реченицу.* – Премда је осећао бол, остао је у игри. **б.** *допуштање се односи на део реченице.* – Нико неће знати да некад бесмо први ~ мали.

прѐмек(ан), -а, -о *сувише мек, мекан.*

пре́мер и **прѐмер** јек. **пре́мјер** и **прѐмјер** м *мерење и резултат мерења.*

премера́вати јек. **премјера́вати,** -èрāвām *несвр. према премерити.*

прѐмерити јек. **прѐмјерити,** -ȋм свр. **1. а.** *измерити величину чега с краја на крај:* ~ пут, ~ собу. **б.** *утврдити тежину нечега:* ~ брашно. **2.** фиг. **а.** *прећи, прокрстарити:* ~ Европу. **б.** *гледајући оценити, проценити:* ~ незнанца.

премѐстив јек. **премјѐстив,** -а, -о *који се може преместити.*

прѐместити јек. **прѐмјестити,** -ȋм свр. **1. а.** *помаћи, пребацити с једног на друго место:* ~ лежај. **б.** *променити некоме место боравка:* ~ из Београда у Земун. **2.** *одредити некоме друго радно место (службеним актом):* ~ из бироа у дирекцију. ■ **~ се 1.** *променити место:* ~ се из куће на улицу. **2.** *променити положај:* ~ се с ноге на ногу.

прѐмēт м *превртање, премештање преко главе:* начинити ~ у партеру.

премѐтати (се) и **прѐметати (се),** прѐмећēм (се) *несвр. према премести (се).*

премета̀чина ж **1.** *службени преглед некога или нечега да би се нешто нашло, претрес:* ~ стана. **2.** *претурање, преокретање, превртање:* ~ слојева земље.

прѐметнути и **премѐтнути,** прѐметнēм свр. **1. а.** *помаћи, преместити с једног места на друго:* ~ намештај. **б.** *метнути, пребацити:* ~ ногу преко ноге. **в.** *бацити с једног на друго место, пребацити:* ~ преко руку. **2.** *извршити претрес, премештачину:* ~ стан. **3.** *преврнути, окренути:* ~ тело ногом. **4.** *изменити, промешати:* ~ душу. ■ **~ се** *преврнути се:* ~ преко главе. • **~ преко главе** *претрпети, преживети.*

прѐмештāј јек. **прѐмјештāј** м **1.** *промена места, премештење.* **2.** *промена службеног места или положаја; службена одлука о тој промени:* добити ~.

преме́штати (се), прѐмēштāм (се) јек. **премје́штати (се),** прѐмјēштāм (се) *несвр. према преместити (се).*

премеште́ње јек. **премјеште́ње** с *премештај.*

прѐмија ж лат. **1.** *награда (обично у новцу) за успех у раду; награда у новцу за премашај радне обавезе.* **2.** екон. *новчана награда која се ради подстицаја производње даје извозницима или произвођачима:* ~ за млеко. **3.** *новчани износ који осигураник плаћа осигуравајућем друштву за ризик који друштво сноси:* уплатити премију. **4.** *један од главних збивања на лутрији:* добити премију.

премѝјēр, -ера м фр. *председник владе.*

премијѐра ж фр. *прво званично извођење уметничког дела (позоришног, филмског, музичког), праизведба.*

премѝјēрка ж (дат. -ки) *председница владе.*

премѝјēрнī и **прѐмијēрнī,** -ā, -ō *који се тиче премијере:* ~ извођење.

премѝјēрскī, -ā, -ō *који се односи на премијера:* ~ кабинет.

прѐмијскī, -ā, -ō *који се односи на премију.*

прѐмилостан, -сна, -о и **прѐмилостив,** -а, -о *милостан, милостив у највећој мери (у Бога или господару).*

преми́нуо, -ула, -о **1.** *р. пр. од преминути.* **2.** (одр.) *покојни, умрли:* ~ човек. **3.** (у именичкој служби) м или ж *покојник, покојница.*

преми́нути, прѐмȋнēм свр. **1.** *умрети.* **2. а.** *минути, проћи (о времену).* **б.** *прећи:* ~ поток. **3.** *нестати, изгубити се.* – Премину му воља за игром.

прѐмио, -ила, -о *веома, изузетно мио.*

преми́рати, прѐмȋрāм свр. и несвр. *наградити, награђивати премијом.*

прѐмирати, -рēм *несвр. према премрети.*

премѝса ж лат. *један од два или више судова из којих се изводи закључак, претпоставка.*

премишља́вати (се), -ѝшљāвāм (се) *несвр. према премислити (се).*

преми́шљати, прѐмȋшљāм несвр. *несвр. према премислити.* ■ **~ се 1.** *несвр. према премислити (се).* **2.** *оклевати, колебати се:* ~ се због сумње.

прѐмлāд, -а, -о *сувише, превише млад.*

премла́тити, прѐмлāтȋм свр. *изузетно јако, неугодно ударајући наносећи тешке повреде, претући.*

премлаћи́вати, -àћујēм *несвр. према премлатити.*

прѐмлети јек. **прѐмљети,** прѐмељēм свр. **1.** *још једном самлети.* **2.** *самлети све или много чега.*

прѐмногī, -ā, -ō *врло многи; претеран:* премногe речи; премногu пољупци.

прѐмного прил. *сувише много.*

премонти́рати, -òнтȋрāм свр. и несвр. *накнадно, другачије монтирати:* ~ филм.

пре́мор и **прѐмор** м *осећање или стање превелике умрежености од рада и сл.*

прѐморен, -а, -о *изузетно уморан, исцрпљен.*

прѐморено̄ст, -ости ж *премор.*

премо̀рити, прѐморȋм свр. *јако уморити, изморити до исцрпљености.* ■ **~ се** *јако се уморити.*

премо̀стив, -а, -о *који се може премостити:* ~ канал.

премо̀стити, прѐмостȋм (трп. прѐмошћен) свр. **1.** *поставити, сазидати мост преко нечега:* ~ реку. **2.** *прећи преко воде (као*

мостом): ~ канал на коњу. **3.** фиг. *надјачати, савладати:* ~ тешкоће.

премота́вати, премо̀та̄ва̄м *несвр. према премотати.*

премо̀тати, -а̄м свр. **1.** *намотати с једног на друго:* ~ конац с калема на клупко. **2.** *препаковати:* ~ пакет. **3.** *поново ставити завој, превити:* ~ рану.

пре̏мо̄ћ, -оћи ж (инстр. -оћи) **а.** *бројна надмоћност:* ~ у броју играча **б.** *превласт, надмоћ:* ~ у скупштини. **в.** *већа способност, предност:* ~ у знању.

пре̏мо̄ћан, -ћна, -о **а.** *бројчано надмоћан.* **б.** *моћнији у снази, доминантан.* **в.** *изузетно снажан, силан.*

премошћа́вати, -о̀шћа̄ва̄м и **премошћи́вати,** -о̀шћујем *несвр. према премостити.*

премрежа́вати, -ѐжа̄ва̄м *несвр. према премрежити.*

прѐмрежити, -ӣм свр. **а.** *начинити мрежу изнад нечега, по нечему итд.* – Пауци премреже стазу. **б.** *ставити, поставити мрежу на нешто, преко нечега.* – Рибари премреже залив.

прѐмрети јек. **прѐмријети,** пре̏мрем (р. пр. пре̏мро, пре̏мрла) свр. **1.** *пасти у несвест, обамрети.* **2.** *укочити се, застати од јаког узбуђења (страха, страсти итд.).*

прѐмрзнути, -не̏м (аор. прѐмрзох и прѐмрзнух; р. пр. прѐмрзао, -зла и прѐмрзнуо, -ула) свр. *јако озепсти, промрзнути од хладноће.*

пре̏мршав, -а, -о *сувише мршав.*

пре̏мӯдар и **премӯ́дар,** -дра, -о **1.** *изузетно мудар.* **2.** ир. *који се прави мудар, препаметан.*

пре̏мӯдро̄ст и **премӯ́дро̄ст,** -ости ж *велика, изузетна мудрост.*

прѐмучити, -ӣм свр. *поднети, претрпети:* ~ муке.

пренабре́кнути, -а̀бре̄кне̄м свр. *превише или пуно набрекнути.*

прѐна̄гао, -гла, -о *сувише наго.*

пренагла́сити, -а̀гла̄сӣм свр. *сувише нагласитн, истаћи; придати нечему превелику важност, вредност.*

пренагла̀шено прил. *превише наглашено, преистакнуто.*

прена́глити (се), прена̀глӣм (се) свр. **а.** *сувише (се) пожурити.* **б.** фиг. *залетети се, претерати у нечему.*

прѐна̄гло прил. **а.** *врло брзо.* **б.** *претерано наго.*

прѐна̄гло̄ст и **прена́гло̄ст,** -ости ж *својство оног што је пренаго.*

прѐна̄гљен, -а, -о *сувише наго, пребрз; неопрезан:* ~ брак; ~ корак.

прѐна̄гљено̄ст, -ости ж *пренаглост.*

пренагљи́вати (се), -а̀гљујем (се) *несвр. према пренаглити (се).*

пренагомила́вати, -ѝла̄ва̄м *несвр. према пренагомилати.*

пренагомѝлати, -а̄м свр. *превише нагомилати, пренатрпати.*

прена̀дра̄жен, -а, -о *сувише надражен, распомамљен.*

прена́драженост, -ости ж *стање или својство оног који је пренадражен, оног што је пренадражено.*

пренадра́жити (се), -а̀дра̄жӣм (се) свр. *претерано (се) наджити.*

прѐнапе̄т, -а, -о **а.** *сувише затегнут:* ~ лук. **б.** фиг. *сувише узбуђен, узнемирен.*

прѐнапе̄то̄ст, -ости ж *својство или стање оног који је пренапет, оног што је пренапето.*

прена́поран, -рна, -о *испуњен изузетним напором, тежак:* ~ рад.

прена́порно прил. *са изузетним напором:* ~ радити.

прена̀пре̄гнӯт, -а, -о *в. пренапет.*

прена̀прегнӯто̄ст, -ости ж *в. пренапетост.*

прена̀сељен, -а, -о *сувише насељен:* ~ град.

прена̀сељено̄ст, -ости ж *стање оног што је пренасељено.*

пренебрега́вати, -ѐга̄ва̄м *несвр. према пренебрегнути.*

пренѐбрегнути (пренѐбрећи), -ѐбрегне̄м свр. рус. *искључити из вида, занемарити, зајустити:* ~ узроке, ~ сећање.

прѐнежан јек. **прѐњежан,** -жна, -о *сувише, претерано нежан.*

пренема́гало с (м) (мн. с) *онај који се пренемаже, претвара.*

пренема́гати, -ѐма̄же̄м несвр. *в. пренемагати се (1).* ■ ~ **се** *нећкати се (због наводне немоћи и сл.), претварати се.*

пренемо̀ћи (се) (пренѐмоћи (се)), -ѐмогне̄м (се) свр. *клонути, изнемоћи, малаксати.*

пренераżáвати (се), -а̀жа̄ва̄м (се) *несвр. према пренеразити (се).*

пренѐра̄жено прил. *с великим изненађењем, запрепашћено, зањено:* ~ погледати.

пренѐра̄женост, -ости ж *стање оног који је пренеражен, оног што се одликује пренераженошћу.*

пренераже́ње с *пренераженост.*

пренера́зити, -ѐра̄зӣм свр. *изазвати пренераженост, запрепастити, зањити.* – Пренерази га њен болесни изглед. ■ ~ **се** *запрепастити се, зањити се.*

пренѐсен, -ена, -о *који нема буквално значење, фигуративан, метафоричан:* ~ значење, ~ израз.

пренесѐно прил. *фигуративно, метафорично:* ~ употребљена реч.

прѐнѐти јек. **прѐнијети,** -нѐсем (пренѐсем) (аор. пренѐсох и пренѐх јек. пренијех; р. пр. пренео, -ела јек. пренио, -ијела; трп. пренесен и пренет јек. пренијет; пр. пр. пренѐвши јек. пренијевши) свр. **1.** *носећи или возећи пребацити с једног на друго место:* ~ дете с једне на другу обалу. **2.** *изменити место на којем се неко, нешто налази, преместити:* ~ текст с папира у свеску. **3.** фиг. *преместити у мислима, машти из једне средине у другу, у друго доба итд.* – Песма ме пренесе у Кину. **4.** *распространити, раширити; учинити да нешто пређе на другог, да то прими као своју особину, вредност и сл.:* ~ знања на ученике; ~ интересовања на друге области. **5.** *променити правац простирања, деловања нечега:* ~ поглед из собе на улицу. **6. а.** *ставити некоме нешто на терет, оптеретити некога:* ~ кривицу с брата на оца. **б.** *учинити нешто нечијом својином:* ~ имовину са сестре на брата. **в.** *дати поверити некоме нешто:* ~ власт на скупштину с владара. **7.** *предати информацију разговором, писмом, телефоном, радиом итд.:* ~ поруку. **8.** *превести с једног на други језик:* ~ с италијанског на фински. **9.** *представити нешто ликовним средствима на платну, цртежу итд., насликати:* ~ пејзаж на папир. **10.** *задржати дете у утроби дуже од очекиваног термина.* – Пренела је друго дете два дана. ■ ~ **се 1.** *пребацити се с једног на друго место, преместити се:* ~ се с једне на другу страну реке. **2.** *пребацити се у мислима, машти на друго место, у друго време итд.:* ~ се у детињство.

пренеу́годан и **пре̏неугодан,** -дна, -о *сувише неугодан.*

пре̏низак, -иска, -о *сувише низак:* ~ строп.

пре́нос (јек. и прије̏нос) м **1. а.** *преношење, пребацивање с једног места на друго:* ~ терета. **б.** *преношење говора, слике итд. путем радија, телевизије, телефона итд.:* ~ утакмице. **2.** правн. *преношење својине, власништва на другога:* судски ~. **3.** техн. *преношење кретања, окретаја с једног дела механизма на други; механизам који служи за такав рад:* ква̀р у преносу.

пре́носан (јек. и прије̏носан), -сна, -о **1.** *који се преноси, који се може пренети:* ~ крвна освета. **2.** *који служи за преношење;* уп. пренос (3): преносни механизам. **3.** *пренесен (2):* ~ значење.

пренѐсив, -а, -о *који се може преносити:* ~ терет.

пренѐсивост, -ости ж *особина оног што је преносиво.*

пренòсилац, -òсиоца м (ген. мн. -илāцā) *онај који нешто преноси:* ~ грађе, ~ маларије.

пренòсити (се), прènосīм (се) *несвр. према пренети (се).*

прéноснīк (јек. и пријènоснīк) м **а.** *преносилац.* **б.** *звучник; мегафон.*

преноћúвати, -òћујēм и -òћивāм *несвр. према преноћити.*

пренòћити, прènоћīм свр. **1.** *провести ноћ спавајући:* ~ у хотелу. **2.** *остати током ноћи на неком месту.* – Ствари ми преноћиле у гардероби.

прènоћиште с **1.** *место, простор, зграда у којој се ноћи.* **2.** *спавање током ноћи, ноћење.*

пренòшљив, -а, -о *преносив.*

пренòшљивōст, -ости ж *преносивост.*

прènулōст, -ости ж *стање онога који се пренуо из сна, дремежа итд.*

пренумèрант м ист. *претплатник.*

пренумèрантскī и **пренумерàнтскī,** -ā, -ō *који се односи на пренумеранте.*

пренумерáција ж лат. *претплата.*

пренумèрисати, -ишēм свр. и несвр. *претплатити, претплаћивати некога на нешто:* на ~ часопис, ~ на позориште. ■ **~ се** *претплатити се, претплаћивати се на нешто:* ~ на новине.

прènути, -нēм свр. (некога) *трзнути, наљо пробудити:* ~ из сна, ~ из летаргије. ■ **~ се а.** *пробудити се, трзнути се иза сна.* **б.** *трзнути се (из замишљености, мировања), покренути се.*

прènутōст, -ости ж *стање онога који је пренут или се пренуо.*

прèобилан, -лна, -о и **преобúлат,** -а, -о *сувише обилан.*

преобúлатōст и **преобúлнōст,** -ости ж *стање онога што је сувише обилато или обилно.*

прèобиље и **преòбиље** с *веома велико обиље.*

преòбичан, -чна, -о *сувише, претерано обичан.*

преобла́чити (се), прeòблачīм (се) [гл. им. преобла́чење с] *несвр. према преобући (се).*

преòбликовати, -кујēм свр. и несвр. *да(ва)ти нечем другī, другачији облик:* ~ мисао. ■ **~ се** *досе(ва)ти до другачијег облика.* – Та мисао се преобликовала у њему целог месеца.

преобличáвати (се), -йчāвām (се) *несвр. према преобличити (се).*

преобли́чити (се), прeòблйчīм (се) *свр. в. преобликовати (се).*

преображàвалац, -аоца м *онај који преображава.*

преображàвалачкī, -ā, -ō *који се односи на преображаваоце.*

преображáвати (се), -àжāвām (се) *несвр. према преобразити (се).*

прèображај м (инстр. -ем) **1.** *процес мењања неког облика, лика, живог бића итд., метаморфоза.* – Преображај лептира траје више дана. **2.** *последица и резултат преображајног процеса.* – Нови ~ његовог лика нам се није свидео. **3.** *промена, реформа нечега:* ~ економије.

прèображајнī, -ā, -ō *који се односи на преображај:* ~ ток.

преображéње с **1.** *преображај.* **2.** (Прeòбражēње и Преображе́ње) *православни црквени празник који пада 19. августа.*

прèобразба и **преòбразба** ж *в. преображај.*

преобрази́вати (се), -àзујēм (се) *несвр. према преобразити (се).*

преобрáзити, прeòбрāзīм (трп. прeòбрāжен) свр. **а.** *дати другачији лик, другачији изглед, изменити некога или нешто.* – Јутро преобрази пејзаж. **б.** *претворити, изменити у нешто друго.* – Хотел су преобразили у коцкарницу. ■ **~ се а.** *током процеса преображаја добити нов облик.* – Лутке ће се ~ у лептире. **б.** *добити други лик, другачији изглед, променити се.* – Кад сину сунце, поље се преобрази. **в.** *променити расположење.* – Кад угледа девојку, момак се преобрази од среће.

преобрáтити, прeòбрāтīм (трп. прeòбрāћен) свр. **а.** *преокренути, променити у нешто друго, дати нечему други облик или функцију:* ~ штап у полугу. **б.** *утицати да неко измени мишљење, веру итд.:* ~ атеисту у верника. ■ **~ се а.** *преокренути се, променити се у нешто друго.* – Добро се преобрати у зло. **б.** *променити мишљење, веру итд.* – Од цивила преобратио се у ратника.

прèобраћај м *в. преображај.*

преòбраћати (се), -āм (се) *несвр. према преобратити (се).*

преобр́нути (се), -òбрнēм (се) свр. *в. преокренути (се).*

преòбртати (се), -брћēм (се) *несвр. према преобрнути (се).*

преобýвати (се), прeòбўвāм (се) *несвр. према преобути (се).*

прèобука ж **1.** *преоблачење:* обавити преобуку. **2.** *доње рубље које се преоблачи; уопште одећа која се преоблачи:* испеглати преобуку.

преòбути, прèобујēм свр. *променити обућу.* ■ **~ се** *скинувши једну обућу обути другу.*

преобýћи (прeòбўћи), -ýчēм свр. *променити одело, обућу, рубље.* ■ **~ се** *обући се у друго одело, обућу, рубље.*

преовладáвати, -влàдāвām *несвр. према преовладати.*

преовлáдати, -òвлāдām свр. **1.** *превладати, савладати, надјачати.* – Турци преовладају браниоце тврђаве. **2.** *добити превагу, постати доминантан.* – Преовладало је мишљење да треба штрајковати.

преовлађúвати, -влàђујēм *несвр. према преовладати.*

прèодавно прил. *веома давно.*

преодгáјати, прeòдгājām *несвр. према преодгојити.*

преòдгој м *в. преваспитавање.*

преодгòјити, прeòдгојīм свр. *в. преваспитати.*

преодéвати (се), прeòдēвām (се) јек. **преодијèвати (се),** прeòдијевām (се) *несвр. према преодети (се).*

преòденути јек. **преòдјенути,** -нēм (прeòде(с)ти, -òденēм (-òдедēм) јек. прeòдје(с)ти, -òдјенēм (-òдједēм)) свр. *променити одећу.* ■ **~ се** *преобући се, пресвући се.*

прèозбиљан, -љна, -о *сувише озбиљан:* ~ човек, ~ проблем.

прèозбиљно прил. *сувише, превише озбиљно.*

преозбúљнōст, -ости ж *својство или особина онога који је преозбиљан.*

преокрéнути, прeòкрēнēм свр. **1. а.** *окренути на другу, супротну страну:* ~ тањир наопако. **б.** разг. *шивењем преправити тако да сољашња страна постане унутрашња:* ~ капут. **2.** фиг. **а.** *учинити сасвим другачијим, преобратити.* – Пораз преокрену војнике. **б.** *променити задату реч, обећање и сл.* – Ако преокрене и не испуни реч биће неприлика. **в.** *изменити ток нечега:* ~ разговор. ■ **~ се 1. а.** *окренути се с једне на другу страну.* **б.** *претурити се тако да доња страна дође на врх.* **2.** фиг. *претворити се у нешто друго, променити се.* – Преокрену се, од доброг младића поста разбојник.

прèокрēт м **1.** *нови (обично наглао и значајан) заокрет у развоју нечега:* ~ у борби. **2. а.** *наглла промена стања:* ~ у души. **б.** *наглла, велика промена друштвено-политичког уређења, преврат:* историјски ~.

преòкретати (се), -рећēм (се) *несвр. према преокренути (се).*

преокупáција ж лат. **а.** *стање изузетне обузетости нечим, велика брига.* – Љубав му је главна ~. **б.** *основно занимање, главна делатност.* – Тражење несталог рођака поста му ~.

преокýпранōст, -ости ж *преокупација.*

преокупúрати, -ýпирām свр. лат. *обузети, заокупити послом, бригом.* – Тај задатак преокупира нашу пажњу. ■ **~ се**

заокупити се послом, потпуно се посветити нечему. – Преокупирао се проблемима, главу не диже.

прѐопсе̄жан, -жна, -о *сувише опсежан:* ~ роман.

преопсе́жно̄ст, -ости ж *особина оног што је преопсежно.*

преоптѐретити, -ӣм (трп. преоптѐрећен) свр. **а.** *сувише оптеретити стварима:* ~ брод. **б.** фиг. *сувише оптеретити пословима, бригама и сл.:* ~ децу задацима. ■ **~ се а.** *ставити на себе сувише терета.* **б.** фиг. *опхрвати се превеликим бројем послова, бриге и сл.*

преоптерећа́вати (се), -ѐћа̄ва̄м (се) *несвр. према преоптеретити (се).*

преоптѐрећено̄ст, -ости ж *својство или стање оног који је преоптерећен, оног што је преоптерећено:* ~ брода, ~ деце.

преоптереће́ње с **а.** *тежина терета, оптерећење.* **б.** *преоптерећеност.*

преоптерећи́вати (се), -ѐћујем (се) *несвр. према преоптеретити се.*

прѐопшӣран, -рна, -о *сувише опширан.*

преопшӣрно̄ст, -ости ж *особина оног који је преопширан, оног што је преопширно.*

преора́вати, прѐора̄ва̄м *несвр. према преорати.*

прѐорати, прѐорем свр. *обавити орање, ооорати:* ~ њиву.

преорга̀низовати, -зујем свр. и несвр. *поново, другачије организовати:* ~ војску. ■ **~ се** *поново, другачије се организовати.*

преоријента́ција ж лат. *промена оријентације.*

преоријѐнтисати, -ишем свр. и несвр. *усмерити, усмеравати у неком другом правцу (какав рад, акцију, кретање):* ~ привредни ток. ■ **~ се** *одредити, одређивати, прихватити, прихватати другачији правац рада, мишљења итд.*

преосвѐћенӣ, -ога̄ м *титула православног епископа.*

преосвѐћено̄ст, -ости ж *титула епископа, владика (обично са заменицом: ваша, његова).*

преосвѐштено̄ст, -ости ж и **преосвештѐнство** с стклн. *преосвећеност.*

преосѐтљив јек. **преосјѐтљив,** -а, -о *који је сувише осетљив:* ~ малишан.

преосѐтљиво јек. **преосјѐтљиво** прил. *сувише осетљиво:* ~ реаговати.

преосѐтљиво̄ст јек. **преосјѐтљиво̄ст,** -ости ж *особина или стање оног који је преосетљив.*

прѐосећа̄јан јек. **прѐосјећа̄јан,** -јна, -о *који је сувише осећајан.*

преоста́јати, -јем *несвр. према преостати.*

преоста̄лӣ, -а̄, -о̄ *који је остао од веће количине, целине итд.*

преоста́так, -тка м *в. остатак.*

прѐостати, -анем свр. **1.** *в. остати.* – Од оца му имање преостало. **2.** безл. **а.** *остати као последњи део нечега што је трошено.* – Преостало је нешто шећера у џаку. **б.** *остати као једино решење.* – После очеве смрти преостало му је да прода имање.

прѐотѐти, прѐотмем свр. *отети некоме оно што је он отео:* ~ девојку.

прѐотимати, -а̄м *несвр. према преотети.*

прѐотмен јек. **прѐотмјен,** -а, -о *сувише отмен.*

прѐохол, -а, -о *сувише охол.*

прѐоштар, -тра, -о *сувише оштар:* ~ нож, ~ критичар.

прѐоштрити, прѐоштрӣм свр. *сувише наоштрити:* ~ сечиво.

прѐоштро прил. *сувише оштро:* ~ играти фудбал.

пре́пад и **прѐпа̄д** м *изненадни напад; пљачка:* извршити ~; ~ банке.

прѐпадати (се), -а̄м (се) *несвр. према препасти (се).*

пре́паднӣ и **прѐпа̄днӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на препад.*

препаки́вати, -а̀кујем *несвр. према препаковати.*

прѐпаковати, -кујем свр. *наново упаковати:* ~ пакет.

прѐпаметан, -тна, -о *изузетно паметан; сувише, претерано паметан.*

прѐпаприти, -ӣм свр. *претерано запаприти, прељутити:* ~ бибером супу.

препара̀ндија ж лат. арх. *учитељска школа.*

препара̀ндист(а), -е̄ м (мн. -сти) *ученик препарандије.*

препара̀ндисткиња (препара̀ндистица) ж *ученица препарандије.*

препа̀ра̄т, -а́та лат. **1.** хем. **а.** *материја припремљена у лабораторији за испитивање.* **б.** *лабораторијски израђен производ (најчешће у оквиру фабрике):* ~ против инсеката. **2.** *делови живог организма припремљени за испитивање у очигледној настави.*

препа̀ра̄тор и **препара́тор** м **а.** *онај који спрема препарате.* **б.** *стручњак за препарирање (мртвих животиња у музеју и сл.).*

препара́ција ж *припрема, припремање; препарирање.*

препари́ра̄ње с **1.** *гл. и.м. од препарирати.* **2.** *процес обраде препарата.*

препари́рати, -а̀рӣра̄м свр. и несвр. **а.** *припремити, припремати препарате за проучавање или вежбу.* **б.** *заштити, заштићавати тело животиње од распадања помоћу хемикалија итд.:* ~ фазана. **в.** *припремити, припремати неку материју, материјал дајући му одређен облик, особине итд.:* ~ кожу.

препаркӣрати, -а̀ркӣра̄м свр. *поново и другачије паркирати возило.* ■ **~ се** *променити место паркирања возила којим се управља.*

прѐпасати, -ашем свр. *ставити око паса, опасати:* ~ кецељу. ■ **~ се** *опасати се:* ~ се кецељом.

прѐпасти[1], прѐпаднем (аор. прѐпадох, прѐпаде и прѐпаде; р. пр. прѐпао, -ала; пр. пр. прѐпа̄вши; трп. прѐпаднӯт) свр. **1.** *јако уплашити, престрашити (обично изненада).* – Његов глас из мрака ме препаде. **2.** арх. *учинити, извести препад на некога, нешто:* ~ банку. ■ **~ се** *много се преплашити, престрашити се.*

прѐпасти[2] (препа́сти (прѐпа̄сти)), -па́сем свр. *појести све пасуљи, опасти.*

прѐпатити, -ӣм свр. *претрпети, поднети патње.*

пре́пев јек. **пре́пјев** м *у стиховима слободно препевана, преведена песма.*

препева́вати јек. **препјева́вати,** -ѐва̄ва̄м *несвр. према препевати.*

прѐпевати јек. **прѐпјевати,** -а̄м свр. **1.** *превести какво дело у стиховима:* ~ песме Пушкина на српски. **2.** *провести неко време у певању:* ~ ноћ.

препе́глати, прѐпе̄гла̄м свр. *испеглати, опеглати:* ~ панталоне.

пре́пек јек. **пријѐпек** м *в. препеченица.*

прѐпека ж **1.** *јака врућина, жега.* **2.** *в. препеченица.*

прѐпелица и **прѐпелица** ж зоол. *птица селица из пор. јаребица,* Coturnix coturnix.

прѐпелича̄р и **прѐпелича̄р** м *ловачки пас за лов на препелице.*

прѐпеличица и **прѐпеличица** ж *дем. од препелица.*

прѐпеличјӣ (прѐпеличијӣ) и **прѐпеличјӣ** (прѐпеличијӣ), -а̄, -е̄ *који припада препелици, који се односи на препелицу.*

препѐћи (прѐпећи), -ѐчем (3. л. мн. -ѐкӯ; аор. препѐкох, прѐпече; имп. препѐци; р. пр. прѐпекао, -ѐкла (прѐпекла); трп. препѐчен, -ѐна; пр. пр. препѐка̄вши и прѐпека̄вши) свр. **1. а.** *претерано испећи, испржити:* ~ рибу. **б.** *уопште испећи:* ~ месо. **2.** *поновним печењем повећати снагу:* ~ ракију. **3.** *двапут испећи:* ~ циглу. ■ **~ се** *постати тврд и сув од поновног или претераног печења.* – Хлеб се препекао, као камен је.

препечéнац, -нца м рег. *в. двојек.*

препечѐница ж *два (или више) пута препечена ракија.*

препешáчити, препѐшāчӣм јек. **препјешáчити,** препјѐшāчӣм свр. *пешице прећи:* ~ цео пут.

препи́јати (се), прѐпӣјам (се) *несвр. према препити (се).*

препи́лати, прѐпӣлам и **препи́лити,** прѐпӣлӣм свр. *пилом пресећи, пререзати:* ~ греду.

препи́рати, прѐпӣрам *несвр. према препрати.*

прѐпирати се, -рём се несвр. *водити препирку с неким, свађати се.*

прѐпӣрка ж (дат. -рци; ген. мн. -кӣ) *спор у коме се усмено или писмено неко оштро расправља, свађа.*

прéпис м **1.** *преписан текст, копија.* **2.** правн. *писмена изјава дата у присуству власти којом се некоме нешто додељује.*

препи́сати, прѐпӣшем свр. **1.** *поново исписати неки текст копирајући оригинал.* **2.** *одредити болеснику лек или терапију.* **3.** (на кога) *писменом изјавом код власти оставити некоме имовину, имање.*

преписи́вати, -ѝсујем *несвр. према преписати.*

преписѝвāч, -а́ча м (инстр. -а́чем) *онај који преписује.*

преписивà чица ж *женска особа преписивач.*

преписѝвачкӣ, -ā, -ō *који се односи на преписиваче.*

прѐписка и **прéписка** ж **1.** *измена писама с неким, дописивање.* **2.** *скуп свих писама послатих некоме или примљених од некога.*

препита́вати, -ѝтāвам *несвр. према препитати.*

препи́тати, прѐпӣтам свр. *изнова испитати; испитати све до краја:* ~ градиво, ~ цео разред.

прѐпити, прѐпијем свр. **1.** (кога) *дати некоме превише алкохолног пића да попије, опити.* **2.** *прећи се.* ■ ~ **се** *опити се прекомере.*

прѐплавити, -ӣм свр. **1.** *прекрити површину нечега водом, поплавити.* **2.** фиг. **а.** *покрити површину нечега изузетно великом количином чега.* – Гамад преплави собу. **б.** *обузети снажним осећањем.* – Жену преплави туга.

преплављи́вати, -àвљујем *несвр. према преплавити.*

прѐплакати, -ачем свр. *провести неко време плачући:* ~ ноћ.

преплàнути и **прѐпланути,** прѐпланем свр. **1.** *поцрнети од сунца.* **2.** *изгорети, прегорети.* – Хлеб преплану у пећи.

преплáтити, прѐплāтӣм свр. **1.** *платити више него што треба:* ~ рачун. **2. в.** *прећи се.* ■ ~ **се** *купити нешто на претплату, у претплати.* – Претплатио сам се на новине.

преплаћи́вати (се), преплàћујем (се) *несвр. према претплатити (се).*

прѐплашен, -а, -о **1.** *трп. од прећи (се).* **2. а.** *обузет страхом:* на смрт ~ **б.** *који одражава страх:* ~ поглед.

прѐплашено прил. *са страхом, уплашено.*

прѐплашенӧст, -ости ж *стање онога који је прећи.*

прѐплашити, -ӣм свр. *изазвати код некога, у некоме страх, уплашити, престрашити:* ~ дете. ■ ~ **се** *осетити страх, уплашити се:* ~ се у мраку.

преплѐсти (прѐплести), -плѐтем (аор. преплѐтох, прѐплете; имп. преплѐти; р. пр. прѐплео, -ела (прѐплела); трп. преплѐтен, -ена; пр. пр. прѐплевши) свр. **1. а.** *обухватити, обавити нечим гипким, савитљивим:* ~ терасу лозом. **б.** *изукрштати, уплести:* ~ прсте. **в.** *сплести, уплести:* ~ преплетени опанци. **2.** *ударити, опалити:* ~ штапом. **3.** фиг. *нераскидиво, неразмрсиво повезати.* – Утицаји су преплетени неразмрсиво. ■ ~ **се 1.** *испрекрштати се, уплести се, замрсити се.* – Нити су се преплеле у чвор. **2.** фиг. *здружити се, сједињити се.* – Узроци се преплетоше.

прéплет (јек. и пријèплет) **1.** *оно што је преплетено, сплет.* **2.** *распоред нити у тканини.* **3.** *од кајишића исплетени горњи део опанка.*

прѐплетāј м *в. преплет (1, 2).*

прѐплетати (се), -лећем (се) *несвр. према преплести (се).*

преплетènӧст, -ости ж *особина или стање онога што је преплетено.*

преплива́вати, -ѝвāвам *несвр. према препливати.*

прѐпливати, -ām свр. *пливајући прећи:* ~ реку.

прѐплитāј м *в. преплет (1, 2).*

прѐплитати (се), -ићем (се) *несвр. према преплести (се).*

преплòвити, прѐпловӣм свр. *пловећи прећи:* ~ океан.

прѐпљескати, -ām и **препљéскати,** прѐпљескām свр. *јако истући, премлатити.*

прѐпљунути, -нӗм свр. *пребацити нешто пљунувши; надмашити у пљувању.*

преповѝјати, -òвӣјам *несвр. према преповити.*

прѐповити, прѐповӣјем свр. *поново повити:* ~ дете.

препóдне јек. **пријепóдне,** -ева с *време дана од јутра до подне.*

препóднēвнӣ јек. **пријепóдневнӣ,** -ā, -ō *који се односи на преподне, који се дешава или одиграва преподне:* ~ настава, ~ концерт.

прѐподобан и **прèподобан,** -бна, -о рус. **1.** *свет, пресвет, праведан (о свецима).* **2.** (одр.) *титула православног калуђера.*

преподòбити се, -òдобӣм се свр. *направити се, учинити се невин, упреподобити се.*

прèподобнӧст и **преподóбност,** -ости ж *особина онога који се преподобљује, претвара.*

прѐпозитѝван, -вна, -о лингв. *који се ставља испред, који у реченици стоји као препозиција.*

препози́ција ж лат. лингв. *в. предлог.*

препозна́вати (се), -òзнājем (се) (пр. сад. препозна́јући (се)) *несвр. према препознати (се).*

прèпознати, -ām (аор. прèпознадох и прèпознах) свр. **а.** *због промена на некоме, нечему с већим или мањим напором познати, распознати.* – Нисмо се видели годинама али сам је некако препознао. **б.** *уследити, показати у томили људи.* – Препознао бих га међу хиљаду људи. ■ ~ **се** *међусобно се поново познати, распознати се.*

препознàтљив, -а, -о *који се може препознати; уобичајен:* ~ облик; ~ формулација.

прèпојати, -јēм свр. *поново појати.*

препокри́вати, -òкрӣвам *несвр. према препокрити.*

прèпокрити, прѐпокријем свр. **а.** *поново покрити:* ~ кров новим црепом. **б.** *потпуно покрити:* ~ патос.

преполити́рати, -ѝтӣрам свр. *поново исполитирати:* ~ намештај.

преполòвити, -òловӣм (трп. прèполовљен) свр. **а.** *разделити на две половине; поделити у две групе, у две целине:* ~ јабуку; разред. **б.** *умањити за пола.* – Ја сам своје бриге удајом кћери преполовила. ■ ~ **се а.** *разделити се на две половине.* – При дебоби ћелија се прво преполови. **б.** *смањити се за половину.* – Ослабила је у болести, преполовила се.

преполовљáвати (се), -òвљāвам (се) и **преполовљи́вати (се),** -òвљујем (се) *несвр. према преполовити (се).*

преполу́тити (се), -òлӯтӣм (се) свр. *преполовити (се).*

прѐпона ж **1. а.** *оно што спречава кретање, приступ нечему, препрека.* **б.** фиг. *оно што смета обављање посла, сметња.* **в.** спорт. *природна или вештачка запрека на стази којом се трчи, јаше и сл.* **2.** (обично мн). анат. *бразда која спреда дели труп од бутине, слабине* regio inguinalis.

препòнāш, -а́ша м спорт. *тркач у трци са препонама.*

препонàшица ж спорт. *жена препонаш.*

препо̀нашкӣ, -ā, -ō *који се односи на препонаше:* ~ трка.

пре̏понӣзан, -зна, -о *сувише понизан.*

пре̏поница ж **1.** *дем. од препона.* **2.** *препоњача.*

препо̀носан, -сна, -о и **препо̀носит,** -а, -о *сувише поносан.*

пре̏понскӣ, -ā, -ō *који се односи на препоне:* ~ кост; ~ трка.

препо̀њача ж анат. *препонска кост,* os pubis.

препора́ђати (се), -о̀рāђāм (се) *несвр. према препородити (се).*

пре̏порӧд м **а.** *полет, успон који неко или нешто доживљава после периода мировања или назадовања:* ~ нашег клуба; уп. ренесанса.

препоро̀дилац, -иоца м *онај који изазива, остварује препород.*

препоро̀дилачкӣ, -ā, -ō *који се односи на препород и препородиоце:* ~ идеја, ~ рад.

препоро̀дитељ м *препородилац.*

препоро̀дитӗљка ж *женска особа препородитељ.*

препоро̀дитељскӣ, -ā, -ō *препородилачки.*

препоро̀дити, -о̀родӣм (трп. препо̀рођен) свр. *изазвати, оставити препород, оживети, обновити:* ~ привреду, ~ позориште. ■ **~ се а.** *постати живахан, активан; постати другачији, бољи, успешнији.* – После женидбе Марко се препородио. **б.** *оживети, обновити се, активирати се.* – Привреда се препородила у трећем кварталу.

пре̏породнӣ, -ā, -ō **а.** *који се односи на препород:* ~ покрет у култури. **б.** *који доноси, ствара препород:* ~ акција.

препорођа́вати (се), -о̀ђāвāм (се) *несвр. према препородити (се).*

пре̏порођāј м *в. препород.*

препо̀роӧенӧст, -ости ж *стање оног који је препорођен, оно што је препорођено.*

препорођи́вати (се), -о̀ђујēм (се) несвр. *препорођавати (се).*

пре̏порука ж (дат. -ици) **1.** *повољно писмено или усмено мишљење о некоме, нечему изнето с циљем да буде прихваћено:* написати препоруку. **2.** *савет, упутство; жеља:* дати препоруку за учење. **3.** *поштанска пошиљка која се заводи у књиге:* послати писмо као препоруку.

препо̀рӯчен, -а, -о *који је послат као препорука:* ~ писмо.

препоручи́вати (се), -ӯчујēм (се) *несвр. према препоручити (се).*

препору́чити, -о̀рӯчӣм свр. **1.** *дати повољно мишљење о некоме, нечему:* ~ некога за одређен посао. **2.** *посаветовати некога:* ~ некоме да оде на море. ■ **~ се** *поздравити се при растанку.* – Препоручи ми се и оде низ улицу.

препору́чљив, -а, -о *који се може препоручити, који заслужује препоруку:* ~ поступак.

препо̀стити, прѐпостӣм свр. *провести неки период времена у посту:* ~ недељу.

препотѐнтан, -тна, -о **1.** *који је веома потентан; сувише потентан.* **2.** *надмен, дрзак, самовољан.*

препотѐнтно прил. *надмено, дрско.*

препотѐнтнӧст, -ости ж *особина онога који је препотентан.*

препотѐнција ж лат. **1.** *велика потенција, потентност.* **2.** *препотентност, надменост.*

препо̀топнӣ и **препо̀топскӣ,** -ā, -ō **1. а.** *који потиче из времена пре потопа, претпотопни:* ~ човек. **б.** *изумрли:* ~ гмизавац. **2.** фиг. *застарео, старомодан, анахрон, несавремен:* ~ бицикл, ~ шала.

пре̏поштен, -а, -о *сувише поштен.*

прѐправити, -ӣм свр. **а.** *уклонити мане, недостатке, поправити:* ~ одело. **б.** *преиначити, променити:* ~ погонски механизам.

прѐпрāвка ж (дат. -вци; ген. мн. -кӣ) *обично мања поправка нечега, преиначења.*

прѐправљати, -āм *несвр. према прѐправити.*

пре̏прата ж *в. прѝпрата.*

прѐпрати, -перēм (-пѐрēм) свр. *још једном отпрати:* ~ веш.

препре́дати, прѐпрēдāм несвр. **1.** *несвр. према прѐпрести.* **2.** фиг. *водити дуге разговоре, расправљати.*

прѐпреден, -а, -о **а.** *веома лукав, превејан.* **б.** *који одржава лукавост, који је остварен уз лукавост:* ~ осмех, ~ поступак.

препредѐница ж *препредена женска особа.*

препреде́нко м *препредењак.*

прѐпреденӧст (препрѐденӧст), -ости ж *особина онога који је препреден.*

препредѐњāк, -а́ка м *препреден човек, лукавац.*

пре̏прека ж *в. прѐпона (1а, б).*

прѐпрести, -пре́дēм (аор. прѐпредох, пре̏прēде; имп. препре́ди; р. пр. прѐпрео, -ела; трп. прѐпреден, -а; пр. пр. прѐпрēвши) свр. **1.** *још једном отрести.* **2.** *провести време предуго.*

препреча́вати (се), -ѐчāвāм (се) и **препречи́вати (се),** -ѐчујēм (се) *несвр. према прѐпречити (се).*

препре́чити, прѐпрēчӣм јек. **препријѐчити,** прѐпријечӣм свр. **1.** (нешто) **а.** *поставити нешто преко нечега:* ~ брвно преко потока. **б.** *затворити, запречити приступ:* ~ излаз. **в.** *спречити, осујетити:* ~ бекство. **2.** непрел. *поћи попреко:* ~ пољем. ■ **~ се а.** *поставити се попреко.* – У грлу му се препречила коска. **б.** *стати некоме на пут, на пролаз.* – Препречио сам му се на стази.

прѐпржити, -ӣм (трп. прѐпржен) свр. **а.** *испржити више него што је потребно:* ~ јаја. **б.** *употпе испржити.* – Препржи мало меса за вечеру. ■ **~ се** *испржити се више него што је потребно.* – На јакој ватри гљиве се препрже.

преприча́вати, -ѝчāвāм *несвр. према прѐпричати.*

препри́чати, прѐпрѝчāм свр. *рећи, испричати својим речима оно што је прочитано, виђено или чуто:* ~ роман, ~ филм.

препрода́вати, -о̀дāјēм (имп. препрода́ји; пр. сад. препрода́јӯћи) *несвр. према прѐпродати.*

препрода́вац, -вца и **препродàвāч,** -а́ча м *онај који прѐпрода је или се бави прѐпродајом.*

препродавàчица ж *женска особа прѐпродавац.*

пре̏препродаја ж *продаја нечега што је раније купљено.*

препро̀дати, -āм (препрода́мо и препро̀дāмо; 3. л. мн. препро̀дајӯ) свр. *продати нешто што је купљено.*

препро̀сити, прѐпросӣм свр. *испросити већ раније од другога испрошену девојку.*

прѐпузати, -ужēм и **препу́зити,** прѐпӯзӣм свр. *пужући, пузећи прећи:* ~ чистину.

прѐпукао, -кла, -о **1.** *р. пр. од прѐпући.* **2.** фиг. *промукао:* ~ глас.

прѐпукнути *в. прѐпући.*

прѐпун и **пре̏пун,** -а, -о *дупке пун, пун до краја; претерано пун:* ~ вагон путника, ~ кош кукуруза.

прѐпунити, -ӣм свр. *сувише напунити:* ~ кутију играчкама. ■ **~ се** *сувише се напунити.* – фиг. Срце јој се препунило тугом.

прѐпунӧст и **пре̏пунӧст,** -ости ж *стање онога што је прѐпуно.*

препуња́вати (се), -ѭња̄вāм (се), **препу́њати (се),** прѐпӯњāм (се) и **препуњи́вати (се),** -ѭњујēм (се) *несвр. према прѐпунити (се).*

прѐпуњенӧст, -ости ж *стање онога што је прѐпуњено.*

препу́стити (прѐпустити), прѐпустӣм (трп. прѐпуштен) свр. **1.** *уступити, оставити, дати некоме да располаже нечим, да се нечим користи:* ~ имање. **2.** *оставити некога да ради шта хо-*

ће, да се сналази како уме: ~ судбини. ■ ~ **се** *предати се некоме, нечему:* ~ Препустила се љубавнику. Препустио се ракији.

препутòвати, -ујем свр. *прећи путујући, пропутовати:* ~ континент.

прèпући и **прèпукнути,** прèпукнēм (аор. прèпукох (прèпукнух), прèпуче (прȅпукнӯ); р. пр. прèпукао, -кла (прèпукнуо, -ула); пр. пр. прèпукāвши (прèпукнӯвши)) свр. **1.** *пући, распрснути се, сломити се услед претераног дејства неке силе и сл.* **2.** фиг. *превршити меру.* – У њему препукну од беса. • **срце му препукну** 1) *сломи га жалост, несрећа.* 2) *најречац умре од туге.*

препуцáвати (се), -ујцāвам (се) *несвр. према препуцати (се).*

прèпуцати, -ām свр. *неко време јако, оштро пуцати.* ■ ~ **се** **1.** *пуцати једно на друго.* **2.** фиг. *посвађати се.* – Препуцали су се преко новина.

препýштати (се), прèпӯштāм (се) *несвр. према препустити (се).*

прèпуштенòст, -ости ж *стање онога који је препуштен, онога што је препуштено само себи, стање онога који се препустио.*

прèрада ж **а.** *преобраћање, измена нечега радом, довођење у стање за употребу:* ~ метала, ~ воћа; ~ капута. **б.** *оправка, преправка.*

прèрадикāлан, -лна, -о *сувише радикалан.*

прерáдити, прèрāдīм (трп. прèрāђен) свр. **1. а.** *подврћи обради, дати другачији облик, припремити за даљи процес или употребу:* ~ дрво, ~ памук. **б.** *преобразити путем каквог процеса:* ~ храну у желуцу. **2. а.** *поправити, преправити:* ~ оружје. **б.** *изменити, променити:* ~ драму. ■ ~ **се** *претерано радити, преморити се од великог рада.*

прèрадни, -ā, -ō *који се односи на прераду.*

прèрадовати се, -дујем се свр. *јако се радовати; претерано се радовати.*

прèрадостан, -сна, -о *веома радостан; који изазива превелику радост; сувише радостан:* ~ дечак; ~ поглед; ~ догађај.

прерàђевина и **прерађèвина** ж *оно што је добијено процесом прераде, оно што служи за даљу прераду.*

прèрāђенòст, -ости ж **а.** *стање онога што је прерађено у извесном степену:* ~ дрвета. **б.** *стање онога ко је изморен, исцрпљен дуготрајним претераним радом:* ~ радника.

прерађивáти (се), -àђујем (се) *несвр. према прерадити (се).*

прерађивāч, -áча м (инстр. -áчем) *онај који нешто прерађује:* ~ метала, индустријски ~.

прерађѝвāчки, -ā, -ō *који се односи на прерађиваче:* ~ индустрија.

прèран и **прȅран,** -а, -о *веома ран; претерано ран:* ~ полазак; ~ закључак.

прèранити, -ӣм свр. *доћи, појавити се пре времена; учинити нешто прерано.*

прèрано и **прȅрано** прил. *превише рано:* ~ доћи.

прèрасподела јек. **прèрасподјела** ж *нова, другачија расподела:* ~ средстава.

прерасподéлити, -òдēлīм јек. **прерасподијèлити,** -òдијелīм свр. *обавити нову, другачију расподелу; расподелити уопште:* ~ улоге. ■ ~ **се** *обавити прерасподелу између себе.*

прераспоредити, -òрēдīм свр. *извршити нов распоред:* ~ улоге. ■ ~ **се** *извршити нов распоред између себе.*

прераспоређивати (се), -èђујем (се) *несвр. према прерасподелити (се).*

прерáстати, прèрāстāм *несвр. према прерасти.*

прерáсти (прèрāсти), -рáстēм (аор. прерáстох, прȅрāсте; р. пр. прèрāстао, -áсла (прèрāсла); пр. пр. прерáстāвши и прèрāстāвши) свр. **1.** *надмашити, престићи у расту.* – Драган је прерастао брата. **2.** фиг. *надмашити у развоју одређену меру, постати моћнији, јачи, снажнији.* – Наша производња је прерасла уско тржиште. **3.** *престарити.* – Девојка је прерасла, а није се удала. **4.** фиг. *развојем постати нешто друго (обично више, значајније).* – Смотра је прерасла у фестивал.

прерачуна́вати (се), -ујнāвам (се) *несвр. према прерачунати (се).*

прерачȕнати, -ām (прерачунáмо и прерачȕнāмо) свр. **1. а.** *избројати, сабрати све једно за другим:* ~ дугове. **б.** *поново израчунати.* – Прерачунај издатке још једном. **2.** *вредност исказану у једном мерилу, претворити у друго:* ~ у новим мерама. ■ ~ **се** *пребацити се у рачуну, очекивању, процени и сл.* – Прерачунао сам се, потрошили смо мање средстава.

прерашћѝвати, -āшћујем *несвр. према прерасти.*

пререгистра́ција ж *поновна, измењена регистрација:* ~ возила.

прерèгистровати, -рујем свр. *извршити промену регистрације.*

прȅрēдак и **прере́дак** јек. **прȅриједак** и **преријèдак,** -етка, -о *сувише редак.*

пре́рез и **прèрез** м *резултат пререзивања; место где је нешто пререзано, пресек.*

прèрезати, -ежēм свр. **1.** *режући пресећи надвоје:* ~ жиле, ~ стабло. **2.** *представљајући препреку прекинути нешто.* – Поток је пререзао стазу.

пререзѝвати, -èзујем *несвр. према пререзати.*

прȅрētко и **прере́тко** јек. **прȅријетко** и **прерijèтко** *сувише ретко.*

пререшèтати, -āм свр. **а.** *решетајући прочистити.* **б.** фиг. *исцрпно испитати.* – Наставник је пререшетао разред из једначина.

прерѝвати, прèрӣвāм *несвр. према прерити.*

прȅрија ж фр. *пространи предео обрастао нижом травом у Северној Америци.*

прȅријскӣ, -ā, -ō **1.** *који се односи на прерију.* **2.** *као део имена животиња и биљака које живе у прерији:* ~ вук.

прерѝљати, -āм и **прерѝљати,** прèрӣљāм свр. *риљањем прекопати земљу.*

прèрити, прȅријēм (прерòвати, прèрујем и прерòвити, прèровӣм) свр. *ријући прекопати земљу.*

прерогàтӣв, -ива м (обично у мн.) лат. правн. *посебно, искључиво право државног органа или лица на високом положају у државној управи:* председникови прерогативи.

прерòдити, прèродӣм свр. *сувише, преко мере родити.* – Јабуке су прородиле ове године.

прерòнити, прèронӣм свр. *ронећи стићи с једне на другу обалу:* ~ канал.

прерȕмен, -èна, -о *јако румен; сувише румен:* пупољак ~.

преручѝвати, -ујчујем *несвр. према преручити.*

прерȕчити, прèрӯчӣм свр. *пресути, прелити из једног суда (вреће и сл.) у други:* ~ вино, ~ жито.

прерушáвати (се), -ујшāвам (се) (прерушѝвати (се), -ујшујем (се)) *несвр. према прерушити (се).*

прèрушити, -ӣм (трп. прèрушен) свр. *обући у друго одело, преобући (обично да би се неко измењеним изгледом прерушеног преварио, улашио итд.):* ~ у војника. ■ ~ **се** *обући се у друго одело, преобући се (обично да би се неко преварио, улашио итд.):* ~ у просјака.

прȅс м фр. *дневна штампа; новина ри, новинарство.*

прȅса ж фр. *справа за притискање, ињечење.* • **хидраулична** ~ физ. *машина у којој се ствара висок физички притисак путем потискивања течности.* **штампарска** ~ *справа за отискивање слова на папир.*

пресавѝјати (се), -àвӣјам (се) *несвр. према пресавити (се).*

пресàвити, прèсавијēм (имп. пресàвӣ; р. пр. прѐсавио, -ӣла; трп. пресавӣјен, -ѐна) свр. прел. *савити двоструко или вишеструко један део преко другōг; уопште савити:* ~ табак папира; ~ лист. ■ **~ се 1. а.** *савити се.* – Папир се пресавио од старости. **б.** *савити се преко нечега.* – Жена се пресавије преко постеље. **2.** *пōгнути се, згрбити се.* – Старац се пресавио и тако корача.

прéсад (јек. и прèсад) м и **прѐсада** ж *биље (обично поврће) које се пресађује.*

пресáдити, прèсāдӣм свр. **1.** *ископавши целу биљку посадити је на друго место:* ~ орах. **2.** фиг. **а.** *пребацити у другу средину, на нов положај:* ~ службеника на нову дужност. **б.** *пренети, увести у нову средину:* ~ идеје.

прѐсаднӣ, -ā, -ō *који служи за пресађивање:* ~ лук.

пресађи́вати, -àђујēм *несвр. према пресадити.*

пресàлдумити, -ӣм и **пресалду́мити,** -àлдӯмӣм свр. тур. **1.** *прећи преко воде:* ~ реку. **2.** фиг. *прећи на другу страну; променити мишљење.* – Пресалдумио човек, другачије мисли. ■ **~ се 1.** *пресалдумити (2).* – Пресалдумио сам се, путовању мада нисам планирао. **2.** *пристати уз некога.* – Сви се пресалдумише уз вођу.

пресáљати, прèсāљām *несвр. према пресолити.*

пресами́тити, -àмӣтӣм (трп. пресàмӣћен) свр. *пресавити, превити.* ■ **~ се** *пресавити се; пōгнути се, пōгрбити се.*

пресàмӣћенōст, -ости ж *стање или особина онога који је пресамићен, онога што је пресамићено.*

пресамићи́вати (се), -ићујēм (се) *несвр. према пресамитити (се).*

прéсан јек. **прèсан,** -сна, -о **1. а.** *некуван, непечен, неосушен, сиров:* ~ месо, ~ јаје, ~ воће. **б.** *који није до краја скуван, испечен, осушен:* ~ шницла. **в.** *нерафинисан:* ~ кожа. **2. а.** *који је без одговарајућег, карактеристичног укуса (јер је скуван с недовољно соли, зачина итд.):* ~ јело. **б.** *који није укисељен:* ~ хлеб. **3.** фиг. **а.** *који није довољно уметнички уобличен; баналан, вулгаран:* ~ драма, ~ прича. **б.** *некултуран, необразован, прост:* ~ карактер.

пресáњати, прèсāњām свр. *провести у сну:* ~ ноћ.

пресàоница и **прèсаоница** ж *фабричко одељење у којем се пресује.*

пресàхнути, прèсахнēм свр. **1.** *пресушити, исушити се.* – Поток је крајем лета пресахнуо. **2.** *изгубити влажност.* – Очи му пресахнуше од туге. **3.** фиг. *нестати, изгубити се.* – У мени су пресахнула сећања.

пресахњи́вати, -àхњујēм *несвр. према пресахнути.*

пресбѝрō, -òа м фр. *установа, служба за давање информација медијима:* владин ~, олимпијски ~.

пресва́јати, прèсвājām *несвр. према пресвојити.*

прѐсвēт, -а, -о *изнад свега свет (као епитет уз речи које означују божанство или предмет религиозног култа):* ~ богородица, ~ икона.

прѐсвētао јек. **прѐсвијетао,** -тла, -о **1.** *претерано светао.* **2.** (одр.) **а.** *атрибут у титулама световних и црквених великодостојника:* ~ цар, ~ владика. **б.** (у именичкој служби) *титула световног или црквеног великодостојника.* – Пресветли прође олтару.

прѐсвислōст, -ости ж *стање онога који је îотово пресвиснуо.*

прѐсвиснути, -нēм (аор. прѐсвиснух, прѐсвиснӯ (прѐсвискох, прѐсвиште / прѐсвиште); р. пр. прѐсвиснуо, -ула (прѐсвискао, -сла)) свр. **а.** *изгубити свест, онесвестити се.* **б.** *најрасно умрети од туге, бола и сл.*

прѐсвлака ж (дат. -аци) **1.** *материјал којим се нешто пресвлачи, покрива; предмет од тканине, коже и сл. којим се нешто пресвлачи, покрива, ради заштите:* ауто ~. **2.** *одећа, рубље које се пресвлачи, преобука:* покојникова ~. **3.** *пресвлачење:* обавити пресвлаку.

пресвла́чити (се), прèсвлāчӣм (се) [гл. им. пресвла́чēње с] *несвр. према пресвући (се).*

пресвòдити, прèсводӣм свр. архит. *подићи свод преко нечега:* ~ реку мостом.

пресвођи́вати, -ōђујēм *несвр. према пресводити.*

пресвòјити, прèсвојӣм свр. *надвладати, обузети, обухватити.* – Пресвојила га је жалост.

пресву́ћи (прèсвӯћи), -ву́чēм (3. л. мн. -ву́кӯ; аор. пресву́кох, прѐсвӯче; имп. пресву́ци; р. пр. прѐсвӯкао, пресву́кла (прѐсвӯкла); трп. пресву́чен, -а; пр. пр. пресву́кāвши и прѐсвӯкāвши) свр. **1.** *скинути једну одећу, рубље и навући друго, преобући:* ~ болесника. **2. а.** *ставити пресвлаку, покрити пресвлаком:* ~ фотеље дамастом. **б.** *ставити поставу:* ~ капут. ■ **~ се 1.** *скинути једну одећу, рубље и обући на себе другу, преобући се.* **2.** зоол. **а.** *преобразити се у току развоја.* – Гусенице се пресвлаче више пута док не постану лептири. **б.** *скинути одбацити, стари, одумрли слој коже.* – Змије се пресвлаче док расту.

пресèдāн, -áна м фр. *случај који служи као пример или оправдање за друге, доцније случајеве.* – Поништење одлуке је ~ на који ће се позивати каснији кривци.

пресéдати, прèсēдām и **прѐседати,** -āм јек. **пресjéдати,** прèсjēдām и **прѐсjедати,** -āм (јек. и пресијèдати) несвр. *прелазити на путовању из једног возила у друго.*

пресèдети јек. **пресjèдjети** (пресjèдити), -дӣм свр. **а.** *провести неко време седећи:* ~ јутро. **б.** *провести неко време радећи, учећи у седећем положају.* – Преседео је недељу спремајући испит.

преседла́вати, -èдлāвām *несвр. према преседлати.*

пресèдлати, -āм свр. *поново оседлати:* ~ коња.

прѐседлина и **прѐседлица** ж геогр. *улегнуће између две узвисине.*

пресијáвати, -èјāвām јек. **пресијáвати,** -ијāвām *несвр. према пресејати.*

прѐсејати јек. **прѐсијати,** -јēм свр. **1.** *изнова посејати семе.* **2.** *изнова просејати брашно.*

прéсек јек. **прéсjек** м **1.** *акција и резултат акције пресецања нечега.* **2. а.** *равна површина по којој је пресечен какав предмет (стварно или на цртежу):* попречни ~. **б.** фиг. *сажета слика, лик, приказ и сл. одређене појаве, развоја, идеје, прегледа:* историјски ~.

пресèлити, прèселӣм (трп. прѐсељен) свр. **1. а.** *преместити некога из једног места становања у друго.* ~ породицу из Панчева у Земун. **б.** *пребацити возилом нечије ствари приликом селидбе:* ~ камионом. **2.** *в. преселити се.* – Преселио сам из Београда у Уб. ■ **~ се а.** *променити место становања.* – Преселити се из Горње у Доњу варош. **б.** *променити место боравка (о птицама).* – Ласте су се преселиле на југ. • **~ се у (на) други свет (у вечност)** *умрети.*

пресељáвати (се), -èљāвām (се) (пресељи́вати (се), -èљујēм (се)) *несвр. према преселити (се).*

пресељéње с *промена места становања, селидба.*

прѐсести јек. **прѐсjести,** -еднēм (-едēм) свр. **1.** *током путовања променити возило.* **2. а.** *запети, заштати у грлу (о речи, залогају).* **б.** фиг. *лоше проћи, настрадати (због грешке, кривице и сл.).* – Пресешће ти то што си учинио!

прѐсећи јек. **прѐсjећи,** -éчēм (3. л. мн. -éкӯ; аор. прѐс(j)екох, прѐсēче јек. прѐсијече; имп. пресéци јек. пресијèци; р. пр. прѐс(j)екао, -кла; трп. прѐс(j)ечен, -а) свр. **1.** *сечењем преполовити, расећи надвоје:* ~ стабло. **2. а.** *прећи најкраћим путем, поред нечега:* ~ улицу. **б.** *прећи поред неког, нечега.* – Жена пресече пут мушкарцу. **3. а.** *спречити, онемогућити какву радњу, ток, развој нечега:* ~ везу, ~ снабдевање. **б.** *раскинути пријатељство, љубав.* – Пера пресече с Вером. **4.** *прекинути некога у говору.* – Драган пресече Милу у сред речи. **5.** *прекинути пиће јелом или другим пићем.* – Пресече ракију вињаком. **6.** безл. фиг. *јако заболети.* – Нешто ме пресече у грудима. **7.** карт. **а.** *преполовити пре игре сноп карата и горњи део ставити одоздо.* **б.** *тући адутом другу карту у игри.* ■ **~ се** *наћи се прекинути, престати неко време с деловањем.* – Пресекао сам се у

сред посла. • ~ **некога погледом (оком)** *оштро погледати.* ~ **опкладу (погодбу)** *каже се кад се двојица кладе или погађају, па трећи њихово руковање „пресече" као знак обострано прихваћене обавезе.* ~ **чвор,** ~ **мачем** фиг. *брзо, смело, одлучно решити какво питање.* **пресекле му се ноге (колена)** *каже се када неко у великом узбуђењу или страху клеца.*

пресе́цати (се), прѐсēцām (се) јек. **пресијецати (се),** прѐсијецām (се) *несвр. према пресећи (се).*

прѐсечнӣ јек. **прѐсјечнӣ,** -ā, -ō *који се односи на пресек:* ~ површина.

прѐсигӯран, -рна, -о *сувише сигуран.*

прѐсија ж лат. *притисак, присиљавање, присила:* вршити пресију.

пресија́вати[1] *в. пресејавати.*

пресија́вати[2], **-ијāвāм** несвр. *светлуцати, сјајити.* – Сунце пресијава кроз крошње. ■ ~ **се** *сијати (се), блескати (се).* – Вода се пресијава на сунцу.

прѐсилити се, -ӣм свр. *постати превише силан, силовит, обестан.*

прѐсипати (се), -āм (се) *несвр. према пресути (се).*

прѐсисати, -āм и -ишēм свр. **а.** *сувише посисати.* – Дете је пресисало. **б.** *сувише упити, убризгати.* – Мотор је пресисао. ■ ~ **се** *пресисати (а).* – Беба се пресисала млека.

прѐсит, -а, -о *јако сит, претерано сит.*

прѐситан, -тна, -о *превише ситан.*

прѐситити, -ӣм свр. **1.** *претерано заситити:* ~ печењем. **2.** фиг. **а.** *учинити препуним чега.* – Књижевност је пресићена лошом поезијом. **б.** *учинити равнодушним због претеране понуде.* – Пресићени су узбуђењима све их замара. ■ ~ **се 1.** *сувише се заситити:* ~ се чорбом. **2.** фиг. *осетити замор због претеране понуде нечега или претераног уживања у нечему:* ~ љубављу. **3.** *упити у себе нешто у претераној количини.* – Тло је пресићено влагом.

прѐситōст, -ости ж *стање оног који је пресит.*

прѐсићенōст, -ости ж *ситост.*

пресјајива́ти се, -ајујēм се несвр. *одавати јаку светлост, сјајити се, блистати се.*

прѐсјати, -āм свр. *престати сјати.*

прескáкало с и м (мн. с) *онај који прескаче.*

прескáкати (се), прѐскāчēм (се) *несвр. према прескочити (се).*

прескакӯтати, -ākућēм (-ӯтāм) свр. *скакућући прећи известан простор:* ~ собу.

прѐскок и **прéскок** (јек. и пријѐскок) м *скок преко нечега.*

прескòчити, прѐскочīм свр. **1.** *начинивши скок прелетети некога, нешто:* ~ поток, ~ дете. **2.** фиг. **а.** *испустити, изоставити део текста у читању:* ~ поглавље. **б.** *у бројању, потражњи, испитивању случајно или намерно не узети нешто у обзир, не прегледати итд.* – У рацији су прескочене неке куће. **3.** *скочити више од других, надскочити:* ~ остале скакаче. **4.** фиг. **а.** *надмашити, надвисити.* – Знањем је прескочио остале службенике. **б.** *напредовати пре других:* ~ колеге у канцеларији. **в.** *прећи старосну границу:* ~ стоту годину. ■ ~ **се а.** *скочити једно преко другога.* – Пошто се више пута прескоче, дечаци играју јурке. **б.** фиг. *надмашити самога себе.* – Амбициозан је толико да би се прескочио кад би то било могуће.

прѐскроман, -мна, -о *сувише скроман.*

прѐскӯп, -а, -о *сувише скуп.*

прѐслаб, -а, -о *сувише слаб.*

прѐслава ж **1.** *друга, споредна крсна слава.* **2.** *сеоска слава.*

пресла́гати (се), прѐслāжēм (се) *несвр. према пресложити (се).*

прѐсладак, -атка, -о *сувише сладак.*

пресла́дити, прѐслāдīм свр. *превише засладити:* ~ кафу.

преслађи́вати, -ађујēм *несвр. према пресладити.*

прѐслāн, -а, -о *сувише слан.*

пресликáвати (се), -ӣкāвāм (се) *несвр. према пресликати (се).*

прѐсликати, -āм свр. **1.** *начинити копију (имитацију) неке слике, цртежа и сл.* **2.** *приказати у књижевном делу тежећи што већој објективности описа.* ■ ~ **се** *појавити се у виду одраза, копије и сл.* – Његов лик се пресликао у води.

преслӣка́ч, -а́ча м *слика која је могуће пресликати, отиснути на неку подлогу.*

прѐслица ж *једноставна дрвена направа за предење.*

пресличѐтина ж *пеј. од преслица.*

прѐсличица ж *дем. од преслица.*

преслиша́вати (се), -ӣшāвāм (се) *несвр. према преслишати (се).*

прѐслишати, -āм свр. **1. а.** *испитати сведока, кривца, саслушати.* **б.** фиг. *победити, поразити у тимском спорту.* **2.** *усмено испитати некога проверавајући његово знање:* ~ из математике. ■ ~ **се** *испитати своје знање излажући градиво наглас.*

прѐслободан, -дна, -о *сувише слободан.*

преслòжити, прѐсложīм свр. *поново сложити:* ~ текст због грешке. ■ ~ **се** *поново се сложити у одређен лик, фигуру и сл.* – Калеидоскоп се пресложи сваким новим покретом.

преслуша́вати, -ӯшāвāм *несвр. према преслушати.*

прѐслушати, -āм свр. **1.** *преслишати (1а).* **2.** *саслушати у целини, до краја:* ~ плочу.

прѐсмело јек. **прѐсмјело** прил. *сувише смело.*

прѐсмео, -ела, -о јек. **прѐсмио** и **прѐсмјел,** -јела, -о *сувише смео.*

прѐсмион, -а, -о *сувише смион.*

преснима́вати, -ӣмāвāм *несвр. према преснимити.*

преснӣмити, прѐснīмīм (трп. прѐснīмљен) свр. **а.** *поново снимити:* ~ фотографију, ~ песму са радија. **б.** *снимити.* – Преснимио бих цео догађај, да је могуће.

преснòћа ж *својство или стање онога што је пресно:* ~ хлеба.

прѐсовати, прѐсујēм несвр. и свр. нем. *притискати, притиснути:* ~ лишће у хербаријуму.

прѐсолац, -лца м *слана вода у којој се држи сир, којом се прелива риба ради чувања и сл.*

пресòлити, прѐсолīм (трп. прѐсољен) свр. **1.** *сувише посолити:* ~ гулаш. **2.** фиг. *претерати у нечему.* – Пресолио је мало причу, не верујем му више.

пресољава́ти, -ољāвāм *несвр. према пресолити.*

преспа́вати, прѐспāвāм свр. **1.** *спавајући провести ноћ, преноћити:* ~ у хотелу. **2.** *не пробудити се у одређени час:* ~ буђење. **3. а.** *провести у спавању:* ~ ноћ. **б.** *провести зиму у спавању (о неким животињама).* **4.** *спавајући не чути нешто:* ~ будилицу. **5.** фиг. *преживети у миру, тишини:* ~ рат.

преспављи́вати, преспāвљујēм *несвр. према преспавати.*

прѐспати, прѐспīм свр. *в. преспаваши.*

прѐспокојан, -јна, -о *сувише спокојан.*

прѐсрести, -етнēм (-етēм) свр. **1. а.** *приметивши некога кренути му у сусрет и срести се с њим.* – Он ме пресрете на улици. **б.** *набасати на некога.* – Милиција је случајно пресрела лопове. **2.** *изаћи некоме у сусрет.* – На улазу у кућу са свећом нас пресрете домаћица. **3.** *одговорити или упутити некоме речи:* ~ поздравом.

прѐсретан, -тна, -о *в. срећан.*

прѐсретати, -ећēм *несвр. према пресрести.*

прѐсрећан, -ћна, -о *изузетно, веома срећан.*

прѐставити се, -ӣм се свр. *исӣуститӣи дӯшу, умрети.*

прѐстајати, -јӗм *несвр. ӣрема ӣрестаӣи.*

прѐстајати, прѐстӧјӣм свр. *ӣровести стоједни:* ~ путовање у возу.

прѐстанак, -анка м *завршеӣак, ӣрекид неке радње, стања, дешавања итд.:* ~ радног односа, ~ борбе.

прѐстар, -а, -о *сувише стар; јако стар:* ~ за школу; ~ човек.

прѐстарелӧст јек. **прѐстарјелӧст,** -ости ж *особина оноѓа коју је ӣрестарео, оноѓа шӣо је ӣрестарело.*

прѐстарео, -ела, -о јек. **прѐстарио,** -рјела, -о *сувише стар.*

прѐстарети јек. **прѐстарјети,** -рӣм свр. *в. ӣрестарӣи.*

прѐстарити, -ӣм свр. **1.** *јако остарӣи, оронути.* **2.** *бити старијеӣ узраста од ӣотребноӣ, ӣрописаноӣ и сл.:* ~ за војску.

прѐстати, -анӗм (аор. прѐстадох и прѐстах) свр. **1.** *ӣрекинӯти, завршити какву активност, рад, занимање, изаћи из каквоӣ стања.* – Престао је да пише. Престала је да ме боли глава. **2.** *стаӣи.* – Снег је престао.

прѐсти, пре́дӗм (аор. прѐдох; р. пр. прѐо, прѐла; трп. прѐден, -а; пр. сад. пре́дӯћи) несвр. [гл. им. пре́дӗње с] **1.** *ӯӣредајући вреӣеном или ӣрстима ӣравити нити:* ~ вуну, ~ кудељу. **2.** *ӣлести ӣаучину.* – Паук преде мрежу. **3.** *исӯшӣаӣи ниске, шихе звуке услед задовољства.* – Мачак преде крај камина. **4.** фиг. *шихо ӣоворити или ӣевушити.* – Деда преде причу о змајевима. **5.** фиг. *радити савршено, ритмично, с уједначеним ӣактовима (о аӯтомобилском или друѓом моӣору).* – Чуо је како мотор благо преде кад га је возач поново упалио. ■ **~ се** *в. ӯӣредаӣи се.*

прѐстигнути *в. ӣрѐстићи.*

прѐстӣж, -и́жа и **пре́стиж,** -а м фр. *ӯгледа који неко има у одређеној социјалној средини:* уметнички ~, питање престижа.

прѐстӣжан и **пре́стижан,** -жна, -о *ӯгледан, цењен:* ~ награда.

прѐстизати, -ижӗм *несвр. ӣрема ӣрестићи (ӣрестӣгнӯти).* ■ **~ се** *ӣретицаӣи један друѓоѓ у неком такмичењу.* – Возећи бицикле они се сваки час престижу.

престилиза́ција ж лат. *стилско мењање:* ~ текста, ~ представе.

престилизи́рати, -ӣзӣра́м свр. и несвр. *в. ӣрестилизоваӣи.*

прѐстӣлизовати, -зујӗм свр. и несвр. *стилски ӣромениӣи, мењаӣи:* ~ сцену.

прѐстићи (прѐстигнути), -игнӗм (аор. прѐстигох (прѐстигнух), прѐстиже и прѐстиже (прѐстигнӯ)); р. пр. прѐстигао, -гла (прѐстигнуо, -нула); пр. пр. прѐстигӑвши (прѐстигнӯвши)) свр. **1. а.** *крећући се у истом смеру ӣретећи некоѓа.* – Брзајући дечак престиже колону. Аутобус је престигао бициклисте. **б.** *ӣредухиӣрити.* – Хтео сам да пишем брату, али ме отац престиже и посла писмо. **2.** *ӣостићи већи успех, чин итд. у ӣорећењу с неким.* – Многе колеге су ме престигле у служби.

пре́стӧ, -ола (јек. и прије́стӧ) м **1.** *владарска свечана столица, симбол њеѓове власӣи и моћи.* **2.** фиг. *држава и државна власӣ.* **3.** *висок четвороуѓаони сӣо у ӣравославној цркви који стоји ӣред олӣаром.* • **ступити (доћи, попети се, сести** итд.**) на престо** *ӣочеӣи владаӣи.* **свргнути (смаћи) с престола** *срушиӣи с власӣи.*

пре́столовати јек. **прије́столовати,** -лујӗм несвр. *владаӣи као владар с ӣрестола.*

престолона́следнӣк јек. **престолона́сљеднӣк** м *наследник ӣрестола.*

престолона́следница јек. **престолона́сљедница** ж *наследница ӣрестола.*

пре́стоље и **пре́стӧље** јек. **прије́стоље** и **прије́стӧље** с *в. ӣресӣо (1).*

пре́стӧнӣ и **пре́стонӣ** јек. **прије́стӧнӣ** и **прије́стонӣ,** -а́, -ӧ *који се односи на ӣресӣо(л), који је у вези с њим:* ~ дворана, ~ град.

пре́стӧница и **пре́стоница** јек. **прије́стӧница** и **прије́стоница** ж *ӣрад у којем сталнo борави владар; ӣлавни ӣрад државе.* – Лондон је ~ Британије, а Париз Француске.

пре́стӧничкӣ и **пре́стоничкӣ** јек. **прије́стӧничкӣ** и **прије́стоничкӣ,** -а́, -ӧ *који се односи на ӣрестоницу, који је у вези с њом:* ~ град, ~ штампа.

престра́вити, прѐстрӑвӣм (трп. прѐстрӑвљен) свр. *јако ӯӣлашиӣи, ӣрестрашиӣи:* ~ дете. ■ **~ се** *јако се ӯӣлашиӣи:* ~ се од маске.

прѐстрӑвљено прил. *с великим страхом, ӣрестрашено:* ~ погледати.

прѐстрӑвљенӧст, -ости ж *стање оноѓа ко је ӣрестрављен.*

прѐстрашен, -а, -о **а.** *јако ӯӣлашен, ӣрестрављен.* **б.** *који изражава ӣрестрашеност.*

прѐстрашено прил. *ӣрестрављено.*

прѐстрашенӧст, -ости ж *стање оноѓа који је ӣрестрашен.*

прѐстрашити, -ӣм свр. *ӯӣлашиӣи, ӣрӣӣасӣи:* ~ децу. ■ **~ се** *ӯӣлашиӣи се, ӣрӣӣасӣи се:* ~ се у мраку, ~ се од непознатог.

прѐстрог, -а, -о *јако строѓ, сувише строѓ:* ~ човек, ~ одлука.

прѐстрого прил. *јако, сувише строѓо:* ~ судити.

прѐстрогӧст, -ости ж *особина оноѓа који је ӣрестроѓ, оноѓа шӣо је ӣрестроѓо.*

престројáвати (се), -ӧјӑвӑм (се) *несвр. ӣрема ӣрестројиӣи (се).*

прѐстрӧјити, прѐстројӣм свр. *ӣоново, обично друѓачије ӣостројиӣи:* ~ војнике. ■ **~ се** *ӣоново, обично друѓачије се ӣостројиӣи:* ~ се у ходу.

прѐстругати, прѐстрӯжӗм свр. *стружући ӣрекинӯти, ӣретестерисаӣи:* ~ даску.

прѐструктури́рати, -ӯрӣра́м (прѐструктӯрисати, -ишӗм) свр. и несвр. *измениӣи, мењаӣи структуру, ӣреобличиӣи, ӣреобличаваӣи:* ~ производњу.

пре́ступ (јек. и прије́ступ) м **1.** *ӣрекорачење ӣреко одређене ӣрте, круѓа, ӣростора уопште:* начинити ~ у скоку у даљ. **2.** фиг. **а.** *недоличан ӣоступак:* морални ~. **б.** правн. *чин, дело којим се ӣовређује законски ӣоредак и који је кажњив:* кривични ~.

престу́пати, прѐстӯпам *несвр. ӣрема ӣрестӯпиӣи.*

престу́пити, прѐстӯпӣм свр. **1.** *начиниӣи ӣрестуӣ, ӣрекорачиӣи ӣреко одређене ӣрте итд.* **2.** фиг. *начиниӣи недоличан ӣоступак.* **3.** фиг. правн. *извршиӣи законски ӣрестуӣ, ӣрекршиӣи.*

преступљи́вати, -ӯпљујӗм *несвр. ӣрема ӣрестӯпиӣи.*

пре́ступнӣ и **прѐступнӣ** (јек. и прије́ступнӣ), -а́, -ӧ *који се односи на ӣрестуӣ.* • **~ година** *свака четврта ӣодина, која има 366 дана.*

пре́ступнӣк и **прѐступнӣк** (јек. и прије́ступнӣк) м *извршилац ӣрестуӣа.*

пре́ступница и **прѐступница** (јек. и прије́ступница) ж *извршитељка ӣрестуӣа.*

пре́ступничкӣ и **прѐступничкӣ,** -а́, -ӧ (јек. и прије́ступничкӣ) *који се односи на ӣрестӯпнике.*

пре́ступнӣштво и **прѐступнӣштво** (јек. и прије́ступнӣштво) с *друштвено ӧасне, криминалне активности; ӣрестӯпничко дело.*

прѐсуда ж **1.** правн. *судска одлука донеӣа ӣосле ӣлавне расӣраве у ӣрађанском или кривичном ӣоступку:* правоснажна ~. **2.** *мишљење, оцена о нечему (усмена или ӣисмена):* критичарска ~. • **соломонска ~** *мудра, ӣраведна ӣресуда.*

прѐсудан, -дна, -о **1.** *који у себи садржи решење, одлучујући, коначан:* ~ одлука, ~ улога. **2.** *од коѓа зависи даљи развој, битан, најважнији:* ~ корак, ~ потез.

пресу́дилац, -иоца и **пресу́дитель** м *човек који ӣресуђује, суди:* ~ правде.

пресу́дити, прѐсӯдӣм свр. **1. а.** *донеӣи и изрећи ӣресуду у судском сӣору.* **б.** *донеӣи и изрећи мишљење о одређеном ӣроблему, вредности нечеѓа.* **2.** *ӣретећнути, ӣреваѓнути.* – Пресудило је наше поверење у књижевност.

прѐсудно прил. *на пресудан начин, одлучујуће, битно:* ~ утицати, ~ деловати.

прѐсуднōст, -ости ж *својство онога што је пресудно.*

пресуђѝвати, -ујем *несвр. према пресудити.*

пресу́кати, прѐсучем свр. *опет или другачије усукати:* ~ коноп. ■ ~ **се** фиг. *јако ослабити, омршавити.* – Пресукао се од глади старац.

пресукѝвати (се), -ускујем (се) *несвр. према пресукати (се).*

пресу̏стати, -анем свр. *сувише се заморити, сустати:* ~ од ходања.

прѐсӯти, прѐспем (имп. прѐспи; р. пр. прѐсуо, -ула; трп. прѐсӯт) свр. **1. а.** *сипајући пребацити из једног суда у други или с једног места на друго, преручити, прелити:* ~ мед из канте у теглу, ~ жито из џака у сандук. **б.** фиг. *пренети грађу из једног извора, књиге и сл. у другу књигу, текст итд.* **в.** фиг. *улити некоме знање, идеје.* **2.** *насути или улити преко мере:* ~ млеком посуду. **3.** *посути, сипати по нечему:* ~ бадњак житом. ■ ~ **се 1.** *препунити се.* – Пресуше се амбари кукурузом. **2.** *препунивши суд излити се преко.* – Млеко се пресу преко ивице лонца.

пресу̏шив, -а, -о *који може пресушити, који пресушује:* ~ бунар.

пресушѝвати (се), -ушујем (се) *несвр. према пресушити (се).*

пресу̏шивōст, -ости ж *својство онога што је пресушиво.*

пресу́шити, прѐсушим свр. **1. а.** *постати сух, безводан, пресахнути.* – Канал је у августу пресушио. **б.** *остати без млека.* – Краве му пресушиле. **2.** фиг. *нестати, изгубити се.* – Пресушили су извори његовог богаћења. **3.** *сувише осушити:* ~ шљиве. ■ ~ **се 1.** *в. пресушити (1а).* – Поток се пресушио. **2.** *изгубити уобичајену, нормалну влажност.* – Очи му се пресушиле од плача.

пресу̏шљив, -а, -о *в. пресушив.*

пресу̏шљивōст, -ости ж *в. пресушивост.*

прета́ворити, -им свр. *провести у таворењу, беди:* ~ живот.

прета́кати, прѐтачем *несвр. према преточити.* • ~ **из шупљег у празно** *вршити, обављати неважан, бесмислен посао.*

прета́лити, прѐталим свр. *претопити:* ~ пушке у топове.

прѐта̄ман и **прета́ман,** -мна, -о *сувише таман.*

прѐтанак, -нка, -о *сувише танак.*

прета́пати (се), прѐтапам (се) *несвр. према претопити (се).*

претва̀ралац, -аоца м **1.** *в. претворник.* **2.** *онај који нешто претвара из једног у други облик.*

претва̀ралачкӣ, -ā, -ō *који се односи на претвараоце, својствен претвараоцима:* ~ понашање.

претва́рати (се), прѐтварам (се) *несвр. према претворити (се).*

претва̀рач, -а́ча м физ. *направа којом се наизменична струја претвара у једносмерну.*

прѐтворан, -рна, -о *који воли или уме да се претвара, дволичан, лицемеран.*

прѐтворба ж *мењање, претварање у нешто друго.*

претво̀рив, -а, -о *који се може претворити у нешто друго.*

претво̀ривōст, -ости ж *особина онога који је претворив, онога што је претвориво.*

претво̀рити, прѐтворим свр. **а.** *променити у нешто друго, дати нечему други облик:* ~ злато у новац. **б.** *извршити замену једног новца у други:* ~ динаре у доларе. **в.** спорт. *извођењем слободног ударца у рагбију постићи три поена.* ■ ~ **се 1.** *прећи у другачији облик, стање итд.* – Прашина се претвара у блато кад пада киша. **2.** *приказати се, учинити се другачијим него што неко јесте.* – Претворио се да је пијан, мада није. **3.** (у вези с именицама: ухо, око, смех и сл.) *потпуно се предати ономе што значи именица, концентрисати се само на примање осета дотичним чулом.*

прѐтворица ж *претворник.*

претво̀рљив, -а, -о *претворив.*

претво̀рљивōст, -ости ж *претворивост.*

прѐтво̄рнӣк м *онај који се претвара, лицемер, дволичњак.*

прѐтво̄рница ж *жена претворник.*

прѐтво̄рно прил. *на претворан начин, претварајући се лицемерно:* ~ говорити, ~ се понашати.

прѐтво̄рнōст, -ости ж и **претво́рство** с *особина онога који је претворан; претворан поступак.*

прѐтвр̄д, -а, -о *сувише тврд:* ~ материјал.

претѐгнути, прѐтегнем (аор. претѐгох и претѐгнух; р. пр. прѐтегао, претегла (прѐтегла) и претѐгнуо, -ула; пр. пр. претѐгнувши) свр. **1.** *тежином превагнути на једну страну.* **б.** *накривити се на једну страну.* – Глава претегне час напред час назад. **2.** фиг. *бити јачи, превладати, одлучити; надјачати.* – У сукобу претегнула је наша жеља за слободом.

прѐтежак, -ешка, -о *сувише тежак:* ~ баласт, ~ задатак.

прѐтежан, -жна, -о *који претеже, превладава, доминантан.*

прѐтежно прил. *у већем броју, углавном, пре свега:* ~ Ђаци, претежно дечаци, бавили су се спортом.

прѐтежнōст, -ости ж *својство и стање онога што је претежно.*

претѐзати, прѐтежем *несвр. према претегнути.*

прѐтек м само у изр. **имати на** ~ *имати толико да и претиче, имати много.*

прѐтекст м лат. *повод, разлог, изговор.* – Демонстрације су само ~ за увођење ванредног стања.

претѐндент м лат. *онај који претендује на нешто, аспирант.*

претѐндентскӣ и **претендѐнтскӣ,** -ā, -ō *који се односи на претенденте, који припада претендентима.*

прѐтендовати, -дујем (претендѝрати, -ѐндӣрам) несвр. и свр. лат. **1.** *тежити да се нешто оствари:* ~ на престо. **2.** *сматрати да се има право на нешто, да се нешто заслужује и сл.:* ~ на награду.

претѐнзија ж лат. *тежња, амбиција, полагање права на нешто.*

прѐтенциōзан, -зна, -о фр. **а.** *који има велике захтеве, који себе високо цени.* **б.** *уображен, надмен.*

прѐтенциōзно прил. *на претенциозан начин; уображено, надмено.*

претенциóзнōст, -ости ж *особина онога који је претенциозан, онога што је претенциозно.*

прѐтерāн јек. **прѐтјерāн,** -а, -о **1.** *прил. од претерати.* **2.** *превелик, превисок:* ~ цена. **3.** *сувише обузет нечим:* ~ католик.

прѐтерāно јек. **прѐтјерано** прил. *превише, прекомерно:* ~ плашљив.

прѐтерāнōст јек. **прѐтјерāнōст,** -ости ж *особина или својство онога који је претеран, онога што је претерано.*

прѐтерати јек. **прѐтјерати,** -ām свр. **1. а.** *гонећи, терајући некога, нешто приморати га да оде, побегне итд.:* ~ непријатеља из земље. **б.** *превести с једне обале на другу, с једног места на друго:* ~ скелу из Србије у Војводину. **2.** фиг. **а.** *превршити меру у обављању каквог посла, радње.* – Претерао је у лову на лопове. **б.** *представити нешто у преувеличаним димензијама, вредности, значају.* – Претерах у описивању лепота Рима.

претѐретити и **претéретити,** -им свр. *сувише оптеретити:* ~ возило. ■ ~ **се** *метнути на себе превелик терет; исцрпсти се, повредити се таквим теретом.*

претѐређенōст и **претéређенōст,** -ости ж *стање или својство онога који је претрређен, онога што је претрређено.*

претеређѝвати (се), -ѐђујем (се) *несвр. према претеретити (се).*

претери́вати јек. **претјери́вати,** -èрујēм *несвр. ӣрема ӣретерати.* ■ **~ се** *ӣретиратӣ се, свађатӣ се један с другӣим.*

прѐтерит и **претѐрит** м лингв. лат. *ӣређашње, ӣрошло време.*

прѐтеритнӣ, претѐритнӣ, прѐтеритскӣ и **претѐритскӣ,** -ā, -ō *кои се односи на ӣретерит: ~* време.

прѐтēсан јек. **прѐтијесан,** -сна, -о *сувише тесан: ~* стан.

претестѐрисати, -ишēм и **претестѐрити** и **претѐстерити,** -тѐстерӣм свр. *ӣререзатӣ, ӣресећи тестером, ӣрепилитӣ.*

прететӯрати (се), -ā̄м (се) свр. *тетурајући (се) ӣреһи одређен ӣростор: ~* пут, ~ се преко стазе.

пре́тēћӣ јек. **прије́теһӣ,** -ā, -ō *кои је ӣун ӣретње: ~* писмо, ~ гест.

пре́тēћи јек. **прије́тēћи** прил. *с ӣретњом: ~* говорити.

претѐћи (прѐтећи), прѐтекнēм (претѐчēм) свр. **1.** *в. ӣрестӣћи.* **2.** *остатӣ и после свеīа, ӣреостатӣ.* – Претекло је нешто вина после славе.

прѐтеча м **а.** *онај кои је својим радом, делатношћу у некој области ӣрипремио услове за ӣојаву других, сличних.* – Сава Мркаљ је Вуков ~. **б.** *ӣојава, доīађај кои ӣретходи другом као њеīов знак, весник.* – Претеча фотографије биле су дагеротипије.

прѐтēшко прил. *сувише тешко.*

прѐтинац, -ӣнца м *ӣокретни четвртасти ӣреīрадак у кojем се држе разне ствари; фиока, ладица.* • **поштански ~** *ӣреīрадак у ӣошти īде се стављају ӣисма с адресом власника тоīа ӣреīратка, ӣоштански фах.*

прѐтио, -ила, -о **1.** *дебео, уīојен, īојазан: ~* тело, ~ дечак. **2.** фиг. *боīат, издашан, изобилан: ~* ручак.

претипка́вати, -ӣкāвāм *несвр. ӣрема ӣретипкати.*

прѐтипкати, -ā̄м свр. *ӣрекуцати ӣисаћом машином или ӣомоћу рачунара.*

прѐтӣсак и **прѐтисак,** -ска м *отисак ӣисма или слике на нарочит ӣапир и затим ӣреношење на другӣу ӣодлоīу.*

претиска́вати, -ӣскāвāм *несвр. ӣрема ӣретискати.*

прѐтискати, -ā̄м свр. *одштампати; ӣрештампати.*

претиски́вати, -ӣскујēм *несвр. ӣретискивати.*

пре́тити, прѐтӣм јек. **прије́тити,** прӣјетӣм несвр. [гл. им. пре́ћēње јек. прије́ћēње с] **1. а.** *ӯӣућивати речима ӣретњу: ~* у писму. **б.** *ӣравити руком īест застрашивања, īледати некоīа са знаком ӣретње у очима: ~* погледом. **2.** *одавати знаке скорашње ӣасности.* – Црни облак прети граду. **3.** *указивати, ӣоказивати знаке ӣасности.* – Дефицит прети буџету.

прѐтӣх и **прѐтих,** -а, -о *сувише тих: ~* глас.

прѐтӣхо и прѐтихо прил. *сувише тихо: ~* говорити.

прѐтицати, -ичēм *несвр. ӣрема ӣретећи.* ■ **~ се** *ӣрестизати, ӣрелазити један другоīа.* – Аутомобили се претичу целом трасом аутопута.

претказа́ње с *ӣрорицање, ӣророчанство.*

претка́зати, прѐткāжēм свр. *ӣредвидети, ӣрорећи: ~* поплаву. ■ **~ се** *унаӣред се ӣоказати.*

преткази́вати (се), -àзујēм (се) *несвр. ӣрема ӣретказати (се).*

претказлула́ција ж трг. *ӣретходно израчунавање свих елемената ӣроизводне и ӣродајне цене нечеīа.*

преткапитали́стичкӣ, -ā, -ō *кои се односи на нешто ӣре ӣојаве капитализма: ~* однос.

прѐткати, прѐткāм (прѐткēм) свр. *ӯткати: ~* свилу у убрус.

преткӣва́ти, прѐткӣвāм *несвр. ӣрема ӣретказати.*

прѐтклиничкӣ, -ā, -ō *кои ӣретходи клиничкој ӯӣотреби или третману у медицини: ~* испитивање, ~ смрт.

прѐткишнӣ, -ā, -ō *кои се односи на време ӣре кише: ~* јутро.

прѐтклон м спорт. *савијање īлаве и īорњеī дела тела унаӣред, ӣреклон.*

прѐткомора ж анат. *шӯӣљина у срцу изнад коморе:* лева и десна ~.

претко̀нгреснӣ, -ā, -ō *кои се односи на време ӣре конīреса: ~* активност.

прѐткосовскӣ, -ā, -ō *кои се односи на време ӣре Косовске битке: ~* циклус народних песама.

преткрај (наглашено: прѐткрāј) предл. (с ген.) *ӣоказује ӣоследњи тренутак, фазу оноīа што се збивало у одређеном времену: ~* борбе, ~ меча, ~ године, ~ филма.

прѐткршћа̀нскӣ и **преткрш̀ћанскӣ,** -ā, -ō *в. ӣретхришћански.*

пре́тња јек. **прије́тња** ж (ген. мн. -њӣ (-њā)) **1.** *ӣлашење, застрашивање.* – Човек није схватио овај гест као претњу. **2.** *ӣотенцијална ӣасност:* ратна ~.

прѐтовāр м *ӣретоваривање, ӣреношење терета, товара с једног места на друго (обично с једном ӣревозног средства на друго).*

претовара́вати (се), -àрāвāм (се) *несвр. ӣрема ӣретоварити (се),* уп. претоварати (се) и претоваривати (се).

претѐваренōст, -ости ж *стање, својство оноīа што је ӣретоварено, оноīа кои је ӣретоварен; ӣреоптерећеност.*

претова́рати (се), -ова̀рāм (се) и **претовари́вати (се),** -àрујēм (се) *несвр. ӣрема ӣретоварити (се).*

претоварӣва̀ч, -а́ча м *онај кои ӣретоварује, онај кои се бави ӣретоваривањем: ~* вагона.

претѐварити, -ӣм свр. **1.** *ӣремести, ӣренети, ӣребацити (товар, робу) с једног места на друго (најчешће из једног ӣревозног средства у друго): ~* робу, ~ вагоне. **2. а.** *ӣревише оптеретити (товаром, бременом), натоварити: ~* магарца, ~ војнике, ~ болницу. **б.** *ӣреоптеретити (ӣослом, обавезама): ~* ђака, експр. ~ желудац. ■ **~ се 1.** *оптеретити се, натоварити се (великим теретом, обавезама).* **2.** *ӣрејести се.* – Пси се претоварили јелом и спавају.

прѐтовāрнӣ, -ā, -ō *кои служи, кои је одређен за ӣретовар: ~* станица, ~ механизација.

пре́ток и **прѐток** м **а.** *ӣретакање из једног суда у други.* **б.** *оно што је ӣреточено.*

пре́топ јек. **прије́топ** м **а.** *маст кoја исцури из ӣрасета кад се ӣече на ражњу.* **б.** *ӣретоӣљена маст.*

претѐпити, прѐтопӣм (трп. прѐтопљен) свр. **1. а.** *заӣревањем, тоӣљењем дати (нечему) други облик; ӣодврћи ӣоновном тоӣљењу: ~* восак, ~ маст. **б.** *тоӣљењем, размекшавањем на високој темӣератури од једног ӣредмета, најчешће металног, ӣравити други: ~* звона у топове. **2.** *асимиловати (о друштвеним īрупама): ~* један народ у други, ~ једну партију у другу. ■ **~ се 1.** *ӣреһи у друкчије стање, ӣроменити се.* **2.** *асимиловати се.*

претѐплити, прѐтоплӣм (трп. прѐтопљен) свр. **а.** *учинити тоӣлијим нешто што је ӣотребно, ӣреīрејати: ~* собу. **б.** *ӣревише обући, ӯтоӣлити: ~* дете. ■ **~ се** *оденути сувише одеће, обући се више нешто што треба.*

претѐчити, прѐточӣм (трп. прѐточен) свр. **1.** *точећи ӣрелити из једног суда у други: ~* вино. **2.** фиг. *ӣромениī, ӣрерадити (у нешто друго): ~* сећања у речи. ■ **~ се 1.** *излити се, ӣрелити се, исцурети.* **2.** фиг. *ӣретворити се, ӣреһи у нешто друго.* – Љутња му се преточила у речи охрабрења.

претпарла̀мент и **прѐтпарламент** м *ӣредставничко тело кoје ӣретходи сазивању ӣравоī ӣарламента:* вишестраначки ~.

пре́тпев и **прѐтпев** јек. **пре́тпјев** и **прѐтпјев** м *ӣочетак хорске ӣесме који изводи један ӣевач.*

прѐтплата ж *унаӣред уӣлаћен новац за нешто (најчешће новине, часоӣисе, књиīе и др.).*

претпла́тити, прѐтпла̄тӣм (трп. прѐтпла̄ћен) свр. *учинити ӣретӣлатником: ~* некога на новине. ■ **~ се 1.** *(у)ӣлатити ӣретӣлату, ӣостати ӣретӣлатник.* **2.** фиг. разг. (обично у трп.) *навикнути се на нешто што се ӣонавља, доīађа више ӯӣута:* претплаћен на победе.

прѐтплатнӣ, -ā, -ō *који се односи на претплату:* ~ новац.

прѐтплатнӣк м *онај који се претплатио, онај који је платио унапред.*

прѐтплатница ж *жена претплатник.*

прѐтплатничкӣ, -ā, -ō *који се односи на претплатнике и претплатнице.*

претплаћѝвати (се), -ā̀ујем (се) *несвр. према претплатити (се).*

прѐтпорођājнӣ, -ā, -ō *који се односи на време непосредно пре порођаја:* ~ бол.

претпòследњӣ и **прѐтпоследњӣ** јек. **претпòсљедњӣ** и **прѐтпосљедњӣ,** -ā, -ē *који је непосредно пред последњим:* ~ слог.

претпòставити, -ӣм свр. **1.** *унапред закључити, наслутити.* **2.** *дати предност, већу вредност, бољи положај коме, чему (пред ким, чим), више ценити:* ~ срећу дужности, ~ Петра осталим мајсторима.

прѐтпостāвка ж (дат. -вци; ген. мн. -кӣ) **1.** *претходни суд о нечему добијен наслућивањем, предвиђањем, промишљањем;* уп. хипотеза. **2.** *полазна тачка за доношење неког суда; услов нужан да би се нешто остварило.*

претпòстављати, -ā̀м *несвр. према претпоставити.*

претпòстављенӣ, -ōга м *онај који је у некој хијерархији испред или изнад кога:* наређење претпостављеног.

претпòтопнӣ и **претпòтопскӣ,** -ā, -ō *в. прапотопни:* претпотопна животиња; претпотопска одећа.

прѐтпрāзнӣк м *дан, време уочи празника.*

прѐтпрāзничан, -чна, -о и **прѐтпрāзничкӣ,** -ā, -ō *који се односи на претпразник, који је пред празником, какав је пред празником:* ~ расположење.

прѐтпрāње с *прање које претходи главном прању (као први програм у машинама за прање рубља).*

прѐтпраскозо̄рје и **претпраскòзо̄рје** с *време дана пред зору, пред праскозорје.*

претпремијéра ж *представа уочи премијере.*

прѐтприпрема ж *претходна припрема; припрема пре друге припреме.*

претпрògрам м *прва верзија програма; уводни програм, програм који се одвија, извршава и сл. пре главног програма.*

прѐтпродаја ж *в. претпродаја.*

претпрòјек(а)т, -кта м *претходни пројек(а)т, нацрт пројекта пре главног пројекта.*

прѐтпројекција ж *пројекција филма пре званичне премијере.*

претпрòлеће јек. **претпрòљеће** с *доба непосредно пред пролећем.*

претпрòлећнӣ јек. **претпрòљећнӣ** и **поретпрòлетњӣ** јек. **претпрòљетњӣ,** -ā, -ō *који се односи на претпролеће, на доба непосредно пре пролећа.*

прѐтпрошлӣ, -ā, -ō *који је пре прошлога.* • ~ **време** лингв. *плусквамперфекат.*

претпрошлогòдишњӣ, -ā, -ē *који је из претпрошле године, који се односи на претпрошлу годину.*

претпубèртет, -éта м *животно доба пред пубертетом.*

претпубèртētскӣ, -ā, -ō *који се односи на претпубертет.*

прѐтпутнӣ, -ā, -ō *који се односи на време пре пута:* претпутна грозница.

прѐтрага ж (дат. -ази) **1.** *детаљан преглед, претрес, који се врши ради проналажења нечега изгубљеног, затуреног, скривеног; темељан преглед ради прикупљања детаљних података о нечему:* ~ пртљага, ~ терена. **2.** мед. *испитивање, контролисање, анализа неке телесне супстанце ради утврђивања стања оболелог;* уп. преглед (2б): ~ крви, ~ мокраће.

претражи́вати, -ā̀ујем *несвр. према претражити.*

претражѝвач, -á̄ча м рач. *компјутерски програм који омогућава тражење и прегледање садржаја на интернету, преузимање његовог садржаја и др.*

претра́жити, прѐтрāжӣм свр. *детаљно прегледати ради проналажења нечега; испитати, анализирати у одређене сврхе:* ~ кућу; ~ обалу Гренланда.

претрајáвати, -ājāвāм *несвр. према претрајати.*

прѐтрајати, -јēм свр. **1.** *издржати, истрпети, поднети до краја (неки временски период).* **2.** *истрајати преко одређеног времена; надживети, преживети.*

прѐтргати, -āм и **прѐтргнути,** -нēм свр. **1.** *наглим покретом, силом раздвојити, раставити на делове, на комаде, прекинути тргајући:* ~ комад, ~ уже. **2. а.** *нагло онемогућити неку радњу, неко стање, некакав однос, обуставити, прекинути:* ~ школу, ~ ток мисли, ~ пријатељство. **б.** *прекинути у говору, упасти (коме) у реч.* ■ ~ **се 1.** *нагло се прекинути од пренатегнутости, искидати се, раздвојити се, раскинути се.* – Уже се претрже. **2. а.** *изморити се, сатрти се, сломити се (од тешког посла, од великог напрезања, узбуђења и сл.):* ~ се ходајући, ~ се од рада. **б.** ир. *сувише се истрошити, исцрпсти се у давању (обично о ономе који мало даје).* – Немој да се претргнеш!

претре́бити, прѐтрēбӣм јек. **претрије́бити,** прѐтријебӣм свр. **а.** *требећи, издвајајући непотребно, очистити, отребити.* **б.** *поново отребити.*

претребљи́вати, -èбљујем *несвр. према претребити.*

претрènӣран, -а, -о спорт. *који није у форми због претераног тренирања.*

претрènӣрāнōст, -ости ж спорт. *премореност настала предугим вежбањем, претераним тренирањем.*

пре́трес м **1.** *службени преглед, детаљна, обично принудна премештачина:* ~ путника, ~ стана. **2. а.** *свестрано испитивање, проучавање, процењивање неког проблема при чему се суочавају разна мишљења:* ~ закона. **б.** правн. *судска расправа, рочиште.*

претре́сати, прѐтрēсām *несвр. према претрести.*

претре́сти (прѐтрēсти), -е́сēм (трп. претре́сен, -а) свр. **1. а.** *трајући за нечим извршити службени преглед неког или нечега обично присилним путем.* **б.** *претражити пипајући, претурајући:* ~ џепове, ~ торбу. **в.** *свестрано размотрити, расправити, проучити (обично, ради оцене, доношења одлука и сл.):* ~ проблем. **2.** *ситнајући пребацити из једног суда у други.* **3.** *тресући провејати, прозрачити, протрести:* ~ постељу. ■ ~ **се а.** *тражећи нешто прегледати се, претражити своју одећу.* **б.** *очистити се, довести се у ред.*

прѐтржан, -жна, -о *који се лако претрне, прекине.*

прѐтрзати се, -тржēм се *несвр. према претрнути се.*

претркѝвати, -р̀кујем несвр. *трчећи прелазити, претрчавати.* ■ ~ **се** уз. повр. *престизати један другога трчећи.*

претр̀нути, прѐтр̄нēм свр. *добити жмарце, трнце, утрнути; осетити тренутну укоченост изазвану неким снажним наглим осећањем (чешће непријатним него пријатним):* ~ од страха, ~ од ужаса, ~ од милине, ~ од зиме.

претрòјити, прѐтројӣм свр. *поделити натроје.*

прѐтром, -а, -о *одвећ, превише тром.*

претрпáвати (се), -р̀пāвām (се) *несвр. према претрпати (се).*

прѐтрпāнōст, -ости ж *својство, стање онога који је претрпан, онога што је претрпано, наломиланост; преоптерећеност.*

претр̀пати, -āм свр. **а.** *прекрити, испунити, препунити великом количином, натрпати сувише:* ~ кревет шареницама, ~ кофер, ~ зидове храма украсима. **б.** *засути, затрпати:* ~ рупу песком. ■ ~ **се** фиг. *оптеретити се преко мере:* ~ се проблемима, ~ се пословима, ~ се дуговима.

претр̀пети јек. **претр̀пјети,** -пӣм свр. **1. а.** *трпећи поднети, издржати (нешто мучно, тешко, непријатно), истрпети:* ~ болове, ~ страдања. **б.** *доживети, претрпети, издржати:* ~ бро-

долом, ~ срчани удар. **2.** *бити стрпљив, подношљив према некоме.* – Децо, претрпите баку. **3.** *поднети (какав утицај, какву промену):* ~ утицај рељефа, ~ културну револуцију. ■ **~ се** *имати стрпљења, савладати се, стрпети се.*

прѐтруо, -ула, -о *превише труо.*

претрчáвати, -тр̀чавāм *несвр. према претрчати.*

претр̀чати, -чӣм свр. **1.** *трчећи прећи (неки простор); трчећи превалити (одређено растојање):* ~ улицу, ~ пет километара **2.** *трчећи престићи, претећи:* ~ противничког играча.

прѐтӯжан, -жна, -о *превише, веома тужан.*

претýжити, прѐтӯжӣм свр. *престати тужити, оплакивати, прежалити.*

прѐтумбати, -ā̄м свр. *тумбајући испревртати, испретурати:* ~ ствари. ■ **~ се а.** *преврнути се, претурити се.* – Књиге су се претумбале у камиону. **б.** фиг. *променити се.* – Много штошта се претумбало.

претумбáција ж разг. *преокрет; поремећај.*

прѐтӯп, -а, -о **а.** *сувише туп:* ~ оловка. **б.** фиг. *врло ограничен, глуп.*

претурàнција ж разг. *претурање, преокретање; нарушење реда, поретка.*

претýрати (се), прѐтӯрām (се) *несвр. према претурити (се).*

прѐтурити, -ӣм свр. **1. а.** *учинити да неко или нешто падне, свалити, оборити; окренути, обрнути:* ~ трамвајска кола; ~ неколико листова свеске. **б.** *пребацити преко чега.* – Претурио га је преко греде у море. **2.** *испремештати (обично тражећи нешто); претражити, претрести:* ~ све у соби; ~ цео двор и парк. **3.** фиг. *прећи одређену границу живота; преживети, истрпети, поднети:* ~ 50 година; ~ рат, ~ зиму. ■ **~ се 1.** *превалити се, преврнути се, обрнути се:* ~ се преко главе. **2.** фиг. *претворити се у нешто друго.* – Могу се болести претурити у запаљење плућа.

прѐтурӯбан, -бна, -о *одвећ, превише туробан, жалостан.*

претурпѝјати, -ām свр. *раздвојити турцијајући, престругати турцијом.*

претýтњати (претýтњети и претýтњити), -њӣм свр. *прећи тутњећи, снажно се олакшавајући.*

претýћи (прѐтӯћи), -тýчēм (3. л. мн. -тýкӯ) свр. **а.** *изударати, премлатити; озледити тукући:* ~ дете. **б.** *тукући убити.* – Претукли су зликовца секирама. **в.** *повредити притиском, ударцем, притиснути:* ~ прст. • **~ на мртво име (и презиме)** *испребијати, измлатити.*

прѐтуцати, -ā̄м свр. **1.** *поново истуцати; сувише ситно истуцати.* **2.** *истући, претући.* фиг. – Вољу су им претуцали.

претфáза и **прѐтфāза** ж *претходна фаза; уводна фаза.*

претхѝстòрија и **прѐтхистòрија** ж *в. предисторија.*

претхистòрӣјскӣ, -ā̄, -ō *в. предисторијски:* ~ човек, ~ доба, ~ насеље.

прѐтходан и **прéтходан,** -дна, -о *који претходи нечему, који се догодио пре онога о чему је реч.*

претхòдити, прѐтходӣм несвр. *ићи испред некога, нечега; збивати се пре нечега.* • **~ примером** *служити као пример.* – Ја ћу својим примером претходити.

прѐтходнӣк и **прéтходнӣк** м **1.** *онај који хода, иде испред кога другог.* **2.** *онај који је заузимао какав положај, вршио какву дужност пре некога другог.*

прѐтходница и **прéтходница** ж **1.** *жена претходник.* **2.** воj. *део војске или морнарице који се у борбеним дејствима налази испред главне војске.* **3.** *оно што претходи, што наговештава, ствара услове за појаву, развитак нечега:* ~ новог времена. • **звезда ~** *звезда која показује пут.*

прѐтходничкӣ и **прéтходничкӣ,** -ā̄, -ō *који се односи на претходницу (2 и 3):* претходничка чета.

прѐтходно и **прéтходно** прил. *пре односа о чему је реч.*

прѐтхришћáнскӣ, -а, -ō *који се односи на доба пре хришћанства, који припада томе времену.*

прѐтчас м *час који се држи пре почетка редовних часова.*

прéћи (прѐћи), прѐђēм (јек. и пријѐћи (прѝјѐћи), прѝјѐђēм) (аор. прéђох (јек. и пријѐђох), прéђе (јек. и пријѐђе); р. пр. прѐшао, -шла; пр. пр. прѐшāвши) свр. **1.** *идући, премештајући се превалити (какво растојање, какав простор):* ~ земљу банатску, ~ мост, ~ улицу, ~ ограду, пет километара за сат. **2. а.** *променити место пребивања, преселити се:* ~ *у нову кућу.* **б.** *напустивши један друштвени положај, занимање, идеологију и др. прихватити се чега другог, придружити се (некоме, нечему):* ~ у столаре, ~ у старији разред, ~ у социјалисте, ~ у православље, ~ непријатељу. **в.** *напустивши један начин деловања почети радити другачије:* ~ на вегетаријанску исхрану, ~ из галопа у кас. **3.** *променити се, постати друго.* – Руменило је прешло у бледило. **4.** *проширити се, захватити друге.* – Мој ужас прећи је и на друге. **5. а.** *брзо се крећући престићи, претећи; превазићи.* – Авиони нас прешли. Време их је прешло. **б.** разг. *преварити, обманути, зафркнути.* **6.** *промаћи, проћи, минути, протећи.* – Прешла је поноћ. **7.** *прекорачити (време, рок, суму и сл.):* ~ 20 година; ~ рок. **8.** безл. (са лог. субјектом у акуз.) *престати осећати нешто непријатно, превазићи бол, страх и сл.* – Прешла ме је нога. Прешао ме је страх. **8.** *опростити, не обазрети се на нешто:* ~ преко увреде. **9.** (нечим преко нечега) *превући, овлаш премазати:* ~ руменилом преко образа. **10. а.** *размотрити, проучити.* – Прећосмо му читав живот. **б.** *прочитати:* ~ књигу. ■ **~ се** разг. *преварити се, погрешити.* • **~ меру (границу)** *учинити више него што је допуштено.* **~ на ствар (на сржствари)** *почети говорити о оном ради чега је дошло до разговора.* **~ на другу тему** *почети говорити о другоме.* **~ оком, (очима, погледом)** *осмотрити.* **~ преко памети (у памети)** *нешто замислити.* **~ (ћутке) преко нечега (преко свега)** *не обазрети се на нешто као да се није ни догодило.* **~ у глави (у мислима, у памети)** *подсетити се (на нешто), обновити у сећању.* **~ у крв** *постати навика.* **~ у напад** *напасти.* **~ у чије руке, ~ на кога** *припасти коме.*

прѐћутан, -тна, -о *остварен ћутке, без јавног договора* ~ споразум.

прећýтати, -тӣм свр. *намерно не рећи, сачувати у тајности, затајити.*

прећуткúвати, -ћ̀уткујēм *несвр. према прећутати.*

прѐћутно прил. *на прећутан начин, без речи, ћутке.*

преувеличáвати, -ѝчавāм *несвр. према преувеличати.*

прѐувеличāно прил. *јако, превише увеличано.*

прѐувеличāност, -ости ж *својство и стање онога што је преувеличано.*

преувелѝчати, -ā̄м свр. *јако, превише увеличати.*

преýглађен, -а, -о *јако, превише углађен.*

преудáвати (се), -ýдājēм (се) (пр. сад. преудáјӯћи (се)) *несвр. према преудати (се).*

прѐудаја ж *поновна удаја.*

преýдати, -ā̄м свр. *поново удати:* ~ ћерку. ■ **~ се** *поново се удати.*

преýдесити, -ӣм свр. **а.** *учинити друкчијим, преуредити; преправити:* ~ позорницу; ~ гаражу у собу. **б.** *подесити, ускладити, поново наштимовати (музичке инструменте, њихове делове):* ~ струне, ~ гусле. ■ **~ се** *учинити се друкчијим, пресвући се, преуредити се, дотерати се.*

преудешáвати (се), -èшāвām (се) *несвр. према преудесити (се).*

прѐузак, -уска, -уско *превише, сувише узак.*

преузбýдити се, -ýзбӯдӣм се свр. *претерано, прекомерно се узбудити.*

преýзвишен, -ā, -ō *који се ословљава титулом „преузвишеност“.*

преýзвишенōст, -ости ж *титула високих световних и црквених достојанственика.*

преу̏зети, прѐузмēм (трп. прѐузēт) свр. **а.** *узети, примити, наследити од другога; присвојити, освојити, отети:* ~ игру шаха од Арапа, ~ робу од некога, ~ очево наследство; ~ коме девојку, ~ туђу територију. **б.** *прихватити, узети под своје (обично на старање, под заштиту).* – Америчке трупе ће нас преузети. **в.** *примити какву дужност, обавезу, одговорност:* ~ на себе набавку семена. • **~ реч** *почети говорити после нечијег говора.*

преу̏зимати, -ā̄м *несвр. према преузети.*

преузѝмач, -а́ча м *онај који нешто преузима.*

прѐумо̄бран, -рна, -о *претерано, превише уморан.*

преу̏ранити, -ӣм свр. *сувише пожурити; пожурити; прерано отпочети (с нечим):* ~ с послом, ~ с револуцијом.

преу̏рањен, -а, -о *прерани, превремен:* ~ акција.

преу̏рањено прил. *пре времена.*

преу̏рањено̄ст, -ости ж *својство онога што је преурањено.*

преуре̏дити, -у̀ре̄дӣм (трп. преу̀ре̄ђен) свр. *другчије уредити; подесити, прилагодити:* ~ собу; ~ дело за позорницу. ■ **~ се** *преодевањем изменити свој изглед (обично наболље), преудесити се.*

преуређе́ње с *промена уређења, реорганизација.*

преуређи́вати (се), -е̏ђујēм (се) *несвр. према преуредити (се).*

преусмера́вати јек. **преусмјера́вати,** -ѐра̄вам *несвр. према преусмерити.*

преу̏смерити јек. **преу̏смјерити,** -ӣм свр. *променити смер (нечему), другачије усмерити.*

преустро́јство с *преуређење.*

прѐучено прил. *превише, одвећ учено.*

прѐучено̄ст, -ости ж *особина онога који је преучен.*

преу̏чити, прѐучӣм свр. ир. *сувише изучити.* – Говорило се да је Ћамил, проучавајући историју турске царевине, „преучио". ■ **~ се** *постати одвећ учен.*

префабрѝка̄т, -а́та м *прерађевина.*

префа̀брикovати, -кујēм свр. *прерадити у фабрици.*

прѐфа̄рбати, -а̄м свр. **1. а.** *превући фарбом, обојити.* **б.** *поново офарбати.* **2.** разг. *обманути, преварити.*

префа́ција ж лат. *молитва у католичкој цркви на миси пре посвећења.*

прѐфект м лат. **1.** ист. *у античком Риму вршилац разних служби у управи и војсци.* **2.** *(у неким државама) високи управни службеник.*

префекту́ра ж лат. **1.** ист. *административно-територијална јединица у римској империји.* **2.** *надлештво префекта* (2).

прѐферанс и **прѐференс** м фр. карт. *врста игре са 32 карте и три играча.*

преферѐнција ж лат. *добро расположење, наклоност према некоме, нечему.*

прѐференција̄лан, -лна, -о *који има предност, првенство, надмоћан, повлашћен:* преференцијалне цене.

преферѝрати, -ѐрѝра̄м и **префѐрисати,** -ишēм свр. и несвр. *да(ва)ти предност (некоме, нечему), више ценити, више волети.*

прѐфикс м лат. лингв. *творбена морфема која се додаје на почетак речи или основе речи и тако твори нову реч, предметак (нпр.* пре-*срећан,* про-*трчати).*

прѐфиксā̄лнӣ, -ā̄, -ō̄ *који се односи на префиксацију, који се врши (вршио и сл.) префиксацијом:* ~ творба, ~ твореница.

префикса́ција ж лингв. *творба речи уз помоћ префикса, префиксална творба речи.*

прѐфикснӣ, -ā̄, -ō̄ *који се односи на префиксе.*

префѝксо̀ид, -и́да м лингв. *творбени формант, творбена везана морфема, најчешће страног (обично грчког или латинског) порекла, која се додаје на почетак речи или основе већег броја речи (као и префикс), али чува лексичко значење (као главни делови сложенице), нпр.* хидро-*графија,* хидро-*сфера и сл.*

прѐфӣн, -а, -о *врло фин, отмен, углађен:* префина девојка.

префи́нити, прѐфӣнӣм свр. *учинити финим, истанчати:* ~ укус. ■ **~ се** *постати финији, углађенији, осетљивији.*

прѐфӣно прил. *претерано фино.* – Некако сам префино одевен према осталим колегама.

префињава́ти (се), -и̏њāва̄м (се) *несвр. према префинити (се).* – Укус се почео префињавати.

прѐфӣњен, -а, -о *врло фин, осетљив, рафиниран:* ~ укус, ~ дикција, ~ осећање.

прѐфињено̄ст, -ости ж *својство, особина онога који је префињен, онога што је префињено.*

преформа́ција ж лат. *давање нечему преуређен или потпуно нов облик, преустројство.*

преформи́рати, -о̀рмӣра̄м свр. *извршити преформацију.*

преформула́ција ж *нова, другчија формулација:* ~ у образложењу оставке.

преформу̀лисати, -ишēм (преформули́рати, -у̀лӣра̄м) свр. *поново формулисати, на нов, другчији начин формулисати.*

преформи́рати, -о̀рсӣра̄м свр. **1.** *изложити превеликом напору, преморити:* ~ коња. **2.** *претерано истаћи, превише нагласити.* – Тако изгледају … неки елементи ова два песника, преформирани овде понекад за љубав чисте антитезе. ■ **~ се** *изложити се великом напору, преморити се.*

прѐфригā̄н, -а, -о *врло лукав, препреден.*

прѐфригā̄но прил. *врло лукаво, препредено.*

прѐфригā̄но̄ст, -ости ж *особина онога који је префриган.*

прехва́лити, прѐхва̄лӣм свр. *сувише, претерано похвалити.*

прехисториј- *в. преисториј-.*

прѐхитар, -тра, -о *врло хитар.*

прѐхитро прил. *врло хитро; сувише, превише хитро.*

прѐхитро̄ст, -ости ж *особина онога који је прехитар, онога што је прехитро.*

прѐхлада ж *обољење горњих дисајних органа (услед неотпорности на хладноћу), назеб.*

прѐхлā̄дан, -дна, -о *превише, сувише хладан:* ~ пиће, ~ јутро.

прехла́дити, прѐхлā̄дӣм (трп. прѐхлā̄ђен) свр. **1.** *сувише охладити.* **2.** *постати хладан или хладнији, захладнети.* ■ **~ се** *оболети од прехладе.*

прехлађи́вати (се), -а̀ђујēм (се) *несвр. према прехладити (се).*

прехо̀дити, прѐходӣм [гл. им. прѐхођēње с] (стилски маркирано) *несвр. према прећи.*

прѐхра̄бар, -бра, -о *изузетно, врло храбар.*

прѐхрамбен, -а, -о *који се односи на прехрану, који служи за прехрану:* прехрамбени производи. • **прѐхрамбена индустрија** *индустријска грана која се бави прерадом сировина за прехрану људи и стоке.*

прѐхрана ж *одржавање биолошког постојања (човека, животиње, растиња) храном или сл. средствима; храњење, прехрањивање.*

прехра́нити, прѐхра̄нӣм свр. *одржати у животу хранећи, снабдевајући средствима за живот:* ~ децу. ■ **~ се** *хранећи се одржати се у животу.* – Старели сте, немате се чим прехранити.

прѐхра̄њен, -а, -о *који је сувише храњен, ухрањен.*

прѐхра̄њено̄ст, -ости ж *стање онога који је прехрањен, превелика ухрањеност.*

прехрањи́вати (се), -а̀њујēм (се) *несвр. према прехранити (се).*

прехр̏кати, прѐхрчēм свр. *хрчући проспавати.*

прецва̀сти (прѐцвасти), -а̀тём свр. *в.* *прецвета́ти.*

прецвета́вати јек. **прецвјета́вати,** -ѐтāвāм *несвр.* *према* *прецвета́ти.*

прѐцветā̄лōст јек. **прѐцвјетā̄лōст,** -ости ж *особина, стање оногā штó је прецвета́ло.*

прецвѐтати јек. **прецвјѐтати,** -ā̄м свр. **а.** *завршити цветање.* **б.** фиг. *изгубити свежину, младост, увенути.*

прѐцвикати и **прѐцвиковати,** -кујём свр. нем. *пресећи, секући прекинути:* ~ жицу.

прецéдити, прѐцēдӣм јек. **прецијѐдити,** прѐциједӣм свр. *цеђењем ослободити сувишногā, нежељногā; поново процедити.*

прецеђи́вати јек. **прецјеђи́вати,** -ѐђујём несвр. *према* *процеди́ти.*

прецéнити, прѐцēнӣм јек. **прецијѐнити,** прѐцијенӣм (трп. прѐцēњен јек. прѐцијењен) свр. **а.** *преувеличавајући позитивне особине оценити боље негó штó треба:* ~ нечију лепоту. – Прецењивао је Милоша. **б.** *одредити сувише високу цену (нечему), зацени́ти.*

прецењи́вати, -ѐњујём јек. **прецјењи́вати,** -јѐњујём *несвр.* *према* *прецени́ти.*

прецéпити, прѐцēпӣм јек. **прецијѐпити,** прѐцијепӣм (трп. прѐцēпљен јек. прѐцијепљен) свр. *цепајући раздвојити, прекинути, расцепи́ти.*

прецепљи́вати, -ѐпљујём јек. **прецјепљи́вати,** -јѐпљујём *несвр.* *према* *прецепи́ти.*

прецѐсија ж у изр. ~ **еквиноција** астр. *нерекидно споро померање, у ретроградном смеру, екциноцијских тачака (који представљају пресек небеског екватора и еклиптике) по еклиптици.*

прѐцизāн, -зна, -о фр. *који се истиче великом тачношћу, јасноћом и потпуношћу:* ~ рад, прецизни подаци, ~ ударац, ~ одговор. • **прецизна механика** техн. *израда ситних апарата, машина и њихових делова.*

прецизи́рати, -ѝзӣрāм свр. и несвр. *тачно одредити, одређивати, утврдити, утврђивати (прегледно, кратко, јасно), изложити, излагати.*

прѐцӣзно прил. *на прецизан начин, с прецизношћу.*

прецѝзнōст, -ости ж *својство, стање оногā који је прецизан, оногā штó је прецизно.*

прѐциōзан, -зна, -о лат. **1.** *драгоцен, скупоцен.* **2.** *извештачен, усиљен:* прециозна декоративност.

прѐцркнути и **прѐцрћи,** -цркнѐм свр. *наглó умрети, свиснути (од жалости, какве несреће и сл.).*

прѐцр̀н, -а, -о *сувише црн, врло црн.*

прецрта́вати, -ѝртāвāм *несвр.* *према* *прецрта́ти.*

прѐцртати, -ам свр. **1.** *прескицирати према узорку, прекопирати.* **2.** *повући црту преко нечегā написаногā и тиме поништити.*

прѐчага ж (дат. -ази) *попречна даска, дашчица, мотка, греда и др., обично учвршћена на крајевима која служи у разне сврхе (да се нештó огради, стоји, одвоји итд.).*

прѐчажица ж *дем. од* *прéчага.*

прéчанин (мн. -ани) и **прѐчанин** (мн. -ани) м **а.** *човек с друге, супротне стране (нпр. реке, брда и сл.).* **б.** *човек с друге, северне стране Дунава и Саве у односу на Србе из Србије.*

прéчāнка и **прѐчāнка** ж *женска особа,* *прéчанин.*

прéчāнскӣ и **прѐчāнскӣ,** -ā, -ō *који се односи на прéчане и прéчанке:* ~ интелигенција.

прѐчаснӣ и **прѐчаснӣ,** -ā, -ō **а.** *веома, врло поштовани (у усменом или писменом обраћању свештенику, најчешће католичком):* ~ оче. **б.** (у им. служби) м *католички свештеник.* – Увукао се у канцеларију пречасног.

прѐчāснōст, -ости ж *титула свештеника (у усменом или писменом обраћању).* – Ваша пречасност можда није добро обавештена.

прéчати се, прѐчāм јек. *пријечати,* *прѝјечāм* несвр. *попреко везивати:* ~ опанке. ■ ~ **се** (на некога) *с љутњом, негодовањем гледати (некогā); викати, издирати се (на некогā).*

прѐчац, -а̀ца м (инстр. -а̀цем) *греки, краћи пут, пречица.* • **на** ~ *наглó, брзо, одједном.* **на** ~ **умрети** *најрасно умрети.*

прѐчē и **прѐче** *ближе; важније.* – Вама је прече кумство од јавног добра. • **преко** ~ **наоколо ближе** *пречицом пут може дуже да траје.*

прѐчēст, -а, -о *превише чест.*

пречѐстит, -а, -о *врло честит, превише честит.*

прѐчēсто прил. *сувише често.*

пречешља́вати, -ѐшљāвāм *несвр.* *према* *прочешља́ти.*

пречѐшљати, -ā̄м и прѐчешљам свр. **а.** *очешљати друкчије, наново очешљати.* **б.** фиг. *савесно прегледати, претражити:* ~ кућу.

прѐчист, -ā, -ō *веома чист; превише чист.*

пречи̏стач, -а́ча м *уређај за пречишћавање, филтер.*

прѐчистити, -ӣм (трп. прѐчишћен) свр. **а.** *ослободити од свегā оногā штó је сувишно, непотребно, очистити:* ~ злато, ~ идеје. **б.** (с неким, нечим) *прекинути односе (с неким, нечим), дићи руке (од некогā, нечегā).* • ~ **рачуне** а) *уредити, изравнати, дугове и потраживања.* б) *обрачунати се с неким.*

прѐчица ж **1.** *греки, краћи пут, пречац.* **2.** рач. *комбинација типки (унапред задата или корисникова) којом се издају наредбе компјутеру помоћу тастатуре.*

пречишћа́вати, -ѝшћāвāм *несвр.* *према* *пречи̏стити.*

прѐчка ж (дат. -чки; ген. мн. -чкӣ (прѐчākā)) **1.** *пречага.* **2.** спорт. *горња греда која учвршћује вертикалне греде (на вратима, на голу спортских игралишта).*

прѐчнӣк м **1.** *ширина каквогā округлог (или који се таквим чини) предмета, земљишта и сл.* **2.** мат. *дуж која пролази кроз центар и спаја две тачке кружнице, круга, дијаметар.*

прѐчути, -ујём свр. *не чути добро (оно штó је изговорено), не обратити пажњу (на део каквогā саопштења).*

пречу́чати, -чӣм свр. **а.** *провести извесно време чучећи.* **б.** фиг. *провести извесно време кријући се.* – Три дана су пречучали у једној шумици.

прецо́њати, прѐцōњāм свр. експр. **а.** *џоњајући, досађујући се, дуго чекајући провести (извесно време).* – Прецоњао је у дворани сву ноћ. **б.** *преспавати, провести у спавању.* – Прецоњао сам филм.

прѐшалтовати, прѐшалтујём свр. разг. *променити брзину управљајући моторним возилом, прећи из једне брзине у другу.* ■ ~ **се** *пребацити се, прећи (на други посао, на други начин размишљања и др.).* – Сада су се сви прешалтовали на малу привреду.

прешáрати, прѐшāрāм свр. **1.** *сувише ишарати, ушарени́ти.* **2.** *повући много црта преко написаног, прецртати више пута.*

прѐшарен, -а, -о и **прешàрен,** -ѐна, -о *превише, сувише шарен.*

прешéтати, прѐшētām свр. *шетајући прећи (неки простор, место).*

прешѐћерити, -ӣм свр. *превише, сувише зашећерити.*

прѐширок, -а, -о *превише широк.*

прѐшироко прил. *превише, сувише широко.*

прешѝшати, прѐшӣшāм свр. рзаг. *престићи; надмашити:* ~ некога у трку; ~ некога у успеху.

прѐшпā̀ртати, -ā̄м свр. разг. **а.** *шартајући, цртајући линије разделити на посебне целине ради прегледности при уношењу података.* **б.** *идући обићи (какав простор, какво место), прећи уздуж и попреко.*

прештампáвати, -а̀мпāвāм *несвр.* *према* *прешта́мпати.*

прèштāмпати, -ā̄м свр. *поново наштампати.*

прèштепати, -ā̄м свр. нем. *поново прошити.*

пр̏женица ж *пржен комад хлеба, обично претходно потопљен у млеко и јаја.*

пр̏жионȉк м (пр̏жилица ж) **а.** *направа за пржење кафе у облику бубња који се окреће над ватром, пржун.* **б.** *направа за пржење уопште.*

пржиòница и **пр̏жионица** ж **а.** *радионица за пржење, печење кафе.* **б.** *радионица за пржење уопште.*

пр̏жити, -ӣм несвр. [гл. им. пр̏жēње с] **1.** *спремати, припремати храну на каквој масноћи излажући је високој температури.* **2.** *жећи, палити зрацима, врелином (о сунцу, ватри).* – Пламено сунце пржи их. Ватра очи пржи. **3.** фиг. *мучити, сатирати.* – Помисао на тебе пржи ми ум. ■ **~ се** *бити на месту изложеном јаком сунцу, грејати се, пећи се на сунцу.* – Они се не морају пржити на сунцу.

пр̏жӯн, -уна м *в. пржионик (а).*

пр̀зница ж (м) (мн. ж) *прљав човек, свађалица.*

пр̀зничкӣ, -ā̄, -ō̄ *који је као у прзнице:* ~ изглед.

при предл. (с лок.) *одређује:* **1.** *појам у чијој се непосредној близини, одн. у оквиру кога се нешто налази:* ствари које је имао ~ себи. **2.** *услов, околност, вршења какве радње:* ~ читању грешити, настрадати, ~ преласку улице. • **бити ~ новцу (~ парама)** *имати новца, имати пара.* **бити (наћи се) ~ руци** а) *бити под руком, на дохвату, у непосредној близини;* б) *бити од помоћи.* **бити ~ себи, ~ (здравој) памети** *бити у нормалном, свесном стању, душевно здрав.* **остати ~ свом(е)** *бити доследан у својим поступцима или у свом начину размишљања.* **~ том(е)** *као предлошко-заменички израз који служи као веза с оним што је речено у претходној реченици:* а) *у исто време.* – Шаљиво је приповедао, али се при томе никад није смејао. б) *поред тога, уз то.* – Снег је опасност за путнике, нарочито кад при том има и ветра.

при- *префикс у глаголским, именичким и придевским творenицама.* **1.** *у глаголима означава:* **а.** *примицање, приближавање збијањем, сабијањем, додавањем, допуњавањем; додиривање састављањем, спајањем, причвршћивањем:* примаћи, притиснути, придружити, прилити, пришити. **б.** *довођење радње до одређеног резултата:* привести, прићи, присилити, приморати, примамити. **в.** *радњу неизвршену до краја:* пригушити, пришкринути. **2.** *у именицама означава:* **а.** *место покрај или около нечега, граничење с нечим:* прибрежје, приморје, приземница. **б.** *неког или нешто што је другог или споредног значаја:* прикумак, приколица, примирје, призвук. **3.** *у придевима значи:* **а.** *који је смештен покрај или около нечега, који се граничи с нечим:* приморски, приземни. **б.** *који није потпун, који је више или мање близу потпуности:* приближан, приглуп, приличан.

прија̏њати, прӣа̄ња̄м *несвр. према прионути.*

пр̀ибавити, -ӣм свр. *добавити, набавити; обезбедити, осигурати:* ~ кућу; ~ коме слободу.

пр̀ибављати, -а̄м *несвр. према прибавити.*

прибàвљач, -а́ча м *онај који нешто прибавља, снабдевач, набављач.*

прибàвљив, -а, -о *који се може прибавити, набавити.*

прибàдāлька ж *прибадача.*

прибáдати, пр̀ибā̄дам *несвр. према прибости.*

прибàдача ж **а.** *врста игле с главицом, шпенадла, чиода.* **б.** *украсна игла.*

прибегáвати јек. **прибјегáвати,** -ѐгā̄вам *несвр. према прибећи.*

пр̀ибежȉште јек. **пр̀ибјежȉште** с *место где је могуће заштитити се, сачувати се, склониште, уточиште, заклон.*

прибележáвати јек. **прибиљежáвати,** -ѐжā̄вам и **прибележи́вати** јек. **прибиљежи́вати,** -ѐжујēм *несвр. према прибележити.*

прибѐлежити јек. **прибѝљежити,** -ӣм свр. **1.** *записати, уписати, забележити.* **2.** *означити, обележити каквим знаком.* – Апарат је прибележио притисак.

пр̀ибелешка јек. **пр̀ибиљешка** ж *белешка, напомена.*

пр̀ибећи јек. **пр̀ибјећи,** -егнēм (аор. пр̀иб(ј)егох, пр̀иб(ј)еже и пр̀иб(ј)еже; р. пр. пр̀иб(ј)егао, -гла) свр. **1.** *бежећи наћи уточиште, склонити се негде.* **2. а.** *одлучити се за нешто као средство или начин за постизање циља:* ~ новим методама. **б.** *одлучити се за нешто као средство за решавање проблема:* ~ алкохолу.

прибија̏ти (се), пр̀ибӣја̄м (се) *несвр. према прибити (се).*

прибија̏ч, -а́ча м **1.** *онај који прибија.* **2.** *чекић којим се прибија.*

прибиљ- *в. прибел-.*

прибира̏ти (се), пр̀ибӣра̄м (се) (пр̀ибирати (се), -рēм (се)) *несвр. према прибрати (се).*

прибира̏чкӣ, -ā̄, -ō̄ *који се односи на прибирање, сакупљачки, збирачки.*

прибѝстрити, пр̀ибистрӣм свр. *учинити бистријим, мало разбистрити.* – Хладноћа јој прибистрила ум.

пр̀ибити, пр̀ибијēм (имп. пр̀ибӣ; трп. прибијен, -ѐна) свр. **1.** *закуцати, причврстити куцањем, прикуцати, прибости.* – Чувари су нашли кошутину кожу прибиту о дебло. **2.** *тесно привезати, стиснути, приљубити једно уз друго:* ~ човека уз човека. – Ветар их је прибио о грм смрековине. ■ **~ се 1.** *примаћи се, поставити се сасвим близу, приљубити се уз некога или нешто; приљубити се један уз другог.* – Прибио се уз земљу. Она се прибила уза њ. Скела се приби уз обалу. **2.** *сложити се с каквом идејом, приклонити се, пристати уз чије мишљење:* ~ се к рускоме сматрању. **3.** *стално бити уз некога не одвајајући се.* – Прибио се уз нас и постао нераздвојан у кафанама. **4.** *склонити се код некога тражећи уточиште.* – Прибио се као слуга код газда-Млађе.

приближа̏вати (се), -ѝжā̄вам (се) и **приближи́вати (се),** -ѝжујēм (се) *несвр. према приближити (се).*

пр̀иближан, -жна, -о *који није сасвим тачан, који је више или мање близак истини или стварности:* ~ рачун, ~ процена.

приближи́вати, пр̀иблѝжӣм свр. **1.** *примаћи близу или ближе некоме или нечему, сместити близу или ближе нечему:* ~ индустријска предузећа изворима сировина. **2. а.** *учинити некоме нешто јаснијим, прихватљивијим:* ~ коме своје идеје. **б.** *учинити блиским интересима или потребама некога или нечега:* ~ школу и васпитање животу. **в.** *учинити сличним, сродним, сличним с неким:* ~ кога масама. **3.** *учинити ближим по времену, убрзати извршење чега:* ~ дан победе. ■ **~ се 1.** *примаћи се близу некоме или нечему, поред, покрај, уз некога или нешто, преместити се ближе некоме или нечему.* – Пас се приближио плену. **2.** *постати близак, сличан некоме, стећи сличност с неким по начину рада или размишљања.* – Тежио је да се приближи великим мајсторима прозе. **3.** уз. повр. *ступити с неким у блиске, пријатељске односе.* **4.** *постати близу по времену.* – Старцу се приближио крај.

пр̀иближно прил. *скоро, готово, отприлике.*

пр̀иближнӧст, -ости ж *својство, особина онога што је приближно.*

при́бōј и **при́бој,** -оја м **1.** *место на води где готово увек има ветра.* **2.** *место где почиње одводни канал.* **3.** *оно што се прибије на зид (кад се шта оглашава).* **4.** (При́бōј, -оја) *место у југозападној Србији на Лиму.*

прибојáвати се, -о̀јā̄вам се несвр. *осећати бојазан, узнемиреност, страх због чега; чувати се.* – Сељаци су се прибојавали један другога.

при́бор м *скуп направа које служе за одређену сврху:* ~ за јело, бријање ~, ловачки ~.

прибòсти (пр̀ибости), -бо̀дēм свр. **1.** *прибити, прикачити, приденути нечим шиљатим, оштрим (прибадачом или чио-*

дом, вилама и сл.): ~ лептира чиодом. **2.** фиг. *упорно, укочено, нетремице гледати у једном правцу (о погледу, очима):* ~ очи на зид. **3.** фиг. *подругљиво или пакосно рећи што, додати у говору.*

прибра́јати, прѝбрајам *несвр. према прибројити.*

прѝбран, -а̄, -о̄ **1.** *трп. од прибрати (се).* **2.** *који није узнемирен, који је сабран, сређен, уздржљив.*

прѝбрано прил. *сабрано, сређено.* – Одговарао је још лакше и прибраније.

прѝбранӧст, -ости ж *својство, стање онога који је прибран, сабраност, сређеност.*

прѝбрати, -берем (-бѐрем) свр. **1.** *скупити, прикупити, сабрати у каквом броју, у каквој количини узимајући с разних страна, из раних извора.* – Патроле су прибрале мало војника; ~ богат материјал о афери. **2. а.** *скупити уједно, саставити, сложити нешто разасуто:* ~ распорени трбух. **б.** *придружити, придодати некоме.* – Умре Аврам и би прибран к оцима својим. **в.** *довести, ставити у ред, средити:* ~ торбу, фиг. ~ раштркане мисли. ■ **~ се 1.** *доћи с више страна на једно место, прикупити се, сабрати се, скупити се.* – Војска се прибрала к Београду. **2.** *скупити се, стиснути се уз кога.* – Јуне се прибрало уз газду. **3.** *доћи к себи, средити мисли и осећања.* – Збуњене масе још се увек нису прибрале.

прѝбратити, -ӣм свр. *прихватити некога за брата, учинити некога побратимом, збратимити.*

прѝбрежан, -жна, -о *обални, обалски:* прибрежне шуме, кинеска прибрежна острва.

прѝбрежје и **прѝбрежје** с **а.** *земљиште уздуж морске или речне обале, обала.* **б.** *страна некога брега.*

прѝбријати се, -јем се свр. *мало се обријати.*

прибројáвати, -ӧјāвам *несвр. према прибројати и прибројити.*

прибрӧ̀јати, -јӣм и прѝбројим и **прибрӧ̀јити,** прѝбројим свр. *додати као допуну, придодати (при набрајању, рачунању, пребројавању), убројити, урачунати.* – Динарско-планинском психичком типу мора се прибројати и Косово и Метохија.

привàбити, прѝвāбӣм свр. **1.** *вабећи учинити да се приближи, примамити (о животињама):* ~ рибе. **2.** фиг. *привући пажњу, изазвати симпатију, придобити:* ~ муштерије.

прѝвага ж *додатак ономе што је одмерено на ваги, оно што је додато, допуњено поврх тега.*

привáлити, прѝвāлӣм свр. *котрљајући, ваљајући, гурајући нешто тешко, гломазно примаћи сасвим близу тега, наслонити, прислонити:* ~ камење на врата пећине. ■ **~ се** *наслонити се, прислонити се.*

привáљати, прѝвāљам свр. *ваљајући привући, доваљати:* ~ бурад до куће.

приваљúвати (се), -а̀љујем (се) *несвр. према привалити (се).*

прѝвāтан, -тна, -о лат. **а.** *који нема службени карактер, незваничан:* ~ ђак, приватна школа. **б.** *који није јаван, затворен:* ~ друштво, ~ забава. **в.** *који припада одређеном појединцу; лични, особени:* ~ својина, ~ иницијатива. **г.** *који сопственим средствима за рад производи за себе, а не за друштво, недруштвен:* ~ угоститељство. • **приватно право** правн. *грана у правној науци која уређује приватне правне односе које имају појединци према другим људима и стварима.*

прѝватӣван, -вна, -о лат. *који лишава, одриче, искључује:* ~ појам.

привàтлук м *производење сопственим средствима за рад за себе, а не за друштво; бављење приватним пословима.* – Лична иницијатива није приватлук.

прѝвāтник м **а.** *онај који има регистровану приватну фирму.* **б.** *занатлија који обавља своју делатност приватним средствима за производњу.*

прѝвāтница ж *жена приватник.*

прѝвāтништво с **а.** *в. приватлук.* **б.** *особина онога што је приватно, што припада приватнику:* традиција приватништва.

прѝвāтно прил. *на приватан начин, лично, за себе; неслужбено, нејавно.*

прѝвāтновласничкӣ, -а̄, -о̄ *који припада приватном власнику:* ~ сектор.

прѝвāтноправнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на приватно право:* ~ интерес, ~ поредак, ~ способност.

прѝвāтнӧст и **привáтнӧст,** -ости ж *стање у којем се налази оно што је приватно.* – Угрожавали су његову приватност.

привáција ж лат. *лишавање, одсуство, одузимање тега.* – Хладно је привација топлога.

прѝведен, -а, -о **1.** *трп. од привести.* **2.** (у им. служби) м или ж *онај који је доведен, одн. она која је доведена у полицијску станицу ради саслушања.*

прѝвезак, -ска м *оно што је уз нешто привезано, споредни додатак.* – Тај град је само сировински привезак метрополе.

прѝвēзāнӧст, -ости ж **а.** *стање онога који је уз нешто чврсто привезан, који је с неким или нечим повезан.* **б.** *привржености, оданост, верност према коме.*

привéзати, прѝвēжем свр. **1. а.** *везивањем причврстити за нешто каишем, узицом, канапом, везом и др.; везујући ограничити кретање, спутати:* ~ звону коноп, ~ повесно на преслицу, ~ чамац, ~ псето. **б.** *обмотавши, замотавши око чега причврстити крајеве чвором или чим другим:* ~ рану. **2. а.** *приморати, принудити некога да дужи временски период проведе, остане негде.* – Привезала ме болест за постељу. **б.** *утврдити, успоставити узајамне односе, везе; спојити каквом духовном везом, учинити привржењим некоме, нечему, придобити:* ~ Србе за порту, ~ дете за себе. ■ **~ се 1.** (уз кога, за кога) *постати коме одан, веран, привржен.* – Он се због њега привезао. **2.** (за нешто) *не одвајати се од нечега, упорно, привржено бавити се чиме; задржати се негде:* ~ се за математику, ~ се за кућу, ~ се за родни град. **3.** уз. повр. *зближити се, здружити се, успоставити узајамне везе.* – Привезали су се једно за друго.

привèзāч, -а́ча м *узан и подужи комад тканине, трака којом се нешто привезује.*

привезúвати (се), -ѐзујем (се) *несвр. према привезати (се).*

привѐнчати јек. **привјѐнчати,** -а̄м свр. **1.** *извршити над ким обред венчања, венчати.* – Привенчао ју је поп Трива. **2.** *узети за жену, оженити.* – Цареву сам ћерку привенчао.

прѝвесак јек. **прѝвјесак,** -ска м **1.** *оно што је чему привешено.* **2.** *споредни додатак;* уп. привезак.

прѝвесити јек. **прѝвјесити,** -ӣм свр. *обесити уз што, учврстити нешто у висећем положају, окачити:* ~ златан ланчић на сат. ■ **~ се** *обесити се, држећи се за нешто, окачити се.*

привèслати, -а̄м свр. *веслајући притерати чамац, стићи, довеслати.*

привѐсти[1] (прѝвести), -вѐдем (прѝведем) свр. **1. а.** *учинити да неко дође, присте до одређеног места (обично водећи га са собом, пратећи га, упућујући га, указујући му правац, пут):* ~ кога кревету, ~ кога у штаб, ~ кога на стазу врлина. **б.** *довести кога у станицу милиције у пратњи милиционера;* уп. ухапсити. **в.** *дати, донети, пружити коме што, снабдети кога чим.* – Жиле су привеле вођки храну. **г.** (у вези с неким именицама без предлога и с предлогом) *учинити, остварити оно што је изражено именицом:* **~ крају** *докрајчити;* **~ памети** *опаметити;* **~ свести** *освестити.* ■ **~ се** *доћи до чега, постићи, остварити што.* – Ја сам ћу својој привести се сврси.

привѐсти[2] (прѝвести), -вѐзем свр. *управљајући неким превозним средством довести, пренети, пребацити некога или нешто (само превозно средство, одн. оно што је у њему):* ~ ауто, ~ кога аутом.

привéсти (прѝвēсти), -вéзем свр. *додати у везу, извести још један део.*

прѝветрина јек. **прѝвјетрина** ж **1.** *место изложено ветру.* **2.** пом. *страна брода која је на удару ветра.*

прѝвешати (се) јек. **прѝвјешати (се),** -а̄м (се) *несвр. према привесити (се).*

при́вид и **при̏вӣд** м **а.** *привиђење, приказа, утвара.* **б.** *варљива слика; лажна, варљива представа о чему која не одговара стварности, нада која нема стварне подлоге.*

при́видан и **при̏видан,** -дна, -о *који није стваран, који се причињава, лажан, тобожњи:* ~ мир, привидна једнакост.

при̏видети се јек. **при̏видјети се,** -ди̏м се свр. **а.** *показати се у машти, произвести утисак, причинити се, учинити се.* – Привидео ми се лепим. **б.** *учинити се некоме да види неку утвару, приказу.* – Привидео му се дух.

при́видно и **при̏видно** прил. *на око, како се чини, као да; по изгледу, формално:* ~ се покорити, бити ~ миран.

при́виднӧст и **при̏виднӧст,** -ости ж *стање онога што је привидно, нестварно.*

при̏виђај м *привиђење.*

прививаћати се, при́ви̏ђам се *несвр. према привидети се.*

привиђе́ње с (при̏виђај м) *оно што се коме привиди, приказа, утвара.* – Личи на авет или какво друго привиђење.

прививаја̏ти (се), при̏ви̏јам (се) *несвр. према привити (се)*

привика́вати (се), -и̏ка̄ва̄м (се) *несвр. према привикнути (се).*

прививи́кати, при̏ви̏чем свр. *завикати, повикати.* – Привикаше са свију страна. Он привика да се донесе сир.

привики́вати, -и̏кујем *несвр. и према привикати.*

прививи́кнути, при̏ви̏кнем свр. *привикати.* – Црногорац викне и привикне.

при̏викнути (се) и **при̏вићи (се),** -викнем (се) (аор. при̏викнӯ, при̏виче и при̏виче (се); р. пр. при̏викнуо, -ула и при̏викао, -кла (се); трп. при̏викнӯт; пр. пр. при̏викнӯвши и при̏вика̄вши (се)) свр. *стећи одређену навику, навићи (се), научити (се), приучити (се) (на некога, на нешто), сродити (се) (с неким, с нечим):* ~ се на шумове, ~ се на нове родитеље.

прививи́легија ж (при̏ви̏ле́гӣј, -ија м) лат. **а.** *изузетно право које је коме признато, повластица.* **б.** *преимућство, старешинство, предност, првенство.* – Није био ни најмлађи ни најстарији па да има неке привилегије.

прививи́легова̄нӧст, -ости ж *стање онога ко је привилегован.*

прививи́леговати, -гујем свр. и несвр. *да(ва)ти некоме већа права него другима, повластити, повлашћивати кога, привилеговати (обично у облику трп.):* привилегована класа.

привири́вати, -и̏рујем *несвр. према привирити.*

прививи́рити, -и̏м свр. **1. а.** *бацити поглед, завирити, погледати унутра (обично крадом, кришом).* – Милош је привирио кроз прозор. **б.** *доћи до одређених сазнања о нечему у главним цртама, без залажења у појединости, летимично:* ~ у науку. **в.** *пробити се, продрети, осветлити зракама (о сунцу).* – Из маглуштине привири сунце. **2.** разг. *ући, свратити, навратити на кратко време, уз пут.* – Није смео да привири у Синьево.

при̏вити, при̏ви̏јем (имп. при̏ви̏ј; р. пр. при̏вио, -и̏ла; трп. при̏ви̏јен, -ѐна) свр. **а.** *ставити, прислонити (понекад причвршћујући завијањем, омотавањем, увијањем):* ~ траву на рану, ~ уво уз врата. **б.** *обухватајући рукама привући исказујући љубав, нежност, загрлити:* ~ кога на груди. **в.** *осетити према некоме привезаност, привржености, љубав.* – Приви к срцу ту чељад. ■ **~ се а.** *чврсто се приљубити, стиснути се уз некога или уз нешто.* – Цикнула је и привила се уз оца. **б.** *прибити се, привезати се уз кога, налазећи уточиште:* ~ се уз чије крило. **в.** *прихватити се чега, прионути на што:* ~ се уз свагдање послове. • **на рану би га привио** *добар, мио, блаженит (о човеку).*

при̏вла̄чан, -чна, -о **а.** *који привлачи, примиче, приближава својом снагом:* ~ сила магнета. **б.** *који привлачи својом спољашњошћу, који се чини занимљив, који побуђује, изазива симпатију:* ~ жена.

привла̀ч(љ)ив, -а, -о *који се може привући; привлачан:* ~ сила, ~ лице.

привла̀ч(љ)ивӧст, -ости ж *особина онога што је привлачиво.*

привла̀чилац, -иоца м *онај који привлачи.*

привла́чити (се), при̏вла̀чӣм (се) несвр. [гл. им. привла́че̄ње с] *према привући (се).*

при̏вла̄чно прил. *допадљиво, лепо, примамљиво:* деловати (изгледати и сл.) ~.

при̏вла̄чност, -ости ж *особина онога који је привлачан.*

привођи̏лӣште с *место где се приводе краве ради спаривања.*

привођи̏ти, при̏водӣм [гл. им. при̏вође̄ње с] *несвр. према привести*[1].

привозити, при̏возӣм [гл. им. при̏воже̄ње с] *несвр. према привести*[2].

приволе́вати (се), -о̀ле̄ва̄м (се) јек. **приволијѐвати (се),** -о̀лијева̄м (се) *несвр. према приволети (се).*

привоѝ̀ети јек. **привоѝ̀ети,** при̏воли̏м свр. *речима, саветима, убеђивањем наговорити кога, изазвати у кога вољу, жељу да учини што, да пристане на што.* – Приволео ју је на удају. ■ **~ се а.** *наговорити се, натерати се, приморати се на нешто.* – Не могу да се приволим на учење. **б.** *одлучити се, определити се за некога или нешто, приклонити се чему, пристати уз кога, изабрати (између разних могућности).* – Коме ће се приволети царству?

при̏воље̄нӧст, -ости ж *склоност, готовост, расположење, воља, спремност за нешто:* драгост и ~ за посао.

привоѝ̀ати, -а̄м свр. *в. примирисати.*

привоѝ̀тити, при̏вошти̏м свр. *прилепити, залепити, спојити воском.*

при̏вргнути се и **при̏врћи се,** -вргнем се свр. *прићи на чију страну, пристати уз кога, приволети се коме:* ~ босанскоме краљу.

привре́бати, при̏врѐба̄м свр. *вребајући угледати, опазити; тајним извиђањем, испитујући сазнати, докучити што.*

при̏вреда ж **а.** *скуп делатности у вези с производњом, расподелом и прометом производа.* **б.** екон. *грана науке која се бави проучавањем финансијско-материјалне стране какве делатности.* – Читао је само привреду.

привре́дити, при̏врѐди̏м јек. **привријѐдити,** при̏вриједи̏м свр. **а.** *постићи добит, заслужити радом, зарадити:* ~ за живот. **б.** *дати као свој допринос, допринети, потпомоћи:* ~ науци.

приврѐдљив, -а, -о *који је способан за привређивање, који је склон привређивању, вредан, марљив, ревностан.*

при̏вреднӣ, -а̄, -о̄ **а.** *који се односи на привреду, на организацију привреде, на управљање привредом:* ~ политика, ~ план, ~ удружења. **б.** *који је у вези с проучавањем привреде:* привредна школа, ~ часопис, ~ политика.

при̏вреднӣк м *онај који се бави привредом.*

при̏вредничкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на привреднике.*

при̏вредно прил. *на привредан начин, у привредном погледу.* – Привредно смо ослабили.

привређи́вати, -ѐђујем *несвр. према привредити.*

при̏времен и **при̏времен,** -а, -о *који траје само неко време, који није сталан:* привремена влада, ~ смештај.

при̏времено и **при̏времено** прил. *за кратко време.*

при̏временӧст и **при̏временӧст,** -ости ж *стање онога што је привремено.*

при̏вржен, -а, -о *веран, поуздан, одан.*

привржѐнӣк, -и́ка м *онај који је привржен, присталица, једномишљеник, следбеник:* ~ старог књижевног језика.

при̏врженица ж *жена привржених.*

при̏врженичкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на привржене.*

при̏врженички и **при̏вржено** прил. *на привржен начин, одано, верно.*

при̏врженӧст, -ости ж *особина онога који је привржен, оданост.*

прѝвршан, -шна, -о *који је при врху:* привршни цветови леандера.

привýћи (прѝвући), -вýчēм (3. л. мн. привýкū; аор. привýкох, прѝвýче; имп. привýци; р. пр. прѝвýкао, привýкла (прѝвýкла); трп. привýчен, -а; пр. пр. привýкāвши и прѝвýкāвши) свр. **1.** *повлачећи приближити, примаћи (рукама или каквом алатком).* – Он је привуче к себи. Кит је одмах привучен. **2.** *вукући пренети, донети, допремити.* – Привуците воде из јарка! **3.** *довести, привести, довући некога наговорима, позивима, домамити.* – Привукао је у родитељску кућу много младића. **4.** *навести некога да посвети пажњу некоме или нечему, побудити интересе, вољу, наклоност према некоме или нечему, заинтересовати.* – Привукло га је богатство земље. Привукла га је девојка из суседства. ■ **~ се 1.** *вукући се приближити се чему.* – Привуче се кревету. **2.** *неприметно, тајно, крадом, кришом приближити се чему, пришуњати се.* – Привукао се да би чуо разговор.

прѝгазити, -ѝм свр. *притиснути, стати ногом или ногама на нешто, напазити, згазити, прићутати.*

пригáсити се, прѝгāсим се свр. **1.** *ослабити, прићушити се, утулити се, смањити се.* **2.** *престати горети, угасити се, утрнути.*

прѝгāшен, -а, -о **1.** *који се готово угасио, изгубио сјај:* ~ поглед. **2.** *угашен:* пригашена ватра.

прѝгињати (се), -њēм (се) (приги́бати (се), прѝгѝбām (се) (пригибљем (се)) *несвр. према прићнути (се).*

приги́лавак и **прѝглавак,** -āвка м **а.** *доњи део, стопало чарапе.* **б.** (обично у мн.) *плетена плитка обућа од дебље вуне (често подшивена кожом, платном и др.) која покрива стопало до глежња, наплавак.*

пригла́вити, прѝглāвīм свр. *натаћи, набити, насадити на што, наплавити; уплавити.*

приглављивати, -āвљујēм *несвр. према прићлавити.*

прѝгладити, -ѝм свр. *учинити глатким (глађим), равним (равнијим), загладити, заравнати, поравнати:* ~ косу.

приглађивати, -āђујēм *несвр. према прићладити.*

пригле́дати, прѝгледām (пригледа́вати, -èдāвām) *несвр. према прѝгледати.*

прѝгледати, -āм свр. *обићи некога или нешто ради надзора; обратити неко време пажњу на кога или што, прибазити, причувати:* ~ децу, ~ воћњак.

прѝглȕв и **прѝглȕх,** -а, -о *који има делимично оштећен слух, који не чује добро, наглув.*

прѝглȕп, -а, -о *помало глуп.*

прѝгнати, прѝгнāм (пригна́мо и прѝгнāмо; трп. прѝгнāн (прѝгнāт)) свр. **а.** *гонећи, водећи управљајући нечим довести до одређеног места, дотерати, притерати:* ~ волове пред кућу. **б.** *приволети кога да нешто уради противно своје воље, натерати, присилити, наћнати.* – Сиромаштво га пригнало да оде у свет.

прѝгнȕт, -а, -о **1.** *трп. од прићнути.* **2.** *подложан, наклоњен, склон чему.* – Људи су пригнути и добру и злу.

прѝгнути, прѝгнēм свр. **а.** *савити надоле, погнути, нагнути, сагнути:* ~ главу. **б.** фиг. *покорити, преломити, сломити.* – Тај јад је пригнуо њену вољу. ■ **~ се** *погнути се, сагнути се; спустити се, угнути се.* – Шљива се пригнула к земљи. Плафон се пригнуо. • **~ уво** *пажљиво слушати.* **~ главу (шију, колено) пред ким** *покорити се, признати чију власт.*

пригња́вити, прѝгњāвīм свр. **1.** *јако притиснути, прићњечити.* **2.** фиг. *постати досадан, незанимљив, изазвати осећање досаде, досадити.*

пригњета́вати, -èтāвām и **пригњечи́вати,** -èчујēм *несвр. према прићњечити.*

пригње́чити, прѝгњēчīм свр. **1.** *притиснути, стиснути, притеснити.* – Јорган га је пригњечио. **2.** *притиснувши повредити; убити, усмртити:* ~ прстом вашку. **3.** *извршити притисак на некога, наговорити, натерати.* – Каплар га је пригњечио уценама. ■ **~ се** *уз. повр.* – Пораздвајани делови банкизе су се пригњечили међусобно.

пригова́рало с (м) (мн. с) *онај који приговара, који износи замерке на чији рад или поступке.*

пригова́рати, -òвāрām *несвр. према приговорити.*

прѝгово̀р, -а и -о̀ра м **1.** *незадовољство, пребацивање, осуђивање нечега исказано некоме, замерка, примедба, прекор, укор:* родитељски приговори, приговори на рачун реализма. **2.** правн. *средство као право одбране у грађанском судском поступку којим се оспорава тужбени захтев.* • **бити без приговора, немати приговора (коме, чему)** *онакав је какав треба да буде, беспрекоран.* **ставити ~** *приговорити.*

пригово̀рити, -òворѝм свр. **1.** *изрећи некоме приговор, изразити своје незадовољство или неслагање с нечијим поступком, држањем и др.; пребацити, прекорити, укорити, осудити.* **2.** правн. *изнети мотивисани захтев да се каква одлука или решење судски измени или укине.*

пригово̀рљив, -а, -о *који радо или често приговара.*

прѝгода и **при́года** ж *повољан тренутак, одговарајући стицај околности, прилика, згода.* – Надао се да ће доћи пригода да се опет насамо састају. • **користити се пригодом** *искористити згодан час.* **пригодом (чега)** *у време кад се нешто догодило.* **том пригодом** *том приликом, тада.* **у пригоди** *у повољном, погодном часу.*

прѝгодан и **при́годан,** -дна, -о *који одговара одређеној ситуацији, повољно одабран, прикладан, примерен, погодан:* пригодне речи добродошлице.

прѝгоднички прил. *у вези с пригодом, као пригода.* – Те песме делују пригоднички.

прѝгодно и **при́годно** прил. *у пригоди, пригодом.*

прѝгоднȏст, -ости ж **а.** *стање или својство онога што је пригодно, прикладност, умесност.* **б.** *пригодна прилика, догађај који пружа могућност да се искористи.*

пригò̀нити, прѝгонѝм [гл. им. прѝгоњēње с] *несвр. према прићнати.*

прѝгȏрак, -рка, -о *помало горак, који није сасвим горак:* пригорка кафа.

прѝгорац, -о̀рца м *човек из Приморја.*

пригоре́вати, -òрēвāм јек. **пригоријѐвати,** -òријевāм несвр. *према прићорети.*

пригò̀рети јек. **пригò̀рјети,** -рѝм свр. *делимично изгорети кувајући се или пекући се, загорети, прегорети.* – Пасуљ је пригорео.

прѝгорје и **при́горје** с *крај, предео уз планину; побрђе.*

прѝгорка и **прѝгȏркиња** ж песн. *у атрибутској служби: горска, планинска:* вила ~.

прѝгорскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на Приморје.*

пригó̀рчити, прѝгȏрчīм свр. *учинити горким, дати горак укус нечему, загорчати.*

пригò̀товити, -ѝм свр. *довести у стање готовости, спремности, спремити, припремити.* ■ **~ се** *спремити се, припремити се.*

приготовља́вати, -òвљāвām и **приготовљи́вати,** -òвљујēм *несвр. према прићотовити.*

прѝграбити, -ѝм (трп. прѝграбљен) свр. *насилно одузети, бесправно присвојити, преотети, ограбити, украсти:* ~ новац, ~ власт, ~ Марков положај мезимца у кући.

приграбљи́вати, -àбљујēм *несвр. према прићрабити.*

прѝграда ж и **прѝградак,** -атка м *дозидани, дограђени део неке зграде, куће, накнадни додатак некој грађевини, доградак, дозидак:* манастирски приградак.

пригра́дити, прѝгрāдѝм свр. *грађењем додати на већ постојећу грађевину; сазидати уз неку грађевину, дозидати, доградити.* – Самостан је приграђен уз цркву.

прѝградскӣ, -а̄, -о̄ *који је ӣри ӣраду, који се обавља у околини ӣрада:* ~ саобраћај, ~ појас, ~ подручје.

приграђѝвати, -а̀ђујем *несвр. ӣрема ӣриӣрадити.*

приграни̏чнӣ, -а̄, -о̄ *који је ӣоред ӣранице, ӣоӣранични:* пригранична места северне Војводине.

прегре́вати, прѝгрēвам јек. **пригријѐвати,** -јѐвам и **пригрејáвати,** -ѐја̄вам јек. **пригријáвати,** -ѝја̄вам *несвр. ӣрема ӣриӣрејати.*

прѝгревица ж *велика врућина, ӣрӣека, врелина, жеӣа.*

прѝгрејати јек. **прѝгријати,** -јēм свр. **1.** *учинити мало ӣо̄илијим, мало заӣрејати, ӣодӣрејати:* ~ ручак. **2.** *јако заӣрејати, ӣрӣеӣи (о сунцу).*

прѝгризак, -иска м *мала количина хране, оно шӣо се ӣриӣризе, залоӣај;* уп. пригристи.

пригри́зати, прѝгрӣзам *несвр. ӣрема ӣриӣристи.*

прѝгризнути, -нēм свр. *ӣриӣристи.*

прѝгристи, -гри́зем свр. **а.** *заӣристи; ӣреӣристи.* **б.** *ӣојести који залоӣај, мало ӣојести, ӣрезалоӣајити, заложити.*

прѝгрлити, -ӣм свр. **1.** *ӣривући обухвативши рукама, заӣрлити; стеӣнути:* ~ дете, ~ боцу. **2.** *ӣрихватити, ӣримити као своје, учинити коӣа или шӣа блиским, усвојити:* ~ Милоша као друга, ~ Милошеве идеале. ■ ~ **се** уз. повр. *заӣрлити се.*

пригрљáвати, -ӣљāвам и **пригрљѝвати,** -ӣљујем *несвр. ӣрема ӣриӣрлити.*

пригрнути, прѝгрнēм (аор. пригрнух и прѝгртох) свр. **1.** *зӣртањем скупити, набацати, натрӣати на ӣомилу:* ~ земљу око саднице. **2.** *учинити да неко наӣрне, доврви куда, орӣанизовати ӣрикупљање (обично масовније):* ~ овамо народ. **3.** *оӣрнути:* ~ плашт. ■ ~ **се** *оӣрнути се.*

прѝгртати, -грӣēм *несвр. ӣрема ӣриӣрнути.*

прѝгурити се, -ӣм се свр. *ӣовити се, шӣуӣурити се, зӣрчити се, зӣуриӣи се.* – Петар се пригурио у постељи.

пригу́стити, прѝгӯстӣм свр. **1.** *учинити ӣустим или ӣушим, заӣустити.* **2.** разг. *ӣостати о̄асно.* – Кад пригусти, повлачите се.

пригушáвати, -гӯша̄вам и **пригушѝвати,** -гӯшујем *несвр. ӣрема ӣриӣушити.*

прѝгӯшен, -а, -о **1.** *ӣрӣ. од ӣриӣушити.* **2.** *који се не исӣоља̄ва у ӣуној мери, ослаӣ̄ељен; уздржан:* пригушена светлост, ~ глас. • **пригушене боје** слик. *боје које не блешӣе, које нису јарке.*

прѝгӯшено прил. *на ӣриӣушен начин, нејасно, уздржано:* ~ кинути, ~ зајецати.

прѝгӯшено̄ст, -ости ж *својсӣво или сӣање оноӣа шӣо је ӣриӣушено.*

пригушѝва̄ч, -а́ча м (инстр. -а́чем) *наӣрава за ӣриӣушивање, смањивање инӣензиӣеӣа неког звука, шума.*

пригу́шити, прѝгӯшӣм свр. **1.** *усмрӣити дављењем, насилно коме ӣрекинути дисање, удавити, задавити.* **2.** *ублажити, ӣотиснути, ослабити:* ~ страх, ~ осмех.

пригӯшљив, -а, -о *који се може ӣриӣушити:* тешко ~ смех.

придава́ти, прѝда̄јēм (имп. придáји; пр. сад. придáјӯћи) несвр. **1.** *несвр. ӣрема ӣридати.* **2.** *давати свој ӣрилог, ӣрилаӣати.* – Почеше и други придавати.

придáвити, прѝда̄вӣм свр. **1.** *задавити, удавити, ӣриӣушити.* **2.** фиг. *довести у сӣање које изазива осећај ӣереӣа, немоћи, ӣритиснути.* – Године су га придавиле.

прѝда̄вљено̄ст, -ости ж *сӣање оноӣа који је ӣридављен.*

придављѝвати, -а̀вљујем *несвр. ӣрема ӣридавити.*

прѝда̄рје с *дар, ӣоклон који се даје уз ӣлавни дар.*

прѝдати, прѝда̄м свр. **1. а.** *дати ӣриде, додати уз нешӣо друӣо, надодати, ӣридодати, домеӣнути.* – Желео је да врате девојку и дарове још придају. Кући је придата и гаража. **б.** *доделити, ӣослати, ставити на расӣолаӣање.* – Придат је био благајнику и помагао му. **2.** *ӣроцењујући дати чему неку особину, вредновати шӣа, ӣрӣисати:* ~ вредност стручности, ~ нарочити значај.

придва́рати се, прѝдва̄рам се *несвр. ӣрема ӣридворити се.*

прѝдво̄ран, -рна, -о **1.** *који је ӣри двору, дворски:* ~ госпођа, ~ ђакон. **2.** *који је као на двору, фин, уӣлађен:* ~ такт.

придво̀рити се, прѝдворӣм се и **придво́рити се,** прѝдво̄рӣм се свр. *сӣећи наклоност додворавајући се, уӣаӣајући, додворити се.*

прѝдворица ж (м) (мн. ж) **1.** *дворанин, дворанка.* **2.** фиг. *удворица, улизица, ласкавац.* – Презирала га је као турског придворицу.

прѝдво̄рје с **а.** *део исӣред улазних, ӣлавних врата зӣраде, ӣрем.* **б.** *дворишше ӣред зӣрадом.*

прѝдво̄рнӣк м *ӣридворица.*

прѝдворница ж (м) (мн. ж) *ӣридворица.*

прѝдворскӣ, -а̄, -о̄ *који је ӣри двору, дворски.*

прѝдē прил. *као додашак.*

прѝдев јек. **прѝдјев** м лингв. *у мн.: врсӣа несамосӣалних ӣроменљивих речи којима се исказују особине бића, ӣредмеӣа, ӣојава и др., различиӣи односи међу њима, као и маӣерију од које је нешӣо наӣрављено, од чеӣа се нешӣо сасӣоји (у јд.: шаква реч).*

прѝдевак јек. **прѝдјевак,** -е̄вка м *назив који се коме да ӣо некој њеӣовој особини, надимак.*

придева́ти, прѝдēва̄м јек. **придијѐвати,** прѝдијева̄м *несвр. ӣрема ӣриденути, ӣридести и ӣридеӣи.*

придѐвача јек. **придјѐвача** ж *иӣла којом се ӣридева, ӣрикачује, ӣрибадача, шӣенадла.*

прѝдевскӣ јек. **прѝдјевскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на ӣридеве.*

придéлити, прѝдēлӣм јек. **придијѐлити,** прѝдијелӣм *свр. доделиӣи.*

придељѝвати, -ѐљујем јек. **придјељѝвати,** -јѐљујем *несвр. ӣрема ӣриделиӣи.*

прѝденути јек. **прѝдјенути,** -нēм свр. (уп. приде(с)ти) **1.** *закачивши сӣојиӣи, ӣрӣојиӣи, ӣричврсӣиӣи за нешӣо, закачиӣи, заденуӣи, ӣрикачиӣи:* ~ орден. **2.** *даӣи, наденуӣи коме или чему надимак, ӣрозваӣи коӣа још неким именом (обично ӣодруӣљиво).* **3.** *смаӣраӣи да неко или нешӣо има какву особину, ӣрӣисаӣи, ӣридаӣи какву особину коме или чему:* ~ стварима непосӣојеће особине.

прѝдесити, -ӣм свр. *учинишӣи ӣоӣодним, ӣодесним за нешӣо, ӣрӣремиӣи на одӣоварајући начин, ӣрилаӣодиӣи:* ~ стан од колибице. ■ ~ **се 1.** *десиӣи се, доӣодиӣи се, збиӣи се.* – Нешто чудно нам се придесило. **2.** *случајно се наћи ӣде.* – Сељани се близу придесише.

прѝде(с)ти јек. **прѝдје(с)ти,** -енēм (-едēм) свр. *ӣриденуӣи.*

прѝдигнути, -нēм (се) свр. *в. ӣридиӣи (се).*

прѝдизати, -ижēм *несвр. ӣрема ӣридигнуӣи и ӣридиӣи.*

прѝдика ж ир. *ӣовор исӣуњен ӣрекорима, савешӣима иӣд.* – Мајка ми сваки дан држи придике.

прѝдиковати, -кујēм несвр. ир. *ӣоворити, држаӣи ӣридике.* – Волео је да придикује.

прѝдиӣи, -дигнēм (аор. прѝдигох, прѝдиже и прѝдиже; имп. прѝдигни; р. пр. прѝдигао, -гла; пр. пр. прѝдигāвши) свр. (вар. придигнути (се)) **1. а.** *мало, не много диӣи, ӣомерити увис, ӣодиӣи са земље или с нижеӣ на виши ӣоложај; учинишӣи да се ко диӣне, мало уздиӣне или усӣрави:* ~ сабљу, ~ кутију, ~ старца. **б.** *дижући ӣриближиӣи чему:* ~ марамицу к уснама. **2.** фиг. (кога) *охрабриӣи, ојачаӣи, окреӣниӣи, ӣодсӣаӣи.* – Пријатељи су га придигли из очаја. **3.** *одӣојиӣи, оӣхраниӣи, ӣодиӣи.* – Они су га придигли. ■ ~ **се а.** *мало се ӣодиӣи.* – Лежао је и није могао да се придигне. **б.** *доӣи у боље ӣрилике, у боље сӣање, оснажиӣи се, ојачаӣи:* ~ се материјално, ~ се из туге. **в.** *усӣаӣи после болесӣи, мало се оӣоравиӣи, окреӣниӣи се.* – Сачекаће са свадбом док се ја не прѝдигнем.

придо̀бавити, -ӣм свр. *накнадно добавити, придодати ономе што је већ добављено.* – Придобавили смо још песка.

придо̀бављати, -а̄м *несвр. према* придобавити.

придоби́вати, -о̀бӣва̄м и **придоби́јати,** -о̀бӣја̄м *несвр. према* придобити.

придо̀бити, прѝдобијēм свр. **1.** *задобити, приволети, врбовати, освојити.* – Придобио је наше поверење. **2.** *добити, стећи.* – Придобили су слободу.

придове́зати, -о̀вēжēм свр. *додати још коју реч у разговору, наставити, надовезати.*

придода́вати, -о̀да̄јēм (пр. сад. придода́јūћи) *несвр. према* придодати.

придода́так, -тка м *додатак.*

придо̀дати, -а̄м свр. **1.** *додајући прибројити мањи део каквој целини, допунити:* ~ земљу имању, ~ неколико речи на започету тему. **2.** *ставити на располагање; доделити привремено на службу:* ~ официра дивизији.

придо̀јити, прѝдојīм свр. *још мало подојити:* ~ дете.

придо̀лазак, -аска м *долазак, присеће:* ~ непријатељских трупа. • ~ **воде** *пораст нивоа воде.*

придо̀лазити, -ӣм [гл. им. придо̀лажēње с] *несвр. према* придоћи.

прѝдолица ж *мала долина, мала увала.*

придома̀зетити, -ӣм свр. *довести зета у кућу, призетити.*

прѝдомити, прѝдомī̄м свр. **1.** *удомити, усвојити:* ~ пса. **2.** *одгојити укрштајући две различите животињске врсте.* ■ ~ **се** *одомаћити се, удомити се.* – Придомио се у мојој соби.

придо̀нети јек. **придо̀нијети,** -нѐсēм (-до̀несēм) *в. допринети.* – Придонели су изради енциклопедије.

придоно̀сити, -о̀носӣм [гл. им. придо̀ношēње с] *несвр. према* придонети *и* придонијети.

придо́ћи (прѝдо̄ћи), прѝдо̄ђēм (аор. придо́ђе и прѝдо̄ђе; р. пр. придо̀шао (прѝдошао), -шла) свр. **1.** *доћи, досећи, стићи, присећи.* – Турцима је придошла помоћ. **2.** *доћи после других као дошљак, придошлица.* – Они су придошли у наш крај у прошлом веку. **3.** *наставити, наступити, појавити се.* – Придође му грч у стомаку. **4.** *подићи ниво, нарасти, набујати, надоћи (о каквој течности).* – Придошли су потоци.

придо̀шао, -шла, -о **1.** *р. пр. од* придоћи *у атриб. служби:* придошле воде. 2. (у им. служби, одр. прѝдошлӣ, обично у мн.) м (ж) *дошљак(иња), придошлица.* – Придошли ућуше у кућу.

прѝдошлица ж и м (мн. ж) **1.** *особа која се доселила из другог краја, која је дошла однекуд;* уп. дошљак. – Он је придошлица из Босне. **2.** *особа која је нешто касније дошла у неку групу или друштво:* ~ из суседног купеа.

придража́вати, -а̀жа̄ва̄м *несвр. према* придражити.

придра́жити, прѝдра̄жӣм свр. *мало подражити.*

придре́мати, прѝдрēма̄м јек. **придријема́ти,** прѝдријема̄м свр. *бити обузет лаким сном, задремати.*

придржа́вати, -др̀жа̄ва̄м *несвр. према* придржати: ~ друга. ■ ~ **се 1.** *хватати се за неког или нешто, ослањати се на нешто да се не би изгубила равнотежа.* **2.** *деловати држећи се каквих начела или чијих поступака:* ~ се чијих корака, ~ се свог искуства.

прѝдржа̄ј м и **придржа́ње** с правн. *веровниково или повериочево право да дужнику не врати залог пре него што се дуг измири (право ретенције).*

придр̀жати, -жӣм (р. пр. прѝдржао, -а̄ла (придр̀жао, -ала)) свр. *кратко, мало држећи учврстити, осигурати, прихватити:* ~ дете да не падне. ■ ~ **се** *држећи се кратко, учврстити се, прихватити се.*

придр̀жа̄ч, -а́ча м *предмет којим се нешто придржава:* ~ за писма.

придружи́вати (се), -у̀жујēм (се) *несвр. према* придружити *(се).*

придру́жити, прѝдрӯжӣм свр. *придодавањем, укључивањем, прикључивањем, придруживањем саставити у једну целину, повезати, спојити, здружити:* ~ лутку играчкама, ~ играча репрезентацији. ■ ~ **се 1.** *прикључити се, придружити се, повезати се с ким, с чим, ући у састав чега:* ~ се друговима. **2.** *стати на чију страну, прихватити чије идеје:* ~ се Аристотелу у филозофији.

прижа́рити, прѝжа̄рӣм свр. *загрејати да изгледа као да је усијано, ужарено.* – Прижарило сунце.

прижѐднети јек. **прижѐдњети,** -нӣм свр. *осетити жеђ, ожеднети; постати јако жедан, дуго трпети жеђ, зажеднети.*

прижѐлети јек. **прижѐљети,** -ѐлӣм свр. *зажелети.*

прижељки́вати, -ѐљкујēм несвр. (нешто) *бити обузет неком (дуготрајном жељом, желети (нешто или да се нешто догоди) (често прикривено и у мањој мери):* ~ концерт.

прижѐнидба ж *женидба којом муж постаје домазет.*

прижѐнити, прѝженӣм свр. *оженити уводећи у женину кућу, учинити домазетом.* – Прижењили су слугу. ■ ~ **се** *женидбом ући у женину кућу, постати домазет.*

прѝжења м *онај који се прижењио, домазет.*

прижењи́вати се, -ѐњујēм се *несвр. према* прижанити се. – Причали су како се женио и прижењивао.

прижѐћи (прѝжећи), -жѐжēм (3. л. мн. -жѐгӯ; аор. прижѐгох, прѝжеже; имп. прижѐзи; р. пр. прѝжегао, -ѐгла (прѝжегла)) свр. **а.** *учинити да нешто почне да гори, запалити, потпалити, припалити:* ~ кандило. **б.** *јако угрејати, прибећи (обично о сунцу).* – Сунце прижегло.

прижи́зати, -ижēм *несвр. према* прижећи.

прижми́рити, -рӣм и **прижму́рити,** -ӣм свр. **а.** *уполузатворити очи, зашкиљити.* **б.** *на кратко склопити очи, мало зажмурити.* • ~ **једним оком** разг. *намерно пропустити нешто у чију корист.*

прижу̀љати, -а̄м и **прижу́љити,** прѝжӯљӣм свр. *направити жуљ, нажуљати.* – Прижуљао ме конопац.

прижури́вати (се), -у̀рујēм (се) *несвр. према* прижурити *(се).*

прижу́рити, прѝжӯрӣм свр. **а.** *хитрије, журније поћи, пожурити.* – Обојица прижурише. **б.** *пожурити у обављању каквог посла, потакнути, подстаћи кога на журно, брзо свршавање чега.* – Прижурили су ме.

призà̀каснити, -ӣм свр. *закаснити.* – Мало сте призакаснили.

прѝзвати, -зо̀вēм свр. **1.** *позвати неког да се одазове, да дође, да се јави негде ради чега.* – Призвао је ујака. Призвала га је котарска област. **2.** *позвати, обратити се молитвом или каквим мистичким речима богу или духу умрлог:* ~ бога у помоћ. Седећи за округлим столом призвали су дух свога ујака. **3.** (у вези с предлозима и с неким апстрактним именицама које значе стање) *бити, наћи се у стању (у смислу значења именице):* ~ **к свести** *освестити;* ~ **у памет, у сећање** *обновити у сећању, подсетити се.* • **призвао га Господ** *умро је.*

прѝзву̀к м **1.** *споредан, допунски звук, тон који прати основни звук.* **2.** *неупадљива примеса, нијанса:* ~ жалости у чијем гласу.

прѝздравити, -ӣм свр. *мало, донекле оздравити, не оздравити сасвим.*

прѝздравља̄ти, -а̄м *несвр. према* призравити.

прѝземан и **прѝзе̄ман,** -мна, -о *који се налази при земљи:* ~ кућа, ~ стан; фиг. *прост, примитиван, низак, неморалан:* приземне страсти. • **приземни пожар** *шумски пожар у којем гори суво лишће, трава, маховина, пањеви и грмље.*

прѝземљаст, -а, -о *који је при земљи, низак:* ~ биљка.

прѝзе̄мље и **прѝзе̄мље** с *део зграде који се мало уздиже изнад земљишта, који је при земљи, партер.* – Живели смо у приземљу.

приземљѐње с ел. **1.** *повезивање електричног апарата са земљом помоћу посебног електричног вода ради обезбеђења од електричног напона, уземљење.* **2.** *спуштање на земљу (о летелицама, падобранцима и сл.).*

приземљи́вати (се), -èмљујēм (се) *несвр. према* ***приземљити (се).***

призѐмљити, прѝземљӣм свр. **1.** *спојити са земљом (о електричној струји):* ~ фрижидер. **2.** фиг. *спустити на земљу, опаметити, уразумити.* – Отац га је коначно приземљио. ■ **~ се 1.** *спустити се на земљу.* – Авион се успешно приземљио. **2.** *опаметити се, уразумити се.*

призѐмљуша, прѝземница и **прѝзѐмница** ж *приземна кућа.*

прѝземно и **прѝзѐмнō** прил. *у приземљу.*

прѝзетити, -ӣм свр. *увести као зета у кућу, приженити, придомазетити.* ■ **~ се** *постати домазет, приженити се.*

прѝзетко м подр. *домазет.*

прѝзетковица ж подр. *призеткова жена.*

призѝвати, прѝзивāм *несвр. према* ***призвати.***

призѝдати, прѝзидāм свр. *доградити, дозидати, сазидати уз постојећу грађевину.*

призиђѝвати, -ѝђујēм *несвр. према* ***призидати.***

призѝмити, прѝзимӣ(м) свр. безл. *почети (о зими).* – Доћи ће кад призими.

прѝзма ж грч. **1.** *геометријско тело ограничено одозго и одоздо двама полигонима, а са страна паралелограмима.* **2.** физ. *прозирно тело које служи за распадање беле светлости у спектралне боје, за преламање светлосних зрака и употребу у различитим оптичким справама.* • **гледати (посматрати) кроз (своју) призму** *гледати, посматрати нешто необјективно под утицајем каквих околности, прилика, стања.*

прѝзмаст, -а, -о *који је као призма:* ~ огледало.

призмàтичан, -чна, -о и **призмàтичкӣ,** -ā, -ō *који има облик призме:* ~ четвороугаона кула.

признáвати, прѝзнājēм (пр. сад. признáјūћи) *несвр. према* ***признати.***

прѝзнаница ж *писмена потврда о плаћеном рачуну или урађеном каквом другом послу.*

признáње с **1.** *лична изјава о стварном, истинском току каквог догађаја.* – Покушавали су да извуку признање из њега. **2.** *уважавање, поштовање.* – Таквој храбрости мора се одати признање.

прѝзнāт, -а, -о **1.** *трп. од* ***признати.*** **2.** *уважен, поштован, цењен:* ~ писац.

прѝзнати, -āм (аор. прѝзнадох и прѝзнах) свр. **1.** *рећи, исправно истину; изјавити да је нешто истинито, стварно, тачно; јавно, службено прихватити као своје.* ~ своју кривицу, ~ дете. **2.** *одобрити као ваљано, јавно прихватити, сагласити се; уважити чији рад или способности:* ~ некога за цара, ~ Вука као умног човека.

прѝзнāто прил. *ваљано, прихваћено, општепознато.*

прѝзнāтōст, -ости ж *особина онога који је признат.*

прѝзор м **а.** *оно што се види, што се открива погледу, што се јавља као предмет посматрања.* – Стајали су неми пред тим призором. **б.** *одвојен, појединачни догађај неког збивања из живота или из уметничког дела:* ~ из живота, слике са призорима из рата.

призòртити се, прѝзортӣм се свр. тур. *јако се уплашити, узортити се.* – Призортио се од испита.

прѝја ж (вок. прѝјо) (често у вези с личним именом) **1.** *мајка једног од супружника према родитељима другог супружника.* **2.** хип. *пријатељица.*

прѝјава ж **1. а.** *усмено или писмено обавештење власти о чијој кривици.* – Милиционер је написао пријаву. **б.** *усмено или писмено обавештење некој комуналној организацији о кваровима или неким другим неправилностима у њиховом раду:* ~ квара. **2.** *писмена изјава у службеном облику у којој се нешто јавља:* ~ Румуније о учешћу на такмичењу. **3.** *изјава с пописом робе која се предаје при плаћању царине.*

прија́вити, прѝјавӣм (трп. прѝјāвљен) свр. **1.** *обавестити о нечијој посети, огласити чији долазак, најавити:* ~ посету. **2. а.** *оптужити некога за какву кривицу, преступ, тужити; поднети пријаву:* ~ Миму учитељици; ~ Миму суду. **б.** *обавестити неку комуналну организацију о постојању квара на мрежи.* – Одмах смо пријавили нестанак струје. ■ **~ се** *доћи и јавити се за пријем:* ~ се властима, ~ се у војску.

пријављи́вати (се), -àвљујēм (се) *несвр. према* ***пријавити (се).***

прѝјавнӣ, -ā, -ō *који се односи на пријаву:* ~ формулар, ~ рок. • **~ одељење (~ уред)** *установа у којој су убележени сви становници једног града и која даје обавештење о њиховом пребивалишту.*

прѝјāвнӣк м *подносилац пријаве.*

прѝјāвница ж **1.** *формулар за пријављивање; документ о пријављивању, пријава.* **2.** *канцеларија у којој се врши пријављивање.*

прѝјāзан, -зна, -о *услужан, љубазан, срдачан, пријатан, учтив:* ~ глас, ~ осмех.

прѝјāзно прил. *на пријазан начин, љубазно, срдачно, учтиво.*

прѝјāзнōст, -ости ж *особина онога који је пријазан.*

прѝјāн м разг. *пријатељ.*

прѝјапски прил. *блуднички, развратнички (према Пријапу, богу плодности у грчкој митологији).*

прѝјāтан, -тна, -о *који прија, који причињава угодност, угодан; допадљив, привлачан:* ~ стан, ~ осмех.

прѝјатељ м (инстр. -ем) **1. а.** *особа с којом је неко у добрим, срдачним односима, одан, присан човек, близак познаник, друг.* – Није имао правих пријатеља. **б.** *онај који с неком женом одржава интимне односе, љубавник.* **2.** *онај који пристаје уз кога или што, бранилац, једномишљеник, привржeник, следбеник:* ~ уметности, ~ парада. **3.** *у фамилијарном или ироничном обраћању непознатој особи.* – У здравље пријатељу! **4.** *отац једног од супружника према родитељима другог супружника.* • **кућни** ~ а) *особа која ужива наклоност читаве породице.* б) ир. *љубавник жене, домаћице куће.*

пријатељѐвати (пријатељòвати), -èљујēм несвр. *бити с ким пријатељ, живети у пријатељству, дружити.*

пријатѐљити (се), -ӣм (се) несвр. [гл. им. пријатѐљēње с] **1.** *ступати с ким у пријатељске односе, постајати коме пријатељ.* **2.** *ороћавати се браком своје деце.*

пријатѐљица ж *жена пријатељ.* • **~ ноћи** *проститутка, блудница.*

пријатѐљичин, -а, -о *који припада пријатељици.*

пријатѐљскӣ, -ā, -ō *који се односи на пријатеље, који показује пријатељство, добронамеран, дружарски:* ~ осмех, ~ поглед. • **бити с ким на пријатељској нози** *бити с ким у пријатељским или присним односима;* **~ утакмица** спорт. *утакмица која не утиче на поредак у првенству.*

пријатѐљски прил. *на пријатељски начин, као пријатељи, као пријатељ.* – Јавио му се пријатељски.

пријатéљство с **а.** *однос узајамног разумевања, поверења, поштовања и љубави, дружење, дружарство.* **б.** *љубавни однос, љубавна веза.* • **дебело ~ велико, дуготрајно пријатељство.** **пакет или уговор о (вечитом) пријатељству** пол. *узајамна обавеза две државе да ће живети у пријатељским односима.*

прѝјати, -āм несвр. *изазивати пријатност, угодност, боље расположење, бити по вољи, чинити уживање, задовољство.* – Пријао ми је сан. Прија му она. Прија му клима.

прѝјātно прил. **1.** *на пријатан начин, угодно, лагодно.* **2.** *при обедовању као израз жеље да јело што боље прија.*

прѝјатнōст и **прија́тнōст,** -ости ж *пријатно осећање; стање, својство онога коме је пријатно, угодност, лагодност.*

прѝјахати, -ашēм свр. *јашући приći, доћи, дојахати.*

прѝјашњӣ, -ā, -ē *прећашњи.*

прѝјем и **прѝјем** м **1. а.** *добијање, примање, преузимање чега од кога:* ~ вашег писма. **б.** *оцена, одјек, расположење према некој новини, новој друштвеној, уметничкој и др. појави:* добар пријем код читалаца, хладан пријем представе у Београду. **в.** *придруживање, примање укључивање у какав посао, заједницу, организацију:* ~ у странку, ~ у радну организацију. **2.** *слушање или гледање нечега што се саопштава преко радија, телевизије, телефона и сл.:* ~ емисије. **3.** *свечани дочек, свечаност, примање приређено неком (обично званичним или службеним особама).* – Амбасадор је приредио свечан пријем.

прѝјемнӣ и **прѝјемнӣ,** -ā, -ō *који се односи на пријем:* ~ канцеларија. • **~ испит** *испит који се полаже ради пријема у какву школу, службу и др.*

прѝјемнӣк и **прѝјемнӣк** м техн. *уређај, механизам примењен у радио-техници ради примања сигнала речи, музике и сл.:* телевизијски ~, радио ~.

прѝјемница и **прѝјемница** ж *писмена потврда о томе да је нешто примљено.*

прија̀мчив, -а, -о *који се брзо везује, који лако прима, прихвата што.* – Имао је природу пријемчиву за сваку науку.

прија̀мчивōст, -ости ж *особина онога који је пријемчив.*

прија̀мчљив, -а, -о *пријемчив.*

прѝјица и **прѝјица** ж *дем. од прија.*

прију́рити, прѝјӯрӣм свр. *јурећи стићи, дојурити.* – Пријурио је столу.

прѝказ м **1.** *показивање, приказивање, представљање чега бројчано или графички:* табеларни ~. **2.** *писмени или усмени извештај о чему:* ~ битке. **3.** *кратка критичка оцена, рецензија каквог научног или уметничког дела:* књижевни ~.

прѝказа ж *слика која се ствара у машти, као плод маште; привиђење, утвара.* – Није знао да ли је то била приказа или збиља.

приказа́ње с **1.** *приказа.* **2.** *средњовековна драма религиозног садржаја.*

прика́зати, прѝка̄жēм свр. **а.** *изнети, показати, представити.* – Отпочео је издавање народних песама да прикаже богатство народног језика. **б.** *емитовати (филм, какву емисију и сл.).* **в.** *извести, представити (на позорници, сцени).* – Четири године касније Покондирена тиква приказана је у Београду. **г.** *дати кратак приказ, рецензију каквог научног или уметничког дела (преко штампе, радија или телевизије).* **д.** *показати, представити у основним цртама.* – Нису га приказали у најбољем светлу. ■ **~ се 1. а.** *појавити се, показати се, бити присутан.* – Хајде, прикажи се већ једном! **б.** *појавити се у мислима, у сну, причинити се, учинити се.* – Те ноћи приказала му се у сну лепотица. **2.** *представити се, показати се (обично другчијим него у стварности).* – Жеља му бејаше да јој се прикаже озбиљним човеком.

приказѝвати (се), -а̀зујēм (се) *несвр. према приказати (се).*

приказѝва̄ч, -а́ча м *онај који приказује, који представља (какав филм, емисију, какво уметничко дело и др.).*

прика̀лемити, -ӣм свр. **а.** *калемљењем пренети, додати, накалемити.* – Прикалемљена гранчица се осушила. **б.** *придодати, надовезати (на нешто), придружити, привезати (уз нешто).* – Прикалемио је још неколико стихова на своју песму.

прѝкаснити, -ӣм свр. *касно стићи, закаснити.*

прикачи́вати (се), -а̀чујēм (се) *несвр. према прикачити (се).*

прѝкачити, -ӣм свр. **а.** *спојити један предмет с другим, закачивши прибојити, причврстити за што:* ~ вагон. **б.** *причврстити иглом и сл., приденути, прибости, заденути; окачити:* ~ орден на груди, ~ слику на зид. ■ **~ се** фиг. *везати се за неког, приближити се неком, обично наметљиво, досађујући му.*

приквасѝвати, -а̀сујēм *несвр. према приквасити.*

прѝквасити, -ӣм свр. *мало наквасити, поквасити.*

прикѝвати (се), прѝкѝва̄м (се) *несвр. према приковати (се).*

прѝкладан, -дна, -о *који одговара одређеној ситуацији, добро одабран, погодан, подесан:* ~ поклон.

прѝкладно прил. *на прикладан начин, погодно, подесно.*

прѝкладнōст, -ости ж *својство или стање онога што је прикладно.*

прѝклањати (се), -ам (се) *несвр. према приклонити (се).*

прикла́пати, прѝкла̄па̄м *несвр. према приклопити.*

прѝклати, -кољēм свр. **1. а.** *усмртити пререзавши грло, преклати, заклати (обично рањену или болесну животињу).* **б.** *пререзати грло коме не довршивши до краја клање.* **2.** фиг. *уништити, упропастити.* – Једно га је питање приклало и он није положио испит. • **~ кога испод репа** експр. *подвалити коме, преварити, насамарити кога.*

прѝклекнути, -нēм свр. *накратко клекнути.*

прикле́штити, прѝкле̄штӣм јек. **приклијѐштити,** прѝклијѐштӣм (трп. прѝкле̄штен јек. прѝклијѐштен) свр. **1. а.** *клештима стегнути.* **б.** *притиснувши повредити, прићњечити, прићњавити.* **в.** фиг. *приморати, принудити кога да стално буде, остане негде.* – Приклештена је у кревету. **2. а.** *довести у безизлазан положај, лишити кога могућности да се противи, притеснити.* – Ако га приклештимо, признаће он. **б.** *подврћнути ограничењу у кретању или чему другом; опколити.* – Приклештише ме потере код главне карауле.

прѝклӣнчити, -ӣм свр. *клинцима прибити, причврстити;* фиг. *притиснути, прилештити.*

прѝклон и **прѝклон** м **1.** *покрет надоле главом или горњим делом тела (обично пред неким у знак поздрава, исказивања поштовања и сл.).* **2.** *заклон, склониште.* **3.** *нагиб, косина уопште.*

прѝклонӣк м *онај који је наклоњен чему, поклоник:* приклоници шаха.

прикло̀нити, прѝклонӣм свр. **1.** *нагнути, сагнути, погнути, повити:* ~ главу, ~ лице. **2.** *придобити, привући на чију страну, приволети; наговорити кога на што.* – Приклонила ме је својој теорији. ■ **~ се 1. а.** *сагнути се, повити се горњим делом тела (обично као израз поштовања), поклонити се.* – Скидоше капе, приклонише се до земље. **б.** *нагињањем, повијањем приближити се чему; доћи у кос положај, искосити се.* – Жито се малко приклонило сунцу. **2. а.** *приволети се чему, пристати уз кога:* ~ се Италији. **б.** *одати се, посветити се чему:* ~ се музици.

прикло̀пити, прѝклопӣм свр. **1. а.** *напола, не сасвим затворити, саставити, склопити, допола поклопити, преклопити:* ~ лонац поклопцем. **б.** *мало, на кратко затворити:* ~ очи, ~ уста. **2.** фиг. *наткрити; притиснути.* – Дим је приклопио улицу. Глад је приклопила становништво. ■ **~ се 1.** *затворити се, заклопити се.* – Врата су се за њим приклопила. **2.** *прикључити се, прибојити се.* – Настојали су да се Ердељ приклопи Угарској.

прѝкључак, -чка м *оно што омогућава прикључивање чему, везу са чим:* телефонски ~.

прикључа̀ти, -а̄м свр. *кључем осигурати, закључати:* ~ кућу.

прѝкључѐно прил. *спојено, састављено.*

прикључѝвати (се), -ӯчујēм (се) *несвр. према прикључити (се).*

прикључи́ти, прѝкључӯ̄чӣм свр. **1.** *додати (чему), спојити, здружити (с чим).* – Речник ће бити прикључен уз Правопис. **2.** *спојити с чиме, укључити:* ~ шпорет. ■ **~ се а.** *придружити се коме, ући у састав чланова, учесника каквог друштва.* **б.** *стати на чију страну, пристати уз кога, приволети се коме.* – Прикључио се Помпеју и Красу.

прѝкључнӣ, -ā, -ō *који се прикључује, који служи за везу:* ~ вод, ~ канал.

прѝкључница ж *кутија којом се прикључује електрична струја;* уп. прикључак.

прѝковāнōст, -ости ж *стање оногā који је прикован, оногā штō је прикованō.*

прикòвати, прѝкујēм (трп. прѝкован) свр. **1. а.** *ковањем, закивањем саставити, спојити, причврстити (један предмет уз други).* – Жељезне су узде биле приковане. **б.** *причврстити чиодама, ексерима, клинцима и сл., прикуцати.* – Приковао је летвицу на зид. **2.** фиг. **а.** *силом приморати, присилити кōга да стално, непрекидно буде, налази се на истом месту.* – Плотун их је приковао за тло. **б.** *упрети пōглед, пажњу и сл. према коме, чему, на кōга, на штō.* – Приковао је поглед на земљу. **в.** *учинити заинтересованим за нешто, чврстō привезати.* – Приковали су га к науци. ■ **~ се** *присилити се на непомичност, на задржавање на истом месту.* • **остати (стати, стајати) као прикован** *остати непокретан пōд утицајем каквōг снажнōг осећања.* ~ **за срамни стуб** *изложити јавнōј пōрузи.*

прѝколица ж *кола без сопствене вучне снаге која се прикачињу за другā кола.*

прикòнчати, -ām свр. *привести крају, завршити, окончати.*

прикопчáвати (се), -òпчāвām (се) *несвр. према прикопчати (се).*

прикòпчати, -ām свр. *спојити, саставити дугметима, копчама (нпр. одећу), закопчати.* ■ **~ се 1.** *закопчати на себи (одећу).* **2.** *прикључити се.* – Нове телефонске линије прикопчале су се на стару централу.

прикрáдати се, прѝкрāдām се *несвр. према прикрасти се.*

прѝкрајак, -āјка м **1.** *крајњи, периферни део:* ~ просторије, ~ ока. **2. а.** *забачено, слабō приступачно место.* – Али овако, једна капетанија, срез у прикрајку, ником на зубу, то је прави златан мајдан. **б.** *скривено место, бусија, заседа, заклон.* – Гледаћу борбу из прикрајка.

прѝкрāјчити, -ӣм свр. *довести дō краја, довршити, докрајчити.*

прѝкрасти се, -áдēм се свр. *неприметнō, кришом приближити се, ушуњати се.* – Нисмо опазили да се прикрао у кућу. фиг. Кад се сан прикраде.

прикри́вати (се), прѝкрӣвām (се) *несвр. према прикрити (се).*

прикри́вāч, -áча м **1.** *онај који прикрива, сакрива.* **2.** *оно чиме се нешто прикрива.* – Да би сакрила своје старачко лице, користила је шминку као прикривач.

прикри́вāчкӣ, -ā, -ō *који се односи на прикриваче.*

прикрѝвен, -èна, -о **1.** *трп. од прикрити.* **2.** *који се није испољио јавно, неоткривен, скривен, притајен.* **3.** фиг. *неискрен, пōдмукао.* – Био је прикривен и лажљив.

прикривѐно прил. **а.** *на прикривен начин, тајно, кријући се, кришом.* **б.** *претварајући се, привидно.* – Гледао је прикривено жалосна лица око себе.

прикрѝвенōст, -ости ж *особина или стање оногā који се прикрива, оногā штō је прикривено.*

прикри́вити, прѝкрӣвӣм свр. *мало накривити, наклонити:* ~ главу.

прѝкрити, прѝкријēм (трп. прикрѝвен, -èна) свр. **1.** *привремено склонити, заклонити.* – Облак је прикрио сунце. **2.** *затајити, забашурити:* смешком ~ забуну. ■ **~ се** *сакрити се, заклонити се.*

прикрмити, прѝкрмӣм свр. *управити брод да крмом пристане уз обалу.*

прикрòтити се, прѝкротӣм се свр. *мало се укротити, накратко се прибитомити; примирити се.* – Временом се ждребац прикротио.

прѝкрпити, -ӣм (прѝкрпати, -ām) свр. **а.** *пришити закрпу, закрпити.* **б.** *с муком, тешко стећи, докупити; скрпити, дōградити како било, склепати:* ~ нешто имања, ~ шупу. ■ **~ се** *залепити се, прильубити се уз некōга, не одвајајући се, досађујући.*

прикрпљи́вати (се), -кр̀пљујēм (се) *несвр. према прикрпити (се).*

прикупити, прѝкӯпӣм свр. *накнадно, још купити, докупити.*

прѝкупити, -ӣм (трп. прѝкупљен) свр. **1.** *скупити, сабрати, покупити нешто штō је разасутō.* **2. а.** *сазвати:* ~ сватове. **б.** *сабрати, скупити уопште:* ~ много новца. **3.** *прибрабрити, насилно присвојити (власт, моћ):* ~ сву власт. **4.** *напрегнути, напети (своје способности):* ~ храбрости. ■ **~ се 1.** *састати се, скупити се с разних страна на једном месту.* – Трупе су се прикупиле у селу. **2.** *прильубити се, стиснути се уз кōга.* – Прикупила се уз мужа. **3.** *дōћи к себи, повратити се у нормално стање, сабрати се.* – Прикупио се мало и одговорио им на постављено питање.

прикýпљати (се), прѝкӯпљām (се) *несвр. према прикупити (се).*

прикýпљāч, -áча м **1.** *онај који прикупља.* **2.** *оно чиме се прикупља.*

прѝкупљенōст, -ости ж *стање у којем је нешто у великом броју на једном месту скупљено.*

прикупљи́вати, -ӯпљујēм *несвр. према прикупити.*

прикупљи́вати (се), -ӯпљујēм (се) *несвр. према прѝкупити (се).*

прѝкућак, -ћка м *просторија која је дограђена уз кућу.*

прикуцáвати, -ӯцāвām *несвр. према прикуцати (се).*

прѝкуцати, -ām свр. **1.** *причврстити куцањем, укуцати, закуцати.* **2.** *дати коме знак куцањем, огласити се куцањем.* ■ **~ се** фиг. *непомично остати у каквом положају, дуго не напуштати неко место радећи, учећи и сл.* – Има испит сутра, па се прикуцала уз столицу и не устаје.

прѝкуцкати, -ām свр. *у дем. значењу: прикуцати.*

прикуцки́вати, -ӯцкујēм *несвр. према прикуцкати.*

прѝкуцнути, -нēм свр. *дем. од прикуцати.*

прикучи́вати (се), -ӯчујēм (се) *несвр. према прикучити (се).*

прикýчити, прѝкӯчӣм свр. арх. или нар. *приближити, примаћи.* ■ **~ се 1. а.** *приближити се, примаћи се (просторно и временски):* ~ се стану. **б.** *приближити се једно другōм.* **2.** фиг. *бити, постати присан, наклоњен.* – Грчка се прикучила Србији.

прила́гати, прѝлāжēм *несвр. према приложити.*

прилàгāч, -áча м *онај који прилаже, који даје прилōг.*

прилагàчица ж *женска особа прилагач.*

прилагòдити, -àгодӣм (трп. прилàгођен) свр. **а.** *довести у склад са приликама, ускладити:* ~ уметничко стваралаштво духу времена. **б.** *преудесити, прекројити, адаптирати.* ■ **~ се** *довести се у склад с постојећим приликама и условима, адаптирати се:* ~ се новој средини.

прилагòдљив, -а, -о *који се лако може, уме прилагодити.*

прилагòдљиво прил. *на прилагодљив начин.*

прилагòдљивōст, -ости ж *особина оногā који је прилагодљив.*

прилагођáвати (се), -òђāвām (се) *несвр. према прилагодити (се).*

прилàгођенōст, -ости ж *стање оногā штō је прилагођено, подешеност, адаптираност.*

прилагођи́вати (се), -òђујēм (се) несвр. *в. прилагођавати (се).*

прилáз, -а и **прѝлазак,** аска м **1.** *приближавање, прилажење.* **2.** *пут којим се прилази или може прићи:* ~ селу. **3.** *приступ каквом проблему, начин разматрања каквōг питања; стил:* ~ теми.

прѝлазити, -ӣм [прѝлажēње с] *несвр. према прићи.*

прилáзнӣ, -ā, -ō *који се односи на прилаз:* ~ мост.

прилегати, прѝлēжēм јек. **прилијегати,** прѝлијежēм *несвр. према прилећи.*

прилѐжати, -жӣм *несвр. према прилећи.*

прѝлемити и **прилѐмити,** прѝлемӣм свр. *спојити лемљењем, залемити.*

прѝлē̏њ (прѝлē̏н) јек. **прѝлијен,** -а, -о *прилично лењ.*

прѝлеп јек. **прѝљеп** м бот. *биљка из породице оштролиста,* Asperugo procumbens.

прѝлепак јек. **прѝљепак,** -пка м **1.** *оно што је прилепљено, накнадно додато, накалемљено (обично као сувишно, непотребно, лоше, неукусно и сл.).* **2.** зоол. **а.** *врста жуне.* **б.** *род примитивних пужева,* Patella vulgaris. **3.** бот. **а.** *в. урочица* Lychnis viscaria. **б.** *биљка из породице каранфила,* Silene armeria.

прилепѝти, прѝлēпīм јек. **прилијѐпити,** прѝлијепīм (трп. прѝлēпљен јек. прѝлијепљен) свр. **1.** *лепећи причврстити, залепити.* **2.** фиг. *дати, наденути коме какав надимак; проглазити кога носиоцем какве особине (обично негативне).* – Прилепљено му је да је лажов и превртљивац. ■ **~ се 1.** *спојити се лепљењем; закачити се, прикачити се не одвајајући се.* – Конац се прилепио за панталоне. фиг. Поглед јој се прилепио за његово лице. **2.** фиг. **а.** *чврсто се приљубити, прибити уз нешто:* ~ се уз стену. **б.** *постати одан, привржен, заинтересован:* ~ се уз газду, се ~ за математику. **в.** *намегнути се, натурити се.* – Прилепио ми се неки сумњив тип. • **језик му се прилепио за зубе** *престао је говорити, занемео је.* ~ **коме пољубац** *наљо, страсно пољубити кога.* ~ **коме шамар (њушку)** *ошамарити кога.* **прилепио му се трбух за леђа (желудац о трбух)** *врло је мршав.* ~ **се уз кога као чичак (крља, крпељ, за стопало, уз пете)** *привезати се уз кога.* ~ **се уз сваку сукњу** *заинтересовати се, везати се за сваку жену.*

прилѐпљив јек. **приљѐпљив,** -а, -о *који се лако лепи.*

прилепљѝвати (се) јек. **приљепљѝвати (се),** -ѐпљујēм (се) *несвр. ирема прилепити (се).*

прилепљѝвāч јек. **приљепљѝвāч,** -а́чā м *онај који лепи, прилепљује.*

прилѐпљивōст јек. **приљѐпљивōст,** -ости ж *особина онога који је прилепљив.*

прѝлепњāк јек. **прѝљепњāк** м зоол. *врста морске рибе* Lepadogaster.

прилѐпуша јек. **приљѐпуша** ж зоол. *врста морске рибе* Echeneis remora.

прилепчив јек. **приљепчив,** -а, -о *в. заразан.*

прилéтати, прѝлēћēм јек. **прилијѐтати,** прѝлијећēм *несвр. ирема прилетети.*

прилѐтети јек. **прилѐтјети,** -тѝм свр. *долетети; дојурити коме, чему.*

прилѐћи (прѝлећи), прѝлегнēм (аор. прѝлеже и прилѐже; р. пр. прѝлегао, -èгла (прѝлегла); пр. пр. прѝлегāвши) свр. **1.** *лећи на кратко време.* – Прилегао је после ручка да се одмори. Чуше однекуд митраљез, па прилегоше. **2.** фиг. **а.** (на, уз срце, душу) *постати драг, близак.* – Прилегао ми је уз срце. **б.** *прихватити се каквог посла, навалити на какав посао.*

прилешкѝвати, -èшкујēм несвр. *често лешкарити.*

прѝлив м **а.** *надолажење у великој количини (најчешће воде или нечег течног):* ~ крви. **б.** фиг. *нарастање, пораст:* ~ становништва.

прилѝвати, прѝлѝвāм *несвр. ирема прилити.*

прилизáвати се, -ѝзāвāм се *улагивати се, додворавати се.*

прилѝзати, прѝлѝжēм свр. *лагано зачешљати, загладити (косу), обично помоћу какве масне течности, зализати.*

прилијѐвати, прѝлијевāм несвр. јек. *в. приливати.*

прѝлика ж (дат. -ици) **1.** *згодна ситуација, повољан тренутак.* – Сада је прилика да зарадим новац. **2.** *у мн.: услови живота, околности.* – Прилике су га учиниле хладним. **3.** *нејасан, мутан спољни обрис, контура, слика.* – Видели смо две прилике које су нам се приближавале. До ње је висила нејасна прилика трговачког брода. **4.** *онај који у свему одговара, који има све што је потребно (о младићу стасалом за женидбу или о девојци дораслој за удају).* – Он је себе сматрао за добру прилику свештеничкој кћери. **5.** (у инстр., у служби предлога с ген.) *у току, за време:* ~ дебате, ~ првог напада, ~ великих празника. • **другом приликом** *други пут.* **на своју слику и прилику** *попут себе.* **по свој прилици** *чини се, изгледа, по свему судећи, врло је вероватно.*

прѝликовати, -кујēм несвр. *доликовати, приличити, приставати.*

прѝлити, прѝлијēм свр. *додати лијући, досути, долити.*

прѝличан, -чна, -о **1.** *доста велики, задовољавајући (по броју).* – Дошао је приличан број посетилаца. **2.** арх. *одговарајући по неким потребама, условима или по неким начелима, прописима.* – Стари професор је приличнији од новога.

прѝличити, -ѝм несвр. **а.** *бити у складу са нечијим достојанством, позивом.* – Такав живот је приличио поповским породицама. **б.** (безл.) *допуштено је, треба, ваља.* – То приличи девојци.

прѝлично прил. **1. а.** *као што приличи, као што треба, достојно:* ~ обележити годишњицу. **б.** *у складу с чим.* – То је приличније истини. **2.** *доста, довољно:* радити ~ лако.

прѝлог м **1.** *оно што је чему приложено, додатак, допуна.* **2.** *оно што ко приложи својим радом или својим новцем, допринос.* **3.** *део неке телевизијске или радио-емисије колажног састава; чланак, извештај (у новинама, часопису и сл.):* ~ из културе. **4.** лингв. *непроменљива реч која стоји уз глаголе, придеве и друге прилоге и ближе одређује њихово значење (или стоји уз именице као партитивна реч).* • **глаголски ~ садашњи** лингв. *нелични, непроменљиви глаголски облик који обично означава радњу која се врши паралелно са радњом предиката.* **глаголски ~ прошли** лингв. *нелични, непроменљиви глаголски облик који најчешће означава радњу која се извршила пре радње предиката.* **као прилог** *као допуна (обично службеном спису, акту).* **у ~ у корист.**

прилòжити, прѝложѝм свр. *дати као прилог; додати, прикључити.*

прѝлошкӣ, -ā, -ō лингв. *који се односи на прилог, који врши службу прилога:* ~ одредба, ~ реченица.

прѝлупити, -ѝм свр. *затворити, притворити лупивши.*

прѝлупнути, -нēм свр. *дем. од прилупити.*

прѝљежан и **прѝљежан,** -жна, -о *ревностан, марљив, савестан.*

прѝљежно и **прѝљежно** прил. *на приљежан начин, марљиво, савесно.*

прѝљежнōст и **прѝљежнōст,** -ости ж *особина онога који је приљежан.*

прилъ́убити, прѝљӯбѝм (трп. прѝљӯбљен) свр. **а.** *сасвим, тесно приближити, прибити уз некога или нешто; прислонити једно уз друго.* – Приљубио је лице уз земљу.; ~ клупе. **б.** фиг. *учинити привржени, везаним, привезати.* – Она ме није могла приљубити уз себе. ■ **~ се 1. а.** *прислонити се, прибити се уз нешто; приближити се једно другом:* ~ се уз стену. Небо и море су се приљубили. **б.** *прилепити се, припити се уз нешто.* – Мокра кошуља му се приљубила уз тело. **2.** фиг. *постати одан, привржен, заинтересован, везати се (за или уз кога, што):* ~ се за учење, ~ се уз учитељицу. Приљубише се једно уз друго.

приљубљѝвати (се), -ӯбљујēм (се) *несвр. ирема приљубити (се).*

прѝма и **прѝма** ж лат. непром. *у атриб. служби: узоран, најбољи, савршен:* роба ~ квалитета, ~ домаћица.

примабалерѝна ж итал. *најбоља балерина, првакиња у балетској трупи.*

примадо̀на ж итал. *главна певачица, првакиња у оперском ансамблу; глумица која глуми главне улоге, првакиња.*

примàдо̀нскӣ, -ā, -ō *који се односи на примадоне:* примадонске арије.

примàкнути *в. примаћи.*

прѝмалац, -аоца м *онај који прима, добија.*

прѝмалачки прил. *на начин примаоца, као прималац.* – Он живи прималачки, ништа не даје.

прима́мити, примамим свр. **а.** *подстаћи, привући.* – Љубазан позив примамио га је да дође. **б.** *намамити, навести, завести.* – Он га је примамио на тај посао лаком зарадом.

примàмљив, -а, -о *који примамљује, привлачи, привлачан; који обећава успех, корист, уживање:* примамљива лепота, ~ предлог.

примамљи́вати, -а̀мљујем *несвр. према примамити.*

примàмљиво прил. *допадљиво, привлачно:* делује ~.

примàмљивōст, -ости ж *особина онога који је примамљив.*

примамљѝвач, -а́ча м *онај који примамљује.*

при́мање с **1.** *гл. им. од примати (се).* **2.** *накнада за одређени рад или службу, плата, зарада.* **3.** *предусретање госта, онога ко долази с пута, дочек.* – Примање гостију било је срдачно. **4.** *свечаност на коју се позивају бирани гости (обично званичници), пријем.* – Био је позван на примање код амбасадора. • **соба за ~** *соба с посебним намештајем намењена за пријем гостију.*

при́мāран и **прѝмāран,** -рна, -о лат. *први у каквом поретку, изворни; главни, најважнији.*

прѝмāријус м лат. *титула коју стичу лекари после дужег искуства, више објављених стручних радова и др.*

прѝмāрно и **прѝмāрно** прил. *првенствено, пре свега, у првом реду, главно, најважније.*

примáрнōст, -ости ж *стање, особина онога што је примарно, онога који је примаран.*

при́мас м лат. *највиши црквени достојанственик у једној земљи.*

при́мāт, -а́та м лат. *првенство, прво место по рангу:* ~ у струци.

прѝматељ м *в. прималац.*

прѝматељка ж *женска особа примаљ.*

прѝмāт, -а́та м лат. *у мн.: ред сисара којем припада човек заједно са мајмунима и полумајмунима (у јд.: сисар из тога реда).*

при́мати (се), прѝмām (се) *несвр. према примити (се).*

примàћи (прѝмаћи) и **примàкнути,** прѝмакнēм (аор. примàкох, примàче и прѝмаче (примàкнух, прѝмакнӯ); р. пр. прѝмакао, примàкла (прѝмакла) (примàкнуо, -ула)); трп. прѝмакнӯт) свр. *мичући, носећи приближити, сместити близу или ближе нечему:* ~ столицу кревету. ■ **~ се** *приближити се (просторно или временски).* – Примакао се столу. Примакао се рок примирја.

прѝмаћӣ и **прѝмāћӣ,** -ā, -ē *који служи за примање, гостински:* ~ соба.

прѝмāч, -а́ча м спорт. *играч (играчица) у одбојци који (која) има задужење да прима, прихвата лопту коју сервира противнички играч (противничка играчица).*

прѝмедба и **при́медба** јек. **прѝмједба** и **при́мједба** ж (ген. мн. -дāбā и -дбӣ) **1.** *замерка, прекор, приговор.* **2.** *накнадно, допунско објашњење, напомена, опаска.* – Хтедох му учинити неку паметну примедбу.

прѝмедбица и **при́медбица** јек. **прѝмједбица** и **при́мједбица** ж *дем. и ир. од примедба.*

при́мена јек. **прѝмјена** ж *примењивање, употреба, пракса.* – Апарат треба испитати у примени.

примéнити, прѝмēнӣм јек. **примијѐнити,** прѝмијенӣм (трп. прѝмēњен јек. прѝмијењен) свр. *увести у употребу, у праксу, употребити.* **а.** *(нешто):* ~ сличне методе. **б.** *(нешто на некоме, у, на нечем):* ~ експеримент на псу, ~ теорију у пракси, ~ посебну технологију у металургији. **в.** *(нешто на некога):* ~ члан закона на преступника. • **не било прим(ијe)њено** *каже онај који, говорећи о нечему рђавом, жели да се то зло не догоди онима који учествују у разговору.* **примењена уметност** *грана ликовне уметности којој је сврха давање естетских вредности предметима намењеним практичној употреби.*

примѐнљив јек. **примјѐнљив,** -а, -о *који се може применити;* уп. примењив.

примѐнљиво јек. **примјѐнљиво** прил. *на применљив начин;* уп. примењиво.

примѐнљивōст јек. **примјѐнљивōст,** -ости ж *особина и стање онога који је применљив, могућност примене у датом случају;* уп. примењивост.

примѐњив јек. **примјѐњив,** -а, -о *в. применљив.*

примењи́вати јек. **примјењи́вати,** -ѐњујем *несвр. према применити.*

примењѝвач јек. **примјењѝвач,** -а́ча м *онај који нешто примењује, користи у пракси.*

примѐњиво јек. **примјѐњиво** прил. *в. применљиво.*

примѐњивōст јек. **примјѐњивост,** -ости ж *в. применљивост.*

при́мер јек. **при́мјер** м **1.** *оно што објашњава, поткрепљује, учвршћује какву тврдњу, суд.* **2.** *оно што може послужити као показатељ, као оно према чему се могу ускладити поступци.* – Њено одевање је пример лошег укуса. Сви су следили његов пример. • **на ~** *нека буде доказ; нека буде објашњење.*

примера́вати јек. **примјера́вати,** -ѐрāвām *несвр. према применити.*

при́мерак јек. **при́мјерак,** -ēрка м **1.** *јединка, узорак, представник врсте:* најлепши примерци крушака. – Видео је само један примерак ове интересантне животиње. **2.** *в. пример (2):* ~ добре одбране.

при́меран јек. **при́мјеран,** -рна, -о *који може да послужи као добар пример, који је за углед, узоран:* ~ ђак, ~ супруга.

прѝмерен јек. **прѝмјерен,** -а, -о *који одговара потреби, захтеву, погодан, прикладан, подесан:* ~ поклон.

прѝмерено јек. **прѝмјерено** прил. *како доликује, како приличи, прикладно.* – Насмешила се примерено ситуацији.

прѝмереност јек. **прѝмјерено́ст,** -ости ж *стање онога што одговара чему.*

примери́вати, -ѐрујем јек. **примјери́вати,** -јѐрујем *несвр. према примерити.*

прѝмерити јек. **прѝмјерити,** -ӣм свр. *удесити, прилагодити.* – Клавирска пратња је примерена да подржи певачев глас.

при́мерно јек. **при́мјерно** прил. *на примеран, узоран начин.* – Он примерно обавља своју дужност.

при́мерно́ст јек. **при́мјерно́ст,** -ости ж *особина, стање онога што је примерно.*

прѝмеса јек. **прѝмјеса** ж *оно што је чему додато, додатак.*

прѝметан и **при́метан** јек. **прѝмјетан** и **при́мјетан,** -тна, -о *који се примећује, видљив; уочљив, упадљив.*

примéтити, прѝмēтӣм јек. **примијѐтити,** прѝмијетӣм (трп. прѝмēћен јек. прѝмијећен) свр. **1.** *уочити, опазити, спазити.* **2.** *напоменути (обично приговарајући, замерајући, кудећи).* – Није имао прилике да јој било шта примети. **3.** *рећи, казати, споменути.* – Она је молећиво приметила да би требало да разговарамо. • **бити примећен** *скренути на себе пажњу (обично постигнутим успехом).* – Његове прве приповетке биле су примећене.

примѐтљив јек. **примјѐтљив,** -а, -о *в. приметан.*

примѐтљиво јек. **примјѐтљиво** прил. *на приметљив начин, приметно.*

примѐтљивōст јек. **примјѐтљивōст,** -ости ж *својство, стање онога ко је приметљив, онога што је приметљиво.*

прѝметно и **при́метно** јек. **прѝмјетно** и **при́мјетно** прил. *на приметан начин, видно, уочљиво.* – Приметно је оћелавио.

примећи́вати јек. **примјећи́вати,** -ѐћујем *несвр. према приметити.*

примéшати, прѝмēшām јек. **примијѐшати,** прѝмијешām свр. *мешајући додати, придодати:* ~ у супу мало кајмака, фиг. ~ истини хиљаду лажи. ■ **~ се** *помешати се (с неким), придружити се (некима).*

примигива́ти, -ѝгујēм *несвр. према* примѝгнути.

прѝмигнути, -гнēм свр. *мало намѝгнути.*

примирива́ти (се), -мѝрујēм (се) *несвр. према* примири́ти *(се).*

примирѝсати, -ѝришēм свр. *мало омирисати, помирисати.* • **није он то ни примирисао** *нема он појма о томе.*

прими́рити, прѝмѝрѝм свр. *донекле умирити, смирити.* ■ **~ се 1.** *донекле се смирити, постати мирнији, мало се умирити.* **2.** фиг. *привремено, делимично зарасти, зацелити се (о повреди, рани).* – Рана се поново беше примирила.

прѝмѝрје и **прѝмѝрје** с **1.** *привремена обустава непријатељства, борбе; уговор о привременом прекиду борбе.* **2.** *примирење, смирење:* нервно ~.

прѝмѝсао, -сли ж (инстр. -мѝшљу (-мѝсли)) **а.** *скривена мисао, тајна намера (обично непријатна, недобронамерна).* – Без икакве скривене примисли изговорио сам једну реченицу. **б.** *мисао, идеја, замисао.* – Застајем пред сликом с једном примисли.

прими́так, -тка м *пријем, примање онога што се даје, шаље:* ~ новца.

прими́ти, прѝмѝм (трп. прѝмљен) свр. **1. а.** *добити оно што је упућено:* ~ писмо. **б.** *узети оно што се пружа, даје:* ~ понуђену чашу. **2. а.** *дочекати као госта или странку (приватно, код своје куће или службено, у канцеларији):* ~ госте, ~ странке. **б.** *узети на посао, у какву организацију, запослити, учланити; прихватити, увести у своје друштво:* ~ Петра у фирму, ~ Петра у друштво. **в.** *обухватити у свој простор; увући у себе.* – Степа нас је примила у свој загрљај. Намештај је примио мирис дувана. **3. а.** *преузети, заposодарити; усвојити нешто туђе:* ~ кормило државе, ~ језик и обичаје. **б.** *добити други изглед.* – Небо је примило другачију боју. **4. а.** *реаговати на утиске примљене споља, понети се према чему:* ~ хладно говор. **б.** *прихватити, усвојити, сагласити се.* – То не могу да примим и поверујем. ■ **~ се 1. а.** *пустити корење, клице, изданке, узнаредовати (о биљкама).* **б.** *произвести, оставити утисак.* – Вест се примила на различите начине. **в.** жарг. *заинтересовати се за кога, заљубити се.* – Он се примао на моју сестру. **г.** жарг. *насести (на шалу).* – Примио се на фазон. **2.** *прихватити се чега, почети што:* ~ се посла. • **~ дете** *прихватити дете помажући при порођају.* **~ дужност** *почети вршити дужност; преузети дужност од кога.* **~ здраво за готово** *поверовати не проверивши истинитост чијих речи.* **~ к знању** *запамтити ради извршења.* **~ к срцу** *дубоко емотивно доживети.* **~ на конак** *дати преноћиште.* **~ на себе** *преузети посао.* **~ рапорт (~ извештај)** *саслушати рапорт, извештај.*

прѝмитѝван, -вна, -о лат. **1. а.** *који је на ниском културном и привредном нивоу, непросвећен:* примитивна племена. **б.** *неваспитан, прост, неуглађен:* ~ комшија. **2.** *који је грубо израђен, који је од лошег материјала.* – Купатило им је примитивно. • **~ уметност** *уметност примитивних народа; уметност која се поводи за стилским особинама уметности примитивних народа.*

примити́вац, -вца м **1.** *примитиван човек.* **2.** *нешколован сликар, сликар наивац.*

примитивѝзам, -зма м **1. а.** *заосталост.* **б.** *неваспитање, неуглађеност.* **2.** *повођење за уметничким деловањем сликара наиваца.*

примитивиза́ција ж *враћање у примитивизам, заосталост.*

примитѝвист(а), -ē м (мн. -сти) *примитивац (2).*

примитивѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на примитивисте.*

примитивѝстички прил. *на начин примитивиста, као примитивисти.*

примѝтѝвка ж *жена примитивац.*

прѝмитѝвно прил. *на примитиван начин.*

примити́вност, -ости ж *стање, особина онога који је примитиван, онога што је примитивно.*

прѝмицати (се), -ичēм (се) *несвр. према* примакнути *(се), примаћи (се).*

прѝмљив, -а, -о **а.** *који се лако прима, прихватљив.* **б.** *који лако прима, прихвата.*

прѝмљивӧст, -ости ж *особина онога који је примљив, онога што је примљиво, прихватљивост.*

примогенитӯра ж лат. *право наслеђивања по првородству.*

примопре́да ја ж *поступак којим један прима оно што други предаје.*

примопрѐдајнӣк м *уређај, систем (нпр. у радио-систему) који може да прими и шаље сигнале.*

примора́вати, -ора̄вам *несвр. према* приморати (се).

прѝмо́рати, прѝмо́рам свр. *натерати, приволети, присилити.* ■ **~ се** *натерати себе на какав чин, акцију, присилити се.*

прѝморац и **прѝморац,** -орца м **1.** *човек који живи у приморју.* **2.** (Приморац) *човек из Хрватског, Црногорског или Словеначког приморја.*

прѝмо́рје и **прѝмо́рје** с *земљиште поред мора.*

прѝмо́рка и **прѝмо́рка** ж **1.** *жена која живи у приморју.* **2.** (Приморка) *жена из Хрватског, Црногорског или Словеначког приморја.*

прѝмо́ркиња и **прѝмо́ркиња** ж *приморка.*

прѝморскӣ и **прѝморскӣ,** -ā, -ō *који се односи на приморје, који је у приморју:* приморска острва.

прѝмус м лат. *кухињска направа на шприцус за кување.*

прина́длежан, -жна, -о *који потпада под чију надлежност, компетенцију.* – За његов случај принадлежан је Трећи општински суд.

прина́длежнӧст, -ости ж **а.** *оно што припада нечему, што је саставни део нечега:* кућа са свим принадлежностима. **б.** *примања, плата.*

прѝнѐти јек. **прѝнијети,** -нѐсēм (прѝнесēм) свр. **а.** (нешто некоме) *донеши дати, додати, уручити:* ~ чашу оцу. **б.** (нешто нечему) *донеши приснонити, сасвим приближити:* ~ столицу столу. **в.** *донети, довући, допремити:* ~ дрва за зиму. • **~ (к образу) пушку** *нанишанити.* **~ (на) жртву** *жртвовати.* **није ни ~** *не може се уподредити.*

прѝнова ж **1. а.** *новорођено дете, новорођенче (у односу на родитеље, на породицу).* **б.** *тек рођено младунче неке домаће животиње.* **2.** *нови људи у каквом послу.* **3.** *било што ново што се уноси у садашње стање.*

прѝнос м **1. а.** *количина произведених, сазрелих пољопривредних култура, род.* **б.** *приход од произведених пољопривредних култура на имању.* **2.** *оно што је принесено, додато чему, нанос.*

прѝносан, -сна, -о **а.** *који се односи на приносе:* приносна свота. **б.** *уносан.*

прѝнӧсилац, -иоца м *онај који нешто приноси.*

прѝнӧсити, прѝносѝм [гл. им. прѝношење с] *несвр. према принети.*

прѝноснӧст и **прѝноснӧст,** -ости ж *особина онога који је приносан, онога што је приносно.*

прѝнуда ж *употреба силе или претње да би се нешто постигло, приморавање, присила.*

прѝнудан и **прѝнудан,** -дна, -о *који се постиже, који се врши под принудом, присилом:* ~ отказ, ~ рад.

прѝнудити, -ѝм (трп. прѝнуђен) свр. *приморати на нешто, натерати, присилити.*

прѝнудно и **прѝнудно** прил. *на принудан начин, под присилом, силом.*

прѝнуднӧст и **прѝнуднӧст,** -ости ж *принуда, присила.*

принуђа́вати, -ујѐм и **принуђѝвати,** -ујēм *несвр. према* принудити.

прѝнукати, -а̄м свр. *натерати, наћнати; наговорити.*

прѝнц м (инстр. -ом и -ем; мн. прѝнчеви) лат. *принадник краљевске породице (обично син крунисаног владара); титула коју он носи.* • ~ **из бајке, зачарани** ~ *идеалан мушкарац, човек којега девојке замишљају као свог будућег супруга.* ~ **карневала** *људска фигура која се носи у поворци и спаљује последњег дана поклада.*

принцéза ж **а.** *принадница краљевске породице (обично кћи краља или принчева супруга); титула коју она носи.* **б.** *лепа, љупка, шармантна девојчица или девојка.*

прѝнцѝп, -и́па м лат. **а.** *полазна замисао, основна, главна поставка, идеја у каквој науци, теорији:* принципи Вуковог књижевног језика. **б.** *правило, гесло, девиза; основно убеђење, уверење, назор.* – Њихов принцип је био не остављати рањеног друга. • **из принципа** *према свом убеђењу, уверењу.* **по принципу, на принципу** *заснивајући се (на чему).* – Справа је функционисала на принципу спојених судова. **у принципу** *у општем, основном смислу.*

прѝнцѝпал, -а́ла м *господар, послодавац.*

прѝнцѝпа́лка и **принципа́ловица** **а.** *жена принципал.* **б.** *принципалова жена.*

прѝнцѝпа̄т, -а́та м *владавина првих римских владара.*

прѝнципијѐлан, -лна, -о **а.** *који се односи на принцип, на суштину, основни, суштински, полазни, битни:* ~ грешка у истраживању. **б.** *који се заснива на одређеним принципима, који је у складу са њима:* ~ дискусија.

прѝнципијѐлно прил. *на принципијелан начин, држећи се принципа.*

принципије́лно̄ст, -ости ж *особина онога који је принципијелан, онога што је принципијелно, доследност.*

прѝнцѝпскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на принципе.*

прѝнчевскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на принчеве, својствен принчевима.*

прѝњушити, -ӣм и **прињу́шити,** прѝњӯшӣм свр. **а.** *њушећи омирисати:* ~ зоб. **б.** *њушећи открити, пронаћи:* ~ крв.

прињушки́вати, -ӯшкујем несвр. **а.** *њушкати.* – Пас је прињушкивао по дворишту. **б.** фиг. *прислушкивати, уходити.* – Причао је с нама као да нешто прињушкује.

прѝобалнӣ (прѝобалскӣ), -а̄, -о̄ *који се налази при обали мора или реке.*

прѝобā̄ље с *област уз обалу, прибрежје.*

прибкупити, -ӣм свр. *окупити, скупити.*

прибнљив, -а, -о *који лако прианја:* прионљиве ружичасте главе чичка.

прибнути, прѝонӣм свр. **1.** *сасвим се прилепити, приљубити се.* **2.** *својски, свим силама почети нешто радити, приступити каквом послу:* ~ на посао. • ~ **за срце** *постати драг, мио.*

прибњив, -а, -о *в. прионљив.*

приопшта́вати, -о̀пштāвам *несвр. према приопштити.*

прибпштити, прѝопштӣм свр. *саопштити.*

прѝор м лат. црквен. *поглавар самостана неких католичких редова.*

прибра̄т, -а́та м **1.** *приорова служба.* **2.** *подручје на којем приор врши службу.*

приорѝтēт, -е́та м лат. **а.** *првенство, предност; првенствено право.* **б.** *оно чему се даје предност.* – Бензина има само за приоритете.

приорѝтēтнӣ, -а̄, -о̄ *који има предност:* ~ право.

прибштрити, прѝоштрӣм свр. *мало наоштрити.*

прѝпадати, -а̄м несвр. **1.** *несвр. према припасти.* **2.** *бити члан чега; бити део чега:* ~ опозицији.

прѝпаднӣк м *онај који припада каквој заједници:* ~ радничке класе.

прѝпадница ж *женска особа припадник.*

прѝпаднӣштво с *својство, стање онога који припада коме или чему, припадање.*

прѝпаднō̄ст, -ости ж *припаднштво, припадање.*

прѝпазити, -ӣм свр. **а.** *причувати:* ~ дете. **б.** *обратити неко време пажњу на што:* ~ млеко. ■ ~ **се** *повести рачуна о себи, причувати се.*

припа́јати (се), прѝпājам (се) *несвр. према припојити (се).*

припа́лити, прѝпа̄лӣм свр. *учинити да нешто почне да гори, потпалити, запалити, упалити.* ■ ~ **се** **а.** *почети горети, упалити се, запалити се.* **б.** фиг. *јако се заинтересовати за нешто, одушевити се, запалити се.* – Припалио се за тај бизнис.

припаљи́вати (се), -а̀љујем (се) *несвр. према припалити (се).*

прѝпамтити, -ӣм свр. *запамтити, упамтити.*

прѝпасати, -а̄шем свр. **а.** *обавити, ставити нешто око појаса, опасати:* ~ кецељу. **б.** *причврстити, заденути за појас:* ~ револвер.

припа̀са̄ч, -ача *појас, каиш, ремен.*

припа̀сача ж *кецеља, преча.*

припаси́вати, -а̀сујем *несвр. према припасати.*

прѝпаснӣ, -а̄, -о̄ *који служи за приписавање.*

прѝпасти, прѝпаднēм (аор. прѝпадох, прѝпаде и прѝпаде; р. пр. прѝпао, -ала; пр. пр. прѝпа̄вши; трп. ø) свр. **а.** *пасти у део (при деоби), допасти.* – Њој су припале Радине ципеле. **б.** *пасти у дужност.* – Њему је припало да се брине о баки. • **припала ме мука** *не осећам се добро, лоше ми је, мука ми је.*

прѝпашāј и **прѝпашња̄к** м и **припа́шњача** ж *широки кожни појас, опасач у којем су се носиле мале пушке, ножеви и потребне ситнице.*

прѝпев јек. **прѝпјев** м *речи или стихови који се понављају иза сваке строфе у песми, рефрен.*

припева́вати, -ѐва̄вам јек. **припјева́вати,** -јѐва̄вам *несвр. према припевати.*

прѝпевак јек. **прѝпјевак,** -е̄вка м *в. припев.*

припе́вати, прѝпе̄вам јек. **припијева́ти,** прѝпијева̄м несвр. **1.** *несвр. према припевати.* **2.** *помало певати, певушити слушајући кога како пева.*

припе́глати, прѝпе̄гла̄м свр. *мало, како било попеглати.*

прѝпека ж (дат. -еци) *велика врућина, жега, врелина.*

прѝпе̄ти, прѝпнēм свр. **1.** (нешто) *(при)везати на паши домаћу животињу (коња, краву и др.) дугим конопцем, ланцем и сл. за дрво, колац и сл. да не може побећи.* **2.** (нешто, некога) *попети, подићи:* ~ дете на рамена. ■ ~ **се** *попети се:* ~ се уз дрво.

припетља́вати (се), -пѐтља̄вам (се) *несвр. према припетљати (се).*

припѐтљати, -а̄м свр. *привезати петљом.* ■ ~ **се** **а.** *завезати се, уплести се.* **б.** фиг. *збунити се, помести се.*

прѝпећак, -ћка м **а.** *простор између пећи и зида, кутак иза или поред пећи, запећак.* **б.** *кутак, удао; заклоњено, скривено место.*

припѐћи (прѝпећи), -ѐчēм свр. **1.** (нешто) *запећи, испећи.* **2.** *почети јако грејати (о сунцу).*

припецѝвати, -ѐцујем *несвр. према припећи.*

припи́јати (се), -ѝпијам (се) *несвр. према припити (се).*

прѝпијен, -ѐна, -о **1.** *трп. од припити се.* **2.** *приљубљен, тесан:* ~ мајица.

припијѐно прил. *на припијен начин, припијајући се.*

прѝпињати (се), -њēм (се) *несвр. према припети (се).*

прѝпис, -а и **прѝписак,** -ска м *оно што је приписано, дописано.* – У томе ћириличном тексту било је и глагољских приписака.

припи́сати, прѝпи̏шēм свр. **1.** *дода̄ти напӣсано̄ме, допӣсати.* **2.** *прида̄ти коме како̄ сво̄јство, прибе̄нӯти како̄ву осо̄бину.* – Приписали су му рогове и канџе. ■ ~ **се** *прида̄ружити се, убро̄јити се у што̄:* ~ се породици Петровић.

приписи́вати (се), -и̏сујēм (се) *несвр. пре̄ма прӣписа̄ти (се).*

прѝпи̏т, -а, -о *мало тӣјан, по̄днапӣт.*

припи́тати, прѝпи̏тām свр. **а.** *запӣта̄ти, упӣта̄ти не очекујући опшӣран одго̄вор.* – Годило јој је кад су је синови понешто припитали. **б.** *распӣта̄ти се.* – Припитај за тај пут у селу.

прѝпити, прѝпијēм свр. *мало по̄пӣти (у чије здра̄вље, уз јело и др.).* ■ ~ **се** *мало се напӣти.*

прѝпити се, прѝпијēм се (трп. припи̏јен, -ѐна) свр. *те̄сно се прӣљубити, прӣвӣти се уз не̄ко̄га, уз не̄што̄:* ~ се уз сестру.

припити́вати, -и̏тујēм *несвр. пре̄ма прӣпӣта̄ти.*

припитки́вати, -и̏ткујēм несвр. *у дем. значењу: прӣпӣтива̄ти.*

припито̀мити, -и̏томѝм (трп. припи̏томљен) свр. **1.** *учинӣти мӣрним и по̄слушним (обично дӣвље живо̄тиње), укротӣти.* **б.** *изазва̄ти у коме осећање по̄верења, прӣдобити ко̄га:* ~ комшију. ■ ~ **се** *умирӣти се, смирӣти се; по̄ста̄ти прӣсто̄јан, учтив, уљӯђен.* – Она је била дивља као девојчица, али се сада мало припитомила. Сада су се припитомили и папи једу из руке.

припитомља́вати (се), -о̀мљāвām (се) и **припитомљи́вати (се),** -о̀мљујēм (се) *несвр. пре̄ма прӣпӣто̄мӣти (се).*

припито̀мљив, -а, -о *ко̄ји се мо̄же прӣпӣто̄мӣти.*

прѝпланак, -а̄нка м *равно земљӣште ис̄по̄д бр̄да, пла̄нине.*

припла̀нски, -а̄, -о̄ *ко̄ји се на̄лази прӣ пла̄нини, по̄крај пла̄нине.*

припла̀нути и **прѝпланути,** прѝпланēм свр. *по̄ста̄ти мало опа̄љен (од ва̄тре, сунца и др.), пре̄пла̄нути.*

при́плод м **1.** *прӣрастӣ сто̄ке пло̄ђењем.* **2.** *добӣти, по̄растӣ, увећање че̄га уопште̄:* ~ пшенице, давање новца на ~.

припло̀дити се, прѝплоди̏ се свр. *прӣрастӣ, умножӣти се пло̄ђени се (о сто̄ци).*

при́плодни, -а̄, -о̄ *ко̄ји је за прӣпло̄д:* ~ бик.

прѝпљескати, -а̄м (прѝпљешћēм) и **припље́скати,** прѝпље́скām (прѝпљешћēм) свр. *спљескати, згњечӣти, прӣњечӣти.*

припљо́штити, прѝпљо̄штӣм свр. *мало спљо̄штӣти.*

прѝповед јек. **прѝповијед** ж **1.** *прича, прӣпо̄вест.* **2.** *про̄по̄вед.*

приповѐдалац јек. **приповијѐдалац,** -аоца м *в. прӣпо̄ведач.*

приповѐдалаштво јек. **приповијѐдалаштво** с *прӣпо̄ведање.*

приповѐдало јек. **приповијѐдало** с и м (мн. с) *онај ко̄ји мно̄го прӣпо̄веда.*

приповѐдати, -о̀вēдām јек. **приповијѐдати,** -о̀вијēдām *несвр. пре̄ма прӣпо̄ведѝти.*

приповѐдач јек. **приповијѐдач,** -а́ча м **1.** *онај ко̄ји прӣпо̄веда.* **2.** *пӣсац прӣпо̄ведака.*

приповеда̀чица јек. **приповиједа̀чица** ж *жена прӣпо̄ведач.*

приповѐдачки јек. **приповијѐдачки,** -а̄, -о̄ **а.** *ко̄ји је као код прӣпо̄ведача, ко̄ји прӣпа̄да прӣпо̄ведачима:* приповедачке способности. **б.** *ко̄ји је у вези са прӣпо̄ве̄тка̄ма, ко̄ји има карактер прӣпо̄ведака:* приповедачка књижевност.

приповѐдачки прил. *на прӣпо̄ведачки на̄чин, као прӣпо̄ведачи.*

припо̀ведити јек. **припо̀виједити,** -ӣм свр. *испрӣча̄ти.*

прѝповедни и **припо̀ведни** јек. **прѝповиједни** и **припо̀виједни,** -а̄, -о̄ *ко̄ји у себи има елементе прӣпо̄ведања.*

прѝповест јек. **прѝповијест** ж *прӣпо̄ве̄тка.*

прѝповетка јек. **прѝповијетка** ж (дат. -ве̄ци (-тки) јек. -ви̏јеци (-тки); ген. мн. -в(ј)едāкā (-ткӣ)) **а.** књиж. *краћа уметничка про̄зна тво̄ревина, обично о неком до̄га̄ђају или личности.* **б.** *прӣчање, прӣпо̄ведање; оно о чему се прӣпо̄веда, до̄га̄ђај, ӯстоловина.*

прѝповечица јек. **прѝповијечица** ж *дем. од прӣпо̄ве̄тка.*

при́по̄ј и **при́пој,** -оја м **а.** *начин пресађивања прӣпа̄јањем, прӣљубљивањем.* **б.** *оно што̄ је наста̄ло спа̄јањем, прӣпа̄јањем, по̄везивањем у једну целину; спа̄јање, прӣпа̄јање.*

припо̀јити, прѝпојӣм (имп. прѝпо̄ј; трп. прѝпојен) свр. **а.** *укључӣти у са̄став нечега:* ~ освојене државе царевини. **б.** *саста̄вӣти у једну целину, спо̄јӣти једно с другим, здружӣти, по̄везати.* **в.** *прислонӣти, прӣљубӣти:* ~ гаражу уз кућу. ■ ~ **се** *прикључӣти се, прӣдружӣти се.*

припо̀крити, прѝпокријēм свр. *по̄ново по̄крӣти:* ~ децу. ■ ~ **се** *по̄вр.*

припома́гати, -о̀мāжēм *несвр. пре̄ма прӣпо̄мо̄ћи.*

прѝпомена ж *напо̄мена.*

припоме́нути, -о̀мēнēм свр. *узгре̄д ка̄за̄ти, по̄менути, напо̄менути.*

припо̀мињати, -њēм *несвр. пре̄ма прӣпо̄менути.*

прѝпомо̄ћ, -о̄ћи ж *по̄дршка, по̄мо̄ћ, мања по̄мо̄ћ.*

припомо̀ћи (припо̀мо̄ћи), -о̀могнēм свр. **а.** *пружӣти коме по̄мо̄ћ, по̄дршку (својим новцем, радом и др.), по̄дупре̄ти, по̄мо̄ћи.* **б.** *омо̄гӯћити, по̄мо̄ћи, утица̄ти на по̄ја̄куније оства̄рење (че̄га), добӣнети, прӣдоне̄ти (не̄коме, да се не̄што оства̄ри).* – Провала облака припомогла је да Неретва набуја.

прѝпомоћни, -а̄, -о̄ *ко̄ји се о̄дно̄си на прӣпо̄мо̄ћ, по̄мо̄ћни.*

при́пон м *уже ко̄јим се коњ прӣпӣње, везује на о̄твореном про̄сто̄ру, обично на па̄ши.*

прѝправа ж *прӣпре̄ма.*

прѝпра̄ван, -вна, -о **а.** *ко̄ји се по̄штӯно спре̄мио, опре̄мио, прӣпре̄мио за какву де̄латност.* – Био је приправан да отпочне с радом. **б.** *прӣпра̄вљен, спре̄мљен за упо̄требу:* приправне кочије. **в.** *прӣпре̄ман:* приправне мере.

прѝправити (се), -и̏м (се) свр. *прӣпре̄мӣти (се).*

прѝправљати (се), -а̄м (се) *несвр. пре̄ма прӣпра̄вӣти (се).*

прѝпра̄вник м *онај ко̄ји се прӣпре̄ма, прӣпра̄вља за неку стрӯку, служ̄бенӣк на по̄четку службе, по̄четник у стрӯци:* адвокатски ~.

прѝпра̄вница ж *жена прӣпра̄вник.*

прѝпра̄вничкӣ, -а̄, -о̄ *ко̄ји се о̄дно̄си на прӣпра̄внике:* ~ стаж.

прѝпра̄вништво с *служ̄ба, по̄ложај прӣпра̄вника; пе̄риод ра̄дно̄г ста̄жа у то̄ку ко̄га је не̄ко прӣпра̄вник.*

прѝпра̄вно и **прѝпра̄вно** прил. *безусло̄вно, спре̄мно, без по̄го̄вора:* ~ се покоравати.

припра́вно̄ст, -ости ж *ста̄ње или осо̄бина ано̄га ко̄ји је прӣпра̄ван, ано̄га што̄ је прӣпра̄вно.*

прѝпрата ж грч. *предво̄рје, пре̄дњи део у цркви.*

прѝпрати, -перēм (-пѐрēм) свр. *мало опра̄ти:* ~ кошуљу.

припраши́вати, -а̀шујēм *несвр. пре̄ма прӣпра̄шӣти.*

припра́шити, прѝпра̄шӣм свр. **а.** *мало запра̄шӣти.* **б.** *напӯнӣти пра̄хом, ба̄рутом (пушку), по̄пра̄шӣти.*

припре́гнути, прѝпрēгнēм свр. *упре̄гнӯти по̄ред ве̄ћ упре̄гнӯто̄г коња или вола.* – Рибању сам припрегао младе логове.

прѝпрема ж *активности чијим се обављањем омо̄гӯћава изврша̄вање ква̄во̄г по̄сла.*

припре́мати (се), прѝпрēмām (се) *несвр. пре̄ма прӣпре̄мӣти (се).*

припрѐма̄ч, -а́ча м *онај ко̄ји не̄што̄ прӣпре̄ма.*

припре́мити, прѝпрēмӣм свр. **а.** *учинӣти по̄требне прӣпре̄ме за пре̄дузимање че̄га; дове̄сти не̄што̄ у та̄кво ста̄ње да се мо̄же упо̄требити, прӣпра̄вити:* ~ земљиште за сетву, ~ кола за пут. **б.** *учинӣти спре̄мним, унапре̄д спре̄мӣти ко̄га на што̄.* –

Припремите га на то пре него што му испричате. **в.** *зготовити, приправити јело:* ~ ручак. ■ **~ се** *постати спреман (за какав посао и сл.):* ~ се за пут.

прѝпрēмљеност, -ости ж *особина, стање онога који је припремљен, онога што је припремљено.*

прѝпрēмни, -ā, -ō *који се односи на припрему:* ~ рад, ~ фаза.

прѝпрēмност и **припрéмност,** -ости ж *особина, стање онога који је припреман, онога што је припремно.*

припрéтити, прѝпрēтим јек. **припријѐтити,** прѝпријетим свр. *опоменути, упозорити прéтећи, запретити.*

припрећивати, -èћујем *несвр. према припретити.*

прѝпржити, -ӣм свр. *мало, не сасвим испржити.*

припрљити, прѝпрљим свр. *опрљити, опећи.*

прѝпрост, -а, -о **а.** *непросвећен, необразован, неук; једноставан, обичан:* ~ народ. **б.** *ограничен, наиван, прилично.*

прѝпросто прил. **а.** *једноставно, обично, скромно.* **б.** *просто, прилично; простодушно, искрено, наивно.* – Сељаци су припросто постављали питања.

прѝпростōст, -ости ж *особина онога који је припрост, онога што је припросто.*

прѝпрснӣ, -ā, -ō *који је при прсима.*

прѝпрстак, -ска м *шести прст на руци или на нози.*

прѝпртити, -ӣм свр. *понети (неки терет), узети (обично на леђа), упртити.*

прѝпузати, -ужēм свр. *пужући доћи, стићи, допузати.*

прѝпунити, -ӣм свр. *допунити пунећи, напунити:* ~ лулу.

припуњáвати, -ӯњавāм *несвр. према припунити.*

прѝпуст и **прѝпуст** м *пуштање женке мужјаку ради оплођавања (обично о крави или кобили).*

припýстити (прѝпустити), прѝпустӣм свр. **а.** *пустити.* **б.** *довести женку мужјаку ради оплођавања, подвести (обично о крави или кобили).*

пропýстљив, -а, -о **а.** *који пропушта:* пропустљиве ципеле. **б.** *који се допушта, допустљив:* непропустљива самовоља.

припуцáвати, -ӯцавāм *несвр. према припуцати.*

прѝпуцати, -ām свр. *почети пуцати, запуцати.*

прѝпуцкати, -ām свр. *у дем. значењу: припуцати.*

припуцкúвати, -ӯцкујем *несвр. према припуцати.*

припýштати, прѝпӯштām *несвр. према припустити.*

прирàвнати, -ām свр. *мало поравнати, изравнати.*

прѝраслица ж мед. *патолошко срастање двају органа или двеју структура.*

прѝрāслōст, -ости ж *стање онога што је прирасло уз нешто, срасло.*

прѝрāст и **прúраст** м **а.** *увећање количине, износа, величине, димензија, пораст, раст:* ~ среће. **б.** *прираштај усева или приплод животиња:* ~ свиња.

прѝрастак, -ска м *оно што је прирасло, израсло, израстак:* ~ на нози.

прирáстати, прѝрāстām *несвр. према прирасти.*

прирáсти (прѝрāсти), -рáстēм свр. **1. а.** *растући прибити се, приљубити се уз нешто (обично о биљу); спојити се у једну целину, срасти.* **б.** фиг. *неразлучиво, чврсто се везати за нешто.* – Учитель је био прирастао за село. **2.** *пристићи растом (за нешто), порасти.* – Нинко је већ прирастао па је помагао у раду. • **~ (к) срцу (за срце)** *постати, бити мио, драг.*

прирачунáвати, -ӯнāвām *несвр. према прирачунати.*

прирачӯнати, -ām свр. *придодати (при рачунању), убројати, урачунати.*

прѝраштāј м *увећање прирастом (обично о становништву).*

прúредба ж (ген. мн. -дāбā и -дбӣ) **а.** *организована свечаност, обично културно-забавног карактера.* **б.** *приређивање, организовање:* ~ утакмице.

прирéдити, прѝрēдим свр. **а.** *припремити, припотовити; организовати:* ~ приредбу. **б.** *скувати (какво јело):* ~ гушчију паштету. • **~ издање** *уредити за штампање.*

прѝрēђеност, -ости ж *стање онога што је приређено.*

прирéђивати, -èђујем *несвр. према приредити.*

прирéђивāч, -áча м (инстр. -áчем) *онај који приређује, уређује, организатор:* ~ изложбе, ~ издања, ~ утакмице.

прирéђивāчкӣ, -ā, -ō *који се односи на приређиваче.*

прѝрезати, -ежēм свр. *скратити режући, изрезати:* ~ крила птици.

прирезúвати, -èзујем *несвр. према прирезати.*

прѝрепак, -пка м **1.** *оно што је придодато нечему, допуна, додатак (обично непотребан).* **2.** *ласкавац, удворица, улизица.*

прирèпāш, -áша м *прирепак (2).*

прирепáштво с *особина онога који је прирепаш, удвориштво.*

прúрод м *принос од усева, летина, род.*

прúрода ж **1. а.** *свеукупност онога што постоји у простору и времену, читава стварност са принципима и законитостима.* – Човек је био роб природе. **б.** *свеукупност животних услова, околности, прилике:* груба, сурова ~, питома ~. **в.** *ненасељени предели (шуме, поља, реке и др.).* – Викенде проводимо у природи. **2. а.** *оно што је главно у нечему, биt, битност, суштина:* ~ друштвених односа. **б.** *скуп битних, изразитих и сталних морално-психичких и интелектуалних особина појединца или заједнице, карактер, ћуд, нарав:* осећајна ~. **в.** *људски организам.* – Комесар је рањен, али је његова снажна природа издржала. • **друга ~** *обележја, особине стечене навиком, животом.* **жива ~** *органски свет.* **игра природе** *необичан, редак догађај или појава у природи.* **мртва ~** слик. *слика на којој је насликана мртва дивљач или рибе, откинуто цвеће или воће, вазе и др. предмети.* **нежива ~** *неорганski свет.* **ствар, предмет хитне природе** *врло хитно, журно.* **по природи ствари** *онако како се обично дешава или се мора десити.* чедо природе *особа која није захваћена градском културом, која је блиска природи.*

прúродан, -дна, -о **1. а.** *који се односи на природу, који постоји, влада у природи, који се налази у природи, створен у природи:* природна богатства. **б.** *који је у вези с проучавањем природе, који узима природу као предмет проучавања:* природне науке. **2. а.** *који је условљен природним законима:* природна смрт. **б.** *који је добијен, направљен на природан начин, који није вештачки; који постоји у природном стању:* ~ цвеће. **3. а.** *стечен рођењем, урођен:* ~ елеганција. **б.** *неусиљен, неизвештачен, ненамештен:* ~ осмех. **в.** (у им. служби) *оно што је ненамештено, неусиљено, неизвештачено:* поезија природнога. • **~ ствар** *у говору кад је реч о нечему што друкчије не може бити, што се само по себи разуме.* **природни пораст становништва** *већи број рођених у односу на број умрлих.* **природни род** лингв. *мушки и женски род који се одређује на основу пола бића означеног именицом, а не на основу њених граматичких особина.* **природно одабирање** *одржавање боље прилагођених јединки у борби за опстанак.* **~ лечење** *лечење водом, ваздухом и др. без лекова.*

прирòдити, прѝродим свр. *дати, донети плод.* ■ **~ се** *саживети се; натурализовати се.*

прúродно прил. **а.** *проистичући из природе неке појаве, природним путем.* – Шума се може подмладити природно. **б.** *на природан начин, неизвештачено, неусиљено.* – Удовица је била природно достојанствена.

природно- *као први део полусложеница значи: који се односи на изучавање природе:* природно-историјски.

прúродност, -ости ж *особина онога ко је природан, онога што је природно.*

прúродњак и **прирòдњак** м *онај који се бави проучавањем природе.*

при́родњачкӣ и прирòдњачкӣ, -ā, -ō *који се односи на природњаке:* природњачка истраживања.

природо- *као први део сложеница значи: који се односи на проучавање природе:* природонаучни.

природо̀пис м *наука о природи.*

природопи́сац, -сца м *онај који пише књиге о природи.*

природо̀писнӣ, -ā, -ō *који се односи на природопис.*

природослóвац, -вца м *онај који се бави проучавањем природе.*

прѝрођен, -а, -о *који је својствен коме од рођења, урођен.*

при́рок м лингв. арх. *в. предикат.*

прирýбити, прѝрӯбӣм свр. *направити руб, обрубити, порубити.*

приручéње с спорт. *привлачење руку уз тело.*

прирýчити, прѝрӯчӣм свр. спорт. *привући руке уз тело.*

прѝручнӣ, -ā, -ō (ретко неодр. приручан, -чна, -о) **а.** *који се има при руци; којим се лако може служити:* ~ библиотека, ~ оруђе. **б.** *који садржи сажете, кратке информације, који служи за давање најопштијих обавештења (о књигама):* ~ граматика.

прѝручнӣк м *књига која садржи кратка обавештења и упутства о нечему.*

присàбрати, -сàберем (-сабèрēм) свр. *сабрати, прибрати:* ~ мисли.

присáдити, прѝсāдӣм свр. *посадити, засадити поред нечега што је раније већ посађено.*

присаједи́нити, -èдӣнӣм свр. *сјединити, здружити, спојити.*

присаједињáвати, -њāвām и **присаједињúвати,** -њујēм *несвр. према присајединити.*

присаједињéње с *прикључење, сједињење.*

прѝсан, -сна, -о **а.** *који је с неким у срдачним, непосредним односима; искрен, пријатељски:* ~ пријатељ. **б.** *близак, сродан, у тесној вези са чим.* – Те речи су присне њеној души. **в.** (у им. служби) м мн. *рођаци, пријатељи, сродници.* – Научио је то од својих присних.

присвáјати, прѝсвājām *несвр. према присвојити.*

присвàјāч, -áча м *онај који присваја или је присвојио што.*

присвéтлити, прѝсвētлӣм јек. **присвијèтлити,** прѝсвијетлӣм свр. *мало осветлити.*

присветљáвати јек. **присвјетљáвати,** -èтљāвām и **присветљúвати** јек. **присвјетљúвати,** -èтљујēм *несвр. према присветлити.*

присвојèница ж *она која је усвојена, присвојена, усвојеница.*

присвòјилац, -иоца и **присвòјитељ,** -а м *онај који присваја или је присвојио кога или што.*

присвòјити, прѝсвојӣм свр. **а.** *бесправно узети, учинити својим, приграбити:* ~ оружје, **б.** *усвојити:* ~ дете.

прѝсвōјнӣ и прѝсвōјнӣ, -ā, -ō лингв. *који исказује припадање некоме или нечему, посесивни:* ~ заменица, ~ придев.

прѝсебан и при́себан, -бна, -о **1.** *сталожен, уравнотежен, смирен.* – Био сам увек присебан и хладнокрван. **2.** *разуман, који је при здравом разуму.* – Јеси ли ти присебан?!

прѝсебно и при́себно прил. *сталожено, смирено; разумно.*

прѝсебнōст и при́себнōст, -ости ж *својство, стање онога који је присебан.*

присеја́вати, -èјāвām јек. **присија́вати,** -ијāвām *несвр. према присејати.*

прѝсејати јек. **прѝсијати,** -јēм свр. *поред једног семена посејати још; по други пут посејати.*

прѝсести јек. **прѝсјести,** -еднēм (-едēм) свр. **1.** *сести на кратко време, мало поседети.* – Док се оне пентрају по дрвети-ма, ја приседнем на клупу. **2.** *спустити се нагло клекнувши, поклекнути.* – Коњ Кошевог приседе па се подиже. **3.** (безл.) **а.** *застати, запети у грлу, једњаку, засести (о залогају).* – Присео му је од страха залогај у грлу. **б.** безл. (са лог. субјектом у дативу) фиг. *осетити непријатност, нерасположење због нечега.* – Присело ми је све што сам међу њима рекао.

прѝсетити се јек. **прѝсјетити се,** -ӣм се свр. **а.** *обновити у свести представу о некоме или нечему, сетити се.* – Присетио се старе песме. **б.** *сетивши се, досетивши се нечега променити мишљење, предомислити се.* – Послао ју је у компилук, па се присетио и наредио јој да се врати.

прѝсећати се јек. **прѝсјећати се,** -āм се *несвр. према присетити се.*

прѝсећи, -éчēм јек. **прѝсјећи,** -сијèчēм свр. *мало засећи.*

присéцати, прѝсēцām јек. **присијèцати,** прѝсијецām *несвр. према присећи.*

прѝсијати, -јāм свр. **а.** *јако упрејати, припећи (о сунцу).* **б.** *засјати, засветлети.*

прѝсила ж *присиљавање, приморавање, принуда.*

прѝсилан, -лна, -о *који се постиже присилом, принудом, приморавањем.* • ~ **рад** *рад као казнена мера.*

прѝсилити, -ӣм (трп. прѝсиљен) свр. *силом натерати, приморати, натерати на нешто.* ■ ~ **се** *приморати себе на што.*

прѝсилно прил. *на присилан начин, силом, под принудом.*

прѝсилнōст, -ости ж *стање, особина онога што је присилно, присила, принуда.*

присиљáвати (се), -њāвām (се) *несвр. према присилити (се).*

прѝсиљен, -а, -о *неприродан, извештачен, усиљен:* ~ осмех.

прѝсиљено прил. *усиљено, неискрено, неприродно.*

присúнити, прѝсӣнӣм свр. *посинити.*

присúнути, прѝсӣнēм свр. *присијати, засијати.*

прѝсипати, -пāм несвр. *додавати сипајући или доливајући.*

прѝсјај м **а.** *одсјај, одблесак, одраз.* **б.** фиг. *једва приметна количина чега:* ~ туге у очима.

прискáкати, прѝскāчēм и **прискакúвати,** -àкујēм *несвр. према прискочити.*

при́скок м *брз и нагао скок.*

прискòчити, прѝскочӣм свр. *доспети негде, стићи у скоку; хитро прићи.* – Слуге прискочише и скидоше му чизме. • ~ **у помоћ** *помоћи.*

прискòчљив, -а, -о *који радо прискаче у помоћ.*

прѝслањати (се), -āм (се) *несвр. према прислонити (се).*

при́слон м *оно што служи као ослонац, као рукохват:* степенични ~, ~ на столици.

прислòнити, прѝслонӣм (трп. прѝслоњен) свр. *наслонити уз нешто, на нешто; сасвим приближити, примаћи уз нешто:* ~ пушку уза зид, ~ ухо на врата. ■ ~ **се** *наслонити се; поставити се близу кога или чега, приљубити се:* ~ се на прозор. фиг. Куће су се прислониле уз брдо.

прѝслушати, -āм свр. *прислушнути.*

прислушкúвати, -слӯшкујēм несвр. **а.** *пратити чулом слуха звукове или гласове које неко или нешто производи.* **б.** *неприметно слушати туђи разговор.*

прислушкѝвāч, -áча м **1.** *онај који прислушкује.* **2.** физ. *апарат за прислушкивање.*

прѝслушнӣ, -ā, -ō *који служи за слушање, слушни:* ~ апарат.

прѝслушнути, -нēм свр. *мало, кратко ослушнути.*

присмáкати (се), прѝсмāчēм (се) *несвр. према присмочити (се).*

при́смок м *оно што се присмочи или присмаче уз какво јело (нпр. сос, сир, вино, воће).*

прѝсмотра ж *надзор над неким које сумњив, паска.*

присмо̀чити, прѝсмочӣм свр. *појести уз хлеб или умачући хлеб:* ~ комад меса. ■ **~ се** *присмочити.*

присмр̀дети и **присмр̀дети** јек. **присмр̀дјети** и **присмр̀дјети,** -дӣм свр. *смрадом захватити велики простор; почети смрдети, засмрдети, завоњати.* • **не сме ни ~ (ни да присмрди)** *не сме да се појави.*

присна́жити, прѝснāжӣм свр. *учинити снажнијим, јачим, ојачати, оснажити, окрепити.*

присни́вати (се), прѝснӣвāм (се) *несвр. према приснити (се).*

прѝснити, -ӣм свр. *видети, доживети у сну, уснити, сањати:* ~ утвару. ■ **~ се** (коме, шта) *показати се, појавити се у сну.* – Приснило му се да чује пуцњаву.

прѝсно прил. **1.** *на присан начин, интимно, искрено, пријатељски.* – Присно га је волео. **2.** *непосредно, блиско; потпуно:* ~ разумети.

прѝснӧст, -ости ж *стање, особина онога који је присан, онога што је присно, интимност, блискост, тесна веза.*

прѝсобак, -опка м *мала, споредна соба до главне собе.*

прѝсој (прѝсојак, -ōјка) м *в. присоје.*

прѝсо̄јан, -јна, -о *који је изложен сунцу:* ~ њива.

прѝсоје и прѝсојӣште с *место изложено сунцу.*

прѝсо̄јкиња (прѝсо̄јница) ж песн. у атриб. служби, уз им. змија: *отровна:* гуја ~.

приспа́вати, прѝспāвāм *несвр. према приспати.*

прѝспати, -спӣм свр. *провести кратко време спавајући; заспати.*

приспе́вати, прѝспēвāм јек. **приспијѐвати,** прѝспијевāм *несвр. према приспети.*

прѝспелӧст јек. **прѝспјелӧст,** -ости ж *стање, особина онога што је приспело, онога који је приспео; време кад нешто приспе:* ~ менице.

прѝспео, -ела, -о **1.** *р. пр. од приспети у атриб. служби.* **2.** *који је досео у стање погодности за јело или какву другу корисну употребу (о воћу и другим биљним плодовима), сазрео, узрео.* **3.** *који је досео за плаћање, платив:* ~ меница.

прѝспети, прѝспēм јек. **прѝспјети,** прѝспијēм свр. **1.** *идући доћи до каквог места, стићи.* **2. а.** *стасати годинама, узрастом, дорасти:* ~ за удају, ~ за војску. **б.** *бити готов, зрео; бити подесан, користан за што.* – Приспела је раж. **в.** *доспети за наплату.* – Дугови су приспели.

приспе́ће јек. **припијѐће** с *долазак.*

присркива́ти, -ср̀кујēм *несвр. према присркнути.*

приср̀кнути, прѝср̄кнēм свр. *мало сркнути.*

прѝставити, -ӣм (трп. прѝстављен) свр. **а.** *метнувши потребне састојке у одговарајући суд ставити на ватру да се кува, пече:* ~ ручак, ~ кафу. **б.** *положити на неко место, метнути, ставити:* ~ шаку на уво. **в.** *поставити кога на какав положај, доделити коме какву дужност.* – Био је пристављен другом одељењу.

прѝстављати, -āм *несвр. према приставити.*

прѝстајалӣште с *место где се пристаје.*

прѝстājан, -јна, -о *уз који се може пристати, погодан за пристајање:* ~ обала.

прѝстајати, -јēм *несвр. према пристати.*

пристајки́вати, -àјкујēм *несвр. према пристајати, заставати.*

прѝсталāштво с *оданост коме или чему.*

прѝсталица м и ж (мн. ж) *онај који пристаје уз кога или што, поборник какве идеје, идеолог, следбеник, привржених, једномишљеник, истомишљеник.*

прѝстало прил. **а.** *погодно, подесно.* – Изгледала је пристало за свако друштво. **б.** *лепо, згодно.* – Што је старија бивала, то је присталије изгледала.

прѝсталӧст, -ости ж *особина онога који је пристао, прикладност, подесност; леп изглед, лепа спољашњост.*

прѝстанак, -āнка м *сагласност с нечијим предлогом, одобрење, дозвола за што:* ~ Академског савета.

прѝстанӣшнӣ, -ā, -ō *који се односи на пристаниште, лучки:* ~ складиште.

прѝстанӣште с **1. а.** *место заклоњено од ветра и таласа на обалама река, мора или језера које служи за пристајање бродова, лука.* **б.** *место одакле полазе и где долазе трамваји, аутобуси, станица.* **2.** фиг. *место одмора, мира и спаса, уточиште, прибежиште:* тихо ~ супружанског живота.

прѝстао, -ала, -о **1.** *р. пр. од пристати.* **2. а.** *који пристаје, подесан, погодан, прикладан:* пристала озбиљност. **б.** *леп, наочит.* – Био је увек најпристалији.

прѝстар, -а, -о и **прѝстарео,** -рела, -о јек. **прѝстарио,** -рјела, -о *прилично стар.*

прѝстати, прѝстанēм (аор. прѝстадох и прѝстах) свр. **1. а.** *стати, зауставити се.* **б.** *зауставити се уз обалу, уз други брод, на земљи (о броду, авиону, колима).* – Уз нашу лађу пристаде чамац. **в.** фиг. *прихвативши, усвојивши неку идеју зауставити се на њој, смирити се:* ~ у луци хришћанске филозофије. **2. а.** (на што) *дати пристанак, одобрити, сложити се.* – Она одмах пристаде на све. **б.** (уз кога) *повести се за ким, прихватити кога као вођу.* – Цело село је пристало уз њега. **3.** *показати се згодним, погодним, подесним.* – За нов књижевни језик могао је пристати само тај правопис. • **куд сам пристао?** *шта да радим, коме сам потребан?* **никуд нисам пристао (овако један, невољан)** *ни за шта нисам, ником нисам потребан.* **~ на муку (коме)** *почети мучити (кога), додатно, поред других невоља.*

прѝсташа м (мн. ж) *присталица.*

прѝстизати, -ижēм *несвр. према пристићи (пристӣгнути).* ■ **~ се** *стизати један другога, сустизати се.* – Камиони су се пристизали на успонима.

прѝстићи (прѝстигнути), прѝстигнēм свр. **а.** *ходајући, трчећи или путујући каквим превозним средством стићи, доспети, приспети; бити достављен, допремљен до каквог места.* – Једна се гомила уклони, а друга пристигне. Стијовић је поднео подробан извештај о пристиглим топовима. **б.** *достићи некога ко је био измакао, сустићи, стићи.* **в.** *ширећи се доћи до кога (о звуку, гласу, светлости и др.).* – До нас је пристигао тепки глас великог звона. **г.** *приспети годинама, узрастом, стасати, дорасти:* ~ за женидбу.

прѝстојан, -јна, -о **1.** *добро васпитан, уљудан, углађен, учтив.* – Тај поступак није пристојан. **2.** *који задовољава; који одговара коме или чему, погодан, подесан, згодан:* ~ плата, ~ соба.

прѝстојати, -стòјӣ(м) и **прѝстојати,** -стојӣ(м) **а.** (обично безл.) *одговарати правилима пристојности.* **б.** *приличити коме или чему, доликовати.* – Не пристоји ти да се тако понашаш.

прѝстојно прил. *на пристојан начин, уљудно, учтиво, како је ред.*

прѝстојнӧст, -ости ж *особина онога који је пристојан, онога што је пристојно; пристојно, углађено понашање, поступак; учтивост, уљудност.* – Одликује га пристојност. Ту пристојност ти нећу заборавити.

пристра́нити се, прѝстрāнӣм се свр. *одвојити се, склонити се у страну, од других, од главних догађаја и сл.; отуђити се.*

прѝстрастан, -сна, -о *који се поводи за својим осећањима у доношењу судова или оцена, субјективан; који се заснива на предубеђењима:* ~ суд.

прѝстрићи, -и́жēм (3. л. мн. -и́гӯ) свр. *мало ошишати, подрезати, скратити:* ~ косу.

присту́дети јек. **присту́дјети,** -дӣм свр. безл. *почети студети, застудети, постати хладно.*

прѝступ м **1. а.** *пут којим се долази, прилази, прилаз.* **б.** фиг. *прилаз теми, начин приступања каквом разматрању:* ~ научном проблему **2.** *приступање, прилажење; право, могућност*

улажења, примање: ~ нападачима, право приступа у високо друштво. **3.** *уводни, почетни, претходни део, увод (у каквом уметничком или научном делу, предавању, говору).* • **нема приступа (коме)** *не може се доћи до кога.* **уговор по приступу** правн. *споразум при чијем закључењу једна уговорна страна унапред формулише услове под којима се закључује уговор.*

при́ступнӣ, -а̄, -о̄ **а.** *који је у вези с приступом, којим се може прићи, приближити:* ~ пут. **б.** *који представља увод у нешто, уводни:* ~ предавање. • **~ беседа** *говор који држи новопримљени члан неке организације, институције и сл. на церемонији приступања;* уп. приступан (б).

присту́пати, прѝступ̄ам *несвр. према приступити.*

прѝступачан, -чна, -о **1.** *који има прилаз, коме се може прићи, који има, омогућава приступ:* приступачно земљиште. **б.** *који стоји на расположењу, до кога се лако може доћи, који се може добити, набавити:* приступачна роба. **в.** *схватљив, разумљив, докучив:* ~ начин за преношење знања. **г.** *с којим се лако може доћи у додир; с којим се може лако општити.* – Отац Сава је постао приступачан као дете. **д.** *који је подложан утицајима, који се брзо или лако подаје каквој идеји, осећању.* – Он је свакој лажи приступачан.

прѝступачно прил. *на приступачан начин, доступно.*

прѝступачно̄ст, -ости ж *особина, својство онога који је приступачан, онога што је приступачно.*

присту́пити, прѝступ̄ӣм свр. **1.** *приближити се, прићи; стићи (ходајући, пловећи и др.).* – Чамац приступи обали. **2.** *ступити у ближе односе, приближити се својим ставовима коме или чему; придружити се.* – Наша влада је приступила ближе Италији. **3. а.** *ступити у какву организацију:* ~ еколошком покрету. **б.** *примити се, прихватити се, латити се каквог посла.* – решавању унутрашњих питања.

прѝступӣште с *приступ, прилаз.*

приступљи́вати, -у̀пљујем *несвр. према приступити.*

прѝступнӣк м *онај који је ступио у неку организацију.*

приступни́на ж *новац који се плаћа при ступању у неку организацију.*

при́ступница ж *писмено сведочанство о чланству у каквој организацији.*

прѝступно̄ст, -ости ж *својство, особина онога што је приступно.*

прису́кати, прѝсӯчем свр. *задићи, завртети, подавити, засукати (рукаве, ногавице и др.).* ■ **~ се** *наићи на плитак, насукати се (о бродовима).*

присуки́вати, -су̀кујем *несвр. према присукати.*

прису́кнути, прѝсӯкнем свр. *једанпут засукати, завртети:* ~ брк.

прѝсуство с *појављивање, бивање, постојање некога или нечега на неком месту у одређено време.* • **~ духа** *владање собом, присебност.*

прѝсуствовати, -вујем несвр. *бити, налазити се негде у одређено време:* ~ отварању школе.

прѝсутан, -тна, -о **1.** *који присуствује негде, који се налази на месту где се нешто збива.* **2.** мн. (у им. служби) *они који су присутни, присутници.* – Захвалио се присутнима.

прѝсутнӣк м *онај који је присутан.*

прѝсутно̄ст, -ости ж *присуство.*

прису́шити, прѝсӯшӣм свр. **а.** *мало, слабо осушити:* ~ кошуљу. **б.** безл. *настати, почети (о суши).* – Он ће молити за кишу кад присуши. ■ **~ се** *мало се осушити.* – Коса ми се само присушила.

притајáвати (се), -а̀јāвам (се) *несвр. према притајати (се).*

притáјати (се), -ја̄м (се) свр. *в. притајити (се).*

прѝтājен, -а, -о *прикривен, скривен:* притајени противници, ~ горчина и бол.

прѝтājено прил. *на притајен начин.*

прѝтājенōст, -ости ж *стање онога што је притајено.*

притајúвати (се), -а̀јујем (се) *несвр. према притајити (се).*

притáјити, -ја̄м свр. *не поверити, не одати, сачувати у тајности, сакрити, прикрити, прећутати:* ~ радост. – Притајим дах да боље чујем. ■ **~ се** *умирити се, ућутати се, утишати се; прикрити се.*

притајкúвати се, -а̀јкујем се *несвр. према притајити се.*

притáкати, прѝтāчем *несвр. према приточити.*

притáложити се, -ӣм се свр. **а.** *мало се сталожити.* – Земљиште се приталожило. **б.** *смирити се, стишати се.* – Прошапутала је кад се мало приталожила.

притàнеј, -а и **притàнēј,** -е́ја м грч. ист. *установа у старој Атини у којој су се хранили на државни трошак заслужни грађани.*

притвáрати, прѝтвāрам *несвр. према притворити.*

при́твор м *одузимање слободе некоме за кога се сумња да је починио кривично дело; зграда, просторија, казнена установа у коју се затвара онај ко је лишен слободе; казна одузимања слободе.* – Био је у притвору. Кажњен је са месец дана притвора. • **истражни** ~ правн. *затвор за време истраге над окривљеним.* **кућни** ~ *забрана излажења из куће.*

прѝтвōран, -рна, -о *неправи, лажан, неискрен, лицемеран:* ~ осмех.

притворѐнӣк, -и́ка м *онај који је притворен, ухапшен, који се налази у притвору.*

притворѐница ж *жена притвореник.*

притворѐнӣчкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на притворенике и притворенице:* ~ ћелија.

притвòрити, прѝтворӣм свр. **1.** *непотпуно, мало затворити:* ~ врата. **2.** *лишити слободе, ухапсити.*

прѝтворица ж и м (мн. ж) *особа која се претвара, која није искрена, лицемер, лицемерка.*

прѝтворичкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на притворице.*

прѝтворички прил. *на начин притворице, лажно, превртљиво, неискрено.*

притвòрљив, -а, -о *притворан.*

прѝтвōрнӣк м *притворица.*

прѝтвōрно прил. *на притворан начин, притворички.*

притво́рно̄ст, -ости ж *особина, стање онога који је притворан.*

при́творскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на притвор.*

притво́рство с *притворност.*

притвр̀дити, прѝтвр̄дӣм свр. **1.** *учинити тврђим, чвршћим, утврдити, причврстити:* ~ огрду. **2.** *потврдити.* – Реци још једном, нека се притврди. Притврди да су диван узорак. ■ **~ се** *осигурати се, утврдити се.*

притврђúвати, -рђујем *несвр. према притврдити.*

прѝтега ж (дат. -ези) **1.** *тежина, оптерећење.* **2.** *терет или тешки предмети као направе које се користе за каква притезања, учвршћивања и сл.*: столарска ~, ~ на броду.

притегнути, прѝтēгнем (аор. притегох и притегнух, 2. и 3. л. притегне и прѝтēгне, прѝтēгнӯ и притегну; р. пр. прѝтēгао, притегла (прѝтēгла) и притегнуо, -ула; пр. пр. притегнувши (притегавши и прѝтēгāвши)) свр. **1.** *затегнути:* ~ узде. **2.** *чврсто стегнути:* ~ пертле, ~ зубима орах. **3. а.** *извршити притисак на кога да нешто уради.* – Притегао сам је и мислим да ће то брзо урадити. **б.** *завладавши довести у тешко стање.* – Болест притегла. Зла времена притегла. ■ **~ се 1.** *стегнути се у струку (појасом).* – Обуче панталоне па се притегне у појасу.

притезати, прѝтēжем *несвр. према притегнути.*

при́тезнӣ, -а̄, -о̄ *који служи за притезање.*

прѝтерати јек. **прѝтјерати,** -ā̄м свр. **1.** *ӣонећи, водећи ӣриближити коме или чему:* ~ чамац обали. **2.** *ӣриморати, ӣрисилити, ӣринудити.* – Притерани невољом морали су попустити. • **~ до дувара (уз дувар), уза зид (к зиду), ~ у угао (кут)** *довести (некоīа) у безизлазан ӣоложај.*

притери́вати јек. **притјери́вати,** -èрујēм *несвр. ӣрема ӣритерати.*

притéснити, прѝтēснӣм јек. **притијèснити,** прѝтијеснӣм (трп. прѝтēшњен јек. прѝтијешњен) свр. **1.** *належући, наслањајући се на некоīа, ӣритиснувши некоīа и сл. ӣриклештити, ӣрīиљечити.* – Лежали су притешњени теретом. **2.** фиг. *довести у мучан ӣоложај, ӣодврīнути каквом ограничењу (нӣр. у кретању); ӣрисилити коīа да нешто уради.* – Турци су их притеснили са свих страна. Био је притешњен да каже нешто више. ■ **~ се** *стиснути се уз коīа, ӣриљубити се.*

притѐћи (прѝтећи), прѝтекнēм (притѐчēм) свр. непрел. **1. а.** *текући надоћи, излити се (о води).* **б.** *доћи, дотрчати, дојурити; ӣојавити се.* – Притекоше ђаци калуђерима. фиг. Притекоше вруħине. **2.** *бити довољан, дотрајати, дотећи (о новцу, храни и сл.).* – Ако им не притекне, помоћићемо им. • **~ у ӣомоћ** *ӣомоћи, одмах, брзо.*

прѝтешити јек. **прѝтјешити,** -ӣ̄м свр. *мало утешити, умирити.*

притешња́вати јек. **притјешња́вати,** -èшњāвāм и **притешња́вати** јек. **притјешња́вати,** -èшњујēм *несвр. ӣрема ӣритесниīи.*

прѝтēшњенōст јек. **прѝтијешњенōст,** -ости ж *стање оноīа ко је ӣритешњен, оноīа шīо је ӣритешњено, стешњеност.*

прѝтӣсак и **прѝтисак,** -ска м **1.** *сила којом једно тело делује на ӣовршину друīог тела, ӣритискивање; сила која делује на јединицу ӣовршине.* **2.** фиг. **а.** *снажан утицај; насиље, ӣринуда које се врши на нечију вољу или уверење.* – Вршили су притисак на оне колебљиве. **б.** воj. *офанзивни ӣокрет на неӣријатељске ӣоложаје.* – Наређено је да се изврши притисак на нашем делу фронта. • **аеростатички ~** физ. *деловање īасова својом тежином на све стране (īоре, доле и бочно).* **атмосферски ~** мет. *деловање ваздуха својом īустином или тежином.* **крвни (високи, ниски) ~** мед. *најећост којом крв кружи, циркулише у артеријама.* **ӣод ӣритиском (живети, радити)** *ӣротив своје воље.* **хидростатички ~** физ. *деловање које зависи од тежине течности.* **~ у глави (желуцу)** *тежина, бол, неӣријатно осећање.*

прити́скати (се), прѝтӣскāм (се) и **притиски́вати (се),** -ӣскујēм (се) *несвр. ӣрема ӣритиснути (се).*

притиски́вāч, -а́ча и **прити́скāч,** -а́ча м *оно шīо служи за ӣритискање:* ~ хартије.

прѝтиснути, -нēм (аор. прѝтиснух (прѝтискох), прѝтиснӯ (прѝтиште и прѝтиште); р. ӣр. прѝтиснуо, -ула и прѝтискао, -сла) свр. **1.** *извршити ӣритисак на нешто* **а.** *дирнувши, ухвативши, обухвативши ӣрстима, руком:* ~ звоно, ~ на обарач. **б.** *ӣритиснивши уз нешто, налећавши на нешто:* ~ лице уз стакло. **2.** фиг. *извршити ӣритисак на коīа.* **а.** *нападом, ӣрисвајањем; уīњетавањем, тлачењем; лишавањем моīућности да се ӣротиви.* – Руси и Американци притисли Швабу. Власт је притисла народ. **б.** *стањем које изазива неӣријатна осећања или самим неӣријатним осећањима.* – Притиснут је старошћу. Притиснут је тугом. **в.** *намећањем обавеза.* – Професори су га притиснули учењем. **3.** фиг. *ӣрекрити, ӣокрити, све обухватити ким или чиме.* – Војска је притиснула поље. Крајину је притисла топла летња ноћ. ■ **~ се а.** *збијањем, сабијањем заузети шīо мањи ӣростор.* – Притисли су се и направили нам места за пролаз. **б.** *ӣритеснити се, ӣриљубити се уз коīа.* – Уз њу су се притисла њена деца. • **~ уза зид (кога)** *лишити коīа моīућности да се брани.*

прѝтиснӯтōст, -ости ж *стање оноīа шīо је ӣритиснуто.*

прѝтихнути (се), -нēм (се) свр. *смирити (се), стишати (се), умирити (се).*

прѝтицāј м *надолазак, ӣрилив, ӣораст.*

прѝтицати, -ичēм *несвр. ӣрема ӣритећи.*

притиша́вати (се), -ѝшāвāм (се) *несвр. ӣрема ӣритишаīи (се).*

прѝтишати (се) и **притѝшати (се),** -āм (се) свр. *утишаīи (се), смирити (се).*

прѝтка ж (дат. прѝтки; ген. мн. прѝтāкā и прѝткӣ) *мотка, таīьи и обично дужи колац.*

прѝткаст, -а, -о **а.** *који је као ӣритка, сличан ӣритки.* **б.** *мршав и висок:* ~ жена.

прѝткати, прѝткāм (прѝткēм) свр. **1.** *ткајући додати ономе шīо је већ отkано.* **2.** *ткајући сīојити.*

прѝткāш, -а́ша м агр. *ӣасуљ, īрах који се током раста ӣење уз ӣритку.*

прѝтока ж (прѝток м) **а.** *река или ӣоīок који се улива у друīу реку.* **б.** фиг. *додатна снаīа, ӣораст, ӣојачање:* ~ љубави.

притѝчити, прѝточӣм свр. *додати точећи.*

прѝточица ж *дем. од ӣритока.*

притр́пети (се) јек. **притр́пјети (се),** -ӣ̄м (се) свр. *стрӣљиво, истрајно ӣоднети, издржати неко време.*

притрпљи́вати (се), -тр̀пљујēм (се) *несвр. ӣрема ӣритрӣети (се), ӣритрӣјети (се).*

прѝтрунак, -ӯнка м *трунка.*

притрча́вати, -тр̀чāвāм *несвр. ӣрема ӣритрчаīи.*

притр̀чати, -чӣм свр. *трчећи ӣриближити се некоме или нечему, дотрчати.*

притрчки́вати, -тр̀чкујēм несвр. *у дем. значењу: ӣритрчаваīи.*

прѝтужба ж (ген. мн. -бӣ) **1.** *нерасӣоложење, незадовољство, неīодовање због неког или нечеīа, жалба, тужба.* – Због тога је било много свађе и притужаба. **2.** правн. *службена ӣредставка због незаконитог или неӣравилности ӣоступка чијег, какве установе, орīанизације.*

притужи́вати (се), -ӯжујēм (се) *несвр. ӣрема ӣритужити (се).*

притýжити, прѝтӯжӣм свр. **а.** *бацити кривицу на коīа, окривити, оӣтужити.* **б.** *ӣријавити (коīа), ӣоднети тужбу ӣротив коīа.* ■ **~ се а.** *ӣожалити се* **б.** *ӣоднети тужбу.*

притýлити, прѝтӯлӣм свр. **а.** *смањити, ӣриīушити светлост.* **б.** фиг. *ослабити, смањити (звук, осећање и др.):* ~ страст. ■ **~ се** *ӣритајити се; уħутати се.*

прѝтӯљено прил. *на ӣритуљен начин; нејасно, безизражајно.* – Гледа нас притуљено. Поступао је притуљено.

притýљити се, прѝтӯљӣм се свр. *ӣритулити се.*

прѝтӯп, -а, -о **а.** *ӣрилично туӯ:* притупа оловка. **б.** фиг. *ограничен, ӣриīлуӯ.*

притýпити, прѝтӯӣм свр. **а.** *учинити мање оштрим, мало истуӣити:* ~ сабљу. **б.** фиг. *учинити слабијим, ослабити (ум, осећање и др.).* – Тај случај ум му је притупио.

притýћи (прѝтӯћи), -тýчēм свр. *в. ӣретући.*

прѝћи (прѝћи), прѝђēм свр. **1. а.** *идући ӣриближити се.* **б.** *стаīи на нечију страну, удружити се с неким.* – Бугари су пришли Немцима. **2.** *ӣрихватити се, латити се (неког ӣосла):* ~ послу.

прићýтати се, -тӣм се свр. *уħутати се, ӣритајити се.*

приупи́тати, -ӯӣтāм свр. *ӣрипитати.* ■ **~ се а.** *један друīога упитати.* – Само се каткад понешто приупитају. **б.** *самог себе упитати, запитати се; преиспитати се.* – Приупитај се да ли је твој поступак правичан.

приучáвати (се), -ӯчāвāм (се) *несвр. ӣрема ӣриучити (се);* уп. приучивати (се).

прѝучен, -а, -о *обучен за какав ӣосао уз рад, без одīоварајуħе школе.*

прѝученōст, -ости ж *својство, особина оноīа који је ӣриучен.*

приучи́вати (се), -у̏чујēм (се) *несвр. према* ***приучити*** *(се);* уп. приучавати (се).

приу̏чити, прѝучӣм свр. *мало научити, подучити, поучити; учинити да ко стекне одређену навику, привићи на коīа или шта.* – Приучили су га да чита и пише. Приучио га је спавању поред отвореног прозора. ■ **~ се а.** *обучити се за какав посао уз рад, без одīоварајуће школе.* **б.** *навикнути се, привикнути се чему, на шта.*

приу̏штити, прѝу̏штӣм и **приу̏штити,** прѝуштӣм свр. *дозволити, пружити оно што се желело, обрадовати (нечим).* – То не могу себи приуштити.

прѝхапсити, -ӣм свр. *привремено ухапсити, притворити.*

прѝхва̀т м *прихватање, примање.*

прихва̀та̄лка ж **а.** *орīан у неких животиња којим се прихвата храна.* **б.** *направа за прихватање.*

прѝхватати (се), -а̄м (се) *несвр. према* ***прихватити*** *(се).*

прихва̀та̄ч, -а́ча м *онај који нешто хвата, прихвата; оно чиме се хвата, прихвата:* зуби прихватачи.

прихва̀тив, -а, -о *в.* ***прихватљив.***

прихва̀тилѝште с *место (просторија, зīрада) која служи за привремено прихватање, за привремени смештај.*

прѝхватити, -ӣм (трп. прѝхваћен) свр. **1. а.** *узети оно што се даје, пружа, нуди, примити:* ~ кесу са дуваном. **б.** *зīрабити, шчепати.* – Они га прихватише и ставише му лисице на руке. **в.** *обухватити, обузети (о каквом стању).* – Сан га је прихватио. **2.** *саīласити се, сложити се, усвојити, одобрити.* – Нико није прихватио његов план. **3.** *преузети, примити какав посао.* – Прихватио је старешинство. **4.** *придружити се коме или чему настављајући, одржавајући оно што је већ започето:* ~ песму. **5.** *примити, узети к себи дајући склониште, пружајући помоћ.* – Прихваћено је нешто народа са Козаре. ■ **~ се 1. а.** *домоћи се нечеīа, ухватити се за што:* ~ се ограде. **б.** *приљубити се уз коīа; приīојити се уз што.* – Прихватио се Петра. Снег се прихватио земље. **2.** *латити се, примити се некоī посла:* ~ се шивења. **3.** *почети јести или пити.* • **~ бога, ~ добро јутро** и сл. *одīоворити на поздрав „помоз' боī", „добро јутро" и сл.* **~ борбу** *упустити се у наметнуту борбу.* **~ рукавицу** *примити изазов, одазвати се на борбу.* **~ све у своје руке** *почети све сам радити и водити.* **~ шалу** *одвратити шалом на шалу.* **прихватити се пера** *почети писати.*

прихва̀тљив, -а, -о *који се може прихватити, примити, с којим се може служити:* прихватљиво решење.

прихва̀тљивӧст, -ости ж *својство оноīа што је прихватљиво.*

прѝхватнӣ, -а̄, -ӧ *који служи за прихват, као прихватилиште:* ~ центар.

прѝхваћати (се), -а̄м (се) несвр. *в.* ***прихватати*** *(се).*

при́ход м *добитак од рада, зарада, доходак; плод од каквоī имања.*

прѝходнӣ, -а̄, -ӧ *који се односи на приход.*

прихра́нити (се), прѝхра̄нӣм (се) свр. *в.* ***прехранити*** *(се).*

прихрањи́вати (се), -хра̀њујēм (се) *несвр. према* ***прихранити*** *(се).*

прѝхрлити, -ӣм свр. *журно доћи, похрлити, дохитати.*

прице́пити, прѝцēпӣм јек. **прицијѐпити,** прѝцијепӣм свр. *накалемити.*

прицепљи́вати јек. **прицјепљи́вати,** -ѐпљујēм *несвр. према* ***прицепити.***

при́ча ж **1.** *кратка приповетка као уметничка творевина; приповест која се преноси с колена на колено, бајка, леīенда.* **2. а.** *причање, приповедање, саопштавање.* – Био је оран за причу. **б.** (обично у мн.) *непроверено казивање, īласина.* – Немој да преносиш те глупе приче. • **бапске приче** *причање пуно измишљотина.* **дуга је то ~** *о томе се може дуīо īоворити.* **~ за себе** *нешто посебно, нешто друīо.* **за причу** *необично, занимљиво.* **као у причи** *пријатно, лепо.* **~ ти причу** *то је неозбиљна ствар, īлупост, лаж.*

при́чалац, -аоца м *онај који лепо прича; онај који мноīо и радо прича.*

при́чалачкӣ, -а̄, -ӧ *који се односи на причаоце и причање.*

при́чалица ж (м) (мн. ж) **1.** *особа која мноīо прича.* **2.** *врста женске песме.*

при́чало с (м) (мн. с) *онај који мноīо прича, причалица.*

при́чати, прѝча̄м несвр. **1.** *усмено саопштавати, казивати, īоворити (нешто или о некоме, нечему); приповедати.* **2.** *општити īовором, разīоварати.* – Нисмо до сада причали о томе. **3.** (безл.) у изр. **прича се** *īовори, приповедају.* – Нек се прича и нек се казује. • **причам ти причу** *в. под прича.* **~ Маркове конаке** *в. под конак.*

причвр̏стити, прѝчвр̄стӣм (трп. прѝчвр̄шћен) свр. *учинити чврстим, осиīурати, утврдити; учврстити за нешто:* ~ столицу, ~ таблу за зид.

причвршћа́вати, -р̏шћа̄вам и **причвршћи́вати,** -р̏шћујēм *несвр. према* ***причврстити.***

прѝчекати, -а̄м свр. **а.** *чекајући провести извесно време, почекати.* **б.** *сачекати неко време са извршењем чеīа:* ~ са штампањем.

причеки́вати, -ѐкујēм *несвр. према* ***причекати.***

прѝчекнути, прѝчекнēм свр. *у дем. значењу:* ***причекати.***

причѐпити, прѝчѐпӣм свр. *стати (коме) на ноīу, приīњечити, очепити.*

при́чесни и **прѝчесни,** -а̄, -ӧ *који се односи на причест, који се употребљава при примању причести:* причесно вино.

при́чесник и **прѝчесник** м *онај који прима причест.*

при́чесница и **прѝчесница** ж *она која прима причест.*

при́чесно и **прѝчесно** прил. *као за причест:* ~ се обући.

при́чест ж **а.** *(у православној и католичкој цркви) обред примања хлеба и вина као симбола Христовоī тела и крви у знак сједињења с Христом и опраштања īрехова.* **б.** *комад хлеба и вино који се у томе обреду примају.*

причѐстити, прѝчѐстӣм (трп. прѝчѐшћен) свр. *извршити над неким обред причести.* ■ **~ се** *примити причест.*

при́чешће и **при́чешће** с *причест.*

причешћи́вати (се), -ѐшћујēм (се) *несвр. према* ***причестити*** *(се).*

причешља́вати, -ѐшља̄вам *несвр. према* ***причешљати.***

причѐшљати, -а̄м и прѝчешљам свр. *зīладити, уīладити помоћу чешља, очешљати, зачешљати.*

причи̏нити, прѝчинӣм свр. *(некоме) учинити, изазвати:* ~ штету, ~ задовољство. ■ **~ се 1.** *привидети се, учинити се, приказати се.* **2.** *учинити се, направити се, приказати се дружчијим, лажним.* – Само сам се причинила да спавам.

причињава́ти (се), -ињава̄м (се) *несвр. према* ***причинити*** *(се).*

при́чица ж *дем. од прича.*

прички́љити, прѝчкӣљӣм свр. *в.* ***пришкиљити.***

прѝчљив, -а, -о *који мноīо и радо прича, īоворљив.*

прѝчљивӧст, -ости ж *особина оноīа који је причљив, īоворљивост.*

причу́вати, прѝчӯва̄м свр. *сачувати неко време; приштедети:* ~ овце, ~ муницију. ■ **~ се** *припазити на себе.*

причу̏љити, прѝчӯљӣм свр. *устремити, подићи (уши) да би се боље чуо звук, наћулити (о животињама).*

прѝчути, прѝчујēм свр. *слабо, нејасно чути, начути.* ■ **~ се а.** *једва се зачути.* **б.** безл. (са логичким субјектом у дативу) *причинити се да се чује.* – Причуло ми се, помислих.

прѝчучнути, -нēм свр. *мало чучнути.*

пришàпнути и **прѝшапнути,** прѝшапнēм (пришàнути и прѝшанути, прѝшанēм) свр. *рећи шапатом, шапнути.*

пришапта́вати, -а̀птāвāм *несвр. према* ***пришапта́ти.***

пришà̀птати, прѝшапћēм свр. *приша(ӣ)нути.*

пришаптѝва̄ч, -а́ча м *онај који* ***пришаптава.***

пришара́фити, -а̀рāфӣм и **пришà̀рафити,** -ӣм свр. *учврстити притезањем, затезањем шрафова, вијака, зашрафити.*

пришарафљи́вати, -а̀фљујēм *несвр. према* ***пришарафити.***

прѝшивак, -ӣвка м **1. а.** *нешто што је накнадно пришивено;* уп. закрпа. **б.** фиг. *накнадан, неважан додатак.* – Његово учење је само пришивак правој науци. **2.** *надимак (обично погрдан, подругљив.).*

пришѝвати, прѝшӣвāм *несвр. према* ***пришити.***

прѝшипетља ж (ген. мн. -љӣ) **1.** *наметљива, досадна особа која некога стално прати, која се не одваја од некога.* **2.** *особа која некога из користољубља увек подржава, улизица, чанколиз.*

прѝшити, прѝшијēм (имп. прѝшӣј; трп. пришѝвен, -ѐна) свр. **1. а.** *нашити на нешто:* ~ дугме. **б.** *приденути, приписати, коме какву особину; лажно окривити, оптужити кога.* – Пришили су му убиство. **2.** *наденути коме надимак (обично подругљиво).* ■ ~ **се** фиг. *не раздвајати се од некога, досађивати коме сталним присуством.* – Пришио му се неки дебељко. • ~ **некоме крпицу (реп)** *рећи коме или о коме нешто неповољно, подругљиво.*

пришки́љити, прѝшкӣљӣм свр. *гледати полузатвореним очима, зашкиљити.*

пришкри́нути, прѝшкрӣнēм свр. *мало затворити, притворити:* ~ врата, ~ крајичак ока.

прѝшљāмчити се, -ӣм се свр. разг. (уз некога) *не одвајати се од некога, сметати некоме својим сталним присуством.*

пришпа́рати, прѝшпāрāм свр. нем. *шпарајући сачувати, уштедети.*

прѝшт м (инстр. прѝштом и прѝштем; мн. прѝштеви) *гнојно запаљење ткива на површини коже, чир.* • **црни** ~ мед. *чир у унутрашњем ткиву коже, злић,* antrax.

прѝштав и **прѝштаст,** -а, -о *пун пришћева.*

Прѝштевац, -вца м *човек из Приштине.*

Прѝштēвка ж *жена из Приштине.*

прѝштēвскӣ, -а̄, -о̄ *који припада Приштини, који се односи на Приштину, на Приштевце и Приштевке.*

приште́дети јек. **приште́дјети,** -дӣм свр. **1.** *штедњом скупити, увећати, уштедети.* **2.** *сачувати, причувати од чега непријатног, рушилачког, поштедети.* – Приштеди ме непријатности.

приштѐђевина и **приштеђѐвина** ж *оно што је пришћено, уштеђевина.*

приштеђи́вати, -ѐђујēм *несвр. према* ***пришћедети.***

прѝштилац, -иоца м зоол. *врста инсекта* Meloidae.

прѝштинскӣ, -а̄, -о̄ ***приштевски.***

пришћи́нути, прѝшћӣнēм свр. *притиснувши пригњечити:* ~ прсте вратима.

прѝштити се, прѝштӣм се несвр. *добијати пришћеве, боловати од пришћева.*

прѝштић, -и́ћа м *дем. од* ***пришћ.***

прѝштичав, -а, -о *пун пришћева.*

прѝштуцати се, -цā се свр. безл. (са логичким субјектом у дативу) *осетити потребу за штуцањем, почети са штуцањем.* – Њему се пришћуцало.

пришу́њати се, прѝшӯњāм се (пришу́љати се, прѝшӯљāм се) свр. *тихо, непримећено, шуњајући се приближити се.*

пришу́тети се јек. **пришу́тјети се,** -тӣм се свр. (ретко ек.) *утишати се, ућутати се.*

пр̀кос м **1.** *особина онога који је пркосан, својеглавост, непопустљивост, тврдоглавост.* **2.** бот. *једногодишња украсна биљка, тушт.* • **у ~, уз ~** *в. у пркос и усркос.*

пр̀косан и **пр̀косан,** -сна, -о *који упорно остаје при своме, својеглав, тврдоглав, задрт; који изражава такве особине:* ~ свест, ~ поза.

пр̀косит, -а, -о *који радо и много пркоси; пркосан.*

пр̀косити, -ӣм несвр. [гл. им. пр̀кошēње с] *упорно, тврдоглаво, својеглаво остајати при своме мишљењу, ставу.* • ~ **времену (годинама)** *постојати без обзира на време које пролази.*

пр̀косито прил. *пркосно.*

пр̀косито̀ст, -ости ж *особина онога који је пркосит, пркос.*

пр̀коснӣк и **пр̀коснӣк** м *онај који пркоси, пркосан човек.*

пр̀косница и **пр̀косница** ж *она која пркоси, пркосна жена.*

пр̀косно и **пр̀косно** прил. **а.** *на пркосан начин, тврдоглаво, непопустљиво.* **б.** *изазивачки.* – Пркосно су се румениле јабуке.

пр̀коснӧст и **пр̀коснӧст,** -ости ж *особина онога који је пркосан.*

пркòшљив, -а, -о *пркосан.*

пркòшљӣвка ж *пркосница.*

пркòшљиво прил. *на пркошљив начин, пркосно.*

пркòшљивӧст, -ости ж *пркоситост, пркосност.*

пр̏љав, -а, -о **а.** *који није чист, нечист, упрљан, умазан:* ~ кошуља. **б.** фиг. *непоштен, нечастан; рђав, зао:* ~ посао, ~ човек. **в.** *мутан, нејасан, неодређен, без сјаја (о боји):* ~ седоћа њене косе. • **прљаво рубље износити (вешати)** *јавно и злобно говорити о интимностима.*

пр̏љавац, -авца м *онај који је прљав.*

пр̏љавица ж *прљава жена.*

прља́вко м *прљавац.*

прљаво- *као први део сложенице показује да је оно што значи други део прљаве, нејасне, неодређене боје:* прљавожута коса.

пр̏љавӧст, -ости ж *особина, стање онога који је прљав, онога што је прљаво.*

пр̏љā̀вче и **прља́вче,** -ета с *дем. од* ***прљавац.***

прља́вштина ж **а.** *оно што је неопрано, прљаво, нечисто.* **б.** фиг. *нечасност, непоштење; нечастан, неморалан поступак.* – Раскринкане су њихове прљавштине.

пр̏љати, пр̏љāм несвр. **1.** *чинити прљавим, нечистим.* **2.** фиг. *говорити лоше и коме, оговарати, брукати, срамотити.* ■ ~ **се 1.** повр. *обављати какав нечастан, недозвољен посао; срамотити се.* – Неће он да се прља. **2.** уз. повр. *говорити лоше један о другоме, узајамно се срамотити.* – Људи се узајамно прљају.

пр̏љити, пр̏љӣм несвр. [гл. им. пр̏љēње с] **а.** *захватати врелином, палити, пржити врелом водом или ватром длакаву кожу животиње и кожу уопште.* **б.** *одавати велику топлоту, претерано грејати (о сунцу).* – С неба прљи сунце. ■ ~ **се** *добијати опекотине.*

пр̏љотина ж *прљав траг, мрља.*

пр̏љуга и **пр̏љуша** ж *земља лошег квалитета која се састоји од иловаче и песка.*

пр̏љугав, -а, -о *који се састоји од прљуге.*

пр̏ња ж (обично у мн.) **1. а.** *изанђан, поцепан део одеће, рита, дроњак.* **б.** пеј. *одећа.* – Обукао је калуђерске прње у манастиру. **2.** фиг. *нешто безвредно, ништавно.*

пр̏њав, -а, -о *офуцан, трошан, оронуо, безначајан:* прњава капа, прњаво псето.

прња́вор м грч. *манастирско имање са селом.*

пр̏њица ж **а.** (обично у мн.) *дем. од прња.* **б.** фиг. *нешто мало, безначајно, незнатно:* ~ облака.

про-[1] I. *као префикс у творби глагола означава:* **1.** *довршену радњу* **а.** *која има за последицу какво продирање, пролажење:* пробити, прогурати, прогристи, прокиснути. **б.** *која је кратко трајала, која се испољила у малој мери, количини, интензите-*

ту: прошалити се, проспавати, прогрмети. **в.** *која се обавља дуготрајним радом, пажљивим испитивањем, дуготрајним залагањем:* проучити, простудирати. **г.** *која означава какво мимоилажење:* проћи, пролетети, промаћи. **2.** *почетак вршења какве радње:* пропевати, прозборити, проговорити. **II.** *у творби именица и придева изражава непотпуно испољавање, постојање какве особине:* прогалина, просед, прохладан.

про-[2] лат. *као префикс у страним (понајвише латинској преузетим) сложеницама означава* **1.** *замену у именицама које значе звање:* проконзул, продекан. **2.** *пристајање уз коју, симпатију за коју, што:* прокомунист(а), прословенски. **3.** *претходење у простору и времену:* проклитика, прогноза.

проаконти́рати (се), -о̀нтӣрām (се) свр. и несвр. *узети, узимати новац унапред на рачун будуће зараде.*

проа̀лба̄нскӣ, -ā, -ō *који је наклоњен Албанцима:* ~ расположење.

про̀аљкавити се, -ӣм се и **проаљка́вити се,** -а̀љка̄вӣм се свр. *постати аљкав, неуредан.*

проанализи́рати, -ӣзӣрām свр. *извршити анализу чега.*

проа̀шиковати, -кујēм свр. *провести време ашикујући.*

про́ба ж лат. **1.** *испитивање, искушавање, провера.* **2.** *вежбање као припрема за извођење чега (обично позоришног, оперског, концертног дела.* • **издржати све пробе** *показати се сигурним, поузданим.* **ставити (стављати) кога на пробу** *изложити, излагати кога чему ради провере каквих својстава.*

про̀ба̄бӣлан, -лна, -о лат. *могућ, вероватан.*

пробабили̏зам, -зма м *могућност, вероватноћа.*

проба̀ба̄бӣлно прил. *могућно, вероватно.*

про̀бава ж *варење хране у желуцу.*

про̀ба̄ван, -вна, -о **1.** *в. пробављив.* **2.** (одр.) *који се односи на пробаву:* пробавни органи.

про̀бавити, -ӣм свр. **1.** *провести неко време, проборавити.* **2.** *прокувати, скувати храну у желуцу.*

про̀бављати, -а̄м *несвр. према пробавити.*

проба̀вљив, -а, -о *који се лако пробави, сварљив.*

проба̀вљивӧ́ст, -ости ж *особина онога што је пробављиво.*

проба́дати, прòба̄дām *несвр. према пробости.*

проба̀да̄ч, -а́ча м **а.** *онај који што пробада.* **б.** *оруђе којим се што пробада.*

про̀ба̄ди м и ж мн. мед. *оштри болови.*

про̀ба̄нчити, -ӣм свр. *провести неко време банчећи, тијући.*

про́бати, прòба̄м свр. и несвр. **1.** *подврћи, подвргавати испитивању ради оцене, провере каквоће, својстава, употребљивости чега, проверити, утврдити:* ~ вино, ~ ципеле, ~ тврдоћу метала. **2. а.** *покушати; хтети, желети.* – Пробао је да не мисли о томе. **б.** *(о)кушати, искусити:* ~ срећу. **в.** *усудити се на какав поступак.* – Пробајте само ако желите да пустим пса с ланца.

пробати̏нати, -а̄м свр. *истући батином, избатинати.*

пробаци́вати, -а̀цујēм *несвр. према пробацити.*

проба́цити, прòба̄цӣм (прòбацити, -ӣм) свр. *бацити кроз што:* ~ лопту кроз обруч.

про̀бача̄ј м *брзи лет нечега кроз нешто (који се врши одједном).*

пробде́вати, прòбдēва̄м јек. **пробдијѐвати,** прòбдијева̄м *несвр. према пробдети.*

про̀бдети, -дӣм јек. **про̀бдјети,** -дӣм свр. непрел. *провести (ноћ) будећи, не спавајући.*

пробе́лети, -лӣм јек. **пробијѐљети,** -ѐлӣмсвр. непрел. *постати бео.*

пробе́лити, прòбēлӣм јек. **пробијѐлити,** прòбијелӣм свр. прел. *учинити белим, обелити што.*

пробѐсе́дити јек. **пробѐсједити,** -ӣм свр. *почети беседити, говорити, проговорити.*

пробеће́арити се, -ѐће̄рӣм се свр. *постати бећар, весељак, лола.*

проби́јати (се), прòбӣјām (се) *несвр. према пробити (се).*

пробѝја̄ч, -а́ча м **а.** *онај који нешто пробија.* **б.** *направа којом се нешто пробија.*

про̀бӣр и **про́бир** м *пробирање, избор.*

проби́рати, прòбӣрām (прòбирати, -рēм) *несвр. према пробрати.*

пробѝра̄ч, -а́ча м *онај који много пробира, избирач; цепидлака.* • НПосл **пробирач нађе отирач** *онај који много пробира обично добије најгоре.*

пробира́чев, -а, -о *који припада пробирачу.*

пробира̀чица ж *жена пробирач.*

пробѝра̄чкӣ, -ā, -ō *који се односи на пробираче:* ~ укус.

пробѝрљив, -а, -о *који много и радо пробира.*

пробѝрљиво прил. *на пробирљив начин, избирљиво.*

про̀бисвēт јек. **про̀бисвијет** м *скитница, пустолов.*

про̀бисветскӣ јек. **про̀бисвјетскӣ,** -ā, -ō *који се односи на пробисвете.*

про̀бистрити, -ӣм свр. **а.** *учинити бистрим или бистријим:* ~ реку. **б.** фиг. *учинити јасним, разговетним:* ~ градиво. ■ **~ се** *постати бистар.*

про̀битачан, -чна, -о *који се пробија, продоран, пенетрантан.*

про̀битачно прил. *на пробитачан начин, продорно.*

про̀битачно̄ст, -ости ж *особина онога који је пробитачан, онога што је пробитачно.*

про̀бити, прòбијēм (имп. прòбӣј; трп. пробијен, -ена) свр. **1. а.** *начинити рупу, отвор, продор у чему, пробушити:* ~ зид. **б.** *проћи, продрети кроз нешто (обично наго, нарушавајући претходно стање); провалити.* – Врисак је пробио тишину. Река је пробила насип. **2.** *продирући кроз нешто избити на површину, појавити се, помолити се.* – Зној је пробијао чело. фиг. Истина је напокон пробила пут. ■ **~ се 1. а.** *силом продрети, провалити кроз што.* – Кочије се с муком пробијају кроз светину. фиг. Пуцњи су се нејасно пробили до села. **б.** *проћи, провући се с муком кроз што.* – Чамац се пробио кроз ледене санте. **в.** *избити на површину, појавити се, помолити се, испољити се.* – Младо лишће се пробило кроз кору. **2.** фиг. *постићи, остварити нешто савлађујући тешкоће.* – Храбро се пробијао кроз живот. • **немати ни пребијене (пребите) паре** *немати нимало новца.* **~ главу (уши) коме** *досадити коме понављањем једног те истог или виком.* **~ лед** *почети (први) какав посао.* **~ фонд, плафон** и сл. *прекорачити, прећи највишу допуштену, уобичајену границу (о плати, цени и сл.).*

проблѐдети јек. **пробли̏јѐдјети,** -дӣм свр. **1.** *постати блед, побледети.* **2.** *избледети.*

пробле̏ђи́вати јек. **пробљеђи́вати,** -ѐђујēм *несвр. према пробледети.*

пробле́јати, -јӣм свр. *почети блејати.*

про̀блēм, -е́ма м *теоријски или практични задатак који треба решити:* економски ~, математички ~, животни ~.

проблематиза́ција ж *постављање или приказивање чега у виду проблема.*

проблема̀тизовати, -зујēм свр. и несвр. **а.** *поставити или уочити какву појаву као проблем који треба испитати.* **б.** *довести у питање нешто што се није сматрало проблемом, прогласити нешто проблемом.*

проблема̀тика ж *скуп свих проблема који се односе на неку делатност:* политичка ~.

проблема̀тичан, -чна, -о **а.** *који се претпоставља; сумњив, тешко разрешив:* ~ закључак. **б.** *који је лоше васпитан, који се*

бави недозвољеним условима. – Њихов син је врло проблематичан.

проблемàтичнōст, -ости ж *особина онога који је проблематичан, онога што је проблематично.*

прòблēмскӣ, -ā, -ō *који се односи на проблеме.*

прòблēсак јек. **прòблијесак,** -ска м *трачак светлости који се појави на кратко време.*

прòбнӣ, -ā, -ō *који се односи на пробу:* ~ снимање. • ~ **камен** *средство, начин за испитивање ваљаности кога или чега.*

прòбно прил. *пробајући, због пробе.*

прóбōј и **прóбој,** -оја м (инстр. -ојем) **1.** *пробијено место, отвор, шупљина направљена пробијањем.* **2.** вој. *продор војске на какву територију коју до тада није контролисала.*

прòбōјан, -јна, -о **1.** *који лако пробија, продире, продоран:* ~ студен. **2.** *који се лако може пробити, пропустљив:* ~ измаглица.

прòбојац, -ојца м *направа која служи за пробијање.*

прòбójнōст, -ости ж **а.** *особина онога који је пробојан, који лако пробија, онога што је пробојно, што лако пробија.* – Метак има велику пробојност. **б.** *особина онога који се лако пробија, што се лако пробија.* – Овај лим има малу пробојност, тешко га је пробити.

прòбòравити, -ӣм свр. *провести неко време, задржати се негде, пробавити.*

прòбòрављати, -ām *несвр. према проборавити.*

прòбòсти (прòбости), -бòдēм (аор. прòбòдох, прòбòде; р. пр. прòбō, прòбòла (прòбола); трп. прòбòден, -ена; пр. пр. прòбòвши) свр. **1.** *бодући пробити:* ~ кутију. фиг. Светилка прободе сумрак. **2.** фиг. *осетити нагао, оштар бол.* – Прободе ме испод ребра. ■ ~ **се** *повредити се или се усмртити убодом у трбух или груди.* • ~ **душу (срце)** *причинити бол, патњу.* ~ **погледом** *оштро, с интересовањем, процењивачки погледати кога.*

прòбоцкати, -ām свр. *у дем. значењу: пробости.*

прòбрāн, -а, -о **1.** *трп. од пробрати.* **2.** фиг. *који је изабран или урађен с много укуса, смисла за лепо:* пробране шаре на кошуљи.

прòбрāно прил. *одабрано, изабрано с много смисла.*

прòбрати, -берēм (-бèрēм) свр. **а.** *одвојити по каквој ознаци, обележју (обично по бољем квалитету), дати чему предност при избору:* ~ јабуку из корпе. **б.** *очистити нешто од нечега непотребног, штетног.* – Жито је пробрано од грахорице.

прòбрбљати, -ām свр. *започети брбљати; провести неко време брбљајући.*

прòбрзати, -ām свр. **а.** *брзајући, журећи се проћи.* **б.** *брзо проговорити.*

прòбритáнскӣ, -ā, -ō *који је наклоњен Британцима, који брани британске интересе.*

прòбруjати, -јēм свр. *брујећи проћи мимо кога, чега.*

прòбрчкати се, -ām се свр. *окупати се пљускајући водом.*

прòбубњати, -ām свр. *бубњем разгласити, пронети (вести).*

прòбудити, прòбудīм (трп. прòбуђен) свр. прел. **а.** *пренути из сна, разбудити.* **б.** фиг. *подстаћи, изазвати, покренуту:* ~ љубав, ~ сећања. ■ ~ **се 1.** *прекинути, завршити спавање, разбудити се.* **2.** фиг. **а.** *покренути се, размахати се, разбуктати се, доћи у стање живе активности.* – Мајор се пробудио из апатије. Природа се пробудила из зимског сна. **б.** *искрснути, појавити се, настати.* – У њему се пробудило поштовање према оцу.

прòбуђенōст, -ости ж *стање онога који је пробуђен, будан.*

пробуђúвати (се), -ујēм (се) *несвр. према пробудити (се).*

пробујати, -ām свр. **1.** *започети бујати.* **2.** *постати једар, зрео (обично о девојкама).*

пробукtати, прòбукнēм свр. и **пробукtети** јек. **пробукtjети,** -тīм свр. **1.** *учинити да почне интезивно горети, букнути; почети буктети.* **2.** фиг. **а.** *раздражити се, распалити се, јако се узнемирити.* **б.** *почети деловати своом снагом.* – Вино му је пробуктело у глави. **в.** *нагло засијати, севнути, блеснути.* – Радост му је пробуктела у очима.

пробýнцати, -ām свр. *рећи нешто у сну или у бунилу.*

пробургúјати, -ām свр. **1.** *пробушити бургијом.* **2.** фиг. разг. *остварити свој циљ, пронаћи начин за решење проблема.* – Не брини се за њега, пробургијаће тај.

прòбуђкати, -ām *мало буђкати, њушкати по чему житком буђкајући.*

пробуши́вати, -ујēм *несвр. према пробушити.*

пробу́шити, прòбӯшīм свр. *бушењем начинити рупу у чему, пробити:* ~ лопту.

прòвàjдер м енг. *фирма која пружа услуге повезивања с интернетом, која омогућава коришћење мобилне телефоније, кабловске или сателитске телевизије и сл.*

прòвала ж **1. а.** *нагло, снажно, избијање, пробијање чега (као последица унутрашњег притиска).* **б.** фиг. *нагло појављивање, испољавање чега у великој количини, избијање у великом интензитету:* ~ смеха, ~ гнева, ~ светлости. **в.** жарг. *врцава, мушевита досетка, шала:* добра ~. **2. а.** *насилно отварање, обијање чега затвореног, закључаног (обично ради крађе).* **б.** *откривање издајом чега недоступног, илегалног, тајног:* тајне партијске организације. • ~ **облака** *јак пљусак.*

прòвалија и **прòвàлија** ж **1.** *велико удубљење у рељефу са стрмим странама, понор, бездан.* **2.** фиг. *раздор, разилажење, расцеп:* ~ између младих и старих.

прòвáлити, прòвāлīм (трп. прòвāљен) свр. **1. а.** *начинити, створити, направити отвор, рупу у чему, силом пробушити, пробити:* ~ зид, ~ столицу. **б.** фиг. *нагло се појавити, неочекивано избити, испољити се у великој количини.* – Из њега провали плач. **в.** жарг. *рећи неку напречац смишљену, успешну шалу.* – Јеси чуо шта је провалио? **2. а.** *насилно отворити оно што је закључано, обити (обично ради крађе).* – Стан му је био провољен. **б.** воj. *извршити продор, пробој, продрети.* – Непријатељ је провалио у село. **3. а.** *открити рад какве илегалне организације; открити чије тајно, илегално, деловање (обично издајом).* – Мене нико од другова није провалио. **б.** жарг. *схватити, разумети.* – Нисам провалио крај филма. ■ ~ **се 1. а.** *развалити се, разломити се, распукнути се, раздерати се, проломити се:* лед се провалио, брана се провалила, кров се провалио, пут се провалио. **б.** *нагло се излити у великој количини (о киши).* **2.** фиг. *снажно се испољити, нагло избити (о каквом стању, дуго задржаваном осећању).* – Салом се провалио смех. **3.** фиг. *постати незаситљив.* – Провалио се од глади.

прòвāлнӣ, -ā, -ō *који се односи на провалу:* ~ крађа.

прòвāлнӣк м *онај који проваљује да би крао, обијач.*

прòвāлница ж *жена провалник.*

прòвāлничкӣ, -ā, -ō *који се односи на провалнике.*

провaљáнити се, -àљāнīм се свр. *постати ваљан.*

провáљати, прòвāљām свр. *ваљајући, котрљајући преместити негде; мало поваљати, извалати:* ~ буре. ■ ~ **се а.** *мало се поваљати, извалати.* **б.** фиг. *проћи крећући се као вал.* – Ветрови су се проваљали по водама.

провaљúвати (се), -àљујēм (се) *несвр. према провалити (се).*

провaљúвāч, -áча м *провалник.*

провaљýшкати се, -ām се свр. *у дем. значењу: проваљати се.*

провáрити, прòвāрīм свр. *пустити да прокључа, прокувати.*

проведрáвати (се), -èдрāвām (се) *несвр. према проведрити (се).*

провèдрити, прòведрīм свр. *учинити ведрим или ведријим.* ■ ~ **се 1.** (обично безл.) *постати ведро.* – Проведрило се. **2.** фиг. **а.** *постати расположен, ведар.* – Она се одмах проведрила. **б.** *постати јасан, разумљив (о мисли).*

провејáвати, -èјāвām јек. **провијáвати,** -ијāвām несвр. **а.** *несвр. према провејати.* **б.** *мало падати (о снегу).*

прòвејати јек. **прòвијати,** -јēм свр. **1.** (нешто) *прочистити, очистити зрневље од љлеве, овејати.* **2.** *проћи, пробити се, провући се вејањем.* – Снег је провејао кроз крила. **3.** фиг. *прожети, испунити, заситити чиме.* – Састав је провејан љубављу пишчевом према песнику.

провенијѐнција ж лат. *порекло, извор:* ~ робе, ~ вести.

провентилúрати, -ѝлйрām и **провентѝлисати,** -ишēм свр. *проветрити, прозрачити.*

прòвера јек. **прòвјера** ж *проверавање.*

провераватѝ, -èрāвāм јек. **провјераватѝ,** -јèрāвāм *несвр. према проверити.*

провераватѝ се, -èрāвāм се *несвр. према проверати се.*

провèрати се и **прòверати се,** прòверēм се свр. *верујући се проћи; ућутећи попети се, узверати се.*

прòвēрбијум (прòвēрбӣј, -ија) м лат. *пословица.*

прòвербијāлан, -лна, -о *пословичан, добро познат.*

прòверенòст јек. **прòвјеренòст,** -ости ж *стање онога што је проверено.*

прòверити јек. **прòвјерити,** -ӣм (трп. прòв(ј)ерен) свр. *испитати исправност, тачност, вредност чега, прегледати, проконтролисати.*

провèрљив јек. **провјèрљив,** -а, -о *који се може проверити.*

провесèлити се, -èселӣм се свр. *провести неко време веселећи се.*

провесељáвати се, -èљāвāм се *несвр. према провеселити се.*

прòвести[1] (прòвести), -вèдēм (прòведēм) (аор. прòведе; р. пр. прòвео, -èла (прòвела); трп. прòведен, -èна; пр. пр. прòвēвши) свр. **1.** *спроводећи некога, показујући му пут, пратећи га помоћи му да приспе до одређеног места или да прође кроз што, мимо чега.* – Провео га је кроз све сокаке. Провео га је до града. **2.** фиг. **а.** *усмеравајући, одређујући правац учинити да нешто дође до места где се жели, поставити, спровести:* ~ канал, ~ међу. **б.** *спровести кроз административни ток, дати службену форму (о каквом акту):* ~ молбу кроз протокол. **в.** *извршити, остварити, реализовати:* ~ штрајк. **3.** фиг. *проборавити неко време испунивши га на какав начин:* ~ два сата учећи, ~ цео дан код пријатеља. ■ **~ се** *пробавити неко време на какав начин (пријатан или непријатан):* добро се провести, лоше се провести. • **~ нешто у живот (у дело)** *остварити, испунити нешто:* **~ се као бос по трњу, ~ се као Јанко на Косову** *врло рђаво проћи.*

провèсти[2] (прòвести), -вèзēм (трп. провèзен, -ена) свр. *превозним средством пренети с једног места на друго.* ■ **~ се** *прећи неки простор превозним средством возећи кроз што, поред, покрај кога, чега:* ~ се кроз Италију.

провéсти (прòвēсти), -вéзēм свр. *начинити вез на чему, довршити везење.*

проветравāти (се), -èтрāвāм (се) јек. **провјетравāти (се),** -јèтрāвāм (се) *несвр. према проветрити (се).*

прòветрати се јек. **прòвјетрати се,** -āм се свр. *в. проветрити се.*

проветрúвати (се), -èтрујēм (се) јек. **провјетрúвати (се),** -јèтрујēм (се) несвр. *проветраватѝ (се).*

прòветрити јек. **прòвјетрити,** -ӣм свр. **а.** *прочистити ваздух луфтирањем, ћромајом, вентилацијом:* ~ собу. **б.** *изложити струјању свежег ваздуха, прозрачивањем освежити:* ~ одело. ■ **~ се** *бити изложен струјању свежег ваздуха, излуфтирати се, прозрачити се.*

прòвӣдан, -дна, -о **1. а.** *кроз који се може видети:* ~ лед. **б.** *јасан, бистар, ведар:* ~ ноћ. **2.** фиг. *који се лако разуме, очит, очигледан:* провидна алузија.

провидѐнција ж лат. *провидност.*

прòвидети јек. **прòвидјети,** -дӣм свр. *в. проћледати (1).* – Провидео је на операсано око. ■ **~ се** *пропуштајући светлост учинити лако видљивим оно што је испод површине.* – Хаљина јој се провиди.

провѝдљив, -а, -о *провидан.*

прòвӣдно прил. *на провидан начин, прозирно, прозрачно; јасно:* провидно светлети, провидно сračуната игра.

прòвӣднòст и **провѝднòст,** -ости ж *својство или стање онога што је провидно, прозирност, прозрачност.*

провѝђати (се), прòвӣђāм (се) *несвр. према провидети (се).*

провиђéње *с приказа, утвара, привиђење.*

прòвӣзија ж лат. *награда за посредовање (обично проценат од укупне вредности).*

провѝзијскӣ и **прòвизиòнӣ,** -ā, -ō *који се односи на провизију.*

прòвизòран, -рна, -о лат. *само тренутно прихватљив, услован, привремен:* провизорно решење.

прòвизòрно прил. *условно, привремено, пролазно.*

провизòрнòст, -ости ж *стање онога што је провизорно.*

провијýгати, -āм свр. *вијугајући проћи.*

прòвӣкāн, -а, -о **1.** *трп. од провикати.* **2.** *који је на рђавом гласу, извикан, озлоглашен:* провикана удовица.

провúкати, прòвӣчēм свр. **а.** *почети викати.* **б.** *вичући проћи.*

провѝнција ж лат. **1.** *територијално-административна јединица.* – Монархија се састојала од провинција. **2.** *град или подручје изван главног града.*

прòвинцијāлан, -лна, -о **1.** *који се налази у провинцији, који се односи на провинцију:* провинцијалне општине. **2.** фиг. *који је уских видика, ограничен, ситничав, малограђански:* ~ дух.

провинцијáлац, -лца м **1.** *становник провинције.* **2.** пеј. *човек с навикама и особинама становника провинције; човек с ограниченим интересовањима и уским видицима, малограђанин.*

провинцијализáм, -зма м **1. а.** *навике и особине становника провинције.* **б.** пеј. *ускогрудост, ситничавост, ограниченост духовног видокруга, малограђанштина.* **2.** лингв. *реч, израз или какав језичка особина која није стекла право употребе у књижевном језику, која је још увек локалног карактера.*

провинцијализáција ж *стицање или ширење провинцијских особина и навика.*

провинцијàлизовати се, -зујēм се свр. и несвр. *стицати, стећи провинцијске, паланачке особине и навике.*

провинцијàлист(а), -ē м (мн. -сти) *в. провинцијалац.*

провинцѝјāлка ж *жена из провинције.*

прòвинцијāлно прил. *на провинцијски начин, као у провинцији.*

провѝнцијскӣ, -ā, -ō *в. провинцијалан.*

провири́вати, -ѝрујēм *несвр. према провирити.*

провúрити, -ӣм свр. **1.** *кратко, брзо погледати кроз узан отвор (обично у тајности).* **2.** *кратко се појавити, промолити се; појавити се само једним својим делом.* – Сунце је провирило иза облака.

провирки́вати, -ѝркујēм несвр. *с времена на време провиривати.*

провитàмӣн, -и́на м биол. (обично у мн.) *у мн.: материје из којих се у организму живих бића стварају витамини (у јд.: таква материја).*

прòвлажити, -ӣм свр. *учинити влажним, наквасити, навлажити, овлажити.*

провла́чити (се), прòвлāчӣм (се) [гл. им. провла́чење с] *несвр. према провући (се).*

прóвод и **прòвод** м **1.** *забава, разонода.* **2.** *поворка (погребна, свечана и др.).*

проводàција м (мн. ж) *посредник за склапање брака.*

проводаџијскӣ, -ā, -ō *који се односи на проводаџије.*

проводаџика ж *проводаџиница.*

проводаџилук м *посао проводаџија и проводаџика.*

проводаџиница ж *жена проводаџија.*

проводаџисати, -ишēм свр. и несвр. *посредовати при склапању брака.*

провòдити, прòводӣм несвр. **1.** *несвр. према провести.* **2.** физ. *бити проводник електричне струје, топлине.* ■ **~ се** *несвр. према провести*[1] *се.*

провòдљив, -а, -о *који може проводити електричну струју, топлину, звук.*

провòдљивōст, -ости ж *способност провођења; особина, својство оног што је проводљиво.*

прòводнӣ и **прóводнӣ**, -ā, -ō *који има способност провођења, који служи за провођење.*

прòводнӣк и **прóводнӣк** м *материја која има способност провођења.*

прòвођēње с **1.** гл. им. *од проводити (се).* **2.** *забављање, разонода, провод.*

провóзати (се), прòвōзāм (се) свр. *мало (се) возати.*

провòзити (се), прòвозӣм (се) [гл. им. прòвожēње с] *несвр. према провести*[2] *(се).*

прóвознӣ и **прòвознӣ**, -ā, -ō *који се односи на превоз:* ~ роба.

прȍвокатӣван, -вна, -о *који садржи провокацију, изазов, изазован, изазивачки.*

прȍвокатӣвно прил. *изазовно, изазивачки.*

провòкатор м лат. *онај који подбада, подстиче, наводи некога на неки поступак.*

провòкаторскӣ, -ā, -ō *својствен провокаторима, изазивачки.*

провòкаторски прил. *на провокаторски начин, као провокатор.*

провокáција ж лат. *поступак провокатора; изазов, изазивање упите.*

провоцúрати, -òцӣрām свр. и несвр. лат. *подстицати, подстаћи некога да нешто уради што иначе не би урадио, подбадати, подбости, (из)вршити провокацију.*

провр̏ети и **провр̏ети** јек. **провр̏вјети** и **провр̏вјети**, -вӣм свр. **а.** *почети врети.* – Пчеле су проврвеле из кошнице. **б.** фиг. *наћи надођи ширећи се.* – Мрак је проврвео.

провре́днити се, прòврēднӣм се јек. **провријèднити се**, прòвриједнӣм се свр. *постати вредан, вреднији.*

прòврети, -рӣм свр. **1.** *почети врети; прокључати.* **2.** фиг. *избити, потећи, простирујати.* – Нешто му проври у жилама.

провриштати, -штӣм свр. *почети вриштати.*

провр̏тети и **провр̏тети** јек. **провр̏тјети** и **провр̏тјети**, -тӣм свр. *врћи пробушити.*

провýћи (прòвӯћи), -вýчēм (3. л. мн. -вýкӯ) свр. **а.** *увући, протурити кроз нешто узано, уденути, продењети:* ~ конац кроз ушицу игле. **б.** *вукући пронети кроз што:* ~ прсте кроз косу. **в.** *кратко изложити квашењу, потопити; мало опрати:* ~ фотографије кроз раствор, ~ кошуљу кроз воду. **г.** *сналажљивошћу или махинацијом омогућити коме да дође негде, да оствари нешто.* – Ниси био на списку али сам успео да те провучем. ■ **~ се 1. а.** *проћи, пробити се кроз какав уски пролаз; вукући се проћи.* **б.** *неопажено проћи, прокрасти се, увући се.* – Нисмо имали карте за биоскоп, али смо се провукли. **в.** *силом или лукавством пробити се, продрети кроз што:* ~ (се) кроз непријатељске редове. **2. а.** *избећи одговорност или кривицу вештим изговором; сретно, умешно проћи кроз какве тешкоће.* – Провукао се овога пута, али нека пази други пут. **б.** *положити испит минималном оценом или минималним знањем.* – На факултету се углавном провлачио. • **~ глас** *разгласити.* **~ коме што кроз уши** *вешто и намерно обавестити кога о чему.*

прòгазити, -ӣм свр. **а.** *газећи проћи, прећи.* **б.** *ногама изгазити, погазити.*

прогала́мити, -àлāмӣм свр. **а.** *почети галамити.* **б.** *проћи галамећи.*

прогалопи́рати, -òпӣрāм свр. *галопирајући пројахати.*

прога́њати (се), прòгāњāм (се) несвр. *в. прогонити (се).*

прогàњāч, -а́ча м *онај који гони, прогања кога.*

прога́рати, прòгāрāм *несвр. према прогорети.*

прога́тати, прòгāтāм свр. *мало гатати.* ■ **~ се** *постати гатара, врачара.*

прогви́рити, -ӣм свр. *в. провирити.*

прогѐгати, прòгēгāм свр. *гегајући се проћи.*

прогѐрмански, -ā, -ō *који је наклоњен Германима:* прогерманска политика.

прогладòвати, -àдујēм свр. *провести неко време или време негде проведено гладујући.*

прòглас м *јавно саопштење поводом каквог важног догађаја, објава, обзнана;* уп. прокламација.

прогла́сити, прòглāсӣм (трп. прòглāшен) свр. **а.** *објавити какво званично саопштење; именовати, произвести кога, што (у какво звање, чин, функцију):* ~ државу за краљевину, ~ Лазаревића доктором медицине. **б.** *службено означити кога кривим, недужним и др. (у судском поступку).* **в.** *обнародовати, огласити, јавно рећи, разгласити.* – Прогласите да је краљ спасен. ■ **~ се а.** *објавити своје постављење, наименовање (у какав чин, звање и др.); јавно се представити за кога, што:* ~ се за краља. **б.** *јавно, отворено изјавити за себе нешто, признати се:* ~ се кривцем.

проглашáвати (се), -àшāвāм *несвр. према прогласити (се).*

проглашѐње с *свечано, јавно објављивање, прокламација; званично постављење, именовање:* ~ (кога) за краља, ~ републике.

прогле́дати, прòглēдāм и **прогледáвати**, -èдāвāм *несвр. према прогледати.*

прòгледати, -āм свр. **1. а.** *стећи способност гледања, почети гледати, видети.* – Штенци још нису прогледали. **б.** *повратити чуло вида.* – Лекар јој је обећао да ће прогледати. **2.** фиг. *ослободити се заблуде, сагледати стварност, освестити се.* – Народ је коначно прогледао. **3.** *добити руке од дуге употребе, поцепати се.* – Ђонови ми прогледали. • **~ коме кроз прсте** *поступити благо према коме, не осудити кога строго.*

прогло̀дати, прòглођēм свр. *глођењем прегристи, пробушити.*

прòгмизати, -ижēм свр. *почети гмизати;* фиг. *избити на површину, појавити се.* – Прогмизали људи из својих станова.

прòгнанӣк, -а и **прогнàнӣк**, -и́ка м *онај који је прогнан из сталног пребивалишта, онај који се налази у прогонству.*

прòгнаница и **прогнàница** ж *жена прогнаник.*

прòгнаничкӣ и **прогнàнӣчкӣ**, -ā, -ō *који се односи на прогнанике и на прогнанице.*

прòгнано прил. *као прогнаник.*

прòгнāт, -а́та м грч. антроп. (обично у мн.) *човек код кога су вилице јаче истурене напред, а зуби у њима косо усађени.*

прòгнати, -āм (трп. прȍгнан (прȍгнāт)) свр.прел. **а.** *силом удаљити, отерати, истерати; казнити удаљавањем.* – Прогнан је из земље. фиг. Сунце је прогнало маглу. **б.** *терајући, гонећи присилити кога да се креће у одређеном правцу:* ~ говеда на пашњак.

прогно́за ж грч. *предвиђање, наговештавање које се темељи на одређеним подацима; прорицање:* ~ времена. • **спортска ~** *игра на срећу заснована на погађању победника у предстојећим утакмицама.*

прогнòзēр, -е́ра м *в. прогностичар.*

прогнози́рати, -о̀зӣрā̄м свр. и несвр. *ӣоӣодити, ӣоӣађати шта ће се у будућности доӣодити, извршити ӣроӣнозу, ӣредвидети, ӣредвиђати.*

прогно̀стичā̄р м грч. *онај који врши ӣроӣнозе, који ӣредвиђа што, ӣредсказивач.*

прогно̀стичкӣ, -ā̄, -ō̄ *који се односи на ӣроӣнозу.*

прогње́чити, прò̄гњēчӣм свр. *ӣњечити неко време; исцедити из чеӣа ӣритискујући:* ~ сунђер.

прогова́рати, -о̀вā̄рā̄м *несвр. ӣрема ӣроӣоворити.*

прогово̀рити, -о̀ворӣм свр. **1. а.** *ӣочети ӣоворити.* **б.** *рећи, изӣоворити, изустити.* – Није ни реч проговорио. **2. а.** *јавно ӣредставити своје мисли и осећања (ӣисмено, штамӣом и сл.).* **б.** *сӣољашњим знацима (крешњом, ӣестом, ӣосӣуӣком) ӣоказати, исӣољити своја осећања.* – Ниједна жилица на лицу није проговорила. • **проговорила је крв** 1) *шемӣерамен је дошао до изражаја, а не разум.* 2) *исӣољила се сличност с ӣрецима.* **проговориће (и) на лакат** *не можеш ӣа ӣрисилити да уӣуши.*

проголи́цати, -ā̄м свр. *мало ӣоӣолицати; изазвати ӣолицање.* – Мува је поголицала пса по носу.

прò̄гон и **про́гон** м **а.** *(ӣро)ӣоњење.* **б.** *в. ӣроӣонство (2).*

прогò̄нилац, -иоца м (ген. мн. -илāца̄) *онај који ӣроӣони.*

прогò̄нилачкӣ, -ā̄, -ō̄ *који ӣроӣони.*

прогò̄нитељ м *в. ӣроӣонилац.*

прогò̄нитēљка (прогонитељица) ж *жена ӣроӣонитељ.*

прогò̄нити (се), прò̄гонӣм (се) (трп. прò̄гоњен) [гл. им. прò̄гоњēње с] *несвр. ӣрема ӣроӣнати (се).*

прогó̄нство с **1. а.** *(ӣро)ӣоњење.* **б.** *ӣротеривање из сталноӣ ӣребивалишта, изӣнанство.* **2.** *стање у којем се налази ӣроӣнаник, живоӣ ӣроӣнаника у другој земљи.* – Седео је у прогонству.

прогоре́вати, -о̀ревā̄м јек. прогоријевати, -о̀ријевā̄м *несвр. ӣрема ӣроӣорети.*

прогò̄рети јек. **прогò̄рјети,** -рӣм свр. *бити оштећен деловањем ваӣре:* прогореле греде.

прогò̄стити се, прò̄гостӣм се свр. *ӣровести неко време ӣосшећи се.*

програ̀ктати, прò̄гракћēм свр. *ӣочети ӣракшати.*

прò̄грам м грч. **а.** *унаӣред уврђен систем мера, замисли које ӣредвиђају осшварење одређених циљева, задашака, ӣлан:* ~ нуклеарног развоја, истраживачки ~. **б.** *ӣлан доӣађаја, ӣослова или активности укључујући време њиховоӣ извршења:* ~ ӣутовања. **в.** *емисија која се емишује на радију или шелевизији; шелевизијска или радио-сшаница:* гледати неки ~, слушати музички ~. **г.** *расӣоред шачака које се изводе на каквој ӣриредби (концерту, ӣредсшави и сл.); лисш ӣашира или брошура која садржи ӣоӣис шачака и информација у вези с њима:* прва тачка програма. Купићу програм пред почетак представе. **д.** *сеш инсшрукција које комӣјушер користи да би извршио одређену оӣерацију.* **ђ.** *кратак садржај ӣредмеша или ӣредавања на каквом курсу; наставни ӣредмеши који се ӣредају у каквој школи, факулшеш:* школски ~. **е.** *ӣринципи, циљеви, и задаци ӣо којима се руководи или које жели осшварити ӣолишичка ӣарција, друшвена орӣанизација и др.*

програ̀ма̄тор м *део на машини за ӣрање веша којим се ӣрограмира шрајање и начин ӣрања.*

програ̀матскӣ, -ā̄, -ō̄ *в. ӣрограмски.*

програ̀мēр, -е́ра м енгл. *сшручњак који ӣише, саспављ комӣјушерске ӣрограме, сшручњак за ӣрограмирање.*

програ̀мēрскӣ, -ā̄, -ō̄ *који се односи на ӣрограмере, који је у вези са ӣрограмерима.*

прò̄грамабӣ́лан, -лна, -о *који се може ӣрограмирати, одн. који је ӣод конШролом одређеноӣ ӣрограма (о елекшронским уређајима и њиховим деловима);* уп. програм (д) и програмирати (а).

програми́рати, -а̀мӣрā̄м свр. и несвр. **а.** *саспавити, саспављаши комӣјушерске ӣрограме.* **б.** *(из)вршити одређени рад ӣрема уврђеном ӣрограму.*

прò̄грамскӣ, -ā̄, -ō̄ *који се односи на ӣрограм; који је ӣо ӣрограму;* уп. програмаски.

прогрèбати и **прогрèпсти** (прò̄грепсти), -грèбēм свр. *ӣребући мало ископаши, ӣрочеӣркаши.*

прò̄грезнути, -нēм свр. *ушонуши у што, исӣуниши се сасвим чиме.*

прò̄грес м лат. *мењање набоље, унаӣређивање, наӣредак:* технички ~.

прò̄гресӣ́ван, -вна, -о **а.** *који води ка унаӣређивању, усавршавању, наӣредан:* прогресивна литература. **б.** *који се ӣосшеӣено развија, расшући:* прогресивно кретање.

прогресӣ́вист(а), -ē м (мн. -сти) *в. ӣрогресисш(а).*

прогресивӣ́стичкӣ, -ā̄, -ō̄ *који се односи на ӣрогресивисше.*

прò̄гресӣ́вно прил. *ӣосшеӣено се развијајући.*

прогресӣ́внō̄ст, -ости ж *особина, сшање оноӣа који је ӣрогресиван, оноӣа што је ӣрогресивно.*

прогресӣ́зам, -зма м *ӣрогресивносш.*

прогрèсија ж мат. *низ бројева или величина које се ӣосшеӣено ӣовећавају или умањују ӣо одређеном ӣравилу.* • **аритмеШичка** ~ *низ или ред бројева у којем се сваки следећи добија додавањем ӣреШходном исШоӣа броја (нӣр. 2–5–8).* **геометријска** ~ *низ или ред бројева од којих се сваки следећи број добија множењем ӣреШходноӣ са једним исШим бројем (нӣр. 2–4–8).*

прогрèсист(а), -ē м (мн. -сти) *ӣристалица ӣрогреса.*

прогри́зати (се), прò̄грӣзā̄м (се) *несвр. ӣрема ӣрогрисши (се).*

прò̄гристи, -гри́зēм (трп. прò̄гризен и прогри́зен) свр. **1.** *ӣризући наӣравиши руӣу, руӣе; оштешиши, изӣристи.* – Мољац ми је прогризао хаљину. Црв је прогризао тикву. фиг. Ватра је прогризла кров. **2.** *хемијским, механичким, оӣровним или сл. дејством наӣрисши, расшочиши, разориши.* – Киселина је прогризла пластику.

прогрмети и **прогрмети** јек. **прогрмјети** и **прогрмјети,** -мӣм свр. **1.** *ӣресшати ӣрмеши.* **2.** *ӣројурити ӣрмећи, ӣрошушњаши.*

прò̄грцати, -ā̄м свр. *ӣрцајући ӣроӣоворити, рећи.* – Он прогрца две-три речи.

прогу́дети, -дӣм свр. *ӣочети ӣудеши.*

прогу́кати, прò̄гӯчēм свр. **1.** *ӣочеши ӣукаши.* **2.** *нежним, љуӣким ӣласом ӣроӣоворити, рећи.*

прогунђа́вати, -у̀нђāвā̄м *несвр. ӣрема ӣроӣунђаши.*

прогу̀нђати, -ā̄м свр. *ӣроӣоворити, рећи ӣунђајући.*

прогура́вати (се), -у̀рāвā̄м (се) *несвр. ӣрема ӣроӣураши (се).*

прогу́рати, прò̄гӯрā̄м свр. **1.** *ӣурајући ӣровући, ӣроӣуриши:* ~ дугме кроз рупицу. **2.** фиг. *ӣорношћу, наменшањем ӣосшићи осшварење, решење нечеӣа:* ~ сопствени нацрт закона у парламенту. **3.** фиг. *савладаши, ӣоднеши, издржаши (болесш, шешкоћу), ӣребродиши.* – Једва прогурасмо зиму. ■ ~ **се 1.** *ӣурајући се ӣрисшеӣи, сшићи:* ~ (се) до краја улице. **2.** фиг. *ӣробијајући се, савлађујући шешкоће осшвариши неку намеру, ӣлан.* – Било је тешко прогурати се до универзитета с оно мало средстава. **3.** *извући се, избавиши се, сӣасши се од неке невоље.* – Само да се прогура ова потера.

прогу̀тати, -ā̄м свр. **1.** *ӣушајући ӣроӣуспиши нешто у желудац.* **2.** фиг. *учиниши да неко или нешто несшане, да не ӣосшоји више (ӣримивши ӣа у себе, обухваШивши ӣа собом и сл.); уништиши; лишиши живоша.* – Понор прогута језеро. Ветар је прогутао псовку. Ватра је прогутала шуму. Море га је прогутало. **3.** фиг. **а.** *ћуӣећи оӣрӣеши какву неӣравду или неӣријашносш; задржаши у себи:* ~ увреду, ~ тајну. **б.** *издржаши, ӣреӣрӣеши, исӣрӣеши:* ~ батине. **4.** фиг. **а.** фиг. *врло брзо, с великим инШересовањем ӣрочишаши:* ~ писмо, ~ књигу. **б.** *ӣовероваши у нешто:* ~ причу. • **као да је метлу (бандеру, мошку) ӣрогушао** а) *укиӣио се, укрушио се.* б) *ӣонаша се неоӣушшено, неӣриродно.* **прогушао га је мрак (ноћ, ӣомрчина, шама)** *несшао је заувек, убијен је.* ~ **језик** *каже се о некоме који не може или неће да каже нешшо.* ~ **удицу** *ухваШиши се на нечије леӣе речи, обећања.*

продаваòница ж *в. продавница.*

продáвати, прòдājēм (имп. продáји; пр. сад. продáјӯћи) *несвр. према продати.*

продáвац, -вца (инстр. -вцем) и **продàвāч,** -áча (инстр. -áчем) м *онај који продаје нешто; онај који је запослен у трговини на пословима продаје;* уп. трговац.

продавàчица ж *жена продавац.*

продàвāчкӣ, -ā, -ō *који се односи на продаваче.*

прòдāвница ж *просторија у којој се продаје нека роба, трговачка радња;* уп. дућан.

продáвчев, -а, -о *који припада продавцу.*

прòдаја ж *давање, уступање нечега за одређену цену, продавање; трговина.*

прòдājнӣ, -ā, -ō **а.** *који се односи на продају:* ~ цена. **б.** *који је одређен за продају:* ~ роба.

продàнгубити, -ӣм свр. *изгубити време бескорисно.*

прòдати, -āм (продáмо и прòдāмо; аор. прòдадох (прòдах); р. пр. прòдао, прòдāла; трп. прòдāт и прòдāн; пр. пр. прòдāвши) свр. **1.** *дати у власништво за новац или друго средство плаћања.* **2.** фиг. *изневерити, издати некога.* – Знам ко ме је продао. **3.** *дати једно за друго, разменити, заменити:* ~ стан за кућу. ■ ~ **се а.** *оженити се, удати се због новца, из користољубља.* – Продао се некој баби. **б.** *прећи на страну противника за новац.* – Продао се Немцима. • ~ **душу ђаволу (врагу)** *учинити какво нечасно дело.* ~ **на бубањ (на добош)** *јавно продати по судској пресуди ради намирења дуга.* ~ **рог за свећу** *намерно преварити, обманути кога.*

прòдевак јек. **прòдјевак,** -ēвка м *убод игле.*

продéвати, прòдēвāм јек. **продијèвати,** прòдијевāм *несвр. према проденути.*

продевèтати, -āм свр. *истући, избатинати кога.*

продевòвати јек. **продјевòвати,** -èвујēм свр. *провести време као девојка.*

прòдекāн м лат. *заменик или помоћник декана на факултету.*

прòденути јек. **прòдјенути,** -нēм свр. *увући кроз нешто узано, уденути, протурити:* ~ конац кроз иглу. ■ ~ **се** *вешто се провући.* – Човек је ситан да између стотину смрти проклизи, продене се.

продèрати, прòдерēм свр. **а.** *дерањем направити рупу, рупе, подерати, поцепати:* ~ чарапе. **б.** *пробити скроз.* – Зрно му је продерало груди. ■ ~ **се 1.** *подерати се, поцепати се.* – Врећа се продерала. **2.** *гласно викнути; љутито се издерати на некога, подвикнути.*

продèротина ж *рупа на одећи, обући и сл. начињена дерањем.*

продèтињити се јек. **продјèтињити се,** -ӣм се свр. *понашати се као дете, подетињити.*

продèфиловати, -лујēм (продефили́рати, -ӣлӣрāм) свр. (према фр.) **а.** *проћи испред кога дефилујући, исказујући му почаст.* фиг. – Кроз ту кућу продефиловала је цела наша књижевност. **б.** *ужурбано проћи поред некога, нечега.* – Продефиловао је поред нас.

продива́нити, -ивāнӣм свр. нар. *в. поразговорити.*

прòдирати, -рēм *несвр. према продрети.*

проди́сати, прòдӣшēм свр. *почети дисати.*

проди́скутовати, -тујēм (продискути́рати, -ӯтӣрāм) свр. и несвр. *расправити, расправљати, узети, узимати учешћа у дискусији.*

проди́чити, прòдӣчӣм свр. *учинити дичним, славним, прославити.* ■ ~ **се** *постати дичан, славан, прославити се.*

прòдобрити се, прòдобрӣм се свр. *постати добар или бољи.*

прòдор и **про́дор** м **1.** *продирање, пробијање; отвор направљен ударом:* ~ човека у васиону, фиг. ~ у филозофско схватање света. **2.** вој. *пробој непријатељских редова.*

прòдōран и **про́дōран,** -рна, -о **а.** *који продире, пробија се:* ~ играч. **б.** *проницљив, оштар:* ~ поглед.

прòдōрно и **про́дōрно** прил. **а.** *на продоран начин, пробитачно, силовито:* ~ рикнути. **б.** *оштро, проницљиво:* ~ погледати.

продо́рнōст, -ости ж *особина онога који је продоран, што је продорно.*

прòдрати се, -дерēм се свр. *в. продерати се (2).*

продре́мати, прòдрēмāм јек. **продријèмати,** прòдријемāм свр. *мало одремати, задремати.*

прòдрēти јек. **прòдријети,** прòдрēм (р. пр. прòдро, -рла; трп. прòдрт) свр. **а.** *пробивши се проћи кроз нешто.* – Сунчев зрак је продро кроз облаке. **б.** *пробивши се обузети, прожети, захватити (о осећањима, расположењима и сл.).* – У њега је продрла туга. **в.** *савладавши тешкоће, препреке доћи до нечега, постићи нешто.* – Колона је продрла у град. **г.** *удубивши се у нешто схватити, разумети биће, суштину.* – Жели да продре у загонетке живота. **д.** *постати познат, приступачан многима.* – У те крајеве није продрла култура. **ђ.** *избити на површину, помолити се, појавити се.* – Из њених очију продрла је мржња.

прòдрмати, -āм свр. **1.** *затрести, протрести.* – Продрмао је старчеву руку. **2.** фиг. **а.** *потрести, узбудити, узнемирити.* – Тај догађај продрмао је њихове душе. **б.** *оживети, извести из стања мировања, покренути.* – Ништа их није могло продрмати. ■ ~ **се 1.** *уздрмати се, затрести се; задрхтати, заљуљати се.* – Наш се вагон продрма. Продрма се тло пода мном. **2.** фиг. *узбудити се, узнемирити се.* – И старије жене су се продрмале.

продрмȕсати (се), -āм (се) свр. *в. продрмати (се).*

продрхта́вати, -рхтāвāм *несвр. према продрхтати.*

прòдрхтати, прòдршћēм свр. **1.** *провести неко време у дрхтању.* **2.** *почети дрхтати, задрхтати.*

продȕбити, прòдȕбӣм (трп. прòдȕбљен) свр. (уп. продупсти (се)) **а.** *учинити дубљим:* ~ рупу. **б.** фиг. *учинити садржајнијим, темељитијим:* ~ разговор. ■ ~ **се а.** *постати дубљи.* – Боре на лицу су му се продубиле. **б.** фиг. *постати садржајнији, темељитији.* – Њихово се пријатељство продубило.

продубљȉвати (се), -ȕбљујēм (се) *несвр. према продубити (се).*

продува́вати, -ȕвāвāм (продуха́вати, -ȕхāвāм) *несвр. према продувати (продухати).*

продȕвати, прòдȕвāм (продȕхати, прòдȕхāм и прòдȕшēм) свр. **1.** *дувањем направити отвор; дувањем прочистити:* ~ цев. **2.** *изложити хладној струји ваздуха.* – Град је продувала кошава.

продужàвалац, -аоца м *онај који продужава, настављач:* ~ Вуковог дела.

продужа́вати (се), -ȕжāвāм (се) *несвр. према продужити (се).*

продуже́ње с *продужетак, наставак.*

продуже́так, -тка м *додатак којим се нешто продужује, надовезује на већ постојеће, наставак.*

продужи́вати (се), -ȕжујēм (се) *несвр. према продужити (се).*

продȕжити, прòдȕжӣм свр. (уп. продуљити (се)) **а.** *начинити дужим, наставити:* ~ сукњу. **б.** *повећати рок нечему:* ~ боловање. ■ ~ **се** *наставити се.*

прòдужнӣ и **про́дужнӣ,** -ā, -ō *који је наставак, продужење нечега, допунски; додатни:* ~ кабл, ~ течај.

прòдукт (прòдукат), -кта м лат. **1. а.** *предмет, материја као резултат човечјег рада, производ:* ~ друштвеног рада. **б.** *творевина умног рада, уметничко, књижевно, научно дело.* **в.** *материја која се добија, ствара хемијским или другим путем из друге материје.* **2.** *неко или нешто што је резултат, последица одређених друштвених, економских и др. услова.* – Она је прави продукт деведесетих.

прòдуковати, -кујēм несвр. *производити, стварати:* ~ скупу робу.

прòдуктӣван, -вна, -о **1. а.** *који ствара, који производи; плодан, родан:* ~ средство, ~ земљиште. **б.** *користан:* ~ састанак, ~ декада. **2.** лингв. *који се често користи за стварање, творбу нових речи:* ~ суфикс. • ~ **рад** *рад који производи, ствара вредност.*

продуктӣвнōст, -ости ж *особина онога што је продуктивно:* ~ пољопривреде.

прòдуктнӣ, -ā, -ō *који се односи на производе и производњу:* ~ берза.

продȕкција ж **а.** *процес производења, производња.* **б.** *сви производи произведени у некој фабрици, индустријској грани или у привреди једне државе у одређеном року.* **в.** *производи умног рада, књижевни, уметнички производи.*

прòдукциōнӣ, -ā, -ō *који се односи на производњу, који је у вези с производњом:* продукциони односи.

продуље́ње с *в. продужење.*

продуљи́вати (се), -ȗљујēм (се) *несвр. према продужити (се).*

продȕљити (се), прòдȗљӣм (се) свр. *в. продужити (се).*

продȕпсти (прòдȗпсти), -дȕбēм (трп. продȕбен, -а) свр. *продубити.*

продуха́вати *в. продувати.*

продȕхати *в. продувати.*

продухòвити, -ȕховӣм свр. *испунити духовним животом, прожети духовношћу.* – Бол га је продуховила.

продуховља́вати, -òвљāвām *несвр. према продуховити;* уп. продуховљивати.

продȕховљенōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина, стање онога који је продуховљен.*

продуховље́ње с *продуховљеност.*

продуховљи́вати, -òвљујēм *несвр. према продуховити;* уп. продуховљавати.

продȕцент м лат. *онај који продуцира, производи или организује продукцију (обично на филму, телевизији или шоу-бизнису).*

продȕцентскӣ, -ā, -ō *који се односи на продуценте:* ~ фирма.

продуци́рати, -ȕцӣрām свр. и несвр. *в. продуковати.* ■ ~ **се** фиг. *показивати се, истицати се правећи се важан.* – Шта се ту продуцираш!?

прȏђа и **прóђа** ж **а.** *продаја, промет.* **б.** *употреба, примена.*

прођавòлити се, -ӣм се свр. *постати ђаволаст, шаљив.*

прожва́кати, прòжвāћēм (прòжвāчēм) (прожва́тати, прòжвāћēм) свр. *зубима уситнити храну или нешто друго.*

прожврљати, прòжврљām свр. *прецртати, прежврљати.*

прождѐрати, прòждерēм свр. *в. прождрети.*

прòждирати, -рēм *несвр. према прождерати и прождрети.* • ~ **књиге** *читати брзо и много.* ~ **некога очима (погледима)** *гледати у некога с највећим интересом или страсно, пожудно.*

прòждрēти јек. **прòждријети,** прòждрēм и прòждерēм свр. **1.** *појести незаситo, похлепно, халапљиво (о животињи и вулг. о човеку).* **2.** фиг. *уништити, упропастити.* – Ватра је прождрла шуму.

прождрљив, -а, -о **а.** *који много и похлепно једе:* прождрљиви скакавци. **б.** *којем никада није доста, незаситљив:* ~ богаташ. **в.** *који је потпуно предат нечему, обузет, окупиран, занет, заокупљен:* ~ читач, ~ поглед.

прождрљивац, -ивца м *онај који је прождрљив.*

прождрљивица и **прождрљивка** ж *она која је прождрљива.*

прождрљиво прил. *на прождрљив начин, лакомо, халапљиво; пожудно; заинтересовано.*

прождрљивōст, -ости ж *особина онога који је прождрљив.*

прòжети[1], прȍжмēм (трп. прȍжēт) свр. **а.** *испунити, заситити нечим:* ~ собу мирисом. **б.** *сасвим обузети неким осећањем, идејом, уверењем и др.* – Тодора је прожео страх од школе. **в.** *проћи, простирати се кроз цело тело (о дрхтавици, хладноћи, јези и сл.).* – Прожме је дрхтавица.

прòжети[2], прòжањēм и прòжњēм (имп. прòжњи; трп. прожњѐвен, -ена) свр. **а.** *жањући начинити слободан простор, пролаз посред нечега.* **б.** *жањући ослободити какву површину, парцелу од нечега; обавити жетву.*

прȍжētōст, -ости ж *стање онога који је нечим прожет.*

прожи́вети јек. **прожи́вјети,** -вӣм свр. **а.** *провести свој век.* **б.** *живећи провести своје време негде или на неки начин.* – Прживео је неколико година у иностранству па се вратио. **в.** *лепо, угодно провести свој живот.* – Мучио се, али је мало и прживео. **г.** *искусити нешто у животу, преживети, доживети.* – Прживели су велику беду.

прживљава́ти, -ивљāвāм и **прживљи́вати,** -ивљујēм *несвр. према прживети.*

прживота́рити, -òтāрӣм свр. **а.** *скромно прживети, протаворити у оскудици.* **б.** *прживети учмало, без живље активности, задовољства.*

прожи́гнути, прòжӣгнēм свр. *осетити бол у виду севања, пробадања, убода, жигнути.*

прòжимати (се), -āм (се) и **прожи́мати (се),** прòжӣмām (се) *несвр. према прожети (се).*

прòжњети, прòжањēм и прòжњēм свр. *в. прòжети*[2].

прòжуборити и **прожубòрити,** -ӣм свр. *почети жуборити.*

прожу́тети јек. **прожу́тјети,** -тӣм свр. *постати жут.*

про́за ж лат. књиж. **а.** *начин писменог изражавања у невезаном слогу, без метричких схема;* супр. стих. **б.** *књижевни производ тако написан.*

прозàик м *в. прозаист(а).*

прозàист(а), -ē м (мн. -сти) **1.** *писац који пише дела у прози.* **2. а.** *практичан, послован човек.* **б.** *досадан, недуховит, сувопаран човек.*

прозàичан, -чна, -о **1.** *који је написан у прози, прозни.* **2. а.** *послован, практичан.* – Ја сам човек прозаичан, ти си песник. **б.** *обичан, незанимљив, свакидашњи:* ~ разговор, ~ дан.

прозàично прил. **1.** *казано, писано у прози, прозно.* **2.** *сувопарно, свакидашње, обично.*

прозàичнōст, -ости ж *особина онога који је прозаичан, онога што је прозаично.*

прòзāпаднӣ, -ā, -ō *чија је политичка оријентација ближе и тешње повезивање са Западом, који је наклоњен Западу:* ~ политички правац.

прозбòрити, прòзборӣм свр. **1.** *проговорити, рећи, казати.* **2.** *почети говорити.*

прòзвати, -зòвēм свр. **1.** *дати некоме или нечему какво име, назив, надимак, назвати, именовати.* – Палату су назвали „биљардом“. **2. а.** *позвати кога по имену (обично ђака на школском часу).* **б.** *изложити јавној осуди, критиковати.* – Нико није прозвао новинара који га је ударио. ■ ~ **се а.** *добити име, назвати се.* **б.** *назвати се другим именом.* – Сам се прозвао Срба. **в.** *проласити се за некога или нешто.* – Прозвао се краљем.

прòзверати јек. **прòзвјерати,** -āм свр. *зверајући, уплашено погледати око себе.*

прозве́чати, -чӣм свр. *звечећи проћи.*

прозви́ждати, -дӣм свр. **1. а.** *звиждећи проћи, пролетети.* **б.** *почети звиждати.* **2.** *протерати, просвирати метак кроз нешто.* – Прозвиждаћу ти метак кроз чело.

прозвòнити, -нӣм свр. *почети звонити, зазвонити.*

прозвр̀јати, -јӣм свр. **а.** *почети звјати.* **б.** *звјећи проћи.*

прòзвр̄ндати, -āм свр. **а.** *почети зврндати.* **б.** *зврндајући проћи.*

прозвр́чати, -чӣм свр. **а.** *почети зврчати.* **б.** *зврчећи проћи.*

про́зеб м **а.** *назеб, прехлада.* **б.** мн. *смрзавање појединих делова тела.*

прòзёбао, -е́бла (прòзёбла), -ло *р. пр. од прозе́сти у атриб. служби:* прозебле руке.

прозе́бло (прòзёбло) прил. *на начин оних су прозебли.*

прòзёблōст и **прозе́блōст,** -ости ж *стање оног који је прозебао.*

прозелѐнети јек. **прозелѐњети,** -нѝм свр. непрел. *почети се зеленети; постати зелен.*

прозѐлӣт, -и́та (прозели́та) м грч. **1.** *нов обраћеник у вери.* **2.** *нов и ревностан присталица нечега.*

прозелитѝзам, -зма м *упорно и ревносно настојање за обраћањем других у своју веру или странку.*

прозѐлӣтскӣ, -ā, -ō *који се односи на прозелите и прозелитизам.*

прозе́псти (прòзёпсти), -е́бём свр. *озепсти, укочити се од хладноће; смрзнути се, промрзнути:* прозебле руке.

про́зив м *поименично прозивање, прозивка.*

прози́вати (се), прòзӣвāм (се) *несвр. према прозвати (се).*

прозѝвāч, -а́ча м *онај који прозива.*

про́зӣвка ж (дат. -вци; ген. мн. **-кӣ**) **а.** *прозив.* **б.** *излагање јавној осуди, критика.*

про́зӣвнӣк м *каталог у којем су забележена азбучним или абецедним редом имена ученика и њихове појединачне оцене из појединих предмета, дневник.*

прози́мити, прòзӣмӣм и **прозимòвати,** -ѝмујēм свр. *провести зиму, презимити.*

прòзӣран и **про́зиран,** -рна, -о *в. провидан.*

прòзирати, -рēм *несвр. према прозрети.* ■ **~ се 1.** *видети се кроз нешто, провидети се.* **2.** *постајати (једва) видљив, назирати се.*

прòзӣрно и **про́зирно** прил. **а.** *провидно.* **б.** *јасно, очигледно.*

прозѝрнōст, -ости ж *особина или стање онога што је прозирно, провидност.*

прòзлити се, -ӣм се свр. **1.** *постати зао.* **2.** нар. *покварити се (о човеку, времену и др.).*

прòзнӣ, -ā, -ō *који се односи на прозу, који је писан у прози:* ~ текст.

прòзно прил. *писано, у прози:* ~ (ис)казано.

прòзòдија и **прозòдија** ж грч. **1.** лингв. *језичко-артикулационе појаве као што су акценат, интонација, пауза, дужина или краткоћа слогова.* **2.** стил. *систем изговарања дугих и кратких, наглашених и ненаглашених слогова у стиху; скуп правила или наука о склопу стиха, о стопама, дугим и кратким слоговима и о акценту.*

прозòдијскӣ, -ā, -ō *који се односи на прозодију:* прозодијска правила.

про́зор и **прòзор** м **1.** *отвор у зиду или на крову зграде с оквиром и стаклом кроз који улази светлост и ваздух и кроз који се може гледати напоље.* **2.** *узак отвор који се направи на нечему да се види унутрашњост.* **3.** фиг. разг. *ничим испуњено време између појединих предавања или часова у школи, на факултету.* • **бацити нешто кроз ~** *сматрати нешто бесмисленим, безвредним, безначајним.* **моћи пљунути некоме под ~** *моћи исказати само бес према некоме, а не и наштетити му, увредити га и сл.* **слепи ~** архит. *удубљење у зиду зграде у облику прозора, архитектонски обрађено, али без отвора.*

прозòрић м *дем. од прозор;* уп. прозорчић.

про́зорскӣ (про́зорнӣ), -ā, -ō *који се односи на прозор, који припада прозору.*

прозòрче, -ета с (супл. мн. прозòрчићи м) *дем. од прозор.*

прозòрчина ж *аугм. од прозор.*

прозòрчић м *дем. од прозор.*

прòзрачан и **прòзрачан,** -чна, -о *делимично провидан.*

прозрачѝвати (се), -а̀чујēм (се) *несвр. према прозрачити (се).*

прозра́чити (се), прòзрāчӣм (се) свр. *в. проветрити (се).*

прòзрāчнōст и **прòзрачнōст,** -ости ж *особина, стање онога што је прозрачно.*

прозре́вати, прòзрēвāм јек. **прозријѐвати,** прòзријевāм *несвр. према прозрети.*

прòзрети, прòзрēм (-рӣм) свр. **а.** *продрети погледом кроз што:* ~ кроз мрак собе. **б.** *продрети разумом у нешто, открити, схватити, упознати нечије мисли, намере:* ~ очеву намеру.

прòзрив, -а, -о *који се може прозрети; који се може схватити, разумети:* лако прозрива глума.

прòзривōст, -ости ж *особина, стање онога што је прозриво.*

прозу́јати, -јӣм свр. **а.** *почети зујати.* **б.** *зујећи проћи.* – Метак му је прозујао изнад главе. **в.** *брзо проћи.* – *Само је прозујао поред мене.* **г.** *провести време на неком месту не задржавајући се дуго.* – Прозујаћемо по продавницама. **д.** *наћи се појавити и ишчезнути, синути, пролетети кроз главу (о неком запажању, размишљању, идеји).* – То му је само прозујало кроз главу.

прòзукао, -кла, -о *мукао, промукао, помало храпав:* ~ глас.

прòзукло прил. *мукло, шупље, празно.*

прòзукнути, прòзукнēм (р. пр. прòзукао, -кла (прòзукнуо, -ула)) свр. **1.** *изгубити свежину, једрину; покварити се.* – Прозукао као јабука, тек што не отпадне. **2.** *охрапавити, промукнути (о гласу).* – Глас му прозукао од лумповања.

проигра́вати (се), -ѝгрāвāм (се) *несвр. према проиграти (се).*

проѝграти (прòиграти), прòиграм свр. **1. а.** *изгубити коцкајући, прокоцкати:* ~ целу плату. **б.** *непажњом, незнањем, неопрезношћу и др. изгубити, лишити се чега:* ~ нечије поверење, ~ срећу. **2. а.** *провести неко време играјући.* – Читаву ноћ је проиграла. **б.** *почети играти.* – Проиграше робиње. **3.** *учинити да ко игра, поиграва (о коњу).* ■ **~ се а.** *провести неко време играјући се.* **б.** *почети играти, постати играч.*

прòигуман и **проѝгуман** м *бивши игуман.*

произа́ћи (проѝзāћи), -ѝзāђēм и **произѝћи** (проѝзӣћи), -ѝзӣђēм свр. **а.** *постати из нечега, водити порекло од некога или нечега.* – Човек је произашао од мајмуна. **б.** *настати као последица претходног узрока.* – Ти ставови су произашли из његовог начина живота.

произвѐсти (проѝзвести), -ѐдēм (-ѝзведēм) (трп. произвѐден, -ѐна; пр. пр. проѝзвēвши) свр. **1.** *створити, остварити као резултат рада какве материјалне или духовне вредности, израдити, направити:* ~ робу за тржиште. **2.** *понашањем, поступцима и сл. проузроковати што, бити узрок чега, изазвати:* непажњом ~ опасне повреде, необичним понашањем ~ лош утисак. **3.** *превести кога на одговорнију дужност, на виши положај, у виши чин, унапредити кога:* ~ нову генерацију официра. ■ **~ се** *догодити се, збити се (с неким, с нечим).* – Шта јој се с другом произвело? Да није птпутовао изненада?

проѝзвирати, -рēм несвр. *изгирати, произлазити из чега.*

проѝзвод м **1. а.** *предмет, материја добијена као резултат човечјег рада.* **б.** *резултат умног рада, књижевни, уметнички продукт:* књижевни ~. **в.** *материја која се ствара хемијским или другим путем из друге материје:* течни производи из угља. **г.** *оно што је изазвано нечим, последица, резултат нечега.* – Мисли су производ људског мозга. **2.** (обично у мн.) *животна намирница:* млечни производи. **3.** мат. *резултат добијен множењем двају бројева, умножак.*

проѝзводан и **прòизводан,** -дна, -о **1.** *који производи, продуктиван, радан.* – Човек је производно, практично биће. **2.** (одр.) *који се односи на производ и производњу:* производни односи, производни циљеви, производне снаге.

произвòдити, -изводӣм [гл. им. проѝзвођење с] *несвр. према произвести.*

прои̏зводно и **прво̀изводно** прил. *у производњи, производећи:* ~ сарађивати.

прои̏зводно̄ст и **произво́дно̄ст,** -ости ж *способност, капацитет производње; производња.*

произво̀дња и **произво́дња** ж **1.** *производење, израда, прављење каквих производа.* **2. а.** *укупност производа једног привредног предузећа, једне привредне гране или целе привреде једног народа у одређеном временском периоду:* домаћа ~. **б.** *производи умног рада (уметничка, неучна дела).*

произво̀ђа̄ч, -а́ча м *онај који својим радом производи материјална или духовна добра, стваралац.*

произво̀ђа̄чкӣ, -а̄, -о̄ *који припада произвођачима, који се односи на произвођаче:* произвођачка задруга.

прво̀изво̄љан и **прои̏зво̄љан,** -љна, -о рус. *неусклађен с прописима, обичајима, мерилима, одређен отприлике, одока.*

прво̀изво̄льно и **прои̏зво̄льно** прил. *на произвољан начин.*

произво́льно̄ст, -ости ж *особина онога што је произвољно.*

произи̏лазити и **прои̏злазити,** -и̏м [гл. им. -ажѐње с] *несвр. према произаћи и произићи.*

произи́ћи *в. произаћи.*

прои̏знѐти јек. **прои̏знијети,** -нѐсēм (-и̏знесēм) свр. *изговорити, рећи.*

произно̀сити, -и̏сно̄сим [гл. им. прои̏зношѐње с] *несвр. према произнети.*

проина́тити се, прòинāтӣм се свр. *почети радити упркос, за инат, заинатити се.*

проистѐћи и **прои̏стећи,** -и̏стекнēм и -тѐчēм (3. л. мн. -и̏стекнӯ и -тѐкӯ) свр. *произаћи, произићи.*

прои̏стицати, -тичēм *несвр. према проистећи.*

происхо̀дити, -и̏сходӣм несвр. [гл. им. прои̏схођѐње с] **а.** *водити порекло од некога, нечега, потицати.* **б.** *јављати се као последица чега, произлазити.*

про́ја ж **1.** бот. *просо,* Panicum miliaceum. **2.** *кукурузни хлеб, кукуру́за, кукурузница.*

прво̀јадати се, -а̄м се свр. *провести неко време јадајући се некоме.*

прво̀јан, -а, -о (обично одр.) *кукурузни:* ~ хлеб.

прво̀јара ж *пита од кукурузног, пројиног брашна, кајмака (и сира) и јаја.*

прои̏ја́снити, прòјāснӣм и **прои̏ја̀снити,** прòјаснӣм свр. *учинити јасним, јаснијим.* ■ ~ **се** *постати јасан, јаснији.*

прво̀јахати, -ашēм свр. **1. а.** (нешто) *јашући прећи какав простор, какво растојање:* ~ опасну зону. **б.** (коња и др. јахаће животиње) *јашући учинити да се коњ мало прохода, разиђра, загреје.* **2.** *јашући проћи поред некога, кроз нешто:* ~ кроз варошицу.

прои̏јахи́вати, -а̀хујēм *несвр. према пројахати.*

прво̀јашити, -и̏м свр. *в. пројахати.*

прво̀јēд м *рана на телу болесника настала од дуготог лежања.*

прои̏је́дати (се), прòјēдām (се) *несвр. према пројести (се).*

прои̏једрити и **прво̀једрити,** прòједрӣм свр. *проћи једрећи.*

прои̏ѐздити и **прои̏е́здити,** -и̏м свр. *проћи јездећи; пројурити.*

прво̀јек(а)т, -кта м лат. **1.** *разрађен програм, план за остварење каквог истраживања, подухвата, акције, замисли; само то истраживање, акција, замисао.* – Променили смо програм нашег пројекта. **2.** *графички приказ, нацрт на коме је представљена структура неке грађевине, механизма, уређаја и др.; основни план.* **3.** *претходни текст каквог документа:* ~ закона.

прои̏је́кивати, -ѐкујēм *несвр. према пројечати.*

прои̏ѐктант м *израђивач, састављач пројекта.*

прои̏ѐктантки̏ња (прои̏ѐктантица) ж *жена пројектант.*

прои̏ѐктантскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на пројектанте:* ~ кадрови. • ~ **одељење** *посебно одељење у фабрици где се израђују пројекти.*

прво̀јективнӣ, -а̄, -о̄ мат. *који се односи на пројекцију (1).*

прои̏ѐктӣл, -и́ла м фр. вој. *зрно, метак, куршум ватреног оружја или оруђа.*

прои̏ѐктӣлскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на пројектиле:* ~ напад.

прво̀јектни, -а̄, -о̄ *који се односи на пројек(а)т:* ~ задатак.

прво̀јектовати, -тујēм (прои̏ѐктӣрати, -ѐктӣрām) свр. и несвр. **1.** *израдити, израђивати пројекат нечега.* **2.** *планирати неки посао, неко истраживање и сл., имати намеру остварити нешто.* **3.** мат. *в. пројицирати (2).* ■ ~ **се** *испољити се, испољавати се као последица, рефлектовати се.*

прво̀јектор м лат. *апарат који се примењује за пројектовање увећане слике на платно.*

прои̏ѐкција ж лат. **1.** мат. *слика неког предмета пренесена на равну површину:* ~ круга. **2.** филм. *приказивање на платну или зиду филма, увећане слике помоћу пројектора, оптичког апарата.*

прои̏ѐкцӣјскӣ и **прво̀јекциво̄нӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на пројекцију, који служи за пројекцију:* ~ апарат.

прво̀јести, -једēм свр. *хемијским, механичким, отровним и сл. дејством нагристи, оштетити, расточити, разорити.* – Рђа је појела челик. ■ ~ **се 1.** *добити ране на телу од дуготог лежања (о болеснику).* **2.** *почети много јести; добити вољу, жељу за храном.*

прои̏је́чати, -чӣм свр. **1.** *почети јечати, зајечати.* **2.** *огласити се јеком, одјекнути, разлећи се.* – Пројечаше зелене планине.

про́јин, -а, -о у изр. ~ **брашно** *брашно од кукуруза, кукурузно брашно.*

прои̏ци́рати, -ѝцӣрām свр. и несвр. лат. **1.** *пренети, преносити на платно или на зид слику помоћу пројектора.* **2.** мат. *приказ(ив)ати помоћу зрака слику предмета на равној површини.* ■ ~ **се** *пројектирати се, пројектовати се.*

прои̏јуна́чити се, -ју̏нāчӣм се свр. *постати јунак.*

прои̏јури́вати, -у̀рујēм *несвр. према пројурити.*

прои̏ју́рити, прòјӯрӣм свр. **1. а.** *јурећи проћи поред некога, нечега, кроз нешто:* ~ поред пијаце. **б.** *јурећи прећи неки простор.* **2.** *брзо проћи, минути (о времену).* – Пројурише године.

прока́дити, прòкāдӣм свр. **а.** *скроз, до краја окадити.* **б.** *мало окадити.*

прво̀ка̄жен, -а, -о **1.** *ћудљав, лепрозан (о човеку).* **2.** *који се добија сношајем, венери́чан (о болести).* **3.** фиг. *кога сви избегавају као да је ћудљав, кога се сви клоне (због неког моралног преступа, понашања и др.).*

прво̀ка̄женӣк, -а и **прокажѐнӣк,** -и́ка м **1.** *ћудљивац.* **б.** фиг. *онај кога се сви клоне.*

прво̀ка̄жено̄ст, -ости ж *особина, стање онога који је прокажен.*

прока́зати, прòкāжēм свр. (некога) *денунцирати, потказати (обично властима); открити онога који се, оно што се крије, одати.*

проказа́вати, -а̀зујēм *несвр. према проказати.*

прокази̏ва̄ч, -а́ча м *онај који проказује некога, денунцијант.*

прока́лити, прòкāлӣм свр. **а.** *каљењем учинити ћвориће тврдим, претворити у челик, закалити.* **б.** фиг. *учинити отпорним, отпорнијим, очеличити.*

прво̀ка̀нути и **прво̀канути,** прòканēм свр. *в. кашљути.*

прокапа́вати, -а̀пāвām несвр. *в. прокапљивати.*

прво̀капати, -пљēм (-āм) свр. **1.** *почети капати; почети падати у капима.* – Крв јој из ребара прокапала. Киша само што није прокапала. **2.** *пропустити капи (кише), прокиснути, процурити.* – Мој кров неће прокапати.

прокапљи́вати, -а̀пљујēм *несвр. према прокапати.*

прокàпнути и **прòкапнути,** прòкапнēм свр. *пасти, канути у виду капи (о сузи, води и сл.), прокапати.*

прòкāртати, -ām свр. *изгубити картајући се, коцкајући се, проиграти.* – Прокартао је имање. ■ **~ се а.** *почети се картати.* – Прокартали су се око поноћи. **б.** *остати карташ.*

прòкасати, -ām свр. **1.** *касајући, у касу проћи.* **2.** *мало касати.*

прокаси́вати, -àсујēм *несвр. према прокасати.*

прòкаскати, -ām свр. *каскајући проћи.*

прокашља́вати (се), -àшљāвām (се) *несвр. према прокашљати (се).*

прокàшљати, прòкашљēм свр. **а.** *почети кашљати.* **б.** *провести неко време болујући од кашља.* ■ **~ се а.** *мало кашљати.* **б.** *намерним, усиљеним кашљањем скренути пажњу на себе, дати неки знак и сл.* **в.** *прочистити грло кашљањем.*

прòквасити, -ēм свр. **1.** (некога, нешто) *поквасити продревши кроз слојеве нечега (о киши, води).* – Киша нас је проквасила. **2.** *пропустивши воду, кишу постати мокар.* – Проквасиле ми ципеле.

прòкељ м бот. *врста кеља са ситним главичицама, нанизаним дуж стабла, које се употребљавају за јело,* Brassica oleracea var. gemmifera.

проки́дати, прòкидām *несвр. према прокинути.*

проки́јати, прòкијām и **проки́хати,** прòкишēм (прòкихām) свр. *почети кијати.*

прòкинути, -нēм свр. *кидајући направити продор, провалити, проломити:* ~ дољу усну прстеном. ■ **~ се** *провалити се.*

проки́пети јек. **проки́пјети,** -пи́м свр. *почети кипети;* фиг. *доћи у раздражено стање, узбуђење, јако се узбудити.*

прòкисео, -ела, -о *мало кисео, накисео.*

прòкислòст, -ости ж *својство или стање оног што је прокисло, остало кисело.*

прòкиснути[1], -нēм (р. пр. прòкиснуо, -ула и прòкисао, -сла) свр. **а.** *пропустивши капи воде, кише кроз одећу или обућу исквасити се, бити сасвим мокар.* – Падала је киша, па сам прокисао. **б.** *престати задржавати воду, пропустити кишу, процурити (о крову).* • **као прокисли врабац (држати се)** *покуњено, снуждено, безвољно (држати се).* ~ **до кости(ју), до коже, скроз** *сасвим, сав покиснути.* **као прокисло псето (вући се)** *полако, тешко, с муком (вући се).*

прòкиснути[2], -нēм (р. пр. прòкиснуо, -ула и прòкисао, -сла) свр. *постати кисео, ускиснути, покварити се услед тога.*

проки́хати *в. прокијати.*

прокишња́вати, -ѝшњāвām *несвр. према прокиснути.*

проки́шњив, -а, -о *који прокишњава, пропушта кишу.*

прòкламатѝван, -вна, -о *који се објављује прокламацијом.*

прокламáција ж лат. **а.** *јавно саопштење, свечано објављивање, проглас.* **б.** *агитациони летак; уопште оглас, објава.*

прòкламовати, -мујēм (проклами́рати, -àмӣрām) свр. и несвр. *проглásити, проглашавати, објавити, објављивати.*

прокла̀сати, -ām свр. *пустити класове, доћи у стање класања.*

прòклēт, -а, -о **1.** *трп. од проклети.* **2.** *гњен клетвом и проклетством, уклет.* – Ништа ми не иде од руке, као да сам проклет. **3.** *који мисли само на себе, саможив, себичан.* – Сувише је проклет да би коме оставио имање. **4.** разг. *који изазива велику тегобу, муку, нелагодност и сл. (у грдњи и осуди нечега).* – Нажуљале су ме проклете чизме. • **проклет био!** *грдња у великом гневу, очајању* **проклето ти било!** *у клетви, проклињању; на несрећу ти било!*

прòклēти, -кӯнēм (р. пр. прòклео, -ēла; пр. пр. прòклēвши) свр. **1.** *упутити некоме, нечему клетву, бацити клетву на некога; бацити некога у несрећу клетвом.* **2.** *обасути погрдама, изгрдити, осудити у облику клетве.* – Проклела је своју судбину.

прòклетни́к м **1. а.** *онај кога због нечега куну, онај који је гњен проклетством, проклет, уклет човек.* – Он је проклетник кога је свет проклео. **б.** *онај који је као проклет, који је изгубио сваку наду, лишен сваке радости.* – Векови пролазе, а ми проклетници и даље робујемо. **2.** *онај, оно што изазива многе тешкоће, неугодности, штете.* – Намножише се проклетници (врапци). **3.** разг. *у грдњи.* – Куд ћеш проклетниче? – хвата ме баба за капут.

прòклетница ж *женска особа проклетник.*

прòклēто прил. *душмански, врашки.* – Посао ме проклето гони да ходам по врућини.

проклéтство с **1.** *призивање несреће на некога, жеља да некога задеси или прати какво зло, клетва.* **2. а.** *зла коб, несрећа.* – Пратило га је проклетство. **б.** *онај који је узрок несреће.* – Он је проклетство за наш народ. • **вечно ~** црквн. *анатема.*

прокли́за ж грч. лингв. (уп. енклиза) **а.** *својство речи која нема акцента, која се повезује с наредном речју са којом чини једну акценатску целину.* **б.** *положај у којем се налази таква реч, положај проклитике.*

прокли́зити, -ӣм свр. **1.** *клизећи проћи.* **2.** фиг. *непримећено проћи, минути, протећи (о времену).*

прокли́знути, прòклизнēм свр. *клизнувши проћи.*

проклијáвати, -ѝјāвām *несвр. према проклијати.*

проклѝјати, -ām (проклијáмо и проклѝјāмо; аор. прòклијā и проклѝја; р. пр. прòклијао, -āла и проклѝјао, ала) свр. **1.** *пустити клицу, изићи из клице, почети расти.* **2.** *добити клице (о кромпиру, луку и др. пошто су извађени из земље).* **3.** фиг. *настати, избити; развити се, израсти.* – Проклијало је много нових теорија.

проклѝктати, прòкликћēм свр. **1.** *почети испуштати кликтаје, гласове оштрог, високог тона (о птицама).* **2.** *почети кликтати (од радости, узбуђења); узвикнути, ускликнути, закликтати.*

прòклињати, -њēм *несвр. према проклети.*

проклѝтика ж грч. лингв. *реч која нема свој акценат него чини акценатску целину са речју иза себе (најчешће предлози и везници);* уп. енклитика.

проклѝтичкӣ, -ā, -ō *који се односи на проклитику и проклизу.*

прокљува́вати (се), -ӯвāвām (се) *несвр. према прокљувати (се).*

прокљу̀вати, прòкљујēм свр. *ударајући кљуном, кљујући пробити кору.* ■ **~ се** *в. прокљувити се (1).*

прокљу́вити, прòкљӯвӣм свр. **1.** *в. прокљувати.* **2.** фиг. *испитујући сазнати нешто; схватити.* – Прокљувио је шта Ана о томе мисли. ■ **~ се 1.** *показати се, изаћи из јајета, пробити кору или љуску кљуном.* – Пиле се прокљувило из јајета. **2.** фиг. *сазнати се, прочути се (о ономе што се крило, што није било познато).* – Прокљувило се да су они лекари.

прокључа́вати, -ӯчāвām *несвр. према прокључати.*

прокључа̀ти, -ām свр. **1.** *почети кључати, проврети, узврети.* **2.** фиг. **а.** *појавити се у великом интензитету, наћи се развити (о емоцијама).* – Огорчење је поново прокључало. **б.** *узнемирити се, узаврети, ускомешати се.* – Село је прокључало.

прòкњижити, -ӣм свр. *уписати, провести, завести какве податке у пословне књиге.*

прокòвати, прòкујēм свр. **1.** *обрадити ковањем.* **2.** *провести неко време кујући.*

прококода́кати, -òдāчēм свр. *почети кокодакати.*

прокоментàрисати, -ишēм (прокоментѝрати, -èнтӣрām) свр. (нешто) *дати свој коментар, пропратити нешто коментаром.*

прокòмпоновати, -нујēм (прокомпони́рати, -òнӣрām) свр. *дати мелодију неком тексту.*

прòконзул и **прòконзул** м лат. ист. *намесник у римским покрајинама (по правилу бивши конзул).*

проконтро̀лисати, -ишēм (проконтролѝрати, -о̀лѝрām) свр. *извршити надзор, прегледа, прегледати нешто.*

про̀коп м *оно што је прокопано у земљи или у зиду.*

прокопа́вати, -о̀пāвāм *несвр. према прокопати.*

прокò̀пати, -āм свр. **1.** *копајући направити канал, одвод, рупу и сл.* **2.** фиг. *живо испитујући сазнати што, доћи до неких података.* – Прокопао је Милан све књиге да би то сазнао.

про̀копкати, -āм свр. *дем. од прокопати (2).*

прокò̀пнети јек. **прокò̀пњети,** -пнēм свр. *отопити се, окопнети.*

про̀кос м *место на којем је трава прокошена.*

прокò̀сити, про̀косēм (трп. про̀кошен) свр. **1.** *покосити (траву, детелину, пшеницу и сл.) кроз средину или неки други унутрашњи део ливаде или њиве.* **2.** фиг. *проћи кроз непријатељске снаге убијајући, обарајући (о зрнима оруђа и оружја).*

прокотр̀љати се, -āм се свр. *мало се котрљати, окретати.*

про̀коцкати, -āм свр. *изгубити коцкајући се.* – Прокоцкао је две плате. ■ **~ се 1.** *почети се коцкати.* – Прво су играли и певали, а увече су се и прокоцкали. **2.** *постати коцкар.* – Он се прокоцкао у четрдесетој години.

прокочопе́рити се, -о̀пēрēм се свр. *почети се кочоперити; направити се важан.*

про̀кошкати се, -āм се свр. *сукобити се речима, мало се посвађати, завадити се, сторечкати се.*

прокра́дати (се), про̀крāдām (се) *несвр. према прокрасти (се).*

про̀красти се, -а́дēм се свр. **а.** *непримећено, крадом провући се, проћи, прошуњати се.* – Прокраде се на прстима и побеже. **б.** фиг. *непримећено се пробити, појавити се.* – Кроз лишће се прокрало сунце.

прокрва́вити, -кр̀вāвēм и **прокрва́рити,** -кр̀вāрēм свр. **1.** *почети крварити, постати крвав.* – Руке су му прокриариле од мотике. **2.** (нешто) *учинити да потече крв.* – Прокрварио си ми рану. ■ **~ се** *в. прокрвавити (1).*

прокре́штати јек. **прокријѐштати,** -тēм свр. **1.** *почети крештати.* **2.** *крештавим гласом проговорити.*

прокријумча́рити, -ȕмчāрēм (прокриомча́рити, -о̀мчāрēм) свр. **1.** *кријумчарећи пренети, превести преко неке границе.* **2.** фиг. *на тајан, неприметан начин и недозвољен, недопуштен начин (нешто, некога) протурити, увести, (нешто) пренети, унети и сл. негде .* ■ **~ се 1.** *провући се неприметно, тајно.* **2.** фиг. *појавити се, прокрасти се.* – Прокријумчарила се алузија у његовој реченици.

прокр̀тиковати, -кујēм свр. *подврћи критици, искритиковати.*

прокр̀кљати, -āм свр. **а.** *почети кркљати.* **б.** *кркљајући проговорити.*

прокрста́рити, -р̀стāрēм свр. **1.** *крстарећи проћи, обићи – превозним средством (обично бродом) или пешице.* **2.** фиг. *прећи, прегледати.* – Прокрстарио је сам многе области науке док не нађох оно што сам тражио.

прокр́чати, -чēм свр. *почети крчати.*

прокр́чити, про̀кр̀чēм свр. **1.** *повадити, почупати из земље, уклонити, одстранити са земљишта (дрвеће, паљеве, жбуње, камење и сл.); очистити, рашчистити (земљиште, терен) повадивши дрвеће, паљеве, уклонивши камење и сл.* **2.** (обично с допуном: пут) **а.** *направити пролаз (уклонивши, гурнувши некога, склонивши нешто), пробити, утрти (пут некоме или нечему).* **б.** фиг. *створити, припремити услове да се у нечему успе, да се нешто оствари, утрти.*

прокрува́вати, -ȕвāвām *несвр. према прокуваати.*

про̀кувати, -āм свр. **а.** *кувањем довести до кључалог стања:* ~ воду. **б.** *у кључалој води опрати, очистити, дезинфиковати:* ~ веш, ~ инструменте.

прку́жити и **про̀кужити,** -ȉм свр. жарг. и разг. *сазнати, докучити нешто, прокљувити.*

про̀кукати, -āм свр. **1.** *почети кукати.* **2.** *провести неко време кукајући.*

прокукуре́кати, -ȕрēчēм јек. **прокукуријѐкати,** -ȕријечēм свр. *в. кукурикати.*

прокукури́кати, -ȕрȉчēм свр. *почети кукурикати.*

про̀кула ж (обично у мн.) лат. бот. и агр. **а.** *врста купуса који се не главича,* Brassica oleracea cymosa. **б.** *врста карфиола.*

прокȕљати, -āм свр. **а.** *почети кључати, силовито, снажно продрети, прошикљати, просукљати (о каквој течности, диму, пари и др.).* **б.** *кренути, проћи у маси, у великом броју, наврети (о људима).* – Из биоскопа је прокуљала река људи. **в.** *изненада се појавити, искрснути у великом броју (о мислима, осећањима и сл.).* – У његовој глави прокуљаше вреле мисли.

прокȕњати, про̀кȕњām свр. **1.** *мало продремати, одспавати.* **2. а.** *провести време куњајући, осећајући малаксалост, клонулост, слабост (обично пред болест).* **б.** *провести време у нераду, доколици, беспослици.*

про̀купац, -пца м агр. *врста црног грожђа и вина из Прокупља у Србији.*

про̀купачкӣ, -ā, -ō *који се односи на Прокупље:* ~ вино.

про̀купка ж агр. *врста јабуке из Прокупља.*

прокȕра ж лат. *пуномоћ којом опуномоћеник може склапати правне послове за другог.*

прокура́жити се, -ȕрāжȉм се свр. *постати куражан, куражнији, мало се окуражити.*

прокȕра̀тор м лат. **1.** *управитељ.* **2.** *опуномоћеник.*

прокурату́ра ж *јавно тужилаштво, правобранилаштво.*

про̀кȕрвати, -āм свр. **1.** *потрошити на курве (новац, имање).* **2.** *учинити курвом.* ■ **~ се** *постати курва, курвар.*

прокȕрист(а), -ē м (мн. -сти) *пословођа неке фирме или банке који их пуноправно заступа.*

прокуха́вати, -ȕхāвām *несвр. према прокухати.*

про̀кухати, -āм свр. *в. прокуваати.*

про̀куцати, -āм свр. *почети куцати.*

прокучи́вати, -ȕчујēм *несвр. према прокучити.*

прокȕчити, про̀кȕчēм свр. *испитујући докучити.*

пролàгати се, про̀лажēм се свр. *почети лагати, постати лажљивац.*

про́лаз и **про̀лаз** м **1.** *пролажење, пролазак.* **2.** *место куда се пролази, које повезује два простора, две копнене или морске површине, две улице и др.* **3.** *прођа, успех (у школи, на факултету, у друштву и др.).*

про̀лазак, -аска м *пролаз (1 и 2).*

про́лазан и **про̀лазан,** -зна, -о **1.** *проходан, којим се може пролазити, који служи као пролаз:* тешко ~ пут. **2.** *који се налази у пролазу, који се негде налази само кратко време:* ~ гост хотела. **3.** *који траје или важи само кратко време, привремен:* ~ појава.

про̀лазити, -ȉм (импф. про̀лажāх) [гл. им. про̀лажēње с; уп. пролаз(ак)] *несвр. према проћи.*

про̀лазнӣк м *онај који пролази мимо кога или кроз нешто.*

про̀лазница ж *жена пролазник.*

про́лазно и **про̀лазно** прил. *краткотрајно, привремено.*

про̀лазнӧст и **про́лазнӧст,** -ости ж *стање онога што је пролазно.*

про̀лајати, -јēм свр. **а.** *почети лајати, залајати.* **б.** погрд. *издати, одати.* – Пролајаће он када га стисну у полицији.

пролàктати се, -āм се свр. **1.** *пробити се кроз гомилу, масу света гурајући се лактовима.* **2.** фиг. *не бирајући средства, дрско, безобзирно се пробити до неке позиције, до неког положаја и сл.*

прола́мати (се), прòлāмāм (се) *несвр. према проломити (се).*

прòлāрмати, -āм свр. *почети ларматн.*

пролѐбдети јек. **пролѐбдјети,** -дӣм свр. **а.** *лебдећи проћи.* **б.** фиг. *једва приметно прећи преко нечега.* – Презир је пролебдео преко њених усана.

прòлевак јек. **прòљевак,** -ēвка м бот. *лековита биљка из пор. зевалица,* Gratiola officinalis.

пролѐжати, -жӣм свр. **а.** *провести неко време лежећи.* **б.** *провести неко време лежећи као болесник.* – Покојна је девет година пролежала.

пролелу́јати, -āм свр. *лелујајући пролетети, проћи.*

проле́мати, прòлēмāм свр. *мало истући, излемати.*

проленча́рити се јек. **прољенча́рити се,** -ѐнчāрӣм се свр. *постати лењ, одати се ленчарењу.*

проле́њити се, прòлēњӣм се (проле́нити се, прòлēнӣм се) јек. **пролијѐнити се,** прòлијенӣм се свр. *постати лењ, улењити се.*

пролепр̀шати, -āм свр. *лепршајући пролетети.*

пролепша́вати се јек. **прољепша́вати се,** -ѐпшāвāм се *несвр. према пролепшати се.*

пролѐпшати се јек. **прољѐпшати се,** -āм се свр. *постати лепши.*

пролетариза́ција ж *процес претварања нижих и средњих слојева градског и сеоског становништва у најамне раднике или пролетаријат.*

пролетаризи́рати се, -ѝзӣрāм се и **пролетàризовати се,** -зујēм се свр. и несвр. *поста(ја)ти пролетер.*

пролетарӣја́т, -а́та м лат. *једна од две основне класе капиталистичког друштва, класа пролетера.*

проле́тати, прòлēћēм јек. **пролијѐтати,** прòлијећēм *несвр. према пролетети.*

пролѐтēр, -е́ра м *најамни радник у капиталистичком друштвеном систему.*

пролетеризи́рати се, -ѝзӣрāм се свр. и несвр. *в. пролетаризирати се.*

пролетерӣја́т, -а́та м *в. пролетаријат.*

пролѐтēрка ж *женска особа пролетер.*

пролѐтēрскӣ, -ā, -ō *који се односи на пролетере, који припада пролетерима:* ~ револуција.

пролѐтети јек. **пролѐтјети,** -тӣм (аор. пролѐт(ј)ех, пролѐт(ј)е; р. пр. пролѐтео, -ела јек. пролѐтио, -тјела; пр. пр. пролѐт(ј)ēвши) свр. **1.** *летећи проћи мимо некога, нечега, изнад некога, нечега.* – Сова му је пролетела поред лица. **2.** фиг. **а.** *брзо проћи, пројурити ширећи се на све стране.* – Кроз ноћ је пролетео туп звук. **б.** *напло се појавити и ишчезнути, синути (о каквој мисли, осећању и сл.).* – Грижа савести му пролете кроз главу. **в.** *брзо проћи, протећи, минути (о времену).* – Пролетело је годину дана.

прòлетница јек. **прòљетница** ж бот. **1.** *биљка која цвета у пролеће.* **2.** *биљка из породице главочика,* Hieracium pilosella.

прòлетњӣ јек. **прòљетњӣ** (прòлетнӣ јек. прòљетнӣ), -ā, -ē *в. пролећни:* ~ јутро.

прòлетовати јек. **прòљетовати,** -тујēм свр. и несвр. *провести, проводити пролеће.*

прòлетōс јек. **прòљетōс** прил. *прошлога пролећа исте године.*

прòлетошњӣ јек. **прòљетошњӣ,** -ā, -ē *који је од пролетос.*

прòлеће јек. **прòљеће** с **1.** *годишње доба између зиме и лета које почиње 21. марта и траје до 22. јуна и у природи је доба обнове, биолошког раста и цветања.* **2.** фиг. *младо доба, младост.* – Она је тада била прошла пролеће живота. • НПосл **једна ласта не чини пролеће** *из појединачног не сме се изводити општи закључак.*

прòлећнӣ јек. **прòљећнӣ,** -ā, -ō *који се догађа у пролеће, који се изводи у пролеће:* ~ дан.

пролешка́рити, -ѐшкāрӣм свр. *мало пролежати, одморити се.*

про́лив и **прòлив** м **1.** мед. *учестало пражњење црева у облику ретке, слузаве, понекад крваве столице* diarrhoea. **2.** *проливање; напила киша, пљусак.*

проли́вати (се), прòлӣвāм (се) *несвр. према пролити се.*

про́ливнӣ и **прòливнӣ,** -ā, -ō *који се односи на пролив.*

пролијѐвати (се), прòлијевāм (се) несвр. јек. *в. проливати (се).*

прòлӣптати, -ѝптӣм и прòлипћēм свр. *напло избити, истећи, шикнути, сукнути.* – Пролиптала му је крв из ране.

пролиста́вати, -ѝстāвāм *несвр. према пролистати.*

прòлистати, -āм свр. **1.** *пустити лист, покрити се лишћем, олистати (о биљкама, најчешће о дрвећу).* **2.** *преврнути листове у некој књизи; овлаш се упознати са садржајем неке књиге, новина и др. читајући на прескок.* – Мало је пролистао књигу пред испит.

прòлити, прòлијēм (имп. прòлӣ; трп. прòлӣвен, -ена) свр. **а.** *источити лијући, излити, просути.* **б.** *разлити по нечему.* ■ ~ **се 1. а.** *излити се, просути се, пљуснути.* – Киша се пролила као из кабла. Пролила се вода из шерпе на под. **б.** *разлити се.* – Вода се из језера пролила до оближњих кућа. **в.** фиг. *раширити се на све стране, по целој површини.* – Душом му се пролила лагодност. Селом се пролио звук звона. • ~ **крв некоме** *ранити или убити кога.* ~ **(своју) крв за некога (нешто)** *жртвовати живот борећи се за некога (нешто), бранећи некога (нешто).* ~ **мозак некоме** *убити кога.* ~ **речи** *рећи, изрећи брзо.* ~ **сузе** *заплакати.* **смућкај па пролиј** *нема ништа од тога.*

прòлог м грч. *увод, предговор у уметничком делу.*

прòлокати, прòлочēм свр. **1.** *изрити, потконати деловањем воде, подронити.* – Обале потока су пролокали отопљени снегови. **2.** пеј. **а.** *попити (обично много алкохола).* – Тај би могао да пролоче две флаше ракије. **б.** *потрошити на пиће.* – Све што заради, он пролоче. ■ ~ **се 1.** *бити изривен од водених токова.* – Путеви нам се сви пролокали. **2.** пеј. *одати се пићу, постати алкохоличар.* – Пролокао се под старост.

проло́лати се, прòлōлāм се свр. *постати лола.*

прòлом м **1. а.** *проламање; лом, ломљава, прасак:* ~ бомбе на камену, ~ пушака. **б.** *напли, велики излив кише:* ~ облака. **2. а.** *проломљено место, отвор.* – Гледао је кроз пролом. **б.** *чистина у шуми настала уклањањем стабала.* **в.** *продор, кидање борбене линије.* – Остацима војске запушили су пролом.

прòломити, прòломӣм (трп. прòломљен) свр. **1.** *ломећи провалити, силом пробити; продрети:* ~ бубањ. **2.** фиг. *продорним звуком унети неки поремећај, нарушити постојеће стање (тишину, ноћ и др.).* – Гласан врисак проломи ноћ. ■ ~ **се а.** *ломећи се пасти, разломити се, развалити се, распрснути се.* – Таван се проломио у пламену. фиг. Нешто се проломило у њему. **б.** *одјекнути, заорити се, разлећи се силном снагом (о звуку).* – Сва се гора проломи од вике и пуцања. **в.** *напло се излити у великој количини (о кишним облацима).* – Облаци су се пролили и натопили земљу.

пролонга́ција ж лат. *продужавање некога рока, пролонгирање.*

пролонги́рати, -ѝнгӣрāм свр. и несвр. лат. (нешто) *продужити, продужавати рок нечега:* ~ меницу.

проло́повити се, -ӣм се свр. експр. *постати лопов.*

пролуди́рати се, -ѝдӣрāм се свр. *провести време лудирајући се.*

пролудо̀вати, -ѝдујēм свр. *весело, лудо провести време.*

пролука́вити се, -ѝкāвӣм се и **прòлукавити се,** -ӣм се свр. *постати лукав.*

прòлумповати, -пујēм свр. **1.** *лумпујући потрошити.* – Пролумповао је целу плату. **2.** *лумпујући провести време.* – Пролумповао је целу ноћ.

пролу́њати, прòлӯњāм свр. *луњајући, бесциљарећи проћи.*

пролу́пати, прòлӯпāм свр. **1.** *почети производити шумове који указују на квар (о мотору аутомобила).* **2.** шаљ. *пореметити памећу, доживети психичку кризу.*

проло́тати, прòлӯтām свр. *провести неко време у лутању.*

пролуфти́рати, -ӯфтӣрām свр. *провентрити, прозрачити, освежити:* ~ кућу. ■ **~ се** *провести неко време на свежем ваздуху, освежити се.*

прољу́љати, прòљӯљām свр. *мало пољуљати, провести неко време љуљајући некога или нешто.* – Прољуљао је дете на љуљашци. ■ **~ се** *провести неко време љуљајући се.* – Прољуљао се на столици за љуљање.

промáзити се, прòмāзӣм се свр. **а.** *почети се мазити.* **б.** *провести време мазећи се.*

прòмаја ж *струја ваздуха која пролази кроз два отвора, један другоме насупрот.*

прòмājан, -јна, -о *изложен промаји.*

промáкати, прòмāчēм несвр. *натапати влагом, чинити влажним.* – Влажна трава је промакала ланене кошуље на нашим леђима.

промàкљати, -ām свр. *добро истући, избатинати.*

промàкнути *в. прòмаћи.*

промáљати (се), прòмāљām (се) (промаљи́вати (се), -àљујēм (се)) *несвр. према промолити (се).*

промаркúрати, -àркӣрām свр. *провести време маркирајући.*

промаршúрати, -àршӣрām свр. *маршirајући проћи.*

промáтрати, прòмāтрām *несвр. према промотрити.*

промàтрāч, -á̏ча м *в. посматрач.*

промàтрāчкӣ, -ā, -ō *в. посматрачки.*

промàтрāчница ж *в. посматрачница.*

промàћи (прòмаћи) и **промàкнути,** прòмакнēм (аор. промàкох, промàче и прòмаче (промàкнух, прòмакнӯ); р. пр. прòмакао, -мàкла (прòмакла) (промàкнуо, -ула)); пр. пр. промàкāвши (прòмāкавши) и промàкнӯвши) свр. **1. а.** *проћи брзо поред некога или нечега.* – Промакао је поред ње. **б.** *протећи, проћи, минути (о времену).* – Ноћ ће промаћи, а шта онда? **2.** *проћи незапажено.* – Слушао је сваку реч да му не би нешто промакло.

промаўкати, -àучēм и **промаýкати,** -àӯчēм свр. *почети маукати.*

промáхати, прòмāшēм свр. *учинити покрет руком или неким предметом који се држи у руци, махнути.*

промахúвати, -àхујēм *несвр. према промахнути.*

промахнѝтати, -ām свр. *почети махнитати, помахнитати, полудети.*

промáхнути, прòмāхнēм свр. *в. продувати;* уп. промаја (2).

промашáвати, -àшāвām *несвр. према промашити.*

прòмашај м **1.** *неуспех при гађању у мету или какав циљ.* **2. а.** *грешка, пропуст.* – Ту нема промашаја. **б.** *немање успеха у неком подухвату, неуспех.* – Њихова веза је чист промашај. **в.** фиг. *неуспешно изабрана особа за неку активност; неуспешна, неспособна особа уопште.* – Знаш ли какав је он промашај.

прòмашен, -а, -о **1.** *трп. од промашити.* **2.** *који није погођен приликом гађања.* **3. а.** *који није испунио жеље, надања или очекивања:* ~ брак, ~ живот. **б.** *који не одговара способностима или могућностима:* ~ улога, ~ занимање. **в.** *који је у свом деловању узалудан или без конкретних резултата:* ~ човек.

прòмашенōст, -ости ж *стање онога што је промашено.*

промашúвати, -àшујēм *несвр. према промашити.*

прòмашити, -ӣм свр. **1.** *не погодити при пуцању циљ, мету.* **2.** *направити грешку у избору, погрешно изабрати:* ~ занимање. Све одговоре је промашио. **3.** *побећи склањајући се, избећи.* – За длаку сам промашио да га не закачим.

прòмаштати и **промàштати,** -ām свр. *провести неко време у маштању.*

прòмена јек. **прòмјена** ж **1.** *мењање:* ~ брзине, ~ правца. **2.** *претварање, преобраћање из једног у друго, измена:* ~ понашања, ~ времена. **3.** *смењивање, смена, замена једног другим:* династијска ~. **4.** *преиначавање, прерада.* – Тај рукопис је доживео много промена. **5.** *нешто ново, новина.* – Не могу више овако, потребна ми је промена. **6.** лингв. *деклинација и конјугација:* именичка ~, глаголска ~.

променáда ж фр. **а.** *шетња, шетање.* **б.** *место за шетњу (обично у граду), шеталиште.*

промènāднӣ, -ā, -ō *који се односи на променаду.* • **~ концерт** *концерт на којем публика може да се креће унаоколо.*

промéнити, прòмēнӣм јек. **промијènити,** прòмијенӣм (трп. прòмēњен јек. прòмијењен) свр. прел. **1. а.** *учинити друкчијим у неком детаљу.* – Хтела је да промени тестамент. **б.** *учинити радикално друкчијим.* – Не можеш променити људску природу. **в.** *усмерити у другачијем правцу:* ~ ток реке. **2. а.** *заменити једно другим:* ~ тему разговора. **б.** *заменити новим или неупотребљаваним.* – Мајстор је променио део и сад ради као нов. **в.** *пренети, пресести из једног саобраћајног средства у друго.* – Да би стигао тамо, мораш променити три аутобуса. **г.** *разменити крупан новац у ситни у одговарајућој вредности; заменити једну валуту другом по одговарајућем курсу.* ■ **~ се 1. а.** *постати друкчији, променити телесни изглед, изменити се.* – Није се променио, изгледа исто као у младости. **б.** *изменити своје поступке, понашање према коме.* – Од тада се сасвим променио према жени. **в.** *изменити своје особине, карактер, навике и др.* – Променио се, више нема ведар дух као пре. **2.** *заменити се, узети у замену једно место другога.* – Ако је жена нероткиња, могла се променити. **3.** *постати грубљи, дубљи, прећи у нижи регистар (о гласу).* – Прехладио се и глас му се скроз променио. • **~ веру** *прећи у другу веру.* **~ длаку** *потпуно изменити телесни изглед.* **~ лице (променити се у лицу)** *добити сасвим други изглед лица под утицајем неког догађаја, узбуђења, старости, промене телесне тежине и др.*

промènљив јек. **промјènљив,** -а, -о **1.** *који се мења, варира, несталан, неуједначен, нестабилан, колебљив:* променљиво време. **2.** *који се може променити.* – Морао је врло променљива ствар. **3.** лингв. *који у реченици мења облик по одређеним граматичким (морфолошким и синтаксичким) правилима, који има флексију (деклинацију и конјугацију):* променљиве речи.

промènљивōст јек. **промјènљивōст,** -ости ж *особина онога који је променљив и онога што је променљиво.*

промèњив јек. **промјèњив,** -а, -о *в. променљив.*

прóмер јек. **прóмјер** м **а.** мат. *правац који спаја две тачке круга и пролази кроз средиште, пречник, дијаметар.* **б.** *пречник, ширина било каквог округлог предмета, предела, простора и сл.*

промерáвати јек. **промјерáвати,** -èрāвām и **промéрати,** прòмēрām јек. **промјéрати,** прòмјерām *несвр. према промерити.*

прòмерен јек. **прòмјерен,** -а, -о *подвргнут одређеној мери, измерен, одмерен.*

прòмерити јек. **прòмјерити,** -ӣм свр. **1.** *примењујући неку меру утврдити (дужину, тежину и др.).* **2.** фиг. *дати своју процену, установити, просудити.* – Није промерио своје поступке. **3.** *веома пажљиво, оштро погледати, осмотрити, одмерити.* – Кад је ушао, промерили су га од главе до пете.

промéсити, прòмēсӣм јек. **промијèсити,** прòмијесӣм свр. *добро измешати:* ~ брашно за хлеб.

прóмет и **прòмет** м **1. а.** *процес непрекидних измена и трансформација вредности из робног у новчани и обратно, трговина, трговачке операције:* робни ~, чековни ~. **б.** *кретање, кружење, употреба нечега, оптицај:* ~ лажних новчаница. **2. а.** *преношење људи, робе, вести помоћу превозних средстава (железнице, кола, аутобуса, авиона, телефона, телеграфа), саобраћај:* ваздушни ~, копнени ~. **б.** *кретање, ходање у разним правцима (на улицама).* – На улици нема промета. • **~ хране (материја)** биол. *сви хемијски процеси у вези с прерадом хране у живим ћелијама, чиме је омогућен нормалан раст и рад организма, измена, размена материја.* **пустити у промет** *омогућити чему да уђе у оптицај, укључити у ланац примене, употребе:* пустити нове новчанице у ~, пустити приче у ~.

про́метан и **прòметан,** -тна, -о (обично одр.) **1.** *који се налази у промету (1), у оптицају:* ~ капитал. **2.** *који се односи на промет (2); којим се одвија промет (2), саобраћајни:* ~ средство, ~ пут. • ~ **вредност** фин. *вредност која се заснива на продајној, трговачкој размени.*

промѐтати (се) и **прòметати (се),** прòмећем (се) *несвр. према прометнути (се).*

Промѐтеј, -éја м (инстр. -éјом и -éјем) *титан у старогрчкој митологији који је постао симбол непрестане борбе човека против силе и неправде за прогрес.*

промѐтејскӣ, -ā, -ō *који се односи на Прометеја и прометејство:* ~ душа, ~ побуна.

прометéјство и **промѐтејство** с *борба против силе и неправде.*

про́метница и **прòметница** ж *в. саобраћајница.*

прòметнути и **промѐтнути,** прòметнем свр. **1.** *провући кроз нешто:* ~ прсте кроз браду. **2.** *претворити у нешто друго, променити:* ~ производе у новац. ■ ~ **се** *претворити се у нешто, променити се.* – Ветар се прометнуо у вихор.

промéшати, прòмешам јек. **промијèшати,** прòмијешам свр. *добро измешати; испретурати, испремештати:* ~ супу, ~ карте.

промѐшкољити се, -ӣм се свр. *лагано се покренути, мешкољити се неко време.* – Сви се у соби промешкољише.

прòмигољити и **промúгољити,** -ӣм свр. *појавити се мигољећи, милећи, мичући се тамо-амо.* – Под орахом промигоље нешто живо. ■ ~ **се 1.** *промешкољити се, проврпољити се.* **2.** *провући се кроз нешто вешто се сналазећи.* – Деца су се брзо промигољила кроз град.

прòмил, -а и **прòмӣл,** -úла м лат. *хиљадити део.*

промúлети јек. **промúљети,** -лӣм свр. **1.** *почети милети.* **2.** *појавити се милећи.* – Промиле црв. фиг. Промилела ноћ.

промúнент м лат. *истакнут стручњак, угледан и познат јавни радник.*

проминѐнтан, -тна, -о **а.** *који се истиче (нпр. својом величином, изгледом и др.):* ~ нос. **б.** *истакнут, угледан:* проминентне личности.

проминѐнтнӧст, -ости ж *особина онога који је проминентан и онога што је проминентно.*

промúнути, прòмӣнем свр. **а.** *проћи мимо оставивши некога или нешто иза себе.* – Одјурисмо проминувши поред извора. **б.** *проћи, протећи (о времену, појавама и др.).* – Проминуло је три године од тада. Проминула је радост.

прòмӣсао, -сли ж (-сла м) *предвиђање онога што ће се догодити, намера, помисао, мисао.* • **божја** ~ рлг. *деловање, воља врховног божанства, која се огледа у свему што човека снађе у животу.* – Помири се. Шта можеш? Промисао божја.

промискуúтӗт, -éта м лат. **а.** ист. *слободно полно општење мушкарца са свим женама једног племена.* **б.** *слободно полно општење мушкарца са пуно жена, одн. жене са пуно мушкараца.*

промискуúтетан, -тна, -о *који је склон промискуитету, слободном сексуалном понашању.*

прòмислити, -ӣм свр. **а.** *добро размислити, одмерити све појединости, свестрано проценити, просудити.* **б.** *провести неко време размишљајући.* – Промисли мало о томе. ■ ~ **се** *провести неко време размишљајући; прибрати се у мислима.* – Морам мало да се промислим.

прòмицати, -ичем *несвр. према промакнути, промаћи.*

прòмишљāј м *резултат промишљања.*

промúшљати (се), прòмӣшљам (се) *несвр. према промислити (се).*

прòмишљен, -а, -о **1.** *трп. од промислити (се).* **2. а.** *мудар, разборит, паметан.* **б.** *који није спонтан, чији су поступци унапред смишљени, одрезан.* – Он је врло лукав и промишљен човек.

прòмишљено прил. **а.** *разборито, паметно.* – Не наглите, већ лепо, промишљено прионите на посао. **б.** *унапред смишљено, с предумишљајем, без спонтаности.* – Деловао је хладно и промишљено.

прòмишљенӧст, -ости ж *особина онога који је промишљен.*

промлáтити, прòмлātӣм свр. *мало, неко време млатити.*

прòмлети јек. **прòмљети,** -мељем свр. **1.** *почети млети.* **2.** *неко време млети, мало самлети, измлети један део.*

промòвисати, -ишем (промовúрати, -òвӣрām) свр. и несвр. **1.** *довести на виши положај, степен у некој хијерархији, произвести у виши чин, више звање, (из)вршити промоцију.* – Промовисан је у доктора наука. **2.** *јавно представљати, прикупљати јавност, рекламирати:* ~ странку. ■ ~ **се 1.** *добити виши чин, степен, положај, унапредити се.* **2.** *рекламирати се, прибављати јавност, представљати се јавности.* – Рокери су се промовисали на телевизији.

промозгáвати, -òзгāвām *несвр. према промозгати.*

прòмозгати, -ām свр. **а.** *свестрано проценити, просудити, размислити, темељито промислити.* – Нису добро промозгали. **б.** *провести неко време размишљајући о чему.* – Промозгаћу о томе.

промòлити, прòмолӣм свр. **а.** *истурити, протурити кроз нешто:* ~ пушку кроз прозор. **б.** *учинити видљивим, показати:* ~ лице. ■ ~ **се а.** *истурити се кроз неки заклон, појавити се, помолити се.* – Кроз лишће се промолило сунце. **а.** *показати се, појавити се пред очима, искрснути.* – Промолио се пропланак пред нашим очима. **в.** фиг. *појавити се, испољити се.* – Кроз његове речи промолила се туга. • ~ **нос** (обично одр.) *појавити се, показати се, изићи из скровишта, заклона и сл.*

прòмōмчити се, -ӣм се свр. *постати момак.*

прòмотӣван, -вна, -о (обично одр.) *који служи за промоцију (3):* ~ летак, промотивне цене.

промòтрити, прòмотрӣм свр. **а.** *посматрањем испитати, пољедом обухватити, разгледати, осмотрити.* **б.** *размотрити, претрести, оценити.* – Промотрили су последице такве ситуације.

прòмōција ж лат. **1. а.** *унапређење, прелазак на виши хијерархијски степен или положај, у виши чин.* **б.** *церемонија свечаног проглашења у виши чин, на виши положај, вишу позицију.* **2.** *прво представљање јавности (нпр. неке политичке организације).* – Говорио је на промоцији странке. **3.** *рекламна кампања, стицање јавности:* ~ новог модела аутомобила.

промòчив, -а, -о *који пропушта влагу, који слабо задржава влагу.*

промòчити, прòмочӣм свр. *учинити сасвим мокрим, влажним, натопити влагом, прокваситити.* – Киша је сасвим промочила земљу. ■ ~ **се** *постати сасвим мокар, влажан.*

прòмпт, -а м енгл. *знак > у рачунарском оперативном систему DOS који се појављује на екрану рачунара када је рачунар спреман за рад и када му се може издати нека команда.*

прòмптер м енгл. *справа за пројектовање текстова које спикери читају тако да телевизијској јавности изгледа да они тај текст изговарају напамет;* уп. идиот (2).

прòмрдати се, -ām се свр. **а.** *протрести се, стрести се читавим телом, измрдати се.* **б.** фиг. *постати активан, активнији, престати ленствовати, прекинути мировање.* – Иди прошетај, промрдај се мало.

прòмрежати, -ām свр. *мрежасто испунити чиме:* ~ град саобраћајницама.

промрзáвати, -рзāвām *несвр. према промрзнути.*

прòмрзлина и **прòмрзлица** ж *промрзао део тела, промрзло место на телу.*

прòмрзлӧст, -ости ж *стање онога који је промрзао или онога што је промрзло.*

прòмрзнути, -нем (аор. прòмрзох и прòмрзнух; р. пр. прòмрзао, -зла и прòмрзнуо, -ула) свр. **а.** *изложити се дејству велике хладноће, смрзнути се, озебсти, укочити се од хладноће.* – Промрзао сам **б.** *следити се, замрзнути се.* – Снег је био промрзао.

промр̏мљати, -ā̄м свр. *мрмљајући рећи, проговорити.*

промр́сити, промр̄сӣм свр. **1.** *замрсити, запетљати, збркати, довести у неред:* ~ косу. **2.** *промрмљати, нејасно, неразговетно рећи, процедити.* – Кроз сан је промрсио нешто кроз зубе.

промр́скати, промр̄скā̄м свр. *разбити у комаде, у парчад, смрвити, смрскати, здробити.*

прòмувати се (промȕвати се), -ā̄м се свр. *провести време мувајући се, провлачећи се свуд где има људи, где се нешто догађа.* – Промувај се по граду, па кад чујеш нешто, ти пријави.

промȕдрити се, прòмȕдрӣм се свр. *постати мудар.*

прòмукао, -кла, -о и **прòмȕкао,** -ȕкла и прòмȕкла, -о *храпав, пригушен, нечист (о гласу који производи, има такав звук).*

прòмукло и **прòмȕкло** прил. *пригушеним, храпавим, нечистим гласом.* – Запевао је промукло.

прòмуклȍст и **прòмȕклȍст,** -ости ж *особина, стање онога који је промукао;* мед. *промена гласа изазвана болешћу гласница или слузница гркљана.*

прòмукнути, -нēм и **промȕкнути,** прòмȕкнēм свр. *добити мукао, храпав глас.*

промȕмлати (промȕмљати), -ā̄м свр. *мумлајући рећи, проговорити.*

прòмусти, -мȕзēм свр. *мало помусти.*

промȕтити, прòмȕтӣм свр. *промешати, измешати.*

прòмуњкати, -ā̄м свр. **1.** *сједињити, измешати мућкањем.* **2.** фиг. *промислити, размислити о нечему.* – Промуњкај добро о томе.

прòмуњȗран, -рна, -о *вешт, сналажљив, довитљив.*

промуњȗрнȍст, -ости ж *особина онога који је промуњуран.*

прòмуцати, -ā̄м свр. *муцајући рећи; изговорити неразговетно или тихо.* – Промуцао је да му је зло.

промуцкȉвати, -ȗцкујēм *несвр. према промуцати.*

прòмучити, -ӣм свр. *поднети муке, намучити се.* – Много је мука промучио. ■ ~ **се** *провести неко време мучећи се.* – Мучила се толке године.

пронàлазак, -аска м **а.** *оно што је пронађено, откриће, новина, изум, патент; процес проналажења:* ~ рендгена. **б.** *проналажење, откривање онога што је постојало, а о чему се није знало; резултат таквог проналажења:* ~ Америке, Закон гравитације је Њутнов проналазак.

пронàлāзач, -а́ча м (вок. прòналазā̄чу, инстр. -а́чем) **а.** *онај који је нешто изумео, измислио, конструисао:* ~ телефона. **б.** *онај који је открио, спознао, пронашао нешто о чијем се постојању до тада ни је знало:* ~ Америке.

пронàлāзачица ж *женска особа проналазач.*

пронàлāзачкӣ, -ā̄, -о̄ *који се односи на проналазаче:* ~ дух. • ~ **право** правн. *право о употреби неког проналаска, патентно право.*

пронàлāзаштво и **проналаза́штво** с *способност проналажења; рад, активност проналазача.*

пронàлазити (се), -и̏м (се) [гл. им. пронàлажēње с; уп. проналазак] *несвр. према пронаћи (се).*

пронáћи (прòнāћи), прòнāћēм (аор. пронáђох, пронáђе и прȍнāђе; имп. пронáђи; р. пр. пронàшао (прòнашао), -шла; трп. прòнāђен; пр. пр. пронàшāвши (прòнашāвши)) свр. (обично нешто или некога) **1. а.** *тражећи наћи на некога, нешто.* – Једва сам га пронашао. **б.** *наћи на нешто случајно, не тражећи.* – Пронашао је некакав новчаник на улици. **2. а.** *истраживањем, испитивањем открити, наћи нешто ново.* – Пронашао је телефон. **б.** *открити нешто о чијем се постојању до тада није знало.* – Америку је пронашао Колумбо. **в.** *размишљањем доћи до нечега, смислити, измислити; досетити се, присетити се нечега:* ~ добар разлог. **г.** *утврдити, установити, закључити.* – Он пронађе да нема више новца. **3.** *успети, смоћи, довести у активно стање своје физичке или духовне снаге, скупити, сабрати:* ~ у себи довољно смелости. **4.** *добити, стећи некога или нешто у нечијој личности:* ~ одмену у сину, ~ пријатеља у сестри. **5.** *(о времену) одвојити, издвојити за некога, посветити некоме или нечему.* – Пронађи времена за мене. ■ ~ **се 1.** *досетити некамо, обрести се негде; наћи се на неком месту.* – Пронашао се у срцу света. **2.** *одговарати једно другом.* – Они су се баш пронашли.

проневаљáлити се, -àљāлӣм се (проневаљáнити се, -àљāнӣм се) свр. **а.** *постати неваљао, неваспитан, злочест.* **б.** *морално посрнути, осилити се.* – Сви су чули колико се та жена проневаљалила.

прòневера јек. **прòневјера** ж *тајно присвајање, самовољно коришћење туђег новца или имовине.* – Осуђени су због проневере државног новца.

проневера́вати, -èрāвāм јек. **проневјера́вати,** -јèрāвāм *несвр. према проневерити.*

проневѐрилац јек. **проневјѐрилац,** -иоца и **проневѐритељ** јек. **проневјѐритељ,** -а м *онај који је извршио проневеру.*

пронѐверити јек. **пронѐвјерити,** -ӣм свр. *присвојити, утајити, потрошити у личне сврхе поверени новац.*

прòнēти јек. **прòнијети,** -нѐсēм (прòнесēм) (аор. пронѐсох и прòнēх јек. прòнијех; трп. пронѐсен, -ѐна и прòнēт јек. прòнијет,-а; пр. пр. прòнēвши јек. прòнијевши) свр. **1. а.** *носећи некога или нешто пренети, преместити.* – Коњ га је пренео испод сабље. **б.** *носећи нешто са собом проћи, протећи.* – Река је пронела камење поред града. **2.** фиг. **а.** *протегнути на већу област, проширити.* – Пронели су буну на цело острво. **б.** *учинити да се о некоме, нечему свуда говори, разгласити.* – Сава је пронео глас о томе. Књиге ће му пронети име. **3.** *почети носити јаја (о кокошки).* ■ ~ **се 1.** *брзо проћи, преместити се, прелетети.* – Ваздухом се пронео одбљесак муње. **2.** *брзо се раширити на све стране, постати познат свима или многима (о гласу, вестима и сл.).* – Вест се пронела по граду. • ~ **роду глас** а) *стећи славу, прославити себе и свој род.* б) ир. *осрамотити себе и свој род.*

прòникнути и **прòнићи,** прòникнēм свр. **1.** *почети ницати, пустити клицу.* – Путевима је проникнула детелина. **2.** фиг. *продрети у што мишљу, умом, схватити суштину.* – Проникнуо је у његов карактер.

прòницав и **прони́цав,** -а, -о *в. проницљив.*

прòницавȍст и **прони́цавȍст,** -ости ж *особина онога који је проницав.*

прòницати, -ичēм *несвр. према проникнути.*

прони́цљив, -а, -о **а.** *који својом мишљу дубоко продире, који брзо и правилно схвата:* ~ посматрач друштва. **б.** *који оштро, живо запажа (о погледу, очима).* – Очи му беху сјајне и проницљиве.

прони́цљиво прил. *на проницљив начин.*

прони́цљивȍст, -ости ж *особина онога који је проницљив.*

проно́мен м лат. лингв. *заменица.*

прòноминàлан, -лна, -о *заменички:* ~ деклинација.

проно́сати, прòнōсām свр. *мало носати (нпр. дете).*

прòносити (се), прòносӣм (се) несвр. [гл. им. прòношēње с] *несвр. према прон(иј)ети (се).*

прȍнуклеāран, -рна, -о *који се залаже за изградњу нуклеарних електрана.*

прòњу́шити, прòњȕшӣм и **прȍњушити,** -ӣм свр. **а.** *мало њушити.* – Пас је прањушио унаоколо, а затим наставио да спава. **б.** *истражујући, распитујући се сазнати.* – Мислим да је инспектор прањушио нешто.

прȍњушкати, -ā̄м свр. *у дем. значењу: прањушити.*

прооргѝјати, -ā̄м свр. **1.** *провести неко време у оргијању.* **2.** (нешто) *потрошити (новац, накит, имовину и др.) оргијајући.*

пропàгāнда ж лат. **1.** *ширење идеја, информација или гласина у циљу помоћи или наношења штете особи, институцији или ствари за коју се неко залаже* **2. а.** *идеје, чињенице или об-*

тужбе које се намерно шире да би се поштомогао свој циљ или да би се нанела штета опоненту. **б.** *јавни наступ који има овакав ефекат.*

пропа̀га̄нднӣ, -ā, -ō **а.** *који се односи на пропаганду, који је у вези са пропагандом:* ~ филм, ~ брошура. **б.** *рекламни:* ~ програм.

пропа̀га̄тор м *онај који пропагира, шири, врши пропаганду.*

пропа̀га̄то̄рка ж *жена пропагатор.*

пропа̀га̄то̄рскӣ, -ā, -ō *који се односи на пропагаторе и на пропаганду.*

пропага́ција ж лат. *в. пропаганда.*

пропаги́рати, -а̀гӣра̄м свр. и несвр. *(почети) ширити, (из)вршити пропаганду.*

про̀падати, -а̄м *несвр. према пропасти.*

пропа̀дљив, -а, -о **1.** *склон пропадању, кварењу, нестајању:* ~ срећа. **2.** *кроз који се може пропасти:* ~ снег.

пропако̀стити се и **пропа̀костити се,** -а̀костӣм се свр. *постати пакостан, злобан, испакостити се.*

про̀палица ж (м) (мн. ж) **1.** *особа која је материјално пропала, која је неразумно, лакомислено остала без имовине.* **2.** *особа која је морално пропала, хуља, нитков.*

про̀паличкӣ, -ā, -ō *који се односи на пропалице, својствен пропалицама:* ~ тип.

про̀палӧст, -ости ж *својство, стање физичког или духовног пропадања.*

пропаме́тити се, -а̀мӗтӣм се свр. *постати паметнији, опаметити се.*

про̀пан, -а́на м хем. *гасовити угљоводоник* C_3H_8, *који се у течној смеси са бутаном употребљава као гориво у домаћинству, у радионицама и др.*

про̀пањ, -пња м **1.** *најбржи коњски трк, галоп.* **2.** *пропињање, издизање коња (или др. животиње) на задње ноге.*

про̀пао, -ала, -о (уп. пропасти) **а.** *који је осиромашио, изгубио имовину, материјално уништен, упропашћен.* **б.** *који је изгубио осећање части, поштења.* **в.** *који није био способан да оствари свој професионални, животни циљ:* ~ величина, ~ глумица.

пропаради́рати, -а̀дӣра̄м свр. *проћи, прошетати парадирајући, показујући се, кочоперећи се.* – Пропарадирао је селом у новом оделу.

про̀парак, -а̄рка м *уметак на ногавицама или на панталонама са стране.*

пропа́рати, прòпа̄ра̄м свр. **1.** *распарати, испарати; расећи, разрезати; подерати, поцепати.* **2.** *појавити се великим интензитетом, неочекивано, нагло и накратко (о светлости, јаком звуку и сл.).* – Небом је пропарала муња. ■ **~ се** *распарати се, подерати се.* • **~ земљу (њиву)** *узорати први пут ледину.* **~ уши некоме** *заглухнути некоме уши (јаким, продорним звуком или о јаком, продорном звуку).* – Продавац новина пропара ми уши. Глас продавчев пропара ми уши.

про̀парити, -ӣм свр. *изложити накратко, мало дејству паре или вреле воде.*

пропаси́рати, -а̀сӣра̄м свр. *протиснути кроз сито или гушћу цедиљку (какву храну), завршити пасирање (какве хране).*

про̀паст ж (инстр. -а̄шћу) **1. а.** *велика невоља, несрећа; потпуно уништење, нестанак; оно што изазива несрећу.* – Очекујемо неку велику пропаст. Људи гину, а за њихову пропаст свет неће да зна. Она је права женска пропаст. **б.** *материјални или морални пад, слом:* материјална ~ народа, морална ~ чиновника. **2.** *провалија, бездан, понор.* – С обе стране пута су страховите пропасти и стрмени. • **бацити (гурнути, повући, свалити) у пропаст** *упропастити, уништити.* **бити осуђен на пропаст** *морати пропасти.* **доћи (стићи) на ивицу (руб) пропасти** *доспети у велику невољу, у врло тешко стање, положај.* **наћи се (стајати) на ивици (на рубу) пропасти** *бити у невољи, у врло тешком стању, положају.* **срљати у пропаст** *улазити у опасне ситуације без обзира на последице.*

про̀пасти, -паднӗм (аор. про̀падох; р. пр. про̀пао, -ала; пр. пр. про̀па̄вши; трп. ø) свр. **1. а.** *пасти надоле, кроз ослонац, подлогу ломећи је својом тежином:* ~ кроз лед. **б.** *одвојити се, испасти из неког лежишта, оквира и сл.* **в.** *пострадати, упропастити се; нестати, ишчезнути.* – Земља нам је пропала. Многи су стари народи пропали. **2.** *престати бити употребљив (због старости, трошности); изгубити функцију, вредност.* – Кров је пропао. Чарапе су пропале. Око му је пропало. **3.** *омршавети, ослабити; постати исцрпљен, изнурен:* ~ од дијете; ~ од тешког живота. **4. а.** *изгубити имовину, осиромашити; банкротирати.* **б.** *изгубити осећање части, поштења, морално се срозати.* **в.** *доживети, претрпети неуспех.* – Представа је пропала већ на премијери. Пропао је на студијама. • **у земљу да пропаднем** *каже се да би се истакло осећање великог стида.* **као да је у земљу (у воду) пропао** *нагло је нестао, изгубио се.* **пиши пропало** *нема никакве наде (за реализовање нечега).*

про̀патити, -ӣм свр. **1.** *преживети, издржати велику патњу:* ~ због љубави. **2.** *намучити се, пострадати.* – Војска је много пропатила од пегавца.

пропе́вати, прòпӗва̄м јек. **пропијѐвати,** прòпијева̄м *несвр. према прòпӗвати.*

про̀певати јек. **про̀пјевати,** -а̄м свр. **1. а.** *почети певати (обично о ономе ко добар глас није певао);* фиг. *огласити се мелодично, милозвучно.* – Пропеваше звона. **б.** фиг. *испунити се радошћу.* – Сина ћу оженити и кућа ће ми пропевати. **в.** фиг. *почети радити, функционисати.* – Машине су пропевале. **2.** разг. *почети говорити истину, проговорити (под присилом, у истрази).*

пропедѐвтика (пропедеу̀тика) ж грч. *увод у науку (филозофију, логику и сл.):* филозофска ~.

пропедѐвтичкӣ (пропедеу̀тички), -ā, -ō *који се односи на пропедевтику (пропедеутику).*

пропѐлер, -е́ра м лат. *велики метални или дрвени вијак са два, три или четири крака чијим се окретањем покреће рад мотора, елиса:* бродски ~, авионски ~.

пропе́ло с црквен. *в. распеће;* уп. пропеће.

про̀пӗти, прòпнӗм (трп. про̀пӗт) свр. **1.** *попети, подићи увис.* **2. а.** ист. *причврстити на крст, распети (при извршењу казне).* **б.** *измучити, намучити.* ■ **~ се 1. а.** *заузети усправан, стојећи положај, исправити се, устати; попети се на прсте, истегнути се, издићи се.* **б.** *уздићи се на стражње ноге (о коњу и др. четвороножним животињама).* **2.** *добити у интензитету, појачати се (о снази, вољи).* – Сва његова преостала снага пропне се у њему.

пропе́ће с црквен. *в. распеће.*

пропѐћи (прòпећи), -ѐчӗм свр. *мало испећи, пропржити (неко јело, одн. састојке неког јела).*

пропеша́чити јек. **пропјеша́чити,** -ѐша̄чӣм свр. *проћи, превалити пешачећи.*

пропѝја̀нчити се, -ӣм се свр. *одати се пијанству, пијанчењу.*

пропи́јати (се), прòпијā̄м (се) *несвр. према пропити (се).*

пропијѐвати *в. пропӗва̄ти.*

пропију́кати, -ијӯчӗм и **пропију̀кати,** -ијӯчӗм свр. **а.** *почети пијукати.* **б.** *провести (неко време) пијучући.* – Оно пиле је цео дан пропијукало.

пропиле́је м мн. (пропиле́је ж мн.) грч. архит. *велико предворје или прилазни трем монументалне грађевине (према имену тремова који су у старој Атини водили према Акропољу).*

про̀пињати (се), -њӗм (се) *несвр. према пропети (се).*

пропи́рати, прòпӣра̄м (прòпирати, -рӗм) *несвр. према пропрати.*

пропири́вати, -ӣрӯјем *несвр. према пропирити.*

пропи́рити, -ӣм свр. **1. а.** *почети пирити, дувати (о ветру).* **б.** фиг. (кроз кога) *обузети, захватити (кога) (о неком осећању).* – Страхопоштовање према камену пропирило је кроз рударе као занос пред светињом. **2.** *дувајући појачати (ветру), распирити.*

про́пис и **про̀пис** м **1.** *начело, принцип, уредба за регулисање одређених поступака, одређеног поретка; наредба:* законски ~, гажење прописа; ~ о забрани уласка у фабрику. **2.** *савет, упутство.* – Прописе лекара треба поштовати. **3.** *опште норме о понашању, одевању и сл.* – Облачи се по пропису. **4.** *објашњење какве шифре, каквих знакова, кључ.* – Свака карта редовно садржи пропис или кључ сигнатуре.

про́писан и **про̀писан,** -сна, -о *који је по пропису, по уредби, по норми.*

про̀пи́са̄н, -а, -о **1.** *трп. од прописати.* **2.** *одређен, утврђен:* прописана правила понашања.

про́писни́к и **про̀писни́к** м *правилник, збирка прописа.*

про́писно и **про̀писно** прил. **1.** *у складу са прописом, по пропису.* – Такса је прописно плаћена. **2.** разг. *веома, јако, у великој мери:* ~ истући, бити ~ пијан.

пропи́тати, прòпӣтам свр. *проверити нечије знање, испитати:* ~ ученике. ■ ~ **се** *питајући дознати, распитати се.*

про̀пити, прòпијем (трп. пропи̏јен, -ѐна) свр. *потрошити на пиће:* ~ имање. ■ ~ **се** *почети пити, одати се пићу.*

пропити́вати (се), -и̏тујем (се) *несвр. према пропитати (се).*

пропитки́вати (се), -и̏ткујем (се) несвр. *у дем. значењу: пропитивати (се).*

пропи̏шати, -а̄м свр. у изр. ~ **крв** *претрпети велику неугодност, невољу.* ■ ~ **се** *почети много и често пишати, мокрити.*

пропи́штати, -тӣм свр. **1. а.** *почети пиштати, огласити се пиштећи; провести извесно време пиштећи.* – Пиле је пропиштало. Пиле је пропиштало цео дан. **б.** *вриснути, крикнути.* – Нељуди! – пропишта и излете на улицу. **в.** *разлећи се, зачути се (о писку, о реском звуку).* **2. а.** *произвести резак звук изливајући се, цурећи у млазевима.* – Пропиштали млазеви воде. **б.** *проквасити се, расквасити се од воде, велике влаге.* – Пропиштали путеви од кише. • **пропиштаће му (им) мајчино млеко** *чекају га (их) тешке муке, патње.*

про̀пје- *в. пропе-.*

про̀плакати, -ачем̄ свр. **а.** *пролити сузе, почети плакати (од бола, жалости, туге).* **б.** *провести (извесно време) плачући.* – Целу ноћ је проплакала. ■ ~ **се** *почети много, дуго плакати.* • **камен да проплаче (и камен би проплакао)** *каже се кад се жели истаћи велика жалост, несрећа.*

проплáкнути, прòплāкнēм свр. *мало плакнути, исплакнути.*

про̀пламса̄ј м **1.** *кратко, нагло издизање пламена, распламсај.* **2.** фиг. *нагло избијање каквог унутрашњег стања, расположења:* пропламсаји давно скривене жеље.

проплàмсати, -а̄м свр. **1.** *мало распламсати, пропирити:* ~ ватру. **2.** *почети се јаче испољавати, појавити се већим интензитетом (о осећању).* – Љубав је пропламсала.

проплàмтети јек. **проплàмтјети,** -тим свр. *в. пропламсати.*

пропламћи́вати, -лàмћујем *несвр. према пропламтети.*

про̀планак, -а̄нка м *невелика равна чистина, обично у средини шуме.*

про̀пла̄ндовати, -дујем̄ свр. *провести (извесно време) пландујући, не радећи, одмарајући се.*

проплéсати, прòплешем̄ свр. *провести извесно време плешући.*

проплѐсти (прòплести), -ѐтēм свр. *плетући уметнути, уплести:* ~ цвеће у косу. ■ ~ **се** *с муком се провући, проденути (кроз нешто).*

про̀пливати, -а̄м свр. **1.** *почети пливати (о ономе који дотад није пливао).* **2. а.** *проћи пливајући.* **б.** фиг. *проћи лагано се крећући.* – Двориште је веселије кад проплива ђаволаста Јованка.

про̀плитати, -ићем̄ *несвр. према проплести.*

проплòвити, прòпловӣм свр. *пловећи проћи.*

пропљу́вати, прòпљујем свр. *почети пљувати, избацивати на уста.* • ~ **крв** а) *почети пљувати крв (о оболелом од туберкулозе плућа).* б) *много се намучити, напатити.*

пропљу́штати, -ӣм свр. *почети пљуштати (о киши).*

про̀по̄ве̄д јек. **про̀повијед** ж **1.** *говор религиозно-поучног садржаја који свештеник држи у цркви, предика.* **2.** ир. *поучни говор, обично политичког садржаја.* • **очитати проповед (некоме)** разг. *изгрдити (некога).* ~ **у пустињи** *узалудан посао, савет и др.*

пропове́дало јек. **проповијѐдало** с и м ир. *онај који стално подучава, проповеда, лош или лажни проповедник.*

проповедао̀ница и **проповѐдаоница** јек. **проповједао̀ница** и **проповјѐдаоница** ж *место у цркви (обично уздигнуто) са кога се држе проповеди.*

пропове́дати, -о̀ве̄да̄м јек. **проповијѐдати,** -о̀виједа̄м несвр. **1.** *држати проповеди у цркви.* **2.** (нешто) **а.** *ширити одређену вероисповест излажући је, објашњавајући је слушаоцима.* **б.** фиг. *ширити неке идеје, неке назоре, обично са претераним одушевљењем, уверењем.*

про̀по̄ве̄дни јек. **про̀по̄вје̄дни,** -а̄, -о̄ *који се односи на проповеди.*

проповѐдни́к јек. **проповјѐдни́к,** -и́ка (прòповедни́к јек. прòповједни́к, -а) м **1.** *онај који држи проповеди; онај који шири одређену вероисповест.* **2.** *уверени, одушевљени присталица и борац за неке идеје, неко учење.*

пропо̀ведница јек. **пропо̀вједница** (прòповедница јек. прòповједница) ж **1.** *женска особа проповедник.* **2.** *в. проповедаоница.*

проповѐдни́чкӣ јек. **проповјѐдни́чкӣ** (прòповедни́чкӣ јек. прòповједни́чкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на проповеднике и проповеднице, својствен проповедницима и проповедницама:* ~ склоност.

проповедни́штво јек. **проповједни́штво** (прòповедни́штво јек. прòповједни́штво) с *проповедничко деловање; проповедничка склоност.*

пропози́ција ж лат. **1. а.** *предлог; намера, план; понуда.* **б.** *логичка претпоставка, суд, закључак.* **2.** мн. *скуп услова за неко такмичење, конкурс и сл.*

пропо̀јати, -јем̄ свр. арх. *почети појати;* уп. пропевати. • **друге су карте пропојале** *друге су прилике настале.*

пропони́рати, -о̀ни́ра̄м и **про̀пономовати,** -нујем̄ свр. и несвр. лат. *предложити, предлагати, (на)правити план.*

пропо̀рција и **пропо́рција** ж лат. *узајамна зависност и однос делова неке целине; склад, складност.*

пропорциона́ла ж **1.** *в. пропорционалност.* **2.** мат. *број који се у неком низу бројева налази у средини, између највећег и најмањег; средња вредност.*

про̀порциона̀лан, -лна, -о **а.** *који има складан однос делова, сразмеран.* **б.** *који се налази у одређеном односу према некој величини.* • **пропорционални изборни систем** *изборни систем по коме свака странка добија мандате сразмерно броју гласова.* **пропорционални порез** адм. *порез сразмеран заради.*

про̀порциона̀лно прил. *на пропорционалан начин, сразмерно.*

пропорциона́лно̄ст, -ости ж *особина, стање онога што је пропорционално, сразмерност; склад.*

пропорциò̀нисати, -ишем̄ (пропорциони́рати, -о̀ни́ра̄м) свр. и несвр. *поставити, постављати у пропорцију.*

пропоштѐнити се, -пò̄штенӣм се свр. *постати поштен, пристојан.*

про̀прати, -перем̄ (-пѐрем̄) свр. *брзо опрати (обично нешто мало, малу количину нечега).*

про̀пратити, -ӣм (трп. про̀праћен) свр. **1.** *отпратити, испратити до извесне границе, мало.* **2. а.** *вокално или инструментално подржати (оно што се солистички изводи).* **б.** *пратити, следити развој, ток нечега.* – Пропратио је генезу тога књижевног дела. **3.** *изразити свој однос према некоме, нечему (гестом, речима и сл.).* – Његов говор сви су пропратили с негодовањем.

про̀пратнӣ, -а̄, -о̄ **1.** *одређен као пратња:* ~ амбуланта. **2.** *који се јавља уз нешто, који природно прати одређени развој, неке догађаје и сл.:* ~ појава.

прòпраћати, -ā̄м *несвр. према* прòпратити.

пропра́шити, прòпрāшӣм свр. *истрести, исцрашити:* ~ капут.

пропре́тити, прòпрēтӣм јек. **пропријѐтити,** прòпријетӣм свр. *мало, благо запретити.*

прòпржити, -ӣм свр. **1.** *мало, кратко испржити.* **2.** *ватром, жаром оштетити, прогорети.*

пропри́чати, прòпрӣчāм свр. **1.** *почети причати.* **2.** *испричати; пронети, разгласити причајући.*

пропр̏скати, прòпр̄скāм свр. *почети ситно падати, прскати (о киши).*

пропр̀тити и **прòпртити,** -ӣм свр. *ртлећи, газећи (дубок снег) учинити проходним; ртлећи начинити (стазу):* ~ снег; ~ стазу. ■ ~ **се** *ртлећи проћи, пробити се.*

пропсо̀вати, прòпсујēм свр. *почети псовати.*

прòпузати, -ужēм и **пропу́зити,** -ӣм свр. *почети пузати, пузити.*

пропу̀лзија ж лат. физ. *сила потребна за покретање неког тела:* ~ ракете.

прòпуп м *мали, млад пупољак.*

пропу́пео, -ела, -о јек. **прпопу́пио,** -пјела, -ло (уп. пропупити) *који је пропупио, развио пупове:* иза пропулеих врбака.

пропу́пити, -ӣм (пропу̀пати, -āм) свр. **1.** *развити пупове, пупољке.* **2.** *почети се телесно развијати (о младој девојци, о њеним грудима).*

прòпуснӣ, -ā̄, -ō̄ *који се односи на пропуст, на пропуштање, који служи за пропуштање:* ~ канал, ~ отвор. • ~ **моћ** *способност пропуштања у јединици времена (каквог канала, отвора и др.).*

прòпусница и **про́пусница** ж *документ којим се даје право проласка, којим се пропушта неко или нешто.*

прòпуснӧст, -ости ж *особина, стање оног што је пропусно; порозност:* ~ кречњака.

прòпуст и **про́пуст** м **1.** *пролажење, пропуштање; право проласка: услови за пропуст кроз земљу.* **2.** *жлеб, канал, отвор за пропуштање атмосферске воде (којим се спречава скупљање воде на путу, железничкој прузи, каквом главном подручју и др.).* **3.** *оно што је омашком, из непажње, из незнања и сл. пропуштено, изостављено (нпр., при набрајању).*

пропу̀стити (прòпустити), прòпустӣм (трп. прòпуштен) свр. **1. а.** (некога, нешто) *допустити, омогућити (некоме, нечему) да прође.* – Стражар нас је пропустио у кућу. **б.** *уступити првенство пролаза (обично старијем, уваженом).* **в.** *омогућити (некоме) прелазак у виши разред или позитивну оцену на неком испиту (и поред недовољно испуњених услова за то).* **2. а.** *протерати, процедити:* ~ месо кроз машину, ~ сок кроз цедиљку. **б.** *немајући или изгубивши способност задржавања, спречавања пустити да нешто прође, да се пробије.* – Ова је хартија пропустила мастило. Чамац је пропустио воду. **в.** *не видети нешто, не учествовати у нечем:* ~ игру, ~ утакмицу. **3.** *изоставити омашком, из непажње.* – Пропустио је да каже најважније. • ~ **кроз зубе** *проговорити једва чујно, промрмљати.* ~ **кроз руке (шаке)** *испући, избити.* ~ **прилику (згоду)** *изгубити повољну могућност (за нешто).*

пропу̀стљив, -а, -о *који пропушта, порозан:* ~ земља, ~ тканина.

пропу̀стљивӧст, -ости ж *особина, стање оног што је пропустљиво.*

пропутова́ње с *пролазак кроз неко место, кроз неки предео, земљу и сл. у току путовања.*

пропутова̀ти, -у̀тујēм свр. **1.** *путујући обићи, проћи, упознати:* ~ цео свет. **2.** *путујући проћи кроз какво место, обично без задржавања.*

прòпух м *в. промаја.*

пропу́хати, прòпушēм (прòпухāм) свр. **1. а.** *духањем прочистити, продувати:* ~ цев. **б.** *проветрити, прозрачити:* ~ собу. **2. а.** *захватити, продувати (о ветру, о промаји).* – Продувао ме је ветар. **б.** *понети собом (о ветру).* – фиг. Ветар га је пропухао светом. **3.** *расцирити, продувати:* ~ ватру.

пропухи́вати, -у̀хујēм *несвр. према* пропухати.

пропу́хнути, прòпухнēм свр. *духнути, пропухати.*

пропуцкѐтати, -āм свр. *почети пуцкетати.*

прòпушити, -ӣм свр. *почети пушити.* ■ ~ **се** *одати се пушењу, постати пушач.*

пропу́штати, прòпуштāм *несвр. према* пропустити.

прòрада ж *обрада, разрада, проучавање.*

прора́дити, прòрāдӣм свр. **1.** *почети радити, почети функционисати.* – Сат је опет прорадио. **2.** *провести (извесно време) радећи, прерадити:* ~ цео дан. **3.** *обрадити, разрадити, проучити.* ■ ~ **се** *постати радан, вредан, привредници се.*

прорађи́вати (се), -а̀ђујēм (се) *несвр. према* прорадити (се).

прора́стати, прòрāстāм *несвр. према* прорасти.

прора́сти (прòрāсти), прора́стēм свр. **1. а.** *израсти, избити растући кроз нешто, између нечега.* **б.** (чиме) *покрити се, обрасти.* – Лице му је већ прорасло брадом. **2.** *избацити клицу, проклијати (о кромпиру, луку и др.).*

прòратнӣ, -ā̄, -ō̄ *који је за рат, који пропагира рат:* ~ говор, ~ литература.

прòратовати, -тујēм свр. **1.** *провести (извесно време) ратујући.* **2.** *ратујући упропастити, уништити.*

прòрачӯн м **1.** *унапред изведен рачун на основу свих предвидљивих околности;* уп. предрачун. **2.** *предвиђање, процена.* – Одлука је донесена с прорачуном на конкретну помоћ.

прорачуна́вати (се), -у̀навāм (се) *несвр. према* прорачунати (се).

прòрачунāн(-) *в.* прòрачунāт(-).

прòрачунāт, -а, -о **1.** *трп. од прорачунати.* **2.** *промишљен, срачунат на сопствену корист (о човеку или о поступцима).*

прорачӯнати, -āм свр. **1.** *унапред израчунати предвиђајући и узимајући у обзир све околности:* ~ све трошкове. **2.** *промислити, проценити.* – Он је у свом животу све прорачунао. ■ ~ **се** *средити рачуне међу собом, обрачунати се, разрачунати се.*

прòрачунāто прил. *на прорачунат начин, с прорачуном.*

прòрачунāтӧст, -ости ж *својство оног који је прорачунат, оног што је прорачунато.*

прорачӯнљив, -а, -о *који све прорачунава, склон прорачуну; који се може прорачунати:* ~ човек; ~ вредност.

прòрачӯнскӣ, -ā̄, -ō̄ *који се односи на прорачун:* ~ основа, ~ одбор, ~ расправа.

прорашћи́вати, -а̀шћујēм *несвр. према* прорасти.

прòрвати се, -вēм се свр. *рвући се, с муком доћи (до нечега), постићи (нешто).*

пòрђати, -āм свр. *прекрити се рђом, зарђати.*

про́ред м **1.** *слободан простор, размак између редова (лозе, усева и сл.).* **2.** штамп. **а.** *размак између редова у тексту.* **б.** *направа којом се одређује размак између редова.*

прòреда ж *проређивање усева (уклањањем, одстрањивањем једних ради бољег раста других).*

проре́дити, прòрēдӣм јек. **проријѐдити,** прòриједӣм (трп. прòрēђен јек. прòријеђен) свр. **а.** *учинити ретким или ређим, разредити:* ~ расад. **б.** *разредити смањујући густоћу, засићеност:* ~ раствор. **в.** *смањити, умањити (број, количину).* – Криза је проредила госте по кафанама. ■ ~ **се 1.** *постати редак или ређи (нпр. о коси).* **2.** *појављивати се ретко, у већим временским размацима.*

прòрēђено јек. **прòријеђено** прил. *у већим размацима, ретко.* – Налети ветра већ се јављају проређено.

пр̀орeђēнōст јек. **пр̀оријеђенōст,** -ости ж *својство, стање онога што је прорeђено.*

проређи́вати (се), -èђујēм (се) *несвр. према прореди̏ти (се).*

проре́жати, -жӣм свр. *почети режати; мало, кратко зарежати.*

про́рез и **пр̀орез** м **1. а.** *прорезано, засечено место, засек, зарез.* – Пушке се чисте металном шипком са прорезом у који се ставља крпица. **б.** *узани размак, отвор; пукотина.* **2.** *изрезано, просечено место на одећи (око врата на хаљини или блузи, на панталонама и др.).*

пр̀орезати, -ежēм свр. **1. а.** *режући начинити отвор (на нечему), исећи, изрезати.* **б.** *пресећи, исећи.* **2.** *проломити, запарати (о продорном звуку).* – Рафал прореза тишину.

прореза́вати, -èзујēм *несвр. према прорезати.*

пр̀ректор м лат. *ректоров помоћник, заменик.*

прорèћи (пр̀орећи), пр̀орекнēм (прорèчēм) свр. *предвидети, предсказати.*

прорешета́вати (се), -èтāвāм (се) *несвр. према прорешетати (се).*

прорешѐтати, -āм свр. **1.** *пропуштајући кроз решето очистити од страних примеса, отпадака;* уп. просејати. **2.** *избушити на више места, изрешетати.* **3.** експр. **а.** *проучити, обрадити, проради̏ти.* **б.** *подвргнути критици, оговарању, претрести:* ~ цео комплилук. ■ **~ се а.** *избушити се, изрешетати се; добити рупе, оштетити се на више места.* – Лишће се прорешетало од болести. **б.** *смањити се, проредити се.* – Јанковићи се прорешетали, свели на половину.

прори́бати, пр̀орӣбāм свр. **1.** *мало изрибати, протрљати.* **2.** *рибајући оштетити, пробушити.*

прорије- *в. проре-.*

прори́цати, пр̀орӣчēм *несвр. према прорећи.*

прорӣшкати, -āм свр. *ришкајући, ријући направити рупу (о свињи).*

прорје̏ђ- *в. прорeђ-.*

пр̀оров м *оно што је проровано, тунел; јарак, канал.*

пр̀оровати, пр̀орујēм свр. *ријући пробити, продупсти.*

пророга́ција ж лат. правн. *одлагање, продужење каквог рока.*

про́рок м **1.** *онај који предвиђа, прориче (будућност, судбину).* **2.** *предсказивач будућих догађаја и тумач божје воље (у многим религијама).* **3.** (Пророк) *оснивач исламске вероисповести, Мухамед.* • **нико није ~ у својој земљи** *нико није признат међу својима.*

про́роковати, -ујēм свр. и несвр. *предвидети, предвиђати, предсказ(ив)ати; објавити, објављивати пророчанство.*

пр̀ороптати, пр̀оропћēм свр. *почети роптати, пропунђати.*

пророчàнскӣ, -ā, -ō *који се односи на пророке и пророчанство:* ~ дух, ~ одговор, ~ савет.

пророчàнски прил. *као пророк, пророкујући.* – Наш дух пророчански слути.

пророчàнство и **пророчáнство** с **а.** *предвиђање, предсказање, прорицање.* **б.** *оно што је предвиђено, предсказано.*

про́рочица ж *женска особа пророк.*

про́рочӣшнӣ и **про́рочишнӣ,** -ā, -ō *који се односи на пророчиште.*

про́рочӣште с ист. *античко светилиште на којем су свештеници објављивали вољу богова и давали савете.*

про́рочкӣ, -ā, -ō *који се односи на пророке, својствен пророцима.*

про́рочки прил. *као пророк, попут пророка.*

про́роштво с *в. пророчанство.*

прору̀жнети (се) јек. **прору̀жњети (се),** -ужнēм (се) свр. непрел. *постати ружан.* – Остарила сам и проружнела. Она се проружнела.

прору́жнити, пр̀орȕжнӣм свр. прел. *учинити ружним.* – Волела бих те и да те црне богиње проружне.

прору̀кāвље с *вез на горњем делу рукава мушке кошуље у народној ношњи.*

пр̀орушити се, -ӣм се свр. *срушити се, обрушити се.* – Проруши се олтар и читаво небо поче горети.

просањáрити, -àњāрӣм свр. **1.** *провести (извесно време) сањарећи, машта̏јући.* **2.** *дочарати у мислима, доживети сањарећи.* – Просањарио је малочас већу зараду.

просáњати, пр̀осāњāм свр. **1.** *провести (извесно време) сањајући.* **2.** *видети, доживети сањајући.*

пр̀осаст, -а, -о *који је као просо, сличан просу:* ~ осип.

пр̀осац, -сца м (ген. мн. просáцā) *онај који проси девојку себи за жену; онај који проси девојку у име младожење.* • **ићи (доћи) у просце** *ићи (доћи) у девојачку кућу и (за)просити девојку.*

пр̀осачкӣ, -ā, -ō *који се односи на просце.*

пр̀освежити јек. **пр̀освјежити,** -ӣм свр. *учинити свежијим, провентрити (собу, постељу и сл.).*

просве́стити, пр̀освēстӣм јек. **просвијѐстити,** пр̀освијестӣм свр. *учинити свесним, осветити, опаметити.*

пр̀освета јек. **пр̀освјета** ж *организовано ширење образовања и културе; образованост, просвећеност.*

просвѐтāр јек. **просвјѐтāр,** -а́ра м **1.** (обично у мн.) *просветни радник, радник у просвети (пре свега наставник).* **2.** *особа задужена за образовање чланова одређене организације, покрета и сл.*

просвѐтāрскӣ јек. **просвјѐтāрскӣ,** -ā, -ō *који се односи на просветаре:* ~ рад.

просвѐтилац јек. **просвјѐтилац,** -иоца м *в. просветитељ (1).*

просвѐтилачкӣ јек. **просвјѐтилачкӣ,** -ā, -ō *који се односи на просветиоце.*

просвѐтитељ јек. **просвјѐтитељ** м **1.** *онај који просвећује, који шири просвећеност.* **2.** *присталица, следбеник просветитељства (2).*

просвѐтитељка јек. **просвјѐтитељка** (просветитељица јек. просвјетитељица) ж *женска особа просветитељ (1).*

просвѐтитељскӣ јек. **просвјѐтитељскӣ,** -ā, -ō *који се односи на просветитеље и просветитељство:* ~ рад, ~ покрет.

просвѐтитељство јек. **просвјѐтитељство** с **1.** *просветитељски рад, просвећивање.* **2.** ист. *филозофски, културни и друштвени покрет у Европи у XVIII веку који се темељи на идеји здравога разума и народног образовања, просвећеност.*

просве́тити, пр̀освētӣм јек. **просвијѐтити,** пр̀освијетӣм свр. *подићи на виши ступањ образованости и културе, просветно уздићи.*

просве́тлити, пр̀освētлӣм јек. **просвијѐтлити,** пр̀освијетлӣм свр. **1. а.** *учинити светлим, светлијим.* **б.** *просветити.* **2. а.** *постати светао, светлији.* **б.** експр. *постати бољи, побољшати се (о приликама, условима и сл.).* – Нека и код тебе просветли, нека имаш жену и паре. • **просветлити памет (ум) (некоме)** *умудрити, опаметити (некога).*

просветљáвати јек. **просвјетљáвати,** -èтљāвāм *несвр. према просветлити.*

пр̀освētљенōст јек. **пр̀освијетљенōст,** -ости ж *особина, стање онога који је просветљен, онога што је просветљено; просвећеност.*

пр̀осветнӣ јек. **пр̀освјетнӣ,** -ā, -ō **1.** *који се односи на просвету.* **2.** *који служи за просвећивање, просветитељски:* ~ литература.

пр̀освēћен јек. **пр̀освијећен,** -а, -о **1.** *трп. од просветити.* **2.** *који поседује високи степен културе и образовања; који се истиче раширеношћу културе и образовања:* ~ човек, ~ земља. • **просвећени апсолутизам** ист. *облик монархистичке владавине заснован на идејама просветитељства (2).*

прòсвећеност јек. **прòсвијећеност,** -ости ж *особина онога који је просвећен, онога што је просвећено.*

просвешћи́вати јек. **просвјешћи́вати,** -èшћујēм *несвр. према просветити.*

просвије- *в. просве-.*

просви́рати, прòсвӣрām свр. разг. **1.** *свирајући, фијучући пролетети (о метку).* – Метак просвира изнад наших глава. **2.** *пробити, пробушити (о метку).* – Метак му је просвирао чело.

просвје- *в. просве-.*

просврдла́вати, -ђдлāвāм *несвр. према просврдлати.*

просврдлати, -ām свр. **1.** *свρдлајући пробушити, пробити:* ~ даску. **2.** експр. *прострелити (очима, погледом).*

прòсев јек. **прòсјев** м *одсев, одсјај, блесак:* први ~ зоре. фиг. У очима јој спазих просев душе.

просе́вати, прòсēвām јек. **просијèвати,** прòсијевām *несвр. према прос(и)јати, просинути.*

прòсēд (прòсед) јек. **прòсијед** (прòсјед), -а, -о *мало, понешто сед (о коси, о човеку).*

просèдē, -èа м фр. *поступак, процедура.*

просѐдети јек. **просјѐдјети** (просјèдити), -дӣм свр. **1. а.** *провести (извесно време) седећи, преседети:* ~ целу ноћ. **б.** *провести, проборавити (извесно време) издржавајући казну у затвору.* **2.** *почети седети (о малом детету, о беби).*

просе́дети јек. **просијѐдјети,** -дӣм свр. *постати просед.*

прòсēдōст (прòседōст) јек. **прòсиједōст** (прòсједōст), -ости ж *стање, особина онога који је просед, онога што је проседо.*

просејáвати, -èјāвām јек. **просијáвати,** -ијāвām *несвр. према просејати.*

прòсејати јек. **прòсијати,** -јēм свр. **1.** *пропустивши кроз сито ослободити страних примеса, отпадака;* уп. прорешетати. **2.** експр. *подврћи строгој критици, оцени.* – Много судова, мишљења, схватања треба критички да се просеје.

прòсēк јек. **прòсијек** м *столарска алатка за просецање рупа.*

прòсек јек. **прòсјек** м **1. а.** *просечено место, прорез.* **б.** *уска удолина са стрмим странама, проселина, усек.* **2.** *средња вредност између две вредности или између више вредности, величина.* • **испод просека** *испод нормале, испод норме.* **у просеку** *просечно.*

прòсека јек. **прòсјека** ж *уски појас очишћен од растиња (у шуми, њиви, живици и др.).*

прòсеком јек. **прòсјеком** прил. *у просеку, просечно.*

прòсектор м лат. мед. *онај који ради у просектури, на сецирању лешева.*

просекту́ра ж лат. мед. *институција у којој се врши сецирање лешева (обично у оквиру болница и клиника).*

прòселина јек. **прòсјелина** ж *место где је земља просела, улегла, раселина.*

прòсеминā́р, -а и **просемѝнāр,** -а́ра м лат. *припремни семинар.*

прòсен, -а, -о **1.** (одр.) *који се односи на просо, који је од проса:* ~ зрно, ~ њива, ~ кашика. **2.** *који је као просо, сличан просу.*

прòсенити јек. **прòсјенити,** -ӣм свр. **1.** *покрити сенком, осенчити.* **2.** *похабати се, истањити се, проредити се од дуге употребе (о тканини, о одећи).*

просѐница ж **1.** *хлеб, погача или колач од проса.* **2.** бот. *биљка из пор. лепирњача,* Trigonella foenum graecum.

просѐњак, -а́ка м **1.** *в. просеница (1).* **2.** бот. *врста јестиве љуљиве,* Hyndum repandum.

прòсећи, -сéчēм јек. **прòсјећи,** -сијечēм свр. **1. а.** *секући начинити отвор, рез (на нечему), прорезати.* **б.** *секући дрвеће и сл. растиње, уклањајући земљу, камење и др. начинити, пробити (пут, улицу и сл.).* **2. а.** *пресећи, расећи; раздвојити.* **б.** *наглo прекинути:* ~ дружење. **3.** *наглo се појавити, синути (о мисли, идеји).* – Просече му мозгом та мисао.

просе́цати, прòсēцām јек. **просијèцати,** прòсијецām *несвр. према просећи.*

прòсечан јек. **прòсјечан,** -чна, -о *средњи по својим својствима; обичан:* ~ температура, ~ човек.

прòсечно јек. **прòсјечно** прил. *у просеку; обично.*

прòсечнōст јек. **прòсјечнōст,** -ости ж *својство, стање онога који је просечан, онога што је просечно.*

прòсидба ж *чин прошења девојке, прошевина, прошња.*

прòсидбенӣ, -ā, -ō *који се односи на просидбу:* ~ обичај.

просија- *в. просеја-.*

просијати, -ām свр. **1.** *почети сијати, заблистати, просјати.* – Сунце је опет просијало. **2.** *обасјати светлом, осветлити.* ■ ~ **се** *в. просијати (1).*

просије- *в. просе-.*

просиктати, прòсикћēм свр. **1.** *почети сиктати, засиктати (о змији).* **2.** експр. *проговорити љутито, бесно.*

прòсилац, -иоца м (ген. мн. -илāцā) *в. просац.*

прòсилачкӣ, -ā, -ō *који се односи на просиоца, на просиоце.*

просилогѝзам, -зма м лат. лог. *силогизам који као премиса претходи силогизму, закључку.*

прòсинац, -инца м рег. *в. децембар.*

прòсиначкӣ, -ā, -ō рег. *в. децембарски.*

проси́нути, прòсинēм свр. *в. просијати.*

прòсиочев, -а, -о *који припада просиоцу.*

прòсипати (се), -ām (се) *несвр. према просути (се).* • ~ **памет** ир. *мудровати, правити се паметан.*

прòсипина ж *оно што се просуло, измрвило.* – На столу хрпе остатака хране, мрвица, просипина.

прòсити, прòсӣм несвр. **1.** *тражити као милостињу; живети тражећи милостињу, живети од милостиње.* **2.** (девојку, девојчину руку) *обраћајући се девојци или њеној родбини нудити брак, тражити за жену (за себе или кога другог).* **3. а.** *на леп начин, лепим речима тражити, молити.* **б.** *учтиво захтевати:* просим(о) да се не пуши.

прòсица ж мед. *врста грознице* febris miliarius.

просја́вати (се), прòсјāвām (се) *несвр. према просјати (се).*

прòсјāj м *одсјај, одблесак.* – фиг. Очи са љубичастим дијамантским просјајем.

прòсјāк м **1.** *онај који проси, који живи од милостиње.* **2.** експр. *веома сиромашан човек, бедник.* – Немамо више ништа, просјаци смо.

просјàкиња ж *женска особа просјак.*

прòсјати (се), -ām (се) свр. *в. просијати (се).*

просја́че, -ета с (мн. ø; зб. им. прòсјачā̀д ж) *дете просјак.*

просјàчевина ж *оно што се добије просјачењем.*

просјàчина ж (м) (мн. ж) *аум. и пеј. од просјак.*

просја́чити, прòсјāчӣм несвр. [гл. им. просја́чēње с] **1.** *в. просити (1).* **2.** експр. *упорно, наметљиво тражити.* – Лукрецију, узе младић дршћућим гласом просјачити, опрости ми.

просјàчица ж *в. просјакиња.*

прòсјāчки и **прòсјāчкӣ,** -ā, -ō **1.** *који се односи на просјака, на просјаке.* **2.** *који одаје сиромаштво, беду:* ~ кућа, ~ двориште. • **довести до просјачког штапа (бацити на просјачки штап)** *материјално, финансијски упропастити.* **доћи до просјачког штапа (спасти на просјачки штап)** *материјално пропасти, остати без ичега.*

прòсјāчки и **прòсјāчкӣ** прил. *на просјачки начин, као просјак:* ~ живот арити.

просја́штво с *живот просјака; просјачење.*

прòсје- *в. прòсе-.*

проскáкати се, прòскáчēм се свр. *прòвести нéко врéме скáчући.* – Нека се деца проскачу, боље ће јести.

проскакýтати (се), -áкућēм (-ýтāм) (се) свр. *прòћи скакућући.*

проскúтати, прòскúтāм (прòскúћēм) свр. *прòвести нéко врéме скитајући.* – Цело лето је проскитао по шуми. ■ **~ се** *пòчети скитати, удáрити у скитњу; пòстати скитница, нерадник.* – Чим почне распуст, ми се проскитамо. Сасвим се пропио и проскитао.

проскомúдија ж грч. црквена. **а.** *дéо литýрије у прáвослáвној цркви кад свештéник прúпрема хлéб и вино за прúчешће.* **б.** *дéо олтáра у кóме се прúпрема хлéб и вино за прúчешће.*

прòскрибовати, -бујēм свр. и несвр. лат. **а.** *пòпис(ив)ати нéподобне, óпасне пò рéжим; стáвити, стáвљати ван зáкона.* **б.** *јáвно жúгосати, бójкотовати.*

проскрúпција ж лат. **1.** ист. *у стáроме Риму, спúсак особа из пóлитичких разлóга осуђених на смрт, прогóнство или конфискацију имовине.* **2.** *стáвљање ван зáкона; јáвно жúгосање, бójкотовање.*

прòскрипциóнӣ, -ā, -ō *кóји се óдноси на прòскрипцију.*

прòскура ж грч. црквена. *в. прòсфора.*

прòскурица ж *дем. од прòскура.*

проскýрњāк, -áка м црквени *пèчат кójим се на умешену прòскуру, прòсфору утúскују слова и другúзнаци.*

прòслава ж **1.** *свéчано слављење (прáзника, догађаја, гòдишњице и др.), свéтковина.* **2.** *чáст, слáва (као пòвод за свéтковину, за здрáвицу и сл.).* – Дижите чаше у прославу наше слављенице.

прòславити, -ӣм (трп. прòслављен) свр. **1.** *прòвести свéткујући, слáвећи (прáзник, догађај, гòдишњицу и др.):* ~ божићне празнике, ~ рођендан. **2.** *учúнити слáвним, пòзнатим.* – Тај проналазак га је прославио. ■ **~ се 1.** *пòстати слáван, пòзнат.* **2.** ир. *пòстати пòзнат пò нéкој лóшој óсобини, изúћи на лош глас.*

прòслављати (се), -āм (се) *несвр. прéма прослáвити (се).*

прослàвљāч, -áча м *онај кóји прòноси нечију слáву, успéх.* – Гуслари су прослављачи народне снаге.

прослéдити, прòслēдӣм јек. **прослијèдити,** прòслиједӣм свр. **1.** адм. *отпрáвити, пòслати без задржавања:* распис ~ даље. **2. а.** *следећи, пратећи пòћи; прòдужити у зáпочетом прáвцу.* **б.** *настáвити зáпочет гòвор.*

прослеђúвати јек. **прослèђивати,** -èђујēм *несвр. прéма прòследити.*

прослòвити, -ӣм свр. *изустúти, прогòворити.*

прòснӣ, -ā, -ō *в. прòсидбени.* • **~ дан(и)** 1) *дан(и) када се óпраштају грéхови, увреде, óбично прéд пóчетак великóг пòста.* 2) *дан(и) мóлитава и литúја за штò бољи усев (уочи Спасовдана).*

прòснúвати, прòснúвāм *несвр. прéма прòснити.*

прòснити, -ӣм свр. *в. прòсањати.*

прòсо и **прòсо** с (мн. ø) бот. и агр. *бúљка ситнозрнастóг плóда кóји се употрéбљава као стóчна и људска храна,* Panicum miliaceum.

проспáвати, прòспāвāм свр. **а.** *прòвести извéсно врéме спáвајући.* **б.** *прòводећи врéме у нерáду прòпустити, занемáрити (нешто важно, кóрисно).* – Проспавао је и ову прилику.

прòспект (прòспекат), -кта м лат. **1.** *штáмпана рéклама с пòтребним пòдацима (о каквој робе, о туристичком месту и др.).* **2.** *плáн нéког пòдухвата, прójекат, нацрт.* **3.** поз. *насликáно висéће плáтно у пòзадини пòзорнице као прòдужетак кулиса.* **3.** *велика, широка улица (обично као дéо назива тáквих улица у руском језику).*

прòспектúван, -вна, -о *спòсобан да прéдвиђа, далекóвидан;* уп. проспект (2).

проспери́рати, -èрӣрāм свр. и несвр. лат. *пòвољно се разви(ја)ти, (уз)напредовати, успе(ва)ти.*

проспèритēт, -éта м *развúтак, напредак:* материјални ~, привредни ~.

проспèритēтан и **прòсперитēтан,** -тна, -о *кóји се пòвољно развија, напредан, успéшан:* ~ посао.

прòст, -а, -о (комп. прòстијӣ) **1. а.** *кóји ни је слóжен, једноставан пò састáву, склóпу:* ~ састав, ~ машина. **б.** *лáко схвáтљив, разумљив:* ~ питање, ~ одговор. **в.** *óбичан, свакидашњи:* ~ случај, ~ лаж. **2. а.** *непосредан, прúродан, прòстодушан:* ~ душа, ~ природа. **б.** *óграничен, прúлулӣ.* **3.** *кóји је без пòсебних детаља, без украсних елемената; кóји ни је скуп, јéфтин:* ~ ковчег; ~ одећа. **4.** *невáспитан, неуљудан, неучтив.* **5. а.** *слóбодан, прáзан, óтворен (о пýту, друму и сл.).* **б.** (од нечега) *незáвисан, ослобођен:* ~ од предрасуда. • **бити на прóстој нози** *бити прúштен из затвора, бити на слóбоди.* **~ брòј** мат. *брòј кóји је дељив самò јединицом и самим сóбом.* **~ глагóлски óблик** лингв. *глагóлски óблик твóрен од óснове и настáвака (нпр. прéзент).* **~ гòдина** астр. *гòдина кóја има 365 дана.* **~ рèч** лингв. *óснова, неизведена, немотивисана рèч.* **~ рèченица** лингв. *рèченица кóја садржи самò један прéдикат.* **прòста му душа! нека му је прòсто** *нека му бóг óпрости, нека му је све óпроштено.* **прóсте вéжбе** спорт. *вéжбе кóје се изводе без спрáва.* **прóстим óком (видети)** *без наочара, без лупе и сл. (видети).*

прòстàјати, -стòјӣм свр. *прòвести стóјећи (извéсно врéме):* ~ читав сат.

прòстāк, -áка м (вок. прòстāче) **а.** *прòст, невáспитан, неучтив човек.* **б.** *прúпрост, необразован човек.*

прòстàкиња ж *в. прòстакуша.*

прòстàклук м *прòсто, неуљудно, неучтиво пóнашање; прòстачки пòступак.*

прòстàкуша ж *прòста, невáспитана жена, прòстакиња.*

прòстàта ж грч. анат. *мушка пóлна жлезда кóја се налази испред ректýма, између бешике и мéћице.*

простатúтис и **простатúтис** м мед. *запаљење прòстате:* ~ акутни, ~ хронични.

прòстàчина ж (м) (мн. ж) **1.** *ауӣм. и пеј. од прòстак.* **2.** зб. *прòст нарóд, необразован свет.* – Полиција растерује пијану простачину.

прòстāчкӣ, -ā, -ō *кóји се óдноси на прòстаке, свójствен прòстацима:* ~ поступак, ~ понашање, ~ тон.

прòстāчки прил. *на прòстачки начин, невáспитано, грубо.*

простáштво с *прòстачко пóнашање, прòстаклук.*

прòстèњати, прòстењēм свр. **1.** *прогóворити стењући, јечећи.* **2.** *стењући прòвести (извéсно врéме):* ~ целу ноћ.

простерни́рати, -èрнӣрāм свр. и несвр. лат. *клањајући се, пóнизно, снисходљиво изрáзити, изражавати дивљење, пóштовање.*

прòстил м грч. архит. *прочеље античкóг храма са стýбовима на прéдњој стрáни; трем прéд храмом са стýбовима на прéдњој стрáни.*

прòстирак, -ӣрка м *в. прòстирка.*

прòстирати (се), -рēм (се) *несвр. прéма прòстрети (се).*

прòстирāч, -áча м *ћилим, стóљњак, чаршав и сл. прèдмет кóји се прòстире на пòд, стò, крéвет и др.;* уп. простирка.

прòстӣрка ж (дат. -рци; ген. мн. -ркӣ) *све óно штò служи за прòстирање прéко нечега (стóљњаци, чаршави, ћилими, пòкров и др.).*

прòстити, прòстӣм и прòстӣм свр. **а.** (нешто) *не узéти за грéшку, као грéх, прéћи (прéко нечега), óпростити (нешто):* ~ дуг. **б.** (некога, некоме) *ослободити кривице, одговорности, óпростити (некоме).* – Прости ме (ми), ако можеш. ■ **~ се** *óпростити се, растáти се.* • **бог да му душу прости! бог да га (да му) прости!** нар. *каже се прú спòмињању пòкојниковог имена, у вези са каквим његóвим пòступком, делом и сл.* **боже ми (ме) прости, бог да прости** *каже се као óправдање за óно штò ће се рећи или óно штò је речено.* **прости(те), да простиш, да простите** *каже се као*

оправдање за какву изговорену неприличну или вулгарну реч. **прости(те) на којој сте** *каже се као извињење за прекидање у речи.*

проститу́исати, -ишем̄ (проституи́рати, -у̏рам̄) свр. и несвр. **1.** *навести, наводити на блудништво, на проституцију.* **2.** *(о)срамотити, (о)бешчастити, (о)скрнавити.* – Политика проституише све идеале. ■ **~ се 1.** *ода(ва)ти се проституцији, (про)курвати се.* **2.** *(о)срамотити се, (о)бешчастити се.* – Аристократија се проституисала комиком плебејског брака.

проститу́тка (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) ж **1.** *она која се бави проституцијом, блудница, курва.* **2.** разг. *подмитљива, превртљива, непринципијелна особа.*

проститу́тскӣ, -ā, -ē *који се односи на проститутке и проституцију:* ~ морал.

проститу́ција ж лат. **1.** *продаја свога тела као занимање, као извор прихода.* **2.** *подмитљивост, превртљивост, непринципијелност.*

про̀сто прил. **1. а.** *на прост начин, једноставно.* – Ови се колачи праве веома просто. **б.** *схватљиво, разумљиво; отворено, без увијања.* – Треба говорити просто да сви разумеју. **в.** *обично, свакидашње; јефтино:* ~ се облачити. **2.** *неучтиво, неуљудно, простачки:* ~ се понашати. **3.** *по својој вољи, слободно.* – Просто му је радити шта хоће. **4.** (често у споју: **просто-напросто**) *у служби речце за истицање: доиста, једноставно.* – Он је просто луд.

простòдушан, -шна, -о *искрен, отворен; који одражава такве особине:* ~ човек; ~ лице, ~ поступак.

простòдушнӣк м *простодушан човек.*

простòдушно прил. *на простодушан начин, искрено, отворено.*

простòдушнӧст, -ости ж (инстр. -ошћу) *својство онога који је простодушан, онога што је простодушно.*

простòлапан, -пна, -о бот. *који је са простим, слободним лаповима (о чашици):* супр. сулапна чашица.

простолàтичан, -чна, -о бот. *који је са простим, слободним латицама (о круници, о венчићу);* супр. сулатична круница.

простолàтичница ж бот. *биљка са простолатичним цветовима.*

простонáродан, -дна, -о *који се односи на прост народ, на ђук, својствен простом народу, народски, ђучки:* ~ говор.

прóстор и **прòстор** м **1. а.** *неограничена протегнутост у свим правцима и димензијама; део Земљине површине различите величине:* ~ од неба до земље, европски ~. **б.** *ограничени део површине намењен за смештај нечега:* изложбени ~, магацински ~. **2.** фил. *један од општих оквира постојања материје, енергије.* **3. а.** *оквир у коме се одвија каква делатност:* југословенски информативни ~. **б.** *подручје неке делатности.* – У песничким просторима логичар је туђинац. **в.** *временско раздобље.* – Тај простор мога живота стоји ми увек у памети. • **борбени ~** спорт. *простор одређен за борбу (у различитим борилачким вештинама).* **брисани ~** вој. *простор у правцу гађања у коме се ђутања зрна не издиже изнад циља.* **ваздушни (зрачни) ~** правн. *простор над копненом и воденом облашћу какве државе као део њене територије.* **казнени ~** спорт. *део игралишта пред ђред голом, у којем сваки прекршај повлачи строгу казну.*

прóсторан и **прòсторан,** -рна, -о **1.** *који има довољно простора, простран:* ~ радионица. **2.** (одр.) *који се односи на простор, који се остварује у простору:* ~ планирање, ~ уметности.

простòрија ж **1. а.** *преградама, зидовима издвојени део унутрашњости какве грађевине, зграде намењен за становање или др. људске потребе:* стан са три просторије, пословне просторије. **б.** *грађевина посебне намене (као сабиралиште воде, какво спремиште и сл.):* ~ за сабирање и чување воде. **2.** *простор; пространство.* – Са страхом сам помишљао на велике просторије које сада заузима непријатељ.

простòријица ж *дем. од просторија.*

прòстӧрје с зб. *велики простор, велико пространство:* ~ свемира.

прóсторнӣ и **прòсторнӣ,** -ā, -ō *в. просторан (2).* • **~ метар (сантиметар** и сл.) *кубни метар (сантиметар и сл.).*

прóсторнӧст и **прòсторнӧст,** -ости ж *својство онога што је просторно, што заузима неки простор; пространство.*

простòрчић м *дем. и ир. од простор.* – Гробље је било запуштен и прљав просторчић.

простоср̀дачан, -чна, -о *срдачан на прост, једноставан, природан начин, простодушан; који одаје такве особине:* ~ човек; ~ поступак.

простоср̀дачно прил. *на простосрдачан начин, простодушно:* опходити се ~, смејати се ~.

простоср̀дачнӧст, -ости ж *својство онога који је простосрдачан, простодушност.*

простòта ж **1. а.** *својство онога који је прост, једноставан, онога што је просто, једноставно, једноставност, природност.* – Допадала му се простота тих људи и простота њиховог живљења. **б.** *разумљивост, схватљивост:* ~ Фројдових тумачења. **2.** *неуљудност, неучтивост; неуљудан, неучтив поступак, говор и сл., простаклук.* – Нервирала га је његова простота; увек би учинио какву простоту. **3.** *необразованост; необразован свет, народ.* • **опсенити простоту** разг. *празним ученим речима и фразама очарати, заварати оне који су необразовани.*

прòстран, -а, -о **1. а.** *који заузима велики простор; веома велики, огроман:* ~ поље, ~ природа, фиг. ~ душа. **б.** *већи од уобичајеног, потребног:* ~ кабаница, простране чизме, ~ кућа. **в.** *дугачак по трајању, дуготрајан:* ~ дан. **2.** *свестран, свеобухватан:* ~ знање. **3.** *узвишен, племенит:* ~ душа. • **бити простране руке** *бити дарежљив.*

прòстрано прил. *нашироко, опширно (говорити, причати).*

простра́нство и **прострàнство** с *велики, неизмеран простор.*

простра́ција ж лат. мед. *губитак снаге, крајња изнемоглост, клонулост.*

прòстрел м **1.** вет. и мед. *заразна болест домаћих животиња (говеда, оваца и коња), а често и човека, коју изазива* Bacillus anthracis, *бедреница, антракс.* **2.** бот. *биљка* Gentiana cruciata *из ф.* Gentianaceae *која се користи у лечењу истоимене заразне болести.*

простре́лити, прòстрēлӣм јек. **простријѐлити,** прòстријелӣм свр. *погодити, устрелити (стрелом или ђушчаним метком).* • **~ очима (погледом)** *оштро, продорно, љутито погледати.*

прòстрēлнӣ, -ā, -ō *задобијен од метка (о рани, повреди):* ~ рана.

простреља́вати, -ѐљујēм *несвр. према прострелити.*

прòстрēти јек. **прòстријети,** прòстрēм (аор. прòстрēх јек. прòстријех; р. пр. прòстро, -рла; трп. прòстрт (прострвен); пр. пр. прòстрēвши јек. прòстријевши) свр. **1. а.** *раширити, разастрети (оно што је било смотано, увијено и сл.):* ~ тепих, ~ столњак. **б.** *припремити (постељу, лежај) за спавање (прекривајући чаршавима и др. постељином):* ~ (лежај), ~ (кревет). **в.** *припремити (сто), поставити (застирући га столњаком, стављајући прибор за јело).* – Чим би ушли код ње, она би простирала сто. **2.** експр. **а.** *положити, ставити.* – Жандарми мртва хајдука простреше по земљи. **б.** *оборити, срушити; убити.* ■ **~ се 1.** *раширити се, разастрети се заузимајући какав простор.* – Магла се прострла по долини. **2.** експр. **а.** *лећи опруживши се, протегнувши се.* **б.** *пасти, срушити се.* – Погоди га метак, он се простре не пустивши ни гласа. • **како ко простре, онако ће и спавати (како простреш, онако ћеш и лећи)** *како ко ради, онако ће му и бити.*

простри̏је- *в. простре-.*

прòстрти (се), прòстрēм (се) (аор. прòстрх; р. пр. прòстро, -рла; трп. прòстрт (прострвен); пр. пр. прòстрвши) свр. *в. прострети (се).*

простру́јати (простру́јити), -јӣм свр. **1. а.** *заструјати, пропирити (о ветру, ваздуху).* **б.** *пројурити, пролетети.* **в.** *брзо се проширити, разнети се (о каквој вести).* **2.** (телом, кроз тело,

кроз главу) *наћи прочи, пролетети (о каквом осећању, о каквој мисли и сл.).*

простуди́рати, -ӯдӣра̄м свр. *испитати, проучити.*

про̀сӯв, -а, -о *помало сув, готово сув;* уп. просух.

просу̀дитељ м *онај који просуђује, онај који доноси какав суд, просуђивач.*

просу́дити, про̀сӯдӣм свр. *донети суд (о нечему, некоме), проценити.*

просуђи́вати, -ӯђујем *несвр. према просудити.*

просуђи̏ва̄ч, -а́ча м *в. просудитељ.*

про̀сузити, -ӣм свр. *почети сузити (о оку); заплакати (о човеку).*

просу̀кљати, -а̄м свр. *почети сукљати, наћи избити у великој количини (о диму, о води и др.).*

про̀сӯти, про̀спем (трп. про̀сӯт) свр. **1.** *изручити, истрести, изасути; излити, пролити:* ~ семе из вреће; ~ вино на столњак. **2. а.** (сузе) *заплакати.* **б.** *дати у великој количини:* ~ ударце. **в.** *изговорити брзо, у једноме даху, обично у бесу, љутњи.* **г.** *разгласити, раширити (неку вест).* ■ **~ се 1.** *изручити се, истрести се, изасути се; излити се, пролити се.* **2. а.** *избити, појавити се у великој количини, покуљати (о сузама, диму).* **б.** *одјекнути, разлегнути се (о гласу, звуку).* **в.** *пронети се, рашчути се (о некој вести).* **г.** *разићи се, растурити се (о људима).* – Народ се просу на све стране. • **~ крв** 1) **(некоме)** *пробости, убости (некога);* 2) **(за некога, нешто)** *погинути, жртвовати се (за некога, нешто).* **~ кућу** *упропастити, страћити (кућу, имање).* **~ новац (паре)** *потрошити, проћердати.* **~ огањ (ватру, пушке, топове)** *отворити ватру (из ватрене оружја).* **~ светло(ст) на некога, на нешто** а) *обасјати некога, нешто.* б) *растумачити, објаснити некога, нешто.* **~ црева (дроб, утробу) (некоме)** *распорити, исећи, пробуразити (кога).* **смути па проспи** *безвредан, безначајан чин, поступак, бесмислено размишљање.*

про̀сӯх, -а, -о *в. просув.*

просу́шити, про̀сӯшӣм свр. *мало осушити, провенути.* ■ **~ се** *мало се осушити, провенути се.*

про̀сфора ж грч. црквен. *пшенични хлебић са утиснутим словима Христова имена и др. симболима који се доноси у цркву и који се изломљен употребљава као нафора.*

про̀сценијум (про̀сцēнӣј, -ија) м грч. позор. *предњи део позорнице између завесе и оркестра.*

про́та м *хип. од протојереј и протопрезвитер;* уп. прото.

про̀таворити (прота́ворити), -ӣм свр. *провести (извесно време) таворећи, тешко, бедно живећи.*

протагонѝст(а), -ē м (мн. -сти) грч. **1. а.** *носилац главне улоге; првак драме, позоришта.* **б.** *главни јунак у неком књижевном делу.* **2.** *покретач, иницијатор неке идеје, некога збивања.*

протагонѝсткиња ж *женска особа протагониста(а).*

прота́за ж грч. лингв. *зависна реченица, обично условна, која се налази испред главне реченице.*

прота́кати (се), про̀та̄чēм (се) *несвр. према проточити (се).*

прота̀кнути *в. протаћи.*

про̀та̄лија ж (про̀та̄лӣј, -ија м) бот. *биљка просте грађе која исклија из споре* prothallium.

протандра́кати, -а̀ндрчēм свр. *проћи с тутњавом, тандрчући.*

прота́њити, про̀та̄њӣм свр. **1.** *учинити танким или танким, отањити, стањити.* **2.** *смањити, умањити.* – Болештина и ратови протање људство. ■ **~ се 1.** *постати танак или тањи.* **2.** *ослабити, омршати.*

про̀тапкати, -а̄м свр. *проћи лупајући ногама, тапкајући.*

прота̀ћи (про̀таћи) и **прота̀кнути,** про̀такнēм свр. *протурити, провући, продењути:* ~ конац кроз ушицу.

про̀теглити, -ӣм свр. *испружити, протегнути, истегљити (руке, ноге).* ■ **~ се** *испружити се, протегнути се, истегљити се.*

про̀тегљаст, -а, -о *дугачак и узак; висок и мршав:* ~ лице, ~ сув човек.

протѐгљив, -а, -о *који се може протегнути, истегнути; растегљив.*

протѐгљивӧст, -ости ж *својство онога што је протегљиво; растегљивост.*

проте́гнути, про̀тēгнēм (аор. проте́гнух, про̀тēгну / проте́гну и проте́гох, про̀тēже / проте́же; р. пр. проте́гнуо, -ула и про̀тēгао, проте́гла (про̀тēгла); пр. пр. проте́гнӯвши) свр. **1.** *испружити, истегнути (руке, ноге или неки други део тела).* **2. а.** *растежући учинити дужим, извући; развући.* – Протегне нит, намота је на вретено. Протегните колону дуж целе улице. **б.** *напети, натегнути:* ~ ремен. **в.** *отегнути, одужити (трајање нечега).* **2.** *проширити дејство нечега, применити (на некога, нешто).* – Ја бих мобилизацију протегао и на жене. ■ **~ се 1. а.** *испружити се, протегнути се; лећи испруживши се.* **б.** *истегнути се, извући се, издужити се.* **в.** *продужити се, отегнути се.* – Вечера се протегла. **2.** *проширити се (на некога, нешто), обухватити (некога, нешто).* – Било му је стало да се наш књижевни језик протегне на сав народ. • **један се отегао, други се протегао** *в. под отегнути се.* **~ ноге** *прошетати мало, кратко.* **~ папке** разг. *умрети;* уп. отегнути папке.

протѐжē, -ѐа м фр. *протежирана, штићена особа.*

протежи́рати, -ѐжӣра̄м свр. и несвр. (некога) *заузети се, заузимати се (за некога) обезбеђујући му предност, привилегије у односу на друге.*

проте́за ж грч. **1.** мед. *најправа од различитог материјала као помагало које замењује орган људског тела или његов део који недостаје.* **2.** лингв. *појава на почетку речи (најчешће испред самогласника) гласова (обично сугласника) којима ту по етимологији ни је место (нпр. „ексер“ > „ексер“, „опет“ > „опет“ и сл.).*

проте́зати (се), про̀тēжēм (се) *несвр. према протегнути (се).*

протѐйн, -и́на м грч. биол. *чиста, елементарна беланчевина.*

протѐйнскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на протеине, који садржи протеине, богат протеинима:* ~ храна.

про̀тӗј, -е́ја и **про̀теј** м грч. *некарактерна особа, превртљивац (према Протеју, морском богу из грчке митологије, којем се приписивала способност мењања ликова).*

про̀тек м *крај, истицање одређеног временског периода, интервала, прото̀к:* ~ законског рока.

про̀тектор м **1.** *заштитник, покровитељ.* **2.** *држава која има протекторат (2) над неком земљом.*

протекто̀ра̄т, -а́та м **1.** *покровитељство, заштита.* **2.** *облик владавине у коме једна држава има покровитељство над другом, обично јача над слабијом, зависном.*

про̀текто̄рка и **про̀текторка** ж *женска особа протектор (1).*

про̀текто̄рскӣ и **про̀текторскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на протекторе, својствен протекторима:* ~ однос, ~ зависност.

про̀текто̄рски и **про̀текторски** прил. *на протекторски начин, као протектори, заштитнички.*

про̀текто̄рство и **про̀текторство** с *в. протекторат.*

протѐкција ж лат. *покровитељство, заштита; препорука којом каква утицајна личност подупире некога у остварењу каквих циљева.*

протекциона̀ш, -а́ша м *онај који је успех, положај и сл. постигао протекцијом.*

протекциона̀шица ж *женска особа протекционаш.*

протекциона̀шкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на протекционаше.*

протекциона́штво с *в. протекционизам (2).*

протекциони̏зам м **1.** екон. *систем мера економске политике (увођење посебних увозних царина, смањење извозних дажбина и др. за одређену робу) које су усмерене на заштиту какве индустријске или пољопривредне производње.* **2.** *избор људи за државне и друге службе по познанству, препорукама и др. (а не према способностима).*

протекциони́ст(а), -ē м (мн. -сти) **1.** *присталица протекционизма (1).* **2.** *в. протекционаш.*

протекционѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на протекционизам и протекционисте:* ~ систем, ~ политика.

протекциони́сткиња ж *в. протекционашица.*

прòтепати, -ā̄м свр. *почети тепати; проговорити, изговорити тепајући.*

прòтерати јек. **прòтјерати,** -ā̄м свр. **1. а.** *приморати некога да напусти одређено место, проћнати.* **б.** *удаљити са дужности, истерати.* **в.** *одагнати, одстранити (нешто):* расолом ~ мамурлук. **г.** *провести (извесно време), обично весело, бучно:* ~ лето с пријатељима. **2.** *терајући, гонећи провести (стоку):* ~ стоку кроз варош. **3. а.** *истерати на другу страну, провући, насилно, с муком:* ~ клин кроз даску. **б.** *тешко, с муком изговорити.*

протери́вати јек. **протјери́вати,** -èрујēм *несвр. према протерати.*

прòтест м лат. **1.** *отворено, енергично изражено незадовољство, неслагање с оним што се сматра неправилним, неправедним.* **2.** правн. *службена потврда да меница није исплаћена у року (као доказ за наплату судским путем).*

протèстант м **1.** *припадник протестантизма.* **2.** *онај који протестује, који изражава протест.*

протестантѝзам, -зма м *општи назив за хришћанске вероисповести које су се у доба реформације (у XVI веку) одвојиле од католицизма.*

протèстантскӣ, -ā, -ō *који се односи на протестанте:* ~ покрет, ~ црква.

протести́рати, -èстӣрām свр. и несвр. *в. протестовати.*

прòтестнӣ, -ā, -ō *који се односи на протест, који је у вези с протестом:* ~ поворка, ~ резолуција.

прòтестовати, -стујēм (протести́рати, -èстӣрām) свр. и несвр. *изразити, изражавати протест.*

протѐтика ж грч. мед. *део медицине који се бави протезама.*

протѐтичār м *стручњак за израду протеза.*

протѐтичкӣ, -ā, -ō *који се односи на протезу и протетику.* • **~ сугласник** лингв. *сугласник развијен протезом (2).*

протѐћи (прòтећи), прòтекнē(м) и протечē(м) (3. л. мн. прòтекнӯ и протѐкӯ; аор. прòтече; р. пр. прòтекао, протѐкла (прòтекла); пр. пр. протѐкāвши и прòтекāвши) свр. непрел. **1. а.** *почети тећи, пролити се.* **б.** *текући проћи.* – Колико још воде треба да протекне Дунавом, па да се тога ослободимо. **2.** *проћи, минути (о времену).* – Ти дани брзо протекоше.

прòтӣв прил. у конструкцијама: **а. бити ~, имати (нешто) ~** *не бити сагласан, не слагати се (с нечим), противити се (нечему).* **б. немати (ништа) ~** *бити сагласан, слагати се (с нечим), не противити се (нечему).*

против (наглашено: прòтӣв) предл. (с ген.) *казује:* **1.** *правац кретања супротан од некога другога кретања:* пловити ~ јаког ветра (~ струје). **2. а.** *према коме је или чему усмерено нечије неслагање, супротстављање, нетрпељивост, непријатељство и сл.:* не знам зашто је увек ~ мене, борба ~ непријатеља. **б.** *за шта нешто служи, шта сузбија, ограничава, од чега штити:* лек ~ главобоље. **3.** *према коме се врши неко сравњивање, с којим се успоставља нека равнотежа.* – Кладећи се ставио је златан сат против златног прстена.

против- *као први део придевских и именичких твореница значи* **1. а.** *који служи као заштита, који спречава оно што значи други сложенички део:* противавионски, противподморнички, противпожарни, противтенковац, противтенковски, противтуберкулозни. **б.** *који није у складу са оним што значи други сложенички део, супротан њему:* противдемократски, противзаконит, противправни, противприродни. **2.** *који служи као супротна мера појму означеном другим сложеничким делом, који га сузбија, поништава:* противагитација, противакција, противјуриш, противмера, противнапад, противотров, противофанзива, противпредлог, противтежа.

противагита́ција ж *агитација која сузбија другу агитацију.*

противàкција ж *акција која сузбија другу акцију.*

прòтӣван, -вна, -о **1.** *који се налази на супротној страни:* довикивати се са противних брегова, поћи у противном правцу. **2.** *сасвим друкчији, несагласан, супротан:* ~ људском разуму. **3.** *који се не слаже с ким, с чим, који се противи некоме, нечему.* – Ја сам био противан да се мења оно што је једном договорено. • **у противном случају** *ако буде друкчије од предвиђеног.*

противврéднӧст јек. **противвријèднӧст,** -ости ж *вредност која одговара некој другој вредности.*

противдемòкратскӣ, -ā, -ō *противан демократији, антидемократски:* ~ мере.

противдóказ и **прòтивдокāз** м *доказ којим се показује нетачност каквог доказа.*

противдржáвнӣ, -ā, -ō *усмерен против државе, антидржавни:* противдржавни елементи.

противзáконит, -а, -о *који је у супротности са законом.*

противзáконито прил. *на противзаконит начин, супротно закону.*

противзáконитӧст, -ости ж *стање, својство онога што је противзаконито.*

проти́вити се, прòтӣвӣм се несвр. [гл. им. проти́вљēње с] **1.** *пружати отпор каквом дејству, одупирати се.* – Ја се противих и крепко држах књигу коју је она покушавала да затвори. Уништавали су ескадроне који су им се противили. **2.** *не слагати се (с ким, с чим), не пристајати (на кога, на што):* ~ слободној штампи.

прòтивјурӣш м *јуриш извршен као одговор на противнички јуриш.*

противкандѝдāт, -а́та м *кандидат друге стране, други кандидат (у неком избору).*

прòтӣвнӣк м **а.** *онај који онемогућава некога, нешто, онај који се бори против некога, нечега; непријатељ:* ~ монархије, ~ демократије, наш ~ у рату. **б.** *онај који иступа против некога у неком спору, парници, спортској или друштвеној игри и сл.*

прòтӣвница ж *женска особа противник.*

прòтӣвничкӣ, -ā, -ō *који се односи на противнике и противнице.*

прòтӣвнӣштво с *противничко деловање, иступање.*

прòтӣвно прил. **1.** *на противан начин, супротно:* поступати ~. **2.** *неподесно, неприкладно, непријатно.* – Противно им је да тако поступе.

проти́внӧст, -ости ж **1.** *стање, својство онога који је противан, онога што је противно, супротност.* **2.** *одвратност, мржња.* – Осећала је противност према њему.

противòтров м *средство којим се поништава или слаби дејство каквог отрова.*

противофанзи́ва (противофензи́ва) ж *офанзива предузета ради сузбијања непријатељске офанзиве.*

противпòдмōрничкӣ, -ā, -ō *који служи за борбу против подморница.*

прòтивпожāрнӣ, -ā, -ō *намењен, одређен за борбу против пожара, за заштиту од пожара:* ~ апарат, ~ команда, ~ одело.

прòтивправнӣ, -ā, -ō *који противречи праву, супротан праву, закону:* ~ делатност, ~ радња.

противпра́внӧст, -ости ж *својство онога што је противправно.*

противпре́длог (јек. и противприjèдлог) м *предлог супротан већ изнетом предлогу.*

противпро́писан и **противпрòписан,** -сна, -о *који противречи прописима, супротан прописима.*

противра́злог м *разлог којим се побија већ изнесен разлог.*

прòтивратнӣ, -ā, -ō *који се противи рату, усмерен против рата.*

противреформа́ција ж ист. *покрет католичке цркве у Европи у XVI и XVII веку са циљем да спречи ширење протестантизма и да ојача свој утицај на општи политички и културни живот.*

проти̏вречан јек. **проти̏врјечан,** -чна, -о (противре̏чив јек. противрје̏чив, -а, -о) **а.** *супротан, опречан.* **б.** *који садржи мисли, идеје и сл. које се искључују:* ~ суд, ~ закључак.

проти̏вречити јек. **проти̏врјечити,** -и̏м несвр. [гл. им. проти̏вр(ј)ечење с] (коме, чему) **1.** *говорити, одговарати супротстављајући се, износећи друкчије мишљење.* **2.** *бити у супротности (с киме, с чиме).* – Развој догађаја противречи предвиђеном.

проти̏врёчје јек. **проти̏врјёчје** с *в. противречност (1).*

проти̏вречно јек. **проти̏врјечно** прил. *на противречан начин.* – Све је изгледало противречно.

проти̏вречно̄ст јек. **проти̏врјечно̄ст,** -ости ж *својство онога што је противречно, супротност, опречност.*

про̀тивстав м *супротан став, супротна поставка.*

противста̀јати, -стòјӣм *несвр. према противстати.*

проти̏встати, -ста̀нӗм свр. (некоме, нечему) *побунити се, успротивити се (против некога, нечега).* – Постао је господар и њему више нико није могао противстати.

противте́жа ж *сила, акција која делујући у супротном правцу од какве друге акције успоставља равнотежу.* – Прижељкивао је размах неких других снага које би биле противтежа партизанима.

про̀тивтӗло јек. **про̀тивтијело** с мед. *протеинска супстанција коју ствара организам као реакцију на стране материје, антитело.*

противту̏жба ж правн. *тужба коју покреће туженик против тужиоца.*

противу предл. (с ген.) *в. против.*

противу- *в. против-.*

противувре́дно̄ст јек. **противувријӗдно̄ст,** -ости ж *в. противвредност.*

про̀тивудӑр и **противу̀дарац,** -рца м *удар(ац), напад као одговор на задат удар(ац), противнапад.*

противуза́конит, -а, -о *в. противзаконит.*

противу̀речити јек. **противу̀рјечити,** -и̏м несвр. *в. противречити.*

про̀тивуслуга ж *услуга којом се узвраћа на учињену услугу.*

противу̀стӑван, -вна, -о *који је у супротности с уставом.*

про́тиница ж *протина жена.*

про́тинскӣ, -ӣ, -о̄ *који се односи на проте, својствен протама:* ~ појас.

проти̏њати, -а̄м свр. **1.** *почети тињати, појавити се тињајући.* **2.** експр. *појавити се неупадљиво, једва видљиво.* – Око уста јој протиња осмех.

про̀тирати, -рӗм *несвр. према протерати:* ~ очи.

про̀тискати, -а̄м свр. *тискајући, гурајући уклонити, истискати, отерати:* ~ некога из куће.

про̀тисли ж мн. *убади, болови.*

про̀тиснути, -нӗм свр. **1.** *протерати, проћурати (напред или кроз што).* **2.** (кроз зубе) *с муком, тешко изговорити.* – Једва је кроз зубе протиснуо неколико речи. ■ ~ **се** *гурајући се, тискајући се проћи, пробити се.* – Једва се протисла до излаза.

про̀тицӑј м *проток, протицање:* ~ воде.

про̀тицати[1], -ичӗ(м) *несвр. према протећи.*

про̀тицати[2], -ичӗм *несвр. према протакнути, протаћи.*

протје̏р- *в. протер-.*

про̀ткӑње и **протка́ње** с бот. *бибно ткиво грађено од малих, ембрионалних ћелија које се непрестано деле, стварајући тако нове ћелије, творно ткиво,* meristem.

про̀ткати, -а̄м (про̀ткӗм) (трп. про̀ткӑн) свр. *ткајући ишарати, украсити (чиме).* ■ ~ **се** *провући се, пробити се.* – фиг. Мрак се проткао.

прокӣвати (се), про̀ткӣва̄м (се) *несвр. према протказати (се).*

про́то, -а и -ӗ м *хип. од протојереј и протопрезвитер;* уп. прота.

прото- грч. *као први део твореница значи: први, најстарији по времену, положају и сл.:* протопрезвитер, прототип.

протовести̏јӑр, -а́ра грч. ист. *у средњовековној Србији управитељ владарских финансија.*

про̀тођакон м грч. *ђакон најстарији по чину.*

про̀тозоа и **про̀тозоа** ж зоол. (обично у мн.) *најнижи једноћелијски животињски организам.*

протојӗрӗј, -е́ја м грч. *јерej најстарији по чину.*

про̀ток м *протицање, протицај; пролазак, пролажење;* уп. протећи: ~ воде; ~ времена.

про̀токол м грч. **1. а.** *књига у коју се заводе приспеле молбе, дописи и др. пошта.* **б.** *посебна књига у коју се уносе службени подаци:* ~ рођених, ~ венчаних. **2. а.** *записник са каквог скупа, о каквом догађају и сл.* – Све што је рекао тражио је да уђе у протокол. Саставише протокол о смрти. **б.** *документ о каквом споразуму, уговору.* **3. а.** *правила каквог церемонијала (у дипломатским и службеним односима).* **б.** *служба која се бави церемонијалом.* • **деловодни** ~ *в. протокол (1а).* **кривични** ~ *књига у коју се уносе кривице појединаца.* **узети на протокол** *саслушати, испитати записнички, бележећи у протокол.*

про̀токола́рнӣ, -ӑ, -о̄ *који се односи на протокол (3а), који је по протоколу (3а):* ~ пријем, ~ посета.

про̀токола́рно прил. *на протоколаран начин, према протоколу (3а).*

протокола́ција ж **1.** *уношење података у протокол.* **2.** *упис тј овачке радње у регистар.*

протоко̀лисати, -ишӗм (протоколи́рати, -о̀лӣра̄м) свр. и несвр. **1.** *завести, заводити у протокол (1).* **2.** *(из)вршити протоколацију (2).*

про̀толковати, -кујӗм и **протолма́чити,** -о̀лма̄чӣм свр. (обично експр. и шаљ.) *протумачити, објаснити.*

про̀томајстор м *главни градитељ.*

про̀тон, -о́на м физ. *елементарна честица, једанпут наелектрисан водоников јон, језгро водониковог атома (симбол* p).

протоно̀тар, -а́ра м грч.-лат. **1.** *главни нотар, бележник.* **2.** ист. *у феудалној Хрватској, достојанственик који је чувао државни печат.*

прото̀плазма и **протопла̀зма** ж грч. *жива материја, жива супстанција.*

про̀топоп м *в. протојереј.*

протопрèзвитер м грч. *протојереј као старешина над парохијским свештеницима.*

прото̀птер м грч. зоол. *врста рибе која дише и на плућа и на шкрге, и чини прелаз између риба и сувоземних животиња,* protopterus annectens.

проторо̀кати, -о̀рочӗм свр. разг. *торочући изговорити, напричати много, којешта.* – Он је проторокао све што је знао.

протосѝнђел м грч. *први, најстарији синђел.*

про̀тотӣп м грч. **1.** *први, основни тип, узорак:* ~ домаћег аутомобила. **2.** *особа која је послужила као узор, модел за какво понашање, одевање или за стварање лика у каквом уметничком делу.* – Јунак романа Вечити младожења биће прототип нове генерације Сентандрејаца.

про̀точнӣ, -ӑ, -о̄ *који покреће текућа вода, који ради помоћу текуће воде; кроз који тече вода:* ~ хидроцентрала; ~ бојлер.

про̀траћити (про̀тратити), -ӣм свр. **а.** *неразумно, расипнички, трошећи потрошити, страћити:* ~ сав новац. фиг. Протра-

ћили су крв, а победе нема. **б.** *узалуд изгубити (одређено време).* – Три године је протраћио на ту жену.

протрèптати, прòтрепћēм свр. *затрептати, зажмиркати.* – Учитељ протрепта очима.

протре́сати, прòтрēсām *несвр. према протрести.*

протре́сти (прòтрēсти), -е́сēм свр. **1. а.** *тресући померити, заљуљати кратко и енергично, продрмати.* – Кад се сат поквари, ја га мало протресем, па опет ради. **б.** *уморити, измучити тресењем, дрмусањем.* – Јахање га је добро протресло, па је одмах легао и заспао. **в.** разг. *размотрити, претрести.* **2.** *проћи уз велике потресе, невоље, протутњати.* – Протресле су и протутњале четврта и пета офанзива.

протр̀љати, прòтр̄љām свр. *трљајући (руком, каквом тканином, сунђером и др.) прећи (преко нечега), обично загревајући га, чистећи га и др.*: ~ тањир, ~ чело.

протр̀нути, прòтр̄нēм свр. **а.** *осетити трнце, жмарце од страха, узбуђења, претрнути.* **б.** *укочити се, утрнути (од хладноће).*

протр̀пети јек. **претр̀пјети,** -пīм свр. *пропатити, претрпети.*

прòтрти, прòтрēм и прòтарēм свр. *протрљати, истрти.* – Јула му протре чело и болести нестаде.

прòтрунути, -нēм свр. *пропасти од трулежи, иструлити.* – Од влаге су даске протрунуле.

прòтрупкати, -ām свр. *ударити, тупнути више пута стопалима о земљу* – Протрупкаше и отресоше чизме од снега.

протрча́вати (се), -рча̄вām (се) *несвр. према протрчати (се).*

протр̀чати, -чīм свр. **1.** *проћи трчећи, пројурити.* – фиг. Сунце бије право у прозоре, а ветар што протрчи вреo је. **2.** *прећи, превалити трчећи.* **2.** експр. *проживети брзо, на брзину, без пажње.* – Младости дане протрчо је већ. ■ **~ се** *задовољити се, испрати се трчећи.* – Она изведе децу на двориште и пусти их да се протрче.

проту- *в. против:* протуавионски, протуакција, протудржавни, протузаконит и сл.

прòтува ж *пробисвет, пустолов; битанга, хуља;* уп. протуха.

протумàрати, -ām свр. *провести (извесно време) тумарајући, ходајући без циља:* ~ цео дан.

протумàчив, -а, -о *који се може протумачити, објашњив.*

протума́чити, -у̀ма̄чīм свр. *тумачећи учинити јасним, разумљивим, објаснити:* ~ садашње прилике.

проту́рати (се), прòтурām (се) (протури́вати (се), -у̀рујēм (се)) *несвр. према протурити (се).*

прòтурити, -īм свр. **1. а.** *протерати, проћурати, провући (кроз нешто, с једне стране на другу):* ~ копље кроз јабуку, ~ прсте кроз косу. **б.** *истурити, промолити:* ~ главу кроз прозор. **в.** експр. *изустити, изговорити једва, с муком.* – Једва би у три дана реч протурио. **2. а.** *тајно, кришом пустити у промет, обично нешто забрањено; успешно продати, обично нешто неисправно:* ~ лажне новчанице; успешно ~ робу. **б.** *разгласити, раширити (неку вест, сплетку и сл.).* **3.** *довести на неки положај, место уз протекцију, залагање.* ■ **~ се 1.** *гурајући се проћи, провући се, проћурати се:* ~ се кроз гомилу. **2.** (у некога, у нешто) *претворити се, преобразити се (у некога, у нешто):* ~ се у нову личност.

прòтуслòван, -вна, -о *в. противречан.*

протуслòвити, -у̀словīм несвр. [гл. им. протȕословљēње с] *в. противречити.*

протутња́вати, -у̀тња̄вām *несвр. према протутњати.*

протȕтњати (протȕтњети и протȕтњити), -њīм свр. **1.** *проћи, пројурити тутњећи, трескајући, галамећи.* **2.** *протећи, проћи, прохујати (о бурном, богатом догађајима времену):* протутњаше младалачки дани.

протȕћи (прòтȕћи), -ту́чēм свр. **1.** *мало истући, избити.* **2.** разг. **а.** *провести (извесно време) не радећи, дангубећи:* ~ цело вече на улици. **б.** *улудо потрошити (новац, имање), страћити.* ■ **~ се** *пробити се борећи се, тукући се, савлађујући препреке.*

прȍтуха ж *в. протува.*

прòћаскати, -ām и **проћа́скати,** прòћāскām свр. *провести (извесно време) ћаскајући, попричати, поразговарати.*

проћѐрдати и **прòћердати,** -ām свр. **а.** *неразумно, лакомислено, расипнички потрошити (новац, имовину и сл.).* **б.** фиг. *узалуд, без сврхе, бескорисно употребити, утрошити, потрошити (време, снагу и сл.).*

про́ћи (прȏћи), прȏћēм (аор. про́ђох, про́ђе; р. пр. прòшао, -шла) свр. **1. а.** *идући преместити се с краја на крај неког простора:* ~ кроз ходник. **б.** *продрети, пробити се.* – Метак је прошао кроз ребра. **в.** *накратко се појавити.* – Осмех му прође лицем. **2.** *идући или крећући се неким превозним средством:* **а.** *мимоићи, минути (поред некога, нечега):* ~ поредбанке. **б.** *оставити иза себе (некога, нешто).* – Већ смо прошли Врање. **в.** *прећи, обићи, пропутовати:* ~ целу Шумадију. **3. а.** *протежући се прећи (неку границу).* – Брада му прошла појас. **б.** *испунити, навршити:* ~ тридесету. **в.** *претрпети, поднети, преживети:* ~ многе невоље. **4.** *пронети се, раширити се (о гласу).* – Прође глас по народу. **5.** *накратко обузети, прожети.* – Прође га некаква милина. **6.** *успешно завршити:* ~ пети разред. **7.** *бити примљен, прихваћен.* – Прошао је његов предлог. **8. а.** *проћи, минути, завршити се.* – Прошла је вршидба. **б.** *престати причињавати бол, престати болети.* – Прошао му је зуб. **9.** фиг. *снаћи се, издржати, проћурати.* – Проћи ћемо и без помоћи. ■ **~ се** (обично у имп.) *престати радити нешто, занимати се нечим, напустити нешто; оставити некога на миру.* – Прође се таквих мисли (Шапчанин). Они су се давно прошли пића и скитње (И. Андрић). • **било па прошло** *не вреди, нема смисла спомињати.* **како прошао да прошао** *како било да било, у сваком случају.* **на томе се прође (прошло)** *с тиме се заврши (завршило).* **прође ме се** *остави ме на миру, не дирај ме;* уп. проћи се. ~ **добро** *имати успеха, повољно завршити неки посао.* ~ **(какву) школу** *стећи неко искуство.* ~ **као Јанко на Косову,** ~ **као зелена трава** *претрпети неуспех, настрадати.* ~ **кроз гвожђе и ватру** *много претрпети, пропатити.* ~ **кроз главу (главом)** *пасти на памет, синути (о некој мисли, идеји).* ~ **кроз сито и решето** *доживети свашта, бивајући у различитим ситуацијама, крећући се у различитим друштвима, обично сумњивим.* ~ **мимо (поред, крај) некога као поред (мимо, крај) турског гробља** *мимоићи некога не обраћајући пажњу, без поздрава.* **то је прошло кроз моје руке** *то сам ја урадио и знам какво је.*

прòћућорити, -īм свр. *ћућорећи проговорити, прошапутати.*

проћу́шити се, прòћȕшīм се свр. разг. *постати паметнији, сналажљивији, вештији.*

проȕзроковати, -кујēм свр. и несвр. *бити, поста(ја)ти узрок неког процеса, неког збивања, изаз(и)вати.*

проузрокòва̄ч, -а́ча м *онај који, оно што проузрокује, изазива нешто.*

проузрочава́ти, -о̀ча̄вām и **проузрочи́вати,** -о̀чујēм *несвр. према проузрочити.*

проȕзрочити, -īм свр. *постати узрок нечега, изазвати нешто;* уп. проузроковати.

прòуњкати, -ām свр. *проговорити, изговорити уњкајући.*

проȕрлати, -ām свр. *почети урлати, огласити се урлајући.*

проурли́кати, -у̀рлīчēм свр. *почети урликати, огласити се урличући.*

проу́стити, прòȕстīм свр. **1.** *проговорити, рећи.* – Јадна моја! Проусти узбуђено. **2.** *отворити уста у намери да се нешто каже, али не изрећи, заустити.* – Окрену се још једанпут, проусти, али му се усне укочиле.

проучàвалац, -аоца (проучàватељ) м *онај који проучава нешто, изучавалац, истраживач.*

проучава́ти, -у̀ча̄вām *несвр. према проучити.*

прòученȍст, -ости ж *својство, стање онога што је проучено, испитаност.*

проу̀чити, прòучӣм свр. *испитати, изучити.*

проф. скраћ. *професор.*

про́фа м (мн. ж) жарг. *хип. или ир. од професор.*

профакту́ра м *предрачун за поручену робу.*

прӧфа̄н, -а, -о лат. **1.** *који се односи на свет, који одговара захтевима света, светован;* супр. духован. **2.** *обичан, прост; који одаје такве особине:* ~ човек; ~ задовољство.

профана́ција ж *увреда, обешчашћење, оскрнуће:* ~ племенитих осећања.

профа̀нисати, -ѝшēм свр. **и** несвр. *повредити, вређати оно што се сматра достојним поштовања, обешчастити, обешчашћивати.*

профа̀шист(а), -ē м (мн. -сти) *присталица фашизма.*

профашѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на профашисте:* ~ режим, ~ штампа.

профа̀шисткиња ж *женска особа профашист(а).*

профѐсија (прòфēсија) ж лат. *занимање, позив, струка.*

прӧфесиона̄лан, -лна, -о **1.** *који се односи на професију, који је по професији:* ~ политичар. **2.** (одр.) *изазван каквом професијом, настао као последица вршења какве професије:* ~ болест. • **~ тајна** *службена тајна.*

професиона́лац, -лца м *онај који се неким послом бави као професијом.*

професионалѝзам, -зма м **1.** *бављење каквим послом као професијом, професионално обављање неке делатности.* **2.** лингв. *речи и изрази својствени људима одређене професије.*

професионализа́ција ж *прелазак на професионализам, на професионални рад:* ~ политичара.

професиона̀лизовати, -зујēм (професионализи́рати (се), -ѝзи́рām (се)) свр. **и** несвр. *претворити, претварати у професију.* – Његов начин мишљења све професионализује. ■ **~ се** *поста(ја)ти професија.* – Политички рад се професионализује.

професио̀на̄лка ж *женска особа професионалац.*

прӧфесиона̄лно прил. *на професионалан начин, као професионалац.*

прӧфесор м (инстр. -ом) лат. *звање наставника средњих и високих школа:* гимназијски ~, ~ универзитета. • **ванредни ~** *друго по рангу наставничко звање на факултету и уметничким академијама.* **редовни ~** *највише наставничко звање на факултету и уметничким академијама.*

професо̀рица (прòфесорица) и **прӧфесо̄рка** ж **1.** *женска особа професор:* ~ историје. **2.** арх. *професорова жена.*

прӧфесоровати, -рујēм несвр. *обављати дужност професора, бити професор.*

прӧфесорскӣ, -ā, -ō *који се односи на професоре, својствен професорима:* ~ позив, ~ држање.

прӧфесорство и **професо́рство** с *в. професура.*

професо̀рчић м *дем и ир. од професор.*

професу́ра ж *професорско звање, професорска служба.*

прӧфēт, -е́та м грч. *пророк, видовњак.*

профетизи́рати, -ѝзи́рām свр. **и** несвр. *прорећи, прорицати, предвидети, предвиђати.*

прӧфēтскӣ, -ā, -ō *који се односи на пророке, пророчки, видовњачки.*

профи- нем. *први део полусложеница са значењем: професионалан:* профи-организација боксера, профи-уговор.

профију́кати, -ѝјӯчēм свр. *фијучући пролетети.* – Изнад наших глава профијукаше три бомбе.

прӧфӣл, -и́ла м фр. **1.** *бочни изглед, лик (некога предмета, лица и сл.).* **2. а.** *пресек (вертикални, попречни или дужни) некога предмета.* **б.** техн. *назив за индустријске израђевине различитог пресека које најчешће служе као конструктивни елементи у грађевинарству, машинству и др.* **3.** *обрис, контура.* – Светла линија моста није се мењала као ни профил околних планина на небу. **4. а.** *скуп битних, типичних карактеристика какве професије:* ~ инжењера. **б.** *основне карактеристике какве делатности:* ~ индустрије.

профила̀кса и **профѝлакса** ж *предохрана, заштита од болести, превентивна медицина, превентива.*

профила̀ктичан, -чна, -о и **профила̀ктичкӣ,** -ā, -ō *заштитни, превентивни:* ~ лек, ~ вакцина.

прӧфӣлнӣ, -ā, -ō *који се односи на профил.*

профи́нити, -ӧфӣнӣм свр. *учинити финим, тананим, рафинирати:* ~ своја осећања. ■ **~ се** *постати фини, танан, рафиниран.*

прӧфӣњенӧст, -ости ж *својство онога који је профињен, онога што је профињено:* ~ укуса, ~ понашања.

прӧфирцати, -а̄м свр. мађ. *прихватити, причврстити шијући, прошити.*

прӧфӣт, -и́та и **прӧфит,** -а м лат. *зарада, добитак, вишак вредности:* извући ~, чист ~.

прӧфитабӣлан, -лна, -о *који доноси профит, добит, уносан.*

профитаби́лнӧст, -ости ж *особина онога што је профитабилно, уносно.*

профѝтēр, -е́ра м *онај који је остварио профит, обично брзо, нелегално, нечасно:* ратни ~.

профѝтērскӣ, -ā, -ō *који се односи на профитере, својствен профитерима:* ~ морал, ~ понашање.

профите́рство с *профитерске особине, својства.*

профити́рати, -ѝтӣра̄м свр. **и** несвр. *остварити(ва)ти добит, профит (често нелегално, нечасно).* – Једни су ратовали, а други су од тога профитирали.

прӧфӣтнӣ и **прӧфитнӣ,** -ā, -ō *који се односи на профит, добит:* ~ стопа.

профу̀кња̄ча (профу̀кља̄ча) ж пеј. *жена лакога морала, курва.*

профункцио̀нисати, -ишēм (профункциони́рати, -о̀ни́рām) свр. *почети функционисати (профукционирати), прорадити.*

прӧфуӣкати, -а̄м свр. *лакомислено, улудо потрошити, страћити:* ~ новац, ~ младост.

про́ха ж *в. проја.*

прӧхибитӣван, -вна, -о *који спречава, онемогућава, забрањује нешто:* ~ царина.

прохиби́ција ж лат. *законом одређена забрана продаје и производње алкохолних пића.*

прӧхла̄дан, -дна, -о *понешто, помало хладан:* ~ јутро.

прӧхла̄дно прил. *понешто, помало хладно.* – Напољу постаје прохладно.

прӧходан, -дна, -о *којим се, кроз који се може проћи, проходити (о путу, терену и сл.):* ~ пут.

прохо́дати, прӧхо̄дām свр. **1.** *почети, научити ходати (о детету).* **2.** *провести (извесно време) ходајући, шетајући.* – Проходао је неколико часака по соби. **3.** *ходањем, кретањем учинити типкијим, издржљивијим:* ~ коња.

прохо̀дљив, -а, -о *в. проходан.*

прӧходнӧст и **прохо́днӧст,** -ости ж *својство, стање онога што је проходно.*

прохр́кати, прӧхр̄чēм *провести (извесно време) хрчући.* – Прохркао је целу ноћ.

про́хтев и **прӧхтев** јек. **про́хтјев** и **прӧхтјев** м *јака унутрашња жеља, тежња, потреба (да се нешто оствари, добије, поседује и др.).* – Увек је имао велике прохтеве.

прохте́вати се, прӧхтēвā се јек. **прохтијѐвати се,** прӧхтијевā се *несвр. према прохтети се.*

прӧхтети се, прӧхтē се и прӧхтеднē се јек. **прӧхтјети се,** прӧхтије се и прӧхтједнē се свр. безл. (са логичким субјектом у

дат.) *имати, осетити прохтев.* – Имаш некога да га лупиш или пољубиш, како ти се када прохтедне.

прохýјалōст, -ости ж *стање, особина онога који је прохујао, онога што је прохујало:* ~ његовог живота.

прохýјао, -ала, -о *који је прошао, протекао, минуо.* – Све се то појавило после прохујалог рата.

прохýјати, -јӣм свр. **1.** *хујећи проћи, пролетети.* – Меци су прохујали изнад наших глава. **2.** *протећи, минути, проћи (о времену).* – Младост је тако брзо прохујала.

прохýктати, прòхукћӗм свр. *хукћући проћи, пројурити.* – Поред нас прохукће локомотива.

процвàсти (прòцвасти), -àтӗм свр. *в. процветати.*

прòцвāт м **1.** *избијање, развијање цветова, цветање.* **2.** *брз, полетан развитак, развој.* – Роман и приповетка постигли су свој процват у прошлом веку.

прòцветао јек. **прòцвјетао,** -āла, -о и **процвèтао** јек. **процвјèтао,** -ала, -о (обично одр.) *р. пр. од процветати у атриб. служби:* ~ цвеће.

процветáвати јек. **процвјетáвати,** -èтāвāм *несвр. према процветати.*

процвèтати јек. **процвјèтати,** -āм свр. **1. а.** *почети цветати, пуштити цветове.* – фиг. Фебруар је процветао ињем. **б.** *развити се нагло, полетно.* – Индустрија је одједном процветала. **2.** експр. *постати задовољан, весео, раздраган.* – Откако се удала, процветала је. **3.** *прекрити се алгама, загадити се алгама (о мору).* – У Истри је и ове године море процветало.

процвúлети јек. **процвúљети,** -лӣм свр. **1.** *почети цвилети, закукати, зајаукати (од бола, жалости).* **2.** *проговорити пискавим гласом.*

процвјет- *в. процвет-.*

процвокòтати, -òкоћӗм свр. *провести извесно време цвокоћући:* ~ целу ноћ.

процвркýтати, -ѐркућӗм свр. *почети цвркутати, пропевати (о птици).*

процвр́чати, -чӣм свр. *почети цврчати (о цврчку).*

процéдити, прòцēдӣм јек. **процијèдити,** прòциједнӣм свр. **1. а.** *цедећи очистити, ослободити непожељних примеса:* ~ млеко. **б.** експр. *пропити полако, с муком.* – Једва процедио кроз грло чашицу ракије. **2. а.** (често: ~ кроз зубе) *нејасно, тихо, полако изговорити, изрећи:* ~ псовку. **б.** *одмерити, одвагати, проценити (речи, реченице).* – Не знам да мораш сто пута процедити сваку реч нашег човека. ■ ~ **се** *очистити се пролазећи кроз нешто, цедећи се.*

процедýра м лат. *метод, начин рада, утврђени поступак:* ~ испитивања, истражна ~, судска ~.

прòцедурāлан, -лна, -о *који се односи на процедуру:* ~ питање.

процењи́вати (се), -èњујēм (се) јек. **процјењи́вати (се),** -јèњујēм (се) *несвр. према процедити (се).*

прòцена јек. **прòцјена** ж **1. а.** *утврђивање, одређивање цене нечега, процењивање.* – Задовољни су проценом куће. **б.** *утврђена вредност, цена.* **2.** *мишљење, суд о вредности, значају нечега, о времену настанка и др.* – По њиховој процени та књига је заслужила награду.

прòценат (прòцент), -нта м (ген. мн. прòценāтā) лат. **1.** *сто-ти део неког броја или неке количине, постотак (%); количина изражена у постоцима.* **2.** *накнада за коришћење туђег капитала или продају туђе робе.* – На пијаци продаје туђа јаја на проценат.

процѐнитељ јек. **процјѐнитељ** м *онај који нешто процењује, који врши процену, проценилац.*

процѐнитељскӣ јек. **процјѐнитељскӣ,** -ā, -ō *који се односи на проценитеље.*

процéнити, прòцēнӣм јек. **процијѐнити,** прòцијенӣм (трп. прòцēњен јек. прòцијењен) свр. **1.** (нешто) *одредити, утврдити цену, вредност (нечему):* ~ штету. **2. а.** *донети суд (о коме, чему), просудити:* ~ ситуацију. **б.** *испитати, проверити:* ~ отпорност материјала.

прòцентнӣ, -ā, -ō *који се односи на процен(а)т, изражен у процентима:* ~ рачун.

прòцентуāлан, -лна, -о *који је изражен у процентима:* ~ учешће жена у почитичким органима.

прòцентуāлно прил. *према процентима, изражено у процентима.*

процѐњив јек. **процјѐњив,** -а, -о *који се може проценити.*

процењи́вати јек. **процјењи́вати,** -èњујēм *несвр. према проценити.*

процењи́вāч јек. **процјењи́вāч,** -а́ча м *в. проценитељ.*

прòцēп јек. **прòцијеп** м **1. а.** *процепљено, расцепљено место, расцепљена, пукотина.* – Наслонио пушку у процеп камена и притајио се. **б.** *узан и дубок усек, теснац (између две стене, литице и сл.).* – Спуштају се кроз само њима познат процеп у клисури. **в.** *размимоилажење, расцеп, раздор.* – У кући је због његовог понашања дошло до процепа. **г.** *веома тежак положај, безизлазна ситуација.* – Прво издан и поражен, доведен је у трагичан процеп. **2. а.** *комад дрвета, штап процепљен на једном крају који служи за хватање змија и других мањих животиња.* **б.** *руда на воловским колима која се рачва у делу до кола.* • **пиштати, цвилети као гуја (змија) у процепу** *плакати, цвилети, кукати.* **стављати (кога) у процеп** *доводити (некога) у тежак, неугодан положај.*

процéпити, прòцēпӣм јек. **процијѐпити,** прòцијепӣм (процéпати, прòцēпāм јек. процијѐпати, прòцијепāм) свр. *расећи, расцепити.* ■ ~ **се а.** *расцепити се, распукнути се.* **б.** *постати промукао, храпав (о гласу, грлу).*

прòцес м лат. **1. а.** *постепена измена какве појаве, стања и сл., развој, ток.* **б.** *све радње које се врше да би се добио одређени резултат:* ~ добијања алуминијума, производни ~. **2.** правн. *судски поступак:* политички ~, ревизија процеса.

процѐсија ж лат. *свечана поворка верника, црквени одход, литија.*

прòцеснӣ, -ā, -ō *који се односи на процес:* ~ акт, ~ пуномоћ. • ~ **право** правн. *правила којима се регулише поступак при суђењу.*

прòцесно прил. *у погледу процеса, односећи се на процес:* бити ~ способан.

прòцесор м рач. (често са атрибутом „централни“) *извршна рачунарска јединица која прима и извршава инструкције прочитане из одговарајуће меморије;* уп. микропроцесор.

процији- *в. проце-.*

процúктати, прòцикћӗм свр. *почети цикташи, зацикташи, заштектати, запраскати (о ватреном оружју и ономе што производи сличан звук).*

процје- *в. проце-.*

прòцмиздрити, -ӣм свр. *почети цмиздрити, плакати; проговорити цмиздрећи.*

прòцуњати, -āм свр. **1.** *провести (извесно време) цуњајући, њушкајући, тражећи.* **2.** *дознати цуњајући, прочуњушкати.*

процýрити, -ӣм свр. **1.** *почети цурити, потећи.* **2.** *престати задржавати, почети пропуштати.* – Буре је процурило.

прочавр̀љати, -āм свр. *провести (извесно време) чаврљајући, причајући брзо, живо, весело.*

прочáмити, -ӣм свр. *провести (извесно време) чамећи, изоловано од света, неактивно:* ~ две године у затвору.

прочáрати, прòчāрāм свр. **1.** *чарајући прочепркати, прочачкати.* **2.** *чарајући подстаћи (ватру).*

прòчаркати, -āм свр. *мало прочарати.* ■ ~ **се** *сукобити се пушкарајући, изазивајући мање чарке.*

прочàстити, прòчастӣм свр. *частећи угостити, погостити, почастити.* ■ ~ **се** *угостити се, погостити се, почастити се.*

прòчачкати, -ām свр. **1.** *чачкајући прочистити:* ~ лулу, ~ уво. **2. а.** *претрести, прочеркати (што растресито):* ~ штапом мравињак. **б.** *упорним трагањем пронаћи, дознати.* – Полиција је прочачкала његово име.

прòчēлнӣ, -ā, -ō *који се налази у прочељу, с предње стране:* ~ зид, ~ прозор, прочелна врата.

прòчēлнӣк м *в. начелник:* ~ одељења.

прòчēлница ж *женска особа прочелник.*

прòчēлничкӣ, -ā, -ō *који се односи на прочелнике и прочелнице:* ~ положај.

прòчēлнӣштво с *прочелничка служба и звање.*

прòчēље и **прòчеље** с **1. а.** *врх, чело стола као почасно место:* сести у прочеље стола. **б.** *водеће место, водећа улога.* – Само одабраници имају прочеља људског друштва. **2.** *предња страна, лице зграде, грађевине и сл.; предња страна уопште:* ~ храма; ~ књиге.

прочепр̀кати, -ām свр. *чеприкајући, копикајући растрести, испреметати (често тражећи нешто).* – фиг. Прочепркао је брзо по памети какав сам био у младости.

прочеткáвати, -èткāвām *несвр. према прочеткати.*

прòчеткати, -ām свр. *четкајући очистити, отрести.* ■ **~ се** *четкајући се отрести, очистити са себе (прашину и сл.).*

прочешљáвати, -èшљāвām *несвр. према прочешљати.*

прочѐшљати, -ām и прòчешљām свр. **1. а.** *рашчешљати (косу, браду).* **б.** *исцревртати, растрести (сено и сл.).* **2.** *обасути прекорима, изгрдити, искритиковати.* – Доктора су на састанку добро прочешљали. **3.** *истражити, претражити (неки крај, предео).* – Прочешљали су цео Београд, али га нису нашли.

прочибȕкати, -ām свр. **1.** *чибукајући очистити, истрести.* **2.** *истући, избити, измлатити.*

прòчӣст ж бот. *биљка из пор. млечика из чијег се семена добија лаксативно средство,* Croton tiglium.

прочѝстāч, -áча м *уређај за прочишћавање:* ~ ваздуха.

прòчистити, -ӣм (трп. прòчишћен) свр. **1.** *учинити чистим, очистити, ишчистити:* ~ кућу, ~ пушку. **2.** *учинити проходним, рашчистити (пут).* – Камион се заглавио јер екипа није прочистила пут. ■ **~ се** *ослободити се цревног садржаја, ишчистити се.*

прочитáвати, -ѝтāвām *несвр. према прочитати.*

прочѝтати, -ām (прочитáмо и прочѝтāмо) свр. **1.** *завршити читање; читајући упознати, сазнати:* ~ новине, ~ писмо, ~ роман. **2.** *схватити, упознати (некога, одн. нечије расположење, осећање и сл.).* • **~ судбину** *прорећи, предсказати судбину, будућност.* ~ **руку, длан** *предсказати будућност гледајући у руку, у длан.*

прочишћáвати (се), -ѝшћāвām (се) и **прочишћѝвати (се),** -ѝшћујēм (се) *несвр. према прочистити (се).*

прочишћѐње с *психичко и етичко растерећење, очишћење, катарза.*

прочло́вити, -ӣм свр. експрес. *провести (извесно време) човечи, дубећи.* – Прошетали се мало на рукама, прочловили мало на глави.

прочмáвати, прòчмāвām свр. експрес. *провести извесно време чмавајући, спавајући.*

прочудáчити се, -ȕдāчӣм се свр. *постати чудак, особењак.* – Причају момци да се мајстор прочудачио.

прòчудити се, -ӣм се свр. *провести неко време чудећи се.*

прочȕпати, -ām свр. **1.** *почупати, ишчупати:* ~ коприве око куће. **2.** (некога) *задавати бол (некоме) вукући га за косу, чупајући га.* – Дође ми да га почупам. ■ **~ се** *задавати бол један другоме чупајући се.*

прòчути, -ујēм свр. **1.** *поново добити способност примања звукова слухом.* **2.** *делимично примити слухом, пречути.* – Прочуо би половину онога што му је жена говорила. ■ **~ се 1.** *зачути се, одјекнути.* – После жамора прочује се грохотан смех. **2.** *постати чувен, познат.* – Он се прочуо по целом Београду.

прочу́чати, -чӣм свр. **1.** *провести (извесно време) чучећи.* **2.** разг. *провести, проживети (на неком месту) дуго времена.* – Као удова прочучи у Добровцу двадесет година.

процáрати, прòцарām свр. *царајући подстаћи (ватру).*

прòшалити се, -ӣм се свр. *нашалити се, пошалити се.*

прошàпнути и **прòшапнути,** прòшапнēм свр. *рећи шапнувши, шапнути.* – Миловање моје! – прошапне девојка.

прошаптáвати, -àптāвām *несвр. према прошаптати.*

прòшаптāј м *шапутање, шаптај.* – Наши састанци су два прошаптаја и два пољупца.

прошàптати, прòшапћēм и **прошапȕтати,** -ām свр. *рећи тихо, шапћући.*

прошáрати, прòшāрām свр. **1. а.** *учинити шареним, шарајући украсити, ишарати:* ~ блузу црвеним нитима. **б.** *учинити разноврсним.* – фиг. Бескрај самоће неће нико ни смехом прошарати. **2. а.** *проћи, прелетети крећући се кривудаво, у различитим правцима:* ласта прошара небом. **б.** *прелетети (погледом, очима).* – Он прошара очима преко свих лица. ■ **~ се** *постати шарен; постати разноврстан.*

прòшарица ж *снег који је местимично окопнео, кроз који се назире земља.*

прошашáвити, -àшāвӣм свр. *постати шашав, ћакнут.*

прошáшољити, -ӣм свр. *шашољећи погладити, помиловати.*

прòшверцовати, -цујēм (прòшверцати, -ām) свр. нем. *тајно пренети (обично какву робу у циљу недозвољене трговине), прокријумчарити.* ■ **~ се** *проћи без дозволе, без документата, карте и сл. неприметно, неопажено.*

прошврљати, прòшврљāм свр. *шврљајући проћи, пробазати, протумарати, пролутати.* – Увече би прошврљао око куће.

прòшевина ж *прошење девојке, просидба, прошња.*

прошегáчити се, -èгāчӣм се свр. *провести (извесно време) шегачећи се; нашалити се шегачећи се.*

прòшек м итал. *слатко, десертно вино од просушеног грожђа.*

прòшēње с **1.** гл. *им. од просити.* **2.** *просидба, прошевина.*

прошепúрити се, -èпирӣм се свр. *проћи шепирећи се, правећи се важан.*

прошестáрити, -èстāрӣм свр. *пролетети шестарећи, правећи кругове у лету (о птицама).*

прошéтати, прòшētām (прòшēћēм) свр. **1.** непрел. *в. прошетати се.* **2.** прел. *извести у шетњу:* ~ госте по граду. ■ **~ се** *провести (извесно време) шетајући; проћи шетајући.*

прòшеткати (се), -ām (се) свр. *у дем. значењу: прошетати (се).*

прòшибати, -ām свр. **1.** прел. *шибајући истући, избити.* – фиг. Ветар је жестоко ишибао земљу. **2.** непрел. *проћи брзо, пројурити, пролетети.* – За два дана прошибао је кроз читаву Подгорину.

прошѝвāљка ж *в. прошивача (1).*

прошúвати (се), прòшӣвām (се) *несвр. према прошити (се).*

прошѝвāч, -áча м *дебели обућарски конац за прошивање.*

прошúвача ж **1.** *велика игла за прошивање.* **2.** *машина за прошивање.*

прошѝвен, -ена, -о **1.** *трп. од прошити.* **2.** *украшен проденутим нитима:* златом ~ блуза.

прошикљáвати, -ѝкљāвām *несвр. према прошикљати.*

прошѝкљати, -ām свр. *шикљајући погађи, избити (о течности).*

прошúкнути, прòшӣкнēм свр. *шикнувши избити (о течности).*

прòшӣрен, -а, -о **1.** *трп. од проширити (се).* **2.** *распрострањен, раширен.*

прòшӣренōст, -ости ж *својство, стање онога што је проширено.*

прошире́ње с *просторно ширење, повећање:* ~ стана, ~ речног корита.

проширѝвати (се), -ӣрујēм (се) *несвр. према проширити се.*

проши́рити, прòшӣрӣм (трп. проширен) свр. **1.** *ширећи увећати (неки простор).* **2.** *распростријети, појачати (неко дејство, утицај и сл.):* ~ свој утицај на Балкан. ■ **~ се 1.** *постати шири, увећати се.* **2.** *распростријети се, појачати се (о неком дејству, утицају и сл.).*

прòшити, прòшијēм (трп. прошӣвен, -ѐна) свр. **1.** *шијући спојити, причврстити, зашити.* **2.** експр. *пробити, пробушити на више места.* – Шмајсер проши живицу.

проши́шати, прòшӣшāм свр. *брзо проћи, пролетјети.* – Авион је прошишао небом.

проши́штати, -тӣм свр. *шиштећи проговорити.*

прошкàкљати, -ā̀м (прошкàкљити, -ӣм) свр. *шкакљајући пољубити, пошкакљати.*

прошки́љити, -ӣм свр. *погледати полузатвореним очима, шкиљећи.*

прошкргу́тати, -ȕгӯēм свр. *проговорити шкргућући.*

прошкри́пати, прòшкрӣпāм и **прошкри́пити** -ӣм свр. *почети шкрипати (шкрипити), почети производити реске звуке.*

прошкро̀пити, прòшкропӣм (трп. прòшкропљен) свр. *шкропећи полити, попрскати.* – Пошкропило га улично блато.

прò̄шлӣ, -ā̄, -ō̄ *који је прошао, минули.* • **~ време** лингв. арх. *в. перфек(а)т.*

прò̄шлō̄, -ō̄г(а) с *в. прошлост:* уздисати за прошлим, заборавити све оно прошло.

прошлогòдишњӣ, -ā̄, -ē̄ *који се односи на прошлу годину, који је био, који се збио, десио и сл. прошле године; који је из прошле године:* ~ успех; ~ род.

прошлонѐдељнӣ јек. **прошлонѐдјељнӣ,** -ā̄, -ō̄ *који се односи на прошлу недељу, који се десио прошле недеље; који је из прошле недеље:* ~ утакмица.

прò̄шлō̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) *време које је прошло; догађај из тога времена.*

прошља́пати, прòшљāпāм свр. *проћи шљапајући, газећи по расквашеној земљи.*

прòшња ж **1.** *просидба, прошевина.* **2. а.** *просјачење.* **б.** *учтиво тражење, молба.*

прошпацѝрати (се), -àцӣрāм (се) свр. нем. *в. прошетати (се).*

прошпијати, -ā̄м и **прошпијуни́рати,** -ујӣрāм свр. *шпијунирајући сазнати, открити:* ~ непријатељске положаје.

прòштац, -шца (-àца) м (инстр. -шцем (-àцем); мн. прòшци (прошт̀аци), ген. прошта́ца̄; зб. им. про̄шће с (мн. ø)) *неотесан колац направљен најчешће цепањем низдуж некога одсеченог (по потреби и прекраћеног) дебла (као део ограде, плота и др.).* • **дизати се прошца** *играу којој један играч легне на земљу као проштац, а други га диже на ноге.* **пасти (лећи) као ~** *пасти, лећи свом дужином.* **стајати као ~** *стајати усправно, укочено.*

прòштенӣ, -ā̄, -ō̄ *који се односи на проштење, на опроштај грехова:* ~ молитва. • **~ дани** *в. проснӣ дани (под проснӣ).*

проште́ње с **1. а.** (и прòштēње) *праштање, опроштај.* **б.** *опроштај грехова.* **2.** *црквена слава.*

прòштепати, -ā̄м и **прòштеповати,** -пујēм свр. нем. **1.** *штепајући начинити шав, спојити шавом.* **2.** *изрешетати, избушити мецима.* – Авиони проштеповаше из митраљеза околне чуке и косе (Б. Ћопић).

прошћа́вати, прòшћāвāм *несвр. према опростити.*

прошу́љати се, прòшӯљāм се свр. *в. прошуњати се.*

прошу́мити (прошу́мети јек. прошу́мјети), **-мӣм** свр. **1.** *почети шумити, зачути се шумећи.* – фиг. Зашуме слатке речи. **2.** *проћи шумећи.* – Она прошуми двораном као вихор.

прошу́њати, прòшӯњāм свр. *шуњајући се, кришом проћи:* ~ око куће.

прошупљи́вати (се), -ȕпљујēм (се) *несвр. према прошупљити (се).*

прошу́пљити, прòшӯпљӣм свр. *учинити шупљим, пробушити.* – Глупо је новац прошупљити и пришити на чоју. ■ **~ се 1.** *постати шупаљ, пробушити се.* – Лонац се прошупљио. **2.** *изгубити јунећу (о гласу).* – Глас му се нешто прошупљио.

прòшушкати, -ā̄м свр. **1.** *почети шушкати; проћи шушкајући.* – Змија прошушка негде у трави. **2.** *шушкајући изговорити; прошаптати.* – Позове га на страну и нешто прошушка с њиме.

прошу́штати, -тӣм свр. *почети шуштати; шуштећи проћи, пролетјети.*

пр̏па ж *непријатност, невоља, незгода.* – Има Немаца преко стотине, мислим да ће данас бити прпе.

пр̏па ж **1.** *в. прпор.* **2.** *уопште оно што је растресито, зрнасто (струготина, опиљци, козји брабоњци).* – Пође газећи по прпи, струготини од тесаних дрва.

пр̏пати се, -ā̄м се несвр. *ваљатити се, млатити крилима по прашини, песку, растреситој земљи и сл. (о птицама, које се тако ослобађају гамади).* – Сврачица се прпа у прашини.

пр̏порити, -ӣм несвр. оном. [гл. им. пр̏порење с] *производити слаб шум.* – Чуло се како на стрехи врабац прпори крилима.

пр̏пошан, -шна, -о **а.** *самовољан, пркосан; обестан, пустопашан:* ~ младић. **б.** *који одражава такве особине:* ~ поглед.

пр̏пошно прил. *на прпошан начин, пркосно, пустопашно.*

пр̏птати, пр̏пћēм несвр. *в. проприти.*

пр̏са, пр̏сā и пр̀сијӯ с мн. **1.** *предњи горњи део човечјег трупа; одговарајући део животињског тела; органи смештени у њему, груди.* **2.** *женска недра, дојке.* • **бити се (бусати се, лупати се) у прса** *разметати се, хвалисати се.* **за прса се ухватити** *почети се рвати, тући.* **кокошја ~** *деформација грудног коша као последица рахитиса.* **одбити од прса** *престати доjити.* **с прса (ударити** и сл.**)** *с предње стране (ударити и сл.).* **~ у (о) прса (борити се, наћи се** и сл.**)** *из непосредне близине, на малом растојању (борити се, наћи се и сл.).*

пр̏сак, -ска м **1.** *распршене капљице.* – Диже се из воде, отресе главом и ситни прсак расу се око ње. **2.** *шум, шуштање, пуштање:* ~ лишћа.

пр̏сат, -а, -о **1.** *који има јака, широка прса.* **2.** *који има велике дојке.*

пр̏сатōст, -ости ж *особина онога који је прсат.*

пр̏си, пр̀сијӯ ж мн. *в. прса.*

пр̏симицē прил. **1.** *хватајући се за прса:* туђи се ~. **2. а.** *прсима напред:* ићи ~ на непријатеља. **б.** *у прса.* – Камен га је ударио прсимице.

пр̏сити се, -ӣм се несвр. **а.** *држати се усправно, укочено.* – Официри су се прсили и отпоздрављали. **б.** *правити се важан, разметати се.* – Скоројевићи се видно прсе и хвале.

пр̏скав[1], -а, -о *који лако прска, који се лако дроби, хрскав:* ~ корица хлеба.

пр̏скав[2], -а, -о *који прска, расипа капљице, искре:* ~ поток, ~ млаз усијаног гвожђа.

пр̏скавац, -а̄вца м бот. *биљка* Impatiens noli tangere *чије чахуре при додиру прскају.*

пр̏скалица ж *справа, направа за прскање:* баштенска ~, виноградарска ~.

пр̏скати, -ā̄м *несвр. према пр̏снути.* • **~ од здравља** *бити доброг здравља, изгледати веома здраво.*

пр̏скати, -ā̄м несвр. (свр. пр̏снути) **1. а.** *избијати у капљицама, у танким млазевима.* – Из посекотине прскала је крв. **б.** *бацати, избацивати капљице.* – Прска док говори. **2.** *засипати, квасити, поливати (капљицама).* – Брица је прскао лице ко-

лоњском водом. ■ ~ **се** *засипати се, квасити се, поливати се (кајљицама) (вршећи радњу сам на себи или узајамно с другим).*

пр̏скотина ж **1.** *комад, парче нечег сломљеног, разбијеног, крхотина.* **2.** *в. прсак (1).*

пр̏слина ж *напрслина, пукотина.*

пр̏слук и **пр̏слук** м **1.** *део одеће без рукава који се носи поврх кошуље или блузе.* **2.** *део женског рубља, грудњак, прслуче, прслучић, брустхалтер.* • **пуца ми ~, уз прслук ми** *баш ме брига, шта ме се тиче, не марим.*

прслу́чак, -чка м *в. прслуче (1).*

пр̏случе, -ета с (супл. мн. прслучићи м; зб. им. пр̏случад ж) **и пр̏случић** и **пр̏случић** м **1.** *дем. и хип. од прслук.* **2.** *в. прслук (2).*

пр̏сни̏, -а̄, -о̄ *који се односи на прса (прси), грудни:* ~ мишић, ~ аорта. • ~ **кош** *грудни кош* thorax. ~ **пливање** спорт. *посебан начин пливања које се изводи грудима према води.*

пр̏снути, -нём (аор. пр̏снух и пр̏скох, пр̏снӯ и пр̏ште; р. пр. пр̏снуо, -ула, -о и пр̏скао, -сла, -о) свр. **1.** *пући, сломити се, распукнути се.* – фиг. Моји снови су прсли као сапунски мехурићи. **2. а.** *напао се појавити, избити.* – Тада Дрина прште из корита и понесе све са собом. **б.** *побећи, разићи се, разбежати се.* – Да одакле пукне, сви би прснули као зечеви. **в.** *неочекивано одјекнути, проломити се.* – У ходнику прсну смех. **г.** *планути, букнути (о јакој светлости, ватри).* **д.** *јако се наљутити, разбеснети се.* – Стар човек прсне и за најмању ситницу, грди, псује. **ђ.** *запети, навалити.* – Нека је злоћа спопала, па прсне да грди. • ~ **у смех (кикот)** *насмејати се напо, јако;* **прште ми пред очима** *постаде ми јасно.*

пр̏снути, пр̏снем свр. (несвр. пр̏скати) **1.** *излити се у кајљицама, бризнути.* **2.** *полити кајљицама, пошрскати.*

прсо̀боља ж *грудобоља, туберкулоза.*

пр̏собра̄н и **пр̏собран** м *насип, бедем који штити од непријатељске ватре, грудобран.*

пр̏ст м (ген. мн. пр̀стијӯ (пр̏стā)) **1. а.** *један од пет крајњих покретних делова руке или ноге у човека; одговарајући део у животиња.* **б.** *део рукавице (реже чарапе) који се навлачи на прст:* рукавице без прстију, дечје чарапе са прстима. **2.** нар. *дужна мера која одговара ширини прста на руци.* **3.** *тајно деловање, мешање, утицај.* – У свему тражи прсте енглеске обавештајне службе. • **бити као ~ и нокат (с киме)** *бити у нераскидивој вези, у трајном пријатељству (с киме).* **бити чистих прстију (имати чисте прсте)** *не бити умешан у прљав, нечастан посао.* **гледати (пазити) коме на (у) прсте** *пазити на некога да не краде, да не вара.* **го као ~** *без иде ичега, пуки сиромах.* **добити по прстима** *бити кажњен.* **забадати (завлачити) прсте (у нешто), метати (стављати) прст у (међу) туђа врата** *мешати се у туђе послове.* **знати у прсте (као своје прсте), имати (држати) у малом прсту** *знати, познавати добро, сасвим.* **имати дугачке прсте** *бити склон крађи.* **имати на сваки прст по једног (по једну)** *имати много удварача, момака (девојака).* **имати широке прсте** *лако трошити новац.* **исисати из (малог) прста (из прстију)** *рећи без основа, без везе, измислити.* **ићи на прстима** *ићи веома тихо, опрезно.* **крстити се с(а) три прста** *бити православне вере.* **на (у) прсте се може избројати** *мала количина, мали број.* **није ни (малим) прстом макнуо (мрднуо)** *није ништа урадио, није се потрудио.* **нећу га ни прстом (до)таћи** *нећу му ништа нажао учинити.* **не види се ни ~ пред оком** *густа је тама, ништа се не види.* **не види даље од прста пред носом** *глуп је, ограничен је.* **(о)мотати око прста** *залудити, залуђивати, обрлатити, обрлаћивати.* **показати прстом (прстима) на некога** *узимати некога као пример у негативном смислу.* **(по)гледати некоме кроз прсте** *бити попустљив према некоме.* ~ **божји,** ~ **судбине (провиђења)** *судбоносан догађај, стицај околности пресудан за нечији живот.* **прсте да полижеш (појеш)** *веома укусно, веома добро (о јелу).* **прсте к себи!** *не дирај, не пачај се у то!* **сам као ~** *без породице, потпуно сам.* **ставити ~ на уста** *јест којим се упозорава да треба ћутати.* **стати коме на прсте** *осујетити нечије намере, доскочити коме.* **то није ни на мали ~** *сувише је мало.* **ударити кога по прстима** *спречити некога да нешто уради.*

пр̏ставац, -авца м зоол. *в. прстац (2б).*

пр̏стаст, -а, -о *који има облик прста, сличан прсту.*

пр̏стасто прил. *као прсти, попут прстију.* – На Балканском полуострву народи су измешани и залазе прстасто једни у друге.

пр̏стат, -а, -о *који има прсте; који има велике прсте.*

пр̏стац, -сца и -ста̀ца и **пр̏стац,** -сца м **1.** *дем од прст.* **2. а.** зоол. *морска шкољка из пор. даждњи која има облик прста,* Lithodomus lithophagus. **б.** бот. *биљка из пор. ружа,* Potentilla, *петопрстица.*

пр̏ста̄ш, -а́ша м **1.** *војник који сам себе рани у прст да не би ратовао.* **2.** зоол. *сисар који хода на прстима (мачка, пас и др.).*

пр̏стен, -ена м (мн. пр̏стенови (пр̏стени); зб. им. пр̏стење с (мн. в)) **1. а.** *предмет у облику колута, обруча, најчешће од драгоцене метала, са драгим каменом или без њега, који се носи на прсту као украс или као знак верености, брака.* **б.** *веридба, заруке, прстеновање.* **в.** *врста игре у којој се прстен скрива и тражи.* **2. а.** *предмет сличног облика.* **б.** *степен, карика у развојном ланцу.* • **девојка под прстеном** *испрошена, верена девојка.*

прсте́нак, -нка м **1.** *дем. и хип. од прстен.* **2.** бот. **а.** *биљка из пор. главочика,* Anthemis. **б.** *в. камилица.*

пр̏стенаст, -а, -о *који има облик прстена, сличан прстену.*

прстѐна̄ш, -а́ша м зоол. *врста гуштера змијоликог тела које је покривено чврстом кожом са прстенастим браздама,* Amphisbaenidae.

пр̏стѐнка ж бот. *биљка из ф. крсташица,* Erysimum, Cheiranthus.

пр̏стеновање с **1.** *гл. им од прстеновати (се).* **2.** *веридба, заруке, прошевина.*

пр̏стеновати, -нујем свр. и несвр. **1.** (девојку) *да(ва)ти прстен у знак веридбе (исprошеној девојци).* **2.** *обележити, обележавати прстеном, знаком у облику прстена (живину, стоку) ради контроле и др. потреба.* **3.** агр. *одсећи, одсецати у облику прстена (ластаре винове лозе).* ■ ~ **се** *вратити се, заручити се.*

пр̏стенски̏, -ē, -о̄ *који се односи на прстен, на прстеновање:* ~ дар.

прстѐнчић м *дем. и хип. од прстен.*

прстѐнџија м (мн. ж) **1.** *занатлија који израђује прстење.* **2.** *онај који прстенује девојку и уговара свадбу.*

прстѐњак, -а́ка м *домаћи прст, на коме се носи веренички прстен (а најчешће и прстен уопште).*

пр̏стић, -и́ћа и **пр̏стић,** -а м *дем. и хип. од прст.*

пр̏стни̏, -а̄, -о̄ *који се односи на прст.*

пр̏стовѐт и **пр̏стохва̄т** м *количина која се може захватити са два или три прста:* ~ соли.

пр̀тен и **пр̀тен,** -а, -о **1.** *ланен, конопљан:* ~ врећа. **2.** *један, кукаван.* – Хеј, старости, пртено оружје!

пртени̏на ж *пртено рубље.*

пртѐњара и **пртѐњача** ж *пртена торба.*

пр̀тӣво с *оно што се прти, носи, товар.*

пр̀тина и **пртѝна** ж *узан, у снегу угажен пут.* • **отишао пасјом пртином** *зло је прошао.*

пр̀тинӑр, -а и **пртѝнӑр,** -а́ра м *онај који прти, прави пртину.*

пртѝнати, -а̄м несвр. *в. пр̀тити.*

пр̀тиница и **пртѝница** ж *дем. од пртина.*

пр̀тити, -ӣм несвр. [гл. им. пр̀ћење с] **а.** *узимати, дизати, товарити (на леђа, раме).* – Војници стадоше пртити сваки своју опрему. фиг. Није знао да ли ће моћи подносити оно што сада себи прти том женидбом на леђа. **б.** *носити, теглити, вући.* – Поп је пртио евангелије, уносио га, износио. ■ ~ **се 1.** *узимати какав терет, товарити се.* – Пуни торбу купљеном робом и прти се. **2.** *мешати се, уплитати се (у туђе послове).* – Знаш да се не пртим у туђе послове.

пр̀тити и **пр̏тити,** -ӣм несвр. [гл. им. пр̀ћење и пр̏ћење с] *правити пртину.*

пр̀тиште с *пртено платно.*

пр̏тљāг, -а́га м (прт̏ља́га ж) **а.** *ствари (пакети, кофери и сл.) које неко носи или вози са собом на путовању.* **б.** фиг. *идеје, ставови, поступци, најчешће заблуде, погрешке и сл. из прошлости које некога још увек прате, а којих се тешко ослободити.*

пр̏тљāжнӣ, -ā, -ō *који се односи на пр̏тљаг, одређен за пр̏тљаг:* ~ вага.

пр̏тљāжница ж *простор за чување пр̏тљага.*

пр̏тљати, -ā̄м несвр. **1.** *тешко живети, једва састављајући крај с крајем, сналазећи се, петљати, кубурити.* – Пртља и кубури презадужен. **2. а.** *немарно, неспретно, небрижљиво радити, шепртљати.* **б.** *говорити којешта, брбљати.* **3.** *уплитати, увлачити, мешати (у какве послове).* – Љутио се што га пртљају у послове које не воли. **4.** *одлазити, губити се, чистити се.* – Пртљај одавде!

пр̑ња м *малишан, шврћа;* уп. прћо.

пр̑ња̄в, -а, -о *в. пр̑ња̄ст.*

пр̑ња̄вōст, -ости ж *особина онога који је пр̑ња̄в, који има пр̑ња̄в нос.*

пр̑ња̄ст, -а, -о *кратак, крајем окренут навише (о носу); који има такав нос.*

пр̑ња̀уснаст и **пр̑ња̀ушнаст,** -а, -о *који има најпр̑ње усне.*

пр̑ња̀ија ж грч. **1. а.** етн. *оно што жена донесе мужу приликом удаје, мираз.* **б.** (обично у изр.: **није то твоја пр̑ња̀ија (није ти то пр̑ња̀ија)** и сл.) *оно што се наследи, наследство, баштина.* – фиг. Зла под небом што су сваколика,/ човјеку су пр̑ња̀ија на земљи. **2.** ист. *оно што члан породичне задруге имао као личну својину.*

пр̑ња̀ити, пр̑ња̀ӣм несвр. [гл. им. пр̑ња̀ӣ̄ње с] *в. пу̏њити.* ■ **~ се 1.** *истицати се својим врхом (о носу).* **2.** *правити гримасе, мрштити се изражавајући неслагање, љутећи се.*

пр̑ња̀, -а и -е̄ м *малишан, шврћо;* уп. пр̑ња.

пр̑ња̀нос, -а, -о *који има пр̑ња̀в, пр̑ња̀ст нос.*

пр̏ӯг м зоол. *дугорепи обалски морски рак, рарог,* Palinurus vulgaris.

пру́га ж (дат. пру́зи) **1.** *две паралелно постављене гвоздене шине по којима се креће воз, трамваји и сл., трачнице, колосек.* **2. а.** *пут, правац којим се обавља саобраћај (копнени, водени или ваздушни), саобраћајна веза; саобраћајница.* **б.** *систем уређаја којим се омогућују телеграфске, телефонске везе, везе путем радија и сл., линија:* телефонска ~. **2.** *оно што обликом подсећа на пругу, оно што је дугачко и узано:* **а.** *узан појас земљишта.* **б.** *траг, бразда која се образује иза плодног објекта који се креће.* **в.** *ред, поворка људи.* **г.** вој. *распоред (војске) у дугачком реду.* **3. а.** *шара у облику црта, линија.* **б.** *уско удубљење дугуљастог облика, набор, бора (на лицу).*

пру́гаст, -а, -о **1.** *који има облик пруге; išаран пругама:* пругаста мишићна влакна; ~ одело. **2.** *као саставни део неких зоолошких термина:* ~ веверица, ~ хијена.

пру́гица и **пру́гица** ж *дем. од пруга.*

пру́гло с **1.** *замка за хватање птица.* **2.** *опруга, федер.*

пру́д м (мн. пру́дови) *пешчани нанос, спруд.*

пру́дӣште и **пру́дӣште** с *место у води где се таложи песак, где се прави (с)пруд.*

пру́днӣк м бот. *лековита биљка* Chenopodium botrys.

пру́дња̀ча ж агр. *врста ситне, тврде крушке.*

прудо̀вит, -а, -о *који има много прудова, који обилује прудовима.*

пру́жати (се), пру́жа̄м (се) *несвр. према пружити (се).* • **пружати се према губеру** *живети, трошити према својим могућностима.*

пру́жити, -ӣм (трп. пру́жен) свр. **1.** *истурити, истегнути у неком правцу (неки део тела), испружити:* ~ руке. **2.** (некоме нешто) **а.** *додати, дати:* ~ књигу, ~ писмо. **б.** *прибавити, обезбедити:* ~ биљкама храну. **в.** *уделити, подарити:* ~ милостињу. ■ **~ се 1.** *лећи испруживши се, протегнувши се.* **2.** *заузети неки простор раширивши се, протегнувши се.* – Град се пружио низ реке. **3.** *догодити се, десити се (о прилици, згоди, могућности).* – Пружила ми се могућност. • **~ доказ** *доказати.* **~ заштиту** *заштитити.* **~ језик** *брзо, много изговорити (обично супротстављајући се некоме).* **~ корак** *пожурити.* **~ прилику** *дати могућност.* **~ пример** *послужити као пример, бити пример.* **~ руку (коме) а.** *дати руку ради руковања.* **б.** *указати помоћ, помоћи.* **в.** *пристати на помирење, прихватити помирење.* **~ савет** *посаветовати.*

пру́жнӣ, -ā, -ō *који се односи на пругу:* ~ радник.

пру́т м (инстр. -ом; мн. пру́тови; зб. им. пру́ће с (мн. ø)) **1. а.** *танка, гипка гранчица очишћена од лишћа, шиба (најчешће као средство за гоњење стоке, за кажњавање):* врбин ~. **б.** *штап са удицом као најправа за пецање, пецаљка.* **2.** *оно што је дугачко и узано, што је налик на прут (узана шара, млаз и др.), пруга.* • **дрхтати као ~ (на води)** *трести се, цепетати, дрхтати.*

пру́так, -тка м *дем. и хип. од прут.*

пру́таст, -а, -о *в. пругаст;* уп. прут (2).

пру̀тина ж *ауг. од прут.*

пру̀тић, -а и **пру̀тӣ̄ћ,** -и́ћа м *дем. од прут.*

пру́тка ж зоол. *назив за више врста птица из пор. вивака:* мала ~, мрка ~, пегава ~.

пру̀товача и **пру̀туља** ж агр. *врста јабуке са црвеним пругастим, пругастим шарама.*

пру̏њити се, -ӣм се свр. експр. **1.** *в. пружити се (1, 2).* **2.** *пасти, срушити се, стровалити се свом дужином.* – Пруњио се са мердевина колико је дуг.

пр̑хак, -хка, -о (комп. пр̑хкијӣ) **1.** *који се лако мрви, расипа, сипак:* ~ гипс, ~ земља. **2.** *нејак, слаб:* ~ снага.

пр̑хати, пр̑шем *несвр. према пр̑хнути.*

пр̑хнути, пр̑хнӗм свр. **1. а.** *полетети лепршајући крилима (о птицама, о лептирима).* **б.** *брзо проћи, похитати* **2.** *разлетети се, распрштити се на све стране (о ситним, малим комадима).* – Даске се скрше и прхне иверје простором.

пр̑хӯт[1] ж *в. пруг (1).*

пр̑хӯт[2] м *пр̑хутање, лепршање.* – Зачуо се прхут неке уплашене птице.

прху̀тати, -а̄м и пр̑хуӣ̄м несвр. *у дем. значењу: пр̑хати.*

пр̑ц нар. *узвик за изражавање потцењивања, презира.*

пр̑ца ж бот. *биљка из ф. главочика, горчика,* Sonchus.

пр̑цати се, -а̄м несвр. *пари̏ти се (обично о козама или овцама).*

пр̑цкати, -а̄м несвр. **1.** *у дем. значењу: пр̑дети.* **2.** *пуцкетати (о пламену, о ватри).*

пр̑цко м експр. *в. пр̑цољак (1).*

пр̑цо̀љак, -љка м **1.** *мали, ситан човек; малишан, шврћа.* **2.** *мала, ситна, незнатна ствар, ситница.*

пр̑ч, пр̑ча м (мн. пр̑чеви) *в. јарац.*

пр̑чва̄рница ж *кафана с простим, јефтиним јелима (обично мала, неуредна).*

пр̑чѐвит, -а, -о *похотљив (обично о јарцу).*

пр̑чѐвитōст, -ости ж *особина онога који је пр̑чевит, похотљивост.*

пр̑чити се, -ӣм се несвр. нар. експр. *горди̏ти се, охоли̏ти се, правити се важан.*

пр̑чкало с (м) (мн. с) *онај који пр̑чка, који се бави неважним стварима, ситницама.*

пр̑чка̀рија ж (обично у мн.) *мала, безвредна ствар, ситнурија.*

пр̑чкати, -а̄м несвр. *бавити се нечим безвредним, неважним (радећи нешто, поправљајући неку ствар и сл.).*

пр̏шити, пр̑ши̏м несвр. [гл. им. пр̏ше̏ње с] **1.** *падати у ситним пахуљицама или капима (о снегу или киши), сипити.* **2. а.** *летети лепршајући крилима, пр̑хати.* **б.** *вити се, вијорити се, ле-*

пршати. – Прши застава на ветру. **в.** *ширити се, распростирати се (о звуку, мирису).* – Прши мирис јела и пића. фиг. Очај из њега прши. ■ ~ **се** *разбијати се, расцрскавати се.* – Таласи се прше о стење.

пр̏шић м *ситан и сув снег.*

пр̏шићав, -а, -о *засут ситним снегом, пршићем.*

пр̏шкати, -а̄м несвр. **1.** *чепркати, гребати.* – Пршкао је опанком по снегу. **2.** *в. прчкати.*

пр̏шљ̄ен м (мн. пр̏шљенови и пр̏шљени) анат. *једна од пространастих костију од којих је састављена кичма, краљешак.*

пршљ̄е́нак, -нка м *дем. од пршљен.*

пр̏шљенаст, -а, -о *сличан пршљену; састављен од пршљенова.*

пр̏шљенскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на пршљен:* ~ лук, ~ тело.

пр̏шљив, -а, -о *напрасит, прав.*

пр̏шљивац, -ивца м **1.** *пршљив човек.* **2.** зоол. *мужјак птице мочварице из пор. шљука познат по својој борбености у време парења, оприличар,* Pavoncella pugnax.

пр̏шљивица ж *пршљива жена.*

пр̏шљивӧст, -ости ж *својство онога који је пршљив, напраситост, свадљивост.*

пр̏шњā̄к, -а́ка м **1.** *крзнени прслук као део народне ношње; прслук уопште.* **2.** *ремен као део запрежне опреме који се ставља коњу преко груди.*

пр̏штав, -а, -о *који пршти, шушти, шуштав.*

пр̏штавина ж *прштање, праскање, прасак.* – Запрашта над Београдом, а под прштавином и треском тешка маса београдског града стајала је поносито.

пр̏штати, -тӣм несвр. **а.** *ломити се, распадати се уз тресак, праскајући.* – Прште греде на трошној згради. **б.** *избијати, расипати се у виду ситних честица (искри, капљица и сл.); расипати се на све стране.* – Прште таласи ударајући о хриди. Трепере и прште по своду руменосјајни зраци. **в.** *снажно избијати, испољавати се (о осећањима, расположењима и сл.).* – Из његових очију више није пртало оно вечито усхићење.

пр̏штити, -ӣм (трп. пр̏штен) несвр. [гл. им. пр̏штӗње с] (свр. спр̏штити) (нешто) *ломити, кршити, дробити.* – Пршти кору хлеба у рукама.

пр̏шут м и **пр̏шута** ж итал. *осољено, димљено и осушено свињско, говеђе или др. месо; бут или филетка тако осушени.*

пс (обично са отегнутим „с“) **1.** *узвик којим се неко упозорава да ћути.* **2.** *узвик којим се неко позива, зове да дође.*

псā̀лам, псā̀лма м *старозаветна песма религиозног садржаја унесена у псалтир.*

псā̀ламскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на псалме.*

псā̀лмист(а), -ē м (мн. -сти) *писац псалама; писац религиозних песама.*

псалми̏стичкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на псалмисте, својствен псалмистима.*

псалмо̀дија ж *певање псалама.*

псалмо̀дист(а), -ē м (мн. -сти) *онај који пева псалме; псалмист.*

псалмопе́вац јек. **псалмопијѐвац,** -вца м *онај који пева псалме, псалмодист.*

псā̀лтӣр, -и́ра м *збирка псалама који се читају у цркви.*

псалтӣ́рац, -рца м ист. *ђак који учи да чита псалтир.*

псā̀р, псá̄ра м *онај који чува, који се стара о ловачким псима; онај који гаји ловачке псе, псетар.*

псā̀ра ж риб. *мрежа за ловљење морских паса.*

псета́нце и **псѐтā̄нце,** -ета и -а с (мн. -ца) *дем. и хип. од псето.*

псѐтā̄р м *в. псар.*

псетà̄рина ж *порез који се плаћа за држање паса.*

псѐтā̄рница ж *кућица за псе, штенара.*

псета́шце и **псѐтā̄шце,** -ета и -а с (мн. -ца) *дем. и хип. од псето.*

псѐтӣште с ауг. *и пеј. од псето.*

псѐто с **1.** *младунче паса; млад пас; пас уопште.* **2.** *лоша, рђава особа.* • **веран као** ~ *безгранично веран, одан, послушан.*

псето̀лик, -а, -о *сличан псу, налик на паса:* псетолики мајмуни.

псе̏ћӣ, -а̄, -ē **1.** *који се односи на псе, одређен за псе; својствен псима:* ~ кућица; ~ поглед. **2.** *врло мучан, тежак (о животу):* ~ живот. **3.** *у поџрдним изразима: лош, рђав, никакав;* уп. псето (2). – Та казуј нам шта се ради, псећи сине! • ~ **зима** *врло хладна, јака зима.*

псе̏ћи прил. *на псећи начин, као пас:* живети ~.

псеудо- грч. *као први део сложеница значи: лажни, тобожњи:* псеудодемократија, псеудолитерат(а), псеудонаука, псеудоцивилизација.

псеудокла̀сик и **псе̏удокласик** м *присталица псеудокласицизма.*

псеудокласицӣзам, -зма м грч-лат. *уметнички правац XVII и XIX в. који је следио античке узоре.*

псеудокла̀сичан и **псе̏удокласичан,** -чна, -о и **псеудокла̀сичкӣ** и **псе̏удокласичкӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на псеудокласицизам и псеудокласике:* ~ књижевност, ~ писац.

псеудо̀ним м грч. *измишљено име (или и презиме) којим се често служе уметници поред свога имена.*

псӣк м и **псӣка** ж оном. *висок, резак звук произведен истискивањем ваздуха кроз стиснуте зубе или усне; сличан гласу неких птица; звиждук, писак уопште:* псиком позвати; ~ шљуке.

псӣкав, -а, -о *сличан писку, резак, висок (о гласу).*

псӣкати, псӣчӗм *несвр. према псикнути.*

псӣкнути, псӣкнӗм свр. *огласити се писком.*

псӣна ж **1.** ауг. *и пеј. од пас.* **2. а.** *в. псето (2).* **б.** разг. *неприличан поступак, пасјалук.*

псӣћ м (инстр. -ем) *дем. и хип. од пас.*

псӣха (псӣха) ж (дат. -хи) грч. *укупност душевних особина, душа:* дечја ~.

психа̀стенија ж грч. мед. *психичко обољење праћено неодлучношћу, одсуством самоконтроле, поништеношћу.*

психија̀тар, -тра м (инстр. -тром) *стручњак у психијатрији.*

психијà̄трија ж мед. *наука о психичким, душевним болестима и њиховом лечењу.*

психијà̄трӣјскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на психијатрију и психијатре:* ~ клиника, ~ преглед.

психӣка ж (дат. -ици) *скуп душевних особина (мисаоних, осећајних, моралних) једног човека или једне заједнице; начин испољавања ових особина.*

психӣчкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на психу, душевни:* ~ живот, ~ расположење.

психӣчки прил. *у психичком погледу, душевно:* ~ охрабрити, ~ утући.

психо- грч. *као први део полусложеница значи: који се односи на психу:* психоанализа, психометрија, психофизички.

психоанали́за м грч. мед. *психијатријска дисциплина која на основу дубинског психолошког испитивања успоставља психотерапију душевних поремећаја.*

психоана̀литича̄р м *онај који се бави психоанализом.*

психоанали̏тичкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на психоанализу:* ~ испитивање, ~ искуство.

психо́за м грч. мед. *дубоко, ȉлобално ȕсихичко оштећење личности.*

психо̀лог м **1.** *онај који се бави ȕсихолоȉијом као струком.* **2.** *онај који уме да ȕосматра људе, да уочава њихове особине, њихов карактер и сл.*

психологизи́рати, -и̏зи̏ра̄м несвр. *ȕриказивати, ȍписивати ȕсихолошке, душевне особине, стања (обично их ȕретерано наȉлашавати, истицати).*

психоло̀гија ж *наука о убличавању и трансформацији душевноȉ, ȕсихичкоȉ живоȚа ȕојединица, као и о утицају социјалних чинилаца на ȕојединица, на међуљудске односе, на ȕонашање ȉруȕа и сл.*

психо̀лошкӣ, -ā, -ō *који се односи на ȕсихолоȉију и ȕсихолоȉе:* ~ анализа, ~ процес.

психо̀лошки прил. *на ȕсихолошки начин, у ȕсихолошком смислу.*

психомѐтрија ж грч. *разликȕе методе и техникe које се користе у ȕсихолоȉији у циљу шȚо објективније ȕроцене душевноȉ стања.*

психомѐтрӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на ȕсихометрију.*

психонеуро́за ж грч. мед. *болесно душевно стање као реакција на ȕоједине доȉађаје.*

психо̀пат(а), -ē м (мн. -ти м и -те ж) *ȕсихички болесна особа с ȕоремећајима социјалноȉ ȕонашања.*

психопато̀лог м *стручњак у ȕсихоȕатолоȉији.*

психопатолòгија ж грч. мед. *наука о душевним болестима, о ȕатолоȉији ȕсихе.*

психопато̀лошкӣ, -ā, -ō *који се односи на ȕсихоȕатолоȉију и ȕсихоȕатолоȉе.*

психо̀патскӣ, -ā, -ō *који се односи на ȕсихоȕате, својствен ȕсихоȕатима.*

психотера̀пија ж грч. мед. *лечење ȕсихичких болести методама ȕсихолоȉије (сугестијом, аутосугестијом и др.).*

психофѝзика ж грч. *наука која ȕроучава односе између мерљивих физичких надражаја и ȕсихичких доживљаја њима изазваних.*

психофизиолòгија ж грч. *наука која ȕроучава међусобне односе ȕсихичких, физичких и физиолошких ȕојава.*

психофѝзичкӣ, -ā, -ō *који се односи и на ȕсиху и на тело:* ~ особина, ~ појава.

псо̀вати, псу̏јēм (прил. сад. псу̏ју̏ћи) несвр. **1.** *ȉоворити неȕристојне речи (или устаљене неȕристојне ȉрȕе речи) у љутњи, ȉневу (или без разлоȉа), обично уȕућујући их некоме, вређајући неȉа.* **2.** *ȉрдити, карати оваквим речима.* ■ **~ се** *свађати се оваквим речима.*

псо̀ва̄ч, -а́ча м *онај који ȕсује, често, мноȉо.*

псова̀чица ж *женска особа ȕсовач.*

псо̀ва̄чкӣ, -ā, -ō *који се односи на ȕсоваче, својствен ȕсоваčима:* ~ тон.

псо̀ва̄чница ж експр. *место ȉде се ȕсује, ȉрди, вређа.* – Зар су трибине псовачнице, зар улазница даје имунитет за преступе јавног реда?

псо̀вка ж (дат. псо̀вци; ген. мн. псо̀вкӣ) *неȕристојна, ȕоȉрдна реч (или устаљена ȉрȕа речи) уȕотребљена у љутњи, ȉневу (или без разлоȉа), која се обично уȕућује некоме као увреда.*

пст узв. *в. ȕс (1).*

пти̏ћ м **1. а.** *младунче ȕтице.* **б.** *реч од миља, обично ȕри обраћању детету.* – Децо, птићи моји, мораћемо се склонити. **2.** *в. ȕтица (2).*

пти̏ца ж (ген. мн. пти̏ца̄) **1. а.** зоол. *двоножни кичмењак с кљуном, обрастао ȕерјем из разреда* Aves: птице грабљивице, птице селице. **б.** *особа која доноси, најављује (какве вести, доȉађаје и сл.).* – Он је птица политичких бура. **2.** разг. **а.** *ȍȕасно, сумњиво лице.* **б.** *особа на ȕоложају, важна особа.* – Постао је у овоме друштву важна птица. • **друге би ми птице (данас) певале да сам...** *друкчије, боље би ми било да сам...* **Јупит(е)рова ~** мит. *орао.* **каква ~ таква песма** *какав човек такви и ȕоступци, такав рад.* **као птица на грани (живети)** а) *слободно, без обавеза (живети).* б) *не задржавајући се дуȚо на једноме месту, нестално (живети).* **као ~ небеска (живети)** *безбрижно, весело, лако (живети).* **ноћна ~** а) *особа која ноћу излази, ȕроводи се.* б) ир. *особа која ноћу ради.* **~ која блати своје гнездо** *онај који ружно ȉовори о својој земљи, своме народу.* **~ селица** а) *ȕтица која зими одлази у ȕоȚе крајеве.* б) ир. *особа која се често сели.* **рајска ~** *ȕтица леȚоȉа шареноȉа ȕерја из ȕородице* Paradiseidae. **фина ~** *лукава, ȕрепредена особа.* **челична (метална) ~** *авион (обично бомбардер).*

птицоло́вац, -вца м шаљ. *в. ȕтичар (2).*

пти̏ча̄р м **1.** *онај који се бави ловом на ȕтице.* **2.** *ȕас обучен за лов на ȕтице.*

пти̏чара ж *ситна сачма за ловљење ȕтица.*

птича̀рица ж *женска особа ȕтичар (1).*

пти̏ча̄рка ж *ȕушка за лов на ȕтице.*

пти̏ча̄рнӣк м *кућица, склониште за ȕтице.*

пти̏ча̄рскӣ, -ā, -ō *који се односи на ȕтичаре, на лов на ȕтице:* ~ замка, ~ хајка.

пти̏че с (мн. ø; зб. им. пти̏ча̄д ж) *младунче ȕтице; мала ȕтица.*

птичѐтина (пти̏чина) ж *аугм. и ȕеј. од ȕтица.*

пти̏чица ж **1.** *дем. и хип. од ȕтица.* **2.** разг. *в. ȕтица (2а).*

пти̏чји (пти̏чијӣ), -ā, -ē **1.** *који се односи на ȕтице:* ~ гнездо, ~ лет. **2.** *као саставни део мноȉих ботаничких назива:* ~ грахорица, ~ млеко, ~ трава. • **имати ~ мозак** *бити ȉлуȕ, оȕраничен.* **из ȕтичје перспективе, из ȕтичјег лета** *с висине, одозȉо.* **~ млеко** *у различитим обрȚима означава изобиље, оно шȚо се само ȕожелети може.*

птичу̀рина ж *аугм. и ȕеј. од ȕтица.*

пу̑ *узвик којим се изражава ȉађење, одвратност;* уп. фуј.

пу̑б м нем. карт. *фиȉура у картама, жандар, дечко.*

пубѐртѐт, -е́та м *развојни ȕериод у коме долази до ȕолноȉ сазревања.*

пубертѐтлија м (мн. ж) *онај који је у пубертету.*

пубѐртѐтскӣ, -ā, -ō *који се односи на пубертет.*

пу̀блика ж (дат. -ици; мн. ø) **1.** *мањи или већи скуȕ у улози ȕосетилаца, ȉледалаца, слушалаца.* **2.** разг. *људи, народ.* • **широка ~** *најшири слојеви народа.*

публика́ција ж **1.** *штампано дело (књиȉа, часоȕис, зборник и др.).* **2.** *објављивање, штампање.* – Једва су га нагнали на публикацију научних дела.

пу̀бликовати, -кујēм (публици́рати, -и̏ци̏ра̄м) свр. и несвр. **1.** *изда(ва)ти, објавити, објављивати, (од)штампати.* **2.** *јавно изнети, износити, обзнанити, обзнањивати.*

публѝцист(а), -ē м (мн. -сти) *ȍисац ȕублицистике.*

публицѝстика ж (дат. -ици) *ȉрана литературе која се бави друштвено-ȕолитичким ȕитањима, обично савременим (у ȕериодичноȉ штамȕи, брошурама, књиȉама); новинарство, журналистика.*

публицѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на ȕублицистику и ȕублицисте.*

публѝцисткиња ж *женска особа ȕублициста.*

публицѝтēт, -е́та м *јавно излаȉање, обзнањивање (неког дела, идеје и др.); ȍȕшта ȕознатост, ȕоȕуларност.*

пу̀бличан, -чна, -о *који се доȉодио ȕред ȕубликом, јаван:* ~ скандал.

пу́вало с (м) (мн. с) разг. експр. *уображена особа, особа која се мноȉо ȕрави важна, хвалисавац, уображенко.* • **мртво ~** *безвредна, нерадна, лења особа која се мноȉо хвали.*

пу̏ва̄лка ж **1.** *в. пухаљка.* **2.** бот. *пухара.*

пу́вати, пу̏ва̄м несвр. **1.** *в. пухати.* **2.** *избацивати ветрове, гласове из црева (обично нечујно, производећи смрад);* уп. прдети. ■ **~ се** нар. *хвалисати се, правити се важан.*

пу̏ва̄ћ, -а́ћа м *в. пух*[1].

пу̑д, пу́да м *стара руска мера за тежину (16,3* kg).

пу̏да̄р, -а́ра м *чувар винограда или других усева.*

пу̏дара ж *пударска колиба.*

пудà̄рина ж *плата коју добија пудар за пударење.*

пудáрити, пу̏да̄рӣм несвр*радити као пудар, вршити пударску службу.*

пудà̄рица ж **1. а.** *женска особа пудар.* **б.** *пударева жена.* **2.** *в. пудара.*

пу̏да̄рскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на пударе:* ~ колиба, ~ штап.

пу̏дбенӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на пут, одређен за пут, за путовање, путни:* ~ трошак.

пу̏дбина ж *путни трошак, подудбина.*

пу́дер м фр. **а.** *лековит прашак.* **б.** *козметичко средство (у праху, течности или у камену) боје лица које се употребљава ради улепшавања.*

пудѐрисати, -ишēм несвр. *посипати пудером (а); улепшавати пудером (б).* ■ **~ се** *улепшавати се пудером (б).*

пу̏динг м енгл. кув. *врста куване или печене посластице (слатке или слане) од брашна, јаја, млека и др.*

пу́дла и **пу̑дла** ж нем. *врста домаћег веса коврџаве длаке.*

пу́длица и **пу̑длица** ж *дем. и хип. од пудла; пудла.*

пу̏дљив(-) *в. плашљив(-).*

пу̑драти (се), -а̄м (се) несвр. *в. пудерисати (се).*

пудријéра ж фр. *мала кутија за пудер.*

пу̑дровати (се), -рујēм (се) несвр. *в. пудерисати (се).*

пу̑дровача ж *в. пуфна (1).*

пу̑ж м (инстр. пу̑жем; мн. пу́жеви и пу̑жеви) **1. а.** зоол. *мекушац* Helix *из пор.* Gastopoda *мишићавог тела са пипцима на глави и кречњачком спиралном кућицом на леђима.* **б.** фиг. експр. *човек слабе воље и мале моралне вредности.* **2.** анат. *део унутрашњег уха из кога полази слушни нерв* cochlea. • **ићи, вући се као ~** *кретати се полако, споро.* **увући се као ~** *повући се, осамити се.*

пу̑жаст, -а, -о *који има облик пужа, сличан пужу.*

пужѐвљӣ, пу̑жевскӣ и **пу́жевскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на пужеве, који припада пужевима.*

пу̏жић, -а и **пу̏жӣћ,** -и́ћа м *дем. и хип. од пуж.*

пу́за ж *врста гливе* Armillaria mellea.

пу̑зав, -а, -о **1. а.** *који пузи, гмизав (о гмизавцима, инсектима и др.):* ~ црв, ~ паук. **б.** *који расте обавијајући се око нечега (о биљци):* ~ биље. **2.** *који се додворава, улагује; својствен онима који се додворавају, улагују.* – Пузав човек пузава духа.

пу̑завац, -авца м **1. а.** зоол. *назив за различите животиње које пузе, гмизавац.* **б.** бот. *назив за различите биљке које расту обавијајући се око нечега:* пасуљ ~. **2.** фиг. *удворица, улизица;* уп. пузав (2).

пу̑завица ж *в. пузавац (1б):* ружа ~.

пу̑зати, пу̑жēм (пу̑за̄м) несвр. *в. пузити.* ■ **~ се** *пети се (уз дрво, стену и сл.) хватајући се, држећи се рукама и ногама.*

пу̏заћӣ, -а̄, -е̄ *који расте обавијајући се око нечега (о биљци):* ~ ружа.

пузà̄чица ж *в. пузавац (1б);* уп. пузавица.

пу̑здра ж нар. **1.** *жила, тетива.* **2. а.** *мушки полни орган код стоке, жила; бич, корбач начињеног од осушеног сточног уда.* **б.** *женски полни орган код стоке.*

пузèћкē и **пузèћкӣ** прил. *пузећи, гмижући.*

пу́зити, -и̑м несвр. [гл. им. пу́жēње с] **1. а.** *кретати се по некој подлози вукући се, не одижући тело, гмизати (о гмизавцима, инсектима и сл.).* **б.** *кретати се на коленима, четвороношке или потрбушке (о детету, о човеку).* – Дете је пузило према мени. **в.** *полако се кретати.* – Каналом пузе чамци. **г.** (пред неким) *понизно се држати додворавајући се, улагујући се:* – Мрзео је људе који пред влашћу пузе. **2.** *расти обавијајући се око нечега (о биљкама).* – фиг. Љубав је притка уз коју се привија наша мисао да листа и пузи.

пу̏јдати (пу̏јкати), -а̄м несвр. *дражити, хушкати, подбадати (пса на некога).*

пу̑к[1] м **1. а.** *становништво, живаљ одређене земље, краја, народ.* **б.** *људи, особе повезане међу собом заједничким обележјем (социјалним и др.):* варошки ~, сељачки ~. **в.** *становништво на нижим степенима имовинске и друштвене хијерархије:* прост ~. **2.** *мноштво животиња (обично птица или инсеката), јато:* врапчји ~, мрављи ~.

пу̑к[2], -а и **пу̑к,** пу̏ка м (мн. пу̏кови) вој. *самостална војна јединица, већа од батаљона, која улази у састав бригаде и дивизије.*

пу̏као, -кла, -о **1.** *р. пр. од пукнути, пући.* **2.** *промукао, храпав (о гласу).*

пу̑кӣ, -а̄, -о̄ **1.** *који је у највећој мери, потпун (о појму израженом именицом уз коју као атрибут стоји):* ~ случај, ~ формалност. **2.** *истн, истоветан.* – Она је пуки отац.

пу̏кнути *в. пући.*

пу̏кō̄внӣк м вој. *високи официрски чин у копненој војсци и авијацији; заповедник, командант пука.*

пу̏кō̄внӣковица ж *пуковникова жена.*

пу̏кō̄внӣчкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на пуковнике:* ~ чин.

пу̏кō̄внӣштво с *чин и дужност пуковника.*

пу̏ковскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на пук:* ~ штаб.

пу̏котина ж **1.** *шупљина настала на месту где је нешто пукло, где се раскинуло, расцепп, пуклина.* **2. а.** *празнина, недостатак (у неком логичком низу).* – Јавила се и прва пукотина у тој хипотези. **б.** *неслагање, спор, раздор.* – У томе пријатељству почеше се јављати и прве пукотине. • **сав је од пукотина** *не може да чува никакву тајну.*

пу̏ктати, пу̏кћēм несвр. **1.** *клокотати врпљући, кључати.* **2. а.** *одавати кратке шумове, хуктати, бректати.* – Пукће локомотива. **б.** *тешко дисати, дахтати.*

пу̏лēн, -е́на м фр. *ученик, васпитаник, војенац.* – Мора да убеди своје пулене да је ова игра достојна поштовања.

пу̏лӣн, -и́на м *мали овчарски пас.*

пу̑лман м *врста удобног железничког вагона (према имену изумитеља).*

пуло́вер м енгл. *вунена мајица, џемпер, обично без дугмади, без оковратника и рукава.*

пу̑лпа ж лат. **1. а.** *меснати део воћних плодова.* **б.** *кашаста маса као полупрерађевина од тих делова.* **2.** анат. *везивно ткиво богато артеријама, венама и живцима које испуњава шупљину зуба.*

пу̏лпит м лат. *проповедаоница у цркви.*

пу̑лс м **1.** анат. *откуцај зида артерије изазван крвним таласом, који настаје при свакој срчаној контракцији, било.* **2.** *ритам, темпо (неке радње, процеса и сл.):* ~ живота.

пулси́рати, пу̏лсӣра̄м несвр. **1.** *куцати, ударати, лупати (о срцу, о артеријама).* **2.** *развијати се, тећи мењајући брзину, снагу.* – При врелу вода пулсира.

пу̑лт м (мн. -ови) лат. **1.** *држач, ослонац за ноте у облику косог рама, обично на високом сталку.* **2. а.** *сто, висока клупа са прибором потребним за писање, цртање или какав други рад.* **б.** *дугачак сто на коме се излаже трговачка роба, тезга.*

пу́ма ж зоол. *звер из пор. мачака (Felidae) која живи на подручју Северне и Јужне Америке*, Felis concolor, *кугуар.*

пу́мпа ж (ген. мн. пу́мпӣ) нем. *направа (механичка или електрична) за избацивање или уношење течности или гасова, црпка:* бензинска ~, ~ за воду.

пу́мпати, -ам̄ несвр. **1. а.** *пумпом извлачити, црпсти (течност, гас).* **б.** *пунити гасом, надувавати.* – Пуне три године пумпао је фудбалске лопте. **2.** разг. **а.** *искоришћавати, експлоатисати.* – Пумпао је своје родитеље цео живот. **б.** *наговарати, наводити.* – Пумпа ме да то урадим.

пу́мперице ж мн. нем. *широке и под коленима стегнуте панталоне.*

пу́мпица и **пу̀мпица** ж *дем. од пумпа.*

пу́мпӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на пумпе:* ~ станица.

пу́н, -а, -о **1. а.** *испуњен, напуњен до врха, до краја:* ћуп ~ дуката, ~ чаша. **б.** *који садржи нешто у великој количини, великом броју, који обилује (нечим):* плод ~ сока, дрвеће ~ плодова. **в.** *попуњен, заузет, запосленост.* – Све собе су пуне. **г.** *који има, који је достигао потребну норму, количину, меру; доведен до краја, завршен:* ~ пензија, ~ радно време, ~ круг. Ради пуне две године. **д.** *који садржи све потребне делове, сав, цео:* војници под пуном ратном опремом. **2.** *потпуно обузет, прожет (каквим осећањем):* ~ љубави, ~ мржње. **3. а.** *који је достигао највиши степен развитка; највиши, максималан:* ~ зрелост; ~ брзина. **б.** *апсолутан, потпун, ничим ограничен:* ~ власт, ~ успех. **4. а.** *који је у својој природној јачини, боји (о гласу):* ~ глас. **б.** *густ, дебео (о различитим тканинама, о растреситим материјама):* ~ тепих, ~ бркови. **в.** *угојен, крупан, подебео (о телу и деловима тела):* ~ жена, ~ врат. • **дупке, дупком** ~, ~ **као око (шипак)** *пун до крајње границе.* ~ **Месец** астр. *фаза Месеца са видљивим читавим кругом, ушташ.* ~ **себе** *уображен, умишљен.* ~ **гимназија (средња школа)** *гимназија (средња школа) са свим разредима и завршним испитом.* **пуне гаће (пуне панталоне,** ~ **тур) имати велики страх (пре)трпети.** ~ **капа** *преко сваке мере, превише.* **пуна срца, с пуним срцем (у)чинити** *с љубављу, свесрдно (у)чинити.* **пуна су му уста (некога или нечега)** *често, много, обично с љубављу, похвално говори (о некоме или нечему).* **пуне руке (шаке) посла** *веома много (посла).* **пуним једрима (паром)** *свом снагом, највећом брзином.* **пуном шаком давати** *обилно, често давати.* **у пуној форми бити (у пуну форму доћи)** *потпуно спреман, припремљен бити (постати).* **у пуном јеку** *у највећем развитку, замаху.* **у пуном смислу речи** *у сваком погледу, потпуно, истински.*

пу́нац, -нца м *женин отац, таст.*

пу́начак, -чка, -о, **пу́начан,** -чна, -о и **пу́нашан,** -шна, -о *дем. и хип. од пун:* ~ образи, ~ девојка.

пу́нашкӣст, -ости ж *својство, стање оног који је пунашан, оног што је пунашно.*

пу́ндрāв, -а и **пу́ндравац,** -вца м зоол. *црв који као паразит живи у дебелом цреву човека или коња и изазива свраб у околини чмара,* Oxyurus vermicularis. • **имати пундрав(ц)е** *стално се кретати, вртети, не моћи се скрасити.*

пу́ња ж мађ. *смотуљак, сплет косе на глави.*

пу́ња̄ица и **пу̀ња̄ица** ж *дем. и хип. од пуња.*

пу́нилац, -иоца м (ген. мн. -ла̄ца̄) **а.** *онај који пуни (боце и сл.).* **б.** вој. *онај који пуни артиљеријска оруђа муницијом.*

пуни́на ж *потпуност, пуноћа:* ~ живота.

пуниони́ца и **пу̀ниоиица** ж *просторија, место где се нешто пуни (обично боце у каквој индустрији пића).*

пу́нити, -ӣм (трп. пу́њен) несвр. [гл. им. пу́ње̄ње с] **1. а.** *чинити пуним, заузимати унутрашњост (нечега), испуњавати:* ~ флаше. – Народ пуни позоришта. **б.** (птице) *препарирати испуњавајући на посебан начин унутрашње шупљине.* **2.** *стављати (тане, метак) у ватрено оружје, набијати.* ■ ~ **се** *постајати пун, испуњавати се.* – Очи му се пуне сузама. • ~ **коме главу (мозак, уши) нечим** *говорити некоме стално, много о нечему намећући му своје мишљење, наговарајући га.* ~ **очи** *гледати уживајући, наслађујући се.*

пу́ница ж *женина мајка, ташта.*

пу́нкт м (мн. -ови) лат. **1. а.** *тачка на крају потврдних и одричних реченица; тачка иза скраћених речи и редних бројева или слова.* **б.** *одељак текста обележен посебним бројем или словом; садржина тога одељка.* **2.** *одређени део простора, место:* саобраћајни ~, ~ за везу.

пункта́ција ж лат. *нацрт, скица у основним тачкама, назнакама:* ~ излагања, ~ цртежа.

пункти́рати, пу̀нктӣра̄м свр. и несвр. **1.** *(на)правити основну скицу, нацрт, (из)вршити пунктацију.* **2.** мед. *(из)вршити пункцију.*

пунктуа́ција ж лат. арх. *в. интерпункција.*

пу̀нкција ж лат. мед. *вађење иглом или сл. направом течности (крви, гноја и др.) из тела, из телесних шупљина ради лечења или дијагнозе.*

пу̀но прил. **а.** *у великој количини, у великом броју, много:* ~ трговаца. **б.** *врло, веома, много:* ~ се радовати. **в.** *више него што треба, сувише:* ~ платити ципеле.

пуно- *први део сложеница који означава велику количину, велики број, потпуност онога што је означено другим делом сложенице:* пунобрижан, пунобројан, пунокрван.

пу̀новā̀жан, -жна, -о *који има пуну важност, који је на снази, важећи:* пуноважни закони.

пу̀новā̀жно прил. *на пуноважан начин:* донети законе ~.

пу̀новā̀жнӧст и **пуновáжнӧст,** -ости ж *својство оног што је пуноважно:* оспоравати ~ тестамента.

пуновàљан, -а́на, -о *в. пуноважан.*

пунòглавац, -а̄вца м *жабља ларва с репом и шкргама која се даље преображава.*

пунòзначан, -чна, -о лингв. *који је с пуним лексичким значењем, чије значење није директно зависно од синтаксичког окружења (нпр. именице или глаголи).*

пу̀нокрван и **пунòкрван,** -вна, -о **1. а.** *који има много крви, који има добру, здраву крв.* **б.** *пун здравља, снаге.* **в.** *испуњен разноврсним утисцима, догађајима, богат:* ~ живот. **2. а.** *који је чисте расе, пасмине.* **б.** експр. *прави, истински.* – Веровали су да су пунокрвни грађани.

пунокрвнӧст, -ости ж *својство, стање оног који је пунокрван, оног што је пунокрвно.*

пунòлетан јек. **пунòљетан,** -тна, -о *који је навршио законом прописани број година за добијање грађанских права.*

пунòлетник јек. **пунòљетник** м *пунолетна мушка особа.*

пунòлетница јек. **пунòљетница** ж *пунолетна женска особа.*

пунòлетност јек. **пунòљетност,** -ости ж и **пунòлетство** јек. **пунòљетство** с *особина оног који је пунолетан.*

пу̀нома̀стан и **пунòма̀стан,** -сна, -о (обично одр.) *који садржи у себи масне састојке, из кога није вађена масноћа:* пуномасни сир, пуномасно млеко.

пу̀номо̄ћ, -оћи ж и **пунòмо̄ћје** с *писмена изјава којом неко овлашћује некога да га може заступати у свим правним пословима.*

пу̀номоћнӣ и **пунòмоћнӣ,** -а̄, -о̄ *који има пуномоћ:* ~ заступник.

пу̀номоћнӣк и **пунòмоћнӣк** м *онај који има пуномоћ.*

пу̀номоћница и **пунòмоћница** ж **1.** *она која има пуномоћ.* **2.** *в. пуномоћ.*

пу̀номоћничкӣ и **пунòмоћничкӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на пуномоћнике и пуномоћнице.*

пунòмоћство с *в. пуномоћ.*

пу̀нопра̄ван, -вна, -о *који пред законом има сва грађанска права.*

пунòћа (пу̀нӧст, -ости) ж **1. а.** *највиши ступањ, потпуност.* **б.** *обиље:* ~ домаћинства. **в.** *бујност осећања.* – У срцу осети неку пуноћу. **2.** *дебљина, гојазност.*

пуно̀ӯман и **пуно̀уман,** -мна, -о *врло паметан, веома уман.*

пу̏нца ж итал. *направа за утискивање одређеног жига, знака на предмете од племенитог метала; утиснут знак, жиг.*

пу̏нцат (пу̏нцӣт), -а, -о (често у изр. **пун ~**) *пун до крајње границе, врхом пун:* бокал ~ вина.

пу̏нч м (мн. ø) енгл. *алкохолно пиће (вруће или хладно) које се припрема од чаја, вина, рума, шећера и лимуновог или поморанџиног сока.*

пу̏њач, -а́ча м (инстр. -а́чем) *технички уређај којим се електричном струјом пуне исцрпљене батерије.*

пу̏п, пу́па м *в. пупољак (1).*

пу̏п оном. *узвик за подражавање звука који се чује при налом удару, паду, судару.*

пу́па ж **а.** *хип. од пупак.* **б.** деч. *стомак, трбух.*

пу̏пав, -а, -о *пупаст, трбушаст.*

пу̏пава ж бот. *биљка из породица главочика,* Carlina acanthifolia.

пу̏павац[1], -а̄ца м нар. *пупаст, трбушаст човек.*

пу̏павац[2], -а̄вца м зоол. *птица селица дуга танка репа са ћубом на глави,* Upupa epops.

пу̏павица[1] ж нар. *пупава, трбушаста жена.*

пу̏павица[2] ж бот. *биљка из пор. главочика, с много подврста,* Rudbeckia.

пу̏па̄вка ж бот. *врста отровне печурке,* Amanita phalloides.

пу̏пак, -пка м **1. а.** анат. *удубљење на средини предњег трбушног зида, настало као ожиљак после пресецања пупчане врпце,* umbilicus. **б.** *трбух, стомак.* **2.** фиг. **а.** *брежуљак, узвишење.* – Артиљерија туче земљишни пупак непосредно испред нас. **б.** *средиште, центар.* – Скадарлија је пупак београдског кафанског живота. **2.** бот. *место на семеном пупољку где је семе причвршћено,* hilum. • **~ земље** разг. *онај који себе сматра најважнијим у свему, центром света.*

пу́пак, -пка м *пупољак, пуп.*

пу̏паквица ж бот. *биљка из пор. тустика,* Cotyledon umbilicus Veneris.

пу̏паст, -а, -о *пупав, трбушаст.*

пу̀пати, -а̄м несвр. *в. пупити.*

пу̏па̄тор м бот. *биљка из пор. помоћница,* Solanum nigrum.

пу̀па̄ш, -а́ша м *пупав, трбушаст човек, пупавац*[1].

пу̀пил м и **пупи́ла**[1] ж лат. *сироче; дете под старатељством.*

пупи́ла[2] ж лат. анат. *отвор у средини дужице у оку, зеница.*

пу̏пилā рнӣ[1], -а, -о *који се односи на пупилу*[1].

пу̏пилā рнӣ[2], -а̄, -о̄ *који се односи на пупилу*[2].

пу́пити, -ӣм несвр. [гл. им. пу́пље̄ње с] **1.** *добијати, развијати пупољке.* **2.** експр. *избијати, показивати се попут пупољка.* – Трпео је на себи поглед из кога пупи младост.

пу̀пковина ж анат. *в. пупчаница.*

пу̀плӣн, -и́на м (мн. ø) *свиленкаста танка тканина с памучном или вуненом основом.*

пу̏пље с (мн. ø) песн. *зб. им од пуп.* – По дрвљу пупље ударило рано.

пу̏пољак, -о̄лька (пу̏поль, -а) м **1.** *заметак из кога ће се развити лист, цвет или изданак.* **2.** фиг. **а.** *особа (обично девојка) на почетку свога развоја (као симбол младости и лепоте).* – Девојка, још прави пупољак. **б.** *првобитна фаза, почетак, зачетак.* – Љубав ... је тек у пупољку била (Сремац).

пу̏пољаст, -а, -о *који је са пупољцима, пун пупољака:* ~ гране.

пу̏пољити, -ӣм несвр. *в. пупити.*

пу̏пољица и **пу̏по̄лька** ж бот. *жути ноћурак,* Oenothera biennis.

пу̏пољкаст, -а, -о *в. пупољаст.*

пу̏по̄льче, -ета с (супл. мн. пупољчи̏ћи м) *в. пупољчић.*

пу̏пољчић и **пупо̀љчић** м *дем. и хип. од пупољак.*

пу́понја м (мн. ж) нар. *пупавац, трбоња.*

пу̏пуња̄к м бот. *биљка из пор. главочика, жута рада,* Anthemis tinctoria.

пупу̀тати, пу̀пуђе̄м несвр. оном. *крећући се испуштати нарочите звуке, клопарати (о возу).*

пу̀пчанӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на пупак:* ~ артерија. • **~ врпца** анат. *орган у облику везивно-васкуларне врпце који спаја плод у мајчиној утроби са постељицом.*

пупча̀нӣк, -и́ка м и **пупча̀ница** ж *в. пупчана врпца (под пупчани).*

пу̏пчаст, -а, -о **1. а.** *испупчен, истурен, избочен:* ~ трбух. **б.** *који је испупчених страна, бокаст:* ~ флаша. **2.** *конвексан.* – Вид се може поправити са пупчастим стаклима.

пу̏пчати, -а̄м несвр. *в. пупити.*

пу̏пчић м *дем. и хип. од пупак.*

пу̏р (обично удвојено) оном. *узвик којим се вабе пуре, ћурке, ћур.*

пу̏ра ж рег. *в. ћурка (1).*

пу́ра ж **1.** *јело од куване кукурузног брашна, качамак.* **2.** *кукурузно брашно.*

пу̀ра̄н, -а́на м рег. *в. ћуран (1).*

пургар(-) м *в. пургер(-).*

пу̏ргатӣв, -ива и **пургà тӣв,** -и́ва лат. мед. *средство које убрзава пражњење и чишћење црева.*

пургà то̄рӣј, -ија и **пургà то̄ријум** м лат. црквен. *према учењу католичке цркве, место где се душе чисте од лаких грехова пре преласка у рајско блаженство, чистилиште.*

пу̀ргер м нем. (често ир.) *грађанин, обично из крајева бивше Аустроугарске (за разлику од племића и сељака); малограђанин, филиста.*

пургѐрија ж (мн. ø) зб. *пургери.*

пу̀ргерица и **пу̀ргерка** ж *женска особа пургер.*

пу̀ргерскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на пургере, својствен пургерима; малограђански.*

пурѐњак, -а́ка и **пу̏рењак,** -њка м *зелен, недозрео клип кукуруза, зеленьак; пурен или на жару печен такав клип.*

пурѝзам м лат. **1.** *тежња за моралном, етичком строгошћу.* **2.** *тежња, обично претерана, за језичком чистотом, за уклањањем страних и др. неприкладних елемената из језика, језичко чистунство.*

пу̀рист(а), -е̄ м (мн. -сти) *присталица пуризма, морални или језички чистунац.*

пурѝстичкӣ, -а̄, -о̄ *својствен пуризму и пуристима.*

пу̀ристкиња ж *жена пурист(а).*

пуритáнац, -нца м **1.** *присталица, припадник пуританизма (1).* **2.** *в. пурист(а).*

пуританѝзам, -зма м **1.** ист. *протестантско-реформаторски покрет у Енглеској у XVI и XVII веку за уклањање остатака католицизма у англиканској цркви.* **2.** *в. пуризам (1).*

пурѝтáнка ж *жена пуританац.*

пурѝтáнскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на пуританце и пуританизам:* ~ морал, ~ идеје.

пуритáнство с *пуризам; пуританизам.*

пу̏рити, -ӣм (трп. пу̏рен) несвр. [гл. им. пу̏ре̄ње с] *пећи на жару (обично кукуруз, пурењак).*

пурификáција ж лат. *чишћење, прочишћавање.*

пу̏рњати, -а̄м несвр. **1.** *избацивати дим, пушити се, димити се.* – Пурњају фабрички димњаци. **2.** *пушити (лулу, цигару) избацујући дим.* – Енглези пурњају луле.

пу̏рпур м лат. **1.** *љубичастоцрвена боја, гримиз.* **2.** *тканина или одећа пурпурне боје.*

пу̏рпӯран, -рна, -о *који је боје пурпура:* ~ боја, ~ зора.

пу̏слица и **пу̏слица** ж нем. *врста ситног колача од беланаца и шећера.*

пу̏сни̏к, -и́ка м **1.** *душманин, проклетник.* – Пусници харају село. **2.** *најуштена мушка особа, остављен човек.*

пу̏сница ж **1.** *душманка, проклетница.* **2. а.** *најуштена, остављена жена.* **б.** *најуштена земља.*

пу̏ст, пу́ста, -о (комп. ø) **1. а.** *у коме или на коме нема ничега; у коме или на коме не живе људи, ненастањен:* ~ део Баната, ~ крајеви, ~ долина. **б.** *у коме нема људи (а очекује се да их има), опустео; најуштен:* ~ парк, ~ улица, ~ кућа. **в.** *који је далеко од саобраћаја, од цивилизације, забачен.* **г.** *који је без власника, ничији.* – Пусто млеко и мачке лочу. **д.** *у коме је замро сваки покрет, сваки звук:* ~ зимска ноћ. **2. а.** *опустошен, похаран.* – Оста земља пуста на крајини. **б.** (нечим) *оскудан, сиромашан (у нечему):* сељаци пусти иметком. **в.** *незачињен, неукусан; некалоричан, неквалитетан (о храни):* ~ јело, ~ храна. **3. а.** *који је без вредности, бесадржајан, празан:* ~ старост. **б.** *бесмислен, некористан; лажан:* ~ лаж, пусте речи; пуста обећања. **в.** *обичан, прост; луки.* – Није ни пусти дилетант, али нити проницљиви стручњак. **4.** *који се истиче величином, бројем, каквим својством или интензитетом и сл.* **а.** *веома велики, голем; веома пространи:* ~ благо; ~ башта. **б.** *који је у великој количини, многобројан:* пусти тенкови. **в.** *веома јак, храбар:* пусти Крајишници. **г.** *веома леп, прекрасан, диван.* – Лепа је, пуста – као уписана. **д.** *који се само може пожелети:* ~ срећа. **5. а.** *немио, проклет; вражји, ђаволски.* – Отиђи из те пусте куће. **б.** *необуздан, разуздан; обестан:* ~ дечурлија. **в.** *неотесан, сиров, прост:* пусти Личани. • **дође ли му пусти глас** нар. *дође ли му смртни час.* **остао ти пуст** *као клетва, као проклињање.* – Отвори врата, остала ти пуста!

пу̏ста ж *в. пустара (1).*

пу̏стара ж **1. а.** *ненасељена и необрађена пространа травната равница.* **б.** експр. *в. пустиња (2):* ~ његовог срца. **2.** *велико пољопривредно добро, мајур, салаш.*

пустàхија м (ж) (мн. ж) **1.** *хајдук, разбојник:* шумски ~. **2.** *обестан, силовит човек.*

пустàхијскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на пустахије:* ~ смелост, ~ нарав.

пустàхијство с и **пустахи̏лук** м **1.** *пустахијски живот, хајдуковање, хајдучија.* **2.** *обест, насиље:* влада пустахијства и тираније.

пу̏стети јек. **пу̏стјети,** -тӣм несвр. [гл. им. пу̏шћење с] *постајати пуст, празан.* – Улице су нагло почеле да пусте.

пусти̏кара ж бот. *црвени наперак,* Digitalis purpurea.

пу̏стимицӣ и **пу̏стимичкӣ** прил. *бацивши, бацајући замахом руке:* туђи се ~ батинама.

пу̏стиња ж **1. а.** *пространи, ненасељени, пешчовит предео с малом количином падавина, оштром температурном разликом и ретким растињем.* **б.** *в. пустара (1).* **в.** *пуст, ненасељен предео; забачен крај.* **2.** експр. *недостатак емоција, празнина, пустош:* ~ мога срца. • **глас, вапај у пустињи** *узалудан позив за помоћ, вапај без одзива.*

пу̏стињак м **1.** *онај који се из верских побуда повукао у пустињу, у какав пуст крај прекинувши сваки додир с људима.* **2.** *онај који воли самоћу, који избегава друштво.*

пустињàкиња ж *жена пустињак.*

пу̏стињачкӣ, -а, -о *који се односи на пустињаке, који је као у пустињака:* ~ колиба, ~ живот.

пу̏стињачки прил. *као пустињак:* ~ живети.

пу̏стињаштво с *пустињачки живот.*

пу̏стињскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на пустињу:* ~ песак, ~ клима.

пу̏стити (пу̏стити), пу̏стӣм (трп. пу̏штен) свр. **1.** (некога, нешто) **а.** *дозволити, допустити (некоме, нечему) да остварі нешто (да се слободно креће, развија и сл.):* ~ птицу из кавеза, фиг. ~ љубав да слободно цвета. **б.** *не сметати (некога у нечему); одобрити (некоме нешто):* ~ волове у туђу њиву, ~ ћерку у биоскоп. **в.** *дозволити (некоме) приступ или пролаз; дозволити, омогућити (некоме) да заузме какво место:* ~ некога да прође, ~ некога код министра, ~ старију особу да седне, ~ још једног самца у собу. – фиг. Богиња у срце пусти јој слатку жудњу. **г.** *ослободити (из затвора, логора).* **д.** *изгнати, истерати (стоку на пашу).* **2. а.** *оставити неизмењено, у пређашњем стању или положају.* – Савио сва једра – пустио само мала. **б.** *оставити (браду, косу и др.) да слободно расте:* ~ бркове. **3. а.** *препустити другоме (оно што се има, поседује), предати:* ~ брату имање, ~ власт. **б.** *оставити, напустити:* ~ жену, ~ отаџбину, ~ посао. **4. а.** *ставити у покрет, у оптицај, у саобраћај:* ~ машину за веш, ~ нову новчаницу, ~ нову пругу. **б.** *дозволити да се објави; објавити (у штампи, на радију); разгласити:* ~ одговор у следећем броју. – Пусте за свога господара какву било измишљотину. **5. а.** *учинити да нешто дође у нижи положај; престати држати:* ~ руке, ~ уже. **б.** *бацити, испустити.* – Авиони су пустили бомбе. **в.** *испалити, избацити (из ватреног оружја); одапети (стрелу):* ~ неколико рафала; ~ стрелу. **6.** *дати, развити, испустити из себе (изданак, младицу) (о биљци):* ~ корен, ~ жиле. **7.** *престати обузимати, попустити (некога) (о физичким и психичким стањима).* – Сан ме је пустио, а и слабост ме пустила. ■ ~ **се 1. а.** *не противити се, препустити се.* – Зар да се као жена пустим да ми руке свежу. **б.** *предати се (нечему), занети се (у нешто):* ~ се у тужне мисли. **2. а.** *отпочети нешто, упустити се (у нешто):* ~ се у борбу с чудовиштем. **б.** *кренути, запутити се, упутити се:* ~ се у незнан свет. **3.** *изаћи из кола, напустити коло.* – Млада се пусти и тако њих двоје дођоше да играју једно до другог. **4.** *пружити се, раширити се.* – Десном обалом Врбаса пустиле се питоме луке. • **не пустити гласа** *не рећи ништа, не писнути.* **не пустити кога с ока** *непрестано пратити, уходити кога.* **пусти(те)** разг. а) *немој(те) више (говорити, расправљати и сл.) о томе, доста је.* б) *не дирај(те), не досађуј(те), не узнемиравај(те).* ~ **ветар** разг. *прднути.* ~ **воду** разг. *помокрити се.* ~ **глас (грло)** *гласно проговорити, запевати.* ~ **гласа о себи** *дати вести о себи, јавити се.* ~ **испод суђења** *ослободити судске одговорности.* ~ **некога судбини (низ воду, с милим богом)** *напустити сваку бригу о некоме.* ~ **коме крв** а) *озледити кога до крви (ударивши, у тучи).* б) *нанети зло, невољу некоме, оштетити кога.* – Био је за то да се аристократима мало пусти крв. ~ **некоме буву у уши** *каквом вешћу навести на размишљање некога, изазивајући забринутост, немир.* ~ **корак(е)** *почети брже ходати.* ~ **корен(е), жиле** *трајно се настанити негде, трајно живети и радити у некој средини.* ~ **кормило (узде)** *напустити, препустити власт.* ~ **кроз руке** а) *добро, ваљано урадити.* – То сам ја пустио кроз руке и све ће бити у реду. б) *истући, измлатити.* ~ **кроз зубе** *с муком изрећи (обично што неугодно).* ~ **маха коме (чему)** *престати задржавати, ограничавати кога, шта.* ~ **пијавице** *залепити пијавице на кожу да сишу крв (као лек од високог притиска).* ~ **реч** *дати у јавност, објавити, огласити.* ~ **своје пипке** *увукавши се, тајно, кришом у неку средину, неки посао, контролисати све, утицати на све.* ~ **срцу маха** *дати пуну слободу својим осећањима.* ~ **своју младицу** *основати своју породицу.* ~ **у свет** *објавити у средствима информисања.* ~ **узде коме** *дати пуну слободу коме.* ~ **се матицом (низ воду, низ ветар)** *поступати према вољи мањих, препустити се њиховој вољи.*

пу̏стјети *в. пустети.*

пу̏сто прил. **1.** *на пуст начин, без икога, празно.* **2.** у служби речце за изражавање **а.** *јаке жеље.* – Ej, пусто, што нисам ја на твоме месту. **б.** *жаљења, вајкања.* – Показала бих ја њему, али сам, пусто, женско, па не могу.

пусто̀глав, -а, -о *својевољан, самовољан.*

пу̏столина ж **1. а.** *пуст, ненасељен, забачен крај; необрађено земљиште, дивљина:* крашка ~. **б.** *најуштено имање.* **2.** *празнина, пустош уопште:* ~ неба, ~ душе. **3.** *пуст, необуздан, обестан човек.*

пу̏столов и **пустòлов** м **1.** *човек немирна духа, онај који тражи занимљиве, необичне, узбудљиве догађаје, авантуриста.* **2.** *онај који је сиреман на нечасне поступке, на послове који доносе личну корист.*

пу̏столо̄ван и **пустòло̄ван,** -вна, -о **1.** *склон пустоловинама, авантурама:* ~ човек, ~ природа, ~ нарав. **2.** *богат пустоловинама, необичним догађајима:* ~ приче, ~ живот.

пустòловина и **пустоло̀вина** ж **1.** *необичан, занимљив, узбудљив догађај, авантура:* пустоловине старог поморца, љубавне пустоловине. **2.** *непромишљен, ризичан подухват.* – Ушао је у крваву и чудовишну ратну пустоловину док је рат још изгледао као пробитачан спорт. **3.** *пуст, ненасељен крај; необрађено земљиште, пустолина.*

пустòловица ж празн. *демонско биће које се јавља ноћу и односи људе.*

пу̏столо̄вка и **пустòло̄вка** ж *женска особа пустолов, авантуристкиња.*

пу̏столо̄вно и **пустòло̄вно** прил. *на начин пустолова, као пустолов:* ~ живети, ~ доћи до богатства.

пу̏столо̄вство и **пустоло́вство** с *пустоловни поступци, пустоловно понашање.*

пу̏стопаша ж (пу̏стопа̄ш м) *заједнички пашњак на коме се напаса стока без чувара.*

пу̏стопа̄шан, -шна, -о **1.** *пуст, обестан, разуздан; пустолован:* ~ младић, ~ поступак. **2.** *богат пустим, пустоловним доживљајима:* ~ приче.

пустòпашити, -ӣм несвр. *бити пустопашан, пустопашно живети, поступати.* ■ ~ **се** *збијати шале, враголије.*

пустòпашица ж *в. пустопаша.*

пустòпашицē прил. *без пастира, без чувара;* уп. пустопаша.

пустòпашнӣк м *пустопашан човек, обесник, расипник.* – Гледај га пустопашника, шта му се прохтело. фиг. Пустопашник ветар премеће се наглавце преко поља.

пустòпашница ж *женска особа пустопашник.*

пустòпашно̄ст, -ости ж *особина онога који је пустопашан; поступак онога који је пустопашан.*

пустопо̀љина ж *пусто, необрађено земљиште.*

пу̏сторӣљ м бот. *дивљи јасмин,* Philadephus coronarius.

пустòрук, -а, -о нар. **1.** *који је пустих, празних руку, празнорук; који је без дарова.* **2.** *који много, неразумно троши, расипан.* – Био је штедљив, а не пусторук.

пустòсват м нар. *обична званица на свадби, сват без посебне улоге.*

пустòсватица ж (м) (мн. ж) нар. *мушка или женска особа пустосват.*

пустòћа ж *особина, стање онога што је пусто, пустош, празнина.*

пу̏сто̄ш и **пу́стош,** -оши ж (инстр. -и) **1. а.** *пустошење, уништавање:* сачувати шуме од пустоши, пустоши рата. **б.** *опустошен, напуштен крај.* – Оркан рата је за собом оставио пустош. **2. а.** *пуст, ненасељен крај.* **б.** *пуст, празан простор, празнина.* – Кућа пуста, свуд нека пустош. **в.** *духовна празнина:* духовна ~ нашега времена.

пу̏стошан и **пу́стошан,** -шна, -о **1. а.** *који пустоши, уништава, разара, разорни, рушилачки:* ~ рат. **б.** *опустошен, разорен, разрушен.* – Моја душа плаче при погледу на пустошну земљу. **2. а.** *ненасељен, пуст:* ~ чистина. **б.** *неплодан, јалов (о земљи, години и сл.):* неплодне и пустошне године. **3.** *заносан, чаробан, диван;* уп. пуст (4г): ~ лепота, ~ осмех.

пу̏стошина ж *разорено, напуштено место, имање.* – Њено добро изгледало јој је као пустошина.

пу̏стошити и **пу́стошити,** -ӣм несвр. [гл. им. -шӣње с] *чинити пустош; разарати, уништавати.* – Ветар пустоши. Све су пустошили на своме путу. фиг. То га изнутра почиње да нагриза и пустоши.

пу̏стошно̄ст и **пу́стошно̄ст,** -ости ж *стање, особина онога који је пустошан, онога што је пустошно.*

пу̏сула и **пу̏сула** ж тур. нар. *цедуља, белешка; писамце; потврда.*

пу̑т, пу́та м (инстр. пу́тем (пу́том); мн. пу́теви (пу́тови), песн. пу́ти) **1. а.** *дуги, уски део земље (кретањем утабан или посебно изграђен) који служи за ходање и кретање уопште; друм, цеста.* **б.** *простор по коме се или кроз који се врши промет, саобраћај:* морски ~, водени ~, ваздушни ~. **в.** *простор који повезује различите земље, крајеве, простор кроз који се пролази.* – Србија је била велики пут којим су Турци надирали за Мађарску и Аустрију. **г.** астр. *путања небеских тела.* **д.** (обично у мн.) анат. *орган у облику канала којим се врши нека физиолошка функција:* дисајни ~, мокраћни ~. **2.** *одлазак из боравишта некуд даље, путовање:* поћи на пут, спремати се на пут, добити три дана одсуства за пут. **3.** *ток, развој:* упознати путеве природе, животни ~. **4. а.** *правац кретања:* показати некоме пут. **б.** *смер, правац развитка, деловања и сл.:* нови ~ развитка бивших југословенских држава. **в.** *начин, метод да се нешто постиже:* доћи на власт мирним путем, анализу извршити истим путем. • **(некоме) бацати (бацити), пресећи (пресецати) пут** *(у)чинити непријатности, сметње (некоме), омести, ометати у неком послу, раду, спречити, спречавати (некога) у неком послу, нередовању и сл.* **балвански ~** *шумски пут којим се спуштају балвани.* **бити на путу некоме, нечему** *бити сметња некоме, нечему.* **бити на путу до нечега** *приближавати се остварењу каквог циља, успеха.* **бити на добром путу, поћи правим путем** *(почети) живети часно, поштено.* **бити на кривом (погрешном, злом) путу, поћи, ићи рђавим путем** *(почети) живети порочно, нечасно.* **главни ~** *асфалтирани, тврди пут (обично између већих насеља).* **држати пут** *в. држати корак (под корак).* **животни ~** *живот.* **за путом (бити)** *спремати се на пут.* **заобилазним путем (постићи нешто)** *служећи се лукавством (постићи нешто).* **извести (некога) на пут** *одлазивши учинити (некога) способним за самостални живот.* **изгубити пут** *залутати.* **ићи, поћи путем најмањег отпора** *(у)радити нешто правећи компромисе, обично непринципијелне.* **ићи својим путем** *радити, поступати према својим схватањима.* **каравански ~** *пут којим су пролазили каравани камила или коња.* **козји ~** *врло узак и стрм пут.* **колски ~** *земљани или макадамски пут.* **кратким путем** *без истраге, без редовног судског поступка.* **Млечни пут** астр. *Кумова слама.* **на путу новац лежи** *постоји могућност лаке зараде.* **(на)чинити, (на)правити пут** а) **себи** *омогућити, омогућавати себи пролаз (кроз нешто закрчено).* б) **другоме** *омогућити, омогућавати пролаз (некоме) уклонивши се, пропустивши га.* **(на)чинити, (про)крчити, (у)табати** и сл. **пут** *створити, стварати услове за остварење каквог циља.* **није било пута то чинити** *није требало то чинити.* **није то нађено на путу** *није то за бацање, за узалудно трошење.* **отворити нове путеве** *створити нове могућности (за нешто).* **пловни, водени ~** *вода (море, река) којом могу пловити бродови.* **последњи, вечни ~** *гроб, сахрана.* **преко пута** *на супротној страни.* **пут под ноге, пут за уши** *одмах, сместа кренути, поћи.* **с пута!** *склањај(те) се!* **саобраћајни (прометни) путеви** *путеви којима се одвија саобраћај.* **свадбени, венчани ~** *путовање младенаца после венчања.* **сви путеви воде у Рим** *коначно решење биће исто.* **свој пут наћи** *према својим способностима наћи место, посао и сл.* **сеоски ~** *земљани или макадамски пут између мањих насеља.* **средњи пут тражити** *тражити компромисно решење, бити за компромис.* **Срећан пут!** *поздрав којим се изражава жеља за срећним, угодним, успешним путовањем.* **стати на пола пута** *не довршити оно што је започето, одустати од започетог.* **тежак, трновит пут (пређи)** *мучан, тежак живот (имати).* **трновит, стрм је пут до звезда** *с напором и радом долази се до признања.* **уз пут** а) *покрај, поред пута.* б) *идући путем, узгред.* **узети пут под ноге** *поћи, запутити се пешице.*

пу̑т ж (инстр. -и) **1.** *људско тело са свим својим физичким својствима; тело као извор чулних осећања:* осећати једрину њезине пути. – Осећај гладне пути врховно је надахнуће Боре Станковића. **2.** *боја коже:* девојка тамне пути. • ~ **и крв (моја, твоја** и сл.**),** ~ **од пути (моје, твоје** и сл.) *дете (моје, твоје и сл.).*

пут[1] (наглашено: пу̑т) предл. (с ген.) *одређује правац, смер некој кретања, простирања, одн. окренутост, усмереност према ономе уз чије име стоји:* поћи пут села.

пут[2] и **пута** речца (несамостална) **1. а.** (пу̑т, у зависним падежима: пу́та) *иза редних бројева, показних заменица, неких*

временских придева означава место даље радње, догађаја у реду других радњи, догађаја који се понављају: рећи први пут (из првог пута), положити математику овај пут (овога пута), поновити последњи пут (последњег пута кад смо се видели). **б.** (пу́та (иза бр. 2–4) и пу́тā (иза бр. већих од 5 и иза количинских прилога)) *иза главних бројева (већих од један) и количинских прилога и израза означава број, одн. приближан број понављања радњи:* враћати се два ~, полазити више ~. **2.** (пу́та) мат. *знак за рачунску радњу множења (х или •) који означава с којим се бројем множи:* 2 х 2 = 4, тј. два пута два једнако је четири.

-пу̑т *као други део сложеница уз бројеве један, два, три и сто означава једнострукост, двострукост, трострукост или стострукост неке радње:* трипут се женити.

пу́так, -тка м *хип. од пу̑т.* – Стегла мати у наручје сина, путак хвата у брда далека.

пу̑тāљ, -а и **пу̀тāљ,** -а́ља м *пу̑таст коњ.*

пута̀ња и **пу̀тања** ж **1. а.** *црта, линија као правац кретања при пливању, летењу и сл.* – Путања јегуља води право ка Сарагаском мору. **б.** астр. *замишљена линија кретања небеских тела.* – Путање свих звезда су кружнице. **в.** фиг. *начин (живота):* верност старој путањи живота. **2.** *узан, уїажени пу̑т, стаза.*

пута́њак, -њка м *дем од пу̑т, пу̑тељак.*

пута̀њица и **пу̀тањица** ж **1.** *дем од пу̑тања.* **2.** експр. *набор, бора на лицу.* – Лице јој избраздано оним путањицама које бразде бриге.

пу̀тāр, -а́ра м (вок. пу̑та́ре и -у, инстр. -а́ром и -а́рем) *онај који се стара о пу̑тевима, чувар пу̑тева, цеста, цестар.*

пу̀тāрскӣ, -ā, -о̄ *који припада пу̑тарима, који се односи на пу̑таре:* ~ одело, ~ служба.

пу̑таст, -а, -о *који има бели белеї над копитом (о коњу).*

пу̀тача ж **1.** *знак за поништавање у облику ћириличкої слова* х. **2.** *в. пу̑та (2).*

пу̑те ж мн. *в. пу̑то.*

путе́љак, -љка м *дем и хип. од пу̑т.*

путем I. предл. (наглашено: пу́тем) (с ген.) *посредством, помоћу:* сазидати кућу ~ кредита, добити кредит ~ различитих веза. **II.** прил. (пу́тем) *казује начин на који се нешто врши, остварује и сл.:* објаснити нешто посредним (усменим) ~.

пу̑тен, -а, -о *који се истиче чулношћу; страстен, похотљив; који изражава чулност:* девојке путене у љубави, ~ глас, ~ поезија.

пу̑тенӧст, -ости ж *особина, стање онога који је пу̑тен, онога што је пу̑тено.*

пу̀тер м нем. *млечни производ који се добија из павлаке или непосредно из млека, маслац.* • **имати путера на глави** *имати нечисту прошлост (због умешаности у неки сумњив, нечастан посао и сл.).*

путешѐственӣк м стклњ. разг. и експр. *пу̑тник (обично са дуге пу̑товања, из далеких, интересантних земаља).*

путешѐствије с стклњ. разг. и експр. *пу̑т, пу̑товање (обично дуго, у далеке, интересантне земље).*

пу̑тило с *в. пу̑то.*

пу̀тина ж *ауїм. и пеј. од пу̑т:* раздрта сеоска ~.

пу̀тӣр, -и́ра м (инстр. -и́ром) грч. црквн. *скупоцена чаша, пехар у којој се држи вино за причест, калеж.*

пу́тити, пу̑тӣм несвр. рег. *саветима упућивати на прави пу̑т, упућивати, саветовати поуке:* ~ и учити сељачку браћу, ~ све људе да се сложе. ■ **~ се** *полазити, запућивати се.*

пу̀тић, -а и **пу̀тӣћ,** -и́ћа м *дем. и хип. од пу̑т.*

пу̀тифа̄рскӣ, -ā, -о̄ *својствен Путифарки, жени која је, према Библији, хтела да заведе Јосифа, заводнички:* ~ осмех.

пу̑тӣште[1] с песн. *пу̑т, друм.* – Пролазе заставе путишта далека.

пу̑тӣште[2] с зоол. *први чланак прста у шапкара.*

пу̑тнӣ, -ā, -о̄ *који се односи на пу̑т, на пу̑товање (који служи за пу̑т, који даје право за пу̑товање, за неко транспортно средство и сл.):* ~ торба, ~ исправа, ~ налог, ~ лист.

пу̑тнӣк м *онај који пу̑тује, који се спрема на пу̑т.* – фиг. Диже очи звездама, путницима старим. • **~ намерник** *пу̑тник који се случајно нађе, намери у нечијој кући;* **светски ~** *пу̑тник по свету, по далеким земљама.* **трговачки ~** *онај који пу̑тујући препоручује и продаје трговачку робу, трговачки агент.* **~ турист(а)** *онај који пу̑тује из забаве, као турист.*

пу̑тнина ж *новац потребан за пу̑т, за пу̑тне трошкове, пу̑тнина.*

пу̑тница ж **1.** *женска особа пу̑тник.* **2.** рег. *в. пасош (1).*

пу̑тничкӣ, -ā, -о̄ *који се односи на пу̑тнике, који служи за пу̑тнике, који припада пу̑тницима:* ~ торба, ~ ауто, ~ брод.

пу̑тнички прил. *на пу̑тнички начин, као пу̑тници.*

пу̑то с **а.** *веза, најчешће плетена, којом се коњима спутавају предње ноге.* **б.** мн. *спона, обично ланчана, којима се осуђеницима спутавају ноге или руке, гвожђе, букагије, окови.*

пу̀товање с **1.** гл. им. *од пу̑товати.* **2.** (путова́ње) *одлазак из места боравка (с каквим циљем, ради забаве и др.), пу̑т.*

пу̀товати, пу̑тујēм несвр. **1. а.** *ићи, одлазити у удаљене крајеве (ради посла, забаве, одмора и др.); кретати се, ходати или возити се каквим превозним средством даље од сталног места боравка:* ~ на море, ~ кроз равницу. фиг. Путује река радосна и сама. **б.** *кретати се (о транспортним средствима и роби).* **в.** еуф. *одлазити с овога света, умирати.* – Кад човек остари, треба да путује. **2.** (~ пут) *прелазити, преваљивати (неку раздаљину):* ~ далеки пут. • **пут у маглу** *не видети излаз из какве ситуације.* **путуј игумане!** *иди и не брини, и без тебе се може.*

путо́вница ж рег. *в. пасош (1).*

пу̑товођа и **путо̀вођа** м (мн. ж) *онај који организује какво заједничко пу̑товање, вођа пу̑та.*

пу̑тока̄з м *знак на пу̑ту којим се обавештава о смеру, правцу кретања.* – фиг. Овај Караџићев рад био је путоказ многим покољењима.

путоно̀г(аст) и **пу̑тоног(аст),** -а, -о **1.** *који има пу̑тасте ноге:* ~ коњ. **2.** *хитар, вешт, сналажљив (о човеку).*

пу̑топӣс м књиж. *врста књижевног дела у којој писац износи своје утиске о земљама и пределима кроз које пу̑тује.*

путопи́сац, -сца м књиж. *писац, аутор пу̑тописа.*

пу̑топӣснӣ, -ā, -о̄ *који се односи на пу̑тописе:* ~ књижевност.

пу̀тујӯћӣ, -ā, -о̄ *који обавља своју делатност обилазећи различита места, на пу̑товању:* ~ глумац, ~ позориште.

пу̀туња ж нем. **1.** *дрвена или плетена корпа за грожђе која се носи на леђима:* човек с дрвеном путуњом на леђима, продати путуњу грожђа. **2.** *врста ведра за вино.*

пу̑ћ узв. оном. **1.** *за подражавање:* **а.** *звука који се чује кад нешто падне у воду, буђ.* **б.** гласа препелице. **2.** (обично поновљено) *за вабљење ћурића, пурића.*

пу̑ћи и пу̑кнути, пу̑кнēм (аор. пу̑кох (пу̑кнух), пу̑че (пу̑кну); р. пр. пу̑као, -кла (пу̑кнуо, -ула); пр. пр. пу̑кавши и пу̑кнувши) свр. **1. а.** *сломити се, расцепити се, распрснути се (обично уз тресак, прасак).* – Пукла је летва на којој је он седео. **б.** *наїло престати радити, препући (о срцу); свиснути, прецрћи (о човеку, о животињи).* – Пукло јој срце од жалости. Није издржала, пукла је. **в.** разг. *претрпети губитак, штету.* – Изгледа да су многи привредници пукли. **2. а.** *произвести кратак, оштар звук (при паду, удару и сл.).* **б.** *испаливши метак произвести оштар, јак звук.* – Пуче пушка. **3.** *наїло се појавити, настати у ћуном облику, ћуном сјају и сл.* – Пред нама је пукао видик. Пукла је зора. • **пукло ми пред очима** *постало ми је јасно.* **~ од беса (зависти, злобе)** *веома интензивно осећати, преживљавати оно што је казано именицом у генитиву с предлогом „од“.* **~ од смеха** *насмејати се јако, много, гласно, провести извесно време смејући се тако.* **пуче тиква** *растури се пријатељство.* **цркао – пукао** *ма шта се догодило, било шта било, по сваку цену.*

пу́ћити, пӯћӣм несвр. [гл. им. пу́ће̄ње с] (усне) *истура̄ти, истица̄ти, ӣрћити (усне) у знак љӯтње, неслаг̄ања.* ■ **~ се** *пра̄вити се ва̄жан, охо̀лити се.*

пӯћкати, -а̄м несвр. оном. (уп. пућ) **1.** *испӯшта̄ти кра̄тке испре̄кидане звукове* **а.** *ола̄шава̄јући се (о ћурану, ӣрепе̄лици).* **б.** *ӣушећи, избацӯјући дим.* **в.** *ӣри убрзаном или о̄тежаном дисању.* **г.** *ра̄дећи (о ӣарној машини).* **д.** *разго̄ревајући се (о ва̄три, ӣламену).* **2.** *ӣушӣти не увлачећи дим.* **3.** (на некога, нешто) **а.** *дража̄ти, ӣуј̄дати.* **б.** *не обраћа̄ти ӣажњу (на некога, нешто), односӣти се (ӣрема некоме, нечему) равнодушно или с ӣотӣцењивањем:* ~ на оно што други кажу.

пӯћнути, -нӗм *свр. ӣрема ӣућкати.*

пућпури́кати, -у̀рӣчӗм несвр. *ола̄шава̄ти се (о ӣрепе̄лици, о ћурану).*

пӯћ-пӯрӯћ оном. *узвик за ӣодража̄вање гла̄са ӣрепе̄лице, ћурана.*

пӯф узв. **1.** *за изража̄вање неӣодова̄ња, неслаг̄ања, гађења.* **2.** *звука који се чује ӣри ӣаду, удару.*

пӯфер м енгл. **1.** хем. *мешавина хемијских супста̄нција која има спо̄собност да онемо̄гући хемијске реакције изазване средином у којој се налази.* **2.** *одбојник, одбӣјач (на ва̄гонима);* уп. бӯфер. **3.** *та̄мпон којим зубар изолује зуб од ва̄здуха ӣри ора̄вци.*

пӯфна ж нем. **1.** *мањи комад мека̄не тка̄нине, сунђера и сл. којим се нано̄си ӣудер на лице, ӣудровача.* **2.** *већи набор:* рукави с пуфнама.

пӯх[1] и **пу́х** м (мн. пӯхови и пу́хови) **1.** зоол. *живо̄тиња из реда гло̄дара на ӣрелазу од мишева ка веверицама, која спа̄ва зимски сан,* Myoxux glis. **2.** пеј. *човек који много спа̄ва, лењштӣна.*

пӯх[2] м *ӣоследњи оста̄так, ӣоследње трунке нечега што се ӣостӣено тро̄ши:* задњи ~ брашна.

пӯх[3] м оном. *ва̄здушна стрӯја која се једним на̄глим издисајем избаци из уста.*

пӯхара ж бот. *лошта̄ста ӣечурка која се расӣада у ӣрах кад оста̄ри,* Lycoperdon; *у мн.: ӣородица та̄квих ӣечурака,* Gasteromycetes.

пу́хати, пӯшӗм (пӯха̄м) несвр. **1.** *кре̄тати се, стрӯјати (о ва̄здуху, ве̄тру), дува̄ти.* – Пухао је јак ветар. **2.** *испӯшта̄ти из уста или кроз нос ва̄здушну стрӯју, ӣојача̄но диса̄ти, дахта̄ти.* – Пуше од умора. **3.** *испӯшта̄јући ва̄здух из уста ӣроизво̄дити звуке на каквом дувачком инстрӯменту, свира̄ти.* – Обилазили су куће и пухали у рогове. **4.** *дурити се, љӯтити се.* • **~ с киме у исте дипле (у исти рог, у исту тикву)** разг. *сла̄гати се ӣотӣуно с неким (у мишљењу, ӣоступцима); бӣти у дослуху, шурова̄ти с неким;* уп. дувати у исту тикву (под дувати).

пӯхача ж зоол. *врста жабе,* Bufo vulgaris.

пу́хнути, пӯхнӗм свр. **1.** *духнӯти, задува̄ти.* **2.** *тихо ӣустӣти ве̄тар, ӣрднӯти.* **3.** безл. (често са допуном: у главу, у памет) *в. духнӯти (3).*

пӯхор м **1.** *ӣеӣео (обично од дувана)* **2.** *фини ӣрах на крилима леӣтӣра.*

пӯц (обично удвојено) *узвик којим се ӣодстӣче на ӣуцање, ӣа̄љбу.*

пӯцавац, -а̄вца м **1.** бот. *биљка из ӣор. каранфила,* Silene vulgaris. **2.** мн. *ӣлодови који се отва̄рају, ӣуцају ӣри сазревању.*

пӯцавица ж бот. **1.** *в. ӣуцавац (1).* **2.** *биљка из ӣор. ружа,* Fragaria collina.

пӯцалина ж бот. *биљка из ӣор. леӣтӣрњача с кожастим надувеним ӣлодом ӣоӣӯт мехура,* Colutea arborescens.

пӯцалица ж *в. ӣуцаљка.*

пӯца̄љка ж (дат. -љки (-љци); ген. мн. -кӣ) **1.** *ӣграчка од зовине ста̄бљике из које деца ӣуцају.* **2.** ир. *ӣушка или ӣиштољ.*

пӯцањ, -ца̄ња м (инстр. пӯцњем; мн. пӯцњи и пӯцњеви) **1.** *ӣрасак који се чује ӣри испаљивању метка из ва̄треног оружја.* **2.** *јак, оштар звук:* ~ бича, ~ грома.

пуцà̄рати, -а̄м несвр. *испре̄кидано ӣуца̄ти.* ■ **~ се** *с ӣрекидима ӣуца̄ти један на другога.*

пӯцати, -а̄м несвр. **1.** *несвр. ӣрема ӣући, ӣукнӯти.* **2. а.** (у некога/нешто, на некога/нешто, ретко некога/нешто) *циљајући, нишанећи га̄ђа̄ти из ва̄треног оружја.* **б.** спорт. *лоштом циљати у ӣротивнички го̄л или кош, шутира̄ти.* **3. а.** *ӣосредно наго̄вешта̄ваши нешто го̄ворећи о другоме, алудира̄ти.* **б.** *настојати ӣостӣћи нешто, докопа̄ти се нечега:* ~ на место главног уредника. ■ **~ се** *га̄ђа̄ти један другога из ва̄треног оружја.* • **(да) све пуца** разг. *јако, веома много и сл. (кад се жели иста̄ћи интензите̄т какве радње):* јести да све пуца, трескати да све пуца. **пуца ми прслук** разг. *ба̄ш ме брӣга, не марим.* **пуца му (јој) срце за неким/нечим** *веома жели некога/нешто, чезне за неким/нечим.* **~ на високо** *желе̄ти висок ӣоложај у друштву.* **~ у ветар** *трудити се око чега бескорисно̄г.*

пӯца̄ч, -а́ча м *ӣграч који ӣуца, шутира у ӣротивнички го̄л или кош.*

пӯца̄чкӣ, -а, -о *који се односи на ӣуцаче и ӣуцање.*

пӯце, -ета (пӯца) с (мн. пуцѐта и пӯца; зб. им. пӯца̄д ж) рег. **1.** *в. дӯме.* **2.** *зрно бобичасто̄г ӣлода.*

пӯцкав, -а, -о *који ӣуца, ӣрска, ӣршти (о дрвету, леду и сл.).*

пуцка̀рати, -а̄м несвр. *испре̄кидано ӣуцка̄ти, ӣуцке̄тати.* – Пуцкара грбов пањ.

пӯцкати, -а̄м несвр. *у дем значењу:* ӣуца̄ти.

пуцкѐтав, -а, -о *који ӣуцке̄та, ӣуцкав.*

пуцкѐтати, -а̄м несвр. *испре̄кидано ӣуцка̄ти, ӣуцкара̄ти.* – Киша пуцкета по крову. ~ прстима.

пуцкѐтнути, пӯцкетнӗм и **пӯцнути,** -ӗм свр. *произвести кра̄так, оштар звук ӣуцкета̄јући, ӣуцајӯћи:* ~ бичем, ~ језиком.

пӯцња̄ва ж *учестали ӣрасак, ӣуцање ва̄треног оружја.*

пӯч м (инстр. пӯчем; мн. пӯчеви) нем. *ӣокуша̄ј изненадно̄г ӣреузимања државне власти на̄глим ӣревра̄том, изведеним обично с малим бројем људи.*

пу́чанин м (мн. -ани) *човек из ӣука, из народа.*

пу́ча̄нка ж *жена из ӣука, из народа.*

пуча́нство с рег. *становништво, житељство, народ.*

пӯчина ж **1.** *отворено, широко море, неӣреӣледна морска ӣовршина.* **2. а.** *бескрајни небески ӣростор:* ~ модрог неба. **б.** *огромно ӣространство уо̄ӣште:* ~ џунгле. фиг. У пучину њена ока ја утапам сне и наде.

пӯчина ж рег. *аӯӣм. и ӣе̄ј. од ӣук*[1].

пӯчинскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на ӣучину:* ~ риболов, ~ риба.

пӯчист(а), -е̄ м (мн. -сти) *орга̄низатор ӣуча, учесник у ӣучу.*

пу́чити, пӯчӣм несвр. рег. *цеӣа̄ти, расӣолӯћивати:* ~ шљиве. ■ **~ се** *цеӣа̄ти се, кида̄ти се.*

пӯчкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на ӣук, својствен ӣуку, намењен ӣуку, народни:* ~ говор, ~ музика, ~ мишљење. • **~ школа** *основна школа.*

пӯшара ж нар. *в. ӣушница.*

пӯша̄ћӣ, -а̄, -е̄ *који служи за ӣушење:* ~ прибор, ~ соба.

пӯша̄ч, -а́ча м (инстр. -а́чем) *онај који ӣуши дуван (ређе онај који ӣуши марихуану, о̄ӣијум и сл.).*

пушà̄чица ж *женска особа ӣушач.*

пӯша̄чкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на ӣушаче, својствен ӣушачима:* ~ навике.

пӯшимагла ж (м) (мн. ж) нар. *лакомислена, нестална особа, ве̄троӣир.*

пушиòница и **пӯшионица** ж *ӣросто̄рија за ӣушење.*

пӯшити, -ӣм несвр. [гл. им. пӯше̄ње с] **1.** *увлачӣти и испӯшта̄ти дим, најче̄шће дувана; има̄ти та̄кву навику:* ~ цигарету, ~ на лулу. **2.** *в. ӣушӣти се (1).* – С њега пуши мокар зној. ■ **~ се 1. а.** *испӯшта̄ти дим, димӣти се.* – Врх Везува непрестано се пуши. **б.** *димӣти се слабо го̄рећи, тињајӯћи.* **в.** *испӯшта̄ти ӣару, испа̄рава̄ти се.* – Река се пушила на мразу. **2.** фиг. *јако се љӯтити, беснети.* – Тужили су га, па нека се пуши. **3.** (за неким) *јурӣти, го̄нити (некога).* – Шинтер је пушио за псима. • **да**

се све пуши разг. *веома, јако (при истицању интензитета какве радње).* **пуши му се глава (мозак)** *збрка му је у глави (мозгу).*

пу̏шка ж (дат. пу̏шци; ген. мн. пу̏шāкā) **1.** *ручно ватрено оружје, обично с једном дужом цеви:* војничка ~, ловачка ~. **2. а.** *војник, борац:* непријатељ са преко 3.000 пушака. **б.** *борба, битка.* – Пушка је сад прва, а после ће прво бити перо. • **бити као запета (набијена, набита)** ~ *бити готов, спреман.* **бити под пушком, носити пушку** *бити у војсци.* **бојати се празне пушке** *бојати се нечег безопасног.* **испаљена** ~ *ствар без вредности, безначајна.* **пушку на готовс** вој. *спреман за паљбу (као команда).*

пу̏шкāр м **1.** *занатлија који прави и оправља пушке.* **2.** рег. **а.** *војник који се бори пушком.* **б.** *онај који гађа из пушке; онај који добро гађа из пушке, који је добар стрелац.*

пушкà̄рати, -ā̄м несвр. *испрекидано пуцати (из пушака или о пушкама).* ■ ~ **се** *испрекидано пуцати један на другога.*

пу̏шкарица ж **1.** *в. пуцаљка (1).* **2.** *в. пушкарница (1).*

пу̏шкāрница и **пу̀шкāрница** ж **1.** *рупа на зиду или у рову кроз коју се пуца из пушке.* **2.** *радионица за прављење пушака.*

пу̏шкāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на пушкаре и пушкарство:* ~ занат, ~ радња.

пу̏шкица ж *дем. и хип. од пушка;* уп. пушчица.

пу̏шкомēт и **пушкòмет** м *домет пушчаног хица.*

пушкомитрà̀љēз, -е́за м *тешка брзометна аутоматска пушка.*

пушкомитраље́зац, -е́сца м (инстр. -е́сцем; ген. мн. -à̀љēзāцā) *војник који рукује пушкомитраљезом.*

пушкòноша м (мн. ж) *онај који носи пушку, који се бори пушком;* уп. пушкар (2а).

пу̏шљив, -а, -о *који се пуши:* **а.** *из којег избија дим:* пушљиве црне куће. **б.** *из којег избија прах:* ~ сено.

пу̏шница ж *сушионица воћа, меса, рибе и др., сушара.*

пу̏шничār м *онај који се бави сушењем воћа или меса.*

пу́штало с риб. рег. *дрво или тиква којом рибари буђкају по води мамећи рибу, посебно сомове, буђкало.*

пу́штати (се), пу̑штāм (се) *несвр. према пустити (се).*

пуштѐнӣк, -и́ка м рег. *онај који је пуштен, ослобођен из затвора.*

пуштѐница ж рег. **1.** *жена пуштеник.* **2.** *разведена жена, распуштеница.*

пу̏шћул м тур. *кићанка на фесу.*

пу̏шчанӣ и **пушчà̀нӣ,** -ā, -ō *који се односи на пушке:* ~ метак, ~ цев, ~ ватра.

пушчѐрина и **пушчѐтина** ж *аум. и пеј. од пушка.*

пу̏шчица ж *дем. и хип. од пушка.*

пчѐла ж **1.** зоол. *инсект из реда опнокрилаца са отровном жаоком, који живи у организованој заједници, скупља сок и цветни прах неких биљака и ствара мед и восак, ради чега се и гаји,* Apis mellifica. **2.** фиг. *вредна, марљива особа.*

пчелà̀нӣк, -и́ка м *в. пчелињак.*

пчѐлār, -а и **пчѐлāр,** -а́ра м **1.** *онај који гаји пчеле, који се бави пчеларством.* **2.** *оса која отровном жаоком убија пчеле* Philantus triangulum.

пчела́рити, пчѐлāрӣм несвр. [гл. им. пчела́рēње с] *гајити пчеле, бавити се пчеларством.*

пчелà̀рица ж **1.** бот. *в. матичњак (2).* **2.** зоол. *птица која се храни пчелама и др. инсектима,* Merops apiaster.

пчѐлāрка и **пчѐлāрка** ж *женска особа пчелар.*

пчѐлāрнӣк м *в. пчелињак.*

пчѐлāрскӣ и **пчѐлāрскӣ,** -ā, -ō *који се односи на пчеларе и пчеларство:* ~ задруга.

пчела́рство с *гајење пчела ради добијања меда и воска.*

пчéлац, -лца м **1.** *кошница; пчеле из једне кошнице.* **2.** *мужјак пчеле, трут.*

пчѐлињāк м *место где су смештене кошнице са пчелама.*

пчѐлињӣ, -ā, -ē *који се односи на пчеле, који је од пчела, својствен пчелама:* ~ зујање, ~ саће.

пчѐлица ж *дем. и хип. од пчела.*

пчелòморац, -ōрца м зоол. *инсект који се храни пчелињим ларвама,* Trichodes apiarius.

пшéна ж бот. *биљка из породице лепирњача,* Trigonella caerulea.

пшѐница ж агр. *житарица из пор. трава,* Triticum vulgare *(којих има више врста, природних или вештачки добијених); зрневље те биљке, од кога се млевењем добија брашно за људску исхрану:* ~ јарица, озима ~, ~ белица.

пшѐничāрка ж агр. *врста крушке која сазрева у време пшеничне жетве, житњача.*

пшѐничица ж *дем. и хип. од пшеница.*

пшѐничӣште с *земљиште на коме је била посејана пшеница.*

пшѐничнӣ, -ā, -ō *који се односи на пшеницу, који је од пшенице или од брашна добијеног од пшенице:* ~ клас, ~ брашно, ~ хлеб.

Р

р (Р) с непром. **1. а.** лингв. *звучни алвеоларни сугласник; ликвидни сонант који се у нашем језику може јавити и у функцији самогласника:* слоготворено р. **б.** *слово којим се обележава тај сугласник:* велико Р, мало р, курзивно *р*. **2.** (р.) скраћ. *разред*. **3.** (R) **а.** *ознака за Реомирову скалу на термометрима*. **б.** *у поштанском саобраћају ознака за препоручену пошиљку („рекомандирано“)*. **в.** *ознака за ретке књиге у библиотекарству*. **4.** (r) *радијус*.

Ра̑, Ра̏а (или непром.) м (обично с атрибутивом „Бог“) *бог Сунца код старих Египћана, створитељ богова и људи*.

ра̑б и **ра̀б** м сткњ. *роб, слуга*. • **~ божји** рлг. *онај који се покорава верским законима, који поштује верске обичаје и норме*.

ра̀барбар м и **рабàрбара** ж **1.** бот. *вишегодишња зељаста биљка* Rheum undulatum *из ф. троскота, која се гаји као повртње због месната лисне петељке и као украсна биљка, равед*. **2.** *лек справљен од те биљке*.

ра̀бат м итал. трг. *попуст, одбитак од утврђене цене или укупног износа наведеног у фактури који индивидуална предузећа одобравају предузећима за купљену робу; трговачка маржа, трошкови продаје робе:* 20 посто рабата, нудити добар ~.

ра̀батан, -тна, -о *који је био у употреби, коришћен, рабљен*.

ра̀бација м (мн. ж) тур. *најамни превозник робе и другог терета теретним запрежним колима, кириџија*.

ра̀бацӣјскӣ, -а̄, -ӯ *који се односи на рабацију, који припада рабацијама:* рабацијска кола.

рабаџи̏лук м тур. *рабацијски посао, рабацијско занимање:* бавити се рабацилуком.

ра̀бацисати, -ишēм несвр. *бавити се рабацијским послом, превозити рабацијским колима*.

ра̀би, -ија м хебр. *почасна титула за учене, високообразоване људе код старих Јевреја; учењак уопште*.

ра̀бӣн, -и́на м хебр. *јеврејски свештеник*.

рабӣна̀т, -а́та м **а.** *рабиново звање, рабинови послови*. **б.** *рабинов уред, рабинова канцеларија*.

ра̀бӣнскӣ, -а̄, -ӯ *који се односи на рабине*.

ра́бити, ра̄бӣм несвр. рег. *употребљавати, користити (нешто), служити се (нечим):* ~ ствари, рабљена роба, рабљена књига.

ра̀бљив, -а, -о рег. *који се може употребити, употребљив; уобичајен*.

ра̀бљивӧ̄ст, -ости ж рег. *својство онога што је рабљиво, употребљивост*.

ра̀бота ж **1. а.** (често презр.) *активно делање, делатност, активност обично усмерена против некога, нечега; посао; дело;* контрареволуционарна ~, прљава ~. **б.** *рад, посао (обично физички); труд:* напорна ~; узалудна ~. • **колај ~** *без много труда, напора, лако.* **прођи се те работе** *окани се тога посла*.

рабо̀тати и **ра̀ботати,** -а̄м несвр. нар. и рег. *обављати неки посао (обично физички), напорно радити; кулучити*.

ра̑бош м (инстр. -ем) ист. **а.** *комад дрвета на коме су се зарезима, цртама бележила дуговања и потраживања*. **б.** *дневна рачунска књига у којој су се бележила сва примања и издавања у току дана*. • **(за)бележити, зарез(ив)ати, запис(ив)ати, упис(ив)ати** и сл.) **некога у (на) ~** *(за)памтити некога по нечем (обично лошем)*.

рабу̀лист(а), -ē м (мн. -сти) *онај који се служи рабулистиком, софиста(а); лош правник*.

рабули̏стика ж лат. *извртање смисла речи; наопако тумачење закона и извођење лажних, погрешних закључака, софистика*.

рабули̏стичкӣ, -а̄, -ӯ *који се односи на рабулисте и рабулистику, софистички:* ~ закључак.

рабули̏стички прил. *на рабулистички начин, као рабулиста, софистички:* ~ закључивати.

ра̑ван, ра̑вни ж (инстр. ра̑вни) **1.** геогр. *равна површина; равница, низија*. **2.** мат. *површина која је одређена, дефинисана најмање са две праве или са три тачке*. • **стајати (бити) на истој равни с неким** *бити једнак, исти с неким*. **стрма (коса) ~** физ. *једноставна најправа која се састоји од чврстог тела учвршћеног тако да му је једна равна страна косо наслоњена и служи за лакше подизање и спуштање терета*.

ра́ван, -вна, -о **1. а.** *који је без избочина и удубљења, који је без неравнина (о површини односно телу, објекту са таквом површином):* ~ поље, ~ површина. **б.** *који није храпав, уплачан, гладак:* ~ стакло. **2. а.** *који је без кривина, без савијутака, прав, неискривљен; несавијен, опружен:* у равној линији; ~ конопац, равни редови. **б.** *уједначен, равномеран; монотон:* ићи равним ходом (касом); говорити равним гласом. **3. а.** *који је у истој равни, висини, у истом нивоу с нечим*. – Вода је била равна с насипом. **б.** *једнак с неким или с нечим (по некој особини, вредности и сл.), исти, еквивалентан с неким или с нечим:* бити ~ оцу (с оцем) по храбрости, кукавичлук ~ с издајом. **4.** *пун, цео, читав:* равна два литра, равну годину дана. • **~ као свећа** *сасвим прав, усправан (у вези с држањем човека)*. **~ стопало** *в. дустабан*. **(бити) на равној нози (с неким)** *равноправно (с неким)*. **вратити, одговорити равном мером (на раван начин)** *узвратити једнаком мером, на исти начин*. **нема му равна, нико му није ~** *с њим се не може нико поредити, нема му премца*. **све ми је равно до Косова** *сасвим ми је свеједно, равнодушан сам*.

ра̑ванскӣ, -а̄, -ӯ *који се односи на ра̑ван; равничарски, низијски:* ~ предео.

ра̀вналица ж *машина за равнање предмета, односно материјала:* ~ за лим.

ра̀внало с **1.** *в. лењир*. **2.** *полуга или сл. направа којом се покреће и усмерава кормило*.

ра̀внатељ м рег. *старешина неке институције, директор, управитељ, руководилац:* ~ гимназије, ~ позоришта. • **~ стола** *онај који одређује кад ће се шта јести или пити за време гозбе, славља*.

равнатѐљица ж рег. *жена равнатељ*.

ра̀внатӗљка ж рег. **1.** *в. равнатељица*. **2.** *равнатељева жена*.

ра̀внатӗљскӣ, -а̄, -ӯ рег. *који се односи на равнатеље, директорски, управитељски*.

ра̀внатељство и **равнатѐљство** с рег. **а.** *врховни управни и надзорни орган неке институције, дирекција, управа:* полицијско ~. б. *зграда у којој се та управа налази*. **в.** *дужност и звање равнатеља*. **г.** зб. *скуп, заједница свих равнатеља*.

ра̀внати, -ам несвр. **1.** *чинити равним, ѓлатким, ѓоравнавати:* ~ столњак, ~ наборе хаљине. **2. а.** *ѓостављати, доводити у равну линију, у исту висину с неким или с нечим; ѓодешавати, усклађивати с неким, с нечим, ѓрилагођавати некоме, нечему, изједначавати с неким или с нечим:* ~ коње у строју, ~ корак (са кораком чете). **б.** *оцењујући, вреднујући као исто, сматрајући истим ѓоређивати и изједначавати:* ~ лопове с убицама. **3.** рег. **а.** *вршити функцију, дужност равнатеља, имати звање старешине неке установе, ѓредузећа и сл., ѓрављати, руководити:* ~ оперок, ~ гимназијом. **б.** *усмеравати нечије кретање или акцију ѓо својој жељи, ѓотреби:* ~ коњима (у вожњи), ~ парницу у корист сељака. ■ **~ се 1.** *стајати, заузимати место у истој, равној линији са другим (обично о војницима ѓри ѓостројавању), ѓоравнавати се.* **2.** *ѓрављати се, оријентисати се ѓрема некоме или нечему; ѓодешавати свој став, држање (ѓрема нечему), владати се (ѓрема нечему):* ~ се по цркви; ~ се према приликама, ~ се по прописима. **3.** *изједначавати се, ѓоређивати се с неким:* ~ се с вођом, ~ се с најбољима. **4.** (за нешто) *ѓогађати се у спору, нагађати се, споразумевати се:* ~ са противником. • **равнај с(е)!** вој. *команда војницима да се изравнају у строју.*

равни̏на ж **1.** *особина онога што је равно.* **2.** *в. ра̑ван.*

ра̀внинскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на равнину; низијски, равничарски:* ~ карактер земље.

равни̏ца ж *раван део Земљине ѓовршине, зараван; низија.*

ра̀внича̄р м *становник равнице, низије.*

ра̀внича̄рскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на равницу и равничаре:* ~ предео, ~ клима, ~ темперамент.

ра̀внича̄рски прил. *на равничарски начин, као равничари:* ~ мирољубив.

ра̀вничаст, -а, -о *у којем ѓреовлађује равница, ѓретежно раван (о ѓределу).*

равни̏чица ж *дем. од равница.*

ра́вно и **ра̑вно** прил. **1. а.** *у равној линији, ѓраво.* – Тако ударена лопта лети оштро и равно. **б.** *најкраћим ѓутем, директно, неѓосредно:* водити ~ у град (о путу нпр.). **2. а.** *у истој висини (с неким или с нечим):* ~ с прсима, ~ с раменима. **б.** *до врха ѓуно:* налити ~ чашу пића. **в.** *у истој линији, наѓоредо, један ѓоред другога:* сести ~ један крај другога. **3. а.** *на једнаке делове, ѓодједнако, равномерно:* делити ~ добро и зло. **б.** *тачно, ѓравично, баш:* ~ стотину динара. **в.** *на исти начин, исто као:* оба ~ грамзиви. **4.** мат. *једнако ѓо вредности, величини (бележи се знаком =):* 4+2=6. • **рећи, казати ~ у лице (у очи)** *отворено, искрено рећи.* **све ми је ~ (~ ми је) до Косова (до мора)** *сасвим ми је свеједно, равнодушан сам.*

равно- *први део сложеница који значи да је оно што је означено другим делом сложенице равно или једнако:* равнокрилци; равнокрак, равномеран, равномерно, равноправан, равностран итд.

равно̀глав, -а, -о *који је равне, ѓљоснате ѓлаве, лобање.*

равно̀горац, -го̄рца м ист. *ѓристалица ѓокрета Драже Михаиловића у Другом светском рату, чије се ѓориште налазило на Равној гори.*

равно̀горскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на Равну гору и равногорце, који ѓрипада равногорцима:* ~ покрет.

равно̀дневица (равно̀днёвница) ж *време у години кад су дан и ноћ једнаке дужине, еквиноцијум:* пролећна ~, јесења ~.

равно̀дневичкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на равнодневицу.*

равно̀душан, -шна, -о *који нема одређени став и емоције ѓрема некоме или нечему, незаинтересован и неосетљив за некога или нешто, индиферентан; који се не узбуђује у некој ситуацији, хладнокрван, хладан, ѓокојан, миран:* ~ према девојци, бити (остати) ~ према збивањима; ~ однос.

равно̀дӯшје с *в. равнодушност.*

равно̀душно прил. *без одређеног става и емоција, незаинтересовано, индиферентно; без узбуђења, хладно, ѓокојно:* држати се ~, гледати ~ тучу.

равно̀дӯшност, -ости ж (инстр. -ошћу) *стање и особина онога који је равнодушан, онога што је равнодушно, индиферентност, незаинтересованост.*

равно̀звӯчан, -чна, -о *који се не мења, који једнако звучи односно који има исту висину, једнолик, монотон (о гласу, звуку).*

равно̀звучно̀ст, -ости ж *особина онога што је равнозвучно.*

равно̀крак, -а, -о *који има једнаке краке;* уп. равностран: равнокраки троугао, ~ полуга.

равно̀крилац, -лца и **равнокри́лац,** -лца м зоол. *у мн.: ред инсеката равног ѓокриља, ѓравокрилци* Orthoptera *(у јд.: такав инсект).*

равнолӣни̏јскӣ и **равнолӣни̏јскӣ,** -а̄, -о̄ **1.** *в. праволинијски.* **2.** *који иде само за основном смерницом, директивом (без размишљања, слепо):* ~ деловање.

ра̀вномёран јек. **ра̀вномје̏ран,** -рна, -о *који се јавља, испољава у истој мери, који се врши у једнаким временским размацима, уједначен:* ~ дисање, ~ ход.

ра̀вномёрно јек. **ра̀вномје̏рно** прил. *на равномеран начин, у једнаким временским размацима, уједначено:* ~ дисати, ~ се њихати.

равноме́рно̀ст јек. **равномје́рно̀ст,** -ости ж (инстр. -ошћу) *стање и особина онога што је равномерно, уједначеност:* ~ дисања.

равноо̀бразан, -зна, -о *који је истог облика (с неким или с нечим), једнообразан; који је исте врсте (с неким другим), једнородан, истоврстан.*

равноо̀бразно̀ст, -ости ж *стање и особина онога који је равнообразан, онога што је равнообразно, једнородност, истоврсност.*

ра̀внопра̑ван, -вна, -о **1. а.** *који има иста ѓрава као и други:* равноправни чланови, равноправни учесници. **б.** *који се заснива на једнаким ѓравима за све, који омогућава једнака ѓрава за све:* равноправни односи, равноправни услови конкурса. **2.** *који је ѓо неким особинама исти с неким или с нечим; чији учесници имају исте особине, могућности и сл.:* на ~ начин; ~ спортска игра.

ра̀внопра̑вно прил. *на равноправан начин, са једнаким ѓравима; исто, једнако:* ~ учествовати на изборима, ~ одлучивати.

равнопра́вно̀ст, -ости ж (инстр. -ошћу) *својство и стање онога који је равноправан, онога што је равноправно, једнакост у ѓравима:* ~ грађана пред судом.

равно̀родан, -дна, -о *истородан, једнородан; истоврстан.*

ра́вно̀ст, -ости ж *особина онога што је равно; равна ѓовршина, равнина, раван:* ~ поља.

равно̀стран, -а, -о *који има једнаке стране;* уп. равнокрак: равностранични троугао, ~ пирамида.

равно̀странòст, -ости ж *особина онога што је равнострано.*

равноте́жа ж **1. а.** физ. *стање мировања тела које настаје када на њега делују уравнотежене силе које се ѓоништавају, неутралишу:* стабилна ~, лабилна ~, успоставити равнотежу. **б.** хем. *стање организма или неке материје ѓри коме супротне хемијске реакције имају исту брзину, силу:* хемијска ~ организма. **в.** анат. (често у синтагми: чуло равнотеже) *способност организма да задржи или ѓромени ѓоложај тела (који регулишу ѓосебни органи у уху):* изгубити равнотежу (тела), имати добар осећај равнотеже. **г.** фиг. *уједначеност, склад духовних особина, духовне ангажованости, активности; уједначеност, усклађеност, хармонија уопште:* духовна (душевна) ~, ~ духа; ~ између теорије и праксе. **2.** пол. *уједначеност снага, ѓолитичке, војне или економске моћи држава или група држава:* ~ међу великим силама, ~ међу блоковима, ~ војних снага. **3.** фин. *стање буџета, закључног рачуна када су актива и ѓасива једнаке, усклађеност, уједначеност ѓрихода и расхода:* буџетска ~, ~ расхода и прихода. • **избаци(ва)ти (некога) из равнотеже** *(у)чинити, дојринети (дојриносити) да неко ѓрестане да влада собом, да контролише своје ѓоступке, своје ѓонашање.* **изгубити равнотежу** *ѓрестати владати собом.*

равнòтēжје и **рàвнотēжје** с *в. равнотежа.*

равнòтēжнӣ и **рàвнотēжнӣ,** -ā, -ō *који се односи на равнотежу:* ~ положај, ~ стање, ~ чулни орган, ~ центар.

рàвњāч, -а́ча м агр. *пољопривредна справа која служи за равнање узоране земље.*

рàвњача ж **1.** *алатка, направа за поравнавање, глачање, политирање.* **2.** *в. либела.* **3.** *в. планиметар.*

рàга ж (дат. -ги) *мршав, изнемогао, изложен коњ; старо, рђаво кљусе.*

рàгаст, -а, -о *који је као рага, слаб, изнемогао.*

рагàстōв, -ова м мађ. *дрвени или метални оквир врата или прозора.*

рàгби, -ија м енгл. спорт. *спортска игра лоптом јајоликог облика која се удара ногама, хвата и додаје рукама да би се пребацила преко одређене линије у противничком пољу.*

рàгбист(а), -ē м (мн. -сти) *играч рагбија.*

рагѐтина ж *пеј. од раг.*

рàглāн, -а́на м енгл. *врста горњег капута код кога су рукави укосо кројени од самог оковратника (назван по лорду Раглану).*

рàглāнскӣ, -ā, -ō *који се односи на раглан:* ~ рукав.

рàгӯ, -ӯа м фр. *врста јела од више врста исецканог меса и зелени у пикантно зачињеном сосу, умаку.*

рāд м (лок. ра́ду; мн. ра́дови) **1.** *свесна људска активност, делатност чији је циљ постизање корисног учинка:* физички ~, умни ~, производни ~, научни ~. **2. а.** *обављање, вршење одређеног посла, задатка, бављење неким послом, делатношћу; делатност, активност:* пољопривредни радови, пољски радови, почети са радом; партијски ~, друштвено користан ~. **б.** *врста стручног посла, заната и сл.:* научити некакав ~. **в.** *кретање, функционисање (неке направе, механизма, органа и сл.):* пустити (машину) у рад, ~ мотора, ~ срца, ~ органа за варење. **г.** *активно, непосредно (механичко, хемијско и др.) дејство, утицај нечега:* еросијски ~ реке, механички ~ таласа. **3. а.** *производ неке делатности, активности, творевина, дело:* објавити научни ~, читати нечији ~, вајарски ~. **б.** *предмет на коме се ради, који се израђује:* испустити (ручни) ~ из руке. **4.** физ. *деловање силе на неком путу, производ те силе и пута на којем она делује:* јединице за мерење рада. • **берза рада** *установа за регулисање радних односа, за запошљавање и помагање незапослених радника.* **вишак рада** екон. *рад који преостане по одбитку потребног рада и који остварује вишак производа и вишак вредности;* уп. потребни рад. **минули ~** *доринос радника остварен у току његове радне активности.* **потребни ~** *рад којим радник производи материјална и др. добра потребна за одржавање и репродукцију његове радне снаге.* **принудни (присилни) ~** *рад као казнено-поправна мера.* ~ **на парче (комад)** *рад који се награђује према свршеном послу.* **физиологија рада** *посебна грана медицине која се бави проучавањем промена у организму које се збивају при раду у различитим условима и њиховог утицаја на радни учинак.*

рāд, -а, -о *који нешто жели, хоће, вољан, спреман, расположен да нешто учини:* ~ да неком помогне, ~ да иде у шетњу, ~ добру, ~ кавзи.

ра́да ж бот. у изр. **бела ~** *једногодишња зељаста биљка* Anthemis arvensis *из ф. главочика, чији су ободни цветови бели, пространак.* **жута ~** *двогодишња или вишегодишња биљка златножутих цветова* Anthemis tinctoria *из ф. главочика.*

рāдан, -дна, -о *који воли да ради, вредан, марљив, прилежан:* ~ човек, ~ домаћин.

рàдāр м енгл. техн. *уређај за одређивање удаљености, положаја и азимута неког објекта на основу одбијања електромагнетских таласа.*

рàдāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на радар:* ~ станица, ~ уређај, ~ контрола возила.

ради предл. (с ген., понекад и иза именске речи) *за исказивање намере, циља или намене:* ићи у град ~ куповине, рећи нешто истине ~, средити ~ прегледности, чинити нешто ~ деце. • **примера ~** *на пример.* **реда ~, форме ~** *тек да се удовољи обичају, свету.*

радиестѐзија ж грч. *тобожња појава нарочите осетљивости код неких особа и способности да помоћу тзв. вилинских рашљи проналазе ствари скривене у земљи (подземну воду, руду и др.); осетљивост на радијацију.*

радиестѐзист(а), -ē м (мн. -сти) *стручњак за радиестезију.*

рāдӣј, -ија м *в. радијум.*

рàдијāлан, -лна, -о лат. *који је усмерен, који делује у правцу радијуса; зракаст:* ~ бушилица, радијални покрети, ~ брзина.

рàдијāлно прил. *у правцу радијуса; зракасто:* ширити се ~; ~ поређани листићи.

радѝјāн, -а́на м лат. мат. *јединица лучне мере уђла, угао који одговара кружном луку величине полупречника (радијуса) круга коме припада.*

радѝјант м лат. астр. *тачка на небеском своду из које као да се шири рој кресница.*

радѝјātор м лат. техн. *грејно тело од ливеног гвожђа или челика састављено од више вертикалних елемената у облику уских ребара кроз која струји пара или топла вода (у систему централног грејања).*

радѝјāторскӣ, -ā, -ō *који се односи на радијатор:* ~ ребро.

радијāција ж лат. физ. *испуштање, емитовање нарочите енергије коју материјалне честице, односно електромагнетни таласи или усмерени снопови атомских и субатомских честица носе кроз простор, зрачење; такав вид енергије:* електромагнетска ~, јонизирајућа ~, неутронска ~, Сунчева ~, ~ у атмосфери.

рàдијациōнӣ, -ā, -ō *који се односи на радијацију.* • ~ **болест** *болест која се јавља као последица радиоактивног зрачења.*

рāдијев, -а, -о и **рāдӣјскӣ,** -ā, -ō *који се односи на радиј, радијумов, радијумски.*

рàдијскӣ, -ā, -ō *који се односи на радио:* ~ новинар.

рāдијум м лат. хем. *природни радиоактивни елемената* (Ra) *из групе алкалних земаља, белосјајни метал који настаје радиоактивним распадањем урана.*

рāдијумов, -а, -о *који се односи на радијум, који припада радијуму.*

рāдијумскӣ, -ā, -ō *који се односи на радијум.*

рāдијум-терàпија ж лат. мед. *лечење радијумом и другим радиоактивним материјалима (кобалт-бомбом, изотопима).*

рāдијус м лат. **1.** мат. *удаљеност средишта круга или лопте од било које тачке на њеној периферији, полупречник:* ~ круга, ~ лопте. **2.** фиг. *в. акциони радијус.* • **акциони ~, ~ деловања (кретања)** а) *највећа удаљеност до које авион или ратни брод може да стигне у извршењу задатка и да се врати у своју базу без допуне, додавања горива.* б) *удаљеност до које се неко или нешто може кретати, распростирати:* акциони ~ фудбалера.

рāдијус-вѐктор м **1.** мат. *дуж која спаја жижу елипсе, параболе или хиперболе са било којом њиховом тачком.* **2.** *у систему поларних координата: удаљеност неке тачке од пола.*

радѝкāл, -а́ла м лат. **1.** пол. **а.** *присталица, заговорник радикалних, коренитих промена и одлучних мера.* **б.** *присталица, члан Радикалне странке.* **2.** мат. *резултат кореновања, корен; ознака за кореновање.* **3.** хем. (обично у мн.) *група двају или више атома која се понаша као један елемената и непромењена пролази кроз хемијске реакције, а углавном не може самостално постојати (нпр. група* NO_3*).*

рàдикāлан, -лна, -о **1. а.** *којим се нешто мења темељито, из корена, кореним, темељит: радикалне промене, радикалне мере.* **б.** *који тражи коренито промене, реформе, доследан и одлучан у заступању неког схватања или у спровођењу, остварењу неког програма; непопустљив, екстремистички:* ~ реформатор. 2. (одр.) *који заступа идеје, политику радикала, који припада радикалима:* ~ струја, ~ влада, ~ лист. **3.** мат. *који се односи на радикал (2), коренски.*

радика́лац, -лца м *в. радикал (1б).*

радикали́зам, -зма м **1.** *тежња за радикалним изменама, приступање уз радикалне мере у спровођењу неког програма:* ~ у књижевности, ~ у економији. **2.** *начела и циљеви радикала, Радикалне странке, радикалство.*

радикализа́ција ж **1.** *увођење радикалнијих промена, тражење коренитих реформи.* **2.** *промена схватања, представе о нечему.*

радика̀лизовати, -зујем (радикализи́рати, -и̏зи̏рам) свр. и несвр. **а.** *променити, мењати темељно схватање, представу о некоме, о нечему:* ~ представу о некоме. **б.** *(у)чинити радикалнијим.* ■ ~ **се** *поста(ја)ти доследан и одлучан у захтеву за радикалним изменама, приста(ја)ти уз радикалне мере.*

радика̀лисати, -ишем свр. и несвр. *(ра)ширити идеје Радикалне странке, идеје радикала.*

радика̀лист(а), -ē м (мн. -сти) *присталица радикализма.*

радикали̏стичкӣ, -ā, -ō *који се односи на радикализам и радикалисте.*

радѝка̄лка ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) *женска особа радикал.*

ра̀дика̄лно прил. *из основа, кореното, темељито, потпуно (обично кад је реч о неким променама):* ~ променити, ~ уништити.

радика́лнӧст, -ости ж *својство онога који је радикалан, онога што је радикално; радикализам.*

радѝка̄лскӣ, -ā, -ō *који се односи на радикале, на Радикалну странку:* ~ првак, ~ политика, ~ посланик.

радѝка̄лски прил. *као радикал, у духу Радикалне странке:* ~ оријентисан, ~ васпитаван.

радика́лство с *радикалне идеје, радикална политика; радикалност, радикализам.*

радика̀лчић м *дем. и ир. од радикал.*

радѝканд м лат. мат. *број или израз који се коренује, који је под кореном.*

ра̀дилица ж **1.** зоол. (обично с им. „пчела“ као атрибутивом) *пчела са жаоком која гради саће, прерађује нектар у мед, одгаја потомство и чува гнездо.* **2.** мех. *челична осовина клипних мотора са унутрашњим сагоревањем, која преко клипњаче претвара транслационо кретање клипа у ротационо и тако врши рад.* **3.** (у атриб. служби) **а.** *вредна, радна:* ~ рука. **б.** *који врши рад (о машини и сл.):* машина ~.

ра̀дилӣште с *место, отворен простор на коме се нешто ради, изграђује; земљиште намењено изградњи нечега, градилиште.*

ра̀дило с *средство за рад; алат.*

ра̑дин (ра̀дин), -а, -о (донекле арх.) **1.** *в. радан.* **2.** (у им. служби) м *онај који је радан, вредан, радан човек, радиша; радник, тежак:* велики ~.

ра̑динӧст (ра̀динӧст), -ости ж (инстр. -ошћу) **1.** *својство онога који је радин, онога што је радино, вредноћа, марљивост, прилежност.* **2.** *рад, делатност уопште.* • **домаћа (кућна, народна)** ~ *израда у кући ручних, занатских производа намењених продаји; производи те делатности.*

ра̑дио, -ија м (инстр. -иом) **1.** *радио-пријемник, уређај за пријем радио-таласа емитованих од радио-одашиљача и њихово претварање у звук; опште назив за радио-пријемник, радио-одашиљач и за инсталацију радио-дифузије уопште.* **2.** *преношење говорних и музичких емисија средствима радио-технике.* **3.** *установа за преношење говорних и музичких емисија:* Радио Београд.

радио-[1] *као први део полусложеница и сложеница означава да се појам у другом делу односи на радио:* радио-апарат, радиодифузија, радио-пријемник, радио-пренос, радио-реклама, радио-спикер, радио-станица, радио-техничар итд.; радиограм, радиофонија.

радио-[2] *као први део сложеница означава да се појам у другом делу односи на зраке и зрачење:* радиоактиван, радиографија, радиологија, радиоскопија, радиотерапија, радиоизотопи.

ра̑диоактѝван, -вна, -о *који има својство да емитује невидљиве честице и зраке велике енергије:* ~ материја, ~ вода, ~ материјал, ~ појава, радиоактивни елементи, радиоактивни изотопи.

радиоакти́внӧст, -ости ж (инстр. -ошћу) *својство неких хемијских елемената, односно нуклеарних материјала да се спонтано претварају у друге и да при томе емитују невидљиве честице и зраке (алфа, бета и гама) велике енергије; радиоактивни распад.*

ра̑дио-ама̀тēр, -е́ра м *онај који се аматерски, непрофесионално бави радио-техником.*

ра̑дио-апа̀рāт, -а́та м *в. радио (1).*

ра̑дио-астрономија ж *грана астрономије која проучава радио-таласно зрачење васионских тела и одразе радио-таласа од предмета у међупланетарном простору и високој атмосфери.*

радиобио̀лог м *стручњак који се бави радиобиологијом.*

радиобиологија ж *грана биологије која проучава деловање зрачења, радијације на живе организме.*

радиобио̀лошкӣ, -ā, -ō *који се односи на радиобиологију.*

ра̑дио-ва̑л м *в. радио-талас.*

ра̑дио-вѐза ж *комуникација, споразумевање помоћу радија.*

радиогенѐтика ж *наука о појавама наслеђа и променама на живим бићима изазваним јонизујућим зрачењем.*

ра̑дио-гѐниомēтар и **ра̑дио-гѐниометар,** -тра м *врста гониометра за одређивање смера ширења радио-таласа и утврђивање положаја удаљеног брода или авиона.*

радиогра̀м м техн. **1.** *порука, вест која се преноси радио-телеграфом, бежичном телеграфијом.* **2.** *фотографија израђена радиографијом.*

радиогра̀мскӣ, -ā, -ō *који се односи на радиограм:* ~ извештај.

радиогра̀фија ж техн. *фотографисање помоћу рендгенских и гама-зрака које се користи у медицини ради дијагнозе.*

радиогра̀фскӣ, -ā, -ō *који се односи на радиографију:* ~ снимак.

ра̑дио-ди̏фӯзија ж **1.** *организација рада и планска расподела мреже радио-станица на одређеној територији.* **2.** *пренос говорних и музичких емисија средствима радио-технике.*

радиоди̏фӯзнӣ, -а, -о *који се односи на радио-дифузију, који је у вези с радио-дифузијом.*

ра̑дио-дра́ма ж *драма прилагођена за преношење радиом.*

ра̑дио-еми̏сија ж *одашиљање радио-програма путем радио-предајника широком кругу слушалаца; програмска емисија која се на тај начин преноси.*

ра̑дио-касето̀фōн, -о́на м *радио-апарат са уређајима за репродуковање аудио-касета.*

ра̑дио-ко̀мпас м *електронски инструмент за навигацију летилица.*

радио̀лог м *научник који се бави радиологијом.*

радиологија ж *наука о радијумовим и рендгенским зрацима и њиховој примени у медицини.*

ра̑дио-лока́ција ж *одређивање положаја брода или летелице електронским уређајима (радаром, радио-гониометром и др.).*

радио̀лошкӣ, -ā, -ō *који се односи на радиологију:* ~ институт, ~ оружје.

ра̑диометар и **ра̑диомēтар,** -тра м *направа за мерење електромагнетског зрачења.*

ра̑дио-метеоро̀лог м *стручњак за радио-метеорологију.*

ра̑дио-метеорологија ж *грана метеорологије која истражује својства атмосфере помоћу радио-таласа.*

радиомѐтрија ж *мерење радиоактивног зрачења које се примењује за откривање налазишта радиоактивних руда.*

радиомѐтрӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на радиометрију:* ~ метода.

рàдио-механѝчар м *радник електротехничке струке који поправља и инсталира радио-апарате.*

радиомехàничарскӣ, -ā, -ō *који се односи на радио-механичаре:* ~ занат.

радиòница ж *просторија у којој се нешто израђује или поправља; уопште просторија, соба за рад:* занатлијска ~, пекарска ~, мајсторска ~.

радионȕклӣд, -и́да м хем. (обично у мн.) *радиоактивни елемент.*

рàдио-прéнос (јек. и рàдио-пријènос) м *пренос сигнала говорних и музичких емисија средствима радио-технике.*

рàдио-прѝјемнӣк м *уређај за пријем радио-таласа, радио.*

рàдио-репортáжа ж *репортажа прилагођена за радио-пренос, радио-емисију.*

рàдио-репòртēр, -éра м *репортер радио-станице, новинар извештач који прибавља и обрађује вести за радио-емисије.*

радиоскòпија ж грч.-лат. мед. *преглед болесника помоћу рендген-апарата (без прављења снимака).*

радиòскопскӣ, -ā, -ō *који се односи на радиоскопију:* ~ налаз, ~ метода.

рàдио-сòнда ж *уређај са одашиљачем за мерење температуре, влажности и притиска ваздуха у вишим слојевима атмосфере.*

рàдио-сондáжа ж *мерење стања атмосфере помоћу радиосонде.*

рàдио-стȁница ж **а.** *постројење, уређај за радио-емисију који обухвата студио и одашиљач и њихове спојеве кабелима и појачалима.* **б.** *зграда у којој се налази такво постројење.* **в.** *део овога постројења, одашиљач, предајник који емитује програме примљене директно (из студија) или претходно снимљене на магнетске врпце или тонске плоче.*

рàдио-тȁлас м *у мн.: електромагнетни таласи који служе за пренос сигнала у радио-техници (у јд.: такав талас).*

рàдио-телèвѝзија ж **1. а.** *установа која продукује и емитује радио и телевизијске програме.* **б.** *зграда у којој се налази та установа.* **2.** *пренос аудио-визуелних програма средствима радио-технике.*

рàдио-телеграфија ж *пренос (одашиљање и примање) телеграфских сигнала средствима радио-технике, бежична телеграфија.*

рàдиотерàпија ж грч.-лат. мед. *лечење радијумом и рендгенским зрацима.*

рàдио-тèхника ж *наука о уређајима за радио-пренос и телевизију.*

радиофòнија ж грч.-лат. *преношење звука помоћу електротехничке апаратуре.*

радиофòнӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на радиофонију.*

радиофòничан, -чна, -о *који је прикладан за добру репродукцију пред микрофона:* ~ глас.

радиофòничнӧст, -ости ж *својство онога што је радиофонично.*

радиòфōнскӣ, -ā, -ō *в. радиофонијски.*

радиохèмија ж грч.-лат. *грана хемије која проучава деловање радиоактивног зрачења на материју.*

радѝрати, рàдӣрām несвр. лат. **1.** *брисати нешто написано или нацртано струганьем или гумом; стругати уопште.* **2.** *сликати иглом за гравирање (обично на бакарној плочи):* радирани портрет.

радѝрер м *уметник који се бави радирањем, сликар који израђује цртеже иглом за гравирање, бакрописац.*

радѝрунг м'нем. *цртеж израђен радирањем, бакропис.*

рàдист(а), -ē м (мн. -сти) *стручњак који ради на предаји и пријему радио-извештаја, радио-телеграфиста.*

рáдити, рâдӣм (3. л. мн. рâдӗ; имперф. рâђāх; трп. рâђен) несвр. **1. а.** *обављати неки посао (физички или интелектуални), бити заузет каквим послом; бити трајно ангажован на неком послу, бавити се неком делатношћу, активношћу као занимањем; бити запослен, бити у радном односу:* ~ у башти, ~ за стругом, ~ ђутуре, ~ по учинку, ~ на дисертацији, ~ у фабрици, ~ у школи. **б.** *трудити се око нечега, настојати на нечему; усмеравати своју делатност у одређеном правцу:* ~ на окупљању омладине, ~ на проширењу производње, ~ некоме о злу, ~ за добро народа. **в.** *чинити, поступати:* пустити некога да ради шта хоће. – Не знам шта да радим. Зар се тако ради са поштеним човеком? Радите са тим стварима шта хоћете. **г.** безл. (о некоме, о нечему) *односити се на некога, на нешто, тицати се некога, нечега, бити у питању.* – О чему се овде ради? Ради се о крупним стварима. Ради се о његовој кожи. **2. а.** *правити, чинити покрете, кретати се.* – Језик му је стално радио. **б.** *бити у стању активног дејства, дејствовати, функционисати (о некој машини, механизму, систему, појави и сл.).* **в.** *обављати неку пословну активност, пословати (о некој установи, организацији и сл.).* **г.** *производити, стварати неки учинак, имати одређени утицај, деловати, дејствовати.* – Киселина је почела радити. **д.** безл. *догађати се, збивати се, дешавати се.* – Шта се то ради по Србији? **3. а.** *правити, израђивати, стварати, производити:* ~ оруђа од дрвета, ~ коштане предмете. **б.** *припремати, спремати:* ~ предавања студиозно. **в.** *обрађивати, обделавати (земљу, имање).* **г.** разг. (некога) *обмањивати, варати.* – Зар не видиш да те ради? **4.** *бити у процесу врења.* – Вино ради. ■ **~ се** (некоме) безл. *имати вољу за рад, посао.* – Нешто ми се данас не ради. • **~ испод жита** *в. под жито.* **~ (некоме) о глави** *в. под глава.* **~ на парче (на комад)** *примати награду према урађеном послу.* **~ ногама и рукама, ~ из петних жила** *в. из петних жила (под жила).* **~ на своју руку (по својој глави)** *поступати по своме мишљењу, чинити по својој вољи (обично против воље и савета других).* **шта да му радиш? шта да се ради?** *каже се када је неко немоћан да утиче на нешто, да измени дату ситуацију.* **шта радиш? (шта радите?)** *како си? (како сте?), како живиш? (како живите?).*

рáдићевац, -ēвца м ист. *присталица или члан Хрватске сељачке странке, чији је шеф био Стјепан Радић.*

рáдићевскӣ, -ā, -ō *који се односи на радићевце.*

рáдићēвство с *политика и идеологија Стјепана Радића и његових следбеника.*

радици́рати, -ѝцӣрām свр. и несвр. лат. мат. *(из)вадити корен из неког броја, кореновати.*

рàдич м бот. **1.** *биљка* Tarakacum officinale, *чији се листови користе као салата.* **2.** *врста цикорије* Cichorium intybus, *чије се лишће користи као салата.*

рàдиша м *радан, вредан човек, добар радник, прегалац.*

рàдишан, -шна, -о *радан, вредан, марљив.*

рàдишно прил. *вредно, марљиво.*

рàдишнӧст, -ости ж *особина онога који је радишан, марљивост, вредноћа.*

рàдљив, -а, -о *в. радишан.*

рâднӣ, -ā, -ō *који се односи на рад, који служи за рад и сл.:* ~ дан, ~ учинак, ~ дисциплина, ~ место, ~ одело. • **~ акција** *в. под акција.* **~ заједница (~ колектив)** *сви запослени (радници и службеници) у једном предузећу или установи.* **~ јединица** *део запослених у предузећу или установи који обавља исти посао и представља једну самосталну целину.* **~ књижица** *јавна исправа коју поседују запослени и која служи за доказивање врсте стручности, степена квалификације, радног стажа и др.* **~ снага** а) *скуп човекових физичких и умних способности, енергија коју он користи при раду.* б) *укупност људи, радника у неком колективу који обављају, односно који су способни да обављају одређени посао.* **~ дан** *в. под дан.* **~ однос** *однос између запосленог радника и државе, предузећа или установе у којој он ради, односно између радника и приватног лица као послодавца.* **~ придев** лингв. *облик глагола који служи за грађење неких сложених*

ѣлаѣолских облика. ~ **стаж** *одређено време које радник мора провести на раду да би стекао извесна права из радног односа (право на годишњи одмор, на пензију и др.).* ~ **време** *в. под време.* ~ **стање** лингв. *в.* ак̏тив.

ра̑дни̏к м **1. а.** *онај који ради, који обавља одређени посао, онај који се бави одређеном делатношћу, занимањем, делатник на одређеном подручју, у одређеној области друштвеног живота;* уп. прегалац: физички ~, умни ~, културни ~, јавни ~, социјални ~, партијски ~. **б.** *онај који се претежно бави физичким радом, особа која обавља физичке послове у индустрији, занатству, трговини и која за своју утрошену енергију прима плату; у ширем смислу – свака запослена особа (првенствено припадник радништва као класе):* индустријски ~, металуршки ~, занатлијски ~, ~ у трговини, угоститељски ~. **в.** *особа која воли да ради и која добро ради, вредна, марљива особа, радиша.* – Радник је то, нема му премца. **2.** *мрав који ради (добавља храну, одржава гнездо и негује младе).* • **илегални** ~ *припадник неке илегалне организације.* **сезонски** ~ *радник на сезонским радовима, само за време сезонских послова.*

ра̑дница ж **1.** *женска особа радник.*

ра̑дничкӣ, -ā, -ō *који се односи на раднике:* ~ класа, ~ покрет, ~ самоуправљање.

ра̑днички прил. *на начин радника, као радник, радници:* ~ обу́чен.

ра̑дни̏штво с зб. (мн. в) *радници, радничка класа.*

ра́дња ж (ген. мн. -њӣ (-њā)) **1. а.** *акт, чин, покрет; поступак, дело:* рефлексна ~, инстинктивна ~, механичка (аутоматска) ~, ~ руке; ружна (прљава) ~. **б.** *в. рад (2–5).* **в.** мат. (обично с одредбом „рачунска“, „математичка“ и сл.) *начин, облик израчунавања, операција:* четири рачунске радње, извршити рачунску радњу сабирања. **г.** *писмени рад, расправа, студија, чланак и сл.:* објавити своју радњу. **2. а.** *мала или мања радна организација у којој се обавља нека привредна делатност (обично занатска или услужна):* трговинска ~, занатска ~, угоститељска ~. **б.** *просторија за обављање такве делатности (радионица, продавница и сл.);* уп. локал (1): отворити радњу, закључати радњу, очистити радњу. **3. а.** *догађај, збивање, акција; ток збивања у неком књижевном делу, филму и сл.:* описати радњу, ~ романа, ~ драме (драмска ~). **б.** *део чина у позоришном комаду, сцена, призор, појава:* трећа ~ у првом чину.

ра̀дњица и **ра́дњица** ж *дем. од радња (1ī и 2).*

ра̀до прил. (комп. ра̀дијē и -е) *са задовољством, с вољом, од срца, драговољно; свесрдно, предусретљиво:* ~ слушати музику, ~ читати поезију, ~ путовати; ~ помагати другима.

ра̀дова̄н м етн. нар. *в. полазник (2).*

ра̀довати, -дујēм несвр. (некога) *стварати, причињавати пријатност, задовољство (некоме, нечему).* – Радује ме твој успех. То радује моје срце. ■ ~ **се** *осећати задовољство, пријатност, бити добро расположен, весео, веселити се:* ~ се због нечије среће, ~ се нечијем успеху, ~ се гостима.

радо̀да̄јка ж жарг. *она која лако ступа у сексуалне односе са мушкарцима, жена лаког морала, курва, проститутка.*

радо̀зналац, -а̄лца м *онај који је радознао, знатижељан, љубопитљив човек, знатижељник.*

радо̀зналица (радо̀зна̄лка) ж *она која је радознала, знатижељна.*

радо̀знало прил. *с радозналошћу, знатижељно, љубопитљиво:* ~ гледати некога.

радо̀знало́ст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина оног који је радознао, знатижеља, љубопитљивост.*

радо̀знао, -ала, -ло **а.** *који жели да нешто дозна, знатижељан, љубопитљив:* ~ човек. **б.** *који одражава жељу за сазнавањем, испитивањем:* ~ поглед.

ра̀до́н, -о́на м хем. *веома радиоактивни хемијски елемент* (Rn) *из групе племенитих гасова.*

ра̀доснӣк м *радостан, весео човек, весељак.*

ра̀досница и **радо̀сница** ж *у атриб. служби (обично уз именицу „суза“): који одражава радост, весеље.*

ра̀досно прил. *на радостан начин, с радошћу, весело:* ~ запевати.

ра̀до́ст, -ости ж (инстр. -ошћу) **1.** *стање оног који је радостан, осећање задовољства због каквог успеха и уопште због нечег пријатног, добро расположење, веселост:* бити пун радости, причинити некоме велику ~. **2.** *оно што изазива радосно расположење, весеље.* – Њега код куће чека радост.

ра̀достан, -сна, -о **1. а.** *који је испуњен, обузет радошћу, добро расположен, весео, раздраган:* ~ човек, бити ~. **б.** *који одаје, одражава нечије добро расположење, нечију веселост, раздрагање:* ~ поглед, радосне сузе. **2.** *који причињава некоме радост, весеље:* ~ вест, ~ глас.

ра̀дула ж зоол. анат. *зупчасти део уста код главоножаца помоћу кога они ситне храну.*

радȕцкати, -а̄м несвр. *у дем. значењу: радити.*

ра̀дшта прил. *ради чега, рашта.*

ра́ђати (се), ра̑ђа̄м (се) *несвр. према родити (се).* • **такав се не рађа (сваки дан)** *изузетан је, мало је таквих.*

ра́ђе̄ње с гл. им. *од радити;* уп. ра̑д. • **зло рађење, готово суђење** *ко чини зло, доживеће зло.*

ра̑ж, ра̀жи ж (инстр. ра̀жи и ра̑жју) бот. и агр. *врста житарице, једногодишња биљка* Secale cereale *из ф. трава, која се користи за људску и сточну исхрану.*

ра̀жа и **ра̀жа** ж зоол. **а.** *у мн.: породица грабљивих риба хрскавичњача* Rajidae, *са спљоштеним телом у облику ромба (у јд.: риба из те породице).* **б.** *в. кāменица (5а).*

ра̀жалити (се), -ӣм (се) свр. *в. ражалостити (се).*

ра̀жаловати, -лујēм свр. рус. *одузети некоме чин или звање, лишити некога чина по казни (обично официра или подофицира):* ражаловани официр.

ражало̀стити, -а̀лостӣм свр. *учинити (некога) жалосним, растужити, ожалостити:* ~ мајку. ■ ~ **се** *постати жалостан, растужити се, ожалостити се:* ~ над нечијом несрећом.

ражалошћа́вати (се), -о̀шћава̄м (се) и **ражалошћи́вати (се),** -о̀шћујēм (се) *несвр. према ражалостити (се).*

ражаљи́вати (се), -а̀љујēм (се) *несвр. према ражалити (се).*

ра̑жан и **ра̀жан,** -а, -о (обично одр.) *који је од ражи; који се односи на раж:* ражани хлеб, ~ брашно, ~ слама; уп. ражен. • ~ **главница** бот. *паразитска гљива* Claviceps purpurea, *која паразитира на ражи.*

ра́жањ, -жња м (мн. ра́жњеви) **1.** *гвоздена или дрвена мотка на коју се натиче и којом се окреће месо над ватром, жаром кад се пече:* окретати јагње на ражњу. **2.** зоол. **а.** *врста барске птице родарице сличне шљуки* Plegadis falcinellus *из пор. ражњеви, црвенкастосмеђе боје перја и дугачког танког кљуна савијеног надоле.* **б.** мн. *породица барских птица родарица дугих ногу, врата и кљуна.* • **спремили (градили, секли** и сл.**)** ~ **а зец у шуми** *каже се кад неко планира, очекује нешто што је несигурно, кад се радује нечему што је мало вероватно да ће се остварити.*

ражари́вати (се), -а̀рујēм (се) *несвр. према ражарити (се).*

ража́рити, ра̀жа̄рӣм свр. **1.** *подстаћи, разгорети, распалити (ватру, жар).* **2.** *учинити врелим, јако загрејати, усијати:* ~ гвожђе. ■ ~ **се а.** *јако се загрејати, распалити се, разгорети се (о ватри, огњу, жару и сл.).* **б.** *ужарити се, усијати се (о врелом гвожђу, пећи).*

ражва́кати, ра̀жва̄ћēм (ра̀жва̄чēм) свр. *жваћући иситнити, размекшати:* ~ крофну.

ра̑жен и **ра̀жен,** -а, -о (обично одр.) *в. ражан.*

ражѐнити се, ра̀женӣм се свр. *развести се, развенчати се.*

ражѐница ж *ражени хлеб.*

ражéстити, ра̀жēстӣм свр. *јако наљутити, расрдити, разљутити, разбеснети:* ~ оца. ■ ~ **се** *јако се наљутити, расрдити се, разбеснети се.*

ражѐћи (рàжећи), ражѐжēм свр. *распалити, разгорети, ражарити; упалити:* ~ ватру; ~ лампу. ■ **~ се** *распалити се, разгорети се; запалити се.*

ражешћи́вати (се), -èшћујēм (се) *несвр. према ражестити (се).*

ражи́дити, рàжидīм свр. *учинити (нешто) житким, разблажити; разводнити:* ~ чорбу.

ражиђи́вати, -и̏ђујēм *несвр. према ражидити.*

рàжизати (се), рàжижēм (се) *несвр. према ражећи (се).*

рàжина и **рā̏жина** ж *ауīм. од ража.*

рā̏жи̏ште и **рàжи̏ште** с *њива засејана ражи, ражено поље.*

рàжњић, -а и **рàжњӣћ,** -и́ћа м **1.** *дем. од ражањ.* **2.** (обично у мн.) *врста јела од комадића меса нанизаних на дрвени или метални штапић и испечених на жару, роштиљу.*

ражо̀вит, -а, -о *у којем има много примеса ражи (о пшеници).*

ражо̀витōст, -ости ж *стање и особина онога што је ражовито.*

ражо́вница ж *ражани хлеб, раженица.*

рàжуља ж *лошија врста ражи, раж лошег квалитета.*

рàжцакати се, -ā̄м се свр. разг. *развикати се, разгаламити се, разграјати се.*

ражца́рати, рàжцārām свр. *подстаћи, разгорети, ражарити:* ~ жар, ~ ватру.

ражцилѝтати се, -ā̄м се свр. *почети се цилитати, бацакати, ударити у цилитање, разиграти се.*

раз- (понекад **раза-** испред групе сугласника; испред безвучних сугласника **рас-**; испред предњонепчаних сугласника *ђ, џ, ћ* и *ч* – **раж-**, **раш-**) *префикс у сложеним грађевинама (и њиховим изведеницама) којима се означава:* **1. а.** *дељење, одвајање, међусобно удаљавање јединки, делова неког скупа, односно целине; ломљење, распадање, расипање нечега:* разагнати, разаслати, разбацати, раздвојити, разделити, развести се, разложити, разломити, разбити, растерати, растурити, расути, разашиљати, раздеоба итд. **б.** *радња супротна радњи означеној основним грађевинама:* размрсити, разоружати, разочарати и сл. **2. а.** *ширење нечега, повећавање обима, обсега, размера нечега:* разрасти се, раширити се, разлити се, распростр(е)ти се, размахати се и сл. **б.** *достизање високог степена интензитета неког процеса, стања:* разбуктати се, разгорети се, распалити се, ражестити се, распричати се, ражцилитати се и сл. **3.** *настанак неког стања:* разболети се, разнежити се, раздражити се, разљутити се, разбеснети се. **4. а.** *лишење нечега, одузимање одређеног својства, права, чина и сл.:* распопити, разбаштинити, рашчинити, расцарити и сл. **б.** *ублажавање интензитета нечега; прекидање или завршетак неког стања; уношење промене у неку средину, односно настанак неке промене:* разводнити, разблажити; разбудити, разведрити се, разданити се, разбистрити се.

разаби́рати (се), -àбӣрām (се) (разàбирати (се), -рēм (се)) *несвр. према разабрати (се).*

разàбрати, -берēм (-бèрēм) свр. **1. а.** *добити јасну чулну представу о нечему, распознати, разазнати (видом, слухом):* ~ гласове, ~ разговор, ~ ликове, ~ контуре. **б.** *доћи до јасног сазнања о нечему, схватити, разумети:* ~ циљеве нечије борбе, ~ узрок нечије срџбе. **в.** *чути, сазнати:* ~ нешто о некоме (о нечему). **2. а.** *извести из заблуде, незнања, ослободити (некога) заблуде, незнања, поучити:* ~ дете. **б.** *повратити некоме способност да здраво мисли, расуђује:* освестити и ~ старца. ■ **~ се** *повратити се из бесвесног стања, освестити се, доћи себи.* **б.** *повратити нормално расположење, умирити се, прибрати се.* **2.** *снаћи се, оријентисати се:* ~ се у простору, ~ се у гужви.

разàвити (се), рàзавијēм (се) и рàзавијем (се) свр. *в. развити (се).*

разàгнати, -ā̄м (трп. рàзагнāн (рàзагнāт)) свр. прел. **1.** *наћинати, натерати неки скуп људи или животиња да се разиђе, разбежи, потерати на разне стране, растерати, разјурити:* ~ децу, ~ стадо, ~ овце. **2.** (нешто) *ослободити се нечега непријатног, потиснути у себи неко осећање, расположење, стање, одстранити:* ~ страх, ~ ружне мисли, ~ слутње, ~ сан.

разазна́вати (се), -àзнājēм (се) (пр. сад. разазна́јӯћи (се)) *несвр. према разазнати (се).*

разàзнати, -ā̄м свр. **1. а.** *јасно видети, уочити, спазити, распознати; препознати:* ~ кровове, ~ нечије лице, ~ човека у магли. **б.** *запазити, идентификовати слухом, разабрати:* ~ пуцње из даљине. **в.** *уочити и оценити, утврдити, установити положај, место нечега:* ~ где је сакривен новац. **г.** *обавестити се о некоме, о нечему, сазнати, испитати; схватити, разумети:* ~ нешто о дошљаку, ~ смисао нечије жртве. **2.** *уочити разлику између нечега, разликовати:* ~ пса од вука. ■ **~ се** *доћи до јасне представе о нечему; прибрати се, снаћи се, оријентисати се:* ~ се у нечему мутном (нејасном).

разàпети, рàзапнēм (трп. рā̏запēт) свр. **1. а.** *размаћи и добро учврстивши затегнути крајеве неког предмета:* ~ шатор, ~ кишобран, ~ мрежу, ~ жицу, ~ конопац. **б.** *широко размаћи, раширити, раскрилити; разјапити:* ~ крила; ~ вилице. **2.** *приковати (некога) раширених руку на неки вертикални предмет (обично на крст) ради мучења и усмрћења, распети:* ~ човека. **3.** *одрешити, развезати, ослободити пута:* ~ коња, ~ мазгу. ■ **~ се 1.** *затегнути се, напети се (нпр. о једрима на ветру).* **2.** *в. распети се.*

рā̏запētōст, -ости ж *стање онога што је разапето, онога који је разапет.*

разàпињати (се), -њēм (се) *несвр. према разапети (се).*

разā́рајӯћи, -ā̄, -ē *који разара, разоран:* ~ сила, ~ дејство.

разā́рати (се), рàзāрām (се) *несвр. према разорити (се).*

разàрāч, -а́ча м **1.** *онај који нешто разара, уништава.* **2.** воj. *врста брзог ратног брода наоружаног торпедима, артиљеријом, подводним бомбама и минама, који служи првенствено за заштиту ратних и трговачких бродова.*

разарàчица ж *она која нешто разара, уништава.*

разàрāчкӣ, -ā̄, -ō̄ *својствен разарачима, разоран, деструктиван, уништавајући:* ~ деловање, ~ дух.

разàсипати (се), -пā̄м (се) *несвр. према разасути (се).*

разàсјати (се), -ā̄м (се) свр. *облити се светлошћу, расветлити се (нпр. о соби).*

разàслати, разàшаљēм и рàзашљēм свр. *послати, упутити на више страна, на више места односно већем броју лица:* ~ гласнике, ~ писма, ~ огласе, ~ књиге.

разàстирати (се), -рēм (се) *несвр. према разастрети (се) (разастрти (се)).*

разàстрēти јек. **разàстријети** и **разàстрти,** рàзастрēм свр. **а.** *раширити (по нечему), распрострети; развити:* ~ столњак, ~ веш да се суши, ~ новине по столу; ~ замотуљак. **б.** *разместити по тлу или каквој површини, прострети:* ~ постељу, ~ душек. ■ **~ се а.** *раширити се, распрострети се по нечему, прекрити собом нешто (нпр. о магли, диму, прашини и сл.).* **б.** фиг. *распрострети се, пружити се пред очима (нпр. о видику, призору и сл.).*

разàсӯти, рàзаспēм (трп. рā̏засӯт) свр. **1. а.** *просути, разбацати (нешто ситно, зрнасто, иситњено и сл.):* ~ песак, ~ жито, ~ мрве. **б.** *пустити да се слободно креће, вије, распустити:* ~ бујну косу низ плећа. **в.** *распрострети по каквом простору.* – Сунце је разасуло своје зраке по пољу. **2.** *излити, просути (течност, односно нешто ситно) у више судова и сл.:* ~ ракију. ■ **~ се 1. а.** *просути се, растурити се по некој површини или простору (обично о нечему зрнастом, ситном).* – Бисери се разасуше по поду. **б.** *распрострети се, пружити се (по нечему).* – Коса јој се разасула низ плећа. Сунчеви зраци се разасули по дрвећу. **2. а.** *разделити се, разложити се (нпр. о белој боји).* **б.** *заузети разређен распоред, размаћи се, распоредити се на више места (нпр. о војсци на положају).* **3.** *растурити се, разићи се; пропасти, нестати (нпр. о војсци, чети).*

разàшиљати, -љēм *несвр. према разаслати.*

разба̀рӯшено прил. *у разбарушеним, раздвојеним, неуредним праменовима, рашчупано; неуредно:* ~ падати низ чело (о коси), изгледати ~.

разба̀рӯшенӧст, -ости ж *стање и особина онога што је разбарушено, онога који је рабарушен; неуредност; оно што је разбарушено.*

разбару́шити, -а̀рӯшӣм свр. *довести у неред, раздвојити у неуредне прамене, рашчупати, замрсити:* ~ косу. ■ **~ се 1.** *раздвојити се, рашчупати се у неуредне прамене (о коси).* **2.** *не чешљајући косу учинити да она постане чупава, неуредна, запустити косу, остати рашчупан.*

ра̀збацā̏н, -а, -о **1.** *трп. од разбацати.* **2.** *смештен, распоређен разређено на већем простору, без повезаности у једну целину:* разбацане куће, ~ село. **3.** разг. *добро развијен, корпулентан, кршан, робустан:* ~ младић; имати разбацана рамена.

ра̀збацā̏но прил. *на разним, међусобно невезаним местима; неповезано, несређено:* ~ обрађивати тему; ~ одговарати.

ра̀збацā̏ност, -ости ж *стање и особина онога што је разбацано, неповезаност; несређеност:* ~ кућа; ~ мисли.

разба̀цати, -а̄м свр. **1. а.** *бацајући расути, побацати на разне стране:* ~ стварі, ~ књиге. **б.** *расути, расејати на разне стране:* ~ зраке, ~ светлост. **2.** разг. *испружити удобно, раширити:* ~ ноге, ~ руке. **3.** *улудо, нештедимице потрошити, расути:* ~ новац на глупости. ■ **~ се 1.** *расути се, разиркати се.* – Овце се разбацале по пољу. **2.** *испружити се, разбашкарити се:* ~ се у сну. **3.** фиг. разг. *истовремено се забавити, заокупити многим пословима, растрзнути се од послова.*

разбацу́вати, -а̀цујēм несвр. *несвр. према разбацати и разбацити.* ■ **~ се 1.** *несвр. према разбацати се, разбацити се.* **2. а.** *неумерено трошити и скретати на себе пажњу расипношћу:* ~ се новцем, ~ се богатством, ~ се у друштву. **б.** *хвалисати се, размећати се:* ~ се успехом код девојака.

разба́цити (се), ра̀збā̀цӣм (се) (ра̀збацити (се), -ӣм (се)) свр. *в. разбацати (се).*

разбашка́рити се, -а̀шкā̀рӣм се (разба́шити се, ра̀збā̀шӣм се) свр. **а.** *комотно, удобно се наместити, раширити се:* ~ на кревету, ~ у фотељи. **б.** *предати се уживању и разузданости, распојасати се.*

разба̀штинити, -ӣм свр. *лишити баштине, наслеђа, односно права на баштину.*

разбаштињѐник, -и́ка м *онај који је разбаштињен.*

разбаштињѐница ж *она која је разбаштињена.*

разбаштињѐње с *лишење баштине, наследних права, одузимање баштине.*

разбежа́вати се јек. **разбјежа́вати се,** -ѐжāвām се *несвр. према разбежати се.*

разбѐжати се јек. **разбјѐжати се,** -жӣм се свр. *побећи на разне стране, растурити се, разићи се бежећи:* ~ у шуму.

разбѐснелӣ јек. **разбјѐсњелӣ,** -ā, -ō *који је побеснео, бесан, разјарен, махнит:* разбеснели пси, разбеснели таласи.

разбѐснело јек. **разбјѐсњело** прил. *бесно, разјарено, махнито, побеснело:* ~ лајати.

разбѐснелӧст јек. **разбјѐсњелӧст,** -ости ж *стање или особина онога који се разбеснео, побеснелост, помахнималост.*

разбѐснети се јек. **разбјѐсњети се,** -снӣм се свр. **а.** *постати бесан, испунити се бесом, помамом, помахнитати од срџбе, разјарити се.* **б.** *почети беснети, снажно се испољавати (о елементарним појавама, непогодама), ударити свом силином (нпр. о олуји, ветру).*

разбѐснити, ра̀збеснӣм јек. **разбјѐснити,** ра̀збјеснӣм свр. *изазвати код некога бес, срџбу, учинити бесним, разјарити, ражестити:* ~ пса, ~ учитеља.

ра̀збећи се јек. **ра̀збјећи се,** -егнēм се свр. *в. разбежати се.*

разбешња́вати (се) јек. **разбјешња́вати (се),** -ѐшњāвāм (се) и **разбешњи́вати (се)** јек. **разбјешњи́вати (се),** -ѐшњујēм (се) *несвр. према разбеснети и разбеснити се.*

ра̀збибрига ж **1.** *разонода, забава, увесељавање:* служити некоме за разбибригу. **2. а.** *оно што некоме служи за разоноду, забаву, оно што некоме пружа задовољство:* бити нечија ~. **б.** (и м) *особа која некога разонађује, увесељава.* **3.** (у атриб. служби, уз им. ж. рода) *која разонађује, увесељава:* лула ~, песма ~.

разби́јати (се), ра̀збијām (се) *несвр. према разбити (се).*

разби́јач, -а́ча м (инстр. -а́чем) **1.** *онај који нешто разбија, ломи, разара:* ~ камена. **2.** *онај који разбија, руши јединство неког покрета, организације, онај који делује разорно, деструктивно:* ~ народног јединства, ~ покрета, ~ одреда. **3.** *онај који ствара лом, неред, који изазива туче:* кафански ~.

разби́јачкӣ, -ā, -ō *који се односи на разбијаче, својствен разбијачима, деструктиван, рушилачки:* ~ делатност, ~ став, ~ поступак, ~ поход.

разби́јачки прил. *на разбијачки начин, као разбијач, деструктивно, рушилачки:* деловати ~.

разби́јаштво с *разбијачко деловање, поступање.*

разби́јен, -ена, -о **1.** *трп. од разбити (се).* **2. а.** *чији су делови разбацани на ширем простору, чији делови нису збијени, повезани, расут, разбацан:* ~ територија, село разбијеног типа, ~ општина. **б.** *који је без унутрашњег јединства, некохерентан, неуједначен:* разбијени тон, ~ композиција (романа).

разби́јено прил. **1.** *разбацано, расуто:* ~ распоређене куће. **2.** *расејано, растресено, деконцентрисано:* ~ зурити. **3.** *неповезано, некохерентно; неуједначено:* ~ испричана прича. **4.** *храпаво, мукло (о гласу):* ~ звучати, ~ одјекнути.

разби́јенӧст, -ости ж *стање и особина онога што је разбијено:* ~ територије; ~ редова, ~ покрета, ~ композиције; ~ звука.

разби́рати (се), ра̀збирām (се) (ра̀збирати (се), -рēм (се)) *несвр. према раз(а)брати (се).*

разбистра́вати (се), -ѝстравāм (се) *несвр. према разбистрити (се).*

ра̀збистренӧст, -ости ж *стање и особина онога што је разбистрено, онога који се разбистрио.*

разбистре́ње с *прелазак из мутног у бистро стање.*

разбистри́вати (се), -ѝструјēм (се) *несвр. према разбистрити (се).*

разбѝстрити, ра̀збистрӣм свр. **1. а.** *учинити бистрим, чистим, прозирним:* ~ воду, ~ језеро. **б.** *учинити сјајним, исунити сјајем, живошћу:* ~ очи, ~ поглед. **2. а.** *учинити сређеним, трезвеним, ослободити збрканости, смућености:* ~ мисли, ~ ум. **б.** *учинити јасним, схватљивим, разјаснити, расветлити, објаснити:* ~ нејасноће, ~ замршено питање. **3.** *ослободити суморности, нерасположености, разведрити, разгалити:* ~ забринуту мајку. ■ **~ се 1.** *постати бистар, прозиран, чист (о води и течности уопште).* **2. а.** *разведрити се, пролепшати се (о времену).* **б.** *постати светао, видан, јасан, ведар (о видику, хоризонту).* **в.** *ослободити се суморности, нерасположења, постати ведрији, расположенији, разгалити се.* – Чело му се разбистрило. **г.** *испунити се сјајем, заблистати (о очима); престати бити мутан, замућен, постати јасан (о погледу).* **д.** *ослободити се збрканости, смућености, постати сређен, трезвен (о мислима, уму и сл.).* **3.** *доћи себи, отрезнити се, повратити се:* ~ од пића. **4.** *постати јасан, разјаснити се, расветлити се (о заплетеној, замршеној ситуацији, о неразјашњеној ствари).*

ра̀збити, ра̀збијēм (имп. ра̀збīј) свр. **1. а.** *ударом учинити да се нешто распрсне у комаде, сломити, изломити, разлупати:* ~ стакло, ~ прозор, ~ чашу, ~ вазу, ~ камен, ~ врата. **б.** *повредити, озледити, раскварити (ударцем или при паду):* ~ нос, ~ чело, ~ главу. **2. а.** *победити, поразити у борби; довести у неред и онеспособити за акцију; пробити:* ~ војску, ~ непријатеља; ~ организацију; ~ одбрану, ~ навалу, ~ непријатељски обруч. **б.** *нарушити, пореметити; учинити неуједначеним, неправилним, неусклађеним:* ~ план, ~ концепцију, ~ јединство, ~ слогу,

~ хармонију; ~ композицију (романа), ~ корак. **3. а.** *учинити да се нешто разиђе, распадне, растурити:* ~ облак, ~ маглу, ~ димну завесу. **б.** *учинити да нешто ишчезне, потиснути, сузбити, савладати, отклонити (неко непријатно осећање, расположење):* ~ сумње, ~ страх, ~ трему, ~ тугу, ~ предрасуде. **4.** *раскинути, поништити:* ~ уговор, ~ споразум, ~ погодбу. **5.** *разменити за ситнији новац, уситнити, раскусурати:* ~ стотинарку, ~ новац. ■ **~ се 1. а.** *распасти се на комаде (при удару), распрснути се, разломити се, изломити се (нпр. о стаклу, чаши, прозору, леду и сл.).* **б.** *упрљати се, повредити се или усмртити се, погинути при паду, удару о нешто:* ~ се о стену. **2.** *претрпети слом, крах, неуспех, пропасти (нпр. о некој акцији, плану и сл.).* **3. а.** *раздвојити се на делове, изделити се, исцепкати се, распасти се (нпр. о некој организацији и сл.).* **б.** *распршити се, разићи се; ишчезнути (нпр. о магли, диму, облаку и сл.).* • **~ сан (некоме)** *учинити да неко не може заспати, отклонити сањивост (некоме).* **разбио му се сан** *расанио се, не може више заспати.*

разбје- *в. разбе-.*

разблажа́вати (се), -а̀жа̄ва̄м (се) *несвр. према разблажити (се).*

ра̀зблā̄жено прил. *у разблаженом стању, са мањом густином, концентрацијом, разређено, разводњено:* изгледати ~.

ра̀зблā̄женōст, -ости ж *стање и особина онога што је разблажено; разводњеност, разређеност.*

разблаже́ње с *настанак, постизање разблажености.*

разблажи́вати (се), -а̀жујем (се) *несвр. према разблажити (се).*

разбла́жити, ра̀збла̄жӣм (трп. ра̀збла̄жен) свр. **1.** *учинити неку течност блажом, ређом, воденијом (доливањем воде или неког другог средства), ублажити јачину (неке течности), разредити, разводнити:* ~ млеко, ~ вино, ~ раствор, ~ сок, ~ киселину, ~ боју. **2.** *учинити блажим, нежним, омекшати, смирити; разнежити:* ~ некога (песмом, благим речима и сл.), ~ нечије срце (душу). ■ **~ се 1.** *постати блажи, слабији, изгубити дотадашњу концентрацију, јачину, густину; изгубити оштрину, интензитет (нпр. о јаком раствору, киселини и сл.).* **2.** *постати мекши, нежнији, разнежити се; смирити се, разведрити се; утешити се:* ~ се од нечијег погледа, ~ се песмом.

разбла̀жљив, -а, -о *који се може разблажити, разредити; растворљив.*

разблебѐтати се, -ѐбећēм се свр. *упустити се у блебетање, почети блебетати, разбрбљати се, рашћеретати се.*

ра́зблуд и **ра̀зблӯд** м (ж) и **ра̀зблуда** ж **1.** *претерана помама, страст, пуteност, расипност, чулност, похотљивост; разврат, блуд, неморал:* одати се разблуду (разблуди). **2.** *страст, ужитак, милина:* уживати у разблуду сна.

ра́зблудан и **ра̀зблӯдан,** -дна, -о **1.** *који има јаку склоност према пороку, чулном уживању, који се одао пороку животу, похотљив, сладострастан, расипан; блудан, неморалан, покварен:* ~ човек. **2. а.** *који изражава, одаје похотљивост, сладострашће; пун пуteности, пожуде, пожудан, страстан:* ~ поглед. **б.** *испуњен разблудом, разврatом, разврatан, раскалашан:* ~ живот, ~ младост. **в.** *сувише слободан, непристојан, безобразан:* разблудне речи.

разблу́дити, ра̀зблӯдӣм свр. **1.** *навести, подстаћи на блуд, учинити блудним.* **2.** *навикнути домаћу животињу на слободан однос према човеку; размазити, навикнути на мажење:* ~ јагње; ~ девојку. ■ **~ се 1.** *постати разблудан, одати се разблудном, раскалашном животу, расипати се (о човеку).* **2.** *навикнути се на слободан однос према човеку (о домаћој животињи); навикнути се на мажење.*

ра́зблуднӣк и **ра̀зблӯдӣк** м **1.** *расипник, сладострасник, похотљивац; покварењак.* **2.** *онај који је разблуђен, размажен:* пас ~.

ра́зблудница и **ра̀зблӯдница** ж *припитомљена животиња навикнута на слободан однос према човеку:* овца ~.

ра́зблудно и **ра̀зблӯдно** прил. *на разблудан начин, подстичући разблуд, пуteно, пожудно, страсно:* ~ гледати, ~ говорити.

ра́зблуднōст и **ра̀зблуднōст,** -ости ж *особина онога што је разблудно, пуteност, страсност.*

ра́збōј и **ра́збој,** -оја м **1.** *направа, справа за ткање, ткачки стан:* ручни ~, механички ~. **2.** спорт. *гимнастичка справа коју чине две хоризонталне обле мотке причвршћене на по два усправна носача:* вежбе на разбоју. **3.** *в. разбојиште:* крвави ~.

ра́збојӣште с *бојно поље, бојиште.*

ра́збōјнӣк м **а.** *онај који пљачка и убија, извршилац пљачке и злочина, пљачкаш, злочинац:* друмски ~. **б.** фиг. *онај који је осион, безобзиран; несташно дете, дете необуздане природе:* мали ~.

ра́збōјница ж *женска особа разбојник.*

ра́збōјничкӣ, -ā, -ō *који се односи на разбојнике, својствен разбојницима, пљачкашки, преступнички, злочиначки:* ~ дело, ~ напад, ~ поступак.

ра́збōјнички прил. *на разбојнички начин, као разбојник:* ~ поступити.

ра́збōјнӣштво с *разбојничко дело, разбојнички преступ, злочин:* починити ~, извршити ~.

ра́збōјскӣ, -ā, -ō *који се односи на разбој.*

разбокòрити се, -òкорӣм се свр. *развити бокор, бокоре, израсти у више бокора, раширити се у бокорима (нпр. о трави).*

разболе́вати (се), -òлēва̄м (се) јек. **разболијѐвати (се),** -òлијева̄м (се) *несвр. према разболети (се).*

разбо̀лети јек. **разбо̀љети,** -òлӣм свр. *учинити болесним (некога).* ■ **~ се** *постати болестан, добити неку болест, бити захваћен болешћу:* ~ се од туберкулозе, јако се ~.

ра́збор м *разборито мишљење, просуђивање; разборитост, разложност, трезвеност; разум:* радити нешто по разбору.

ра̀зборит, -а, -о **а.** *који се у својим поступцима руководи захтевима разума, разуман, трезвен, мудар, разложан:* ~ човек. **б.** *који одражава трезвеност, мудрост:* ~ поступак, разборите мисли.

ра̀зборито прил. *разумно, трезвено, мудро, разложно:* ~ мислити, ~ поступати.

ра̀зборитōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога који је разборит, онога што је разборито, трезвеност, разложност, мудрост.*

разбра́јати (се), ра̀збра̄јам (се) *несвр. према разбројати (се), разбројити (се).*

ра̀збрати (се), -берēм (се) (-бѐрēм (се)) свр. *в. разабрати (се).*

разбрбља́вати (се), -р̀бља̄ва̄м (се) *несвр. према разбрбљати (се).*

разбр̀бљати, -а̄м свр. (нешто) *брбљајући разгласити:* ~ тајну, ~ на све стране. ■ **~ се** *почети много брбљати, упустити се у брбљање.*

разброја́вати (се), -òја̄ва̄м (се) *несвр. према разбројати (се) и разбројити (се).*

разбр̀ојати, -јӣм и ра̀збројӣм и **разбр̀ојити,** ра̀збројӣм свр. *избројати по групама, деловима; бројећи разделити на групе, делове и сл.:* ~ такмичаре, ~ овце, ~ јабуке. ■ **~ се** *бројећи се, пребројавајући се изделити се на групе, парове и сл. (нпр. о играчима).* • **на парове разброј с'!** *команда којом се од војничког, такмичарског или другог строја тражи да се извикивањем бројева одреде парови.*

разбу̀бњати, -а̄м свр. **а.** *објавити, огласити (нешто) ударајући у бубањ, добош:* ~ наредбу. **б.** фиг. *разнети глас (обично неповољан), разгласити, раструбити:* ~ аброве.

разбу́дити, ра̀збӯдӣм (трп. ра̀збӯђен) свр. **1.** (некога) *пренути из сна, пробудити; пробудити више лица:* ~ оца; ~ чету. **2.** фиг. (нешто) *изазвати, подстаћи, покренути:* ~ самилост (код некога). ■ **~ се 1.** *прекинути, завршити спавање, пробудити се; расанити се.* **2.** фиг. *покренути се, размахати се, разбуктати се (нпр. о страстима, јаким емоцијама).*

разбуђи́вати (се), -ӯђујём (се) *несвр. према разбудити (се).*

разбу́кати се, ра̀збӯчём се свр. **а.** *почети јако букати, ударити у букање (нпр. о воловима).* **б.** фиг. *надати вику, разгламити се.*

разбуктава́ти (се), -ӯктава̄м (се) *несвр. према разбуктати (се).*

ра̀збуктало́ст и **разбу́кталост,** -ости ж *стање и особина оног што се разбуктало, распаљеност, распламсалост, зажареност:* ~ страсти.

разбу́ктати, разбу́ктӣм (ра̀збукнем) (разбу́ктети јек. разбу́ктјети, -тӣм) свр. **а.** *учинити да нешто почне јако горети, распалити, распламсати:* ~ ватру, ~ пламен. **б.** *учинити да се нешто развије до високог степена, учинити интензивним, жестоким, јако подстаћи, подјарити:* ~ устанак, ~ побуну, ~ страсти, ~ мржњу. ■ **~ се а.** *почети интензивно горети, распалити се, распламсати се (о ватри, пламену и сл.).* **б.** *снажно се развити, узети маха, раширити се (нпр. о устанку).* **в.** *снажно се испољити, изразити (нпр. о јаким емоцијама, страстима и сл.).*

разбу́цати, ра̀збӯца̄м свр. разг. **а.** *поцепати, искидати, истргати, раздерати:* ~ столњак, ~ кошуљу. **б.** *разбацати, растурити, разметнути:* ~ стог сена. **в.** *растргати, раскомадати:* ~ живину. **г.** *разделити на више делова, распарчати, разјединити:* ~ државу, ~ партију. **д.** *разбити, сломити, савладати:* ~ непријатеља, ~ војску. ■ **~ се** *поцепати се, раздерати се (нпр. о једру, застави и др.).*

ра̀звадити, -ӣм свр. (некога) *раздвојити, раставити завађене, умирити прекидајући свађу:* ~ силеџије у тучи. ■ **~ се** *прекинути, обуставити међусобну свађу, тучу и сл.*

ра̀звађати (се), -а̄м (се) *несвр. према развадити (се).*

ра̀звалина ж (обично у мн.) *остаци неког порушеног грађевинског објекта, рушевине:* ~ цркве, ~ манастира, ~ куће.

разва́лити, ра̀звалӣм (трп. ра̀звалӣен) свр. **1.** (нешто) **а.** *срушити, разорити:* ~ кућу, ~ гнездо. **б.** *силом пробити, провалити, обити:* ~ врата, ~ капију, ~ зид, ~ ограду, ~ брану. **2.** (нешто) *широм отворити; разјапити; раширити, разрогачити:* ~ уста; ~ очи. ■ **~ се 1.** *срушити се, разорити се (нпр. о руинираном зиду).* **2.** *раширити се, раскрстрети се; разлити се.* – Она [Тиса] ... тек после се распе и развали у безброј кривудања и петљи (И. Секулић).

разва́љати, ра̀звља̄м свр. (нешто) *ваљајући развући, истањити:* ~ тесто.

развальи́вати (се), -а̀љујём (се) *несвр. према развалити (се).*

разва́шарити, -ӣм свр. *направити вашар, неред; разбацати, растурити, испреметати (ствари):* ~ по соби; ~ хаљине, ~ књиге. ■ **~ се** *направити око себе вашар, неред.*

развѐден, -ена, -о **1.** *трп. од развести (се).* **2. а.** *који се постепено шири, разилази при крају; који има проширење или задебљање при крају, завршетку:* ~ суд, ~ грлић, ~ отвор, ~ клас, ~ врх. **б.** геогр. *разуђен, разгранат, рашчлањен:* ~ обала.

разведѐница ж *жена која се развела од мужа, распуштеница.*

разведѐно прил. **1. а.** *са проширењем на крају:* ~ завршен клас. **б.** *разуђено, разгранато:* простирати се ~ (о обали). **2.** *растављено (од мужа):* живети ~.

развѐденӧст, -ости ж **1.** *стање онога што је разведено.* **а.** *проширеност:* ~ грлића. **б.** *разуђеност, разгранатост:* ~ обале. **2.** *стање онога који је разведен.*

разведра́вати (се), -ѐдра̄вам (се) *несвр. према разведрити (се).*

ра̀зведренӧст, -ости ж *стање и особина онога што је разведрено, онога који је разведрен, ведрина.*

развѐдрити, ра̀зведрӣм свр. **1.** (небо, хоризонт и сл.) *растерати облаке с неба и донети ведрину; учинити ведрим:* ~ небо. **2.** фиг. **а.** (некога) *испунити (некога) ведрином, добрим расположењем, озарити радошћу, разгалити.* **б.** *учинити пријатним, ведрим, испунити ведрином, добрим расположењем:* ~ некоме живот. ■ **~ се 1. а.** безл. *постати ведро.* **б.** *ослободити се облака, маглe (о небу, времену).* **2.** фиг. **а.** *испунити се ведрином, добрим расположењем, разгалити се.* **б.** *ослободити се смрknутости (о челу, лицу и сл.).*

разве́зати, ра̀звӗжём свр. **1. а.** *одрешити нешто што је било свезано, раздрешити; ослободити везе, нечега чим је неко био везан или чим је нешто било везано:* ~ чвор, ~ узицу, ~ мараму, ~ коња, ~ врећу. **б.** фиг. *ослободити сапутаности, учинити слободним; отворити:* ~ душу, ~ срце. **2.** *ударити у опширно причање, почети нашироко причати, казивати:* ~ причу, ~ од памтивека. ■ **~ се а.** *ослободити се веза, онога чиме је неко био везан, одвезати се, одрешити се, распетљати се:* ~ се и побећи. **б.** *одрешити се због поништавања веза (нпр. о завежљају, чвору и сл.).* **в.** фиг. *ослободити се сапутаности, уздржаности, постати несапутан (о снази, моћи и сл.); доћи до изражаја, повратити се (обично о моћи, дару говора или некој другој способности).* **г.** *почети тећи слободно, неусиљено, развити се (о разговору и сл.).* • **~ језик** 1) *почети много говорити, распричати се.* 2) (некоме) *навести некога да слободно, отворено прича.* **развезао му се језик** *каже се кад неко почне опширно и слободно, отворено причати.*

разве́зен, -а, -о *који лепо, вешто прича, речит, лепорек:* ~ језик.

развезива́ти (се), -ѐзујём (се) *несвр. према развезати (се).*

развејава́ти (се), -ѐјава̄м (се) јек. **развијава́ти (се),** -ѝјава̄м (се) *несвр. према развејати (се).*

ра̀звејати јек. **ра̀звијати,** -је̄м свр. **а.** *вејањем разнети, расути, расејати на разне стране; учинити да се нешто разиђе, растерати:* ~ снег, ~ прашину; ~ маглу. **б.** фиг. *учинити да нешто ишчезне, нестане, распршити:* ~ наду, ~ илузије. ■ **~ се** *расути се у ситне делиће, расејати се; разићи се, растурити се, ишчезнути, распршити се под дејством ветра, струјања и сл. (о нечем сиком и лаком).*

развенча́вати (се) јек. **развјенча́вати (се),** -ѐнча̄вам (се) *несвр. према развенчати (се).*

развѐнчати јек. **развјѐнчати,** -а̄м свр. *ослободити брачне везе, раскинути нечију брачну везу, развести:* ~ младенце. ■ **~ се** *раскинути брачну везу с неким, развести се:* ~ се од мужа.

развесѐлити, -ѐселѝм свр. *учинити веселим, радосним, испунити весељем, радошћу, обрадовати, разгалити:* ~ родитеље, ~ друштво. ■ **~ се** *постати весео, радостан, испунити се радошћу, обрадовати се.*

развесељава́ти (се), -ѐља̄вам (се) (развесељи́вати (се), -ѐљујём (се)) *несвр. према развеселити (се).*

развѐсељено прил. *весело, радосно.*

разве́сти (ра̀звести), -ве́зем свр. **1. а.** *почети опширно, нашироко причати, казивати, ударити у опширно, китњасто казивање, причање:* ~ причу, ~ разговор, ~ од Кулина бана. **б.** *засвирати живо, полетно:* ~ коло. **2.** *опарати, распарати оно што је навезено:* ~ вез.

развѐсти[1] (ра̀звести), -вѐдем (ра̀зведем) (трп. развѐден, -ена, -о; пр. пр. ра̀звевши) свр. **1. а.** *одвести на разне стране, у разна места:* ~ дошљаке, ~ биоскопске посетиоце. **б.** *довести до разних места, разгранати:* ~ путеве. **в.** *развити у разним правцима, раширити, разгранати:* ~ гране, ~ огранке, ~ корење. **2.** *ослободити брачне везе, растaвити од брачног друга:* ~ од мужа. **3.** *развити, рашчланити у излагању:* ~ опширно тему. ■ **~ се 1.** *раширити се, разгранати се (нпр. о гранама, изданцима и сл.).* **2.** *прекинути брачну везу, раскинути брак, растaвити се од брачног друга:* ~ од жене.

развѐсти[2] (ра̀звести), -вѐзем (трп. развѐзен, -ена, -о) свр. *возећи довести, отпремити на разна места:* ~ робу, ~ путнике. ■ **~ се** *разићи се возећи се.*

ра̀звигӧр, -а и **развигора́ц,** -рца м *благ пролећни ветар, лахор који дува у доба буђења вегетације, листања и цветања биља.*

ра̀звидети јек. **ра̀звидјети,** -дӣм свр. *размотрити, испитати; обавестити се о нечему:* ~ ствар. ■ **~ се** безл. *појавити се, наступити (о јутарњој светлости, виделу, дану), сванути, разданити се.*

развиђа́ти (се), ра̀звиђа̄м (се) *несвр. према развидети (се).*

развиј- *в. развеј-.*

разви́јати (се), ра̀звија̄м (се) *несвр. према развити (се).*

развӣја̏ч, -а́ча м *раствор органских редукционих једињења и неорганских соли који у фотографији служи за добијање, изазивање видљиве слике на фотографској плочи, филму или хартији, изазивач.*

развӣјенӧст, -ости ж (инстр. -ошћу) *стање и особина онога што је развијено, онога који је развијен:* ~ привреде, ~ мишића, ~ мозга.

развијӧрити (развихӧрити), -ӣм свр. *учинити да се нешто вијори, покренути на вијорење, усковитлати, залепршати:* ~ заставе. ■ ~ **се** *почети се вијорити, усковитлати се, узлепршати се.*

развӣкати, рàзвӣчем свр. **1.** *вичући разгласити:* ~ нечији успех. **2.** (некога) *изнети на глас (обично рђав), извикати:* ~ девојку. ■ ~ **се** *почети много викати, ударити у вику, галаму.*

развикӣвати (се), -ӣкујем (се) *несвр. према развикати (се).*

развӣтак, -тка м **1. а.** *постепено и непрекидно мењање или ток неког процеса, постепени прелаз из једног стања у друго, из ниже фазе у вишу, развој, еволуција; напредовање:* ~ друштва, ~ културе, ~ историје, ~ привреде, ~ заметка, ~ биљке, ~ човека. **б.** *временски ток, след неког догађаја, појаве:* ~ радње, ~ битке. **2.** вој. *заузимање борбеног положаја, распоређивање за борбу:* ~ дивизије, ~ батаљона.

рàзвити, рàзвијем (имп. рàзвиј; р. пр. рàзвио, -ила; трп. развӣјен, -ена) свр. (нешто) **1. а.** *ослободити везе, омота и сл., размотати завијено, умотано, одмотати, одвити:* ~ завежљај, ~ омот, ~ мараму, ~ завој. **б.** *распростријети у ширину, раширити, раскрилити:* ~ барјак, ~ једра, ~ крила. **2. а.** *претворити у ширу, потпун исказ, проширити, разгранати:* ~ стих, ~ реченицу, ~ тему. **б.** *изложити, формулисати опширније, подробније:* ~ мисао, ~ идеју, ~ принципе. **3. а.** *учинити јачим, већим, способнијим и сл., ојачати, повећати; довести на виши, савременији ступањ, усавршити; унапредити:* ~ мишиће, ~ рамена, ~ грудни кош; ~ мишљење, ~ способности, ~ укус, ~ машту, ~ привреду, ~ индустрију, ~ технику. **4. а.** *покренути, ангажовати; постићи:* ~ енергију, ~ снагу; ~ брзину. **б.** *приступити неком послу, акцији, предузети; организовати:* ~ културни рад, ~ широку активност. **5.** вој. *распоредити, разместити по положајима за борбу:* ~ војску, ~ снаге, ~ дивизију. **6.** *учинити видљивим помоћу хемијских средстава, изазвати:* ~ филм, ~ слику, ~ фотографију. **7.** *истањити тесто оклагијом:* ~ тесто, ~ јуфку. ■ ~ **се 1. а.** *размотати се, одмотати се, одвити се (о ономе што је било замотано, нпр. о завежљају, завоју и сл.).* **б.** *развити лишће односно цвеће из пупољака, пролиставати, разлиставати се, процветати, расцветати се (о лишћу, цвећу и сл.).* **2. а.** *претворити се у савршенији, виши облик у процесу развоја, метаморфозе (нпр. о лутки лептира).* **б.** *успите постићи виши ступањ развоја, напредовати у развоју:* ~ се у момка, ~ се у телу, ~ се у грудима; ~ се културно, ~ се духовно, ~ се физички, ~ се спортски. **3.** *заузети повољан положај, распоредити се на ширем простору, раширити се (о војној или др. формацији):* ~ се у стрелце. **4.** *запоседнути се, наставати (нпр. о борби, боју, расправи, дискусији и сл.).*

развитлава̏ти (се), -ӣтлавам (се) *несвр. према развитлати (се).*

развӣтлати, -ам свр. **1.** *разнети, развејати, растурити у ковитлацу, вртлогу:* ~ прашину, ~ смеће, ~ плеву, ~ папириће. **2.** *растерати, разагнати, разјурити:* ~ децу, ~ разбојнике. ■ ~ **се 1.** *усковитлати се; разбеснети се (нпр. о олуји, ветру и сл.).* **2.** *разбежати се, разлетети се.*

развӣће с *в. развитак.*

развје- *в. разве-.*

рàзвлажити, -ӣм свр. *натопити, наквасити влагом, раскваситити:* ~ цигарету. ■ ~ **се** *упити влагу, прожети се влагом, раскваситити се (нпр. о тлу, земљишту).*

развла̏стити, рàзвлāстӣм свр. **1.** *лишити власничког права, власништва, својине, извластити:* ~ буржоазију. **2.** *одузети власт некоме, збацити, свргнути с власти:* ~ владара.

развла̏чити (се), рàзвлāчӣм (се) *несвр. према развући (се).*

развлашћӣвати, -ашћујем *несвр. према развластити.*

ра́звод м **1.** *раскидање брака, брачне везе законским путем, растава:* ~ брака. **2.** *развођење, распоређивање, размештај:* ~ страже, ~ аката. **3.** *раздвајање, разграничење; граница, међа:* ~ међа; уредити разводе.

развӧдити (се), рàзводӣм (се) [гл. им. рàзвођење с] *несвр. према развести (се).*

развӧднети се јек. **развӧдњети се,** -днӣм се свр. **1.** *постати воден, водњикаст, претворити се у воду (нпр. о млеку, вину и сл.).* **2.** фиг. *изгубити карактеристична својства, интензитет, изразитост, постати слаб, неизразит, безизражајан, безбојан (нпр. о некој мисли, представи и сл.).*

ра́зводнӣ, -а̄, -о̄ **1.** *који служи за развођење (нпр. воде, електричне струје, топлоте и сл.):* ~ систем, ~ мрежа, ~ табла, ~ кутија. **2.** *који се односи на развод брака, бракоразводни:* ~ парница. **3.** *који се односи на равође, вододелни:* ~ планина.

ра́зводнӣк м **1. а.** *онај који разводи посетиоце у некој дворани показујући им њихова места:* ~ у биоскопу. **б.** вој. *онај који распоређује straжу.* **2.** техн. *уређај за развођење, одвођење усмеревање тока електричне струје, паре, топлоте и сл.:* ~ паре, ~ струје, ~ паљења.

развӧднити, рàзводнӣм свр. (нешто) **1.** *разредити, разблажити додавањем воде, учинити водњикавим:* ~ вино, ~ млеко. **2.** фиг. *лишити добрих карактеристичних црта, својстава, учинити слабим, безизразним, бледим, ублажити:* ~ мисао, ~ драму, ~ предлог. ■ ~ **се** *в. разводнети се.*

ра́зводница ж **1.** *жена разводник (1а).* **2.** *развође, вододелница.* **3.** *главна артерија, аорта.* **4.** техн. *полуга на разводнику паре којом се отварају и затварају поједини разводни канали.*

ра́зводничкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на разводнике и разводнице:* ~ посао.

разводњава̏ти (се), -ӧдњāвам (се) *несвр. према разводнети се и разводнити (се).*

рàзводњен, -а, -о **1.** *трп. од разводнети се и разводнити (се).* **2.** *слаб, неизразит, блед, безбојан:* ~ приказ, ~ прича.

рàзводњено прил. **1.** *водњикаво, разблажено:* изгледати ~. **2.** фиг. *безизразно, бледо, неизразито:* приказати ~.

рàзводњенӧст, -ости ж *стање и особина онога што је разводњено, водњикавост, разблаженост;* фиг. *безизразност:* ~ вина; ~ мисли.

развӧдњети се *в. разводнети се.*

ра́звōђе и **ра́звоље** с *граница (обично планински гребен, венац) између двају речних сливова, вододелница.*

ра́звоз м *превоз робе или путника у различитим правцима, развожење:* ~ робе.

развӧзити (се), рàзвозӣм (се) [гл. им. рàзвожење с] *несвр. од развести*[2] *(се).*

ра́звōј и **ра́звој,** -оја м (инстр. -ојем; мн. ø) **1. а.** *постепена промена, преображај у више, сложеније облике, у савршеније стање, развитак, еволуција; успите ток догађаја, процеса:* телесни ~, душевни ~, ~ привреде; ~ установа, ~ ситуације. **б.** екон. *стално повећавање укупне друштвене производње и пораст националног дохотка, напредак:* ~ заосталих крајева, ~ неразвијених земаља. **2.** *заузимање повољног положаја или довођење у погодно стање (за акцију, деловање):* ~ непријатеља за борбу, ~ шаховских фигура. • **земље у развоју** пол. и екон. *недовољно економски и друштвено-политички развијене земље које се налазе на путу развитка.*

ра́звōјнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на развој, еволутивни:* ~ пут, ~ процес.

ра́звōјно прил. *у погледу развоја; у развоју, у развојној линији, еволутивно:* ~ напредовати.

ра́звōјнӧст, -ости ж *стање и особина онога који се развија, онога што се развија, способност развијања, еволутивност.*

рàзврāт и **рàзврат** м **1.** *претерано полно уживање, разблудност; понашање у супротности с друштвеним нормама, неморал:* живети у разврату. **2.** *искварености, изопачености.*

ра̀звратан и **ра̀звра̄тан,** -тна, -о **1.** *који се одао разврату, разблудан, похотљив, неморалан, аморалан:* ~ човек. **2.** *који изражава, одаје разврат, похоту, пожуду, чулан, путен; пун разврата:* ~ поглед, ~ живот, ~ књига.

разврáтити, ра̀звра̄тӣм свр. разг. *широко отворити, разјапити:* ~ уста. ■ **~ се** *широко се отворити, разјапити се (нпр. о устима).*

ра̀звратӣште и **ра̀звратӣште** с песн. *место разврата, неморала.*

ра̀звратнӣк и **ра̀звратнӣк** м *онај који се одао разврату, блудник, расипник.*

ра̀звратница и **ра̀звратница** ж *жена која се одала разврату, неморалу, блудница.*

ра̀звратничкӣ и **ра̀звратничкӣ,** -ā, -ō̄ *који се односи на развратнике и развратнице, својствен развратницима, блуднички:* ~ живот.

ра̀звратнички и **ра̀звратнички** прил. *на развратнички начин, блудднички, блудно:* живети ~.

ра̀звратнӣштво и **ра̀звратнӣштво** с *развратно понашање, развратнички живот, разврат.*

ра̀звратно и **ра̀звра̄тно** прил. *на разврatан начин, блудно, расипно:* живети ~.

ра̀звратнӧст и **разврáтнӧст,** -ости ж *особина онога који је разврatан, онога што је развратно, блудност, расипност.*

ра̀звраћати (се), -а̄м (се) и **разврaћúвати (се),** -а̀њујēм (се) *несвр. према развратити (се).*

разврга́вати (се), -р̀га̄ва̄м (се) *несвр. према разврѓнути (се).*

ра̀звргнути и **ра̀зврћи,** ра̀звргнēм (аор. ра̀звргнӯ, ра̀зврже и ра̀зврже; р. пр. ра̀звргнуо, -ула и ра̀звргао, -гла; трп. ра̀звргнӯт; пр. пр. ра̀звргнӯвши и ра̀звргā вши) свр. **а.** *прекинути, раскинути неку везу, однос, растурити:* ~ веридбу, ~ брак, ~ заједницу, ~ уговор, ~ савез. **б.** *раздвојити, раставити; растрѓнути:* ~ делове тела. ■ **~ се а.** *раскинути се, растурити се, разметнути се (нпр. о колу).* **б.** *прекинути, раскинути неку везу, однос с неким, разићи се, раставити се:* ~ од супруга.

разврѓнýће с *прекид, раскид, растурање:* ~ веридбе, ~ брака, ~ споразума, ~ уговора.

разврежúвати се, -èжујēм се *несвр. према разврежити се.*

разврéжити се, ра̀зврēжӣм се јек. **развријèжити се,** ра̀звријежӣм се свр. **а.** *пустити вреже на све стране (нпр. о бундевама, краставцима и сл.); расипостретн се, раширити се као вреже, разгранати се (нпр. о живицима и сл.).* **б.** фиг. *узети маха, раширити се, укоренити се (о некој појави, обично негативној).*

разврнути, ра̀звр̄нēм свр. *одмотати, размотати, одвити (нешто):* ~ замотани лим.

разврстáвати (се), -р̀ста̄ва̄м (се) *несвр. према разврстати (се).*

разврстати, -а̄м свр. **1.** (нешто) *одвајајући према сродним особинама распоредити по врстама, групама, груписати, класификовати:* ~ примере, ~ књиге, ~ биљке. **2.** (некога) *разместити, распоредити постројавајући у врсте, постројити:* ~ војнике, ~ вежбаче. ■ **~ се** *разделити се, распоредити се по врстама, групама, груписати се; сврстати се; постројити се (нпр. о вежбачима, ирачима и сл.).*

разврсти (ра̀звр̄сти), -врзēм (аор. ра̀звр̄зе; р. пр. ра̀звр̄зао, разврзла (ра̀звр̄зла); трп. разврзен) свр. **1. а.** *развезати, раздрешити; размрсити:* ~ чвор; ~ конце. **б.** *размотати, одмотати, развити, одвити:* ~ смотуљак. **2.** *заподенути, започети, заметнути (расправу, дискусију, разговор и сл.).* ■ **~ се** *испетљати се, извући се.*

ра̀звртати, -врћēм *несвр. према разврнути.*

ра̀зврћи (се) *в. разврнути (се).*

разврши́вати, -р̀шујēм *несвр. према развршити.*

разврши́ти, ра̀звр̄шӣм свр. **1.** *растурити, скинути врх нечега (нпр. стога сена); проширити у горњем, вршном делу:* ~ стог, ~ сламу. **2.** *подсећи крајеве грана и врхове дрвета, потkресати:* ~ јелу, ~ гране.

развр̀шљати, -а̄м свр. *растурити, довести у неред, разбацати; разгазити:* ~ сламу, ~ цвеће.

развýћи (ра̀звӯћи), -вýчēм (3. л. мн. развýкӯ) свр. **1. а.** *истезањем повећати димензије нечега, учинити дужим или ширим, растегнути:* ~ гуму, ~ опругу, ~ тесто. **б.** *претераним честим истезањем лишити чврстине и еластичности, учинити нееластичним:* ~ чарапе, ~ стезњак, ~ хаљину. **в.** *растући у страну:* ~ усне, ~ уста. **2. а.** *пружити целом дужином, односно ширином, раширити, распрострети, разастрети:* ~ столњак, ~ платно. **б.** *извлачењем уметнутог, преклопљеног дела продужити, расклопити:* ~ сто за ручавање. **в.** *повлачећи крајеве размаћи у страну:* ~ завесе. **3. а.** *опширно излажући, причајући продужити трајање нечега, одужити; употпуне отегнути трајање неког посла:* ~ предавање, ~ увод, ~ излагање, ~ преговоре; ~ посао. **4. а.** *вукући, носећи отпремити на разне стране, разнети:* ~ ђубре по њиви, ~ жито, ~ сено. **б.** *разграбити, одвући, упропастити:* ~ нечије ствари, ~ нечију зараду, ~ нечије имање, ~ очевину. **5.** *отегнути, одужити у трајању (глас, звук):* ~ глас. **6. а.** *засвирати из све снаге са наглашеним преливима, извијајући; распалити, грунути (из оружја):* ~ марш; ~ из митраљеза. **б.** *снажно ударити, млатнути, лупити, ошамарити:* ~ некога по носу, ~ песницом. ■ **~ се 1. а.** *стежући се постати дужи или шири, раширити се, растегнути се (нпр. о уснама, образима).* **б.** *изгубити чврстину и гипкост, еластичност, истегнути се (нпр. о гуми, чарапама, рукавицама и сл.).* **2. а.** *распрострети се по већем простору, раширити се (нпр. о облаку, диму, маглн и сл.).* **б.** *отегнути се у дужину, извући се (нпр. о колони).* **3.** *потрајати дуже време, одужити се, отегнути се (нпр. о предавању, преговорима и сл.).*

развýчен, -а, -о **1.** *трп. од развући (се).* **2.** *претерано дуг, опширан, преопширан, лишен живости и динамике:* развучени дијалози.

развýчено прил. *на развучен начин, претерано опширно, отегнуто; отегнутим гласом:* писати ~; говорити ~.

развýченӧст, -ости ж *особина и стање онога што је развучено:* ~ приче, ~ композиције; ~ говора.

разга́ђати (се), ра̀зга̄ђа̄м (се) *несвр. према разгодити (се).*

ра̀згазити, -ӣм (трп. ра̀згажен) свр. **1.** *газећи утабати, изгњечити; газећи разнети:* ~ снег, ~ блато, ~ смеће. **2.** *ношењем обуће раширити је и учинити удобном:* ~ ципеле, ~ чизме, ~ обућу. ■ **~ се** *ношењем постати шири и удобнији (о обући).*

разга́кати се, ра̀зга̄чēм се свр. *ударити у гакање, разгаламити се гачући (о гускама, патkама и сл.).*

разгала́мити се, -а̀ла̄мӣм се свр. *ударити у галаму, надати галаму, запрајати; развикати се љутећи се, грдећи.*

разга́лити, ра̀зга̄лӣм (трп. ра̀зга̄љен) свр. **1.** (некога) **а.** *одагнати тугу, нерасположење, смркнутост (код некога), разведрити, развеселити, орасположити:* ~ старца, ~ срце (душу). **б.** *окрепити, освежити.* **2.** (нешто) *отклонити или ублажити (неки нелагодан осећај или осећање); одагнати:* ~ врућину; ~ тугу, ~ бригу. **3. а.** *разголитити, обнажити:* ~ груди. **б.** фиг. *открити, обелоданити:* ~ истину, ~ тајну. ■ **~ се 1. а.** *орасположити се, развеселити се.* **б.** *освежити се, окрепити се:* ~ се хладном водом. **2.** *раскопчати одећу; разголитити се.* **3.** (често безл.) *постати ведар, разведрити се, разбистрити се (о небу и сл.).*

разгаљúвати (се), -а̀љујēм (се) *несвр. према разгалити (се).*

разга́њати, ра̀зга̄ња̄м *несвр. према разагнати.*

разга́рати (се), ра̀зга̄ра̄м (се) *несвр. према разгорети (се).*

ра̀згаћити се, -ӣм се свр. разг. *скинути гаће, свући се до гаћа; потпуно се раскомотити, распојасати се.*

разгибáвати (се), -ѝба̄ва̄м (се) *несвр. према разгибати (се).*

разги́бати, ра̀згӣба̄м (ра̀згӣбљēм) свр. **1.** *учинити покретљивим, размрдати, разрадити:* ~ ноге, ~ руке, ~ тело. **2.** фиг. *покренути на активност, активирати:* ~ драму, ~ масу. ■ **~ се** *постати покретљив, раздрмати се, разрадити се.*

разгла́бати, ра̀зглāбāм несвр. **1.** *несвр. према разгло̄бити.* **2.** *преопширно причати, расправљати надуго̄ачко и нашироко, расправдати.* ■ **~ се** *несвр. према разгло̄бити се.*

разгла́вити, ра̀зглāвīм (трп. разглављен) свр. **1.** *померити, избацити из лежишта оно што је било уго̄лављено, расклимати; расклопити, растурити, развалити:* ~ ногу стола, ~ дршку. **2.** *силом раширити, разврнути, развалити:* ~ некоме уста (вилице). ■ **~ се** *померити се, изићи из лежишта, расклимати се; развалити се; растурити се (нпр. о неком зло̄бу, чељустима, предмету).* • **~ вилице (уста)** 1) *широко отворити уста (при гласном смејању, кикотању).* 2) *распричати се.*

ра̀зглāвљено прил. *расклимано, расклимата̏но:* ~ ходати.

ра̀зглāвљенӧст, -ости ж *стање и особина онога што је разглављено, онога који је разглављен.*

разглављи́вати (се), -àвљујēм (се) *несвр. према разглавити (се).*

разглагӧ̀лати се, -āм се свр. разг. *распричати се надуго̄ачко и нашироко, разбрбљати се, рашчеретати се.*

ра́зглас и **ра̀зглāс** м **1.** *разгласавање, обавештавање; овавештење, обавест.* **2. а.** *разгласна станица.* **б.** *електронички уређај за пренос обавештења, музике и сл. (нпр. у фабрикама, саобраћају, на скуповима и сл.), звучник:* јавити преко разгласа.

разгла́сити, ра̀зглāсīм свр. *разнети, пронети глас о некоме, о нечему, раширити неку вест; огласити, објавити:* ~ нечији успех, ~ пораз, ~ венчање. ■ **~ се** *изаћи на глас, постати надалеко чувен, познат, прочути се (нпр. о нечијој слави).*

ра́згласнӣ и **ра̀зглāснӣ,** -ā, -ō *који служи за разглас, за разглашавање, објављивање:* ~ станица, ~ уређај.

разглаша́вати (се), -àшāвāм (се) *несвр. према разгласити (се).*

ра̀зглāшен, -а, -о *надалеко познат, чувен:* ~ вино.

ра̀зглāшенӧст, -ости ж *стање и особина онога што је разглашено, онога који је разглашен; чувење; слава.*

разглаши́вати (се), -àшујēм (се) *в. разглашавати (се).*

ра̀згледати, -āм свр. *пажљиво по̄гледати са свих страна, прегледати:* ~ око себе, ~ салу, ~ публику.

разгле́дати, ра̀зглēдāм *несвр. према ра̀згледати.*

разглѐда̄ч, -а́ча м *онај који нешто разгледа.*

ра́згледница ж *дописна, поштанска карта са неком сликом (обично града, предела и сл.):* послати некоме разгледницу, добити разгледницу.

разгли́бити се, ра̀зглӣбӣ се свр. *постати глибав, каљав, блатњав, раскаљати се (о земљи и сл.).*

разгло̀бити, ра̀зглобīм свр. **1. а.** *извалити из зглоба, лежишта, ишчашити:* ~ колено. **б.** *покренути, размрдати, расклимати, разрадити:* ~ укочене руке и ноге. **2. а.** *растставити на делове, расклопити, размонтирати; растурити, расути:* ~ мотор, ~ кочницу. **б.** фиг. *рашчланити, изанализирати:* ~ мисао, ~ реченицу, ~ нечији живот. ■ **~ се 1. а.** *испасти из зглоба, лежишта, ишчашити се (о колену нпр.).* **б.** *расклиматати се, разглавити се, расклатити се.* **2.** *покренути се, размрдати се.*

разглобља́вати (се), -òбљāвāм (се) и **разглобљи́вати (се),** -òбљујēм (се) *несвр. према разгло̄бити (се).*

разгло̀дати, ра̀зглођēм свр. *гло̄ђући оштетити на много места.*

ра̀згмизати се, -ижēм се свр. *почети гмизати, разићи се на све стране гмижући (нпр. о гмизавцима, гамади и сл.).*

ра̀згнати, -āм свр. *в. разагнати.*

разгне́вити, ра̀згнēвīм и **ра̀згневити,** -ӣм јек. **разгње́вити,** ра̀згњēвīм и **ра̀згњевити,** -ӣм свр. *разљутити, расрдити, разјарити:* ~ оца. ■ **~ се** *постати гневан, разљутити се, расрдити се, разјарити се.*

ра̀згнēвљено јек. **ра̀згњēвљено** прил. *разјарено, бесно.*

ра̀згнēвљенӧст јек. **ра̀згњēвљенӧст,** -ости ж *стање и особина онога који је разгневљен, разјареност, бес.*

разгневљи́вати (се) јек. **разгњевљи́вати (се),** -èвљујēм (се) *несвр. према разгневити (се).*

разгњев- *в. разгнев-.*

разгње́чити, ра̀згњēчīм свр. *гњечећи смекшати или здробити, смрвити.*

разгова́рати, -òвāрāм несвр. **1. а.** *обраћати се речима један другоме, говорити с неким, причати; расправљати о нечем:* ~ пријатељски; ~ о филму. **б.** (некога) нар. *разговором забављати; разговором тешити, бодрити:* ~ госте; ~ ојађену мајку. ■ **~ се** *в. разговарати (1а).*

ра̀́зговētан јек. **ра̀́зговијетан,** -тна, -о **1.** *који се добро, јасно чује, јасан, разумљив:* ~ разговор, разговетне речи. **2.** *који се јасно види, разазнаје, распознаје:* разговетни ликови.

ра̀́зговētно јек. **ра̀́зговијетно** прил. *на разговетан начин* **1.** *јасно, разумљиво:* ~ говорити, ~ шапутати, ~ се чути. **2.** *јасно уочљиво:* ~ се видети.

ра̀́зговētнӧст јек. **ра̀́зговијетнӧст,** -ости ж *особина или стање онога што је разговетно, јасноћа, разумљивост.*

ра̀́зговӧр, -ора м **1.** *међусобни говор, комуницирање речима двеју или више особа, причање; усмена размена мишљења, расправљање:* пријатељски ~, ~ с пријатељем; службени разговори, пословни разговори. **2.** нар. *особа која ономе који је тужан, нерасположен доноси утеху и разоноду:* бити нечији (некоме) ~. • **невезан ~** *узајамно причање, разговор о различитим слободно изабраним темама, разговор који нема један одређен садржај.* **имам с тобом ~** *каже се кад неко позива некога да га укори због нечега.* **нема (не може бити** и сл.**) о томе (ни) разговора** *в. ни говора (под говор).*

ра̀́зговӧран, -рна, -о **1.** (одр.) **а.** *који се односи на разговор:* ~ тема. **б.** *који се чује у живој народној речи, у свакидашњем разговору (о изразима, речима, језику и сл.):* ~ језик. **2.** *који радо и лепо прича, говорљив, речит; спреман, оран за разговор:* ~ човек.

разгово̀рити, -òворīм свр. **1.** *забавити, развеселити, расположити разговором; утешити, ободрити разговором:* ~ ожалошћену мајку. **2.** *в. разговорити се:* ~ с неким о свему. ■ **~ се 1.** (с неким) *поразговарати, попричати; расправити (с неким) о нечем; посаветовати се, договорити се:* ~ о политици; ~ о продаји. **2.** *постати разговорљив, говорљив, распричати се.* **3.** *утешити се, ободрити се разговором.*

разгово̀рљив, -а, -о *који радо и много говори, прича, причљив, говорљив:* ~ човек.

разгово̀рљивац, -ивца м *разговорљив, причљив човек, разговорџија, причљивац.*

разгово̀рљивӧст, -ости ж *особина онога који је разговорљив, причљивост, говорљивост.*

разгово̀рница ж неол. *просторија у затвору и сл. одређена за разговоре осуђеника са посетиоцима.*

разгово́рнӧст, -ости ж *особина онога који је разговоран, говорљивост, причљивост; речитост.*

разгово̀рчић м *дем. од разговор.*

разгово̀рџија м (мн. ж) *онај који радо и лепо прича, разговоран, разговорљив човек.*

разго̀дити, ра̀згодīм свр. **1.** *раскинути неки уговор, погодбу, споразум:* ~ договор, ~ погодбу. **2.** *одгодити, одложити:* ~ испит. ■ **~ се** уз. повр. *прекинути пријатељске и сл. односе, разићи се; посвађати се.*

разго̀јити се, ра̀згојīм се свр. *претерано се угојити, раздебљати се.*

разго̀лити (се), ра̀зголīм (се) свр. *в. разголитити (се).*

разголи́тити, -òлītīм свр. **1.** *открити (део тела или тело), обнажити:* ~ груди. **2.** фиг. (некога, нешто) *изнети на јавност истину која се скривала о некоме, о нечему, разоткрити, обелоданити; раскринкати:* ~ некога, ~ нечију поквареност. ■ **~ се 1.** *скинути са себе одећу, свући се, обнажити се:* ~ се до паса. **2.** фиг. *показати свој прави лик, своје право лице, разоткрити се, демаскирати се.*

разголи́ћавати (се), -и̏ћāвāм (се) *в. разīолићивати (се).*

разго̀лићено прил. *са разīолићеним, обнаженим тēлом, односно делом тела, обнажено:* изаћи ~.

разго̀лићено̄ст, -ости ж *стање и особина оноīа који је разīолићен, оноīа што је разīолићено, обнаженост:* ~ груди.

разголи́ћење с *обнажење; обнаженост, наīост.*

разголи́ћивати (се), -и̏ћујēм (се) *несвр. према разīолитити (се).*

разголи̏цати, -āм свр. *побудити, изазвати;* уп. заголицати (4): ~ нечију радозналост.

ра́згон м бот. *назив за род зељастих биљака* Veronica *из ф.* Scrophulariacae *и појединe врстe тоīа родa.*

разго̀нити, рàзгонӣм [гл. им. рàзгоњēње с] *несвр. према разаīнати.*

разгоре́вати (се), -о̀рēвāм (се) јек. **разгоријèвати (се),** -о̀ријевāм (се) *несвр. према разīорети (се).*

разго̀рети јек. **разго̀рјети,** -рӣм свр. **а.** *подстаћи ватру, пламен, распалити, распламсати:* ~ ватру, ~ пламен. **б.** фиг. *јако подстаћи, побудити (неко осећање):* ~ жељу, ~ љубав. ■ ~ **се а.** *почети јако īорети, распалити се, распламсати се, разбуктати се (о ватри, пламену и сл.).* **б.** фиг. *јако се испољити, постаћи интензиван, узети маха (нпр. о неком осећању, страсти, борби и сл.).*

разгоропа́дити, -о̀пāдӣм свр. *разбеснети, разљутити, ражестити:* ~ некога. ■ ~ **се** *разбеснети се, разљутити се, ражестити се.*

рàзграбити, -ӣм (трп. рàзграбљен) свр. **1.** *купујући на брзину, у навали разнети, покуповати:* ~ робу, ~ улазнице. **2.** *бесправно присвојивши однети већи број ствари, покрасти, опљачкати:* ~ нечији накит, ~ нечију имовину.

разгра́дити, рàзгрāдӣм (трп. рàзгрāђен) свр. **1.** (нешто) *скинути, уклонити ограду са нечега:* ~ ограду, ~ зид. **2.** *порушити, разорити, растурити:* ~ кућу. **3.** *растставити, расклопити на саствне делове:* ~ машину, ~ пумпу. ■ ~ **се** *разрушити се, разорити се; растурити се; пропасти (нпр. о кући, имању и сл.).* **2.** хем. *растставити се на саствне делове, елементе, разложити се (о хем. једињењима).*

разгра̀д(љ)ив, -а, -о *који се може разīрадити:* ~ материја, ~ производ.

разгра̀д(љ)ивост, -ости ж *особина оноīа што је разīрадљиво.*

разгра́дња ж **1.** *разīрађивање; разарање, рушење; уништење:* ~ куће; фиг. ~ друштва. **2.** хем. *растављање на саствне делове, елементе, разлагање:* ~ једињења.

разграђи́вати (се), -а̀ђујēм (се) *несвр. према разīрадити (се).*

рàзграјати се, -јēм се свр. *дући īрају, разīаламити се, развикати се.*

разгрàктати се, рàзгракћēм се свр. *почети јако īрактати.*

ра̀зграна ж *разīранавање, īранање, рачвање.*

разграна́вати (се), -а̀нāвāм (се) *несвр. према разīранати (се).*

рàзгранак, -āнка м *споредна īрана, огранак.*

разгрàнати, -āм (трп. рàзгранāт) свр. **а.** *истерати, развити у већој количини (īране, огранке, жиле, корење и сл.):* ~ крошњу, ~ врежу, ~ корење. **б.** *широко развити, раширити, увећати:* ~ послове, ~ бизнис, ~ шпијунажу, ~ везе. ■ ~ **се 1. а.** *добити, истерати, развити више īрана, огранака (о дрвету, стаблу, корену, врежи и сл.).* **б.** *развити се, раширити се, увећати се (нпр. о роду, породици, организацији, послу, делатности и сл.).* **2.** *повести се о разним темама, добити жив ток (о разīовору, дискусији и сл.).*

ра̀згранāто прил. **а.** *с развијеним īранама, огранцима:* ~ развијено стабло, ~ раширен корен. **б.** *многострано, свестрано; с много појединости, опширно:* ~ обрадити тему, ~ причати.

ра̀згранāтост, -ости ж (инстр. -ошћу) *стање и особина оноīа што је разīранато, развијеност:* ~ дрвета, ~ крошње; ~ послова.

разграничáвати (се), -и̏чāвāм (се) *несвр. према разīранити (се).*

разграничéње с *постављање, утврђење īранице између нечега; деоба, подела:* ~ нечијих поседа.

разгрàничити, -ӣм (трп. разгрàничен) свр. *одредити īраницу између нечега; обележавајући īраницу одредити шта коме припада; раздвојити, оделити:* ~ посед; ~ компетенције, ~ права.

разгребáвати (се), -ѐбāвāм (се) *несвр. према разīребати (се) и разīрепсти (се).*

разгрèбати, -грèбēм (р. пр. рàзгребао, -āла; трп. рàзгребāн) свр. (уп. разгрепсти) *īребући оштетити, запарати (обично на више места); īребући озледити, повредити, огребати:* ~ малтер на зиду; ~ красту, ~ кожу на колену. ■ ~ **се** *озледити се īребањем, огребати се:* ~ се по руци.

разгрéвати (се), рàзгрēвāм (се) јек. **разгријèвати (се),** рàзгријевāм (се) и **разгрејáвати (се),** -èјāвāм (се) јек. **разгријáвати (се),** -и̏јāвāм (се) *несвр. према разīрејати (се).*

рàзгрејāност јек. **рàзгријāност,** -ости ж *стање и особина оноīа што је разīрејано, оноīа који је разīрејан.*

рàзгрејати јек. **рàзгријати,** -јēм свр. **1. а.** *учинити топлим, топлијим, повећати температуру нечега, добро заīрејати:* ~ маст, ~ собу. **б.** *заīрејати, утоплити (некоīа, нешто):* ~ пилиће. **2.** фиг. *испунити пријатним осећањем, расположити, развеселити; заīрејати за нешто, анимирати; привући, заинтересовати.* – Његова их прича разгреја. ■ ~ **се 1. а.** *постати топлији, добро се заīрејати; осетити топлину у телу:* се ~ крај пећи. **б.** фиг. *расположити се, развеселити под дејством алкохолноī пића.* **2.** фиг. *ватрено се заīрејати за нешто, одушевити се; пасти у ватру, занос, занети се:* ~ се дискутујући.

разгрèпсти (се) (рàзгрепсти (се)), -грèбēм (се) (р. пр. рàзгребао (се), -èбла (се) (рàзгребла (се)); трп. разгрèбен, -èна) свр. *в. разīребати (се).*

разгри́зати, рàзгрӣзāм *несвр. према разīристи.*

разгриј- *в. разīрej-.*

разгријев- *в. разīрев-.*

рàзгристи, -и́зēм свр. **1. а.** *īризући раздробити, смрвити, искидати:* ~ коцку шећера, ~ бомбону. **б.** *īризући зубима озледити, повредити, уīристи:* ~ усну. **2.** *разјести, расточити, изјести:* ~ дрво (нпр. о црвима). **3.** *разложити, растворити, разорити (механичким или хемијским дејством):* ~ метал (нпр. о киселини).

разгрмети се и **разгрмети се** јек. **разгрмјети се** и **разгрмјети се,** -мӣм се свр. **а.** *разлећи се јако īрмећи, проломити се (о īрому, īрмљавини).* **б.** фиг. *одјекнути јако, заорити се (о јаком īласу).*

разгрнути, рàзгрнēм (аор. разгрнух и рàзгртох; трп. рàзгрнӯт) свр. **1.** *растурити по већој површини унаоколо оно што је било згрнуто на īомили:* ~ жар, ~ пепео, ~ песак, ~ жито, ~ хумку. **2.** *размаћи, раширити; раскопчати:* ~ шал; ~ скуте, ~ кошуљу. ■ ~ **се 1.** *раскопчати, размаћи одећу на себи, раскопчати се; открити се.* **2. а.** *размаћи се, растворити се; раширити се (о неком застору и сл.).* **б.** *разићи се, растурити се, нестати (нпр. о облацима).*

рàзгртати (се), -грћēм (се) *несвр. према разīрнути (се).*

разгрýвати се, рàзгрӯвāм се (разгрýхати се, рàзгрӯхāм се) свр. *почети јако, снажно īрувати, запраштати (нпр. о ватреном оружју).*

рàзгубати, -āм свр. (у клетвама) *уништити, сатр(е)ти; убити (о īуби).* – Губа вас разгубала! ■ ~ **се а.** *оболети од īубе.* **б.** *у експресивном изражавању: пропасти, нестати, затр(е)ти се (нпр. о роду, имену и сл.).*

раздáвати (се), рàздāјēм (се) (пр. сад. раздáјӯћи (се)) *несвр. према раздати (се).*

рàздалек, -а, -о *који се налази на већој раздаљини од нечеī, удаљен; размакнут:* раздалеки светови; раздалеке очи.

ра̀здалеко прил. *на већем међусобном одстојању, на већој раздаљини, удаљено; далеко:* седети ~, налазити се ~ један од другога.

ра̀здаљина и **ра̀здаљина** ж *просторна или временска удаљеност, растојање, размак:* ~ на великој (малој) раздаљини.

раздаљити, ра̀здаљим свр. *одмаћи, удаљити.* ■ **~ се** *одмаћи се, удаљити се.*

раздани́ти се, ра̀зданӣ се свр. (обично безл.) *засветлети се, забелети (о дану), сванути.*

раздањи́вати (се), -а̀њујē (се) *несвр. према разданити (се).*

ра̀здати, -ам (раздáмо и ра̀здāмо; 3. л. мн. ра̀здајӯ) свр. **1.** *разделити све дајући многима, испоклањати; дати у више прилика већем броју лица, изделити:* ~ имање, ~ ствари, ~ књиге, ~ новац. **2.** *предати, уручити свакоме оно што му је упућено:* ~ позиве, ~ пошиљке. ■ **~ се** *распрострети се, разлећи се, одјекнути (о звуку).*

раздва́јати (се), ра̀здвājам (се) *несвр. према раздвојити (се).*

раздва̀ја̄ч, -а́ча м *онај који некога, нешто раздваја, растављача, растављач.*

раздва̀јачица ж *она која некога, нешто раздваја, растављача.*

ра́здвōј и **ра́здвој,** -оја м **1.** *раздвајање, растављање, одвајање; раскидање; прекид односа, разлаз, растанак:* ~ с пријатељем. **2.** *граница, међа; оно чиме се обележава граница, међа:* поставити ~, ~ имања.

ра̀здвојено прил. *одвојено, одељено; појединачно:* ~ узевши.

ра̀здвојенōст, -ости ж *стање онога што је раздвојено, онога који је раздвојен, одвојеност, подељеност, неповезаност:* ~ делова студије.

раздво̀јив, -а, -о *који се може раздвојити, раставити, растављив, дељив.*

раздво̀јивōст, -ости ж *особина онога што је раздвојиво, онога који је раздвојив, способност раздвајања, дељивост.*

раздво̀јити, ра̀здвојӣм (имп. ра̀здвōј; трп. ра̀здвојен) свр. **1. а.** *разделити, раставити на делове, у групе, поделити; расцепати на два дела, прецепити, предвојити:* ~ новац, ~ чету на два дела; ~ махуну, ~ конопац. **б.** *одвојити једно од другог; разликовати:* ~ болесне и здраве; ~ тонове. **2.** *размаћи, раскрилити:* ~ руке, ~ завесу. **3.** *раставити завађене:* ~ учеснике туче, ~ силеције. **4.** *изазвати раскид каквог односа, распад неке заједнице, учинити да се нека заједница, веза распадне, раскине, растурити:* ~ супружнике, ~ пријатеље. ■ **~ се 1. а.** *поделити се на делове, на групе, раставити се; упутити се, поћи у различитим правцима, растати се:* ~ се на утакмици, ~ се на излазу из биоскопа. **б.** *расцепити се, предвојити се (нпр. о концу).* **2.** *размаћи се, раставити се, одвојити се (нпр. о рукама, о застору итд.).* **3.** *раскинути неки однос, везу са неким; раскинути пријатељство с неким, посвађати се, разићи се; раскинути брачну везу, развести се:* ~ се од друга; ~ се од жене. • **~ се с душом** *в. растати се са животом (под растати се).*

ра́здвōјнӣ, -ā, -ō **а.** *који раздваја, разграничава, гранични; преградни:* ~ зид. **б.** *који јасно раздваја, уочава разлике, којим се јасно виде разлике, границе, ивице нечега:* дурбин с великом раздвојном моћи.

ра́здвојнōст, -ости ж *стање, особина онога што је раздвојно, онога који је раздвојан; подвојеност; раздвојивост.*

раздѐбљати се, -ам се свр. *постати дебео, угојити се; раскрупњати се.*

раздева̀ти, ра̀здевам јек. **раздијева̀ти,** ра̀здијевам *несвр. према разденути, разде(с)ти.*

раздевичѐње јек. **раздјевичѐње** с *одузимање девичанства, невиности, дефлорација.*

раздѐвичити јек. **раздѐвичити,** -ӣм свр. *одузети девичанство, невиност (девојци), дефлорисати.*

раздѐлити, ра̀здēлӣм јек. **раздијѐлити,** ра̀здијелӣм (трп. ра̀здēљен јек. ра̀здијељен) свр. **1. а.** *раставити на делове, поделити:* ~ хлеб на три дела, ~ војску у четири колоне. **б.** *оделити, одвојити, разграничити:* ~ жито од кукоља, ~ две (једну од друге) покрајине (нпр. о реци). **в.** *разместити на две стране; очешљати на раздељак:* ~ праменове вуне; ~ косу, ~ бркове. **2. а.** *дати већем броју лица, раздати:* ~ своје ствари, ~ имовину, ~ књиге, ~ храну. **б.** *распоредити на већи број лица:* ~ посао, ~ дужности. **в.** *распоредити нешто тако да потраје одређено време:* ~ снагу (нпр. за време трке). ■ **~ се 1.** *раставити се на делове; расцепити се, предвојити се (нпр. о коси, влакну и сл.).* **2.** уз. повр. *извршити међусобну поделу, поделити се; одвојити се један од другог (нпр. о некој заједници, организацији).* • **~ се са душом** *в. растати се са животом (под растати се).*

ра́здељак јек. **ра́здјељак,** -ēљка м **1. а.** *линија на глави од које се власи косе раздељују, рашчешљавају на две стране:* крив ~, чешљати косу на ~, пољубити некога у ~. **б.** *место где се нешто раздељује, одваја, рачва:* ~ потока, ~ пута. **2.** *издвојени део нечега, одељак, прегрādак:* ~ ормана.

ра̀здēљеност јек. **ра̀здијељеност,** -ости ж *стање онога што је раздељено, онога који је раздељен, подељеност, раздвојеност, одвојеност.*

раздељи́вати (се) јек. **раздјељи́вати (се),** -ѐљујēм (се) *несвр. према разделити (се).*

ра̀зденути јек. **ра̀здјенути,** -нēм свр. *растурити оно што је садевено, саденуто:* ~ стог, ~ сено, ~ снопље.

ра́здео, -дела јек. **ра́здио** (ра́здјел), -дјела м **1.** *један део од неке целине која је подељена на више делова, одељак; група, категорија, врста (у систематизацији):* ~ геолошког периода; ~ сисарā. **2.** *одељење, одсек неке установе, уреда:* правно-судски ~. **3.** *део списа, поглавље; рубрика:* ~ чланка. **4.** *в. разделак (2).*

ра̀здеоба јек. **ра̀здиоба** ж **1.** *раздвајање на делове, разделе, деоба, подела:* административна ~, ~ каменог доба. **2.** *распоређивање и додела делова неке целине појединим лицима, расподела:* ~ колача, ~ земље, ~ имања.

ра̀здер м *раздерано, поцепано место, раздеротина; укотина, расцеп.*

раздѐрати, ра̀здерēм (р. пр. ра̀здерао, -ā̀ла; трп. ра̀здерāн) свр. **1. а.** *наглим покретом поцепати, искидати; униште поцепати:* ~ крпу, ~ папир на парампарчад, ~ хаљину на ексеру. **б.** *повредити расцепивши, расекавши:* ~ усну. **2.** *покварити, оштетити ношењем, похабати (одећу, обућу):* ~ ципеле, ~ блузу. ■ **~ се 1.** *искидати се на комаде, на парчад, исцепати се.* – Хаљина се раздерала од трња. **2.** *покварити се, оштетити се од дуго ношења, похабати се, поцепати се (о одећи, обући).* **3.** *оштро, грубо викнути на некога, продерати се, развикати се; ударити у дреку.* • **~ душу, срце (некоме)** *нанети велики душевни бол, патњу (некоме), јако ожалостити (некога).*

раздѐрњати се, -ам се свр. *развикати се, раздерати се.*

раздѐротина ж **1.** *раздерано, поцепано место, рупа:* ~ на врећи. **2.** *већа површинска озледа на кожи, рана; отреботина.*

ра̀здесити, -сӣм свр. **1.** *расклимати, растрести; пореметити, покварити:* ~ пумпу. **2. а.** *олабавити жице на музичком инструменту, рашћимовати:* ~ виолину, ~ клавир. **б.** фиг. *лишити склада, хармоније:* ~ душу. ■ **~ се 1.** *расклимати се, растрести се; пореметити се, покварити се (о неком механизму и сл.).* **2. а.** *разлабавити се, рашћимовати се (о жицама на музичком инструменту односно о музичком инструменту са жицама).* **б.** *постати нескладан, нехармоничан (о звуцима, гласовима).*

ра̀зде(с)ти, ра̀зденēм (ра̀здедēм) јек. **ра̀здје(с)ти,** ра̀здјенēм (ра̀здједēм)) свр. *в. разденути.*

ра̀здешено прил. *без склада, хармоније, нескладно:* ~ свирати.

ра̀здешенōст, -ости ж *стање онога што је раздешено, расклиманост; пореме ћеност; рашћимованост:* ~ жица.

раздије- *в. разде-.*

ра̀здимити се, -ӣм се свр. **а.** *разићи се (о диму, задимљености).* **б.** *очистити се од дима (о простору, ваздуху и сл.).*

раздимљи́вати се, -ӣмљујēм се *несвр. према раздимити (се).*

ра́здио *в. раздео.*

ра̀здиоба *в. раздеоба.*

ра̀здирати (се), -рēм (се) *несвр. према раздерати (се) и раздрети (се).*

раздје- јек. *в. разде-.*

ра́здо̄бље с *већи временски одсек, период, доба:* ~ живота, историјско ~.

ра̀здо̄ље и **ра́здо̄ље** с *појас, предео равног земљишта међу брдима, удолина, долина.*

ра́здор м *неслога, сукоб, трвење, свађа; расцеп:* унети ~ међу народ, изазвати ~. • **јабука (семе, клица** и сл.**) раздора** *повод, узрок сукоба.*

раздрага́вати (се), -ра̀гāвāм (се) *несвр. према раздрагати (се).*

ра̀здрагāн (ра̀здрāгāн), -а, -о **1.** *трп. од раздрагати (се).* **2.** *добро расположен, веома весео, радостан.*

ра̀здрагāно (ра̀здрāгāно) прил. *веома радосно, весело:* ~ певати.

ра̀здрагāно̄ст (ра̀здрāгāно̄ст), -ости ж (инстр. -ошћу) *стање, расположење онога који је раздраган, веселост.*

раздра̀гати, -āм (раздра́гати, ра̀здрāгāм) свр. *довести у стање доброг расположења, изазвати добро расположење код некога, учинити радосним, јако развеселити:* ~ мајку. ■ ~ **се 1.** *јако се орасположити, развеселити.* **2.** *разиграти се од среће, радости.*

ра̀здрāжено прил. *љутито, срдито; узрујано, нервозно:* ~ рећи, ~ псовати.

ра̀здрāжено̄ст, -ости ж *стање онога који је раздражен, љутина, срдитост; узрујаност.*

раздраже́ње с *узнемирење; узрујаност, раздраженост.*

раздра̀жив, -а, -о *в. раздражљив.*

раздража́ивати (се), -а̀жујēм (се) *несвр. према раздражити (се).*

раздра̀живо̄ст, -ости ж *в. раздражљивост.*

раздра́жити, ра̀здрāжīм (трп. ра̀здрāжен) свр. **1. а.** *јако узнемирити, узрујати; разљутити, расрдити, разбеснети:* ~ масу. **б.** *претерано надражити (чула).* **2.** *подстаћи, побудити, појачати (неки непријатан осећај, непријатно осећање), подјарити:* ~ жеђ, ~ мржњу. ■ ~ **се** *јако се узнемирити, узрујати; разљутити се, расрдити се.*

раздра̀жљив, -а, -о **1.** *који се лако раздражује, узрујава, љути:* ~ човек, ~ пас. **2.** *који раздражује, узрујава; који претерано надражује чула, оргāне, који појачано делује на нагоне, изазивачки:* ~ мирис, ~ бука.

раздра̀жљивац, -ивца м *врста бојног отрова који надражује оргāне за дисање.*

раздра̀жљиво прил. **1.** *раздражујући, узрујавајући, узнемирујући; изазивачки:* ~ деловати на некога. **2.** *раздражено, љутито, бесно:* ~ викати.

раздра̀жљиво̄ст, -ости ж *стање и особина онога који је раздражљив.*

раздра̀жујӯћӣ, -ā, -ē *који раздражује, који делује раздражљиво на чула.*

раздра́пати, ра̀здрāпāм свр. *грубо рашчешати, разгребати, раздерати:* ~ кожу. ■ ~ **се 1.** *разгребати се, рашчешати се:* ~ се по рукама. **2.** *поцепати се, издерати се (нпр. о одећи).*

ра̀здрати (се), -дерēм (се) свр. *в. раздерати (се).*

раздре́мати, ра̀здрēмāм јек. **раздријѐмати,** ра̀здријемāм свр. (некога) **а.** *растерати дремеж (некоме), расанити; разбудити.* **б.** фиг. *покренути из учмалости.* ■ ~ **се а.** *престати дремати, одагнати дремеж, расанити се; разбудити се.* **б.** фиг. *покренути се из учмалости, мртвила, пренути се.*

ра̀здрēти (се) јек. **ра̀здријети (се),** ра̀здрēм (се) и ра̀здерēм (се) свр. *в. раздерати (се).*

раздре́чати се, -чӣм се свр. *надати дреку, развикати се.*

раздрешѐње с *расплет, расплетај.*

раздреши́вати (се), -ешујēм (се) *несвр. према раздрешити (се).*

раздре́шити, ра̀здрēшīм јек. **раздријѐшити,** ра̀здријешīм свр. *одрешити, размрсити (чвор, узао); дрешењем везе, петље отворити, развезати оно што је било увезано, привезано:* ~ завежљај, ~ врећу. ■ ~ **се а.** *одвезати се, развезати се (о чвору, узлу, односно ономе што је завезано, увезано).* **б.** фиг. *ослободити се друштвених, моралних стега, обзира, разузларити се, разуздати се.* • ~ **језик** *почети говорити, распричати се.* ~ **кесу** *почети трошити новац, раздати, разделити доста новца.* **раздрешио му се језик** *каже се кад се неко расприча.*

раздржа́вити, раздр̀жāвīм свр. (нешто) **1.** *одузети (нечему) статус државе:* ~ земљу. **2.** *ослободити државне контроле:* ~ економију.

раздрије- *в. раздре-.*

ра̀здр̀љено прил. *раскопчано, неуредно откопчано, разоткривено, разголићено:* ићи ~.

ра̀здр̀љено̄ст, -ости ж *стање и особина онога који је раздрљен, онога што је раздрљено.*

раздрља́вати (се), -др̀љујēм (се) *несвр. према раздрљити (се).*

раздр̀љити, ра̀здр̀љīм свр. *раскопчати (одећу) око врата, преко груди:* ~ кошуљу, ~ прслук. **б.** *раскопчавши одећу разоткрити, разголитити (обично груди или врат):* ~ груди, ~ врат. ■ ~ **се** *раскопчати одело на себи; разголитити се раскопчавши одећу на себи.*

раздрма́вати (се), -р̀мāвāм (се) *несвр. према раздрмати (се).*

ра̀здрмати, -āм свр. **1.** *дрмајући расклимати, расклатити:* ~ зуб, ~ колац. **2.** (некога) **а.** *учинити да се неко покрене, да живне, продрмати:* ~ некога из сна. **б.** фиг. *покренути из учмалости, пренути.* ■ ~ **се 1.** *расклимати се, расклатити се услед дрмања.* **2.** фиг. *покренути се из учмалости, пренути се, живнути.*

раздрмȕсати, -āм свр. *снажно, јако раздрмати.* ■ ~ **се** *снажно се раздрмати.*

раздро̀бити, ра̀здробīм (трп. ра̀здробљен) свр. **а.** *притиском разбити, разломити (нешто чврсто) у ситне комаде, уситнити, измрвити; смрвити:* ~ земљу, ~ хлеб. **б.** фиг. *учинити да се нешто распадне, распарча, расцепкати:* ~ царство. ■ ~ **се а.** *разбити се, разломити се, распасти се у ситне комаде, мрве, измрвити се (нпр. о хлебу).* **б.** фиг. *распарчати се, раскомадати се у више делова (нпр. о царству).*

раздробља́вати (се), -о̀бљāвāм (се) *несвр. према раздробити (се).*

ра̀здробљено прил. **а.** *издробљено, измрвљено, иситњено.* **б.** фиг. *искидано, неповезано:* говорити ~.

ра̀здробљено̄ст, -ости ж *стање и особина онога што је раздробљено, измрвљеност; уситњеност, распарчаност:* феудална ~.

раздробље́ње с *уситњење, распад:* ~ стене.

раздробља́ивати (се), -о̀бљујēм (се) *несвр. према раздробити (се).*

раздр̏пати, ра̀здр̏пāм свр. *издрпати, поцепати, подерати:* ~ одело. ■ ~ **се** *исцепати се, подерати се (о одећи и сл.).*

ра̀здр̏т, -а, -о **1.** *трп. од раздрети (се).* **2.** фиг. *промукао, храпав, груб (о гласу).*

ра̀здр̏ти, ра̀здрēм свр. *в. раздрети.*

ра̀здр̏то прил. *искидано, растргано.*

ра̀здр̏то̄ст, -ости ж *стање и особина онога што је раздрто, искиданост, растрганост, распарчаност.*

раздруже́ње с *распад неке заједнице, разлаз; деоба, подела:* ~ пословних партнера.

раздружи́вати (се), -ужујēм (се) *несвр. према раздружити (се).*

раздру́жити, ра̀здрȕжīм свр. **1.** *изазвати раскид, раздор међу онима који су здружени, раскинути, растурити неку везу,*

заједницу: ~ ортаке, ~ савез. **2.** *растáвити делове неке целине; распáрити:* ~ комплет књига; ~ рукавице. ■ **~ се** *престáти се дружити, сарађивати са неким; прекинути економске, политичке, пословне и сл. везе са неким, разићи се, раздвојити се:* ~ се са неким.

раздува́вати (се), -ýвāвām (се) *несвр. према раздувáти (се).*

раздýвати, рàздȳвām (раздýхати, рàздȳхām и рàздȳшēм) свр. **1. а.** *дувањем растерáти, разнети на све стрáне (о ветру):* ~ прашину. **б.** фиг. *разнети неки глас, вест (обично нетачну); прeувеличати значај нечега.* **2.** *расúрити, распáлити (ватру):* ~ жеравицу. ■ **~ се** *почéти јако дувáти (о ветру).*

раздужéње с **1.** *враћање дуга уз ослобођење од дужничке обавезе, прéстанак дужничког односа.* **2.** *ослобођење од одређене дужности, задатка, обавезе.*

раздужи́вати (се), -ýжујēм (се) *несвр. према раздужúти (се).*

раздýжити, рàздȳжīм свр. (некога) **1.** *отпúсати некоме дуг, ослободúти дужничког односа.* **2.** *ослободúти повéрене дужности, задатка.* ■ **~ се 1.** *подмúрити дужничке обавезе, исплатúти, вратúти дуг.* **2.** *ослободúти се одређене дужности, задатка.*

раздýхати (се) *в. раздувáти (се).*

разђи́пати се, рàзђȉпāм се свр. *почéти јако ђипáти, пoскакивати, ударúти у ђипање, раскакати се; разиграти се.*

разелèктрисати, -ишēм свр. физ. *учúнити да нешто изгубú електрицúтет, да остáне без електрицúтета:* ~ шипку. ■ **~ се** *изгубúти електрицúтет, прéстати бúти наелектрúсан (о наелектрúсаном тéлу).*

разигра́вање с **1.** *гл. им. од разигрáвати (се).* **2.** спорт. *в. плеј-оф.*

разигра́вати (се), разȉгрāвām (се) *несвр. према разигрáти (се).*

ра̀зигран (рàзигрāн), -а, -о **1.** *трк. од разигрáти (се).* **2.** *који је сав у покрéту, жив, живахан, весео, раздрагáн:* ~ девојка.

ра̀зиграно (рàзигрāно) прил. *живо, необуздано; раздрагáно.*

ра̀зиграност (рàзигрāност), -ости ж *стање и особина онога који је разигран, онога што је разиграно, живост; раздрагáност.*

разȉграти (рàзиграти), рàзигрām свр. **1.** *учúнити да неко пóчне игрáти, подстáћи на игру:* ~ играче. **2. а.** *покренýти на живљу активност, убрзáти ритам нечега:* ~ машту. **б.** *изазвáти нечију живост, ведрину, оптимизам, испуни́ти радошћу:* ~ нечију душу. ■ **~ се 1. а.** *почéти живо, весело игрáти, сав се прéдати игри; ударúти у пойгравање, пoскакивање.* **б.** спорт. *заигрáти се добро, йуном снагом:* ~ у првом полувремену. **2.** *раздрагáти се, развеселúти се (нпр. о души).* • **~ коња** *подстáћи коња да пойгрáва; потерáти коња у кас.*

разȉгуманити, -ȋм свр. *одузéти некоме пóложај чумана, лишúти чуманског достójанства.*

разȉдати, рàзȉдām свр. *разрушúти оно што је било сазидано, разгрáдити:* ~ зид, ~ кућу.

разиђи́вати, -ȉђујēм *несвр. према разúдати.*

разȉлазак, -аска м *разлаз, растурање; неслагање, раздор.*

разȉлазан, -зна, -о *који се разилази, дивергéнтан; супротан:* разилазни путеви; разилазне тежње.

разȉлазити се, -ȋм се [гл. им. разȉлажēње с] *несвр. према разúћи се.*

ра̀зина ж *в. ниво.*

разискра́вати (се), -ȉскрāвām (се) *несвр. према разúскрити (се).*

ра̀зискрити, -ȋм свр. *распáлити нешто тако да излéћу искре, варнице:* ~ буктињу. ■ **~ се** *почéти бацати искре, варнице из себе, искричаво засијати.*

разúћи се (рàзȉћи се), рàзȉђēм се (имп. разúђи се; аор. разúђох се, разúђе се и ра̀зȉђе се; р. пр. разȉшао се и ра̀зишао се, -шла се; пр. пр. ра̀зȉшāвши се и ра̀зишāвши се) свр. **1. а.** *отúћи на разне стране (о већем броју лица); отúћи у два смера, раздвојúти се.* **б.** *рашúрити се, распрострéти се, разнети се (о некој вести, гласу).* **в.** *постéпено се распúлинути, распршúти се, изгубúти се, ишчезнути, нестáти (нпр. о диму, магли, пари, мирису, облацима и сл.).* **2. а.** *показáти неслагање са неким у мишљењу, оцени, дóћи у сукоб, конфликт са неким, завадúти се, посвађати се.* **б.** *прекинýти узајамне односе са неким, растáти се; прекинýти брачну заједницу, развести се:* ~ с пријатељем; ~ са женом. **в.** *растýрити се, распустúти се, распáсти се (о организацији, удружењу).*

разјàгмити и **ра̀зјагмити,** рàзјагмȋм (трп. рàзјагмљен) свр. *йоузимáти, разнети на јагму, разгрáбити; уопште дóћи до нечега на јагму:* ~ робу, ~ књиге; ~ места.

ра̀зјадити, -ȋм и **разја́дити,** рàзјāдȋм свр. *растужúти, ражалостúти, ојадúти.* ■ **~ се** *постáти тужан, ожалостúти се, ојадúти се.*

ра̀зјађенōст и **ра̀зјāђенōст,** -ости ж *стање онога који је разјађен, ражалошћен, дубока пошúштеност, ојађеност.*

разја́зити, рàзјāзȋм свр. **1.** *развалúти јаз одстрањивањем бране или друге прéпреке.* **2.** *в. разјáпити:* ~ уста. ■ **~ се** *в. разјáпити.*

разја́пити, рàзјāпȋм (трп. рàзјāпљен) свр. *широм отвóрити (нешто) тако да зјáпи:* ~ уста. ■ **~ се** *широм се отвóрити, зинýти (нпр. о јазу, провалији).*

разјапљи́вати (се), -àпљујēм (се) *несвр. према разјáпити (се).*

ра̀зјāрено прил. *јарóсно, гнéвно, бесно, љутúто:* ~ викати.

ра̀зјāреност, -ости ж (инстр. -ошћу) *стање онога који је разјарен; јарост, бес, помама.*

разјаре́ње с *излив беса, помама.*

разјари́вати (се), -àрујēм (се) *несвр. према разјáрити (се).*

разја́рити, рàзјāрȋм (трп. рàзјāрен) свр. **1.** *подстáћи да се разбýкти, распáлити (ватру).* **2.** *довести у стање јарости, гнева, разбеснéти, ражестúти:* ~ учитеља. ■ **~ се** *постáти јарóстан, пáсти у ватру, гнев, разбеснéти се, побеснéти.*

разја́снити, рàзјāснȋм (трп. рàзјāшњен) свр. *учúнити јасним, разумљивим, објаснúти, расветлúти:* ~ замршени случај, ~ ситуацију. ■ **~ се 1.** *постáти јасан, разумљив (о нечему заòнетном, недовољно јасном).* **2.** *дóћи до заједничког става у вези с неким неспоразумом.*

ра̀зјахати, -јашēм свр. (обично с допуном „коња“ и сл.) *сúћи с коња, сјахáти.*

разјахи́вати, -àхујēм *несвр. према разјахáти.*

разјашња́вати (се), -àшњāвām (се) *несвр. према разјаснúти (се).*

разјашње́ње с *објашњење, тумачење; јасан одговор на неко пúтање:* ~ замршеног случаја; дати ~.

ра̀зјашњив, -а, -о *који се може разјаснúти.*

разје́дати (се), рàзјēдām (се) *несвр. према разјéсти (се).*

ра̀зједенōст, -ости ж *стање онога што је разједено, изразитост.*

разједи́нити, -èдȋнīм (трп. разјèдȋњен) свр. **1.** *разбúти нечије јединство, изазвáти раздор између некога, завадúти (некога):* ~ народ. **2.** *растáвити на делове, изделúти:* ~ композицију. ■ **~ се** *раздвојúти се, растáвити се, разићи се; разбúти се (о нечему што је било јединствено, уједињено).*

разједињáвати (се), -ињāвām (се) *несвр. према разјединúти (се).*

разjèдȋњено прил. *изгубúвши јединство, без јединства, без слоге, нејединствено, раздвојено:* деловати ~.

разjèдȋњеност, -ости ж *стање онога што је разједињено, раздвојеност.*

разједињéње с *распад, расцеп, разлаз:* ~ партије.

разједињи́вати (се), -ињујēм (се) *несвр. према разјединúти (се).*

разје́дити, рàзјēдӣм (трп. рàзјēђен) свр. *изазвати јед, ӣнев код некоӣа, расрдити, разбесниши, разљушиши, озлоједиши:* ~ мајку. ■ **~ се** *йосшаши ӣневан, љушиш, разљушиши се, разӣневиши се, разбеснеши се, озлоједиши се.*

разјѐдљив, -а, -о *који се може разјесши, разӣриси, који се лако разједа.*

разједнача́ва̄ње с **1.** ӣл. *им. од разједначаваши (се).* **2.** лингв. *ӣласовна йромена разилажења, удаљавања два иста или слична ӣласа када се нађу у суседсшву на шај начин шшо један од њих йрелази у неки други ӣлас, дисимилација:* ~ самогласника, ~ сугласника.

разједнача́вати (се), -а̀ча̄ва̄м (се) и **разједначи́вати (се),** разједна̀чујēм (се) *несвр. йрема разједначиши (се).*

разједначи́ва̄ње с **1.** ӣл. *им. од разједначиваши (се).* **2.** *в. разједначавање (2).*

разједна́чити, -ѐдна̀чӣм свр. *начиниши разлику између исших или сличних елемената, сшвари, йојава, оделиши, раздвојиши, разјединиши.* ■ **~ се 1.** *раздвојиши се, разјединиши се.* **2.** лингв. *йрешрйеши разједначавање, дисимилацију (о ӣласовима).*

ра̀зједрао, -а̄ла, -о и **разјѐдрао,** -ала, -о **1.** *р. йр. од разједраши се.* **2.** *једар, бујан, развијен.*

разјѐдрати се, -а̄м се свр. *йосшаши једар, бујан, набујаши.*

разјѐдрити и **ра̀зједрити,** -ӣм свр. пом. *скинуши једра с брода.*

ра̀зјēђено прил. *љушишо, ӣневно, озлојеђено.*

ра̀зјēђенӧст, -ости ж *сшање оноӣа који је разјеђен, љушина, ӣнев, јед.*

ра̀зјести, -једēм (трп. разјѐден, -ѐна) свр. *разӣрисши; оштешиши разједањем, наӣрисши; расшочиши; разорити:* ~ дрво, ~ сто. ■ **~ се** *оштешиши се услед разједања, наједања, ојести се, разӣрисши се; расшочиши се, разорити се (нйр. о кожи).*

ра̀зјецати се, -а̄м се свр. *йочеши јако јецаши, удариши у јецање, расйлакаши се јецајући, ридајући.*

разје́чати се, -чӣм се свр. **1.** *йочеши јако, много јечаши.* **2. а.** *оӣласиши се снажном јеком, заорити се (о јеки, ӣрмљавини и сл.).* **б.** *разлеӣнуши се јеком, ӣромко се разлеӣнуши (нйр. о ӣланини).*

разјогу́нити се, -о̀гӯнӣм се свр. *йосшаши јако јоӣунасш, узјоӣуниши се.*

ра̀зјужити (се), -ӣ (се) свр. (обично безл.) *йосшаши блажи, йоӣлији, йоӣуспиши, ојужиши (о времену).*

разјуначи́вати се, -а̀чујēм се *несвр. йрема разјуначиши се.*

разјуна́чити се, -ӯна̀чӣм се свр. **1.** *охрабриши се, ободриши се; йоказаши, исйољиши јунашшво, храброс, йосшаши јунак.* **2.** *йочеши се разметаши, хвалисаши јунашшвом.*

разјури́вати (се), -ӯрујēм (се) *несвр. йрема разјуриши (се).*

разју́рити, ра̀зјӯрӣм свр. **а.** *наӣерайи у бекспво у разним йравцима, на све сӣране, већи број лица или живоӣиња, разаӣнаши, расӣерайи:* ~ децу, ~ живину. **б.** *йрисилиши неку заједницу, орӣанизацију да се расӣури, расйадне, ӣрубо, силом расйуспиши:* ~ активисше, ~ бунтовнике. ■ **~ се** *йојурити у разним йравцима, расӣрчаши се; разлеӣеши се:* ~ се за послом.

ра̀зјутрити се, -ӣ се свр. безл. *свануши, разданиши се.*

разлаба́вити, -а̀ба̀вӣм и **ра̀злабавити,** -ӣм свр. *учиниши лабавим, олабавиши; расклимаши:* ~ уже, ~ везу; ~ кочницу. ■ **~ се** *йосшаши лабав, олабавиши, йоӯспиши се; расклимаши се (нйр. о ужеӣу, вези и сл.).*

разлабављи́вати (се), -а̀вљујēм (се) *несвр. йрема разлабавиши (се).*

разла́гати (се), рàзла̄жēм (се) *несвр. йрема разложиши (се).*

разла̀га̄ч, -а́ча м *оно шшо изазива разлаӣање, расшварач:* ~ органских материја.

ра́злаз, -а (рàзлазак, -аска) м **1.** *одлазак на разне сӣране, у разним йравцима, разилазак (йонекад у служби узвика – зайовесш за разилажење):* ~ после састанка. Разлаз! **2. а.** *йрекид узајамних односа, раскид неке везе, заједнице, расцеӣ, расӣурање:* ~ пријатеља. **б.** *разилажење, сукобљавање (мишљења, сшавова и сл.).*

ра́злазан, -зна, -о *в. разилазан.*

ра̀злајати се, -јēм се свр. **1.** *йочеши много лајаши, удариши у лавеж (о йсима).* **2.** фиг. *йочеши йричаши нешшо нейрисшојно или забрањено.*

разла́мати (се), рàзла̄ма̄м (се) *несвр. йрема разломиши (се).*

ра̀злā̀рмати се, -а̄м се свр. *дићи ларму, ӣаламу, разӣаламиши се, развикаши се.*

разле́гати се, рàзлēжēм се јек. **разлијèгати се,** рàзлијежēм се *несвр. йрема разлеӣнуши се, разлећи се.*

разлèгнути се и **ра̀злегнути се,** рàзлегнēм се свр. *в. разлећи се.*

разлèжати се, -жӣ(м) се свр. *в. разлећи се.*

ра̀злемити, -ӣм свр. *расшавиши нешшо шшо је било залемљено; скинуши лем с нечеӣа.* ■ **~ се** *одвојиши се, расшавиши се (о ономе шшо је било залемљено).*

разле́њити се, рàзлēњӣм се (разле́нити се, рàзлēнӣм се) јек. **разлијèнити се,** рàзлијенӣм се свр. *йосшаши лењ, олењиши се.*

разле́пити, рàзлēпӣм јек. **разлијèпити,** рàзлијепӣм свр. **1.** *одвојиши оно шшо је било залейљено, одлейиши:* ~ корице књиге. **2.** *налейиши на више места, излейиши:* ~ огласе по граду. ■ **~ се** *одлейиши се, одвојиши се (о ономе шшо је било залейљено).*

разлепр̀шати се, -а̄м се свр. *удариши у лейршање, размахаши се крилима.*

разлèпшати се јек. **разљèпшати се,** -а̄м се свр. *в. йролейшаши се.*

разле́тати се, рàзлēћēм се јек. **разлијèтати се,** рàзлијећēм се *несвр. йрема разлеӣеши се.*

разлèтети се јек. **разлèтјети се,** -тӣм се (аор. разлèт(ј)ех се, р̀азлет(ј)е се; трп. ø) свр. **1. а.** *одлеӣеши у разним йравцима, на све сӣране (о већем броју йшица, инсеката и сл.).* **б.** *разићи се, оӣићи журно, брзо на разне сӣране (о већем броју лица):* ~ у потрази за робом. **в.** *расути се, расӣурити се на све сӣране (нйр. о листићима хартије).* **г.** фиг. *йронеси се, рашчути се, рашириши се (о ӣласу, вести).* **2. а.** *йочеши леӣеши шамо-амо, удариши у леӣење (о йшици, инсекшу и сл.).* **б.** *удариши у трчање, јурњаву, расӣрчаши се на све сӣране:* ~ по кући. **в.** *йредаши се иншензивно неком йослу.*

разлèћи се (рàзлећи се), рàзлегнēм се свр. *одјекнуши, заорити се (о јаким звуцима).*

разле́ћи се (рàзлēћи се), -е́жēм се (3. л. мн. -е́гӯ се) свр. *йочеши лежаши на јајима (о кокошкама, йшицама), разлежаши се.*

разли́вати (се), рàзлӣва̄м (се) *несвр. йрема разлиши (се).*

разлѝвен, -ена, -о **1.** *йрӣ. од разлиши (се).* **2.** фиг. *развучен, расйлинуш, ойширан:* ~ стил, ~ приповетка.

разливѐно прил. *развучено, расйлинушо:* ~ причати.

разлѝвенӧст, -сти ж (мн. ø) *сшање и особина оноӣа шшо је разливено; развученосш, расйлинушосш:* ~ реке; ~ стила.

разли́зати, рàзлӣжēм свр. (нешто) **1.** *лижући разнеши, размазаши.* **2.** *трењем, дуӣом уйошребом исшрошиши, излизаши, йохабаши:* ~ рукаве. ■ **~ се 1.** *исшрошиши се, йохабаши се од трења или дуӣе уйошребе, излизаши се (о одећи, обући и сл.).* **2.** *развући се йо већој йовршини (о житким и сл. маӣеријама), размазаши се.*

разлије- *в. разле-.*

разлијèвати (се), рàзлијевā̀м (се) несвр. јек. *в. разливаши (се).*

ра́злика ж (дат. -ици) **1. а.** *оно йо чему се две сшвари, йојаве и уойшше два йојма разликују један од друӣоӣа, йо чему су друкчији један од друӣоӣа, нейодударносш, неједнакосш, несличносш, различносш:* разлике између полова, ~ у образовању. **б.** *неједнакосш у износу, количини, износ за који се две величине не йодударају:* ~ у температури, ~ у притиску. **2.** *неједнак йоложај (друшшвени, йолишички, економски и сл.:* друштвене разлике, социјалне разлике, класне разлике. **3.** мат. *резулшаш рачунске операције одузимања, износ за који је једна величина мања од друӣе.* • **сви без разлике** *сви без изузешка, сви одреда.* **без разли-**

ке ко је (шта је *и сл.*) *ма ко (шта) да је, ма ко (шта) био.* **правити разлику** 1) *уочавати разлику и водити о њој рачуна.* 2) *придавати некоме или нечему посебан значај, издвајати од других, разликовати:* ~ између сина и ћерке, ~ међу половима при запошљавању.

ра̀злико̄вни, -ā, -ō лингв. *који се односи на разликовање, који служи разликовању, дистинктиван; који показује разлике:* ~ фактори; ~ речник.

ра́зликовати, -кујēм несвр. (нешто, некога) **1.** *уочавати, схватати, знати разлику, уочавати као неједнако, друкчије; давати некоме, нечему посебно место, третирати одвојено:* ~ боје, ~ звуке, ~ лаж од истине, ~ неколико врста мачака. **2.** *придавати некоме или нечему посебан значај, издвајати од других:* ~ ученике, ~ децу. **3.** *чинити неједнаким, друкчијим, различитим, представљати разлику, различитост у односу на некога, нешто.* – Оно што нас разликује од других је наш однос према традицији. ■ **~ се** *бити различит, друкчији од других, имати, показивати разлику, неједнакост у односу на друге:* ~ се по образовању, ~ се по боји, ~ се у мишљењу, ~ се од својих вршњака.

разлиста́вати (се), -и̏ста̄ва̄м (се) *несвр. према разлистати (се).*

разли̏стати, -а̄м свр. **1.** *учинити да биљка развије лишће (нпр. о сунцу).* **2.** *в. разлиставати се.* **3.** *прећи листајући (књигу, свеску и сл.), прелистати:* ~ књигу. ■ **~ се** *развити лишће, пролиставати (поступно), прекрити се лишћем (о биљкама).*

ра̀злити, ра̀злијēм (имп. ра̀злӣ; р. пр. ра̀злио, -ӣла; трп. разли̏вен, -ѐна) свр. (нешто) **1.** *излити у више судова, на више места; излити тако да течност или нека житка материја покрије ширу површину:* ~ млеко у шерпе, ~ мастило, ~ катран. **2.** фиг. *учинити да се нешто рашири, распростре по већем простору, расути:* ~ сунчеве зраке, ~ светлост. ■ **~ се 1. а.** *распростирети се, раширити се по већој површини (о некој течности или житкој материји).* **б.** *излити се из корита, прелити се преко обала (о текућој води и сл.).* **2.** фиг. **а.** *распростирети се, раширити се, захватити већу површину или простор (нпр. о мирису, светлости и сл.).* **б.** *захватити, прожети некога, нечије тело (о осећајима, расположењима).* **в.** *разлегнути се, разнети се, рашчути се (о звуку, гласу).* **г.** *указати се, појавити се (о осмеху на лицу).*

разли́чак, -чка м бот. *једногодишња коровска биљка житних поља тамноплава цвета* Centaurea cyanus *из ф. главочике.*

ра́зличит, -а, -о (ра́зличан, -чна, -о) **1.** *који није једнак, истоветан са неким другим, који се по нечему разликује од другога, друкчији, неистоветан:* различите боје, различита мишљења, ~ од свих других. **2.** *(кад се указује да је у питању више неодређених појмова), разни; разноврстан, разнолик:* различите животиње, различите ношње.

ра́зличито (ра́злично) прил. *на различит(е) начин(е), на разне начине; на други, друкчији начин, друкчије:* ~ се шминкати, ~ мислити, ~ поступати.

ра́зличитост (ра́зличнōст), -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога што је различито; разлика, неједнакост; разноврсност, разноликост:* ~ гледишта; ~ националног састава.

ра́злог м **1. а.** *оно (фактор, чинилац) што узрокује, условљава неки поступак, појаву и сл., узрок, повод; побуда, мотив:* ~ недоласка, ~ свађе (за свађу). **б.** *основа, оправдање за неки поступак; повод који нешто оправдава:* имати разлога за оштре речи, имати јаке разлоге. **2.** *основно, логично доказно средство, поткрепљење, доказ, објашњење, аргумент:* одговорити разлозима на нападе. • **имати ~** *имати право, бити у праву.* **с разлогом** *с правом, оправдано.*

ра́зложан, -жна, -о **1.** *који је способан да паметно, логично и исправно расуђује, разборит, разуман, паметан:* ~ човек. **2.** *који се заснива на разлозима, основан, оправдан:* ~ нада, ~ захтев.

ра́зложит, -а, -о *в. разложан (2).*

разло̀жити, ра̀зложӣм свр. (нешто) **1.** *растворити на саставне делове, елементе, нешто што је сложено, разградити, раздвојити:* ~ хемијско једињење, ~ силу на компоненте. **2.** *распоредити, разместити, распростријети:* ~ тањире по столу. **3. а.** *јасно изложити, објаснити, разјаснити, протумачити:* ~ читав случај. **б.** *систематично изложити, саопштити, изнети:* ~ свој план. ■ **~ се** *распасти се на делове, састојке, елементе, раздвојити се, растворити се (нпр. о хемијским једињењима).*

ра́зложито прил. *в. разложно.*

ра́зложитост, -ости ж (мн. ø) *в. разложност.*

ра́зложно прил. **1.** *разборито, разумно, паметно:* ~ говорити, ~ поступити. **2.** *с разлогом, основано, оправдано:* ~ осудити.

ра́зложнōст, -ости ж (мн. ø) *особина онога што је разложно, разборитост, разумност; оправданост, основаност.*

ра̀злокāн, -а, -о *пун локви; пун неравнина, разрован:* ~ пут.

ра̀злокāнōст, -ости ж (мн. ø) *стање и особина онога што је разлокано.*

разло̀кати, ра̀злочēм свр. (нешто) *оштетити (пут) стварајући локве, неравнине (о киши, бујици и сл.):* ~ пут. ■ **~ се** *постати нераван, пун локви (о путу).*

ра́зломак и **ра̀зломак,** -ōмка м мат. *број који показује однос између два броја, односно колико је и којих је делова узето од неког целог броја, величина изражена неким бројем једнаких делова јединице (нпр. 3/4).* • **децимални (десети)** ~ *разломак чији је именитељ нека декадна јединица, односно број 10 или неки степен броја 10 (пише се уз помоћ децималног зареза, нпр. 3,7).* **неправи** ~ *разломак чији је бројитељ већи од именитеља (нпр. 4/3).* **обични** ~ *разломак који се пише уз помоћ разломачке црте (са било којим именитељем).* **прави** ~ *разломак чији је бројитељ мањи од именитеља (нпр. 3/4).*

ра́зломачкӣ и **ра̀зломачкӣ,** -ā, -ō *који се односи на разломке:* ~ црта.

разло̀мити, ра̀зломӣм (трп. ра̀зломљен) свр. (нешто) *ломећи раздвојити, разделити на комаде, изломити; разбити:* ~ хлеб; ~ врата. ■ **~ се а.** *поломити се, изломити се, разлупати се, разбити се (о неком ломљивом предмету, нпр. стаклу).* **б.** фиг. *постати исцрпен, изнурен, ломан, исцрпити се, изнурити се (услед напорног рада, болести и сл.).*

ра̀зломљенōст, -ости ж (мн. ø) *стање и особина онога што је разломљено, разбијеност; распарчаност, неповезаност:* ~ стиха, ~ стопе.

разлу́пати, ра̀злӯпа̄м свр. **а.** *поломити, разбити на комаде, полупати (нешто ломљиво):* ~ прозор, ~ чашу. **б.** *повредити, озледити:* ~ главу, ~ нос. ■ **~ се а.** *разбити се, поломити се, оштетити се при судару, паду и сл. (нпр. о чаши, стаклу, аутомобилу и сл.).* **б.** *задобити повреде, повредити се, озледити се при паду, удару (нпр. о глави, носу и сл.).*

разлучѐње с *растављање, раздвајање, одлучење:* ~ оваца и јагњади.

разлу̀чив, -а, -о *који се може разлучити.*

разлучи́вати (се), -у̀чујēм (се) *несвр. према разлучити (се).*

разлу̀чивōст, -ости ж (мн. ø) *особина онога што је разлучиво.*

разлу́чити, ра̀злӯчӣм свр. (нешто, некога) **а.** *растворити, раздвојити, разделити:* ~ јагњад од оваца **б.** *одвојити, издвојити (по неком критеријуму); разликовати:* ~ зло од добра. ■ **~ се** *раздвојити се, разделити се; издвојити се, одвојити се.*

разљѐпшати се *в. разлепшати се.*

ра̀зљӯди м *супл. мн. од рашчовек.*

разљу̀љати, ра̀зљӯљā̄м свр. (нешто) *љуљањем расклимати:* ~ столицу. ■ **~ се** *престати бити стабилан, чврсто постављен (услед љуљања, клаћења), расклимати се (нпр. о столици, зубу и сл.).*

разљу́тити, ра̀зљӯтӣм (трп. ра̀зљӯћен) свр. (некога) *довести у стање љутње, гнева, наљутити, разгневити, расрдити:* ~ оца. ■ **~ се** *постати љут, наљутити се, разгневити се, расрдити се.*

ра̀зљӯћено прил. *с љутњом, љутито, гневно, срдито:* ~ говорити.

ра̀зљӯћенōст, -ости ж (мн. ø) *стање онога који је разљућен, љутитост, гнев.*

размàглити се, рàзмаглӣ се свр. (безл. или са субјектом „магла“) *разићи се (о маӣли), измаӣлити се.*

размагнѐтисати се, -ишēм се свр. *прèстати бити маӣнетичан, изӣгубити својствā маӣнета (нпр. о ӣвожђу).*

размажéнко (размажéнац, -нца) м *онај кōји је размажен, размажен дечак или човек, маза.*

рàзмāжено прил. *мазећи се, мазно, расӣуштено:* понашати се ~.

рàзмāженōст, -ости ж (инстр. -ошћу; мн. ø) *особина онōга кōји је размажен, расӣуштеност.*

рáзмаз м **1.** *слој онōга штō је размазано, размазана матēрија:* ~ маслаца на хлебу. **2.** мед. *танак слој орӣганске матēрије размазан на стакленој ӣлочи ради испитивања:* ~ крви.

рàзмазанōст, -ости ж (инстр. -ошћу; мн. ø) *стање и особина онōга штō је размазано.*

рàзмазати, -ажēм свр. *равномерно, уједначено расӣоредити и растањити неку мекшу, житку, течну матēрију ӣо некōј ӣовршини:* ~ маслац на кришци хлеба, ~ крв на руци.

размази́вати, -àзујēм *несвр. ӣрема размазати.*

размáзити, рàзмāзӣим (трп. рàзмāжен) свр. *учинити некōга, нешто мазним, расӣуштеним, навикнути некōга, нешто на уӣодности исӣуњавајући му жеље, ӣрохтеве, расӣустити:* ~ дете, ~ пса. ■ ~ **се** *ӣостати мазан, мекушан, навикнути се на уӣодност, расӣустити се (нпр. о размаженом детēту).*

рáзмак и **рàзмак** м **1.** *раздаљина, растōјање, одстōјање; удаљеност:* мали ~, ~ између редова. **2.** *временско растōјање, дистанца између два дōгађаја, интēрвал; ӣауза, станка:* ~ од три сата.

размàкнути (се) *в. размàћи (се).*

рàзмакнӯтōст, -ости ж (мн. ø) *особина онōга штō је размакнуто, ӣоложај у коме ӣостōји размак између ствāри; удаљености:* ~ столова, ~ обрва.

размáтрати, рàзмāтрām *несвр. ӣрема размōтрити.*

размàтрāч, -áча м *онај кōји нешто размāтра, ӣроучава, анализира.*

размàћи (рàзмаћи) и **размàкнути,** рàзмакнēм (аор. размàкох, размàче и рàзмаче (размàкнух, рàзмакнӯ); р. пр. рàзмакао, размàкла (рàзмакла) (размàкнуо, -ула); трп. рàзмакнӯт) свр. *нàправити, начинити размак између нечēга, ӣомичући раздвōјити, раширити до извесне удаљености:* ~ завесе, ~ редове. ■ ~ **се 1. а.** *растàвити се, раздвōјити се ӣравећи размак (нпр. о вежбачима у стрōју).* **б.** *заузети места на већој међусобној удаљености и на ширем ӣростōру, раширити се (нпр. о дрвећу).* **2.** *разредити се, разићи се (нпр. о маӣли, облацима и сл.).*

рáзмах м **1.** *ӣокрēт размахивања, шири замах:* ~ руку. **2.** *нāгао, снажан развитак, развōј; усӣōн:* ~ болести; ~ привреде.

рàзмāхānōст, -ости ж (мн. ø) *стање и особина онōга штō је размахано; размах, разиӣраност, динамичност:* ~ играча.

размáхати, рàзмāшēм свр. (нешто) **1.** *ӣокренути снажно, живо, на све стране, ӣочети снажно махати, млатарати, витлати (нечим):* ~ руке, ~ заставом. **2.** *учинити да нешто узме маха, ӣодстаћи:* ~ развōј, ~ привреду, ~ рат. ■ ~ **се 1.** *ӣочети живо махати, витлати, млатарати (нечим):* ~ се (рукама), ~ се бичем. **2.** *узети маха, снажно се развити, рашири ти се* (нпр. о болести, устанку итд.). **3. а.** *ӣочети интензивно, живо обављати неки ӣосао:* ~ на (у) послу. **б.** *ӣрēдност ити се слōбодно својим расӣоложењима, ӣостати веома живахан, динамичан (нпр. о веселом друштву, ӣрачима и сл.).*

размахи́вати (се), -àхујēм (се) *несвр. ӣрема размахати (се) и размахнути (се).*

размáхнути, рàзмāхнēм свр. **1. а.** *начинити већи замах (нечим), замахнути:* ~ рукама, ~ косом. **б.** *јако, снажно замахнувши лупити, ударити, расӣалити:* ~ песницом ӣо лицу. **2.** *рашири ти у замаху:* ~ крила, ~ заставу. ■ ~ **се 1. а.** *замахнути јако, снажно:* ~ се и узјахати на коња. **б.** *ӣрионути свом снāгом на неки ӣосао, ӣочети живāхно, интензивно радити нешто:* ~ се на радној акцији. **2.** *снажно се развити; узети маха (нпр. о устанку, болести итд.).*

рáзмеђа ж *в. размеђе.*

размеђáвати (се), -èђāвām (се) *несвр. ӣрема размеђити (се).*

рáзмēђе и **рáзмеђе** с **а.** *ӣранична тачка, ӣранична линија, међа, ӣраница:* ~ Истока и Запада, ~ двеју земаља. **б.** *ӣранична временска тачка, ӣранични тренутак, ӣериод:* ~ векова.

размèђити, рàзмеђӣим свр. *ӣостāвити међу, ӣраницу између нечēга, одвōјити међом, ӣраницом, разӣраничити:* ~ њиве, ~ имања. ■ ~ **се** *раздвōјити се утврђујући међу, ӣраницу, разӣраничити се:* ~ се са суседом.

размекшáвати (се), -èкшāвām (се) *несвр. ӣрема размекшати (се).*

размекшáње с *губитак чврстоће, тврдоће, омекшање:* ~ тла.

размèкшати, -āм (трп. рàзмекшāн) свр. **1.** (нешто) *учинити меким (ињечењем, додавањем течности и сл.), омекшати:* ~ тесто. **2.** фиг. (нешто, некога) *ублажити, разнежити; одобровољити:* ~ нечије срце. ■ ~ **се 1.** *ӣостати мек, омекшати (нпр. о кожи, обући и сл.).* **2.** фиг. **а.** *ӣостати блаӣ, разнежити се, одобровољити се.* **б.** *ӣостати слаб, неотӣōран.*

рâзмена и **рàзмена** јек. **рâзмјена** и **рàзмјена** ж **1. а.** *давање једне ствари у замену за другу, замена, трамӣа:* ~ књига. **б.** екон. *замењивање ӣроизвода рада неӣосредно или ӣосредством новца између ӣојединаца или заједница:* ~ добара, ~ производа. **2. а.** *узајамно, рециӣрочно слање, уӣућивање некōга или нечēга; обраћање некоме и добијање одговарајућēг одговора:* ~ стручњакā, ~ амбасадорā, ~ порукā, ~ писама. **б.** *излагање, ӣредочавање мишљења, ставова и сл. од стране два или више учесника у разговорима, сусретима:* ~ мишљења, ~ гледишта, ~ искустава. • ~ **материја** физиол. *разлагање орӣганских матēрија у орӣганизму до коначних ӣроизвода, метаболизам.*

размéнити, рàзмēнӣим јек. **размијѐнити,** рàзмијенӣим (трп. рàзмēњен јек. рàзмијењен) свр. **1.** *извршити размену ствāри, заменити, трамӣити једну ствāр за другу:* ~ хлеб за брашно, ~ књиге. **2. а.** *узајамно ӣослати, уӣутити некōга или нешто, обратити се некоме уз исти ӣоступак друге стране:* ~ заробљенике, ~ стручњаке, ~ амбасадоре, ~ поруке, ~ писма, ~ здравице. **б.** *изложити, ӣредочити своје мишљење, свој став и саслушати мишљење, став другōга сагōворника:* ~ мисли, ~ гледишта, ~ искуства. **3.** *ӣромењити крупан новац за ситнији, уситнити:* ~ сто динара. ■ ~ **се** уз. повр. *извршити с неким размену (нечēга), трамӣити се, мењати се (нечим); ӣромењити с неким места, улоге, заменити се:* ~ се с неким за ужину; ~ се с местима у биоскопу. • ~ **трећу (четврту, пету** и сл.**) банку** шаљ. *ући у трећу (четврту, пету и сл.) деценију живōта.*

размèњив и **размјѐњив,** -а, -о *кōји се може разменити.*

размèњивōст јек. **размјѐњивōст,** -ости ж *особина онōга штō је разменљиво.*

размéњати (се), рàзмēњām (се) јек. **размијѐњати (се),** рàзмијењām (се) свр. *в. разменити (се).*

размењи́вати (се) јек. **размјењи́вати (се),** -èњујēм (се) *несвр. ӣрема разменити (се).*

рáзмер јек. **рáзмјер** м и **рáзмера** јек. **рáзмјера** ж **1. а.** *однос два ӣредмета, две ствари у ӣоређењу величине, количине или вредности, сразмера, ӣроӣорција:* заступљеност у истим размерама, стајати у правој размери према нечему. **б.** мат. *однос два броја изражен у облику ђељења (a : b).* **в.** *однос између дужина, растōјања на цртежу и стварних дужина у ӣрироди изражен као 1 : 100; 1 : 1.000 и сл.* **г.** хем. *однос састāвних делова у смешаним матēријалима (нпр. код малтера 1 : 2 : 6).* **2.** (обично у мн.) **а.** *ӣростōрна величина, димензије:* велике размере државне територије; корпа великих размера. **б.** *мера, количина:* сејати жито у великим размерама. **3.** (само **размер**) књиж. *метричка структура стиха, ӣесме; метар:* класични ~. • **узети, узимати (достићи, достизати) велике (највеће, огромне) размере** *(ӣо)расти, ӣојача(ва)ти се, разви(ја)ти се у великој мери.*

размерáвати јек. **размјерáвати,** -èрāвām *несвр. ӣрема размерити.*

ра́змēран и **ра́змеран** јек. **ра́змјēран** и **ра́змјеран,** -рна, -о **а.** *који има правилан однос, правилну размеру делова према целини, који има складне димензије, мере, пропорционалан:* размерни органи. **б.** *који је у одређеној размери с нечим, сразмеран:* температура ~ с притиском.

разме́рати, рàзмērам јек. **размје́рати,** рàзмјērам несвр. *в. размеравати.*

рàзмерити јек. **рàзмјерити,** -ӣм свр. *мерећи расподелити, разделити:* ~ брашно, ~ шећер.

рàзмерица јек. **рàзмјерица** ж *дем. од размера.*

ра́змēрје и **ра́змерје** јек. **ра́змјēрје** и **ра́змјерје** с *размер, сразмера, однос.*

ра́змēрно и **ра́змерно** јек. **ра́змјēрно** и **ра́змјерно** прил. *у складу с нечим, сразмерно, пропорционално:* расти ~ с температуром.

ра́змēрнōст и **ра́змернōст** јек. **ра́змјēрнōст** и **ра́змјернōст,** -ости ж *особина онога што је размерно, сразмерност, пропорционалност; размера, пропорција.*

размеси́вати јек. **размјеси́вати,** -ѐсујēм *несвр. према размесити.*

разме́сити, рàзмēсӣм јек. **размијѐсити,** рàзмијесӣм свр. *месећи расподастрти, распоредити; месећи разделити:* ~ тесто по столу; ~ тесто на јуфке.

размѐсти (рàзмести), -ѐтēм свр. *мећући разбацати; поместити на све стране, рашчистити:* ~ ђубре.

рàзместити јек. **рàзмјестити,** -ӣм свр. **1.** *поставити на разна места; распоредити:* ~ људе на седишта; ~ ученике у клупе. **2.** *распремити (постељу, кревет, лежај) за спавање:* ~ постељу. ■ **~ се** *сместити се на разна места, распоредити се:* ~ се по парку.

ра́змет и **рàзмет** м арх. и рег. **1.** *разилазак, разлаз.* **2.** *разбацивање, растурање, расипање, растур, расип.*

ра́зметан, -тна, -о *који неумерено, немилице троши, расипан.*

размѐтати и **рàзметати,** рàзмећēм *несвр. према разметнути.* ■ **~ се** *хвалисати се; правити се важан, кочоперити се, шепурити се.*

размѐтāч, -а́ча м *алатка којом се размећу зупци на тестери, пили.*

размѐтљив, -а, -о *који се размеће, хвалише, хвалисав; нескроман.*

размѐтљивац, -ӣвца м *разметљив човек, хвалисавац.*

размѐтљивица ж *разметљива, хвалисава женска особа, хвалисавица.*

размѐтљиво прил. *на разметљив начин, хвалисаво; нескромно:* понашати се ~.

размѐтљивōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога који је разметљив, хвалисавост; нескромност.*

ра́зметнӣк м *онај који је разметан, расипник.*

ра́зметница ж *она која је разметна, расипница.*

ра́зметно прил. *на разметан начин, расипнички.*

ра́зметнōст, -ости ж *особина онога који је разметан, расипност.*

рàзметнути и **размѐтнути,** рàзметнēм свр. **1.** *разбацати, растурити, расути; разградити, развалити:* ~ сено, ~ штампарски слог; ~ гнездо. **2.** *разделити, раставити:* ~ ствари на две гомиле. **3.** *улудо потрошити, страћити; упропастити:* ~ имовину, ~ имање.

разме́цати, рàзмēцām свр. разг. *разбити, разлупати, расцепати:* ~ главу, ~ нос.

разме́шати, рàзмēшām јек. **размијѐшати,** рàзмијешām свр. **1.** *мешајући направити једноличну смешу, мешавину, раствор; измешати, промешати:* ~ малтер, ~ качамак, ~ креч. **2.** *испремештати, промешати:* ~ карте, ~ домине.

размеши́вати јек. **размјеши́вати,** -ѐшујēм *несвр. према размесити.*

рàзмештāј јек. **рàзмјештāј** м *смештање, постављање на разна места, размештање, распоређивање; распоред:* ~ војске; ~ играча.

разме́штати (се), рàзмēштām (се) јек. **размје́штати (се),** рàзмјēштām (се) *несвр. према разместити (се).*

разми́лети се јек. **разми́љети се,** разми́лӣм се свр. *милећи разићи се у свим правцима, на све стране (о ћмизавцима, инсектима, ћамади и сл.); почети живо милети.*

размимоѝлазити се, -ӣм се *несвр. према размимоићи се.*

размимоѝћи се (размимѝоћи се), -ѝоћēм се свр. **1.** *мимоићи се на путу, разминути се.* **2.** фиг. *разићи се, не сложити се у мишљењу, схватању.*

размини́рати, -ӣнӣрām свр. *очистити, ослободити од мина (минирани терен):* ~ поље.

разми́нути се, рàзмӣнēм се свр. **1.** *проћи један поред другога идући у супротним правцима, мимоићи се:* ~ с неким на путу. **2.** *проћи, свршити се (обично о неком компликованом, тешком случају).*

размињи́вати се, -ӣњујēм се *несвр. према разминути се.*

рàзмирица и **ра́змирица** ж *несугласица, распра; свађа, сукоб:* сеоске размирице; међудржавна ~.

рàзмислити, -ӣм свр. *провести неко време мислећи о нечему, промислити, просудити:* ~ о својим намерама.

разми́тити, рàзмӣтӣм свр. рег. *размазити, распустити:* ~ дете.

рàзмицати (се), -ичēм (се) *несвр. према размакнути (се), размаћи (се).*

разми́шљати (се), рàзмӣшљām (се) *несвр. према размислити (се).*

размлатàрати се (размлàтати се), -āм се свр. *почети брзо млатарати, размахати се:* ~ рукама.

размлачи́вати (се), -àчујēм (се) *несвр. према размлачити (се).*

размла́чити, рàзмлāчӣм свр. *учинити да нешто буде млако, расхладити до умерене температуре:* ~ воду. ■ **~ се** *постати млак, умерено се расхладити.*

рàзмлети јек. **рàзмљети,** -мељēм свр. *самлети, смрвити.* – Размлеће га точкови.

размлита́вити, -ѝтāвӣм и **рàзмлитавити,** -ӣм свр. *учинити млитавим, оставити без живости, енергије:* ~ удове. ■ **~ се** *постати млитав, беживотан.*

размлоха́вити, -òхāвӣм и **рàзмлохавити,** -ӣм свр. *учинити млохавим, млитавим.* ■ **~ се** *постати млохав, млитав.*

размножа́вати (се), -òжāвām (се) *несвр. према размножити (се).*

размно̀жити, рàзмножӣм свр. **1.** (нешто) *учинити да нечега буде више, повећати број нечега; запатити:* ~ живину, ~ стоку. **2.** *в. размножити се.* ■ **~ се** *постати бројнији, намножити се, расплодити се.* – Размножило се борје.

размона́шити, -òнāшӣм свр. (некога) *одузети (некоме) монашки чин.* ■ **~ се** *престати бити монах, одрећи се монашког звања.*

размонти́рати, -òнтӣрām свр. (нешто) *раставити на делове (уређај, машину).*

размота́вати (се), -òтāвām (се) *несвр. према размотати (се).*

размо̀тати, -āм свр. *одвити, развити нешто замотано, завијено; одмотати:* ~ новорођенче, ~ клупко. ■ **~ се** *одмотати се, одвити се.*

размо̀трити, рàзмотрӣм свр. (нешто) *размишљајући о нечему проучити, анализирати:* ~ ситуацију, ~ акта.

рàзмрвити, -ӣм свр. (нешто) **1. а.** *самлети, раздробити; смрскати:* ~ орахе; ~ главу. **б.** *уништити, сатрти:* ~ снагу. **2.** *про-*

сути, расути мрве: ~ по кући. ■ **~ се** *претворити се у мрве, честице, раздробити се (о хлебу, колачима и др.).*

размрда́вати (се), -ђда̄ва̄м (се) *несвр. према* **размрдати** *(се).*

ра̀змрдати, -а̄м свр. *покретима ослободити укочености, разгибати:* ~ тело, ~ ноге. ■ **~ се** *покренути се, живнути, разгибати се.* – Размрдај се, потрчи!

ра̀змрежити се, -ӣм се свр. *раширити се као мрежа.* – Размрежило се жилаво корење.

ра̀змрешкати се, -а̄м се свр. *раширити се; разгранати се.*

размрза́вати (се), -ђза̄ва̄м (се) *несвр. према* **размрзнути** *(се).*

ра̀змрзнути, -не̄м свр. (аор. ра̀змрзох и ра̀змрзнух; р. пр. ра̀змрзао, -зла и ра̀змрзнуо, -ула) (нешто) *претворити из смрзнутог у течно стање, отопити, откравити:* ~ лед. ■ **~ се** *прећи из смрзнутог у течно стање, отопити се, откравити се (о нечем смрзнутом).*

размрси́вати (се), -ђсујем (се) *несвр. према* **размрсити** *(се).*

размр̏сити, ра̀змр̄сӣм свр. **1.** (нешто) *расплести, раздвојити оно што је сплетено, замршено:* ~ конце. **2.** фиг. *разјаснити нешто што је неразумљиво:* ~ шта је истина, а шта лаж. ■ **~ се** *расплести се, расплетљати се.*

размрска́вати (се), -ђскава̄м (се) *несвр. према* **размрскати** *(се).*

ра̀змр̄скано̄ст, -ости ж *стање оног што је размрскано.*

размр̏скати, ра̀змр̄ска̄м свр. *разбити на ситне делове, здробити, смрскати:* ~ стену, ~ колено. ■ **~ се** *разбити се, раздробити се, смрскати се.* – Чаша паде и размрска се.

размрша́вати (се), -ђша̄ва̄м (се) *несвр. према* **размрсити** *(се).*

ра̀змрша̄ј м *в. расплет.*

ра̀змувати се, -а̄м се свр. *почети се мувати, хитро ићи тамо-амо:* ~ по стану.

размӯљати, ра̀змӯља̄м и **размӯљати,** -а̄м свр. *промешати, измуљати:* ~ грожђе.

размӯтити, ра̀змӯтӣм свр. *муљењем, мешањем раствoрити с течношћу; направити мешајући нешто с нечим течним:* ~ квасац; ~ лимунаду.

размућ̏ивати (се), -ђћујем (се) *несвр. према* **размутити** *(се).*

ра̀змућкати, -а̄м свр. *мућкајући промешати, растрести (нпр. кисело млеко, лек и сл.).*

разна́шати, ра̀знаша̄м несвр. *в.* **разносити.**

разнежа́вати (се) јек. **разњежа́вати (се),** -ђжава̄м (се) *несвр. према* **разнежити** *(се).*

ра̀знѐжено и **ра̀знежено** јек. **ра̀зњѐжено** и **ра̀зњежено** прил. *гануто, тронуто, нежно:* ~ гледати, ~ пећи.

ра̀знѐженост и **ра̀знеженост** јек. **ра̀зњѐженост** и **ра̀зњеженост,** -ости ж *стање онога који је разнежен, ганутост, нежност.*

разнежѐње јек. **разњежѐње** с *стање разнежености.*

разнѐжити, ра̀знѐжӣм и **ра̀знежити,** -ӣм јек. **разњѐжити,** ра̀зњѐжӣм и **ра̀зњежити,** -ӣм свр. (некога, нешто) **а.** *испунити, обузети осећањем нежности; ганути:* ~ нечију душу, ~ (некога) до суза. **б.** *учинити (некога) нежним, меким, неотпорним:* ~ дете. ■ **~ се а.** *испунити се нежношћу; ганути се:* ~ се читајући роман. **б.** *постати нежан, неотпоран:* ~ се живећи у граду.

ра̀знѐти јек. **ра̀знијети,** -нѐсем (ра̀знесем) (аор. разнѐсох и ра̀знѐх јек. ра̀знијех; р. пр. ра̏знео, -ела јек. ра̏знио, -ијела; трп. разнѐсен и ра̏знѐт јек. ра̏знијет; пр. пр. ра̀знѐвши јек. ра̀знијевши) свр. **1. а.** *однети на разне стране, на разна места; пренети у разне крајеве:* ~ писма, ~ поклоне, ~ новац; ~ кукуруз по Европи и др. **б.** *развући на све стране; материјално упропастити односећи и/или дајући ствари од вредности.* – Пси су разнели што су нашли. Старици из куће све родбина разнела. **в.** *испричати, разгласити:* ~ најновије вести. **2.** *експлозијом срушити, дићи у ваздух.* – Граната је разнела кућу. ■ **~ се** *разлећи се, одјекнути (о лавежу паса, звоњави, песми и др.).*

ра̀знӣ, -а̄, -о̄ (обично у мн.) **1. а.** *кад се нешто јавља у неодређеном броју, кад је у питању више неодређених појмова:* разни догађаји, разне књиге, разне прилике. **б.** (у им. служби) с непром. *разне ствари (накнадни предлози који се износе на неком састанку):* тачка разно. **2.** *неједнак, различит, неједнак:* деца разног узраста, ~ свет.

разни́зати, ра̀знӣжем свр. *растурити низ, ниску, скинути оно што је нанизано:* ~ огрлицу од бисера.

разно- *као први део сложеница у значењу: разни.*

ра̏знобо̄јан и **разно̀бо̄јан,** -јна, -о *који је разних, различитих боја:* ~ цвеће.

ра̏знобо̄јно и **разно̀бо̄јно** прил. *у разним бојама; различито:* ~ сликати ликове.

ра̏зновѐран и **разно̀веран** јек. **ра̏зновјѐран** и **разно̀вјеран,** -рна, -о *који је различите, неједнаке вере:* разноверни народи.

ра̏зновӣдан и **разно̀видан,** -дна, -о *различитог изгледа, разноврстан.*

разно̀врсно прил. *на разноврстан начин.*

разно̀врсно̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога што је разноврсно:* ~ производње.

разно̀врстан, -сна, -о *који је разних врста, који се јавља у више врста, облика, разнолик:* ~ роба, разноврсне потребе.

разно̀гласан, -сна, -о *који је сачињен од гласова различите врсте, јачине, висине; неусклађен, нехармоничан:* ~ певање; ~ зујање.

разно̀гла̄сје и **разно̀гласје** с зб. *гласови разне висине и јачине; дисхармонија.*

разно̀гласно прил. *на разногласан начин:* ~ куцати.

разно̀звӯчан и **разно̀звучан,** -чна, -о *који је сложен од разних звукова, тонова, разногласан:* ~ звоњење.

разно̀крак, -а, -о *који је неједнаких кракова:* разнокраки троугао.

разнокри́лац, -лца и **разно̀крилац,** -ӣлца м зоол. *стеница* Heteroptera.

разно̀лик, -а, -о **1.** *који се јавља у више неједнаких случајева, примера, који је различита лика, врсте, разноврстан:* разнолики људи, разнолике куће, разнолики гласови. **2.** *различит, другачији:* разнолики животи.

разно̀лико прил. *на разнолик начин, неједнако:* ~ примењивати.

разно̀лико̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога што је разнолико.*

разно̀личан, -чна, -о *разнолик, различит.*

разно̀ли̏чје и **разно̀личје** с *разноликост, различитост.*

разно̀лично̄ст, -ости ж *особина онога што је разнолично, разноликост.*

ра̏знорā̏знӣ и **разно̀ра̄знӣ,** -а̄, -о̄ *разни (у појачаном значењу), разноврстан:* разноразни проблеми, разноразна одела.

разно̀родан, -дна, -о **а.** *који је различитог рода, различите етничке припадности:* разнородни народи. **б.** *који је разних врста, разноврстан; хетероген:* разнородни остаци насеобина, разнородни интереси; разнородни појмови.

разно̀родно̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога што је разнородно.*

ра́знос м *разношење, достављање.*

разно̀са̄ч, -а́ча м **а.** *онај коме је посао да разноси поштанске пошиљке, новине и др.* **б.** *упоште разносилац, преносилац:* ~ лажи и клевета.

разноса̀чица ж *жена разносач.*

разно̀силац, -иоца и **разно̀ситељ** м **а.** *в. разносач (а).* **б.** *упоште онај који нешто разноси, проносилац, преносилац:* ~ заразних клица.

разно̀сити (се), ра̀носӣм (се) [гл. им. ра̀ношѣ̄ње с] *несвр. ӣрема разнети (се).*

ра̀зносмѣ̄ран јек. **ра̀зносмје̄ран,** -рна, -о *који иде, који се ӣружа у разним смеровима:* ~ гибање.

разно̀стран, -а, -о **1.** мат. *који има стране различите дужине:* ~ троугао. **2.** *који ӣознаје разне ствари, који има више сӣособности, склоности:* ~ уметник.

разностра̀ничан, -чна, -о *в. разностран (1).*

разно̀странӧст, -ости ж *особина оноѓа шӣо је разнострано.*

разно̀струко прил. *на разностру начин:* ~ се уплитати у нешто.

разњи́хати, ра̀зњӣшем (ра̀зњӣхам) свр. (нешто) *ӣочети њихати, заӣихати:* ~ љуљашку. ■ **~ се** *ӣочети се њихати, заӣихати се (нӣр. о колу, броду и др.).*

разоба̀дати се, -а̄м се свр. *наӣло ӣочети трчати, разбећи се од уједа обада (о ѓоведима).*

разобличава́ти, -ѝча̄ва̄м и **разобличи́вати,** -ѝчујем *несвр. ӣрема разобличити.*

разобличе́ње с *откривање, изношење на видело нечије неѓативне улоѓе, карактера и сл.*

разобли́чити, -о̀бли́чӣм свр. (некога, нешто) *јавно ӣоказати нечију неѓативну улоѓу, ӣоступак и сл. разоткрити, раскринкати:* ~ улогу тајних агенција.

разобру̀чати, -а̄м свр. (нешто) *скинути обруче с нечеѓа:* ~ буре. ■ **~ се** *остати без обруча, расклимати се или расӣасти због ӣоӣуштања обруча (о бачви, кади и сл.).*

разобру́чити (се), -о̀бру̀чӣм (се) свр. *в. разобручати (се).*

разогла́вити, -о̀гла̄вӣм свр. *ослободити оѓлава, улара (нӣр. коња и др.).* ■ **~ се** *ослободити се оѓлава, улара;* фиг. *остати без реда, система.*

разоде́вати (се), -о̀де̄ва̄м (се) јек. **разодијева́ти (се),** о̀дијева̄м (се) *несвр. ӣрема разоденути (се) и разоде(с)ти се.*

разо̀денути јек. **разо̀дјенути,** -нӗм (разо̀де(с)ти јек. разо̀дје(с)ти, -енӗм (-едӗм)) свр. *скинути, свући одећу.* ■ **~ се** повр. *ослободити се одеће, скинути се, свући се.*

ра̀зонода и **ра̀зонода** ж *ӣријатно ӣровођење времена, забављање, разоноћивање; оно шӣо разоноћује.*

разо̀нодити, -ӣм свр. (некога) *учинити да некоме буде ӣријатно, уѓодно, забавно, забавити, расӣоложити.* ■ **~ се** *наћи разоноду, забаву, забавити се.*

разо̀ноћӗње с *разонода, забава.*

разоноћи́вати (се), -о̀ћујем (се) *несвр. ӣрема разонодити (се).*

ра́зор[1] м *уништење, разарање, разорење:* ~ града.

ра́зор[2] м *средишња бразда, бразда у средини орања.*

разора́вати, -о̀ра̄ва̄м *несвр. ӣрема разорати.*

ра́зоран, -рна, -о *који разара, уништава:* ~ деловање, ~ утицај.

разо̀рати, ра̀зорӗм свр. *узорати, ӣорати:* ~ њиву.

ра̀зоренӧст, -ости ж *стање оноѓа шӣо је разорено.*

разоре́ње с *разор, уништење:* ~ тврђаве.

разо̀рив, -а, -о **1.** *који се може разорити:* ~ систем. **2.** *в. разоран:* ~ пламен.

разо̀рилац, -иоца м *онај који нешто разара, уништава, сатире.*

разо̀рилачкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на разориоце, који разара, уништава:* ~ дух, ~ намера.

разо̀ритељ м *в. разорилац.*

разо̀рити, ра̀зорӣм свр. **1.** *разрушити, развалити:* ~ цео град. **2.** *уӣшше, уништити, уӣропастити:* ~ брак.

разо̀рљив, -а, -о *в. разорив.*

ра́зорно прил. *на разоран начин:* ~ утицати.

разортаче́ње с *раскид, ӣрекид ортаклука, сарадње.*

разо̀ртачити, -ӣм свр. (некога) *раскинути ӣословну сарадњу међу ортацима.* ■ **~ се** *раскинути ӣословну сарадњу са ортаком.*

разоружа́вати (се), -у̀жа̄ва̄м (се) *несвр. ӣрема разоружати (се).*

разоружа́ње с **а.** *одузимање оружја.* **б.** *смањење и уништавање оружја, смањење наоружања као акт међународноӣ сӣоразума:* атомско ~.

разору̀жати, -а̄м свр. (некога) **1.** *лишити некоѓа оружја, одузети некоме оружје:* ~ заробљенике. **2.** фиг. **а.** *учинити да неко измени, ублажи став, смекшати:* ~ лепим речима. **б.** *ӣобити у мишљењу, доказивању сӣротстављајући чињенице, онемоѓућити некоѓа у некој акцији.* – Тим ӣодатком сам га разоружао. **в.** *разобличити, разоткрити.* – Био је разоружан као лажов. ■ **~ се** *скинути са себе оружје; лишити се оружја.*

разоткри́вати (се), -о̀ткри́ва̄м (се) *несвр. ӣрема разоткрити (се).*

разо̀ткрити, ра̀зоткријем (имӣ. разо̀ткрӣј; трӣ. разоткри́вен, -ена) свр. **1.** *скинути, одстранити ӣокривач или нешто друѓо шӣо је ӣокривало некоѓа или нешто, открити:* ~ кревет, ~ собу. **2. а.** *открити, изнети у јавност нешто неӣознато, обелоданити; ӣоказати сушӣину чеѓа, уверити:* ~ нечије намере; ~ право стање ствари. **б.** *разобличити, раскринкати.* ■ **~ се** *открити се, ӣоказати се.* – Причајући, сам се разоткрио.

разочара́вати (се), -а̀ра̄ва̄м (се) *несвр. ӣрема разочарати (се).*

разо̀чара̄но прил. *са осећањем разочарања:* ~ отићи.

разо̀чара̄нӧст, -ости ж *стање оноѓа који је разочаран.*

разочара́ње с *осећање извесноӣ незадовољства, туѓе услед неисӣуњених очекивања, нада.*

разоча́рати, -о̀ча̄ра̄м свр. (некога, нешто) *изазвати незадовољство због неисӣуњених очекивања, нада; не оӣравдати нечије наде, очекивања.* – Та вест ће га разочарати. ■ **~ се** *изгубити веру у нешто, ӣревариӣи се у надама, очекивањима:* ~ се у организацију фестивала, ~ се у живот.

разочаре́ње с *в. разочарање.*

ра̀зрада и **ра̂зрада** ж *детаљна обрада, развијање какве теме, замисли, ӣлана и сл.*

разра́дити, ра̀зра̄дӣм свр. (нешто) **1.** *ӣодробно, у ӣојединостима обрадити:* ~ тему. **2.** *оспособити за интензивну ӣроизводњу:* ~ рудник. **3.** *разгибати, размрдати:* ~ ноге. ■ **~ се** *ӣредати се раду; ӣроширити ӣослове.*

ра̀зра̄ђено прил. *са детаљном, ӣоширном обрадом.*

ра̀зра̄ђенӧст, -ости ж *особина оноѓа шӣо је разрађено, детаљна обрада.*

разра̄ђи́вати, -а̀ђујем *несвр. ӣрема разрадити.*

разра́колити се, -ӣм се свр. *ударити у ракољење, раскокотати се, раскокодакати се (о кокошима).*

разрањава́ти, -а̀ња̄ва̄м свр. (нешто) *учинити рањавим, ӣовредити на више места:* ~ ноге. ■ **~ се** *ӣостати рањав, добити ране.*

разра́стати се, ра̀зра̄ста̄м се *несвр. ӣрема разрасти се.*

разра́сти се (ра̀зра̄сти се), -ра́стӗм се свр. *бујно израсти, нарасти у висину и ширину; ӣорасти и ојачати, раскрупњати се.*

разра̀чвати се, -а̄м се свр. *развити се у рачве, разгранати се (о дрвећу).*

разрачуна́вати (се), -у̀на̄ва̄м (се) *несвр. ӣрема разрачунати (се).*

разрачу̀нати, -а̄м свр. **а.** *средити рачуне; истерати на чисту, расӣравити.* **б.** *ӣрецизно израчунати, разрадити.* ■ **~ се** *обрачунати се, расӣравити се с неким.*

ра́зред м **1. а.** *одређена, једногодишња фаза школовања (у основној и средњој школи); школски програм предвиђен за једну годину:* завршити први ~, понављати ~. **б.** *ученици који наставни програм слушају заједно и истовремено.* **в.** *учионица у школи:* остати у разреду. **2.** *степен у чиновничкој хијерархији у систему плата:* платни ~. **3.** *врста путничког вагона или одељења одређене удобности и цене, класа:* карта за први ~ воза. **4.** *у зоолошкој и ботаничкој класификацији систематска категорија у оквиру кола живих бића, која се даље дели на родове, класа:* ~ птица, ~ сисара и др.

разре́дити[1], рàзрēдīм свр. *распоредити, разместити; разврстати, класификовати:* ~ ствари; ~ семе. ■ ~ **се** *распоредити се, разместити се:* ~ се по брду.

разре́дити[2], рàзрēдīм јек. **разриједи́ти,** рàзриједīм свр. **а.** *учинити ретким, ређим, проредити:* ~ воћњак. **б.** *смањити концентрацију, густоћу нечега, разводнити:* ~ кафу, чај и др. ■ ~ **се а.** *постати редак, ређи, проредити се.* – Облаци се разредише. **б.** *изгубити од своје густине, концентрације, постати слабији.* – Помрчина се разредила.

разрѐдљив, -а, -о *који се може разредити, учинити ретким:* ~ сок.

ра́зредни, -ā, -ō **1.** *који се односи на разред, који припада разреду:* ~ старешина. **2.** (у им. служби: ра́зредни м, ра́зредна ж) шк. *разредни старешина (разредник или разредница).*

ра́зредник м шк. *наставник који је задужен да брине о једном разреду, разредни старешина.*

ра́зредница ж шк. *наставница која је разредник, разредни старешина.*

ра́зредништво с *дужност разредника.*

разре́ђати (се), рàзрēђāм (се) свр. *в. разредити[1] (се).*

рàзрēђеност јек. **рàзријеђеност,** -ости ж *особина, стање онога што је разређено.*

разређе́ње (јек. и разрје́ђење) с *губитак густине, концентрације.*

разређи́вати (се)[1], -ѐђујēм (се) *несвр. према разредити[1] (се).*

разређи́вати (се)[2], -ѐђујēм (јек. и разрјеђивати (се)) *несвр. према разредити[2] (се).*

разређи̏вач, -а́ча (јек. и разрјеђи̏вач) м хем. *течност за разређивање неке густе смесе (боје, лака и сл.) или за уклањање неке сличне материје.*

ра́зрез м **1. а.** *место где је нешто разрезано, прорез; отвор, пукотина:* троугласт разрез на затварачу; ~ капака. **2.** *утврђивање висине пореза; утврђен порез, пореска обавеза:* општински ~, ~ за војску.

рàзрезати, -ежēм свр. **1.** *режући раздвојити, расећи, прорезати:* ~ јабуку, ~ столњак. **2.** *утврдити, одредити величину пореза.*

разреза́ти, -ѐзујēм *несвр. према разрезати.*

разреша́вати (се) јек. **разрјеша́вати (се),** -ѐшāвāм (се) *несвр. према разрешити (се).*

разреше́ње јек. **разрје́шење** с **1.** *службено решење о престанку радног односа.* **2.** *расплет радње (нпр. у књижевном делу).*

разрѐшив јек. **разрјѐшив,** -а, -о *који се може разрешити.*

разрѐшивост јек. **разрјѐшивост,** -ости ж *особина онога што је разрешљиво.*

разрѐшилац јек. **разрјѐшилац,** -иоца м *онај који нешто разрешава, решава.*

разре́шити, рàзрēшīм јек. **разријѐшити,** рàзријешīм свр. **1. а.** *ослободити нечега:* ~ обавезе. **б.** *сменити, уклонити с положаја:* ~ дужности директора. **2.** *дати одговор на нешто, одгонетнути; расплести, решити:* ~ целу загонетку; ~ целу ствар. • ■ ~ **се** *ослободити се чега:* ~ се од бремена. • ~ **језик** *прекинути ћутање, проговорити.*

рàзрешница јек. **рàзрјешница** ж *акт којим се неко разрешава дужности; званична потврда о исправности пословања.*

разри́вати, рàзрȉвāм *несвр. према разрити.*

разрȉвеност, -ости ж *особина, стање онога што је разривено:* ~ терена, политичка ~.

рàзридати се, -āм се свр. *почети ридати, расплакати се.*

разри́кати се, рàзрȉчēм се свр. *стати рикати, ударити у рику.*

разри́љати, рàзрȉљāм свр. *разрити:* ~ земљу.

рàзритати се, -āм се и **разри́тати се,** рàзрȉтāм се свр. *стати се ритати;* фиг. *помамити се, расрдити се.*

рàзрити, рàзријēм (трп. разрȉвен, -ѐна) свр. **1.** *изрити, раскопати:* ~ земљиште, ~ пут. **2.** *довести до расула, разорити:* ~ империју, ~ породицу, брак и др.

разрјѐђ- *в. разрѐђ-.*

рàзровānост, -ости ж *особина онога што је разровано.*

разро̀вати, рàзрујēм свр. **1.** *раскопати, разрити:* ~ пут. **2.** *разорити, упропастити:* ~ живот.

разро̀вити, рàзровȉм свр. *учинити нешто разрованим; направити неред у нечему:* ~ шанце; ~ орман.

разро̀гāчено прил. *широм отворених очију, чудећи се:* ~ гледати, ~ питати.

разрогачи́вати (се), -àчујēм (се) *несвр. према разрогачити (се).*

разрога́чити, -ògāчȉм свр. *широм отворити, избечити, избулити (очи, у чуђењу, страху).* ■ ~ **се** *широм отворити, исколачити очи, избечити се.*

разро̀дити, рàзродȉм свр. *раставити од рода; одродити, отуђити:* ~ браћу. ■ ~ **се** *раскинути родбинске односе, отуђити се.*

разро̀јити се, рàзројȉм се свр. *полетети чинећи рој (о пчелама, мухама и др.).*

ра́зрок, -а, -о *коме поглед очију није усклађен, зрикав.*

ра́зроко прил. *као онај који је разрок, зрикаво:* ~ гледати. фиг. *неповерљиво, погрешно.* – Сви су ме гледали разроко.

ра́зрокост, -ости ж *особина онога који је разрок, зрикавост.*

разру́чити се, рàзрȕчȉм се свр. *раскинути заруке.*

разруша́вати, -ȕшāвāм *несвр. према разрушити (се).*

разруше́ње с *разорење, уништење.*

разру̏шилац, -иоца м *онај који руши нешто, разорилац.*

рàзрушити, -ȉм свр. *рушећи уништити, разорити, развалити:* ~ град, ~ пругу. ■ ~ **се** *порушити се, развалити се.*

разувера́вати (се) јек. **разувјера́вати (се),** -èрāвāм (се) *несвр. према разуверити (се).*

разу̀верити јек. **разу̀вјерити,** -ȉм свр. *уверити некога у погрешност онога у шта је веровао.* ■ ~ **се** *уверити се у погрешност онога у шта се веровало.*

разуда́вати (се), -ȕдāјēм (се) *несвр. према разудати (се).*

разу̀дати, -āм свр. *удати редом све, поудати:* ~ кћери. ■ ~ **се 1.** *удати се једна по једна, поудавати се.* – Сестре се разудале. **2.** *растављати се од мужа, развести се.*

рàзȳђен, -а, -о геогр. *разгранат, разведен:* ~ обала.

рàзȳђеност, -ости ж *особина онога што је разуђено.*

разуздава́ти (се), -ȕздāвāм (се) *несвр. према разуздати (се).*

ра̏зуздан, -а, -о *распуштен, необуздан; раскалашан:* ~ дете; ~ смех.

разуздàнӣк, -и́ка м *онај који је разуздан, раскалашан.*

разуздàница ж *она која је разуздана, раскалашна.*

ра̏зуздано прил. *раскалашно, необуздано:* ~ се понашати.

ра̏зуздānост, -ости ж *особина онога што је разуздано, раскалашност.*

разу̀здати, -ā̄м свр. *ослободити узде:* ~ коња. ■ **~ се 1.** *ослободити се узде (о коњу и сл.).* **2.** фиг. *постати необуздан, раскалашан, распуштити се.* – Син му се разуздао.

разу̀зēти, ра̀зузмēм свр. *узимајући разнети, разграбити:* ~ све из продавнице.

разу̀злати, -ā̄м свр. *одрешити, развезати, размрсити (узао, чвор).* ■ **~ се** *развезати се, одрешити се.*

разу̀зрено̄ст, -ости ж *раскомоћеност, распојасаност.*

разузу́рити се, -у̀зӯрӣм се свр. *раскомотити се; распојасати се:* ~ на кревету; ~ у кафани.

разу̀лā̄рено прил. *необуздано, бесно:* ~ рушити.

разу̀лā̄рено̄ст, -ости ж *особина онога што је разуларено; необузданост, распуштеност.*

разула́рити, -у̀лā̄рӣм свр. *ослободити улара, разуздати:* ~ коња. ■ **~ се 1.** *ослободити се улара (о коњу и др.).* **2.** фиг. *распуштити се, разуздати се (о људима).*

ра̀зӯм м **1.** *способност логичког мишљења, поимања, расуђивања, ум, памет.* **2.** *људ, нарав.* • **здрав ~** *здраво, логично, нормално расуђивање.* **привести, довести разуму** *уразумити.*

ра̀зӯман и **ра̀зуман,** -мна, -о *који има разума, који је с разумом обављен, изведен и сл., мудар, паметан:* ~ човек, ~ поступак.

разуме́вати (се), -у̀мēвā̄м (се) јек. **разумијева̀ти (се),** -у̀мијевā̄м (се) *несвр. према разумети (се).*

разу̀мети, -ēм јек. **разу̀мјети,** -мијēм (имп. разу̀мēј (разу̀ми)) свр. и несвр. **1.** *схватити, схватати смисао, значење, садржај нечега; појмити, поимати, проникнути, проницати у нешто:* ~ поруку, ~ филм, ~ излагање; ~ песму, ~ музику. **2.** несвр. **а.** *моћи играти, поимати нечији језик, говор:* ~ енглески. **б.** *бити вешт у нечему, знати:* ~ свој посао. **3.** *схватити, схватати нечије жеље, намере, мотив, уочавати њихову оправданост.* – Муж је не разуме. Нико га не разуме. **4.** *да(ва)ти нечему одређено значење, подразуме(ва)ти.* – Под новом лириком разумео је лирику од Бранка наовамо. ■ **~ се 1.** несвр. (у нечему, у нешто) *познавати што, разабирати се, бити вешт у нечему:* ~ се у посао. **2.** свр. и несвр. *схватити, схватати један другог; имати усклађене односе с неким.* – Доста је да једно другог погледа па да се разумеју. • **да се разумемо** *да стварно јасно поставимо, одредимо.* **по себи се разуме** *сасвим је јасно, зна се.* **разуме се** *кад се истиче логичност неке тврдње, да не треба ни очекивати другчије: наравно.*

разу̀мљив, -а, -о *који се може разумети, схватљив, јасан; логичан:* ~ књига; ~ поступак.

разу̀мљиво прил. **1.** *на разумљив начин:* ~ говорити. **2.** *с разумевањем:* ~ погледати. **3.** *као модална речца: наравно, разуме се.* – Он је, разумљиво, одмах отишао.

разу̀мљивō̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога што је разумљиво, јасност.*

ра̀зӯмно и **ра̀зумно** прил. *на разуман начин, мудро, паметно:* ~ говорити.

ра̀зӯмнō̄ст и **ра̀зумнō̄ст,** -ости ж *особина онога који је разуман.*

ра̀зӯмскӣ, -ā̄, -ō̄ *који се односи на разум.*

разурва́вати, -у̀рвāвā̄м *несвр. према разурвати.*

разу̀рвати, -ā̄м свр. *развалити, разрокати, разрушити; уништити:* ~ пут, ~ зид; ~ некога. ■ **~ се** *разрушити се, обрушити се (о зиду, путу и др.).*

ра̄j, ра̀ја м (инстр. ра̀јем) **1.** рлг. *према религијском учењу, место блаженства где после смрти бораве душе праведника, безгрешника и где су, према Библији, боравили први људи:* душа у рају. **2.** фиг. *место угодно за живот, прекрасно место; срећа, срећни дани.* – То је рај за одмор. Од раја настаде пакао у кући. • **батина је из раја изашла** *батина, бијење као казнена или васпитна мера даје добре резултате.* **изгубљени рај** *изгубљена срећа.* **ни у рају нису сви свеци једнаки** *увек ће постојати неједнакост међу људима.*

ра́ја ж (мн. ø) зб. тур. **1.** ист. *покорени турски поданици који нису муслимани и плаћају данак; такав појединац, рајетин:* ~ у Босни. **2.** разг. *обичан свет, народ, уопште људи, другови, пријатељи (у босанским градовима).* – Раја нека пије. Ej, раја, идемо у кафић!

ра̀јевина ж **1.** *рајско биће.* **2.** *рајско место, рај.*

ра̀јер м нем. *велико перо као украс на шеширу или у коси.*

ра́јетин и **рајѐтин** м ист. *турски немуслимански поданик, припадник раје.*

ра́јетинскӣ, ра́јетӣнскӣ, рајѐтинскӣ и **рајѐтӣнскӣ,** -ā, -ō̄ *који се односи на рајетина, на рају:* ~ песма.

ра́јинскӣ и **ра́јӣнскӣ,** -ā, -ō̄ *који се односи на рају.*

ра̂јскӣ, -ā, -ō̄ *који се односи на рај, који припада рају:* ~ врата, ~ пољана. **2.** *диван, савршен:* ~ музика, ~ слика.

ра̀јсфершлус м нем. *патентни затварач на одећи.*

ра̀јтхо̄зне ж мн. нем. *јахаће панталоне.*

ра̂јчица ж **1.** бот. и арг. *в. парадајз* Solanum lycopersicum. **2.** мн. зоол. *породица егзотичних птица певачица јарко обојеног перја, рајске птице* Paradiseidae.

ра̀к м **1.** (мн. ра̀кови, ретко ра̀ци) зоол. *у мн.: разред чланконожаца, зглавкара, за које су карактеристичне рачваste ножице и сраслост грудног дела тела с главом, љускари* Crustacea; *у јд.: назив за разне животиње из тога разреда љускара* (Crustacea), *обично за речног рака, јастога и друге врсте сличне њима.* **2.** (мн. ø) мед. *тешка болест, често неизлечива, у коју спадају разне врсте малигних тумора* carcinoma, cancer. **3.** (Рак) (мн. ø) *сазвежђе у Зодијаку и одговарајући зодијачки знак.* • **поточни ~** зоол. Potamobius torrentum. **речни ~** зоол. *врста десетоножног рака са снажно развијеним и у облику штипаљки оформљеним предњим паром ногу, који плива уназад покрећући трбушни део тела* Astacus fluviatilis. **~ самац** зоол. Eupagurus Bernhardus. **брз као ~** ир. *веома спор, тром.* **напредовати као ~** *назадовати, ићи уназад.* **спор као ~** *веома спор, тром.* **црвен као ~** *јако црвен, поцрвенео (обично од узбуђења).*

ра̀ка ж *јама у коју се сахрањује мртвац, гроб.*

ракéта и **ракѐта** ж итал. **1.** *пројектил који добија погон избацујући уназад млаз врућих гасова насталих сагоревањем хемијских горива:* васионска ~, балистичка ~, ~ земља–ваздух итд. **2.** *пројектил који сагоревајући развија светлост и служи за осветљавање, сигнализацију, ватромет и сл.*

ра̀кēтнӣ, -ā, -о *који се односи на ракете, који се изводи ракетама:* ~ систем, ~ напад.

ракети́рати, -ѐтӣрā̄м свр. и несвр. *тући, гађати, нападати ракетама:* ~ војне положаје.

ра̀кија ж тур. **а.** *алкохолно пиће које се добија дестилацијом превреле комине најчешће од шљива и др. воћа:* комова ~, љута ~, ~ препеченица, ~ шљивовица. **б.** разг. *количина ракије (а) која запрема одређену посуду (чаш(иц)у, флашу и сл.):* попити једну ракију.

ракѝјав, -а, -о и **ра̀кијāн** *натопљен ракијом; који мирише на ракију:* ~ облога; ~ суд.

ракѝјати, -ā̄м несвр. *много, често пити ракију.*

ракѝјāш, -а́ша м *онај који много пије ракију.*

ракѝјāшкӣ, -ā, -ō̄ *који се односи на ракијаше:* ~ сто.

ракѝјāшница ж *простор ија, крчма у којој се пије и продаје ракија.*

ракијѐтина ж *пеј. од ракија.*

ра̀кијица и **ракијѝца** ж *хип. од ракија.*

ра̀кӣјскӣ, -ā, -ō̄ *који је намењен за ракију, у коме се држи, производи, пече ракија; који потиче од ракије:* ~ чаша, ~ буре, ~ казан; ~ задах.

ракѝјчина ж *аугм. и пеј. од ракија.*

ра̀кита ж бот. **а.** *врста ниске врбе са црвенкастом кором* Salix purpurea. **б.** *ива* Salix caprea.

ра̀китњак м *ракитово жбуње, врбак.*

ра̀китњача и **ракѝтњача** ж зоол. *врста птице која радо пребива по ракитњацима* Phylloscopus rufus.

ра̀китовина ж *ракитово дрво (одсечено).*

ракѝџија м (мн. ж) **1.** *онај који пече, производи ракију.* **2.** *онај који радо пије ракију.*

ракѝџијница ж **а.** *зграда у којој се пече или оставља ракија.* **б.** *крчма у којој се продаје и пије ракија.*

ракѝштина и **ракúштина** ж *пеј. од ракија, ракијетина.*

ра̀кљаст, -а, -о *који има ракље, који је у облику ракљи, рачваст:* ~ мотка.

ра̀кљасто прил. *као ракље, у облику ракљи.*

ра̀кље ра̀ка̄ља̄ и ра̀кљӣ ж мн. (ретко ра̀кља јд.) *одсечена рачваста грана, рачваст комад дрвета; оно што се рачва.*

ра̀ковац, -о̄вца м зоол. *врста инсекта.*

ра̀ковица[1] ж зоол. *назив за десетоножне краткорепе ракове* Brachyura, *посебно за породицу морски пауци* Majidae.

ра̀ковица[2] ж *у готском стилу, пластични украс у виду савитог листа као декоративни елемент на торњевима, забатима итд.*

ра́колити се, -ӣм се несвр. [гл. им. ра́кољӗње с] **1.** *пуштати отегнуте гласове ко-ко-ко (о кокоши кад хоће да снесе јаја, кад води пилиће и др.), какотати се.* **2.** фиг. *шепурити се, хвалисати се.*

ра́конја м зоол. *врста инсекта* Crypturgus.

ра̀к-ра̀на ж **а.** *рана која не зарашћује, жива рана.* **б.** фиг. *велико зло, велика невоља, велика неугодност:* ~ друштвеног живота.

ра̀кӯн, -у́на м енгл. зоол. *врста малог северноамеричког медведа, с црним и белим пругама и скупоценим крзном* Procyon lotor.

ра̀курс м фр. филм. *кратак, сажет садржај, слика у филму која осветљава неки кратак тренутак; угао филмског снимања.*

раку́шац, -ушца м зоол. *у мн.: велика група малих морских и слатководних ракова, без оклопа* Amphipoda *(у јд.: рак из те групе).*

ра̀лица ж **1.** *в. рало (1).* **2.** *справа за разгртање снега.* **3.** спорт. *начин вожње на скијама.*

ра̀личнӣ, -ā, -ō *који се односи на ралицу:* ~ завој (при скијању).

ра̀ло с **1.** *примитивни дрвени плуг за орање, са воловском запрегом; лемеш, раоник.* **2.** *мера за површину земљишта (5.754* m^2*), јутро.* **3.** анат. *кошчица у носу.*

ра́лце, -а и -ета с (мн. -ца) *дем. од рало.*

ра̀ље, ра̀ља̄ ж мн. *вилице заједно с отвором уста (обично код животиња), чељусти(и).*

ра̀м м (мн. ра́мови и ра̀мови) нем. *дрвени, метални или сл. оквир којим се обухватају ивичне површине слике, маје, прозора, врата и др.*; уп. оквир (1).

рамàзāн, -а́на м тур. рлг. *назив за девети месец муслиманског верског календара, месец поста.*

рамàзāнскӣ, -ā, -ō *који се односи на рамазан:* ~ пост.

ра̀ме, ра̀мена с (мн. рамèна, ген. раме́на̄) **1.** анат. *део тела између врата и надлактице.* **2.** вој. *заштитни оклоп на тојту.* • **бацити се коњу на рамена** *узјахати коња.* **дати главу с рамена** *бити спреман жртвовати се, дати живот за некога, нешто.* **док ми је на рамену глава** *док сам жив.* **носити на рамену главу** *бити жив, живети.* **преко рамена (погледати, рећи** и сл.) *с презрењем, с омаловажавањем (рећи, погледати и сл.).* ~ **за плакање** *особа која има воље да слуша нечије исповедање.* ~ **уз** ~ *један уз другог, заједнички, заједно.* **сишла (одлетела) би му глава с рамена** *погинуо би, настрадао би.* **слегнути, слегати раменима** *показати покретом рамена своје мирење са ситуацијом, своју немоћ и сл.* **увући главу у рамена** *покунути се.*

раме́нак, -нка м бот. **а.** *камилица, титрица.* **б.** *жабља трава* Anthemis cotula.

ра̀менӣ и **ра̀менӣ,** -ā, -ō *који се односи на рамена, који припада раменима:* ~ кост, ~ мишић.

рамѐница ж анат. *горњи део руке који прелази у раме.*

раменоно́жац, -о́шца м зоол. *у мн.: морски бескичмењаци* Brachiopoda *којима је тело сакривено у две неједнаке љуштуре који живе на једном месту причвршћени за неку стену (у јд.: такав бескичмењак).*

раме́нце, -а и -ета с (мн. -ца) *дем. и хип. од раме.*

рамèњача ж **1.** анат. *коштани део раменице, мишићна кост* humerus. **2.** *платно које се пришива на кошуљу на месту где су рамена.* **3.** *вешалица за одећу.*

ра̀мешце и **раме́шце,** -ета с (мн. -ца) *дем. и хип. од раме.*

ра̀мија ж бот. *биљке* Boehmeria nivea *из ф.* Urticaceae *од које се праве рибарске мреже, ужад или фини конац за везење.*

ра̀мпа и **ра̀мпа** ж (ген. мн. -пӣ) фр. **1.** *најрава у облику дугачке полуге која се диже и спушта ради отварања и затварања пролаза на прелазима преко железничких пруга, на граничним прелазима, улазима у фабрике и сл., брана:* спустити рампу. **2. а.** *коса раван с благим нагибом, насип од земље до висине пода вагона, који служи за утовар и истовар робе и стоке.* **б.** *дрвене греде које приспањањем једним крајем на возило а другим на земљу служе као помоћно средство за утовар и истовар робе у возило.* **в.** *коса раван с благим нагибом (место степеништа) у парковима или пред улазом у зграде.* **3.** вој. *постоље, најрава за избацивање ракета, пројектила.* **4.** поз. *предњи део позорнице са ниском преградом који заклања од гледалишта прибор за осветљавање позорнице.* **5.** *ограда на степеништу.*

ра̀мпа̄р, -а́ра м *железнички службеник који рукује рампом.*

ра̀мстек и **ра̀мстек** м енгл. кув. *комад, одрезак печеног говеђег меса од стражњег дела.*

ра̀на ж **1.** *повреда телесног ткива изазвана оштрим оруђем, опекотином, болешћу и сл.:* ~ на телу. **2.** фиг. *оно што изазива непријатно психичко и душевно осећање (туга, увреда, несрећа, страх, брига):* ~ несретне љубави, ране од живота. **3.** фиг. *тешко стање (економско, социјално, културно и сл.); велико зло, невоља уопште:* социјалне ране у држави, привредне ране. **4.** *засечено, зарезано место на кори дрвета.* • **жива** ~ *отворена, дубока рана која није зарасла, која не зарашћује;* фиг. *дубоки бол, велика патња која не пролази.* **метнути, ставити со(ли) на живу рану** *додатно позледити подсећајући на нешто болно, непријатно;* уп. позледити стару рану. **на псу рана, на псу и зарасла** разг. *није то ништа, проћи ће (о лакшем болу и сл.).* **отворена** ~ *осетљиво, болно место, осетљива тачка.* **позледити, повредити стару рану; дирнути, такнути, отворити стару рану** *подсетити на нешто веома болно, непријатно.* ~ **без пребола,** ~ **од пребола** *в. под пребол.*

ра̀нāр м вој. *лекар који лечи ране, војни хирург.*

ра́нац, ра́нца м (инстр. ра́нцем; мн. ра́нци и ра́нчеви) нем. *торба (обично војничка, спортска) за личне ствари, храну, муницију и сл. која се носи преко рамена на леђима, руксак.*

ра̀нг м фр. *степен, чин, положај, место које заузима неко према својој вредности или функцији:* у рангу пуковника, разликовати се по рангу.

ра̀нг-лѝста ж *списак, попис особа, спортских и сл. клубова и предмета од вредности сврстаних по рангу, према њиховој вредности:* ~ прве лиге.

рангѝрати, ра̀нгӣра̄м и **ра̀нговати,** -гујӗм свр. и несвр. *сврставати, класификовати према рангу.*

рандèвӯ, -у̀а м фр. *уговорени (обично) љубавни састанак; место састанка.*

ра̀ндес м разг. *в. рандеву.*

ранжѝрати, ра̀нжӣра̄м свр. и несвр. **а.** *распоредити распоређивати, разместити, размештати, класификовати:* ~ фигуре, ~ друштвене науке. **б.** жел. *поставити, постављати железничку композицију, вагоне, маневрисати.*

ра̀нжи̏рнӣ, -а̄, -о̄ *који служи за ранжирање, за постављање композиције:* ~ станица.

ра̑нӣ, -а̄, -о̄ **1. а.** *који бива, који се догађа, наста је рано ујутро, у почетку јутра:* ~ зора, ~ излазак. **б.** *који се односи на прву појаву, појављивање изјутра (о сунцу).* **2. а.** *који се догађа, јавља, досиева и сл. пре уобичајеног времена, односно на почетку тога времена:* ~ брак, ране крушке. **б.** *који наста је неочекивано, превремен:* ~ смрт. в. *који се јавља у почетку неког доба, периода (детињства, младости, годишњег доба и сл.):* ~ детињство, ~ јесен.

ра̀нијӗ прил. **1.** *комп. од рано.* **2.** *пре, некада.* – Раније је живео са родитељима. **3.** *пре него што је предвиђено:* изаћи сат ~.

ра̀нијӣ, -а̄, -е̄ **1.** *комп. од рани (2а):* ~ крушке. **2.** *прошли, пређашњи.* – Није он више онај ранији. **3.** *претходни:* из ранијих битака.

ра̀нилац и **ра̀нилац,** -иоца м *онај који рани, рано устаје.*

ра̀нилачкӣ и **ра̀нилачкӣ,** -а̄, -о̄ *који припада раниоцима:* ~ навика.

ра̀нили̏ст м бот. *врста лековите биљке* Betonica officinalis *из ф.* Labiatae.

ра̀нилица и **ра̀нилица** ж *она која рани, рано устаје.*

ра̀нити[1], -и̏м свр. *нанети, начинити некоме рану, ране:* ~ у руку. ■ **~ се** *начинити себи рану, задобити рану; посећи се:* ~ се пушком; ~ се секиром.

ра̀нити[2], -и̏м несвр. [гл. им. ра̀њӗње с] *рано устајати, рано полазити на посао или на пут.* – Сељаци лети ране. • НПосл **ко рано рани, две среће граби** *ко рано устаје може много да уради, да постигне.*

ра̀ница ж *дем. од рана.*

ра̑нка ж (дат. ра̑нци; ген. мн. ра̑нкӣ) (често у атриб. служби) агр. *воћка или лоза која рано дозрева, рано доноси плод:* лоза ~, шљива ~.

ранљив(-) *в. рањив(-).*

ра̀но прил. **1. а.** *на почетку, у првим часовима јутра:* пробудити се ~. **б.** *на почетку неког временског периода:* ~ увече, ~ у пролеће. **2.** *пре одређеног или уобичајеног времена:* напустити посао ~. **3.** *на почетку живота или неког животног периода.* – Рано је почео да се бави спортом.

ранојѐсӗњӣ и **ранојѐсӗнскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на рану јесен:* ~ дани.

ранопреми̏нулӣ, -а̄, -о̄ *који је рано, пре времена преминуо:* ~ песник.

ранора̀нилац, -иоца м *онај који рано устаје, рани, ранилац.*

ранора̀нилачкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на рануранионце:* ~ јутро, ~ гужва.

ранора̀нилица ж *жена раноранилац.*

ра̀нч м шп. *пољско имање, сточарска фарма, салаш.*

ра̀нчер и **ра̀нчер** м *сточар, фармер.*

ра̀нчић м *дем. и хип. од ранац.*

ра̀нчуга ж бот. *дивља (пољска) ротква* Raphanus raphanistrum *из ф.* Cruciferae.

ра̑њ м бот. *врста храста, граница*[2]*, сладун* Quercus conferta.

ра̑њав, -а, -о *пун рана, покривен ранама, израњаван.*

рања̀вати (се), ра̑њава̄м (се) *несвр. премаранити (се);* уп. рањавити.

рања̀вити, ра̀њава̄м несвр. [гл. им. рања̀вљӗње с] *наносити, задавати, изазивати ране, рањавати.*

ра̑њаво прил. *с пуно рана, као рањен:* ~ ходати.

ра̑њавӧст, -ости ж *стање, особина онога који је рањав.*

ра̑њак м зоол. *врста птица* Anorthura troglodytes.

ра̑њени̏к м[1] **1.** *онај који је рањен.* **2.** бот. *в. ранилист.*

ра̑њеница ж **1.** *жена рањеник.* **2.** бот. *зељаста ливадска биљка* Anthyllis *и* A. Vulneraria *из ф.* Papilionaceae, *која се употребљава у народном лекарству.*

ра̑њеничкӣ, -а̄, -о̄ *који припада рањеницима, који потиче од рањеника, који се односи на рањенике:* ~ болови, ~ мука.

ра̑њив, -а, -о **а.** *који може бити рањен, повредљив:* ~ место. **б.** фиг. *осетљив:* ~ на грдње.

ра̑њивӧст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога који је рањив, повредљивост.*

ра̀онӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на раоник, који је са раоником:* ~ плуг.

ра̀ӧник м *оштри метални део плуга који при орању сече земљу, лемеш.*

ра̑па ж зоол. *врста речне рибе* Umbra canina.

рапав(-) *в. храпав(-).*

ра̑пи̏дан, -дна, -о лат. *брз, нагао:* ~ раст цена.

ра̑пи̏дно прил. *брзо, нагло:* ~ напредовати.

рапи̏днӧст, -ости ж *особина онога који је рапидан, онога што је рапидно.*

ра̀порт м фр. **1.** воj. **а.** *усмено саслушавање, које врше претпостављене старешине, о кривицама и молбама војника или др. потчињених:* позвати на ~. **б.** *усмено обавештење претпостављеном старешини о стању у одређеној јединици (бројном, здравственом, борбеном и сл.).* **2.** *уопште усмени или писмени извештај, обавештење претпостављеном или вишој инстанци:* отићи на ~ у дирекцију. **3.** *усмено обавештење уопште.* – Кад дође из школе, подноси рапорт.

рапорти̏рати, -о̀ртӣра̄м свр. и несвр. *поднети, подносити рапорт, пренети, преносити обавештење о нечему, известити, извештавати:* ~ пуковнику, ~ комшији шта се десило.

ра̀портнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на рапорт:* ~ соба.

ра̀псо̑д, -о́да и **ра̀псод** м грч. *путујући певач у старој Грчкој, који је певао и рецитовао епске песме, рапсоди је.*

ра̀псо̑дија и **рапсо̀дија** ж **1.** књиж. *спев старих Грка састављен од одломака већих епских песама које је певао или рецитовао рапсод.* **2.** муз. *композиција (најчешће инструментална) слободног облика, заснована већином на сплету народних мотива:* Брамсова ~, Дворжакова ~.

рапсо̀дичан, -чна, -о (рапсо̀дичкӣ, -а̄, -о̄) *који се као у рапсодији, који се односи на рапсодију.*

рапсо̀дично (рапсо̀дички) прил. *на рапсодичан начин, као у рапсодији:* ~ звучати.

ра̀псо̑дскӣ, -а̄, -о̄ муз. *који је истргнут из целине, који је у одломцима; слободан по облику, без међусобне везе.*

ра̑птус м лат. *изненадни напад јаке узнемирености као знак психичке поремећености.*

рарѝтӗт, -е́та м лат. *ретка ствар, нешто несвакидашње, реткост.*

рарѝтӗтан, -тна, -о *који представља раритет, редак, јединствен:* ~ текст.

ра̀рог м зоол. *врста великог морског рака без штипаљки* Palimurus vulgaris.

ра̑са[1] и **ра̀са** ж фр. **1.** антроп. *историјски настала скупина људи која има неке заједничке наследне физичке и психичке особине: боју коже, очију, облик лубање расти и сл.:* бела ~, жута ~, црна ~. **2.** зоол. *скупина истоврсних животиња које имају заједничко порекло, сличне телесне особине, прилагођеност одређеним животним условима, пасмина:* укрижање раса. **3.** *народ:* грчка ~. **4.** *људи који се разликују од других неким посебним особинама, сој:* песничка ~.

ра̑са[2] ж грч. *горња одећа, мантија калуђера, редовника.*

ра́сад м и **ра̑сада** ж *младе (обично повртне) биљке, које служе за пресађивање:* купусни ~, ~ парадајза.

расáдити, рàсāдӣм свр. *пресадити биљке из расадника на друго место.*

рàсадӣште с *расадник.*

рáсаднӣ, -ā, -ō *који се односи на расад, који се расађује:* ~ материјал, ~ младица.

рàсаднӣк и **рáсаднӣк** м **1.** *место, земљиште где се гаји расад:* воћни ~, шумски ~. **2.** фиг. **а.** *место одакле се шире, разносе вести, гласине, болести; онај који то чини:* ~ болести, ~ панике. **б.** *онај који шири, преноси нове идеје, схватања (обично у култури, науци):* ~ идеја, ~ западне цивилизације.

рàсадница и **рáсадница** ж фр. *она која шири, преноси знање, учење, нове идеје, схватања (обично у култури, науци).*

рàсадничкӣ и **рáсадничкӣ,** -ā, -ō *који се односи на расднике, који припада расаднику:* ~ багрењар.

расађúвати, -àђујēм *несвр. према расадити.*

расамáрити, -àмāрӣм свр. *скинути самар:* ~ коња.

рàсан, -сна, -о **1.** (само одр.: рàснӣ, -ā, -ō) *који се односи на расе, који припада раси, који потиче од расе:* ~ теорија, ~ мржња, ~ припадност. **2.** (обично неодр.) **а.** *(о човеку) који је лепог изгледа, наочит, снажан, кршан; складан:* ~ момак, ~ девојка; расне ноге. **б.** *(о животињама, ређе воћу) који припада најбољим представницима одређене врсте, односно пасмине:* ~ крава, ~ коњ; ~ грожђе.

рàсанити, -ӣм свр. (некога) *пробудити некога из сна, одагнати некоме сан:* ~ децу умивањем, ~ причом. ■ ~ **се** *освестити се после спавања, изгубити сан, раздремати се.*

расáњати (се), рàсāњāм (се) свр. *в. расанити (се).*

расањúвати (се), -àњујēм (се) *несвр. према расанити (се).*

рáсап, рáспа и рáсапа м *расуло, пропадање, распад; расипање.*

расàхнути се, рàсахнēм се свр. *расушити се.*

расвàнути (се), рàсванē (се) свр. безл. *потпуно сванути, разданити се.*

расванýће с *освит, свануће.*

расвањúвати (се), -àњујē (се) *несвр. према расванути (се).*

расвéтити, рàсвēтӣм јек. **расвијèтити,** рàсвијестӣм свр. *повратити некоме свест, пробудити из несвести; довести из свести, освестити.* ■ ~ **се** *вратити се свести, освестити се; прибрати се:* ~ се у болници; ~ се на испиту.

рàсвета и **рàсвета** јек. **рàсвјета** и **рàсвјета** ж **а.** *осветљење, осветљавање:* неонска ~, улична ~. **б.** *свечано осветљење, илуминација.*

расвéтлити, рàсвēтлӣм јек. **расвијèтлити,** рàсвијетлӣм (трп. рàсвēтљен јек. рàсвијетљен) свр. **1.** *осветлити са свих страна, јако осветлити.* – Сунце му осветли лице. **2.** *подробно објаснити, протумачити, испитати:* ~ случај. ■ ~ **се 1.** *бити обасут светлошћу, осветлити се (о просторијама и др.).* **2.** фиг. *постати јасан, разговетан.* – У глави му се расветлио цео случај.

расветљáвати (се) јек. **расвјетљáвати (се),** -èтљāвāм (се) и **расветљúвати (се)** јек. **расвјетљúвати (се),** -èтљујēм (се) *несвр. према расветлити (се).*

рàсветнӣ и **рàсветнӣ** јек. **рàсвјетнӣ** и **рàсвјетнӣ,** -ā, -ō *који се односи на расвету, који служи за расвету:* ~ гас, ~ плин, ~ средство.

расвешћúвати (се) јек. **расвјешћúвати (се),** -èшћујēм (се) *несвр. према расвестити (се).*

рáсвит и **рàсвӣт,** -а и **расвúтак,** -тка м *почетак дана, освит, свануће.*

рàсвитати (се), -иђē (се) *несвр. према расванути (се).*

рáсед јек. **рáсјед** м геол. *пукотина у Земљиној кори дуж које се слојеви спуштају или издижу.*

раседлáвати, -èдлāвāм *несвр. према раседлати.*

рàсèдлати, -āм свр. *скинути седло са оседлане животиње:* ~ коња.

расејáвати (се), -èјāвāм (се) јек. **расијáвати (се)** *несвр. према расејати (се).*

рàсејāн јек. **рàсијāн,** -а, -о **1.** *трп. од расејати (се).* **2.** *који не може да усредсреди пажњу на нешто, неприбран, расејан.*

рàсејāно јек. **рàсијāно** прил. *на расејан начин, без концентрације, расејано:* ~ гледати.

рàсејāнōст јек. **рàсијāнōст,** -ости ж (инстр. -ошћу) *особина, стање онога који је расејан, расејаност, неконцентрисаност.*

рàсејати јек. **рàсијати,** -јēм (имп. рàсēј јек. рàсӣј) свр. **1.** *сејући разбацати на све стране, на више места, растурити:* ~ детелину, ~ жито. **2.** *расути, разбацати:* расејани гробови војника, расејане куће по брдима. ■ ~ **се** *разићи се на све стране, растурити се, расути се.* – Расејала се омладина по Европи.

рáсек јек. **рáсјек** м *прорез, просеклина.*

рàсеклина јек. **рàсјеклина** ж *велика пукотина, расцеп; посекотина:* ~ на леду; ~ на нози.

расèкотина јек. **расјèкотина** ж *расечено, посечено место на телу, посекотина:* ~ на усни.

рàселина и **рàселина** јек. **рàсјелина** и **рàсјелина** ж **а.** геол. *в. расед.* **б.** *провалија, урвина:* планинска ~.

рàселӣнскӣ јек. **рàсјелӣнскӣ,** -ā, -ō *који се односи на раселине, који припада раселинама:* ~ пукотина.

расèлити, рàслӣм (трп. рàсељен) свр. *учинити да неко напусти своје место пребивања, пресељени, иселити:* ~ народ. ■ ~ **се** *иселити се на разне стране, одселити се.*

расељáвати (се), -èљāвāм (се) *несвр. према раселити (се).*

расељèнӣк, -и́ка м *онај који је расељен, онај који се иселио.*

рàсеоба ж *расељавање, исељавање.*

рàсести се јек. **рàсјести се,** -еднēм се (-едēм се) свр. *провалити се, распукнути се (о земљи).*

рàсећи јек. **рàсјећи,** -éчēм (3. л. мн. -сéкӯ јек. -сијèкӯ) свр. **1.** *оштрим предметом (ножем и сл.) раздвојити нешто, начинити дубоку расеклину, посекотину и сл.; секући разделити на комаде:* ~ хлеб, ~ главу. **2.** *растављати једно од другог нечиме оштрим:* ~ листове часописа. **3.** *одредити, утврдити (прорез или сл.).* ■ ~ **се** *начинити посекотину себи на телу, посећи се:* ~ се по руци.

расéцати (се), рàсēцāм (се) јек. **расијèцати (се),** рàсијецāм (се) *несвр. према расећи (се).*

рàсецкати јек. **рàсјецкати,** -āм свр. *у дем. значењу: расећи.*

расѝзам, -зма м *идеолошка друштвена и политичка теорија о постојању нижих и виших раса, по којој биолошка расна својства одређују културну и историјску улогу појединих народа.*

расѝнути, рàсӣнӣм свр. *одрећи се (некога) као сина, ускратити (некоме) синовско право.*

рáсипан и **рàсипан,** -пна, -о **1.** *који расипа, много троши, разбацује (новац, имовину и сл.); који се проводи у расипању, трошењу (новца, имовине):* ~ син, ~ живот. **2.** у изр. ~ **сочиво,** ~ **леђа** *издубљено сочиво у коме се светлосни зраци расипају.*

рàсипати (се), -āм (се) *несвр. према расути (се).*

расѝпљив, -а, -о *склон расипању, трошењу (новца, имовине и др.).*

рáсипнӣк и **рàсипнӣк** м *онај који расипа, много троши, разбацује (новац, имовину и др.), расипикућа.*

рáсипница и **рàсипница** ж *жена расипник.*

рáсипничкӣ и **рàсипничкӣ,** -ā, -ō *који се односи на расипнике.*

рáсипнички и **рàсипнички** прил. *као расипник, расипајући:* ~ трошити.

рáсипнӣштво и **рàсипнӣштво** с *особина онога који је расипан, који живи расипнички.*

рáсипно и **рàсипно** прил. *на расипан начин, расипнички.*

ра́сипнӧст и **ра̀сипнӧст,** -ости ж *в. расйпнишшво.*

ра̀сист(а), -ē м (мн. -сти) *онај који усваја и йодржава расизам, йрисшалица расизма.*

расѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на расисше, који йрийада расисшима:* ~ идеолог.

ра̀систкиња ж *жена расисш(а).*

расѝтнити, ра̀ситнӣм свр. (нешто) **а.** *иситнити, уситнити:* ~ земљу. **б.** *йрешворити у ситнину, у мање вредносши:* ~ хиљадарку.

ра̀сјати се, -ā̄м се свр. *расветлити се, засјаши; озарити се.*

раска́кати се, ра̀скā̄чēм се свр. *ударити у брзо скакање, расшрчаши се:* ~ низ брдо.

раска́котати се, -оћēм се (раскако̀тати се, -а̀коћēм се) свр. **а.** *йочеши кокоташи, раскокодакаши се.* **б.** фиг. *исйричаши, избрбљаши (на више места).*

ра̀скалā̄шан, -шна, -о **1.** *разуздан, расйушшен; неййисшојан у йонашању.* **2.** *весео, раздраган.*

раскала́шити, -а̀лā̄шӣм свр. тур. *учинити да неко йосшане раскалашан, разуздан:* ~ децу лошим васпитањем. ■ ~ **се** *йосшаши раскалашан, разуздан, расйуспши се.* – Војска се раскалашила.

ра̀скалā̄шнӣк м *раскалашан, разуздан човек.*

ра̀скалā̄шница ж *раскалашна жена.*

ра̀скалā̄шно прил. *разуздано, расйушшено:* ~ се понашати.

ра̀скалā̄шнӧст, -ости ж (ра̀скалā̄штво с) *особина оноīа који је раскалашан.*

раска̀луђер м *онај који је наūуспио калуђерски ред или је искључен из њеīа.*

раска̀луђерити, -ӣм свр. (некога) *одузеши некоме калуђерски чин, искључиши из калуђерскоī реда.* ■ ~ **се** *наūуспиши калуђерски ред.*

раска̀луђерица и **раска̀луђерица** ж *она која је наūуспила калуђерски ред или је из њеīа искључена.*

раска́љати, ра̀скā̄љām свр. (нешто) *учинши каљавим, блаūњавим:* ~ пут. ■ ~ **се** *йосшаши каљав, блаūњав.*

раска̀љужити се, -ӣм се свр. *йрешвориши се у каљужу, йосшаши као каљужа.* – Земља се раскаљужила.

раска̀нтати се, -ā̄м се свр. нар. *расйравиши, размрсиши, расйеūљаши.*

раска̀сапити, -ӣм свр. (нешто) *расећи, раскомадаши:* ~ месо.

ра̀скачкати, -ā̄м свр. (нешто) *īазећи йо блаūу учинши да йосшане жишко, разīазиши:* ~ блато.

расква́рити, ра̀сквā̄рӣм свр. (нешто) *йокварши, искварши.* ■ ~ **се** *искварши се, йокварши се.* – Друштво се сасвим раскварило.

ра̀сквасати, -ā̄м свр. *набујаши, нарасши (о шесшу).*

ра̀сквасити, -ӣм свр. (нешто) *наūойивши, намочивши (водом и сл.) размекшаши:* ~ пут кишом. ■ ~ **се** *йосшаши влажан, наūойљен водом или др. шечношћу (о йушу, йољу и др.)*

ра̀сквашенӧст, -ости ж *особина, сшање оноīа шшо је расквашено.*

ра̀скво̀цати се, -очēм се и -оцā̄м се свр. **1.** *йочеши квоцаши (о кокоши, йред йочешак лежања на јајима).* **2.** фиг. *расйричаши се.*

раскезити, ра̀скēзӣм (раскēсити, ра̀скēсӣм) свр. (нешто) *искезиши, исцериши (усне и лице) йоказујући зубе.* ■ ~ **се** *искезиши се, исцериши се.*

раски́вати, ра̀скӣвām *несвр. йрема расковаши.*

ра́скид м (ра̀скида ж) *йресшанак везе, односа, конūакша, йрекид, раскидање; йоништење:* ~ са црквом, ~ уговора. • **нисам (нисмо** и сл.**) од раскида** нар. *немам(о) ништа йроūив, не йроūивим(о) се.*

раски́дати (се), ра̀скӣдā̄м (се) *несвр. йрема раскинуши (се).*

ра̀скидати, -ā̄м свр. (нешто) *кидањем раздвојиши, раскомадаши, раскинуши:* ~ зеца. ■ ~ **се** *йрекинуши се на више места, расйрūаши се, исūрūаши се.*

раски́дљив, -а, -о *који се може раскинуши, који се лако раскида.*

раскико̀тати се, -ӣкоћēм се свр. *йочеши кикоташи се.*

ра̀скинути, -нēм (аор. ра̀скинух и ра̀скидох; трп. ра̀скинӯт) свр. (нешто) **1.** *расūрūнуши на два или више делова, раздвојиши, йрекинуши:* ~ конопац, ~ ланац. **2.** *йресшаши одржаваши везе, односе; одреūи се нечеīа:* ~ традиционалне везе с Америком, ~ са девојком; ~ са старом теоријом. **3.** *раскомадаши, искомадаши.* – Раскинули вуци овцу. ■ ~ **се 1.** *йрекинуши се, йресшаши йосшојаши.* – Веза се раскинула. **2.** *раздвојиши се, одвојиши се.* – Раскину се колона. **3.** *йреūерано се умориши, йремориши се.* – Раскину се радећи. • ~ **са животом** *извршиши самоубиство.*

ра̀скиселити, -ӣм (трп. ра̀скисељен) свр. (нешто) *размекшаши наūайајући (у воду или др. шечносш), расквасиши, размочиши:* ~ кожу. ■ ~ **се** *расквасиши, размекшаши (йоūайајући у воду и др. шачносш).*

раскисељава́ти (се), -ѐљāвām (се) *несвр. йрема раскиселиши (се).*

ра̀скиснути, -нēм свр. (нешто) *размекшаши, расквасиши:* ~ путеве. ■ ~ **се** *омекшаши од воде, расквасиши се.*

ра̀скишати се, -ā(м) се и **ра̀скишити се,** -ӣ(м) се свр. безл. *йосшаши кишовишо, окишаши се.*

ра̀скламати, -ā̄м и **раскламѝтати,** -а̀мӣ̄ћēм свр. *расклимаши, расклимашаши.*

раскла́пати (се), ра̀склāпā̄м (се) *несвр. йрема расклойиши (се).*

ра̀склàсати, -ā̄м свр. **1.** *сшећи класове (о кукурузу и др.).* **2.** фиг. *йоцейаши се, расūи се (као класови).*

ра̀склѐпати, -ā̄м свр. *наошшриши (косу, секиру и др.) ударајући чекићем, исклейаши.*

ра̀склѝктати се, ра̀скликћēм се свр. *йочеши кликшаши, удариши у кликшање.*

расклима́вати (се), -ѝмāвā̄м (се) *несвр. йрема расклимаши (се).*

ра̀склиматā̄нӧст, -ости ж *особина, сшање оноīа шшо је расклимашано.*

ра̀склимати и **расклима̀тати,** -ā̄м свр. (нешто) *учинши да се нешшо не држи чврсшо, раздрмаши, расклашиши:* ~ столицу. ■ ~ **се** *йосшаши клѝмав, олабавиши се, расклашиши се (обично о разним дрвеним йредмешима, зубима и др.).*

ра̀склò̀нити, ра̀склонӣм (трп. ра̀склоњен) свр. (нешто) *склониши, уклониши:* ~ тањире са стола. ■ ~ **се** *склониши се, уклониши се.* – Расклоните се да йрођем.

ра́склоп м **1.** *расклайање, раздвој, раздвајање.* **2.** *расūављање, раздвајање (на делове).*

ра́склопан, -пна, -о *који се расклайа:* ~ сто.

ра̀склò̀п(љ)ив, -а, -о *који се може расклойиши.*

ра̀склò̀пити, ра̀склопӣм (трп. ра̀склопљен) свр. **1.** *расūавиши нешшо на сасūавне делове (обично механизам и сл.):* ~ пушку, ~ пеглу. **2.** *рашириши, оūвориши нешшо шшо је склойљено, заūворено:* ~ књигу, ~ уста. **3.** *развући нешшо шшо је склойљено; оūвориши нешшо шшо је йоклойљено:* ~ лежај, ~ фотељу; ~ ковчег. ■ ~ **се** *оūвориши се (ширењем, размицањем), расūворити се (о лисшовима, йрозору и др.).*

расклопо̀тати се, -ā̄м се свр. *йочеши јако клойоташи.*

раскло̀пчати се, -ā̄м се свр. *не бишши више склойчан, одмоташи се (о јежу и др.).*

раскљува́вати, -ува̄вām *несвр. йрема раскљуваши.*

раскљу̀вати, ра̀скљујēм свр. (нешто) *кљујући разнеши, рашчуūаши:* ~ лешину.

раскљуцáвати, -ујцàвāм *несвр. према* раскључати.

рàскључати, -āм свр. (нешто) *кључајући раскопати, раскључавати:* ~ јаје.

раскòвати, рàскујēм (имп. рàскӯј; р. пр. рàсковао, -āла (раскòвао, -ала); трп. рàсковāн; пр. пр. раскòвāвши) свр. **1.** (нешто) *раскинути окове, ослободити окова; отковати оно што је заковано:* ~ окове, ~ вериге; ~ орман. **2.** (нешто) *прековати:* ~ прстен. **3.** (некога) *скинути (коњу) потковице:* ~ коња. ■ ~ **се** *остати без потковa (о коњу, волу); олабавити се, расклимати се (о потковама на коњу).*

рáскōвнīк м бот. *врста траве* Laserpitium siler *и* Siler trilobum *из ф.* Umbelliferae.

раскóкати се, рàскōкāм се свр. *распуцати се на ватри (о кукурузним зрнима);* фиг. *раширити се, распасти се, развалити се.* – Нос му се раскокао.

рáскол м **1.** *расцеп, раздор:* ~ у странци. **2.** црквн. **а.** ист. *прекид црквених односа између Рима и Цариграда у IX в.* **б.** *одвајање од цркве због неслагања с неким црквеним прописима, шизма.*

раскóлати се, рàскōлāм се свр. *раширити се у облику кола, круга.* – Раскола се румен по небу.

раскòлāчено прил. *широко отворених, разрогачених очију:* ~ гледати.

расколачúвати (се), -àчујēм (се) *несвр. према* расколачити (се).

расколáчити, -òлāчīм свр. *широко отворити, разрогачити, избуљити, избечити (очи).* ■ ~ **се** *разрогачити се, избуљити се;* фиг. *појавити се у свој ширини, раширити се.*

раскòлити, рàсколīм свр. (нешто) *расећи у два дела, расцепити:* ~ главу. ■ ~ **се** *расцепити се, пући.*

рáскōлнīк м *присталица раскола, отпадник; шизматик.*

рáсколничкӣ, -ā, -ō *који се односи на расколнике; шизматички:* ~ сукоби, ~ самовоља.

рáскōлнīштво с *в.* раскол.

раскомадáвати (се), -àдāвām (се) *несвр. према* раскомадати (се).

рàскомадāнōст, -ости ж *особина, стање онога што је раскомадано.*

раскомàдати, -āм свр. (нешто) **а.** *расећи, разбити, искидати на комаде:* ~ хлеб, ~ месо. **б.** *поделити, изделити одвајајући делове од целине (о територији земље, државе):* ~ Југославију, ~ царство. ■ ~ **се** *разбити се на комаде; поделити се.*

раскомóтити, -òмōтīм свр. (некога) *учинити да се неко осећа комотно, удобно:* ~ бебу. ■ ~ **се а.** *сместити се удобно и без устручавања, разбашкарити се:* ~ се у хотелу. **б.** *скинути са себе сувишну одећу, ради удобности:* ~ се у возу.

раскомоћúвати (се), -òћујēм (се) *несвр. према* раскомотити (се).

раскопáвати, -òпāвām *несвр. према* раскопати.

раскòпати, -āм и рàскопāм свр. (нешто) **1.** *копањем раширити отвор, рупу, ископати:* ~ снег, ~ канал. **2.** *разорити, уништити:* ~ нечију кућу; фиг. ~ срећу. **3.** *растставити, растурити на делове:* ~ кола, ~ телевизор.

рáскопина ж *раскопано место.*

раскопчáвати (се), -òпчāвām (се) *несвр. према* раскопчати (се).

раскòпчати, -āм свр. (нешто) *одвојити, растставити оно што је закопчано, откопчати (одећу), распучити:* ~ блузу, ~ кошуљу. ■ ~ **се 1.** *откопчати одећу на себи, распучити се.* **2.** фиг. *бити сувише слободан у говору и понашању.* – Раскопча се и све исприча.

рàскорāк м **1.** *став при стајању или у некој спортској дисциплини када су ноге размакнуте, раширене.* – Ноге су му биле у раскораку. **2.** фиг. *недостатак склада, хармоније, несклад, неслагање, разилажење (у схватањима, поступцима и сл.):* ~ између теорије и праксе. • **ићи у** ~ 1) воj. *не ступати истом ногом, не ићи у корак.* 2) *не слагати се, разилазити се (у раду, у схватању и др.).*

раскорáкнути се, -òрāкнēм се свр. *в.* раскорачити се.

раскòрāкнӯто прил. *раскорачених ногу, дугим корацима:* ~ кренути.

раскорачáвати (се), -àчāвām (се) *несвр. према* раскорачити (се).

раскорàчати се, -āм (се) свр. *почети живо, брзо корачати.*

раскòрāчено и **раскòрачено** прил. *раскорачених, раширених ногу:* ходати ~.

раскорачúвати (се), -àчујēм (се) *несвр. према* раскорачити (се).

раскорáчити, -òрāчīм и **раскòрачити,** -īм свр. *раширити, размаћи (некоме) ноге.* ■ ~ **се** *стати раширених, размакнутих ногу, раширити ноге (стојећи).*

раскòричити и **рàскоричити,** -īм свр. *учинити да се распадну, раздвоје, корице и листови неке књиге.* ■ ~ **се** *распасти се, растурити се (о књизи).*

рáскос м *откос којим се раскоси ливада по средини из два супротна правца.*

раскòсити, рàскосīм свр. *откосити из два супротна правца ливаду по средини, почети косити по средини ливаде.*

раскотрљати се, -āм се свр. *почети се брзо котрљати.*

раскочопéрити се, -òпērīм се свр. *почети се кочоперити, заузети кочоперан став, узохолити се.*

рáскош, -и ж (инстр. -и (-ју)) (рáскош, -а м (инстр. -ем)) **1.** *изобиље скупоцених предмета за живот и уживање; луксуз у начину живота:* уживање у раскоши, ~ у кући. **2.** *богатство, лепота;* ~ музике, талента.

рáскошан, -шна, -о **1.** *пун раскоши, луксуза, блистав, сјајан, луксузан:* ~ Париз, ~ стан. **2.** *скупоцен, украшен, изузетан:* ~ хаљина. **3.** *бујан, красан:* ~ природа. **4.** *богат, разноврстан, пун изобиља:* ~ трпеза; фиг. ~ таленат. **5.** *пун пријатности, милине:* ~ мирис.

рáскошје с песн. *раскош, раскошност.*

рáскошнīк м *онај који ужива у раскоши.*

рáскошно прил. *на раскошан начин, обилато; свечано:* ~ украшен, ~ осветљен.

рáскошнōст, -ости ж (рáскоштво с) *особина, стање онога што је раскошно, раскош.*

раскрáвити, рàскрāвīм свр. **1.** (нешто) *учинити да се нешто смрзнуто открави, отопи, одмрзнути, растопити; загрејати:* ~ лед; ~ маст. **2.** (некога) фиг. *одобровољити, расположити.* – Лепа вест га раскрави. ■ ~ **се 1.** *одмрзнути се, растопити се; загрејати се.* – Лед се раскравио. Ушли смо у кућу и раскравили се. **2.** фиг. *одобровољити се, расположити се.* – Видећи сина раскрави се.

раскрављúвати (се), -àвљујēм (се) *несвр. према* раскравити (се).

раскрáјати (се), рàскрājām (се) *несвр. према* раскројити (се).

рàскрāљ, -а и **рàскрāљ,** -áља м *бивши краљ, краљ који је абдицирао; свргнути краљ.*

раскрàљица ж *бивша краљица, екскраљица.*

раскрвáвити, -рвāвīм и **раскрвáрити,** -рвāрīм свр. (нешто) *ударити, ранити некога да потече крв, учинити да потече крв:* ~ руку, ~ ножем прст. ■ ~ **се** *постати крвав, почети крварити се.* – Пао је и раскрвавио се.

раскребéчити (се), -èбēчīм (се) свр. експр. *в.* раскречити (се).

раскрéнути, рàскрēнēм свр. *окренути, потиснути на супротну страну нешто што има два дела (вилице, уста и сл.), раширити, отворити на такав начин.*

раскрéтати, рàскрēтāм и **рàскретати,** -ећēм *несвр. према* раскренути.

раскре́чити, ра̀скрēчӣм свр. **1.** *раширити, размаћи (ноге, прсте и сл.).* **2.** *избечити, избуљити:* ~ очи. ■ ~ **се** *стати раширених, размакнутих ногу.*

раскри́вати (се), ра̀скрӣвам (се) *несвр. према раскрити (се).*

раскри́вити се, ра̀скрӣвӣм се свр. *раздерати се, расплакати се.*

раскри́жати, ра̀скрӣжам свр. (нешто) *расећи, разрезати на кришке, на комаде; исцресецати:* ~ јабуку.

раскри́лити, ра̀скрӣлӣм свр. **а.** *раширити, развити:* ~ крила, ~ руке, ~ кишобран. **б.** *широм отворити:* ~ врата, ~ прозоре. **в.** *избечити, разрогачити (о очима).* ■ ~ **се 1.** *раширити крила (о птицама и др.).* **2.** *отворити се (о вратима, прозорима и сл.).*

ра̀скрӣљено прил. фиг. *отворено, сасвим:* ~ се предати нечему.

раскрива́ти (се), -ӣљујем (се) *несвр. према раскрилити (се).*

раскринка́вати (се), -ӣнкавам (се) *несвр. према раскринкати (се).*

ра̀скрӣнкати, -ам свр. *приказати (некога или нешто) у правом светлу, разоткрити, демаскирати:* ~ некога као лажова.

ра̀скрити, ра̀скријем свр. (нешто) **а.** *открити оно што је покривено:* ~ груди, ~ завесе на прозору. **б.** фиг. *обелоданити, открити:* ~ нове видике. ■ ~ **се** *открити се, отворити се.* – Хаљина јој се раскрила.

раскро̀јити, ра̀скројӣм (имп. ра̀скрōј) свр. (нешто) **1.** *расећи, разрезати, распорити оно што је скројено, сашивено (о тканинама, кожи и сл.):* ~ сукњу. **2.** *сасвим, све искројити (о тканинама, кожи и сл.).* ■ ~ **се** *распарати се, расцепити се:* ~ се услед дугог ношења.

ра̀скрпити, -ӣм свр. експр. *расплести замршено, размрсити;* фиг. *решити нешто замршено, нејасно.* – Раскрпите то с њим како знате. ■ ~ **се** *расправити се, објаснити се.*

ра́скрсница и **ра̀скрсница** ж *место где се укрштају, пресецају два или више путева, улица, раскршће.*

раскр̀стити, ра̀скрстӣм (трп. ра̀скрштен) свр. **1.** *раскинути, прекинути сваку везу с неким, с нечим, ослободити се некога, нечега:* ~ с девојком, ~ с удружењем. **2.** фиг. *разрешити, расплести.* – Кад дође до свађе, он је раскрсти. ■ ~ **се 1.** *в. раскрстити (1):* ~ се с момком. **2.** *раставити се, раздвојити се.* – Руке им се раскрстише.

ра̀скрунити, -ӣм свр. *лишити кога круне, одузети круну, власт (цару, краљу и сл.).*

раскрупња́вати се, -ӯпњавам се *несвр. према раскрупњати се.*

раскрӯпњалōст, -ости ж *особина онога који се раскрупњао.*

раскрӯпњати се, -ам се свр. *постати крупан (велик, јак, широк).*

раскр̀хати, -ам свр. *разбити, разломити у комаде:* ~ чашу.

раскрчи́вати, -ӯчујем *несвр. према раскрчити.*

раскр̀чити, ра̀скрчӣм (трп. ра̀скрчен) свр. (нешто) **1.** *крчењем (шуме, шикаре, драча и сл.) очистити земљиште, искрчити:* ~ гору, ~ гај. **2.** *довести у ред, средити, рашчистити; распремити:* ~ сто, ~ подрум. **3.** *пробити, прокрчити, направити пролаз:* ~ пут, друм; фиг. ~ пут до успеха.

раскр̀чмити и **ра̀скрчмити,** ра̀скрчмӣм свр. *распродати, раздати крчмећи (храну и др.):* ~ месо, ~ ракију.

раскрчмљи́вати, -ӯчмљујем *несвр. према раскрчмити.*

раскр̀штати (се), ра̀скрштам (се) *несвр. према раскрстити (се).*

ра́скр̄шће с *в. раскрсница:* ~ улица.

раскува́вати (се), -ӯвавам (се) *несвр. према раскувати (се).*

ра̀скувати, -ам свр. (нешто) *дугим кувањем учинити јако меким, распаднутим:* ~ месо. ■ ~ **се** *дугим кувањем постати претерано мек, распаднут (нпр. о месу, поврћу и др.).*

ра̀скужити, -ӣм и **раску́жити,** ра̀скӯжӣм свр. *уништити узрочнике куге, заразних болести и сл.; дезинфиковати.*

ра̀скукати се, -ам се свр. *стати, почети јако кукати, ударити у кукање, расплакати се:* ~ на очевом гробу.

раскукуре́кати се, -ӯрēчēм се јек. **раскукурије́кати се,** -ӯријечēм се свр. *в. раскукурикати се.*

раскукури́кати се, -ӯрӣчēм се свр. *почети јако кукурекати, ударити у кукурекање.*

раску́мити, ра̀скӯмӣм свр. *учинити да се раскине кумство.* ■ ~ **се** *раскинути кумство.*

раскупӯсати се, -ам се свр. *распасти се на листове, на делове, као главица купуса (о књизи и сл.).*

раскура́жити (се), -ӯражӣм (се) свр. *в. окуражити (се).*

раскусура́вати се, -ӯравам се *несвр. према раскусурати се.*

раскусӯрати се, -ам се (раскусу́рити (се), -ӣм се) свр. *извести рачуне на видело, обрачунати се.*

раскућа́вати (се), -ӯћавам (се) и **раскући́вати (се),** -ӯћујем (се) *несвр. према раскућити (се).*

ра̀скућити, -ӣм свр. *упропастити, осиромашити кућу, дом, породицу (нерадом, претераним трошењем, деобом и сл.).* ■ ~ **се** *остати без куће, без имовине, осиромашити; разићи се, напустити кућу, дом (о укућанима).*

раскуха- *в. раскува-.*

ра̀скуштрати се, -ам се свр. *постати куштрав, рашчупати се, разбарушити се (о коси).*

ра̀слина ж *биљка.*

ра̀слӣње с зб. (мн. ø) *биљке, растиње.*

раслоја́вати (се), -ӧјавам (се) *несвр. према раслојити (се).*

ра̀слојено̄ст, -ости ж *особина, стање онога што је раслојено:* ~ друштва.

раслӧ̀јити, ра̀слојӣм свр. (нешто) *одвојити на слојеве:* ~ дело, ~ друштво. ■ ~ **се** *одвојити се у слојеве, класе.* – Друштво се раслојило.

ра̀снōст, -ости ж *особина онога који је расан.*

ра́сō, ра́сола м **а.** *слана вода у којој се киселио купус.* **б.** *слана вода у којој се држи риба или месо, саламура.*

ра̀спад и **ра́спад** м *растављање на саставне делове, елементе, распадање, раслојавање; пропаст:* ~ породице; ~ брака; ~ система, ~ државе.

ра́спадан, -дна, -о *који се распада, распадљив:* распадни продукти.

ра̀спадати се, -ам се *несвр. према распасти се.*

распа̀дљив, -а, -о *који се може распасти, који се лако распада:* ~ кора.

распа̀дљивōст, -ости ж *особина, стање онога што је распадљиво.*

ра̀спаднӯтōст, -ости ж *стање онога што је распаднуто.*

распаза́рити, -азарӣм свр. *разврћи, прекинути пазар (куповање и продају):* ~ куповину. ■ ~ **се** *раскинути пазар, куповину, погодбу.*

распаки́вати (се), -акујем (се) свр. *несвр. према распаковати (се).*

ра̀спаковати, -кујем свр. (нешто) *отворити пакет, развити, размотати оно што је запаковано, скинути омот с чега; извадити оно што је спаковано:* ~ пакет; ~ ствари из кофера. ■ ~ **се** *извадити своје спаковане ствари из онога у шта су упаковане, распремити своје спаковане ствари, отпаковати се:* ~ се у хотелу.

распа̀костити се и **распако̀стити се,** -акостӣм се свр. *постати пакостан, разљутити се.*

распа́лити, ра̀спалӣм свр. **1.** *разгорети, распламтети, ражећи (о ватри, пламену):* ~ ломачу. **2.** *снажно ударити, млат-*

нути, лупити: ~ шамар (некоме), ~ по леђима (некога). **3.** (по нечему) **а.** *почети брзо, рафално пуцати, гађати (ватреним оружјем):* ~ по непријатељским војницима, ~ по полажајима. **б.** *халапљиво почети јести и пити:* ~ по печењу и ракији. **4.** *јако узбудити, раздражити, разљутити; подстаћи, распламсати.* – То је распалило мог оца. Успеси су распалили устанак. **5.** фиг. *почети неку активност енергично, живо, брзо:* ~ певати. ■ **~ се 1.** *распламсати се, разгорети се, разбуктати се (о ватри, о дрвима и др.).* **2.** фиг. **а.** *раздражити се, разљутити се.* – Отац се распали и поче нас тући. **б.** *веома се загрејати, расположити се (обично под утицајем алкохола).* – Распалише се за кафанским столом.

ràспāљено прил. *енергично, живо, темпераментно:* ~ играти.

ràспāљенōст, -ости ж *особина, стање онога који је распаљен, онога што је распаљено.*

распàљив, -а, -о *који се лако распали, који лако пламне:* ~ луч; фиг. ~ човек.

распаљи́вати (се), -àљујēм (се) *несвр. према распалити (се).*

ràспāљивōст, -ости ж *особина онога који је распаљив.*

распаме́тити, -àмēтӣм (трп. распàмēћен) свр. (некога) *учинити да неко изгуби памет, да изгуби способност расуђивања; изнервирати, емоционално узбудити.* – Рат га је распаметио. ■ **~ се** *изгубити памет, способност нормалног расуђивања; изнервирати се.* – Избезумио се и распаметио од проблема.

распàмēћенōст, -ости ж *особина и стање онога који је распамећен.*

ра̀спāран, -рна, -о нар. *в. непаран (б):* обути распарне чарапе.

распара́вати (се), -àрāвāм (се) *несвр. према ра̀спарити (се).*

распа́рати, ра̀спāрāм свр. (нешто) **а.** *парајући шав, кидајући конац шава, раставити нешто што је било сашивено:* ~ сукњу, ~ капут. **б.** *расцепити, поderати; раздерати кожу, повредити кожно ткиво:* ~ панталоне прелазећи преко ограде; ~ руку, лице. **в.** *распорити, разрезати:* ~ трбух, ~ кожу. ■ **~ се** *раставити се услед кидања конца сашивених делова; поцепати се, поderати се (о деловима одеће и сл.).*

распари́вати (се), -àрујēм (се) *несвр. према распа́рити (се).*

ра̀спарити, -ӣм свр. (нешто) *загрејати, угрејати до извесне мере (на пари, врелој води, на топлоти и сл.):* ~ буре, ~ леђа. ■ **~ се** *загрејати се паром, топлом водом и сл., изложити се дејству топлоте, топле воде, паре, напарити се:* ~ се у кади за купање, ~ се поред шпорета.

распа́рити, ра̀спāрӣм свр. **1.** (нешто) *учинити да не буду заједно предмети који чине пар, гарнитуру:* ~ чарапе, ~ ципеле, ~ сервис за кафу. **2.** (некога) *раздвојити, раставити:* ~ двоје заљубљених. ■ **~ се** *бити без свог пара, раздружити се (о предметима у пару, гарнитури и сл.).*

распарцѐлисати, -ишēм свр. (нешто) *поделити на парцеле, на мање делове:* ~ земљу, ~ имање.

распарча́вати (се), -àчāвāм (се) *несвр. према распарчати (се).*

ра̀спарчāнōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина, стање онога што је распарчано, исцепканост, раскомаданост.*

распàрчати, -āм свр. (нешто) *разбити јединство, целину нечега, изделити, раскомадати:* ~ царевину, ~ државу, ~ имање. ■ **~ се** *распасти се на више делова; изделити се, расцепкати се.* – Земља се распарчала.

ра̀спасāн, -а, -о **1.** *трп. од распасати (се).* **2.** *разуздан, распојасан:* распасани младићи.

ра̀спасāнōст, -ости ж *разузданост, распојасаност.*

ра̀спасати, -ашēм свр. **1. а.** *скинути некоме појас, ослободити појаса; скинути опрему с коња:* ~ дечака; ~ коња. **б.** *скинути прибор оружје:* ~ револвер. **2.** фиг. *учинити неотпорним, ослабити, размекшати.* – Године га распасале. ■ **~ се 1.** *скинути појас, ослободити се појаса.* **2. а.** *ослободити се стеге, раскомотити се, разбашкарити се; разуздати се.* – Све се распасало на излету. **б.** *доспети у хаотично стање, престати се покоравати реду.* – У друштву се све распасало, распало.

распаси́вати (се), -àсујēм (се) *несвр. према распасати (се).*

ра̀спасти се, ра̀спаднēм се (аор. ра̀спаде се и рȁспаде се; р. пр. ра̀спао се, -ала се; пр. пр. ра̀спāвши се) свр. **1. а.** *претворити се у безобличну масу, расути се, пропасти трулећи.* – Леш се распао. **б.** *раставити се на делове, расцрснути се.* – Скеле се распале. Плакала је као да ће се распасти. **в.** *сасвим се поцепати, поderати.* – Ципеле му се распале. **2. а.** *доспети у расуло, престати функционисати као целина.* – Странка им се распала. **б.** *растурити се; раскинути се, изгубити важност.* – Коло се распало. Споразум се распао.

распàучити, -ӣм свр. експр. *јако ударити, распалити, опаучити:* ~ га по леђима.

распача́вати, -āм *несвр. према распачати.*

ра̀спачати, -āм свр. *растурити, разнети; расподати:* ~ имање; ~ књиге.

ра̀спевāн јек. **ра̀спјевāн,** -а, -о **1.** *трп. од распевати (се).* **2.** *весео, ведар; испуњен песмом:* ~ девојка; ~ хала. **3.** *који се звучно прелива, мелодичан:* ~ глас.

ра̀спевāно јек. **ра̀спјевāно** прил. *весело, ведро:* ~ деловати.

ра̀спевāнōст јек. **ра̀спјевāнōст,** -ости ж *особина, стање онога што је распевано, расположење за песму, веселост.*

ра̀спевати јек. **ра̀спјевати,** -āм свр. *подстаћи на песму; испунити веселошћу, расположити:* ~ цео разред. фиг. Сунце распева ливаду. ■ **~ се** *предати се певању, ударити у певање.*

распѐкмезити се, -ӣм се свр. експр. **1.** *понашати се као болесник; испољити неотпорност, мекоћу, слабост.* – Жена се распекмезила пред мужем. **2.** *испољити претерану љубазност, нежност; добити блажен, срећан израз:* ~ пред народом. Распекмезило му се лице.

распе́ло с *в. распеће (1).*

ра̀спенити јек. **ра̀спјенити,** -ӣм свр. *учинити да се нешто запенуша:* ~ сапуницу. ■ **~ се** *прекрити се пеном, запенушити се (о млеку и др.).*

ра̀спēти, ра̀спнēм (аор. ра̀спēх, ра̀спē; имп. ра̀спни; р. пр. ра̀спео, -ēла; трп. ра̀спēт; пр. пр. ра̀спēвши) свр. (уп. разапети) **1.** *приковати за крст раширених руку (о Исусу Христу);* фиг. *ставити некога на муке (као што је по Библији учињено са Исусом Христом):* ~ (некога) на муке. **2.** *наместити, поставити (шатор).* **3.** *раширити (једра).* ■ **~ се** фиг. *ставити себе на муке; оптеретити се радом, обавезама и сл.* – Распела сам се радећи цело јутро.

распетљава́вати (се), -ѐтљāвāм (се) *несвр. према распетљати (се).*

распѐтљати, -āм свр. (нешто) **1.** *раздвојити оно што се запетљало, размрсити, расплести; извући, ослободити из нечега сплетеног, замршеног, развезати:* ~ конце, ~ канап. **2.** *одгонетнути, решити нешто нејасно:* ~ проблем. ■ **~ се 1.** *размрсити се, развезати се; ослободити се из чега замршеног, заплетеног.* – Коњу се распетљао припон. **2.** *извући се из тешког положаја.* – Једва се распетљао из тих проблема.

распе́ће с **1.** *извајан лик Исуса Христа распетог на крсту; слика распетог Христа:* слика распећа Христовог. **2.** *прикивање на крст, распињање:* прича о распећу Бога.

распѐчатити, -ӣм свр. *отворити оно што је било запечаћено, ослободити печата:* ~ писмо. ■ **~ се** *отворити се (о нечем запечаћеном).*

распечаћи́вати (се), -àћујēм (се) *несвр. према распечатити (се).*

распе́чити, ра̀спēчӣм свр. **1.** (нешто) **а.** *раширити у страну, раскречити (ноге).* **б.** *широко отворити (очи, уста).* **2.** (некога) *размазити, распустити:* ~ дете. ■ **~ се** *стати размакнутих ногу у страну, раскречити се.*

ра̀спикућа ж (м) (мн. ж) *особа која превише троши, расипник, расипница.*

ра̀спикућство с *расипање, трошење имовине, расипништво.*

распила́вити, -и̏ла̄вӣм свр. *развући (причу) надуго и нашироко, предати се причању, расприча̄ти се.* – Отац распилавио од Адама и Еве. ■ **~ се 1.** *раскомота̄ти се, разбашкарӣти се:* ~ се у туђој кући. **2.** *развеселӣти се, озарӣти се.* – Лице му се распилавило.

распи̏лати, -а̄м и **распи́лити,** ра̀спӣлӣм свр. *расећи пилом, престӯгати.*

ра̀спињати, -њӗм несвр. **1.** *несвр. према распе̄ти.* **2.** *мучити, раздира̄ти.* – Распиње ме неизвесност. ■ **~ се** *несвр. према распе̄ти (се).*

распири́вати (се), -и̏рујем (се) *несвр. према распирӣти (се).*

распирѝва̄ч, -а́ча м *онај који нешто распирује, распаљује:* ~ мржње, ~ страсти.

распи́рити, ра̀спӣрӣм свр. (нешто) **1.** *пирећи, дувајући разго̄рети, распалӣти (ватру).* **2.** фиг. *учинӣти да се нешто појача, хушкајући подста̄ћи:* ~ страсти, ~ незадовољство. ■ **~ се** *распалӣти се, разго̄рети се;* фиг. *узе̄ти маха.* – Распири се искра устанка.

ра́спис м **1.** адм. *умножен службени акт који управа упућује својим органима, циркулар:* ~ свим полицијским станицама. **2.** *објава, огла̄с.*

распи́сати, ра̀спӣшӗм свр. **1.** (нешто) *писменим путем објавити позивајући на учешће:* ~ конкурс, ~ зајам, ~ изборе. **2.** *по̄слати распис, захтева̄ти расписом:* ~ свим старешинама да дођу. ■ **~ се** *по̄чети мно̄го, обимно писа̄ти, писа̄ти на више места.* – Критичар се расписао по свим новинама.

расписи́вати (се), -и̏сујем (се) *несвр. према расписа̄ти (се).*

расписѝва̄ч, -а́ча м *онај који расписује (конкурс).*

распи́тати, ра̀спӣта̄м свр. **1.** (некога) *по̄ставити некоме више пита̄ња, дозна̄ти пита̄јући.* – Распита дечка о другим стварима. **2.** *в. распита̄ти се.* – Распитај за наше, како живе. ■ **~ се** *пита̄јући сазна̄ти, обавестӣти се.* – Распитао се да дозна праву истину.

распити́вати (се), -и̏тујем (се) *несвр. према распита̄ти (се).*

распитки́вати (се), -и̏ткујем (се) несвр. *у дем. значењу: распӣтивати (се).*

распишто́љити се, -и̏што̄љӣм се свр. експр. *без устручавања се раскомота̄ти, разбашкарӣти се.*

ра̀сплакано прил. *кроз сузе, плачно:* ~ говорити.

распла́кати, ра̀спла̄чӗм свр. *испирајући водом разнети, уклонӣти; разводнӣти:* ~ сланиште; ~ сок.

ра̀сплакати, -ачӗм свр. *учинӣти да неко запла̄че, да бризне у плач, ражалостӣти до суза.* ■ **~ се** *бризнӯти у плач.*

распламса́вати (се), -а̀мса̄ва̄м (се) *несвр. према распламса̄ти (се).*

ра̀спламсати, -а̄м свр. **1.** *подста̄ћи на јаче го̄рење, разго̄рети, распалӣти:* ~ ватру. **2.** фиг. *снажно подста̄ћи, покренӯти (осећања, жеље):* ~ нечије наде. ■ **~ се 1.** *по̄чети го̄рети великим пламеном, разго̄рети се (о ватри и ономе што гори).* **2.** фиг. *узе̄ти маха, раширӣти се.* – Борбе се распламсале. Дијалог се распламсао.

ра̀сплàмтети (се) јек. **ра̀сплàмтјети (се),** -тӣм (се) свр. *в. распламса̄ти (се).*

ра̀сплашити, -ӣм свр. *плашећи растера̄ти:* ~ овце. ■ **~ се** *разбежа̄ти се у страху.* – Птице се расплашиле.

расплéсати се, ра̀спле̄шӗм се свр. *предати се плесу, разигра̄ти се.* – Девојке се расплесале.

расплѐсти (ра̀сплести), -е̏тӗм (аор. расплѐтох, ра̀сплете; имп. расплѐти; р. пр. ра̀сплео, -ѐла (ра̀сплела); трп. расплѐтен, -ѐна; пр. пр. ра̀сплѐвши) свр. (нешто) **1. а.** *раста̄вити нешто што је било опле̄тено, ӯплетено, расука̄ти нит, конац, струк и сл. оно̄га што је сплетено; развити:* ~ уже, ~ чарапу; ~ плетенице. **б.** *ослободити оно што се свезало, запле̄ло, замрсило, размрсити:* ~ клупче, ~ чвор. **в.** *извести из сложено̄г положаја:* ~ пешаке у завршници шаховске игре. **2.** *разја̄снити, одго̄нетнути, рашчистӣти:* ~ задатак из математике, ~ научни проблем. **3.** *исплести разгра̄нато, разгра̄нати, испреплита̄ти.* – Расплео је паук мреже. ■ **~ се 1. а.** *распустӣти, развити ӯплетенице, косу; развити се у слободне нити, струкове (о ономе што је било ӯплетено, исплетено).* – Расплеле јој се плетенице. Расплела се корпа. **б.** *размрсӣти се, развезати се.* – Расплео се узао на торби. **2.** фиг. *наста̄ти, развити се.* – Расплела се око тога полемика.

ра́сплет м **1. а.** *решење, исход (нечега тешко замршеног, нејасног):* ~ проблема, ~ догађаја, ~ рата. **б.** *решење заплета у књижевном или драмском делу:* драмски ~. **2.** *врста чипке, миље.*

ра̀спливати се, -а̄м се свр. **1.** *по̄чети брзо и дуго лӣвати.* **2.** *расплӣнути се, растворӣти се.* – Распливало му се имање у рукама сина.

распли́нулост, -ости ж *в. расплӣнутост.*

ра̀спли̏нут, -а, -о **1.** *трп. од расплӣнути (се).* **2. а.** *нејасан, неодређен:* ~ политичка ситуација. **б.** *претерано развучен, преопширан (о стилу и писцу таквог стила):* ~ роман.

распли́нути, ра̀сплӣнӗм свр. **1.** *распростре̄ти, раширӣти.* – Мина расплину оштар мирис барута. **2.** *учинӣти да се нешто разиђе, расте̄рати:* ~ непријатне слике догађаја. ■ **~ се 1. а.** *разлӣти се; распростре̄ти се, раширӣти се (неким простором).* – Расплину се мир по свемиру. Расплину се народ по пољани. **б.** *прекиснӯти прелазећи преко чиније (о тесту и хлебу).* **2.** *испо̄пити се (о снегу, леду).* **3. а.** *предати се сувише пословима, расӯти снаге.* – Расплинуо се, не може све постићи. **б.** *по̄чети преопширно причати, изгубӣти се у појединостима.* **в.** *изгубӣти се у та̄пајући се у нешто, везујући се с нечим.* – Партија се расплинула у народном фронту. **г.** *распра̄шити се, разићи се.* – Све су му се наде расплинуле. **4.** *добӣти блажен израз лица, испо̄пити се:* ~ се од среће, ~ се од милоште.

ра̀спли̏нуто прил. *на расплӣнут начин, нејасно.*

ра̀спли̏нутост, -ости ж *особина, стање онога што је расплӣнуто.*

расплињава́ти (се), -и̏њава̄м (се) и **расплињи́вати (се),** -и̏њујем (се) *несвр. према расплӣнути (се).*

ра̀сплитати (се), -и̏ћӗм (се) *несвр. према распле̄сти (се).*

ра́сплод м **1.** *стварање нових живих бића, множење, плођење.* **2.** *прирàст, прираштај добијен расплођавањем.*

расплòдити, ра̀сплодӣм свр. *огро̄јити у великом броју, умножити (животиње, биљке).* ■ **~ се** *размножити се (о животињама).*

ра̀сплодѝште с *место где се нешто расплођава, леглó:* ~ вашију.

расплòдљив, -а, -о *који се може расплодӣти.*

расплòдљивост, -ости ж *способност расплођавања.*

ра́сплоднӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на расплод, намењен расплоду:* ~ бик, ~ орган.

ра́сплоднӣк м **1.** *извор расплођавања (нечега):* ~ биљних врста. **2.** *онај који расплођава, умножава нешто;* фиг. *онај који шири неке идеје, пропага̄тор.*

расплођа́вати (се), -о̀ђава̄м (се) и **расплођи́вати (се),** -о̀ђујем (се) *несвр. према расплодӣти (се).*

ра̀сплъескан, -а, -о **1.** *трп. од расплъескати (се).* **2.** *развучен, сплоштен:* ~ стопало.

ра̀сплъескати, -а̄м (-ешћӗм) и **расплъ́скати,** ра̀сплъескам (ра̀сплъешћӗм) свр. *плъескајући, ћушећи развући, раширӣти, сплоштити:* ~ тесто. ■ **~ се 1.** *раширӣти се, сплоштити се.* **2.** *плъескањем, аплаузом поздравӣти.* – Расплъескао се цео разред.

расплъ́штити, ра̀сплъштӣм свр. *притискујући, ударајући учинӣти плоснатим, сплоштити:* ~ хлеб. ■ **~ се** *по̄стати плоснат, добӣти плоснат облик, сплоштити се.*

расплъ̀вати, ра̀сплъујем свр. *испљувати на све стране.*

ра̀сплъскати, -а̄м свр. *разнети, плъскајући, испљускати; растворӣти, расӯти:* ~ воду; ~ своје зраке (о сунцу). ■ **~ се** *расӯти се, распра̄шити се (о валовима).*

расповѝјати, -о̀вӣјам *несвр. према расповѝти.*

распо̀вити, ра̀сповијēм свр. *скинути, одмотати повој (беби); ослободити повоја:* ~ дете; ~ рану.

распо̀ганити се, -ӣм се свр. *раширити се (о крастама); загадити се, инфицирати се (о рани).*

ра̀сподела јек. **ра̀сподјела** ж **1. а.** *одређивање који ће део коме припасти, подела, дељба:* ~ дохотка, ~ имовине. **б.** екон. *фаза репродукције друштвеног производа између фазе производње и потрошње; дељење производа између заједнице и појединаца.* **2.** *распоред, размештај.*

расподе́лити, -о̀дēлӣм јек. **расподијѐлити,** -о̀дијелӣм свр. *извршити расподелу нечега, изделити, поделити; распоредити:* ~ колоније; ~ лекаре по болницама. ■ ~ **се** *распоредити се, разместити се; разделити се, разврстати се.* – Војници се расподелише по положајима. Сељаци се расподелише на две стране.

расподељи́вати (се) јек. **расподјељи́вати (се),** -ѐљујēм (се) *несвр. према расподелити (се).*

распознава́ти, -о̀знājēм (пр. сад. распозна́јӯ̄ћи) *несвр. према распознати.*

ра̀спознаја ж *уочавање, распознавање, познавање.*

распо̀знати, -а̄м (аор. распо̀знадох и распо̀знах) свр. **1.** *познати, препознати, идентификовати.* – Распозна га одмах. **2.** *уочити разлику међу посматраним појавама, разазнати:* ~ шта је добро шта лоше. **3.** *постати свестан нечега, увидети.* – Распозна своју слабост.

распозна̀тљив, -а, -о *који се може распознати, разазнати, приметан, уочљив; препознатљив, видљив у нечему:* ~ детаљ; ~ по начину римовања.

распо̀јас, -а, -о **1.** *који је без појаса, распасан.* **2.** *в. распојасан (2).*

распојасава́ти се, -а̀сāвāм се *несвр. према распојасати се.*

ра̀спојасāло и **распојà сало** прил. *в. распојасано.*

ра̀спојасāн, -а, -о **1.** *трп. од распојасати (се).* **2.** *претерано слободан, распуштен, разуздан; необуздан, неконтролисан:* ~ веселье; ~ гнев.

ра̀спојасāно прил. *распуштено, разуздано, обесно:* ~ се смејати.

ра̀спојасāнӧст, -ости ж *особина, стање оног који је распојасан, претерана слобода, распуштеност, разузданост.*

распојà сати се, -а̄м се и **распоја́сити се,** -о̀јāсӣм се свр. **1.** *скинути са себе појас, распасати се.* **2.** фиг. *постати разуздан, претерано слободан, распустити се.* – Омладина се распојасала.

распо̀јати се, -јēм се свр. песн. *в. распевати се.*

распо̀клањати, -а̄м свр. *изделити на поклоне, испоклањати:* ~ књиге.

распола́гање с *гл. им. од располагати.* • **бити (стајати** и сл.**) на располагању, стављати се на располагање (некоме)** *бити спреман на услугу, помоћ некоме.*

распола́гати, -о̀лāжēм несвр. **а.** *имати нешто под својом влашћу, под својом контролом, поседовати; имати при руци:* ~ средствима за одбрану; ~ информацијама. **б.** *служити се нечим по својој вољи, користити нешто на свој начин:* ~ имањем, ~ станом.

распо̀ловити, -о̀ловӣм свр. *поделити на два једнака дела, на две половине, преполовити:* ~ имовину с неким, ~ јабуку. ■ ~ **се** *поделити се, расцепити се на две половине сами.* – Орах се распловио.

распловљи́вати (се), -о̀вљујēм (се) *несвр. према распловити (се).*

распо̀ложен, -а, -о **1.** *трп. од расположити (се).* **2.** *који је у лепом расположењу, ведар, весео.* – Расположен сам па певам. **3.** *који има известан став, настројен у извесном смислу:* непријатељски ~, ~ у прилог противнику.

распо̀ложено прил. *у добром расположењу, весело, ведро:* ~ разговарати.

распо̀ложенӧст, -ости ж *особина, стање оног који је добро расположен, веселост.*

расположе́ње с **1. а.** *душевно стање, осећање; став, однос према нечему:* ~ за рад, ~ тугу; душевно ~. **б.** *пријатно осећање, веселост, ведрина.* – Прође га расположење, добра воља. **2.** *распоред, размештај; упутство:* учинити ~. • **бити (стајати** и сл.**) на расположењу, стављати се на расположење** *в. под располагање.* **на расположењу бити (о службенику, министру)** *бити ослобођен редовне дужности и задржан као резерва.*

распо̀ложив, -а, -о *који стоји на располагању, којим се располаже:* ~ средство, расположиве снаге.

распо̀ложивӧст, -ости ж (инстр. -ошћу) **1. а.** *могућност употребе, примене, присуство нечега чиме се може располагати:* ~ радне снаге. **б.** *расположење, расположеност:* ~ друштва.

распо̀жити, -о̀ложӣм свр. **1.** *створити некоме добро расположење, развеселити, разведрити.* – Његова прича нас расположи. **2.** *разместити, наместити:* ~ ствари по кући. **3.** *одредити начин располагања нечим:* ~ иметком. ■ ~ **се** *постати расположен, разведрити се, развеселити се.* – Кад уђе у кафану, одмах се расположи.

распо̀лу́тити, -о̀лӯтӣм свр. *раздвојити на полутке, преполовити:* ~ заклано живинче, ~ трупац. ■ ~ **се 1.** *раздвојити се у два дела, преполовити се.* – Стена се распослути. **2.** фиг. *распасти се, растрзнути се (од посла, превелике ангажованости и сл.).*

распо̀лӯ̄ћенӧст, -ости ж *стање оног што је распослућено;* фиг. *стање оног који је распет између супротних тежњи.*

распослући́вати (се), -ӯ̄ћујēм (се) *несвр. према распослутити (се).*

распома́мити, -о̀мāмӣм свр. *разбеснети, разјарити, наљутити.* – Нове вести га распомамише. ■ ~ **се** *разбеснети се, разљутити се.*

распомамљи́вати (се), -а̀мљујēм (се) *несвр. према распомамити (се).*

ра́спон м **1. а.** *растојање између два супротна краја једног предмета односно крајњих линија његових насрамних делова:* ~ крила, ~ руку. **б.** *дужина обухваћеног простора, домет:* у распону од Београда до Обреновца. **в.** *разлика између најмањег и највећег износа у некој новчаној расподели, тарифи, платни и сл.:* ~ плата, ~ пореза, ~ цена. **2.** *простор између два стуба моста или неке друге конструкције.* – Тресао се распон моста под теретом железнице. **3.** *пречага којом се одржава растојање између два предмета (нпр. на плугу и др.).*

ра́спонац, -о̄нца м *растојање између беочуга у ланцу.*

ра́споп и **ра̀споп** м *онај који је лишен свештеничког чина.*

распо̀пити, ра̀спопӣм свр. *лишити свештеничког чина.* ■ ~ **се** *одрећи се свештеничког чина.*

распопље́ње с *губитак свештеничког чина.*

ра́спор м **1.** *задавање ране хладним оружјем.* **2.** *зарез на одећи и др., отвор.*

ра̀спорēд м **1. а.** *међусобни размештај јединица у склопу неке целине или неког простора:* ~ играча, ~ војних јединица. **б.** *међусобни однос временских јединица, утврђени ток (рада, времена), систем, ред:* ~ часова, ~ представа. **2.** *одређивање радног места и радне дужности; размештај:* ~ на дужност; добити ~. **3.** *подела, расподела:* ~ добара.

распоре́дити, -о̀рēдӣм (трп. рспо̀рēђен) свр. **1. а.** *извршити распоред нечега, разместити:* ~ људе, ~ ствари у орману. **б.** *утврдити редослед (рада, занимања), одредити ток нечему.* – Распоредио је све послове у кући. **в.** *спровести равномерну потрошњу нечега:* ~ плату. **2.** *упутити, поставити на дужност:* ~ у разне водове. ■ ~ **се** *разместити се на одговарајућа места, разврстати се:* ~ се према својим способностима.

ра̀спорēдни, -а̄, -о̄ *који се односи на распоред:* ~ састав, ~ време.

распо̀рēђенӧст, -ости ж *стање оног што је распоређено, уклопљено у распоред:* ~ ритмова.

распоређе́ње с *распоред.*

распоређи́вати (се), -ēђујēм (се) *несвр. према распоредити (се).*

распоређи̏ва̄ч, -а́ча м *онај који врши распоред.*

распо̀резати, -ежём свр. *одредити, разрезати порез.*

распо̀рити, ràспорӣм свр. **1.** *оштрим сечивом расећи (кожу, утробу):* ~ трбух, ~ рибу. **2.** *рашити шав, опарати:* ~ џеп. ■ **~ се 1.** *озледити се каквим оштрим предметом:* ~ се по стомаку. **2.** *раздвојити се по шаву, опорити се (о одећи и сл.).*

ра̑спра ж (ген. мн. -рӣ) **1.** *свађа, спор, сукоб.* **2.** *расправа, дискусија:* резултат расправе.

ра̑справа ж **1.** *научна студија у којој се обрађује и анализира неко питање, чланак:* историјска ~. **2.** правн. *решавање спора на суду, судски претрес; рочиште.* **3.** *препирка, дискусија; расправљање:* филозофске расправе, расправе у ходнику. • **оставинска** ~ правн. *судско решавање питања наследства.*

ра̀справити, -ӣм (трп. ра̀справљен) свр. **1.** *размотрити, објаснити, претрести неки проблем; решити (спор):* ~ целу ствар са директором; ~ та питања у погодно време. **2.** *рашчешљати косу; размрсити, раздрешити (конац, пређу и сл.).* ■ **~ се** *решити међусобни спор договором, споразумети се.* – Ми смо се расправили и без вас.

ра̑справица ж *дем. од расправа.*

ра̀справљати, -а̄м несвр. **1.** *несвр. према расправити.* **2.** *водити расправу, дискусију о нечему, анализирати, разматрати нешто:* ~ о догађају, ~ неки проблем. ■ **~ се 1.** *несвр. према расправити се.* **2.** *свађати се, препирати се:* ~ се на улици.

ра̑справнӣ и **ра̀справнӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на расправу:* ~ начело.

распра̀ћакати се, -а̄м се свр. *почети се праћакати, ударити у праћакање:* ~ као риба.

распраши́вати (се), -а̀шујем (се) *несвр. према расправити (се).*

распраши́ва̄ч, -а́ча м *справа за расправивање течности или праха, прскалица, штрцаљка.*

распра́шити, ràспрашӣм свр. *растерати, разагнати; расприштити, одагнати:* ~ све из куће; ~ сва сећања. ■ **~ се 1.** *разбежати се; разбити се, нестати.* – Распраши се гомила. **2.** *очистити се од прашине.*

распре́гнути, ràспрēгнēм свр. *пустити из запреге, испрегнути:* ~ волове, ~ коње.

распре́дати (се), ràспрēдам (се) *несвр. према расплести (се).*

распре́зати, ràспрēжем *несвр. према распрегнути.*

распре́мати (се), ràспрēмам (се) *несвр. према распремити (се).*

распре́мити, ràспрēмӣм (трп. ràспрēмљен) свр. **1. а.** *ставити сваку ствар где јој је место, поспремити, уредити:* ~ собу, ~ стан. **б.** *однети, уклонити (нпр. са стола), рашчистити:* ~ сто, ~ трпезу. **в.** *припремити за спавање, разместити; уредити после спавања:* ~ постељину; ~ кревет. **2.** *скинути спрему (коњу):* ~ коње. **3.** *скинути с брода спрему за пловидбу.* ■ **~ се 1.** *довести у ред одело, ствари:* ~ после напорна путовања. **2.** *свући се, спремити се за спавање.* – Распреми се и леже да спава.

ра̀спрести, -пре́дēм (аор. ра̀спредох; р. пр. ра̀спрео, -ела; пр. пр. ра̀спрēвши) свр. **1. а.** *развити, раздвојити оно што је било упредено, расукати:* ~ конопац, ~ прегу. **б.** *размрсити, издвојити.* – фиг. Требало је распрести шта је ту лично. **2.** фиг. *развити, разгранати:* ~ мисао у роману. **3.** *заподенути, заметнути:* ~ раздор, ~ игру. ■ **~ се 1.** *развити се, потећи.* – Распрела се љубав међу њима. **2.** *раширити се, раскострешити се.* – Селом се распрела прича о томе.

распрѐтати, ràспрећēм свр. *разгрнути пепео са жеравице; разгрнути жар, распалити запретану ватру.*

ра̀спри̏чан, -а, -о **а.** *причљив, говорљив:* ~ темперамент. **б.** *расплинут, преопширан:* ~ текст.

распри̏чати, ràспри̏чам свр. *разнети причањем, разгласити.* – Жене су о њему све распричале по селу. ■ **~ се** *ударити у причање.*

распрода́вати, -ода̄јēм (имп. распрода́ји, пр. сад. распрода́јӯћи) *несвр. према расподати.*

ра̑спродаја ж *продаја целокупне преостале количине неке робе; продаја робе по сниженим ценама.*

ра̑спродајнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на распродају:* ~ цена, ~ роба.

распро̀дати, -а̄м свр. (нешто) *продати све; продати разним купцима.*

распро̀сипати (се), -а̄м (се) *несвр. према расути (се).*

распро̀стирати (се), -рēм (се) *несвр. према распрострети (се).*

распро̀странити, -ӣм (трп. распро̀страњен) свр. **1.** *начинити пространијим, ширим, комотнијим, проширити; увећати:* ~ ципелу; ~ државу. **2.** *развити, разгранати:* ~ праксу, ~ утицај. ■ **~ се 1.** *заузети велики простор, распрострети се, проширити се:* ~ се на земљи, ~ се у језерима. **2.** *разнети се, разгласити се (о вестима, гласовима и сл.).*

распространа́вати (се), -а̀њава̄м (се) *несвр. према распространити (се).*

распро̀страњенӧст, -ости ж *особина онога што је распрострањено, раширеност; обим, величина простирања:* ~ биљних врста.

распростра́њење с *распрострањеност, раширеност.*

распростра́њивати (се), -а̀њујем (се) *несвр. према распространити (се).*

распростра́њи̏ва̄ч, -а́ча м *онај који распростире, шири нешто:* ~ заразе.

распро̀стрēти јек. **распро̀стријети,** ràспрострēм (аор. распро̀стрēх јек. распро̀стријех; р. пр. ра̑спростро, -рла; трп. ра̑спрострт; пр. пр. распро̀стрēвши јек. распро̀стријевши) свр. **1. а.** *прострети целом дужином и ширином, разастрети, раширити; испружити:* ~ платно по столу, ~ жито по простирци; ~ руке. **б.** *ширећи нешто захватити велики простор:* ~ имање до реке. **2.** *разгласити, разнети:* ~ приче по кућама. ■ **~ се 1.** *ширећи се захватити нешто, раширити се.* – Болови се распростреше по ногама. **2.** *прочути се, разгласити се.* – Распрострла се прича о томе.

ра̑спрострто̄ст, -ости ж *особина, стање онога што је распрострто; способност простирања.*

распро̀сути, ràспроспēм свр. **1.** *расути, разасути:* ~ косу. **2.** *разгласити, раширити (глас, вести и др.).* ■ **~ се** *расути се (о коси и др.).*

распрска́вати се, -рскава̄м се и **распрски́вати се,** -рскујем (се) *несвр. према распрснути се.*

ра̀спрснути се, -нēм се (аор. ра̀спрснух се и ра̀спрскох се, ра̑спрснӯ се и ра̀спрште се; р. пр. ра̀спрснуо се, -ула и ра̀спрскао се, -сла се) свр. **1. а.** *прснути, распукнути се, разбити се:* ~ на комаде. **б.** *експлодирати (о бомби и сл.).* **2.** *расути се на све стране, растурити се у нереду.* – Друштво се распрснуло на све стране.

распрсну́ће с *разбијање, прскање, дробљење:* ~ груде.

распр̀тити и **ра̀спртити**[1], ràспртӣм свр. *начинити пртину, стазу у снегу:* ~ снег.

ра̀спртити[2], -ӣм свр. **а.** (нешто) *скинути терет са некога, с нечега:* ~ торбу с леђа. **б.** (некога) *ослободити терета, бремена:* ~ коња. ■ **~ се** *скинути терет са себе, растоварити се.*

ра̀спружити, -ӣм свр. *пружити целом дужином, растегнути, опружити:* ~ ноге. ■ **~ се** *опружити се, прострети се.* – Човек се распружио поред пута.

ра̀спрхнути, -нēм свр. *расприштити, растурити, разбити:* ~ војску. ■ **~ се** *расприштити се, растурити се; разлетети се у комаде.* – Иверје се распрхну од ударца.

распрчка́вати, -рчка̄вам *несвр. према расprчкати.*

ра̀спрчкати, -а̄м свр. (нешто) *растурити део по део; страћити, раздати, расути:* ~ имовину.

распршáвати (се), -рша̄вам (се) *в. распршивати (се).*

распр̏шати (се), -ша̄м (се) свр. *в. распршити (се).*

ра̀спр̏шено прил. *у расутом стању, разбијено:* ~ летети (о мецима).

распршúвати (се), -ршујем (се) *несвр. према распршити (се) (распршати (се)).*

распршѝва̄ч, -а́ча м *направа за распршивање нечега.*

распр̏шити, ра̀спр̏шӣм свр. **1.** *учинити да се нешто распе у ситне делове, расејати, расути; учинити да се нешто разиђе, растерати, растурити.* – Ветар је распршио зрневље. Сунце је распршило маглу. **2.** *растурити, потрошити.* – Што му год даш он брзо распрши. ■ ~ **се** *расути се у ситне делове; разићи се, ишчезнути.* – Распрши се њен сан о томе.

ра̀спршкати (се), -а̄м (се) свр. *у дем. значењу: распршити (се) (распршати (се)).*

распрштáвати (се), -ршта̄ва̄м (се) *несвр. према распрштати (се).*

распр̏штати, -тӣм и ра̀спр̏шта̄м свр. *учинити да се нешто распе, растури у делиће; разбити у комаде.* – Распршта тањир о бетон. ■ ~ **се 1.** *разбити се, расути се.* – Крушка паде и распршта се од зрелине. **2.** *растурити се на све стране.* – Литија се распрштала и разбегла.

ра̀спукао, -кла, -о *р. пр. од распући се (распуцкнути се) у атриб. функцији:* пред распуклим огледалом (М. Капор).

ра̀спуклина ж *уска издужена шупљина, оштећење изазвано прскањем, пукотина:* ~ на зиду, ~ на дрвету.

ра̀спукнути се и **ра̀спући се,** ра̀спукнем се (аор. ра̀спукох (ра̀спукнух), ра̀спуче (ра̀спукнӯ); р. пр. ра̀спукао, -кла (ра̀спукнуо, -ула); пр. пр. ра̀спука̄вши и ра̀спукнӯвши) свр. **1. а.** *стећи пукотину, раздвојити се, расцепити се:* ~ од суше (о земљи). Лед се распукао. **б.** *отворити се, раширити се.* – Распукла се котлина пред нама. **2.** *распасти се у прасак, експлодирати.* – Бомба се распукла.

распукну́ће с *пуцање, прасак; пукотина.*

распупáвати се, -у̏па̄ва̄м се *несвр. према распупати се.*

распу̏пати се, -а̄м се свр. *добити, развити пупољке, испупити (о бильци).*

распу́пити, ра̀спу̏пӣм свр. (нешто) *развити пупољке (на билькама).* – Зраци ... [су] били већ распупили прво пролетње цвеће (М. Цар).

ра́спуснӣк м *распусан човек, развратник.*

ра́спусница ж *распусна жена, развратница.*

ра́спусничкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на распуснике и распуснице, раскалашан, развратан:* ~ живот.

ра́спуснӣштво с *распуснички начин живота, разврат.*

ра́спусно прил. *на распусан начин, раскалашно, развратно:* ~ живети.

ра́спуснӧст, -ости ж *особина оног што је распусно, раскалашност; разврат.*

ра́спуст м **1.** шк. *одмор између две школске године, односно између два периода наставе:* летњи ~, зимски ~. **2.** *завршетак рада, мандата (скупштине и сл.); обустава рада.*

ра́спустан, -сна, -о *који себи дозвољава претерану слободу, раскалашан; развратан:* ~ жена.

распу̏стити (ра̀спустити), ра̀спустӣм свр. **1. а.** *одобрити одлазак, разлаз (ђацима, војницима и сл.); прогласити распуст, привремено обуставити наставу.* **б.** *донети одлуку о обустави рада неког тела (скупштине, удружења и сл. или активности неке организације); укинути, растурити:* ~ странку, ~ одред, ~ скупштину. **2.** *учинити непослушним, нехатним, нерадним, обесним (пропуштањем у дисциплини, васпитању и сл.), размазити:* ~ децу. **3.** *ослободити из заједе, испрегнути:* ~ коње. **4.** *расплести, пустити:* ~ косу. ■ ~ **се 1.** *занемарити обавезе и дужности, постати непослушан, нехатан; почети се понашати распусно.* – Особље болнице се распустило. Омладина се распустила. **2.** *ступити на школски распуст.* **3.** *прекинути пругу, растурити се (о колу).*

ра̀спутица ж **1.** *в. раскрсница.* **2.** *пут који се одваја од главног пута, споредан пут.*

ра̀спуће и **ра́спуће** с *в. раскршће.*

ра̀спући (се) *в. распукнути (се).*

ра̀спућкати, -а̄м свр. *расипнички, лакомислено потрошити, расути:* ~ сав новац.

распухáвати (се), -у̏ха̄ва̄м (се) *несвр. према распухати (се).*

распу́хати ра̀спу̏ше̄м (ра̀спу̏ха̄м) свр. *дувањем растерати, раздувати; раширити.* ■ ~ **се** *почети и продужити пухати, појачано дисати, дахтати.*

ра̀спуцати се, -а̄м се свр. **1.** *почети и продужити пуно и често пуцати (најчешће шутирати у противнички гол или кош).* **2.** *прекрити се пукотинама, прећи на више места, испуцати.*

распуцкѐтати се, -а̄м се свр. *почети и продужити пуцкетати (о ватри).*

распу́чати, ра̀спу̏ча̄м *несвр. према распући.*

ра̀спучити, -ӣм свр. рег. и нар. *раздвојити оно што је било скопчано, раскопчати:* ~ блузу, ~ кошуљу. ■ ~ **се** *откопчати пуца, дугмета на својој одећи, раскопчати се.*

ра̀спушити се, -ӣм се свр. *ослободити се дима, паре, прашине и сл., престати се пушити (о нечему што је било испуњено димом, прашином, паром и сл.).*

распу́штати (се), ра̀спу̏шта̄м (се) *несвр. према распустити (се).*

ра̀спуштен, -а, -о **1.** *прил. према распустити (се).* **2.** *размажен, напуштен, непослушан:* ~ дечак.

распуштѐница ж *жена разведена од мужа.*

ра̀спуштено прил. *сувише слободно, разуздано.* – Распуштено му се обисну око врата (Б. Јевтић).

ра̀спуштенӧст, -ости ж *особина оног што је распуштено; раскалашност, раскалашно понашање.*

расрдити, ра̀срдӣм (трп. ра̀срђен) свр. *изазвати срџбу, љутњу код некога, разљутити, разбеснети.* ■ ~ **се** *постати срдит, разљутити се.*

расрђúвати (се), -рђујем (се) *несвр. према расрдити (се).*

рâст м (мн. ø) **1. а.** биол. *постепено повећање телесне масе (нарочито висине) као резултат размножавања ћелија, растење:* ~ биљака, ~ детета. **б.** *увећање износа, количине нечега, пораст:* ~ производње, ~ прихода. **2.** *висина и облик тела, стас; величина, висина биљке, дрвета:* особа високог раста, биљка голема раста.

рâстава и **ра̀става** ж **1.** *раздвајање, раскид уопште.* **2.** *развод брака.*

ра́ставак, -а̄вка м бот. *биљка* Equisetum palustre.

ра̀ставити, -ӣм (трп. ра̀стављен) свр. **1. а.** *учинити да се они који су заједно разиђу, удаљити једно од другог, раздвојити.* – Њих двојицу растави студирање у различитим градовима. **б.** *довести до прекида веза, отуђења; завадити, посвађати:* ~ пријатеље, ~ заљубљене. **в.** *учинити да се раскине брачна веза, развести:* ~ брак. Суд их је раставио. **г.** *учинити да неко напусти неки посао, да се престане бавити нечим.* – Ко може раставити глумца од позорнице? **2. а.** *расклопити на поједине делове, демонтирати:* ~ транзистор, ~ усисивач. **б.** *разложити, рашчланити:* ~ једињење, ~ број на чиниоце. **в.** *раздвојити на делове, разграничити делове целине; разлучити, оделити:* ~ реч на слогове, ~ сложену реченицу. **3.** *раширити, размаћи:* ~ ноге. ■ ~ **се 1.** *растати се, одвојити се.* – Раставише се на углу улице. **2.** *развести се (о мужу и жени).* **3.** *раздвојити се на делове, растурити се.* – Бојао се да се лађа на води не растави. **4.** (од некога, од нечега, с неким, с нечим) *одвојити се од некога, од нечега, напустити (некога, нешто):* ~ се с вином, ~ се од

столице, ~ се с душом. **б.** *ослободити се (од бремена при порођају).* • **~ са животом (главом, душом, светом)** *убити, усмртити.* **~ се са светом (душом, животом)** *умрети.*

ра̀ставић м бот. *биљка* Equisetum, E. arvense *из ф.* Equisetaceae.

ра̀стављати (се), -а̄м (се) *несвр. према раставити (се).*

раста̀вљач, -а́ча м **1.** *онај који некога или нешто раставља, раздваја.* **2.** ел. *део апаратуре за развођење струје, којим се струја укључује или искључује.*

раста̀вљив, -а, -о *који се може раставити на делове, расчланљив.*

ра́ста̄вни, -а̄, -о̄ **1.** *који се може раставити, раздвојни:* ~ део нечега. **2.** лингв. **а.** *који садржи две могућности које једна другу искључују, дисјунктиван; који указује на такав однос:* ~ реченица; ~ везник.

ра̀стајати се, -јēм се *несвр. према растати се.*

раста́кати (се), ра̀ста̄чēм (се) *несвр. према расточити (се).*

раста̀лàсати се, -а̄м се свр. *јако се заталасати.*

раста́лити, ра̀ста̄лӣм свр. (нешто) *загревањем претворити у течно стање:* ~ гвожђе. ■ **~ се** *пређи након излагања топлоти у течно стање (о неком чврстом телу).*

ра̀станак, -а̄нка м *тренутак разиласка, раздвајања; разлаз.*

растањи́вати (се), -а̀њујēм (се) *несвр. према растањити (се).*

растањи́вач, -а́ча м *радник који растањује метал.*

раста́њити, ра̀ста̄њӣм свр. **1.** *притискивањем или растезањем учинити тањим:* ~ тесто. **2.** *разредити, разблажити:* ~ кафу. ■ **~ се 1.** *постати тањи.* **2.** *изгубити дотадашњу густину, јачину, разредити се.* – Облак се растањио.

раста́пати (се), ра̀ста̄пām (се) *несвр. према растопити (се).*

ра̀стати се, ра̀станēм се свр. **1. а.** *поћи у разним правцима; разићи се, растурити се:* ~ на крају улице. Друштво се растало. **б.** *поздравити се на растанку.* – Нећу отићи не растанувши се с њом. **2.** *прекинути блиске међусобне односе; раскинути брачну заједницу.* **б.** *удаљити се од некога, напустити (некога, нешто).* – Тада смо се растали са Албанијом. • **растати се са животом (светом, душом)** *умрети.*

раствáрати (се), ра̀ствā̀рām (се) *несвр. према растворити (се).*

раствàра̄ч, -а́ча м *течност која изазива растварање, која растварa чврсто тело или густу текућину.*

ра́створ м *мешавина у којој је једна материја растворена, разређена у другој материји (обично о течности у којој је растворено нешто чврсто, густо).*

ра́створан, -рна, -о **1.** *в. растворљив.* **2.** *који квари, разоран:* ~ моћ.

раствòрив, -а, -о *в. растворљив.*

раствòрити, ра̀ствòрӣм свр. **1.** *отворити, раскрилити, раширити, расклопити:* ~ врата, ~ књигу. **2. а.** *помешати са другом материјом (обично течном) правећи раствор:* ~ шећер у води. **б.** *разблажити:* ~ сок. ■ **~ се 1. а.** *отворити се, расклопити се.* – Врата се растворише. **б.** *указати се пред очима.* – Над њима се раствори небо. **в.** *исповедити се, поверити се.* – Растворила ми се као сестри. **2. а.** *помешати се са другом материјом (обично течном) чинећи раствор, отопити се.* – Со се растворила у води. **б.** *изгубити се у нечему, расплинути се.* – Партија се растворила у Народном фронту.

раствòрљив, -а, -о **а.** *који се може растворити, који се раствара, разједињује у растварачу:* ~ материја. **б.** *који се може расклопити, раставити на делове.*

раствòрљивōст, -ости ж *особина оног што је растворљиво, способност растварања.*

ра̀стегљā̄ј м **1.** *распон раширених руку као мера за дужину:* два растегљаја конца. **2.** *растињање, растезање.*

растѐгљив, -а, -о **1.** *који се може растезати, који растезањем мења облик:* ~ метал. **2.** *који се отеже због густине (о текућинама):* ~ кисело млеко. **3.** фиг. *прилагодљив, повитљив; еластичан:* ~ питање, човек растегљива морала.

расте́гнути, ра̀стēгнēм (аор. расте́гнух и расте́гох, 2. и 3. л. ра̀стēгнӯ и расте́гну, расте́же и ра̀стēже; р. пр. расте́гнуо, -ула и ра̀стēгао, расте́гла (ра̀стēгла); пр. пр. расте́гнӯвши (расте́гāвши и ра̀стēгāвши)) свр. **1. а.** *истезањем или притискивањем учинити дужим, ширим; истањити, растањити:* ~ платно, ~ кожу; ~ кору. **б.** *затежући развући:* ~ усне. **в.** *затежући разапети:* ~ коноп за рубље. **2. а.** *одужити, протегнути:* ~ време, ~ распуст. **б.** *развући, одужити (причу, разговор, објашњење).* **3.** *дати замах нечему, развући (свирку, песму); распалити пуцајући (из ватреног оружја).* ■ **~ се 1.** *развући се, издужити се.* – Лице јој се растегну. **2.** *пружити се, раширити се, проширити се.* – Растегле се равнице војвођанске. **2.** *ланчано се распоредити, разместити се.* – Растегао се спровод од куће до гробља.

ра̀стēгнӯто прил. *отегнуто, развучено:* ~ свирати.

растегну́ће с *промена облика или положаја растезањем; проширење.*

расте́зати (се), ра̀стēжēм (се) *несвр. према растегнути (се).*

ра̀стер м лат. штамп. *фино сито у цинкографији које служи за израду штампарских клишеа.*

ра̀стерати јек. **ра̀стјерати,** -а̄м свр. **1.** *натерати у бекство неки скуп, гомилу, потерати на разне стране, разјурити са неког места:* ~ демонстранте, ~ гомилу људи. **2.** *учинити да нешто нестане, да се уклони, разбити:* ~ маглу, ~ облаке. **3.** фиг. *ослободити се нечега, одагнати из себе:* ~ мучне снове, ~ црне слутње.

растѐретити, -ӣм свр. **а.** *ослободити терета, скинути терет:* ~ коња, ~ брод. **б.** *ослободити неког посла, неке обавезе, нечег тешког:* ~ плаћања пореза, ~ мајку од кућних послова. ■ **~ се а.** *ослободити се терета.* – Руке ми се растеретише. **б.** *ослободити се неке обавезе, бриге.* – Растеретио се неких функција.

растѐрећено прил. *не осећајући никакав терет, бриге, притисак, опуштено.*

растѐрећенōст, -ости ж *стање онога који је растерећен, онога што је растерећено.*

растереће́ње с *скидање терета; олакшавање положаја, растерећење, ослобођење.*

растерећи́вати (се), -ѐњујēм (се) *несвр. према растеретити (се).*

растери́вати (се) јек. **растјери́вати (се),** -ѐрујēм (се) *несвр. према растерати (се).*

растѐћи (ра̀стећи), ра̀стекнēм (-ѐчēм) свр. *потрошити, проћердати; раскућити.* – Он тече, али има ко ће растећи.

ра́сти (ра̂сти), ра́стēм (р. пр. ра̂стао, ра́сла) несвр. [гл. им. ра́стēње с; уп. раст] **1. а.** *постајати већи, виши, развијати се, напредовати (о људима, животињама, биљкама); повећавати се, израстати (о деловима тела, израштајима и сл.).* **б.** *проводити године детињство и рану младост:* ~ у граду. **в.** *израђивати се, сазревати, долазити.* – Расту нове компјутерске генерације младих. **2.** *успевати, одржавати се.* – На тој висини смокве не расту. **3.** *повећавати обим, количину, димензије, нарастати.* – Расте ново насеље. Снежни покривач расте. **4. а.** *повећавати бројчани износ, вредности, висину нечега.* – Расту цене. Расте температура, притисак и др. **б.** *постајати бројнији, ширити се, развијати се, бројно се увећавати.* – Расте моја породица. Расте народна војска. **в.** *повећавати ниво, надолазити (о води).* **г.** *нарастати под утицајем ћудивичног врења (о тесту, хлебу).* **4. а.** *добијати шире размере, узимати маха.* – Незапосленост расте. **б.** *скупљати се, нагомилавати се.* – У њему је расла горчина. **в.** *постојати интензивнији, расипрострирати се.* – Загађеност расте. **5. а.** *постајати видљив, указивати се.* – Село је расло из сумрака пред нама. **б.** *уздизати се, извијати се.* – Дим поче да расте изнад кровова. **6.** фиг. *показивати велику радост, задовољство, блистати:* ~ од задовољства. • **расте му перје (капа), расту му крила** *веома је задовољан, пресрећан је, поносан је нечим.* **~ у нечијим очима** *стицати углед код некога.* **расту му зазубице** *в. под зазубица.*

ра̀стило с *в. расадник (1).*

ра́стиње и **ра̀стиње** с *биљни свет, биље; дрвеће.*

ра̀стирати (се), -рēм (се) *несвр. према растр(е)ти (се).*

ра̀стиће̄ти се, -ӣм се свр. *раширити се, размножити се, узети маха.*

ра̀стицати (се), -ичēм (се) *несвр. према растећи (се).*

растова́рати (се), -о̀вāрāм (се) и **растовари́вати (се),** -а̀рујēм (се) *несвр. према растоварити (се).*

ра̀стоварити, -ӣм свр. **а.** *скинути товар, терет с некога, ослободити терета:* ~ коње. **б.** *поскидати оно што је натоварено.* – Растоварио је брашно са коња. ■ ~ **се** *скинути терет са себе, ослободити се терета.*

ра̀стојање с *раздаљина, размак; удаљеност:* велико ~. • **бити, остати** и сл. **на ра̀стојању** *бити, остати и сл. обазрив, уздржан према некоме.*

ра̀стока ж (дат. -оци) *место где се река рачва на рукавце; крак, рукавац реке.*

ра̀столковати, -кујēм свр. арх. *протумачити, разјаснити, објаснити:* ~ текст.

ра́стоп м *раствор, отопина; сок.*

ра̀стопив, -а, -о *в. растопљив.*

ра̀стопивōст, -ости ж *в. растопљивост.*

ра́стопина и **ра̀стопина** ж *раствор, отопина.*

ра̀стопити, ра̀стопӣм (трп. ра̀стопљен) свр. **1. а.** *загревањем претворити чврсто тело у течно:* ~ гвожђе, ~ лед. **б.** *растворити у нечему течном:* ~ шећер, ~ со. **2.** фиг. *довести у пријатно расположење.* – Душу ми растопи њена прича. ■ ~ **се 1. а.** *под утицајем топлоте прећи из чврстог у течно стање.* – Железо се растопи на великој температури. **б.** *растворити се у нечему, отопити се.* – Шећер се растопио у води. **2.** фиг. *претворити се у нешто друго; изгубити се у стапању с нечим.* – Његова љутина се растопи у благу питомости. Његов говор се растопи у жамору. **3.** *нестати, ишчезнути.* – Новац се код њега за час истопи. **4.** фиг. *испунити се блаженством:* ~ од милине.

ра̀стопљенōст, -ости ж *стање онога што је растопљено.*

ра̀стопљив, -а, -о *који се може растопити, који се лако растапа:* ~ снег, ~ у води.

ра̀стопљивōст, -ости ж *особина онога што је растопљиво.*

расторо̀кати, -о̀рочēм свр. експр. *разгласити, разбрбљати (обично нешто што не треба причати).* ■ ~ **се** *распричати се, разбрбљати се.*

расточа́вати (се), -о̀чāвāм (се) *несвр. према расточити (се).*

расточе́ње с *разорење, уништење; распад.*

ра̀сточити, ра̀сточӣм свр. **1. а.** *учинити да се нешто расе, распадне; разгристи, разјести:* ~ државу. Мољци су расточили кожух. **б.** *упропастити, улудо потрошити, расути:* ~ имање. **2.** *растворити на делове, расклопити:* ~ кола. **3.** *разасути, преточити течност у више судова:* ~ мед у тегле. ■ ~ **се 1. а.** *просути се, распасти се; разрушити се, пропасти.* – Кућа ми се скоро расточила. **б.** *расклимати се услед сушења, расушити се (о дрвеним судовима и предметима).* **2.** *расути се, разлити се на све стране.* – Валови се расточили по језеру. **3.** *распилинути се, нестати.* – Његове речи се расточише у жагору.

ра̀стрбушити се, -ӣм се свр. *пустити трбух појести се.*

растргава́ти (се), -р̀гāвāм (се) *несвр. према растргати (се) и растрга̄ти (се).*

ра̀стргано прил. *растрзано, исцрекидано:* ~ причати.

ра̀стргано̄ст, -ости ж *особина онога што је растргано, исцепканост.*

ра̀стргати, -а̄м свр. *истргати на комаде, растргнути.*

ра̀стргнути, -нēм (аор. ра̀стргох и ра̀стргнух, 2. и 3. л. ра̀стрже, ра̀стрже и ра̀стргнӯ; р. пр. ра̀стргао, -гла и ра̀стргнуо, -ула; пр. пр. ра̀стргнӯвши (ра̀стргāвши)) свр. **1.** *вукући у супротним правцима искидати на комаде; искомадати зубима (о зверима):* фиг. ~ државу. Растргао вук овцу. **2.** *силом раскинути, прекинути; раставити:* ~ конопац, ~ ланце; ~ коло. ■ ~ **се 1.** *раскинути се, раздвојити се; разићи се.* – Коло се растргло. **2.** *преоптеретити се разноврсним пословима.* – Растргох се радећи цео дан.

растре́бити, ра̀стрēбӣм јек. **растријѐбити,** ра̀стријебӣм свр. *довести у ред требећи, отребити.*

растребљи́вати, -ѐбљујēм *несвр. према растребити.*

растрежња́вати (се), -ѐжњāвāм (се) и **растрежњи́вати (се),** -ѐжњујēм (се) *несвр. према растрезнити (се).*

растрежње́ње с *повратак у трезно (трезвено) стање:* ~ после пијанке, ~ од заноса.

растре́знити, ра̀стрēзнӣм јек. **растријѐзнити,** ра̀стријезнӣм свр. *вратити у трезно стање; учинити да неко почне трезвено расуђивати.* – Кафа га је растрезнила. Очева смрт га растрезни. ■ ~ **се** *постати трезан, ослободити се утицаја алкохола; повратити се у нормално стање, прибрати се.*

растре́сати (се), ра̀стрēсām (се) *несвр. према растрести (се).*

растре́сен, -а, -о **1.** *трп. од растрести (се).* **2.** *разбацан, раштркан:* растресене куће. **3.** *расејан, неприбран, нервозан:* ~ човек.

растре́сено прил. *расејано, одсутно; нервозно, узнемирено:* ~ посматрати.

растре́сенōст, -ости ж *особина онога што је растресено, онога који је растресен, одсуство пажње, расејаност; растројство.*

ра̀стресит, -а, -о **а.** *који је слабе кохезије, трошан, ситан; порозан, шупљикав:* ~ земљиште, ~ снег. **б.** *редак, размакнут:* растресите гране.

ра̀стресито прил. *размакнуто, широко.*

ра̀стреситōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога што је растресито.*

ра̀стрескати, -а̄м свр. *разбити, смрвити.* – Главу ћу ти растрескати. ■ ~ **се** *разбити се у комаде, изломити се:* ~ идући низа страну.

растре́сти (ра̀стрēсти), -е́сēм свр. **1. а.** *довести у стање трошности, расклимати, разљуљати:* ~ кућу, ~ орман. **б.** *учинити растреситим, ситним, измрвити:* ~ земљу. **в.** *истрести, расути на разне стране:* ~ ситан новац. **г.** *истрескати возећи, носећи.* – Растресао ме аутобус. **д.** *чешљајући раширити, рашчешљати:* ~ косу, ~ браду. **2.** *покренути из учмалости, из мртвила; раздрмати.* – Треба га мало растрести, нек нешто ради. **3.** *довести у стање поништености, дезинтегрисати.* – Вест о мајчиној смрти га је растресла. ■ ~ **се 1.** *расклимати се услед удараца, потреса и сл.* – Намештај се растресао. **2.** *раширити се, разгранати се.* – Гране се растресле непоткресане. **3.** *пренути се из учмалости, мртвила, раздрмати се.* – Изађи мало из куће, растреси се.

ра̀стрēти јек. **ра̀стријети,** ра̀стрēм (аор. ра̀стрēх јек. ра̀стријех; р. пр. ра̀стро, -рла; трп. ра̀стрт (растрвен)) свр. **1. а.** *раширити, развити:* ~ крила, ~ мараму по столу. **б.** *распоредити, расути, разместити по неком простору:* ~ жито по простирци, ~ орахе да се суше. **2.** *превући руком преко нечега, протрљати:* ~ бркове, ~ очи. **б.** *трљајући разнети:* ~ прстом шминку. ■ ~ **се** *расути се по каквој површини, рашкрчати се.* – Колибе се растрле по брду.

растре́штати се, -тӣм свр. *одјекнути трештећи.*

ра̀стрзано прил. *с прекидима, искидано, нервозно:* ~ се смешити.

ра̀стрзано̄ст, -ости ж *стање онога који је растрзан, онога што је растрзано.*

ра̀стрзати (се), -ржēм (се) *несвр. према растрга̄ти (се).*

ра̀стрићи, -ижēм свр. *расећи, раскројити:* ~ сукњу.

растр̀кати, ра̀стр̀чēм свр. *натерати у трк (коња), разгонити.* ■ ~ **се** *дати се у трк, у брзо ходање, растрчати се.* – Растркаше се по граду да нас траже.

растркúвати (се), -тр̀кујēм (се) *несвр. према* растркати (се).

растрљáвати, -р̀љāвāм *несвр. према* растрљати.

растр̀љати, рàстр̄љāм свр. **1.** *разнети трљајући; размазати:* ~ помаду. **2.** *превући руком преко нечега, протрљати нешто:* ~ по бради.

растрљúвати, -р̀љујēм *несвр. према* растрљати.

рáстрōј, -оја м *неред, метеж, расуло;* растројеност.

растројáвати (се), -о̀јāвāм (се) *несвр. према* растројити (се).

рàстројено прил. *без прибраности, расејано, одсутно, нервозно:* ~ гледати.

рàстројенōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *стање онога што је растројено, онога који је растројен.*

растр̀ојити, рàстројīм (трп. рàстројен) свр. **1.** *унети неред, расуло, пореметити; растурити:* ~ војне редове. **2.** *довести у стање нервне напетости, изнервирати.* – Проблеми су га растројили. ■ **~ се 1.** *расути се, растурити се.* – Војне јединице се растројиле. **2.** *доћи у стање нервне истрошености, изнурености; истрошити се (о нервима), ослабити:* растројен човек; растројени живци.

растр̀ójство с **1.** *нервна и душевна поремећеност, губитак способности нормалног расуђивања:* душевно ~. **2.** *расуло, неред, распад:* ~ племства.

рáстрошан, -шна, -о *који расипнички троши, расипан:* ~ човек.

растр̀ошити, рàстрошīм свр. **1.** *уситнити, измрвити.* – Вода растроши стене. **2.** фиг. *измучити, исцрпсти.* – Тежак живот га је растрошио. ■ **~ се** *уситнити се, изгубити се.* – фиг. Национална енергија се растрошила.

рáстрошњак м *који много троши, расипник.*

рáстрошно прил. *расипнички, расипно:* ~ живети.

рáстрошнōст, -ости ж *особина онога који је растрошан, расипништво.*

рàстрти, рàстрēм (аор. рàстрх; р. пр. рàстро, -р̄ла; трп. рàстр̄т (растр̀вен)) свр. *в.* растрети.

растрýбити, -ӣм свр. експр. *расипричати свуда, разгласити.*

раструбљúвати, -ӯбљујēм *несвр. према* раструбити.

растрýгати, рàстрӯжēм свр. *расећи тестером, расипилити:* ~ дрво.

рàструлити се, -ӣм се и **рàструнути,** -нēм свр. *постати труо, иструлити, иструнути.*

растр̀чати се, -ӣм се свр. *стати трчати; ужурбати се.* – Деца се растрчаше. Сви се у кући растрчаше.

растр̀шити се, рàстр̀шīм се свр. *разбарушити се (о коси, брковима и сл.).*

рàстӯжен, -а, -о **1.** *трп. од* растужити (се). **2.** *пун туге, тужан:* ~ срце, ~ мајка.

рàстӯжено прил. *с тугом, жалосно:* ~ гледати.

рàстӯженōст, -ости ж *стање онога који је растужен.*

растужéње с *растуженост, туга.*

растужúвати (се), -ӯжујēм (се) *несвр. према* растужити (се).

растýжити, рàстӯжīм свр. *учинити некога тужним, ражалостити.* – Та вест га је растужила. ■ **~ се** *постати тужан, ражалостити се.*

растумачéње с *објашњење, тумачење.*

растумàчив, -а, -о *који се може растумачити, објашњив:* ~ догађај.

растумáчити, -ӯмāчīм свр. *објаснити, протумачити:* ~ његов поступак.

рáстур м **1.** *распад, пропаст, распадање:* ~ државе, ~ у породици. **2.** *оно што отпадне, одстрани се приликом размеравања, дељења, паковања, ношења и сл.:* ~ приликом вршидбе. **3.** *неред, разбацаност:* ~ у кући.

растýрати (се), рàстӯрāм (се) *несвр. према* растурити (се).

растӯрāч, -ача м *онај који разноси, растура нешто, разносач; дистрибутер на терену:* ~ књига.

рàстурен, -а, -о **1.** *трп. од* растурити (се). **2.** *који се налази на разним странама, разбацан, раштркан:* растурене куће, растурени положаји.

рàстуренōст, -ости ж *особина, стање онога што је растурено, онога који је растурен:* ~ града, ~ радништва.

рàстурити, -ӣм свр. **1.** *учинити да нешто што представља целину оде на разне стране, да се разда, разнесе и сл.:* ~ библиотеку, ~ збирку. **2.** *разбацати, разнети по некој површини:* ~ ђубре, ~ сено. **3.** *растставити на делове, расклопити, размонтирати:* ~ ауто, ~ машину. **4. а.** *раскомадати, распарчати:* ~ имање, ~ кућу. **б.** *упропастити, уништити; разбити:* ~ кућу трошећи; ~ непријатељска гнезда. **в.** *поништити, раскинути:* ~ просидбу. **5. а.** *учинити да се разбије, распусти неки збор, скуп; забранити, распустити (удружење, организацију и сл.):* ~ збор, ~ састанак; ~ верске секте. **б.** *натерати у бекство, разјурити; учинити да се нешто разиђе, расприштити:* ~ демонстранте, ~ маглу. **6. а.** *упутити на разне стране, разаслати, разместити; распоредити:* ~ војску по рововима; ~ кашике и виљушке по столу. **б.** *разделити, разнети:* ~ летке, ~ плакате по улицама. **7.** *продати више примерака нечега, распродати:* ~ цео тираж часописа. **8.** *разгласити, разнети:* ~ вести, ~ новости. **9. а.** *разбацати, расути (обично у нереду):* ~ песме по часописима, ~ ствари по кући. **б.** *широко опружити, разгранати; протегнути:* ~ гране (о дрвећу), ~ ноге по каучу. ■ **~ се 1. а.** *отићи на разне стране, разићи се; распустити се, распасти се:* ~ се са трга, ~ се из кафане. Скупштина се растурила. **б.** *распилинути се, нестати.* – Магла се растурила. **2.** *распоредити се, поделити се:* ~ се по факултетима. **3.** *пронети се, разнети се.* – Глас о томе се растурио по народу. **4.** *опружити се, протегнути се:* ~ се по кревету.

рàстӯрчити се, -ӣм се свр. *напустити турску, исламску веру.*

рáстӯћи, -ā, -ē *који расте, који је у успону, порасту:* ~ моћ, ~ производња.

рáсудан, -дна, -о **1.** *који уме расуђивати, разуман, разборит, разложан:* ~ глава. **2.** *уман, интелектуалан:* ~ способност.

расýдити, рàсӯдīм свр. *размотрити, проценити, просудити:* ~ целу ствар.

расȕдљив, -а, -о *разборит, разуман.*

расȕдљивōст, -ости ж *особина онога који је расудљив, разборитост.*

рáсудно прил. *разборито, разложно.*

рáсуднōст, -ости ж *особина онога који је расудан, разборитост.*

расуђúвати, -ӯђујēм *несвр. према* расудити.

расýкати, рàсӯчēм свр. *размотати оно што је усукано; распрести; размотати (клупко и сл.):* ~ конопац, ~ прећу.

расукúвати, -ӯкујēм *несвр. према* расукати.

расýло с **1.** *стање потпуне дезорганизације, општа пометња, распад, хаос:* ~ у војсци, ~ у држави. **2.** *пропаст, уништење:* ~ имовине. **3.** *растројство:* нервно ~.

рȁсӯт, -а, -о **1.** *трп. од* расути (се). **2.** *истрзан, искидан; расејан:* ~ човек.

рàсӯти, рȁспēм (имп. рàспи; трп. рȁсӯт) свр. **1. а.** *пролити, просути:* ~ сузе. **б.** *разбацати на све стране, расејати.* – Расуо је песме по разним часописима. **2.** *распоредити на разна места, поразмештати:* ~ војску по рововима. **3.** *разрушити, разнети:* ~ зид. **4.** *несебично утрошити, уложити у неку активност:* ~ снагу, ~ памет. **5.** *нашироко распрести, развити (причу, разговор и сл.).* ■ **~ се 1.** *просути се, растурити се испадајући из нечега (о нечем ситном).* – Расу се жито из вреће. Перје из јастука се расу. **2.** *распрострети се по широком простору.* – Сунчеви зраци расуше се по соби. **3.** *отићи на разне стране, растурити се.* – Генерација матураната се расу по свету. **4.** *срушити се, распасти се.* – Зид се расуо.

расуши́вати се, -ȕшујēм се *несвр. према расушити се.*

расу́шити се, -рàсȕшīм се свр. *исȉуцати, размаћи се на сȉојевима због ȉубиȉка влажности (о дрвеном суду, дрвету и сл.).*

расформи́рати, -ȍрмȉрām свр. *расȉустити, укинути (неку орȉанизацију, тело, установу и сл.).* ■ **~ се** *прести̏ати ȉостојати, расȉустити се.*

ра̀сфра̄тар, -тра м *онај који је наȉустио фратарски ȉозив.*

ра̀сфра̄трити, -ī̄м свр. *лишити фратарскоȉ чина.* ■ **~ се** *наȉустити фратарски ȉозив.*

ра̀сфуњкати, -а̄м свр. експр. *расиȉнички ȉотрошити, ȉрофуњкати, сȉискати.*

ра̑схлада ж **1.** *расхлађење, освежење.* **2.** *хладовина, свежина.*

расхла́дити, рàсхлā̏дīм свр. (нешто) **1.** *учинити хладним, хладнијим, охладити; смањити осећај врелине, освежити:* ~ чорбу, ~ лице. **2.** фиг. *смирити, сȉишати узбуђење; смањити интерес за нешто:* ~ занос, ~ жељу за нечим. ■ **~ се** *одстранити осећај ȉревелике, неȉријатне ȉоȉлоте из своȉа тела, освежити се.* – Изашао је напоље да се мало расхлади.

ра́схладнӣ и **ра̀схладнӣ,** -ā, -ō̄ *који служи за расхлађивање:* ~ уређај.

расхлађе́ње с **1.** *освежење, расхлада.* **2.** фиг. *ȉубиȉак интереса за нешто, равнодушност ȉосле одушевљења.*

расхлађи́вати (се), -ā̏ђујēм (се) *несвр. према расхладити (се).*

ра́сход м **1.** *издатак, трошак:* велики ~. **2.** *у књиговодству:* књиȉа, рубрика, сȉрана у коју се уносе ȉодаци о издацима. • **отићи у ~** *бити одстрањен, уклоњен.*

расхо́дати се, рàсхо̄дā̏м се свр. **1.** *ȉочети ходати тамо амо, усходати се:* ~ ȉо соби. **2.** *навићи тело на ходање (ȉосле дужеȉ лежања, седења).*

ра́сходнӣ, -ā, -ō̄ *који се односи на расходе:* ~ књига.

ра́сходовати, -дујēм свр. **1.** *одбацити нешто као дотрајало, неȉотребно:* ~ ȉет писаћих машина у ȉредузећу. **2.** *укњижити као расход, издатак; отȉисати нешто из инвентара као неȉотребљиво или нестало.*

расхȕктати се, рàсхукћēм се свр. *ȉокренути се с хуком, снажно се размахнути.*

ра̀сцар м *сврȉнути цар.*

ра̀сцарити, -ī̄м свр. *сврȉнути цара с ȉрестола, детронизовати.* ■ **~ се** *одрећи се царскоȉ ȉрестола, абдицирати.*

ра̀сцвалō̄ст, -ости ж *особина оноȉа шȉо је расцвало.*

расцва̀сти се и **ра̀сцвасти се,** -а̀тēм се свр. *расцветати се; разлиставати се.* – Расцвала се шума.

ра́сцват м **1.** *стање биљака (ливада, шума) у ȉуном развоју цветања, цветности:* шума у расцвату, трешња у расцвату. **2.** фиг. *ȉун развој, ȉроцват:* културни ~.

расцве́лити, рàсцвēлīм јек. **расцвије́лити,** рàсцвијелīм свр. *растужити, ражалостити, расȉилакати:* ~ дете, ~ сестру. ■ **~ се** *растужити се, расȉилакати се.*

расцвељи́вати (се) јек. **расцвјељи́вати (се),** -ѐљујēм (се) *несвр. према расцвелити (се).*

ра́сцвет јек. **ра́сцвјет** м *расцват:* ролећни ~.

расцвета́вати се јек. **расцвјета́вати се,** -ѐтāвām се свр. *несвр. према расцветати се.*

расцвѐтати се јек. **расцвјѐтати се,** -а̄м се свр. **1.** *бујно развити цветове, ȉрекрити се цветовима (о биљци).* **2.** фиг. *бујно се развити.* – Девојчица се расцветала. **3.** фиг. **а.** *развити се, раширити се као цвет.* – Расцветао се фитиљ свеће. **б.** ир. *ȉоцȉати се, расȉасти се (о обући).*

расцвокòтати се, -òкоћēм се свр. *ȉочети цвокотати.*

ра́сцеп јек. **ра́сцјеп** м **1.** *расцвељено место; ȉукотина, усек:* ~ на завеси, ~ на дрвету. **2.** *разбијање, растурање заједнице, цȉање; разлаз, раскид:* ~ у странци, ~ у руководству.

ра̀сцēпа̄ност јек. **ра̀сцијепа̄ност,** -ости ж *особина оноȉа шȉо је расцȉано, искиданост.*

расце́пати, рàсцēпā̏м јек. **расцијѐпати,** рàсцијепā̏м свр. *цȉајући раздвојити, искидати, ȉоцȉати на делове:* ~ дрво, ~ хаљину. ■ **~ се** *раздвојити се, разјединити се, изделити се.* – У странци су се расцепали.

расце́пити, рàсцēпīм јек. **расцијѐпити,** рàсцијепīм свр. **1.** *цȉањем раздвојити, расећи:* ~ дрво секиром. фиг. Гром расцепи небо. **2.** фиг. *унети расцеȉ, раздор у неку средину, ȉоделити:* ~ село у два табора. ■ **~ се 1.** *ȉоделити се цȉањем, ȉрецȉити се.* – Хартија се расцепи. **2.** *бучно одјекнути, ȉроломити се; ȉромукло зазвучати (о ȉласу).* – Расцепи се кроз ноћ снажан узвик.

расцепка́вати (се) јек. **расцјепка́вати (се),** -ѐȉкāвām (се) *несвр. према расцȉкати (се).*

ра̀сцепка̄ност јек. **ра̀сцјепка̄ност,** -ости ж *особина и стање оноȉа шȉо је расцȉкано, изделеност:* ~ ȉоседа.

ра̀сцепкати јек. **ра̀сцјепкати,** -а̄м свр. *исцȉкати, изделити на ситне делове.* ■ **~ се** *ȉоцȉати се, изделити се на мање делове.* – Предузеће се расцепка.

ра̀сцēпљенō̄ст јек. **ра̀сцијепљенō̄ст,** -ости ж *стање, особина оноȉа шȉо је расцȉљено, раздељеност.*

расцепље́ње јек. **расцјепље́ње** с *ȉодела, раздеоба.*

расцепљи́вати (се) јек. **расцјепљи́вати (се),** -ѐȉљујēм (се) *несвр. према расцȉити (се).*

расце́рити, рàсцēрīм свр. *широко отворити уста ȉоказујући зубе, исцерити:* ~ уста. ■ **~ се** *развући усне ȉоказујући зубе; широко се отворити ȉоказујући зубе (о устима).*

расцо́пати, рàсцōȉām свр. експр. *јаким ударцем разбити, разлу̏пати:* ~ главу (некоме), ~ чело.

ра̀т м (мн. -ови) **1.** *оружани сукоб ширих размера између двеȉу или више држава, народа и др.:* Други светски ~. **2.** фиг. *оштри међусобни сукоби завађених сȉрана, напади свим средствима (осим оружаним):* ~ са комшијама, ~ међу ȉредузећима. • **грађански, братоубилачки ~** *оружани сукоб унутар једне државе између зараћених ентитета.* **хладни ~** *стање затегнутости и неȉријатељства у међународним односима.*

ра́та ж итал. *одређена новчана сума која се у утврђеним временским размацима даје ради отȉлате дуȉа.*

ра̀тā̏р м (инстр. -ом и -ем) *орач, земљорадник.*

ра̀тā̏рскӣ, -ā, -ō̄ *који се односи на ратаре, који ȉрипада ратарима:* ~ производња, ~ оруђе.

ратáрство и **ра̀тā̏рство** с *ратарска делатност као ȉривредна грана, земљорадња.*

ратификáција ж лат. правн. *одобрење, ȉотврда склоȉљеноȉ међународноȉ уȉовора коју обавља оȉуномоћени државни орȉан, односно чиновник.*

ра̀тификаци̏онӣ, -ā, -ō̄ *који се односи на ратификацију.*

ратȉификовати и **ра̀тификовати,** -кујēм (ратификȉрати, -ȉцȉрām) свр. и несвр. *(из)вршити ратификацију:* ~ уговор.

ра̀тȉиште с *ȉростор на коме се води рат, бојно ȉоље.*

ра́тлук и **ра̀тлук** м тур. **1.** *ȉослаȉица (источњачкоȉ ȉорекла) која се ȉрави од ȉиринчаноȉ брашна, меда и мирисних зачина.* **2.** *в. рахатлук.*

ра̀тнӣ, -ā, -ō̄ *који се односи на рат:* ~ брод, ~ заробљеник, ~ извештач. • **бити с неким на ратној нози** *бити с неким у неȉријатељству.* ~ **злочин** *ȉоступак у рату ȉротиван међународном ратном ȉраву.* ~ **право** *део међународноȉ ȉрава које се односи на вођење рата, односе међу зараћеним сȉранама и односе између зараћених и неутралних сȉрана.*

ра̀тнӣк м *онај који учествује у рату, који се бори у рату; борац.*

ра̀тница ж *женска особа ратник.*

ра̀тничкӣ, -ā, -ō̄ *који се односи на ратнике, који ȉрипада ратницима:* ~ народ, ~ песма, ~ дух.

ра̏тни̏штво с *вештина ратовања.*

ратноху̏шка̄чки, -а̄, -о̄ *који подстиче, хушка на рат:* ~ изјава, ~ говор.

ра̏тобо̄ран, -рна, -о *расположен за рат, борбен; расположен за тучу.*

ра̏тобо̄рно прил. *на ратоборан начин, борбено:* ~ расположен.

ратобо́рно̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина оног који је ратоборан.*

ра̏товати, -тујем несвр. *водити рат; бити у рату; учествовати у рату.*

ратоси́љати се, -ӏ̀сӣљам се свр. и несвр. *ослободити се, ослобађати се некога или нечега нежељеног, отарасити се, отарашавати се.*

ра̏тујӯћӣ, -а̄, -е̄ *који води рат, зараћен:* ~ страна.

ра̏уб м нем. **1.** *врста карташке игре.* **2.** *термин у картама кад онај који дели карте узима откривен адут.*

ра̀убовати, -бујем несвр. *употребљавати, користити, трошити нешто.* – Машине су раубоване.

ра̏ф м (мн. -ови) тур. *полица на зиду; преграда у орману, у сандуку.*

ра̀фа̄л, -а́ла м фр. *брза учестала паљба из ватреног, посебно из аутоматског оружја.*

ра̀фа̄лни̏, -а̄, -о̄ *који бије у рафалу, испаљен у рафалима:* ~ ватра, ~ паљба.

ра̀фија ж лат. **1.** бот. *врста палме* Raphia vinifera. **2.** *лико ове палме које се користи за везивање у повртарству и виноградарству и за израду предмета у плетарству.*

рафина́ција ж *процес пречишћавања неке супстанце (нпр. метала, нафте, шећера и др.) од примеса.*

рафинѐрија ж *фабрика за пречишћавање нафте, шећера, метала и др.:* ~ нафте, ~ бакра.

рафи̏ни̏ра̄н, -а, -о **1.** *трп. према рафинирати (се):* ~ шећер, ~ нафта. **2.** *углађен, префињен, истанчан:* ~ укус.

рафи̏ни̏ра̄но прил. *на рафиниран начин, префињено; препредено:* ~ се опходити; ~ мучити.

рафи̏ни̏ра̄но̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина оног који је рафиниран, оног што је рафинирано:* ~ младе девојке, ~ израза.

рафини́рати (се), -и̏ни̏ра̄м (се) свр. и несвр. *в. рафинисати (се).*

рафи̏ниса̄н, -а, -о *в. рафиниран.*

рафи̏нисати, -ишем свр. и несвр. *(из)вршити рафинацију, пречистити, пречишћавати:* ~ нафту, ~ шећер. ■ ~ **се** *постати рафиниран, префињен.* – Тако се литература рафинише.

рафи̏нма̄н, -а́на м фр. *рафинираност.*

ра̀финова̄н, -а, -о *в. рафиниран:* ~ израз, ~ култура.

ра̀финова̄но прил. *в. рафинирано.*

ра̀финова̄но̄ст, -ости ж *в. рафинираност.*

ра̀финовати (се), -нујем (се) свр. и несвр. *в. рафинисати (се).*

рахà̀тлук м ар. *задовољство, уживање, безбрижност.*

рахи̏тис и **рахи́тис** м грч. мед. *дечја болест која се испољава у деформацији костију и зглобова, услед недостатка витамина* D, rachitis.

рахи̏тичан, -чна, -о *оболео од рахитиса; који носи последице рахитиса:* рахитичне груди, рахитичне ноге.

рахи̏тича̄р м *онај који је болестан од рахитиса.*

рахи̏тича̄рка ж *она која је болесна од рахитиса.*

рахи̏тички прил. *својствен рахитису, као у рахитичара:* ~ савијен.

рахи̏тично̄ст, -ости ж *особина и стање оног који је рахитичан, оног што је рахитично.*

ра̑ција ж ар. *детаљна полицијска потрага за сумњивим особама, обично уз хапшење.*

ра̏ционала̀н, -лна, -о лат. **1.** *заснован на разуму, промишљен, ослобођен утицаја емоција, практичан; разуман, разборит:* ~ родољубље; ~ човек. **2.** *који се користи рационализацијом:* ~ обрада земље, ~ пословање. **3.** фил. *разумски, рационалистички:* ~ спознаја света. • ~ **број** мат. *било који цео број или разломак који се може потпуно израчунати, изразити.*

рационалѝза̄м, -зма м лат. **1.** фил. *правац у теорији сазнања по којој је главни извор сазнања разум и мишљење.* **2.** књиж. *књижевни правац у XVIII в. који даје предност разуму над осећањима и тежи рационалном.*

рационалѝза̄тор м *проналазач начина којим се производња рационализује.*

рационалѝза̄торски, -а̄, -о̄ *који се односи на рационализаторе:* ~ подухват.

рационалѝза̄то̄рство с *тежња за рационализацијом производње; рационализација.*

рационализа́ција ж *мере, поступци којима се унапређује производња (боља организација посла, боље коришћење капацитета и сл.) и постижу већи производни ефекти.*

рационалѝзовати, -зујем (рационализи́рати, -и̏зӣра̄м и рационалѝсати, -ишем) свр. и несвр. **1.** *(из)вршити рационализацију:* ~ посао, ~ производњу. **2.** фил. *свести, сводити у оквире разума:* ~ фантастику.

рационалѝст(а), -е̄ м (мн. -сти) **1.** *присталица рационализма.* **2.** *онај који рационално, ефикасно ради.*

рационалѝстички, -а̄, -о̄ *који се односи на рационализам и рационалисте:* ~ наука.

рационалѝстички прил. *у духу рационализма, разумски:* ~ резоновати.

ра̏ционала̀лно прил. *на рационалан начин, с већом ефикасношћу, практично; промишљено:* ~ управљати.

рационалѝно̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина оног што је рационално; рационалан поступак.*

ра̏чарица ж зоол. *птица* Alcedo ispida *која се храни раковима.*

ра̏чваст, -а, -о *који се грана у рачве, двокрак:* ~ дрво.

ра̏чвати се, -а̄м се несвр. *гранати се у рачве; имати облик рачава.* – Река се рачва при ушћу.

ра̏чве, ра̏чава̄ и ра̏чвӣ ж мн. (ретко ра̏чва јд.) *дрво са једним рачвастим, двокраким делом; оно што се шири у два крака.*

ра̏чвице ж мн. (ретко ра̏чвица јд.) *дем. од рачва.*

ра̏чић м *дем. од рак; младунче рака.*

ра̏чица ж *дем. од рака.*

ра̏чји (ра̏чијӣ), -а̄, -е̄ *који се односи на ракове, који припада раковима; који је као у рака.*

ра̏чји (ра̏чији) прил. *као рак;* фиг. *натрашке:* ~ ићи.

ра̏чњак м у изр. **морски** ~ зоол. *врста рака, морски паук* Maja Squinado.

ра̀чӯн, -у́на м **1. а.** мат. *однос у који се стављају дати бројеви, односно алгебарски знаци, математички проблем; математичка радња којом се тражи резултат тих односа.* **б.** *укупан износ, резултат; решење, исход.* – Све излази на један рачун. **в.** шк. нар. *школски предмет о радњама са бројевима, математика.* **2. а.** мат. *саставни део традиционалних назива за поједине области математике:* векторски ~, диференцијални ~, интегрални ~. **б.** књиг. и банк. *саставни део назива за поједине партије у књиговодству и за новчане односе између банке и њених комитената у банкарству:* завршни ~; ~ добитака и губитака; жиро ~, текући. **3. а.** *цедуља са обрачуном купљене робе коју исписује и оверава продавац:* ~ о купљеном намештају. **б.** *новчани износ, обрачун искоришћених услуга:* ~ рачун. **в.** *утврђивање коначног стања у материјалним односима, обрачун.* – Сели су и извели рачун. **4.** *корист, интерес, добит.* – Нема рачуна да с њима послује. **5.** *трошак, плаћање трошка.* – Путо-

вао сам о свом рачуну. **6.** *процена, предвиђање; план.* – По нашем рачуну, стићи ћемо у пет. Покварићемо им рачун. **7.** *спор, размирица; заједнички нерашчишћен посао.* – Имамо нас двоје један стари рачун. Ослободио се оних с којима је имао старе рачуне. • **водити (повести) рачун(а) (о некоме, о нечему)** *бринути се, старати се (о некоме, о нечему) (побринути се, постарати се (за некога, за нешто)).* **имати (изравнати) с неким рачуне** *имати (изравнати) с неким нерешене спорове.* **не иде му (им) то у рачун** *не одговара му (им) то, неповољно је, није од користи.* **отићи богу на ~** *умрети.* **отићи врагу на ~** *платити главом, погинути.* **поз(и)вати на ~ (некога), (за)тражити рачун (од некога)** *поз(и)вати некога на одговорност.* **покварити некоме рачун(е)** *онемогућити некога да оствари своје намере, планове.* **положити, полагати рачун** *објаснити поступке, дати на увид, објаснити.* **радити нешто за свој рачун** *радити нешто за себе, у своју корист; радити нешто на своју одговорност.* **~ без крчмара** *једностране одлука донесена без учешћа оног кога се тиче.* **чист ~ дуга љубав** *јасно одређени материјални односи омогућују трајно пријатељство.*

рачу̀нало с рег. **1.** *в. рачуна̀ло.* **2.** *в. рачунар.*

рачу̀на̄лка ж (дат. -лци и -лки; ген. мн. -кӣ) *једноставна направа с куглицама за рачунање:* школска ~.

рачу̀нар, -а́ра м (инстр. -а́ром) техн. *програмабилан или унапред програмиран електронски уређај за обраду, смештај, слање и пријем података, за нумеричка израчунавања и друге намене, комјутер.*

рачу̀нарскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на рачунаре:* ~ техника, ~ уређај.

рачуна́рство с *рачунарска, комјутерска техника; рачунарска, комјутерска делатност.*

рачу̀нати, -а̄м (рачуна́мо и рачу̀на̄мо) несвр. **1.** *вршити неку рачунску радњу, изводити рачун, срачунавати:* ~ оловком, ~ на дигитрону. **2. а.** *процењивати, утврђивати вредност нечега.* – Кандидовао се за посланика рачунајући да ће му то донети и материјалну добит. **б.** *одређивати, одмеравати цену.* – Рачунаћемо вам по новој тарифи. **в.** *сматрати, држати.* – Рачунали смо да нам је пријатељ. **3.** *смишљати, премишљати.* – Рачунао је кога да зове на свадбу. **4. а.** (на некога, на нешто) *ослањати се, уздати се; надати се:* ~ на нечију помоћ, ~ на нечију дискрецију. **б.** (с неким, с нечим) *имати у виду, узимати у обзир (некога, нешто).* – Морам рачунати с том могућношћу. **в.** *намеравати, планирати.* – Рачунао је у бањи провести седам дана. **5.** *убрајати у нешто, сматрати (за некога, за нешто.* – Рачунали су га у боље људе. ■ **~ се 1.** *имати о себи одређено мишљење, сматрати се, убрајати се.* – Онај који је пролио крв за своју земљу, треба да се рачуна у срећна (Л. Лазаревић). **2.** нар. *разрачунавати се, обрачунавати се.* – Сутра ћу се рачунати с оним маторим (Ј. Веселиновић).

рачу̀ница ж **1.** *рачун, план, намера; интерес.* – Имати своју рачуницу. **2.** *извођење рачуна, рачунање.* – Дао се у рачуницу. **3.** арх. *аритметика.*

рачуновòдственӣ, -а, -о *који се односи на рачуноводство:* ~ посао.

рачуновòдство с адм. **а.** *вођење трговачких и благајничких књига где се бележи пословање и имовно стање организације, трговачке куће, предузећа и сл.* **2.** *рачунско одељење неке организације, предузећа и сл.; простори је тога одељења.*

рачунòвођа м (мн. ж) *службеник који обавља рачуноводствене послове неке организације, предузећа и сл. и води трговачке и благајничке књиге.*

рачунополàга̄ч, -а́ча м *службеник који се стара о буџетским расходима и приходима, службеник у рачуноводству.*

рàчӯнскӣ, -а̄, -о̄ **1.** *који се односи на рачун, на рачуне:* ~ радња, ~ књига. **2.** *заснован на рачуну, интересу:* ~ брак.

рàчӯнски прил. **1.** *помоћу рачуна, рачунском радњом:* ~ одредити долазак воза. **2.** *с рачуном, из интереса:* ~ смерати (нешто).

рачу̀нчић м *дем. од рачун.*

рачу̀нџија м (мн. ж) **1.** *онај који уме да рачуна, који има дара за математику.* **2.** *онај који све ради с рачуном, из интереса.*

ра̀ша ж итал. **1.** *врста грубог домаћег сукна.* **2.** нар. *врста сукње.*

рашепу́рити, -èпӯрӣм свр. *раширити, размаћи:* ~ врсте. ■ **~ се** *раширити се;* фиг. *направити се важан:* ~ се као паун.

рашéтати се, ра̀шēта̄м се свр. *стати се шетати:* ~ по соби.

рашѝвати, ра̀шѝва̄м *несвр. према рашити.*

ра̀шӣренӧст, -ости ж *особина онога што је раширено, распрострањеност.*

рашире́ње с *повећање обима, проширење; ширење, продор:* ~ Русије; ~ културе.

рашири́вати (се), -ѝрујēм (се) *несвр. према раширити (се).*

рашѝрити, ра̀шѝрӣм свр. **1. а.** *учинити ширим, пространијим, истегнути у ширину; повећати обим нечега, развући:* ~ чарапе, ~ ципеле; ~ обруч око непријатеља. **б.** *распростријети целом површином, опружити, развити:* ~ рубље, ~ тепих, ~ чаршаф. **2. а.** (руке, крила) *размаћи руке лево и десно; размахнути, раскрилити (крила).* **б.** (очи) *широко отворити очи, разрогачити (од изненађења).* **3.** *разнети глас о нечему, разгласити:* ~ вест по селу. **4.** *учинити да нешто узме маха, да се прошири:* ~ заразу, ~ писменост. ■ **~ се 1.** *растегнути се у ширину, развући се.* – Лице јој се рашири. **2.** *размаћи границе; захватити широк простор.* – Србија се раширила до мора. Београд се раширио. **3.** *удобно се наместити, раскомотити се:* ~ се у стану, ~ се у фотељи. **4.** *постати широко познат, пронети се.* – Његова слава се рашири надалеко. **5.** *широко се отворити, разрогачити се (о очима).* **6.** *опружити се, прострети се (при паду).* – Дете паде и рашири се по земљи. **7.** *угојити се.* • **дочекати раширених руку** *дочекати срдачно, с великом радошћу.*

ра̀шити, ра̀шијēм (имп. ра̀шӣ; трп. рашѝвен, -ена) свр. *раставити оно што је сашивено, распарати, расцепати шавове.*

Ра̀шкā ж (дат. -кӧ) ист. *централна и водећа област српске средњовековне државе која је обухватала пределе око Дрине (са Пивом и Таром), око Лима, западне Мораве и Ибра.* **б.** *данашњи назив за део те области у југозападној Србији и североисточној Црној Гори;* уп. Санџак.

Ра̀шка ж (дат. -ки) **1.** *река у Србији, лева притока Ибра.* **2.** *варошица на истоименој реци.*

ра̀шљаст, -а, -о *који је у облику рашља, ракљаст:* ~ штап.

ра̀шљати се, -а̄м се несвр. *рачвати се.*

ра̀шље, ра̀ша̄ља̄ и ра̀шља̄ ж мн. *в. ракље.*

ра̀шљика ж **1.** *кончаст израштај биљака пузавица којима се оне причвршћују уз друге биљке.* **2.** зоол. *врста ласте рашљаста репа* Hirundo (Chelidon) rustica.

ра̀шљице ж мн. *дем. од рашље.*

ра̀шљичица ж бот. *зељаста биљка* Valerianella truncata.

рашòмōн, -о́на м и **рашомонија́да** ж *заплетен, нејасан догађај о коме се различито прича; противречне интерпретације једног истог догађаја (према јапанском филму „Рашомон" А. Куросаве).*

рашòмōнскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на рашомон, заплетен, замршен:* ~ догађај.

ра̀шрафити, -ӣм свр. *скинути шраф, одвити:* ~ бомбу. ■ **~ се 1.** *расклимати се због лабављења или испадања шрафова.* **2.** фиг. *изгубити еластичност, гипкост, чврстину.* – Сав је нешто рашрафљен.

рашрафљѝвати (се), -а̀фљујēм (се) *несвр. према рашрафити (се).*

ра̀шта и **ра̀шта** прил. нар. *због чега, из каквог разлога, зашто; ради чега, с каквим циљем.* – Немаш ме рашта корити. Благо томе ко довијек живи, / имао се рашта и родити (Његош).

ра̀штан м (ра̀штика ж) бот. *врста поврћа сличног купусу* Brassica oleracea acephala *из ф.* Cruciferae, *које се не гајавичи.*

ра̀штимати, -а̄м и **ра̀штимовати,** -мујēм свр. нем. *олабавити жице на неком музичком инструменту, опуштањем, лабављењем жица учинити неподобним за хармонично свирање:* ~

гитару, ~ клавир. ■ **~ се** *постати неподобан за складно свирање услед олабављености жица, разлабавити се (о музичким инструментима).*

ра̀штр̄кан, -а, -о **1.** *трп. према раштркати (се).* **2.** *који је разбијеног типа, разбацан (о насељу и кућама):* ~ село, раштркане куће.

ра̀штр̄кано прил. *без реда, разбацано:* ~ правити куће.

раштр̏кати, ра̀штр̄кам свр. *растерати на разне стране, разјурити:* ~ говеда. ■ **~ се** *отићи на разне стране, растурити се; расути се:* ~ се по свету.

раштр̀кљати се, -ā̄м се свр. *постати штркљаст, бити дугих, танких ногу (о деци); пустити танке изданке, гране (о биљкама).*

ра̑шће с *растиње, биље.*

рашћѐрдати и **ра̀шћердати,** -ā̄м свр. *расипнички потрошити, проћердати.*

рашћерѐтати се, -ā̄м се свр. *почети ћеретати, распричати се.*

рашћ̀ућорити се, -ѝм се свр. *почети ћућорити, распричати се тихим гласом.*

ра̀шћушкати, -ā̄м свр. *ћушкајући растурити, разбацати; размаћи:* ~ ногама ватру; ~ гомилу људи.

рашчавр̀љати се, -ā̄м се свр. *почети чаврљати, рашћеретати се, распричати се.*

рашча́рати, ра̀шча̄ра̄м свр. *скинути чини, ослободити мађија, урока.*

ра̀шчаркати, -ā̄м свр. *чаркањем разгорети, процарати:* ~ ватру.

ра̀шчварити се, -ѝм се свр. *растопити се (као чварак на ватри); загрејати се.* – Маст се рашчварила.

рашче́пити, ра̀шчēпѝм свр. (обично у пеј. значењу) (нешто) **а.** *раставити, размаћи, раскречити (ноге).* **б.** *отворити у великој мери (уста).* ■ **~ се** *раширити ноге, раскречити се (о човеку или животињи).*

рашчепр̀кати (рашчепр̀љати), -ā̄м свр. *чеprкајући растурити, разгрнути:* ~ зрневље (о кокошима и др.).

рашче́речити и **рашчѐречити,** -ѝм свр. *раскинути, исећи на череке, на четворо; растргнути на комаде, исећи.* – Вуци су овце рашчеречили.

рашчерȕпати, -ā̄м свр. **1. а.** *почупати перје:* ~ кокош. **б.** *искидати, раскомадати:* ~ лутку. **2.** *учинити чупавим, рашчупавити:* ~ косу, ~ бркове.

рашчетвòрити, -ѐтворѝм и **рашчетво́рити,** -ѐтво̄рѝм свр. *разделити, расећи на четворо, искомадати:* ~ заклано живинче. ■ **~ се** *испољити се, показати се у четири дела.* – Нешто црно се рашчетворило.

рашчѐшати, ра̀шчешēм свр. *чешући разгребати:* ~ руку. ■ **~ се** *разгребати се чешући.*

рашчешља́вати (се), -ѐшља̄ва̄м (се) *несвр. према рашчешљати (се).*

рашчѐшљати, -ā̄м и ра̀шчешља̄м свр. **а.** *чешљајући уредити, дотерати:* ~ косу. **б.** *разбити праменове, раставити влакна:* ~ вуну. ■ **~ се** *чешљајући уредити се, очешљати се.*

рашчи́нити, ра̀шчѝнѝм (трп. ра̀шчѝњен) свр. *лишити чина.*

рашчѝнити, ра̀шчинѝм свр. **1.** *смањити густину, јачину нечега, растворити, разблажити:* ~ сок. **2.** *исећи, изрезати на комаде, ишчеречити:* ~ јагње. **3.** *растурити, раставити:* ~ буре. ■ **~ се** *распасти се, растурити се.*

рашчињава́ти (се), -ѝња̄ва̄м (се) (рашчѝњати (се), ра̀шчѝња̄м (се)) *несвр. према рашчинити (се).*

рашчињѐње с *одузимање, лишење чина.*

ра̀шчистити, -ѝм (трп. ра̀шчишћен) свр. **1.** *уклонити оно што је непотребно, што смета, раскрчити, очистити:* ~ мал-тер, ~ пут. **2.** *разјаснити, расправити.* – Морамо неке ствари рашчистити. **3.** *ослободити се, отарасити се (некога, нечега), раскрстити, раскинути (нешто, с неким):* ~ с пићем, ~ с коцком, ~ с девојком. ■ **~ се 1.** *разведрити се (о небу, о времену).* – Небо се није рашчистило. **2.** *обрачунати се, расправити се између себе.* – Треба да се рашчистимо. • **~ рачуне** *расправити се с неким, обрачунати се с неким.*

рашчита́вати, -ѝта̄ва̄м несвр. *више пута читати; читати оно што је нејасно, нечитко:* ~ драге књиге; ~ рукопис.

рашчѝтати се, -ā̄м се свр. *предати се читању.*

рашчишћава́вати (се), -ѝшћава̄м (се) и **рашчи́шћати (се),** ра̀шчѝшћа̄м (се) (рашчишћѝвати (се), -ѝшћујēм (се)) *несвр. према рашчистити (се).*

рашчла́нити, ра̀шчла̄нѝм и **ра̀шчланити,** -ѝм свр. **1.** *раставити на чланове, изразвајати:* ~ у неколико делова. **2.** *изделити на делове ради подробног испитивања, анализирања:* историјски ~ сва питања.

рашчлањава́вати, -а̀ња̄ва̄м *несвр. према рашчланити.*

ра̀шчла̄њенȏст и **ра̀шчлањенȏст,** -ости ж *особина онога што је рашчлањено.*

рашчла̀њив, -а, -о *који се може рашчланити, раставити на делове.*

рашчлањѝвати, -а̀њујēм *несвр. према рашчланити.*

ра̀шчовек јек. **ра̀шчовјек** м *нечовек, одљуд.*

рашчовечава́вати јек. **рашчовјечава́вати,** -ѐча̄ва̄м несвр. *чинити суровим, нечовечним, дехуманизовати.*

рашчовечѐње јек. **рашчовјечѐње** с *губљење људских одлика, одсуство човечности, дехуманизација.*

рашчо̀вечити јек. **рашчо̀вјечити,** -ѝм свр. *учинити нечовеком, лишити људских одлика, дехуманизовати.*

рашчупа́вати (се), -у̀па̄ва̄м (се) *несвр. према рашчупати (се).*

рашчупа́вити, -у̀па̄вѝм свр. *учинити чупавим, разбарушити косу (коме):* ~ дечака. ■ **~ се** *постати чупав, разбарушити се.*

рашчупа́нко м *чупавко, чупавац.*

ра̀шчупа̄нȏст, -ости ж *стање, особина онога који је рашчупан, онога што је рашчупано.*

рашчȕпати, -ā̄м свр. **1.** *учинити чупавим, разбарушити.* – У тучи су га рашчупали. **2. а.** *чупајући повадити, почупати:* ~ коров у повртњаку. **б.** *искомадати, распарчати; развалити:* ~ територију државе; ~ кров са куће (о ветру). ■ **~ се** *постати чупав, разбарушити се.*

ра̀шчути се, -чујēм се свр. **1.** *чути се надалеко, разгласити.* – Свађа се рашчу по селу. **2.** *постати чувен, прочути се.* – Рашчула се лепота младог Црнојевића.

р̀бина ж *комад разбијене земљане посуде, тикве и сл., крхотина, окрњак:* рбине од посуђа.

р̀валѝште с *место где се одржава такмичење у рвању.*

р̀вање с **1.** *гл. им. од рвати се.* **2.** *спортска дисциплина у којој један од двојице рвача настоји да противника обори на плећа.*

р̀вати се, р̀вēм се несвр. **1.** *борити се хватајући се рукама у коштац и настојећи да се противник обори; такмичити се у спортској дисциплини рвања.* – Почеше се рвати да виде ко је јачи. Данас ће рвати наши шампиони. **2.** фиг. *борити се, носити се (с тешкоћама).* – Сељак се рве са неродном земљом и оскудицом.

р̀вач, рва́ча м *онај који се рве; спортиста који се такмичи у рвању.*

рва̀чица ж *женска особа рвач.*

р̀вачкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на рваче, који припада рвачима:* ~ борба, ~ спорт, ~ вештина.

р̏гати, -ā̄м несвр. *кварити, хабати непажљивом употребом.*

рдо̀брада и **рдо̀брадица** ж бот. *биљка* Dactylis glomerata *из фам.* Gramina.

рђа ж **1.** *производ корозије гвожђа црвеномрке боје који настаје деловањем кисеоника и водене паре из ваздуха и раствора соли.* **2. а.** бот. *паразитска биљка гљивица из рода* Uredineae *која на вишим биљкама изазива гљивична обољења; у мн.: систематски назив за род гљива* Uredineae. **б.** *биљна болест коју изазивају гљивице* Uredineae *изражена у облику жутих и мркоцрвених пега на житарицама, воћу и сл.* **3.** фиг. *мука, невоља; беда, зло.* – Рђа нас је терала у животу. Савладала га је рђа старости. **4.** фиг. **а.** *рђав човек, ништов.* – Он је велика рђа. **б.** *лоша роба, лош производ.* – Продаје се на пијаци само нека рђа.

рђав, -а, -о **1. а.** *који другима наноси непријатности и штету, који је лошег карактера, неваљао, покварен, зао:* ~ човек. **б.** *који занемарује своје дужности и обавезе, лош; који није квалификован, стручан за одређену функцију, неспособан, слаб:* ~ син, ~ брат; ~ домаћица, ~ директор. **в.** *који не поштује утврђене друштвене норме, непристојан, непристојан; који је за осуду, ружан, сраман:* ~ владање, ~ друштво; ићи по рђаву послу, поћи рђавим путем. **2. а.** *који је слабог квалитета, неквалитетан:* ~ исхрана, ~ хартија, ~ производ. **б.** *који је мањи од очекиваног, који је подбацио (у приносима, добити и сл.); неродан:* ~ летина, ~ берба; ~ година. **в.** *испуњен недаћама, оскудицама, несрећан:* рђава времена, рђаве прилике. **3.** *непријатан, невољан, неугодан:* рђаве вести, ~ стање, ~ статус. **4.** *који обилује временским непогодама:* ~ време. **5.** *који наноси непријатности, штетан; незгодан по здравље и живот:* ~ систем, ~ поредак; ~ клима. **6.** *који одаје лоше стање, нездрав:* ~ изглед, ~ у лицу. **7.** *обухваћен, прекривен рђом, зарђао:* рђави нож. • **изнети на ~ глас** *пронети неповољне, лоше вести (о некоме).*

рђаво прил. *на рђав начин, како не ваља, лоше; слабо:* ~ проћи, ~ радити; ~ се осећати.

рђавост, -ости ж *особина онога који је рђав, онога што је рђаво.*

рђавштина и **рђáвштина** ж *оно што је рђаво, ружна појава, поступак, неваљалство.*

рђàрија ж *зарђао предмет.*

рђаст, -а, -о *који је боје рђе.*

рђати, -ам несвр. *прекривати се рђом, оксидисати.*

рђўштина и **рђýштина** ж нар. **1.** *рђава, неваљала, зла особа.* **2.** мед. *болест праћена високом температуром и грозницом, врућица.*

ре- лат. *префикс који уз основну реч означава јављање нечега изнова, понављање:* реадаптација, ремилитаризација, репродукција и др.

рèагенс м лат. хем. *супстанца која изазива одређену хемијску реакцију у додиру са другом супстанцом чиме се установљава присутност друге супстанце.*

рèаговати, -гујēм (реагúрати, -àгӣрām) свр. и несвр. **1.** *показ(ив)ати реакцију на утиске примљене споља:* ~ на светлост, ~ на буку. **2.** *одговорити, одговарати (на нешто) пружајући отпор, супротстављајући се, односно прихватајући нешто или предузимајући одређене мере:* ~ на ултиматум, ~ штрајком.

реагриза́ција ж лат. *враћање пољопривреди, давање приоритета унапређењу пољопривреде.*

реадата́пција ж *поновна адаптација, поновно прилагођавање нечему.*

рèактѝван, -вна, -о *који делује у супротном правцу:* авион на ~ погон, реактивни мотор.

реактиви́рати, -ѝвӣрām (реактѝвисати, -вишēм) свр. и несвр. *вратити, враћати у службу; обновити, обнављати делатност:* ~ пензионере; ~ владу.

реакти́вност, -ости ж *особина, стање онога што је реактивно.*

рèактор м лат. техн. **1.** *технолошки апарат, посуда у којој се изводи нека хемијска реакција (обично у индустрији).* **2.** у изр. **нуклеарни ~** *уређај за контролисано цепање атомског језгра нуклеарних горива или за производњу енергије која се при том развија, односно за добијање радиоактивних изотопа или неутрона.* **3.** ел. *проводник с високом индукцијом за поништавање или измену фазе наизменичне струје.*

реàкција ж лат. **1.** *одговор на акцију, противдејство, отпор, узвраћање на нешто:* ~ народа на нове мере, ~ руководства странке. **2.** хем. *процес изазван деловањем једних супстанци, твари на друге или физикалним утицајем (топлоте, светлости, електричне енергије и сл.) при чему настају нове материје:* хемијска ~. **3. а.** физиол. и биол. *деловање неког живог организма или појединачног органа изазвано спољним или унутрашњим утицајем на организам:* ~ срца. **б.** псих. *психо-физиолошки одговор на спољне или унутрашње надражаје:* меланхолична реакција. **4.** мед. *одговор организма на утицај лека на организам, на болести:* ~ од инјекције. **5.** *супротстављање друштвеном и политичком напретку, назадњаштво, конзервативности; група људи, друштвени слој који се супротставља савременим тежњама друштва.*

реакциòнār, -ара м (инстр. -áром и -áрем) *онај који је присталица политичке и друштвене реакције, назадњак.*

рèакционāран, -рна, -о *који је застарелих схватања, у духу реакције, назадњак.*

реакциòнāрка ж *жена реакционар.*

рèакционāрно прил. *на реакционаран начин, назадњачки.*

реакционáрност, -ости ж *особина онога који је реакционаран, онога што је реакционарно; оно што је реакционарно (реакционарна делатност и сл.).*

реакциòнāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на реакционаре, који припада реакционарима.*

реакционáрство с *реакционарност.*

рèāл[1]**,** -ала м лат. *стари шпански, португалски, бразилски и мексикански сребрни новац.*

рèāл[2]**,** -ала м фил. *елементаран фактор стварности, непроменљив и супстанцијалан принцип бића.*

рèāлан и **рèāлан,** -лна, -о лат. **1. а.** *који постоји у стварности, у животу, стваран:* ~ ствар, ~ документ **б.** *истински, прави, одговарајући:* ~ вредност, ~ обележје. **2. а.** *који се може остварити, применити, извршити, остварљив:* ~ план, ~ теорија. **б.** *који одговара стварном стању; практичан:* ~ филозофија, ~ мишљење. **в.** *који рачуна са стварним могућностима, трезвен:* ~ човек. **3. а.** *реалистички:* реални описи и приче. **б.** *истинит, објективан:* ~ извештај. • ~ **вредност** екон. *стварна вредност новца, вредности папира и сл. (насупрот номиналној вредности).* ~ **гимназија** *тип средње предратне гимназије у којој преовлађују језакне науке и живи језици.* ~ **надница** *количина производа коју радник може купити за новац добијен као зараду.* ~ **унија** *заједница двеју или више држава са заједничком владом и најважнијим државним пословима (војска, спољна политика, финансије и сл.).* **реалне науке** *природне науке.* **реални број** *сваки рационални и ирационални број, стварни број.* **реални случај** *случај када починилац кривичног дела одговара истовремено за више кривичних дела.* **реални социјализам** *назив за друштвено уређење какво је имао СССР.* **реални уговор** *уговор који се сматра закљученим тек по предаји ствари која је предмет уговора (зајам, залог и сл.).*

реалѝзам, -зма м (мн. ø) лат. **1. а.** *тумачење и схватање света и живота које се ослања на стварне, присутне појаве и проблеме; смисао за адекватно одражавање стварности.* **б.** *правац и стил у уметности и књижевности који тежи да представи стварност онако каква је она стварно:* ~ у роману. **2.** фил. *идеалистичко схоластичко учење по коме општи појмови реално постоје пре појединачних ствари.* • **критички ~** фил. *учење које сматра да се на основу критички обрађеног искуства и мишљења може доћи до тачнијег сазнања објективно постојеће стварности.* **социјалистички ~** ист. *правац у уметности бивших социјалистичких (источноевропских) земаља који је на реалистичан и пропагандни начин, углавном позитивно, приказивао стварност у тим земљама.*

реалѝза́тор м **1.** *онај који нешто реализује, остварује, извршилац, изводитељ:* ~ владине политике. **2.** спорт. *играч који постиже погодак.*

реали̏за̄торскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на реализаторе:* ~ способност.

реализа́ција ж **1.** *провођење у дело, извршење, остварење:* ~ позива, ~ његових тежњи. **2.** *претварање имовине или вредносних папира у готов новац, уновчење, искоришћење:* ~ зајма.

реа̀лизовати, -зујем (реализи́рати, -и̏зӣрам) свр. и несвр. **1.** *провести, проводити у дело, оствари(ва)ти, постићи, постизати.* **2.** *претворити, претварати имовину или вредносне папире у готов новац, уновчити, уновчавати.*

реа̀лије и **рѐа̄лије** ж мн. *оно што постоји, што је стварно, реално, стварност.*

реа̀лист(а), -ē м (мн. -сти) **1.** *следбеник, присталица реализма у уметности и књижевности.* **2.** *онај који рачуна с условима стварног живота, с објективним околностима, практичан, трезвен човек.* **3.** фил. *присталица реализма у схоластичкој филозофији.*

реали̏стика ж *в. реалност.*

реали̏стичан, -чна, -о и **реали̏стичкӣ,** -а̄, -о̄ **1.** *реалан, стваран:* ~ детаљ, ~ појава. **2.** *који је у духу реализма, који припада реализму:* ~ роман, ~ манир.

реали̏стички и **реали̏стично** прил. *на реалистички, реалистичан начин:* ~ описати ситуацију.

реали̏стично̄ст, -ости ж *особина онога што је реалистично.*

реа̀листкиња ж *жена реалист(а).*

реали̏тē̄т, -е́та м *оно што је реално, реалност, стварност, збиља, изводљивост, остварење.*

рѐа̄лка ж ист. *тип средње школе која је имала тежиште на егзактним наукама, реална гимназија.*

рѐа̄лно прил. *на реалан начин, стварно:* ~ одражавати.

реа́лно̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) *оно што је реално, стварно, стварност; конкретан, практичан живот.*

реанима́ција ж лат. мед. *враћање обамрлом организму основних животних функција, оживљавање:* ~ срца.

реаними́рати, -и̏мӣрам свр. и несвр. *вратити, враћати у живот, оживети, оживљавати:* ~ утопљеника, фиг. ~ друштвени поредак.

ребалансѝрати, -а̀нсѝ̄рам свр. и несвр. *поново довести, доводити у равнотежу, уравнотежи(ва)ти:* ~ планове.

ребà̏рце и **ребá̏рце,** -а, и -ета с (мн. -ца) *дем. и хип. од ребро.*

рѐбел м лат. *побуњеник, бунтовник, одметник.*

рѐбелскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на ребеле.*

ре̏бнути, -нē̄м свр. разг. *јако ударити, одаламити;* фиг. *осудити на казну.* – Ребнуо га по леђима мотком. Ребнули му десет година затвора.

ре̏брааст, -а, -о *који има упадљиво видна ребра; који је у облику ребара, који личи на ребра:* ~ љуштура; ребрасте груди; ребрасти штоф.

ре̏брасто прил. *у облику ребара:* ~ офарбати.

рѐбрача ж **1.** анат. *плућна марамица, поребрица.* **2.** бот. *врста папрати* Blechnum spicant. **3.** агр. *врста јабуке.*

рѐбра̄ш, -а́ша м зоол. *в. реброноша.*

рѐбренӣ и **ребрѐнӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на ребра, који припада ребрима:* ~ лук, ~ хрскавица.

ребрѐница ж (обично мн.) *крило, кабак на прозору налик на ребра, жалузина.*

ре́брити се, ре̏брӣм се несвр. нар. [гл. им. ре́брē̄ње с] **1.** *истурити бок, косити се (о коњу, волу).* **2.** фиг. *правити се важан, размећати се.*

рѐбро с (ген. мн. ребáрā и ре̏бā̄рā) **1.** анат. *једна од дванаест пари танких извијених костију, везаних за кичму и грудну кост, које обавијају грудни кош.* **2. а.** *планинска коса, гребен:* планинско ~. **б.** *избочени део зида или стене:* камено ~. **3.** *једна од савијених греда брода, лађе, чамца:* таласи ударају у ребра лађе. **4.** *једна од греда неке грађевинске конструкције (нпр. крова).* **5.** бот. *једно од огранака продужене лисне дршке биљака; нерв листа:* главно ~, бочна ребра. **6.** *зракасти, чврсти део лепезе.* **7.** *оно што је налик на ребро (1):* ~ самара, ~ радијатора, ~ прозора, ~ сланине. **8.** мн. *јело од ребара заклане животиње;* уп. ребро (1). • **бити танких ребара** *бити сиромашан.* **броје му се ребра** *јако је мршав.* **наместити, поломити (пребројати** и сл.**) некоме ребра** *јако изударати, истући кога.* **платити својим ребрима** *изгубити живот, платити главом.* **с неба (из неба) па у ребра (ређи)** *изненада, без околишења (ређи нешто некоме).*

ребро̀ноша ж зоол. *у мн.: врста планктонских морских животиња сродних медузама, које се покрећу помоћу плочица* Ctenophora *(у јд. таква морска животиња);* уп. ребраш.

ре́бус м лат. **1.** *загонетка у облику цртежа, знакова, слова и сл. коју треба одгонетнути, решити.* **2.** фиг. *загонетна, нејасна ствар, нејасноћа.*

ревакцина́ција ж лат. мед. *поновна вакцинација, поновно цепљење.*

ревакцѝнисати, -ѝнишē̄м свр. и несвр. *поновно вакцинисати, цепити против заразних болести.*

ревалва́ција ж лат. екон. *поправљање службеног курса неке валуте према другим валутним јединицама.*

ревализа́ција ж лат. *поновна процена вредности роби или новцу чија је вредност опала, поправљање вредности (роби или новцу).*

ревало̀ризацио̄нӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на ревалоризацију:* ревалоризационе резерве.

ревало̀ризовати, -зујем (ревализи́рати, -и̏зӣрам) свр. и несвр. *вратити, враћати, поправити, поправљати вредност роби или новцу.*

ре̂ван и **рѐван,** -вна, -о *в. ревностан.*

рѐванш м фр. **1. а.** *освета, одмазда (обично за пораз у рату, борби).* **б.** спорт. **а.** *победа над претходним победником (у утакмици, шаху и др.).* **б.** *друга, узвратна утакмица, други меч у истом систему такмичења између истих противника:* победити и у реваншу. **2.** *узврат, уздарје (за учињену услугу).*

ревàншѝзам, -зма м *осветољубив поступак, осветољубивост, реванш.*

ревàншѝрати се, -а̀ншѝ̄рам се свр. и несвр. **1. а.** *осветити се, освећивати се (за пораз у борби, рату и сл.).* **б.** *победити у узвратној спортској игри претходног победника.* **2.** *узвратити, одужити се (за учињену услугу, добро дело поклон и сл.).*

ревàншѝстичкӣ, -а̄, -о̄ *који тежи за реваншом, осветољубив:* ~ чланак.

ревàншѝстички прил. *осветољубиво, осветнички:* ~ се понашати.

рѐваншнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на реванш:* ~ меч.

рѐвати, -вē̄м несвр. **1.** *исправљати гласове својствене мађарцу, њакати (о мађарцу или ономе ко опонаша мађарца).* **2.** фиг. пеј. *говорити, причати, певати и сл. непријатним гласом сличним мађарењем оглашавању; њакавим гласом плакати, цмиздрити.*

рѐвēр, -е́ра м фр. **1.** *посувраћени део оковратника капута на грудима.* **2.** *задња страна металног новца, коверте и сл., наличје, полеђина.* **3.** вој. *страна бедема или рова која је заклоњена од непријатеља.*

реверберáција ж лат. *појава да се звук чује и после искључења његова извора, заснована на рефлексији звучних таласа на околним предметима.*

ревѐрēнда ж лат. *дугачка свештеничка хаљина католичких и евангелистичких свештеника, мантија.*

рѐверзибѝлан, -лна, -о лат. *који се може окренути, обратити у супротном смеру, повратан:* ~ хемијски процес, ~ хидроцентрала.

ревѐрзија ж лат. правн. *повратак осуђеника у затвор (кад поново изврши кривично дело).*

рѐверс м лат. *писмена потврда (признаница, обвезница) којом се јамчи повратак нечега што је узето на услугу.*

ревиди́рати, -ѝдӣрам свр. и несвр. **1.** *(из)вршити ревизију, поново прегледати, прецисти(ив)ати:* ~ уштеђену своту. **2.** *изменити, мењати прељашњи став, преиначи(ва)ти:* ~ нагодбу, ~ поставке.

рѐвӣзија ж лат. **1.** *преглед рада, контрола, провера пословања у предузећима, установама, организацијама.* **2.** *измена, преиначење, прерправка (закона, програма, учења и сл.):* ~ наставних програма. **3.** правн. *поновно разматрање, обнова (судског процеса):* ~ процеса. **4.** штамп. *последњи преглед коректуре текста сложеног у странице пре одобрења за штампу:* ~ књиге.

ревизиони́зам, -зма м **а.** *тежња, настојање да се нешто преиспита и ревидира, измени, промени (обично у вези с комунистичком идеологијом и марксистичким поставкама).* **б.** *захтев за променом неког уговора, нпр. за променом граница (обично у вези с настојањем држава побеђених у Првом светском рату да се промене након тога рата успостављене границе).*

ревизиони́ст(а), -ē м (мн. -сти) *присталица ревизионизма.*

ревизиони́стичкӣ, -ā, -ō *који се односи на ревизионисте:* ~ став, ~ политика.

ревизиони́сткиња ж *жена присталица ревизионизма.*

рѐвӣзор м *онај који надгледа, прегледа послове, контролор.*

рѐвӣзорскӣ, -ā, -ō *који се односи на ревизоре, који припада ревизорима.*

рѐвија и **рѐвија** ж фр. **1.** *часопис, публикација:* књижевна ~, забавна ~. **2.** *смотра, преглед (нпр. војних јединица и сл.).* **3.** *приказивање, јавно презентирање најновијих узорака моде:* модна ~. **4.** *позоришни комад лакога садржаја, с песмом, музиком, плесом.*

рѐвијӣлан, -лна, -о (рѐвӣјскӣ и рѐвӣјскӣ, -ā, -ō) *који се односи на ревију:* ~ штампа, ~ представљање.

ревита̀лизовати, -зујем свр. и несвр. *оживети, оживљавати, обновити, обнављати:* ~ цео организам, фиг. ~ центар града.

рѐвно прил. *в. ревносно.*

ре́вноснӣк м *ревностан човек.*

ре́вносница ж *ревносна женска особа.*

ре́вносно прил. *на ревностан начин, вредно, марљиво, predaнично:* ~ радити, ~ испуњавати дужности.

ре́внӧст, -ости ж (инстр. -ошћу) **а.** *особина онога који је ревностан, усрдан, предан нечему; марљивост:* ~ према власти, ~ пчела. **б.** *брига, заузимање, настојање:* ~ за своју парохију.

ре́вностан, -сна, -о *који има много ревности, усрдности, предан, марљив.*

ревò̀лвер, -а и **ревò̀лвēр,** -е́ра м енгл. *ручно ватрено оружје кратке цеви, пиштољ.*

револвēра́ш, -а́ша м *онај који се служи револвером; уцењивач који се служи револвером, оружјем да би нешто изделствовао.*

револвēра́шкӣ, -ā, -ō *који се односи на револвераше, који припада револверашима:* ~ обрачун.

револвēра́шки прил. *као револвераш, дрско:* ~ се понашати.

револвѐр(ч)ина ж *ауг. и пеј. од револвер.*

ревò̀лверскӣ и **ревò̀лвēрскӣ,** -ā, -ō *који се односи на револвер:* ~ метак, ~ хитац. • ~ **штампа** *новине које објављују сензационалне вести, непроверене и личне, да би изнудиле корист за себе.*

револвѐрчић м *дем. и хип. од револвер.*

рѐволт м фр. **а.** *отворено негодовање, противљење, огорчење, озлојеђеност:* испољити ~, ~ свога сина. **б.** *побуна, устанак:* отворени ~.

ревò̀лтӣра̄но прил. *с револтом, с озлојеђеношћу, љутито:* ~ питати.

револти́рати, -ò̀лтӣра̄м свр. и несвр. *озлоједити, озлојеђивати, разјари(ва)ти, (на)љутити.* – То их је страшно револтирало. ■ ~ **се** *озлоједити се, озлојеђивати се, (на) љутити се.*

револу́ција ж лат. **1.** *наглa и насилна побуна против друштвеног поретка, темељна промена, превратa у друштвено-економским односима и систему неке државе:* Француска буржоаска ~, Октобарска ~. **2.** *коренит преображај, преокрет у некој области живота и рада (у култури, схватањима, психи и др.):* Вукова језичка ~, ~ у његовој души. **3.** астр. *кретање, кружење небеског тела око другог небеског тела (нпр. обилазак Земље око Сунца):* ~ Земље.

револу̀цӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на револуцију.*

револуциò̀нар, -а́ра м (инстр. -а́ром и -а́рем) **1.** *активни учесник револуције, побуњеник, борац, устаник:* ~ из 1848. **2.** *онај који врши корените промене у некој области живота и рада (науци, уметности и сл.):* ~ у језику.

рѐволуционāран, -рна, -о **1.** *који је обузет духом револуције, побуњенички, устанички:* ~ омладина. **2.** *који врши корените промене у некој области живота, који доноси такве промене (у науци, култури и др.):* ~ идеја, ~ деловање Дарвинове теорије.

револуциò̀нāрка ж *женска особа револуционар.*

рѐволуционāрно прил. *на револуционаран начин, као у револуцији:* ~ деловати.

револуционарно- *као први део придевских сложеница са значењем да је оно што значи други део прожето и револуционарношћу:* револуционарноборбени, револуционарнодемократски и др.

револуционā́рнӧст, -ости ж *особина онога који је револуционаран, онога што је револуционарно.*

револуциò̀нāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на револуционаре:* ~ дух.

револуционā́рство с *револуционарно расположење, револуционарни дух; револуционарност.*

револуционер- *в. револуционар-.*

револуциò̀нисати, -ишēм свр. и несвр. **1.** *исцуниити, исцуњавати револуционарним духом, (про)ширити идеје револуције.* – Његова политичка мисао је револуционисала свет. **2.** *кореното изменити, мењати (у науци, уметности и др.):* ~ производњу. ■ ~ **се** *кореното се променити, мењати.* – Уметност се код нас револуционисала.

ревȕлзија ж лат. мед. **1.** *одвођење и расподређивање сокова по телу.* **б.** *пуштање крви (да би се смањила навала крви на оболели орган).*

рѐгāл, -а́ла м лат. **1.** *прегрaдак, претинац, полица (нарочито у штампаријама, за поједина слова).* **2.** *широки орман снабдевен полицама, прегрaдама за одело и др.* **3.** муз. **а.** *мале преносиве оргуље, ручне оргуље.* **б.** *назив за поједине тонске регистре код оргуља.* **4.** ист. *порез, прирез.*

рѐгāлије ж мн. лат. ист. *владарска, царска, краљевска права у феудално доба.*

регàта и **рѐгата** ж итал. спорт. *такмичење у веслању, једрењу и вожњи моторним чамцима.*

рѐгатнӣ, -ā, -ō *који се односи на регате:* ~ стаза.

регенѐра̄т, -а́та м *део организма настао регенерацијом.*

рēгенерати́ван, -вна, -о *који се добија, настаје регенерацијом:* ~ ткиво.

регенѐра̄тор м **1.** *направа којом се топлота отпадних гасова искоришћава код пећи за топљење гвожђа и стакла.* **2.** *обновитељ, прегородитељ, преустројитељ.*

регенера́ција ж лат. **1.** биол. *обнављање изгубљених делова живог организма, које врши сам тај организам:* ~ костију. **2.** *уопште обнова, прегород, преображај, оживљавање, поновно успостављање:* душевна ~.

регенѐрисати, -ишēм (регенери́рати, -ѐрӣрām) свр. и несвр. *обновити, обнављати* ■ ~ **се** *појавити се, појављивати се поново, обновити се, обнављати се.* – Реп код змије може да се регенерише.

рèгент м лат. *привремени владар монархистичке државе, који обавља владарске дужности за време владаревог малолетства, одсуства или болести.*

рèгенткиња ж *женска особа регент.*

рèгентскӣ, -ā, -ō *који се односи на регенте.*

рèгентство с *владавина регента; краљевско намесништво.*

рēгија ж лат. *крај, предео, подручје, област, округ.*

регӣмēнта ж фр. вој. ист. *пук, пуковнија.*

регӣмēнтскӣ, -ā, -ō *који се односи на регименте.*

регӣōн, -óна м лат. *регија.*

рèгионāлан, -лна, -о *који се односи на регион, подручни, локалан, обласни:* ~ савез, ~ поезија.

регионалӣзам, -зма м **1.** *тежња за посебним економским, политичким и културним животом неке регије, покрајине (често на штету целине, заједнице).* **2. а.** *регионалне особине и специфичности уметнички представљене у неком делу, обично књижевном.* **б.** лингв. *реч, облик, фраза, синтаксичка конструкција и сл. карактеристична за неки крај, регион, за одређену област.*

регионализа́ција ж *дељење по регијама, затварање у регије:* ~ културе.

регионàлизовати, -зујēм (регионализи́рати, -ѝзӣрām) свр. и несвр. *(у)чинити регионалним, (по)делити на регије:* ~ државу, ~ штампу.

регионàлист(а), -ē м (мн. -сти) *поборник, присталица регионализма.*

регионалӣстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на регионализам:* ~ литература.

регӣōнскӣ, -ā, -ō *који припада региону.*

рèгистар, -стра м фр. **1. а.** *попис, списак (појмова, речи, предмета итд. датих алфабетским редом); преглед нечега дат систематски:* ~ имена, ~ речи; ~ послова. **б.** *књига у коју се заводе прилози и послати списи, акти:* ~ у архиву. **в.** *књига уписом у коју се стиче право постојања, коришћења, рада и сл. неке радне организације, моторног возила и др.:* ~ привредних организација. **2.** муз. **а.** *одређени низ тонова неког инструмента, степен висине и јачине гласа, низ тонова људског гласа који се производи истим положајем гласних жица:* глас са својим звучним регистрима. **б.** *направа за мењање висине, боје и јачине звука (у оргуљама, хармоници и сл.).* **3.** *ред слова, таставтура у писаћој машини.*

регистар- *као први део полусложеница у значењу: регистарски:* регистар-каса, регистар-папир.

рèгистарскӣ, -ā, -ō *који се односи на регистре.*

регӣстрāтор м **1.** *особа која саставља и води регистар (обично у архиву).* **2.** фиг. *онај који бележи, записује, пажљиви записивач:* ~ догађаја, ~ књижевних догађаја. **3.** *нарочити досије за сређивање списа, аката алфабетским редом.* **4.** *справа за аутоматско записивање.*

регӣстрāтōрка ж **1.** *жена регистратор (1, 2).* **2.** *регистратор (4).*

регистрату́ра ж *канцеларија где се налази регистар и чување аката, регистратура.*

регистра́ција ж **1.** *уношење, уписивање у регистар, у књигу, чиме се даје дозвола за даљи рад, коришћење, употребу нечега и сл.:* ~ возила, ~ фирме, ~ играча и др. **2.** *бележење, записивање чињеница, података и сл.; забелешка, запис:* ~ догађаја, ~ разговора; ~ о његовој погибији. **3.** *склапање брака, венчање пред грађанским властима.* **4.** муз. *мењање разних регистра при свирању на оргуљама.*

рèгистровати, -рујēм (регистри́рати, -ѝстрӣрām) свр. и несвр. **1.** *(из)вршити регистрацију, упис(ив)ати, увести, уводити у регистар:* ~ нове чланове клуба, ~ ауто. **2.** *(за)бележити; приметити, примећивати, опазити, опажати:* ~ инциденте у новинама; ~ грешке у тексту, ~ појаву непознатих лица. **3.** *уписати у књигу венчаних, венчати.* **4.** *(из)мењати разне регистре при свирању на оргуљама.* ■ ~ **се 1.** *уписати се, уписивати се у регистар:* ~ се код завода за трговину. **2.** *венчати се пред грађанским властима.*

регла́жа ж фр. *подешавање, дотеривање инструмената, уређаја, машина, тачкова, оружја и сл.*: вршити реглажу предњег трапа.

рèглāжнӣ, -ā, -ō *који се однос на реглажу.*

реглàмāн, -а́на и **реглѐмāн** м фр. *скуп уредаба, правилник, пословник рада на скупштинама; правила службе (у војсци).*

реглѐмāнскӣ, -ā, -ō *који се односи на реглеман:* ~ преступ.

реглемента́ција ж *установљење одређених правила, законско регулисање:* међународна ~.

реглѐта ж фр. штамп. *месингана плочица која се умеће између редака у слогу, штампарски лењирић.*

ре́гнути, рēгнēм свр. *зарежати (искежених зуба) (о псу);* фиг. *проговорити, писнути.*

рèгрес м лат. **1.** *назадак, назадовање:* привреда у регресу. **2.** екон. *накнада, новчани додатак:* регреси у привреди, ~ за годишњи одмор. • **менични** ~ *право онога који је исплатио меницу да тражи обештећење, накнаду од осталих потписника менице.*

рѐгресӣван, -вна, -о *који делује унатраг, уназад, повратни; назадан:* ~ промена; ~ мишљење.

рѐгресӣвно прил. *на регресиван начин, делујући уназад.*

регресӣвнōст, -ости ж *особина, стање онога који је регресиван, онога што је регресивно.*

регрѐсија ж **1.** *враћање уназад на нижи ступањ развића, назадовање.* **2.** геол. *повлачење мора од обале, од копна.* **3.** псих. *постепено губљење памћења и заборављање стечених вештина и знања.*

регресѝрати, -ѐсӣрām свр. и несвр. **1.** *вратити се, враћати се на нижи ступањ развића, назадовати.* **2.** *да(ва)ти накнаду, одштету, помоћ:* ~ пољопривреду. ■ ~ **се** *добијати накнаду, одштету, помоћ:* ~ се од продаје стоке.

рèгреснӣ, -ā, -ō *који се односи на регрес:* ~ дужник.

рèгрӯт, -у́та м фр. *војник у почетку служења војног рока.*

регрута́ција ж *попуњавање војних јединица новим војницима (способним за војску); увршћавање у ред војних обвезника уписивањем у књиге надлежних војних установа:* обавити регрутацију; бити на ре́грутацији.

рèгрутациōнӣ, -ā, -ō *који се односи на регрутацију:* ~ списковi.

рèгрӯтнӣ, -ā, -ō *који се односи на регруте и регрутацију:* ~ комисија.

рèгрутовати, -тујēм (регрути́рати, -ѝтӣрām) свр. и несвр. **1.** *(из)вршити регрутацију, попунити, попуњавати војне јединице новим војницима; бити уврштен у војне спискове за служење војске:* ~ у морнарицу. **2.** фиг. *придобиј(а)ти нове присталице, чланове и сл., створити, стварати кадар за нешто.* – Школа регрутује одличне спортисте.

рèгрӯтскӣ, -ā, -ō *који се односи на регруте:* ~ одело.

рѐгула ж лат. *правила која одређују начин рада и понашања, пропис.*

рѐгулāран, -рна, -о *редован, прописан, тачан, уредан; нормалан; правилан:* ~ време, ~ вожња, ~ приказивање представа. • ~ **војска (армија), регуларне трупе (јединице)** *војска организована и опремљена према војним прописима, редовна, стајаћа војска.*

рѐгулāрно прил. *на регуларан начин, нормално, по пропису:* ~ се понашати.

регула́рнōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога што је регуларно, редовности, правилности.*

регулàтīв, -и́ва и **рѐгулатīв** м **1.** *утврђен пословни ред; пропис, уредба:* ~ банке. **2.** *оно што регулише, усклађује, уређује:* ~ између појединца и заједнице.

рѐгулатīван, -вна, -о *који се односи на регулатив, усмеравајући:* ~ принцип.

регу̀лā̄тор м **1.** техн. *направа за аутоматско одржавање равномерног рада механизма (брзине, температуре, притиска и сл.).* **2. а.** *онај који регулише, усклађује нешто:* ~ послова. **б.** *оно што уноси склад, правилност, усклађивач:* ~ топлине тела.

рѐгулатō̄рнī, -ā, -ō *који се односи на регулатор, који регулише, усмерава, води:* ~ закон.

регула́ција ж *довођење у ред, уређивање (нечега) по неком плану; уређивањем водених корита, утврђивањем обала осигуравање од плављења околног земљишта:* ~ градских улица; ~ корита реке Мораве.

рѐгулацио̄нī (регула́цӣјскī), -ā, -ō *који се односи на регулацију:* ~ план, ~ радови, ~ канали.

регулиса́вати, -и̏са̄вам *несвр. према регулисати.*

регу̀лисати, -ишēм (регули́рати, -у̀ли̏рām) свр. и несвр. **1. а.** *подврћнути, подврставати неким правилима, систему, реду; уредити, уређивати, ускладити, усклађивати:* ~ саобраћај, ~ законом, ~ статутом. **б.** *извршити(вати), обавити, обављати:* ~ војну обавезу, ~ ове око хотелског смештаја. **в.** *наместити, намештати, дотерати, дотеривати неки механизам, ставити, стављати у функцију:* ~ сат, ~ часовник. **2.** *спровести, спроводити регулацију:* ~ слив реке.

рēд м (лок. ре́ду; мн. рѐдови, ген. редо́ва̄ и рѐдо̄ва̄, дат. редо̀вима и рѐдовима) **1. а.** *скуп оног што долази једно иза другога, у истој линији, низ; положај онога што се налази поређано једно иза другог, једно испод другог, једно поред другог:* ~ војника, ~ кола; редови жица. **2.** *низ штампаних или писаних слова, речи у једној линији; линија у свескама:* подвући редове у књизи; свеска на редове. **3.** *време, тренутак кад неко треба нешто да ради, место у временском низу:* мој ред, дошао ред на некога. **4.** *редослед, распоред, поредак:* сложити по реду, ~ мисли. **5.** *стање уређено законским прописима, јавни поредак:* присталица реда и поретка, влада ред. **6.** *правила о понашању, поступцима, пристојност:* знати ~, ред је да му помогнем. **7. а.** *начин поступања, рада, поступак, манир; поредак, стање засновано на начелима (обичајима, традицији и сл.) или по личној вољи:* увести ред у свој живот, изборни ~; вратити у пријашњи ~. **б.** *уређено, сређено стање, дисциплина:* ~ у кући, ред у школи. **8.** *друштвени сталеж, сталешка група, класа:* адвокатски ~, масонски ~. **9.** *калуђерска, монашка дружина; свештенство:* монашки ~, језуитски ~, фрањевачки ~. **10.** *ранг, степен, категорија, врста по којима се одређује вредност нечега.* – „Горски вијенац“ спада у ред великих дела. **11.** *већи број нечега, некога, гомила, група.* – Са Универзитета излазе читави редови добрих студената. **12. а.** *војна јединица, део војне јединице.* – Пробио се кроз прве непријатељске редове. **б.** спорт. *група играча у тиму:* везни ~, нападачки ~. **13.** биол. *систематска категорија у биологији (између класе, разреда и породице):* ~ звери, ~ мајмуна. **14.** мат. (обично мн.) *низ бројева или величина које се постепено повећавају или умањују по одређеном правилу, прогресија:* аритметички ~, геометријски ~. • **без (икаква) реда** *не држећи се правила, прописа, редоследа и сл.; испретурано, измешано.* **бити од реда** *понашати се, радити како треба; држати се уобичајених норми, моралних принципа.* **бити првог реда** *заузимати у чему прво место, бити међу првима (по вредности и сл.).* **бити, стајати у првим редовима** *налазити се по рангу, положају и сл. међу првима, истицати се.* **борбени (бојни, убојни)** ~ *војна јединица (или њен део) одређена за борбу, бој с непријатељем.* **ван (изван) реда** *веома много, необично, превише.* **двојни редови** вој. *колоне од по четири војника у реду (по ширини).* **дневни** ~ *утврђени редослед онога о чему треба расправљати, дискутовати на састанцима, седницама и сл.* **довести, дотерати у ред** *средити, поправити, уредити.* **доћи на** ~ *добити своје место, време за обављање нечега.* **збити ред (редове)** *прибити се један са другим; солидарисати се један уз другог, бити у слози ради постизања одређеног циља.* **ићи (тећи) својим уобичајеним редом** *догађати се, тећи уобичајеним, нормалним током.* **ићи у** ~ *ступати, улазити у ред; припадати некој врсти, категорији и сл.* **кућни** ~ *прописи за одржавање реда у кући, у згради са више станара.* **научити (некога) реду** *научити, натерати некога да се понаша како је нормално, по постојећим правилима.* **први с реда** *први који је најближи, без избора.* **преко (ван, изван) реда** *не придржавајући се одређеног редоследа.* ~ **вожње, возни** ~ *утврђен распоред одлазака и долазака возова, аутобуса и др. превозних средстава.* ~ **је** *тако захтева обичај пристојност, културно понашање.* **реда ради** *тек онако.* **сви од реда (из реда), сви с реда** *сви без разлике.* **скинути с дневног реда** *престати расправљати о нечему.* **ставити (искочити) у први ред** *имати нешто у првом плану.* **у првом реду** *пре свега, првенствено.* **у реду** *добро је, слажем се, пристајем.* **читати, писати између редова** *запазити оно што није изричито написано, али се из написаног може наслутити.*

ре́дак[1], ре́тка м *дем. и хип. од ред.*

ре́дак[2], ре́тка, -о јек. **ријѐдак,** -ѐтка, -о **1. а.** *који је размакнут један од другог, чији су редови удаљени један од другог:* ~ брада, ретке куће, ретке бразде. **б.** *провидан, прозиран, слаб:* ~ магла, ~ дим. **в.** *који садржи мању количину одређених, потребних састојака:* ~ чорба, ~ чај. **г.** физ. *који лако пропушта светлосне зраке:* оптички ~. **2.** *изузетан, необичан, особит:* ретке памети, ~ стручњак. **3.** *чега или кога нема довољно, у чему или у коме се оскудева.* – Шећер је редак у продавници.

рѐдактор м лат. *особа која редигује (припрема, приређује, исправља, дотерује) неко дело, текст за штампу, уредник.*

рѐдакторскī, -ā, -ō *који се односи на редакторе, који припада редактору:* ~ текст, ~ посао.

редàкција ж лат. **1. а.** *колектив неколико чланова који прегледају, прихватају или одбијају текстове дате за штампу, уредништво:* ~ часописа, ~ едиције. **б.** *просторије у којима ради тај колектив:* ићи у редакцију. **2.** *редиговање, рад на тексту; оно што је редиговано:* дати на две редакције; предати своју редакцију. **3.** *издање с посебним цртама (изменама, допунама):* превод из латинске редакције. **4.** *једна од варијаната старословенског језика, настала под утицајем црта народног језика (српског, руског, бугарског, чешког и др.):* српска ~.

редàкцијскī, -ā, -ō *који се односи на редакцију, који припада редакцији:* ~ соба, ~ исправка.

рѐдакцио̄нī, -ā, -ō *који се односи на редакцију:* ~ одбор.

рѐдār, -а́ра м **1. а.** *ученик који пази на ред у разреду.* **б.** *онај који одржава ред у некој заједничкој просторији; особа која одржава ред на некој свечаности, прослави, поворци и сл.:* собни ~. **2.** *полицијски службеник; стражар.*

рѐдара ж **1.** *жена која у задружној сеоској кући води домаћинство (спрема храну и др.) по реду и времену које јој је одређено.* **2.** *женска особа која брине о реду, о храни на неким свечаним, потребним и др. скуповима (обично сеоским).*

рѐдāрскī, -ā, -ō *који се односи на редаре:* ~ служба.

редàрственī, -ā, -ō рег. *који се односи на редарство, полицијски:* ~ стража.

редàрственӣк, -а и **редарствѐнӣк,** -и́ка м рег. *полицијски службеник; стражар.*

редáрство с рег. *в. полиција.*

ре́дати (се), ре̏дām (се) несвр. *в. ређати (се).*

рѐденгот м енгл. *мушки капут (обично црне боје) са дугим пешевима и позади разрезан.*

редѐнӣк, -и́ка м вој. *прибор (обично кожни, метални) који служи за ношење метака.*

редефѝнисати, -ѝнишēм свр. *поново, на други начин дефинисати.*

рѐдиговати, -гујēм (редиги́рати, -и̏ги̏рām) свр. и несвр. *припремити, припремати, дотерати, дотеривати исправљајући неки текст у рукопису, за штампу.*

редизајни́рати, -а̀јни̏рām свр. и несвр. *(на)правити нови дизајн, поново, на други начин дизајнирати.*

рѐдӣља ж нар. *жена која реди лан или вуну.*

рѐдимицē прил. рег. и нар. *в. редом.*

рѐдитељ м (инстр. -ем) **а.** *умешнички руководилац и организатор постављања на сцену позоришног, оперског или сл. дела.* **б.** *в. режисер.*

рѐдитēљка ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) *женска особа редитељ.*

рѐдитељскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на редитеља, који припада редитељу.*

ре́дити[1], рēдӣм несвр. [гл. им. ре́ђење с] **1. а.** *уређивати, сређивати, дотеривати:* ~ по соби, ~ косу. **б.** *обрађивати, копати, ђубрити:* ~ врт. **2.** *проглашавати за редовника, свештеника, давати некоме редовнички чин.* **3.** *сређивати, прибирати, сортирати нешто:* ~ заклано прасе, ~ дуван. ■ **~ се** *уређивати се, удешавати се.* – Облачи се и реди по цео дан.

ре́дити[2], рēдӣм јек. **ријѐдити,** рӣједӣм несвр. *чинити ретким, разређивати:* ~ лук. ■ **~ се** *постајати ређи, проређивати се.* – Магла се дизала и редила.

рѐдић, -а и **рѐдӣћ,** -и́ћа м *дем. и хип. од ред.*

рēдњӣ и **рѐднӣ,** -а̄, -о̄ *којим се означава ред(ослед), који је по реду.* • **~ број** *в. под број.*

рēдно прил. арх. *редом, по реду.*

ре́дња ж **1.** *заразна болест која се брзо шири, епидемија:* ~ у народу. **2.** *долажење на ред, ред.* – Сад је моја редња. **3.** *дотеривање, уређивање спољног изгледа.* – Остави се редње, ради нешто.

рѐдōв, -о̀ва м вој. *обичан, прост војник без чина.*

рѐдōван, -вна, -о **1. а.** *који се збива, дешава, одвија по утврђеном реду, у заказано време, по правилима:* ~ седница, ~ конференција, ~ излазак војника. **б.** *уобичајен, свакодневни, нормалан:* ~ посао, ~ живот. **2.** (одр.) *који има највиши ранг, сталан:* ~ професор универзитета, ~ члан Академије. **3.** *исправан, нормалан:* вратити (некога) на редован пут. • **~ војска** *регуларна војска (под регуларан).* **~ пут, редовним путем** *преко одређених прописа, законом одређених инстанци, тела (нпр. жалити се и сл.).* **~ суд** *суд опште надлежности који суди грађанима у споровима.*

редо̀вит, -а, -о *в. редован:* ~ појава.

редо̀вито прил. *в. редовно:* ~ посећивати.

редо̀витōст, -ости ж *особина, стање оног што је редовито.*

редо̀внӣк, -и́ка м кат. *онај који припада црквеном реду и живи у самостану, фратар, калуђер, монах.*

редо̀вница ж *калуђерица, опатица.*

редо̀внӣчкӣ, -а̄, -о̄ *који припада редовницима, који се односи на редовнике:* ~ свештенство.

редовни́штво с *редовничка служба; редовнички сталеж, редовници.*

рѐдōвно прил. **1.** *на редован начин, нормално, природно.* – Живот је почео редовно да тече. **2.** *стално, неprекидно:* ~ долазити, ~ куцати (о сату).

редо́внōст и **рѐдōвнōст,** -ости ж *особина оног што је редовно, редовитост.*

рēдом прил. *по реду, један за другим (просторно и временски):* поздравити се са свима ~, набројати ~ године излажења књиге.

рѐдослѐд јек. **рѐдослијѐд** м *ток збивања, деловања, ред:* ~ потеза, ~ представа.

редреса́ција ж фр. мед. **1.** *поновно превијање ране.* **2.** *замењивање неког дела тела који недостаје или исправљање његове деформације (нпр. намештање зглобова, у ортопедији).*

редреси́рати, -ѐдресӣрам свр. и несвр. **1.** *поново исправити, исправљати (у књиговодству); сторнирати.* **2.** *поново успоставити, надокнадити.*

редресу́ра м *поновна дресура:* ~ коња.

рѐдуковати, -кујēм (редуци́рати, -ѐцӣрам) свр. и несвр. *(из)вршити редукцију, свести, сводити на мању меру, умањи(ва)ти:* ~ плаће у привреди, ~ амерички утицај.

рѐдуктӣван, -вна, -о *који се може редуковати.*

рѐдуктӣвно прил. *редукујући.*

рѐдуктор м **1.** техн. *уређај који смањује брзину обртања помоћу преносника.* **2.** хем. *средство за ослобађање метала од киселоника, сумпора, соли и сл.*

редȕкција ж лат. **1.** *свођење нечега на мању меру, смањење нечега што у томе тренутку изгледа гломазно, превелико (нпр. броја радника, буџета, начина производње и др.):* ~ у позоришту, ~ у савезном буџету. **2.** хем. *хемијски процес (супротан оксидацији) којим се једном једињењу одузима киселоник или присаједињује водоник, односно процес отпуштања позитивног и примање негативног електрицитета.* **3.** биол. *поједностављење грађе, умањење размера и губитак функције органа или ткива неког организма који је раније имао.* **4.** лингв. *слабљење вокала у ненаглашеним слоговима (скраћивање, испадање).*

рѐдукциōнӣ (редȕкцијски), -а̄, -о̄ *који се односи на редукцију (нпр. притиска, протока воде, напона струје и др.):* ~ вентил, ~ калем. • **~ деоба** биол. *процес смањивања броја хромозома у стадијуму формирања полних ћелија животиња и биљака.*

редупликáција ж лат. *понављање, удвостручавање речи, слогова или слова (као стилско средство или у дечјем говору).* – Ја сам му говорио и говорио, ђи-ђи.

редуплици́рати, -ȕцӣрам свр. и несвр. лат. *поновити, понављати, удвостручити, удвостручавати (речи, слогове).*

рѐдȗт, -у́та м и **редута́** ж фр. **1.** вој. *утврђење окружено насипом и ровом.* **2.** *забава с маскама, крабуљни бал.*

рѐдуша ж **1.** *в. редара (1).* **2.** бот. *врста печурке* Tricholoma gambosum *из. ф.* Agaricaceae.

ре́ђати, рēђам несвр. **1.** *стављати у ред, слагати (једно до другог, једно иза другог, једно изнад, испод другог):* ~ чаше, ~ књиге. **2.** *набрајати, наводити, низати.* – Стаде му ређати ко је све био код њега. ■ **~ се** *долазити једно за другим, смењивати се, низати се.* – Догађаји су се ређали. **2.** *постављати се, стајати у реду.* – Деца су се ређала испред табле. **3.** *обређивати се, пити по реду.* – Ређасмо се наоколо вином.

реèкспорт м екон. *поновни извоз увезене робе.*

реèсконт м банк. *поновни есконт већ есконтиране менице.*

реèсконтовати, -тујēм (реесконти́рати, -о̀нтӣрам) свр. и несвр. *(из)вршити есконт већ есконтиране менице.*

рѐжањ и **рēжањ,** -жња м (инстр. -жњем; мн. рѐжњеви (рѐжњи) и рēжњеви (рēжњи)) **1.** *комад нечега одрезан, одсечен од какве целине; кришка:* ~ сланине, ~ шаргарепе. **2. а.** анат. *део неког органа тела који се нечим одваја од осталих.* – Дубоке бразде деле сваку полутку великог мозга на четири режња. **б.** бот. *зарез, изрез на листу, цвету и сл., зубац.*

ре́жати, -жӣм несвр. непрел. **1.** *испуштати отегнут, промукао и претећи глас (уз кежење зуба) (о псима, вуковима и неким другим зверима).* **2. а.** фиг. *бесно, љутито говорити кроз зубе, мумлати, гунђати; дрско, непријатељски, арогантно се понашати према некоме (при чему изливе непријатељског отвореног расположења).* – Наредник је режао на војнике. **б.** *одавати звуке сличне режању животиња.* – Ветрг је режао. **3.** фиг. *претећи, застрашујући деловати.* – Нож му режи за појасом. **4.** фиг. *бити упадљив, стршити; зијати, зјапити.* – Режали су шиљати, засечени изданци дрвећа. У кући режи празнина.

рēжија и **рѐжија** ж фр. **1.** *уметничко и техничко обликовање, прављење позоришне, филмске, телевизијске или радио представе коју, уз сарадњу сценографа, костимографа, кореографа и глумаца, врши редитељ, односно режисер.* **2.** *трошкови који настају вршењем неког привредног посла, управни трошкови:* висока ~. • **радити у сопственој, властитој режији** *радити сам, о свом трошку.*

рēжијскӣ и **рѐжијскӣ,** -а̄, -о̄ **1.** *који се односи на режију (1):* ~ обрада. **2.** *који је с попустом, по повлашћеној цени:* ~ улазница за театар. • **~ карта** жел. *карта за повлашћену вожњу на железници (за железничке раднике и чланове породице).*

рѐжијски и **рѐжијски** прил. *на режијски начин, у погледу режије:* ~ поставити на сцену.

рѐжӣм, -и́ма м фр. **1.** *систем владања, управљања, државом, државни поредак:* капиталистички ~, комунистички ~. **2. а.** *строго утврђен ред, начин живота (у хотелима, болницама, стационарима, казнионама и др.):* болнички ~. **б.** *систем правила, прописа на којима се нешто заснива, остварује:* ~ студија, ~ штедње. **3.** *просечни годишњи ток водостаја:* водени ~. **4.** *систем, уређење, устројство уопште:* ~ награда. • **мокри ~** *слободна производња и продаја алкохолних пића.* **суви, сухи ~** *забрана производње и продаје алкохолних пића, прохибиција.*

режѝмлија м (мн. ж) експр. **а.** *припадник или присталица владајућег режима.* **б.** *присталица сваког режима, политички превртљивац.*

рѐжӣмски, -ā, -ō *који се односи на режим, који је присталица режима:* ~ човек.

режи́рати, рѐжӣрам свр. и несвр. *(на)правити режију, обавити, обављати посао режисера; извести, изводити нешто уопште:* ~ „Тартифа“, ~ филм; ~ читав доживљај.

режѝсёр, -е́ра м (инстр. -е́ром) фр. *онај који обавља режију филма, уметнички руководилац снимања филма.*

режѝсёрка ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) *женска особа режисер.*

режѝсёрскӣ, -ā, -ō *који се односи на режисере, који је као у режисера:* ~ посао, ~ поглед.

рѐжнат, -а, -о *в. режнаст.*

рѐжњић, -а и **рѐжњӣћ,** -и́ћа м *в. режњић.*

рёжнути, -нём и **ре́жнути,** рёжнём свр. *мало зарежати.*

рёжњаст (рѐжњат), -а, -о *који има режњеве, подељен на режњеве:* ~ лист, ~ медуза.

режњѐвит, -а, -о *в. режњаст:* ~ јетра.

рѐжњић, -а и **рѐжњӣћ,** -и́ћа м *дем. од режањ.*

рёз м (мн. ре́зови) **1. а.** *зарезано место, траг резања, зарез, урез:* ~ на врату, ~ на месу. **б.** *уска пукотина, прорез:* ~ на стени. **2.** *резање, пресецање нечега и звук који се чује при томе:* ~ тестера у шуми, ~ ветра. **3.** *раздељак у коси:* направити ~ на средини косе. **4.** *оштра страна, оштрица некога сечива:* ~ ножа, ~ косе. **5.** *пресек листова при обрезивању и повезивању књиге:* књига у златном резу. **6.** *парче које се одсече једним захватом сечива, режањ:* ~ сланине, ~ пршуте. **7.** филм. *завршетак једног филмског кадра; на фимској траци место спајања једног фимског кадра с другим.* • **царски ~** мед. *акушерска породиљска операција која се изводи резом на трбушном зиду и на материци када је порођај природним путем немогућ или опасан,* sectio caesarea.

рѐза ж тур. **1. а.** *уска гвоздена шипчица којом се затварају врата са унутрашње стране, заворница, засун.* **б.** *метални затварач на вратима железничких вагона који се диже и спушта при отварању и затварању.* **2.** *језичак у брави којим се кључем затварају врата.* • **метнути (некоме) резу на уста** *не допустити некоме да говори; не говорити, ћутати.*

рёзак, рёска, -о **1.** *који пара, реже слух, оштар, продоран (о гласу, звуку).* **2.** *одсечан, одлучан, строг:* ~ одговор. **3.** *хладан, прохладан:* ~ ваздух, ~ ветар. **4.** *који се истиче јачином, оштрином, интензитетом:* реске боје, ~ светлост. **5.** *јак, снажан, тежак:* ~ ударац, ~ бол. **6.** *оштроуман, искричав:* ~ запажање. **7.** *који има пријатно оштар, љуткаст укус, или мирис, који реже у устима:* ~ мирис, ~ вино.

рѐзаљка ж *справа којом се нешто реже, зарезује.*

резáнац, -нца м (обично мн.) *танко развијено тесто изрезано на танке траке:* супа са резанцима. • **дуван ~** *дуван који производљач ручно реже.* **кидати се на резанце** разг. *много, веома се љутити.*

резàрија ж *в. резбарија.*

рёзати, рёжём несвр. **1. а.** *оштрим сечивом сећи на комаде, пресецати; сецати:* ~ ножем хлеб, ~ сланину; ~ купус. **б.** *кројити (тканину, кожу и сл.) ради шивења одеће, обуће.* **2.** *вршити хируршку интервенцију, оперисати:* ~ рану. Лекари су одлучили да ме режу. **3.** *убличавати неким оштрим оруђем, клесати; правити нешто дељући (ножем):* ~ камен; ~ свирале. **4.** *храпавошћу, грубошћу изазивати непријатност, жуљати.* – Реже га крагна од кошуље. **5.** *урезивати слике, шаре, бразде (у дрвету, камену, металу), гравирати:* ~ оквир, ~ шаре. **6.** *пловећи сећи површину воде.* – Брод реже валове. **7.** *орезивати непотребне гране (воћака, лозе).* **8.** *изазивати осећај јаког, оштрог бола, пробадати.* – Нешто ме реже у прсима. **9.** *изазивати јаке осећаје хладноће; изазивати пријатно оштар осећај укуса у устима.* – Хладан ветар реже. Вино је хладно и реже. **10.** *одавати резак, продоран звук, глас.* – Режу рафали, плотуни. **11.** *оштро, одсечно говорити, писати, обраћати се некоме.* – Резао је немилосрдно да сви чују. **12.** *пресецати, сећи пут на завојима, окукама при вожњи.* – Кад вози, реже окуке. **13.** *колутати, стрељати (очима).* **14.** *скраћивати текст за штампу вадећи поједине делове из контекста.* – Резали су ми чланак у „Политици“. ■ **~ се** *усецати се, урезивати се.* – Уже се реже у месо. • **резати грану на којој се седи** *радити (обично несвесно) против себе.*

рѐзач, -а́ча м (инстр. -а́чем) **а.** *онај који реже, бави се резањем.* **б.** *справа за резање:* ~ папира.

рѐзбар, -а́ра и **рѐзбāр,** -а ж *уметник који реже, урезује цртеже, шаре, украсе у дрвету, камену и сл.; гравер.*

резбàрија ж **1.** *уметничка творевина (цртеж, шара) урезана у дрвету, камену, металу и сл.:* трем сав у резбаријама. **2.** *в. резбарство:* научити се резбарији.

резба́рити, рѐзбāрӣм несвр. [гл. им. резба́рење с] *резати у дрвету, камену, металу и сл. шаре, украсе и сл.; гравирати; тестерицом изрезивати од шперплоче разне фигуре и облике.*

рѐзбāрскӣ и **рёзбāрскӣ,** -ā, -ō *који се односи на резбаре и резбарије:* ~ украс.

резба́рство с *вештина и уметност резбарења, резбарска делатност.*

резе́да ж **1.** бот. *украсна биљка* Reseda, R. odorata *из ф.* Resedaceae. **2.** (у атриб. служби) непром. *сивкасто до плавкастозелен:* ~ боја, ~ свила.

рѐзӗрва ж (ген. мн. -вӣ) лат. **1. а.** *сачувана, остављена количина нечега за каснију употребу, залиха:* ~ хране, ~ брашна. **б.** *количина нечега што још није експлоатисано, искоришћено (обично о природном богатству):* ~ угља, ~ цинка. **2.** *статус који имају војни обвезници који су одслужили војни рок или им је престала активна војна служба и позивају се на војне вежбе по потреби:* официр у резерви. **б.** *део војске који се у борбу ангажује по потреби.* – Довлаче све нове и нове резерве. **в.** спорт. *играч који улази у игру према потреби, да замени другог играча, замена.* **3.** (обично уз предлоге: без, с(а), уз) *резервисаност, уздржаност, опрезност:* пристати без резерве, говорити са дипломатском резервом.

резѐрвāт, -а́та м лат. **1. а.** *ограничено подручје, земљиште законом заштићено због своје културно-историјске и научне вредности (флоре, фауне, геолошког састава земљишта).* **б.** *територија на којој живе првобитним начином живота, законом заштићени, урођеници у неким земљама Африке, Америке, Аустралије.* **2.** *поверљив спис, акт (познат само главном службенику).*

рёзервāтан, -тна, -о *који се односи на резерват:* ~ спис.

резерва́ција ж лат. *обезбеђивање, осигурање нечега унапред, пре него што се почне користити:* ~ места у возу, ~ собе у хотелу.

резервиран(-) *в. резервисан(-).*

резѐрвисāн, -а, -о **1.** *прил. од резервисати.* **2.** *који се не изјашњава, уздржан:* ~ према нашем предлогу.

резѐрвисāно прил. *на резервисан начин, уздржано:* ~ се држати.

резѐрвисāнӧст, -ости ж *особина онога који је резервисан, уздржаност.*

резѐрвисати, -ишēм (резерви́рати, -ѐрвӣрам) свр. и несвр. **а.** *(из)вршити резервацију, обезбедити, обезбеђивати нешто за себе унапред:* ~ карте за авион, ~ сто у ресторану. **б.** *задр-*

жа(ва)ти, оставити, остављати за себе или за другога: ~ за себе један део, ~ извесну количину нечега.

резѐрвист(а), -ē м (мн. -сти) *резервни војни обвезник.*

резервѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на резервисте:* ~ војска.

рѐзе̄рвнӣ, -ā, -ō *који се односи на резерву, који је из резерве:* ~ официр, ~ играч, ~ делови за ауто, ~ фонд.

резервòа̄р, -а́ра м фр. **1.** *спремиште (мањих или већих димензија) за течност и гасове; орган у животиња и људи где се скупљају гасови или течност:* ~ нафте, ~ за бензин; гасни ~ на плућима. **2.** фиг. *извор, нечега, залиха, резерва:* ~ топлине, људски ~.

резервòа̄рскӣ, -ā, -ō *који се односи на резервоар:* ~ нафта.

резервоа̀рчић м *дем. од резервоар.*

рѐзӣво с *оштрица, сечиво.*

резигна̀нтно прил. *в. резигнирано.*

резигна́ција ж лат. **1.** *помирење са оним што ће неизбежно доћи, што се не може избећи, преданост судбини, равнодушност према свему.* **2.** *отварање тестамента, опоруке.*

резѝгнӣра̄н, -а, -о *препуштен судбини, помирен са судбином, пун резигнације.*

резѝгнӣра̄но прил. *с резигнацијом, равнодушно.*

резѝгнӣра̄нӧст, -ости ж (инстр. -ошћу) *стање онога који је резигниран, помиреност са судбином, равнодушност.*

резигни́рати, -ѝгнӣра̄м свр. и несвр. **1.** *(по)мирити се са судбином, пред(ав)ати се судбини; повући се, повлачити се са посла, са службе.* – Он полако резигнира, али се нада. **2.** *отворити, отварати тестамент, опоруку.*

рѐзидба ж *резање, орезивање (лозе, воћки).*

рези́дент м лат. **1.** *дипломатски представник неке државе (по рангу нижи од посланика).* **2.** *грађанин неке државе који стално живи у другој држави.* **3.** *тајни опуномоћеник обавештајне службе неке стране државе који делује на подручју друге државе.*

резидѐнција ж лат. *место сталног или привременог пребивалишта, кућа, стан највиших државних функционера, владара, председника влада и других особа с високим положајима; двор, дворац.*

резидѐнцијӣлан, -лна, -о *који је намењен за резиденције, у коме су смештене резиденције:* ~ зона, подручје.

резиди́рати, -ѝдӣра̄м несвр. *стално боравити.*

резѝмē, -ѐа м фр. *кратак, сажет извод оног најбитнијег из неког чланка, студије, књиге, говора и сл., сажетак, извадак; закључак говора, предавања и сл.*

резими́рати, -ѝмӣра̄м свр. и несвр. *да(ва)ти резиме, сажетак извод, садржај из нечега; укратко поновити, понављати, изложити, излагати у најкраћим цртама.*

резистѐнтан, -тна, -о *који даје, пружа отпор, отпоран, издржљив, постојан.*

резистѐнтнӧст, -ости ж *особина, стање онога који је резистентан, онога што је резистентно, отпорност:* ~ војника, ~ кабине.

резистѐнција ж лат. *одупирање, отпор, опирање (обично без примене силе):* пасивна ~.

ре́зити, -зӣ(м) несвр. *имати пријатно оштар, резак укус или мирис.* – Ова вода рези (М. Ускоковић).

рѐзнӣ, -ā, -ō *који служи за резање, сечење:* ~ алат.

рѐзнӣк м *једногодишња лоза орезана на више окаца.*

рѐзница и **ре́зница** ж **1.** *одсечени део неких биљака који се стављен у земљу развија у самосталну биљку.* **2.** *в. рез (1а):* ~ на лицу.

рѐзнути, -нѐм свр. *у дем. значењу: резати, сецнути.* – Резни ми мало хлеба.

рѐзовац, -овца м зоол. *птица селица слична препелици, косац* Rallux crex.

рѐзолӯтан и **резо̀лутан,** -тна, -о лат. *одлучан, одважан, постојан, чврст, прибран:* ~ човек.

рѐзолӯтно и **резо̀лутно** прил. *на резолутан начин, одлучно, прибрано:* ~ одговорити.

рѐзолӯтнӧст и **резо̀лутнӧст,** -ости ж *особина, својство онога који је резолутан.*

резолу́ција ж лат. *(писмена) одлука, закључак (састанка, конгреса, седнице и сл.) којом се износе гледишта, задаци.*

рѐзӧн, -о́на м фр. **1.** *разлог, став, гледиште на коме се заснивају нечији поступци, држања:* ~ владе, ~ министарства. **2.** *памет, разум, разборитост.* – Има резона у томе што он говори. **3.** *мера, умереност.*

резона̀нтан, -тна, -о **а.** *који одјекује, који се разлеже; звучан, снажан (о гласу).* **б.** *који се односи на резонанцију; који резонира, који је у сазвучју са другим извором треперења:* резонантни кругови.

резона̀нтно прил. *изазивајући резонанц(ија)у, одјекујући, разлежући се; звучно, звонко:* ~ одјекнути.

резона̀нц(ија) ж лат. **1.** физ. *појава појачаног треперења када се учесталост спољне силе, која узрокује треперење, подудара с учесталошћу сопствених треперења система, преношење треперења, осцилација једног извора на други:* механичка ~, електрична ~. **2.** *способност за појачање и дуготрајност звука коју имају простори је чији зидови добро одбијају звучне таласе; одјек, јека:* јака ~ дворане.

резо̀на̄тор м **1.** физ. *тело или направа у коме долази до резонанц(ија)е, до појачаног треперења.* **2.** лингв. *део говорног органа, шупљина испуњена ваздухом где појачањем треперења звучног извора глас добија своју боју:* носни ~, усни ~.

резо̀нӗр, -е́ра м фр. **1.** *у класичној драми лице које је износило пишчеве ставове о догађајима који су се приказивали.* **2.** *онај који воли да анализира разне појаве, да резонује о њима; мудријаш.*

резо̀нӗрскӣ, -ā, -ō *који се односи на резонере.*

резоне́рство с *понашање својствено резонеру (2), склоност расправљању, мудровању.*

резони́рати[1], -о̀нӣра̄м несвр. *в. резоновати.*

резони́рати[2], -о̀нӣра̄м несвр. **1.** *изазивати резонанц(ија)у, појачавати изазивајући треперење нечега, одјекивати.* **2.** *трепетити под утицајем резонанц(ија)е, бити у складу, у сазвучју са неким извором таласа.*

рѐзоновати, -нујѐм несвр. *расуђивати, закључивати;* фиг. *мудровати.*

рѐзӧнскӣ, -ā, -ō *који се односи на резон, разложан, логичан:* ~ поступак, ~ понашање.

рѐзӧнски прил. *с резоном, разложно, логично:* ~ поступати.

резо̀рцӣн, -и́на и **резорцӣнӧл,** -о́ла м фр. хем. *двобазни ароматични алкохол, дериват бензина, који се употребљава у производњи боја и лекарству.*

рѐзотина ж **1.** *траг резања на нечему, рез; прорез, разрез;* ~ на лицу. **2.** *резање, брушење, обрада:* огледало млетачке резотине.

резулта̀нта ж лат. **1.** физ. *сила која настаје истовременим деловањем више сила, компонената.* **2.** *појава која настаје као коначни резултат неког сложеног процеса, збивања.* – Трагичан епилог је природна резултанта односа међу тим људима.

резулта̀нтан, -тна, -о *који се односи на резултанту, који представља резултанту:* ~ магнетно поље.

резу̀лта̄т, -а́та м лат. **1. а.** *оно што проистиче из нечега као последица, као крајњи исход:* ~ његова деловања, ~ таквог схватања. **б.** мат. *вредност, величина која се добија израчунавањем, решавањем неког задатка или неке рачунске операције:* ~ једначине, ~ множења. **2.** *оно што се постиже, до чега се дође неком*

орга̏низованом а̀ктивношћу, исход нечега: слаб ~, повољан ~, ~ утакмице. • **без резултата** *без успеха, не постигавши ништа.*

резу̀лта̀тскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на резултат:* резултатске разлике.

резу̀лта̀тски прил. *у погледу резултата, што се тиче резултата:* ~ посматрано.

резултѝрати, -у̀лтӣрам свр. и несвр. **1.** (из нечега) *наста(ја)ти као резултат, последица нечега, произићи, произилазити.* – Дужина вала резултира из брзине ширења и броја титраја. **2.** *бити узрок нечему, условити, условљавати нешто, довести, доводити до нечега.* – Њихово пијанство резултирало је на крају свађом.

ре́зус м лат. зоол. *врста постоликог мајмуна* Macacus rhesus.

ре́зус-фа̀ктор м мед. *тип крви као наследно својство (независно од припадности крвној групи), чија неподударност изазива компликације при трансфузији крви и у развитку плода, односно у животу новорођенчета:* ~ позитиван.

резу̀цкати, -а̄м несвр. *у дем. значењу:* резати.

реи̏збор м *поновни избор, поновно бирање.*

реизбо́рно̀ст, -ости ж *поступак поновног бирања, подложност поновном бирању:* ~ директора.

реинкарна́ција ж лат. *према будистичком веровању о сеоби душа, поновно рађање, отеловљење, трансмиграција душе:* ~ душе.

реинкарни́рати, -а̀рнӣрам свр. и несвр. *појавити се, појављивати се као реинкарнација некога или нечега, отеловити отеловљивати.*

реинкорпора́ција ж лат. *поновно спајање, сједињење, припајање.*

реинкорпо̀рисати, -ишем (реинкорпори́рати, -о̀рӣрам) свр. и несвр. *поново укључи(ва)ти у свој састав, изнова сједињити, сједињавати нешто с нечиме.*

реинтѐгрисати, -ишем свр. и несвр. *поново ујединити, уједињавати у једну целину, поново интегрисати:* ~ југословенско тржиште.

ре̏ис м тур. **1.** *старешина, поглавар; врховни верски поглавар муслимана, реис-ул-улема.* **2.** *заповедник, капетан брода.*

ре̏ис-ул-улѐма м тур. *врховни поглавар исламске верске заједнице у некој земљи, реис (1).*

рѐјо̄н, -о́на м фр. **1.** *управна јединица у некој четврти града, општина; део града који потпада под ту управну јединицу.* **2.** *уопште неко издвојено подручје, део неке територије:* рибољовни ~, планински ~. **3.** вој. *круг касарне, двориште.*

рејониза́ција ж *подела на рејоне:* ~ воћарства.

рејонизи́рати, -ӣзӣрам свр. и несвр. *(из)вршити рејонизацију, поделу на рејоне.*

рѐјо̄нскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на рејон, који припада рејону.*

рѐјтинг м енгл. **1.** *место које заузима шахиста, тенисер и др. на вредносној скали добијено на основу резултата остварених на турнирима:* висок ~. **2.** фиг. *углед, репутација; популарност:* ~ у јавности.

ре́ка јек. **ри̏јека** ж (дат. ре́ци јек. ри̏јеци) **1.** *стални водени ток јачег интензитета који потиче од једног извора или настаје од више потока и притока и тече коритом до ушћа:* ~ Дунав, ~ Тара. **2.** фиг. *велика количина, велики број нечега што се помера, креће, мноштво, маса:* ~ избеглица.

рекапиту̀лант м *онај који сажето понавља садржину нечега.*

рекапитула́ција ж лат. **1. а.** *понављање садржине нечега сажимањем битних делова текста или говора.* **б.** адм. *сажето понављање главних ставки неког рачуна; књига из књиговодствене документације са таквим прегледом података.* **2.** *присећање, довођење у сећање прошлих догађаја, доживљаја и сл.:* предати се рекапитулацији прошлих дана.

рекапитула́ци̏јскӣ и **рѐкапитулацио̄нӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на рекапитулацију.*

рекапиту̀лисати, -ишем (рекапитули́рати, -ули̏рам) свр. и несвр. **1. а.** *кратко, сажето поновити, понављати, изложити, излагати садржину нечега у сажетом облику.* **б.** адм. *сажето поновити, понављати главне ставке неког рачуна; унети, уносити те ставке у посебну књигу.* **2.** *претрести, претресати у мислима, у сећању прошле догађаје, доживљаје и сл.*

реквѝзӣт, -и́та м (реквизи́та ж) лат. **1. а.** *предмет (ређе скуп предмета) потребан за позоришну представу као елемената декора.* **б.** *део спортске опреме (дрес, лопта, рекет итд.).* **2.** *уопште део опреме:* реквизити савремене цивилизације. **3.** мн. правн. *скуп формалних елемената значајних за неки уговор или документ који имају правну снагу.*

рѐквизита̀ран, -рна, -о *који има својство реквизита, који спада у реквизите:* ~ оружје, ~ предмет.

реквизѝта̀рница ж *просторија где се чувају реквизити.*

реквизѝтер, -е́ра м *радник који се брине о реквизитима (обично у позоришту).*

реквизѝтерка ж *жена реквизитер.*

реквѝзӣтнӣ, -а̄, -о̄ ж лат. *присилно одузимање имовине (обично животних намирница, превозних средстава и др.) за ратне потребе, уз накнаду или признаницу о одузимању.*

рѐквизицио̄нӣ (реквизи́ци̏јскӣ и реквизѝци̏јскӣ), -а̄, -о̄ *који се односи на реквизицију:* ~ потврда.

рѐквијем м лат. **а.** кат. *миса, служба за мртве, опело.* **б.** *музичка композиција (обично вокално-инструментална) компонована на речи те мисе.*

реквири́рати, -ӣрӣрам свр. и несвр. *одузети, одузимати спроводећи реквизицију:* ~ жито, ~ кола.

рѐкет[1] м енгл. спорт. **1.** *реквизит којим се удара лопта у тенису и стоном тенису (у тенису мрежаст, а у стоном тенису обложеном гумом или сл. материјалом).* **2.** *у кошарци: простор испред коша.*

рѐкет[2] м енгл. *новац који се плаћа уцењивачима за тобожњу заштиту људи и пословног простора од криминалаца.*

рекети́рати, рекѐтӣрам несвр. (свр.) *уценом, застрашивањем, претњом и сл. узимати (узети) новац од некога (најчешће малих привредника) за тобожњу заштиту од криминалаца.*

рекла́ма и **рекла̀ма** ж лат. **а.** *делатност којом произвођачи путем огласа, филмова, спотова, плаката, радија и др. нуде потрошачима своје производе, обавештавајући их о цени и квалитету робе; препоручивање, популарисање, хваљење (производа ради куповине):* издвајати новац на рекламу, имати добру рекламу. **б.** *оглас, плакат којим се нешто рекламира.*

рекламáција ж лат. **1.** *жалба, приговор, притужба против неког решења, одлуке, неизвршене обавезе:* ~ капитена екипе. **2.** *захтев за накнаду штете, приговор купца на лош квалитет или мањак испоручене робе:* ~ на квалитет обуће.

рекла̀мер, -е́ра м **а.** *онај који врши рекламу нечега.* **б.** пеј. *хвалисавац.*

рекла̀мерскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на рекламере; хвалисавски.*

рекламѝрати, -а̀мӣрам свр. и несвр. **1.** *јавно препоручи(ва)ти, нудити своју робу, услуге и сл. купцима истичући квалитет и цену, хвалећи робу привлачити купце и кориснике; јавно истицати, излагати публицитету:* ~ козметику, ~ обућу. **2.** *(из)вршити рекламацију, ставити, стављати приговор, уложити, улагати жалбу:* ~ пенал, ~ повреду колена (у спорту). ■ ~ **се** *(из)вршити рекламацију својих производа, робе, услуга и сл.:* ~ се на телевизији.

рѐклāмнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на рекламу; снижен (ради рекламе):* ~ спот; ~ производ, ~ цена.

рѐклāмно прил. *у рекламне сврхе:* ~ искористити.

рѐклāмскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на рекламу, рекламни.*

реклина́ција ж лат. **1.** *нагињање уназад, заваљивање.* **2.** мед. *операција очне мрене при којој се мрена заврне.*

рекогносци́рати, -о̀сцӣрам свр. и несвр. **1.** воj. *извидети, извиђати, осмотрити, осматрати у војне, научне и др. сврхе:* ~ терен. **2.** *признa(ва)ти, потврдити, потврђивати исправност нечега на основу претходног прегледа и испитивања.*

рекомпензáција ж лат. **1.** *оно што је одговарајуће вредности, накнада, еквивалент; одштета, обештећење:* налазити рекомпензацију у нечем другом. **2.** *одмазда, освета, казна.*

рекòмпензовати, -зујēм (рекомпензи́рати, -ѐнзӣрам) свр. и несвр. **1.** *постићи, постизати, доби(ва)ти рекомпензацију, накнаду, надокнадити, одштетити.* **2.** *накнадити, накнађивати истом мером, (о)светити.*

реконвалѐсцент м *онај који се опоравља од болести, онај који ће да оздрави.*

реконвалѐсцентскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на реконвалесценцију и реконвалесценте:* ~ дан.

реконвалесцѐнција ж *време опоравка после прележане болести, прездрављење.*

реконстрȕисати, -ишēм (реконструи́рати, -ȕӣрам) свр. и несвр. лат. **1. а.** *поново (са)градити, конструисати нешто, обновити, обнављати.* – После рата реконструисали су канал за пролаз бродова. **б.** *спровести, спроводити делимичну измену, састав и устројство нечега, реорганизовати:* ~ владу, партију. **2. а.** *утврдити, утврђивати какво је нешто било (на основу остатака, фотографија, сећања и сл.):* ~ манастир из XIII века, ~ изумрлу животињу. **б.** *створити, стварати целовиту представу о нечему на основу појединих података:* ~ живот у феудалном добу.

рѐконструктȉван, -вна, -о *који се односи на реконструкцију, обнову:* ~ делатност, ~ рад.

реконстрȕкција ж **1.** *поновно грађење, замена конструкције, обнављање; прерада, прерађивка:* ~ железничког чвора; ~ главне улице. **2.** *утврђивање и приказивање некадашњег изгледа, стања или тока нечега што је било у прошлости (на основу сачуваних остатака, сећања, фотографија и сл.):* ~ органа нестале животиње, ~ битке на Кадињачи. **3.** *измена устројства или састава нечега; реорганизација:* ~ владе.

рѐконтра и **рѐко̀нтра** ж лат. *израз у карташкој игри преференса којим један играч одговара на тзв. контру противника, удвајајући вредност игре.*

рѐкорд м (ген. мн. рѐко̄рдā) енгл. **а.** *најбољи резултат у некој такмичарској, најчешће спортској спортској дисциплини:* светски ~, оборити ~. **б.** *највиша граница успеха у неком раду, делатности, највеће достигнуће.*

рѐкордан, -дна, -о **а.** *који представља рекорд, врхунски, највиши:* ~ време, ~ брзина, ~ успех. **б.** *врло велик, највећи, најбројнији:* ~ раст цена, ~ посета гостију у хотелима.

рекòрдēр, -е́ра м (инстр. -е́ром) *онај који је остварио рекорд на неком подручју (спорту, производњи и др.), првак:* светски ~ у бацању кугле, ~ у прозиводњи млека.

рекòрдēрка ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) *женска особа рекордер.*

рекòрдēрскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на рекордере:* ~ време.

рекордѐрство с *тежња за постизањем рекорда, борба за рекорде:* влада дух рекордерства.

рѐкреатȉван, -вна, -о *који служи за рекреацију, одмор, окрепљење:* ~ настава, ~ терен, у рекреативне сврхе.

рекрѐа̄тор м *онај који рекреира, поново ствара, обнавља:* ~ старих рукописа.

рекреáција ж лат. **1.** *одмор, окрепљење, освежење; разонода, забава:* физичка ~; игре за рекреацију. **2.** *поновно стварање, стваралачко анимирање.*

рѐкреациōнӣ (рекреáцијскӣ), -а̄, -о̄ *који се односи на рекреацију, на одмор и окрепљење:* ~ центар, ~ дворана, ~ припреме.

рекреи́рати, -ѐӣрам свр. и несвр. *окрепити, окрепљивати освежити, освежавати; разонодити, забавити, забављати.* – Море нас је рекреирало. ■ **~ се** *одморити се, одмарати се, окрепити се, окрепљивати се (обично шетајући, бавећи се спортом, пливањем и сл.); разонодити се забављати се.* – Отишао је на Копаоник да се мало рекреира.

рекримина́ција ж лат. *одбрана тужбом, противтужба; узајамно оптуживање.*

рекристализа́ција ж *поновна кристализација (ради добијања чистих кристала или кристала жељеног облика).*

рѐктāлнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на ректум, задње црево.*

ректасцѐнзија ж лат. астр. *координата небеског тела у небеском екваторском координатном систему којом се одређује положај небеског тела на небеској сфери.*

ректѝтис и **ректи́тис** м мед. *запаљење ректума, задњег црева.*

ректификáција ж лат. **1.** хем. *пречишћавање од примеса поновном дестилацијом (нпр. алкохола).* **2.** мат. *израчунавање дужине лука неке криве линије.* **3.** *исправљање, поправак.*

ректѝфиковати и **рѐктификовати,** -кујēм свр. и несвр. **1.** *пречистити, пречишћавати неку течност поновном дестилацијом.* **2.** мат. *израчунавати дужину неке криве линије.* **3.** *побољша(ва)ти, поправити, поправљати.*

рѐктор м лат. **1.** *управник универзитета.* **2.** ист. *намесник провинције у Римском царству, подређен префектима и цезарсима.* **3.** *старешина, управник богословије, семеништа или манастира (код католика).*

ректòрāт, -а́та м **1.** *звање, положај, достојанство ректора.* **2.** *зграда и простор у којима ректор обавља своју делатност.*

ректòрāтскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на ректорате, који припада ректорату:* ~ одлука.

рѐктōрка ж (дат. -ки) *женска особа ректор.*

рѐкторовати, -рујēм несвр. *вршити дужност ректора.*

рѐкторскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на ректоре, који припада ректору:* ~ канцеларија.

рѐкторство с *вршење дужности ректора.*

ректòскоп м мед. *апарат којим се врши преглед ректума.*

ректоскòпија ж мед. *преглед ректума ректоскопом.*

рѐктум м лат. анат. *завршни део дебелог црева, задње црево.*

рекупѐрāтор м техн. *уређај за рекуперацију:* ~ топлоте.

рекупера́ција ж лат. **1.** *искоришћавање споредних производа, корисних састојака из отпадног материјала; искоришћавање енергије (нпр. топлотне) која је у основном процесу била неискоришћена:* ~ лако испарљиве течности. **2.** *поновно добијање материја које се троше у технолошком процесу:* ~ мазива, ~ растварача.

рекȕренс м лат. мед. *повратна грозница.*

рекȕрент м *онај који прави рекурс, који рекурира, жалилац.*

рекури́рати, -ȕрӣрам свр. и несвр. лат. *обратити се, обраћати се некоме за помоћ; уложити, улагати жалбу.*

рѐкурс м правн. *жалба вишој власти, вишем суду на решење ниже инстанце.*

рѐкција ж лат. лингв. *управљање, слагање једних речи у реченици према другима, зависност облика једне речи од друге, наручито у благолском везама (нпр. „нудити некога нечим“, „нудити некоме нешто“ и сл.).*

релаксáција ж лат. **1.** *одмор, опорављање, окрепљење.* **2.** мед. *лабављење, опуштање:* вежбе дисања и релаксације за труднице. **3.** *олакшање, ублажење:* ~ казне.

релакси́рати, -а̀ксӣрам свр. и несвр. *(из)вршити релаксацију.* ■ **~ се** *одмарати се; опуштати се.* – Отишао је на Златибор да се мало релаксира.

рѐланс м *повишење улога (у картању).*

релансѝрати, -а̀нсӣрам свр. и несвр. фр. **1.** *поново покренути, кретати, (по)терати (нпр. сакривену дивљач у лову).* **2.** *повећати, повећавати улог (у картању).*

рѐлатѝван, -вна, -о лат. **1. а.** *који је у одређеном, условном односу и вези с другим појмовима и појавама, зависан од околности, услован:* ~ успех, ~ побољшање стандарда. **б.** *који потврђује значење свој назива само у поређењу с другим појмовима, који поседује дато својство делимично (а не сасвим):* ~ затишје, ~ мир, ~ оздрављење. **2.** лингв. *који одређује неки појам (о зависној реченици), односни; који везује такву реченицу за управну реч:* ~ реченица; ~ заменица. • **~ већина** *в. под већина.* **релативни бројеви** *бројеви чија је вредност одређена апсолутним износом и предзнаком (нпр. –4).*

релативѝзам, -зма м **1.** фил. *учење које полази од могућности објективног сазнања с обзиром на релативност нашег знања.* **2.** *схватање да је све релативно (уопште или у појединим областима).*

релативизáција ж *прихватање принципа релативизма; чињење чега релативним.*

релативизи́рати, -и̏зи̏рам и **релатѝвисати,** -и̏шем свр. и несвр. *схватити, схватати, третирати нешто релативним; (у)чинити релативним.*

релатѝвист(а), -ē м (мн. -сти) *присталица, следбеник релативизма.*

релативѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на релативизам и релативисте, који припада релативизму и релативистима:* ~ мотив, ~ мисао.

релативѝтēт, -е́та м *релативност.* • **теорија релативитета** физ. *в. под релативност.*

рѐлатѝвно прил. *у релативном смислу; донекле, у извесној мери:* живети ~ добро, бити ~ богат.

релатѝвнōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *стање оног што је релативно, условни карактер.* • **теорија релативности** физ. *теорија (чији је творац А. Ајнштајн) о општој законитости просторних и временских односа у природи, по којој је брзина светлости постојана величина, док је свако кретање у времену и простору релативно, зависно од система у коме се посматра и мери.*

релáција ж лат. **1.** *однос у коме различити појмови стоје једни према другима у вези; однос према некоме, врста везаности с неким:* ~ између уметности и живота; његове релације према тој госпођи. **2.** *условљеност неке величине другом величином.* – Остале награде морају бити у релацији с првом. **3.** *саобраћајна веза, линија између два или више места:* саобраћај на релацији Београд – Нови Сад. **3. а.** *прийоведање, казивање; извештај.* **б.** вој. *оперативни извештај команде у току операција:* званична релација команданта.

рѐлациōнӣ, -ā, -ō *који се односи на релацију:* ~ разлика, ~ упоређивање.

релевàнтан, -тна, -о лат. *значајан, важан, битан:* релевантни чиниоци, ~ улагање.

релевàнтнōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина, својство онога што је релевантно, значајно, важност.*

релегáција ж лат. **а.** *одстрањење, искључење из школе, универзитета.* **б.** *протеривање, прогонство (из државе, града, депортација, егзил).*

рѐлēј, -е́ја м фр. **1.** *аутоматски апарат који из властитог извора, кад на њега делује звучни или светлосни сигнал, осигурава и извршава потребне прикључке и прекиде у електричним водовима, преносник.* **2.** *телекомуникацијски уређај који омогућава емисију на велику удаљеност преносећи телевизијске и радио сигнале с једног предајника на други, репетитор.*

рѐлējнӣ, -ā, -ō *који се односи на релеј, који служи као релеј:* ~ станица, ~ уређај.

рѐлējскӣ, -ā, -ō *који се односи на релеј, који је у вези с релејима.*

рѐли, -ија м енгл. **а.** *скуп, састанак, сусрет.* **б.** спорт. *аутомобилска трка у природним условима, у којој аутомобилисти полазе један иза другог у одређеном временском размаку.*

рѐлӣгија ж лат. *веровање у натприродне силе и бића од којих зависи свет, веровање у Бога (или богове) као стваралаца света који управља њиме; систем таквих веровања, вероисповест:* хришћанска ~, утицај религије, многобожачке религије.

релӣгӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на религију;* уп. религиозан (2): ~ учење.

рѐлигиōзан, -зна, -о **1.** *који прихвата учење неке религије, који верује у Бога, побожан; својствен таквом човеку:* ~ човек, ~ народ; ~ став. **2.** (обично одр.) *који се односи на религију, верски:* ~ мотив, ~ фанатизам, ~ мирноћа.

рѐлигиōзно прил. **1.** *на религиозан начин, побожно:* ~ живети, ~ се понашати. **2.** *у погледу религије, у односу на религију:* ~ васпитан, ~ заинтересован.

религиóзнōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога који је религиозан, побожност.*

рѐлӣквија и **релӣквија** ж лат. **1.** *предмет нарочитог религиозног култа, поштовања (део тела, одећа, мошти) везан обично за неког свеца, мученика и сл.* **2.** *предмет који представља драгу успомену из прошлости:* породична ~.

реликвѝјāр, -ара м *збирка реликвија; кутија, простор и др. у којој се чувају реликвије, ћивот.*

рѐликт м лат. **а.** *ствар, појава или живи организам сачувани као остатак из давних времена (нпр. преживели остатак неке изумрле биљке или животиње).* **б.** лингв. *језичка појава, обично сачувана у дијалектима, својствена ранијим језичким епохама.*

рѐликтан, -тна, -о *који се односи на реликте, који представља реликт:* ~ животињица.

рѐљеф м фр. **1.** геогр. *облик тла, површине Земљине коре с обзиром на разлике у висини, природне висије и низије:* изражен ~ Црне Горе. **2.** *вајарско дело са облицима који представљају испупчења и удубљења:* зид украшен рељефом.

рѐљефан, -фна, -о **1.** (одр.) *који се односи на рељеф земљишта, тла:* рељефна карта. **2.** *обрађен у рељефу (2), украшен рељефом; представљен рељефом:* рељефни перваз стропа; рељефна слова. **3.** *јасно уочљив, пластично приказан:* рељефни ликови, рељефна форма.

рѐљефаст, -а, -о *који је као рељеф, сличан рељефу:* ~ лице.

рѐљефно и **рѐљēфно** прил. *на рељефан начин, пластично, јасно:* ~ се истицати од околине, ~ описивати живот.

рѐљефнōст и **рѐљēфнōст,** -ости ж *особина онога што је рељефно, пластичност, јасности:* ~ описа, ~ ликова.

рēм м енгл. *јединица за мерење количине зрачења коју прими организам.*

реманѐнтан, -тна, -о *који се негде очува, задржи, заостао:* реманентни магнетизам.

реманѐнција ж лат. *заостала, преостала количина, садржај нечега (у нечему); способност задржавања неког својства дуже од времена кад је изазвано:* магнетска ~.

рéмац, -мца м вој. жарг. *нови војник, регрут.*

рѐмек-дѐло јек. **рѐмек-дјѐло** с *врхунско (обично уметничко) остварење, дело које се истиче својим савршенством, квалитетом.*

рѐмēн, -ена м (мн. -ени и -енови; зб. им. рѐмēње с (мн. ø)) *дуга кожна (односно од чврсте тканине, гуме и сл.) трака која служи за држање, везивање, опасивање, пренос обртаја с једног точка на други и др., каиш.*

ремѐнāр, -ара м *онај који прави ремене, каише.*

ремѐнāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на ременаре:* ~ занат.

ремѐнӣк, -и́ка м *ремен, каиш на пушци.*

ремѐнић м *дем. од ремен.*

ремѐница ж маш. *точак машине преко које се пребацује, затеже ремен.*

рѐменскӣ, -ā, -ō *који се односи на ременове:* ~ пренос енергије.

ремѐнчић м *дем. од ремен.*

ремењӑрка ж зоол. *врста морске рибе која живи у северним водама Атланског океана* Regalecus.

ремењача ж *ремен, каиш.*

рèмета м (мн. ж) грч. *пустињак, испосник; припадник редовничког, калуђерског реда.*

ремѐтӑн, -а́на м *припадник монашког реда ремета, пустињака.*

рèметилачкӣ, -ā, -ō *који ремети, омета:* ~ фактор.

рèметити, -и́м несвр. [гл. им. рèмећёње с] *ометати, нарушавати, кварити нешто, уносити неред, несклад:* ~ посао, ~ ред. ■ ~ **се** *нарушавати се, кварити се.* – Послови су ми се реметили.

рèметскӣ, -ā, -ō *који се односи на реметe, пустињачки:* ~ живот.

рӗми[1], -ија м енгл. *врста карташке игре.*

рèмӣ, -ија и **рӗми**[2], -ија м фр. *нерешен резултат у шаху (реч у некој другој игри).*

ремѝгрант м лат. *повратник из емиграције.*

ремигри́рати, -ѝгри́рām свр. и несвр. *вратити се, враћати се из емиграције у домовину.*

реми́за ж фр. **1.** *спремиште за кола и пољопривредне справе, шупа.* **2.** *чистар, густиш у који се склања дивљач.*

ремизи́рати, -ѝзи́рām свр. *завршити игру (обично шаховску) ремијем, нерешено.*

ремилитариза́ција ж лат. *поновно наоружавање територије која је била демилитаризована, поновна милитаризација.*

ремилитѐризовати, -зујём свр. и несвр. *поново наоружа(ва)ти, подврћи, подвргавати милитаризацији.*

реминисцѐнтан, -тна, -о *који се односи на реминисценцију.*

реминисцѐнција (реминисцѐнца) ж лат. **а.** *нејасно сећање, присећање; оно што наводи на сећање, на буђење сећања, успомена:* сентиментална ~. **б.** *мотив из старијег дела, елемената туђег дела као одјек старијих епоха у неком уметничком делу (поезији, музици и др.).*

рèмис м лат. **1.** *одлагање рока плаћања, исплате.* **2.** *попуст при плаћању; рабат.*

ремѝсија ж лат. **1.** *враћање, слање натраг.* **2.** *опроштај греха, казне, опроштење.* **3.** мед. *пролазно попуштање неке болести, јењавање (нпр. грознице, врућице).* **4.** *уопште смањење, слабљење, опадање (нпр. пажње).*

рӗмисӣван, -вна, -о *који се односи на ремисију; којим се нешто враћа на поновно решење, повратан:* ~ решење.

ремитѐнда ж лат. *оно што треба вратити, остатак (нпр. неиспоручених новина, књига и сл. које се враћају издавачу).*

ремѝтент м лат. **1.** *онај који нешто враћа натраг, одашиљач, пошиљач.* **2.** *власник менице, особа овлашћена да меницу о року наплати.*

ремити́рати, -ѝти́рām свр. и несвр. **1.** *(по)слати натраг, вратити, враћати:* ~ новине, ~ књиге. **2.** банк. и трг. *доставити, достављати новац или меницу.*

рӗмнӣк, -а и **рèмнӣк,** -и́ка м *ремен, каиш (на пушци).*

рèмонт м фр. *поново склапање, монтажа после поправке, чишћења; периодични детаљни преглед уз поправку и замену неисправних делова (нпр. електрана, апарата, машина, возила и др.).*

ремо̀нтӑнка ж бот. *врста руже* Rosa centifolia *из ф.* Rosaceae.

рèмонтовати, -тујём (ремонти́рати, -о̀нти́рām) свр. и несвр. фр. **1.** *подврћи, подвргавати ремонту, генерално поправити, поправљати:* ~ пећ у железари. **2.** бот. *поново процветати, други пут цветати или доносити плод.*

рèмонтнӣ (рèмонтскӣ), -ā, -ō *који се односи на ремонт:* ~ радионица.

реморка́жа ж фр. *вуча, теглење, вучење шлепова.*

ремо̀ркӗр, -е́ра м фр. *моторни брод с јаким погонским стројем за вучење других бродова, шлепова, вучни брод, теглач.*

реморки́рати, -о̀рки́рām несвр. *вући, теглити товарни брод или др. објекат.*

рӗн *в. хрен.*

рèндати, -а̄м несвр. *стругати површе и сл. кухињским рендетом:* ~ шаргарепу.

рèндген м нем. *апарат (назван по немачком проналазачу, физичару* Rentgenu) *за добијање снимака помоћу рендгенских зрака, који се користи нарочито у медицини.*

рèндгенов, -а, -о *који се односи на рендген:* ~ (Рендгенов) апарат, рендгенови зраци.

рендгенѝграм м *рендгенски снимак.*

рендгенѝграфскӣ, -ā, -ō *рендгенолошки, рендгенски:* ~ истраживање.

рендгенѝлог м *стручњак за рендгенологију.*

рендгенолѝгија ж *наука о рендгенским зрацима и њиховој примени.*

рендгенѝлошкӣ, -ā, -ō *који се се односи на рендгенологе и рендгенологију.*

рèндгенскӣ, -ā, -ō *који се односи на рендген:* ~ снимак, ~ апарат. • ~ **зраци** *в. под зрак.*

рèндгенски прил. *помоћу рендгена:* ~ откривати.

рèнде, -ета с тур. **1.** *кухињска направа за стругање површа и тврдих, треница, рибеж.* **2.** *дрводељска справа за стругање, струг, блања.*

рèндисати, -ишēм несвр. **1.** *стругати, ситнити површе помоћу рендета (1):* ~ шаргарепу. **2.** *глачати, равнати, блањати рендетом (2):* ~ дрво.

ренѐгāт, -а́та м лат. *човек који се одрекао покрета, организације, средине и сл., одметник, отпадник, одрод.*

ренѐгāтскӣ, -ā, -ō *који се односи на ренегате, отпадднички:* ~ друштво.

ренѐгāтски прил. *на ренегатски начин, отпадднички:* ~ напустити покрет.

ренегáтство с **1.** *ренегатски поступак, отпадништво, издајство.* **2.** зб. *ренегати.*

ренесàнса ж (мн. ø) фр. **1. а.** *покрет и епоха у развоју европског друштва и културе од XIV до XVI века који карактерише хуманистички, световни, напредни поглед на свет, нагли развој науке, културе и уметности уз ослонац на културу античке Грчке и Рима.* **б.** *стил у уметности (посебно архитектури) карактеристичан за то доба.* **2.** *уопште поновни процват, обнова, препород:* ~ филма.

ренèсансни, -ā, -ō *који се односи на ренесансу, који припада ренесанси:* ~ књижевност, ~ филозофија, ~ мајстор.

рèни-бу̀нӑр, -а́ра м *бунар за снабдевање градског водовода који је ископрбљен подземном водом кроз бушотине из дубљих водоносних слојева.*

рênијум (рênӣј, -ија) м лат. *хемијски елемената* (Re), *редак и скуп сребрнастобели метал велике специфичне тежине, који се употребљава за термоелементе, као катализатор и др.*

реновáција ж лат. *обнављање; поновна актуализација:* ~ биљке; ~ Платона.

реновѝрати, -о̀ви́рām свр. и несвр. *реконструисати спроводећи одређене поправке, преправљајући, модернизујући; уопште обновити, обнављати преправљати:* ~ кућу, ~ локал.

ренòмē, -е́а фр. *углед, репутација, глас (обично добар):* висок ~, ~ стручњака.

ренòмѝран, -а, -о *који је на гласу, истакнут, угледан:* ~ глумац, ~ научник.

ренòмирáнōст, -ости ж *особина, стање оног који је реномиран, оног што је реномирано, угледа.*

рéнта ж *приход од капитала, иметка, земљишта, вредносних папира и др. који корисник редовно добија без радног ангажовања:* доживотна ~, земљишна ~.

рéнтабилан, -лна, -о *који доноси приходе, исплатив, уносан:* ~ улагање, ~ производња.

рентабилѝтēт, -éта м *рентабилност.*

рéнтабилно прил. *на рентабилан начин, уносно, корисно.*

рентабúлнōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина оног што је рентабилно, уносност, корисност; однос добити према уложеној вредности.*

рентијéр, -éра м фр. *човек који живи од ренте, који узима ренту.*

рентијéрка ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) *жена рентијер.*

рентијéрскӣ, -ā, -ō *који се односи на рентијере.*

рентијéрски прил. *као што чине рентијери, на рентијерски начин:* ~ поступити.

рентúрати се, рèнтӣрām се свр. и несвр. *донети, доносити приход, бити уносан, рентабилан.* – Тај занат се рентира.

рéнтица ж *дем. од рента, мала рента.*

рéнтнӣ, -ā, -ō *који се односи на ренту:* ~ стопа.

рéнтōвнӣ, -ā, -ō *в. рентни.*

ренумерáција ж лат. **1.** *поновна нумерација, поновно обележавање бројевима.* **2.** *враћање новца, дозлата.*

ренумèрисати, -ишēм (ренумери́рати, -èрӣрām) свр. и несвр. **1.** *поново нумерисати.* **2.** *вратити, враћати новац; дозлатити, дозлаћивати.*

ренунцијáција ж *одрицање, одустајање од нечега; неприхватање, неке части, положаја.*

реорганѝзātор м *онај који врши, спроводи реорганизацију.*

реорганизáција ж *поновно уређење, преуређење:* ~ војске.

реорганизáцӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на реорганизацију:* ~ промена.

реоргàнизовати, -зујēм (реорганизи́рати, -ѝзӣрām) свр. и несвр. *поврћи, повраћати реорганизацији, преуређењу:* ~ војску, ~ привреду.

реосигурáвати (се), -ӯрāвām (се) *несвр. према реосигурати (се).*

реосигурáње с *уговор између две или више осигуравајућих установа по којем се оне међусобно обавезују да ће сносити део ризика свог сауговарача.*

реосигӯрати, -āм свр. *осигурати склапајући уговор о реосигурању.* ■ **~ се** *међусобно се осигурати.*

реòстāт, -áта м грч. *отпорник код кога се електрични отпор може по жељи подешавати, чиме се регулише јачина струје у неком кругу.*

рēп м (мн. рѐпови) **1. а.** *дужи вретенасти израштај на задњем делу тела сисара као продужетак кичме.* **б.** *дуго перје на задњем делу тела код птица.* **в.** *крајњи, задњи и ужи део тела код риба, водоземаца, змија, инсеката.* **2.** *задњи, завршни део нечега који подсећа на реп (1а) насупрот предњем крају, глави, врху; издужени, тањи, покретљивији део нечега:* ~ авиона, ~ копља, ~ комете. **3.** *задњи, обично продужени део хаљине, кајута, скут који виси позади:* фрак са широким реповима. **4.** *ред, поворка људи који чекају да негде уђу:* стајати у реповима. **5. а.** *споредни, неважни део нечега.* – Култура је увек на репу списка. **б.** *споредна, неважна личност у некој групи, колективу.* – Он је реп у тој партији. • **бити без главе и репа, немати главе ни репа** *бити без икаква реда, без система, збркан, смушен.* **бити (наћи се) на репу догађаја** *бити слабо, недовољно упознат са догађајима; немати утицаја на њихов ток.* **вежи (обеси) ти то мачку о (на) реп** *ништа ти то не вреди, не можеш с тим ништа постићи.* **вући ~ за собом** *бити компромитован, бити на злу гласу.* **дати некоме по репу** *поступити строго с неким, казнити некога.* **дићи, подићи (напети) ~** *почети се нападно, дрско понашати, правити се важан.* **завлачити се некоме под ~** *подилазити, улагивати се некоме.* **извући мачку ~, повући мачка за ~** *рђаво се провести, страдати, имати штете.* **имати свој реп и своју главу** *бити добро састављен, имати завршетак и почетак, имати смисла.* **коњски ~** *дуга коса скупљена и завезана на потиљку, налик на реп коња.* **ластин ~** зоол. *врста лептира* Papilio machaon. **лисичји ~** бот. *врста биљке* Alopecurus pratensis *из ф.* Gramina. **махати (вртети) репом** фиг. *умиљавати се, улагивати се.* **мачји ~** бот. *врста биљке* Phleum pratense *из ф.* Gramina, *пољино прасе.* **не можеш га ухватити ни за главу (уши, ухо) ни за реп** *не можеш дознати шта стварно мисли, шта хоће.* **ни репом да мрдне** *неће да учини било шта, не хаје ни за шта, не помера се.* **под(а)вити, подвући, савити, увући ~** *повући се, покунити се, узмаћи.* **пришити (прикачити) некоме ~** *оцрнити, озлогласити некога, опањкати.* **~ на крста (на раме)** *поћи даље, утутити се, задићи се.* **(с)везати се некоме за реп** *везати се потпуно за некога.* **стати (нагазити) змији на ~** *изложити се опасности, злу.* **стати (нагазити) некоме на ~** *доскочити некоме, спречити некога у нечему; ухватити, шчепати некога.*

рēп м енгл. (често у синтагми: **реп музика**) *врста (политички, социјално) ангажоване вокално-инструменталне музике специфичног ритма.*

рѐпа ж бот. и агр. *зељаста биљка* Brassica rapa *и* B. r. rapifera *са меснатим задебљалим кореном из ф.* Crusiferae *са мноштвом варијетета који се користе као храна за стоку и као индустријска биљка.* • **морска ~** бот. *вишегодишња зељаста биљка* Helianthus tuberosus *из ф.* Compositae *жутих цветова чије се кртоле користе у људској и сточној исхрани.* **~ без корена** *човек без познатог порекла, имена, скоројевић.* **сточна ~** бот. *зељаста биљка* Beta vulgaris *из ф.* Chenopodiaceae *задебљалог корена (беле, жуте или црвене боје) која се узгаја као крмна култура.* **шећерна ~** бот. *зељаста биљка* Beta vulgaris *из ф.* Chenopodiaceae *која се као индустријска биљка узгаја за производњу шећера.*

рéпак, -пка м **1.** *дем. од рēп.* **2.** бот. *в. куница* Alopecurus. • **ластин ~, лисичји ~, мачји ~** *в. под рēп.*

рѐпān, -áна и **рѐпан** м *врста домаћег голуба са широким лепезастим репом.*

рѐпāр м *одгајивач репе или репног семена.* • **ноћни ~** зоол. *врста инсекта, репина совица* Agrotis segetum.

репаратýра ж *поправка, опоравка.*

репарàтӯрнӣ, -ā, -ō *који се односи на репаратуру, који служи за репаратуру, поправку.*

репарáција ж лат. **1.** *накнада штете нанесене ратом коју плаћа побеђена земља победнику, ратна одштета:* добити репарације. **2.** *довођење у исправно стање, поправка; обнова, обнављање.*

рѐпарациōнӣ (репарáцӣјскӣ), -ā, -ō *који се односи на репарације:* ~ конференција.

репарúрати, -àрӣрām свр. и несвр. **1.** *накнадити штету, плаћати одштету (обично ратну).* **2.** *поправити, поправљати.*

рѐпаст, -а, -о *сличан репи:* ~ корен.

рѐпат, -а, -о **1.** *који има реп; који има део сличан репу:* ~ животиња; ~ тигањ. **2.** (у им. служби, одр.) м *ђаво, враг, нечастиви.* • **куси и репати** *свакојаки људи, било ко, свак.* **~ звезда** *в. репатица.*

рѐпатица ж *небеско тело промењивог изгледа и облика, са бледом или сјајнијом траком у виду репа, комета.*

репатријáција ж лат. *повратак ратних заробљеника, избеглица, бегунаца, расељених и исељених особа у своју земљу.*

репатрúрати, -àтрӣрām свр. и несвр. *(из)вршити репатријацију, вратити, враћати:* ~ из Немачке заробљене официре.

репатрúрац, -рца м *особа која се враћа или се вратила у своју земљу, повратак.*

рéпац, -пца м бот. *в. осак.*

рѐпача ж обично у изр. **звезда ~** *в. репатица.*

рѐпāш, -а́ша м **1.** *в. репан.* **2.** зоол. *у мн.: репати водоземци* Urodela *(у јд.: животиња из тога реда).*

репе́љак, -љка м нар. *петељка тикве, лубенице и других плодова која обликом подсећа на репић.*

рѐпēр, -е́ра м фр. **а.** геод. *уочљива, изразита тачка на терену (дрво, торањ и др.) који служи за одређивање хоризонталних условних удаљености.* **б.** вој. *уочљива, изразита оријентациона тачка на неком терену.* **в.** *уопште оно што служи као полазна тачка, основа за неко упоређивање, сравњивање, вредновање и сл.*

рѐпер м *певач, извођач реп песама.*

реперкӯсија ж лат. **1.** мн. *одјек, одраз; последице које изазове неки догађај.* **2.** физ. *одвијање (звука, светлости).* **3.** муз. *понављање исте песме у варијантама.*

репертȍāр, -а́ра м фр. **1.** *представе, комади који се изводе у једном позоришту, односно филмови који се дају у неком биоскопу; распоред, план њиховог извођења или приказивања за одређени временски период:* ~ београдских позоришта, ~ биоскопа „Јадран“. **б.** *све тачке и улоге које изводи неки уметник (џумаџ, певач, рецитатор, музичар):* богат музички ~. **2.** *уопште збир, низ појава, операција, вештина и сл. карактеристичних за некога или нешто:* ~ тема, ~ шаховских отварања.

репертȍāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на репертоар:* ~ план, ~ политика.

рѐпета м *остатак нечега (обично хране) који се поново узима.*

репети́рати, -ѐтӣрām свр. и несвр. лат. **1.** *повлачењем затварача ватреног оружја избацити чахуру испаљеног метка и убацити нови метак.* **2.** *поновити, понављати:* ~ различите стилове.

репѐтӣрка ж *пушка у коју стаје више метака и која се пуни репетирањем.*

репѐтӣтор м лат. **1.** *онај који с ђацима утврђује предвиђено градиво, кућни учитељ.* **2.** *уређај који преноси и појачава телевизијске и радио сигнале са једног предајника на други, релеј.*

репети́ција ж *понављање, опетовање:* мотивска ~.

рѐпин, -а, -о *који припада репи, који се односи на репу:* ~ лист, ~ корен.

рѐпина ж *ауг. и пеј. од репа.*

рѐпина ж *ауг. и пеј. од рēп.*

рѐпић, -а и **рѐпӣћ,** -и́ћа м *дем. од рēп.*

рѐпица ж бот. **1.** *дем. од репа.* **2.** *једногодишња или двогодишња зељаста биљка из ф.* Brassicaceae (Cruciferae) *чије се врсте* Brassica napus, B. n. oleifera, B. rapa oleifera *узгајају за производњу јестивих и техничких уља:* купусна ~, уљана ~.

рѐпичнӣ, -ā, -ō *који се односи на репицу, који је од репице:* ~ уље.

рѐпӣште с *њива засејана репом; њива на којој је била посејана репа.*

реплантáција ж лат. мед. *поновно пришивање, усађивање откинутог, извађеног дела тела, органа:* ~ бубрега, ~ прста, ~ зуба.

рѐплика ж (дат. -ици) **1. а.** *коментар као израз неслагања са нечијим излагањем, примедба на нечији став, упадица:* право на реплику (у скупштини). **б.** *кратак одговор тужиоца на одговор противне стране, на одбрану оптуженог.* **2.** поз. *улога са кратким одговором, коментаром на речи партнера у комаду, драми.* **3.** *копија, дупликат уметничког дела.*

реплици́рати, -ӣцӣрām свр. и несвр. *ставити, стављати реплику на нечије излагање, одговорити, одговарати.*

рēпнӣ, -ā, -ō *који се односи на рен, који припада рену:* ~ део, ~ пршљен.

рѐпнӣ, -ā, -ō *који се односи на репу, који је од репе:* ~ храна, ~ шећер.

рѐпница ж бот. *биљка из ф. крсташица* (Cruciferae) **а.** Barbarea vulgaris. **б.** Raphanus raphanistrum.

рѐпњача ж анат. *репна кост.*

рѐповати, -пујēм несвр. *изводити реп музику; изговарати, рецитовати текст песме на начин карактеристичан за реп музику.*

репози́ција ж лат. мед. *враћање преломљене кости или ишчашеног зглоба у нормални положај; враћање киле у трбушну дупљу.*

ре́поња м **а.** *репата животиња; животиња која има изразито дуг реп (вук, пас).* **б.** фиг. пеј. *за човека.* **в.** празн. *ђаво, нечастиви.*

репопула́ција ж лат. *поновно настањивање, насељавање.*

репорта́жа ж *новинарски чланак са одликама књижевног текста у коме се нешто описује, извештај о нечему где се сликају ситуације, ликови и сл.; такво извештавање, писање.*

репòртāжнӣ и **рѐпортāжнӣ,** -ā, -ō *који се односи на репортажу, који је у стилу репортаже:* ~ књига, ~ текст.

репòртāжно и **рѐпортāжно** прил. *као у репортажи, у стилу репортаже.*

репòртēр, -е́ра м (вок. рѐпортēру, инстр. -е́ром) фр. *новинар који шаље вести и пише чланке, репортаже за новине, извештилац, извештач.*

репòртēрка ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) *жена репортер.*

репòртēрскӣ, -ā, -ō *који се односи на репортере и репортаже:* ~ извештај, ~ вест.

репòртēрски прил. *на репортерски начин, као репортери:* ~ описивати.

репортѐрчић м *дем. и ир. од репортер.*

репорти́рати, -òртӣрām свр. и несвр. *известити, извештавати, као репортер; (на)писати репортажу.*

репрезѐнтант м лат. *онај који некога или нешто репрезентује, представља, заступа.*

рѐпрезентатӣван, -вна, -о **1.** *који може служити за репрезентацију, углед, који има висок ниво, домет, врстан:* ~ зграда, ~ часопис. **2.** *који представља, заступа некога, представнички:* ~ тело. **3.** *који се односи на репрезентацију (спортску):* ~ играч, ~ сусрет.

репрезентати́вац, -вца м *представник одређене земље на неком спортском такмичењу, члан државне репрезентације.*

репрезентȁтӣвка ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) *женска особа репрезентативац.*

репрезентати́внōст, -ости ж *особина онога што је репрезентативно.*

репрезента́ција ж лат. **1.** *изабрана екипа (спортска, шаховска) која представља државу у међународном такмичењу:* фудбалска ~. **2.** *скуп представника, представништво (државе, предузећа, установе); представљање (државе, предузећа, установе) у јавности у сврху постизања што бољег утиска и одржавања угледа:* политичка ~, поставити за репрезентацију.

репрѐзентовати, -тујēм (репрезенти́рати, -ѐнтӣрām) несвр. **1. а.** *представљати, заступати званично, овлашћено (некога, нешто):* ~ своју јединицу. **б.** *бити типичан или узоран представник некога или нечега, престављати пример нечега:* ~ модерну лирику. **2.** *доприносити угледу нечега, некога:* ~ наше производе.

репрѐсāлије ж мн. лат. *присилне мере које нека држава, њена војска или полиција предузима против становништва друге или побуњеног становништва своје земље:* ~ над народом.

рѐпресӣван, -вна, -о *који се односи на репресију, принуду, присилан, казнени:* репресивне мере, ~ средства.

репрѐсија ж лат. *казнена мера, средство принуде; насилништво, принуда.*

реприватиза́ција ж *враћање у приватно власништво друштвене имовине.*

репри́за ж фр. **1.** поз. *поновно извођење неке представе, позоришног комада, прва представа после премијере.* **2.** муз. *последњи одсек у композицији у коме се понављају главне теме изложене у експозицији.*

репризи́рати, -и̏зи̏рā̄м свр. и несвр. *поново извести, изводити, да(ва)ти репризу нечега:* ~ телевизијску серију.

рèпри̏знӣ, -ā̄, -ō̄ *који се односи на репризу:* ~ представа.

рèпринт м енгл. *фотомеханичка репродукција старих или већ штампаних издања књига.*

репроба́ција ж лат. **1.** *одбацивање, неодобравање, осуђивање.* **2.** црквн. *осуда, проклетство.*

репро̀дуковати, -кујēм (репродуци́рати, -у̏ци̏рā̄м) свр. и несвр. **1. а.** *произвести, производити, поново остварити(ва)ти; поновити, понављати:* ~ звук, ~ глас, ~ рукопис; ~ градиво. **б.** *извести, изводити туђе дело (музичко, драмско).* **2.** *неком графичком техником, штампањем и сл. умножити, умножавати, направити копију, отисак нечега:* ~ фотографију. ■ **~ се а.** *поново наста(ја)ти, обновити се, обнављати се.* **б.** биол. *створити, стварати потомство.*

рḕпродукти̏ван, -вна, -о *који се односи на репродукцију, који поново производи, ствара:* ~ уметност, ~ уметник.

репроду̏кција ж лат. **1. а.** *поново стварање, понављање; поновно оживљавање у мислима:* ~ звука, ~ стварности; моћ репродукције догађаја. **б.** *извођење уметничког дела неког аутора:* хорска ~, драмска ~. **2. а.** *поновно ликовно представљање, копирање (уметничке слике неког аутора):* ~ Лубарде. **б.** *штампањем или другим графичким поступком умножен цртеж, слика, фотографија и сл.; копија, отисак.* – Репродукције холандских сликара висе на зиду собе. **3.** биол. *стварање потомства, размножавање:* природни нагон за репродукцију. **б.** екон. *обнављање производног процеса, поновна производња; обнављање капитала, вредности и др. у процесу производње:* фонд репродукције, ~ капитала. • екон. **проста** ~ *поновна производња у истим размерама и обиму који се не мења.* **проширена** ~ *поновна производња у увећаним размерама, кад расте обим производње.*

рḕпродукцио̀нӣ, -ā, -ō̄ *који се односи на репродукцију:* ~ материјал, ~ односи.

репроматери̏ја̄л, -а́ла м *сировине, полупрерађевине, делови и сл. потребни за производњу нечега, репродукциони материјал.*

рèптӣл, -и́ла м лат. зоол. *у мн.: разред кичмењака у који спадају гмизавци, змије, корњаче, крокодили, гмизавци,* Reptilia *(у јд.: животиња из тога разреда).*

рèптӣлије ж мн. зоол. *заједнички назив за све рептиле.*

репу̏блика ж (дат. -ици) лат. *облик државе у којој грађани те државе (самосталне или федералне) бирају највишу власт на одређен број година и која се не преноси наслеђем.*

републикáнац, -нца м *присталица републике као облика државне владавине; присталица или члан странке која у свом имену или програму истиче привржености републици.*

републиканȉзам, -зма м *политичко опредељење за републику.*

републȉка̄нка ж *жена републиканац.*

републȉка̄нскӣ, -ā, -ō̄ *који се односи на републику (као систем), републиканизам и републиканце:* ~ систем, ~ странка, ~ уређење, ~ кандидат.

република́нство с *в. републиканизам.*

репу̏бличкӣ, -ā, -ō̄ *који се односи на републику, који припада републици:* ~ закон, ~ посланик.

рḕпулзи̏ван, -вна, -о *који се односи на репулзију, који одбија, одбојан:* ~ сила.

репу̏лзија ж лат. *одбојно дејство, одбијање; негативан одговор, одбацивање.*

рèпуља ж бот. *врста биљке* Asparagus asparagoides *из ф.* Convallariaceae.

репу̏рина[1] ж *ауīм. и пеј. од рēп.*

репу̏рина[2] ж *ауīм. и пеј. од репа.*

репута́ција ж лат. *глас који неко или нешто има у друштву, у јавности, уопште, реноме.*

рèпӯх, -у́ха м бот. **а.** *чичак* Lappa, L. major. **б.** *чкаљ* Onopordon, O. acanthium. **в.** *биљка лопух* Petasites, P. hybridus *из ф.* Compositae. **г.** *подбел* Tussilago farfara.

рèпуша ж бот. **а.** *једногодишња средоземна биљка* Moricandia arvensis *из ф.* Cruciferae. **б.** *лопух, репух* Petasites hybridus.

репу́шац, -шца м бот. **а.** *зељаста биљка из ф.* Cruciferae *са жутим цветовима* Bunias erucago. **б.** *звончић* Campanula rapunculus.

репу̏шина ж бот. **а.** *чичак* Lappa, L. major. **б.** *чкаљ* Onopordon, O. acanthium. **в.** *биљка лопух* Petasites, P. hybridus *из ф.* Compositae. **г.** *подбел* Tussilago farfara.

репу̏шњача ж бот. *врста биљке* Erigeron *из ф.* Compositae.

ре́рна ж нем. *затворени део шпорета у коме се пече, пећница.*

ре́са ж **1.** *дуguљаста, висећа цваст неких биљака, маца:* ресе на лескама, ресе на маслини. **2. а.** анат. *в. ресица (2а).* **б.** *кожнати висећи израштај (у пару) под грлом козе.* **в.** *кожнати мали висећи израштај, сличан крести, са обе стране главе кокоши.* **г.** *доњи меснати део човечјег уха.* **3.** *врпце, нит која слободно виси на ивицама нечега (нпр. завесе, шала, столњака и др.) и служи као украс; кита:* ресе на тепиху.

Рèсава ж **а.** *област у Србији у сливу реке Ресаве, десне притоке, Мораве.* **б.** *рани назив манастира Манасије.*

Реса́вац, -вца м **а.** *човек из Ресаве.* **б.** (ресавац) ист. *припадник ресавске школе.*

рèсāвскӣ и **рèсавскӣ,** -ā, -ō̄ *који се односи на Ресаву и Ресавце.* • **~ школа** ист. *књижевни, односно писарски центар у доба српских деспота (XIV и почетком XV века) у манастиру Ресави (Манасији), у коме су преписивале старе књиге и вршена ортографска и др. ревизија текста;* фиг. (често ир.) *они који много преписују, преписивачи.*

ресантӣма̄н, -а́на м фр. *болно сећање које побуђује жељу за осветом, злопамћење, осветољубивост.*

рèсаст, -а, -о **а.** *сличан реси, ресама.* **б.** *који има ресе, ресат.*

рèсат и **рḕсат,** -а, -о *који има ресе:* ~ коза, ~ марама.

рèсати, -а̄м несвр. **1.** *пуштати, добијати ресе (о биљкама).* – Кукуруз реса. **2.** *украшавати ресама:* ~ мараму.

ресѐкција ж лат. мед. *одстрањење оболелог дела организма оперативним, хируршким путем; исецање, одсецање, расецање:* ~ кости; ~ вилице, ~ корена зуба.

ресеци́рати, -е̏ци̏рā̄м свр. и несвр. *(из)вршити ресекцију, (и)сећи, (од)сећи, (ој)сећи, (ра)сећи, оперисати.*

рèсӣдуум м лат. **1.** хем. *остатак од сагоревања, испарења, талога.* **2.** мед. *трајна последица неке болести или повреде (атрофија мишића итд.).*

ресӣта̄л, -а́ла м фр. (уп. рецитал) **а.** *јавна приредба на којој се рецитује поезија.* **б.** *солистички наступ музичара, соло концерт.*

ре́сити, рēсӣм несвр. рег. или арх. **а.** *китити, гиздати, украшавати, улепшавати.* – Бисери ресе врат. **б.** *бити својствен некоме, нечему (о некој позитивној особини, врлини, моралном квалитету и сл.); дичити, одликовати, красити.* – Поштење ретко реси политичара. ■ **~ се** *китити се, гиздати се, украшавати се, улепшавати се.* – Цвећем се реси.

рèсица ж **1.** *дем. од реса.* **2.** анат. **а.** *продужетак задњег краја меког непца у ждрело у облику меснатог покретног језичка* uvula. **б.** *изданак слузнице на танком цреву* villi intestinales. **в.** *доњи део људског ува.*

рèсичā̄р м зоол. *в. ресокрилац.*

рèсичнӣ, -ā, -ō̄ *који се односи на ресицу:* ~ завршетак.

рḕскав, -а, -о **1.** *резак, оштар, пискав (о гласу, звуку).* **2.** *в. рескаст:* рескави украси покрова.

рѐскаст, -а, -о *изрецкан, нарецкан, рецкав:* ~ лишће.

рѐскати, -а̄м несвр. *дем. од резати.*

рѐскӣр, -и́ра м *в. ризик.*

рескӣрати, рѐскӣра̄м свр. и несвр. фр. *в. рискирати;* уп. ризиковати.

рѐско прил. *на резак начин, оштро, продорно; опоро, кисело:* ~ звонити, ~ цвркутати, погледати ~; ~ мирисати.

рѐскӧст, -ости (рескӧћа) ж *особина, својство оног што је реско, оштрина; опорост:* интелектуална ~, ~ опажања; ~ вина, ~ мириса.

рѐскрипт м лат. **1.** *писмено решење власти, наредба, распис:* ~ команданта града. **2.** ист. *писмени одговор римског цара на нејасна правна питања, царска наредба.*

рѐснат и **рѐснат,** -а, -о *в. ресат.*

реснѐтица и **рѐснатица** ж бот. *у мн.: биљке чија је цваст реса* Amentaceae *(у јд.: таква биљка).*

ресокри́лац, -лца и **ресӧкрилац,** -ӣлца м зоол. *у мн.: ред ситних инсеката (биљних штеточина) дугуљастог тела и (обично) са два пара уских крила* Thysanoptera *(у јд.: такав инсект).*

ресонѐнца (ресонѐнта) ж *в. резонанца.*

ресӧпӗрка ж зоол. *у мн.: подред девонских риба кошљориба, данас сачуван само облик* Crossopterygii *(у јд.: таква риба).*

рѐсӧр, -о́ра м фр. **а.** *подручје деловања, обим, оквир, граница нечије надлежности, делокруг:* ~ суда, уплитање у туђи ~. **б.** *опранак државне управе са министром на челу:* ~ спољних послова.

ресорбѐнција ж мед. *у мн.: средства која убрзавају ресорпцију, а примењују се при хроничним запаљењима и ексудатима (најчешће јод и његове соли).*

рѐсорбовати, -бујѐм (ресорби́рати, -ӧрби́ра̄м) свр. и несвр. *упи(ја)ти, усиса(ва)ти.*

рѐсӧрнӣ, -а̄, -ӧ *који се односи на ресор:* ~ министар.

рѐсорптӣван, -вна, -о *који ресорбује, упија, способан да упија, усисава.*

ресӧрпција ж лат. *упијање, усисавање, увлачење:* ~ хране, ~ лекова.

ресошкрӂња̄ча ж зоол. *у мн.: врста морских риба из реда мекоперки које имају шкрге у облику ресастих изданака* Solenichthyes *(у јд.: таква риба).*

рѐспект м лат. **а.** *поштовање, уважавање, озбиљно узимање у обзир:* посматрати са дубоким респектом. **б.** *став пун обзира према некоме, устручавање или бојазан од некога:* шегрти пуни респекта за газду.

рѐспектабӣлан, -лна, -о **а.** *који изазива респект, уважавање, достојан поштовања.* **б.** *о којем се мора озбиљно водити рачуна, повелик, импресиван:* ~ цена књиге.

респектаби́лнӧст, -ости ж *особина, својство оног што је респектабилно:* ~ млађег према старијем.

рѐспектӣван, -вна, -о лат. *који се има у виду, дâти, односни, дотични; узајаман, обострани.*

рѐспектовати, -тујѐм (респекти́рати, -ѐктӣра̄м) свр. и несвр. *односити се с респектом, поштовати, имати обзира према некоме или нечему, уважити, уважавати:* ~ нечије жеље, ~ трговачке уговоре. ■ ~ **се** *међусобно се поштовати, уважавати се.*

респи̏ра̄тор м *најпрва која се ставља на уста и нос да би се спречило непосредно продирање загађеног или хладног ваздуха у плућа; најпрва за дисање под водом.*

респира́ција ж лат. **1.** *дисање.* **2.** *испаравање (воде).*

рѐспирацӣонӣ, -а̄, -ӧ *који се односи на респирацију:* респирациони органи.

респи̏рисати, -ишѐм (респири́рати, -и̏ри̏ра̄м) свр. и несвр. *дисати, одахнути; испара(ва)ти се.*

респици̏јент м лат. **а.** *извештилац, извештач.* **б.** ист. *финансијски наследник.*

рѐспондибӣлан, -лна, -о *одговарајући, прикладан, подударан.*

респонди́рати, -ӧндӣра̄м свр. и несвр. лат. *да(ва)ти одговор, одговорити, одговарати; подударити се, подударати се.*

респӧнзо̄ријум (респӧнзо̄рӣј, -ија) м лат. *наизменично певање (рецитовање) литургијских текстова између свештеника и хора (верника) код католика.*

рѐст м нем. *оно што преостане, остатак, рестл.*

рѐстати, -а̄м несвр. *в. рестовати.*

реста̏ура̄тор м лат. **1.** *стручњак за реставрацију, обнављање старих уметничких дела, споменика културе и сл.* **2.** *присталица обнављања старог поретка или друштвеног уређења који су оборени револуцијом.*

реставра́ција ж лат. **1.** *поновно успостављање, враћање на стари облик, обнова, обнављање; поновно успостављање, обнова револуцијом оборене друштвеног поретка; враћање на престо свргнуте династије:* ~ капитализма, ~ монархије, ~ Стјуарта на енглески престо. **2.** *поправка, обнављање уметничког дела, споменика културе, да би им се вратио првобитни облик и изглед:* ~ икона.

реста̏урисати, -ишѐм (реставри́рати, -у̏ри̏ра̄м) свр. и несвр. **1.** *поново успоставити, успостављати, вратити, враћати на стари облик, обновити, обнављати; поново успоставити, успостављати, обновити, обнављати револуцијом оборен друштвени систем.* **2.** *поправити, поправљати, обновити, обнављати оштећене грађевине, споменике културе и сл. да би им се вратио првобитни облик и изглед.*

реституи̏сати, -ишѐм (реституи́рати, -у̏ри̏ра̄м) свр. и несвр. **1.** *(из)вршити реституцију нечега, поново успоставити, успостављати, обновити, обнављати; вратити, враћати у првобитно, пријашње стање.* **2.** *в. реституисати се.* ■ ~ **се** *доживети, доживљавати реституцију, вратити се, враћати се у првобитни облик, обновити се, обнављати се.*

реституција ж лат. **1.** *успостављање пређашњег стања, обнављање, обнова.* **2.** правн. *враћање у пређашње правно стање; успостављање нарушеног права.* **3.** биол. *облик регенерације (делова или целине организма).*

рѐституционӑлнӣ и **рѐституцио̄нӣ,** -а̄, -ӧ *који се односи на реституцију.*

рѐстл м фр.-нем. (мн. -ови) *оно што преостане, остатак (најчешће остатак тканине, који се јефтиније продаје):* ~ цица.

рѐсто с *и* м (обично непром.) *оно што је (пре)остало, остатак:* ~ новца.

рѐстовати, -тујѐм несвр. нем. кув. *пржити на масноћи, динстати.*

рестӧра̄н, -а́на м фр. *боља угоститељска радња у којој се може добити јело и пиће, гостионица:* млечни ~, експрес ~.

рестора̀нчић м *дем. од ресторан.*

ресторатӗр, -е́ра м фр. *власник ресторана, гостионичар.*

рестора́ција ж *в. ресторан.*

рѐстриктӣван, -вна, -о *који се односи на рестрикцију, ограничавајући:* ~ мере.

рѐстриктӣвно прил. *на рестриктиван начин.*

рестрӣкција ж лат. *ограничавање, смањивање, сужавање:* ~ воде.

рѐстринговати, -гујѐм (рестрингѝрати, -ѝнгӣра̄м) свр. и несвр. *подврћи, подвргавати рестрикцији, ограничити, ограничавати, сузити, сужавати.*

рѐсурс м фр. (обично у мн.) *средства, залихе; извори прихода, извори (привреде) одакле се добијају сировине, природно богатство једне земље, регије и сл.*

ретабли́рати, -а̀бли́ра̄м свр. и несвр. лат. *поново уредити, уређивати, вратити, враћати у пређашње стање, наново усло-*

ставити, успостављати, обновити, обнављати, опет оспособити, оспособљавати.

ретардáција ж лат. *заостајање, успоравање; отезање, одуговлачење, одгађање, кашњење:* ~ савлађивању градива; ~ у развоју.

ретардúрати, -àрдúрām свр. и несвр. *заоста(ја)ти при нечему, успорити, успоравати; (за)каснити.*

ретѐнција ж лат. **1.** *задржавање, ускраћивање повратка (туђе ствари).* **2.** мед. *застој, задржавање, заустављање:* ~ мокраће. **3.** псих. *способност задржавања доживљаја у свести, памћење.*

ретерúрати, -èрúрām свр. и несвр. лат. *повући се, повлачити се, измаћи се, измицати се, одступити, одступати.* ■ **~ се** *в. ретерирати.*

рètина ж лат. анат. *мрежица, мрежњача (ока).*

ретинѝтис и **ретинúтис** м мед. *запаљење, упала ретине, мрежњаче.*

рéтко и **рéтко** јек. **рȉјетко** и **ријèтко** прил. **1.** *на већем одстојању једно од другога, на већој удаљености, са размаком, не густо:* ~ посадити, ~ распоређен. **2.** *у великим временским размацима, не често.* – Пас ретко лаје. Ретко слушам музику. **3. а.** *као мало који други, необично, изузетно:* ~ способан, ~ добар човек. **б.** *са упитно-односним заменицама и прилозима означава изузетност, реткост нечега:* ~ који, ~ где, ~ кад, ~ што.

рéткōст јек. **ријèткōст,** -ости ж **1.** *особина онога што је ретко:* ~ јављања. **2.** *ретка, необична ствар, ретка, изузетна појава.* – Панчићева оморика је реткост. Плавуше су реткост.

реткòћа јек. **рjеткòћа** ж *особина, стање онога што је ретко, разређено:* ~ раствора, ~ засада.

рéтор м грч. *вештак у говорништву, говорник, беседник; учитељ говорништва.*

ретòрзија ж лат. *узвраћање на нанету увреду увредом, враћање истом мером (обично у односима између две државе); противмера, противудараац, одмазда.*

реторѝзам, -зма м *реторско, беседничко изражавање; претерано китњасти говор, разметање речима, слаткоречитост.*

ретòрика ж (дат. -ици) грч. **1.** *теорија говорништва, наука о говорничком умећу; вештина говорења.* **2.** *лепе али бесадржајне речи, китњасто или патетично излагање.*

ретòричан, -чна, -о *који се односи на правила реторике, који садржи елементе реторике; китњаст, красноречив.*

ретòричāр м *онај који се бави реториком.*

ретòрично прил. *на реторичан начин; красноречиво, патетично:* ~ говорити, ~ писати.

реторомàнија ж грч. *претерана склоност реторици, китњастост и патетичност у изражавању.*

рéторскӣ, -ā, -ō *који се односи на реторе и реторику, говornички, беседнички:* ~ израз, ~ питање.

рéторски прил. *в. реторично.*

рètōрта ж (ген. мн. -тӣ) лат. *стаклена, метална или керамичка посуда у облику кугле са дугачким грлом, која служи за хемијске експерименте (при дестилацији служи као загревна посуда).*

ретро- *префикс са значењем: натраг, назад, уназад; унатраг:* ретроактиван, ретроспектива, ретроградан и сл.

рȅтроактȉван, -вна, -о лат. *који делује унатраг, који има повратну снагу, повратно дејство:* ~ деловање закона, ~ моћ.

рȅтроактȉвно прил. *на ретроактиван начин, делујући уназад.* – Амнестија делује ретроактивно.

ретровизор, -óра м лат. *огледало на моторном возилу које омогућава возачу гледање унатраг.*

рȅтрогрàдан и **ретрògрaдан,** -дна, -о лат. **1.** *који иде (у)назад, (у)натраг; реакционаран.* **2.** *који опада, слаби, који се погоршава, дегенерише.*

ретроспектúва ж лат. **1.** *осврт, поглед уназад, целовит преглед нечега што је прошло; у уметности преношење радње у раније време, хронолошка инверзија.* **2.** *накнадно сагледавање, касније перспектива при разматрању неке ситуације у прошлости.*

рȅтроспектȉван, -вна, -о *који се односи на ретроспективу, ретроспекцију, уназадни:* ~ причање, ~ поглед на ликовно стваралаштво, ~ изложба.

рȅтроспектȉвно прил. *на ретроспективан начин, из ретроспективе (2), гледајући из каснијег времена:* ~ гледати, ~ проучавати.

ретроспèкција ж *ретроспектива.*

рèтӯр фр. **1.** (обично непром., у полусложеници „тур-ретур“) м *повратак, враћање.* **а.** (у прид. служби, као први део полусложенице) *који се односи на повратак, повратни:* ретур-карта. **б.** (у прил. служби) *натраг, назад (напис на пиштанској пошиљци који означава враћање пошиљаоцу).*

рèтуш м фр. *поправљање, дотеривање слике, фотографског снимка, негатива;* у преносном значењу *дотеривање књижевног текста.*

ретȕшēр, -éра м *исправљач, дотеривач (обично фотографија и негатива).*

ретушúрати, -ȕшúрām свр. и несвр. *поправити, поправљати, дотерати, дотеривати ретушем (слике, негативе и сл.).* **2.** фиг. *накнадно поправити, поправљати, ублажи(ва)ти утисак (о нечему).*

рèћи, рèкнēм (рèчēм) (3. л. мн. рèкнӯ (рèкӯ); аор. рèкох, 2. и 3. л. рèче; имп. рèци; р. пр. рèкао, рèкла; трп. рèчен, -ена; пр. пр. рèкāвши) свр. **1. а.** (нешто) *усмено саопштити, казати; испричати, испричповедати:* ~ истину, ~ песму, ~ цели монолог. **б.** *објавити као намеру; обећати.* – Рече да ће доћи. **в.** *договорити, споразумети се, утврдити.* – Рекли смо да заједно делимо добит. **2.** *изразити се на неки други начин, а не речима (обично о уметничком делу):* ~ сликом, ~ стихом, ~ музиком, очима нешто ~. **3. а.** *изнети своје мишљење, обелоданити, саопштити (обично писмено).* – У тексту сам све рекао. Рекао је опоруком своју последњу жељу. **б.** *помислити, стећи мишљење, имати утисак (о неком, нечем).* – Шта ће рећи о мени кад ме виде овакву. Рекао бих да је то добро урађено. **4. а.** *открити, показати, разјаснити.* – Овај мук у соби ништа ми није рекао. **б.** *предсказати, прорећи.* – Карте ће му рећи судбину. **в.** *проказати, открити (некога).* – Реци ми убицу. ■ **~ се** арх. и нар. *саопштити своје име, представити се.* – Одмах ми се рече – Марко Марковић. • **боље ~, боље, тачније речено** *у прецизирању израза, боље, управо, заправо тачније речено, формулисано.* **да рекнем (речем)** *узмимо да је тако, претпоставимо.* **мало је ~ (добар, велики и сл.)** *тешко се може исказати речима, неизрециво, више него.* **међу нама речено** *нека остане међу нама, говорећи у поверењу.* **немој ми ~** *тешко је поверовати, изненађен сам; не верујем.* **не ~ ни прне ни беле** *не проговорити (о)ћутати.* **рекла-казала** *неопходно обавештење, брбљање, наклапање.* **~ молитву** *помолити се.* **~ по истини, по души** *искрено, отворено рећи, изнети своје мишљење.* **~ своје (своју)** *изнети, рећи своје мишљење, свој суд и сл.* **~ у ветар** *рећи узалуд, без резултата.* **~ у очи (у лице, у брк)** *смело, отворено рећи некоме нешто што му није по вољи.* **речено-учињено** *брзо и без оклевања урађено како је и договорено.* **тамо где је бог (ђаво) рекао лаку ноћ** *веома далеко, у забаченом крају.* **то ће ~ (што ће ~)** *другим речима, може се рећи.* **хоћу ~** *управо, да будем тачнији.* **што рекао** и сл. *како се изразио, како (обично) каже и сл.* **што рекли** *како се каже, како гласи уобичајена узречица, пословица и сл.*

реȕма и **рèума** ж *в. реуматизам.*

реуматȉзам, -зма м грч. мед. *акутно или хронично болно обољење костију, мишића, зглобова и ткива (ређе срца и крвних судова).*

реумàтичан, -чна, -о **а.** *који пати од реуматизма, болестан, оболео од реуматизма:* ~ човек. **б.** *који се односи на реуматизам, својствен реуматизму, реуматски:* ~ бол, реуматични симптоми.

реумàтичāр м *болесник од реуматизма.*

реума̀тичā̀рка ж *болесница од реуматизма.*

реума̀тичкӣ, -ā, -ō *који се односи на реуматизам и на реуматичаре.*

реума̀тичнӧст, -ости ж *стање оног што је реуматично.*

реумато̀лог м мед. *лекар специјалиста за реуматологију.*

реуматолӧ̀гија ж мед. *грана медицине која се бави проучавањем и лечењем реуматичних обољења.*

реумато̀лошкӣ, -ā, -ō *који се односи на реуматологију и реуматологе.*

реу̏матскӣ, -ā, -ō *који се односи на реуму:* ~ бол.

рефѐктӧријум м лат. *велика заједничка трпезарија, благоваоница у католичким самостанима и семеништима.*

рефѐрāт, -а́та м лат. *писмени или усмени службени извештај; стручни, односно научни извештај, излагање, предавање о неком питању или проблему:* конгресни ~, ~ министра вањских послова, ~ о Вуку.

референ̀дум м лат. *непосредно гласање, одлучивање грађана (целог народа или неке уже заједнице) о неким питањима од нарочитог значаја за заједницу:* општински ~, ~ о атомском наоружању.

рефѐрент м лат. **1.** *лице које подноси, чита реферат.* **2.** *службеник или функционер задужен за неки опранак делатности:* комерцијални ~, ~ за штампу.

рефѐренткиња и **референ̀ткиња** (рефѐрентица) ж *жена референт.*

референ̀ца (референ̀ција) ж лат. **1.** трг. *препорука, повољно мишљење, сведочење (обично о платежној способности предузећа или о пословним односима) од неке познате трговачке куће.* **2.** *подаци о службовању, оцена, карактеристика.* **избацити референце** *дати податке о нечему.*

рефѐрисати, -ишēм (реферӣрати, -ѐрӣрām) свр. и несвр. *поднети, подносити реферат, известити, извештавати.*

рѐфизовати, -зујēм (рефизӣрати, -ѝзӣрām) свр. и несвр. фр. *одби(ја)ти, ускратити, ускраћивати; пружити, пружати отпор, (ус)противити се:* ~ износ одштете; коњ рефизује.

рѐфлекс м (ген. мн. рѐфлēксā) лат. **1.** *одблесак, одсјај, одраз.* **б.** *одјек, појава у којој се огледа нека околност, одраз:* духовни живот ~ социјалних и економских односа. **2.** физиол. *аутоматска, несвесна, нехотична реакција организма на спољни подражај:* голман са изврсним рефлексима. **3.** лингв. *фонетска замена неког старијег гласа:* ~ полугласника, тројаки ~ јата. • физиол. **безусловни, природни, урођени** ~ *рефлекс који се појављује сам од себе чим одговарајући надражај делује (кашаљ, кијање).* **условни, стечени** ~ *рефлекс које је организам стекао током живота и који је резултат односа организма према околини.*

рѐфлексан, -сна, -о **1.** (обично одр.) *који се односи на светлосне и сл. рефлексе (рефлексију):* ~ светлост, ~ стакло. **2.** *који се односи на физиолошке рефлексе; који се догађа као рефлекс, нехотичан, несвестан, спонтан:* ~ грчење, ~ реакција, ~ кретња.

рѐфлексӣван, -вна, -о **1.** *који се односи на рефлексију (2), заснован на размишљању, дубок, мисаон:* ~ поезија. **2.** (обично одр.) лингв. *који показује да се исти појам јавља у функцији субјекта и објекта, повратан:* ~ глагол, ~ заменица. **3.** *в. рефлексан:* ~ покрет, ~ грч.

рѐфлексӣвно прил. **1.** *на рефлексиван начин, размишљајући.* **2.** *в. рефлексно:* ~ устајати, ~ измаћи главу.

рефлексӣвнӧст, -ости ж *особина онога што је рефлексивно, мисаоности:* ~ у уметности.

рефлѐксија ж лат. **1.** физ. *одбијање таласа (најчешће светлосних, ређе звучних и др.) од равнине, при чему су упадни угао и угао равнине једнаки; одсјај, одсев:* ~ светлости на дијаманту. **2.** *мисаоно, умно посматрање, расуђивање, размишљање; запажање, мисао, опаска:* ~ о животу.

рѐфлексно прил. *по рефлексу, без учешћа воље, нехотично, спонтано:* ~ се кретати, ~ реаговати.

рефлексолӧ̀гија ж грч.-лат. *наука о физиолошким рефлексима.*

рефлѐктант м лат. *онај који рефлектује на нешто, који жели нешто да постигне, који полаже право на нешто:* ~ на место директора.

рѐфлектӣван, -вна, -о *рефлексиван; рефлексан, спонтан.*

рѐфлектовати, -тујēм (рефлектӣрати, -ѐктӣрām) свр. и несвр. *одби(ја)ти, одразити, одражавати:* ~ светлост, ~ звук. **б.** *представљати одраз, слику нечега.* – Портрети не рефлектују само визуелну представу личности. **2.** *мислити, размишљати, промишљати, просуђивати.* – Настаје нови ред представа и радњи о којима душа рефлектује. **3.** *рачунати с нечим, полагати право на нешто, имати нешто на уму, желети:* ~ на боље радно место. ■ ~ **се а.** *одби(ја)ти се, одразити се, одражавати се.* – Светлост се рефлектује од површине воде. **б.** *доћи, долазити до изражаја у некој пропратној појави, одразити се, одржавати се.* – Свака фаза духовног развоја рефлектује се у облицима језика.

рѐфлектор м лат. физ. **1.** *уређај за усмеравање зрака из неког извора у једном правцу у облику млаза (нпр. светлости помоћу параболичних огледала, радио-таласа):* сценски ~, противавионски ~. **2.** *телескоп који има за објектив параболично, конкавно огледало;* уп. рефрактор.

рѐфлекторскӣ, -ā, -ō *који се односи на рефлектор:* ~ млаз светлости.

рѐфӧрма ж (ген. мн. -мӣ) лат. *преуређење, промена, обнова; побољшање уређења неке установе, структуре, творевине, нарочито друштвене:* ~ економског система, ~ правног поретка, ~ образовног система, аграрна ~, школска ~.

рефо̀рмāтор м *проводилац, извршилац реформе, преуређивач, обновитељ.*

рефо̀рмāторка ж *жена реформатор.*

рефо̀рмāторскӣ, -ā, -ō **1.** *који се односи на реформу и реформаторе:* Вуково ~ дело. **2.** *који се односи на реформацију:* ~ покрет у Немачкој.

реформа́ција ж лат. **а.** *покрет за мењање, обнову или усавршавање постојећег стања.* **б.** ист. *заједнички назив за верске и социјално-политичке покрете у XVI веку којима је био циљ преуређење католичке цркве, ограничење папске власти, враћање првобитној хришћанској науци; богослужење на народном језику; одговарајућа историјска епоха.*

реформа́цӣјскӣ, -а́, -ō *који се односи на реформацију.*

реформи̏зам, -зма м лат. *струја у марксистичком и радничком покрету која настоји да оствари социјалне промене реформама, без социјалистичке револуције и диктатуре пролетеријата.*

рефо̀рмисати, -ишēм (реформи́рати, -ѐрми́рām) свр. и несвр. *спровести, спроводити реформу нечега, преинача(ва)ти, преуредити, преуређивати:* ~ партију, ~ друштвени систем.

рефо̀рмист(а), -ē м (мн. -сти) *присталица реформизма; присталица спровођења реформе неког система.*

реформи̏стичкӣ, -ā, -ō *који се односи на реформизам и реформисте.*

рѐфрактор м лат. физ. *телескоп који има за објектив конвергентну лећу;* уп. рефлектор (2).

рефра̀кција ж лат. физ. *промена смера таласног кретања (најчешће светлости) при преласку кроз границу двају материја, преламање.*

рѐфрēн, -е́на м фр. **а.** *стих или део стиха који се понавља (обично иза сваке строфе).* **б.** муз. *музичка фраза или део фразе која се непромењена понавља на одређеним местима у композицији, припев.* **в.** фиг. *нешто што се (стално) понавља.* – Рефрен патње оде од листа до листа (Дучић).

рефригѐра̀тор м **а.** *део машине за хлађење који служи за испаравање течности и стварање ниске температуре.* **б.** *фрижидер, хладњача; вагон, брод хладњача.*

рефригера́ција ж лат. *рахлађивање, хлађење, освежење.*

рефунда́ција ж лат. *враћање, повратак новца, дуга; надокнада.*

рефунди́рати, -у̀ндӣрам свр. и несвр. *вратити, враћати, узети, позајмљени новац, надокнадити, надокнађивати, уплатити, уплаћивати.*

рехабилита́ција ж лат. **1. а.** *успостављање, поновно признање угледа, права, поверења.* **б.** правн. *брисање осуде и престанак њених правних последица:* законска ~, судска ~. **2.** мед. *мере за успостављање радне способности након тешких озледа, болести, урођених или стечених аномалија, поновно оспособљавање оболелих особа за нормалан живот:* ~ инвалида.

рѐхабилитацио̀нӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на рехабилитацију:* ~ центар.

рехабѝлитовати, -тујем (рехабилити́рати, -ѝтӣрам) свр. и несвр. **1.** *(из)вршити рехабилитацију некога, поново признa(ва)ти, неком раније оспорени положај, право, част, углед.* **2.** *поново оспособити, оспособљавати за нормалан живот и активност:* ~ инвалиде. ■ ~ **се** *вратити, враћати ранији углед, оправда(ва)ти се; поново доби(ва)ти изгубљена права и положај у друштву.*

рецѐнзент м лат. *писац рецензије, оцењивач, приказивач, критичар некога дела:* ~ књиге, ~ сценарија.

рецѐнзентскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на рецензенте и рецензије.*

рецѐнзија ж лат. **1.** *писмени приказ, оцена уметничког, научног и сл. дела:* ~ књиге, ~ представе, ~ музичког извођења. **2. а.** *критички прегледана, ревидирана верзија некога текста, редакција.* **б.** ист. *старословенски писани текст у који су продрли елементи народног говора:* српска ~, бугарска ~, руска ~.

рецензи́рати, -ѐнзӣрам свр. и несвр. *(на)писати рецензију о неком стручном или уметничком делу, приказ(ив)ати, оценити, оцењивати.*

рецѐнтан, -тна, -о лат. *скорашњи, недавни, нов, свеж; савремен, садашњи, данашњи.*

рецѐпис и **рѐцепис** м лат. арх. *признаница за примљену ствар (писмо, новац, пошиљку).*

рѐцепт м (ген. мн. -пā̄тā̄) лат. **1. а.** *писмено упутство, налог лекара апотекару за припремање и издавање лека.* **б.** *састав, начин припремања неке смесе, јела и сл.* **2.** фиг. *савет, упутство о нечему; пропис:* ~ за дуг живот, живот по рецепту из Библије.

рѐцептӣван, -вна, -о лат. *који се односи на рецепцију; способан за примање, за схватање, пријемчив.*

рѐцептор м лат. *прималац, прихватач.* **б.** анат. *део чулног органа који прима драж:* мрежњача ока ~.

рецептӯра ж **1.** *прописивање лекова и њихово припремање по лекарском упутству.* **2.** *збир упутстава, формула за справљање нечега (мешавина, смеса, пића).*

рецѐпција ж лат. **1.** *примање, прихватање, преузимање, усвајање:* ~ гостију, ~ утисака. **2.** *прихватилиште пацијената у медицинским установама.* **3.** *пријавно-одјавно одељење, у хотелима и туристичким агенцијама.*

рецепцио̀нѐр, -е́ра м (инстр. -е́ром) *онај који ради на рецепцији хотела.*

рецепцио̀нѐрка ж *жена рецепционер.*

рѐцесӣван, -вна, -о **1.** *који се односи на рецесију, који се повлачи, опада:* ~ привреда. **2.** *који не долази до видљивог изражаја, прикривен.*

рецеси́вно̄ст, -ости ж **1.** *особина, стање онога што је рецесивно.* **2.** биол. *појава да се неко наследно (рецесивно, прикривено) својство манифестује само у одсуству супротног својства, односно супротног (доминантног) гена.*

рецѐсија ж лат. *повлачење, опадање; блажа економска криза, привредна и економска стагнација.*

рѐцесио̀нӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на рецесију, на опадање пословне активности, на стагнацију у привреди.*

рецѝдӣв, -и́ва м лат. **1. а.** мед. *поновно враћање тек прележане болести.* **б.** правн. *поновљено кривично дело од истог починиоца.* **2.** *поновљена појава нечега што спада у прошлост:* ~ прошлости.

рѐцидӣван -вна, -о *који се појављује као рецидив, чији је узрок рецидив.*

рецидивѝзам, -зма м *појава која има карактер рецидива; понављање криминалног дела од истог починиоца.*

рецидѝвист(а), -ē м (мн. -сти) *онај који је поново извршио неки преступ; онај који се поново разболео од исте болести.*

рецикла́жа ж *коришћење отпадака као сировине за нову производњу, рециклирање.*

реципѝјент м лат. **1. а.** *онај који прима, усваја, прималац.* **б.** мед. *болесник који прима крв трансфузијом.* **2.** хем. *посуда за хватање течности и гасова.*

реципи́рати, -ѝпӣрам свр. и несвр. лат. *примити, примати, прихватити, прихватати, усвојити, усвајати.*

реципроцѝтēт, -е́та м лат. **1.** *узајамни однос, узајамност, обостраност.* **2.** правн. *начело према којем једна држава осигурава одређене повластице и права другој држави под условом да и та држава поступа исто.* **3.** мат. *однос два међусобно реципрочна броја (вредности), тако да је њихов производ 1.*

рецѝпрочан, -чна, -о *у коме се обе стране на исти начин односе једна према другој, узајаман, обострани; који одговара један другом, усклађен, изравнан.* • ~ **вредност** мат. *вредност која се добије када се 1 (јединица) подели са датим бројем (односно кад бројитељ и именитељ замене места).* ~ **глагол** лингв. *узајамноповратни глагол:* свађати се, борити се.

рецѝпрочно прил. *на реципрочан начин, узајамно.*

рецѝпрочнō̄ст, -ости ж *особина онога што је реципрочно.*

рецѝтāл, -а́ла м лат. *в. реситал.*

рецѝтāтор м лат. *онај који рецитује, уметник у рецитовању.*

рецѝтāторка ж *жена рецитатор.*

рецита́ција ж лат. *јавно уметничко казивање књижевног текста (обично песама); песма погодна за рецитовање.*

рѐцитовати, -тујем (рецити́рати, -ѝтӣрам) несвр. *читати или говорити уметнички текст пред слушаоцима, изводити рецитацију.*

рѐцка ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) *црта од нечега оштрог, знак урезан, засечен на нечему, засек, урез.* • **ударати рецке** *зарезима, знацима бележити;* фиг. *памтити нечије грешке, недостатке и сл.*

рѐцкав и **рѐцкаст,** -а, -о *који има рецке, изрезан, нарецкан; зупчаст:* ~ зуби.

рѐцкати, -ā̄м несвр. *дем. од резати.*

рѐч јек. **рӣјеч** ж (инстр. рѐчју (рѐчи) јек. рӣјечју (рӣјечи), лок. ре́чи јек. ријечи; ген. мн. ре́чӣ јек. ријечӣ, дат. ре́чима јек. ријечима) **1.** лингв. *најмања самостална језичка јединица, у хијерархијском смислу виша од морфеме, а нижа од реченице, којој се може приписати одређено значење, одсечак говора који је у тексту, уз ретке и специфичне изузетке, одвојен белинама:* промењиве речи, непромењиве речи. **2.** фиг. *језик, дијалекат, наречје, говор (као одлика неког народа, краја и сл.).* – Само непуна два века римује се српска реч (Михиз). **3.** *начин изражавања, говор:* човек кратке и оштре речи. **4.** *способност говора.* – Од страха му се одузела реч. **5. а.** *беседа, говор; придика:* уводна ~ академика. Отац ми одржа дужу ~. **б.** *разговор, дијалог.* – Поведе се реч о политици. **в.** *излагање мишљења, учешће у дискусији; право, одобрење за учешће у дискусији.* – Усудио се јавити за реч. Има реч Н. Н. **г.** *изјава, исказ; признање.* – Извуче реч од човека, па га онда опањкава по чаршији. **6.** *став, гледиште; оцена, суд.* – Критичари су рекли своју реч о Његошу. О томе ће рећи своју реч Врховни суд. **7.** *пословица, изрека; парола.* – „На млађима свет остаје“, мудра је реч народа. Изговара реч која ће бити водиља народа. **8.** *обећање; дата обавеза:* прекршити ~, чувати ~ и дату веру. **9.** (у мн.) *препирка, свађа.*

– Да знамо рачун да не буде речи. **10.** *рђав глас, ружна прича, порука.* – Да се не чује нешто, реч да не искочи за девојку. • **бацати (говорити) речи у ветар** *узалуд, бескорисно говорити.* **без речи** 1) *радо, спремно, одмах прихватити.* 2) *ћутке, немо, без отпора.* **бирати (мерити, вагати) речи** *одмерено се изражавати; водити рачуна о осетљивости сабеседника и теми разговора.* **бити од речи** *одржа(ва)ти обећање.* **брз на речи, речима** 1) *непромишљено говорити.* 2) *брзо одговорити.* **водити (имати) главну (прву) ~** *имати највећи утицај, одлучивати.* **дати ~** 1) (на скупу) *одобрити некоме да говори.* 2) *учврстити неку погодбу.* 3) етн. *прихватити брачну понуду (о девојци, односно о њеној породици у њено име).* **добити ~** *имати одобрење за учешће у дискусији.* **доћи до речи** *проговорити; умешати се у разговор.* **другим речима** *јасније, отворено речено.* **(за)дана ~** *чврсто обећање, обећање које треба испуниhere.* **жива ~** *изговорена реч (говорника, предавача за разлику од писане речи).* **измењати неколико речи** *поразговарати.* **имати речи (с неким)** *препирати се, свађати се.* **јавна ~** *говор, изјава на збору или преко средстава јавног информисања. средства јавног информисања.* **(једном) речју** *сажето, укратко (речено).* **крилата ~** *духовита изрека, парола која стекне велики публицитет, крилатица.* **крупна (тешка) ~, крупне (тешке) речи** *увредљива реч, тешка увреда, тешка оптужба.* **масне речи** *погрдне речи, псовке.* **мерити речи** *бирати речи, пазити шта се каже.* **мушка ~** *поуздана, сигурна реч.* **на (голу) ~ (примити, прихватати, поверовати)** *без провере, без испитивања, без гаранције.* **на речима бити добар (бити пријатељ** и сл.) *правити се добар (пријатељ и сл.).* **наћи ~** *проговорити, прекинути забуну умесном речи.* **не може бити о томе ~** *уопште не долази у обзир (то); строга заповест да се не сме проговорити.* **(од)вагнути сваку ~** *промишљено, сталожено говорити, рећи.* **од речи до речи** 1) *понављати исказ у целини, дословно.* 2) *буквално (о превођењу или усменом преношењу туђих речи).* **одржати (држати) ~** *испуњавати, испунити обећање.* **одузети ~ (некоме)** *принудити некога захтевом да престане говорити (на јавном скупу).* **повући ~** 1) *одрећи се изјаве, извинити се за речено.* 2) *не испунити обећање.* **последња ~** 1) *неизменљива одлука.* 2) *највише достигнуће (у науци).* **празне, пусте речи** *ласкаве изјаве које не обавезују; лажна обећања; непоткрепљено причање, фразе.* **пустити (пронети) ~ (о нечему)** *дати у јавност, разгласити (нешто).* **разбацивати се речима** 1) *не осећати одговорност за оно што се каже, неодговорно говорити.* 2) *блиставо говорити, али без дубљег смисла.* **реч-две** *кратак исказ, кратак осврт.* **~ је о (овоме)** *тиче се (овога).* **реч по реч** *(у препирци) мало-помало (дође до свађе).* **рећи, казати (коју, добру) ~ о некоме** *препоручити (некога); похвалити (некога).* **својим речима (поновити, испричати)** *изражавајући се на свој начин, не држећи се дословно нечијег исказа.* **слобода речи** *слобода јавног изношења мишљења, јавног информисања.* **трошити речи** *говорити узалуд.* **укрштене речи** *укрштеница, крижаљка.* **у речи бити** *управо говорити.* **ухватити некога за ~** 1) *вешто искористити оно што је неко рекао.* 2) *позвати се на нечије обећање.* **часна (поштена) ~** *каже се при наглашавању истинитости исказа.*

рѐчен, -ѐна, -о **1.** *трп. од рећи.* **2. а.** *тај о коме је реч, дотични, поменути.* **б.** *заказан, уговорен, одређен (о року, термину и сл.):* ~ дан.

рѐченица ж **1.** лингв. *највећа структурна јединица граматичког система, под којом се у ширем смислу подразумева синтаксичко-комуникативна јединица, састављена од речи одређеног језика, којом се исказује целовита, одн. завршена мисао, а у ужем – синтаксичка јединица формирана помоћу глагола у личном облику употребљеној у функцији предиката:* потврдна ~, упитна ~, одрична ~. **2.** муз. *музичка фраза, одељак.* – Таква музичка мисао, „реченица“, понови се двапут (П. Коњовић).

рѐченичнӣ (рѐченичкӣ), -ā, -ō *који се односи на реченицу:* ~ акценат, ~ редослед, ~ склоп, реченични знаци.

рѐчина јек. **ријѐчина** ж **1.** *ауим. и пеј. од река.* **2.** геогр. *сува долина кроз коју само повремено протиче вода.*

рѐчит и **ре̏чит** јек. **ријѐчит** и **рије̏чит,** -а, -о **1.** *који лепо и течно говори:* ~ човек. **2.** фиг. *који јасно потврђује нешто, очигледан, убедљив.* – Реке су речит пример нашег нехата.

речитатѝв, -и́ва м лат. *начин певања у оперској и вокално-инструменталној музици у којој се искоришћавају експресивни елементи својствени говору (акценат, говорни ритам и др.).*

рѐчито и **ре̏чито** јек. **ријѐчито** и **рије̏чито** прил. *на речит начин, течно и сликовито; убедљиво:* ~ говорити.

рѐчитӧст и **ре̏читӧст** јек. **ријѐчитӧст** и **рије̏читӧст,** -ости ж *способност оног који је речит, говornички дар.*

рѐчица[1] јек. **ријѐчица** ж *дем. и хип. од река.*

рѐчица[2] јек. **ријѐчица** ж **1.** *дем. и хип. од реч.* **2.** *в. речца (2).*

ре̏чкати се јек. **рије̏чкати се,** -ā̀м се несвр. *препирати се, свађати се.*

ре̏чнӣ и **рѐчнӣ** јек. **ри̏јечнӣ** и **ријѐчнӣ,** -ā, -ō *који се односи на реку:* ~ вода, ~ пловидба.

ре̏чнӣк, -а и **рѐчнӣк,** -и́ка јек. **рије̏чнӣк,** -а и **ријѐчнӣк,** -и́ка м **1.** *књига у којој су речи једног језика обично поређане по алфабету, са тумачењем њихових значења или с преводом на страни језик; додатак уз књигу где су обично протумачене странe, покрајинске и друге мање познате речи.* **2.** *фонд речи којима се служи један човек или нека друштвена скупина:* ~ писца, дечји ~.

ре̏чничкӣ и **рѐчнӣчкӣ** јек. **рије̏чничкӣ** и **ријѐчнӣчкӣ,** -ā, -ō *који се односи на речник:* ~ грађа.

ре́чца и **рѐчца** јек. **ријечца** и **ријѐчца** ж **1.** *дем. и хип. од реч.* **2.** лингв. *непроменљива врста речи којом се исказује лични однос према ономе што се реченицом саопштава, односно која служи за истицање, појачавање, одрицање, потврђивање реченог:* модална ~, потврдна ~, одрична ~, упитна ~.

ре̏ш нем. **I.** прид. непром. *који хрска под зубима, добро печен (нпр. хлеб).* **II.** прил. *добро печено:* ~ печен хлеб.

реша́вати (се) јек. **рјеша́вати (се),** -ѐшāвāм (се) несвр. *према решити (се).*

ре̑шен јек. **ри̑јешен,** -а, -о **1.** *трп. од решити (се).* **2.** *који је донео неопозиву одлуку, одлучан, непоколебљив:* ~ човек.

ре̑шено јек. **ри̑јешено** прил. *спремно, одлучно, непоколебљиво.*

ре̑шенӧст јек. **ри̑јешенӧст,** -ости ж (инстр. -ошћу) *одлучност, непоколебљивост; спремност на деловање.*

решѐ́ње јек. **рјешѐ́ње** с **1.** *избор између више могућности; резултат разматрања, одлука:* соломонско ~. **2.** *повољан обрт, излаз; исход, завршетак, крај:* ~ у договору, привести то питање решењу. **3.** адм. *писмено донета судска или административна одлука (о спору, молби, тужби):* судско ~. **4.** *одгонетка загонетке:* ~ укрштенице. **5.** мат. *завршни део рачунања, резултат.*

решѐтār, -а́ра м **1.** *мајстор који прави решета; продавац решета.* **2.** фиг. *онај који решета, који детаљно истражује грешке, кривице (обично злонамерно); онај који свакоме и свему налази замерке, цепидлака, закерало.*

решѐтāрка ж **а.** *жена решетар.* **б.** *решетарева жена.*

решета́рство с *решетарски посао, занат.*

рѐшетаст, -а, -о *сличан решету, рупичаст.*

рѐшетасто прил. *слично решету; као из решета:* ~ правити потку. – Капљице решетасто и у скоковима падају.

решѐтати, -ā̀м несвр. **1.** *просејавати, чистити кроз решето.* **2.** фиг. **а.** *постављати многобројна питања, свестрано испитивати; излагати тешкоћама и искушењима:* ~ кандидата на испиту. Живот решета **б.** *злурадо, пакосно и са много појединости говорити о некоме; претресати, препричавати:* ~ дневне догађаје. **3.** *засипати оружаном ватром; пробијати, бушити мецима.* – Митраљез решета. Решета таваницу из аутомата.

рѐшетка ж (дат. -ки; ген. мн. -тāкā (-ткӣ)) **1.** *преграда или ограда у виду мреже од изукрштаних, испреплетаних јаких шипки који обично служе као осигурачи отвора:* ~ кавеза, ~ исповедаонице, ~ канализације. **2.** *разне направе за практичну намену које имају решеткасту структуру* **а.** *роштиљ:* пећи на решетка. **б.** *цедиљка:* цедити кроз решетку. • **иза решетке (решетака)** *у затвору, у хапс(у).*

рѐшеткаст, -а, -о *сличан решетки; затворен решетком:* ~ структура; турска кућа са решеткастим прозором.

решѐто с **а.** *мрежаста или рупичаста направа за просејавање, пречишћавање жита и других зрнастих материја.* **б.** *вејалица за жито, тријер.* • **бити на ситу и решету, бити просејан кроз сито и ~, проћи (кроз) сито и ~** *проћи кроз разна искушења и стећи велико искуство, пробити се кроз много тешкоћа.* **лити, сипати воду у ~** *радити узалудан посао.* **узети (ставити) некога на ~** *подврћнути строгом, детаљном испитивању; оштро искритиковати.*

рѐшив јек. **рјѐшив,** -а, -о *који се може решити; изводљив, остварив:* ~ математички задатак, наводњавање на овом месту решиво.

рѐшивōст јек. **рјѐшивост,** -ости ж *особина, стање онога што је решиво.*

ре́шити, рéшӣм јек. **ријѐшити,** рӣјешӣм (трп. рéшен јек. рӣјешен) свр. **1. а.** *учинити избор између две или више могућности, одлучити се за нешто, закључити.* **б.** *донети административно решење о неком судском или административном предмету, одлучити:* ~ спор, ~ молбу. **2.** *одредити исход нечега, пресудити, окончати.* ~ битку јуришем. **3. а.** мат. *рачунским радњама доћи до тачног резултата, наћи правилно решење:* ~ задатак. **б.** *дати правилан одговор, одгонетнути:* ~ ребус. **4.** *ослободити; разрешити:* ~ мукā, ~ дужности, ~ обавеза. ■ **~ се 1.** *в. решити (1а).* – Кад се на што решим, то не одлажем. **2.** (некога, нечега) *ослободити се, отарасити се:* ~ се напасника, ~ се мука, ~ се дужности.

рѐшљив јек. **рјѐшљив,** -а, -о **1.** *в. решив.* **2.** *који брзо доноси одлуку.*

рѐшљивōст јек. **рјѐшљивōст,** -ости ж *особина, својство, стање онога који је решљив, онога што је решљиво.*

рѐшō, -ōа м (мн. -ōи) фр. *мали електрични апарат за кување.*

рѐшпект м *в. респект.*

рзав, -а, -о *који много и често рже.*

рзāј м *кратко рзање; рзање.*

рзати, ржēм несвр. *испуштати глас (о коњу);* фиг. *оплашавати се као коњ (о човеку).*

рӣба ж **1. а.** зоол. *у мн.: разред нижих кичмењака који живе у води, дишу на шкрге, крећу се помоћу пераја* Pisces *(у јд.: животиња из тога разреда).* **б.** фиг. жарг. *девојка (обично лепа, атрактивног изгледа).* **2.** *рибље месо; јело од тога меса.* **3.** (Рибе) астр. *зодијачко екваторско сазвежђе.* • **бела ~** *народни назив за рибе чије се крљушти на боковима преливају у сребрнастобелу боју (зубатац, лубин, деверика, мрена итд.).* **здрав као ~** *одличног здравља, крепак, чио.* **Јужна риба** астр. *сазвежђе на Јужном небу* Piscus Austrinus. **као ~ на суву (сувом)** *у највећој невољи, беспомоћно.* **као ~ у води** *удобно, пријатно, сигурно, у својој средини.* **крупна (велика) ~** *врло угледна особа.* **плава ~** *народни назив за морску рибу чија се леђа преливају у плаво-зелену боју (харинга, сардела, скуша итд.).* **ситна (мала) ~** *безначајна личност.* **ћутати као ~** *не проговарати ни речи, бити као нем.*

рибáнац, -нца м *изрибан, ситно сечен кисели купус.*

рӣбāр м (вок. -е и -у, инстр. -ом и -ем) *човек који се бави риболовом.* • **орао ~** зоол. *птица грабљивица која се храни рибом,* Pandion haliaëtus, *јастребац циполаш.* **у рибара мокре гаће, за вечеру не зна шта ће** 1) *тежак је и несигуран рибарски посао.* 2) шаљ. *каже се кад се неко враћа из риболова без уловљене рибе.*

рибàрина ж *такса за право на риболов и продају рибе.*

рибáрити, рӣбāрӣм несвр. *бавити се риболовом.*

рӣбарица ж **1.** *бродић, барка којом се иде у риболов.* **2.** *в. рибарка (1).*

рӣбāрка ж **1. а.** *жена рибар.* **б.** арх. *рибарева жена.* **2.** зоол. *в. водомар.*

рӣбāрница ж *продавница рибе; рибља тијаца.*

рӣбāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на рибаре и рибарење:* ~ посао, ~ брод, ~ мрежа.

рибáрство и **рӣбāрство** с *риболов као привредна или спортска грана.*

рӣбāрче и **рибáрче,** -ета с и **рибàрчић** м *дем. и хип. од рибар; рибарево дете; млад неискусан рибар.*

ри́бати, рӣбāм несвр. **1.** (нешто) *прати, чистити трљајући (обично четком).* **2.** фиг. експрес. (некога) *засути оштрим прекорима, прекоревати, грдити.* – Рибаће нас ако не научимо лекцију. **3.** *ситно резати купус за кисељење;* уп. рибанац. ■ **~ се** *јако се трљати (обично четком).*

рӣбаћӣ, -ā, -ē *који служи за рибање:* ~ четка.

ри́беж м *направа за рибање купуса; треница.*

рибѐтина ж *ауīм. и пеј. од риба.*

рӣбизла ж (ген. мн. рӣбӣзлā (-лӣ)) (рӣбиз м) бот. *жбунаста биљка* Ribes rubrum (R. vulgare), *са јестивим црвеним накиселим бобичастим плодом у гроздовима; плод те биљке.*

рӣбӣћ, -и́ћа и **рӣбић** м **1.** анат. *мишић, мускул:* рибићи на лицу. **2.** зоол. **а.** *в. чигра* Sterna hirundo. **б.** *в. водомар.*

рӣбица ж *дем. и хип. од риба.* • **човечја ~** *водоземац крашких пећина и подземних вода* Proteus anguineus.

рӣбӣч, -и́ча м рег. *в. рибар.*

рӣбичица ж *дем. од риба и рибица.*

рӣбичкӣ, -ā, -ō *који се односи на рибиче.*

рӣбљӣ, -ā, -ē *који се односи на рибу, рибе:* ~ мехур, ~ уље; дебељко рибљих очију.

рӣбњāк м *вештачко језеро или базен за гајење рибе.*

рӣбњāчкӣ, -ā, -ō *који се односи на рибњак; одгојен у рибњаку:* ~ шаран.

рибогóјац, -јца м *одгајивач рибе.*

рибогóјница ж *предузеће које се бави гајењем рибе; рибњак.*

рибогóјство с **а.** *гајење рибе као привредна грана.* **б.** *предузеће које се бави гајењем рибе, рибогојница.*

рибòждер м *онај који ждере, тамани рибу.* – Видра је рибождер.

рибòкрадица м и ж (мн. ж) *онај који бесправно лови рибу.*

рибòлик, -а, -о *који има облик рибе; сличан риби:* ~ лице; ~ предак водоземаца. • **~ гуштер** зоол. *изумрла врста великих гуштера који су живели у води* Ichthyosauria.

рӣболōв, -ова м *ловљење рибе као привредна грана или као спорт:* подводни ~.

риболóвац, -вца м (ген. мн. рибòлōвāцā) **1.** *човек који лови рибу.* **2.** *водомар; птица која се храни рибом:* бели галеб риболовац. • **~ обични** зоол. *в. водомар.*

рибòловачкӣ, -ā, -ō *који се односи на риболовце:* ~ приче.

рӣболовӣште с *део воденог тока или вештачко језеро уређено за риболов, ловиште рибе:* спортско ~.

рӣболōвни, -а, -о *који се односи на риболов (који служи за риболов, намењен риболову и сл.):* ~ право, ~ подручје, ~ оруђе.

рӣва ж итал. рег. *уређена обала у градској луци; морска обала уопште.*

рӣвāл, -а́ла м фр. *супарник, противник.*

ривàлизовати, -ујēм (ривализи́рати, -ѝзӣрāм) свр. и несвр. (некоме) *бити супарник, конкурент.*

ривалѝтēт, -е́та *в. ривалство.*

рӣвāлка ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) *супарница, противница.*

ривáлство с *супарнички однос, супарништво.*

ривијéра ж итал. *уски обалски појас са морским и ваздушним бањама, приморје.*

рӣга и **рӣга** ж бот. *биљка* Eruca sativa *из ф. крсташица* (Cruciferae).

рӣгати, -āм несвр. **1.** *повраћати, бљувати.* **2.** фиг. *избацивати, сипати ватру (о ватреном оружју, вулкану, аждаји и сл.).*

рӣгнути, -нēм свр. *одједном покушати, бљунути:* ригну топ.

ри̏горо̄зан, -зна, -о *морално строг; савестан, бескомпромисан, неумољив, непојӯстљив:* ~ судија.

ри̏горо̄зно прил. *строго, бескомпромисно, неумољиво:* ~ оцењивати.

ригоро́зно̄ст, -ости ж *највећа тачност, строго поштовање прописа; ригорозан однос и поступање.*

ри̏дај м *провала плача; јецај при незадрживом плачу.*

ри̏дати, -а̄м несвр. *гласно, незадрживо плакати.*

ри̑ђ, ри́ђа, -е **а.** *који је боје рђе, црвеножут.* **б.** *који има црвенкасту длаку (косу, браду, бркове).*

ри́ђа м *хип. од риђан;* уп. риђо.

ри̏ђа ж *коза или кобила риђе длаке.*

рѝђа̄к, -а́ка м *в. риђан (а).*

рѝђан м **а.** *коњ риђе длаке.* **б.** *риђокос човек.*

ри̏ђаст, -а, -о *који има примесе риђег, делимично риђ:* ~ коса.

ри́ђо, -а и -е̄ м *хип. од риђан;* уп. ри́ђа.

риђо- *први део именичких и придевских сложеница које означавају да је оно што је другим делом сложенице исказано риђе боје:* риђобрад, риђогривац, риђокос итд.

риђо̀брад, -а, -о *који је риђе браде.*

рѝђо̄в, -ова м *в. риђан.*

рѝђо̄вка ж зоол. *врста змије шарке* Vipera berus.

риђо̀глав, -а, -о *в. риђокос.*

риђо̀главац, -а̄вца м *риђокос човек.*

риђо̀кос, -а, -о *који има риђу косу.*

риђо̀коса ж *женска особа риђе косе.*

ри́ђоња м (мн. ж) *риђ човек; мужјак риђе длаке.*

рѝђуша ж *риђа кобила или крава.*

ри́жа ж лат. бот. и агр. *в. пиринач.*

ри̏жи̑ште с *пиринчано поље.*

ри̏жото (ри̏жот) м итал. кув. *јело са рижом, пиринчем.*

ри̏за и **ри́за** ж *калуђерска одећа, мантија; хаљина, одећа.*

ри̏зи-би̏зи м итал. кув. *јело од пиринча и грашка.*

ри̏зик м итал. *излагање опасности, могућност страдања; спремност на одговорност за штету, губитак; спремност на опасност:* ~ у спорту, ~ у послу, прихватити ~.

ри̏зиковати, -кујем̄ свр. и несвр. *изложити, излагати ризику, опасности, довести, доводити у питање, ставити, стављати на коцку:* ~ живот, ~ у новчаним трансакцијама.

ри̏зичан, -чна, -о *пун ризика, опасан:* ~ подухват.

ри̏зично прил. *с ризиком, опасно:* ~ возити, ~ улагати.

ри̏зично̄ст, -ости ж *особина, стање онога што је ризично; опасност.*

ри̏злинг м нем. агр. *врста белог грожђа и вина добијеног од њега, грашевина.*

ри̏зница ж **а.** *просторија у којој се држе драгоцености.* **б.** *каса, благајна.*

ри̏зничар м *чувар ризнице, онај који рукује ризницом.*

ризо̀ид, -и́да м грч. бот. *у мн.: танки кончасти израштаји у биљака без корена, којима су причвршћене за подлогу (у јд.: такав израштај).*

рѝзо̄м, -о́ма м грч. бот. *подземно стабло које служи као спремиште хране младој надземној биљци.*

ризо̀пода ж грч. зоол. *у мн.: разред праживотиња, протозоа које се крећу помоћу протоплазматичких израштаја, лажних ножица, кореноношци* Rhizopoda *(у јд.: таква праживотиња).*

ризо̀то м *в. рижот.*

ри̏ка ж (ри̑к м) **а.** *продорни, снажни гласови неких животиња (говеда, лавова).* **б.** фиг. *снажни, продорни гласови и звуци:* ~ топова, ~ мотора.

рика́вати, ри̏ка̄ва̄м жарг. *несвр. према рикнути (3).*

ри́кати, ри̑чем̄ несвр. **1.** *испуштати продорне, неартикулисане гласове, оглашавати се риком:* говече риче. **2.** фиг. (нешто) *изражавати, исповедати риком.* – Гавран риче своју голу тугу.

ри̏кеција ж (ри̏кецӣја, -ија м) фр. мед. *микроорганизам мањи од бактерије, узрочник неких заразних болести (пегавац итд.).*

ри́кнути, ри̑кнем̄ свр. **1.** *огласити се риком.* **2.** фиг. **а.** *сручити се, свалити се.* – Рикну међа. Рикну зид. **б.** *снажно потећи, провалити.* – Рикну река. **в.** *провалити се.* – Рикну кила. **3.** жарг. *умрети; покварити се.* – Рикну баба. Рикну ТВ.

рико̀рдер̄, -е́ра м енгл. *в. видео-рикордер.*

рико̀шет м фр. *одбијање пушчаног, револверског и сл. зрна од тврде подлоге.*

ри̏кша јапански **а.** ж *лака двоколица за превоз путника коју вуче човек.* **б.** м (мн. ж) *човек који вуче овакву двоколицу.*

рѝлаш, -а́ша м *в. риличар.*

ри̏лица ж *усни апарат издуженог облика код неких инсеката* rostrum, proboscis.

ри̏личар м зоол. *у мн.: инсекти са усним апаратом претвореним у рилицу* Rhynchota *(у јд. такав инсект).*

ри̏личица ж *дем. од рилица.*

ри̏личнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на рилицу.*

ри̏ло с **а.** *в. сурла.* **б.** *в. рилица.*

ри́лце -а и -ета с *дем. од рило.*

рѝљати, -а̄м и **ри́љати,** ри̑ља̄м несвр. **1.** *ашовом дубоко копати земљу.* **2.** *рити, ровити (о свињи и сл.).* **3.** разг. *тешко, напорно радити.*

рѝља̄ч, -а́ча м *радник који риља земљу.*

рѝљевина ж *изриљано земљиште.*

ри́ма ж грч. *гласовно понављање, подударање на крају двају или више стихова, слик, срок:* дактилска ~, женска ~, леонинска ~, мушка ~.

рѝма̄ријум, -а м *речник или списак речи које се римују.*

ри̏мовати, -мујем̄ свр. и несвр. *(ис)тевати, саставити, састављати стихове у римама.* ■ ~ **се** *подударити се, подударати се гласовно и акценатски;* фиг. *бити у складу, сложити се, слагати се.*

римокà толик и **римокатò лик** м *католик.*

римокà толикиња и **римокатò ликиња** ж *католикиња.*

римокà толичкӣ и **римокатò личкӣ,** -а̄, -о̄ *католички:* ~ црква.

ри̏мскӣ, -а̄, -о̄ **1.** *који се односи на Рим и Римљане.* **2.** *римокатолички, католички.* • ~ **број(еви)** *в. под број.* ~ **календар** *грегоријански, нови календар.*

ри̏нг м енгл. спорт. *боксерско и рвачко борилиште.*

ринге́ра̀ја ж нем. *дечја игра у колу.*

рѝнгишпи̑л м нем. *в. вртешка (1).*

ри́нгла ж (ген. мн. -ӣ) нем. *гвоздени прстен, колут којим се затвара гвоздена плоча на шпорету; округла плоча на електричном шпорету на којој се кува.*

рини́тис и **ринѝтис** м мед. грч. *упала слузнице носа с појачаним лучењем слузи.*

рино̀лог м *лекар специјалиста за болести носа.*

ринолò гија ж грч. мед. *наука о болестима носа.*

ри̏нтати, -а̄м несвр. *радити тежак посао запињући из све снаге, дириндати, издирати, тегљити.*

ри̏нути, -нём свр. **1. а.** *одгурнути, одбацити; отиснути од себе:* штапом ~ мрцину с пута. Рину је у пропаст. **б.** *отиснути од обале, поринути (лађу):* ~ лађу у море. **2.** *зарити, забости.* – Копље му рину кроз груди. **3.** *зарити се, забости се.* – Гранате ринуше у земљу.

ринфу́за ж лат. *роба која је у расутом стању, без вреће и омота, рефуза.*

рио̀ли̏т, -и́та м мин. *врста магматске стене образоване хлађењем лаве на површини;* уп. липарит.

ри̏оце *в. рилце.*

рип- *в. хрип-.*

рѝпида ж грч. црквено *округла икона са зракастим оквиром, причвршћена на дужи штап, коју православни носе на литијама.*

рѝплӣј м енгл. *поновљени (често успорени) снимак.*

ри̏пс м енгл. *врста тканине са попречним рељефним нитима.*

ри̏с[1] м (мн. ри̏сови) зоол. *крволочна звер из пор. мачака* Lunx lynx; фиг. *љут, разјарен човек.*

ри̏с[2] и **ри̏с** м нем. *пакет хартије за писање.*

ри̏с[3] м нем. *горњи део стопала; горњи део обуће који долази на овај део ноге.*

ри̏саст, -а, -о *сличан рису (о домаћим животињама).*

ри̏сати, ри̏шӣм несвр. рег. или арх. *в. цртати.*

ри̏сић м *дем. и хип. од рис*[1].

ри̏сји̏, -а̄, -е̄ *који се односи на риса*[1]*:* ~ кожа, ~ младунче, ~ поглед.

ри̏ска̀нтан, -тна, -о *ризичан.*

ри̏ска̀нтно прил. *ризично.*

ри̏ска̀нтно̄ст, -ости ж *ризичност.*

ри̏ски̏рати, ри̏ски̏рам свр. и несвр. фр. *ставити, стављати на коцку; изложити се, излагати се опасности, ризиковати;* уп. рескирати: ~ живот, ~ имовину; ~ да буде убијен.

ри̏совина ж *крзно риса.*

ри̏т, ри́та м (мн. ри́тови) *мочвара, барушшина.*

ри̏та ж нем. **1. а.** *поцепан комад одеће, дроњак, крпа; подерана одећа, прња.* **б.** мн. пеј. *одећа, одело:* сељачке ~, грађанске ~. **2.** пеј. *одрпанац, одрпанко; безвредна особа ништарија, бедник:* ~ од човека.

ри̏тав, -а, -о *сав у ритама, дроњав, подеран;* фиг. *јадан, бедан:* деца ~, живот ~.

рѝтам и **ри̏там,** -тма м (мн. рѝтмови и ри̏тмови) грч. **1.** *смењивање или понављање јединица, елемената (обично у неком складу, по неком правилу) у одређеним просторним и временским размацима:* музички ~, ~ стиха, ~ рада, ~ покрета. **2.** *правилност у измењивању, склад, хармонија.*

рѝтамскӣ и **ри̏тамскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на ритам:* ~ ток песничке фразе.

рѝтамски и **ри̏тамски** прил. *у одређеним размацима, уједначено, ритмично.*

ри̏тати се, -а̄м се и **ри́тати се,** ри̏та̄м се несвр. *бацакати се ногама, пиштати се.*

ри̏тер м нем. *витез.*

ри̏терн м енгл. спорт. *враћање лопте после противничког сервиса (обично у тенису).*

ритерни́рати, -ѐрни̏ра̄м свр. и несвр. спорт. *(по)слати натраг, вратити, враћати сервирану лопту (у тенису).*

ри̏терскӣ, -а̄, -о̄ *витешки.*

ри̏терство с *витештво.*

ри̏ти, ри̏јӣм несвр. [гл. им. ри̏јӣње с] **1. а.** *рилом, њушком разгртати земљу (о кртици, свињи и др.); изривати, копати.* – Гранате су риле земљу. **б.** фиг. *тајно радити против некога, ровариши:* – Агенти ри̏ју по надлештвима. **2.** фиг. *тражити насумице претурајући по нечему:* ~ по орману, ~ по стварима.

рѝтина ж *аӯм. и пеј. од рит.*

ри̏тина ж *аӯм. и пеј. од рита.* – Обучен је у ритине.

ри̏тица ж *дем. и хип. од рита.* – Да и ритицу обуче, она је лепа.

рѝтӣште с *земљиште под ритом, рит.*

ритмиза́ција ж *ритмичка обрада; ритам.*

ри̏тмизовати, -ујӣм (ритмизи́рати, -и̏зи̏ра̄м) свр. и несвр. *изразити, изражавати у одређеном ритму; ритмички уобличавати.*

рѝтмика ж грч. **1.** *скуп свих ритамских елемената у плесу, музици, гимнастици; ритам.* **2.** *наука о ритму.* **3.** *гимнастичке вежбе уз пратњу музике, ритмичка гимнастика.*

рѝтмичан, -чна, -о и **рѝтмичкӣ,** -а̄, -о̄ *који је дат у правилном ритму, равномеран.*

рѝтмички и **рѝтмично** прил. *у ритму, равномерно; уједначено:* ~ вежбати; ~ ударати.

рѝтмично̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога што је ритмично; равномерност.*

ри̏тнути, -нём свр. *ударити ногом.* – Кобила га је ритнула. ■ **~ се** *замахнути ногом.* – Коњ се ритнуо.

ри̏тскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на рит:* ~ биље, ~ шљука.

ритуа̀л, -а́ла м лат. *обред, церемонија, церемонијал.*

ри̏туа̀лан, -лна, -о *који се односи на ритуал; церемонијалан:* ~ игра, ~ плес, ~ покрет; ~ убиство.

ри̏туа̀лно прил. *на ритуалан начин, свечано; церемонијално.*

ри̏хтати, -а̄м несвр. нем. *доводити у ред, дотеривати, удешавати; утеривати (некога у ред).*

рѝцинус м **а.** бот. *вишегодишња индустријска биљка* Ricinus communis, *из чијег се плода вади уље.* **б.** *уље од ове биљке.*

рѝцинусов, -а, -о *који се односи на рицинус, који потиче од рицинуса:* ~ уље.

ри̏ш м фр. *набрана трака као украс на одећи.*

ри̏шкати, -а̄м несвр. *плитко, помало рити.*

ѝрмбати, -а̄м несвр. пеј. експр. *радити грубе, најтеже послове, ринтати.* – Рмба и тегли ко во.

ѝрмпалија м (мн. ж) *телесно развијен и снажан човек, људескара.*

ро̀б, ро̀ба м (мн. ро̀бови) **1.** *особа која је у робовласничком систему била у потпуном власништву господара, обесправљена особа;* фиг. *покорна особа која ћутке ради и подноси обесправљеност, понижавања, неправде, грубости.* **2.** *онај чију је земљу освојио непријатељ лишавајући га грађанског права, човек без слободе; побеђен и лишен слободе, ратни заробљеник.* **3.** (некога, нечега) *човек који без икаквог отпора подноси нечију неограничену власт, човек који се потпуно преда некаквој страсти, заносу и сл.:* ~ деце, ~ дужности, ~ алкохола.

ро̀ба и **ро̀ба** ж (мн. в) итал. **1.** *материјални производ људског рада намењен тржишту, предмет трговине ради задовољења разних људских потреба.* **2.** *одећа, одело, рубље; тканина:* официрска ~, шал од индијске робе. • **лака ~** *девојка, жена која се лако може освојити, која се лако подаје мушкарцима.*

ро̀бија ж **1.** *казна лишавања слободе, обично с принудним радом; издржавање те казне.* **2.** фиг. *врло тежак посао; живот под тешким условима.*

робија̀ти, -а̄м несвр. *издржавати робију, бити на робији.* **2.** *в. робовати (1б).*

робија̀ш, -а́ша м *осуђеник који издржава казну робије.*

робија̀шица ж *жена робијаш.*

робија̀шкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на робијаше, који припада робијашима:* ~ радионица, ~ одело.

робија̀шница ж *затвор, тамница.*

робѝнзо̄нскӣ, -ā, -о̄ *који је као у Робинзона, усамљенички, самотнички:* ~ живот.

ро̀бињa ж *жена роб.*

ро̀бињица ж *дем. и хип. од робиња.*

ро̀бити, -ӣм несвр. **1.** *одводити у ропство, заробљавати.* **2.** *силом одузимати, односити (робу, новац, драгоцености), пљачкати.*

ро̀бица ж *дем. и хип. од роба.*

ро̏бље с (мн. ø) *зб. им. од роб.* • **бело ~** *жене које су откупом или на силу одведене у хареме или јавне куће.*

ро̀бнӣ, -ā, -о̄ *који се односи на робу:* ~ резерве, ~ размена. • **~ кућа** *велика продавница за продају на мало разноврсне робе.*

робнонòвчанӣ, -ā, -о̄ у изр. **~ привреда** *привреда која производи робу за куповину новцем, новчана привреда.*

робòвати, ро̀бујēм несвр. **1. а.** *бити роб, живети у ропству.* **б.** (некоме, нечему) *радити за другога; фиг. бити сав предан некој страсти, заносу, служби, нечијој власти и сл.* **2.** *в. робијати.*

робòвласнӣк м ист. *власник робова, припадник класе власника робова.*

робòвласничкӣ, -ā, -о̄ *који се односи на робовласнике и робовласништво:* ~ класа, ~ систем.

робòвласнӣштво с ист. *прва класна друштвено-економска формација, у којој робовласник располаже не само средствима за производњу и радом робова, већ и њиховим животом.*

ро̀бовскӣ, -ā, -о̄ **1.** *који се односи на робове:* ~ рад, ~ устанак. **2.** *покоран, понизан, ропски:* ~ душа.

ро̏бот м чеш. **1.** *електронски диригован аутомат, често направљен према људском лику, који обавља различите операције.* **2.** фиг. *послушни, слепи извршилац наређења или програмираних поступака.*

ро̏ботскӣ, -ā, -о̄ *који се односи на роботе, својствен роботу.*

ро̀бустан, -с(т)на, -о лат. *снажан, чврст; неотесан, сиров:* ~ голијати.

ро̀бус(т)нӧст, -ости ж *особина или стање онога који је робустан.*

ро̏в, ро̀ва м (мн. ро̀вови) **1. а.** *дупачак и дубок прокоп у земљи; јама, рупа.* **б.** воj. *прокоп на борбеној линији као утврђење и заштита војника од непријатељске ватре, шанац.* **2.** *подземни ходник, подров, тунел.*

рова́рити, ро̀ва̄рӣм несвр. **1.** *потајно, подмукло радити против некога или нечега; изазивати раздор, неслогу, сплеткарити, интригирати:* ~ по туђим земљама, ~ по селу. **2.** *изазивати немир, копкати, узнемиравати.* – Мисли роваре по глави.

ро̀вати, ру̏јēм несвр. **1.** *рити, копати.* **2.** *роварити, бушкати.*

ро̀вац, -вца м зоол. *велики, мрки инсект правокрилац, који копа подземне ровове и уништава корење младог биља* Gryllotalpa vulgaris.

ро̀ва̄ш[1], -а́ша зоол. *у мн.: род малих туштера* Ceineidae *закржљалих ногу који живе под земљом (у јд.: такав туштер).*

ро̀ва̄ш[2], -а́ша м *белега, зарез, жиг (обично на телу животиње) као знак распознавања.*

ро̀ва̄шен, -а, -о **1.** *трп. од ровашити.* **2.** *упадљив, уочљив по некој телесној мани, специфичном обележју; извикан, озлоглашен.*

рова́шити, ро̀ва̄шӣм свр. и несвр. *жигосати, ставити, стављати роваш (2); оставити жиг, траг, обележити.*

ро̀вина ж *разривено место, рупа, јама, јаруга:* на путу ~.

ро̀вит (ро̀вит), -а, -о **1.** *меко скуван (о јајету).* **2.** *подложан болестима, слаб, неотпоран (као последица нежног здравља или прележане болести):* ~ плућа.

ро̀вити, -ӣм несвр. [гл. им. ро̀вљēње с] **1.** *рити, копати, откопавати:* ~ по буњишту. Валови брег рове. **2.** фиг. *изазивати немир, копкати, узнемиравати.* – Неверица му по уму рови. **3.** *в. роварити (1).* – Рове да будем сведок против тебе.

ро̀витӧст (ро̀витӧст), -ости ж *стање, особина онога што је ровито.*

ро̂вка ж зоол. *у мн.: породица малих сисара бубоједа, мишјег изгледа, шиљасте њушке, мекане длаке, непријатног мириса* Soricidae *(у јд.: такав бубојед):* водена ~, пољска ~, шумска ~.

ро̀вовскӣ, -ā, -о̄ *који се односи на ровове:* ~ битка, ~ положај.

ро̂вчица и **ро̀вчица** ж зоол. *в. ровка.*

ро̂г, ро̀га м (мн. ро̀гови; зб. им. ро̀го̄вље с (мн. ø)) **1.** *рожнати, коштани, шиљаст израштај на глави неких животиња; такав израштај на глави неких митолошких бића (ђавола и сл.);* фиг. *симбол превареног мужа.* **2.** (обично у мн.) *пипци, тицала (код неких инсеката, пужева).* **3. а.** *направа од рога (1) или неке рожнате материје за давање звучних сигнала (у лову и сл.).* **б.** муз. *лимени дувачки инструмент.* **4. а.** *оно што обликом подсећа на шиљаст израштај (шиљаст крај, избочина, крак):* шешир са три рога, месечеви рогови, рогови мараме под вратом. **б.** *испружен прст као знак руганья, поруге:* показати рогове (роге) некоме. **5.** (обично у мн.) *коса греда кровне конструкције; крај греде који стрши изван стрехе.* • **дати, продавати некоме ~ за свећу** *преварити, подвалити, обманути некога.* **дувати у један (исти) ~** *в. под дувати.* **наби(ја)ти, натаћи, натицати рогове мужу** *преварити, варати (мужа), (из)вршити прељубу.* **показ(ив)ати, дићи, дизати рогове** *бити, постати рањоборан; бунити се.* **~ (из)обиља** *посуда у облику великог рога пуна воћа и цвећа, као симбол обиља и богатства.* **с(а)терати (сабити, ставити** и сл.**) некога у (козји) рог, сломити, стући рогове некоме** *онемогућити некога, довести у шкрипац, уништити.* **слагати се као рогови у врећи** ир. *не слагати се међусобно.* **увући рогове** *повући се, устукнути (после пораза).* **ухватити бика за рогове** *поступити одлучно, енергично, брзо.*

ро̀гаљ, -гља м **1.** мат. *простор који ограничавају најмање три равни које се секу, угао, ћошак геометријског тела:* ~ коцке. **2.** *в. рог (4):* ~ кифле, ~ мараме. **3.** *угао куће, улице, ћошак, раскршће.* – Она га на рогљу улице заустави. **4.** *в. рог (5).*

ро̀гат, -а, -о **а.** *који има (велике) рогове:* ~ јелен, ~ ђаво. **б.** фиг. *која жена вара (о мужу), преварен.* **в.** *који има врхове, шиљаст:* ~ капа. **г.** (у им. служби) м *нечастиви, ђаво.* Рогати долази само ноћу. • **рогато „е“** *графички знак у латиници за обележавање „јата“.* **шут са рогатим** *слабији против јачег.*

ро̀га̄ч, -а́ча м **1.** бот. *зимзелено дрво* Ceratonia Siliqua *чији су плод јестиве меснате и слатке махуне, чоколадне боје.* **2.** зоол. *в. јеленак* Lucanus cervus.

рога́чити, ро̀га̄чӣм несвр. [гл. им. рога́чēње с] (обично у изр. **~ очи**) *широко отварати (очи), гледати зачуђено, забезекнуто, бечити.* ■ **~ се** *широко се отварати (о очима), гледати зачуђено, бечити се.*

ро̀гља и **ро̀гља** ж *в. рогуље;* уп. рогље.

ро̀гља̄ш, -а́ша м зоол. *в. јеленак (2).*

ро̏гље, -га̄ља̄ ж мн. *в. рогуље.*

ро̀гљић, -а и **ро̀гљӣћ,** -и́ћа м *дем. и хип. од рогаљ.*

ро́го, -а, и -ē м нар. *в. рогоња.*

ро̀гобā̏тан, -тна, -о **а.** *нескладан, извитоперен, накарадан, неправилан:* ~ превод, ~ синтакса, ~ језик. **б.** *незграпан, неприкладан, робустан:* ~ наредба.

ро̀гобā̏тно прил. *неприкладно, накарадно, незграпно.*

ро̀гобā̏тнӧст, -ости ж *својство, особина онога што је рогобатно, нескладност:* стилска ~, ~ у превођењу.

ро̀говина ж *материја од које се састоји рог, рожина.*

ро̀гоз м бот. *у јд.: врста мочварне траве са тврдим, сабљастим листовима, употребљава се за плетење асура, торби и сл.; шаша, шевар* Typha latifolia *(у мн.: породица таквих трава).*

ро̀гозан, -зна, -о *обрастао, прекривен рогозом; направљен од рогоза:* ~ мочвара, ~ кров.

ро̀гозина ж *груб ћилим, покривач, простирка исплетена од рогоза, асура.*

ро́гоња м (мн. ж) *онај који има (велики) рог, рогове; во великих рогова;* фиг. ир. *преварени муж.*

ро̀гуље, ро̀гӯља̄ ж мн. *дуже виле (обично дрвене) са два крака за набадање сена, сламе.*

рогу́шити, ро̀гӯшӣм несвр. [гл. им. рогу́шење с] *дизати нешто у вис (уши, длаку), ћулити, коштрешити.* ■ **~ се 1.** *постајати накоштрешен, дизати се увис; надизати се, уздизати се.* – Коњ се рогуши. Ћебе се рогуши. **2. а.** *заузимати надмен став, правити се важан, охолити се, кочопе̏рити се.* **б.** *испољавати срџбу, љутњу, незадовољство; жестити се, гневити се, бунити се, гунђати:* ~ на неправду.

ро̀д, ро̀да м (мн. ро̀дови) **1. а.** *најближа родбина, сродници, својта, рођаци:* женин ~, даљи ~, близак ~. **б.** *потомци, сродници истог заједничког претка, лоза:* ~ Карађорђевића, стари ~ Кашиковића. **2.** *производ, плод, принос (земље, воћа итд.); процес рађања, успевања, сазревања (плода):* добар ~ јабука, ~ кукуруза; поспешити ~ ђубрењем. **3.** *пол, спол (људи, животиња):* мушки ~, женски ~. **4.** *сој, раса, врста:* људски ~. **5.** ист. *првобитни облик друштвено-економске организације у примитивној заједници, родовска заједница, племе, братство.* **6.** биол. *јединица за класификацију биљака и животиња, виша од врсте, нижа од породице (фамилије):* ~ паса, ~ ружа. **7.** *уопште група, скупина нечега исте врсте што чини целину:* ~ војске, ~ оружја. **8.** књиж. *врста, облик књижевне творевине:* ~ романа. **9.** лингв. **а.** *иманентно својство именица по којем се оне (у српском и многим другим језицима) деле на оне мушког, на оне женског и на оне средњег рода.* **б.** *граматичка категорија заменица, придева и променљивих бројева, чији је облик условљен родом именице уз коју стоје, одн., код личних заменица за 3. л., (и) полом бића на које се упућује.* • **бити у роду (с неким)** *бити у родбинским везама, сродству (с неким).* **глаголски ~** лингв. *класификациона морфлошка и синтаксичка категорија по којој се глаголи деле на оне који морају или могу имати именичку (или заменичку) допуну у ак. (или ген.) без предлога (прелазне), на оне које не могу имати такву допуну (непрелазне) и на оне који су праћени повратном речцом „се“ (повратне).* **граматички ~** лингв. *род именица заснован на морфолошким обележјима именице и непосредној конгруентној атрибута који се уз њу употребљава.* **ни ~ ни помози бог** *в. под бог;* уп. и помозбог. **природни ~** лингв. *род именица које означавају бића заснован на разликовању полова (мушког и женског).* **~ рођени** *врло близак, најближи род.*

ро́да ж зоол. *велика птица селица из рода штакара* Ciconia ciconia; фиг. ир. *висока и краката жена.*

ро̀дан, -дна, -о **а.** *способан за рађање, доношење плода, плодан; који даје богат род, плод:* племе од рода ~, ~ година. **б.** *пун рода, зрелих плодова:* ~ зрели дуд. **в.** *богат, изобилан, берићетан:* ~ Војводина.

рода̀рица ж *у мн.: ред птица* Ciconiiformes *које живе уз реке и мочваре (у јд.: таква птица).*

родби́на и **ро̀дбина** ж зб. (мн. ø) *сва лица са којима се неко налази у међусобном сродству, рођаци, сродници, својта.*

ро̀дбинскӣ и **ро̀дбинск̄и,** -а̄, -о̄ *који се односи на род, родбину, сроднички:* ~ везе.

ро̀део м шпан. *такмичење каубоја у јахању коња.*

ро̀дијум (ро̀дӣј, -ија) м хем. *бео метал из групе платинастих метала,* Rh.

ро̀дӣља и **ро̀диља** ж *она која рађа, доноси плод; породиља:* земља ~; жена ~.

ро́дин, -а, -о *који припада роди:* ~ гнездо. • **~ кљун** бот. *жива трава* Erodium cicolium.

ро̀дитељ м (инстр. -ем) **1. а.** *отац.* **б.** *мајка.* **в.** *онај који је као родитељ, старалац, хранилац:* брате, мили родитељу. **2.** мн. **а.** *отац и мајка.* **б.** *мужјак и женка који имају потомство:* родитељи са педигреом. **3.** фиг. *творац, оснивач, зачетник:* ~ идеалистичке филозофије.

родитѐљица ж *она која рађа, женка; жена родитељ, мајка.*

ро̀дитѐлка ж *жена родитељ, мајка, мати.*

ро̀дитељскӣ, -а̄, -о̄ *који припада родитељима, који потиче од родитеља:* ~ дом, ~ састанак, ~ брига.

ро̀дитељски прил. *као родитељ, попут родитеља:* ~ се бринути.

ро̀дити, ро̀дӣм свр. **1.** *донети на свет (дете), породити се (о жени):* ~ дете. – Жена не може лако да роди. **2. а.** *донети, дати (род, плодове), понети, успети (о усевима, воћкама).* **б.** (нечим или без допуне) *добро понети, донети добар род, испуниti се обиљем плодова.* – Година добро роди. Башта родила. Лоза родила. **3. а.** (нешто) *изазвати настајање, постојање нечега, створити, произвести, изградити:* ~ сумњу. Народ роди херојску војску. **б.** (обично у имп.) разг. *створити, пронаћи нешто што је немогуће, чега нема.* – Роди већ једном тај новац! **4.** несвр. *давати, доносити род, принос, успевати (о пољопривредним културама).* – То чувено вино роди овуда око Фрушке горе. ■ **~ се 1. а.** *доћи на свет рођењем (о детету).* **б.** *водити порекло, бити родом:* ~ у трговачкој породици. **в.** (уз негације) *не бити на свету, не наћи се, не постојати.* – Неће се родити тај који би је био достојан. **2.** фиг. **а.** *настати, постати, створити се.* **б.** *појавити се изненада, пасти на ум, искрснути, синути (о идеји, мисли, жељи).* **в.** *проистећи, потећи, изродити се (као резултат нечега).* – Из једне осврте роди се друга осврта. **3.** фиг. *појавити се, изронити, помолити се (о Сунцу).* **4.** фиг. разг. *ослободити се мука, тешкоћа, одахнути, осетити олакшање.* – Није умрла него се родила. • **бити (као) рођен, родити се за нешто** *бити предорођен, веома погодан, способан (за нешто).* **кад на врби роди грожђе** *в. врба (изр.)* **не роди (више), није родила мајка** *не постоји, нема тога (такога), не може се наћи.* **поново (изнова) се родити** 1) *осетити велико олакшање, живнути (обично после какве тешкоће).* 2) *преобразити се, изменити се.* ~ **мечку** *в. мечка (изр.).* **родити се под (не)срећном звездом** *бити (не)срећан у животу.* **родити се у кошуљи** *в. кошуља (изр.).* **тресла се гора родио се миш** *в. миш (изр.).*

ро̀дица ж *рођака, рођакиња.*

ро́дица и **ро̀дица** ж *дем. и хип. од рода.*

ро̀днӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на рођење (место), порекло (некога, нечега):* ~ место, дедов ~ крај. **2.** *матерњи (језик, говор).*

ро̀дница ж анат. *спољни део женског полног органа* vagina.

ро̀днӧст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина, стање онога што је родно, што обилно рађа, плодност.*

ро̀довскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на род (као друштвену формацију):* ~ заједница, ~ уређење.

рододѐндрон м грч. бот. *украсна биљка* Rhododendron.

ро̀дољуб и **родо̀љуб** м *онај који воли, љуби своју домовину и свој народ, патриота.*

ро̀дољу̏бан и **родо̀љубан,** -бна, -о *в. родољубив.*

родољу́бац, -у́пца м *в. родољуб.*

родољу̏бив, -а, -о *који воли, љуби свој народ, своју домовину; испуњен родољубљем, патриотски:* ~ народ, ~ говор.

родољу̏биво прил. *на родољубив начин, патриотски.*

родољу̏бивост, -ости ж (инстр. -ошћу) *својство онога који је родољубив, онога што је родољубиво:* ~ маса, ~ народа.

родо̀љу̏бље и **ро̀дољу̏бље** с *љубав према свом народу, домовини, патриотизам.*

родољу́бнӧст и **родо̀љубност,** -ости ж *в. родољубивост.*

родо̀љупка и **ро̀дољу̏пка** ж *жена родољуб.*

ро̀дом прил. *по рођењу, с обзиром на рођење, пореклом:* родом из Книна, ~ господин.

родона́челнӣк м **а.** *зачетник рода; старешина рода, најугледнији човек у роду:* ~ породице. **б.** фиг. *зачетник, покретач, предводник, оснивач (нечега):* ~ српског песништва.

родона́челница ж *жена родоначелник.*

ро̀дооскврње̑ње и **родооскврње́ње** с *в. родоскврнуће:* срамно ~ постеље.

родоскврна́вљење с *в. родоскврнуће.*

ро̀доскврнӣ, -ā, -ō *који се односи на родоскврнуће, на родоскврњење:* ~ љубав.

родоскврну́ће с *ступање у брак, у полне односе са крвним сродником, брак, полни однос између крвних сродника, инцест.*

родоскрв- *в. родосквр-.*

ро̀дослōв м **а.** *историја, лоза, стабло неке породице, генеалогија:* ~ Карађорђевића. **б.** *документ спис, цртеж о пореклу, прецима; дигре:* родослов енглеских племића. Расни коњи имају родослове.

ро̀дослōван, -вна, -о *који се односи на родослов:* ~ стабло.

ро̀дослōвље и **родо̀слōвље** с *родослов.*

ро́ђа м *у хип. значењу: рођак;* уп. рођо.

ро̀ђāк м **1.** *онај који је с неким у родбинској вези, у сродству, сродник, род.* **2.** (у вок.) фам. *као узречица за истицање блискости међу говорницима.* – Рођаче, идемо ли на утакмицу?

ро̀ђака (рођа̀киња) ж *женска особа, рођак, родица.*

рођа̀кати, -ā̄м несвр. (често ир.) *називати некога рођаком:* ~ људе. ■ ~ **се** *узајамно се називати рођаком.*

рођа́чити се, рòђāчӣм се несвр. [гл. им. рођа́чē̄ње с] *ступати у родбинске односе, ороћавати се (с неким).*

ро̀ђāчкӣ, -ā, -ō *који је у вези с рођацима, својствен рођацима:* ~ крв, ~ интимност.

ро̀ђāчки прил. *на рођачки начин, као рођак, као рођаци:* разговарати ~, ~ гостити.

ро̀ђен, -а, -о *трп. од родити (се).* • **бити ~ за некога, нешто** 1) *бити створен, предодређен, богомдан за нешто.* 2) *имати изразите способности, дар за нешто.* **као од мајке рођен** *без одеће, го.*

ро̀ђендāн м *дан нечијег рођења; прослава везана за тај дан.*

ро̀ђендāнскӣ, -ā, -ō *који се односи на рођендан:* ~ славље, ~ поклон.

ро̀ђенӣ, -ā, -ō **1. а.** *који је у блиској родбинској вези, блиском крвном сродству, прави:* ~ брат, ~ мајка, ~ рођак. **б.** *који је у вези са властитим рођењем, пореклом, местом, родни:* ~ груда. **в.** *који је нешто с обзиром на рођење, порекло, прави:* ~ Банаћанин, ~ Београђанин. **2.** (често у им. служби) **а.** *близак по роду; драги вољени:* побратим најрођенији. **б.** *као узречница у значењу: драги, мили.* – Од милости звао ме је рођени. **3.** *свој сопствени, властити.* – Деца се отуђују од рођених родитеља. **4.** фиг. *који је по природи, истински, богомдани:* ~ песник, ~ сликар.

рођéнче, -ета с (мн. ø; зб. им. ро̀ђенчā̄д ж) *новорођенче.*

рођéње с **а.** *долазак на свет рађањем; порођај:* ~ кћери, дан рођења. **б.** фиг. *постанак, настанак (нечега):* ~ слике, ~ песме.

рођéњем прил. **а.** *по рођењу, по пореклу, родом, пореклом:* ~ није из нашег места. **б.** *од рођења, по судбини.*

ро́ђо, -а и -ē̄ м *у хип. значењу: рођак;* уп. рођа.

ро̀жан, -жна, -о и **ро̀жан,** -а, -о *в. рожнат.*

ро̀жаст, -а, -о *рожнат.*

рождàнӣк, -и́ка м *књига из које се чита судбина.*

рождèство с црквн. *рођење (Христово); црквена песма која се пева за Божић.*

ро̀жина ж **1.** *ауīм. од роī.* **2.** *кошчато, окоштало ткиво (нокат, копито).*

ро̀жић, -а и **ро̀жӣћ,** -и́ћа м *дем. и хип. од роī.*

ро̀жнат, -а, -о **1.** *начињен од роīа; коштан:* ~ оквир за наочаре, рожнате крљушти, китове рожнате плоче. **2.** *стврднут, сасушен, окоштао.*

ро̀жнӣк, -и́ка м *в. роī (5).*

ро́жњача (ро́жница) ж анат. *предњи провидни и испупчени део очне јабучице, који пропушта светлост,* Cornea.

ро́за прид. непром. нем. *в. розе.*

ро́зати се, рòзāм се несвр. *скупљати се, набирати се, падати тако да се праве набори (обично о чарапама).*

ро̀зга ж (дат. -ги; ген. мн. -гӣ) **а.** *одсечена већа ракљаста грана, мотка која служи за подупирање нечега.* **б.** *дугачка мотка (са ракљама или без њих) која се побија у земљу и око које се дене сено, детелина и сл.* **в.** фиг. *сувише мршава жена.*

ро́зе прид. непром. нем. *ружичаст:* ~ хаљина.

розѐта ж фр. **1.** архит. *украсни округли орнамент сличан ружином цвету са стилизованим латицама:* прозорска ~. **2.** *најчешћи облик избрушеног дијаманта.* **3.** *значка, кокарда која се носи у рупици капута као обележје ордена, чланства неког удружења и сл.*

розѐтла ж бот. *в. смрдљевак.*

ро̀зикаст, -а, -о *ружичаст:* ~ цвет.

рōј, рòја м (инстр. рòјем; мн. рòјеви) **1.** *скуп пчела које су се излеле од једне матице у истој кошници и чине посебну заједницу.* **2.** *мноштво инсеката у лету.* **3.** фиг. *гомила, група; мноштво:* ~ жена; ~ мисли.

ројали́зам, -зма м фр. *систем краљевске, монархистичке владавине; оданост, привржености, верност краљу и ројалистичком систему, монархизам.*

ројàлист(а), -ē̄ м (мн. -сти) фр. **а.** ист. *присталица краља и монархије у Француској за време Револуције.* **б.** *уопште присталица ројализма, монархиста.*

ројали́стичкӣ, -ā, -ō *који се односи на ројалисте и ројализам:* ~ преврат, ~ странка.

ројàлисткиња ж *жена ројалист(а).*

ро̀јити се, -ӣм се несвр. [гл. им. ро̀јē̄ње с] **1.** *излазећи из кошнице стварати нови рој одвајајући се од старе матице (о пчелама).* **2.** фиг. **а.** *рађати се, настајати у великом броју, множити се.* – Ројила ти се деца. Часописи се у последње време роје. **б.** *појављивати се у великом броју, гомилавати се.* – Звезде се роје. **в.** *окупљати се, збијати се у гомилу око нечега.* – Људи се роје око суднице. **3.** фиг. безл. *ковитлати се, комешати се, бучати, жагорити.* – Свуда се ројило од витезова из разних пукова.

ро̀јић, -а и **ро̀јӣћ,** -и́ћа м *дем. и хип. од рој.*

рōјта м мађ. арх. *украсна реса, кићанка.*

рōк, ро̀ка м (мн. ро̀кови) **1.** *дужи или краћи временски период у току којег треба нешто да се изврши, догоди:* у року од месец дана. **2.** *дан, час кад нешто доспева, треба да се обави, изврши, одређено време, термин; доба, време кад нешто по природи ствари, нормално доспева дешава се:* ~ наплате менице; пре рока осетити. **3.** *временски период, ток, одсечак; дужина трајања, постојања (некога нечега); век:* у року од два сата; кратак животни ~, ~ трајности два дана. • **испунити ~** *завршити обавезу на време.* **отказни ~** *одређено време које може или мора проћи пре усвајања, испуњења отказаног захтева.* **служити (војни) ~** воj. *бити на обавезној војној обуци, у редовном војном кадру, служити војску.* **то иде, спада у ~ службе** ир. *то спада у редован посао, то се мора урадити, издржати.*

рōк м енгл. *врста модерне музике; плесна игра уз ту музику.*

рока́да ж шп. шах. *истовремено премештање краља и топа на одређена поља, по утврђеним правилима;* фиг. *узајамна замена места, улоге, премештање:* велика ~, мала ~; ~ у послу.

рокенрол м енгл. *врста модерног плеса.*

ро̀кер м *извођач рок музике; присталица рок музике.*

ро̀керскӣ, -ā, -ō *који се односи на рокере и рок музику.*

ро̀кет м и **рокѐта** ж итал. *кратка бела кошуља, литургијска одежда католичких свештеника у обредима изван мисе.*

роки́рати, ро̀кӣрām свр. и несвр. шах. *(из)вршити рокаду.* ■ ~ **се** фиг. *заменити, замењивати место, положај, преместити се, премештати се.* – Непријатељ се рокира с левог на десно крило.

ро̀кнути, -нē̄м свр. **1.** *свр. према рокта̄ти.* **2.** експр. **а.** *грунути, опалити, пући.* – Рокнуше бомбе. **б.** *банути, хрупити:* ~ на врата.

рòкōвнӣ и **рȍкōвнӣ,** -ā, -ō *који се односи на рокове.*

рòкōвнӣк и **рȍкōвнӣк** м *бележница са датумима која служи као подсетник за обавезе и послове везане роком.*

рокòкō, -òа м фр. *уметнички стил у XVIII в. који се одликује кићеним и раскошним облицима, мноштвом детаља и пастелним бојама.*

рокòкō прид. непром. *који је у вези са стилом рококоа, раскошан, декоративан:* ~ огледало.

рȍктаво прил. *као кад се рокће, слично роктању, рокћући:* смејати се ~.

рòктати, рȍкћēм несвр. **1.** *испуштати гласове, гроктати (обично о свињи).* **2.** *испуштати неартикулисане гласове (о људима); смејати се грохотом, грохотати.*

ро́ла и **рȍла** ж фр. поз. *улога.*

рòлāт, -а́та м *врста колача савијеног у ролну.*

ро́лати, рȏлāм несвр. нем. *увијати, савијати у круг, у ролну.*

ролѐтна (ген. мн. -нӣ) (ролѐта (ген. мн. -е́тā)) ж нем. *заштитна завеса начињена од низа спојених ребара која се најчешће намотава на ваљкасту осовину на прозору, вратима и сл.*

рȏлка ж (дат. рȏлци и рȏлки; ген. мн. рȏлкӣ) *мајица са ролкрагном.*

рȏл-кра́гна ж *округла крагна која стоји уз врат.*

ро́лна ж (ген. мн. -нӣ) нем. *свитак, смотуљак хартије, тканине, труба, бала.*

рòлō, -òа м фр. *ролетна.*

рòлшуа, -уē ж (обично у мн.) нем. *котурaљка.*

Рȏм м ромски *припадник народа пореклом из Индије који живи у разним земљама, често у номадским и полуномадским групама, Циганин.*

Рòмāн м (обично у мн. Рома́ни) **1.** *у мн.: општи назив за народе Римског царства (у јд.: припадник некога од тих народа).* **2.** *у мн.: општи назив за народе који говоре романским језицима – Италијане, Французе, Шпанце, Португалце, Румуне и друге (у јд.: припадник некога од тих народа).*

рòмāн, -а́на м фр. **а.** *врста већег прозног књижевног дела развијене фабуле:* љубавни ~, авантуристички ~, историјски ~, криминалистички ~, научнофантастични ~. **б.** разг. *доживљај за причу:* доживети ~.

романѐска ж муз. *врста основног мелодијског обрасца неког дела.*

романѐскнӣ, -ā, -ō **1.** *који се односи на романеску, распеван.* **2.** *који се односи на роман:* америчка романескна литература између два рата.

романи́зам, -зма м лингв. *елемената латинског или неког другог романског језика у језику неромaнских народа.*

романиза́ција ж лат. ист. *наметање културе старог Рима, односно романске културе и језика неромaнским народима.*

рома̀низовати, -зујēм (романизи́рати, -и̏зи́рāм) свр. и несвр. *(из)вршити романизацију; асимиловати од стране романског народа, претворити у Романе.* ■ **~ се** *подлећи, подлегати утицају Романа, романизације.*

рома̀ника ж лат. ум. *романски стил у архитектури раног средњег века.*

рома̀нист(а), -ē м (мн. -сти) *онај који се бави романистиком.*

романи́стика ж *наука која изучава језике, књижевности и историју романских народа.*

романи́стичкӣ, -ā, -ō *који се односи на романистику.*

рома̀нисткиња ж *жена романист(а).*

романопи́сац, -сца м *писац романа, романсијер.*

рома̀нса ж фр. **1.** муз. *мала вокална или инструментална композиција лирског карактера; нежна љубавна песма.* **2.** књиж. *епско-лирска песма, по теми и тону нежнија од баладе (пореклом из Шпаније).* **3.** фиг. *нежна, романтична љубав:* кратка ~ са женом.

романсѝје̄р, -е́ра м фр. *романописац.*

романсѝје̄рка ж *жена романсијер.*

романсѝје̄рскӣ, -ā, -ō *који се односи на роман, на романсијере:* ~ обрада.

романсѝје̄рски прил. *као романсијер, као роман, у облику романа:* ~ убличавати, ~ приказати.

романси́рати, -а̀нси́рāм свр. и несвр. *обрадити, обрађивати као роман:* романсирана биографија Николе Тесле.

рòма̀нскӣ, -ā, -ō *који се односи на Романе, који припада Романима:* ~ језици, ~ култура.

романтѝзам, -зма м (мн. ø) фр. **1.** *уметнички покрет, правац, стил у књижевности и уметности крајем XVIII и у првој половини XIX в., после класицизма и рационализма, у коме долази до изражаја емотивност, лиричност, индивидуалност стваралаца.* **2.** фиг. *в. романтика (1).*

рома̀нтизовати, -зујēм (романтизи́рати, -ѝзи́рāм) свр. и несвр. *приказ(ив)ати, опис(ив)ати у романтичном светлу, на романтичан начин.*

рома̀нтик м нем. *романтичар.*

рома̀нтика ж (дат. -ици) фр. **1.** *занесењаштво; романтичност:* времена романтике, ~ краја. **2.** *в. романтизам (1).*

рома̀нтичан, -чна, -о **1.** *који се односи на романтичаре и на романтизам; који је у духу романтике, маштовит:* ~ еп, ~ поезија. **2.** *који делује романтично, који изазива занос, занесењачки, идеалан:* ~ брда, ~ крај, ~ љубав.

рома̀нтичā̏р м (инстр. -ом и -ем) **1.** *уметник који ствара у духу романтизма.* **2.** фиг. *занесењак, сањар; идеалист.* – Вук није био романтичар, био је реалиста.

рома̀нтичā̏рка ж (дат. -ки) *жена романтичар.*

рома̀нтичā̏рскӣ, -ā, -ō *који се односи на романтичаре:* ~ идеје, ~ заноси.

рома̀нтичкӣ, -ā, -ō *в. романтичан.*

рома̀нтично прил. *на романтичан начин, занесењачки, заносно:* звучати ~, говорити ~.

рома̀нтичнȏст, -ости ж *особина онога што је романтично:* ~ призора.

рома̀нца ж *в. романса.*

рома̀нчина ж *ауг. и пеј. од роман.*

рома̀нчић м *дем. и/или ир. од роман.*

рȏмб м грч. мат. *паралелограм са страницама једнаке дужине и угловима различитим од правог, од којих су супротни углови једнаки, закошени квадрат.*

рȍмбоēдар м грч. мат. *геометријско тело омеђено са шест ромбова.*

ромбо̀и́д, -и́да м грч. мат. *паралелограм се супротним страницама једнаке дужине и угловима различитим од правог, од којих су супротни једнаки, закошени правоугаоник.*

ромѝњав, -а, -о *који ромиња; који је испуњен ситном, монотоном кишом:* ~ киша; ~ ноћ.

ромѝњати, -а̄м несвр. **1.** *падати у виду ситних капљица, сипити, росити (о киши), падати у ретким пахуљицама (о снегу).* **2.** *звучати једнолично, монотоно (о говору, звуковима).*

Рȏмкиња ж *женска особа ромске народности, ромског рода, Циганка.*

рȍмор, -ора м **1.** *једноличан шум који се чује кад пада киша, тече вода, ромињање, жуборење:* ~ кише, ~ таласа. **2.** *монотон, једноличан звук, тихи жамор, шапат, говор:* ~ звука, ~ речи, ~ гомиле људи.

ромо̀рити, рòморӣм несвр. [гл. им. ромо̀рење с] *производити ромор, звучати једнолично, монотоно, шумити, жуборити.* –

Ромори киша. Ромори њен глас. • **нит ромори нит говори** *в. под* говорити.

ро̀мскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на Роме, цигански:* ~ музика, ~ тип.

ро̀нац и **ро́нац,** -нца м **1.** зоол. *птица мочварица, слична патки, вешто рони, живи у северним деловима Европе, код нас зимује* Mergus merganser. **2.** *в. ронилац.*

ро̀ндати, -а̄м несвр. **1.** *производити шумове, правити буку, тутњати.* – Рондају вагонети. Комшије рондају над главом. **2.** *неприкидно гунђати, мрмљати.* – Мајка ми је рондала да учим.

ро̀ндел м фр. *кратка песма од четрнаест римованих стихова (две строфе од по четири стиха и једна од шест) у којој се прва два стиха понављају на крају друге и треће строфе.*

рондѐла ж фр. *округли засад у врту, парку.*

ро̀ндо, -да м (мн. ро̀нда) фр. **1.** муз. *мала композиција ведрог карактера, са главном темом која се више пута понавља.* **2.** *круг, кружница.*

ро̀ндо̄, -ò̄а м фр. *в. рондела:* ~ у парку.

ро̀нилац, -иоца м (ген. мн. -ла̄ца̄) **а.** *онај коме је роњење (обично у нарочитој опреми) занимање, професија:* ~ на бисерне школке. **б.** *онај који рони.*

ро̀нилачкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на рониоце и ронилаштво.*

ро̀нилаштво с *ронилачки спорт; ронилачки посао, роњење.*

ро̀нити, -ӣм несвр. [гл. им. ро̀ње̄ње с] **1.** *лити испод површине воде, урањати, зарањати.* **2.** фиг. **а.** *пробијати се, провлачити се, завлачити се; продирати, улазити, урањати у унутрашњост нечега:* ~ кроз израсла жита, ~ под бусен, ~ у меку масу мозга. **б.** *удубљивати се, уносити се (у мисли, посао):* ~ у акта. **3.** *подлокавати, подривати, потконавати, одроњавати (о води):* ~ обалу. **4. а.** *лити, проливати (обично сузе).* **б.** *тећи, цурити, падати, сипати (о сузама, киши).* ■ **~ се 1.** *круниши се, рушити се; падати откидајући се од нечега, сурвавати се.* – Обала се ронила. Рони се камење. **2.** *тећи, цурити, лити.* – Сузе се роне. • **тиха вода брег рони** *в. под* вода.

ро̀пкиња ж *робиња.*

ро̀пот и **ро̀по̄т,** -ота м **1.** *шум, бука, штропот:* ~ синјега мора. **2.** *хропац:* ~ из груди. **3.** *роптање;* уп. роптати (1). – Трпи без ропота сваку невољу.

ропо̀та̄рница ж **1.** *спремиште непотребних ствари и старудије.* **2.** *продавница старих ствари, старинарница.*

ро̀пскӣ, -а̄, -о̄ **1.** *који се односи на робове, који је као у роба:* ~ ланци, ~ покорност, ~ душа. **2.** фиг. *буквалан, доследан (о преводу).*

ро̀пски прил. **1.** *на ропски начин, као роб, покорно, понизно:* ~ поздрављати. **2.** фиг. *дословно, буквално; некритички:* ~ опонашати, ~ следити.

ро̀пство с (мн. ø) *однос међу људима и народима заснована на потпуној зависности и покорности, робовање; стање онога који је у нечијој власти, заробљеништво, заточеништво; покорност:* ~ народа, допасти ропства, духовно ~.

ро̀птати, ро̀пћем несвр. *полугласно неодобрати изражавајући протест, срџбу, гнев, гунђати:* ~ на судбину. **2.** *крклјати, хрипати, хроптати.* – Напред! – роптао је уча.

ро̀пче, -ета с (мн. ø; зб. им. ро̀пча̄д ж) *дем. и хип. од роб; млади роб.*

ро̀са ж (мн. ø) **1.** *капљице воде, настале кондензацијом водене паре из најнижих слојева атмосфере, које се таложе на предметима непосредно изнад земље за ведрих, хладних ноћи.* **2.** *водена, влажна скрама, капљице (суза, зноја):* ~ очију, ~ зноја. • **медна ~** *в. медљика (1).* **млад као ~ у подне** ир. *стар, времешан.*

ро̀сан, -сна, -о **1. а.** *прекривен росом, пун росе, орошен:* ~ трава. **б.** *засићен росом, влагом:* ~ сузе. **2.** фиг. *леп, диван; млад, једар:* ~ Приморје; ~ девојка. • **~ тачка** *росиште.*

ро̀сити, -ӣм несвр. [гл. им. ро̀ше̄ње с] **1.** *падати у ситним капљицама у облику росе, сипити, даждети, кишити.* **2. а.** *чинити да се што ороси, прекривати росом.* **б.** *влажити, квасити, натапати.* ■ **~ се** *постајати влажан, квасити се:* ~ од страха. Очи се росе.

ро̀сица ж *дем. и хип. од роса.*

ро̀сиште с *температура на којој нека материја прелази из парног у текуће стање, температура кондензације.*

ро̀снат, -а, -о *росан:* ~ трава, ~ лишће.

ро̀сно прил. *као роса, у виду росе, росећи:* ~ капати, ~ падати.

ро̀снути, -снӗм свр. *ороситн, покваситн.*

ро̀сопа̄с м бот. *биљка* Chelidonium maius *из ф.* Papaveraceae.

ро̀спија ж тур. *зла жена; блудница, проститутка.*

ро̀суља ж **1.** *ситна киша; роса, влага:* киша ~, ветар пун росуље. **2.** бот. *врста траве* Drosera rotundifolia.

ротарија́нац, -нца м *члан Ротари-клуба, међународног удружења пословних људи.*

ро̀та̄тор м лат. *апарат за умножавање копија, циклостил.*

рота́ција ж лат. **1.** *окретање, обртање неког тела (око своје осе):* ~ Земље, ~ купе. **2.** *наизменично, периодично мењање положаја, функције, промена; смена:* ~ руководећих кадрова. **3.** штамп. *ротирајућа машина за штампање (обично новина); одељење са таквом машином.*

ро̀тацио̀нӣ (рота́ци̏јскӣ), -а̄, -о̄ *који се односи на ротацију, обртни:* ~ позорница, ~ оса. • **~ машина (строј)** *в. ротација (3).* **~ папир** *ротo-пайир.*

рота́ји̏ра̄јӯћӣ, -а̄, -е̄ *који ротира, који се обрће, окреће:* ~ машина, ~ светло.

рота́ти, ро̀ти̏ра̄м свр. и несвр. лат. **1.** (нешто) *вртети, окренути, окретати, обрнути, обртати (нешто) (око осе):* ~ праву. **2.** *обрнути се, обртати се.* – Планете ротирају у истом смеру. **3.** фиг. *вртети се у круг; променити, мењати положај, место с другим.* – Играчи не ротирају, већ имају своја стална места. ■ **~ се** *в. ротирати (2, 3).*

ро̀тква ж (ген. мн. ро̀тквӣ) бот. *двогодишња зељаста повртарска биљка* Raphanus sativus, *задебљалог корена, који се употребљава за јело као салата.*

ро̀ткваст, -а, -о *који је у облику роткве:* ~ облик.

ро̀тквица ж **1.** *дем. од ротква.* **2.** бот. *врста ситне роткве малог, црвенкастог корена који се једе као салата, месечарка* Raphanus radicula.

ро̀ткиња ж *жена која може да рађа.*

ротòнда и **ро̀то̄нда** ж итал. **1.** *округла или полукружна грађевина; округла сала.* **2.** *лаки женски огртач без рукава.*

ро̀то-па̀пӣр, -и́ра м *папир у великим ролнама, новинска хартија.*

ро̂тор м лат. техн. *покретни део електричне машине, турбине и сл. чврсто спојен са осовином са којом се покреће.*

ро̀хав, -а, -о **1.** *с траговима од богиња, богињав, осипчав; ружан, наказан:* ~ лице, ~ чело. **2.** *нераван, храпав:* ~ плочник.

ро̀хавӧст, -ости ж *особина онога који је рохав.*

рохáда ж шп. шах. *в. рокада.*

ро̀чити, -ӣм свр. и несвр. арх. *утврдити, утврђивати, заказ(ив)ати рок.*

ро̀чи̏шнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на рочиште.*

ро̀чи̏ште с **1.** *место састанка, састајалиште.* – Уговоре рочиште где ће се те вечери наћи. **2.** правн. *време одређено за усмене парничне радње странака пред судом, судски претрес, судска расправа.*

ро̀шав, -а, -о *в. рохав.*

ро̀шка ж бот. *плод у чаури са једном семенком* achaenium.

ро̀шкати се, -а̄м се несвр. *боцкати се роговима;* фиг. *задиркивати се, пецкати се.*

ро̀шти̏љ, -и́ља м нем. **1.** *ӣвоздена решеткаста направа за ӣечење меса на жару.* **б.** *месо ӣечено на таквој направи:* јести ~. **2.** *решетка у ложишту ӣећи за ӣролаз ваздуха и ӣропадање ӣепела.*

ро̀шти̏љски, -ā, -ō *који се односи на рошти̏љ:* ~ мирис.

ро̀шчић, -а и **ро̀шчӣћ,** -и́ћа м **1.** *дем. од роӣ.* **2.** кув. *кифлица.* **3.** мн. анат. *изданци сиве материје на кичменој мождини.*

ро̑с м арх. и нар. тур. *снаӣа, сила, мушка снаӣа.*

ро̑т и **ро̀т** м (мн. ро̀тови) *истурени део копна у мору или језеру; истурени део земљишта који се диже у висину, усеца међу ӣадине.*

ро̑тањ, ро̑тња м *шиљаст врх брда.*

ро̀тић, -а и **ро̀тӣћ,** -и́ћа м *дем. од рт.*

ру̑б м (мн. ру́бови) *ивица, крај:* ~ стола, ~ улице, ~ сукње.

ру́бац, ру́пца м (инстр. ру́пцем) **1.** *марама:* ~ на глави. **2.** *марамица:* рупцем брисати сузе.

руба̀шка и **ру̑башка** ж рус. *врста руске кошуље; кошуља скројена на руски начин.*

рубенѝна ж *в. рубље.*

рубео̀ла ж лат. мед. *вирусна заразна болест, обично дечја, ӣраћена црвеним осиӣом у виду ӣечата.*

ру̀бӣдијум (ру̀бӣдӣј, -ија) м хем. *хемијски елемената, алкални сребрнастобели метал* (Rb).

Ру̀бикон, -а и **Рубѝко̑н,** -она м ист. *река коју је Цезар ӣрешао када је оӣочео грађански рат ӣротив Ӣомӣеја и Сената.* • **ӣреӣи ~** *донети смелу одлуку, учинити одлучујући корак.*

ру̀бӣн, -и́на м лат. мин. *драги камен црвене боје, варијетет корунда.*

ру̀бина ж нар. **1.** *кошуља.* **2.** *в. рубље.*

рубѝнов, -а, -о и **ру̀бӣнски,** -ā, -ō *који има својства, особине рубина:* црвенило ~ боје.

ру́бити, ру̑бӣм несвр. [гл. им. ру́бљење с] **1. а.** *сећи, одсецати.* – Крвник главу руби. **б.** *зарезивати, рецкати:* ножем ~ гранчицу. **2.** *ӣорубљивати, оивичавати:* ~ сукњу. ■ **~ се** *добијати руб, ивицу, оивичавати се.*

ру̑бља и **ру̑бља** ж (ген. мн. -ба̄ља̄) *новчана јединица у Русији (која садржи сто копејки).*

ру̑бље с зб. (мн. ø) *заједнички назив за ӣлатнене ӣредмете за личну и кућну ӣотребу.* **а.** *доња одећа (обично ӣлатнена), ӣреобука.* **б.** *ӣлатнени ӣрекривач, чаршав (столни или креветски), креветска ӣресвлака.* • **прљаво ~** *домаћи, лични неӣријатни ӣроблеми, несӣоразуми и обрачуни које не треба јавно износити.*

ру̑бнӣ, -ā, -ō *који се односи на руб, ивични:* ~ море.

ру̑бнӣк м *металну руб, брид на скијама који служи за управљање у ӣоку вожње.*

ру̀брика ж (дат. -ици) лат. **1.** *ӣоглавље, одељак, стални ӣрилог у дневном листу или часопису у коме се ӣраће збивања у одређеној делатности, на одређеном ӣодручју:* културна ~, филмска ~, спортска ~, стална ~. **2.** *одељак у службеном листу, формулару, регистру:* у рубрику упишите ваше име. **3.** ист. *у старим рукописима и ӣрвим штамӣаним књигама ӣочетна слова, натписи, ӣоглавља писани или штамӣани црвеном бојом.* **4.** кат. *црвено штамӣана упутства за извршење литургијских обреда.*

ру́га ж (ру̑г м) **1.** *ӣодсмех, ӣоруга; ӣсовка:* поднети ругу, псовати на пасје руге. **2.** *ӣодругивање, шала.* – Ко из руге то би у почетку. **3.** *в. ругоба.* – Села руга покрај ӣута.

ру́галац, -аоца м *онај који се руга, ӣодругује, ӣодругивач.*

ру́галица ж *дело усмене (ређе писмене) књижевности (ӣесма, анегдота, узречица) ӣодругљиве садржине:* сеоска ~.

ру́гати се, ру̑га̄м се несвр. *ӣодсмевати се, ӣодругивати се.*

ру̀га̄ч, -а́ча м *в. ругалац.*

ру́гло с **а.** *оно што је за ӣоругу (човек или ствар).* **б.** *срамота, брука:* ~ крену у народ. • **изврнути, извргавати, изложити, излагати ругли, (на)правити од нечега ~** *ӣотценити, ӣотцењивати јавно некога или нешто.*

руго̀ба ж **а.** *ружноћа:* подсмевати се ругоби. **б.** *ружна особа, наказа:* удати се за ругобу.

ру̀гобан, -бна, -о *ружан, гадан, наказан:* ~ језик, ~ град, ~ човек.

ру̀гобно̑ст, -ости ж *особина, стање онога који је ругобан, онога што је ругобно, ружноћа.*

ру̑д, ру́да, -о **1.** *црвенкаст, рић:* ~ јесење лишће. **2.** *кудрав, коврџав:* ~ и врана коса.

ру̀да ж **1. а.** *густа, коврџава, обично мека вуна.* **б.** *овца с таквом вуном.* **в.** *увојак (косе), коврџа.* **2.** бот. *в. ру̑та.*

ру́да[1] ж *минерална маса у унутрашњости земље која садржи одређен састојак за рентабилну експлоатацију за ӣотребе ӣривреде, индустрије и сл. рудача:* гвоздена ~, ~ оловна, манганова ~, карбонатна ~.

ру́да[2] ж *ӣолуга ушлављена у ӣредњу осовину кола, уз коју се ӣрежу коњи или волови.* • **истрчавати, ићи, бежати ӣред руду** *непотребно, неумесно или ӣре других уплитати се, мешати се у нешто.* **лећи на руду** *в. ӣод лећи.* **ударила ~ у брег** *дошло је до велике, тешке невоље.*

ру̀да̄р, -а́ра м (вок. ру̀да̄ре и -у, инстр. -а́ром и -а́рем) *онај који се бави копањем руда, радник у руднику; стручњак за рударство, рударски инжењер.*

руда́рити, ру̀да̄рӣм несвр. [гл. им. руда́ре̑ње с] **1.** *радити у руднику, бити рудар.* **2.** фиг. *интензивно истраживати.*

ру̀да̄рка ж *женска особа рудар.*

ру̀да̄рски, -ā, -ō *који се односи на рударе и рударство:* ~ лампа, ~ окно, ~ истраживање.

руда́рство с *ӣривредна грана која обухвата ӣроналажење, вађење, оплемењивање и трансӣорт минералних сировина, руде.*

ру̀даст, -а, -о **а.** *који има меку густу косу, длаку, вуну; коврџав, кудрав.* **б.** *рић, рићкаст.*

ру̀дача ж **1.** *руда, минерал:* оловна ~, жута ~. **2.** бот. *врста ливадске траве* Agrostis, A. capillaris (vulgaris) *росуља.*

ру́деж м *длаке, брада, коса; увојак, ӣрамен:* ~ од ћебета, ~ косе.

ру́дељ м бот. *дрво слично јавору и клену* Acer hyrcanum *и* A. italum.

ру́дети јек. **ру́дјети,** -ди̑м несвр. [гл. им. ру́ђе̑ње с] *ӣостајати руд, црвенкаст, добијати румену боју, руменети (о шуми, зори и сл.).* ■ **~ се** *руменети се, црвенети се.*

рудѝмент (рудѝменат), -нта м лат. **1.** *ӣочетни стадијум нечега, заметак; основни ӣојам о нечему.* **2.** *закржљали остатак органа који је изгубио своју функцију.*

ру̀димента̄ран, -рна, -о (рудѝментан, -тна, -о) (обично одр.) **1.** *који је тек у зачетку, ӣочетни, основни, елементаран:* ~ стање. **2.** *заостао у развитку, закржљао:* ~ органи.

рудимента́рно̑ст, -ости ж *особина, стање онога што је рудиментарно.*

рудимента́ција ж *заосталост у развоју, закржљалост.*

рудѝна *необрађено земљиште обрасло травом, ӣутрина, ӣрашина.*

рудѝца и **ру̑дица** ж **1.** *длачице на вуненој или свиленој тканини.* **2.** *обојена вуна, ӣређа; ӣређа од финије, мекше тканине.*

ру̀дице, ру̀дӣца̄ ж мн. *део на заӣрежним колима, врста руде са два ӣаралелна крака између којих се ӣреже само један коњ;* уп. руда[2] и рукуница (1).

ру̀дӣште с *место ӣде има руде, рудно налазиште; најуштени рудник.*

рȗдни[1], -ā, -ō *који се односи на руде*[1]*:* ~ богатство, ~ налазиште, ~ басен.

рȗдни[2] и **рȗдни,** -ā, -ō *који се односи на руду*[2]*, који се прежe у руду:* ~ коњ.

рȗдник м *место (обично под земљом) где се копа, вади руда, рудокоп;* фиг. *богатство, извор, налазиште:* ~ угља, ~ злата, ~ цинка; неисцрпан ~ тема, златан ~ идеја.

рȗдничкӣ, -ā, -ō **1.** *који се односи на руднике:* ~ дрво, ~ прибор, ~ гас. **2.** *који се односи на планину Рудник.*

рȗдњāк и **рȗдњāк** м *коњ који се прежe у руду, рудни коњ.*

рȗдњача ж бот. *пећурка* Psalliota campestris.

рȗдо с *в. руда*[2]: трчати пред ~.

рȗдокōп и **рудòкоп** м *в. рудник:* површински ~.

рудòносан, -сна, -о *у коме има руде, богат рудом:* ~ слој земље.

рȗдоња м *во рудасте (густе и риђе) длаке.*

рȗж м (инстр. -ем (-ом); мн. рȗжеви (рȕжеви)) фр. *козметичко средство за мазање усана и лица, црвенило, руменило, кармин.*

рȗжа ж **1.** бот. **а.** *украсна баштенска, култивисана или шумска трновита биљка* Rosa *са мирисним цветовима разних боја:* дивља ~, жута ~, ~ месечарка, ~ пузавица. **б.** мн. *ф. двосупница, дикотиледона којој припадају дрвеће, грмови и зељасте биљке с наизменично пореданим нeпарно перастим листовима, двополним цветовима са по пет правилно распоређених латица.* **2.** фиг. **а.** *лепотица, красотица.* **б.** *румена боја, руменило:* руже на лицу. • **ако је ~ процветаће** *на крају ће се сазнати истина.* **руже ветрова** *дијаграм који приказује режим ветрова на неком месту (правац, јачину).* **увеле су (му) руже** *прошли су лепи, срећни дани.* **цветају му руже** *има среће, успеха; у животу му све лако и добро иде.* **цветају му руже на образима (лицу)** *здрав је и румен, добро изгледа.*

рȗжан, -жна, -о **1.** *који својом спољашњошћу, изгледом, обликом чини неугодан, непријатан утисак:* ~ жена, ~ слика, ~ намештај. **2.** *који изазива непријатно осећање, незадовољан, рђав, лош:* ~ мишљење, ~ сумња. **3.** *нехришћанин, неуљудан, срамотан:* ~ реч. • **у ружној (црној) боји (светлости) представити, приказати** *нетачно, рђаво представити, приказати.*

рȗжин, -а, -о *који се односи на руже:* ~ цвет, ~ уље, ~ грм.

рȗжити, рȗжӣм несвр. [гл. им. рȗжење с] **1.** *чинити ружним, квалити лош изглед, нагрђивати.* – Ружио га ожиљак. **2. а.** *грдити, псовати, вређати.* **б.** *срамотити, брукати.* – Не ружи нам породицу код непознатог. ■ **~ се 1.** *псовати један другога, свађати се.* **2.** *ружњати, постајати ружан.*

рȗжица ж **1.** *дем. и хип. од ружа.* **2.** бот. и агр. *врста винове лозе; грожђе и вино од ње.*

рȗжичаст, -а, -о **1.** *румен, руменкаст:* ~ свила, ~ завесе. **2.** фиг. *дух оптимизма, идиличан, срећан:* ~ ситуација. • **гледати на (кроз) ружичасте наочаре** *бити оптимиста.*

рȗжичасто прил. *на ружичаст начин, руменкасто;* фиг. *идилично, срећно:* ~ се пресијавати; ~ сањарити.

ружичасто- *први део придевских сложеница који показује да други део сложенице има примесе ружичасте, руменкасте боје:* ружичастожут, ружичастонаранџаст.

рȗжичастōст, -ости ж *особина, стање онога што је ружичасто, што има ружичасту боју; оно што је добро и лепо.*

рȗжичица ж *дем. и хип. од ружица.*

рȗжичнӣ, -ā, -ō **а.** *в. ружин.* **б.** *в. ружичаст.*

рȗжичњāк[1] м *врт, башта засађена ружама.*

рȗжичњāк[2] м мин. *врста кремена.* (SiD_2)

рȗжмарин м *в. рузмарин.*

рȗжно прил. **1. а.** *на ружан начин, гадно, одвратно, нељудски:* ~ поступати, кревељити се ~. **б.** *непријатно, неугодно:* ~ кишити. **2.** *вређајући осећање лепоте, нехришћанско, неуљудно, срамотно:* ~ слагати, ~ говорити. **3.** *рђаво, лоше:* ~ живети.

ружнòћа ж *особина, стање онога који је ружан, онога што је ружно:* ~ тела.

рȗжња ж *ружење, псовка.*

рȕжњати, -ām несвр. *губити лепоту, постајати ружан.*

рȕзмарин и **рȕзмарӣн** м бот. *средоземни грм* Rosmarinus officialis *ароматични итличасти листови служе као зачин, а етерична уља употребљавају се у медицини.*

рȕзмаринов и **рȕзмарӣнов,** -а, -о *који припада рузмарину, који потиче од рузмарина:* ~ уље.

рȕзмаринскӣ и **рȕзмарӣнскӣ,** -ā, -ō *који се односи на рузмарин:* ~ ограда.

руи́на и **рȕина** ж лат. **а.** (обично у мн.) *оно што је рушено, развалина, рушевина:* руине Троје. **б.** фиг. *особа пропалог здравља, потпуно оронула, стара, болесна особа:* ~ од човека.

руини́рати, -ȉнӣрām (рȕинисати, -нишēм) свр. и несвр. **а.** *разорити, разарати, (раз)рушити, упропастити, упропашћавати:* ~ целу просторију, руинирати клавир. **б.** *упропастити нечије здравље.* – Руинирао га алкохол.

рȗј, рȕја м **1.** бот. *жбунаста, шибљикаста биљка жутог цвета, употребљава се за бојење у жућкастоцрвено и служи за штављење коже* Cotinus coggygria, Rhus и R. coriaria. **2.** *румена, ружичаста боја, руменило:* јесењи ~, ~ по брдима.

рȕјав и **рȕјев,** -а, -о *в. рујан*[2]*:* ~ лист, ~ шума.

рȗјан[1], -јна м рег. *в. септембар.*

рȗјан[2], -јна, -о *жућкастоцрвен, риђ, руменкаст:* ~ зора, ~ јесења шума, ~ вечерњи зрак. • **~ вино** *црвено вино, ружица.*

рȗјанскӣ, -ā, -ō *септембарски:* ~ кише.

рȕјевина ж **1.** *в. руј (1).* **2.** арх. и песн. *рујно вино, ружица.*

рȗјити, -ȋм несвр. **1.** *бојити црвенкасто, рујевом бојом.* – Зраци рује врхове брда. **2.** *руменети се, црвенети се.* – Из траве рују гљива. ■ **~ се** *црвенети се, руменети се.*

рȗјница ж бот. *в. млечница* Lactarius deliciosus.

рујно- *први део придевских сложеница који показује да нешто има примесе рује, рујне боје, односно нијансе те боје:* рујносмеђ, рујнокос.

рȗјнōст, -ости ж *особина, стање онога што је рујно.*

рȕка ж (дат. рȕци, ак. рȗку; мн. рȗке, ген. рȕкū, дат. рȕкама) **1.** *горњи екстремитет код човека, од рамена до врха прстију; крајњи део тога екстремитета, шака:* подићи руку, шчепати руку. **2.** фиг. *рукопис:* на писму познати руку сина. **3.** *власт, моћ, надлежност, својина.* – У вашим рукама је моја судбина. Новац је у твојим рукама. **4.** *страна, положај у односу на нешто:* с леве руке, с десне руке. • **бити везаних руку** *бити зависан од некога, немати слободу одлучивања; бити ограничен у располагању нечим.* **бити лаке руке, имати лаку руку** 1) *бити расипан, олако трошити (новац и сл.).* 2) *бити умешан, спретан (нпр. при давању инјекција и сл.).* **бити (не)среће руке** *имати (не)успеха, имати (не)среће у нечему.* **бити (постати) нечија десна рука** *ослонац, потпора некоме (бити, постати).* **бити, наћи се при (на) руци** *помоћи, помагати.* **брак на леву руку** *в. под брак.* **голим рукама, голих руку** *без икаквих средстава у рукама (приликом борбе).* **дати (некоме) комад хлеба у руке** *оспособити (некога) за самосталан живот.* **дати руку некоме** *прихватити, пристати на брак.* **дати се у руке (некоме)** *предати се некоме, поверити власти, судбину другом.* **дићи руке од некога, нечега** *напустити некога као непоправљивог, као безнадежан случај; манути се узалудног посла.* **дићи руку на некога** *ударити некога, напасти некога; убити некога.* **дићи руку на себе** *покушати или извршити самоубиство.* **док руком о руку** *врло брзо, у тренутку.* **држати конце (дизгине) у својим рукама** *имати власт, управу над нечим; бити господар ситуације.* **дуге руке (имати)** *бити лопов, крадљивац.* **(за)просити нечију руку** *понудити некоме брак.* **(за)трести нечију руку** *руковати се.* **златне руке (имати)** *бити вешт, спретан, умешан у обављању послова.* **из друге, треће руке** *путем (преко) посредника.* **(из)маћи се из руку** *не добити нешто, пропустити, изгубити; извући се испод чије власти, контроле.* **из прве руке (сазнати, купити)** *из самог извo-*

ра; без посредника, директно. **из руке у руку** *прелазити од једног до другог, мењати власника.* **имати златне руке** *бити врло вешт у послу који се (обично) обавља рукама.* **имати (некога, нешто) у рукама.** 1) *располагати неким, нечим, владати и поседовати.* 2) *имати доказ.* **имати одрешене руке** *радити по свом нахођењу.* **имати пуне руке посла** *бити врло заузет послом.* **(и) рукама и ногама** *свим средствима, свим снагама.* **испод руке (радити)** *кришом (по)тајно радити.* **(ис)пустити из руку (руке)** *(из)губити контролу, утицај над неким, нечим.* **ићи на руку** *омогућавати, олакшавати некоме да нешто оствари, постигне.* **ићи од руке** *обављати без потешкоћа, са успехом неки посао.* **(као, док би) руком од руку** *врло брзо, у тренутку.* **као руком однесено** *брзо и потпуно прошло, нестало (о болести).* **метнути (за некога) руку у ватру** *јамчити, гарантовати (за некога), веровати некоме.* **метнути руку на некога, нешто** *имати намеру да се неко, нешто потчини, присвоји.* **на брзу руку** *на брзину, у журби.* **на дохват руке** *веома близу.* **на руке, руку (добити, примити)** *добити, примити чисто, нето.* **на своју руку** 1) *настран, особењак, својеглав.* 2) *на властиту одговорност, без одобрења, сагласности, према властитом нахођењу, мишљењу.* **носити (држати) на рукама некога** *посебно пазити на некога, угађати некоме у свему.* **обема рукама (давати, поклањати)** *много, издашно и радо (давати, поклањати).* **одмахнути руком** *одбацити нешто без икаквог интереса, с презиром.* **одрешити некоме руке** *дати (некоме) потпуну слободу (у раду и у поступцима).* **од руке до руке** *в. из руке у руку.* **од сваке руке** *од сваке врсте, разноврстан, сваковрстан.* **(о)крвавити руке** *убијати некога.* **пасти (допасти) у руке** *случајно постати нечија својина, посед.* **под руком (нечијом) бити, наћи се** 1) *бити под нечијим руководством, управом.* 2) *припасти некоме као својина или потчињени.* **поћи, полазити за руком (некоме)** *успети, успевати у нечему.* **празних руку** 1) *без поклона.* 2) *без добити, успеха и сл.* **прати руке** *скидати са себе одговорност.* **предати (дати) на (у) руке** *предати, дати лично ономе коме је намењено, адресирано.* **преко руку (преметнути)** *обавити, завршити неку радњу, посао и сл.* **прећи у друге (треће) руке** *променити власника.* **при руци (бити, имати)** 1) *у непосредној близини, близу, надохват руке.* 2) *бити од користи, помоћи.* **прићи руци** *поздравити старијег, обично пољубивши га у руку.* **прљавих руку (бити), прљаве руке (имати)** *не бити поштен, бити на лошем гласу.* **прљати руке** *радити нешто недостојно, нечасно; мешати се у непоштен посао.* **пропустити кроз руке.** 1) *добро истући, избатинати.* 2) *прегледати, урадити нешто.* **пружити руку (некоме)** 1) *помоћи некоме.* 2) *помирити се, понудити некоме пријатељство.* **раширених руку (дочекати, примити)** *с радошћу, пријатељски, срдачно, с добрим расположењем (примити, дочекати).* **руку на руку (утврдити, уговорити нешто)** *сигурно, чврсто уговорити, договорити нешто.* **руку на срце** *искрено, отворено говорећи.* **с руке (ми је)** *погодно (ми је), успут (ми је), на згодном месту (ми је).* **сврби (ме) рука** 1) *очекивати добитак (обично новац).* 2) *хтети истући некога.* 3) *намеравати нешто урадити рукама (написати и сл.).* **скрштених руку** *не предузимати ништа, остајати равнодушан.* **слободном руком** *без икаквих пириучних средстава (алата, оруђа).* **средње руке** *осредње вредности, просечан.* **стегнути некоме руку** *срдачно се руковати.* **тврде је руке** *тешко даје новац, шкрт је, циција.* **тешке је руке** 1) *невешт је у послу.* 2) *имати јак, снажан ударац.* **трљати руке** *бити задовољан због успеха, веселити се успеху.* **у једну руку... у другу руку** *с једне стране... с друге стране, на један начин... на други начин, прво... друго.* **у најбољу руку** *у најбољем случају.* **у најмању руку** *у најгорем случају; барем (толико).* **у неку руку** *на неки начин, донекле, унеколико.* **у средњу руку** *просечно.* **уз нечију руку** *уз нечију помоћ.* **узети у (своје) руке** *сам о нечему водити бригу.* **чврста (јака, железна) ~** *велика строгост, дисциплина, строга власт.* **чисте руке (имати), чистих руку (бити)** *бити поштен, исправан.* **човек добре руке** *човек који доноси срећу, успех (својим даром, поклоном, делом).* **човек зле руке** *онај који доноси несрећу, неуспех.* **широке руке (бити)** *издашан, дарежљив (бити).* **штап у руке (узети)** *кренути на пут, отпутовати; кренути у прошњу.*

рȕкāв, -áва м **1.** *део одеће који (делимично или од рамена до шаке) покрива руку:* кратки ~, дуги ~, широки ~. **2. а.** *в. рукавац (1а).* – Нил се цепа у више рукава. **б.** *узан појас, комад земље који улази у водену површину, превлака, земљоуз.* **3.** *нешто што се гради, одваја од своје главне дела, огранак, крак:* ~ Голфске струје. • **остати (вратити се и сл.) кратких рукава** *проћи лоше, остати (вратити се и сл.) без икаквог успеха, не добити ништа и сл.* **засукати (заврнути) рукаве** *озбиљно прионути на посао, бацити се на посао.* **као из рукава (сипати, говорити (на)писати)** *с лакоћом, без запињања, глатко, брзо (нешто урадити).* **мртви ~** геогр. *в. мртваја.*

рукáвац, -вца м (инстр. -вцем; ген. мн. рȕкāвāцā) **1. а.** *део, огранак реке или потока који се одваја од главног тока:* ~ Дунава. **б.** *узани део водене површине који залази у копно, затон, драга.* **2.** *дем. и хип. од рукав.* **3.** бот. *доњи крај дршке листа (код неких биљака) којим је причвршћен за гранчицу.* **4.** *крај осовине око које се окреће точак.* **5.** *цев на казану за печење ракије која води у суд са водом за хлађење.*

рукàвина ж *ауг. и пеј. од рукав.*

рукàвић м *дем. и хип. од рукав.*

рукàвица ж (обично у мн.) *одећа за шаку као заштита од хладноће или од прљавштине:* заштитне рукавице, вунена ~, једнопрстна ~. • **бацити некоме рукавицу** *изазвати некога на двобој; ступити у оштру борбу, оштро се супротставити (у спору).* **као из рукавице** *в. као из рукава (под рукав).* **одбацити, вратити (бачену) рукавицу** *не прихватити, одбацити изазов на двобој, на борбу.* **прихватити, подићи (бачену) рукавицу** *прихватити, пристати на двобој, на борбу.* **у рукавицама** *са обзиром, учтиво.*

рукàвичār м *занатлија који израђује и продаје рукавице.*

рукàвичārка ж *жена рукавичар.*

рукàвичārница ж *рукавичарска радионица; продавница рукавица.*

рукàвичārскӣ, -ā, -ō *који се односи на рукавичаре:* ~ шило.

рукàвичārство с *израда, прављење рукавица као занатска делатност.*

рукавичѐтина ж *ауг. и пеј. од рукавица.*

рукàвичица ж *дем. и хип. од рукавица.*

рукàвчић м *дем. и хип. од рукав.*

рȕкат, -а, -о **1.** *који има руке; који има дуге руке.* – Човек је рукато створење. Марко је рукат човек. **2.** фиг. *који је вешт, умешан у послу, способан.* – Вредна је, руката.

рȕкица ж *дем. и хип. од рука, ручица.*

рȕкнути, рȕкнēм свр. **1.** *навалити, нагрнути, нахрупити; грунути.* – Гомила рукну и сломи ограду. **2.** *в. рикнути.* – Зељов рукну. Топ рукну са куле.

рукòвалац, -аоца м *онај који рукује, располаже, управља, манипулише нечим:* ~ машином, ~ топом.

рукòвалачкӣ, -ā, -ō *који се односи на руковаоце.*

рукòватељ м *в. руковалац.*

рукòвати, рȕкујēм и **рȕковати,** -ујēм несвр. **а.** *управљати, руководити, располагати нечим:* ~ прикупљањем прилога, ~ новцем. **б.** *знати употребљавати, служити се оруђем, оружјем, машинама, уопште разним предметима:* ~ пушком, ~ машином, ~ трактором. ■ **~ се** (и свр.) **а.** *пружити, пружати један другом руку у знак поздрава.* **б.** *стегнути, стезати један другом руку у знак обећања, погодбе, давања речи.*

рȕковēд ж *в. руковет (1).*

руковѐдати, -ām несвр. **1.** *правити руковети; сакупљати и везивати руковети пожњевеног жита; слагати руковети.* **2.** фиг. *скупљати и одабирати ради обрађивања фолклорну грађу, песме, напеве.*

руководàчица ж *жена која руководи пожњевено жито.*

рȕковēт ж **1. а.** *количина жита коју жетелац може да ухвати руком и одсече српом.* **б.** *оно што се може захватити једном руком и скупити у свежањ, китку, букет:* ~ цвећа, ~ липа. **2.** фиг. *збирка песама (обично за певање):* ~ народних песама.

руковѐтати, -ām и **руковéтати,** -òвēћēм несвр. *в. руководити.*

руководећӣ и **руководѐћӣ,** -ā, -ē *који управља, руководи, руководилачки:* ~ положај, ~ кадар.

руковòдилац, -иоца м *онај који руководи, управља:* ~ одељења, ~ предузећа.

руковòдилачкӣ, -ā, -ō *који се односи на руководиоце и руковођење:* ~ столица, ~ посао.

руковòдиља и **руковòдиља** ж *руководитељица; водиља.*

руковòдитељ м *руководилац:* ~ ратног већа.

руководитèљица ж *жена руководилац.*

руковòдити, -òводӣм несвр. [гл. им. руковòђење с] **1.** (неким, нечим, ређе некога нешто) *бити на челу, предводити, водити (некога, нешто); управљати (неким, нечим):* ~ армијом, ~ скупштином, ~ предузећем. **2.** *наводити, побуђивати, покретати, подстицати.* – Та мисао ме руководила. ■ **~ се** *радити под утицајем нечега, управљати се:* ~ се према инстинкту.

рȕководнӣ и **руковòднӣ,** -ā, -ō *који руководи, подстиче, покреће; руководећи:* ~ начело, ~ орган.

руковòдство с **1.** *руковођење, управљање, управа; предводништво.* **2.** зб. *скуп оних који руководе, руководиоци, руководеће тело, вођство:* ~ предузећа, ~ општине.

рукòделац, -ēлца и **рукоде́лац,** -лца јек. **рукòдјелац** и **рукодје́лац** м *занатлија, обртник.*

рукоде́лство јек. **рукодје́лство** с *ручни рад, ручна израда; занатство.*

рукòдеља јек. **рукòдјеља** м *рукоделац.*

рȕкољȗб м арх. *пољубац у руку.*

рȕкомēт м (мн. ø) спорт. *екипна (са седам играча у једној екипи, укључујући и голмана), тимска игра лоптом у којој се лопта додаје руком и упућује према противничком голу.*

рукомèтāш, -а́ша м *играч рукомета.*

рукометàшица ж *играчица рукомета.*

рукомèтāшкӣ, -ā, -ō *који се односи на рукометаше.*

рȕкометнӣ, -ā, -ō *који се односи на рукомет:* ~ савез, ~ турнир.

рукопи́пљив, -а, -о разг. *склон пип(к)ању жена, девојака.*

рȕкопис м **1.** *начин писања слова руком (с карактеристичним особинама):* имати леп ~. **2.** *текст писан руком или писаћом машином (обично ради штампања, објављивања);* уп. манускрипт: предати ~ песама.

рȕкописнӣ, -ā, -ō *који се односи на рукопис:* ~ историјски извори.

рукопола́гати, -òлāжēм *несвр. према рукоположити.*

рукоположе́ње с црквено *посвећење за ђакона или свештеника полагањем руку од стране епископа, хиротонија.*

рукополòжити, -òложӣм свр. црквено *произвести за свештеника, заредити:* ~ за ђакона.

рȕкосāд м *оно што је руком сађено (виноград, воћњак):* идем винограду, моме рукосаду.

рȕкотвор и **рукòтвор** м *рукотворина:* камени рукотвори из неолита.

рȕкотвōран и **рукòтвōран,** -рна -о **1.** *руком израђен:* ~ роба. **б.** *који се односи на рукотворине:* ~ трговина.

рукотво́рац, -рца м *онај који нешто својим рукама ствара, твори:* ~ Хефест.

рукòтворен, -а, -о *израђен руком.*

рукòтворина и **рукотвòрина** ж *оно што је руком израђено, створено, ручни рад.*

рȕкохвāт м ков. *део за који се хвата, држи руком; ручица, ручка, држач.*

рȕксак, -а и **рȕксāк,** -ака м нем. *торба упртњача која се носи на леђима, ранац.*

рукȕница ж **1.** (често у мн.) *руда једног рега, једног режних кола;* уп. рудице. **2.** *дршка, држач, ручка:* рукунице плуга, лонац с рукуницом.

рукȕничāр м *коњ који је упрегнут у рукунице.*

рула́да ж фр. **1.** *в. ролат.* **2.** муз. *брз мелодијски украс, колоратура.*

ру́лати, рȕлāм и **рȕлати,** -āм несвр. енгл. *кретати се пистом ради постизања потребне брзине за полетање или смањења брзине приликом аттерирања (о авиону).*

рȕлет м (рулèта ж) фр. *врста хазардне игре; направа за играње те игре.* – Воли карте и рулет. Рулет се окреће.

рȕља ж *неуређен, неорганизован, недисциплинован скуп, маса људи, гомила, светина; олош.*

рȕм, -а и рȕма м енгл. **а.** (мн. ø) *жестоко алкохолно пиће од меласе шећерне трске.* **б.** разг. *количина рума (а) која запрема одређену посуду (чашу, флашу и сл.).*

рȕмати, -āм несвр. *јести одајући звук, хрскати.*

рȕмба ж шп. *врста плесне игре пореклом са Кубе; музика уз ту игру.*

рȕмēн ж *руменило:* ~ лица, ~ зоре.

рȕмен, -èна, -о **1.** *отворено црвен, црвенкаст, ружичаст:* ~ лице, ~ кифла, ~ девојка. **2.** *као саставни део полусложеница:* румен-боја, румен-ружа.

румènети јек. **румèњети,** -нӣм несвр. [гл. им. румènењēње с] **1.** *постајати румен.* – Лице румени. **2.** *в. руменити.* ■ **~ се** *бити румен, изгледати румен.*

румèника ж **1.** (обично уз им. „вино“) *румено, црвено вино.* **2.** *румена јабука.*

румènило с **1.** *румена, отворено црвена боја, рȕмēн:* ~ коже, ~ неба. **2.** *козметичко средство за румењење, црвенило, руж:* ~ за лице, ~ за усне.

румènити, рȕменӣм несвр. [гл. им. румènењēње с] *чинити руменим, бојити у румено.* – Румени лице ружем. ■ **~ се** повр. *мазати се руменилом.* – Румени се ружем.

рȕмēнка ж **1.** *врста румене јабуке или крушке.* **2.** *назив за краву руменкасте, црвенкасте боје.*

рȕменкаст, -а, -о *помало румен, црвенкаст:* ~ јагодице, ~ одсјај на води.

руме́нко и **рȕмēнко** м **а.** *човек руменог лица.* **б.** *во румене, риђе длаке.*

румèно прил. *у руменој боји, с руменим преливима, с руменилом:* ~ одсијавати.

румено- *први део сложеница значи румену, црвенкасту нијансу оне боје коју означава придев у другом делу сложенице:* руменожут, руменомр́к.

руменòлик, -а, -о *који је руменог лица:* ~ човек.

рȕмењāк м бот. *биљка* Lithospermum purpureo-coeruleum.

румèњача ж бот. *срчаница* Onosma stellulatum.

рȕмнути, -нēм свр. нар. *пасти; навалити, нагрнути.* – Румну снег.

Рȕмūн, -у́на м *припадник народа романске групе који највећим делом живи у Румунији.*

Рȕмūнка ж *припадница румунског народа.*

рȕмūнскӣ, -ā, -ō *који се односи на Румуне и Румунију.*

рȕнаст, -а, -о **а.** *који има густо руно, који је обрастао руном:* ~ реп, ~ глава. **б.** *који је као руно:* ~ облаци.

рȕнда[1] и **ру́нда** ж *керуша рундаве длаке.*

рȕнда[2] ж (ген. мн. -дӣ) енгл. **1.** спорт. *део боксерског или рвачког меча (у трајању од три мин.) после којег се прави пауза.* **2.** *фаза, етапа, круг:* трећа ~ преговора. **3.** *порцијска чаша за друштво око стола:* ~ пива.

рȕндав, -а, -о *који има бујну, коврџаву длаку, куштрав:* ~ пудлица.

рȕндаст, -а, -о *рундав:* ~ пас.

рȕндōв, -ова м *ȉас рундаве длаке:* овчарски ~.

рȕне ж мн. *најстарија ӣерманска слова, алфабеȶско ȉисмо сȶарих Германа (ȉосебно Скандинаваца), сачувана у наȶȶисима на каменим ȉлочама и ȉредмеȶима од друӣог маȶеријала:* готске ~, данске ~, англо-фризијске ~.

рȕнити, рȕнȉм несвр. рег. [гл. им. рȕњēње с] **1.** *в. круниȶи:* ~ кукуруз. **2.** *ȶрошиȶи, дробиȶи, мрвиȶи; одвајаȶи од нечеӣа, сȶресаȶи:* ~ обалу, ~ лишће. ■ **~ се а.** *одвајаȶи се, ȍȶкидаȶи се, осиȉаȶи се (у малим чесȶицама):* хлеб се руни, песак се руни. **б.** *дробиȶи се, расȉадаȶи се.*

рȕнка ж бот. *биљка* Artemisia scoparia, *меȶловина.*

рȕно с *ȉриродни ȉокривач од ӣусȶе, дуӣачке длаке на живоȶињама (најчешће овцама); вуна која израсȶе на овци од једноӣ до друӣоӣ сȶрижења:* скинути ~, продати два руна вуне.

рȕнолȉȉст м бот. *вишеӣодишња зељаста ȉланинска биљка са белим звездасȶим руњавим цвеȶовима* Leontopodium alpinum.

рȕнскӣ[1], -ā, -ō *који се односи на руно:* ~ вуна.

рȕнскӣ[2], -ā, -ō *који се односи на руне:* ~ писмо.

рȕнце и **рȕнце,** -а и -ета с (мн. -ца) *дем. од руно.*

рȕња ж (обично у мн.) **а.** *длака на живоȶињама и неким деловима људскоӣ ȶела:* ~ на грудима. **б.** *длака на ȶканини:* ~ на пешкиру.

рȕња м *хиȉ. од руњавац; руњавац;* уп. руњо.

рȕњав, -а, -о **а.** *длакав, космаȶ:* ~ руке. **б.** *ȉрекривен длакасȶим ниȶима:* ~ ȶканина, ~ цемпер. **в.** *сличан руњама, вунасȶ:* ~ коса.

рȕњавац, -авца м *онај који је руњав.*

рȕњавōсȶ, -ости ж *особина оноӣа који је руњав.*

рȕња(с)т, -а, -о *в. руњав.*

рȕњика ж бот. *в. зечја лобода (ȉод лобода).*

рȕњо, -а и -ē м *хиȉ. од руњавац; руњавац;* уп. рȕња.

рȕпа ж **1.** *ȍȶвор, шуȉљина; удубљење, јама:* ~ на каишу, ~ у земљи. **2.** фиг. *бедан, јадан сȶан, ӽумез.* **3.** фиг. *слабо месȶо у некој целини, ȉразнина, недосȶаȶак, ȉропусȶ:* ~ у одбрани, ~ у екипи, ~ у закону. • **девеȶа (последња) ~ на свирали** *сасвим неважна, сȉоредна, незанимљива сȶвар; сасвим неважна особа.* **иȉи (доӽи) мечки (змији) на рупу** *излагаȶи се, изложиȶи се великој ȍȉасносȶи, срљаȶи у ȍȉасносȶ, ȕȉасȶи у клоȋку.* **завуӽи се у мишју рупу** *ȉоȶȉуно се ȉовући, ȉрикриȶи, одусȶаȶи од акȶивноӣ учешћа у збивањима.* **сабиȶи (саȶераȶи) у мишју рупу** *ȉоȶȉуно ȉоȶиснуȶи, надвладаȶи некоӣа, наȶераȶи ӣа да се ȉовуче од акȶивне борбе.*

рупȅȶина ж *ауӣм. од рупа.*

рупиȶи *в. хрупиȶи.*

рȕпица ж *дем. од рупа:* ~ на образу.

рȕпичав, -а, -о *в. рупичасȶ:* ~ завесе.

рȕпичавōсȶ, -ости ж *особина оноӣа шȶо је рупичаво, рупичасȶо.*

рȕпичаст, -а, -о *који има рупице, ȉун рупица, рупичав:* ~ зидови, ~ ȶкање.

рȕпичаȶи, -āм несвр. *бушиȶи, ȉравиȶи рупице на нечему, ȉерфорираȶи.*

рȕпичица ж *дем. од рупица.*

рупȶȕра ж лат. мед. *ȶрӣање, расцеӣ, ирскање унуȶрашњеӣ орӣана или ȶкива:* ~ међице при породу.

рȕпчага ж експр. *ауӣм. од рупа, рупȅȶина:* ~ на путу.

рȕпчић м *дем. од рубац.*

рȕрāлан, -лна, -о лат. *сеоски, сељачки:* ~ култура.

рурали̏зам, -зма м *ȉравац у уметносȶи који обрађује сеоске моȶиве.*

руриза̏ција ж *ȉроцес насељавања села и развијања ȉољȍȉривредне ȉроизводње.*

Рȕс м (инстр. -ом) *ȉрипадник највећеӣ словенскоӣ народа, који је највећим делом насȶањен у Русији.*

рȕс м зоол. *бубашваба* Blattella germanica.

рȕс и **рȕс,** -а, -о *црвенкасȶ, риђ; румен, рујан:* ~ коса; ~ вино.

рȕса ж бот. *в. росȍȉас.*

рȕсāлка ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) мит. *шумска и водена вила код сȶарих Словена.*

рȕсвāј м тур. *велика ӣужва, меȶеж, неред, хаос, урнебес.*

русѝзам, -зма м *реч или језички елеменȶ узеȶ из рускоӣ језика или насȶао ȉод уȶицајем рускоӣ језика.*

русизи̏рати (се), -и̏зи̏рām (се) свр. и несвр. *в. русифицираȶи (се).*

Рȕсȉн, -и́на м *Украјинац, Малорус; ȉрипадник националне мањине у Србији.*

рȕсȉнскӣ, -ā, -ō *који се односи на Русине:* ~ обичаји.

русифика̏ција ж лат. *давање рускоӣа карακȶера нечему, ȉорусивање:* ~ црквеног језика.

рȕсист(а), -ē м (мн. -сти) *особа која се бави ȉроучавањем и/или ȉредавањем рускоӣ језика и књижевносȶи, сȶручњак за руски језик и књижевносȶ.*

русифици̏рати, -и̏цӣрām свр. и несвр. *да(ва)ȶи нечему руски карακȶер.*

рȕскӣ, -ā, -ō *који се односи на Русе и Русију.*

Рȕскиња ж **1.** *ȉрипадница рускоӣ народа.* **2.** (рускиња) ђач. *насȶавница, ȉрофесорица рускоӣ језика.*

рускослȍвēнскӣ (рускослàвēнскӣ), -ā, -ō *који се односи на руску редакцију црквенословенскоӣ језика:* ~ језик, ~ сȉоменик.

русȍмача ж бот. *једноӣодишња или двоӣодишња зељаста, ȍȶровна биљка* Capsella bursa pastoris, *ȶарчужак.*

русȍфил, -а и **русȍфӣл,** -и́ла м грч. *ȉријаȶељ Руса, љубиȶељ свеӣа шȶо је руско.*

русȍфилскӣ и **русȍфӣлскӣ,** -ā, -ō *који се односи на русофиле.*

русȍфоб, -а и **русȍфōб,** -о́ба м грч. *онај који мрзи Русију, Русе и све шȶо је руско.*

рȕсȶика и **рȕсȶика** ж (дат. -ици) лат. **а.** архит. *врсȶа зида од чеȶврȶасȶоӣ ӣрубо ȶесаноӣ камена.* **б.** *сȶил, начин (ӣрађење, израде намешȶаја и сл.) са елеменȶима сеоске израде.*

рȕсȶикāлан, -лна, -о и **рȕсȶичан** (рȕсȶичан), -чна, -о лат. *израђен једносȶавно, без фине обраде; сеоски, сељачки:* ~ намешȶај, рушевна ~ црквица.

рȕȶа ж бот. *вишеӣодишња биљка* Ruta, *рȕȶва, седеф, ȶеȶȉрсница.*

ру̏ȶа ж фр. *ȉравац креȶања или ȕȶовања; маршрȕȶа.*

рȕȶав, -а, -о **1.** *длакав, маљав:* ~ рука. **2.** фиг. *ӣруб, неосеȶљив:* ~ срце.

рȕȶавити, рȕȶāвȉм и **рȕȶавити,** -ȉм несвр. [гл. им. -вљēње с] *ȉосȶајаȶи рȕȶав.*

рȕȶаво прил. фиг. *храȉаво, ȉромукло:* ~ певати, ~ говорити.

рȕȶавōсȶ, -ости ж *длакавосȶ, маљавосȶ.*

рȕȶвица ж бот. *лековиȶа биљка* Artemisia abrotanum, *божје дрвце.*

рȕȶēријум (рȕȶēрӣј, -ија) м *веома редак хемијски елеменȶ* (Ru) *из ӣрȕȉе ȉлаȶинских меȶала.*

рȕȶи̏на ж фр. *вешȶина у ȉослу ȉосȶиӣнуȶа искусȶвом, ȉраксом, увежбаносȶи; ȉосȶȕȉање ȉо навици, укорењена навика.*

рȕȶи̏нēр, -е́ра м *онај који делује ȉо усȶановљеним ȉравилима и уведеном реду, онај који ȉоседује рȕȶину, сȉреȶносȶ.*

рути̏нёрскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на рутинере; рутински:* ~ покрет, ~ осмех.

рути̏нёрски прил. *на рутинерски начин, с рутином; из навике, махинално:* писати ~, узети чашу ~.

рутинёрство с *својство рутинера, рутина.*

рути̏нӣра̄н, -а, -о *увежбан, извежбан, привикнут, навикнут;* уп. рутин(ер)скӣ.

рути̏нӣра̄но прил. *на рутиниран начин, увежбано, навикнуто;* уп. рутин(ер)ски.

рутини́рати се, -и̏нӣра̄м се свр и несвр. *стећи, стицати рутину, увежба(ва)ти се, привикнути се, привикавати се.*

рӯти̏нскӣ, -а̄, -о̄ *заснован на рутини, увежбан, привикнут:* ~ говор, ~ покрет, ~ преглед.

рӯти̏нски прил. *на рутински начин, с рутином; из навике, махинално:* ~ прегледати пртљаг, ~ давати обавештење, ~ узимати чашу.

рӯхо с (мн. ӯ) **1.** *одећа, одело, хаљине:* обучен у свечано ~. **2.** *девојачка опрема коју удавача доноси у младожењину кућу.* • **стајаће ~** *свечано одело, свечана одећа.* **о свом (властитом) кругу и руху** *својим средствима, на (за) свој рачун.*

ручава̏ти, рӯча̄ва̄м несвр. *в. ручати.*

ру́чак, -чка м (мн. ру́чкови) *главни дневни оброк, обед који се једе око подне̄ва; јела која чине тај оброк.*

ручао̀ница и **рӯчаоница** ж *просторија у којој се руча, обедује, трпезарија.*

ру́чати, рӯча̄м свр. и несвр. *(по)јести ручак, узети, узимати подневни оброк.*

рӯчёрда и **ручѐтина** (рӯчина) ж *ауīм. и пеј. од рука.*

рӯчица ж **1.** *дем. и хип. од рука.* **2.** *дршка, држак:* ~ плуга, ~ ножа, ~ лонца, ~ мача, ~ за гас, погонска ~. **3.** *свежањ предива, повесмо:* ~ кудеље, ~ лана.

рӯчје с *зīлавак, корен шаке, запешће* carpus.

рӯчка ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) *део некоī предмета или на неком предмету који се хвата или држи рукама, дршка, држак, ручица:* ~ на тигању, ~ плуга.

ручконо̀ша ж (м) (мн. ж) *особа која носи ручак некоме.*

рӯчнӣ и **рӯчнӣ,** -а̄, -о̄ **1.** *који се односи на руку, који припада руци; који се носи на руци:* ~ зглоб, ~ чланак; ~ сат, ~ украс. **2. а.** *који се носи у руци; којим се рукује, управља руком:* ~ пртљаг; ~ бомба, ~ лампа, ~ кочница. **б.** *који служи за свакодневну употребу, приручни:* ~ апотека, ~ огледало. **3.** *који се обавља руком, мануелни:* ~ посао, ~ рад, ~ занат. • **~ девер** *в. под девер.*

рӯчнӣк, -и́ка и **рӯчнӣк,** -а м **а.** *убрус, пешкир.* **б.** *стони убрус, салвета.*

ручни̏чић м *дем. и хип. од ручник.*

рӯчно прил. *руком, мануелно:* ~ производити ципеле.

рӯчӯрда ж (ген. мн. -да̄) *ауīм. и пеј. од рука.*

рӯшан[1], -шна, -о *који носи црно одело због жалости, коротан; који се носи у знак жалости:* ~ човек; ~ одело. • **~ и крушан** *који има свеīа у изобиљу, боīат.*

рӯшан[2], -шна, -о *в. рушеван:* ~ кула.

рӯшёван, -вна, -о *јако оштећен, трошан, рушевни:* ~ кућа, ~ зидина.

рӯшевина ж (обично у мн.) *остаци срушене īрађевине, развалина, руина;* фиг. *физички и духовно пропала, оронула особа.*

рушёвнӧст и **рӯшёвнӧст,** -ости ж *стање оноīа што је рушевно, трошност, рушираност.*

рӯшилац и **рӯшилац,** -иоца м *онај који нешто руши, разара, рушитељ.*

рӯшилачкӣ и **рӯшилачкӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на рушиоце, на рушење, разоран:* ~ нагон, ~ ратови, ~ рад, ~ земљотрес.

рӯшилачки и **рӯшилачки** прил. *на рушилачки начин, као рушилац, рушећи:* ~ се понашати.

рӯшилаштво и **рӯшилаштво** с *рушење, разарање.*

рӯшитељ м *в. рушилац:* ~ поретка.

рушитѐљица ж *жена рушитељ, рушилац.*

рӯшити[1], -ӣм несвр. [гл. им. рӯшӗ̄ње с] **1. а.** *обарати саīрађено, разарати, сваљивати:* ~ зид, ~ кућу; ~ земљу у јаму. **б.** *чинити да што падне, да се преврне, обарати:* ~ дрвеће, ~ играче, ~ шаховске фигуре. **2. а.** *разарати, уништавати; подривати, упропашћавати:* револуцијом ~ поредак, ~ здравље. **б.** *нарушавати, реметити, кварити:* ~ кућни ред, ~ углед, ~ пријатељство. **в.** *побијати, обеснаживати:* ~ предлоге. **3.** *чинити да неко изīуби положај који је имао у хијерархији, да падне у политичком или друштвеном смислу:* ~ краља, ~ власт. ■ **~ се 1. а.** *разарати се, распадати се, сурвавати се:* ~ од старости. **б.** *обрушавати се, осипати се; сваљивати се, стропоштавати се.* – Рушио се усов. Рушила се стена. **в.** *падати на тло, претурати се.* – Руши се дрвеће. **2. а.** *īубити физичку и духовну снаīу, постајати оронуо.* **б.** *слабити, пропадати, постајати нарушен.* – Здравље се руши. • **~ (све) мостове иза себе** *в. под мост.*

рӯшити се[2], -ӣм се несвр. нар. [гл. им. рӯшӗ̄ње с] *облачити се у црнину жалећи некоīа.*

рӯшљив, -а, -о *који се може рушити, склон рушењу:* ~ кућа.

рӯшница ж *сандук, шкриња за спремање руха, одела.*

ру́штати, -ӣм несвр. **а.** *мрвити се са шумом, хрускати.* – Рушти проја. Рушти снег. **б.** *шумно īристи, жвакати.*

рӯштрити се, -ӣм се несвр. нар. *в. рушта̄ти (а).*

р̀ци с непром. *назив слова „р“ у старој словенској азбуци.*

С

с с **1.** лингв. *безвучни струјни пискави сугласник; слово којим се обележава тај сугласник:* велико С, мало с, курзивно *с*. **2.** скраћ. **а.** (с.) *средњи род*. **б.** (С) *север*.

с(а) (испред речи које почињу са „с“, „з“, „ж“, „ш“ и инстр. „мном“ само **са**) предл. (с ген. и инстр.) **I.** (с ген). **1.** *означава потицање, одвајање* **а.** (уз гл. кретања) *од неког места (узвишеног, неке површине, отвореног простора, водене површине, места на води и сл.):* ићи са планине, са поља, са мора, са куле. **б.** *од врха, од краја нечега, од каквог отвора:* с врха се протезати, с краја почети. **в.** *од реке, чесме и сл. извесне количине воде:* пити воду с бунара, с чесме, доносити воду с извора. **г.** *материјал, грађиво као извор одакле се нешто преноси:* превести песму са енглеског језика. **д.** *од места у коме се нешто врши, у коме неко живи, налази се или одакле је пореклом:* горштаци са планине, познаник са Жабљака. – Београд се налази с десне стране Саве. **ђ.** *од једне тачке, места, положаја према коме се одређује размак, растојање од:* с краја на крај, с главе до репа. **е.** *од каквог друштвеног положаја, дужности, посла и сл.:* свргнути с престола, вратити се с посла, доћи с пута. **ж.** *од места вршења неке радње:* посматрати небо с торња, продавати робу с брода. **2. а.** *означава место на коме се нешто сазнаје, прима, перципира чулима; место извора чулних осета:* посматрати са балкона, видети са прозора, чути музику с грамофона. **б.** *са речима: гледиште, становиште одређује тачку посматрања према којој је нешто онако како се каже управним говором:* разматрати рад с аспекта савремене лингвистике, ући у посао са стајалишта корисности. **в.** арх. (по нечему, у погледу нечега) *чувен, познат, гласовит, савршен:* са своје лепоте, са своје галантности, на гласу са свога богатства. **3.** *одређује узрок, разлог због:* с тога разлога, с непажње. **4.** *одређује (обично о неком временском термину) време вршења радње:* с јесени, с пролећа, с вечери. **5.** (обично у неким устаљеним изразима) *одређује меру:* с прста дебео. **II.** (с ак.) нар. *значи место где се нешто (неко) налази или се нешто врши:* с ону страну реке, с ову страну пута. **III.** (с инстр.) *означава:* **1.** *друштво, заједницу у вршењу какве радње, одн. у доживљавању какве стања:* ићи у шетњу с пријатељем, свађати се са суседом, дописивати се са сестром, патити с народом. **2. а.** *оруђе за оно на шта је усмерена радња:* стајати са ножем за разрезивање књига, обратити се с молбом особи да подржи наше захтеве. **б.** *предмет који главни појам има уза се; део главног појма у тој функцији:* изаћи са бременом на улицу, појавити се са ручним пртљагом. **в.** *неку особину коју има главни појам:* човек с плавим очима, девојка с дугом косом, мач са дршком од слонове кости, младић са смислом за хумор. **г.** *објекат радње означен управном речју:* радити са стоком. – Шта си урадио са књигом? **д.** *начин вршења радње:* с напором, с мржњом, с тугом, с поштовањем, борити се с пушком у руци. **3.** *појам од кога се нешто одваја, раставља од:* растављати се са женом, опростити се са друштвом. **4. а.** *појам одређених односа, размера или поређења с главним појмом:* у обратном размеру са количином, поредити се са нечим (неким). **б.** (у вези са инструменталом именица: обзир, поглед и сл.) *имајући на уму:* с погледом на будућност, с обзиром на околности. **в.** *појам у вези с којим се узима какво стање, одн. с којим се нешто дешава, збива:* бити добро са здрављем, задовољити се с нечим, кубурити с новцем. – С њим се нешто чудно дешава. **5.** *време вршења радње, збивања или стања:* с првим сумраком, са заласком сунца, с временом. **6.** *уз прилоге за количину и уз основне бројеве у везама где обично долази инструментал с тим предлогом:* с неколико јаких шамара, са пет прстију. **7.** *као логички субјекат*. – С тим је свршено. Шта се десило с мојом молбом?

с- (испред звучних сугласника з-), **са-** (су-) преф. **I.** *у глаголским твореницама значи:* **1. а.** *одвојити од нечега:* садерати, здерати, згулити, сљуштити, с(а)прати. **б.** *удаљити, уклонити са неког места, положаја:* скинути, збацити, свргнути. **в.** *преместити с вишег на ниже место:* сићи, сјахати, скотрљати, спустити (се), слетети. **2. а.** *саставити, сакупити на једном месту, сабрати:* саставити, скупити, свезати, сабити, збрати, скопчати. **б.** *нагомилати:* збити, згуснути, згрнути, сабити, стиснути. **в.** *суделовати, учествовати у вршењу радње:* спровести, саосећати, сарађивати (с неким), зборовати, спарити се. **3. а.** *доспети у неко стање или својство као резултат радње:* сагњити, смекшати, збабити се, згрбити се. **б.** *извршити радњу или стање исказано основним глаголом:* скувати, слити, стопити, збунити, згазити. **II.** *у именичким твореницама означава:* **1.** *заједницу више јединки (као основно значење):* сабор, збор, скуп, смеша. **2. а.** *онога који суделује с неким у истој радњи, који се с неким налази у истом или сличном стању:* саговорник, саборац, сувласник, сувладар, сапатник, саиграч. **б.** *онога који припада истој заједници, који живи у исто време или је у нечему једнак с неким:* суграђанин, саплеменик, саучесник, савременик. **3.** *оно што је по сличности или сродности блиско, што по значењу није сасвим једнако, или што садржи у себи неку примесу онога што означава та именица:* сукрвица, сумаглица, суснежица, сумрак, сујеверје. **III.** *у придевским твореницама значи:* **1.** *својство изражено у мањој мери:* сулуд, суманут. **2.** *која у утроби носи заметак (о женама и женкама животиња):* збабна, стеона, супрасна, суждребна. **IV.** *у прилошким твореницама значи место вршења радње, начин и време:* здесна, слева, споља, спреда, сместа, спрва.

сàбāјле прил. тур. нар. *у сабах, рано ујутро, зором:* ~ банути.

сàбах, -а и **сàбāх,** -а́ха м тур. арх. и нар. **1.** *рано јутро, зора*. **2.** *муслиманска јутарња молитва*.

сабѐседник јек. **сабѐсједник** м *онај који с неким беседи, саговорник*.

сабѐседница јек. **сабѐсједница** ж *женска особа сабеседник*.

сабѝјати (се), сàбѝјām (се) *несвр. према сабити (се)*.

сабѝјач, -а́ча м *алат за сабијање*.

сабѝјеност, -ости ж *својство, стање онога што је сабијено:* ~ простора, ~ светине.

сáбир м **1.** *сабирање, скупљање; набирање:* ~ јесењег рода; ~ обрва. **2.** *збир, зброј*.

сáбирак, -йрка м *оно што се сабира; број који се сабира*.

сабѝралѝште с *место где се нешто скупља, прикупља, сабира*.

сабѝрāње с **1.** гл. им. *од сабирати (се)*. **2.** *математичка операција збрајања двају или више бројева*.

сабѝрати (се), сàбѝрām (се) (сàбирати (се), -рēм (се)) *несвр. према сабрати (се)*.

сабѝрāч, -а́ча м *онај који сабира, скупљач; сакупљач, колекционар:* ~ народних песама; ~ биља.

сабирà̀чица ж *женска особа сабирач*.

сабѝра̄чкӣ, -ā, -ō *који се односи на сабираче:* ~ посао.

са́бӣрнӣ, -ā, -ō *који служи за сабирање, који је у вези са сабирањем:* ~ центар, ~ логор, ~ акција, ~ сочиво.

са̀бити, са̀бијēм (имп. са̀бӣ; трп. сабӣјен, -ѐна) свр. **1. а.** *притискујући набити, збити:* ~ у торбу, ~ туршију у теглу. **б.** *свести на мањи обим, сузити, стеснити.* – Слова нису још онако сабијена, већ су нешто шира. Читав живот сабио бих у један дан. **в.** *укратко изложити, скратити, сажети:* ~ у мало речи, ~ фабулу. **2.** *гонећи скупити у гомилу, прикупити, сатерати; стеснити, приљубити:* ~ овце у тор, ~ људе у тесне бараке, ~ у преуске оквире. **3.** *силом утерати у што, сасути; забости, забити, зарити:* ~ зубе у грло; ~ нож у трбух, ~ у црну земљу. ■ **~ се 1.** *постати гушћи, чвршћи, компактнији.* – Ставити камен да се сир сабије. **2. а.** *збити се, скупити се, стиснути се (на мањем простору), груписати се:* ~ се у мали стан, ~ се у гомилу. • **~ некога у (козји) рог** *в. под рог.* **~ (некога) у мишју рупу** *в. под мишји.*

саблажња́вати (се), -а̀жњāвāм (се) и **саблажњи́вати (се),** -а̀жњујēм (се) *несвр. према саблазнити (се).*

саблàжњив, -а, -о **а.** *који изазива саблазан, који саблажњује, наводи на грех:* ~ приче, ~ живот. **б.** *који се да, који се може саблазнити:* ~ гледалац, ~ слушалац.

саблàжњиво прил. *на саблажњив начин, саблазно:* понашати се ~, смејати се ~.

саблàжњивōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина оног који је саблажњив, оног што је саблажњиво:* ~ призора.

са̀блāзан[1], -зни ж **1.** *јавно огорчење, брука, скандал.* – Јавна голотиња изазива саблазан. Поп неће такве саблазни у својој парохији. **2.** *оно што квари, наводи на грех, што као пример делује рђаво (у моралном погледу), искушење.* – У манастиру ће бити далеко од саблазни. **3.** *наказа, ругоба; сабласт (б).* – Змија је саблазан дивне природе. Нема те пушке која ће саблазан (вампира) победити.

са̀блāзан[2], -зна, -о *в. саблажњив:* ~ живот, ~ књига.

саблáзнити, са̀блāзнӣм свр. прел. **а.** *навести на грех, завести, морално покварити.* – Нада се да ће га гола саблазнити и придобити. **б.** *изазвати саблазан, јавно огорчење код некога, скандализовати.* – Својим говором саблазнио је своје пријатеље. ■ **~ се** *полакомити се за нечим примамљивим, не моћи се одупрети грешним жељама.* – Голе дојке, ко се у детињству није саблазнио једним таквим призором.

са̀блāзно прил. *в. саблажњиво.*

са̀блāсно прил. *на сабластан начин, као сабласт:* ~ се вукао мрак, ~ изгледати.

са̀блāснōст, -ости ж *особина оног што је сабласно:* ~ шуме, ~ гробља ноћу.

са̀блāст ж (инстр. -āшћу) **а.** *привиђење, приказа, утвара.* – Куће у магли изгледају као сабласти. У мраку дрвеће постаје права сабласт. **б.** *наказа, грдоба, ругоба.* Болест учини од човека праву сабласт.

са̀блāстан, -сна, -о **а.** *који је налик на сабласт, у облику сабласти:* ~ изглед, ~ лице. **б.** *који испуњава језом, застрашујући:* ~ кућа, ~ тишина.

са̀бља ж (ген. мн. са̀бāљā и са̀бљӣ) **1.** *хладно оружје од челика са извијеним сечивом, које се опасује и носи о бедру у корицама:* ~ алеманка, ~ димискија, ~ посеклица. **2.** фиг. **а.** *храбар човек, јунак.* – Збори сабља војевода Раде. **б.** *војник:* коњичка дивизија са око 1.000 сабаља. **в.** *оружана сила.* – Режим се ослањао на сабљу. **3.** *оно што је обликом налик на сабљу.* – Кукурузи машу зеленим сабљама. • **добити на сабљи** *ратом освојити.* **доћи до коња и сабље, дорасти до сабље** *постати способан за бој и војску.* **звецкати (махати) сабљом** *претити ратом.* **није ~ за вратом** *не прети непосредна опасност.* **оштрити, брусити сабљу** *спремати се за рат.* **~ ми је и отац и мајка** *живим за рат и од рата.* **~ ми, ~ ти** *нека борба одлучи, реши спор.* **сада моја ~ сече** *сада је моја власт.* **ставити под своју сабљу** *ставити под своју власт.*

са̀бљār м *онај који прави сабље.*

са̀бљāрка ж зоол. *врста морске рибе* Pelecus cultratus.

са̀бљаст, -а, -о *који има облик сабље:* ~ лист перунике.

са̀бљāш, -а́ша м **1.** ист. *човек који носи сабљу као знак друштвеног, војничког или службеног положаја.* **2.** *јелен који има дегенерисане рогове у виду сабље.*

сабљѐтина ж *аум. и пеј. од сабља.*

са̀бљица ж *дем. и хип. од сабља.*

са̀бљичаст, -а, -о *који има облик сабљице.*

са̀бљичица ж **1.** *дем. од сабљица.* **2.** бот. *украсна биљка* Gladiolus communis, *гладиола.*

сабљòкљӯнка ж зоол. *врста шљуке танког, увис повијеног кљуна,* Recurvirostra avocetta.

са́бор м **1. а.** *скуп већег броја људи на једном месту, збор.* **б.** *скуп народа код цркве или манастира о црквеној слави.* **в.** *скуп народних представника, главара, скупштина.* **г.** *скуп црквених достојанственика који решава црквена питања, концил, синод.* **д.** *заседање, скуп чланова неке организације ради разматрања неких питања и доношења одговарајућих закључака:* ~ културе, ~ просветних радника. **2.** *народна скупштина, парламент у Хрватској.*

са̀борац, -о̄рца м *друг у заједничкој борби.*

сабòрисати, -ишēм несвр. *в. сабороваши.*

са́борӣште с *место где се састаје сабор, збориште.*

са́борнӣ, -ā, -ō *који се односи на сабор:* ~ дворана. • **~ црква** *главна, стона црква.*

са́борнӣк м *народни заступник, посланик у сабору.*

са́борница ж *зграда или дворана у којој се држи сабор.*

са́боровати, -рујēм несвр. *држати саборске седнице, већати; држати збор, зборовати.*

са́борскӣ, -ā, -ō *који се односи на сабор:* ~ заступник, ~ седница, ~ закључак.

сабота́жа ж фр. *пошајна, илегална делатност уперена против постојеће власти; намерно избегавање вршења одређених радњи и дужности, рушење, кварење производних средстава, прометних средстава и сл.:* ~ на петролејским инсталацијама.

сабòта̄жнӣ, -ā, -ō *који се односи на саботажу:* ~ акција, ~ рад.

сабòтēр, -е́ра м (инстр. -е́ром) *онај који врши саботажу.*

сабòтēрка ж *женска особа саботер.*

сабòтēрскӣ, -ā, -ō *који се односи на саботере:* ~ делатност.

саботи́рати, -òтӣрām несвр. *вршити саботажу:* ~ рад, ~ борбу, ~ производњу.

са̀брāн, -а, -о **1.** *трп. од сабрати (се).* **2.** фиг. *пажљив, прибран, сталожен, усредсређен, концентрисан.* – Био је сабран, свестан сваког детаља.

са̀брāно прил. *присебно, прибрано, пажљиво, мирно:* ~ одговорити, ~ се понашати.

са̀брāнōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина, стање оног који је сабран, прибраност, присебност.*

са̀брат м (мн. ø; зб. им. са̀враћа ж (мн. ø)) *друг по звању, занимању, сталежу, блиском осећању и сл.:* ~ у болу, ~ у борби, сабраћа у манастиру.

са̀брати (се), -берēм (се) (-бèрēм (се)) свр. (уп. збрати) **1.** (некога) *позивајући скупити на једно место, сазвати.* **2.** (нешто) **а.** *обавити бербу пољопривредних култура и др. плодова, прикупити летину.* **б.** *скупити на једно место, згрнути, сједињити; прикупити:* ~ ствари у једну собу. **в.** фиг. *прибрати, прикупити, скупити (мисли, снагу и сл.).* **3.** *извршити математичку операцију сабирања, додати један број другоме правећи збир:* ~ два и два. **4.** *набрати, наборати, прикупити:* ~ обрве. ■ **~ се** (уп. збрати се) **1.** *скупити се, окупити се на једном месту.* **2.** *на-*

долазећи, притичући и сл. скупити се, накупити се (о води). **3.** *доћи к себи, средити мисли и осећања, прибрати се.*

са̀братскӣ, -ā, -ō *који се односи на сабрање.*

са̑в, сва̑, свӗ зам. прид. (ген. свѐга м. и с. р., свӗ ж. р., дат. свѐму м. и с. р., свӧ̄ ж. р.; ген. мн. свӣх (свӣјӯ и свӣјӯ)) **1.** *који је без изузетка, целокупан:* ~ народ, ~ племство, ~ Београђани. **2.** *цео, читав:* у свем нашем селу, свега си ме сквасио. **3.** *велик, голем.* – Сва срећа, дошао си на време. Код све своје сиротиње другима помаже. **4.** *исти.* – Млађи брат био је сав отац. • **бити се свим и свачим** *бавити се разним пословима, свашаритн.* **бити све и св(ј)а** 1) *бити сад једно, сад друго.* 2) *имати велику моћ, власт.* **викати из свега гласа (грла), на (у) ~ глас, на сва уста** *јако гласно (што може гласније).* **за ~ свет** *ни по коју цену, ништа.* **за сва времена** *заувек.* **на ~ мах** *врло живо.* **на (у) ~ трк** *врло журно, најбрже.* **по свој прилици (сва је прилика, сви су изгледи)** *врло вероватно.* **~ у чуду** *врло зачуђен.* **~ сила (нечега)** *велико, големо мноштво (нечега).* **све у свему** *узевши у обзир једно с другим.* **свом силом (снагом)** *колико се највише може.* **ударити у сва звона** *направити велику, силну узбуну.* **урадити нешто свим срцем (из свег срца), свом душом (из све душе)** *врло радо (урадити нешто).*

савàна ж шп. *сува тропска област најчешће обрасла коровом и ретким жбуњем.*

Савàот м *хеленизовани јеврејски надимак бога Јехове који је преузело хришћанство и придавало га своме богу, Господ.*

са́вез м **1.** *уговор, споразум о заједничкој сарадњи на одређеном пољу, подручју:* ~ између две државе, ратни ~, ~ са непријатељем. **2.** *удружење више организација исте струке:* фудбалски ~, боксерски ~, ~ слепих. **3.** *веза, повезаност.* – Посета му је била у савезу са политичким догађајима.

саве́зати, сàвēжēм свр. *в. свезати.*

са́везнӣ, -ā, -ō **а.** *који се односи на на разне врсте државних заједница коју чине мање или више посебни делови (покрајине, кантони, републике и сл.), на савез њених делова:* ~ држава, ~ парламент. **б.** *којим се указује на то да нека држава представља савез, (кон)федерацију и сл. (у називима појединих држава, нпр. Савезна Република Немачка).* **в.** *који се односи на државу, покрајину и сл. у саставу сложене државне заједнице.* – Вирџинија је савезна држава у источном делу САД.

са́везнӣк м **1.** *онај који је с неким у савезу; члан савеза:* ратни ~. **2.** фиг. *помагач у нечему:* памћење је савезник на испиту, ветар је савезник једриличарима.

са́везница ж *она која је с неким у савезу; чланица савеза:* ~ у Првом светском рату.

са́везничкӣ, -ā, -ō *који се односи на савезнике:* ~ војска, ~ инвазија.

са́везнички прил. *на савезнички начин, као савезник.*

са́везнӣштво с *савезнички однос:* ~ Италије и Немачке.

са̀венути, -нӗм свр. *в. свенути.*

са́весно јек. **са́вјесно** прил. *по савести, ревносно, здушно, вредно:* ~ вршити посао.

са́веснӧст јек. **са́вјеснӧст,** -ости ж (инстр. -ошћу) *особина оног који је савестан:* ~ у раду.

са́вест јек. **са́вјест** ж (инстр. -ешћу) *осећање моралне одговорности за своје поступке, за свој рад:* морална ~. • **грижа савести** *кајање због учињеног дела.* **гризе ме (пече ме) ~ (због нечега)** *имам моралну дилему, дубоко жалим, кајем се.* **имати (некога) на савести** *бити узрок нечије пропасти.* **нема (он) ни искре савести** *лишен је сваке одговорности.* **~ ми је чиста (мирна)** *уверен сам да нисам погрешио, да сам у праву, спокојан сам.* **судити по чистој савести** *судити непристрасно, по свом дубоком уверењу.*

са́вестан јек. **са́вјестан,** -сна, -о *који ради по савести, морално осетљив, здушан, вредан, ревностан:* ~ учитељ, ~ радник, ~ спортиста.

са́вет јек. **са́вјет** м **1.** *мишљење, препорука која се даје некоме како да поступи:* делити корисне савете, дати савете како се учи. **2.** *скуп лица која се саветују, већају и доносе одлуку, савето-*

вање: сазвати ~ умних људи, породични ~. **3.** *назив разних виших колегијалних органа (по установама, предузећима, организацијама) који имају саветодавни, понекад и извршни карактер, веће:* ~ безбедности, издавачки ~, стручни ~, просветни ~.

са́ветнӣк јек. **са́вјетнӣк** м **1.** *саветодавац.* **2.** *члан неког савета (као организације).* **3.** *назив или саставни део назива, звања, титула (обично виших чиновника):* научни ~, педагошки ~.

са́ветнӣковица јек. **са́вјетнӣковица** ж *саветникова жена.*

са́ветница јек. **са́вјетница** ж *жена саветник.*

са́ветничкӣ јек. **са́вјетничкӣ,** -ā, -ō *који се односи на саветнике:* ~ глас.

са́ветовалӣште јек. **са́вјетовалӣште** с *установа за давање савета; зграда у којој је она смештена:* брачно ~.

са́ветовање јек. **са́вјетовање** с **1.** *гл. им. од саветовати (се).* **2.** *скуп, састанак сазван ради расправљања о неком питању, договарања о нечему.*

са́ветовати јек. **са́вјетовати,** -тујēм свр. и несвр. (некоме, некога (нешто)) *да(ва)ти савет(е) (некоме).* ■ **~ се** *заједнички размотрити, разматрати, претрести, претресати, (нешто), договорити се, договарати се, већати (о нечему); (по)тражити савет од некога:* ~ се са стручњацима, ~ се с пријатељем.

са̀ветодā̀ван и **са́ветодā̀ван** јек. **са̀вјетодā̀ван** и **са́вјетодā̀ван,** -вна, -о *који даје савет, саветује:* ~ одбор, ~ орган.

саветода́вац јек. **савјетода́вац,** -вца м *онај који даје савет, саветник.*

саветò̀дāвка јек. **савјетò̀дāвка** ж *жена саветодавац.*

савӣјати (се), сàвӣјām (се) (3. л. мн. савӣјајӯ (се)) *несвр. према савити (се).*

савӣ̀јач, -а́ча м *онај који нешто савија:* ~ гвожђа, ~ новина у штампарији.

савӣ̀јача ж *округла пита од савијених листова теста; штрудла:* босанска ~ од меса; ~ од мака.

савӣ̀јенӧст, -ости ж *особина, стање оног што је савијено:* ~ кичме.

савијӯ́так, -тка м *завијутак.*

сàвирати, -рēм несвр. **1.** *несвр. према савретн.* **2.** *тећи низ нешто (о води).* – Воде низ брда савиру.

савӣ́так, -тка м **1.** *свитак, замотуљак.* **2.** *савијутак, завијутак, завој, окука.*

сàвити, сàвијēм (имп. сàвӣј; р. пр. сā̑вио, -ила; трп. савӣјен, -ена) свр. **1. а.** *учинити кривим, искривити; згрбити:* ~ прут; ~ кичму. **б.** *сагнути, спустити:* ~ главу. **в.** *скврчити, згрчити:* ~ колена. **2.** *савијањем направити нешто, обично му дати овалан, кружан облик:* ~ гнездо. **б.** *смотати, завити, увити, скупити:* ~ цигарету, ~ косу. **в.** *саставити, овити, обавити (нешто око нечега):* ~ руке око врата, ~ шал око главе, ~ мараму око рамена. **г.** *исплести, оплести, уплести:* ~ венац од цвећа. **д.** *привити, прирплити.* – Добри људи савише сироче уза се. **3.** *превити, преклопити, сложити:* ~ заставу, ~ једро, ~ писмо, ~ новине. **4.** *скренути, завити, заокренути.* – Младић сави за угао. **5.** фиг. *потчинити, покорити, сломити:* ~ карактер, ~ живот. ■ **~ се 1.** *искривити се; згрбити се, згурити се.* – Бамбус се савио. Савити се под теретом. Кичма ми се савила. **2.** *скупити се, сабрати се.* – Деца су се савила око мајке. Савити се око огњишта. **3.** *сместити се, склонити се.* – Мајке се савиле с децом у напуштеној колиби. **4.** фиг. *спустити се.* – Туга јој се на срце савила. • **~ главу (кичму, рогове, врат) пред неким** *покорити се, попустити.* **~ гнездо** *в. под гнездо.* **~ кичму (некоме)** *в. под кичма.*

савӣ̀тљив, -а, -о **1.** *који се може савијати, гибак, еластичан:* ~ жица, ~ дрво, ~ кичма. **2.** фиг. *понизан, покоран; прилагодљив.* – Чиновници су савитљиви. У политици савитљиви значи прилагодљиви, послушни.

савӣ̀тљивац, -вца м *савитљив, понизан човек.*

савӣ̀тљиво прил. *на савитљив начин, понизно:* ~ се додворавати.

савлада́вати (се), -àдāвāм (се) *несвр. према савладати (се).*

савла́дати, сàвлāдāм свр. **1.** *победити у борби, надјачати:* савладати голим рукама некога. Непријатељ је савладан. Сан га је савладао. **2.** *одузети снагу некоме, ослабити некога.* – Болест га је савладала. Ране су га савладале. **3.** *обуздати, сузбити:* ~ смех, ~ осећања. **4.** *стећи знање, научити; изучити:* ~ градиво, ~ војничку вештину. ■ **~ се** *овладати собом, надјачати своја осећања, уздржати се, обуздати се.* – Нисам се могао савладати да јој не кажем све у лице.

савлà̄д(љ)ив, -а, -о *који се може савладати:* ~ тешкоћа, ~ препрека.

савлађи́вати (се), -àђујēм (се) *несвр. према савладати (се).*

сàвремен, -а, -о **1.** *који се односи на садашње време, садашњи, данашњи; модеран:* ~ машина; ~ дизајн. **2.** *који се односи на време о коме се говори, тадашњи, ондашњи, истодобан.* – Вук је имао врло танано осећање за све преливе савременог му језика.

сàвременӣк м *онај који живи с неким у садашње време или је живео с неким у време о коме се говори.*

сàвременица ж *жена савременик.*

сàвремено прил. *на савремен начин, модерно:* облачити се ~, плесати ~.

сàвременӧст, -ости ж *савремено доба; истовременост.*

саврх предл. (с ген.) *в. сврх.*

сàврӣшен, -а, -о *који је без мана, недостатака, потпун, узбран, идеалан, беспрекоран:* ~ доброта, ~ лепота, ~ друштво.

сàврӣшено прил. *на савршен начин, потпуно, беспрекорно:* ~ цртати, ~ се понашати.

сàврӣшенӧст, -ости ж *особина онога што је савршено, онога који је савршен; савршенство.*

савршéнство с *скуп свих најбољих особина, беспрекорност, узорност:* ~ наше азбуке, ~ израде.

сàвцат и **сâвцāт, сàвцит** и **сâвцӣт,** -а, -о *обично уз придев „сав“, истиче и појачава значење ове речи.*

сâг м грч. *ћилим, тепих.*

са́га ж нор. *народна, херојска прича у скандинавској књижевности о подвизима богова, првим краљевима, мит.*

сага́рати, сàгāрāм *в. сагорева̀ти.*

сàгињати (се), -њēм (се) и **сагѝбати (се),** сàгӣбāм (се) (сàгӣбљēм (се)) *несвр. према сагнути (се).*

сàгласан, -сна, -о **1.** *који тачно одговара нечему, који је у складу с нечим:* сагласне странице равнокраког троугла, ~ хор. **2.** *који се слаже с неким или нечим, који пристаје на нешто:* ~ са говорником, ~ са предложеним мерама.

сагла́сити, сàглāсӣм свр. *учинити да се нешто слаже, да се подудара:* ~ своја унутрашња осећања са тренутном ситуацијом. ■ **~ се a.** *сложити се, споразумети се (с неким).* – Сагласио се с њим да забораве несугласице. **б.** *пристати на нешто, одобрити:* ~ се с таквим решењем спора.

сàглāсје и **сàгласје** с *складност звукова, сазвучје; сагласност, склад:* ~ акорда; ~ мотива; ~ у свему.

сàгласно прил. **а.** *слажући се, сложно:* ~ вежбати. **б.** *у складу са, према:* радити ~ са својим начелима.

сàгласнӧст, -ости ж (инстр. -ошћу) **1.** *особина, стање онога што је сагласно са нечим, склад, подударност:* ~ троуглова. **2.** *пристанак, одобрење:* усмена ~, писмена ~.

саглаша́вати (се), -àшāвāм (се) *несвр. према сагласити (се).*

сагледа́вати, -èдāвāм и **саглéдати,** сàглēдāм *несвр. према сàгледати.*

сàгледати, -āм свр. **1.** *успети видети, приметити нешто удаљено, опазити, спазити, угледати:* ~ некога у даљини, ~ планине. **2.** *потпуно схватити, разумети:* ~ истину, ~ сву тежину проблема, ~ последице.

сàгнати, -āм свр. **1. а.** *гонећи утерати у ограничен простор, сатерати, збити (некога):* ~ у гомилу. **б.** *утерати, уҥнати (стоку):* ~ овце у шталу. **2.** *стерати, отерати с нечега* ~ овце са брда.

сàгнути, сâгнēм (аор. сàгнух и сàгох, сâгнӯ, сàже и сâже; р. пр. сàгнуо, -ула и сâгао, сàгла; трп. сâгнӯт; пр. пр. сàгнӯвши (сàгāвши)) свр. *савити надоле, повити, наҥнути, поҥнути, приклонити:* ~ главу. – Цвеће нагнуло крунице. ■ **~ се 1.** *приҥнути се к земљи, савити се.* – Саже се и узе камен. Под снегом сагнуле се гране. **2.** фиг. *покорити се, потчинити се.* – Није хтео да се сагне пред Италијанима. • **~ главу (врат, шију)** *покорити се, пројустити.*

сâгнӯтӧст, -ости ж *особина, стање онога који је сагнут.*

сагњи́лети јек. **сагњи́љети,** -и́лēм и **сàгњити,** сâгњијēм свр. *постати гњио, иструлити, иструнути.*

сâговӧрник м *онај с којим се говори, сабеседник.*

сâговӧрница ж *жена саговорник.*

сагò̀нити, сàгонӣм [гл. им. сàгоњēње с] *несвр. према сагнати.*

сагорéвати, -òрēвāм јек. **сагоријèвати,** -òријевāм *несвр. према сагорети.*

сагò̀рети јек. **сагò̀рјети,** -рӣм свр. **1. а.** *бити уништен ватром, нестати у процесу горења, изгорети.* – Већина органских спојева лако сагори. **б.** фиг. *утрошити сву снагу, енергију од напорног рада, болести, претераног напрезања:* ~ на раду, ~ у жару борбе, ~ у ватри пожртвовања. **2. а.** *спалити, сажећи нешто ватром, огњем:* ~ дрво. – Сагорели су цело село. **б.** *оштетити, уништити неким средством које изједа, разједа:* ~ очи киселином.

сагò̀р(љ)ив, -а, -о *који има својство да може сагорети:* ~ материја; ~ сумпор.

сагò̀рљивӧст, -ости ж *особина, својство онога што је сагорљиво, запаљивост:* ~ бензина.

сагра́дити, сàгрāдӣм свр. **1.** *градећи подићи, изградити, сазидати:* ~ кућу, ~ обор, ~ цркву. **2.** *начинити, направити, саставити; створити.* – Језик мора бити сграђен у народном духу. Читав свет је сграђен за седам дана.

сагрешéње с *грех, тежи прекршај неке од утврђених моралних или религиозних норми, прекршај, преступ.* – Бог се драги на Србе разљути за њихова смртна сагрешења.

сагре́шити, сàгрēшӣм јек. **сагријèшити,** сàгријешӣм свр. *учинити какав грех, згрешити.* – Сагрешила је блудно на мору.

сагу̀бити, -ӣм свр. нар. (нешто) *в. изгубити (1а):* ~ ствари.

сâд м (мн. са́дови) *земљиште засађено биљкама (врт, расадник, воћњак, виноград, парк):* вишњев ~, садове и гајеве окитити скулптурама.

сâд, сàдā и **сàда** прил. **1.** *одређује* **а.** *време говорења: (у) овај час, (у) ово време, овога тренутка:* сад или никад. – Шта ћемо сад? **б.** *најближу, непосредну прошлост: мало пре.* – Сад је био ту. **в.** *у времену прошлости на које се мисли: тада.* – Турци навалише на њих и они се сад силно уплашише. **г.** *непосредну будућност, сваки час, зачас, скоро, одмах.* – Сад ће доћи. Чекај, ево ме сада. **2.** (удвојено сад-сад) *казује наизменично понављање радње, места радње или каквог стања у разно време: час-час, мало-мало.* – Сад га видиш, сад га не видиш. Сад боље сад горе. Сад на једну сад на другу страну. **3.** (у им. служби) с *садашњост, садашњица.* – Живимо за боље сада. **4.** разг. *употребљава се без праве потребе у реченицама којим се изриче недоумица, неодлучност.* – Сад, да ли је чаша била прљава или не, то вам не умемо казати. Сад како било, ствар је већ завршена.

сàдашњӣ (сàдањӣ), -ā, -ē *који постоји, живи сада, који се односи на време говорења:* ~ стање у Србији, ~ тренутак. • лингв. **~ време** *в. презент.* **глаголски прилог ~** *в. под прилог.*

сàдашњица ж *садашње време, време о коме се говори, садашњост; савременост.*

сàдашњӧст, -ости ж (инстр. -ошћу) *садашње време, садашњица.*

садéвати, сàдēвāм јек. **садијèвати,** сàдијевāм *несвр. према саденути и саде(с)ти.*

садéјство с рус. *учешће још некоја или свих, свеја из исте и блиске категорије:* уз ~ француских трупа.

сàдејствовати, -вујēм несвр. *узети учешћа, заједнички деловати, суделовати.*– Сви одреди имали су да садејствују о отпору.

сàдељати јек. **сàдјељати,** -љāм и -љēм свр. *израдити дељући, издељати.*

сàденути јек. **сàдјенути,** -нēм свр. *скупити, сложити у стоī, ūласт и сл., зденути.*

садèрати, сàдерēм свр. *в. здерати;* уп. садрети.

сàде(с)ти, сàденēм (сàдедēм) јек. **сàдје(с)ти,** сàдјенēм (сàдједēм) свр. *в. саденути.*

садúзам, -зма м фр. *сексуално уживање у мучењу ūартнера;* фиг. *наслађивање, уживање у тūђим мукама, ūатњама.*

сàдūлька ж (дат. -љци) *дрво којим се буше рупе за сађење вртних биљака (нūр. ūаприке, купуса и сл.).*

сàдирати, -рēм *несвр. према садрети.*

сàдист(а), -ē м (мн. -сти) *човек опūтерећен садизмом; мучитељ.*

садúстичан, -чна, -о *склон садизму; садистички.*

садúстичкӣ, -ā, -ō *у којем има садизма; који је својствен садистима:* ~ злочин.

садúстички прил. *на садистичан начин, као садиста(а):* ~ мучити некога, ~ уживати.

сàдисткиња ж *женска особа садиста(а).*

сáдити, сáдīм несвр. [гл. им. сáђење с] (нешто) *стављати у земљу, у ископану или издубљену рупу у земљи (саднице, расад(у) и сл.):* ~ воћку, ~ паприку, ~ купус, ~ цвеће. • **ко с ђаволом тикве сади, о главу му се лупају** *в. ūод ђаво.*

сáднӣ, -ā, -ō *који се сади или ūресађује:* ~ материјал.

сáдница ж *култивисана млада биљка која се ūресађује.*

садно (наглашено: сàдно) предл. арх. (с ген.) *од дна, од ūодножја, одоздо.* – Виче стража садно поља.

сáдња ж *сађење:* ~ дувана, ~ памука.

сàдрēти јек. **сàдријети,** сàдрēм свр. *в. здерати;* уп. садерати.

садржáвати, -држāвām *несвр. према свр. значењу īл. садржати.*

сàдржāј м (инстр. -ем) **1.** *оно шūо се налази у нечему, чиме је нешūо испуњено, садржина:* ~ чаше, ~ у кеси, брачни живот без садржаја. **2. а.** *суūūина, биūи, језīро нечеīа.* – Укратко ми реци садржај поруке. **б.** *основа излаīања; īлавна мисао, краūак сиже, извод из књижевноī или научноī дела:* ~ излагања, ~ говора, ~ романа, ~ песме. **3.** *значење, смисао:* ~ изговорене и написане речи. **4.** *ūоīис, сūисак ūоīлавља, чланака, ūесама у књизи.*

сàдржājан, -јна, -о *који се односи на садржај; који има дубок унūрашњи смисао, боīаū садржајем:* ~ говор, ~ концерт.

сàдржājно прил. **а.** *у садржајном ūоīледу, с обзиром на садржај, ūо садржају.* – Роман је садржајно богат. **б.** *боīаūо у ūоīледу садржаја:* говорити ~.

садржáјнōст, -ости ж *особина, одлика, својūво оноīа шūо је садржајно; садржај.*

садржати, -жӣм свр. и несвр. *имаūи у себи, обухваūиūи, обухваūаūи;* уп. садржавати: ~ у себи противречност, ~ обавештења о историји језика.

садржилац, -иоца м (ген. мн. -лāцā) мат. *број који је дељив с више бројева.* – Број шест је садржилац бројева 2, 3 и 1.

садржи̏на и **сàдржина** ж *в. садржај (1 – 3).*

сàдржи̏нскӣ и **садржи̏нскӣ,** -ā, -ō *који се односи на садржину:* ~ неодређеност.

сàдржи̏нски и **садржи̏нски** прил. *с обзиром на садржину.* – Садржински то је лош филм.

садржитељ м *в. садржилац.*

сàдрӯг, -а (садрȕгāр, -áра) м арх. *друī у заједничком ūослу и сл.:* ~ у школи, ~ моје младости, ~ из војске.

сàжāлан, -лна, -о *сажаљив, жалосūив:* ~ око, ~ осмех.

сàжалити, -ӣм свр. (некога) (чешће несвр. сажаљевати) *осетиūи жалосū, сажаљење ūрема некоме, ūожалиūи некоīа.* – Сажали просјака и даде му новац. ■ **~ се а.** *осетиūи, ūоказаūи сажаљење ūрема некоме, смиловаūи се:* ~ се над болесником, ~ се над просјаком. **б.** *ūосūаūи жалосūан, ожалосūиūи се.* – Уместо да га то обрадује, он се још више сажали.

сàжāлно прил. *в. сажаљиво.*

сажаљéвати, -жàљēвām *несвр. према сажалиūи.*

сажаљење с *осећање жалосūи (ūрема некоме); саучешће у нечијој несрећи, ūузи, саосећање.*

сажàљив, -а, -о *који ūоказује, одражава сажаљење, саосећајан, самилосūан, болећив, жалосūив:* ~ поглед, ~ срце, ~ жена.

сажàљиво прил. *на сажаљив начин, жалосūиво, осеūљиво:* ~ питати. – Сажаљиво се обраћа удовици.

сажàљивōст, -ости ж *особина оноīа који је сажаљив; сажаљење.*

сажвáкати, сàжвāћēм (сàжвāчēм) (сажвáтати, сàжвāћēм) свр. *жваћући усиūниūи.*

сàжēт, -а, -о **1.** *ūрūи. од сажеūи.* **2.** *збијен, језīровиū, концизан:* ~ стил, ~ дефиниција.

сажéтак, -тка м *оно шūо је сажеūо; краūак садржај, извод из некоī чланка, īовора, ūредавања, резиме.*

сàжēти, сàжмēм свр. **1. а.** *сūиснуūи, скуūиūи, сūеīнуūи у мањи обим:* ~ радњу у роману. **б.** *украūко изложиūи.* **2.** *слеīнуūи, смаћи (раменима).*

сàжēто прил. *краūко, језīровиūо, концизно:* ~ описати, ~ одговарати, ~ говорити.

сàжēтōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина оноīа шūо је сажеūо:* ~ стила, ~ говора.

сажèћи (сàжећи), сажèжēм (3. л. мн. сажègȳ; аор. сажèгох, сàжеже; имп. сажèзи; р. пр. сàжегао, сажègла (сàжегла); трп. сажèжен, -èна) свр. *уништиūи ваūром, саīореūи, сūалиūи; оūржиūи, оūалиūи.* – Све ће сажећи и уништити огњем. Грм је сунцем сажежен.

сажúвети се јек. **сажúвјети се,** -вӣм се **а.** *навиūи се на заједнички живоū с неким, с нечим, одомаћиūи се, сūријаūељиūи се.* – Странац се саживи са домороцима. Присно сам се сживео са градом. **б.** *ūосūаūи ūрисан, зближиūи се.* – Отац и син још се више сживеше у музици. **в.** *уђи у најūрисније, најинūимније односе са неким.* – Добио је сина од једне жене са којом се сживео. **г.** *ūривиūи се, навиūи се на нешūо неūријаūно, неūовољно:* ~ са тешкоћама.

сажúвљавати се, -ивљāвām се *несвр. према сживеūи се.*

сàжизати, -ижēм *несвр. према сажећи.*

сажúмање с **1.** *īл. им. од сажимаūи (се).* **2.** лингв. (обично у синтагми: ~ самогласника) *īласовна ūојава сūапања двају истих суседних самоīласника у један, конūракција (нūр. вôо < воо < вол).*

сажúмати, сàжӣмām *несвр. према сажеūи.* ■ **~ се** *сūезаūи се.* – Срце ми се од бола сажима.

сàзвати, -зòвēм (трп. сàзвāн) свр. *ūозивањем скуūиūи, сабраūи већи број људи; заказаūи, одредиūи (састанак, седницу):* ~ народни збор, ~ састанак за понедељак.

сàзвēжђе и **сàзвежђе** јек. **сàзвијежђе** и **сàзвјежђе** с астр. **а.** *īруūа звезда на небу (названих нарочиūим именом):* ~ Влашића, ~ Великог и Малог медведа. **б.** *зб.: звезде, звездани рој.*

сàзвȕчје с *склад, хармонија звукова:* ~ тонова, ~ гласова.

саздáвати (се), сàздājēм (се) (пр. сад. саздáјӯћи) *несвр. према* *саздати (се).*

сàздатељ м *створиτељ, τворац:* ~ света, ~ свемира.

сàздати, -ā̄м (трп. сȁздāн) свр. **а.** *направиτи, начиниτи, створиτи:* као да је од воска саздана, саздан од атома. **б.** *засноваτи, усτројиτи, уредиτи.* – Политички програм саздан је на погрешним премисама. ■ **~ се** *насτаτи, йосτаτи.* – Моја се душа саздала од онога што је обожавала.

сáзив м **1.** *йозив уйућен већем броју лица, сазивање:* ~ скупштине. **2.** *време рада скуйшшине, заседање:* први јесењи сазив Народне скупштине.

сазúвати, сàзȉвāм *несвр. йрема сазвати.*

сазȉвāч, -áча м *онај који сазива:* ~ сабора.

сазúдати, сàзȉдāм свр. *йодићи зидањем, сāградиτи:* ~ кућу, ~ цркву.

сазнáвати, сàзнājēм (пр. сад. сазнáјӯћи) *несвр. йрема сазнати.*

сàзнājнӣ, -ā, -ō *који се односи на сазнање, сйознајни:* ~ процес, ~ способност, ~ видици.

сазнáјнōст, -ости ж *особина онога шшо је сазнајно.* – Када ће наука стићи до сазнајности универзума.

сазнáње с **а.** *долазак до обавешшења о нечему, сазнавање.* – Заболело ме је сазнање о његовој злој намери. **б.** *йоимање, сйознаја објекшивне сшварносши йомоћу искусшва, мишљења и осећања:* уметничко ~ света и живота, филозофско ~.

сàзнати, -ā̄м (сазнáмо и сàзнāмо; аор. сàзнадох и сàзнах) свр. **1.** *доћи до обавешшења о нечему, чуши, дознаши:* ~ о неком нешто, ~ тајну. **2.** *йосшаши свесшан нечега; доћи до сазнања, уверити се.* – У тренутку сазнах пуну истину. ■ **~ се** *йрочуши се.*

сазнàтљив, -а, -о *који се може сазнаши, йознаши.* – Објективни је свет сазнатљив.

сазрéвати, сàзрēвāм јек. **сазријèвати,** сàзријевāм *несвр. йрема сазреши.*

сàзрелōст, -ости ж *особина онога шшо је сазрело, онога који је сазрео.*

сàзрети, сàзрӣм (сàзрēм) (3. л. мн. сàзрӯ (сàзрē); р. пр. сàзрео, -ела (јек. и сàзрио, -рела); р. пр. сàзрēвши; трп. ø) свр. **1. а.** *йосшаши йошӣуно зрео, дозреши, узреши.* – Воће је сазрело. **б.** *йошӣуно заӣнојиши (о ранама, запаљивим шкивима).* – Кад чир сазри, треба га провалити и очистити. **2.** *достићи йошӣуни физички и духовни развој, одрасши, одрасши.* – Девојка је рано сазрела. Кад младић сазри, родитељи му траже невесту. **3.** фиг. *достићи коначан облик, оформиши се, формираши се; досūеши (за решавање, размашрање), йрисūеши.* – Мисао о коначном обрачуну сазрела је у њој. Многа моја искуства су за кратко време сазрела. Када је њено питање сазрело, изложила га је без увијања. **4.** *ферменшираши, йревреши.* – Вино је сазрело.

сазýвати, сàзȕвāм *несвр. йрема сазуши.*

сàзути, сȁзујēм (трп. сазȕвен, -èна) свр. (нешто) *скинуши с ноīу, изуши.* – Сазула је ципеле.

саȉграч, -áча м *онај који ūра с неким, суūрач:* ~ у кошарци, ~ на терену, ~ у плесу.

саиграчица ж *жена саиīрач.*

саизвòлети јек. **саизвòљети,** -ȉзволӣм свр. рус. арх. *милосшиво даши йрисшанак на нешшо, одобриши нешшо, сāīласиши се.*

саинвèстӣтор м *онај који инвесшира заједно с неким.*

сáјам, -јма м **а.** *вашар, йанађур.* **б.** *скуй йродаваца и куūаца који се йериодично одржава на одређеном месшу ради шрīовања или закључивања шрīовачких уīовора на шемељу изложених узорака.* **в.** *сајмиūшше:* Београдски сајам.

сáјамскӣ, -ā, -ō *који се односи на сајам:* ~ приредба, ~ дан, ~ просторије.

сâјла ж нем. *īвоздено уже којим се вуче или диже шежак шерешш.*

сàјмȉшнӣ, -ā, -ō *који се односи на сајмиште и сајам, сајамски:* ~ објекти, ~ дан.

сàјмȉште с *месшо īде се одржава сајам.*

сáјџија м (мн. ж) тур. *занашлија који йойравља сашове, часовничар.*

сáјџијскӣ, -ā, -ō *који се односи на сајџије; који је својсшвен сајџијама:* ~ дућан, ~ алат, ~ прецизност.

сакàгија ж тур. *заразна болесш коūиūара, слинавка,* malleus.

сàкат, -а, -о тур. **1.** *који нема део руке или ноīе, кљасш.* **2.** фиг. **а.** *оūшећен (о сшварима):* ~ ветрењаче. **б.** *недовршен, нейошӣун:* ~ историја, ~ текст **в.** *искварен, лош.* – Говорио је на сакатом турском језику.

сàкатити, -ӣм несвр. [гл. им. сàкаћēње с] **1.** *чиниши сакашшим:* сакатити децу ради прошње. **2.** фиг. *оūшећиваши, крњиши, кваришши.* – Деца су сакатила своје играчке. Цензура му је сакатила филм.

сàкато прил. *као сакаш; искварено, лоше:* ~ ходати; ~ научити нешто, ~ написати.

сàкатōст, -ости ж *сшање онога који је сакаш.*

сàклòнити, сàклонӣм свр. *в. склониши.* • **боже (ме) саклони, саклони боже, да бог саклони** *в. йод боī.*

сàкō, -ōа м итал. *кращак каūуш, īорњи део мушкоī одела.*

сакòвати, сàкујēм свр. *в. сковаши.*

сàкос м грч. *īорња одежда йравославних еūископа.*

сàкрāлан, -лна, -о *йосвећен; одређен за вршење црквених обреда:* ~ песме, ~ грађевине.

сàкрализовати, -зујēм свр. и несвр. *(у)чиниши сакралним, йроīласиши, йроīлашаваши за свешињу.*

сакрáлнōст, -ости ж *особина онога шшо је сакрално, свешосш, йосвећеносш.*

сакрàмент м лат. црквен. *света шајна, обред који йо хришћанском схваūању даје неку милосш и йосвећење.* – Код православних и католика има седам сакрамената (крштење, причест итд.).

сакрàментскӣ, -ā, -ō *који се односи на сакраменше:* ~ обред.

сакрúвати (се), сàкрȉвāм (се) *несвр. йрема сакриши (се).*

сàкривац, -ȉвца м *онај који сноси кривицу с неким за нешшо, саучесник у извршењу кривице, саучесник у кривичном делу, сукривац:* суђење убицама кнеза Михаила и сакривцима.

сакрȉвенōст, -ости ж *особина, сшање онога шшо је сакривено.*

сакрȉлēгијум (сȁкрȉлēгӣј, -ија) м лат. *безбожнички чин, свешоīрђе, боīохуљење.*

сакрúлити, сàкрȉлӣм свр. *крилима заклониши, закрилиши.*

сакрȉстāн, -áна м *црквењак, звонар.*

сакрȉстија ж лат. црквен. *йросūорија у цркви īде се држе сшвари йошребне за боīослужење (црквене књиīе, одећа, посуђе) и īде се свешшеници йреоблаче.*

сàкрити, сȁкријēм (имп. сàкрӣј; трп. сакрȉвен, -èна) свр. (уп. скрити (се)) **1. а.** *учиниши да се нешшо не види, склониши од йоīледа друīих (склањањем, йрекривањем и сл.):* ~ накит, ~ у ормар. – Облак сакри сунце. **б.** *не дозвољиши да се нешшо види, йримеши, йрикриши:* ~ сузе, ~ љубав, ~ очајање, ~ мисао. **2.** *задржаши у шајносши, не откриши, не изнеши у јавносш, заūајиши:* ~ страшну вест, ~ своје порекло, ~ болест. ■ **~ се 1.** *склониши се йред друīима, наћи себи шајно склониште:* ~ се у кућу, ~ се у шуми, ~ се од побеснеле гомиле. **2. а.** *ишчезнуши из видноī īоља, йосшаши нейримећан.* – Сунце се сакрило за облак. **б.** *заклониши се иза нечега, йрикриши се.* – Сакрио се иза псеудонима.

сàксија ж тур. *земљани суд, лонац за īајење цвећа.*

сàксофōн, -óна и **сȁксофōн,** -а м енгл. муз. *меūални дувачки инсūрумен, обично у џез-оркесūру:* алт ~, тенор ~.

сàкупити, -ӣм свр. *скупӣти, прикупӣти:* ~ војску, ~ снагу, ~ новац за нешто. ■ **~ се** *скупӣти се:* ~ се око некога, ~ се око пећи.

сакýпљати (се), сàкӯпљām (се) *несвр. према сакупӣти (се).*

сакȕпљач, -а́ча м *скупљач:* ~ старина, ~ трава.

сакȕпљачкӣ, -ā, -ō *који се односи на сакупљаче:* ~ група, ~ посао.

са́ла ж нем. *велика дворана:* концертна ~, плесна ~, операциона ~, ~ за јело.

сала́ма ж итал. *врста сухомеснате кобасице од свињског, говеђег и другог меса са зачинима.*

салàмура ж итал. *јако слана вода с различитим зачинима у којој се држи дивљач или месо пре сушења, расо(л).*

сȁласт, -а, -о *који има сала, дебео.*

сала́та ж итал. **1. а.** *назив за више биљних подврста из пор. главочика које се пресне и зачињене уљем, сирћетом и сољу једу уз главно јело:* главичаста ~, зелена ~, кудрава ~, италијанска ~. **б.** *јело, кувано или пресно припремљено на сличан начин:* шопска ~, ~ од краставаца, ~ од кромпира. **2.** фиг. *књига која се од употребе раскупусала, развезала.* • **руска ~** *хладно пикантно јело од поврћа, зелени, куваних јаја, шунке и сл., зачињено мајонезом.*

салàук(овин)а ж тур. *олуја, невреме, мећава.*

сȁлāш, -а и **сàлāш,** -а́ша м мађ. *пољско имање ван села са кућом и економским зградама.*

салàшар, -а́ра м (инстр. -а́ром и -а́рем) *онај који живи и ради на салашу.*

салàшарка ж *жена салашар.*

салàшарскӣ, -ā, -ō *који се односи на салашаре:* ~ дете.

сȁлāшкӣ и **сàлāшкӣ,** -ā, -ō *који се односи на салаше:* ~ момак.

сȃлва ж фр. **1.** *почасна паљба из пушака или топова, пловтун.* **2.** фиг. *напла провала осећања:* ~ смеха.

салвéта ж (сàлвēт, -éта м) итал. *убрус који се при јелу користи за брисање руку и уста, сервијета.*

салди́рати, сàлдӣрāм свр. и несвр. *(из)вршити, извести, изводити салдо:* ~ рачуне.

сȁлдо и **сȃлдо** м (ретко у мн. с) итал. *разлика између износа прихода и расхода, активе и пасиве; подмирење рачуна, обрачун, стање благајне.* • **салдо-конто** *рачун изравна(ва)ња.*

салѐџија м (мн. ж) тур. *онај који прави и продаје салеп (2).*

салѐџӣница ж *радња у којој се прави и продаје салеп.*

са́леп м тур. **1.** бот. *в. кађун(ак).* **2.** *слаткасто, слузаво вруће пиће које се прави из гомољастог корена истоимене биљке.*

салéтати, сàлēћēм јек. **салијѐтати,** сàлијећēм *несвр. према салет(ј)ети.*

салѐтети јек. **салѐтјети,** -тӣм (аор. салѐт(ј)ех, салѐт(ј)е) свр. **1. а.** *окружити, опколити, заокупити (са свих страна).* – На Оце деца салете оца. Пси салете пролазника. **б.** *заокупити речима, молбама некога (да нешто учини), сколити, спопасти:* ~ за куповину нечега. Пријатељи ме салетели да кренем. **в.** *прискочити, дотрчати.* – Из улица салети свет да их раздваја. **г.** фиг. *обузети, спопасти (сан, мисао).* – Сни је салетеше. Салетеше је тужнѐ мисли. ■ **~ се** *стрчати се са свих страна, скупити се.* – Читаво село се салетело, слави се.

салúвати (се), сàлӣвāм (се) (јек. и **салијѐвати (се),** сàлијевāм (се)) *несвр. према салити (се).*

салúна ж лат. *место на морској обали где се вади со из мора, солана.*

салúнац, -нца (обично у мн.) *сваки од два дона дела саоница који је с предње стране повијен увис и који клизи по снегу.*

салинѝтēт, -éта м лат. *садржај соли у природним водама; слановитост, слановођа.*

сàлити, сȁлијēм (имп. сàлӣ; трп. салѝвен, -ена) свр. **1.** *излити течност у нешто; просути, пролити:* ~ воду у суд, ~ воду на главу. **2.** *начинити од растопљеног метала, воска и сл. (обично у каквом калупу), излити:* ~ бисту, ~ свећу. **3.** фиг. *изразити своја осећања, мисли (обично кроз какав уметнички рад), излити, претопити у нешто:* ~ бол у стихове. ■ **~ се 1.** *сакупити се сливајући се.* – Салила ми се сва вода на главу. фиг. Сали ми се туга на срце. **2.** *добити одређен облик, уобличити се.* – Растопљено олово сали се у звезду. • **као саливен** (нпр. стас, капут) *савршен, без мане, без приговора.*

сàлитра ж итал. хем. *стари назив за неке соли азотне киселине са лаким металима:* чилеанска ~, норвешка ~, калијумова ~; уп. шалитра.

сàлитренӣ, -ā, -ō *који се односи на салитру:* ~ прах, ~ рудник.

салѝцӣл, -и́ла м лат. фарм. *бели кристални прах који спречава врење и труљење; органско једињење, орто-хидроксибензојева киселина чији се деривати употребљавају за снижење температуре, дезинфекцију и сл.*

салѝцӣлнӣ, -ā, -ō у изр. **~ киселина** *салицил.*

сàлмијак м лат. *в. нишадор.*

салмонѐла ж лат. *род патогених бактерија, узрочници салмонелоза.*

салмонелóза ж мед. *у мн. цревне заразне болести проузроковане салмонелама (трбушни тифус, паратифус, свињска куга) (у јд. таква болест).*

салмони́да ж зоол. *у мн.: врста риба врло укусног меса које живе у слатким водама, а типични представници су пастрмка и младица (у јд. таква риба).*

сȁло с (мн. ӧ) *масне наслаге у трбушној дупљи (људи, животиња).*

салòмити (се), сàломӣм (се) свр. *в. сломити (се).*

сàлōн, -óна м фр. **1.** *соба (обично лепо уређена) за пријем гостију; заједничка просторија у хотелу, на броду где гости обедују и седе.* **2. а.** *дворана, просторија за излагање и продају уметничких и модних производа:* модни ~, ~ графике, ~ обуће. **б.** *радња у којој се пружају фризерске, кројачке и друге услуге.* **3.** *литерарно-уметнички кружок, обично затворене типа.* • **салон-вагон** *заједничка просторија за путнике у возу.*

салóнац, -нца м ир. *онај који се много креће по салонима.*

салòнӣт, -и́та м *производ од азбестних влакана и цемента, који има широку примену у грађевинарству.*

сàлōнка ж (обично у мн.) *ципела за свечане прилике.*

сàлōнскӣ, -ā, -ō *који се односи на салон, отмен:* ~ манири, ~ одело.

сȃлпа ж зоол. *врста јестиве морске рибе* Box, Salpa maxima, *са жутим пругама на телу из пор.* Sparidae.

сȁлто м (мн. с) итал. *слободан скок са једним или више окретаја тела у ваздуху.*

салтомортáле, -ла м (ретко у мн. с) итал. **1.** *вратоломан скок артиста, „смртоносан скок".* **2.** фиг. **а.** *очајнички корак.* **б.** *судбоносан преокрет у сасвим супротном правцу.*

сàлӯт, -ýта м фр. *поздрав почасном паљбом.*

салути́рати, -ӯтӣрāм свр. и несвр. **1.** *војнички поздравити, поздрављати, дотакнувши се десном руком капе.* **2.** *ода(ва)ти почаст паљбом из топова.*

сáлце, -а, и -ета с *дем. од сало.*

сȃлчић и **сàлчић** м кув. (најчешће у мн.) *врста посластице, колач од лиснатог теста премазаног салом.*

сȃм, сáма, -о **I.** *заменички придев (уз именице и личне заменице) који служи за истицање, а означава:* **1. а.** *лице које самостално, без помоћи или мешања других учествује у радњи или од кога потиче радња: он (ја, ти) лично.* – Сам отац је дошао на збор. Ви то сами знате. **б.** *лице које по својој вољи врши радњу, без утицаја других.* – Није позван, сам је дошао. Сам си

крив за то. **в.** *оно што је главно, најважније као носилац радње и стања:* говорити из самог срца. – Сам се град ангажовао у томе. **г.** (понекад појачано: од себе) *радњу која се врши несвесно, механички због унутрашњих разлога, без ичије помоћи, ничим споља изазвано:* никнути само од себе, чекати да нешто само падне у крило. **д.** *важност, значај, углед, високи положај неког лица: чак и, дапче:* тужити самом министру, обратити се с молбом самом председнику. **2. а.** *почетак радње (уз именице које значе време или оно што се у времену збива): баш, управо:* већ од самог почетка, пред сам испит, на сам Божић, у сами мрак. **б.** *тачан простор на коме се нешто налази, докле се нешто пружа, докле се стигло и сл.*: уз сам пут, до саме реке. – Стигох у сами Београд. **II.** прид. (понекад појачан изведеницама од исте речи: самцат, самцит) **1. а.** *одвојен од других, без икога другог, један једини, усамљен:* поћи сам на пут, остати сам у кући, једро, само у даљини. **б.** *који је без породице, без рођака, без блиских:* бити сам без икога свог, без својих блиских. **2.** (одр. са̑мӣ) *који је без примесе, чист, прави, потпун, несумњив:* само злато, сами отров, сама кост и кожа, све сам олош, сама истина. • **~ као прст** *потпуно сам, без иде кога свог, без породице и рођака.* **~ по себи** *онакав какав је по природи, по нарави.* **само (по себи) се разуме, само по себи говори** разг. *јасно је, очевидно је, не треба доказивати ни објашњавати.* **у самој ствари** *стварно, истински, заиста.*

са̀мар, -а́ра м (инстр. -аром) грч. **а.** *дрвено седло за ношење терета, које се причвршћује товарној животињи на леђа.* **б.** *дрвена направа помоћу које грађевински радници носе цигле на леђима.* • **док је леђа, биће и самара** *док је човек жив и здрав, биће за њега посла.* **~ носити** *радити и живети по туђој вољи или заповести.*

самарит- *в. самарић-.*

сама́рити, са̀ма̄рӣм несвр. [гл. им. сама́рење с] **1.** *стављати самар на товарну животињу.* **2.** фиг. *варати некога, искоришћавати нечији рад.* – Лукавством их самари како хоће.

самàрић м *дем. и хип. од самар.*

самари́ћанин м (мн. -ани) *милосрдан човек; добровољни болничар.*

самари́ћанка ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) *жена самарићанин.*

самари́ћански, -а̄, -о̄ *који се односи на самарићане, својствен самарићанима:* ~ школа, ~ пожртвованост.

самари́ћански прил. *на начин самарићана, милосрдно:* ~ неговати.

самари́ћанство с *помагање у невољи из милосрђа.*

самàрица ж **1.** *в. самар.* **2.** *товарна животиња која на самару преноси терет.*

са̀мā рнӣ, -а̄, -о̄ **а.** *који се односи на самар:* ~ јабука, ~ крстина. **б.** *који служи за ношење самара:* ~ животиња.

самàрчина ж *ауг. и пеј. од самар.*

самàрчић м *дем. и хип. од самар.*

самàрџија м (мн. ж) *занатлија који прави и продаје самаре.*

самàрџијски, -а̄, -о̄ *који се односи на самарџије:* ~ занат, ~ радња.

самàрџијница ж **1.** *самарџијска радња.* **2.** *самарџијина жена.*

са́мац, -мца м (ген. мн. са̑ма̄ца̄) **1. а.** *онај који живи сам, усамљеник:* ~ без помоћи. **б.** *неожењен мушкарац, нежења.* **2.** *онај који као појединац изнајмљује собу за становање, подстанар без породице:* соба за самца. **3.** *оно што је само, одвојено од другог:* ~ камен. **4.** спорт. *чамац с једним веслачем, скиф:* ~ са кормиларом, ~ без кормилара.

са̀мачкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на самце, намењен самцима, својствен самцима и сл.*: ~ соба, ~ стан, ~ живот.

са̀мачки прил. *као самац, на начин самца:* ~ живети.

са̑мба ж *врста модерног карневалског плеса, пореклом из Бразила.*

самѐрљив јек. **самјѐрљив,** -а, -о мат. *који се без остатка може делити с мањим бројем, дељив.*

самѐрљивōст јек. **самјѐрљивōст,** -ости ж *особина онога што је самерљиво.*

са̑миздат м рус. ист. *приватно издање књига и других текстова (пре свега у некадашњем Совјетском Савезу) који се из политичких разлога нису смели објављивати.*

са̀милосни̑к м *онај који осећа самилост, сажаљење према некоме.*

са̀милосно прил. *осећајући самилост, сажаљење према некоме, сажаљиво, саосећајно:* ~ гледати, ~ жалити.

са̀милоснōст, -ости ж *особина, стање онога који је самилостан.*

са̀милōст, -ости ж *саосећање, сажаљење, саучешће:* ~ према болеснима, ~ према сиромашнима.

са̀милостан, -сна, -о *сажаљив, саосећајан:* ~ рука, ~ сестра, ~ поглед.

са̀мирати, -рēм *несвр. према самрети.*

са̀мица ж **1.** *женска особа самац, усамљеница.* **2.** *в. самац (3):* ~ голубица. **3. а.** *монашка соба.* **б.** *посебна затворска ћелија за тешке кажњенике.*

са̀мичā р м *онај који се налази у самици (3б).*

са̀млети јек. **са̀мљети,** са̀мељēм (р. пр. са̀млео, -ела јек. са̀млио, са̀мљела; трп. самлѐвен јек. самљѐвен, -ѐна; пр. пр. са̀млēвши јек. са̀мљēвши) свр. **1. а.** *нарочитим уређајем уситнити зрневље (житарица, кафе) претварајући га у брашно, у прах; завршити млевење:* ~ јечам, ~ кафу, ~ бибер. **б.** *направом за млевење претворити мекше материје (месо, воће) у њецаву или течну масу:* ~ месо за кобасице, ~ мркву. **2.** фиг. *рећи безначајне, досадне ствари, излупетати, изблебетати.* – После свега што сте ту самлели, ја осећам да ништа паметно нисте рекли. **3.** фиг. *сатрти, смрвити, уништити:* осећати се самлевен; ~ га испитивањем.

са̑мо речца **I.** (у прил. служби) **1.** *за ограничавање* **а.** *једино, искључиво:* мислити само на свој џеп, говорити само у стиху. **б.** *не више него, свега:* само тренутак (часак, моменат), само један корак до среће. **в.** *иоле, имало:* ако имаш само мало савести, ако ме само мало волиш. **2. а.** *за појачање:* поштен како само може бити. – Како ћу му само изаћи пред очи. **б.** *кад се нешто пита са недоумицом.* – Зашто ли је само дошао? **3.** (у конструкцији са „што“) *тек што, једва што.* – Увукао врат међу рамена и само што шапће. **4.** (у врем. значењу) **а.** *за изненадност и истовременост: тај час,* тога *тренутка, одједном, неочекивано.* – Само се створи на вратима. Само се обре на прозору. **б.** (у конструкцији са „да“) *истиче тренутак пред свршетак радње или стања:* звезде само да се погасе. **II.** (у служби везника) **1. а.** *за супротност: али, но, пак, него.* – Можеш изаћи, само се немој дуго задржати. Даћу ти књигу, само ми је брзо врати. **б.** (у корелативној вези: не само... него (и)) *кад се у првом делу реченице нешто пориче, а у другом делу се казује или истиче супротно томе.* – Не само што није дошао, него ме није ни обавестио. Не само што си слагао, него си и украо. **в.** *са нијансом за изузимање.* – Хаљина је лепа, само је скупа. Филм је добар, само је тужан. **2.** *појачава и наглашава* **а.** *намеру.* – Прича само да би одагнао тугу. **б.** *жељу.* – Само кад бих могао да одем на одмор. Само да ми је да дипломирам. **в.** (у конструкцији са „нека“) *погодбу: ако.* – Често им догори до ноката нека само једна година не понесе. • **само што није** разг. *готово, мало, умало да није.* **помисли (замисли) само** разг. *каже се кад се хоће истаћи необичност неког догађаја или нешто опасно, страшно, што се догодило или се могло догодити.*

само- *први део сложеница (углавном придевских, прилошких и именичких) који потиче од заменичког придева „сам“ и који је значењски у некој вези са заменичким придевом „сам“:* самовољан, самопоуздан, самовољно, самокрес, самоуслуга итд.

самоанали́за ж *анализа самога себе, својих поступака.*

самоанали́тичнōст, -ости ж *стање које се заснива на самоанализи.*

са̑мобӣт ж и **самоби́так,** -тка м *независно, самосталност постојање.*

самòбитан, -тна, -о *самосталан, независан; изворан, оригиналан.*

самòбитнōст, -ости ж *стање, особина оног који је самобитан:* борити се за своју ~.

сàмовāр, -а и **самòвāр,** -а́ра м рус. *метална посуда купастог облика за кување чаја, која се загрева изнутра уљем или електричном струјом.*

самоваспита́ње с *васпитни рад на усавршавању самога себе.*

самòвати, сàмујēм несвр. *живети као самац; живети сам, без породице и ближе родбине; живети, налазити се у самоћи:* ~ у туђини

самовезàчица ж *машина која сама жање и везује снопове пшенице.*

самòвила ж бот. *в. вилина коса (под коса).*

самовла́да ж **1.** *неограничена лична власт која се заснива на самовољи и сили, диктатура.* **2.** *владање собом, самосавлађивање.*

самовлàдāр, -а́ра м *апсолутни владар, самодржац, тиранин, аутократ.*

самòвласно прил. *на самовластан начин, самовољно.*

сàмовлāст ж *самовлашће, самовоља.*

самòвластан, -сна, -о *који не подноси ограничење своје личне власти, који се заснива на самовласти, самовољан:* ~ краљ.

самòвлāшће с *неограничена лична власт, власт само једног човека; самовоља.*

самòвоља ж *особина оног који је самовољан; самовољно понашање, поступање.*

сàмовòљан и **самòвòљан,** -љна, -о *који ради, поступа по својој вољи, како сам хоће.*

самòвòљник м *самовољан човек.*

сàмовòљно и **самòвòљно** прил. **1.** *на самовољан начин, насилно:* одузимати ~ имање сељацима. **2.** *добровољно, својевољно:* ~ се пријавити у војску.

самово́љнōст и **самòвòљнōст,** -ости ж **1.** *особина, стање оног који је самовољан.* **2.** *в. самоволја.* – Законитост искључује самовољност органа државе.

самòгласни́к м лингв. *звучни глас при чијем изговору ваздушна струја која равномерно тече не наилази на препреке у усној дупљи и који је носилац слога, вокал (у српском књижевном језику самогласници су: а, е, и, о, у).*

самòгласничкӣ, -ā, -ō *који се односи на самогласнике, вокалски.* • ~ **р** лингв. *сонант „р“ у слоготворној функцији, вокално „р“ (нпр. у цр̀в).*

самодисциплѝна ж *способност владања самим собом, дисциплина у властитом понашању.*

самодѝсциплинован, -а, -о *који има способност самоконтроле, дисциплинован у своме понашању, поступцима и сл.*

самодѝсциплиновāно прил. *на самодисциплинован начин, контролишући своје понашање, поступке и сл.:* ~ радити, ~ се суздржати.

самодòвољан, -љна, -о *који је довољан самом себи.*

самодово́љнōст, -ости ж *стање у којем се налази онај који је самодовољан:* локална ~.

самодòпадан, -дна, -о *самодопадљив:* ~ осмех.

самодòпадање с *стање у коме се неко сам себи допада, својство да се неко сам себи допада, нарцисоидност.*

самодопàдљив, -а, -о *који је сам себи допадљив, који је заљубљен у самог себе, нарцисоидан.*

самодопàдљиво прил. *на самодопадљив начин, допадајући се самоме себи:* ~ се шепурити, ~ се огледати.

самодопàдљивōст, -ости ж *особина, својство оног који је самодопадљив, нарцисоидност.*

самодопри́нос и **самодòпринос** м *допринос у новцу или раду који се даје својом вољом:* месни ~, ~ у раду.

самодр̀жа̄вље с *неограничена власт владара; систем државне управе која се заснива на таквој власти.*

самодр̀жа̄вни, -ā, -ō *који се односи на самодржавље; неограничен:* ~ цар; ~ власт.

самодр́жац, -р́шца м *онај који има неограничену власт, апсолутни владар, аутократа.*

самодр̀жа̄чкӣ, -ā, -ō *који се односи на самодршце:* ~ власт, ~ самоволја.

самòжив, -а, -о (самòживан, -ӣвна, -о) **1.** *који живи и зна само за себе, који нема осећања за друге, себичан:* ~ човек, ~ обожавање. **2.** *који живи сам, без породице.*

самòживац, -ӣвца м *саможив човек, себичњак, егоиста.*

самòживица ж *саможива жена.*

самòживо прил. *на саможив начин, себично.*

самòживōст, -ости ж *својство оног који је саможив, себичност, егоистичност:* трговачка ~.

самозàборāв м *заборављање на себе и своје личне интересе ради општег добра и љубави према другима:* давати свакоме до самозаборава.

самозàборāван, -вна, -о *који заборавља на себе и на своје интересе.*

самозавара́ва̄ње с *варање, завараване самога себе, суперисање себи оног што не одговара стварности:* прибећи самозаваравању.

самозàдовòљан, -љна, -о *задовољан самим собом: који изражава такво расположење:* ~ победник; ~ лице, ~ осмех.

самозàдовòљно прил. *на самозадовољан начин, исказујући самозадовољство:* ићи ~ улицом, ~ се смејати.

самозадово́љство с *задовољство самим собом.*

самозàштита ж *заштита себе и својих права сопственим снагама и средствима.*

самозва́нац, -нца м *онај који је бесправно, самовољно присвојио туђе звање, чин, онај који се издаје за другог човека присвојивши његово име и звање:* Шћепан Мали, самозванац.

самòзва̄нӣ, -ā, -ō *који се сам назвао, проглasио нечим:* ~ краљ.

самòзва̄но прил. *на начин самозванца:* ~ долазити у нечију кућу.

самозва́нство с *бесправно присвајање себи туђег имена и звања.*

самоѝзбор м **1.** *бирање нечега по својој вољи и укусу.* **2.** *продавница где купац сам бира робу.*

самоиницијати́ва ж *почетни корак у неком раду као резултат властите воље, подстицај, побуда за покретање нечега.*

сàмоиницијатѝван, -вна, -о *који се односи на самоиницијативу:* ~ такмичење, ~ корак.

сàмоиницијатѝвно прил. *по сопственој вољи, по својој иницијативи:* ~ се организовати, ~ се пријавити за такмичење.

самоѝронија и **самоирòнија** ж *иронија на свој рачун:* писац склон самоиронији.

самоѝсповѐст јек. **самоѝсповиjест** ж *искрено, отворено исказивање својих мисли и осећања без икакве подстицаја.*

самокажњава̄ње с *кажњавање самога себе.*

самоконтро́ла ж *контрола самога себе, владање собом, својим емоцијама, својим поступцима.*

самòкрес м **1.** *старински пиштољ који се испаљивао помоћу кремена.* **2.** бот. *в. труд*[2].

самокрѝтика ж *критички став према самоме себи, сопственом раду, поступцима и сл.; критиковање самога себе.*

самокри̏тичан, -чна, -о *који сам себе критикује, просуђује, оцењује.* – Уметници су ретко самокритични.

самокри̏тичкӣ, -ā, -ō *који у себи садржи самокритику:* ~ поступак.

самокри̏тичнӧст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога који је самокритичан, моћ, способност запажања, уочавања сопствених недостатака.*

самоља̀убив, -а, -о *који се одликује, истиче самољубљем:* ~ мисао.

самоља̀убивӧст, -ости ж *самољубље.*

самӧља̀ӯбље с *осећање сопствене вредности, држање до свога достојанства, претерана осетљивост на мишљење других о себи:* таштина и ~.

сӓмомученӣштво с *мучење самога себе (обично из религиозних разлога).*

самӧникао, -кла, -о **1.** *који је никао без људског посредства, који је никао неопсејан:* ~ грмље, ~ цвет. **2.** фиг. **а.** *који се развио сам, без туђе помоћи и утицаја, природан, урођен; оригиналан:* ~ таленат, ~ уметник. – Грчка филозофија је самоникла. **б.** *који је настао без свесног плана, неорганизован, стихијски:* самоникле уцерице, ~ циганско насеље.

самӧниклица ж **1.** *биљка израсла из семена без људског посредовања.* **2.** *врста беле јабуке.*

самӧникло прил. *сам од себе, без туђег утицаја.*

самоӧбмана ж *обмана, превара самога себе:* људи жртве обмане и самообмане.

самообмањӣвати се, -а̀њујēм се несвр. *обмањивати самога себе.*

самоӧдбрана ж *одбрана сопственом снагом, одбрана самог себе (обично од неке опасности).*

самоодређе́ње с *слободно располагање самим собом, слободно одлучивање о себи; право једног народа да одлучује о својој судбини, свом положају, о облику друштвеног уређења у коме ће живети.*

самоодржа́ње с биол. *природни нагон живих бића да се одрже у животу, бранећи се од свих опасности.*

самоодри́цање с *свесно и добровољно одрицање од нечега у корист других.*

самоӧзледа јек. **самоӧзљеда** ж *озлеђивање, озледа самог себе.*

самоӧплоднӣ, -ā, -ō *који сам себе оплођује:* ~ биљка.

самоопло́дња и **самооплӧдња** ж биол. *(о)плођење двополних биљака, самоопрашивање, аутогамија.*

самоопраши́вање с биол. *опрашивање цвета сопственим поленом или опрашивање тучка поленом истог цвета код двополног цвета.*

самоопредеље́ње јек. **самоопредјѐљење** с *право једног народа на опредељење за државу у којој жели да живи или на стварање сопствене државе.*

самоосећа́ње јек. **самоосјећа́ње** с *осећање сопственог стања, одн. положаја.*

самоотуђе́ње с *отуђење, одвајање самога себе од некога, нечега.*

самоочува́ње с *очување себе од уништења, пропасти; опстанак, егзистенција.*

самопӧжртвован, -а, -о (самопӧжртвӧван, -вна, -о) *који је спреман на самопожртвовање, пун самопожртвовања.*

самопӧжртвовано (самопӧжртвӧвно) прил. *са самопожртвовањем:* ~ радити.

самопӧжртвованӧст (самопожртво́внӧст), -ости ж *својство онога који је самопожртвован; самопожртвовање.*

самопожртвова́ње с *жртвовање својих интереса за добро других, за више циљеве.*

самопӧмӧћ ж **а.** *указивање помоћи при несрећи самом себи; заштита, осигурање свог права властитим деловањем без повреде правних прописа.* **б.** *материјална средства која колектив прикупља ради помагања појединих чланова.*

самопӧслуга ж *трговачка радња у којој се купац сам послужује, сам узима робу, самоуслуга.*

самопослужи́вање с **1.** *начин послуживања у самопослугама и експрес-ресторанима, узимање робе, одн. јела без посредства других (продавача, келнера и сл.).* **2.** *в. самопослуга.*

самопосма́трање с псих. *посматрање, проучавање самога себе (својих поступака, мисли, осећања), удубљивање у свој унутрашњи живот, самопосматрање:* психолошка метода самопосматрања.

самопӧстојāн, -а, -о *који је чврст, непоколебљив у осећању својих обавеза.*

самопӧстојāнӧст, -ости ж *својство онога који је самопостојан:* ~ бораца.

самопотврђива̀ње с *потврђивање самога себе и своје вредности:* ~ човека у свим доменима живота, ~ на раду.

самопӧуздāн, -а, -о **а.** *поуздан, уверен, сигуран у себе:* ~ ђак. **б.** *који изражава, испољава поуздање, сигурност у себе:* ~ смешак, ~ осмех.

самопӧуздāно прил. *с поуздањем у себе:* ~ наступити.

самопӧуздāнӧст, -ости ж *својство, стање онога који је самопоуздан.*

самопоуздáње с *поуздање, сигурност, вера у самога себе, у своје способности.*

самопоштова́ње с *поштовање и високо мишљење о себи и сопственој вредности.*

самопре́гор (јек. и **самопријѐгор**) м *в. самопожртвовање.*

самопре́горан (јек. и **самопријѐгоран**), -ōрна, -о *в. самопожртвован.*

самопрегоре́ва̀ње јек. **самопрегоријѐва̀ње** с *в. самопожртвовање.*

самопре́гōрно (јек. и **самопријѐгōрно**) прил. *са самопрегором, пожртвовано.*

сӓморāст м *биљка која је никла, израсла сама, која није посађена или посејана, самониклица.*

самореклáма ж *рекламирање самога себе.*

самӧродан, -дна, -о **1. а.** *који се налази у природи, који је онакав каквим га је природа створила.* – Минерали у самородном, елементарном стању врло су ретки. **б.** *самоникао:* ~ биље. **2.** *природан, оригиналан.* – У уметности има нешто самородно. ~ поезија.

самӧродно прил. *без туђег утицаја, самоникло.* – Он као песник израстао је потпуно самородно.

саморође́ње с биол. *постанак живота самог од себе без спољних утицаја.* – Најнижи организми настају спонтано – саморођењем.

самосавлада́ва̀ње и **самосавлађива̀ње** с *владање собом, својим емоцијама, својим поступцима, самоконтрола.*

самосажаље́ње с *сажаљење, сажаљевање самога себе.*

самосажа̀љив, -а, -о *који је сажаљив према самоме себи:* ~ сентименталност.

сӓмосаздāн и **самосӓздāн,** -а, -о *који је саздан, створен, постао без посредства спољне силе:* ~ творитељ, ~ стена.

самосазна́ње с *свест о себи, поимање, схватање, спознаја о свом постојању, о својој улози у животу и друштву.*

сӓмосӑм, -сáма, -о *сасвим, потпуно-сам, сам самцат:* ~ хранилац велике породице.

самӧсвесно и **сӓмосвесно** јек. **самӧсвјесно** и **сӓмосвјесно** прил. *на самосвестан начин:* ~ ући у ризик.

самӧсвеснӧст и **сӓмосвеснӧст** јек. **самӧсвјеснӧст** и **сӓмосвјеснӧст,** -ости ж *својство, особина онога који је самосвестан.*

сàмосвēст јек. **сàмосвијест** ж *свест о самом себи, о својој вредности, квалитету и сл.*

самòсвестан и **сàмосвестан** јек. **самòсвјестан** и **сàмосвјестан,** -сна, -о **а.** *који има самосвест, уверен у властиту вредност:* ~ младић, ~ осећање своје вредности. **б.** *који изражава самосвест:* ~ поглед, ~ осмех, ~ глас.

сàмосвōјан, -јна, -о (самòсвōј, -свòја, -е) *који има своје посебно обележје, својствен, посебан, карактеристичан, специфичан; самосталан, независан:* ~ карактер, ~ кретња. – Уредио је финансије и постао самосвојан и независан.

сàмосвōјно прил. *на свој, посебан начин, самостално:* ~ се развијати, ~ живети.

самосвó̀јнōст, -ости ж *својство, особина онога који је самосвојан, посебност, специфичност:* народна ~.

самоспòзнаја ж *в. самосазнање.*

самоспутáвање с *самосавлађивање:* свесно ~.

сàмостáлан, -лна, -о **1. а.** *који постоји, живи одвојено од других, слободан:* ~ територија, ~ и независна држава. **б.** *који је сам за себе, који постоји, егзистира без везе са другим, независан:* ~ рад ~ живот уметника. **2.** лингв. *који у реченици има најчешће функцију субјекта или објекта и који има значење нечега што постоји или што се замишља, одн. који има значење самосталног упућивања на лица, предмете и друге појмове и може се употребљавати и изван реченице и синтагме (о именицама, одн. именичким заменицама).*

самостáлац, -лца м **1.** *онај који је самосталан.* **2.** ист. *припадник неких бивших политичких странака (Самосталне радикалне странке, Српске самосталне странке у Хрватској, Самосталне демократске странке Св. Прибићевића).*

сàмостáлно прил. **а.** *само за себе, без везе са другим:* ~ егзистирати, ~ постојати. **б.** *независно, слободно:* ~ одлучивати, ~ живети.

самостáлнōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *стање, особина, положај онога који је самосталан, независност:* ~ деловања, ~ у мишљењу. – Устаници су тражили самосталност.

сàмостàн м (углавном код католика) *црква и зграда у којој живе редовници и редовнице, манастир.*

сàмостáнскӣ, -ā, -ō **а.** *који се односи на самостан:* ~ живот, ~ школа. **б.** *који је својствен самостанском животу, тих, понизан, смеран:* ~ ућудност, ~ опхођење.

самоствòритељ м *онај који је сам себе створио.* – Боже, самоствориtељу наш.

сàмотан, -тна, -о **1. а.** *који је сасвим сам, усамљен; који је сам, без породице и рођака:* самотан скитати по граду; бринути се о самотним старим људима. **б.** *који стоји сам, издвојено, одвојено од других, који је на осами, осамљен:* ~ дворац. **2.** *који проводи живот без других, без друштва:* ~ часови пастирског живота. **3.** *који се проводи у самици (о затвору):* ~ дани у затвору.

самòтāр, -áра м *самотник, усамљеник; индивидуалиста.*

самòтāрка ж *жена самотар.*

самòтвор м *оно што се само створило, што није створио човек, природна (а не људска) творевина.*

самòтвōран, -рна, -о (самòтвор, -а, -о) *који се сам од себе створио, природом створен, природан; који делује сам собом, сам по себи, урођен:* ~ стена. – Самотворна снага лежи у свету.

самотвóрнōст, -ости ж *особина онога који је самотворан, онога што је самотворно.*

самòтиња ж *одвојеност од других, самоћа, усамљеност:* глува ~. – Мори га самотиња.

самòтињскӣ, -ā, -ō који је испуњен самоћом, усамљенички: ~ живот у манастиру.

сàмотнӣк, -а м **а.** *онај који живи сам, самотан, усамљеник, самотњак:* цели живот остао је самотник, вукови самотници. **б.** *калуђер који живи у посебно издвојеној ћелији, испосник.* – Сви су самотници у Карејској ћелији.

сàмотница ж *жена самотник.*

сàмотничкӣ, -ā, -ō *који се односи на самотнике:* ~ живот, ~ мисли.

сàмотнӣштво с *самотност, самовање, усамљеност, самоћа.*

сàмотно прил. *усамљено, осамљено.*

сàмотнōст, -ости ж *самотништво.*

самòтњāк, -áка и **сàмотњāк,** -а м *в. самотник:* вук ~.

самотòвати, -òтујēм несвр. *в. самовати.*

самòток и **сàмотōк,** -ока м *течност која се прва, сама од себе, исцеди, без гњечења или муљања, првенац:* мед ~, ракија ~, вино ~, уље ~.

самòћа ж **1.** *стање одвојености од људи, осама, усамљеност, самоћа:* волети самоћу. **2.** *пуст, ненасељен крај, предео, безљудност, пустиња:* ~ пустаре, ~ шумског предела.

самоу̀билачкӣ, -ā, -ō *који се односи на самоубице:* ~ нагон.

самоубѝствен, -а, -о *који се односи на самоубиство, опасан по живот (онога кога се тиче, на кога се односи):* ~ поступак, ~ подухват, ~ мисли.

самоубѝствено прил. *на самоубиствен начин, опасно по живот:* ~ срљати у пропаст.

самоубѝство (самоубójство) с *свесно уништење властитог живота.*

самоубѝца и **самоу̀бица** (самоу̀бојица) м (ж) (мн. ж) *онај који је извршио самоубиство, који је сам себе убио.*

самоуважéње с *високо мишљење о себи и својој вредности.*

самоу̀верен јек. **самоу̀вјерен,** -а, -о **а.** *који је сувише уверен, сигуран у себе, у своје лично мишљење, у своју вредност.* – Самоуверен је и мисли да може све. **б.** *који изражава самоувереност:* ~ држање, ~ осмех.

самоу̀верено јек. **самоу̀вјерено** прил. *на самоуверен начин, са превише сигурности у себе:* ~ се држати, ~ се смејати.

самоу̀веренōст јек. **самоу̀вјеренōст,** -ости ж (инстр. -ошћу) *стање онога који је самоуверен, превише, претерано уверен у своје мишљење и своју вредност.*

самоувере́ње јек. **самоувјере́ње** с *самоувереност.* – Њиме овлада спокојно самоуверење.

самòук[1] м *онај који је научио нешто самостално (без школовања или шегртовања).*

самòук[2], -а, -о *који је сам нешто научио:* ~ писац, ~ ђак, ~ сликар, ~ занатлија.

самòуко прил. *на начин самоука, учећи сам:* ~ изучавати, ~ сликати.

самоуниште́ње с *свесно уништење самога себе.*

самоу̀права ж *право неке заједнице (општине, града, националне мањине и сл.) да самостално управља својим унутрашњим пословима, аутономија.*

самоу̀прављāње с пол. *друштвено-политички систем пројектован у социјализму, а заснован на праву радника да располажу дохотком друштвених предузећа и њима управљају:* радничко ~, орган самоуправљања.

самоупрàвљāч, -áча м *учесник у самоуправљању.*

самоупрàвљāчкӣ, -ā, -ō *који се односи на самоуправљаче и на самоуправљање:* ~ друштво.

самоу̀прāвнӣ и **самоу̀прāвнӣ,** -ā, -ō *који се заснива на самоуправи; који се односи на самоуправљање:* ~ орган, ~ власт, ~ механизам.

самоу̀слуга ж *самопослуга.*

самòуче, -ета с (мн. ø; зб. им. самòучād ж) *самоук младић, самоуко дете.*

самòучкӣ, -ā, -ō *који се односи на самоуке:* ~ рад.

самòучки прил. *на начин самоука, учећи сам, самоуко.* – Вук се школовао више самоучки, него у школама.

самòуштво с *самостално учење без редовног школовања.* – На самоуштво могу се поуздати изузетно талентоване особе.

самофинансѝрајућӣ, -ā, -ē (у синтагми **~ студент** или, ређе, поименично) *који се сам финансира (о студентима који сами плаћају студије, за разлику од оних чије студије финансира држава).*

самохва́ла ж *хваљење самога себе:* говор пун самохвале.

самохва̀лисав и **самохвалѝсав,** -а, -о *који самога себе хвали, којим се изражава хваљење самога себе:* ~ преувеличавање, ~ говор.

самохва̀лисаво и **самохвалѝсаво** прил. *хвалећи самога себе:* ~ говорити.

самохва̀лисати се и **самохвалѝсати се,** -хва̀лишēм се несвр. *хвалити самога себе, хвалисати се.*

самòходан и **сàмоходан,** -дна, -о *који се сам креће, који се не вуче:* ~ дизалица.

самòхран, -а, -о **а.** *који се сам брине о себи; који је сам, без икога свог:* самохрани отац, ~ на овоме свету. **б.** фиг. *који је без друштва, без живота, празан, пуст.* – Корачао је по свом самохраном, невеселом стану.

самòхранац, -а̄нца м *онај који је самохран, који живи самохрано.*

самòхраница ж *жена самохранац; она која је остала без ичије помоћи, која се сама о себи брине.*

самòхрано прил. *без икога свог, бринући се сам за себе, усамљено.*

самòхранōст, -ости ж *стање онога који је самохран.*

сàмпā̄н, -а́на м *чамац са кућом за становање (у Кини и Индокини).*

сàмрēти јек. **сàмријети,** сàмрēм свр. **1.** *в. умрети:* ~ од глади. **2.** *в. изумрети.*

сàмрт ж (обично песн.) *в. смрт.* • **бити на самрти** *бити на умору, умирати.*

сàмртан, -тна, -о *в. смртан.* ~ постеља, ~ час.

сàмртнӣк м **1.** *в. смртник.* **2.** *онај који је на самрти.* – Самртник се мучио. **3.** *мртвац, покојник.*

сàмртница ж *жена самртник.* • **свећа ~** *свећа која се у часу смрти запали уз самртника.*

сàмртничкӣ, -ā, -ō *који се односи на самртнике:* ~ одар, ~ патња, ~ страх.

сàмртнички прил. *као на самрти:* ~ бледети.

сàмртно прил. *в. смртно.*

сàмсā̄р, -а́ра м тур. арх. *трговачки посредник, сензал.*

сàмсōв, -ова м **1.** *крупан, велики пас.* **2.** фиг. пеј. *глуп, блесав човек.*

сàмӯм, -у́ма м ар. *врућ, сув пустињски ветар који носи песак и прашину.*

сàмур м тур. **1.** зоол. *врста куне, скупоцене, свиленкасте крзна* Martes zibellina. **2. а.** *крзно од самура, самуровина:* капа од самур. **б.** (у полусложеницама у атрибутској служби) *који је од самура:* самур-капа, самур-долама.

самӯра̄ј, -а́ја м **1.** ист. *припадник јапанског феудалног племства.* **2.** *припадник милитаристичког покрета у Јапану у XIX и XX в.*

сàмуров, -а, -о *који је од самура:* ~ крагна.

сàмуровина ж *крзно од самура:* огртач од самуровине.

сàмцат и **сàмцā̄т, сàмцит** и **сàмцӣт,** -а, -о (обично уз „сам" ради појачања значења) *потпуно сам, без икога другог;* уп. сâм (II). – Ја самцат лежим. Остао је сам самцат на овоме свету.

са́мштина ж **1.** *осама, усамљеност, самоћа; стање човека без породице, без икога блиског:* ~ притисне душу, емигрантска ~. **2.** *пусто, усамљено место:* колиба у самштини.

сâн, сна̑ м (мн. сно̑ви (ређе и песн. сни̑), ген. сно̑ва̄) **1.** *периодично стање одмора, у коме је потпуно или делимично искључен рад скелетних мишића и већина реакција на збивања у околини, док се аутономне и несвесне радње тела нормално одвијају; спавање.* **2.** *осећање потребе за спавањем.* – Обузима ме сан. **3.** *душевна активност за време спавања, слике које се у сну појављују, сањање.* – Сан је лажа, а Бог је истина. **4.** фиг. *машта рија, илузија, уображење; недостижна жеља:* младалачки ~, живети у сновима • **вечним сном заспати** *умрети.* **зимски ~** *зимски период који неке животиње (попут медведа) проводе у дубоком сну.* **као из сна (гледати)** *бити збуњен, неконцентрисан.* **као кроз ~** *једва, нејасно, мутно.* **као у сну а)** *веома лепо, угодно.* **б)** *нејасно, мутно.* – Зима је прошла као у сну. **лак на сну (бити)** *будити се на најмањи шум, бити лакосан.* **леп(а) као сан (у сну)** *врло леп(а), прелеп(а).* **мртвим (мртвачким, тврдим, дубоким) сном спавати, заспати** *чврсто спавати, заспати.* **ни у сну (није се надао, није мислио)** разг. *каже се кад се догоди нешто неочекивано, о чему се ни је могло ни наслутити, што ни је било ни на крај памети.* **пренути (тргнути) некога из(а) сна** *наго пробудити некога;* фиг. *подстаћи некога на активност, на рад.* **пренути се (тргнути се) из(а) сна** *наго се пробудити;* фиг. *постати активан, оживети.* **пусти снови** *недостижне жеље, машта рије.* **спавати зечјим сном** *будити се на најмањи шум, бити лаког сна.* **ући у ~ (утонути, заронити)** *чврсто, дубоко, тврдо заспати.* **царство снова** *срећа, неостварљив живот маште.* **ходање у сну** мед. *месечарство, сомнамбулизам.*

сâнак, сâнка м *дем. од сан.* – Збогом, житку, мој прелепи санче.

сâнан, -а, -о *в. сањив.*

сâнано прил. *в. сањиво.*

сана́следнӣк јек. **сана́сљеднӣк** м *онај који наслеђује нешто заједно с другим, с још неким, сунаследник.*

сана̀то́ријум (сана̀то́рӣј, -ија) м лат. *здравствена установа, лечилиште намењено одређеној групи болесника за лечење и одмор:* ~ за туберкулозу, ~ за душевне болеснике.

сана̀то́ријумскӣ (сана̀то́рӣјскӣ), -ā, -ō *који се односи на санаторијум:* ~ лечење.

сана́ција ж лат. *оздрављење, побољшање (у привредном смислу):* ~ банке, ~ фабрике мотора.

сâнационӣ (сана́цӣјскӣ), -ā, -ō *који се односи на санацију:* ~ програм, ~ мере.

сангви́ник м лат. псих. *лако раздражљив, плаховит човек, човек лабилног, живахног темперамента.*

сангви́ничан, -чна, -о *који је преосетљив на спољне утиске, ватрен, плаховит, жесток:* ~ темперамент.

сангви́ничā̄р м *в. санґвиник.*

сангви́ничкӣ, -ā, -ō *који се односи на санґвинике.*

сангви́ничнōст, -ости ж *особина санґвиника.*

сàндал м бот. *мирисно дрво источне Индије и Аустралије из кога се добија уље и црвена боја,* Pterocarpus santalinus.

сàндала и **сандā́ла** ж (обично у мн.) грч. *лака летња обућа с тврдим ђоном.*

сàндалов, -а, -о *који је од сандала:* ~ уље, ~ боја.

сàндаловина ж *сандалово дрво које служи за израду мањих резбарених предмета.*

сандàрак м *црна смола добијена из коре једне врсте чемпреса која служи за израду фирнајза, лакова и као средство за кађење.*

сандоли́на ж итал. *врста уског и лаког чамца, обично са једним седиштем и једним паром весала.*

сàндук м тур. **1.** *четвртасто дрвено или метално спремиште за ствари с поклопцем и бравом; ковчег, шкриња.* **2.** *мртвачки ковчег, лијес.* **3.** *метални део пушке.*

сандȕчара ж *предмет у облику сандука, сличан сандуку (каса, џеп и др.).*

сàндучаст, -а, -о *сличан сандуку, налик на сандук:* ~ орман.

сàндуче, -ета с (супл. мн. -чићи) **а.** *дем. од сандук.* **б.** *најправа четвртастог облика са отвором на предњој страни за убацивање писама.*

сàндучина ж *аум. и пеј. од сандук.*

сàндучић м *дем. од сандук; сандуче (б).*

сàнети јек. **сàнијети,** -нèсēм (сàнесēм) свр. (нешто, некога) *носећи преместити с вишег места, с вишег положаја и сл. на нижи, донети узевши са нечега, снети:* ~ дрво с брда, ~ кукуруз са тавана.

санúрати, сàнӣрām свр. и несвр. лат. **1.** *(из)лечити болесно стање, (у)чинити здравим некога:* ~ рану, ~ болест. **2.** *(из)вршити санацију, довести, доводити у ред, средити, сређивати, поправити, поправљати стање (у нечему):* ~ банку, ~ привредно предузеће.

санитáрац, -рца м **а.** *санитарни службеник, санитетски радник.* **б.** *в. санитетлија.*

санѝтāрка ж *жена санитарац.*

сàнитāрнӣ, -ā, -ō *здравствени, хигијенски:* ~ уређај, ~ инспекција, ~ чвор, ~ мере.

санѝтēт, -éта м лат. **1. а.** *скуп установа који брину о хигијени и здрављу народа; хигијенско-здравствена установа задужена за бригу о здравственим и хигијенским условима производње и продаје хране, о хигијенској и здравственој подобности људи за рад у производњи и промету животних намирница, о хигијенској и здравственој исправности намирница и сл.* **б.** *служба у војсци задужена за здравље војника, збрињавање повређених и друге хигијенске и здравствене послове.* **2.** разг. *санитетско возило, санитетски аутомобил.*

санитѐтлија м (мн. ж) *онај који у војсци обавља санитетске дужности, који је у санитетској служби.*

санѝтēтскӣ, -ā, -ō *који се односи на санитет:* ~ материјал, ~ служба, ~ особље.

сȁнкати, -āм несвр. жарг. (некога) *покушавати избећи да се некоме нешто уради, да се избегну обавезе према некоме.* ■ **~ се** *возити се на санкама.*

сȁнке, сȁнкӣ ж мн. *мале саонице (обично за дечје клизање на снегу); саонице уопште.*

санкѝлот м (обично у мн.) фр. ист. *револуционар, пролетер у доба Француске буржоаске револуције 1789.*

сàнкција ж лат. **1.** *потврда, одобрење неког закона од стране врховне власти.* **2.** мн. **а.** *примена законских мера против незаконитог поступка.* **б.** *казнене мере (економске, финансијске, војне) које се примењују у циљу постизања одређених захтева у међународним односима.*

санкциòнисати, -ишēм (санкциони́рати, -òни́рām) свр. (несвр.) **1.** *одобрити (одобравати), допустити (допуштати), потврдити (потврђивати).* **2.** *одредити (одређивати) санкције (2).*

сȁнован, -а, -о *сањив, снен, поспан.*

сановѝто прил. *као у сну.* – Мислима брзо, саното протичу дани.

сановнӣк, -и́ка м *књига која тумачи снове.*

сȁнс м фр. *игра картама, врста преферанса.*

сȁнскӣ, -ā, -ō у изр. ~ **коза** *бела коза, обично без рогова, врло млечна (пореклом из Санена у Швајцарској).*

сàнскр(и)т м *класични језик индијске књижевности који припада индоевропској групи језика (као средство општења међу људима не употребљава се од VI века).*

сàнскр(и)тскӣ, -ā, -ō *који се односи на санскр(и)т.*

сȁнта ж (ген. мн. сȁнтӣ) *ледена плоча или громада која плови на води:* ~ леда.

сàнтӣм, -и́ма м фр. разг. **1.** *стоти део франка, швајцарске (раније и француске и белгијске) новчане јединице.* **2.** разг. и нар. *в. сантиметар (1).*

сàнтиметар и **сàнтимēтар,** -тра м фр. **1.** *стоти део метра, центиметар.* **2.** *кројачка врпца, трака за мерење дужине са назначеним сантиметрима.*

сàнтиметарскӣ и **сàнтимēтарскӣ,** -ā, -ō *који се односи на сантиметар, центиметарски.*

сȁнтрāч м тур. *ограда или зид око бунара.*

сàнчић м *дем. од сан.*

сàнџак м тур. ист. **1. а.** *главна војна и управно-територијална јединица у турском царству:* смедеревски ~, херцеговачки ~, скадарски ~. **б.** *управник такве подручја:* санџак босански, Скендер-паша. **2.** (Санџак) *подручје, крај, област у југозападној Србији и североисточној Црној Гори, Новопазарски Санџак;* уп. Рашка (2б).

Санџȁклија м (мн. ж) *онај који живи у Санџаку, онај који је из Санџака.*

сàнџачкӣ, -ā, -ō *који се односи на Санџак и на санџаке.*

сáња ж (обично у мн.) *в. сан (3 и 4):* ведре сање о будућности.

сáњалац, -аоца м *онај који сања; сањалица.*

сáњалачкӣ, -ā, -ō *сањарски:* ~ природа, ~ очи; ~ поноћ.

сáњалачки прил. *сањарски:* ~ гледати.

сáњалāштво с *сањарење, маштање.*

сáњалица ж (м) (мн. ж), **сáњало** с (м) (мн. с) и **сȁњāр,** -ара м *особа склона сањарењу, маштању, особа која не гледа стварно, реално на живот, сањало, сањар, маштар.*

сањȁрија ж *оно о чему се сањари, неостварљива жеља, машта-рија.*

сањáрити, сàњāрӣм несвр. [гл. им. сањáрēње с] *препуштати се сновима (обично о нечем лепом, неостварљивом), маштати, снатрити.*

сȁњārка ж *женска особа сањар, сањалица.*

сȁњārскӣ, -ā, -ō **1.** *који се односи на сањаре, који је склон сањарењу, сањалачки:* ~ душа, ~ размишљање. **2.** *погодан за сањарење, који позива на сањарење:* ~ ноћ.

сȁњārски прил. *на сањарски начин, као сањар, сањарећи, сањалачки:* ~ ићи кроз живот.

сáњати, сȁњām несвр. **1.** *спавајући имати снове, видети, доживљавати у сну, сневати:* ~ целу ноћ, ~ коње и ливаде. **2.** фиг. *мирно, непомично лежати.* – Море сања. Тихо ту сања Тиса. **3.** *препуштати се сновима, машти, маштати, сањарити:* ~ о богатству; ~ о срећи.

сȁњāч, -áча м *онај који сања, који много сања.*

сȁњив, -а, -о **1. а.** *коме се спава, на коме се види потреба за сном, поспан, снен; дремљив, дремован; неиспаван:* ~ дете, цели дан бити ~. **б.** *на којем се виде трагови сна или потребе за сном:* сањиве очи, ~ осмех, ~ лице. **2.** фиг. *сањарски, сањалачки:* ~ поглед. **3.** *који позива на сан, који успављује:* ~ музика. **4.** фиг. *успаван; миран, тих:* ~ језеро, ~ река, сањива брда.

сȁњиво прил. **1.** *на поспан начин, испољавајући жељу за сном, поспано, снено:* ~ гледати, ~ оборити главу. **2.** фиг. **а.** *сањалачки, сањарски:* маштати сањиво о својој срећи. **б.** *мамећи на сан, успављиво.* – Киша је добовала ~.

сȁњивōст, -ости ж (инстр. -ошћу) **1.** *стање онога који је сањив, осећање потребе за сном, поспаност, дремљивост.* – Сну претходи сањивост. **2.** фиг. *успаваност, мир, тишина.* – Све се изгубило у оловној сањивости.

саображáвати (се), -àжāвām (се) *несвр. према саобразити (се).*

сȁобразан, -зна, -о *који се слаже, који је у складу с нечим, прилагођен:* ~ са законом, ~ са прописом.

саобрáзити, сàòбрāзӣм и **сàòбразити,** -ӣм свр. *довести у склад, ускладити; прилагодити:* ~ законе; ~ гледишта. ■ **~ се** *ускладити се; прилагодити се.*

са̀образно прил. *у складу с нечим, подударно, према:* поставити фабулу саобразно могућностима дечјег разумевања.

са̀обраћāј м (инстр. -ем) **1. а.** *општење, однос, веза (међу људима).* – У саобраћају с људима био је ведар и расположен. **б.** *средство за везу, комуникацију између људи на удаљености:* поштански ~, телеграфски ~, телефонски ~. **2.** *кретање превозних средстава ради превоза људи, робе и сл., промет:* путнички ~, теретни ~, железнички ~, авионски ~, бродски ~. **3.** *кретање и размена привредних добара и новца, општицај, промет, колање:* злато и новац пустити у ~.

саобраћа́јац, -јца м *онај који регулише улични саобраћај.*

саобра̀ћājка ж **1.** разг. *саобраћајна незгода.* **2.** *жена саобраћајац.*

са̀обраћājнӣ, -ā, -ō *који се односи на саобраћај;* ~ колапс, ~ знак, ~ средство.

саобраћа́јница и **саобра̀ћājница** ж **1.** *пут, цеста за саобраћај возила.* **2.** *спојни ров у ратним, пољским утврђењима.*

саобра̀ћати, -ām несвр. *вршити саобраћај, бити у саобраћају:* ~ с људима, ~ аутобусом.

са̀одгово̀ран, -рна, -о *који дели одговорност с неким, суодговоран.*

саодгово́рно̄ст, -ости ж *заједничка одговорност, суодговорност.*

саодлучи́вати, -у̀чујēм несвр. *заједнички доносити одлуке, заједнички одлучивати.*

сао̀дносан, -сна, -о *који стоји у међусобном односу, суодносан.*

са̀оне, -о̄нā ж мн. *в. саонице.*

сао̀нӣк, -и́ка м **1.** *салинац.* **2.** *саоницама утрт пут по снегу.*

сао̀нице, -ӣцā ж мн. **а.** *превозно средство за вожњу по снегу које уместо точкова има два салинца, две клизаљке; санке.* **б.** *уопште направа за преношење терета која клизи (обично по шинама):* ~ за порињење.

сао̀ничкӣ, -ā, -ō *који се односи на саонике и саонице.*

саопӣ- *в. саопшт-.*

саопшта́вати, -о̀пштāвām *несвр. према саопштити.*

саопште́ње с **а.** *оно што се саопштава; извештај, вест:* писмено ~, ванредно ~. **б.** *кратко излагање на научном или стручном скупу:* научно ~, стручно ~.

сао̀пштити, са̀општӣм свр. *обавестити (некога) о нечему, објавити, казати, јавити:* ~ одлуку скупштини, ~ резултат испита, ~ наредбу, ~ вест.

са̀осећāј јек. **са̀осјећāј** м *саосећање.*

са̀осећājан јек. **са̀осјећājан,** -јна, -о *који изражава саосећај, саосећање:* ~ поглед.

саосећа́јно̄ст јек. **саосјећа́јно̄ст,** -ости ж *особина онога који је саосећајан.*

саосећа́ње јек. **саосјећа́ње** с *осећање разумевања за туђу жалост, невољу, несрећу, суделовање у нечијој жалости, саучешће.*

сао̀сећати јек. **сао̀сјећати,** -ām несвр. *осећати исто што и неко други, уживљавати се у нечија осећања; суделовати у нечијој жалости.* – Потпуно те разумем и саосећам с тобом. Саосећам у твом болу.

саоснива̀ч, -а́ча м *онај који је заједно с неким нешто основао, учесник, помагач у оснивању нечега, суоснивач:* ~ новина, ~ задужбине.

са̀патнӣк м *онај који с неким заједно пати, други у патњи.*

са̀патница ж *жена сапатник.*

са̀патничкӣ, -ā, -ō *који се односи на сапатнике и сапатнице.*

са̀патнӣштво с *заједничка патња; сапатнички однос, стање сапатника.*

са̀пēти, са̀пнēм (трп. са̀пēт) свр. **1.** *везати (коњу или другој животињи) ноге (обично предње), спутати.* **2.** нар. и арх. *закопчати, спучити:* ~ копче, ~ дугме. **3.** *стеснити, стегнути* фиг. *учинити немоћним.* – Сапēт сам у овом уском оделу. Болест ме је сапела.

са̀пēто̄ст, -ости ж *стање онога који је сапет, спутаност, сплетеност.*

са̀пи, са́пӣ ж мн. *део животињског тела изнад задњих ногу:* коњске ~.

са̀пињати, -њēм *несвр. према сапети.*

сапӣ̀њача ж **1.** *врста игле која служи за закопчавање женских хаљина или је само украс, брош.* **2.** *спона, врпца и сл. којом се сапиње, закопчава (сељачка) кошуља.*

сапи́рати, са̀пӣрām *несвр. према сапрати.*

са̀племенӣк м *припадник истога племена.*

са̀племеница ж *припадница истога племена.*

са̀племеничкӣ, -ā, -ō *који се односи на саплеменике и саплеменице.*

саплѐсти (са̀плести), -ѐтēм **1.** *в. сплести.* 2. (некога) *подметнути некоме ногу, шапат и сл. како би пао, посрнуо.* ■ **~ се 1.** *закачити ногом или ногама о нешто изгубити равнотежу у ходу, посрнути.* **2.** *в. сплести се.*

са̀плитати (се), -иħēм (се) *несвр. према саплести (се).*

са́пон м *уже за сапињање, спона, путо.*

сапо́сед (сапо̀сед) јек. **сапо́сјед** (сапо̀сјед) м *заједнички посед.*

сапо̀тпис м *други потпис (поред постојећег) на документу, писму и сл., супотпис.*

сапотпи́сати, -о̀тпӣшēм свр. *ставити свој потпис поред нечијег, супотписати.*

сапо̀тписнӣк м *онај који се с неким заједно потписује, супотписник.*

са̀прати, -перēм (-пѐрēм) свр. *в. спрати.*

сапро̀фӣт, -и́та м грч. бот. *у мн.: биљке које живе на угинулим организмима хранећи се органском материјом у распадању (у јд. таква биљка):* печурке сапрофити.

са̀пӯн, -у́на м лат. *смеса масних материја и алкалија која служи за прање.*

сапу̀нāр, -а́ра м *онај који прави сапун, сапунџија.*

сапу̀нара ж *радионица и продавница сапуна, сапунџиница.*

сапу̀нāрка ж *жена која прави сапун.*

сапу̀нāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на сапунаре:* ~ занат.

сапу̀нати, -ām несвр. *трљати сапуном, стварати сапуницу (на нечему), сапунити.* – Брица га сапуна. ■ **~ се** *трљати се сапуном, сапуницом.*

сапу̀ника ж бот. *в. сапуњача (2).*

сапу́нити (се), са̀пӯнӣм (се) несвр. арх. и нар. [гл. им. сапу́њēње с] *сапунати (се).*

сапу̀ница ж **1.** *пена од сапуна, од шампона за косу и тело и сл. отопљеног у води.* **2.** *уметнички безвредна дуга телевизијска серија љубавног карактера са сталним јунацима, сентименталним и мелодрамским садржајем; развучено, мелодрамско филмско или позоришно остварење, опера и сл., с љубавним заплетом.* • **мехур од сапунице** *в. под мехур.*

са̀пӯнскӣ, -ā, -ō **1.** *који се односи на сапун:* ~ прашак. **2.** *који се односи на сапуницу (2):* ~ опера, ~ (телевизијска) серија.

сапу̀нџија м (мн. ж) *сапунар.*

сапу̀нџӣница ж **1.** *сапунџијина жена.* **2.** *сапунара.*

сапу̀њав, -а, -о **1.** *који има на себи сапуна, сапунице:* ~ прсти, ~ лице. **2.** *који се пени као сапун.*

сапу̀њача ж **1.** *в. сапуница (1).* **2.** бот. *биљка* Saponaria officinalis, *белоноги, сапуника.*

сàпутнӣк м *онај који заједно с неким пӯтује.*

сàпутница ж **1.** *жена сапӯтник.* **2.** фиг. *жена, супрӯга:* животна ~.

сàпутничкӣ, -ā, -ō *који се односи на сапӯтника.*

са́ра ж мађ. (обично у мн.) *го̄рњи део чизме (од чланка до колена).*

сàрага ж зоол. *врста ситне, суве слатководне рибе, укљева;* фиг. *врло мршава особа.*

сàрагаст, -а, -о *налик на сара̄гу, мршав:* ~ жена.

сàрадни̏к м **1.** *онај који с неким сарађује, који у нечему сарађује:* ~ окупатора, ~ у часопису. **2.** *назив или саставни део назива неких звања:* научни ~, стручни ~.

сàрадница ж *жена сарадник.*

сàрадничкӣ, -ā, -ō *који се односи на сараднике:* ~ однос.

сàрадни̏штво с, **сара́дња** и **сарàдња** ж *заједнички рад, сарађивање.*

сарађи́вати, -а̀ђујēм несвр. *радити са неким на истом по̄слу.*

сàрā̄ј, -а́ја м тур. **а.** *кућа, двор, па̄лата.* **б.** ист. *резиденција султана и достојанственика.*

сàрајевскӣ, -ā, -ō *који се односи на Сарајево.*

Сàрā̄јка ж *становница Сарајева; она која је из Сарајева.*

Сарàјлија м (мн. ж) *становник Сарајева; онај који је из Сарајева.*

сàрā̄јскӣ, -ā, -ō *који се односи на сарај:* ~ послуга.

сàрā̄ч, -а́ча м тур. зан. *занатлија који прави седла и другу коњску о̄прему, седлар.*

сàрā̄чкӣ, -ā, -ō *који се односи на сараче:* ~ занат, ~ радња.

сàргија ж тур. *грӯба и ретка тканина за ве̄ће.*

сàрдела и **сардѐла** ж зоол. итал. *ситна, морска, пла̄ва риба из по̄р. слеј̏ева* Clupea pilchardus.

сарди́на ж *конзервисана сардела.*

сардо̀никс м грч. мин. *полудра̄ги камен са слојевима различӣтих боја.*

сàрдо̄нскӣ, -ā, -ō *подрӯљив, заједљив, циничан:* ~ смех.

сā̀ри, -ија м санскрт. *индијска женска народна ношња.*

сâрка ж зоол. *врста црне, дивље па̄тке* Fulca atra, *лиска.*

саркàзам, -зма м грч. *заједљив и па̄костан подсмех, је̄тка иронија, заједљивост.*

саркàстичан, -чна, -о *пун сарказма, заједљив:* ~ примедба.

саркàстички прил. *в. саркастично.*

саркàстично прил. *на саркастичан начин, заједљиво:* ~ прокоментарисати.

саркàстично̄ст, -ости ж *особина оно̄га који је саркастичан, оно̄га што је саркастично.*

сàркō̄м, -о́ма м грч. *малигни тумор везивно̄г ткива; рак.*

саркòфāг, -а́га и **сā̀ркофāг,** -а м грч. *раскошно израђен мртвачки ковче̄г:* египатски ~.

сàрма ж (ген. мн. сàрмӣ) тур. *јело од пиринча, лука и сецканог (млевеног) меса завијеног у лишће (киселог) купуса или у лишће винове лозе.*

сàрук м тур. *танко пла̄тно или шал о.мотан око феса, чалма.*

са́са ж бот. *вишего̄дишња зељаста биљка* Anemone *и* A. pulsatilla.

сасā́дити, сàсāдӣм свр. *раставӣти насађене делове:* ~ секиру са држалице.

сасађи́вати се, -а̀ђујēм се несвр. *спада̄ти са дршке.* – Секира се стално сасађује.

сàсвӣм прил. *у пӯној мери, по̄пӯно, по̄све.* – Сасвим се опоравио. Сасвим се прилагодио обичајима.

сасѐлити, сàселӣм свр. (некога, нешто) *преселӣти са виших делова у ниже.* – Саселио је цело село у питомину. ■ ~ **се** *селе̄ћи се до̄ћи са виших делова у ниже (с планине у долину и сл.).*

сàсећи, -сéчēм јек. **сàсјећи,** -сијèчēм (3. л. мн. сасéкӯ јек. сасијèкӯ) свр. **1.** *хладним оружјем исећи на комаде, раскомадати, искомадати; по̄губити, убӣти:* ~ сабљом, фиг. ~ речима. **2.** *једно по једно исећи, по̄одсецати.* – Сасекоше гране за дрва, а дебло оставише.

сасе́цати, сàсēцām јек. **сасијèцати,** сàсијецām *несвр. пре̄ма сасећи.*

сàсипати (се), -ā̄м (се) *несвр. пре̄ма сасӯти (се).*

саскòчити, сàскочӣм свр. *скочӣти с нечега (обично са вишега на ниже):* ~ са столице, ~ са зида на земљу.

саслуша́вати, -у̀шāвām *несвр. пре̄ма саслӯшати.*

саслуша́ње с *испитивање ради давања по̄датака о нечему:* ~ на суду.

сàслушати, -ā̄м свр. **1.** *чӯти све до краја:* ~ рапорт. **2.** *испита̄ти, пресло̄шати, чӯти нечији исказ:* ~ затвореника, ~ у суду.

сасре́дити, сàсрēдӣм (трп. сàсрēђен) свр. *усредсредӣти, усмерӣти, концентрисати:* ~ ватру свих батерија артиљерије. ■ ~ **се** *в. усредсредӣти се.* – Био је сасређен на интерес.

сасређи́вати, -ѐђујēм *несвр. пре̄ма сасредити.*

са́став м **1.** *материја која чини нешто, гра̄ђа, структура нечега:* ~ стена, ~ минерала, ~ хране. **2.** *телесна гра̄ђа:* девојка лепог састава тела, јак ~ организма. **3.** *склоп, структура, целина:* ~ становништва, ~ владе, ући у ~ државе. **4.** *образовање, устро̄јство, формирање:* водити разговоре за ~ владе. **5. а.** *спој, додир, место где се два предмета, ивице и сл. спа̄јају.* – Барака шкрипи на саставима. Састав вара је прецизно урађен. **б.** *уже једне реке у другу:* ~ Пиве и Таре. **6.** *писмени рад (обично школски); по̄пуште сачињени текст.*

са́ставак, -авка м (мн. -а̄вци, ген. -ва̄кā̄) **1.** *саставни део неке целине, састојак.* **2.** *в. састав (5а).* – Расла је трава из саставака куће. **3.** (обично у мн.) *уже једне реке у другу.*

сàставити, -ӣм (трп. сàстављен) свр. **1. а.** *ставити једно уз друго̄, спо̄јити, сјединӣти:* ~ прсте, ~ делове чета. **б.** *склопӣти из делова у целину:* ~ машину. **в.** *сакупӣти, сабра̄ти:* ~ војску. **г.** *образова̄ти, формира̄ти:* ~ владу. **д.** *довести кога у везу с ким, здружӣти:* ~ момка и девојку. **ђ.** фиг. *спо̄јити каквом духовном везом, осећањем, учинӣти међусобно приврженӣм, зближӣти.* – Бол нас састави. Састави нас заједничка опасност. **е.** *сакупӣти, уште̄дети.* – Једва саставих паре за порез. **2.** *начинӣти, израдӣти нешто написмено:* ~ писмо, ~ молбу. **3.** *завршӣти, испунӣти, завршӣти:* ~ годину, није саставио ни месец дана. ■ ~ **се** *саста̄ти се, скупӣти се.* – Покадшто се састави по десетину чобана. • **ко их је (само) саставио** *каже се за неко друштво, организацију, тим кад ништа не вреде, кад су лоше организовани, кад су као рођови у вре̄ћи, кад не могу заједно.* ~ **(некога) са (црном) земљом** *в. под земља.* **(једва) ~ крај с крајем** *в. под кра̄ј.*

сàстављати, -ā̄м *несвр. пре̄ма саста̄вити.*

саста̀вља̄ч, -а́ча м (инстр. -а́чем) *онај који нешто саставља, онај који је нешто саставио:* ~ писма, ~ закона.

са́ставнӣ, -ā, -ō **а.** *који саставља, везује два или више делова:* ~ шав, ~ везник. **б.** *који улази у састав нечега, који је део неке целине:* ~ делови.

са́ставница ж **а.** *саставни део, компонента.* **б.** *место састава, шав.*

сàстајалӣште с *место састајања, стециште:* кафићи, састајалишта младих људи.

сàстајати се, -јēм се *несвр. пре̄ма саста̄ти се.*

сàстанак, -а̄нка м **1.** *долазак два (или више) лица на уго̄ворено место, сусре̄т с неким:* ~ младића и девојке, хајдучки ~. **2.** *скуп чланова неко̄г тела, седница; скуп више лица, збор:* ~ издавачког савета, научни ~.

сàстā̄нчити, -ӣм несвр. ир. [гл. им. сàстā̄нчēње с] *држа̄ти че̄сте, гӯске и непло̄дне састанке.*

сàстати се, сàстанēм се свр. **1. а.** *наћи се, (су)срести се, видети се с неким.* **б.** *скупити се, сабрати се на уговореном месту:* састала се скупштина. **2.** *сједињити се, спојити се, саставити се.* – Путеви су нам се овде састали. Реке се састају на ушћу.

са́стојак, -о̄јка *саставна компонента неке материје; саставни део нечега, елемент.*

састо̀јати се, -јӣм се *бити састављен из (од) нечега.* – Скупштина се састоји из два дома.

сàстрићи, -и́жēм (3. л. мн. -и́гӯ; аор. сàстригох, сàстрӣже; имп. састри́зи; трп. сàстрижен; пр. пр. сàстригāвши) свр. *остригти горњи слој, потпуно остригти.*

састру́гати, сàстрӯжēм свр. *стругањем скинути горњи слој са нечега; потпуно остругати.*

сàсуд м *суд, посуда (обично црквена).*

сàсӯти, сàспēм (имп. сàспи; трп. сàсӯт) свр. **1.** *сипајући изручити у (на) нешто:* ~ вино у чашу, ~ дукате у руку, ~ воду на главу. **2. а.** *испалити:* ~ метке у тело, ~ цели шаржер у ваздух. **б.** *врло брзо рећи, изговорити много речи:* ~ бујицу речи, ~ истину у брк. **3.** фиг. *потрошити, утрошити, расути:* у нову кућу ~ све што је зарадио, ~ паре на пут око света. ■ **~ се** *срушити се, сручити се.* – Сасу се цигла у двориште. Сасу се стена на пут. • **~ ватру на некога** *прекорити, изгрдити врло оштрим речима.* **~ некоме прах у очи** *заварати, превариги некога.*

сасуше́ње с *губљење, губитак влаге.*

сасуши́вати (се), -ӯшујēм (се) *несвр. према сасушити (се).*

сасу́шити, сàсӯшӣм свр. *осушити по површини, осушити уопште.* – Ветар сасуши земљу. Страшна исповест сасуши јој грло. ■ **~ се 1.** *изгубити влагу, влажност, постати сув, осушити се.* – Орман се сасушио. Сасуши се живица. **2.** *ослабити, смршати:* ~ се од болести.

сâт[1] м тур. **1.** (мн. сâти, ген. са́тӣ) **а.** *двадесетчетврти део дана, час.* **б.** *време, доба.* – Који је сат у свемиру, дани или поноћ, шта ли је. **в.** *временска јединица наставе, обуке, час:* ~ хемије. **2.** (мн. са́тови) *направа за мерење времена, направа која показује време, часовник:* ручни ~, сунчани ~, пешчани ~. • **видим, знам колико је сати** *схватам у чему је ствар.* **давати сатове** *приватно подучавати, држати наставу.* **полицијски ~** *време кад је забрањен излазак на улицу за цивиле.* **ситни сати** *одмах после поноћи, рано зором.* **суђени ~** *смрт.* **у дванаести ~** *у последњем тренутку.*

сâт[2] м (зб. им. сâће с (мн. ø)) *плоча од воска с ћелијицама у које пчеле стављају мед и јаја.*

сата̀на и **сàтана** м и ж (мн. ж) хебр. *по религиозном схватању зао дух који човека заводи и наводи на грех, сотона, ђаво, враг, Луцифер;* фиг. *чељаде са сатанским особинама, зло чељаде;* уп. сотона.

сатанѝзам, -зма м *црна магија, сатанска чаролија.*

сàтанизовати, -ујēм и **сатàнизовати,** -зујēм (станизи́рати, -ѝзӣрām) свр. и несвр. *приказати, приказивати као сатану;* фиг. *(о)црнити до крајности.*

сатàнист(а), -ē м (мн. -сти) *особа која верује у сатану, сатанин поклоник.*

сàтански, -а̄, -о̄ *који се односи на сатану, који је као у сатане:* ~ задовољство, ~ смех.

сàтански прил. *на сатански начин, као сатана:* ~ уживати, ~ се смејати.

сàтара ж тур. *секирица за сечење меса.*

сàтарица ж *дем. од сатара.*

сатѐлӣт, -и́та м лат. **1.** *небеско тело које под утицајем гравитације кружи око главне планете, пратилац планете.* **2. а.** *држава која се покорава другој, јачој држави.* **б.** *стални пратилац некога, у свему зависан од њега, следбеник, присталица, помагач уопште.* • **вештачки ~** *механизам, вештачко тело лансирано у свемир на путању око Земље у различите сврхе (ради научних истраживања, за обезбеђење телефонске комуникације, преношење радио и телевизијских сигнала, у шпијунске сврхе итд.).*

сатѐлӣтски, -а̄, -о̄ *који се односи на сателите:* ~ антена, ~ надзор, ~ праћење.

сàтēн, -е́на м фр. *свилена тканина интензивног сјаја.*

сàтēнски, -а̄, -о̄ *који се односи на сатен, који је од сатена:* ~ сјај, ~ хаљина, ~ постава.

сàтерати јек. **сàтјерати,** -а̄м свр. (уп. стерати) **а.** *утерати, уйнати у нешто, збити:* ~ у гомилу, ~ у собу. **б.** *утиснути, сабити, забити.* – Тешке греде зидове у земљу сатерале. фиг. ~ памет у главу. **в.** *потерати наниже, отерати одозго:* ~ овце с планине, ~ непријатеља до доле. • **~ (некоме) страх у кости** *в. под кост.* **~ у мишју рупу** *в. под мишји.*

сатери́вати јек. **сатјери́вати,** -ѐрујēм несвр. *према сатерати.*

сàтӣр, -и́ра м грч. мит. *фантастично шумско биће, демон шума са човечјим горњим делом тела, а јарећим доњим.*

сàтира и **сати́ра** ж лат. *књижевни род који изврдава подсмехну, руглу људске мане и недостатке, исмавање људских порока.*

сàтирати (се), -рēм (се) *несвр. према сатрти (се).*

сатѝрисати, -ишēм (сатиризи́рати, -ѝзӣрām) несвр. *изврдавати руглу, исмејавати.*

сатѝричан, -чна, -о *који исмејава, подругљив:* ~ песме.

сатѝричӑр м **а.** *писац сатире.* **б.** *онај који излаже руглу људе и догађаје.*

сатѝрично прил. *на сатиричан начин, подругљиво.*

сатѝричнӧст, -ости ж *особина онога што је сатирично.*

сàтӣрскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на сатире:* ~ радост.

сатисфàкција ж лат. *давање задовољења увређеном, задовољштина, удовољење:* морална ~.

сàтић, -а и **сàтӣћ,** -и́ћа м *дем. од сат.*

сàткати, -ка̄м (сàткēм) свр. *направити ткајући, изаткати, откати.*

са́тљик и **сàтљик** м нем. *стаклена бочица за пијење ракије, чокањ.*

сâтнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на сат*[1]: ~ механизам.

са́тница ж *дневни распоред, програм (такмичења, емитовања и сл.); ред вожње.*

сàтрап м грч. **1.** ист. *краљев намесник, управитељ провинције у старој Персији.* **2.** фиг. *самовољан и окрутан човек, деспот.*

сатрàпија ж *покрајина којом је управљао сатрап;* фиг. *земља са окрутним и самовољним владаром.*

сàтрапскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на сатрапе;* фиг. *самовољан, окрутан.*

сàтрати (се), -тарēм (се) свр. *в. сатрти (се).*

сатрвенӧст, -ости ж *стање онога који је сатрвен, клонулост.*

сàтрти и **сàтрēти** јек. **сàтријети,** сàтрēм (сàтарēм) (аор. сàтрх и сàтрēх јек. сàтријех, сàтр и сàтрē јек. сàтрије; р. пр. сàтро, -рла; трп. сàтрт и сатрвен; пр. пр. сàтрвши и сàтрēвши јек. сàтријевши) свр. **1.** *уситнити трењем:* у прах ~. **2.** *уништити, разорити.* – Олуја сатре све пред собом. **3. а.** *изморити, сломити, упропастити некога (тешким и претераним радом).* – Сатро сам волове данас. Сатрвен сам од копања. **б.** *душевно сломити, измучити, измрцварити.* – Туга га је сатрла. Душевна борба сатра ме. ■ **~ се** *намучити се радећи, силно се изморити:* ~ јахањем.

сàтрулити, -ӣм и **сàтрунути,** -нēм свр. *постати труо, гњио; распасти се од труљења, иструнути, сагњити, струлити, струнути.*

сâуг м нем. *уређај који контролише количину ваздуха у карбуратору аутомобила.*

сâучесник м *онај који с неким учествује, суделује у нечему, судионик:* ~ у крађи.

сâучесница ж *жена саучесник.*

са̀учеснички прил. *као саучесник; са саучешћем, сажаљиво:* ~ се дошаптавати, ~ погледати.

са̀учесни̏штво с *учествовање, суделовање у нечему (с неким).*

са̀учесно прил. *са саучешћем, сажаљиво:* ~ климати главом.

сау̏чествовати, -вујём несвр. **1.** *учествовати, суделовати у нечему.* **2.** *саосећати у тућој невољи, тузи.*

са̀учёшће с **1.** *учествовање, суделовање у нечему, (обично у неком послу).* **2.** *саосећање жалости с неким кога је задесила несрећа, сажаљење, самилост.*

сафала́да ж итал. *врста кратке, дебеле, несушене кобасице.*

са̀фијан м *фино уштављена јагњећа или овчија кожа.*

са̀фи̏р, -и́ра м хебр. мин. *драги камен, врста плавог корунда.*

са̀фи̏рнӣ и **са̀фи̏рскӣ,** -а̄, -о̄ *који је као сафир, који је боје сафира (плав, плаво-зелен):* ~ море, ~ очи, ~ небо.

са̏фт м нем. *сок; сос:* ~ из бресквe; ћуфте у сафту.

са̀хан м тур. *бакрена здела, тањир; бакрени послужавник на коме се доноси јело на сто.* • **лизати нечије сахане** пеј. *додворавати се некоме, улизивати се.*

сахàрӣн, -и́на м грч. *бели кристални прашак много слађи од шећера, замена за шећер.*

сахаро́за ж *природни шећер у биљу (шећерној репи, трсци).*

са̀хат и **са̀хат** м тур. *в.* ***сат***[1].

са̀хат-ку́ла и **са̀хат-ку́ла** ж *камени четвороугаони торањ са сатом.*

сахàчија и **сахàџија** м (мн. ж) тур. *в. сајџија.*

са̀хиб м и **сахѝбија** м (мн. ж) тур. *господар, власник, поседник.*

са̀хнути, са̏хнēм несвр. **1.** *сушити се губећи влагу, венути;* фиг. *мршавити, пропадати од болести, патње, тешког рада:* као дрво сахнем, туберкулозни болесници сахну. **2.** *пресушивати, смањивати се.* – Река и потоци сахну.

са̏храна ж *полагање мртваца у гроб, погреб.*

сахра́нити, са̀хра̄нӣм (трп. са̀хра̄њен) свр. **1.** *ставити, положити (мртваца) у гробницу.* **2.** фиг. *предати заборављу:* ~ снове, ~ мисао о бољој будућности. **3.** фиг. **а.** *сачувати од нечега, заштитити.* – Да Бог сахрани од сваке болести. **б.** *ставити на похрану, на чување:* фиг. ~ љубав на дно срца. **4.** *отерати у смрт, проузроковати (некоме) рану смрт.* – Пиће га је сахранило. **5.** фиг. **а.** *уништити, упропастити.* – Црвена армија сахранила је све наде сила осовине. **б.** *престати обраћати пажњу на некога, на нешто, напустити, одбацити, занемарити:* ~ човека равнодушношћу, жив сахрањен. **в.** *онемогућити у даљем активном раду, потпуно онемогућити активно деловање некоме.* – Ако будем изабран на то радно место, сахранићу га. • **сахрани боже** *в. под бог.* ~ **себе (у нечему)** разг. *каже се кад неко доживи велики неуспех у нечему и онемогући сам себе за даљи рад и деловање.* ~ **себе жива** *прекинути све везе са светом, повући се у усамљен живот.*

сахрањи́вати, -а̄њујēм *несвр. према сахранити.*

са̏ч, са̀ча м (инстр. са̀чем (са̀чом)) тур. **1.** *гвоздени, округли поклопац којим се покрива хлеб, кромпир, месо и сл. на огњишту и загрће жаром да се храна испече, пека.* **2.** бот. *биљка* Isatis tinctoria.

са̀чекати, -а̄м свр. *дочекати, причекати до одређеног времена, рока:* ~ на станици, ~ да доврши реченицу.

сачеки́вати, -ѐкујēм *несвр. према сачекати.*

сачѐкуша ж жарг. *заседа у којој убица чека будућу жртву.*

сачел- (сачељ-) *в. сучел- (сучељ-) (сачелити, сачељавати).*

сачѝнилац, -иоца и **сачѝнитељ** м **а.** *онај који је нешто сачинио, састављач, творац.* **б.** мат. *в. коефицијен(а)т.*

сачѝнити, са̀чинӣм (трп. са̀чињен) свр. **а.** *начинити, направити, створити:* ~ од разних материјала. **б.** *саставити, написати:* ~ причу, ~ молбу.

сачињава́ти, -ња̄вам *несвр. према сачинити.*

са̀чма ж тур. **1.** *ситна оловна зрна за ловачку пушку сачмарицу.* **2.** *в. сачмарица (2).* **3. а.** *крупно млевена пшеница која се даље меље у крупицу, гриз и брашно.* **б.** *здробљене семенке сунцокрета за екстракцију уља.*

сачмàрица и **са̀чмарица** (са̀чмара) ж **1.** *ловачка пушка која се пуни сачмом.* **2.** риб. *врста рибарске мреже са густо нанизаним оловним куглицама на доњој страни мреже.*

сачу́вати, са̀чӯва̄м свр. **1. а.** *пазећи, мотрећи побринути се да нешто не буде уништено, оштећено, повређено, нарушено:* ~ живот, ~ здравље, ~ част, ~ достојанство. **б.** *обезбедити, осигурати:* ~ децу, ~ кућу, ~ имање. **в.** *постарати се да нешто не буде нападнуто:* ~ границе, ~ поредак. **2.** *очувати, задржати за касније; заштедети:* ~ стара писма, ~ документе; ~ новац за старе дане. **3.** *задржати у памети, у сећању; осигурати трајност:* ~ успомену на некога. – Дечје песме сачувале су име Змају. ■ ~ **се 1.** *остати цео, читав, неповређен, здрав.* **2.** *задржати своју снагу, имати младолик изглед, очувати се:* ~ се за старост. • **боже сачувај, да (те) бог сачува** *в. под бог.*

сачу́вствовати, -вујēм несвр. *саосећати:* ~ у болу, ~ у жалости.

сашапта́вати се, -а̀пта̄ва̄м се *несвр. према сашаптати се.*

сашà̀птати се, са̀шапћēм се свр. *тихо, шапатом се договорити, споразумети се.*

са̀шити, са̏шијēм (имп. са̀шӣј; трп. сашѝвен, -ѐна) свр. **1.** *спојити шивењем, зашити, ушити:* ~ рану. **2.** *завршити шивење (одевног предмета):* ~ хаљину.

сва́бити, сва̄бӣм свр. *вабљењем сакупити (живад, животиње); примамити, намамити.*

сва̀гда прил. *у свако време, сваком приликом, увек, свакад:* ~ бранити.

сва̀гдашњӣ и **сва̀гдашњӣ** (сва̀гдањӣ и сва̀гдањӣ), -а̄, -ē **1.** *свакидашњи, свакодневни; обичан, редован:* ~ живот, ~ хлеб, ~ дан. **2.** *који се односи на сва времена, вечит, трајан.* – Он је ~ непријатељ наше земље.

сва̀гдашњица и **сва̀гдашњица** (сва̀гдашњо̄ст и сва̀гдашњо̄ст, -ости) ж *в. свакидашњица.*

сва̀где јек. **сва̀гдје** прил. *на сваком месту, свуда, свуда, свукуд:* ~ га има.

сва̀дба ж (ген. мн. сва̀дбӣ и сва̀дбā) *веселље поводом венчања, прослава венчања, венчање.* • **дијамантска ~** *шездесетогодишњица брака.* **златна ~** *педесетогодишњица брака.* **не зову магарца на свадбу да игра** *в. магарац (изр.).* **сребрна ~** *двадесетпетогодишњица брака.*

сва̀дбā̏р, -а и **сва̀дбā̏р,** -а́ра м *учесник у свадби са девојачке стране; сват.*

свадба́рити, -а̀дба̄рӣм несвр. [гл. им. свадба́рење с] *в. свадбовати.*

сва̀дбā̏рскӣ и **сва̀дбā̏рскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на свадбаре, сватовски; свадбени:* ~ коњи, ~ венци.

сва̀дбенӣ и **сва̀дбенӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на свадбу:* ~ дар, ~ обичаји, ~ песма.

сва̀дбовати, -бујēм несвр. *прослављати свадбу.*

сва̀дити, -ӣм свр. *изазвати свађу, створити раздор, мржњу између две или више особа, завадити, посвађати.* ■ ~ **се** уз. повр. *доћи у сукоб, завадити се, посвадити се, посвађати се.*

сва̀дљив, -а, -о *увек спреман на свађу; који започиње свађу, изазивачки:* ~ човек, ~ глас, заузети свадљив став.

сва̀дљивац, -ивца м *свадљив човек, свађалица.*

сва̀дљивица ж (м) (мн. ж) *свађалица.*

сва̀дљиво прил. *на свадљив начин, показујући спремност на свађу, изазивачки:* ~ расположен, ~ упитати.

сва̀дљивӧст, -ости ж *особина онога који је свадљив.*

сва̀ђа ж **а.** *жучна, жестока, оштра препирка, расправа; бучна расправа непријатељског и увредљивог тона, кавга.* **б.** *прекид односа због сукоба, непријатељски однос, завада.* – Био је у свађи с оцем.

свађалачкӣ, -ā, -ō *који се односи на свађалице, својствен свађалицама, свадљив:* ~ глас, ~ став.

свађалачки прил. *као свађалица, свадљиво:* ~ иступити.

свађалица ж (м) (мн. ж) *особа увек спремна на свађу, свадљив човек, свадљива жена, кавгаџија, ђрзница.*

свађати (се), -ам̄ (се) *несвр. ђрема свадити (се).*

свађу̀цкати се, -ам̄ се несвр. *у дем. значењу: свађати се.*

сва́ја ж *хип. од сваст, свастика.*

свàк, сва́ка м *сестрин муж осталим сестрама (сестри), зет.*

свàк *в. свако.*

свàкад(ā) прил. *свагда.*

свàкакав, -ква, -о прид. зам. **1.** (обично уз зб. именице и именице у мн.) *неодређена, опште придевска заменица којом се указује на различитост, разноврсност онога што значи именица уз коју стоји:* ~ цвеће, свакакве играчке, ~ оружје. **2.** (у атриб. служби) пеј. **а.** *више рђав него добар, којекакав:* ~ ђак. **б.** *неваљао, непоштен:* ~ женска, ~ човек.

свàкāко прил. *на сваки начин, у сваком случају, сигурно, зацело, јамачно;* уп. свакојако: – Владаћу, свакако ћу владати са круном или без ње. Свакако, акт је постојао.

свàкӣ, -ā, -ō прид. зам. **1.** *општа заменица којом се указује на све одређене, опште појмове (бића, предмете и сл.) означене именицом уз који стоји (при чему се понекад, у елизији, именица подразумева):* ~ нови дан, ~ ђак мора учити, у сваком погледу, ~ стопа гроб до гроба, кроз сваку рупу проће. – Свака [реч] ти се позлатила. **2.** *укључујући све: било који, ма који:* на сваки начин, по сваку цену, ~ од њих. **3.** (само у м. р., донекле маркирано) *в. свàко (1).* – Нико никог не познаје и сваки бежи у самоћу (Црњански). • **од сваке руке** *в. под рука.* ~ **ти (му) част** *каже се при исказивању, одавању признања некоме или при изузимању кога од примедбе.* ~ **добро** *поздрав на растанку.*

свакӣдашњӣ (свакȉдањӣ), -ā, -ē **1.** *који се понавља из дана у дан, који се врши, дешава, догађа сваког дана, свакодневни, сваґдањи, редован:* ~ гост, ~ проблем, ~ појава, ~ издатак, ~ шетња. **2.** *који се ничим не истиче, не издваја у својој врсти, обичан, прост, једноставан, баналан:* ~ лепота, ~ тип студента, обична, ~ жена.

свакӣдашњица ж *свакодневни живот, оно што се сваки дан дешава; досада живота без промена.* – Посао испуњава нашу свакидашњицу; ~ убија.

свакӣдашњо̀ст, -ости ж *особина онога што је свакидашње; свакидашњица.*

свàко (свàк), -ог(а) (мн. ø) им. зам. **1.** *општа именичка заменица за лица којом се указује на свàкōг појединца, свàкӯ особу без изузетка, на све до једнога.* – Свако је ковач своје среће. Свако носи свој крст. Нека свако каже своје. **2.** (често у пеј. значењу) *било ко; сав свет; сви.* – Не може свако да заврши факултет. Јавну личност свако блати. Спусти завесу нећу да ме свако гледа.

свако- *као први део сложенице у значењу да се нешто понавља у размацима означеним другим делом сложенице; да је оно што је другим делом исказано обухваћено у многим, различитим облицима:* сваковечерњи, свакогодишњи, свакодневан; сваковрстан.

свакòврсно прил. *од сваке врсте, на сваки могући начин, свим и свачим:* ~ снабдевен.

свакòврстан, -сна, -о *који садржи све врсте онога што је назначено именицом; разноврстан, разнородан, различит:* ~ воће, ~ риболовни алат, ~ роба, ~ цвеће.

свакòднēван и **свàкоднēван,** -вна, -о **1.** *који се понавља из дана у дан, који се врши, догађа, дешава сваког дана, свакидашњи, сваґдањи, редован; који служи за сваки дан, обичан:* ~ издатак, ~ појава; ~ одело. **2.** (у им. служби) с *свакодневан живот, свакодневна појава, сваодневница,свакидашњица; тривијалност, баналност.* – Филозофија је изнад свакодневног.

свакòдневица (свакòднēвница) ж **а.** *свакидашњица.* **б.** (у мн.) *свакодневна појава, догађај из свакодневног живота.* – Очи му се отимају од обичних свакодневица.

свакòднēвно и **свàкоднēвно** прил. *сваког дана, из дана у дан:* ~ ићи у шетњу.

свàкојāк, -а, -о *свакакав:* ~ чуда, ~ измишљотине.

свàкојāко прил. **1.** *в. свакако.* **2. а.** *и добро и лоше, и овако и онако, којекако; доста рђаво:* ~ управљати, ~ се понашати. **б.** *на разне начине, у сваком погледу.* – Напатила се, сирота, с нама свакојако.

свàкојӣ, -ā, -ē *в. сваки.* – Свакојега добра господ му је дао.

свàколик, -а, -о (са променом оба дела сложенице) *сав, цео, целокупан:* ~ свет, свуколику господа.

свàкуд(ā) прил. *свуда; било куда.*

сва́лити, свāлӣм (трп. свāљен) свр. **1. а.** *покретом тела учинити да нешто спадне, скинути, смаћи; збацити:* ~ терет с леђа, ~ с рамена бреме дрва. **б.** *оборити, срушити:* ~ гнездо, ~ дрво. – Рафали их свалише у собу. **2.** фиг. *пребацити, пренети на некога (туђу кривицу, велики терет); натоварити, навалити:* ~ одговорност на нејако дете, ~ ђаку велику обавезу. ■ ~ **се 1. а.** *спустити се на нешто свом тежином, уморно сести или лећи:* ~ се у фотељу, ~ се у кревет. **б.** *пасти, срушити се:* ~ се на земљу од ударца. **2.** (с некога, с нечега) фиг. *спасти, смаћи се, скинути се.* – Свали ми се с врата брига. **3.** *спустити се свом тежином, навалити се:* ~ се на душу. – Свали ми се туга као олово. **4.** експр. *наићи, навалити, наґрнути, сручити се (у великом броју, свом силином).* – Војска се свали у град. Пљусак се свали на њиве. • **свалио ми (му) се камен са срца** *лакнуло ми је, ослободио сам се бриґа;* уп. пао ми камен са срца (под в. камен).

сва́љати, свāљāм (3. л. мн. сва́љајӯ) свр. **1.** *ваљајући спустити, скотрљати:* ~ балване. **2.** *ваљањем набити сукно.* **3.** *ваљајући дати лоптасти, ваљкасти облик, уваљати:* ~ куглице, ~ ћилим. ■ ~ **се** *скотрљати се:* ~ се низа страну.

сваљи́вати (се), свāљујēм (се) *несвр. ђрема свалити (се).*

свàнути, свāнē свр. **1.** (обично безл.) *засветлети првом јутарњом светлошћу, настати (о зори, о дану), разданити се.* – Утом свану и сунце ограну. Тек што није свануо Божић. Свану зора. **2.** фиг. безл. (некоме) *ослободити се бриґа, тешкоћа, осетити олакшање.* – Свану ми кад дете оздрави. **3.** *постати јасно, јасно се указати.* – Свану ми, и све ми би јасно. ~ пред очима. • **здраво свануло (сванула)** *народни јутарњи поздрав.* **зло му (јутро) свануло** *нека га снађе несрећа.*

сванӯће с *свит, свитање, зора.*

свањи́вати, свāњујē *несвр. ђрема сванути.*

сварѝвати (се), свàрујēм (се) *несвр. ђрема сварити (се).*

сва́рити, свāрӣм свр. **1.** *варењем, кувањем припремити јело, скуватиː* ~ млеко, ~ пшеницу. **2. а.** *проварити, пробавити храну у желуцу:* ~ тешкӯ храну. **б.** фиг. разг. *прихватити, поднети.* – Не могу га сварим.

свàрљив, -а, -о *који се лако вари, који се може сварити.*

свâст, свâсти ж *в. свастика*[1].

свàстика[1] ж *женина сестра њеном мужу.*

свàстика[2] ж санскрт. *знак у облику једнакокраког крста са крајевима савијеним под правим углом, кукасти крст, један од хиндуских религиозних симбола; амблем нацистичке Немачке.*

свāт м (мн. свāтови, ген. сватóвā и свàтōвā (свāти, ген. свāтā)) **1.** *учесник у свадби с младожењине стране; општије гост, званица на свадби и у свадбеној поворци.* **2.** (у мн.) *свадба, склапање брака:* мислити на сватове. **3.** разг. *човек, појединац (обично по нечему необичан):* чудан ~. • **стари** ~ 1) *други сведок на венчању (први је кум);* 2) *старешина сватова.*

свàтовати, -тујēм несвр. *ићи у сватове, веселити се на свадби, свадбовати.*

свàтовац и **сватóвац,** -вца м *свадбена песма уз чије се певање и свирање игра коло на крају свадбе.*

свàтовскӣ и **сватòвскӣ,** -ā, -ō *који се односи на сватове:* ~ обичаји, ~ коло, ~ вино.

свàтовски и **сватòвски** прил. *на сватовски начин, као сватови, као у сватова.* – Јело се сватовски.

сва̀чијӣ, -ā, -ē *придевска присвојна заменица са значењем:* **а.** *који припада свакоме, који се без изузетка односи на сваког; било чији, ма чији.* – Свачијој вери част и поштење. ~ уста зашуте, ~ и ничија. **б.** *којим се може служити свако, заједнички, општи:* ~ пут. • **свачију слушај, а своју свиђај** *саслушај свачије мишљење, али учини како сам мислиш да је најбоље.*

сва̀шта, сва̀чег(а) (мн. ø) *општа именичка заменица за ствари (и било шта друго што није лице)* **1. а.** *свака ствар или појава, све.* – Такав си за сваштa. **б.** *безначајна ствар, маленкост, ситница:* љутити се за ~. **2.** *разноврсне ствари, разни предмети; много разних ствари:* имати ~ на продају, ~ знати. **3. а.** *свакојаке ружне, тешке, недоличне ствари:* биће ~. **б.** *свакојаке бриге, муке, невоље.* – Свашта је прегрмело преко мојих леђа. **в.** *ружни гласови, увредљиве речи; непроверене, непромишљене речи:* говоре ~ о теби, причају ~ о њој. • **све и ~** *у појачаном значењу: све могуће ствари.*

сва̀штӑр, -а́ра м **1.** *трговац који тргује свачим; продавац разних ситница.* **2.** пеј. *онај који свашта, бави се разним пословима, али нестручно, површно.*

сва̀штара ж *бележница за све; свеска за све предмете (у школи).*

сваштàрије ж мн. *свакојаке ствари, обично ситне, безвредне ствари, ситнице.*

сваштáрити, сва̀штӑрӣм несвр. пеј. [гл. им. сваштáрење с] *радити многе ствари, али неозбиљно и нестручно; бавити се ситним, слабо организованим пословима.*

сваштáрство с *особина сваштара и онога што је сваштарско; површно бављење многим стварима, сваштарење.*

сваштòјед (сваштòједац, -еца) м зоол. *у мн.: животиње које се хране и биљкама и животињама* omnivora *(у јд. таква животиња).*

свȅ прил. **1.** *за време: увек, свакад, стално, непрестано.* – Ноћас нисам могла спавати, све сам мислила на вас. **2.** *за начин* **а.** *испред бројева казује уједначеност, дистрибутивност низа, стално, равномерно понављање истог бројног односа:* ~ два и два, ~ једну по једну књигу. **б.** *за истицање истородности састава нечега што се налази у великом броју, великој количини:* ~ сам голо, ~ сами дукати. **в.** (у вези са упитно-односним заменицама) *истиче бројност, мноштво, разноврсност онога о чему се говори.* – Ко све није био. Шта га све нису питали. **г.** *за истицање појачања степена напетост радње:* диња ~ се топи, све се јежила од студени. **3.** (с компаративом, понекад удвојеним или и у вези: све то) *за истицање сталног пораста онога што је означено придевом или прилогом:* ~ јачи и јачи, ~ мање и мање, ~ лепши дани, она ~ тужнија. **4. а.** (са допусним везницима: да, ако (и) кад) *допуштањем неке могућности, наоко одлучујуће, у суштини безутицајне, наглашава неизбежност онога што се главном реченицом казује:* па: ~ да је и тако, ~ кад би и хтео. **б.** (уз глаголе: мислити, говорити, осећати и сл.) *за истицање могућности којој се у сумњи даје предност, која се сматра најверодостојнијом: и поред свега, ипак; по свему судећи, узевши у обзир.* – Остајем, али све мислим то није добро. Све ме страх да нам друго ништа не преостаје. **5.** *за истицање велике обимности или удаљености границе у простору и времену:* ~ до крајњих граница, ~ тамо од времена Немањића. **6.** *за искључивање свега другог, одн. за истицање нечега: само, једно.* – Несрећан је, а све због своје лаковерности. • **~ у шеснаест** *в. шеснаест (изр.).*

свȅблāгӣ, -ā, -ō *бескрајно благ, неизмерно милостив (о Богу).*

свèвидȅћӣ, -ā, -ē *који све види, пред којим се ништа не може сакрити:* ~ правда, ~ деца, ~ Бог.

свèвишњӣ и **свèвӣшњӣ,** -ā, -ē *надземаљски; највиши, најузвишенији (о Богу и божанској моћи); у им. служби: Бог, божанска моћ.*

свèвлāст ж *неограничена, потпуна, апсолутна власт, апсолутизам.*

свèвлāстан и **свèвластан,** -сна, -о *који има неограничену власт; апсолутан, апсолутистички.*

свèвлāшће и **свèвлашће** с *свевласт, апсолутизам.*

свèвремен, -а, -о *који вреди стално, који је трајан, који је за сва времена:* свевремени Шекспир.

свèвременōст, -ости ж *особина и стање онога што је свевремено.*

свèгā и **свèга** прил. **1.** *све заједно узето, укупно:* ~ тринаест динара. **2.** *само, једино.* – Свега је једна девојка била на рођендану.

свèден, -ена, -о **1.** *трп. од свести (се).* **2.** *који је у облику свода, савијен у лук, полукружан:* ~ обрве, ~ лук.

свèденōст, -ости ж *особина, стање онога што је сведено, засвођеност, заобљеност; сажетост:* ~ лукова моста; ~ реченице.

свèдок јек. **свјèдок,** -ока м **1.** *онај који је присуствовао неком догађају и може потврдити његову истинитост, очевидац (нечега).* **2. а.** *онај који пред влашћу (обично на суду) сведочи, изјављује шта зна о ономе о чему се суди, расправља.* **б.** *кум на венчању.* **3.** *заступник једног од бораца на двобоју, секундант.*

сведòкиња јек. **свједòкиња** ж *жена сведок.*

сведочàнство и **сведочáнство** јек. **свједочàнство** и **свједочáнство** с (ген. мн. -тāвā) **1.** *поданак, чињеница, документ којим се потврђује истинитост нечега, доказ; потврда (постојања) нечега.* **2. а.** *писмена потврда власти, документ.* **б.** *писмено уверење школе на крају године о постигнутом успеху.* **3.** *исказ сведока, сведочење, тврђење.*

сведòчити, -ӣм и свèдочӣм јек. **свједòчити,** -ӣм и свјèдочӣм несвр. [гл. им. св(ј)едòчење и св(ј)èдочење с] **а.** *давати изјаву као сведок.* **б.** *потврђивати истинитост, веродостојност нечега; чинити извесним, очигледним, доказивати, потврђивати.*

сведòчић јек. **свједòчић** м *дем. и пеј. од сведок.*

свèдоџба јек. **свјèдоџба** ж *в. сведочанство.*

сведжитель м рлг. *онај који држи све у својој власти, свемогући (о Богу).*

свѐж јек. **свјѐж,** -а, -е **1. а.** *који је недавно припремљен, који није изгубио своја добра природна својства (о животним намирницама):* ~ хлеб, ~ месо. **б.** *који се не припрема, не кува, који остаје у природном стању, природни:* поврће и воће у свежем стању користити. **2. а.** *скоро израђен, недавно објављен, подигнут и сл., нов:* ~ гроб, ~ број Политике. **б.** *који се недавно догодио, скорашњи:* ~ губитак, ~ утисак, ~ траг. **3. а.** *пун снаге, добродржећи:* ~ седамдесетогодишњак. **б.** *који није исцрпен, одморан, чио, крепак:* свеже војне снаге, пробудити се свеж. **в.** *жив, живахан:* ~ дух. **г.** *незрео, млад.* – Били смо свежи и неискусни. **4.** *који изражава нешто ново, оригиналан:* ~ мисао, ~ реч. **5.** *прохладан; чист, незагађен:* ~ ветар, ~ ваздух. **6.** *чист, опран:* ~ пресвлака, ~ постељина.

свѐжањ и **свѐжањ,** -жња м (инстр. -жњем; мн. свѐжњеви (свѐжњи и свѐжњи)) **1.** *завежљај, замотуљак, бала, дењак.* **2.** *сноп, веза, руковет.*

свѐже јек. **свјѐже** прил. **а.** *на свеж начин, природно.* – Сад је лишће свеже зелено. **б.** *скоро, недавно, тек:* ~ обријан, ~ испечен, ~ офарбан. **в.** *прохладно.* – Свеже је напољу.

свежѝна јек. **свјежѝна** ж **а.** *стање, својство, особина онога што је свеже, природно стање; бодрост, крепкост:* ~ воћа, ~ боје; ~ духа. **б.** *прохладност:* ~ на планини, ~ ноћи.

свѐжњић и **свѐжњић** м *дем. од свежањ.*

свѐза ж **1.** *в. веза.* **2.** лингв. арх. *в. везник.*

свѐзак, свèска и **свèзак,** свèска м **1.** *в. свеска.* **2.** *свежањ списа, аката, фасцикла.*

свéзати, свéжēм свр. **1.** *в. завезати.* **2.** *учинити да се успостави веза, довести у везу, повезати.* – Пјерова жена свезала је Наташу са Анатолом. ~ две мисли у глави. **3.** *саставити, здружити истом везом:* ~ пред олтаром. ■ **~ се 1.** *в. завезати се.* **2.** *самога себе спутати каквом везом, обавезати се:* ~ задатом речи. **3. а.** *саставити, спојити се (с нечим).* – Брдо је с небом свезано. **б.** *причврстити се, приковати се за нешто (погледом, очима).* – Очи јој се свезале за постељу. **4.** *доћи у додир, успоставити везу са неким, повезати се:* ~ се са хајдуцима. **5.**

ступити у блиске односе (о човеку и жени): ~ са лаким женама. **б.** *венчати се, склопити брак:* ~ се у цркви.

свези́вати (се), свèзујēм (се) *несвр. према свезати (се).*

свèзнадāр, -а и **свезна̀дāр,** -а́ра м *онај који све зна, веома учен човек; мудрац.*

свèзнајўћи, -ā, -ē *који све зна:* ~ Бог.

свèзналац, -аоца м *свезналица.*

свèзналачкӣ, -ā, -ō *који се односи на свезнаоце, својствен свезнаоцима:* ~ знатижеља, ~ лице.

свèзналачки прил. *као свезналица, правећи се да све зна.*

свèзналаштво с *особина, стање свезналице; неограничено велика знања и памет.*

свèзналица ж (м) (мн. ж) **1.** *особа великог образовања; особа која све зна.* **2.** ир. *особа која има високо мишљење о својим скромним знањима и тако се понаша.*

свèзналōст, -ости ж *особина, стање оног који све зна.*

свезна́ње с **а.** *велико знање о многим стварима, познавање света; скуп свих знања.* **б.** *особина, стање оног који све зна, свезналост.*

свèзналӣ, -ā, -ō *који све зна, који је свезналица.*

свејѐдно прил. **1.** (често у безличним реченицама или реченицама са логичким субјектом) *за истицање да две супротне ствари или могућности подједнако имају (или немају) значаја за изношење равнодушности према некоме, нечему:* потпуно исто, *сасвим једнако:* ~ пио или не пио лекове, имали или немали, ~, ~ Херцеговац или Босанац. **2.** *за допуштање (иако се не би очекивало у датој ситуацији):* уза све то, *без обзира на то, и поред тога, ипак:* добро је, а ја ~ жудим за завичајем. – Иако пада киша, свеједно идем у шетњу. **3.** *у сваком случају, и тако и тако.* – Гладна година је ~ гладна.

свèкар, свèкра и свèкра м *мужев(љев) отац.*

свèколик, -а, -о *сав, цео, целокупан;* уп. васколик.: ~ свет, ~ простор.

свèкрва ж **1.** *мужевљева мајка.* **2.** фиг. *она која се понаша као сверква (1), онако како је типично за свекрву (1), која стално критикује и наређује.*

свèкрвин, -а, -о *који припада свекрви.* • бот. ~ **глава** *врста кактуса* Echinocacuts tortuosus *и* Melocactus communis. ~ **језик** *жабица,* Opuntia ficus indica.

свèкрвица ж *дем. и хип. од свекрва.*

свељу̀дскӣ, -ā, -ō *општељудски, општечовечански:* ~ глупост, ~ бол.

свèмилостив и **свемилòстив,** -а, -о (свèмилостӣван и свемилòстӣван, -вна, -о) *бескрајно милостив, најмилостивији (о Богу).*

свѐмӣр м *васиона, космос.*

свеми́рац, -рца м *замишљени становник свемира, ванземаљац.*

свѐмӣрскӣ, -ā, -ō *који се односи на свемир, васионски, космички:* ~ брод, ~ пространство.

свѐмогӯћ, -а, -е **1. а.** *који све може, чија је моћ бескрајна; свемоћан:* ~ тиранин. **б.** (у им. служби, одр.) м *Бог.* – Свемогући, помози ми. **2.** (у мн.) *разноврстан, свакојак:* свемогући састојци, свемогуће варијанте.

свѐмōћ, -ћи ж *велика моћ; неограничена власт.*

свѐмоћан и **свèмоћан,** -ћна, -о *који има огромну моћ, који све може; који има неограничену власт, коме се нико не може супротставити:* ~ владар, ~ рука, ~ полиција.

свѐмоћно и **свèмоћно** прил. *бескрајно моћно; с неограниченом влашћу:* ~ владати, ~ деловати.

свѐмоћнōст и **свèмоћнōст,** -ости ж *особина, стање оног који је свемоћан; свемоћ.*

свѐмӯдрӣ, -ā, -ō *најмудрији (о Богу).*

свена́роднӣ, -ā, -ō *који се односи на сав народ, у коме учествује сав народ, општенародни:* ~ рат, ~ покрет.

свенòћница ж црквена *богослужење у православној цркви које траје сву ноћ.*

свѐнулōст и **свènулōст,** -ости ж *стање, особина оног који је свенуо, оног што је свенуло, увенулост:* ~ цвета, ~ лица.

свѐнуо и **свènуо,** -ула, -о *р. пр. од свенути у атриб. служби:* ~ жена, ~ лишће, ~ старица.

свѐнути и **свènути,** свѐнēм свр. **1.** *изгубити свежину, боју, спарушити се, сасушити се (о биљци и њеним деловима).* **2.** фиг. **а.** *изгубити свежину, једрину, физички ослабити, оронути, пропасти:* после порођаја свену. **б.** *малаксати, клонути обамрети; пресвиснути:* свенути од страха, ~ од туге.

свѐо, свѐла, -о *в. свенуо.*

свеобухва̀тан, -тна, -о **1.** *који обухвата све, који складно уклапа делове у целину; који ништа не занемарује, не превиђа, свестран:* ~ систем, ~ поглед, ~ преглед. **2.** *који прожима свакога; својствен свима:* ~ чежња за животом, ~ страх од непознатог.

свеобухва̀тно прил. *на свеобухватан начин, потпуно; у целини, свестрано:* ~ захватити.

свеобухва̀тнōст, -ости ж *особина, стање оног што је свеобухватно, целовитост, заокруженост; свестраност:* ~ живота, ~ филозофске мисли.

свеопћ- *в. свеопшт-.*

свеопштӣ, -ā, -ē *свеобухватан, општи:* ~ хармонија, ~ национални занос.

свеопштōст, -ости ж *особина оног што је свеопште, свеобухватност, целовитост; јединство свих збивања.*

свепрису̀тан, -тна, -о *који је свуда присутан, који се налази свуда и у свему.* – Бог је свеприсутан.

свепрису̀тнōст, -ости ж *особина, стање оног који је свеприсутан, што је свеприсутно, неограничено постојање свуда и у свему:* ~ божје руке, ~ љубави.

свера́зоран, -рна, -о *који све разара, који има велику моћ уништења:* ~ земљотрес.

свесàздатељ м *онај који је све саздао, творац света, Бог.*

свесвѐтскӣ јек. **свесвјѐтскӣ,** -ā, -ō *који се односи на цео, сав свет, распрострањен по целом свету.* – Енглески језик има тенденцију да постане свесветски (И. Секулић).

свѐска ж (дат. -сци; ген. мн. свѐзāкā) **1.** *више табака писаће хартије увезаних заједно (са одговарајућим корицама):* ~ за математику, ~ за домаће задатке. **2.** *појединн број часописа или књига који излази у деловима, повремено; део књиге, том.*

свеславен- *в. свесловен-.*

свѐсловѐнскӣ и **свеслòвѐнскӣ,** -ā, -ō *панславистички, општесловенски; славистички:* ~ идеја, ~ покрет, ~ конгрес.

свеслове́нство с *панславизам.*

свѐсниче, -ета с бот. *биљка из ф. главочика* Micropus erectus.

свѐсно јек. **свјѐсно** прил. *на свестан начин, са (пуном) свешћу, намерно:* ~ очекивати, ~ ући у посао.

свѐснōст јек. **свјѐснōст,** -ости ж (инстр. -ошћу) *стање, својство оног који је свестан, присутност свести; способност расуђивања о објективном свету, о својим поступцима и сл.*

свèрдан, -дна, -о *који се чини од свег срца, веома срдачан, искрен:* ~ дочек, ~ залагање, ~ разговор.

свèрдно прил. *на свесрдан начин, од свег срца, најсрдачније, искрено:* ~ се одазивати, ~ радити, ~ сарађивати, ~ се поздравити.

свèрднōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина оног који је свесрдан, оног што је свесрдно; најсрдачнији однос, одданост, искреност.*

свéст јек. **свӣјест** ж (инстр. -ешћу) **1. а.** *способност човека да мисли и расуђује о објективном свету, о својим поступцима, о самом себи; највећа нервна делатност човека, разум.* **б.** *трајна присутност одређених социјалних, политичких, етичких и сл. начела и мотива:* народна ~, морална ~. **в.** *сећање, памћење:* урезати се у ~. **2.** *нормално психичко стање у коме је човек свестан себе;* супр. несвест. • **бити при (чистој) свести** *бити у нормалном психичком стању; бити свестан.* **довести (привести, дозвати) до (к) свести** *учинити некога свесним да може да разуме, схвати нешто; осветити онесвешћеног.* **дозвати се свести, дозвати у ~, оживети у свести** *сетити се, присетити се.* **доћи (дозвати се) (к) свести** *постати свестан нечега, разумети нешто; осветити се.* **изгубити ~, (по)мркнула му (јој) је ~** *онесвестити се.* **попити ~ (некоме)** *залудити, опчинити некога, завртети мозак некоме.*

свéстан јек. **свӣјéстан,** -сна, -о **1.** *који је при свести, способан да мисли и расуђује:* свестан после пада, ~ својих поступака. **2.** *који схвата нешто, важност, значај нечега и сл.:* ~ важности посла.

свèсти[1], свèдēм (свéдēм) (аор. свèдох, свéде; р. пр. свéо, свèла; пр. пр. свéвши; трп. свèден, -ена) свр. **1. а.** *повести некога да пређе, да сиђе са вишег на нижи терен, у дољу просторију.* ~ некога пред дворац, ~ некога у подрум. **б.** *спровести са вишег места на ниже:* ~ воду са извора. фиг. *снизити на нижи положај, смањити (некоме) част, деградирати:* ~ племкињу на просту грађанку. **2. а.** *довести на мању (или врло малу) меру, сузити, ограничити:* ~ на подношљиву границу захтеве, ~ читање на обавезну лектиру, ~ круг интересовања. **б.** *смањити, скратити, сажети:* закон ~ на једна члан, ~ чланак на две шлајфне. **3.** *утврдити ток нечега; усмерити, скренути:* све на добро ~, ~ разговор на друге, неважне ствари. **4.** *градећи дати нечему облик свода, засводити:* мост сведен на један лук, ~ прозоре. **5. а.** *тачно израчунати;* фиг. *изравнати с неким нерешени спор:* ~ рачун после куповине; ~ рачуне с неким. **б.** мат. *скраћивањем, редукцијом довести до (нај)простијег облика.* **6.** *одвести, сместити младенце у ложницу:* ~ младенце у нов вајат. ■ **~ се 1.** *смањити се; ограничити се:* ~ се на десетак људи, ~ се на жалопојке и јадиковке. **2.** *сједињити се, саставити се, спојити се.* – Обрве се нагло сведоше. • **~ на нулу** *в. под нула.* **~ очи** 1) *заспати.* 2) *умрети.*

свèсти[2], свèзēм(аор. свèзох, свéзе; р. пр. свéзао, свèзла; трп. свèзен, -ена; пр. пр. свèзāвши) свр. **1.** *возећи преместити доле:* ~ дрва с планине. **2.** *завршити вожење нечега, допремити:* ~ сено, ~ жито.

свéстити, -éстӣм јек. **свијèстити,** свӣјестӣм несвр. [гл. им. свéшћење јек. свијèшћење с] *доводити свести, освешћивати, отрежњавати.* ■ **~ се** *враћати се из несвести, освешћивати се.*

свèстран, -а, -о **а.** *који обухвата сву сложеност појава, проблема, који се испољава у свој сложености, вишеструк; потпун:* ~ расправа, свестрана важност народних умотворина. **б.** *који има врло широко образовање; који се с успехом бави многим делатностима:* ~ личност, ~ уметник.

свèстрано прил. *на свестран начин, у свим правцима:* ~ испитати, ~ проучити, ~ прегледати.

свèстрано̀ст, -ости ж *особина онога који је свестран, онога што је свестрано:* уметникова ~, ~ погледа.

свēт јек. **свӣјет** м (лок. свéту јек. свијèту; мн. св(ј)ѐтови) **1. а.** *Земља, земаљска куглa, планета на којој живимо (са свим оним што на њој постоји); свеукупност постојања живе и неживе материје.* **б.** *васиона, космос, васељена; звездани систем, галаксија; појединачно небеско тело.* **в.** фил. *целокупна стварност која је доступна људском искуству.* **2. а.** *људи, људско друштво, људски род, човечанство; ужа друштвена средина, друштво у коме се неко креће.* **б.** *свеукупност држава и народа који их насељавају.* **3.** *подручје, делокруг (деловања, интересовања, занимања).* **4. а.** *посебна група појава или живих бића у природи:* биљни ~, животињски ~. **б.** *свеукупност неких сродних појава или манифестација:* ~ боја, ~ дечје маште. • **бели ~** *далеки, непознати, туђи крајеви; људи из тих крајева.* **велики ~** *високо, отмено друштво.* **далеки ~** *далеке стране земље и народи.* **два света** *два различита схватања, погледа на живот.* **други (загробни) ~** *постојање живота и после смрти, загробни живот.* **из света** *из далеких крајева, издалека:* **мали ~** *људи нижег друштвеног положаја, раја (обично и сиромашни).* **мимо свет(а)** *другачије од уобичајеног, мимо других.* **неорганski ~** *све неживо, све што не припада бићима.* **Нови ~** *Америка (ређе Аустралија и Антарктик).* **овај ~** *овоземаљски живот, земаљска кућа уопште.* **онај ~** *в. други, загробни свет.* **органски ~** *сва бића уопште (људи, животиње, биљке).* **преко (бела) света** *врло далеко.* **променити свет(ом)** *умрети.* **смак света** *крај, пропаст Земље и света на њој.* **Стари ~** *Европа, Азија, Африка.* **стране света** *исток, запад, север, југ.* **угледати свет(а)** *родити се; појавити се, настати.* **широки ~** *огромно земаљско пространство.* • **бежати у ~** *одлазити од куће у туђе крајеве.* **видети света** *путовати по разним, далеким крајевима.* **далеко од света** *врло далеко, у забаченом крају.* **док је (док траје) света и века** *увек, за сва времена.* **донети на ~** *родити.* **доћи на ~** *родити се.* **затворити (зачепити, запушити) свету уста** *ућуткати, стати на пут (препричавању, оговарању).* **издати на ~** *одштампати, објавити.* **изаћи на ~** 1) *појавити се, изаћи из штампе.* 2) *прочути се, огласити се.* **изаћи пред ~** *појавити се у јавности.* **изаћи у ~** *изаћи у друштво, појавити се у друштву.* **излазити међу ~** *одлазити у друштво.* **кренути (поћи, отићи, отиснути се** итд.**) у (бели) ~** *кренути, поћи незнано куд, у непознато, далеко.* **мисли (држи** итд.**) да се око њега ~ (о)креће** *придавати превише важности себи; уображен је, препотентан.* **мрзи (на) сав ~** *мрзи све и свакога.* **на крај(у) света** *негде врло далеко.* **на млађима ~ остаје** *младима припада будућност, млађи продужавају напредак друштва.* **на ~ изнети, износити** *објавити, објављивати, обелоданити, обелодањивати.* **није од овога света** *каже се за онога који није као други обични људи, који је сањало, фантаст.* **обићи ~** *пропутовати много земаља.* **одвојен од (осталог) света** *далек и забачен, у неприступачном крају.* **око мене (њега) се окрену(о) цео ~, окрену ми се (јој се) ~ око главе** *много се и неријатно изненадити.* **опростити се са (овим) светом** *умрети.* **оставити, напустити овај свет** *умрети.* **отворио ми се (му се) ~** *указала ми се (му се) прилика за напредовање, успех, каријеру.* **отерати у ~** *отерати од куће у непознато.* **отићи на други ~** *умрети.* **откако је света и века** *одувек, од памтивека.* **повући се од света** *усамити се.* **послати на онај ~** *убити, усмртити.* **пробијати се кроз свет (светом)** *с муком обезбеђивати егзистенцију.* **проћи (много) света** *видети, пропутовати и упознати много земаља.* **раставити са светом** *убити, усмртити.* **раста(ви)ти се са (овим) светом (од овога света)** *умрети.* **~ за себе (бити)** *довољан сам себи (бити); другачији, издвојен од других (бити).* **(с)макнути, (с)маћи са света** *убити, усмртити.* **ући, улазити у ~** *поста(ја)ти познат, стећи, стицати углед, значај у друштву.* **човек од света** *светски човек.*

свēт, свéта, -о (одр. свēтӣ и свèтӣ) **1.** *који се уздиже изнад света, који се не сме дирнути, нерикосновен, узвишен:* ~ дужност, ~ право, ~ српска земља. – Породична срећа је света ствар. **2.** *морално савршен, идеалан, непорочан, узвишен:* мајка, свето створење, обрађивати земљу, посао велик и свет. **3.** (одр.) црквена. **а.** *атрибут уз имена светитеља (означава њихову узвишеност).* **б.** *који је предмет верског култа; који је у вези са вером и верским обредима, посвећен Богу и ширењу вере:* ~ гроб, ~ Грал, ~ трпеза, ~ служба, ~ црква, свете књиге. **в.** *на кога је освећењем пренет божји благослов и чудотворна моћ:* ~ причест, ~ водица. **г.** (у им. служби, одр.) м *светитељ, светац.* – И свети су грешили. **4.** *који је изнад свих људски слабости, сличан свецу, праведан, беспорочан, богоугодан:* ~ човек. **5.** *као део географских и ботаничких назива:* Света гора, Свети Стефан, ~ дрво.

светáлце и **светàлце** јек. **свјетáлце** и **свјетàлце,** -а и -ета с (мн. -ца) *дем. и хип. од светло и свет(л)ило.*

свēтао и **свéтао,** свéтла, -о јек. **свӣјетао** и **свијѐтао,** свијѐтла, -о **1. а.** *који светли, сјајан; који испушта или одбија светлост:* ~ тачка на зиду. **б.** *испуњен светлошћу сунчан; чист, ведар:* ~ соба, ~ дан, ~ јутро. **в.** *који се сјаји, блиста:* ~ стакло, румени и светли образи од јела и пића. **2. а.** *који има отворену боју; прозиран, прозрачан:* ~ боја капута, ~ тонови на слици. **б.** *бистар, паметан, оштроуман:* човек светлог разума. **в.** *јасан, звонак, чист (о звуку).* **3. а.** *срећан, радостан:* у светли час, ~ дан мога живота, ~ сећање (на). **б.** *који указује на могућност остварења нечег пријатног, који обећава (срећу, успех и сл.); дух надахнућа, стваралачке енергије:* ~ знак будућности, ~ нада,

светли тренуци песничког стварања. **4. а.** *који је високоморалан, чист, беспрекоран, узвишен:* твоје ~ име, ~ пример, ~ образ. **б.** (одр.) *атрибут уз титуле владара, великодостојника; племенити, пресветли:* ~ кнез, ~ круна, ~ престо. **в.** (одр.) *славан, чувен, гласовит (обично по јунаштву):* ~ јунак, ~ име Марка Мићановића, ~ сабља, ~ пушка.

све́тац, све́ца м (инстр. све́цем; мн. све́ци, ген. све̄ца̄) **1. а.** *онај кога црква после смрти прогласи светим због његовог живота и заслуга за веру, светитељ.* **б.** *домаћи заштитник; крсно име, крсна слава.* – Светац ми је Јованђдан. **2.** *празник везан за рођење или смрт неког свеца;* фиг. *празник, благдан:* петак, турски светац, мени је сваки дан светац. **3.** *човек аскетског живота, пун врлина.* – Овај патријарх је прави светац. • **није баш ~** еуф. *сумњивог је морала.* **према свецу и тропар** *свакоме по заслузи.*

свѐтачкӣ, -а̄, -о̄ **1.** *који се односи на свеце, светитељски:* ~ знак, ~ живот. **2.** *празнички:* ~ одело, ~ дан.

света́штво с *посвећеност Богу и вери, светачка чистота и аскетизам.*

свѐтилӣште с *свето место; храм; олтар.*

свѐтило јек. **свјѐтило** с *оно што даје, испушта светлост; светиљка, лампа, сијалица:* небеска ~.

свѐтӣља и **свѐтиља** јек. **свјѐтӣља** и **свјѐтиља** ж у изр. **кула ~** *в. светионик.*

свѐтӣљка јек. **свјѐтӣљка** ж (дат. -љци; ген. мн. -љкӣ и -иљака̄) *направа (прибор) за осветљавање (лампа, свећа, сијалица, жаруља);* фиг. *небеско тело које сија, светли.*

свѐтина јек. **свјѐтина** ж *аум. и пеј. од свет*[1]; *мноштво, гомила људи, руља, маса.*

све́тиња ж **1. а.** *особина и положај онога што се поштује као свето, за шта је везано осећање највеће привржености, поштовања уздигнуто до култа:* ~ заставе, ~ гроба, ~ домаћег огњишта. **б.** *оно што се сматра светим, неприкосновеним, неповредивим, оно што се уздиже до култа:* имање, то је његова породична светиња, две светиње: уметност и дом. **2.** рлг. *предмет религијског култа, оно што је црква прогласила за свето (црквене реликвије, мошти светаца и сл.).*

светиони́чар и **свѐтионичӑр** јек. **свјетиони́чар** и **свјѐтионичӑр** м (инстр. -ом и -ем) *онај који надгледа светионик, који брине о светионику, радник на светионику.*

свѐтитељ м (инстр. -ем) *светац.*

свѐтитељка (светитѐљица) ж *в. светица.*

свѐтитељскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на светитеље, који припада светитељима:* светитељске мошти, ~ лик.

свѐтитељски прил. *као светитељ; као у светитеља:* ~ бити миран; ~ трпети.

све́тити[1], свѐтӣм несвр. [гл. им. све́ћӗње с] **1.** *вршити над нечим црквени обред посвећења, освећивати:* ~ темеље, ~ водицу, ~ заставу. **2.** *сматрати светим, поштовати као свето, славити.* – Нека се свети име Твоје!

све́тити[2], свѐтӣм несвр. [гл. им. све́ћӗње с] *самоиницијативно кажњавати злочинца у име жртве, осветом давати задовољење жртви.* ■ **~ се** (некоме) *кажњавати некога из освете, прибављати задовољење осветом над неким:* ~ се за учињена недела, ~ се мужу.

свѐтица ж **1.** *жена светац, светитељка.* **2.** *жена која живи као светац.* **3.** ир. *притворна женска особа која се прави да је пуна врлина.*

свѐтӣште с *в. светилиште.*

свѐтковӑње с **1.** *гл. и.м. од светковати.* **2.** *светковина, свечаност.*

свѐтковати, -кујѐм несвр. **1.** *не радити у дане празника, благдана, празновати.* **2.** *свечано прослављати неки празник.*

свѐтковина ж **1.** *приредба и весеље поводом неког празника, свечана прослава, свечаност.* ~ за Нову годину, уприличити светковину. **2.** *празник, благдан:* религиозна ~.

светла̀рица јек. **свјетла̀рица** зоол. *врста ендемичне слатководне речне рибе (назване по боји тела)* Telestes polylepis.

свѐтлӑрнӣк јек. **свјѐтлӑрнӣк** м **а.** *затворен простор у већој згради, окружен зидовима, који служи за осветљавање и проветравање просторија окренутих према њему.* **б.** *мали прозор на крову за осветљавање поткровља.*

свѐтлати јек. **свјѐтлати,** -а̄м несвр. *у изр.* **~ образ** *истицати се часним делом, чинити нешто чиме се може поносити.*

свѐтлац јек. **свјѐтлац,** -а̀ца м **1.** *блесак, звездице пред очима од бола, удараца и сл.* **2.** *искра, варница; блесак.*

светла́шце и **светла̀шце** јек. **свјетла́шце** и **свјетла̀шце,** -а и -ета с (мн. -ца) *дем. и хип. од светло.*

све́тлети јек. **свијѐтљети,** -тлӣм несвр. [гл. им. -тљѐње с] **1.** *испуштати светлост, сјај од себе; бити извор светлости; сијати, блештати.* – Сунце светли. У очима јој нешто светли. ■ **~ се 1.** *в. светлети.* **2.** *имати отворену боју, бити светле боје.* – Коса се светли.

свѐтлӗӣ (све́тлӗӣ) јек. **свјѐтлӗӣ** (свијѐтлӗӣ), -а̄, -ӗ̄ *који светли, који испушта из себе светлост:* ~ знак, ~ реклама, ~ метак, ~ ракета.

свѐтлило јек. **свјѐтлило** с *светлост; светиљка.*

светлѝна јек. **свјетлѝна** ж *светлост, сјај; отвореност боје.*

свѐтлица јек. **свјѐтлица** ж **1. а.** *в. муња.* **б.** *варница, искра.* **2.** зоол. **а.** *в. свитац.* **б.** *врста морског мекушца који живи у колонијама и ноћу светлуца* Pyrosoma atlanticum. **3.** бот. *в. токавица* Typhoides aryndinacea.

свѐтло јек. **свјѐтло** с **1.** *видело, светлост; сјај.* **2. а.** *извор светлости, светиљка.* **б.** *електрично осветљење.* • **зелено ~** *знак слободног пролаза на семафору (у саобраћају);* фиг. *уопште знак да нешто може почети.*

светло- јек. **св(и)јетло-** *као први део сложеница са придевима за боју показује да је боја отворена, да ни је тамна:* светлозелен, светлоцрвен итд.

светло̀кос јек. **свјетло̀кос,** -а, -о *који има косу светле, отворене боје.*

свѐтломѐр јек. **свјѐтломјѐр** м *справа за мерење интензитета светлости.*

светло̀ноша јек. **свјетло̀ноша** м (мн. ж) *онај који носи светло, светлост.*

светло̀ок јек. **свјетло̀ок,** -а, -о *који има светле очи.*

свѐтлоснӣ јек. **свјѐтлоснӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на светлост, који потиче од светлости:* ~ зрак, ~ сигнал, ~ млаз, ~ енергија. • **~ година** астр. *мерна јединица за дужину, одговара удаљености коју пређе светлост за једну годину.*

свѐтлӧст јек. **свјѐтлӧст,** -ости ж (инстр. -ошћу) **1.** физ. *зрачење које потиче из атома, има разне таласне дужине, а видљиво је само у малом, ограниченом интервалу таласних дужина.* **2. а.** *сјај, сјајност; блесак:* ~ лица, ~ звезда, ~ ока. **б.** *осветљеност која омогућава видљивост:* ~ сунца, ~ лампе. **3.** *титула којом се ословљавају високи државни и црквени великодостојници.* • **бацити (унети) ~ на нешто** *објаснити, протумачити, осветлити нешто.* **бенгалска ~** *в. под бенгалски и ватра.* **година светлости** *в. светлосна година (под светлосни).* **на светлост дана изнети** *изнети у јавност, обелоданити, објавити.* **поларна ~** *светлосна појава у виду светлосних снопова или млазева (најчешће бледозелене боје) у високим слојевима атмосфере која се виђа око Земљиних полова.* **синула ми (му) је ~ у мозгу** *сетила сам се, досетила сам се.* **у правој (пуној) светлости видети (приказати, представити)** *расветлити са свих страна, у пуној истинитости, реалности.* **угледати ~** *доћи на свет, родити се; појавити се, настати.*

светлу̀цав јек. **свјетлу̀цав,** -а, -о *који (се) светлуца:* ~ тканина, светлуцаве очи.

светлу̀цаво јек. **свјетлу̀цаво** прил. *на светлуцав начин, светлуцајући (се):* ~ се пресијавати.

светлу̀ц(к)ати (се) јек. **свјетлу̀ц(к)ати (се),** -а̄м (се) несвр. *светлети у кратким интервалима, одаваши блеске; одсијаваши, блескаши.* – Светлуцало је сребро на токама. Светлуцају чаше. Светлуцало се око у мраку.

светлу̀цнути, свѐтлуцнѐм јек. **свјетлу̀цнути,** свјѐтлуцнѐм свр. *кратко засветлети, засветлуцаши:* ~ из мрака.

свето- *први део сложенице казује да је оно што означава други део свето и да се односи на светињу и светитеља:* светогрђе, светосавски, светојовански.

свѐтовати (се) јек. **свјѐтовати (се),** -тујѐм (се) несвр. нар. и арх. *в. савеѿоваши (се).*

свѐтовнӣ јек. **свјѐтовнӣ,** -а̄, -о̄ *који није у вези са црквом, који није духовни, световњачки, грађански, мирски:* ~ музика, ~ власт.

свѐтовнӧст и **светóвнӧст** јек. **свјѐтовнӧст** и **свјетóвнӧст,** -ости ж *особина, стање онога што је световно:* ренесанса, ~ у свему.

светѐвњāк, -а́ка и **свѐтовњāк,** -а јек. **свјетѐвњāк,** -а́ка и **свјѐтовњāк,** -а м *човек који не припада свештеничком реду, грађанин.*

светѐвњāчкӣ и **свѐтовњāчкӣ** јек. **свјетѐвњāчкӣ** и **свјѐтовњāчкӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на световњаке, који припада световњацима.*

светѐгорскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на Свету Гору:* ~ манастири.

светѐгр̄дан, -дна, -о *који врећа, скрнави светињу:* ~ радње, ~ израз, ~ речи.

светѐгр̄дно прил. *безбожно, богохулно:* ~ исмејавати, ~ се понашати.

светѐгрђе и **светѐгрђе** с *светогрдан поступак, вређање, скрнављење светиње.*

светонáзор јек. **свјетонáзор** м *поглед на свет, животна филозофија.*

светѐсāвље и **свѐтосāвље** с **1.** *култ Светог Саве.* **2.** *облик, вид православног хришћанства заснован на учењу Светога Саве, чија су основна начела изнета у „Жичкој повељи“.*

светѐсāвскӣ и **свѐтосāвскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на Светог Саву, његово учење и празник посвећен њему:* ~ прослава, ~ беседа.

свéтӧст, -ости ж **1.** *особина и стање онога који је свет, онога што је свето, светиња, узвишеност; светитељска побожност.* **2.** *титула патријарха.*

свѐтскӣ јек. **свјѐтскӣ,** -а̄, -о̄ **1. а.** *који се односи на свет*[1]*, који припада целом свету:* ~ рат, ~ првенство, ~ тренд у музици, ~ историја, ~ изложба, ~ добро. **б.** *који је пропутовао и упознао свет; који има манире културног света:* ~ путник, ~ човек, ~ жена. **2.** *који је добро познат, чувен у целом свету:* ~ уметник, ~ језик, ~ чудо. **3.** *в. световни.*

свѐтски јек. **свјѐтски** прил. **а.** *на светски начин, као што се ради и поступа у осталом (обично у културном, интелектуалном) свету:* ~ се понашати. **б.** *у светским размерама:* бити ~ велики.

свéћа јек. **свијѐћа** ж **1.** *шипка (дебља или тања) ваљкасте облика од воска, лоја, парафина са провученим фитиљем кроз средину која служи за осветљење;* уп. воштанива. **2.** *лампа, светиљка; светлост уопште.* **3.** физ. *јединица за мерење јачине светла (сада замењена другом јединицом, кандела).* • **дати, продати (некоме) рог за свећу** *преварити, обмануши (некога), подвалиши (некоме).* **његова ~ догорева** *часи му се живоѿ, приближава му се смрѿ.* **палити богу и врагу (ђаволу) свећу** *трудиши се да се задовоље све (а најмање две сѿране), улагиваши се свима.* **пасти, срушити се (пружити се) на тло као ~** *пасши, срушиши се наглο, у усправном, вертикалном положају.* **(са) свећом (у руци) тражити некога, нешто** *тражиши некога или нешто што се ретко среће, што је скоро немогуће, врло тешко наћи.* **сачувати свећу** *оставиши потомство, продужиши, наставиши род.* **тако ми крсне свеће! тако ми се крсна свећа не угасила** *заклеѿва у народу.* **тражити врага (ђавола) (са) свећом** *непромишљено упадаши у тешку ситуацију, тежак положај; свесно тражиши невољу, кавгу и сл.* **угасити (погасити, утулити) свећу некоме** *убиши, уништиши; оставиши без потомсѿва.* **угасити (своју) славску, крсну свећу** *не оставиши потомство, потомка (који ће и даље славиши крсну славу).* **умрети без свеће** *умреши без потомка (који ће му запалиши свећу кад умре).*

свѐћār јек. **свјѐћār,** -а́ра м *онај који прави и продаје свеће.*

свећàрица јек. **свјећàрица** ж *жена свећар.*

свѐћārница јек. **свјѐћārница** ж *радња, трговина за продају свећа.*

свећени- *в. свештени-.*

свѐћица јек. **свјѐћица** ж **1.** *дем. од свећа.* **2.** ел. *направа која варницом пали смешу бензина у цилиндру мотора.* **3.** бот. *биљка* Gentiana asclepiadea.

свѐћњāк јек. **свијећњāк** м *постоље са једним или више кракова у који се уплављују свеће, чирак.*

свећòноша јек. **свјећòноша** м (мн. ж) *онај који носи свећу.*

свеȕкупан, -пна, -о *који све обухвата, укључује све делове у целину, цео, сав, читав; укупан:* ~ традиција, ~ свота.

свеȕкупнӧст, -ости ж *особина, стање онога што је свеукупно, целовитост, целина:* ~ бића, ~ збивања.

свеȕчилѝшнӣ, -а̄, -о̄ *в. универзитетски.*

свеȕчилѝште с *в. универзитет.*

свѐчан, -а, -о **1. а.** *који се односи на свечковину, празнични:* ~ дан. **б.** *који се носи о празницима, намењен празнику:* ~ одећа, ~ униформа. **в.** *који има карактер празника, славља:* ~ дочек, ~ отварање изложбе. **2. а.** *који се врши по одређеном церемонијалу уз велику раскош; који се приређује у част неке личности:* ~ посета, ~ ручак, ~ пријем, ~ служба. **б.** *који је пропраћен јавним актом, којим се пред јавношћу преузима нека обавеза, одговорност и сл.:* ~ изјава, ~ заклетва. **в.** *пун озбиљности, достојанства:* ~ ход, ~ глас.

свѐчано прил. *на свечан начин, изражавајући узвишеност прилике, чина; празнично:* држати се ~, ~ се очешљати, ~ се обући.

свѐчанӧст, -ости ж (инстр. -ошћу) **1.** *приредба посвећена неком празнику, догађају, или у част неке личности.* **2.** *узвишеност; свечана атмосфера, свечан тон, свечано расположење:* ~ тренутка.

свѐчār, -а́ра м *онај који свечкује нешто (славу, рођендан), слављеник.*

свечáрити, свѐчарӣм несвр. [гл. им. свечáрење с] *славиши, свечковаши.*

свѐчāрскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на свечаре, слављенички, празнични:* ~ ручак, ~ поворка.

свечáрство с *слава; празник, свечковина.*

свѐчери (свѐчера) прил. *у први сумрак, кад се почне сѿушаши вече.*

свѐчовек јек. **свѐчовјек** м **а.** *идеално људско биће;* уп. натчовек (2). **б.** *в. натчовек (1б).*

свечовечàнскӣ јек. **свечовјечàнскӣ,** -а̄, -о̄ *општељудски, општечовечански.*

свештáвати, свѐштāвām *несвр. према свешташи.*

свѐштати, -а̄м свр. и несвр. *(из)вршиши освећење;* уп. свéтити[1]: ~ темеље цркве. • **~ масло (масла)** црквв. *в. под масло.*

свѐштенӣ, -а̄, -о̄ **1.** *који се посветио цркви и вери, који носи црквени чин:* ~ лице. **2. а.** *који се односи на веру, на цркву, црквени, духовни:* ~ историја. **б.** *освећен, свети, посвећен.*

свѐштенӣк м **а.** *општи назив за црквена лица која су рукоположењем посвећена и оспособљена за вршење црквених обре-*

да и богослужења. **б.** *црквени чин између ђакона и епископа.* **в.** фиг. *онај који је сав предан, посвећен нечему (неком послу, идеји):* ~ истине, ~ свог посла.

свеште́ница ж **а.** фиг. *она која је потпуно предана, посвећена нечему (неком послу, идеји и сл.):* ~ љубави, ~ слободе. **б.** *жена свештеника (у неким религијама).*

свеште́ничкӣ, -ā, -ō *који се односи на свештенике, који припада свештеницима:* ~ позив, ~ одежда.

свештенодје́јство с црквн. *црквени обред који врши свештеник, богослужење.*

свештенодје́јствовати, -ствујēм несвр. *вршити верски обред, богослужити, чинодејствовати.*

свеште́нство с (мн. ø) **1.** *свештенички сталеж, клер:* православно ~. **2.** *свештеничка служба, свештеничко достојанство.*

свеште́ти јек. **свјѐштити,** -ӣм свр. *добро овладати неком вештином, неким послом; научити, схватити:* ~ занат; ~ немушти језик.

свешчица ж *дем. од свеска.*

сви́б м бот. **а.** *зимзелена дрвенаста биљка* Ilex aquifolium, *зеленика, чесвина.* **б.** *црна рибизла* Ribes nigrum.

сви́ба ж бот. *трмолика биљка из породице дренова,* Cornus sanguinea.

сви́бањ, -бња м рег. *в. мај.*

сви́бањскӣ, -ā, -ō рег. *в. мајски.*

сви́бовина ж *свибово дрво.*

сви́дети јек. **сви́дјети,** -дӣм свр. *рашчистити, средити, свести (односе, рачуне).*

сви́дети се јек. **сви́дјети се,** -дӣм се свр. *оставити пријатан утисак, допасти се.*

сви́ђати се, свӣђā̄м се *несвр. према свидети се.*

сви́завац, -а̄вца и **сви́зац,** -и́сца м зоол. *в. мрмот:* алпски ~, преријски ~, степски ~.

сви́јати (се), -и̂јā̄м (се) *несвр. према свити (се).*

свијо̀рити, -ӣм и -ѝјорӣм свр. *скупити у гомилу нешто расуто, расуто (о ветру).*

свијýтак, -тка м *в. свитак (1б):* ~ целулозе.

свикáвати (се), -ѝкā̄вā̄м (се) *несвр. према свикнути (се), свићи (се).*

сви́кло прил. *навикнуто, по навици:* ~ слушати, ~ ходати.

сви́кнути (се), -нē̄м (се) свр. *в. навикнути (се).*

сви́ла ж (мн. ø) **1. а.** *влакно што га у свом развоју ствара гусеница дудове свилене бубе и омотава око себе у чахуру.* **б.** *уређена нит, конац, влакно од такве материје.* **в.** *тканина од таквог влакна.* **2.** фиг. *оно што својом мекоћом, сјајем подсећа на такву тканину:* ~ косе, ~ трепавица. **3.** *танка, свиленкаста влакна биљног порекла која лете и лебде у ваздуху.* **4.** *биљна влакна на врху клипа кукуруза.* • **вештачка, умјетна ~** *тканина произведена од целулозе, памука и сл. која личи на природну свилу.* **мекан као ~** *пријатан у опхођењу; попустљив, доброћудан.* **носити свилу и кадифу** *живети и одевати се раскошно, богато.*

сви́лāр, -а́ра м *онај који гаји свилену бубу, преде и тка свилу; трговац свилом.*

сви́лара ж *радионица за прераду свиле; фабрика свиле.*

свила̀рица ж *она која гаји свилену бубу, преде и тка свилу.*

сви́лāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на свиларе, на свилару:* ~ радња, ~ трговац, ~ индустрија.

свила́рство с *производња и прерада свиле, као грана индустрије.*

сви́ласт, -а, -о *који је као од свиле, који личи на свилу, који има особине свиле:* ~ вуна, ~ глас, ~ тканина.

свѝлати, -а̄м несвр. **1.** *добијати свилу (о кукурузу), брадати.* **2.** *правити свилу (о свиленој буби).*

свѝлача ж бот. *морска трава* Posidonia oceania.

сви́лен, -ена, -о и **сви́лен,** -а, -о **а.** *начињен од свиле:* ~ конац, ~ тканина. **б.** *као од свиле, мекан, сјајан попут свиле:* ~ коса, свилене пути, ~ клас. **в.** *пријатан, угодан (о гласу).* **г.** *слабе физичке издржљивости, неотпоран;* фиг. *пун обзира, мек, питом:* ~ човек. • **~ буба** зоол. *врста инсекта* Bombyx mori *чија гусеница производи свилено влакно.* **надарити (некога) свиленим конопцем** *в. под конопац.* **послати (некоме) свилени конопац** *в. под конопац.*

свилѐн(к)аст, -а, -о *који је као свила, свиласт:* ~ длака.

свилѐно и **сви́лено** прил. *попут свиле, као да је од свиле.* – Свилено севнуше ножице.

свилѐњак, -а́ка м **1.** *врло танка свилом прошкана тканина.* **2.** фиг. *онај који је одрастао у удобности и богатству, размаженко.*

сви́лица ж *дем. од свила.*

свилò̀буба ж зоол. *в. свилена буба (под свилен).*

свилò̀вина ж бот. *врста траве* Epilobium *и* E. montanum.

свилогó̀јство с *узгајање свилене бубе; свиларство.*

свилò̀кос, -а, -о *који има меку, танку, сјајну косу као свила.*

свилò̀прēља и **свилò̀преља** ж **1.** зоол. *в. свилена буба (под свилен).* **2.** *жена која преде свилу.*

свилò̀рун, -а, -о *који има руно меко као свила:* ~ стадо.

сви́нг м енгл. *врста плеса (уз џез музику).*

сви́нговати, -гујēм несвр. *играти свинг; кретати се уз одређено њихање тела.*

свѝнда ж бот. *биљка* Trigonella foenum graecum, *грчко сено.*

сви́ња ж (мн. сви̏ње, дат. сви̏њама) **1.** зоол. *домаћа животиња из пор. двопапкара, подред непреживара, која се гаји због меса, масти, длаке, коже.* **2.** фиг. *прљав, неуредан човек; морално пропала особа.* • **бацати бисер пред свиње** *поклањати или говорити нешто лепо ономе ко то не осећа и не заслужује, ко тога није достојан.* **бити ~ (према некоме)** *понашати се нељудски, нечовечно (према некоме).* **дивља ~** зоол. *врста папкара* Sus scrofa *која живи у шумама и од које је одабирањем добијена домаћа свиња,* Sus domestica. **нисмо заједно чували свиње (овце, козе)** *нисмо истог положаја, угледа, ранга, нисмо једнаки; не можеш се упоређивати са мном.*

сви́њāр, -а́ра м (инстр. -а́ром и -а́рем) *онај који за плату чува и напаса свиње.*

свињà̀рија ж *гадан, прљав, непоштен поступак.*

свињà̀рина ж *свињарева плата.*

свињáрити, свињā̄рӣм несвр. [гл. им. свињáрēње с] **1.** *чувати туђе свиње; бити свињар.* **2.** разг. *понашати се као свиња, правити свињарије.*

свињà̀рица ж **1.** *жена свињар.* **2.** зоол. *врста птице певачице, пастирица* Motacilla alba.

сви́њāрка ж *в. свињарица (1).*

свињà̀рлук м *в. свињарија.*

сви́њāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на свињаре:* ~ трговац.

свињáрство с *грана привреде која се бави гајењем и товљењем свиња.*

сви́њац, -њца м (инстр. -њцем) **а.** *обор за свиње.* **б.** фиг. *прљава, неуредна, запушштена просторија или кућа.*

сви́њдух м и **сви́њдуша** ж бот. *врста траве* Melilotus sulcatus.

сви́њетина ж *свињско месо.*

сви́њећӣ, -ā, -ē *свињски:* ~ месо, ~ маст.

сви́њити, свӣњӣм несвр. *прљати, гадити (као свиња).*

свињогó̀јац, -јца м *одгајивач свиња.*

свињогó̀јство с *свињарство.*

свињо̀кољ м (свињо̀коља ж) **а.** *клање свиња, свињска даћа.* **б.** *време клања свиња.*

свињски, -ā, -ō *који се односи на свиње, који припада свињама:* ~ маст, ~ сало, ~ глава, ~ длака. • **~ дан** *клање свиња; време кад се кољу свиње.*

свињски прил. *као у свиње; као свиња, īадно, одвратно:* ~ гледати, ~ се понети.

свињу́рак, -рка м бот. *биљка* Filipendula hexapetala, F. ulmaria, *суручица.*

свињче, -ета с (мн. ø; зб. им. свињчад ж) **1.** *дем. од свиња.* **2.** *свиња:* домаће ~, бодљикаво ~. • **морско ~** *врста īлодара, обични дикобраз* Hystrix cristata, *бодљикаво прасе.*

свирā̀јка ж *в. свирала.*

свирā̀јчица ж *дем. од свирајка.*

свирала ж муз. *народни дрвени дувачки инструмент, фрула.* • **девета (последња) рупа на свирали** *врло далек рођак; неважна, безначајна особа, нико и ништа.* **(то је) на врби свирала** *нешто без вредности, безначајно; нешто несиīурно, празна обећања.*

свирā̀лица ж *дем. од свирала.*

свирā̀љка ж *в. свирала.*

свирати, свирā̀м несвр. **1. а.** *производити тонове (обично неку мелодију) на неком музичком инструменту; бавити се тиме као занимањем, професијом:* ~ хармонику, ~ виолину, ~ у филхармонији. **б.** *изводити неки музички комад, мелодију, композицију:* ~ коло, ~ рок, ~ Шопена. **2.** *извођењем одређене мелодије давати знак за нешто:* ~ повечерје, ~ (на) узбуну. **3.** *звиждати (уснама).* **4.** *производити звуке:* ветар свира, црева свирају, ~ у грудима. **5.** *давати какав знак (сиреном, пиштаљком и сл.):* локомотива свира, ауто свира. **6.** вулг. *īоворити којешта, брбљати; звоцати.* – Свирај ти то другоме, ~ те ово те оно. • **играти како други свира** *радити, чинити оно што други жели, слушати туђу вољу, повиновати се нечијој ћуди.* **~ циганski** *свирати по слуху, самоуко.* **танко ~** *немати новца, економски слабо стајати.*

свирач, -рца м (инстр. -рцем) *онај који свира (обично уз неке народне инструменте), музикант.*

свирā̀ч, -а́ча м (вок. свирā̀чу, инстр. -а́чем) *онај који свира; онај који се бави свирањем као професијом.*

свира̀чица ж *жена свирач.*

свирā̀чкī, -ā, -ō *који се односи на свираче:* ~ вештина, ~ дружина.

свирēп, -а, -о *немилосрдан, окрутан, суров, бездушан, нечовечан:* ~ убиство, ~ поступак.

свирēпо прил. *на свиреп начин, немилосрдно, окрутно, сурово, бездушно:* ~ тући, ~ се светити.

свирēпо̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина оноīа који је свиреп, окрутност, бездушност.*

свирка ж (дат. свирци) *свирање; музика:* добра ~; циганска ~.

свирка̄ти, -а̄м несвр. *у дем. значењу: помало, тихо свирати.*

свирнути, свирнēм и **свирнути,** -нēм свр. **1.** *засвирати; кратко се оīласити, зазвучати (о инструменту).* – Свирну у трубу. Свирну труба. **2.** *произвести у лету звук, зазвиждати, зафијукати.* – Свирну стрела.

свирӯкати и **свирӯц(к)ати,** -а̄м несвр. *помало, тихо свирати, свиркати.*

свȉснути, -нēм (аор. свȉснух (свȉскох), свȉснӯ (свȉште); р. пр. свȉснуо (свȉскао), -ула и -сла; пр. пр. свȉснӯвши) свр. **а.** *пасти у очајање од превеликоī бола, жалости и сл.* **б.** *умрети од жалости, бола, великоī душевноī узбуђења, телесноī напора, умрети после тешких мука, пресвиснути.*

свисо̀ка прил. **а.** *са места које је по висини више од другоī места:* ~ боље видети. **б.** фиг. *презриво, надувено, охоло, правећи се важан:* ~ погледати у сељака.

свȉта ж фр. **1.** *пратиоци истакнуте личности; пратња.* **2.** муз. *музичко дело састављено од више различитих делова повезаних јединственом замисли.*

свȉтак, -тка м (мн. свȉци, ген. свȉтāкā) **1.** *лист папира, папируса, животињске коже, пергамента смотан у ваљак (у старом веку облик књиге); повеље, списи и др. који су се у таквом облику чували у средњем веку.* **б.** *оно што је савијено у круī, намотано као котур, клупко; хартија намотана у трубу.* **2.** *замотуљак, смотуљак, īужва; īужва од крпа која се носи испод терета на īлави.* **3.** биол. *орīан цилиндричноī облика из којеī се развија кичма и који се пружа уз леђну страну тела свитковаца* chorda dorsalis. **4.** ел. *један или више завоја жице као проводник електричне струје, калем, бобина.* **5.** зоол. *врста пужа* Planorbis corneus.

свȉтати, свȉћē(м) несвр. **1.** *појављивати се (о зори, дану), сванивати.* **2.** фиг. **а.** *указивати се, јављати се.* – Свиће нада. **б.** *постајати јасан, схватљив, разјашњавати се.* – Свиће ми пред очима.

свȉтац[1], свȉца м зоол. (ген. мн. свȉтāцā) **1.** *врста инсекта* Lampyris moctiluca *који ноћу светли, кресница:* велики ~, мали ~. **2.** *в. светлац.*

свȉтац[2], свȉца м *воштана свећа савијена у котур.*

свȉтер м енгл. *вунена, плетена спортска мајица са рукавима; џемпер.*

свȉти, свȉјēм (трп. свȉјен, -ѐна) свр. **1. а.** *вијући начинити, направити нешто, обично му дајући обао, овалан, кружан облик:* ~ гнездо. **б.** *плетући начинити, исплести, оплести, уплести:* ~ венац од цвећа. **2. а.** *превити, преклопити, пресавити, смотати, сложити:* ~ једро око јарбола, ~ мараму. **б.** *привити, пригрлити:* ~ сироче уза се. **3. а.** *саставити, овити, обавити (нешто око нечега):* ~ руке око врата, ~ мараму око рамена. **б.** *наместити кружно, у круī:* ~ руке под главу. ■ **~ се 1. а.** *обавити се, смотати се (око коīа или чеīа).* – Змија ми се око срца свила. Свила се око мога врата. **б.** *прелести се, сплести се (међусобно или око нечега):* у загрљај се ~. – Коса се свила у крну. **в.** *склупчати се, скупити се.* – Свила се у ћошак. **2. а.** *привити се уз некоīа, наћи уточиште код некоīа.* – Свије се уз мене у великој жалости. Морам се негде свити. **б.** *окупити се, сабрати се, скупити се:* ~ се око гуслара. **3.** *сгуснути се.* – Сумрак се свио над градом. • **ово било, оно се свило** *било је овако, било је онако; ово је било, онако се догодило.* **свило му се око срца** *растужио се, ражалостио се.* **~ (своје) гнездо.** *в. īнездо (изр.).* **~ се коме око срца** *омилети, постати мио, драī (некоме).*

свȉткати, -а̄м несвр. *повремено блескати, светлуцати.*

свȉтковац, -о̄вца м зоол. *у мн.: животиње у чијој се īрађи трајно или само у ембрионалном развитку јавља дуж тела свитак (3),* Chordonia *(у јд.: таква животиња).*

свȉтлати, -а̄м свр. **а.** *саīнати, стерати:* ~ стадо. **б.** *скупити, сабрати на једно место;* фиг. *заокупити, салетети:* свитлани у свом гнезду. Свитлаше ме јади.

свȉтнути, -нēм свр. *засветлети, севнути.* – Свитну шибица. Свитну мања.

свȉтњāк м *врпца којом се везују īаће, īаћник, учкур.*

свȉћи (се), свȉкнēм (се) *в. свикнути (се).*

свлада̀вати (се), -а̀дава̄м (се) *несвр. према свладати (се).*

свла̀дати (се), свла̀да̄м (се) свр. *в. савладати (се).*

свла̀к м **1.** *рожнати омотач на кожи змија који оне неколико пута у току īодине свлаче, одбацују, змијска кошуљица.* **2.** бот. *зељаста пузавица* Convolvulus arvensis, *повијац.* **3.** *остатак куделье после īребенања.*

свлачио̀ница и **свла̀чионица** ж *просторија у којој се људи пресвлаче у одīоварајућу одећу (за спорт, у позоришту, за рад и сл.).*

свла̀чити (се), свла̀чӣм (се) [гл. им. свла̀чēње с] *несвр. према свући (се).*

сво̀д, сво̀да м (мн. сво̀дови) **1.** *конструкција сведеноī (цилиндричноī, сферноī) облика којом се наткрива простор, а ослања*

се на ивичне зидове, лукове и стубове; уопште оно што личи на такав облик: ~ цркве, ~ дрвореда. **2.** *небо које даје утисак сведености, сферичности:* небески ~.

сво̀дан, -дна, -о *који је сапрађен на лук, засвођен:* ~ конструкција.

сво̀дилац, -иоца м *в. сводник.*

сво̀диља и **сво̀дӣља** ж *сводница.*

сво̀дити (се), сво̀дӣм (се) [гл. им. сво̀ђе̏ње и сво̀ђе̏ње с] *несвр. према свести (се).*

сво̀дити, сво̀дӣм несвр. *правити свод.*

сво̀дић м *дем. од свод.*

сво̀дљив, -а, -о *који се може свести, редуковати:* ~ број.

сво̀дљивӧ̄ст, -ости ж *особина онога што је сводљиво, онога што се може свести, редуковати.*

сво̀днӣ, -а̄, -ӧ̄ *који се односи на свод.*

сво̀днӣк м *онај који подводи жене мушкарцима, подводач.*

сво̀дница ж **1.** *жена сводник, подводачица, сводиља.* **2.** бот. *љутић* Ranunculus sceleratus.

сво̀дничкӣ, -а̄, -ӧ̄ *који се односи на своднике и сводништво, који своди, подводи:* ~ занат.

сво̀дништво с *своднички посао, подвођење.*

сводо̀вит, -а, -о *грађен на сводове, засвођен:* ~ ћелија.

сво̀довскӣ, -а̄, -ӧ̄ *који се односи на свод.*

сво̑ј, сво̀ја, сво̀је *придевска присвојна заменица према заменици за свако лице:* **1.** *који припада субјекту.* – Вршио сам свој посао. Не сме одати своју љубав. **2.** (у придевском значењу) **а.** *сопствени, властити, рођени:* своја жена, свој друг. **б.** *слободан, независан; оригиналан, нарочит:* бити у својој земљи јак и *свој.* – Песник хоће да буде свој. **3. а.** *близак, присан, сродан.* – Као своји помажемо једни другима, гледати га као својег. **б.** *који припада истој заједници (породичној, друштвеној).* – Можда ћемо и новој држави постати својим. **4.** (у именичкој служби) *рођак, сродник, члан породице:* немати никог свог, слати својима пакет. **5.** (у прилошком значењу) *уз бројеве: отприлике, приближно.* – Било је то пре својих двадесет година. Буре има својих педесет литара. • **бити на своју руку** *бити чудак, особењак.* **бити свој (некоме)** *бити род, сродство (некоме).* **бити ~ човек** *бити материјално независан, материјално осигуран човек, сам себе издржавати.* **бити своје главе** *бити тврдоглав, радити самовољно.* **доћи ће враг (ђаво) по своје** *пропашће што мора пропасти, десиће се нека несрећа.* **казати реч своју** *казати, рећи своје мишљење.* **на своју руку (урадити)** *без ичије сагласности, без одобрења, без питања (урадити).* **остати при своме** *чврсто се држати своје одлуке, не попуштати.* **по своме, на своју** *на свој начин, како то он уме и зна.* **својом руком (написати), својим очима (видети), својим ушима (чути)** *сам, лично (написати, видети, чути).* **терати своје (по своме)** *чинити и даље као и пре, тврдоглаво не одустајати од раније одлуке, става и сл.* **узети под своје** *заштодарити над нечим, неким, командовати, заповедати некоме.* **у своје време** 1) *у добар, прави час, кад за то дође време.* 2) *некад, раније, једном, пре много година када је за то било одговарајуће време.*

сво̀јāд ж зб. *сродство, родбина.*

сво̀јāк м *сестрин муж сестрама (сестри), зет, сваk.*

свој̀ака̀ти, -а̄м и **свој̀ака́ти,** сво̀јāка̄м несвр. *називати (некога) својим, сродством, родбином.* ■ **~ се** уз. повр. *сматрати једно друго сродством, родбином.*

свој̀а̀тати, -а̄м несвр. **1.** *примати, прихватати (некога) као свог, као блиског, као сродника, односити се према некоме као према свом, својакати.* **2.** *полагати право на нешто као своје, сматрати некога или нешто својим, присвајати.* ■ **~ се** *сматрати једно друго сродством, родбином.*

свој̀а́чити (се), сво̀јāчӣм (се) несвр. [гл. им. свој̀а́чē̏ње с] *в. својакати (се).*

сво̀јāчкӣ, -а̄, -ӧ̄ *који се односи на својаке, рођачки:* ~ везе.

својѐвоља ж *в. својеглавост.*

сво̀јевӧ̄љан и **својѐвӧ̄љан,** -љна, -о **1.** *који ради по својој вољи, самовољан; тврдоглав, својеглав.* **2.** *који је по својој вољи, добровољан, драговољан.*

сво̀јевӧ̄љно и **својѐвӧ̄љно** прил. *по својој вољи, добровољно; самовољно, својеглаво.*

својево́љнӧ̄ст, -ости ж *особина онога који је својевољан, добровољност; својеглавост, самоволја.*

својево́љство с *в. својевољност.*

својѐврēмен, -а, -о *који се догађа у своје, право, одређено време, правовремен.*

својѐврēмено прил. *у своје време, у то време, у неко време, тада; некада, давно:* ~ сам путовала тамо, ~ кад сам био млад.

својѐврсно прил. *особито, нарочито:* ~ писати, ~ се изражавати.

својѐврснӧ̄ст, -ости ж *особина онога што је својеврсно, нарочитост, специфичност.*

својѐврстан, -сна, -о *који је посебне врсте, особит, нарочит, специфичан:* ~ лепота, ~ облик, ~ сведочанство.

својѐглав, -а, -о *тврдоглав, самовољан.*

својѐглавац, -а̄вца м *својеглав, тврдоглав, самовољан човек.*

својѐглавица ж *жена својеглавац.*

својѐглаво прил. *на свој, посебан начин, тврдоглаво.*

својѐглавӧ̄ст, -ости ж *особина онога који је својеглав, тврдоглавост.*

својѐдобно и **сво̀једобно** прил. *својевремено.*

својѐручан и **сво̀јеручан,** -чна, -о *који је својом руком начињен, написан, учињен и сл., власторучан.*

својѐручно и **сво̀јеручно** прил. *својом руком, сам, лично:* ~ направити, ~ написати, ~ хранити.

својѝна ж **1.** *потпуно право располагања нечим, право на власништво.* **2.** *оно што неком припада, ствар која је у нечијем власништву, имовина, посед.* **3.** *сродство, родбина.*

сво̀јинскӣ, -а̄, -ӧ̄ *који се односи на својину:* ~ односи, ~ право.

сво̀јити, -ӣм несвр. [гл. им. сво̀јē̏ње с] *полагати право на нешто као своје, присвајати, својатати.*

сво́јко м *онај који је постао (као) сродство, род, рођак.*

сво̑јски прил. *добро,ваљано, као што треба; од свег срца, искрено:* ~ радити, ~ га је заволела.

сво̀јствен, -а, -о *који одговара некоме или нечему, који одговара нечијој природи, особит, карактеристичан:* ~ начин изражавања, филм ~ укусу младих.

сво̀јствено прил. *особено, особито, карактеристично.*

сво̀јственӧ̄ст, -ости ж *особина онога што је својствено, особеност, карактеристичност.*

сво́јство с (ген. мн. сво̑јстāвā) *оно што је (некоме, нечему) својствено, карактеристична особина, обележје, одлика нечега:* његово ~ је лаковерност, ~ материје, ~ хемијског елемента. • **у својству учитеља (официра** и сл.) *као учитељ (официр и сл.), у звању учитеља (официра и сл.).*

сво̑јта ж (ген. мн. -тӣ) нар. *род, родбина, сродници.*

сво̀јтљив и **сво̑јтљив,** -а, -о *који воли, прихвата сродство; присан:* ~ човек, ~ однос.

сво̀јтљиво и **сво̑јтљиво** прил. *као сродство, присно:* ~ се понашати.

сво̀јтљивӧ̄ст и **сво̑јтљивӧ̄ст,** -ости ж *особина онога који је сродљив, присност.*

сво̑рњāк м техн. *машински елемент за спајање двају или више делова у машини.*

сво̑та ж *количина новца, износ, сума.*

свòтица ж *дем. од своја.*

сврâб м **1.** мед. *паразитска кожна болест са јаким сврабежом* scabies, *шуга.* **2.** *непријатан осећај на кожи у виду голицања и пецкања који подстиче на чешање.* • **туђа рука ~ не чеше** *в. под чешати.*

сврáбац, -áпца м *врста паразита* Sarcoptes scabiei *који изазива сврaб, шугу.*

сврáбеж м *сврaб.*

сврàбљивац, -йвца м *шугавац.*

сврàбљивица ж *шугавица.*

сврàбљивòст, -ости ж *шугавост.*

сврàка ж (дат. сврàци) зоол. *птица из пор. врана, дугог, шареног репа* Pica caudata • **морска ~** *врста птице која се храни остригама* Haematopus ostralegus. **није му (ваљда) ~ мозак попила** *није (ваљда) изгубио здрав разум, моћ расуђивања, није (ваљда) полудео.*

сврàкоњ м бот. *крмна биљка из ф. трава* (Gramina): **а.** Digitaria, D. ciliaris, D. sanguinalis. **б.** *велики мухар,* Panicum crusgalli.

сврàкопер, -а и **сврàкòперац,** -ēрца м зоол. *птица из пор. сврачака* Lanius excubitor *и* L. rufus.

сврàтилйште с *в. свратиште.*

сврáтити, сврâтйм свр. **1.** *доћи узгред, навратити, свратити; доћи накратко:* ~ на кафу. **2.** *довести (некога) узгред:* ~ просјака у кућу. **3. а.** *скренути, свратити (у неком другом правцу):* ~ поток. **б.** *погледати на другу страну, бацити (поглед).* **в.** *привући, обратити пажњу на некога или нешто:* ~ на себе пажњу. **4.** *свратити, спустити (рукаве, ногавице).* ■ **~ се** *в. свратити (1):* ~ на кафу.

сврàтйште с *место где се сврaћа, долази; гостионица, мотел, хотел (обично на путу) где се путници дуже или краће задржавају ради одмора и јела.*

сврàћати (се), -ām (се) *несвр. према свратити (се).*

сврáчак, -чка м зоол. **а.** *птица певачица и селица из истоимене породице, која тамани мишеве и инсекте и натиче их на трн* Lanius callurio. **б.** *истоимена пор. птица* Laniidae.

сврàчине, сврàчйнā ж мн. *рачваст део зарежних кола уплављен у предњу осовицу.*

сврàчић м *дем. од сврака; младучне сврaке.*

сврàчица ж *дем. од сврака.*

сврàчји (сврàчијй), -ā, -ē *који припада свраци, сврaкама:* ~ јаје. • **~ ноге** *лош, нечитак рукопис.*

сврбеж м мед. *сврaб, сврбљење* pruritus.

сврбети и **свр̀бети** јек. **свр̀бјети** и **свр̀бјети,** -бй(м) несвр. [гл. им. -бљēње с; уп. сврaб] *имати неугодан осећаја голицања и пецкања на кожи;* уп. сврaб (2) и сврбеж. • **где кога сврби, ту се и чеше** *свако води своју бригу, свако најбоље зна шта му треба чинити.* **сврбе га леђа** *тражи батине, слути на батине.* **сврбе ме длан(ов)и** *осећам жељу, вољу да некога тучем.* **сврби ме длан** празн. *каже се кад неко мисли да ће добити новац (кад га засврби леви длан).* **сврби ме језик** *хтео бих нешто рећи, желим говорити.*

свр̀бљив, -а, -о *који изазива сврбеж, сврaб:* ~ језа.

свр̀бовати, -бујēм свр. *врбујући скупити (људе).*

свр́вети и **свр̀вети** јек. **свр́вјети** и **свр̀вјети,** -вйм свр. *доћи, скупити се у великом броју, сабрати се.* ■ **~ се** *в. сврвети:* ~ на пазар.

сврга́вати, свр̀гāвām *несвр. према сврћи и свргнути.*

свр̀гнути (свр̀ћи), свр̀гнēм (аор. свр̀гнух и свр̀гох, свр̀гнӯ и свр̀же; р. пр. свр̀гнуо, -ула и свр̀гао, -гла; пр. пр. свр̀гнӯвши и свр̀гāвши) свр. *збацити, оборити, скинути:* ~ власт, ~ јарам, ~ диктатора. • **~ с ума (памети)** *сметнути с ума, заборавити.*

свргну́ће с *збацивање, обарање, уклањање:* ~ с престола, ~ с власти.

свр̀дāлце, -а и -ета с *дем. од свр̀дао.*

свр̀дао, -дла м (мн. свр̀длови (свр̀дли)) **1.** *спирална алатка за бушење, бургија.* **2.** фиг. *измишљотина, подвала; изврдавање.* – Не пале твоји свр̀длови. **3.** фиг. *оно што се врти у облику завојнице, спирале:* свр̀длови дима, свр̀длови прашине.

свр̀длāр м *произвођач и продавац свр̀длова.*

свр̀дласт, -а, -о *који личи на свр̀дао, који има облик свр̀дла, завојнице, спирале.*

свр̀длати, -ām несвр. **1. а.** *бушити, вртети свр̀длом.* **б.** фиг. *пробадати, тиштати, жигати, севатн (о болу).* **2.** *чачкати кружним покретима.* **3.** фиг. *узнемиравати, тиштати.* – Сумња свр̀дла. **4.** фиг. *упорно устрајавати на нечему, не попуштати:* на све стране ~. ■ **~ се** *кретати се спирално.* – Дим се свр̀дла.

свр̀длāшце, -а и -ета с **1.** *дем. од свр̀дао.* **2.** *задак (код инсеката).*

свр̀длић м *дем. од свр̀дао.*

свр̀дло с *в. свр̀дао.*

свр́нути, свр̀нēм свр. **1. а.** *свратити, скренути, навратити:* ~ у крчму, ~ пријатељу, ~ до поште. **б.** *заокренути, закренути, скренути:* ~ лево, ~ у другу улицу. **в.** *окренути, променити (разговор, реч); усмерити на другу тему, навести:* ~ на политичке теме, ~ разговор на културу. **г.** *склонити се, уклонити се (некоме).* **2. а.** *окренути, обрнути, скренути (очи, поглед)* ~ поглед на дете, ~ очи од ружног призора. **б.** *привући, усмерити, усредсредити (пажњу):* ~ на себе пажњу, ~ пажњу на призор. **3.** *вратити, скупити (стоку).* **4** *полукружно скинути (нешто с нечега):* ~ кору с дрвета, ~ писак с врбе. ■ **~ се 1.** *в. свр̀нути (1а).* **2.** *окренути се, променити се (о разговору, речима).* – Сврну се разговор на суседа. **3.** *в. свр̀нути (2а).* – Очи се сврнуше на тај призор.

свр̀сисходан и **сврсѝсходан,** -дна, -о *који одговара сврси, прикладан, подесан, целисходан:* ~ реч, ~ начин.

свр̀сисходно и **сврсѝсходно** прил. *на свр̀сисходан начин, подесно, целисходно, прикладно:* ~ говорити.

свр̀сисходнòст и **сврсѝсходнòст,** -ости ж *особина онога што је свр̀сисходно, целисходност, прикладност, подесност.*

сврстáвати (се), свр̀стāвām (се) *несвр. према сврстати (се).*

свр̀стати, -ām свр. **а.** *поставити у врсту, у ред, поређати; класификовати, уврстити:* ~ војнике; ~ хемијске елементе у периодни систем. **б.** *разделити у врсте, разврстати:* ~ у више група. ■ **~ се 1.** *поставити се у врсту, у ред, поређати се, постројити се:* ~ у редове, ~ у ланац. **2.** *стати на нечију страну, одлучити се за некога, пристати уз некога.*

свр̀тати (се), свр̀ћēм (се) (свр̀тām (се)) *несвр. према свр́нути (се).*

свр́тети и **свр̀тети** јек. **свр́тјети** и **свр̀тјети,** -тйм свр. *завртети:* ~ главом. ■ **~ се** *наврети, појавити се (о сузама).*

свр̀ћи *в. свр̀нути.*

сврх предл. (с ген.) **1.** *изнад, над, наврх, поврх; преко:* шума ~ села, кајмак ~ млека; ~ одела пребацити ћебе. **2.** *осим тога, поред свега, уз то.* – Сврх тога додаде му који динар. Сврх свега украо си ми и књигу.

свр̀ха ж (дат. свр̀си) *оно чему се стреми, тежи, оно што се жели постићи, циљ:* радити са сврхом да се обогати, ~ мог доласка.

свршáвати (се), свр̀шāвām (се) *несвр. према свр̀шити (се).*

свр̀шен, -а, -о **1.** *трп. од свр̀шити (се).* **2.** (обично одр.) *који је завршио неку школу и стекао, добио неко звање:* свр̀шени лекар. **3.** (обично одр.) лингв. *којим садржи иманентну информацију о ограничености глаголске радње, стања, збивања, перфективан (о глаголима, глаголском виду); који је исказан таквим глаголом, одн. који се гради од таквих глагола и сл. (о глаголском значењу, одн. глаголским облицима);* супр. несвр̀шен. • **ставити (стављати) (некога) пред ~ чин** *довести, доводити у положај, у ситуацију да се више ништа не може предузети, изменити.*

свр̏шенӧст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина или стање оног што је свршено (4):* ~ радње, ~ глагола.

свршéтак, -тка м **1.** *окончање трајања нечега, крај, завршетак:* ~ преговора, ~ боја. **2.** *крај (живота), смрт.*

свршúвати (се), свр̏шујēм (се) несвр. *в. свршавати (се).*

свр̏шити, свр̏шīм свр. **1. а.** *привести крају, окончати, довршити, завршити; извршити неку радњу, обавити:* ~ свирање, ~ рат, ~ говор, ~ вежбање. **б.** *доживети оргазам, ејакулирати (о мушкарцу); уопште доживети оргазам.* **в.** *завршити школовање, стећи квалификацију у струци:* ~ факултет, ~ занат. **2. а.** *досећи у неки положај; досећи у неко стање:* ~ у мрежи, ~ као шпијун. **б.** *умрети, скончати:* ~ на електричној столици. ■ ~ **се** *завршити се, окончати се.* – Рат се свршио. Дан се свршио. • **између ње и њега (све) је свршено, међу нама (све) је свршено** *они немају (ми немамо) више никакве међусобне везе.* ~ **нужду** *обавити физиолошку потребу.* ~ **са животом** *убити се, одузети себи живот.*

свȕгде јек. **свȕгдје** прил. *на сваком месту, на свим странама, свагде, свуда.*

свȕд и **свȕдā** прил. *на свим местима, у сва места, на све стране, у свим правцима, свуда, свукуд, посвуда:* ~ га има, ~ се говорило, ~ ићи.

свȕкуд(ā) прил. *свуд(а).*

свȕћи (свȕћи), свȕчēм (3. л. мн. свȕкӯ; аор. свȕкох, свȕче; имп. свȕци; р. пр. свȕкао, свȕкла; трп. свȕчен, -а; пр. пр. свȕкāвши (свȕкāвши)) свр. **1.** *скинути, смаћи (одећу, обућу); (некога) ослободити одела:* ~ блузу, ~ чарапе; ~ некога до гола. **2. а.** *вукући спустити доле, скинути са висине:* ~ балване на реку. **б.** *скинути, спустити вукући, повући (некога, нешто):* ~ с коња. **в.** *вукући нагомилати, навући (на страну):* ~ завесу с прозора. ■ ~ **се 1.** *скинути (одећу) са себе.* **2.** *склизнути доле, спустити се ниже, спасти.* – Свукло ми се ћебе. • ~ **мантију** *престати бити свештено лице.* ~ **(некога) до гола, до кошуље** *потпуно опљачкати (некога).*

се 1. *енклитички облик акузатива (врло ретко и генитива) повратне заменице „себе“:* држати дете уза се, гледати преда се, рећи за се. **2. а.** *повратна речца у саставу повратних глагола:* умивати се, чешљати се, огледати се, обући се, обути се; поздрављати се, тући се, волети се; бојати се, знојити се. **б.** *речца за творбу пасивних конструкција и безличних реченица.* – Ове реченице се тешко изговарају. Видиш шта се ради од мене. Данас се тешко живи.

сеàнса ж (ген. мн. -сӣ) фр. **а.** *заседање, седница* **б.** *(спиритистички) састанак, скуп.*

сȅбар, -бра м ист. *назив за припадника потчињеног друштвеног слоја у средњовековној Србији, најчешће слободни сељак или пастир, без политичких права.*

сȅбе (сȅбе) зам. *лична повратна заменица за свако лице једнине и множине која у реченици замењује субјекат у одговарајућем зависном падежу:* плашити се ~, волети самог себе, мислити лепо о себи, задовољан самим собом. • **доћи (к) себи** а) *повратити се из несвести, освестити се.* б) *смирити се после неке великог узбуђења; снаћи се.* **држати до себе** *имати високо мишљење о својим способностима и вредностима, високо ценити себе.* **изван себе (бити, доћи, довести некога)** *у највећем емотивном узбуђењу (бити), у крајње узбуђење (доћи, довести некога и сл.).* **(к) себи руке!** *не дирај! не мешај се!* **наћи себе (у нечему)** *наћи област (рада, посла и сл.) у којој се најбоље испољавају нечије способности и склоности.* **повући се (затворити се) у себе** *изоловати се од околине, друштва, усамити се.* **према себи** *у складу са својим захтевима, свом укусу, својим могућностима.* **(пре)узети на себе** *примити, прихватити на себе одговорност за нешто, обавезати се на извршење нечега.* **сам (сама, само) по себи** *в. сам (изр.).* **удубити се у себе** *предати се дубоком размишљању о нечему.*

себељуб- *в. самољуб-.*

сȅбичан и **сȅбичан,** -чна, -о **а.** *који своје личне интересе ставља изнад свега, саможив, егоистичан:* ~ човек. **б.** *који је прожет себичношћу, који има карактер себичности:* ~ тон, ~ осећање, ~ мотив.

себи̏члук м *в. себичност.*

сȅбично и **сȅбично** прил. *на себичан начин, саможиво, егоистично.*

сȅбичнӧст и **сȅбичнӧст,** -ости ж (инстр. -ошћу) *особина оног који је себичан, саможивост, егоизам.*

сȅбичњāк и **сȅбичњāк** м *себичан човек, саможивац, егоиста.*

сȅбичњāчкӣ и **сȅбичњāчкӣ,** -ā, -ō *који се односи на себичњаке, на себичност.*

сȅбичњāштво и **сȅбичњāштво** с *в. себичност.*

себорȅја ж лат.-грч. мед. *кожна болест изазвана претераним лучењем лојних жлезда.*

сȇв јек. **сȉјев** *в. блесак.*

сȅвāп, -а́па м тур. **а.** *добро дело, племенит поступак, доброчинство.* **б.** *(божја) награда, признање за добро дело.*

севастȍкрāтор м грч. ист. *средњовековни високи државни достојанственик у Византији и Србији.*

сéвати, сȅвāм јек. **сијȅвати,** сȉјевāм несвр. непрел. **1. а.** *одавати јак блесак (о муњи); испуштати јаку светлост.* – Севају муње. Звезда светлом сева. **б.** *сијати на махове, блескати, светлуцати.* – Севаху бајонети. Сева риба у води. **2.** *блистати, јако сијати изражавајући неко јако осећање (обично љутњу):* ~ очима, ~ од љутине. **3.** *брзо мицати, покретати нечим.* – Скаче, севају му ногавице. **4.** фиг. **а.** *брзо и оштро говорити, оштро одговарати.* – Севају речи. Севају команде. **б.** *нагло и брзо се јављати у свести (о мислима и сл.).* **5.** *бити захваћен оштрим, учесталим болом, пробадати, жигати.* ~ у костима, ~ у глави. **6.** разг. *брзо одлазити; губити се, купити се (обично у заповести):* ~ из куће. Севај, срам те било. • **радити (нешто) да све сева** *радити оштро и брзо.*

севдàлйнка ж (дат. -нци и -нки; ген. мн. -кӣ) *љубавна песма са примесама оријенталне мелодије:* босанска ~.

сȅвдāх, -а́ха м тур. *љубав, љубавна чежња, страст, занос; љубавна патња.*

сȅвēр јек. **сȉјевēр,** -ера м (мн. ø) **1.** геогр. **а.** *једна од четири главне стране света, супротна југу; крај, предео, део државе, копна и сл. у томе правцу.* **б.** (Север) *северне земље и народи:* борба Севера и Југа. **2.** *в. северац.*

севéрац јек. **сјевéрац,** -рца м **1.** *ветар који дува са севера.* **2.** *в. северњак (1).*

сȅвēрнӣ јек. **сȉјевēрнӣ,** -ā, -ō **1.** *који се налази на северу, који долази са севера, који се односи на север:* ~ клима, ~ ветар, ~ стрна. **2.** *као први део географских назива:* Северна Америка, Северни пол, Северно море. **3.** *као први део зоолошких назива:* ~ зец, ~ јелен, ~ лисица, ~ медвед.

сȅвēрно јек. **сȉјевēрно** прил. *на северу, на северној страни:* налазити се ~ од Београда.

севȅрњāк, -а́ка јек. **сјевȅрњāк,** -а́ка м **1.** *становник северних земаља и области:* човек са севера. **2.** *в. северац (1).*

северњàкиња јек. **сјеверњàкиња** (севȅрњака јек. сјевȅрњака) ж *становница северних земаља и области, жена са севера.*

Севéрњача и **Севȅрњача** јек. **Сјевéрњача** и **Сјевȅрњача** ж астр. *поларна звезда која се налази близу северног небеског пола, тако да остаје непомична на небеском своду и служи за оријентацију (показујући север).*

севȅрњāчкӣ јек. **сјевȅрњāчкӣ,** -ā, -ō *који се односи на северњаке, карактеристичан за северњаке:* ~ нагласак, ~ хладноћа.

сȅверозāпад и **сȅверозапāд** јек. **сȉјеверозāпад** и **сȉјеверозапāд** м (мн. ø) *споредна страна света између севера и запада; северозападни крај неке земље или области.*

сȅверозāпаднӣ и **сȅверозапāднӣ** јек. **сȉјеверозāпаднӣ** и **сȉјеверозапāднӣ,** -ā, -ō *који се односи на северозапад, који се налази на северозападу.*

сѐверозāпадно и **сѐверозапāдно** јек. **сјѐверозāпадно** и **сјѐверозапāдно** прил. *са северозападне стране; на северозапад(у).*

североисток и **североисток** јек. **сјевероисток** и **сјеверои̏сток** м (мн. ø) *сторедна страна света између севера и истока; североисточни крај неке земље или области.*

северои̏сточнӣ и **северои̏сточнӣ** јек. **сјеверои̏сточнӣ** и **сјеверои̏сточнӣ,** -ā, -ō *који се односи на североисток, који се налази на североистоку.*

северои̏сточно и **северои̏сточно** јек. **сјеверои̏сточно** и **сјеверои̏сточно** прил. *са североистока; на североисток(у).*

северои̏сточњāк јек. **сјеверои̏сточњāк** м *ветар који дува са североистока.*

сѐвкати (се) јек. **сјѐвкати (се)** несвр. *в. блескати (се).*

сéвнути, сêвнēм јек. **сијѐвнути,** сӣјевнēм свр. непрел. **1.** *свр. према севати.* **2.** *известити, учинити наглао, брз покрет:* ~ шаком. – Севну птица из честара. • **севнули му (црвени) светлаци (у очима, пред очима)** *каже се кад неко обневиди, буде омамљен од јаког ударца по глави.* ~ **очима** *управити, бацити брз поглед према некоме с изразом гнева, негодовања, прекора.*

сѐгмент м (ген. мн. -нāтā) лат. **1.** *одсечак, издвојени део, елемената неке целине:* ~ привреде, ~ базне индустрије, ~ науке, ~ истраживања. **2. а.** мат. *одсечак геометријске слике или тела:* равни ~, сферни ~, ~ лопте. **б.** биол. *сваки од делова тела који следи правилно један за другим у смеру главне осовине:* ~ код кишне глисте, ~ зглавкара, ~ кичме.

сегмента̀ција ж **1.** *дељење (на одсечке), раздвајање, цепање.* **2.** биол. *стварање ћелија цепањем, деобом; подела, рашчлањивање тела неких животиња на већи или мањи број једнаких делова, сегмената.*

сѐгментнӣ, -ā, -ō *који се односи на сегменте:* ~ облик, ~ једначина.

сéгнути, сêгнēм и **сѐгнути,** -нēм свр. **1. а.** *машити се нечега, узети нешто, посегнути (за нечим):* ~ за хлебом, ~ за благом. **б.** (руком) *пружити руку да се што узме или учини:* **в.** (оком) *захватити погледом, погледати:* докле очи сежу. **2. а.** (до некога, нечега) *дохватити, домашити до нечега, допрети, досегнути.* – Ватром пале што сегнути могу. Мрежа не сеже до дна. **б.** фиг. *ући, задрети, продрети:* ~ у суштину ствари. **3.** *уложити снагу (у тргајући тела), напети се, напрегнути се.* – Сегну снагом о ледину. Сегни мало, извуци ме.

сегрега̀ција ж лат. **1.** *облик расне дискриминације.* **2.** *одвајање, одељивање, разлучивање, растављање.*

сегрегацио̀нист(а), -ē м (мн. -сти) *онај који је за сегрегацију (1), за расну дискриминацију.*

сѐд, сéда, -о јек. **сѝјед,** сијѐда, -о (комп. сѐђӣ јек. сјѐђӣ) **1. а.** *који је изгубио природну боју, бео (о коси):* седе власи. **б.** *који је поседео:* седи господин. **2.** фиг. *бео, беличаст; снежан:* ~ иње, седи врхови брда. **3.** фиг. *поодмакао, дубок (о старости):* ~ старост. • **под седу главу (косу), под седе власи** *в. под коса*[1]. **плести седе** *остати неудата, не удати се.*

сѐдало јек. **сјѐдало** с 1. *оно што је направљено и подешено за седање, седиште; столица:* камено ~ уз зид куће, примаче ~ и понуди га да седне. **2.** *мотка на којој кокоши ноћу спавају.* **3.** *стражњица, задњица.* Посред седала ударити га мотком.

седа̀лце[1] јек. **сједа̀лце,** -а и -ета с (мн. -ца) *дем. од седало.*

седа̀лце[2], -а и -ета *дем. од седло.*

сѐдам *основни број за шест већи од један који се обележава цифром 7.* • **књига, писмо са седам печата** *нешто недокучиво, тајновито, што се не може открити, објаснити и схватити.* **седам Влашића** нар. *седам звезда у сазвежђу Бика, Плејаде.*

седамдѐсēт *основни број седам пута већи од десет који се обележава цифрама 70.*

седамдесе́так прил. *приближно седамдесет, око седамдесет (предмета, лица и сл.).*

седамдесетгодишњ- м *в. седамдесетогодишњ-.*

седамдѐсēтеро *в. седамдесеторо.*

седамдѐсēтӣ, -ā, -ō *редни број који одговара броју седамдесет.*

седамдесѐтина и **седамдесетѝна** ж **1.** *седамдесети део неке целине.* **2.** *седамдесетак.*

седамдѐсетница ж црквен. *пета недеља после Богојављења.*

седамдесетогòдишњāк м *онај који има седамдесет година или приближно толико.*

седамдесетогодишњàкиња ж *жена седамдесетогодишњак.*

седамдесетогòдишњӣ, -ā, -ē *који се односи на период од седамдесет година (који има, који траје или нешто ради седамдесет година).*

седамдесетогòдишњица ж *седамдесета година од неког догађаја, нечијег рођења и сл.; прослава тога догађаја или сећање на тај догађај.*

седамдесетòднēвнӣ, -ā, -ō *који је од седамдесет дана, који траје седамдесет дана.*

седамдесетòрица ж (мн. ø) *седамдесет особа мушког пола, седамдесет мушкараца.*

седамдѐсēторо *збирни број који одговара основном броју седамдесет:* **а.** *за означавање збира особа (или уопште бића) мушког и женског пола (понекад и без обзира на род):* било их је ~ у сали. **б.** *уз збирне именице које означавају збир младих бића (ређе уз друге именице у мн.):* ~ деце, ~ пилади, ~ јагњади.

седàмнаест *основни број који се обележава цифрама 17.*

седамнаестгòдишњӣ, -ā, -ē *в. седамнаестогодишњи.*

седамнаесте́рац, -рца м *стих од седамнаест слогова; оно што је састављено од седамнаест делова.*

седамнаестѐрица ж *в. седамнаесторица.*

седàмнаестӣ, -ā, -ō *редни број који одговара броју седамнаест.*

седамнаèстина и **седамнаестѝна** ж *седамнаести део неке целине.*

седамнаèстица ж *нешто означено бројем седамнаест (нпр. аутобуска линија).*

седамнаестогòдишњӣ, -ā, -ē *који има, који траје седамнаест година.*

седамнаестòрица ж (мн. ø) *седам особа мушког пола, седамнаест мушкараца.*

седàмнаесторо *збирни број који одговара основном броју седамнаест:* **а.** *за означавање збира особа (или уопште бића) мушког и женског пола (понекад и без обзира на род):* било их је ~ у групи. **б.** *уз збирне именице које означавају збир младих бића (ређе уз друге именице у мн.):* ~ деце, ~ пилади.

седампòстотнӣ, -ā, -ō *изражен са седам постотака; који доноси седам постотака.*

сѐдамстō *основа број, који се обележава цифрама 700, седам стотина.*

сѐдамстōтӣ, -ā, -ō *редни број који одговара броју седамсто.*

сѐдати јек. **сјѐдати,** -ā̀м *несвр. према сести.*

сѐдатӣв, -а и **седа̀тӣв,** -и́ва м лат. *средство за умирење.*

сѐдатӣван и **седа̀тӣван,** -вна, -о *који делује као седатив, умирујући.*

сѐделац, -еоца јек. **сјѐдјелац** (сјѐдилац), -иоца м *онај који стално пребива, живи на једном, истом месту.*

сѐделачкӣ јек. **сјѐдјелачкӣ** (сјѐдилачкӣ), -ā, -ō *који се односи на седеоце:* ~ становништво, ~ живот.

сѐдѐљка јек. **сјѐдѐљка** ж (дат. -љци; ген. мн. -кӣ) *скуп познаника (обично у приватној кући), састанак мање групе људи (обично увече) ради разговора и забаве.*

сéдети јек. **сијѐдјети,** -дӣм несвр. непрел. *постајати сед.*

сѐдети јек. **сјѐдјети** (сјѐдити), -дӣм несвр. непрел. [гл. им. сѐдѐње јек. сјѐд(ј)ѐње с] **1.** *бити у положају у ком се доњи део трупа ослања на нешто носећи тежину тела:* ~ на столици, ~ у клу-

пи, ~ за столом. **2. а.** *трошити време бескорисно, нерадећи; данима губити:* ~ цело лето. **б.** *налазити се негде стално или дуже време, боравити, пребивати (због службе, дужности); столовати:* ~ у редакцији, у конзулату ~ три године. Краљ Никола је седио на Цетињу. **в.** *становати (дуже или краће време) у некој соби, кући, улици.* – Седи у скупим хотелима. Седи у властитој кући. **г.** *боравити, пребивати, живети, проводити негде неко одређено време; налазити се у затвору.* – У младости је седео у Нишу. Седео је осам дана у затвору. **3.** *мировати грејући телом јаја под собом, лежати (о птицама).* • **~ иза браве (решетака)** *бити у затвору.* **~ између (на) две столице** *подржавати истовремено две супротне стране, немати одређен став; држати се двојично.* **~ између четири зида** 1) *не излазити из куће.* 2) *бити у затвору.* **~ некоме за вратом** *в. под врат.* **~ на дукатима (парама)** *бити врло богат.* **~ на жеравици** *бити узнемирен, нестрпљив, нервозан због нечега, нервозно ишчекивати нешто.* **~ (као) на иглама** *в. под иглама.* **~ на престолу (трону)** *бити владар.* **~ на ушима** *не слушати, бити непажљив, растресен.* **~ скрштених руку** *не радити ништа, не предузимати ништа.* **~ некоме уз колено** *бити први до некога (по положају, власти).*

сѐдећī јек. **сједѐћ**ī, -ā, -ē *који је у положају седења; који се односи на седење;* ~ став, ~ рад, ~ положај.

седѐћкē јек. **сједѐћкē** и **седѐћки** јек. **сједѐћки** прил. *седећи, у ставу седења:* ~ пеглати.

сѐдеф м тур. *сјајни, блистави унутрашњи слој љуштуре неких шкољки и пужева, служи за украшавање предмета.*

сѐдефан, -фна, -о **а.** *који је од седефа; украшен седефом:* ~ дугмад; ~ дршка. **б.** *који својим сјајем, блиставошћу подсећа на седеф:* ~ небо, ~ огледало.

сѐдефаст, -а, -о **1.** *који је као седеф (сјајан, блистав):* ~ пут код жене. **б.** *в. седефан (а).*

сѐдефасто прил. *као седеф, попут седефа:* ~ сијати.

сѐдилачкī јек. **сјѐдилачкī,** -ā, -ō *седелачки.*

седѝмент м лат. *талог, наслага.*

седимѐнтан, -тна, -о геол. *који се ствара седиментацијом, таложењем:* сегментне стене.

седиментáција ж *таложење:* ~ крви.

седимѐнтисати се, -ишēм се (седиментѝрати се, -èнтӣрām) свр. и несвр. *(на)таложити се.*

седѝментскī, -ā, -ō *који се односи на седименте, седиментацију, таложни.*

седѝна јек. **сједѝна** ж (често у мн.) *сува коса.*

сéдити, сēдӣм јек. **сијѐдити,** сӣједӣм несвр. прел. [гл. им. сéђēње јек. сијѐђēње с] *чинити некога (ређе нешто) седим.* – Страст што седи косе.

сѐдīшнī јек. **сјѐдīшнī,** -ā, -ō *који се односи на седиште.*

сѐдīште јек. **сјѐдīште** с **1.** *место за седење:* ~ у колима, ~ у позоришту. **2.** *место где се налази средиште каквог друштва, установе, управе, организације:* ~ округа.

седлàнīк, -и́ка м *јахаћи коњ.*

сѐдлāр, -а́ра и **сѐдлāр,** -а м *занатлија који прави и поправља седла.*

сѐдлāрскī и **сѐдлāрскī,** -ā, -ō *који се односи на седларе:* ~ занат.

седла́рство с *седларски занат.*

сѐдласт, -а, -о **1.** *улегнут као седло:* ~ нос, ~ брдо. **2.** *који има форму, облик седла (о коњским леђима).*

сѐдлати, -ām несвр. *постављати, причвршћивати седло (на коња, мазгу и сл.).* • **не да се ни вилама ~** *не дати се наговорити, упорно се опирати, бити тврдоглав.*

седла́ште и **седлàшце,** -а и -ета с (мн. -ца) *дем. и хип. од седло.*

сѐдленī, -ā, -ō **1.** *који се седла; јахаћи.* **2.** *који се односи на седло:* ~ облучје, седлени јастуци.

седлѐнīк, -и́ка м *седланик.*

сѐдло с (ген. мн. седа́лā) **1.** *седиште за јахача причвршћено за леђа јахаће животиње направљено од дрвета или коже.* **2.** геогр. *најниже место између два узвишења, два планинска врха, планински превој.* **3.** *удубљење, улегнуће.* – Нос има седло, ~ телефонског апарата. • **бацити (избацити некога) из седла** *уклонити с положаја; потиснути, онемогућити.* **наћи се у седлу** *доћи на власт.* **ускочити у (нечије) ~** *доћи на нечији положај.*

седлӯрина ж *ауг. и пеј. од седло.*

сѐдмāк, -а́ка м **1. а.** *посуда од седам литара, акова и сл.* **б.** *дечак од седам година; животиња (мужјак) од седам година.* **в.** *ученик седмог разреда; војник из седмог пука.* **2.** агр. **а.** *врста пасуља.* **б.** *врста кромпира.*

седмéрац, -рца м **1.** *стих од седам слогова.* **2.** спорт. *казнени ударац у рукомету који се изводи са удаљености од седам метара од гола.*

седмер- *в. седмор-.*

сēдмӣ, -ā, -ō *редни број који одговара броју седам.* • **~ брига, ~ свирала** *нешто споредно, неважно.*

седмѝна и **сѐдмина** ж **1.** *седми део нечега.* **2.** *група од седам људи.*

сѐдмица ж **1.** *назив за цифру седам; оно што је означено цифром седам.* **2. а.** *временски период од седам дана, недеља.* **б.** *помен који се даје седам дана после смрти.* • **велика, страсна ~** *в. недеља (изр.).*

сѐдмичан, -чна, -о *који се односи на седмицу, на време од седам дана; који се врши сваких седам дана, недељни:* ~ зарада, седмични тренинг.

сѐдмично прил. *сваке седмице, недељно:* ићи једном ~.

сѐдмобōј, -оја м спорт. *атлетско такмичење за жене у седам дисциплина (трчање на 200 и 800* m *и 100* m *с препонама, бацање кугле и копља, скакање увис и удаљ).*

седмòбојан, -ојна, -о *који има седам боја.*

седмòбōјка ж *атлетичарка која се такмичи у седмобоју.*

седмòглав, -а, -о *који има седам глава:* ~ аждаја.

седмòгодац, -оца м *онај који има седам година.*

седмогòдишњāк м *дечак од седам година; онај који има седам година.*

седмогòдишњī, -ā, -ē **а.** *који има седам година:* ~ дечак. **б.** *који траје седам година:* ~ рат.

седмòдѐлан јек. **седмòдјēлан,** -лна, -о *који има седам делова:* ~ такт.

седмòднēвнī, -ā, -ō *који траје седам дана, недељни; који се врши после седам дана:* ~ одмор, ~ путовање; ~ помен.

седмòкрак, -а, -о *који има седам кракова:* ~ звезда.

седмòмесечнī јек. **седмòмјесечнī,** -ā, -ō **а.** *који има седам месеци; који је рођен после седам месеци (о прерано рођеној деци).* **б.** *који траје седам месеци:* ~ затвор, ~ боловање.

седмонèдēљнī јек. **седмонèдјēљнī,** -ā, -ō **а.** *који има седам недеља.* **б.** *који траје седам недеља:* ~ одсуство.

сѐдмори, -е, -а мн. *бројни придев према седам, уз именице које имају само облик множине или означавају пар:* ~ чарапе, ~ врата.

седмòрица ж (мн. ø) *седам мушкараца, седам особа мушког пола.*

сѐдморо *збирни број који одговара основном броју седам:* **а.** *за означавање збира особа (или уопште бића) мушког и женског пола (понекад и без обзира на род):* било их је ~ у групи. **б.** *уз збирне именице које означавају збир младих бића (ређе уз друге именице у мн.):* ~ деце, ~ пилади, ~ јагњади.

седмòструк (седморòструк), -а, -о *који се састоји од седам струкова; који се испољава у седам праваца; седам пута изведен.*

седмòструко (седморòструко) прил. *седам пута; седам пута више, јаче, седмоструко.*

седмоу̀гао, -гла и **седмоу̀гаонӣк,** -а м *геометријска слика која има седам углова.*

сӗдница јек. **сӣдница** ж *скуп, састанак више људи (чланова неке организације, колектива, тела) који већају о нечему и доносе одлуке.*

сӗдничити јек. **сӣдничити,** -ӣм несвр. [гл. им. с(ј)ӗдничӗње с] (често ир.) *често одржавати седнице, проводити време на седницама.*

седо̀брад јек. **сједо̀брад,** -а, -о *који је седе браде.*

седо̀глав јек. **сједо̀глав,** -а, -о *који је седе главе.*

седо̀кос јек. **сједо̀кос,** -а, -о *који је седе косе.*

се́до̄ст јек. **сијӗдо̄ст,** -ости и **седо̀ћа** јек. **сједо̀ћа** ж *стање оног који је сед, што је седо; седина.*

сӗдра ж мин. *порозан, шупљикав кречњак који се ствара у подножјима водопада и др. местима где се слива вода, бигар, сига.*

сӗдраст, -а, -о *сличан седри, порозан, шупљикав.*

сѐзам м грч. бот. *једногодишња суптропска биљка* Sezamum indicum, *сусам.* • **сезаме, отвори се** *чаробне речи (из збирке источњачких прича „1001 ноћ“) којима се отварају врата до тајног блага.*

сѐзамов, -а, -о *који се односи на сезам, који потиче од сезама:* ~ уље, ~ семе.

се́зати, сӗжӗм и **сѐзати,** сѐжӗм *несвр. према сегнути.*

сезо́на ж фр. **1.** *годишње доба, део године:* летња ~, зимска ~. **2.** *најповољније време за неку делатност:* туристичка ~, позоришна ~, ~ лова, ~ купања. • **мртва ~** *време застоја, мировања неке делатности.* **у пуној сезони, у јеку (срцу) сезоне** *кад је нека делатност у пуном замаху.*

сезо́нац, -нца м *радник на сезонским радовима.*

сѐзо̄нски, -ā, -ō **а.** *који се односи на сезону, повезан са одређеном сезоном:* ~ радник, ~ гост. **б.** *који одговара одређеној сезони, долази до изражаја у одређеној сезони:* ~ испаша, ~ снижење цена.

сѐзо̄нски прил. *у одређено годишње доба:* ~ се јављати.

сѐиз м тур. *в. коњушар.*

сеи́змичкӣ, -ā, -ō грч. *који се односи на потресе, земљотресе, који је изложен потресима; који региструје потресе:* сеизмички таласи, ~ област, ~ станица.

сеизмо̀грам м грч. *графички дијаграм кретања тла, потреса.*

сеизмо̀граф м грч. *апарат за графичко регистровање кретања тла, потреса.*

сеизмо̀графскӣ, -ā, -ō *који се односи на сеизмографе:* ~ кривуља, ~ метода.

сеизмо̀лог м грч. *стручњак за сеизмологију.*

сеизмолѝгија ж грч. *наука о потресима и појавама везаним за потресе.*

сеизмо̀лошкӣ, -ā, -ō *који се односи на сеизмологе и сеизмологију:* ~ станица, ~ завод.

сеизмо̀метар и **сеизмо̀мӗтар,** -тра м *инструмент за аутоматско мерење кретања тла, потреса.*

се́ја ж фам. *хип. за сестра.*

сӗјалица јек. **сӣјалица** ж *пољопривредна машина за сејање, сетву, сејачица.*

сеја́нац јек. **сија́нац,** -нца м *ситни лук за сејање, арпаџик.*

сӗјати јек. **сӣјати,** -јӗм несвр. **1.** *бацати семе у припремљену земљу за сетву.* **2.** фиг. **а.** *бацати, сипати, проливати нешто (у великој количини око себе):* ~ крв, ~ смрт. **б.** *ширити на све стране:* ~ мржњу, ~ страх, ~ своје идеје. **3.** *прочишћавати кроз сито, решето:* ~ брашно, ~ песак.

сӗјаћӣ јек. **сӣјаћӣ,** -ā, -ē *који служи за сејање:* ~ прибор, ~ машина.

сӗјач јек. **сӣјач,** -а́ча м *онај који сеје;* фиг. *онај који шири, разноси нешто међу људима:* ~ на њиви; ~ идеја, ~ добрих дела.

сеја́чица јек. **сија́чица** ж **1.** *жена сејач.* **2.** *сејалица.*

сѐјменин м (мн. -ени) тур. ист. *врста турског војника.*

се́ка ж (дат. се́ки, вок. сѐко) **1.** *хип. од сестра.* **2.** разг. и жарг. *девојка.*

секада́ша ж разг. *жена лакога морала.*

сѐканс м лат. мат. *једна од тригонометријских функција, однос између хипотенузе и налегле катете код правоуглог троугла.*

сека̀нта и **сѐканта** ж лат. мат. *права која сече криву линију или површину у најмање две тачке.*

сека̀нтан, -тна, -о итал. **а.** *који нерекидно замера, зановетa, приговара, свађљив.* **б.** *досадан, неподношљив, несносан, неугодан.*

сека̀нтно̄ст, -ости ж *својство, стање онога који је секантан, онога што је секантно.*

сѐкач јек. **сӣкач,** -а́ча м **1.** *алатка за сечење метала.* **2.** *онај који сече.*

секвѐнца (ген. мн. -ца̄) (секвѐнција) ж лат. **1.** *оно што долази, следи иза, после нечега.* **2.** муз. *понављање неког мотива на различитим нивоима.* **3.** филм. *исечак филмске фабуле, сцена, епизода.*

сѐквестар, -стра м лат. **1.** правн. **а.** *секвестрација.* **б.** *секвестратор.* **2.** мед. *мртви део ткива који се одвоји од органа.*

секвѐстра̀тор м *онај који врши секвестрацију; онај који привремено управља одузетом имовином.*

секвестра́ција ж правн. *привремено одузимање управе над имовином лицу против којег се води парница док се не оконча спор.*

секвестри́рати, -ѐстрā м и **сѐквестровати,** -ујӗм свр. и несвр. *ставити, стављати под секвестрацију.*

секво̀ја *врста америчког црногоричног дрвета* Sequoia gigantea.

сѐкира јек. **сӣкира** ж *оштро гвоздено оруђе за сечење и тесање насађено на држалицу.* • **пала му ~ у мед** *в. под мед.* **пијан као ~** *тешко пијан.* **прост као ~** *врло прост, неотесан.*

секӣрати, -ā̀м несвр. итал. *јести, срдити, нервирати (некога).* ■ **~ се** *јести се, срдити се, нервирати се.*

секира́ција ж лат. *секирање, нервирање, нерасположење.*

секирѐтина јек. **сӣкирѐтина** ж *ауг. и пеј. од секира.*

сѐкирица јек. **сӣкирица** ж **1.** *дем. од секира.* **2.** зоол. *врста рибе.*

секӣрче јек. **сӣкирче,** -ета с (мн. в) нар. *в. секирица (1).*

секӣрчина јек. **сӣкирчина** ж *ауг. и пеј. од секира.*

се́кица и **сѐкица** ж *дем. од сека.*

сѐкнути јек. **сӣкнути,** -нӗм свр. **1.** *засећи сечивом, сецнути.* **2.** *наћи повући, тргнути:* ~ телом, ~ сабљом по ваздуху. **3.** *наћи се смањити, опасти (о води).* **4. а.** *севнути, блеснути (о муњи).* **б.** *севнути, блеснути (о очима, погледу).* **в.** *жигнути, протиснути, пробости (у телу).* ■ **~ се** *тргнути се, наћи се повући.* – Секну се назад.

сѐкотина јек. **сӣкотина** ж *рана начињена оштрим оружјем; зарез, усек.*

сѐкрӗт, -е́та м лат. *производ лучења, излучена материја, материја коју лучи нека жлезда:* ~ у носу, ~ полних органа, ~ лојних жлезда.

секрѐтӑр, -а́ра м (вок. сѐкретāре и -у; инстр. -а́ром и -а́рем) **1.** *лице које води административне и правне послове неке установе, предузећа, организације или административне и сл. послове приватног лица.* **2.** *високи или главни функционер неке партије (обично комунистичке или социјалистичке).* **3. а.** *члан владе, министар (у неким земљама и покрајинама).* **б.** *високи чиновник у државној, покрајинској или градској влади или у неком министарству.*

секретарӣја̄т, -а́та м *одељење установе, предузећа за вођење административних послова.*

секретàрица ж *женска особа секретар;* уп. секретар (1). • **телефонска ~** *уређај, апарат који прима и аутоматски снима телефонске позиве, поруке у случају стрепености човека (или уколико он не жели да се јави).*

секрèтāрка ж (дат. -ки) *женска особа секретар;* уп. секретар (3): државна ~ САД, градска ~ за дечју заштиту.

секрèтāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на секретаре:* ~ служба.

секретáрство с *служба, положај секретара.*

секрèтēр, -éра м фр. *писаћи сто.*

сèкрēција ж лат. физиол. **1.** *процес излучивања секрета.* **2.** *секрет.*

сèкс м (мн. ø) лат. **а.** *полни нагон.* **б.** *полни однос.*

сèксепӣл и сèксепил м енгл. *еротска привлачност (неке особе).*

сèксепӣлан, -лна, -о *који поседује сексепил, сексуално привлачан.*

сексòлог м *научник који се бави проучавањем полног живота, полности.*

сексолòгија ж лат.-грч. *наука о полном животу, полности.*

сèкста ж лат. муз. *интервал између првог и шестог степена дијатонске скале; шести степен дијатонске скале.*

сèкстант м лат. *инструмент за астрономска и навигацијска мерења, служи за одређивање положаја брода.*

сèкстēт, -éта м лат. **а.** *композиција за камерни састав од шест извођача.* **б.** *камерни ансамбл од шест извођача.*

секстúна ж лат. књиж. *строфа од шест стихова.*

сèксуāлан, -лна, -о *који се односи на пол, на полни живот, полан:* ~ нагон, ~ патологија, ~ револуција.

сексуáлнōст, -ости ж (инстр. -ошћу) **а.** *полни живот, полни нагон.* **б.** *полна, сексуална привлачност (неке особе).*

сèкт м фр. *пенушаво вино, шампањац.*

сèкта ж (ген. мн. сèктā и сèктӣ) лат. **1.** *верска, религиозна заједница (обично мања) која се одвојила од главне, владајуће цркве.* **2.** *затворена (догматска) група истомишљеника (политичких и др.).*

сèктāш, -áша м *припадник, присталица секте (2).*

сектáшити, сèктāшӣм несвр. [гл. им. сектáшење с] *правити подвојеност у некој широј заједници, организацији; одвајати се од шире заједнице, стварати секту.*

сèктāшкӣ, -ā, -ō *који се односи на секташе:* ~ став, ~ однос, ~ линија.

сèктāшки прил. *на начин секташа, као секташ:* ~ говорити, ~ деловати.

сектáштво с *секташко понашање, држање; повезивање у секте.*

сèктор м лат. **1.** *део, огранак, одсечак, исечак:* ~ производње, ~ надлежности. **2.** екон. *област привредне производње; подручје, делокруг нечије делатности:* државни ~, задружни ~, приватни ~. **3.** *део војног фронта:* ~ борбе, ~ друге армије. **4.** мат. *исечак, део површине круга између лука и два полупречника, кружни исечак.*

сèкторскӣ, -ā, -ō *који се односи на сектор.*

сèкулāран, -рна, -о лат. *световни, грађански, цивилан, лаички:* ~ држава.

секуларизáција ж **а.** *изузимање нечега из црквене надлежности и стављање под световну, грађанску управу:* ~ школе. **б.** *претварање црквеног власништва у државно:* ~ манастирских имања. **в.** фиг. *ослобађање од црквеног утицаја:* ~ друштва.

секулàризовати, -зујēм (секуларизúрати, -ѝзирām) свр. и несвр. *(из)вршити секуларизацију.*

сèкунд м и **секýнда** ж (ген. мн. секýндӣ) **1. а.** *јединица за мерење времена, шездесети део минута; тренутак, часак, трен.* **б.** *јединица за мерење угла и лука, шездесети део степена.* **2.** муз. *интервал између првог и другог степена дијатонске скале; други степен дијатонске скале.* • **један (једну, само) секунд, секунду** *само часак, само трен (да се нешто уради, обави).* **овај секунд, ову секунду** *истог трена, одмах, у часу.* **у секунд, у секунду** а) *у тачно утврђено, одређено време.* б) *тачно у исто време, истодобно.*

секýндант м лат. **1.** ист. *посредник, сведок једног од бораца у двобоју.* **2.** спорт. *помагач и саветник у неким спортовима:* ~ у боксу, ~ у шаху.

секýндантскӣ, -ā, -ō *који се односи на секунданте:* ~ обавеза бирања оружја.

сèкундāран, -рна, -о лат. **а.** *други по реду, изведен из нечега.* – Материја је примарна, а свест секундарна, секундарне сировине. **б.** *мање важан, споредан, другоразредан, другостепен, узгредан:* ~ значај, ~ значење.

секундúрати, -ýндирām несвр. **1.** *обављати дужност секунданта* **а.** *у двобоју.* **б.** *у шаху.* **2.** *повлађивати некоме:* она клела, он секундирао. **2.** муз. *пратити у свирању или певању, певати други глас.*

сèкундни, -ā, -ō *који се односи на секунду, који показује на часовнику секунде:* ~ механизам.

секýтић и **сèкутић** јек. **сјекýтић** и **сјèкутић** м *прва четири предња зуба (у доњој и горњој вилици) којима се гризе.*

сèкција ж лат. **1.** *одељење, одсек (установе, организације, друштва):* техничка ~, фискултурна ~. **2. а.** *део комуникационе мреже:* ~ железнице, ~ пута, ~ електричне мреже. **б.** *део неке целине уопште:* ~ речника. **3.** вој. *географска карта мање области (са одабраним подацима).* **4.** мед. *обдукција, сецирање.*

сèкцијскӣ, -ā, -ō *који се односи на секцију:* ~ рад.

сèлāм, -áма м тур. *муслимански поздрав.*

села́нце и **села́шце,** -а и -ета с (мн. -ца) *дем. од село.*

сèлектӣван, -вна, -о **а.** *који има способност селекције, одабирања, издвајања:* ~ радио-пријемник, ~ поступак. **б.** *који је добијен нарочитим поступком, одабирањем:* селективне сорте семена.

селекти́внōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *својство или стање онога који је селективан, онога што је селективно:* ~ антибиотика.

сèлектор м *онај који врши селекцију:* ~ фудбалске репрезентације, ~ раних сорти шљива.

селèкција ж лат. **1. а.** *избор, одабирање, издвајање:* ~ кадра. **б.** биол. *метода побољшања и стварања биљних и животињских врста путем одабирања и укрштања.* **2.** *изабрана екипа, репрезентација.* • **природна ~** биол. *в. под одабирање.*

селекциòнāр, -ápa м *стручњак за селекцију, одабирање:* ~ сорти јечма.

сèлекциōнӣ, -ā, -ō *који се односи на селекцију:* ~ станица, ~ семе, ~ теорија.

селекциони́рати, -ѝнирām и **селекциòнисати,** -ишēм свр. и несвр. *(из)вршити селекцију:* ~ робу, ~ семе.

сèлен м бот. *биљка* Levesticum officinale, *милодух, целер.*

сèлēн, -éна м (мн. ø) грч. хем. *хемијски елемената, металоид* (Se).

селéна ж грч. **1.** мит. (Селена) *грчка богиња Месеца.* **2.** песн. *васиона, свемир; небески свод.*

сèлēндра ж пеј. *ружно, запуштено, забачено насеље.*

сèлēнскӣ, -ā, -ō *који се односи на сèлēн:* ~ киселина.

сèлидба ж (ген. мн. -бӣ (-дāбā)) *мењање стана, боравишта, сељење, сеоба.*

сèлидбенӣ, -ā, -ō *који се односи на селидбу:* ~ трошкови.

сèлилац, -иоца м *онај који се (често) сели, мења место пребивања.*

сèлити, сèлӣм несвр. [гл. им. сèљēње и сèљēње с] **1.** *в. селити се (1).* **2.** (некога, нешто) *премештати у други стан, у друго ме-*

сто, пресељавати: ~ ствари, ~ родитеље ближе себи. ■ **~ се 1. а.** *мењати место (стан, град) становања, пресељавати се.* **б.** *мењати место живљења са сменом годишњих доба (о селицама).* **2.** фиг. *помицати се, премештати се, померати се:* ~ се из собе у собу. • **сели (се)!** *одлази, торњај се.*

сèлица ж **1.** *птица или риба која мења место живљења са сменом годишњих доба:* птица ~, риба ~. **2.** фиг. *особа која често мења место боравка; нестална особа.*

сèлишнӣ, -ā, -ō *који се односи на селиште:* ~ простор.

сèлӣште с **1.** *кућа с окућницом, сеоски посед:* кметовско ~, ~ породице Јовановић. **2.** *место где је било село.* **3.** *насеље, заселак, село.*

сéло јек. **сијèло** с *састанак сеоске младежи ради неког заједничког рада и забаве, вечерња седељка, посело; седељка, забава уопште.*

сèло с (мн. сèла и сèла, ген. сêлā и сéлā, дат. сèлима и сèлима) *мање људско насеље (чији се становници обично баве пољопривредом и сточарством); становници таквог насеља.* • **глобално** ~ *свет виђен као јединствена заједница захваљујући развоју телекомуникација и сообраћаја.* **разбијено** ~ *село са разбацаним кућама и засеоцима.* **ушорено** ~ *село са улицама и кућама у уличном реду.* **шпанска села, шпанско** ~ *нешто сасвим непознато, неразумљиво.*

сèлотејп м енгл. *самолепљива, обично провидна трака.*

сèлскӣ, -ā, -ō *в. сеоски.*

сéлце, -е и -ета с (мн. -ца) *дем. од село.*

сéља м експр. *сељак;* уп. сељо.

сèљāк, -áка м (вок. сèљāче) **а.** *становник села.* **б.** *земљорадник, пољопривредник, ратар, тежак.* **в.** пеј. *неваспитан човек, простак.*

сељàкати се, -ām се несвр. *често мењати стан, место боравишта, радно место, школу; често се селити.*

сељàкуша ж пеј. *сељанка.*

сèљанин м (мн. -ани) *в. сељак.*

сèљāнка ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) **а.** *становница села.* **б.** *она којој је основно занимање земљорадња, земљорадница, тежакиња.* **в.** *неваспитана жена, простакуша.*

сèљāнче и **сељàнче,** -ета с *дем. од сељанин; дете са села.*

сèљāнчица и **сељàнчица** ж *дем. од сељанка; девојчица са села.*

сељàнчура ж пеј. *женска особа која се понаша просто, неуглађено, простакуша.*

сељáче и **сељàче,** -ета с (супл. мн. сељàчићи м) *дем. од сељак; дечак са села.*

сељàчина ж (м) (мн. ж) **а.** *аугм. и пеј. од сељак.* **б.** *суров, прост човек, простачина, простак.*

сељàчић м *дем. од сељак; дечак са села.*

сèљāчкӣ, -ā, -ō **1.** *који се односи на сељаке, својствен сељацима:* ~ посед, ~ буна, ~ народ, ~ изглед. **2.** *прост, заостао, суров.*

сèљāчки прил. *на начин сељака, као сељаци:* ~ говорити, ~ се понашати.

сељáштво с **а.** *становници села, сељаци.* **б.** *сељаци као друштвени сталеж, класа.* **в.** *простота, просташтво:* право ~, шта учинише од стана.

сéљо, -а и -ē м експр. *сељак;* уп. сеља.

сем предл. (с ген.) *в. осим:* ~ тога.

семазиолòгија ж грч. *в. семантика (1).*

семàнтика ж (дат. -ици) грч. **1.** *грана лингвистике која се бави значењима речи.* **2.** *значење речи:* ~ речи кућа.

семàнтичāр м (инстр. -ом и -ем) *онај који се бави семантиком, стручњак за семантику.*

семàнтичкӣ, -ā, -ō *који се односи на семантику:* ~ филозофија, ~ тумачење.

сèмафōр м грч. **1.** *светлосни, сигнални уређај (на раскрсницама, железничкој прузи и др. сообраћајницама) који регулише сообраћај.* **2.** спорт. *електронски или механички уређај за објављивање резултата (на спортским теренима).*

сèме јек. **сjèме,** -ена с (мн. -èна, ген. -éнā) **1.** бот. и агр. **а.** *биљни заметак, клица (код семењача) из кога клијањем настаје нова биљка.* **б.** зб. *такви плодови:* ~ пшенице, ~ детелине, кукуруз за ~. **2.** фиг. **а.** *прва фаза неке појаве, први знак постојања, зачетак, заметак, клица:* ~ раздора, ~ пораза. **б.** *род, пород, потомство, колено.* – Семе му се затрло. **3.** *в. сперма.*

сèмевōд и **сèмовод** јек. **сjèмевōд** и **сjèмовод,** -ода м *в. семеновод.*

семѐнāр јек. **сjемѐнāр,** -áра м *човек који производи и продаје семе.*

семѐнара јек. **сjемѐнара** ж *продавница семена, семенки.*

семѐнāрка јек. **сjемѐнāрка** ж бот. *у мн.: биљке на највећем степену развоја које након оплођења развијају семе, семенку, цветнице (у јд.: таква биљка).*

семѐнāрница јек. **сjемѐнāрница** ж *продавница семена.*

семенáрство јек. **сjеменáрство** с *стручно испитивање и гајење семена.*

сèменӣ јек. **сjèменӣ,** -ā, -ō *који се односи на семе:* ~ заметак, ~ омотач, ~ канал.

сèменӣк, -а и **семѐнӣк,** -úка јек. **сjèменӣк,** -а и **сjемѐнӣк,** -úка м *мушки полни орган у коме се стварају сперматозоиди, семена жлезда.*

сèменити и **семѐнити** јек. **сjèменити** и **сjемѐнити,** -ӣм несвр. [гл. им. с(j)èмењење и с(j)емѐњење с] **1.** прел. *вршити вештачко оплођавање (крава, оваца, свиња и др.), осемењавати.* **2.** непрел. *в. семенити се.* ■ **~ се** *давати, стварати, заметати семе.* – Цвеће почиње да се семени.

сèменица и **семѐница** јек. **сjèменица** и **сjемѐница** ж *кошуљица, опна у којој се налази језгро семена.*

сèменӣшнӣ јек. **сjèменӣшнӣ,** -ā, -ō *који се односи на семениште (2):* ~ живот, ~ црква.

семеништа́рац јек. **сjеменишта́рац,** -рца м *ученик семеништа (2), богослов.*

сèменӣште јек. **сjèменӣште** с **1.** *в. расадник.* **2.** *васпитна, школска установа за свештенички подмладак (код католика).*

сèмēнка јек. **сjèмēнка** ж (дат. -нци; ген. мн. -нкӣ) *зрно семена; семе.*

семѐнкāр јек. **сjемѐнкāр,** -áра м *човек који продаје семенке.*

сèменовōд и **сèменовод** јек. **сjèменовōд** и **сjèменовод,** -ода м анат. *канал који одводи сперматозоиде из семеника.*

сèменскӣ јек. **сjèменскӣ,** -ā, -ō *који се односи на семе:* ~ кромпир.

семéнце јек. **сjемéнце,** -а и -ета с (мн. -ца) *дем. од семе.*

семењāк, -áка и **сèменāк,** -а јек. **сjемењāк,** -áка и **сjèменāк,** -а м **а.** *клип кукуруза одабраног за семе.* **б.** *цветна стабљика са плодом, семеном.*

семењака јек. **сjемењака** ж бот. *в. црнојка (2).*

семењача и **сèменача** јек. **сjемењача** и **сjèменача** ж *семенарка.*

сèмēње јек. **сjèмēње** с (мн. ø) *зб. им. од семе.*

сèместар, -стра м лат. *време од пола школске године, полугодиште на факултету:* зимски ~, други ~.

сèместарскӣ, -ā, -ō (сèместрāлан, -лна, -о) *који се односи на семестар:* ~ лист, ~ испит.

семи- лат. *префикс у сложеницама са значењем 'пола', 'напола', 'полу-':* семиколон, семифинале.

семикòлон, -óна и **семѝколон** м лат.-грч. *интерпункцијски знак: тачка и запета (;).*

сèминāр, -а и **семѝнāр,** -áра м **1. а.** *облик наставе са практичним вежбама на високим школама и факултети-*

ма; просторије у којима се изводи таква настава. **б.** *уопште низ стручних предавања о неком проблему:* ~ из књиговодства. **2.** *један од стручних одељења неког факултета:* семинар за српски језик, ~ за француски, ~ за књижевност. **3.** *в. семениште (2).*

семина̀рист(а), -ē м (мн. -сти) *учесник семинара.*

сѐминā̀рскӣ и **семѝнā̀рскӣ,** -ā, -ō *који се односи на семинар:* ~ рад, семинарске вежбе.

семиолòгија и **семиòтика** ж грч. *наука о уређеном систему знакова и симбола.*

Сѐмӣт, -и́та м **1.** *у мн.: група народа врло старог порекла, сродних по језику и антрополошким особинама, који су насељавали или насељавају земље Блиског и Средњег истока, северну и североисточну Африку, старовековни Акађани, Арамејци, Феничани и др., данас Јевреји, Арапи и део Етиопљана (у јд.: припадник неког од те групе народа).* **2.** *Јеврејин, Жидов.*

семитѝзам, -зма м *оно што је карактеристично, типично за Семите и семитску цивилизацију; тежња за усвајањем такве културе, цивилизације.*

сѐмӣтскӣ, -ā, -ō *који се односи на Семите:* семитска писма. • **~ језици** лингв. *група сродних индоевропских језика у коју, поред других, спадају арапски и хебрејски.*

сѐн јек. **сјѐн** ж (м) и **сѐна** јек. **сјѐна** ж **1.** *в. сенка (1–4).* **2.** *спомен, успомена на покојника; дух, душа покојника:* поклонити се сенима мртвих. Материна сен ме прати.

сѐна ж бот. *биљка* Cassia acutifolia, *чије се лишће користи у медицини.*

сена́бија ж тур. агр. *врста слатке јесење јабуке.*

сѐнара јек. **сјѐнара** ж *просторија где се складишти сено, сеник.*

сѐнāрнӣк јек. **сјѐнāрнӣк** м *в. сеник.*

сѐнаст јек. **сјѐнаст,** -а, -о *сеновит (1, 2).*

сѐнāт, -а́та м лат. **1. а.** ист. *у старом Риму највише државно саветодавно тело и орган власти.* **б.** *горњи дом парламента у неким државама; зграда у којој је смештен тај део парламента.* **3.** *савет, веће уопште:* судски ~, универзитетски ~.

сѐнāтор м (инстр. -ом) *члан сената; звање високог чиновника у неким државама.*

сѐнāторица ж **1.** *в. сенаторка.* **2.** *в. сенаторовица.*

сѐнāторка ж *жена сенатор.*

сѐнāторовица ж *сенаторова жена.*

сѐнāторскӣ, -ā, -ō *који се односи на сенатора, на сенаторе:* ~ част, ~ собе.

сѐнāторство с *служба и звање сенатора.*

сѐнāтскӣ, -ā, -ō *који се односи на сенат:* ~ седница.

сѐндвич и **сѐндвич** м енгл. *јело од две кришке хлеба између којих се стављају додаци (путер, шунка, паштета, сир и сл.).* • **бити у сендвичу** *наћи се између две супротне, обично супротстављене стране.*

сѐнзāл, -а́ла м итал. *берзански посредник, мешетар.*

сѐнзāлскӣ, -ā, -ō *који се односи на сензале:* ~ посао.

сенза́ција ж лат. **1.** *узбудљива вест; запањујући, неочекиван, необичан догађај.* **2.** псих. и физиол. *чулни доживљај, одраз у свести, утисак, осет, осећај, дојам.*

сѐнзационāлан, -лна, -о *који побуђује, изазива сензацију:* ~ вест, ~ откриће, ~ изглед, ~ победа.

сензационали́стичкӣ, -ā, -ō *који се бави сензацијама (1), претерано сензационалан:* ~ литертура, ~ штампа.

сензационали́стички прил. *на сензационалистички начин, инсистирајући на сензацијама (1).*

сѐнзационāлно прил. *на сензационалан начин, узбудљиво, запањујуће; необично:* ~ важан.

сензациона́лнӧст, -ости ж (инстр. -ошћу) *својство, стање онога што је сензационално, онога који је сензационалан.*

сѐнзибӣлан, -лна, -о лат. *веома осетљив; осећајан, чувствен, нежан:* ~ човек, ~ прича, ~ исповест.

сензибили́тēт, -е́та м *сензибилност, осетљивост, осећајност.*

сѐнзибӣлно прил. *на сензибилан начин, осетљиво, осећајно:* ~ разговарати, ~ писати.

сензиби́лнӧст, -ости ж (инстр. -ошћу) *својство, стање онога који је сензибилан, осетљивост, осећајност.*

сѐнзитӣван, -вна, -о лат. **1.** *који се лако узбуди, веома осетљив; сензибилан:* ~ дете; ~ душа. **2.** *који прима и преноси неки осећај, осет:* ~ нерв.

сензити́внӧст, -ости ж *својство, стање онога који је сензитиван, онога што је сензитивно, осетљивост, сензибилност.*

сѐнзор м енгл. *уређај који реагује на физичке промене (топлоту, влагу, зрачење итд.).*

сѐнзуа́лан, -лна, -о лат. **а.** *чулан; склон чулном уживању; пун, телесан, сладострастан:* ~ надражај, ~ поезија; ~ жена, ~ љубав. **б.** *који показује, исказује чулност:* ~ уста, ~ руке.

сензуа́лац, -лца м *сензуалан човек.*

сензуали́зам, -зма м **1.** фил. *учење да је једини извор сазнања, спознаје чуло, осет.* **2.** *чулност, страственост.*

сензуа́лист(а), -ē м (мн. -сти) *присталица сензуализма (1).*

сензуали́стичан, -чна, -о и **сензуали́стичкӣ,** -ā, -ō *који се односи на сензуализам и на сензуалисте:* ~ поглед на свет.

сензуа́лнӧст, -ости ж (инстр. -ошћу) *својство онога који је сензуалан, што је сензуално, чулност, страственост, пуност.*

сѐнӣк јек. **сјѐнӣк,** -и́ка м *зграда, просторија или место на отвореном где се држи сено:* ~ у поткровљу, ~ са стоговима у врту.

сѐнӣлан, -лна, -о **а.** *који је телесно и духовно ослабио од старости, оронуо, подетињио, излапео.* **б.** *који одражава такве особине, старачки:* ~ блебетање.

сени́лац м жарг. *онај који је сенилан; уопште стара особа.*

сени́лити, сѐнӣлӣм несвр. [гл. им. сени́љење с] *постајати сенилан.*

сени́лнӧст, -ости ж (инстр. -ошћу) *својство и стање онога који је сенилан; старачка слабост (духовна и телесна).*

сѐнило јек. **сјѐнило** с *заклон, штитник на светиљци ради ублажавања јачине светлости, абажур.*

сѐниор м лат. **1. а.** *старији човек у породици; старији човек уопште у неком затвореном друштвеном кругу, групи:* ~ и јуниор породице, сениори нашега клуба. **б.** (у атриб. служби) *старији (од двојице с истим именом):* Марковић, сениор. **2.** спорт. *спортиста, шахиста, такмичар који се такмичи у старијој категорији одређене, у различитим спортовима често различите старосне границе.* **3.** ист. **а.** *грађанин између 46 и 60 година (у античком Риму).* **б.** *крупни земљопоседник, господар земље и људи у феудално доба.*

сѐниōрка ж (дат. -рки; ген. мн. -кӣ) спорт. *жена сениор (2).*

сѐниорскӣ, -ā, -ō *који се односи на сениоре:* ~ репрезентација, ~ такмичење.

сѐнити јек. **сјѐнити,** -ӣм несвр. [гл. им. с(ј)ѐњење с] **1.** *засењивати, заслепљивати јаком светлошћу.* **2.** *в. сенчити (1).* ■ **~ се** *бивати заслепљен, засењивати се.*

сѐница и **сѐница**[1] јек. **сјѐница** и **сјѐница** ж **1.** *дем. од сена.* **2.** *вртна настрешница (заклон од сунца и кише) која служи за седење и одмор, хладњак.*

сѐница[2] јек. **сјѐница** ж зоол. **а.** *мала шумска птица певачица,* Parus: велика ~, барска ~, дугорепа ~, плаветна ~. **б.** (у **мн.**) *породица таквих птица* Paridae.

сѐнка јек. **сјѐнка** ж (дат. -нци; ген. мн. -нкӣ) **1.** *простор заклоњен неким предметима од непосредних светлосних (сунчевих,*

месечевих) зрака, таман, мрачан простор; хладовина, хлад у заклоњеном месту од сунца. **2. а.** *тамни одраз, лик предмета услед заклањања светлосног извора:* ~ човека, ~ дрвета. **б.** *бледа слика, нејасни обриси, контуре нечега, силуета.* – Сенке плесача крећу се на прозору. **3.** *осенчена површина на цртежу, слици; уопште затамњено место на нечему:* сенке на цртежу, ~ на плућима као орах. **4. а.** *невесео, мрачан израз; одраз, траг нечег тешког, неповољног (обично на лицу, изразу лица):* ~ страха на лицу; ~ болести на лицу, ~ у изразу. **5.** *в. сен (2).* • **бацити, бацати сенку на некога** *довести, доводити у сумњу нечије поштење, честитост и сл.* **бити (држати се), стајати у сенци** *не скретати на себе пажњу, држати се дискретно, у другом плану, прикривати своје учешће у нечему.* **бити у сенци некога или нечега** *не долазити до правог изражаја поред некога, нечега; сматрати се споредним.* **бити нечија ~, пратити (ићи) за неким као (његова) ~** *непрестано ићи за неким, бити увек у његовом друштву.* **бојати се своје (властите) сенке** *бити претерано плашљив, опрезан.* **изгледати као ~** *бити врло слаб, немоћан, бити превише мршав.* **пада на њега ~** *јавља се сумња у његово поштење, добронамерност и сл.* **прибећи под нечију сенку** *прибећи под нечију заштиту, окриље.* **потиснути, ставити некога у сенку** *потиснути некога у позадину, у други план.* **~ од човека** *врло слаб и мршав човек.* **тешке сенке** *мрачан, тешког карактера.*

сѐно јек. **сѝјено** с (мн. сéна јек. сијѐна) *покошена и осушена трава за сточну храну; сто такве траве.* • **грчко сено** бот. *биљка из ф. лептирњача* Trigonella foenum graecum, *свинда.*

сенòвит јек. **сјенòвит,** -а, -о **1.** *заштићен од сунца, пун сене, хлада; који даје сену, хлад, хладовину:* ~ место, ~ шума, ~ врт, ~ дрво. **2.** *као да је у сенци, осенчен, таман:* сеновите очи, ~ камен. **3.** фиг. *пун злослутних и кобних наговештаја, аветан:* ~ кула, ~ дворац. **4.** фиг. *мутан, нејасан:* сеновите мисли.

сенòвито јек. **сјенòвито** прил. *пуним сене:* ~ прекрити.

сенòвитōст јек. **сјенòвитōст,** -ости ж *особина, стање онога што је сеновито.*

сенòкос јек. **сјенòкос** м **1.** *ливада са које се коси трава за сено.* **2.** *време косидбе.*

сенòкосан јек. **сјенòкосан,** -сна, -о **1.** *који се коси; зрео за косидбу:* ~ ливада, ~ поље. **2.** *који се односи на време косидбе:* ~ доба.

сенòкоша јек. **сјенòкоша** ж *в. сенокос.*

сентѐнц(иј)а ж лат. *изрека, реченица моралног садржаја, мудра изрека, гнома.*

сентѝмент м лат. *осећање, чувство; осећајност, осетљивост; дубоко душевно проживљавање.*

сѐнтиментāлан, -лна, -о **а.** *превише осећајан, осетљив; склон сладуњавим, болећивим расположењима.* **б.** *који испољава такву осећања; љубавни:* ~ роман, ~ филм.

сентименталѝзам, -зма м **1.** *сенти.менталност.* **2.** *књижевни правац у другој половини XVIII в. која карактерише осећајност као мерило карактерних особина личности, њихових поступака и одлука.*

сентиментàлисати, -ишēм и **сентиментализѝрати,** -ѝзйрām свр. и несвр. *бити сентименталан, говорити (писати и сл.) на сентименталан начин.*

сентиментàлист(а), -ē м (мн. -сти) *присталица, следбеник, представник сентиментализма (2).*

сентимѐнтāлка ж *сенти.ментална женска особа.*

сѐнтиментāлно прил. *на сентименталан начин, осећајно; тужно, болећиво, сладуњаво:* ~ реаговати на филм, ~ писати.

сентиментáлнōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *својство, стање онога који је сенти.менталан, осећајност, болећивост, сладуњавост.*

сѐнф м (мн. ø) нем. *умак од млевеног семена горушице;* уп. слачица.

сéнце јек. **сијѐнце,** -а и -ета с (мн. -ца) *дем. и хип. од сено.*

сѐнчити јек. **сјѐнчити,** -ѝм несвр. [гл. им. с(ј)ѐнчење с] **1. а.** *покривати сенком, заклањати од светлости, од светлосног извора, засењивати.* – Трепавице сенче очи. Руком сенчи лице. **б.** *тамније бојити истичући тамније и светлије површине на слици.* **2.** фиг. **а.** *јаче истицати, оцртавати помоћу контраста:* ~ лик. ■ **~ се** *постајати тамнији, добијати сенке.* – Очи се сенче.

сѐнчица јек. **сјѐнчица** ж *дем. од сенка.*

сѐњāк јек. **сјѐњāк,** -áка м *место где је садевено сено.*

сѐњōр, -óра м шп. *господин; господар.*

сеòба ж **1.** *сељење, мењање стана или боравишта, селидба; одлазак, премештање (обично већег броја људи) из једног краја, државе и сл. у други крај, државу и сл.* **2.** *мењање места живљења са смењивањем годишњих доба (најчешће о птицама).* • **Велика сеоба народа** *кретање, премештање варварских племена од IV до VII века.* **~ душа** *веровање о сељењу душе после смрти из једног тела у друго, метемпсихоза.*

сѐоскӣ и **сѐоскй,** -ā, -ō *који се односи на село:* ~ слава, ~ старешина.

сеòце, -а и -ета с *дем. од село.*

сепàрāт, -áта м лат. *посебан отисак неког чланка из часописа или књиге.*

сѐпарāтан, -тна, -о *издвојен, одвојен, засебан:* сепаратни преговори. • **~ мир** *мир који зараћена држава закључи одвојено од својих савезника.*

сепаратѝзам, -зма м *тежња за одвајањем, отцепљењем од веће заједнице.*

сепàратист(а), -ē м (мн. -сти) *присталица сепаратизма.*

сепаратѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на сепаратизам и сепаратисте:* ~ покрет, ~ идеје.

сепаратѝстички прил. *на начин сепаратиста, као сепаратисти:* понашати се ~.

сепàрātор м лат. *машина, центрифуга за одвајање једне материје из неке смеше:* ~ за млеко, ~ за мед.

сепарáција ж лат. **1.** *издвајање, одвајање, отцепљење; издвојеност.* **2. а.** *уређај за издвајање извесне материје из неке смеше; процес таквог издвајања:* ~ метала, ~ милерама. **б.** *одељење (у рударству) где се врши процес одвајања руде.*

сепàрē, -ѐа м (с) фр. *посебна просторија у неком локалу за оне госте који желе да буду сами, издвојени.*

сепàрисати, -ишēм (сепарѝрати, -àрйрām) свр. и несвр. **1.** *одвојити, одвајати, одделити, одељивати.* **2.** *издвојити, издвајати сепарацијом (2).* ■ **~ се** *одвојити се, одвајати се.*

сѐпет м тур. нар. *дубок кош исплетен од дугих трака, који се носи на леђима; корпа, кошара.*

сепѐтār, -ára м нар. *онај који носи сепете (обично у берби грожђа).*

сѐпетина ж *ауг. од сепет.*

сѐпетић м *дем. од сепет.*

сѐпија ж грч. **1.** зоол. *в. сипа.* **2.** *смеђецрна течност коју лучи сипа.* **3.** *црвенос.међа сликарска боја добијена од сипе; цртеж насликан таквом бојом.*

сѐпија ж тур. **1.** *штављење коже.* **2.** *каца или удубљење у земљи где се штави кожа.*

сѐпса ж грч. мед. *„тровање крви" микробима и њиховим токсинима који досијевају у крв са места инфекције.*

сѐптембар, -бра м лат. *девети месец у години.*

сѐптембарскӣ, -ā, -ō *који се односи на септембар:* ~ плодови, ~ ноћ.

сѐптēт, -éта м муз. *композиција за камерни састав од седам певача или седам свирача; камерни ансамбл од седам извођача.*

сѐптима и **септѝма** ж **а.** муз. *седми степен дијатонске лествице; интервал од седам тонова на било ком делу дијатонске лествице.* **б.** *строфа од седам стихова.*

сѐптичан, -чна, -о *који ињише, који ствара трулеж, гној, тровање, који изазива сепсу; који садржи заразне клице:* ~ рана, ~ ангина. • **~ јама** *посебно уређена јама за фекалије, тамо где нема великих система канализације.*

сȇр м енгл. (уз име или презиме најчешће непром.) *племића титула; господин.*

серà̀скер м тур. ист. *врховни командант у турској војсци.*

сèрā̀тор м жарг. вулг. *онај који прича много, досадно, општепознате ствари и који се при томе прави важан; уопште безвредна, самохвалисава особа;* уп. гњаватор.

серà̀фӣм, -има̀ м хебр. *анђео највишег реда.*

серà̀фӣмскӣ, -ā̄, -ō̄ *који се односи на серафиме:* ~ лик.

сербократи̏стика ж лингв. и књиж. *наука о српскохрватском језику и њижевностима писаним на томе језику (српској, хрватској и др.) (данас у употреби углавном код страних слависта);* уп. србистика и кроатистика.

сербокроà̀тист(а), -ē̄ м (мн. -сти) *онај који се бави сербокроатистиком, стручњак за сербокроатистику.*

сербокроати̏стичкӣ, -ā̄, -ō̄ *који се односи на сербокроатистику:* ~ литература.

сȅрвāл, -а́ла м лат. зоол. *звер из породице мачака, живи у Африци,* Felis serval.

сȅрвер и **сȅрвер** м енгл. спорт. *играч који сервира, који почетним ударцем убацује лопту у игру (у одбојци, тенису и др.).*

сȅрвиз, -а и **сȅрвӣз,** -и́за м *в. сервис (1).*

сервијѐта ж фр. *салвета, убрус.*

сȅрвӣлан, -лна, -о **а.** *покоран, понизан, одвећ услужан, ропски:* ~ према претпостављенима, ~ слуга. **б.** *који изражава такве особине:* ~ осмех.

сȅрвӣлно прил. *на сервилан начин, понизно, покорно.*

серви̏лнӧст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога који је сервилан, понизност, покорност.*

серви̏рати, сèрвӣрā̀м свр. и несвр. лат. **1. а.** *припремити, припремати сто за обедовање; износити на сто (јело, пиће), послужи(ва)ти:* ~ сто, ~ ручак. **б.** фиг. *приредити, приређивати, пружити, пружати:* ~ лажи. **2.** спорт. *извести, изводити почетни ударац којим се лопта убацује у игру.*

сȅрвӣрка ж *она која сервира, послужује госте, келнерица, конобарица.*

сȅрвис, -а и **сȅрвӣс,** -и́са м фр. **1.** *гарнитура стоног посуђа истог облика и боје:* ~ за ручавање, ~ за чај. **2.** *услужна делатност; установа која посредује у пружању услуга:* ~ за прање, ~ за чување деце, ~ за помоћ у домаћинству, студентски ~. **3.** спорт. *почетни ударац којим се убацује лопта у игру (у одбојци, тенису и др.).*

сервиси̏рати, -и̏сӣрā̀м свр. и несвр. *(из)вршити поправку у сервису (2):* ~ ауто.

сȅрвиснӣ и **сȅрвӣснӣ,** -ā̄, -ō̄ *који се односи на сервис:* ~ радионица, ~ служба.

сȅрдā̀р, -а́ра м тур. **1.** *старешина, главар; војвода, војсковођа.* **2.** *звање племенског првака у некадашњој Црној Гори.*

сȅрдā̀рскӣ, -ā̄, -ō̄ *који се односи на сердаре:* ~ част.

сердá̀рство с *служба и звање сердара.*

серена̀да ж итал. **1. а.** *песма која се пева вољеној жени, ноћу под њеним прозором.* **б.** *поздравна вечерња песма у поезији средњовековних трубадура.* **2.** муз. *композиција (вокална и инструментална) која има карактер такве песме.*

сȅрж м (мн. ø) фр. *лака тканина за поставу.*

сȇрија и **сéрија** ж лат. **1. а.** *узастопни низ нечега сличног (предмета, појава, радњи), ред, низ; ланац, след:* ~ неуспеха, ~ пуцњева, ~ гладних година. **б.** *низ публикација, телевизијских емисија, радио емисија и сл. који су у наставцима, серијал.* **2.** *издавање новчаница, марака, вредносних папира обележених бројевима или словима.* **3.** *низ производа, предмета, артикала израђених по истом или сличном обрасцу, калупу:* ~ аутомобила, ~ танкера исте тонаже.

серѝјāл, -а́ла м *в. серија (1б).*

сȇрӣјскӣ и **сéрӣјскӣ,** -ā̄, -ō̄ *који се односи на серију, израђен у серији:* ~ емисија, ~ број, ~ производња.

сȇрӣјски и **сéрӣјски** прил. *на серијски начин, у серијама, у низу:* ~ издавати, ~ производити.

сȅриōзан, -зна, -о лат. *коме се може веровати, озбиљан, сређен, трезвен; важан, значајан:* ~ чланак, ~ публика.

сȅриōзно прил. *на сериозан начин, промишљено, трезвено:* ~ писати.

сериóзнӧст, -ости ж *својство, стање онога који је сериозан, онога што је сериозно, промишљеност, озбиљност.*

сȅркл м фр. **1.** *круг, друштво, удружење, скуп:* ~ песника. **2.** *први редови партера у позоришту.*

серолѝогија ж лат.-грч. биол. *наука о серуму.*

серѝолошкӣ, -ā̄, -ō̄ *који се односи на серологију:* ~ институт.

серотерà̀пија ж лат.-грч. *лечење помоћу серума.*

серпѐнтӣн, -и́на м лат. мин. *врста минерала, магнезијум-хидросиликат.*

серпентúна ж лат. (најчешће у мн.) *вијугав пут; окука, кривина, завој.*

сéрум м лат. мед. *густа, златножута течност која се издваја из крви коагулацијом; таква течност од имунизованих животиња, која садржи специфична антитела и служи у терапеутске сврхе:* ~ против дифтерије, ~ против тетануса.

сéрумскӣ, -ā̄, -ō̄ *који се односи на серум:* ~ терапија, ~ болест.

сȅсија ж лат. *седница, заседање:* ~ скупштине, ~ суда.

сȇсти јек. **сȇјести,** -ѐднēм (-ѐдēм) (аор. с(ј)ѐдох; имп. с(ј)ѐдни и (сј)ѐди; р. пр. с(ј)ѐо (јек. и сѝо), с(ј)ѐла; пр. пр. с(ј)ѐвши (с(ј)ѐднӯвши и с(ј)ѐдавши)) свр. непрел. **1.** *заузети седећи положај ослањајући задњи део тела на нешто (столицу, камен и сл.); заузети место одређено за седење:* ~ на клупу, ~ за сто. **б.** *попети се на јахаћу животињу, узјахати, појахати, засести:* ~ на вранца. **в.** *заузети место у неком превозном средству:* ~ у кола, ~ на воз. **г.** *прионути на неки посао заузимајући седећи положај:* ~ за књигу, ~ за округли сто и преговарати. **2.** *слетети на нешто (о птицама).* **3. а.** *заћи, нестати с видика (о Сунцу, Месецу).* **б.** *заузети положај на нечему; спустити се негде.* – Чамац седе на воду. Магла села на планину. **в.** *заузети одређени положај, место.* – Завртањ је сео где треба. Срце ми је село на место. • **~ на престо, трон** *почети владати.*

сести́на ж лат. књиж. *строфа од шест стихова.*

сȅстра ж (вок. сȅстро; ген. мн. сестáрā) **1. а.** *назив за женску особу у односу на децу истих родитеља или једног од родитеља.* **б.** *назив за женску особу у односу на децу браће и сестара њених родитеља:* ~ од стрица, ~ од тетке, ~ од ујака. **2. а.** фам. *блиска женска особа (по судбини, осећањима, и сл.); она коју својакамо, присвајамо:* ~ по болу, ~ по патњи. **б.** фиг. *оно што је блиско, сродно, оно што прати неку појаву, неки период живота:* меланхолија, ~ младости. **3. а.** *припадница истог народа, племена, братства; земљакиња:* браћо и сестре, Срби. **б.** *припадница манастирског реда:* часна ~, милосрдна ~. **в.** *припадница, чланица исте вере, секте:* ~ по вери. **4.** *болничарка.*

сестрѐтина ж *ауим. и пеј. од сестра.*

сȅстримити, -и̏м свр. и несвр. [гл. им. сȅстримљење с] *(по)нудити некоме посестримство; узети, узимати, примити, примати као сестру, (на)звати сестром, (за)молити као сестру.* ■ **~ се** уз. повр. *ступати, ступити у посестримство; зближити се, зближавати се као са сестром.*

сȅстрӣнскӣ, -ā̄, -ō̄ *који се односи на сестре:* ~ љубав.

сȅстрӣнски прил. *на начин сестре, сестара, као сестра:* ~ волети, ~ се понашати.

сѐстри́нство и **сестри́нство** с *склапање посестримства, сестримљење; пријатељска веза међу посестримама или блиским женским особама.*

сѐстрић м (инстр. -ем) *сестрин син, син једне сестре у односу на осталу браћу и сестре, нећак.*

сѐстрица ж *дем. и хип. од сестра.* • **мразова ~** бот. *в. мразовац.*

сестричѐтина ж *пеј. од сестра.*

сѐстричина ж *сестрина кћи, кћи једне сестре у односу на осталу браћу и сестре, нећака, нећакиња.*

сѐстричић м *дем. од сестрић; сестрић.*

сѐстрична ж *в. сестричина.*

сестрӯшина ж *пеј. од сестра.*

сѐт и **сѐт** јек. **сје̑т** и **сје̑т** м (ж) песн. **1.** *осећање, осећај:* људски ~. **2.** *в. сета.*

сѐт[1] јек. **сје̑т** м арх. *в. савет:* давати ~.

сѐт[2], сѐта м (мн. сѐтови) енгл. **1.** *прибор, гарнитура, комплет:* ~ тањир, ~ за ручавање. **2.** спорт. *део, одсек игре у неким спортовима (одбојка, тенис и сл.).* • **~ лопта** спорт. *лопта која одлучује о победи у сету.*

сѐта јек. **сје̑та** ж *тужно расположење; туга, потиштеност, снуждености, меланхолија.*

сѐтан јек. **сје̑тан,** -тна, -о **а.** *који осећа сету, тужан, потиштен, снуждени, меланхоличан:* ~ човек. **б.** *који изражава сету; који изазива сету:* ~ осмех; ~ музика.

сѐтва јек. **сје̑тва** ж (ген. мн. -ва̄) *сејање (обично житарица и зрнастих култура), пољски радови при којима се семе растура да би никло; време сејања; усев:* јесења ~, ~ сунцокрета; ја̏рā ~.

сѐтвени јек. **сје̑твени,** -ā, -ō *који се односи на сетву:* сетвене површине, сетвени радови.

сѐтер м енгл. *врста ловачког пса птичара дуге длаке.*

сетечѐнто м итал. *књижевност и култура XVIII в.*

сѐтити се јек. **сје̑тити се,** -ӣм се свр. **1.** *обновити у памети, присетити се:* ~ се лица, ~ се давног догађаја. **2.** *домислити се, досетити се, присетити се.* – Сети се шта треба учинити.

сетка́рити, сѐткāрӣм јек. **сјетка́рити,** сје̑ткāрӣм несвр. *повремено, помало седети.*

сѐтно јек. **сје̑тно** прил. *на сетан начин, тужно, меланхолично:* ~ певати.

сѐтнӧст јек. **сје̑тнӧст,** -ости ж *особина, стање онога што је сетно.*

сѐтовати (се) јек. **сје̑товати (се),** -тујēм (се) несвр. арх. и нар. *в. саветовати (се).*

сѐћа̄ње јек. **сје̑ћа̄ње** с **1.** гл. им. *од сећати се.* **2.** псих. *способност човека за оживљавање доживљеног, памћење, меморија.*

сѐћати се јек. **сје̑ћати се,** -а̄м се несвр. **1.** *несвр. према сетити се.* **2.** *имати нешто сачувано у свести, памтити некога, нешто.* – Једва се сећам оца.

сѐћи, се́чēм јек. **сје̑ћи,** сијѐчēм (3. л. мн. се́кӯ јек. сијѐкӯ) несвр. [гл. им. с(ј)ѐчење с; уп. сеча] **1. а.** *оштрим оруђем одвајати део, комад нечега, или раздвајати, делити на комаде, делове, резати, комадати:* ~ хлеб, ~ месо, ~ нокте, ~ сукно, ~ лед, ~ камен. **б.** *хируршки отварати или одсецати, оперисати:* ~ стомак, ~ чир. **2.** *сечом, сечењем уништавати, обарати (шуму, виногрāд, дрво).* **3.** *убијати, клати (обично хладним оружјем):* ~ војску, ~ мачем. **4. а.** *оштро, јако дувати (о ветру).* **б.** *оштро, отворено говорити, нападати:* ~ речима. **в.** *оштро, љутито гледати:* ~ погледом, ~ оком. **5. а.** *прелазити, ићи преко нечега, пресецати; скраћивати пресецањем.* – Линија сече кружницу. Пут сече село; ~ окуку, ~ кривину. **б.** *правити бразду у земљи или води.* – Чамац сече воду. Рало сече земљу. **6.** *оштро болети, пробадати.* – Бол ми сече утробу. **7.** карт. **а.** *предвајати сноп измешаних карата.* **б.** *побијати адутом.* ■ **~ се** уз. повр. **1.** *пресецати се, укрштати се.* – Праве се секу. Улице се секу. **б.** *тући се, борити се хладним оружјем.* • **~ вино** *мешати вино да се добије нова врста.* **~ грану на којој се седи** *в. грана (изр.).* **~ (као, ко) на пању** *брзо и енергично, по кратком поступку решавати нешто, брзо се одлучити, одговорити и сл.*

сѐф, -а и сѐфа м (мн. сѐфови и сѐфови) енгл. *металне каса за чување новца и драгоцености.*

Сѐфард м хебр. *Јеврејин пореклом из Шпаније.*

сѐфардски, -ā, -ō *који се односи на сефарде:* ~ заједница, ~ језик.

сѐфте, -ета с тур. **1.** *почетак рада, први дневни пазар; уопште првина, почетак нечега.* **2.** (у прил. служби) *први пут.* – То му је сефте.

сѐцати јек. **сје̑цати,** -а̄м несвр. **1.** *в. сецкати.* **2.** *цимати, трзати.* – Сеца коња дизгинима. **3.** *кињити, мучити некога (сметањем, узнемиравањем и сл.).* – Сецају га стражари. **4.** *причати с прекидима, сецкати у говору.* – Сеца кад прича. **5.** *стварати јак бол, пробадати:* ~ у грудима.

сецѐсија ж лат. **1.** *одвајање, раздвајање, отцепљење, расцеп.* **2.** *покрет у уметности (нарочито ликовној) у средњој Европи крајем XIX и почетком XX века, настао као протест против конвенционалног академизма.*

сецесиони́зам, -зма м *в. сецесија.*

сецесио́нист(а), -ē м (мн. -сти) *присталица сецесије.*

сецесиони́стичкӣ, -ā, -ō *који се односи на сецесионизам и сецесионисте:* ~ стил, ~ покрет. • **Сецесионистички рат** ист. *рат између јужних и северних држава САД (1861–1864), рат Севера и Југа.*

сѐцикеса јек. **сје̑цикеса** ж (м) (мн. ж) *крадљивац новца, џепарош.*

сецѝрати, сѐцӣрām свр. и несвр. лат. **а.** *(ра)сећи, отворити, отварати леш ради проналажења узрока смрти и медицинског проучавања.* **б.** фиг. *анализирати, проучавати, рашчлањивати.* – Сецира сам себе.

сѐцӣште јек. **сје̑цӣште** с *в. пресек.*

сѐцкалица јек. **сје̑цкалица** ж *оруђе или направа за сецкање, ситњење.*

сѐцкати јек. **сје̑цкати,** -а̄м несвр. **1. а.** *сећи на ситне делове, комадиће:* ~ месо, ~ дрво. **б.** *правити ситне зарезе на нечему, засецати, зарезивати:* ~ крајеве сукње. **2.** *често прекидати ток нечега:* ~ говор, ~ дете у игри. **3.** *повремено и оштро болети, пробадати (о болу).* **4.** *мучити, кињити некога; ометати некога, прекидати га у нечему.* – Сецкаће ме на ситне комадиће због јединице.

сѐцнути јек. **сје̑цнути,** -нēм свр. **1.** *свр. према сецати и сецкати.* **2.** разг. *по кратком поступку дати некоме неку казну, тежак задатак и сл., одрезати.* – Сецну ме сто динара. Сецну ме у патролу.

сѐча јек. **сје̑ча** ж **1.** *сечење, обарање (шуме).* **2. а.** *место где се сече шума.* **б.** *засечено грање и дрвеће.* **3.** *убијање хладним оружјем; покољ, крвопролиће:* ~ кнезова.

сечентѝзам, -зма м *претпан, китњаст стил италијанских књижевника XVII века; сеченто.*

сечѐнтист(а), -ē м (мн. -сти) *следбеник сечента.*

сечентѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на сечентизам, сечентисте:* ~ књижевност.

сечѐнто м итал. *култура и књижевност XVII века, барок, сечентизам.*

сѐчӣво јек. **сје̑чӣво** с **1.** *оштри брид, оштрица (ножа, сабље, секире).* **2.** *оруђе, алат за сечење.*

сѐчка јек. **сје̑чка** ж **1.** *насечена, нарезана слама или кукурузовина као храна за стоку.* **2.** *алатка за сечење; сечкалица.*

сѐчкалица јек. **сје̑чкалица** ж *справа, направа за сецкање сточне хране.*

се́ша ж фам. *хип. од сестра.*

сибѝла ж грч. *гаталица, врачара, пророчица (према називу грчке митске пророчице Сибиле).*

сибѝлант м лат. лингв. *пискави сугласник (ц, з, с).*

сибилариза́ција ж грч. лингв. *фонетска појава преласка задњонепчаних сугласника* к, г, х *у пискаве* ц, з, с, *најчешће иза наставка* и *или наставака који почињу вокалом* и *(нпр.* мâјка – мâјци, нòга – нòзи, јȕнāк – јунáци, òрах – òраси, пèк-ли – пèци *итд.).*

сѝбирскӣ, -ā, -ō *који се односи на Сибир и Сибирце:* ~ зима.

сѝв, сúва, -о **1. а.** *који је боје пепела, боје која је мешавина црне и беле:* ~ тканина, ~ море. **б.** *блед:* ~ лице. **2.** *(про)сед (о коси).* **3.** *мутан, тмуран, суморан, натуштен:* ~ дан, ~ време, ~ небо. **4.** фиг. *који се ничим не истиче, безбојан, неодређен, безизражајан:* ~ поезија, ~ пустош степе. **5.** (одр.) *као саставни део неких ботаничких и зоолошких назива:* ~ медвед, ~ соко. • **~ економија** *начин зарађивања на незаконит начин.* **~ еминенција** *в. под* еминенција. **~ маса** анат. *скуп нервних ћелија у мозгу и кичменој мождини.* **~ мрена** *в.* мрена[2] *(1а).* **~ ћелија** *нервна ћелија у мозгу и кичменој мождини.*

сѝваст, -а, -о *сивкаст:* ~ око, ~ небо.

сúвац, -вца **1.** *коњ или магарац сиве боје.* **2.** *камен сиве боје.* **3.** бот. *биљка* Berteroa incana. • **проће ~ Крушевац** нар. *сад је касно, доцкан.*

сѝвāш, -а́ша м зоол. *сисар из пор. ушатих фока:* ~ гривасти, Otaria jubata.

сúвети јек. **сúвјети,** -вӣм несвр. непрел. *постајати сив.* ■ **~ се** *бити сив, сиво се одражавати.*

сѝвило с **1.** *сива боја, сивоћа, сивост:* ~ неба, ~ очију. **2.** фиг. *оскудност, помањкање (мисли, идеја и сл.), бесадржајност; испразност, учмалост, једноличност:* ~ дневних новина; ~ свакодневице.

сивѝна ж *сива боја; сивило, сивоћа:* ~ камена, ~ облачног неба.

сúвка ж *сивуља.*

сѝвкаст, -а, -о *помало сив:* сивкасте очи, ~ небо.

сивкасто- *први део придевских сложеница са значењем боје, који означава да та боја прелази у сивкасту:* сивкастоплав, сивкастожут, сивкастосмеђ.

сиво- *први део сложеница, обично придевских и именичких* **а.** *са именичким основама показује да је оно што значи именица сиво, сивкасто:* сивобрадац, сивогривац. **б.** *са придевима који значе боју показује да та боја прелази у сиво:* сивобели, сивобеличаст, сивозелен, сивомаслинаст, сивомодар, сивомрк, сивоок.

сúвоња м (мн. ж) *назив за вола и магарца сиве длаке.* • **запети (радити) као ~** *много и напорно радити тешке послове.*

сúвōст, -ости ж *особина онога који је сив, онога што је сиво, сивоћа, сивило:* ~ предела, ~ жене.

сивòћа ж *сивило, сивост, сивина.*

сѝвуља ж *крава сиве, сивкасте боје.*

сѝвуљаст, -а, -о *в.* сивкаст.

сѝга ж (дат. сѝги) лат. *седиментна шупљикава стена која настаје таложењем растворене кречњака у пећинама:* сиге сталактити, сиге сталагмити.

сѝгав, -а, -о *боје сиге:* сигави зуби.

сѝгаст, -а, -о *који је као сига, сличан сиги:* сигасте форме, ~ леденица.

сúгла ж итал. **а.** *почетна слова којима се замењује неко име или назив.* **б.** *знак којим се замењује слог или реч у стеногрáфији.*

сѝгма ж грч. *осамнаесто слово грчког алфабета (Σ, σ, ς).*

сѝгнāл, -а́ла м лат. **1.** *унапред одређени, уговорени знак за обавештавање:* звучни ~, светлосни ~, ~ за узбуну. **2.** фиг. *неочекивани догађај, неки знак, знамење, упозорење да нешто треба урадити или се нечега чувати.*

сигнализа́тор м **а.** *справа, апарат за сигнализацију.* **б.** *особа која сигнализује, даје сигнале, сигналист(а).*

сигнализа́ција ж лат. **а.** *споразумевање, обавештавање или упозоравање сигналима.* **б.** *уређај за сигнализовање; систем сигнала.*

сигнализи́рати, -ѝзирām и **сигнàлизовати,** -зујēм (сигнàлисати, -ишēм) свр. и несвр. *да(ва)ти сигнал (1), јавити, јављати сигналом.*

сигнàлист(а), -ē м (мн. -сти) *онај који даје сигнал(е).*

сѝгнāлнӣ, -ā, -ō *који се односи на сигнале, који служи за давање сигнала:* ~ звоно, сигналне заставице, ~ уређај.

сигнату́ра ж лат. **1.** *знак, ознака, обележје, печат; потпис.* **2. а.** *ознака којом се обележава место појединe књиге у библиотеци.* **б.** *ознака реда табака бројевима или словима на штампаним књигама.* **в.** фарм. *етикета, налепница коју апотекар ставља, лепи на издати лек.*

сигни́рати, сѝгнирām свр. и несвр. **1.** *ставити, стављати какву ознаку, обележити, обележавати.* **2.** *потпис(ив)ати, потписом потврдити, потврђивати, парафирати.*

сѝгӯран, -рна, -о **1.** *који није изложен опасности, добро заштићен:* ~ пролаз, ~ заклон, ~ склониште. **2.** *који заслужује пуно поверење, поуздан, веран, одан; на кога се може ослонити:* у сигурним рукама, послати по сигурним људима, ~ пријатељ. **3. а.** *који чврсто верује у нешто, уверен, убеђен.* – Нисам сигуран да је то добро. ~ став. **б.** *чврст, одлучан:* ~ корак. **4.** *несумњив, неизбежан:* ~ смрт.

сигу́рати, -ām свр. и несвр. **1.** *(у)чинити сигурним, (са)чувати од опасности, обезбедити, обезбеђивати:* ~ имовину. **2.** *обећ(ав)ати поуздано, тврдити као поуздано.* – Сигураш ли да је то тако? **3.** *спремити, спремати, готовити:* ~ ручак, ~ постељу. ■ **~ се 1.** *(по)бринути се за своју сигурност.* – Сигурам се и чувам. **2.** *спремити се, снабдети се:* ~ за зиму храном, дрвима.

сигура́ција ж разг. *сигурност.* – Ти си ми нека сигурација.

сѝгӯрно прил. **1.** *с највећим поуздањем, поуздано; прецизно:* ~ гађати; ~ погодити. **2.** *стално, без прекида, без застоја:* полако али ~ напредовати. **3.** *без колебања, чврсто, одлучно:* возити брзо али ~ **4.** *без опасности, обезбеђено.* Није најсигурније овде. **5.** *по свој прилици, вероватно, јамачно.* – Сигурно има нешто на уму. Сигурно је добра девојка.

сигу́рноснӣ, -ā, -ō *који ствара сигурност, који осигурава од квара или опасности:* ~ вентил, ~ појас, ~ уређај, сигурносне мере.

сигу́рнōст, -ости ж (инстр. -ошћу) **1.** *стање, особина онога који је сигуран, онога што је сигурно:* ~ чесме, ~ вентила. **2.** *безбедност, обезбеђење:* јавна ~, државна ~. **3.** *увереност, поуздање:* ~ у себе, ~ у опхођењу. **4.** *одлучност, чврстина:* ~ у вежбама на греди, ~ у ходу. **5.** *јасност, одређеност, доследност:* једноставност и ~, Андрићеве особине у језику. • **за сваку ~** разг. *за сваки случај, евентуално.*

сúда ж фр. *смртоносна болест изазвана слабљењем одбрамбене моћи организма под дејством посебног вируса* (AIDS).

сидѐрӣт, -и́та грч. мин. *минерал, руда гвожђа, железа, железни карбонат,* $FeCo_3$.

сидѐричнӣ, -ā, -ō лат. *који се односи на звезде, који се одређује према звездама:* ~ година, ~ месец, ~ период.

сидеро́за ж грч. мед. *болест таложења гвожђа у организму.*

сѝдрāшце и **сидра́шце,** -а и -ета с (мн. -ца) *дем. и хип. од* сидро.

сѝдренӣ, -ā, -ō *који се односи на сидро:* ~ конопац.

сѝдрењāк, -а и **сидрèњāк,** -а́ка м *конопац или ланац на коме је причвршћено сидро.*

сѝдрити, -ӣм несвр. [гл. им. сѝдрење с] *спуштати сидро на морско или речно дно да се усидри, укотви брод, чамац, котвити.* ■ **~ се** *држати се на сидру, котвити се (о броду, чамцу).*

сѝдрӣште с *место погодно за сидрење.*

сѝдро с (ген. мн. сѝдарā) *гвоздена направа са више савијених кракова која се с брода спушта у воду ради причвршћивања бро-*

да, котва. • **дићи (дигнути) ~** пом. *отиловити;* фиг. *отићи, уклонити се.*

сѝжē, -ѐа м фр. *предмет, садржај, садржина; главна мисао, основна тема неког уметничког дела (књижевног и сл.).*

сѝжēјнӣ, -ā, -ō *који се односи на сиже:* ~ модификације.

сизѐрен, -е́на м фр. **а.** ист. *у доба феудализма владар или властелин, господар зависних вазала.* **б.** *држава која има суверенитет над другом полусувереном државом (у међународном праву).*

сизере́нство с *однос између сизерена и вазалне државе.*

Сѝзифов, -а, -о и **сѝзифовскӣ,** -ā, -ō у изр. **~посао** *јалов, мукотрпан, узалудан посао (према имену митског краља Сизифа који је за казну ваљао камен узбрдо, а камен би се с врха брда увек скотрљао натраг).*

сиј- *в. сеј-.*

сѝјалица ж *стаклена електрична светиљка, обично крушкастог облика, која даје светлост од усијане нити или на други начин;* уп. жаруља.

сѝјаличнӣ, -ā, -ō *који се односи на сијалицу:* ~ место, ~ грло.

сѝјāмскӣ, -ā, -ō *који се односи на Сијам:* ~ мачка. • **~ близанци** *двојке срасле једним делом тела.*

сијáсет м тур. *мноштво, велика множина, сила (нечега).*

сѝјати, -ām несвр. непрел. **1.** *(ис)пуштати светлост, светлети; јако светлети, блештати; пресијавати се.* – Сунце сија. Дугмад сијају. **2.** *блистати, сјати изражавајући јако осећање (о очима, лицу, спољашњем човековом изгледу).* **3.** фиг. *снажно се испољавати, истицати се, одликовати се (нечим):* ~ лепотом међу сестрама. ■ **~ се 1.** *блештати, блистати се.* – Сијали се прозори. **2. а.** *в. сијати (2).* – Сијају се очи. **б.** *бити јако осветљен, светлети се.* – Небо се сија од пожара.

сијѐнӣт, -и́та м геол. *дубински еруптивни камен, египатски гранит.*

сѝјер, сијѐра, -о јек. *сив:* ~ вуна.

сијѐрак, -рка м јек. бот. *в. сирак (2).*

сѝјеран, -рна, -о јек. *сив;* уп. сијер.

сијѐста ж итал. *подневни одмор, починак.*

сѝјечањ, -чња м јек. рег. *в. јануар.*

сѝјечањскӣ, -ā, -ō јек. рег. *в. јануарски.*

си́јнути, сѝјнēм свр. *в. синути.*

сијȕцкати (се), -ām (се) свр. *дем. према сијати (се).*

си́ка ж (у дечјем јез.) *сиса.*

си́кати, сѝчēм несвр. оном. **1.** *в. сикнути.* **2.** *испуштати шиштав глас, оглашавати се сикањем (о гускама, неким инсектима и сл.).*

сикàтӣв, -и́ва *у мн.: додаци који се додају уљаним бојама ради бржег сушења (у јд. такав додатак).*

си́кица ж *дем. и хип. од сика (сиса).*

си́кнути, сѝкнēм свр. **1.** *викнути оштрим, пискавим гласом:* ~ као змија. **2.** *нагло се слити, шикнути, јурнути.* – Сикну му крв у главу.

сико́за ж грч. мед. *болест коже изазвана гљивицама или микроорганизмима најчешће на косматим деловима тела (брада, бркови).*

сикомо́ра ж грч. бот. *дивља египатска смоква и њен плод,* Ficus sycomorus.

сѝктав, -a, -o *који карактерише сиктање, који је пун сиктања:* ~ змија, ~ глас, ~ свађа.

сѝктавица ж *змија отровница која сикће.*

сѝктаво прил. *на сиктав начин, сикћући:* огласити се ~, свађати се ~.

сѝктати, сѝкћēм несвр. **1.** *испуштати оштар и испрекидан шум, глас који подсећа на продужено изговарање гласа „с“ (о змијама и неким птицама).* **2.** фиг. *обраћати се некоме оштрим, грубим, увредљивим изразима, оштро грдити, нападати некога:* ~ у љутњи на дете. **3.** *употпуне производити оштар, испрекидан звук.* – Бура сикће. Ветар сикће. **4.** *шиктати, шикљати; фиг. живо, брзо избијати.* – Крв сикће. Вода сикће. Из очију сикће мржња.

сѝктер узв. тур. *одлази, губи се, нестаје, ван.*

сиктѐрисати, -ишēм свр. и несвр. *грубо (о)терати, (ис)терати некога нестаје.*

сѝла ж **1.** физ. *сваки узрок који изазива промену брзине или смера кретања неког нееластичног, крутог тела.* **2. а.** *телесна снага, јачина (човека и животиње).* **б.** *физичко насиље, приморавање, принуда:* силом натерати. **3. а.** *човекова способност да се испољи у духовној активности, духовна моћ:* ~ воље, ~ ума, ~ карактера. **б.** *човек као носилац таквих особина, и способности.* **4.** *енергија као покретач механичког кретања, снага:* погонска ~, ~ воде на турбини. **5.** *правна моћ, примена права; употпуне примена друштвених норми, конвенција и сл.:* ~ закона; ~ обичаја. **6.** *натприродна, мистична моћ:* ~ нечиста, силе натприродне, ~ нечастива. **7. а.** *човек нарочитих способности, великих квалитета, одличан човек у сваком погледу:* ~ од човека. **б.** (често у мн.) *група, класа људи као носиоци нарочитог утицаја, моћи и сл.* – Младе силе долазе. у мрачне силе прошлости. **8.** *војна снага, војска; ватрена моћ:* оружана ~, ~ оружја, под претњом силе. **9.** *велика и јака држава:* равнотежа светских сила, централне силе. **10.** *велика количина, гомила, мноштво, множина, сијасет (некога, нечега):* ~ људи, ~ непотребних ствари. • **атомске (нуклеарне) силе** 1) физ. *силе које се ослобађају из језгра атома.* 2) *земље које располажу атомским оружјем.* **виша ~** *оно на што се не може утицати, савладати, победити; несавладива сила.* **више силе** 1) *небеске силе.* 2) *они који су на власти.* **елементарне силе** *в. елементарна непогода (в. непогода изр.).* **мрачне (тамне) силе** *скупина, група људи који се у свом деловању служе нечасним средствима (насиљем, тероризмом).* **на силу** 1) *уз примену силе.* 2) *једва, с тешком муком.* **на силу бога** *по сваку цену.* **ни силом ни милом** *ни на који начин, никако.* **под претњом силе** *уз употребу, интервенцију оружаних снага.* **свим силама (свом силом)** *помало-помало, по сваку цену.* **седма ~** *моћ штампе; новинарство; новинари.* **~ божја** *мноштво.* **~ бога не моли** *сва средства су до краја употребљена у великој опасности.* **~ теже** *в. гравитација.* **силом прилика** *како прилике, околности захтевају, траже.*

силàбичан, -чна, -о и **силàбичкӣ,** -ā, -ō *који се односи на слог; који гради слог, слоготворан:* ~ версификација; ~ р. • **~ стих** *стих који се мери по броју слогова, а не по дужини и нагласку.*

силáжа ж фр. *специјалан поступак добијања сточне хране у силосима; тако спремљена сточна храна.*

сѝлāжнӣ, -ā, -ō *који се сеје за силажу, за спремање у силосе:* ~ кукуруз.

сѝлазак, -аска (сѝлаз и си́лаз, -а) м **1.** *силажење, спуштање.* **2.** *место силажења.*

сѝлазан и **си́лазан,** -зна, -о *који силази, који се спушта:* ~ путања, ~ акценат, ~ интонација.

сѝлазити, -ѝм [гл. им. сѝлажēње с; уп. силазак] *несвр. према сићи.*

сѝлан и **си́лан,** -лна, -о **1. а.** *физички велик и снажан, врло јак:* силан момак, ~ јелен. **б.** *који се истиче величином, огроман, велики:* ~ нос, ~ рогови, ~ облак. **2.** *чврст, постојан, одлучан, непоколебљив:* ~ воља, ~ карактер. **3.** *добро утврђен; добро наоружан:* ~ утврђење, ~ армија. **4. а.** *који има велику моћ, моћан, јак:* ~ краљ, ~ владар. **б.** (у им. служби, одр.) м *онај који је моћан, владалац.* – Силни управљају светом. **в.** *осион, силовит, насилан:* ~ ага. **5. а.** *који даје велику снагу (погонску, покретачку и сл.), врло јак:* ~ мотор, ~ брана, ~ ветар. **б.** *који се изводи, врши великом снагом, интензитетом, енергијом:* ~ ударац, ~ потез, ~ замах. **в.** *који је великог интензитета, снажан:* ~ студен, ~ страх. **6.** *који одлично врши свој посао; врло способан, ваљан:* ~ играч. **7.** *количински велик, многобројан:* ~ војска, ~ новац.

Сѝлвестрово с кат. *последњи дан у години (посвећен св. Силвестру), Стара година.*

си̏лвӣн, -и́на м лат. мин. *минерал, калијум-хлорид.*

силѐсија ж (силѐство с) *велико мноштво, неизмеран број, множина:* ~ људи, ~ пчела.

сӣлеција м (мн. ж) *насилник, силник.*

сӣлецӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на силеције:* ~ поступак.

сӣлецӣјски прил. *на начин силеције, насилно:* ~ отети.

сӣлецӣјство с *насилништво.*

силӣка̄т, -а́та м мин. *со силицијумових киселина.*

силӣка̄тнӣ, -ā, -ō *који се односи на силикате:* ~ индустрија, ~ боја, ~ лепак.

силико́за ж лат. мед. *болест која настаје удисањем силикатне прашине.*

силӣко̄н, -о́на м *вештачко полимерно силицијумово једињење (у облику уља, уља или смоле).*

силӣко̄нскӣ, -ā, -ō *који се односи на силикон; који је од силикона:* силиконске груди.

сӣлимицӣ̄ прил. *в. силом.*

силӣна ж **а.** *снага, моћ, јачина:* ~ речи, ~ ударца. **б.** *жестина, силовитост.* – Из човека је била силина.

сӣлити, -ӣм несвр. [гл. им. сӣљӣ̄ње с] *приморавати, присиљавати, наго̀нити:* ~ себе на јело, ~ на кашаљ. ■ **~ се 1.** *напрезати се, приморавати се, присиљавати се.* Сили се да не заплаче. **2.** *разметати се својом снагом, показивати своју силу, правити се важан.*

сӣлӣцијум (сӣлӣцӣј, -ија) м лат. хем. *хемијски елемената, сјајан, црвене боје и велике тврдоће,* (Si).

сӣлӣцијумов, -а, -о *који се односи на силицијум:* силицијумове соли.

сӣлнӣк и **сӣлнӣк** м **1.** *насилник, силеција.* **2.** *онај који има силну, неограничену моћ.*

сӣлница ж физ. *линија која показује смер деловања силе у њеном пољу:* електричне силнице, магнетне силнице, поље силница.

сӣлно и **сӣлно** прил. **1. а.** *на силан начин, жестоко, снажно, јако; страсно, ватрено:* ~ закуцати; ~ љубити. **б.** *у највећој мери, потпуно:* ~ заузет послом. **2.** *одлично, изврсно изванредно:* ~ се провести.

сӣловати, -лујӣ̄м свр. и несвр. **1.** *насиљем примора(ва)ти, присилити, присиљавати.* **2.** *насилно обљубити, обљубљивати, сексуално злостављати, злостављати.*

сило̀вит, -а, -о **1.** *који се тешко може задржати; који има велику снагу, снажан:* ~ напад, ~ продор. **2.** *врло јак и велики по снази и броју, силан:* ~ војска. **3.** *пун снаге, срчан, помаман, жесток:* ~ коњ, ~ јунак. **4. а.** *насилан, осион, најрасит, прек, наго̄лао; охол, надмен:* ~ силник; ~ господар. **б.** *жесток, наго̄лао, ватрен; темпераментан, страствен, чулан:* ~ крв, ~ милование. **в.** *силом извршен, насилан:* ~ смрт. **5. а.** *који се врши великом брзином, наго̄лао:* ~ покрет руке. **б.** *лако раздражљив, плаховит.* – Био је пргав, силовитог темперамента. **6.** *који претиче силом, опасан:* ~ река. **7.** *врло јак, жесток (о ветру).*

сило̀вито прил. *на силовит начин, снажно, жестоко, силно; силом, на силу; грубо, сурово:* ~ викнути, ~ јурнути, ~ гурнути.

сило̀витӣ̄ст, -ости ж *својство онога који је силовит, онога што је силовито.*

силогӣзам, -зма м грч. фил. *логички закључак који се изводи из двају или више поставки, судова (премиса).*

силогӣстика ж грч. **1.** *наука о силогизмима у формалној логици.* **2.** фиг. *бесплодно, јалово умовање.*

силогӣстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на силогистику:* ~ поступак, ~ дедукција, ~ закључак.

сӣлӣ̄м прил. **1.** *помоћу силе, на силу, насилно, присилно:* ~ отворити, ~ избацити. **2.** *преко (против) своје воље, по невољи; једва:* ~ пружити руку, ~ јести.

сӣлос м шп. **а.** *специјално складиште за чување жита, махунастих плодова и сл. опремљено потребним уређајима за одржавање ускладиштене робе.* **б.** *уређај (грађа у облику торња, трап и сл.) за чување свеже крме (силаже) за стоку.*

сило̀скӣн, -и́на м енгл. *скупоцено крзно од коже туљана.*

силуѐта ж фр. **а.** *једнобојно, површински приказан обрис, контура (човека, предмета и сл.).* **б.** *нејасан обрис нечега што се разабире у тами, мраку.*

сӣлӯр, -у́ра м геол. *други период палеозоика (назван по келтском племену из Велса).*

сӣлӯрскӣ, -ā, -ō *који се односи на силур:* ~ формација, ~ седимент.

сӣљевина ж бот. *биљка* Peucedanum: бела ~, зеленкаста ~.

сӣм м зоол. *врста крупне рибе из пор. кечига (ради мрешћења долази из Црног мора у Дунав и Саву)* Acipenser glaber.

сӣма ж геол. *слој тврде, камене Земљине коре непосредно испод површинског слоја, грађен претежно од силицијума и магнезијума.*

симбио́за ж грч. биол. *животна заједница двају организама различитих врста која је од заједничке користи.*

симбио̀знӣ, -ā, -ō *који се односи на симбиозу:* ~ заједница.

сӣмбо̄л, -о́ла м грч. **1.** *материјални (предмет, слика, лик) или апстрактни знак којим се означава неки појам, идеја, прикривени смисао и сл.:* голуб ~ мира, ловоров венац ~ победе. **2.** *признати знак за неке величине, скраћенице и сл. у неким наукама (хемија, математика):* ~ злата, ~ симбол сабирања. • **~ вере** рлг. *кратак садржај основних начела и догми хришћанске вере.* **статусни ~** *знак, обележје друштвеног престижа, успеха у друштву.*

симболи̏зам, -зма м **1.** *уметнички правац настао у Француској крајем XIX века, који уводи симбол као израз суштине предмета и појава.* **2.** *симболика (1).*

симбо̀лизовати, -зујӣ̄м (симболизи́рати, -и̏зӣрām) свр. и несвр. *приказ(ив)ати у симболима; бити симбол.*

симбо̀лика ж (дат. -ици) **1. а.** *представљање апстрактних појмова помоћу уговорених (одређених) знакова.* **б.** *симболичко значење које се приписује нечему.* **2.** *скуп симбола:* математичка ~.

симбо̀лисати, -ишӣ̄м свр. и несвр. *симболизовати.*

симбо̀лист(а), -ӣ̄ м (мн. -сти) *следбеник, присталица симболизма (1).*

симболи̏стичкӣ, -ā, -ō (симболи̏стичан, -чна, -о) *који се односи на симболизам:* ~ слика.

симбо̀личан, -чна, -о (симбо̀личкӣ, -ā, -ō) *који се односи на симболе, који има карактер симбола, који симболизује нешто, пун симболике:* ~ ватра, ~ песма, ~ гест, ~ поклон, ~ изражавање.

симбо̀лично (симбо̀лички) прил. *на симболичан начин, као симбол:* ~ приказивати, ~ означавати.

симбо̀личнӣ̄ст, -ости ж *својство, стање онога што је симболично:* ~ стиха, ~ у уметности.

сӣмво̄л, -о́ла м арх. *в. симбол (1).* – Луна и крст, два страшна символа (Његош).

симента́лац, -лца м *говече сименталске пасмине.*

симѐнта̄лка ж *крава сименталске пасмине (даје велику количину млека).*

симетра́ла ж мат. *правац који дели неку геометријску форму на два једнака, симетрична дела, оса симетрије.*

симѐтрија ж грч. **1.** *узајамна подударност, сразмерност, пропорционалност делова неке структуре (у односу на њено средиште); хармонија, склад, складност:* ~ лица, ~ тела, ~ грађевине. **2.** мат. *својство геометријског лика да се насупрот свакој тачки с једне стране његове осе налази с друге стране одговарајућа тачка на истој удаљености од осе:* ~ круга.

симѐтричан, -чна, -о (симѐтричкӣ, -ā, -ō) *који се односи на симетрију, хармоничан, складан:* два симетрична дела, ~ покрет, ~ однос.

симѐтрично (симѐтрички) прил. *на симетричан начин, складно, хармонично:* ~ поставити, ~ поређати.

симѐтричнӧст, -ости ж *својство, стање оног што је симетрично:* ~ лица.

сӣмит, -а и **сӣмӣт,** -и́та м тур. *мали округли хлеб од белог брашна.*

симѡ̀нија и **сӣмѡ̄нија** ж грч. *приходна црквеним установама, службама, бенефицијама.*

симпатѐтичан, -чна, -о у изр. **~ мастило,** ~ **тинта** *хемијско мастило које постаје видљиво тек после одређеног деловања (грејањем, хемикалијама).*

симпатѝзе̄р, -е́ра м **а.** *онај који осећа симпатију према неком, нечему.* **б.** *присталица неког политичког покрета, спортског друштва и сл.*

симпатѝзе̄рка ж *жена симпатизер.*

симпатизи́рати, -ѝзӣрам несвр. *в. симпатисати.*

симпа̀тија ж грч. **1.** *привлачност, нежно осећање према неком, духовна сродност, разумевање, слагање:* осећати симпатије. **2.** *особа према којој неко осећа наклоност:* моја ~.

симпа̀тисати, -ишӗм несвр. *осећати симпатију према неком.*

симпа̀тичан, -чна, -о **1. а.** *који изазива симпатију, мио, драг, привлачан:* ~ девојка. **б.** *који изражава, испољава симпатију:* ~ лице. **2.** *в. симпатички.*

симпа̀тичкӣ, -ā, -ō физиол. *који се односи на вегетативни део нервног система:* ~ нервни систем.

симпа̀тично прил. *на симпатичан начин, са симпатијом:* ~ говорити, ~ се понашати.

симпа̀тичнӧст, -ости ж *особина онога који је симпатичан, онога што је симпатично.*

симплифѝка̄тор м лат. *онај који све поједностављује, чини простим, упрошћава.*

симплификáција ж лат. *упрошћавање, поједностављивање.*

симплѝфиковати и **сӣмплификовати,** -кујӗм и **симплифици́рати,** -и̏цӣрам свр. и несвр. *(у)чинити једноставним, разумљивим, поједноставити, поједностављивати.*

симплицѝзам, -зма м *једноставност, простодушност; душевна ограниченост, прилрост; упрошћеност, поједностављеност.*

симплѝцист(а), -ē м (мн. -сти) лат. *наиван, површан човек.*

симплицѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на симплицисте:* ~ резоновање, ~ размишљање.

симплицѝстички прил. *на симплицистички начин, упрошћено, поједностављено:* ~ тумачити.

сӣмплӧн, -о́на м *име возу који је пролазио кроз симплонски тунел, а саобраћао је од Цариграда до Лондона (некада синоним за брзину):* иде као ~.

симплѝ̀ха ж грч. стил. *стилска фигура код које два или више стихова почињу и завршавају истом речи или речима.*

сӣмпӧзијум (сӣмпӧзӣј, -ија) м грч. *научни састанак, скуп стручњака на коме се расправља о некој научној теми, проблему.*

сӣмптӧм, -о́ма м грч. **1. а.** *знак неког збивања у организму (по коме се поставља дијагноза).* **2.** фиг. *предзнак, наговештај нечега.*

симптомà̀тичан, -чна, -о *заснован на спољашњем обележју, који служи као симптом, карактеристичан; који се може сматрати претечом, наговештајем неке појаве:* ~ понашање, ~ бол.

симптомà̀тично прил. *на симптоматичан начин, као симптом:* ~ заплитати језиком, ~ болети.

сӣмс м нем. *хоризонтални горњи обруб зида на фасади испод стрехе.*

сӣмӯлант м лат. *онај који симулира, који се претвара, преноси; претворица, лажов.*

сӣмӯла̀тор м лат. *вештачки уређај који симулира, привидно ствара природне услове, околности и сл.:* ~ летења.

симула́ција ж лат. **1.** *претварање, лицемерје, симулирање.* **2.** *привидно стварање природних услова, околности у којима се нешто испробава, проверава, учи:* ~ лета авиона.

симули́рати, -ӯли̏ра̄м несвр. **1.** *претварати се, преносити се; правити се болестан.* **2.** *стварати (привидно) природне услове, околности и сл.:* ~ вожњу на раскрсници.

сӣмултāн, -а, -о лат. *истовремен, истодобан:* ~ превод, ~ шаховска игра.

сӣмӯлтāнка ж *истовремена игра једног шахисте (обично (интернационалног) мастора или велемајстора) са већим бројем играча, на више табли.*

сӣмултāно прил. *истовремено, истодобно:* ~ преводити, ~ играти.

сӣмултāнӧст, -ости ж *истовременост, истодобност.*

сӣмфѡнија и **симфѡ̀нија** ж грч. **1.** муз. *велика оркестарска композиција која се обично састоји од четири става (дела).* **2.** фиг. *склад, хармонични скуп великог броја нечега:* ~ боја, ~ звукова.

симфѡ̀нӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на симфонију:* ~ обрада, ~ извођење, ~ музика, ~ концерт. • **~ оркестар** *велики оркестар у коме су заступљени гудачки, дувачки инструменти, удараљке и харфа.*

симфѡ̀ничār м **а.** *композитор који компонује симфоније.* **б.** *музичар који свира у симфонијском оркестру.*

сӣн м (мн. сӣнови, ген. синóвā и сӣнӧвā, дат. синѡ̀вима и сӣновима) **1.** *мушко дете у односу према оцу и мајци.* **2.** хип. **а.** *у присном, благонаклоном обраћању женској или мушкој особи млађој од саговорника.* **б.** *у тепању као реч одмила.* **3.** *мушки члан заједнице једног народа, отаџбине:* синови Србије. **б.** *мушкарац у односу на крај, на средину, на време, на епоху из које потиче:* ~ Мачве, ~ планина, ~ ренесансе. **4.** *мушки члан који припада каквој друштвеној, религиозној и сл. заједници:* ~ цркве, ~ комунизма. • **блудни (изгубљени, разметни) ~** *в. блудан (изр.).* **божји (једнороđени, небески) ~** *Исус Христос.* **духовни ~** *присталица нечијег учења.* **ђаволји (кучкин, крмски, курвин, псећи** и сл.**) ~** *в. кучкин (изр.).* **Евин ~** *смртан човек, смртник.* **мамин, мајчин ~** *мајчина маза, мезимац.* **мајчин сине!** *узвик и узречица у непосредном обраћању.* **од оца на сина** *с генерације на генерацију.* **~ природе** *човек који живи у складу са природним окружењем (реком, шумом, планином).* **татин ~** а) *дете налик на оца.* б) *татина маза.*

син- грч. *префикс у сложеницама страног порекла који означава заједницу: са, су, скупа, заједно:* синтеза, синхроничан и сл.

синагѡ́га ж грч. *јеврејски храм, богомоља, темпл.*

сӣнак, сӣнка и **сӣнак,** -нка м (вок. сӣнко) *хип. од син.*

синàнтроп м лат.-грч. антроп. *фосилни прачовек, нађен у близини Пекинга.*

сӣнап м бот. *в. слачица, горушица.*

сӣнгав, -а, -о *сив, сивкаст;* уп. сигав: ~ овца, ~ капут.

сӣнгерица ж разг. *шиваћа машина марке „синџер“.*

сӣнгл м енгл. спорт. **1.** *у тенису и стоном тенису игра појединаца.* **2.** *грамофонска плоча или компакт-диск са само по једном композицијом са сваке стране.*

сӣнгулāр м лат. лингв. *једнина (1).*

сӣнгулāрнӣ, -ā, -ō *који се односи на сингулар, једнински.*

сингуларѝзам, -зма м лат. фил. *филозофски правац који сву разноликост света изводи из једног принципа или бића;* уп. монизам.

сӣндик м грч. *представник неке установе, корпорације; правни заступник.*

синдикалѝзам, -зма м **1.** ист. *правац радничког покрета који се појавио почетком XX века који негира потребу постојања политичких партија, пролетерске државе, диктатуре проле-*

тарија̄та, а заступа мишљење да је прави облик класне борбе економска борба (штрајкови) пу̏тем орга̄низованог синдика̄та. **2.** *уверење̏ост у по̏требу по̏стојања синдика̄та; привр̏женост синдикалном по̏кре̏тy.*

синдика̀лист(а), -ē м (мн. -сти) **а.** *члан синдика̄та* • **б.** *при̏сталица синдикализма.*

синдикали̏стичкӣ, -ā, -ō *који се односи на синдикали̏сте и синдикализам.*

сӣндика̄лнӣ, -ā, -ō *који се односи на синдика̄т:* ~ организација, ~ покрет.

синдӣка̄т, -а́та м *добровољна орга̄низација радника којој је задата̏к да по̏роучава, брани, шти̏ти и унапре̏ђује при̏вредне, социјалне, правне и друге̄ заједничке интересе и права радника:* ~ просветних радника.

синдӣка̄тскӣ, -ā, -ō *синдикални.*

сӣндро̄м, -о́ма м грч. *скуп симпто̄ма који се заједно и истовремено јављају:* ~ тешке болести, ~ кризе.

сӣнђел м грч. *монах у православној цркви у служби код епископа.*

синѐаст м фр. *стручњак у кинематогра̄фији; онај који учествује у стварању филма; режисер.*

синѐгдоха и **синегдо̀ха** ж грч. стил. *реторичка и песничка фигура у којој се ужи појам користи уместо ширег, део уместо целине.*

синеку́ра ж лат. *добро плаћена служба, положај који не захтева велики рад и одговорност.*

синема̀скоп м грч. филм. *техника која омогућује добијање шире слике из нормалне 35-милиметарске траке.*

синестѐзија ж грч. псих. *способност ненадраженог чула да осети, реагује на надражај неког другог чула.*

сӣнија ж тур. *ниски округли сто.*

си́нити, сӣнӣм несвр. [гл. им. си́ње̏ње с] **а.** *усвајати некога за сина, посиње̏ивати.* **б.** фиг. *заклињати, пре̏клињати.*

синкопа ж грч. **1.** лингв. *изостављање слога или гласа у средини речи.* **2.** мед. *нагла пролазна несвестица због поремећаја крвног тока у мозгу или због срчаних сметњи.* **3.** муз. *повезивање арзе с тезом, спајање у један тон друге половине једног такта с првом половином следећег такта.*

синкопи́рати, -о̀пӣра̄м несвр. *певати или свирати у синкопама.*

синкретѝзам, -зма м грч. **1.** *јединственост, нерашчлањивост некој првобитној неразвијеној стања:* ~ првобитне уметности. **2.** фил. *спајање, сједињавање различитих (често неспојивих) филозофија у јединствену целину.* **3.** лингв. *обличка, формална једнакост значењски и функционално различитих падежа̄ (нпр. дат., лок. и инстр. мн. у српском књижевном језику).*

сӣнов, -а, -о *који припада сину;* уп. синовљев.

синòвац, -о́вца м (вок. сӣно̀вче, инстр. -о́вцем) **1.** *братов(љев) син, син једног брата у односу на осталу браћу и сестре, братанац, братић.* **2.** разг. *у присније̏м обраћању, особа мушког рода млађа од сагово̏рника.*

синòвица ж *братова кћи, кћи једног брата у односу на другу браћу и сестре, братаница.*

синòвљев, -а, -о *који припада сину;* уп. синов.

синòвскӣ, -ā, -ō *својствен сину, синовима:* ~ осећање.

синòвски прил. *на синовски начин, као син:* ~ волети.

синóвче, -ета с (мн. ø; зб. им. сӣновча̄д ж) *мало братовљево дете, мали синовац или мала синовица.*

синòвчић м *дем. и хип. од синовац.*

сӣнод, -а и **сӣнӧд,** -о́да м грч. *у хришћанским црквама скупштина, сабор епископа, бискупа и свештеника на коме се решавају црквена питања.* • **Свети архијерејски ~** *највиша извршна, надзорна и управна власт у Српској православној цркви.*

сӣнӧдскӣ и **сӣнодскӣ,** -ā, -ō *који се односи на синод:* ~ веће, ~ закључак.

синòлог м лат.-грч. *стручњак за синологију.*

синолòгија ж *наука која се бави изучавањем језика, књижевности, културе, историје кинеског народа и Кине.*

синòлошкӣ, -ā, -ō *који се односи на синологију.*

синòним м грч. *у мн.: различите речи исто̄г или сличног значења (нпр. „гас“ и „гли̏н“, „врло“ и „веома“); у јд.: реч која има исто или слично значење с другом речју.*

синòниман, -мна, -о *који је синоним, који има својства синонима:* бити ~ с неком речју.

синонӣмија ж *истозначност или сличност значења речи.*

синонӣмика ж *наука о синонимима.*

синòнимскӣ, -ā, -ō *који се односи на синониме и синонимију:* ~ пар.

синòпсис м грч. **а.** *нацрт, скица, пре̄глед; опште, укупан осврт на целину:* ~ за драму, ~ за снимање серије. **б.** филм. *прва фаза, кратак садржај неког филма, подлога за израду сценарија.* **в.** *зборник различитих материјала о истом питању; збирка дела различитих аутора о једном истом предмету:* ~ јеванђеља (Матије, Марка и Луке).

синòптича̄р м грч. *метеоролог који проучава синоптичке карте, стручњак у прогнозирању времена.*

синòптича̄рскӣ, -ā, -ō *који се односи на синоптичаре:* ~ извештај.

синòптичкӣ, -ā, -ō *који даје пре̄глед свих делова сложене целине:* ~ метеорологија, синоптичке карте.

сӣнӧћ прил. *јуче̏ вече̏.*

сӣноћнӣ, -ā, -ō и **сӣноћњӣ,** -ā, -ē *који се догодио синоћ:* ~ догађај.

сӣнтагма ж (ген. мн. -мӣ (сӣнта̄гмā)) грч. лингв. *спој двају или више речи у једну појмовну целину, група речи везаних међу собом истом службом у реченици.*

сӣнтакса ж грч. лингв. *део граматике који проучава састав или структуру реченице и начин повезивања речи у реченици.*

синта̀ксича̄р м (инстр. -ом и -ем) *онај који се бави синтаксом.*

синта̀ксичкӣ и **синта̀ктичкӣ,** -ā, -ō *који се односи на синтаксу:* ~ склоп, синтаксичке студије.

сӣнтакснӣ и **синта̀ктичнӣ,** -ā, -ō *в. синтаксички.*

синте́за ж грч. **1.** *начин, метод научног истраживања, проучавања предмета и појава у њиховој целини, у јединству и узајамном и узрочном односу њихових делова;* супр. анализа. **2.** хем. *процес при коме се од једноставних материја и хемијских елемената добијају сложенији или врло сложени.*

синтѐтизовати, -зујем (синтетизи́рати, -ѝзӣра̄м и синтѐтисати, -ишем) свр. и несвр. **1.** *спојити, спајати више различитих елемената у једну целину, (из)вршити синтезу.* **2.** хем. *вештачки произвести, производити хемијским путем.*

синтѐтика ж *хемијским путем, хемијском синтезом израђено влакно, тканина, платно и сл.*

синтѐтичан, -чна, -о и **синтѐтичкӣ,** -ā, -ō **1.** *који се заснива на синтези (1):* ~ преглед историје, ~ предавање. **2.** *добијен путем синтезе (2):* ~ влакна, ~ каучук, ~ антибиотик, синтетички производи. • **синтетички језици** лингв. *језици који у стварању изведеница дају предност наставцима а избегавају комбинације са предлозима.*

синтѐтича̄р м *онај који (обично у научном раду) примењује метод синтезе.*

синтѐтички прил. *синтетично.*

синтѐтично прил. *на синтетичан начин:* ~ излагати.

синтѐтичнӧст, -ости ж *особина онога што је синтетично.*

сӣнтетскӣ, -ā, -ō *синтетичан.* • ~ **музика** *спој људских гласова, музичких инструмената са шумовима и ефектима електронске или конкретне музике у композицији.*

си̏нтетскӣ прил. *помоћу синтезе, хемијским путем:* ~ направљен лек.

синтиса̀јзер м *електронски музички инструмент с клавијатуром.*

синузѝтис и **синузи́тис** (синусѝтис и синуси́тис) м мед. *упала синуса.*

си́нус м лат. **1.** мат. *елементарна тригонометријска функција која изражава однос супротне (насрамне) катете правоуглог троугла и хипотенузе.* **2.** анат. *полукружна удубљења у разним деловима тела:* параназални ~.

си́нуснӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на синусе:* ~ теорема; ~ секрет.

синусои́да ж лат.-грч. мат. *кривуља која графички приказује промене синуса у зависности од промене угла.*

си́нути, сӣнем свр. непрел. **1. а.** *постати светао, видан; сванути, појавити се, настати.* – Сину зора. Сину дан. **б.** *почети сијати, засијати, засветлети, блеснути.* – Сину звезда. Сину сабља. **в.** *озарити се, добити радостан израз.* – Сину лице. **г.** *добити нарочит сјај у очима који изражава расположење.* **2.** *наглo, изненада, одједном се појавити, искрснути, испољити се.* – Сину мисао. Сину слика пред очима. **3.** *нагло учинити неки покрет; јурнути, полетети.* – Сину рука, добих шамар. Сину коњ. • **~ (некоме) пред очима** *одједном схватити, увидети нешто.* **~ у правој светлости** *показати какав је стварно.*

си̏нхрон, -а, -о *синхроничан:* ~ превођење.

синхрониза́ција ж **1.** *временско усклађивање две или више појава које се периодично мењају.* **2.** филм. **а.** *замена дијалога звучног филма на једном језику дијалозима на другом језику.* **б.** *накнадно уметање говора, музике, шумова у неми филм.*

синхро̀низова̄но прил. *временски усклађено, истовремено, синхроно.*

синхро̀низовати, -зујем (синхронизи́рати, -и̏зӣра̄м) свр. и несвр. **а.** *временски ускладити, усклађивати:* ~ покрете, ~ послове. **б.** *провести, проводити синхронизацију:* ~ филм.

синхро̀нија и **си̏нхро̄нија** ж грч. **1.** *подударање у времену две или више појава, истовременост, упоредност.* **2.** лингв. *проучавање језичких појава у одређеном временском стадијуму, у једном временском пресеку.*

синхро̀нӣјскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на синхронију (2):* ~ проучавање језика.

синхро̀нӣјски *са синхронијског становишта, у погледу синхроније:* посматрати неку језичку појаву ~.

синхро̀ничан, -чна, -о грч. **1.** *који се збива у исто време, истовремен, истодобан.* **2.** лингв. *в. синхро̀нијски.*

си̏нхрон(ичн)о прил. **1.** *в. синхронизовано.* **2.** лингв. *в. синхро̀нијски.*

си̏нхронӧст и **синхро̀ничнӧст,** -ости ж *истовременост.*

си̏нчић, -а и **си̏нчӣћ,** -и́ћа м *дем. и хип. од син.*

си̏нџӣр, -и́ра м тур. *ланац; окови, букагије.*

сӣњ м **1.** зоол. *риба из реда шарана, деверика.* **2.** бот. *биљка* Isatis tinctoria, *сач.*

сӣњӣ, -а̄, -е̄ **1. а.** *сив, сивкаст, пепељаст, просед:* ~ камен; ~ коса. **б.** *модар, плавкаст, љубичаст:* ~ море, ~ очи. **2.** *црн, таман:* ~ гавран. **3.** фиг. **а.** *јадан, кукаван, несрећан, жалостан, ојађен:* ~ сироче, ~ кукавац. **б.** *тежак напоран (о терету).* • **~ кукавица** нар. *несрећна, јадна, бедна, кукавна, ојађена особа.*

сӣпа ж грч. зоол. *морски главоножац, у опасности избацује црнило,* Sepa officinalis.

сӣпак, -пка, -о **1.** *који је од материје коју чини велики број ситних честица; који ће лако расипа, мрви, растресит, сипкав:* ~ брашно, ~ жито; ~ колач, ~ земља, ~ снег. **2.** *који полако пада, сипи у ситним капљицама:* ~ киша.

сипа̀ница ж бот. *биљка* Herniaria glabra.

си̏пан м бот. *биљка из ф. уснатица,* Hyssopus officinalis.

си̏пӑр, -а́ра м *растресит материјал настао распадањем стена.*

си̏пати, -а̄м несвр. **1. а.** *чинити, пуштати да пада или упада нешто ситно, растресито, сипко; лити, уливати нешто течно:* ~ брашно у врећу, ~ јело у чинију, ~ воду. **б.** *просипати нешто сипкаво по некој површини:* ~ прашак на рану. **2.** *пуштати, ширити светлост, просипати.* – Сунце сипа зраке. **3. а.** *непрекидно и у великој количини избацивати нешто:* ~ метке, ~ живи огањ. **б.** фиг. *врло брзо, речито (понекад надахнуто) говорити:* ~ бујицу речи, ~ клетве. **4.** непрел. *обилно, у великој количини падати.* – Сипа снег. Сипа киша. **5.** *трошити прекомере, разбацивати, расипати:* ~ новац на све стране. ■ **~ се** *осипати се; расипати се, просипати се.* – Сипа се колач. Сипа се земља на главу. Сипа се перје. Сипа се светлост. • **сипа као из кабла** *јако лева, пада у млазевима (о киши).* **~ као из рукава** *с лакоћом, лагано, брзо (говорити, причати, одговарати).* **~ (некоме) песак, прашину у очи** *заваравати, обмањивати, варати некога.* **~ песак, со у море** *радити узалудан, сувишан посао.*

си̏пати, сӣпа̄м (сӣпљӗм) несвр. *тешко дисати.*

си̏пац, -пца м зоол. *ситни тврдокрилац који живи испод коре дрвета и дубе у дрвету сложене ходнике.*

си̏пити, -и̏м несвр. [гл. им. си̏пљење с] **1.** *ситно и тихо падати (о киши, снегу, мрвљи).* **2.** *круниti се, мрвити се.* – Сипи песак. **3.** фиг. *помало продирати, пробијати се (о светлости).*

сӣпкав, -а, -о *растресит, сипак:* ~ колач, ~ снег.

сӣпкати, -а̄м несвр. *дем. према сипати.* – Сипка брашно. ■ **~ се** *мрвити се, крунити се.*

сӣпљив, -а, -о **1.** *који пати од сипње, астматичан:* ~ чичица, ~ коњ. **2.** *изазван сипњом, промукао, пригушен, испрекидан (о гласу, о дисању).*

сӣпљивац, -и̏вца м *астматичар.*

сӣпљиво прил. *на сипљив начин, астматично:* ~ дисати, ~ кашљати.

сӣпљивӧст, -ости ж *особина, стање онога који је сипљив.*

сӣпнути, -нӗм *свр.* **1.** *према сипати (1).* **2.** *мало насути, долити:* ~ у шољу кафе.

си́пња ж мед. *астма, задуха (код људи и животиња).*

сӣр м (мн. сӣреви, кад означава различите врсте сира) *животна намирница која се добија од млека сирењем.*

си́рак, -рка м **1.** *дем. од сир.* **2.** бот. *врста биљке,* Sorghum cernuum, S. saccharatum *и* S. vulgare, *метлаш, сијерак.*

сӣра̄к, -а́ка м **а.** *онај који нема никога свог, сироче:* сирак тужни без нигђе никога. **б.** *сиромах, просјак.*

сӣра̄р, -а́ра м *онај који се бави производњом сира.*

сира́рство с *производња сира као привредна грана.*

сӣрац, сӣрца м **1.** *груда, котур сира.* **2.** *груда, котур нечега другог (налик на сир):* ~ воска.

сӣревина ж *млечна беланчевина, казеин.*

сире́на ж грч. **1.** *по грчкој митологији морска нимфа са главом жене и птичијим или рибљим телом, која је лепим певањем заводила бродаре и одводила бродове на опасне стене где су нестајали у морским дубинама;* фиг. *заводљива али бездушна жена.* **2.** *сигнална справа с јаким и продорним звуком:* ~ за узбуну, фабричка ~, аутомобилска ~. **3.** зоол. *у мн.: ред водених сисара* Sirenia *крупног, вретенастог и голог тела, морске краве (у јд.: животиња из тога реда).*

сӣрӗнскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на сирене (1):* ~ глас, ~ завођење, ~ зов.

сӣрӗње с **1.** гл. им. *од сирити (се).* **2.** *млеко у процесу згрушавања, претварања у сир.*

сӣрӣво с *в. сиревина.*

Сӣријус и **Си́ријус** м астр. *најсјајнија звезда на небу у сазвежђу Пса.*

сӣрило с *сириште.*

сӣрити, -и̏м несвр. *правити сир; мешајући сириште у млеко учинити да се оно згруша, да се издвоји сурутка.* ■ **~ се** *претварати се у сир (о млеку).*

сѝриш м бот. *лековита биљка*, Angelica archangelica, *анђелика, анђелика.*

сѝрѝшнӣ, -ā, -ō *који се односи на сириште:* ~ фермент.

сирѝштара ж бот. **а.** *лековита биљка* Gentiana cruciato, *пролистрел.* **б.** *лековита биљка* G. pannonica, *линцура.*

сѝрѝште с **1.** *четврти одељак желуца преживара у којем се коначно вари храна.* **2.** *средство (природно или вештачко) за сирење млека, сирило, маја.*

сѝрков, -а, -о *који се односи на сирак, направљен од сирка:* ~ хлеб, ~ метла.

сѝрнӣ и **сѝрнӣ,** -ā, -ō *који се односи на сир:* ~ намаз, ~ каца. • **~ недеља (седмица)** рлг. *у православној цркви недеља пред ускршњи пост, кад се једе бели смок, сиропусна недеља.*

сѝрница ж **1.** *пита са сиром.* **2.** *суд или простор ија где се држи сир.*

сѝрњаја м и **сѝрњача** ж бот. **а.** *врста гљиве*, Lactarius deliciosus, *млечница.* **б.** *в. врганj.*

сѝров, -а, -о (сѝров, -òва, -о) **1.** *пресан, некуван, непечен, свеж:* ~ месо, ~ риба. **2.** *натопљен влагом, пун влаге:* сирова дрва. **3. а.** *који није потпуно, до краја прерађен, пречишћен, непрерађен, непречишћен (о индустријским производима):* ~ кожа, ~ железо, ~ свила. **б.** *недорађен, недоведен до неке савршеније форме, пресан:* ~ материјал из живота, ~ облик. **4.** *необразован, некултуран, примитиван, прост; груб, суров:* људи сирови и дивљи, сирови криминалци.

сирòвина ж **1.** *основни, базични материјал узет из природе који се мора прерадити у процесу производње да би био погодан за потрошњу:* индустријска ~, пољопривредна ~, основна ~. **2.** *сирово стање, сировост:* насликати призор у свој сировини. **3.** разг. *примитиван човек, простак:* човек ~.

сѝровѝнскӣ и **сирòвѝнскӣ,** -ā, -ō *који се односи на сировине:* ~ база, ~ подручје.

сѝрово (сѝрово) прил. *на сиров начин, једноставно, неизвештачено, природно; грубо:* ~ штампати материјал; ~ се понашати.

сѝровòст (сѝровōст), -ости ж *својство, стање онога што је сирово, онога који је сиров:* ~ израза, ~ друштвене средине.

сирòмах, -а и **сирòмāх,** -áха м **1.** *сиромашан човек.* **2.** *онај који изазива сажаљење, јадник, невољник, бедник.* • **~ духом** *онај који је малих умних способности.* **~ као црквени миш** *пуки сиромах, без иде ичега.*

сирома́шак, -шка м *дем. од сиромах.*

сирòмашан, -шна, -о **1. а.** *оскудан у средствима за живот, убог:* ~ сељак, ~ крај. **б.** *недовољан, непотпун; штур, оскудан:* ~ знање, ~ речник. **2.** *кога је снашла несрећа, бедан, који изазива жаљење, сажаљење, несрећан, јадан:* ~ човек.

сирòмашити, -ѝм несвр. [гл. им. сирòмашење с] **1.** *постајати сиромашан:* ~ свакодневно. **2.** *чинити сиромашним, сиромашнијим, осиромашивати.* – Пијаница сиромаши породицу.

сирòмашица ж *жена сиромах.*

сирòмашкӣ, -ā, -ṑ *који се односи на сиромахе, сиротињски:* ~ кућа, ~ живот.

сирòмашки прил. *сиромашно:* ~ живети, ~ се облачити.

сирòмашница ж *сиромашица.*

сирòмашно прил. *као сиромах, оскудно, сиротињски:* ~ живети, ~ ручати, ~ се одевати.

сирòмашнōст, -ости ж *особина, стање онога који је сиромашан, онога што је сиромашно.*

сирòмаштво и **сирома́штво** с **1.** *стање онога који је сиромах, оскудевање у најнеопходнијим стварима, немаштина, оскудица, беда, сиротиња.* **2.** *недовољност (у количини, мери, броју, интензитету), недостатак, оскудица:* ~ комбинација, ~ идеја, ~ мисли. **3.** *сиромашан, убог, жалостан спољашњи изглед:* ~ крша, ~ намештаја.

сирòмаштина и **сирома́штина** ж *сиромаштво.*

сирòпуснӣ, -ā, -ṑ у изр. **~ недеља (~ седмица)** *в. сирни (изр.).*

сирòта ж **1.** *особа без родитеља.* **2.** *сиромах (1), сиромашица.* **3.** *сиромах (2), јадница, несретница.*

сирòтāн, -а́на м **1.** *сироче.* **2.** *сиромах (1).* **3.** *сиромах (2).*

сѝротан, -тна, -о **1.** *који је сироче без иде икога:* ~ дете. **2.** *сиромашан (1):* ~ живот, ~ село.

сѝротӣ, -а, -о **1.** *сиромашан (1а, 2):* сироти рибари, ~ птић, ~ дете. **2.** разг. *мален, незнатан, безначајан, ништаван:* ~ живот.

сирòтиња ж **1.** *сиромаштво, сиромаштина, беда:* одрасти у сиротињи, сиротињу сакрити. **2. а.** *сиромашан, бедан човек.* – Сиротиња сам ја. **б.** зб. *сиромаси.* – Сиротињу пљачкају. **3.** *мала, незнатна, сиромашка имовина:* од своје сиротиње помагати.

сирòтињскӣ, -ā, -ṑ *који се односи на сиротињу:* ~ јело, ~ стан, ~ народ. • **~ лето** *јесењи ведри и топли дани.* **~ мајка** *в. мајка (3).* **~ трава** бот. *биљка* Glyceria *која при жвакању слади.* **танак (танушан) к(а)о свећа о сиротињском парастосу** *врло мршав човек.*

сирòтињски прил. *на сиротињски начин, као сиротиња:* ~ изгледати, ~ јести, ~ се носити.

сирòтињство и **сиротѝњство** с *сиротињско стање, сиромаштво, сиротиња.*

сирòтити, -ѝм несвр. *постајати сиромашан или сиромашнији, сиромашити.*

сирòтица ж **1.** *женска особа сироче:* ~ без мајке. **2.** *сиромашна женска особа.* **3.** *несретница, јадница.* **4.** бот. *врста љубичице*, Viola tricolor, *даниноћ.*

сѝротѝшнӣ, -ā, -ō *који се односи на сиротиште:* ~ дом, ~ управа.

сѝротѝште с *завод за смештај и васпитање сирочади; зграда у којој је такав завод смештен.*

сѝротно прил. *као сирота, сиротан, сиромашно:* ~ се хранити.

сиротòвати, -òтујēм несвр. непрел. **1.** *живети као сироче, бити сиротом.* **2.** *живети као сиромах, живети у оскудици.*

сирòче, -ета с (супл. мн. сирòчићи м; зб. им. сѝрочā̀д ж) *дете без родитеља или без једног од њих, сиротан.*

сѝрће, -ета с (мн. ø) тур. *водени раствор сирћетне киселине, служи као зачин јелу или за конзервирање, оцат.*

сѝрћетнӣ, -ā, -ō *натопљен сирћетом:* ~ облога.

сѝрћетити, -ѝм несвр. *зачињавати сирћетом.*

сѝруп и **сѝруп** м итал. *густа, шећером засићена течност (служи у фармацији за справљање лекова); густо укуван воћни сок:* ~ од слеза, ~ од малина.

сѝрчић м *дем. од сир.*

сѝса ж анат. **а.** *у мн.: парни орган на грудима жене и женки човеколиких мајмуна, грађен од жлезданог и масног ткива, који после порођаја излучује млеко за одојче; у јд.: једна од две заобљене млечне жлезде с брадавичастим врхом које чине тај парни орган, дојка.* **б.** *одговарајућа млечна жлезда на трбуху женки код осталих сисара.* **в.** *закржљала таква жлезда у облику брадавице код мушкараца.* • **дете на сиси (од сисе)** *одојче, дојенче.* **одбити од сисе** *престати дојити дете.* **тек је од сисе отпао** *врло је млад, незрео.*

сѝсавац, -а̀вца м рег. *в. сисар.*

сѝсак, -ска м *део суда у облику кљуна за изливање течности.*

сѝсалац, -аоца м *онај који сиса, сисало.*

сѝсалица ж *в. сисаљка.*

сѝсало с **1.** *сисалац.* **2.** *в. сисаљка.*

сѝсāљка ж **1.** *направа за сисање (течности, ваздуха).* **2.** *оно што се детету да да сиса уместо сисе.* **3.** *рилица кроз коју сисају неки инсекти.*

сѝсанче и **сисáнче,** -ета с (мн. ø; зб. им. сѝсанчад ж) *дете или младунче животиње које се храни мајчиним млеком дојенче, одојче, одојак.*

сѝсара ж пеј. *женска особа с великим сисама, грудима.*

сѝсар м зоол. *у мн.: класа топлокрвних кичмењака, који своју младунчад хране својим млеком,* Mammalia *(у јд. такав кичмењак).*

сѝсарскӣ, -ā, -ō *који се односи на сисаре:* сисарске особине.

сѝсаст, -а, -о *који је налик на сису, који има облик сисе.*

сѝсат, -а, -о *који има велике сисе:* ~ жена.

сѝсати, -ā̀м и -шēм несвр. **1. а.** *устима извлачити млеко из сисе, вимена; хранити се млеком (из дојке, вимена), дојити.* **б.** *пити исисавајући течност (скупљеним уснама или кроз неку сисаљку, цевчицу и сл.).* **2. а.** *увлачити, упијати хранљиву течност рилицом, сисаљком (о инсектима).* **б.** *упијати, црпсти воду и хранљиве сокове из земље (о корену биљке).* **в.** фиг. *измамљивати, црпсти (лукавством, принудом) новац, богатство од некога, бескрупулозно користити туђи рад, новац и сл.* **3.** *пљувачком размекшавати, растварати у устима:* ~ бомбон. **4. а.** *лишавати некога физичке или духовне снаге, црпсти:* ~ последњи атом снаге. **б.** *лишавати хранљивих састојака, постити (земљу).* **5.** *посебним уређајем вући (ваздух, воду).* • **нисам весло сисао** *в. весло (изр.).* ~ **из малога прста, из својих ноката** *искоришћавати нешто до последњих граница; измишљати нешто.* ~ **нечију крв,** ~ **(пити) крв на памук** *в. крв (изр.).*

сисѐтина ж *ауг. и пеј. од сиса.*

сѝсица ж *дем. и хип. од сиса.*

сѝскати, -ā̀м несвр. *помало сисати:* ~ прст.

сѝснӣ, -ā, -ō *који се односи на сисе:* ~ жлезда, ~ ткиво.

сѝснути, -нēм свр. *једанпут повући (уснама, сисаљком) неку течност; мало посисати.*

сѝстēм, -е́ма м (систе́ма ж) грч. **1.** *утврђен распоред, поредак делова повезан у складну целину, утврђен ред:* имати ~ у животу, строг ~ рада. **2. а.** *скуп принципа који служе као темељ, основа неке науке, научне доктрине или научних истраживања:* филозофски ~, хелиоцентрични ~. **б.** *скуп принципа, метода, начина у примени, остваривању нечега.* – Ту има система. **3. а.** *скуп делова повезаних заједничком функцијом:* живчани ~, ~ крвотока, ~ жлезда са унутрашњим лучењем. **б.** *скуп друштвених, економских привредних јединица, установа организационо повезаних у једну целину:* енергетски ~, школски ~, комунални ~, ~ банака. **в.** *скуп, целина каквих елемената, јединица здружених према заједничким карактеристикама:* консонантски ~ српскога језика. **4. а.** *облик друштвене организације:* државни ~, републикански ~ владавине. **б.** *облик, начин организације нечега:* изборни ~. **5.** *принцип техничког уређења, техничке структуре, конструкција.* – Пиштољ „берета“ има најбољи систем. **6.** геогр. *повезана серија, низ природних облика:* ~ река, динарски ~. **7.** хем. *група материја које су у стању у равнотеже или јој теже:* бинарни ~, тринарни ~.

систематизáција ж *довођење у систем, сврставање предмета и појава у систем, систематизовање.*

систѐматизованōст, -ости ж *особина, стање онога што је систематизовано.*

систѐматизовати, -зујēм (систематизи́рати, -ѝзӣрām) свр. и несвр. *сврста(ва)ти у систем, средити, сређивати (системски); класификовати:* ~ законе, ~ бибне врсте.

систѐматика ж (дат. -ици) **1.** *наука о класификацији, таксономија.* **2.** бот. и зоол. *наука о подели, класификацији биљака и животиња према сличностима и разликама на врсте, породице, разреде, родове и сл.* **3.** *систематизација.*

систѐматисати, -ишēм свр. и несвр. *систематизовати.*

систѐматичан, -чна, -о **1.** *који се придржава одређеног система, строго доследан:* ~ образовање, систематичан и педантан. **2.** *који се не прекида, сталан, постојан, чврст.* **3.** *који се стално понавља:* ~ куцање сата, ~ буђење у три ујутро.

систѐматичāр м *стручњак у систематизацији; онај који све ради по систему.*

систѐматичкӣ, -ā, -ō *систематичан.*

систѐматично (систѐматички) прил. *на систематичан начин; по одређеном систему:* ~ говорити на ту тему, ~ учити, ~ сврстати.

систѐматичнōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога који је систематичан, онога што је систематично.*

систѐматскӣ, -ā, -ō *који је урађен, начињен, сређен по систему, плански, методичан:* изложен систематском мучењу.

систѐматски прил. *на систематски начин, по одређеном систему, доследно:* ~ приступити изради закона, ~ мучити, ~ изазивати.

сѝстēмскӣ, -ā, -ō *који се односи на систем, систематски:* ~ решавање проблема.

сѝстола ж грч. мед. *ритмично стезање срчаног мишића.*

сисӯрина ж *ауг. и пеј. од сиса.*

сѝт, -а, -о **1. а.** *који је утолио (своју) глад, који се довољно нахранио:* ~ дете. **б.** (у им. служби) м *онај који је утолио глад, онај који је довољно нахрањен.* – Сит гладном не верује. **в.** *који засићује, којим се постиже ситост; који се радо једе, укусан:* ~ јело. **д.** фиг. *који је засићен до највеће могуће мере неком другом материјом, јак, интензиван:* сите боје, ~ мирис. **2. а.** *који има свега довољно, који живи у изобиљу, богат, имућан; угодан, удобан:* сит и спокојан живот племића. **3.** *богат храном; родан, плодан:* ~ година, ~ јесен. • **бити сит (пресит) нечега (живота, рата** и сл.) *осећати нешто као терет, непријатност и сл.* и **вуци сити (и вук сит) и козе на броју (овце на броју)** *в. под вук.* ~ **сам свега** *досадило ми је, дозлогрдило ми је, дојадило ми је све.* **сит (до сита) се најести (наиграти, напевати, наспавати)** *до миле воље, у највећој мери.*

сѝта ж бот. **а.** *биљка* Heleocharis *и* H. palustris, *зуква.* **б.** *биљка* Juncus *са много врста, употребљава се у корпарству.*

сѝтан, -тна, -о (комп. сѝтнијӣ) **1.** *који се састоји од малих истоврсних делића, честица; измрвљен, самлевен, стучен:* ~ снег, ~ киша, ~ брашно, ~ шећер. **2.** *који је по величини, обиму, испољавању, интензитету, броју испод просечног.* **а.** *мален:* ситни зуби, ~ вез, ситне стопе. **б.** *кратак:* ситни кораци. **в.** *незнатан; нејак:* ~ трошак, ~ одступање, ~ гласић. **г.** *недорастао, малолетан:* ~ деца. **д.** *мален, низак, неразвијен:* ситне грађе, ~ растом. **3. а.** *незнатан по вредности и значењу, недовољан, оскудан; ништаван, безвредан, никакав:* продат за ситан новац, купити за ситне паре, ситне памети. **б.** фиг. *ситничав, ускогруд; низак, нечастан:* ~ душа. **в.** *незнатан, безначајан по друштвеном и економском положају и утицају; који је нижег ранга, без утицаја и угледа; убог, сиромашан:* ~ газда, ситно племство, ситан чиновник. **4.** фиг. *ситничав, ускогруд, такостан; ништаван, нечастан, ружан, рђав:* ~ пакост, ~ интерес. **5.** (одр.) бот. *у називу многих биљака:* ~ метвица, ~ боб, ~ чичак. • ~ **зверка (риба)** *в. зверка (изр.).* ~ **стока,** ~ **благо** *домаће животиње мањег раста, овце и козе.* **ситни сати** *време иза поноћи.*

сѝтанце и **ситáнце,** -а и -ета с (мн. -ца) *дем. од сито.*

сѝтār м *занатлија који прави сита, решетар.*

сѝтārка ж **а.** *жена ситар.* **б.** *ситарева жена.*

сѝтārскӣ, -ā, -ō *који се односи на ситаре:* ~ занат.

сѝтārство с *ситарски посао, ситарски занат.*

сѝтаст, -а, -о *који је сличан ситу, решеткаст, рупичаст, шупљикав:* ~ одвод у црево, ~ поклопац. • ~ **кост** анат. *једна од костију лобање, решетача.* **ситасте цеви** бот. *низ издужених живих ћелија између листа и корена биљке, које су ситасте, а проводе воду и минералне материје.*

сѝтача ж анат. *ситаста кост.*

сѝтāшце и **ситáшце,** -а и -ета с (мн. -ца) *дем. од сито.*

сѝтити, -ӣм несвр. [гл. им. сѝћēње с] *чинити ситим.* ■ ~ **се** фиг. *задовољавати се, наслађивати се:* ~ се подсмехом.

ситна̀рија ж *ситнурија.*

си́тнеж ж (м) (мн. ø) **1. а.** *ситне ствари, ситни комади нечега; отпаци:* покупити ~ са стола, ~ у реци. **б.** *унутрашњи органи и неки мање вредни делови тела код заклане животиње:* кокошја ~. **в.** *ситнина, ситниш (о новцу).* **г.** *мала деца; младунчад животиња.* **2.** фиг. **а.** *људи нижег друштвеног, службеног или економског положаја:* градска ~. **б.** *ситне, безначајне околности, оно што је без веће важности или вредности, ситнице:* ~ живота.

ситни́на ж *ситнеж (1а, б):* ~ за потпалу, ~ за кусур.

си́тнити, -и́м несвр. [гл. им. си́тњење с] **1. а.** *чинити ситним, дробити, мрвити:* ~ земљу. **б.** *мењати уситно (о новцу).* **2.** фиг. **а.** *брзим и ситним корацима ићи, ђоскакивати, играти и сл.:* ~ улицом, ~ у колу. **б.** *ситно падати.* – Ситни киша. ■ **~ се** *дробити се, мрвити се; распадати се на ситне делове, постајати ситан.* – Стена се ситни.

ситни́ца ж **1. а.** *ситна, безначајна ствар, маленкост:* поклонити ситницу, чувати ситнице. **б.** *оно што је без значаја, оно што је неважно, безначајност:* свађати се за ситнице. **в.** *појединост, детаљ:* свака ~ из књиге.

си́тница ж бот. **а.** *биљка* Amelanchier ovalis, *дивља мушмула.* **б.** *в. трешња.*

си́тничав, -а, -о *који сувише обраћа пажњу на ситнице, који цепидлачи, ускогруд:* ~ шкртац, ~ редитељ, ~ похлепа, ~ педантност.

си́тничаво прил. *на ситничав начин, цепидлачки:* ~ се ценькати.

си́тничавост, -ости ж (инстр. -ошћу) *својство, особина оног који је ситничав.*

си́тничар м **1.** *трговац ситном робом.* **2.** онај који се упушта у ситнице, онај који придаје велику важност ситницама, неважним стварима, цепидлака.

ситничара́ија ж **1.** *продавница ситне робе.* **2.** *в. ситнурија (1).*

ситничари́ти, -и́чарим несвр. [гл. им. ситничарење с] **1.** *трговати ситном робом, водити ситничарску трговину.* **2.** *давати претеран значај ситницама, цепидлачити.*

си́тничарка ж *жена ситничар.*

си́тничарски, -а, -о **1.** *који се односи на ситничаре (1):* ~ радња, ~ трговина, ~ роба. **2.** *који ситничари, цепидлачи, ситничав, цепидлачки:* ~ дух, ~ човек, ~ карактер, ~ политика.

си́тничарство с **1.** *занимање ситничара (1).* **2.** *ситничарење, цепидлачење:* његово свакодневно ~.

си́тнић, -и́ша м (инстр. -и́шем) **1.** *ситан новац (обично кован), ситнеж, ситнина.* **2.** *ситнеж (1б).*

си́тно прил. (комп. си́тније и -е) **1. а.** *у малим честицама (о ситним тварима), фино (о млевењу):* ~ самлети. **б.** *на мале делове:* ~ исећи месо, ~ исецкати дрва. **2. а.** *кратким и брзим покретима, малим корацима; брзо:* ~ играти, ~ поцупкивати, ~ корачати. **б.** *пребирајући брзо прстима по жицама, диркама, вешто:* ~ свирати, ~ ударати у клавир. **в.** *ниским тоновима, тихо:* сат удара ~, шапне ~. **г.** *испрекидано, кратким дахом, убрзано:* ~ дисати, ~ говорити, ~ стењати. **3. а.** *у ситним капљицама:* ~ пада снег, ~ сипи киша. **б.** *једно поред другог, наблизу, збијено, густо:* ~ засађен, ~ поплочан, ~ изборан.

ситно- *први део придевских и др. сложеница, обично са значењем да је оно што значи други део сложеница ситно (мало, незнатно и сл.):* ситногорица, ситнозрн, ситнолик, ситносељачки, ситносликар (минијатуриста) и сл.

ситнобуржо̀аски, -а, -о *који се односи на ситне буржује и ситну буржоазију:* ~ морал, ~ интереси.

ситно̀глав, -а, -о *који је ситне главе:* ~ дете.

ситно̀горица ж *шума од ниских и ситних врста дрвећа.*

ситно̀грађански, -а, -о *в. ситнобуржоаски.*

ситно̀зрн, ситно̀зрнаст и **ситно̀зрнат,** -а, -о *ситног зрна, који је од материје са изгледом ситних зрна:* ~ сорта пшенице, ~ пешчар, ~ руда пирита.

ситно̀клас, -а, -о *ситног класа.*

ситно̀листан, -сна, -о *ситног листа:* ~ крушка, ~ шума.

ситносо̀пственик м *власник малог имања, ситног поседа, малопоседник.*

ситносо̀пственички, -а, -о *који се односи на ситносопственике; који је својствен ситносопственицима:* ~ земља; ~ менталитет.

ситно̀ћа ж **1.** *мала димензија нечега:* ~ предмета. **2.** фиг. *ништавност, нискост:* ~ душе, ~ духа.

ситно̀ум и **ситно̀уман,** -на, -о *који је ситног ума, који нема довољно памети, мудрости; који одговара људима такве умне способности:* ~ човек; ~ поступак.

ситну̀рија ж **1. а.** *ситне ствари незнатне вредности, ситнице, маленкости:* купити ситнурију, ~ по вашарима. **б.** *оно што је без значаја, неважно, безначајност:* животне ситнурије. **2.** *ситна, малолетна деца.* **3.** *безначајни људи (људи нижег друштвеног ранга):* мешати се са ситнуријом.

си́то[1] с *направа за просејавање (брашна или других сипких материја) у облику мреже или перфорираног лима, с отворима одређене величине, кроз које пролази један део сипке масе, а други се задржава на мрежи.* • **бити на ситу и решету, бити просејан кроз ~ и решето, проћи (кроз) ~ и решето** *проћи све, проћи кроз свакакве искушења, свашта у животу доживети и преживети.* **ново ~ на високо сеје, ново ~ само сеје, ново ~ о клину виси** (Нпосл) *сваки новајлија се труди да што боље уради посао.* **узети (некога) на ~ и решето** *добро некога проценити, проучити, просудити.*

си́то[2] прил. *до ситости, до миле воље:* ~ се наразговарати, ~ се изјадати, ~ се испавати.

си́тост, -ости ж **а.** *стање и осећање онога који је сит.* **б.** *засићеност, пуноћа, потпуност:* ~ чула, ~ звука.

си́тоштампа ж *техника штампања кроз фину мрежасту тканину.*

си́тост, -ости ж **а.** *стање, осећање, онога који је сит.* **б.** *пуноћа, потпуност:* звучна ~.

ситуа́ција ж лат. **1.** *стање, околности, прилике (у којима се неко или нешто налази):* друштвена ~, политичка ~, тешка ~, критична ~. **2.** *положај, место, смештај (размештај предмета и др. у простору).* • **комедија ситуације** поз. *комедија у којој се личности доводе у читав низ смешних ситуација, услед неспоразума, укрштених интереса, силеџијски итд.* **човек (господар, мајстор) ситуације** *онај од кога зависи решење, онај који је дорастао ситуацији и решиће је; сналажљив човек.*

си́туацио̀ни, -а, -о *који се односи на ситуацију:* ~ план.

ситу̀ира̀н, -а, -о **1.** *трп. од ситуирати.* **2.** *који је материјално добро обезбеђен:* ситуирани родитељи.

ситу̀ира̀ност, -ости ж *стање онога који је ситуиран.*

ситуи́рати, -у̀ирам свр. и несвр. *распоредити, распоређивати, наћи, налазити место за некога, за нешто, поставити, постављати некога, нешто негде:* ~ болницу изван центра.

си́ћан, -а, -о *дем. од ситан.*

си́ћано прил. *у дем. значењу: ситно:* ~ заиграти.

си́ћи (сӣћи), си́ћем (аор. си́ћох, си́ће; имп. си́ћи; р. пр. сѝшао, -шла; пр. пр. сѝшавши; трп. ø) свр. непрел. **1. а.** *идући достићи на ниже место, спустити се; напустити неко (обично уздигнуто или истурено) место:* ~ с планине, ~ низ степенице; ~ с коња, ~ с дрвета, ~ са столице, ~ са ватрене линије. **б.** *изићи из каквог превозног средства:* ~ с воза. **в.** *одвојити се од започетог правца кретања:* ~ с пута. **г.** фиг. *спустити се на нижи друштвени положај; доспети у лошије материјално стање:* ~ с функције; ~ у беду. **2. а.** *запасти, заћи (о Сунцу, Месецу).* **б.** *пасти, спустити се расипрострирући се по чему.* – Вече је сишло над Париз. • **~ с памети (с ума)** *полудети.* **сишло му је срце у пете** *веома се уплашио.*

си́ћити се, си́ћим се несвр. нар. [гл. им. си́ћење с] *опирати се, нећкати се; бити тврдоглав, јогунити се.*

сѝћӯшан и **сѝћушан,** -шна, -о *који је веома малих димензија, веома ситан:* ~ ствар.

сѝћӯшно и **сѝћушно** прил. *једва приметно, једва чујно:* ~ звецкати.

сѝћӯшнӧст и **сѝћушнӧст,** -ости ж *особина оног који је сићушан, оног што је сићушно.*

сѝфилис и **сѝфилис** м *заразна венерична болест,* lues.

сѝфилиснӣ и **сѝфилиснӣ,** -ā, -ō *који се односи на сифилис, који је у вези са сифилисом:* ~ осип.

сифили́(с)тичан, -чна, -о **1.** *који болује од сифилиса:* ~ човек. **2.** *који је својствен сифилитичару, који је као у сифилитичара:* ~ глас.

сифили́тичӑр (сифили́тик) м *онај који је заражен сифилисом.*

сѝфӧн, -о́на м фр. **1.** *направа на боци којом се извлачи течност из боце и сама боца сода-воде са таквом направом.* **2.** техн. *одводна цев за гасове и течности.*

сѝфӧнскӣ, -ā, -ō *који се односи на сифон:* ~ боца.

сѝц м нем. *седало у колима и на бициклу:* сести на предњи сиц.

сја́вити, сја̀вӣм свр. *стерати стоку у неко ниже место; јавећи сакупити стоку:* ~ овце (са планине); ~ овце на солило.

сјављи́вати, сја̀вљујēм *несвр. према сјавити.*

сја̀гњ(ен)а прид. (ж. род) *која носи у себи јагње, бременита јагњетом (о овци).*

сја̀гњити се, -ӣ се свр. *постати сјагња (о овци).*

сја̀ј м (инстр. -ем) **1.** *јака светлост која сија или се одбија од чега:* ~ сунца, ~ ватре, ~ стакла на сунцу. **2. а.** *блиставање, севање (очију).* **б.** *израз славља, тријумфа, задовољства:* ~ победе, ~ радости. **3. а.** *раскош, богатство.* **б.** *висок домет, изузетне одлике:* ~ талента.

сја̀јан и **сја́јан,** -јна, -о **1. а.** *који сија, који одаје јаку светлост, блештав:* ~ Сунце, ~ звезда. **б.** *који је пун светлости, сјаја, светао:* ~ јутро. **в.** *који одбија светлост, даје одблесак, који се одсијава:* ~ метал, ~ кристал. **г.** *који (се) сија, блиста изражавајући какво унутрашње стање (о очима, погледу).* **2.** (сја̀јан) фиг. *који се истиче каквоћом (ванредним вредностима, лепотом и др.), ванредан, изврстан:* ~ успех, ~ писац, ~ потез, ~ појава, ~ будућност.

сја̀јан, -а, -о *у дем. и хип. значењу: сја̀јан:* ~ плаветнило.

сја́јити (се), -ӣм (се) несвр. [гл. им. сја́јēње с] *сијати (се), светлети (се).*

сја̀јкаст, -а, -о *који има нијансу сјаја, који помало сија, одсијава:* ~ предмет.

сја̀јкати (се), -ā̀м (се) несвр. *помало сјати, одсијавати (се), блескати.* – На руци (се) сјајка танак прстен.

сја̀јнӣк м *минерал јаког металног сјаја.*

сја̀јно прил. *на сјајан начин, изврсно;* уп. сјајан (2): ~ обавити посао.

сја̀јнòок, -а, -о *који је сјајних очију:* ~ жена.

сја́јнӧст, -ости ж *особина оног што је сјајно; сјај:* ~ Сунца, ~ двора.

сја̀јнути, сја̀јнēм свр. *блеснути, севнути.*

сја̀јўцкати се, -ā̀м се несвр. *дем. према сјајити се.*

сја̀ктав, -а, -о *који одаје одблесак, светлуцав:* сјактаве чизме.

сја̀ктати (се), -тӣм (се) несвр. *в. сјакнути (се).*

сја̀ктити (се), -ӣм (се) несвр. *сијати, сјајити (се), (обично јаким, упадљивим сјајем), блештати.* – Жеравица (се) сјакти.

сјара́нити се, сја̀рā̀нӣм се свр. *постати јаран с неким, спријатељити се.*

сја́рити, сја̀рӣм свр. *в. сјарнути.*

сја̀рнути, -нēм свр. *подстаћи, подјарити (ватру).*

сја̀ти (се), сја̀м (се) несвр. [гл. им. сја́ње с] *в. сијати (се).*

сја̀тити се, -ӣм се свр. **а.** *скупити се у јато, рој, чопор и сл. (о стоци, пчелама, птицама, инсектима и др.).* **б.** *навалити на некога заједно, у великом броју (као јато).* – Сви се сјатише на придошлицу.

сјаћи́вати се, сја̀ћујēм се *несвр. према сјатити се.*

сја̀хати, -шēм свр. **1.** *сићи с коња или друге јахаће животиње (ређе с бицикла или другог превозног средства на коме се седи опкорачивши га).* **2.** *сићи, спустити се јашући на неко ниже место:* ~ низ брдо, ~ у долину. **3.** фиг. *престати досађивати некоме, престати узнемиравати, ћутати некога.* – Молим те престани, сјаши већ једном!

сјахи́вати, сја̀хујēм *несвр. према сјахати.*

сједи́нитељ м *онај који некога или нешто сједињује или је сједињио:* ~ Италијана.

сједи́нити, сјѐдӣнӣм свр. **1.** *спојити једно с другим, саставити у једну целину, ујединити.* **2.** хем. *хемијски спојити два елемента у хемијско једињење.* ■ **~ се. 1.** *спојити се једно с другим, претворити се у једну целину, ујединити се.* **2.** *образовати хемијско једињење хемијски се спојивши.*

сједињава́ти (се), -ињā̀вām (се) *несвр. према сједињити (се).*

сјѐдӣњенӧст, -ости ж *стање оног што је сједињено.*

сједињѐње с *настанак неке целине од посебних јединица, делова; успостава тесне везе, зближење.*

сједињи́вати (се), -ињујēм (се) *несвр. према сједињити (се).*

сје́жити се, сјѐжӣм се свр. *осетити језу, трнце (од хладноће, страха, јаког узбуђења и сл.), најежити се.*

сје́здити и **сјѐздити,** -ӣм свр. *сићи, спустити се јездећи;* уп. јездити.

сјезѐрати се, -ā̀м се и **сјезѐрити се,** сјѐзерӣм се свр. *скупити се, накупити се, сабрати се.* – На тргу се сјезерила маса. фиг. Туга се сјезерала и утишала.

сјѐра ж јек. *нечистоћа у неопраној вуни; вода у којој се вуна први пут прала.*

сјѐруша ж јек. бот. *вишегодишња, ређе двогодишња биљка* Stachys germanica *из ф.* Labiatae, *расте на неповољним теренима (по шикарама, око путева, на каменьарима).*

сјесѐнити се, сјѐсенӣ се свр. *настати, наступити (о јесени као годишњем добу).*

сјогу́нити се, сјѐгӯнӣм се свр. *остати непопустљив, узјогунити се.*

сјури́вати (се), сјѐрујēм (се) *несвр. према сјурити (се).*

сју́рити, сјѐрӣм свр. **1.** (некога, нешто) **а.** *великом брзином отерати с нечега, низ нешто, стерати, сагнати; сатерати, притерати:* ~ овце низ брдо; ~ некога у ћошак. **б.** *великом брзином спустити:* ~ кола низ страну. **2.** *в. сјурити се (1).* **3.** *забити, зарити, забости:* ~ нож у срце. ■ **~ се а.** *великом брзином сићи, стрчати; скупити се у великој журби:* ~ се низ брдо; ~ се на место удеса. **б.** *текући нагло продрети, слити се.* – Крв се сјури у лице. Потоци се сјуре у реку.

сјутр- *в. сутр-.*

скā̀дā̀рка ж **1.** ист. *врста пушке какву су правили скадарски мајстори.* **2.** агр. *врста лозе црног грожђа и вина.*

скà̀зā̀љка ж (дат. -љци; ген. мн. -кӣ) *игла, језичак чији је један крај утврђен, која показује резултат мерења на разним справама за мерење разних величина, казаљка.*

скā̀ј, скā̀ја м (мн. ø) *врста вештачке коже која служи као материјал у производњи намештаја, ташни и др.*

скà̀кавац и **скà̀кавац,** -ā̀вца ж (инстр. -ā̀вцем) зоол. **1. а.** *инсект са сразмерно снажним стражњим ногама којима изводи карактеристичан скок.* **б.** *у мн.: општи назив за породицу таквих инсеката* Acridüdae. **2.** жарг. *врста ножа с опругом за извлачење сечива из корица.*

скà̀кавица и **скà̀кавица** ж зоол. **а.** *морска риба (има је и у слатким водама) која често скаче изнад водене површине.* **б.** *крупна риба* Salmo salar *из пор. пастрмки, лосос.*

ска́калйште и ска̀калйште с спорт. *место за спортско скакање.*

ска́кало и ска̀кало с *прелаз на води (с камена на камен).*

скакао̀ница и ска̀каоница ж спорт. *нарочито уређено место за извођење смучарских скокова:* олимпијска ~.

ска́кати, ска̂чēм *несвр. премам скочити.*

ска̀ка̄ч, -а́ча м (инстр. -а́чем) **1. а.** *онај који добро, вешто скаче.* **б.** *коњ с израженим тркачким особинама.* **2.** спорт. *онај који се такмичи у скоковима.* **3.** *у шаху фигура у облику коњске главе, коњ.*

скака̀чица ж *женска особа скакач;* уп. скакач (1а и 2).

ска̀ка̄чкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на скакаче:* скакачке способности.

скакӯтав, -а, -о **а.** *који ходајући поскакује, прави брзе, ситне кораке; који се изводи таквим корацима:* ~ човек; ~ ход. **б.** фиг. *немиран, несталан;* ~ особа. **в.** фиг. *неравномеран, неуједначен:* ~ стих.

скакӯтавӧст, -ости ж *особина онога који је скакутав, онога што је скакутаво.*

скакӯтати, ска̀куђēм (-а̄м) (пр. сад. ска̀куђӯћи (скакӯтајӯћи)) несвр. **а.** *с времена на време правити мале скокове, поскакивати; ходати, ићи поскакујући.* **б.** *наглo мењати предмет разговора, начин или предмет рада и сл.; избегавати изјашњавање, околишити.*

ска́ла ж лат. **1.** *бројчаник на разним справама са поделом и знаковима за мерења одређених величина:* ~ термометра. **2.** муз. *музички тонови поређани по висини, музичка лествица.* **3.** *уопште низ величина, вредности, појава и сл. које се поступно смењују:* ~ боја.

ска́лити се, ска̂лӣм се свр. фиг. *очврснути, прекалити се, очеличити се.*

ска̀лп м (мн. -ови) лат. *огуљена кожа с косом с главе непријатеља као ратни трофеј.*

ска̀лпел м лат. *оштар нож који се употребљава у хирургији и анатомском сецирању; вајарски нож за моделирање; нож који се користи у другe сврхе (нпр. за сечење хартије).*

скалпи́рати, ска̀лпӣрам свр. *скинути скалп с чије главе.*

ска̀лупити, -ӣм (трп. ска̀лупљен) свр. **а.** *пресавијајући сложити (обично тканину):* ~ ћебе, ~ кошуљу, ~ платно. **б.** *саставити, склопити:* ~ сто.

ска̀лупљенӧст, -ости ж *стање оногa што је скалупљено.*

скалупљи́вати, -ӯпљујēм *несвр. према скалупити.*

ска̂менити, -ӣм (трп. ска̂мењен) свр. фиг. *изазвати код некога укоченост, довести некога у стање непокретности, обамрлости, окаменити.* – Та вест ју је скаменила. ■ **~ се 1.** *постати као камен, очврснути попут камена, претворити се у камен.* – Наслаге песка су се скамениле. **2.** фиг. *постати непокретан, укочити се, обамрети (услед јаког узбуђења, страха и сл.), окаменити се.* – Јадни човек се скаменио од страха.

ска̂мењено прил. *без покрета, укочено.* – Стаде скамењено зурити око себе.

ска̂мењенӧст, -ости ж *стање, особина онога који је скамењен, онога што је скамењено.*

ска̀мија ж грч. *школска клупа; клупа уопште.*

ска̀мијица ж *дем. од скамија.*

сками́кати, ска̀ми̂чēм несвр. *цвилети, сквичати.*

ска̀ндāл, -а́ла м итал. *непристојан, недоличан догађај.*

скандàлизовати, -зујēм (скандализи́рати, -ѝзӣрам) свр. и несвр. *изаз(и)вати код некога утисак скандала, саблазнити, саблажњавати:* ~ јавност, ~ гледалиште. ■ **~ се** *схватити, схватати нешто као скандал, примити, примати нешто са гнушањем.*

ска̀ндалӧзан, -зна, -о **1.** *који представља скандал, бруку, саблажњив:* ~ понашање. **2.** *који се односи на скандале:* ~ хроника.

ска̀ндалӧзно прил. *на скандалозан начин, срамотно:* ~ се понети.

скандалӧзнӧст, -ости ж *стање, особина онога што је скандалозно; скандал.*

скандѝрати, ска̀ндӣрам несвр. лат. **1.** књиж. *читати стихове истичући метричке стопе и ритам.* **2.** *изговарати или извикивати у одређеном ритму, реч по реч, слог по слог (у хорском рецитовању, на стадиону и сл.); уопште изговарати одвојено, с прекидима.* – Публика је дуго скандирала: пла-ви! пла-ви!

ска́нити, ска̀нӣм свр. *доћи до накане, наканити, наумити, решити.* – Сканио је ићи у добровољце. ■ **~ се** *наканити се, решити се, одлучити се (након колебања, размишљања).* – Сканимо се и уђемо.

ска̀нљив, -а, -о *који се скањује, неодлучан, колебљив.*

скања́рало с (м) (мн. с) пеј. *онај који се скањера, онај који оклева.*

скања́рати се, ска̀њӣрам се несвр. *отезати с одлуком, колебати се, накањивати се, оклевати.*

ска̀њив, -а, -о *в. сканљив.*

скањи́вати (се), ска̀њујēм (се) *несвр. према сканити (се).*

скапа́вати, ска̀пāвам *несвр. према скапати.*

ска̀пати и **ска̀пати,** -пӣм свр. *страдати, изгубити живот, умрети одн. угинути од глади, жеђи, зиме и сл.:* ~ у снегу.

скапи́рати, ска̀пӣрам свр. разг. *схватити, разумети.*

скарад- *в. скаред-.*

ска́рати, ска̂рам свр. *искарати, изгрдити, исписивати.*

ска̀редан, -дна, -о *непристојан, ружан (о речима, изражавању):* ~ израз.

ска̀редно прил. *на скаредан начин:* ~ се изражавати.

ска̀реднӧст, -ости ж *особина онога што је скаредно:* ~ речи.

ска̀сати, -а̄м свр. *касом, касајући сећи, спустити се:* ~ низ брдо.

ска̂ска ж (ген. мн. -кӣ) *врста народне приповетке (каткад са елементима натприродним и фантастичним).*

ска̀стити, -ӣм свр. тур. *наумити, намерити, одлучити:* ~ бежати.

скатолӧгија ж грч. *вулгарно изражавање.*

скатӧлошкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на скатологију:* ~ песмица.

ска̀ут м енгл. *припадник омладинске организације љубитеља природе, извиђач.*

скаутѝзам, -зма м *скаутски покрет, скаутска активност.*

ска̀уткиња ж *женска особа скаут.*

ска̀утскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на скауте:* ~ друштво.

ска̀утски прил. *на скаутски начин, као скаут:* ~ волети природу.

скафа̀ндар, -дра и **скафа̀ндер,** -а м грч. *врста заштитне одеће (омогућава дисање изван човекове нормалне средине, под водом нпр.); уопште врста одеће која кројем подсећа на такву заштитну одећу:* ронилачки ~, космонаутски ~.

ска̀чити, -ӣм свр. *скинути оно што је било окачено:* ~ пушку са клина.

ска̀шити, -ӣм свр. *претворити у кашу, искашити, иситнити, издробити:* ~ воће. ■ **~ се** *претворити се у кашу, издробити се.* – Пилав им се искашио.

сква̀сити, -ӣм (трп. сква̀шен) свр. *учинити влажним, мокрим (потапајући у неку течност, поливајући и сл.), покваситити:* ~ кошуљу. ■ **~ се** *покваситити се, исквасити се, смокрити се.*

сква̀чити, -ӣм свр. **1.** *захватити, дохватити кваком, куком.* **2.** *домоћи се нечега, прирабити, присвојити; домоћи се неког места, стићи, приспети негде:* ~ стан; ~ луку.

сквѐр и **сквѐр** м (мн. сквéрови и сквѐрови) енгл. *мањи јавни парк (најчешће на неком тргу).*

сквèрић, -а и **сквèрић,** -и́ћа м *дем. од сквер.*

сквѝка ж *сквичање, скика.*

сквѝкнути, сквѝкнēм *свр. према сквичати.*

сквѝчати, -чѝм несвр. оном. *оглашавати се сквиком, скиком, скичати (најчешће о свињама).*

скврчити, -ѝм (трп. скврчен) свр. *згрчити, згрбити (прст, канџу, леђа, тело).* ■ **~ се а.** *згрчити се, згрбити се; скупити се:* ~ се у леђима; ~ се у клупче. **б.** *набирати се, смежурати се.* – Диња се беше скврчила.

скѐла ж тур. **1.** брод. *сплав или нарочито подешена лађа која се креће дуж јакоī ужета или помоћу мотора; место на реци (или мореузу) īде се врши такав превоз, īде саобраћа такво превозно средство.* **2.** (обично у мн.) грађ. *помоћна конструкција која се привремено подиже при грађењу или рушењу објекта.*

скѐлāр, -а и **скèлāр,** -а́ра м *онај који врши превоз скелом;* уп. скелеција.

скѐларина и **скелàрина** ж *накнада за превоз скелом.*

скѐлет и **скѐлēт** м грч. **1. а.** *коштани систем кичмењака (човека или животиње), костур.* **б.** фиг. *јако мршава особа.* **2.** фиг. *оно што чини основне, полазне елементе нечеīа; основица, нацрт, схема:* ~ драме; ~ плана. **3.** *чврсти делови, обично дрвени или метални, који чине основну конструкцију нечеīа:* ~ моста.

скѐлетнӣ и **скѐлēтнӣ,** -ā, -ō *који се односи на скелет:* ~ систем, ~ конструкција.

скѐлеција м (мн. ж) *в. скелар.*

скѐлецӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на скелеције:* ~ посао.

скѐнер м енгл. *технички уређај за скенирање.* **1.** *у рачунарству: периферни оптички уређај који омоīућава да се цртеж, фотографија или штампани, одн. рукописни текст претворе у кôд који одговарајући компјутерски програми моīу да обраде, прикажу на екрану или одштампају.* **2.** *у медицини: рендгенолошки апарат у облику велике кутије са кружним отвором или краћим тунелом у центру кроз који се креће покретни испитни сто и за то време излаже дејству рендген зрачења.*

скенѝрати, скѐнӣрām свр. и несвр. **1.** *снимити, снимати скенером;* уп. скенер (1). **2.** *испитати, испитивати скенером, дијагностицирати уз помоћ скенера;* уп. скенер (2).

скѐпса ж грч. *неповерљив однос према чему, сумња, неповерење:* изразити скепсу.

скѐптар, -тра грч. *в. скиптар.*

скèптик м **1.** *онај који је скептичан, који показује скепсу, неповерење према нечему.* **2.** *в. скептичар (1).*

скептицѝзам, -зма м грч. **1.** *скепса, сумња, неповерење.* **2.** *филозофски правац који изражава сумњу у моīућност сазнања објективне истине и стварности.*

скèптичан, -чна, -о *испуњен сумњом, неповерењем, склон скепси; у којем се огледа скепса:* ~ човек; ~ питање.

скèптичār м **1.** *присталица, следбеник скептицизма.* **2.** *в. скептик (1).*

скèптичārскӣ, -ā, -ō *који се односи на скептичаре:* ~ схватање.

скèптичкӣ, -ā, -ō *који се односи на скептике; скептичан:* ~ став, ~ мисао, ~ напомена.

скèптички и **скèптично** прил. *на скептичан начин, са скепсом, сумњом, неповерљиво:* ~ говорити о нечему, ~ се односити према нечему.

скèптичнōст, -ости ж *особина, стање онога што је скептично.*

скèрлет м тур. *скупоцена тканина љубичастоцрвене боје, гримиз.*

скèрлетан, -тна, -о **а.** *који је израђен од скерлета:* ~ хаљина. **б.** *који је боје скерлета:* ~ цвет.

скѐрцо м (мн. с) итал. *музичко дело у живахном темпу, у троделном ритму.*

скѐрцōзан, -зна, -о *својствен скерцу:* ~ мотив.

скѐрцōзно прил. *као у скерцу, живахно, полетно.*

скерцóзнōст, -ости ж *особина онога што је скерцозно.*

скѐч, -а и скѐча м (мн. скѐчеви и скèчеви) енгл. поз. *кратко драмско дело (најчешће у једном чину), са много комичних ситуација.*

скѝдати (се), скѝдām (се) *несвр. према скинути (се).*

скѝја ж (обично у мн.) *дугачка и уска даска нарочите израде (по једна за сваку ногу), врха повијеноī напоре, за ходање и клизање по снегу, смучка.*

скѝјање с **1.** *гл. им. од скијати (се).* **2.** *скуп зимских спортских дисциплина на снегу īде се такмичари крећу на скијама, у које спадају трчање, слалом, велеласлом, спуст и др., смучање.*

скѝјати (се), -ām (се) несвр. **а.** *клизати се, кретати се на скијама, смучати се.* **б.** *кретати се на (широким) скијама по површини воде (мора, језера, реке) уз помоћ моторноī чамца који вуче ужетом онога који је на скијама.*

скѝјāш, -а́ша м **а.** *онај који се скија.* **б.** *спортиста који се бави скијањем, смучар.*

скијàшица ж *женска особа скијаш.*

скѝјāшкӣ, -ā, -ō *који се односи на скијаше и скијање:* ~ спорт, ~ скок.

скијáштво с *спорт скијања.*

скѝјеринг м нор. *вожња на скијама с коњском запрегом или с моторном вучом.*

скијýкати, скѝјýчēм и **скијýкати,** скѝјучēм несвр. *в. скичати.*

скѝк м *скика (обично краткотрајна или у једном даху).*

скѝка ж *продоран, висок īлас (īласови) каквим се оглашавају свиње (пси и неке др. животиње) (нпр. у реаговању на бол).*

скѝкнути, скѝкнēм свр. **1.** *свр. према скичати.* **2.** фиг. *изгубити живот, погинути, умрети; бити уништен, пропасти.*

скилѝкати, скѝличēм и **скилѝкати,** скѝличēм несвр. *в. скичати.*

скѝнија ж грч. *посвећено место, светилиште.*

скѝнути, -нēм (аор. скѝнух и скѝдох) свр. **1. а.** *довести са вишеī на нижи положај, спустити са некоī издигнутоī места на ниже место; уклонити с нечеīа (обично оно што је окачено, натакнуто и сл.):* ~ мече с дрвета, ~ књигу с полице, ~ торбу с клина. **б.** *уклонити с коīа или чеīа оно што је око или преко њеīа, што īа прекрива, обухвата, што служи као заштита (од хладноће нпр.) и сл.:* ~ кору с дрвета, ~ боју с намештаја, ~ шминку, ~ омот, ~ одећу, ~ покривач. **в.** *уопште уклонити с коīа или чеīа оно што је на њему, одн. на њеīовој површини:* ~ мрљу, ~ израслину. **2.** *скинути род, убрати:* ~ летину. **3.** *искрцати, одн. истоварити с превозноī средства:* ~ некога с воза. **4. а.** *учинити да неко оде с некоī положаја, да напусти неко место, неку функцију, дужност и др.:* ~ владајућу гарнитуру, ~ истражитеља (с неког случаја). **б.** *оборити метком, устрелити; погодити:* ~ зеца; ~ мету. **5.** *прекинути важење некоī ограничења (санкције):* ~ забрану, ~ казну. **6.** *узети, преузети са узорка, снимити, копирати.* – Кућа је изграђена по узору на старе грађевине, све је било мајсторски скинуто. **7.** *лишити одеће, свући:* ~ дете. ■ **~ се 1.** *уклонити одећу или део одеће са себе, свући се.* **2.** *сићи с вишеī на нижи положај, спустити се са вишеī на ниже место; сићи с коња, сјахати:* ~ низ лествe, ~ с коња. • **~ се с дроге** жарг. *престати узимати дрогу, престати бити наркоман.*

скѝптар, -тра м грч. *нарочито израђена и украшена палица као симбол владарскоī или каквоī другоī достојанства, жезло.*

скѝселити, -ѝм свр. *учинити киселим:* ~ млеко; фиг. ~ лице. ■ **~ се** *постати кисео, укиселити се.* фиг. *постати зловољан, нерасположен.*

скѝталац, -аоца м *онај који скита, скитница, луталица.*

ски́талачкӣ, -ā, -ō *који се односи на скитаоце, скитнички:* ~ живот.

ски́талица ж (м) (мн. ж) и **ски́тало** с (м) (мн. с) *в. скитница.*

ски̏тара ж пеј. *скитница.*

скита̀рати (се), -а̄м (се) несвр. *в. скитати (се).*

ски́тати (се), ски́та̄м (ски́ћем) (се) несвр. *живети као скитница, без одређеног занимања и сталног боравишта; ходати без циља, шврљати, базати.*

ски̏та̄ч, -а́ча м *онај који скита, хода унаоколо, база.*

скита̀чина ж експр. *в. скитња.*

скита̀чица ж *онај која скита, која је склона скитњи, скитница.*

ски̏та̄чкӣ, -ā, -ō *в. скитнички.*

ски̏тити, -ӣм свр. *везати у киту, у букет (слажући струк по струк цвећа).*

ски́тница ж (м) (мн. ж) *особа која скита, која се потуца, луталица; пробисвет, пропалица.*

ски́тничити, -ӣм несвр. [гл. им. ски́тничење с] *живети као скитница, скитати.*

ски́тничкӣ, -ā, -ō *који се односи на скитнице, својствен скитницама:* ~ живот.

ски́тнички прил. *на скитнички начин, као скитница:* ~ живети.

ски́тња ж *скитнички живот; лутање, базање; неприличан провод.*

ски̏ф м енгл. *лађан, узак чамац за једноја веслача.*

ски̏ца ж итал. **а.** *графички приказ, цртеж, лик нечега (обично упрошћен, изведен само у главним линијама):* ~ града. **б.** *претходни технички нацрт графички изведен:* ~ за споменик. **в.** *уопште претходни нацрт или упрошћени облед нечега:* ~ дела.

скици́рати, ски̏цӣра̄м свр. и несвр. *(на)правити скицу нечега, приказ(ив)ати у општим, главним цртама:* ~ план.

ски́чати, -чӣм несвр. оном. *оглашавати се скиком (о псу, свињи, ређе о другим животињама).*

скла̀д и **скла̀д** м **1. а.** *правилна распоређеност, равномеран распоред делова неке целине:* ~ црта лица. **б.** *одговарајући однос, сразмера; сагласност, подударност:* ~ напора и резултата; ~ садржине и облика. **2.** *сложност, слога, једнодушност:* братски ~. **3.** *мелодичност, милозвучност (звукова); добро слагање, усклађеност (боја, нијанси).* **4.** *наслага, слој:* складови каменог угља. **5.** *међе од неузоране земље између двеју њива.*

скла̀дан, -дна, -о **1. а.** *који се односи на склад, правилно распоређен, пропорционално грађен, добро састављен.* – Све је било складно и привлачно. **б.** *леп, наочит, стасит:* ~ момак, ~ тело. **2. а.** *који изражава склад, уједначен, хармоничан:* складни покрети. **б.** *пристојан, уљудан:* ~ држање. **3.** *који се слаже с неким или нечим, сложан:* складна браћа. **4.** *милозвучан, мелодичан:* складни звуци.

скла̀датељ м *в. копозитор (1).*

скла́дити, скла̀да̄м и **скла̀дати,** -а̄м несвр. **1.** *доводити у склад, усклађивати.* **2.** *в. компоновати (1).*

скла̀дба ж рег. *музичко дело, композиција.*

скла̀дишнӣ, -ā, -ō *који се односи на складиште:* ~ простор.

складишни̏на ж *накнада за смештај робе у складишту.*

скла̀дишница ж *писмени документ о смештеној роби у складишту (о врсти робе, количини и др.).*

скла̀диште с *место, зграда за смештај робе, стовариште, спремиште, магацин.*

скла̀диштити, -ӣм несвр. [гл. им. скла̀диштење с] *смештати у складиште:* ~ робу.

скла̀дно прил. *на складан начин:* ~ грађен.

скла̀дно̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина, стање онога који је складан, онога што је складно.*

скла̀њати (се), -а̄м (се) *несвр. према склонити (се).*

скла́пати (се), скла̀па̄м (се) *несвр. према склопити (се).*

склѐпати, -а̄м и **склепа́ти,** склѐпа̄м свр. *начинити на брзину, лоше, како било:* ~ дашчару.

склѐптати, -а̄м и склѐпћем свр. *навалити на некога, притиснути са свих страна, на све начине; салетети, спопасти, заокупити (речима, питањима, молбама).* ■ ~ **се** *скупити се, стрчати се око кога.* – Сви се склепташе око младе.

склерѐнхим м грч. бот. *механичко ткиво биљака (тврде ћелије и влакна) које даје чврстину појединим деловима биљке* sclerencchyma.

склеро́за ж мед. *наслојавање кречних соли у ткивима,* calcificatio; *обољење изазвано овим наслојавањем.* • **мултипла** ~ *болест настала као последица многобројних огњишта склерозе у мозгу и кичмености,* Sclerosis multiplex.

склеро̀тик м *онај који је оболео од склерозе.*

склеро̀тичан, -чна, -о *оболео од склерозе:* ~ болесник.

склеро̀тича̄р м *в. склеротик.*

склеро̀тича̄рка ж *она која је оболела од склерозе.*

склѐро̄ција ж (склѐро̄цӣ, -ија м) *тврдо плодиште неких гљива које се састоји од чврстих влакана и мембрана.*

склѐсати и **склѐсати,** склѐшћем свр. *клешући начинити:* ~ споменик.

склешти́ти, склешћӣм јек. **склијѐштити,** склӣјештӣм свр. *притиснути, стегнути као клештима.*

склӣзак, -зка, -о *в. клизав:* ~ плочник.

склӣзити, -ӣм свр. *спустити се клизећи, склизнути.*

склӣзнути, -нем и **склӣзнути,** склӣзнем свр. **1.** *спасти, спустити се с нечега, низ нешто клизећи; нагло, брзо сићи, спустити се низ нешто:* ~ с пласта, ~ низ пласт; ~ низ мердевине. **2.** *брзо прећи преко нечега, управити се на (у) нешто на тренутак (о погледу).* **3.** фиг. *неопажено прећи из једне средине у другу, из једног стања у друго.* – Неке сцене су склизнуле у патетику. ■ ~ **се** *пасти оклизнувши се; оклизнути се.*

склизну́ће с *спуштање, пад.*

склӣскӧст, -ости ж *особина, стање онога што је склиско, клизавост.*

склӧн, -а, -о **1. а.** *који нагиње, који има склоност према чему; који има смисао, дар за нешто:* ~ мистицизму; ~ науци. **б.** *вољан, спреман, готов на што:* ~ праштању. **2.** *пријатељски расположен према некоме, наклоњен некоме:* ~ родбини.

склӧнит, -а, -о **1. а.** *који је по страни, заклоњен, забит:* ~ долина. **б.** *који пружа добро склониште:* ~ место.

склӧнити, склӧнӣм (трп. склӧњен) свр. **1.** *маћи, одстранити, уклонити:* ~ противника. **2. а.** *сместити на сигурно, заклоњено место; ставити на одређено место, спремити:* ~ нејач од опасности; ~ кромпир у трап. **б.** *сакрити, прикрити; заклонити:* ~ новац; ~ лице. **3.** *скренути (очи, поглед).* ■ ~ **се 1.** *померити се, помаћи се с неког места:* ~ се с улице. **2. а.** *отићи на неко сигурно место, на неко место које пружа заклон, сигурност:* ~ се од кише, ~ се од опасности. **б.** *сакрити се, прикрити се:* ~ се од потере. • **боже (ти) склони** *боже сачувај (од зла).* ~ **главу** *наћи уточиште.*

склӧнитӧст, -ости ж *стање онога који је склонит, онога што је склонито.*

склӧнӣште с **1.** *место где се може склонити, заштитити од опасности, невоље, непријатељског напада и сл., заклон.* **2.** *тајно место, скровиште.* **3.** *социјална установа за збрињавање и прихватање немоћних (болесних, напуштених, незапослених и сл.) лица.*

склӧнӧст, -ости ж (инстр. -ошћу) **1. а.** *смисао, дар (за уметност, науку и сл.).* **б.** *нагон, инстинкт:* порочне склоности. **2.**

расположење, воља, спремност за нешто: показати ~ за мир. **3.** *наклоност према некоме; симпатија, љубав:* ~ према колеги.

склоњеност, -ости ж *стање онога који је склоњен, онога што је склоњено.*

склоп, склопа м (мн. склопови) **1. а.** *међусобни распоред, укупност делова који чине једну целину; структура:* ~ проблема, ~ језика. **б.** *распоред делова каквог уметничког дела, композиција.* **в.** *спој, једињење:* ~ атома. **г.** *састав, спој уопште:* ~ брда.

склопив, -а, -о *који се може склопити.*

склопити, склопим (трп. склопљен) свр. **1. а.** *саставити у једну целину водећи рачуна о међусобном распореду саставних делова; уопште саставити, спојити:* ~ пушку, ~ витрину; ~ столове. **б.** *саставити, заклопити (нешто што има два покретна дела, две супротне стране); затворити неки предмет одн. његов део или отвор:* ~ очи, крила; ~ књигу, ~ ормар, ~ поклопац бунара. **2. а.** *начинити, закључити (уговор, мир и сл.), уговорити.* **б.** *створити, смислити:* ~ причу, ~ план. **в.** *основати, створити какву интересну, програмску и сл. заједницу:* ~ друштво за заштиту споменика. **3. а.** *прекрити, притиснути.* – Са свих страна склопила магла. **б.** *почети се интензивно испољавати, наћи наступити, заокупити.* – Пушчана паљба помахнита, митраљези склопише. ■ **~ се 1.** *саставити се у једну целину, затворити се (о ономе што је отворено).* – Фронт се склопи око њих. **2.** *створити се, настати (као резултат каквог спајања, споја).* – Како се склопила материја?

склопка ж *справа која служи за спајање и одвајање електричних кругова.*

склопљив, -а, -о *склопив.*

склупчавати (се), -ујчавам (се) *несвр. према склупчати (се).*

склупчати, -ам свр. *савити, умотати у клупко:* ~ предиво, ~ косу. ■ **~ се** *савити се, смотати се као клупко (о човеку и животињи).*

скљокати, скљокам свр. *оборити, срушити:* ~ противника. ■ **~ се а.** *срушити се, пасти:* ~ се на земљу. **б.** фиг. *оронути, пропасти:* ~ се под теретом година.

скљукати, -ам свр. *утрпати, угурати (обично силом):* ~ ствари у торбу.

скљусити се, скљусим се свр. *срушити се, свалити се, сручити се:* ~ на столицу.

скнадити, -им свр. *постепено прибавити, скупцати, скунаторити:* ~ трошак за пут.

скобаљ, -аља м зоол. *речна риба из пор. шарана с тврдим, хрскавичавим устима, подуст* Chondrostoma nasus.

сковати, скујем (трп. скован) свр. **1. а.** *кујући начинити, исковати:* ~ нож, ~ плуг. **б.** *начинити, направити, створити уопште:* ~ јединство, ~ реч. **в.** *испланирати, смислити (обично какву обману и сл.):* ~ заверу. **2.** *ставити у окове, оковати:* ~ робијаша.

сковитлавати (се), -ујтлавам (се) *несвр. према сковитлати (се).*

сковитлати, -ам свр. **а.** *ковитлајући, у ковитлацу однети на разне стране, расути.* – Ветар сковитла сено. **б.** *салетети, сколити, заокупити.* – Са свих страна га сковитлаше питањима. ■ **~ се** *(ауро)пасти негде, некуда вртећи се у ковитлац, скотрљати се:* ~ се у понор.

сковрчивати (се), -ујчујем (се) *несвр. према сковрчити (се).*

сковрчити, -им свр. *смотати, савити:* ~ реп. ■ **~ се** *савити се, повити се; скупити се.* – Цвет се сковрчио. Сковрчио се и ставио руку под главу.

скозна прид. (ж. род) *која носи јаре у стомаку, бременита јаретом (о кози).*

скок м (мн. скокови) **1. а.** *брзо премештање тела кроз ваздух с једног места на друго уз одбијање, одбацивање ногама с места на коме се стоји.* **б.** фиг. *прелаз из једног стања у друго без постепених развојних фаза:* ~ у развоју друштва. **в.** фиг. *наглo прелажење с једне теме на другу (у говору или писању и сл.).* – Излагање је било пуно скокова. **2.** *водени пад, слап.* **3.** *наглo увећање (вредности, цена и сл.).* • **где ја оком, она скоком** (или сл.) *каже кад се истиче да је неко послушан, да одмах, без поговора, извршава нечија наређења, испуњава нечије жеље и сл.*

скокнути, -нем свр. **1.** *дем. од скочити; учинити један скок.* **2.** *отићи, поћи, доћи негде, некуд, обично на кратко време:* ~ на пиће.

скоковит, -а, -о *који се развија, који се врши у скоковима, без постепених развојних фаза, брз, наглo:* ~ раст цена.

скоковито прил. *на скоковит начин, у скоковима, без поступних развојних фаза:* ~ се развијати.

скокуница ж зоол. *врста рибе* Periophthalmus Koelreuteri *из пор. главоча* (Gobiidae).

схоластик м *присталица схоластичке филозофије, схоластички филозоф.*

схоластика ж грч. **а.** *филозофија средњег века која се заснива на логицизу сједињеном с хришћанским учењем.* **б.** ир. *бесплодно умовање, формално знање без везе са животом и праксом.*

схоластицизам, -зма м *в. схоластика.*

схоластичан, -чна, -о *који је својствен схоластици, који има обележје схоластике:* ~ филозофија.

схоластичар м *в. схоластик.*

схоластичкй, -а, -о *који је у вези са схоластицима и схоластиком:* ~ моралиста.

сколијаст м грч. *онај који објашњава какав текст, даје напомене, коментарише текст.*

сколиоза ж грч. мед. *искривљење кичме:* рахитичка ~, паралитичка ~.

сколити, сколим (трп. сколљен) свр. **1. а.** *опколити, окружити; притиснути са свих страна, свим средствима, притеснити:* ~ непријатеља. **б.** *савладати, схрвати.* – Умор га сколи. **2. а.** *заокупити, спопасти (питањима, захтевима и сл.).* **б.** *захватити, обузети.* – Сколи је незнани страх. ■ **~ се** *скупити се, сабрати се (обично око некога или нечега).* – Сви се укућани сколише око њега.

сколутати се, -ам се свр. *савити се у клупко, склупчати се.*

скољавати, скољавам *несвр. према сколити.*

скомбиновати, -нујем (скомбинирати, -инирам) свр. *узимајући у обзир све елементе смислити, испланирати, искомбиновати.* – Добро си то скомбиновао.

скомпликовати, -кујем свр. *учинити компликованим, замрсити, искомпликовати:* ~ живот.

скомрачан и **скомрачан,** -чна, -о **а.** *који скомрачи, који тешко даје новац, који тврдичи, шкрт:* ~ послодавац. **б.** *оскудан, сиромашан:* ~ живот, ~ исхрана.

скомрачити, -им и **скомрачити,** скомрачим несвр. [гл. им. -чење с] **а.** *бити шкртац, тврдичити, цицијашити.* – Целог века је скомрачио, а умро је као сиромах. **б.** *бити сиромашан, оскудевати.* – У свему су скомрачили, пука сиротиња.

скомрачно и **скомрачно** прил. *шкрто, штедљиво; оскудно:* ~ живети, ~ се хранити.

скомрија ж зоол. *морска риба из пор. слеђева* Alosa vulgaris.

скондрљати се, -ам се свр. *скотрљати се:* ~ низ брдо.

сконто м (ретко у мн. с) итал. трг. *у проценту изражен попуст цене роби који обично у промету на велико продавац даје купцу.* • **каса ~** *попуст при плаћању пре уобичајеног рока.* **робни ~** *попуст при преузимању већих количина робе.*

сконтрација ж итал. *поређење салда благајничког дневника са стањем готовине у благајни.*

сконтрирати, сконтрирам свр. и несвр. *обавити, обављати сконтрацију.*

сконцентрисати (се), -ишем (се) (сконцентрирати (се), -ентрирам (се)) свр. *в. концентрисати (се).*

сконча́вати, скòнчāвāм *несвр. према скончати.*

сконча́ње с *крај, свршетак; смрт.*

скòнчати, -а̄м свр. **1.** *учинити нечему крај, довести крају, довршити, окончати:* ~ послове. **2.** *умрети.*

скòпати, -а̄м свр. *шчепати, зграбити, докопати:* ~ некога за ревере. фиг. *почети грдити, критиковати, спопасти некога.* ■ ~ **се** *зграбити један другога, шчепати се; потући се, побити се.*

скòпнети јек. **скòпњети,** -пнӣм свр. непрел. *топећи се нестати, растопити се, окопнети (о снегу и леду).* фиг. *телесно ослабити, изгубити снагу, свежину.*

скопча́вати (се), скòпчāвāм (се) *несвр. према скопчати (се).*

скòпчати, -а̄м свр. прел. *спојити копчама, дугметима и сл. (обично два дела одеће, обуће), закопчати:* ~ капут. ■ ~ **се** *закопчати на себи (одећу):* ~ се до грла.

ско́р м енгл. спорт. *постигнути резултат на неком такмичењу.*

скора́чити, скòрāчӣм свр. *учинити корак, коракнути (обично при силажењу):* ~ са бицикла.

скòрашњи, -а̄, -ē **1.** *који се скоро догодио, недавни.* – Скорашњи догађаји су потврдили такве прогнозе. **2.** *који ће се ускоро догодити.* – Скорашњи избори могу донети промену власти.

скòрашњица ж **1.** *блиска прошлост.* **2.** *блиска будућност.*

скòрбут и **скòрбӯт** м лат. мед. *врста авитаминозе проузрокована недостатком Це-витамина у организму.*

скòрети се јек. **скòрјети се,** -рӣм се свр. *добити кору, покорицу; стврднути се попут коре.*

скòрӣ и **скòрй̄,** -а̄, -о̄ *в. скорашњи.*

скòрити[1], -ӣм несвр. арх. **а.** *пожуривати, убрзавати:* ~ сапутнике. **б.** *журити се, хитати.*

скòрити[2], -ӣм свр. *учинити да нешто добије кору, да се окори, да отврдне.* – Мраз је био скорио крв и земљу.

скòро прил. **1. а.** *у блиској прошлости, недавно.* – Скоро смо стигли. **б.** *у блиској будућности, ускоро.* – И ми скоро крећемо. **2.** *безмало, готово.* – Експедиција је ту провела скоро годину дана.

скòројевић м пеј. *онај који се одскора обогатио или досео на виши друштвени положај; онај који опонаша стил друштвеног слоја у који је досео а којем не припада.*

скòројевићка ж пеј. *женска особа скоројевић.*

скòројевићкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на скоројевиће, који је својствен скоројевићима:* ~ стил.

скòројевићство с *особина, стање скоројевића.*

скорòтеча м (мн. ж) арх. *онај који преноси вести, гласник, курир.*

скòрпија ж грч. зоол. *у мн.: ред зглавкара* Scorpionidae, *сродних пауцима, с доњим вилицама у облику штипаљки и с отровном жаоком (у јд.: такав зглавкар).*

скорпӣ́он, -о́на м **1.** зоол. *в. скорпија.* **2.** (Скорпион) астр. *једно од дванаест сазвежђа (припада Зодијаку).*

скору́бити се, скòрӯбӣм се свр. *скорити се, отврднути попут коре;* уп. скорупити се.

скòрӯп м *масна материја која се ухвати на површини невареног или охлађеног превреле млека;* уп. кајмак. • **скинути ~ с чега** *узето оно што је најбоље, присвојити највреднији део нечега.*

скору́пати се, -а̄м се *несвр. према скорупити се.*

скòрупити се, -ӣм се свр. *стврднути се попут коре, скорити се;* уп. скорубити се. – Маслине настрадаше, кожа им се скорупила.

скору́шити се, скòрӯшӣм се свр. *скорити се, скорупити се;* уп. скорубити се.

скòсити, скòсӣм свр. *косом сасећи, покосити:* ~ отаву.

скостре́шити се, скòстрēшӣм се јек. **скостријѐшити се,** скòстријешӣм се свр. *најежити се, накострешити се (о коси, длаци).*

ско̀т м (мн. скòтови) **1.** *четвороножна животиња.* **2.** фиг. *немилосрдна, сурова, подла особа.*

скòтина ж *аум. и пеј. од скот.*

ско̀тна прид. (ж. род) *која носи у себи плод, бременита (о женкама неких животиња).*

скòтнōст, -ости ж *стање животиње која је скотна.*

скотрља́вати (се), -рља̄вāм (се) *несвр. према скотрљати (се).*

скотрљати, -а̄м свр. *котрљајући свалити, допремити на неко ниже место:* ~ камен с брда. ■ ~ **се** *котрљајући се доспети на неко ниже место:* ~ се с кревета.

скòтскӣ, -а̄, -о̄ *својствен скоту, примерен скоту; недостојан, низак, подао:* скотски услови рада; ~ поступак.

скòтски прил. *попут скота, као скот:* ~ се понашати.

скотӯрати, -а̄м свр. **1.** *савити, смотати у котур:* ~ жицу. **2.** *скотрљати:* ~ буре низ степенице. ■ ~ **се 1.** *смотати се у котур.* **2.** *скотрљати се.*

скоту́рити се, скòтӯрӣм се свр. *савити се, смотати се у котур.* – Обукао сам шињел и скотурио се у рову.

скòчан, -чна, -о *брз, окретан:* ~ невеста. • **скочни зглоб** анат. *зглоб који спаја потколеницу и стопало.*

скоча́њити се, скòчāњӣм се свр. *укочити се, укрутити се (обично од хладноће).*

скòчидѐвōјка јек. **скòчидјѐвōјка** ж **1.** *вредна, окретна девојка.* **2.** *девојка која без престанка родитеља одбегне момку.*

скòчимиш м зоол. *глодар врло дугих стражњих ногу којима се вешто одбацује.*

скòчити, скòчӣм свр. **1. а.** *одбацити се нагло, преместити се с једног места на друго, скоком доспети, пребацити се на неко место:* ~ у страну. **б.** *одбацити се увис, попети се у скоку:* ~ на коња. **в.** *бацити се с висине; сићи, спустити се у скоку:* ~ у провалију, ~ с дрвета. **г.** *одбити се, одскочити.* – Лопта му скочи право у наручје. **2. а.** *нагло устати, дићи се:* ~ с места. **б.** *потрчати, појурити:* ~ на место удеса. **в.** *нагло навалити, напасти на некога.* – Сви скочише на њега. **3.** *високо се дићи, одскочити (о Сунцу, Месецу).* **4.** *искочити, избити.* – Испод ува му скочила мицина. **5. а.** *повећати се, попети се (о ценама и сл.).* **б.** *нагло се дићи, букнути (о телесној температури).* • **скочи, па онда реци хоп!** *не хвали се док не извршиш нешто.*

скòчно прил. *у скоку, скоком.* – Скочно се забаци и шчепа га.

скра̀ја прил. *на просторној граници чега, на ивици; са стране, по страни:* горети ~, стајати ~.

скра́јати, скрâјам *несвр. према скројити.*

скра̀јнӯт и **скра̀јнӯт,** -а, -о **1.** *трп. од скрајнути (се).* **2.** *забачен, забит, усамљен:* ~ село.

скра́јнути, скрâјнēм и **скра̀јнути,** -нēм свр. *повући, одмаћи, склонити у крај, на страну.* – Извуче га из затвора и скрајну. ■ ~ **се** *повући се, склонити се у крај, на страну; склонити се, сакрити се, прикрити се.* – Он се скрајну из масе. Многи се скрајнуше док не прође мобилизација.

скра̀јњӣ, -а̄, -ē *који се налази на крају, завршетку нечега, крајњи:* ~ тачка, ~ линија, ~ део.

скрајњи́вати (се), -а̀њујēм (се) *несвр. према скрајнути (се).*

скра̀ма ж **а.** *танак слој у виду коре који се ухвати, начини над нечим (и покрије га) што је течно, житко, меко (танак лед над снегом или реком нпр.).* **б.** *танка кожица која се ствара на рани кад зарашћује.*

скра̀мица ж *дем. и хип. од скрама.*

скра́сити, скрâсӣм свр. *учинити мирним, смирити на једном месту.* – Све чинимо да га скрасимо. ■ ~ **се** *задржати се, смирити се на једном месту.* – Тешко се скрасити ономе ко навикне лутати.

скра́тити, скра̑тӣм (трп. скра̑ћен) свр. **а.** *учинити краћим, смањити дужину, трајање, обим нечега:* ~ ногаре столице, ~ одећу, ~ час, ~ пут(овање). **б.** *обележити, означити скраћеницом:* ~ реч, ~ назив за меру. ■ ~ **се** *постати краћи (или краћак), смањити се (у дужини, обиму, количини, трајању).* • ~ **за главу (некога)** *убити.*

скра̀ћати (се), -а̄м (се) свр. *в. окраћати.* – Дан је скраћао.

скраћѐница и **скра̑ћеница** ж *део (обично почетни) једне речи или такви делови више речи, који се у писању или у говору употребљавају уместо њених облика, кратица.*

скраћѐње с *скраћивање, скраћеност, ограничење:* ~ радног времена.

скраћи́вати (се), -а̀њујем (се) *несвр. према скратити (се).*

скрахи́рати, -а̀хӣра̄м свр. *доживети крах, слом, пропасти; банкротирати.*

скрашáвати (се), -а̀ша̄ва̄м (се) *несвр. према скрасити (се).*

скре́нути, скрѐне̄м (аор. скре́нух и скрѐтох) свр. **1. а.** *упутити се другим правцем од оног којим се дотле ишло:* ~ с пута, ~ лево. **б.** *свратити, свернути:* ~ на кафу код комшинице. **в.** *учинити да неко или нешто крене на другу страну, усмерити у промењеном правцу:* ~ возила, ~ воду. **2.** *окренути, обрнути (главу, поглед и сл.).* • ~ **памећу (с ума)** *полудети.* ~ **пажњу (некоме)** *обратити нечију пажњу на нешто, упозорити.*

скресáвати, -ѐса̄ва̄м *несвр. према скресати.*

скрѐсати, скрѐше̄м свр. **1. а.** *подсећи гране, кору дрвета, стабљике живе ограде и сл. (да би се добио облик или висина која се жели); одсећи лиснате гране дрвета за сточну храну.* **б.** *подрезати, подсећи, подшишати (браду, бркове).* **в.** *исећи, искомадати:* ~ печење. **г.** фиг. *свести на мању меру, скратити, смањити:* ~ расходе. **2.** фиг. (често с допуном: у очи, у брк, у лице) *отворено, оштро, без устезања рећи (обично нешто непријатно, нешто што се прећуткује).* **3.** *опалити из ватреног оружја.*

скре́тати, скрѐћем *несвр. према скренути.*

скрѐта̄ч, -а́ча м *онај који скреће, врши скретање.*

скре́тница ж *постројење, уређај који повезује колосеке међусобно и омогућава прелаз (возова, трамваја и сл.) с једног колосека на други.*

скре́тнича̄р м (инстр. -ом и -ем) *радник који рукује скретницом.*

скре́тнича̄рскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на скретничаре:* ~ посао.

скре́тничкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на скретнице:* ~ уређај.

скрибома̀нија ж лат.-грч. *претерана воља за писањем.*

скри́валица ж **1.** *оно чиме се што може сакрити, где се може скрити.* – Мрак је једна скривалица. **2.** фиг. *нешто изостављено или нејасно презентирано што тек треба разјаснити.*

скри́валӣште с *место где се нешто или неко скрива.*

скри́вати (се), скри̑ва̄м (се) *несвр. према скрити (се).*

скри́ва̄ч, -а́ча м *онај који скрива или оно што омогућује скривање:* ~ пламена.

скри́вен, -ена, -о **1.** *трп. од скрити (се).* **2.** *прикривен, потајан:* скривене намере.

скривеносемѐна̄рка јек. **скривеносјемѐна̄рка** и **скривеносемѐњача** јек. **скривеносјемѐњача** ж бот. *у мн.: биљке којима су семени замеци затворени у плодници* Angiospermae *(у јд.: таква биљка).*

скри́вено̄ст, -ости ж *особина, стање онога који је скривен, онога што је скривено.*

скри́вити, скри̑вӣм свр. **1. а.** *погрешити, згрешити.* – Нисам ништа скривио. **б.** (нешто) *бити крив због нечега, изазвати нешто, бити виновник нечега:* ~ нечију смрт. **2.** *учинити кривим, искривљеним, искривити, закривити што.*

скри́вница ж *место где се може скрити, скровиште.*

скрӣња ж лат. (вар. шкриња) **1.** *нарочит сандук (с поклопцем и бравом) за чување разних ствари (углавном драгоцености).* **2.** *мртвачки сандук.*

скрӣњица ж *дем. од скриња.*

скрӣпта, скрӣпта̄ с мн. лат. *умножена предавања (обично професора високих и виших школа).*

скристализи́рати се, -изӣра̄м се и **скриста̀лизовати се,** -изујем се свр. фиг. *добити коначан облик, оформити се, убличити се, искристалисати се (о каквом плану, идеји и др.).*

скри́ти (се), скри̑јем (се) свр. *в. сакрити (се).*

скр̏кати се, скр̏ка̄м се свр. експр. *згурати се, сабити се (обично у какву просторију, на ограничен простор).* – Сви се скркају у собу.

скр̀лет м тур. **1.** *љубичасто-црвена боја; тканина и одећа такве боје, гримиз, пурпур.* **2.** *црвенило, руменило.* **3.** мед. *шарлах.*

скрле́так, -тка м бот. *двогодишња, ређе вишегодишња биљка* Salvia sclarea *из ф.* Labiatae.

скр̀летан, -тна, -о *који је боје као скрлет, црвен, румен.*

скр̀летина ж мед. *в. шарлах;* уп. скрлет (3).

скр̀љати, -а̄м свр. *сломити, поломити, скрхати:* ~ врат. ■ ~ **се** *сломити се, поломити се, скрхати се.*

скр́мити, скр́мӣм свр. *управити крму у неком правцу:* ~ лађу.

скрна̀витељ м *онај који скрнави, оскврнитељ:* ~ гробова.

скрна́вити, скр̏на̀вӣм несвр. [гл. им. скрна́вљење с] *скврнавити, каљати, срамотити; унижавати.* – Немој скрнавити овај дом!

скрња́вати, скр̏њујем *несвр. према скрњити.*

скр́њити, скр̏њӣм свр. *окрњити, заломити:* ~ изданке.

скр̀о̏б, скр̀о̏ба м (мн. ӧ) **1.** *уљени хидрат, полисахарид састављен од глукозе, који се налази у семену, плоду и кртолама великог броја биљака (жита, кромпира и др.) које служе као животне намирнице.* **2.** *штирак, штирка.*

скр̀о̏бара ж *фабрика скроба.*

скр̀о̏баст, -а, -о *који обилује скробом:* ~ плод.

скр̀о̏бнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на скроб, који је од скроба:* скробна зрнца.

скр̀о̏бовина ж *скробна материја.*

скр̀о̏бӯт м бот. *вишегодишња зељаста (и скоро дрвенаста) биљка, са усправном стабљиком или пењачица* Clematis *из ф.* Ranunculaceae, *са више врста* (C. flammula, C. vitalba, C. viticella).

скр̀о̏вит, -а, -о **а.** *сакривен, склоњен; сигуран:* ~ место. **б.** *забачен, забит:* ~ крај. **в.** *унутрашњи, интиман:* ~ тајна душе.

скр̀о̏вито прил. *прикривено, кришом, тајно:* ~ водити љубав.

скр̀о̏витӧст, -ости ж *стање онога што је скровито.*

скр̀о̏вӣште с **1.** *скровито, заклоњено место; тајно место где се неко или нешто сакрива, скривалиште:* склонити се у ~, тајно ~ за благо. **2. а.** *пребивалиште, боравиште; прибежиште, уточиште.* **б.** *добро заштићено, обезбеђено место, склониште.* **в.** *складиште, стовариште.*

скро́з прил. **1.** *казује да се радња врши од једне стране до друге, кроз цео простор, дебљину нечега:* пробити зид ~. **2.** *сасвим, посве:* бити ~ идеалиста.

скрозѝрати, скр̀озӣра̄м свр. разг. *продрети кроз нешто до краја, скроз.* – фиг. Скрозира ме погледом.

скр̀о̏јити, скр̀о̏јӣм (имп. скро̑ј; трп. скр̀о̏јен) свр. **1.** *исећи, изрезати какав материјал (тканину, кожу и др.) на комаде одговарајуће форме и величине ради шивења, израде чега (одела нпр.); израдити као кројач (одећу нпр.), сашити:* ~ ногавице, ~ леђа капута; ~ капут. **2. а.** *смислити, основати, сковати:* ~ план, ~ подвалу. **б.** *дати, утврдити нечему облик, садржај и сл.; одредити нешто, одлучити о нечему:* ~ пресуду, ~ писмо; ~ судбину.

скро̀ман, -мна, -о **1. а.** *који не истиче, не хвали себе; умерен у својим захтевима:* ~ човек. **б.** *који изражава такве особине:* ~ понашање. **2.** *обичан, једноставан, непретенциозан:* ~ грађевина, ~ подухват. **3.** *мален, невелик:* скромне могућности, ~ срећа.

скро̀мно прил. *на скроман начин, показујући, одражавајући скромност:* ~ се понашати, ~ говорити, ~ изгледати.

скро̀мнӧст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина оног који је скроман.*

скро̀тити, скро̀тӣм свр. *учинити кратким, укратити:* ~ коња. ■ ~ **се** *постати кратак, смирити се, умирити се.*

скрофуло́за ж мед. *туберкулозно обољење лимфних ватних жлезда, шкрофулоза.*

скро̀фулӧзан, -зна, -о *који болује од скрофулозе, који има скрофулозу, шкрофулозан.*

скрофуло́знӧст, -ости ж *стање оног који је скрофулозан, шкрофулозност.*

скрпа́рити, скр̀па̄рӣм свр. *скупити с муком, мало-помало, спечалити:* ~ нешто имања.

скр̀пити, -ӣм (скр̀пати, -а̄м) свр. *с муком или на брзину, како било саставити, начинити; скрпарити, спечалити:* ~ нешто колибе, ~ нешто имовине.

скр́пљати, скр̀пља̄м *несвр. према скрпати и скрпити.*

скр̀стити, скр̀стӣм (трп. скр̀штен) свр. *ставити унакрст, прекрстити:* ~ ноге, ~ руке.

скружи́вати (се), -у̀жујём (се) *несвр. према скружити (се).*

скру́жити, скру̀жӣм свр. *саставити у круг, начинити у облику круга:* ~ обруч. ■ ~ **се** *савити се у круг, склупчати се, смотати се.* – Змија се скружи кад хоће да уједе.

скру́нити се, скру̀нӣм се свр. **а.** *издробити се, измрвити се.* – Неки камен се лако скруни. **б.** *одвојити се, отпасти.* – Латице се скруне кад се цвеће осуши.

скруњи́вати се, -у̀њујём се *несвр. према скрунити се.*

скру̀пула ж лат. **1.** *сумња у исправност учињених поступака, душевни немир, бојазан.* **2.** *велика тачност, савесност, педантност у послу.* • **бити без скрупула** *бити спреман на све када су у питању лични интереси.*

скрупу̀лант м *онај који је крајње савестан, тачан, педантан.*

скру̀пулӧзан, -зна, -о *обзиран, опрезан; савестан, тачан, педантан.*

скру̀пулӧзно прил. *на скрупулозан начин, крајње савесно, са свим обзирима.* – Скрупулозно и човечно неговао је своју професију.

скрупуло́знӧст, -ости ж *особина оног који је скрупулозан.*

скру́тити, скру̀тӣм свр. *учинити крутим, укочити.* ■ ~ **се** *постати крут, укрућен, укочити се.*

скрући́вати (се), -у̀ћујём (се) *несвр. према скрутити (се).*

скруша́вати (се), -у̀ша̄ва̄м (се) *несвр. према скрушити (се).*

скру̀шен, -а, -о **1.** *трп. од скрушити (се).* **2.** *ојађен, оборчен, ућутао; који изражава ојађеност, ућутканост:* ~ човек; ~ поглед. **3. а.** *који изражава кајање, покајнички:* ~ говор. **б.** *одан вери, побожан:* ~ хришћанин.

скрушѐнӣк, -и́ка м *покајник, покорник.*

скрушѐница ж *покајница, покорница.*

скру̀шено прил. *на скрушен начин, показујући скрушеност:* ~ молити.

скру̀шенӧст, -ости ж *стање, особина оног који је скрушен.*

скрушѐње с *покајање, скрушеност.*

скру́шити, скру̀шӣм свр. *морално скршити, сломити, ућутати.* – Викао је на њу не би ли је скрушио. ■ ~ **се** *покајнички се понашати, покајати се.*

скр̀хан, -а, -о **1.** *трп. од скрхати (се).* **2.** *сломљен, ућутан; уништен, упропашћен:* ~ карактер.

скр̀ха̄нӧст, -ости ж *стање, особина оног који је скрхан, оног што је скрхано.*

скр̀хати, -а̄м свр. **1. а.** *разбити, сломити, здробити:* ~ орах, ~ стакло, ~ плуг. **б.** *савладати, уништити; исцрпсти, изнурити:* ~ отпор непријатеља, ~ противника. – Болест га је скрхала. **2.** *набацати без реда, стрпати, натрпати:* ~ све ствари у једну собу. ■ ~ **се 1. а.** *разбити се, сломити се, здробити се.* – Рам се скрха и паде на под. **б.** *срушити се, пасти:* ~ се на земљу. **в.** *исцрпсти се, изнурити се; упропастити се, пропасти.* – Мати се скрхала ишчекујући их. У тој борби се најпосле скрхао. **2.** *скупити се у великом броју, слећи се.* – Пола се округа скрхало на збор.

скр̀цати, -а̄м свр. *нагурати, набити, накрцати:* ~ ствари у собу. ■ ~ **се** *ући у великом броју, нагурати се, набити се; сакупити се у великом броју, слећи се:* ~ се у салу; ~ се на трг.

скр̀цкати, -а̄м свр. **1.** *искрцкати, изломити, издробити (у мноштво ситних делова):* ~ орахову љуску. **2.** фиг. *лакомислено, улудо потрошити:* ~ имање, ~ уштеђевину.

скр̀шити и **скр̀шити,** -ӣм свр. **а.** *сломити, поломити, скрхати:* ~ грану, ~ штап, ~ осовину. **б.** *савладати, уништити; упропастити:* ~ отпор; ~ младост. ■ ~ **се** *поломити се, сломити се, скрхати се.*

скр́штати, скр̀шта̄м *несвр. према скрстити.*

ску̀вати, -а̄м свр. **1. а.** *припремити, зготовити храну, какав напитак и сл. загревањем до кључања:* ~ млеко, ~ пасуљ, ~ кафу. **б.** *укувати, умесити, замесити (хлеб, питу и сл.).* **2.** фиг. разг. *наговорити, убедити.* – Скувао си нас, пристајемо па како буде. ■ ~ **се 1.** *бити зготовљен, спремљен на ватри, сварен (о јелу, каквом напитку и др.).* **2.** разг. *претрпети жегу, врућину.* – Данас сам се скувао у аутобусу.

ску̀дити, -ӣм свр. *изнети на зао глас, оцрнити:* ~ девојку.

ску̀кавичити се и **ску̀кавчити се** -ӣм се свр. *постати страшљив, почети се понашати као кукавица.*

скуку́љити се, ску̀кӯљӣм се и **скуку́њити се,** ску̀кӯњӣм се (скуку́рити се, ску̀кӯрӣм се) свр. *увући се сав у себе, стиснути се, покупити се, згрбити се.*

ску̀лптор м *вајар, кипар.*

ску̀лпторскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на скулпторе:* ~ рад.

ску̀лпторски прил. *на начин скулптора, као скулптор:* ~ бирати материјал.

скулпту́ра ж лат. *један од облика просторних уметности, вајарство, кипарство; уметничко дело скулптора.*

ску̀мрија ж зоол. *риба из пор. слеђева* Clupea alosa.

скуна́торити, -ӣм свр. *с муком стећи, прикупити; уштедети:* ~ нешто имовине; ~ неку црквицу (новац).

скуњити, ску̀њӣм свр. *оборити, покуњити (главу, нос).* ■ ~ **се** *оборити, спустити главу (због болести, стида и сл.); снуждити се, покуњити се.*

ску̀п м (мн. скупови) **1. а.** *састанак већег броја лица везаних међу собом каквим заједничким интересом ради каквог договора или решавања нечега:* јавни ~. **б.** *више или мање лица на истом месту:* поделити се на скупове. **2.** *множина одређених, истих или различитих појмова узетих заједно:* ~ симбола. **3.** (у прилошкој служби, у лок. с предл. „у") *заједно, скупа, удружено:* у скупу се огласити. **4.** мат. *један од појмова на којем се заснива математика:* теорија скупова.

ску̀п, скупа, -о (комп. скупљӣ) **1. а.** *који има високу цену, који много кошта:* ~ производ, **б.** *који за своју робу тражи високу цену:* ~ трговац. **2.** *који изискује много труда, средстава, жртава:* ~ борба. **3.** *вредан, значајан:* скупе речи.

ску̀па прил. *један с другим, једно с другим и сл., у заједници, у групи, заједно:* ~ стићи.

скупина ж *већи или мањи број људи, предмета и сл. који се налазе заједно:* ~ људи, ~ застава, ~ гробова.

скупити, -ӣм (трп. скупљен) свр. прел. **1. а.** *прикупити, сабрати на једно место, на гомилу (пољопривредне производе, плодо-*

ве, нешто што је било расуто, што се налазило код више лица на више места и сл.): ~ сено, ~ комаде чега, ~ дрва, ~ анкетне листиће. **б.** *сабрати, прибрати набављајући, стичући мало-помало, спремајући, штедећи и сл.:* ~ иметак, ~ зимницу, ~ кацу кајмака, ~ новац. **в.** *покупити, пописати (податке о нечему, обичаје и сл.); убрати, наплатити (порез, дажбине и др.).* **2. а.** *сазвати, окупити:* ~ сватове. **б.** *окупити, прикупити на једно место:* ~ овце. **3.** *навући на себе (рђу, прашину и сл.).* **4.** *стегнути, стиснути (уста, обрве, рамена).* **5.** *саставити, прикупити крајеве чега; ставити једно уз друго:* ~ скуте; ~ пете. **6.** *прибрати, накупити (снагу).* ■ ~ **се 1. а.** *сабрати се на једном месту, окупити се; сабити се један до другога:* ~ се на тргу, ~ се у гомилу. **б.** *наломилати се, концентрисати се; наталожити се.* – Скупи се силна војска. Ту се скупи доста кишнице. **2. а.** *смањити се у величини, обиму; постати краћи и ужи (о тканини).* – На хладноћи тело се скупи. **б.** *стиснути се, згрчити се, згурити се.* **3.** *спремити се за одлазак.* – Скупи се и оде.

скупљати (се), скупљам (се) *несвр. према скупити (се).*

скупљач, -а́ча м *онај који нешто скупља:* ~ лопти, ~ прилога, ~ информација.

скупљачица ж *она која нешто скупља.*

скупљачки, -ā, -ō *који се односи на скупљаче:* ~ посао, ~ група.

скупни, -ā, -ō *који се односи на скуп, који је у вези са скупом, заједнички, колективни:* ~ интерес.

скупно прил. *скупа, заједно:* ~ се кретати.

скупност, -ости ж *(све)укупност, целост:* ~ података.

скупо прил. *по високој цени:* ~ продавати.

скупоћа ж *стање високих цена.*

скупоцен јек. **скупоцјен,** -а, -о **1.** *који има велику новчану вредност:* ~ сат, ~ накит. **2.** *који је велике вредности, великог значаја, важан, драгоцен:* ~ време, ~ податак.

скупоцено јек. **скупоцјено** прил. *по скупу цену, од велике вредности:* ~ опремити стан.

скупоценост јек. **скупоцјеност,** -ости ж *особина онога што је скупоцено.*

скупштина ж **1.** *скуп изабраних народних представника, представничко тело које се бира ради решавања разних питања из области законодавства, привреде, просвете, и др.:* савезна ~, градска ~. **2.** *скуп представника неке организације, неког удружења (обично годишњи).* **3.** *уопште састанак већег или мањег броја људи.*

скупштинар, -а́ра м *члан скупштине.*

скупштинарски, -ā, -ō *који се односи на скупштинаре:* ~ дужност.

скупштински, -ā, -ō *који припада скупштини, који се односи на скупштину:* ~ говорница, ~ процедура.

скут, ску́та м (мн. ску́тови и ску́ти) **1. а.** *доњи део неке одеће (женске хаљине, мушког капута и др.).* **б.** *предњи део одеће који при седењу покрива колено.* **2.** фиг. *окриље, заштита, одбрана:* ставити под своје скуте слабе и немоћне. • **вешати се уз чије скуте, хватати се за чији скут, целивати (љубити) чије скуте** *сматрати се чијим подаником.* **одрезати (откинути) скуте** *прекинути с ким односе.* **покупити скуте** *спремити се за одлазак.*

скутак, -тка м *дем. и хип. од скут.*

скутер и **скутер** м енгл. **1.** *тип лаког мотоцикла.* **2.** *брзи спортски чамац са мотором на крми.*

скутоноша ж и м (мн. ж) **1.** *особа која неком придржава скуте:* царичин ~. **2.** подр. *улизица, удворица.*

скућити, -им свр. *стећи, зарадити (имовину, кућу).* ■ ~ **се** *створити кућу, домаћинство; снабдети се средствима потребним за живот.*

скухати (се), -ам (се) свр. *в. скуварати (се).*

скуцавати, скуцавам *несвр. према скуцати.*

скуц(к)ати, -ам свр. *с муком, мало-помало стећи, саставити, скупити:* ~ нешто имовине.

скучавати (се), скучавам (се) *несвр. према скучити (се).*

скучен, -а, -о **1.** *трп. од скучити (се).* **2. а.** *тесан, узан:* ~ простор. **б.** *недовољан, сиромашан:* скучена средства. **3.** *савијен, згрбљен, згрчен:* ~ старац.

скучено прил. *оскудно, сиромашно; згрчено:* ~ живети; ~ лежати.

скученост, -ости ж *стање онога који је скучен, онога што је скучено.*

скучивати (се), скучујем (се) *несвр. према скучити (се).*

скучити, скучим свр. **1.** *савити (у облику куке), закучити; савити надоле, погнути:* ~ жицу; ~ главу. фиг. *сагнути главу у знак покорности, подесити држање, понашање тако да се покаже оданост:* ~ главу пред газдом. **2. а.** *учинити тесним, уским, стеснити, сузити; ограничити кога на мали простор:* ~ простор. Новим распоредом сасвим сте нас скучили. **б.** *ограничити делокруг, сферу чије делатности, власти.* – Устав их скучио. **в.** *смањити могућности, ограничити способност развоја, развитка:* ~ услове пословања. ■ ~ **се 1. а.** *погрбити се, погурити се; оборити главу.* **б.** фиг. *покорити се, поћутинити се.* **2.** *збити се, згурати се на мали простор; сместити се, настанити се у тесном простору.* – Скучимо се у две собе. **3.** *ограничити се, постати умерен у својим захтевима.*

скуша ж зоол. **а.** *морска риба* Scomber scober *танка, вретенаста тела, плаве до тамнозелене боје.* **б.** *у мн.: породица таквих риба* Scombridae.

скушарица ж риб. *мрежа за лов скуша.*

скушљати, -ам свр. *замрсити, заплести; изгужвати:* ~ нити; ~ писмо. ■ ~ **се** *постати кушљав, замршен, заплетен.*

слаб, -а, -о **1.** *који је мале физичке снаге, који није чврстог телесног састава; болешљив, слабуњав; изнемогао, онемоћао.* **2. а.** *који нема одговарајућих способности, који није дорастао за нешто, лош, рђав:* ~ педагог, ~ влада, ~ играч, ~ писац. **б.** *који није потребног квалитета, недовољно добар, неквалитетан, лош; који није довољно јак, засићен чиме, танак:* ~ материјал, ~ дело; ~ ракија. **3. а.** *мален по интензитету, по снази испољавања:* ~ ветар, ~ киша. **б.** *недовољан, оскудан:* ~ надница. **4.** *који има склоност, страст према чему (обично негативном):* ~ према пићу, ~ према картама.

слабачак, -чка, -о и **слабашак,** -шка, -о *в. слабашан.*

слабашан, -шна, -о **а.** *нејак, немоћан:* ~ дечак. **б.** *слабушан, мршав:* ~ дете. **в.** *који је мале јачине, слабог интензитета:* ~ ветар.

слабашно (слабашко) прил. *сасвим, веома слабо:* ~ горети.

слабашност, -ости ж *стање, особина онога који је слабашан, онога што је слабашно.*

слабина и **слабина** ж (обично у мн.) **1. а.** *део људског тела од пазуха до кука, бок.* **б.** *лева или десна страна на задњем делу тела код животиња, сапи.* **2.** фиг. *уопште бочна страна чега:* ~ фронта.

слабински, -ā, -ō *који припада слабинама, који се односи на слабине:* ~ пршљен.

слабити, -им несвр. [гл. им. слабљење с] **1.** прел. (некога, нешто) *чинити слабим или слабијим:* ~ противника, ~ притисак. **2.** непрел. **а.** *постајати слаб, нејак, немоћан; мршавити.* – Старећи све више слабимо. **б.** *губити јачину, интензитет.* – Ветар је све више слабио.

слабић, -ића м *слаб човек (нарочито морално).*

слабић, -ћка м *в. слабић.*

слабићки, -ā, -ō *који је својствен слабићу:* ~ понашање.

слабићки прил. *као слабић, попут слабића:* ~ се владати, ~ се понети.

слабићство с *стање, особина онога који је слабић.*

слабица ж *особа слабе телесне и моралне снаге.*

слаби́чак, -чка м *в. слабић.*

сла̏бо прил. **1.** *лоше, рђаво, мучно:* ~ се осећати. **2.** *малокад, ретко:* ~ навраћати. **3.** *у малој мери, недовољно, оскудно:* ~ се хранити. **4.** *недовољно стручно, недовољно добро, лоше:* ~ урадити што. **5.** *неповољно; сиромашки, оскудно:* ~ стајати; ~ се облачити. **6.** *нерадо, против воље.* – Слабо ми се ишло на игранку.

слабо̀вид, -а, -о и **слабо̀видан,** -дна, -о *који има слаб вид:* ~ особа.

слабо̀вид(н)о̄ст, -ости ж мед. *смањена видна способност,* asthenopia.

слабо̀душан, -шна, -о *малодушан, плашљив.*

слабо̀душно̄ст, -ости ж *особина, стање оног који је слабодушан, малодушност.*

сла̏бокр̄ван, -вна, -о **1.** *који пати од слабокрвности, малокрван, анемичан.* **2.** фиг. *који је мале животне снаге.*

слабокр̀вно̄ст, -ости ж мед. *малокрвност, анемија.*

сла̏бост, -ости ж (инстр. -ошћу) **1.** *телесна и душевна немоћ, изнемоглост.* – Слабост ју је привезала за постељу. **2.** *одсуство јаке воље; претерана попустљивост, јако изражена толерантност:* ~ карактера; ~ према младежи.

слабо̀тиња ж *в. слабић.*

слабо̀ћа ж *в. слабост.*

слабо̀уман и **слабо̀ӯман,** -мна, -о *умно заостао, малоуман.*

слабо̀умље и **слабо̀ӯмље** с *слабоумност, малоумност.*

слабо̀умник и **слабо̀ӯмник** м *слабоуман човек, малоумник.*

слабо̀умница и **слабо̀ӯмница** ж *слабоумна жена, малоумница.*

слабо̀умно и **слабо̀ӯмно** прил. *на слабоуман начин, као слабоумник, малоумно.*

слабо̀умност и **слабоу́мно̄ст,** -ости ж мед. *малоумност, имбецилност.*

слабӯњав, -а, -о *физички слабо развијен; болешљив:* ~ младић, ~ дете.

слабӯњаво прил. *мршаво, нездраво:* ~ изгледати.

слабӯњаво̄ст, -ости ж *стање, особина оног који је слабуњав.*

сла̏бӯшан (слабу́шан), -шна, -о *нејак, слабашан; мршав.*

сла̏ва ж **1.** *добар глас, углед, чувеност, гласитост; општа оцена, јавно мишљење о нечијим врлинама (ређе недостацима), реноме, репутација.* – Њихова слава се пронела надалеко. **2. а.** *крсно име, дан свеца заштитника.* – Моја слава је Ђурђевдан. **б.** *црквени или друштвени годишњи празник.* – У селу је била црквена слава. **3.** *славље, свечаност.* • **овенчати (се) славом** *прославити се.* **слава му!** *последњи поздрав покојнику.*

сла̑ван, -вна, -о *који је стекао славу, прослављен, знаменит; врло познат, чувен:* ~ јунак, ~ хотел.

Сла̀вēн, -е́на м *в. Словен.*

славен- *в. словен-.*

славизи́рати (се), -и̏зӣрām (се) свр. и несвр. *в. словенизирати.*

сла̀вина ж *направа која регулише, омогућује или онемогућује, истицање воде из водоводних цеви (или неке друге течности из бурета итр., гаса из проводне цеви и др.).* • **завртњи славину** *престати давати, снабдевати некога (обично новцем).* **одврнути славину** *допустити да се слободно, без рачуна троши.*

сла̀виница ж *дем. од славина.*

сла̀вист(а), -ē м (мн. -сти) *стручњак за слативистику.*

славѝстика ж *наука о словенским језицима и књижевностима словенских народа.*

славѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на слависте и славистику:* ~ студиј, ~ конгрес.

сла̀висткиња (сла̀вистица) ж *жена славист(а).*

сла̀витељ м *онај који хвали, уздиже, велича нешто или некога:* славитељи рата.

сла̑вити, -ӣм (трп. сла̑вљен) несвр. прел. [гл. им. сла̑вљēње с] **1.** *хваљењем уздизати коме или чему вредност, стварати славу, прослављати.* – Гусле ће причати о вама, славиће вас. **2. а.** *одржавати част, весеље приликом какве свечаности или каквог важног догађаја:* ~ рођендан. **б.** *празновати, прослављати крсно име вршење уобичајене обреде:* ~ Јованђан. ■ ~ **се** *бити чувен, познат, гласит.*

славјан(о)- *в. славен(о)-.*

сла̑вље с *свечаност и весеље приликом неког великог успеха, празника, срећног догађаја и сл., прослава.*

сла̑вљенӣк м **1.** *онај који се слави, кога прослављају.* **2.** *онај који слави, прославља нешто.*

сла̑вљеница ж *жена слављеник.*

сла̑вљеничкӣ, -ā, -ō *који се односи на славље, на слављенике:* ~ ручак, ~ весеље.

сла̑вно прил. **а.** *на славан начин, са славом, као славан:* ~ је ушао у град. **б.** *одлично, изванредно:* ~ се провести, ~ се одазвати **в.** ир. *у великом стилу:* ~ пропасти, ~ изгубити.

славодо̀битан, -тна, -о *који је добио, стекао славу, ћун победничког поноса:* ~ узбуђење.

славодо̀битнӣк м *онај који је стекао велику славу победивши на неком такмичењу, онај коме је као победнику припала слава.*

славодо̀битно прил. *на славодобитан, победнички начин, победоносно:* ~ ући, ~ се понашати, ~ се смешкати.

славодо̀битно̄ст, -ости ж *стање оног који је славодобитан.*

сла̑воло̄ӯк м **1.** *споменик у виду лука подигнутог у част победе или победника.* **2.** *искићено место уласка (као знак свечаног дочека).*

славољу́бац, -у́пца м *славољубив човек.*

славољу̀бив, -а, -о *који тежи, жуди за славом.*

славољу̀бивōст, -ости ж и **славо̀љӯбље** с *претерана жеља, тежња за славом.*

Славо́нац, -нца м *становник Славоније, онај који је пореклом из Славоније.*

Сла̀воније ж *област између Саве, Драве, Илове и Дунава.*

Сла̀во̄нка ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) *становница Славоније, она која је пореклом из Славоније.*

сла̀во̄нскӣ, -ā, -ō *који се односи на Славонију и Славонце:* ~ обичај, ~ храст.

славо̀по̄јка ж (дат. -јци; ген. мн. -кӣ) *песма, чланак, говор и сл. којима се неко или нешто слави, хвали, уздиже.* • **певати некоме славопојке** *претерано некога хвалити.*

сла̑вскӣ и **сла̑вскӣ,** -ā, -ō *који се односи на славу, крсно име:* ~ колач, ~ свећа.

сла̀вӯј, -у́ја м зоол. *птица певачица* Eruthacus luscinia *из пор. дроздова* (Turdidae).

славу́јак, -јка м *дем. и хип. од славуј.*

сла̀вӯјскӣ, -ā, -ō *који се односи на славуја, који је као у славуја:* ~ натпевање, певач славујског гласа.

славу́јче, -ета с (супл. мн. славу̏јчићи; зб. им. сла̀вујчā̏д ж) *дем. и хип. од славуј; птић славуја.*

сла́галица ж *нешто што се слаже (обично дечја игра).*

сла́галӣшнӣ, -ā, -ō *који се односи на слагалиште:* ~ инвентар.

сла́галӣште с *место за смештај и чување нечега (разног материјала, робе и сл.).*

сла̀гати, сла̑жēм свр. **1. а.** *рећи лаж, неистину.* – И не поцрвени кад слаже. **б.** (некога) *обманути, нетачно обавестити.* – Слагао нас је да је положио испит. **в.** *не одржати реч, обећање.* – Слагао је да ће писати. **2.** *затајити, не опалити (о ватреном оружју).* – Пушка ме је слагала.

сла́гати (се), слâжēм (се) *несвр. према сложити (се):* слагати на гомилу; слагати књигу у штампарији; слажем се с вама; лепо се слажу.

слàгā̂ч, -а́ча м *штампарски радник који слаже слова, словослагач.*

слагà̂чица ж *жена слагач.*

слàгā̂чкӣ, -ā, -ō *који се односи на слагаче:* ~ занат.

слàгā̂чница ж *одељење у штампарији у коме се слажу слова.*

сла̏д м (мн. ø) *производ добијен хемијским путем од јечма, који се употребљава у производњи пива, разних сирупа и екстракта.*

сла̏дак, сла̏тка, -о (комп. сла̏ђӣ) **1.** *који има укус меда, шећера, зреле воћа и сл.; заслађен; који има таква својства:* ~ јабука; ~ кафа; ~ укус. **2.** (о мирису) *пријатан, угодан:* ~ мирис пољског цвећа. **3.** фиг. **а.** *који се радо доживљава, испуњен задовољством, радошћу, срећом, пријатан:* ~ сан, ~ младост. **б.** *који се радо слуша, пријатан, мио, симпатичан:* ~ глас, ~ шала, ~ лаж. **в.** *мио, драг, љубак, допадљив:* ~ девојка, ~ дете, ~ беба. **г.** *који одаје, изражава симпатије, наклоност, уживање:* гледати слатким погледом. **д.** *лажно љубазан, ласкав, снисходљив.* – Са сваким је покоран и сладак. **4.** *са избледелим значењем у присном обраћању (често у именичкој служби):* мио, драг: брате слатки, сестро слатка. • **ништа није слађе од тога** *нема већег ужитка од тога.* ~ **живот** *распустан живот; провод.*

сла́дити, слâдӣм несвр. [гл. им. сла́ђēње с] **1.** *чинити слатким, чинити да нека материја добије сладак укус, заслађивати:* ~ чај, ~ кафу. **2.** *имати помало сладак укус.* – Колачићи у устима сладе. **3.** фиг. *чинити пријатним, угодним:* ~ живот. ■ ~ **се 1.** *јести или пити с уживањем, осећајући слаш:* ~ се крушком, ~ и вином. **2.** фиг. *уживати у нечему, наслађивати се нечим:* ~ се нечијом лепотом. **3.** безл. *годити, пријати, милити се.* – Сладио му се такав живот.

сла̀дӣ̂ћ, -и́ћа м бот. *род биљака* Glyzyrrhiza *из ф. лептирњача, чији корен и подземни део стабла садрже нарочите врсте шећера које се користе у медицини; назив за поједине врсте овога рода:* G. glabra, G. echinata.

сла̏днӣ, -ā, -ō *који се односи на слад:* ~ екстракт, ~ комина.

сладоку́сац, -сца м **1.** *онај који држи до лепих и пробраних јела, гурман.* **2.** фиг. *човек префињеног, истанчаног и пробирачког укуса:* књижевни ~, музички ~.

сла̏долед м *смрзнута посластица од млека, јаја и шећера с разним додацима:* ~ од ваниле, ~ од кафе.

сладолѐда̄р, -а́ра м *в. сладолеција.*

сладолѐција м (мн. ж) *онај који производи и продаје сладолед.*

сла̏до̄ст, -ости ж *в. слаш.*

сла̏достан, -сна, -о *који је пун сладости:* ~ пиће, ~ одмор.

сладо̀страснӣк м *сладострастан човек.*

сладо̀страсно прил. *пожудно, похотљиво:* ~ живети, ~ погледати.

сладо̀страсно̄ст, -ости и **сла̏до̀стра̄ст** ж *в. сладострашће.*

сладо̀страстан, -сна, -о **а.** *склон чулном уживању, пожудан, похотљив:* ~ човек. **б.** *који изражава, одаје те особине:* ~ дрхтај, ~ поглед.

сладо̀стра̄шће с *пожуда, похотљивост, изразита чулност.*

сладу̏њав, -а, -о **1.** *помало сладак, слаткаст, отужно сладак:* ~ млеко. **2.** (о мирису) *тежак, отужан, јак.* **3.** фиг. **а.** *који се одликује улепшаном, претерано идиличном сликом живота и света:* ~ представа, ~ сцена, ~ филм, ~ песма. **б.** *пун лажне осећајности, љубазности, нежности:* ~ осмех, ~ поглед.

сладу̏њаво прил. *на сладуњав начин, изражавајући сладуњавост:* смешкати се ~.

сладу̏њаво̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина, стање онога што је сладуњаво:* ~ у уметности.

сла̏ђан и **сла̀ђан,** -а, -о *у дем. значењу: сладак:* ~ гласић.

сла̏ђано и **сла̀ђано** прил. *на слађан начин, пријатно, умилно:* ~ говорити, ~ цвркутати.

сла̏јд м *позитив филма који се репродукује помоћу пројектора.*

сла̂к м бот. **1. а.** *род зељастих биљака, полугрмова и грмова* Convolvulus *из ф.* Convolvulaceae; *назив за поједине врсте овога рода:* C. arvensis, C. elegantisimus. **б.** *у мн.: породица* Convolvulaceae, *у који спада овај род и други слични родови.* **2.** *в. ладолеж.* **3.** *в. троскот.*

сла̀комити се, -и́м се свр. *в. полакомити се.*

сла̀лом м спорт. *смучарска дисциплина у којој такмичар, возећи у кривудавој линији, мора да прође кроз већи број штапова означених пролаза, капија.*

слало̀ма̄ш, -а́ша м *учесник, такмичар у слалому.*

сла̀ломскӣ, -ā, -ō *који се односи на слалом:* ~ трка.

сла̏ма ж **1. а.** (мн. ø) *осушене стабљике жита.* **б.** *стог стрпане, зденуте сламе (1а).* **2.** фиг. *неко или нешто без вредности (уметничко дело, човек и сл.).* • **алајбегова ~** *нешто о чему нико не брине, што се немилице троши, расипа, разноси.* **Кумова (Кумовска) ~** *мноштво далеких звезда наше галаксије које се виде као светли појас на ноћном небу, Млечни пут.* **млатити празну сламу** *говорити којешта, наклапати, наглагољати (обично о нечему некорисном).*

сла̏марица ж *део постељине на којем се лежи напуњен сламом.*

сла̏маст, -а, -о *који је пун слама.*

сла́мати (се), слâмāм (се) *несвр. према сломити (се):* ~ гране, сламати отпор, ~ дух, ~ се од умора.

сла̏мен, -а, -о *који је од сламе, сламни:* ~ шешир, ~ кров.

сла̂мка ж (дат. -мци; ген. мн. -мкӣ) **1.** *једна стабљика сламе.* **2.** фиг. *нејака јединка или делић нечега:* једна сламка међу вихорове. • **дављеник се и за сламку хвата** (Нпосл) *онај који је у опасности тражи спаса где било, и онде где нема никаквог изгледа на успех.*

сла̏мнат, -а, -о **1.** *в. сламни.* **2.** *који је пун слама:* ~ коса.

сла̏мнӣ, -ā, -ō *који је од сламе; испуњен сламом; покривен сламом:* ~ шешир; ~ душек; ~ кућа.

сла̏мњача ж *в. сламарица.*

сла̂мчица ж *дем. и хип. од сламка.*

сла̂н, сла́на, -о (комп. сла̀нијӣ и сла̏њӣ) **1.** *који садржи у себи со; који је припремљен са сољу, зачињен сољу; који има таква својства:* ~ море, ~ извор; ~ јело; ~ укус. **2.** (о мирису) *који има мирис морских испарења.*

сла́на ж *врста атмосферског талога у виду танке беличасте превлаке сличне снегу, која се нахвата на растињу и предметима у хладним раним јутарњим часовима, смрзнута роса.*

сла̏наст, -а, -о *в. сланкаст.*

сла̀нӣк, -и́ка м **1.** *стона посуда за со (у облику мале чаше, зделице и др.).* **2.** *в. сланица (1).*

сла̀нина и **сланѝна** ж *масан поткожни слој у свиње; такав слој који се усољен суши на диму и служи у људској исхрани.*

сла̀нинā̂р, -а и **сланѝнар,** -а́ра м зоол. **а.** *црн инсект тврдокрилац* Dermestes lardarius, *чије ларве живе у сланини, сувом месу и вуненим стварима.* **б.** *у мн.: породица таквих инсеката* Dermestidae.

сла̀нинаст, -а, -о **а.** *који има много сланине (о свињи).* **б.** *својствен сланини:* ~ задах.

сла̀ниница и **сланѝница** ж *дем. и хип. од сланина.*

сла̀нӣнски, -ā, -ō *који се односи на сланину:* ~ кобасица, ~ кожура.

сла̀ница ж **1.** *овећи суд у којем се држи со.* **2.** мин. *гипс, садра.*

сла̀нӣште с *место на морској обали у које се пушта морска вода да се испаравањем добије из ње со.*

сланкàмёнка и **слàнкамёнка** ж *врста винове лозе и грожђа познатих по месту Сланкамену.*

слàнкаст, -а, -о *помало, понешто слан:* ~ укус.

слáнōст, -ости и **сланòћа** ж *в. салинитет.*

слануτак, -тка м бот. *в. наут.*

слáп м (мн. слáпови и слàпови) **1.** *водена маса која се сурвава са висине и место на реци, потоку и сл. где се вода сурвава, водопад, бук.* **2.** фиг. *оно што се наглo, брзо и у великој количини излива, шири, управља у неком правцу:* ~ кише, ~ светлости. **3.** фиг. (о осећањима, расположењима, успоменама и сл.) *оно што се снажно и живо испољава.*

слàпић, -а и **слàпић,** -и́ћа м *дем. од слап.*

слàсно прил. *с осећањем сласти, с уживањем:* ~ јести, ~ пушити.

слâст ж (инстр. слâшћу) **1.** *пријатан укус слатких ствари (воћа, меда, шећера и сл.); пријатан укус уопште.* **2.** фиг. *уживање, задовољство, наслада и оно што изазива таква осећања:* јести са слашћу, овоземаљске сласти. • **коме част, томе и сласт** (често ир.) *коме се одаје почаст, томе се даје најбоље што се има, награда и сл.*

слàстан, -сна, -о **1.** *који се једе или пије с уживањем, укусан, пријатан:* ~ залогај, ~ вечера. **2.** фиг. *који годи, прија, у коме се ужива, који изазива задовољство; који изражава сласт, задовољство, уживање:* сласне успомене, сласни доживљаји; ~ осмех, ~ поглед.

слàстичàр м *в. посластичар.*

сластичар- *в. посластичар-.*

слàти, шàљем (импф. слâх; трп. слàн и слâт) несвр. [гл. им. слáње с] **1.** *упућивати некога с одређеним циљем, поруком, задатком и сл:* ~ дете у школу, ~ некога у пошту. **2. а.** *отпремати нешто да се некоме уручи:* ~ пакет, ~ писмо. **б.** фиг. *упућивати некоме знаке своје наклоности, изразе симпатије, љутње и сл. каквим покретом, знаком, писмено и сл.:* ~ пољупце, ~ љутите погледе, ~ љубазне осмехе. **3.** *учинити да се нешто креће у одређеном правцу.* – Топови шаљу гранате.

слàтина ж **1.** *слано мочварно земљиште.* **2.** *извор слане воде.*

слàтинаст, -а, -о *који има особине слатине:* ~ терен.

слаткàрија ж *посластица, слаткиш.*

слàткаст, -а, -о *донекле, помало сладак:* ~ кафа, ~ мирис.

слàткīш, -и́ша м *слатко јело (нпр. колач, чоколада, бомбона и сл.), посластица.*

слàтко прил. (комп. слàђē и слàђе) **1. а.** *са задовољством, с уживањем; лепо, пријатно, удобно:* ~ јести, ~ пити, ~ се испричати; ~ спавати. **б.** *од свеī срца:* ~ се насмејати. **2.** *пријатно, допадљиво:* ~ мирисати, ~ причати. **3.** *нежно, љубазно, мило:* ~ тепати детету.

слàткō, -кā и -ōг(а) с *посебним поступком у шећеру кувано воће:* ~ од дуња, ~ од шљива.

слатко- *први део сложенице који означава да је слатко оно што значи други део сложенице:* слаткохран, слаткоречив.

слаткòводнī, -ā, -ō *који се односи на слатке воде (који се обавља у слатким водама, који живи у слатким водама и сл.):* ~ риболов, ~ риба.

слаткорèчив јек. **слаткорјèчив,** -а, -о *који у говору употребљава лепе, угодне, допадљиве речи; ласкавац:* ~ беседник.

слаткорèчиво јек. **слаткорјèчиво** прил. *служећи се бираним, угодним, пријатним речима; ласкаво.*

слаткорèчивōст јек. **слаткорјèчивōст,** -ости ж *особина онога који је слаткоречив.*

слаткòхран, -а, -о *који радо и добро једе, коме је свака храна слатка, јешан.*

слàчица ж бот. *назив за разне биљке из родова* Brassica *и* Sinapis *из ф.* Cruciferae, *чије се врсте* Brassica nigra *и* Sinapis alba *чије зрело семена, које се употребљава при справљању зачина и у лекарству, горушица.*

слéва јек. **слијева** прил. **1.** *с леве стране:* улаз ~. **2.** пол. *из левичарских кругова, од левице:* критика ~ и здесна, политичке идеје ~.

слéгати (се), слéжēм (се) јек. **слијèгати (се),** слијежēм (се) *несвр. према слегнути (се) и слећи (се):* ~ раменима; слегали су се слојеви земљишта.

слèгнути, слèгнēм (аор. слèгнух и слèгох, р. пр. слèгнуо, -ула и слèгао, слèгла) свр. *снизити површину нечега набијајући, притискајући:* ~ земљу. ■ ~ **се** *спустити се, снизити се услед набијања, тежине, дејства воде и сл.:* слегла се земља, слегао се зид. **2. а.** *сталожити се:* слегло се вино, слегла се кафа. **б.** фиг. *смирити се, стишати се:* узбуђење се слегло. **3.** *сабрати се, скупити се.* – Мили Боже, чуда великога! / Кад се слеже на Косово војска. • ~ **раменима** *учинити покрет раменима (подићи их и спустити) као знак недоумице, збуњености, несналажења, устезања и сл.* **кад се слегне прашина** *кад се ствари смире.*

слегнýће с **1.** *слегање.* **2.** *слегнуто место; улегнуће.*

слéд јек. **слијед** м **1.** *редослед, низ онога што следи, долази једно иза другога:* ~ бројева, ~ догађаја. **2.** *траг:* ићи нечијим следом.

слèдбенйк и **слèдбенйк** јек. **сљèдбенйк** и **сљèдбенйк** м *онај који следи неко учење, неку идеју и сл., који наставља нечији рад, привржених, настављач:* ~ идеализма, ~ Ђуре и Змаја.

слèдбеница и **слèдбеница** јек. **сљèдбеница** и **сљèдбеница** ж *женска особа следбеник.*

слèдбенйштво и **слèдбенйштво** јек. **сљèдбенйштво** и **сљèдбенйштво** с *својство, стање онога који је следбеник некога, нечега; поступак следбеника.*

слèдећй јек. **сљèдећй,** -ā, -ē **а.** *који долази, који се налази, простире, који се јавља и сл. непосредно иза некога, нечега:* ~ година, ~ дан, ~ зграда, ~ пацијент. **б.** *који следи даље, који се наставља на оно што је речено:* писмо следећег садржаја, обратио се следећим речима.

слéдити јек. **слијèдити,** -дīм несвр. [гл. им. слéђење јек. слијèђење с] **1. а.** (некога) *ићи, кретати се за неким, пратити:* ~ у стопу некога **б.** *посматрати некога у покрету, пратити погледом:* ~ птицу у лету. **в.** *поступати по угледу на некога, нешто:* ~ нечији пример, ~ неку идеју. **2. а.** *долазити, јављати се одмах иза некога, нечега.* – За пролећем следи лето. **б.** *јављати се, настајати као последица, проистицати.* – Из реченог следи да је успех загарантован.

слèдити, слèдīм (трп. слèђен) свр. **1.** *претворити у лед, заледити, замрзнути.* **2.** фиг. *одузети некоме, под утицајем јаког узбуђења, покретљивост, живост, неусиљеност, укочити.* – Очев поглед је следи. Вест о његовој смрти нас следи. ■ ~ **се 1.** *претворити се у лед, заледити се (о води или нечему што има воде у себи).* **2.** фиг. *изгубити покретљивост, укочити се (од страха, ужаса, узбуђења и сл.).*

слèдовање јек. **сљèдовање** с **1.** *гл. им. од следовати.* **2.** *оно што некоме следује, што му припада; оброк хране:* примити ~.

слèдовати јек. **сљèдовати,** -дујēм несвр. **1.** *в. слéдити.* **2.** безл. *припадати.* – Добили смо што нам следује.

слèдствено јек. **сљèдствено 1.** прил. **а.** *доследно.* – У његовом духу све је строго, следствено и логично повезано. **б.** *у складу са нечим:* поступити ~ нечему. **2.** речца *према томе, дакле.* – То питање решиће се без нас, па следствено и против нас.

слēђ и **слēђ** м зоол. **а.** *мала морска риба* Clupea harengus, *харинга.* **б.** *у мн.: заједнички назив за рибе из рода* Clupeidae *(коме нпр. припадају и сарделе и још око 200 врста).*

слēђено прил. *укочено, парализовано (од јаког узбуђења):* заспати ~; погледати ~.

слēђенōст, -ости ж *стање, особина онога што је слеђено.*

слеђúвати (се), слеђујēм (се) *несвр. према следити (се):* ~ воду, ~ се од страха.

слēз јек. **сљēз** м бот. **а.** *назив за разне биљке из родова* Althaea *и* Malva *из ф.* Malvaceae *са много подврста које се употре-*

бљавају у лекарству: бели ~, црни ~. **б.** *у мн.: општи назив за породицу у коју спадају те биљке.*

слезѐна ж *в. слезина.*

слезѐница јек. **сљезѐница** ж бот. *биљка* Asplenium ruta muraria, *која се употребљава као лек за оболелу слезину.*

слези́на и **слѐзина** јек. **сљези́на** и **сљѐзина** ж анат. *жлезда у трбушној дупљи с леве стране, чија је главна функција стварање црвених крвних зрнаца.*

слѐзов јек. **сљѐзов,** -а, -о *који се односи на слез, који је од слеза:* ~ чај, ~ боја.

слѐме јек. **сљѐме,** -ена с (мн. слемѐна јек. сљемѐна, ген. слеме́нā јек. сљеме́нā, дат. слемѐнима јек. сљемѐнима) **1. а.** *спој бочних страна крова куће.* **б.** *греда која се пружа тим правцем и на коју се наслањају кровне површине куће.* **в.** фиг. *кров, кућа.* – Ми пуштамо свакога под своје слеме. **2.** геогр. *горњи део планине, гребен.*

слѐменӣ јек. **сљѐменӣ,** -ā, -ō *који се односи на слеме:* ~ греда.

слѐменскӣ јек. **сљѐменскӣ,** -ā, -ō *в. слемени:* ~ рог.

слемѐњача јек. **сљемѐњача** ж *в. слеме (1б).*

слѐнг м енгл. *арго, жаргон, шатровачки говор.*

слѐп, сле́па, -о јек. **сли̏јеп,** слијѐпа, -о (комп. *ø*) **1.** *који не види, лишен способности вида.* **2.** фиг. **а.** *који је неспособан, коме недостаје знања и вештине да нешто схвати:* политички ~, ~ за лепоту. **б.** *који не примећује, не схвата оно што се догађа око њега:* ~ за нечије грешке, ~ за свет око себе. **в.** *беспоговоран, безуслован:* слепа послушност, слепе присталице. **3.** *који се обавља без гледања на предмет, уређај и сл. на коме се ради:* слепо куцање, слепа партија шаха. **4.** *у коме нема логичког основа, разума, који се јавља стихијски:* слепи случај. **4.** *који је на једном крају затворен, кроз који се не може проћи с друге стране:* ~ улица, ~ долина, слепи колосек. • **бити ~ код очију** 1) *не видети очигледне ствари, не схватати, не разумети ништа.* 2) *бити неписмен, необразован.*

сле́пац јек. **слијѐпац,** -пца м (инстр. -пцем; ген. мн. слѐпāцā јек. сли̏јепāцā) **1.** *слеп човек, човек лишен способности вида.* **2.** *руки сиромах, голоруки.* **3.** фиг. разг. *човек који не опажа, не схвата оно што се догађа око њега, неспособан да схвати; незналица, неспособњаковић; будала.* **4.** зоол. *у мн.: породица подземних глодара закржљалих очију,* Spalacidae *(у јд.: глодар из те породице).*

слѐпачкӣ јек. **сљѐпачкӣ,** -ā, -ō *који се односи на слепце:* ~ поезија, ~ кућа.

слѐпачки јек. **сљѐпачки** прил. *као слепац, на начин слепца:* ~ живети.

сле́пети јек. **слијѐпјети,** -пӣм несвр. непрел. *постајати слеп.*

слѐпило јек. **сљѐпило** с **1. а.** *потпуни или делимични (привремени или стални) недостатак вида.* **б.** фиг. *тама, тмина:* ~ ноћи. **2.** *неспособност расуђивања, схватања, заслепљеност:* љубавно ~, политичко ~. • **кокошје ~, ноћно ~** мед. *болест мрежњаче у којој болесник у сумраку не види готово ништа.* ~ **за боје** *далтонизам.* **снежно ~** *привремени губитак вида изазван ултравиолетним зрацима на високим снежним површинама.*

сле́пити[1], слѐпӣм јек. **слијѐпити,** сли̏јепӣм несвр. прел. *чинити слепим, ослепљивати.*

сле́пити[2], слѐпӣм јек. **слијѐпити,** сли̏јепӣм (трп. слѐпљен јек. сли̏јепљен) свр. **1.** *лепљењем спојити, залепити једно за друго.* **2.** *спојити, саставити, приљубити једно уз друго:* ~ усне. ■ **~ се 1. а.** *чврсто се спојити, залепити се:* слепили се листови књиге, слепили се резанци. **б.** (са нечим) *приљубити се уз нешто, прионути за нешто.* – Слепио се са земљом, не миче се. **2.** *изгубити растреситост, улепити се због превише влаге (о земљи).*

слѐпӣћ јек. **сљѐпӣћ,** -и́ћа м зоол. *змијолики гуштер без ногу* Anguis fragilis.

слѐпица јек. **сљѐпица** ж **1.** *слепа женска особа, женска особа лишена способности вида.* **2.** фиг. *јако сиромашна женска особа.* **3.** *неспаметна, неразборита женска особа.*

слѐпљено̄ст јек. **сли̏јепљено̄ст,** -ости ж *стање, особина онога што је слепљено.*

слепљи́вати (се) јек. **сљепљи́вати (се),** -пљујѐм (се) *несвр. према слепити[2] (се).*

слѐпо јек. **сли̏јепо** прил. **1.** *без размишљања, без провере:* ~ прихватати нечији савет, ~ веровати. **2.** *беспоговорно, безусловно, предано, потпуно:* ~ слушати, ~ се покоравати.

слепо̀очнӣ јек. **сљепо̀очнӣ,** -ā, -ō *који се односи на слепоочнице:* ~ кост.

слепо̀очница јек. **сљепо̀очница** ж анат. *бочни део лобање од ува до чеоне кости.*

слепоо̀чњача јек. **сљепоо̀чњача** ж анат. *слепоочна кост.*

слепо̀ћа јек. **сљепо̀ћа** ж *в. слепило.*

слепр̀шати, -ā̄м свр. *лепршајући слетети:* ~ с гране, ~ на цвет.

слѐт м *слетање:* принудни ~ авиона.

слѐт м спорт. *масовна спортска приредба у којој учесници (највише гимнастичари) показују своју спретност и вештину.*

сле́тати, слѐћē̄м јек. **слијѐтати,** сли̏јећē̄м несвр. *према слетети.*

слѐтети јек. **слѐтјети,** -тӣм свр. **1. а.** *летећи спустити се на нешто.* – Слетеше ласте на кров. **б.** *брзо се спустити, сјурити.* – Дечак слете низ степенице. **2.** *склизнути с нечега.* – Тањир слете са стола. Кола слетеше с пута. **3.** *бити изговорен брзо, лако (о речима):* ~ с усана, ~ с језика.

слѐтӣште с **а.** *простор, вежбалиште уређено за слетове.* **б.** *место удешено за слетање авиона, писта.*

слѐтни, -а, -о *који служи за слетање:* ~ стаза.

слѐћи (се), слѐгнēм (се) (слѐжēм (се)) свр. *в. слегнути (се).*

сли̏в (сли̏в) м (мн. сли̏вови) *површина с које се вода слива у реку, језеро или море:* ~ Мораве, црноморски ~.

сли́вати (се), сли̏вā̄м (се) *несвр. према слити (се).*

сли̏вен, -ена, -о **1.** *трп. од слити (се).* **2.** (одр.) у изр. ~ **сугласник** *африката.*

сли̏венō̄ст, -ости ж *стање, особина онога што је сливено.*

сли̏внӣ, -ā, -ō *који се односи на слив:* ~ подручје Мораве.

сли̏внӣк м *отвор у канализацији у који се слива вода (обично отпадна).*

слиза́вати се, сли̏зāвā̄м се *несвр. према слизати се.*

сли́зати се, сли̏жēм се свр. пеј. разг. *ступити у присне односе, спријатељити се, здружити се (обично неискрено, из користољубља и сл.).*

слизи́вати се, сли̏зујēм се *несвр. према слизати се.*

слије- јек. *в. сле-.*

слијѐвати (се), сли̏јевā̄м (се) несвр. јек. *в. сливати (се).*

сли̏к м књиж. *гласовно подударање слогова на одређеном месту (најчешће на крају стихова, понекад у оквиру једног стиха), рима, срок.*

сли̏ка ж (дат. сли̏ци) **1. а.** *уметнички приказ бојом и цртежом на равној подлози (платну, хартији и сл.) онога што постоји у стварности или машти.* **б.** *фотографија.* **2.** фиг. **а.** *оно што се види, показује пред очима или у машти, сећању, сну и сл., призор:* ~ детињства, ~ прошлости. **3. а.** *опис, приказ, представљање (у чланку, књижевном делу и сл.):* ~ о животу народа, верна ~ догађаја. **б.** *скуп чињеница, података и сл. на основу којих се може створити утисак о некој појави и сл.* – Ови чланци су слика правописне анархије код нас. **в.** *представа о некоме, нечему:* стећи верну слику о некоме. **5. а.** *део драмског чина у коме се не мењају учесници, време и простор дешавања.* **б.** *књижевни поџанр, приче у којима се приказује друштвени живот једне заједнице (села, града и сл.):* слике из сеоског живота. **6.** *представљање неког догађаја или утиска музичким средствима:* звучна ~. • **геометријска ~** *цртеж начињен према*

геометријским правилима. **крвна ~** *скуп најважнијих података о прегледу крви.* **покретне слике** *филм.* **нашла ~ прилику** ир. *нашло се двоје које једно другом одговарају (по негативним особинама).* **~ и прилика** *каже се кад се жели истаћи необична сличност између две особе.*

сли̏кар м (вок. -е и -у; инстр. -ом и -ем) **1.** *уметник који се бави сликарством.* **2.** *онај који нешто сликовито приказује.* – Нушић је критичар и сликар свога времена.

сли̏карка ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) *уметница која се бави сликарством.*

сли̏карскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на сликарство и на сликаре:* ~ школа, ~ вештина.

сли̏карски прил. *на начин како то чине сликари:* ~ приказати.

слика́рство и **сли̏карство** с *грана ликовне уметности у којој се на равној подлози цртежом и бојом приказује нешто из стварности или маште:* барокно ~, зидно ~.

слика̀рчић м *дем. и ир. од сликар.*

сли̏кати, -а̄м несвр. **1. а.** *правити, израђивати слику; приказивати, представљати на слици, сликом:* ~ пејзаж; ~ живот морнара. **б.** *фотографисати.* **2.** *живописно, сликовито, пластично описивати, приказивати:* ~ обичаје и људе родног краја. ■ **~ се 1.** *фотографисати се.* **2.** *представљати се, приказивати се.* – Протекли догађаји сликали су се живим бојама у његовим мислима. • разг. **можеш се ~ с тим** *то је потпуно пропало.*

сли̏кован, -вна, -о *који се састоји од слика.* • **сликовно писмо** *писање приказивањем предмета и животиња у сликама.*

слико̀вит, -а, -о **а.** *који се одликује лепотом боја и облика, живописан, као насликан:* ~ пејзаж. **б.** *који је пун слика, изразит, пластичан, живописан (о језику, стилу, приповедању и сл.).*

слико̀вито прил. *на сликовит начин, живописно, пластично:* ~ приповедати.

слико̀витӧст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога што је сликовито, живописност:* ~ пејзажа, ~ језика.

слико́вница ж *књига са сликама намењена за забаву и поуку деци.*

сли̏на ж **а.** (обично у мн.) *слузава течност коју лучи слузокожа носа.* **б.** *пљувачка.*

сли̏нав, -а, -о **а.** *који слини, балав:* ~ дете. **б.** *умрљан слином:* ~ марамица. **в.** фиг. *жутокљун, млад, неискусан:* ~ момче.

сли̏навац, -авца м **1. а.** *онај који је слинав, балав (обично дете).* **б.** фиг. *онај који је недорастао, незрео, жутокљунац.* **в.** *плачљивац.* **2.** зоол. *голаћ* Limax agrestis.

сли̏навица ж **а.** *слинаво женско дете.* **б.** фиг. *млада, незрела жена или девојка.* **в.** *плачљивица.*

сли̏на̄вка ж вет. (обично у синтагми: шап и ~) *заразна вирусна болест папкара* Aphthae episvoticae, *шап.*

слина́вко м *у нешто ублаженом значењу:* слинавац.

сли̏нити, -ӣм несвр. [гл. им. сли̏њење с] **1. а.** *испуштати слине, бале:* дете слини, пуж слини. **б.** *квасити, прљати слинама:* ~ јастук. **2.** пеј. *усиљено плакати, цмиздрити.*

сли̏п м енгл. *плитке гаћице.*

сли̏стити, сли̏стӣм свр. **1. а.** *све, до краја појести, попити:* ~ вечеру, ~ балон вина. **б.** *све, до краја потрошити:* ~ плату. **2. а.** *потпуно уништити, сатрти:* ~ непријатеља. **б.** *уклонити, одстранити:* ~ препреке.

сли̏ти, сли̏јēм свр. **1.** *лијући усути, улити:* ~ вино у буре. **2. а.** *направити од растопљеног метала, воска и сл. (обично у калупу), излити:* сливени метак. **б.** *саставити, спојити ливењем.* ■ **~ се 1.** *текући спустити се низ нешто.* – Сузе су се слиле низ лице. **2. а.** *текући спојити се.* – Реке су се слиле у једну. **б.** *упоште спојити се, саставити се у једну целину.* – Њихови гласови су се слили.

сли̏тина ж хем. *в. легура.*

сли̏чан, -чна, -о **1.** *који подсећа, који личи на некога, нешто, који је као неко, нешто, налик.* – Он је врло сличан своме оцу. **2.** мат. *који има једнаке углове и сразмерне странице (о геометријским ликовима).* • **бити ~ као јаје јајету** *в. под јаје.*

сли̏чити, -ӣм несвр. *в. личити.*

сли̏чица ж **1.** *дем. од слика.* **2.** (обично у мн.) *у мн.: мале самолепљиве слике с јунацима из цртаних филмова, из света спорта и др. од којих деца праве колекцију, албум (у јд.: таква слика).*

сли̏чно прил. *на сличан начин, налик:* мислити ~ некоме.

сли̏чнӧст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина, својство онога што је слично:* физичка ~, духовна ~, морфолошка ~.

слобо̀да ж **1. а.** *могућност да се поступа по својој вољи.* **б.** правн. *право човека да чини све што не угрожава права других, тј. све што ни је забрањено законом.* **в.** *независност од владавине туђина, суверености:* национална ~. **2.** *стање незаробљености, незатворености:* бранити се са слободе. **3.** *право несметаној обављања неке делатности:* ~ научног истраживања, ~ лова, ~ пловидбе. **4.** *лична независност, самосталност која није ограничена никаквим обавезама.* – Претпостављала је своју уседелачку слободу браку. **5.** *смелост, одважност.* – Одакле вам слобода да ми се после свега обратите? **6.** *неусиљеност, опуштеност у понашању, отворености.* – Почела се осећати она слобода која је тако нужна за весеље и свадбе.

сло̀бодан, -дна, -о **1. а.** *који живи у слободи, који ни је роб, заробљеник и сл.:* ~ човек. **б.** *у коме влада слобода, у коме људи имају слободу:* ~ држава, ~ земља. **в.** *независан од владавине туђина, суверен.* **2. а.** *који се може користити, незаузет, празан:* ~ место, ~ соба. **б.** *који није испуњен радом, послом:* ~ време, ~ дан. **в.** *који ни је заузет, који нема обавеза према некоме:* ~ девојка, ~ радник. **3. а.** *који не трпи никаква ограничења:* ~ љубав, ~ дух. **б.** *који располаже по својој вољи, независан, самосталан.* – Остала је удовица, слободна је као птица на грани. **в.** *отворен, одређен за неспутано, неометано кретање или обављање послова:* ~ зона, ~ пут, ~ пролаз. **г.** *који је без ограничења, забрана, неспутан:* ~ трговина, ~ пловидба. **д.** *који се врши без сметњи, без тешкоћа:* ~ дисање. **4. а.** *који се не снебива, отворен.* – Учитељ помилова по глави неке слободније ђачиће. **б.** *који излази из оквира пристојности, који ни је сасвим у складу с моралним нормама:* ~ понашање, ~ песма. **5.** хем. *који се налази у хемијском спој у, једињењу:* ~ електрон, ~ радикал. • **~ занимање (~ професија)** *обављање неке делатности самосталним личним радом, без сталног радног односа.* **~ зидар** *в. под зидар (изр.).* **~ зидарство** *в. под зидарство (изр.).* **~ лука** правн. *трговачка лука отворена за међународни саобраћај, без плаћања царине.* **~ пад** физ. *вертикално падање тела, без икакве сметње, под утицајем земљине теже.* **~ пешак** шах. *пешак који нема према себи противничког пешака.* **~ превод** *превод који се не држи дословно оригинала.* **~ сељак** ист. *сељак који ни је у кметском односу, кметској зависности према спахији.* **слободном руком (цртати и** сл.) *без помоћи техничких средстава, као нпр. лењира, шестара (цртати и сл.).* **слободни стил** спорт. 1) *стил, начин рвања код којег су дозвољени различити захвати.* 2) *стил, начин пливања који бира сам пливач, краул.* **~ стих** књиж. *стих који нема ни риме ни једнак број слогова са другим стиховима, а заснива се само на ритму.* **~ ударац** спорт. *казнени ударац лоптом који се досуђује због прекршаја играча у фудбалу.* **~ улаз** 1) *бесплатан улаз (на неку представу, предавање и сл.).* 2) *дозвољен улаз.*

слобо̀дар, -а́ра м **а.** *онај који се бори за слободу.* **б.** *слободан, независан мислилац.*

слобо̀дарскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на слободу, који воли слободу, који је својствен слободарима:* ~ мисао, ~ традиција, слободарски идеали, ~ народ, ~ занос.

слобо̀дарски прил. *као слободар, на начин слободара:* ~ мислити.

слобо̀дица ж *дем. и хип. од слобода.* • **своја кућица своја слободица** *свакоме је најбоље, свако се осећа најслободније у својој кући.*

сло̀бодно прил. **1.** *на слободан начин, у слободи:* ~ живети. **2.** *без ограничења, неспутано:* ~ се кретати. **3. а.** *без увијања, без*

околишања, отворено; одрешито, смело: ~ рећи, ~ поступити. **б.** *не снебивајући се, не устручавајући се:* ~ се раскомотити, ~ се обратити некоме. **4.** *дозвољено, дозвољено.* – Је ли слободно да седнем? **5. а.** *без тешкоћа, лако.* – Ту слободно може да стане сто људи. **б.** *осећајући олакшање:* ~ одахнути. **6.** *тако да излази из оквира пристојности.* – Преслободно се понаша за ову средину. **7.** (с негацијом) *никако, ни на који начин.* – Ако то урадиш, слободно ми не иди на очи! **8.** *лежерно, комотно.* – Хаљина треба слободно да пада низ тело. **9.** *одговор на куцање на вратима да се може ући: изволите, уђите.*

слобо̀дњāк, -а́ка м **1.** *онај који воли слободу и бори се за њу.* **2.** ист. **а.** *роб који је стекао слободу.* **б.** *кмет који је стекао слободу.* **3.** *осуђеник коме је издржавање казне ублажено после извесног времена па може слободније да се креће.* **4.** разг. **а.** шах. *пешак пред којим нема противничког пешака.* **б.** *слободан ударац у фудбалу.*

слобо̀дњāчкӣ, -ā, -ō *који се односи на слободу и слободњаке:* ~ занос, ~ идеја.

слободољу́бац, -у́пца м *слободољубива особа.*

слободољу́бив, -а, -о *који воли слободу, који се бори за слободу:* ~ народ.

слободољу́биво прил. *на слободољубив начин, с љубављу према слободи:* ~ се борити.

слободољу́бивōст, -ости ж *особина оног који је слободољубив; слободољубље.*

слободољу́бље с *љубав према слободи, тежња за слободом.*

слободо̀ӯман (слȍбодоȗман) -мна, -о *који слободно мисли; који се истиче слободоумљем, најредан:* ~ мислилац; ~ идеја, ~ поглед.

слободо̀ӯмље с *слободан, критичан, независан начин мишљења.*

слободо̀ӯмно (слȍбодоȗмно) прил. *на слободоуман начин:* ~ говорити.

слободоу́мнōст и **слободо̀ӯмнōст,** -ости ж **а.** *својство, особина оног који је слободоуман.* **б.** *в.* *слободоумље.*

словà̀рица ж *књига из које се уче слова, буквар, почетница.*

Слòвāк, -а́ка м *припадник западнословенског народа који највећим делом живи у Словачкој.*

Словà̀киња ж *припадница западнословенског народа који највећим делом живи у Словачкој.*

Слòвāчка ж *држава у средњој Европи, претежно настањена Словацима.*

слòвāчкӣ, -ā, -ō *који се ондоси на Словаке:* ~ обичај, ~ песма.

слòвеначкӣ, -ā, -ō *који се односи на Словенце и Словенију:* ~ граница, ~ језик.

Слòвēн, -е́на м *припадник словенске групе индоевропских народа, која насељава источни и југоисточни део Европе и северни део Азије.*

Слове́нац, -нца м *припадник западнојужнословенског народа који највећим делом живи у Словенији.*

словѐнизовати, -зујēм (словенизи́рати, -ѝзӣрām) свр. и несвр. *(у)чинити некога Словеном по језику и обичајима, да(ва)ти некоме, нечему словенски облик, карактер, пословенити, пословењивати, славизирати.* ■ ~ **се** *поста(ја)ти Словен.*

Слòвēнија ж *држава у југозападном делу средње Европе, некадашња југословенска република.*

Слòвēнка ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) **1.** *женска особа Словен.* **2.** *припадница словеначког народа.*

словенољу́бац, -у́пца м *в.* *словенофил.*

словенòфил, -а и **словенòфӣл,** -и́ла м *пријатељ и поштовалац Словена и свега што је словенско.*

словенòфилскӣ, -ā, -ō *који се односи на словенофиле:* ~ интелигенција.

словенòфоб, -а и **словенòфōб,** -о́ба м *онај који мрзи Словене и све што је словенско.*

слòвēнскӣ, -ā, -ō *који се односи на Словене:* ~ језик, ~ култура. • ~ **антитеза** *в.* *под антитеза (изр.).*

слове́нство с (мн. *в*) **а.** *скуп карактеристичних особина Словена.* **б.** *осећај припадности Словенима.* **в.** (Словенство) *Словени.*

слȍвнӣ, -ā, -ō *који се односи на слово:* ~ знак, ~ грешка.

слȍво с (ген. мн. слȍвā) **1. а.** *писмени знак којим се обично означава један глас:* велико ~, мало ~, ћириличко ~. **б.** *типографски знак који се употребљава у штампању неког текста.* **2.** арх. **а.** *реч:* божје ~. **б.** *говор:* посмртно ~. • **златним словима (записати** и сл.) *трајно запамтити нешто значајно, вредно.* **мртво ~ на папиру** *нешто што је остало неостварено, неприменьено.* **по слову закона** *онако како стоји, како је записано у закону.* **(с)пала књига на два слова** *в.* *под књига (изр.).*

словоли́вац, -вца м зан. *занатлија који лије, прави (штампарска) слова.*

словоли́вница ж зан. *ливница слова.*

словослàга̄ч, -а́ча м штамп. *радник који у класичној штампарији слаже слова, типограф.*

словослàга̄чкӣ, -ā, -ō *који се односи на словослагаче:* ~ рад.

слȍвце, -а и -ета с (мн. -ца) *дем. и хип. од слово.* • **до (последњега) словц(ет)а** *у потпуности, сасвим.* **ни словц(ет)а** *ништа, ниједне речи.*

слȍг, слȍга м (мн. слȍгови) **1.** лингв. *део речи (или реч) који се изговара одједном.* **2.** штамп. *сложена слова за штампање неког текста; отисак слова (у класичној штампарији).* **3.** *скуп поређаних истородних предмета:* ~ дрва. • **везани ~** *стихови.* **затворени ~** *слог (1) који се завршава сугласником или сонантом, нпр. мај-стор.* **невезани ~** *проза.* **отворени ~** *слог (1) који се завршава самогласником, нпр. ли-ва-да.*

слȍга ж (дат. слȍзи) *складно, хармонично понашање два или више лица:* живети у слози.

слȍган, -а́на м *оно што се истиче као основно начело, геслo, девиза.*

слȍговнӣ, -ā, -ō *који се односи на слог:* слоговни знаци; ~ писмо.

слȍготво̄ран, -рна, -о *који чини, твори слог, који је основни носилац слога:* ~ р.

слȍжан, -жна, -о **1. а.** *који живи у слози, у складним односима с неким:* ~ породица, сложна браћа. **б.** *јединствен, сагласан.* – У томе смо сви сложни. **в.** *складан, хармоничан:* ~ песма. **2.** *који се догађа у исто време, усклађен:* сложни кораци.

слȍжен, -а, -о **1.** *трп. од сложити (се).* **2.** *који спаја, здружује у себи разноврсне, често супротне особине:* ~ личност. **3.** *замршен, компликован, комплексан:* ~ задатак, ~ проблем.

сложѐница ж лингв. *реч која се може довести у творбену (формалну и значењску) везу (најчешће) с другим двема речима (нпр. Београд, водопад, југоисток, своје̄лав итд.).*

слȍженōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина, стање оног што је сложено:* ~ личности, ~ карактера, ~ проблема, ~ осећања.

слȍжив, -а, -о *који се може сложити.*

слȍжити, слȍжӣм свр. прел. **1.** *положити, ставити на једно место више предмета у одређеном реду, на одређен начин:* ~ алат, ~ ципеле, ~ књиге на полицу. **2. а.** *дати нарочит облик савивши, смотавши нешто (тканину, папир и сл.):* ~ рубље, ~ салвете, ~ постељину. **б.** *сместити у нешто, наместити:* ~ врата у довратник. **3. а.** *начинити целину саставивши делове:* ~ слагалицу, ~ гибаницу. **б.** штамп. *припремити, урадити, начинити слог (2) нечега што се штампа (у класичној штампарији):* ~ књигу. **4. а.** *довести до слоге.* – То ће нас сложити и смирити. **б.** *довести у склад, ускладити:* ~ боје. ■ ~ **се 1. а.** *дати пристанак, сагласност; изразити, потврдити своје слагање с неким, нечим; споразумети се, договорити се с неким:* ~ се с нечијим мишљењем, ~ се с предлогом; ~ се око цене. **б.** *постићи слогу, бити сложан, живети и понашати се сложно.* – Ако се они сложе, нико им ништа не може.

сло̏жно прил. *на сложан начин:* ~ живети, ~ радити, ~ певати.

сло̏жнӧст, -ости ж *својство, стање оног који је сложан, оног што је сложно.*

сло̏ј, сло̀ја м (инстр. сло̀јем; мн. сло̀јеви) **1.** *ред, маса неке материје која покрива површину нечега или се налази између других редова истоврсне или другачије материје, наслага:* ~ прашине, површински ~ атмосфере. **2.** *група људи са истим културним, социјалним итд. обележјима:* елитни слојеви друштва, најнижи слојеви друштва, читалачки слојеви.

слоја́нити се, сло̀ја̄нӣм се свр. *стврднути се (о јелу које има лоја или неке друге масноће).*

слојѐвит, -а, -о **1.** *који је у слојевима, који се састоји од слојева:* ~ стена, ~ облак. **2.** фиг. *у коме је богато, са више аспеката осветљена, описана нека проблематика:* ~ роман, ~ драма.

слојѐвито прил. **1.** *у слојевима, на слојеве:* ~ формиран облак. **2.** фиг. *на слојевит начин, тако да је нека проблематика осветљена са више аспеката:* ~ написан роман.

слојѐвитӧст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина оног што је слојевито:* ~ стена; ~ романа.

сло̀м, сло̀ма м (мн. сло̀мови) **1.** *потпуна пропаст, катастрофа, пораз:* ~ старе Југославије, ~ устанка. **2.** *в. прелом.* • **нервни ~, ~ живаца** *душевно растројство.*

сло̀мити, сло̀мӣм (3. л. мн. сло̀мӗ; имп. сло̀ми; трп. сло̀мљен) свр. прел. **1. а.** *употребом силе (ударањем, притиском, савијањем и сл.) раздвојити нешто крто на делове или одвојити део од целине; ударом, притиском и сл. учинити да се нешто распе у ситне делове, разбити, скрхати:* ~ грану, ~ клип кукуруза; ~ флашу, ~ орах. **б.** *падом, ударом изазвати лом кости:* ~ ногу, ~ руку. **2.** фиг. (некога) **а.** *скршити, уништити нечију моћ, нечији отпор, савладати, надјачати:* ~ непријатеља, ~ отпор. **б.** (обично у облику трп.) *довести у стање физичке или психичке исцрпљености, изнурености, слабости:* сломила га болест, сломљен од умора, сломљен од бола. **в.** *улажући напор, вршећи притисак наговорити некога да промени мишљење, да поступи другачије, да попусти, с муком уверити, убедити.* – Лако ће с мајком, али како ће сломити оца? ■ **~ се 1. а.** *раздвојити се, распасти се на делове, на комаде, скршити се; разбити се.* – Сломиле су се гране од ветра. Пала шоља па се сломила. **б.** *повредити се при паду, удару.* – Пашћеш с коња, сломићеш се. **2.** фиг. **а.** *бити савладан, уништен.* – Треба много напора да се та ратна машина сломи. **б.** *попустити у свом уверењу, променити мишљење.* – Саветовали су му док је још било време, али се он није дао сломити. **в.** *исцрпсти се, изнурити се.* – Сломи се радећи. **г.** *нестати, срушити се, пропасти (о идеалима, надама и сл.).* • **~ врат** 1) *настрадати, пропасти.* 2) (некоме) *упропастити, уништити некога.* **~ кости (ребра** и сл.**) некоме** *пребити, претући некога.* **~ крила некоме** а) *убити у некоме полет, вољу, животну енергију.* б) *упропастити некога.* **~ ланце (окове)** *ослободити се.* **~ рогове некоме** *савладати нечији отпор, супротивљење, укротити некога.* **~ (некоме, нечије) срце** *учинити да неко пати, тугује, уцвелити.* **сломиће се кола на њему** *сва одговорност ће пасти на њега, он ће испасти крив.*

сло̀мљен, -а, -о *који изражава потиштеност, утученост:* рећи сломљеним гласом, ићи сломљеним кораком.

сло̀мљено прил. *утучено, потиштено:* ~ говорити.

сло̀н, сло̀на м (мн. сло̀нови) **1.** зоол. *најкрупнији копнени сисар, с дугом сурлом и две кљове:* афрички ~ Loxodonta africana, индијски ~ Elephas indicus. **2.** фиг. *крупан, незграпан и несхватан човек.* • **као ~ у стакленој башти** *несхватно, незграпно.* **од муве правити слона** *безначајној ствари давати превелик значај, преувеличавати нешто.*

сло̀ница ж **1.** *женка слона.* **2.** фиг. *крупна, незграпна, несхватна женска особа.*

сло̀новача ж *слонове кљове као скупоцен материјал за израду разних предмета.*

сло̀новскӣ, -а̄, -ӧ *који се односи на слонове, који је као у слона:* ~ снага.

сло̀нче, -ета с (супл. мн. слончићи м; зб. им. сло̀нчад ж) *младунче слона.*

слу́бити, слу́бӣм свр. *в. улубити.*

слу́га м (мн. ж) (дат. слу́зи и слу́ги; ген. мн. слу̏гӯ (слу́га̄)) **1. а.** *особа (обично мушка) која за плату служи, обавља кућне и друге послове.* **б.** *особа спремна да испуњава нечије жеље, нечију вољу.* **2.** нар. песн. (често с атрибутом „верна“) *поданик према своме владару, господару.* – Слуго моја, бане Милутине! **3.** фиг. **а.** *особа која штити нечије интересе, брине о нечијем добру, напретку, која је потпуно предана некоме или нечему:* ~ народа, ~ цара, ~ отаџбине. **б.** пеј. *онај који из страха или користољубља испуњава нечију вољу, нечија наређења.*

слу̏гӑн, -а́на м пеј. *слуга.*

слу̏гӑнскӣ, -а̄, -ӧ *који је као у слугана:* ~ држање.

слу̏гӑнски прил. *на начин својствен слуганима.*

слугáнство с *слуганска особина, послушност, робска услужност, сервилност.*

слугѐрања ж (м) (мн. ж) *пеј. од слуга.*

слугѐрањскӣ, -а̄, -ӧ *који се односи на слугерање, који је као у слугерање, понизан, улизички, удворички:* ~ понашање, ~ стил.

слугерáњство с *својство и обележје слугерање.*

слу̏гинскӣ, -а̄, -ӧ *који се односи на слугу, који је као у слуге:* ~ држање.

слу́гица ж и м (мн. ж) (обично ир.) *дем. од слуга.*

слу́дити, -ӣм и слу̏дӣм (трп. слу̏ђен) свр. *збунити, сместити, поместити.*

слуђи́вати, слу̏ђујем несвр. *према слудити.*

слу̏жабнӣк м црквено *књига која садржи текстове према којима се врши богослужење.*

слу̏жа̄вка ж (дат. -вки и -вци; ген. мн. -кӣ) *женска особа која за плату обавља кућне послове, слушкиња.*

слу̏жа̄внӣк м *в. послужавник.*

слу̏жба ж (ген. мн. -бӣ) **1.** *рад за плату, стално запослење, посао (обично у непроизводним делатностима):* отпустити из службе, примити у службу. **2.** *нарочита грана, област, врста рада, занимања:* обавештајна ~, војна ~, санитетска ~. **3.** *рад и брига за нечије добро, нечију корист, напредак, посвећеност, служење некоме или нечему:* ~ народу, ~ отаџбини, ~ идеји. **4.** рлг. (често с атрибутом „божји“) *црквени, верски обред, богослужење.*

слу̏жбен и **слу̏жбен,** -а, -о **1.** (одр.) **а.** *који се односи на службу и на вршење дужности у служби (1), који служи за административно пословање, одређен за службу:* ~ печат, ~ пут, ~ спис, ~ просторија. **б.** *који је у државној или некој другој јавној служби; који је овлашћен да заступа некога, да делује у нечије име:* ~ лице, ~ представник. **в.** *који се обавља у име (државне или неке друге) власти:* ~ разговор, ~ протокол. **г.** *који је у јавној, званичној употреби:* ~ језик, ~ писмо. **2.** фиг. *лишен присности, срдачности, хладан, крут, уздржан:* ~ тон, ~ опхођење.

слу̏жбенӣк и **слу̏жбенӣк** м *онај који се налази у служби, који обавља канцеларијску или неку другу службу, чиновник, намештеник:* државни ~, војни ~, ~ у амбасади.

слу̏жбеница и **слу̏жбеница** ж *жена службеник.*

слу̏жбеничкӣ и **слу̏жбеничкӣ,** -а̄, -ӧ *који се односи на службенике:* ~ плата, ~ однос.

слу̏жбено и **слу̏жбено** прил. **1.** *на службени начин, службеним путем, по службеној дужности:* ~ саопштити, ~ прогласити, ~ посетити. **2.** фиг. *без срдачности, хладно, уздржано, крутo:* ~ се понашати, ~ се поздравити.

слу̏жбица ж *дем. и хип. од служба.*

службо̀**вати,** слу̏жбујем несвр. *обављати службу, радити за плату:* ~ у амбасади, ~ у иностранству, ~ у унутрашњости.

служи́нче, -ета с (мн. *в*; зб. им. слу̏жинча̄д ж) (често пеј.) *особа (најчешће млађа) која као слуга обавља кућне послове;* уп. слуга (1а).

слу́жити, слу́жӣм несвр. [гл. им. слу́жӗње с; уп. служба] **1. а.** *бити нечији слуга, радити код некога кућне и друге послове за*

плаћу: ~ код газде, ~ код сељака, ~ по кућама. **б.** (некога) *бринути о некоме:* ~ старе родитеље. **в.** (војску, војни рок) *вршити војну обавезу, бити војник.* **г.** *обављати неку сталну дужност, службовати:* ~ као учитель. **2.** *доносити и давати (гостима) јело и пиће, послуживати:* ~ госте, ~ вечеру, ~ пиће. **3.** (нечему, некоме) *радити за добро, најредак и сл. нечега, радити у нечију корист:* ~ отаџбини, ~ своме народу. **4.** *обављати оно чему је нешто намењено, за шта је одређено (о органима тела, оруђу и сл.).* – Служи ли те рука? Служи ли те пушка? **5.** (некоме, нечему) *бити од користи, користити, бити добар за нешто.* – Зима служи непријатељу. **6.** *обављати верски обред:* ~ опело. ■ **~ се 1.** *користити се нечим, употребљавати нешто:* ~ се виљушком при јелу, ~ се страним језиком, ~ се алатом, ~ се хиперболама. **2.** *узимати (за столом) јело и пиће.* • **служи ме здравље** *здрав сам.* **служи га карта** *добија добре карте у картању.* ~ **на част** *бити на част.*

слу̏з ж (инстр. -и (-ју); мн. ø) **а.** *густа лепљива течност коју луче слузне жлезде (у носу, дисајним путевима и сл.).* **б.** *сок који луче неке биљке.*

слу̏зав, -а, -о **1.** *који садржи слуз или је покривен њоме.* **2.** *који је као слуз, сличан слузи.*

слу̏завōст, -ости ж *својство онога што је слузаво.*

слу̏заст, -а, -о *који је као слуз, сличан слузи.*

слу̏знӣ, -ā, -ō *који лучи слуз, који садржи слуз:* ~ жлезда, ~ ћелија.

слу́зница ж *в. слузокожа.*

слузо̀кожа ж анат. *танка, влажна, глатка опна која обавија шупљине неких унутрашњих органа (нпр. дисајних, мокраћних, органа за варење итд.) и која садржи слузне жлезде.*

слу́пати, слу̏пам свр. *оштетити ударајући по нечему или нечим о нешто; разбити, сломити (обично о већој количини):* ~ кола, ~ лонац; ~ чаше, ~ тањире, ~ јаја. **2.** *на брзину, аљкаво направити, урадити, склепати:* ~ причу, ~ кућу. **3.** фиг. **а.** *улудо потрошити, профућкати:* ~ наследство, ~ новац. **б.** *уништити, поразити:* ~ непријатеља. ■ **~ се** *доживети удес, хаварију (у неком возилу); разбити се (о возилу).*

слу́тити, слу̏тӣм несвр. [гл. им. слу́ћење с; уп. слутња] **1.** *имати предосећај, предосећати, наслућивати:* ~ несрећу, ~ зло. **2.** *интуитивно осећати, интуитивно и нејасно закључивати.* – Слутим да га још волиш. Слутила је истину. Она и не слути шта ми радимо. **3.** (обично на нешто) *указивати на нешто (обично непожељно) у блиској будућности, предсказивати, наговештавати.* – То не слути на добро. Облаци слуте на буру.

слу̏тљив, -а, -о **1.** *који се може наслутити:* ~ садржај песме, ~ мисао. **2.** *који има способност да наслути:* ~ мајчино срце.

слу́тња ж (ген. мн. -њӣ (-њā)) *неодређено, нејасно осећање да ће се нешто непожељно, лоше догодити.* – Обузе га црна слутња.

слу̏х и **слу̏х** м (мн. ø) **1.** *способност примања звучних утисака:* добар ~, оштећен ~. **2.** *способност правилног примања, усвајања и извођења музичких звукова:* обдарен слухом, имати слуха. • **имати слуха за нешто** *имати способност да се нешто схвати, прихвати.* **по слуху** *само слушајући (без нота).*

слу̏хист(а), -ē м (мн. -сти) разг. *онај који пева само по слуху, који не познаје ноте.*

слу̏чāј м (инстр. -ем; мн. слу̏чајеви (слу̏чāји), ген. случаје́вā и слу̏чајевā (слу̏чāјā), дат. случајèвима и слу̏чајевима (слу̏чāјима)) **1. а.** *оно што се догодило, збило, догађај:* несрећан ~, смртни ~, необичан ~. **б.** *појава, испољавање нечега:* случајеви пегавог тифуса, неколико случајева великих богиња. **в.** *особа на којој се таква појава јавља:* сместити у болницу хитне случајеве. **2.** (обично у вези с предлозима: у, за) *прилика, ситуација, околност.* – У случају опасности – разбити прозор. Штеди за случај болести. **3.** *в. случајност (3).* • **жалим случај** *жао.ми је што се догодило.* **за сваки ~** *ако затреба, ако буде потребно.* **игра случаја (пуки ~)** *случајни стицај околности* **којим случајем** *случајно.* **ни у ком случају** *никако, никад, ни под којим условима.* **од случаја до случаја** *не увек, с времена на време.* **у крајњем случају** *као последња мера, као крајње средство.* **у сваком случају** *свакако.* **у случају да...** *ако се догоди да...*

слу̏чājан, -јна, -о *који није намеран, непланиран, неочекиван, непредвиђен:* ~ сусрет, ~ познанство, ~ грешка.

слу̏чājно прил. **1.** *неочекивано, непредвиђено:* ~ срести, ~ видети. **2.** *такве су околности, догодило се.* – Случајно то знам. Случајно сам пролазио кад се догодила несрећа. • **ни ~** *никако.*

случа́јнōст, -ости ж (инстр. -ошћу) **1.** *својство онога што је случајно:* ~ сусрета. **2.** *околност, ситуација која настаје непредвиђено, неочекивано.* – Разне случајности, као нпр. потреси, вулканске ерупције, могу утицати на распоред становништва. **3.** *појава, околност која није резултат неке законитости, правила, узрочне повезаности.* – У историјским збивањима нема случајности. • **пука ~** *непредвиђен, неочекиван догађај.*

слу̏чити се, слу̏чӣ(м) се свр. несвр. *догодити се, десити се, збити се.*

слу̏шалац и **слу̏шалац,** -аоца м (инстр. -аоцем; ген. мн. -ла̄ца̄) **1.** *онај који слуша некога или нешто:* ~ радио-програма, пажљив ~. **2.** *студент:* ~ треће године медицине.

слу̏шалица и **слу̏шалица** ж **1.** физ. *електроакустички уређај за репродукцију звука (за слушање музике, радио програма и сл. паран) који се мора држати на ушима или примакнути уху да би се могао чути звук:* телефонска ~, стерео слушалице. **2.** мед. *инструмент којим лекари слушају рад неких органа (срца, плућа).*

слу̏шāнōст, -ости ж *степен пријема радио-емисија и сл. код публике, слушалаца:* повећати ~ радио програма.

слушао̀ница и **слу̏шаоница** ж *просторија у којој се одржавају предавања:* слушаонице пуне студената.

слу̏шатељ м *в. слушалац.*

слу̏шатељка ж *женска особа слушатељ.*

слу̏шатељскӣ, -ā, -ō *који се односи на слушатеље.*

слу̏шатељство с зб. *скуп слушалаца, слушаоци, публика.*

слу̏шати, -ām несвр. **1.** *примати чулом слуха неке звуке (гласове, музику итд.):* ~ смех, ~ звона. **2.** (нешто) *присуствовати предавањима на високим школама:* ~ предавања из анатомије. **3.** (некога) *придржавати се нечијих савета, наредби, бити послушан:* ~ родитеље, не ~ никога. **4.** фиг. *послушно, исправно радити, функционисати (о деловима тела, оружју и сл.).* – Не слушају ме ноге. Пушка ме слуша. **5.** (у императиву) разг. *употребљава се кад се саговорнику жели обратити пажња на оно што ће се рећи.* – Слушај, Марко, мислим да треба да идеш. ■ **~ се** *слагати се, живети у слози.* – Деца моја, слушајте се, претрпите једно друго.

слу̏шкати, -ām несвр. *дем. од слушати, ослушкивати.* – Њушкао је и слушкао на све стране не би ли нешто сазнао.

слу̏шкиња ж *в. служавка.*

слу̏шкињица ж *дем. од слушкиња.*

слу̏шљив, -а, -о *који се може слушати, пријатан за уво:* ~ мелодија.

слу̏шнӣ и **слу̏шнӣ,** -ā, -ō *који се односи на слух, који је у вези са слухом:* ~ нерв, ~ канал, ~ апарат; ~ утисак.

слу̏шче и **слу́шче** с (мн. ø; зб. им слу̏шчāд ж) *дем. од слуга.*

сљед- *в. след-*, **сљез** *в. слез*, **сљем-** *в. слем-*, **сљеп-** *в. слеп-*.

сљу́бити, сљу̏бӣм (трп. сљу̏бљен) свр. *спојити; приљубити.* ■ **~ се** *спојити се; приљубити се.*

сљубљи́вати (се), сљу̀бљујēм (се) *несвр. према сљубити (се).*

сљу́штити, сљу̏штӣм свр. **1.** *скинути љуску, огулити:* ~ кору с дрвета, ~ боју с кола. **2.** *халапљиво и брзо појести, смазати:* ~ вечеру. ■ **~ се** *огулити се, скинути се (о љусци).*

сма́гати, сма̀жēм *несвр. према смоћи.*

сма̀зати, сма̀жēм свр. *халапљиво и до краја појести:* ~ вечеру, ~ кокошку.

сма̀к м (обично у изр. **~ света**) *свршетак, крај, пропаст.*

сма̀кљати, -ām свр. разг. *халапљиво, прождрљиво појести, прождрети.*

смàкнути (се) *в. смàћи (се).*

смакну̏ће с *пòгубљење.*

смалаксáвати, -àксāвāм *несвр. према смалаксати.*

смàлаксāло и **смалàксало** прил. *в. малаксало.*

смàлаксāлōст и **смалàксалōст,** -ости ж *в. малаксалост.*

смалàксати, -ām и смàлакшēм свр. *в. малаксати:* ~ од болести, ~ од напора.

смалѐна прил. *од малих ногу, од детињства.*

смáлити (се), смâлīм (се) свр. *в. смањити (се).*

смандрљáвати, -дрљāвāм *несвр. према смандрљати.*

смандрљати, -āм свр. експр. **1.** *урадити на брзину и било како:* ~ задатак, ~ намештај. **2.** *изговорити брзо и нејасно:* ~ песмицу, ~ одговор. ■ **~ се** *скотрљати се; пасти одакле:* ~ се низ степенице; ~ се с дрвета.

смањѐње с *умањење (количине, јачине, димензија и сл.):* ~ наоружања, ~ прираштаја, ~ водостаја.

смàњив, -а, -о *који се може смањити:* ~ вредност.

смањи́вати (се), смàњујēм (се) *несвр. према смањити (се).*

смáњити, смâњīм свр. *учинити мањим (у обиму, количини, јачини, трајању), умањити:* ~ казну, ~ плату, ~ оброк, ~ радно време. ■ **~ се** *постати мањи, умањити се:* смањиле се залихе, смањила се лопта.

смàрагд м *драги камен зелене боје, варијетет берилијума.*

смàрагднӣ, -ā, -ō *који је од смарагда; који је као смарагд, који има особине смарагда:* ~ прстен; смарагдне очи.

смàрагдно прил. *као смарагд:* ~ зелен, ~ чист.

смáрати, смâрām несвр. жарг. (уп. сморити (се)) *замарати, умарати (некога); досађивати (некоме) (обично дуготрајним и досадним причањем и сл.).* – Немој да ме смараш! ■ **~ се** *умарати се, замарати се.*

смáтрати, смâтрām несвр. **а.** *имати о нечему суд, мишљење, мислити.* – Сматрам да је представа успела. **б.** (некога или нешто чим, за нешто) *држати, ценити.* – Сматрају га врло способним. ■ **~ се** *признавати један другом неко својство.* – Сматрају се рођацима.

смàћи и **смàкнути,** смàкнēм (аор. смàкох, смàче и смâче (смàкнух, смàкнӯ); р. пр. смàкао, смàкла (смàкнуо, -ула); трп. смàкнӯт) свр. **1.** *скинути наглим покретом с нечега, некога, склонити:* ~ омчу с врата, ~ јарам, ~ мараму с главе, ~ лонац с ватре. **2.** *погубити, убити:* ~ хајдуке, ~ разбојнике. **3.** *уклонити с неког положаја, с власти, свргнути:* ~ диктатора, ~ градоначелника. ■ **~ се** *померити се, скинути се.* – Смакла се марама с главе.

смâцна прид. (ж. род) *скотна (о мачки).*

Смедерéвац, -вца м *становник Смедерева.*

Смéдерēвка и **Смедѐрēвка** ж **1.** *становница Смедерева.* **2.** (смедеревка) агр. *врста грожђа из околине Смедерева и вино од тога грожђа.*

Смéдерево с *град у Србији.*

смéдерēвскӣ и **смедѐрēвскӣ,** -ā, -ō *који се односи на Смедерево:* ~ вино, ~ кула, ~ пут.

смéђ, -а, -е *који је боје пржене кафе, кафен:* ~ коса, смеђе очи.

смéђаст, -а, -о *који прелази у смеђе, помало смеђе.*

смеђе- *први део сложенице који означава смеђу нијансу боје из другог дела сложенице:* смеђеплава коса, смеђецрвени капут.

смеђо- **1.** *први део сложенице који означава да је нешто смеђе:* смеђокос, смеђоглав. **2.** *в. смеђе-:* смеђоцрвен, смеђожут.

смеђòглав, -а, -о обично у изр. **смеђоглави суп** зоол. *суп смеђе главе* Vultur monachus.

смеђòкос, -а, -о *који има смеђу косу:* ~ девојка.

смежурáвати (се), -ӯрāвāм (се) *несвр. према смежурати (се).*

смéжурāнōст, -ости ж *својство, стање онога што је смежурано.*

смежӯрати, -ām свр. *начинити боре (на нечему), наборати.* – Године су јој смежурале лице. ■ **~ се** *изгубити једрину, глаткост, наборати се, намрешкати се.* – Смежурало јој се лице. Махну смежураном руком.

смѐјати се, смèјēм (смѐјēм) се јек. **смијати се,** смијēм (смијēм) се несвр. **1.** *нарочитим изразом лица, развлачењем усана, отварањем уста и испрекиданим карактеристичним гласовима изражавати добро расположење, задовољство и сл.:* ~ од срца, ~ до суза. **2.** (некоме, нечему) *подсмевати се некоме, исмевати некога, ругати се некоме:* ~ нечијој неспретности. • **грохотом ~** *в. грохот (1).* **ко се последњи смеје, најслађе се смеје** *највише се радује онај чија је победа коначна, кона крају победи.* разг. **лако је теби да се смејеш** *каже се некоме ко нема тешкоћа и бриге.* **~ на силу (преко воље)** *смехом прикривати своје право расположење.* **~ у брк, у лице (некоме)** *отворено, без устручавања смејати се, подсмевати се (некоме).* **смеје се као луд на брашно** *каже се за некога ко се без повода и разлога смеје.*

смејӯљак јек. **смијӯљак,** -љка м *у дем. значењу осмех.*

смејӯљити се, смèјӯљīм се и -ӣм се јек. **смијӯљити се,** смијӯљīм се и -ӣм се несвр. [гл. им. -љēње с] *осмехивати се, смешкати се.*

смејӯрија јек. **смијӯрија** ж **1.** *гласан, дуготрајан смех више лица.* **2.** *нешто што изазива гласан смех, будалаштина.* – Таква смејурија не приличи озбиљном човеку.

смејӯцкати се јек. **смијӯцкати се,** -ām се несвр. *мало, тихо и испрекидано се смејати.* – Све се нешто гуркају и смејуцкају.

смејӯцнути се, смèјӯцнēм се јек. **смијӯцнути се,** смијӯцнēм се свр. *благо се насмејати, насмешити се.*

смекша́вати (се), смèкшāвāм (се) *несвр. према смекшати (се).*

смѐкшати, -ām свр. **1. а.** *учинити мекшим или меким, омекшати:* ~ кожу, ~ цигару. **б.** фиг. *учинити попустљивијим, нежнијим, блажим:* ~ нечије срце, ~ некога. **2. а.** *постати мек или мекши.* – Земља смекша у пролеће. **б.** фиг. *постати попустљивији, нежнији, блажи, разнежити се; изгубити оштрину.* – Отац је смекшао, дозволиће ти да идеш. Глас му је смекшао. ■ **~ се** *в. смекшати (2).* – Кости су ми се смекшале. Поглед му се смекшао.

смѐло јек. **смјѐло** прил. *на смео начин, одважно, храбро:* ~ поступити, ~ рећи.

смѐлōст јек. **смјѐлōст,** -ости ж (инстр. -ошћу) **1.** *особина онога који је смео, одважност, храброст.* – Задивљује његова смелост у свакој ситуацији. **2.** *смело, одважно дело, подвиг.* – То што су учинили права је смелост.

смѐна јек. **смјѐна** ж (ген. мн. см(ј)ēнā) **1.** *смењивање, долазак једних уместо других:* ~ једног друштвеног поретка другим, ~ партија на власти. **2. а.** *одређено, утврђено време по истеку којег се мењује једна група људи (радника, ученика, војника и сл.) другом у раду:* рад у ноћној смени, рад школе у две смене. **б.** *група људи (радника, ученика, војника и сл.) која мењује другу групу у раду или обављању неке дужности.* – Прва смена напушта посао. Прва смена иде на море у јулу. • **на смену** *наизменце, наизменично, један за другим.*

смéнити, смēнīм јек. **смијѐнити,** смијēнīм (трп. смēњен јек. смијēњен) свр. **1.** *удаљити, уклонити некога с неке дужности, скинути с каквог положаја заменивши га неким другим:* ~ директора, ~ председника странке. **2.** *ослободити од какве дужности која се обавља наизменце; преузети од неког посао, дужност, обавезу:* ~ стражу, ~ колегу на дужности. **3.** *доћи, појавити се уместо нечега што је нестало, престало постојати, прошло.* – Ноћ је сменила дан. Јесен је сменила лето. ■ **~ се 1.** *заменити један другог, изменити се:* ~ се на стражи, ~ се на дужности, ~ се на утовару робе. **2.** *наступити, јавити се једно после другог (о појавама које се јављају у одређеним, често правилним, временским интервалима, нпр. о дану и ноћи, о сунцу и киши).*

смѐњив јек. **смјѐњив** (смѐњльив јек. смјѐњльив), -а, -о *који се може сменити:* ~ власт.

смењи́вати (се), смѐњујēм (се) јек. **смјењи́вати (се),** смјѐњујēм (се) *несвр. према сменити (се).*

смѐњивōст јек. **смјѐњивост** (смѐњльивōст јек. смјѐњльивōст), -ости ж *особина онога што је смењиво, онога који је смењив:* ~ директора, ~ власти.

смѐо, смѐла, -о јек. **смӣо,** смӣ̏ела, -о *храбар, одважан, срчан:* ~ човек, ~ подухват, ~ напад, ~ одговор.

смѐон јек. **смӣон,** -а, -о *в. смео.*

смѐоно јек. **смӣоно** прил. *в. смело.*

смѐр и **смēр,** смѐра јек. **смјѐр** и **смјēр**, смјѐра м (мн. см(ј)ѐрови) **1. а.** *правац кретања (некога, нечега):* ићи у истом смеру, ~ воза, један ~. **б.** *пут, правац којим је управљена нека делатност, активност:* општи ~ решавања задатака. **в.** фиг. *правац, пут развитка, ток какве делатности (друштвене, књижевне, научне и сл.):* европски литерарни смерови. **2.** *у школи одељење посебног типа управљено на изучавање нарочите групе предмета:* природно-математички ~, друштвено--језички ~.

смēран јек. **смјēран,** -рна, -о *ненаметљив, скроман, обзиран, кротак; који одражава такве особине:* ~ девојка, ~ држање; ~ црте лица.

смéрати, смēрām и **смѐрати,** -ām јек. **смјéрати,** смјēрām и **смјѐрати,** -ām несвр. *имати намеру, намеравати, канити, планирати.* – Смерају неко зло. Шта смераш да радиш данас?

смѐрити јек. **смјѐрити,** -ӣм свр. **1. а.** *усмерити, управити.* **б.** *спазити:* ~ оком. **2.** *нанишанити.* – Кад он смери, не промашује. **3.** *погодити:* ~ по глави.

смéрница јек. **смјéрница** ж *утврђен правац којег се треба држати у раду, упутство:* ~ будућег књижевног рада.

смēрно јек. **смјēрно** *на смеран начин, кротко, скромно, ненаметљиво, благо:* ~ се понашати, ~ се поклонити.

смéрнōст јек. **смјéрнōст,** -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога који је смеран, онога што је смерно:* девојачка ~.

смѐса јек. **смјѐса** ж (вар. смеша) **а.** *мешавина разноврсних материја (гасовитих, течних, растреситих и сл.) у којој не долази ни до каквих хемијских процеса:* ~ угљендиоксида и етра, ~ боја, ~ гасова. **б.** *уопште спој нечег различитог, разноврсног, конгломерат:* ~ различитих култура, ~ разних језика.

смѐста јек. **смјѐста** прил. *одмах, истог тренутка:* ~ дотрчати, ~ одговорити.

смéсти (смēсти), -éтēм (аор. смéтох, смēте; р. пр. смѐо, смéла; трп. смéтен, -а) свр. *довести у забуну, пометњу, збунити.* – Необичан призор их сасвим смете. ■ **~ се** *доћи у забуну, сметености, збунити се, поместити се.* – Смете се не знајући право шта да чини.

смѐстити јек. **смјѐстити,** -ӣм (трп. см(ј)ѐштен) свр. **1.** *оставити нешто на одговарајуће место:* ~ робу у складиште, ~ зимницу у оставу. **2.** *довести и оставити некога негде, у неку средину на крају или дужи боравак:* ~ болесника у болницу, ~ туристе у хотел. **3.** (некога) *поставити у службу, обезбедити, дати некоме запослење, запослити:* ~ у трговину, ~ у службу. **4.** разг. (некоме) *довести некога у неугодан, тежак положај, подвалити некоме.* – Нисам крив, сместила ми битанга. ■ **~ се 1.** *заузети (погодан, удобан) положај (обично при седењу):* ~ се у фотељу, ~ се на седиште кола. **2.** *наћи себи смештај, место за боравак:* ~ се у хотел, ~ се у болницу, ~ се у кућу.

смѐт, смѐта м (мн. смѐтови) **а.** *ветром нанесена велика хрпа снега:* снежни сметови. **б.** *гомила, мноштво нечега:* ~ лишћа.

смéтати, смēтām (3. л. мн. смéтајӯ) несвр. (некоме, нечему (некога, нешто)) **1. а.** *правити сметње, ометати.* – Смета ми гласна музика. **б.** *бити препрека некоме у нечему, спречавати некога у нечему, онемогућавати.* – Не можемо тим путем, смета онај одрон. Иди својим путем, ја ти нећу сметати. **2.** *не одговарати нечијем укусу, ставовима и сл.* – Смета ми његово самољубље. Свима смета његова дрскост.

смѐтати и **смѐтати,** смѐћēм *несвр. према сметнути.*

смéтен, -а, -о **а.** *збуњен, несигуран, смушен:* ~ младић. **б.** *који изражава, испољава збуњеност, несигурност, смушеност:* ~ понашање.

смéтено прил. *збуњено, смушено:* ~ се понашати, ~ говорити.

смéтенōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина, стање онога који је сметен, онога што је сметено.*

смéтењāк, -а и **сметѐњāк,** -а́ка м *сметен, збуњен, смушен човек.*

сметењáковић м *в. сметењак.*

смéтењāчкӣ и **сметѐњāчкӣ,** -ā, -ō *који се односи на сметењаке:* сметењачке главе.

смéтењāштво и **сметењáштво** с *особина сметењака; сметено, збуњено поступање, збуњеност, смушеност.* – Комика је у његовом сметењаштву. Сметењаштво је увек смешно.

смѐти, смēм јек. **смјѐти,** смӣ̏јēм (у значењу футура II: см(ј)ѐднēм) несвр. непрел. **1.** *имати смелости, усуђивати се учинити нешто:* ~ брзо возити, ~ скочити у воду. **2. а.** (често безл.) *бити допуштено, дозвољено (некоме).* – Овде се не сме пушити. Вечерас смем да изађем. **б.** *у учтивом питању.* – Смем ли да вас замолим? **3.** (чешће одрично) *имати право.* – Не смете се мешати у њихов живот. Не смем то да заборавим.

смѐтӣште с *в. сметлиште.*

смѐтлāр, -а́ра м *онај који кӯпӣ, односи смеће.*

сметлàрица ж *жена сметлар.*

смѐтлāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на сметларе.*

смѐтлӣште с *место на које се носи и баца смеће, ђубриште.*

сметљ- *в. сметл-.*

смѐтнути и **смѐтнути,** смѐтнēм свр. **1.** *скинути нешто са нечега.* **2.** *одузети (пешке при плетењу).* • **~ с ума** *изгубити из вида, заборавити.*

смéтња ж (ген. мн. -њӣ (-њā)) **а.** *оно што смета, што стоји на путу да се нешто оствари, препрека, зайрека; тешкоћа:* ~ на путу; правити некоме сметње. **б.** (обично у мн.) *оно што омета, ремети нормалан рад, функционисање и сл.*: сметње на радију, магнетне сметње.

смѐће с (мн. ø) **1.** *отпаци, нечистоћа, ђубре.* **2.** фиг. (обично с атрибутима право, обично и сл.) **а.** *лоша, рђава особа.* **б.** *потпуно безначајна, безвредна ствар.* – Та музика је обично смеће.

смѐћкаст, -а, -о *помало смеђ.*

смēх и **смѐх** јек. **смӣјех** и **смјѐх** м (мн. ø) *изражавање доброг расположења, задовољства, радости и сл. нарочитом мимиком лица, развлачењем усана и карактеристичним испрекиданим гласом.* • **пући (умрети) од смеха** *много и дуго се смејати нечему веома смешном.* **ударити (прснути) у смех** *одједном се гласно, грохотом засмејати.*

смѐч м енгл. спорт. *оштар ударац по високој лопти (у тенису и одбојци) којим се лопта обара у противничко поље.*

смѐчер м *онај који изводи смеч; онај који добро изводи смеч.*

смѐчовати, -ујēм свр. и несвр. *извести, изводити смеч.*

смѐша јек. **смјѐша** ж *в. смеса.*

смéшак јек. **смијѐшак,** -шка м *осмех, осмејак.*

смéшан јек. **смијѐшан,** -шна, -о **1.** *који својом садржином, појавом и сл. изазива смех:* ~ виц, ~ кловн. **2.** *који изазива подсмех, иронију; неодговарајући, бесмислен:* ~ појава; ~ цена.

смéшати, смēшām јек. **смијѐшати,** смӣ̏јешām свр. **1.** *мешајући спојити нешто разноврсно (течно, житко, растресито, гасовито и сл.):* ~ вино с водом. **2.** *заменити једно с другим, побркати.* – Све ми се смешало у глави. ■ **~ се 1.** *спојити се, помешати се (о нечему разноврсном).* **2.** *збркати се.*

смéшити се јек. **смијѐшити се,** -ӣм се несвр. [гл. им. -шēње с] **а.** *смешком, осмехом изражавати неко осећање (радост, задовољство, иронију и сл.), исказивати љубазност и сл., осмехивати се:* ~ детету, ~ весело, ~ иронично, ~ злобно. **б.** *одражавати*

весело̀ст, раздрага̀ност, по̀дсмешљивост и сл. (о лицу, очима). **2.** фиг. *по̀казивати скло̀ност, предсказивати сре̏ћу, успѐх.* – Сре̏ћа ми се смеши. Небо ми се смеши.

смѐшкати се јек. **смје̏шкати се,** -а̄м се несвр. *дем. од смешти̏ти се.*

смѐшљив јек. **смје̏шљив,** -а, -о *који се ра̀до и мно̀го смѐје, који је скло̀н смејању.*

смѐшљивац јек. **смје̏шљивац,** -и̏вца м *о̀нај који је смешљив.*

смѐшљивица јек. **смје̏шљивица** ж *смешљива жѐнска осо̀ба.*

смѐшљи̏вко и **смешљи̏вко** јек. **смје̏шљи̏вко** и **смјешљи̏вко** м *в. смешљивац.*

смѐшљивӧ̀ст јек. **смје̏шљивӧ̀ст,** -ости ж *осо̀бина ко̀ноа који је смешљив.*

смѐшно и **сме̏шно** јек. **смје̏шно** и **смијѐшно** прил. *та̀ко да изазива смех или по̀дсмех:* ~ се понашати.

смѐштāј јек. **смје̏штāј** м **1.** *смештање, заузимање места у каквом про̀стору.* – Потребно је време за смештај. **2.** *мѐсто, срѐдина у коју се неко смешта на кра̀ће или ду̀же врѐме:* ~ у интернату, хотелски ~, имати добар ~.

смѐштājнӣ јек. **смје̏штājнӣ,** -ā, -ṑ *који се о̀дноси на смештај:* ~ простор, ~ капацитет.

сме̏штати (се) јек. **смје̏штати (се),** -е̏штā̀м (се) *несвр. прѐма смести̏ти (се).*

смиј- *в. смеј-.*

смијех *в. смех.*

смијеш- *в. смеш-.*

сми̏лети јек. **сми̏љети,** -ли̏м свр. *сићи, сиу̀стити се милећи.* – Смилели мрави с дрвета.

сми̏лити се, -и̏м се свр. **1.** *в. омили̏ти.* **2.** *в. смиловати се.*

сми̏ловати се, -лу̀јем се свр. *осѐтити самило̀ст, милосрђе прѐма некоме, сажали̏ти се:* ~ некоме, ~ на некога.

смилости̏вити, -о̀стӣвӣ̀м (се) и **смило̀стивити,** -ӣм (се) свр. *в. умилости̏вити (се).*

сми̏ље с (мн. ø) бот. *бѝљке из ф. ӣлавочика* Antennaria *и* Helichrysum (H. arenarium *и* H. orientale). • **~ и босиље (~ и ковиље) (према некоме, нечему)** *мно̀го ма̀ње зло од нече̏ ӣдруӣо̀ӣ.*

смиљети *в. смилети.*

смио *в. смео.*

смион *в. смеон.*

смионо *в. смеоно.*

сми̏рāј м *врѐме око заласка сунца, кра̀ј да̀на.*

сми̏рен, -а, -о **а.** *који влада со̀бом, умерен, уздржан:* ~ човек. **б.** *који о̀даје та̀кве осо̀бине:* ~ понашање, ~ израз лица.

сми̏рено прил. *на смирен начин, мирно, ста̀ложено, уздржано, умерено:* ~ говорити, ~ поступати.

сми̏ренӧ̀ст, -ости ж *осо̀бина, ста̀ње ко̀ноа који је смирен, ко̀ноа што је смирено.*

смире̏ње с *ста̀ње смирено̀сти, умире̏ње:* средства за ~.

смири̏вати (се), сми̏рујем (се) *несвр. прѐма смири̏ти (се).*

сми̏рити, сми̏рӣ̀м свр. прел. **1. а.** *учини̏ти да нѐко буде мира̀н, да мирује, да се сти̏ша; довѐсти у ста̀ње смирено̀сти, спо̀која:* ~ децу, ~ волове; ~ некога ко је узнемирен. **б.** *довѐсти у ста̀ње поко̀рности:* ~ народ, ~ побуњенике. **в.** *учини̏ти да прѐстане сукоб, сва̀ђа, успоста̀вити мир мѐђу заваћенима:* ~ завађене породице. **2.** *сма̀њити интѐнзитет нече̏а, ути̏шати, ублажи̏ти (о болу, о каквом осе̏ћању):* ~ бол, ~ мржњу. **3. а.** *нахрани̏ти и напо̀јити (сто̀ку), намири̏ти.* **б.** *заврши̏ти нешто (неки по̀сао, испи̏т и сл.):* ~ летину. **4.** фиг. *уби̏ти некоӣа.* – Смирили су га из митраљеза. ■ **~ се 1. а.** *по̀стати мира̀н, сти̏шати се, умири̏ти се; до̀ћи у ста̀ње смирено̀сти, спо̀која, прѐстати би̏ти узнемирен, на̀ћи мир.* **б.** *сма̀њити се, сти̏шати се (о буци, жа̏ору и сл.).* **в.** *по̀стати мира̀н, прѐстати по̀казивати, испо̀љавати узнемирѐност, узбу̏ђење и сл. (о лицу).* – Лице му се разведри и смири. **2.** *умири̏ти се (по̀сле сва̏ђе, ка̀вге, раздора).* – Све се поново слегло и смирило. **3.** *сма̀њити се, ублажи̏ти се, ути̏шати се (о болу, каквом осе̏ћању и сл.).* **4.** фиг. *прѐстати живѐти, умрѐти.* – Смирила се после дуге болести. **5.** *задржа̀ти се на једно̀м мѐсту, скраси̏ти се.* – Доста си лутао по свету, смири се већ једном. **6.** *за̀ћи, запа̀сти (о Су̀нцу);* уп. смирај.

сми̏сао, -сла м **1.** *унутра̀шњи садржа̀ј нече̏а, значе̏ње:* ~ нечијих речи, ~ поступка, ~ борбе. **2.** (за нешто) *спо̀собност да се нешто схва̀ти, разуме; да̀р, та̀ленат, спо̀собности (за неку вр̀сту по̀ступка):* ~ за добру књигу, ~ за праве вредности; ~ за музику. **3.** *о̀правдан разло̀ӣ за какав по̀ступак, сврха.* – Нема смисла да почињемо посао кад не можемо да га завршимо. • **има ли смисла (поступити, рѐћи** и сл.**)?** *да ли је у реду, да ли ва̀ља* **у буквалном (дословном, пуном) смислу речи** *буквално, дословно, по̀шӣуно, ба̀ш онако како се ка̀зује.* **у извесном смислу** *на неки начин.*

сми̏саон, -а, -о *који се о̀дноси на смисао, који је у вези са смислом:* ~ целина.

сми̏слен, -а, -о **1.** *који има смисла, разуман, који је у складу са законима мишљења:* ~ поступак. **2.** *који смишљено, ло̀ӣички мисли:* смислени људи.

сми̏сленӧ̀ст, -ости ж *осо̀бина ко̀ноа који је смислен, ко̀ноа што је смислено.*

сми̏слити, -и̏м (трп. сми̏шљен) свр. **1. а.** *мишљењем ство̀рити, измисли̏ти:* ~ причу, ~ одговор. **б.** *до̀бро размисли̏ти, промисли̏ти.* – Смисли, па реци. **2.** *размисливши довѐсти неку о̀длуку, наумити.* – Смислио је да га превари. • **не могу да га смислим** *не мо̀ӣу да ӣа по̀днесем, одвра̀тан ми је.*

сми̏цалица ж *вѐшт, прѐпреден, непо̀штен по̀ступак да се о̀стварн неки цѝљ, по̀двала, махинација.*

сми̏цӑлька ж **1.** *једна од фи̏ӣура у и̏ӣри мице.* **2.** *в. смицалица.*

сми̏цати (се), сми̏чем (се) *несвр. прѐма смакну̀ти (се), смаћи (се).*

сми̏шљати, сми̏шљӑ̀м *несвр. прѐма смисли̏ти:* ~ одговор, ~ превару.

сми̏шљено прил. *разборито, промишљено:* ~ одговорити, ~ ре̏ћи, ~ поступити.

сми̏шљенӧ̀ст, -ости ж *осо̀бина ко̀ноа што је смишљено, промишљеност.*

смје- *в. сме-.*

смла̀вити, -и̏м (трп. смла̀вљен) свр. **1.** *јакѝм уда̀рцем здроби̏ти, смрви̏ти.* – Кола су га смлавила. **2.** *по̀ӣући, поразити, уништи̏ти:* ~ непријатеља. **3.** *довѐсти у ста̀ње клонулости, изнурености, исцрпљено̀сти (душе̏вне и телесне).* – Смлавио га је рат. **4.** *халапљиво по̀јести, по̀ӣаманити (храну).*

смла̀ӣа ж *смушен, смо̀ӣан човек.*

смла́тити, смла̀тӣ̀м (трп. смла̀ӣен) свр. прел. **1.** *снажно ударајући, млаӣећи обори̏ти, сруши̏ти, отрѐсти:* ~ воће. **2.** *прѐӣуӣи, премлаӣи̏ти:* ~ некога. **3.** *по̀ӣпуно поразити, по̀ӣпући:* ~ непријатеља. **4.** *исцрпсти, изнури̏ти:* смлаћен од болести. **5.** *на брзину и лоше ура̀дити:* ~ реферат, ~ домаћи задатак.

смла́чити, смла̀чӣ̀м свр. *учини̏ти млаким:* ~ чај, ~ воду. ■ **~ се** *мало се ӣпрејати.* – Соба се смлачила.

смлѐти јек. **смљѐти,** смѐљем свр. *в. самлети.*

смлѐчан јек. **смљѐчан,** -чна, -о *који даје млека:* ~ крава, ~ марва.

смо̀г м (мн. ø) енгл. *ва̀здух заӣађен на̀ӣомиланим про̀дуктима изӣарања (нафтних дериватa, ча̏ћи и сл.).*

смо̀ждити, смо̀ждӣ̀м (трп. смо̀жден) свр. прел. **1. а.** *смрскати, здроби̏ти:* ~ кости. **б.** *уништи̏ти, сатрти:* ~ непријатеља. **2.** *крајње исцрпсти, изнури̏ти.* – Смождио га је живот. Болест га је смождила. ■ **~ се** *разби̏ти се, смрскати се као по̀следица јако̀ӣ уда̀рца.*

смо̀згати и **смо̀згати,** -а̄м свр. *до̀ћи до нече̏а мозӣањем, умовањем, смисли̏ти:* ~ одговор.

смо̑к (смо̀к), смо̀ка м **1.** *кувано јело, вариво.* **2.** *јело које се једе с хлебом (сир, кајмак, суво месо итд.).*

смо̀ква ж (ген. мн. смо̀кāвā (смо̀квӣ)) бот. *биљка* Ficus carica *из ф.* Moraceae *и њен плод.*

смо̀ква̄ст, -а, -о *који је налик на смокву.*

смо̀ква̄чки, -ā, -ō *који се односи на смокву.*

смо̀ква̄к, -и́ка м *место где расту смокве.*

смо̀ква̄н, -а, -о *који припада смокви.* • **~ лист** *в. под лист.*

смо̀ква̄ца ж *дем. од смоква.*

смо̀ква̄чица ж *дем. од смоква и смоквица.*

смо̀кинг м енгл. (мн. -нзи) *мушко свечано одело нарочитог кроја.*

смо̀ко̑в, -а, -о *који се односи на смокву (који припада смокви, који је од смокве и сл.):* **~** лист, **~** грана, **~** ракија.

смо̀ковача ж **1.** *смоково дрво.* **2.** *ракија од смокава.*

смо̀ковина ж *смоково дрво.*

смо̀крити (се), смо̀крӣм (се) свр. *в. сквасити (се).*

смо̀ла ж *густа, лепљива маса жуте до смеђе боје (ређе безбојна) коју луче четинари и неке друге биљке.*

смо̀ла̄в, -а, -о **1. а.** *који садржи у себи смолу, који лучи смолу:* **~** дрво. **б.** *улепљен, умазан смолом:* **~** рука. **2.** *упиште лепљив, умазан (од зноја, прљаве масноће и сл.).*

смо̀ла̄во прил. *као смола:* **~** се отегнути.

смо̀ла̄ст, -а, -о **1.** *који личи на смолу.* **2.** *в. смолав (1а).*

смо̀лнӣ и **смо̀лнӣ,** -ā, -ō *направљен од смоле или помоћу смоле:* **~** бакља, **~** лепак.

смоль- *в. шмоль-.*

смо́ница ж *земља с много глине, збијена и тешка за обраду.*

смо́ничав, -а, -о *у коме има смонице, пун смонице:* **~** земља.

смо̀рити, смо̀рӣм свр. *учинити уморним, заморити.* ■ **~ се** *заморити се, уморити се.*

смота́вати (се), смо̀тāвāм (се) *несвр. према смотати (се).*

смо̀тавац, -а̄вца м зоол. *у мн.: породица малих лептира* Tortricidae *(у јд.: лептир из те породице).*

смо̀так, -тка м *в. смотуљак.*

смо̀та̄н, -а, -о разг. *збуњен, сметен, смушен:* **~** човек.

смо̀тати, -а̄м свр. прел. **1. а.** *мотајући савити у клупко, калем, намотати; дати нечему кружни облик:* **~** вуну, **~** конац; **~** косу у пунђу. **б.** *савити, увити у ролну:* **~** диплому, **~** лист хартије. **в.** *сложити, спаковати пребијајући, завртњући, превијајући:* **~** чаршав, **~** цемпер. **2.** *снажно, силом повући за собом.* – Смотала га машина и здробила. **3.** *савладати, ошкрвати (о болести).* **4.** разг. **а.** *украсти, дићи, здипити:* **~** новац, **~** крушку. **б.** *брзо ставити, стрпати:* **~** писмо у џеп. **в.** *халапљиво, брзо појести, смазати:* **~** вечеру. **г.** *преварити, обманути; обрлатити, завести:* **~** девојку. ■ **~ се 1.** *савити се као у клупко, склупчати се:* **~** се од бола. **2.** фиг. (у глави) *збркати се, помешати се (о мислима).* – Све ми се смотало у глави. **3.** фиг. *збунити се, спетљати се:* **~** се на испиту, **~** се пред девојком.

смо̀тра ж (ген. мн. смо̀трӣ) **1.** *службени преглед војске ради провере стања и борбене готовости јединица:* **~** Седме дивизије. **2.** *јавно показивање, представљање нечега (догађаја, достигнућа, културних збивања и сл.):* **~** фолклора.

смо̀трен, -а, -о *опрезан, обазрив:* **~** човек, **~** поступак.

смо̀трено прил. *опрезно, обазриво:* **~** радити.

смо̀тренӧст, -ости ж *стање, особина онога који је смотрен, онога што је смотрено.*

смо̀трити, смо̀трӣм свр. *уследати, опазити.* – Смотрили су га издалека.

смоту́љак, -љка м *нешто смотано, савијено:* **~** хартије.

смо̀ћи, смо̀гнēм свр. **1.** *скупити, наћи у себи (снаге, храбрости и сл.).* **2.** *прибавити, набавити нешто, доћи до нечега:* **~** новац.

смо̀чити[1], смо̀чӣм свр. *поквасити, сквасити:* **~** ноге. ■ **~ се** *поквасити се, сквасити се.* – Сав сам се смочио на киши.

смо̀чити[2], смо̀чӣм несвр. [гл. им. смо̀чēње с] **а.** *јести смок.* – Смочи мало меса. **б.** (јело) *додавати смок јелу.* – То се јело смочи тек кад се скува.

смо̀чница ж *одељење у кући где се држи смок и друге намирнице, остава.*

смра̑д м **1.** *непријатан, тешко подношљив мирис, задах, воњ.* **2.** *погрдан назив за човека.*

смра̑дан, -дна, -о *в. смрдљив.*

смра̀дити, -ӣм и **смра́дити,** смра̑дӣм несвр. [гл. им. смра̀ђēње и смра́ђēње с] *испуњавати, запрљавати смрадом; запахњивати непријатним мирисом:* **~** собу; **~** некога.

смрачи́вати (се), смра̀чујēм (се) *несвр. према смрачити (се).*

смра́чити, смра̑чӣм свр. прел. **1.** *учинити тамним, мрачним, неосветљеним, замрачити:* **~** собу, **~** прозор. **2.** фиг. *учинити смрknутим, суморним, невеселим:* **~** лице, **~** чело. ■ **~ се 1. а.** *пасти (о мраку); утонути у мрак, постати мрачан, испунити се мраком (о неком простору или просторном појму).* – Напољу се већ смрачило. Соба се смрачила. **б.** *изгубити сјај, престати сијати (о сунцу, звездама и сл.).* **2.** фиг. *постати смрknут, тмуран, намргодити се (о нечијем лицу, челу или упиште о некој особи); утонути у лоше расположење, изгубити веселост, ведрину.* **3.** безл. (са логичким субјектом у дативу, без допуне или са допуном „у глави“, „пред очима“ и сл.) *запасти у несвестицу, вртоглавицу, обневиделост, упиште у стање смањене присебности, духовне сабраности, способности јасног мишљења, владања собом.* – Кад то видех, смрачи ми се у глави.

смр̏вити, -ӣм (трп. смр̏вљен) свр. **1. а.** *претворити у мрве, ситне честице:* **~** хлеб, **~** зрно кукуруза, **~** цигару. **б.** *сломити, разбити, смрскати:* **~** главу, **~** кости. **2.** фиг. **а.** *потпуно поразити, уништити, сатрти:* **~** непријатеља. **б.** (често у облику трп.) *исцрпсти, изнурити, изморити (болешћу, тешким радом и сл.); морално, духовно сломити, утући (бригама, невољама и сл.).* ■ **~ се** *разбити се у ситне делове, расути се.*

смр́дети и **смр̀дети** јек. **смр́дјети** и **смр̀дјети,** -дӣм несвр. непрел. [гл. им. смр́ђēње и смр̀ђēње с] **1.** *одавати неугодан мирис, смрад, заударати, вонати:* **~** на зној. **2.** фиг. пеј. разг. **а.** (обично с предлозима: на, по) *слутити, указивати на нешто ружно, лоше и сл. што ће се догодити, наговештавати, најављивати нешто:* **~** на издају, **~** на рат. **б.** *задржавати се, боравити негде.* – Докле ћеш да смрдиш ту, губи се! **в.** *не свиђати се, не бити по вољи.* – Воле да се забављају, а рад им смрди. • **нити смрди, нити мирише** *в. под мирисати (изр.).* **од главе риба смрди** *в. под глава.*

смр̀дибуба ж **1.** зоол. *врста биљне стенице која излучује непријатан мирис* Pentatoma baccarum. **2.** пеј. *лош, рђав човек.*

смр̀дивра̄на ж **1.** зоол. *птица крешталица шареног перја* Coracias garrulla. **2.** пеј. *лош, никакав човек.*

смрдљёвак, -вка м бот. *украсна биљка (обично по прозорима и балконима)* Pelargonium (P. inquinans, P. odoratiscimum, P. radula, P. zonale) *из ф.* Geraniaceae.

смр̀дљив, -а, -о **1.** *који смрди, заудара:* **~** сир. **2.** пеј. *лош, никакав, недостојан:* **~** човек, **~** штампа.

смр̀дљивац, -ивца м **1. а.** *онај који смрди, заудара.* **б.** пеј. *смрдљив, поган, лош човек.* **2.** зоол. *животиња из пор. куна* Mephitis mephitica, *чије жлезде излучују лепљиву материју непријатног мириса.*

смр̀дљивица ж *жена смрдљивац.*

смрдљи́вко м *в. смрдљивац (1).*

смр̀дљика ж бот. **1.** *биљка* Bifora radians *и* Bifora testiculata *из ф.* Umbelliferae. **2.** *биљка* Pistacia terebintus *из ф.* Anacardiaceae, *из које се добија терпентин.* **3.** *биљка* Sorbus aucuparia *из ф.* Rosaceae.

смр̏днути, -нӗм свр. *мало засмрдети.*

смр̏до, -а и -ӗ м *в. смрдљивац (1).*

смр̏дуља ж *в. смрдљивица.*

смр̏душа ж бот. **а.** *биљка из ф. штитара* Bifora radians. **б.** *биљка из ф. лептирњача* Anagyris foetida.

смр̏ека ж (дат. -еки и -еци) бот. **1.** *четинарски жбун или дрво* Juniperus communis *из ф.* Cupressaceae, *чији се бобичасти плодови употребљавају у народном лекарству и за прављење ракије, клека; уопште род* Juniperus. **2.** *в. смрча.*

смрѐквӣк, -и́ка м *смрекова шума.*

смрѐкин, -а, -о *који се односи на смреку, који припада смреки:* ~ грана.

смрѐкиња ж *смреков плод.*

смрѐков, -а, -о *који се односи на смреку, који је од смреке:* ~ дрво, ~ даска, ~ ракија.

смрѐковача ж **1.** *ракија од смрекових бобица, клековача.* **2.** *смрекова батина, смреков штап.*

смрѐковина ж *смрековo дрво (као грађа и горивo).*

смрѐчāк, -а́ка м *смрекoв шумарак.*

смрѐшкати, -а̄м свр. *прекрити борама, набрати.* ■ **~ се** *прекрити се борама, набрати се.*

смрза́вати (се), смр̀зава̄м (се) *несвр. према смрзнути (се).*

смр́зла ж *зимогрожљива женска особа, женска особа која не подноси хладноћу.*

смр́зло, -а и -ӗ м *зимогрожљива мушка особа, мушка особа која не подноси хладноћу.*

смрзлу́так, -тка м *грумен, грудва смрзнуте земље.*

смр̏знути, -нӗм (аор. смр̏зох и смр̏знух; р. пр. смр̏зао, -зла и смр̏знуо, -ула) свр. **1.** *претворити у лед (у целини или површински слој), залediти:* ~ јело, ~ воду, ~ реку. **2.** *в. срмзнути се.* – Хладно је, смрзла река. ■ **~ се 1.** *претворити се у лед (у целини или површински слој), залediти се (о течности или ономе што садржи течност).* **2.** *јако озепсти, прозепсти.* – Грејање је лоше, смрзох се. **3.** фиг. **а.** *укочити се, постати неповичан.* – Што си се смрзла, трчи кући! **б.** *запањити се, пренеразити се.* – Смрзла се од чуда, ни реч не проговара.

смр̏знӯтӧст, -ости ж *стање онога што је смрзнуто.*

смр̀зотина ж **1.** *в. промрзлина.* **2.** *зимогрожљива особа, особа која не подноси хладноћу.*

смр̏кнӯт, -а, -о *намрштен, намргођен; који испољава, изражава намргођеност, нерасположење:* ~ човек; ~ поглед.

смр̏кнути и **смр̏ћи,** смр̏кнӗм (аор. смр̏кох и смр̏кнух; р. пр. смр̏као, -кла и смр̏кнуо, -ула) свр. **1.** *намргодити, натмурити (лице); намрштити (чело).* **2.** *в. смркнути се (1а, б, 3).* ■ **~ се 1. а.** безл. *о мраку: овладати, наступити.* – Доћи ћу кад се смркне. **б.** *постати мрачан, таман (о дану); утонути у мрак (о небу и сл.).* **2.** *намргодити се, натмурити се, намрштити се.* **3.** безл. (са субј. у дат.) *изгубити контролу над собом, изгубити моћ трезвеног расуђивања (од узбуђења, беса и сл.).* – Смркло ми се пред очима. • НПосл **док једном не смркне, другом не сване** *каже се кад неко извлачи корист из туђе несреће.*

смр̏кнӯто прил. *намрштено, намргођено, мрзовољно, зловољно:* ~ погледати, ~ изгледати.

смр̏кнӯтӧст, -ости ж *особина или стање онога који је смркнут, онога што је смркнуто.*

смркну́ће с *сумрак, сутон.*

смр́љати, смр̀ља̄м свр. *урадити било како.*

смр̀мљати, -а̄м свр. *мрмљајући рећи.*

смр̏сити, смр̏сӣм свр. (нешто) **1.** *замрсити, запетљати (конац, уже и сл.).* **2.** *изговорити брзо и неразговетно.* • **~ конце (некоме)** *нанети зло, побркати рачуне некоме.*

смр̏скати, смр̏ска̄м свр. *смрвити, здробити:* ~ главу, ~ ауто. ■ **~ се** *смрвити се, здробити се.*

смр̏т ж (инстр. смр̏ћу (смр̀ти)) **1.** *престанак живота, животних функција организма:* природна ~, насилна ~, јуначка ~, лака ~. **2.** фиг. *пропаст, уништење, нестанак нечега:* ~ синдикалног покрета. **3.** фиг. *велика непријатност.* – Смрт ми је да га сретнем. Лењивцу је смрт да ради. • **блед као ~** *врло блед.* **до смрти увредити (некога)** *нанети некоме неопростиву увреду.* **између живота и смрти** *у великој опасности по живот.* **клиничка ~** мед. *стање престанка дисања и куцања срца у коме ткива још нису извргнута распадању.* **на живот и (на) смрт (борба, борити се** и сл.) *до краја, до последње снаге.* **на ивици смрти (бити, налазити се** и сл.) *у великој животној опасности.* **на смрт болестан** *тешко, неизлечиво болестан.* **на смрт уплашен** *у великом страху.* **наћи смрт** *погинути, умрети.* **питање живота и смрти** *нешто врло важно, судбоносно.* **(по)гледати смрти у очи** *суочити се, суочавати се са смртном опасношћу, бити изложен смртној опасности.* **тачан као ~** *веома тачан.*

смр̏тан, -тна, -о **1.** (одр.: смр̏тнӣ, -а, -о) **а.** *који се односи на смрт, који је у вези са смрћу:* ~ час, ~ случај, ~ рана, ~ опасност, ~ хропац, ~ свећа. **б.** фиг. *крајње тежак, неподношљив; крајње опасан:* ~ увреда, ~ страх; ~ непријатељ. **2.** *који је по својој природи подложан смрти, који мора да умре, пролазан.* – Сви смо смртни.

смр̏тнӣк м *онај који је смртан, који мора да умре; човек као пролазно биће.*

смр̏тница ж *женска особа смртник.*

смр̏тничкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на смртнике.*

смр̏тно прил. **1.** *тако да се мора умрети, на смрт:* ~ рањен, ~ погођен, ~ болестан. **2.** *пуно мртваца:* ~ блед. **3.** фиг. *силно, јако, у највећој мери:* ~ уплашен, ~ заљубљен.

смр̏тнӧст, -ости ж (инстр. -ошћу) **1.** *особина онога који је смртан:* човекова ~. **2.** *број, сразмера умрлих према укупном броју становника (у одређеном временском раздобљу, на одређеном подручју), морталитет:* повећана ~, ~ деце.

смртóвница и **смр̏тӧвница** ж **а.** *штампана објава о нечијој смрти.* **б.** *службена, писмена потврда о нечијој смрти.*

смртòносан, -сна, -о **1.** *који доноси, изазива смрт:* ~ отров, ~ болест. **2.** фиг. *врло опасан, кобан, убитачан:* ~ терет, ~ ситуација.

смртòносно прил. *на смртоносан начин, злокобно; врло опасно.* – Авиони смртоносно круже. ~ ранити.

смр̏ћи (се) *в. смркнути (се).*

смр̏ча ж (ген. мн. смр̏чā) бот. *четинар* Picea excelsa *из ф.* Abietaceae.

смр́чак[1], -чка м бот. *јестива шумска печурка* Morchella esculenta.

смр́чак[2], -чка м зоол. *птица која живи на смрчи* Loxia curvirostra.

смр̏чев, -а, -о *који се односи на смрчу, који је од смрче:* ~ дрво, ~ смола.

смр̏чевина ж (мн. ø) *смрчево дрво (као грађа).*

смр̏чин, -а, -о *који припада смрчи:* ~ лишће. • **~ ваш** *врста лисних ваши* Clermes abietis.

смршáвити, -р̏шавӣм, **смр̏шавити,** -ӣм и **смр̏шати,** -а̄м свр. непрел. *изгубити у тежини, ослабити.*

смӯвати, -а̄м свр. прел. разг. **1.** (некога) **а.** *преварити, обманути:* ~ некога при куповини. **б.** *на вешт начин придобити нечију наклоност, обрлатити:* ~ девојку. **2.** (нешто) *урадити нешто мутно, сумњиво.* – Нису ту чиста посла. Смували су они нешто. ■ **~ се** *почети водити љубав, забављати се.*

смӯдити, смӯдӣм несвр. [гл. им. смӯ́ђење с] *в. пржити.*

смӯђ, смӯ́ђа м (инстр. смӯ́ђем; мн. смӯ́ђеви) зоол. *слатководна риба грабљивица* Lucioperca sandra *из пор. гргеча:* ~ зубати, ~ шарени.

смӯк м зоол. *неотровна змија* Coluber flovescens *из пор. смукуља* (Colubridae). • **пити као ~** *претерано, превише пити.*

сму̀љати, -ā̀м и **смýљати,** смýљāм свр. прел. *ињечењем (притискањем, мешањем и сл.) претворити у житку масу, измуљати; муљајући исцедити сок из нечега:* ~ грожђе, ~ јагоде. ■ ~ **се** *претворити се у житку масу, изгњечити се.*

смýмлати, -ā̀м свр. *пригушено, мукло, неразговетно, мумлајући рећи.*

смунђáвати, смýнђāвāм *несвр. према* смунђати.

смýнђати, -ā̀м свр. **1.** *неразговетно, мунђајући рећи.* **2.** разг. *украсти, смотати, здипити.*

смýтан, -тна, -о *испуњен смутњама, метежом, нередима, немиран:* ~ време.

смýтити, смýтӣм (трп. смýћен) свр. **1.** *учинити мутним, замутити:* ~ воду, ~ језеро. **2.** фиг. **а.** *тајно урадити нешто недозвољено, сумњиво.* **б.** *изазвати смутњу, неред, узбунити:* ~ народ. **в.** *изазвати неспоразум, раздор, неслогу.* – Ко први смути на састанку? **г.** *довести у стање збуњености, пометености.* – Њена лепота му смути разум. **д.** *узрујати, узнемирити.* – Несрећна вест га увелико смути. **3.** *замешати, смешати мутећи.* ■ ~ **се 1.** *постати мутан, нејасан.* **2.** безл. *замаглити се, замрачити се (пред очима).* **3. а.** *доћи у стање збрке, пометености.* – Све ми се смутило у глави. **б.** *збунити се, смести се.* – Девојка се зарумене и смути. **в.** *узнемирити се, узрујати се.*

смýтљив, -а, -о *који изазива смутњу.*

смýтљивац, -ивца м *смутљив човек, сплеткар.*

смýтљивица ж *женска особа смутљивац.*

смýтња ж (ген. мн. -њӣ (-њā)) **1. а.** *злонамерно, подмукло деловање, сплеткарење, интрига.* – Од њега је велика смутња потекла. **б.** *неспоразум, раздор.* – Унесоше смутњу у народ. **2.** *неред, метеж, немир, пометња.* – Ружне су се ствари догађале у времену смутњи и ратова. **3.** *збуњеност, сметеност.* – Чудна је смутња у мојој глави. • **камен смутње** *оно што изазива раздор, свађу.*

смућúвати (се), смýћујēм (се) *несвр. према* смутити се.

смýћкати, -ā̀м свр. **1.** *муљкањем измешати.* **2.** фиг. **а.** *урадити нешто сумњиво, недозвољено.* **б.** *урадити нешто на брзу руку и било како.* ■ ~ **се 1.** *муљкањем се измешати.* **2.** *збркати се (о мислима).* • **смућкај па проспи (проли)** разг. *то ништа не ваља.*

смýцати се, смýцāм се несвр. пеј. **1.** *лутати без циља, скитати:* ~ по свету. **2.** *врзмати се, мотати се, муватн се; задржавати се негде без разлога:* ~ по дворишту, ~ по соби, ~ око капије.

смýчање с спорт. *в. скијање.*

смýчār м **а.** *онај који се смуча.* **б.** *онај који се бави смучарским спортом, скијаш.*

смýчāрскӣ, -ā̀, -ṑ *који се односи на смучаре и смучање:* ~ терен, ~ спорт, ~ одело, ~ скок.

смучáрство и **смýчāрство** с *скуп дисциплина зимских спортова на снегу у којима се такмичења одржавају на смучкама.*

смýчати се, -ā̀м се несвр. *кретати се по снегу на смучкама, скијати се.*

смýчити се, -ӣм се свр. **1.** безл. (са субј. у дат.) *осетити муку, мучнину, гађење.* – Смучило му се од глади. **2.** *изазвати одбојност, досадити.* – Смучило ми се путовање.

смýчка ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) (обично у мн.) *свака од две плоснате, узане и обрађене дугачке даске, повијене увис на предњем делу за кретање по снегу, скија.*

смýшен и **смýшен,** -а, -о **1. а.** *сметен, збуњен, пометен:* ~ човек. **б.** *који изражава збуњеност, сметености:* ~ поступак, ~ покрет. **в.** *збркан, нејасан, конфузан:* смушене мисли.

смýшено и **смýшено** прил. *збуњено, сметено:* ~ рећи, ~ изгледати.

смýшенōст и **смýшенōст,** -ости ж (инстр. -ошћу) *стање или особина онога који је смушен, онога што је смушено.*

смушèњāк, -áка м *смушен човек, сметењак.*

снабдéвати (се), снàбдēвāм (се) јек. **снабдијèвати (се),** снàбдијевāм (се) *несвр. према* снабдети (се).

снабдèвач јек. **снабдјèвач,** -áча м *онај који снабдева некога нечим.*

снабдèвāчкӣ јек. **снабдјèвāчкӣ,** -ā̀, -ṑ *који се односи на снабдеваче:* ~ посао.

снабдèвенōст јек. **снабдјèвенōст,** -ости ж *стање онога који је снабдевен, онога што је снабдевено, оскрбљеност:* ~ тржишта.

снàбдети, -дēм (-дӣм) јек. **снàбдјети,** -дӣјēм (-дӣм) свр. *прибавити, обезбедити некоме нешто потребно, оскрбити некога нечим:* ~ намирницама, ~ новцем. ■ ~ **се** *прибавити, обезбедити себи нешто потребно, оскрбити се.*

снабдије- и **снабдје-** *в.* снабде-.

снáга ж (дат. снáзи, ак. снāгу) **1. а.** *способност живих бића да напрезањем својих мишића покрећу нешто, да раде, делују, способност физичког рада; физичка енергија човека, животиње:* ~ човека, ~ руку, ~ мишице; урадити свом снагом. **б.** *човекова способност за умну, духовну делатност:* ~ духа, ~ воље, ~ карактера, креативна ~. **2.** *степен испољавања нечега, силина, интензитет:* ~ ветра, ~ љубави. **3.** правн. *делотворна вредност, ваљаност, важност (закона, прописа и сл.).* **4.** *оно што покреће, побуђује некога да поступи на одређен начин:* водећа ~, покретачка ~. **5.** (обично у мн.) *организован скуп људи који теже истом циљу, људи на једном подручју рада, једне професије:* конзервативне снаге, револуционарне снаге, умне снаге друштва, политичке снаге, најамна радна ~. **6.** *војна јединица, војска:* оружане снаге, прегруписавање непријатељских снага. **7.** физ. **а.** *брзина вршења рада, рад у јединици времена изражен у ватима.* **б.** *степен способности стварања енергије, рада и сл., интензитет, јачина:* ~ мотора, ~ машине. **8.** нар. (обично у вок.) *назив одмила за вољено биће.* – Децо, снаго моја! • **бити на снази** правн. *вредети, важити (о законима, прописима и сл.).* **бити у пуној снази** *имати велику физичку, одн. духовну енергију, виталност, бити веома снажан, виталан.* **издала ме снага** *малаксао сам, изнемогао сам.* **из све снаге (свом снагом)** *што се највише може.* **коњска ~** *практична јединица за снагу у техничком систему мера.*

снàгāтор м жарг. *врло снажан човек; човек који само физичком снагом постиже или жели постићи успех, који се ослања само на снагу.*

снàгāторскӣ, -ā̀, -ṑ *који се односи на снагаторе.*

снáжан и **снāжан,** -жна, -о **1.** *који се одликује великом телесном снагом, јак; физички изразито развијен:* ~ човек; снажне груди. **2. а.** *који се изводи са великом снагом, жестоки, енергичан:* ~ ударац, ~ отпор. **б.** *који има велику погонску, покретачку и сл. снагу:* ~ мотор, ~ машина. **в.** *који је великог интензитета, силан, јак (о физичким и психичким појавама):* ~ ветар, ~ осећање. **г.** *необуздан, силовит:* ~ темперамент. **д.** *упадљив, изразит по својој основној особини:* ~ мирис. **4.** *изражајан, уверљив, упечатљив:* ~ реч, ~ доказ, ~ аргумент.

снáжити, снāжӣм несвр. [гл. им. снáжēње с] *чинити снажним, јачати, крепити.* ■ ~ **се** *постајати снажан.*

снāжно прил. *са великом снагом, јако:* ~ дувати, ~ замахнути, ~ ударити.

снàја ж *в. снаха.*

снāјка ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) *у хип. значењу:* снаха.

снàјпер и **снāјпер** м енгл. **1.** *оптички нишан.* **2.** *снајперска пушка, пушка са снајпером (1).* **3.** *в. снајперист(а).*

снајпèрист(а), -ē м (мн. -сти) *војник који пуца из снајперске пушке.*

снàјпēрка и **снāјпēрка** ж *снајперска пушка.*

снàјперскӣ и **снāјперскӣ,** -ā̀, -ṑ *који се односи на снајпер и снајперисте:* ~ метак, ~ положај.

сналàжљив, -а, -о *који се лако сналази, сналажљив, окретан, довитљив:* ~ човек, ~ у животу.

сналàжљиво прил. *на сналажљив начин, вешто, спретно.*

сналàжљивōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина оног који је сналажљив, довитљивост, спретност, промућурност.*

снàлазити (се), -ӣм (се) [гл. им. снàлажēње с] *несвр. према снаћи (се).*

снàтрити, -ӣм несвр. песн. [гл. им. снàтрēње с] *маштати, сањарити.*

снáћи (снâћи), снâђем свр. **1.** *задесити, погодити, стићи (о несрећи, невољи и сл.).* **2.** *спопасти, обузети (о осећањима и сл.).* ■ **~ се а.** *подесити, прилагодити свој став или однос према положају и приликама, умети извући се из тешкоћа:* ~ се у свакој прилици. **б.** *сабрати се, освестити се.* – Није могао да се снађе од чуда.

снàха ж (дат. снàхи и снàси) *удата жена у односу на родитеље, браћу и сестре свога мужа, каткад и друге сроднике.*

снáша ж *хип. од снаха; удата млађа жена.*

снáшица и **снàшица** ж *дем. и хип. од сната.*

снебúвати се, снèбӣвāм се несвр. *устезати се, устручавати се.* – Узми, не снебивај се.

снèбӣвљив, -а, -о *који се много снебива, неодлучан.*

снèбӣвљиво прил. *снебивајући се:* ~ се појавити, ~ рећи.

снèбӣвљивōст, -ости ж *особина оног који је снебивљив.*

снéвати, снèвāм јек. **снијèвати,** снӣјевāм несвр. **а.** *сањати.* **б.** *сањарити, маштати.*

сневесèлити, -èселӣм свр. *учинити невеселим, тужним, растужити.* ■ **~ се** *постати невесео, растужити се.*

сневесељáвати (се), -èљāвāм (се)

сневесељúвати (се), -èљујēм (се) *несвр. према сневеселити (се).*

снег јек. **снӣјег** м (мн. снèгови јек. сњèгови) **1.** *атмосферска падавина у облику белих пахуљица састављених од ситних кристала, најчешће звездастог облика.* **2.** *маса улупана од белана.* • **бео као ~** *врло, сасвим бео.* **марити за некога, нешто као за лањски ~** *не марити нимало, уопште.*

снегòвит јек. **сњегòвит,** -а, -о *у коме пада снег (о времену); који обилује снегом:* ~ дан; ~ крај.

снегòпадан (снèгопāдан) јек. **сњегòпадан** (сњèгопāдан) -дна, -о *в. снеговит:* ~ зима, ~ село.

снéжан и **снéжан** јек. **сњéжан** и **сњéжан,** -жна, -о **1. а.** *који је од снега:* снежни наноси. **б.** *покривен снегом:* ~ планина. **в.** *пун снега, који доноси снег:* снежни облак. **г.** *у коме пада снег (о времену):* ~ дан. **2.** фиг. *бео:* ~ лице. **3.** *који је изазван дугим боравком на снегу обасјаним сунцем:* ~ слепило.

снежàнӣк јек. **сњежàнӣк,** -úка м *чврст, неугажен снег, снег целац.*

снежàница јек. **сњежàница** ж вода од истопљеног снега.

снéжити јек. **снијèжити,** -ӣ(м) несвр. [гл. им. -жēње с] *падати (о снегу).*

снѣк-бāр м енгл. *гостионица, ресторан где се може нешто попити и презалогајити.*

снемòћи, снèмогнēм свр. (често безл.) *осетити слабост, онемоћати; позлити (коме).*

снѣн, -а, -о **1.** *сањив, дремљив:* ~ човек. **2.** *који изазива сан, успављив:* ~ песма.

снѣно прил. *поспано, сањиво:* ~ говорити, ~ шапутати.

снѣнōст, -ости ж *стање оног који је снен.*

снеру́кē прил. нар. и разг. *незгодно за прихватање руком, за рад руком; уопште неповољно, незгодно, наопако, како не ваља;* супр. с руке (в. под рука). – То ми је с неруке. Све ми иде некако с неруке.

снѣт јек. **снӣјет** м *паразитска гљивица* Ustilago *из ф.* Ustilaginae, *чије врсте паразитирају на класовима житарица (пшенице, проса, кукуруза и др.), гар; биљна болест коју изазивају ове гљивице (код које се нападнути органи, класови претворе у црну прашну масу спора паразита).*

снéти (снѣти) јек. **снијèти** (снӣјети), снèсēм свр. **1.** *донети с вишег места на ниже, санети:* ~ дрва с планине, ~ креп с крова, ~ ствари у подрум. **2.** *избацити из себе јаје (о птицама).*

снѣшко јек. **сњѣшко** м (мн. ø) (често у изр. **~ белић**) *човек од снега, фигура човека направљена од снега.*

сни́вати, снӣвāм несвр. *в. сневати.*

снижáвати (се), снӣжāвāм (се) *несвр. према снизити (се).*

снижéње с *смањење, опадање:* ~ цена, ~ надница, ~ притиска.

сни́зати, снӣзēм свр. *скинути с низа, с ниске:* ~ бисер с огрлице, ~ дуван с конца. ■ **~ се** *скинути се с низа, расути се (о низу).*

снизúвати (се), снӣзујēм (се) *несвр. према снизити (се).*

снѝзилица ж муз. *знак за снижење музичког тона за пола степена.*

сни́зити, снӣзӣм (трп. снӣжен) свр. *учинити да нешто буде ниже.* **а.** *смањити у погледу интензитета, јачине:* ~ глас, ~ тон. **б.** *смањити у погледу вредности:* ~ цене, ~ плате. ■ **~ се** *постати нижи, доспети на нижи ниво, опасти (нпр. о нивоу течности, притиску и сл.).*

сни́је- јек. *в. сне-.*

сни́мак, -мка м **1.** *фотографисањем направљена слика неког или нечега:* фотографски ~, рендгенски ~. **2. а.** *магнетофонски или другим техничким средствима направљен запис звука, музике, говора, слике.* **б.** *телевизијска или радио емисија која је претходно снимљена, која се не емитује уживо, директно.*

сни́мити, снӣмӣм (трп. снӣмљен) свр. **1.** *скинути; спустити одозго:* ~ одело; ~ ствари с тавана. **2. а.** *начинити фотографски снимак, фотографисати:* ~ портрет. **б.** *пренети на видео-траку и сл.:* ~ позоришну представу, ~ ТВ емисију. **в.** *начинити магнетофонски и сл. запис:* ~ концерт, ~ радио-драму. **г.** *направити, реализовати (филм).* **3.** фиг. *установити, констатовати; испитати, сазнати, видети (обично из прикрајка, са стране):* ~ стање на терену, ~ ситуацију. – Иди, сними шта се тамо дешава, ■ **~ се** *скинути се.*

снисхòдљив, -а, -о **а.** *услужан, понизан:* ~ човек. **б.** *који одаје понизност:* ~ тон, ~ глас.

снисхòдљиво прил. *услужно, понизно:* ~ се обратити некоме.

снисхòдљивōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина оног који је снисходљив.*

снӣти, снӣм несвр. **1.** (и свр.) *сањати (усниити).* **2.** *спавати.*

снòб, снòба м (мн. снòбови) енгл. *онај који изиграва отменост, онај који се слепо поводи за модом, обичајима и манирима тзв. „вишег света"; уображен човек.*

снобúзам, -зма м *владање, понашање својствено снобу.*

снòбовскӣ, -ā, -ō *који се односи на снобове, својствен снобовима:* ~ понашање, ~ поезија.

снòбовски прил. *на начин својствен снобу, као сноб:* ~ се понашати, ~ се одевати.

снòвати, снӯјēм несвр. **1.** *навијати пређу за ткање.* **2.** фиг. *смишљати, спремати (планове, сплетке, завере и сл.).*

снòвиђење и **сновиђéње** с песн. *појава у сну, слика из сна.*

снòп, снòпа м (мн. снòпови; зб. им. снòпље с (мн. ø)) **1.** *повезани скуп стабљика пожњевеног жита или уопште стабљика, струкова, изгужених предмета:* ~ пшенице, ~ прућа, ~ жица. **2.** *прамен нечега (светлости, зрака и сл.).*

снòпић, -а и **снòпӣћ,** -úћа м *дем. од сноп.*

снòсити, снòсӣм несвр. [гл. им. снòшēње и снòшење с] **1.** *несвр. према снети.* **2. а.** *подносити (као терет):* ~ трошкове, ~ последице. **б.** *носити као дуг, одговорност:* ~ кривицу, ~ одговорност.

снòшāј м *полни однос.*

снòшљив, -а, -о *који се може подносити, подношљив:* ~ живот, ~ бол.

снòшљивōст, -ости ж *подношљивост.*

снȕжден, -а, -о *невесео, тужан, нерасположен; који одаје, изражава тугу, нерасположење:* ~ човек; ~ лице.

снȕжденo прил. *невесело, тужно, покуњено:* ~ отићи, ~ погнути главу, ~ рећи.

снȕжденōст, -ости ж *стање оног који је снужден.*

снȕждити, -ȉм свр. *учинити некога тужним, невеселим, суморним.* ■ ~ **се** *постати нерасположен, потиштен, жалостан.*

сњег- *в. снег-.*

сњеж- *в. снеж-.*

сō, сȍли ж (инстр. сȍљу (сȍли)) **1.** мин. *натријум-хлорид, бео кристаласт минерал специфичног оштрог укуса, који се употребљава као зачин и у индустрији, кухињска со.* **2.** фиг. (обично у вези са хлеб) **а.** *ознака за основну људску храну.* – Што имамо, делићемо – хлеба и соли биће. **б.** *симбол за гостопримство, гостољубивост, пријатељство:* дочекати некога хлебом и сољу. **3.** хем. *у мн.: једињења која настају неутрализацијом базе и киселине (у јд.: такво једињење).* • **имати соли у глави** *бити паметан.* **ставити коме соли на реп** ир. *осигурати хватање некога.* **со соли (нечега)** *сама бит, суштина нечега, оно што је најважније у нечему.*

соàрē, -èа м фр. *вечерња седељка, пријем.*

сȍба ж *једна од просторија за становање или за обављање неког посла у кући:* спаваћа ~, радна ~, болничка ~, хотелска ~.

сȍбār м (инстр. -ом и -ем) *човек који се стара о одржавању соба у реду.*

сȍбарица ж *жена собар.*

собѐтина ж *ауг.м. и пеј. од соба.*

сȍбица ж и **собѝчак,** -чка м *дем. од соба.*

сȍбичица ж *дем. од соба и собица.*

сȍбнī, -ā, -ō *који се односи на собу:* ~ намештај, ~ зид.

собѐтина ж *ауг.м. и пеј. од соба.*

сóва ж зоол. **1.** *ноћна птица грабљивица* Bubo bubo *из пор.* Strigidae, *јежина, буљина.* **2.** *у мн.: породица ноћних птица* Striges.

сóвӣнскī, -а, -о *који је као у сове:* ~ нос, ~ поглед.

сòвица ж зоол. *у мн.: ноћни лептири* Noctuidae *(у јд.: такав лептир).*

сóвјет и **сòвјет** м рус. арх. *савет, веће.*

совȕљага ж *в. сова (1).*

сòвуљаст, -а, -о *који је сличан сови.*

совȕљина ж *ауг.м. и пеј. од сова.*

сóда ж **1.** *назив за натријум-карбонат.* **2.** *као саставни део двочланих назива разних натријумових једињења:* каустична ~, камена ~, ~ бикарбона. **3.** *пиће начињено од воденог раствора угљендиоксида, сода-вода.*

сóда-вòда ж *в. сода (3).*

сòдār, -ára м *произвођач сода-воде.*

сòдара ж *радионица за израду сода-воде.*

сȍднī, -ā, -ō *који се односи на соду и на сода-воду.*

сòдом м *пропаст.*

сòдома ж *блуд, разврат, неморалност.* • **Содома и Гомора** *в. Гомора.*

содòмија ж мед. *полно општење са животињама.*

сòдомскī, -ā, -ō *који се односи на содомију, блудни.*

сȏj, сȍја м (инстр. сȍјем) тур. **1. а.** *род, племе, народ.* **б.** *раса, пасмина:* ~ свиња. **2. а.** *друштвени положај, сталеж, порекло:* господски ~. **б.** *врста, класа:* критичари најбољег соја, људи ученог соја. **3.** фиг. *скуп карактерних особина, ков.* – Човек твога соја и осећаја неће све то поднети.

сóја ж бот. *једногодишња индустријска биљка* Dolichos soja.

сòјевић м *особа доброг соја, порекла, кућевић, коленовић.*

сојѐница ж *кућа на колу (у води, на мочварном и плавном тлу), обично праисторијска.*

сојѐничār м *човек који живи у сојеници.*

сóјин, -а, -о *који је од соје:* ~ брашно.

сòјӣште с *место где се налазе или су се налазиле сојенице.*

сȏјка ж **1.** *в. креја.* **2.** *женска особа лаког морала.* • **јурити (терати) сојке** *јурити жене; проводити се, водити буран живот.*

сȏк, сȍка м (мн. сòкови) **1.** *течност у ћелијама, ткиву и шупљинама биља и животиња.* **2.** *течност исцеђена из воћних плодова и биљака као напитак:* воћни ~, ~ од малине, ~ од зове. **3.** фиг. *оно што је најбоље у нечему, снага:* животни сокови, телесни сокови.

сòкāк, -áка м тур. *мања улица; улица уопште.*

сокàчара ж *женска особа која по сокацима разноси гласове и оговара; она која скита улицама.*

сокàче, -ета с (супл. мн. сокàчићи м) и **сокàчић** м *дем. и хип. од сокак.*

сòкāчкī, -ā, -ō **1.** *који се односи на сокак, улични:* сокачки гласови. **2.** фиг. *прост, простачки, груб:* ~ понашање, ~ псовка.

сòкна ж нем. (обично у мн.) *кратка чарапа.*

сòкница ж *дем. од сокна.*

сȍкō, сȍкола и **сòкō,** сокòла м (мн. сȍколови и сокòлови, сȍколи и сокòли) **1. а.** зоол. *птица грабљивица из пор.* Falco, *сродна јастребу.* **б.** зоол. *у мн.: породица таквих птица* Falconidae. **2.** фиг. **а.** *храбар човек, јунак.* **б.** *назив одмила за драгу мушку особу.* **3. а.** (Соко) *назив за гимнастичко друштво у Краљевини Југославији и неким другим словенским земљама.* **б.** *члан Сокола.*

сòкōвнīк м *справа за цеђење сока из воћа и поврћа.*

сокòлāр, -ára м *одгајивач сокола, онај који води у лов сокола увежбаног за лов.*

сокòлāрскī, -ā, -ō *који се односи на соколаре:* ~ грло.

сокòлāш, -áша м *члан соколског друштва.*

соколàшица ж *женска особа соколаш.*

сокòлити, -ȉм несвр. [гл. им. сокòљēње с] *храбрити, бодрити, подстицати.* ■ ~ **се** *повр. и уз. повр. од соколити.*

сокòлић м **1.** *дем. и хип. од соко.* **2.** зоол. *врста врло малог сокола* Falco columbarius.

сокòлица ж **1.** зоол. *женка сокола.* **2.** *чланица гимнастичког друштва Соко.*

сȍколов и **сокòлов,** -а, -о *који је у вези са соколом, који се односи на сокола:* ~ крило, ~ кљун, ~ лет.

сȍкōлскī и **сȍкōлскī,** -ā, -ō **а.** *који се односи на сокола (1 и 3):* ~ крила; ~ слет.

сȍколство и **сокòлство** с *соколски гимнастички покрет:* чешко ~, српско ~.

сòкратовац, -овца м *присталица учења старогрчког филозофа Сократа.*

сòкратски прил. *као Сократ, мирно, сабрано.*

сòкратовскī, -ā, -ō *који је у духу Сократовог филозофског учења:* ~ идеја.

сȍл муз. *пети тон* C-dur *скале, тон „ге“.*

солàна м *место где се вади со.*

сòлара ж *стовариште соли.*

сòлāрнī, -ā, -ō *сунчев, сунчани:* ~ енергија, ~ грејање.

солвѐнтан, -тна, -о лат. *који је у стању да плаћа, способан за плаћање.*

солвѐнтнōст, -ости ж *способност ѿлаћања, ѿлатежност.*

сȍлдāт, -а и **сȍлдат,** -а́та м итал. *војник.*

солдатѐска ж *расѿушћена, недисциѿлинована војска.*

солдàтуша ж **1.** *војникова жена.* **2.** пеј. *она која иде, која се љубака са солдаѿима.*

сȍлѿдан, -дна, -о мат. **1.** *чврст, сиѿуран, јак:* ~ грађевина, ~ темељ. **2.** *добар, ваљан, ѿоуздан:* ~ адвокат, ~ банка, ~ речник, ~ знање, ~ образовање. **3.** *ѿовољан, одѿоварајући:* ~ цене, ~ ѿлата. **4.** *који уредно живи, озбиљан, одѿоворан, на свом месѿу:* ~ човек.

сȍлидāран, -рна, -о фр. **1.** *јединсѿвен, сложан, саѿласан:* бити ~ у ставовима. **2.** *узајаман, заједнички:* ~ одговорност.

солидаризи́рати (се), -и̏зӣрām (се) свр. и несвр. *в. солидарисаѿи (се).*

солидàрисати, -ишēм свр. и несвр. *(у)чинићи солидарним, јединсѿвеним, саѿласним, сложним.* ■ **~ се** *сложићи се, слаѿаћи се, бићи солидаран с неким.*

сȍлидāрно прил. *на солидаран начин, заједнички, сложно:* ~ радити.

солида́рнōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *својсѿво оноѿа који је солидаран.*

сȍлѿдно прил. *на солидан начин, добро, ваљано:* ~ образован, ~ живети.

соли́днōст, -ости ж *особина, сѿање оноѿа који је солидан, оноѿа ѿшо је солидно:* ~ у животу, ~ израде нечега.

сȍлило ж *месѿо ѿде краве, овце или козе лижу со.* • **као овце на солило (ићи, скуѿљаѿи се** и сл.) *брзо, јурећи (ићи, скуѿљаѿи се и сл.).*

сȍлист(а), -ē м (мн. -сти) итал. *онај који сам изводи неко музичко дело (ѿевач, свирач, иѿрач):* ~ Београдске опере.

соли̏стичкӣ, -ā, -ō *који се односи на солисѿе:* ~ наступ, ~ концерт.

сȍлисткиња (сȍлистица) ж *женска особа солисѿа.*

соли̏тēр, -е́ра м фр. *сѿамбена зѓрада са више сѿрашова која сѿоји самосѿално у ѿросѿору.*

сȍлити, -ӣм (трп. сȍљен) несвр. [гл. им. сȍљēње с] *зачињаваѿи сољу:* ~ јело, ~ купус. • **~ памет (некоме)** *досађиваѿи некоме неѿоѿребним савеѿима.*

солмиза́ција ж муз. *чиѿање ноѿа ѿриликом ѿевања одређеним слоѓовима (нѿр. ѿрви шонски сѿеѿен као до).*

со́ло итал. **1.** м (мн. с) муз. *комѿозиција или део комѿозиције за само једноѓ извођача, солисѿу.* **2.** прид. непром. *као сасѿавни део неких имена значи да ѿојединац сам врши неку радњу:* ~ певач, ~ играч, ~ ѿарѿија. **3.** прил. *ѿојединачно, ѿосебно, сам за себе:* ~ певати, ~ ићи, ~ ѿити.

соло̀мōнскӣ, -ā, -ō *мудар и ѿраведан (ѿрема јеврејском краљу Соломону, ѿознаѿом ѿо својој мудросѿи и ѿраведносѿи):* ~ решење, ~ ѿресуда.

соло̀мōнски прил. *као Соломон, мудро:* ~ ѿресудити.

сȍлсѿӣциј̄ум (сȍлсѿӣцӣ̄, -ија) м лат. астр. *време у које сунце у ѿривидном ѓодишњем креѿању досѿиже најсевернији, одн. најјужнији ѿоложај:* летњи ~ (дугодневица), зимски ~ (краткодневица).

Солу́њанин м (мн. -ани) *сѿановник ѓрчкоѓ ѓрада Солуна; онај који је из Солуна.*

Солу́њāнка ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) *сѿановница ѓрчкоѓ ѓрада Солуна; она која је из Солуна.*

солу́нац, -нца и **солу̀нāш,** -а́ша м *учесник у борбама на Солунском фроншу, у ѿробоју Солунскоѓ форнша у Првом свеѿском раѿу.*

солу̀нāшкӣ, -ā, -ō *који се односи на солунаше (солунце).*

солу́ција ж лат. **1.** *решење неког ѿиѿања, ѿроблема:* наћи ~ за нешто. **2.** хем. *расѿварање; расѿвор.*

солфѐђо м (мн. ø?) итал. муз. *вежбе ѿевања ѿо ноѿама, обично солмизацијом.*

сȍм, сȍма м (мн. сȍмови) **1.** *врсѿа слаѿководне рибе* Silurus glanis. **2.** *у мн.: ѿородица слаѿководних риба* Siluridae. **2.** фиг. пеј. **а.** *ѓлуѿан, будала.* **б.** *ѿрождрљивац.* **3** разг. *назив за новчаницу од хиљаду новчаних јединица (динара, долара и др.).*

сȍмина ж *ауѓм. и ѿеј. од сом.*

сȍмић, -а и **сȍмӣћ,** -и́ћа м *дем. од сом.*

сомна̀мбул м лат. *онај који хода у сну, месечар.*

сомнамбули̏зам, -зма м *ходање у сну, месечарсѿво.*

сȍмовина ж *месо од сома.*

сȍмовскӣ, -ā, -ō *који се односи на сома; који је као у сома.*

сȍмот м нем. *врсѿа ѿканине са сиѿним, меким влакнима ѿо ѿовршини, баршун.*

сȍмотскӣ, -ā, -ō *који се односи на сȍмоѿ, који је од сомоѿа:* ~ хаљина, ~ мекоћа.

сȍмӯн, -у́на м тур. *ѿшенични хлеб, обично окруѓао.*

сому̏н(ч)ић ж *дем. од сомун.*

сȍмче, -ета с (супл. мн. сȍмчићи и сомчи́ћи м) *дем. од сом.*

сȍмчина ж (м) (мн. ж) *ауѓм. од сом.*

сȍмчӣћ, -и́ћа и **сȍмчић,** -а м *дем. од сом.*

сȍнант м лат. лингв. *у мн.: звучни ѓласови ѿри чијем изѓовору ваздушна сѿруја наилази на ѿрећреке у усној дуплји, али их заобилази, због чеѓа имају и неке особине самоѓласника (у јд.: ѿакав ѓлас: в, ј, л, љ, м, н, њ, р).*

сȍнантнӣ и **сȍнантскӣ,** -ā, -ō *који се односи на сонанше.*

сȍнāр, -а́ра м лат. *ѿарам који ѿомоћу ульразвука ѿокрива ѿредмеше ѿод водом.*

сона́та ж итал. муз. *инсѿрументална комѿозиција за један или два соло инсѿрумена, сасѿављена обично од ѿри или чеѿири сѿава међусобно различиша ѿо садржају, облику, шемѿу и шоналишеѿу.*

сонати́на ж итал. муз. *мала сонаша.*

сȍнāтнӣ, -ā, -ō *који се односи на сонашу:* ~ облик.

сȍнг м (мн. -ови) енгл. *краѿка, лако ѿевљива, ѿоѿадљива ѿесма најисана обично за ѿозоришне ѿредсѿаве, мјузикле, кабарее и сл.*

сȍнда ж (ген. мн. -дӣ) фр. **1.** мед. **а.** *ѿанак меѿални медицински инсѿрумен за исѿиѿивање дубоких рана или фисѿула.* **б.** *ѿанко ѓумено црево којим се из шуплих орѓана ваде лучевине ради исѿиѿивања.* **2.** *сврдло за бушење ароерских бунара, за исѿраживање дубоких слојева Земљине коре.* **3.** *најрава за мереље дубине мора, дубиномер.* **4.** *уоѿшѿе најрава, уређај или ѿрограмски ѿосѿуѿак за ѿробно исѿиѿивање нечеѓа.*

сонда́жа ж *исѿиѿивање, исѿраживање сондама.*

сȍндāжнӣ, -ā, -ō *који служи за сондирање.*

сонди́рати, сȍндӣрām свр. и несвр. **1.** *исѿиѿ(ив)аѿи, исѿражи(ва)ѿи нешѿо сондама.* **2.** фиг. *ѿрӣѿремиѿи за неко ѿемељније исѿраживање, исѿиѿивање:* ~ терен за истраживање наталитета.

сȍнēт, -е́та и **сȍнет,** -а м књиж. *лирска ѿесма од 14 сѿихова расѿоређених у чеѿири сѿрофе (два каѿрена и две ѿерцине).*

сȍнētнӣ и **сȍнетнӣ,** -ā, -ō *који се односи на сонеѿ:* ~ облик песме. • **~ венац** *в. ѿод венац (изр.).*

сȍнētскӣ и **сȍнетскӣ,** -ā, -ō *в. сонеѿни.*

сȍнӣ, -ā, -ō *који се односи на со:* ~ киселина.

сȍнōран, -рна, -о лат. *звучан; звонак, јасан:* ~ глас.

сȍнōрно прил. *на сонорам начин:* ~ звучати.

соно́рнōст, -ости ж *особина оноѓа ѿшо је сонорно.*

сȍпрāн, -а́на м итал. муз. *највиши женски или дечји ѓлас у ѿевању; ѿевач који ѿева ѿај ѓлас.*

сòпственӣ, -ā, -ō *свој, властити, лични:* ~ став, ~ живот.

сòпственӣк м *онај коме нешто припада, власник:* ~ имања.

сòпственица ж *она којој нешто припада, власница.*

сòпственӣчкӣ, -а, -о *који се односи на сопственике:* ~ однос, ~ менталитет.

сòпственӣштво с *в. сопственост.*

сòпственōст, -ости ж **1.** *власништво, имовина.* **2.** *особност, индивидуалност.*

сòптати, сòпћēм несвр. *убрзано и са шумом дисати, дахтати (од напора, болести, срџбе и сл.);* фиг. *бректати, дахтати:* сопће локомотива.

сòпче, -ета с (мн. ø) нар. и разг. *дем. од соба.*

сôрта и **сòрта** ж (ген. мн. -тӣ) итал. **1.** агр. *подврста, вид:* ~ пшенице, ~ крушака, добра ~. **2.** *уопште врста, сој, ков:* ~ људи.

сортӣрати, сòртӣрām свр. и несвр. *распоредити, распоређивати, разврста(ва)ти по одређеним принципима:* ~ робу по квалитету, ~ крушке по величини.

сôртнӣ и **сòртнӣ,** -ā, -ō *пробран, врстан:* ~ семе кукуруза, сортна вина.

сôс м фр. *житко јело с разним зачинима које је додатак главном јелу, умак, умокац.* • **бити у сосу** *бити у невољи, неприлици.*

S.O.S. *међународни знак којим брод или авион или разне експедиције позивају у помоћ кад се налазе у животној опасности.*

сòтона м (ж) (мн. ж) *в. сатана.*

сотон- *в. сатан-.*

сôул м (мн. ø) енгл. *музика америчких црнаца наглашене емотивности и лаганог ритма.*

сòфа и **сôфа** ж тур. *широка тапацирана клупа с наслоном, покривена тканином или кожом, канапе.*

софѝзам, -зма м грч. *привидно уверљив, логичан, а погрешан закључак.*

сòфист(а), -ē м (мн. -сти) **а.** *присталица учења групе грчких филозофа који су сумњали у човекову способност сазнања, били склони етичком релативизму, истицали важност говорничког умећа.* **б.** *човек који се служи софизмима.*

софѝстика ж **а.** *филозофија првих софиста, тј. уверење у етички и сазнајни релативизам.* **б.** *намерно извртање истине и прављење лажних закључака и привидних доказа помоћу говорничке вештине.*

софистѝцӣран, -ā, -ō **1. а.** *префињен, искусан; изразито интелектуалан:* ~ водитељ; ~ предавач. **б.** *извештачен, неприродан:* ~ особа. **2.** *технички високо усавршен:* ~ медицинска опрема.

софѝстичан, -чна, -о *који има својства софизма:* ~ доказ, ~ закључак.

софѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на софисте и софистику:* ~ релативизам.

софѝстички прил. *на софистички начин, као у софиста:* ~ лажан.

сòфра ж (ген. мн. -рӣ) тур. *низак, округао сто за којим се једе; сто, трпеза уопште.*

сòфрица ж *дем. од.софра.*

сòфтвер и **сòфтвер** м (мн. ø) *компоненте компјутерског система које нису физичке, а у које спадају програми који обезбеђују основни рад компјутера (тзв. системски софтвер) и различити програми за рад, игру, повезивање с другим компјутерима, претраживање интернета и др.*

сòфтверскӣ и **сòфтверскӣ,** -ā, -ō *који се односи на софтвер:* ~ систем.

сòха ж (дат. сòхи) **1.** *рачвасто дрво које служи као подупирач, ослонац.* **2.** *стуб.*

соција́ла ж (мн. ø) разг. *социјални, економски статус.* – У науци не можемо запошљавати по социјали.

сòцијāлан, -лна, -о **а.** (одр.) *који се односи на друштво, који је у вези са друштвом, друштвени:* ~ питање, ~ политика, ~ осигурање, ~ књижевност, ~ рад. **б.** *прилагођен животу у друштву, друштвен:* ~ понашање. • **социјални случај** *особа која је принуђена да тражи помоћ од друштва.*

социјалдемòкрат(а), -ē м (мн. -ти м и -те ж) *следбеник социјалдемократског програма; члан социјалдемократске партије.*

социјалдемократѝзам, -зма м *својство социјалдемократског програма и делатности.*

социјалдемократија (социјалдемокрàција) ж пол. *политички програм усмерен на остварење праведног и демократског друштва, данас углавном умерене либералне, грађанске оријентације; партије, организације са таквим програмом и следбеници, присталице таквог програма.*

социјалдемòкратскӣ, -ā, -ō лат.-грч. *који се односи на социјалдемократију:* ~ програм, ~ странка.

социјалѝзам, -зма м *друштвени поредак који укида капитализам и успоставља друштвену и(ли) државну својину над средствима за производњу.*

социјализа́ција ж **1.** *укидање приватне и успостављање друштвене и(ли) државне својине над средствима за производњу.* **2.** *процес учења, прилагођавања животу у друштву:* ~ личности.

социјàлизовати, -зујēм (социјализи́рати, -ѝзӣрām) свр. и несвр. *провести, проводити социјализацију.* ■ ~ **се** *постати социјалан, прилагодити се, прилагођавати се животу у друштву, заједници.*

социјàлист(а), -ē м (мн. -сти) *присталица начела социјализма; члан социјалистичке партије.*

социјалѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на социјализам и на социјалисте:* ~ идеологија, ~ покрет, ~ држава, ~ партија.

социјàлисткиња ж *жена социјалиста(а).*

сòцијāлно прил. **1.** *на социјалан начин:* ~ се понашати. **2.** *у погледу збринутости, социјалне сигурности:* ~ угрожен.

соција́лнōст, -ости ж *прилагођеност животу у друштву, уважавање интереса и потреба других људи.*

социолингвѝстика ж *грана лингвистике која проучава везу језичких и друштвених појава, социјалну условљеност језика.*

социòлог м *онај који се бави социологијом, стручњак у социологији.*

социолòгија ж *наука о људском друштву (о односима у друштву, о законима развитка друштва и сл.).*

социòлошкӣ, -ā, -ō **а.** *који се односи на социологе и социологију:* социолошка истраживања, ~ студија. **б.** *в. социјалан:* ~ критика.

социòлошки прил. *са социолошког становишта:* ~ узето, ~ гледано.

сòчан, -чна, -о **1.** *који је пун сока:* ~ грозд, ~ јабука. **2.** *једар, пун:* сочне усне. **3.** фиг. **а.** *сликовит, живописан:* ~ причање, ~ језик. **б.** *непристојан, опсцен:* ~ псовка, ~ језик улице. **4.** *звучан, снажан:* ~ шамар.

сòчиваст, -а, -о *који има облик сочива:* ~ зрно.

сòчӣво с (уп. лећа) **1.** бот. и агр. *једногодишња зељаста махунаста биљка* Ervum lens *из ф.* Papilionaceae, *чије се семенке употребљавају у људској исхрани; плод ове биљке.* **2.** физ. *врста испупченог или издубљеног стакла које сабира или расипа светлосне зраке, стварајући на одређеној удаљености лик предмета.* **3.** анат. *део ока кроз који се светлосни зраци преламају стварајући лик предмета на мрежњачи.*

сòчно прил. *на сочан начин:* ~ причати, ~ псовати.

сòчнōст, -ости ж *особина онога што је сочно:* ~ лубенице; ~ приповедања.

спа́валица ж (м) (мн. ж) *особа која воли да спава.*

спа́вало с (м) (мн. с) *в. спавалица.*

спава́њац, -њца м разг. *у експресивном изражавању: спавање:* отићи на ~, после спавања.

спаваѝница и **спàваоница** ж *соба, простория у којој се спава, спаваћа соба.*

спа́вати, спа̑вам (3. л. мн. спа́вајӯ) несвр. непрел. [гл. им. спа́вање с] **1.** *бити у стању сна.* фиг. *мировати, бити у стању тишине.* – Шума спава. Град спава. **2.** (с неким) *имати сексуалне односе (с неким).* • **ђаво не спава** *зло стално вреба, несрећа се може догодити у сваком тренутку.* ~ **вечним сном** *бити мртав, лежати у гробу.* ~ **као заклан (као јагње, као клада, као мртав, као топ)** *спавати чврстим, дубоким сном.* ~ **сном праведника** *мирно, спокојно спавати.*

спàваћӣ, -ā, -ē *који се односи на спавање, који је у вези са спављањем:* ~ соба, ~ кола, ~ болест.

спавàћица ж *хаљина у којој се спава.*

спàвāч, -а́ча м *онај који спава, који је склон спављању:* јутарњи ~.

спавàчица ж *она која спава, која је склона спављању.*

спàвāчкӣ, -ā, -ō *који се односи на спаваче.*

спа̑дало с (м) (мн. с) *вратоласта и духовита особа, шеретт, шаљивџија, обешењак.*

спа̑дати, -а̑м несвр. непрел. **1.** *несвр. према спа̑сти.* **2.** (у нешто) *упадати (некоме), убрајати се (у нешто).* – Он спада у најучениje људе свога времена. • **како спада** *као што доликује, као што је ред:* дочекати некога како спада.

спàзам, -зма м грч. мед. *мишићни грч.*

спа̑зити, -и́м свр. *уочити, опазити, приметити.*

спазмàтичан, -чна, -о *који пати од грчева, склон грчевима.*

спазмàтичкӣ, -ā, -ō *који се односи на спазме.*

спа́јалица ж *направа (обично) од жице за спајање листова папира.*

спа́јати (се), спа̑јам (се) *несвр. према спојити (се).*

спа̑ковати, -кујем свр. **1.** *сложити и сместити нешто у пакет, кофер и сл.* **2.** (некоме) *в. сместити (4).* ■ ~ **се** *спремити се, сместити своје ствари у пакет, кофер и сл.*

спа́лити, спа̑лӣм (трп. спа̑љен) свр. *уништити ватром, сажарети:* ~ писма, ~ село. ■ ~ **се** *уништити ватром сам себе.* • **гром те (га** и сл.**) спалио** *са избледелим значењем – у клетвама, псовкама.* ~ **(све) мостове (за собом)** *прекинути (све) везе, потпуно раскинути са неким, нечим; онемогућити повратак на раније стање, раније односе и сл.*

спаљи́вати (се), спа̀љујем (се) *несвр. према спалити (се).*

спа̀нāћ, -а́ћа м (инстр. -а́ћем; мн. ø) бот. и агр. *врста поврћа, једногодишња или двогодишња зељаста биљка* Spinacia oleracea, *чије се лишће употребљава у исхрани.*

спанђа́вати се, спа̀нђāвам се *несвр. према спанђати се.*

спа̀нђати се, -а̑м се свр. разг. пеј. *ступити с неким у блиске односе, удружити се с неким око нечега (обично о вези која се сматра неприличном, лошом, недопуштеном и сл.).* – Жена му се спанђала с другим. Спанђале се њих две па само оговарају.

спа̑ран, -рна, -о *пун спарине, запаран, загушљив:* ~ дан, ~ време.

спари́вати (се), спа̀рујем (се) *несвр. према спарити (се).*

спарѝна ж *врео ваздух пун влаге, спарно време, оморина, запара.*

спа̀ринг-па̀ртнер и **спа̀ринг-па̀ртнēр** м енгл. спорт. *боксеров партнер за тренинг.*

спа́рити, спа̑рӣм свр. **1.** *здружити у пар, начинити пар, сјединити:* ~ волове у јарму, ~ чарапе. **2.** *саставити мужјака и женку ради оплођења (о животињама).* ■ ~ **се** *уз. повр. од спа́рити (2).*

спа̀рити, -и́м свр. *опарити:* ~ уста од врућег јела. ■ ~ **се** *увенути, спарушити се.*

спа̑рно прил. *пуно спарине, загушљиво, запарно.*

спарушáвати (се), -рӯша̀вам (се) *несвр. према спарушити (се).*

спа̀рӯшенōст, -ости ж *стање оног који је спарушен, оног што је спарушено.*

спарӯ́шити, спа̀рӯшӣм (трп. спа̀рӯшен) свр. *учинити да нешто увене, изгуби свежину (о растињу); учинити некога телесно и душевно увелим, слабим.* ■ ~ **се** *увенути, изгубити свежину од велике спарине (о растињу); изгубити снагу, једрину.*

спа̑с м (мн. ø) *избављење од опасности, из невоље, тешке ситуације и сл., спасење:* нема му спаса, то је једини ~, нада у спас, ~ отаџбине.

спасáвати (се), спа̀сāвам (се) *несвр. према спасти (се).*

спасе́ње с *в. спас.*

спа̀силац, -иоца м (вок. -иоче, инстр. -иоцем; ген. мн. -ла̄ца̄) *онај који спасава или је спасао некога; онај чије је занимање спасавање угрожених (дављеника и др.).*

спа̀силачкӣ, -ā, -ō *који се односи на спасиоце:* ~ екипа, ~ опрема.

спа̀ситель м (инстр. -ем) **а.** *спасилац.* **б.** (Спаситељ) *Исус Христос.*

спаситѐљица и **спа̀ситēљка** ж *женска особа спаситељ.*

спа́сити (се), спа̑сӣм (се) свр. (трп. спа̑шен) *в. спасти (се).*

спа̑совда̄н м **а.** (Спа̑совда̄н) *дан у који се слави Христово вазнесење, одлазак Христов на небо (четрдесетог дана по Ускрсу).* **б.** *дан спасења.* – Може и њему спасовдан осванути, може и он бити помилован.

спасо̀носан, -сна, -о *који доноси спас, који спасава:* ~ идеја, ~ догађај.

спасо̀носно прил. *на спасоносан начин, тако да донесе спас:* ~ урадити.

спа̑сти, спа̑днēм (аор. спа̑дох, р. пр. спа̑о, спа̑ла) свр. **1.** *пасти са нечега, спустити се ниже (нпр. марама с главе, сукња са струка, јорган са спавача и сл.).* **2.** *снизити се, смањити се (нпр. температура, цена и сл.).* **3.** (на нешто) *ниско пасти, доспети у неповољну ситуацију.* – Е, на шта си спао! • ~ **с ногу** *јако се уморити (од дугог ходања).* ~ **на просјачки штап** *материјално пропасти.* **спала књига на два слова** *в. под књига (изр.).*

спа́сти (спа̑сти), спа́сēм (р. пр. спа̑сао, спа́сла; трп. спа́сен) свр. (вар. спасити) *извући, избавити из какве невоље, тешке ситуације, ослободити:* ~сигурне смрти, ~ некоме живот. – Спаси ме од овога гњаватора. ■ ~ **се** *избавити се из какве невоље, тешке ситуације, ослободити се.*

спа̑ти, спӣм несвр. песн. *в. спавати.*

спа̀хија м (мн. ж) тур. *феудални велепоседник у Турској царевини.*

спа̀хӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на спахију, који припада спахији:* ~ посед.

спахѝлук м *спахијин посед.*

спа̀хӣница ж *спахијина жена.*

спациòнирано прил. *са размаком:* откуцати ~.

спациони́рати, -ѝнирā̄м свр. и несвр. *размаћи, размицати слова у речи при куцању, штампању.*

спашáвати (се), спа̀шāвам (се) *несвр. према спасити (се).*

спе̑в јек. **спје̑в** м *веће епско дело.*

спе̑вати јек. **спје̑вати,** -а̑м свр. **а.** *саставити песму, испевати.* **б.** (некога) *опевати некога у песми.*

спектàкл м (ген. мн. -а́кла̄) енгл. *велика, раскошна, ефектна представа; такав догађај или призор.*

спе̑ктакулāран, -рна, -о *срачунат на ефекат, упадљив, наглашен; величанствен:* ~ гест, ~ представа.

спе̏ктакула̄рно прил. *на спектакуларан начин, упадљиво.*

спе̏ктар, -тра м **1.** физ. *скуп разнобојних зрака насталих преламањем Сунчеве светлости кроз призму.* **2.** *распоред елемената неке сложене целине:* магнетни ~.

спѐктра̄лнӣ (спе̏ктарскӣ), -а̄, -о̄ *који се односи на спектар:* ~ боја, ~ анализа.

спектро̀грам м *фотографски снимак спектра.*

спектро̀граф м *апарат за фотографисање спектра.*

спектрогра̀фија ж *снимање спектра спектрографом.*

спектро̀графскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на спектрограф или спектрографију:* ~ метода, ~ одељење.

спектроско̀пија ж лат.-грч. *наука о спектарским (или спектралним) појавама и о спектарској анализи.*

спеку̀лант м *в. шпекулант.*

спе̏кулатӣван, -вна, -о *који се односи на спекулацију, мисаон:* ~ метода.

спе̏кулатӣвно прил. *на спекулативан начин, мисаоно.*

спекулатӣвнӧст, -ости ж *својство онога што је спекулативно.*

спекула̀ција ж лат. *испитивање мишљењем, без практичног доказивања, теоријско разматрање, размишљање.*

спеку̀лисати, -ишем̄ (спекули̏рати, -у̀ли̏ра̄м) несвр. *размишљати, разматрати, теоретисати.*

спе̏кулум м мед. *инструмент помоћу кога се проширује улаз у неке телесне шупљине ради прегледа или интервенције.*

спелео̀лог м *онај који се бави спелеологијом, стручњак за спелеологију.*

спелеолӧгија ж грч. *наука о пећинама.*

спелео̀лошкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на спелеологе и спелеологију:* ~ истраживање.

спѐнсерица ж енгл. (обично у мн.) *врста полудубоке антилопске ципеле на шнирање.*

спе̏рма ж *течност са семеним ћелијама за оплођавање, коју избацује мушки полни орган при полној функцији.*

сперматозо̀ӣд, -и́да м (обично у мн.) *зрела мушка полна ћелија.*

спетљава̀ти (се), спѐтљава̄м (се̑) *несвр. према спетљати (се).*

спе̏тљано прил. *сметено, смушено.*

спѐтљати, -а̄м свр. **1.** *свезати петљом, запетљати, закомпликовати:* ~ прслук. **2.** *сплести, оплести:* ~ косу у плетенице. **3.** фиг. **а.** *збунити, смести.* – Спетљали ме ови параграфи. **б.** *урадити било како, смандрљати:* ~ домаћи задатак. ■ **~ се 1.** *запетљати се, заплести се.* **2.** разг. *зближити се, ступити с неким у блиске, интимне односе (о којима се мисли да су недолични, неодговарајући и сл.).* **3.** *збунити се, смести се.*

спе̏ћи, спе̏чем̄ свр. **1.** *испећи, испржити:* ~ на ватри. **2.** *исушити, учинити сувим, тврдим.* – Сунце је спекло земљу. ■ **~ се 1.** *осушити се, стврднути се.* – Спекла се земља. **2.** *јако смршати.*

спе̏цијалан, -лна, -о *посебан, нарочит, особит:* ~ задатак, ~ справа, ~ гост.

специја̀лац, -лца м *припадник специјалних полицијских одреда за борбу против терориста, демонстраната и сл.*

специјализа̀ција ж **1.** *усавршавање у некој струци:* ићи на специјализацију. **2.** *усмеравање нечега само у једном правцу, на поједине гране:* ~ наука, ~ пољопривреде.

специја̀лизовати, -зујем̄ (специјализи̏рати, -ѝзи̏ра̄м) свр. и несвр. (нешто) *усавршити се, усавршавати се у некој струци:* ~ очне болести. ■ **~ се** *усавршити се, усавршавати се у нечему:* ~ се за проблеме увоза, ~ се за болести уста.

специја̀лист(а), -е̄ м (мн. -сти) *стручњак у некој области (науке, уметности, заната и др.); лекар стручњак за поједине болести:* ~ за књижевност, ~ за поправку телевизора; ~ за очне болести.

специјали̏стичкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на специјалисте:* ~ преглед болесника, ~ испит.

специјалѝтӗт, -е́та м *нарочита, истакнута врста неког производа:* домаћи ~, ~ куће.

специја̀листкиња ж *жена специјалист(а).*

спе̏ција̄лно прил. *посебно, нарочито, особито:* ~ увежбан, ~ захвалити.

специја̀лнӧст, -ости ж **1.** *особина онога што је специјално.* **2.** *ужа струка, уже стручно знање.*

специфика̀ција ж *подробно, детаљно навођење појединих ствари (које спадају заједно); опис и преглед специфичних особина нечега (нпр. робе за коју се врши поруџбина, материјала од кога треба да буде произведена роба итд.).*

спец̀ифицирати и **спѐцифицирати,** -кујем̄ (специфици̏рати, -и̏ца̄м) свр. и несвр. *поближе одредити, одређивати, означити, означавати и разврста(ва)ти поједине ствари.*

спец̀ификум м *нешто специфично, посебности, особитости:* ~ села.

спец̀ифичан, -чна, -о *својствен само једном предмету или појави, карактеристичан за поједину врсту, посебан:* ~ обичај, ~ мирис. • **~ тежина** *тежина једног кубног сантиметра неке материје изражена у грамима.*

спец̀ифично прил. *карактеристично, својствено.*

спец̀ифичнӧст, -ости ж *особина онога што је специфично:* ~ епске поезије.

спеча̀лити, спе̏ча̄лӣм свр. *стећи, зарадити тешким трудом.*

спӣд м *стимулативна дрога, обично на бази амфетамина:* кокаински ~.

спӣкер и **спӣкер** м *онај који на радију или телевизији објављује програм и говори пред микрофоном (обично вести).*

спӣкӗрка и **спӣкӗрка** (спӣкерица и спӣкерица) ж *женска особа спикер.*

спӣкерскӣ и **спӣкерскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на спикере и спикерке:* ~ служба.

спӣља ж *шпиља, пећина.*

спӣнӗт, -е́та ж итал. муз. *старински музички инструмент са диркама.*

спира̀ла ж грч. **а.** *крива линија која чини низ једнаких завијутака око неке осе или низ све већих завијутака око једне тачке у равни.* **б.** *предмет (жица, нит и сл.) таквог облика; спирално обликована направа, обично од пластичног материјала, која служи као средство за контрацепцију.*

спӣра̄лан, -лна, -о *који је у облику спирале:* ~ жица.

спира̀лица ж *дем. од спирала.*

спӣра̄лно прил. *у облику спирале, вијугаво:* ~ савијен.

спӣрант м лат. лингв. *струјни суглasник.*

спӣрантскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на спиранте, струјни:* ~ сугласник.

спи̏рати (се), спӣра̄м (се) *несвр. према спрати (се).*

спиритӣзам, -зма м лат. **а.** *веровање у загробни живот душа умрлих људи и у могућност општења с њима под извесним околностима.* **б.** *призивање душа умрлих, поступци намењени општењу с душама покојника.*

спирѝтист(а), -е̄ м (мн. -сти) *онај који се бави спиритизмом.*

спиритӣстичкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на спиритисте и спиритизам:* ~ сеанса.

спирѝтисткиња ж *она која се бави спиритизмом.*

спӣритуа̄лан, -лна, -о *духовни, душевни:* ~ веза.

спиритуализам, -зма м лат. *идеалистичко филозофско учење о безусловној надмоћи духа над материјом.*

спиритуа̀лист(а), -ē ж (мн. -сти) *следбеник спиритуализма.*

спиритуали̏стичкӣ, -ā, -ō *који се односи на спиритуализам и спиритуалисте:* ~ филозофија.

спиритуа́лнӧст, -ости ж *особина онога што је спиритуално, онога који је спиритуалан.*

спи̏ритус м лат. **а.** *дух; дах.* **б.** *врста грчког надредног знака (примењиваног и у старом словенском писму).*

спирохе́та ж грч. мед. *једноћелијски микроорганизам спиралног облика, изазивач сифилиса и других болести.*

спи̏с м (ген. мн. спи̏сā) **1.** *написан (службени) акт, документ:* ~ о атентату, тајни ~. **2.** *расправа, чланак, дело, састав.*

спи̏сак, -ска м *попис, листа на којој су (обично утврђеним редом) дата имена, називи нечега:* ~ станара, бирачки ~, платни ~, ~ књига.

спи̏сатељ м *писац, књижевник.*

списатељица и **спи̏сатељка** ж *жена списатељ, књижевница.*

спи̏сатељскӣ, -ā, -ō *који се односи на списатеље и списатељице:* ~ дар, ~ рад.

спи̏сатељство с *књижевни рад, књижевност.*

спи̏скати, -ā̏м свр. *улудо потрошити, страћити, проћердати:* ~ имање, ~ новац.

спје̏в *в. спев.*

спјев- *в. спев-.*

спла̀в и **спла̂в** м (мн. спла̀вови и спла́вови) *риболовни објекат начињен од повезаних брвана, који служи за риловидбу низ реку и водени превоз брвана.*

спла̀ва̄р, -а́ра м *онај који управља сплавом.*

сплава́рити, -а̀ва̄рӣм несвр. [гл. им. сплава́рење с] *управљати сплавом; превозити сплавом:* ~ реком.

спла̀ва̄рскӣ, -ā, -ō *који се односи на сплаваре и сплаварство:* ~ весло.

сплава́рство с *сплаварски посао, сплаварење.*

спла̀вити[1], -ӣм свр. *скинути скоруп, павлаку с млека.*

спла̀вити[2], -ӣм несвр. *повезивати у сплавове.*

спла̀вљати, -ā̏м *несвр. према сплавити*[1].

спла̂вскӣ и **спла̀вскӣ,** -ā, -ō *који се односи на сплавове:* ~ саобраћај.

спла̂снути, -нӗм (р. пр. спла̂снуо, -ула и -сла) свр. **1.** *опасти, спасти, смањити се (обично о нечему што је надувено, натечено).* – Оток је спласнуо. **2.** фиг. *попустити у јачини, силини, ослабити.* – Одушевљење је спласнуло.

спла́стити, спла̂стӣм свр. *завршити плаштење, саденути, сложити сено у пласт(ове).*

спла̀чинаст, -а, -о *који је као сплачине.*

спла̀чине, -чӣна̄ ж мн. (ретко у јд.) *вода у којој је опрано посуђе после јела, помије;* фиг. *слаба храна.*

сплашња́вати, -а̀шња̄ва̄м и **сплашњи́вати,** -а̀шњујӗм *несвр. према спласнути.*

сплѐсти, сплѐтӗм (аор. сплѐтох, р. пр. сплѐо, сплѐла; пр. пр. сплѐвши) свр. **1.** *плетењем израдити нешто, оплести:* ~ плетеницу, ~ венац. **2. а.** *изукрштати, испреплетати:* ~ прсте. **б.** *савити нешто око нечега:* ~ руке око нечијег стаса. ■ **~ се 1.** *изукрштати се, испреплетати се.* – Сплеле су се жиле. **2.** *савити се, омотати се (око нечега).* – Уже се сплело око ногу. **3.** фиг. *спетљати се, спанџати се.* – Сплела се с оним мангупом. **4.** *заплести се, спотаћи се.* – Сплео се и пао. **5.** *побркати се, помести се (о мислима).* **6.** *заплести се, завезати се (о језику).* **7.** *збунити се, сместити се.*

сплѐт м (мн. сплѐтови) **1.** *оно што је међусобно испреплетено, изукрштано; оно што је заплетено, замршено:* ~ змија, ~ грана, ~ живаца. **2.** *скуп различитих песама или игара:* ~ игара из Србије. **3.** *горњи део стопала од корена до прстију.*

сплѐтати (се) (сплѐтати (се)), сплѐћӗм (се) *несвр. према сплести (се).*

сплетѐно прил. *смушено, збуњено:* ~ рећи.

сплѐтенӧст, -ости ж *стање, особина онога који је сплетен, онога што је сплетено.*

сплѐтка ж (дат. -ки; ген. мн. -та̄ка̄ и -кӣ) *потајан, лукав поступак који има за циљ да створи забуну, раздор, да нешто осујети, интригира, смућа.*

сплѐткар, -а́ра м *онај који прави сплетке, интригант, смутљивац.*

сплетка́рити, -ѐтка̄рӣм несвр. [гл. им. сплетка́рење с] *правити сплетке.*

сплѐтка̄рош м *в. сплеткар.*

сплѐтка̄рскӣ, -ā, -ō *који се односи на сплеткаре и сплеткарење.*

сплетка́рство с *сплеткарски поступци, сплеткарење.*

сплетка̀руша ж *в. сплеткашица.*

сплѐтка̄ш, -а́ша м *в. сплеткар.*

сплетка́шити, сплѐтка̄ша̄рӣм несвр. [гл. им. сплетка́шење с] *в. сплеткарити.*

сплетка̀шица ж *она која прави сплетке, интриганткиња, смутљивица.*

сплѐтка̄шкӣ, -ā, -ō *који се односи на сплеткаше, својствен сплеткашима, интригантски.*

сплѝн м енгл. *меланхолија, нерасположење.*

сплѝтати (се) и **сплѝтати (се),** сплѝћӗм (се) *несвр. према сплести (се).*

спљѐскати, -а̄м (-ѐшћӗм) и **спљеска́ти,** спљѐска̄м (спљѐшћӗм) свр. *ударом или притиском учинити нешто љуспастим; згњечити* ■ **~ се** *постати љуспаст; згњечити се.*

спљошта́вати (се), -ѐшта̄ва̄м (се) *несвр. према спљоштити (се).*

спљо̀штенӧст, -ости ж *особина, стање онога што је спљоштено.*

спљо́штити, -ѐшти̏м (трп. спљо̀штен) свр. *начинити љуспастим, згњечити.* ■ **~ се** *постати љуспаст.*

спо̀доба и **спо̀доба** ж пеј. *особа, створење.*

спозна́вати, спо̀зна̄јӗм (пр. сад. спозна́јӯћи) *несвр. према спознати.*

спо̀знаја ж *сазнање, поимање, схватање, свест о нечему:* ~ света, чулна ~.

спо̀знајнӣ, -ā, -ō *који се односи на спознају:* ~ способност, ~ теорија.

спозна́ње с *в. спознаја.*

спо̀знати, -а̄м (аор. спо̀знадох и спо̀знах) свр. **а.** *сазнати, упознати, постати свестан нечега:* ~ истину, ~ суштину проблема. **б.** *уверити се, увидети.*

спозна̀тљив, -а, -о *који се може спознати.*

спозна̀тљивӧст, -ости ж *особина онога што је спознатљиво.*

спо̂ј, спо̀ја м (инстр. спо̀јем; мн. спо̀јеви) **1.** *две или више разних ствари или појмова састављених у једну целину, оно што је састављено у једну целину:* ~ осећања и мисли. ~ Истока и Запада. **2.** *оно што спаја нешто са нечим, веза.* **3.** *место где се две ствари спајају, сједињују:* оштетити на споју. **4.** хем. *в. једињење.* • **кратки ~** *прекид електричне струје који настаје због додира водова.*

спо̀јенӧст, -ости ж *стање онога што је спојено, везаност.*

спо̀јив, -а, -о *који се може спојити.*

спо̀јивӧст, -ости ж *особина онога што је спојиво.*

спо̀јити, спо̀јӣм (трп. спо̀јен) свр. **а.** *саставити у једну целину, повезати једно с другим:* ~ две жице. **б.** *учинити блиским,*

зближити, здружити: ~ људе. Спојила их је невоља. ■ **~ се а.** *саставити се, сједињити се.* – Васионски бродови су се спојили. **б.** *удружити се, ујединити се.* • **спојени судови** физ. *судови при дну повезани један с другим.*

спо̀јка ж **1.** *в. спона (1).* **2.** спорт. *в. полутка (2):* десна ~, лева ~.

спо̀јни, -а̄, -о̄ *који се односи на спојеве, који спаја нешто с нечим:* ~ брана, ~ вокал.

спо́јница ж **1. а.** *оно што спаја два предмета или два дела нечега, оно чиме се предмети спајају или причвршћују један уз други.* **б.** *в. ламела (1).* **2.** *саобраћајна линија која повезује више места, саобраћајна веза.*

спо̀кој и **спо̀кој,** -оја м (инстр. -ојем; мн. ø) **а.** *душевни мир, спокојство, смиреност:* осећати ~, **б.** *безбрижност, сигурност:* ~ предратног живота. **в.** *тишина, мир:* ~ дана.

спо̀којан, -јна, -о **а.** *смирен, безбрижан:* ~ човек. **б.** *који показује, испољава спокој:* ~ лице. **в.** *испуњен спокојем, миран, безбрижан:* ~ старост, ~ живот.

спо̀којно прил. *на спокојан начин, мирно, безбрижно:* ~ живети.

спокојно̀ст, -ости ж *в. спокојство.* – Старост је донела спокојност.

спокојство с *особина, стање оног који је спокојан, оног што је спокојно.* – Рат је однео спокојство.

спо̀л м *в. пол.*

спол- *в. пол-.*

соло̀вило с *полни орган.*

спо̀ља прил. *са спољне, ванске стране, извана:* ~ доћи, бити ~ углађен.

спо̀љашњи, -а̄, -е̄ *који је споља, спољни, вански;* супр. унутрашњи: ~ зид, ~ изглед.

спо̀љашњо̀ст, -ости ж (инстр. -ошћу) *спољашња страна нечега; спољашњи изглед, ваништина:* жена лепе спољашњости, ~ куће.

спо̀љни, -а̄, -о̄ (лок. спо̀љно̀м) (уп. вански) **1.** *који је изван, са спољашње стране нечега, спољашњи; који се односи на тај простор:* ~ зид, ~ форма, ~ изглед, ~ притисак, ~ утицај. **2.** *који се односи на иностранство, инострани, страни:* ~ политика, ~ трговина, министарство спољних послова.

спољно- *први део сложенице у значењу спољни, вански:* спољнополитички, спољнотрговински.

спољнополѝтичкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на спољну политику:* ~ послови, ~ емисија.

спо̀љно̀ст, -ости ж *в. спољашњост.*

спољнотр̀говӣнскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на спољну трговину:* ~ предузеће, ~ посао.

спо̀мен, -ена м **1. а.** *успомена, сећање на некога или нешто:* ~ на минула времена. **б.** *предмет као знак сећања:* згариште као ~ на устанак. **2.** *споменик.* **3.** *спомињање, помен.* – Већ сам спомен тога имена ме љути. **4.** рлг. *молитва за покој душе умрлога.*

спо̀мен- *први део полусложенице који се односи на спомен, помен, успомену:* ~-књига, ~-костурница, ~-обележје, ~-плоча, ~-слово.

спомéнак, -нка м **1.** *дем. и хип. од спомен.* **2.** бот. *зељаста биљка* Myosotis, *незаборавак, поточница.*

спо̀менар, -а и **спомènар,** -а́ра м *свеска за уписивање успомена, албум успомена.*

спо̀менӣк м **1.** *архитектонско или вајарско дело посвећено успомени на велике људе или знамените, важне догађаје.* **2. а.** *материјални остатак из давних времена који служи као документ за познавање материјалног и културног живота тога времена.* **б.** *уметничко дело трајне вредности.* **3.** *надгробно обележје, плоча, камен и сл. изнад нечијег гроба.*

спо̀меница ж **1.** *књига или документ издат у знак сећања на некога или нешто:* ~ Скопског ђачког батаљона 1914. **2.** *орден или какав други симболичан знак за успомену на знамените догађаје:* Албанска ~.

спо̀меничар м *носилац споменице.*

спо̀меничкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на споменике.*

спо̀мен-књӣга ж *књига у некој установи у коју посетиоци уписују утиске о тој установи или предметима изложеним у њој.*

спо̀мен-пло̀ча ж *плоча с текстом на кући где се родио, живео или умро неки знаменити човек или на месту где се збио неки важан догађај.*

спомéнути, спо̀мѐнēм свр. **1.** *узгред рећи, казати, дотаћи се (некога или нечега) говорећи или пишући, поменути.* – Није хтео име да му спомене. **2.** *подсетити некога на нешто.* – То ме споменуло на младе године.

спо̀мињати, -њēм несвр. *према споменути.* • **некад било, сад се спомињало** *некад се догодило, а сад се о томе само говори.*

спо̀на ж **1.** *оно што спаја нешто с нечим другим, копча, спојка.* **2.** *духовна веза.* **3.** лингв. *в. копула (2).* **4.** *оно што сужава, стеже, сиромашује слободу, стега.* – Није подносио никакве споне.

спо̀ндēј, -е́ја м грч. књиж. *стопа од два дуга слога у стиху.*

спо̀ндēјскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на спондеј:* ~ стих.

спо̀ница ж *дем. од спона.*

спо̀нзор м енгл. *онај који финансира разне културне, научне, спортске и др. манифестације, мецена, добротвор.*

спонзо̀рисати, -ишēм свр. и несвр. *деловати као спонзор, финансирати:* ~ књигу, ~ културну манифестацију.

спо̀нзорскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на спонзора:* ~ уговор, ~ делатност.

спонзо̀рство с *спонзорска делатност, меценатство.*

спонзо̀руша ж жарг. *ефумеристички назив за добро плаћену, отмену проститутку.*

спо̀нтāн, -а, -о лат. **а.** *који настаје сам од себе, без спољних утицаја, подстицаја:* ~ аплауз, спонтани побачај. **б.** *природан, неусиљен:* ~ човек, ~ понашање.

спо̀нтāно прил. **а.** *на спонтан начин, природно, неусиљено:* ~ се понашати, ~ прснути у смех. **б.** *добровољно, самоиницијативно.* – Народ је спонтано уништио бункере.

спо̀нтāно̀ст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина оног који је спонтан, оног што је спонтано.*

спо̀падати, -а̄м *несвр. према спопасти.*

спо̀пасти, -паднēм свр. **1. а.** *наћи се ухватити, зграбити, шчепати:* ~ некога за рамена. **б.** *навалити на некога (са захтевима, саветима и сл.), салетети, сколити, заокупити.* – Спопали га да се жени. Спопао младић девојку, не да јој мира. **2. а.** *обузети, захватити (о осећањима, душевним стањима и сл.).* **б.** *снаћи, задесити, догодити (о невољи, несрећи, болести и сл.).*

спо̀р[1], -а и спо̀ра м (мн. спо̀рови и спо̀рови) **1.** *размирица, препирка, несугласица.* **2.** *судска парница, расправа.* • **нема спора, то је ван (сваког) спора** *нема сумње, то је (сасвим) јасно.*

спо̀р[2], -а, -о **а.** *коме треба много времена за обављање неке радње:* ~ човек. **б.** *који се извршава полако, дуго:* ~ вожња, ~ врење.

спо́ра ж грч. биол. *једноћелијска творевина која служи за бесполно размножавање биљака бесцветница и бактерија.*

спора̀дичан, -чна, -о грч. **1.** *који се појављује с времена на време, од случаја до случаја:* ~ појава, ~ пуцњава. **2.** *местимичан, појединачан, усамљен:* спорадични случајеви обољења.

спора̀дично (спора̀дички) прил. *на спорадичан начин, понегде, овде-онде:* ~ се јавити, ~ нађени предмети.

спо̀разӯм м *договор о неком спорном питању с међусобним обавезама, усмени или писмени уговор, погодба:* трговински ~, ~ о културној сарадњи.

спо̏разӯман, -мна, -о **а.** *сагласан, сложан:* бити ~ с неким. **б.** *који се заснива на споразуму, договору:* ~ развод.

споразуме́вати се, -у̀мева̄м се јек. **споразумијева̀ти се,** -у̀мијева̄м се *несвр. према споразумети се.*

споразу̏мети се, -у̀ме̄м се јек. **споразу̏мјети се,** -у̀мије̄м се свр. **1. а.** *договорити се, сложити се, сагласити се.* **б.** *закључити споразум.* **2.** *постићи разумевање.* – Споразумели смо се гестовима.

споразумије- и **споразумје-** *в. споразуме-.*

спо̏разӯмно прил. *по споразуму, у споразуму, договорно:* ~ се развести.

спо̏ран, -рна, -о *о коме постоје различита мишљења, гледишта, око кога се води спор:* ~ питање, ~ филм.

спора̀нгија (спора̀нгӣј, -ија м) ж грч. бот. *бесполни распложни орган нижих биљака.*

спо̏редан и **спо̀редан,** -дна, -о **а.** *који је мање важности или величине, који није главни, покрајни, побочни:* ~ пут, ~ врата. **б.** *узгредан, успутан:* ~ посао.

спо̏редно и **спо̀редно** прил. *мање важно, мање значајно.*

спо̏редно̄ст и **спо̀редно̄ст,** -ости ж *оно што је споредно, мање важна ствар, ситница.*

спо̀речкати се јек. **спо̀рјечкати се,** -а̄м се свр. *мало се сукобити речима.*

спо̀рити, -и̏м несвр. [гл. им. спо̀рење с] *оспоравати:* ~ истинитост нечега. ■ ~ **се** *водити спор о нечему, препирати се.*

спо̀рӣш, -и́ша м бот. *в. хајдучица.*

спо̏ро прил. *на спор начин, полагано.*

спо̏ровозно̄ и **спо̏ровозно̄,** -а̄, -о̄ *који се шаље, преноси спорим возом;* супр. брзовозни: ~ роба, ~ пошиљка.

спорого̀ре̄ћо̄, -а̄, -е̄ *који споро гори, сагорева:* ~ фитиљ, ~ штапин.

спорозо̀а ж грч. зоол. *у мн.: једноћелијске праживотиње које се размножавају спорама (у јд. таква праживотиња).*

спорофи́та и **споро̀фита** ж грч. бот. *у мн.: биљке које се размножавају спорама (у јд.: таква биљка).*

спо̏рт м енгл. *неговање физичких способности и такмичење, надметање у њима:* зимски ~, ~ на води. • **бели ~** *тенис.*

спо̀ртӑш, -а́ша м *в. спортиста(а).*

спорта̀шица ж *в. спортисткиња.*

спо̀ртист(а), -е̄ м (мн. -сти) *онај који се бави спортом.*

спо̀ртисткиња ж *она која се бави спортом.*

спо̏ртскӣ, -а̄, -о̄ **а.** *који се односи на спорт:* ~ дисциплина, ~ опрема. **б.** *који је у складу с понашањем правог спортисте:* ~ гест.

спо̏ртски прил. *на спортски начин, као спортиста(а); као прави спортиста.* – Све поразе је поднео спортски.

спо̀собан и **спо̏собан,** -бна, -о *који је у стању, који уме, може нешто да уради, који може да одговори нечему:* ~ писац, ~ за војску, кредитно ~.

спосо́бно̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина, својство онога који је способан:* радна ~, организаторска ~.

спо̏т м (мн. спо̀тови) енгл. **1.** *кратак филм снимљен као визуелна пратња за забавномузичке (певане) тачке.* **2.** *кратка телевизијска реклама.*

спота̀кнути се и **спота̀ћи се** (спо̀таћи се), спо̀такнēм се (аор. спота̀кох се и спота̀кнух се; р. пр. спо̀такао се, спота̀кла се (спо̀такла се) и спота̀кнуо се, -ула се; пр. пр. спота̀кӑвши се, спо̀такӑвши се и спота̀кнӯвши се) свр. *идући запети ногом о нешто па посрнути:* ~ о камен.

спо̀тицӑње с *гл. им. од спотицати се.* • **камен спотицања** *сметња, пошешкоћа.*

спо̀тицати се, -ичēм се *несвр. према спотаћи се, спотицати се.*

спочéтка прил. *испрва, најпре.* – Спочетка нам је било тешко, али после смо се навикли.

спра̀ва ж **а.** *предмет, направа која служи за извођење каквих радова:* ~ за гашење пожара. **б.** *инструмент са специјалним механизмом, уређај за извођење сложенијих радњи:* ~ за дисање. **в.** *музички инструмент.* **г.** *прибор, опрема уопште:* ловачка ~, ратна ~.

спра̀вити, -и̏м (трп. спра̀вљен) свр. **1. а.** *начинити, направити; зготовити:* ~ ручак. **б.** *саставити, смислити:* ~ песму. **в.** *приправити, припремити:* ~ ствари за пут. **2.** *сместити, ставити негде:* ~ писмо у коверат. **3.** *послати, отпремити, упутити:* ~ некога на пут.

спра̀вица ж *дем. и хип. од справа.*

спра̀вичица ж *дем. и хип. од справа и справица.*

спра̀вљати, -а̄м *несвр. према справити.*

спрам предл. (с ген.) *в. према.*

спра̀сна прид. (ж. род) *бременита, скотна (о крмачи).*

спра̀т, -а и спра̀та м (мн. спра̀тови и спра̀тови) **1.** *део куће између две таванице, два спрата, кат.* **2.** *слој, ред, појас:* торта на ~.

спра̀ти, спѐрēм (спѐрēм) свр. (уп. сапрати (се)) **1. а.** *прањем уклонити, одстранити (какву нечистоћу и сл. с нечега), опрати:* ~ прљавштину с лица. **б.** фиг. *уклонити, одбацити:* ~ љагу (срамоту) с некога. **2.** *одвући, однети (о воденом току).* – Киша је сprала плодну земљу. ■ ~ **се** *изгубити се, нестати под дејством воде (о нечистоћи, мрљи и сл.).*

спра̀тнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на спрат:* ~ конструкција.

спра́шити, спра̀ши̏м свр. **1.** *отрести прашину са нечега.* **2.** *избацити, испалити из пушке.* **3.** *поћерати, потерати, отерати.*

спр̏ва прил. *у почетку, испрва.*

спр̏дати се, спр̏дам се несвр. *збијати шалу, шегу (с неким, нечим), подсмевати се, ругати се (неком, нечему).*

спрда̀чина и **спр̏дња** ж експр. **а.** *изругивање, шала, шега (често груба и увредљива).* **б.** *предмет изругивања.* – Војска није никаква спрдачина. Он је спрдња целом крају.

спре̏га ж (дат. спрѐзи) *састављање, спајање; веза, спој:* ~ речи; ~ људи.

спре́гнути, спрēгнēм свр. *начинити спрегу, саставити упрежући:* ~ волове. ■ ~ **се** *удружити се ради неког заједничког посла, уортачити се.*

спре̏да јек. **спри̏једа** прил. *са предње стране, на предњој страни, напред:* седети ~.

спре́зати, спрѐжēм *несвр. према спрегнути.*

спр̏ј м (инстр. -ом; мн. спре́јови и спрѐјови) енгл. *распршивач; средство које се распршује.*

спрѐка јек. **спри̏једа** прил. *са супротне стране, са друге стране.*

спре̏ма ж **1.** *припремање, припрема.* – Дадоше му пет дана за спрему и пут. **2.** *опрема коју девојка добија од родитеља или сама припрема за удају:* девојачка ~. **3.** *стручно знање стечено учењем и праксом:* стручна ~, висока стручна ~. **4.** *опрема:* ратна ~.

спре̏ман, -мна, -о **1. а.** *који се потпуно спремио, опремио, опремљен; припремљен:* бити ~ за излазак, бити ~ за удају. **б.** *готов, вољан, склон да учини нешто:* бити на све ~. **2.** *припремљен, приправљен за употребу:* ~ за штампу.

спре́ма̄ње *гл. им. од спремати (се).* • **велико ~** 1) *детаљно чишћење, уређивање стана, куће.* 2) фиг. *темељно рашчишћавање односа, стања у некој установи и сл.*

спре́мати (се), спрѐма̄м (се) *несвр. према спремити (се).* • **нешто се спрема** разг. *очекују се у најскорије време крупни догађаји;* **спрема се невреме (олуја** и сл.) разг. *ускоро ће невреме (олуја и сл.).*

спремàчица ж *она која за плату спрема, чисти, уређује и сл. какве просторије, чистачица.*

спре́мити, спрêмīм (трп. спрêмљен) свр. **1. а.** *довести нешто у такво стање да се може употребити, приправити; уредити:* ~ кола за пут, ~ писаћу машину; ~ собу. **б.** *припремити, припремити:* ~ дарове за некога. **в.** *опремити; обући:* ~ некога за пут; ~ дете за шетњу. **г.** *зготовити:* ~ ручак. **2. а.** *поучити:* ~ ђака. **б.** *изучити, припремити:* ~ испит. ■ **~ се 1. а.** *припремити се, опремити се; обући се:* ~ се за пут. **б.** *упутити се, запутити се.* – Куд си се спремио? **2.** *изучавајући нешто, радећи на нечему припремити се за обављање каквог посла, обучити се:* ~ се за свештеника.

спрêмиште с *складиште, стовариште, магазин.*

спрêмно прил. *приправно; с готовошћу:* ~ дочекати нешто, ~ прихватити нешто.

спрêмнōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *стање, особина онога који је спреман, онога што је спремно, припремљеност, готовост.*

спрêтан, -тна, -о *умешан, вешт, окретан, сналажљив.*

спрêтно прил. *вешто, окретно, умешно.*

спрêтнōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина, стање онога који је спретан, умешност.*

спречáвати, спрèчāвāм *несвр. према спречити.*

спрêченōст јек. **спрѝјеченōст,** -ости ж *стање онога који је спречен у извршавању чега.*

спре́чити, спрêчīм јек. **спријèчити,** спрѝјечīм свр. *онемогућити, омести извршење нечега.* – Невреме нас је спречило да идемо.

спр̏женōст, -ости ж *стање онога што је спржено.*

спр̏жити, -ӣм свр. **1.** *уништити ватром или чиме топлим, спалити.* – Барут је спржио кожу. **2.** *сасушити, спарушити.* – Сунце је спржило све на њивама. ■ **~ се** *опржити се, опећи се, опрљити се.*

спријатељи́вати (се), -èљујēм (се) *несвр. према спријатељити (се).*

спријатèљити, -ӣм и -àтељӣм свр. *повезати пријатељством некога с неким.* ■ **~ се** *постати пријатељ с неким.*

сприједа *в. спреда.*

спријека *в. спрека.*

спријеч- *в. спреч.*

спр̏нт м енгл. спорт. *врло брзо, оштро трчање (својствено атлетичарима који се такмиче на кратким стазама).*

спр̏нтати, -āм несвр. *в. спринтовати.*

спр̏нтер и **спрѝнтер** м енгл. *атлетичар, тркач на кратким стазама.*

спр̏нтерица и **спрѝнтерица** ж енгл. (обично у мн.) *нарочита ципела за тркаче и уопште за атлетичаре.*

спр̏нтēрка и **спрѝнтēрка** ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) *атлетичарка, тркачица на кратким стазама.*

спр̏нтерскӣ и **спрѝнтерскӣ,** -ā, -ō *који се тиче спринтера или спринта.*

спр̏нтовати, -тујēм несвр. *врло брзо, оштро трчати.*

спр̀љити, спр̀љīм свр. (нешто) *опећи, опржити или опарити, опрљити; топлотом, врелином или хладноћом сасушити:* ~ кожу; ~ лишће.

спровèсти (спрòвести), -вèдēм (спрòведēм) (аор. спровèдох, спрòведе; р. пр. спрòвео, спровèла (спрòвела) ; трп. спровèден, -ена; пр. пр. спрòвēвши) свр. **1. а.** *учинити да неко досте до одређеног места (обично показујући му пут, пратећи га):* ~ децу до летовалишта. **б.** *отпремити, одвести уз оружану пратњу:* ~ осуђеника. **в.** *отпратити покојника до гроба.* **2.** *извршити, остварити какву замисао, план и сл., реализовати:* ~ реформу, ~ план. **3.** *учинити да нешто дође до места где се жели, провести, положити, поставити:* ~ телефон.

спрòвод и **спро́вод** м **1.** *потребна поворка, пратња, потреб, сахрана.* **2.** *оружана пратња:* ~ затвореника у затвор.

спровòдити, спрòводӣм [гл. им. спрòвођēње с] *несвр. према спровести.*

спрòводнӣ и **спро́воднӣ,** -ā, -ō **1.** *који служи за спровођење, пропицање какве течности, струје и сл.:* ~ цев, ~ канал. **2.** *који води, спроводи некога или нешто обично под оружјем (ради обезбеђења, заштите и сл.):* ~ официр. **3.** *који се односи на спровод.* • **~ лист** *документ о плаћању пошиљке, формулар за отпрему пошиљке.* **~ писмо (~ акт)** *службени документ који се шаље истовремено са неким или нечим, а садржи опис онога што се шаље.*

спрòводнӣк и **спро́воднӣк** м **1.** *онај који по дужности спроводи некога или нешто (ради обезбеђења, заштите и сл.):* ~ воза; ~ робијаша. **2.** *онај који спроводи какву замисао, план, реализује какву идеју и сл.* **3.** *в. проводник:* ~ топлоте, ~ струје.

спрòводница и **спро́водница** ж **1.** *жица пребачена преко реке за коју се држе они који се превозе у чамцу.* **2.** *в. спроводни лист (под спроводни).*

спрòводничкӣ и **спро́водничкӣ,** -ā, -ō *који се односи на спроводнике.*

спр̏тити, -ӣм свр. *скинути, збацити с леђа, с рамена (какав терет); збацити уопште:* ~ торбу, ~ одело са себе.

спр̑д м (мн. спру́дови (спр̑дови)) *нанос, обично пешчани, у рекама, језерима и морима.*

спр̑даст, -а, -о *налик на спруд.*

спр̑дић, -а и **спр̑дӣћ,** -и́ћа м *дем. и хип. од спруд.*

спр̑дӣште с *место, простор на коме се налази спруд.*

спр̑днӣ, -ā, -ō *који се односи на спруд:* ~ песак.

спрудòвит, -а, -о *пун спрудова.*

спр̀цати, спр̀цāм свр. вулг. **1.** *утерати, уīнати:* ~ говеда у тор. **2.** *похлепно, халапљиво појести.* **3.** *улудо потрошити, проћердати:* ~ имање.

спр̏чити, -ӣм (трп. спр̏чен) свр. **1.** *учинити кратким, тесним, малим, недовољним:* ~ хаљину. **2.** *скупити, смањити, сврчити.* – Спрчила је старост. ■ **~ се 1.** *намрешкати се, сврчкати се:* спрчила се кожа. **2.** *скупити се, смањити се, сврчити се (од болести, старости и сл.).* – Старица се сва спрчила.

спр̏чкати, -āм свр. *начинити на брзину, којекако, склепати:* ~ ручак.

спр̏штити, -ӣм (трп. спр̏штен) свр. *размрскати, згњечити, смрвити:* ~ камен, ~ буву. ■ **~ се** *расрснути се, расути се.* – Камење се спрштило око ногу.

спу̑ж м *в. пуж.*

спу̑жва *в. сунђер.*

спу̑жваст, -а, -о *који је као спужва, сунђераст:* ~ ткиво.

спу̑жваство прил. *као спужва, сунђерасто.*

спу̑зати (се), спу̑жēм (се) свр. *спустити се пузећи.*

спу̑ст и **спȗст** м **1.** *страна брега или планине са оштрим нагибом, стрмина.* **2.** спорт. *алпска смучарска дисциплина, спуштање на смучкама низ падину на стази одређене дужине и нагиба.*

спу̑стити (спу̑стити), спу̑стӣм (трп. спу̑штен) свр. **1.** *учинити да нешто са више положаја досте на нижи, померити нешто ниже, надоле:* ~ торбу на земљу, ~ слушалицу, ~ руку, ~ рампу, ~ завесу, ~ балване низ реку. **2. а.** *погнути:* ~ главу. **б.** *управити ниже, оборити:* ~ поглед. **3. а.** *учинити нижим, смањити:* ~ цене. **б.** *учинити тишим:* ~ глас. **4.** разг. *вешто и обично дрско одговорити некоме уђутквавши га.* ■ **~ се 1. а.** *преместити се с више места на ниже, померити се ниже:* ~ се с планине. – Авион се спустио. Завеса се спустила. **б.** *из стојећег положаја пређи у седећи, лежећи и сл.:* ~ се у фотељу, ~ се на колена. **2. а.** *сручити се, пасти (о киши и сл.).* **б.** *наставати, наступити (о мраку, ноћи).* **3.** *постати мањи, нижи, снизити се (о температури, ценама и сл.).* • **~ тон** 1) *почети говорити тишим, мање узбуђеним гласом.* 2) фиг. *бити скромнији у својим*

захтевима. **спустити се на земљу** *постати реалнији, почети схватати реално живот и свет.*

спута́вати, спу̏та̄вам *несвр. према* спу̏тати.

спу̏та̄н, -а, о **1.** *трп. од* спу̏тати. **2.** *везан, ограничен:* ~ обзирима.

спу̏танӧ̄ст, -ости ж *особина онога који је спу̏тан, онога што је спу̏тано.*

спу̏тати, -а̄м свр. **1.** *везати, сапети ноге или руке.* **2.** фиг. (често у облику трп.) *омести, онемогућити, спречити некога у нечему.* ■ ~ **се** *свезати се, уплести се.*

спу̏тњӣк м рус. *свемирски, космички брод који кружи око планета.*

спуча́вати, спу̏ча̄вам *несвр. према* спу̏чити.

спу̏чити, -ӣм свр. *спојити дуђетима, копчама и сл., закопчати, скопчати.*

спу̏штати (се), спу̏шта̄м (се) *несвр. према* спу̏стити (се).

спу̏штенӧ̄ст, -ости ж *особина, стање онога што је спу̏штено, онога који је спу̏штен.*

с. р. скраћ. **а.** *средњи род.* **б.** *својом руком, својеручно (обично се додаје уз име у потписима).*

сра́внити, срâвнӣм (трп. срâвњен) свр. **1.** *упоредити:* ~ оригинал с копијом. **2. а.** *изравнати, довести у исту раван.* **б.** фиг. у изр. ~ **са земљом** *потући, поразити, уништити.* – Ако те дохватим, сравниђу те са земљом.

сравње́ње с *поређење, поређење.*

сра̀вњив, -а, -о *који се може сравнити.*

сравњи́вати, сра̀вњујем *несвр. према* сравнити.

сра̀вњивӧ̄ст, -ости ж *особина, стање онога што је сравњиво, онога који је сравњив.*

сра́змер јек. **сра́змјер** м и **сра́змера** јек. **сра́змјера** ж **1.** *међусобни однос двеју или више величина, количина и сл., пропорција.* **2.** мат. *количник двају бројева једнак количнику других двају бројева.*

сра́змӗ̄ран и **сра́змеран** јек. **сра́змјӗ̄ран** и **сра́змјеран,** -рна, -о *који има правилан однос, правилну сразмеру делова према целини, пропорционалан.*

сра́змӗ̄рно и **сра́змерно** јек. **сра́змјӗ̄рно** и **сра́змјерно** прил. *у сразмери, пропорционално.* – Све политичке странке биле су представљене сразмерно.

сра́змӗ̄рнӧ̄ст и **сра́змернӧ̄ст** јек. **сра́змјӗ̄рнӧ̄ст** и **сра́змјернӧ̄ст,** -ости ж *особина онога што је сразмерно.*

срâм м (мн. ӧ) **1.** (често у функцији именског дела предиката у безличним реченицама) *стид.* – Срам вас било! **2.** *срамота.* • **везати за стуб срама** *изложити јавној осуди, јавно жигосати некога.*

срâман, -мна, -о *који наноси срамоту, који служи на срамоту:* ~ поступак, ~ човек.

срамӗ̀жљив, -а, -о *који лако осети срам, стидљив; који одражава срамежљивост:* ~ човек, ~ осмех.

срамӗ̀жљивац, -вца м *срамежљив човек.*

срамӗ̀жљивица ж *срамежљива женска особа.*

срамӗ̀жљиво прил. *срамећи се, стидљиво:* ~ склањати поглед.

срамӗ̀жљивӧ̄ст, -ости ж (инстр. -шћу) *особина, стање онога који је срамежљив, онога што је срамежљиво.*

сра́мити се, -ӣм се несвр. [гл. им. сра́мљӗ̄ње с] *осећати срам, стид, стидети се.*

срамо̀та ж **1.** *нешто што изазива презир, осуду, што се сматра недоличним.* – То што су учинили је срамота за све нас. **2.** *дубоко, јако осећање срама, стида.* – Срамота ме је због њега. **3.** *онај ко је учинио нешто ружно, недолично, што изазива презир, осуду.* – Бежи одавде, срамото!

срâмотан, -тна, -о *сраман, бестидан.*

срамо̀тити, -ӣм несвр. [гл. им. срамо̀ћӗ̄ње и сра̀моћӗ̄ње с] **1.** *наносити срамоту, бешчастити:* ~ родитеље, ~ кућу. **2.** *узимати част, невиност:* ~ девојку. ■ ~ **се** *наносити себи срамоту, бешчастити се.*

срâмотнӣк м *бестидник, бесрамник.*

срâмотница ж *бестидница, бесрамница.*

срâмотно прил. *на срамотан начин, срамно:* ~ говорити.

сра́ње с **1.** îл. им. *од* сра̄ти. **2.** вулг. **а.** *нешто ружно, îадно, непријатно, неприхватљиво, лоше и сл.; безначајна, безвредна ствар, особа и сл.:* правити срања; све је то обично срање. **б.** (узвично изговорено: сра́ње!) *псовка којом се изражава велико незадовољство.*

сра́слица ж **1.** *воћни плод од два срасла плода.* **2.** *рана која је зарасла.* **3.** лингв. *врста сложенице (нпр. ако̀бо̄гда).*

сра́слӧ̄ст, -ости ж *стање онога што је срасло.*

сра́стати, срâстам *несвр. према* сра̄сти.

сра́сти (срâсти), сра́стӗ̄м (р. пр. срâстао, сра́сла) свр. **1.** *растући спојити се у једну целину; чврсто се спојити, везати уопште.* – Ова два дрвета су срасла. Обрве су му срасле. Срастао сам са овом земљом и кућом. **2.** *зарасти (о рани).*

сра̀ти, сӗ̏рӗ̄м несвр. вулг. **1.** физиол. *избацивати из себе садржај дебелог црева, измет.* **2.** фиг. *îоворити којешта, лупетати.*

сра̀ћк(авиц)а ж жарг. вулг. *пролив, дијареја.*

срачуна́вати (се), срачу̀на̄вам (се) *несвр. према* срачуна̄ти (се).

сра̀чунāт, -а, -о **а.** *који све ради из рачуна, прорачунат:* ~ човек. **б.** *који се ради из рачуна, из интереса:* ~ поступак.

срачу̀нати, -а̄м свр. **1.** *рачунањем доћи до траженог резултата, израчунати.* **2.** *смислити, закључити; проценити, прорачунати.* ■ ~ **се** *доћи до заједничког рачуна, извести заједнички рачун.*

сра̀чунāто прил. *смишљено, са рачуном.*

сра̀чунāтӧ̄ст, -ости ж *особина онога који је срачунат.*

срашћи́вати, сра̀шћујем *несвр. према* сра̄сти.

Србӑ́дија ж *српски народ.*

Сӕ̀рбӗ̄нда м *аутм. од Србин.*

Србијáнац, -нца м (ген. мн. Србијā̀нāцā̄) (уобичајено у језику оних који не живе у Србији) *Србин или, ређе, уопште онај који живи у Србији (најчешће у централној, јужно од Саве и Дунава).*

Србӣ́јанка ж *Српкиња или, ређе, уопште она која живи у Србији (најчешће у централној, јужно од Саве и Дунава).*

србӣ́јанскӣ, -ā, -ō (уобичајено у језику оних који не живе у Србији) *који се односи на Србију и Србијанце, одн. Србијанке;* уп. српски: ~ влада, ~ говори.

Сӕ̀рбин м (мн. Сӕ̀рби) *припадник народа из групе Јужних Словена, чија већина живи у Србији (у великом броју и у појединим суседним земљама).* • **Лужички Срби** *западнословенски народ у средњој Европи, настањен већином у Лужици.*

србӣ́зам, -зма м *српска реч у неком другом језику; особина само српског језика.*

србиза́ција ж *претварање несрпског становништва у Србе, посрбљавање.*

србизи́рати, -ӣзӣ́рам свр. и несвр. *(у)чинити Србином, посрбити, посрбљавати.*

Сӕ̀рбија ж (мн. ӧ) **а.** *држава на северу централног Балкана, већином насељена Србима.* **б.** ист. *назив за разне српске државне организације у прошлости.*

Србијáнац, -нца м *Србин из Србије.*

Србӣ́јанка ж (дат. -ки, ген. мн. -кӣ) *Српкиња из Србије.*

србија́нскӣ, -ā, -ō *који се односи на Србијанце, Србијанке и Србију:* ~ ношња.

Србија́нче, -ета с (мн. ø; зб. им. Србија́нчад ж) *млади Србијанац.*

сȑбист(а), -ē м (мн. -сти) *научник (обично филолог, лингвиста) који се бави проучавањем српског језика и (или) књижевности, стручњак за србистику.*

србѝстика ж *наука о српском језику и српској књижевности.*

србѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на србистику:* ~ литература.

сȑбити, -ѝм несвр. *чинити некога Србином, посрбљавати.*

сȑбљāк, -а́ка м *црквена књига која садржи службе и (обично) кратка житија српских светаца.*

Сȑбо, -а и -ē м нар. *у хип. значењу:* Србин.

србо̀вати, сȑбујēм несвр. *истицати и снажно испољавати српство и оно што је српско.*

србо̀ждер м *у експресивном изражавању: онај који је непријатељски расположен према Србима, који мрзи све што је српско.*

србо̀ждерскӣ, -ā, -ō *који се односи на србождере:* ~ планови, ~ апетити.

србождéрство с *непријатељско расположење према Србима, крајња нетрпељивост према свему што је српско.*

србомр̀зац, -сца м *онај који мрзи Србе.*

србо̀фил, -а и **србо̀фӣл,** -и́ла м *онај који воли Србе.*

србофи́лство с *привржености Србима, љубав према Србима.*

србо̀фоб, -а и **србо̀фōб,** -о́ба м *србомрзац.*

србофо̀бија ж *мржња према свему што је српско; страх од свега што је српско.*

србофо̀бичан, -чна, -о *који осећа србофобију.*

сȑбуља ж *рукописна или штампана књига писана српскословенским језиком.*

сȑдачан и **сȑдā̀чан,** -чна, -о *љубазан, предусретљив; искрен:* ~ човек, ~ дочек; ~ жеља, ~ поздрав.

срдà̀чица ж бот. *биљка из ф. уснатица* Leonurus, L. cardiaca *и* L. marrubiastrum.

сȑдачно и **сȑдā̀чно** прил. *љубазно, предусретљиво:* ~ дочекати, ~ поздравити.

сȑдачнōст и **сȑдā̀чнōст,** -ости ж *особина онога који је срдачан, онога што је срдачно.*

срдáшце, -а и -ета с (мн. -ца) песн. *дем. и хип. од срце.*

сȑдела ж *сардела.*

сȑдит, -а, -о **а.** *ћун срџбе, љутње, љутит.* – Нешто је јутрос срдит. **б.** *који се лако разљути, расрди, прек.* – Отац му је срдит човек. **в.** *који одражава нечију срџбу, љутњу:* ~ поглед.

сȑдити, сȑдīм и **сȑдити,** -ѝм несвр. [гл. им. сȑђēње и сȑђēње с] *љутити.* ■ ~ **се** *љутити се.*

сȑдито прил. *љутито, ћневно:* ~ рећи, ~ поступити.

сȑдитōст, -ости ж *особина, стање онога који је срдит, онога што је срдито.*

сȑдња ж *љутња, ћнев.*

сȑдобōлан и **срдòбōлан,** -лна, -о *који болује од срдобоље.*

срдòбоља ж мед. *дизентерија.*

срȅбраст, -а, -о *сребрнаст.*

срȅбрен, -а, -о *в. сребрн.*

сребрен- *в. сребрн-.*

сребрѐњāк, -а́ка м *в. сребрњак.*

срȅбрити, -ѝм несвр. [гл. им. срȅбрēње с] *покривати слојем сребра, посребривати:* ~ прибор за јело. ■ ~ **се** *сијати се као сребро.*

срȅбрн, -а, -о (обично одр.) **1.** *израђен од сребра:* ~ прстен, ~ новац. **2.** *уопште који се односи на сребро; у коме има сребра, из кога се добија сребро:* ~ руда. **3.** *као саставни део неких ботаничких назива и хемијских једињења:* ~ трава, ~ цвеће, ~ хлорид, ~ нитрат. • ~ **лисица** зоол. *врста лисице;* уп. лисица (1а). ~ **свадба** *в. под свадба.*

сребрнàр, -а́ра м *занатлија који израђује предмете од сребра.*

сребрнàрскӣ, -ā, -ō *који се односи на сребрнаре:* ~ занат.

срȅбрнаст, -а, -о *који је као сребро, који својом бојом и сјајем подсећа на сребро.*

срȅбрнасто прил. *попут сребра, као сребро:* ~ сјајан.

сребрнасто- *као први део сложених придева значи да други део има сребрнасту нијансу:* сребрнастобео, сребрнастосив.

сребрнѝна ж *предмети од сребра (накит, посуђе, прибор за јело и сл.).*

срȅбрно прил. *попут сребра, као сребро:* ~ се сијати.

сребрно- *као први део сложених придева значи да други део сложенице има сребрну нијансу:* сребрнобео, сребрнозелен.

сребрњāк, -а́ка и **срȅбрњāк,** -а м *сребрн новац.*

срȅбро с (мн. ø) **1.** *хемијски елемената* (Ag), *племенити метал сивкастобеле боје, који се употребљава за ковање новца, за израду накита, посуђа и др.* **2. а.** зб. *предмети од тога метала (накит, посуђе и сл.).* **б.** *сребрн конац, сребрне нити:* хаљина извезена сребром.

сребро- **1.** *први део сложеница који казује да је оно што казује придев или именица у другом делу сребрно или сребрнасто:* сребролист, сребролик. **2.** *први део полусложенице који означава присуство сребра у неком хемијском једињењу:* сребро-нитрат.

среброљȕбац, -у́пца м *среброљубив човек, лакомац.*

среброљȕбив, -а, -о *који је лаком, похлепан на новац, који претерано воли новац.*

среброљȕбивōст, -ости ж и **сребрò̀љȕбље** с *особина онога који је среброљубив, похлепа, грамзивост.*

сред (кад је наглашено: срȅд) предл. (с ген.) *в. усред:* ~ куће, ~ баште; ~ ноћи; ~ људи, ~ кола; ~ тишине, ~ разговора.

срȇда прил. *редом, без бирања:* узимати нешто ~.

срéда јек. **сријѐда** ж **1.** *трећи дан у седмици, недељи.* **2.** *средина.* • **велика** ~ *последња среда пред Ускрс.* **чиста** ~ *среда у првој седмици великог поста.* **бити по среди** *у суштини, у ствари.* **насред (посред, усред) среде** *баш право, у средишту.* **на среду изнети (дати) нешто, на среду изаћи с нечим** *открити, обелоданити, изнети у јавност нешто.*

средѝна ж **1.** *тачка или место подједнако удаљено од крајева нечега, средиште:* ~ пута, ~ собе. **2.** *време подједнако удаљено од почетка и краја чега:* ~ живота, ~ лета. **3.** *средишњи део чега:* ~ хлеба. **4.** *средњи положај који се налази између двеју крајности.* – Њега човек може да воли или да мрзи – средине нема. **5. а.** *скуп природних услова у којима се одвија животна активност каквог организма:* заштита животне средине. **б.** *социјално-животне околности у којима протиче живот човека.* – Човек је производ средине. **в.** *становништво неког места или краја; људи повезани заједницом социјално-животних услова, занимањем, професијом.* – Наша средина нема за то разумевања. • **златна** ~ *умерен став, став којим се избегавају крајности.*

сре́дити, срēдīм (трп. срēђен) свр. **1.** *довести у ред.* **а.** *спремити, уредити:* ~ собу. **б.** *сложити по неком реду:* ~ књиге по годиштима. **2. а.** учинити, омогућити да се нешто оствари, *удесити.* – Средићу ти ја испит. Средићу ти ја за дом. **б.** (некога) *нанети некоме штету, неприлике, зло (обично из освете); истући; премлатити.* ■ ~ **се 1.** *довести себе, своје ствари и сл. у ред, уредити се.* **2.** *прибрати се.*

срȅдишница ж *в. средишњица.*

срȅдӣшњӣ (срȅдӣшнӣ), -ā, -ē *који се односи на средиште, који се налази у средишту:* ~ линија, ~ положај.

срȅдӣшњица (срȅдӣшница) ж шах. *други, главни, средишњи део шаховске партије.*

сре̏дӣште с **1.** *средишњи део, средина нечега:* ~ града, ~ атома. **2.** *место у коме је усредсређена каква активност, руководство, власт; оно што је главно, битно, око чега се све окупља, долађа:* ~ тешке индустрије; ~ збивања. **3.** *највећи руководећи орган или органи за какву област или државу; седиште такође органа; главно место неке области, краја.* **4.** мат. *тачка која полови одсечак, лук, дуж.* • **бити у средишту пажње** *привлачити на себе опште интересовање.*

срѐдњāк, -а́ка и **срѐдњāк,** -а м **1.** *сељак средњег имовног стања.* **2.** *средњи прст.*

срѐдњāчкӣ и **срѐдњāчкӣ,** -ā, -ō *који се односи на средњаке (1).* **2.** *који је средње вредности, који се ничим нарочито не истиче:* ~ литература.

сре̏дњē и **сре̏дње** прил. *ни добро ни лоше, осредње.*

средње- *као први део сложеница казује средњи степен или средњу меру онога што значи основна реч:* средњеразвијен, средњепродуктиван.

сре̏дњӣ, -ā, -ē **1.** *који је једнако удаљен од крајева чега; који је у средини између две крајње тачке, две линије, два предмета, два лица и сл.:* ~ Европа, ~ ток реке, ~ брат. **2.** *који се налази између двеју величина (између високог и ниског, великог и малог) или између двеју особина (ни добар ни лош, ни благ ни строг), који се ничим нарочито не истиче, осредњи:* ~ памет, ~ величина, ~ раст. – Израслина је била величине средњег ораха. **3.** *који се добија дељењем збира на њихов процентуални количник, просечан:* ~ дневна температура.

средњо- *први део именских и придевских сложеница у значењу „средњи“:* средњоевропски, средњовековни, средњошколац.

средњовѐкōван јек. **средњовје̏кōван,** -вна, -о *који се односи на средњи век:* ~ књижевност, ~ држава.

средњоѐврōпскӣ, -ā, -ō *који се односи на средњу Европу:* ~ време, ~ земља.

средњопру̀гāш, -а́ша м *атлетичар који трчи на средњим пругама (нпр. на 800 или 1. 500* m).

средњо̀рочан, -чна, -о (обично одр.) *који се даје на средњи рок, који се извршава, предвиђа и сл. за средњи рок:* ~ зајам, ~ план, ~ прогноза.

средњошко́лац, -лца м *ученик средње школе.*

средњо̀шкōлка ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) *ученица средње школе.*

средњо̀школскӣ, -ā, -ō *који се односи на средњу школу:* ~ омладина, ~ професор.

сре̏довечан и **средо̀вечан** јек. **сре̏довијечан** и **средо̀вјечан,** -чна, -о *који је у годинама које се сматрају средином просечног века:* ~ човек.

средо̀вечнōст јек. **средо̀вјечнōст,** -ости ж *средња старост.*

Средо̀земац, -ēмца и **Средозе́мац,** -мца м *становник Средоземља.*

Средо̀зēмка ж *становница Средоземља.*

Средо̀зēмље и **Сре̏дозēмље** с (мн. ø) *општи назив за подручје земаља око Средоземног мора, Медитеран.*

средо̀земнӣ и сре̏дозēмнӣ, -ā, -ō *који се односи на Средоземно море и средоземље:* ~ клима.

средо̀краћа ж **а.** *тачка, место подједнако удаљено од оба краја, средиште.* **б.** *раскрсница, раскршће.*

сре̏дство с (ген. мн. средста́ва) *све оно што помаже извршењу неког посла, остварењу неког циља.* **а.** *начин, поступак који омогућује да се нешто оствари.* – Он не бира средства да дође до циља. **б.** *оруђе (инструмент, предмет, разне направе и сл.) потребне да се нешто уради, да се нешто оствари:* средства за производњу, саобраћајна средства. **в.** *лекови, медицински препарати и уопште предмети потребни за лечење:* средства за контрацепцију, средства за чишћење. **г.** *новац, капитал, материјалне вредности:* новчана средства, обртна средства, динарска средства плаћања. • **средства (јавног) информисања** *јавна гласила, медији.*

сре̏ђенōст, -ости ж *особина, стање онога што је сређено, онога који је сређен.*

сређи́вати (се), сре̏ђујēм (се) *несвр. према средити (се).*

сре̏з, сре̏за и срѐза м (мн. сре̏зови и срѐзови) ист. *административно-територијална јединица која је обухватала више општина; зграда у којој се налазила управа такве јединице.*

сре̏зати, сре̏жēм свр. **1. а.** *изрезати, исећи:* ~ сир. **б.** *одрезати, одсећи:* ~ нокте. **в.** *режући дати нечему какав облик, обликовати.* – Ограда је била дивно срезана. **г.** *скројити:* ~ хаљину. **2.** фиг. *оштро одговорити, одбрусити.*

срези́вати, срѐзујēм *несвр. према срезати.*

Сре̏м, Сре́ма (јек. и Сри̏јем, Сријѐма) м геогр. *област у јужном делу Панонске низије, између доњег тока Саве и Дунава, највећим делом у Србији.*

Сре́мац (јек. и Сријѐмац), -мца м *човек из Срема.*

срѐмачкӣ, -ā, -ō *који се односи на Срем и Сремце:* ~ коло, ~ одело, ~ песма.

Срѐмица ж *женска особа из Срема.*

сре̏мскӣ (јек. и сри̏јемскӣ), -ā, -ō *који се односи на Срем и Сремце:* ~ сир, сремски виногради.

сре̏скӣ и **срѐскӣ,** -а, -о *који се односи на срез:* ~ место, ~ начелник.

сре̏сти, сре̏тнēм (аор. сре̏тох; р. пр. сре̏о (јек. и сри̏о), срѐла; пр. пр. сре̏вши) свр. **1. а.** *састати се с оним који долази у сусрет; наићи на некога:* ~ познаника на улици, ~ пријатеља у позоришту. **б.** *уочити, приметити:* ~ нечији поглед. **2.** *дочекати.* – Љубазно су нас срели. ■ **~ се 1. а.** *састати се или проћи један поред другога долазећи са супротних страна, наћи се с неким негде.* **б.** *погледати један другога, изменити погледе:* очи им се сретну; погледи су им се срели. **в.** *додирнути се чиме узајамно:* ноге им се сретну под столом. **2.** (нешто) *наићи на нешто, суочити се са нечим (у животу, раду).* – Ту ћеш се срести с новим проблемима. **3.** *споразумети се, наћи се, зближити се.* – У многим питањима нису успели да се сретну и сложе.

сре̏тан, -тна, -о *в. срећан.*

сре̏тати (се), сре̏тām (се) и сре̏ћēм (се) *несвр. према срести (се).*

Сре̏тēње и **Сретѐње** с **а.** *православни празник који се слави 14. фебруара.* **б.** *државни празник Републике Србије.*

сре̏тēњскӣ, -ā, -ō *који се односи на Сретење:* ~ устав.

сретн- *в. срећн-.*

сре̏ћа ж (мн. ø) **1.** *стање и осећање потпуног задовољства, радости.* – Новац не доноси срећу. породична ~, лична ~. **2.** *успех у нечему, остварење нечега:* ~ у љубави, ~ у картама, ратна ~, окушати срећу, проиграти срећу. **3.** *судбина, ток догађаја који не зависе од човекове воље; стицај околности.* – На путу нас је пратила срећа. Имати срећу, немати срећу. **4.** (у вок.) фам. *у присном обраћању драгој особи.* • **бити зле (худе, црне** и сл.) **среће** *немати среће, бити врло несрећан.* **бити пијан (луд) од среће** *бити веома срећан.* **где је среће, ту је и несреће** *каже се кад поред повољног тока ствари настану и неприлике.* **девојачку срећу кварити** *спречавати, осујећивати удају девојке за вољеног момка.* **добра ти срећа!** поздрав при дочеку. **игра на срећу** *игра у којој добитак зависи од случајних околности (лутрија, томбола и сл.).* **ићи на срећу** *радити нешто без размишљања, насумце, препуштити случају.* **има више среће него памети** *каже се кад неко за свој успех треба да захвали више повољном стицају околности, него својој памети.* **камо (лепе, пусте) среће!** *формула којом се изражава жаљење што се није догодило оно што би неко желео да се догоди.* **луда (слепа) ~** *неочекиван, срећан исход.* **на (сву) срећу, сва срећа, са срећом!** *узвик којим се жели успех некоме.* **окушати срећу** *предузети нешто рачунајући на успех.* **проиграти срећу** *непромишљено пропустити повољну прилику.* **са срећом!** *узвик којим се жели некоме успех.* **среће ми** нар. *у блажем заклињању, молби и сл.* **у срећи и несрећи (бити, остати с ким** и сл.) *у свакој ситуацији.* НПосл **Ко рано рани, две среће граби. Свако је ковач своје среће.**

срѐћан, -ћна, -о (вар. сретан) **1.** *који осећа срећу, радост, обузет срећом; који има среће, која прати срећа у животу:* ~ човек, ~ девојка, родити се ~. **2.** *испуњен срећом, радосним догађајима, задовољствима:* срећне године живота, срећни дани детињства. **3. а.** (обично у устаљеним изразима) *који доноси срећу:* бити срећне руке, бити рођен под срећном звездом. **б.** *повољан, подесан.* – Учинили су то у једном срећном политичком тренутку. **4.** *у устаљеним изразима који значе поздрав при растанку, одн. изражавању жеље да некоја прати срећа (у новој години, на путу и сл.).* – Срећно! У срећан час! Срећан рођендан! Срећан пут! • **роди ме, мајко, срећног, па ме баци на ђубре** *каже се када хоће да се изрази уверење да човеков живот зависи од среће коју му судбина додели (или не додели) на рођењу.*

срѐћица ж *дем. и хип. од срећа.*

срѐћка ж (дат. -ки; ген. мн. срѐћākā (-кӣ)) *лутријски листић, лоз.*

срѐћко и **срѐћковић** м *експресивно: срећник.*

срѐћнӣк м (вар. сретник) *онај који има среће, срећан човек.*

срѐћница ж (вар. сретница) *она која има среће, срећна женска особа.*

срѐћно прил. (вар. сретно) *успешно, повољно:* ~ се завршити, ~ допутовати.

срѐћōм прил. *на срећу, срећним случајем.*

ср̏ж ж (инстр. -и (-ју)) **1.** анат. *мекана садржина у шупљинама костију* medulla ossium; *средњи мекани део у стабла, стабљике; унутрашњи део, средина (плода, семена).* **2.** фиг. *оно што је основно, најважније у нечему, бит, суштина:* ~ проблема. **3.** *у неким изразима значи крајњу меру, највиши степен:* до сржи увредити, бити до сржи покварен.

ср̏жнӣ, -ā, -ō *који се односи на сржи:* ~ ткиво.

сриједа *в. среда.*

сри́цати, сри̏чēм несвр. *читајући изговарати слово по слово, слог по слог.*

ср̏к 1. м *количина течности која се одједанпут сркне, гутљај.* **2.** оном. *узвик којим се подражава сркање.*

сркати, ср̏чēм несвр. *узимати устима нешто течно или житко правећи карактеристичан шум.*

сркнути, ср̏кнēм свр. *узети гутљај нечега течног или житког уз карактеристичан шум.*

сркӯт м *в. срк (1).*

сркӯтати, ср̏кућēм (сркӯтāм) несвр. *пити по мало, у малим гутљајима.*

ср̀љати, ср̀љāм и **ср̀љати,** -āм несвр. *безглаво, непромишљено јурити:* ~ у несрећу, ~ у пропаст.

ср̀љнути, ср̀љнēм и **ср̀љнути,** -нēм свр. *непромишљено јурнути.*

срма ж (мн. ø) тур. **1.** *чисто сребро.* **2.** *сребрни конац за вез.*

срмà(ј)ли прид. непром. тур. нар. *који је од срме.*

ср̀менӣ, -ā, -ō **а.** *који је од срме, који је извезен срмом:* ~ кићанка, ~ прегача. **б.** *који је пуном срме:* ~ лептир.

срна ж зоол. *преживар из пор. јелена,* Capreolus capreolus.

ср̏наст, -а, -о *који је као у срне, који је својствен срни:* срнасте очи, срнасти покрети.

ср̏ндāк, -а́ка м бот. *гљива из ф. печурака* Lepiota, L. excoriata, L. procera.

ср̏ндāћ, -а́ћа м *мужјак срне.*

ср̏нетина ж *срнеће месо.*

ср̏нећӣ (срнèћӣ), -ā, -ē **а.** *који је од срне:* ~ месо. **б.** *који је као у срне:* срнеће очи.

ср̏ница и **ср́ница** ж *дем. и хип. од срна.*

ср́нути, ср̏нēм свр. *наћи појурити, полетети некуда; навалити, насрнути.*

срòдан, -дна, -о **1.** *који је истог рода, порекла:* сродни језици. **2.** *близак, сличан:* сродне душе.

срòдити, срòдӣм (трп. срòђен) свр. *учинити блиским, зближити.* – Невоље су нас сродиле. ■ ~ **се а.** *постати близак, зближити се, спријатељити се.* **б.** (с неким, нечим) *навићи се (на некога, нешто):* ~ се с невољама.

срòднӣк м *рођак.*

срòдница ж *рођака.*

срòдничкӣ, -ā, -ō *који се односи на сроднике:* сродничке везе, сроднички односи.

срòднички прил. *на начин својствен сродницима:* ~ се понашати.

срòднӣштво с *сроднички однос, сродство.*

срòднōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина, стање онога што је сродно:* ~ језика, ~ карактера.

срòдство с **1.** *родбинска веза међу људима;* крвно ~, степен сродства. **2.** *блискост, сличност:* ~ карактера.

сроћа́вати (се), срòћāвāм (се) и **сроћи́вати (се),** срòћујēм (се) *несвр. према сродити (се).*

сроза́вати (се), срòзāвāм (се) *несвр. према срозати (се).*

срôзāнōст, -ости ж *особина, стање онога што је срозано.*

сро́зати, срôзāм свр. **1.** *учинити да нешто спадне, да се свуче наниже:* ~ чарапе. **2.** фиг. **а.** *јако смањити, срушити (вредност, ниво, углед и сл.).* **б.** *морално умањити, унизити (некога).* ■ ~ **се 1. а.** *склизнути, спасти, свући се.* – Чарапа се срозала. **б.** *пасти, срушити се.* – Срозах се на пут као празна врећа. **2.** фиг. **а.** *јако опасти, смањити се.* – Морал бораца се срозао. Дисциплина се срозала. **б.** *морално пасти, унизити се.* – Срозао се до животиње.

срôк, срòка м књиж. *слик, рима.*

срòковати, -кујēм несвр. *в. римовати.*

срòчити, срòчӣм свр. *сложити, саставити:* ~ песму, правилно ~ реченицу.

ср̏п м (мн. ср́пови и ср̏пови) **1.** *ручно пољопривредно оруђе у облику танког, савијеног, обично рецкастог сечива са дршком, којим се жање.* **2.** *оно што има облик српа:* Месечев ~.

ср́пак, -пка м бот. *в. српац.*

ср̏пањ, -пња м рег. *в. јул.*

ср̏пањскӣ, -ā, -ō рег. *в. јулски.*

ср̏паст, -а, -о *који има облик српа.*

ср́пац, -пца м бот. *биљка из ф. главочика* Serratula, S. tinctoria.

ср̏пић, -а и **ср̏пӣћ,** -и́ћа м *дем. и хип. од срп.*

Ср̏пкиња ж **1.** *женска особа српске народности.* **2.** (српкиња) ђач. *наставница, професорица српског језика и књижевности.*

ср̏пскӣ, -ā, -ō *који се односи на Србе; који се односи на Србију, србијански:* ~ језик, ~ обичаји, ~ земља; ~ влада. • **Република Српска** ж *државно-правна јединица у оквиру Босне и Херцеговине с високим степеном аутономности, претежно насељена Србима.*

ср̏пски прил. *на начин Срба, као Срби.*

српскослòвēнскӣ (српскослàвēнскӣ), -ā, -ō у изразима: ~ **језик** *старословенски језик са елементима српског народног језика.* ~ **редакција (рецензија)** *редакција (рецензија) добијена уношењем српских народних језичких особина у старословенски језик.*

српскохр̏ватскӣ, -ā, -ō **1.** (у синтагми ~ **језик**) *научни назив за језик Срба, Хрвата, Црногораца и Бошњака, који, заједно са словеначким, припада западној групи јужнословенских језика.* **2.** *који се односи на тај језик (његове елементе, особине и др.):* ~ дијалекти.

ср̏пство с (мн. ø) **а.** *оно што карактерише Србе; српска национална мисао, идеја.* **б.** (Српство) *српски народ, сви Срби.*

Српче, -ета с (супл. мн. Српчићи м; зб. им. Српчад ж) *српско дете; млад Србин.*

срубити, срубим (трп. срубљен) свр. *одсећи, одрезати:* ~ некоме главу, ~ грану.

срубљивати, срубљујем *несвр. према* срубити.

сручивати (се), сручујем (се) *несвр. према* сручити (се).

сручити, сручим свр. прел. (нешто) **1.** *наћи излити, изручити нешто течно, житко или ситно на неког, нешто, у нешто, сасути:* ~ бокал воде на главу, ~ врећу жита у кош. **2.** *сурвати, срушити, оборити.* – Ветар је сручио наслагано камење и затрпао ровове. **3. а.** (на некога) *обасути, засути неког увредљивим речима, грдњама и сл.:* ~ бујицу псовки, ~ пљусак грдњи. **б.** *испалити у неког, нешто већи број метака и сл.:* ~ цео шаржер метака. **4.** *свалити, натоварити на неког нешто тешко, непријатно.* – Осећао се као да су сручили на њега сву беду овога света. ■ **~ се 1.** *пасти откуда у великој количини.* – Бомбе су се сручиле на град. **2. а.** *стропоштати се, срушити се свом тежином; сурвати се.* – Сручио се, онесвешћен, на под. Лавина се сручила. **б.** *срушити се, обрушити се.* – Кућа се сручи у прашину. **2.** (на некога) **а.** *пасти, погодити, задесити неког (о нечем непријатном, тешком).* – На њу су се сручиле нове невоље. **б.** *бити изговорен, упућен некоме (о ружним речима, псовкама и сл.).* – На њега се сручила читава бујица грдњи. **3.** *пасти у великој количини (о киши).*

срушити, -им (трп. срушен) свр. прел. **1. а.** *учинити да нешто падне, обалити, оборити:* ~ столицу, ~ чашу. **б.** фиг. *збацити, скинути, оборити (с власти).* **2.** *разорити, развалити, разрушити:* ~ мост, ~ град. **3.** *уништити, упропастити:* ~ економски програм, ~ нечије снове. **4.** *дати негативну оцену на испиту и сл., оборити:* ~ на испиту, ~ на поправни испит, ~ студента, ~ ђака. ■ **~ се 1.** *порушити се, разрушити се.* – Мост се срушио. Зграда се срушила. **2.** *пасти свом тежином, стропоштати се.* – Сва изнемогла сруши се на земљу. **3.** фиг. *пропасти, нестати.* – Срушили су се идеали. Срушили су се снови.

срх м (мн. срси) (најчешће у мн.) *осећај праћен дрхтавицом који обузима човека због хладноће, страха или узбуђења, жмарци, језа.*

срцаст, -а, -о *који има облик срца, налик на срце:* ~ лист.

срце с (ген. мн. срца, ређе или песн. срдаца) **1. а.** *централни мишићаст орган у грудима који регулише крвоток у телу:* ~ правилно куца, болести срца, слабо ~. **б.** *место на левој страни груди под којим се тај орган налази:* ставити руку на срце. **2.** (обично у изразима) **а.** *нарав, природа, карактер:* бити доброг срца, бити злог срца, бити тврда срца, бити каменог срца, имати добро (зло, тврдо) срце. **б.** *унутрашњи човеков свет, душа:* ~ ме боли, ~ ми се цепа, ~ ми се кида. **в.** *осећајни живот човеков; љубав:* ~ ме вуче ка њему, поклонити ~ некоме. **г.** често са допуном „од човека" *особа са позитивним особинама карактера, суштa племенитост, доброта:* ~ од човека, право ~, велико ~. **д.** *у присном обраћању, обично уз реч „моје", у значењу:* драга моја, драги мој. **3.** фиг. **а.** *средишње место (државе, покрајине, области), средиште, центар:* ~ Шумадије, ~ Србије. **б.** *средина каквог плода, цвета и сл., језгра:* ~ лубенице. **в.** *унутрашњост чега:* ~ брода. **4.** нар. *желудац, стомак.* **5.** *као саставни део неких ботаничких назива:* девојачко (удовичко) ~, кокошје ~, краљевско ~, ~ од чемерике. • **бити без срца** *бити неосетљив, безосећајан.* **бити каменог (тврдог) срца** *бити неосетљив, непопустљив.* **бити накрај срца** *љутити се, вређати се за ситницу.* **бити (лежати) коме на срцу** *бити некоме драг.* **дете под срцем носити (о жени)** *бити трудна.* **дирнути (такнути) у срце** *изазвати јако (обично болно) осећање, потрести.* **до дубине (из дубине) срца** *у највећој мери, врло јако (кад је реч о осећањима).* **докле ми срце (у грудима) бије (куца)** *до краја живота.* **за срце прирасти** *постати врло близак, драг.* **из свег срца** *врло јако, снажно.* **имати зечје ~** *бити плашљив.* **имати од срца порода** *имати потомство.* **ишчупати кога из срца** *заборавити неког, престати мислити на неког.* **лака срца (учинити, дати и сл.)** *радо.* **наште срца (јести, пити)** *на празан желудац, наташте.* **немати срца (некоме нешто рећи, урадити и сл.)** *не моћи из сажаљења (рећи, урадити и сл.).* **од (свег) срца** а) **(дати, учинити и сл.)** *врло радо.* б) **(желети, честитати и сл.)** *сасвим искрено, усрдно.* **отворена срца** *искрено.* **открити ~** *искрено, отворено, не тајећи ништа изнети своја осећања, своје мисли, отворити душу.* **примити к срцу** *тешко доживети, доживети нешто с појачаном осетљивошћу.* **пао му (терет) камен са срца** *ослободио се велике бриге, лакнуло му је.* **преко срца (учинити и сл.)** *нерадо (учинити и сл.).* **пуно ми је ~** *веома сам задовољан, радостан, срећан.* **руку на срце** *искрено, отворено.* **свим срцем** *потпуно, сасвим, свим бићем.* **сишло му ~ у пете** *уплашио се.* **сломити ~ некоме** *учинити неког несрећним.* **~ ме боли** *каже се у стању велике туге, забринутости, узнемирености и сл.* **~ ми вене (копни и сл.) за неким** *о љубавној чежњи.* **~ ми игра (ми се разиграло, расте)** *обузет сам великом радошћу, узбуђењем.* **~ ми је задрхтало** *обузет сам осећањем страха, бриге, стрепње.* **~ ми је на месту** *испуњена ми је жеља, очекивање.* **срцу пустити на вољу** *не стављати никаквих ограничења својим жељама.* **тешка срца** *нерадо, преко воље.* **ујести (угристи) за срце** *причинити непријатност, бол, увредити.*

срцепарајући, -а, -е (обично ир.) *који изазива осећање туге, сажаљења, и сл.:* ~ сцена, ~ представа.

срцолик, -а, -о *који има облик срца, налик на срце:* ~ лист.

срча ж *в. стакло.*

срчан, -а, -о *одважан, јуначан, храбар:* ~ човек.

срчани и **срчани,** -а, -о *који се односи на срце као телесни орган:* ~ кап, ~ мана, ~ комора.

срчаник, -ика м бот. **1.** *в. линцура* Gentiana lutea. **2.** *в. срчаница (1).*

срчаница ж **1.** *узано дрво које везује предњу и задњу осовину запрежних кола.* **2.** бот. *биљка из ф. оштролиста* Onosma, O. Aucherianum *и* O. stellulatum.

срчано прил. *одлучно, храбро, ватрено:* ~ се борити, ~ се залагати.

срчаност -ости ж (инстр. -ошћу) *особина оног који је срчан, храброст, одважност, ватреност.*

срчењак, -ака м бот. **1.** *биљка из ф. троскота* Polygonum bistorta. **2.** *биљка из ф. ружа* Potentilla erecta.

срчика ж **1.** *срж у биљака.* **2.** *врста јабуке.*

срчун, -уна м бот. *биљка из ф. главочика* Pulicaria.

срџба ж *љутња, гнев.*

стабалце и **стабаоце,** -а и -ета с (мн. -ца) *дем. од стабло.*

стабилан и **стабилан,** -лна, -о лат. *постојан, чврст; који се не мења, устаљен, трајан:* ~ човек; ~ цене.

стабилизатор м **1.** *у физици и хемији материја која служи да се неки материјал, подложан променама, одржи сталан, постојан.* **2.** *уређај који служи да се одржи сталан напон струје.* **3.** *справа која спречава да се каросерија аутомобила нагиба на завојима.*

стабилизација ж *устаљење, учвршћење, довођење у сталан положај:* ~ валуте, ~ цена.

стабилизацијски, -а, -о *који се односи на стабилизацију:* ~ програм, ~ политика.

стабилизовати и **стабилизовати,** -зујем (стабилизирати, -изирам и стабилисати, -ишем) свр. и несвр. *(у)чинити стабилним, трајним, непроменљивим:* ~ цене. ■ **~ се** *постати, постајати стабилан, постојан, чврст, непроменљив.* – Тло се стабилизовало.

стабилност, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина оног који је стабилан, оног што је стабилно, сталност, постојаност, непроменљивост:* ~ карактера, ~ политике, финансијска ~.

стабло с (ген. мн. стабала) **1.** *део дрвета од корена до грана, дебло.* **2.** фиг. *лоза једне породице, племена, народа.* • **генеалошко, родословно ~** *графички приказ, цртеж у облику стабла са гранама које представљају генеалогију једне породице.*

стабљика ж (дат. -ици) бот. *стабло травнате биљке.*

стабљичица ж *дем. од стабљика.*

став м (мн. -ови) **1.** *положај тела:* стојећи ~, у ставу мирно. **2. а.** *однос, држање према некоме, нечему:* заузети пријатељски ~ према некоме, ~ владе. **б.** *уверење, мишљење:* напредан ~, ма-

теријалистички ~. **3. а.** *одељак неког текста, пасус, ставак.* **б.** *одељак музичког комада.*

ста̏вак, ста̑вка м *в. став (3).*

ста̏вити, -и̏м (трп. ста̑вљен) свр. прел. **1. а.** *сместити, положити на неко место (обично руком), метнути:* ~ књигу на сто, ~ цвеће у вазу, ~ новац у џеп. **б.** *предати, уложити:* ~ новац у банку. **в.** *учинити да нешто буде на некоме, обући, навући, натаћи:* ~ шал, ~ капу, ~ наочаре. **г.** *унети у склоп, садржај нечега; додати, унети писмено, написати:* ~ у закон; ~ потпис, ~ на папир. **2. а.** *сместити у нарочите услове, околности (о ограничавању слободе кретања, смештају ван чијег домаћаја):* ~ у затвор, ~ под кључ, ~ у карантин. **б.** *упутите сместити некога негде, доделити некоме одређено место:* ~ госте у собу, ~ некога да седне, ~ дете у кревет. **в.** *изложити каквом поступку, радњи:* ~ на продају, ~ на гласање, ~ на дневни ред, ~ на муке. **г.** *довести у нарочите околности, у нарочит положај:* ~ у центар збивања, ~ у средиште пажње. **д.** *довести у нарочит однос према некоме, нечему, довести у неку везу:* ~ под заштиту, ~ на располагање (некоме), ~ у изглед (некоме, нешто). **3.** *извести, спровести, изрећи, поднети и сл. оно што значи име у објекту:* ~ забрану, ~ приговор, ~ предлог, ~ захтев, ~ вето, ~ ултиматум. ■ **~ се** *стати негде, заузети место; прихватити се неке улоге, заузети положај:* ~ се на чело колоне, ~ се на зачеље; ~ се на чело покрета. **2.** *опредемити се за некога, нешто:* ~ се на страну побуњеника, ~ се на страну Енглеза. • **~ (из)ван закона** *лишити законских права (некога); забранити (нешто).* **~ (из)ван снаге** *поништити, проћласити неважећим.* **~ на дневни ред** *покренути неко питање, почети разматрати или решавати нешто.* **~ на коцку** *изложити ризику, опасности.* **~ на располагање** *искључити, одстранити са активног вршења дужности.* **~ некоме нешто на душу** *обавезати некога да нешто изврши.* **~ под кров (кућу, зграду)** *изградити основну конструкцију, озидати и покрити.* **~ пред свршен чин** *довести у положај, ситуацију да више ништа не може да се измени.* **~ тачку на нешто** *прекинути, завршити с нечим.*

ста̑вка ж (дат. -вци; ген. мн. -кӣ) **1.** *одломак, став (3).* **2.** *рубрика у рачунским књигама у којој је неки новчани износ забележен и објашњен.* **3.** *износ у тарифи:* нижа ~.

ста̑вљати (се), -а̑м (се) *несвр. према ставити (се).*

стагна̀нтан, -тна, -о *који стагнира, који је у стагнацији.*

стагна̀ција ж **1.** *застој у развитку:* ~ производње. **2.** фиг. *мртвило, тромост:* ~ у мишљењу.

стагни̏рати, ста̀гни̏рам свр. и несвр. *заоста(ја)ти у развоју, ста(ја)ти у развоју, бити у застоју.*

ста̑дијум (ста̑дӣј, -ија) м грч. *фаза у развоју чега:* почетни ~ болести.

ста̑дион, -а и **стади̏о̄н,** -о́на м *нарочито изграђено, уређено место за спортске утакмице са изграђеним гледалиштем.*

ста̏до и **ста̑до** с **1. а.** *већи број домаћих животиња преживара исте врсте (обично оваца) које заједно пасу.* **2.** фиг. **а.** *скуп верника једне цркве или једне црквене организације.* **б.** *скуп људи повезаних међу собом пореклом, везама народности, државне припадности, занимања и сл.*

ста̑ж м (инстр. -ом (-ем)) фр. **1.** *време проведено у радном односу:* радни ~, ~ за пензију. **2.** *време које неко треба да проведе после школовања у приправничкој служби за стицање практичног искуства:* лекарски ~.

ста̀жёр, -е́ра м *в. стажиста(а).*

стажи̏рати, ста̀жи̏рам несвр. *бити на стажу (2), служити као приправник.*

ста̀жиста(а), -ē м (мн. -сти) *онај који је на стажу (2), у приправничкој служби, приправник.*

ста̀жисткиња (ста̀жистица) ж *женска особа стажиста(а).*

ста̀за и **ста̑за** ж **а.** *узан пешачки пут, путељак.* **б.** *део тркалишта, обележена трака којом се креће, трчи такмичар:* атлетска ~. • **ићи утабаном стазама** *в. под утабати.* **коза ~** *врло уска и стрма стаза.*

стазà рица и **ста̀зā рка** ж бот. *биљка из ф. крсташица* Coronopus procumbens.

ста̀зица ж *дем. од стаза.*

ста̑зни, -а̄, -о̄ *који се односи на стазе:* ~ круг.

ста̑ја ж *нарочита зграда, просторија за стоку, штала.*

ста̀јалӣшни, -а̄, -о̄ *који припада стајалишту, који се односи на стајалиште.*

ста̀јалӣште с **1.** *место где неко стоји.* **2.** *место одређено за стајање разних превозних средстава.* **3.** *начин посматрања, схватања, гледиште, становиште:* са стајалишта науке.

ста̑јати, -је̄м (имп. ста̑ј) *несвр. према стати.*

ста̀јати, сто̀је̄м (имп. сто̑ј) несвр. **1. а.** *бити у усправном, непомичном положају, бити на ногама.* **б.** *бити у таквом положају имајући као ослонац друге делове тела:* ~ на рукама, ~ наглавачке. **2.** *бити смештен, распоређен, налазити се (о стварима, предметима).* – Пушка стоји крај врата. Вино стоји у подруму. **3. а.** *бити у каквом односу, стању према некоме.* – Како ти стојиш са директором? Он добро стоји код власти. **б.** *бити у добром или рђавом стању.* – Како стоје твоји послови? **4.** *зависити од некога или нечега.* – То не стоји до мене. **5.** *имати цену, коштати.* – Кућа ме стајала читаво богатство. **6.** *пристајати, одговарати, доликовати.* – Одело му стоји као саливено. Та ти боја лепо стоји. **7.** (иза некога) *имати ослонац, подршку у некоме, нечему.* – Иза тога програма стоји држава. Иза њега стоји моћан човек. **8.** *бити записан, написан.* – Тако стоји у закону. То стоји у тексту. **9.** *бити непокретан, непомичан, изгубити способност кретања:* сат стоји, послови стоје, време као да стоји. **10.** *бити, налазити се у неком (обичном привременом) стању.* – Питање стоји нерешено. Како ствари стоје? **11.** (у императиву: стој! стојте!) *заповест да се прекине кретање.*

ста̀јаћӣ, -а̄, -е̄ *који не тече (о води).* • **~ војска** *в. под војска.* **~ израз** *израз који има устаљено значење и употребу.* **~ одело** *празнично одело које се не носи обичним, радним даном.* **у стајаћем положају** *стојећи на ногама.*

ста̑јица ж *дем. и хип. од стаја.*

ста̑јњāк м *стајско ђубре.*

ста̑јски, -а̄, -о̄ *који припада стаји, који се односи на стају:* ~ врата, ~ ђубре.

стака̀лце и **ста̀каоце,** -а и -ета с (мн. -ца) *дем. од стакло.*

ста́кати, ста̑чē̄м несвр. *скупљати (течност), сливати.* – Плућне одводнице стачу крв у леву преткомору. ■ **~ се** *скупљати се текући, сливати се:* стачу се реке, стачу се сузе.

стака́то м итал. муз. *оделит, испрекидан, испресецан начин извођења песме, мелодије.*

ста̀клāр, -а́ра и **ста̑клāр,** -а м *онај који израђује или продаје стакло, стаклену робу.*

ста̀клара ж *фабрика стакла.*

стаклà рија ж *предмети (посуђе и сл.) од стакла.*

ста̀клā рница ж *стакларска радња.*

ста̀клā рски, -а̄, -о̄ *који се односи на стакларе и стакларство:* ~ занат, ~ радња.

стаклā рство с *занатска делатност која се бави израдом предмета од стакла.*

ста̑класт, -а, -о *који има својства стакла, који је као у стакла:* ~ сјај, стакласте очи.

ста̀клен, -а, -о *који је од стакла; застакљен:* ~ врата; ~ тераса, ~ башта. • **стајати на стакленим ногама** *стајати несигурно, нестабилно.*

ста̀кленаст, -а, -о *в. стакласт.*

стаклéнац, -нца м **1.** *стаклени кликер.* **2.** архит. жарг. *грађевина са стакленим зидовима.*

стаклè нӣк, -и́ка м *застакљен простор у коме се узгаја цвеће и поврће, стаклена башта.*

стаклè ница и **ста̀клē нка** ж *стаклена боца.*

стаклéнце, -ета и -а с (мн. -ца) **1.** *дем. од стакло.* **2.** *стаклена бочица, флашица.*

стàклић, -а и **стàклӣћ,** -и́ћа м *стаклена бочица.*

стàкло, -а с (ген. мн. стакáлā) **1.** *хомоӣена, хемијски ӣостојана материја, ӣрозирна, тврда и крта, која се добија расхлађивањем расӣоӣине кварцноӣ ӣеска и неких додатака, а уӣотребљава за израду ӣосуђа, ӣрозора, делова саобраћајних средстава итд.:* обично ~, кристално ~, ватростало ~. **2.** *ӣредмеӣ од стакла.*

стаклобрȕсāч, -а́ча м *радник који бруси стакло.*

стаклобрȕсāчкӣ, -ā, -ō *који се односи на стаклобрусаче:* ~ задруга.

стаклодȕвāч, -а́ча м *радник који дувањем обликује стаклене ӣредмеӣе.*

стаклодȕвāчкӣ, -ā, -ō *који се односи на стаклодуваче:* ~ занат.

стаклорéзац, -éсца м *радник или занаӣлија који реже и обрађује стакло.*

стаклорèзāчкӣ, -ā, -ō *који се односи на стаклорезце:* ~ занат.

сталàгмӣт, -и́та м грч. *врсӣа сиӣе, камени (уӣлавном кречњачки) израшӣај у облику свеће, стуба и сл., који насӣаје ӣаложењем у ӣећинама ӣде ӣадају водене каӣи;* супр. сталактит.

сталáжа ж фр. *ӣолица.*

стáлак, -лка м *наӣрава на коју се нешӣо сӣавља, на којој нешӣо сӣоји:* ~ за цвеће.

сталàктӣт, -и́та м *врсӣа сиӣе, висећи камени (уӣлавном кречњачки) израшӣај у облику леденице, ресе и сл., који насӣаје ӣаложењем у ӣећинама на месӣу одакле каӣље вода засићена калцијумом и уӣљен-диоксидом;* супр. сталагмит.

стáлан и **стáлан,** -лна, -о (обично одр.) **1.** *неӣрекидан, неӣресӣан, ӣрајан; који дуже време без ӣрекидања ӣраје:* бити у сталном контакту с неким; ~ радни однос. **2.** *неӣроменљив, ӣосӣојан:* сталне цене. **3.** *који је увек на истом месӣу:* ~ пребивалиште, ~ боравиште. **4.** *редован, уобичајен, увек исӣи:* ~ посетилац, ~ муштерија, ~ гост, ~ епитет. **5.** *чврсӣ, тврд, ӣосӣојан:* ~ здање; фиг. ~ човек.

стáлеж м (инстр. -ом) **а.** *друштвена класа:* аристократски ~, племићки ~. **б.** *скуӣ људи истоӣ занимања:* чиновнички ~, војнички ~.

стáлешкӣ, -ā, -ō *који се односи на сӣалеже:* ~ интерес, ~ борба.

стáлно прил. *неӣресӣано, неӣрекидно:* бити ~ на путу, ~ лагати.

стáлнōст, -ости ж *особина, сӣање онога који је сӣалан, онога шӣо је сӣално, неӣроменљивосӣ, ӣосӣојаносӣ.*

сталожáвати (се), -ȍжавāм (се) *несвр. ӣрема сӣаложиӣи (се).*

стáложен, -а, -о *смирен, озбиљан, уравноӣежен:* ~ човек.

стáложено прил. *на сӣаложен начин, исӣољавајући сӣаложеносӣ:* ~ радити, ~ говорити.

стáложенōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога који је сӣаложен, онога шӣо је сӣаложено:* ~ старца, ~ ума.

сталожи́вати (се), -ȍжујēм (се) *несвр. ӣрема сӣаложиӣи (се).*

стáложити, -ӣм свр. **1.** *ӣаложећи наӣомилаӣи.* **2.** *уравноӣежиӣи, средиӣи:* ~ мисли. ■ **~ се 1. а.** *ӣасӣи као ӣалоӯ.* – Честице су се сталожиле на дну посуде. **б.** *ослободиӣи се ӣалоӯа, слећи се.* – Вода се сталожила. **2.** *ӣоӯусӣиӣи у јачини, жесӣини, смириӣи се.* – Политичке страсти су се сталожиле. **3.** *средиӣи се.* – Пусти да се сталоже утисци.

стàмбенӣ, -ā, -ō *који се односи на сӣан:* ~ зграда, ~ ӣросӣорија, ~ ӣитање, ~ ӣроблем.

стâмен, -а, -о **1.** *кȍји се не ломи, чврсӣ, јак:* ~ зид, ~ брод. **2.** *једар, крећак, снажан:* ~ човек.

стâмено прил. *на сӣамен начин, сиӣурно.*

стампéдо м *ӣанично бексӣво живоӣиња (у ӣренесеном смислу и људи) изазвано неком опасношћу или лажном узбуном.*

стâн м (мн. стáнови (стâнови)) **1.** *једна или више соба с нуспросӣоријама за сӣановање:* једнособан ~, комфоран ~, намешӣен ~. **2.** *леӣње сӣочарско насеље с колибама и ӣоровима ӣде се сӣока наӣаса и музе, бачија.* **3.** *ӣкачки разбој, сӣаӣиве.* • **бити на стану (код некога)** *сӣановаӣи.*

стáнак, -нка м *дем. и хип. од сӣан.*

стàнāр, -а́ра м (инстр. -а́ром и -а́рем) **1.** *онај који сӣанује у неком сӣану, закуӣник сӣана.* **2.** *бачијар.*

станàрина ж *износ који се ӣлаћа за сӣан, кирија.*

станàрица ж **1.** *в. сӣанарка.* **2.** зоол. *ӣӣица која сӣално борави у истом крају, која се зими не сели у ӣоӣлије крајеве;* супр. селица. **3.** бот. *в.* воловско око Leucanthemum vulgare *(ӣод око).*

стàнарка ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) *жена сӣанар (1).*

стàнāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на сӣанаре:* ~ право.

стàндард и **стâндард** м енгл. **1.** (обично у изр. **животни ~**) *оӣишӣи ниво живоӣних услова, начина живљења:* висок ~, низак ~. **2.** (ген. мн. стàндāрдā) **а.** *ӣроӣис о мерама и квалишеӣу ӣоједиких ӣроизвода:* југословенски ~. **б.** *уоӣшӣе оно шӣо се смаӣра нормалним, ӣрихваћеним, шӣо је у складу с важећим мерилима, норма, образац:* ~ у књижевности, ~ у писању.

стàндардан и **стâндардан,** -дна, -о *који одговара сӣандарду (2), ӣиӣичан, уобичајен, сагласан с важећим мерилима и обичајима.*

стандардизáција ж *свођење више облика на мањи број ӣиӣичних образаца, уврђивање сӣандарда, мерила.*

стандàрдизовати, -зујēм (стандардизи́рати, -и́зирāм) свр. и несвр. *ӣровесӣи, ӣроводиӣи сӣандардизацију, (у)чиниӣи сӣандардним.*

стàндардно и **стâндардно** прил. *на сӣандардан начин, у сӣандардном квалишеӣу, уобичајено:* ~ добро певати.

стàндардно̄ст и **стâндардно̄ст,** -ости ж *особина онога шӣо је сӣандардно.*

станӣ́ōл, -ола м итал. *калај развучен у ӣанке листиће у које се ӣакују бомбоне, чоколаде и сл.*

станӣ́ōлскӣ, -ā, -ō *који је од сӣаниола:* ~ листић.

стáнити се, стâнӣм се свр. **1.** *насӣаниӣи се, населиӣи се.* – Станио се у Нишу. **2.** *заусӣавиӣи се, сӣаӣи.* – Станио се крај стене. – **3.** *скрасиӣи се.* – Не може да се стани.

стàница[1] ж **1.** *месӣо ӣде сӣоји какво ӣревозно средсӣво између свога доласка и одласка:* аутобуска ~, железничка ~, трамвајска ~. **2.** *одељак неке веће усӣанове, орӣанизације, службе:* здравсӣвена ~, полицијска ~, жандармеријска ~, метеоролошка ~. **3.** *уређаји за одашиљање и ӣримање вести и друӣих емисија и зӣрада у којој су смешӣени:* телевизијска ~, разгласна ~, радиостаница.

стàница[2] м биол. *в. ћелија (2).*

стàничица ж *дем. од сӣаница.*

стàничнӣ, -ā, -ō *који се односи на сӣаницу*[1]: ~ зграда, ~ перон.

стàничнӣ[2], -ā, -ō *који се односи на сӣаницу*[2], *ћелијски:* ~ опна, ~ цитоӣлазма.

стàнӣште с **1.** *обиӣавалиште, ӣребивалиште:* ~ ӣӣица. **2.** *месӣо које одговара животним ӣоӣребама неке биљне врсӣе и ӣде она расӣе:* биљно ~.

стâнка ж *ӣауза.*

станòвати, стàнујēм несвр. *живеӣи у сӣану, кући и сл.; имаӣи сӣан, живеӣи, биӣи насӣањен у неком месӣу, крају и сл.:* ~ с оцем, ~ код родиӣеља, ~ у студентском дому; ~ на Дорћолу, ~ у Доситејевој улици.

станòвит, -а, -о **1.** *који има јако уӣориште, ослонац, чврсӣ, сӣабилан:* ~ камен, ~ сӣена. **2.** *извесӣан, одређен:* ~ мера, ~ ӣроӣис.

станòвито прил. *сиӣурно, добро:* ~ знаӣи.

станòвитōст, -ости ж *особина онога што је становито.*

стàновйште с *гледиште, стајалиште са кога се нешто просуђује; мишљење, уверење, поглед на нешто:* научно ~, филозофско ~; субјективно ~.

станòвник, -и́ка и **стàнōвник,** -а м *онај који је негде стално или привремено настањен, житељ.*

станòвница и **стàнōвница** ж *жена становник, житељка.*

становни́штво и **стàнōвнйштво** и с *житељи, становници неке државе, некога краја или насеља:* сеоско ~, градско ~, ~ Београда.

станода́вац, -вца м (инстр. -вцем) *онај који изнајмљује, издаје стан.*

станòдāвка ж *она која изнајмљује, издаје стан.*

стàнчић м *дем. од стан.*

ста́ње с **1.** *опште прилике, околности, положај у коме се неко или нешто налази:* здравствено ~, психичко ~, ратно ~, ванредно ~. **2.** *облик, појава у којима се нешто налази, јавља:* агрегатно ~, гасовито ~, течно ~. • **бити у благословеном (другом) стању** *бити трудна, бременита.* **бити у стању** *бити кадар, моћи учинити или поднети.* **довести у исправно стање** *поправити.* **довести у првобитно стање** *учинити да нешто буде онакво какво је било пре.* **радно и трпно глаголско ~** лингв. *актив и пасив.*

стања́вати, стàњујēм *несвр. према стањити.* ■ **~ се** *несвр. према стањити се.*

стања́вати се, стàњујēм се *несвр. према станишти се.*

ста́њити, стâњим свр. *учинити танким.* ■ **~ се** *постати тањи.*

стàп м *узан и висок дрвени суд за муљење маслаца.*

ста́пати (се), стâпām (се) *несвр. према стопити (се).*

стâр м енгл. *знаменита, чувена особа, звезда.*

стàр, -а, -о (одр. стâрй; комп. стàријй) **1. а.** *који је проживео много година, који је доживео старост;* супр. млад: ~ човек. **б.** *својствен таквој особи:* старе кости, ~ лице. **в.** *који је прошао доба живота које се сматра најпознијим за нешто:* ~ за школу, ~ студент. **2. а.** *који потиче из прошлих времена, који се давно појавио:* ~ песма, ~ рана, ~ навика, ~ дуг. **б.** *који је одавно познат:* ~ истина, ~ пословица. **в.** *који се одавно бави неким занимањем, делатношћу:* ~ војник, ~ радикал. **3. а.** *прошли, минули (о времену):* у стара времена. **б.** *који је постојао, живео раније:* стари народи, стари писци. **в.** *карактеристичан за прошло време:* стари обичај. **г.** *који је изашао из моде, застарео:* ~ модел капута, ~ крој. **4.** *који своје порекло води из старине, прошлости:* ~ породица, ~ племство. **5.** *који је претходио овоме сада, претходни:* ~ редакција часописа, ~ шеф, ~ адреса. **6.** *који је одавно у употреби, који је одавно направљен и који је временом изгубио своје првобитне особине;* супр. нов.: ~ одело, старе ципеле. **7. а.** *дугогодишњи, давно познат по нечему:* ~ познаник. **б.** *већ пре одређен:* ~ место. **8. а.** *који је прошао сав процес врења, ферментације и сл. (о млечним и алкохолним производима):* ~ сир, ~ вино. **б.** *који је из раније сезоне:* ~ жито, ~ пасуљ. **в.** *који није свеж, бајат:* ~ јаје, ~ хлеб. **9.** (у компаративу) **а.** *који је на вишем степену, виши:* ~ разред. **б.** *виши по рангу, чину, положају:* ~ официр. **в.** *који се више поштује, важнији, меродавнији.* – Очева реч мора бити старија. **10. а.** (у компаративу) *који има више година у поређењу с неким:* ~ брат, ~ пет година. **б.** *уз изразе којима се указује на број година (векова и сл.) протеклих од нечијег рођења, одн. настанка нечега: који има... који је од пре...:* човек ~ 50 година, рукопис ~ неколико векова, хлеб ~ три дана. **11.** (у именичкој служби) **а.** *старац.* **б.** *отац (у одмаклим годинама).* **в.** *старица.* **г.** *мајка (у одмаклим годинама).* **12.** (у именичкој служби) с *некадашње време, некадашње стање, прошлост.* – Нема враћања на старо. **13.** (у именичкој служби) м мн. **а.** *преци; родитељи.* – Његови стари су били јунаци. **б.** *одрасли насупрот младима:* сукоб младих и старих. • **и ~ и младо** *сви, сви редом, без изузетка.*

стàралац, -аоца м *в. старатељ.*

стàралачкй, -ā, -ō *који се односи на стараоце.*

стàралаштво с *в. старатељство.*

старàмājка ж *бака.*

стàраочев, -а, -о *који припада стараоцу.*

стàратељ м (вок. -у; инстр. -ем) **а.** *онај који се стара, брине о некоме, који негује или васпитава некога, скрбник, тутор:* дечји ~. **б.** *онај који је задужен да се брине о нечему, да одржава нешто:* ~ имања, ~ црквено-школске општине.

стàратēљка ж *жена старатељ.*

стàратељскй, -ā, -ō *који се односи на старатеље и старатељство.*

стàратељски прил. *на старатељски начин, као старатељ.*

стàратēљство и **старатéљство** с *установа и дужност старатеља, вршење дужности старатеља.*

стàрати се, -āм се несвр. **1.** *водити бригу, бринути се:* ~ о болеснику, ~ о кући, ~ о пословима. **2.** *настојати, трудити се.* – Стараћу се да то добро урадим.

стàрац, стâрца м (вок. стâрче, инстр. стâрцем; мн. стâрци, ген. стàрāцā) **1.** *стар човек.* **2.** *таст.*

стàрачкй, -ā, -ō *који се односи на старце, старе особе:* ~ слабост, ~ штап, ~ глас.

стàрачки прил. *као старац, на старачки начин:* ~ ходати, ~ се осећати.

стáреж ж и м *старе ствари, стари остаци нечега, старудија.*

стàрети јек. **стàрјети,** -рйм несвр. [гл. им. стàрēње с] *постајати стар, старити (2).*

старетйнāр, -ápa м *в. старинар.*

старетинар- *в. старинар-.*

старèшина јек. **старјèшина** м (мн. ж) **а.** *први у хијерархији, руководилац, поглавар, начелник, уопште особа с највећим овлашћењима у некој групи, заједници и сл.:* ~ одсека, сеоски ~, племенски ~. **б.** *у војсци: командир, заповедник некога дела војске; припадник војног кадра који командује војницима, официр, одн. подофицир.* • **разредни ~** *наставник посебно задужен за старање о неком одељењу ђака.*

старèшйнскй јек. **старјèшйнскй,** -ā, -ō *који се односи на старешине и старешинство:* ~ кадар, ~ опомена.

старèшйнски јек. **старјèшйнски** прил. *на старешински начин, као старешина:* рећи кратко ~.

старешúнство јек. **старјешúнство** с **1. а.** *власт и положај старешине.* – Најстаријем официру припада право старешинства. **б.** *ред, однос по положају или старости у служби, рангу:* прозивка по старешинству, поштовање старешинства. **2. а.** *скуп старешина, руководиоци, руководећи кадар:* састанак старешинства. **б.** *виша власт, руководство:* жалбе старешинству.

стàрина ж (м) (мн. ж) *стар човек, старац.*

старйна ж **1. а.** *старо доба, далека прошлост, давнина:* становници од старине. **б.** *некадашња припадност по роду, пореклу; припадност, род.* – Стариком је Цинцарин. **2.** *трагови, остаци старог доба, некадашњег живота.* – Најдубља старина људског рода лежи закопана у дубоким наносима река. **3.** *предмет, ствар из старог доба:* музеј старина.

старйнāр, -ápa м *трговац старинама, предметима сачуваним из прошлости; трговац старим, половним стварима.*

старйнāрница ж *продавница старина, старих ствари.*

старйнāрскй, -ā, -ō *који се односи на старинаре и старинарство.*

старинáрство с *трговина старинама.*

старúнац, -нца м *староседелац;* супр. досељеник, дошљак.

старйнскй, -ā, -ō **1.** *који се односи на старо доба, на старину:* ~ обичај, ~ новац, ~ начин. **2.** *који се придржава старих обичаја и схватања, несавремен:* ~ човек.

старйнски прил. *на старински начин:* судити ~, ~ живети.

стàрити, -йм несвр. [гл. им. стàрēње с] **1.** *чинити старим.* **2.** *постајати стар;* уп. старети.

ста̀рица ж **1.** *стара жена.* **2.** (у придевској служби) *стара:* ~ мајка.

ста̀ричица ж *дем. од* старица.

ста̀рјети *в.* старети.

старјеш- *в.* стареш-.

ста̀ркеља м (ж) (мн. ж) *пеј. од* старац.

старлѐта ж *млада и лепа филмска глумица на почетку каријере.*

ста̀рмā̀лī, -ā, -ō **а.** *који је по годинама млад, а по владању или изгледу стар:* ~ дете. **б.** *који није својствен животном добу субјекта (него старијим особама, њиховим погледима и знању):* ~ понашање, ~ интересовање.

ста̀рмā̀ло прил. *на стармали начин, као стармали:* ~ се понашати.

старо- **1.** *као први део придевских сложеница казује старину, древност онога што значи други део сложенице:* староазијски, старобалкански, старосрпски. **2.** *у изведеницама од синтагми са придевом стари (Стари):* староварошки, старобечејски, старосрбијански.

старовѐкōвнī јек. **старовјѐкōвнī,** -ā, -ō *који припада старом веку:* ~ монархија, ~ цивилизација.

старòвремскӣ, -ā, -ō *који припада старом времену, старински:* ~ схватање.

старòвремски прил. *као у старо време:* ~ обучен.

старòградски, -а, -о *карактеристичан за старе градове, градове у старо време:* ~ ношња, ~ песма.

ста̀родрѐван и **старòдрѐван,** -вна, -о *који потиче из старих, давних времена, старински:* ~ липа, ~ црква.

старозáветнӣ јек. **старозáвјетни,** -ā, -ō *који се односи на претхришћанско време и Стари завет:* ~ пророк, старозаветни списи.

старо́јко м *стари сват.*

старòлик, -а, -о *који изгледа стар, који одаје утисак старости.*

ста̀ромōдан, -дна, -о *својствен прошлом времену, његовим обичајима, стилу, застарео, несавремен; који се држи таквих норми, који се поводи за старим узорима:* ~ хаљина, ~ фризура, ~ песма; ~ човек.

ста̀ромодно прил. *на старомодан начин, несавремено:* ~ обучен.

старосѐделац, -еоца јек. **старосјѐдилац** и **старосјѐдјелац,** -иоца м *онај који од старине живи у неком месту, крају или земљи, старинац.*

старосѐделачкӣ јек. **старосјѐдилачкӣ** и **старосјѐдјелачкӣ,** -ā, -ō *који се односи на староседеоце:* ~ породица.

старослòвēнскӣ (старослàвēнскӣ), -ā, -ō *који се односи на старословенски језик, најстарији словенски књижевни језик (настао на наречју солунских Словена), на који су Ћирило и Методије превели грчке богослужбене књиге:* ~ превод, ~ писменост.

ста̀роснӣ, -ā, -ō *који се односи на старост:* ~ пензија.

ста̀рōст, -ости ж (инстр. -ошћу; мн. ø) **1.** *одмакле године живота, старачко доба.* **2.** *године живота, доба.* – У пријави треба навести име, презиме, старост. **3.** *особина онога што је старог постања; век постојања, трајања:* одредити ~ грађевине. • **под старост** *у време старости.*

ста̀ростāван, -вна, -о *који је од старине, стародреван:* ~ књига.

ста̀рт м енгл. спорт. **1. а.** *почетно место, линија са које полазе такмичари у тркама.* **б.** *полазак са тога места, почетак трке; почетак такмичења уопште:* неуспео ~. **2.** *први наступ у неком такмичењу (у одређеној сезони, на одређеном турниру и сл.).* **3.** *акција играча у фудбалу с циљем одузимања лопте противнику или онемогућавања противничког играча да настави са својом акцијом:* клизећи ~, недозвољени ~.

ста̀ртати, -ā м свр. и несвр. *в.* стартовати.

ста̀ртер и **ста̀ртер** м **1.** спорт. *стартни пиштољ, пиштољ којим се пуцњем обележава почетак трке, такмичења и сл.* **2.** спорт. *онај који даје знак за почетак трке, за полазак са старта.* **3.** *уређај који започиње активност или процес рада мотора.*

ста̀ртнӣ, -ā, -ō *који се односи на старт:* ~ место, ~ црта.

ста̀ртовати, -тујēм свр. и несвр. спорт. **1.** *поставити и постављати се на старт у такмичењу; кренути, полазити са старта, почети, почињати трку.* **2.** (некога) жарг. *почети се удварати (девојци, жени), покушавати освојити (девојку, жену).*

старȕдија ж *старе, употребљаване, половне ствари.*

ста̀рцат, -а, -о у изр. **стар** ~ *веома стар, сасвим стар.*

старчѐкања ж (м) (мн. ж) *пеј. од* старац.

ста̀рчина ж (м) (мн. ж) *ауг. и пеј. од* старац.

ста̀рчић м *дем. од* старац.

ста̑с м *телесна висина, раст; телесна фигура.*

стасáвати, стàсāвām *несвр. према* стасати.

ста̀сати и **ста̀сати,** -ām свр. **а.** *одрасти, дорасти, доспети узрастом:* ~ за војску, ~ за женидбу. **б.** *приспети, пристићи за бербу, жетву, косидбу и сл.* – Стасала је пшеница.

ста̀сит, -а, -о *који је високог, витког и лепог стаса.*

ста̀ситōст, -ости ж *особина и стање онога који је стасит.*

ста̀сић, -а и **ста̀сӣћ,** -и́ћа м *дем. од* стас.

ста̑ти, ста̑нēм (аор. ста̀дох (ста̑х); имп. ста̑ни; пр. пр. ста̑вши) свр. непрел. **1.** *поставити се на ноге, дићи се у стојећи став.* **2. а.** *ступити на нешто:* ~ на луди камен, ~ на праг. **б.** *заузети место, положај:* ~ крај прозора, ~ пред некога. **3. а.** *зауставити се, не ићи даље.* – Кола су стала. **б.** *престати;* супр. почети. – Киша је стала. **в.** *прекинути рад, престати функционисати.* – Фабрика је стала. **г.** *мало почекати, причекати.* – Стани да чујеш до краја. **4.** *сместити се.* – У салу може да стане сто људи. **5. а.** (са инфинитивом или презентом и везником „да“, о каквој радњи или збивању) *почети.* – Девојка стаде плакати. **б.** (са гл. именицом као субјектом) *отпочети, настати.* – Стаде вика. Стаде кукњава. **в.** (са гл. именицом као граматичким и именом у акузативу као логичким субјектом) *почети с нечим, ударити у нешто.* – Стаде га вика. • **стало ми (ти, му** и сл.**) је** *важно, битно ми (ти, му) је.* – Стало ми је до тога пројекта. Стало ми је да лепо мисле о мени. **стани-пани** *нема другог излаза.* ~ **на гледиште, на становиште** *доћи на становиште, заузети став.* ~ **на пола пута** *не извести нешто до краја.* ~ **на своје (властите) ноге** *постати самосталан.* ~ **на чело преузети вођство.** ~ **некоме на жуљ** *дирнути некога у осетљиво место, повредити, увредити некога, замерити се некоме.* ~ **на крај, на пут** 1) (некоме) *спречити, омести некога у некој намери, обуздати некога.* 2) (нечему) *спречити, онемогућити (нешто), одупрети се нечему.* ~ **ногом за врат (некоме)** *победити, обуздати, савладати некога, доћи главе коме.* ~ **уз бок,** ~ **раме уз раме** *упоредити се, изједначити се (с неким, с нечим).* ~ **уз некога** *подржати некога.* ~ **на нечију страну** *определити се за некога.* **то је да ти памет стане** *то је невероватно, несхватљиво.*

стати́ва ж *стуб који с једне или друге стране омеђује гол, врата на фудбалском, рукометном или сл. игралишту.*

ста̀тива ж **1.** *једна од гредица у ткалачком стану, разбоју на којима је смештено вратило.* **2.** мн. *ткалачки стан, разбој.*

ста̀тика ж грч. **1.** физ. *део механике који се бави проучавањем равнотеже сила.* **2.** *стање мировања, неповољивости;* супр. динамика.

стати́рати, ста̀тӣрām несвр. *бити статиста(а).*

ста̀тист(а), -ē м (мн. -сти) *споредан учесник у радњи сценског комада, филма и сл. (обично са улогом без речи у масовним призорима).*

статѝстика ж *изучавање и праћење квантитативне стране масовних појава (друштвених и др.) сакупљањем и обрадом података исказаних бројевима:* демографска ~, економска ~.

статѝстичар, -а́ра м *онај који се бави статистиком.*

статѝстичарка ж *жена статистичар.*

статѝстичкӣ, -ā, -ō *који се доноси на статистику:* статистички подаци.

стàтисткиња (стàтистица) ж *женска особа статист(а).*

стàтичан, -чна, -о **1.** *који је у стању мировања, непокретан; који се не развија, не мења.* **2.** (одр.) *в. статички:* ~ равнотежа тела.

стàтичкӣ, -ā, -ō *који се доноси на статику:* ~ прорачун.

стàтичнӧст, -ости ж *особина, стање онога што је статично.*

стâтор м лат. *непокретни део (металног језгро са намотајима) у електричном генератору, у систему са обртним делом (ротором).*

стàтуа ж *кип, скулптура.*

статуѐта и **стàтуица** ж *дем. од статуа.*

стáтус м лат. *положај, стање.* • **~ кво** *првобитно, неизмењено стање.*

стáтуснӣ, -ā, -ō *који се односи на статус.* • **~ симбол** *разноврсни поступци (куповина скупих ствари, боравак у ексклузивним одмаралиштима, отмено одевање и сл.) схваћени као сопствено обележје успеха у друштву.*

стàтӯт, -ýта м лат. *скуп прописа или одредаба који регулишу живот и односе у некој посебној заједници (установи, удружењу и сл.).*

стафилокóка ж мед. *род патогених бактерија* Staphylococcus *које изазивају гнојење.*

стациòнāр, -а́ра м лат. *мања здравствена установа у којој болесници могу и лежати, болесничко прихватилиште.*

стàционāран, -рна, -о *непокретљив, сталан, који остаје на свом месту.* • **~ лечење** *лечење лежањем у стационару (за разлику од амбулантног лечења).*

стациони́рати, -òнӣрām свр. и несвр. *поставити, постављати, сместити, смештати негде стално као станицу:* ~ трупе.

ствâр ж (инстр. ствâри (ствâрју); ген. мн. ствáрӣ, дат. ствáрима) **1.** *све неживо што материјално, физички постоји, предмет.* – Узмите ваше ствари. Све ове ствари су безвредне. **2.** *све што се ради, замишља или осећа (рад, поступак, дело, догађај, вест итд.).* – Та приповетка је његова најбоља ствар. О тим тужним стварима не желим да говорим. **3.** (обично у мн.) *стање, ситуација, околности, прилике, услови карактеристични за оно што се дешава.* – Њеним доласком ствари су се из темеља измениле. Како сада стоје ствари? • **битна ~** *нешто главно, најважније.* **истерати ~ на чистину (чистац)** *рашчистити, потпуно разјаснити нешто нејасно, замршено.* **једна је ~ ... друга је ~** *једно је... друго је.* **лична (приватна) ~** *оно што се тиче некога лично, некога појединца.* **моја ~** *оно што се само мене тиче.* **пропала (изгубљена) ~** *нешто што се завршава без успеха, што не обећава успех.* **~ је у томе...** *ради се о томе, суштина је у томе.* **у ствари** *заправо.*

ствàралац, -аоца м *онај који ствара, који је створио неко оригинално дело (углавном у уметности).*

ствàралачкӣ, -ā, -ō *који се односи на ствараоце и стваралаштво:* ~ способност, ~ рад, ~ напор, ~ мисао.

ствàралачки прил. *на стваралачки начин, као ствараоци.*

ствàралаштво с *човекова способност да ствара оригиналне духовне и материјалне вредности; резултат такве делатности, оно што је створено.*

ствâран, -рна, -о **1. а.** *који истину постоји или је постојао, истински:* ~ свет. **б.** *који се заснива на ономе што постоји, на искуству, реалан:* ~ основа за нешто. **2.** (у им. служби с) *стварност:* поћи од стварног.

ствàраочев, -а, -о *који припада ствараоцу.*

ствàратељ м *стваралац.*

ствáрати (се), ствâрām (се) *несвр. према створити (се).*

ствâрно прил. **1.** *доиста, заиста, истину:* ~ урадити. **2.** *озбиљно, реално:* ~ говорећи.

ствáрнӧст, -ости ж (инстр. -ошћу) *објективни свет, збиља, реалност, оно што објективно постоји.*

ствáрца ж песн. *дем. од ствар.*

ствàрчица ж *дем. од ствар.*

ствȍр и **ствȍр,** створа м *живо биће (човек, животиња).*

створéње с **1.** *настанак:* ~ света. **2.** *живо биће, створ.*

створéњце, -а и -ета с (мн. -ца) *дем. од створење.*

ствòритељ м (инстр. -ем) **1.** *творац света, Бог.* **2.** *стваралац.*

створитèљица и **ствòритēљка** ж *женска особа стваралац.*

ствòрити, -ӣм (трп. ствȍрен) свр. **1.** *саздати, произвести, начинити:* ~ свет, ~ ремек-дело. **2.** *основати, организовати, установити:* ~ државу. **3.** *изазвати, проузроковати:* ~ неред, ~ неприлике. **4. а.** *набавити, прибавити.* – Створи однекуд боцу вина. Створи новац како знаш. **б.** *обезбедити:* ~ удобан живот. **5.** (у облику трп.) у изр. **бити створен а.** (за нешто) *бити по својим особинама предодређен за нешто:* ~ за породичан живот, ~ за уметност. **б.** (за некога, нешто) *потпуно одговарати некоме, нечему, бити погодан за некога, нешто.* – Ми смо створени једно за друго. Хаљина је као створена за тебе. ■ **~ се 1. а.** *појавити се, настати.* – На улазу се створила гужва. **б.** *изненада се појавити, искрснути.* – Откуд се он створи овде? **2.** *претворити се, прометнути се у нешто друго.* – Одједном се створи у старца.

ствòрић, -а и **ствòрӣћ,** -и́ћа м *дем. од створ.*

ствр̏днути, -нēм (р. пр. ствр̏днуо, -ула и ствр̏дла) свр. **1.** *учинити тврдим или тврђим.* **2.** фиг. *учинити чврстим, издржљивим, отпорним, очеличити.* – Тежак живот га је стврднуо. ■ **~ се 1.** *постати тврд, очврснути.* **2.** фиг. **а.** *постати неумољив, неосетљив, немилостив.* **б.** *добити, примити тврд, озбиљан, строг израз лица; постати укочен, безосећајан, равнодушан (о погледу).*

стврдњáвати (се), ствр̏дњāвām (се) *несвр. према стврднути (се).*

стеàрӣн, -и́на м грч. хем. *бела маса, произведена од лоја и разних чврстих масти, од које се праве свеће.*

стеàрӣнскӣ, -ā, -ō *који се односи на стеарин:* ~ свећа.

стȇг јек. **стӣјег** м арх. и песн. *застава, барјак.*

стȇга ж (дат. стȇзи) **1.** *оно што стеже нешто да стоји чврсто, да се не миче, не распадне и сл. (конопац, окови и сл.).* **2.** фиг. **а.** *притисак, угњетавање, тлачење.* **б.** *оно што смета развитку, што лишава слободе у раду, у поступцима, зајерека, препрека.* **3.** фиг. *чврсто утврђен ред, поредак, дисциплина:* војничка ~, школска ~, родитељска ~.

стéгно с анат. *део ноге од кука до колена, бедро.*

стéгнути, стȇгнēм (аор. стéгох, стéже и стȇже и стéгнух стȇгнӯ и стéгну; имп. стéгни; р. пр. стȇгао, стéгла и стéгнуо, -ула; пр. пр. стéгнӯвши и стéгāвши) свр. **1. а.** *чврсто затегнути, притегнути крајеве везујући некога, нешто:* ~ каиш, ~ пертле. **б.** *обухвативши, ухвативши нешто притиснути, стиснути; обгрливши некога стиснути:* ~ нечију руку, ~ пушку; ~ некога у загрљај. **в.** *саставивши једно с другим притиснути, стиснути:* ~ вилице, ~ песницу. **2.** *чврсто саставити, причврстити нечим:* ~ шрафовима. **3. а.** *напасти, спопасти, овладати киме (о болести, дуговима, несрећи).* – Стегло ме у крстима. Стегао ме реуматизам. Стегла нас беда. **б.** *притиснути, стиснути (о зими, мразу и сл.).* **в.** *извршити притисак на некога, присилити:* ~ заробљеника, ~ децу. **4.** безл. (у грлу, грудима, срцу) *осетити јак притисак, гушење, бол (у грлу, грудима, срцу);* фиг. *осетити тешкоћу, бол у души, срцу.* ■ **~ се 1.** *стиснути се, скупити се, згрчити се.* **2.** *подврћи се строгој штедњи, ограничити своје трошкове.* **3.** *уздржати се, савладати се.* • **~ зубе** *в. под зуб.* **~ каиш** *почети живети скромније, штедљиво.* **~ срце** *издржати бол, несрећу, патњу.*

стегòноша јек. **стјегòноша** м (мн. ж) *онај који носи стег, барјактар.*

сте́зати (се), стѐжѐм (се) *несвр. према стећи (се).*

стѐзāч, -а́ча м **1.** анат. *мишић који има функцију да стеже.* **2.** *направа којом се нешто стеже, притеже.*

стѐзнйк м *део одеће (обично женске) од еластичног материјала који служи за стезање струка и кукова.*

стѐља ж **1.** *слој сламе, траве, лишћа, који се простире као лежај за стоку.* **2.** *простирка под седлом.* **3.** *винска талога.*

стематогра̀фија ж грч. *наука о грбовима и родословљу.*

сте́на јек. **стијѐна** ж (ном. мн. стѐне јек. стӣјене; зб. им. стѐње јек. стӣјење с (мн. ø)) **1.** *стрма камена литица, гребен, хрид.* **2.** рег. *унутрашњи, преградни зид зграде, куће.* • **хладан као ~** *безосећајан.* **чврст као ~** *постојан, чврстог карактера.*

стѐница јек. **стјѐница** ж **а.** зоол. *у мн.: породица инсеката сличара* Heteroptera *(у јд.: инсект из те породице).* **б.** *ситан паразит, штеточина која се храни биљним соковима:* купусна ~, купинина ~. • **досадан као ~** *јако, неподношљиво досадан.*

стѐничав јек. **стјѐничав,** -а, -о *који је пун стеница.*

стѐничан, -чна, -о грч. *који појачава, појачајни;* супр. астеничан.

стенòвит јек. **стјенòвит,** -а, -о **а.** *који обилује стенама:* ~ предео. **б.** *који се састоји од стена:* ~ планина.

стенòвитōст јек. **стјенòвитōст,** -ости ж *особина онога што је стеновито.*

стенòграм и **стѐнограм** м *стенографски снимљен говор, стенографске белешке.*

стенòграф м *онај који пише стенографијом.*

стенографија ж *брзо бележење говора помоћу нарочитих знакова и нарочитог система скраћивања, брзопис.*

стенографисати, -ишѐм (стенографи́рати, -гра̀фи́рām) свр. и несвр. *(за)писати стенографијом.*

стенòграфкиња ж *женска особа стенограф.*

стенòграфскӣ, -ā, -ō *који се односи на стенографију:* ~ белешка, ~ записник.

стенодактилòграф м *онај који изговорене речи записује стенографијом и то онда преписује на писаћој машини.*

стенодактилòграфкиња ж *женска особа стенодактилограф.*

сте́њак јек. **стијѐњак,** -њка м *фитиљ у свећи, светиљци, кандилу.*

стѐњати, стѐњѐм несвр. **1. а.** *исцрпљивати болан, отежањ глас (под неким теретом, од бола или невоље).* **б.** *произвести отежњте звуке који подсећају на стењање (о мотору и сл.).* **2.** *горко се жалити, јадиковати.* **3.** фиг. *трпети угњетавање, ропство, бити потлачен:* ~ под туђинским јармом.

стѐона прид. (ж. род) *која носи теле, бременита (о крави).*

стѐп м енгл. *пространа шумска површина.*

стѐпа ж рус. *велико, обично равно пространство, без шуме, покривено травом у сушним пределима.*

стѐпēн, -ена м (уп. ступањ) **1.** (ген. мн. степе́нӣ) **а.** *360. део круга или кружне линије као јединица мере угла.* **б.** *јединица мере температуре (ваздуха, воде, тела др.).* **в.** *јединица мере густине течности и јачине алкохола.* **2. а.** *мера која служи кад се нешто с нечим упоређује, мера развитка нечега:* ~ сличности, ~ продуктивности. **б.** *стање, стадијум, фаза:* опекотина првог степена. **3. а.** *разред, категорија, ред одликовања.* **б.** *звање, ранг.* **4.** *однос у сродству.* **5.** правн. *инстанца, надлежност:* суд првог степена. **6.** фиг. *висина, стање, достигнути ниво:* висок ~ реда, ~ кривичне одговорности. **7.** мат. **а.** *број који казује колико пута треба неки број самим собом помножити:* подићи на трећи степен. **б.** *врста једначина према природи операција и функција:* једначина првог степена.

стѐпенаст, -а, -о **1.** *који је у облику степеница:* ~ земљиште. **2.** фиг. *који се врши постепено, са прелазима, а не у скоковима:* ~ прогрес.

стѐпенасто прил. *на степенаст начин, у облику степеница:* ~ поређати греде.

-степени *други део сложених придева у којима први део показује бројну вредност или количину степена:* првостепени, другостепени итд.

стѐпенйк м *в. степеница (1).*

степѐница и **стѐпеница** ж *једна од степенасто положених хоризонталних плоча, греда и сл. на које се ступа када се иде или силази:* силазити низ степенице, пети се уз степенице, покретне степенице.

стѐпенйште с *простор, део зграде где су степенице, стубиште.*

стѐпеновати, -нујѐм несвр. **1.** мат. *подићи број на неки степен множећи га једанпут или више пута самим собом.* **2.** *разврставати према степенима вредности.*

стѐпскӣ, -ā, -ō *који се односи на степу:* ~ клима, ~ вук.

стѐрати јек. **стјѐрати,** -ām свр. **1.** *терајући присилити некога да сиђе с неког места или положаја.* **2.** *в. сатерати.*

стѐрати, стѐрѐм несвр. **1. а.** *простирати, разастирати по каквој површини.* **б.** *припремати, спремати (постељу, лежај) простирући постељину.* **в.** *размотавати, ширити (оно што је било смотано).* **2.** *стављати на површину нечега, сипати, бацати нешто по нечему.* ■ **~ се** *пружати се у неком правцу; простирати се.* **2.** *ширити се.*

стѐрео м разг. *в. стерео-уређај.*

стерео- *као први део сложеница значи: који даје слику у простору, одн. који ствара утисак о просторном распореду извора звука:* стереоскоп, стерео-уређај, стереофонија.

стереомѐтрија ж грч. *део геометрије која проучава положај линија, равни и тела у простору.*

стереомѐтријскӣ, -ā, -ō *који се односи на стереометрију.*

стереѐскоп м *оптички апарат који даје утисак пластичности, дубине, тродимензионалности гледаних предмета.*

стереоскòпија ж *начин приказивања слике у три димензије.*

стѐреотӣп м **1.** штамп. *металну плочу, одливену са матрице, која представља копију типографског слога, а употребљава се при прештампавању или умножавању уместо поновног слагања.* **2.** фиг. *уједначен, увек исти поступак, свакидашња, неоригинална мисао, банална фраза.*

стѐреотӣпан и **стереѐтипан,** -пна, -о **1.** *одштампан са стереотипа.* **2.** фиг. *који је увек исти, баналан, уобичајен, укалупљен.*

стереотѝпија ж *процес израде стереотипа и простор у којој се врши тај процес.*

стѐреотӣпно и **стереѐтипно,** -пна, -о прил. *на стереотипан начин.*

стѐреотӣпнōст и **стереѐтипнōст,** -ости ж *особина онога што је стереотипно.*

стѐрео-ӯређај *уређај са два или више звучника за стереофонску репродукцију звука са радија, плоча, касета и сл.*

стереѐфонија ж грч. *начин преношења или репродуковања звука којим се постиже утисак о просторном распореду извора звука.*

стереѐфōнскӣ, -ā, -ō *који се заснива на стереофонији:* ~ звук, ~ уређај.

стѐрӣлан и **стѐрӣлан,** -лна, -о лат. **1.** мед. *чист од микроорганизама:* ~ рукавице. **2.** *лишен способности оплођавања, јалов, неплодан:* ~ женка. **3.** фиг. *празан, бескористан, бесплодан:* ~ дан, ~ разговор.

стерилѝза̄тор м *апарат за стерилизацију.*

стерилиза́ција ж **1.** *уништавање заразних клица:* ~ медицинских инструмената. **2.** *лишавање човека или животиње способности оплођења.*

стѐрилизацијōнӣ (стерилиза́цијскӣ), -ā, -ō *који се односи на стерилизацију:* ~ поступак.

стерѝлизованост (стерилизованост), -ости ж *стање оног који је стерилизован, оног што је стерилизовано.*

стерѝлизовати, -зујем и **стерѝлисати,** -ишем (стерилизи́рати, -ѝзирам) свр. и несвр. *(из)вршити стерилизацију, (у)чинити стерилним.*

стерилѝтет, -е́та м *одсуство плодности, неплодност, јаловост:* ~ жена.

стери́лност, -ости ж (инстр. -ошћу) **1.** *очишћеност од микроорганизама:* ~ медицинских инструмената. **2.** *в. стерилитет.*

стѐсати, стѐшем свр. **1.** *тешући скинути; тесањем смањити.* **2.** *в. истесати (1):* ~ фигуру од дрвета.

сте́снити, стѐснем јек. **стијѐснити,** стѝјеснем свр. **а.** *учинити тесним.* – Снег је стеснио отвор земунице. **б.** (обично у трп.) *ограничити на мали простор.* – Стешњени смо у овој собици. ■ **~ се а.** *постати узан или ужи.* **б.** *ограничавати се на мали простор, стиснути се.*

стетѐоскоп и **стѐтоскоп** м грч. *слушалица којом лекари ослушкују шумове у пределу срца и плућа.*

сте́ћак, -ћка м *нарочита врста старог надгробног споменика од камена, различитог облика.*

стѐћи, стѐкнем (-ѐчем) (аор. стѐкох, стѐче; имп. стѐци и стѐкни; р. пр. стѐкао, стѐкла; трп. стѐчен, -ена; пр. пр. стѐкавши) свр. **1.** *постати власник нечега, доћи до нечега радом, залагањем, зарадити:* ~ кућу, ~ имање. **2.** фиг. **а.** *постићи нешто, остварити:* ~ углед, ~ заслуге, ~ славу. **б.** *задобити, придобити:* ~ милост, ~ поверење. **в.** *доћи до нечега, усвојити:* ~ знање, ~ особине, ~ имунитет. **г.** *наћи нешто, намерити се на нешто што се жели:* ~ мир, ~ сигурност. – Овде ћеш стећи доживљаје за своје новеле. **д.** *наћи, добити (друга, пријатеља и сл.).* ■ **~ се 1. а.** *сабрати се, скупити се на једном месту (о великом мноштву).* – Ту се стекло много света. **б.** *скупити се, наћи се на једном месту.* – У овој представи су се стекле све врлине духа и срца. **2.** *догодити се, испунити се у исто време.* – Стекли су се услови. Стекле су се повољне прилике.

стѐцѝште јек. **стјѐцѝште** с **1.** *зборно место, састајалиште:* ~ књижевника, ~ грађана. **2.** *слив воде, раскрсница путева:* речно ~, ~ путева.

стѐчāј м (мн. стѐчајеви (стѐчāји)) *судски поступак одузимања управе над имовином због презадужености, а ради подмирења дужничких обавеза.* • **(от)ићи, пасти, под стечај** *постати неспособан за подмирење дужничких обавеза.*

стѐчājнӣ, -ā, -ō *који се односи на стечај:* ~ поступак.

стешња́вати (се) јек. **стјешња́вати (се),** -ѐшњāвам (се) *несвр. према стеснити (се).*

стѐшњеност јек. **стѝјешњеност,** -ости ж *стање оног који је стешњен, оног што је стешњено.*

стешњи́вати (се) јек. **стјешњи́вати (се),** -ѐшњујем (се) *несвр. према стеснити (се).*

стѝгнути *в. стићи.*

стѝд м (мн. ø) *осећање велике неугодности, збуњености, кајања због неког неугодног, ружног поступка, чина или због сопствених мана, недостатака и сл., срам.*

сти́дан и **стѝдан,** -дна, -о **1. а.** *који осећа стид, који се стиди, срамежљив, стидљив:* ~ девојка. **б.** *који изазива стид:* ~ сећање. **2.** *којег се треба стидети.* – Ништа за њега не беше стидно.

сти́дети се јек. **сти́дјети се,** -дѝм се несвр. [гл. им. сти́ђење с] **1.** *осећати стид, срамити се.* **2.** *устезати се, устручавати се.* – Послужи се, немој да се стидиш.

стѝдљив, -а, -о **а.** *који се стиди, срамежљив:* ~ девојка. **б.** *који одаје стидљивост, несигуран:* ~ глас, ~ корак.

стѝдљиво прил. *на стидљив начин, срамежљиво:* ~ прогово-рити, ~ погледати.

стѝдљивост, -ости ж (инстр. -ошћу) *осећање и показивање стида, срамежљивости.*

стѝдно прил. *стидљиво, срамежљиво.*

стѝзати, стѝжем несвр. *несвр. према стићи.* ■ **~ се** *сустизати се.*

стије- јек. *в. сте-.*

стѝк м *чврсто козметичко средство у облику ваљка, намењено мазању:* дезодоранс у стику.

стѝл и **стѝл** м (мн. стѝлови) лат. **1. а.** *карактеристичан начин писменог и усменог изражавања:* високи ~, добар ~, пословни ~. **б.** *скуп карактеристичних црта, обележја материјалне културе (у ликовној уметности, архитектури, намештају и сл.) једне епохе или једне нације:* готски ~, византијски ~. **2. а.** *карактеристична црта, обележје, облик рада, живота, игре, спорта итд.:* ~ облачења, ~ пливања. **б.** *начин понашања, опхођења.* – То је мој стил. • **имати стила** *имати укуса, умети се понашати.* **у великом стилу** *врло успешно, запажено.* **у свом стилу** *на свој начин.*

стилиза́ција ж **1.** *стилско обликовање и дотеривање неког текста.* **2.** *давање нечему особине неког стила:* ~ костима, ~ декора.

стѝлизовати, -зујем (стилизи́рати, -ѝзирам) свр. и несвр. **1.** *(из)вршити стилизацију неког текста.* **2.** (обично у трп.) *израдити, израђивати, остварити(ва)ти нешто у одређеном стилу или као имитацију неког стила:* стилизован народни плес.

стѝлист(а), -ē м (мн. -сти) *онај који има добар стил, који се истиче добрим стилом.*

стилѝстика ж *наука о стилу.*

стилѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на стилистику:* ~ истраживање, ~ вежбање.

стѝло с грч. *држаља с пером за писање; наливперо.*

стѝлскӣ и **стѝлскӣ,** -ā, -ō **1.** *који се односи на стил.* **2.** *који је у одређеном стилу:* ~ намештај.

стѝлски и **стѝлски** прил. *језички, дотерано, у погледу језичке коректности.* – Опаске нису стилски јасне.

стѝмуланс м *подстицај, подстрек.*

стѝмулатѝван, -вна, -о *подстицајан:* ~ оцена, ~ награда.

стѝмулатѝвно прил. *на стимулативан начин, подстичући:* ~ деловати.

стимула́ција ж лат. *подстицање, подстицање.*

стимѝлисати, -ишем (стимули́рати, -ѝлирам) свр. и несвр. *подстаћи, подстицати.*

стѝмулус м *в. стимуланс.*

стѝнути, -нем и **сти́нути,** стѝнем свр. **1.** *учинити да престане тећи, стегнути (о хладноћи).* – Снег леди дах, стине крв. **2.** *в. стинути се (1).* – Крв ми стине у венама. **3.** *ухватити се, престати постојати.* – фиг. У њему је стинуо сваки осећај. ■ **~ се 1.** *згрчити се, стегнути се.* **2.** *укочити се.* **3.** *стишати се, умирити се.*

стиња́вати (се), стѝњāвам (се) *несвр. према стинути (се).*

стипѐндија ж лат. *месечна новчана помоћ која се даје ученицима и студентима ради школовања.*

стипѐндијскӣ, -ā, -ō *који се односи на стипендију.*

стипендѝрати, -ѐндирам свр. и несвр. *да(ва)ти коме стипендију.*

стипѐндист(а), -ē м (мн. -сти) *онај који прима стипендију.*

стипѐндисткиња (стипѐндистица) ж *она која прима стипендију.*

стипѐндѝтор м *онај који некога стипендира.*

стѝпса ж грч. **1.** (мн. ø) хем. *двоструки алкални сулфат са сулфатима алуминијума, хрома и гвожђа, који се употребљава у индустрији (за штављење коже, у изради хартије и др.).* **2.** фиг. *циција, шкртац, тврдица.*

стѝропор м (мн. ø) *пластична материја полистирол у облику пене, која се употребљава као амбалажа (нпр. електричних апарата).*

стѝсак, -ска м **1.** *стискање шаке у песницу.* **2.** *обухватање и стискање шаком:* ~ руке. **3.** *притисак који се врши додиром, загрљајем и сл.*

стѝска ж (дат. -сци) **1.** *гужва, гурање.* **2.** фиг. *невоља, тешкоба.*

стѝскавац, -а̄вца м **1.** у изр. **имати траву** ~ *имати смелости, бити храбар.* **2.** разг. *плес у коме су двоје тесно приљубљени једно уз друго.*

стѝскати (се), стѝскам (се) *несвр. према стиснути (се).*

стѝснути, -нѐм (аор. стѝснух (стѝскох), стѝснӯ (стѝште); р. пр. стѝснуо, -ула (стѝскао, -сла); пр. пр. стѝснӯвши) свр. прел. **1. а.** *обухвативши руком или чим другим стегнути:* ~ некоме руку, ~ штап у руци, ~ зубима лулу. **б.** *саставивши, приљубивши једно уз друго, притиснути:* ~ зубе, ~ капке. **в.** *обрливши притиснути:* ~ у загрљај. **г.** *притиснути, притесници уз нешто.* – Стиснуте га кола уз ограду. **2.** *стеснити.* – Стиснуте нас у ову собицу. **3. а.** *спопасти, захватити, овладати (о јаду, беди, невољи и сл.).* **б.** *притиснути, стегнути (о зими, мразу и сл.).* **4.** безл. *в. стегнути (4).* ■ ~ **се 1.** *скупити се, згрчити се, шћућурити се.* **2.** *збити се, сабити се једно до другога (о многима).* **3.** *ограничити своје трошкове, постати штедљив.*

стѝћи (стѝгнути), стѝгнѐм (аор. стѝгох (стѝгнух), стѝже (стѝгнӯ); р. пр. стѝгао, -гла (стѝгнуо, -ула); пр. пр. стѝгавши (стѝгнӯвши)) свр. **1.** (некога) **а.** *идући досећи на исто место, наћи се на истом месту с неким који је био измакао, достићи, сустићи.* **б.** *изравнати се, изједначити се са неким у нечему (успеху, раду, знању, расту итд.).* **2.** *доћи, досећи, приступати на одређено место* **а.** *о бићима и предметима:* ~ кући, ~ на свечаност, ~ на циљ. – Стигло је писмо. **3. а.** *доћи савлађујући тешкоће, допрети.* – Стигао је и до шефа државе тражећи своја права. **б.** *узнапредовати, досећи (у стицању звања, положаја, угледа, у развоју и др.).* – На тај начин нећеш далеко стићи. **4.** *задесити (невоља, несрећа, зло и сл.).* – Да их није стигла каква невоља на путу? **5.** *стасати, дозрети.* – После ражи стигла и пшеница. **6.** *имати времена, досећи, успети, моћи учинити нешто у право време.* – Не стижем да завршим посао на време. Нећемо пре зиме стићи да ставимо кућу под кров.

стѝх, стѝха м (мн. стѝхови) грч. **1.** *јединица песничког говора или један ред песме у посебној ритмичкој и звучној организацији.* **2.** *поезија, песништво:* писати стихове.

стѝхāр, -а́ра м грч. *дугачка бела одежда ђакона при богослужењу у православној цркви.*

стѝхија ж грч. **1.** *природна појава која се истиче силном рушилачком снагом:* водена ~. **2.** *неорганизована снага која делује у друштву.*

стѝхијнӣ, -ā, -ō *који се односи на стихију, који се заснива на стихији, који је изазван деловањем природних сила; снажан, несавладив; неорганизован:* ~ снага, ~ карактер побуне.

стѝхијно прил. *на стихијан начин, као стихија, неорганизовано:* ~ живети, ~ радити.

стихи́јнōст, -ости ж *особина онога што је стихијно.*

стѝхијскӣ, -ā, -ō *в. стихијни.*

стѝхијски прил. *в. стихијно.*

стихи́ра м грч. *православна црквена песма од неколико строфа која се умеће међу друге песме у служби.*

стѝхић м *дем. од стих.*

стѝховати, -хујѐм несвр. *слагати у стихове:* стиховане речи.

стѝховнӣ, -ā, -ō *који се односи на стихове.*

стихокле́пање с *рђаво састављање стихова.*

стихокле́пац, -пца ир. *рђав песник.*

стихокле́пачкӣ, -ā, -ō *који се односи на стихоклепце и стихоклепање.*

стихотво́рац, -рца м (често подр.) *онај који прави, ствара стихове.*

стихотво́рство с *грађење стихова.*

стѝцāј м (инстр. -ем) *истовремено збивање различитих ствари, догађаја или околности.*

стѝцати (се), стѝчем (се) *несвр. према стећи (се).*

стишáвати (се), стѝшавам (се) *несвр. према стишати (се).*

стѝшāнōст, -ости ж *стање онога који је стишан, онога што је стишано.*

стѝшати, -а̄м свр. прел. **1.** *учинити тихим или тишим:* ~ музику, ~ радио. **2.** *ублажити, утажити:* ~ бол. **3.** *умирити, обуздати:* ~ страсти. ■ ~ **се 1.** *престати бити бучан, смирити се.* – Деца су се стишала. **2.** *ослабити у снази, интензитету (о каквом осећању, расположењу и сл.); изгубити првобитне размере, жестину, учесталост и др. (о каквој активности, дејству, збивању и сл.).* – Страсти су се стишале. Бол се стишао. Ветар никако да се стиша. У сумрак се стишала жестока борба.

стјегòноша *в. стегоноша.*

стјен- *в. стен-,* **стјер-** *в. стер-,* **стјецѝшнӣ,** -ā, -ō *в. стецишни,* **стјецѝште** *в. стециште,* **стјешњ-** *в. стешњ-.*

стјӯард м енгл. *домаћин авиона, аутобуса или воза који се брине за удобност путника.*

стјуардèса ж *женска особа стјуард.*

стò[1]**,** стòла м (мн. стòлови) *предмет собног намештаја у облику широке, хоризонталне даске или плоче на једној нози или на више ногу за којим се седи, једе, ради и др.:* дрвени ~, кухињски ~, писаћи ~, операциони ~, радни ~, распремити ~, поставити ~. • **округли** ~ *састанак, конференција равноправних учесника (без њиховог расподељивања по рангу).*

стò[2] **1.** *основни број који се обележава са 100, а има десет десетица, десет пута десет јединица, стотина.* **2.** *број којим се изражава неодређено велика количина нечега, врло много:* рећи ~ пута, врећа са ~ закрпа, знати ~ чуда. • **послати до** ~ **ђавола** *у љутњи казати или у себи пожелети да се неко, нешто изгуби.* ~ **градā** *веома много, у великој мери, потпуно (обично о негативним људским особинама).* ~ **му громова,** ~ **му мука** *блажа псовка.* разг. **сто посто** *у потпуности, сасвим; сигурно, несумњиво.*

сто- *као први део сложеница значи: који има стотину или врло много онога што значи други део сложенице, одн. који је стоти по реду:* стогодишњи, стогодишњица, стодинарка, стопроцентни, стоглав, сторук и сл.

стоварѝвати, -а̀рујем *несвр. према стоварити.*

стòварити, -ӣм свр. прел. **1.** *скинути, искрцати какав товар, терет са неког или из неког превозног средства, истоварити.* **2.** *ставити, сместити нешто негде привремено и без реда.*

стòварѝшнӣ, -ā, -ō *који се доноси на стовариште и стоваривање.*

стòварѝште с **1.** *место где се истоварује нешто:* ~ смећа. **2.** *место где се истоварује и држи истоварена роба, складиште, магацин.*

стòг, стòга м (мн. стòгови) *садевен плаш, камара пожњевена жита, сламе, сена и сл.; велика, округла, према врху сужена гомила сена, сламе или житног снопља.*

стòга прил. *због тога, зато.*

стогòдишњāк м *онај који има сто година.*

стогòдишњӣ, -ā, -ē **1. а.** *који је трајао сто година:* Стогодишњи рат. **б.** *који је стар сто година:* ~ старац, ~ дрво. **2.** *који се односи на стоту годину, на столеће.* – Прослава је посвећена стогодишњој успомени на великог писца.

стогòдишњица ж *обележавање стоте године каквог догађаја.*

стòдинāрка ж (дат. -рци (-рки); ген. мн. -кӣ) *новчаница од сто динара, стотинарка.*

стòжēр, -ера м **1.** *стуб на средини гумна око кога се терају коњи при вршидби жита.* **2. а.** *шарка на вратима.* **б.** *осовина воденичног кола.* **3.** фиг. *оно што је основно, главно, центар, средиште, одн. онај који је главна, централна личност нечега:* ~ покрета, ~ догађаја, ~ породичног живота. **4.** *крајња тачка земљине осовине, северни или јужни пол.*

стòжēрнӣ, -ā, -ō *који се односи на стожер, који је у вези са стожером.*

стòжёрнӣк и **стòжернӣк** м **1.** геогр. *ѝоларни круī, уѝоредник на 66,5° ѣеоīрафске ширине.* **2.** *кардинал у каѿоличкоī цркви.*

стòжёрничкӣ, -ā, -ō *који се односи на сѿожернике.*

стòжёрно прил. *чврсѿо, ѿемељиѿо, сиīурно:* ~ стајати.

стòжина ж **1.** *колац, дирек око коīа се садева у ѩласѿ ѩожњевено жиѿо, слама или сено.* **2.** *ѩласѿ, сѿоī.*

стòжић, -а и **стòжӣћ,** -и́ћа м *дем. и хип. од сѿоī.*

стòик м *ѝриселица сѿоицизма.*

стоицѝзам, -зма м грч. *филозофски ѝравац у анѿичкоī Грчкоī ѩо коме је, ѩре свеīа, моралнa снаīа, разумно ѩонашање, савладавање сѿрасѿи, мирно и досѿојансѿвено ѩодношење добра и зла највиша врлина;* фиг. *чврсѿоћа, ѩосѿојаносѿ, сѿрѩљивосѿ у живоѿним искушењима.*

стòичār м *в. сѿоик.*

стòичкӣ, -ā, -ō *који се односи на сѿоике и сѿоицизам:* ~ филозофија, ~ етика.

стôj, сто̑ја м (мн. ø) спорт. *ѓимнасѿичка вежба у којоī се ѿело држи на рукама у верѿикалном ѩоложају, с ноīама у вис.*

стòјēћӣ, -ā, -ē *који се одликује усѿравношћу, усѿраван:* пуцати из стојећег става.

стојѐћкē и **стојѐћкӣ** прил. *сѿојећи, у сѿојећем ставу:* ~ јести, ~ држати предавање.

сто̑јӣште с *место са коīа се нешѿо ѩосмаѿра.*

стòка ж зб. (дат. сто̑ци; мн. ø) **1.** *домаће живоѿиње, марва, блаīо.* **2.** фиг. пеј. *ѝрисроста, некулѿурна, ѓлуѩа особа; недисциѩлинована, неуређена, некулѿурна маса људи, руља.* • **крупна ~** *в. роīаѿа сѿока.* **мучити се (радити** и сл.**) као ~** *радиѿи ѿежак, наѩоран ѩосао.* **рогата ~** *краве и волови, īоведа.* **ситна ~** *овце и козе.* **~ без репа** *в. сѿока (б).* **теглећа ~** *сѿочна īрла која се користе за вучу у заѝреīама.*

стòкратан, -тна, -о *ѩоновљен сѿо, одн. мноīо ѿуѿа.*

стòкратно прил. *сѿо ѿуѿа; мноīо ѿуѿа.*

стóла ж грч. *широка ѿрака коју каѿолички свешѿеници за време црквених обреда носе око враѿа ѿако да им крајеви висе низ рамена и īруди.*

стòлāр, -а и **стòлāр,** -а́ра м *занаѿлија који ѩрави сѿолове и друīе ѩредмеѿе од дрвеѿа.*

столàрија ж *ѩредмеѿи које израђује сѿолар.*

стòлāрскӣ и **стòлāрскӣ,** -ā, -ō *који се односи на сѿоларе и сѿоларсѿво:* ~ занат, ~ мајсѿор, ~ ѩроизвод.

столáрство и **стòлāрство** с *сѿоларски ѩосао, занаѿ.*

стòлетан јек. **стòљетан,** -тна, -о *в. сѿоīодишњи.*

стòлеће јек. **стòљеће** с *време од сто īодина, век.*

стòлина ж *ауīм. и ѩеј. од сто.*

стòлић, -а и **стòлӣћ,** -и́ћа м *дем. од сто.*

стòлица ж (ген. мн. сто̑лӣцā) **1.** *комад намешѿаја за седење (за једну особу).* **2.** *седиште ѩоīлавара државе или неке ѩокрајине, седиште високе црквене уѩраве, ѩресѿоница, īлавни īрад:* Призрен – столица цара Душана. **3.** физиол. *избацивање из орīанизма измеѿа кроз дебело црево.* • **електрична ~** *средсѿво за извршење смрѿне казне ѩомоћу сѿрује високоī наѩона која се ѩроузрокује кроз ѿело осуђеника.* **Света ~** *службени назив за врховну уѩраву римокаѿоличке цркве у Риму на челу са ѩаѩом.* **седети на две столице** *ѩодржаваѿи исѿовремено две сѿране.*

столичѐтина ж *ауīм. и ѩеј. од сѿолица.*

стòличица ж *дем. и хип. од сѿолица.*

стôлњāк м *оно чиме се ѩрекрива сто, ѩрекривач за сто, засѿирач сѿола.*

стољет- *в. сѿолеѿ-.*

стољеће *в. сѿолеће.*

стóма ж грч. бот. *оѿвор на ѩовршини биљака кроз које се врши срансѩирација, измена īасова између сѿољашње аѿмосфере и унуѿрашњих ѿкива.*

стòмāк, -а́ка м грч. анат. **1.** *желудац.* – Стомак ми не ѩодноси масно. **2.** *србух.* • **мислити стомаком** *мислиѿи водећи рачуна само о сойсѿвеној користи.*

стомàклија ж *врсѿа ракије која се смаѿра лековиѿом за сѿомак.*

стоматòлог м *лекар сѩецијалисѿа у сѿоматолоīији, зубар.*

стоматолòгија ж грч. мед. *наука о болесѿима зуба и усне дуѩље, зубна медицина.*

стоматòлошкӣ, -ā, -ō *који се односи на сѿоматолоīе и сѿоматолоīију:* ~ факултет, ~ ординација.

стомàчина ж *ауīм. и ѩеј. од сѿомак.*

стомàчић м *дем. од сѿомак.*

стòмāчнӣ, -ā, -ō *који се односи на сѿомак:* ~ болест, ~ сок.

стôнӣ, -ā, -ō **1.** *који се односи на сто (1):* ~ вино, ~ ѩрибор. **2.** *који се односи на сѿолицу (2):* ~ град. • **~ тенис** *в. ѩод тенис.*

стòнога ж зоол. *у мн.: сувоземни зīлавкари* Myriapoda *јако издуженоī ѿела, сасѿављеноī од великоī броја чланака и с великим бројем ѩарова ноīу (у јд. зīлавкар из ѿе īруѩе).*

стонотенѝсēр, -е́ра (инстр. -е́ром) (стонотенѝсāч, -а́ча (инстр. -а́чем)) м *онај који иīра сѿони тенис, онај који се бави сѿоним тенисом.*

стонотенѝсēрка (стонотенисàчица) ж *женска особа сѿонотенисер.*

стонотéнискӣ, -ā, -ō *који се односи на сѿони тенис:* ~ екиѩа, ~ такмичење.

стôп енгл. **1.** *узвик као заѩовесѿ, забрана у значењу: сѿој! сѿани! заусѿави се!* **2.** *у ѿелеīрафији знак завршеѿка једне реченице.*

стòпа и **стòпа** ж **1. а.** *в. сѿоѩало.* **б.** *доњи део или ѩосѿоље чаше.* **в.** *доњи део сѿуба или ѩосѿамења који се сасѿоји од јаке квадраѿне ѩлоче, шире од сѿуба и служи му као база.* **2.** *оѿисак сѿоѩала, ѿраī.* **3.** *јединица мере за дужину величине једноī ѩросечноī људскоī сѿоѩала (0,324* m). **4. а.** *риѿмичка јединица сѿиха која се сасѿоји од одређеноī броја слоīова.* **б.** *музичка риѿмичко-мелодијска јединица, ѿакш.* **5.** *количина, величина ѩроценѿа, ѩосѿоѿка:* каѿарна ~, ~ ѩораста националног дохоѿка, годишња ~ ѩораста ѩроизводње. • **из ових сѿопа** *одмах, смесѿа.* **ићи (ноћи** и сл.**) нечијим сѿопама** *уīледаѿи се на неколā, следиѿи неколā, нечије учење, нечији ѩример.* **љубиѿи сѿопе (некоме)** *биѿи ѩокоран, ѩреѿерано одан, ѩонизан ѩрема некоме.* **у сѿопу (ѩраѿиѿи, следиѿи** и сл.**)** *ићи за неким не īубећи īа ни ѿренуѿка из вида.* **сѿопу ѩо сѿопу** *ѩосѿеѩено, мало ѩо мало.*

стòпало и **стôпало** с *доњи део ноīе човека којим се ѿело ослања о ѿло.*

стопѝрати, сто̀пи́рām свр. и несвр. **1.** *заусѿавиѿи, заусѿављаѿи, ѩрекинуѿи, ѩрекидаѿи.* **2.** *заусѿавиѿи, заусѿављаѿи аушомобиле на ѿуѿу ради бесѩлаѿноī ѩревоза;* уп. ауто-сѿоп.

стòпити, сто̀пӣм свр. **1.** *в. расѿоѩиѿи:* ~ маст, ~ руду. **2.** *сједињаѿи, сјединиѿи у једну целину, слиѿи.* ■ **~ се** *сједињаѿи се с неким, сѿвориѿи једну целину:* **2.** *сјединиѿи се, сѿавиѿи се, слиѿи се једно с друīим.*

стòплити, сто̀плӣм свр. *уѿоплиѿи, уīрејаѿи.* ■ **~ се** *ѩосѿаѿи ѿоѩао.*

стопљáвати (се), сто̀пљāвām (се) *несвр. ѩрема сѿоѩлиѿи (се).*

стопом прил. жарг. *сѿоѩирајући;* уп. стопирати (2).

стопòстотнӣ, -ā, -ō *који садржи сто ѩосѿоѿака, који обухваѿа све у ѿуној мери, ѩоѿѿун:* ~ сигурност, ~ доказ.

стопòстотно прил. *сасвим, у ѩоѿѿуносѿи, сѿо ѩосѿо:* ~ осѿварити.

стопрòцентнӣ, -ā, -ō *в. сѿоѩосѿоѿни.*

стопрòцентно прил. *в. сѿоѩосѿоѿно.*

стóпӯт и **стóпут** прил. *сто ѿуѿа; мноīо ѿуѿа.*

стòрија и **стôрија** ж итал. *ѩрича, ѩриповеѿка, зīода, доīађај.*

сторни́рати, стòрнӣрām свр. *у књиговодству исправити већ укњижену ставку, пренети на други рачун; поништити, обуставити неки поступак.*

сто́рно м итал. књиг. *довођење у исправно стање отписом погрешно укњижену ставку, пренос на други рачун.*

стòструк, -а, -о **1.** *састављен од сто, одн. много струкова, елемената и сл.* **2.** *који је сто пута већи.*

стòструко прил. *на стострук начин, вишеструко.*

сто́тӣ, -ā, -ō **1.** *редни број који одговара основном броју сто.* **2.** *ко зна који пут:* ~ пут рећи, ~ пут учинити. **3.** *сасвим други, који нема везе с оним о чему је реч:* говорити о нечем стотом.

сто́тина ж **1.** (у функцији броја) *в. сто*[2] *(1).* **2.** *неодређено мноштво, безброј:* ~ новости, ~ проблема.

стоти́нак прил. *приближно сто, отприлике, око сто:* ~ људи, ~ корака.

сто́тинӣарка ж (дат. -рци (-рки); ген. мн. -кӣ) *новчаница од сто динара, стодинарка.*

сто́тинитӣ и **сто́тинитӣ,** -ā, -ō *в. стоти.*

сто́тинити се и **сто́тинити се,** -ӣм се несвр. *множити се на стотине, умножавати се у великом броју;* уп. хиљадити се. – Овце ти се стотиниле.

сто́тиница и **сто́тиница** ж *хип. од стотина.*

сто́тӣнка (стоти́нка) ж *стоти део неке целине:* ~ секунде.

стотӣсуӣнӣ (сто́тисуӣнӣ), -ā, -ō *в. стохиљадити.*

сто́тка ж *новчаница од сто јединица.*

стохӣљадитӣ (сто́хиљадитӣ), -ā, -ō **1.** *редни број за сто хиљада, стотисућни.* **2.** *који се састоји од сто хиљада јединки:* ~ војска.

стоцӣљати се, -ām се свр. *спустити се тоциљајући се, склизати се:* ~ низ залеђену стазу.

сто́чан, -чна, -о (одр. сто́чнӣ) **1.** (одр.) *који се односи на стоку (који потиче од стоке, који је намењен за стоку и сл.):* ~ ђубре, ~ храна. **2.** *који је богат стоком:* ~ крај.

сто́чар м (инстр. -ом и -ем) *онај који се бави гајењем стоке, сточарењем као главним занимањем; стручњак за сточарство.*

сточа́рити, -о́чāрӣм несвр. [гл. им. сточа́рење с] *гајити стоку, бавити се гајењем стоке као основним занимањем.*

сто́чарскӣ, -ā, -ō *који се односи на сточаре и сточарство:* ~ привреда, ~ производи.

сточа́рство и **сто́чарство** с *гајење стоке као привредна грана.*

сто́чић м (инстр. -ем) *дем. од сто.*

сто́чица ж *дем. и хип. од стока.*

стр. скраћ. *страна (у књизи, часопису, новинама и др.).*

страбизам, -зма м грч. мед. *разрокост.*

стра́ва и **стра́ва** ж **1. а.** *јако осећање страха, ужас, језа.* **б.** *онај (оно) који (што) изазива такво осећање:* ~ задњега часа, бити ~ за некога. **2.** бот. *мала, ксерофилна биљка* Ceterach officinarum *из ф.* Polypodiaceae, *кратког ризома, са кожастим дугуљастим зимзеленим листовима (употребљава се за лечење слезине).*

стра́ван, -вна, -о *в. стравичан.*

стра́вити[1], стрâвӣм несвр. *изазивати осећај страха код некога, плашити:* ~ децу. ■ **~ се** *осећати страх, плашити се:* ~ се (од) рата.

стра́вити[2], стрâвӣм свр. *опчинити, затровати, омађијати.* – Виле су их стравиле.

стра́вичан, -чна, -о *који изазива страву, језив, грозан; испуњен страхом, који одражава страву:* ~ призор, ~ догађај, ~ стање.

стра́вично прил. *на стравичан начин, изазивајући страву, језиво:* ~ јаукати, ~ изгледати.

стра́вичнōст, -ости ж *стање, особина онога што је стравично; осећање страве:* ~ догађаја, ~ пред призором.

стрављи́вати, -а́вљујēм *несвр. према стравити*[2].

стра́га прил. *са стражње, задње стране, одострага, позади.* • **спреда и ~** *са свих страна, отуд и одовуд.*

страда́вати, -а̀дāвām *несвр. према страдати.*

стра̀далац и **стра́далац,** -а̄лца и -аоца м *онај који страда или је страдао, невољник, патник.*

стра̀далӣште и **стра́далӣште** с *место страдања:* људско ~.

стра̀далнӣк и **стра̀далнӣк** м *в. страдалац.*

стра̀далница и **стра̀далница** ж *она која страда, патница, невољница.*

стра̀далничкӣ и **стра̀далничкӣ,** -ā, -ō *који се односи на страдалнике и на страдање:* страдалничке патње.

стра̀дални́чки и **стра̀дални́чки** прил. *на начин својствен страдалнику, као страдалник:* ~ гледати.

стра́дати, стрâдām свр. и несвр. **а.** *(про)патити, (пре)трпети (какве невоље, болести, несрећу и сл.).* **б.** (свр.) *пропасти, бити уништен; погинути.* • **~ на правди (бога)** *страдати без икакве кривице.*

стра̂жа ж **а.** *вршење стражарске дужности (обично под оружјем):* ићи на стражу. **б.** *онај (они) који обавља (обављају) такву дужност:* војна ~, почасна ~. • **мртва ~** воj. *straža која без упозорења ватрено дејствује на онога који неочекивано наиђе.* **под стражу ставити (некога)** *лишити слободе, ухапсити (некога).*

стра̀жа́р, -а́ра м (вок. стра̀жа́ре и -у; инстр. -а́ром и -а́рем) *онај који држи стражу, обавља стражарску дужност.*

стра̀жара ж *зграда или просторија у којој се налазе стражари; нарочито подешена кућица за стражара на стражарском месту.*

стража́рити, -а̀жāрӣм несвр. [гл. им. стража́рење с] **а.** *обављати дужност стражара, обезбеђивати некога или нешто, бити на straži, држати стражу.* **б.** фиг. *стајати као на straži:* стражаре високи јабланови.

стра̀жа́рница ж *в. стражара.*

стра̀жа́рно прил. *под стражом, у пратњи стражара:* спровести ~.

стра̀жа́рскӣ, -ā, -ō *који се односи на стражаре, који је у вези са стражарима:* ~ дужност, ~ место, ~ кула.

стра̀жа́рчити, -ӣм несвр. *в. стражарити.*

стра̀жа̀рчић м *дем. и ир. од стражар.*

стра̂жица ж *дем. и ир. од стража.*

стра̂жњӣ, -ā, -ē̄ **1. а.** *који се налази одострага, позади, задњи:* стражње ноге, стражња врата. **б.** *последњи пред смрт, самртни, задњи:* ~ час. **2.** фиг. **а.** *лошији од свих, најгори, задњи:* ~ човек, ~ посао. **б.** *скривен, потајан, задњи:* ~ мисао, ~ намера.

стра̂жњица ж *стражњи део тела, задњица.*

стра̂жњичнӣ, -ā, -ō *који се односи на стражњицу:* стражњични мишићи.

стра̂н, -а, -о **1.** *који је са стране, који није из одређеног круга (повезаног родбинским, пријатељским, интересним и сл. везама).* – Пред страним људима укућани то не помињу. **2. а.** *који није из истог завичаја или места пребивања:* ~ момак. **б.** *који се односи на туђе крајеве, земље, народе и др., иностран, туђ:* ~ војска, ~ радио-станица, ~ реч. **3.** *далек по духу, по карактеру, необичан, непознат.* – Све му је било страно.

стра́на ж (ак. стра̂ну; мн. стра̂не, ген. стра́нā) **1. а.** *гранична линија неке површине или гранична површина нечега.* **2. а.** *лице или наличје некој плоснатој предмета:* с ону страну воде, друга ~ пута **б.** *једна од бочних површина:* преврнути се с једне на другу страну. **б.** *свака посебна површина листа књиге, часописа, новина и др.* **3.** *простор који захвата неки правац и сам такав правац:* на све стране. **4.** *иностранство, туђина:* школовати се на страни. **5.** *падина брда, страна.* **6.** фиг. **а.** *стање, ситуација изван главних догађаја и збивања:* остати по страни.

б. *начин гледања, гледиште, становиште.* – С те стране нема се шта приговорити. **в.** *особина, својство нечега.* – Има то и добрих страна. **7.** *питање, проблем:* социјална ~, материјална ~. **8.** *појединац или колектив супротстављен некоме:* зараћене стране. **9.** *линија сродства:* мајчина ~. **10.** мат. **а.** *линија која ограничава геометријско тело:* ~ пирамиде. **б.** *један од два члана једначине:* лева и десна ~ једначине.

стра́нац, -нца м (вок. стра́нче, инстр. -нцем) **1. а.** *човек из друге, иностране земље, туђинац, иностранац.* **б.** *човек из друге средине, човек који није овдашњи.* **2.** *онај који је туђ по духу, схватањима и сл. од оних међу којима живи.*

стра̀начкӣ, -ā, -ō **1.** *који се односи на странце и стране земље, туђински:* ~ нагласак. **2.** *који се односи на странке, партије, партијски:* ~ припадност.

стра̀ница ж **1.** *дем. од страна.* **2.** *в. страна (2б, 6в и 10а).*

стра̀нка и **стра̂нка** ж (дат. -нци; ген. мн. стра̀нāкā) **1.** *политичка организација с одређеним програмом о економским и друштвеним односима, партија:* демократска ~, радикална ~. **2.** *в. страна (8).* **3.** *онај који се обраћа некоме (обично у каквој установи) са каквом молбом или захтевом:* примање странака од 7 до 11. **4.** правн. *особа која води или против које се води спор пред судом.*

стра̀нкиња ж *женска особа странац.*

стра̂но и **стра̀но** прил. *као странац; необично, чудно:* ~ се понашати.

странòвит, -а, -о *који има много страна, падина (о земљи, пределу и сл.).*

стра̀нпутан, -тна, -о *који је по страни, далеко од пута, забачен, забит:* ~ крај.

стра̀нпутица ж **1. а.** *споредни, заобилазан пут.* **б.** *тешко проходно земљиште, бесуће.* **2.** фиг. **а.** *погрешан пут, неправилно решење, схватање (као последица мишљења заснованог на нетачном сазнању):* решити друштво странпутица. **б.** *рђав пут у животу; погрешан развојни ток:* пазити да дете не крене странпутицом; чувати се странпутица у преговорима.

стра̀нпутицē прил. **1.** *по страни од правог пута, странпутицом.* – Кренусмо странпутице, преко њива. **2.** фиг. *погрешним, лоше одабраним животним путем.* – Удари странпутице, пије, коцка.

стра̀нствовати, -вујēм несвр. *путовати, живети, бивствовати по иностранству, у туђини.*

стра̀нчār, -а́ра м *онај који се одушевљено (и слепо) придржава програма одређене политичке странке, некритички присталица неке странке.*

странча́рити, -а̀нчā̀рӣм несвр. [гл. им. странча́рēње с] *руководити се само интересима своје странке, поступати као странчар.* – Не смемо странчарити, морамо бити објективни.

стра̀нчāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на странчаре и странчарство:* ~ политика, ~ ограниченост.

стра̀нчāрски прил. *на странчарски начин, као странчар:* ~ говорити.

странча́рство с *особина странчара; странчарско понашање, странчарење.*

стра̀нчица и **стра̂нчица** ж *дем. од странка.*

стра̀нчица ж **1.** *дем. од страна.* **2.** *врста мале фруле у коју свирач дува на отвор са стране.*

стра̀њскӣ, -ā, -ō *в. стран.*

стра̀снӣк м *страстан, страствен човек, страственик.*

стра̀сница ж *страсна женска особа.*

стра̀сничкӣ, -ā, -ō *који се односи на страснике:* ~ радозналост.

стра̀сно прил. *на страстан, страствен начин, са страшћу:* ~ говорити, ~ љубити.

стра̀снōст, -ости ж *својство, стање оног који је страстан, страственост.*

стра̂ст ж (инстр. стра̂шћу; ген. мн. стра́стӣ) **а.** *снажна тежња, необуздан унутрашњи подстицај, нагон према нечему; осећање јаке телесне привлачности, пожуда:* коцкарска ~, кипети од страсти. **б.** *јако изражена склоност за нешто, велика привржености према нечему:* ~ према раду, ~ за сликарство.

стра̀стан, -сна, -о и **стра̀ствен,** -а, -о **а.** *који је испуњен страшћу, прожет жудњом; испуњен снажним осећањем чулне љубави, похотљив:* ~ поглед, ~ пољубац. **б.** *који изазива страст:* страствене усне. **в.** *одушевљен, пун заноса; врло привржен:* ~ читалац, ~ присталица.

стра̀ственӣк м *в. страсник.*

стра̀ствено прил. *в. страсно.*

стра̀ственōст, -ости ж *особина, стање оног који је страствен;* уп. страсност.

стра̀тēг, -е́га и **стра̀тег** м грч. **а.** *онај који предводи војску, војсковођа.* **б.** *познавалац стратегије:* војни ~, ~ у игри.

стра̀тēгија и **стратѐгија** ж **1.** *грана ратне вештине која се бави припремом и вођењем рата у целини.* **2.** фиг. *уопште вештина вођења борбе, супротстављања, деловања, наступања:* изборна ~, ~ у шаху.

стратѐгӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на стратегију и стратеге; важан за спровођење ратног плана:* ~ план, ~ утврђење, ~ положај.

стратѐгӣјски прил. *на начин стратега, као стратег:* ~ поступити.

стра̀тēшкӣ и **стра̀тешкӣ,** -ā, -ō *в. стратѐгӣјскӣ.*

стра̀тēшки и **стра̀тешки** прил. *в. стратегијски.*

стратиграфија ж лат.-грч. *наука о геолошким наслагама које творе литосферу.*

стра̀тити, -ӣм свр. *в. страћити.*

стратификáција ж лат.-грч. *слојевити састав, склоп, структура тела.*

стра̀тӣште с *место извршења смртне казне, губилиште.*

стратокȕмулус м лат. *врста ниских облака.*

стратосфе́ра ж лат.-грч. астр. *горњи слој атмосфере (изнад тропосфере, 12–60* km *над морском површином).*

стратòсфēрскӣ, -ā, -ō *који се односи на стратосферу, који је у вези са стратосфером:* ~ балон, ~ одело.

стра́тус м лат. астр. *ниски облачни слој.*

стра̀ћара ж *стара, запуштена и дотрајала кућа.*

стра̀ћарица ж *дем. од страћара.*

стра̀ћити, -ӣм свр. **а.** *улудо потрошити, спискати:* ~ имање. **б.** *бескорисно, бесциљно провести, проћердати:* ~ младост.

стра̂х и **стра̀х** м (мн. стра́хови и стра̀хови) **а.** *осећање душевне узнемирености, бојазни услед какве опасности:* ~ од рата. **б.** *онај (оно) који (што) изазива такво осећање:* бити ~ (и трепет). • **у страху су велике очи** *каже се када се у свему види опасност.* **утерати (улити) коме страх у кости (у срце)** *силно запрепастити кога.*

страхòвати, стра̀хујēм несвр. *осећати страх, бити у страху, бојати се; бринути:* ~ од рата; ~ за дете.

страхòвит, -а, -о **а.** *који изазива страх, стравичан, ужасан:* ~ битка. **б.** *веома велик, голем, силан:* ~ заблуда.

страхòвито прил. **а.** *на начин који изазива страх, страшно:* ~ исцерити зубе, ~ урлати. **б.** *јако, силно:* ~ брбљив.

страхòвитōст, -ости ж *особина онога који је страховит, онога што је страховито.*

страховла́да ж *владање застрашивањем и насиљем, терористички режим, тиранија.*

страховла́дати, -а̀влā̀дām несвр. *спроводити режим страховладе.*

страхопоштова́ње с *дубоко поштовање с примесом страха према некоме или нечему (према каквој светињи, неком претпостављеном, старијем и др.).*

страхо̀та ж **1.** *в.* *страх.* **2.** *страшна мука, патња.* – Марш је био страхота једна. **3.** (у прилошкој служби) *јако, силно, страшно:* страхота збркане мисли.

стра̀хотан, -тна, -о **1.** *који задаје страх, страшан, грозан, ужасан:* ~ претња. **2.** *који је великих размера, великог интензитета, голем, силан:* ~ катастрофа, ~ тресак.

стра̀хотно прил. *страшно, ужасно, језиво:* ~ изгледати, ~ урлати.

стра̀хотнӧст, -ости ж *својство онога који је страхотан, онога што је страхотно.*

стра́шан, -шна, -о (одр. стра̑шнӣ) **1.** *који садржи претњу, који изазива осећање страха, стравичан, ужасан:* ~ привиђење, ~ призор. **2. а.** *веома велики (по интензитету, степену), силан, неподношљив:* ~ бол, ~ жртвовање. **б.** *који оставља лош утисак, врло слаб:* ~ нагласак. **в.** разг. *који оставља изузетан утисак, сасвим добар:* ~ даса, ~ потез.

стра̀шило с **1.** *животињска кожа испуњена сламом, или човечји лик од прња, ради плашења птица (у виногрдима и сл.).* **2.** *онај (оно) који (што) својим изгледом изазива неугодан утисак.* – У углу се церило крезубо страшило. **3.** *авет, привиђење, утвара.*

стра̀шити, -ӣм несвр. [гл. им. стра̀шење с] *уливати, задавати страх, плашити:* ~ децу. ■ **~ се** *осећати страх, бојати се, плашити се:* ~ се (од) мрака.

стра̀шљив, -а, -о **1.** *који се лако страши, који се свега боји, плашљив:* ~ дете. **2. а.** *који одражава страх, испуњен, изазван страхом:* ~ поглед, ~ реакција. **б.** *који изазива страх, страшан:* ~ шкрипа, ~ пуцњава.

стра̀шљивац, -вца м (вок. -ӣвче, инстр. -ӣвцем) *онај који нема храбрости, који се плаши, плашљив човек, плашљивац, кукавица.*

стра̀шљивица ж *страшљива, плашљива особа (обично женска), плашљивица.*

страшљи́вко м *страшљивац, кукавица.*

стра̀шљиво прил. *на начин својствен страшљивцима, са страхом, плашљиво:* ~ се огласити.

стра̀шљивӧст, -ости ж *особина, стање онога који је страшљив, плашљивост; стање онога који се боји, уплашеност.*

стра́шно и **стра̑шно** прил. **1. а.** *изазивајући страх, ужасно, језиво:* ~ урликати. **б.** *у великој мери, јако, силно:* ~ се плашити. **2.** разг. *изузетно добро, изванредно, дивно:* ~ се провести на забави.

стр̏в м и ж **1.** *в.* *стрвина.* **2.** фиг. *крвожедност, крволочност.* • **без стрва и јава** *не јављајући се, не дајући вести о себи.* **било ~ или јав** *мртва или жива.* **ни стрва ни јава, ни стрви ни крви (коме, од некога, нечега)** *ни трага ни гласа о некоме, нечему, нестао, нестало и сл. је незнано куд.* **пропасти без стрва** *нестати, ишчезнути без трага.*

стр̏ван, -вна, -о *крвожедан, крволочан.* • **бити ~ на кога, на што** *јако желети некога, нешто, помамити се за неким, за нечим.*

стр̏вен, -ѐна, -о **1.** *трп. од стрти (се).* **2.** *веома уморан, сломљен, сатрвен.*

стр̏вина ж **1. а.** *тело угинуле животиње, угинула животиња, мрцина, цркотина.* **б.** пеј. *мртво људско тело, леш.* **2.** фиг. **а.** *мршава, изнемогла животиња.* **б.** *оронула, изнемогла особа.* **3.** фиг. пеј. *рђава, неваљала особа, ништков, гад.*

стрвӣна́р, -а́ра и **стр̏винар,** -а м **1.** *в.* *стрводер.* **2.** зоол. **а.** *птица грабљивица која се храни стрвином, сув беличасти* Neophron percnopterus. **б.** *в.* *стрвожderац.* **в.** *уопште животиња која се храни стрвинама, лешинар.* **3.** фиг. *онај који се безобзирно користи на рачун слабих, унесрећених и сл., лешинар.*

стрвӣна́рница ж *в.* *стрводерница.*

стр̏вити се, стр̏вӣм се несвр. [гл. им. стр̏вљѣње с] *постајати крвожедан, крволочан, острвљивати се.*

стр̏вӣште с *место где се закопавају стрвине, угинуле животиње, мрциниште.*

стрво̀дер м **1.** *онај који се стара о уклањању стрвина, угинулих животиња, живодер;* уп. стрвинар (1). **2.** фиг. *сурова, немилосрдна особа.*

стрво̀дѐрница ж *место, зграда где стрводери обављају свој посао, живодерница.*

стрводе́рство с *занат, занимање стрводера, живодерство.*

стрво̀ждерац, -ерца м зоол. *у мн.: породица инсеката који се хране стрвинама* Silphidae *(у јд.: инсект из те породице).*

стрга́вати, стр̏га̄вам *несвр. према стрга́ти.*

стр̏гати, -а̄м и **стр̏гнути,** -нӗм свр. **а.** *трзнувши скинути, свући:* ~ покривач. **б.** *наглим покретом, силом одвојити, ишчупати и сл.:* ~ рукав. **в.** *раскинути, растргати:* ~ књигу.

стр̏кнути, -нӗм свр. **а.** *осетити бол као од убода, пробадања.* **б.** *в.* *стрекнути се.* ■ **~ се** *трзнути се, жацнути се (од страха, изненађења и сл.).*

стре́ла јек. **стри̏јела** ж **1.** *нарочита танка шипка (обично дрвена) са шиљком (обично металним) којом се стреља из лука.* **2.** фиг. (обично у мн.) *заједљиве речи или пакосни поступци уперени против некога.* – Није подносио његове опаке стреле. **3.** *в.* *стрелица (3).* • **божја, небеска ~ мува.** **као ~** 1) *брз, врло брз.* 2) **из ведра неба** *изненадно, неочекивано.* 3) **летети, јурити** и сл. *врло брзо, најбрже што се може (летети, јурити).* 4) **прав, раван** *сасвим прав, раван, без и најмање кривине.*

стрѐласт, -а, -о *који је у облику стреле, сличан стрели:* ~ јела.

стрѐласто прил. *у облику стреле, попут стреле:* ~ се уздизати.

стре́лац јек. **стри̏јелац,** -лца м **1. а.** *првобитни ратник наоружан луком и стрелом; пешадијски војник наоружан пешадијским наоружањем.* **б.** *онај који је вешт у стрељању, у гађању стрељачким наоружањем.* **2.** спорт. **а.** *онај који се такмичи у стрељаштву.* **б.** *онај који постиже поготке у играма лоптом (или чим другим) (у фудбалу, кошарци, хокеју и сл.).* **3.** (Стрелац) *сазвежђе у Зодијаку у јужном делу неба.* • **у стрелце (се рази(ја)ти)** вој. *нарочити борбени положај (заузети, заузимати).*

стрѐлимицӗ прил. *в.* *стреловито.*

стрѐлимичан, -чна, -о *в.* *стреловит.*

стрѐлимично прил. *в.* *стреловито.*

стре́лити, стр̏лӣм јек. **стри̏јелити,** стр̏лӣм несвр. арх. **1.** *в.* *стрељати (1).* **2.** фиг. песн. *(попут стреле) пробадати.* – Два пољупца кроз младу душу стрелише.

стрѐлица ж **1.** *дем. од стрела (1).* **2.** фиг. *в.* *стрела (2).* **3.** *танка и уска шипчица са шиљастим крајем или знак такве облика којим се указује на нешто (на мерним инструментима, као ознака правца и сл.):* ~ компаса.

стрѐлича̑р м спорт. *такмичар у стреличарству.*

стрѐлича̑рски, -а̄, -о̄ *који се односи на стреличаре и стреличарство:* ~ савез.

стрѐлича̑рство с *спорт у којем се луком и стрелом гађа у нарочите мете.*

стрѐличаст, -а, -о *који је у облику стрелице, који је налик на стрелицу:* ~ лист.

стрѐличасто прил. *у облику стрелице:* ~ се оцртавати.

стрѐли̑шнӣ и **стрѐли̑шнӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на стрелиште:* ~ опрема.

стрѐли̑ште и **стрѐли̑ште** с **1. а.** *нарочито уређено и опремљено место за извођење наставног или спортског гађања.* **б.** *в.* *стрељана (а).* **2.** *место извршења смртне казне, губилиште, стратиште.*

стрѐлнӣ јек. **стри̏јелнӣ,** -а̄, -о̄ **1.** *в.* *стрељачки.* **2.** *в.* *стреловит (в).*

стре́лница јек. **стри̏јелница** ж *в.* *стрелиште (1).*

стрело̀вит, -а, -о *који се истиче неком од особина својствених стрели* **а.** *веома брз:* ~ лет. **б.** *тренутачно изведен:* ~ скок, ~ израз негодовања. **в.** (уз реч брзина) *изузетан, велики:* ~ брзина. **г.** *продоран:* ~ поглед. **д.** *раван, прав:* ~ раздељак.

стрело̀вито прил. *на стреловит начин, веома брзо, муњевито:* ~ појурити.

стрело̀мет и **стрѐломе̄т** м *домет (из лука избачене) стреле:* одмаћи се на стреломет.

стрељàна ж *нарочито уређена и опремљена просторија за извођење наставног или спортског гађања;* уп. стрелиште (1а).

стрѐљати, стрѐљā̄м јек. **стријѐљати,** стрѝјељā̄м **1.** несвр. *гађати:* **а.** *стрелом, одапињући стрелу из лука.* **б.** *пуцајући ватреним оружјем.* **2.** свр. *убити, погубити за казну (обично из ватреног оружја).* **3.** несвр. фиг. *оштро, продорно гледати, посматрати.*

стрељачкӣ, -ā, -ō *који се односи на стрелце и стрељање:* ~ вод, ~ удружење.

стрељáштво с **а.** *спортска грана у којој се из пушке или пиштоља гађа у нарочите мете.* **б.** *гађање, стрељање:* вештина стрељаштва.

стрѐљивo с *разне врсте набоја, меци за ватрено оружје, муниција.*

стрѐљнути, -нѐм свр. у изр. ~ **очима** *бацити брз, тренутан поглед.* – Стрељну очима на придошлицу.

стрѐмēн, -ена м **1. а.** *метална папучица окачена са стране на седло која служи за узјахивање, узенгија.* **б.** *део смучарске опреме који се причвршћује за ногу.* **2.** анат. *слушна кошчица у средњем уху,* stapes. • **држати ~ коме** *бити коме слуга.*

стремѐница ж *стремени ремен, каиш о који виси стремен.*

стрѐменскӣ, -ā, -ō *који се односи на стремен:* ~ ремен.

стремѐња̄ча ж анат. *в. стремен (2).*

стре́мити, -ѝм (стрēмѝм) несвр. [гл. им. стре́мљēње с] **1.** *журно ићи, хитати, хрлити у одређеном правцу:* ~ у правцу села. **2.** *управљати мисли, жеље и сл. према неком циљу, тежити ка нечему:* ~ ка демократизацији.

стре́пети јек. **стре́пјети** (стре́пити), -пѝм несвр. [гл. им. стре́пљēње с] **1.** *осећати страх, узнемиреност, зебњу, бојати се, страховати:* ~ због последица. **2.** *трести се, подрхтавати, трепетити:* ~ на ветру.

стре́пња ж (ген. мн. -њӣ (-њā̄)) **1.** *осећање душевне узнемирености, немира услед какве зле слутње, опасности и сл., зебња, страх.* **2.** *осећај бриге, одговорности за некога, за нешто.*

стрептòкока ж биол. *у мн.: врста бактерија, округластог облика, које се јављају у ланчастим скуповима (често узрочници болести) (у јд.: таква бактерија).*

стрептомѝцӣн, -и́на м фарм. *антибиотик добијен из културе неких гљивица (примењује се у лечењу туберкулозе и других инфекција).*

стрēс и **стрēс** м (мн. стре́сови и стрēсови) енгл. **1.** *брза и јака реакција којом организам психофизички настоји превладати неку изузетну, нарочито штетну или опасну ситуацију.* **2.** мед. *штетно деловање које после дужег времена изазива у нападнутом организму општи синдром прилагођења (нпр. хронични реуматизам, повишен притисак и др.).*

стрēс м *потрес, удар.*

стре́сати (се), стрēсā̄м (се) *несвр. према стрести (се).*

стре́сти (стрēсти), -е́сēм (аор. стре́сох, стрēсе; р. пр. стрēсао, стре́сла; трп. стре́сен; пр. пр. стре́сāвши (стрēсāвши)) свр. **1. а.** *нагли́м покретом, ударом или каквом другом акцијом учинити да нешто спадне, да се одвоји, отрести (са себе или кога или чега другог):* ~ прашину, ~ лишће, ~ прљавштину. **б.** фиг. *ослободити се чега непријатног, мучног:* ~ досаду. **2.** *продрмати, протрести:* ~ главом. **3.** *изазвати дрхтавицу, учинити да се неко потресе, да задрхти од зиме, страха, јаког узбуђења и сл.* – Једна мисао беше га стресла. ■ ~ **се 1.** *потрести се, уздрмати се, затрести се.* **2. а.** *задрхтати (од студени, страха, јаког узбуђења и сл.); узбудити се, узнемирити се.*

стрēфити, -ѝм свр. нем. *погодити, згодити, потрефити (у мету или какав други циљ).* ■ ~ **се 1.** *задесити се, затећи се, обрести се (негде); наћи се (у близини, при руци и сл.).* **2.** *догодити се, десити се, збити се.*

стрѐха ж (дат. стрѐхи) **а.** *крај крова који прелази спољне ивице зидова зграде; продужени део крова (обично изнад кућних врата), настрешница.* **б.** *истурени део који је наднесен изнад чега (који подсећа на стреху (а)).* – Више огњишта је обично стреха од мермера.

стрѐхаст, -а, -о *који подсећа на стреху:* ~ камилавка.

стрѐхица ж *дем. од стреха.*

стрѐца̄ј м *трзај, жмигање (од убода и сл.);* уп. штрецај.

стрѐцати, -ā̄м несвр. (уп. штрецати) **1.** *жмигати, пробадати.* – Стреца ме чир. **2.** *презати, дрхтати:* ~ од сваког шума. **3.** *гласно и испрекидано плакати, јецати.*

стрѐцнути, -нѐм *свр. према стрецати.*

стрēш јек. **стрѝјеш** м и ж *зубни каменац.*

стрѝгалица ж зоол. *у мн.: врста инсеката чија су горња крилца од танке провидне кожице* Dermatoptera *(у јд.: такав инсект).*

стрѝгāч, -а́ча м *онај који стриже:* ~ оваца.

стрѝга ж зоол. *у мн.: зглавкари из реда стоногa* Chilopoda *сплоштена тела, са отровним жлездама (у јд.: такав зглавкар):* кућне стриге, велике стриге.

стрѝгнути, -нѐм *свр. према стрићи.*

стрѝжа (стрѝжба) ж **а.** *стрижење стоке (оваца, коза); доба стрижења.* **б.** *прво стрижење деце;* уп. стрижено кумство (под стрићи).

стрѝжуша ж бот. *једногодишња (или двогодишња) биљка* Sisymbrium officinale *из ф.* Cruciferae.

стрѝза ж **1.** *оно што је одрезано, одрезак (тканине, хартије и сл.); мали комад земљишта (асоцира на одрезак од већег комада).* **2.** *в. стризица.* • **зелена ~** ир. *турски барјак.*

стрѝзати, -ā̄м несвр. *сећи, резати на ситне комаде.*

стрѝзибуба ж зоол. *у мн.: род инсеката из реда тврдокрилаца дугуљастог тела са дугим и танким пипцима, тицалима* Cerambycidae *(у јд.: инсект из тога рода).*

стрѝзица ж етн. *трака тканине као украс женске одеће.*

стрѝја ж **1.** (обично у мн.) *уска бразда настала природним путем на камену, минералима и сл.* **2.** (само у мн.) *бразде на кожи човека (нарочито жена) на појединим деловима тела које се добијају с годинама, од појачности, пороћаја и др.*

стрије- *в. стре-.*

стри́ка, -ē, **стрѝкан,** -а и **стри́ко,** -а и -ē м *хип. од стриц.*

стрѝктан, -тна, -о лат. *тачан, строг, јасно одређен:* ~ ред, ~ задатак.

стрѝктно прил. *на стриктан начин, строго, одређено:* ~ се придржавати чега.

стрикту́ра ж лат. мед. *сужење које се јавља најчешће на каналу мокраћне цеви или на другим каналима (цревима и сл.) као последица гнојног обољења.*

стрѝна ж (вок. стрѝна, фиг. пеј. стрѝно) **1. а.** *стричева жена, жена очевог брата.* **б.** *постарија жена (у ословљавању).* **2.** фиг. нар. *кукавица, плашљивац, плашљивица.* **3.** жарг. *задњица, стражњица.*

стрѝп, -ѝпа м (мн. стрѝпови) енгл. *приповетка у сликама са врло кратким и најпотребнијим текстом.*

стрѝповати, -пујēм свр. и несвр. *(из)радити у стриповима (приповетку и сл.).*

стрѝптѝз м енгл. **1.** *постепено свлачење пред публиком (у нарочитим програмима варијетеа, барских плесачица и плесача и др.).* **2.** *сама тачка таквог програма.*

стриптизѐта ж *плесачица која изводи стриптиз.*

стрѝћи, стри́жēм (3. л. мн. стри́гӯ; импф. стри́зијāх (стри́жāх); имп. стри́зи; р. пр. стрѝгао, -гла; трп. стрѝжен, -а; пр. сад. стри́гӯћи)

несвр. [гл. им. стри̏жёње с] **1. а.** *секући (маказама, машином и др.) скраћивати, откламати, убличавати и сл. (косу, вуну и др.), шишати:* ~ вуну, ~ живу ограду, ~ траву. **б.** *шишати:* ~ овце, ~ ограду. **2.** фиг. **а.** *безобзирно искоришћавати, експлоатисати:* ~ поверенике. **б.** *задавати непријатан осећај, бол као од убода (о хладном ветру, мразу и сл.).* – Мраз стриже по образима. **3.** *изводити неку радњу на начин који подсећа на рад маказама* **а.** (брцима) *нервозно мицати брцима (обично као знак узбуђености).* **б.** (очима) *оштро гледати.* **в.** (ушима) *одсечно мицати ушима ослушкујући (због опасности и др.) (о дугоухим животињама).* **г.** (ногама) *одсечно корачати.* ■ ~ **се** *подрезивати косу, шишати се (сам себе или дати другоме да то ради).* • **стрижено кумство** етн. *свечани обред првог шишања детета у коме онај који шиша дете постаје кум детету.* **стрижено – кошено** *није тако него је овако (мада је исто).*

стри̏хнӣн, -и́на м грч. *алкалоид из семена велебиља, врло јак отров.*

стри̏ц, стри́ца м (инстр. стри́цем; мн. стри́чеви) **1.** *очев брат.* **2.** *постарији човек (у ословљавању).*

стри̏цкати, -а̄м несвр. *сецкати, штрицкати (маказама и сл.); трицкати.*

стри́чак, -чка м **1.** бот. *род зељастих биљака* Casuus *из ф.* Comporditae, *наизменичних, целих или перасто режњевитих листова са бодљама; врсте овога рода* Carduus acanthoides, C. nutans *и* C. personata. **2.** зоол. *в. попац:* ~ кућни Gryllus domesticus.

стри́чевић м *син једног брата деци другог брата, брат од стрица, братучед.*

стри́чёвка ж *кћи једног брата деци другог брата.*

стри́чевскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на стричеве:* ~ брига.

стр̏ка ж (дат. стр̏ци) *јурњава, тужва, метеж.*

стр́кати (се), стр̏чём (се) свр. *в. стрчати (се).*

стркива́ти (се), стр̏кујём (се) *несвр. према стркати (се).*

стр́љати (се), стр̏љам (се) свр. *в. стрти (се).*

стр̏м, -а, -о **1.** *који је под оштрим нагибом:* ~ пут, ~ главица. **2.** фиг. *оштар, строг:* ~ поглед.

стр̏ман, -мна, -о *в. стрм (1).*

стр̏мац и **стр̏мац,** -мца м *стрмина где се земља рони или би се могла одронити, обрушавати.* • **воденички** ~ *коритo којим се доводи вода на воденички точак.*

стрме́кнути (се), стр̏мёкнём (се) свр. **1.** *сурвати се, стрмоглавити (се).* **2.** (на кога) *жестоко напасти некога.*

стр̏мён ж *земљиште под оштрим нагибом, стрмина.*

стр̏мен(ит), -а, -о *стрм, нагнут; врлетан:* ~ пут, ~ земљиште.

стр̏менито прил. *под углом, стрмо:* ~ стајати.

стр̏менитӧст, -ости ж *својство, стање онога што је стрмените.*

стрми̏на ж *стрмен (низбрдица, узбрдица).*

стр̏мнӣ, -а̄, -о̄ обично у изразима: ~ **жито,** ~ **брашно** агр. *бело жито; брашно од такве жита.*

стрмни́на ж *стрмно жито.*

стр̏мо прил. *са оштрим нагибом, под углом:* ~ се спуштати.

стрмо̀вит, -а, -о *веома стрм, стрмен.*

стрмо̀глав, -а, -о **1.** *који се изводи главачке, с главом надоле:* ~ пад. **2.** *који има велики пад, који се нагло слива:* ~ поток.

стрмогла́вити, -о̀гла̄ви̏м свр. **1.** *бацити некога стрмоглавце, главом надоле.* **2.** *в. стрмоглавити се.* ■ ~ **се 1.** *пасти главом надоле, на главу; скочити наглавачке.* **2.** *срушити се, сурвати се, стропоштати се.*

стрмо̀главицӗ (стрмогла̀вкӗ) прил. *в. стрмоглаво.*

стрмоглављи́вати се, -а̀вљујём се *несвр. према стрмоглавити се.*

стрмо̀главо и **стрмогла̀вцӗ** прил. **1. а.** *главом надоле, на главу, наглавачке:* ~ скочити. **б.** *окомито доле:* ~ се спуштати. **2.** фиг. **а.** *како не треба, како не ваља, наопако, наопачке.* – Тада је све кренуло стрмоглавце. **б.** *нагло, одједном, незадрживо:* ~ пропадати.

стр̏моглёд м бот. *в. жалосна врба (под врба).*

стр̏мо̄ст, -ости ж *својство, стање онога што је стрмо.*

стр̏н, стр́на м **1.** зб. *житне стабљике које остају после жетве, одн. косидбе.* **2.** *стрњика, стрниште.* **3.** *стрмно жито.*

стрна̀дица ж зоол. **а.** *врста птице певачице, жутоврољка* Emberiza citrinella. **б.** *у мн.: породица таквих птица* Emberiza.

стр̏нат, -а, -о *који обилује класјем, класат.*

стр̏натка ж зоол. *в. стрнадица.*

стр̏нӑш, -а́ша м зоол. *дивљи голуб* Columba livia.

стр̏ни̏ште с *њива са које је тек скинуто (покошено, пожњевено) стрмно жито.*

стрнӧкос м **а.** *в. стрниште.* **б.** *окруњене житне стабљике, слама.*

стр̏њӑк, -а́ка м **1.** *в. стрниште.* **2.** *в. стрн (1).*

стр̏њи̏к, -и́ка м и **стр̏њика** ж *в. стрниште.*

стр̏њи̏ште с *в. стрниште.*

строва́лити, -ӧва̄ли̏м свр. **1. а.** *бацити, отиснути доле, сурвати; оборити, превалити, претурити:* ~ у провалију. Стровалила их водурина. **б.** *непажљиво, немарно спустити са себе нешто, збацити.* – Ако то стровалиш, полупаће се. **2.** ир. *лишити власти, положаја, и сл., збацити, свргнути.* – Стровалише га његови бивши сарадници. ■ ~ **се 1. а.** *пасти, отиснути се доле, сурвати се, стропоштати се; преврнути се, претурити се, пасти:* ~ се низ урвину, ~ се на тло. **б.** *спустити се на нешто свом својом тежином, не пазећи, безобзирно, сручити се:* ~ се на троножац. **2.** фиг. *сручити се на кога, снаћи, задесити кога (о нечему неповољном).* – Свака невоља се на њу стровали.

строваљи́вати (се), -а̀љујём (се) *несвр. према стровалити (се).*

стр̏ог, -а, -о (комп. стр̏жӣ) **1. а.** *који непопустљиво захтева поштовање утврђених критеријума, мерила, норми, неумољив:* ~ наставник, ~ судија. **б.** *који се доследно држи општеприхваћених норми (понашања, морала и сл.):* ~ моралист. **в.** *који се мора доследно поштовати, по коме се мора равнати, управљати (у понашању, у деловању и сл.):* ~ пропис, ~ стил. **г.** *који изражава, одаје непопустљивост, оштрину:* ~ око. **2.** *који потпуно одговара нечему, прави, тачан:* строга реалност, строги центар. **3. а.** *који је јасно изражених обележја, изразит:* строга лепота, строга тишина. **б.** *које карактеришу изражене линије, обриси, оштар:* строге литице. **4.** *који се интензивно испољава, оштар, јак:* строга зима, строга вика.

стр̏го прил. (комп. стр̏жӗ и стр̏же) **1.** *на строг начин, оштро;* уп. строг (1а): ~ наступити. **2. а.** *без икаквог одступања, са највећом тачношћу, тачно, прецизно:* ~ се придржавати упутстава. **б.** *у целини, сасвим, потпуно:* ~ католички народ. • ~ **поверљиво** *у највећој тајности.* ~ **узев(ши)** *у ствари, стварно.*

стр̏го̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина, стање онога који је строг; строг поступак.*

строго̀ћа ж *в. строгост.*

стро̑ј, стр̏ója м (инстр. стр̏ојем; мн. стр̏ојеви) **1.** *в. машина (1):* електрични ~, парни ~; писаћи ~. **2.** вој. *ред војника; оперативна војска.* **3.** фиг. *нека чврсто организована заједница:* гласачки ~, државни ~. **4.** *телесни склоп, телесна структура.* • **избацити из строја** *учинити неспособним за акцију.* **паклени** ~ *в. паклена машина (под машина изр.).*

стро̑јан, -јна, -о *стасит, наочит, леп;* уп. строј (4): ~ момак, ~ цура.

стро̀ја̄р, -а́ра м *онај који се бави стројевима, онај који је професионално везан за стројеве и стројарство, машинац;* уп. строј (1).

стро̀ја̄рница ж *одељење, просторија са стројевима, постројењима, машинарница.*

стро̀ја̄рскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на стројаре и стројарство, машински:* ~ факултет, ~ одељење.

стројáрство с *грана технике која се бави стројевима, машинство.*

стро̀јевӣ, -а̄, -о̄ *који припада строју; који се тиче строја, који се односи на строј:* ~ коњ; ~ корак.

стро̀јити[1], -ӣм несвр. [гл. им. стро̀јӗње с] *постављати у строј некога (обично војнике), постројавати;* уп. строј (2). ■ ~ **се** *постављати се у строј, постројавати се (обично о војницима).*

стро̀јити[2], -ӣм нар. *в. штројити.*

стро̀јнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на стројеве, који је у вези са стројевима, машински;* уп. строј (1): ~ уље.

стро́јница ж *пешадијско аутоматско оружје (аутомат, пушкомитраљез и др.).*

стро̀јовођа м (мн. ж) жел. *в. машиновођа.*

стро̀нцијум (стро̀нцӣј, -ија) м хем. *елемената из групе алкалних метала* (Sr).

стро̀нцијумов (стро̀нцијев), -а, -о *који припада стронцијуму:* ~ сулфат.

стро̀п и **стро̀̏п,** стро̀па м *доњи део таванице, плафон.* • **до стропа** *у великој количини, много.*

стропошта́вати се, -о̀шта̄ва̄м се *несвр. према стропоштати се.*

стропо̀штати се, -а̄м се свр. *пасти уз тресак, треснути, лоснути.*

стро́фа и **стро̀фа** ж грч. књиж. *два или више стихова, који чине целину у погледу метра и садржине.*

стро̀фичан, -чна, -о *који је дат у облику строфа:* ~ форма.

стро̀фски и **стро̀фскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на строфу, који је својствен строфи:* ~ ритам.

стро̀шити, стро̀̏шӣм свр. **1.** *издробити, измрвити, ископнити:* ~ хлеб. **2. а.** *употребити у какву сврху, утрошити; улудо потрошити, проћердати:* ~ новац; ~ наследство. **б.** *провести, потрошити (време):* ~ три дана хода. **3.** *изнурити, исцрпсти; уништити, упропастити:* ~ снагу; ~ војску. ■ ~ **се а.** *изгубити снагу, моћ, исцрпсти се, изнурити се.* **б.** *престати постојати, нестати.*

стр̀пати, -а̄м свр. **1. а.** *ставити, трпајући сместити у нешто већу количину нечега, потрпати; уопште ставити негде нешто (обично на брзину), туритн:* ~ ствари у торбу; ~ новац у џеп. **б.** *помешати оно што је разноврсно, смешати, измешати:* ~ све у један лонац. **в.** *убацити, унети све без разлике, без појединачног одвајања, уједно:* ~ све у један рачун. **2.** *на силу сместити некога негде, угурати:* ~ некога у полицијска кола. **б.** (у затвор) *лишити слободе, ухапсити кога.* ■ ~ **се** *набити се у сразмерно малом простору, нагурати се, натрпати се:* ~ се у собу. **2.** *сручити се, скљокати се:* ~ се на столицу.

стрпѐљив, -а, -о *в. стрпљив.*

стрпѐљиво прил. *в. стрпљиво.*

стрпѐљивӧст, -ости ж *особина онога који је стрпељив, стрпљивост.*

стр̀пети јек. **стр̀пјети,** -пӣм свр. *стрпљиво, истрајно поднети нешто мучно, тешко, непријатно, отрпети:* ~ увреду. ■ ~ **се** *имати стрпљења, показати способност истрајног подношења нечега мучног, непријатног.*

стрпље́ње с *способност стрпљивог подношења нечег тешког, неугодног.*

стр̀пљив, -а, -о **1. а.** *који је способан без приговора трпети, подносити нешто што може бити мучно, непријатно, трпељив:* ~ саговорник, ~ слушалац. **б.** *који је испуњен стрпљењем; који изражава такву особину.* Ал' срце стрпљиво је у мене. Имала је стрпљиве псеће очи. **2. а.** *који је способан, да дуго, упорно ради, да истрајава у нечему, упоран:* ~ прегаоц. **б.** *који изискује упорност, истрајност, упоран, истрајан:* ~ истраживање.

стр̀пљиво прил. *на стрпљив начин, са стрпљењем:* ~ чекати, ~ подносити што.

стр̀пљивӧст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога који је стрпљив.*

стр̏ти, стрӗм и ста̏рӗм свр. *в. сатрти (се);* уп. сатрети (се).

стру̑г м (лок. стру́гу) **а.** *столарско оруђе за стругање и глачање дрвета, блања, ренде.* **б.** *машина за обраду (стругање, бушење, глачање и сл.) метала, дрвета, камена и др.*

стру̑га ж *ограђен простор, тор (за овце); оно чиме је такав и сл. простор ограђен, ограда; отвор на таквој огради.*

стру́галица ж *челично оруђе за стругање, турпијање (дрвета, метала и др.), турпија.*

стру̀га̄лка ж *в. струга̄ч (2).*

стругаò̀ница и **стру̀гаоница** ж *в. струга̄ра.*

стру̀га̄р, -а́ра м (инстр. -а́ром и -а́рем) *радник који помоћу струга, или на стругу, израђује какве предмете; онај који ради у стругари.*

стру̀гара ж *место где се стружу дрва, пилана;* уп. стругати (3а).

стру̀га̄рница ж *струга̄рска, токарска радионица.*

стру̀га̄рскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на струга̄ре и струга̄рство, токарски:* ~ алат.

струга́рство с *занимање, посао струга̄ра, токара, токарство.*

стру́гати, стру̑жӗм несвр. **1. а.** *скидати, уклањати неравнине са површине чега (дрвета, метала и сл.); струго̄м или другим оруђем равнати, глачати, блањати, рендисати:* ~ зид; ~ даску. **б.** *скидати танак слој са површине чега, гулити:* ~ кромпир. **в.** *трењем, трљањем чистити, рибати:* ~ шерпу. **2.** *радити, израђивати нешто на стругу:* ~ осовину од челика. **3. а.** *резати пилом, тестером дрвене балване у даске или дрво у комаде:* ~ дебло у даске. **б.** *тренцом или неком другом кухињском справом ситнити поврће и сл.:* ~ роткву. **4.** пеј. *брijати недовољно оштрим бријачем.* **5.** (о што, по чему) **а.** *гребати, грести.* – Стругали су нокти. **б.** *трти се, трљати се услед кретања, померања.* – О грану грана струже. **6.** *производити непријатан шум услед притиска на површину о коју се врши трење (при клизању блокираног точка, превлачењу ноге по поду и др.), шкрипати.* **7.** *оштро дувати, шибати (о јаком и хладном ветру).* – Струже кошава. **8.** *производити једноличне, монотоне звукове (обично непријатне) грижући, хрчући и сл.* **9.** фиг. *журно ићи, хитати, хрлити (у бег).* **10.** фиг. *силовито тећи (о води); водити, пружати се у неком правцу (о путу).* ■ ~ **се** *скидати са себе нечистоћу трљајући се снажно руком или чим другим.* • ~ **чутуре** *хркати.*

стру̀га̄ч, -а́ча м **1.** *онај који струже, обрађује нешто стругањем.* **2.** *оно чиме се струже, какав алат за стругање.*

стру́гнути, стру̑гнӗм и **стру̀гнути,** -нӗм свр. **1.** *загребати, зајарати услед трења.* – Плуг стругну о камен. **2.** *каквим покретом изазвати кратковремену шкрипу, стругање, шкрипнути:* ~ ногом о тло. **3.** *побећи, умаћи.* **4.** *наћи се покренути, јурнути.*

стру̀готина ж *отпаци који настају кад се каквим алатом за стругање обрађује дрво, метал и сл.*

стругу̀тати, -у̀гӯӗм несвр. *помало стругати.*

стру̑жица ж *дем. од струга.*

стру̑ј м *поветарац, лахор.*

стру́ја ж **1. а.** *главни ток, правац кретања воде у речном кориту; ток, кретање водене масе површинских слојева мора или океана у одређеном правцу:* речна ~; голфска ~. **б.** *померање, кретање ваздуха у атмосфери:* ваздушна ~. **2.** *ток, кретање електричне енергије у проводнику:* наизменична ~, нисконапонска ~. **3.** *масовно кретање, померање некога у одређеном правцу:* миграциона ~. **4.** фиг. **а.** *скупљање, став људи повезаних*

истим идејама и методама рада, идејни, уметнички или други какав правац: либерална ~, модернистичка ~. **б.** *изражен осећај изазван психичким стањем услед страха, узбуђења и сл.* – Обузе га хладна струја страха. • **пливати против струје** *радити, поступати самостално противећи се назорима, мишљењу оних који су на власти или у већини.*

стру̏јати (стру̏јити), стру̏јӣ(м) несвр **1. а.** *непрекидно се кретати, тећи (у неком правцу или кружно) (о текућој води, ређе о некој другој течности).* **б.** *кретати се, померати се у атмосфери (лагано ширити или дувати) (о ветру).* **2.** *кретати се у одређеном правцу (у већем броју, у већој количини);* уп. струја (3). **3.** фиг. **а.** *ширити се на све стране (о звуку, гласовима и сл.).* **б.** *обузимати, захватати некога (о осећањима);* уп. струја (4б).

стру̏јнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на струју:* ~ коло, ~ извор, ~ удар. • **струјни сугласници** лингв. *сугласници при чијој се артикулацији струја пробија тарући се о стране теснаца у устима, фрикативни сугласници (с, з, ж, ш, ф, х).*

стру̏јнӣк м лингв. *струјни сугласник, спирант.*

стру̏јница ж *правац кретања ваздушних струја:* ваздушна ~.

стру̏јнути, стру̏јнӗм *свр. према струјати и струјити.*

стру̏јомӗр јек. **стру̏јомјӗр** м *електрично бројило, мерач потрошње утрошка електричне енергије.*

стру̏к м (лок. стру́ку; мн. стру́кови (стру̏кови)) **1.** бот. **а.** *надземни део биљке (обично ниске); надземна биљка с лукавицом:* ~ маслачка, ~ кукуруза; ~ лука. **б.** *млада биљка (обично површна) за пресађивање, расад:* ~ купуса. **2. а.** *телесна фигура, стас.* **б.** *део човечјег трупа између груди и бедара; део одеће који то покрива.* **в.** *део рамена где се стичу лопатица и кључача; део одеће који то покрива.* **г.** *стезник, мидер.* **3.** *врста прибора за пецање (рибе)* **а.** *повраз, туња.* **б.** *парангал.* • **одећа (хаљина, кошуља** и др.**) у (на)** ~ *каже се за одећу тесно прилијену уз тело.*

-струк *као други део сложених придева значи: који је толико пута већи, јачи колико показује први део сложенице:* двострук, трострук, вишеструк.

стру̏ка ж (дат. стру̏ци) **1.** *област, грана науке, технике, знања, уметности; занимање, професија.* **2.** *уредени или уплетени делови нечега (ужета, конопа и др.).* **3.** *ниска, огрлица.* **4.** етн. **а.** *комад тканине (обично украшен) који се носи преко рамена као огртач.* **б.** *комад разнобојне свилене или вунене тканине који се веже око струка као појас.*

стру̏кӧвнӣ и **стру̏кӧвнӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на струку, који је у вези са струком;* уп. струка (1): ~ синдикат.

структу́ра ж лат. *састав, склоп, грађа.*

стру̏ктурӑлан, -лна, -о **а.** *који се заснива на повезаности и условљености структуре неке целине:* структуралне промене. **б.** лингв. *који се заснива на принципима структурализма:* ~ лингвистика.

структурали̏зам, -зма м *теоријско и методолошко становиште (настало у лингвистици) које служи као основа за истраживање лингвистичких, социјалних, етничких и културних целина полазећи од идеје тоталитета и идеје међузависности јединица или целина узетих у разматрање; методолошки правац усмерен на уочавање системске међузависности појава и њихових структура које образују скупове елемената.*

структурӑли̏ст(а), -ӗ м (мн. -сти) *присталица, следбеник структурализма.*

структурали̏стичкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на структурализам и на структуралисте:* ~ теорија.

структури̏рати, -у̏рӣрӑм свр. и несвр. *да(ва)ти структуру, одредити, одређивати склоп чему:* ~ привреду.

стру̏ктӯрнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на структуру, који има одређену структуру:* ~ повезаност, структурне формуле.

стру̏лити, -ӣм свр. *распасти се услед труљења, иструлити.*

стру̏ма ж мед. *обољење праћено прекомерним увећањем штитне жлезде, гушавост.*

стру̏мӧзан, -зна, -о *гушав;* уп. струма.

стру̏на ж **1. а.** *еластична нит, жица на музичким инструментима.* **б.** риб. *влакно, обично од специјалног најлона, које се употребљава у (спортском) риболову тако што се на њега веже удица.* **2.** *дугачка длака (нарочито из коњског репа или гриве).* • **бити као напета** ~ *бити у веома раздражљивом стању.* **у криве струне ударити** *почети говорити непристојно или ситуацији непримерено.*

стру̏наст, -а, -о *који је налик на струну; који се састоји од струне:* ~ црв; ~ простирка.

стру̏нӑш, -а́ша м (обично у мн.) зоол. *општи назив за ред паразитских црва* Nematomorpha *ваљкастог и дугачког тела (попут струне).*

стру̏нити, стру̏нӣм свр. **1.** *отрести, стрести:* ~ прашину с одеће, ~ трешње са стабла. **2.** *в. струнити се (2).* ■ **~ се** *стрести се, расути се у виду трења (услед мрвљења, исцрпљености).* **2.** *добити болове у трбуху услед неког јаког напрезања (скакања или ношења терета нпр.).*

стру̏ница ж **1.** *торба начињена од струне;* уп. струна (2). **2.** анат. *уздужна влакнаста мембрана* freniculum *која дели шупљу цев пужа* (cochlea) *у унутрашњем уху на два дела.*

стру̏нути, -нӗм свр. *иструнути, иструлити;* уп. струлити.

стру̏ња ж *животињска длака (обично коза или свиња), кострет; нит упредена од те длаке која се користи у разне сврхе (на њу се привезују удице за пецање рибе нпр.).*

стру̏њав, -а, -о *који је у вези са струњом (начињен од струње, покривен струњом и др.):* ~ торба.

стру̏њавица ж *торба начињена од кострети;* уп. струница (1) и струњача (2).

стру̏њӑр, -а и **стру̏њӑр,** -а́ра м *трговац који сакупља, откупљује струњу.*

стру̏њара ж *в. струњавица.*

стру̏њача ж **1. а.** *навлака испуњена струњом, вуном и сл. која служи као простирка.* **б.** *простирка за спортске вежбе (углавном гимнастичке) израђена од коже и испуњена морском травом.* **2.** (у атрибутској служби уз им. торба) *која је од козје длаке, кострети:* торба ~.

струњи̏вати (се), -ӯњујӗм (се) *несвр. према струнити (се).*

стру̏пнӣк, -и́ка м бот. *вишегодишња биљка* Scrophularia nodosa *из ф.* Scrophulariaceae, *четвороугласте стабљике, наспрамних листова и метличасте цвасти.*

стру́сити, стру̏сӣм свр. **1.** *отрести, стрести;* уп. струнити (1): ~ латице цвета. **2.** *попити, испити, иструсити:* ~ чашу вина.

стру́чак, -чка м **1.** *дем. од струк;* уп. струк (1а): ~ цвећа. **2.** фиг. *чуперак:* ~ косе.

стру̏чан, -чна, -о **1. а.** *који има поуздано знање из своје струке, који је убедљив у погледу знања и познавања чега:* ~ посленик. **б.** *који се заснива на таквом знању и познавању чега:* ~ суд, ~ став. **2.** (обично одр.) *који је у вези са струком:* стручни испит, стручна спрема.

стру̏чић м *дем. од струк.*

стру̏чно прил. *на стручан начин, као стручњак:* ~ обавити какав посао.

стру̏чнӧст, -ости ж (инстр. -ошћу) *стручно знање, искуство, способност:* проверити нечију ~.

стру̏чњӑк м *онај који има поуздано стручно знање у некој области човекове делатности.*

стру̏чњӑчкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на стручњаке, који је својствен стручњацима:* ~ опис, ~ самоувереност.

стру̏чњачки прил. *на начин својствен стручњаку, као стручњак:* ~ оценити, ~ урадити.

стру̏чњаштво с **1.** *особина стручњака.* **2.** зб. *стручњаци.*

стр́чати, -чӣм несвр. **а.** *упадљиво се издизати изнад свега осталог, стршити.* – Изнад кровова стрчи звоник. **б.** фиг. *издвајати се нечим, истицати се између осталих:* ~ знањем.

стр̏чати, -чӣм свр. *трчећи стићи, сиустити се нанише:* ~ низ брег. ■ **~ се** *трчећи се сакупити, сабрати на једном месту, стећи се (о многима):* ~ на место удеса, ~ на знак трубе.

стр̏шав, -а, -о *који стрши, тршав, разбарушен (о коси, длаци); у које̄га коса (длака) стр̏ши:* ~ коса; ~ дечак.

стр̏шати, -шӣм и **стр̏шити,** -ӣм несвр. *в.* *стр̏чати.*

стр̏шљēн, -ена м (мн. стр̏шљени и стр̏шљенови) зоол. *крупни инсект из пор. оса с опасном жаоком,* Vespa crabro.

стр̏шљенāр м зоол. *птица грабљивица која се храни инсектима, нарочито пчелама, осама, осичар* Pernis apivorus.

стр̏шљенов, -а, -о *који припада стршљену, који потиче од стршљена:* ~ гнездо, ~ уједˑ • **дирати у ~ гнездо** *мешати се у нешто осетљиво, опасно.*

стсл. скраћ. *старословенски.*

ст̏ў (каткад удвојено) *узвик воловима да се повуку натрāг, да крену унатрāг.*

ст̏ўб, ступ̀а и ст̏ўба м (мн. ступ̀ови и ст̏ўбови) **1. а.** *окомити подупирач (од дрвета, метала, камена и др., најчешће ваљкастог облика) који преноси оптерећење неке грађевинске надградње на подлогу.* **б.** *окомито постављена греда, бандера која служи као носач електричних водова, телефонских жица и сл.* **2.** *велика количина, маса чега (воде, дима и сл.), ваљкастог облика, која се диже вертикално увис.* **3.** фиг. *угледна, истакнута личност на коју се може ослонити, у коју се може имати поуздања; снага, моћ на коју се може ослонити, која може бити ослонац чему:* ~ породице; ~ демократије. • **Волтин ~** физ. *први галвански полусуви елемената који је 1800. године конструисао Волта у облику ступа.* **живин ~** физ. *градуирана танка цев са живом из које је истиснут ваздух и у којој се растом температуре подиже ниво живе.* **кичмени ~** анат. *кичма, краљешница, хрбтењача.* **на (за) срамни ~ приковати, привезати** и сл. *јавно оштро осудити, жигосати.* **стајати као ~** *бити постојан.* **Херкул(ес)ови ступови** *антички назив за Гибралтарски мореуз, иза кога, по веровању античких народа, престаје копно.*

ст̏ўбе ж мн. *степеници, степенице.* • **попети се на више ступе** *остварити виши животни стандард.*

ст̏ўбао, -бла м *в.* *ступблина.*

ст̏ўбаст, -а, -о *који је налик на ступ:* стубасте ноге.

ступ̀ац, ступ̀ца и **ст̏ўбац,** ст̏ўпца м (инстр. ступ̀цем и ст̏ўпцем; ген. мн. ст̏ўбāцā и ст̏ўбāцā) **1.** *в.* *ступ (1а).* **2.** *једна од две или више колона штампаног текста чији су кратки редови распоређени један испод другога.*

ст̏ўбина ж *ауг. од ступ.*

ст̏ўбић, -а и **ст̏ўбӣћ,** -и́ћа м **1.** *дем. од ступ.* **2.** бот. *средњи, стањени део тучка на плоднику цвета.* • **живин ~** *в.* *живин ступ (уз ступ изр.).*

ст̏ўбица ж *дем. од ступа.*

ст̏ўбӣшнӣ, -ā, -ō *који се односи на ступиште:* ~ пролаз.

ст̏ўбӣште с *део зграде где су ступе, степениште.*

ст̏ўблина ж *шупље стабло дрвета кроз које се пушта вода из јаза на воденичко коло; шупље стабло кроз које протиче извор; ограда око бунара.*

ст̏ўбнӣ, -ā, -ō *који се односи на ступ.* • **~ бушилица** техн. *врста бушилице с вертикалним положајем вретена које се окреће заједно са свредлом.*

ступ̀га ж *мука, мучнина;* уп. стужити се (2).

ст̏ўд ж *студен, хладноћа.*

ст̏ўдан, -дна, -о *в.* *ст̏ўден.*

ст̏ўдēн ж (инстр. -и) **1.** *велика хладноћа, мраз, зима.* **2.** фиг. **а.** *осећај хладноће (услед страха и сл.), језа, зебња.* **б.** *ледено, хладно осећање или држање према некоме или нечему, безосећајност, неосетљивост.*

ст̏ўден, -ена, -о **1.** *веома хладан, леден:* ~ ветар, време. **2.** фиг. *безосећајан, неосетљив, хладан; који одражава такво осећање:* ~ противник; ~ поглед.

студе́нац, -нца и **ст̏ўденац,** -ēнца м **1.** *врело, извор (воде).* **2.** (у атрибутској служби уз им. камен) *студен, хладан.*

ст̏ўденӣ, -нōг(а) м рег. *в. новембар.*

студѐника ж *в.* *студеница.*

студѐнити, ст̏ўденӣ(м) несвр. *захлађивати, постајати хладно (о времену).*

студѐница ж *у атрибутској служби уз им. „вода“: студена, хладна.*

студѐно прил. **1.** *јако хладно, ледено.* – Да ли вам је студено? **2.** фиг. *безосећајно, хладно, равнодушно; одбојно, непријатељски:* ~ се поставити према некоме.

ст̏ўденост, -ости ж *студен, хладноћа; стање онога којем је студено, хладно.*

ст̏ўдент м (ген. мн. -нāтā) лат. *онај који учи на универзитету или каквој другој вишој или високој школи.*

студентàрија ж зб. (мн. в) експр. (понекад са презривом нијансом) *студенти.*

ст̏ўдентић м пеј. *студент.*

ст̏ўденткиња (ст̏ўдентица) ж *женска особа студент:* ~ медицине.

ст̏ўдентскӣ, -ā, -ō *који се односи на студенте:* ~ омладина, ~ немири.

ст̏ўдентски прил. *на начин својствен студентима, као студент:* ~ учити.

студи́ети јек. **студ̏јети,** студ̏ӣ(м) несвр. *постајати студено (о времену).*

студ̏ӣј, -ија м лат. **1.** *в.* *студија (3).* **2.** *брижљиво проучавање, студирање нечега:* ~ историјске грађе.

студ̏ија ж лат. **1.** *научни рад, расправа већег обима.* **2.** *скица, модел за веће сликарско или вајарско дело.* **3.** мн. *време учења на универзитету, на високој или вишој школи, студирање.*

студ̏ијица ж *дем. од студија;* уп. студија (1).

студ̏ијскӣ, -ā, -ō *који се односи на студије) и студио:* ~ група; ~ програм.

студ̏ио, студ̏ија м (инстр. -иом) итал. **1.** *радна просторија уметника (сликара, вајара и др.), атеље:* сликарски ~. **2.** *установа за проучавање и припремање уметничких кадрова:* позоришни ~. **3.** *просторија за припрему и одашиљање радио и телевизијских емисија.*

студ̏иозан, -зна, -о итал. **1.** *дубоко проучен, с акрибијом израђен, високо стручан:* ~ анализа. **2.** *који савесно, свестрано проучава неки проблем:* ~ истраживач.

студ̏иозно прил. *на студиозан начин, акрибично:* ~ истраживати.

студиозно̄ст, -ости ж *особина онога који је студиозан, онога што је студиозно.*

студио́зус м лат. **1.** *студент; научник.* **2.** *уопште онај који што студиозно проучава.*

студи́рати, студ̏ирām несвр. лат. **1.** *учити на универзитету, на високој или вишој школи:* ~ математику. **2.** *брижљиво проучавати нешто:* ~ мапу.

стужи́вати се, ст̏ужујēм се *несвр. према стужити се.*

сту́жити се, ст̏ужӣм се свр. **1.** *постати тужан, растужити се, ражалостити се.* **2.** безл. *осетити муку, гађење, смучити се (коме).* – Стужи му се, поче повраћати.

ст̏ўкати, -ām и **сту́кати,** ст̏ўкām несвр. *терати унатрāг стоку у запрези вичући „стӯ“:* ~ волове.

ст̏ўкнути, -нēм и **сту́кнути,** ст̏ўкнēм свр. **1.** *потерати унатрāг (обично стоку у запрези, уз узвике „стӯ“):* ~ волове. **2. а.** *узмаћи, корачнути унатрāг (због страха, изненађења и сл.):* ~ запрепашћен призором. **б.** *одступити, узмаћи, повући се (о војсци).*

сту́лити, стȗлӣм свр. *учинити да нешто престане да светли, да гори, угасити, утулити:* ~ ватру, ~ лампу. ■ ~ **се** *примирити се, притајити се, прикрити се.*

сту́мбати, -а̄м свр. *сурвати, стропоштати:* ~ камен низ брдо.

сту̑п, сту́па и сту̑па м **1.** *в. стуб.* **2.** *камена или метална греда у приставишту о коју се вежу бродови, битва.* • **до ступа дотерати, на ~ отпремити** *до тубилишта, вешала дотерати, на стрелиште отпремити (ради погубљења).*

сту̑па ж **1.** *суд у коме се нешто туца, дроби, аван.* **2.** *постројење за ваљање сукна и других тканина, ваљалица.* **3.** *справа за притискивање, тињење уз помоћ завртња, преса.*

сту̑пак, -пка м *бат којим се туца у ступи, туцало;* уп. ступа (1).

сту́пак, -пка м *пајучица на колима (или кочији) на коју се ставља нога при пењању или силажењу.*

сту̑пањ, -пња м (мн. сту̑пњеви (сту̑пњи)) *в. степен.*

сту̑пањскӣ, -а̄, -о̄ у изр. ~ **мрежа** *мрежа која се односи на географску дужину и ширину, помоћу које се одређује положај неке тачке на географској карти.*

сту̑паст, -а, -о *који је налик на ступ, стубаст:* ~ држач.

сту̑пати, -а̄м несвр. **1.** *ваљати (сукно) у ступи;* уп. ступа (2). **2.** *туцати, дробити у ступи;* уп. ступа (1).

сту́пати, сту̑па̄м несвр. **1.** *несвр. према ступити.* **2.** воj. *ићи нарочитим (уједначеним) кораком у маршу, марширати.*

сту́пац и **сту̑пац,** -пца м *в. стубац.*

сту̑пи́дан, -дна, -о лат. *глуп, блесав, будаласт:* ~ особа.

сту̑пи́дно прил. *на ступидан начин, глупо:* ~ реаговати, ~ се понашати.

ступи́дно̄ст, -ости ж *особина, стање онога који је ступидан; ступидан поступак, глупост.*

сту̑пина ж *ауг. од ступ.*

сту́пити[1], сту̑пӣм свр. **1. а.** *стати ногом, коракнути долазећи, улазећи куда или излазећи откуда:* ~ у собу, ~ из просторије. **б.** (некоме, нечему) *прићи, приступити, приближити се.* – Ступи ближе! **в.** (са чега) *сићи, сиђи, сиђустити се:* ~ са камена. **г.** (пред некога) *изаћи, стати.* – Како ћемо ступит' пред Милоша? **2.** (с предлогом „у“) **а.** *укључити се у састав нечега, постати члан нечега:* ~ у партију, ~ у комисију. **б.** *почети вршити радњу изражену именицом с предлогом, постати учесник у ономе што је изражено именицом:* ~ **у акцију, у дејство** *постати активан, почети дејствовати;* ~ **у борбу** *постати борац;* ~ **у везу (додир, контакт)** *повезати се;* ~ **у погодбу** *почети се погађати;* ~ **у преговоре** *почети преговарати;* ~ **у свађу** *почети се свађати;* ~ **у савез** *постати савезник;* ~ **у службу** *почети вршити службу.* **3.** *доћи, појавити се, наћи се негде:* ~ у младину кућу. • ~ **на престо** *постати краљ, цар.* ~ **на снагу** *почети важити, почети се примењивати, добити законску моћ.* ~ **у брак** *оженити се, одн. удати се.*

сту́пити[2], сту̑пӣм свр. *учинити тупим, затупити:* ~ нож.

сту̑пић, -а и **сту̑пӣћ,** -и́ћа м *дем. од ступ.*

сту̑пица ж **1.** *замка, клопка.* **2.** *дем. од ступа.*

сту̑пнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на ступ:* ~ носивост.

сту̑пнӣк м *пустињак који је у првим годинама хришћанства проводио више година на једном ступу не силазећи, а примао је оскудну храну одређеног дана.*

ступњѐвати, сту̑пњујēм несвр. *в. степеновати.*

ступњѐвит, -а, -о **1.** *степенаст:* ~ долина. **2.** *који се врши постепено:* ~ промена.

ступњѐвито прил. *на ступњевит начин, степенасто; постепено:* ~ се уздизати; ~ напредовати.

ступњѐвито̄ст, -ости ж *особина онога што је ступњевито.*

сту̑пор м лат. мед. *болесно душевно стање у којем је испољавање воље минимално или уопште не постоји, умна укоченост.*

сту̑порō̄зан, -зна, -о *умно укочен, безвољан, туп:* ~ болесник.

сту̑порō̄зно прил. *на ступорозан начин, безвољно, тупо:* ~ гледати.

сту̑пцē прил. *као ступ, попут ступа, окомито, укочено:* стати ~.

сту̑пчина ж *ауг. и пеј. од стуб и ступ.*

сту̑пчић м *дем. од стуб, ступ и ступац.*

сту́рати, сту̑ра̄м несвр. *према ступити.*

сту̑рити, -ӣм свр. *гурнути доле, збацити:* ~ што са стола. • ~ **с ума** *сметнути с ума, заборавити.*

сту̑ткати, -а̄м свр. *збити, сабити (нешто негде, обично журно или кришом):* ~ новац у џеп.

сту̑тнути, -нē̄м свр. *појурити, похитати:* ~ из куће.

сту̑тољити, -ӣм свр. *смотати, зграбити нешто (обично кришом и журно):* ~ новац.

сту́ћи (сту̑ћи), сту́чēм свр. **1. а.** *туцањем разбити на ситне делиће, истуцати, уситнити:* ~ стакло у прах. **б.** *ударајући чим убити; тукући се победити, сламати (противника у борби).* **3.** *забити, сабити у нешто:* ~ ексер у довратак. ■ ~ **се** *ударити се, повредити се:* ~ се при паду. • ~ **коме рогове** *силом довести у стање покорности, укротити, покорити.*

сту̑ха ж празн. *злодух, вештац, здухач.*

сту̑хати, -а̄м несвр. *лутати, тумарати (попут стухе).*

сту̑хāћ, -а́ћа м празн. *в. стуха.*

сту̑цати, -а̄м свр. *туцајући уситнити, истуцати, стући:* ~ бибер, ~ стакло; фиг. *уништити, сатрти:* ~ морал некоме.

сту́цати, сту̑ца̄м несвр. *бити, тући, ударати:* ~ ногама; фиг. *сабијати, смањивати, обарати да буде мање (цену нпр.).*

сту̑чити, -ӣм свр. нар. и арх. *саставити, здружити:* ~ момка и девојку. ■ ~ **се** *састати се, срести се:* ~ се на путу.

сту̑штити, -ӣм (трп. сту̑штен) свр. **1.** *набрати, скупити (обрве, чело).* **2.** *смањити обим чега, стиснути, збити:* ~ рамена. **3.** *в. стуштити се (3).* ■ ~ **се 1. а.** (и безл.) *смрачити се, смркнути се (обично пред олују, о времену).* – Стуштило се, киша ће! **б.** *прекрити се тамним облацима, замрачити се, натуштити се (о небу).* **2. а.** *постати намрштен, намргодити се, натмурити се (о особи).* **б.** *постати набран, намргођен, натуштити се (о лицу, челу и др.).* **3.** *нагло и брзо потрчати, јурнути.* – Танасије натисну преко авлије, Ницо се стушти за њим.

су[1] предл. нар. и арх. (с инстр.) *в. с(а).*

су[2] *енклитички облик 3. л. мн. сулетивног през. гл. „бити“ (према наглашеном „јесу“).*

су- *као префикс изражава:* **1.** *у творби глагола* **а.** *узајамно деловање, састављање, зближавање, приближавање, заједницу у раду, слагање, усклађивање:* сударити се, сукобити се, суделовати, сустићи, суживети се. **б.** *слабљење радње или стања или њихово устезање:* сустати, сузбити, суздржати. **2.** *у творби именица* **а.** *основно значење као код глагола према којима су именице и начињене:* сукоб, судар, сурадња. **б.** *лице које с неким врши радњу или је с неким у истом стању, месту или положају:* супарник, супруг, сустанар. **в.** *лице које као и неко други припада ономе што означава основна именица:* сународник, суврсник. **г.** *да предмет или појава није у потпуности оно што основна именица значи, него нешто сродно, блиско, помешано с тиме:* сукрвица, суснежица, сумаглица, сумрак. **3.** *у творби придева* **а.** *степен својства у мањој мери према значењу основног придева:* сулуд, сумрачан, субел(аст). **б.** *бременитост жене и женке домаћих животиња:* судружна (жена), супрасна (крмача), суждребна (кобила).

суб- (испред безвучних сугласника суп-) лат. *предметак, префикс, углавном у речима из латинског језика, значи: оно што је испод чега, у чему, око чега; који је по своме положају нижи, потчињен некоме, који није главни него мањи по својој важности, значењу:* субђакон, субверзија, супстрат, субординација.

сȕбалтēран, -рна, -о лат. *који је нижи по своме положају, подређен, потчињен.*

сȕбаша м (мн. ж) тур. *помоћник или заменик баше, поглавара; онај који је у име аге или бега управљао читлуком.*

сȕбашовати, -шујēм несвр. *бити субаша, вршити дужност, службу субаше.*

сȕбаштинȉк м *онај који са неким има заједничко баштинско право.*

сȕбаштиница ж *женска особа субаштиник.*

субвѐнција ж лат. *помоћ, потпора материјалне природе која се даје разним установама, са одређеном наменом (обично из државног буџета).*

субвенцȉјāш, -а́ша м *онај који прима субвенцију.*

субвенциȍнисати, -ишēм (субвенциони́рати, -ȍни́рām) свр. и несвр. *да(ва)ти субвенцију.*

сȕбверзȉван, -вна, -о *рушилачки, превратнички:* ~ делатност.

субверзи́внōст, -ости и **субвѐрзија** ж лат. *превратничке, рушилачке активности.*

сȕбђакон м *најнижи степен свештеничког чина у католичкој цркви.*

сȕбеластјек. **сȕбјеласт,** -а, -о *који је с нијансом белог, унеколико бео, беличаст:* ~ траг на небу.

сȕбенаст, -а, -о *помало бенаст:* ~ момче.

субѐседнȉк јек. **субѐсједнȉк** м *сабеседник, саговорник.*

субѐседница јек. **субѐсједница** ж *сабеседница, саговорница.*

сȕбјек(а)т, -кта м лат. **1.** лингв. *вршилац радње, носилац неке особине или стања изражених предикатом, означен једном или са више речи у реченици, подмет.* **2.** *правно лице као носилац неког права.*

сȕбјекатскӣ (сȕбјек(а)тнӣ), -ā, -ō *који се односи на субјекат;* уп. субјек(а)т (1): ~ додатак.

сȕбјектȉван, -вна, -о **а.** *својствен само једном лицу, субјекту, лични.* **б.** *необјективан, пристра(ста)н:* ~ став.

субјективȉзам, -зма м фил. **1.** *правац идеалистичке филозофије која одриче стварност спољашњег материјалног света и учи да је свет садржај наше свести.* **2.** *в. субјективност.*

субјектȉвист(а), -ē м (мн. -сти) *присталица субјективизма.*

субјективȉстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на субјективисте.*

субјективȉстички прил. *на начин субјективиста, као субјективисти.*

сȕбјектȉвно прил. *на субјективан, личан начин.*

субјекти́внōст, -ости ж *својство, особина онога који је субјективан, онога што је субјективно.*

субјѐкција ж лат. **1.** *подређеност, потчињеност.* **2.** *реторичко питање на које говорник одмах и сам одговара.*

сȕблȉман, -мна, -о лат. *племенит, узвишен:* ~ песник.

субли̏мāт, -а́та м хем. *продукт сублимације; живин хлорид као дезинфекционо средство и јак отров.*

сублима́ција ж лат. хем. *претварање чврсте материје непосредно у пару и њено хлађење у чврсто тело.*

субли̏мисати, -ишēм (сублими́рати, -ȉми́рām) свр. и несвр. **1.** хем. *(из)вршити сублимацију.* **2.** *претворити, претварати у нешто више, узвишено; (уз)дићи, (уз)дизати до највишег степена.*

сȕборац и **сȕборац,** -ōрца м *друг у заједничкој борби, сборац.*

субордина́ција ж лат. *строго потчињавање млађега старијему, нижега у служби вишему; потчињеност, подређеност.*

субордини́рати; -ȉни́рām свр. и несвр. *подредити, подређивати.*

сȕбота ж хебр. **1.** *шести дан недеље (седмице), дан између петка и недеље.* **2.** *у старих Јевреја дан одмора, посвећен мртвима.* • **Велика ~** *дан уочи Ускрса.* **Лазарева ~** *црквени празник у православној цркви уочи Цвети, Врбица.*

сȕботāр *у мн.: хришћанска секта која слави суботу место недеље (у јд.: припадник те секте).*

сȕботњӣ, -ā, -ō *који се односи на суботу (који је у суботу и сл.):* ~ пазар, ~ пријем.

сȕбполāран, -рна, -о *који је испод пола, испод поларне области.* • **субполарни појас** геогр. *простор од 58° до 66° географске ширине који чини прелазни појас од арктичког у умерени.*

сȕбрат м (мн. ø; зб. им. сȕбраћа ж (мн. ø)) *в. сабрат.*

субрѐта ж фр. *певачица веселих улога у опери (обично сопран).*

субрѐтскӣ, -ā, -ō *који се односи на субрету, који је као у субрете:* ~ улога, ~ трилер.

сȕв, сȕва, -о (комп. сȕвљӣ) (вар. сух) **1. а.** *који не садржи влаге, који није мокар:* ~ рубље. **б.** *који је без воде, пресушио:* ~ речно корито. **в.** *који има мало падавина:* ~ лето. **г.** нар. *који није праћен кишом (о муњи, грому):* ~ муња. **2. а.** *који је изгубио потребну влажност:* ~ усне. **б.** *који није свеж, који није сочан:* ~ хлеб. **в.** *увео, спарушен:* ~ грана. **3.** *из кога је уклоњена сувишна влага и који је на тај начин припремљен, конзервиран (о храни):* ~ месо. **4.** (одр.) мед. *који постоји, развија се, траје без излучивања водњикаве, влажне слузи:* ~ кашаљ. **5.** *омршавео, мршав:* ~ као грана. **6.** *постан, незачињен:* ~ залогај. **7.** фиг. **а.** *који нема душевне топлине, хладан, безосећајан:* ~ и хладан дидактичар. **б.** *који је без живости, сувопаран (о стилу).* **в.** *који се сувише ослања на разум, сувише рационалистички:* ~ теоријско расуђивање. **8.** *лишен звонкости, звучности, тврд (о гласу).* **9. а.** *који је без икаквих примеса, чист:* ~ злато. **б.** (обично у емотивном изражавању) *сам, једини.* • **и суво и сирово** *сва имовина (и покретна и непокретна).* **наћи се на сувом** *наћи се у непријатној ситуацији.* **осећати се као риба на суву** *осећати се непријатно и несигурно.* **~ као вретено** *веома мршав.* **~ болест** нар. мед. *туберкулоза.* **~ дестилација** *в. уз дестилација (изр.).* **~ мана** агр. *врста биљне болести, пламењача.* **~ олуја** мет. *вртложно струјање ваздуха у време жеге.* **~ храна** *храна која није кувана.* **~ штета** *чиста штета, прави губитак.* **суви мост** *мост испод којег не тече вода.* **~ режим** *забрана производње и продавања алкохолних пића, прохибиција.* **~ грло имати, сувог грла бити** *бити јако жедан.* **~ злато** *нешто, нешто од највеће вредности.* **~ купање** *скидање осуђеника до пола ради претреса.*

сȕвāд ж зб. *суво грање;* уп. суварак (1) и сувар.

сȕваја ж **1.** *в. сувача.* **2.** *поток који лако пресуши.*

сȕвāр ж и м зб. (мн. ø) *суво грање, сувад.*

сува́рак, -рка м **1.** *сува грана, комад суве гране, сувог дрвета.* **2.** *суво грожђе и вино од таквог грожђа.* **3.** *в. двојек.*

сȕвāт и **сȕват** ж (м) тур. *планинска ливада за испашу стоке, рудина, утрина.*

сȕватити, -ȉм несвр. *држати, хранити стоку на сувату, на рудини.*

сȕватнȉк м *домаћа животиња утовљена на сувату, на рудинама.*

сȕватовати, -тујēм несвр. *в. сувати.*

сȕвача ж *млин чији су камен окретали коњи.*

сȕвачār м *власник суваче или онај који ради у сувачи.*

сувѐнȉр, -и́ра м фр. *поклон за успомену; предмет који је у вези са сећањем на некога или нешто.*

сȕверен, -а, -о **1.** *који има, врши највишу власт, независан од друге државе, самосталан; неограничен; који је својствен суверену:* ~ држава; ~ власт; ~ охолост. **2.** фиг. *који потпуно влада неком материјом (нпр. научном), који изванредно добро познаје одређену област (науке, уметности, спорта и др.), изузетно компетентан.*

сувѐрēн, -е́на м фр. **а.** *највиши носилац врховне власти у држави, владар.* **б.** *онај који влада, управља нечим.*

суверенѝтēт, -е́та м *пōтпӣуна независност једне државе у унутрашњим и спољним пословима; врховна, највиша власт.*

сувèрēнка ж *женска особа суверен.*

сӯверено прил. **1.** *на суверен начин, неограничено:* ~ владати. **2.** фиг. *с пōтпӣуним познавањем ствари, врло поуздано, компетентно.*

сӯверенōст, -ости ж *в. суверенитет.*

сувèрēнскӣ, -ā, -ō *који се односи на суверене, који припада суверену:* ~ власт.

суверéнство с *право суверена.*

сӯверица јек. **сӯвјерица** ж **1.** *примирје међу завађенима.* **2.** (и м) *онај у кога се тешко може имати поверења.*

сӯвēрнӣк јек. **сӯвјērнӣк** м *онај који припада истој верској заједници.*

сувèслāч, -а́ча м *један од веслача у истом чамцу.*

сӯвисао, -сла, -ло *логички, узрочно повезан, кохерентан:* сувисли односи, ~ излагање.

сӯвисло прил *на сувисао начин, логички; непрекидно, трајно:* ~ говорити; ~ подржавати.

сӯвислōст, -ости ж *особина или стање онога што је сувисло, повезаност, постојаност.*

сувѝшак, -шка м *оно што претекне, што остане неупотребљено пошто се задовоље све потребе, непотрешена количина, сума, вредност, износ и сл., вишак.*

сӯвишан, -шна, -о *који премашује оно што је потребно, прекомеран; превелик, претеран; непотребан, излишан:* ~ трошак; ~ љубав; сувишне речи.

сӯвишē и **сӯвише** прил. *одвећ много, превише; непотребно, излишно:* ~ пити; ~ бринути.

сӯвишно прил. *непотребно, излишно.* – Сувишно је то и поминьати.

сӯвишнōст и **сувѝшнōст,** -ости ж *стање, особина онога што је сувишно, онога који је сувишан; оно што је сувишно, претерано; велика количина нечега.*

сувлàдалац, -аоца и **сувлàдāр,** -а́ра м *онај који дели владарску власт с неким.*

сувлàдāрка ж *женска особа сувладар.*

сӯвлажан, -жна, -о *понешто, помало влажан:* ~ чаршав.

сӯвласнӣк м *онај који дели власништво с другим.*

сӯвласница ж *женска особа сувласник.*

сӯвласничкӣ, -ā, -ō *који се односи на сувласнике:* ~ однос.

сӯвласнӣштво с *заједничко власништво над истом имовином.*

сӯво[1] с *сува земља, копно.*

сӯво[2] прил. (вар. сухо) **1.** *без воде, без влаге; без везивног материјала (зидати):* ~ дувати (о ветру), ~ стајати; ~ зидати. **2.** *одајући кратак, оштар звук:* ~ зашкрипати, ~ шкљоцнути. **3. а.** *одсечно, енергично:* ~ одговорити. **б.** *хладно, равнодушно:* ~ саопштити. **в.** *неристрасно, објективно:* ~ оценити. **г.** *недовољно, површно:* ~ проучити.

сувòдō, -ола м *безводна долина (добија воду само од падавина).*

сӯвозāч, -а и **сувòзāч,** -а́ча м *онај који се с другим смењује у вожњи; онај који седи до возача у току вожње.*

сувозéмац, -мца и **сувòземац,** -ēмца м *сувоземна животиња.*

сувòземнӣ и **сӯвоземнӣ,** -ā, -ō *који се односи на (суву) земљу, копнени:* ~ пут, ~ животиња.

сувòземскӣ и **сӯвоземскӣ,** -ā, -ō *в. сувоземни.*

сӯвозӣд м ж *зид грађен од камена без употребе малтера.*

сувòмеђа (сувòмеђина) ж *в. сувозид.*

сувòмеђнӣ, -ā, -ō *који се односи на сувомеђу:* ~ појата.

сувомèснат, -а, -о *в. сухомеснат.*

сувòмразан, -зна, -о *који је са мразом а без снега, мразовит, поломразан (о времену).*

сувòмразица ж *мраз у време када је земља без снежног покривача, сува, поломразица.*

сувòњав, -а, -о *танушан, мршав; закржљао:* ~ младић.

сувòњавōст, -ости ж *особина, стање онога који је сувоњав, онога што је сувоњаво.*

сӯвопāран, -рна, -о **1.** *строго званичан, неинтересантан; лишен топлине, хладан:* ~ извештај; ~ одговор. **2.** *тешко разумљив, реторски или апстрактно изражен, високопаран:* ~ беседа.

сӯвопāрно прил. *на сувопаран начин, хладно, неинтересантно; апстрактно, високопарно:* ~ излагати, ~ предавати.

сувопа́рнōст, -ости ж *стање, особина онога који је сувопаран, онога што је сувопарно.*

сувòта ж **1.** *особина, стање онога што је суво, онога који је сув; одсуство, недостатак влажности, сувоћа.* **2.** *суво време, суша.* **3.** *сува, тврда земља; копно.* **4. а.** *суво место, заклоњено од кише и влаге.* **б.** *зграда, грађевина која обезбеђује заклоњеност од кише и влаге.* **5.** фиг. *равнодушност, безосећајност.*

сӯвотан, -тна, -о **1.** *који оскудева у мрсној, масној храни:* бити ~ (у време оскудице). **2.** *неродан, нелодан, испошћен (о земљи).*

сувòтиња ж **1.** *оскудица у мрсу, масним животним намирницама.* **2.** (и м) *гладан човек, гладница.*

сӯвотовати, -тујēм и **сувотòвати,** -òтујēм несвр. *оскудевати у мрсу, мрсној храни.*

сувòћа ж **1.** *в. сувота (1 и 2).* **2.** фиг. *сувопарност (стила и сл.).*

сӯвратак, -тка м *посуграђени део на одећи или обући; оковратник.*

суврáтити, сӯврāтӣм свр. **1.** *завртети, посувратити:* ~ ногавице. **2.** *вратити натраг, повратити:* ~ овце.

сӯврāћати, -āм *несвр. према суврáтити.*

сувре- *в. савре-.*

сӯвцат и **сӯвцāт,** -а, -о (у конструкцији са „сув“) *сасвим, потпуно сув.*

сугѐрисати, -ишēм (сугери́рати, -èрӣрāм) свр. и несвр. *(из)вршити утицај, наметнути, наметати своју вољу некоме; подвргнути, подвргавати сугестији некога.*

сӯгестибӣлан, -лна, -о *који се лако подврѓава сугестији, подложан сугестији:* ~ став, ~ мишљење.

сугестибѝлнōст, -ости ж *особина онога који је сугестибилан.*

сӯгестӣван, -вна, -о *који има моћ да изазове одређено расположење, уверење у другога:* ~ реч. • ~ **терапија** мед. *део психотерапије који се састоји у лечењу хипнозом.*

сӯгестӣвно прил. *на сугестиван начин, са сугестијом:* ~ говорити.

сугестѝвнōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога који је сугестиван, онога што је сугестивно.*

сугѐстија ж лат. *утицај на вољу другога; промена изазвана код кога утицајем друге особе.*

сӯглас м **1.** *сагласност, склад.* **2.** лингв. *в. сугласник.*

сӯгласан, -сна, -о **1.** *в. сагласан.* **2.** лингв. *који се односи на сугласнике, који има особине сугласника:* сугласни гласови.

сугла́сити (се), сӯглāсӣм (се) свр. *в. сагласити (се).*

сӯглāсје и **сӯгласје** с *в. сагласје.*

сӯгласнӣк м лингв. *глас при чијој се артикулацији чује шум или прасак изазван препреком (теснацем или преградом) коју фонационој струји стварају говорни органи, консонант:* безвучни ~, меки ~, звучни ~.

сӯгласничкӣ, -ā, -ō *који се односи на сугласнике:* ~ артикулација.

сȕгласно прил. *в.* *сагласно.*

сȕгласнōст, -ости ж *в.* *сагласност.*

суглашáвати (се), -àшāвāм (се) (суглашúвати (се), -àшујēм (се)) *несвр.* *према сугласити (се).*

сȕглȗв и **сȕглȗх,** -а, -о *који није сасвим глув, глух, наглув, приглув:* ~ човек.

сȕговōрнйк м *в.* *саговорник.*

сȕговōрница ж *в.* *саговорница.*

сȕградица ж *ситан град.*

сȕграђанин м (мн. -āни) *онај који с ким живи у истом граду, онај који је с неким из истог града.*

сȕграђāнка ж (дат. -ки; ген. мн. -кй) *женска особа сугрђанин.*

сȕгреб и **сúгреб** м празн. *место где су пас, мачка или лисица разгребли земљу за које сујеверне особе верују да доноси неку кожну болест ако се нађази на њега.* • **нагазити (стати) на (пасји)** ~ *наћи оболети.* **узети** ~ *утећи, збрисати.*

сȗд[1], сúда м (мн. сúдови) **1.** *мишљење о вредности кога или чега, оцена.* **2. а.** *орган којем је дужност решавање грађанских спорова, преступа и кривичних дела; судијски збор, колегијум:* војни ~, окружни ~. **б.** *зграда у којој ради такав колегијум, у којој се налази таква установа.* **3. а.** *претрес дела или кривице у таквој установи.* **б.** *решење, одлука која се доноси након таквог претреса, пресуда.* **4.** лог. *један од елемената формалне логике, у којем се, у облику реченичног исказа, нешто тврди или одриче:* аналитичан ~, хипотетичан ~. • **божји** ~ *божја казна за почињене грехове, по религиозном веровању.* **страшни (последњи)** ~ *по религијском веровању божји суд људима до кога ће доћи кад наступи крај света.*

сȗд[2], сȗда м (мн. сȗдови) **1.** *предмет у домаћинству (разног облика и величине, различите намене, израђен од разних материјала) у који се може улити течност, нешто ставити, насути и сл.* **2. а.** *било који шупљи орган у телу човека:* крвни ~. **б.** бот. *танке цевчице састављене од ћелија кроз које се врши промет течности у биљци.* • **закон спојених судова 1.** физ. *аксиом по којем је течност у (свим) спојеним судовима увек истог нивоа.* **2.** фиг. *међусобна условљеност, повезаност, међузависност (нпр. политике и економије).*

судàнија ж пеј. *систем суђења, дељења правде.*

сȗдāр м **1.** *јак удар једног тела у другo:* ~ возова. **2.** *борбени додир, сукоб заграђених војски.* **3.** *оштро изражена супротност, размимоилажење гледишта, идејни сукоб:* ~ мишљења.

сȗдарати (се), -āм (се) *несвр.* *према сударити (се).*

сȗдарити, -йм свр. *учинити да два лица или предмета ударе један о други, изазвати судар.* ■ ~ **се 1. а.** *крећући се у сусрет ударити један у другога.* **б.** *доћи у супротност, у неугодан додир с нечим:* ~ се са чињеницама, ~ се са стварношћу. **3.** *сукобити се у боју, у борби.*

сȗдац, сúца м *в.* *судија.*

сȗдачкй, -ā, -ō *в.* *судијски:* ~ звање, ~ правда.

сȗдба ж *в.* *судбина.*

сȗдбенй, -ā, -ō *в.* *сȗдскй:* ~ расправа, ~ власт, ~ рочиште.

сȗдбено прил. *в.* *сȗдски:* ~ решири спор.

сȗдбенōст, -ости ж *судска надлежност, делокруг суда.*

сȗдбина и **судбúна** ж *по народном веровању, неком замишљеном силом унапред одређени ток догађаја (обично неповољан), фатум.* • **помирити се са судбином** *оставити решење, расплет току догађаја, стицају околности.*

сȗдбиница и **судбúница** ж *дем.* *од судбина.*

сȗдбинскй, -ā, -ō **а.** *који се односи на судбину, који је у вези са судбином:* ~ повезаност (с неким). **б.** *в.* *судбоносан.*

сȗдбински прил. *по судбини, неизбежно:* бити ~ предодређен (некоме).

судбòносан, -сна, -о *који одређује ток важних будућих догађаја, нечијег живота и сл.:* ~ сусрет, ~ одлука.

судбòносно прил. *на судбоносан начин; фатално:* бити ~ упућен (на некога).

судбòноснōст, -ости ж *особина, стање онога што је судбоносно:* ~ тренутка.

сȗделовати јек. **сȗдјеловати,** -лујēм несвр. *деловати, радити заједно са неким, имати удела у каквом послу.*

сȗдеонйк јек. **сȗдионйк** м *онај који суделује, учествује у чему с ким другим, саучесник.*

сȗдеонйштво јек. **сȗдионйштво** с *заједничко деловање с ким у чему.*

сȗдија м (мн. ж) **1.** *службено лице у установи суда које доноси пресуду у парничном спору, члан судског колегијума:* окружни ~. **2.** *онај који суди у игри, у такмичењу:* фудбалски ~. **3.** *онај који износи своје мишљење, суд о неком, о нечему.* – Не желим бити судија нечијој лепоти.

сȗдијскй, -ā, -ō *који се односи на судије:* ~ одговорност, ~ савест.

сȗдилйште с *место суђења, судиште.*

сúдити, сȗдйм несвр. **1. а.** (некоме (некога)) *разматрати нечију кривицу (у судском поступку или на неки други начин) и доносити пресуду.* **б.** фиг. *имати власт, владати.* – Сад суди гуњ и кожух, капут се више не пита. **2.** *давати, износити мишљење, суд о коме, о чему, ценити.* – Ако судимо по заслугама, Милан има предност. **3.** спорт. *старати се да се поштују правила спортске игре непосредно је пратећи:* ~ дерби. **4.** свр. фиг. (у облику трп.) *унапред одређен, предодређен.* – Девојка га воли, он јој је суђен. ■ ~ **се** *обраћајући се суду водити спор с неким, парничити се:* ~ се због наследства. • **судећи (по томе, по нечему)** разг. *на основу (тога, нечега), узимајући у обзир (то, нешто).*

сȗдић, -а и **сȗдйћ,** -йћа м *дем.* *од суд*[2].

сȗдйште с *место где суд заседа; сам суд.*

сȗдланица ж **1.** *унутрашња страна шаке без прстију, длан; ширина длана као мера.* **2.** бот. *једногодишња биљка* Caucalis platycarpos *из ф.* Umbelliferae, *разгранате, пророђено чекињасто длакаве стабљике, троструко перасто дељеног, јајастог лишћа.*

сúдница ж **а.** *судска дворана.* **б.** фиг. *суђење:* божја ~.

сúдничкй, -ā, -ō *који се односи на судницу (а):* ~ инвентар.

сȗдњй, -ā, -ē само у изр. ~ **дан** *по религиозном веровању, дан када ће бити пропаст света.*

сȗдōвнйк м мед. *бели или плави израштај или само црвена пега на кожи, као последица проширења и повећања лимфних или крвних судова* angioma.

судóвница ж анат. *в.* *судовњача.*

судóвњача ж анат. *опна у којој су смештени крвни судови за исхрану органа вида, жилница* Chorioidea.

судòпер м *в.* *судопера (2б).*

судòпера ж **1.** *особа која се бави прањем посуђа.* **2. а.** *крпа за прање посуђа.* **б.** *део кухињског намештаја у коме се пере суђе.* **3.** фиг. *запуштена, прљава женска особа.*

судòпēрка ж *в.* *судопера (1).*

судòпēрскй, -ā, -ō *који се односи на судопере и судоперке:* ~ прибор.

судржављанин (мн. -āни) и **судржáвљанин** (мн. -ани) м *онај који је с неким становник исте државе.*

сȗдруг м *друг у заједничком послу, заједничкој професији, у истој школи, разреду и сл.*

сȗдскй и **сȗдскй,** -ā, -ō *који се односи на суд и суђење; који спада у надлежност суда:* ~ власт, ~ процес, ~ извршитељ, ~ право.

сȗдски и **сȗдски** прил. *преко суда, посредством суда:* ~ решити спор, поравнати се ~.

сȗдственй, -ā, -ō *који се односи на судство:* ~ пракса.

сȗдство и **сȗдство** с *правосудна служба, сви судови.*

сȗђе с зб. (мн. ø) *посуђе, судови;* уп. суд[2] (1).

сȗђенӣ, -ā, -ō *у им. служби:* **а.** ж *в. суђеница.* **б.** м *в. суђеник.*

суђѐнӣк, -и́ка и **сȗђенӣк** м **1.** *мушкарац који је судбином одређен да некој женској особи буде муж.* **2.** *онај коме се суди, оптуженик.*

суђѐница и **сȗђеница** ж **1.** *женска особа за коју се верује да је судбином одређена коме за жену, за супругу.* **2.** *она којој се суди, оптужена, оптужениця.*

суђѐнӣчкӣ и **сȗђеничкӣ,** -ā, -ō *који се односи на суђенике.*

су́ђе̄ње с **1.** *гл. им. од судити (се).* **2.** *судбина, фатум.* • **зло рађење, готово** ~ *онај који чини зло, доживеће зло.*

сужа́вати (се), сȕжāвām (се) *несвр. према сузити (се).*

сȗжан и **сȗжан,** -жна, -о **1. а.** *који је изгубио слободу, поробљен, засужањен:* ~ домовина. **б.** *који прогиче, пролази у сужањству:* ~ година. **2.** (у именичкој служби, одр.) **а.** м *сужањ, роб.* **б.** ж *заробљеница, робиња.*

сȗжањ и **сȗжањ,** -жња м (инстр. -жњем; мн. сȕжњи, сȗжњи и сȕжњеви) *онај који је лишен слободе, заточен, роб.*

сȗжањскӣ и **сȗжањскӣ,** -ā, -ō *који се односи на сужње, који је у вези са сужњима.*

сужа́њство и **сȗжāњство** с *стање у коме се налази сужањ; време проведено у таквом стању, заробљеништво, ропство.* фиг. *стање зависности, потчињености некоме.*

сȕждребна (ж. род) *која носи ждребе, бременита ждребетом, ждребна (кобила).*

сȕждребнȏст, -ости ж *стање суждребне кобиле, ждребност.*

сȗженȏст, -ости ж *особина, стање онога што је сужено:* ~ простора. фиг. *скученост, ограниченост:* ~ мисли.

сужѐње с *особина, стање онога што је сужено, суженост; сужено место:* ~ деловања; проћи кроз ~.

сужњѐвати, сȕжњујēм несвр. **а.** *живети у сужањству, робовати.* **б.** фиг. *живети у потпуној потчињености некоме.*

сȗжњевскӣ и **сȗжњевскӣ,** -ā, -ō *својствен сужњевима:* ~ глас, ~ трпљење.

сȗжњӣк и **сȗжњӣк** м *сужањ, заточеник.*

сȗжњица и **сȗжњица** ж **1.** *тамница, затвор.* **2.** *засужњена женска особа, робиња.*

сȗза и **сȗза** ж (ген. мн. су́зā и сȗзā) **1. а.** *безбојна слankаста течност коју луче жлезде у очној дупљи, најчешће од бола, јаког узбуђења и сл.* **б.** (обично у мн.) *плач, плакање.* **2.** *кап течности, сока који се лучи из биљке, обично на повређеним местима; кап течности попије.* **3.** фиг. *мила, драга особа.* • **крокодилске сузе ронити** *лажно изражавати жаљење, неискрено жалити.* **Маријине сузе** бот. *в. треслица.* **сиротињска** ~ *бедно, јадно стварање.* **гушити се, купати се** и сл. **у сузама** *много, јако плакати.* **чист као** ~ *потпуно, сасвим чист.*

сȗзав, -а, -о **1.** *уплакан:* ~ жена. **2.** *влажан, мокар:* ~ марама.

сȗзавац, -āвца м (инстр. -āвцем) *врста бојног отрова који у гасовитом стању надражује органе вида и изазива обилно лучење суза.*

сȗзам м бот. *в. сусам.*

сȗзан, -зна, -о **1.** *пун суза (о очима); обливен сузама, уплакан:* сузне очи; ~ дете. **2. а.** *који изазива сузе, жалостан:* ~ опроштај. **б.** *који изражава жалост, тугу, плачан (о гласу, погледу).* **3.** (одр.) *који лучи сузе:* сузне жлезде. • **сузна печурка** бот. *врста гљиве* Polyporus destructor *из ф.* Polyporaceae. **сузне кости** *сузњаче* lacrimalia.

сузàфōн, -о́на м муз. *басовски лимени дувачки инструмент сличан труби (назван по имену проналазача).*

сузби́јати, сȕзбијām *несвр. према сузбити.*

сȕзбити, сȕзбијēм (имп. сȕзбӣ; трп. сузбӣјен, -ена) свр. **1. а.** *присилити на одступање, одбити, потиснути; потерати, понагнати на мањи простор:* ~ непријатеља; ~ овце. **б.** *одбити нечије мишљење, нечији став тврдећи супротно, оповргнути нешто:* ~ клевете. **2. а.** *свести на мању меру, ограничити, спречити ширење, ставити под контролу:* ~ епидемију. **б.** *потиснути, стишати, прикрити какво осећање:* ~ срџбу, ~ љубав. ■ ~ **се 1.** *изненада, напло се сусрести, сукобити се, укрстити се (о погледима).* **2.** *постати мањи, скупити се, стиснути се.*

суздржа́вати (се), -дȓжāвām (се) *несвр. према суздржати (се).*

сȕздржан, -а, -о **1.** *уздржан, пригушен, потиснут:* ~ смех, ~ гнев. **2.** *смирен, умерен:* ~ понашање.

сȕздржāно прил. *на суздржан начин, уздржавајући се:* ~ одговарати.

сȕздржāнȏст, -ости ж *особина, стање онога који је суздржан, онога што је суздржано.*

суздр̀жати, -жӣм свр. **1.** *задржати, зауставити:* ~ некога да не побегне. **2.** *спречити, не допустити да се нешто изврши, учини.* – Нешто ме суздржа те не одох. ■ ~ **се** *прикрити, не испољити какво осећање и сл., уздржати се:* ~ се од реакције.

суздр̀жљив, -а, -о *који уме да се суздржи, да се савлада, да се контролише; којим се испољава таква особина:* ~ човек; ~ држање.

суздр̀жљивац, -ивца м *онај који уме да се суздржи, који се суздржава, контролише.*

суздр̀жљиво прил. *на суздржљив начин, уздржљиво:* ~ се владати.

суздр̀жљивȏст, -ости ж *особина онога који је суздржљив, уздржљиво понашање, уздржљивост.*

сузи́вати (се), сȕзујēм (се) *несвр. пређа сузити (се).*

сȕзити, -ӣм несвр. [гл. им. сȕжēње с] **1.** *лучити сузе, влажити се сузама; проливати, ронити сузе, плакати.* **2.** *исцуштати кап сока (о биљци); цопите тећи, цурити кап по кап, капати; влажити се, маглити се.* **3.** фиг. *блистати светлошћу (чистом, јасном као суза) (о звездама).*

су́зити, сȕзӣм (трп. сȗжен) свр. **1.** *учинити уским или ужим, стеснити:* ~ панталоне. **2.** *свести на мању меру, ограничити (област делатности, власти).* ■ ~ **се 1.** *постати уским или ужим.* **2.** *смањити делокруг свога деловања, ограничити се.*

сȕзица ж **1.** *дем. од суза.* **2.** бот. **а.** *вишегодишња биљка* Melica uniflora *из ф.* Gramina, *танког стабла са 3–6 голих или слабо чекињастих листова.* **б.** *в. трепуша.*

сȕзичав, -а, -о *у мањој мери сузан; сузан:* сузичаве очи.

сȕзница ж анат. *сузна кесица у очној дупљи, сузни затон* saccus lacrimalis.

сȕзно прил. *са сузама у очима, плачно, плачући:* ~ се огласити.

сȕзнути, -нēм свр. *пустити сузу, заплакати.*

су́знача ж анат. *кост на лицу у пределу ока, сузна кост.*

сȕзовōд и **сȕзовод,** -ода м анат. *канал којим отиче сузна течност у носну дупљу,* ductus nasolacrimalis.

суѝгра̄ч, -а́ча и **сȕигра̄ч** м *в. саиграч.*

суигра̀чица ж *в. саиграчица.*

сȕјевера и **сујѐвера** јек. **сȕјевјера** и **сујѐвјера** ж *сујеверје, празноверје.*

сȕјевēран и **сујѐверан** јек. **сȕјевјēран** и **сујѐвјеран,** -рна, -о **а.** *склон сујеверју, празноверан:* ~ старица. **б.** *који се заснива на сујеверју, који је изазван сујеверјем:* ~ мишљење, ~ страх.

сујевéрац јек. **сујевјéрац,** -рца м *онај који је сујеверан.*

сȕјевēрје и **сујѐвēрје** јек. **сȕјевјēрје** и **сујѐвјēрје** с *веровање у натприродне силе, празноверица, празноверје.*

сујевéрнōст јек. **сујевјéрнōст,** -ости ж *особина, стање онога који је сујеверан.*

сујевéрство јек. **сујевјéрство** с *в. сујеверност.*

сȕједац, -еца м и **сȕједица** ж мед. *кожно-инфективно обољење настало упалом затворених пора жлезда гнојница* comedo.

сȕјета ж рус. *претерана гордост, таштина.*

сȕјетан, -тна, -о **а.** *обузет сујетом, ташт:* ~ глумац. **б.** *који је својствен онима који су такви:* ~ понашање, ~ став.

сȕјетнӣк м *онај који је сујетан, ташт.*

сȕјетнӧст, -ости ж *особина онога који је сујетан.*

сука́нац, -нца м *сукнени покривач.*

су́кати, сȕчēм (3. л. мн. сȕчӯ; имп. су́чи) несвр. **1. а.** *увијати, упредати у једну нит (вуну, памук и сл.).* **б.** *обавијати око чега (или умотавати у колут), намотавати:* ~ уже. **2. а.** *правити обавијајући нечим, мотати, завијати (цигарету).* **б.** *завршњи дотеривати, фитиљити (бркове).* **в.** *завртати, подавијати, посувраћати (рукаве, ногавице и сл.).* **3.** *снажно избијати, излазити кроз какав отвор, сукљати (о диму, пламену и др.).* **4.** фиг. **а.** *у великим количинама, прекомерно пити, јести, пушити и др.* **б.** *буразити, просипати црева некоме.* ■ **~ се 1.** *увртати се, увијати се, упредати се.* **2.** *в. сукати (3).* **3. а.** *излазити, искрцавати се један за другим.* **б.** *кретати се, ићи у гомили.* **в.** *тећи, пролазити (о времену и др.).*

сȕкладан -дна, -о **1.** *који се у свему подудара са неким, с нечим.* **2.** мат. *који има једнаке странице и једнаке углове, конгруентан (о два геометријска лика).*

сȕкладно прил. *на сукладан начин, подударно, сагласно.*

сȕкладнӧст, -ости ж *особина онога што је сукладно, подударност, сагласност.*

сȕклата ж (м) (мн. ж) *несхретна, незграпна особа (обично прљава).*

суклу́ба́ш, -а́ша м *онај који је са неким члан истога клуба.*

сȕкљав, -а, -о *који сукља, куља;* уп. сукљати (1).

сȕкљавина ж *оно што сукља, куља.*

сȕкљā̄j м *оно што у један мах (по)сукља, напље избије из чега:* ~ дима.

сукљȁјчић м *дем. од сукљај:* ~ пламена.

сȕкљати, -а̄м несвр. **1.** *јако, напље избијати, излазити кроз неки отвор, куљати, шикљати (о води, диму, пари и др.).* **2.** *кретати се, пролазити у маси, у великом броју.*

сȕкнā̄р, -а́ра м **1.** *онај који се бави око сукна (производи га, продаје и сл.).* **2.** зоол. *инсект који напризи вунене тканине или крзно* Tinea pellionella.

сȕкнара ж *фабрика сукна.*

сȕкнā̄рскӣ, -а̄, -ō **1.** *који се односи на сукнаре:* ~ прибор. **2.** *као део ботаничких назива:* ~ чешља, сукнарске гребени.

сукна́рство с *израда сукна као привредна грана.*

сȕкнен и **сȕкнен,** -а, -о *који је начињен од сукна:* ~ капут, ~ хаљина.

сукнȅњача ж **1.** *женска кошуља од сукна.* **2.** *сукнена торба.*

су́кно с *дебела вунена ваљана тканина; уопште тканина; одећа (обично вунена, сукнена).*

су́кнути, сȕкнēм свр. **1. а.** *напље, снажно избити кроз неки отвор, покуљати, шикнути (о води, диму, пари и др.).* **б.** *изненада, напље се појавити у свести, синути (о мисли).* **2. а.** *напље кренути (обично у великом броју), јурнути, навалити.* **б.** *устремити се, оштро напасти (обично речима).* **3.** *брзо извући, повући, тргнути, исукати (мач).* ■ **~ се** *в. сукнути (2).*

сȕкња ж (ген. мн. сȕка̄ња̄ (сȕкња̄)) **1.** *део женске одеће од појаса надоле.* **2.** фиг. **а.** *женска особа.* **б.** *страшљивац, плашљивац.* • **бити под сукњом, држати се сукње** *у свему се покоравати жени (о човеку).*

сȕкња̄рош м *онај који трчи за женама, женскарош.*

сукњȅтина ж *ауг. и пеј. од сукња.*

сȕкњица ж *дем. од сукња; сукња.*

сȕкњичица ж *дем. од сукњица.*

су́коб и **сȕкоб** м **1.** *размимоилажење, опречност гледишта, интереса и сл.; препирка, свађа.* **2.** *непријатељски сударбитка, бој.*

сукȍбити (сȕкобити), сȕкобӣм свр. **1.** *довести у сукоб, супротност, ставити насупрот једно другоме:* ~ гнев и мржњу. **2. а.** *идући у сусрет наићи на некога, срести некога; проузроковати нечији сусрет.* **б.** *саучесник у кривици.* ■ **~ се 1. а.** *доћи у сукоб, споречкати се, завадити се.* **б.** *сударити се у борби, почети ратовати.* **2.** *састати се, сусрести се идући са разних, супротних страна.*

сȕкобица ж **а.** *мали сукоб.* **б.** *противр(у)речност.*

сȕкобӣште с *место сукоба.*

сукобља́вати (се), -ȍбља̄ва̄м (се) *несвр. према сукобити (се).*

сȕкобљенӧст, -ости ж *стање онога који је у сукобу с неким или нечим.*

сукобља́вати (се), -ȍбљујēм (се) *несвр. према сукобити (се).*

сȕкрвав и **сȕкрва̄в,** -а, -о *који је помешан с крвљу, с примесама крви:* ~ пена.

сȕкрвица ж *ињој помешан с крвљу.*

сȕкрвичав, -а, -о *в. сукрвичан (1).*

сȕкрвичан, -чна, -о **1.** *који је умрљан, замазан сукрвицом:* ~ лице. **2.** *који је боје као сукрвица:* ~ сунце на заласку.

сȕкрвичина ж **1.** *ауг. од сукрвица.* **2.** бот. *вишегодишња биљка* Lychnis coronaria *из ф.* Caryophyllaceae, *усправне, у горњем делу рачваste стабљике, појединачних цветова.*

сȕкрӣвац и **сȕкривац,** -ӣвца м *онај који сноси кривицу заједно с неким, саучесник у кривици.*

сȕкрӣвња и **сукри́вња** ж *саучесништво у кривици.*

сȕкрō̄ман, -мна, -о чеш. *лични, особни; незваничан, приватан:* ~ мишљење.

сȕкрō̄мно прил. *на сукроман начин, приватно.*

сȕктати, сȕкћēм и сȕктӣм несвр. *в. сукљати.*

сукулȅнтан, -тна, -о *сочан, меснат* (о биљкама); уп. сукулента.

сȕкцесӣван, -вна, -о *који иде, следи непосредно један за другим, узастопан, непрекинут:* сукцесивни догађаји.

сȕкцесӣвно прил. *на сукцесиван начин, једно за другим, поступно:* ~ се настављати.

сукцеси́внӧст, -ости ж *особина, стање онога што је сукцесивно:* ~ догађања.

сукцȅсија ж лат. **1.** *следовање једног за другим у времену, ред, узастопност.* **2.** правн. *законом уређени прелаз субјективних права и обавеза са досадашњег носиоца на новог, наслеђе, оставштина.*

сȕледица ж *залеђена киша.*

сȕложнӣк м **1.** *мушкарац који са неком женом одржава ванбрачне интимне односе, љубавник.* **б.** *онај који живи заједно с неким у једној соби.*

сȕложница ж *женска особа суложник.*

сȕложнӣштво с *стање и положај у коме се налази суложник или суложница.*

сȕлтāн, -а́на м ар.-тур. *титула неких исламских владара на Оријенту.*

султа̀на ж *в. султанија (1).*

султа̀нāт, -а́та м *земља у којој влада султан.*

султа̀нија ж **1.** *султанова жена; султанова кћи.* **2.** *в. султанин.*

султа̀нӣн, -и́на м *турски златан новац.*

сȕлтанић, -а и **султа̀нӣћ,** -и́ћа м *дем. и пеј. од султан.*

султа̀ница ж *султанова жена.*

сȕлта̄нка ж *в. султанија (1).*

султа̀нлук м *в. султанат.*

сȕлта̄нскӣ, -а̄, -ō *који се односи на султане:* ~ власт.

сȕлтáнски прил. *на султанов начин, као султана, који припада султану:* ~ владати.

султáнство с *в. султанат.*

султáнчић м *дем. и хип. од султан.*

сȕлȗд и **сȕлуд,** -а, -о **1.** *помало луд, луцкаст, суманут; који је својствен таквој особи, који одаје такву особу:* ~ човек; ~ поступак, ~ поглед. **2.** *неразборит, неразуман:* ~ обест.

сȕлудаст и **сȕлудаст,** -а, -о (сȕлудан и сȕлудан, -дна, -о) *в. сулуд.*

сȕлȗдо и **сȕлудо** прил. *на сулуд начин, као сулуд, сумануто:* ~ гледати.

сȕлудо̄ст и **сȕлудо̄ст,** -ости ж **1.** *стање, особина оног који је сулуд; душевна поремећеност, неурачунљивост.* **2.** *неочекиван, невероватан чин, поступак.*

сулȕндāр, -ара м тур. *лимена цев за одвод дима из пећи, чунак.*

сȕлфāт, -áта м лат. хем. *со сумпорне киселине.*

сȕлфāтнӣ, -ā, -ō *који садржи знатну количину сулфата; који се добија помоћу сулфата:* сулфатни минерали; ~ целулоза.

сȕлфӣд, -и́да м лат. хем. *једињење, спој метала са сумпором.*

сȕлфӣднӣ, -ā, -ō *који садржи знатну количину сулфида; који се добија помоћу сулфида:* сулфидни минерали; ~ целулоза.

сȕлфӣт, -и́та м лат. хем. *со сумпорасте киселине.*

сȕлц м нем. **а.** *пиктије, аспик, хладетина.* **б.** *згуснут воћни сок, желе.*

сȕљав, -а, -о *по коме се лако суља, клиже, клизав:* ~ нанос песка.

сȕљати, -ām несвр. *отискивати нешто низ стрмину тако да клизи:* ~ трупце пртином. ■ ~ **се** *отискивати се, спуштати се клизећи:* ~ низ пртину.

сȕљкати (се), -ām (се) несвр. *дем. према суљати (се).*

сȕљнути (се), -нēм (се) *свр. према суљати (се).*

сȕма и **сȗма** ж лат. **1.** мат. *износ добијен сабирањем двеју или више величина или бројева, збир.* **2. а.** *одређена количина, свота (о новцу).* **б.** *укупна количина нечега, скуп:* ~ патњи. **3.** *главна одлика нечега, суштина, бит.* – Језик је сума човека.

сȕмаглица ж *ретка, лака маглa, измаглица.*

сȕмагличав, -а, -о и **сȕмагличан,** -чна, -о *испуњен, обавијен сумаглицом:* ~ јутро.

сȕмāнȗт, -а, -о *помало луд, луцкаст, сулуд; који је својствен таквој особи, који одаје такву особу:* ~ човек; ~ поглед.

сȕмāнȗто прил. *на суманут начин, као суманут:* ~ трчати.

сȕмāнȗтӧст, -ости ж *стање, особина оног који је суманут.*

сȕмāран, -рна, -о **1.** мат. *који представља резултат сабирања, збрајања:* ~ износ. **2.** *који се не односи на појединачно, који сажето обухвата целину, уопштен:* ~ мишљење, ~ преглед.

сумàрēн, -éна м фр. *подморница.*

сумàрēнскӣ, -ā, -ō *који се односи на сумарене, подморнички.*

сȕмāрно прил. *на сумаран начин, сажето:* ~ изложити што.

сумáрнӧст, -ости ж *особина, стање оног што је сумарно.*

сȕмахнит, -а, -о *скоро махнит, унеколико махнит:* ~ човек.

сȕмāхнȗт, -а, -о *в. суманут.*

сȕмацна прид. (ж. род) *в. смацна.*

сȕмеђа ж *заједничка међа, граница.*

сȕмеса јек. **сȕмјеса** ж *в. примеса.*

сȕмесица јек. **сȕмјесица** ж *дем. од сумеса.*

сȕмештанин јек. **сȕмјештанин** м (мн. -ани) *онај који је с неким из истог места, суграђанин.*

сȕмештáнка јек. **сȕмјештáнка** ж *женска особа сумештанин, суграђанка.*

сȕмилӧст и **сȗмилӧст,** -ости ж *в. самилост.*

сумѝрати, сȗмирām свр. и несвр. **1.** *саб(и)рати, збројити, збрајати, скупити, скупљати све заједно:* ~ рачуне. **2.** *(на)правити закључак, закључи(ва)ти.*

сȕмица ж *мала сума, незнатна количина (новца).*

сȕмишљенӣк м *истомишљеник, једномишљеник.*

сȕмлāк, -а, -о *унеколико млак, топао:* ~ ветар.

сумлáчити, сȕмлāчīм свр. *мало упрљати, смлачити:* ~ воду.

сȕмња ж (ген. мн. -њȋ (-њā)) **1.** *непоуздана вера у некога, у нешто, неверовање, сумњичење, неверица.* **2.** *наговарање, претпоставка.* **3.** *бојазан, страховање.*

сȕмњалачкӣ, -ā, -ō *који изражава, испољава сумњу, сумњичав:* ~ поглед.

сȕмњалица ж (м) (мн. ж) *особа склона претераном сумњању, сумњичењу.*

сȕмњаличкӣ, -ā, -ō *в. сумњалачки.*

сȕмњало с (м) (мн. с) *в. сумњалица.*

сȕмњати, сȗмњām несвр. **1. а.** *имати, осећати сумњу, неверицу у истинитост нечега, показивати резервисаност у погледу чега:* ~ у резултате избора. **б.** *немати поверења, не поуздавати се у некога:* ~ у партнера. **2.** (на кога) *претпостављати да би неко могао бити крив (на основу његовог држања и др.), сумњичити кога.*

сȕмњив, -а, -о **1. а.** *који изазива сумњу, неповерење, подозрење у себе (због својих поступака, држања, карактера и сл.):* ~ човек, ~ друштво. **б.** *који је малих способности, недорастао, слаб:* ~ писац. **в.** *слаб, неодговарајући, рђав:* ~ квалитет. **г.** *неприличан, непристојан:* ~ место. **д.** *који изазива сумњу у своме тумачењу, који може бити схваћен двојако, неповуздан:* ~ случај. **2.** *који је склон сумњичењу, неповерљив, сумњичав; који изражава сумњу, неповерење:* ~ грађанство; ~ поглед.

сȕмњивац, -ивца м *онај који је сумњив; онај у кога се не може имати поуздања.*

сȕмњивица ж *женска особа сумњивац.*

сȕмњиво прил. *са сумњом, неповерљиво;* уп. сумњичаво: ~ се односити према некоме.

сȕмњивӧст, -ости ж *особина онога који је сумњив, онога што је сумњиво.*

сȕмњица ж *дем. од сумња.*

сȕмњичав, -а, -о *који је склон сумњичењу, који има неповерење, подозрење према некоме, према нечему; који изражава сумњу, неповерење, подозрење:* ~ човек, сумњичаве очи.

сȕмњичавац, -āвца м *сумњичав човек, сумњалица.*

сумњичáвко м *в. сумњичавац.*

сȕмњичаво прил. *са сумњом, неповерљиво:* ~ гледати.

сȕмњичавӧст, -ости ж *особина онога који је сумњичав.*

сȕмњичāрскӣ, -ā, -ō *својствен онима који сумњају, сумњиче, испуњен сумњом:* сумњичарске речи, ~ став.

сȕмњичити, -ȋм несвр. [гл. им. сȕмњичēње с] *излагати кога (што) сумњи, претпостављати да би неко (нешто) могао (могло) бити узрок нечему, сумњати на некога (на нешто).* ■ ~ **се** *излагати себе сумњи.*

сȕмодар, -дра, -о *мало, унеколико модар, модрикаст:* ~ плод.

сȗмōр, -ора м **1.** *потпуна тишина, мир, мртвило:* ~ летње ноћи. **2.** *тмурно, мрачно расположење, суморност; жал за нечим, туга, сета:* осетити ~; унети ~ у кућу.

сȗмōран, -рна, -о **1. а.** *обузет сетом, тужан, невесео:* суморни људи. **б.** *који одаје, одражава такво расположење:* ~ чело, ~ поглед. **в.** *који изазива нерасположење, оставља мучан утисак:* ~ мртвачка соба. **г.** *који је испуњен тешкоћама, који садржи тужне догађаје, тужан:* ~ живот. **2.** *смрачен, натмурен, тмуран (о дану, времену).* **3.** *недовољан, штур, оскудан:* ~ светлост (од светиљке).

сȗмораст, -а, -о *у коме преовладава сумор, тмурно расположење, суморност:* ~ разговор.

сȗмо̄рно прил. *жалосно, тужно, сетно:* ~ благ смешак.

сумо́рно̄ст и **сȗмо̄рно̄ст,** -ости ж *особина, стање оног који је суморан, оног што је суморно.*

сȗмпор м *хемијски елемената* (S), *кристаласт и крт минерал, жуте боје, лако запаљив (употребљава се у индустрији, пољопривреди и медицини).*

сȗмпораст, -а, -о **а.** *који личи на сумпор, који је боје сумпора:* ~ небо. **б.** *који садржи сумпора:* ~ дно кратера.

сумпо̀рати, -а̄м несвр. *в. сумпорити.*

сумпо̀ра̄ч, -а́ча м бот. и агр. *врста жутог граха, пасуља.*

сумпо̀рача ж **1.** *шибица, жицица у којој има сумпора.* **2.** *прскалица за прскање винове лозе модром галицом.*

сумпор-ди̏оксид (сȗмпор-ди̏оксид) м хем. *једињење, спој сумпора и кисеоника.*

сумпо̀рисати, -ишем̄ и **сȗмпорити,** -ӣм несвр. **а.** *прскати сумпорним прашком (обично листове винове лозе и неких других биљака).* **б.** *дезинфиковати паром од сумпора (винске судове и воће пре конзервирања).*

сȗмпорнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на сумпор, који је у вези са сумпором:* ~ сјај, ~ рудник. • **сумпорна врела, сумпорне терме** *лековите сумпоровите воде.* ~ **киселина** хем. *једињење, спој сумпора, водоника и кисеоника у виду густе течности без боје и мириса.* ~ **цвет** хем. *ситан прах који се добија при наглом хлађењу сумпорних пара, сублимисани сумпор.*

сȗмпорножӯт, сумпорножу́та, -о *који је жут попут сумпора:* ~ ружа.

сумпорнозѐлен, -ѐна, -о *који је зелене боје са бледожутом нијансом:* ~ бронза.

сумпо̀рњача ж **1.** *в. сумпорача.* **2.** *у мн.: сумпорни минерали.*

сȗмпоров, -а, -о *који у себи има сумпора:* ~ једињење.

сумпоро̀вит, -а, -о *који се односи на сумпор, који у себи има сумпора:* ~ пара.

сумпоро̀вито̄ст, -ости ж *особина, стање оног што је сумпоровито.*

сумпороводо̀нӣк (сумпоровòдӣк), -и́ка м хем. *једињење, спој сумпора и водоника.*

сумпороводо̀ничан (сумпоровòдичан), -чна, -о *који у свом хемијском саставу има сумпора и водоника:* ~ киселина.

сумпороугљѐнӣк (сумпороу̀глӣк), -и́ка м хем. *бистра, слабо жућкаста течност, непријатног мириса, лако запаљива и експлозивна (користи се за дезинфекцију и дезинсекцију).*

сȗмра̄к м **1. а.** *ишчезавање дневне светлости и почетак падања мрака, полумрак између заласка сунца и почетка ноћи и пред свитање дана.* **б.** *слаба видност у слабо осветљеном простору, полумрак.* **2.** фиг. **а.** *необавештеност о нечему, непознавање нечега:* ~ прошлости. **б.** *пад моралних и духовних вредности:* ~ цивилизације.

сȗмракаст, -а, -о *таман, тмуран:* ~ облак.

сȗмрача̄ј и **сумра́чак,** -чка м *први сумрак.*

сȗмра̄чан, -чна, -о **1. а.** *који је без довољно светлости, у којем влада сумрак, полумрак, полумрачан:* ~ доба, ~ предсобље. **б.** *испуњен тамом, тмуран, таман:* сумрачне горе. **2.** фиг. **а.** *испуњен сетом, тугом, невесео:* ~ расположење. **б.** *смркнут, мрачан, зловољан:* ~ поглед.

сȗмра̄чје с **1.** *в. сумрак:* тишина зимског сумрачја. **2.** фиг. *афекат у коме се губи контрола, помрачење разума, мрак.* – У стању сумрачја човек може свашта да уради.

сȗмра̄чӣк м зоол. **а.** *врста вечерњег лептира из истоимене породице:* боров ~ Sphinx pinastri. **б.** *у мн.: породица вечерњих лептира* Sphingidae.

сȗмра̄чница ж геогр. *кружна линија између осветљене и неосветљене половине Земљине кугле која пролази преко оба пола.*

сȗмра̄чно прил. *зловољно, смркнуто;* уп. сумрачан (2б): ~ гледати некога.

сȗмра̄чно̄ст, -ости ж *особина, стање онога који је сумрачан, онога што је сумрачно.*

сȗмрзлица ж *хладноћа, студен при којој почиње да се мрзне, леди:* ~ зимског дана.

сȗмркаст, -а, -о *помало, понешто мрк:* ~ коњ.

сȗмрло̄ст, -ости ж *обамрлост, замрлост:* бити у стању сумрлости.

сȗмртав, -тва, -о **1.** *који је постао као мртав, замро, обамро, полумртав.* **2.** фиг. **а.** *у коме нема живости, безизразан, туп:* ~ поглед. **б.** *који је без знакова живота, без покрета, који није ничим поремећен, нем, потпун:* ~ тишина. **в.** *у којем нема живота, нежив, неорганski (о предметима, материји):* ~ камен.

сȗмученӣк м *онај који је трпео, мучио се заједно с неким.*

суна́роднӣк м *припадник припадник истог народа.*

суна́родница ж *женска особа сународник.*

суна́следнӣк јек. **суна́сљеднӣк** м *онај који наслеђује нешто заједно с другим.*

суна́следница јек. **суна́сљедница** ж *женска особа сународник.*

сȗна̄шце и **суна́шце** с *дем. и хип од сунце.*

сȗњер и **сȗњер** м тур. **1.** зоол. *у мн.: најпростије вишећелије животиње шупљикаве, рупичасте површине тела, које углавном живе у мору причвршћене за неку подлогу, спужве,* Spongia *(у јд.: таква животиња).* **2.** *рожасти скелет таквих животиња који је служио за брисање (нпр. школских табли), прање и сл.; сличан произведени предмет са пуно рупица који упија течност и који се данас користи у различите сврхе (за брисање, прање и др.), спужва.*

сȗњераст и **сȗњераст,** -а, -о *који је налик на сунђер; који је шупљикаст као сунђер; који упија течност као сунђер:* ~ лице; ~ камен; ~ крпа.

сунђѐрача и **сунђѐраша** ж зоол. *врста рака који на леђима, ради мимикрије, камуфлаже, носи сунђер* Dromia vulgaris.

сунђѐрчић и **сȗнђерчић** (сȗњерић) м *дем. од сунђер.*

сȗнет м тур. *обред обрезивања мушке деце код муслимана.*

сȗнетити, -ӣм свр. и несвр. [гл. им. сȗнеће̄ње с] *(из)вршити сунет, обрез(ив)ати:* ~ дете.

сунећи́вати, -ѐњујем несвр. *обрезивати, сунетити;* уп. сунет.

сȗнӣт, -и́та м ар. *припадник највеће верске заједнице муслимана којима као извор вере служи Куран, суна Мухамедова и суна првих четирију калифа.*

сȗновра̄т[1] м **1. а.** *стрмоглав, нагао пад.* **б.** *понор, провалија.* **2.** бот. *в. нарцис.* • **отићи у** ~ *пропасти.*

сȗновра̄т[2] прил. *суноврашице, суноврашке:* ~ појурити.

суно̀врат, -а, -о, **сȗновра̄тан** и **суно̀вратан,** -тна, -о **1. а.** *који се изводи, бива с главом надоле, стрмоглав:* ~ пад. **б.** *који нагло пада, руши се:* ~ понорница. **в.** *који је пун оштрих стрмина:* суноврате литице. **2.** фиг. **а.** *који се изводи необично брзо, нагао, стреловит:* ~ јуриш. **б.** *веома опасан, претећи:* ~ поглед.

суновра́тити, -о̀вра̄тӣм свр. **1. а.** *бацити суноврашице, стрмоглавити:* ~ у провалију некога, нешто. **б.** *в. суноврашити се (2).* **2.** *управити, устремити одозго према доле (поглед, очи).* ■ ~ **се 1.** *бацити се, скочити суноврашице; пасти суноврашице, стрмоглавити се.* **2.** фиг. *нагло, изненада доспети, пасти у какво стање:* ~ се у лудило.

суно̀вратицē и **суно̀вратка̄** прил. **1.** *с главом надоле, главачке, стрмоглавце:* ~ пасти, скочити. **2.** фиг. *нагло, веома брзо:* ~ појурити.

суно̀вратно и **сȗновра̄тно** прил. *на суноврашан начин, нагло:* ~ јурнути.

суно̀враћати (се), -а̄м (се) *несвр. према суноврашити (се).*

суновраћи́вати (се), -врàћујēм (се) *несвр. према* суновратити (се).

су́нути, сȳнēм свр. **1.** *усути (у малој количини) нечега у нешто:* ~ соли у супу, ~ ракије у чашу. **2. а.** *наћи се просути (о чему сипком и растреситом); почети падати, сипати, осути се, засути (о граду, снегу, киши).* – Пиринач суну из вреће. Суну град. **б.** *сурвати се, стровалити се.* – Запрега суну у провалију. **3. а.** *наћи се појавити снажно се испољавајући, сукнути, шикнути.* – Варнице суну увис. **б.** *појавити се изненада, искрснути, синути (о идеји, мисли, жељи, прохтеву и др.).* **4.** *кренути великом брзином, јурнути некуда:* ~ напоље. **5. а.** *напасти, устремити се, насрнути на некога:* ~ на противника. **б.** *задати оштар ударац, мунути.* **в.** *окомити се на некога грдњама, прекорима.* **г.** *са жаром проговорити, огласити се, планути.* **6.** *журно и (обично) кришом нешто ставити, тутнути.* – Суну му паре у џеп. ■ **~ се** *в. сунути (4).*

су́нце с **1.** астр. **а.** (Сунце) *усијано небеско тело лоптастог облика око кога се окрећу Земља и друге планете Сунчевог система.* **б.** *централна звезда неког другог космичког планетног система.* **2.** (Сунце) *код неких многобожаца биће божанске природе, бог као творац материјалног и духовног света.* **3.** *светлост и топлота што их испушта то небеско тело;* уп. сунце (1а). **4.** фиг. **а.** *симбол највећих вредности:* ~ слободе, ~ љубави. **б.** *најдража, најмилија особа (често при обраћању некоме).* – Сунце моје, лепо спавај. • **где ме је прво ~ огрејало** *у моме родном месту, у завичају.* **да и мене ~ огреје** *да и мени (теби, нама итд.) среће дође, осмехне се.* **док ме ~ греје** *док сам у животу.* **док тече сунца и месеца** *вечито.* **запасти (заћи) ~ коме** 1) *доживети велику несрећу.* 2) *умрети.* **зубато ~** *хладно сунчано време праћено мразом.* **изаћи на ~** 1) *бити објављено, обнародовано;* 2) *изаћи из затвора.* **изнети на ~** *изнети на јавност, обнародовати.* **јасно као ~** *потпуно јасно.* **као озебао ~ чекати** *чекати с много чежње, као спас.* **поноћно ~** геогр. *сунце које је у поларним крајевима лети и ноћу изнад хоризонта.* **~ га (о)грејало!** *нека му је срећно, срећан био.* **~ му божје (жарко, калајисано)!** *у псовци.* **угледати ~** *родити се.* **црно ~ му грануло** *доживео је нешто врло непријатно.*

су́нцобра́н м *направа у виду кишобрана која служи као штит од сунца; уопште оно што је намештено да би служило као штит од сунчевих зрака (штит на капи изнад чела нпр.).*

су́нцокре́т м бот. *једногодишња биљка* Helianthus annuus *из ф.* Compositae, *са главичастом цвасти, која се окреће за сунцем, из чијих се семенки добија уље.*

сунцо̀лик, -а, -о *који по облику подсећа на Сунце:* ~ глава сунцокрета.

су́нцомēр и **сунцо̀мер** јек. **су́нцомјēр** и **сунцо̀мјер** м астр. *инструмент за мерење видљивих димензија небеских тела и малих углова међу њима.*

су́нчан, -а, -о (обично одр.) **1.** *испуњен сунчевом светлошћу, обасјан сунцем:* сунчани Југ. **2.** *који се односи на сунце (који је у вези са сунцем, који потиче од сунца:* ~ зрак, ~ светлост, ~ смирај. **3.** фиг. *који је испуњен раздраганошћу, весео, радостан:* ~ поглед, ~ час. • **сунчане пеге** астр. *тамне мрље, пеге које се с времена на време виде на Сунцу.* **~ удар** *в. сунчаница.*

сунча̀нāрка ж *змија присојкиња (отровница).*

сунча̀нӣк, -и́ка м **1.** *направа за мерење времена у које казаљка одбацује сенку на бројчаник, сунчани часовник.* **2.** *врста ветра.* – Сунчаниќ је пиркао.

сунча̀ница ж *болесно стање изазвано претераном излагању главе зрацима Сунца.*

су́нчаност, -ости ж *изложеност сунцу.*

су́нчати и **су́нчати,** -ām несвр. *излагати сунчаним зрацима:* ~ лице. ■ **~ се** *излагати себе сунчаним зрацима.*

Су́нчев, -а, -о *који припада Сунцу, који се односи на Сунце.* • **~ систем** астр. *небеска тела која се састоје од Сунца и планета које се окрећу око Сунца.*

су́обао, -бла, -о *унеколико обао, округласт:* ~ лице.

суобража́вати, -àжāвām *несвр. према* суобразити.

суо̀бразити, -ӣм и **суобра́зити,** -о̀брāзӣм свр. *довести у склад, удесити према нечему, сагласити, ускладити; прилагодити, саобразити:* ~ закон са Уставом; ~ глас са гуслама.

суо́висан, -сна, -о *који заједно с неким овиси, зависи од некога, нечега.*

суо́висно̄ст, -ости ж *заједничка овисност од чега.*

су̀одгово̀ран, -рна, -о *в. саодговоран.*

суодгово́рно̄ст, -ости ж *в. саодговорност.*

суо̀дносан, -сна, -о *в. саодносан.*

суоптужѐнӣк, -и́ка м *в. саоптуженик.*

суосе̄ћ- *в. саосећ-.*

суоснӣва̄ч, -а́ча м *в. сооснивач.*

суоча́вати (се), -о̀чāвāм (се) *несвр. према* суочити (се).

су̀очено̄ст, -ости ж *стављање, долажење очи у очи с неким, нечим, суочење:* ~ са стварношћу.

суоче́ње с *в. суоченост.*

суочи́вати (се), -о̀чујēм (се) *в. суочавати (се).*

су̀очити, сȳочӣм свр. *довести, поставити некога очи у очи, непосредно са неким, одн. нечим другим:* ~ сведоке, ~ са смрћу некога. ■ **~ се** *састати се, сусрести се с неким, нечим, очи у очи, непосредно.*

су̀п м (мн. -ови) зоол. **а.** *врста грабљиве птице из истоимене породице:* ~ белоглави Gyps fulvus, ~ смеђи Vultur monochus. **б.** *у мн.: породица грабљивих птица великог и јаког кљуна* Vulturidae.

су̀па (сȳпа) ж нем. *течно јело од искуваног меса и разне зеленчи, са зачинима; танки резанци који се стављају у такво јело.* • **загустити супу** *учинити нешто тежим, незгоднијим, компликованијим.*

су̀пāрнӣк м *онај који се такмичи с неким у постизању, остварењу неког циља, конкурент, ривал.*

су̀пāрница ж *женска особа супарник.*

су̀пāрничкӣ, -ā, -ō *који се односи на супарнике, конкурентски:* ~ група, ~ фирма.

су̀пāрнӣштво с *супарнички, конкурентски однос, ривалство.*

су̀патн- *в. сапатн-.*

супер- лат. *као први део сложеница и полусложеница значи: највиши, врховни, горњи, који је изнад:* суперарбитрација, суперџак.

су̀пер 1. прид. непром. *изврстан, одличан, сјајан, диван, најбољи:* ~ журка. **2.** прил. *изврсно, одлично, сјајно, дивно:* провести се, забављати се и сл. ~. **3.** (у им. служби м) *врста високооктанског бензина.*

су̀перибра̄н, -рна, -о **1.** *који надмашује друге својим особинама; који држи да је изнад осталих, који се осећа надмоћним у односу према којима се одређује.* **2.** *који изражава надмоћ, преимућство над другима:* ~ одговор, ~ став.

супериорӣтēт, -е́та м *в. супериорност.*

су̀перибрно прил. *на супериоран начин, показујући супериорност:* ~ победити.

суперио́рно̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина оног који је супериоран; надмоћ, преимућство.*

су̀перлатӣв м лат. **1.** лингв. *највиши степен придевског поређења (нпр. најновији).* **2.** фиг. *оно што је у своме развитку достигло највиши степен.* • **изражавати се о некоме, нечему у суперлативу** *изражавати се о некоме, нечему с највећим похвалама и признањем.*

су̀перлатӣван, -вна, -о **1.** *који је у вези са суперлативом:* ~ облик. **2.** фиг. *најбољи, највећи:* ~ признање.

су̀пермаркет, -а и **супермà̀ркēт,** -е́та м енгл. *велика самоуслужна продавница снабдевена разноврсном робом, претежно прехрамбеним производима.*

суперо̀ксӣд, -и́да м хем. *степен оксидације једног метала који садржи више кисеоника од базе, а мање него киселина тога метала.*

суперрèвизија ж лат. **1.** *пословна ревизија од стране чланова више надлежности.* **2.** штамп. *последња ревизија, преглед слога пре штампања.*

сȕперсила ж *велика, моћна војна (или и економска) сила.*

суперсòничан, -чна, -о лат. *који је бржи од звука, надзвучан:* ~ авион.

супи̏јан, -а, -о *напола тијан; којим се очитује, испољава такво стање:* ~ човек; ~ ход.

супи̏јано прил. *као супијан, полутијано:* ~ говорити.

сȕпӣн, -и́на м лингв. **а.** *у латинском језику глаголска именица која има само два облика и којој по значењу одговара у српском језику инфинитив после глагола кретања.* **б.** *у старословенском језику глаголска именица на* ***-тъ*** *у акузативу једнине која се употребљавала као допуна глаголима кретања да означи циљ тога кретања.*

сȕпина ж *аугм. од сȕп.*

супи́рати, сȕпи́рām свр. и несвр. фр. *вечерати;* уп. супе.

сȕпка ж бот. *листић који се први развије из семена, клицин листић, котиледон.*

суплемени- м *в. саплемени-.*

суплèмент м лат. **1.** *допуна, додатак.* **2.** *допунски, накнадни свезак (обично речника, лексикона).*

суплемèнтан, -тна, -о и **сȕплементāран,** -рна, -о *допунски, накнадни:* ~ свезак.

сȕплент м лат. *заменик (најчешће редовног наставника), професорски приправник.*

сȕплентић м *дем. (и често пеј.) од сȕплен(а)т.*

сȕпленткиња (сȕплентица) ж *женска особа сȕплент.*

сȕплентскӣ, -ā, -ō *који се односи на сȕпленте, који је у вези са сȕплентима, који припада сȕплентима:* ~ плата.

суплèнција ж *замењивање наставника (у настави).*

суплèсāч, -а́ча м *онај који заједно с неким плеше.*

сȕплетӣв м лингв. лат. *облик неке речи који није од истог корена с другим облицима те исте речи, допунски облик (нпр. „човек – људи“, „ја – мене“, „бити – јесам“).*

сȕплетӣван, -вна, -о *који се одликује сȕплетивизмом:* суплетивни облици.

суплети̏визам, -зма лингв. *претежна или потпуна гласовна неподударност корена или граматичке основе у различитим облицима значењски и системски исте речи у парадигми;* уп. суплетив.

суплӣрати, сȕплӣрām свр. и несвр. *заменити, замењивати некога у раду.*

супозѝција ж лат. *наглашавање, претпоставка, хипотеза.*

супони́рати, -о̀нӣрām свр. и несвр. лат. *претпоставити, претпостављати, сматрати могућним.*

сȕпорт м фр. *део алатног прибора или машине који служи као ослонац, држач.*

супо́сед и **супòсед** јек. **супо́сјед** и **супòсјед** м *в. сапосед.*

супо́седнӣк и **супòседнӣк** јек. **супо́сједнӣк** и **супòсједнӣк** м *в. саповедник.*

супо́седница и **супòседница** јек. **супо́сједница** и **супòсједница** ж *в. саповедница.*

супо́седничкӣ и **супòседничкӣ** јек. **супо́сједничкӣ** и **супòсједничкӣ,** -ā, -ō *в. саповеднички.*

супòтпис м *в. сапотпис.*

супотпи́сати, -о̀тпӣшēм свр. *в. сапотписати.*

супотпи́сивати, -и̏сујēм *несвр. према супотписати.*

супòтписнӣк м *в. сапотписник.*

супрадѐнтāлан, -лна, -о лингв. *који се твори, образује изнад зуба, надзубни:* ~ глас.

супранатурали̏зам, -зма м лат. *правац мишљења, веровања које се заснива на ономе што је натприродно и божанско;* супр. натурализам.

супранòрмāлан, -лна, -о лат. *који је изнад онога што је нормално, природно.*

сȕпрапо̄рта ж лат. архит. *украс (слика, рељеф и сл.) над вратима до таванице.*

супрарàционāлан, -лна, -о и **супрарационали̏стичкӣ,** -ā, -ō лат. *који се умом или искуством не може објаснити, доказати:* ~ карактер натприродног.

сȕпрасна прид. (ж. род) *бременита прасићима, прасна (о крмачи).*

сȕпраснōст, -ости ж *стање супрасне крмаче.*

супрѐмāт, -а́та м лат. *врховна власт, врховни надзор:* закон о супрематy.

супрема́ција (супрема́тија) ж лат. **1.** *врховна власт, превласт, доминација.* **2.** *преимућство, надмоћност.*

сȕпрет м *ужарени угљен покривен пепелом.*

сȕпротан, -тна, -о **1. а.** *који се налази на другој страни, насрам некоме, нечему, насупрот некога, нечега:* ~ зид. **б.** *који се креће у противном правцу, који је обрнутог смера:* ~ ветар. **2.** *сасвим различит од другога, опречан:* ~ став, ~ гледиште. **3.** (у именичкој служби) с *нешто што је различито, друкчије, друго.* – Није крив све дотле док се супротно не докаже. • **супротне реченице** лингв. *две наоредне реченице које по садржају или смислу противрече једна другој, адверзативне реченице.* **супротни судови** лог. *опречни, противречни, контрадикторни судови.*

сȕпротно прил. *противно, упркос (нечијој вољи, некој чињеници).* – Радим супротно ономе што он жели.

супро́тнōст, -ости ж (инстр. -ошћу) **1.** *особина, стање онога што је нечему супротно, опречност, оштра разлика:* ~ интереса. **2.** *онај (оно) који (што) се по својим особинама оштро разликује од другог:* јединство супротности. **3.** фил. *однос постојећих разлика, противречности и њихово испољавање у мишљењу, у природи и друштву уопште.*

супрòтставити, -и̏м (трп. супрòтстављен) свр. *изнети, предложити нешто што је насупрот, противречно постојећем, другом; ставити насупрот, у позицију одупирања, противљења некоме, нечему:* ~ ставове, ~ мишљење, ~ снаге. ■ ~ **се** *ставити се насупрот некоме, одупрети се речима или чином, успротивити се:* ~ се непријатељу, ~ се присутнима.

супрòтстављати (се), -а̄м (се) *несвр. према супротставити (се).*

супрòтстављенōст, -ости ж *особина, стање онога што је супротстављено, онога који је супротстављен некоме, нечему.*

сȕпруг м *брачни друг, муж.*

сȕпруга ж *брачна другарица, жена.*

сȕпружанскӣ, -ā, -ō *који се односи на супруге, брачни, супружнички:* ~ живот.

сȕпружанство с *брачно стање, супружништво.*

сȕпружнӣ, -ā, -ō *в. супружнички.*

сȕпружнӣк м **1.** *в. супруг.* **2.** мн. *брачни другови, муж и жена.*

сȕпружница ж *в. супруга.*

сȕпружничкӣ, -ā, -ō *који се односи на супружнике:* ~ љубав.

сȕпружнӣштво с *брачно стање, супружанство.*

сȕпрушкӣ, -ā, -ō *супружански, супружнички.*

супсистѐнција ж лат. фил. *унутрашњи садржај, бит, суштина.*

супсисти́рати, -и̏стӣрām несвр. *постојати, трајати, егзистирати.*

сȕпскрибовати, -бујēм (супскриби́рати, -и̏бӣрām) свр. и несвр. *потпис(ив)ати.*

супскри̏пција ж лат. *потписивање имена за преузимање какве обавезе.*

сȕпстантȉв м лат. лингв. *именица.*

сȕпстантȉван, -вна, -о *именички.*

супстантивизàција ж лингв. *в. поименичавање;* уп. поименичење.

сȕпстантȉвскӣ, -ā, -ō *именички.*

супстàнца (супстàнција) ж лат. **1. а.** фил. *битна, непроменљива суштина ствари насупрот променљивим појединачним стварима.* **б.** *језгро, бит, суштина уопште.* **2.** *материја уопште, маса, твар.*

сȕпстанцијȁлан, -лна, -о *који се односи на супстанцу; битан, суштински:* ~ форма; ~ став.

супстанцијалȉтēт, -éта м и **супстанцијȁлнōст,** -ости ж *присутност, природа супстанце.*

сȕпстанцијȁлно прил. *у бити, у основи, суштински.*

супстанцијел- *в. супстанцијал-.*

супституȕисати, -ишēм (супституи́рати, -ȕйрām) свр. и несвр. *заменити, замењивати:* ~ вредности.

супстȉтȕт, -у́та м *оно што долази на место нечег другог, оно што нешто замењује:* супститути техничког дрвета.

супституȃција ж лат. *замена, замењивање:* ~ вредности.

сȕпстрāт, -а́та м лат. **1.** фил. *јединствена материјална основа сродних појава или процеса:* материја као ~ реалног света. **2.** *основа, подлога, темељ чега уопште.* **3.** лингв. *старији слој језика на неком подручју (нпр. келтски супстрат у француском језику).*

сȕпсумовати, -мујēм (супсуми́рати, -ȕмйрām) свр. и несвр. *подредити, подређивати какав ужи појам ширем, општијем.*

супсȕмпција ж лат. *подређивање ужег појма ширем, сврставање под заједничке ознаке или обележја.*

сȕптȉлан и **сȕптȉлан,** -лна, -о лат. **а.** *фин, танан:* ~ прелив боја. **б.** *врло осећајан, емотиван, префињен:* ~ чуло.

суптилȉтēт, -éта м *в. суптилност.*

сȕптȉлно и **сȕптȉлно** прил. *са пуно такта, пажње, нежно, осећајно:* ~ се односити према некоме, нечему.

суптȉлнōст, -ости ж *особина онога који је суптилан, онога што је суптилно.*

суптрàкција ж лат. *одузимање, одбијање, умањивање;* уп. суптрахенд.

сȕптрахенд м лат. мат. *број који се одбија, одузима, умањилац.*

сȕптраховати, -хујēм (суптрахи́рати, -àхйрām) свр. и несвр. *одузети, одузимати, одби(ја)ти;* уп. суптрахенд.

суптро́пи м мн. лат.-грч. *подручја која су близу тропима, која су по клими блиска тропском појасу.*

сȕптрōпскӣ, -ā, -ō *који се односи на суптропе:* ~ клима, ~ воће.

сȕпутн- *в. сапутн-.*

супутȍвати, -ȕтујēм несвр. *путовати заједно с неким.*

сȗр, су́ра, -о **1.** *који је боје олова или пепела, сив:* ~ камење, сури облаци. **2.** фиг. *натуштен, тмуран* **а.** *о времену и временским приликама:* ~ јесењи дан. **б.** *о човеку.* **3.** фиг. *исцрпљен тешкоћама, непривликама, суморан; који изражава такво стање:* ~ живот; сури стихови.

сурадн- *в. сарадн-.*

сура́дња и **сурàдња** ж *в. сарадња.*

сурађи́вати, -àђујēм несвр. *в. сарађивати.*

сура́змēран јек. **сура́змјēран,** -рна, -о *в. сразмеран.*

сура́змēрно јек. **сура́змјēрно** прил. *в. сразмерно.*

сурва́вати (се), сȕрвāвām (се) *несвр. према сурвати (се).*

сȕрвати, -āм свр. **1. а.** *учинити да неко или нешто падне у какву провалију, амбис, оборити, срушити низ какву стрмину и сл.:* ~ камење. **б.** *разрушити, уништити, сатрти:* ~ утврђење. **2.** фиг. *збацити, свргнути с власти:* ~ директора, ~ властодршца. ■ **~ се а.** *наћи пасти, срушити се, строповошатати се.* **б.** фиг. *ишчезнути, нестати.* – Сумња се сурвала.

сȕрвина ж *развалина, рушевина;* уп. сурвати (1б).

сȕргаст, -а, -о *у малој мери сур, сивкаст:* ~ капут.

сурди́на ж итал. *направа за пригушивање звука музичких инструмената.* • **под (са) сурдином** *полугласно, тихо; потајно.*

сурдопедàгог м лат.-грч. *наставник у школи за глуве.*

сȕрдук м тур. *јаруга, кланац; провалија.*

сурȅвњив, -а, -о *завидљив, злобан, љубоморан:* ~ човек, ~ поступање.

сурȅвњивац, -вца м *онај који је суревњив, завидљив, злобан.*

сурȅвњивица ж *суревњива женска особа.*

сурȅвњиво прил. *на суревњив начин, са завишћу, злобно:* ~ се односити према некоме, нечему.

сурȅвњивōст, -ости ж *особина онога који је суревњив, завист, злоба.*

сȕрина ж *прост широк кајут суре боје;* уп. сурка.

сȕрина ж зоол. *птица из пор. сова, ћук* Athene noctua.

сурȉна ж *сура боја, сивило:* ~ сутона.

сȗрка ж **1.** *краћи кајут од сурог сукна, украшен гајтанима, као део народне ношње.* **2.** *краћи кајут уопште; врста дугачког радног кајута.*

сȕркаст, -а, -о *у малој мери сур, сивкаст:* ~ капут.

сȗрла ж тур. **1. а.** *издужени меснати део њушке у слона и неких других животиња, који служи као орган за дисање, пипање, осећај мириса и хватање.* **б.** *издужени предњи део главе многих тврдокрилаца, који им служи за бушење, сисање и сл., рилица.* **2.** фиг. подр. *нос (обично упадљиво велик, дугачак).*

сȕрласт, -а, -о *који има облик сурле, који личи на сурлу:* ~ нос.

сȕрлāш, -а́ша м зоол. **а.** *у мн.: ред сисара* Proboscidea *од којих су многе врсте изумрле, а од живих им припадају слонови, чија је упадљива одлика сурла (у јд.: такав сисар).* **б.** *у мн.: ред тврдокрилаца којима је главна одлика сурла, рилица (у јд.: тврдокрилац из тога реда).*

сȗрлица ж *дем. и хип. од сурла.*

сȕров, -а, -о **1.** *(о човеку)* **а.** *свиреп, немилосрдан, груб; жесток, необуздан, најрасит.* **б.** *нецивилизован, некултуран.* **в.** *непопустљив, беспоштедан; који изражава такве особине:* ~ аскета; ~ израз лица. **2.** *(о предметима, појавама, појмовима)* **а.** *дивљи, необрађен, ненасељен, пуст (о крају).* **б.** *тежак, тешко подношљив, мучан, тегобан:* ~ живот. **в.** *природан, сиров, непрерађен:* ~ кожа. **г.** *врло јак, оштар (о зими).* **г.** *продоран, сувише гласан:* ~ крик.

сȕрово прил. *на суров начин, немилосрдно, грубо:* ~ ударати, ~ се понети према некоме.

сȕровōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина, стање онога који је суров, онога што је сурово; суров, немилосрдан поступак, грубост.*

сурòгāт, -а́та м лат. **1.** *предмет који делимично замењује други с којим има нека заједничка својства, али нема његов квалитет.* **2.** *кривотворина, фалсификат.*

сурòгāтскӣ, -ā, -ō *који се односи на сурогате:* ~ форма.

сурȕнтија ж тур. *нешто старо, похабано, отрцано.*

сȕрутка ж (дат. -тки; мн. ø) *накисела течност која се издваја из млека после сирења.* • **крвна** ~ мед. а) *течност која се издваја извесно време по згрушавању крви.* б) *серум који се добија из крви неке животиње (најчешће коња), којој су убризгане клице или токсини.*

сурȕчица ж бот. *род вишегодишњих зељастих биљака* Filipendula *из ф.* Rosaceae, *са перасто дељеним или перастим, ре-*

ће режњевитим, листовима, двоцолних цветова; врсте овоīа рода Filipendula hexapetula *и* F. ulmaria.

сȕрфер м енгл. *онај који се бави сурфинīом.*

сȕрфинг м енгл. **1.** *једрење или скијање на води на īосебно израђеној дасци.* 2. *īретраживање страница на Интернетȕ.*

сȕрфовати, -фујēм несвр. **1.** *бити сурфер (на води), бавити се сурфинīом (на води).* **2.** *īретраживати странице на Интернетȕ, īроводити време īрелазећи с једне на друī страницу Интернета.*

сȕсам м бот. *биљка* Sesamum indicum *из ф.* Pedaliaceae; *īлод те биљке од коīа се добија јестиво уље.*

сусàмичār м *онај који īаји сусам.*

сусвојȉна ж *заједничко власништво, заједничка својина, сувласништво.*

сȕсед (сȗсед) јек. **сȕсјед** (сȗсјед) м *онај који станује, живи, борави и сл. у близини друīоīа, у комшилуку, īоред и сл., комшија.*

сȕседа (сȗседа) јек. **сȕсједа** (сȗсједа) ж *женска особа сусед, комшиница.*

сȕседан (сȗседан) јек. **сȕсједан** (сȗсједан), -дна, -о *који је у суседству, који је у близини, īоред.*

сȕседица (сȗседица) јек. **сȕсједица** (сȗсједица) ж *дем. од суседа; суседа, комшиница.*

сȕседнȉк (сȗседнȉк) јек. **сȕсједнȉк** (сȗсједнȉк) м *в. сусед.*

сȕседничкӣ (сȗседничкӣ) јек. **сȕсједничкӣ** (сȗсједничкӣ), -ā, -ō *који се односи на суседнике, суседски:* ~ однос.

сȕседнȉштво (сȗседнȉштво) јек. **сȕсједнȉштво** (сȗсједнȉштво) с *в. суседство.*

сȕседнōст (сȗседнōст) јек. **сȕсједнōст** (сȗсједнōст), -ости ж *в. суседство.*

сȕседовати (сȗседовати) јек. **сȕсједовати** (сȗсједовати), -дујēм несвр. *налазити се у суседству, у близини некоīа или нечеīа.*

сȕседскӣ (сȗседскӣ) јек. **сȕсједскӣ** (сȗсједскӣ), -ā, -ō *који се односи на суседе, који је својствен суседима:* ~ деца, ~ радозналост.

сȕседство (сȗседство) јек. **сȕсједство** (сȗсједство) с **1.** *близина с неким или нечим īо месту налажења, месту становања, седења и сл.* **2.** зб. *суседи.*

сȕсељанин м (мн. -āни) *онај који је из истоī села као и неко друīи.*

сȕсељāнка ж *женска особа сусељанин.*

сȕсетка (сȗсетка) јек. **сȕсјетка** (сȗсјетка) ж *в. суседа.*

сȕсеткиња (сȗсеткиња) јек. **сȕсјеткиња** (сȗсјеткиња) ж *в. суседа.*

сȕснежан јек. **сȕсњежан,** -жна, -о *који је īокривен суснежицом; īун суснежице:* ~ пут; ~ дан.

сȕснежица јек. **сȕсњежица** ж *киша īомешана са снеīом.*

сусȍпственȉк м *в. сувласник.*

сȕспендовати, -дујēм (суспендȉрати, -ѐндȉрām) свр. и несвр. **а.** *īривремено уклонити, уклањати из службе и сл.:* ~ с посла. **б.** *одīодити, одīађати законско извршење, важење закона:* ~ прописе.

сȕспензȉван, -вна, -о *који зауставља, задржава, одлаже (нīр. изршење казне).*

суспѐнзија ж лат. **1.** *īривремено уклањање из службе; īривремено одлаīање законске важности.* **2.** хем. *дисīерзиони систем у коме се у течности налазе расīршене микроскōпски ситне честице чврсте материје као емулзија.*

суспре́гнути, сȕспрēгнēм свр. *зауставити, задржати, обуздати, савладати:* ~ емоције. ■ **~ се** *савладати се, уздржати се (од реаīовања нīр.).*

суспре́зати (се), сȕспрēжēм (се) *несвр. īрема сусīрегнȕти (се), сусīрећи (се).*

суспрѐгљив, -а, -о *који уме да се сусīрегне, уздржљив:* ~ особа.

сȕсрести, -етнēм (-етēм) свр. **а.** *наићи на некоīа или нешто идући у сусрет, срести:* ~ патролу, ~ другове. **б.** *задесити, снаћи.* – Сусреле га неприлике. ■ **~ се** *састати се с неким идући у сусрет; наћи се, састати се:* ~ се с друштвом.

сȕсрет и **сȕсрет** м **1.** *усīутни наилазак на некоīа или нешто, сретање:* поздравити се при сусрету. **2. а.** *виђење, састанак.* **б.** *сīортска иīра, такмица (īротивничких страна).* **в.** *судар, сукоб (зараћених страна).* • **изићи некоме у ~** *задовољити нечије жеље, тражење, īомоћи некоме.*

сȕсретāј м *в. сусрет.*

сȕсретати (се), -срећēм (се), -сретāм (се) *несвр. īрема сусрести (се).*

сȕсретȉште с *место сусретања.*

сусрѐтљив, -а, -о *сīреман да īомоīне, да изиђе у сусрет, īредусретљив:* ~ комшија.

сусрѐтљиво прил. *на сусретљив начин, īредусретљиво:* ~ примити госте.

сусрѐтљивōст, -ости ж *особина оноīа који је сусретљив; īредусретљивост.*

сȕсретнути (се), -нēм (се) свр. *в. сусрести (се).*

сȕстав и **сȕстāв** м (уп. систем) **1.** *целокуīност делова (ствари, īојмова и сл.) који образују какву целину, састав; комīозиција, структура, склоī:* ~ материје, ~ текста. **2.** *начин орīанизовања, облик орīанизације:* федерални ~.

сȕставан и **сȕстāван,** -вна, -о (уп. сȉстēмскӣ) *који је заснован, који се заснива на неком систему; систематичан, доследан:* ~ изношење података, ~ низ елемената.

сȕставно и **сȕстāвно** прил. *на систаван начин, систематично:* ~ написан текст.

сȕставнōст и **систáвнōст,** -ости ж *особина и стање оноīа што је систавно, систематичност.*

сȕстајати и **сȕстајати,** -јēм *несвр. īрема систати.*

сустајкȉвати, -àјкујēм несвр. *(īо)сустајати, осећати замор.*

сȕстало и **сȕстало** прил. *осећајући умор, уморно.* – Поздрави их и сустало оде.

сȕсталōст и **сȕсталōст,** -ости ж *стање оноīа који је систао, замор.*

сȕстанāр м (инстр. -ом и -ем) *онај који има станарско īраво у истом стану као и друīи; онај који заједно с неким станује.*

сȕстанāрка ж *женска особа систанар.*

сȕстанāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на систанаре:* систанарска правила.

сȕстанāрство и **систанáрство** с *стање систанара; систанарско īраво.*

сȕстао, -ала, -о *р. īр. од систати у атриб. функцији.* – фиг. Не види се ни сустало сунце.

сȕстати, сȕстанēм (аор. сȕстадох и сȕстах) свр. *заморити се, īосустати; изнемоћи, онемоћати:* ~ идући; ~ од старости.

систéгнути, сȕстēгнēм свр. *задржати, зауставити, устеīнути; не дати чему да се испољи у īуној снази:* ~ руку, ~ дах. ■ **~ се** *уздржати се, устеīнути се:* ~ од гласања.

систѐжљив, -а, -о *који уме собом владати, уздржљив:* бити ~ у контактима.

систѐжљиво прил. *на систежљив начин, уздржљиво:* ~ проīоворити.

систѐжљивōст, -ости ж *особина оноīа који је систежљив, уздржљивост.*

систéзати (се), сȕстēжēм (се) *несвр. īрема систеīнути (се), систећи (се).*

сȕстигнути (се) *в. сȕстићи (се).*

сȕстȉжан, -жна, -о *који може систићи; који се може систићи.*

сȕстȉжно прил. *на систижан начин, систижући.*

сȕстизати (се), -ижēм (се) *несвр. ӣрема сустӣћи (сустӣгнути) (се).*

сȕстӣћи (сȕстигнути), сȕстигнēм свр. **1. а.** *идући, трчећи и сл. скрати̏ти расто̀јање од некога̀, нечега̀ што се удаљује; доспе̏ти, стӣћи до некога̀ места̀:* ~ тркаче; ~ на ивицу града. **б.** *наступи̏ти, ӣриспе̏ти:* сустигле кише. **2.** *стӣћи некога̀ у узрасту; изједначи̏ти се у развоју.* ■ **~ се а.** *стӣћи један другога̀, саста̏ти се.* **б.** фиг. *сложи̏ти се.* – Инструменти се сустигоше.

сȕстицати се, -ичēм се несвр. *састајати се, стицати се, скуӣљати се.* – На тргу се сустичу улице.

сȕстоп(и)цē прил. *у стоӣу, једно за другӣим:* ~ ићи.

сустра̀да̄лнӣк м *онај који заједно с другӣим страда, ӣати, сапа̏тник.*

сȕстримак, -ӣмка м **1.** *човек или живо̀тиња чи ји̏ су родитељи различи̏тих раса, мешанац, мелез, баста̏рд.* **2.** *ӣлатно чија је основа ӣрӣтена, а ӣо̀шка ӣамучна.*

сут- (у топономастици) *в. свети̏:* Сутоморе.

сута̀на и **сȕта̄на** ж итал. *одећа католичкога̀ свеште̏ника која се носи изван бого̀служења.*

сȕтерēн, -а и **сутѐрēн,** -е́на м фр. *део зӣграде ис̀под ӣриземља, ӣодрум.*

сȕтерēнскӣ и **сутѐрēнскӣ,** -ā, -ō *који се односи на сутерен:* ~ зидови.

сȕтеска јек. **сȕтјеска** ж *јако сужени део речне долине.*

сутѐћи се, -ѐчēм се свр. *скӯӣпити се, сте̏ћи се у великом броју:* ~ на тргу.

сȕтицати се, -ичēм се *несвр. ӣрема сутѐћи се.*

сутлӣ̀јāш, -а́ша м (сȕтлија ж) тур. *ӣиринач куван у заслађеном млеку.*

сȕтока ж *место̀ где се две реке уливају једна у другу̀.*

су́тон м (ж) **1.** *ӣолумрак између заласка сунца и ӣочетка ноћи, сумрак; ӣолумрак ӣред свита̏ње.* **2.** фиг. **а.** *старо̀ст као доба живо̀та с ӣостӯӣним слабљењем орӣганизма.* **б.** *ӣочетак неста̀јања, наступа̏ње свршѐтка чега̀:* ~ романтизма.

су́тонаст, -а, -о *ӣолумрачан, сумрачан:* ~ предвечерје.

су́тонити се, -ӣ(м) се несвр. безл. *сӯшта̏ти се, наста̀јати (о сутону), смркава̀ти се.*

су́тонскӣ, -ā, -ō *који се односи на сутон, својствен сутону:* ~ полутмина.

су́тоњӣ, -ā, -ē *који се односи на сутон, сутонски:* ~ сенка, ~ мир.

сȕтра ж *кра̀так афоризам у индијској књижевности.*

сȕтра прил. **1. а.** *следећег дана ӣосле данашњег, идућега дана.* – Дођите сутра, не данас. **б.** *у ближој или даљој будућности.* – Ваља се ӣрӣпремати за све јер, шта ће бити сутра, то нико не зна. **2. а.** (у именичкој служби) с непром. *сутра̀шњи дан.* – Где ћу ја провести моје сутра? **б.** *будуће време, будућно̀ст.* – Ми имамо своје сутра. • **данас јесмо, сутра нисмо** *све је ӣролазно ӣа и људски живо̀т.* **данас – сутра** *у ближој или даљој будућности, ӣре или ӣосле.* **од данас до сутра (живети** и сл.) *живе̏ти и сл.* 1) *без средста̀ва да се обезбеди будућно̀ст, сиро̀тињски.* 2) *не водећи рачуна о будућности, лакомислено.*

сутра̀да̄н и **сȕтрада̄н** прил. *сутра̀шњега дана, идућег дана ӣосле данашњега, сутра.*

сȕтрашњӣ и **сȕтрашњӣ,** -ā, -ē *који се односи на сутра, који ће би̏ти сутра:* ~ дан.

сȕтрашњица и **сȕтрашњица** ж *ближа или даља будућно̀ст;* уп. сутра (1б): неизвесност сутрашњице.

сȕтӯтор м *један од два или више тӯтора, ста̀ратеља.*

сȕћӯт ж *саучешће, саосећање:* изразити ~.

сȕћӯтан, -тна, -о *који има сућути, саосећања; који изражава сућут, саосећање, саучешће:* ~ пријатељ; ~ реч.

сȕћӯтно прил. *саосећајући, саосећа̀јно:* ~ говорити.

суȕзрок м *оно што с нечим другӣим изазива неку ӣоследицу.*

суȕкућанин м (мн. -а̄ни) *онај који живи с неким другӣим у истој кући.*

суучесн- *в. саучесн-.*

суучест- *в. саучест-.*

сȕучēшће и **сȕучешће** с *в. саучешће.*

сȕфикс м лат. лингв. *форма̀нт у тво̀рби речи који се дода̀је на тво̀рбену основу.*

суфиксо̀ӣд, -и́да м лингв. *тво̀рбени форма̀нт, везана тво̀рбена морфема, најчешће страно̀ї (обично грчко̀ї или латинско̀ї) ӣорекла, која се дода̀је на крај речи или основе већег броја речи (као и суфикс), али чува лексичко значење (као гла̀вни делови сложе̏нице), нӣ̀р. ауто̀-*бус, *шино-*бус, *био-*граф, *сцено-*граф *и сл.*

суфинансӣ̀јēр, -е́ра м *онај који заједно с неким финансира нешто̀, даје новац за нешто̀.*

суфинанси́рати, -а̀нсӣра̄м свр. и несвр. *да(ва)ти заједно с неким новац за нешто̀.*

сȕфицит и **сȕфицит** м *вишак ӣрихода над расходима.*

сȕфицита̀ран и **сȕфицитаран,** -рна, -о (сȕфицитан и сȕфицитан, -тна, -о) *који је у вези са суфицӣто̀м, који доноси суфицӣ̀т:* ~ пословање.

сȕфлēр, -е́ра м фр. *намештеник ӣозоришта који суфлира глумцу док глуми на ӣозорници.*

сȕфлēрка ж *женска особа суфлер.*

сȕфлēрница ж *нарочи̏то удешено место̀ на ӣозорници одакле суфлер дошаӣтава глумцима текст њихове улоге.*

суфли́рати, сȕфлӣра̄м несвр. (свр.) *дошаӣтава̀ти (дошаӣну̀ти) глумцима текст њихове улоге, би̏ти суфлер (често и у фиг. значењу).*

сȕх, су́ха, -о (комп. сȕшӣ) *в. сув.*

сухара̀к, -рка м *в. суварак.*

сȕхача ж *в. сувача.*

сȕхо[1] с *в. суво*[1].

сȕхо[2] прил. *в. суво*[2].

сухо̀жила ж *ткиво без слузи, обично цилиндричнога̀ облика, које спаја мишиће за кости, тетива.*

сухозем- *в. сувозем-.*

сухомѐснат, -а, -о (обично одр.) *који је од сувога̀ меса:* ~ роба.

сухо̀њав(-) *в. сувоњав(-).*

сȕхопа̄р- *в. сувопа̏р-.*

сухо̀перац, -ēрца м бот. *в. ветрого̀н.*

сухо̀т- *в. сувот-.*

сухо̀ћа ж *в. сувоћа.*

суцр̀вен, -ена, -о *са црвеном нијансом, црвенка̏ст:* ~ цвет.

сучѐлити, сȕчелӣм (трп. сȕчељен) свр. *ӣоста̏вити једнога̀ ӣред другога̀, једно ӣред друго лицем у лице, очи у очи, суочи̏ти:* ~ сведоке. ■ **~ се 1.** *ста̀ти један ӣрема другоме (лицем у лице), суочи̏ти се:* ~ се на суду. **2.** *сре̏сти се као ӣротивници (у борби, у такмичењу и сл.), сукоби̏ти се.*

сȕчелицē прил. *насӯӣрот коме, чему (директно један ӣрема другоме, једно ӣрема другоме):* стати ~.

сȕчēлнӣ, -ā, -ō *в. сучеони.*

сучељава̀ти (се), -ѐљава̄м (се) *несвр. ӣрема сучели̏ти (се).*

сȕчēље и **сȕчēље** с *место̀ где долази до сучељавања.*

сучељи́вати (се), -ѐљујēм (се) *несвр. ӣрема сучели̏ти (се).*

сȕчеонӣ, -ā, -ō *који је насӯӣрот, на сӯӣротној страни.*

сучѝнилац, -иоца м *онај који суделује, учествује с ким у каквом ӣослу, раду.*

сȕчка ж *суха грана.* • **потерати сучку коме** *ӣочети (ӣро)гони̏ти некога̀.*

сȕџук м тур. **1. а.** *врста кобасице од брављег или јовећег меса.* **б.** *слаткиш од брашна и шећера у облику кобасице.* **2.** *леденица, ледењак таквог облика.*

сȕша ж **а.** *дуготрајно време без кише.* **б.** *сува, исушена земља.*

сȕша и **сȗша** ж *наткривено спремиште (стубови који држе кров) за кола, дрва и др. у сеоским домаћинствима.*

сȕшак, -шка (обично у мн.) *суво прожеће;* уп. сушац (2).

сȕшалица ж *смоква која се лако суши.*

сȕшан, -шна, -о **1. а.** *који нема довољну количину кише, влаге, у коме често влада суша (о земљи, клими):* ~ период, ~ година, ~ крај. **б.** *који је без воде, безводан; сиромашан водом (о крајевима, подручјима, обично крашким без воде или ретко са живом водом).* **в.** *који не садржи у себи довољно влаге, течности, који није сочан, сув:* ~ плод. **2.** *који осећа жеђ, има потребу за водом, жедан:* ~ грло. • ~ **крава** *крава која не даје млеко.*

сȕшањ, -шња м *суво лишће.*

сушапта́вати се, -а̀птāвāм се несвр. *договарати се шапатом, сашаптавати се.*

сȕшāр, -а́ра м *направа за сушење воћа.*

сȕшара ж *просторија или посебна зграда за сушење нечега (најчешће меса, дувана и др.), сушионица, сушница.*

сȕшац, -шца м **1. а.** *сув снег.* **б.** *корито пресахлог потока.* **2.** *сув, мршав човек.* **3.** (обично у мн.) *осушено, суво воће (најчешће прожеће).*

сȕшив, -а, -о *који се брзо, лако суши:* ~ земљиште.

сȕшика ж *непосечено стабло које се осушило.*

сȕшило с **1.** *место где се нешто суши.* **2.** *апарат за сушење тканина.* **3.** *направа као део писаћег прибора којом се суши мастило на хартији, упијач.*

сȕшионȉк, -а и **сушионȉк,** -и́ка м *справа за сушење нечега.*

сȕшионица и **сушионȉца** ж *просторија за сушење нечега (најчешће веша);* уп. сушара.

сȕшити, сȕшīм (трп. сȕшен) несвр. [гл. им. сȕшēње с] **1. а.** *чинити сувим нешто што је влажно, мокро држећи га на ваздуху, на сунцу, излажући га топлоти:* ~ рубље. **б.** *чинити да испари, да пресахне каква течност.* – Свако јутро сунце суши росу. **в.** *брисањем чинити сувим, посушивати:* ~ сто. **2.** *уклањати влагу из воћа, поврћа и сл. (ради конзервирања); ослобађати влаге, сокова месо и др. држећи га на диму, на сунцу и др.:* ~ гљиве, ~ месо. **3.** *испијати до дна (чашу).* **4.** фиг. *исцрпљивати, слабити.* – Живот суши организам. **5.** *уздржавати се од јела и пића.* ■ ~ **се 1. а.** *постајати сув губећи влагу, сокове, свежину, венути, сахнути.* **б.** фиг. *мршавети, слабити, пропадати.* **2.** *чинити сувом на себи мокру одећу излажући се сунцу, топлоти.* • **грло му (јој** и др.**) се суши** *осећа велику жеђ.*

сȕшица ж мед. нар. *туберкулоза.*

сȕшичав, -а, -о *који болује од сушице, туберкулозан; који носи обележје сушице, својствен ономе који болује од сушице:* ~ човек; ~ глас.

сȕшичавац, -āвца м *онај који болује од сушице.*

сȕшичā̏вка ж *сушичава женска особа.*

сȕшичавō̏ст, -ости ж *стање онога који је сушичав.*

сȕшка ж *комад сувог дрвета.* • **сув као** ~ *врло, веома сув, мршав.*

сȕшница ж *просторија у којој се нешто (обично месо или воће) суши;* уп. сушити (2).

сȕшнōст, -ости ж *особина, стање онога што је суво; оскудица, сиромаштво.*

суштàствен, -а, -о *који се заснива на суштини, битан, важан, суштински.*

сȕштӣ и **сȕштӣ,** -ā, -ō и -ē **а.** *прави, истински, збиљски:* ~ истина. **б.** *исти, истоветан:* ~ отац.

суштѝна ж *оно што је битно и главно у нечему, основна особина нечега; унутрашња садржина, бит:* ~ живота, погодити суштину.

сȕштӣнскӣ, -ā, -ō *који се односи на суштину, битан, главни, основни:* ~ елеменат чега.

сȕштӣнски прил. *у суштини, битно.* – Превод је нешто суштински друго од оригинала.

сфалѐрӣт, -и́та м грч. мин. *цинков сулфид* (ZnS) *који се у природи налази као зрнаст и грудваст, мркоцрн, жут или безбојан минерал.*

сфе́ра ж грч. **1. а.** *унутрашња површина куле или лопте; небески свод.* **б.** *пространство испод небеског свода; област.* **2.** мат. *геометријско тело ограничено кривом површином на којој су све тачке једнако удаљене од средишта.* **3.** *простор који се налази у границама деловања или утицаја кога или чега, круг деловања, област, подручје какве активности:* интересна ~, ~ уметности. **4.** (често у вези с комп. „виши") *друштвена средина, круг особа везаних међу собом заједничким положајем интересима, занимањем и сл.* • ~ **времена** *дони део атмосфере у којој се врше процеси који утичу на време.*

сфе̑рнӣ (сфѐричкӣ, сфѐричнӣ), -ā, -ō *који се односи на сферу;* уп сфера (1, 2): ~ рачун, ~ висина. • ~ **аберација** физ. *појава да се зраци који пролазе ивицом сочива и они који пролазе средином не састају потпуно у једној тачки и стога је слика предмета искривљена.*

сферо̀ӣд, -и́да м *тело које има облик куле или лопте, сплоштене на половима.*

сфигмо̀граф м грч. мед. *справа за мерење била, пулса.*

сфигмома̀номе̄тар и **сфигмома̀нометар,** -тра м грч. мед. *справа за мерење крвног притиска.*

сфи̑нга и **сфи̑нга** ж (ген. мн. сфи̑нгā) (сфи̑нкс м) грч. **1. а.** *камени лик лава са људском главом у лежећем положају.* **б.** *у старогрчкој митологији крилато биће са шапама лава, трупом пса, главом и грудима жене.* **2.** фиг. **а.** *чудно, загонетно биће.* **б.** *нешто што само собом представља загонетку, непознаницу.*

сфрагѝстика ж грч. *помоћна историјска наука која проучава печате.*

сфрагѝстичā̏р м *онај који се бави проучавањем печата.*

сфу̏шерити, -и̏м (сфушā́рити, сфȕшāрӣм) свр. нем. *урадити нешто врло лоше (обично на брзину).*

схā́рати, схāрāм и **схȁрати,** -āм свр. *харајући уништити, сатрти, похарати.* – Непријатељ схара село.

схармо̀низовати, -зујēм (схармонизи́рати, -ѝзирāм) свр. *дати музичку пратњу каквој мелодији.*

схȁрчити и **схȁрчити,** -и̏м свр. *улудо потрошити, стрпчити, спискати:* ~ уштеђевину.

схва̀тати, -āм *несвр. према схватити.*

схва̀тити, -и̏м (трп. схва̀ћен) свр. прел. **1.** *освојити својим умом смисао, садржај нечега, разумети:* ~ предавање. **2.** *оценити по значењу, вредности, просудити:* ~ озбиљност ситуације.

схва̀тљив, -а, -о *који се може схватити, разумети, разумљив, појмљив:* ~ порука.

схва̀тљиво прил. *на схватљив начин, разумљиво:* ~ излагати, ~ поступити.

схва̀тљивō̏ст, -ости ж *особина онога који схвата, онога што је схватљиво.*

схе́ма ж грч. **1.** *цртеж који приказује уређај, механизам или распоред делова чега, план организације чега:* ~ ратних ровова. **2.** *претходна скица, нацрт, приказ чега у главним, општим цртама:* ~ споразума. **3.** *општа, готова шаблонска формула, узорак, образац:* радити ван схема.

схѐмāт, -а́та м *основни облик, начин стварања.*

схематѝзам, -зма м *склоност к мишљењу по готовим схемама.*

схемàтизовати, -зујēм (схематизи́рати, -и̏зӣрām) свр. и несвр. *прикàз(ив)ати, распоредити, распоређивати по некој схеми, обрасцу, нацр̄тy, сводити, свести што на схему.*

схемàтика ж *в. схематичност.*

схемàтичан, -чна, -о и **схемàтичкӣ,** -ā, -ō **1.** *који се заснива на схеми:* ~ расправа. **2.** *који је приказан у општим црта̄ма; који даје само уопштену слику, апстрактан:* ~ приказ.

схемàтички и **схемàтично** прил. *на схематичан начин, по схеми:* ~ приказати што.

схемàтичнӧст, -ости ж *особина, стање онога што је схематично.*

схѐматскӣ, -ā, -ō *в. схематичан.*

схѐматски прил. *по схеми, на схематски начин:* ~ приказати што.

схизм- *в. шизм-.*

схизофрен- *в. шизофрен-.*

схо̀дан, -дна, -о рус. *који одговара чему, који је у складу с чим, погодан, подесан:* ~ поступак, ~ ситуацији. • **наћи за сходно** разг. *наћи да неко решење у датој ситуацији највише одговара.*

схо̀дити, -ӣм несвр. (стилски маркирано) *спуштати се, силазити.* – Бела стада са хумова сходе (Ј. Дучић). ■ ~ **се** *састајати се, скупљати се, сретати се.*

сходно (наглашено: схо̀дно) предл. (с дат.) *према чему, у складу с чим:* пресудити ~ закону.

схо̀днӧст, -ости ж *погодност, сврсиходност.*

схоласт- *в. сколаст-.*

схолѝјаст м *састављач схолија, коментатор.*

схо̀лија ж (обично у мн.) грч. *напомена, тумачење уз текст.*

схра́нити, схра̑нӣм свр. *спремити, похранити.* – фиг. У недра је зора звезде схранила.

схра̀ни̏ште с *место где се што чува, похрањује.*

схр̀пати, -ām свр. *ставити у хрпу:* ~ жито.

сцѐдити се, сцѐдӣм се јек. **сцијѐдити се,** сцијѐдӣм се свр. *слити се, накупити се цеђени се низ што, из чега.* – Крв се с главе сцеди на кошуљу.

сцеђи́вати се, сцѐђујēм се јек. **сцијеђи́вати се,** сцијѐђујēм се несвр. *према сцедити се.*

сцѐна ж грч. **1. а.** *позорница, бина; позоришна делатност, театар.* **б.** *скуп кулиса, декор.* **2. а.** *издвојен, мање-више самосталан део у књижевним и сценским делима; приказ, слика каквог догађаја уопште.* **б.** *део позоришног чина, приказ, појава.* **3. а.** *карактеристичан догађај, упечатљива појава из свакодневног живота.* **б.** разг. *оштар сукоб, свађа:* направити сцену мужу.

сцѐна̄ријскӣ и **сценàрӣјскӣ,** -ā, -ō *који се односи на сценариј:* ~ одељење.

сцѐна̄рио, -ија (инстр. -иом) (сцѐна̄рӣј, -ија и сцѐна̄ријум, -а) м **1.** *књижевни текст с елементима драмске радње на основу кога се прави филм.* **2. а.** *план извођења позоришног комада, опис драмске радње.* **б.** *попис особа које се појављују у једном драмском комаду с назнаком реда и времена изласка на позорницу.*

сценàрист(а), -ē м (мн. -сти) **1.** *писац сценарија;* уп. сценарио (1). **2.** *онај који се брине о извођењу позоришне представе и надзире све послове око тога.*

сценàристкиња (сценàристица) ж *женска особа сценариста(а).*

сценарѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на сценаристе:* ~ задатак.

сценѐрија ж *средства декорације потребна за извођење позоришног или филмског комада.*

сцѐничан, -чна, -о *погодан за сцену, за извођење на сцени:* ~ текст.

сцѐничкӣ и **сцѐничнӣ,** -ā, -ō *који се односи на сцену, на извођење на сцени:* ~ ефекат.

сцѐничнӧст, -ости ж *својство онога што је сценично, погодно за сцену, за извођење на сцени.*

сценѡ̀граф м грч. *сликар позоришне декорације.*

сценографија ж *сви послови везани за припремање позорнице за представу.*

сценѡ̀графкиња ж *женска особа сценограф.*

сценѡ̀графскӣ, -ā, -ō *који се односи на сценографе и на сценографију:* ~ посао, сценографски елементи.

сцѐнскӣ, -ā, -ō *који се односи на сцену, који је у вези са сценом:* ~ израз, ~ патетика.

сцијентѝзам, -зма м лат. **1.** *ученост, знање, наука.* **2.** *верска секта која пропoведа да се болести лече само молитвом.*

сцијентѝстички прил. *учено, зналачки:* ~ лечити, ~ радити.

Сци̏ла ж *једно од двају морских немани из хеленске митологије које су у Месинском мореузу нападале бродове и убијале поморце.* • **између Сциле и Харидбе** *између две опасности.*

сцинтила́ција ж лат. *треперење светла, светлуцање.*

Т

т (Т) с непром. **1. а.** лингв. *зубни безвучни праскави сугласник.* **б.** *слово којим се обележава тај сугласник:* штампано ~, мало ~. **2.** скраћ. **а.** *тачка* (т.). **б.** *тона* (т).

та (кад је наглашено: та̏) узв. и речца **а.** *за истицање природности, логичности неког става, онога што је очигледно: наравно, дакако, да.* – Не плашите се, та ви сте јунаци! **б.** *за подстицање, у нестрпљењу или незадовољству: (а)ма.* – Та пијте, људи! **в.** *при одбијању, неприхватању нечега, неслагања са нечим.* – Та не може бити! **г.** *при нерадом одговарању или оспоравању важности нечега.* – Ко је? Та ја, ко би био други!

та̀бак м тур. **а.** *лист папира (обично већи).* **б.** штамп. *мера за обим или формат књиге или новина, одређена бројем и форматом страница, одн. одговарајућим бројем словних места:* штампарски ~, ауторски ~. • **пре(са)вити ~** *одлучити се на покретање неког правног поступка (тужбе, жалбе и сл.).*

табаке́ра ж *нарочита џепна кутија за дуван.*

та̀бан м тур. *доња страна стопала.* • **гори му под табанима** *налази се у тешкој ситуацији, у опасности.* **дати ватру табанима, запети табанима о ледину** *дати се у бекство, побећи.* **лизати некоме табане** *потпуно се покоравати, улизивати се, полтронисати.* **потпрашити табане некоме** *наћи у бекство.*

таба̀нати, -а̄м несвр. **1. а.** *ићи пешице, ходати, корачати (обично дуго, с напором); лупати табанима о подлогу (тло, патос и сл.):* ~ путем; ~ по кући. **б.** *набијати ногама, табати, утабавати:* ~ снег, ~ пртину. **2.** фиг. *односити се према некоме безобзирно, тиранисати.*

табана̄ш, -а́ша м зоол. *у мн.: сисари који при ходу стају на тло читавим табаном или стопалом (нпр. медведи),* Plantigrada *(у јд.: такав сисар).*

таба̀нчина ж *аум. од табан.*

та̀ба̄нчити, -и́м несвр. *в. табанати (1а).*

таба̀нчић м *дем. од табан.*

та̀ба̄рка ж *буре са водом за расхлађивање и кондензацију алкохолне паре при печењу ракије.*

та̀бати, -а̄м несвр. **а.** *набијати ногама, набијати газећи, утабавати:* ~ снег. **б.** *пешачити, ходати (обично дуго, с напором); лупати табанима о какву подлогу.* ■ **~ се** разг. *тући се, бити се.*

табѐла ж лат. **а.** *приказ нечега нарочитим распоредом података (водоравним и усправним колонама, редовима, ступцима).* **б.** спорт. *приказ стања неког такмичења (са подацима о учесницима и резултатима).*

та̀бела̄ран, -рна, -о *изложен, дат у виду табеле:* табеларни преглед.

табели́рати, -ѐли́ра̄м свр. и несвр. *приказ(ив)ати у облику табеле:* ~ резултате мерења.

та̑бес м лат. мед. *обољење кичмене мождине изазвано сифилисом,* tabes dorsalis.

табѐтичан, -чна, -о *који болује од табеса:* ~ особа.

табѐтича̄р м *онај који болује од табеса.*

табѐтича̄рскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на табетичаре:* ~ ход.

табѐтича̄рски прил. *на табетичарски начин, као табетичар:* ~ ходати.

та̀биња ж и **табињā̄ш,** -а́ша м зоол. *врста морске рибе љуспнатог тела* Solea vulgaris.

та́бла ж (ген. мн. -лӣ) лат. **1. а.** *плочаст комад неког материјала:* ~ иверице, ~ леда, ~ чоколаде. **б.** *плоча с неким натписом:* ~ с називом установе. **в.** *већа црно или зелено обојена дрвена плоча на којој се пише кредом у школи:* школска ~. **г.** *нарочито исцртана плоча за неке игре:* шаховска ~. **2.** карт. *поен у таблању.*

таблàнēт, -е́та м фр. *врста карташке игре.*

та̀блēт, -е́та м фр. *украсни платнени застирач за сто.*

таблѐта ж фр. *лековито, опојно и сл. средство у облику округле плочице (узима се обично с течношћу):* попити таблету.

таблѐтић м *дем. од таблет.*

та̀блӣћ, -и́ћа м *в. таблањет.*

та̀блица ж **1. а.** *мања плоча с неким натписом или знаком:* регистарске таблице. **б.** *нарочито израђена мања плоча коју су користили ђаци који уче да пишу; мања табла на којој су трговци записивали дугове мушторија и др.;* уп. табла (1б). **2. а.** *в. табела (а).* **б.** мат. *низ података о резултатима неке рачунске радње;* (обично у мн.) *систематски изложени износи одређених величина које се употребљавају у решавању разних задатака:* ~ множења, ~ дељења; логаритамске таблице.

та̀бличнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на таблицу:* ~ систем података.

та̑бор м тур. **1. а.** *место са разапетим шаторима за боравак људи (обично привремен).* **б.** зб. *људи који бораве на тако уређеном месту, логор:* козачки ~, цигански ~. **2.** *једна од двеју сукобљених, непријатељских, противничких или уопште супротстављених страна (зараћених војски, спортских ривала или по ставовима, интересима и сл.):* противнички ~. **3.** *група истомишљеника, интересима, ставовима и сл. међусобно повезаних људи, савез.* • **учинити, ударити ~** *утаборити се, улогорити се.*

та̑борити, -и́м несвр. *в. таборовати.*

та̑борӣште с *место за таборовање, логориште.*

та̑боровати, -рујем несвр. *бити, боравити у табору, у логору, логоровати.*

та̑борскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на табор:* ~ живот.

та̀бу, -уа м (према полинезијском) **1. а.** *верска забрана, неприкосновеност, неповредивост нечега, за чије се нарушавање верује да ће изазвати казну од стране натприродних сила; оно што је под таквом забраном.* **б.** *уопште апсолутна забрана, оно о чему се не сме ни расправљати.* **2.** (у придевској служби) *у који се не сме задирати, неприкосновен:* ~ тема.

та̀була ж лат. *табла, таблица.* • **~ раза** *сликовита карактеристика духовног стања, свести детета, сагласно уверењу да човекову свест уобличава само искуство, а не наслеђе.*

табу̀ла̄тор м *део на писаћој машини или тастатури компјутера који олакшава табеларно исписивање података.*

табулату́ра ж муз. *систем записивања тонова помоћу бројева и слова.*

табу̀рē, -ѐа и **табу̀рēт,** -е́та м фр. *врста ниске столице без наслона.*

та́ва и **та̀ва** ж тур. *кухињски суд са дуљачком дршком за прженье јела и зачина, тигањ.*

та̀ван м тур. **а.** *просторија непосредно испод крова, поткровље.* **б.** *таваница, плафон, строп.* **в.** геол. *горњи слој неког дела тла.*

тава́нак, -нка и **та̀ванак,** -а̄нка м *дем. од таван.*

та̀ванити, -ӣм несвр. [гл. им. та̀ванье̄ње с] *градити таван, покривати таваном:* ~ просторију.

тавàнић и **та̀ванић** м *дем. од таван.*

тавàница и **та̀ваница** ж **1. а.** *строп, плафон;* уп. таван (б). **б.** *поткровље;* уп. таван (а). **2.** *даска којом се тавани, од које се прави таван;* уп. тавањача.

тавàничкӣ и **та̀ваничкӣ, тавàничнӣ** и **та̀ваничнӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на таваницу:* ~ греда.

та̀ванскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на таван:* ~ простор, ~ прозор.

тавàнчић и **та̀ванчић** м *дем. од таван.*

та́вица и **та̀вица** ж *дем. од тава.*

та̀ворити, -ӣм несвр. [гл. им. та̀воре̄ње с] **а.** *живети оскудно, животарити; живети учмало, без задовољства, битисати:* **б.** *уопште живети, проводити живот.*

тавр̀љати, -а̄м несвр. *тумарати, базати; гегати се, тетурати се.*

та̀д, та̀дā и **та̀да** *прил. за време заменичког (анафорског) значења:* **а.** *у то време, у то доба, у том тренутку.* – Тада се лепо живело. **б.** *након тога, после тога.* – Живели смо мирно. Тада је дошао рат. • **кад-тад** *пре или после, било кад, икад једном.* **тад(а) и тад(а)** *при препричавању, кад се указује да је био наведен и податак о времену збивања нечега.*

та̀дашњӣ (та̀дањӣ), -а̄, -е̄ *који је био тад(а), у то време (о коме се говори):* ~ власт.

та̀дашњица, -е̄ и **та̀дашњо̄ст,** -ости ж *тадашње доба, тадашње време.*

та̀дли прил. у изр. **кадли-тадли** *било кад, пре или после, икад једном.*

та́жити, та̑жӣм и **та̀жити,** -ӣм несвр. [гл. им. -же̄ње с] *ублажавати, утољавати; стишавати, умиривати:* ~ глад, ~ жеђ; ~ духове.

та̀збина и **тазбѝна** ж *женин род (за њеног мужа), одн. тастова породица (за зета те породице).*

та́зе прид. непром. тур. *в. свеж:* ~ пециво, ~ вода.

та́ин м тур. **1.** *оброк, следовање; снабдевање храном, опскрба, прехрана.* **2.** *војнички хлеб.*

та̑ј, та̑, то̑ *показна придевска заменица* **1. а.** *указује на појам у близини или уопште у сфери саговорника.* – Дај ту књигу! **б.** *указује на нешто што је поменуто или о чему је било говора, о чему се чуло, сазнало.* – Дођосмо у ту кућу. **2.** *у самосталној употреби (без непосредне везе са именицом)* **а.** *за поновно указивање на именички појам означен у претходном казивању.* – Бранио се од сна, али тај није одступао. **б.** (у облику с рода јд.) *за указивање уопште на садржај претходног исказа.* – Криви су, али то не признају. **в.** *уз упитне заменице и прилоге, за указивање на садржај о коме се пита.* – Какав је то шум? Како си се то повредио? **3.** *за указивање на појам или појаву чије ближе одређивање следи:* **а.** *кад је реч о одређеној особи или уопште именичком појму.* – Марко би могао бити тај који вас шаље. Дочекасмо тај тренутак да смо заједно. **б.** (у облику с. рода јд.) *кад је у питању уопште садржај реченице.* – Није се могао смирити иза тога шта је све чуо. **4. а.** *за појачано истицање неке особине (у сликовитом казивању).* – Ал' се пије то румено вино. **б.** (уз именицу без других одредби) *уопште за указивање на изузетне одлике нечега.* – Момци високи, па та опрема, па та песма. **в.** *кад се исказује нерасположење према коме или чему.* – Опет тај дрзник! Увек ти проблеми! • **ако је томе тако** *ако ствар тако стоји.* **за тога** *за то време.* **и то, и томе слично** разг. *на крају казивања кад се хоће показати, наговестити да има још тога.* **има томе** *прошло је отада.* **нисам ја тај** *нисам ја такав.* **о том потом** разг. *о томе кад дође време за то.* **с тим(е)** *кад се на нешто указује као на услов за претходно изнесено.* **тај и тај, то и то** *у препричавању као неодређено указивање на некога или нешто ранije конкретније одређене.* **тај... онај** *један... други (као разноликi субјекти).* **тај сам** разг. *то је за мене, то ми одговара.* **тај свет** *онај свет, свет мртвих.* **што... то** *уз компаративе, кад степен у ком се испољава једна појава условљава и степен, одн. изразитост друге појаве.* – Што брже то боље.

та̑јан, -јна, -о (обично одр.) **1. а.** *који представља тајну, непознат, недокучив:* ~ пространство. **б.** *који се чува као тајна, скрива од јавности; који тајно, кришом делује:* ~ састанак, ~ веза; ~ организација. **2.** *тајанствен, загонетан:* ~ ноћ.

тајàнствен, -а, -о *у којем има нешто тајно, недокучиво, загонетно; који нешто прикрива, који чува неку тајну:* ~ појава; ~ човек.

тајàнствено прил. *на тајанствен начин, наговештавајући да постоји нека тајна, загонетно:* ~ нестати, ~ се понашати.

тајàнственӧст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога што је тајанствено, загонетност; тајанство:* ~ нечијег понашања; ~ ноћи.

тајàнство с *тајанственост, тајновитост; тајна:* ~ шума; професионално ~.

та̑јати, -јӣм несвр. арх. и нар. **1. а.** *топити се (о снегу, леду).* **б.** (нешто) *топити, раскрављивати:* ~ лед. **в.** *цурити, отицати; разилазити се:* ~ крв из ране; ~ пара. **2.** *физички слабити, пропадати, венути.* – Још хода, али вене и таје.

та̀јац и **та́јац,** та́јца м *мук, тишина; затишје.* – Настаде тајац.

та̑јга и **та̀јга** ж (дат. -ги; ген. мн. -гӣ) *четинарска прашума у Русији, распрострањена у Сибиру и на северу европског дела земље.*

та́јити, -ӣм несвр. [гл. им. та́јӣ̄ње с] **а.** *чувати као тајну, прикривати:* ~ податке. **б.** *садржавати, имати у себи.* – Какве све могућности таји та снага?! ■ **~ се** *бити притајен, скривати се; бити садржан, налазити се у коме или чему.* – Лепо око у магли се таји. Сва тајна живота у теби се таји.

та̑јна ж (мн. та̑јнӣ (та̑јнā)) **1. а.** *оно што се таји, крије од јавности:* државна ~, пословна ~, војна ~. **б.** *оно што је непознато, недоступно сазнању; оно што тек треба научити, сазнати:* тајне природе, тајне живота, тајне филозофије. **в.** *оно што је пресудно у овладавању нечим или у достизању нечега:* ~ успеха. **2.** *непозната, загонетна природа кога или чега; недоступност нечега другим особама, тајност:* ~ појединца; ~ приватних писама. **3.** (често с атрибутом „света") рлг. *обред коме се придаје смисао преношења божје благодети на вернике:* ~ причешћа, ~ крштења. • **јавна ~** *оно што је познато, што се зна иако ни је званично, формално обелодањено.*

та̑јнӣк м *в. секретар.*

та̑јница[1] ж *дем. од тајна.*

та̑јница[2] ж *в. секретарица.*

та̑јничкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на тајнике, секретарски:* ~ извештај, тајнички послови.

та̑јнӣштво с *одсек, установа којој је на челу тајник, секретаријат.*

та̑јно прил. *на тајни начин, потајно, кришом:* ~ путовати, ~ послати.

тајнòвит, -а, -о *в. тајанствен.*

тајнòвито прил. *на тајновит начин, тајанствено:* ~ звучати, ~ се држати.

тајнòвитӧст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога што је тајновито, тајанственост; тајна.*

та́јнӧст, -ости ж (инстр. -ошћу) **1.** *особина онога што је тајно; стање, околности у којима се нешто тајно обавља, држи, дешава и сл.:* ~ преписке; држати у тајности. **2.** *тајна:* главна ~.

та̑јом прил. *тајно, кришом, криомице:* ~ се састајати.

тàјфӯн, -у́на м мет. (према кинеском називу) *тропски циклон у северозападним зонама Тихог океана; уопште снажан, олујни ветар, ураган.*

тàк м фр. *билијарски штап.*

тàк *узвик којим се означава откуцај, лак и брз ударац, пуцањ и сл.*

тàка (поновљено) *узвик којим се означавају шумови који се равномерно понављају (куцање, клопарање и сл.).* – Воденица клопара – така, така, така.

тàкав, тàква, -о *показна придевска заменица за каквоћу*: **1.** *којом се указује на особине кога или чега упоређењем са појмом у сфери саговорника, са поменутим појмом и сл.: као тај (та итд.).* – Он је лажов и кукавица, а такви лако убијају. **2.** *кад се указује на особине нечега које изазивају оно што се износи у зависној последичној реченици.* – Отвори му се такав апетит да једе за тројицу. **3.** *у узвичним реченицама, кад се истичу позитивне особине кога или чега.* – Што се ње тиче, она је такво срце! • **какав ~** *било какав, макар и слаб (кад се допушта, прихвата и нешто слабијег квалитета).* **као ~** *сам по себи (у основном, општем значењу).* **~ и ~** *при упрошћеном препричавању, уместо описа, навођења особина.* – Он је такав и такав, ми смо такви и такви, и све тако.

тàкмац, -а и -àца м (инстр. -цем и такмàцем) *онај који се у нечему надмеће с неким, конкурише некоме, супарник, конкурент, ривал:* ~ у јунаштву.

тàкмичā̆р м (инстр. -ом и -ем) *онај који се такмичи, надмеће у нечему (обично у спорту).*

тàкмичā̆рка ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) *она која се такмичи (обично у некој спортској дисциплини).*

тàкмичā̆рскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на такмичаре и такмичење:* ~ опрема, ~ дух.

тàкмичити се, -ӣм се несвр. [гл. им. тàкмичење с] *борити се (појединачно или групно) за победу у некој спортској или некој другој игри, у што бржем или успешнијем остварењу нечега и сл.:* ~ на Олимпијади, ~ у математици, ~ у раду.

тàкнути *в. тàћи.*

тàкō прил. **1. а.** *на такав начин, на тај начин, као то.* – Зашто тако говориш? Тако се то ради. **б.** *у вези с „како“, при упоређивању чега или кад се истиче вишеструкост, да ли је нечим обухваћено и једно и друго.* – Све види, како у кући тако и у радионици. **2. а.** *кад се казује да нешто бива у таквом степену који изазива последицу исказану зависном реченицом; уопште у зависној последичној реченици, у вези „тако да“.* – Тако ме боли да не могу ходати. Отишао је веома далеко тако да није било повратка. **б.** *кад се истиче висок степен нечега:* ~ леп, ~ добар. **в.** *у вези „и тако“: и без тога, и иначе.* – Немој ићи, и тако нас је мало. **3.** *кад се нешто прима на знање или схвата, појма.* – Тако! Већ сте ту! **4. а.** *при уводном представљању неке ситуације, позадине догађаја или околности у којима се нешто збива.* – Била тако два суседа. Живели лепо… **б.** *кад се нешто само овлаш одређује или кад се оштрилике оцењује нека величина, износ и сл.* – Познајем ја тако неке људе… Било тако пет сати, пет и петнаест. **5.** *у заклињању* **а.** *кад се клетва односи на неки могући догађај (исказан реченицом).* – Тако мене не издало крило, ја знам, браћо, шта је овде било. **б.** (тàко, или ненаглашено) *са логичким субјектом у дативу (обично енкл. зам.), а предметом клетве у генитиву.* – Немој, тако ти живота! • **и ~ даље** *уобичајени израз уместо даљег набрајања, редања.* **како-тако** 1) *на било који начин, макар и слабо:* поправити како-тако. 2) *још се може поднети, још је сношљиво.* – Како-тако кад је трезан, али кад је пијан, онда никако. **~ и ~** *при скраћеном препричавању.* **~ данас, ~ сутра** *кад се казује да је протекло неко време.* **~ је!** *уобичајени узвик потврђивања или одобравања.* **~ му и треба** *то је и заслужио, сам је крив.*

такóђе (такóђер) *речца у значењу саставног везника, обично кад се нешто накнадно додаје, прибраја већ поменутом.* – У планини беху хајдуци, у гори такође.

такòзва̄нӣ, -а̄, -о̄ **а.** *кад се истиче да је неки назив, термин преузет однекуд: који се зове тако:* ~ Питагорејци, ~ структурализам. **б.** *кад се аутор или говорник ограђује у погледу оправданости именовања нечега датом речју, изразом, или изражава став да реч, назив, термин по свом значењу не одговара предмету, лицу који се тако именују:* ~ доследност, ~ хуманизам, ~ доктор.

такопр̀ста̄ш, -а́ша м зоол. *у мн.: ред сисара копитара са парним бројем прстију (папака) на ногама, парнопрсташи, папкари* Artiodactyla *(у јд.: сисар из тога реда).*

такорѐћи прил. и речца *могло би се рећи; готово, скоро, безмало да је тако.*

тàкса и **тàкса** ж (ген. мн. тâксā и та́ксā) грч. *врста дажбине која се плаћа приликом обављања каквог административног посла, остваривања каквог права, као утврђена цена какве услуге, накнада за нешто по одређеној тарифи:* општинска ~, судска ~, ~ за путеве, комунална ~.

тàксатѝван, -вна, -о лат. *изричит, поименичан:* ~ набрајање.

тàксенӣ и **тàксенӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на таксу:* ~ марка.

тàкси и **тàкси,** -ија м (инстр. -ијем) **1.** *услужно возило (обично аутомобил) које, уз надокнаду, превози путнике и робу према жељи наручиоца.* **2.** *као први део полусложеница:* такси-превоз, такси-возач.

тàксиметар и **тàксимē̆тар,** -тра м *уређај на таксију који аутоматски показује цену вожње, зависно од трајања и пређеног пута.*

таксѝрати, тàксӣра̄м **1.** свр. и несвр. *платити, плаћати таксу; (при)лепити таксене марке на какав документ.* **2.** несвр. *возити такси, бавити се такси-превозом као занимањем.*

тàксист(а), -ē̆ м (мн. -сти) *возач таксија;* уп. таксирати (2).

тā̆кт м (мн. -ови) лат. **1. а.** *поступно смењивање међусобно самерљивих елемената и њихово понављање по неком правилу, равномерно или ритмично понављање неког кретања или неке радње, ритам:* њихати се у такту, ~ игре. **б.** *основна ритмичка јединица у музици, плесу и сл.; метричка стопа:* одсвирати неколико тактова. Неколико мора, узетих заједно, чини такт. **в.** техн. *једна фаза рада неког уређаја (нпр. један ход клипа у мотору).* **2.** *смисао за понашање, вештина у опхођењу:* човек са пуно такта. • **избацити, извести из такта** *изазвати некога да се престане нормално понашати, разбеснети.*

тактѝзēр, -е́ра м *онај који тактизира:* бити вешт ~.

тактѝзēрскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на тактизере, својствен тактизерима:* ~ поступак.

тактизѝрати, -ѝзӣра̄м несвр. *остваривати своје циљеве околишно, вештином поступања, спроводећи неку тактику.*

тàктика ж (дат. -ици) грч. **1. а.** вој. *теорија и пракса припреме и вођења битке, борбе, метод ратовања:* герилска ~, офанзивна ~. **б.** *метод, начин деловања у неком такмичењу; начин остваривања неке замисли уопште:* ~ дугопругаша, дефанзивна ~ у фудбалу; ~ освајања тржишта. **2.** *начин опхођења, држања, такт у поступању.*

тактѝрати, тàктӣра̄м несвр. *утврђивати такт, ритам (у музици).*

тā̆ктица ж *усправна црта која раздваја тактове, ритмичке јединице.*

тàктичан, -чна, -о **1.** *који има такта, умешан у опхођењу:* ~ саговорник. **2.** *в. тактички.*

тàктичā̆р м (инстр. -ом и -ем) **1.** *стручњак за тактику, онај који припрема одређену тактику; онај који вешто спроводи тактичке замисли таквог стручњака;* уп. тактика (1): стратег и ~, тренер као ~; фудбалер као техничар и ~. **2.** *онај који је тактичан, који има такта, који је вешт у опхођењу;* уп. такт (2) и тактика (2).

тàктичкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на тактику:* ~ грешка, ~ потез, ~ повлачење.

тàктички прил. **1.** *у погледу тактике, са становишта тактике;* уп. тактика (1): ~ се повлачити. **2.** *в. тактично:* ~ се понашати.

тàктично прил. *на тактичан начин, са пуно такта, обазриво;* уп. такт (2): ~ поступати.

тàктичнōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога који је тактичан, онога што је тактично.*

тàктнӣ, -ā, -ō *који се односи на такт, који је у вези са тактом;* уп. такт (1): тактни покрети.

тàктōвка ж *диригентска палица.*

тàктомēр јек. **тàктомјēр** м муз. *справа за одмеравање такта, метроном.*

тâл м нем. **а.** *део, удео у некој имовини.* **б.** *мираз, прћија.*

талàмбас м тур. *врста бубња (у виду мање металне зделе са разапетом кожом преко отвора).* • **без таламбаса (објавити** и сл.) *без великог говора, не трудећи се да се разгласи.* **ударити, ударати у таламбасе** *навелико рекламирати, објавити, објављивати да се прочује.*

тâлāс м (мн. тâлāси; зб. им. тâлāсје с (мн. ø)) **1. а.** *уздигнути део усталасане водене масе (изазван најчешће снагом ветра), вал:* морски ~. **б.** *уопште оно што има валовит, таласаст облик, што изгледа као вал, што подсећа на вал:* ~ пшенице, коса на таласе. **в.** *валовито кретање уопште, појава ширења каквог побуђеног стања у некој средини или физичком пољу:* сеизмички таласи, звучни таласи. **2. а.** *скупина, део неке масе у покрету:* ~ навијача, ~ демонстраната. **б.** *уопште оно што се шири, надолази, захвата кога или што:* ~ незадовољства, ~ непријатних асоцијација. • **у таласима** *у више наврата, згрнуто и у великом броју (нпр. о налетима авиона).*

тâласав и **талàсав,** -а, -о *таласаст; усталасан:* ~ равница; ~ кукурузи.

тâласаво и **талàсаво** прил. *на таласав начин, у таласима, таласасто:* ~ надолазити.

талáсак, -ска м *дем. од талас.*

талàсати, -ām (таласáмо и талàсāмо) несвр. **1. а.** *изазивати таласе, валовито гибање нечега:* ~ воду, ~ траву. **б.** *изазивати усталасаност, узбурканост, немир.* – Не таласај, не подбадај масу! **2.** *в. таласати се.* – Низ плећа вали таласају меки. ■ **~ се а.** *бити захваћен таласима, кретати се у таласима, валовито се гибати; равномерно се померати.* – Море се таласа. Девојачке груди се таласају. **б.** *ширити се у таласима, као таласи.* – Таласа се брујање.

талàсина ж *ауг. од талас.*

талàсић м *дем. од талас.*

тâлāснӣ, -ā, -ō *који се односи на таласе:* ~ гребен, ~ дужина, ~ кретање.

таласотерàпија ж грч. мед. *климатско лечење у приморским крајевима (уз купање у морској води).*

тâлац, тâоца м (ген. мн. тâлāцā) *особа чијим се животом јемчи испуњење неке обавезе или изнуђује постизање каквог циља.*

тâлаштво с *стање у којем се налази талац.*

тàленат (тàлент), -нта м грч. **а.** *изузетна способност за нешто, дар, обдареност:* имати ~. **б.** *особа са таквом способношћу, надарена особа:* бити ~.

тàлентован (талèнтӣран), -а, -о *који има таленте, даровит, надарен; у којем се испољава таленат, обдареност:* ~ писац, ~ играч; ~ приступ.

тàлентовāно (талèнтӣрāно) прил. *с талентом, даровито, надарено:* ~ написан текст.

тàлентовāност (талèнтӣрāност), -ости ж *особина онога који је талентован, обдареност, даровитост.*

Тâлија ж грч. мит. *у хеленској митологији једна од девет муза, заштитница позоришне уметности, нарочито комедије.*

талијанизам, -зма м лингв. *реч или др. језичка појава преузета из италијанског језика.*

талӣјāнка ж *назив за различите појмове пореклом из Италије* **а.** *врста пушке.* **б.** *врста црепа.* **в.** *врста кокоши.* **г.** *врста високородне пшенице.*

тâлијум (тâлӣј, -ија) м хем. *хемијски елемент* (Tl), *меки плавкастосиви метал, који се употребљава у оптичкој индустрији и медицини.*

тàлилац, -иоца м *онај који се бави таљењем, топионичар.*

тàлина ж *текућа маса добијена таљењем, топљењем.*

талиòница (тàлионица) ж *радионица у којој се тали нека материја (метална руда и др.), топионица.*

талиòничāр (тàлионичāр) м *талилац, топионичар.*

талиòничāрскӣ (тàлионичāрскӣ), -ā, -ō *који се односи на талионичаре:* ~ занимање.

талиòничāрство (тàлионичāрство) с *таљење метала као индустријска грана, топионичарство.*

талиòничкӣ (тàлионичкӣ), -ā, -ō *који се односи на талионице, топионички:* ~ постројење.

тàлӣр, -ира м *старински сребрни новац у разним европским земљама.*

талѝсмāн, -áна м грч. празн. *предмет који штити од несреће, болести, урока и сл., амајлија, амулет.*

тáлити, тâлӣм несвр. [гл. им. тáљēње с] *преводити у течно стање помоћу топлоте, топити:* ~ руду. ■ **~ се** *прелазити у течно стање под утицајем топлоте, топити се:* ~ у пећи.

тáличан, -чна, -о *којега прати срећа, срећан.*

тàлк м нем. мин. *врло мек силикатни бели или зеленкасти минерал (примењује се у производњи хартије, гуме, лекова, у козметичкој индустрији и др.).*

Тàлмуд м хебр. *зборник догматских, етичких и друштвених норми и тумачења јудаизма.*

тáлог м **1.** *нерастворени слој који се издваја из неке текућине и скупља при дну нечега у чему је та текућина запремљена; наталожена трошна материја, нанос (муља, земље и сл.).* **2.** фиг. **а.** *остаци, трагови нечега:* ~ успомена. **б.** *декласирани друштвени слој, олош, полусвет.* **3.** (обично са атрибутима: атмосферски, водени) *падавине, оборине.* – Количина воденог талога се смањује.

тáложина ж *слој земљишта настао таложењем;* уп. талог (1).

тáложити, -ӣм несвр. [гл. им. тáложēње с] **1.** *гомилати као талог:* ~ муљ (о води). **2.** фиг. **а.** *постепено стварати, накупљати, гомилати:* ~ страх у некоме. **б.** *чинити да се нешто смири, средњивати:* ~ утиске. ■ **~ се 1.** *накупљати се, гомилати се као талог.* – Крупније честице се таложе на дну чаше. **2.** фиг. **а.** *накупљати се, гомилати се.* – У души се таложила горчина. **б.** *губити на оштрини, интензитету, смиривати се, стишавати се.* – Емоције су се постепено таложиле.

тáложнӣ, -ā, -ō *који се односи на талог и таложење; који је настао таложењем:* ~ процес; таложне стене.

тáложнӣк м и **тáложница** ж *нарочита јама, резервоар, део каквог уређаја и сл. који у каквом процесу прераде неке материје служе за таложење (те материје или издвајање из ње друге као талога).*

тàлōн, -óна м фр. *део хартије од вредности или сличног документа са купонима, који се одсецају приликом уновчења, одн. коришћења.*

талофи́та ж (талòфӣт, -и́та м) грч. биол. *у мн.: биљке просте грађе, без диференцираних основних органа (корена, стабљике, листа)* Thallophita *(у јд.: таква биљка);* уп. талус.

тâлпа ж (ген. мн. -пӣ) тур. *дебела, необрађена даска; брвно.*

тàлпара ж *колиба, барака од талпи, брвнара.*

тàлпина ж *талпа; ауг. од талпа.*

тâлус и **тàлус** м грч. биол. *тело простих биљака талофита (које обавља животне функције без диференцираних органа).*

тâлуснӣ и **тàлуснӣ,** -а, -о у изр. ~ **биљка** *в. талофита.*

тàљевина ж *растављена материја, растопина.*

тàљив, -а, -о *који се може талити, топљив:* ~ елеменат.

тàљивōст, -ости ж *особина онога што је таљиво, топљивост.*

таљѝгати, -āм несвр. **1.** *возити таљиге, превозити таљигама.* **2.** *ходати, ићи с напором, с муком пешачити; мукотрпно*

радити, вући, теглити. ■ **~ се** *ићи, вући се пошто таљига (о нечему што се једва креће).*

таљѝгāш, -а́ша м **1.** *возач таљига, онај који нешто превози таљигама.* **2.** *коњ који вуче таљиге.*

таљѝгāшкӣ, -ā, -ō *који се односи на таљиге и превоз таљигама:* ~ коњ, ~ посао.

тàљиге, тàљѝгā ж мн. *врста запрежних кола (која, обично, вуче један коњ).*

тàљижице (тàљишке) ж мн. *дем. од таљиге.*

тáма ж **1. а.** *одсуство светлости, стање без светлости, мрак; неосветљен простор, простор без светлости:* наступила ~; боравити у тами. **б.** *помућена, слаба видљивост:* гледати кроз таму. **2.** фиг. **а.** *заосталост, непросвећеност:* средњовековна ~. **б.** *одсуство ведрине, радости, чамотиња:* ~ прогнаничког живота.

тáман, -мна, -о **1. а.** (о временским појмовима) *у којем, током којега има мало светлости, мрачан:* ~ ноћ. **б.** (о просторним појмовима) *који ни је испуњен светлошћу, неосветљен или слабо осветљен:* ~ подрум. **в.** *који нема одсјаја (о површинама које не одбијају светлост); који је загасите боје, мрк:* ~ здање; ~ облак. **2.** *који је ниже звучне боје, мукао:* ~ боја гласа. **3.** *недовољно познат, нејасан, нерасветљен, мутан:* реч тамног постања. **4.** *мрачан у моралном смислу, негативан:* ~ тип, ~ сила. **5.** *лишен радости, невесео:* ~ тренутак живота.

тàман и **тàман** (тама̑н) тур. *речца* **1.** *за истицање блискости, подударања: управо, баш* **а.** *о просторној блискости:* ~ поред пута. **б.** *о временској блискости:* ~ тада. **в.** *при упоређивању истоветних, одн. веома сличних појмова, или кад се истиче да је нешто тачно погођено, да коме или чему потпуно одговара:* ~ као ти, ~ тако. **2.** (у придевској служби, у предикату) *који је одговарајуће величине, мере (о одећи, обући).* – Капут ми је таман. **3.** *кад се истиче да ће се задржати неки став (без обзира на неповољне околности): макар, чак.* – Таман погинуо, не бежим. **4.** *у категоричном одрицању, одбијању* **а.** *кад се формално потврдној реченици даје одричан смисао.* – Таман још и ти дођи. **б.** *као узвик у служби реченице: никако, ништошто.* – Пуните! – Таман! Ни дима. • **~ посла!** *никако, ништошто;* уп. таман (4б).

тамàнилац, -иоца м *онај који тамани, истребљује коња или што:* ~ буба.

тамáнити, тàмāнӣм несвр. [гл. им. тамáњење с] **1. а.** *уништавати (убијајући, ловећи, трујући и сл.), истребљивати:* ~ инсекте. **б.** *употпуне уништавати, сатирати; искорењивати:* ~ младе изданке; ~ зло. **2.** *јести и пити у великој количини, сатирати једући и пијући:* ~ шунку и пиво. ■ **~ се** *уништавати се, упропашћавати се:* ~ се коцкајући.

тамàринда ж бот. *врста биљке* Tamarindus indica *из ф.* Caesalpiniaceae, *тропско дрво јестивог плода, индијска урма.*

тамàриск м и **тамàриска** ж бот. *врста украсне биљке* Tamarix gallica *из ф.* Tamaricaceae, *жбун или ниско дрво, густих грана и лишћа.*

тàмбура ж тур. *врста жичаног музичког инструмента.*

тамбýрати, -ām несвр. *свирати на тамбури.*

тамбýрāш, -а́ша м (инстр. -а́шем) *свирач на тамбури.*

тамбурàшица ж *свирачица на тамбури.*

тамбýрāшкӣ, -ā, -ō *који се односи на тамбураше:* ~ оркестар, ~ друштво.

тàмбурица ж *дем. од тамбура; тамбура.*

тàмјан м грч. **1. а.** бот. *мирисно дрво* Boswellia *из ф.* Burseraceae *које расте на широком појасу од источне Азије до источне Африке.* **б.** *смола добијена из тога дрвета, која запаљена развија пријатан мирис (употребљава се за кађење при верским обредима).* **в.** фиг. *пријатан, ароматичан мирис.* **2.** фиг. *подушје, помен.* • **као ђаво (враг) од тамјана бежати** *в. ђаво (изр.).* **мирисати на ~** *живети последње дане.* **ни богу тамјана не да(ва)ти** *бити шкртац.*

тàмјанӣк, -а и **тамјàнӣк,** -и́ка м **1.** *посуда у којој се чува тамјан.* **2.** бот. *в. тамјан (1а).*

тамјàника ж **1.** *врста мирисавог белог грожђа и вино од њега, мушкат.* **2.** агр. **а.** *врста јабуке.* **б.** *врста крушке.*

тàмјанскӣ, -ā, -ō *који се односи на тамјан, који потиче од тамјана; који подсећа на мирис тамјана:* ~ дим, ~ мирис; ~ мирис жита.

тáмнети јек. **тáмњети,** тáмнӣм несвр. непрел. [гл. им. тáмњење с] **1.** *постајати таман, добијати загаситу нијансу боје; добијати тамну превлаку, прекривати се патином, губити сјај (о металима и другим предметима које карактерише сјај).* **2.** *добијати нездраву, тамну боју (о лицу); добијати израз празнине, губити сјај (о очима).* **3.** фиг. *нестајати, гасити се (о угледу, слави и сл.).* ■ **~ се** *истицати се тамном бојом, тамнилом.* – У даљини се тамне планине.

тàмнӣк, -и́ка и **тâмнӣк** м *тамно, мрачно место (у ували где не допире сунце, тунел, подземни ходник и сл.).*

тàмнило с **1. а.** *в. тамнина.* **б.** *нездрава тамна боја лица (од болести, патње и сл.).* **2.** *тамна површина, затамњено место:* обруч тамнила око очију.

тамнѝна ж **1.** *особина и изглед онога што је тамно; тама, мрак, помрчина.* **2.** фиг. *забит, забачен крај; заостала средина.*

тáмнити, тâмнӣм несвр. прел. [гл. им. тáмњење с] *чинити тамним, затамњивати; замрачивати:* ~ стакло; ~ просторију.

тàмница ж **1.** *зграда, просторија где лица лишена слободе издржавају казну, где су заточена, затвор.* **2.** *казна лишењем слободе, осуда на затвор, на тамновање, робија.*

тàмничāр м (вок. -е и -у, инстр. -ом и -ем) **1.** *чувар тамнице.* **2.** *затвореник у тамници, робијаш, заточеник.*

тамничàрица ж *затвореница, робијашица.*

тàмничāрка ж *жена тамничар.*

тàмничāрскӣ, -ā, -ō **1.** *који се односи на тамничаре, који је у вези са тамничарима:* ~ живот. **2.** *в. тамнички:* ~ врата.

тàмничити, -ӣм несвр. [гл. им. тàмничење с] *затварати у тамницу, осуђивати на тамницу, на робијање.* ■ **~ се** фиг. *повлачити се у себе, лишавати се друштва, избегавати дружење.*

тàмничкӣ (тàмничнӣ), -ā, -ō *који се односи на тамницу, који је у вези са тамницом:* тамничке просторије, ~ храна, ~ зид.

тáмно прил. **1.** *без светлости, мрачно:* ~ као у рогу. **2.** *нејасно, неодређено, само у наговештајима:* ~ осећати.

тамно- *као први део придевских сложеница које означавају боју показује да је та боја затворене, загасите нијансе:* тамнозелен, тамножут, тамноплав итд.

тамнòвати, тàмнујēм несвр. *бити у тамници, издржавати казну затвора, робијати.*

тамнòвит, -а, -о *таман, мрачан;* фиг. *нејасан, загонетан:* ~ реч.

тамнòкос, -а, -о *који је тамне, црне косе:* ~ младић.

тамнòлик, -а, -о *који је тамног лика:* ~ човек.

тамнòок, -а, -о *који има очи тамне, загасите боје; који потиче из тамних очију:* ~ дечак; ~ поглед.

тамнòпут, -а, -о и **тамнòпутан,** -тна, -о *који је тамне, мрке пути:* ~ човек.

тâмо прил. **1.** *у томе правцу, на ту страну.* – Пошао сам тамо. **2.** *на томе месту, ту.* – Доста тамо! **3.** *у приближном одређивању времена или места: отприлике (тада, ту), ту негде око (тога дана, тога места, краја):* ~ о Ђурђевдану, ~ однекуд. **4. а.** *испред неодређених придевских заменица и личних заменица 3. л. изражава потцењивање, омаловажавање онога на кога се заменица односи, одн. сујеверно ограђивање од њега:* дружити се са ~ неким. Тамо он је оболео. **б.** *испред личних заменица 3. л. као извињење саговорнику за навођење ружних, увредљивих речи, ограђивање и наглашавање да се оне односе на поменутога.* – Вели да је, тамо он, будала. • **ту и ~** *овде-онде, местимично, понегде; понекад.*

тâмошњӣ, -ā, -ē *који је тамо, на томе месту; који је из тога места, тога краја:* ~ црква; ~ људи.

тàмпōн, -о́на м фр. мед. *ваљкаст комад стерилизоване ґазе, вате и сл. који се ставља на рану (ради заустављања крварења, извлачења секрета и сл.).* • **~ држава** *мала држава између двеју великих држава супротстављених интереса.*

тампониpати, -о̀нӣрām свр. и несвр. *ставити, стављати тампон:* ~ рану.

тàнак, -нка, -о (одр. тàнкӣ и тàнкӣ; комп. тàњӣ) **1. а.** *који је малог попречног пресека, мале дебљине, који се јавља у плитком слоју;* супр. дебео: ~ конац, ~ платно, ~ превлака. **б.** *који је мале ширине, узак; витак:* ~ колона; ~ стас. **2. а.** *једва приметан, само наговештен:* ~ осмех. **б.** *истанчан, танан, префињен:* ~ слух. **в.** *звонак, висок (о звуковима); пискав (о гласу).* **3.** фиг. **а.** *мали, слаб (по количини и вредности), сиромашан, оскудан (у битним квалитетима):* ~ плата, ~ земља, ~ зарада. **б.** *који је мале густине, који садржи мању проценат од просечног онога што је битно за квалитет, разводњен:* ~ чај, ~ ракија. **4.** фиг. **а.** *који је слабог имовног стања, малих могућности и способности:* ~ трговац, ~ привредник. **б.** *који пружа мало наде, који слабо охрабрује; истрошен, истанчао:* танки изгледи на успех; ~ здравље. • **на ~ лед навести** *навести на нешто несигурно, ризикантно.* **овде (ту) сам најтањи** (показујући на врат) *посеци ме ако не говорим истину.* **пасти на танке гране** *пасти у беду, материјалну или моралну, пропасти; срозати се.* **сродство по танкој крви, по танкој страни** *сродство по матери, по женској лози.*

тàнан и **тàнан,** -а, -о **1.** *врло танак, танушан:* ~ кошуља. **2.** *врло осетљив, нежан; истанчан, префињен, суптилан:* бити танане природе; бити тананог духа.

тàнано и **тàнано** прил. *на танан начин, префињено:* ~ треперити.

тàнанōст и **тàнанōст,** -ости ж *особина и стање онога који је танан, онога што је танано.*

тàнац, тâнца м *игра уз музику, плес:* ситан ~.

тàнацак, -цка, -о, **тàначак,** -чка, -о и **тàнашан,** -шна, -о *у дем. и хип. значењу: танак, танан.*

тàнгенс м лат. мат. *тригонометријска функција која показује однос катете која стоји насупрот углу и катете која је уз угао.*

тангѐнта ж лат. мат. *права линија која додирује криву линију у једној тачки, дирка.*

тангѐнтнӣ (тàнгентнӣ), -ā, -ō *који се односи на тангенту, који чине тангенте:* ~ правило, ~ раван.

тангúрати, тàнгӣрām свр. и несвр. *дотаћи, дотицати, погодити, погађати; односити се на некога, нешто, тицати се некога, нечега.* – Лично сам тангиран. То нас не тангира.

тàнго м шп. *врста плеса (аргентинско-шпанског порекла); музика за тај плес.*

тандàрати, -ām несвр. *клопарати, тандркати, клопотати.* – Воловска кола тандарају низ пут.

тандàрија ж у изр. **(от)ићи у тандарију** *нестати, пропасти, пропадати, (от)ићи бестрага.*

тàндēм, -ема м енгл. **1.** *возило са двоструком запрегом, одн. вишеструким погонским механизмом (двоколица са двоструком запрегом, бицикл са два седишта и четири педале, возило са више мотора на једној осовини и сл.).* **2.** *две особе, пар који сложно ради, наступа, такмичи се и сл.* • **у тандему** *заједно с још неким.*

тàндр̄ *узвик којим се подражава тандркање.*

тàндрк м *испрекидана лупњава (услед котрљања тврдих предмета по каквој неравној површини и сл.):* ~ претурених котлова.

тандр̏кало с (м) (мн. с) пеј. *онај који много прича, блебетало, брбљивац.*

тандр̏кати, тàндр̄чēм и **тандр̏кати,** тàндрчēм несвр. **1.** *стварати тандрк, лупарати, клопарати.* – Кола су тандркала пролазећи преко пруге. **2.** фиг. пеј. *причати којешта, брбљати, лупетати.*

тандр̏кача ж пеј. *брбљивица, торокуша.*

тандр̏кнути, тàндр̄кнēм свр. *произвести тандрк, затандркати, заклопарати.* – Дотакох жицу, она тандркну.

тандр̏чак, -чка м *зврк, чигра.*

тàне и **тáне,** -ета с (мн. ø; зб. им. тàнāд ж) тур. *пушчано или топовско зрно.*

тàнӣн, -и́на м фр. хем. *беличастожућкаст прах опора укуса који се добија из шишарке и коре храста и неких других белогоричних стабала, тресловина (користи се при штављењу коже и у медицини).*

тàнӣнскӣ, -ā, -ō *који се односи на танин:* ~ киселина.

тàнк м енгл. *резервоар за течност, цистерна.*

тàнкер м енгл. *теретни брод или возило са уграђеним резервоаром за превоз течности или компримованих гасова, брод-цистерна, ваґон-цистерна, ауто-цистерна.*

тàнкерскӣ, -ā, -ō *који се односи на танкер:* ~ пловидба, ~ морнарица.

танкѐта ж вој. *врста оклопног борбеног возила.*

тàнко прил. **а.** *с малом дебљином, у танком слоју, у танком млазу;* уп. танак (1а): ~ обложити, ~ опрести, ~ намазати, ~ потећи. **б.** *једва приметно, овлаш;* уп. танак (2а): ~ се осмехнути. **в.** *танано, префињено;* уп. танак (2б): ~ осећати. **г.** *високим тоном, звонко; пискаво;* уп. танак (2в): ~ запевати; ~ проговорити. **д.** *мало, слабо; оскудно;* уп. танак (3а): ~ зарађивати; ~ живети. • **~ свирати** *налазити се у оскудици (непријатном, незгодном положају).*

танко- *први део придевских и др. сложеница са значењем да је оно што значи други део сложенице танко:* танконог, танкострук.

танкòвијаст, -а, -о **а.** *који је витког стаса, витак:* ~ момак. **б.** *танко и фино извијен:* танковијасте веђе.

танкòвит, -а, -о *танковијаст, танак:* танковите јеле.

танкòвитōст, -ости ж *особина онога који је танковит, онога што је танковито.*

танкòглавац, -āвца м зоол. *обла глиста кончастог тела* Trichocephalus dispar, *која проузрокује катаралне појаве у цревима.*

танкòгласан, -сна, -о *који је танког, високог гласа, који производи висок, звонак глас;* уп. танак (2в): ~ звоно.

танкòгрл, -а, -о **1.** *који има танак грлић:* ~ ибрик. **2.** *који је танког, високог тона;* уп. танак (2в) и танкогласан: ~ песма.

танкòгрло прил. *високим тоном, звонко;* уп. танкогласан: кликнути ~.

танкòзвук, -а, -о *који је танког, високог звука, звонак:* ~ шаргија.

танкòзвучно прил. *високим тоном, звонко:* ~ звонити.

танкòкљун, -а, -о *који има танак кљун:* ~ креја.

танкòкор, -а, -о *који има танку кору:* ~ тиква, ~ лубеница.

танкòкōрка ж (у придевској служби, уз именице ж. рода) *која има танку кору:* лубеница ~, тиква ~.

танкòпрēља ж *она која танко, фино преде;* уп. прести (1).

танкòрун, -а, -о *који је танког, финог руна, свилорун:* ~ овца.

тàнкōст, -ости ж *особина онога што је танко.*

танкòструк, -а, -о *који је танка струка, витак:* ~ младић.

танкòћа ж *особина онога што је танко, танкост; префињеност, тананост:* ~ осећања.

танкòћутан, -тна, -о (танкоћу̏тљив, -а, -о) *осетљив, нежан, осећајан.*

танкòћутнōст, -ости ж *особина онога који је танкоћутан, осетљивост, осећајност.*

танкòӯман и **танкòуман,** -мна, -о **1.** *оштроуман, проницљив, бистар:* ~ дечак. **2.** *плиткоуман, ограничен, туп:* ~ саговорник.

тàнтал и **тàнтал** м **1.** хем. *хемијски елемената* (Та), *сив и сјајан метал велике тврдоће и тешко топљив.* **2.** (Тантал) *митолошка личност од богова осуђена на вечне муке глади и жеђи усред изобиља.*

тàнталов и **тàнталов,** -а, -о *који се односи на тантал, који садржи тантал, начињен од тантала:* ~ руда, ~ влакно. • **Танталове муке** *в. мука (изр.).*

тàнталовскӣ, тàнталовскӣ и **тàнталскӣ, тàнталскӣ,** -ā, -ō *који је као у Тантала, испуњен мукама због недохватљивости онога што је на дохват руке:* ~ чежња.

танте у изразима: **~ за ~,** ~ **за бупе** *једно за друго.*

тантијéма ж фр. *процењат од добити (банкарима, ауторима и др.).*

тàнӯшан и **танýшан,** -шна, -о *у дем. и хип. значењу: танак.*

тàнӯшнōст и **танýшнōст,** -ости ж *особина онога који је танушан, онога што је танушно.*

тàнцовати, -цујēм (тàнцати и тâнцати, -ā̄м) несвр. нем. *играти, плесати.*

тàнцмā̄јстор м нем. *учитељ плеса.*

тàнчати, -ā̄м несвр. **1.** *чинити танким, танким, танити.* **2. а.** *постајати танак, тањи, танити се.* **б.** фиг. *губити јачину, слабити, разводњавати се.* – Жене се између себе и крв им танча.

танчи̏на ж **1.** *танкоћа, тананост, префињеност:* ~ осећања. **2.** (обично у мн.) *најситнија појединост, најмањи детаљ; финеса:* познавати нешто до у танчине.

тâнчица ж **1.** *она која се одликује танкошћу* **а.** *дуга танка ушка.* **б.** *танка, танушна женска особа.* **в.** *танка дашчица за покривање крова, шиндра.* **2.** зоол. *птица* Locustella naevia.

тàњӣр, -и́ра м *стони плитки суд (углавном округао) са широким рубом у који се сипа јело за сваког појединачно, прибор; количина јела која стане у тај суд:* порцуланski ~, ~ супе. • **ердељски ~** *двоструки тањир једнак с горње и доње стране.* **(као) ердељски ~, ~ од два лица** *дволичан, неискрен човек.* **летећи ~** *недентификовани летећи објекат који се перципира (или замишља) као тањирасти.* **на тањиру (добити, тражити** и сл.) *без труда, на готово (добити и сл.).*

тàњираст и **тањӣраст,** -а, -о *који има облик тањира:* ~ капа.

тањӣрача ж **1.** *врста дрљаче (за ситњење земље).* **2.** агр. **а.** *врста јабуке.* **б.** *врста репе.*

тањӣрина ж *ауг. од тањир.*

тањӣр(ч)ић м *дем. од тањир.*

тáњити, тâњӣм несвр. [гл. им. тáњēње с] *чинити танким;* уп. танак: ~ тесто, ~ рубове, ~ жицу. ■ ~ **се** *постајати тањи, губити дебљину (густину, јачину и сл.), разређивати се, слабити.*

тàп (често поновљено: тàп-тàп) оном. *узвик којим се подражава туп пад, ударац, корак и др., одн. којим се појраћа нечија изненадна појава, какав неочекиван поступак и сл.* – Паде јабука, тап! Таман да иду, а милиција – тап!

тàпа-тàпа оном. *узвик којим се подражава туп шум корака, удараца и сл.*

тàпав, -а, -о *несигуран, опрезан, бојажљиво изведен;* уп. тапати: ~ корак.

тàпати, -ā̄м несвр. *ићи спорим, несигурним кораком; опрезно се кретати:* кроз ноћ.

тапаци́рати, -àцӣрā̄м свр. и несвр. *превући, превлачити делове намештаја тканином, кожом и сл..*

тàпēт, -е́та м и **тапе́та** ж грч. (обично у мн.) *превлака од папира, тканине и др. којом се облажу зидови или намештај.* • **бити на тапету (тапети), доћи на тапет(у)** *бити, постати предмет разговора, дискусије; налазити се, бити на удару критике.*

тапѐтā̄р, -а́ра м (инстр. -а́ром и а́рем) *занатлија који се бави тапетарством.*

тапѐтā̄рскӣ, -ā, -ō *који се односи на тапетаре:* ~ услуга.

тапетáрство с *тапетарски посао, тапетарски занат.*

тапети́рати, -èтӣрā̄м свр. и несвр. *обложити, облагати тапетима (најчешће зидове);* уп. тапет.

тàпēтнӣ и **тèпēтскӣ,** -ā, -ō *који се односи на тапете; обложен тапетима:* ~ врата.

тáпија ж тур. *оверена исправа о власничком праву на некретнине.* • **узети тапију на нешто** ир. *дуго времена држати (неки положај, повластицу).*

тàпӣр, -и́ра м зоол. *лихопрсти пајкар сродан носорогу (али без рога), који живи у тропским шумама југоисточне Азије и Јужне Америке* Tapirus.

таписèрија ж фр. **а.** зб. *везени или ткани застори за зид, под или намештај.* **б.** *занатство или примењена уметност израде оваквих застора; грговина оваквим засторима.*

тàпкати, -ā̄м несвр. **а.** *кретати се, корачати обично лаганим и ситним корацима (производећи тупе шумове: тап(а)-тап(а)).* **б.** *газити, премештати се с ноге на ногу у ограниченом простору.* **в.** *лупкајући, ударајући табанима или длановима равнати, поравнавати нешто (земљу, тесто и сл.).* • ~ **у месту** *не напредовати, не развијати се, стагнирати.*

тàпнути, -нēм свр. *лупнути једним ударцем; хитро прећи кратко одстојање, скокнути:* ~ по рамену; ~ до врата.

тàптав, -а, -о *пропраћај таптањем, тапкањем:* ~ корак.

тàптати, -ā̄м и тàпћēм несвр. *в. тапкати.*

тàпшати, тàпшēм несвр. **а.** *ударати длаком о длан у знак допадања, одобравања, ласкати, ласкати.* **б.** *лупкати руком која по рамену, леђима (обично у знак срдачности).* ■ ~ **се** *лупкати руком по рамену, леђима један другога (показујући узајамну срдачност).*

тàраба ж тур. *ограда од прошћа, дасака или летава, плот.*

тàрабица ж *дем. од тараба.*

тарàкати, -ā̄м несвр. *ићи тамо-амо, тумарати, мотати се:* ~ од винограда до винограда.

тарàкача ж пеј. *она која стално некуд иде (углавном без циља).*

тàран м зоол. *птица певачица из пор. зеба* Chloris chloris.

тарàна ж тур. *тесто измрвљено у зрнасте мрвице.* • **извући се као ~ из лонца** 1) *неопажено отићи из друштва.* 2) *вешто се ослободити какве обавезе.*

тàранта ж итал. зоол. **1.** *врста гуштера* Tarentola mauritanica. **2.** *врста морске рибе* Trachinus.

тарàнтула ж итал. зоол. *врста паука* Tarentula fasciiventris.

тарапàна ж тур. *гомила, гужва; метеж.*

тарѝфа ж тур. *списак званично утврђених цена, ценовник услуга, одн. списак послова и њихова новчана вредност; скала царинских такса, пореских износа и сл.:* железничка ~, поштанска ~, царинска ~.

тàрӣфнӣ (тàрӣфскӣ), -ā, -ō *који се односи на тарифу, пропisан тарифом:* ~ систем, ~ стопа, ~ правилник.

тàртар м грч. **а.** (Тартар) мит. *мрачан простор дубоко под земљом где велики грешници издржавају вечите муке.* **б.** *пакао.*

тàртуф м итал. бот. *у мн.: род јестивих, врло укусних гљива мешинарки* Tuber *из ф.* Tuberaceae, *с подземним плодоносним телом без дршке, гомољике (у јд.: таква гљива).*

тâс, тàса и **тâс,** -а м (мн. тàсови и та́сови) тур. *метални тањир или предмет тањирастог облика за различиту употребу (на теразијама, као бријачка посуда и сл.).*

тàсић, -а и **тàсӣћ,** -и́ћа м *дем. од тас.*

тàслак м тур. **а.** *комад грубо обрађеног дрвета.* **б.** *неотесан блок камена.*

тàслачина ж *ауг. и пеј. од таслак.*

тàслачити, -и̏м несвр. *правити таслаке; грубо обрађивати, тесати дрво или камен.*

та̏ст м *женин отац, ђунац.*

тастату́ра ж итал. *свеукупан број дирки, типки на клавиру, писаћој машини и сл.; периферни компјутерски уређај с типкама за унос података.* • **нумеричка ~** *тастатура (или део тастатуре) са бројкама, тастатура за унос бројева.*

та̏стер и та̏стер м **1.** *дирка, типка на неким инструментима, уређајима и др.; прекидач електричне струје на Морзеовом телеграфском апарату (којим се откуцава телеграм).* **2.** жарг. *полицијски доушник.*

та̏т м рег. *лопов, крадљивац, лупеж.*

та̏та м *отац одмила.*

Та̏тарин м (мн. -ри) тур. **1.** *припадник некадашњих монголских освајача који су се асимиловали са народима из турске групе алтајских народа.* **2.** (та̏тарин) *гласник, курир коњаник (преносио пошту и поруке).*

та̏тарскӣ, -ā, -ō *који се односи на Татаре*

та̏тарски прил. *као Татари или татари.*

та̏тин, -а, -о *који припада тати.* • **~ син** 1) *син који личи на оца.* 2) *размажен младић (дечак); онај који ужива привилегије по очевом положају у друштву.*

та̏тица м (вок. -ице) *хип. од тата.*

та̀ћи и та̀кнути, та̀кнēм (аор. та̀кох и та̀кнух; имп. та̀кни; р. пр. пр. та̀као, та̀кла и та̀кнуо, -ула; трп. та̀кнӯт; пр. пр. та̀кавши и та̀кнӯвши) свр. **1.** *примицањем или пружањем руке, тела, каквог оруђа и др. доћи до непосредне (краткотрајне) везе са површином неког тела, додирнути, дотаћи:* ~ руком, ~ шаховску фигуру. **2. а.** (обично у одричним реченицама) *у било којој мери, макар мало, дирнути, повредити, оштетити, изложити чему (обично непријатном, штетном) и сл.* – Ни ~ га не смете! Природа није била ни такнута. **б.** *изазвати непријатан осећај, болно дирнути, погодити.* – Такну је само смрт материна. ■ **~ се 1.** (некога, нечега) *в. такнути.* **2.** *позабавити се нечим, узгред споменути (у излагању и сл.).* – Говорник се тога није ни такао. **3.** *такнути једно другог.* • **~ у живац (срце, душу** и сл.) *изазвати врло јако, обично болно, осећање, потрести.* **такнуто-макнуто** *правило у шаху да се мора одиграти потез фигуром која је додирнута.*

тауматолӧгија ж грч. теол. *наука о чудесима.*

тауматӯргија ж грч. теол. *чудотворство, чудеса; чаролије, мађије.*

тауматӯргӣјскӣ, -ā, -ō *чудотворан; мађијски:* ~ снага; ~ покрети.

таутолӧгија ж грч. књиж. *стилска фигура у којој се, ради истицања исказа, нижу једна за другом речи истог или врло сличног значења.*

таутӧлошкӣ, -ā, -ō *састављен од низа речи истог или врло сличног значења:* ~ изражавање.

та̏фт м перс. *врста свилене тканине (круте и сјајне).*

та̀фтан, -а, -о *начињен од тафта:* ~ хаљина.

тахиграфија ж грч. *стенографија.*

тахика̀рдија ж грч. мед. *убрзан рад срца.*

та̀химетар и та̀химēтар, -тра м грч. *геодетски инструмен(а)т за мерење терена.*

та̀хометар и та̀хомēтар, -тра м грч. *мерач брзине, брзиномер (у аутомобилу и сл.).*

та̀цна ж (ген. мн. -нӣ) нем. *тањирић; послужавник.*

та̏чан, -чна, -о **1. а.** *који потпуно одговара ономе што представља, на чему се заснива, веран; који показује стварно стање, истиниш:* ~ препис; ~ попис, ~ извештај, ~ вест. **б.** *који обухвата одговарајуће, истините податке; који проистиче из правилног поступка, правилно постављен и изведен:* ~ одговор; ~ решење. **в.** *који правилно функционише, прецизан:* ~ сат, ~ инструмент. **г.** *правилно измерен исправном мером, исправним инструментом:* ~ висина, ~ тежина, ~ време. **2.** *који никад не задоцњава, не касни, који долази у заказано време; који на време, правилно и потпуно испуњава своје обавезе, уредан:* ~ службеник; ~ дужник.

та̀чка ж (дат. та̀чки; ген. мн. та̀чāкā) **1.** *један од основних елемената геометрије (без димензија).* **2.** лингв. **а.** *интерпункцијски знак (.) на крају потврдних и одричних реченица.* **б.** *такав правописни знак који се ставља иза неких скраћеница и скраћених речи* (нпр., итд., бр. (број), чл. (члан)) *и иза редног броја написаног арапском цифром или иза слова коме је дата функција редног броја.* **3.** фиг. **а.** *оно што својим изгледом личи на тај знак.* – Црне се тачке људи у даљини. **б.** *у експресивном изражавању, прекид сваке дискусије пошто је изречен дефинитиван суд.* – То се мора урадити и – тачка. **4. а.** физ. *поделак, знак на одговарајућем инструменту који обележава почетну температуру на којој настаје одређено стање неке материје:* ~ кључања, ~ мржњења, ~ топљења. **б.** фиг. *тренутак, фаза у развоју неке појаве, неких односа; степен развијености неке појаве, гранична линија, ниво:* почетна ~; критична ~. **5.** *одређени део простора, место; положај, позиција:* саобраћајна ~, стратешка ~, ~ одбране. **6.** (обично допуњено: ~ гледишта, ~ становишта) *положај с кога се нешто посматра, просуђује, гледиште, становиште, позиција.* **7.** *одељак текста означен редним бројем и њиме обухваћена садржина, одредба, пропис; редним бројем означен елемената неког програма:* ~ уговора, ~ дневног реда. • **довести на мртву тачку (разговоре, преговоре** и сл.) *зауставити без изгледа на продужење, довести у безизлазну ситуацију.* **мртва ~** 1) вој. *место ван домета непријатељског оружја.* 2) *безизгледан, безизлазан положај.* **преломна ~** *прекретница, преокрет.* **ставити тачку на нешто** *дефинитивно прекинути с нечим.* **црна ~** *опасно место на аутомобилском путу на којем се догађа велики број удеса.*

та̏чкаст, -а, -о *сличан тачки; пун тачкама:* ~ шара; ~ кора.

та̏чкица ж **1.** *дем. од тачка.* **2.** *један од квадратића на потрошачкој карти у рационалисаном снабдевању, којим се стиче право на следовање.*

та̏чно прил. **1.** *управо толико, ни мање ни више (од одређене вредности, количине и сл.):* ~ 50 дин., ~ 12 часова. **2.** *управо у то време, у тај час, у тај тренутак, ни пре ни после тога времена:* ~ у подне, ~ у 10 сати. **3. а.** *онако како треба, како одговара, без грешке, без икаквог одступања, правилно:* ~ израчунати, ~ одговорити. **б.** *сигурно, поуздано; у целини, сасвим, потпуно:* ~ се сетити нечега; ~ схватити нешто.

та̏чнӧст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога који је тачан, онога што је тачно; исправност:* ~ уверења.

та̑ц, та́ца м перс. *круна муслиманског владара.*

ташѝзам, -зма м фр. *правац у апстрактном сликарству, сликарска техника спонтаног набацивања боје на платно (слично стављању тачака).*

та̀шист(а), -ē м (мн. -сти) *сликар присталица ташизма.*

ташма̀јдан и ташма́јдан м тур. **1.** *рудник камена, каменолом.* **2.** (Ташмајдан) *део Београда с истоименим парком.*

та̀шна ж (ген. мн. -нӣ) нем. *женска торбица; ручна (обично кожна) торба.*

та̏шт, -а, -о **1.** *убражен, сујетан:* ~ човек. **2.** *празан, безвредан, узалудан:* ~ надање.

та̏шта ж *женина мајка, ђуница.*

та̏штина и таштѝна ж **1.** *убраженост, сујета.* **2.** *празнина, пустош.* – Све је таштина и ништавило.

та̏што прил. *сујетно; напразно, узалуд.*

та̀шун *узвик при ташунању.*

ташӯнати, -ām несвр. *забављајући дете ударати његовим длановима длан о длан изговарајући „ташун, ташун“; забављати се тиме (о детету).*

твâр ж **1.** *материја, супстанца:* органска ~, неорганска ~. **2. а.** *створ, створење, биће.* **б.** *ствар, предмет; творевина.*

твâран, -рна, -о *који се односи на твар, материјалан; физички, стваран.*

тва́рнӧст, -ости ж *материјални свет.*

тви́д м (мн. ø) енгл. *врста (ґрубе) вунене тканине.*

твѝст м (мн. ø) енгл. *врста плесне игре (живоґ темпа).*

твồj, твòја, твòје *присвојна заменица за 2. л. јд.* **1. а.** *који припада лицу коме се ґовори, саґоворнику:* ~ новац, ~ кућа. **б.** *који се односи на лице коме се ґовори, који потиче од тоґа лица:* ~ вршњак, ~ одлука. **2.** (у именичкој служби) **а.** с јд. *оно што припада, оно што следује ономе коме се ґовори; оно што потиче од тоґа лица.* – Теби твоје! Доста је твога! **б.** м мн. *особе блиске лицу с којим се ґовори (укућани, родбина, једномишљеници и сл.).* – Дођите и ти и твоји. • **на твоју, по твоме** *по твојој жељи (вољи, мишљењу).* **твоје је** *твоја је дужност (право, воља).*

твӧ̀р и **твӧ̀р,** твӧ̀ра м (мн. твӧ̀рови) зоол. *малена звер из пор. куна* Putorius putorius, *мркоцрнкастоґ крзна (лучи секрет веома непријатноґ задаха, који му служи као заштитно средство).* • **бели ~** *врста твора* Putorius furo. **заудара (смрди** и сл.**) као твор** *веома, јако заудара.* **смеђи ~** *в. твор.*

твӧ̀ран, -рна, -о **1.** биол. *чије се ћелије размножавају:* ~ ткиво. **2.** *стваралачки, творачки:* ~ машта.

твӧ̀рац, -рца м (инстр. -рцем) **1.** *онај који је нешто створио (у односу на то дело), аутор; први стваралац на неком послу, оснивач:* ~ слике; ~ наше књижевне критике. **2.** рлг. *боґ као стваралац, створитељ света.*

твӧ̀рачкӣ, -ā, -ō *стваралачки, плодотворан, креативан:* ~ снага.

твӧ̀раштво с *стваралаштво.*

твӧ̀рба ж *творење, ґрађење, стварање:* ~ речи, ~ облика.

твӧ̀рбен, -а, -о *који се тиче творбе, који је способан, који може да твори, стваралачки:* ~ надахнуће, ~ процес.

твӧ̀рбенӧ̄ст, -ости ж *способност творења, стваралачка снаґа:* ~ духа.

твӧ̀ревина ж **1.** *оно што је створено, производ, дело, остварење.* **2.** *појавни склоп, облик, формација:* државна ~.

творѐница ж лингв. *творена, творбом настала реч (изведеница, сложеница и сл.).*

твӧ̀рилац, -иоца м *творац, стваралац.*

твӧ̀рилачкӣ, -ā, -ō *који се односи на твориоца, стваралачки:* ~ свест.

твӧ̀рило с *суд у који се сипа житка маса да би очврснувши добила њеґов облик, калуп, шаблон.*

твӧ̀рӣља и **твӧ̀риља** ж *она која твори, ствара:* ~ живота.

твӧ̀рина ж *крзно твора.*

твӧ̀ритељ м *творац, створитељ.*

твӧ̀ритӗљка ж *створитељица, створитељка.*

твӧ̀рити, -ӣм несвр. [гл. им. твӧ̀рӗње с] **1.** *радити, чинити; стварати, ґрадити, изґрађивати.* – Како намислише, тако и творише. **2.** *сачињавати, образовати, формирати.* – Они су творили почасну гарду.

твӧ̀рић м *дем. од твор.*

твóрница ж *в. фабрика:* ~ аутомобила.

твóрничӑр м *в. фабрикант.*

твóричица ж *дем. од творница.*

твóричкӣ, -ā, -ō *в. фабрички:* ~ зграда, ~ димњак; ~ производ.

твр̀д, твр̀да, -о (комп. твр̄ђӣ) **1. а.** *који (услед чврсте збијености честица) пружа јак отпор продору сечива и других алатки:* ~ метал, ~ стена, ~ земља, ~ дрво. **б.** *који не мења (или тешко мења) облик под теретом, који задржава облик, изґлед или положај и поред дејства спољне силе, нееластичан, тешко савитљив:* ~ подлога, ~ подметач. **в.** *који је начињен од камена или каквоґ другоґ чврстоґ, отпорноґ материјала; који је начињен од материјала отпорноґ хабању, који се дуго може употребљавати, издржљив, чврст:* ~ зграда, ~ пут; ~ платно. **г.** *који је с мало течности и влаґе, збијен, компактан:* ~ сир, ~ хлеб. **2. а.** *који је добре физичке издржљивости, који добро подноси напоре, отпоран:* ~ човек, ~ од зиме. **б.** *постојан, непоколебљив; сиґуран, поуздан:* ~ одлука; ~ доказ. **3.** *испуњен напорима, тежак, мукотрпан:* ~ живот. **4. а.** *уздржљив у испољавању осећања:* бити тврд и не заплакати. **б.** *немилосрдан, бездушан:* ~ и нечовечан. **б.** *који изражава одлучност, строґост, хладноћу и сл.:* ~ лице. **в.** *крут, уштоґљен:* ~ кретња. **5.** *претерано штедљив, шкрт.* – Веома је тврд, неће дати новац. **6.** лингв. *неумекшан, непалатален:* ~ сугласник. • **бити ~ на сузи** *не показивати бол, тугу и сл. плачем.* **бити ~ на ушима** *не чути добар, бити наглув.* **бити тврде главе** *бити непоступљив.* **бити тврде руке** *бити претерано штедљив, шкрт.* **имати тврду кожу (~ образ)** *немати осећања части и поноса, не стидети се својих ружних поступака.* ~ **вода** хем. 1) *природна вода која садржи много калцијум-карбоната и магнезијум-карбоната.* 2) *азотна киселина.*

тврдѝна ж **1.** *тврдоћа.* **2.** *оно што је тврдо (камен, тло и др.).*

тврдѝти, твр̀дӣм несвр. *казивати, износити нешто као непобитну истину.* **2.** *осиґуравати, утврђивати, учвршћивати:* ~ врата. • ~ **пазар** *в. под пазар.*

твр̀дица ж *претерано штедљива особа, шкртац, ципија.*

твр̀дичити, -ӣм несвр. [гл. им. твр̀дичӗње с] *понашати се као тврдица, ципијашити, шкртарити.*

твр̀дички прил. *као тврдица, шкрто, ципијашки:* ~ отезати плаћање.

тврдѝчлук м *претерана штедљивост, шкртост, ципијаштво.*

твр̀днути, -нӗм несвр. *постајати тврд, тврђи;* фиг. *постајати јачи, снажити се.*

твр̀дња ж (ген. мн. -њӣ (-њā)) *оно што неко тврди, износи као истину.*

твр̀до прил. **1. а.** *са знатним степеном тврдоће:* ~ кувано јаје. **б.** *без имало лабавости, добро затеґнуто, чврсто:* ~ утегнут. **2.** *од тврдоґ ґрађевинскоґ материјала:* ~ зидан. **3.** фиг. **а.** *без имало сумње, поуздано, сиґурно; с великом ревношћу, одлучно, непоколебљиво:* ~ веровати, ~ се надати; ~ решити. **б.** *хладно, строґо, оштро:* ~ погледати. **4.** *тврдим, дубоким сном:* ~ заспати.

тврдо- *као први део сложенице означава да је оно што је њиховим другим делом исказано тврдо:* тврдокоран, тврдоглав.

тврдòглав, -а, -о *који упорно остаје при своме (мишљењу, ставу и сл.), задрт, своґеглав:* ~ особа, ~ став.

тврдòглавац, -авца м *онај који је тврдоґлав.*

тврдòглавити се, -ӣм се *тврдоґлаво, упорно остајати при своме (ставу, мишљењу и сл.), тврдоґлаво се понашати, поступати.*

тврдòглавица ж *тврдоґлава особа; тврдоґлавка.*

тврдòглāвка м *тврдоґлава женска особа.*

тврдоглáвко и **тврдòглāвко** м *тврдоґлавац;* уп. тврдокоран (2).

тврдòглаво прил. *на тврдоґлав начин, испољавајући тврдоґлавост, непоступљиво, задрто:* ~ се понашати.

тврдòглавӧ̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина и држање онога који је тврдоґлав, своґеглавост.*

тврдòкожина ж мед. *отврднуће, задебљање коже, обично на ткиву носа и ґркљана* scleroma.

тврдòкӧ̄ран, -рна, -о **1.** *који је тврде коре (о плоду).* **2.** фиг. *крајње непоступљив, тврдоґлав:* ~ особа.

тврдòкӧ̄рка ж агр. *назив за више биљака чији су плодови тврде коре (за лубеницу, тикву, крушку и др.).*

тврдòкӧ̄рнӣк м *в. тврдоґлавац.*

тврдòкӧ̄рно прил. *испољавајући тврдокорност, задртост, тврдоґлаво:* ~ инсистирати на нечему.

тврдокóрнӧ̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) **1.** *особина онога што је тврдокорно:* ~ плода. **2.** *тврдоґлавост, задртост.*

тврдокри́лац, -лца и **тврдо̀крилац,** -ӣлца м зоол. *у мн.: инсекти, кукци тврдих предњих крила, корњаши* Coleoptera *(у јд.: такав инсект).*

тврдо̀пе̄рка ж зоол. *у мн.: кошљорибе тврдих шиљатих предњих пераја и тела покривена чешљастим љускама* Acanthopterygii *(у јд.: таква риба).*

тврдо̀сан, -а, -о *који има тврд, дубок сан, који чврсто спава.*

тврдо̄ст, -ости ж *особина онога који је тврд, онога што је тврдо, тврдоћа; неосетљивост, безосећајност.*

тврдо̀ћа ж **1.** *механичко својство чврстих тела, отпор који они пружају продирању оштрице; степен изражености те особине:* ~ метала, скала тврдоће материјала. **2.** фиг. *тврдичлук, цицијашство.* **3.** фиг. *строгост, оштрина; упорност, тврдоглавост:* ~ заповести; ~ воље.

тврђа̀ва ж *одбрамбено утврђење опкољено бедемима.*

тврђа̀вица ж *дем. од тврђава.*

тврђа̀вни и **тврђа̀вски,** -а̄, -о̄ *који се односи на тврђаву, који припада тврђави:* ~ постаја, ~ врата.

тврђа̀н, -а, -о *у дем. значењу: тврд:* ~ земљица.

тврђе̏ње с **1.** *гл. им. од тврдити.* **2.** *тврдња.*

тврто̀тка ж (дат. -тки; ген. мн. -кӣ) рег. *трговачка кућа, трговачка фирма.*

те (тѐ) **I.** везн. **1.** *између саставних напоредних реченица указује* **а.** *на узрочно-последичну везу онога што је у њима изложено: па.* – Бацила се на побожност, те су је сматрали светицом. **б.** *да се другом реченицом износи намера радње исказане првом реченицом.* – Познаници ће долазити те ми честитати. **в.** *служи као спона између саставних реченица једносмерног значења: па, и.* – Поседали укућани те разговарају. **г.** (обично у елиптичним реченицама) *казује закључак: дакле, према томе.* – Свак ради за се, те и ја. **2.** *између зависних и управних реченица* **а.** *указује на последичан однос зависне реченице према главној, која садржи неки корелатив (показни прилог, придев и сл.): да.* – Толико сам и сâм писмен те могу да прочитам. **б.** *везује поредбене зависне реченице са главним истичући изузетну неједнакост, одн. неостварљивост онога што оне казују, због околности изнетих главном реченицом: а камоли, а некмоли.* – Умиру ђенералице младе и зелене, те неће Симка. **в.** *када се у зависној реченици износи нешто што проузрокује, условљава радњу или стање изнето у главној реченици: што.* – Који ти је ђаво те се смијеш! **г.** *стоји иза главног говорења, мишљења, осећања и сл. или иза неких других главних непотпуног значења, одн. иза речи које захтевају ближу допуну, везујући их са исказном реченицом која их допуњује: да, што.* – Она нагна Стевана те се ожени. **3. а.** (обично поновљено) *у причању, за набрајање (најчешће по неком реду, важности и сл.).* – У насловима све већа слова, те неки упитници, те узвичници. **б.** *за везивање истих или сличних речи које се понављају, кад се истиче интензитет или трајност радње или нека друга околност: па.* – Не дам, те не дам. **II.** речца **а.** *у узвичним реченицама, уз упитно-односне заменице и прилоге, често у вези са прилогом „још“ и везником „и“, за појачавање, истицање смисла онога што се износи: још.* – Да л' је писмен? – Писмен, те како! **б.** *за ближе одређивање или истицање онога што је већ исказано: баш, чак, и те како.* – Крчма и крчмарица имаху велику снагу, те велику. **в.** *у вези с речцом „ли“, за појачавање исказа.* – Бежи, угурсузе, те ли угурсузе један!

теа́тар, -тра м грч. **1.** *позориште, казалиште.* **2. а.** *позоришна представа; догађај који подсећа на позоришну представу.* **б.** фиг. *глума; претварање, изигравање.*

теа́тарски, -а̄, -о̄ *који се односи на театар, који припада театру, позоришни, казалишни:* ~ комад, ~ представа, ~ уметност, ~ инвентар.

те̏атрално, -лна, -о **1.** *карактеристичан за театар, за сцену, драмски:* ~ монолог. **2.** *који је прорачунат на ефекат, извештачен, намештен:* ~ гест.

театра̀лизовати, -зујем (театрализи́рати, -и̏зӣрам) свр. и несвр. *подесити, подешавати за театарско, сценско извођење:* ~ књижевно дело.

театра̀лија и **театра̀лика** ж **1.** зб. *све што се односи на театар; оно што карактерише театар.* **2.** *позоришна представа;* фиг. *театралност, позерство.*

те̏атра̄лно прил. *на театралан начин, као на позорници; с подешеном позом, намештено, извештачено:* ~ напустити заседање, ~ се понашати.

театра́лност, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога што је театрално; позерство.*

театро̀лог м грч. *научник који се бави театрологијом, стручњак за театрологију.*

театрологија ж *наука о позоришној, казалишној уметности.*

театро̀лошки, -а̄, -о̄ *који се односи на театрологе и театрологију:* ~ изучавање, ~ рад.

те̑г м (мн. те́гови) **а.** *метални предмет тачно утврђене тежине, обично ваљкастог облика, који служи за мерење других предмета на ваги.* **б.** *сличан предмет који служи за покретање разних механизама, одн. за одржавање равнотеже њихових делова.* **в.** мн. спорт. *спортски реквизит, две гвоздене куле одређене тежине, причвршћене на крајевима металне полуге.*

те̏гет прид. непром. *затвореноплав, тамноплав:* ~ капут, ~ хаљина.

те́гла ж (ген. мн. -лӣ) лат. *стаклена посуда, обично у облику ваљка или призме (за држање прерађевина од воћа, поврћа и сл.); грнчарска посуда сличног облика (обично за млеко).*

теглѐница ж брод. *теретни пловни објекат без властитог погона који се везује за тегљач, пловни објекат који се тегли.*

тѐглећи, -ӣм несвр. [гл. им. те̏гљење с] **1. а.** *помицати не подижући од тла, од површине, вући (за собом); превозити, претоварати на колима или товарној животињи:* ~ санке, ~ кола; ~ жито (у млин). **б.** *потезати, вући к себи савлађујући силу која се противи примицању; вукући, потежући присиљавати на кретање:* ~ уже (привлачећи брод нпр.); ~ за рукав (онога који неће да крене и сл.). **в.** фиг. *сносити последице нечега:* ~ одговорност (за нешто). **2.** (обично у емоционалнијем изражавању или са пејоративним призвуком) *напорно радити, ринтати, издирати; носити неки терет:* ~ из дана у дан; ~ торбетину. **3. а.** *вући, наги̏њати на неку страну (одвајајући од устаљеног правца, уобичајеног положаја и сл.):* ~ на своју страну. **б.** фиг. *бити наклоњен некоме.* – Срби тегле Русима. **в.** фиг. *чинити да неко буде наклоњен некоме.* – Крв тегли дете на мајчину страну. **4.** *пружати свом дужином, протезати:* ~ руке. **5.** *увлачити у себе:* ~ димове (из луле). ■ ~ **се а.** *истезати се, развлачити се.* **б.** *простирати се, ширити се.*

те́глица и **тѐглица** ж *дем. од тегла.*

тѐгљач, -а́ча м брод. *брод за вучу других пловних објеката, реморкер.*

те́гло с *бродско уже од челичних жица, кабл реморкера.*

тегља̀рина ж *утврђена цена или такса за-тегљење.*

тѐгљач, -а́ча м **1.** брод. *брод за тегљење, вучу других пловних објеката, реморкер.* **2.** *опште возило које тегли, вуче друга возила која су без властитог погона.*

тегљѐник, -и́ка м и **тегљѐница** ж *теретни пловни објекат без властитог погона који се везује за тегљач.*

тѐгљив, -а, -о *који се лако тегли, развлачи, растегљив:* ~ уже.

тѐгљивост, -ости ж *особина онога што је тегљиво.*

те́гнути, те̑гнēм свр. **1.** *претегнути, преваги̏ти;* фиг. *надвладати, надјачати.* – Тегну терет, кола се претурише. Мару су кудили, али тегну њена лепота. **2.** *кренути (у неком правцу, према некоме, нечему), потегнути некуд:* ~ на пут.

тегоба ж **1. а.** *физичка нелагодност, мучнина, мука:* стомачне тегобе. **б.** фиг. *тешкоћа, неприлика:* животне тегобе. **2. а.** *не-*

пријатно душевно осећање, психичка нелагодност: ~ у души, ~ на срцу. **б.** *патња, трпљење:* делити тегобе с неким.

тѐгобан, -бна, -о *испуњен тегобама, праћен тегобама, напоран, мучан, патнички:* ~ живот, тегобне мисли.

тѐгобно прил. *на тегобан начин, с напором, мучно:* ~ живети.

тѐгобнӧст, -ости ж *особина и стање онога што је тегобно; тегоба.*

тегот- ж *в. тегоб-.*

тегӧтиња ж *живот у оскудици и тегобама.*

те́жа ж физ. *привлачна сила Земље (и других небеских тела) због које сва тела падају на њихову површину, гравитација.*

те́жак, те́шка, -о (одр. тѐшкӣ; комп. тѐжӣ) **1. а.** *који је веће специфичне тежине (изнад 5, 9) (о металима); који има велику тежину (с обзиром на масу, величину), који по тежини превазилази предмете исте врсте:* ~ камен, ~ возило. **б.** *који је од дебелог, густог материјала; који је велике масе, димензија, тежине, масиван (о одећи, тканини):* ~ свила, ~ капут. **2. а.** *који изискује велики напор, труд, напрезање (физичко и психичко), тешко изводљив; тешко разумљив, тешко схватљив:* ~ улога, ~ дебата; ~ књига, ~ метафора, ~ математички задатак. **б.** *за шта се с напрезањем, дужим размишљањем може одлучити; сложен, замршен, компликован:* ~ избор; ~ питање, ~ спор. **3.** *непријатан, неугодан, загушљив:* ~ мирис, ~ задах. **4.** *који је по својим негативним особинама изнад просечног, код којег су негативне особине изражене:* ~ карактер, ~ пијанац. **5.** *који се с муком подноси, с болом издржава, неподношљив:* ~ болест, ~ губитак, ~ реч. **б.** *који одаје силину чега:* ~ пољубац. **6. а.** *који се споро вари, оптерећује желудац (о храни); који је с великом концентрацијом алкохола, који претерано оптерећује:* ~ вино. **б.** *велик по количини, по вредности; богат:* ~ новац; тешки милијардер. **в.** *којем се не може одолети, неодољив; чврст, дубок:* борити се с тешким сном; пасти у тежак сан. **7. а.** *који је вишег, високог ранга, који се више цени (по хијерархијском положају); компетентан, меродаван.* – Црквена је власт тежа од световне. Суд сваког критичара није подједнако тежак. **б.** *који ужива добар глас, веома значајан, озбиљан:* ~ предузеће, ~ банка. **8. а.** (само у ж. роду: тешка) *у другом стању, трудна (о жени).* **б.** *пун облака; засићен влагом:* ~ небо; ~ облак. **9.** *дубок, низак (о гласу, о тону).* **10.** *превише изразит, јарки:* тешке боје. • **бити тешке руке, имати тешку руку** *имати веома снажан, јак ударац руком.* **бити тешке среће** *немати среће, бити несрећан.* **постати (бити) земљи** ~ *постати (бити) омрзнут.* **срећан је колико је** ~ *веома је срећан.* **тешка артиљерија** *топови великог и највећег калибра.* **тешка вода** 1) *вода која садржи разних супстанци више него обична вода.* 2) хем. *вода у којој се место обичног водоника налази тешки водоник* (D_2O). ~ **индустрија** *индустријске гране које се баве производњом средстава за производњу (машина, уређаја и др.).* **тешка категорија** *једна од основних категорија у борилачким спортовима (у боксу: преко 81* kg, *у рвању: преко 87* kg *итд.).* **тешка срца** *невољно, нерадо.* **тешка фигура (у шаху)** *краљица или топ.* **тешки водоник** хем. *деутеријум, изотоп водоника са атомском тежином 2.* **тешко уље** *трећа фракција катрана каменог уља (од 250° до 270°C).*

тѐжāк, -а́ка м **а.** *сељак који се бави обрадом земље, земљорадњом као главним занимањем, земљорадник, ратар.* **б.** *онај који ради за надницу, дневну зараду, надничар.*

тежа̀киња ж *женска особа тежак.*

тежа̀клук м *земљорадња, ратарство; рад за надницу, надничење.*

тѐжаковати, -кујēм несвр. *бавити се тежаклуком, земљорадњом;* уп. тѐжāк (а).

тѐжан, -а, -о (обично одр.) *који је начињен од тежине, конопље, конопљан, кудељни:* ~ кошуља.

тѐжати, -ā̄м несвр. *добијати у тежини, постајати тежи.* – Капути упијају влагу, тежају.

тежа̀чина ж (м) (мн. ж) *ауг. и пеј. од тежāк.*

тежа́чити, тѐжāчӣм несвр. [гл. им. тежа́чење с] *в. тежаковати.*

тежа̀чић м *дем. од тѐжāк.*

тѐжāчкӣ, -ā̄, -ō̄ *који се односи на тежаке, који је својствен тежацима, који припада тежацима:* ~ посао, ~ кућа, ~ живот.

тѐжāчки прил. *на тежачки начин, као тежак.* – Обрадили смо њиву савесно, тежачки.

тежа́штво с *земљорадници, сељаштво.*

тежѝна ж **1.** физ. *сила којом на неко тело делује поље силе Земљине теже, а тело врши притисак на подлогу.* **2.** *износ количине те силе који се добије као производ масе тела и убрзања Земљине теже.* **3.** *оно што изискује напор; тешко стање, тешкоћа:* ~ веслачког спорта; спознати тежину свог положаја. **4.** *важност, вредност, значај:* ~ речи, ~ критике. **5.** *осећај гађења, мука.* – Обузе ме туга и тежина. **6.** *количина чега утврђена мерењем:* обезбедити чега у пуној тежини. • **атомска** ~ *број који показује колико је пута атом неког елемента тежи од 1/16 тежине кисеоникова атома.* **молекулска (молекуларна)** ~ *збир тежине свих атома у једном молекулу.* **специфична** ~ *однос тежине једног тела према другом једнаке запремине (обично тежина јединице запремине (1* cm^3) *неке материје).*

тѐжина ж *конопљано, кудељно влакно припремљено за предење.*

тѐжӣнскӣ, -ā̄, -ō̄ *који се односи на тежѝну:* ~ прираст.

тѐжињав, -а, -о *који је од тѐжине;* уп. тежан: ~ кошуља.

те́жити, -ӣм несвр. [гл. им. те́жѣ̄ње с] **1.** *усмеравати активност, рад и сл. за постизање каквог циља, осећати привлачност према коме или чему, чежњу за постизањем, остварењем чега:* ~ за знањем, ~ к власти, ~ момку, ~ к мору. **2.** *бити тежак, имати извесну тежину; тежином вршити притисак, притискивати:* ~ једну тону; ~ као оков.

тѐжӣшнӣ и тѐжӣшнӣ, -ā̄, -ō̄ *који се односи на тежиште (који пролази кроз тежиште, који се налази у тежишту):* ~ линија, ~ тачка.

тѐжӣшница и тѐжӣшница ж мат. *права која пролази кроз тежиште, тежишна линија.*

тѐжӣште и тѐжӣште с **1.** физ. *тачка замишљене резултанте свих тежина појединих делова тела, одн. резултанте сила које делују на неко тело.* **2.** фиг. *оно што је најважније, најбитније, срж, суштина (неког рада, подухвата, проблема, става).*

те́жња ж (ген. мн. -њӣ (-њā̄)) *жеља да се нешто постигне, стремљење к нечему.*

те́за ж грч. **1. а.** *поставка, тврдња, став који треба доказати, одбранити.* **б.** (обично у мн.) *кратка садржина појединих ставова из неког излагања, реферата, расправе.* **2.** фил. *у Хегеловој филозофији: позитивна логичка поставка, полазни степен дијалектичког развоја, дијалектичке тријаде (теза – антитеза – синтеза).* **3. а.** *научни рад за стицање докторског степена, дисертација.* **б.** *писмени рад за стицање неког степена у школе.* **4.** књиж. *спуштање гласа; ненаглашени део слога, метричке стопе или акценатске целине;* супр. арза.

тезàурус м грч. **1.** *благо, драгоцености, ризница.* **2.** *велики речник у којем је скупљено и описано језичко благо неког језика; велика енциклопедија.*

тѐзга ж (дат. -гӣ; ген. мн. -гā̄) **1.** *сто или клупа у трговинској радњи (за којом трговац ради и излаже робу) или у занатској радњи (на којој занатлија ради).* **2.** фиг. *споредна, додатна зарада.*

тезга́рити, тѐзгāрӣм несвр. [гл. им. тезга́рѣ̄ње с] *зарађивати радећи хонорарно (поред редовног посла).*

тѐзгāрош м пеј. *онај који тезгари, који се бави тезгарењем.*

тѐзгāрошкӣ, -ā̄, -ō̄ *који се односи на тезгароше, који потиче од тезгароша, који је својствен тезгарошима:* ~ пракса.

теѝзам, -зма м грч. *догматско религиозно-филозофско учење по коме је бог представљен као особа, највише биће, које је створило свет, које га одржава и њиме управља.*

тѐйн, -и́на м кинеско-лат. хем. *наркотична материја (алкалоид, хемијски истоветан с кофеином), садржана у чају као његов главни активни састојак.*

тѐист(а), -ē м (мн. -сти) *онај који исйоведа теизам, йристалица теизма.*

теи̏стичкӣ, -ā, -ō *који се односи на теизам и теисте:* ~ учење, ~ теза.

тē̏j и тѐj, тѐја м (инстр. тѐјом) нем. **1.** нар. *в. чај (1а).* **2.** бот. *биљка од које се добија чај* Thea chinensis.

тēк[1] м *в. ток.* • **теком тећи** а) *снажно тећи (о течности).* б) *трчаши шшо је моīуће брже.*

тēк[2] м рег. *йрохшев за јелом, аūешиш.*

тѐк I. прил. **1.** *исшом, једва.* – Тек се раздањује. **2.** *шолико само, ниишша више неīо.* – Попустих тек да је мало умирим. **3.** *уūраво, баш у шоме шренушку.* – Кад проговори, тек нешто пуче. **4.** *још како, и ше како (обично у йрешњи).* – Видећете, тек ће да бију. **5.** *речца за закључивање: у сваком случају.* – Ако не умеш, питај. Ако ниси обавештен, питај. Тек, питај. **II.** везн. **1.** *иūак, йоред шоīа.* – Како-тако, тек се они провукоше. **2.** *а камоли, још мање.* – Није знао ни прочитати, тек да рецитује. **3.** (често у вези са: што) *чим, како, након (за означавање блиске йрошлости или блиске будућности).* – Тек соколу прво перје никне, он не може више мировати. • **тако тек** (с негативним обликом глагола) *лако, олако, без наūора; без оūūора, без йроūивљења.* – Неће то ићи тако тек! Не да се он тако тек! **тек-тек** *врло мало, једва йримешно.* – Главицом мало тек-тек што креће.

тѐка ж грч. *свеска, бележница.*

текелија́нац, -нца м ист. *иūомац „Текелијанума", задужбине Саве Текелије (која је омоīућавала универзишешско школовање срūских ђака у Будимūешши).*

тѐкија ж тур. *муслимански верски објекаш у коме дервиши обављају своје обреде.*

тѐковина ж **1. а.** *маше ријалне вредности које се сшекну, сшечена имовина, имање.* **б.** *активности које омоīућују шакво сшицање, шечевина:* предати се тековини, окренути се тековини и богаћењу. **2.** *оно шшо је йосшиīнушо, досшиīнуће у сфери духовних вредности; осшварени резулшаш, усūех уūошше:* културне тековине; тековине вековне борбе.

тѐковӣнскӣ, -ā, -ō *који се односи на шековину.*

тѐкст м (мн. -ови) **1. а.** *наūшамūане или написане речи, садржина (неке књиīе, исūраве и сл.).* **б.** *оно шшо се найише или шшамūа (нūр. чланак у новинама):* објављивати текстове у штампи. **2.** *наūшамūане или написане речи уз слике, цршеже, ноше и др.* **3.** штамп. *врсша шшамūарских слова величине од двадесеш шūоīрафских шачака.*

тѐкстӣл, -и́ла м (мн. ø) лат. *йроизводи добијени йредењем, шкањем, йлешењем и сл. (вунених, йамучних, свилених и др. конаца), шканине.*

текстѝлац, -лца м *онај који је шексшилне сшруке, онај који йроизводи шексшил.*

тѐкстӣлнӣ, -ā, -ō *који се односи на шексшил:* ~ индустрија, ~ роба, ~ радници, ~ влакно.

текстòлог м *онај који се бави шексшолоīијом.*

тескстолòгија ж лат.-грч. *īрана филолоīије која се бави шумачењем, исшоријом и крūиком шексшова и њиховим научним објављивањем.*

текстопи́сац, -сца м *аушор шексша музичке комūозиције (најчешће забавноī карактера); йисац неког шексша уūошше.*

тѐкстуа̄лан (тѐкстуēлан), -лна, -о *који се налази у шексшу, веран шексшу, дослован, буквалан:* рачунски и текстуални део документа.

тѐкстуа̄лно (тѐкстуēлно) прил. *држећи се сшроīа шексша, дословно, буквално.*

текстýра ж лат. **1.** геол. *сūољни знаци у консшрукцији рудне наслаīе, који су условљени узајамним односима њених сасшавних делова (слојевишосш, наслаīаносш и сл.).* **2.** *вијуīаве, шаласасше линије у језīру дрвеша, које зависе од йресека (радијалноī или шанīенцијалноī).* **3.** *īусшина речних долина у рељефу неког йредела.* **4.** *склоū, сасшав, сūој уūошше.*

тѐктӣт, -и́та м (обично у мн.) *кришал īрађом сличан сшаклу.*

тѐктōн, -о́на м грч. *врсша вешшачкоī īрађевинскоī маше ријала (сличан бешону).*

тектòника ж *наука о īеолошкој īрађи Земљине коре, īеошекшоника.*

тѐктōнскӣ, -ā, -ō *који се односи на шекшонику, који је у вези с йојавама које изучава шекшоника:* ~ потрес, тектонска језера.

текту́ра ж лат. *чисш комад йаūира или новонаштампан листић који се лепи на йоīрешно шшампан део шексша.*

текȕница ж зоол. *īлодар* Citellus citellus *из йор. веверица, виūкоī шела, краūкоī реūа и малих ушију, која живи йо сūеūама, шундрама и жишним йољима.*

тѐкȗћӣ, -ā, -ē **1. а.** *који шече (о води).* **б.** *шечан:* ~ стање материје. **2. а.** *који је у шоку, који се сада доīађа, садашњи, савремени; свакодневни, редовни:* ~ политичка питања; ~ послови. • ~ **трака (~ врūца)** *йокреūно йосшоље за неūрекидни шрансūорш маше ријала.* ~ **број** *редни, наредни број йод којим се уносе сūиси у деловодник.* ~ **рачун** трг. и банк. *рачун узајамноī дуīовања и йошраживања (обично између банке и комишенша).* ~ **сугласници** лингв. *ликвидни суīласници, ликвиде (нūр. л, љ).*

текȗћина ж *маше рија у шечном сшању, шечносш.*

текȗћица ж *шекућа вода.*

тел. скраћ. *шелефон; шелеīрам.*

тѐла̄л, -а́ла м тур. *објављивач саоūшшења власши, добошар; извикивач на јавним лицишацијама.*

тела́лити, тѐла̄лӣм несвр. [гл. им. тела́ље̄ње с] *објављивашй, оūлашаваши на јавном месшу; извикивашй на јавним лицишацијама.*

тѐла̄лскӣ, -ā, -ō *који се односи на шелале, који је својсшвен шелалима:* ~ оглашавање.

телàмон м грч. *архишекшонски сшуб у облику мушке фиīуре;* уп. каријатида.

тела́ц, -лца м рег. *мушко шеле.* фиг. *īлūак, будала.*

телàшце јек. **тјелàшце,** -а и -ета с (мн. -ца) *дем. од шело.*

тѐле, -ета с (супл. мн. тѐлићи м; зб. им. тѐла̄д ж) **1. а.** *младунче īовечеша.* **б.** *младунче јелена, кошуūе.* **2.** фиг. *будала, īлūак.* • **златно ~** *злашо, новац (као идеал).* **као ~ у шарена (нова) врата (блenути, буљити, гледати), као ~ йред шареним вратима сшајаши** *ūушо, бесвесно īледаши, блenушй.* **морско ~** зоол. *шуљан, фока* Phoca vitulina.

теле- грч. *йрефикс у сложеницама који означава да је нешшо удаљено, да се йреноси на даљину и сл.:* телеграм, телевизија, телескоū.

телѐвӣзија ж грч.-лат. *исшовремени йренос йокреūних, живих слика и йроūраūних звукова йомоћу елекшромаīнешних шаласа и сисшема сложених уређаја за њихово емишовање, йренос, йријем и конверзију.*

телевӣзијскӣ, -ā, -ō *који се односи на шелевизију (који йрūада шелевизији, који йреноси шелевизија):* ~ станица, ~ апарат, ~ програм.

телѐвӣзор м *шелевизијски йријемник.*

телѐīрам и тѐлеграм м грч. *йисмено саоūшшење које се на даљину йреноси шелеīрафом, одн. шелефоном.*

телѐīраф и тѐлеграф м грч. *шелекомуникациони уређај за оūūремање и йримање уīоворених знакова; усшанова за хишно йреношење йисмених йорука.*

телеīрàфија ж *служба која се бави йреносом шелеīрафских саоūшшења.*

телеīрàфисати, -àфишēм (телеīрафи́рати, -àфӣрām) свр. и несвр. *(ūо)слаши шелеīрам, јавиши, јављаши шелеīрамом.*

телеīрàфист(а), -ē м (мн. -сти) *службеник који йрима и шаље шелеīраме, онај који рукује шелеīрафским аūаратом.*

телеīрàфисткиња (телеīрàфистица) ж *женска особа шелеīрафисш(а).*

телѐграфскӣ, -ā, -ō *који се односи на телеграф:* ~ жица, ~ стуб, ~ вест.

телѐграфски прил. *путем телеграфа:* ~ пренети поруку. фиг. *веома брзо (и сажето):* ~ реферисати.

теледѝриговати, -гујēм несвр. грч.-лат. *управљати, дириговати нечим на даљину.*

телекѝнеза и телекинéза ж грч. *покретање удаљених предмета (спиритистичким медијима) без посредног деловања.*

телекòмāнда ж грч.-лат. *уређај којим се управља неким апаратом, објектом на даљину.*

телекòмāндни, -ā, -ō *који се односи на телекоманде, којим се изводе телекоманде:* ~ уређај.

телекòмāндовати, -дујēм несвр. *управљати, командовати неким апаратом, објектом на даљину.*

телекомуникáција ж (обично у мн.) грч.-лат. *област технике која се бави проблемима преноса информација на даљину помоћу жице, електричне енергије или бежично, радио-таласима; (радио)телеграфске и (радио)телефонске везе.*

тѐлекомуникацѝони (телекомуникáцијски), -ā, -ō *који се односи на телекомуникације, који је у вези са телекомуникацијама:* ~ уређаји.

тѐлекс м **а.** *вест пренесена телепринтером.* **б.** *телепринтер.*

тѐлемарк м спорт. *назив за нарочит покрет при доскоку скакача у скијашким скоковима при којем се једна нога испружа напред ради сигурнијег скока (према имену норвешке покрајине Телемаркен).*

тѐлемēтар и тѐлеметар, -тра м грч. *електронска справа за мерење даљине између неког објекта и места с којег се објект посматра, даљиномер.*

телемѐтрија ж грана *технике која се бави мерењем величина на удаљености преносом сигнала жичним или бежичним путем.*

телемѐтријски (телемѐтричкӣ), -ā, -ō *који се односи на телеметрију, који је у вези с телеметријом:* ~ уређај.

телемехàника ж грч. *наука о управљању механизмима на даљину.*

телéнце, -ета с (мн. ø; зб. им. тѐлēнцад ж) *дем. од теле.*

телеòбјектӣв, телеобјѐктӣв, -и́ва м грч.-лат. фот. *нарочити објектив којим се удаљени објекти могу снимати као из близине.*

телеолòгија ж грч. *идеалистичко-религиозно учење по коме је све у природи уређено сврсисходно, према унапред постављеном циљу.*

телеòлошкӣ (телеолòгијскӣ), -ā, -ō *који се односи на телеологију:* ~ схватање.

телѐпат(а), -ē м (мн. -ти м и -те ж) *онај који се бави телепатијом, видовњак.*

телепàтија ж грч. *телепатска, визионарска способност, видовитост.*

телепàтијскӣ (телепàтичкӣ), -ā, -ō *који се односи на телепатију, који је у вези с телепатијом:* ~ надражај.

телѐпатскӣ, -ā, -ō *који се односи на телепате и телепатију:* ~ способност.

телепрѝнтер м *телеграфски апарат (за аутоматску примопредају писаних саопштења путем електричне енергије у жичном или бежичном телеграфском саобраћају.*

телепрѝнтерскӣ, -ā, -ō *који се односи на телепринтере, који се врши помоћу телепринтера:* ~ служба, телепринтерске вежбе.

телѐсина јек. **тјелѐсина** ж *аугм. и пеј. од тело.*

тѐлескоп и телѐскоп м грч. *оптичка справа, дурбин за посматрање небеских тела.*

тѐлескопскӣ и телѐскопскӣ, -ā, -ō *који се односи на телескопе, који је у вези с телескопима:* ~ посматрање.

тѐлескопски и телѐскопски прил. *помоћу телескопа; као телескопом, пажљиво:* ~ претраживати небо; ~ посматрати девојку.

тѐлеснӣ јек. **тјѐлеснӣ,** -ā, -ō *који се односи на тело:* ~ грађа, ~ топлота, ~ мана, ~ лепота. • ~ **гарда** *оружана пратња за личну заштиту.*

тѐлесно јек. **тјѐлесно** прил. *на телесан начин, физички:* ~ казнити, ~ здрав.

тѐлеснōст јек. **тјѐлеснōст,** -ости ж *физичка појава, присутност.*

телѐстих м грч. *песма којој крајњи гласови дају неко име или неку реченицу.*

тѐлетина ж *телеће месо.*

телѐћāк, -а́ка м *торба (обично војничка) која се носи на леђима, ранац.*

тѐлећӣ, -ā, -ē *који се односи на теле и телад:* ~ месо, ~ кожа, ~ поглед.

тѐлефакс м *уређај којим се текстови и слике могу репродуковати на даљину, помоћу телефонских линија; порука пренета таквим уређајем.*

телѐфōн, -о́на м грч. *апарат за преношење говора на даљину:* бежични ~, мобилни ~, фиксни ~.

телефòнија ж *телефонски уређаји; преношење живог говора на даљину.*

телефони́рати, -òнӣрāм свр. и несвр. *рећи, говорити телефоном.*

телефòнист(а), -ē м (мн. -сти) *службеник на телефону (обично на телефонској централи).*

телефòнисткиња (телефòнистица) ж *женска особа телефониста(а).*

телѐфōнскӣ, -ā, -ō *који се односи на телефон, који је у вези са телефоном:* ~ саобраћај, ~ број, ~ говорница.

телѐфōнски прил. *путем телефона, телефоном:* ~ отказати састанак.

тѐлити, тѐлӣ(м) несвр. [гл. им. тѐљēње и тѐљење с] **1.** (мушку, одн. женску телад, близнад и сл.) *доносити на свет, рађати (о крави).* **2.** (-ӣм) (краву) *надгледати тељење, помагати крави да се отели.* ■ ~ **се 1.** *доносити на свет теле (о крави).* **2.** *долазити на свет (о телету).* **3.** (-ӣм се) фиг. *мучити се, окапати на неком послу.*

тѐло јек. **тѝјело** с (мн. -ла) **1.** (мн. и, ређе, телèса, ген. телéсā) биол. **а.** *човечји или животињски организам (као морфолошка и функционална целина).* **б.** анат. *поједини орган или део органа живог организма.* **в.** *мртав човечји организам, леш.* **2. а.** физ. *сваки посебан предмет у простору.* **б.** *засебан део неког предмета.* **3.** фиг. *удружење, организација, служба с одређеном наменом, функцијом у јавном и политичком животу:* бирачко ~, стручно ~. **4.** мат. (обично у изр. **геометријско** ~) *део простора ограничен равним или кривим површинама.* **5.** астр. (обично у изр. **небеско, свемирско** ~) *заједнички назив за све материје или скупове материја које се крећу по васионском простору (планете, комете, звезде и др.).* • **бити душом и телом (уз кога или што)** *бити верни присталица кога или чега.* **жуто** ~ анат. *жлезда с унутрашњим лучењем.*

телохрàнитељ јек. **тјелохрàнитељ** м (инстр. -ем) *онај који је задужен за личну безбедност неке особе.*

тѐлӯр, -у́ра м лат. хем. *хемијски елемената* (Te), *сродан сумпору и селену, сребрнастобео, металног сјаја, крт, слаб проводник електрицитета.*

телӯра̄т, -а́та м хем. *со телурне киселине.*

телӯрӣд, -и́да м хем. *једињење телура с металима.*

тѐлӯријум (тѐлӯрӣј, -ија) м **1.** *в. телур.* **2.** *инструмент за праћење кретања Земље и Месеца.*

тѐлӯрскӣ (телӯричкӣ, телӯричнӣ, тѐлӯрнӣ), -ā, -ō *који се односи на Земљу, који припада Земљи, земаљски, земни.* • **телур-**

на киселина *тешки, безбојни, у води тешко топљиви метали* ($H_6Te\ O_6$).

те́лце јек. **тијѐлце,** -а и -ета с (мн. -ца) *дем. од тело.*

тѐљиг м *кружно или полукружно савијено дрво које се ставља стоци око врата да на њему виси звоно или се утиче у јарам у воловској запрези; јарам.*

тѐљижац, -ишца и **тељи́жац,** -и́шца м *дем. од тељиг.*

тѐљижњāк м *врста сврдла којим се буше рупе у јарму у које се утиче тељиг.*

тељȕзгати, -ā̀м несвр. разг. *говорити којешта, брбљати, бальезгати.* – Нешто је тељузгао, ни слушао га нисам.

те́ма ж грч. **1.** *основна, главна мисао расправе, говора, уметничког дела и сл.* **2.** *предмет који треба писмено обрадити, наслов школског писменог задатка.* **3.** муз. *мотив музичке композиције.* **4. а.** лингв. *основа речи.* **б.** *прилремни део реченице, онај део на коме није тежиште.* • **~ дана** *актуелно питање које је у средишту расправљања.*

тѐмāт, -а́та м *в. тема (1, 2).*

тема̀тика ж (дат. -ици) *скуп проблема неке научне, уметничке или друштвене области; предмет обраде:* ~ савремених писаца; религиозна ~.

тѐматскӣ, -ā, -ō *који се односи на теме:* ~ разноврсност, ~ јединство.

тѐматски прил. *с обзиром на тему:* ~ редак роман.

тѐмбр м фр. *нарочито својство звука (карактеристично за сваки глас или инструмент).*

тѐме јек. **тјѐме,** -ена **1.** *највиши део, врх главе, лобање.* **2.** *највиши врх, највиша тачка било чега (планине, брега, лука, путање испаљеног зрна и др.).* **3.** мат. *пресек кракова угла, страна троугла или полигона, као и крајње тачке осовина коничних пресека, врх троугла, купе или пирамиде.* • **до темена** *потпуно, сасвим.* **од пете до темена** *целим бићем, сав.* **пасти на ~** фам. *бити луд, полудети.* **преко темена** *сувише, преко мере.* **теменом у земљу ударити** *изгубити живот, погинути.*

тѐмељ м (инстр. -ем) грч. **1.** *део зида зграде испод површине тла који служи као ослонац зидовима; доњи слој, подлога:* ~ куће. Темељ куглане не сме бити влажан. **2.** фиг. *оно на чему се нешто заснива, најважнији, главни елеменат нечега:* ~ напретка, опремљеност као ~ успеха. • **до темеља, из темеља** *потпуно, сасвим.* **имати добар ~ (из неке струке)** *имати добру предстрему, солидно знање.* **на темељу чега** *према чему.* **од темеља** *од постанка.* **по темељу** *в. до темеља.* **ударити, ударати ~ чему** *основати, оснивати што.* **у темељ** *в. до темеља.*

темѐљāк, -а́ка м *темељан, снажан човек.*

тѐмēљан, -љна, -о **1. а.** *који се односи на темељ, који припада темељу:* ~ греда. **б.** *који има чврст темељ, добро заснован, сигуран.* – Све је било јако и темељно. **2.** *целовит, потпун:* ~ познавање језика, ~ договор, ~ оздрављење. **3.** *који добро проучава, свестрано обрађује нешто:* ~ истраживач. **4.** *здрав, јак, снажан:* ~ младић. **5.** *најбитнији, основни:* темељни закони.

теме́љац, -ља̄ца м (обично у изр. **камен ~**) **а.** *први камен у некој грађевини.* **б.** фиг. *најважнији део нечега, основа, темељ нечега:* знање и рад као темељац успеха. • **положити, поставити, ударити ~ чему** *основати, започети што.*

темѐљача ж *дрвена греда која се полаже по темељу.*

темѐљит, -а, -о *в. темељан (1б – 5).*

темѐљитељ м *утемељивач, зачетник, оснивач.*

темѐљити, -ӣм несвр. [гл. им. тѐмељење с] **а.** *постављати, градити темељ.* **б.** *узимати као основ, заснивати на чему (истраживање, истрагу, став и др.).* ■ **~ се** *имати основ у чему, заснивати се на чему, полазити од чега.* – Демократија се темељи на компромису.

темѐљито прил. *на темељит начин, како треба, свестрано:* ~ организовати, ~ испитати.

темѐљитōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога који је темељит, онога што је темељито.*

темѐљнӣк, -и́ка м **1.** *в. темељац.* **2.** *в. темељац.* **3.** *имућан, добар домаћин.*

тѐмēљница ж *одрезак чековне уплатнице.*

тѐмēљно прил. *в. темељито.*

тѐмēљнōст и теме́љнōст, -ости ж *в. темељитост.*

теме́нац јек. **тјеме́нац,** -нца м анат. *мекано теме на глави новорођенчета, фонтанела* fonticulus.

тѐменӣ јек. **тјѐменӣ,** -ā, -ō *који се односи на теме, који припада темену:* ~ кост.

темѐница јек. **тјемѐница** ж анат. *в. темењача.*

теме́нце јек. **тјеме́нце,** -а и -ета с (мн. -ца) *дем. од теме.*

темѐњача јек. **тјемѐњача** ж анат. *темена кост, кост која гради кров лобање* os parietale.

тѐмēшце јек. **тјѐмēшце,** -а и -ета с (мн. -ца) *дем. од теме;* уп. теменце.

тѐмпера ж итал. слик. **1.** *сликање минералним бојама (које се везују лепљивим течностима); слика израђена таквим бојама.* **2.** *у атрибутској служби у полусложеницама показује да је други део те сложенице у вези са поменутим бојама:* темпера-техника, темпера-боје.

темпера̀мент (темпера̀менат), -нта м лат. *начин и интензитет емоционалног реаговања које је у складу са скупом битних психичких и интелектуалних особина појединца или заједнице.*

темпера̀ментан, -тна, -о *чије је емоционално реаговање изразито, јако изражено:* ~ сликар.

темпера̀ментно прил. *на темпераментан начин, ватрено, живахно:* ~ говорити.

темпера̀ментнōст, -ости ж *особина онога који је темпераментан.*

темпера̀нција ж лат. *самоконтрола, трезвеност, уздржљивост.*

температу́ра ж лат. *топлота карактеристична за стање неког тела, степен топлоте, загрејаности ваздуха или било којег посебног тела:* апсолутна ~, максимална ~, ~ ваздуха. • **имати температуру** *имати повишену телесну температуру (код човека преко 37° C) због болести.*

тѐмпературнӣ, -ā, -ō *који се односи на температуру, који је у вези с температуром:* температурне промене, температурне разлике.

темпѐрисати, -ишēм (темпери́рати, -èрӣрām) свр. и несвр. **1.** *одржа(ва)ти температуру на умереној висини.* **2.** *ублажити, ублажавати, (у)чинити умереним:* ~ нечије лоше расположење. **3.** *у топионичарству: (у)чинити метале ковним (одузимајући им крутост).*

тѐмпӣрāнōст, -ости ж *стање онога што је темперано.*

темпи́рати, тѐмпӣрām свр. и несвр. лат. вој. *наместити, намештати упаљач тако да изазове експлозију (бомбе, гранате) у одређено време, одн. на жељеној тачки путање.* фиг. *удесити, удешавати нешто с одређеном намером, циљем уопште:* ~ састанак, ~ форму.

темпѝра̄ч, -а́ча м вој. **1.** *онај који врши темперање, подешава темперник.* **2.** *в. темперник.*

тѐмпӣрнӣ, -ā, -ō *који је снабдевен упаљачем ради изазивања експлозије у жељено време, на жељеном месту и сл.:* ~ бомба, ~ граната.

тѐмпӣрнӣк м вој. *справа која аутоматски регулише висину и даљину распрснућа топовског зрна, гранате.*

тѐмпл м лат. *богомоља, храм (обично јеврејски), синагога.*

тѐмпло с **1.** *иконостас у православној цркви.* **2.** *в. темпл.*

тѐмпо м (мн. ø) итал. **1.** *степен брзине којом се врши нека радња:* ~ развоја, ~ изградње, ~ живота. **2.** муз. *степен брзине којом се изводи неко музичко дело, брзина кретања тонова.* **3.** *степен брзине извођења потребних радњи при каквој спортској*

активности. • **а темпо** муз. *ознака за повратак на првобитни темпо композиције (после убрзавања или успоравања).*

тѐмпорā̀лан, -лна, -о лингв. *који означава време, однос у времену, временски:* ~ реченица.

тѐн м фр. *боја и каквоћа коже лица, пут.* фиг. *боја уопште.*

тенацѝтēт, -е́та м лат. *постојаност, издржљивост, истрајност; тврдоглавост.*

тѐнда и **тéнда** ж итал. *платнени застор за заштиту од сунца и кише (на терасама, плажама, бродовима и др.).*

тенденција (тендѐнца) ж лат. **а.** *тежња, настојање, циљ:* реформске тенденције. **б.** *усмереност неке појаве:* ~ наноћења.

тѐнденциṑзан, -зна, -о *који има одређену тенденцију, предузет с одређеном намером, који служи извесној сврси (често у негативном смислу):* ~ вест, ~ питање, ~ чланак.

тѐнденциṑзно прил. *на тенденциозан начин, с одређеном намером, сврхом:* ~ се изјашњавати.

тенденциṑзнōст, -ости ж *особина, својство онога који је тенденциозан, онога што је тенденциозно.*

тѐндер и **тѐндер** м енгл. **1.** *нарочити вагон, непосредно уз локомотиву, у коме су резерве угља, воде и сл. потрошног материјала.* **2.** *помоћни брод за довоз животних намирница на већи брод.* **3.** фиг. *прирепак, пратилац, сателит.* **3.** *јавни оглас, конкурс за продају јавних, државних предузећа.*

тенди́рати, тѐнди̏рām несвр. *бити склон нечему, бити усмерен у одређеном правцу, тежити, настојати.* – Русија је тендирала Цариграду.

тѐнзија ж лат. *напетост, затегнутост.* фиг. *усиљеност, неприродност; нестрпљивост.*

тѐнија ж лат. **1.** *врпца, трака; појас.* **2.** архит. *украс у облику равне траке са геометријским орнаментима.* **3.** зоол. *пантљичара, тракавица.*

тени́рати, тѐни̏рām несвр. лат. *наносити боју на кожу ради постизања жељеног тена;* уп. тен.

тѐнис и **тéнис** м (мн. ø) енгл. спорт. *врста игре рекетом и лоптом у којој играчи рекетом пребацују лопту преко мреже у противничко поље.* • **стони ~** *игра рекетом и малом целулоидном лоптом на столу.*

тенѝсēр, -е́ра (инстр. -е́ром) (тенѝсāч, -а́ча (инстр. -а́чем)) м *играч тениса.*

тенѝсēрка (дат. -ки; ген. мн. -кī) (тенисà чица) ж *женска особа тенисер.*

тѐнискī и **тéнискī,** -ā, -ō *који се односи на тенис, који је у вези с тенисом:* ~ утакмица, ~ рекет.

тѐнк м енгл. (мн. -ови) вој. *тешко наоружано оклопљено гусеничарско борбено возило.*

тѐнкист(а), -ē м (мн. -сти) *члан посаде тенка.*

тенкѝстичкī, -ā, -ō *који се односи на тенкисте, који је у вези с тенкистима:* ~ опрема.

тѐнковскī, -ā, -ō *који се односи на тенкове, који је у вези с тенковима:* ~ пук, ~ паљба.

тенṑр, -о́ра м (инстр. -о́ром) итал. **1.** муз. **а.** *највиши мушки глас.* **б.** *певач такквог гласа.* **2.** правн. *део пресуде који садржи одлуку суда, диспозитив.*

тенòрист(а), -ē м (мн. -сти) *в. тенор (1б).*

тенорѝстичкī, -ā, -ō *који се односи на тенористе.*

тѐнōрскī (тѐнōрнī), -ā, -ō *који се односи на тенор и тенористе:* ~ глас, ~ арија.

тѐнтāмен и **тентáмен** м лат. *врста испита на високим школама.*

тѐнтати, -āм несвр. лат. **1.** (некога) *доводити у искушење, искушавати, кушати; наводити наговарати на нешто (обично негативно).* **2.** *ићи без циља, луњати, базати.*

теогòнија ж грч. *учење старих Грка о постанку и пореклу богова.*

теогòнијскī, -ā, -ō *који се односи на теогонију:* ~ учење.

теодѝцеја и **теодѝција** ж грч. *учење хришћанских филозофа да је бог добар иако дозвољава многа зла.*

теодо̀лит, -и́та м грч. *геодетски инструмент за премеравање земљишта; астрономски инструмент за утврђивање положаја небеских тела.*

теòзоф м *присталица теозофије.*

теозо̀фија ж грч. *религиозно-мистично учење о сазнању света преко натчулних опажања и о одржавању везе са богом и покојницима.*

теòзофкиња ж *жена теозоф.*

теòзофскī, -ā, -ō *који се односи на теозофе и теозофију:* ~ учење.

теòкрат(а), -ē м (мн. -ти м и -те ж) *присталица теократије.*

теокра̀тија ж грч. *облик државног уређења у коме свештенство или световни поглавар има и непосредну политичку власт.*

теòкратскī, -ā, -ō *који се односи на теократе и теократију:* ~ држава.

теокра̀ција ж *в. теократија.*

теòлог м грч. *онај који се бави теологијом; студент теолошког факултета.*

теологизи́рати, -и̏зи̏рām свр. и несвр. *бавити се теологијом, теолошки (про)тумачити појаве.*

теолòгија ж **а.** *религиозно учење о богу и принципима религије, богословље.* **б.** *висока школа на којој се студенти припремају за свештеничко звање, богословија.*

теолòгијскī, -ā, -ō *који се односи на теологију, теолошки:* ~ тумачење света.

теолòгика ж *в. теологија.*

теòлошкī, -ā, -ō *који се односи на теологе и теологију:* ~ расправа, ~ факултет.

теòрба ж и **теòрбāн,** -а́на м фр. *врста леута (чије жице производе дубоке тонове).*

теорбà нист(а) и **теòрбист(а),** -ē м (мн. -сти) *онај који свира на теорбану или пева уз теорбу.*

теоре́ма ж (теòрēм, -е́ма м) грч. *основно правило неке науке, научна истина заснована на одређеним претпоставкама, коју треба објаснити извођењем доказа; свако научно тврђење које се може доказати:* Питагорина ~.

теоретизи́рати, -и̏зи̏рām и **теорѐтизовати,** -зујēм свр. и несвр. *в. теоретисати.*

теорѐтик м грч. *в. теоретичар.*

теорѐтисати, -ишēм свр. и несвр. **а.** *бавити се теоријама, изложити, излагати неку теорију.* **б.** *расудити, расуђивати сувише апстрактно, преда(ва)ти се умовањима без ослањања на чињенице.*

теорѐтичан, -чна, -о *теоретски, теоријски.*

теорѐтичāр м (инстр. -ом и -ем) **а.** *онај који се бави теоријом, добар познавалац теорије.* **б.** *онај чије је знање књишко и није у вези са праксом.*

теòретскī, -ā, -ō **1. а.** *који се односи на теорију, који развија, објашњава теорију; заснован на теорији, научни, знанствени:* ~ објашњење, ~ приказ. **б.** *који уводи у теорију, који служи познавању теорије:* ~ настава, ~ обука. **2.** *књишки, апстрактан; лишен суштине, формалан:* ~ рад по кабинетима.

теòретски прил. **1.** *према теорији, у духу теорије, користећи се принципима теорије, како теорија поставља:* ~ објаснити. **2.** *само у теорији, формално, на папиру.* – Специјалност сарадника постојала је само теоретски.

тѐорија ж грч. **а.** *систем знања о некој појави или групи појава заснован на научно провереним, чињенички доказаним претпоставкама; научно уопштено тумачење законитости развитка природе и друштва.* **б.** *темељни појмови неке научне или уметничке дисциплине:* ~ књижевности, ~ музике, ~ бројева. **в.** *проучавање теорије (а и б); бављење теоријом (а и б) без провере и примене, теоретисање.* **г.** *домишљање усмерено на одбрану неке тезе, које се не обазире на стварност; формално прокламовани принципи.*

тѐоријица ж *дем. и ир. од* теорија.

теоријскӣ, -ā, -ō *в. теоретски.*

теоријски прил. *в. теоретски.*

теòрисати, -ишēм свр. и несвр. *в. теоретисати.*

теофàнија ж грч. *јављање бога људима, према веровању старих Грка.*

теòфил м грч. *побожан човек.*

теòце, -а и -ета с (супл. мн. тѐоци, ген. тѐлāцā м) *дем. и хип. од* тело.

теоцèнтричан, -чна, -о *по коме је бог средиште света:* ~ метафизика.

тѐочār м *чобанин који чува телад.*

тѐпав, -а, -о *који тепа, неправилно изговара појединe гласове:* ~ особа.

тѐпавац, -āвца м *онај који тепа;* уп. тепати.

тѐпавица ж *она која тепа;* уп. тепати.

тѐпавōст, -ости ж *особина, стање оног који тепа.*

тѐпати, -āм несвр. **1. а.** *изговарати неправилно неке гласове (р као л, ш као с и сл.), слично детету које тек учи да говори; проговарати (о детету).* **б.** *застајати, запињати у говору, замуцкивати, муцати.* **2.** *нежно, с љубављу се обраћати некоме; надевати речи одмила некоме.*

тепèлук и **тѐпелук** м тур. **1. а.** *украшена мала капа која се носила наврх главе, као део старе женске градске ношње; златна или сребрна украсна плочица на таквој капи.* **б.** *горњи део црногорске и херцеговачке капе украшен националним симболима.* **2.** *доњи крај дуге цевке; украшена јабука на врху кундака мале пушке.*

тѐпих м нем. *ћилим, саг; простирка за под уопште.*

тѐпка ж агр. *врста крушке; крушка дивљака.*

тѐпљив, -а, -о *в. тепав.*

тѐпсија ж тур. *плитки бакарни или емајлирани суд (за печење пита, колача и сл.); количина јела спремљена у томе суду.* • **раван као** ~ *потпуно раван.*

тѐпсијица ж *дем. од* тепсија.

тѐр, тѐра м нем. *в. катран.*

тера- грч. *префиксоид који означава умножак од милион милиона:* терабајт.

тера́зије ж мн. тур. **1.** *ручна вага са два таса.* **2.** (Терезије) *најужи центар Београда.* **3.** (Терезије) астр. *седмо по реду сазвежђе у Зодијаку.*

тера́зијскӣ, -ā, -ō *који се односи на терезије и Терезије:* ~ тас, ~ чесма.

терако̀та ж итал. **1. а.** *печена грнчарска глина.* **б.** *предмети израђени од такве глине.* **2.** *црвенкастожућкаста боја печене глине.*

тѐралац јек. **тјѐралац,** -аоца м *онај који тера запрегу; гонич уопште.*

терапѐут м грч. *здравствени радник који спроводи одређену терапију.*

терапеу̀тика ж *грана медицине која проучава методе лечења болести; теорија и пракса лечења.*

терапѐутскӣ, -ā, -ō *који се односи на терапеуте и терапеутику.*

терàпија ж грч. мед. **1.** *начин лечења, лечење.* **2.** *в. терапеутика.*

тѐрāријум (тѐрāријӣ, -ија) м лат. *просторија или посуда са земљом и камењем у којој се држе и гаје најчешће мали водоземци.*

терàса ж фр. **1.** архит. *раван кров или отворена непокривена хоризонтална површина на грађевини; велики балкон.* **2.** геогр. *хоризонтална или благо нагнута зараван настала дејством вода, која се пружа дуж речне, морске или језерске обале; једна од таквих степенасто поређаних заравни на обали.*

тѐрасаст, -а, -о *сличан тераси; који се спушта у облику неколико степенасто поређаних тераса, степенаст:* ~ тло.

тѐрасасто прил. *у облику терасе; као низ тераса, степенасто.* – Нагиб се спуштао терасасто.

терасѝрати, -àсӣрām свр. и несвр. *(из)делити на терасе, степенасто подзидати, подзиђивати (косеве земљишта у карсту).*

терàсица ж *дем. од* тераса.

тѐрати јек. **тјѐрати,** -āм (импф. т(ј)ѐрāх; имп. т(ј)ѐрāј; трп. т(ј)ѐрāн; пр. сад. т(ј)ѐрајӯћи) несвр. **1. а.** *повицима, речима или каквим поступцима присиљавати некога, нешто да се удаљи, да оде, побегне с неког места, одгонити, истеривати, растеривати:* ~ децу из воћњака, ~ живину с прага, ~ птице са оцака. **б.** *јурити за неким, нечим у намери да се стигне, ухвати, уништи, протера и сл., гонити, прогонити:* ~ лопова, ~ непријатеља, ~ вука. **в.** *чинити да нечега нестане, одстрањивати, отклањати.* – Кисела чорба тера мамурлук. **г.** *насилно спроводити, приводити:* ~ у затвор некога. **2. а.** *идући за домаћим животињама, обично за стоком, гонити их да се крећу у одређеном правцу, на одређено место, подстицати их да се крећу брже и сл.:* ~ говеда на пашу, ~ овце на пазар, ~ коња сватовски. **б.** *преносити на товарној животињи или превозити у запрези, возилу и сл.:* ~ робу на пијацу, ~ жито у млин. **в.** *управљати коњском запрегом, возилом, превозним средством, вршити дужност возара или возача превозног средства; уопште чинити да се нешто креће, стављати у покрет, помицати, гурати и сл.:* ~ коњска кола, ~ аутомобил; ~ бицикл, ~ колица, ~ точак преслице. **3. а.** *упорно наговарати, молити, присиљавати и сл. некога да нешто учини; доводити некога у неко стање (обично невољно):* ~ сина да се жени, ~ децу на спавање; ~ некога у очај. **б.** *снажно водити, подстицати на нешто (о унутрашњем подстицају, нагону, жељи); чинити да се нешто појави, изазивати нешто.* – На то га тера освета. Стид јој тера руменило у лице. **в.** (на нешто) *изазивати неку психичку, одн. физиолошку реакцију:* ~ на смех, ~ на повраћање. **г.** *пуштати, истеривати пупољке, изданке (о биљци).* **4.** фиг. *упражњавати (обичај, навику), обављати какав посао, спроводити нешто; упорно одржавати заузети став:* ~ своје обичаје, ~ моду, ~ два заната, ~ политику; ~ инат. **5.** *водити поступак пред судом против некога, тужити; упорно пријављивати какве непријатности, незгоде некоме, прогонити.* – Због тога те могу терати судом. Водник ме тера, ни сам не знам због чега. **6.** *ићи, кретати се (обично брзо, држећи се упорно једног правца).* – Окрени на југ, па терај, и стићи ћеш до ноћи. ■ ~ **се 1.** *јурити једно другог, гањати се.* **2.** *спорити се, парничити се, судити се; свађати се, прогањати се.* **3.** *парити се (о неким животињама).* • ~ **кера** *лакомислено и расипно живети.* ~ **коме душу на лакат** *мучити, кињити кога.* ~ **у лаж некога** *набеђивати некога да лаже; доказивати да неко лаже.* ~ **своје** *радити по својој вољи.*

тераца ж *в. тераса.*

терàцēр, -ера м *стручни радник за терацо.*

терàцēрскӣ и **терàцерскӣ,** -ā, -ō *који се односи на терацо и терацере:* ~ рад(ник).

терàцо м итал. *вештачки декоративан камен са углачаном горњом површином који се употребљава за израду подова и облагање степеница и зидова.*

тѐрāч јек. **тјѐрāч,** -а́ча м *онај који тера запрегу; гонич, гонилац уопште;* уп. тералац.

терàчица јек. **тјерàчица** ж *она која тера, гони запрегу;* уп. терач.

тѐрбијум (тѐрбијӣ, -ија) м хем. *хемијски елемент* (Tb), *врло редак метал.*

терèвēнка ж (дат. -нци; ген. мн. -кӣ) тур. *разуздано, бучно весеље, орӣјање; ӣијанка.*

терèвēнчити, -ӣм несвр. [гл. им. терèвēнчēње с] *проводити се на теревенци, учествовати на теревенкама.*

терезӣјáнскӣ, -ā, -ō *који се односи на владавину и време аустријске царице Марије Терезије (1840–1880).*

тèрēн, -éна м фр. **1. а.** *земљиште, тло; предео, крај:* мочваран ~; планински ~, равничарски ~. **б.** фиг. *делокруг, област, подручје рада, деловања, изучавања:* ~ права. **2.** *крај, подручје, средина ӣде се врши практична примена каквих теоретских поставки, одн. ӣде се врше одређена изучавања, испитивања и сл.:* практични рад на терену. • **човек с терена** *в. теренац.*

терéнац, -нца м **а.** *онај који ради на терену (изван канцеларије, места боравка и сл.).* **б.** *аутомобил подешен и погодан за вожњу по тешком терену, ван асфлтираних путева.*

тèрēнскӣ, -ā, -ō *који се односи на терен, који се врши, изводи на терену, који ради на терену и сл.; који је погодан за вожњу по лошем, тешком терену:* ~ испитивање, ~ радник; ~ возило.

тèрēнски прил. *вршећи испитивања на терену:* ~ проучавати језик.

тèрет и **терéт** м **1. а.** *оно што неко носи (обично на леђима или раменима), бреме; оно што је натоварено на неко превозно средство, товар:* бродски ~. **б.** *тежина.* – Воћке су се кршиле под теретом бресака. **в.** фиг. *тегоба, тешкоћа; брига, обавеза:* подносити ~ немаштине; прихватити ~ подизања деце. **2.** *тежак рад, напор:* заштитити кога од терета. **3.** *законом пропisана јавна обавеза, дажбина:* општински терети. **4.** *залог некретнине за добијени зајам, хипотека:* ставити кућу под терет. • **бити на терету некоме** *бити на нечијој бризи, на нечијем старању; пост(ја)ти непожељан.* **ставити, стављати на терет некоме (нешто)** *теретити некога за нешто, окривити, окривљивати.*

тèретан и **терéтан,** -тна, -о (одр. -тнӣ, -тнā, -ō) **1.** (одр.) *који се односи на терет, који је у вези с теретом (његовим преносом, превозом и сл.):* ~ брод, ~ саобраћај, ~ лист. **2.** *који јако оптерећује, заморан, тежак:* ~ рад. **3.** правн. *који намеће (узајамне) обавезе:* ~ уговор.

терета̀на ж *нарочито опремљена дворана за напорне мишићне вежбе (дизање терета и др.).*

тèретити и **терéтити,** -ӣм несвр. [гл. им. -ређēње с] **1. а.** *товарити терет на некога, на нешто:* ~ кола, ~ коња. **б.** *наметати некоме неку обавезу:* ~ порезима. **в.** *излагати напорима, замарати, мучити:* ~ желудац. **2.** фиг. *бацати кривицу на некога, оптуживати, окривљивати:* ~ некога због несреће. **3.** трг. *давати у залог за зајам, задуживати:* ~ имање. ■ **~ се** *повр. према теретити (1 и 2).*

тèретница и **терéтница** ж **1.** *шлеп, тегленица.* **2.** адм. *товарни лист.*

тèретно и **терéтно** прил. *на теретан начин, тешко, мучно:* ~ живети.

тèретњāк и **терéтњāк** м *теретно превозно средство (камион, брод, воз и сл.);* уп. теретан (1).

тèретњāчкӣ и **терéтњāчкӣ,** -ā, -ō *који се односи на теретњаке.*

тèрзија м (мн. ж) тур. *кројач који шије одела од чохе; кројач појште.*

тèрзијāн, -а и **терзӣјāн,** -áна м перс. *танка коштана плочица којом се удара у жице тамбуре, трзалица.*

тèрзијица м (мн. ж) *дем. и ир. од терзија.*

тèрзијскӣ, -ā, -ō *који се односи на терзије:* ~ занат, ~ еснаф.

терзӣлук м *терзијски занат, терзијски посао.*

Тèрзит м *најружнији Грк под Тројом, оличење телесне наказности и опака језика.*

тèрзитскӣ, -ā, -ō *који се односи на Терзита, који је као у Терзита; наказан, одвратан:* ~ смех.

терӣјак м грч. *универзални средњовековни лек начињен од многих трава и животињских серума.*

терӣјēр, -éра и **тèријēр** м енгл. *врста ловачког пса јамара порекломиз Енглеске.*

терӣтōрија ж (терӣтōрӣј, -ија м) лат. *област, подручје (омеђено границама државе, какве управне јединице и сл.).*

тèриторијāлан, -лна, -о *који се односи на територију, који је у вези са територијом:* територијални интегритет, територијалне границе. • **територијалне воде** правн. *појас воде (обично мора, океана) дуж обале неке обалске државе под суверенитетом те државе.*

територијалӣтēт, -éта м правн. *право на управљање одређеном територијом.*

тèриторијāлно прил. *у погледу територије, у односу на територију, према територији:* ~ се одредити.

територијáлнōст, -ости ж *територијална одређеност, положај засебне територије.*

терӣтōријум м *в. територија.*

тèркав, -а, -о *који се тешко креће, слаб на ногама:* ~ во.

тèркија ж тур. арх. *нарочито упакован коњаников пртљаг учвршћен каишевима за облучје седла; каиш, ремен којим се тај пртљаг учвршћује.*

тèрма ж (обично у мн.) грч. *вруће врело, топлице; римско јавно купатило.*

тèрмāлан, -лна, -о *који се односи на терме, топао, врео (о изворима, бањама): термални извор, термално купатило.*

термӣдōр, -óра м фр. *једанаести месец француског револуционарног календара (19. VII – 17. VIII); контрареволуционарни преврат у Француској 9. термидора (27. VII 1794);* фиг. *контрареволуција.*

термидóрац, -рца м *присталица термидора.*

тèрмика ж грч. **1.** физ. *наука о топлоти.* **2.** *једриличарски термин за успон сувог ваздуха при тихом, топлом и ведром времену.*

тèрмӣн, -úна м лат. **1.** *научни, одн. стручни назив за одређени појам.* **2.** *тачно утврђено време, рок; датум.* **3.** лог. *основни елемент суда (субјекат и предикат).*

термӣнāл, -āла м *функционална лучка постројења за укрцавање и искрцавање терета.*

тèрминālан, -лна, -о *завршни, крајњи, коначни.*

термӣнātор м **1.** *онај који ограничава, омеђује.* **2.** *гранична линија која дели осветљену од тамне стране привидног диска Месеца или које друге планете.* **3.** жарг. *онај који руши, уништава све пред собом (према филмском јунаку).*

терминӣ̀ōн, -óна м адм. *врста регистра (у административним установама и предузећима), са ознаком датума пријема и датума решења списа.*

терминúрати, -ӣ̀нӣрāм свр. и несвр. *утврдити, утврђивати термин, одредити, одређивати рок.*

терминòлог м *стручњак за терминологију.*

терминолò̀гија ж грч. *систем назива, термина у некој научној области, номенклатура:* граматичка ~, зоолошка ~, спортска ~.

терминòлошкӣ, -ā, -ō *који се односи на терминологе и терминологију:* ~ рад, ~ речник.

тèрмӣнскӣ, -ā, -ō *који се односи на термин, на термине.*

тèрмӣт[1], -úта м грч. хем. *смеша алуминијумовог праха с оксидом гвожђа и др. метала, која се користи при заваривању метала, за израду запаљивих бомби и сл.*

тèрмӣт[2], -úта м лат. зоол. *у мн.: ред нижих инсеката беличастог дугуљастог тела, с друштвеним начином живота, бели мрави* Isoptera, Termitidae *(у јд.: инсект из тога реда).*

тèрмӣтнӣ, -ā, -ō *који се односи на термит, који садржи термит;* уп. термит[1]: ~ граната.

тѐрмӣтњāк м *гнездо, мравињак термита;* уп. термит[2].

термитòждерац, -èрца и **термитождéрац,** -рца м у изр. **етиопски ~** зоол. *сисар који се храни термитима* Orycteropus aethyopicus.

тѐрмӣтскӣ, -ā, -ō *који се односи на термите, својствен термитима;* уп. термит[2]: ~ гнездо, ~ упорност.

тѐрмичкӣ, -ā, -ō *који се односи на термику, топлотни:* термички зраци.

термо- *као први део именичких и придевских сложеница означава да је оно што је другим делом сложенице исказано у вези с топлотом, одн. топлотном енергијом:* термоакумулациони, термоелектрана.

тѐрмоакумулациōнӣ, -ā, -ō у изр. **~ пећ** *електрична пећ која акумулира топлоту и по потреби избацује топли ваздух помоћу вентилатора.*

термòграм м грч. физ. *графички приказ кретања топлоте ваздуха израђен на термографу.*

термògраф м грч. физ. *метеоролошки инструмент који аутоматски графички бележи кретање температуре ваздуха.*

термодинàмика ж грч. *наука о топлоти, део физике који изучава претварање топлоте у механички рад и друге облике енергије.*

термодинàмичкӣ и **термодинàмичнӣ,** -ā, -ō *који се односи на термодинамику, заснован на принципима термодинамике.*

термоелектрàна ж грч. *електрична централа с термичким погоном, термоцентрала.*

термоелèктрика ж грч. *електрична енергија произведена из топлотне.*

термоелèктричан, -чна, -о *који се односи на термоелектрику:* ~ централа.

тѐрмоизолациōнӣ, -ā, -ō грч. *који служи за изолацију топлоте:* ~ слој, ~ опека.

тѐрмомēтар и **тѐрмометар,** -тра м грч. *справа за мерење температуре (тела, ваздуха), топломер.*

тѐрмонуклеāран, -рна, -о *који се односи на топлоту што се добија при разбијању атомског језгра:* ~ централа, ~ рат.

терморегулáција ж грч. физиол. *одржавање нормалне температуре тела коју организам остварује низом физиолошких реакција.*

тѐрмос м (тѐрмос-бȍца) ж *нарочито израђена посуда за одржавање неизмењене температуре течности више сати или више дана.*

тѐрмостāт м грч. *уређај за аутоматско регулисање температуре.*

тѐрмофōр м грч. *направа за непосредно грејање појединих делова тела (обично гумена кеса напуњена врућом водом, електрично јастуче и др.).*

термоцентрáла ж грч. в. *термоелектрана.*

тѐрōр, -óра м лат. *страховлада, тиранија.* • **бели ~** *владавина насиља која се служи свим средствима принуде и прогона сем убиствима.*

терорȉзам, -зма м *вршење терора, насиље; појединачне насилне акције које се изводе ради остваривања неког политичког, идеолошког, верског или националног циља, често са потпуно недужним жртвама.*

терòризовати, -зујēм (тероризи́рати, -и̏зӣрām) свр. и несвр. в. *терорисати.*

терòрисати, -ишēм свр. и несвр. *(из)вршити терор, насиље над неким, злостављати, тиранисати.*

терòрист(а), -ē м (мн. -сти) *припадник терористичке организације; онај који изводи терористичке акције.*

терорȉстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на терор, терористе и тероризам:* ~ организација, ~ акција.

терòристкиња ж *жена терориста(а).*

тѐр-пàпӣр, -и́ра м *картон превучен катраном с једне стране, који се користи за изолацију влаге.*

терпèнтӣн, -и́на м грч. хем. *безбојна или жућкаста течност која се добија од смоле разних четинара (користи се углавном у производњи боја и лакова).*

терпèнтӣнскӣ, -ā, -ō *који се односи на терпентин, који садржи терпентин:* ~ уље.

тѐрца ж итал. **1.** муз. *трећи степен дијатонске лествице; интервал између првог и трећег тона на било коме степену лествице.* **2.** спорт. *ударац у мачевању који погађа десну противникову страну.*

тѐрцēт, -е́та м итал. **1.** муз. **а.** *композиција за три гласа или за три инструмента.* **б.** *три извођача такве композиције.* **2.** фиг. *група од три лица на неки начин повезана, тројка.*

тѐрцијāр м лат. геол. *трећи период у развоју Земље, старија формација кенозојског доба.* • **млађи ~** *неоген.* **старији ~** *палеоген.*

тѐрцијāрнӣ, -ā, -ō **1.** *који се односи на терцијар, који потиче из терцијара:* ~ слој, ~ море. **2.** *трећи по реду:* ~ стадијум.

тѐрцијēр м лат. геол. в. *терцијар.*

тѐрцијēрнӣ, -ā, -ō *који се односи на терцијер, који потиче из терцијера.*

терци́на ж итал. књиж. *строфа од три јамска стиха.*

тѐсāк, -а́ка м *тежак и широк нож који се носи у корицама о појасу (као део раније војничке опреме).*

те́сан јек. **тијèсан,** -сна, -о (комп. т(ј)ѐшњӣ) **1.** *који је мале ширине, узак; који је мањег обима (површине, запремине) него што је потребно:* ~ улица; ~ одело, ~ обућа. **2.** фиг. **а.** *кратак, мали, ограничен (у односу на временско трајање):* ~ рок, ~ термин. **б.** *мали, недовољан, оскудан:* тесни фондови. **в.** *који представља малу предност над противником:* ~ резултат (утакмице). **г.** *нетрпељив, ускогруд, шкрт, себичан:* ~ сустанар; ~ послодавац. **3.** *близак, интиман, присан (о односима):* ~ пријатељство. • **до тесна доћи, у тесну се наћи** *бити у невољи, наћи се у опасности.*

тēсан јек. **тӣјесан,** -сни ж *скучен простор, тескоба:* живети у тесни.

тесáнац, -нца и **тесàнӣк,** -и́ка м *тесањем обрађен камен.*

тѐсāр, -а́ра и **тѐсār** м *мајстор који тесањем обрађује дрво или камен.*

тѐсāрскӣ и **тѐсārскӣ,** -ā, -ō *који се односи на тесаре, који је у вези с тесарима:* ~ алат, ~ посао.

тесáрство с *тесарски занат, тесарски посао.*

тѐсати, тѐшēм несвр. **1.** *обрађивати (дрво, ређе камен или неки др. материјал) стружући и одбацујући теслом или неком другом алатком делове спољашњег слоја.* **2.** фиг. *формирати, обучавати, васпитавати; привикавати културним навикама, уљудном понашању.* – „Социјалан човек“ се мора дељати и тесати већ од ране младости.

тѐсāч, -а́ча м в. *тесар.*

тѐсāчкӣ, -ā, -ō *који се односи на тесаче, који је у вези с тесачима:* ~ алат, ~ занат.

тѐсерāлан, -лна, -о лат. (обично одр.) *који има облик коцке, коцкаст, кубичан:* тесерални кристали.

тескòба јек. **тјескòба** ж **1.** *скученост, недовољност простора; неугодан смештај, положај у нечему тесном.* **2.** фиг. **а.** *оскудица, сиромаштво.* **б.** *потиштеност; тегоба, мука.*

тѐскобан јек. **тјѐскобан,** -бна, -о **1.** *тесан, узак; скучен:* ~ раселина, ~ простор. **2.** фиг. *мучан, тегобан:* ~ осећај.

тѐскобно јек. **тјѐскобно** прил. *тесно, скучено; мучно, тегобно.* – Постаде нам тескобно.

тѐскобнōст јек. **тјѐскобнōст,** -ости ж *особина, стање онога што је тескобно, онога коме је тескобно.*

тѐсла[1] ж *дрводељска алатка за тесање; брадва.*

тѐсла[2] м физ. (симбол: T) *изведена јединица за магнетну индукцију (густину магнетног флукса), названа у част Николи Тесли.*

теслѝмити, тèслѝмѝм свр. тур. *уручити, предати; продати.*

тѐслица ж *дем. од тесла.*

тѐснац јек. **тјѐснац,** -àца м (инстр. -àцем) **1. а.** *дубок узак усек између планина, кланац.* **б.** *узак пролаз.* **в.** *узак појас мора између два копна, мореуз.* **2.** фиг. *тежак положај, шкрипац:* доспети у ~.

тѐсначнӣ јек. **тјѐсначнӣ,** -ā, -ō *који се односи на теснац, који је у вези са теснацем:* ~ сугласник.

тéснити, тêснѝм јек. **тијѐснити,** тѝјеснѝм несвр. [гл. им. тéшњёње јек. тијѐшњёње с] **а.** *чинити тесним, тешњим, сужавати нешто.* **б.** *смањивати простор некоме, стешњавати некога.* **в.** фиг. *стварати, изазивати осећање тескобе, нелагодности код некога, притискивати, тиштати.* – Даљине га тесне, ломе му срце. ■ **~ се** *издржавати, подносити тескобу, оскудевати у простору.*

тêсно јек. **тѝјесно** прил. **1. а.** *уже него што је потребно, уско:* ~ скројено одело. **б.** *стешњено, скучено.* – У соби је тесно. **в.** *чврсто, стегнуто:* ~ везати. **г.** *припијено, приљубљено:* бити тесно припијени једно уз друго. **2.** фиг. *непосредно, нераздвојно; срдачно, присно.* – Књижевност је тесно везана за језик. Беху се тесно спријатељили. **3.** фиг. *оскудно, сиромашно; тегобно, мучно:* ~ животарити. • **~ му је око врата** *у великој је невољи.*

теснòгруд јек. **тјеснòгруд,** -а, -о и **теснòгрудан** јек. **тјеснòгрудан,** -дна, -о *који се бори само за своје интересе, ставове и сл., који нема разумевања за другачије ставове, туђе интересе, ускогруд:* ~ особа.

теснòгрудно јек. **тјеснòгрудно** прил. *в. тесногрудо.*

теснòгрудност јек. **тјеснòгрудност,** -ости ж *в. тесногрудост.*

теснòгрудо јек. **тјеснòгрудо** прил. *на тесногруд(ан) начин, ускогрудо, искључиво, нетолерантно:* ~ се понашати.

теснòгрудост јек. **тјеснòгрудост,** -ости ж *особина онога који је тесногруд(ан), ускогрудост, искључивост, нетолерантност.*

теснòћа јек. **тјеснòћа** ж **1.** *особина, стање онога што је тесно, скученост простора, тескоба.* **2.** фиг. *мука, тегоба; сиромаштво, оскудица.*

тѐст м (мн. -ови) енгл. **а.** *метода испитивања у медицини, хемији и другим наукама којом се утврђују нека својства, стања и сл.* **б.** *низ задатака за утврђивање нивоа знања, стечена интелигенције, области интересовања и сл. испитаника; облик писмене анкете.*

тѐстав јек. **тјѐстав,** -а, -о *умазан тестом;* уп. тештав: теставе руке.

тестàмен(а)т, -нта м лат. *документ којим неко одређује шта коме од своје имовине оставља после своје смрти, опорука, завештање.* • **Нови ~, Стари ~** *в. под завет.*

тѐстаментāран, -рна, -о *који се односи на тестамен(а)т, одређен тестаментом, опоручни, завештајни:* ~ налог.

тѐстан јек. **тјѐстан,** -а, -о *начињен од теста:* ~ јело.

тѐстàтор м *онај који тестаментом оставља нешто у наслеђе, завешталац, опоручитељ.*

тестенѝна јек. **тјестенѝна** м *прехрамбени артикл од брашна (обично индустријске производње).*

тестѐњача јек. **тјестѐњача** ж *врста јела од теста, пита.*

тестѐра и **тѐстера** ж тур. *назубљена алатка или ручна машина за стругање (најчешће дрва), пила:* ручна ~, моторна ~.

тѐстераст, -а, -о *сличан тестери, зупчаст:* ~ кичма.

тестѐрача ж зоол. *врста морског пса (са карактеристичном назубљеном губицом), пилан* Pristis antiquorum.

тестѐрāш, -а́ша м *радник који се бави тестерењем, пилар.*

тестѐрāшкӣ, -ā, -ō *који се односи на тестераше, својствен тестерашима:* ~ посао.

тестѐре, -ета с *в. тестера.*

тестѐрисати, -ишēм, **тестѐрити** и **тѐстерити,** тѐстерѝм несвр. **а.** *сећи, стругати тестером, пилити.* **б.** фиг. *хркати.*

тестѐрица и **тѐстерица** ж **1.** *дем. од тестера.* **2.** бот. *вишегодишња зељаста водена биљка* Stratiotes aloides *из ф.* Hydrocharitaceae, *са листовима у облику мача.*

тѐстӣво јек. **тјѐстӣво** с *јело од теста.*

тѐстија ж тур. *земљани суд, крчаг за воду крушкастог облика са грлићем и дршком на којој је обично изведен сисак.*

тести́рати[1], тѐстѝрām свр. и несвр. *(из)вршити испитивање, проверу тестом.* ■ **~ се** *проверити, проверавати тестом своје знање.*

тести́рати[2], тѐстѝрām свр. и несвр. **1.** *потврдити, потврђивати уредност похађања наставе.* **2.** *опоручно оставити, остављати, завешта(ва)ти;* уп. тестамент.

тêсто јек. **тѝјесто** с **а.** *маса од брашна замешаног водом (или каквом другом течношћу):* ~ за хлеб. **б.** *јело од такве масе.* • **као ~ (магла, помрачина** и сл.) *ништа се не види.*

тéтак, -тка м *тетkин муж.*

тетàнија ж грч. мед. *обољење праћено грчевима, изазвано поремећајем у измени калцијума.*

тѐтанус м грч. мед. *акутно заразно обољење изражено грчевима и укоченошћу, које изазива инфекција ране бацилом* Clostridium tetani.

тѐтанускӣ, -ā, -ō *који се односи на тетанус:* ~ бацил.

тети́ва ж **1. а.** *еластична веза (од упређеног влакна, животињске жиле, еластичне жице и др.) између крајева лука о коју се закачи стрела.* **б.** *уопште жица на каквим лучним направама или на инструментима.* **2.** *главна уздужна греда на кући на коју се ослањају попречне греде.* **3.** анат. *жиласта творевина везивног ткива којом се мишићи учвршћују за кости, веза која је у функцији покретљивости зглобова.* **4.** мат. *дуж која спаја две тачке на периферији круга.*

тѐтӣван, -вна, -о (обично одр.) *који се односи на тетиве:* ~ влакно, тетивни четвороугао.

тетѝвика ж бот. **а.** *биљка* Smilax aspera *из ф.* Convallariaceae, *која се употребљава у народном лекарству.* **б.** *у мн.: назив за биљке овога рода* Smilaceae.

тети́вица ж **1.** *дем. од тетива.* **2.** бот. *в. тетивика.*

тѐтка ж (дат. тѐтки; вок. тѐтка; ген. мн. тѐтāкā) (уз име понекад ненаглашено и непром.) *очева или мајчина сестра.*

тѐткић м *тетkин син, брат од тетке.*

тѐткица ж **1.** *дем. и хип. од тетка.* **2.** *назив одмила за послужитељку у школи, интернату и др.*

тетова́жа ж *слика, шара начињена тетовирањем;* уп. тетовирати.

тѐтовац, -овца м агр. *врста пасуља (пореклом из Тетова).*

тетови́рати, -ѝвѝрām свр. и несвр. енгл. *нарочитом техником убадања и наношења боје урезивати (ва)ти на кожи човека неизбрисиве знаке и слике.*

тѐтовка ж агр. *врста јабуке (пореклом из Тетова).*

тѐтошити, -ѝм несвр. [гл. им. тѐтошёње с] *брижно и нежно се старати о некоме; миловати, мазити некога:* ~ дете.

тетòшљив, -а, -о *којим се тетоши, нежан, мâзан:* говорити на ~ начин.

тетра- грч. *као први део сложенице означава да је оно што је њеним другим делом означено у вези са бројем четири:* тетрагон, тетрагоналан.

тетрагонàлан, -лна, -о грч. *четвороугаон, четворокутан.*

тѐтраēдер, -дра м грч. мат. *геометријско тело ограничено с четири троугла, четворострана пирамида.*

тетраѐдричан, -чна, -о *који има облик тетраедра.*

тетралòгија ж грч. *четири књижевна дела која чине целину (идејну и тематску) (нарочито у драми).*

тѐтрēб јек. **тѐтријеб** м (мн. тѐтребови (ек. и јек.) и тѐтрēби јек. тѐтријеби) **1.** зоол. **а.** *шумска птица из реда кока* Tetrao urogallus. **б.** *у мн.: породица птица из реда кока* Galiformes, Tetraonidae *(у јд.: птица из те породице).* **2.** фиг. *глупак, будала.* • **бели ~** *врста тетреба* Lagopus albus. **велики ~** *в. тетреб (1).* **копиласти ~** *врста тетреба* Tetrao medius *добијен укрштањем женке великог тетреба и мужјака малог тетреба.* **мали ~, ~ ружовац** *врста тетреба* Tetrao tetrix, Lyrurus tetrix.

тетрѐбић м *дем. од тетреб; птиче тетреба.*

тетрѐбица ж *женка тетреба.*

тѐтребовина ж *месо од тетреба.*

тѐтрēпка јек. **тѐтријепка** ж *в. тетребица.*

тѐтрēпскӣ јек. **тѐтријепскӣ,** -ā, -ō *који се односи на тетребе, који је као у тетреба:* ~ поглед.

тѐтрēпски јек. **тѐтријепски** прил. *као тетреб, попут тетреба:* ~ се занети.

тетрѝвāн, -а́на м тур. *нарочита, затворена носиљка.*

тетрљан м бот. *род вишегодишњих зељастих биљака* Marrubium *из ф.* Labiatae; *врста тога рода* M. vulgare, *каткад полужбун, горког укуса и непријатног мириса.*

тетӯрав, -а, -о *који се тетура, који посрће.* – Одгега тежак и тетурав.

тетӯраво прил. *тетурајући се, посрћући:* ~ ходати.

тетӯрати (се), -ām (се) несвр. *несигурно ходати, заносити се, посртати.*

тетӯрнути (се), тѐтурнēм (се) свр. *изгубити равнотежу у ходу, посрнути, спотаћи се.*

тѐћи, тѐчēм (3. л. мн. тѐкӯ; р. пр. тѐкао, тѐкла; пр. сад. тѐкӯћи) несвр. [гл. им. тѐчēње с] **1. а.** *непрекидно се кретати од извора према ушћу (о реци, потоку); уливати се, утицати (о текућој води); изливати се, истицати (о каквој течности).* – Тихо тече Сава. Сава тече у Дунав. Из славине тече вода. **б.** *кретати се на сличан начин (о нечему што има ток, кретање у простору или по каквој површини, о течности или каквој житкој маси, струји и др.).* – Венама тече крв. Кроз жице тече струја. Вулканским падинама тече лава. Из високих пећи тече усијана маса. **в.** *падати (о киши).* **2.** фиг. *пролазити, протицати, трајати (о времену, временском периоду, животу).* – Теку године. Рокови почињу тећи од утврђеног датума. **3.** фиг. **а.** *простирати се, пружати се (о путу и сл.).* **б.** *проносити се, ширити се (о гласу, вестима).* **4.** фиг. *настављати се, развијати се, одржавати се.* – Трговина је текла несметано. **5.** (често с ген.) *постојати, егзистирати; трајати, достајати.* – Борiће се док их тече. Борио се док му је текло муниције. **6.** фиг. *припадати (коме) као редован приход, следовати.* – Њему тече плата. **7.** *стицати, стварати.* – Домаћин вредно тече имовину. **8.** *хитати, журити.*

тефѐрич м тур. нар. **а.** *забава и игра, провод у природи, излет.* **б.** *место за такву забаву.*

тефѐричити, -ӣм несвр. нар. [гл. им. тефѐричēње с] *проводити се на теферичу, забављати се, играти се у природи.*

тефѐричкӣ, -ā, -ō *који се односи на теферич.*

тѐфлōн, -о́на м *трговачко име за једну врсту синтетичног влакна, односно материјала.*

тѐфлōнскӣ, -ā, -ō *пресвучен тефлоном:* ~ посуђе, ~ тигањ.

тѐфтер м тур. нар. *бележница; регистар, протокол; трговачка рачунска књига.*

тѐфтерити, -ӣм несвр. нар. *уписивати, уносити у тефтер.*

тѐх *узвик резигнације, равнодушности и сл.*

техниза́ција ж *увођење техничке опреме, коришћење техничких достигнућа.*

тѐхника ж (дат. -ици) грч. **1.** *општи назив за многостране делатности засноване на примени физике, математике и сродних наука, уз употребу машина и алата, којој је сврха коришћење природних извора енергије и материјала.* **2.** *популарни назив за стручне школе (нарочито високе) на којима се изучавају математика, физика и сродне науке.* **3. а.** *скуп свих поступака при обављању каквог посла, начин извођења или обављања каквог посла:* ~ зидања, ~ сликања. **б.** *степен обучености, извежбаности за извођење или обављање чега:* ~ вођења лопте. **4.** *машине, постројења, технички уређаји и опрема који се користе за извршење каквог задатка, обављање неког посла:* пољопривредна ~, ратна ~.

тѐхнико м (мн. -ици) *технички руководилац; онај који тренеру спортских тимова помаже при избору играча.*

техникòлōр, -о́ра и **тѐхниколор** м *филм у боји.*

техницѝзам, -зма м **1.** *техничка усавршеност.* **2.** *схватање о предности технике над другим облицима стваралаштва.* **3.** *технички уређаји, машине, техника.*

тѐхничār м (дат. -ом и -ем) **1. а.** *стручњак са завршеном средњом техничком школом.* **б.** *студент техничког факултета; ученик средње техничке школе.* **2. а.** *онај који добро познаје технику, који влада техником, који је вешт у неком послу.* **б.** *онај који ради механички, рутински, по већ утврђеном шаблону.*

тѐхничārка ж *жена техничар.*

тѐхничārскӣ, -ā, -ō *који се односи на техничаре.*

тѐхничкӣ, -ā, -ō *који се односи на технику* **1.** *који се бави техником, који изучава технику:* ~ факултет, ~ школа, ~ интелигенција. **2.** *који се заснива на достигнућима технике, који се користи достигнућима технике:* технички уређаји, техничка средства. **3.** *који се бави стручном страном послова (организацијом, снабдевеношћу средствима за рад и сл.):* ~ директор, ~ екипа. **4.** *који обавља механички, рутински део посла:* ~ особље. **5.** *који се односи на примену стечених знања и вештине, рутински:* ~ решење. **6.** *који се односи на стручно оцењивање квалитета чега:* ~ преглед возила (зграде и сл.), ~ комисија. **7.** *намењен индустрији, индустријски:* ~ вода.

тѐхнички прил. *на технички начин, у погледу технике:* бити ~ бољи.

технòкрат(а), -ē м (мн. -ти м и -те ж) *присталица технократије.*

технократѝзам, -зма м грч. *схватање и држање засновано на идејама технократије.*

технокрàтија ж (технокрàција ж) грч. *социјално-економски покрет у Сједињеним Америчким Државама тридесетих година овог века, који тражи да се све области друштвеног живота подреде законима технике и руковођење повери стручњацима технике и технологије.*

технòкратскӣ, -ā, -ō *који се односи на технократе и технократију.*

технòлог м *стручњак за технологију; онај који је завршио технолошки факултет или средњу технолошку школу.*

технолòгија ж грч. *наука о поступку обраде и прераде сировина у производе.* **2.** *скуп процеса кроз које пролази производна материја.*

технòлошкӣ, -ā, -ō *који се односи на технологе и технологију:* ~ метод, ~ испитивање. • ~ **вишак** *радници који остају без посла после техонолошке реконструкције, модернизације фабрике или неке институције (нпр. након аутоматизације рада, увођења компјутера и др.).*

тѐцӣво с **а.** *стицање, течење имовине.* **б.** *стечена имовина, течевина.*

тѐчāј м (инстр. -ем; мн. тѐчајеви (тѐчāји)) **1.** *настава којом слушаоци стичу знање из неке области, којом се оспособљавају за нешто (обично ван редовног школовања или сталног занимања); настава са обично скраћеним програмом којом слушаоци стичу одређену стручну квалификацију, курс:* ~ енглеског језика, ~ кројења, дактилографски ~. **2. а.** фин. и банк. *продајна,*

одн. куповна цена вредносних папира, валута и сл. која се на берзи формира према понуди и потражњи; однос вредности разних валута, курс: ~ динара. **б.** *употреба, оптицај (новца).* – У течају је био страни новац.

тёчајнӣ, -ā, -ō *који се односи на течај, који је у вези с течајем:* ~ испит, ~ вредност.

тёчан, -чна, -о **1.** физ. *својствен агрегатном стању које чини прелаз између чврстог и гасовитог (у коме је материја без одређеног облика и непроменљиве запремине):* ~ гориво. **2.** фиг. *који тече, иде глатко, равномеран, складан (о говору, стилу и сл.):* ~ дијалог.

тёчевина ж *в. тековина.*

тёчно прил. *на течан начин, глатко, складно:* ~ говорити.

тёчнӧст, -ости ж (инстр. -ошћу) **1.** *в. текућина.* **2.** фиг. *лакоћа, сређеност (излагања).*

тёшитель јек. **тјёшитељ** м (инстр. -ем) *онај који тешки, утешитељ.*

тёшитељица и **тёшитёљка** јек. **тјешитељица** и **тјёшитёљка** ж *она која тешки, утешитељица.*

тёшити јек. **тјёшити,** -ӣм несвр. [гл. им. т(ј)ёшёње с] *пружати утеху, ублажавати тугу ономе ко је тужан, ожалошћен, умиривати.* ■ ~ **се** *налазити утеху у нечему:* ~ се пићем.

тёшкати јек. **тјёшкати,** -ā̄м несвр. *у дем. значењу: тешити.* ■ ~ **се 1.** *тешити се, налазити утеху у.* **2. а.** *вајкати се.* **б.** *жалити због нечега, кајати се.*

тёшкāш, -а́ша м **а.** *боксер тешке категорије.* **б.** *уопште онај који је велике тежине, који је тежак.*

тёшко и **те́шко** прил. (комп. тёжё и тёже) **1.** *с напором, с муком, подносећи тегобе:* ~ ходати, ~ дисати. **2.** (с логичким субјектом у дативу или безл.) **а.** *неугодно, непријатно, мучно:* ~ падати (некоме критика), ~ бити. **б.** *тужно, жалосно:* ~ бити некоме при срцу. **в.** *зло, рђаво, мучно:* ~ бити некоме од пића. **3. а.** *грдно, љуто, немилосрдно.* – Судбина се тешко поиграла са њим. **б.** *у великој мери, веома, много:* бити ~ болестан. **4. а.** *чврсто, дубоко (спавати, уздахнути и сл.).* **б.** *невешто, незграпно (изводити какву радњу):* ~ играти. **5.** (обично с везником „да“) *за изражавање неверице, сумње у нешто: мало вероватно.* – Тешко да ћу доћи. **6.** *нерадо, с негодовањем:* ~ се одвојити од нечега. **7.** *веома погрдно, вулгарно:* ~ опсовати.

тёшко узв. (са им. или зам. у дат.) **а.** *за изражавање бола, жалости, страха: јао, куку, леле.* – Кука мајка: „Тешко мени!“ **б.** *за изражавање претње.* – Тешко вама ако сте криви.

тешкоа̀тлетскӣ и **тешкоа̀тлётскӣ,** -ā, -ō *ранији термин који се односио на спортске дисциплине као што су дизање тегова, рвање, бокс и сл.:* ~ савез, ~ спорт.

тешкӧћа ж *оно што се поставља као препрека, што омета, отежава извођење чега, развој и сл., сметња; тешко стање:* саобраћајне тешкоће; запасти у тешкоће.

тёшњати јек. **тјёшњати,** -ā̄м несвр. *постајати тесно, сужавати се (обично о одећи).*

тёшчати, -ā̄м несвр. *постајати, бивати тежи, добијати на тежини.*

ти̑ зам. (ген. и ак. тёбе (тёбе), енкл. те; дат. тёби (тёби), енкл. ти; инстр. тӧ̄бо̄м) **1.** *лична заменица за 2. л. јд.* **2.** (у дат., енкл.) **а.** *у дативу интересовања (етичком дативу).* – Он ти је добро. **б.** *у заклетви.* – Иди, вере ти! **в.** *замењује присвојну заменицу: твој, твоја, твоје.* – Хоћу да будем у мислима ти.

ти̑бија ж лат. анат. *голеница, цеваница.*

ти̏вушка ж зоол. *врста рибе* Cobitis barbatula, *бркица.*

ти̏гањ, -а́ња м (инстр. -а́њем) тур. *плитак суд с дршком који се употребљава за пржење, тава.*

ти̏гар и **ти̏гар,** -гра м (мн. -грови) грч. **1.** зоол. *крупна крволочна звер из пор. мачака, са крзном црвенкастожуте боје и попречним црним пругама* Felis tigris. **2.** фиг. *онај који каквим својим особинама подсећа на тигра (хитра, сурова, одважна и сл. особа).*

ти̏гарскӣ и **ти̏гарскӣ,** -ā, -ō *који се односи на тигрове, који припада тигровима, који је као у тигра:* тигарске очи, ~ скок.

ти̏гарски и **ти̏гарски** прил. *као тигар, попут тигра;* уп. тигровски: ~ скочити.

ти́гл м нем. **1.** *калуп за ливење растопљених метала.* **2.** *део ротационе машине.*

ти̏граст, -а, -о *који је налик тигру (обично по крзну), пругаст:* ~ мачка, ~ змија.

ти̏гриħ, -а и **ти̏грӣħ,** -и́ћа м *дем. од тигар; мали, млади тигар.*

ти̏грица и **ти̏грица** ж *женка тигра.* фиг. *љута, срдита женска особа.*

ти̏гров и **ти̏гров,** -а, -о *који припада тигру, који је од тигра:* ~ маст.

ти̏говина и **ти̏говина** ж *кожа тигра, крзно од тигра.*

ти̏говскӣ и **ти̏говскӣ,** -ā, -ō *који се односи на тигрове, који припада тигровима, који је као у тигра:* ~ поглед.

ти̏говски и **ти̏говски** прил. *као тигар, попут тигра:* ~ скочити.

тигрӧ̀ид, -и́да м анат. *зрнасто телашце у цитоплазми живчане, нервне ћелије.*

тѝјара ж грч. **1.** *раскошна капа старих персијских и асирских царева.* **2. а.** *трострука, троспратна круна римског папе.* **б.** фиг. *власт и достојанство папе.*

ти̑к м малајско-енгл. бот. *врста дрвета* Tectona grandis *из ф.* Verbenaceae, *индијски храст (чије је тврдо дрво погодно за грађу бродова).*

ти̑к[1] м фр. мед. *живчано, нервно обољење које се манифестује неконтролисаним понављањем грчевитог трзања мишића (око очију, уста и сл.).*

ти̑к[2] прил. (за појачавање предлога) *сасвим, управо, баш (до, уз, близу).* – Стаде тик уз њу.

ти̏ква ж (ген. мн. ти̏кāвā) **1.** бот. **а.** *једногодишња баштенска биљка из истоимене фамилије, са више врста, и плод такве биљке, који се користи као храна стоци и људима* Cucurbita (melo)pepo. **б.** *биљка из исте ф., крушкастог облика (осушена се може користити као суд за течност и др.)* Lagenaria vulgaris. **в.** *у мн.: фамилија којој припадају такве биљке* Cucurbitaceae. **2.** *лоша, незрела лубеница.* **3. а.** фиг. фам. и пеј. *глава.* **б.** *уопште оно што обликом подсећа на тикву (1а).* • бот. **бела ~** *в. бундева.* **горка ~** *в. дивља тиква.* **дебела ~** Bryonia alba. **дивља ~** Bryonia, B. Dioica *и* Citrullus colocynthis. ~ **водењача (водена, водњача, гњача, винена, пивна ~)** *в. тиква (1б).* **дувати у једну (исту) тикву с ким** *слагати се с ким (у мишљењу, поступцима).* **надувана ~** *надмена, охола особа.* **покондирена ~** *уображена, умишљена особа.* **пуче ~, прсла ~** *распало се пријатељство, раскинули се добри односи.* **садити с ким тикве** *удружи(ва)ти се с ким (обично због сумњивих послова).* ~ **без корена** *човек без веза, без утицаја.* ~ **пошла, ~ дошла** *каже се за онога који пореди учења или каквог искуства остане исти, незналица као и пре.* • НПосл **ко с ђаволом тикве сади (сеје), о главу му се разбијају (лупају)** *ко се (у)дружи с лошим друштвом, лоше ће и проћи.*

ти̏кван м пеј. *ограничен, глуп човек, будала, глупак.*

тиква̀ница ж *пита са надевом од тикве;* уп. бундевара.

ти̏квања ж **1.** бот. *в. бундева.* **2.** пеј. *в. тиква (2б).*

ти̏квара ж *врста рибарске барке, са заклоном за чувара и рибарски прибор.*

ти̏кваст, -а, -о *који има облик тикве, који изгледом подсећа на тикву:* ~ посуда, ~ боца.

ти̏квенӣ и **тиквѐнӣ,** -ā, -ō *који се односи на тикве, који је направљен од тикве и сл.:* ~ пита, ~ семе, ~ врежа.

тиквѐтина ж *аугм. и пеј. од тиква.* фиг. *глава.*

ти̏квина и **ти̏квина** ж *аугм. и пеј. од тиква.* фиг. *глава.*

ти̏квић м **1.** *мала тиква.* **2.** бот. *в. тиква (1б).*

тӣквица ж **1.** *дем. од тиква.* **2.** (обично у мн.) бот. и агр. *врста тикве која се недозрела, млада сӣрема за јело (ӣуњена, ӣохована и сл.).* **3.** (обично мн.) *тикваста стаклена боца у хемијским лабораторијама.*

тӣквичӑрство с *ӣајење тикава као ӣривредна ӣрана.*

тӣквичаст, -а, -о *који има облик тиквице, који је налик на тиквицу:* ~ плод.

тиквӯрина ж *ауӣм. и ӣеј. од тиква.* фиг. *ӣлава.*

тӣкӗт, -е́та и **тӣкет** м енгл. *мања цедуља (ӣоӣуњена или за ӣоӣуњавање), листић (лутријски, за сӣортску ӣрогнозу, бирачки и др.).*

тӣков, -а, -о у изр. ~ **дрво** бот. *индијски храст* Tectona grundis, *тврдо дрво које се уӣотребљава за ӣрадњу бродова и ӣроизводњу намештаја.*

тӣковина ж *тиково дрво; ӣрађа од тиковоӣ дрвета.*

тӣк-тӑк м оном. *звук којим се означава откуцавање сата, часовника.*

тиктӑкати, -ӑм несвр. **а.** *ӣроизводити звук „тик-так“, куцати (о сату, часовнику).* **б.** *ӣроизводити чиме звукове сличне куцању сата (писаћом машином ӣр.).*

тӣл, тӣла м (мн. ӗ) фр. *лака свилена или ӣамучна мрежаста тканина (ӣо француском ӣраду Тилу).*

тӣлда ж шп. *знак у облику извијене таласасте црте (~).* **а.** *у речницима ӣоказује ӣонављање одреднице или њеноӣ саставноӣ дела.* **б.** *у шӣанској ӣрафији изнад слова* n (ñ) *ӣоказује да ӣа треба читати као „њ“.*

тӣлӣ и **тӣлӣ** прил. *за ӣојачавање у изразима:* **за (у) ~ час(ак),** за (у) ~ **трен(утак)** *одмах, врло брзо, зачас.*

тӣлов, -а, -о *који се односи на тил, који је од тила:* ~ завеса.

тӣм[1] м (мн. ти́мови (тӣмови)) енгл. **а.** спорт. *ӣрупа иӣрача (или иӣрачица) која наступа као целина, екиӣа.* **б.** *ӣрупа људи формирана, удружена ради извршења, обављања неке задатка, ӣосла.*

тӣм[2] у прилошким изразима: ~ **боље,** ~ **горе,** ~ **више,** ~ **ӣре** и сл. *утолико (боље, ӣоре, више, ӣре и сл.).*

тӣмӑр, -а́ра м тур. *неӣовање, чишћење и уредно храњење (најчешће коња).*

тима́рити, тӣмӑрӣм несвр. [гл. им. тима́рӗње с] **1.** *вршити тимар, неӣовати, чистити (чешаӣицом, четком) и уредно чувати (најчешће коња).* **2.** *уӣоште дотеривати, уређивати.* ■ ~ **се** *дотеривати се, уређивати се.*

тимокра̀тија (тимокра̀ција) ж грч. *владавина боӣаташа.*

тӣмӧл, -о́ла м грч. фарм. *састављени део етеричноӣ уља из биљке мајчина душица које се уӣотребљава као лек и за дезинфекцију.*

тимолӧгија ж грч. фил. *учење о вредностима, теорија вредности.*

тимӧлошкӣ, -ӑ, -ӧ *који се односи на тимолоӣију:* ~ суд.

тӣмор м **а.** геол. *високи део Земљине коре, ӣланински масив, који настаје сӣуштањем осталих делова дуж раседа.* **б.** *место исӣуњено високим, стрмим стенама.*

тӣмӧран, -рна, -о и **тӣмораст,** -а, -о *кршевит, ӣун стена и шуме;* уп. тимор (б).

тӣморина ж и **тӣмӧрје** с *ӣредео у коме има тимора.*

тӣмпӑн, -а́на м грч. **1.** муз. *инструмент из ӣрупе удараљки (бакарни котао ӣокривен наӣетом кожом ӣо којој се удара батићима).* **2.** архит. *в. тимӣанон (1а).* **3.** анат. *бубна опна, бубњић (у уху).*

тӣмпанӑлнӣ, -ӑ, -ӧ *који се односи на тимӣан (3):* ~ органи.

тимпа̀нист(а), -ӗ м (мн. -сти) *онај који свира на тимӣану;* уп. тимпан (1).

тимпа̀нӧн, -но́на м **1.** архит. **а.** *ӣорњи троуӣласти део на ӣрочељу и зачељу античких храмова и на фасадама ренесансних зӣрада, обично украшен киӣовима или високим рељефима.* **б.** *декоративни елемент изнад ӣортала, врата и ӣрозора.* **2.** анат. *в. тимӣан (3).*

тӣнгл-тӑнгл нем. **1.** м *место за забаву најниже врсте (лош кабаре или варијете).* **2.** прид. непром. *који се односи на такво место:* ~ певачица.

тинӗ́џер м енгл. *дечак или девојчица, одн. младић или девојка од 13 до 19 ӣодина у којих често долазе до изражаја уберӣетске слабости.*

тинӗ́џерскӣ, -ӑ, -ӧ *који се односи на тинејџере:* ~ фризура.

тинӗ́џерски прил. *као тинејџер, ӣоӣут тинејџера:* ~ се одевати.

тинктӯра ж лат. фарм. *лек ӣрӣремљен од биљних или животињских материја екстракцијом ӣомоћу алкохола, етра, ацетона или воде; течни екстракт из биљака који се уӣотребљава као лек или као козметичко средство:* ~ јода (јодна ~), ~ за косу.

тӣнта ж итал. *мастило, црнило.* • **симӣатетична, хемијска** ~ *безбојна, невидљива тинта која ӣостаје видљива ӣрејањем или ӣомоћу хемикалија.*

тӣнтан, -а, -о *који има у себи тинте, који ӣотиче од тинте, мастиљав:* ~ оловка, ~ мрља.

тӣнтара ж фам. и ӣеј. *ӣлава;* уп. тиква (2б).

тӣнтӑрница ж *бочица за тинту, мастионица.*

тӣнтаст, -а, -о *који је боје тинте, модар, ӣлав:* ~ небо.

тӣнтен, -а, -о и **тӣнтӧван,** -вна, -о *в. тинӣан:* ~ мрља, ~ оловка.

тӣњав, -а, -о *који тиња:* ~ ватра, ~ светлост.

тӣњавина ж *оно што тиња, што је тињаво; место на коме нешто тиња.*

тӣњаво прил. *на тињав начин, тињајући, слабо светлећи, мало ӣорећи:* ~ горети.

тӣњати, -ӑм несвр. непрел. **1. а.** *слабо ӣорети, ӣорети без ӣламена.* **б.** *мало, слабо светлети.* **2.** фиг. *једва се одржавати, ӣоказивати се у врло малом стӗӣену.* – Тиња у њој искра радости.

тио- грч. *ӣрефикс у именима хемијских једињења који означава да се та једињења изводе од аналоӣних једињења кисеоника заменом кисеоника сумӣором:* тиофозген, тиосулфати.

тӣп м (мн. ти́пови) грч. **1. а.** *модел у оквиру одређене врсте ӣроизвода различит од других модела:* најновији ~ телевизора. **б.** *основни облик, образац за нешто:* ~ сложеница. **в.** (обично с генитивом) *оно што се издваја извесном особином из шире целине, вид:* прелазни ~ климе. **г.** *изразити ӣредставник одређене ӣрупе људи:* визуелни ~, хумо́ристички ~, ~ издајника. **2.** биол. *највиша ӣодврста, систематска каӣегорија у систематици орӣанизама, живих бића, род, врста, скуӣина, сој.* **3.** фиг. ӣеј. *настран човек, особењак; ӣрерђеђак, ӣокваренак.*

тӣп м енгл. *ӣретӣоставка у ӣоӣледу успеха у чему (сӣортском такмичењу, сӣортској ӣрогнози, на берзи и сл.);* уп. типовати.

тӣпӑр, -а́ра м *утврђени, одређени начин, шаблон.* • **говорити ӣо типару** *ӣоворити извештачено, афектирајући.*

типиза́ција ж грч. **1.** *ӣрописање које се врши ӣрема одређеним типовима, ӣрема значајним основним обележјима.* **2.** *рационализација у ӣроизводњи свођењем више модела на најмањи број, на одабрани тиӣ ӣроизвода.*

типӣзӣрӑно прил. *на типизиран начин, ӣрема одређеном тӣу:* ~ направљен ӣрограм.

типизи́рати, -ӣзӣрӑм свр. и несвр. (често у трӣ. типӣзӣрӑн, -а, -о) **1. а.** *средити, сређивати неки ӣроизвод, робу ӣо типовима, одн. врстама.* **б.** *редуковати разноврсне облике неке ӣроизвода на мањи број типова.* **в.** *(из)ӣрадити, ӣодићи, ӣодизати неки објекат који се ӣо конструктивним решењима или изгледу не разликује од других исте врсте.* **2.** *да(ва)ти уӣошӣен лик као изразиӣоӣ ӣредставника одређене ӣрупе људи.*

тӣпик м грч. цркв. **1.** *ӣравилник за вршење боӣослужења у ӣравославној цркви.* **2.** *ӣрописи за живоӣ монаха у манастирима.*

ти̏пичан, -чна, -о *који припада одређеном типу, битан, карактеристичан:* ~ јунак, ~ крајишка песма.

ти̏пично прил. *на типичан начин, карактеристично за неки тип:* ~ крајишки певати.

ти̏пично̑ст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога што је типично, карактеристичност одређеног типа.*

ти̏пка ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) *покретна плочица, дугме и сл. на неким музичким инструментима, механизмима, уређајима, тастатури и др. у које се удара или притиска прстом у току њиховог коришћења.*

ти̏пкати, -а̄м несвр. *ударати прстима по типкама, притискивати типке на тастатури (писаће машине, компјутера и сл.); писати писаћом машином, помоћу компјутера и сл., куцати.*

ти̏повати, -пујем несвр. *претпостављати, предвиђати исход, резултат у неком такмичењу, прогнозирати;* уп. ти̏п.

типо̀граф м грч. *штампарски радник, словослагач, графичар.*

типографа̀фија ж *штампарија; штампарство.*

типо̀графскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на типографе и на типографију:* ~ радник, ~ вештина, ~ легура.

типоло̀гија ж грч. *наука о типовима; сврставање у типове, класификација; карактерологија.*

типо̀лошкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на типологију.*

типомашѝнист(а), -е̄ м (мн. -сти) штамп. *радник који врши припрему слога за штампу и штампа га на машини.*

ти̑пскӣ, -а̄, -о̄ *типичан; урађен по једном моделу, типу:* ~ зграда.

ти̑пски прил. *на типски начин, по одређеном типу:* ~ градити.

ти̏п-то̑п прид. непром. енгл. фам. *савршен, првокласан, врхунски.*

тира́да ж фр. *патетичан, фразерски говор или спис (обично дуг и досадан); одговор на нечији говор, реплика (обично у повишеном тону).*

тѝра̄ж, -а́жа м (инстр. -а́жем и -а́жом) фр. *број одштампаних примерака једног издања (књиге, часописа, новина и сл.).*

тира̀нија ж *окрутна, деспотска власт, владавина тирана; тиранско поступак, свирепост, насиље.*

тира̀нӣјскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на тиранију:* ~ држава.

тѝранин м (мн. -ани) грч. **а.** *владар који влада самовољно, насилнички.* **б.** *окрутан, безобзиран човек, насилник.*

тира̀нисати, -ишем свр. и несвр. *поступити, поступати као тиранин, злостављати, кињити:* ~ поданике.

тѝра̄нка ж *женска особа тиранин.*

тираносаур м зоол. *врста изумрле крволочне птице грабљивице.*

тѝра̄нскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на тиране и тиранију, насилнички, деспотски:* ~ власт.

тѝра̄нски прил. *на тиранский начин, као тиранин, насилнички, немилосрдно:* ~ владати.

тира́нство с *в. тиранија.*

тѝрӗ, -ѐа м фр. *цртица, спојница у писању (-).*

тѝркӣз, -и́за м фр. мин. *алуминијумов фосфат с водом, драги камен плаве боје.*

тѝркӣзнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на тиркиз, који је од тиркиза, који је боје тиркиза, као тиркиз:* ~ боја.

тѝрӣ фр. *узвик којим се ловци обавештавају да долеће перната дивљач.*

ти̏ройдни̑, -а̄, -о̄ грч. у изр. ~ **жлезда** анат. *штитна жлезда* glandula thyreoidea.

тироксӣ́н, -и́на м анат. *хормон тироидне жлезде.*

ти̏ро̑лскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на Тирол (покрајину у Аустрији):* ~ шешир. • **тиролске године** *зрело доба (доба око четрдесете године).*

ти̏рс м грч. *лака палица обавијена лишћем на горњем делу, знак старогрчког бога Диониса (Баха).*

тѝртеј̑скӣ, -а̄, -о̄ *који одушевљава, усхићује (према грчком песнику Тиртеју):* ~ стих.

тѝртеј̑ски прил. *на тиртејски начин, одушевљено, са заносом:* ~ певати.

ти̏с м бот. *в. тиса.*

ти̏са ж бот. *биљка* Taxus baccata *из ф.* Taxaceae, *планински четинар, тамноцрвенкасте боје, која се употребљава за фине столарске радове и у резбарству.*

ти̏сак и ти̏сак, -ска м рег. *штампа, штампање.*

ти̏ска ж *гурњава, тискање, метеж, гужва.*

ти̏сканица и ти̏сканица ж рег. **а.** *образац, формулар.* **б.** *оно што је тискано, наштампано.*

тискар(-) рег. *в. штампар(-).*

ти̏скати, -а̄м несвр. **1.** *нагуравати, гурати, утрпавати (у нешто) (обично преко мере, силом); гурати, отискивати:* ~ нешто у врећу; ~ чамац у море. **2.** рег. *в. штампати.* **3.** *притиском истискивати, цедити:* ~ уље из семена. • ~ **под нос** *пребацивати некоме нешто, због нечега.* ■ ~ **се** *(с)налазити се у гужви, метежу, гурњави, гурати се.*

ти̏скӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на Тису (леву притоку Дунава), који ствара Тиса, који је у вези са Тисом:* ~ муљ.

ти̏снути, -нем (р. пр. ти̏снуо, -ула (ти̏скао, -сла)) свр. **1.** *нагурати, угурати, утрпати (у нешто) (обично преко мере, силом); гурнути, отиснути.* – Сат тисну дубоко под појас. Тисну лађе на море. **2.** *притиском оставити траг на чему, утиснути:* ~ печат. **3.** *појурити, потрчати:* ~ низ поље.

ти̏сов, -а, -о *који је од тиса, који припада тису:* ~ дрво, ~ лист.

ти̏совина ж *тисово дрво; тисово дрвеће.*

ти̏сућа ж арх. или рег. *в. хиљада.*

тисућго̀дишњӣ, -а̄, -е̄ арх. или рег. *в. хиљадугодишњи.*

ти̏сућӣ, -а̄, -е̄ арх. или рег. *в. хиљадити.*

ти̏сућӣнка и тису̏ћӣнка ж рег. *хиљадити део нечега.*

ти̏сућлетнӣ јек. **ти̏сућљетнӣ,** -а̄, -о̄ арх. или рег. *в. хиљадугодишњи.*

ти̏сућлӗ̄ће јек. **ти̏сућљӗ̄ће** с арх. или рег. *временски период од тисућу, хиљаду лета, година.*

тисућугго̀дишњӣ, -а̄, -е̄ арх. или рег. *в. хиљадугодишњи.*

тѝтан, -а и **тѝта̄н,** -а́на м грч. **1.** мит. *име гиганата, дивова у старогрчкој митологији који су се борили против Зевса.* **2. а.** *човек необично великог раста и снаге, људина, горостас.* **б.** фиг. *човек који се истиче духовном величином и значајем свога дела, човек ванредних способности, великан.* **3.** хем. *хемијски елемент* (Ti), *метал мале тежине и велике отпорности (користи се у легурама за ваздушне осовине, делове авиона, ракета и др.).* **4.** (Титан) астр. *највећи и најсјајнији Сатурнов сателит.*

титанѝзам, -зма м *особина, својство титана.*

титани́т, -и́та м **1.** мин. *врста минерала, силикат калцијума и титана.* **2.** *врста јаког експлозива.*

тѝта̄нка ж *женска особа титан;* уп. титан (2).

тѝтански и тѝта̄нскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на титане, који је својствен титанима:* ~ снага, ~ борба.

тѝтански и тѝта̄нски прил. *на титански начин, као титан:* ~ се борити.

тѝтл м нем. *текст превода страних филмова, телевизијских драма и других емисија који се приказује обично у два реда при дну екрана.*

тѝтла и тѝтла ж лат. *графички додатак, знак изнад скраћених речи (обично у старој графији) у којима је изостављено неко слово.*

тѝтловати, -лујѐм свр. и несвр. *да(ва)ти текст превода филма или телевизијске емисије у виду титлова.*

тѝтовка ж разг. *врста војничке капе коју су уносили партизани и, у социјалистичкој Југославији, војници Југословенске народне армије (према Ј. Б. Титу).*

титоѝзам, -зма м (обично пеј.) *период владавине Јосипа Броза Тита у Југославији и оно што је повезано с том владавином (начин владања, политички систем, манифестације и др.).*

тѝтра ж бот. *вишегодишња биљка* Eranthis hiemalis *из ф.* Ranunculaceae, *врста траве.*

тѝтрав, -а, -о *који титра, треперав, трептав:* ~ жижак.

тѝтрāј м *један покрет у титрању, трептај.*

тѝтрājнӣ, -ā, -ō *који се односи на титраје (који је испуњен титрајима, у коме се врши титрање).* – Након трећине титрајног времена струја ће бити максимална у узвојници.

тѝтрати (се), -ām (се) несвр. *трепетити, трептати, подрхтавати.*

тѝтрица ж бот. *в. камилица.*

тѝтула ж лат. **1. а.** *почасно звање које припада некоме по његовом сталежу (гроф, барон и сл.), или стечено (академско, научно и др.) звање (доктор, инжењер и др.).* **б.** *реч која се из поштовања и пажње употребљава уз име и у непосредном обраћању (господин, госпођица и др.).* **2.** правн. *правни разлог, основ, доказ за правни захтев.* **3.** *заглавље, натпис, наслов (књиге и сл.).*

титу̀лār, -ára м **1.** *онај који има титулу, звање за нешто (обично само номинално).* **2.** *званични носилац власништва:* ~ друштвене својине.

тѝтулārнӣ, -ā, -ō *који има само титулу, почасни, номинални:* ~ саветник.

титулату́ра ж *титула која коме припада при ословљавању службеним или почасним именом;* уп. титулисати.

титу̀лисати, -ишѐм (титули́рати, -у̀ли́рām) свр. и несвр. *ословити, ословљавати кога титулом; да(ва)ти титулу, звање.*

тѝтулица ж *дем. и ир. од титула.*

тѝтулус м *натпис испод слике у средњовековној уметности који објашњава њен садржај (најчешће религиозни).*

тѝњити се, -ӣм се несвр. *множити се, размножавати се, расти.* – Шума се сама тиња.

тѝф м *в. тифус.*

тифло̀лог м *стручњак у тифлологији.*

тифлолò̀гија ж грч. *наука о слепоћи и слепима.*

тифло̀лошкӣ, -ā, -ō *који се односи на тифлологе и на тифлологију.*

тѝфозан, -зна, -о *који се односи на тиф, тифусни:* ~ болест, ~ грозница.

тифо̀йдан, -дна, -о *који има знаке, симптоме тифуса.*

тѝфон, -о́на м грч. *елементарна непогода (олујни ветар, потрес, вулканска провала – према Тифону, диву из грчке митологије са змијоликим трупом);* уп. тајфун.

тѝфтӣн, -и́на м фр. *врста густа памучна тканина слична баршуну (за спортску одећу и сл.).*

тѝфус м грч. *врста цревне заразне болести, праћена високом телесном температуром.* • **пегави ~** *в. пегавац.* **трбушни ~** *акутна цревна заразна болест коју изазива бацил* salmonella, *праћена осипом на кожи и високом телесном температуром* typhus abdominalis.

тѝфусав, -а, -о *који је заражен тифусом:* ~ болесник.

тѝфусār м *онај који болује од тифуса, болесник од тифуса.*

тѝфусārка ж *она која болује од тифуса, болесница од тифуса.*

тѝфусārскӣ, -ā, -ō *који се односи на тифусаре, који припада тифусарима, који је у вези с тифусарима:* ~ казан, ~ бунило.

тѝфуснӣ, -ā, -ō *који се односи на тифус, који је у вези са тифусом, који је заражен тифусом, у коме бораве болесници од тифуса:* ~ болесник, ~ грозница, ~ одељење.

тѝх, ти́ха, -о и **тѝх,** -а, -о (комп. тѝшӣ) **1.** *који је испуњен тишином, миром, који је без буке:* ~ ноћ. **2. а.** *који се једва чује, низак, пригушен (о гласу, говору).* **б.** *који мирује, миран; који не прави буку (при кретању, у раду):* тихи ђаци; ~ машина. **в.** *који је без таласа, неузбуркан, миран:* ~ вода. **3.** *који се не свађа, повучен, кротак; скроман:* ~ младић; ~ живот. **4. а.** *који је слабе јачине, умерен, благ:* ~ поветарац, ~ ватра. **б.** *који се појављује у мањој количини, који није обилан, није нагао:* ~ киша, тихе сузе. **5.** *који одаје мирноћу, делује умирујуће, благ:* тихе очи. • **пећи се на тихој ватри** *бити изложен незгодама, опасностима.* **тиха вода брег рони** *в. вода (изр.).*

тѝхан, -а, -о *у дем. значењу: тих:* ~ глас.

тѝхано прил. *у дем. значењу: тихо:* ~ певати.

тѝхнути, -нѐм несвр. *стишавати се, умиривати се.* – Разговор је полако тихнуо.

тѝхо и тѝхо прил. (комп. тѝшē и тѝше) *на тих начин, једва чујно; споро, слабо:* ~ говорити; ~ горети.

ти́цало с зоол. *издужен покретљиви израштај на телу црва (служи као орган пипања, хватања и др.), пипак.*

ти́цати, тѝчēм несвр. *несвр. према такнути, таћи.* ■ **~ се 1.** *несвр. према такнути се, таћи (се).* **2.** (кога, чега) *односити се на кога, што.*

тѝшāк, -а́ка м *место у реци где је вода мирна, тиха;* супр. брзак.

тѝшати (се), -ām (се) несвр. *в. стишавати (се).*

тишѝна ж **1. а.** *стање без буке, без ларме, мир; одсуство говора, ћутање:* ноћна ~; свечана ~ (за време минута ћутања). **б.** *мирно, тихо време:* подневна летња ~. **2. а.** *душевна уравнотеженост, сталоженост, спокојство:* ~ душе. **б.** *особина, стање онога који је тих, миран, мирноћа.* **3.** (у служби узвика) *за умиривање, утишавање: без вике! мир! тихо!* • **мртва (дубока, гробна, мукла** и сл.**) ~** *потпуни, неми мир.*

тѝшлер и тѝшлѐр м нем. *в. столар.*

тишлѐрāј, -а́ја м **а.** *столарски производи.* **б.** *столарски занат, столарија.*

тѝшлерскӣ и тѝшлерскӣ, -ā, -ō *в. столарски:* ~ занат.

ти́штати, -тѝм несвр. **1.** *стискати, стезати.* – Гојзерице га тиште. **2.** *чинити да неко пати, да осећа муку, недаће, задавати, стварати (некоме) тегобе, патњу.* – Тиштале су га њене речи.

тј. скраћ. *то јест.*

тјȁ *узвик за изражавање мирења са постојећим стањем: шта можеш! шта ћеш!*

тјȅдан, -дна м јек. рег. *време од седам дана, седмица, недеља.*

тјȅднӣ, -ā, -ō јек. рег. *који се односи на тједан, седмични, недељни.*

тјȅднӣк м јек. рег. *лист који излази једном тједно, недељник.*

тјȅдно прил. јек. рег. *седмично, недељно.*

ткáлац и ткȁлац, -лца м **1.** *в. ткач.* **2.** зоол. *врста птице, сродна врапцу* Ploceus socius.

ткáлачкӣ и ткȁлачкӣ, -ā, -ō *који се односи на ткалце, који је у вези с ткалцима;* уп. ткалац (1): ~ разбој, ~ занат.

ткȁља и ткȁља ж **1. а.** *ткачка радница.* **б.** *она која тка.* **2.** зоол. *у мн.: птице певачице тропских крајева, сличне зебама* Ploceidae *(у јд.: таква птица).*

ткȁнина ж *производ ткања (вунених, памучних, свилених и др. конаца).*

ткȁнинскӣ, -ā, -ō *који се односи на тканине, који је од тканине:* тканински узорци.

ткàница ж **а.** *отканӣ појас (обично женски).* **б.** *тканина од грубо откане вуне (обично шарена).*

ткàничица ж *дем. од* тканица.

ткáње с **1.** *гл. им. од* ткати. **2.** *в.* тканина.

ткаòница и **ткàоница** ж *в.* ткачница.

ткаòничкӣ и **ткàоничкӣ,** -ā, -ō *који се односи на* ткаоницу, *који припада* ткаоници: ткаоничке просторије.

ткàти, ткâм (ткêм) (трп. ткân) несвр. **1.** *израђивати* тканину *на разбоју (укрштањем и сабијањем конаца).* фиг. *стварати у машти, у мислима.* **2.** *кретати се тамо-амо, горе-доле.* ■ **~ се** фиг. **а.** *радити се, стварати се, настајати.* – У учитељу се ткала злобна мржња. **б.** *мешати се, упетљати се с нечим.* – У напјев опела тка се пијук крампа.

ткâч, -áча м **1.** *онај који тка;* уп. ткалац. **2.** фиг. *паук (који при прављењу паучине као да тка).*

ткâчкӣ, -ā, -ō *који се односи на ткача или на ткање:* ~ занат, ~ прибор, ~ разбој.

ткáчница ж *фабрика или занатска радионица за израду* тканине; *простор(ија у којој се тка.*

ткӣвнӣ, -ā, -ō *који се односи на* ткиво: ~ течност.

ткӣво с **1.** биол. *скуп ћелија живих бића разноја састава:* мишићно ~, коштано ~, масно ~. **2.** *ткачка радиност, ткање; оно што се изатка, ткало (ткачке рукотворине) или* тканина. **3.** *састав, структура.*

ткò, кòга зам. рег. *в. ко.*

ткòгод зам. рег. *в. коӣод.*

тлâк м рег. *в. притисак.*

тлáпити, -ӣм несвр. **1. а.** *говорити несвесно, у сну или буниλу, бунцати.* **б.** *говорити неповезано (бесмислице, којешта).* **2.** *сањати.* ■ **~ се** безл. *привиђати се, причињавати се.*

тлáпња ж (ген. мн. -њӣ (-њā)) **а.** *бесмислено, празно причање.* **б.** *оно што се тлапи, привиђа, причињава.*

тлàчилац, -иоца м (инстр. -иоцем) и **тлàчитељ** (инстр. -ем) м *онај који тлачи, угњетава, угњетач.*

тлàчитељскӣ, -ā, -ō *који се односи на* тлачитеље: ~ фашизам.

тлàчити, -ӣм несвр. [гл. им. тлàчēње с] **1.** *подвргавати насиљу, грубом притиску, угњетавати.* **2.** *газећи сатирати, уништавати, газити.* – Више тлачи коњиц Јабучило, / нег' што Момчил' бритком сабљом с'јече. **3.** *кршити, не поштовати:* ~ закон. **4.** *ићи на тлаку, кулучити; робијати.*

тлâчнӣ, -ā, -ō *који се односи на* тлак, *који је у вези са* тлаком: ~ уређај, ~ комора.

тлò (тлѐ), тлà с (инстр. тлòм) **1.** *површина земљишта или друга основна површина (по којој се хода и сл.):* пасти на тло, подићи са тла. **2.** *земља, земљиште, терен:* плодно ~, песковито ~. • **бити на свом тлу** *добро успевати; осећати се сигурно.* **губити тло под ногама, испод ногу** *губити ослонац, постајати несигуран.*

тлóцрт и **тлòцрт** м *план, нацрт, скица.*

тмà ж (обично непром.) **1.** *в. тама.* **2.** *велика количина, велики број.* **3.** (у прилошкој служби) *много.* • **тушта и ~, ~ божја** *в. тма (2).*

тмâст, -а, -о и **тмâст,** -á̂ста, -о *мрк, загасит; тамноput; таман, мрачан:* тмасте ћерамиде; ~ морнар; ~ облак.

тмӣна ж **а.** *тама, помрчина.* **б.** фиг. *туга, жалост.*

тмӣца ж *тмина, тама, мрак.*

тмӣчан, -чна, -о *пун тмице, таман, мрачан:* ~ соба.

тмô, тмòла, -о **1.** *таман, загасит:* тмоле боје воде. **2.** *потмуо, мукао, тмуо:* ~ ударац.

тмòласт, -а, -о *в. тмо (1):* ~ дим.

тмòло прил. **1.** *тамно, без сјаја, једва осветљавајући:* ~ сјати. **2.** *в. тмуло.*

тмòр, -а, -о *тмуран, мрачан.*

тмòра и **тмóра** ж **1.** *тмурно време пред кишу.* **2.** *ситна киша; измаглица.*

тмôран, -рна, -о *тмуран, суморан:* ~ време.

тморӣна ж *в. тмора (1).*

тмòрити се, -ӣ(м) се несвр. безл. *тмурити се, мрачити се (о временским приликама).*

тмȕло прил. *на тмуо начин, потмуло, мукло.* – Брује тмуло музика смрти.

тмȕо, тмȕла, -о **1.** *потмуо, мукао, туп (о звуку); промукао, низак, дубок (о гласу, говору).* **2.** *тмуран, таман, мрачан; који сија без јаркости, без сјаја:* ~ облак; ~ месечина.

тмȗран и **тмýран,** -рна, -о (тмȗр, -ýра, -о) **1.** *који нема (у којем нема и сл.) довољно светлости, мрачан, таман:* ~ небески свод. **2. а.** *обузет невеселим мислима, туробан, смркнут:* тмурни кочијаши. **б.** *натмурен, намргођен; претећи, прек:* ~ стражар; ~ поглед.

тмурӣна ж *в. тмора (1).*

тмýрити, тмȕрӣм несвр. *чинити и тмурним, суморним.* ■ **~ се** *постајати тмуран, таман, мрачити се; постајати натмурен, мргодити се.*

тмурнӣна ж *облачно, тмурно време.*

тмȗрно прил. *на тмуран начин, мрачно; натмурено, невесело:* ~ гледати.

тмýрнōст, -ости ж *особина, стање онога што је тмурно, онога који је тмуран.*

тмȕша ж *тама, тмина.*

тмȕшав, -а, -о *пун тмуше, таман, мрачан:* ~ ноћ.

тмȕшан, -шна, -о и **тмȕшаст,** -а, -о *в. тмушав.*

тмȕшити се, -ӣм се несвр. *мрачити се, тмурити се.* – Дан се тмушио. Гомилају се и тмуше облаци.

тô речца **1.** *речца којом се веже главна реченица за зависну која јој претходи (условну, поредбену или др.).* – Што прије, то боље. **2.** (поновљено) *у значењу растављног везника: или... или, час... час.* – Клизам се то лево, то десно, то горе, то доле.

тоàлет м **1.** *сточић са огледалом, на коме је прибор за дотеривање.* **2.** *в. тоалета (1).* **3.** *купатило или друга просторија са заходом.*

тоалѐта ж фр. **1.** *одело, одећа.* **2.** *лично спремање, довођење у ред личне одеће.* **3.** *в. тоалет (1).*

тоалетúрати се, -ѐтӣрām се свр. и несвр. *довести, доводити одећу у ред, дотерати се, дотеривати се.*

тоалѐтица ж *дем. и ир. од* тоалета *(1).*

тоàлетнӣ, -ā, -ō *који се односи на* тоалету, *који служи за* тоалету: ~ сточић.

тобòгāн, -áна и **тòбоган** м енгл. *косо постављена углачана направа за клизање.*

тобòгāнскӣ и **тòбоганскӣ,** -ā, -ō *који се односи на* тобоган: тобоганске серпентине.

тòбоже (тòбож) прил. *као бајаги, привидно, наизглед:* радити нешто тобож(е) озбиљно.

тòбожњӣ, -ā, -ē *који није прави, није онакав какав се чини да је, лажан:* ~ учености, ~ пријатељ.

тòболац, -óлца и **тобòлац,** -óлца м *кожна кеса (за дуван или новац).*

тòболчāр, -а и **тобòлчāр,** -á̂ра м (обично у мн.) зоол. *в. торбар (2).*

тòбо̄лчић и **тобòлчић** м *дем. од* тоболац.

тòбџија м (мн. ж) воj. *војник који рукује топом, артиљерац.*

тòбџијскӣ, -ā, -ō *који се односи на* тобџије: ~ оруђе.

тôв, тòва м *товљење, гојење:* ~ стоке.

то̑ван, -вна, -о *ухрањен, утовљен, уљојен; којег треба товити, који је одређен за тов:* ~ ован, ~ свиња.

то̀вар м **1.** *оно што је натоварено, што се преноси, транспортује као терет; количина робе која се одједном натовари, понесе, транспортује:* бродски ~, носити ~. **2.** *старинска мера за тежину (обично 100 ока, тј. колико се одједном натовари на коња).*

то̀варити, -и̑м несвр. [гл. им. то̀варе̑ње с] **1. а.** *стављати (на некога или на (у) нешто) какав терет ради преношења; укрцавати:* ~ жито на коња, ~ робу на лађе. **б.** *стављати на своја леђа (какав терет, бреме), трпити:* ~ ствари на леђа. **в.** *снабдевати, оптерећивати (некога, нешто) товаром, бременом, снабдевати теретом (товарну животињу, превозно средство и сл.):* ~ коња, ~ кола. **г.** *трпети (обично у великој мери):* ~ у торбу ствари. **2.** фиг. (некоме, на некога, нешто) *оптерећивати (некога, нешто) чиме непријатним или тешким (тешким послом, обавезама, бригама и сл.), сваљивати (на некога, нешто) какву невољу, неприлике и сл.* – Превише тога товаре на малу дечју главу. Товари ми дугове. **3.** фиг. *подвалљивати коме, изигравати, самарити кога.* – Товари га ласкањем. ■ ~ **се 1.** *повр. према товарити (1б).* **2.** *уз. повр. према товарити (3).* **3.** фиг. *јављати се поврх чега другог (о нечему непријатном, нежељеном); наметати се некоме мимо његове воље, натурати се.* – Уз умор товари се и главобоља. Товари ми се женина родбина. • ~ **на врат (на леђа) коме** *наметати као обавезу, бригу.* ~ **на душу коме** *пребацивати на кога одговорност за нешто.*

то̀вари̑ште с *место где се товари, манипулише товаром, место утовара и истовара.*

то̀ва̑рни, -а̑, -о̄ **а.** *који служи за пренос терета, товара, који се товари:* ~ коњ, ~ мазга, ~ кола. **б.** *уопште који је у вези са товаром:* ~ лист.

то̀варчић и **това̀рчић** м *дем. од товар.*

то̀вилиште с *место где се тови стока (нарочито свиње).*

то̀вити, -и̑м несвр. прел. [гл. им. то̀вље̑ње с] *давати обилну и јаку храну стоци да се утови, уљоји; чинити уљојеним:* ~ свиње у товилишту. Кукуруз тови. ■ ~ **се** *обилно се хранећи добијати на тежини, љојити се.*

товљѐнӣк, -и́ка м *домаћа животиња (обично свиња или говече) која се тови за клање.*

товљѐница ж *женка домаће животиње која се тови;* уп. товљеник.

то̀внӣк, -и́ка м *в. товљеник.*

товрљати, -а̑м несвр. *брбљати, чаврљати.*

то́га ж *горња халина пунолетних грађана у старом Риму.*

то̀з м тур. **1.** *прах, прашина.* **2.** *талог од кафе.*

то̀јага ж *в. тољага.*

то̑к[1], то̀ка и то̑ка м (лок. то̀ку и то́ку, мн. то̀кови и то́кови) **1. а.** *непрекидно кретање живе воде (реке и др.) од извора према ушћу, течење:* ~ реке Саве. **б.** *правац таквог кретања:* уз ток реке, низ ток реке. **в.** *уопште кретање течности или течност у кретању по каквој површини:* ~ суза. **2. а.** *уопште кретање (непрекидно или повремено) у простору или по каквој површини:* ~ саобраћаја. **б.** *ширење, простирање:* ~ светлости. **3.** *правац и начин којим се нешто развија, збива, тече:* ~ припрема, ~ седнице, ~ живота. • **бели** ~ мед. *одлив из материце, бело пражење,* fluor albus. **у току, током** *у служби предлога с временским значењем: за време, у доба трајања:* током дана, у току разговора.

то̑к[2], то̀ка м *корице, футрола, кутија.*

то̀ка[1] ж итал. *врста штофане каше (обично женске), без обода.*

то̀ка[2] ж тур. **1.** *копча.* **2.** *у мн.: металне плоче и дугмета на одећи које се стављају као украс (некада и као заштитник у биткама) (у јд.: таква плоча или дугме).*

то̀кавица ж бот. *врста биљке* Typhoides arundinacea *из ф.* Gramina, *вишегодишња трава слична трски, тврдог, сјајног стабла, равних листова.*

то̀ка̑ј, -а́ја и **тока́јац,** -јца м *врста вина (из околине Токаја, града у северној Мађарској).*

то̀ка̑јски, -а̑, -о̄ *који се односи на Токај, који потиче из Токаја:* ~ вино.

то̀ка̑р, -а и **то̀ка̑р,** -а́ра *врста занатлије, стругар.*

тока̀рија ж *токарски занат, токарство; токарски производи.*

токо́рити, то̀ка̑рӣм несвр. [гл. им. токо́ре̑ње с] *радити на токарској машини, на стругу.*

то̀ка̑рница ж *токарска радионица.*

то̀ка̑рски, -а̑, -о̄ *који се односи на токаре и токарење, који је у вези са занатом токара:* ~ алат, ~ струг, ~ занат.

то̀ка̑рски прил. *на токарски начин, токарским поступком:* ~ израдити нешто.

токо́рство с *токарски занат, рад токара.*

то̀ката ж итал. муз. *врста краће композиције за клавир или оргуље.*

то̀кмак м тур. **1.** *маљ, бат; тојуз.* **2. а.** фиг. *здепаст човек.* **б.** *блесав човек, клипан, будала.*

то̀кнути, -не̑м свр. *у дем. значењу: наточити, уточити:* ~ воде у чашицу.

токсика́ција ж *тровање.*

токсико̀лог м *стручњак који се бави токсикологијом.*

токсикологија ж грч. *наука и грана медицине која се бави изучавањем отрова и њиховог деловања на организам, као и лечењем отрованих, одн. спречавањем тровања.*

токсико̀лошкӣ, -а̑, -о̄ *који се односи на токсикологе и токсикологију:* ~ одељење.

то̀ксӣн, -и́на грч. *у мн.: отровне супстанце које стварају (углавном) микроорганизми, а и неке животиње и биљке (у јд.: таква супстанца).*

то̀ксичан, -чна, -о и **то̀ксичкӣ,** -а̑, -о̄ *који садржи токсине:* ~ спој.

толера̀нтан, -тна, -о лат. *који се према некоме или нечему односи помирљиво, либерално, трпељив, помирљив:* ~ саговорник.

толера̀нтно прил. *на толерантан начин, трпељиво, помирљиво:* ~ се расправљати.

толера̀нтност, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина оног који је толерантан, помирљивост, трпељивост.*

толера̀нција (толера́нција) ж *толерантан, помирљив однос; допуштање, признавање нечега.*

толѐрисати, -ишем̑ (толери́рати, -ѐрӣра̑м) несвр. *прихватати нешто као обично (неке чињенице, околности и сл.), мирити се с чим.*

толӣкӣ и **то̀ликӣ,** -а̑, -о̄ прид. зам. **1.** *који је по величини, износу и сл. као и појам с којим се упоређује, који је те величине, износа, узраста и сл.:* исто ~, приближно ~. **2.** (с везником „да“) *који је по величини, износу и сл. такав да то доводи до последица које се констатују.* – Толики је пљусак да се све смрачило. **3.** *који се истиче величином, износом, количином, значајем и сл.* – Толикој киши се нико није надао. • ~ **и** ~ *уместо броја, када се жели избећи изричито одређивање количине или кад се она не зна.*

толӣкӧ и **то̀лико** прил. **1.** (кад је количина, износ и сл. као и у неком другом случају) *у тој количини, у тој мери, у томе износу:* исто ~, готово ~. **2.** (с везником „да“) *кад о великој количини, износу, степену и сл. сведочи нека последица, појава везана за такву количину, степен.* – Била је толико лепа да се није опажала кокетност. **3. а.** *уопште кад је реч о великој количини, броју и сл.* – Гледаш ме с толико љубави. **б.** *у временском значењу: тако много времена, тако дуго.* – Где сте толико? **4.** *у преричавању, уместо казивања одређеног броја.* – Има их ту толико, тамо толико. • **колико-**~ *в. колико (изр.).* ~ **и** ~ *уместо одређивања бројног износа, кад се он не зна или се не сматра потребним да се одреди.*

толиковѐкӧвнӣ јек. **толиковјѐкӧвнӣ,** -а̑, -о̄ *вишевековни, вишестолетни:* ~ борба.

толикого̀дишњӣ, -ā, -ē *дȕгогодишњи, вишегодишњи:* ~ рад.

то̀лити, -ӣм несвр. *в. тажити:* ~ глад, ~ муке.

толи̏цнӣ и **то̀лицнӣ** и **толи̏шнӣ** и **то̀лишнӣ,** -ā, -ō *дем. од толики.*

толи̏цнō и **то̀лицно** и **толи̏шнō** и **то̀лишно** прил. *дем. од толико.*

толу̏о̄л, -о́ла м хем. *органско ароматично једињење које се добија при коксовању уља или прерадом нафте, метил-бензол.*

то̀љага ж *подужи тежак штап који се користи за бијење, поштапање и др., батина.*

то̀љагā̄р, -а́ра м *онај који бије тољагом или чиме другим, батинаш.*

то̀љагати, -а̄м несвр. *тући, батинати.*

то̀љагā̄ш, -а́ша м *тољагар, батинаш.*

то̀љажина ж *ауим. од тољага.*

то̀м и **то̑м** м (мн. то̀мови и то́мови) грч. *свеска, свезак; књига (обично већег обима).*

То́ма и **То̀ма** м *мушко име.* • **неверни ~** *онај који не верује ни у шта, који сумња у све (према имену Христовог апостола који није оверовао да је Христос васкрсао).*

то̀махавк и **томаха̀вк** м енгл. *бојна секира Индијанаца Северне Америке.*

то̀мбола и **то̑мбола** ж итал. *врста игре на срећу; главни згодитак у тој игри.*

то̀мболо м (мн. -ли) итал. геогр. *пешчани спруд у мору који се спојио с копном.*

томи̏зам, -зма м теол. *учење Томе Аквинског (1879. године проглашено званичном филозофијом римокатоличке цркве).*

то̀мист(а), -ē м (мн. -сти) теол. *присталица, следбеник учења Томе Аквинског.*

томи̏стичкӣ, -ā, -ō *који се односи на томисте и њихово учење:* ~ логика.

то̀мити, -ӣм несвр. [гл. им. то̀мљење с] *пригушивати, потискивати:* ~ нагоне. ■ **~ се** *савладавати се, уздржавати се (упркос каквим жељама и прохтевима).*

то̀мпус м фр. *врста цигаре.*

то̑н м (лок. то́ну; мн. то́нови) грч. **1. а.** физ. и муз. *звук који настаје при правилном треперењу каквог еластичног тела и код кога разликујемо висину, јачину, боју и трајање.* **б.** лингв. *нагласак, акценат.* **2. а.** *нијанса боје у сликарству.* **б.** *основни изглед, утисак који оставља предмет посматрања:* таман ~, плавичаст ~ (слике нпр.). **3. а.** *начин говорења, писања, обраћања и сл.:* оштар ~, уздржан ~. **б.** *начин понашања, опхођења:* дати ~ весељу. • **бити у тону (са чиме)** *бити у складу (са чиме).* **да(ва)ти ~ (не)чему** *одредити, одређивати стил, правац, начин чега.*

то́на и **то̑на** ж енгл. **а.** *мера за тежину од 1.000* kg (скраћ. t, т): ~ угља. **б.** *мера за носивост брода, бродског простора (2,83* m^3*).* – Носивост сваког брода одређује се волуменским или регистарским тонама (Rt).

тона́жа ж *носивост, запремина брода (у регистарским тонама).*

тоналӣте̏т, -е́та м фр. **1.** муз. *међусобни однос тонова; хармонијска основа композиције.* **2.** слик. *основна, преовлађујућа боја, колорит.*

тоналӣте̏тнӣ, -ā, -ō *који се односи на тоналитет.*

тоналӣте̏тно прил. *у погледу тоналитета.*

то̑на̄лнӣ, -ā, -ō *који се односи на тон, тонски:* ~ структура музике.

то̑на̄лно прил. *у погледу тона, тоналитета.*

тона́лно̄ст, -ости ж *однос, склад тонова.*

то́нац, -нца м *онај који регулише тон, који је задужен за вољаност тона (при снимању каквих емисија и др.);* уп. тон (1а).

то̀нзила ж лат. (обично у мн.) анат. *в. крајник (1).*

тонзу́ра ж лат. *обријани круг косе на темену код католичких свештеника.*

тонзу̀рисати, -ишē̄м свр. и несвр. *увести, уводити у свештенички ред одсецањем, бријањем косе на темену;* уп. тонзура.

то̀ника ж **1.** муз. *први, основни тон дурске или молске скале; основни акорд скале (обично дурски или молски акорд над првим тоном скале).* **2.** лингв. *слог на коме је главни акценат.*

тони́рати, то̀ни̏ра̄м свр. и несвр. *да(ва)ти чему основни тон, израз.*

то̀ничан, -чна, -о *који се односи на тонус.* – Глатки мишићи су означени као тонични.

то̀ничкӣ, -ā, -ō *који се односи на тонику:* ~ хармонија; ~ акценат.

то̀нички прил. *у погледу тонике (2), тонски.* – Једна реч не може бити тонички и топографски равна.

то̑нскӣ, -ā, -ō *који се односи на тон:* тонске фреквенције.

то̑нски прил. *у погледу тона:* ~ представити нешто.

то́нус и **то̑нус** м мед. и физиол. *нормална напетост мишића.*

то̀нути, то̀нē̄м (имперф. то̀ња̄х) несвр. непрел. [гл. им. то̀њēње с] **1. а.** *под утицајем сопствене тежине пропадати, падати у нешто житко, спуштати се ка дну:* ~ у блато, ~ у воду, ~ у језеро. **б.** *потапати се донекле, трезнути (о броду, чамцу при пловидби, при пороњу).* **2. а.** *спуштати се испод хоризонта, губити се с видљивог дела неба, западати, залазити (о Сунцу, Месецу).* **б.** *крећући се губити се из видног поља, ишчезавати с видика.* – Птице тону у модрој даљини. **в.** *бивати обухваћен нечим, губити се у нечему постајући невидљив; стапати се с нечим, утапати се у нешто.* – У таму тоне брег. Куће тону у зелену мору од воћњака. **3.** *потпуно се предавати нечему, бивати обузет, занет нечим:* ~ у уживању. **4.** *пропадати, нестајати.* – Манастири пропадају, вера тоне. • **~ у заборав** *бивати заборављен.* **~ у не(по)врат** *заувек пролазити, нестајати.*

тону́ће с *тоњење, ишчезавање:* ~ дана.

то̑ња м *задах, воњ.*

то̀ња ж **а.** бот. и агр. *маћа, пламењача* Peronospora parasitica *и* Puccinia graminis. **б.** *маћала или оборина које изазивају пламењачу.*

то̀њати, -а̄м несвр. *одавати тоњ, воњати.*

то̑п, то̀па м (мн. то̀пови) **1.** вој. *врста артиљеријског оруђа:* далекометни ~, брдски ~, брзометни ~. **2.** (ак. то̀па) шах. *фигура у игри шаха, кула.* • **глув као топ** *сасвим глув.* **заспати, спавати као топ** *(у)тонути у тврд, дубок сан, тврдо заспати, спавати.* **као из топа** *сремно, без оклевања (одговорити, рећи).* **у топ сатерати (бацити, метнути)** *јако изгрдити, оштро напасти.*

то̀па̄з, -а́за и **то̀паз** м грч. мин. *врста минерала, познатог као украсни камен жуте боје.*

то̑пао (то̑пал), -пла, -о **1. а.** *који је нагло просечне температуре, упрејан; у којем се одржава температура виша од просечне; у којем влада клима с вишом просечном температуром:* ~ млеко; ~ просторија; ~ крај, ~ месец. **б.** *који добро штити од хладноће:* ~ обућа. **2.** фиг. **а.** *пун топлине, срдачности, присности:* ~ поглед, ~ препорука. **б.** *осећајан, човекољубив:* ~ душа. **в.** *који делује меко, нежно:* ~ звук, ~ боја.

то̀па̄рница ж вој. *отвор у зиду утврђења кроз који се из топова гађају спољни циљеви.*

то̀пика ж грч. лингв. *наука о реду речи у реченици.*

топио̀ница и **то̀пионица** ж *фабрика или једно њено одељење у коме се топи нека сировина (метал, руда и др.):* ~ бакра.

топио̀ничā̄р и **то̀пионичā̄р** м *онај који ради у топионици.*

топио̀ничā̄рскӣ и **то̀пионичā̄рскӣ,** -ā, -ō *који се односи на топионичаре и њихов посао.*

топио̀ничā̄рство и **то̀пионичā̄рство** с *рад у топионицама.*

топио̀ничкӣ и **то̀пионичкӣ,** -ā, -ō *који се односи на топионицу, који је у вези с топионицом:* ~ посао.

то̀пӣр, -и́ра м зоол. *врста слепог миша* Rhinolophus hipposideros.

то̀пити[1], -и́м несвр. прел. [гл. им. то̀пљӗње с] **а.** *преводити у течно стање под утицајем топлоте, талити:* ~ метал, ~ маст. **б.** *разлагати излажући утицају какве течности, растварати, отапати:* ~ шећер. ■ **~ се 1. а.** *прелазити у течно стање под утицајем топлоте, талити се.* – Снег се топи. **б.** *разлагати се у каквој течности, растварати се, отапати се.* – Коцка шећера се топи у води. **2.** фиг. **а.** *слабити, мршавити, венути.* – Болестан је, чисто се топи, нестаје. **б.** *нестајати, ишчезавати.* – Наша предност се брзо топила.

то̀пити[2], -и́м несвр. прел. [гл. им. то̀пљӗње с] **а.** *заливати, квасити; квасити и прожимати (о течности):* ~ сузама мараму. Мокрина топи чарапе. **б.** *стављати у течност (обично у воду), потапати ради киселења, размекшавања и сл.:* ~ конопљу, ~ вео за прање. **в.** *плавити, потапати.* – Тиса топи околне земље. ■ **~ се 1.** *давити се у води или каквој другој течности.* **2.** *потапати се, тонути (о броду).*

то̀пић м *дем. од* топ.

топла̀на ж *постројење које производи топлоту за загревање већег броја зграда.*

то̀плӣк, -и́ка м **1.** *топао, јужни ветар.* **2.** *стаклена башта, стаклара.*

то̀пликаст, -а, -о *помало топао, млак.*

топли́на ж **1.** *в. топлота (1).* **2.** фиг. *нежност, срдачност, присност;* уп. топао (2а).

то̀плӣнскӣ, -а̄, -ō *који се односи на топлину, топлотни, термички:* ~ енергија.

то̀п-листа ж енгл.-срп. *листа најбољих или најпопуларнијих (певача, спортиста и сл.), наслушанијих (композиција), најгледанијих (филмова), најпродаванијих (компакт-дискова, књига и др.) и сл.*

то̀плити, -и́м несвр. прел. [гл. им. то̀пљӗње с] *чинити да нешто постане топло, да некоме буде топло, грејати, загревати; штитити од хладноће покривајући или облачећи, утопљавати.* ■ **~ се** *грејати се, загревати се; све више осећати топлоту, топлину.*

то̀плица ж **а.** *топли природни извор.* **б.** мн. *купалиште, лечилиште са таквим изворима, бања.*

то̀пло прил. **1.** *са вишом температуром ваздуха (кад је реч о неком простору или о топлој клими):* у соби је ~, на мору је ~. **2.** *на топао начин, срдачно, присно:* ~ поздравити.

то̀пловӧд и **то̀пловод,** -ода м *систем цеви или канала за пренос топлоте из топлане.*

то̀пловоднӣ, -а̄, -ō *који се односи на топловод:* ~ мрежа.

топлокр̀ван, -вна, -о *који има сталну телесну температуру:* топлокрвне животиње.

топлокр̀внӧст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога што је топлокрвно.*

то̀пломӗр и **то̀пломӗр** јек. **то̀пломјӗр** и **то̀пломјӗр** м физ. *справа за мерење температуре која влада у организму или температуре ваздуха и других физичких тела, термометар.*

топло̀ноша м *проводник топлоте.*

топло̀та ж **1. а.** физ. *један од основних видова енергије у природи, форма кретања материје изражена у хаотичном гибању саставних честица тела.* **б.** *загрејаност, врућина.* **в.** *степен загрејаности ваздуха или било којег посебног тела, температура.* **2.** *в. топлина (2).*

то̀плотво̀ран, -рна, -о *који ствара, производи топлоту.*

то̀плотнӣ, -а̄, -ō *који се односи на топлоту, топлински, термички:* ~ изолатор.

топлу̀њав, -а, -о *помало топао, млак;* уп. топликаст.

то̀пљевина ж *отапање (обично снега); вода настала топљењем снега.*

топљѐнӣк, -и́ка м *дављеник, утопљеник.*

то̀пљив, -а, -о *који се може топити:* ~ сир, ~ метал.

то̀пљивӧст, -ости ж *особина онога што је топљиво.*

топљи́кав, -а, -о *помало топао, млак;* уп. топликаст, топлуњав.

то̀пнути, то̀пнӗм свр. *тупнути, лупнути.*

топо́вњача ж воj. *мањи ратни брод намењен првенствено за уништавање обалских објеката и за артиљеријску подршку трупама на копну.*

то̀поводља м (мн. ж) воj. *главни тобџија, заповедник тобџија.*

то̀повскӣ, -а̄, -ō *који се односи на топове:* ~ батерија, ~ ватра, ~ тане. • **~ месо,** ~ **храна** *они који су у рату немилосрдно изложени погибији, великим губицима.*

топо̀граф м *онај који се бави топографијом, стручњак за топографију.*

топогра̀фија ж грч. **1.** *грана науке и геодетска дисциплина која се бави мерењем елемената Земљине површине и њеним представљањем на плановима и картама.* **2.** *карактеристике, изглед Земљине површине (у неком крају, некој области).*

топо̀графскӣ, -а̄, -ō *који се односи на топографију и топографе:* ~ карта, ~ струка.

топо̀ла ж бот. *у мн.: род високог листопадног дрвета* Populus *из ф. врба* (Salicaceae), *који обухвата више врста (у јд.: дрво из тога рода: јаблан* P. pyramidalis, *бела* ~ P. alba, *црна* ~ P. nigra, *канадска* ~ P. virginiana *и др.).*

тополи́вац, -вца м *онај који израђује, лије топове.*

тополи́вница ж *фабрика у којој се израђују, лију топови.*

тополи́вничкӣ, -а̄, -ō *који се односи на тополивницу.*

топо̀лов, -а, -о *који је од тополе:* ~ лишће, ~ сто.

топо̀ловина ж *тополово дрво.*

то̀полскӣ, -а̄, -ō *који се односи на тополу:* ~ гај.

топо̀љак, -а́ка (топо̀љӑр, -а́ра) м *место обрасло тополама, шума или гај топола.*

топо̀ним м грч. *властито географско име, име неког места или другог географског појма.*

топонѝмија (топонѝмика) ж грч. **1.** *фонд топонима неког подручја, неке територије.* **2.** *в. топономастика.*

топономà̀стика ж грч. *лингвистичка дисциплина (огранак ономастике) која се бави проучавањем географских имена, топонима.*

то̀пӧт м оном. *потмуо шум од удара ногу при ходу, бат, бахат; уопште потмули шум ударца, ударања, лупа:* ~ корака, ~ копита, ~ чекића.

топо̀тати, то̀поћӗм несвр. *изазивати, одавати топот.* – Топоћу чекићи. Коњи су под њима топотали.

то̀птāј м *в. топот.*

то̀птати, то̀пћӗм (то̀птӣм) несвр. *в. топотати.*

то̀пуз м тур. *врста хладног оружја (штап или тољага са тешком куглом на једном крају), буздован.*

то̀пузина ж ауг. *од топуз; топуз.*

то̀п-фо̀рма ж енгл. *врхунска форма (обично спортиста):* бити у топ-форми, достићи топ-форму.

то̀пчић м *дем. од* топ.

то̑р, то̀ра м (мн. то̀рови) *ограда у коју се затвара стока, обор.*

То́ра и **То̀ра** ж хебр. *јеврејски назив за првих пет књига Библије, Мојсијев законик, Петокњижје.*

то́рањ, -рња м (инстр. -рњем; мн. то́рњеви) *кула или друго високо сразмерно уско здање* **а.** *као део веће грађевине, или као самостална грађевина:* криви ~ у Пизи, Ајфелов ~. **б.** *висока, уздигнута конструкција различите намене:* телевизијски ~.

то́рањскӣ, -а̄, -ō *који се односи на торањ:* ~ конструкција.

то́рба (тӧ̀рба) ж (ген. мн. -бӣ) тур. **1. а.** *врста врећице, кесе (различите намене, разноврсних облика и од разних материјала) која се обично носи о рамену или у руци:* школска ~, војничка ~, ручна ~. **б.** *количина (нечега) која може да стане у торбу:* ~ кромпира. **2.** *кеса на трбуху код торбара, у којој женка носи младунце, тоболац.* • **врагу из торбе искочити** *вешто се извући из какве незгоде, невоље, спасти се; вешто, лукаво се снаћи у тешкој ситуацији.* **главу у торбу метнути (метати, стављати, турити** и сл.**)** *изложити се, излагати се великој, смртној опасности.* **гладан као слепачка ~** *веома гладан.* **дотерати до торбе** *постати просјак.* **носити главу у торби** *бити у великој, смртној опасности.* **о својој торби (војевати, надничити** и сл.**)** *о свом трошку (војевати, надничити и сл.).* **сто пута мимо торбу, једном ће у торбу** *никада не треба губити наду.* **црн комад метнути коме у торбу** *подвалити коме.*

тӧ̀рбāк, -а́ка и **тӧ̀рбāк,** -а м *мања торба (обично кожна); телећак, ранац.*

тӧ̀рбāр, -а́ра и **тӧ̀рбāр,** -а м **1. а.** *онај који израђује и продаје торбе.* **б.** *онај који се бави трговином носећи (обично по селима) робу у торби.* **2.** зоол. *у мн.: ред и подразред сисара чији се младунци развијају без постељице, а у већине врста женка их неко време по рођењу носи у нарочитој кеси на трбуху, тоболчари,* Marsupialia *(у јд.: такав сисар).*

торба́рити, тӧ̀рбāрӣм несвр. *бавити се трговином носећи робу у торби по кућама;* уп. торбар (1б).

тӧ̀рбāрка ж *жена торбар; торбарева жена.*

тӧ̀рбāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на торбаре:* ~ занат, ~ медвед (коала).

торбѐтина ж *ауг. и пеј. од торба.*

тӧ̀рбица и **тӧ̀рбица** ж *дем. од торба; торба, обично мања.*

тӧ̀рбичица и **тӧ̀рбичица** ж *дем. од торба и торбица.*

то́рбоња м (мн. ж) *крадљивац, лопов.*

торбу́рина ж *ауг. и пеј. од торба.*

торѐа̄дор м шп. *борац у борби с биковима.*

торѐа̄дорскӣ, -ā, -ō *који се односи на тореадоре, који припада тореадорима:* ~ плашт, ~ мач, ~ ризик.

торе́ро м шп. *борац у борби с биковима који се бори пешке.*

тӧ̀рзија ж лат. **1.** *увртање, увијање, упредање.* **2.** физ. *деформација, увијање чврстог тела, причвршћеног једним крајем, као последица деловања силе на другом крају тога тела.* **3.** мед. *увртање краја пресечене жиле да би се зауставило крварење.*

тӧ̀рзо м (мн. с) итал. **1.** *горњи део човечјег тела.* **2.** ум. *вајарско или сликарско дело које приказује тај део тела.*

тӧ́ријевац, -евца м *присталица партије парламентарне аристократије у Енглеској из које се развила Конзервативна странка.*

тӧ́ријум (тӧ́рӣј, -ија) м хем. *хемијски радиоактивни елемент* (Th) *који је у чистом елементарном стању сив прах или сив, доста мекан и растегљив метал.*

тӧ́ријумов, -а, -о *који припада торијуму, који се односи на торијум:* ~ прах.

тӧ̀рина ж *ауг. и пеј. од тор; тор.*

тӧ̀рина ж *земља нађубрена торењем.*

тӧ̀рити, -ӣм несвр. *ђубрити, гнојити; гнојити земљиште премештајући по њему тор.*

тӧ̀рић, -а и **тӧ̀рӣћ,** -и́ћа м *дем. од тор.*

тӧ̀рӣште и **тӧ̀рӣште** с *место где је био тор.*

торна́до м (мн. с) шп. *врло снажан ваздушни вртлог разорне снаге у којем се ваздух у брзом ковитлацу напо диже увис.*

тӧ́рнӣ и **тӧ̀рнӣ,** -ā, -ō *који се односи на тор, који припада тору:* ~ пас, ~ ограда.

тӧ̀рњār, -а́ра м *онај који се брине о торњу, који одржава торањ.* – На врху торња стоји торњар.

тӧ̀рњаст, -а, -о *који је као торањ, налик на торањ:* ~ фризура.

тӧ̀рњати се, -а̄м се несвр. *брзо одлазити, губити се (обично у заповести, у отпријем изражавању).*

торо̀калица ж *в. торокуша.*

торо̀кало с (м) (мн. с) *онај који много прича, тороче.*

торо̀ка̄лька ж *в. торокуша.*

торо̀кати, тӧ̀рочēм и торо̀ка̄м несвр. *много и којешта говорити, брбљати.*

торо̀кача ж *в. торокуша.*

торо̀кљив, -а, -о *који много говори, тороче, брбљив.*

торо̀кљивац, -ивца м *в. торокало.*

торо̀кљивōст, -ости ж *особина онога који је торокљив, брбљивост.*

торо̀куша ж *она која много прича, тороче, брбљивица.*

торпеди́рати, -ѐдӣра̄м свр. и несвр. *в. торпедовати.*

тӧ̀рпēднӣ, -ā, -ō *који се односи на торпедо, који је наоружан торпедима, који је у вези с торпедима:* ~ чамац, ~ брод.

торпе́дњача и **торпѐдњача** ж воj. *в. торпиљарка.*

торпе́до м (мн. с) лат. **1.** воj. *подводна мина за разарање бродова.* **2.** зоол. *в. дрхтуља (1).*

тӧ̀рпедовати, -дујēм свр. и несвр. *(из)вршити напад торпедом, потопити, потапати помоћу торпеда.*

торпѝљēр, -е́ра м и **торпѝљēрка** (торпѝљā́рка) ж фр. воj. *мањи брзи ратни брод наоружан торпедима, брзометним топовима и бацачима дубинских бомби.*

торпиљи́рати, -ѝљӣра̄м свр. и несвр. *в. торпедовати.*

тӧ́рскӣ, -ā, -ō *који се односи на тор:* ~ ђубре.

тӧ́рта ж (ген. мн. -тӣ) лат. *врста колача (с јајима, маслацем, чоколадом и др., обично округлог облика).*

тӧ́ртица ж *дем. и хип. од торта.*

тортӯ́ра ж лат. *психичко и физичко мучење, насиље.*

тӧ́рус м лат. **1.** архит. *полукружно испупчење на бази стуба.* **2.** мат. *геометријски лик у облику прстена, који настаје обртањем круга око неке осовине која пролази изван њега, а лежи с њим у истој равни.* **3.** мед. *испупчење (јаче или слабије) коштаних, хрскавичних или меких делова тела.*

тӧ́ст м енгл. *пржен, препечен хлеб.*

тӧ̀тал, -а́ла м лат. **а.** *укупност свих делова, целокупност;* уп. тоталитет и тоталност. **б.** *слика особе у целом стасу.*

тӧ̀тālан, -лна, -о *цео, читав, укупан; потпун, свеобухватан:* ~ помрачење Сунца, ~ уништење.

тоталѝза̄тор м лат. *апарат за механичко регистровање неке операције, неких мерења (у метеорологији и сл.).*

тотализа́ција ж *сумирање, сабирање.*

тотàлизовати, -зујēм (тотализи́рати, -ѝзӣра̄м) свр. и несвр. *саб(и)рати, сумирати; заокружи(ва)ти свотy на цео број.*

тӧ̀талитāран, -рна, -о **1.** *свеобухватан, потпун;* уп. тоталитет. **2.** *својствен тоталитаризму, тоталитаристички:* ~ режим, ~ држава.

тоталита́рац, -рца м *в. тоталитариста(а).*

тоталитарѝзам, -зма м *начин владавине у којој држава контролише сав јавни и културни живот.*

тоталитàрист(а), -ē м (мн. -сти) *присталица, привржeник тоталитаризма.*

тоталитарѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на тоталитаризам, тоталитарност, који је својствен тоталитаризму:* ~ режим.

тоталита́рнōст, -ости ж *в. тоталитаризам.*

тоталѝтēт, -е́та м *скуп свих елемената који чине једну целину, целокупност, целина, потпуност.*

то̀та̄лно прил. *на тоталан начин, потпуно, сасвим:* ~ пропасти.

тота́лно̄ст, -ости ж *својство, стање онога што је тотално, онога који је тоталан, целокупност, тоталитет.*

то̀тем, -е́ма м индијански етн. *животиња, биљка или какав предмет који индијанска племена сматрају својим заштитником и заштитником; предмет култа уопште.*

тотемѝзам, -зма м *скуп веровања и обичаја у вези с култом тотема.*

тотемѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на тотемизам:* ~ начин мишљења.

то̀тем̄ски (то̀тем̄скӣ), -ā, -ō *који се односи на тотем, који припада тотему:* ~ биљка, ~ животиња.

то̀тр̄к м оном. *куцање, ударање детлића.*

тотр̄кав, -а, -о оном. *који подсећа на ударање, куцање детлића (о гласу, звуку):* ~ глас.

тотр̄кати, то̀тр̄чем несвр. оном. *куцати, ударати (о детлићу); клопарати, лупати.*

тотр̄кнути, то̀тр̄кнем *свр. према* тотркати.

тотр̄љан м бот. *в. тетрљан.*

то̀цило с (то̀цӣљ м) *нарочит брус у облику точка који се при брушењу окреће око своје осовине.*

тоцӣљā̄јка (тоцӣљā̄вка) ж **1.** *углачана стаза на снегу, леду и др. по којој се тоциља, клизаљка.* **2.** *кретање по глаткој, клизавој површини, клизање.*

тоцӣљати, -ā̄м несвр. фиг. *варати кога, подваљивати коме.* – Не допустите да вас тоциљају. ■ ~ **се** *клизати се по каквој глаткој, клизавој површини.*

тоцӣљити, то̀цӣљӣм несвр. *оштрити на тоцилу.*

тоцӣљнути се, то̀цӣљнем се *свр. према* тоциљати се.

то̀чак, -чка м (мн. то̀чкови) **а.** *предмет кружног тањирастог облика који се окреће око осовине и има разноврсну намену (као део возила, у склопу неке направе, справе за покретање каквог механизма и др.):* воденички (млински) ~, точкови аутомобила, лончарски ~. **б.** *превозно средство на два точка (које ногама покреће сам возач), бицикл.* • **бацати, подметати, гурати клипове под (у) точкове** *потајно, подмукло радити против некога, ометати некога, роварити.* **пети ~ (у колима)** *неко ко је сувишан, непотребан.* ~ **историје** *историјски развој, неизбежност неких даљих збивања.*

то̀чење с гл. им. *од* точити. • **пиво на ~** *пиво које се точи из бурета (за разлику од онога у флаши или конзерви).*

то̀чилац, -иоца м *онај који точи (обично пиће).*

то̀чило с **1.** *удубљење, усек на падини брда, планине низ који се одроњава, обурвава камење и други материјал; вештачки прилагођено (продубљено, снабдевено жлебовима од дасака и сл.) такво удубљење које се користи за транспорт стабала и др.* **2. а.** *в. тоцило.* **б.** *в. струг (1).* **3.** *в. левак.*

точиò̀ница и **то̀чионица** ж *просторија у којој се точи пиће.*

то̀чӣр, -и́ра м *в. левак (1).*

то̀чити, -ӣм несвр. **1.** прел. **а.** *наливати, сипати неку течност (обично воду или неко пиће).* **б.** *продавати, крчмити (пиће).* **2.** непрел. нар. *тећи, истицати, отицати.*

то̀чкāш, -а́ша м **1.** *превозно средство са точковима.* **2.** *бициклиста;* уп. точак (б).

то̀чкић, -а и **то̀чкӣћ,** -и́ћа м *дем. и хип. од* точак.

тра̀бакул и **трабà̄кул** м, **тра̀бакула** и **трабà̄кула** ж итал. *тегетни једрењак заобљена трупа на прамцу и оштре крме.*

тра̀бант м **1.** *в. сателит.* **2. а.** *стални пратилац, телесни стражар.* **б.** фиг. *претерано одан, послушан присталица; улизица, удворица.*

тра̀бантскӣ, -ā, -ō *који се односи на трабанте, који припада трабантима.*

трабеа́та ж књиж. *староримска комедија са мотивима из високог римског друштва.*

трабеа́ција ж архит. *у античкој архитектури хоризонтални конструктивни елементи који повезују вертикалне елементе (распон од стуба до стуба).*

трабу̀њати, -а̄м несвр. *говорити бесмислице, булазнити.*

тра́ва ж **1. а.** бот. *зељаста једногодишња или вишегодишња биљка из истоименог рода монокотила* (Graminae), *којих има много врста, са танким, шупљим коленастим стаблом.* **б.** (обично у мн.) *лековито биље:* пити траве, лечити се травама. **2.** *зелени покривач земље од таквих биљака.* • бот. **богородичина ~** *в. кантарион.* **вранилова ~** *зељаста мирисљава биљка* Origanum vulgare *из ф.* Labiatae, *која се употребљава у лекарству и као зачин.* **киселе траве (оштрице)** *група монокотила које расту по влажним и баровитим местима, међу којима је најпознатији шевар.* **кравља ~** *биљка* Peltaria alliacea *из ф.* Cruciferae. **морска ~** *биљка из ф.* Potamogetonaceae *(просушена, употребљава се за пуњење лежаја и омотавање ломљиве робе).* **птичја ~** *род једногодишњих или вишегодишњих биљака* Cerastium *из ф.* Caryophyllaceae; *врсте тога рода* C. arvense, C. caespitosum. **~ белица** *в. ливадарка.* • **где удари, ту ~ не расте (не ниче)** *уништава све пред собом.* **не липши, магарче, до зелене траве** *нема никаквих изгледа, не треба се надати.* **нисам ни ја траву пасао** *и ја нешто знам, и ја се у нешто разумем.* **од траве до главе** *сав, потпуно, од главе до пете.*

тра̀ван, -вна, -о **а.** *који је обрастао травом, богат травом, травнат:* ~ пашњак, ~ земљиште. **б.** (одр.) *који се односи на траве, својствен травама:* травне жилице.

тра̀вањ, -вња м рег. *в. април.*

тра̀вањскӣ, -ā, -ō рег. *в. априлски.*

тра̀вā̄р, -а́ра м (инстр. -а́ром и -а́рем) *онај који се бави сакупљањем лековитих трава, лековитог биља; онај који лечи травама.*

тра̀вара ж *в. траварица.*

трава̀рина ж *дажбина која се плаћа за испашу на туђем земљишту.*

трава́рити, тра̀вā̄рӣм несвр. [гл. им. трава́рење с] *бавити се сакупљањем лековитих трава, лековитог биља.*

трава̀рица ж **1.** *она која се бави сакупљањем лековитих трава, лековитог биља; она која лечи лековитим биљем.* **2.** *врста ракије у коју се стављају лековите траве или њихова етерична уља.*

тра̀вā̄рскӣ, -ā, -ō *који се односи на траваре:* ~ радња, ~ лекови.

трава́рство с **а.** *наука о травама (обично лековитим).* **б.** *сакупљање трава и лечење травама.*

тра̀верза и **травѐрза** ж лат. **1.** *попречни праг, попречна греда (од разних материјала и у разне сврхе):* ~ моста, ~ рова. **2.** *део пењачког успона (у планинарству).*

тра̀верзā̄лан, -лна, -о *који се односи на траверзу, који служи као траверза:* ~ обзида.

тра̀верзā̄лно прил. *у облику траверзе:* ~ изградити.

траверзи́рати, -ѐрзӣрам свр. и несвр. **а.** *прећи, прелазити преко нечега, проћи, пролазити кроз нешто.* **б.** *попети се, пети се траверзама;* уп. траверза (2). **в.** *напасти, нападати с бока; избећи, избегавати ударац (у мачевању).*

травѐртӣн, -и́на м итал. мин. *врста бипра, кречњака који је наталожен из кречњачких вода и служи као грађевински материјал.*

травѐстā̄тор м *онај који пише травести је.*

травѐстија ж лат. књиж. *књижевно дело којим се исмева неко друго дело озбиљне садржине; шаљива, подругљива прерада неког књижевног дела;* уп. пародија.

травести́рати, -ѐстӣрам свр. и несвр. *(на)правити травестију; изопачи(ва)ти, карикирати.*

тра́вити се, трâвӣм се несвр. *обрастати травом, зарастати у траву.* – Виногради се траве.

тра̀вица ж *дем. и хип. од трава.*

трâвка ж (дат. -вци; ген. мн. -кӣ) *један, појединачан изданак траве (1), влат траве.*

трâвл м енгл. **1.** (често у изр. **риболовни ~**) *мрежа у облику вреће за ловљење рибе са специјалних пароброда.* **2.** *направа за истраживање неравнина морског дна и за захватање животиња и биљака са дна.* **3.** (често у изр. **мински ~**) пом. *направа за хватање и дезактивирање подводних мина;* уп. драгер.

тра̀влер м **1.** *рибар који лови рибу потегачом (врстом мреже за обални риболов).* **2.** *брод с кога се лови риба потегачом.* **3.** пом. *брод с кога се врши чишћење мина из мора.*

травли́рати, -а̀влӣра̄м свр. и несвр. *уништити, уништавати подводне мине, (о)чистити од мина травлером (3).*

трâвљӣ, -а̄, -ē *који се односи на траве, који припада трави:* ~ раст.

тра̀вљив, -а, -о *в. травнат:* ~ дубодолина.

тра̀внат, -а, -о *обрастао травом, траван:* ~ терен.

травнозѐлен, -зелѐна, -зелѐно *који је боје траве, зелен као трава:* травнозелене очи.

трâвњāк м *земљиште обрасло травом (обично уређено); ливада.*

тра́вњача ж зоол. *врста жабе.*

травòждер и **травòјед** м зоол. *животиња која се храни травом.*

травӯљага ж *ауг. и пеј. од трава; травуљина, травурина.*

травӯљāр, -а́ра м пеј. *онај који се бави траварством; ботаничар.*

травӯљина (травӯрина) ж *ауг. и пеј. од трава; коров.*

трâвчица и **тра̀вчица** ж *дем. и хип. од травка.*

трâг м (лок. тра́гу; мн. тра̀гови, ретко песн. трâзи) **1.** *отисак стопала, ноге, точка и сл. на некој површини:* трагови копита у снегу. **2. а.** *остатак нечега што је било, постојало; модрица, ожиљак:* трагови суза; ~ залечене ране. **б.** *карактеристична црта, обележје некој утицаја, каквој времена и сл.:* оставити трага у души. **3.** *предмет, појава или нешто друго што служи као потврда нечему, што указује на нешто.* – Има поузданих трагова да је он издајник. **4. а.** *знак постојања, трајања.* – Поносите се док вам буде трага. **б.** *будућа поколења, потомство.* – Јунаштво предака служи трагу за угледање. **в.** *наследна особина, наслеђе.* – То му је у трагу да буде пргав. • **без трага (нестати, отићи** и сл.) *не оставивши никаквој знака, белега (нестати, отићи).* **бити на трагу** 1) **(некоме)** *бити близу сазнања, открића о томе где неко налази.* 2) **(нечему)** *бити близу решења некој проблема.* **завара(ва)ти ~** *отићи, одлазити да се не зна куд; вешто прикри(ва)ти што.* **замео му се сваки ~** *изгубио се сасвим, нензнао куд.* **замести (заметнути, затрти) траг(ове)** *прикрити, сакрити праве намере; сакрити се.* **затрти (утрти) ~ (коме, чему)** *учинити да неко, нешто сасвим нестане, искоренити.* **изгинути до трага** *изгинути до последњега.* **ни трага од кога, чега** *ништа се не зна о коме, о чему.* **ући (стати) у ~, ухватити, дотерати ~** *пронаћи, открити (некога, нешто).*

тра̀га ж (често с додатком: ђавоља, врашка, пасја и сл.) *род, пасмина (обично у погрдном значењу).* – Чекај ти, ђавоља траго!

тра̀галац, -аоца м *в. тра̄гач*[1].

тра̀галачкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на тражаоце, који је својствен тражаоцима:* ~ жеља, ~ упорност.

тра̀галаштво с *тражање, потрага.*

тра̀гант м грч. **1.** бот. *врсте биљака* Astragalus gummifer *и* A. tragacantha *из ф.* Papilionaceae. **2.** *смола од истоимене дрвета.*

тра̀гати, -а̄м несвр. *настојати да се неко или нешто открије, брижљиво тражити, настојати пронаћи некога или нешто; прикупљати податке о нечему у циљу испитивања, истраживања.* – Власт поче трагати за Ђурицом. Он трага за грађом за обраду народног говора.

тра̀гач[1], -а́ча м **1. а.** *онај који трага за ким или чим, онај који се труди да пронађе некога или нешто.* **б.** *истраживач, проучавалац.* **2.** (често у изр. **пас ~**) *пас обучен да трага (обично у вези са преступницима или изгубљеним особама).*

тра̀гаче, тра̀га̄ча ж мн. **а.** *ручна колица с једним точком.* **б.** *једноставна направа за пренос терета (две дебље мотке са попречно прикованим даскама или сл.).*

тра̀гачкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на тражаче:* трагачке способности.

тра̀гēд, -е́да м *в. тражичар (1, 2).*

тра̀гēдија ж грч. **1.** *врста књижевног дела, у којем су приказани тешки животни конфликти и оштри сукоби карактера и нарави (обично се завршавају смрћу главног јунака), написаног у драмском облику; представа, извођење таквог дела у позоришту.* **2.** *велика несрећа, тежак, несрећан догађај.*

трагӣзам, -зма м *в. тражика.*

тра̀гик м *в. тражичар (1, 2).*

тра̀гика ж (дат. -ици) *велика несрећа; потресно збивање, страдање.*

трагикòмēдија ж *драмско дело у коме се мешају жалосни или тражични и смешни или комични елементи, са срећним завршетком радње.*

трагикòмика ж *в. тражикомичност.*

трагикòмичан, -чна, -о *који је истовремено и тражичан и комичан:* ~ исповест.

трагикòмично прил. *на тражичан и комичан начин, и тражично и комично.*

трагикòмичнōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *стање, особина онога што је и комично и тражично.*

тра̀гичан, -чна, -о *који је испуњен тражиком, потресан, ужасан:* ~ догађај.

тра̀гичār м **1.** *глумац који игра тражичне улоге.* **2.** *писац тражедије.* **3.** разг. *онај који је зле среће, којег прате неприлике, малери.*

тра̀гичāрка ж *женска особа тражичар.*

тра̀гичкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на тражедију, који је у вези с тражедијом:* ~ позија.

тра̀гично прил. *на тражичан начин, кобно, злосрећно:* ~ се окончати.

тра̀гичнōст, -ости ж *својство, особина онога што је тражично, коб, злосрећност.*

тра̀гус м лат. анат. *испупчење на предњој ивици ушне шкољке.*

тра̀дӣција ж лат. *веровање, обичаји, правила понашања која се преносе с поколења на поколење; усмено преношење историјских чињеница с колена на колено, предање.*

тра̀дӣцијскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на традицију, који је у вези с традицијом.*

тра̀диционāлан, -лна, -о *који се заснива на традицији, утврђен обичајима:* ~ свечност. • **~ књижевност** *народна књижевност.*

традиционалӣзам, -зма м *веровање у традицију, одржавање традиције.*

традициона̀лист(а), -ē м (мн. -сти) *присталица традиционализма.*

традиционалӣстичкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на традиционалисте; традиционалан.*

традициона̀листкиња ж *женска особа традиционалист(а).*

тра̀диционāлно прил. *на традиционалан начин, по традицији.*

традициона́лнōст, -ости ж *особина, стање онога који је традиционалан, онога што је традиционално.*

трàдиционӣ, -ā, -ō *в.* *традиционалан.*

традиционѝзам, -зма м *в.* *традиционализам.*

трàжилац, -иоца м *онај који нешто тражи; истраживач.*

трàжилачкӣ, -ā, -ō *који се односи на тражиоце, који припада тражиоцима; истраживачки.*

трàжило с *најбрже у камери помоћу које се осматра оно што се снима:* електронско ~.

трàжитель м *в.* *тражилац.*

тра́жити, трâжӣм несвр. [гл. им. тра́жēње с; уп. тражња] **1. а.** *настојати пронаћи некога (који се изгубио, скрива се и сл.) или нешто (што је затурено, изгубљено, скривено и сл.):* ~ овце, ~ иглу. **б.** *захтевати од некога да дође, да се појави, позивати, звати; призивати.* – Отац ти је на самрти. Тражи те. **2. а.** *молити, искати, захтевати:* ~ паре на зајам. **б.** *имати потребу за нечим, изискивати.* – Дете тражи негу. **в.** *звати за жену, просити.* ■ **~ се 1.** уз. повр. *тражити један другога.* **2.** *процењивати свој став, поступке и др., анализирати себе, преиспитивати се.* • **бити тражен** *имати велики углед, вредност и сл.; имати добру прођу (о роби).*

тра́жња ж **1.** *тражење, трагање.* **2. а.** *потраживање.* **б.** *захтев, молба.*

трâјан, -јна, -о **1.** *који дуго траје, делује, који се продужава на дужи временски период; сталан, постојан:* ~ згрченост, ~ зуби, ~ спомен (нечему, нечега, на нешто, на некога). **2.** лингв. *в.* *несвршен (2).*

трâјати, -јēм несвр. **1. а.** *вршити се, збивати се дуже време, дужи временски период.* – Пуцњава је трајала целу ноћ. **б.** *захватати одређени простор, пружати се, протезати се.* – Ловили смо докле траје наш атар. **2. а.** *одржавати се у животу, животарити.* – Лошег је здравља, слабог стања, па само траје. **б.** *одржавати се у одређеном стању, имати употребљиве вредности.* – Ципеле ми још трају. **3.** *проводити време, проживљавати:* ~ мучни живот. **4.** (некоме и безл.) *дотицати, преостајати, достајати.* – Пио је док (му) је трајало. **5.** *оклевати, чекати.* – Пожурите, немојте трајати! • **док траје, нек лаје** *док има, нек се троши.* **док траје света и века** *увек, за сва времена.* ~ **дане (године** и сл.) *тешко живети, животарити.*

трâјāшан, -шна, -о **1.** *који дуго траје, који може дуго да се одржи, издржљив, дурашан:* ~ буково дрво. **2.** *који траје извесно време, који је изражен у времену, временски:* ~ казна.

трâјāшнōст, -ости ж *својство, стање онога што је трајашно.*

трàјект м лат. *плитки брод, врста скеле, за превоз разних терета преко морских тесnаца, река и језера.*

трàјектнӣ, -ā, -ō *који се односи на трајект:* трајектне везе.

трајектòрија ж физ. **1.** *пут кретања материјалне тачке, одн. физичког тела; путања.* **2.** *линија лета зрна, гранате од уста топовске цеви до судара с неким препреком.*

тра́јница ж бот. *биљка која живи неколико вегетационих периода, вишегодишња биљка.*

трâјно прил. *на трајан начин, непрекидно; заувек:* ~ ромињати (о киши); ~ ослепети.

тра́јнōст, -ости ж *својство, стање онога што је трајно, онога који је трајан, сталност, постојаност.*

трâк м **1.** *в.* *трака (2, 3).* **2.** *крак, пипак неких мекушаца као орган пипања, хватања.*

трâка ж (дат. трâци) **1.** *узак и дужи комад тканине, папира и сл. (којим се нешто везује, причвршћује и сл.), врпца, пантљика; (украсна) машница.* **2.** фиг. *оно што има узак, издужен облик:* ~ неба, ~ дима. **3.** *млаз светлости, зрак или сноп зракова.* **4.** *део коловоза означен за кретање возила у једном смеру.* **5.** техн. *в.* *гусеница (3).* • **покретна (бескрајна)** ~ *уређај за непрекидно пребацивање материјала или предмета израде са једног места на друго (обично у фабрикама при серијској производњи).*

трâкавица ж зоол. *в.* *пантљичара.*

трâкавичјӣ, -ā, -ē *који се односи на тракавицу, који припада тракавици:* ~ глава.

тракàрати, -ām несвр. *испрекидано лупати, тандркати.* – Равномерно тракара разбој.

трâкаст, -а, -о *који има облик траке, који је налик на траку:* ~ гривна.

тракòвит, -а, -о *в.* *тракаст.*

трâк-сѝстēм, -ēма м енгл. *систем плаћања у натури.*

трâкт м лат. архит. *крило зграде или какве друге грађевине.* • **пробавни** ~ *органи за варење, за пробаву (желудац, црева).*

трàктāт, -а́та м лат. **1.** *теоријска расправа, спис, студија.* **2.** правн. *међународни уговор.*

трактѝрати, -àктӣрām несвр. *излагати у виду расправе о каквом питању.*

трâктор м лат. *моторно пољопривредно возило (за вучу алатки, машина и др.):* лаки ~ точкаш.

трактòрист(а), -ē м (мн. -сти) *онај којем је занимање управљање и руковање трактором; уопште онај који управља трактором, који вози трактор.*

трâкторскӣ, -ā, -ō *који се односи на трактор, који је у вези с трактором:* ~ плуг, ~ курс.

трàкуља ж зоол. *в.* *пантљичара.*

трâља ж (обично у мн.) *дроњак, рита.*

трâљав, -а, -о **1.** *дроњав, исцепан, неуредан:* ~ просјак. **2. а.** *који не показује одређене способности, који не обавља добро свој посао, своју дужност, лош, слаб:* ~ ђак, ~ службеник, ~ руководилац. **б.** *који је у супротности са уобичајеним мерилима појма доброг, који је без вредности или малих вредности, рђав, некvалитетан:* ~ посао.

трâљавац, -āвца м *онај који је траљав, неуредан, дроњав; онај који не показује одређене способности, који лоше обавља своју дужност.*

трâљавица ж *женска особа траљавац.*

трâљаво прил. *на траљав начин, немарно, неуредно; рђаво, слабо:* ~ обавити какав посао.

трâљавōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина, стање онога који је траљав, онога што је траљаво.*

трамбули́на ж (трамбу̀лӣн, -и́на м) итал. *еластична даска за појачавање замаха тела при скоку (обично у воду), одскочна даска.*

трàмвај, -а́ја (инстр. -а́јем) и **трâмвај,** -а (инстр. -ем) м енгл. *градска улична железница за путнички саобраћај са електричном (а раније и коњском) вучом.*

трàмвајскӣ и **трâмвајскӣ,** -ā, -ō *који се односи на трамваје, који је у вези с трамвајима:* ~ кола, ~ вагон, трамвајске шине.

трамвàџија м (мн. ж) *радник, одн. службеник који ради у трамвајском предузећу (најчешће као возач трамваја).*

трамвàџијка ж *женска особа трамвајџија.*

трами́нац, -нца м агр. *врста винове лозе и грожђа; вино од тога грожђа (према месту Трамин у Тиролу).*

трâмп м енгл. *скитница, ваљабунд, бараба.*

трâмпа и **трàмпа** ж итал. *облик трговине при којој се размена добара врши без новца, заменом; уговор о таквој замени.*

трâмпāш, -а и **трàмпāш,** -а́ша м *онај који врши трампу.*

трâмпити и **трâмпити,** -ӣм свр. и несвр. *(из)вршити трампу, разменити, размењивати (добра).* ■ **~ се** *међусобно (из)вршити трампу.*

трâмпнӣ и **трâмпнӣ,** -ā, -ō *који се односи на трампу:* трампне законитости.

трандòвӣље с бот. **а.** *бели слез* Althaea officinalis *из ф.* Malvaceae. **б.** *питоми слез* Althaea rosea *из ф.* Malvaceae.

транжи́рати, трàнжӣрām несвр. *в.* *транширати.*

транзимàнса ж фр. *полуномадско сточарење.*

тра̀нзистор м енгл. **а.** *кристални појачивач у који су смештене електроде, а замењује електронске цеви у радио-пријемницима, направама за побољшавање слуха и сл.* **б.** *радио-апарат на батерије (обично мали, ручни).*

тра̀нзисторскӣ (тра̀нзистӧрнӣ), -а̄, -ӧ *који се односи на транзисторе:* ~ пријемник.

тра̀нзӣт, -и́та и **тра̀нзит** м лат. **1.** *превоз робе или путника из једне земље у другу кроз земљу која се налази између њих, провоз.* **2.** *превожење терета од места утовара до места истовара, без усутног претоваривања.*

тра̀нзитӣван, -вна, -о лат. у изр. ~ *глагол лингв. в. прелазан глагол (под прелазан).*

тра̀нзитӧран, -рна, -о *пролазан, краткотрајан.*

тра̀нзӣција ж **1.** *оно што чини прелаз између нечега, посредан члан, веза.* **2.** пол. *прелазно стање, одн. прелазак из једног друштвено-политичког система у други:* земље у транзицији.

тра̀нс м енгл. **1.** *потпуно предавање некој идеји, осећању, обузетост каквом идејом, осећањем и сл., занос, усхићење.* **2.** *стање у коме је свест помућена (обично у хипнози), хипнотички сан.*

транс- лат. *префикс у сложеницама са значењем: преко, с оне (друге) стране, кроз:* трансмисија, трансценденталан.

трансӕ́кција ж лат. *трговачки посао (обично крупнији); споразумевање, погодба, споразум.*

трансатла̀нтик м *прекоокеански брод.*

трансӕ̀тлантскӣ, -а̄, -ӧ *који се налази с друге стране Атлантика; који води преко Атлантика; прекоокеански.*

трансверза́ла ж лат. **1.** *правац који сече друга два правца, попречница.* **2.** геом. *права линија која сече друге две праве (две стране троугла и сл.).*

тра̀нсверзӕ́лан, -лна, -о *који се односи на трансверзалу, попречан, пресечан.*

тра̀нсверзӕ́лно прил. *трансверзалним правцем, попречно.*

трансвӕ̀стӣт, -и́та м *особа која носи одело другог, супротног пола (из еротских побуда).*

тра̀нсгресӣван, -вна, -о *који се односи на трансгресију, који је у вези с трансгресијом:* ~ вода.

трансгрӕ̀сија ж лат. **1.** геол. **а.** *прехват млађег слоја земљишта преко старијих слојева.* **б.** *прекривање старијег камења наслагама живог песка.* **в.** *надирање мора на копно услед слегања земљишта и потапања копнене површине.* **г.** *надирање морске струје према другој морској струји.* **2.** *преступ, прекорачење, повреда, тежење права.*

тра̀нсепт м и **тра̀нсепта** ж лат. **1.** *грађевина у облику крста.* **2.** *део хришћанског храма постављен као попречни брод, унакрст према главном делу храма.*

тра̀нсконтинентӕ́лан, -лна, -о *који прелази преко континената, који везује океане:* ~ железница.

тра̀нскрибовати, -бујӗм (транскриби́рати, -и́бӣрам) свр. и несвр. лат. **1.** лингв. *(на)писати речи неког језика фонетски, онако како се изговарају; преписати, преписивати другом азбуком.* **2.** *пренети, преносити музичко дело написано за један инструмент или глас на други инструмент или глас.* **3.** *снимити, снимати радио-емисију на магнетофонску траку (која се касније емитује).* **4.** *препис(ив)ати, пренети, преносити на друго име (неко потраживање и сл.).*

тра̀нскриптӣван, -вна, -о *који се односи на транскрипцију, написан транскрипцијом.*

транскрӣпција ж лат. **1.** лингв. *фонетско писање речи неког језика (онако како се изговарају); препис другом азбуком.* **2.** *преношење музичког дела написаног за један инструмент или глас на други инструмент или глас.* **3.** *радио-емисија снимљена на магнетофонску траку (која се касније емитује).* **4.** *препис, пренос на друго име.*

трансла́ција ж лат. **1.** *пренос звукова (говора, музике и сл.) помоћу посебне посредне пријемно-емисионе радио-станице.* **2.** *појачање сигнала телефона и телеграфа посредним уређајем и њихов пренос даље већом снагом путем водова (жице) или радија.* **3.** *превод, превођење (на други језик).* **4.** правн. *преношење, пренос (неког права).* **5.** физ. *кретање тела при коме све тачке прелазе идентичне паралелне путање и где свака дуж у телу остаје паралелна сама себи;* супр. ротација.

транслитера́ција ж лат. *препис словима друге азбуке; преношење слова једне писмености помоћу слова друге писмености (из глагољице у латиницу и сл.).*

транслитери́рати, -ӗри́рам свр. и несвр. *(из)вршити транслитерацију.*

трансмӣсија ж лат. *пренос снаге с главне погонске машине на једну или више других радних машина помоћу система осовина, зупчаника, каишева и сл.; уређај за такав пренос снаге.*

трансмӣсијскӣ (тра̀нсмисијскӣ), -а̄, -ӧ *који се односи на трансмисију, који је у вези с трансмисијом:* ~ каиш, ~ точак.

трансмити́рати, -и́тӣрам свр. и несвр. *пренети, преносити, испоручи(ва)ти.*

трансмута́ција ж лат. *промена, претварање, преображај:* ~ хемијских елемената.

трансокѐа̄нскӣ (трансоцѐа̄нски), -а̄, -ӧ *в. прекоокеански:* ~ брод, ~ пловидба.

транспа̀рент м лат. **1.** *слика или натпис на разапетом платну или папиру, који се носе у поворци приликом свечаности (нпр. као парола, реклама и сл.).* **2.** *папир с дебелим црним или црвеним линијама који се, при писању, подмеће под папир без линија на коме ће се писати.* **3.** *нешто што је провидно, прозирно (обично танка горња хаљина кроз коју се види доња).* **4.** *један од трикова при снимању у атељеу (у кинематографији), када се слика пројектује отпозади на прозиран екран, тако да изгледа као да је кадар снимљен у одговарајућем елементу (пејзажу нпр.).*

транспа̀рентан и **транспарѐнтан,** -тна, -о *сличан транспаренту; прозиран, провидан:* ~ папир.

транспа̀рентно и **транспарѐнтно** прил. *јасно, прозирно, да се може видети.*

транспа̀рентнӧст и **транспарѐнтнӧст,** -ости ж (инстр. -ошћу) *стање, особина онога што је транспарентно; провидност, прозирност.*

транспира́ција ж лат. *испаравање; знојење; процес испаравања воде преко надземних делова биљке.*

тра̀нспирацијскӣ, -а̄, -ӧ *који се односи на транспирацију.*

транспѝрисати, -ѝришӗм (транспири́рати, -ѝрӣрам) свр. и несвр. *испари(ва)ти; (о)знојити се.*

трансплӕ́нтӑт, -а́та м *део ткива или органа који је пресађен, трансплантиран.*

трансплантА́ција ж лат. *пресађивање, премештање ткива или органа на друго место истог организма или на други организам.*

трансплантѝрати, -ӕ̀нтӣрам свр. и несвр. *(из)вршити трансплантацију, пресадити, пресађивати, преместити, премештати ткиво или орган.*

транспозѝција ж лат. **1.** *пренос, преношење, пребацивање уопште.* **2.** мат. **а.** *пребацивање чланова једначине с једне стране на другу.* **б.** *промена, пермутација која настаје међусобном изменом места двају елемената.* **3.** муз. *превођење на други тон (за одређени интервал нижи или виши од тоналитета у коме је композиција написана).*

тра̀нспоновӑнӧст, -ости ж *стање, својство онога што је транспоновано.*

тра̀нспоновати, -нујӗм (транспони́рати, -ѐнӣрам) свр. и несвр. *(из)вршити транспозицију, преместити, премештати, пребаци(ва)ти; променити, мењати.*

тра̀нспорт м лат. **1.** *превозна средства и уређаји за превоз робе, путника и др.; саобраћај:* железнички ~, друмски ~, ваздушни ~. **2.** *партија робе или путника која се истовремено превози.* **3.** вој. **а.** пом. *помоћни ратни брод за превоз трупа и терета.*

б. *колона превозних средстава са храном, ратним материјалом, људством, комора.* **4.** књиг. *пренос закључака, збира рачуна, са завршетка једне стране на почетак друге.*

транспо̀ртёр, -е́ра м **1.** *уређај за неперекинуто преношење терета, текућа трака, конвејер.* **2.** *специјализовано возило за превоз трупа и војног материјала.* **3. а.** *особа која се бави превожењем робе; отпремник, шпедитер.* **б.** *стражар-спроводник, пратилац.* **4.** геом. *направа у облику полукруга, подељена на 180° за мерење или цртање углова, угломер.*

тра̀нспортнӣ, -ā, -ō *који се односи на транспорт, којим се врши транспорт:* ~ авион, ~ предузеће, ~ радник.

тра̀нспортовати, -тујём (транспорти́рати, -о̀ртӣра̄м) свр. и несвр. *пренети, преносити, превести, превозити, отпремити, отпремати.*

трансра̀пӣд, -и́да м лат. *воз нарочите конструкције (предвиђен за вожњу великом брзином).*

транссà харскӣ, -ā, -ō *који иде, води, прелази преко Сахаре:* ~ пут.

транссѝбӣрскӣ, -ā, -ō *који иде, води, прелази преко Сибира:* ~ железница.

трансу̀да̄т, -а́та м лат. мед. *излив течности из крвних судова, који се појављује најчешће као последица отежаног крвотока.*

трансу̀ра̄н, -а́на м лат.-грч. хем. *у мн.: хемијски радиоактивни елементи чији је редни број већи од 92 (нептун, плутон и др.), који долазе иза урана, последњег хемијског елемента у Менделејевом периодном систему елемената (у јд.: неки од тих елемената).*

трансу̀ра̄нскӣ, -ā, -ō *који се односи на трансуране, који чине трансурани:* ~ елементи.

тра̀нсфер м лат. **1.** *пренос, превоз уопште:* ~ робе, ~ путника. **2.** *пренос новца из једне финансијске установе у другу или из земље у земљу.* **3.** *пренос номиналних вредносних папира с једног власника на другог.* **4.** правн. *акт којим се преноси право власништва неке рѐнте, поседа и сл. на неку другу особу.* **5.** *прелазак професионалног спортисте из једног клуба у други за одређену суму новца.*

трансфѐрисати, -ѐришēм (трансфери́рати, -ѐрӣра̄м) свр. и несвр. **1.** *пренети, преносити, преместити, премештати.* **2.** *превести, преводити (на други језик).* **3.** трг. *отпис(ив)ати износ менице са нечијег конта.*

трансфигура́ција ж лат. *промена облика, преображај.*

трансфигу̀рисати, -ишēм (трансфигури́рати, -у̀рӣра̄м) свр. и несвр. *преобразити, преображавати, преиначити, преиначавати.*

трансфо̀рма̄тор м лат. физ. *справа за повећавање или снижавање напона наизменичне електричне струје.*

трансфо̀рма̄торскӣ, -ā, -ō *који се односи на трансформаторе, који се састоји од трансформатора:* ~ станица.

трансформа́ција ж лат. **1.** *промена облика, стања, особина, преображај, претварање.* **2.** физ. **а.** *претварање једног облика енергије у други (хемијске и механичке у електричну, електричне у топлотну и др.).* **б.** *претварање електричне струје високог напона у струју ниског напона и обратно.* **3.** лингв. *формална лингвистичка операција која омогућава успостављање везе између два нивоа структурног представљања.*

тра̀нсформацио̀нӣ, -ā, -ō *који се односи на трансформацију.* • ~ **граматика** *граматика која оперише помоћу трансформација (3) (код Н. Чомског и његових настављача).*

трансформѝзам, -зма м биол. *учење о преображавању живог света у току историјског развитка.*

трансфо̀рмисати, -о̀рмишēм (трансформи́рати, -о̀рмӣра̄м) свр. и несвр. *(из)вршити трансформацију, изменити, мењати, преобразити, преображавати.*

трансфо̀рмист(а), -ē м (мн. -сти) *присталица, припадник трансформизма.*

трансформѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на трансформизам и трансформисте:* трансформистичке идеје.

тра̀нсформовати, -мујēм свр. и несвр. *в. трансформисати.*

тра̀нсфӯзија ж лат. *претакање, преток; претакање крви из једног организма у други; убризгавање крви у крвне судове (обично болесницима после тежих операција, повреда и сл.).*

тра̀нсфузио̀нӣ, -ā, -ō *који се односи на трансфузију, који врши трансфузију:* ~ апарати, ~ екипа.

трансфунди́рати, -у̀ндӣра̄м свр. и несвр. *(из)вршити трансфузију.*

тра̀нсцендента̄лан и трансцендѐнта̄лан, -лна, -о лат. фил. *који је према идеалистичкој филозофији, у нашој свести пре сваког искуства, априоран.*

трансценденталѝзам, -зма м фил. *учење Кантове и уопште идеалистичке филозофије прве половине XIX века о априорним, трансценденталним формама сазнања, као реакција на рационализам и емпиризам.*

трансцендента̀лист(а), -ē м (мн. -сти) *присталица трансценденталзма.*

тра̀нсцендента̄лно и трансцендѐнта̄лно прил. *на трансценденталан начин, априорно.*

трансцендента́лнӧст, -ости ж *стање, својство, особина онога што је трансцендентално, априорност.*

трансцендѐнтан, -тна, -о **1.** фил. *в. трансценденталан.* **2.** мат. *који се не може изразити алгебарски, неалгебарски:* трансцендентне функције.

трансцендѐнтно прил. *на трансценденталан начин, трансцендентално.*

трансцендѐнтнӧст, -ости ж *стање, особина, својство онога што је трансцендентно.*

трансцендѐнција ж *в. трансценденталност.*

трансценди́рати, -ѐндӣра̄м свр. и несвр. *прећи, прелазити границе искуства, бити изван или изнад чулног опажања.*

тра̀нша ж фр. **1.** *кришка, режањ, део (хлеба, меса).* **2.** *венац на кованом новцу (с натписом или украсом).* **3.** *посебно емитован део зајма, вредносних папира (кад се зајам не емитује одједном, него у деловима).*

транше́ја ж фр. *борбени ров који се добија повезивањем стрељачких ровова (служи за осматрање, ватрено дејство, заштиту од непријатељске ватре, за прикривени саобраћај и др.).*

транши́рати, -а̀ншӣра̄м несвр. фр. *сећи, расецати, просецати.*

тра̀п, -а (тра́па) м хол. **1.** *доњи део, основа кола, колско постоље.* **2.** (обично у изр. **стајни ~**) *точкови или скије на авиону за узлетање или слетање.* **3.** *степенице на броду.* **4.** *лествице од ужета, конопца (на броду или за гимнастичке вежбе).* **5.** *лежај на спрат.*

тра̀п[1], тра̀па м (мн. тра̀пови) грч. *јама, рупа у земљи у којој се чува поврће (кромпир, репа и др.) од смрзавања.*

тра̀п[2] (трап) (често удвојено: трап-трап) оном. *узвик којим се подражава спор, трапав ход (обично праћен ударима, лупањем о тло).*

тра̀пав, -а, -о *који неспретно хода; неспретан уопште.*

трапа́вко м пеј. *онај који је трапав, неспретан.*

тра̀паво прил. *на трапав начин, неспретно:* ~ ходати.

тра̀павӧст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина, својство онога који је трапав, онога што је трапаво, неспретност.*

трапа̀рати и тра̀пати, -а̄м несвр. *ићи, ходати трапаво, лупкајући, ударајући обућом о тло.*

тра̀пēз, -е́за м грч. **1.** геом. *четвороугаоник с двема неједнаким паралелним странама.* **2. а.** *гимнастичка справа (о два конопца обешена пречага), висеће вратило.* **б.** *слична направа изнад кревета у болницама којом се болесници потпомажу при придизању.*

трапѐзист(а), -ē м (мн. -сти) *вежбач на трапезу (обично у циркусу).*

трапѐзисткиња ж *женска особа трапезисти(а).*

трапѐзнӣ, -ā, -ō *који се односи на трапез.*

трапезо̀ӣд, -и́да м геом. *четвороугаоник чије странице нису ни једнаке ни паралелне.*

трапезо̀ӣднӣ, -ā, -ō *који се односи на трапезоид, који је налик на трапезоид.*

трā̀пер и **трàпер** м енгл. *северноамерички ловац на дивљач са скупоценим крзном.*

трā̀перице и **трàперице** ж мн. *врста панталона (по томе што их носе трапери).*

трàпист м **1.** (и трàписта м (мн. ж)) *припадник католичког калуђерског реда чувен по обавези сталног и потпуног ћутања).* **2.** *врста сира.*

трапѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на траписте, који припада трапистима.*

трā̀пити, -ӣм несвр. [гл. им. трā̀пљēње с] **1. а.** *стављати, стремати поврће у тра̄ӣ*[1]. **б.** *копати земљу доста дубоко (као да се прави тра̄ӣ).* **2.** *напо, изненада се негде појавити, доћи, банути.*

трā̀пкати, -ā̄м несвр. *тапкати, топтати.*

трā̀повēсан јек. **трā̀повијесан,** -сна, -о *које се није сасвим разбудио, бунован.*

трā̀повēсно јек. **трā̀повијесно** прил. *на траповесан начин, буновно, сањиво.*

трā̀с и **трâс** *узвик којим се подражава пуцањ, пад, лупа и сл.*

трàса и **трā̀са** ж фр. *означена, пројектована линија пута, пруге и др.*

трàсант м итал. банк. *особа која издаје меницу, тражу на другу правну особу.*

трàсāт, -а́та м банк. *особа на коју је меница вучена, трасирана и којој трасант налаже да плати означену суму.*

трасѝрати[1], трàсӣрām свр. и несвр. фр. *обележити, обележавати, пројектовати трасу, линију пута, пруге, канала и сл.; нацртати, скицирати.*

трасѝрати[2], трàсӣрām свр. и несвр. итал. банк. *изда(ва)ти меницу, тражу на неку другу особу.*

тра́та и **трā̀та** ж итал. **1.** трг. *трасирана, вучена меница, писмени налог издавача менице, трасанта, другој особи, трасату, да уплати одређену суму новца.* **2.** (трā̀та) *врста рибарске мреже, мрежа потегача.*

трā̀тина ж *необрађено земљиште, пашњак, утрина.*

трā̀тиница ж *дем. од тратина.*

трā̀тити, -ӣм несвр. *в. трећити.*

трā̀торак, -о̄рка м бот. **1.** *украсна биљка* Celosia cristata *из ф.* Amarantaceae *са црвеним, златножутим и белим цветовима који се скупљају у цваст.* **2.** *род вишегодишњих зељастих биљака* Acanthus *из ф.* Acanthaceae, *по ободу бодљикавих листова, класасте цвасти.*

тратò̀рија ж итал. *гостионица, ресторан.*

трā̀ћити, -ӣм несвр. [гл. им. трā̀ћēње с] *узалудно, улудо трошити, расипати (новац, здравље, снагу, време и др.).*

трā̀ума и **траӯма** ж грч. мед. **а.** *рана, повреда, озледа.* **б.** *душевни потрес, психичко оптерећење.*

трауматѝзам, -зма м *опште поремећај у организму услед неке теже повреде.*

трауматизи́рати, -ѝзӣрām свр. и несвр. *изаз(и)вати трауму.*

трауматѝчан, -чна, -о *који се односи на трауме.*

трауматолò̀гија ж мед. *наука о траумама; лечење траума.*

трауматò̀лошкӣ, -ā, -ō *који се односи на трауматологију, на трауме:* ~ болница, ~ одељење.

трā̀уматскӣ и **траӯматскӣ,** -ā, -ō *који се односи на трауме:* ~ обољење.

трàфика ж (дат. -ици) итал. *тржовина у којој се обично продаје дуван, цигарете и други ситни производи.*

трафѝкант м *продавац у трафици, онај који држи трафику или ради у трафици.*

трафѝканткиња и **трафикàнткиња** (трафѝкантица) ж *она која држи трафику или ради у трафици.*

трафѝкантскӣ, -ā, -ō *који се односи на трафиканте.*

трафостàница и **трā̀фостаница** ж *трансформатор, направа која повишава или снижава напон наизменичне електричне струје.*

трā̀хеālан, -лна, -о *који се односи на трахеју; душнички.*

трахеи́да ж *у мн.: дугуљасте ћелије у дрвећу које су међусобно спојене (у јд.: таква ћелија).*

трахе́ја и **трахѐја** ж грч. анат. *душник код људи и кичмењака који имају плућа.*

трахеотò̀мија ж мед. *разрезивање душника у случају његова обољења* tracheotomia.

трàхӣт, -и́та м грч. мин. *громадна, магматска стена порфирне структуре.*

трахѝтис м мед. *запаљење душника.*

трàхōм, -о́ма м и **трахо́ма** ж грч. мед. *заразна болест очију, запаљење очних везница, вежњаче,* conjunctivitis trachomatosa.

трахомàтичан, -чна, -о *који је оболео од трахома.*

трàхōмскӣ, -ā, -ō *који се односи на трахом(у):* ~ обољење ока.

трā̀ч, -а и трàча м (мн. трàчеви) нем. *оговарање, клеветање, клевета, лаж; брбљање.*

тра́чак, -чка м *дем. од трак.*

трàчара ж *особа која трача.*

трачàрија ж *в. трач.*

трàчати и **трā̀чати,** -ā̄м несвр. *оговарати, клеветати, оцрњивати (кога).*

трàчер и **трā̀чер** м *онај који трача.*

трачѐрāј, -а́ја м *в. трач.*

трàчērка и **трā̀чērка** ж *она која трача.*

трā̀чица ж *дем. од трака.*

трā̀чнӣ, -ā, -ō *који се односи на трак(ове).*

тра́чница ж (обично у мн.) *једна од двеју паралелних челичних шина, пруга по којима се крећу локомотиве и вагони или трамвајска кола.*

тра́чничкӣ, -ā, -ō *који се креће по трачницама:* ~ возило.

трбò̀боља ж **а.** *обољење трбуха, болови у трбуху.* **б.** мед. *пролив* colica.

тр́боња м (мн. ж) *онај који има велики трбух.*

трбò̀пēрка ж зоол. *у мн. рибе с трбушним перајима* Abdominales *(у јд.: таква риба).*

тр̀̀борēз м мед. *хируршко отварање трбушне дупље* coelitomia.

тр̀̀босек и **трбò̀сек** јек. **тр̀̀босјек** и **трбò̀сјек** м *онај који убија секући трбух жртви.*

тр̀̀буља ж **1.** *трбушаста женска особа.* **2.** бот. *вишегодишња биљка* Oenanthe aquatica *из ф.* Umbelliferae, *која расте по барама, а плодови јој се употребљавају у лекарству.*

тр̀̀бух м **1. а.** *део тела у коме су желудац и црева; скуп меких делова, унутрашњих органа људског и животињског тела, утроба, изнутрица; део тела, труп у коме су ти органи смештени.* **б.** фиг. *празан стомак, глад.* – Ако их трбух не натера да дођу, друго ништа неће. **2.** *унутрашњост, унутрашња садржина нечега.* **3.** *истурени, испупчени део нечега, избочина, испупчење:* ~ таласа. **4.** *предак од кога потиче неки род; род, потомак.*

5. (обично у мн.) физ. *честица с великим амплитудама.* • **гледати један другом у ~** *добро се међусобно познавати.* **добити ~** 1) *уморити се.* 2) *затруднети.* **држати се, ухватити се, хватати се за ~ од смеха** *много се смејати.* **залепио (прилепио) му се ~ за леђа (за кичму)** *много је мршав.* **игра трбуха** *трбушни плес.* **имати ~ до зуба** *бити увелико трудна, трудна.* **имати трбуха** *бити сит.* **ићи (с) трбухом за крухом** *(от)ићи за зарадом, за средствима за живот.* **мали ~** *доњи део трбуха с бешиком и полним органима.* **немати ~** *бити витак, неухрањен.* **пустити ~** *ухранити се.*

трбухозбо́рац, -рца м *човек који говори тако да се чини као да гласови долазе из трбуха.*

трбухозбо̀рачкӣ, -ā, -ō *који се односи на трбухозборце:* ~ гласић.

трбухозбо́рство с *начин говорења трбухозбораца.*

тр̀бушаст, -а, -о **1.** *који обликом подсећа на трбух, заобљен, избочен као трбух:* ~ брдо. **2.** *који има (велики) трбух:* ~ човек.

тр̀бушат, -а, -о *в. трбушаст.*

трбу̀шати, -ā̀м несвр. *хранити се, дебљати се (углавном по стомаку).*

тр̀бушатӧст, -ости ж *стање, особина онога који је трбушаст, онога што је трбушасто.*

тр̀бушина и **трбу̀шина** ж **1.** *анат. и пеј. од трбух.* **2.** *део меса што покрива трбух.*

тр̀бушић м *дем. и хип. од трбух.*

тр̀бушко и **трбу́шко** м *в. трбоња.*

тр̀бушнӣ, -ā, -ō *који се односи на трбух, који припада трбуху:* ~ дупља, трбушни мишићи. **2.** *који се носи на трбуху:* ~ кошара. **3.** *од кога оболевају органи трбуха:* ~ тифус. **4.** *који се изводи трбухом, из трбуха:* ~ плес.

тр̀бушница ж анат. *трбушна марамица, опна, овојница* peritoneum.

трбу̀шчић и **тр̀бушчић** м (инстр. -ем) **1.** *дем. и хип. од трбух.* **2.** *в. трбух (4).*

трвѐнӣк, -и́ка м *утрвен, набијен пут, друм, цеста.*

тр̑г и **тр̀г** м (лок. тр́гу и тргу, мн. тр́гови и тргови) **1.** *слободан и (најчешће) раван простор у граду, обично на на раскршћу улица.* **2. а.** *место где се продаје или купује, пијаца, отворена тржница(а).* **б.** арх. *трговиште, град у коме се одржавају вашари, сајмови, трговачки центар.* **в.** арх. *роба која се продаје или купује; трговање.*

тр̀гати, -ā̀м несвр. **1. а.** *наглим покретима раздвајати, делити у комаде неку компактну целину, кидати, растрзати; наглo повлачити, потезати (да би се што прекинуло), трзати:* ~ папир, ~ ланац. **б.** *кидајући скидати са стабљике, чупати из земље, брати (плодове, цвеће, траву и др.).* **в.** (са логичким субјектом у акузативу) безл. *осећати јаке болове сличне чупању, чупати.* – Тужи се да га трга у зубу. **2.** *наглo прекидати какво стање, ток неке радње; будити.* – Повремени пуцњи су га тргали из мисли. ■ **~ се 1.** *кидати се на једном или више места, распарчавати се на комаде.* – Конац се трга. **2.** *јако се мучити.* **3.** *борити се, отимати се око чега.* • **~ се од смеха** *трести се, кидати се од смеха, много се смејати.*

тр̀гља ж зоол. *врста морске рибе, барбун.*

тр̀гнути, тр̀гнēм (аор. тр̀гох и тр̀гнух, тр̀же и тр̀гнӯ; имп. тр̀гни; р. пр. тр̀гао, -гла и тр̀гнуо, -ула; пр. пр. тр̀гнӯвши) свр. **1. а.** *наглим покретом извадити, извући, ишчупати; наглo повући, потегнути:* ~ сабљу, ~ нож, ~ ланац, ~ ногу. **б.** фиг. *повући, опозвати:* ~ оставку, ~ реч. **2.** фиг. *попити, испити; повући пушећи:* ~ чашу наискап; ~ који дим. **3.** *наглo скренути, окренути погled (очи).* **4.** *наглo потећи, процурити, ударити.* – Пена му тргну на уста. Трже вода из цеви. **5.** *изненада се усмерити, кренути; повући се.* – Воз тргне у страну. Трже корак назад. **6.** *почети бујно расти, ницати у већем броју.* – Тргне трава иза кише. Из пања тргнуше младице. **7.** *повући се, престати, малаксати.* – Вода је тргла. Оток је тргао. **8.** *наглo пробудити, прекинути неко душевно стање; освестити:* ~ из сна, ~ из летаргије. ■ **~ се 1. а.** *наглo се пробудити из сна, пренути се, разабрати се, разаснити се.* **б.** фиг. *освестити се, постати ваљан, добар.* – Не ленствуј, тргни се, почни да радиш. **2. а.** *цимнути унатраг (о ватреном оружју).* **б.** *наглo, изненада се покренути, цимнути.* – Воз се тргне. **3.** *повући се, вратити се.* • **~ на нос** *дојести се, отадити се (коме нешто).*

тргова̀ти, тр̀гујēм несвр. **1.** *бавити се трговином, куповати и продавати у циљу стицања добити.* **2.** фиг. *чинити нешто предметом трговине (када се ради о нечему чиме се иначе не тргује).* – Поштењем се не тргује.

тр̀говац, -о̄вца м (инстр. тр̀го̄вцем; ген. мн. тр̀говā̄ца̄) *онај који се бави трговином, куповином и продајом у циљу стицања зараде:* ~ на мало, на велико, ~ мешовитом робом.

тр̀говачкӣ, -ā, -ō *који се односи на трговце и трговину, који припада трговцима, који је у вези с трговином:* ~ биланс, ~ брод, ~ роба, ~ путник.

тр̀говачки прил. *на трговачки начин, као трговац:* држати се ~.

тргова̀вина и **трговѝна** ж **1.** *промет робе, трговање као привредна делатност; активност онога који продаје или купује робу:* унутрашња ~, спољња ~, ~ на велико. **2.** *продавница у којој се продаје роба, радња, дућан.* **3.** *оно чиме се тргује, роба.* • **везана ~** *начин продаје у којем се једна роба може купити под условом да се купи и друга, мање тражена.*

тргова̀виница ж *дем. и хип. од трговина.*

тргова̀вӣнскӣ и **тр̀говӣнскӣ,** -ā, -ō *који се односи на трговину, који је у вези с трговином:* ~ биланс, ~ уговор, ~ радња.

тргови́нство и **тр̀говӣнство** с **1.** *систем трговине:* слободно ~. **2.** *трговачки сталеж, трговци.*

тр̀говӣшнӣ, -ā, -ō *који се односи на трговиште.*

тр̀говӣште с *трговачки центар, сајмиште, пазариште; пијаца.*

тр̀го̄вкиња (тр̀го̄вка) ж *женска особа трговац; жена трговца.*

тргова̀чић м *дем. од трговац; трговац на мало.*

трѐбати, -ā(м) несвр. **1.** безл. *потребно је, нужно је, ваља.* – Треба да даш дете у школу. **2.** (с логичким субјектом у дативу) *имати потребу за чим.* – Треба ми новац.

требињац, -њца м **1.** *врста дувана из околине Требиња.* **2.** (Требињац) *човек из Требиња.*

тре́бити, трѐбӣм јек. **тријѐбити,** трӣјебӣм несвр. [гл. им. -бљѐње с] **1. а.** *одстрањивати, уклањати оно што је сувишно, што представља нечистоћу, што загађује, квари и сл., чистити:* ~ пасуљ, ~ ствари од гамади. **б.** *уклањајући камење, растиње и др. чинити погодним за обрађивање (земљиште), крчити.* **в.** *чачкати (зубе).* **г.** *скидати кору, љуштуру, љуштити:* ~ кромпир, ~ јабуку. **2.** *превртати, листати, пребирати:* ~ бревијар. **3.** фиг. **а.** *чупајући, одсецајући из корена и сл. одстрањивати са каквог земљишта, из какавог усева (коров, уродицу).* **б.** *таманити, убијати све до краја, искорењивати, уклањати уопште, истребљивати (дивљач, људе и др.).* ■ **~ се** *чистити се, бискати се:* ~ се од вашки.

требљѐница ж *отребљена, чиста пшеница.*

трѐбник м (трѐбница ж) црквн. *црквена књига са молитвама које се читају кад се врши какав верски обред, бревијар, обредник.*

трѐбовање с **1.** *гл. им. од требовати.* **2. а.** *оно што се издаје некоме на име неког следовања из заједничког магацина (алат, храна, одећа и др.).* **б.** *документ, писмена потврда на такво следовање.*

трѐбовати, -бујēм несвр. *тражити и узети из заједничког магацина као требовање;* уп. требовање (2).

тре́гер м нем. **1.** *в. носач (1 и 2).* **2.** (обично у мн.) *еластична гумена, тканa или сл. уска трака пребачена преко рамена и закачена за панталоне (да држи панталоне да не спадну), раменица.*

тре́зан јек. **тријѐзан,** -зна, -о **1.** *који није пијан, који се није опио, који је при свести; који се уздржава од алкохолног пића.* **2.** *в. трезвен.*

трѐзвен, -а, -о **1.** *разуман, разборит, умерен:* ~ саговорник. **2.** *в. трезан.*

трѐзвено прил. *на трезвен начин, разумно, разборито:* ~ гледати на живот.

трѐзвенòст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина оног који је трезвен, разборитост.*

трезвењȁк, -а́ка м *онај који не пије алкохолна пића; присталица покрета за суздржавање од употребе алкохолних пића.*

трезвењȁчкӣ, -ā, -ō *који се односи на трезвењаке:* ~ покрет.

трéзнило јек. **тријèзнило** с *оно што трезни, што отрежњује.*

трéзнити, трȇзнӣм јек. **тријèзнити,** трӣјезнӣм несвр. [гл. им. трéжњењe јек. тријèжњењe с] *чинити да неко постане трезан, доводити у трезно стање, отрежњивати.* ■ ~ **се** *долазити, враћати се у трезно стање, отрежњивати се.*

трȇзно јек. **трӣјезно** прил. *на трезан начин, разборито, трезвено:* ~ говорити.

трéзнōст јек. **тријèзнōст,** -ости и **трезнòћа** ж *стање и особина оног који је трезан; разборитост, трезвеност.*

трèзо̄р, -о́ра фр. *место где се чувају драгоцености и новац; добро осигурана благајна, каса; ризница.*

трèзо̄рскӣ, -ā, -ō *који се односи на трезор:* ~ кључ, ~ брава.

трȅк м енгл. *стаза за трке (бициклиста, пешака), писта.*

трȅљаст, -а, -о *снажан, набијен:* ~ момак.

трȇм, трéма јек. **трӣјем,** тријȅма и **трȇм,** трèма м (мн. трéмови јек. тријȅмови и трèмови (ек. и јек.)) **1. а.** *предворје куће, обично на стубовима, ходник око куће, каткад и непокривен.* **б.** *простор између дела куће и спољашњег улаза или степеништа.* **2.** *кућица од сламе, пајата.* **3.** *балкон, галерија.* **4.** анат. *део унутрашњег уха.*

трéма ж грч. *осећај страха, велике тескобе, непријатности пред предузимање несвакидашњег посла, јавног иступања (у позоришту, на испиту и др.), при сусрету с неком важном особом и сл.*

трéмак јек. **тријèмак,** -мка м *дем. и хип. од трем.*

трèмāрош, -а и **трèмāш,** -а́ша м *онај који се лако тремира, подлеже треми.*

тремúрати се, -èмӣрām се свр. и несвр. *добити, добијати трему:* ~ пред наступ.

тремолúрати, -òлӣрām несвр. *изводити тремоло.*

трȅмоло, -ла м (мн. с) итал. муз. *подрхтавање, треперење, титрање тона при певању или свирању.*

трȇн м **1.** *врло кратки део времена, тј. време потребно да се трепне оком, часак, тренутак, мах.* **2.** *в. тренутак (2).* • **за (у) трен (ока), треном, у један трен, у очни трен** *веома брзо; зачас; одмах; одједном.* **на трен (ока)** *само на кратко, часком.* **с трена на трен, из трена у трен** *све јаче, све брже.* **у први трен, у првом трену** *испрва, у почетку, у првом тренутку.*

трȇн м фр. воj. *кола са храном која прате војску при маршу, комора.*

трена́жа ж *в. тренинг.*

трèнāжнӣ, -ā, -ō *који се односи на тренажу, који служи тренингу, систематском вежбању:* тренажни летови.

трéнак, -нка м *дем. од трен.*

трȇнд м (мн. -ови) енгл. *склоност, тенденција, тежња:* модни ~.

трéнер м енгл. спорт. *онај који руководи тренирањем, вежбањем спортиста:* фудбалски ~, ~ каратиста.

трéнȇрка и **трènерка** (трéнерица) ж спорт. *нарочита одећа која омогућује лакше тренирање, вежбање.*

трéнерскӣ, -ā, -ō *који се односи на тренере:* ~ посао.

трènзла ж нем. *металнi део узде, који се ставља животињи (коњу) у уста, ђем.*

трènимицȇ и **трènимицē** прил. *за један тренутак, одједном, тренутно:* ~ погледати.

трènимичан, -чна, -о *в. тренутан.*

трéнинг и **трènинг** м енгл. спорт. *систематско вежбање, увежбавање спортиста у одређеној спортској дисциплини.*

трènȁ̄но прил. *на начин оног који тренира, вежба, увежбано:* ~ извести шут.

трènирā̄ност, -ости ж *увежбаност, обученост.*

трени́рати, трènӣрām несвр. **1. а.** *вежбати, увежбавати кога у каквој спортској дисциплини, припремати кога за спортски наступ, за такмичење:* ~ фудбалере. **б.** *обучавати, увежбавати животиње да изводе разне покрете или вештине, дресирати:* ~ животиње у циркусу. **2. а.** *увежбавати се, припремати се за спортски наступ, за такмичење:* ~ кошарку. **б.** *систематски понављати неку радњу у циљу учења, усавршавања у њој:* ~ шут. ■ ~ **се** *в. трениратн (2).*

трèница[1] ж **1.** *најрава за струган>е, рибање површа, воћа или тешта на ситније делове, ренде, рибеж.* **2.** анат. *рожната и назубљена кожа* (radula) *чељусти и језика у пужева из пор.* Gastropoda *којом пужи рибежа мрве и ситне храну.*

трèница[2] ж *плочаст део дрвеног трупца који се добије уздужним тестерисањем, пиљењем, даска.*

трèничав, -а, -о *који је као трења (храпав, назубљен и сл.):* ~ језик.

трèномицȇ и **тренòмицȇ** прил. *в. тренимице.*

тренýтак, -тка м **1.** *в. трен (1).* **2.** *време кад се нешто догађа или треба да се догоди, прилика:* погодан ~. **3.** *догађај краћег трајања:* чаробни тренуци првог састанка.

трènȗтан, -тна, -о *који траје један тренутак, који се догађа у трену(тку).* – Тренутна студен прође му низ леђа.

тренȕтачан и **трènутачан,** -чна, -о *в. тренутан.*

тренȕтачно и **трènутачно** прил. *в. тренутно.*

тренȕтачнōст и **трènутачнōст,** -ости ж *стање оног што је тренутачно, тренутност.*

трènути, -нèм свр. *склопити очи, заспати; мало спавати.* ■ ~ **се** *отворити очи, пробудити се.*

трènȗтно прил. **1.** *у (једном) тренутку; за један тренутак, брзо, одједном:* ~ се збити. **2.** *за неко време, засада:* ~ напустити положај.

трènȗтнōст, -ости ж *стање оног што је тренутно, што траје само тренутак.*

тренýће и **трènȗће** с *време док се трене, трен(утак).*

трèпавица (трèпāвка) ж (обично у мн.) *длаке на ивици очних капака.*

трèпавичав и **трèпавичаст,** -а, -о *који има дуге трепавице; који је као трепавица, који личи на трепавице.*

трепанáција ж мед. *врста операције при којој се врши бушење кости; отварање шупљине лубање ради лечења.*

трèпановати, -нујēм (трепани́рати, -а̀нӣрām) свр. и несвр. *(из)вршити трепенацију, отворити, отварати, (из)бушити кости (ради лечења).*

трепèрав, -а, -о *који трепери, подрхтава:* треперава звезде, ~ глас.

трепèраво прил. *као да трепери, подрхтава.* – Ојкање се треперaво отегне.

трепèрити, -ӣм несвр. [гл. им. трепèрење с] **1.** *испрекидано (се) блистати, светлуцати (се), пресијавати се.* – Биљур трепери. **2. а.** *покретати се тамо-амо убрзаним, ситним покретима, трепетати (лишће, обично уз шум, и др.).* **б.** *лепршати (крилима, о птицама, инсектима и сл.).* **в.** *лагано, једва видљиво се померати или стварати такав утисак, титрати (о ваздуху, измаглици и сл.).* **г.** *подрхтавати, вибрирати (о жици или каквим другим крутим предметима).* **3. а.** *бити захваћен дрхтајима, подрхтавати, дрхтати (од какве јаке узбуђења, стра-*

ха и сл.). **б.** *убрзано куцати (о срцу).* **в.** фиг. (над неким, нечим) *страховати, стрепети за некога, за нешто, због некога, нечега.* **4.** *вити се, вијорити се.* **5.** *осећати се на махове у ваздуху, ширити се у таласима.* – Мирис трепери по дворишту.

трепе̏рљив, -а, -о *који трепери;* уп. треперав: ~ глас.

трепе̏рљиво прил. *као да трепери, треперећи.* – Септембарско поподне је треперљиво и мирно лежало над градом.

трепе̏рљивӧст, -ости ж *особина онога што трепери.*

трепе̑т м **1. а.** *трептање, треперење:* ~ звезда. **б.** *светлуцање, титрање:* ~ драгог камења. **2.** *трепераво звук:* ~ харфе. **3. а.** *подрхтавање:* ~ гласа. **4.** *тресак, бука.* – Трепет и страва паклена покриће место крвавог боја. **5.** (често у изр. **страх и трепет**) **а.** *велики страх.* **б.** *онај који улива такав страх.*

трепе̑тан, -тна, -о *који трепери, светлуца:* трепетни сјај излога.

трепе̏тати, трепе̑ћем несвр. *трепетити, трептати, титрати, подрхтавати.*

трепе̏тљив, -а, -о *који лако трепери, подрхтава; осетљив, осећајан:* ~ лист; ~ душа.

трепе̏тљивӧст, -ости ж *особина онога што је трепетљиво.*

трепе̏тљика[1] ж **1.** *врста украса у виду истањених листова од злата, сребра и др. који трепере и светлуцају (носи се обично у коси).* **2.** (у атриб. служби) *који трепери, трепереће:* звезда ~, светиљка ~.

трепе̏тљика[2] ж *дрво чије лишће лако трепери: бреза, јасика и др.*

трепе̏тљикаст, -а, -о *који има трепље:* трепетљикасти епител.

трепе̏тнути, трепе̏тнем *свр. према трепетати.*

трепка ж *в. трепавица.*

трепкати, -ам несвр. *дем. од трептати:* ~ очицама.

трепља ж *ситна длачица (као трепавица).*

трепљав, -а, -о **а.** *који има трепље.* **б.** *који је као трепља, трепавица.*

трепљара ж зоол. *врста инсекте.* • **звонаста ~** Vorticella nebulifera.

трепља̑р, -а́ра м зоол. *в. трепљаш.*

трепљаст, -а, -о *који је као трепља.*

трепљати, трепљем несвр. **1.** *в. трептати.* **2.** фиг. *ићи несигурним ходом, заносити се.*

трепља̑ш, -а́ша м зоол. *у мн.: врста праживотиња којима је тело покривено ситним покретним трепљама* Ciliata *(у јд.: таква праживотиња).*

трепљив, -а, -о *који трепље, трепти, трепетљив.*

трепљика ж *в.* **трепетљика**[1].

трепнути, -нем свр. непрел. **1.** *учинити један трептај (спустити и подићи очне капке).* **2.** *учинити један дрхтај, задрхтати.* • **док трепне (трепнеш, трепну)** *веома брзо, одмах, сместа.* **не ~ (оком, очима)** *не збунити се, не узнемирити се (због кога или чега).*

трептав, -а, -о *који трепти, трепери, трепераво; који трепће:* треплтави гласови; трептаве очи.

трептаво прил. *на трептав начин, трепереће:* ~ светлети.

трептаја м (инстр. -ем) **1. а.** *један покрет трепавица при трептању; један покрет трепереће тела (до враћања у првобитни положај), осцилација:* ~ ока; ~ шипке. **б.** *дрхтај (о гласу).* **2.** *један светлосни сигнал (справе за давање сигнала бродовима).*

трептајни, -а, -о *који се односи на трептај:* ~ кретање.

трептати, трепћем несвр. **1. а.** *несвесно, природном потребом наизменично брзо затварати и отварати очи, спуштати и подизати очне капке.* **б.** *свесно, намерно изводити такву радњу с одређеним циљем (нпр. кокетирајући, очијукајући).* **2.** *в. трепетити.* – Једино још трепће свећа крај болесника.

трептати[2] (трептети јек. трептјети), -тӣм несвр. *в. трепетити.* – Високо к небу трепти шева.

трептач, -а́ча м *врста сообраћајног знака са светлосним сигналом који се час гаси, час гаси.*

трепуша ж **1.** *в. трепавица.* **2.** бот. *род вишегодишњих биљака* Melica *из ф.* Gramina; *врста тога рода* M. ciliata *усправног танког стабла.*

трес јек. **тр̏јес** м **1. а.** *тресак, удар грома, гром; грмљавина; мућа.* **б.** *пуцањ.* **2. а.** *потрес, земљотрес; трешња, дрмање уопште.* **б.** *бука, штропот.* • **као ~ (здрав, јак** и сл.) *в. уз тресак (изр.).*

трес и **трес** узв. оном. *за означавање:* **а.** *шума изазваног падом (обично у значењу аориста гл. тресну ти):* трес (удари, паде). **б.** (обично удвојено) *у значењу звецкања.*

тре̏сав, -а, -о *који се тресе, дрхтав:* тресаве руке.

тре̏сава ж *подводно земљиште, рит, баруштина;* уп. тресетиште.

тре̏савица и **тре̏савица** ж **а.** *грозница, дрхтавица.* **б.** *обољење при коме дрхте удови и глава.*

трес̑ак јек. **тр̏јесак,** -ска м **1.** *јак, продоран звук који се чује приликом пада чега тешкога, при ломљењу нечега, експлозији, ударању и сл., прасак.* **2.** *продоран звук који се чује при учесталом ударању чиме, бубњање, лупњава.* **3.** *лупкање, топот.* • **као ~ (здрав, јак** и сл.) *веома здрав, сасвим здрав, веома јак и сл.*

тре̏сет м *в. треска*[1].

тре̏сет м **1.** мин. *врста угља, смеђе боје, који настаје угљенисањем наслага изумрлих барских биљака.* **2.** *мекано, растресито земљиште које садржи наслаге изумрлих барских биљака, тресетиште.*

тре̏сетӣшнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на тресетиште.*

тре̏сетӣште с **а.** *земљиште на коме се услед труљења биљака образује тресет.* **б.** *место где се вади тресет.*

тре̏сетнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на тресет, који је у вези са тресетом.*

тре̏сетница ж **1.** *в. тресетиште.* **2.** бот. *врста маховине* Sphagnum *из ф.* Sphagnaceae, *која расте по мочварним пределима, на тресавама.*

тре̏силац, -иоца м *в. тресач (1б).*

тре̏ска[1] ж **а.** *бука, вика, галама; ломљава, лупњава.* **б.** *звекет, звецкање.*

тре̏ска[2] ж **1.** зоол. *врста морске рибе* Gadus morrhua, *бакалар.* **2.** *осољен и на сунцу осушен бакалар.*

тре́ска јек. **тр̏јеска** ж **а.** *отпадак, одломак од дрвета које се цепа, теше, сече и сл., ивер; танко исечена летвица (припремљена за потпалу, користила се и за покривање кућа и др.).* **б.** *уопште одломак, отпадак од каквог тврдог материјала, крхотина.*

тре̏скав, -а, -о *који (се) треска, тресе.*

тре̏скавица ж нар. мед. *назеб са грозницом, дрхтавица.*

тре̏скаја м *треска, трескање, тресак.*

тре̏скати (се), -а̄м (се) (ек. и јек.) и **тре́скати (се),** трȅскам (се) јек. **тр̏јескати (се),** тр̏јескам (се) несвр. **1.** *несвр. према трескнути (се).* **2.** *дем. према трести (се).*

тре̏скач, -а́ча м зоол. *врста птице* Dendrocopus medius.

тре̏скот м оном. *пуцањ, пуцњава.*

трескӧтати, трескоћем несвр. *производити трескот, топот, тутњаву и сл.*

тре̏слица ж бот. *род биљака* Briza *из ф.* Gramina; *врста тога рода* B. media *вишегодишња биљка ретког бусена.*

тре̏снути, -нем свр. **1. а.** (некога, нешто, киме, чиме) *наћи ударити (неким, нечим) производећи буку, лупнути; бацити (некога, нешто) с треском:* ~ врата, вратима; ~ противника на земљу. **б.** *јако ударити, млатнути, распалити:* ~ некога по

лицу. **2. а.** *пасти с треском, буљнути.* – Граната тресну и експлодира. **б.** *срушити се с треском, љоснути.* – Коњаник с коњем тресну о земљу. **в.** фиг. *пасти на испиту, не положити испит.* **3. а.** *пући, праснути, грунути; загрмети:* тресне пушка, тресне гром. **б.** *громко одјекнути, разлећи се:* тресне пуцањ. **4. а.** *затрести, задрмати:* ~ главом. **б.** *отрести краткотрајним дрмањем, мало отрести:* ~ цигарету. **в.** *мало истрести, протрести:* ~ јастук. **5.** фиг. *изговорити, рећи, обично у једном даху, што се има на уму (обично нешто непријатно), истрести, скресати.* – Тресну му је да је он муфљуз. ■ **~ се 1.** *јако се ударити:* ~ се у груди. **2. а.** *затрести се, задрмати се:* ~ се из темеља. **б.** *задрхтати, затрепетити.* **3.** *наћи лећи или сести, пружити се, спрошташити се:* ~ се на постељу.

тре́сти (трѐсти), -е́сём (имперф. тре́сијах (тре́сах); р. пр. трѐсао, тре́сла; трп. тре́сен, -а) несвр. [гл. им. тре́сење с] **1. а.** *енергичним покретима померати тамо-амо, дрмати, дрмусати.* – Докопа је за рамена и стаде је трести. **б.** *изазивати дрхтавицу код некога.* – Узе га трести грозница. **в.** фиг. *јако узбуђивати, потресати.* – Љубав душу тресе. **2. а.** *снажно машући нечим или ударајући чиме по нечему ослобађати га прашине, нечистоће и сл., истресати:* ~ поњаву. **в.** *енергичним покретима истресати из каквог суда, вадити садржину:* ~ мед из канте. **3.** *дрмајући чинити да плодови спадну са дрвета, отресати:* ~ јабуке. **4.** *цвокотати:* ~ зубима. **5. а.** *громко одјекивати, разлегати се, трештати:* музика тресе. **б.** *испуњавати продорним звуцима.* – Звучници су тресли ваздух. **6.** *в. трести се (2).* **7.** *живо, темпераментно играти.* – Тресе разиграно коло. ■ **~ се 1.** *померати се тамо-амо кратким, брзим покретима, дрмати се; подрхтавати, љуљати се.* – Земља се тресла од експлозија. **2.** *бити захваћен дрхтавицом, дрхтати (од зиме, страха и др.).* **3.** *подрхтавати, трепетити (о гласу).* **4.** (на кога, над ким) *грдећи, вичући искаљивати бес на некоме, истресати се на некога.*

тресу̀кати (се), -а̄м (се) несвр. *у дем. значењу: трести (се).*

третѝрати, трѐтѝра̄м свр. и несвр. фр. *обрадити, обрађивати (неко питање), расправити, расправљати о чему; заузети, имати одређени став, начин понашања према некоме, нечему.*

трѐтмāн, -а́на м фр. *обрада нечега; понашање, опхођење, поступак:* узети у ~ што, имати добар ~.

трѐћāк, -а́ка м (често у атрибутској служби) **1. а.** *животиња, мужјак од три године, трогодац.* **б.** *трогодишњи дечак.* **2. а.** *ученик трећег разреда какве школе.* **б.** *припадник какве формације означене бројем три (нпр. војне јединице).* **3.** *трећи, најјачи узастопни талас.* **4.** *трећи рој једне матице (пчела).*

трећàкиња ж (често у атрибутској служби) **1.** *трогодишња животиња женка.* **2.** *ученица трећег разреда неке школе.* **3.** *бачва од три хектолитра.*

трѐћē и **трѐће** прил. *при набрајању: иза другога, на трећем месту.*

треће- *као први део именичких и придевских сложеница казује да је оно што је њиховим другим делом исказано сврстано као треће по реду у својој врсти, одн. да је везано за размаке означене бројем три и сл.*: трећеразредни, трећепозивац и сл.

трећебрā̀тучед м *братучед у трећем колену, трећој генерацији.*

трећебрā̀тучеда ж *братучеда у трећем колену, трећој генерацији.*

трећѐднēвка ж *повратна грозница која се код болесника јавља сваки трећи дан.*

трећекатѐгōрнīк м шах. *шахиста треће категорије, по рангу и снази изнад шахисте четврте (најниже) категорије.*

трећелѝгāш м спорт. *члан треће лиге (најчешће фудбалске).*

трећепо́зивац, -ивца м вој. *војник трећег позива.*

трећера́зредан, -дна, -о *који је при оцени квалитета, вредности, значаја и сл. сврстан у трећу групу, у трећи, обично последњи разред.*

трѐћī, -ā, -ō *редни број који одговара основном броју три:* ~ класа ~ корен, ~ степен, ~ члан. **2.** (често и у именичкој служби) **а.** *који нема никакве везе са предметом разговора, расправе и сл., који је сасвим друге природе, друго, друкчије.* – То је нешто сасвим треће, друго ја причам. **б.** *који уопште није узиман у обзир, ниједан од познате двојице, сасвим друго, ново лице.* – Где се двојица свађају, трећи се користи. • **~ лице** 1) лингв. *особа или предмет о коме се говори.* 2) *онај кога се ствар не тиче непосредно.*

трећѝна и **трѐћина** ж **1. а.** *трећи део неке целине.* **б.** *група од три лица.* **2.** ист. *трећи део приноса са имања који је кмет давао ағи на име пореза.*

трѐћинскī, -ā, -ō *који се односи на трећину, који обухвата, износи трећину.*

трѐф м фр. *боја у картама у облику жира, жир, мак:* ~ ас, ~ седмица.

трѐфер м нем. **1.** *онај који је добар стрелац, који добро гађа.* **2.** *погодак; згодитак, добитак.*

трѐфити, -ӣм свр. нем. **1.** *погодити, згодити, потрефити (при гађању, бацању и сл.).* – Каменом га трефи у врх главе. **2.** *случајно наићи, набасати на некога, на нешто; пронаћи.* – У гори трефи на хајдуке. Није лако трефити рунолист. ■ **~ се 1.** *десити се, догодити се, збити се.* **2.** *задесити се, наћи се негде.* – Трефим се на свадби.

трѐфов, -а, -о *који се односи на треф:* ~ седмица, ~ ас.

трећѐнтист(а), -ē м (мн. -сти) *уметник из трећента.*

трећентѝстичкī, -ā, -ō *који се односи на трећенто и трећентизам.*

трећѐнто м итал. *назив за четрнаести век у италијанској уметности (углавном у сликарству и књижевности).*

трѐшња ж (ген. мн. трѐшāња) бот. **а.** *листопадна дрвенаста биљка* Prunus avium *из ф.* Rosaceae, *воћка са слатким округлим коштичавим плодом.* **б.** *плод те биљке.* • бот. **вучје трешње** *в. јеремичак.* **медведова ~** *в. смрдљика.*

тре́шња[1] ж **1.** *тресење стабла дрвета ради прикупљања плодова, тресидба; истресање (лупањем, јаким трескањем и сл.) чега ради чишћења од прашине и сл.:* ~ шљива; ~ ћилима. **2.** *дрхтавица, језа (од хладноће, страха, узбуђења и сл.).* **3.** *подрхтавање тла, потрес, земљотрес.*

тре́шња[2] ж бот. и агр. *врста пасуља питкаша* Phaseolus multiflorus, *с крупним шареним семенкама; бораниja.*

трѐшњава ж *учестали потреси; тресак, праска.*

трѐшњāк, -а́ка и **трѐшњā̀р,** -а́ра м *трешњев воћњак.*

трѐшњаст, -а, -о *сличан трешњи (обично по боји).*

трѐшњев, -а, -о *који се односи на трешњу, начињен од дрвета или плода трешње:* ~ воћњак, ~ штап, ~ сок.

трѐшњевāк, -а и **трѐшњевац,** -евца м *предмет направљен од трешњева дрвета (штап, чибук, тоа и др.).*

трѐшњевача ж *ракија од трешања.*

трѐшњевина ж *трешњево дрво (као грађа).*

трѐшњевица ж *в. трешњевача.*

трѐшњѝк, -и́ка м *трешњев воћњак;* уп. трешњак, трешњар.

трѐшњица ж *дем. и хип. од трешња.*

трѐшњичица ж *дем. и хип. од трешња и трешњица.*

трѐшњов(-) *в. трешњев(-).*

трѐштав, -а, -о *који трешти, громогласан:* ~ музика.

тре́штати, -тӣм несвр. *производити продоран и јак звук; одјекивати громогласном буком, проламати се.* – Топови су трештали. Кафана трешти.

трѐштен и **трѐштен,** -а, -о у изр. **~ пијан** *потпуно, сасвим пијан.*

трѐштити, -ӣм свр. **1.** *грунути, проломити се (о пуцању).* **2.** *треснути, ударити, лупити.*

трѐшће јек. **трѝјешће** с зб. *трешке, иверје.*

трѐшчица ж *дем. од тре́ска.*

тр̏жи̏шнӣ и **тр̀жи̏шнӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на тржиште, намењен тржишту, тр̄говини:* ~ вредност, ~ инспекција.

тр̏жи̏шно и **тр̀жи̏шно** прил. *у односу на тржиште и цене на тржишту:* ~ се понашати.

тр̏жи̏ште и **тр̀жи̏ште** с **1.** екон. **а.** *подручје на коме се води тр̄говина:* међународно ~, унутрашње ~. **б.** *понуда и потражња робе на одређеном подручју и у одређено врем.* **2.** *тр̄, пијаца.* • екон. **јединствено ~** *тржиште без територијалних ограничења (у оквиру државе или шире тр̄говинске заједнице) и са једнаким условима за све учеснике.* **слободно ~** *тржиште на коме нема ограничења у погледу цена и количине робе.*

тр̏жнӣ и **тр̀жнӣ,** -а̄, -о̄ *в. тржишни.*

тр̏жница ж *отворен или покривен простор где се врши контролисана продаја животних намирница; низ продавница различите робе у склопу једног тр̄говинског објекта; тр̄говинска кућа, тр̄говина:* градска ~.

тр̏зав, -а, -о *истрзан, исцрекидан:* ~ сан.

тр̏завица ж **1.** *грчевито стезање мишића, грчеви; дрхтавица.* **2.** (обично у мн.) фиг. *неспоразум, несугласице; секирација:* политичке трзавице. Сви смо сити трзавица.

тр̏завo прил. *искидано, испрекидано:* ~ спавати.

тр̏за̄ј м (инстр. -ем) **1.** *наглао покрет, обично рефлексан.* **2.** *трептај, тицај.*

тр̏за̄јнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на тзрај.*

трза̀кати се, -а̄м се несвр. у *дем. значењу: тр̏зати се.*

тр̏залица (тр̀за̄љка) ж *танка плочица, обично коштана, којом се удара у жице тамбуре и сл. музичких инструмената, терзијан.*

тр̏зати (се), -а̄м (се) и тр̀жем̄ (се) *несвр. према тр̄нути (се) и тр̀ћи (се).*

тр̏знути, -нем̄ свр. **1.** *учинити наглао покрет, тзрај:* ~ раменом. **2.** *пробости, продрмати.* – Трзнула га је нека гроза. ■ **~ се** *тр̄нути се, пренути се:* ~ се из мисли.

трзу̏ц(к)ати се, -а̄м се несвр. *дем. према тр̏зати се.*

тр̏и̏, три̏јӯ и тр̀ијӯ (дат. три̏ма и тр̀има) (с предл. најчешће непром.) *основни број за једну јединицу већи од два, који се обележава цифром 3; назив те цифре.* • **на ~ ћошка** 1) (урадити што) *како не ваља, како се не ради, лоше.* 2) (бити) *бити рђавог расположења.*

триа̀нгл м лат. **1.** *троугао, трокут.* **2.** геод. *апарат за мерење висинских кота.* **3.** муз. *мали ритмички инструмент начињен од челичне шипке савијене у облику троугла, о који се удара металном шипком.*

триангула̀ција ж геод. *одређивање положаја главних тачака при геодетским мерењима по систему мреже троуглова.*

триангула̀ц̄ијскӣ и **тр̏иангулациӣонӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на триангулацију, изведен применом триангулације.*

триангу̀лисати, -ишем̄ (триангули̏рати, -у̀ли̏рам̄) свр. и несвр. **1.** геод. *(из)вршити мерење терена примењујући триангулацију.* **2.** агр. *(на)калемити младицу у троугласт процеп на стаблу.*

трибада̀ ж грч. *лезбејка, хомосексуалка.*

трибѝна ж фр. **1. а.** *амфитеатрално постављена седишта за гледаоце на стадионима, тркалиштима и сл.*: источна ~, јужна ~. **б.** *привремени објекат погодне висине подигнут за посматрање какве приредбе, параде и сл.*: свечана ~. **в.** *издигнуто гледалиште у дворани, галерија:* новинарска ~. **2. а.** *уздигнуто и одвојено место за говорника, говорница.* **б.** фиг. *тело за обраћање јавности, за заступање и ширење каквих идеја:* трибина за политику.

тр̀и̏брах м грч. стил. *грчка стопа од три кратка слога настала из јамба у коме је дужина замењена са два кратка слога.*

тр̀и̏бӯн, -у́на м лат. **1.** ист. *изабрани представник плебејаца у старом Риму.* **2.** фиг. *народни вођа, борац за права народа:* народни ~.

трибӯна̀л, -а́ла м лат. *судско веће, суд; судница.*

тр̀и̏бӯнскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на трибуне, који потиче од трибуна:* ~ говор.

тр̀и̏бӯнски прил. *као трибун, на начин својствен трибунима.* – Јовандека трибунски заокружи погледом по гомили.

тр̏ивија̀лан, -лна, -о лат. *прост, безначајан, баналан; простачки:* ~ истина; ~ дух.

тр̏ивија̀лно прил. *на тривијалан начин, просто, банално; простачки:* ~ се изразити.

тривија̀лно̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога што је тривијално, баналност; простачки начин, простачки поступак, просташтво.*

тригономѐтрија ж грч. мат. *део геометрије, наука о троугловима, која се бави изучавањем зависности између страна и углова троугла у равни (равна тригонометрија) и тим односима у сферном троуглу (сферна тригонометрија).*

тригономѐтр̄ијскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на тригонометрију, заснован на тригонометрији:* ~ једначина.

тригономѐтричкӣ, -а̄, -о̄ *в. тригонометријски.*

тр̀и̏десе̄т (тр̀и̏десет) **а.** *основни број три пута већи од десет који се обележава цифрама 30.* **б.** *у вишечланим бројевима, одн. бројним изразима:* сто ~, ~ (и) пет, ~ (и) пети, ~ (и) двоје.

тридесет- *в. тридесето-:* тридесетгодишњи.

тридесѐтак прил. *приближно тридесет, око тридесет (особа, предмета, јединица неке мере и сл.).*

тр̀и̏десе̄тӣ, -а̄, -о̄ *редни број према тридесет.*

тридесѐтина и **тридесетѝна** ж **1.** *тридесети део неке целине:* ~ суме. **2.** *в. тридесетак:* ~ људи.

тридесѐтица ж **1.** *назив за бројку 30.* **2.** *оно што је означено са 30 (нпр. пространија, аутобус и сл.).*

тр̀и̏десето прил. *при набрајању: на тридесетом месту.*

тридесето- *као први део сложенице означава да је оно што је њеним другим делом показано у вези са бројем тридесет, да се појављује у тридесетоструком износу и сл.*: тридесетодневни, тридесетострук.

тридесетогòдишњāк м *човек који има тридесет година.*

тридесетогòдишњака и **тридесетогодишњàкиња** ж *жена која има тридесет година.*

тридесетогòдишњӣ, -а̄, -е̄ **а.** *који има тридесет година:* ~ човек. **б.** *који траје или се врши тридесет година; који се обавља после тридесет година и сл.*: ~ рад, ~ прослава.

тридесетогòдишњица ж *навршена тридесета година од неког догађаја, прослава, помен и сл. после тридесет година.*

тридесетòрица ж (мн. ø) *тридесет особа мушког пола, тридесет мушкараца.*

тр̀и̏десеторо *збирни број који одговара основном броју тридесет:* **а.** *за означавање збира особа (или уопште бића) мушког и женског пола:* било их је ~ у разреду. **б.** *уз збирне именице које означавају збир младих бића (ређе уз друге именице у мн.):* ~ деце, ~ пилади, ~ јагњади.

тр̏ӣжа̄љ м бот. *биљка мирисавог цвета* Erysimum *из ф.* Cruciferae.

трија́да ж грч. **1.** фил. *термин у Хегеловој филозофији, наслеђен из грчке филозофије, за означавање тростепене схеме дијалектичког развитка: теза–антитеза–синтеза.* **2.** хем. *група од три сродна елемента.* **3.** црквен. *тројица, тројство.*

тр̀и̏ја̄днӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на тријаду.*

тријали̏зам, -зма м **а.** *федерација тројице држава.* **б.** ист. *политичка концепција, схватање о тројној монархији у бившој Аустроугарској пред Први светски рат (Аустрији и Угарској би била придодата трећа државна јединица – словенске земље).*

тр̀ија̀лист(а), -е̄ м (мн. -сти) *присталица тријализма.*

тријали́стичкӣ, -ā, -ō *који се односи на тријализам и тријалисте, заснован на тријализму:* ~ држава.

трӣјас м грч. геол. *први од три периода мезозоика који се према наслагама или слојевима дели у три дела (одакле му и име).*

тријена́ле, -ла м (мн. -ла с) лат. *интернационална приредба, сликарска, вајарска и сл. изложба или уметнички (обично позоришни, филмски или музички) фестивал који се одржава сваке треће године.*

трӣјер м фр. агр. *машина за пречишћавање жита и сортирање зрневља према величини, крупноћи.*

тријéра ж грч. *старогрчка ратна лађа са три реда весала.*

тријѐрисати, -ишēм (тријѐрати, -ā̄м) свр. и несвр. *пречистити, пречишћавати и сортирати жито тријером.*

тријýмвӣр, -и́ра м лат. *члан тријумвирата.*

тријумвӣра́т, -а́та м лат. **1.** ист. *облик владавине у старом Риму, владавина тројице.* **2.** фиг. *удружена тројица, тројка.*

трӣјумф м лат. **1.** *свечан улазак победоносних трупа у староме Риму као највећа почаст која се исказивала победнику у рату; свечаност у славу ратне победе.* **2.** *уопште сјајна, потпуна победа; сјајан, велики успех; радост и славље због победе, успеха.*

трӣјумфа́лан, -лна, -о *начињен, приређен у славу победе и победника; победнички, победоносан:* ~ капија, ~ дочек.

тријумфали́зам м *став онога који тријумфује, победничка охолост.*

трӣјумфа́лно прил. *у тријумфу, свечано; победнички:* ~ бити дочекан; ~ завршити такмичење.

тријýмфатор м *онај који тријумфује, победник.*

тријýмфаторскӣ, -ā, -ō *који се односи на тријумфаторе, победнички.*

трӣјумфовати, -фујēм (тријумфи́рати, -ýмфӣра̄м) свр. и несвр. *однети, односити потпуну победу; (про)славити победу, победнички ликовати:* ~ над противником; ~ након победе.

трӣк, -а и трӣка м (мн. трӣкови и трӣкови) енгл. *спретан поступак којим се постиже обмана, превара.*

трӣкӣрије ж мн. грч. црквено. *трокраки свећњак са три укрштене свеће којима епископ благосиља.*

трӣклӣнијум (трӣклӣнӣј, -ија) м лат. *староримска трпезарија са три лежаја поред стола, са којих се јело лежећи.*

трикли́ничнӣ, -ā, -ō грч. мин. *чије се три осе секу под косим углом (о кристалима неких минерала):* ~ систем, ~ призма.

трӣклӣнскӣ, -ā, -ō *в. триклинички.*

трӣкō, -ōа фр. *фино плетена растегљива тканина; одећа од такве тканине; плетена одећа уопште, трикотажа.*

триколо́ра ж лат. *застава у три боје, тробојка, тробојница.*

трӣколо̄рнӣ, -ā, -ō *тробојни:* ~ застава.

трикота́жа ж фр. **а.** *машински плетене тканине, плетена одећа.* **б.** *фабрика за израду такве тканине.* **в.** *продавница такве тканине.*

трӣкота̄жнӣ, -ā, -ō *који се односи на трикотажу:* ~ погон, ~ роба.

трила́ ж муз. *в. трилер (1).*

трӣлер и **трӣлер** м нем. **1.** муз. *мелодијски украс изведен брзим и неколико пута поновљеним смењивањем основног тона и најближег вишег тона у једнаком трајању.* **2.** *врста акционог филма, одн. књижевног дела, са запletеним радњом, пуном напетости.*

трили́ōн, -о́на (трилӣ̀јӯн, -у́на) м лат. *милион милиона (у земљама бивше Југославије, у Француској и Италији); милион билиона (у неким другим земљама, нпр. у Енглеској и Немачкој).*

трили́рати, -ӣлӣра̄м свр. и несвр. *извести, изводити трилере.*

трило́гија ж грч. *три драме или три романа једног писца који тематски чине целину.*

трӣ́местар, -тра м лат. *тромесечни период, тромесечје; четврти део године, квартал.*

трӣ́местарскӣ, -ā, -ō и **трӣ́местра̄лан,** -лна, -о *који се односи на тримесечар, тромесечни, квартални.*

трӣ́метар и **трӣме̄тар,** -тра м грч. стил. *стих од три метра, шестостопни јамбски стих.*

трӣ́на ж **1.** *мрва, трунка.* **2.** *отпаци од сена; пилотина, пиљевина.*

трӣ́нав, -а, -о *запрљан трином, тринама, пун трина.*

трӣна́ест *број за три јединице већи од десет, који се обележава са 13.*

тринаéстак, -тка м (обично непром.) *збир од приближно тринаест, око тринаест (особа, предмета, јединица неке мере и сл.).*

тринаесте́рац, -рца м стил. *стих од тринаест слогова.*

тринаестѐрачкӣ, -ā, -ō *изведен у тринаестерцу:* ~ стих.

трӣна́естӣ, -ā, -ō *редни број који одговара основном броју тринаест.*

тринаѐстина и **тринаестӣна** ж **1.** *тринаести део неке целине.* **2.** *в. тринаестак.*

тринаѐстица ж **1.** *назив за бројку 13.* **2.** *нешто (превозно средство, просторија и сл.) означено бројем 13.*

трӣна́есто прил. *на тринаестом месту.*

тринаесто- *први део сложеница које значе неки збир или сложеност од тринаест предмета, делова и других појмова, одн. нешто тринаесто по реду и сл., нпр.:* тринаестогодишњак, тринаестодневни, тринаестоспратница.

тринаестѐрица ж (мн. ø) *тринаест особа мушког пола, тринаест мушкараца.*

трӣна́есторо *збирни број који одговара основном броју тринаест:* **а.** *за означавање збира особа (или уопште бића) мушког и женског пола:* било их је ~ у групи. **б.** *уз збирне именице које означавају збир младих бића (ређе уз друге именице у мн.):* ~ деце, ~ пилади, ~ јагњади.

тринӣтēт, -е́та м лат. *тројица, тројство:* догма тринитета.

тринитротолу́о̄л, -о́ла м *врло јак експлозив за пуњење граната, мина и сл.*

трӣно̄м, -о́ма м грч. мат. *трочлани алгебарски израз.*

трӣно̄мнӣ и **трӣно̄мскӣ,** -ā, -ō *који се односи на трином, који се састоји из тринома:* ~ једначина.

трӣо, трӣја м (мн. с) (инстр. трӣом) грч. **1.** муз. **а.** *камерни састав од три инструмента, одн. троје инструменталиста; композиција намењена таквом саставу.* **б.** *код троделних клесних композиција, маршева и сл. средњи део композиције, контрастан првом делу.* **2.** *три особе које се друже, сарађују, које су ангажоване на истом послу, задатку или у игри, тројка.*

трӣод м грч. црквено. *у православној цркви књига с објашњењима о појединим празницима.*

трио́да ж грч. физ. *електронска цев са три електроде.*

трӣо̄днӣ, -ā, -ō *који се односи на триоду:* ~ цев.

трӣола ж итал. муз. *група од три једнаке ноте које трају колико и две нормалне ноте исте облика.*

триоле́т м фр. књиж. *песмица од осам стихова у којој се после трећег стиха понавља први, а после шестога први и други стих.*

трипаносо́ма ж грч. зоол. *у мн.: једноћелијске праживотиње из разреда бичара, реда* Trypanosoma *(паразитирају на еритроцитима и ткивима човека и других кичмењака проузрокујући разне болести, нпр. болест спавања) (у јд.: праживотиња из тога разреда).*

трӣпартӣтан, -тна, -о лат. **1.** *троделан, тространк.* **2.** *сачињен учешћем три стране, три учесника:* ~ споразум, ~ конференција, ~ уговор.

трӣпер м нем. мед. *врста полне болести, гонореја, капавац.*

трипѐра̄ш, -а́ша м *онај који болује од трипера.*

тр̀ѝпице, -пӣца̄ ж мн. *јело од изнутрице, шкембићи.*

тр̀ѝплет, -е́та м (триплѐта ж) лат. **1.** *три истоврсна предмета; три здружена лица, трио.* **2.** лингв. *једна од три варијанте (акценатске, фонетске или морфолошке) неке речи; један од три равноправна назива за један појам.*

тр̀ипли̏кат, -а́та м лат. *трећи примерак, друга копија некога текста.*

тр̀ипли̏рати, -и̏плӣра̄м (тр̀иплици̏рати, -и̏цӣра̄м) свр. и несвр. лат. *увећа(ва)ти три пута, утростручи(ва)ти:* ~ суму новца.

тр̀ѝпло прил. лат. *троструко;* уп. дупло.

тр̀ѝполи -ија м *инфузоријска земља, брашнаста силикатна маса (служи за глачање метала, камена и др.).*

тр̀ѝпсӣн, -и́на м грч. физиол. *фермент гуштераче који разлаже беланчевине.*

тр̀ѝптих(он) м грч. **1.** *три слике које чине целину спојене тако да крајње две чине крила која се могу преклопити преко два пута веће средње слике.* **2.** *ликовно, музичко, литерарно и др. уметничко дело састављено од три засебна дела која тематски или идејно чине целину.*

тр̀ѝпӯдијум (тр̀ѝпӯдӣј, -ија) м лат. *свечани плес.*

тр̀и́пӯт и **тр̀и́put** прил. *у три маха, у три наврата; троструко:* рећи што ~; бити ~ јачи.

тр̀и́ред и **тр̀и́рӗд** прил. *в. тр̀ипут.*

тр̀ире́ма ж лат. *римски ратни брод са три реда весала рађен према грчкој тријери.*

тр̀ѝста 1. *основни број три пута већи од сто, који се бележи словом 300, три стотине.* **2.** фиг. (у прил. служби) *веома много, да се броја не зна:* имати ~ послова.

триста- и **тристо-** *као први део сложенице означава да је оно што је њеним другим делом исказано у вези са бројем триста, да се појављује триста пута умножено и сл.:* тристогодишњи, тристагодишњица.

тр̀ѝстӧтӣ и **тр̀ѝстотинитӣ,** -ā, -ō *редни број који одговара основном броју триста.*

тр̀ѝтијум (тр̀ѝтӣј, -ија) м лат. хем. *в. тр̀ицијум.*

тр̀и́тон м грч. **1.** зоол. *врста водоземца, даждевњак.* **2.** (Тритон) *морско божанство у грчкој митологији, са човечијим горњим делом и рибљим репом.*

тр̀ѝтӧн, -о́на м *језгро атома трицијума, састављено од једног протона и два неутрона.*

тр̀ѝфора ж и **тр̀ѝфӧријум** (тр̀ѝфӧрӣј, -ија) м лат. архит. *прозор подељен са два усправна камена стубића на три дела (нарочито чест у архитектури готике).*

тр̀и́фт м нем. *већа количина дебала која се отискују низ реку.*

тр̀и́фтӑр м нем. *шумски радник који се стара о трифту, који гура, отискује стабла низ реку.*

тр̀и́фтати, -а̄м несвр. *гурати, отискивати дебла низ реку.*

тр̀ѝфтонг м грч. лингв. *спој три самогласника који се изговара као један слог, трогласник.*

тр̀ѝфтоншкӣ, -ā, -ō *који се односи на трифтонг.*

Тр̀ѝфӯндан м *дан у години посвећен хришћанском свецу Трифуну.*

трихи́на ж грч. зоол. *паразитска власаста глиста* Trichinella spiralis *која живи у цревима, а њене ларве у мишићима животиња сисара и човека.*

трихино́за ж грч. мед. *обољење изазвано трихином,* trichinosis.

тр̀ѝхи̏нскӣ, -ā, -ō *који се односи на трихине:* ~ ларва.

трихи̏њав, -а, -о *захваћен, заражен трихином:* ~ месо.

трихото̀мија ж грч. *подела на три дела, на три групе.*

тр̀и́ца[1] ж жарг. *в. тројка (1 и 2).*

тр̀и́ца[2] ж (најчешће у мн.) **1. а.** *љуске зрневља жита, које се приликом млевења или сејања одвајају, мекиње.* **б.** *мрвица, трунка:* ~ дуванска. **2.** фиг. *безвредна ствар, тричарија; безвредан човек, ништарија.* • **купио би га за трице** *неупоредиво је бољи од њега.* ~ **и кучине** *безвредна, неважна ствар.*

тр̀и́цепс м лат. анат. *троглави мишић на надлактичној и потколеничкој кости.*

тр̀и́цијум (тр̀и́цӣј, -ија) м лат. хем. *радиоактивни вештачки изотоп водоника чији је атом око три пута тежи од атома обичног водоника, а користи се, између осталога, у водоничним бомбама.*

тр̀ицӣкл м грч. *возило са три точка са ножним или моторним погоном.*

тр̀и́чав, -а, -о **1.** *зарђао, умрљан трицама:* ~ хаљина. **2.** фиг. *безначајан, безвредан, бедан:* ~ хонорар.

тр̀и́чаво прил. *безначајно; ситничарски.*

тр̀и́чавӧст, -ости ж *особина онога што је тричаво, безначајност, безвредност; оно што је тричаво, тричарија.*

тричӑ̀рија ж (обично у мн.) *безвредна, безначајна ствар, ситница; бесмислица, бесмислица, глупост.*

тр̀и́шља ж бот. *зимзелено или листопадно ниско дрвеће или жбуње приморских крајева* Pistacia lentiscus *и* P. vera *из ф.* Anacardiaceae.

тр̑к м (лок. тр́ку) **1.** *најбржи коњски ход, галоп.* **2.** *најбрже кретање, трчање.* **3.** *у значењу императива:* потрчи(те), похитај(те). – Трк у школу! • **из куће ~, у кућу шетња** нар. шаљ. *дијареја, пролив.*

тр̑ка ж (дат. тр̑ци; ген. мн. тр̑кā) **1. а.** *трк, трчање.* **б.** *велика журба, јурњава.* **2. а.** (и у мн.) спорт. *такмичење у брзини трчања, утрка:* коњске трке, ~ на сто метара. **б.** фиг. *усредсређивање свих напора на постизање једног циља, страсно настојање да се нешто добије, постигне:* ~ за новцем, ~ за славом. • **и ми коња за трку имамо** *в. под коњ.*

тр̑калица ж зоол. **1.** *врста инсекта тврдокрилца, кукца корњаша* Geodromicus. **2.** *у мн.: пор. афричких птица из реда мочварица* Glareolidae, *витких ногу и дугих крила и репа, које добро трче и вешто лете (таква птица).*

тр̑калӣшнӣ, -ā, -ō *који се односи на тркалиште:* ~ стаза.

тр̑калӣште с *место, терен на коме се одржавају трке.*

тр̀ка́ти, тр̑ка̄м (тр̑чӗм) несвр. **1.** *трчати, јурити; трчати тамо-амо, трчкарати.* **2.** (коња) *наводити коња на трк, јахати трком.* ■ ~ **се** *такмичити се с ким у трчању, утркивати се.*

тр̑каћӣ, -ā, -ē *в. тркачки.*

тр̑ка̄ч, -а́ча м (инстр. -а́чем) **1.** *онај који трчи; онај који је добар у трчању; онај који се такмичи у трчању.* **2.** *коњ који добро и истрајно трчи; тркачки коњ.*

тр̑ка̀чица ж **1.** *жена тркач;* уп. тркач (1). **2.** *кобила која добро трчи; кобила која се такмичи у тркама.* **3.** зоол. **а.** *птица закржљалих крила и снажних ногу, неспособна за летење, а способна за трчање и ходање на велике даљине (ној и сл. птице).* **б.** *у мн.: систематски назив за те птице* Cursores.

тр̑ка̄чкӣ, -ā, -ō **а.** *који се односи на трке и тркаче, који служи за трке:* ~ коњ, ~ стаза. **б.** *направљен, подешен за брзо кретање:* ~ чамац, ~ аутомобил.

тр̑кӗ и **тр̑кӗ** прил. **1.** *у трку, трком, трчећи:* ~ стићи. **2.** *у служби узвика за подстицање, сокољење.* – Трке, Јаблан! Трке, Рудоња!

тр̑кимицӗ прил. *у трку, трком:* ~ напасти.

тр̑кља ж *пиштка, мотка.*

тркља́нац, -нца м агр. (обично у изр. **пасуљ ~**) *в. тр̑кљаш.*

тр̑кљаст, -а, -о *сличан тркљи, који подсећа на тркљу (висок, танак, сув и сл.):* ~ стас.

тр̑кљати, -а̄м несвр. *побадати тркље уз пасуљ, бораницу и др. биљке пењачице.*

тр̀кљāш, -а́ша м агр. *врста пасуља који пушта вреже уз тркљу, тачкаш.*

тр́кнути, тр̀кнēм и **тр̀кнути,** -нēм свр. *(ȕ)отрчати некуд близу, на часак, скокнути:* ~ у продавницу.

тр̀ком прил. *у тр̀ку, тр̀чећи; журно, хитро:* ~ се удаљити; ~ прионути на посао.

тр̀лити, -ȉм несвр. [гл. им. тр̀љēње с] *тр̀лицом добијати влакно од лана или конопље, одвајати влакно конопље или лана од поздера.*

тр̀лица ж *једноставна, најчешће дрвена направа помоћу које се издваја влакно из стрýкова у води омекшалог лана или конопље, одн. чисти од поздера.*

тр̀ло с **1.** *стаја за стоку.* **2.** (и тр̀ло) *место где се риба мрести, мрестилиште.*

тр̀ља ж зоол. *морска риба из реда коштуњивица тврдоперки* Mullus barbatus: брката ~.

тр̀љати, тр̀љāм несвр. **1.** *притискујући превлачити руком преко нечега (више пута); вршити масажу притискујући руком, масирати:* ~ очи; ~ леђа. **2.** *превлачити један предмет преко другога, трти два тела један другим.* ■ ~ **се** повр. *масирати се.* • ~ **главу** *в. под глава.* ~ **руке** *радовати се због нечега, бити веома задовољан.*

тр̀љкати (се), -āм (се) несвр. *у дем. значењу: тр̀љати (се).*

тр̀љкати се, -āм се несвр. *врзмати се, луњати, мотати се.*

тр̀љнути, -нēм свр. *благо, овлаш протрљати.*

тр̀мка ж *купаста кошница од прућа, вршкара.*

тр̀н м (мн. тр́нови) **1.** *крут, изразит израштај код биљака који боде, бодља.* **2.** бот. **а.** *назив за више трновитих биљака, нпр. драч, тршина; ниско бодљикаво шибље или грмље.* **б.** *део назива више трновитих биљака:* госпин ~, зечји ~, црни ~. • **бити (коме) трн у оку** *јако сметати некоме.* **забадати трн у здраву ногу** *мењати оно што је добро, испробано и сл., чинити што сувишно.*

трна́вци м мн. *в. тр̀нак (2).*

тр́нак, -нка м *дем. и хип. од трн.* **2.** мн. (тр́нци) *осећај у телу сличан боцкању (изазван јаким емоцијама, хладноћом и др.), жмарци.*

трна́пити, тр̀нāпӣм свр. нар. **1.** *изненада се појавити, банути, хрупити.* – Кнез трнапи на врата. **2.** *упутити се, кренути, ударити:* ~ узбрдо. ■ ~ **се** *мучити се, злопатити се.*

тр́нити, тр̀нӣм несвр. [гл. им. тр́њēње с] **1.** *тр̀новом метлом, тр̀нометом одстрањивати сламу и плеву из овршеног жита на гумну, тр̀нометити.* **2.** *заграђивати тр̀њем; покривати тр̀њем:* ~ башту; ~ расад. **3.** *изазивати тр̀нце, језу, прожимати тр̀нцима.* – Лед ми ноге трни. **4. а.** *бити прожет тр̀нцима, тр̀нути.* – Болно ми трни рука. **б.** фиг. *кочити се, премирати од страха.* – Све стрепи и трни.

тр̀нић, -а и **тр̀нӣћ,** -и́ћа м *дем. од тр̀н.*

тр̀нӣште с *тр̀ново жбуње, тр̀њак.*

тр̀нов, -а, -о *који се односи на тр̀н, на тр̀ње, начињен од тр̀ња:* ~ ограда.

тр̀новача ж бот. **1.** *врста ране шљиве* Prunus insititia *из ф.* Rosaceae, *лоптастог, ситнијег модрог плода.* **2.** *в. дивља крушка, под крушка (изр.).*

тр̀новина ж *тр̀ново дрво.*

трнòвит, -а, -о **1. а.** *пун тр̀ња, зарастао у тр̀ње:* ~ живица, ~ крај. **б.** фиг. *заједљив, пецкав:* ~ сарказам. **2.** фиг. *испуњен тешкоћама, мучан, тегобан:* ~ животни пут.

трнòвито прил. *на тр̀новит начин, мучно, тегобно:* ~ се пробијати кроз живот.

трнòвитōст, -ости ж *особина и стање онога што је тр̀новито.*

трнòкон м *двоздена алатка насађена на дршку, заоштрена с једне а тупа с друге стране (обично за крчење земљишта), будак, пијук.*

трнòшљива ж бот. *в. тр̀новача (1).*

тр̀нулић м бот. *биљка* Pallenis spinosa *из ф.* Compositae.

тр̀нути, -нēм несвр. [гл. им. тр̀њēње с] **1.** *чинити да нешто престане горети, гасити:* ~ лампу. **2.** *в. тр̀нути се.* ■ ~ **се а.** *престајати светлети, горети, гасити се.* – Светиљке се трну. Ватра се трне. **б.** фиг. *нестајати, губити се, ишчезавати.* – Љубав се трне.

тр́нути, тр̀нēм несвр. [гл. им. тр́њēње с] *бити обузет тр̀нцима; постајати непокретан, обамирати (од страха, напора, умора и сл.).*

тр́нци, тр̀нāцā м мн. *в. тр̀нак (2).*

тр̀њав, -а, -о *пун тр̀ња, зарастао у тр̀ње, тр̀новит:* ~ путељак, ~ зараван.

тр̀њавица ж *стање организма при коме је тело обузето тр̀нцима.*

тр̀њāк, -а́ка м *жбуње тр̀на; земљиште обрасло тр̀њем.*

тр̀ње с (мн. ø) *зб. им. од тр̀н; тр̀нов грм, тр̀њак.* • **бацити у тр̀ње (копље, перо** и сл.) *одустати од даљег бављења нечим, напустити што, прекинути рад на нечему.* **бос по тр̀њу тр̀чати** *бити извргнут непријатностима и тешкоћама.* **преко тр̀ња стићи до чега** *тешко и мучно остварити нешто.*

тр̀њèвит, -а, -о *тр̀нов, тр̀новит:* ~ ограда.

тр̀њина ж бот. *разгранат жбун* Prunus spinosa; *из ф.* Rosaceae, *округласте крошње, понекад образује густиште; плод те биљке, ситна тамномодра коштуница опорог укуса.*

тр̀њинаст, -а, -о *сличан тр̀њини (обично по боји):* тр̀њинасте очи.

тро- *као први део придевских и именичких сложеница означава да је оно што је њиховим другим делом означено тројако, тростручно, утростручено:* тробојан, трогодишњица, тростручак, тродневни.

тр̀оатōман и **троàтōман,** -мна, -о *који садржи три атома (о молекулу).*

тр̀обāзан, -зна, -о хем. *који садржи два атома водоника који се могу заменити атомима метала (о киселинама).*

тр̀обōјан[1], -јна, -о *који је у три боје:* ~ застава.

тр̀обōјан[2], -јна, -о *који има три боја, спрата, троспратан.*

тр̀обōјка и **тр̀обōјница** ж *тробојна застава.*

тробо́јнōст, -ости ж *особина онога што има три боје, што је у три боје.*

тр̀обрāздни, -ā, -ō *који одједном прави три бразде (о плугу).*

тр̀обрид, -а, -о и **тр̀обрӣдан,** -дна, -о *који има три брида, три оштрице:* ~ бодеж.

тр̀овати, тр̀ӯјēм несвр. **1. а.** *разарати отровом; убијати отровом:* ~ организам; ~ пацове. **б.** *стављати отров у нешто, чинити отровним:* ~ воду. **2.** фиг. *вршити рђав утицај на кога, кварити:* ~ омладину. ■ ~ **се 1.** *упрожавати своје здравље отровом, излагати се (свесно или нехотично) деловању отрова:* ~ се алкохолом, ~ се дуваном. **2.** фиг. *потпадати под рђав утицај:* ~ се слушајући анархисте.

тр̀овāч, -а́ча м (инстр. -а́чем) *онај који трује, који је некога отровао.*

трова̀чица ж *женска особа тровач.*

тр̀овāчкӣ, -ā, -ō *који се односи на тровање, својствен тровачима:* ~ опрема, ~ хладнокрвност.

тр̀овлāшће с (мн. ø) *управа тројице, тријe групација, тријe странака и сл.*

тр̀оглāв, -а, -о *који има три главе:* ~ мишић.

трогло̀дӣт, -и́та м грч. **а.** *пећински човек.* **б.** фиг. *човек ниске културе, примитивац.*

трогло̀дӣтскӣ, -ā, -ō *који се односи на троглодите.*

тр̀огод, -а, -о *који има три године, трогодишњи:* ~ говече.

трȍгодац, -гоца м *мужјак домаће или дивље животиње од три године.*

трогòдишњāк м *онај коме је три године* **а.** *троīодишњи дечак.* **б.** *в. троīодац.*

трогòдишње прил. *сваке три године, сваке треће године, по истеку три године:* ~ се састајати.

трогòдишњӣ, -ā, -ē *који има три године; који траје три године; који служи за три године; који се обавља после три године и сл.:* ~ дечак, ~ вино; ~ служба, ~ уговор; ~ зарада; ~ помен.

трогòдишњица ж **1.** *навршене три године од некоī догађаја:* ~ ослобођења. **2.** (у придевској служби, уз именице ж. рода) *троīодишња:* шљивовица ~.

трогòдȉште с *време од три године, троīодишњи период.*

трȍгоче, -ета с (мн. ø; зб. им. трȍгочāд ж) *троīодишње ждребе или теле.*

трòдēлан јек. **трòдијелан,** -лна, -о **1.** *састављен, склопљен из три дела; који се изводи у три дела, у три маха:* ~ прозор; ~ тренинг. **2.** муз. *који се састоји из три временске јединице (о такту).*

трȍдимензионāлан, -лна, -о *који се простире у три димензије.*

трȍдимензионāлно прил. *у три димензије.*

тродимензионáлнōст, -ости ж *својство оноīа што је тродимензионално.*

трòднēвнӣ и **трòдневнӣ,** -ā, -ō *који траје (треба да траје) три дана:* ~ излет.

трòднēвница ж *тродневни период.*

трòжичан, -чна, -о **а.** *који има три жице (о инструменту).* **б.** *упређен од три нити:* ~ преља, ~ кабл.

трȍзвȕк м муз. *акорд, сазвучје од три звука (од велике или мале терце и чисте квинте) од најнижеī тона навише.*

трȍзвȕчан, -чна, -о *сливен од три звука:* ~ акорд.

трòзнаменкаст, -а, -о *који има три знаменке, цифре, троцифрен:* ~ број.

трòзуб[1] м *оруђе са три зуба, зупца, трокраке виле.*

трòзуб[2], -а, -о *који има три зуба, три зупца:* ~ виле.

трòзубац, -упца м **1.** *в. трозуб*[1]. **2.** бот. *род вишеīодишњих зељастих биљака* Triglochin *из ф.* Juncaginaceae, *усправне стабљике, линеарно распоређених листова; врсте тоīа рода* T. maritimum, T. palustris.

трòимен, -а, -о *који има три имена:* ~ краљевство.

трȍјāк, -а, -о *који се појављује у три облика, на три начина, који је од три врсте:* ~ изговор јата.

трȍјāко прил. *на три начина:* ~ изговарати јат.

трȏјан, -јна, -о **1.** (обично одр.) *који чине, изводе, остварују три стране, три īупе:* ~ савез, ~ споразум. **2.** *тростручак:* ~ одјек. • **правило** ~ мат. *в. под правило.*

тројáнац, -нца м **1.** *врста народноī кола.* **2. а.** *мушко дете рођено при истом порођају кад и још двоје деце.* **б.** мн. *мушка деца рођена као тројке.* **3.** жарг. *врста комīутерскоī вируса (према тројанском коњу).*

трòјāнка ж **а.** *женско дете рођено при истом порођају кад и још двоје деце.* **б.** мн. *три женска детета рођена као тројке.*

трòјāнскӣ, -ā, -ō *који се односи на Троју (познату из Хомерових сīевова „Илијада“ и „Одисеја“).* • **~ коњ** *в. под коњ.*

трòјāнче, -ета с *једно од деце рођене као тројке.*

трȍје, трóга и трȍјега (или непром.) *збирни број према основном броју три* **а.** *кад се заједно узимају три особе од којих је једна мушка или женска (понекад и три особе без обзира на род):* ~ младих, њих ~; ићи ~ по ~. **б.** *уз збирне именице које означавају младунчад:* ~ деце, ~ јагњади.

трȍједан, -дна, -о (трòједȉн, -а, -о) *јединствен у тројству, састављен од три неодвојива дела:* ~ бог, ~ краљевина.

тројѐзичкӣ (тројѐзичнӣ), -ā, -ō *који је израђен на три језика, који се односи на три језика:* ~ речник.

тројѐзичнȏст, -ости ж *својство оноīа што је тројезично.*

тројѐручица и **тројерȕчица** ж (у атриб. служби, уз им. ж. рода) *која има три руке (о Богородици на једној икони).*

трȍји, -е, -а мн. (ген. трȍјȉх, дат. трȍјȉм(а)) *бројни придев према основном броју три који се употребљава уз именице које имају само облике множине или означавају пар или три истоврсне īупе означене именицом у множини:* ~ чарапе, ~ виле, ~ кола, ~ просиоци.

трȍјити (се), -ȉм (се) несвр. *в. тростручити (се).*

трȍјица ж рлг. *по хришћанском учењу, јединство три божанске особе, Оца, Сина и Св. духа, тројство.*

трȍјица ж (мн. ø) *три мушка лица, три мушкарца.*

Трȍјице ж мн. *покретни хришћански празник који се слави педесети дан по Ускрсу, Духови.*

трȍјичиндāнскӣ, -ā, -ō *који се односи на Тројичин дан, тројички:* ~ сабор.

трȍјичинскӣ, -ā, -ō *који се односи на Тројице, тројички:* ~ недеља.

трȍјичкӣ, -ā, -ō *који се односи на Тројице, одржан о Тројицама:* ~ сабор, ~ скупштина.

трóјка (трȏјка) ж (дат. -јци; ген. мн. -кӣ) **1.** *назив цифре 3, знак којим се обележава број три; бројна вредност означена тим цифром:* написати тројку; збир једнак тројци. **2. а.** *оцена у систему оцењивања од 1 до 5 (задовољавајуће знање):* добити тројку из биологије. **б.** *назив за бића и предмете означене бројем три, одн. обележене цифром 3 или означене са три (обично истоветна) знака (карта нпр.) (такмичар, просторија, возило, касачко īрло и др.):* бодрити тројку, возити се тројком, држати предавање у тројци. **3.** *три особе везане заједничким послом, интересом, задатком и сл., īрупа од три лица:* растурити чету у тројке. **4.** мн. *троје деце рођене при истом порођају.* **5.** *колска запрегa од три коња; кола или санке с тројном коњском запрегом:* руска ~. **6.** спорт. *поīодак у кошарци постиīнут са удаљености веће од 6,52* m.

трȍјкāш, -áша м **1.** *ђак који најчешће добија оцену три, тројке.* **2.** спорт. *кошаркаш који често постиже тројке;* уп. тројка (5).

трȏјно прил. *тростручно, трипут.*

трóјнōст, -ости ж *особина оноīа што је тројно, тројство.*

трóјство с **1.** *недељива тројна заједница, тројно јединство; најопштије постојање три облика једне појаве:* ~ изговора јата. **2.** *в. тројица.*

трóјчица и **трȍјчица** ж *дем. и хип. од тројка.*

трòкатан, -тна, -о *в. троспратан.*

трòкатница ж *в. троспратница.*

трòколица ж *возило на три точка.*

трòкрак, -а, -о *који има три крака:* ~ свећњак.

трòкратан, -тна, -о *који се врши, понавља, појављује и сл. три пута, у три маха:* ~ поклич, ~ помоћ, ~ исплата.

трòкреветнӣ и **трокрèветнӣ,** -ā, -ō *који има три кревета:* ~ соба.

трòкрȋлан, -лна, -о *који има три крила, три преклопна дела:* ~ орман, ~ врата.

трȍкȗт м *в. троīао.*

трȍкȗтан, -тна, -о *који се односи на трокут, троīаони.*

трóла ж енгл. *контактна спроводна полуга између електричних водова и возила на електрични погон.*

трȍлēј, -éја м енгл. *в. трола.*

тролѐјбус и **тролéјбус** м енгл. *возило градскоī јавноī саобраћаја на електрични погон које се креће путевима без шина.*

тролѐјбускӣ и **тролéјбускӣ** (тролѐјбуснӣ и тролéјбуснӣ), -ā, -ō *који се односи на тролејбусе:* ~ саобраћај, ~ линија.

тро̀летнӣ јек. **тро̀љетнӣ,** -ā, -ō *који траје три лета, три године, троīодишњи:* ~ ракија.

тро̀летница јек. **тро̀љетница** ж *троīетна īрозница.*

тро̀летњӣ јек. **тро̀љетњӣ,** -ā, -ē *в. троīетни.*

тро̀леће јек. **тро̀љеће** с *троīодишњи ūериод.*

тро̀лӣст м **1.** бот. *в. царевац.* **2.** фиг. *три нераздвојне особе, тројка, трио.*

тро̀лист, -а, -о *в. тро̀листан.*

тро̀листак, -ска м *в. троīолист (2).*

тро̀листан, -сна, -о *који има три листа:* ~ детелина.

тро̀м, -а, -о *који се тешко, споро и лењо креће; који се тешко, споро и лењо изводи, врши:* ~ човек; троми покрети.

тро̀мб и **тро̀мб** м грч. мед. *īрудвица усирене крви* thrombus.

тро̀мблṑн, -о́на м фр. вој. *нарочит додатак īушци који омоīућује испаљивање експлозивних īројектила.*

тро̀мблṑнскӣ, -ā, -ō *који је у вези с троīромблоном, који се испаљује īомоћу троīромблона:* ~ мина.

тромбо́за ж грч. мед. *зачеīљење крвних судова тромбом.*

тро̀мбṑзнӣ, -ā, -ō *који се односи на тромбозу:* ~ грумење.

тро̀мбṑн, -о́на м итал. муз. *врста лименоī дувачкоī инструмента, īозауна.*

тромбо̀нист(а), -ē м (мн. -сти) *онај који свира у тромбон.*

тромбо̀цӣт, -и́та и **тро̀мбоцит** м грч. анат. *у мн.: крвна телашца која имају велику улоīу у зīрушавању крви, крвне īлочице (у јд.: такво телашце).*

тро̀међа ж *место īде се састају међе, īранице тријух држава или територија.*

тро̀међнӣ, -ā, -ō *који се односи на тромеђу, који се налази на тромеђи.*

тро̀месечан јек. **тро̀мјесечан,** -чна, -о *који има три месеца; који траје (важи, служи и сл.) три месеца; који се односи на тромесечје:* ~ беба, ~ следовање; ~ извештај.

тро̀месēчје и **тро̀месечје** јек. **тро̀мјесēчје** и **тро̀мјесечје** с **а.** *ūериод од три месеца, четврти део īодине, квартал.* **б.** шк. *један од четири дела школске īодине (са оцењивањем ученика за тај ūериод).*

тро̀месечнӣк јек. **тро̀мјесечнӣк** м *лист или часоūис који излази једанūут у три месеца.*

тро̀месечно јек. **тро̀мјесечно** прил. *на три месеца, у размаку од три месеца:* ~ се појављивати.

тро̀месечњāк јек. **тро̀мјесечњāк** м *тромесечно дете; тромесечно младунче.*

тро̀мити, -ӣм несвр. *чинити тромим, слабо īокретним, леним.*

тро̀мо прил. *споро, лењо:* ~ се кретати.

тро́моња м (мн. ж) пеј. *онај који је троīом, слабо īокретан, леī.*

тро̀мṑст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина и стање оноīа који је троīом.*

тромпѐта ж итал. муз. *лимени дувачки инструмент високоī тона, труба.*

тромпѐтист(а), -ē м (мн. -сти) *свирач на тромūети, трубач.*

тро̀н м грч. **1.** *владарска столица, īресто.* **2.** фиг. *īобедничко īостоље; свеукуūна īобеда на неком спортском такмичењу.* • **попети се на трон** *бити свеукуūни īобедник на неком спортском такмичењу.*

тронѐдḕлнӣ и **тро̀недḕлнӣ** јек. **тронѐдјḕлнӣ** и **тро̀недјḕлнӣ,** -ā, -ō *који има три недеље; који траје (важи, служи и сл.) три недеље:* ~ примирје.

тронѐдḕлно и **тро̀недḕлно** јек. **тронѐдјḕлно** и **тро̀недјḕлно** прил. *у размаку од три недеље, на три недеље:* ~ се састајати.

тро̀нљив, -а, -о *узбудљив, дирљив:* ~ призор.

тро̀нљиво прил. *узбудљиво, дирљиво:* ~ говорити.

тро̀ног[1] м *в. троножац (1).*

тро̀ног[2], -а, -о *в. троножан.*

тро̀ножак, -шка м *в. троножац (1).*

тро̀ножан, -жна, -о *који има три ноīе (о деловима намештаја и сл.):* ~ столица.

тро̀ножац, -шца м (инстр. -шцем) **1.** *ниска столичица на три ноīе, без наслона.* **2.** *уūиште део намештаја или какав други īредмет на три ноīе (īодметач за котао на оīьишту, сачак, сталак за цвеће и др.).*

тро̀нож(н)ица ж *в. троножац (1).*

тро̀ноктица ж у изр. **горопадна ~** зоол. *врста корњаче* Trionix ferox.

тро̀носати, -ошēм свр. и несвр. *освешта(ва)ти, осветити, освећивати:* ~ цркву.

тро̀ношка ж *в. троножац (1).*

тро̀ношкē прил. *на обе ноīе и наједну руку, ноīама и īомажући се једном руком; на три ноīе:* ~ се кретати.

тро̀нтати, -а̄м несвр. *навлачити, облачити (некоме) много одеће, утоūљавати с много одеће:* ~ дете. ■ ~ **се** *навлачити на себе много одеће, īретерано се утоūљавати с много одеће.*

тро̀нути, тро̀нēм свр. *īотресати, дирнути, īанути:* ~ до суза.

тро̀нӯто прил. *с узбуђењем, īотресено, дирљиво:* ~ се опростити с ким.

тро̀нӯтṑст, -ости ж *стање оноīа који је тронут, īотресеност.*

тронӯ́ће с *в. тронутост.*

тро̀п м грч. књиж. *реч уūотребљена у īренесеном значењу као īесничко или реторичко стилско средство.*

тро̀п, тро̀па м **1.** *талоī који се слеīне īосле тоūљења кајмака и īри сūрављању масла; талоī уūиште.* **2.** комина, дроī, ком.

тро̀па (тро́па) прил. итал. у изр. **бити ~** *изīубити на картама, у иīри; ūропасти, страдати (најчешће новчано).*

тро̀палачнӣ, -ā, -ō *који износи, обухвата три ūалца:* ~ ширина.

тро̀пā̀р, -а́ра м грч. *у īравославној цркви црквена īесма īосвећена неком свецу или īразнику.* • **према свецу и ~** *свакоме онако како је заслужио.*

тропа́рити, тро̀пā̀рӣм несвр. **а.** *īевати троūар.* **б.** фиг. *много īричати, досађивати īричањем.*

тро̀пев јек. **тро̀пјев** м муз. *комūозиција за три инструмента или три īевача; три извођача такве комūозиције, терцет.*

тро́пи и **тро̀пи,** тро́ūā м мн. грч. геогр. **а.** *īојас Земљине īовршине између īовратника.* **б.** *земље, крајеви тропскоī īојаса; крајеви с тропском климом.*

тропѝзам, -зма м грч. *опште назив за особину биљке или биљних делова да се окрећу īрема спољним надражајима (īод дејством Земљине теже, у īравцу воде или сунца).*

тро̀пṑлан, -лна, -о ел. *који има три īола (īозитиван, негативан и неутралан).*

тропо̀стотнӣ, -ā, -ō *који садржи три īосто, три īроцента нечеīа, троūроцентни:* ~ раствор киселине.

тропосфе́ра ж геогр. *најнижи део атмосфере, између Земљине īовршине и стратосфере.*

тро̀ūṑт м *тресак, луūњава.*

тропо̀тати, тро̀ūоћēм несвр. *трескати, луūати.*

тро̀прег м *заūреīа од три коња.*

тропро̀центнӣ, -ā, -ō *који садржи три īроцента нечеīа, троūостотни:* ~ раствор.

тро̑пскӣ и **тро̀пскӣ**[1], -ā, -ō *који се односи на област у крају тропа, упоредника, који захвата појас од 23° 27' северно и јужно од Екватора:* ~ појас, ~ клима, ~ болест.

тро̑пскӣ и **тро̀пскӣ**[2], -ā, -ō *исказан у тропима, фигуративан.*

тро̀ред[1] м *низ, поворка од по троје у једном реду; три паралелна реда нечега.*

тро̀ред[2], -a, -o *који има три реда (нечега), који је распоређен у трореду:* ~ хармоника, ~ бисер, ~ строј.

тро̀рог, -a, -o *који има три рога, три вршка:* ~ капа.

тро̀са̑тан и **тро̀сатан,** -тна, -о *који траје три сата, часа:* ~ разговор.

тро̏ска ж **1.** *минерална смеса која отпада при топљењу метала, шљака, згура.* **2.** бот. *в. троскот.*

тро̏скав, -a, -o *пун троске, шљаке, згуре.*

тро̏сква ж *в. троска.*

тро̏скок и **тро̀скок** м спорт. *троструки скок (као једна од атлетских дисциплина).*

троскòка̑ш, -а́ша м спорт. *онај који изводи троскок, који се такмичи у троскоку.*

тро̏скот м бот. *род биљака* Polygonum *из ф.* Polygonaceae; *врста тога рода, једногодишња коровна биљка* Polygonum aviculare.

тро̀сложан, -жна, -о *састављен од три слога:* ~ реч.

тро̀собан, -бна, -о *који има три собе:* ~ стан.

тро̀спратан, -тна, -о *који има три спрата:* ~ кућа.

тро̀спратница ж *троспратна зграда, трокатница.*

тро̀стих м књиж. *строфа од три стиха, терцина.*

тро̀стран, -a, -o **1.** *који има три стране, три бочне површине:* ~ пирамида. **2.** *у којем учествују три стране, који укључује, обухвата три стране, три учесника и сл.:* ~ уговор. **3.** *усмерен у три правца:* ~ разматрање.

тро̀струк, -a, -o **1.** *састављен од три струка, три нити, три слоја и сл.:* ~ пређа, ~ бич. **2.** *три пута већи:* ~ износ.

тро̀струко прил. *у троструком износу, три пута више:* ~ узвратити.

тро̀струкӧст, -ости ж *особина онога што је троструко.*

тро̀стручити, -ӣм несвр. [гл. им. тро̀стручење с] *чинити троструким, повећавати, појачавати три пута, утростручавати:* ~ снаге. ■ ~ **се** *постајати три пута већи, утростручавати се.*

тро̀тједнӣ, -ā, -ō *в. тронедељни.*

тротòа̑р, -а́ра м (инстр. -а́ром) фр. *поплочан или асфалтиран пут за пешаке с обеју страна улице, мало изнад њеног нивоа, плочник.*

тротòа̑рскӣ, -ā, -ō *који се односи на тротоар:* ~ ивичњак.

тро̀угао, -гла м (мн. -глови) **1.** мат. *део равни ограничен трима дужима:* равностран ~, равнокраки ~. **2.** фиг. *три особе, три фактора и сл.:* зачарани ~, брачни ~. **3.** *в. троугаоник.*

тро̀угаонӣ, -ā, -ō *в. троугли.*

тро̀угаонӣк м *дрвена, металнa или пластична справа у облику троугла за геометријско или техничко цртање и др.:* лимени ~.

тро̀угласт, -a, -o *који је у облику троугла, који је сличан троуглу:* ~ лице.

тро̀углӣ, -ā, -ō *који има облик троугла, трокутни:* ~ соба.

тро̀фа̑зан, -зна, -о ел. *који има три фазе (о струји); који је у вези са струјом од три фазе, подешен за такву струју:* ~ струја; ~ мотор, ~ трансформатор.

тро̀фе̑ј, -е́ја м грч. **а.** *предмет (непријатељска застава, оружје и сл.) који заплени победник у рату и који служи као доказ победе.* **б.** *предмет као спомен на ловачки успех (рогови, зуби, кожа убијене животиње и др.).* **в.** *знак победе на спортским такмичењима (пехар, медаља и сл.).*

тро̀фе̑јнӣ, -ā, -ō *који се односи на трофеје:* ~ пиштољ, ~ лов.

тро̀хе̑ј, -е́ја м грч. стил. *двосложна метричка стопа са наглашеним првим дугим слогом и ненаглашеним кратким другим.*

тро̀хе̑јскӣ, -ā, -ō *који се односи на трохеј, исписан у трохејима:* ~ стопа, трохејски стихови.

трохофо́ра ж грч. зоол. *облик ларви многих морских мекушаца и прстенастих глиста* trochophora.

троцкӣзам, -зма м пол. *политички правац (као варијанта мењшевизма) супротстављен марксизму-лењинизму (назван по Лаву Троцком).*

тро̀цкист(а), -е̑ м (мн. -сти) *присталица и поборник троцкизма.*

троцкӣстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на троцкизам и троцкисте:* ~ ставови.

тро̀часо̑ван и **трочà сō̑ван,** -вна, -о *који траје три часа, три сата:* ~ чекање.

трочетвр̀тӣнскӣ, -ā, -ō муз. *који траје три четвртине целе ноте:* ~ такт.

тро̀члан, -a, -o *састављен од три члана, три повезана дела:* ~ породица, трочлани алгебарски израз.

тро̏шак, -шка м (мн. тро̏шкови) **а.** *издавање новца, издатак, расход:* бити лак на ~. **б.** (обично у мн.) *износ новца утрошеног на нешто; количина утрошеног материјала и употребљене радне снаге (обично исказаних у новчаној вредности):* селидбени трошкови, трошкови производње, животни трошкови. **в.** *укупан износ за наручену храну, пиће, искоришћене услуге и сл., рачун:* платити хотелски ~. • **бацити се, бацати се, да(ва)ти се у** ~ *изложити се, излагати се великим издацима.* **о нечијем трошку** *на нечији рачун.* **о једном трошку** *истом приликом, уједно.*

тро̏шан, -шна, -о **1. а.** *који се лако троши, мрви, осипа, сипак:* ~ материјал, ~ стена. **б.** *који се једва може употребљавати, дотрајао, похабан (о стварима); склон паду, рушеван (о згради и сл.):* ~ сто; ~ кућерак. **2. а.** *који је на измаку животне снаге, оронуо, изнемогао:* ~ старац. **б.** *нежан, слаб (о здрављу).*

трошà рина и **трошарӣна** ж ист. *такса, дажбина на потрошну робу; место где се та такса наплаћује:* платити трошарину; зграда трошарине.

трошарӣнац, -нца м *службеник који наплаћује трошарину.*

трошà ринскӣ и **трошà рӣнскӣ,** -ā, -ō *који се односи на трошарину:* ~ уред, ~ службеник.

тро̀ша̑рница ж *трошна, стара кућа.*

тро̀ша̑ч, -а́ча м **а.** *потрошач, купац, муштерија.* **2.** *в. трошачија.*

трошà чица ж *расипница, расипница, расипница.*

тро̏шачӣја м (мн. ж) *онај који неразумно и неумерено троши, расипник, расипница.*

тро̏шачӣ(ј)ка ж *женска особа трошачија.*

тро̀шилац, -иоца м *потрошач, купац.*

тро̀шити, -ӣм несвр. прел. [гл. им. тро̀шење с] **1. а.** *издавати новац, чинити издатке:* ~ плату, ~ без рачуна. **б.** *употребљавати потрошна добра; употребљавати храну и пиће:* ~ набављену робу, ~ залихе хране. **в.** пеј. *расипати, развлачити.* – Неко стиче, неко троши. **2.** *мрвити, дробити, ситнити; уништавати наизајући, крзајући и сл.* – Вода троши околно стење. **3.** *слабити, исцрпљивати (снагу, здравље и сл.); уништавати, упропаштавати (живце).* **4.** *губити (време).* ■ ~ **се 1.** *ситнити се, дробити се, мрвити се.* – Земља се на ваздуху брзо троши. **2. а.** *крзати се, тањити се, хабати се услед дуге употребе.* – Ако се често откива, коса се брзо троши. **б.** *губити снагу (здравље и сл.), исцрпљивати се, изнуравати се.* – Ако се секира, човек се троши.

тро̏шка ж *мрва, мрвица, комадић.*

трошка́рити, -о̀шкā рӣм несвр. [гл. им. трошка́рē̏ње с] *у дем. значењу: трошити (1а); с мало новца подмиривати трошкове.*

тро̀шкṑвнӣ, -ā, -ō *који се односи на трошкове:* ~ рачун.

тро̀шкṑвнӣк м *књига трошкова.*

тро̀шнōст, -ости ж *стање, особина оног који је трошан, оно што је трошно.*

тро̀шчица ж *дем. од трошка.*

тр̀п, трпа м зоол. *у мн.: разред бодљокожаца морских животиња дугуљаста савитљива тела, на коме су ситне кречне плочице, морски краставци* Holothurioidea *(у јд.: такав бодљокожац).*

тр̀пак, -пка, -о (комп. тр̀пкијӣ) **1.** *који је оштрог, оштрог укуса, опор, резак:* ~ воћка. **2.** *строг, крут:* ~ нарав. **3.** *мучан, тегобан; непријатан, неугодан:* ~ стање; ~ истина. **4.** *једак, заједљив:* ~ шала, ~ примедба. **5.** *храпав, груб.* – Глас му је постао трпак.

трпа́нац, -нца м *натпрданост, наломиланост ствари или људи (обично у нереду).* – У соби је био општи трпанац.

тр̀пати, -ā̀м несвр. **1. а.** *стављати на гомилу, гомилати без реда већу количину нечега:* ~ ствари на гомилу. **б.** *брзо, не водећи рачуна о реду и начину убацивати, угуравати негде већу количину нечега:* ~ ствари у торбу. **в.** *узимати много и без реда (о јелу).* **2.** *падати у већој количини, затрпавати, вејати (о снегу).* ■ **~ се** *гурати се, наметати се где не треба.* – Човек не треба да се трпа где му није место. • **~ коме на леђа** *оптерећивати кога; приписивати коме какву грешку.* **~ све на (у) једну гомилу (у једну врећу)** *сматрати једнаким и оно што је различито.* **~ свуда свој нос** *мешати се у све, бити сувише радознао.* **~ у свој џеп** *присвајати (обично оно што не припада).*

тр̀пеж м *патња праћена стрепњом, трепњење.*

тр̀пежан, -жна, -о и **трпѐжљив,** -а, -о *који трпи нешто тегобно и тешко; стрпљив.*

тр̀пеза ж грч. **1.** *в. сто*[1]. **2.** *јело; обед.* **3.** *в. даћа.* • **часна ~** *сто у храму, у цркви, иза олтара.*

трпѐзāр, -ара и **трпеза́рац,** -рца м *онај који се брине око трпезе (који поставља, намешта трпезу, доноси јело и сл.).*

трпезàрија ж **а.** *просторија у којој се једе, обедује, благоваоница.* **б.** *намештај потребан за такву просторију.*

трпезàријица ж *дем. од трпезарија.*

трпезàрӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на трпезарију, који припада трпезарији:* ~ сто, ~ намештај.

трпѐзāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на трпезара, који припада трпезару.*

тр̀пезица ж *дем. од трпеза.*

тр̀пезнӣ, -ā, -ō *који се односи на трпезу.*

трпѐљив, -а, -о **1.** *који може да трпи; толерантан; стрпљив:* ~ сиротиња, ~ судија. **2.** *који одражава трпљење:* ~ лице.

трпѐљивōст, -ости ж *особина, стање оног који је трпељив; толерантност; стрпљивост.*

тр̀пети јек. **тр̀пјети,** -пӣм несвр. [гл. им. тр̀пљѣ̑ње с] **1. а.** *мучити се подносећи тешкоће, невоље, патити, страдати:* ~ (муке) у логору. **б.** *осећати патњу због своје или туђе жалости, несреће, патити.* – Трпела сам, и праштам ти. **2.** (кога) (обично одрич.) *подносити (оног ко је непожељан).* – Снаху не трпи одавно. **3.** (нешто) *подносити нешто непријатно:* ~ нечије хирове. **4.** *имати штете, негативне последице; губити од своје вредности, значаја, утицаја:* ~ губитке. Приредба трпи због лоше организације. **5.** *подносити негативне последице изазване утицајем кога или чега:* ~ промене. ■ **~ се 1.** уз. повр. *подносити један другога.* **2.** *имати стрепњења, стрепети се.* • **трпен-спасен** *стрпљивошћу, трпељивошћу често се постиже више него налошћу.*

тр̀пко прил. *невесело, безвољно, мучно; љутито, строго:* ~ одговарати; ~ се обрецнути.

тр̀пкōст, -ости и **трпкòћа** ж *својство, стање оног што је трпко.*

тр̀пљив, -а, -о **а.** *трпељив, толерантан:* ~ особа. **б.** *који се може трпети, подношљив:* ~ бол.

тр̀пљиво прил. *на трпљив начин, стрпљиво, истрајно:* ~ чекати.

тр̀пљивōст, -ости ж *особина, стање оног који је трпљив, трпељивост, стрпљивост, толерантност.*

тр̀пнӣ, -ā, -ō *в. пасиван (3).* • лингв. **глаголски придев ~** *глаголски облик који се употребљава за творбу пасива или у атрибутској служби са пасивним глаголским значењем (нпр.* Сагрђена *су три моста.* Сагрђени *мостови дело су наших градитеља).* **~ стање** *пасив.*

тр̀пња ж *трпљење, патња; стрпљење.*

тр̀с м бот. **1.** *в. чокот; винова лоза.* **2.** *в. трска.*

тр̀синā̀к м *тршчак, трсје.*

тр̀сити, -ӣм свр. **1.** арх. и рег. *завршити, свршити.* **2. а.** *в. трсити се (2).* **б.** *потрошити, истрошити.* – Трсише брзо оно што су имали. ■ **~ се 1.** (и несвр.) *(по)бринути се, (по)старати се, (по)трудити се:* ~ да се нешто обави.

тр̀сје с (мн. ø) **а.** *зб. им. од трс.* **б.** *место, земљиште обрасло трсом, тршчак.*

тр̀ска и **тр̀ска** ж (дат. -сци; ген. мн. -скӣ) бот. *висока вишегодишња биљка* Phragmites communis *из ф.* Gramina *шупљег стабла.* • **бамбусова ~** *в. трсковача (1).* **италијанска ~** *вишегодишња биљка* Arundo donax *из ф.* Gramina, *широких листова, дугуљасте метлице, висине до 4* m. **шећерна ~** *биљка* Saccharum officinarum *из ф.* Gramina, *која расте у тропским и суптропским крајевима, а из њеног стабла се добија шећер.* **шпанска ~** *биљка* Calamus rotang *из ф.* Palmae, *која се употребљава у плетарству, за прављење штапова и сл.*

тр̀скан, -а, -о *в. трсков.*

тр̀скāр, -ара м *в. тршчак.*

тр̀скара ж *колиба од трске.*

тр̀сков, -а, -о *који је од трске, направљен од трске:* ~ штап.

тр̀сковāк м *в. трсковац (2).*

тр̀сковац, -овца м **1.** бот. *в. трсковача (1).* **2.** *штап од трске.*

тр̀сковача ж **1.** бот. *врста тропске трске* Bambusa arundinacea *из ф.* Gramina, *бамбус.* **2.** *в. трсковац (2).*

тр̀снат, -а, -о *крупан, стасит, плећат, јак, чврст:* ~ момак.

тр̀снӣ, -ā, -ō и **тр̀сов,** -а, -о *који се односи на трс, који припада трсу.*

трстèњāк, -а́ка м зоол. *врста птице.* • **велики ~** *врста птице из пор. грмуша која живи у тршчацима* Accrocephalus arundinaceus. **~ рогожар** Accrocephalus schoenobaenus. **~ славић** Locustella luscinioides.

тр̀стик, -и́ка м *в. тршчак.*

тр̀стика ж бот. **1.** *род биљака* Chaerophyllum *из ф.* Umbelliferae; *врсте тога рода* Ch. temulum, *једногодишња или двогодишња биљка, округла, разграната, често са љубичастим или тамноцрвеним пегама и* Ch. bulbosum, *двогодишња или вишегодишња биљка, стабљике висине 50–200* cm. **2.** *в. трска.*

тр̀стиков, -а, -о *који је од трстике:* ~ свирала.

тр̀стина ж бот. **1.** *в. трска.* **2.** *в. шпанска трска (уз трска изр.).*

тр̀таст, -а, -о *који има избочен, уздигнут задњи део трупа (обично због појасности).*

тр̀ти, трӣм и тā̀рēм (пр. сад. тā̀рӯћи) несвр. прел. [гл. им. тр̀ӣње с] **1.** *притискујући превлачити руком или чиме другим преко нечега, трљати; вршити масажу, масирати:* ~ дрво о дрво, ~ укочени мишић. **2.** *мрвити, ситнити:* ~ прстима суво лишће. **3.** *превлачећи руком, крпом или чиме другим преко нечега, брисати:* ~ чаше. **4.** *газећи сатирати, уништавати:* ~ усеве. **5.** *в. трлити.* **6.** фиг. *уништавати; мучити, морити:* ~ здравље. Бриге је нису трле. ■ **~ се 1. а.** *трљати се, масирати се.* **б.** уз. повр. *трљати се један о другога, једно о друго.* **2.** фиг. уз. повр. *гложити се, преклињати се.* **3.** *трошити се, нестајати, губити се, ишчезавати.* – Као стари новац снага нам се таре.

тр̏тити се, тр̑тӣм се несвр. *в. тр̏ћити се.*

тр̀тица ж анат. *задњи део тела перади и птица, који чине закржљали репни пршљенови, на коме расте перје; задњи, доњи део кичме код човека,* uropygium, soccyx.

тр̀тичнӣ, -ā, -ō *који се односи на тр̀тицу, који припада тр̀тици:* ~ кост, ~ жлезда.

тр̀тичњача ж анат. *тр̀тична кост,* os coccygis (coccygeum).

тр̀ткати се, -ā̄м се несвр. *в. тр̏кати се.*

тр̀тљати, -ā̄м несвр. пеј. *брбљати, блебетати.* – Не тртљај!

тр̏то, -а и -ē, **тр̏тов,** -а, **тр̀тōв,** -òва и **тр̏тоња** м пеј. *дебео и незграпан човек; клипан, суклата.*

тр̏ћити се, тр̑ћӣм се несвр. [гл. им. тр̏ћēње с] **1.** *сагињући се истурати задњи део тела, издизати задњицу.* **2.** фиг. *правити се важан, шепурити се, охолити се.*

тру̏ба ж **1.** *врста лименог дувачког инструмента са савијеном цеви и писком у који се дува.* **2.** *направа за давање звучних сигнала (на аутомобилима и др.).* **3.** *оно што обликом (увијеношћу и др.) подсећа на поменути музички инструмент (свитак, ролна платна и др.).* • **јерихонска ~** *труба од чијег су се јаког звука, по Библији, срушиле зидине Јерихона у Палестини и Јевреји ушли у њега.* **ушна ~** анат. *танка цевчица која спаја дупљу носа и ждрело* tuba Eustahii.

трубàдӯр, -у̏ра м (инстр. -у̏ром и -у̏рем) фр. *лирски средњовековни провансалски песник-певач у Француској који је опевао идеализовану витешку љубав.* фиг. *песник који велича, глорификује жене, женску лепоту.*

трубàдӯрскӣ, -ā, -ō *који се односи на трубадуре, који је у вези с трубадурима:* ~ песма.

трубаду̏рство с *извештачена сентименталност (као особина трубадура).*

тр̀ӯбāљка ж бот. *род вишегодишњих биљака* Angelica *из ф.* Umbelliferae; *врсте тога рода* A. Pančići, A. sylvestris.

тр̀ӯбаст, -а, -о *који има облик трубе.*

тр̀ӯбāч, -а́ча м (вок. тр̀ӯбā̏чу, инстр. -а́чем) *онај који труби, свирач у трубу.*

трубà̄чица ж *женска особа трубач.*

тр̀ӯбā̏чкӣ, -ā, -ō *који се односи на трубаче:* ~ оркестар.

трубѐљика ж бот. **1.** *вишегодишња зељаста биљка* Cicuta virosa *из ф.* Umbelliferae, *која расте на мочварном земљишту, а садржи јак отров и етарска уља.* **3.** *в. кукута.*

трубѐтати, -а̄м несвр. *трубити (обично нескладно, нехармонично); одавати звук сличан таквом трубљењу.*

тру̏бити, -ӣм несвр. [гл. им. тру̏бљēње с] **1. а.** *дувати, свирати у трубу; давати звучне сигнале трубом (аутомобилском).* **б.** *свирати уопште на неки дувачки инструмент или сличну направу.* **в.** *одавати, производити звук сличан звуку трубе.* **2.** фиг. **а.** *разносити, ширити гласине, сензационалне вести.* – Новине трубе да ће рат. **б.** *позивати; говорити (обично понављајући више пута):* ~ на узбуну. Ја трубим о томе два сата. **3.** фиг. (обично с придевом „празан“) *зјапити, зврјати (празан).*

тру̏бица ж *дем. од труба.*

тру̏бнӣ, -ā, -ō *који потиче од трубе, који се односи на трубу:* ~ знак.

тру̀вēр, -е́ра м фр. *в. трубадур.*

тру̑д[1], тру̏да м **1.** (мн. ø) **а.** *напрезање, напор који се чини при вршењу неког физичког или умног рада.* – Не жали труда да стигне до циља. **б.** *плод, резултат таквог рада.* – Вода носи њихов труд и муку. **2.** (мн. ø) **а.** *напор, тешкоћа, мука.* – С трудом гази дубок снег. **б.** *умор, замор.* – Труд путника се није могао скрити. **3.** (тру̏дови) мн. *порођајни болови.* – Кад наступе трудови, породиља је спремна за порођај.

тру̑д[2] м (ж) бот. *врста гљиве* Polyporus fomentarius и P. igniarius *из ф.* Polyporaceae, *која живи као паразит на стаблу дрвећа (просушена се употребљава за паљење ватре кресивом, огњилом).*

тру̏дан (тру̑дан), -дна, -о **1.** арх. *обузет умором, уморан:* ~ путник. **2.** арх. *који задаје труда, који умара, тежак:* ~ рад. **3.** (најчешће у ж. роду: тру̏дна) *која носи дете у себи, која је у другом стању, трудница (о жени):* ~ жена, има трбух као да је трудан.

тру̀дба ж *труд, рад.*

тру̑дбенӣк и **тру̀дбенӣк** м *онај који се труди, ради, радник.*

тру̑дбеница и **тру̀дбеница** ж *женска особа трудбеник.*

тру̑дбеничкӣ и **тру̀дбеничкӣ,** -ā, -ō *који се односи на трудбенике и трудбенице:* ~ лице.

тру̑дбенички и **тру̀дбенички** прил. *као трудбеник, на начин својствен трудбеницима:* ~ се залагати.

тру̏дити, тру̑дӣм несвр. **1.** *задавати коме труд, чинити да се неко труди, замарати.* – Баш те данас трудимо. **2.** *в. трудити се.* ■ **~ се** *улагати труд; напрезати се; старати се, настојати.*

тру̏дница ж **1.** *трудна, трудница жена.* **2.** (у придевској служби) *која је трудна, трудница:* жена трудница.

тру̑дно и **тру̏дно** прил. *с трудом, с муком, с напором, тешко.* – Из грмена великога лафу трудно изаћ није (Његош).

трудно̀ћа ж *стање у коме се налази трудна жена, трудноћа.*

тру̏днача ж бот. *в.* труд[2].

трудољу̏бац, -у̏пца м *онај који је трудољубив, који воли труд, рад.*

трудољу̀бив, -а, -о *вредан, марљив, радан.*

трудољу̀бивōст, -ости ж *особина, својство онога који је трудољубив, вредноћа, марљивост.*

тру̀ковати, -кујēм несвр. нем. *штампати, тискати.*

трула̏дак, -а́тка (тру̀лāк, -а́ка) м **а.** *комад трулог дрвета.* **б.** *труо, гњио плод.*

тру̏леж ж (инстр. -и) (м (инстр. -ом)) **1.** *оно што трули, гњили, што се распада, гњилеж; оно што настане труљењем чега.* **2. а.** *распадање, труљење, гњиљење.* **б.** *стање онога што је труло, трулост, гњилост.* **3.** фиг. *учмалост, опадање, декаденција:* ~ у друштву. **4.** бот. у изразима: **бела ~, зелена ~, црвена ~, црна ~, горка ~, гусенична ~** итд. *врста гљивица које паразитирају на разним деловима и плодовима биљака.*

тру̏лежнӣ, -ā, -ō *који се односи на трулеж; који проузрокује трулеж, трулост:* трулежне клице.

тру̏лежница ж **1.** бот. *врста гљиве* Rosellinia nacatrix *из ф.* Sphaeriaceae. **2.** *болест жила воћака и шумског дрвећа која изазива труљење корена.*

трули̏на ж *в. трулеж (1–3).*

тру̀лити, -ӣм несвр. непрел. [гл. им. тру̀љēње с] (уп. трунути) **а.** *постајати труо, распадати се, гњилити.* **б.** фиг. *пропадати:* ~ у затвору.

тру̀лӣште с *место где нешто трули, где је остављено да се распада.*

тру̀ло прил. *на труо начин, као нешто што је у стању труљења:* ~ одјекнути, ~ лупити.

тру̀ловина ж *оно што је труло, гњило (обично труло дрво).*

тру̀лōст, -ости ж *стање, својство онога што је труло.*

тру̀лотина ж *труло, напуњено место на стаблу, на трупцу и др.*

тру̀ља ж *прља, дроњак, рита.*

тру̀љав, -а, -о *одрпан, дроњав, ритав.*

трумбе́та ж итал.-нем. *в. труба (1).*

трумбѐтāш, -а́ша м *онај који свира у трумбету, трубач.*

тру̑н м (ж) (зб. им. тру̑ње с (мн. ø)) *врло ситан делић нечега смрвљеног, мрва, мрвица; ситан део, сасвим мала количина, делић*

нечеѓа: ~ од сена; ~ меса. • **ни труна, без труна, ни за трун** *нимало, ни мрве.*

тру́нак, -нка м *дем. од трун.*

тру́нити, тру́ним несвр. [гл. им. тру́њење с] **1.** (нешто) *посипати, прљати труњем:* ~ воду. **2.** *отресати, стресати:* ~ пепео с цигарете. **3.** (некоме) *чинити (коме) нажао, наносити (коме) непријатности, пакостити.* **4.** *ситно, помало падати (о снеѓу).* – Труни снег. ■ ~ **се а.** *мрвити се, ситнити се, дробити се.* **б.** *падати, расипати се као труње.* – Труни се цвеће. **в.** *тећи, одвајати се у капљицама.* – Сузе се труне.

тру́нић, -а и **тру́нић,** -и́ћа м *дем. од трун.*

тру́нка ж (дат. -нци; ген. мн. -кӣ) *в. трун.*

тру́нтав, -а, -о *који тешко, тромо корача, незграпан, тром.*

тру́нтаво прил. *на трунтав начин, незграпно, тромо:* ~ се кретати.

тру́нтаст, -а, -о *в. трунтав.*

тру́нтати, -а́м несвр. *ићи, ходати трунтавим, незграпним корацима.*

тру́нташ, -а́ша м *лењштина, ѓотован.*

трунта́шица ж *женска особа трунташ.*

тру́нтељаст, -а, -о *здепаст, дежмекаст.*

тру́нути, -нём несвр. непрел. [гл. им. тру́њење с] *в. трулити.*

тру́нчица ж *дем. од трунка.*

тру́њав, -а, -о *у којем има труња, који је запрљан труњем:* ~ вода.

тру́о, тру́ла, -о **1. а.** *који је у процесу распадања или се распао услед ѓњиљења, трулења:* ~ лишће, ~ стабло. **б.** *који је захваћен кварењем, у коме има трулежи; у коме се осећа трулеж, устајао, мемљив:* ~ брашно; ~ задах. **в.** *ѓнојан, запојен:* ~ прст. **2. а.** *неморалан, покварен, сраман:* ~ споразум. Нешто је труло у држави Данској. **б.** *који је без полета, без прегалаштва, учмао, монотон:* ~ нараштај, ~ дани. **3.** фиг. *веома слаб, немоћан, оронуо; безвредан:* ~ човек; ~ власт; ~ критика. • **трули богаташ, трули газда, трула кобила** *в. код тих именица.*

тру́п м **1. а.** *средишњи, централни део човечјег или животињског тела између врата и удова, који обухвата ѓрудни кош, трбух и карлицу* truncus. **б.** *тело уопште.* **2.** *мртво човечје тело, леш.* **3.** *стабло (обично одсечено); већи пањ.* **4.** *главни, масивни део брода; средишњи део авиона (без репа и крила).* **5. а.** мех. *средњи део неког дела машине:* ~ завртња, ~ клипа. **б.** *средњи део стуба (између венца и подножја).* **6.** *планински масив.* **7.** *комад, део:* сећи нешто на четири трупа. **8.** фиг. *специјална војна јединица.*

тру́п оном. *узвик којим се подражава лупање, ударање ногама о тло.*

тру́па ж фр.-нем. **1.** (обично у мн.) *већа војна јединица, војска.* **2.** *друштво, колектив уметника (обично путујућих глумаца).*

трупа́рати и **тру́пати,** -а́м несвр. *лупати, ударати ногама о тло (при ходу).*

тру́пац и **тру́пац,** -пца м (ген. мн. трӯпа̄ца̄ и трӯпа̄ца̄ (трупа́ца̄)) *одсечени део стабла (обично велики и дебео), балван, клада.*

тру́па́ч, -а́ча м зоол. *врста морске рибе* Auxis bisus, *сродна туни, из пор.* Scombridae.

тру́пачкē и **тру́пачки** прил. *с места, из места, без залета (скочити).*

тру́па́ш, -а́ша м вој. *старешина (официр или подофицир) који служи у трупи, трупни официр или подофицир.*

тру́пина ж **1.** *ауѓм. и пеј. од труп.* **2.** *део тачка у који су учвршћени паоци, главчина.*

тру́пиница ж *дем. од трупина (2).*

тру́пити, -и́м свр. **1.** *изненада се појавити, хрупити.* **2.** *наѓло ударити, лупити.*

тру́пић, -а и **тру́пић,** -и́ћа м *дем. од труп.*

тру́пица ж *мањи пањ, мања клада:* сести на трупицу.

тру́пкалица ж *лакши коњски кас.*

тру́пкати, -а́м несвр. *ударати ногама о тло (при ходу или у месту).*

тру́пло с рег. *в. труп (1–4).*

тру́пнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на труп:* ~ оплата брода.

тру́пнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на трупу:* ~ официр, ~ санитет.

тру́пнути, -нём свр. **1.** *ударити, лупнути (ногама о тло и сл.); треснути, пасти, скочити на тло и сл.* **2.** *изненада се појавити, хрупити.*

тру́пчић м *дем. од трупац.*

тру́с м *в. потрес (2).*

тру́сак, -ска м *трускање, трескање.*

тру́сан, -сна, -о *који се односи на трус, на потрес, земљотресни:* ~ подручје, трусне падине.

тру́сити, тру́сим несвр. *трести, стресати, истресати:* ~ латице цвећа, ~ росу. фиг. *испијати до дна:* ~ чашу. ■ ~ **се** *стресати се, падати, опадати, крунити се.* – Са фасаде се труси малтер.

тру́скати, -а́м несвр. *поскакивати, поигравати, цупкати.* ■ ~ **се 1.** *в. трускати.* **2.** *в. трцкати се.*

тру́ст м (мн. -ови) енгл. *један од виших облика монополистичког удруживања предузећа.* • ~ **мозгова** (понекад подр.) *назив за скуп, групу људи за које се сматра да су мудри, паметни.*

тру́т и **тру́т** м (мн. тру́тови и тру́тови) **1.** *пчелињи мужјак.* **2.** фиг. *ѓотован, лењштина.*

тру́тина ж (м) (мн. ж) *ауѓм. и пеј. од труп.*

тру́тњак и **тру́тњак** м *ћелијице у кошници у којима се леѓу, развијају трутови.*

тру́тов, -о́ва м *труп, ѓотован, лењштина.*

трутóвњача ж *престарела матица која леже само неоплођена јаја из којих се развијају трутови.*

трутòвчина ж *ауѓм. и пеј. од труп.*

тру́туша ж *в. трутовњача.*

тру́ћати, тру́ћам несвр. *бесмислено, којешта ѓоворити, наклапати.*

тру́цкав, -а, -о *који је изазван трцкањем који је последица трцкања:* ~ вожња.

тру́цкавица ж *трешња, трешење (изазвано трцкањем при вожњи по неравном путу).*

тру́цкаво прил. *на трцкав начин, трцкајући се.*

тру́цкати, -а́м несвр. **1. а.** *трести, дрмати.* – Коњ трцка јахача. **б.** *дрмати се, трцкати се, трести се.* – Јахач трцка на коњу. **в.** *кретати се тресући се, дрмусајући се (о колима).* **2.** оном. *ѓрицкати тако да се чује звук „трц“.* – Коњ трцка сено. ■ ~ **се** *трести се, подрхтавати, дрмати се.*

тру́цнути (се), -нём (се) *свр. према трцкати (се).*

тру́цња́ва ж *трцкавица, трцкање.*

тр́чак, -чка м зоол. **1.** *в. трчуљак.* **2.** *водена птица* Gallinula chloropus *из пор.* Rallidae.

тр̀чати, -чи́м несвр. [гл. им. тр̀ча̄ње с] **1.** непрел. **а.** *кретати се у трку, одбацујући се наизменично ногама од земље тако да тело кратко време лебди у ваздуху, јурити.* **г.** *упорно, неуморно тежити постизању чега:* ~ за девојкама, ~ за зарадом. **д.** *ићи некуд у великом броју, масовно, хрлити.* – Свет трчи на утакмице. **2.** прел. спорт. *крећући се трком прелазити (деоницу, стазу и сл.):* ~ деоницу од 100 m за 10 секунди, ~ маратон. **в.** *журити, хитати некуд:* ~ на воз, ~ на посао. **3.** непрел. фиг. *брзо пролазити, тећи, јурити (о времену и ономе што се у времену догађа).* – Време трчи. **4.** непрел. *млатарати (рукама); брзо прелазити с предмета на предмет (о очима, погледу).* **5.** непрел. фиг. *наилазити, долазити (на језик и сл.).* – Свашта му је трчало на језик.

тр̏чећи, -ā, -ē у изр. **трчећим кораком** вој. *тр̏чећи (а не ходајући).*

трчѐћки прил. *крећући се тр̏ком, журећи:* ~ доћи.

тр̏чилажа ж (м) (мн. ж) *особа која лаже, ȕреноси, разноси лажи.*

тр̏чка ж зоол. *врста ȕтице, ȕољска, обична јаребица,* Perdix perdix.

трчкàрало (тр̏чкало) с (м) (мн. с) *особа која тр̏чкара тамоамо да би ȕосвршавала разне (обично ситне) ȕослове.*

трчкàрати, -ām **а.** *дем. ȕрема тр̏чати.* **б.** *ићи брзо тамоамо, одлазити журно на разна места (ради свр̏шавања каквих (обично ситних) ȕослова).*

трчу́љак, -лька м зоол. *у мн.: ȕородица инсеката тврдокрилаца (веома окрети̏ни и брзи, јаких вилица)* Carabidae *(у јд.: инсект из те ȕородице):* златни ~, ~ гусеничар.

тр̏ша, -ē м *в. тр̏шавко;* уп. тр̏шо.

тр̏шав, -а, -о *који стр̏ши, разбарушен, накостр̏ешен (о коси, длаци); који има такву косу, длаку:* ~ коса; ~ човек.

тр̏шáвко м *онај који има тр̏шаву, накостр̏ешену, разбарушену косу.*

тр̏шавōст, -ости ж *особина, стање оноīа који је тр̏шав, оноīа шȕо је тр̏шаво.*

тр̏шити, -ȉм несвр. *ȕодизати тако да изīледа тр̏шаво, накостр̏ешено (косу, длаку), костр̏ешити.*

тр̏шо, -а и -ē м *в. тр̏шавко;* уп. тр̏ша.

тр̏шчāк, -а́ка м *место, земљиште обрасло тр̏ском.*

тр̏шчан, -а, -о *који је од тр̏ске:* ~ шећер, ~ перо.

тр̏шчā̏р, -а́ра м *в. тр̏шчак.*

тр̏шчица и **тр̏шчица** ж *дем. од тр̏ска.*

ту̑ прил. **1.** *за место: на томе (овоме) месту, на то (ово) место.* – Ту је било. Стави ту. **2.** *за време* **а.** *у том тренутку, тада, онда.* – Ту се кнез замисли. **б.** *врло близу, ускоро.* – Катастрофа је ту. **3.** *за узрок: зато, стоīа, због тоīа.* – Професори нису ту да изричу казне. **4.** *у том случају, у тим ȕриликама.* – Ту ништа не можемо. **5.** *близу, блиско (ȕри одређивању, ȕоīађању тачности нечеīа).* – Има, ту, тридесетак година. • **ту и тамо** *на неким местима, ȕонеīде; ȕонекад.* **ту и ту** *ȕоказује место које īоворно лице не жели да ȕомене, али које треба да буде одређено.* **шта је ту је** *треба се ȕомирити са чињеницама, шȕо је учињено, учињено је.*

ту (обично поновљено) *узвик за ȕодражавање звука тр̏убе.*

ту́ба ж лат. **1.** *цев, обично од танкоī лима, са затварачем на завр̏тањ (за разне кремове, ȕасте, лепак и сл.).* **2.** *врста лименоī дувачкоī музичкоī инстр̏умента (у облику елиȕсасто савијене цеви), ȕозауна, тр̏омбон.*

ту̏баст, -а, -о *ту̏п, затубаст; сȕљоштен:* ~ крамп; ~ нос.

ту̏бер м лат. **1.** анат. *квр̏īа, īука која настаје на месту īде се један или више тетивних мишића хватају за кост.* **2.** мед. *уȕални, īнојни чвор.*

тубѐрāн, -а́на м разг. *онај који болује од туберкулозе.*

тубѐрāнка ж *женска особа туберан.*

тубѐркул м *бацил туберкулозе.*

тубѐркула ж **1.** мед. *чвор̏ић, мехурић на завр̏шетку бронхиола у ȕлућима.* **2.** разг. *туборкулоза.*

туберкȕлȉн, -и́на м *ȕрейарат (стерилни филтрат бацила туберкулозе) за заштитно цеȕљење и лечење од туберкулозе.*

туберкȕлȉнскӣ, -ā, -ō *који се односи на туберкулин, који је у вези са туберкулином:* ~ експеримената.

туберкулóза ж лат. мед. *заразна болест човека и живоīиња коју изазива Кохов бацил, сушица:* ~ ȕлућа, ~ костију. • мед. **милијарна** ~ *туберкулоза која настаје када се туберкулозни бацили ȕренесу крвотоком у оба ȕлућна крила или у цео орīанизам.* **отворена** ~ *туберкулоза са туберкулозним бацилима у исȕљувку.*

тȕберкулōзан, -зна, -о **1.** *који се односи на туберкулозу, који болује од туберкулозе, који је изазван туберкулозом, сушичав:* ~ човек, ~ грозница, туберкулозне каверне. **2.** фиг. *веома рђав, слаб, мале вредности:* ~ прича.

тȕберкулòтик м *болесник од туберкулозе.*

тȕберóза ж бот. *лукавичаста вишеīодишња зељаста биљка* Polyanthes tuberosa *из ф.* Amaryllidaceae, *јакоī и ȕријатноī мириса која се īаји као украсна, а служи и за ȕроизводњу лекова.*

ту́бус м лат. *цев (обично двоīледа, микроскоȕа и сл.).*

тȕвити и **ту́вити,** -ȉм несвр. нар. [гл. им. -вљȅње с] **1.** *добро држати у ȕамети, ȕамтити.* – Гуслар туви песме. **2.** *убедљиво саветовати, сугерисати, убеђивати коīа у шȕо.* – То јој се туви у главу од малих ногу.

ту́га ж (мн. ø) **1.** *тужно осећање, душевни бол, душевна ȕатња, жалост.* **2.** *веома драīа особа ȕрема којој се осећа сажаљење, за којом се жали, која задаје бол.* – Туго, туго, слатко моје дете! **3.** **а.** *бедан, тужан изīлед коīа или чеīа:* пустош и туга згариште. **б.** (у ȕрилошкој служби) *жалосно, тужно.* – Туга га погледати. **4.** *īолицавост, шкакљивост, туīаљивост.*

тугàљив, -а, -о **1.** **а.** *који изражава туīу, тужан, жалостан:* ~ глас, тугаљиви звуци. **б.** *који изазива туīу, жалост, сажаљење:* ~ прошлост, ~ живот. **2.** *осетљив, деликатан:* ~ питање. **3.** *неȕодношљив, неȕријатан:* ~ убеђивање. **4.** **а.** *који се īади на нешто, īадљив.* – На мухе је био тугаљив. **б.** *īолицав, шкакљив:* ~ испод мишке.

тугàљиво прил. *на туīаљив начин:* ~ се огласити.

тугàљивōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *својство, стање оноīа шȕо је туīаљиво, оноīа који је туīаљив.*

тугòвāнка ж *тужна, жалосна ȕесма; туīовање, жаљење.*

тугòвати, тȕгујēм несвр. *бити обузет туīом, осећати туīу, жалост; изражавати туīу, жалити:* ~ за покојником.

тугòвито прил. *с туīом, тужно, жалосно.*

тȕд прил. **1.** *в. туда.* **2.** (у корелацији: куд... туд, буд... туд, колико... туд и сл.) *ȕоред тоīа шȕо ... уз то.* – Куд је ружан, туд и сиромах.

тȕдā прил. **а.** *тим ȕутем, у том ȕравцу.* – Куда ован, туда и цело стадо. **б.** *ту, на томе месту.* – Откуд врело туда?

тȕђ, ту́ђа, -е (обично одр. тȕђӣ (тȕђӣ)) **1.** **а.** *који ȕрипада друīоме, друīима:* ~ сто, ~ псето. **б.** (у именичкој служби) с *оно шȕо ȕрипада друīоме.* – На туђе се не лакоми! **2.** **а.** *који је из друīе земље, иностран; који је из друīоī краја, из друīоī места, који није из круīа знанаца:* ~ свет. **б.** *који је стран (друīе народности, језика, вере и сл.):* ~ језик, ~ вера, ~ закон. **в.** *непознат:* ~ лице. **3.** *који нема ничеī заједничкоī с друīим, различит од друīоīа ȕо схватањима, ставовима и сл.* – Вишња је била хладна и туђа. • **водити туђу бригу** *в. уз бриīа (изр.).* **живети на туђи рачун (од туђег зноја, о туђем зноју)** *издржавати се на рачун некоī друīоī.* **јести туђи хлеб** *живети на рачун друīоīа.* **мислити туђом главом** *не мислити самостално, бити ȕод нечијим утицајем.* **умрети крај туђег плота** *умрети најуштен од свих.*

тȕђе прил. *чудно, необично (на туђ начин).* – Глас му туђе затрепери.

тȕђин м **1.** *в. туђинац.* **2.** (у атриб. служби) *туђ, стран.* – Туђину човеку казаће његово име.

туђи́на ж **1.** *туђа, страна земља, туђи крај, туђе место, туђа кућа; иностранство.* **2.** *туђи људи; īости.* **3.** *оно шȕо ȕрипада друīоме, шȕо није својина.*

туђи́нац, -нца м **1.** **а.** *онај који је из туђине, туђеīа краја, места; странац.* **б.** *онај који је непознат ономе о коме је реч.* **2.** *онај који нема ничеī заједничкоī с друīима, који се разликује ȕо схватањима, ставовима и сл.*

тȕђинка и **тȕђинка** ж *женска особа туђинац.*

тȕђинскӣ и **тȕђинскӣ,** -ā, -ō *који се односи на туђине, туђинце, који ȕрипада туђину, туђинцу:* ~ утицај, ~ обичај, ~ дух.

туђи́нство и **тȕђинство** с *оно шȕо је туђинско, туђинштина.*

туђи́нче и **тӯђӣнче,** -ета с (мн. ѳ) *дем. од туђинац; туђе дете.*

тӯђӣнчити и **тӯђӣнчити,** -и́м несвр. *чинити туђим, страним, наметати, одн. истицати нешто туђе (културу, обичаје и др.).*

туђи́нштина ж *оно што је туђинско, туђинство.*

ту́ђити, тӯђӣм несвр. [гл. им. ту́ђе̄ње с] *удаљавати од кога или чега, чинити туђим, отуђивати.* – Његови ставови су га туђили од ње. ■ **~ се 1.** *постајати туђ, прекидати присније везе с ким или с чим, избегавати кога или што:* ~ од колега. **2.** *устручавати се, стидети се.*

тӯђица ж **1.** лингв. *одомаћена реч из некога другога, туђег, страног језика, посуђеница.* **2.** *туђа, страна особа, особа која се још није одомаћила у новој средини (обично о младој невести).* **3.** *пчела из друге, туђе кошнице.*

тужа̀кало с (м) (мн. с) *онај који воли да тужака, који често тужака.*

тужа̀кати, -а̄м несвр. *често тужити, отпуживати кога (обично из мржње и нетрпељивости), потказивати.* ■ **~ се 1.** (некоме, на некога, на нешто) *често изражавати нерасположење, незадовољство, јадати се, жалити се.* **2.** уз. повр. *често подносити тужбе један против другога, често тужити, отпуживати један другога.*

тӯжа̄лка ж **а.** *тужбалица, нарицаљка.* – Селом су тужиле тужаљке. **б.** *тугованка, кукњава.* – Тешко је слушати тужаљке.

тӯжан и **ту́жан,** -жна, -о **1. а.** *обузет тугом, жалостан:* бити ~ за неким. **б.** *испуњен тугом, суморан:* ~ живот. **в.** *који изражава тугу, унесрећеност, жалост:* ~ поглед, ~ осмех, ~ глас. **г.** *који изазива тугу, ожалошћеност; који (садржајем и сл.) изазива, подстиче суморно расположење:* ~ вест; ~ прича. **2.** *бедан, јадан, кукаван:* ~ просјак. **3.** *тешко подношљив, мучан:* ~ призор. **4.** (у именичкој служби) м и ж *жалосник, жалосница, јадник, јадница.* – Зар ће и нас, тужан, старост кад дође, воља да прође грљењу том?

тӯжба (тӯжба) ж (ген. мн. -бӣ) **1.** *писмена представка (обично суду) као средство заштите закона или свога права:* поднети тужбу суду. **2.** *израз незадовољства, љутње, боли и сл., негодовање, јадиковање:* тужба на несхватање од околине. **3.** *тужење, кукњава:* ~ за умрлим. • правн. **изузетна ~** *тужба коју подиже треће лице у току извршног поступка ради заштите права које има на предмету извршења.*

тӯжбалица (тӯжбалица) ж **1. а.** *исказивање туге, жалости за покојником речима и плачем, тужење; стихови или песма у одређеној, једноставној мелодији којом се гласно жали за неким или нечим, нарицаљка.* **б.** *лирска песма прожета тугом, сетним расположењем, елегија.* **2.** *жена која тужи, нариче, оплакује покојника обичајним нарицањем, нарикача.*

тӯжбаличкӣ (тӯжбаличкӣ), -а̄, -о̄ *који се односи на тужбалице:* ~ изрази.

тӯжбенӣ, -а̄, -о̄ **1.** *који се односи на тужбу, који је у вези са тужбом;* уп. тужба (1): ~ захтев, ~ тражење. **2.** *тужан, жалостан.*

тӯжбица (тӯжбица) ж *дем. од тужба.*

тӯжен, -а, -о **1.** *трп. од тужити (се).* **2.** (у им. служби, одр.) **а.** м *туженик.* – Тужени се није појавио. **б.** ж *тужена.*

тӯженӣк, -а и **тужѐнӣк,** -и́ка м *онај против којега је поднета тужба, који је тужен, оптужени.*

тӯженица и **тужѐница** ж *она која је оптужена, против које је поднета тужба, оптужена.*

тӯжибаба ж *особа која воли да тужака, која често тужака, тужакало.*

тӯжилац, -иоца м (инстр. -иоцем; ген. мн. -ила̄ца̄) **1. а.** *онај који тужи, оптужује некога или нешто због нечега; онај који писменом представком тужи некога суду.* **б.** *онај који клевеће некога, који шири клевете о некоме, клеветник.* **2.** (с атрибутима: државни, јавни) *онај који у име државе, у име јавности подиже или подноси оптужницу пред судским органима.*

тӯжилачкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на тужиоца:* ~ страна, ~ глас.

тӯжилаштво с *државни орган којем је дужност заштита и контрола законитости рада државних и друштвених органа и организација и гоњење починитеља кривичних дела; зграда, установа у којој је седиште таквог органа.*

тӯжилица ж **1.** *в. тужиља (1).* **2.** *в. тужбалица (2).* **3.** (у атрибутској служби, најчешће уз реч песма) *веома тужна:* песма тужилица.

тӯжӣља и **тӯжиља** ж **1.** *женска особа тужилац;* уп. тужилац (1а). **2.** *в. тужбалица (2).*

тӯжитель м *в. тужилац.*

тӯжитељскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на тужитеље:* ~ страна.

ту́жити[1], тӯжӣм несвр. прел. [гл. им. ту́же̄ње с] (некога) **а.** *бацати кривицу на некога, окривљивати, оптуживати некога.* **б.** *подносити тужбу против некога судским органима.* ■ **~ се 1.** (некоме, на некога, на нешто) *исказивати незадовољство, жалити се због нечега, на некога, јадати се.* **2.** уз. повр. *подносити један против другога тужбу судским органима, оптуживати један другога судским органима.*

ту́жити[2], -и́м несвр. [гл. им. ту́же̄ње с] **1.** *бити тужан, осећати тугу, жалити за неким или због нечега, туговати, патити.* **2.** (за, над неким) *наричући оплакивати, жалити, кукати за покојником.* **3.** *тужно се оглашавати, цвилети.*

тӯжнӣк м *онај који је ћуран туге, који је охрван тугом.*

тӯжница ж *женска особа тужник.*

тӯжно прил. *на тужан начин, жалосно; јадно, бедно:* ~ нарицати; ~ скончати.

тужнòлик, -а, -о *који је тужног лица:* ~ витез.

тужнòок, -а, -о *који је тужних очију, тужног погледа.*

Тӯзла ж *град у Босни.*

Тӯзлāк, -а́ка м *становник Тузле; онај који је из Тузле.*

Тӯзлāнка ж *становница Тузле; она која је из Тузле.*

тӯзланскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на Тузлу, који припада Тузли.*

ту́ја и **тӯја** ж бот. *род биљака* Thuja *из ф.* Cupressaceae, *зимзелено дрвеће са љуспастим гранчицама; врсте тога рода* Th. occidentalis, Th. orientalis.

тӯк[1] м *удар(ац).* • **ударити ~ на лук** *сукобила се два једнако јака и тврдоглава противника.*

тӯк[3] (обично поновљено) *узвик којим се подражавају равномерни ударци.*

тӯка ж рег. *в. ћурка.*

тӯкавица ж зоол. *птица из пор. детлова* Picoides tridactylus, *са три прста.*

ту́кац, -кца зоол. рег. *в. ћуран.*

тӯкаџија и **тукàџија** м (мн. ж) *онај који се радо и често туче, кавгаџија, бојџија.*

тӯкнӯт, -а, -о **1.** *трп. од тукнути (се).* **2.** фиг. *будаласт, ћакнут (ударен у главу).*

тӯкнути[1], -нӗм свр. *благо ударити, лупнути.* – Тукни га по глави! ■ **~ се** *лагано се ударити.* – Нема велике штете, само су се тукнули.

тӯкнути[2], -нӗм несвр. *заударати, вољати.* – Није ти добро месо, мало тукне.

тулàјица ж **1.** *цев као део разних направа или какав цеваст предмет (цев на гајдама, на левку, нарочито закривљена цев за одвод нечисте воде и др.).* **2.** мн. *кожни набор на леђној страни тела неких мекушаца издужен у облику две цеви.*

тӯлāр, -а́ра и **тула́рац,** -рца м **а.** зоол. *водени инсект, кукац* Phryganea grandis *маљавих крила и дугих пипака, чије ларве живе у текућим и стајаћим водама и граде око свог тела покретну цевасту кућицу у облику туљка.* **б.** *у мн.: породица таквих инсеката* Trichoptera.

туларѐмија ж вет. и мед. *заразна болест глодара (пољских мишева, зечева, веверица) која се преноси на човека (по имену језера у Северној Америци).*

ту̀лија ж **1.** *шипка на ћерму о којој виси кабао.* **2.** *савијено дрво на левчи око осовине.* **3.** *лимена цев којом отиче вода са крова, жлеб.* **4.** *ваљкаста цев на горњем делу остију у коју се усађује дугачка и танка мотка.*

тулӣпан, -а́на м бот. *в. лала*[1].

тулӣпанскӣ, -ā, -ō *који се односи на тулипане; који има облик тулипана:* ~ орнаментика, ~ чаше.

ту́лити[1], ту̀лӣм несвр. прел. [гл. им. ту́љӗње с] **1.** *чинити да нешто престане горети или сијати, гасити, трнути:* ~ лампу, ~ ватру. **2.** фиг. *чинити да нешто нестане, искорењивати, сузбијати; на пушташти да се развије, гушити, стишавати:* ~ препреке, ~ страсти, ~ традицију. ■ ~ **се а.** *престајати горети, сијати, гасити се.* – Ватре се туле. **б.** фиг. *нестајати, губити се, ишчезавати, престајати постојати.* – Дан се тулио. Живот се тули.

ту́лити[2], -ӣм несвр. непрел. [гл. им. ту́љӗње с] **1.** *испуштати отегнуте урлике, завијати (о вуку, псу).* **2.** *приглушено плакати, јаукати.* **3.** *изводити гласан отегнут звук, завијати, фијукати (о сирени, ветру).*

ту̀лица[1] ж *в. тул. (1).*

ту̀лица[2] ж **1.** *мушткла, циганлук.* **2.** *мала цев, цевчица.*

ту̀луз м и **ту̀лузина** ж тур. **а.** *в. кочањ.* **б.** *в. комушина.* **в.** *в. кукурузовина.*

ту̀лузовина ж *в. кукурузовина.*

ту̀лумина и **ту̀лумина** ж *мех, мешина за вино.*

ту́љак, -лька м **1.** *шупаљ предмет (обично у облику цеви) различите величине који се користи у разне сврхе (делови разних направа који су цевасти, цилиндрични, увијен цигарет-папир, каква футрола и др.).* **2.** фиг. *кржљава, неразвијена особа.*

ту̀љан, -а и **ту̀љӑн,** -а́на м зоол. *сисар из реда пераја́ра* Toca vitulina, *вретенастог тела, сиљоштене главе и кратког врата, са предњим и задњим удовима претвореним у пераје.* **2.** *у мн.: породица таквих сисара* Phocidae.

ту́љац, -љца м *в. туљак (1).*

тума̀ралачкӣ, -ā, -ō *који се односи на тумарала:* ~ ход.

тума̀рало с (м) (мн. с) *особа која тумара, лута, хода без одређеног циља.*

тума̀рати, -а̄м несвр. непрел. **1.** *ићи без одређеног циља, базати, луњати.* **2.** (око некога) *окретати се, кружити, вртети се (око некога).*

тума́рити, ту̀ма̄рӣм свр. *банути, хрупити.*

тума́рнути, ту̀ма̄рнēм свр. *изненада (наизглед безразложно) отићи, одлуњати.*

ту̀ма̄ч, -а́ча м (вок. ту̀ма̄чу, инстр. -а́чем) **1. а.** *онај који нешто тумачи, објашњава:* ~ снова. **б.** *позоришни глумац који тумачи улогу.* **в.** *особа која преноси нечију поруку, објашњава расположење некога некоме.* – Буди мој тумач код ње. **2.** *онај који при разговору преводи са туђег језика:* судски ~. **3. а.** *објашњење каквога текста, критичке напомене, примедбе на какав текст, коментар:* ~ Библије. **б.** *књига или додатак књизи који садржи објашњења о нечему.*

тума́чити, ту̀ма̄чӣм несвр. прел. [гл. им. тума́чӗње с] **1. а.** *давати објашњења, објашњавати смисао, значење чега:* ~ снове. **б.** *глумити на позорници дајући улози своје значење:* ~ улогу. **2.** *преводити нечије речи, нечији говор с туђег језика.* **3.** *критички износити мишљење о каквом тексту, коментарисати.*

ту̀мба ж лат. *надгробни споменик у виду саркофага над гробом истакнуте личности сахрањене у цркви.*

ту̀мбас и **ту̀мбас** м тур. **1. а.** *мали чамац плитког дна.* **б.** *низ таквих чамаца као понтонски мост.* **2. а.** *камени стуб који подупире какву грађевину, на коме лежи каква грађевина (нпр. амбар, воденица, мост).* **б.** *оно што подсећа на такав стуб:* ~ дима.

тумбàсара ж *воденица на тумбасима;* уп. тумбас (2а).

ту̀мбати, -а̄м несвр. *окретати, обртати, ваљати, котурати:* ~ балу сена. ■ ~ **се** *претурати се, котрљати се.*

ту̀мбē и **ту̀мбē** прил. тур. *обрнуто, наопако, главачке, стрмоглавце.* – Све је тумбе постављено.

ту̀мбео, -ела м бот. *род биљака* Smyrnium *из ф.* Umbelliferae; *врста тога рода* S. perfoliatum, *двогодишња биљка са репасто задебљалим кореном.*

тумбѐсати се, -а̄м се несвр. *тумбати се, котрљати се.* – Који се ђаво тумбеса око куће?

ту̀мор и **ту̀мор** м лат. мед. **а.** *новоствореni израштај ткива на човечијем или животињском организму.* **б.** *ненормално место у поткожном ткиву, чир.* • **бенигни** ~ *доброћудни тумор, састављен од зрелих ћелија које немају везе са околним ткивом.* **малигни** ~ *злоћудни тумор, састављен од незрелих ћелија које продиру у околно ткиво.*

ту̀мул(ус) м лат. *већа или мања хумка (изнад једног или више гробова).*

ту̀на ж зоол. *в. туњ.*

ту̀нара ж итал. *в. туноловка.*

ту̀нгстен м хем. *тврд, тешко топљив метал који се употребљава у производњи челика, волфрам.*

ту̀ндра ж (ген. мн. -рӣ) рус. *велика мочварна раван на крајњем северу Европе, Азије и Америке, покривена оскудним растињем.*

ту̀нӗл, -е́ла м енгл. *подземни пролаз (углавном за саобраћајнице и хидротехничке сврхе).*

тунѐлић м *дем. од тунел.*

ту̀нӗлскӣ, -ā, -ō *који се односи на тунел:* ~ зид.

ту̀нӗлски прил. *као тунел, као у тунелу:* ~ надсвођен зид.

ту̀ника ж (дат. -ици) итал. **1.** *код старих Римљана доња хаљина слична кошуљи без рукава као кућно и радно одело.* **2.** *врста кратке женске хаљине.* **3.** *део одеће католичких свештеника.*

ту̀нолӧв м *лов на туне; лов на туне као грана рибарства.*

тунолóвац, -вца м *брод нарочито грађен и опремљен за лов на туне.*

тунòлӧвка ж *нарочито изграђена осматрачница на обали и мрежа у мору за лов туна.*

ту̀њ и **ту̀њ** м зоол. **а.** *крупна морска риба селица* Thynnus thynnus *тамноплаве боје.* **б.** *у мн.: породица таквих риба* Thynnidae.

ту̀ња[1] ж итал. риб. *направа, струк за ловљење туна, повраз.*

ту̀ња[2] ж зоол. *в. туњ.*

ту̀њав, -а, -о *који се тешко сналази, смотен, сплетен.*

ту̀њавац, -а̄вца м *онај који је туњав.*

ту̀њавӧст, -ости ж *особина оног који је туњав.*

ту̀њāра ж *в. туноловка.*

ту̀њевина ж *месо туња, туне.*

ту̀њез м и **туњéзгало** с (м) (мн. с) *тупоглав, туп, глуп човек.*

ту̀њина ж **1.** *аугм. од туњ.* **2.** *в. туњевина (1).*

ту̀њкав, -а, -о *који говори кроз нос, њука, њукав.*

ту̀њкаво прил. *на туњкав начин, њукајући, њукаво:* ~ говорити.

ту̀њкати, -а̄м несвр. *говорити кроз нос, њукати.*

ту̀њолӧв м *лов на туњеве, тунолов.*

ту̀п, ту́па, -о (комп. ту̀пљӣ) **1. а.** *који није оштар, којим се тешко реже, сече, брије и сл.:* ~ нож, ~ бритва, ~ секира. **б.** *који није шиљаст, који је на крају или врху затупаст, зарубљен:* ~ врх торња. **2.** фиг. **а.** *умно ограничен, неспособан да добро схвата и расуђује, глуп.* **б.** *који ништа собом не казује, безизражајан, безизразан; који одаје одсуство духа, празан:* ~ лице, ~ поглед. **3. а.** *који је лишен способности да опажа, прати, просуђује, отупео, равнодушан, апатичан.* **б.** *који је својствен таквом стању:* пасти у тупо расположење. **в.** *који је лишен разумног, логичног смисла, разумског схватања, бесмислен:* ~ сан. **г.** *ли-*

шен способности отпора, противљења, покоран, резигниран: пасти у тупу немоћ. **4.** фиг. **а.** *мукао, пригушен, нејасан (о звуку).* **б.** *који тишти, који се неодређено и пригушено јавља, потмуо, подмукао (о болу).* **5.** *недовољно развијен, непријемчив, неосетљив за звукове (о уху).* **6. а.** *потпун, дубок, апсолутан (о каквом стању):* тупи мир. **б.** *који се мора извршити, безуслован:* ~ дисциплина, тупе наредбе. • **тупи угао (кут)** мат. *угао (кут) који је већи од 90°, а мањи од 180°.*

тӯп узв. оном. **а.** *за подражавање звука од пада, ударца тупим предметом, баца корака.* **б.** *за изражавање нечег неочекиваног, необичног.* – Сви мисле да је сиромах, а он туп – па кола.

тӯпа ж оном. (често у изр. **тупа-лупа**) *за подражавање тупих звукова при ударању, паду, кретању и сл.*

тӯпав, -а, -о *в.* *тупо (2).*

тӯпавац, -а̄вца м *онај који је тупав, умно ограничен, глуп.*

тӯпавити, -а̄вим и **тупа́вити,** тӯпа̄вӣм несвр. [гл. им. -вљѐње с] *постајати тупав.*

тӯпаво прил. *на тупо(ав) начин, глупо:* ~ се смешити.

тӯпавӧст, -ости ж *особина, стање онога који је тупав.*

тӯпан, -а и **тӯпа̄н,** -а́на м *в.* *тупавац.*

тӯпара ж *тупа, затупљена алатка (секира, тестера).*

тупа̀рати, -а̄м несвр. оном. *кретати се одајући звук „туп-туп“, оплашавајући се са „туп-туп“, лупарати (о железници).*

тӯпаст, -а, -о **1.** *затупаст, тупаст.* **2.** *помало ограничен, приглупо.*

тӯпација м (мн. ж) жарг. **1.** *тупавац, глупан.* **2.** *ћаватор;* уп. тупити (3).

тӯпацӣјскӣ, -а̄, -ӧ *који је својствен тупацијама, тупацији:* ~ питање.

тӯпити, -ӣм свр. непрел. оном. *бупити, лупити.* фиг. *пасти (на памет).*

ту́пити, тӯпӣм несвр. прел. [гл. им. ту́пљѐње с] **1.** *чинити тупим, затупљивати:* ~ секиру. **2.** фиг. *чинити мање способним, ограничавати, онеспособљавати за нормално реаговање, здраво расуђивање, отупљивати:* ~ разум, ~ живце. **3.** жарг. *причати глупости; досађивати дугим, безначајним или бесмисленим причањем.* ■ ~ **се** *постајати тупо; смањивати се у јачини, интензитету нечега.* – Тупи се његов занос.

тӯпкати, -а̄м несвр. оном. **1.** *ударати лагано, лупкати (ногом, руком или каквим предметом) о нешто или по нечему (производећи потмуо звук).* **2.** *скакутати с ноге на ногу на једном месту или око некога или нечега.*

тӯпнути, -нӗм свр. непрел. *једанпут ударити о нешто, лупити.*

тӯпо прил. **1. а.** (уз гл.: гледати, зурити, пиљити и сл.) *безизражајно, неодређено, одсутно, празно; равнодушно, апатично.* **б.** *једва осетно, потмуло, подмукло (о болу и било ком непријатном осећању).* **2.** *мукло, потмуло (о звуку, обично ниском, удаљеном).* **3.** (уз глаголе: рећи, одговорити и сл.) *сухо, хладно.*

тупо̀глав, -а, -о *који тешко схвата, ограничен, тупав.*

тупо̀главаст, -а, -о *тупоглав, будаласт.*

тупо̀главац, -а̄вца *тупоглава мушка особа;* уп. тупоумник.

тупо̀главица и **тупо̀гла̄вка** ж *тупоглава женска особа.*

тупо̀главо прил. *као онај који је тупоглав, будаласто:* ~ живети, ~ радити.

тупо̀главӧст, -ости ж *особина оног који је тупоглав.*

тупо̀кутнӣ, -а̄, -ӧ *који има туп кут, угао (о геометријском лику).*

ту́пӧст, -ости ж *особина, стање оног који је туп, оног што је тупо.*

тупо̀углӣ, -а̄, -ӧ *који има туп угао, кут (о геометријском лику).*

тупо̀ӯман и **тупо̀уман,** -мна, -о *умно ограничен, тупоглав.*

тупо̀ӯмље с *умна ограниченост.*

тупо̀ӯмнӣк и **тупо̀умнӣк** м *онај који је неспособан да добро схвата и расуђује, онај који је умно ограничен, глуп;* уп. тупоглавац.

тупо̀ӯмно и **тупо̀умно** прил. *на начин својствен тупоумницима, глупо:* уп. тупоглаво.

тупо̀ӯмнӧст и **тупо̀умнӧст,** -ости ж *особина оног који је тупоуман.*

тӯр[1] м тур. **1.** *стражњи део панталона, хлача; део чакшира и шалвара што виси позади.* **2.** *део тела човека испод леђа, стражњица.* • **испрашити, потпрашити некоме** ~ *истући, избити некога;* **најурити некога. ногу у** ~ **(дати)** *грубо избацити кога одакле.* **напунити некоме (пун)** ~ *јако уплашити, застрашити некога.* **на** ~ **пасти** *јако се изненадити.* **по туру добити** *добити батине;* фиг. *претрпети неуспех.* **пун** ~ *велики страх.*

тӯр[2] фр. само у изр. **тур и ретур** *тамо и натраг.*

ту́ра ж фр. *одвојени део у извођењу, остваривању нечега у односу на друге сличне делове (једно кружно извођење плеса, једна етапа у извођењу какве радње, путовања, пића и сл.).*

ту́рати, тӯра̄м (тӯрати, -а̄м) несвр. **1.** *несвр. према туриги.* **2.** *употребом силе померати испред себе, гурати.* ■ ~ **се 1.** *несвр. према туриги се.* **2.** *пробијати се у гужви или навали света, гурати се.* • ~ **нос свугде** *мешати се у све, показивати сувишну радозналост.*

тӯрба̄н, -а́на м тур. **1. а.** *повез од лаке тканине који се омотава око главе, чалма.* **б.** *надгробни споменик од камена у таквом облику на муслиманским гробовима.* **в.** *употпуне оно што обликом подсећа на турбан.* – Косе су јој правиле турбан око главе. **2.** зоол. *врста морског јежа* Cidaris cidaris *с дугим, чврстим бодљама.*

турба̀нлија ж бот. *врста тикве* Cucurbita melopepo *из ф.* Cucurbitaceae.

тӯрбе, -ета с тур. *муслимански надгробни споменик; надгробна грађевина, маузолеј.*

турби́на ж лат. маш. *мотор који претвара кинетичку енергију струјања паре или воде у механички рад и служи као погонско средство електричних генератора:* водена ~, парна ~.

турбѝнист(а), -е̄ м (мн. -сти) *стручњак за турбине, руковалац турбином.*

тӯрбӣнскӣ, -а̄, -ӧ *који се односи на турбине, који се покреће помоћу турбине:* ~ прекидач.

турбо- *као први део сложенице значи да се оно што означава други део покреће помоћу турбина:* турбогенератор, турбореактор.

турбогенера̀тор м маш. *електрична машина за добијање електричне струје коју тера парна турбина.*

турболокомоти́ва ж *локомотива у којој се пара производи у котлу високог притиска и пушта у турбину, која окреће погонске точкове.*

турбулѐнтан, -тна, -о лат. *који се истиче брзим кружним кретањем, олујни:* ~ струјање ваздуха. фиг. *жестоки, необуздан:* ~ младић.

турбулѐнтно прил. *на турбулентан начин, с великом жестином.*

турбулѐнтнӧст, -ости ж *стање, особина оног што је турбулентно.*

турбулѐнција ж лат. *вртложно кретање ваздуха у атмосфери као резултат измене ваздушних слојева различитих брзина; турбулентност.*

тӯргор м лат. *унутрашња напетост ткива у живој ћелији или организму.*

турѝзам, -зма м *врста привредне делатности која обухвата послове везане за путовање и привремени боравак људи изван свог сталног пребивалишта ради одмора, лечења, разоноде и др.*

тӯрина ж *ауг. од тур.*

тӯрист(а), -ē м (мн. -сти) фр. *онај који упражњава туризам, онај који привремено борави на неком месту ради одмора, разоноде, који путује, посећује друга места ради упознавања знаменитости и сл.*

турӣстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на туризам, који је у вези са туризмом:* ~ водич, ~ крај.

тӯристкиња ж *женска особа турист(а).*

тӯрити, -ӣм свр. прел. **1. а.** *метнути, ставити; завући, увући, тиснути:* ~ камен на приколицу, ~ руку на очи, ~ новац у џеп, ~ руке испод кецеље. **б.** *поставити, поднети; тутнути, утрапити:* ~ зделу пред некога, ~ боцу у шаке некоме. **в.** *ставити на некога, на себе, навући, обући (одевни предмет, део одеће):* ~ на себе кабаницу. **г.** *објавити нешто о некоме у штампи; написати, навести:* ~ у новине, ~ у тужбу. **д.** *протурити, раширити у јавност (нешто о некоме, нечему).* **ђ.** *поставити у неко звање, на неки положај.* – Турићу те за писара. **2. а.** *отиснути од себе, (од)гурнути; померити, помаћи гурањем:* ~ противника, ~ врата. фиг. *одстранити, уклонити:* ~ с пута (некога, нешто). **б.** *бацити доле, отиснути, стровалити:* ~ у бездан (некога, нешто). **в.** *приморати, наговорити некога да оде, отерати:* ~ децу у свет. **3.** *с именицом као допуном или са предложним изразом може се заменити глаголом изведеним од такве именице:* ~ глас *разгласити;* ~ кавгу *закавжити;* ~ клетву *проклети;* ~ поглед *погледати;* ~ страх *устрашити;* ~ у хапс(у) *ухапсити.* ■ **~ се 1.** *бацити се, отиснути се преко нечега, негде.* **2.** (на кога) *бити налик на кога, врћи се, уметнути се на кога:* ~ се на оца. • **куд га враг турио** *каже се за некога кога нема а требало би да је присутан.* ~ **главу у торбу** *в. уз торба (изр.).* ~ **клипове некоме под точкове** *подмукло спречити некога у нечему.*

тӯрић м *дем. од тур.*

тӯркати, -ām несвр. *дем. према туриши.* ■ **~ се** *тискати се у тесном простору гурајући један другога, гуркати се.*

туркӧлог м *онај који се бави туркологијом, стручњак за туркологију.*

турколӧгија ж лат.-грч. *наука о турском језику, књижевности и култури.*

туркӧлошкӣ, -ā, -ō *који се односи на туркологе и туркологију.*

туркӧфил, -а и **туркӧфӣл,** -и́ла м лат.-грч. *онај који је наклоњен Турцима и свему што је Турско.*

туркофилӣзам, -зма м *наклоњеност и пријатељски однос према Турцима и свему што је турско:* уп. туркофилство.

туркӧфилскӣ и **туркӧфӣлскӣ,** -ā, -ō *који се односи на туркофиле:* ~ политика.

туркофи́лство с *в. туркофилизам.*

тӯрма ж лат. **1.** *најмања коњичка тактичка јединица у војсци старих Римљана.* **2.** *група људи окупите.* **3.** *група товарних животиња којима се преноси каква роба, караван.*

турмали́н, -и́на м *минерал с кристалима који се брусе као драго камење; драги камен различите боје.*

турмали́нов, -а, -о *који је од турмалина:* ~ плочица.

тӯрмӑр, -а́ра м *возар, кириџија; онај који на коњу преноси робу;* уп. турма (3).

турне́ја ж фр. **а.** *кружно путовање.* **б.** *путовање уметника или спортиста на гостовања, политичара у агитацију и др.*

турни́кӗт, -е́та м фр. *направа у виду два унакрсно постављена дела који се хоризонтално окрећу и омогућују да људи пролазе један по један.*

тӯрнӣр, -и́ра м фр. **а.** *такмичење (групно или појединачно) витезова у бојним вештинама на дворовима феудалних владара.* **б.** *спортско такмичење већег броја учесника.*

тӯрнӣрскӣ, -ā, -ō *који се односи на турнир:* ~ дворана, ~ јахање.

тӯрнус и **тӯрнус** м грч. *унапред утврђени ред по коме више личности једна за другом обављају неки посао.*

тӯрнути, -нӗм свр. прел. **1. а.** *кратким, снажним покретом учинити да се неко или нешто помакне, помери у неком правцу, (од)гурнути; ставити, гурнути у нешто; гурнути кратким ударом, мунути:* ~ књигу у страну, ~ у џеп (што), ~ у стомак (кога). **б.** *на брзину потурити, подметнути.* – Потписује све што му турну под руку. **2.** *послати, упутити некога некуд (без обзира на то да ли пристаје); уклонити, одстранити, маћи:* ~ у морнаре, ~ у иностранство. ■ **~ се** *прогурати се, помаћи се, померити се напред у гужви.* • **~ ногом** *истерати, избацити.* ~ **у гроб (у јаму)** *отерати у смрт.* ~ **у зла уста** *изнети на рђав глас, изложити оговарању.*

тӯрӧбан, -бна, -о **1. а.** *невесео, нерасположен, натмурен, мрачан (о човеку).* **б.** *који одаје такво расположење:* ~ лице. **в.** *који изазива такво расположење; који оставља суморан, тмуран утисак (о предметима, простору и њиховом изгледу):* ~ мисао, ~ самоћа, ~ изглед куће. **2.** фиг. *лишен светлости, тмуран, натушташен (о дану, времену).*

тӯрӧбӣк м *туробан човек, меланхолик.*

тӯрӧбница ж **а.** *туробна женска особа.* **б.** (у придевској служби, уз реч песма) *тужна, сетна:* песма ~.

тӯрӧбно прил. *на туробан начин, тужно, жалосно, суморно:* ~ запевати.

тӯрӧбнӧст и **туро́бнӧст,** -ости ж *стање онога који је туробан, онога што је туробно.*

тӯровӗт ж бот. *род зељастих биљака* Tragopogon *из ф.* Compozitae, *крупних, жутих главица; врсте тога рода* T. dubins, T. pratensis.

тӯрпија ж тур. *челична ручна алатка са косо урезаним зупцима за стругање метала, камена, дрвета и др.*

турпӣјати, -ām несвр. **1.** *стругати, дотеривати турпијом.* **2.** фиг. **а.** *трошити, уништавати.* – Робија га турпија. **б.** *оглашавати се гласом који подсећа на стругање турпијом.* – Чуле су се неке птице како турпијају.

турпијӗтина ж *аугм. и пеј. од турпија.*

тӯрпијица ж **1.** *дем. од турпија.* **2.** анат. *у ждрелу пужева рожната кожица,* radula, *са зупцима за дробљење хране.*

тӯрскӣ, -ā, -ō **1.** *који се односи на Турке и на Турску, који припада Турцима и Турској:* ~ народ, ~ језик. **2.** *исламски, мухамедански (о вери).* **3. а.** *као саставни део ботаничких и зоолошких назива:* ~ каранфил, ~ кос. **б.** *у називу боја:* ~ белило. • **проћи као мимо (поред) турског гробља** *проћи не осврнувши се, не погледавши, не обраћајући пажњу.* ~ **кафа (кава)** *црна кафа кувана на турски начин.*

тӯрски прил. *као Турци, по пут Турака:* ~ запушити.

турӣ̑јат, -а́та м тур. **1.** *турски начин живота.* **2.** *в. туркологија.*

туру́кати, тӯрӯ́чēм несвр. оном. *дувајући у трубу, или у нешто слично, производити непријатан звук.*

туру́кнути, тӯрӯ́кнēм *свр. према турукати.*

турцӣзам, -зма м *реч или израз турског порекла у неком језику.*

турцизи́рати, -ӣзӣ́рām свр. и несвр. *(у)чинити кога Турчином или нешто турским, потурчи(ва)ти:* турцизирани Арбанаси.

турчӗ̑ња̄к, -а́ка м *в. потурчењак.*

Тӯрчин м (мн. Тӯрци) *у мн.: припадници народа турско-татарског порекла који чине основно становништво Турске (у јд.: припадник тога народа).* **2.** фиг. *окрутан, свирепо човек.* – Таквој битанги ни Турчин није раван. • **пуши као ~** *каже се кад неко много и страсно пуши.*

турчи́нак, -нка м бот. *в. булка.*

тӯрчити, -ӣм несвр. прел. [гл. им. тӯрчӗ̑ње с] *чинити некога Турчином; преводити у муслиманску веру.* ■ **~ се 1.** *постајати Турчин; прелазити у муслиманску веру, прихватати ислам.* **2.** фиг. *губити на вредности.* – Његова се пара никад није турчила.

тӯршија ж тур. *нарочито справљена зимница од воћа и поврћа у пресолицу и сирћету.*

тӯршијица ж *дем. од* тӯршија.

тускòрашњӣ, -ā, -ē *који је скоро, недавно био, скорашњи.*

тӯст, -а, -о и **тӱст,** ту́ста, -о рег. **1. а.** *ӣојен, дебео, ӣојазан:* ~ особа. **б.** *замашан, крӯпан (о деловима тела).* **в.** *који садржи мноӣо масти, сала (о месу).* **2.** фиг. **а.** *бујан, ӣуст, сочан; боӣат, обилан, издашан (о паши, трави).* **б.** *ӣлодан, родан (о земљи).* **в.** *који се истиче боӣатим родом (о ӣодини).* **г.** *који обилује материјалним средствима, имућан.* **3.** фиг. *неӣристојан, саблажњив:* тусте мисли.

тӯт узв. (обично поновљено) само у изр. ~ **овамо,** ~ **онамо** *сад овамо, сад онамо, час овамо, час тамо.*

тӯтањ, -тња м (инстр. -тњем) оном. **1. а.** *снажан и дуӣотрајан звук који се разлеже од ӣромова, експлозије и сл., тутњава, ӣрмљавина:* ~ грома, ~ топова. **б.** *снажан звук који производе машине у раду, точкови локомотиве и др., клопарање, лупа:* ~ штампарске машине. **в.** *мукао, потмуо, тӯп звук од пада, удара о земљу, од буке из дубине и сл.:* пасти уз тутањ. **г.** *вика, ӣалама, ларма.* **2.** *шум у ӣлави као посљедица болесноӣ стања, узбуђења и сл.* • **ухватити** ~ *нашло се изӣубити, побећи.*

туткàлисати, -ишēм, **тӯткалити** и **тӱткалити,** -ӣм несвр. *лепити, премазивати, исӣуњавати тутkалом.*

тӯткало и **тӱткало** с *лепак, лепило добијено прерадом костију и коже.*

тӯткати, -āм *несвр. према тутнути.*

тӯтнути[1], -нēм свр. **1.** *дати некоме нешто журно или кришом; брзим покретима ставити, турити негде нешто:* ~ у руку (некоме нешто), ~ у џеп (што). **2.** *нахушкати, наӣујдати.*

тӯтнути[2], -нēм свр. оном. *зачути се, заорити се (о тутњу).*

тӯтњава и **тӯтњавина** ж *в. тутањ.*

тӯтњаво прил. *с тутњавом, уз тутањ:* ~ се срушити.

тутњàрати, -āм несвр. *дем. према тутњати.*

тӯтњати (тӯтњети и тӯтњити), -њӣм несвр. **1.** *производити тутањ, оӣлашавати се тутњем (о ӣромовима, топовима, мноштву људи, животиња, кола у покрету и сл.).* **2.** *ӣламтјети стварати јаке шумове, буктети (о ватри, заложеној пећи).* **3.** фиг. *брујати (у коме, као посљедица јакоӣ осећања).*

тӯтољити, -ӣм несвр. [гл. им. тӯтољēње с] *несистематично нешто радити, обављати (обично кришом и на брзину).*

тӯтор м лат. **1. а.** *лице коме је власт повјерила бригу и старање о малолетноӣ, умоболноӣ и сл. особи, старалац, старатељ.* **б.** *онај који се о некоме брине, стара посебно, скрбник, старатељ посебно.* **2.** *свештена особа која се брине за цркву и црквене ствари и представља цивилну везу између свештеника и верника.*

тутòрисати, -ишēм несвр. **а.** *вршити дужности тутора, бити тутор.* **б.** (обично пеј.) *бринути се непозван о коме, наметати своју вољу некоме.*

тӯторка (тӯторица) ж *женска особа тутор.*

тӯторскӣ, -ā, -ō *који се односи на туторе; који је својствен туторима:* ~ обавеза.

тӯторство с **а.** *бригa, старање о малолетним, умоболним и сл. особама, која се остварује под контролом власти, старатељство, скрбништво.* **б.** *бригa, старање о некоме посебно; држање некоӣа у зависности.*

тӯтук м оном. *оштар, висок звук сирене локомотиве, аутомобила и др.*

тутӯњати, -āм несвр. оном. *ӣунђати, мрмљати.*

тӯтуш м **а.** *ситан човек.* **б.** *умно ограничен човек, сметењак.*

тутӯшак, -шка м *дем. од тутуш.*

ту́ћи (тӯћи), ту́чēм (имперф. ту́цијах; имп. ту́ци; р. пр. тӯкао, ту́кла; трп. ту́чен, -а) несвр. **1. а.** *ударати некоӣа наносећи му бол, (за)давати ударце, бити, млатити.* **б.** *ударати нечим тврдим о чврсту површину тако да се чује шум, куцати, лупати.* **в.** *ударати о нешто, по нечему падајући, дувајући, зајлускујући (о киши, ветру, води).* **г.** *лако, благо додиривати, куцкати, лупкати.* – Свилене кићанке тукле су га по плећима. **2.** *чинити брзе покрете удовима и телом, копрцати се, бацакати се; ритати се.* **3.** фиг. **а.** *задобијати предност, односити побједу над неким, побјеђивати (у спортском надметању, картању и сл.).* **б.** *настојати погодити лоптом у ӣол, кош и сл. ударајући је ногом, бацајући је руком и на други начин, изводити ударац (у спортовима с лоптом, палом и др.).* **г.** *покривати, имати дејство по одређеним пољима (о фигурама у шаховској игри).* **4. а.** *одузимати живот, убијати:* ~ змије. **б.** *клати (свињу).* **в.** *јаловити, шкопити, штројити:* ~ бикове. **5. а.** *ӣађати, пуцати из ватреноӣ оружја (по некоме или по нечему); погађати (о ономе који ӣађа или о самом оружју).* **б.** *побјеђивати, уништавати, бити (у рату).* **6.** *дробити, комадати, ситнити, туцати:* ~ камен. **7. а.** *жуљити, притискивати (о обући).* **б.** фиг. *задавати муку, причињавати невољу, сметњу и сл.* – Туче га његова глупост. **8. а.** *производити звуке, тонове ударајући у какав музички инструмент:* ~ о тамбуру, тамбуром. **б.** *производити равномјерне шумове, ударати (о машини у раду).* **в.** *помоћу звукова обавјештавати, давати какав сигнал.* – Звоно на пожар туче. **г.** *у ритму избијати ударце (о часовнику).* **9.** *ударати, куцати у кратким и ритмичким куцајима, пулсирати (о срцу, крвотоку).* **10. а.** фиг. *ширити се (од некоӣа извора), запахивати.* – Од зида је тукла запара. **б.** *живо, интензивно нешто радити:* ~ карте до бесвести. **в.** *снажно избијати, јављати се, пробијати се.* – Из земље су тукле стабљике. **11.** *вршити неку радњу ударањем, припремати нешто (у неким кућним пословима и у производњи):* ~ лан, конопљу *набијати, трти;* ~ врхње, масло *бућкалицом издвајати масло из млека, бућкати;* ~ злато *ударајући чекићем тањити у листиће;* ~ јаја *разбијати јаја ради припреме каквоӣ јела.* ■ ~ **се 1.** *ударати самоӣ себе, ударати се, (за)давати ударце себи.* **2. а.** *бити склон тучи, радо се упуштати у тучу.* **б.** уз. повр. *борити се један с другим; задавати ударце један другоме.* **3.** *борити се оружјем (у рату, у двобоју).* **4.** *долазити у сукоб, сукобљавати се; сударати се.* • ~ **пару** *много зарађивати.*

тӯф м итал. мин. **1.** *ӣлиновита стена постала углавном од слеђеноӣ вулканскоӣ пепела.* **2.** *кречњак, вапненац, сига.*

тӯфна ж нем. *тачкица (на тканини нпр.).*

тӯфница ж *дем. од туфна; туфна.*

тӯц узв. **1.** (обично поновљено) оном. *за изражавање звука кад се удари о нешто.* **2.** у изр. ~ **тамо** ~ **овамо** *сад тамо – сад овамо, час тамо – час овамо (обично без резултата).* • **туц-муц** *каже се кад неко замуцкује, заостајкује у причању, читању и сл.*

туцàнӣк, -и́ка м **1.** *истуцан, издробљен камен за посипање по цести, путу.* **2.** *кован и изиљечен кромпир.*

тӯцањ, -цња м **1.** *в. тучак (1).* **2.** *клатно у звону, бренце.* **3.** *комад метала причвршћен за врата, звекир.*

тӯцати, -āм несвр. **1.** *разбијати, мрвити, ситнити; ударањем дробити до у прах:* ~ камен, ~ бибер. **2.** *ӣиљечећи убијати:* ~ вашке. **3.** *ударати чим о што:* ~ главом о зид. **4.** *тући, јављати се у куцајима.* – Бол стаде туцати под кожом. **5.** фиг. *бити, погађати.* – Целог живота га туца неправда. **6.** вулг. *обљубљивати (жену, дјевојку).* ■ ~ **се** вулг. *водити љубав.* • ~ **главе о зидове** *кајати се због некоӣ своӣ поступка.* ~ **камен** *робијати.*

ту́цати, тӯцām несвр. *ићи тамо-амо без правоӣа циља, базати, шврљати; радити какве ситне послове, мајати се.* ■ ~ **се** *потуцати се, скитати се.*

тӯцāч, -а́ча м *онај који туца камен, прави туцаник.*

тӯцāчкӣ, -ā, -ō *који се односи на туцаче, просјачки:* ~ хаљине.

тӯце, -ета с **1.** *дванаест једнаких, истородних предмета или особа, целина од дванаест јединки.* **2.** (у прил. служби) *пуно, мноӣо:* ~ деце.

туцкàрати, -āм несвр. оном. *(про)изводити слабе, испрекидане звукове.* – Испод његових ногу туцкарали су каменчићи.

тӯцкати, -āм несвр. *дем. према туцати.*

тӯц-мӯц *узвик за обиљежавање муцања, замуцкивања које је посљедица збуњености, неспремности за одговор, за реакцију.*

тӯцнути, -нēм *свр. према туцати.* ■ ~ **се** *лагано ударити о коӣа или што, доӣаћи се коӣа или чеӣа.*

тӯч, тӱча м (мн. ӧ) *легура бакра и калаја, бронза.*

тӯча ж **1.** *међусобно ударање двеју или више особа.* **2.** *ударање, батинање некога.* **3.** *смрзнуте капи кише које падају као зрна леда, ӣрад;* уп. крупа (1а).

тӯчак и **тӯчак,** -чка м **1.** *кратко метално оруђе с округлим крајем којим се нешто туче, туца у авану, студи;* уп. туцало, туцањ. **2.** *тврдо јаје којим се о Ускрсу при туцању разбијају друга јаја.* **3.** бот. *део цвета који се састоји од оплодних листића на којима су семени пупољци,* pistillum.

тӯчан, -а, -о и **тӯчан,** -чна, -о **1.** *најрављен од туча, бронзан:* ~ кип. **2.** *који је боје туча, бронзане боје:* тучани облаци. **3.** *звонак као туч:* тучни акценат. **4.** фиг. *упојен, дебео (тежак као туч):* ~ кокош.

тӯчӑр м **1.** *онај који чува туке, ћурке.* **2.** *трговац тукама, ћуркама.*

тучѐнӣк, -и́ка м **1.** *врста баруша.* **2.** *в. тученьак.*

тучѐњӑк, -а́ка м *сир који се туче у качици и оставља за зиму.*

тӯчити, -ӣм свр. *наићи на кога, срести.* – Јуче тучим пријатеља. ■ ~ **се** *сударити се, сукобити се; срести се.* – Тучисмо се на путу.

тӯчкаст, -а, -о *који је са тучком (о цвету):* тучкасти цвет.

тӯчнӧст, -ости ж *дебљина, јогазност, масивност, тежина.*

тучња̀ва ж *в. туча (1, 2).*

тучо̀носан, -сна, -о *који носи у себи тучу, који је пун туче, града, градоносан;* уп. туча (3): ~ облак.

тӯш[1], тӯша м (инстр. тӯшем) фр. **1.** *црна водена боја која се добија од чађи (употребљава се за техничко цртање и у сликарству).* **2.** *преношење боја кичицом.*

тӯш[2], тӯша м (инстр. тӯшем; мн. тӯшеви) фр. **1.** *најрава за прање и обливање тела воденим млазевима.* **2.** фиг. *оно што стишава занос, узбуђеност, разочарање; укор.* **3.** *кратко музичко дело, изведено обично дувачким инструментима и бубњевима као поздрав при исказивању почасти.* **4.** обично у изр. ~ **позиција** спорт. *стање кад је један од такмичара у рвању положен на обе плећке.*

туши́рати[1], тӯшӣрӑм свр. и несвр. *(на)сликати, (на)цртати тушем;* уп. туш[1].

туши́рати[2], тӯшӣрӑм свр. и несвр. **1.** *(о)прати, (о)купати некога, нешто под тушем;* уп. туш[2] (1). **2.** фиг. *(у)чинити да неко изгуби одушевљење, занос, разочара(ва)ти.* **3.** спорт. *положити, полагати противника на обе плећке у рвању.* ■ ~ **се** *(о)прати се, (о)купати се испод туша.*

тӯшт[1] м бот. *граната зељаста једногодишња биљка* Portulaca oleracea *из ф.* Portulacaceae, *доле наизменичних, горе напрамних листова.*

тӯшт[2], -а, -о *тмуран, натуштен:* ~ облачина.

тӯшта 1. ж (и у вези: ~ **и тама**) *велико мноштво.* – Окупи се тушта (и тама) непрегледна. **2.** прил. (обично у вези: ~ **и тма**) *врло много, безбројно.* – Појави се као из земље тушта и тма људи.

тӯштити, -ӣм несвр. *в. туштити се.* ■ ~ **се 1.** *мрштити се, мрачити се.* **2.** *јурити, журити (се).*

тфӯ(ј) *узвик којим се изражава непријатно изненађење.*

тхѐ и **тхја̀** *узвик којим се изражава мирење са стварношћу, са судбином, резигнација.*

Ћ

ћ (Ћ) с непром. лингв. **а.** *предњонепчани безвучни сливени сугласник.* **б.** *слово којим се обележава тај сугласник:* велико Ћ, мало ћ, курзивно *ћ*.

ћа̏ *узвик за терање, подстицање волова да (по)вуку:* ћа гароња! ћа милоња!

ћа̏ба ж ар. **1. а.** (Ћаба) *храм у граду Меки у Саудијској Арабији, према коме су окренуте све џамије на свету, муслиманско светилиште.* **б.** *ходочашће (до Ћабе).* **2.** *светилиште уопште.* – Споменик Николетини постаде њихова ћаба.

ћа̀бенскӣ, -ā, -ō *који се односи на ћабу:* ~ чалма.

ћа̏ге, -ета с (ћа̏ге ж мн.) тур. нар. и разг. **а.** *папир, хартија.* **б.** *писмена потврда, уверење о нечему.* – То је моје, ево ћаге!

ћа̏кати, -ā̄м *несвр. терати вола вичући „ћа“;* уп. ћа (б).

ћа̏кнӯт, -а, -о *сулуд, луцкаст:* ~ човек.

ћа̏кнути, -нӗм свр. **а.** *свр. према ћакати.* **б.** *(и)отерати; подстрекнути.*

ћа̏кнӯто прил. *на сулуд начин, луцкасто:* ~ говорити.

ћа̏кнӯтӧст, -ости ж *особина оног који је ћакнут.*

ћа́ле, -а и -ӗ и **ћа̂ле,** -ета м жарг. *отац.*

ћа̀лӧв, -о̀ва м *глупан, будала.*

ћа̀ловаст, -а, -о *будаласт, бедаст;* уп. ћалов.

ћа̏п *узвик којим се означава кад се нешто изненада ухвати, ћапи.* – Ја ћап, узех пушку!

ћа̏пити, -ӣм свр. *изненада зграбити, шчепати:* ~ противника за гушу, ~ оловку са стола.

ћа̂р, ћа́ра и ћа̂ра м перс. разг. *добитак, зарада; корист:* радити с ћаром; слаб ћар од тога.

ћа́рити, ћа̂рӣм несвр. [гл. им. ћа́рӗње с] *зарађивати на лак (често сумњив) начин; користити се:* ~ на картама; ~ у нечијој невољи.

ћарли́јати, ћа̀рлӣјām и **ћарлѝјати,** -ām несвр. *лагано дувати, дирити, пиркати, лахорити (о ветру).*

ћа́са ж тур. *врста посуде без дршки са стране.*

ћа́сица и **ћа̀сица** ж *дем. од ћаса.*

ћа̏скало и **ћа́скало** с (м) (мн. с) *онај који воли ћаскати, причало.*

ћа̏скати, -ām и **ћа́скати,** ћа̂скām несвр. *необавезно причати, разговарати (обично пријатељски и надугачко).*

ћӗбе, -ета с (мн. ћебѐта, ген. ћебе́тā; зб. им. ћӗ̀бād ж) тур. *покривач изаткан од вуне или сличног материјала;* уп. дѐка. • **појео би и масно ћебе** *каже се за онога који је много гладан или прождрљив, лаком на храну.*

ћебе́нце, -ета (-а) с (мн. -ца) *дем. од ћебе.*

ћевàбџија м (мн. ж) тур. *онај који прави (или и продаје) ћевапе, ћевапчиће и друга јела од меса на роштиљу.*

ћевàбџӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на ћевабџије:* ~ посао.

ћевàбџӣјка ж *жена ћевабџија; ћевабџијина жена.*

ћевàбџӣница ж *угоститељница у којој се пеку и продају ћевапи и ћевапчићи.*

ћѐвāп, -а́па м **а.** *комадић меса испеченог (или припремљеног за печење) на ражњу.* **б.** *в. ћевапчић.*

ћевàпчић м (обично у мн.) *ваљчић самлевеног или исецканог меса испечен (или припремљен за печење) на жару (на роштиљу).*

ћѐиф м *в. ћеф.*

ћӗ̀ла ж тур. *место на глави где је коса отпала (обично теме без косе).*

ћӗ̀лав, -а, -о *који има ћелу, који је без косе (делимично или потпуно):* ~ човек, ~ глава.

ћӗ̀лавац, -āвца м *онај који је ћелав.*

ћӗ̀лавити, -ӣм и **ћела́вити,** ћѐлāвӣм несвр. [гл. им. -вљӗ̄ње с] *остајати без косе, постајати ћелав.*

ћӗ̀лавица ж *она која је ћелава.*

ћела́вко м *в. ћелавац.*

ћӗ̀лавӧст, -ости ж (инстр. -ошћу) *стање оног који је ћелав, оног што је ћелаво.*

ћѐлија ж грч. **1.** *собица за самца* **а.** *у манастиру, самостану, испосничка собица.* **б.** *самица у затвору, душевној болници и сл.* **2.** биол. *основна морфолошка и физиолошка јединица у грађи вишећелијских организама, станица.* **3.** *окце* **а.** *у сачу.* **б.** *у рибарској мрежи* **4.** *основна, најмања организациона јединица у неким илегалним партијама (нпр. комунистичкој), покретима (нпр. за отцепљење) и организацијама (нпр. терористичкој).*

ћѐлијица ж *дем. од ћелија.*

ћѐлӣјскӣ, -ā, -ō **1.** *који се односи на ћелију (1):* ~ врата. **2.** *који се односи на ћелију (2);* уп. ћелични: ~ опна.

ћѐлӣчнӣ, -ā, -ō *који се односи на ћелијице;* уп. ћелија (2): ~ ткиво.

ће́ло, -а и -ӗ *хип. и ир. од ћелавац.*

ће́лоња м (мн. ж) *пеј. од ћелавац.*

ћема́не, -ета с тур. *врста гудачког инструмента, виолина.*

ћѐмер м тур. нар. *појас (мушки с преградом за новац, женски украшен сребром).*

ћѐпенак, -ēнка м тур. *крило у старинских дућана (служи уместо врата, за излагање робе и сл.).*

ћѐпеначкӣ, -ā, -ō *који се односи на ћепенке:* ~ архитектура.

ћерàмида ж грч. *црep за покривање кућа.*

ћерàмиднӣ, -ā, -ō *који се односи на ћерамиде, који је од ћерамиде:* ~ кров.

ћѐрдати, -ām несвр. *неконтролисано трошити, расипати; упропаштавати:* ~ новац; ~ младост.

ћерѐтав, -а, -о *који воли ћеретати, ћаскати, говорљив, брбљив:* ~ сусед.

ћерѐтавац, -āвца м *онај који ћерета.* – фиг. Рађају се вали, ћеретавци мали.

ћерѐтавӧст, -ости ж *својство оног који је ћеретав.*

ћерѐтало (ћере́тало) с (м) (мн. с) *онај који воли ћеретати, ћаскати, причало, приповедало;* уп. ћаскало.

ђерѐтати, -ā̄м (ђерéтати, ђѐрēтāм) несвр. *ђаскати, чаврљати (обично пријатељски и надугачко).*

ђѐретуша ж *она која воли ђеретати, чаврљати, ћоворуша.*

ђéрка ж (дат. ђéрки и ђéрци; ген. мн. ђéркӣ) *в. кћи;* уп. кћерка.

ђѐрпич м (инстр. -ем) тур. (често у зб. значењу) *непечена цигла.*

ђерпѝчāр, -ápa м *онај који прави ђерпич(е).*

ђерпѝчара ж *кућа од ђерпича.*

ђéрчица и **ђѐрчица** ж *дем. од ђерка.*

ђѐтен м тур. *в. лан.* • **ђетен-халва** *врста посластице, халва која се прави од ђетенова семена.*

ђѐтенѝште с *ланиште.*

ђѐтенов, -а, -о *који је од ђетена:* ~ семе.

ђѐф, ђèфа м (мн. ђèфови) тур. **1.** *жеља, прохтев:* испунити ~ некоме. **2.** *добро расположење, весеље:* бити у ђефу.

ђѐфина ж *ауг. и пеј. од ђеф:* везирска ~.

ђѐфнути се, -нē се свр. безл. разг. *прохтети се.* – Пуши кад му се ђефне.

ђѝвот м грч. *ковчег у којем се чувају посмртни остаци или моштии светаца.*

ђѝлер и **ђѝлер** м тур. *соба за оставу, смочница.*

ђилéрак, -рка и **ђилѐрић** м *дем. од ђилер.*

ђилѝбāр, -ápa м перс. *жута фосилна смола, јантар.*

ђилѝбāрскӣ, -ā̄, -ō̄ *који се односи на ђилибар, који је начињен од ђилибара:* ~ муштикла.

ђѝлим и **ђѝлим** м (мн. -и и -ови) тур. *простирка, тепих, саг (обично с богатим украсима, шарама).*

ђилѝмак, -мка и **ђѝлимак,** -ѝмка м *дем. од ђилим.*

ђилѝмāр, -ápa и **ђѝлимāр,** -а м *онај који израђује или продаје ђилиме.*

ђилѝмара ж *радионица у којој се израђују ђилими.*

ђилѝмāрка и **ђѝлимāрка** ж *она која израђује ђилиме.*

ђилѝмāрскӣ и **ђѝлимāрскӣ,** -ā̄, -ō̄ *који се односи на ђилимаре и ђилимарство:* ~ вештина.

ђилимáрство с *израда ђилима, ђилимарски занат.*

ђилѝмац, -мца и **ђѝлимац,** -ѝмца м *дем. од ђилим.*

ђѝлимскӣ и **ђѝлимскӣ,** -ā̄, -ō̄ *који се односи на ђилиме:* ђилимске шаре.

ђилѝмчић и **ђѝлимчић** м *дем. од ђилим.*

ђирѝлица и **ђѝрилица** ж *једна од старословенских азбука, настала крајем IX или у почетку X века, а према грчком унцијалном писму, која је постала писмо неких словенских народа (српског, руског и др.).*

ђирѝличкӣ и **ђѝриличкӣ,** -ā̄, -ō̄ *који се односи на ћирилицу, написан ћирилицом:* ~ издање, ~ натпис.

ђѝриловица и **ђѝриловица** ж *в. ћирилица.*

ђѝриловскӣ и **ђѝриловскӣ,** -ā̄, -ō̄ *који се односи на ћириловицу, ћирилски:* ~ споменици.

ђѝрилскӣ и **ђѝрилскӣ,** -ā̄, -ō̄ *који се односи на ћирилицу:* ~ књижевност.

ђѝтāб, -áба м тур. *књига која садржи верске догме муслиманске религије и муслиманске правне норме.*

ђитáба ж тур. разг. *листић папира, цедуља с неком белешком (обично као каква потврда или неко уверење).*

ђѝфта м (мн. ж) тур. пеј. **1. а.** *ситни трговац, тровац на мало.* **б.** *зеленаш, лихвар; тврдица, шкртац.* **2.** *малограђанин, филистар.*

ђѝфтанскӣ, -ā̄, -ō̄ *в. ћифтински.*

ђифтѐрисати, -ишēм и **ђифтáрити,** ђѝфтāрӣм несвр. **1.** *бавити се трговином на ситно, ситном робом.* **2.** *поступати, понашати се као ћифта.*

ђѝфтиница ж *женска особа ћифта; жена ћифте.*

ђѝфтинскӣ, -ā̄, -ō̄ *који се односи на ћифте, који је као у ћифте, својствен ћифтама:* ~ понашање.

ђѝфтинство с *ћифтинско схватање и поступање.*

ђóпа м *хип. и ир. од ћопавац;* уп. ћопо.

ђо̏пав, -а, -о *који ћопа, храмље, хром, шепав:* ~ човек, бити ~ у леву ногу.

ђо̏павац, -áвца м *онај који ћопа, шепа, шепавац.*

ђо̏павица ж *она која ћопа, храмље.*

ђопáвко м *в. ћопавац.*

ђо̏павōст, -ости ж *особина оног који ћопа, хромост.*

ђóпати, ђôпāм несвр. *храмати, шепати.*

ђóпо, -а и -ē *хип. и ир. од ћопавац;* уп. ћопа.

ђóра м *хип. и ир. од ћоравац;* уп. ћоро.

ђо̏рав, -а, -о **1. а.** *који не види на једно око; који има слаб вид, који не види добро.* **б.** *слеп (у оба ока).* **2.** фиг. *невешт, несналажљив.* • **и ~ кока нађе зрно** *и невешт кадгод уради нешто добро.* **оканити се (махнути се, оставити се** и сл.**) ~ посла** *дићи руке од узалудна посла.* **то зна и ~ бака** *то свако уме (урадити).*

ђо̏равац, -áвца м *онај који је ћорав.*

ђо̏равачки прил. *наслепо, насумице:* ~ радити што.

ђо̏равити, -ѝм и **ђорáвити,** ђòрāвӣм несвр. [гл. им. -вљење с] *постајати ћорав.*

ђо̏равица ж *она која је ћорава.*

ђорáвко м *в. ћоравац.*

ђо̏раво прил. *невешто, несналажљиво;* уп. ћорав (2).

ђо̏равōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина, стање оног који је ћорав; слепило.*

ђóрак, -рка м **1.** *набој без убојитог зрна, вежбовни, маневарски метак.* **2.** фиг. разг. *неуспешан пропали посао, акција, радња; уопште оно што је неуспело, пропало (а обично је претходно хвалисаво, бучно најављивано).*

ђôрда ж тур. арх. *сабља.*

ђóрити, ђôрӣм несвр. [гл. им. ћорење с] *одавати слабу светлост, слабо светлети, шкиљити.* – Свећа је ћорила.

ђóро, -а и -ē м *хип. и ир. од ћоравац;* уп. ћора.

ђо̏рсокāк, -а и **ћорсòкāк,** -áка м тур. **1.** *улица без излаза на једном крају, слепа улица.* **2.** фиг. *безизлазан положај:* доспети у ~.

ђо̏с, -а, -о *в. ћосав.*

ђóса м (мн. ж) *онај који је ћосав;* уп. ћосо.

ђо̏сав, -а, -о *којем не расту бркови и брада; који је без длака:* ~ човек; ~ лице.

ђо̏савац, -áвца м *онај који је ћосав.*

ђо̏савōст, -ости ж *особина, стање оног који је ћосав.*

ђо̏саст и **ђо̏сат,** -а, -о *в. ћосав.*

ђóсо, -а и -ē *в. ћоса.*

ђóша ж нар. *в. ћошак:* ~ куће.

ђо̏шак, -шка м тур. *балкон, доксат:* седети на ћошку.

ђо̏шак и **ђо̏шак,** -шка м (мн. ћошкови и ћошкови) тур. *угао, кут; рогаљ:* ~ себе; ~ куће. • **бити на три ћошка** *бити нерасположен, лоше воље.* **држати три ћошка куће** *обављати највећи део посла у кући.* **на три ћошка** *како не ваља, лоше.* **стерати у ћошак** *довести у безизлазан положај.*

ђóше, -ета и **ђо̏ше,** -ета с *в. ћошак.* • **на своје ћошевуће** *водити рачуна само о својим интересима.* **округло па на ћоше** *нејасно, неодређено.*

ђо̏шка ж *в. ћошак.* – Седосмо на ћошку.

ђо̀шкаст, -а, -о **1.** *који има ђошкове, уѝласт:* ђошкаста слова. **2.** фиг. *који је неуобичајеног по̀нашања, сво̀јеврстан:* ~ човек.

ђо̀шкасто прил. **1.** *на ђошкове, уѝласто:* ~ здељати. **2.** фиг. *којекако, с муком.* – Све је ишло ђошкасто.

ђо̀шкић м *дем. од ђошак.*

ђо́шнӣ, -а̄, -ō *који се односи на ђошу:* ~ призидак.

ђу́ба и **ђу̀ба** ж **1.** *истурено перје на глави пти̏це.* **2.** *чупера̀к косе.*

ђу̀бан, -а́на и **ђу̀бан** м *го̀луб с ђубом;* уп. ђуба (1).

ђу̀баст, -а, -о **1.** *који има ђубу;* уп. ђуба (1): ~ квочка. **2.** *који је налик на ђубу:* ~ нос.

ђу̀бастōст, -ости ж *особина оно̀га који је ђубаст, оно̀га што је ђубасто.*

ђу́бица и **ђу̀бица** ж *дем. од ђуба.*

ђу̀вик, -и́ка м тур. *врх брда:* запосести ђубике око села.

ђу̀д ж (инстр. ђу̀ди; ген. мн. ђу́дӣ, дат. ђу́дима) **а.** *скуп би̏тних и ста̏лних мора̀лних, пси̏хичких и интѐлектуалних особина, који се испољава у по̀нашању и по̀ступцима човека, нарав, карактер:* имати злу ђуд. **б.** *нарав живо̀тиње:* магареће ~. **в.** *начин емоционалног реа̀говања, тѐмперамент.* – Једном му прасну страшна ђуд. • **бити по ђуди (коме)** *допада̀ти се, свиђа̀ти се (некоме).*

ђу̀дљив, -а, -о **1.** *који је промењљиве ђуди, нестала̀н, хировит:* ~ човек. **2.** *јогу̀наст (о живо̀тињи, обично коњу).*

ђу̀дљиво прил. *на ђудљив начин, хировито; јогу̀насто:* ~ реаговати, ~ се понашати.

ђу̀дљивōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *својство оно̀га који је ђудљив.*

ђу̀к м (мн. ђу́кови и ђу̀кови) зоол. *врста ноћне пти̏це гра̀бљивице из по̀р. сова* Athene noctua.

ђук (обично поновљено) *узвик којим се вабе кокоши.*

ђу̀кати, -а̄м несвр. *вабити кокоши вичући „ђук-ђук“.*

ђу́кати, ђу̀чем и ђу̀ка̄м несвр. *оглашава̀ти се, гласа̀ти се као ђук.*

ђу́кнути, ђу̀кнем свр. *огласи̏ти се као ђук.*

ђу̀лав, -а, -о *који има мале или одсечене, осакаћене уши, чулав:* ~ пас.

ђу̀ла̄х, -а́ха м тур. *мала капа од ваљаног сукна.*

ђулба̀стија и **ђу̀лбастија** ж тур. *на жару испечен одрезак меса.*

ђу́лити, ђу̀лӣм несвр. [гл. им. ђу́љење с] *управља̀ти нагоре, дизати уши да би се боље ухвати̏о, чуо звук.* – На сваки шум пас ђули уши.

ђу̀мез и **ђу́мез** м тур. *влажна и прљава, запу̏штена просто̀рија.*

ђу̀мур м тур. *дрвени у̏гаљ, у̏љен.*

ђумура̀на ж *јама у којој се пали дрво ради добијања ђумура.*

ђумӯра̄ш, -а́ша м и **ђумӯрџија** м (мн. ж) *онај који прави или продаје ђумур, у̏гљар.*

ђу̀п, ђу̀па м (мн. ђу̀пови) тур. *бокаст земљани суд с ужим грлом, крчаг.*

ђу̀пина ж *ау̏м. и пеј. од ђу̏п.*

ђу̀пић м *дем. од ђу̏п.*

ђу̀прија ж тур. *мост:* камена ~, дрвена ~, ~ на Дрини.

ђупријѐтина ж *ау̏м. и пеј. од ђуприја.*

ђу̀пријица ж *дем. од ђуприја.*

ђу̀прӣјскӣ, -а̄, -ō *који се односи на ђуприју:* ~ стуб.

ђу̀пчић и **ђу̀пчић** м *дем од ђу̏п;* уп. ђупић.

ђу̀р (обично поновљено) *узвик за вабљење ђурака.*

ђу̀рак, -рка м тур. *нарочит о̀штач по̀стављен крзном:* окренути ~ наопако.

ђу́рак, -рка м и **ђу̀рā̀н,** -а́на м **1.** зоол. *мужјак ђурке.* **2.** фиг. *будала, глупа̀к.*

ђу̀рā̀нскӣ, -а̄, -ō *који се односи на ђурана, који је као у ђурана:* ~ ход.

ђу̀ре, -ета с (супл. мн. ђу̀рићи м; зб. им. ђу̀ра̄д ж) *младунче ђурке.*

ђуре́нце, -ета с (мн. ø) *дем. и хип. од ђуре.*

ђу̀ретина ж *ђурчије месо, ђуретина.*

ђу̀рећӣ (ђурѐћӣ), -а̄, -ē *који се односи на ђурке, који је од ђурака:* ~ месо.

ђу̀ри (обично поновљено) *узвик за вабљење ђурака;* уп. ђур.

ђу̀рка ж (дат. ђу̀рки; ген. мн. ђу̀ркӣ и ђу̀ра̄кā̄) **1.** зоол. *најкрупнија домаћа пти̏ца из по̀р. фазана, која се гаји ради меса и јаја, ђура* Meleagris gallopavo; *женка те врсте пти̏ца.* **2.** фиг. *глупа, ограничена женска особа, глупача.*

ђу̀ркаст, -а, -о *будаласт, глупа̀ст.* – Била је млада и помало ђуркаста.

ђу̀ркица ж *дем. од ђурка.*

ђу̀рлија ж зоол. *врста пти̏це* Numenius aquatus.

ђу̀рлӣк м **1.** *глас свирале.* **2.** *цврку̀т неких пти̏ца (јаребица, шева и др.) који по̀дсећа на глас свирале.* **3.** *в. ђурлика.*

ђу̀рлика ж *свирала, фрула.*

ђурли́кавац, -а̄вца м зоол. *врста пти̏це пе̏вачице* Emberiza melanocephala.

ђурли́кати, ђу̀рлӣчем и **ђурлѝкати,** -а̄м несвр. **1.** *свира̀ти у ђурлику.* **2.** *оглашава̀ти се ђурликом (2).*

ђу̀рлӣн, -и́на м зоол. *врста пти̏це из реда мочварица, златар пијукавац* Charadrius pluvialis.

ђу̀рче, -ета с *дем. од ђу̀рак.*

ђу̀рче, -ета с (супл. мн. ђу́рчићи м; зб. им. ђу̀рча̄д ж) *младунче ђурке, ђуре.*

ђу̀рчија м (мн. ж) тур. *занатлија који прави ђуркове, крзнар.*

ђу̀рчијӣ (ђу̀рчјӣ), -а̄, -ē *в. ђурећи.*

ђу̀рчӣјскӣ, -а̄, -ō *који се односи на ђурчије, крзнарски:* ~ занат.

ђу̀рчина ж *ау̏м. од ђу̀рак.*

ђу̀рчӣница ж *ђурчијина жена.*

ђу̀рчић м *дем. од ђу̀рак.*

ђу̀рчица ж *дем. и хип. од ђурка;* уп. ђуркица.

ђу̀скија ж тур. *нарочита гвоздена по̀луга која се користи за прављење рупа у земљи, за по̀дизање терета и др.* • **глуп као ~** *сасвим глупа̀.* **пијан као ~** *по̀пијуно пијан.*

ђу̀стек м тур. *букаче, пу̏то.* • **из ђустека (скочити** и сл.) *из места (скочити и сл.).*

ђу́так, -тка м (мн. ђу́ци, ген. ђу̀та̄кā̄) *краћи комад одрезаног дебелог или дебљег стабла;* уп. трупац.

ђу́талица ж (м) (мн. ж) *ђу̏тљива особа.*

ђу́тати, -тӣм несвр. **1. а.** *уздржава̀ти се од го̀вора, мучати, шути̏ти.* **б.** *не износити на јавност, пређу̏ткивати нешто.* – О овом да ћутиш! **2.** фиг. **а.** *не одава̀ти од себе гласа, звука, шума, би̏ти сасвим ти̏х.* – Ћути мрка шума. **б.** *не предузима̀ти никакве акције, мирова̀ти.* – Прва армија ратује, друга ћути. • **~ као заливен (као пањ, као риба)** *упо̀рно ћута̀ти.*

ђу̀тек м тур. *ба̏тина, шта̏п; удара̀ц.*

ђу́тети јек. **ђу́тјети,** -тӣм (ретко ек.) несвр. **а.** *прима̀ти чулима какве у̏тиске, осећа̀ти чулима:* ~ ветар на лицу. **б.** *уоча̏ва̀ти осећа̀ти, доживљава̀ти нешто:* ~ понижење. ■ **~ се** *осећа̀ти се:* ~ се добро.

ђутѐћкē и **ђутѐћки** прил. *без речи, ћу̏тећи, ћу̏тке:* седети ~, радити ~.

ћу̏тӣлан, -лна, -о *који се односи на ћутила, на чула, чулни; осећајан:* ~ доживљај; ~ особа.

ћу̏тӣлнӧст, -ости ж *својство оног који је ћутилан, осећајност.*

ћу̏тило с *осетило, чуло.*

ћу̏тимицӗ прил. *ћутећи, ћутке:* ~ проћи.

ћу̏ткати, -а̄м несвр. *терати на ћутање, ућуткивати:* ~ оне што вичу.

ћу̏ткӗ и **ћу̂ткӗ** прил. **а.** *не говорећи ништа, без речи, ћутећи:* ~ се удаљити. **б.** *не показујући осећања, наизглед равнодушно:* ~ прихватити прекоре.

ћу̏тљив[1], -а, -о *који мало говори, мучаљив, шутљив:* ~ дечак.

ћу̏тљив[2], -а, -о *осећајан, нежан:* ~ отац, ћутљиве душе.

ћу̏тљивац, -ӣвца м *онај који је ћутљив, који нерадо говори, мучаљивац, шутљивац.*

ћу̏тљивица ж *она која је ћутљива, неразговорна, мучаљивица.*

ћутљи́вко м *в. ћутљивац.*

ћу̏тљиво прил. *без речи, ћутке:* ~ сести, ~ радити.

ћу̏тљивӧст, -ости ж *особина оног који је ћутљив, неразговорљив.*

ћу́тња ж (ген. мн. -њӣ (-њā)) *стање кад се ћути, не говори, ћутање.* • **(пред)изборна** ~ *обавеза информативних средстава, медија да у дане непосредно пре избора не дају никакве коментаре у вези са изборима.*

ћу̂том прил. *ћутке, без речи.* – Прећи ћутом преко злоупотреба.

ћу̀тук м тур. **1.** *в. ћутак.* **2.** фиг. *глупак, будала.*

ћу̏ћор м *ћуморење, жубор:* ~ ситних таласа.

ћу̏ћорӗ̄ње с **1.** *гл. им. од ћуморити.* **2.** *ћућор.*

ћу̏ћорити, -ӣм несвр. оном. **1.** *чаврљати, ћаскати; шаптати.* **2.** *цвркутати.* **3.** *жуборити, гргољити.*

ћу̏ћурити, -ӣм несвр. оном. [гл. им. ћу̏ћурӗ̄ње с] *в. ћуморити (1).*

ћу̀фте, -ета с (мн. ћуфтѐта, ген. ћуфтéтā) тур. *пржена лоптица самлевеног или исецканог меса; јело припремљено од таквих лоптица у сосу.* • **алал му** ~ *свака му част, алал му вера.*

ћу̂х м *лахор, поветарац.* – Студен ћух пири.

ћу́чјӣ, -ā, -ӗ *који се односи на ћука, који припада ћуку:* ~ гнездо.

ћу̏ш *узвик за терање мачарца.*

ћу̏шати, -а̄м несвр. *в. ћушкати.*

ћу̏шити, -ӣм свр. *в. ћушнути.*

ћу̏шка ж *ударац длаком по лицу, шамар.*

ћу̏шкати[1], -а̄м несвр. **1.** *ударати некоме ћушке, шамарати.* **2.** *гурати (обично ногом), отуривати.* ■ ~ **се** *гурати се, гурати се нагде.*

ћу̏шкати[2], -а̄м несвр. *терати мачарца вичући „ћуш!“.*

ћу̏шнӯт, -а, -о *ћакнут, будаласт, ударен.* – Ћушнуте људе је исмејао.

ћу̏шнути, -нӗ̄м свр. **1.** *ударити некоме ћушку, ошамарити.* **2.** *одгурнути нешто (обично ногом).*

ћу̏шнӯтӧст, -ости ж *стање, особина оног који је ћушнут, ћакнут, ударен, ћакнутост.*

У

у (У) с непром. **а.** лингв. *високи лабијализовани самоīласник задњеī реда:* дуго у. **б.** *слово којим се обележава тај самоīласник:* штампано у.

ӯ и **ŷ** узв. *за изражавање жалости, неīријатноī изненађења и сл.: ух.*

у предл. **I.** (с ак. и лок.) **1.** (с лок.) *означава да се нешто налази унутар нечеīа, у опсеīу нечеīа:* бити у соби, у граду, крити се у трави. **2.** (с ак.) **а.** *означава кретање ка месту, īоложају унутар нечеīа, досīевање у такав однос:* поћи у собу, у град, усути у јело. **б.** *означава īде се остварује дејство неке радње:* погодити у прозор, убости у прст. **в.** *означава правац, смер, усмереност нечеīа:* погледати у другу страну. **3.** (с ак.) *одређује оно што омоīућује вршење īлаīолске радње, а што означава музички инструмент:* свирати у свиралу, ударати у тамбуру. **4.** *означава īриступање коме или чему (с ак.), одн. укљученост, īрипадност, чланство (с лок.):* сврстати се у гомилу, бити у глумцима. **5.** *означава īриступање некоī радњи, њено заīочињање (с ак.) или вршење неке радње, њен ток (с лок.):* поћи у лов, бити у послу. **6.** *означава стање у које неко или нешто досīева (с ак.) или у коме се налази (с лок.):* пасти у очајање, живети у страху. **7.** *означава међусобни однос, везу која се успоставља (с ак.) или која īостоји, траје (с лок.):* ступити у савез, бити у савезу. **8.** (с лок.) *одређује īредмет, садржај радње:* подучити у љубави. **9.** (уз придеве) *ближе одређује īридевску реч тиме што је īовезује с оним што је означено именицом* **а.** (с лок.) *у којој области долази до изражаја нека особина:* вешт у послу, брз у раду. **б.** (с лок.) *īде се испољава нека телесна особина:* блед у лицу, јак у раменима. **в.** (с ак.) *део тела на коме се испољава неки недостатак:* хром у десну ногу. **10.** (с ак.) *одређује сврху какве радње:* картати се у кафу, пити у чије здравље. **11.** (с ак.) *означава īромену стања, īретварање у нешто:* самлети у брашно. **12.** (с ак. и лок.) *означава начин на који се нешто врши:* говорити у глас, пратити у стопу, говорити у прекидима. **13.** (с ак. и лок.) *одређује време вршења īлаīолске радње:* у суботу, у том тренутку, у седам дана, у једном минуту. **14.** *означава различите односе у устаљеним изразима:* бити у питању, доћи у питање, притећи у помоћ. **II.** (с ген.) *означава да је нешто у īоседу или домену īојма у īенитиву или да је својствено томе īојму или да је у вези с њим: код.* **1. а.** *кад се указује на нешто што је својствено некоī средини или што се доīађа у њој:* у нас, у примитивних народа. **б.** *кад је реч о īоседовању, расīолаīању нечим:* у Милке дијамантске огрлице. **в.** *кад се указује на особине, стања или īрилике, околности својствене неком:* у Милице дуге трепавице. **2.** *кад је реч о различитим међусобним односима више лица:* гост у градоначелника, бити примљен у команданта, син учи занат у оца, опадати снаху у свекрве.

у- **1.** *īрефикс у сложеним īлаīолима и њиховим изведеницама, којима се означава* **а.** *īродирање, досīевање у нешто, у оквире, у унутрашњост нечеīа:* убацити, увући, улетети. **б.** *īотīуно обухватање īлаīолском радњом:* умазати, уоквирити. **в.** *извршење īлаīолске радње:* убрати, убити. **г.** *развијање особине коју означава īридев у основи:* укрутити, убрзати. **д.** *нестајање, уклањање, ишчезавање:* утећи, уклонити. **2.** *īрви део īрилошких и друīих сложеница насталих од īадежних израза с īредлоīом „у“:* упоредо, улудо, уназад.

уа (различито изговорено) *узвик за изражавање неīодовања, неодобравања и сл.*

уазбуча́вати, -ӯча̄ва̄м *несвр. īрема уазбучити.*

уа̀збучити, -ӣм свр. *īоређати, сложити īо азбучном реду:* ~ грађу за речник.

уа́мити, ӯа̄мӣм свр. *ставити ам (коњу), уīрегнути (коња).*

уа́румити се, -ӣм свр. *не хтети кренути с места, узјогунити се (обично о коњу).*

ӯбав, -а, -о песн. или нар. *леī, диван:* ~ девојка.

ӯбаво прил. песн. или нар. *леīо, дивно:* ~ изгледати.

ӯбавӧ́ст, -ости ж *особина оноīа коī је убав, оноīа што је убаво, леīота.*

уба́дати (се), ӯба̄да̄м *несвр. īрема убости (се).*

уба̀здети се јек. **уба̀здјети се,** -дӣм се свр. *добити неīријатан мирис, īочети заударати, воњати, усмрдети се.*

уба̀јатити се, -ӣм се свр. *изгубити свежину, īостати бајат.* – Хлеб се убајати.

уба̀јбочити, -ӣм свр. *стрīати у бајбок, затвор, ухапсити, затворити.*

убалѐгати се, -а̄м се свр. *умазати се, уīрљати се балеīом.*

ӯбалити, -ӣм свр. *умазати, уīрљати балом, слинама.* ■ ~ **се** *умазати се, уīрљати се балом, слинама.*

ӯбарити се, -ӣм се свр. **а.** *īретворити се у бару, мочвару.* **б.** фиг. *заīарложити се, учмати, заостати.* – То је било убарено, устајало среско место.

уба̀рјачити се, -ӣм се свр. *стати усīравно, īоносито, исīрсити се, устуīити се.*

уба̀сати, -а̄м свр. *ући басајући, тумарајући, досīети негде īде се не би очекивало или īде не би требало.* – У двориште убасаше двојица људи.

убата́лити, -а̀та̄лӣм свр. *забаталити, занемарити, напустити:* ~ студије.

убаӯ̀љати, -а̄м свр. *ући бауљајући, īобаучке:* ~ у собу.

уба̀цати, -а̄м свр. *бацити, īобацати једно за друīим у нешто:* ~ ствари у приколицу.

убаци́вати (се), -а̀цујӗм (се) *несвр. īрема убацити (се).*

уба́цити, ӯба̄цӣм (ӯбацити, -ӣм) свр. **1.** *бацити, утуīити, стрīати, уīутрати (некоī, нешто) негде, у нешто:* ~ метак у цев, ~ ухапшеника у ћелију. **2.** *накнадно уврстити, додати, домегнути:* ~ у игру, ~ у план, ~ у борбу. **3.** *кратко īриметити, узгредно добацити.* – „Баш тако!“ убаци неко. ■ ~ **се** *накнадно, неочекивано или тајно досīети на неко место, у неку средину:* ~ се у непријатељску позадину.

ӯбачāј м **1.** *радња īомоћу које се што убаци.* **2.** *уīадица, īримедба.*

уба̀штинити, -ӣм свр. *добити у баштину, наследити:* ~ имање. ■ ~ **се** фиг. *укоренити се, усталити се:* убаштињени гестови.

уба̀штињава́ти (се), -ӣња̄ва̄м (се) *несвр. īрема убаштинити (се).*

уби́ти, ӯбӣм јек. **убѝјати,** ӯбијӣм свр. *увериī некоī у оīравданост или истинитост нечеīа, īридобити некоī за нешто.* – Нисте ме убедили да сте у праву. ■ ~ **се** *увериī се у истинитост или оīравданост нечеīа.* – Убедили смо се да је говорио истину.

убѐдљив јек. **убјѐдљив,** -а, -о **1.** *заснован на реалности, очигледан, уверљив:* ~ доказ. **2.** *који има способност убеђивања, који уме да убеди, да убеђује:* ~ говорник.

убѐдљиво јек. **убјѐдљиво** прил. *на убедљив начин, отклањајући сваку сумњу, уверљиво:* ~ говорити, ~ победити.

убѐдљивӧст јек. **убјѐдљивӧст,** -ости ж (инстр. -ошћу) *особина, својство оног који је убедљив, оног што је убедљиво, уверљивост.*

у̀бе̄ђен јек. **у̀бијеђен,** -а, -о **1.** *трп. од убедити (се).* **2.** *који има своја убеђења, који чврсто верује у нешто, који је непоколебљив у својим уверењима:* ~ конзервативац.

у̀бе̄ђенӧст јек. **у̀бијеђенӧст,** -ости ж *стање и особина оног који је убеђен, убеђење, увереност.*

убеђе́ње јек. **убјѐђе́ње** с *увереност, убеђеност у нешто; изграђен став, поглед на нешто, схватање:* радикалска убеђења.

убеђи́вати (се), -èђујēм (се) јек. **убјѐђи́вати (се),** -јèђујēм (се) *несвр. према убедити (се).*

убезе́кнути се, -èзēкнēм се и **убѐзекнути се,** -нēм се свр. *забезекнути се, запањити се, запрепастити се.* – Деца се убезекнуше.

убѐзēкнӯто и **убѐзекнӯто** прил. *забезекнуто, запањено, запрепашћено:* ~ се загледати.

убезо̀бразити се, -ӣм се свр. *постати безобразан, обезобразити се, избезобразити се.*

убележа́вати (се) јек. **убиљежа́вати (се),** -èжāвāм (се) *несвр. према убележити (се).*

убѐлежити јек. **убѝљежити,** -ӣм свр. **1.** *прибележити, уписати, записати:* ~ у спис. **2.** *ставити белег, знак, забележити, обележити каквим знаком:* ~ своје ствари.

убе́лети јек. **убијѐљети,** -лӣм свр. **а.** *постати бео, засјати белином, забелети се.* – Небо убелело. **б.** *убледети, побледети.* – Вратио се преплашен и убелео.

убе́лити, ўбēлӣм јек. **убијѐлити,** ўбијелӣм свр. **1.** *учинити белим, избелити; прекрити белином:* ~ платно; ~ снегом земљу. **2.** *учинити светлим, осветлити.* – Мјесечина убијели планину.

убѝваковати се, -кујēм се свр. *сместити се у бивак, улогорити се.*

убија́ти (се), ўбијāм (се) *несвр. према убити (се).* • **убијати време (дане, ноћи)** *проводити време (дане, ноћи) не радећи или бавећи се каквим безначајним пословима.*

убѝјен, -ена, -о **1.** *трп. од убити (се).* **2.** *рањав, изубијан:* убијена стопала, ~ јабука. **3.** *набијен, утабан:* ~ коловоз. **4.** *сломљен, сатрвен (болом, невољом):* ~ мати. **5.** *који је без сочности, свежине (због суше, пламењаче и других штеточина) (о воћу).*

убијѐно прил. *утучено, скрушено;* уп. убијен (4): ~ седети.

убѝјенӧст, -ости ж *стање оног који је убијен, утучен, потиштеност.*

убика́ција ж лат. *својство нечега да се налази на одређеном месту.*

убѝквист(а), -ē м (мн. -сти) **1.** биол. *биљка или животиња која се може прилагодити најразличитијим еколошким условима.* **2.** *онај који верује да је тело Христово присутно у сваком причешћу.*

убиквѝтēт, -е́та м лат. *способност која, чега да се налази, да је присутан, присутно на свакоме месту.*

у̀билачкӣ, -ā, -ō **1.** *којим се убија, сеје смрт:* ~ пуцњава, ~ средство. **2.** *својствен убицама:* ~ нагон.

у̀билачки прил. *на убилачки начин, смртоносно.* – Челик убилачки сева.

у̀бир м *убирање, наплата (пореза, дажбина).*

уби́рати, ўбирāм (ўбирати, -рēм) несвр. **1.** *прикупљати плодове, пољопривредне производе као и друге биљке:* ~ летину. **2.** *прибирати (наплаћујући, утерујући); добијати, стицати (као корист, зараду), извлачити:* ~ дугове; ~ добит. • ~ **аплаузе** *добијати признање, одобравање, имати успеха.* ~ **ловорике** *стицати славу, прослављати се.*

убѝрāч, -а́ча м *онај који убира, скупља, наплаћује и сл.:* ~ пореза.

убѝрљив, -а, -о *који се може убрати, наплатити (о порезу или каквој другој дажбини или потраживању).*

убѝрљивӧст, -ости ж *могућност убирања, наплате, утеривања каквог прихода.*

уби́ствен и **убѝствен,** -а, -о **1.** *којим се убија, смртоносан:* ~ пальба. **2.** *који упропашћује, штетан, погубан:* ~ трошак. **3.** *који изнурава, заморан, тежак:* ~ посао.

уби́ствено и **убѝствено** прил. *на убиствен начин, доносећи смрт, смртоносно; погубно, поражавајуће, ужасно:* ~ пуцати; ~ се провести.

уби́ственӧст и **убѝственӧст,** -ости ж *стање оног што је убиствено.*

уби́ство с **1.** *насилно одузимање живота, уморство:* ~ из освете, нехотично ~. **2.** *пропаст, уништење:* морално ~.

у̀битачан, -чна, -о **1.** *који убија, смртоносан:* ~ огањ. **2.** *који упропашћује, штетан, погибељан:* ~ хладноћа.

у̀битачно прил. *на убитачан начин:* ~ пуцати.

у̀битачнӧст, -ости ж *особина, стање оног што је убитачно:* ~ ноћног рада.

у̀бити, ўбијēм (трп. убѝјен, -ена) свр. **1.** *насилно одузети живот, лишити живота, усмртити.* **2.** *довести до пропасти, уништити, упропастити.* – Рани мраз убије летину. **3.** *довести у тешко стање, измучити, сатрти.* – Уби ме ова беда. **4.** *лишити некога, нешто нечега, отклонити, потиснути:* ~ морал, ~ жеђ, ~ непријатне мирисе, ~ понос. **5.** *изударати, избити, истући.* **6.** *провести (време) (обично радећи неважне послове).* **7.** *набити, утабати:* ~ гумно. **8.** *погодити:* ~ десет кругова, ~ у центар. **9.** *разбити, припремити за јело (јаје).* **10.** *изазвати убоје, наљечити, озледити.* – Убише га чизме. ■ ~ **се 1.** *одузети себи живот, извршити самоубиство.* **2.** *ударити се, повредити се:* ~ се у прст. **3.** уз. повр. *потући се, побити се.* **4.** фиг. *озбиљно се предати чему, потрудити се око чега.* – Уби се учећи. • **бог те (не) убио** *у клетви: нека те несрећа, невоља снађе (не снађе).* **једним ударцем ~ две муве** *једним подухватом постићи двоструки успех.* **на месту ~** *одмах, једним ударцем, потезом убити (без рањавања).* **убиј боже** *рђаво, лоше да не може бити горе.* ~ **бога у коме** *претући, премлатити кога.* ~ **у појам кога** *поразити, запрепастити кога.*

у̀бӣтно прил. *убиствено, ужасно.* – Убитно му би кад виде старога.

у̀бица и **уби́ца** м (мн. ж) *онај који је извршио убиство, насилно одузео некоме живот, онај који је убио или убија.*

ублажа́вати, -àжāвāм *несвр. према ублажити.*

ублажа́вајӯће прил. *на начин који ублажује, блажи:* деловати ~.

ублажи́вати, -àжујēм *несвр. према ублажити.*

ублà̀жилац, -иоца м *онај који ублажава нешто.*

ублажи́ти, ўблāжӣм (трп. ўблāжен) свр. **1. а.** *учинити блажим, подношљивијим, ослабити дејство, снагу, оштрицу и сл. нечему:* ~ жегу, ~ казну, ~ строгост, ~ бол. **б.** *учинити попустљивијим, умилостивити:* ~ љутитог саговорника. **2.** *постати блажи, изгубити на интензитету, ослабити.* – Мећава ублажи. ■ ~ **се** *постати благ, мек, смекшати се, стишати се.* – Марково лице се ублажило.

ублà̀жујӯће прил. *в. ублажавајуће.*

ублата́вити, -àтāвӣм и **у̀блатавити,** -ӣм свр. **1.** *упрљати блатом, укаљати:* ~ ноге. **2.** фиг. *осрамотити, наружити.* – Лагао је, људе ублатавио. ■ ~ **се** *упрљати се блатом, заблатити се.*

у̀блатити (се), -ӣм (се) свр. *в. ублатавити (се).*

убле́дети јек. **ублијѐдјети,** -дӣм свр. непрел. *постати блед у лицу, изгубити руменило, пребледети; изгубити сјај, избледети:* ~ у лицу; ~ на сунцу.

убле́дити, ублѐдӣм јек. **ублијѐдити,** ублиједӣм свр. прел. *учинити бледим, избледити.*

ублеђи́вати јек. **убљеђи́вати,** -ѐђујēм *несвр. према убледити.*

у̏ближе прил. *нешто ближе.*

у̏блӣзу прил. **1.** *на малој раздаљини, близу другога.* **2.** *приближно, готово, замало:* ~ исти.

убљува́вати (се), -у̏ва̄вам (се) *несвр. према убљувати (се).*

убљу̏вати, у̏бљујēм свр. *бљувањем упрљати (некога, нешто), забљувати.* ■ **~ се** *испрљати се бљувањем, забљувати се.*

у̏бог и **у̏бог,** -а, -о **1.** *веома сиромашан; оскудан:* ~ просјак, ~ земља. **2.** (у именичкој служби, одр.) **а.** м *сиромах, просјак.* б. ж *сиромашица, просјакиња.* • **убоги дом** *сиротињски дом.* **сваки убоги дан** *сваки дан без изузетка.*

убога́љити, -ога̄љӣм и **убо̀гаљити,** -ӣм свр. *учинити богаљем, осакатити; наружити.* – Природа га беше убогаљила. Не расправљај више са њим, може те убогаљити. ■ **~ се** *постати богаљ, осакатити се.*

у̏бого и **у̏бого** прил. *сиромашно, јадно, бедно:* ~ живети.

убого̀ветно прил. нар. *боговетно, вазда, увек.* – На direkу убоговетно виси чутура.

у̏богӧст и **у̏богӧст,** -ости ж *стање онога који је убог, онога што је убого, сиромаштво.*

у̏бод м **1.** *продор шиљатог, оштрог предмета у нешто.* **2.** *повреда, рана настала бодењем; оштар, краткотрајан бол (слично болу од бодења), жиг, пробад.* **3.** *бод при шивењу, рупица начињена бодом.* **4.** фиг. *заједљив приговор, жаока.*

убодѐнӣк, -и́ка м *онај који је убоден, повређен убодом.*

у̏бодина ж *рана од убода, од бодења.*

у̏боднӣ, -а̄, -ӧ *који потиче од убода:* ~ рана.

у̏божан, -жна, -о *убог, бедан, сиромашан.*

у̏божа̄р и **у̏божа̄р** м *сиромах, бедник.*

у̏божа̄рка и **у̏божа̄рка** ж *сиротица, бедница.*

у̏божа̄рскӣ и **у̏божа̄рскӣ,** -а̄, -ӧ *који се односи на убожаре, сиротињски:* ~ дом.

у̏божӣште с *убошки, сиротињски дом.*

у̏божја̄к и **у̏божја̄к** м *убог човек, сиромах;* уп. убожар и убожник.

у̏божнӣк м *сиромах, бедник;* уп. убожар и убожјак.

у̏божница ж **1.** *сиротињски дом;* уп. убожарски и убожиште. **2.** *убога жена, сиротица, бедница;* уп. убожарка.

у̏божнӣчкӣ и **у̏божњичкӣ,** -а̄, -ӧ *који се односи на убожнике и убожнице:* ~ дом.

у́бој и **у̏бӧј,** -оја м **1.** *повреда нанета ударцем, траг од удараца.* **2.** мед. *оштећење ткива (најчешће на петама) које настаје од притиска, ињечења и др., набој.*

убоја́вати се, -о̀ја̄вам се *несвр. према убојати се.*

убо̀јати се, -јӣм се свр. **а.** *испунити се страхом, уплашити се, препасти се.* **б.** *пасти у сумњу, посумњати.* – Убојах се да нећете доћи.

у̏бојит, -а, -о **1.** *који може убити, којим се убија:* ~ пушка. **2.** *којим се исољава оштрина, суровост:* ~ поглед.

у̏бојито прил. *на убојит начин, оштро:* ~ туђи непријатеља.

у̏бојитӧст, -ости ж *особина онога што је убојито:* ~ оружја, ~ напада.

у̏бојица м (ж) (мн. ж) *в. убица.*

у̏бојичкӣ, -а̄, -ӧ *који се односи на убојице:* ~ опрема.

у̏бојички прил. *на убојички начин, као убојица:* ~ се понети.

у̏бојӣштво с *склоност ка свађи, тучи, убијању.*

у̏бӧјнӣ, -а̄, -ӧ **1.** *који се односи на бој, на битку, који служи за бој, који је у вези с бојем, бојни:* ~ оружје. **2.** *спреман, оран за бој, за битку, за борбу:* ~ копљаници.

у̏бӧјнӣк м *ратник, борац.*

у̏бӧјница ж (често у атриб. служби, уз им. женског рода) *оно што се користи у бою, у борби (пушка, сабља и сл.).*

у̏бӧјничкӣ, -а̄, -ӧ **1.** *који се односи на убојнике:* ~ нож. **2.** *који се односи на убојство, на убијање:* ~ дело.

убојств- *в. убиств-.*

убокӧ̀рити се, -о̀корӣм се свр. *развити се у бокоре (о биљци).*

убо̀кчија ж нар. *сиромаштво, убоштво.*

убо̀кчијскӣ, -а̄, -ӧ *сиромашки, сиротињски.*

у́бор (у̏борак, -о̄рка) м *набор, прегиб.*

убо́рати, у̏бӧра̄м свр. *начинити уборе, наборати:* ~ хаљину.

убо̀сти (у̏бости), убо̀дӗм (аор. убо̀дох, у̏боде; р. пр. у̏бӧ, убо̀ла (у̏бола); трп. убо̀ден, -ѐна) свр. **1.** *нанети повреду, ранити каквим оштрим, шиљатим предметом; уопште зарити, забости што шиљато негде.* **2.** фиг. *непријатно дирнути, погодити (каквом примедбом, непријатном речју).* ■ **~ се** *повр. према убости (1):* ~ се ножем; ~ се у тло.

у̏бошкӣ, -а̄, -ӧ *који се односи на убоге, сиромашки, сиротињски:* ~ дом.

у̏боштво и **у̏боштво** с, **у̏боштина** и **у̏боштина** ж *сиромаштво, беда.*

у̏бошче и **у̏бошче,** -ета с (мн. ø; зб. им. у̏бошчӣд и у̏бошчӣд ж) *убого дете.*

убра̀дача ж *марама која се носи на глави и завезује испод браде, повезача.*

убра́дити, у̏брӣдӣм свр. **1.** *ставити убрадачу, повезати убрадачу.* **2.** фиг. *преварити, насамарити некога.* ■ **~ се** *везати себи убрадачу, повезати се убрадачом.* • **убрадити се без убрадаче** *опити се, напити се.*

у̏брађај м *марама, вео или сличан комад тканине којим се убрађује глава.*

убрађи́вати (се), -а̀ђујēм (се) *несвр. према убрадити (1) (се).*

убражђи́вати, -а̀жђујēм несвр. *према убраздити.*

убра̀здати се, -а̄м се свр. *утиснути се попут бразде, урезати се.* – Подвезица се беше убраздала испод колена.

убра́здити, у̏брӣздӣм свр. **1. а.** *заорати бразду, почети орати.* **б.** *упустити се у какав посао:* ~ у трговину. **2.** фиг. *почети терати по своме (без обзира на туђе мишљење, вољу и сл.), забраздити.* – Кад он убрази, не вреди причати.

убра́јати, у̏брӣјам несвр. **1.** *бројећи укључивати у неку суму, урачунавати.* **2.** *стављати у ред чега, уврштавати.* – У забавни део убрајао би излете у природу. ■ **~ се** *сврставати се, урачунавати се.* – Они су се убрајали у интелектуалце.

убра́нити, у̏брӣнӣм свр. **1.** *спречити, омести (кога у чему), забранити (некоме нешто).* – Не можемо му то убранити. **2.** *одбранити, заштитити:* ~ усеве од штеточина. ■ **~ се** *одбранити се, заштити се:* ~ се од нападача.

у̏брати[1], у̏берӗм (убѐрӗм) свр. **1. а.** *берући откинути, узабрати:* ~ јабуку, ~ цвет. **б.** *прикупити, сабрати пољопривредне производе:* ~ котарицу грожђа, ~ летину. **2.** *накупити, утерати (дуг, порез и сл.); остварити, стећи (добит, профит).* • **~ ловоре, ловорике** *прославити се.* **~ у памет** *узети у памет, схватити, утувити себи у главу.*

у̏брати[2], у̏берӗм (убѐрӗм) свр. *направити наборе, набрати, наборати:* ~ сукњу.

у̏брашнити (се), -ӣм (се) свр. *в. убрашњавити (се).*

у̏брашњавити, -ӣм и **убрашња́вити,** -а̀шња̄вӣм свр. *посути, упрљати брашном:* ~ лице. ■ **~ се** *посути се, упрљати се брашном.*

у̀брдити, -ӣм свр. *упӯтити се, по̄ћи, по̄те̄нути некуда.* – Убрдисмо према селу под гором.

убрза́вати (се), убр̀за̄ва̄м (се) *несвр. према убрзати (се).*

у̀брза̄но прил. *с по̄ве ћаном брзином:* ~ се спремати.

у̀брза̄но̄ст, -ости ж *ста̄ње оно̄га што је убрзано.*

убрза́ње с **1.** *по̄ве ћање брзине.* **2.** физ. *по̄ве ћање брзине у је дини ци времена.*

уб̀рзати, -а̄м свр. **1. а.** *учини ти да се не што кре ће, де шава ве ћом брзином, по ве ћати брзину чему:* ~ корак, ~ радове. **б.** *учини ти да се не што брже, ра ни је, ра ни је по го ди, сврши, оства ри:* ~ пресуду. **2.** *по те ра ти, по ги на ти ко̄га да се брже кре ће, да што брже (у)ради* и сл. **3.** *по ста ти че шћи, у че ста ти.* – Убрзаше са станци. **4.** *по жу ри ти, забрзати* **а.** *о кре та њу, то ку* и сл.: ~ напред. **б.** *о го во ру, пе ва њу* и сл. – Шта је, побогу? – убрза Стојан. ■ **~ се** *по ста ти ин тен зив ни ји, у че ста ли ји, по че ти се изра зи ти је ма ни фе сто ва ти.* – Дах му се убрзао.

убрзи́ва̄ч (убр̀за̄ч), -а́ча м *на пра ва, уре ђај за убрзавање.*

уб̀рзити, у̀бр̀зӣм свр. *учини ти бр жим, убрзати.* ■ **~ се** *по ста ти бр жи, у жур ба ни ји, по жу ри ти.*

у̀бр̀зо прил. *на кон вр ло кра тко̄ вре ме на.* – Умрла је убрзо после оца.

убри́дети јек. **убри́дјети,** -дӣм свр. *изазва ти осе ћај бри ње ња, тр ње ња.* – Ветар убриди влажне носнице.

у̀брижити се, -ӣм се *па сти у бри гу, забри ну ти се.*

убризга́вати, -ѝзга̄ва̄м *несвр. према убризга ти.*

у̀бризгати, -а̄м свр. *бризга њем уне ти, уш три ца ти (те чност, га с и сл.).*

убрѝзга̄ч, -а́ча м *уре ђај за убризга ва ње:* ~ бензина.

у̀бринути се, -не̄м се свр. *по ста ти бри жан, забри ну ти се.*

убриса́вати (се), -ѝса̄ва̄м (се) *несвр. према убрисати (се).*

у̀брисати, -ише̄м свр. **1.** *бри са њем укло ни ти, о тр ти; бри са њем очи сти ти:* ~ влагу; ~ нос. **2.** фиг. (кога) *пре ва ри ти, на са ма ри ти.* – Убрисаше га за награду. ■ **~ се** *бри са њем се очи сти ти, по су ши ти* и сл., *обри са ти се:* ~ се ручником. • **~ нос (коме)** *изгр ди ти, на ру жи ти (ко̄га).* **~ се за нешто, због нечега** *не до би ти ни шта, гр дно се пре ва ри ти.*

убриси́вати (се), -ѝсујем (се) *несвр. према убрисати (се).*

убр̀љати, у̀бр̀љам свр. *у пр љати, укаљати, у ма за ти:* ~ лице гаром. фиг. *по гре шно, рђа во ура ди ти не што, забр љати.* – Ради писмени задатак пажљиво, немој убрљати. ■ **~ се** *забр љати се, у ма за ти се, ис пр љати се (обично по лицу).*

убројава́ти (се), -о̀ја̄ва̄м (се) *несвр. према у бро ја ти (се).*

уб̀рòјати, -ја̄м и у̀број ја̄м и **убр̀òјити,** у̀број ја̄м свр. **а.** *бро је ћи укључи ти у не ку су му, ура чу на ти.* – У приход ваља убројати и данашњи прилив новца. **б.** *ста ви ти у ред че га, у р ста ти.* – У пријатеље сам убројао и вас.

у̀брус м *ручник; ма ра ми ца, ру бац; по ште ко мад пла тна, тка ни не ко јим се бри ше ли це (ру ке* и др.).

у̀брусић и **у̀брушчић** м *дем. од у брус.*

уб̀у̀дуће прил. *од са да, у бу ду ћно сти.* – Убудуће пази шта радиш.

у̀буђавити се, -ӣм се и **убуђа́вити се,** -у̀ђа̄вӣм се свр. *по ста ти бу ђав, у пле сни ви ти се;* уп. убуђати се.

у̀буђао, -а̄ла, -о (у̀буђа̄н, -а, -о) *бу ђав, пле снив:* ~ хлеб.

убу̀ђати се, -а̄м се свр. *по ста ти бу ђав, у пле сни ви ти се;* уп. убуђавити се.

у̀бућкати, -а̄м свр. *бу ћка њем мле ка или па вла ке до би ти, из дво ји ти маслац.*

ува́ђати (се), у̀ва̄ђа̄м (се) несвр. *в. у во ди ти (се).*

уважава́ти, -а̀жа̄ва̄м несвр. **1.** *несвр. према уважити.* **2.** *по што ва ти, це ни ти:* ~ саговорника. ■ **~ се** *при зна ва ти вред но сти је дан дру го ме, ме ђу соб но се це ни ти; по што ва ти, це ни ти се бе.*

ува́жати (се), у̀ва̄жа̄м (се) несвр. *в. у во зи ти (се).*

у̀ва̄жен, -а, -о **1.** *трп. од уважити.* **2.** *по што ван, це њен, у гле дан:* ~ сугрђанин.

у̀ва̄жено̄ст, -ости ж *ста ње оно̄га ко ји је уважен, оно̄га што је уважено.*

уваже́ње с *по што ва ње, у гле д.*

ува́жити, у̀ва̄жӣм свр. *узе ти у об зир, при ми ти к зна њу; при хва ти ти, при ми ти:* ~ све предлоге, ~ оставку.

ува́јати, у̀ва̄ја̄м свр. *у ре за ти, у кле са ти.* – Идеја у њеми камен увајана (Дучић).

ува̀ја̄ти се, -ӣм се свр. *ова ја ди ти се, окори сти ти се.*

у̀вала ж **1.** *дубодолина, удолина.* **2.** *мали морски залив.*

у̀валаст, -а, -о *ко ји има ува лу, ува ле, ко ји оби лу је ува ла ма:* ~ предео.

у̀валина ж **1.** *а у ти м. од увала; увала.* **2.** *удубље ње уо пште.*

ува́лити, у̀ва̄лӣм свр. **1.** (нешто, ређе некога) *ба ци ти, стр па ти, ту рну ти у што (обично не што ка бас то, по ве ли ко).* **2.** (некога) *увући у што, у какву не при ја тну или не при ли чну си ту а ци ју.* – Пази да те такво друштво не ували у невоље. **2.** фиг. *по ме тну ту, у тр па ти (некоме не што):* ~ лажни новац некоме. **3.** непрел. *у ћи, у па сти:* ~ у село. ■ **~ се 1.** *за гла ви ти се, за гли би ти се:* ~се у блато. **2.** *у ћи, у па сти; у ту ра ти се, увући се:* ~ се у кућу; ~ се у постељу. **3.** фиг. *до спе ти не где, на ћи се у чему:* ~ се у богатство, ~ се у дугове. • **~ некоме врућ колач у руке** *пре пу сти ти не коме да ре ша ва неки те жак, ак ту е лан про блем.*

у̀валица ж **1.** *дем. од увала.* **2.** *бора, набор.*

ува́љати, у̀ва̄ља̄м свр. **1.** *ваљајући у ту ра ти (у у нутра шњост не че га, не где):* ~ буре у оставу. **2.** *ваљањем у ре ди ти* **а.** *ваљком (земљу, пу т) са би ти, по рав на ти.* **б.** *у ваљарици (сукно) обра ди ти.* **в.** *ваљањем какве масе да ти јој же љени облик:* ~ тесто. **3.** *ваљањем не че га по чему сли ком сна бде ти га ти ме:* ~ рибу у брашно. ■ **~ се 1.** *ваљајући се до спе ти не где:* ~ у собу. **2.** *по ле ћи (о тра ви, жи ту* и сл.).

у̀ва̄ље но прил. *у ва ли вши се, у ува ље ном по ло жа ју, за ва ље но:* ~ седети.

ува̀љи́вати (се), -а̀љујем (се) *несвр. према у ва ли ти (се).*

ува́нце, -ета с (мн. -ца) *дем. и хип. од уво.*

у̀ва̄рдати, -а̄м свр. *о ткри ти, сха ва ти, про кља ви ти:* ~ нечију политику. • **~ прилику** *у вре ба ти, у гра би ти при ли ку, шанс у.*

ува́рити, у̀ва̄рӣм свр. **1.** *до бро ску ва ти, у ку ва ти.* **2.** *ја ким за гре ва њем, ва ром сло ји ти де ло ве ме та ла, за ва ри ти.*

ува̀шљивити, -ӣм и **увашља́вити,** -а̀шља̄вӣм свр. *пре не ти ва шке на не ко̄, за ва шљи ви ти.* ■ **~ се** *до би ти ва шке, за гади ти се ва шкама.*

увежба́вати (се) јек. **увје жба́вати (се),** -ѐжба̄ва̄м (се) *несвр. према увежбати (се).*

у̀вежба̄н јек. **у̀вје жба̄н,** -а, -о *обу чен, ве шт, сп ре тан:* ~ стрелац.

у̀вежба̄но̄ст јек. **у̀вје жба̄но̄ст,** -ости ж *осо би на и ста ње оно̄га ко ји је увежбан, оно̄га што је увежбано, обу че но ст:* ~ екипе.

у̀вежбати јек. **у̀вје жбати,** -а̄м свр. **а.** *си сте ма тским радом, ве жба њем учи ни ти ве шти м, сп ре тним:* ~ екипу, ~ руку. **б.** *овла да ти не ким зна њем, не ком ве шти ном:* ~ рецитацију, ~ слалом. ■ **~ се** *си сте ма тским радом, ве жба ју ћи осо по бо би ти се у не чему, сте ћи не ку ве шти ну, из ве жба ти се:* ~ се у конверзацији.

у̀вез м *по вез, ко ри це, о мо т (књи ге).*

у̀везак, -еска м *свезак, том.*

уве́зати, у̀вежем свр. **1.** *ве за њем учвр сти ти, сло ји ти, су та ти* и сл.; *по ве зом за шти ти ти, не чим обмо та ти, ви ти* и сл.: ~ конопцем што, ~ мараму испод врата; ~ рану на нози. **2.** *снабде ти ко ри ца ма, уко ри чи ти (књи гу).*

увези́вати, увѐзујем *несвр. према увезати.*

ȕвēк јек. **ȕвијек** прил. *у свако време; стално, непрекидно:* ~ се лепо понашати; ~ радити.

ȕвелак, ȕвеока м *увео лист, цвет, плод.*

ȕвелико (ȕвеликē) прил. **1.** *у великој мери, знатно:* ~ храмати. **2.** *у пуном јеку, замаху; одавно:* ~ је зима; ~ је била прошла поноћ.

увеличáвајȕћ, -ā, -ē *који увеличава:* ~ стакло.

увеличáвати (се), -ȉчāвāм (се) *несвр. према увеличати (се).*

увелȉчати, -āм свр. **1. а.** *учинити већим, обимнијим, масивнијим и сл., увећати, повећати:* ~ приходе. **б.** *представити у већим размерама (помоћу разних апарата, справа и сл.):* ~ фотографију. **2.** *довинети својим присуством да нешто буде величанственије, изразитије:* ~ славље. **3.** *претерати у представљању, описивању чега (приказујући нешто већим, бољим и сл. него што стварно јесте).* – Не може му се веровати, склон је да увелича. ■ ~ **се** *постати већи, увећати се, повећати се.*

ȕве(ну)лōст, -ости ж *стање онога што је уве(ну)ло.*

ȕвенуо, -ула, -о *в. увео.*

ȕвенути, -нēм (р. пр. ȕвео, -ела и ȕвенуо, -ула) свр. **1. а.** *изгубити свежину, бити захваћен сушењем, пропадањем, спарушити се (о биљци).* **б.** *изгубити свежину, глаткоћу (о кожи и деловима људског тела).* **2.** *изгубити снагу, оронути, остарити; изгубити здравље, свежину, бодрост и сл., исцрпсти се (о човеку).* **3.** фиг. *нестати, изгубити се (о каквој појави).*

увенȕће с *губитак свежине, вењење.*

увéнце, -ета с (мн. -ца) *дем. и хип. од уво.*

увенчáвати (се) јек. **увјенчáвати (се),** -ènчāвāм (се) *несвр. према увенчати (се).*

увènчати јек. **увјènчати,** -āм свр. **1. а.** *украсити, окитити венцем (од цвећа и сл.).* **б.** *одати признање, наградити, истаћи и сл., овенчати:* ~ победника. **2.** *дарovати, обдарити:* ~ срећом. ■ ~ **се а.** *окитити се, украсити се венцем.* **б.** *окитити се славом, прославити се.*

ȕвео, -ела, -о *р. пр. од увенути у атриб. служби:* ~ цвет; ~ лице.

увера́вати јек. **увјера́вати,** -èрāвāм несвр. **1.** *несвр. према уверити.* **2.** *изјављивати са сигурношћу, тврдити; давати изричито обећање, обећавати.* – Уверавам вас да ћу доћи. ■ ~ **се** *несвр. према уверити се.*

ȕверено јек. **ȕвјерено** прил. *с уверењем, самопоуздано, са сигурношћу:* ~ тврдити што.

ȕверенōст јек. **ȕвјеренōст,** -ости ж *убеђеност у што; самопоуздање, самоувереност.*

увере́ње јек. **увјере́ње** с **1. а.** *мишљење, суд о нечему:* научно ~, Вуково ~. **б.** *убеђеност, сигурност у што:* говорити с уверењем. **2.** адм. *документ који потврђује неку чињеницу или право:* ~ о држављанству.

ȕверити јек. **ȕвјерити,** -ȉм свр. *учинити да неко (по)верује у нешто, убедити (кога):* ~ кога у исправност чега. ■ ~ **се** *осведочити се о нечему, увидети нешто:* ~ се у истинитост навода.

увèрљив јек. **увјèрљив,** -а, -о **1.** *заснован на реалности, очигледан, убедљив:* ~ доказ. **2.** *који је уверљиво, добро представљен:* ~ лик.

увèрљиво јек. **увјèрљиво** прил. *на уверљив начин, убедљиво:* ~ доказивати што.

увèрљивōст јек. **увјèрљивōст,** -ости ж *особина онога што је уверљиво, убедљивост:* ~ доказа.

ȕверовати се јек. **ȕвјеровати се,** -рујēм се свр. *поуздати се (у кога).*

увертúра ж фр. **1.** муз. **а.** *оркестарски увод у веће музичко дело (опери, оперети, балету).* **б.** *мање дело за оркестар (у једном ставу).* **2.** фиг. *увод уопште.* – Беше то увертира за свађу.

увесèлитель м *онај који увеселява, забавља некога, забављач.*

увесèлитēљка ж *она која увеселява, забавља некога, забављачица.*

увесèлити, -èселȉм свр. *забавити, развеселити некога:* ~ госте. ■ ~ **се** *постати весео, развеселити се.*

увесељáвати (се), -èљāвāм (се) *несвр. према увеселити (се).*

увесељéње с *веселье, забава.* – Она поново тражи увесељења.

увесељúвати (се), -èљујēм (се) *несвр. према увеселити (се).*

увéсти (ȕвēсти), -éзēм свр. *везући израдити нешто на нечему, везом снабдети нешто нечим:* ~ иницијале (на марамицу), ~ дукате у мараму.

ȕвēсти[1] (ȕвести), увèдēм (ȕведēм) (аор. ȕведе; р. пр. ȕвео, -èла (ȕвела); трп. увèден, -èна; пр. пр. ȕвēвши) свр. **1.** *водећи учинити да неко или нешто уђе, присте у одређени простор, на одређено место:* ~ госте у кућу, ~ коња у шталу. **2. а.** *укључити некога, нешто негде; увући кога у што:* ~ некога у високо друштво, ~ маратон на олимпијаду; ~ у борбу, ~ у свађу. **б.** *упутити, посветити кога у што:* ~ некога у бизнис. **3.** адм. *унети у књиге, завести, уписати:* ~ у списак (бирачки). **4.** *спремајући за ткање увући пређу у нити, у брдо на разбоју.* **5.** *наместити, спровести неке уређаје:* ~ водовод, ~ канализацију. **6. а.** *завести, установити; основати:* ~ порез; ~ факултет. **б.** *учинити да нешто постане обичај, да се прихвати као пракса:* ~ поздрављање претпостављених. ■ ~ **се** *упутити се у нешто, снаћи се (у нечему):* ~ у посао. • ~ **у посед** правн. *(одговарајућим поступком) учинити кога власником чега.* ~ **у танке нити** *досетити у тежак положај.*

ȕвēсти[2] (ȕвести), увèзēм (аор. ȕвезе; р. пр. ȕвезао, -èзла (ȕвезла); трп. увèзен, -èна; пр. пр. увèзāвши (ȕвезāвши)) свр. **1.** *возећи учинити да неко или нешто досте у одређени простор, на одређено место:* ~ ауто у двориште. **2.** *унети, допремити из иностранства (робу на тржиште и сл.).* ■ ~ **се** *возећи се присетити негде:* ~ се у град.

ȕвет и **у́вет** јек. **ȕвјет** и **у́вјет** м *в. услов.*

увет- *услов-.*

увèтина ж *ауг. од уво.*

увећáвати (се), -èћāвāм (се) *несвр. према увећати (се).*

увећàница ж лингв. *в. аугментатив.*

увећáње с *повећање, пораст:* ~ производње.

увèћати, -āм свр. *учинити већим (бројнијим, обимнијим, масивнијим и сл.), повећати:* ~ дугове, ~ растојање. ■ ~ **се** *постати већи (бројнији, обимнији и сл.), повећати се.*

ȕвечē (ȕвечēр) прил. *у време кад настане, наступи вече, навече.*

ȕвештити се јек. **ȕвјештити се,** -ȉм се свр. *постати вешт, вичан чему, извештити се:* ~ у гађању, ~ у конверзацији.

увéшце, -ета с *дем. од уво.*

ȕвид и **у́вид** м *обавештеност у чему, упућеност у што:* ~ у материјале.

ȕвидети јек. **ȕвидјети,** -дȉм свр. *доћи до извесног закључка, уверења о чему, постати свестан чега, схватити што:* ~ апсурдност таквог отпора.

ȕвиђāван, -вна, -о *који разуме, схвата суштину, смисао чега, разуман, разборит; којим се показује, испољава таква особина:* ~ саговорник; ~ поступак.

ȕвиђāвно прил. *на увиђаван начин, разумно, разборито:* ~ поступити.

увиђáвнōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога који је увиђаван.*

ȕвиђāј м **1.** правн. *утврђивање чињеница, околности непосредним опажањем, на лицу места.* – Милиција врши увиђај на месту несреће. **2.** *увид.*

увúђати, ȕвиђāм *несвр. према увидети.*

увиђéње с *спознаја, сазнање:* доћи до убеђења.

увизи́рати, -ѝзӣрам свр. *визирањем одредити правац, смер:* ~ трасу пута.

ува̀ја̄ти, ува̀ја̄м несвр. **1.** *несвр. према увиђи.* **2.** фиг. *не говорити отворено, говорећи избегавати суштину, бити нечега, околишити.* – Никако да се изјасни, све нешто увија. **3.** безл. *болети уз грчеве, завијати, чупати.* – Цело јутро ме увија у стомаку. ■ **~ се 1.** *несвр. према увиђи се.* **2.** *улагивати се коме, обилазити око кога.* – Убрзо се он поче увијати око цуре.

ува̀ја̄ч, -а́ча м *оно чиме се што увија, обмотава, завија, покрива и сл.*

ува̀ја̄ча ж *врста пите, савијача.*

ува̀ја̄н, -ена, -о **1.** *трп. од увити (се).* **2.** *у којем се избегава јасно, отворено саопштавање, околишан, заобилазан:* ~ извештај, ~ одговор.

ува̀ја̄но прил. *на увијен начин, околишно, заобилазно:* ~ одговарати.

ува̀ја̄но̄ст, -ости ж *особина и стање онога који је увијен, онога што је увијено.*

ува̀ја̄ша ж *женска особа која се увија и кинђури, кокета.*

у̀вир и **у̀ва̄р** м **1.** *увирање, утицање.* **2.** *место увирања, утицања.*

у̀вирати[1], ува̀ра̄(м) *несвр. према у̀вр̄ети.*

у̀вирати[2], ува̀ра̄м несвр. **1. а.** *губити се, нестати у другој води, уливати се.* **б.** *понирати (о води).* **2.** фиг. *нестајати, губити се с видика.* – Гомиле кућа увиру у таму.

у̀ва̄с прил. *правцем навише, у висину:* скочити ~.

ува̀ситн, ува̀сѝм свр. *повиснути, подићи, појачати (глас нпр.).*

у̀високо прил. *прилично високо, повисоко:* поставити што ~.

ува̀так, -тка м *оно што је увијено, савијено, свитак.*

у̀вити, у̀ва̄ја̄м (имп. у̀ва̄ј; р. пр. у̀вио, -ила; трп. ува̀ја̄н, -ена) свр. **1. а.** *омотати (што око кога, чега); обавити (што, кога чиме):* ~ шал око врата; ~ дете, ~ марамом главу. **б.** *ставити што у омот:* ~ књигу. **в.** *завити, превити:* ~ рану. **2.** *прекрити, обавити.* – Магла увила планину. **3.** *уковрчати, засукати (косу, бркове).* **4.** *направити свитак, савити (цигарету и сл.).* **5.** *увртањем скратити; угасити:* ~ фитиљ; ~ лампу. **6.** *јако заболети, завити.* – Увије га стомак. **7.** *извити, искривити што:* ~ жицу. ■ **~ се 1.** *увити се, обавити се чиме, у што:* ~ се шалом, ~ се у капут. **2.** *обавити се (око кога, чега).* – Она се уви око њега као лоза. **3.** *извити се, згрчити се (од бола).* **4.** *прекрити се (чиме), утонути (у што):* ~ се у маглу. **5.** *искривити се, савити се (под притиском и сл.).* – Даске се увију под теретом. • **увити (се) у црно** *унесрећити (се).*

ува̀тлати, -а̄м свр. *сколити, спопасти.* – Болови га увитлали.

увишѐстручити, -ѝм и **увишестру́чити,** -ѐстрӯчѝм свр. *вишеструко, више пута повећати:* ~ расходе.

у̀влажити (се), -ѝм (се) свр. *в. овлажити (се).*

у̀влака ж (дат. -аци) **1.** *врпца за везивање ципела, пертла.* **2.** *држаља, држало за перце за писање.* **3.** *навлака за јастук, јастучница.*

увла̀ка̄ч, -а́ча м *в. увлачалька.*

увла̀тати, -а̄м свр. *пустити, добити влат, клас, извлатати, класати.* – Увлатала пшеница.

у̀влачā̄ј м *комадић конца (потребан за једно шивење, прошивање) који се увуче, удене у иглу.*

увла̀ча̄лька ж *игла помоћу које се нешто увлачи (нпр. врпца у гаће).*

увла́чити (се), ува̀ча̄ѝм (се) [гл. им. увла́чење с] *несвр. према увући (се).*

увла̀чљив, -а, -о *који се може увући.* – Орао има хитре ноге и увлачљиве канџе.

у̀во, у̀ва (у̀вета) с (мн. у̀ши, ген. у̀шијӯ ж (увѐта, ген. увѐта̄ с)) и **у̀хо,** у̀ха с (мн. у̀ши, ген. у̀шијӯ ж) с **1.** *орган чула слуха; његов спољашњи део:* спољашње ~, средње ~, унутрашње ~. **2.** фиг. *слух.* – Има он уво за то. **3.** *део неке ствари, направе и др. који обликом, функцијом и сл. подсећа на уво (полукружне дршке на каквој посуди, петља на обући, округласт отвор на секири и др.).* **4.** фиг. *људско биће, чељаде.* • **бити танких ушију** *имати добар слух, добро чути.* **бити тврд на ушима** *бити наглув, слабо чути.* **дође му, дошло му до ува, до ушију** *(на)чуо је, дознао је.* **заљубити се до (преко) ушију** *јако се заљубити.* **запушити уши** *не хтети нешто чути.* **запушити уши коме** *онемогућити некоме да што сазна.* **извући, ишчупати некоме уши** *казнити некога (обично дете).* **из твојих уста у божије уши!** *каже се кад се жели остварити оно што је неко рекао.* **имати зечје уши** *добро чути, имати добар слух.* **једно другом до ува** *каже се за децу која су блиска по узрасту.* **на једно уво чути, на друго пустити (кроз једно уво улази, кроз друго излази)** *не придавати значај нечему.* **(на)пунити коме уши** *(на)причати коме свашта.* **не веровати својим ушима** *чути нешто невероватно.* **ни увом не мрднути** *уопште не реаговати.* **нико те (га, ме) није шибао (тукао, био) по ушима (да кажеш, учиниш нешто)** *сам си (је, сам) крив за нешто.* **покрити се, поклопити се ушима** *повући се постиђено, заћутати.* **претворити се у уво** *пажљиво слушати.* **проби(ја)ти коме уши чиме, киме** *досадити, досађивати некоме стално говорећи о нечему или о некоме.* **провући коме што кроз уши** *наговестити некоме нешто.* **протерати, протеривати (кога) кроз игле уши** *(на)гонити (кога) у велика искушења, у незгоду.* **пустити (метнути) коме буву (бубу) у уво, у уши** *унети у кога немир саопштивши му нешто, натукнувши му нешто.* **пут за уши!** *иди! крећи!* **седети на ушима** *не слушати.* **слушати на једно уво** *кришом слушати.* **слушати на пола ува** *непажљиво слушати.* **спавати на једно уво, на пола ува** *спавати опрезно.* **спавати на оба ува** *тврдо, спокојно спавати.*

у̀вобоља ж *болест ува, ушију.*

у́вод и **у̀вод** м **1.** *оно од чега нешто почиње, почетак неке радње, некога догађаја:* ~ у рат. **2. а.** *почетни, припремни део књиге, расправе, излагања и сл., који уводи у предмет, у садржину; предговор.* **б.** *приручник који пружа основна знања о некој научној дисциплини:* ~ у филозофију.

увода̀чица ж *радница која уводи основу у брда, у нити;* уп. увести[1] (4).

уво̀дилац, -иоца м *онај који (некога, нешто) уводи (негде).*

уво̀дитељ м **а.** *в. уводилац.* **б.** *инсталатер;* уп. увести[1] (5).

уво̀дити (се), ува̀дӣм (се) [гл. им. у̀вођење с] *несвр. према увести[1] (се).*

у́воднӣ и **у̀воднӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на увод; који уводи у нешто, који представља почетак, припремни, почетни:* ~ део радње, ~ део текста.

у̀воднӣк м **1.** *први, главни чланак у новинама, у листу.* **2.** *в. уводилац.*

у̀водница ж **1.** *она која уводи;* уп. уводилац. **2.** *предговор у позоришном делу, пролог.*

у̀водничā̄р м *писац уводних чланака;* уп. уводник (1).

у̀водничā̄рскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на уводничаре:* ~ положај у редакцији.

у́воз и **у̀воз** м **1. а.** *увожење на одређено ме̏сто, у одређени про̏стор;* уп. увести[2] (1). **б.** *место на које се што довози, увози;* **2. а.** *увожење, допремање какве робе из иностранства;* уп. увести[2] (2); **б.** *увезена роба.*

уво̀зити (се), ува̀зѝм (се) [гл. им. у̀вожење с] *несвр. према увести[2] (се).*

у́вознӣ и **у̀вознӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на увоз, на увожење;* уп. увоз (2): ~ роба, ~ трговина, ~ фирма.

у̀вознӣк м *онај који се бави увозом, онај који из иностранства увози какву робу.*

у̀вознина и **увознѝна** ж *такса, царина која се плаћа за оно што се увози из иностранства.*

у̀возница ж **1.** *она која увози робу из иностранства за домаће тржиште (обично о држави).* **2.** *дозвола за увоз, увозна исправа.*

ȕвозничкӣ, -ā, -ō *који се односи на увознике:* ~ земља, ~ дозвола.

у́вој и **у́вōј,** -оја м **1.** *трака од платна или газе за повезивање и заштиту повређеног или оболелог дела тела, завој.* **2.** *бора, набор.*

ȕвојак, ȕвōјка м (ген. мн. ȕвојāкā) **1. а.** *увијен, вијугав прамен косе, коврџа.* **б.** *уопште нешто што је увијено, савијено попут спирале:* ~ коре од јабуке. **2. а.** *вијугава црта, бора.* **б.** *завијутак пута, окука, завој.* **3.** *завојница завртња, навој;* уп. увојница (2).

у́војаст, -а, -о *в. увојит.*

увојáчити, увȍјāчӣм свр. *учинити војником, узети у војску.* ■ ~ **се** *ступити у војску, постати војник.*

ȕвојит, -а, -о **1.** *савијен у увојке, коврџав (обично о коси).* **2.** *пун завоја, кривина, вијугав, завојит (пут нпр.).*

ȕвојито прил. *на увојит начин, вијугаво, кривудаво.* – Пут се увојито пео уз планину.

ȕвојица ж **1.** *завојита, спирална линија.* **2.** *завојница завртња, навој;* уп. увој (3).

ȕвōјница ж *в. увојица (2).*

увојни́чити, увȍјнӣчӣм свр. *учинити војником, увојачити.*

ȕвōјчић м *дем. од увојак, коврџица.*

ȕволажа ж зоол. *врста инсекта из рода правокрилаца* Forficula auricularia.

ȕволити, -ӣм свр. *учинити вољним, одобровољити кога.* – Једва га увољих да наступи. ■ ~ **се** *постати добре воље, одобровољити се.*

ȕвор м *месната, зупчаста израслина на глави неких кока (већа у мужјака него у женки), креста:* петлов ~.

у́вор и **ȕвор** м **1.** *увирање.* **2.** *место увирања, ушће;* уп. увориште.

увȍрача ж *змија љутица (отровница).*

ȕворȉште с *место увирања;* уп. увор (2).

увоштáнити, увȍштāнӣм свр. *в. увоштити.*

увȍштити, ȕвоштӣм свр. **1.** *натопити, импрегнирати воском:* ~ платно. **2.** фиг. *извоштити, истући, налемати:* ~ кривца.

ȕврāти м мн. и **ȕвратине** (ȕврāте) ж мн. *неузорани крај њиве на којем орач окреће плуг.*

ȕврáтити, ȕврāтӣм свр. **1.** (некога) *позвати у кућу, свратити некога.* – Уврати нас у кућу невољника кад наиђе. **2.** *навратити, свратити, свернути негде.* – Уврати у крчму. ■ ~ **се** *в. ȕвратити (2).* – Мало се увратише да се згреју.

ȕвраћати (се), -āм (се) *несвр. према ȕвратити (се).*

ȕврáчати, ȕврāчām свр. **1.** *врачањем нанети зло некоме.* **2.** *врачањем гатањем погодити, прорећи.* – Уврачала му је женидбу.

ȕврвети и **ȕврвети** јек. **ȕврвјети** и **ȕврвјети,** -вӣм свр. *врвећи ући, ући се (обично у већем броју).* – Уврвеше у вагоне путници.

ȕвргáвати се, -ȑгāвām се *несвр. према ȕврнути се.*

ȕвргнути се (ȕврћи се), ȕвргнēм се (аор. ȕвргох се и ȕвргнух се, ȕврже се, ȕврже се и ȕвргнӯ се; р. пр. ȕвргао се, -гла се и ȕвргнуо се, -ула се) свр. *наследити нечије особине, бацити се на (у) кога:* ~ на оца.

ȕврéбати, ȕврēбām свр. **1.** *вребајући ухватити, уловити:* ~ лопова. **2.** *пажљиво мотрећи, испитујући, истражујући што сазнати, докучити:* ~ нечије намере.

ȕвреда ж **1.** *речи, поступци и др. којима се код некога изазива душевни бол, непријатно осећање, вређа достојанство; душевни бол, непријатно осећање изазвано таквим речима, поступцима и сл.* **2.** *физичка повреда, повледа ране.*

ȕвредилац, -иоца и **ȕвредитељ** м *онај који вређа, наноси или је нанео коме увреду.*

ȕвредитељица ж *она која вређа, наноси или је нанела увреду.*

ȕвре́дити, ȕврēдӣм јек. **ȕвријèдити,** ȕвриједӣм свр. **1.** *нанети коме увреду;* уп. увреда (1). **2.** *физички повредити, повлеђити некоме ране.* – Пази да ме не увредиш у ногу. ■ ~ **се 1.** *осетити се погођен увредом;* уп. увреда (1) и увредити (1). **2.** *повредити, повлеђити себи рану.* – Увредих се у озлеђен прст.

ȕврèдљив, -а, -о **1.** *који садржи увреду, који вређа, којим се наноси увреда:* ~ поступак, ~ понашање, увредљиве речи. **2.** *који је осетљив на увреду, који се лако увреди, прима нешто као увреду:* ~ човек.

ȕврèдљиво прил. *на увредљив начин, наносећи некоме увреду:* ~ се понашати.

ȕврèдљивōст, -ости ж **1.** *особина онога што је увредљиво, којим се вређа, које садржи увреду.* **2.** *особина онога који се лако вређа, осетљивост на увреду.*

ȕврēђен јек. **ȕвријеђен,** -а, -о **1.** *трп. од увредити (се).* **2.** *који изражава увређеност:* ~ поглед. **3.** (у именичкој служби) м *онај који је претрпео увреду, онај којега су унизили увредама:* понижени и увређени.

ȕврēђењак, -и́ка м *онај који је увређен.*

ȕврēђено јек. **ȕвријеђено** прил. *на начин који одаје увређеност:* ~ раговати.

ȕврēђенōст јек. **ȕвријеђенōст,** -ости ж *осећање, стање онога који је увређен.*

ȕврежáвати се, -èжāвām се *несвр. према ȕврежити се.*

ȕврēжен јек. **ȕвријежен,** -а, -о **1.** *трп. од ȕврежити се.* **2.** *дубоко укорењен, раширен:* ~ навика, ~ мишљење.

ȕврēженōст јек. **ȕвријеженōст,** -ости ж *особина онога што је увежено:* ~ мишљења.

ȕврежи́вати се, -èжујēм се *несвр. према ȕврежити се.*

ȕвре́жити се, ȕврēжӣм се јек. **ȕвријèжити се,** ȕвријежӣм се свр. **а.** *пустити врежу, раширити се у облику вреже, укоренити се.* – Корен биљке се беше дубоко уврежио. **б.** фиг. *узети маха, укоренити се, раширити се.* – Такво мишљење се било уврежило у народу.

ȕвретēн прил. *вретенасто, увијајући се увис:* скочити ~.

ȕврети, -рӣм (р. пр. ȕврео (јек. и ȕврио), ȕврела) свр. *врењем испарити или згуснути се (о течности).*

ȕврēти јек. **ȕвријети,** ȕврēм (р. пр. ȕврo, ȕврла) *свр. према увирати.*

ȕвриски́вати се, -ȉскујēм се несвр. *вриштати, поцикивати.*

ȕврнӯт, -а, -о **1.** *трп. од ȕврнути (се).* **2.** фиг. *чудан, наопак, сулуд:* ~ човек, ~ логика.

ȕвр́нути, ȕврнēм свр. **1. а.** *увијањем, увртањем дати нечему нарочит, обично спирални облик; уопште савити, извити нешто:* ~ брк; ~ руку. **б.** *окретањем, увијањем начинити, усукати:* ~ конопац, ~ уже. **2. а.** *пресавијањем задићи, завернути:* ~ рукаве. **б.** *уврћући, окрећући увући:* ~ фитиљ лампе. **3.** *в. ȕврнути се (3).* ■ ~ **се 1.** *увити се, усукати се.* – Лишће се спаруши, па се уврну. **2.** фиг. *нестати, пресахнути.* – Уврну се и њена срећа.

ȕврнӯтōст, -ости ж *стање, особина онога што је ȕврнуто, онога који је ȕврнут.*

ȕврстáвати (се), ȕврстāвām (се) *несвр. према ȕврстати (се).*

ȕврстати, -āм свр. *поставити у ред, врсту, поређати; постројити:* ~ столове, ~ војску. ■ ~ **се** *поставити се у врсту, у врсте, постројити се.*

ȕврсти (ȕврсти), ȕврзēм свр. *увразити, уденути (конац у игло).* ■ ~ **се** *увући се, ући (у нешто).* – Уврзло му се нешто у главу па само ћути.

ȕвр́стити, ȕврстӣм (трп. ȕвршћен (ȕврштен)) свр. прел. (некога, нешто) **а.** *(по)ставити (некога, нешто) на одређено место међу друге.* – Нису га уврстили у екипу. **б.** *убројити, укључити, сврстати.* – Уврстише га у пешадију. ■ ~ **се** *укључити се, сврстати се:* ~ се у поворку.

у̏вр̄тањ, -тња м *ваљкаст клин са завојицом који се завртањем увлачи у нешто (ради причвршћивања, притезања), завртањ.*

у̏вртати (се), у̏врћēм (се) *несвр. према уврнути (се).*

увр̀тети и **увр́тети** јек. **увр̀тјети** и **увр́тјети,** -тӣм свр. **1.** *врћењем уплавити, учврстити:* ~ завртањ. **2.** *уврћући израдити, направити, усукати:* ~ конопац. ■ ~ **се 1.** *бушењем се увући, утиснути се у што.* – Црв се увртео у лȉску. **2.** *упрести се, усукати се.* • ~ **што (себи) у главу** *бити заокупљен неком мисли, идејом и сл.* ~ **се коме у главу** *наметнути се коме у свести, заокупити кога (о мисли, идеји).*

увр̀тложити (увр́тложити), -ӣм свр. *увући у вртлог, обухватити вртлогом.* ■ ~ **се** *почети се вртложити, окретати у ковитлац, завртложити се.*

уврћи се *в. увр̄нути се.*

уврх (наглашено: у̏врх) предл. (с ген.) **1.** *на крају горњег дела чега, на горњој страни (нечега), непосредно изнад (нечега):* ~ чела, ~ села. **2.** *на челу, у прочељу нечега:* ~ стола седети. • ~ **главе** *врло много, преко сваке мере.*

у̏вршан, -шна, -о *вршком, до врха пун, препун:* ~ чанак брашна.

уврши́вати (се), -ва̀шујēм (се) *несвр. према увршити (се).*

увр́шити, у̏вр̄шӣм свр. **1.** *вршком напунити, препунити:* ~ зделу брашном. **2.** *убличити као врх, дати облик врха, вршка:* ~ стог (пласт) сена. ■ ~ **се** *убличити се као врх, добити облик врха, вршка.*

увр̀шљати, -ām свр. *вршљајући, ходајући тамо-амо угазити, утабати:* ~ траву.

уврштáвати (се), увр̀штāвām (се) и **уврши́вати (се),** увр̀шћујēм (се) *несвр. према уврстити (се).*

у̏вула ж лат. анат. *ресица на меком непцу.*

у̏вулāран, -рна, -о *који се односи на увулу, ресични.*

увȕћи (у̏вȗћи), увȕ́чēм (3. л. мн. увȕ́кӯ; аор. увȕ́кох, у̏вȕче; р. пр. у̏вȗкао, увȕкла (у̏вȗкла); трп. увȕчен, -а; пр. пр. увȕ́кāвши (у̏вȗкāвши)) свр. **1. а.** *вукући, повлачећи допремити, довести (кога, што) у одређени простор:* ~ кола у авлију, ~ децу у кућу. **б.** *угурати, утаћи, уденути:* ~ кључ у браву, ~ конац у иглу. **2.** *повући унутра, унатраг нешто што је било истурено:* ~ рогове (о пужу), ~ стомак. **3.** *упити, усисати, повући:* ~ мирис дувана, ~ влагу. **4.** *укључити кога у што; умешати кога у што (обично против његове воље):* ~ у посао; ~ у рат. ■ ~ **се 1.** *провлачећи се сместити се (у нешто, под нешто), завући се; неопажено неђе ући, ушуњати се:* ~ се под сто; ~ се у собу. **2. а.** *продрети неђе, заузети неко место, неки положај:* ~ се у власт. **б.** *укоренити се, раширити се, уврежити се.* – Сујеверје се било свуда увукло. **3.** *обући или обути нешто неодговарајуће величине:* ~ у фармерке. **4.** *повући се уназад (о нечему што је истурено).* – При отварању капије шипке се увуку. • ~ **се коме под кожу** *додворити се, умилити се коме.* ~ **се у себе (у се)** *постати повучен, повући се у самоћу; постати неповерљив.*

увȕчен, -а, -о **1.** *трп. од увући (се).* **2.** *забачен, забит; заклоњен, завучен:* ~ заселак; ~ део куће. **3.** (у себе, у се) *уздржљив, тих, повучен:* ~ младић.

увȕченōст, -ости ж *особина и стање онога што је увучено, онога који је увучен.*

у́вце, у́вца и у́вцета с (мн. -ца) *дем. од уво.*

угàгричити се, -ӣм се свр. *добити гагрице, жишке (о пасуљу, сочиву и сл.).*

у̀гадити, -ӣм свр. *запрљати укаљати; запоганити, загадити.* ■ ~ **се** *испрљати се, укаљати се; загадити се, запоганити се.*

угáђалица ж *особа која воли да некоме угађа, чини по вољи.*

угáђати (се), у̀гāђām (се) *несвр. према угодити (се).*

у̀гађач, -а́ча м **1.** *онај који воли да некоме угађа;* уп. угађалица. **2.** *онај који удешава музичке инструменте, штимер.*

у̀газити, -ӣм (трп. у̀гажен) свр. **1.** (у нешто) *ступити, ући, загазити, заћи.* **а.** *у неку течну, житку или растреситу средину:* ~ у блато, ~ у воду, ~ у бару. **б.** *у неку земљу, предео и сл.:* ~ у забрањену зону, ~ у туђу земљу. **в.** фиг. *у неко стање, неку делатност, неко доба и сл.:* ~ у рат, ~ у криминал, ~ у пету деценију, ~ у ноћ. **2.** (што) **а.** *газећи утабати, изгазити:* ~ стазу, ~ снег. **б.** *газећи покварити, оштетити или уништити, згазити:* ~ жито, ~ мрава. **в.** *ношењем раширити, учинити удобнијим, разгазити (обућу):* ~ чизме. **3.** *газећи повредити или нанети бол некоме:* ~ ногу некоме, ~ некога. **4.** *испрљати се, унередити се крочећи у нешто (обично у измет).* • ~ у **крв** *почети приливати крв, упустити се у крваву борбу.*

у̏гаљ, у̏гља м (мн. ø) (инстр. у̏гљем) *чврсто гориво настало дубоко у земљи распадањем органских претежно биљних, материја без присуства ваздуха или вештачким путем, угљен:* камени ~, мрки ~, дрвени ~, коштани ~. • **живи** ~ *жар, жеравица.*

угà̀нути, у̀ганēм свр. *повредити ногу или руку прекомерним напињањем зглоба, искренути зглоб, ишчашити.*

у̀ганȕтōст, -ости ж и **уганȕће** с мед. *повреда зглоба настала истезањем тетива или кад једна кост у зглобу изађе из свога лежишта, ишчашење.*

угáњати[1], у̀гāњām несвр. *угонити, утеривати:* ~ овце у тор.

угáњати[2], у̀гāњām свр. *наћи, задесити.* – Једва сам га угањао, одавно га тражим.

у̏гао, у̏гла м (мн. у̏глови) **1.** геом. **а.** *геометријски облик који чине две полуправе са једном заједничком тачком из које полазе (теменом):* пун ~, прави ~, туп ~. **б.** *геометријски облик који заклапају две равни, диедар.* **2. а.** *унутрашње део простора који је ограничен са три површине које се секу, ћошак:* ~ у соби. **б.** *шиљат крај неког предмета, грађевине и др. којег образују његове ивице, стране, зидови и сл., рогаљ:* ~ куће, ~ стола. **в.** *завршни део нечега у облику угла;* уп. угао (1): ~ усана. **3.** *место где се састају, секу две улице или где савија низ зграда:* скренути иза угла. **4. а.** *већи или мањи део неке територије, крај, предео:* најудаљенији углови наше планете. **б.** *заклоњено, скровито и тихо место:* завирити у све углове. • **видни** ~, ~ **гледања (посматрања** и сл.) *гледиште, становиште са којег се нешто просуђује, проматра, проучава.* **мртви** ~ вој. *место, простор ван домашаја ватре (у простору у коме се пуца).*

у̏гаони́, -ā, -о̄ *који је у вези са углом, који припада углу, који се налази на углу:* ~ простор, ~ поље, ~ гарнитура. • ~ **камен (**~ **стуб)** фиг. *темељ, стуб, основа:* ~ у згради човечанства.

у̏гаони́к м *угаони камен.* фиг. *темељ, основа.*

у̏гар ж и м **1.** *њива која се после жетве преоре да одстоји пре новог сејања (ради побољшања приноса).* **2.** *орање:* завршити ~.

угарáвити, угàрāвӣм и **у̀гаравити,** -ӣм свр. *учинити гаравим, умазати гаром, огаравити:* ~ лице.

у̀гарак, у̀гāрка м (ген. мн. у̀гарāкā) *комад запаљеног, делимично изгорелог дрвета; угашен огорели комад дрвета.*

угари́вати, угàрујēм *несвр. према угарити.*

угáрити, у̀гāрӣм свр. *узорати обрадиво земљиште и оставити извесно време незасејано (да би се одморило и постало плодније).*

угáрница ж *угарена њива, угар.*

угáрњача ж бот. и агр. *јесења, озима репа* Brassica rapa rapifera *из ф.* Cruciferae.

угàрчина ж *ауг. од угарак.*

угàрчић м *дем. од угарак.*

у̀гасит, -а, -о *који је затворене боје, таман, мрк, загасит.*

угáсити, у̀гāсӣм (трп. у̀гāшен) свр. **1.** *учинити да нешто престане горети или сијати, утулити, утрнути:* ~ ватру, ~ свећу, ~ сијалицу, ~ лампу. **2.** *сједињити с течношћу која изазива хемијску реакцију (живи креч с водом и сл.); уопште сједињити или помешати с течношћу (обично с водом) ради какве квалитативне промене:* ~ прашину, ~ вино. **3.** *утолити, одстранити (жеђ).* **4.** фиг. *учинити да нестане нешто што је постајало, манифестовало се, развијало се и сл.* **а.** *сузбити, угушити:* ~ сумњу. **б.** *смирити, стишати (гнев, бес, јарост).* **в.** (дах, осмех) *престати дисати, осмехивати се, задржати дах, осмех.* **г.** *ис-*

корени̏ти, уни̏шти̏ти: ~ огњиште, ~ традицију. **д.** *уби̏ти, одузе̏ти живо̀т.* ■ ~ **се 1.** *пре̏ста̏ти го̀рети (о ва̀три), пре̏ста̏ти сија̏ти.* **2.** *изго̀убити живо̀т, сја̀j, бо̀ју, по̀та̀мнети (о по̀гледу).* **3.** фиг. **а.** *не̏ста̏ти, изго̀убити се.* – Угаси се свака свирка. **б.** *умре̏ти.* **в.** *пре̏ста̏ти излази̏ти (о каквој ју̀бликацији).* **г.** *изумре̏ти, затрти се.* – Огњиште се угасило. • ~ **(коме) свећу** *уни̏шти̏ти, упропа̏сти̏ти ко̀га.* **угасила му се свећа** а) *пропао је;* б) *остао је без мушко̀г по̀рода.*

угасито- *као пр̀ви део сложених при̏дева означава та̏мнѝји прѐлив бо̀је:* угаситозелен, угаситоцрвен.

у̀гаситӧст, -ости ж *особина оно̀га што̀ је у̀гасито.*

у̀гаслӣ, -ā, -ō *ко̀ји се у̀гасио, изго̀убио сја̀j; беживо̀тан:* угасле очи, ~ лице.

у̀гаснулӣ, -ā, -ō *в.* *у̀гасли.*

уга́снути, у̀гāснēм и **у̀гаснути,** -нēм свр. **1.** *в.* *у̀гаси̏ти (1).* **2.** *в.* *у̀гаси̏ти се.*

уга́тати, у̀гāтāм свр. *в.* *у̀вра̏ћати.*

у́гиб м *у̀гнуто̀ ме̏сто, у̀легну̏ће.*

у̀гӣбао, -бли ж *в.* *у̀гиб.*

уги́бати, у̀гӣбāм (у̀гӣбљēм) несвр. *в.* *у̀гиња̏ти.*

уги́бати се, у̀гӣбāм се (у̀гӣбљēм се) несвр. **1. а.** *у̀гиња̏ти се, са̏вија̏ти се, по̀вија̏ти се (по̀д тере̏том).* **б.** *кла̏тити се, њиха̏ти се; кре̏та̏ти се вало̀вито, та̀ласа̏ти се.* **2.** (коме) **а.** *указива̏ти по̀што̀вање накло̀ном, кла̏ња̏ти се.* **б.** *избе̏га̏ва̏ти ко̀га, укла̏ња̏ти се.*

уги̏ба̄ч, -а́ча м *нарочито по̀дешено дрво ко̀јим се са̏вија̀ју обручеви.*

уги̏бљив, -а, -о *гибак, савитљив.*

уги́бнути се, у̀гӣбнēм се и **у̀гибнути се,** -нēм се свр. *у̀гнути се, по̀вити се.*

у̀гинути, -нēм (аор. у̀гинух и у̀гибох) свр. **1.** *пре̏ста̏ти живе̏ти (о живо̀тињама), ли̏пса̏ти, ср̀ћи.* **2.** фиг. *изго̀убити се, не̏ста̏ти.* – Глас му угину у даљини.

угину́ће с *пре̏ста̏нак живље̏ња, смр̀ти; смр̀тоно̀сност (о живо̀тињама).*

угињáвати, -њāвāм *несвр. пре̏ма у̀гинути.*

у̀гињати (се), -њēм (се) *несвр. пре̏ма у̀гнути (се).*

у̀гипсати, -āм свр. *ста̏вити у гипс, обложи̏ти гипсом; ису̀нити, пре̏маза̏ти гипсо̀м, зага̏пса̏ти:* ~ повређену ногу; ~ пукотине.

угла́вити, у̀глāвӣм (трп. у̀глāвљен) свр. **1. а.** *уме̏тну̏ти, у̀гура̏ти, завући та̀ко да се те̏шко може извади̏ти, да чврсто сто̀ји, заглавити:* ~ паоце на точку. **б.** *по̀ста̏вити, наме̏сти̏ти, изгра̏ди̏ти и сл. у каквом те̏снацу, на та̀квом ме̏сту да изглѐда као да је заглављено, у̀гња̏вљено:* ~ шталу између кућа. **2. а.** *спо̀разумно у̀говори̏ти, у̀тана̏чити, у̀тврди̏ти:* ~ мир. **б.** *одреди̏ти, пропи̏са̏ти:* ~ програм рада. ■ ~ **се** *у̀тврди̏ти се, увући се, наме̏сти̏ти се (обично у каквом те̏снацу); завући се, упа̏сти та̀ко да се те̏шко може извȕћи.*

угла̀вичити се, -ӣм се свр. *увити се у гла̀вицу, образова̏ти гла̀вицу (о купусу и сл.).*

углављёње с *до̀говор, по̀го̀дба.*

углављи́вати (се) -а̀вљујēм (се) *несвр. пре̏ма у̀гла̀вити (се).*

угла̀вно̄м и **у̀гла̄вно̄м** прил. **1.** *у ве̏ћини случа̀јева, најче̏шће, пре̏те̏жно.* – Чланарину је прикупљао, углавном, благајник. **2.** *у гла̀вним цр̀тама, укра̏тко.* –Мислим да сте, углавном, све рекли.

у̀гладити, -ӣм свр. **1.** *учини̏ти да не̏што бу̀де гла̀тко, равно, у̀гла̀чати, по̀равна̏ти:* ~ рубове даске. **2. а.** *тр̀љајући учини̏ти сја̀јним, изгла̀ди̏ти; дотера̏ти, уреди̏ти прѐвлачећи (обично) руком, загла̀ди̏ти:* ~ ципеле; ~ косу. **б.** *уопште̏ дове̏сти у ред, среди̏ти:* ~ изглед. ■ ~ **се 1.** *по̀ста̏ти гла̀дак, у̀гла̀чан.* **2. а.** *улепша̏ти се, среди̏ти се, дотера̏ти се.* – Момци се угладили, девојке нагиздале. **б.** *сте̏ћи ле̏пе навике и по̀на̏шање.* – Живи у граду, угладио се.

у̀глађен, -а, -о **1.** *тр̄ӣ. од у̀гла̀ди̏ти (се).* **2. а.** *ко̀ји је ле̏по̀г по̀на̏шања, о̀тме̏н, фин, љу̀бази̏н.* **б.** *цивилизо̀ван, про̀све̏ћен.*

у̀глађено прил. *о̀тме̏но, љу̀бази̏но:* ~ се јављати.

у̀глађенӧст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина и ста̏ње оно̀г ко̀ји је у̀гла̀ђен, оно̀г што̀ је у̀гла̀ђено.*

углађи́вати (се), -а̀ђујēм (се) *несвр. пре̏ма у̀гла̀ди̏ти (се).*

угла̀збити, у̀глазбӣм свр. *ста̏ви̏ти у но̀те, укомпоно̀ва̏ти.*

угла̀нцати и **у̀гла̀нцати,** -а̄м свр. нем. *тр̀љајући учини̏ти сја̀јним, у̀гла̀чати, улашти̏ти:* ~ ципеле.

у̀гланцовати и **у̀гла̄нцовати,** -цујēм свр. *в.* *у̀гланца̏ти.*

у̀глā̄с прил. **1.** *гла̀сно, на̏гла̀с.* – Поче ридати углас. **2.** *сви одје̏дном, у једа̀н гла̀с (го̀вори̏ти, ви̏ка̏ти и сл.).*

у̀гласт и **у̀глат,** -а, -о **1.** *ко̀ји има ви̏ше у̀гло̀ва, ло̀шка̀ст:* ~ зграда. **2.** фиг. *о̀штар, гру̀б; ро̀гобатан, недотера̀н:* ~ човек; угла(с)ти стихови.

у̀глатӧст, -ости ж *особина и ста̏ње оно̀г што̀ је у̀гла̀то.*

у̀глачā̄нӧст, -ости ж *особина оно̀г што̀ је у̀гла̀чано, гла̀тко̀ћа, сја̀j.*

угла̀чати, -а̄м свр. **1. а.** *по̀равна̏ти, исправи̏ти гла̀чалом, пе̏гло̀м, изгла̀чати, испе̏гла̏ти:* ~ рубље. **б.** *уопште̏ учини̏ти гла̀тким, равним:* ~ косу; **в.** *учини̏ти сја̀јним:* ~ косу, ~ ципеле. **2.** фиг. *дотера̏ти, улепша̏ти, среди̏ти (језички):* ~ песме. ■ ~ **се** *по̀ста̏ти гла̀дак, сја̀јан.* – Пртина се углачала.

у̀глӗд м **1.** *до̀бар гла̀с, уважење; по̀ложај, досто̀јанство:* стећи ~. **2.** *при̏мер, у̀зор; о̀бразац, у̀зорак, му̀стра:* бити за ~; израдити што по каквом угледу. **3.** *у̀гледање, по̀дражава̏ње; опо̀мена, упо̀зоре̏ње:* потакнути на ~ кога; осудити кога за ~ другима. **4.** (често у мн.) етн. *гледање девојке за удају и упознавање с њом; скуп на којем се гледају, упознају младић и девојка.*

угледа́вати (се), -ѐда̄вāм (се) *в.* *у̀гле̏да̏ти (се).*

у̀глӗдан, -дна, -о **1. а.** *ко̀ји ужива у̀гледа, уважен, цењен:* ~ домаћин. **б.** *истакну̏т, види̏н:* ~ место (у часопису). **2.** *леп, гледан:* ~ одело, ~ зграда. **3.** *по̀велик, замашан, зна̏тан:* ~ свота. **4.** *ко̀ји служи као при̏мер за у̀гледање:* ~ имање, ~ добро.

у̀гледати, -а̄м свр. *ви̏дети, ка̏за̏ти, пока̏за̏ти.* ■ ~ **се 1.** *ви̏дети се, свој лик (у о̀гледалу, води и сл.).* **2.** (на (у) кога) *усклади̏ти своје по̀ступке, по̀на̏шање по у̀гледу на не̏кога, на не̏што, по̀ћи за нечи̏јим при̏мером:* ~ на оца. • ~ **свет** 1) *до̀ћи на свет, роди̏ти се;* 2) (о књизи, чланку и сл.) *изићи из шта̏мпе.*

угле́дати (се), у̀глēдāм (се) *несвр. пре̏ма у̀гледати (се).*

углѐдач, -а́ча м (обично у мн.) етн. *онај ко̀ји иде на у̀гледи, про̀силац;* уп. углед (4).

у̀глēдник м **1.** *онај ко̀ји је за у̀гледа, досто̀јан по̀што̀вања, уважава̏ња.* **2.** *оно што̀ слу̀жи као о̀бразац, у̀зор, при̏мер за у̀гледање.*

у̀глēдно прил. *при̏мерно, ле̏по; при̏кладно:* ~ обучен младић.

у̀глēднӧст, -ости ж *у̀гледа; леп изглѐд, ле̏пота.*

угли́бити, у̀глӣбӣм свр. **1.** (нешто, ређе некога) *нагна̏ти, наги̏на̏ти, гурну̏ти у глѝб, у бла̀то.* **2.** *в.* *у̀глибити се (1).* фиг.: углибити у мистику. ■ ~ **се 1.** *упа̏сти, уто̀нути, ували̏ти се у глѝб, у бла̀то.* **2.** фиг. *упа̏сти, упе̏тља̏ти се у не̏што из чега се те̏шко извући, у не̏што те̏шко, непријатно:* ~ у дугове.

углибљи́вати (се), -ӣбљујēм (се) *несвр. пре̏ма у̀гли̏бити (се).*

у̀глоб м *по̀сед, земљи̏ште у̀вучено у терито̀ри̏ју дру̀ге држа̀ве, енклава.*

угло̀вито̄ст, -ости ж *обиље у̀гло̀ва, о̀штрина, изломље̏ност ли̏нија.*

у̀гло̄вни, -а, -о *ко̀ји се о̀дноси на у̀гао:* ~ одстојање.

у̀гломӗр јек. **у̀гломјӗр** м *полукружна на̏права са обележе̏ним сте̏пенима за мере̏ње у̀гло̀ва у равној по̀вршини, ку̀томер.*

углу́пити, у̀глӯпӣм свр. *учини̏ти гло̀пим, загло̀пи̏ти.*

у̀гља̄р, -а́ра м **1.** *онај ко̀ји пра̏ви и про̀даје дрвени у̀гаљ, ћумур, ћумурџија.* **2.** *копач у̀гља, рудар.*

у̀гљара ж **1.** *пећ у којој се прави дрвени уга̄љ.* **2.** *стовариште и продавница уља.*

у̀гљā̄рнӣк м *простор или просторија где је смештен уга̄љ.*

у̀гљā̄рскӣ, -ā̄, -ō̄ *који се односи на уга̄љ и угљаре:* ~ посао.

угља́рство с *производња уља (обично дрвеног).*

угље́вак, -вка м *комадић жара.*

угљѐвит, -а, -о *који садржи угљеник, богат угљеником:* угљевите творви.

угљѐвитō̄ст, -ости ж *особина онога што је угљевито.*

у̀гљēвка ж зоол. *риба из пор. шарана, подуст* Chondrostoma nasus.

у̀гљēвље с зб. (мн. в) **а.** *разгорели уга̄љ или дрво, жар.* **б.** *угашени жар, остатак ватре.* • **гасити угљевље** празн. *врачати, гатати бацајући жар у воду.*

у̀гљēн, -ена м **1.** *уга̄љ.* **2.** *оловка од дрвеног уља (обично за цртање).* **3.** *жар, жишка.* • **живи ~** *жар, жеравица.* **мртви ~** *угашени жар.* **црн као угљен** *сасвим црн, изразито црн.*

угљѐнāр, -а́ра м *в. ӯгља̄р (1).*

угљѐнāрскӣ, -ā̄, -ō̄ *који се односи на угљенаре:* ~ посао.

у̀гљенаст, -а, -о *сличан угљену (обично по боји, изразито црн).*

у̀гљēн-дӣоксӣд м хем. *једињење угљеника и кисеоника, безбојан гас, без мириса, накиселог укуса, један од основних елемената живота на земљи* (CO_2).

у̀гљенӣ, -ā̄, -ō̄ **1.** *који се односи на уга̄љ и угљен:* ~ прах, ~ пећ. **2.** хем. *који се односи на угљеник, угљични:* ~ киселина, ~ хидрат.

угљѐнӣк, -и́ка м **1.** *хемијски елемената* (C) *саставни део огромног броја органских једињења, битан састојак биљног и животињског света.* **2.** *рудник уља.*

угљени́ков, -а, -о *који се односи на угљеник:* ~ једињење, ~ спој.

угљѐнисāнō̄ст, -ости ж *стање онога што је угљенисано.*

угљѐнисати (се), -ишēм (се) свр. и несвр. *претворити (се), претварати (се) у угљен изгарањем или лагано оксидацијом.*

угљѐнић м *дем. од уга̄љ.*

угљѐнӣчкӣ, -ā̄, -ō̄ *који се односи на угљеник, који је у вези с угљеником.*

у̀гљēн-мо̀ноксӣд м хем. *отровно гасовито једињење угљеника са кисеоником* (CO).

угљеноводо̀нӣк, -и́ка м *в. угљоводоник.*

угљено̀коп м *рудник уља.*

угљено̀носан, -сна, -о *в. угљоносан.*

угљѐнчић м *дем. од уга̄љ.*

у̀гљēње с зб. (мн. в) *угљевље, жар.*

у̀гљӣк, -и́ка м *в. угљеник.*

угљи́ков, -а, -о *који се односи на угљик:* ~ спој.

угљиково̀дӣк, -и́ка м хем. *в. угљоводоник.*

угљикохѝдра̄т, -а́та м *угљени, угљични хидрат.*

у̀гљичнӣ, -ā̄, -ō̄ *в. угљени (2).*

у̀гљӣште с *налазиште уља.*

угљоводо̀нӣк, -и́ка м хем. *једињење угљеника и водоника.*

угљо̀носан, -сна, -о *који садржи уга̄љ, богат угљем (о слојевима земље), угљевит.*

у̀гнати, -а̄м (трп. у̀гнан (у̀гнāт)) свр. прел. *силом утерати, сатерати негде:* ~ овце у тор.

угнежђи́вати се јек. **угњежђи́вати се,** -èжђујēм се *несвр. према угнездити се.*

угне́здити се, у̀гнēздӣм се јек. **угнијѐздити се,** у̀гнијездӣм се свр. **1.** *направити, савити гнездо.* **2.** фиг. **а.** *уклопити се, наместити се:* ~ поред ватре. **б.** *увући се, уврежити се.* – Најгоре је што се сумња свуда угнездила.

у̀гнути, у̀гнēм свр. **1.** *удубити, улећи, искривити (обично неку површину делујући притиском и сл.).* **2.** *увући (главу, врат у рамена).* **3.** (раменима) *одићи па спустити рамена, слегнути (раменима) (у недоумици или неприлици).* ■ **~ се 1.** *повити се, удубити се, искривити се (трпећи какав притисак и сл., обично о некој површини).* **2.** *пригнути се к земљи, сагнути се, савити се.* **3.** *помаћи се, повући се, устукнути.*

у̀гнӯтō̄ст, -ости ж *стање онога што је угнуто.*

угну́ће с *угнуто место, улегнуће.*

угња́вити, у̀гњāвӣм свр. **1.** *гњавећи, притискујући згњечити, згњавити; угушити притиском, удавити.* **2.** фиг. *досадити незанимљивим, дугим причањем.* – Ако га упиташ за здравље, угњавиће те причом о лековима.

угњѐсти (у̀гњести), -èтēм свр. *поробити, потлачити.*

угњета́вати, -èтāвām несвр. *држати у ропству, подвргавати насиљу, грубом притиску, тлачити.*

угњетàвāч, -а́ча м *в. угњетач.*

угњетàвāчкӣ, -ā̄, -ō̄ *в. угњетачки.*

угњѐтāч, -а́ча м *онај који некога угњетава, тлачи, тлачитељ.*

угњетà̄чица ж *жена угњетач.*

угњѐтāчкӣ, -ā̄, -ō̄ *који се односи на угњетаче, који је својствен угњетачима:* ~ воља, ~ власт.

у̀гњецати, -а̄м свр. *гњецајући, гњавећи, притискајући учинити меким, изобличеним, изгњечити.*

угње́чити, у̀гњēчӣм свр. **1. а.** *гњечећи претворити у меку масу:* ~ кромпир. **б.** *гњечећи, притискујући направити удубљење, неравнине, деформисати:* ~ врх ципеле. **2.** фиг. *уништити:* ~ слободу народа.

угњи́лети јек. **угњи́љети,** -и́лӣм и **у̀гњити,** у̀гњијēм свр. *постати гњио, труо, иструлити, изгњити.*

у̀гњио, -ила, -о *у пр. служби: р. пр. од угњити.*

угњу́рити, у̀гњӯрӣм свр. *уронити, загњурити:* ~ главу у воду.

угова́рати, -òвāрām *несвр. према уговорити.*

уговàрāч, -а́ча м *онај који што уговара, учесник у склапању уговора.*

уговàрāчкӣ, -ā̄, -ō̄ *који се односи на уговараче.*

у̀говōр м **1.** правн. *сагласност двају или више лица, двеју страна, о успостављању некога односа ради постизања каквог правног дејства или резултата:* ~ о закупу, мировни ~. **2.** *састанак ради договора:* доћи на ~.

уговò̀рити, -òворӣм свр. *споразумно одредити, утврдити, уговорити:* ~ цену рада.

у̀говōрнӣ, -ā̄, -ō̄ *који се односи на уговор, који је у вези са уговором:* ~ одредба, ~ страна.

у̀говōрнӣк, -а и **уговò̀рнӣк,** -и́ка м *в. уговарач.*

у̀говōрница ж **1.** *учесница у склапању уговора.* **2.** (у атрибутској служби, уз именице ж рода) *уговорна:* страна ~, земља ~, држава ~.

у̀говōрно прил. *по уговору, на основу уговора:* ~ ангажовати раднике, ~ плаћати.

у̀года ж *погодност, пријатност.*

у̀годан, -дна, -о *који причињава угодност, задовољство, пријатан; који омогућује, пружа угодност, удобан, згодан:* ~ разговор, ~ кревет. • ~ **дело** *доброчинство.*

угòдити, у̀годӣм свр. **1.** *учинити по вољи (коме), задовољити (кога).* – Гледали су да му угоде у свему. **2. а.** *бити од користи, погодовати.* – Кише су угодиле житу. **б.** *бити погодан, погодно потрајати (о времену).* **3. а.** *добро, исправно наместити, удесити:* ~ паоце на точку. **б.** *ускладити, наштимовати:* ~ клавир.

4. *пого̀дити се, споразумѐти се, уго̀ворити:* ~ обавезе. ■ ~ **се 1.** *в. уго̀дити (4).* **2.** *ускла̀дити однос, сложѝти се.* – Свекрва и снаха се беху добро угодиле. **3. а.** безл. *дого̀дити се, десѝти се.* – Тако се угоди да се тамо сретосмо. **б.** *наићи, пружѝти се (о прилици, зго̀ди).*

уго̀дљив, -а, -о *који (радо) уга̀ђа, предусрѐтљив, сусрѐтљив.*

уго̀дљивӧст, -ости ж *особина оног̑а који је уго̀дљив, предусрѐтљивост, љубазност.*

у̀годнӣк м црквен. (често с атрибутом, „божји“) *бого̀угодник, пра̀ведник; свети̏тељ.*

у̀годница ж *жена уго̀дник.*

у̀годно прил. *на уго̀дан начин, пријатно; удобно, зго̀дно; лепо, добро:* бити ~ дирнут; ~ становати; ~ говорити.

уго́днӧст и **у̀годнӧст,** -ости ж **а.** *задовољство, пријатност; оно што ствара, пружа, омогу̑ћује уживање, пријатно осећање.*

у̀гођāј м *карактеристичне особине неке средине.*

у̀гојенӧст, -ости ж *особина и стање оног̑а који се уго̀јио.*

уго̀јити, угојӣм (трп. у̀гојен) свр. *добро хранећи учини̏ти дебелим, ухрани̏ти; учини̏ти товним, уто̀вити (домаћу животињу).*

уго̀нити, у̀гонӣм [гл. им. у̀гоњēње с] *несвр. према уг̑нати.*

у̀гор м зоол. *врста морске јегу̑ље* Conger vulgaris.

уго́рдити се, у̀гӧрдӣм се свр. *пого̀рдити се, по̀нети се.*

уго̀ститељ м (инстр. -ем) *онај који се бави уго̀ститељством (радник запослен у уго̀ститељском објекту, сопственик таквог̑ објекта, службеник задужен за уго̀ститељство као привредну гр̑ану и др.).*

уго̀ститељскӣ, -ā, -ӧ *који се односи на уго̀ститеље и уго̀ститељство:* ~ радник, ~ предузеће, ~ објекат.

угости́тељство и **уго̀ститељство** с **1.** *привредна гр̑ана која обухва̑та по̀словање кафана, рестора̀на, хотела, одмарали̏шта и сл.* **2.** *уго̀ститељски објекти.*

уго̀стити, у̀гостӣм (трп. у̀гошћен) свр. *дочека̀ти и услужи̏ти го̀ста, почасти̏ти го̀ста.*

у̀готица ж зоол. *морска риба сребрнасто беле боје, сродна ослињу и бакалару* Gadus merlangus.

уго̀товити, -ӣм свр. *спрѐмити, зго̀товити (јело).*

уготовља̀вати, -о̀вљāвām *несвр. према уго̀товити.*

угошћа̀вати, -о̀шћāвām *несвр. према уго̀стити.*

угошће́ње с *дочек го̀ста и го̀зба.*

угошћи́вати, -о̀шћујēм *несвр. према уго̀стити.*

у̀грабити, -ӣм (трп. у̀грабљен) свр. **а.** *нагли̏м, брзим по̀кретом дохвати̏ти пр̑ви нешто, дочепа̏ти се нечега пре некога дру̑гог.* – Голман украби лопту испред нападача. **б.** *журно искористи̏ти тренутак да се нешто учини, постиг̑не; пр̑ви заузе̏ти, припра̀бити нешто.* – Украбише да се договоре насамо. Ваља украбити место у возу. **в.** *насилно одузе̏ти, (пре)оте̏ти.* – Украбимо им њихове положаје.

угравӣра̀ти, -а̀вӣрām свр. фр. *гравирајући уцрта̏ти, урезати; украси̏ти, ишара̀ти гравирама, изгравӣра̀ти:* ~ што (слова, бројке и сл.) на нечему; ~ нешто (шарама, словима и сл.).

угра́дити, у̀градӣм (трп. у̀грађен) свр. **1.** *по̀ставити у зид, на одго̀варајуће место, узида̀ти, уклопи̏ти део намешта̀ја, опрѐме, какав уређај и сл. у неки објекат:* ~ плакаре, ~ мотор. **2.** *уго̀треби̏ти, уложи̏ти као грађевински материја̀л при гра̀дњи:* ~ бетон у брану. **3.** *по̀дићи, изгра̀ди̏ти (у унутрашњости, у дубини грађевине):* ~ темеље.

угра́дња ж *намешта̀ње, по̀стављање каквих предмета, уређаја и сл. у унутрашњост нечега.*

уграђи́вати, -а̀ђујēм *несвр. према уг̑радити.*

у̀грбити се, -ӣм се *пого̀рбити се, згу̑рити се.*

угрѐбати, -ѐбēм свр. *гребу̑ћи о̀штрим предме̏том напи̏сати, упи̏сати, уцрта̏ти што:* ~ орнаменте на ускршњим јајима.

угре́вати (се), у̀грēвām (се) *несвр. према уг̑рејати (се).*

у̀грезнути, -нēм свр. *упа̏сти, утону̏ти (у нешто), огрезну̏ти (у нечему):* ~ у крв.

угрејáвати (се), -ѐјāвām (се) *несвр. према уг̑рејати (се).*

у̀грејānӧст јек. **у̀гријānӧст,** -ости ж *стање оног̑а који је уг̑рејан, оног̑а што је уг̑рејано.*

у̀грејати јек. **у̀гријати,** -јēм свр. **1. а.** *учини̏ти то̀плим, то̀плијим, довести до повећане темпера̀туре, загрејати; сузбити осећај хладноће, испуни̏ти осећајем то̀плоте у телу:* ~ воду, ~ јело; ~ руке, ~ послом некога. **б.** *довести до прописног̑ стања (о алкохолним пићима).* – Ракија беше јака, брзо га угреја. **2.** *по̀чети јаче гр̑ејати, зрачи̏ти то̀плоту; захвати̏ти зрацима, обасја̀ти (о Сунцу).* **3.** фиг. **а.** *заинтересова̀ти нечим, привући нечему:* ~ некога за политику. **б.** *нагу̑ши̏ти, ражести̏ти.* – Угреја ме кад рече да није крив. ■ ~ **се 1. а.** *по̀стати то̀пао, то̀плији, добити вишу темпера̀туру, загрејати се; осети̏ти то̀плоту у телу:* ~ радећи, ~ крај ватре. **б.** *по̀стати припи̏т, захваћен дејством алкохола.* **2.** фиг. **а.** *разгневи̏ти се, пасти у ва̀тру:* ~ због увреде. **б.** *одушеви̏ти се, заинтересова̀ти се за нешто, занети се нечим:* ~ за фудбал, ~ за бизнис. • ~ **место (столицу)** *дуг̑о, марљиво учи̏ти.* ~ **табане** *журно се удаљи̏ти, нагло оти̏ћи.*

угрѐпсти (у̀грепсти), -ѐбēм свр. *в. уг̑ребати.*

угре́шити, у̀грēшӣм јек. **угријѐшити,** у̀гријешӣм свр. *пого̀решити, згрешити.*

у̀гриз м **1.** *захва̑т зубима (кад се нешто уг̑ризе, загризе, по̀чне гристи), заривање зуба у нешто; убод зубима, уједа.* **2.** *део нечега који се обухва̑ти једним захва̑том зуба, залогај, одгрѝзак.*

у̀гризак, -иска м *в. уг̑риз (2).*

угри́зати (се), у̀грӣзām (се) *несвр. према уг̑ристи (се).*

у̀гризнути се, -нēм се свр. *уг̑ристи се, уједе̏ти се.*

у̀гризина и **угрѝзотина** ж *рана од уг̑риза, уједа.*

у̀гристи, -и́зēм (трп. у̀гризен и угри́зен) свр. **1. а.** *зарити зубе у нешто, захвати̏вши зубима оста̀вити траг; зарив̑ши зубе начини̏ти рану, уједе̏ти:* ~ јабуку; ~ за руку. **б.** *изазва̀ти надражај слузокоже, запти̏пати.* – Лук угризе за очи. **2.** фиг. *заједљивим речима напа̏сти, пецну̏ти, уједе̏ти.* ■ ~ **се** *сам себе озледи̏ти зубима.* • ~ **за срце** *дубоко увреди̏ти.* ~ **се за језик, за усну** разг. *покајати се због непромишљених речи, изјава.*

у̀грк и **у̀грк** м **1.** зоол. *го̀веђи обад.* **2.** *паразита̀рно обољење го̀веда изазвано ларвама го̀веђег обада.*

угрну́ти, у̀грнēм свр. *навали̏ти, јурну̏ти, наг̑рнути; нагло у̑ћи, упа̏сти:* ~ у просторију.

угрожа̀вати, -о̀жāвām *несвр. према уг̑розити.*

у̀гроженӧст, -ости ж (инстр. -ошћу) *стање и по̀ложај оног̑а који је уг̑рожен, оног̑а што је уг̑рожено.*

угро̀зити, у̀грозӣм (трп. у̀грожен) свр. *запрети̏ти уништењем (некоме, нечему), довести у опа̀сност (некога, нешто), појави̏ти се као прет̑ња, као опа̀сност (за некога, за нешто).*

угру́вати, у̀грӯвām (угру́хати, у̀грӯхām) свр. **1.** *јаким уда̀ром или прѝтиском повреди̏ти, нагњечи̏ти:* ~ раме. **2.** *набити, утисну̏ти:* ~ метак у цев. ■ ~ **се 1.** *задоби̏ти повреде при паду, нагњечи̏ти се.* **2.** разг. фиг. *прет̑рпети неуспех, насести.*

у̀груд(в)ати се, -а̄м се свр. *прет̑ворити се, збити се у гру̑д(в)у, гру̑д(в)е, згрудва̀ти се.*

у̀грушак, -шка м *делић уг̑рушане материје; гру̑двица усирене крви,* coagulum.

у̀грушāнӧст, -ости ж *стање уг̑рушане материје.*

угру̀шати, -а̄м свр. *учини̏ти гу̑стим, згу̑снути:* ~ млеко. ■ ~ **се** *прет̑ворити се у гу̑сту материју, згу̑снути се, згрушати се.*

у̀грчити се, -ӣм се свр. *згрчи̏ти се, сти̏снути се.*

угу̀жвати и **у̀гужвати,** -а̄м свр. *савијајући, прѝтискујући, гњечећи учини̏ти да нешто изгуби уредан облик, да добије неуредне наборе, пого̀ужвати, згу̑жвати.* ■ ~ **се** *по̀стати неуредно наборан, пого̀ужвати се.*

угужвѐљати (се), -а̄м (се) *в. уӣужвати (се).*

угура́вати(се), -у̀ра̄вам (се) *несвр. ӣрема уӣурати (се).*

уг(у́рати, у̀гӯра̄м свр. **1.** *ставити ӣурајући, утиснути, утурити (нешто неӣде, у нешто); ӣурајући ӣрисилити некоӣа да неӣде уђе:* ~ ствари у торбу; ~ затвореника у ћелију. **2.** *ӣротежирајући наместити, израдити службу некоме:* ~ рођака за секретара. ■ **~ се 1. а.** *тискајући се, ӣробијајући се кроз ӣомилу уђи:* ~ у трамвај. **б.** *с нагором, једва обући тесну одећу:* ~ у панталоне. **2.** *заузети добро место, добити добру службу:* ~ у конзулат.

угури́вати (се), -у̀рујем (се) *несвр. ӣрема уӣурати (се).*

у̀гурнути, -нӣм свр. *једним ӣокрешом уӣурати.*

угу̀рсуз м тур. **а.** *неваљалац; зао, ӣак човек.* **б.** хип. *обешењак, враголан.*

угурсу̀злук м *безобразлук, неваљалство; несташлук.*

угу̀рсуск(ӣ), -а̄, -о̄ *својствен уӣурсузима:* ~ поступак.

угу̀рсуски прил. *као уӣурсуз, на начин својствен уӣурсузима:* ~ се осмехнути.

угу́стити, у̀гӯстӣм свр. *ӣрешворити у ӣусӣу масу, згӯснути.*

у̀гӯсто прил. *у ӣустом слоју; на много места:* ~ премазати; ~ ишаран.

у̀гӯшено прил. *уздржавајући ӣлас, ӣриӣушено.* – Роптао је угушено.

угуше́ње с **1.** *усмрћење ӣушењем.* **2.** фиг. *сузбијање, ликвидација какве ӣојаве:* ~ побуне.

угуши́вати (се), -у̀шујем (се) *несвр. ӣрема уӣушити (се).*

угуши́ва̄ч, -а́ча м *онај који ӣуши, уӣушује.*

угу́шити, у̀гӯшӣм (трп. у̀гӯшен) свр. **1.** *в. удавити (1).* **2. а.** *сӣречити, онемоӣућити развој, лишити неоӣходних услова за одржање, за нормално функционисање:* коров угуши биљку, ~ конкуренцију. **б.** *ӣриӣушити (ӣлас); надјачати звуком, заӣлушити:* ветар угуши крик. **3. а.** *обуздати, укротити:* ~ љутњу. **б.** *савладати, саломити:* ~ буну. **в.** *забранити, укинути, обуставити:* ~ јавну реч. ■ **~ се 1.** *в. удавити се (1).* **2. а.** *изӣубити дах, заӣрцнути се (заӣајем, ӣушљајем и сл.).* **б.** *ӣрекинути се, замукнути (о ӣласу).*

у̀д м (мн. у́дови) **а.** *заједнички назив за руке и ноге као орӣане кретања у човека (у живоӣиња ноге).* **б.** *део тела; део неке целине уоӣшше.* **в.** *мушки ӣолни орӣан.*

у̀дав, -а и **у̀дав** м зоол. *велика, неоӣровна, ӣрабежљива змија која живи у ӣропским крајевима (због своје величине ӣознаӣа ӣод именом змијски цар),* Boa constrictor, *ӣитон.*

уда́вати (се), у̀да̄јем (се) (имп. уда́ји (се), пр. сад. уда́јӯћи (се)) *несвр. ӣрема удаӣи (се).*

удава́ча ж *девојка за удају.*

уда́вити, у̀давӣм (трп. у̀дављен) свр. **1.** *усмрӣити* **а.** *заӣушљивим или оӣровним дејством.* **б.** *ӣоӣайањем у воду, ӣоӣиӣи.* **в.** *усмрӣити физичким сӣречавањем дисања, задавити.* **2.** *у експресивном изражавању: намучити, изморити (нӣр. досадним ӣричањем).* ■ **~ се 1.** *изӣубити живоӣ (умрети одн. ӣинути) услед ӣрекида дисања (дављењем у води, досиевањем какве ӣрӣреке у грло и др.).* **2.** *ӣрекинути се, умукнути (о ӣласу).*

удављѐнӣк, -и́ка м *дављеник, ӣоӣљеник.*

удављѐница ж *дављеница, ӣоӣљеница.*

удављѐнӣчкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на удављенике и удављенице:* ~ удес.

удављѐње с *смрӣ дављењем, уӣушење.*

у̀дадба ж *удаја, удавање.*

у̀дадбенӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на удадбу:* ~ кошуља, ~ дар.

у̀даја ж *ступање женске особе у брак.*

удалѐко и **у̀далеко** прил. *врло далеко, надалеко.* – Њихове љубави не беше удалеко.

у̀да̄љ прил. (најчешће у изр. **скок ~, скочити ~**) *у даљину.*

удаљава́ти (се), -а̀ља̄ва̄м (се) *несвр. ӣрема удаљиӣи (се).*

у̀да̄љен, -а, -о **1.** *трӣ. од удаљиӣи (се).* **2.** *који се налази на великом ӣросӣорном одсӣојању, далек:* удаљена Русија. **3.** *који се односи на давно ӣрошекло доба, давнашњи, древни:* удаљена времена. **4.** *који није у блиској сродничкој вези, даљњи:* ~ рођак. **5.** *сӣран, ӣуђ.* – Она му дође некако удаљена.

у̀да̄љено прил. *на великом одсӣојању, далеко.*

у̀да̄љенӧст, -ости ж (инстр. -ошћу) *одсӣојање, размак, даљина; одсуство ӣриснос ӣи, однос на одсӣојању.*

удаље́ње с **1.** *удаљеност; оӣуђеност:* ~ између садница; ~ од средине. **2.** *одсӣрањење, искључење:* ~ из игре, ~ из школе.

удаљи́вати (се), -да̀љујем (се) *несвр. ӣрема удаљиӣи (се).*

уда́љити, у̀да̄љӣм свр. **1.** *ӣомерити на веће одсӣојање, одмаћи:* ~ новине од очију. **2. а.** *учинити да неко не буде у близини, уклонити, одсӣранити:* ~ људе од места удеса. **б.** *исӣерати, одсӣранити, изузеӣи из неке заједнице, орӣанизације и сл., искључити:* ~ из игре, ~ из школе. ■ **~ се 1. а.** *оӣићи, уклонити се; одмаћи се на извесно одсӣојање:* ~ са трга, ~ од болесника. **б.** *изӣубити се у даљини.* – Пуцњава се сасвим удаљи. **2.** *скренуӣи с ӣредмеӣа о коме је реч, ӣрећи на излагање о другим сшварима:* ~ од теме. **3.** *не бити више ӣрисан, близак с неким, оӣуђиӣи се:* ~ од средине. **4.** *сшећи друкчије одлике ӣоком развоја, еволуирати.*

у̀да̄р м **1.** *в. ударац (1).* **2.** *звучни ефекаш изазван замахом, ӣокреӣањем каквог механизма, изазивањем вибрација еласӣичног ӣела, ритмичним осцилацијама чега и др.:* ~ звона, ударі лире. **3.** *замах, налеш вешра, мећаве и сл.* **4.** *ӣродор електричне сӣрује кроз ӣело, захваш ӣела њоме.* **5.** *ӣомерање ӣла, ӣошрес (ӣри земљошресу).* **6.** *војни напад, навала:* подносити ударе непријатеља. **7.** фиг. *напад речима.* **8.** *шежак душевни ӣошрес, удес, несрећа.* **9.** мед. *наӣла, обично опасна ӣо живоӣ ӣромена у орӣанизму изазвана ӣрскањем или зачеӣљењем крвних судова, деловањем јаке ӣоӣлоӣе и сл.:* срчани ~, мождани ~, тоӣлоӣни ~. **10.** пол. *насилна ӣромена власӣи:* државни ~, војни ~. • **од једног удара дуб не ӣада** *не ӣреба рачунаӣи на брзе успехе.* **на удару (ударцу) (бити, наћи се, налазити се** и сл.) 1) *налазиӣи се на ӣрометном, исӣакнуӣом месӣу;* 2) *биӣи изложен нападима.* **ӣод удар доћи, пасӣи** и сл. *биӣи захваћен нейовољним мерама.* ~ **среће** *изненадан срећан доӣађај.* ~ **судбине** *несрећа, ӣрагедија.*

удà̄ра̄љка ж (дат. -ци; ген. мн. -кӣ) муз. **1.** *дрвена маљица, челични шайић и сл. ӣредмеш чијим се ударањем ӣроизводи звук на ӣојединим музичким инсӣрументима.* **2.** *у мн.: оӣшши назив за музичке инсӣрументе чији се звук изазива ударањем дрвених или челичних шайића (бубањ, добош и др.).*

у̀дарати, -а̄м несвр. **1.** *несвр. ӣрема удариӣи.* **2.** *куцаӣи, лупаӣи (у врашa).* **3.** фиг. *циљаӣи, мислиӣи на нешшо не казујући оӣворено.* – Знамо ми куда ти удараш. **4.** *шириӣи око себе задах, заудараӣи.* ■ **~ се** *несвр. ӣрема удариӣи се.*

у̀дарац, у̀дарца м (инстр. у̀да̄рцем; ген. мн. у̀дара̄ца̄) **1.** *јак ӣриӣисак замахнуӣом руком, ногом или замахнуӣим, одн. баченим ӣредмеӣом; звук којим је обично ӣраћен шакав ӣриӣисак.* **2.** *в. удар (2, 3, 7, 8).* **3.** спорт. *у фудбалу шуӣирање лоӣше ӣод одређеним условима; уоӣшше шуӣирање лоӣше, шуӣ:* слободан ~, ~ са угла, индиректан ~; јак ~.

удà̄ра̄ч, -а́ча м (инстр. -а́чем) **а.** *онај који има снажан ударац (боксер нӣр.).* **б.** *део какве најраве који удара о шшо (нӣр. ороз на ӣушци).*

у̀дарен, -а, -о **1.** *трӣ. од удариӣи (се).* **2.** *мало луд, луцкасш, луцнуш.* • ~ **мокром чарапом (крпом)** *луцкасш, луцнуш, ударен.*

у̀дарити, -ӣм свр. **1. а.** *задаӣи ударац, млаӣнуӣи, лупиӣи (замахнуӣом руком, ногом или замахнуӣим, одн. баченим ӣредмеӣом).* **б.** *захваӣиӣи собом (наносећи бол, оштећење или смрӣ) (о оружју, електричној сӣруји, муњи и др.); налеӣеӣи на нешшо, лупиӣи о нешшо:* ~ главом у зид. **в.** (понекад безл.) *ӣогодиӣи, згодиӣи изазивајући одузеӣосш или смрӣ (о кући).* **2. а.** *извршиӣи оружани напад, напасӣи (на нейријашеља); усӣремиӣи се, насрнуӣи на некога:* ~ на противника. **б.** фиг. *изрећи оштре ӣримедбе, замерке, сӣроӣсӣавиӣи се некоме.* **3.** (чиме о што) *извршиӣи судар једног ӣела с другим изазивајући ӣре-*

сак, треснӯти. **4.** *про̄писа̄ти, наме̏тнӯти (порез, дажбине); одме̏рити, одре̏дити (цену); расписа̄ти, об̄ласити (уцену).* **5.** (на муке, на крст, на колац и сл.) *ста̏вити на муке.* **6. а.** *начини̏ти, са̄гради̏ти:* ~ темељ. **б.** *ме̏тнӯти, наме̏стити:* ~ славину (на буре). **в.** *укуца̏ти, заби̏ти:* ~ ексер. **г.** *обӯћи, навући:* ~ на себе ново одело, ~ рукавице на руке. **7.** (с глаголском или именичком допуном) **а.** *по̄чети чини̏ти не̏што снажно испољава̄јући осећања:* ~ у плач, ~ у вриску. **б.** *ӯпусти̏ти се у не̏што:* ~ у разговор, ~ у пљачку, ~ у криминал. **в.** (у нешто, по нечему) *с апе̏титом је̏сти или пи̏ти:* ~ по сиру, ~ у вино. **8. а.** *по̄ћи, ӯпути̏ти се у неком пра̏вцу, некуда:* ~ кроз шуму, ~ напред. **б.** *наи̏ћи, набаса̄ти (на кога̏, на не̏што):* ~ на плот. **9.** *по̄чети па̄дати, засӯти (о киши, снегу и сл.).* **10. а.** *навре̄ти, по̄тећи (о сузама, крви и сл.); изби̏ти у јаком млазу, шикнӯти, изли̏ти се (о води, течности уопште).* **б.** *запахнӯти, задухнӯти (о врелини, мирису, испарењима и сл.).* **11. а.** *засвира̄ти, одсвира̄ти:* ~ у тамбуру, ~ у туш. **б.** *ста̄ћи, наго̄ласити, об̄ласити и сл. не̏што (гласом, пу̏цњем, звоном и сл.).* ■ **~ се 1.** *сам себи зада̄ти уда̄рац; задоби̏ти уда̄рац, уби̏ој (при паду и сл.).* **2.** уз. повр. *суко̄би̏ти се, суди̏ра̄ти се.* • **ударила га ведрица (чутура, шљивова грана** и сл.) **у главу** *по̄стао је охол, уобра̄жен.* **ударила му крв у главу** *јако се узбудио, изгу̏био је власт над собом.* ~ **главом о (у) зид** *тврдогла̄во, слепо срља̄јући нао̄ћи на непремости̏ву пре̄преку.* ~ **тачку (на нешто)** *заврши̏ти не̏што; преста̄ти с нечим.* ~ **темеље чему** *заснова̄ти, осно̄ва̄ти не̏што.* ~ **у очи** 1) *па̄сти у очи;* 2) *ре̄ћи у лице.*

у̏даркати, -а̄м несвр. *лако уда̄ра̄ти, лупка̄ти.*

уда̀рљив, -а, -о *немиран, несмирљив (обично о деци).*

у̏дарнӣ, -а̄, -о̄ **1. а.** *који зада̄је, нано̄си одлучан уда̄рац:* ~ група, ~ бригада. **б.** *којим се зада̄је уда̄р:* ~ игла, ~ оружје. **2.** *в. ударнички.*

у̏дарнӣк м рус. *који се јако залаже на по̄слу, изузе̄тно прӣље̄жан, вредан радник.*

у̏дарница ж *женска особа ударник.*

у̏дарничкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на ударнике, који је у вези са ударницима:* ~ рад.

у̏дарнички прил. *на ударнички начин, вредно, прӣље̄жно:* ~ радити.

у̏дарнӣштво с *ударнички рад.*

уда́рно̄ст, -ости ж *ударна спо̄собност.*

у̏дати, -а̄м (уда́мо и у̏да̄мо; аор. у̏дадох и у̏дах; р. пр. у̏дао, у̏да̄ла; трп. у̏да̄та и у̏да̄на) свр. *да̄ти коме за жену (кћер, сестру, рођаку).* ■ **~ се** *ступи̏ти у брак (о женској особи).* • **како сам се надала добро сам се удала** *каже се кад неко успешно обави посао упркос непово̄љним изгледима.*

у̏дах м *в. удисај.*

уда̀хнути, у̏дахнем свр. **1.** *увући ваздух у себе (кроз нос или уста), учини̏ти један удисај.* **2.** фиг. *уса̄дити, ули̏ти неко осећање, врлину, мисао и сл.:* ~ вољу некоме.

удахњи́вати, -а̀хњујем *несвр. према удахнути.*

удва́јати (се), -у̏двајам (се) *несвр. према удво̄јити (се).*

удва́рати се, у̏двара̄м се несвр. *настоја̄ти прӣдобити чију (обично девојачку) наклоност (лепим понашањем, нарочитим љӯбављу, пажњом и сл.).* – Удварао се девојци. Спретно се удварао женама.

удва̀ра̄ч, -а́ча м *онај који се удвара.*

удва̀ра̄чкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на удвараче, који је својствен удварачима:* ~ гестови.

у̏двоје прил. **1.** *по два је заједно, у пару:* шетати ~. **2.** *на два дела, надво̄је.* – Срце се цепало удвоје.

у̏двојено̄ст, -ости ж *особина и стање онога који је удвојен, онога што је удвојено.*

удво̀јӣти, у̏двојим свр. *два̄ пӯт увећа̄ти, учини̏ти двоструким, удво̄стручити:* ~ пажњу, ~ енергију. ■ **~ се** *по̄стати двоструко јачи, већи, бројнији и сл., удво̄стручити се.* – Силина напада се удвоји.

удвора́вати се, -у̀ра̄ва̄м се *несвр. према удвори̏ти се.*

у̏двора̄н, -рна, -о **а.** *који по̄казује нарочиту па̄жњу, услужан, уља̄ђен:* ~ службеник. **б.** *којим се по̄казује по̄себна наклоност, па̄жња, учти̏в, љӯбазан:* ~ поступак.

удво̀рити се, у̏дворим се свр. (некоме или без допуне) *сте̄ћи наклоност додвора̄вајући се, додвори̏ти се:* ~ девојци, ~ газди.

у̏дворица ж (м) (мн. ж) *онај који се удвора, ласкавац, улизица.*

у̏дворичкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на удво̄рице:* ~ понашање.

у̏дворички прил. *на начин својствен удворицама, као удворица:* ~ снисходљив.

у̏дворӣштво с *особина онога који се удвора, ласкавост; ласкање, улагивање.*

удво̀рљив, -а, -о *који се удвара, ласка, улаг̏ује; који служи за удво̄равање, којим се ласка, улаг̏ује:* ~ човек; ~ понашање.

удво̀рљивӧст, -ости ж *особина онога који је удворљив.*

у̏двӧрнӣштво с *в. удворишшво.*

у̏двӧрно прил. *на удворан начин, по̄низно:* ~ поздравити.

удво́рнӧст и **у̏двӧрнӧст,** -ости ж *особина онога који је удворен.*

удвостручава́ти (се), -у̏чава̄м (се) *несвр. према удвостручи̏ти (се).*

удво̀стручено̄ст, -ости ж *особина онога што је удвостручено, двострукост.*

удвостручи́вати (се), -у̏чујем (се) *несвр. према удвостручи̏ти (се).*

удво̀стручити, -ӣм свр. *учини̏ти двоструким, два̄ пӯт увећа̄ти (у количини, бројности, ста̄њу, интензите̄ту и сл.):* ~ број, ~ снагу, ~ љубазност. ■ **~ се** *по̄стати двоструко бројнији, јачи, већи и сл.* – За педесет година становништво се удвостручило.

удебља́вати (се), -ѐбља̄ва̄м (се) *несвр. према удебља̄ти (се).*

удѐбљати се, -а̄м се (удѐбљати, -а̄м) свр. *по̄стати дебео, дебљи, уго̄јити се.* – Мало се удебљао. Сви су се удебљали.

уде́вати, у̏дева̄м јек. **удијѐвати,** у̏дијева̄м *несвр. према уденути (се).*

уде́лити, у̏делӣм јек. **удијѐлити,** у̏дијелӣм свр. *по̄клони̏ти из самилости, да̄ти милости̏њу; уопште дарова̄ти, по̄клони̏ти:* ~ сиромаху; ~ сину имање.

удељава́ти, -ѐља̄ва̄м јек. **удјељава́ти,** -јѐља̄ва̄м *несвр. према удељати.*

у̏дељати јек. **у̏дјељати,** -а̄м и -љӗм свр. *урезати длетом или каквим другим сечивом (у дрво, камен и др.).*

удељи́вати, удѐљујем јек. **удјељи́вати,** удјѐљујем *несвр. према уделити.*

у̏денути јек. **у̏дјенути,** -нӗм свр. *увући, утаћи у нешто узано:* ~ конац у иглу. ■ **~ се** *ући ѓе, увући се; сврста̄ти се, умеша̄ти се:* ~ у процеп; ~ у масу.

у̏дӗњчити, -ӣм свр. *увеза̄ти, упако̄ва̄ти у дењкове:* ~ платно.

у̏део, у̏дела јек. **у̏дио** (у̏дел), у̏дела м **1.** *део који прӣпада некоме у заједничкој својини:* имати удео у очевини. **2.** *учешће, суделовање у нечему:* имати удео у изради закона.

у̏деонӣк јек. **у̏дионӣк** м *онај који има удела у нечему, судеоник:* ~ у послу.

у̏деоница јек. **у̏дионица** ж *деоница, акција.*

у̏деоничӑр јек. **у̏дионичӑр** м **а.** *онај који има удела у нечему, судеоник:* ~ у имању. **б.** *деоничар, акционар.*

у̏деоничӑрка јек. **у̏дионичӑрка** ж *женска особа удеоничар.*

у̏деоничкӣ јек. **у̏дионичкӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на удеоничаре:* ~ право.

у̏деонӣштво јек. **у̏дионӣштво** с *суделовање, учествовање у нечему; акционарство.*

ȕдес м **1. а.** *немио догађај, несрећан случај:* саобраћајни ~. **б.** *зла срећа, несрећа.* **2.** *судбина.*

ȕдесан, -сна, -о *подесан, погодан, прикладан;* уп. удесити: ~ ветар, ~ прилика.

ȕдесити, -ӣм (трп. ȕдешен) свр. **1. а.** *уредити, средити, дотерати:* ~ косу. **б.** *приредити, начинити, спремити:* ~ веселье. **в.** *подесити, прилагодити:* ~ понашање. **г.** *уподобити, наштимовати (обично музичке инструменте):* ~ клавир. **д.** *омогућити да се нешто оствари.* – Судија удеси да домаћин победи. **2.** *довести кога у неприлику, упропастити, наврдити и сл.* – Добро су нас удесили, тешко да се извучемо. **3.** *задесити, снаћи.* – Удеси их нека луда срећа. ■ **~ се** *уредити се, дотерати се.* фиг. *напити се, опити се.*

ȕдесно прил. *на удесан*[1] *начин, подесно, згодно:* ~ употребити.

ȗдесно прил. *на десну страну:* ~ скренути.

ȕдеснӧст, -ости ж *особина, стање онога што је удесно*[1]*, подесност, прикладност.*

ȕде(с)ти, ȕденēм и ȕдедēм јек. **ȕдје(с)ти,** ȕдјенēм, ȕдједēм и ȕдијēм свр. *в. удењути.*

удешáвати (се), -ѐшāвāм (се) *несвр. према удесити (се).*

удѐшāч, -а́ча м *клавиршпимер.*

удѝвити, ȕдѝвīм свр. *задивити, зачудити.* – Све нас је удивила његова појава. ■ **~ се** *задивити се, зачудити се.*

удивљáвати (се), -ѝвљāвāм (се) *несвр. према удивити (се).*

ȕдѝвљено прил. *дивећи се, задивљено, зачуђено.* – Удивљено ме погледаше не верујући.

ȕдѝвљенӧст, -ости ж *стање онога који је удивљен, задивљеност, зачуђеност.*

ȕдика и **ȕдиковина** ж бот. *врста жбунастог шумског дрвета* Viburnum lantana *из ф.* Caprifoliaceae.

ȕдило с *штап на коме је на доњем крају завезан конац с удицом.*

ȕдӣљ прил. **1.** *стално, непрестано, увек:* ~ певати. **2.** *одмах:* ~ схватити.

удисáвати, -ѝсāвāм несвр. *в. удисати.*

ȗдисāј м (инстр. -ем) *количина ваздуха која се при дисању удахне одједном;* уп. удах.

ȕдисати, -ишēм несвр. *дишући увлачити у себе ваздух.*

ȗдити[1]**,** -ӣм несвр. [гл. им. ȗђēње с] *наносити штету, шкодити.* – То уди здрављу.

ȗдити[2]**,** -ӣм и **у́дити**[1]**,** ȗдӣм несвр. [гл. им. ȗђēње и у́ђēње с] *резати на подуже комаде (месо, заклану животињу); сећи, комадати уопште.*

у́дити[2]**,** -ӣм несвр. арх. и нар. [гл. им. у́ђēње с] *слабити, венути, пропадати.*

ȕдић, -а и **ȕдӣћ,** уди́ћа м *дем. од уд*[1].

ȗдица ж *мала челична кука, при врху заошт рена, која се користи у риболову.* • **загристи удицу** *упасти у клопку, насести.*

ȗдичāр м *онај који пеца, лови рибе на удицу.*

удича́рити, -ѝчāрӣм несвр. [гл. им. удича́рēње с] *ловити рибе удицом, пецати.*

ȗдичāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на удичаре:* ~ риболов.

ȗдичица ж *дем. и хип. од удица.*

ȕдлага ж мед. *најправа од чврстог или савитљивог материјала (жице, дашчице, картона и др.) која се користи у хирургији за имобилизацију, обично при прелому.*

ȕдлажити, -ӣм свр. *поставити удлаге;* уп. удлага.

ȕдно предл. (с ген.) *показује место: у дну, на дну, у најнижем делу.*

у́до с **1.** *в. уд.* **2.** *комад меса припремљен за димљење, вешалица.*

ȕдобан, -бна, -о *повољан, погодан, пријатан:* ~ фотеља.

ȕдобно прил. *на удобан начин, пријатно, подесно:* ~ се наместити.

удо́бнӧст и **ȕдобнӧст** -ости ж *особина, стање онога што је удобно:* ~ стана.

удобра́вати (се), -ѐбрāвāм (се) *несвр. према удобрити (се).*

удѐбрити, ȕдобрӣм свр. *учинити добрим, одобровољити:* ~ мужа. ■ **~ се** *постати добар, подобрити се.*

удобровѐљити и **удобрѐвољити,** -ѐвољӣм свр. *учинити да неко буде добре воље, одобровољити.* ■ **~ се** *постати добре воље, одобровољити се.*

ȗдов, -а, -о *који је обудовио, која је обудовила, коме је умро брачни друг, супруг, одн. супруга.*

ȗдова ж *в. удовица (1).*

ȗдован, -вна, -о *в. удов.*

удѐвати, удовљēм и ȕдовљēм несвр. *бити удовац или удовица.*

удѐвац, -о́вца м *онај коме је умрла жена, удов човек.*

удѐвачкӣ, -ā, -ō *који се односи на удовце и удовице:* ~ живот.

удѐваштво с *удовачки живот.*

удѐвица ж **1.** *она којој је умро муж, удова жена.* **2.** зоол. *речна риба, слична клену, јаз* Leuciscus idus. **3.** бот. **а.** *вишегодишња биљка сувих, сунчаних предела* Knautia arvensis *из ф.* Dipsacaceae, *разгранатог ризома, са бочним розетама листова.* **б.** *род једногодишњих или вишегодишњих зељастих биљака* Scabiosa *из ф.* Dipsacaceae, *двополних цветова, сложених у главице; појединe врсте тога рода* S. atropurpurea, S. culumbaria. • **бела ~** *жена којој је муж извесно време одсутан.* **ратна ~** *жена којој је муж погинуо у рату.* **црна ~** зоол. *врста отровног паука* Latrodectes tredecimguttatus, *чији је уједа опасан по живот.*

удѐвичица ж *дем. и хип. од удовица.*

удѐвичкӣ, -а, -о *који се односи на удовице:* ~ брига.

удѐвички прил. *као удовица, на начин својствен удовицама:* ~ се смешкати, ~ тужити.

удѐвиштво с *в. удоваштво.*

удовољáвати (се), -ољāвāм (се) *несвр. према удовољити (се).*

удовољѐње с *испуњење захтева, жеље, молбе.*

удовѐљити и **удѐвољити,** -ѐвољӣм свр. *испунити захтев, жељу, молбу.* ■ **~ се** *задовољити се.* – Тим смо се удовољили.

удово́љство и **удовѐљство** с *задовољство; задовољење.*

ȕдовство с *в. удоваштво.*

удѐвчина ж (м) (мн. ж) *пеј. од удовац.*

у́дол ж *в. удолина.*

ȕдолина ж *нижи део земљишта између узвишења, долина.*

ȕдолит, -а, -о *који личи на удолину, који има изглед удолине, долинаст:* ~ поље.

ȕдолица ж **1.** *дем. и хип. од удолина.* **2.** *удолина, долина.*

ȕдоља ж *в. удолица (2).*

ȕдољаст, -а, -о *сличан доли, удолици.*

ȕдољина ж *в. удолина.*

ȕдољица ж *в. удолица (2).*

удомàзетити, -ӣм свр. *начинити кога домазетом.* ■ **~ се** *постати домазет, почети живети у кући родитеља своје жене.* фиг. *одомаћити се;* уп. удомаћити се и удомити се (3).

удомаћи́вати (се), -а̀ћујēм (се) *несвр. према удомаћити (се).*

удома́ћити, -ѐмāћӣм свр. *учинити кога домаћим, помоћи коме да се понаша као код своје куће.* ■ **~ се** *постати домаћи, одомаћити се.*

удѐмити, ȕдомӣм свр. *дати женску особу некоме за жену, удати.* ■ **~ се 1.** *удајом ући у нови дом, удати се.* **2.** *створити себи дом, скућити се.* **3.** *почети се осећати домаћим, одомаћити се.*

удомља́вати (се), -ѐмљāвāм (се) *несвр. према удомити (се).*

удомље́ње с *удаја.*

удомљи́вати (се), -ѐмљујēм (се) *несвр. према удомити (се).*

удостоја́вати (се), -ѐјāвāм (се) *несвр. према удостојати (се) и удостојити (се).*

удостѐјати (се), -јӣм (се) свр. *в. удостојити (се).*

удостѐјити, -ѐстојӣм свр. *учинити кога достојним, указати част, пажњу:* ~ некога својом посетом. ■ ~ **се** *бити достојан, показати се достојним од кога указане части, пажње, поштовања.* – Удостојила се части да јој цар кумује.

удрвѐнити се, -ѐрвенӣм се свр. *постати као дрво (крут, укочен и сл.), укрутити се, укочити се.*

удрвѐндечити се, -ӣм се свр. *в. удрвенити се.*

ӯдрвити, -ӣм и **удр̏вити,** ӯдр̏вӣм свр. *учинити да нешто буде попут дрвета (круто и сл.), укрутити, укочити:* ~ реп (о мајмуну). ■ ~ **се** *удрвенити се, укрутити се.*

удр̀жати, -жӣм свр. *одржати, очувати, сачувати.* – Удржи ми га!

удр̀обити, ӯдробӣм (трп. ӯдробљен) свр. *дробећи, ситнећи, мрвећи потопити у нешто течно:* ~ хлеб у млеко.

удробља́вати, -ѐобљāвāм *несвр. према удробити.*

ӯдрӯжен, -а, -о *спојен, здружен; заједнички, скупни:* ~ опозиција; ~ рад.

ӯдрӯженӧст, -ости с *уједињеност, здруженост.*

удруже́ње с *скуп већег броја лица удружених ради заједничког посла или циља:* ~ књижевника, ~ новинара.

удружи́вати (се), -ӯжујēм (се) *несвр. према удружити (се).*

удрӯжилац, -иоца м *онај који се удружује.*

удру́жити, ӯдрӯжӣм свр. *саставити у једну целину, заједницу, спојити, здружити; учинити међусобно привржением, зближити, спријатељити:* ~ имања; ~ децу. ■ ~ **се** *ступити у заједницу, окупити се ради остваривања заједничких циљева, интерес и сл.; међусобно се зближити, спријатељити се.*

удрӯжљивӧст, -ости ж *способност удруживања.*

уду́бенӧст, -ости ж *в. удубљеност.*

ӯдубина ж *в. удубљење.*

уду́бити, ӯдӯбӣм (трп. ӯдӯбљен) свр. **1.** *дубећи, копајући учинити дубљим, продубити; зарити у дубину:* ~ корито потока; ~ зубе у хлеб. фиг. *учинити дубљим, садржајнијим, темељитијим, продубити:* ~ знање. **2.** *упрети, упрети нетремице (очи, поглед):* ~ очи у саговорника. ■ ~ **се 1.** *добити дубину, постати дубљи; продрети у дубину нечега, усећи се.* – Корито потока се удубило. Река се удубила у меко тло. **2.** *загледати се нетремице у што; упрети се, упрети се (о погледу, очима).* **3.** фиг. *бити потпуно заокупљен, занет нечим, сав се унети у нешто (у посао, размишљање и сл.), задубити се.*

удубља́вати (се), -ӯбљāвāм (се) *несвр. према удубити (се).*

ӯдӯбљено прил. *потпуно заокупљено, занесено, задубљено:* ~ посматрати.

ӯдӯбљенӧст, -ости ж *стање онога који је удубљен у нешто, занесен нечим, заокупљеност, задубљеност.*

удубље́ње с *удубљено место.*

удубљи́вати (се), -ӯбљујēм (се) *несвр. према удубити (се).*

уду́вати, ӯдӯвāм (уду́хати, ӯдӯшēм и ӯдӯхāм) свр. *дувањем утерати:* ~ снег у кућу.

ӯдуго прил. **1.** *у дужину:* ~ се повећати. **2.** *надуго, преопширно:* ~ приповедати.

удӯдучити се, -ӣм се свр. *укочити се, укипити се.*

уду́жити, ӯдӯжӣм свр. *дати у дуг, на зајам, позајмити:* ~ новац. ■ ~ **се** *запасти у дуг, задужити се.*

уду́љити, ӯдӯљӣм свр. *одужити, развући надуго и нашироко:* ~ причу. ■ ~ **се** *постати дуг, одужити се.* – Дан се удуљио.

уду́псти (ӯдӯпсти), уду́бем свр. *в. удубити (1).* ■ ~ **се** *в. удубити се (1, 3).*

ӯдӯпчити се, -ӣм се свр. *укочити се, укипити се;* уп. удудучити се.

уду́хати *в. удувати.*

уду́хнути, ӯдӯхнēм свр. **1.** *дувајући ући:* ~ свећу. **2.** *запахнути (о ветру, мирису).* ■ ~ **се** *ући се (о свећи, фењеру и сл.).*

уду́шак прил. *без предаха, прекида, надушак:* ~ попити.

удуши́вати (се), -ӯшујēм (се) *несвр. према удушити (се).*

уду́шити, ӯдӯшӣм свр. рег. **1.** *ући, удавити.* **2.** *ући, загасити.* ■ ~ **се** *удавити се, ући се.*

ӯђēње с *ӣл. им од ӯдити.*[1]

ӯжа̄горити се, -ӣм се свр. *загрејати, зажаморити.* – Друштво се ужагори.

ӯжагрено прил. *са жаром, страсно, зажарено:* ~ се унети у посао.

ӯжагрити (се), ӯжагрӣм (се) свр. *добити ватрен сјај, зажарити се (о очима); зарумењити се, заједурити се.* – У момака ужагриле очи. Очи му се ужагриле. Јагодице јој се ужагре.

ӯжа̄р, -а́ра м *занатлија који прави ужад.*

ӯжара ж *радионица за израду ужади.* • **женити кога ужаревим дететом** *тући, млатити кога ужетом.*

ӯжа̄рено прил. *са жаром, ватрено, страсно:* ~ подврискивати.

ӯжа̄ренӧст, -ости ж *стање онога што је ужарено, усијаност; жар, руменило; узбуђеност, ватреност.*

ужаре́ње с *довођење до усијања, ужареност.*

ужа̀рија ж зб. (мн. ø) *ужарски производи (разне врсте ужади).*

ужа́рити, ӯжа̄рӣм свр. **а.** *учинити да се нешто јако загреје, усија, загрејати до усијања, усијати; претворити у жар, распалити:* ~ гвожђе; ~ ћумур. **б.** *учинити да нешто добије изглед жара, обасјати да изгледа као усијано:* ~ небо. ■ ~ **се 1.** *усијати се; постати врео као жар.* – Гвожђе се ужари. Црепуља се ужари. **2.** *заједурити се, зарумењити се (о лицу), засијати се (о очима).*

ужа̀рица и **ӯжа̄рка** ж **1.** *ужарева жена.* **2.** *женска особа ужар.*

ӯжа̄рница ж *ужарска радња, ужара.*

ӯжа̄рскӣ, -а̄, -ӧ *који се односи на ужаре:* ~ занат.

ужа́рство с *ужарски занат.*

ӯжа̄с м **1.** *јако осећање непријатности, страха, страва, језа.* **2.** *ужасна, језива ствар, језивост, страхота.*

ужаса́вати (се), -ѐсāвāм (се) *несвр. према ужаснути (се).*

ӯжа̄сан, -сна, -о *који изазива ужас; страшан, језив, језивост:* ~ страх, ~ призор, ~ судар.

ӯжа̄сно прил. *на ужасан начин, језиво, језивост:* ~ се понашати, ~ изгледати.

ӯжа̄снӧст, -ости ж *стање онога што је ужасно.*

ужа́снути, ӯжа̄снēм свр. *изазвати ужас, страх, језу.* ■ ~ **се** *осетити ужас, језу, језивост се.*

ӯжа̄снӯто прил. *са ужасом, са језом, ужасавајући:* ~ повикати.

ӯжа̄снӯтӧст, -ости ж *стање онога који је ужаснут.*

ужаснӯ́ће с *ужас, страх, језа.*

ужва́кати, ӯжва̄ћēм (ӯжва̄чēм) (ужва́тати, ӯжва̄ћēм) свр. *добро сажвакати.*

ӯждити, -ӣм свр. **1.** *учинити да нешто почне горети, запалити, ужећи.* **2.** *опалити (пушку, из пушке и сл.).* **3.** *наћи појурити некуд, потрчати из све снаге, заждити.* **4.** *снажно ударити, распалити; снажно духнути, силно задувати (о ветру).*

у́же, -ета с (мн. ужѐта; зб. им. ӯжа̄д ж) *занатски или фабрички производ начињен од упредених влакана конопље или др. мате-*

ријала, конопац. • **држати (се) за једно уже и држати се једног ужета** *радити заједнички, сложно.*

ȕжегнути (се), -нём (се) свр. *в. ужећи (се).*

ужѐженōст, -ости ж *особина и стање онога што је ужежено.*

ужѐлети, -лӣм јек. **ужѐљети,** -ѐлим свр. *зажелети, пожелети.* – Ужелим бити јој ближе. ■ **~ се** *осетити јаку жељу за нечим, за неким, зажелети се некога, нечега.*

ужéстити, ужѐстӣм свр. *разљутити, ражестити.* ■ **~ се** *разљутити се, ражестити се.*

ȕжети, ȕжањēм и ȕжњēм свр. *в. ужњети.*

ужѐћи и **ȕжећи,** ужѐжēм свр. **1.** *упалити, запалити, ждити.* **2.** *јако упрљати, прљати (о сунцу, лету).* ■ **~ се 1.** *запалити се, упалити се.* **2.** *покварити се од стајања и врућине (о сланини, масти и др.).*

ужѝвалац и **ужѝвалац,** -аоца м **а.** *онај који ужива у нечему.* уп. уживати (1). **б.** *онај који се користи нечим;* уп. уживати (2).

ужѝвалачкӣ и **ужѝвалачки,** -ā, -ō *који се односи на уживаоца:* ~ право.

уживàнција ж *осећање задовољства, уживање.*

ужѝвати, ȕжӣвāм несвр. **1.** *осећати задовољство, пријатност; задовољно, безбрижно живети:* ~ у јелу и пићу; пензионисати се и уживати. **2. а.** *користити нешто:* ~ повластице. **б.** правн. *имати право, користити се неким правом:* ~ право на непокретности. **3.** (нешто) *бити познат по нечему (обично по некој особини):* ~ добар глас.

ужѝвети се јек. **ужѝвјети се,** -вӣм се свр. **1.** *уносећи се поистоветити своје мисли, осећања и др. са неким, нечим.* **2.** (у нешто) *навићи се, привићи се на нешто.* – Није могла да се ужи ви у кућу.

уживљàвати се, -ивљāвām се *несвр. према уживети се.*

ȕжӣвљено прил. *с уживањем:* ~ причати.

ȕжӣвљенōст, -ости ж *стање онога који се уживљава.*

уживљѝвати се, -ивљујēм се *несвр. према уживети се.*

ȕжӣво прил. *истовремено с тренутком гледања, посматрања или слушања, директно (приказивати, емитовати), а не као снимак:* емисија која се приказује ~, пренос ~.

ужѝжити, -ӣм свр. *погледати ужареним очима, упиљити.*

ужѝжљивити се, -ӣм се *постати жижљив, заразити се жишком (обично о зрнастим плодовима).*

ȕжилити, -ӣм свр. *положити лозу у земљу да пусти жиле.*

ȕжина ж. *мањи оброк који се једе између главних оброка (између доручка и ручка и ручка и вечере).*

ȕжинати, -ā̄м свр. и несвр. *(по)јести ужину.*

ȕжиница ж *дем. и хип. од ужина.*

ужѝрити, ȕжӣрӣм свр. *ухранити, угојити.* ■ **~ се** *ухранити се, угојити се.*

ужѝтак, -тка м **1.** *уживање, задовољство.* **2.** *право уживања, коришћења;* уп. уживати (2б).

ужлѐбити, ȕжлēбӣм јек. **ужлијѐбити,** ȕжлијебӣм свр. **а.** *начинити, урезати жлеб.* **б.** *умешнути, угњавити што у какав жлеб.* ■ **~ се** *сместити се, угњавити се где.*

ужлебљàвати (се) јек. **ужљебљàвати (се),** -ѐбљāвām (се) и **ужлебљѝвати (се)** јек. **ужљебљѝвати (се),** -ѐбљујēм (се) несвр. *према ужлебити (се).*

ȕжњети, ȕжањēм и ȕжњēм свр. *в. ужети.*

ужрвњати, -ā̄м свр. *самлети на ручном жрвњу.*

ужубòрити се и **ȕжуборити се,** -ӣм се *зазвучати жубором, произвести жубор.* фиг. *заиграти, зажагорити.*

ужубòркати се и **ȕжуборкати се,** -ā̄м се свр. *дем. од ужуборити се.*

ужу́љити се, ȕжӯљӣм се свр. *усећи се у шта жуљеви то.* – Ужуљиле се у тело упрте од торбе.

ȕжурбāн, -а, -о **а.** *који је у журби, који жури:* ~ човек. **б.** *који се врши у журби, журно:* ужурбани покрети.

ȕжурбāно прил. *са журбом, у журби, журећи:* ~ се спремати.

ȕжурбāнōст, -ости ж *стање онога што је ужурбано; журба, хитња.*

ȕжурбати се, -ā̄м се свр. *журно ићи тамо-амо; журно се почети опремати; ускомешати се.*

ȕжустрити се, -ӣм се и **ужу́стрити се,** ȕжӯстрӣм се свр. *постати жустар (хитар, наглао и сл.).*

ужу́тети јек. **ужу́тјети,** -тӣм свр. *постати жут, пожутети:* ~ улицу.

ужу́тити, ȕжӯтӣм свр. *начинити жутим:* ~ платно.

уз (испред пискавих, понекад и шуштавих сугласника: уза; испред енклитика: ȕзā) предл. (с ак.) *показује* **1. а.** *правац кретања навише, наглоре, узводно:* ~ дрво, ~ реку, уза стубе и сл. **б.** *кретање од ближе тачке према даљој:* шетати уз собу низ собу. **2. а.** *правац кретања или место мировања сасвим блиско нечему: дуж; поред, при, крај:* стајати један уз другог; бити уз пећ. **б.** *место непосредно поред онога што име у акузативу значи: за.* – Седе с људима уза сто. **3.** *заједницу: са; са собом:* бити уз владу; имати новаца уза се. **4.** *временско одређивање неке радње, збивања: у доба, за време:* ~ рат, ~ пост. **5. а.** *околности које прате неку глаголску радњу, прилике у којима се нешто ради или дешава:* спавати уз пуцкетање ватре. **б.** *начин и услов остварења неке глаголске радње: по:* урадити нешто уз сваку цену. **6.** *додавање: поред.* – Уз оштро око имају и добар укус. **7.** *допуштање: и поред.* – Уза све молбе, он не пристане. **8.** *тешње повезивање, ближи прилаз чему:* прионути уз посао. • **~ брк, ~ инат** *упркос.* **~ длаку (ићи коме)** *пркосити некоме.* **раме ~ раме** *заједнички.* **ићи ~ нос** *в. под нос.* **~ реч** *за време говора.* **~ руду прилећи** *пристати на нешто, помирити се с чиме.*

уз- (пред безвучним сугласником ус-) *као предметак у глаголским сложеницама.* **I.** *означава* **1.** *правац кретања одоздо навише; натрағ, поново и сл.:* узјахати, успузати се, узвратити и др. **2.** *почетак (обично буран, жив) какве глаголске радње или почетну свршеност:* узходати се, узбунити се и др. **II.** *служи за образовање перфективног презента (од трајних глагола) са значењем футура егзактног:* ако (кад) узмогнем, успишем, усхтем и сл.

ȕза ж *пешља, омча.*

узаби́рати, -àбӣрām (узàбирати, -рēм) *несвр. према узабрати.*

узàбрати, -берēм (-бѐрēм) свр. *у(з)брати, откинути:* ~ јабуку. фиг. *освојити (нечију наклоност).*

узàвирати, -рēм *несвр. према узаврети.*

узàврелōст, -ости ж *стање онога што је узаврело.*

узàврети, -рӣм свр. **а.** *проврети, прокључати.* **б.** *усталасати се, узбуркати се.* **2.** фиг. *ускомешати се, узбунити се.* **3.** *почети превирати под утицајем ферментата (о воћу и др.).*

узàждити, -ӣм свр. *ждити, ужећи, упалити:* ~ лампу.

узажи́вети јек. **узажи́вјети,** -вӣм свр. *поживети.* – Узаживи још годину дана.

узàимати, -ā̄м *несвр. према узајмити.*

ȕзајāман и **ȕзајаман,** -мна, -о *који се тиче односа између два или више лица, предмета или појмова, међусобан:* ~ договор, ~ склад, ~ поверење.

ȕзајāмно и **ȕзајамно** прил. *један с другим, једно с другим и сл., међусобно:* ~ се посећивати.

узајáмнōст и **ȕзајамнōст,** -ости ж *узајамни, међусобни однос.*

узáјмити, ȕзājмӣм свр. *узети на зајам, дати на зајам, позајмити:* ~ новац.

ȕзајмица ж *оно што се узима или даје на зајам, позајмица.*

узајмљѝвати, -àјмљујēм *несвр. према узајмити.*

узајмљѝвāч, -á̄ча м *онај који узајмљује.*

узајмљива̀чица ж *на која узајмљује.*

у̏зак, у̏ска, -о (комп. у̏жӣ) **1.** *који је мале ширине; који не достиже одговарајућу меру (по обиму, површини, запремини, дужини и сл.), тесан:* ~ ходник; ~ капут, ~ стан. **2.** *ограничен по броју (чланова, делова); невелик по количини:* ~ круг пријатеља; ~ обим послова. **3.** *близак, интиман:* ~ пријатељство. • **уско грло** *в.* *грло (изр.).* **уски колосек** жел. *колосек чије шине имају мали размак.*

узако̀нити, -ӣм свр. *законом одредити, озаконити:* ~ договрене закључке. ■ ~ **се** *постати закон.*

узаконя̀вати (се), -о̀њавам (се) *несвр. према узаконити (се).*

узаконье̏ње с *законско признање, озакоњење.*

узаконњи̏вати (се), -о̀њујем (се) *несвр. према узаконити (се).*

у̏залӯд и **узу̏луд** прил. *без користи, без резултата, без успеха:* ~ чекати.

у̏залӯдан и **узу̏лудан,** -дна, -о *који ничему не користи, који ничему не води, бескористан:* ~ напор, ~ оправка.

у̏залӯдно и **узу̏лудно** прил. *в. узалуд.*

у̏залӯднӧст и **узу̏луднӧст,** -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога што је узалудно, бескорисност:* ~ људских настојања.

у̏залӯдо и **узу̏лудо, у̏залӯду** и **узу̏луду** прил. *в. узалуд.*

у̏заман прил. *в. узалуд.*

узама̀нцē и **у̏заманцē** прил. *узастопце; непрекидно, непрестано.* – Долази трећи пут узаманце. Узаманце сија ведрина.

у̏зан, -а, -о *в. узак.*

у̏зано прил. *са малом ширином, скучено.*

у̏занӧст, -ости ж *особина онога што је узано.*

у̏занс м фр. *обичај, навика (обично у трговини).*

у̏зао, у̏зла м *сплет настао увезивањем нечега савитљивог (конца, ужета, мараме и др.), чвор.*

уза̀птити, -ӣм (трп. у̏запћен) свр. **1.** *одузети без накнаде, силом власти, запленити; заробити, узети као плен од противника (у борби).* **2.** *ухапсити, затворити.*

узапћѐнӣк, -и́ка м *онај који је узапћен, ухапшен, ухапшеник.*

узапћѝвати, уза̀пћујем *несвр. према узапћити.*

узу̀свe прил. *изнад, и поред.*

узаслӧнѝти се, узаслӧнӣм се свр. *наслонити се, прислонити се.* – Седе и узаслони се.

узасме́тати, узасмēтам свр. *почети сметати, засметати.*

узу́стопан, -пна, -о *који следи у неком низању, који следи један за другим, који се понавља:* узастопни покушаји, узастопне појаве.

узу́стопно прил. *једно за другим, заредом; одмах иза некога или нечега, у стопу:* долазити три дана ~; пратити некога ~.

узу́стопнӧст, -ости ж *след, понављање једног за другим.*

узасто̀пцē прил. *в. узастопно.*

уза̀ткати, -ам (у̀заткēм) свр. *изаткати, откати.*

узу́ћи (у̀зāћи), у̀зāћēм свр. нар. *в. узићи:* ~ уз степенице.

узба̀цати, -ам свр. *в. узбацити (1).*

узбацѝвати, -а̀цујем *несвр. према узбацити.*

узба́цити, у̀збāцӣм (у̀збацити, -ӣм) свр. **1.** *бацити, подићи горе, навише; згрнути, узгрнути:* ~ наочаре на чело; ~ расуто жито. **2.** *забацити, затурити:* ~ главу (уназад).

узбезе́кнути се, -ѐзēкнēм се и **узбѐзекнути се,** -нēм се свр. *запрепастити се, забезекнути се.*

узбѐснети (се) јек. **узбјѐсњети (се),** -снӣм (се) **а.** *постати бесан, побеснети, разбеснети се (од љутње, срџбе).* **б.** фиг. *почети дувати свом жестином, силно (о ветру, олуји).*

узбиба́вати (се), -и́бāвам (се) *несвр. према узбибати (се).*

узби́бати, у̀збӣбам свр. *почети бибати, заталасати, зањихати.* – Ветар узбиба зрак. ■ ~ **се** *почети се бибати, зањихати се, заталасати се.* – Узбибаше се жита.

узби́јати (се), у̀збӣјам (се) *несвр. према узбити (се).*

у̀зблатити се, -ӣм се *постати блатњав.* – Друмови се узблатили.

узблебѐтати се, -ѐбећēм се свр. *почети блебетати, причати којешта.*

у̀збочити и **узбо̀чити,** у̀збочӣм свр. *истурити, избочити (груди, прса и сл.).* ■ ~ **се** фиг. *направити се важан, испрсити се.*

у̀збрати, -берēм (-бѐрēм) свр. *убрати, узабрати:* ~ шљиву.

узбр̀бљати се, -а̄м се свр. *почети више, у већој мери брбљати.*

у̏здрдан и **у̀здрдан,** -дна, -о *који води, који се пење уз брдо, навише:* ~ терен, ~ пут.

у̏здрдит и **у̀здрдит,** -а, -о *в. уздрдан.*

у̏здрдица и **у̀здрдица** ж *пут или терен који се пење, диже уздрдо, навише (у односу на правац посматрања или кретања);* супр. низбрдица.

у̏здрдицē и **у̀здрдицē** прил. *в. уздрдо.*

у̏здрдо прил. *уз неку уздрдицу, навише, нагоре:* упутити се ~.

у̏здрежак и **у̀здрежак,** -ешка м *блага уздрдица, падина.*

у̏здрежан и **у̀здрежан,** -жна, -о *који води уз брег, навише, уздрдан:* ~ пут.

у̏здрежица и **у̀здрежица** ж *в. уздрдица.*

у̏здрēжје и **у̀здрēжје** с *бреговит предео.*

у̀здринути се, -нēм се свр. *постати забринут, оседнут бригама, забринути се.*

узбру́јати се, -ја̄м се свр. *почети брујати, одавати уједначен, каткад мелодичан звук; испунити се брујањем.* – Пчелињак се узбрујао. На узбрујаном зраку ноте су звучале споро.

узбу́дити, у̀збӯдӣм (трп. у̀збӯђен) свр. **1.** *изазивати, пробудити јака осећања (у некоме), узнемирити, узрујати (некога).* **2.** *појачати изазвати, побудити, проузроковати нешто:* ~ машту, ~ магнетизам. ■ ~ **се а.** *бити обузет јаким осећањем, узнемирити се, узрујати се.* **б.** *настати, појавити се, побудити се (о осећањима).*

узбу̀дљив, -а, -о **1.** *који изазива узбуђење, узнемирење, који узбуђује:* ~ доживљај. **б.** *који се лако узбуђује, осетљив:* ~ девојка.

узбу̀дљиво прил. *на узбудљив начин, узбуђујући:* ~ причати.

узбу̀дљивӧст, -ости ж (инстр. -ошћу) *стање, особина онога који је узбудљив, онога што је узбудљиво.*

у̀збӯђено прил. *са узбуђењем, узбуђујући се, узнемирено:* ~ говорити.

у̀збӯђенӧст, -ости ж *стање онога који је узбуђен, узнемиреност.*

узбуђѐње с *в. узбуђеност.*

узбуђѝвати (се), -у̀ђујем (се) *несвр. према узбудити (се).*

узбу̀јати, -а̄м свр. **1.** *бујно израсти, избујати, ижикљати (о биљци).* **2. а.** *наћи надођи, увећати се, набујати (о реци, потоку).* **б.** *надићи се, набухнути услед врења (о тесту).* **в.** *почети се снажно пибати, узбуркати се, усталасати се (о води).*

узбу́кнути, у̀збӯкнēм свр. *букнути, планути.*

узбу̀ктети јек. **узбу̀ктјети,** -тӣм свр. *разбуктати се, разгорети се.*

у̏збуна ж **1.** *стање изненадне приправности у случају опасности (за време рата, у случају пожара, поплаве и сл.), које се објављује нарочитим звучним знацима.* **2.** *велика узнемиреност, неодовање, бунт; побуна против власти, буна.*

узбу́нити, у̀збӯнӣм свр. **1.** *објавити узбуну;* уп. узбуна (1). **2. а.** *изазвати узнемиреност, узбуђење код некога, узнемирити некога.* **б.** *подстаћи некога на побуну, устанак против власти,*

побунити. **3.** *нарушити, пореметити:* ~ тишину. ■ **~ се 1.** *узнемирити се, узбудити се.* **2.** *дићи устанак, побунити се.* **3.** *узбуркати се, усталасати се.* – Кад ветар дуне, узбуне се травке.

узбу̏нљив, -а, -о *који изазива узнемирење, немир, неспокојство:* ~ вест.

у̏збӯњено прил. *у узбуњеном стању; на узбуњен начин, узнемирено.*

у̏збӯњенӧст, -ости ж *стање оног који је узбуњен, оног што је узбуњено.*

узбуња́вати (се), -бӯњујем (се) *несвр. према узбунити (се).*

узбуркáвати (се), -у̏ркавам (се) *несвр. према узбуркати (се).*

у̏збуркан, -а, -о **1.** *трп. од узбуркати (се).* **2.** *немиран, ускомешан:* фиг. ~ доба.

у̏збуркáнӧст, -ости ж *стање оног који је узбуркан, оног што је узбуркано.*

у̏збуркати, -ам̄ свр. **а.** *изазвати таласање, покренути на таласање, усталасати:* ~ воду. **б.** *изазвати комешање (у народу, људским масама), ускомешати, побунити.* ■ **~ се а.** *покренути се на таласање, усталасати се.* **б.** *бити захваћен немиром, узнемирити се, ускомешати се.*

узбуркúвати (се), -у̏ркујем (се) *несвр. према узбуркати (се).*

узбу̏рљати, -ам̄ свр. *узмутити, ускомешати течност, узбуркати.* ■ **~ се** *узбуркати се, ускомешати се (о течности).*

узбу́чати, -чӣм свр. **1.** *почети бучати, захучати, забрујати; затутњати.* **2.** *прокиснути, узвиштати (о млеку).* ■ **~ се** *узнемирити се, узрујати се; почети се узнемирено, узрујано кретати (тамо-амо).*

узва́лити се, у̏звал̄ӣм се свр. *забацити горњи део тела (на седиште), устуриити се, завалити се.*

узваљúвати се, -а̏љујем се *несвр. према узвалити се.*

у̏званӣк м *онај који је позван на неку свечаност, званик, званица.*

у̏званица ж *особа која је позвана на неку свечаност, позвани гост, позвана гошћа.*

узва́рити, у̏звар̄ӣм свр. *скувати (најчешће млеко).*

у̏звати, узо̀вем̄ свр. *позвати некога да уђе унутра; призвати некога к себи.*

узвеличáвати, -и̏чавам *несвр. према узвеличати.*

узвеличáње с *увећање, повећање; похвала.*

узвели̏чати, -ам̄ свр. **1.** *учинити већим, повећати, увеличати.* **2.** фиг. *уздићи, похвалити.*

у̏зверати се јек. **у̏звјерати се,** -ам̄ свр. *в. унезверити се.*

узвѐрати се и **у̏зверати се,** узверем̄ се свр. *пошети се верући се, усконцентрати се:* ~ уз стабло. **2.** фиг. *постићи виши положај, звање у служби, узнапредовати.*

у̏зверен јек. **у̏звјерен,** -а, -о **а.** *трп. од узверити (се).* **б.** *в. унезверен.*

у̏зверено јек. **у̏звјерено** прил. *в. унезверено:* ~ гледати.

у̏зверити се јек. **у̏звјерити се,** -ӣм се свр. *в. унезверити се.*

узви́јати (се), у̏звијам (се) *несвр. према узвити (се).*

узви́јати, у̏звијам̄ свр. *ускомешати, усковитлати (нешто).* ■ **~ се** *ускомешати се, узнемирити се; разиграти се, разлетети се.*

узвѝјӧјла ж пеј. *немирна, живахна женска особа, врцкалица.*

узвијӧрити, -ӣм (-и̏јорим̄) и **у̏звијорити,** -ӣм свр. *почети вијорити нечим, узвитлати, усковитлати:* ~ прашину. ■ **~ се** *дићи се као вихор, усковитлати се.*

у̏звӣк м **1.** *реч или неколико речи које се изговарају гласније него иначе и којима се дозива или изражава какво јаче осећање.* – Оте му се узвик. **2.** линг. *врста непроменљиве речи, скуп гласова или појединн глас, којим се на посебан начин изражава неко лично осећање или расположење.*

узви́кати, у̏звичем̄ свр. *почети викати, повикати, викнути.* ■ **~ се** *ударити у вику, развикати се, разгаламити се.*

узвикúвати, -и̏кујем̄ *несвр. према узвикати и узвикнути.*

узви́кнути, у̏звӣкнем̄ свр. *високим гласом рећи, викнути.*

узвила́шити, -ѝла̄шӣм свр. **а.** *засукати бркове окрећући им крајеве нагоре.* **б.** *увезивањем или на који други начин окренути рогове да расту нагоре (младом овну, јунцу), завилашити.*

узвисúвати (се), -и̏сујем̄ (се) *несвр. према узвисити (се).*

у̏звисина ж *узвишица, узвишење.*

у̏звисит, -а, -о *који се диже у висину, дуг у вертикалном правцу, висок; који се налази на каквој висини, издигнут:* ~ кула; ~ место.

узви́сити, у̏звӣсим̄ свр. **1. а.** *довести са нижег на виши положај, издићи:* ~ руке. **б.** *учинити да нешто добије већу висину, направити вишим, уздигнутијим.* – Нанос узвиси обалу. **2.** *(при)дати нечему већу вредност, већи значај, истаћи; похвалити:* ~ право у држави; ~ доброг ученика. **3.** *повисити, подићи, појачати:* ~ глас, ~ тон. **4.** *учинити некога или нешто бољим, квалитетнијим, вреднијим.* – Знање језика их је узвисило. ■ **~ се 1.** *бити висок, истицати се, одликовати се висином.* – Један сељак се узвисио у гомили. **2.** фиг. *бити изнад нечега, прећи преко нечега (обично непријатног):* ~ изнад оговарања.

у̏звисица ж *узвишица, узвишење.*

у̏звити, у̏звијем̄ (трп. узви̏јен, -ена) свр. **1.** *извити навише, дићи увис, подићи; искренувши усмерити у одређеном правцу:* ~ обрве; ~ очи к небу. **2.** *узвитлати, усковитлати:* ~ прашину. **3.** *развити, истаћи (заставу, барјак).* **4.** *захватити, спопасти у виду грчева.* – Бол га узвије у стомаку. ■ **~ се 1.** *искренути се, искривити се, извити се (телом); начинити гибак, еластичан покрет.* **2.** *подићи се вијући се, усковитлати се, заковитлати се.* **3. а.** *приљубити се, привити се уз некога (уз нешто).* **б.** *почети обилазити, облетати око некога умиљавајући се; привити се, приклонити се некоме (ради заштите, старања и сл.).*

узвитла́вати (се), -ѝтлавам (се) *несвр. према узвитлати (се).*

у̏звитлан̄ӧст, -ости ж *стање оног што је узвитлано, усковитланост.*

узвѝтлати, -ам̄ свр. *подићи у ковитлац, заковитлати, усковитлати:* ~ снежну прашину. ■ **~ се** *почети се кретати у ковитлац, заковитлати се, усковитлати се.*

узвихо̀рити се, -ӣм се свр. *дићи се попут вихора.*

у̏звичнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на узвик, који се изражава узвиком:* ~ знак, ~ реч, ~ реченица.

у̏звичнӣк м лингв. *интерпункцијски знак (!) који се пише иза узвика, узвичних реченица или израза, иза императива и иза вокатива кад се изговара повишеним тоном.*

узвиша́вати (се), -ѝшавам̄ (се) *несвр. према узвисити (се).*

у̏звӣшен, -а, -о **1.** *трп. од узвисити (се).* **2.** (одр.) **а.** *који се морално и духовно уздигао над околином, ситуацијом, догађајима и др.* **б.** *епитет уз титуле векодостојника, или уз називе лица високог положаја; угледан:* ~ господар, ~ племић, ~ особа. **3.** *прожет осећањем узвишености, достојанства, свечан:* ~ расположење.

у̏звӣшено прил. *на узвишен начин, достојанствено, отмено:* држати се ~.

у̏звӣшенӧст, -ости ж *особина оног који је узвишен, оног што је узвишено, племенитост, достојанство.*

узвише́ње с **1.** *уздигнуто место, узвишица.* **3.** *морална и духовна уздигнутост, уздигнуће.*

у̏звишица ж *уздигнуто место, место више надморске висине од околине, узвишење.*

у̏зводнӣ и **у̏зводнӣ,** -а̄, -о̄ *који се креће, који је постављен у супротном правцу од речног тока:* ~ пловидба.

у̏зводно и **у̏зводно** прил. *у супротном правцу од воденог тока, уз воду:* кретати се ~, пловити ~.

у̀звōјница ж *спирално узвијена нит неког материјала (обично жице), спирала, завојница; спирална крива линија.*

узво̀лети јек. **узво̀љети,** ỳзволӣм свр. *почети волети, заволети.*

узво̀њати (се), -а̄м (се) свр. *завоњати, усмрдети се.*

у̀звра̄т и **у̀зврат** м *поступак којим се некоме узвраћа (обично истом мером, на исти начин), одужење; уздарје; противудар.*

у̀звратак[1], -тка м *оковратник, крагна, јака.*

у̀звратак[2], -тка м *в. узврат.*

у̀звратан и **у̏звратан,** -тна, -о *који се односи на узврат, који долази као узврат, као узвраћање:* ~ посета.

узвра́тити, ỳзвра̄тӣм свр. **1.** *вратити (обично истом мером, на исти начин), одужити се:* ~ мило за драго. **2.** *одговорити, одвратити:* ~ питањем. **3.** *потерати, поћнати натраг, повратити, окренути:* ~ овце. **4.** *завртнути, посувратити:* ~ крагну.

у̀звратно прил. *на начин којим се узвраћа, узвраћајући.*

у̀звраћати, -а̄м *несвр. према узвратити.* ■ ~ **се** *повраћати се, долазити, натраг (обично узбрдо, навише).*

узвр̏вети и **узвр̀вети** јек. **узвр̏вјети** и **узвр̀вјети,** -вӣм свр. (често безл.) *почети врвети, ускомешати се; испунити се врвом, комешањем.* – У кошници је узврвело. Сала узврве.

у̀зврдати се, -а̄м се свр. *узнемирити се, узрпољити се.*

у̀зврзмати се, -а̄м се свр. *почети се врзмати, кретати тамо--амо; узвртети се, узрпољити се.*

узвриски́вати, -и̏скујем несвр. *оплашавати се вриском, подвриштати.*

узври́штати се, -штӣм се свр. *почети вриштати, ударити у вриску.*

узвр̏нути, ỳзвр̄нēм свр. **1.** *завратити навише, посувратити, завртнути.* – Узврнула уз руке рукаве. **2.** *поћнати натраг, повратити, узвратити:* ~ овце. **3.** *управити навише, узвити (очи).* ■ ~ **се** *вратити се, повратити се.*

узвр̏пољити се, -ӣм се свр. *почети се врпољити, окретати узнемирено тамо-амо, узвртети се; узнемирити се.*

у̀звртати (се), -врћем (се) *несвр. према узврнути (се).*

узвр̏тети се и **узвр̀тети се** јек. **узвр̏тјети се** и **узвр̀тјети се,** -тӣм се свр. **1.** *почети се вртети, врпољити, узрпољити се.* **2.** *усковитлати се, завртложити се.*

узвр̀тложити (узвр̏тложити), -ӣ м свр. *почети вртложити, окретати у оквитлац, усковитлати:* ~ ваздух. ■ ~ **се** *почети се вртложити, усковитлати се.*

узга́јалиште с *место где се нешто гаји, подиже, умножава, гајилиште:* ~ дивљачи.

узга́јати (се), ỳзга̄ја̄м (се) *несвр. према узгојити (се).*

узгајива̄ч, -а̏ча (узга̀јитељ) м *онај који узгаја, негује (животиње или биљке), одгајивач, гајилац:* ~ коња.

узга́кати се, ỳзга̄чēм се свр. *почети гакати, ударити у гакање.* – Гуске се узгачу.

узги́бати, ỳзгӣба̄м (ỳзгӣбљēм) свр. *почети гибати, заљуљати, загибати, заталасати.* – Ноћни ветар узгиба Мораву. ■ ~ **се** *почети се гибати, загибати се, зањихати се.*

у̀зглавак, -а̄вка м и **у̀зглавица** ж *в. узглавље.*

у̀зглā̄вље с *подметач који се ставља под главу (начињен од навлаке испуњене перјем, вуном и сл.), јастук.*

у̀зглā̄вник м *в. узглавље.*

у̀зглā̄вница ж **1.** *в. узглавље.* **2.** *део кревета према којем се окреће глава.*

узглòбити, ỳзглобӣм свр. *вратити ишчашену кост у одговарајући зглоб.* фиг. *вратити на своје право место (о нечему што је поремећено).* ■ ~ **се** *спојити се у зглоб, доћи на своје место у саставу зглоба.*

узглобља́вати (се), -о̀бља̄ва̄м (се) и **узглобљи́вати (се),** -о̀бљујēм (се) *несвр. према узглобити (се).*

у̀згмизати се, -ижēм свр. *почети гмизати у већем броју.* – Нека гамад се около узгмизала.

узгово̀рити, -о̀ворӣм свр. *почети говорити, проговорити; повести разговор.*

у̀згој м **1.** *одгој, васпитање:* ~ омладине. **2.** *гајење, узгајање животиња и биљака.*

узго̀јитељ м **1.** *онај који некога одгаја, васпитава, васпитач, одгојитељ.* **2.** *в. узгајивач.*

узгојитѐљица ж *жена узгојитељ, васпитачица, одгојитељица.*

узго̀јити, ỳзгојī̄м свр. **а.** *одгојити, однеговати, подићи; васпитати (дете нпр.).* **б.** *одгајити животињу или биљку.* ■ ~ **се** *одрасти, стасати.*

у̀згō̄јнī, -а̄, -ō *који се односи на узгој, који је у вези са гајењем, одгајањем:* ~ метод.

у̀згон м **1.** физ. *сила која делује одоздо према горе; корисна компонента аеродинамичке реакције, сила која одржава авион у ваздуху.* **2.** *пораст, повећање:* ~ телесне топлоте.

узго̀нити, ỳзгонī̄м несвр. [гл. им. ỳзгоњēње с] **1.** *терати, гонити горе, на више место:* ~ овце у планину.

узгоропа́дити се, -о̀па̄дī̄м се свр. *разбеснети се, разгоропадити се.*

узго̀рчати, -а̄м свр. *учинити горким, загорчати:* пелином ~ вино. фиг. *учинити тешким, неподношљивим:* ~ живот некоме.

у̀зграбити, -ī̄м свр. **1. а.** *дочепати, згрmaбити, дохватити:* ~ плен. **б.** *почети грабити, журно се кретати, похитати, загребати:* ~ узбрдо. **2.** *грабећи, грабљајући скупити на гомилу (сено и сл.).*

узгра́јати се, -ја̄ī̄м се и **у̀згрaјати се,** -јēм се свр. *почети грајати, подићи грају, заларматн.*

у̏згрēда̄н, -дна, -о *који се врши, дешава, збива и сл. узгред, који је од споредног значаја, споредан:* ~ посао.

у̏згрēдно (ỳзгредицē) прил. *в. узгред.*

у̏згрēдно̄ст, -ости ж *особина онога што је узгредно; споредна ствар.*

у̀згрејати јек. **у̀згријати,** -јēм свр. *сузбити осећај хладноће, испунити осећајем топлоте у телу, згрејати:* ~ ноге. ■ ~ **се** *осетити топлину у телу, загрејати се.*

узгр̏нути, ỳзгр̄нēм свр. **1.** *завртнути, посувратити, подићи навише:* ~ сукњу. **2.** *гртањем прикупити на гомилу, згрнути:* ~ жито. ■ ~ **се** *загрнути се, задићи се, посувратити се (о деловима одеће нпр.).*

узгро̀хтати се, ỳзгрохћēм се свр. *почети се смејати грохотом, ударити у бучан, грохотан смех.*

у̀згртати (се), ỳзгрћēм (се) *несвр. према узгрнути (се).*

у̀зда и **у̏зда** ж (ген. мн. у̏здā) **1.** *двоструки кожни каиш, везан за њем, који се ставља животињи (коњу најчешће) на главу и служи за управљање животињом; такви каишеви који се држе у рукама, дизгини, вођице.* **2.** пом. *уже којим се уз јарбол везује доњи предњи крај једра.* • **држати на узди, држати у рукама узде** *имати потпуно у власти, господарити (неким, нечим).* **(по)притегнути узду** *увести стегу, строги надзор.* **(по)пустити узде, пустити с узда** *ослободити стеге, попустити у строгости, дисциплини.* **узети, ухватити (зграбити) узде у (своје) руке** *загосподарити, овладати (неким, нечим).*

у̀зданица и **у̏зданица** ж **1. а.** *особа у коју се има поуздање, поверење, поуздана особа.* – Био је вредан, узданица родитељима. **б.** *оно у шта се има поуздање, поверење.* Десна руко, моја узданицо! **2.** *вера, поуздање.* – Смалакса ми узданица у самог себе.

у̀здā̄рје с *дар, поклон који се добија, даје заузврат.*

ȕздāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на уздаре:* ~ занат.

ȕздати, -ām несвр. *стављати узде коњу, мазити и сл., зауздавати:* ~ коња. фиг. *обуздавати, спутавати:* ~ нагоне.

ȕздати се, -ām се несвр. (у некога, у нешто) *имати поуздања, поверења (у некога, у нешто), ослањати се (на некога, на нешто).*

ȕздāх м *дубок удисај и издисај (као израз бола, патње, жаљења, олакшања, умора и сл.).*

ȕздāхнӣ, -ā, -ō *праћен уздасима, испуњен уздасима:* ~ аш ковање.

уздàхнути, ȕздахнēм свр. *испустити уздах (жалећи, вајкајући се и др.).*

уздàхтати се, ȕздахћēм се свр. *задахтати се, задихати се, задувати се.*

уздѐрати се, ȕздерēм се свр. *почети се дерати, развикати се.*

уздȉвљати, -ām свр. *постати дивљ, подивљати; постати бесан, љут, побеснети.* – Уздивљаше сеоски пси без домаћина. Уздивљала маса навали унутра.

ȕздигнӯт, -a, -o **1.** *трп. од уздигнути (се) и уздићи (се).* **2.** *политички, идеолошки и сл. изграђен.*

ȕздигнути (се), -нēм (се) свр. *в. уздићи (се).*

ȕздигнӯтōст, -ости ж *стање и особина оног који је уздигнут, оног што је уздигнуто.*

уздигну́ће с **1.** *узвишење, узвишица.* **2.** *в. уздигнутост.*

ȕздизати (се), -ижēм (се) *несвр. према уздигнути (се), уздићи (се).*

ȕздимити се, -ȉм се свр. *почети се димити, задимити се.*

ȕздисāј м *в. уздах.*

ȕздисāјан, -јна, -о *испуњен уздисајима, пун уздисаја:* ~ цвиљење.

ȕздисати, -ишēм *несвр. према уздахнути.*

ȕздићи, ȕздигнēм (аор. ȕздигох, ȕздиже и ȕздиже; имп. ȕздигни; р. пр. ȕздигао, -гла; трп. ȕздигнӯт; пр. пр. ȕздигāвши) свр. прел. (вар. уздигнути (се)) **1. а.** *учинити да нешто досиже на већу висину, подићи, издићи; покренути увис, померити навише:* ~ књигу са пода; ~ чашу. **б.** *управити нагоре (неки део тела):* ~ руке. **в.** *начинити нешто дајући му виши ниво од подлоге, ђубрић:* ~ праг куће. **2.** *учинити јачим, вишим, повисити, појачати (глас, тон).* **3. а.** *довести, поставити на положај који има већи друштвени значај, већу друштвену одговорност:* ~ некога на министарски положај. **б.** *придати нечему већу вредност, већи значај, учинити вишим, важнијим; истаћи, нагласити.* – Критика може уздићи часопис. Командир је уздигао нашу јединицу изнад осталих. **в.** *дати, створити, изградити.* – Борба је уздигла многе јунаке. **г.** *подићи у моралном погледу, дати некоме елана, оснажити; одушевити.* – Његове речи је уздигоше. **4. а.** *подићи, начинити, изградити:* ~ дворе. **б.** *поново успоставити, обновити:* ~ царство Душаново. **5.** рлг. *васкрснути, ускрснути:* ~ мртве. ■ **~ се 1.** *покренути се навише, подићи се, придићи се; дићи се у висину, попети се, успети се:* ~ се на јастуку, ~ се изнад неке површине. **2. а.** *указати се, појавити се, избити.* – Поред свега уздигне се осећање самилости. **б.** *увећати се, ојачати (о гласу, тону).* **3. а.** *постићи значајан положај, постати моћнији, угледнији (у друштву, служби и сл.):* ~ се од службеника до министра. **б.** *развити се у већој мери, достићи виши ниво.* – Ваља чекати да се уздигне свест маса. **4.** *упутити се куда, подићи се (на пут).* – Уздигло се цело село да крене. • **уздигнуте главе (уздигнута чела)** *поносито, гордо; смело.* ~ **главу** *постати поносан; охрабрити се.* ~ **на површину** *изнети на видело, обелоданити.* ~ **нос** *уобразити се, узохолити се.*

уздѝхати се, ȕздишēм се *почети убрзано и тешко дисати, задихати се, задувати се.*

ȕздица ж *дем. од узда.*

уздржа́ва́ње с **1.** *гл. им. од уздржавати (се).* **2.** правн. *обавеза дужника да не предузима ништа што би било негативно, штетно за његова повериоца.*

уздржа̀ватељ м *старатељ, хранитељ.*

уздржа́вати (се), -дрȖāвāм (се) *несвр. према уздржати (се).*

ȕздржāн, -a, -o **1.** *трп. од уздржати (се).* **2.** *в. уздржљив.* **3.** *који се једва испољава, суздржан, пригушен:* ~ кашљање.

ȕздржāно прил. *на уздржан начин, савлађујући се, резервисано; пригушено:* ~ одговорити; ~ се огласити.

ȕздржāнōст, -ости ж *особина оног који је уздржан, уздржљивост, резервисаност.*

уздржа́ње с *уздржавање; уздржаност, уздржљивост.*

уздр̀жати, -жȉм (р. пр. ȕздржао, -āла (уздр̀жао, -ала)) свр. **1. а.** *спречити, омести некога да нешто учини.* – Хтеде да га удари, али га људи уздрже. **б.** *зауставити некоме или нечему кретање, напредовање, ширење и сл., учинити да неко или нешто стане, не пустити даље:* ~ кола да се не сурвају, ~ непријатеља. **в.** *спречити да се нешто појави, испољи:* ~ смех. **г.** *зауставити, учинити да неко негде остане, задржати:* ~ децу код куће. **2. а.** *омогућити коме издржавање, отхранити:* ~ старчад. **б.** *сачувати, одржати; одбранити, заштитити:* ~ младалачки дух. **3.** *издржати, поднети (нешто тешко, непријатно):* ~ досадан живот. ■ **~ се 1. а.** *савладати се, обуздати се:* ~ се од реакције. **б.** (од чега) *одрећи се (чега, обично неког порока):* ~ се од пића. **2. а.** *остати, одржати се у неком положају:* ~ се на ногама. **б.** *сачувати се, очувати се, одржати се.* – Отац је био доброг здравља, уздржао се. **3.** *не опредемити се, не изјаснити се, не исказати своје мишљење.* – Неко је гласао за, неко против, неко се уздржао.

уздр̀жљив, -а, -о *који може, који уме да се уздржи, који се нерадо изјашњава, резервисан, суздржљив.* – Контролисао је своја осећања, био је веома уздржљив.

уздр̀жљиво прил. *на уздржљив начин, савлађујући се, уздржано.*

уздр̀жљивōст, -ости ж *особина, стање оног који је уздржљив, уздржаност, резервисаност; опрезност.*

уздрма́вати (се), -дрȖмāвāм (се) *несвр. према уздрмати (се).*

уздрмāнōст, -ости ж *стање оног који је уздрман, оног што је уздрмано.*

ȕздрмати, -āм свр. **1.** *задрмати, затрести:* ~ вратнице. **2.** фиг. **а.** *учинити несигурним, пољуљати, поколебати:* ~ владу. **б.** *јако узбудити, потрести.* – Тај догађај уздрма цело село. ■ **~ се 1.** *затрести се, задрмати се; заталасати се.* **2.** фиг. **а.** *постати колебљив, несигуран, поколебати се.* **б.** *узбудити се, потрести се; ускомешати се.*

уздрмȕсати (се), -āм (се) свр. *у појачаном значењу: уздрмати (се).*

уздрхта́вати (се), -дрȖхтāвāм (се) *несвр. према уздрхтати (се).*

ȕздрхтāј м *кратко дрхтање, дрхтај; немир.*

ȕздрхтāло и **уздр̀хтало** прил. *са дрхтењем, дрхтећи; узбуђено; дрхтећим гласом.*

ȕздрхтāлōст и **уздр̀хталōст,** -ости ж *стање оног који је уздрхтао, оног што је уздрхтало; узбуђење, узнемиреност.*

ȕздрхтао, -āла, -ло и **уздр̀хтао,** -ала, -ло (обично одр.) *р. прид. од уздрхтати (се) у атриб. служби:* уздрхтали прсти; фиг. ~ душа.

уздр̀хтати, -ȉм и ȕздршћēм свр. **1.** *почети дрхтати, бити захваћен дрхтавицом (услед хладноће, узбуђења и сл.); узнемирити се, пробрнути.* **2.** *закуцати јаче, брже (о срцу).* ■ **~ се** *в. уздрхтати.*

уздȕвати се, ȕздȕвām се (уздȕхати се, ȕздȕшēм се и ȕздȕхām се) свр. *почети убрзано и гласно дисати (услед напора, умора и сл.), задувати се, задихати се.*

ȕздȕж 1. прил. *по дужини, дужином:* ~ исећи нешто. **2.** предл. (с ген.) *у правцу пружања, протезања нечега или напоредо с тим правцем, по дужини, дуж:* ићи ~ Дрине. • **~ и попреко** *в. уз попреко (изр.).*

ȕздȕжан, -жна, -о *који иде или стоји уздуж, који је постављен, који се простире уздуж, дужином нечега:* ~ осовина.

ўздӯжно прил. *в. уздуж (1).*

ўздӯх м рег. *в. ваздух.*

уздӯхати се *в. уздувати се.*

узелѐнети јек. **узелѐњети,** -ѐнӣм свр. *постати зелен, позеленети.*

уземљѐње с ел. *спој електричног апарата са земљом помоћу посебног електричног вода (ради обезбеђења од електричног удара).*

уземљи̏вач, -а́ча м ел. *метални вод или проводник који се спаја с апаратом ради уземљења.*

узѐмљити, ўземљӣм свр. *извршити уземљење.* ■ **~ се** *продрети, зарити у земљу.* – Корен јаблана се дубоко уземљи.

узѐнгија (узѐнђија) ж тур. **а.** *део јахаћег прибора у облику металне пантљике који виси о каишу с обе стране седла, у коју јахач ставља ногу, стремен.* **б.** *каиш о коме виси такав део.*

ўзēт, -а, -о **1.** *трп. од узети (се).* **2.** *одузет, парализован.* – Лежао је као узет.

ўзēти, ўзмēм (аор. ўзех, ўзē; имп. ўзми; р. пр. ўзео, ўзēла; трп. ўзēт; пр. пр. ўзēвши) свр. **1. а.** *прихватити, дохватити руком:* ~ оловку, ~ кога под руку. **б.** *примити (као поклон, зајам и сл.):* ~ дар. **в.** *наплатити, добити, примити (за продато, дато на коришћење и сл.).* **г.** *подићи што, преузети од кога:* ~ сукњу од кројача. **2. а.** (коме) *лишити (кога или чега), одузети, отети:* ~ победу коме. **б.** *одузети, однети (коме одређено време), потрајати.* – Та расправа им узе два сата. **в.** *заузети, освојити:* ~ непријатељске положаје, ~ град. **г.** *одстранити, уклонити.* – Кратак предах ми узе умор. **3.** *плаћајући, прибавити у својину у власништво, купити, набавити:* ~ коња на пазару, ~ ново одело. **4.** (са допуном: девојку, жену, за жену и сл.) *склопити брак, ступити у брак, оженити се.* – Узео је Мару. **5.** *ангажовати за извршење неког посла.* – Учи енглески, узео је и наставника. **6.** *(из)најмити, закупити.* – Узео је две канцеларије у Центру и ради. **7.** *пробушити, појести или попити нешто:* ~ лек, ~ кашику меда. **8. а.** *одвести, повести (са собом); одвести неким превозним средством, превести.* – Узео са собом сина у Америку. ~ аутостопера. **б.** *повести се, поћи (неким превозним средством):* ~ трамвај ка Вождовцу. **9.** *поћи, упутити се (у неком правцу, смеру).* – Узели су шумски пут, ближе је тако. **10** (у војску) *упутити на одслужење војног рока, регрутовати.* – Све људе је узело у војску. **11.** *изабрати, одабрати (за неку тему, предмет разговора и сл.):* ~ у разговор (кога, што), ~ тему за обраду. **12. а.** *схватити, разумети, прихватити; окарактерисати, оценити:* ~ нешто трагично; ~ некога као поштеног. **б.** *промислити, размислити, проценити.* – Ако се строго узме, није баш ни добар. **в.** (у 1. л. мн., ређе у 2. л. јд. и 2. л. мн. императива или безл., при навођењу неког примера) *у служби модалне речце: на пример, рецимо, претпоставимо.* – Ако му понудимо, узмимо 100 динара, он ће и прихватити. **13.** *примити, преузети, прихватити што од другога (нпр. обичај и сл.).* – Узели су све што не ваља од тих лопова, постали лопови као и они. **14.** (у нешто) **а.** *унети, увести (у нешто), обухватити (нечим).* – У тај уговор су узети и Срби. **б.** *обухватити, захватити (нечим).* – Узми ту дужину у шестар. **15.** (одређену годину) *ући, ступити у одређену годину живота.* – Огњен је узео петнаесту. **16. а.** *почети, стати, заокупити:* ~ лупкати. **б.** (у безличној конструкцији са „се“, са логичким субјектом у дативу) *доћи, досетити у неко стање, бити обузет нечим.* – Узело му се на смех. **17. а.** *сместити се негде, заузети одређено место:* ~ заклон. **б.** *заузети (одређен положај, растојање и сл.), стати, доћи (на одређен положај, растојање и сл.):* ~ растојање. **в.** *заузети известан став:* ~ војничку позу. **г.** *добити, примити (нови, други изглед, нове особине):* ~ боју бакра. **18.** *обузети, захватити.* – Узела га жеља за кућом. Узела га грозница. **19.** *завести, увести, успоставити:* ~ диктатуру. ■ **~ се 1.** уз. повр. **а.** (за руку) *ухватити једно друго (за руке).* **б.** *ухватити се укоштац, почети се, дохватити се.* – Узеше се два добра јунака. **2.** *ухватити се за неки део тела, дохватити се:* ~ се за главу. **3.** уз. повр. *склопити брак, ступити у брак, венчати се.* **4.** *постати одузет, парализован, одузети се, парализовати се.* – Узела му се рука. Сав је узет. **5.** *почети, стати.* – Из чиста мира узе се смејати. **6.** *појавити се, указати се.* – Стид се узе уз образ девојци. **7.** *удружити се, повезати се с ким.* • **бог га узео (к себи)** *умро је.* **враг (ђаво) га узео** *пошао је рђавим путем.* **како се узме** *може бити и овако и онако.* **ни узми ни остави (ни узми ни подај)** *потпуно исти (исто), нема никакве разлике.* **орах да му из руке не узмеш** *неуредан је, прљав, ћадан.* **узети главу (коме)** *погубити, убити (некога).* ~ **душу (коме)** *намучити (некога).* ~ **за зло** *замерити.* ~ **маха** *добити велике размере, јачину.* ~ **(кога) на зуб** *в. под зуб.* ~ **на нишан (кога)** *в. под нишан.* ~ **(кога) у заштиту** *штитити, бранити (кога).* ~ **на себе (што)** *прихватити се, примити се чега.* **узео му се језик** *изгубио је моћ говора.* ~ **се (добро) у памет** *добро промислити.* ~ **се на зло** *погоршати се (о болести).*

узе́тиња ж (и зб.) *одузет, парализован човек, одузети, парализовани људи.*

ўзētост, -ости ж *одузетост, парализа.*

узиграва́ти (се), -и̏гра̄ва̄м (се) *несвр. према узиграти (се).*

узи̏грати (ўзиграти), ўзигра̄м свр. **1.** *почети играти, заиграти.* **2.** *задрхтати, затрепетати.* – Нешто ми узигра у грудима. ■ **~ се** *предати се игри, разиграти се.*

узи́дати, ўзида̄м свр. *зидајући ставити, уградити у зид.*

узиђи́вати, -и̏ђујем *несвр. према узидати.*

ўзимати, -а̄м несвр. **1.** *несвр. према узети.* **2.** *обухватати, заграђивати, садржати.* ■ **~ се** *несвр. према узети се.*

узи́мити, ўзимӣм свр. **1.** безл. **а.** *о зими као годишњем добу: настати, наступити, почети.* **б.** *захладнети, застудети.* **2.** *одабрати, одвојити, оставити (обично стоку) за зимљење за наредну годину.* ■ **~ се** безл. *в. узимити (1а).*

узѝна ж *узак пролаз, теснац.*

узинати́тити се, -и̏на̄тӣм се свр. *заузети одређени став из инат, тврдоглаво остати при чему, заинатити се.* – Нећу! – узинати се момак.

узѝскати, ўзиштēм свр. *заискати, затражити:* ~ цигарету.

ўзискрити (се), -ӣм (се) свр. *засијати искрама, заискрити се (обично о очима, сузама).*

у́зити, ўзӣм несвр. [гл. им. у́жēње с] *чинити уским или ужим, сужавати:* ~ сукњу.

узи́ћи (ўзӣћи), ўзӣћēм свр. *идући навише, уз нешто попети се:* ~ на брдо, уза степенице.

ўзица ж *танко уже, конопац.* • **бити на (чијој) узици** *зависити (од кога).* **водити, држати на узици** *имати (кога) у својој власти.*

ўзичица ж *дем. од узица.*

узјапу́рити се, -а̀пӯрӣм се свр. *добити румену боју у лицу, облити се руменилом, зајапурити се, зацрвенити се.*

узјари́вати (се), -а̀рујēм (се) *несвр. према узјарити (се).*

узјáрити, ўзјā̀рӣм свр. **1.** *јако загрејати, припећи.* фиг. *узрујати, узбудити, распалити.* – Тај приговор га сасвим узјари. Плану. ■ **~ се** *претворити се у јару, распалити се, зажарити се.* фиг. *пасти у ватру, ражестити се, разјарити се.* – Могао се узјарити па припуцати.

ўзјахати, -ашēм свр. **1. а.** *попевши се и окорачивши усести на коња или другу животињу (или на неки предмет), појахати, зајахати:* ~ коња, ~ бицикл. **б.** *попети, посадити кога на јахаћу животињу:* ~ дете на коња. **2.** фиг. *наметнувши се некоме почети тлачити, кињити.* – Власт зна народ узјахати.

узјахи́вати, -а̀хујем *несвр. према узјахати.*

узјеки́вати, -ѐкујēм несвр. *одјекивати, јечати, разлегати се од јеке.* – Цео Голубац узјекује.

ўзјецати се, -а̄м се свр. *почети јако јецати, заридати, зајецати.* – Дете се узјеца.

узјогу́нити се, -ӧгӯнӣм се и **узјӧгунити се,** -ӣм се свр. *јогунасто, тврдоглаво остати при своме ставу, заинатити се, зајетити.*

узла̀гати, ўзлажēм свр. (у значењу футура II) *почети лагати.* – Ако узлажу, треба их казнити.

ȕзлаз м **1.** *пењање навише, узлазак, успињање.* **2.** *место узлажења, успињања, успона.*

ȕзлазак, -аска м *пењање навише, узлажење, успињање.*

ȕзлазан, -зна, -о **1.** *који се пење, који иде навише:* ~ путања. фиг. *који показује, који означава напредак:* ~ линија. **2.** (најчешће одр.) лингв. *у којем се тон пење, расте:* ~ акценат, ~ интонација.

ȕзлазити, -ѝм [гл. им. ȕзлажење с] *несвр. према узићи.*

ȕзлазно прил. *навише:* у(с)правити ~.

ȕзлајати се, -јѐм се свр. *ударити у лајање, разлајати се.* – Пси се узлајаше.

узлѐбдети јек. **узлѐбдјети,** -дѝм свр. *почети лебдети, лелујати у ваздуху.*

узлелу̏јати, -ам свр. *учинити да се нешто почне лелујати, зањихати, залелујати:* ~ трску. ■ **~ се** *почети се лелујати, благо се заљуљати, зањихати, залелујати се.*

узлéнити се, ȕзлēнӣм се јек. **узлијènити се,** ȕзлијенӣм се свр. *постати лењ, запасти у лењост, разленити се.*

узлепѐтати (се), -èпећēм (и -епѐтām) (се) свр. *почети лепетати (крилима), залепршати (се).*

ȕзлепршалӧст и **узлепр̀шалӧст,** -ости ж *стање онога ко је узлепршао, ко лепрша.*

узлепр̀шати (се), -ām (се) свр. *стати лепршати, ударити у лепршање, залепршати (се).*

ȕзлет и **ȕзлēт** м **1.** *лет навише, полетање.* **2.** фиг. **а.** *занос, жар.* **б.** *напредак (духовни и морални).*

узлéтати (се), ȕзлēћēм (се) јек. **узлијѐтати (се),** ȕзлијећēм (се) *несвр. према узлетети (се).*

узлѐтети јек. **узлѐтјети,** -тѝм свр. **а.** *дићи се у висину летећи; летећи доспети на неко уздигнуто, узвишено место:* ~ на авиону; ~ на дрво (о птици). фиг. *подићи се (духовно и морално).* **б.** *јурећи, трком доспети на неко уздигнуто место, брзо се попети.* **в.** *заокупити, салетети (кога), не дати (коме) мира:* ~ око некога. ■ **~ се** *почети трчати, јурити около, растрчати се.*

ȕзлетѝште с *место са кога узлећу, полећу авиони, аеродром; полетна површина на аеродрому, писта.*

узлѐћи (ȕзлећи), ȕзлегнēм свр. *лећи, прилећи по површини нечега, приљубити се.* – Дим узлегне уз плоху крова.

ȕзлити се, -ѝм се свр. **1.** *постати зао, прозлити се.* **2.** *наљутити се, ражестити се.*

ȕзлић м *дем. од узао.*

узлѐвит, -а, -о *пун узлова, чворноват.*

узлу́пати (се), ȕзлӯпām (се) свр. *почети лупати, залупати.* – Срце ми се страховито узлупало.

узљу́бити, ȕзљӯбӣм свр. *почети љубити, волети, заволети.*

узљу́љати, ȕзљӯљām свр. **1.** *почети љуљати, заљуљати:* ~ гране. **2.** фиг. **а.** *уљуљкати, умирити, успавати:* ~ дете. **б.** *пољуљати, поколебати:* ~ веру у нешто. **в.** *узбудити, узнемирити:* ~ душу. ■ **~ се 1.** *почети се љуљати, заљуљати се, зањихати се:* ~ на ветру. **2.** фиг. *узбудити се, узнемирити се.*

ȕзљуљкати, -ām свр. *дем. према узљуљати; заколутати (очима).*

узљу́тити, ȕзљӯтӣм свр. *наљутити, разљутити кога.* ■ **~ се** *постати љут, наљутити се.*

ȕзма ж арх. *одузетост, парализа.*

ȕзмајати се, -јēм се свр. *почети хитро и немирно се кретати, тумарати около.*

ȕзмак м **1.** *повлачење, узмицање, одступање (у борби).* **2.** *попуштање, уступак.* • **без узмака веран, одан** и сл.) *потпуно (одан, веран и сл.).*

узмàкнути (се) *в. узмаћи (се).*

узмалàксати, -àлакшēм свр. *малаксати, јењати, спласнути.*

узмàњкати, -ām свр. *изостати, не наћи се.* – Трудимо се да јој не узмањка хране.

узмàћи (ȕзмаћи) и **узмàкнути,** ȕзмакнēм свр. **а.** *кораknути назад, повући се; одступити у борби.* **б.** *смањити се у количини; изгубити на интензитету, попустити.* – Узмакла вода у бунару. Чекамо да бура мало узмакне. ■ **~ се** *в. узмаћи (а).*

ȕзмāх и **ȕзмах** м **1.** *нагли покрет руке, ноге, тела (или нечега што се држи у руци) (ради удара, постизања снаге и брзине за извршење неке радње), замах.* **2.** *полет, занос, ентузијазам.* **3.** муз. *ненаглашени део једног ритмичког облика, једног музичког такта (обично у почетку неке мелодије).*

узмáхати (се), ȕзмāшēм (се) свр. *почети махати, ударити у махање, размахати се; добити маха, узети маха.*

узмахи́вати, -àхујēм *несвр. према узмахнути.*

узмáхнути, ȕзмāхнēм свр. *учинити нагли покрет руком, ногом или нечим другим у циљу удараља или извршења неке радње, замахнути.*

узмекѐтати се, -èкећēм се свр. оном. *стати мекетати, ударити у мекетање (о кози).*

узмéсти се (ȕзмēсти се), -éтēм се свр. *поместити се, збунити се.* – Војнице се узметоше.

узмѐшкољити се, -ѝм се свр. *почети се мешкољити, узвртољити се.*

ȕзмигољити се и **узми́гољити се,** -ѝм се свр. *почети се мигољити, мицати, мешкољити.*

узми́лети, -лѝм јек. **узми́љети,** -и́лѝм свр. *попети се милећи.*

ȕзмицати, -ичēм несвр. *несвр. према узмакнути, узмаћи.* ■ **~ се 1.** *несвр. према узмакнути се, узмаћи се.* **2.** *правити место помичући се, померати се.*

узмлачи́вати, -àчујēм *несвр. према узмлачити.*

узмла́чити, ȕзмлāчӣм свр. *загрејати што да буде млако, смлачити:* ~ воду.

узмòтати се, -ām се свр. **1. а.** *почети се мотати, врзмати, узмуваги се.* **б.** *збунити се.* **2.** *помешати се, замрсити се; побркати се.*

узмòћи (ȕзмоћи), ȕзмогнēм (обично у значењу футура II) свр. *наћи снаге, моћи:* ~ урадити што.

узмр́сити се, ȕзмрсӣм се свр. *замрсити се, измрсити се, уплести се.*

ȕзмувати се, -ām се свр. *почети се мувати, устумарати се; узврзмати се.*

узму́тити, ȕзмӯтӣм свр. **1.** *учинити што мутним, замутити, помутити; умутити, размешати:* ~ воду; ~ јаје. **2.** фиг. *изазвати, створити смутњу, забуну, раздор; узнемирити:* ~ друштво; ~ душу некоме. ■ **~ се** *постати мутан, замућен, замутити се; превући се облацима, изгубити ведрину.* – Поток се узмути. Небо се узмути. **2.** *узбуркати се, узбунити се.* – Утроба се узмути. **3.** фиг. *показати неподовање, узнемиреност, незадовољство, постати немиран.* – Гомила се узмути.

узмȕтљати (се), -ām (се) свр. *у ауīм. и пеј. значењу: узмутити (се).*

узмући́вати (се), -ућујēм (се) *несвр. према узмутити (се).*

ȕзмућкати, -ām свр. *мућкањем учинити мутним, замутити.* ■ **~ се** *постати мутан, замутити се услед мућкања.*

ȕзмуцати (се), -ām (се) свр. *почети, стати муцати, замуцати.*

ȕзмучити, -ѝм свр. *изазвати код некога муку, причинити муку (телесну или душевну).* – Узмучи га помисао на њу. ■ **~ се 1.** *почети, стати осећати муку, болове, физичку нелагодност.* **2.** *узнемирити се, бити на муци; намучити се, помучити се (ради неког циља).*

узна́дати се, ȕзнāдām се свр. *почети се надати, понадати се.*

узнàпредовати, -дујēм свр. *почети, стати напредовати, поћи напред; почети постизати напредак, успех у чему, запажене резултате у чему и сл:* ~ на фронту, ~ у раду.

узна́стојати, -је̄ѝм свр. *по̄трудити се, по̄старати се.*

узнемира́вајӯће прил. *в. узнемирујӯће.*

узнемира́вајӯћӣ, -а̄, -е̄ *в. узнемирујӯћи:* узнемиравајӯћи догађаји.

узнемира́вати (се), -и̏ра̄ва̄м (се) *несвр. по̄према узнемири̏ти (се).*

узнѐмӣрено прил. *немирно, збуњено:* ~ се понашати.

узнѐмӣренӧ̄ст, -ости ж *ста̄ње оно̄га ко̄ји је узнемирен, немир.*

узнемире́ње с *немир, узнемиреност.*

узнемири́вати (се), -и̏рујем (се) *несвр. по̄према узнемири̏ти (се).*

узнеми́рити, -ѐмӣрӣм свр. **а.** *изазва̄ти немир, забуну, по̄ме̄тњу; по̄роузроко̄вати узрујаност, несо̄којство, узбуђење:* ~ сватове. **б.** *до̄вести у ста̄ње узбурканости, по̄реме̄тити мирова̄ње че̄га, узбуркати:* ~ површину језера. ■ **~ се а.** *по̄ста̄ти немиран, несо̄којан, ӯплашити се:* ~ се пред опасношћу. **б.** *забаласати се, узбуркати се; ускомеша̄ти се.* – Море се узнемири. Стока се узнемири.

узнемӣрујӯће прил. *та̄ко да узнемирује, изазива, уноси немир.* – То је на њу деловало узнемирујӯће.

узнемӣрујӯћӣ, -а̄, -е̄ *ко̄ји узнемирује, изазива немир:* узнемирујӯће вести.

узнемо̀ћи (узнѐмоћи), узнѐмогнēм свр. (обично у значењу футура II) *не моћи више нешто чинити.*

узнерви́рати, -ѐрвӣра̄м свр. *учини̏ти нервозним, раздражити, изнервирати.* ■ **~ се** *по̄ста̄ти нервозан, раздражљив, изнервирати се.*

узнервӧ́зити се, -ѐрвӧзӣм се свр. *по̄ста̄ти нервозан, захва̄ћен нервозом.*

узнере́дити, -ѐрѐдӣм свр. *учини̏ти неуредним:* ~ собу.

узнѐсен, -ѐна, -о **1.** *трӣ. од узнети (се).* **2.** *пун заноса, по̄летан.*

узнѐсенӧ̄ст, -ости ж *ста̄ње оно̄га ко̄ји је узнесен, занос.*

узнесе́ње с *занос, занесеност.*

узнѐсти (се) (ӯзнести (се)), -ѐсēм (се) свр. *в. узнети (се).*

узнестр̏пити се, -ѐстр̄пӣм се свр. *по̄чети бива̄ти нестрпљив, по̄чети ӣгубити стрпљење.* – Поп се малко узнестрпи.

ӯзнēти јек. **ӯзнијети,** -нѐсēм (ӯзнесēм) свр. **1. а.** *носе̄ћи уз нешто до̄премити на како̄ уздӣгнӯто ме̄сто:* ~ што уз степенице. **б.** *по̄дићи, дићи:* ~ очи. **2.** фиг. **а.** *по̄дићи ӯлед, узвиси̏ти, прославити.* – Нова генерација песника узнела је поезију. **б.** *занети, одушеви̏ти.* – Љубави, узнеси твог сина! ■ **~ се 1.** *дићи се, ви̏нути се (у висину).* **2.** *морално се уздићи, по̄казати моралну снагу.* **3.** *по̄ӧрдити се, узохо̀лити се.* **4.** фиг. *одушеви̏ти се, занети се.*

ӯзнећкати се, -а̄м се свр. *по̄чети се нећкати, одбија̄ти што.*

ӯзникнути и **ӯзнићи,** ӯзникнēм свр. *никну̏ти, ићи.*

узно̀јити, ӯзнојӣм свр. *до̄вести до заморености пра̄ћене зној̄ењем, на̄терати на зној̄ење, ознојити:* ~ коња. ■ **~ се** *по̄ста̄ти зној̄ав, обливен зној̄ем, ознојити се.*

ӯзносит, -а, -о **1.** *ко̄ји је на висини, на уздӣгнутом ме̄сту; ко̄ји је велике висине, висок:* ~ ливада, ~ стена. **2. а.** *по̄дӣгнут, уздӣгнут (о ӣлави).* **б.** *по̄носит, ӣорд, охол.* **3.** *пун одушевљења, по̄летан:* ~ песма.

узно̀сити (се), ӯзносӣм (се) *несвр. по̄према узнети (се).*

ӯзносито прил. *по̄носито, ӣордо; по̄летно, одушевљено:* ~ корачати; ~ говорити.

ӯзноситӧ̄ст, -ости ж *по̄нос, по̄носито̄ст; охолост.*

ӯзношӗње с **1.** *ӣл. им. од узносити (се).* **2.** *пре̄тера̄н по̄нос, охолост.*

узња́хати, ӯзњӣшēм (ӯзњӣха̄м) свр. **а.** *заљуља̄ти, заклатити, зања̄хати:* ~ гране. **б.** *по̄дићи, о̄тхранити:* ~ дете. ■ **~ се** *заљуља̄ти се, зања̄хати се.*

узӧ̀бити, ӯзобӣм свр. **1.** *нахрани̏ти зобљу.* **2.** *ухрани̏ти, ӯо̄јити зобљу:* ~ коња.

ӯзов м обично у изр. **ми смо на узову** *по̄зива̄мо, зо̄вемо једа̄н дрӯго̄га на крсно име, на славу.*

ӯзӧ̄внӣк м *звани̏ца, узва̄ник.*

ӯзор и **у́зор**[1] м **1.** *најбољи у свој̄ој врсти, идеа̄лан пример, о̄бразац:* ~ карактера. **2.** *о̄на̄ј на ко̄ја се неко ӯледао, оно што слӯжи некоме за ӯледање:* држати се узора. **3.** књиж. *пр̏ви део по̄лусло̄женица у значењу узо̄ран:* узор-дело, узор-књига.

у́зор[2] м *узо̄рано земљи̏ште.*

узора́вати, -ӧра̄ва̄м *несвр. по̄према узора̏ти.*

ӯзорак и **у́зорак,** -ӧрка м **1.** *део неке ма̄терије или о̄гледни по̄примерак робе ко̄ји слӯжи за по̄казивање, про̄вера̄вање квалите̄та, мӯстра.* **2.** *оно на осно̄ву че̄га се ради, израђује дрӯги по̄предмет, о̄блик и сл. (шара као модел за вез, шаблон за крој̄ење и др.).* **3.** *по̄пример, узор, ӯлед.* – Писмо је било узорак литерарне вештине.

ӯзо̄ран и **ӯзоран,** -рна, -о *ко̄ји слӯжи као узор, по̄пример или ӯлед:* ~ отац, ~ вредност.

узо̀рати, ӯзорēм свр. *орањем по̄припреми̏ти земљу за сеј̄ање, по̄ора̏ти.*

ӯзорит, -а, -о *ко̄ји слӯжи као узор, узоран, по̄пример.*

ӯзоритo прил. *в. узорно.*

ӯзоритӧ̄ст, -ости ж *о̄собина оно̄га ко̄ји је узори̏т, оно̄га што је узори̏то.*

ӯзо̄рнӣк м **1.** *о̄на̄ј ко̄ји је за ӯлед, за по̄пример.* **2.** *ӯледан, ви̏ђен човек.*

ӯзо̄рница ж *она која је за узор, узорна женска особа.*

ӯзо̄рно и **ӯзорно** прил. *на узоран начин, по̄примерно:* ~ урадити.

ӯзортити се, -тӣм се свр. *бити захва̄ћен зо̄ртом, стра̄хом, ӯплашити се.*

ӯзра̄ст м **1.** *висина, ста̄с, раст.* **2.** *ӣодине живо̄та, временски пе̄риод у расту човека.*

ӯзра̄стан, -сна, -о *ко̄ји је високо̄г раста, висок.*

узра́стати, ӯзра̄ста̄м *несвр. по̄према узрасти.*

узра́сти (ӯзрасти), -а́стēм свр. **1.** *одрасти, по̄расти, ста̄сати.* **2. а.** *по̄ста̄ти висок.* **б.** *до̄бити у снази, о̄јача̄ти.*

узрашћи́вати, -а̀шћујем *несвр. по̄према узрасти.*

узре́вати, ӯзрēва̄м јек. **узријѐвати,** ӯзријева̄м *несвр. по̄према узрети.*

узрѐвати се, -а̄м се свр. *по̄чети ревати, уда̄ри̏ти у ревање.*

ӯзрети, ӯзрӣм (ӯзрēм) (3. л. мн. ӯзрӯ (ӯзрē); р. пр. ӯзрео, -ела (јек. и ӯзрио, -рела); р. пр. ӯзрēвши; трп. ø) свр. *по̄ста̄ти зрео, сазрети (обично о ӣлодовима).* фиг. *по̄ста̄ти одрастао, одрасти.*

ӯзречица ж **1.** *по̄словица, изрека.* **2. а.** *реч или речи које неко често по̄нављ̏а.* **б.** *по̄шта̄палица, уобича̄јена реч учтивости и сл.*

узри́тати се, ӯзрӣта̄м се и **ӯзритати се,** -а̄м се свр. *по̄чети се ри̏тати, бацака̄ти ногама.*

ӯзрнити се, -ӣм се свр. *пре̄твори̏ти се у зрна, по̄ста̄ти зрнаст (о снегу, леду и сл.).*

узробо̀вати, -о̀бујем свр. (у значењу футура II) *по̄чети робова̏ти, по̄ста̄ти роб.*

узро̀јити се, ӯзројӣм се свр. *по̄чети се ројити, развија̄ти нове ројеве (о ӣчелама); по̄јави̏ти се у великом броју уопште.*

ӯзрок м **1.** *по̄јава ко̄ја изазива дрӯгу као своју ӣрирод̏ну по̄следицу.* **2.** *по̄вод, разло̄г.*

ӯзроковати, -кујем свр. и несвр. *бити узрок чему, виновник че̄га, изаз(и)ва̄ти што, до̄вести, до̄водити до че̄га:* ~ рат, ~ болест.

узро̀ктати се, ỳзрокћēм се свр. *почети рокта̄ти, уда̄рити у рокта̄ње.*

ỳзрочан, -чна, -о *који је у вези са узроком, који представља узрок:* ~ веза. • **узрочна (каузална) реченица** лингв. *зависна реченица којом се казује узрок радње у главној реченици.*

ỳзрочнӣк м **а.** *онај који је или оно што је узрок нечему, изазивач, проузроковач:* ~ болести. **б.** *онај који је за нешто крив, кривац.*

ỳзрочница ж *женска особа узрочник, виновница.*

ỳзрочно прил. *у односу на узрок и последице, тражећи (налазећи) узрок:* ~ објаснити нешто.

ỳзрочнӧст, -ости ж (инстр. -ошћу) *веза узрока и последица, каузалност, каузалитет.*

узрујáвати (се), -ујāвām (се) *несвр. према узрујати (се).*

ỳзрујān, -а, -о **1.** *трп. од узрујати (се).* **2. а.** *узбуђен, узнемирен:* ~ саговорник. **б.** *узбуркан:* ~ страст.

ỳзрујāно прил. *испољавајући узрујаност, узбуђено:* ~ расправљати.

ỳзрујāнӧст, -ости ж *стање оног који је узрујан, узбуђеност.*

узрујáње с *в. узрујаност.*

узрỳјати, -ām свр. *узбудити, узнемирити.* – То је дирну и узруја. ■ **~ се** *узбудити се, узнемирити (се).* – Узруја се од саме помисли на то.

узруко̀вати се, -ỳкујēм се свр. *завршити руковање, (из)руковати се.*

узугáрити, -ỳгāрīм свр. *завршити гарење, орање после скидања усева или рано с пролећа.*

ỳзуēлан, -лна, -о *обичан, уобичајен.*

ỳзуēлно прил. *уобичајено, обично, редовно.*

узỳрпāтор м (инстр. -ом) *онај који на незаконит начин, насилно узме власт, чије право или чију имовину, отимач.*

узỳрпāторскӣ, -ā, -ō *који се односи на узурпаторе:* ~ поступак.

узỳрпāторски прил. *на узурпаторски начин, као узурпатор:* ~ приграбити.

узурпáција ж лат. *незаконито узимање, присвајање (власти, чијег права и др.), отимачина.*

узурпи́рати, узỳрпīрām свр. и несвр. *(из)вршити узурпацију, (при)грабити, отети, отимати, присвојити, присвајати (власт, чије право и сл.).*

у́зус м лат. **1.** *обичај; навика.* **2.** правн. *право употребљавања туђе ствари без права на плодове или приходе од ње.*

уигрáвати (се), уѝгрāвām (се) *несвр. према уиграти (се).*

ỳигран (ỳигран), -а, -о *извежбан, усклађен:* ~ тим.

ỳиграно (ỳиграно) прил. *извежбано, усклађено:* ~ маневрисати.

ỳигранӧст (ỳигранӧст), -ости ж *извежбаност, усклађеност:* ~ екипе.

уѝграти (ỳиграти), ỳиграм свр. (некога, нешто) *увежбати, извежбати за игру (тим, глумачку екипу, тактичку варијанту и сл.).* ■ **~ се** *ускладити игру један према другоме.*

ỳимати, -ām *несвр. према ујмити.*

ỳистину (ỳистини) прил. *истински, стварно, доиста.* – Био је уистину добар.

у́ја м нар. *хип. од ујак;* уп. ујо.

ујáвити, ỳjāвīм свр. *јавећи увести (овце у тор нпр.).*

ујављи́вати, -àвљујēм *несвр. према ујавити.*

ујàгмити и **ỳјагмити,** ỳjагмīм свр. **1.** *уграбити, згрmaбити; отети.* – Залеће се да ујагми сабљу. **2.** *стићи на време, стићи пре некога, нечега.* – Ми смо ујагмили, нисмо покисли.

ỳјадити се, -ӣм се свр. *дојадити, досадити, постати мрзак.*

ỳјāк м *мајчин брат.*

ỳјāковић м *в. ујчевић.*

ỳјаловити, -ӣм свр. *учинити јаловим, уштројити, ушкопити:* ~ бика.

ујаловље́ње с *ушкопљење, кастрирање.*

у́јам и **ỳјам,** у́јма м **1.** *накнада у брашну за млевење у воденици, млину, ушур.* **2.** *део, проценат.*

ујамчáвати (се), -àмчāвām (се) *несвр. према ујамчити (се).*

ỳјāмчити и **ỳјамчити,** -ӣм свр. *осигурати, обезбедити, загарантовати:* ~ право на самоопредељење. ■ **~ се** *преузети јемство, примити јемство.* – Ујамчи се један за другога.

ујарáнити се, -àрнӣм се свр. *постати јаран, пријатељ с ким, спријатељити се.*

ујáрмити[1], ỳjāрмīм свр. **а.** *упрегнути у јарам (вола).* **б.** фиг. *потчинити, покорити, подјармити.*

ујáрмити[2], ỳjāрмīм и **ујàрмити,** ỳjармӣм свр. *начинити јарму, прекрпу.*

ỳјāрмљенӧст, -ости ж *стање оног који је ујармљен, покорен, потчињен.*

ујармљи́вати, ујàрмљујēм *несвр. према ујармити.*

ỳјатити, -ӣм свр. *скупити у јато, сјатити.* фиг. *умножити:* ~ дукате. ■ **~ се** *удружити се у јато, сјатити се; појавити се у јатима.*

ỳјахати, ỳjашēм свр. *ући, доспети негде јашући:* ~ у село, ~ у јаругу.

ујахи́вати, ујàхујēм *несвр. према ујахати.*

ỳјачки прил. *на начин ујака, као ујак:* се старати.

ујдурисáвати (се), -ѝсāвām (се) *несвр. према ујдурисати (се).*

ујдỳрисати, -ишēм свр. тур. **1. а.** *направити, начинити:* ~ буре. **б.** *удесити, приредити, организовати:* ~ сусрет. **в.** *дотерати, удесити, средити:* ~ невесту. **2.** пеј. *направити смицалицу, подвалити коме.* ■ **~ се** *појравити свој изглед, дотерати се, уредити се.*

ујдỳрма ж (ген. мн. -мӣ) тур. *превара, подвала, смицалица.*

ỳјēд и **ỳјед** м *рана, повреда добијена уједањем, угриз.*

уједа̀нпӯт прил. **1.** *у исто време, све заједно:* све ~ изнети. **2.** *изненада, одједном:* ~ се почети трести.

уједа̀рēд и **уједа̀ред** прил. *в. уједанпут.*

ујéдати, ỳjēдām несвр. *несвр. према ујести.* ■ **~ се** уз. повр. *угризати једно друго.* • **уједале су мене те буве** *познајем те невоље, знам за то зло.* ~ **(ког) за срце** *грубо вређати, заједати (кога).*

ујединилац, -иоца (инстр. -иоцем) и **ујединитељ** (инстр. -ем) м *онај који уједињује, који је ујединио:* ~ Срба.

уједи́нити, ујèдīнīм свр. **1.** *удружити, сједињити у једну државну целину (распарчане делове народа).* **2.** *удружити у сложну целину:* ~ стручњаке на неком пројекту. ■ **~ се 1.** *удружити се, сједињити се у једној државној целини; удружити се у сложну целину.* **2.** *изједначити се, слити се.* – Нисам чуо ни пуцањ, ни тутањ, све се ујединило.

ујединьáвати (се), -ињāвām (се) *несвр. према ујединити (се).*

ујèдињен, -а, -о **1.** *трп. од ујединити (се).* **2.** *у називима:* Организација уједињених нација; Уједињено Краљевство Велике Британије и Северне Ирске.

уèдињенӧст, -ости ж *особина, стање онога што је уједињено.*

ујединьéње с *стање уједињености; довођење у такво стање:* политичко ~, поборник уједињења.

ујèдљив(-) в. *заједљив(-).*

ујединачáвати (се), -àчāвām (се) *несвр. према ујединачити (се).*

ујèднāчен, -а, -о *подједнак, равномеран; монотон:* ~ куцање.

ујѐднāчено прил. *на исти, подједнак начин, равномерно; монотоно.* – Чекић се уједначено чује. Живот протиче уједначено.

ујѐднāченōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина, стање онога што је уједначено.*

ујединачѐње с *уједначавање, уједначеност.*

ујединачи́вати (се), -ачујем (се) *несвр. према уједначити (се).*

ујединáчити, ујѐднāчīм свр. **1. а.** *учинити да се нешто равномерно врши, учинити уједначеним, равномерним:* ~ дах. **б.** *постати уједначен, равномеран.* – Северац уједначио. **2. а.** *учинити подједнаким, истим или приближно истим по вредности и сл.:* ~ цене. **б.** *довести у исти ред, поравнати, изједначити:* ~ крајеве чега. **в.** *равномерно, подједнако расподредити (какав терет при преношењу, нешто расуто или набацано по каквој површини и сл.).* – Уједначи вређе на самару. ■ ~ **се 1.** *усталити се, не мењати се.* – Време се уједначило. **2. а.** *постати једнак, изједначити се с неким (друштвено, у правима, положају).* **б.** *изједначити се по вредности, по квалитету.* – Екипа се прилично уједначила.

ујѐдно прил. **1.** *у исти мах, у исто време, једновремено.* – То је уједно био и крај и почетак. **2.** *на једноме, на истоме месту, заједно.* – Уједно су овце и курјаци.

ујѐднōм прил. *одједном, изненада, одједанпут.* – Он уједном застаде.

ујѐдрати, -ām свр. *постати једар, бујан, развити се.* – Уједрала девојка. Уједрао кукуруз.

ујѐдрити и **ујѐдрити,** ујѐдрīм свр. *једрећи ући, уловити:* ~ у луку.

ујéздити и **ујѐздити,** -īм свр. *ући јашући, ујахати; уопште некако ући, досећи негде.*

ујемчáвати, -èмчāвām и **ујемчи́вати,** -èмчујем *несвр. према ујемчити.*

ујѐмчити, -īм свр. *површно, овлаш прошити, привремено саставити концем (скројене делове тканине), уфирцати.*

ујѐњати, -ām свр. *ослабити у снази, интензитету, попустити, посустати; изгубити првобитне размере, жестину, учесталост и сл., престати.* – Бура је ујењала. Пуцњава ујења.

ујѐсти, уједēм (аор. уједох, уједе и уједе; трп. уједен, -а; пр. пр. ујевши) свр. **1.** *направити, нанети повреду зубима, рилицом и сл.* – Уједе ме пчела. фиг. *ранити.* – Осуше се пушке. Једна га уједе. **2.** фиг. *нанети увреду некоме, увредити, пецнути.* **3.** *заболети, жацнути.* – Уједе га вена у нози. ■ ~ **се** *упристи самоћ себе.* • **казаће и кад је мајку за сису ујео** *на мукама ће све признати.* **пази да те змија (гуја) не уједе** *добро се пази.* **уједе га гуја (змија)** *зло му се десило.* **ујео бес врага, ујео вук магаре** *ником ништа; ништа не мари.* **ујести се за језик** *рећи што не треба; покајати се због изговореног.*

ýјка м *хип. од ујак;* уп. ујко.

ýјкати, -ām несвр. *дозивати животиње узвиком „ују“.*

ýјко, -а и -ē м *хип. од ујак;* уп. ујка.

ујмāр, -ápa м нар. *онај који узима ујам;* уп. ујам (1).

ýјмити, ýјмīм свр. **1.** *узети ујам, ушур (као накнаду за млевење).* **2.** *одузимајући смањити, умањити количину чега.* – Кад видеше онолики новац, реше да мало ујме. ■ ~ **се** фиг. *смањити се, одузети се.* – Ујмиле ми се ноге од страха.

ујмовина ж *ујам; закупнина.*

ýјна ж (вок. ýјна) *ујакова жена.*

ýјнути, -нēм *свр. према ујкати, рећи „ују“.*

ýјо, -а и -ē м нар. *хип. од ујак;* уп. ујa.

ујогýнити се, -ògýнīм се свр. *в. узјогунити се.*

ују (различито наглашено) узв. **1.** *за тргњу или за дозивање у помоћ.* **2.** *за исказивање радости (при весељу).*

ујујкúвати, -ујкујем несвр. *узвикивати „ују“.* – Сватови стадоше да ујујкују.

ујунáчити (се), -ùнāчīм (се) свр. *ојуначити (се), осмелити (се).*

ујýрити, ујўрīм свр. *јурећи, наићи ући, улетети, утрчати.*

ўјутро и **ўјутру** прил. *у току јутра, у јутарњим часовима; изјутра идућег дана, после ноћи.*

ýјчевина ж **1.** *род, породица из које потиче мајка, ујаков род.* **2.** *место у којем живи ујак.* **3.** *наследство од ујака.*

ýјчевић м *брат од ујака, ујаков син.*

укàбаничити се, -īм се свр. *обући кабаницу, огрнути се кабаницом.*

укабýлити, -àбўлīм свр. *одлучити се, решити се (на нешто).* – Укабулио и отишао на мегдан.

ўказ и **ўкāз** м рус. *одлука, решење, акт (који доноси носилац највише власти у земљи).*

укáзати, ўкāжēм свр. **1.** *показати што да се може видети.* – Укажи лице дивно! **2.** *скренути пажњу на што, на кога, навести као пример; напласити, поменути:* ~ на пропусте. **3.** *пружити, посветити, одати:* ~ пажњу. ■ ~ **се 1.** *показати се, појавити се.* – На лицу му се указа смешак. **2.** *показати свој прави смисао.* – Још му се сјајније указаше дани старе славе. • ~ **прстом на кога** *означити кога као кривца и сл., прозвати кога.* **указала му се прилика** *дошао је у прилику, добио је шансу.*

указúвати (се), -àзујем (се) *несвр. према указати (се).*

ўказни, -ā, -ō *који се односи на указ, који је постављен указом, који је донет указом:* ~ чиновник, ~ акт.

укаишáрити, -ишāрīм свр. *зарадити, добити каишарећи (варајући, обмањујући, лихварећи и сл.).*

укалкўлисати, -ишēм (укалкули́рати, -ўлīрām) свр. *унети у рачун, узети у обзир при израчунавању, урачунати:* ~ све трошкове.

укàлупити, -īм (трп. укàлупљен) свр. **1.** *начинити по калупу, обликовати нешто по калупу:* ~ глинену масу. **2.** фиг. *обликовати, одгојити, васпитати по утврђеном обрасцу:* ~ мисао, ~ омладину. ■ ~ **се** *свести се на калуп, на шаблон, изгубити оригиналност.* – Да се не би укалупио, језик позајмљује речи.

укалупљáвати (се), -ўпљāвām (се) *несвр. према укалупити (се).*

укàлупљенōст, -ости ж *особина онога што је укалупљено, шаблонизовано.*

укалупљéње с *довођење, прелазак у стање укалупљености.*

укалупљúвати (се), -ўпљујем (се) *несвр. према укалупити (се).*

укáљати, -ўкāљām свр. **1.** *калом, блатом или чиме другим упрљати, искаљати:* ~ опанке. **2.** фиг. *осрамотити, обрукати:* ~ име Петровића. ■ ~ **се** *искаљати се (калом, блатом и сл.), упрљати се, умазати се.*

укáнити се, ўкāнīм се свр. *наканити се, одлучити се:* ~ кренути на пут.

укањúвати се, -āњујем се *несвр. према уканити се.*

укáпати (се), ўкāпām (се) несвр. *в. укопавати (се).*

ўкапати, -пљēм (-āм) свр. **1.** *наквасити или упрљати капима, покапати:* ~ мараму сузама. **2.** *усути неколико капи, накапати у нешто (нпр. у очи).* ■ ~ **се** *покваснти се или се упрљати капима, покапати се.*

укапúрати, укàпīрām свр. разг. *схватити, разумети.*

укáпити, ўкāпīм свр. арх. *убити на месту.*

ўкасати, -āм свр. *ући јашући касом; ући трчећи.*

ўквáрити, ўквāрīм свр. *довести у мучно стање; причинити квар, оштећење, покварити:* ~ вољу; ~ машину. ■ ~ **се** *постати неупотребљив, покварити се (о намирницама).* **б.** *оболети (о зубима).*

ўквасити, -īм (трп. ўквашен) свр. *поквасити, навлажити:* ~ крпу. ■ ~ **се** *поквасити се, овлажити се:* ~ на киши.

укеба́вати, -ѐба̄ва̄м *несвр. према укебати.*

уке́бати, у̀ке̄ба̄м свр. *увребати, ухватити, уловити (обично некоја у чему недопуштеном):* ~ лопова у крађи.

уки́вати, у̀кӣва̄м *несвр. према уковати.*

укѝва̄ч, -а́ча м *јако чизмарско шило.*

уки́вити се, у̀кӣвӣм се свр. *постати киван, гневан, љутит.*

уки́дати (се), у̀кӣда̄м (се) *несвр. према укинути (се).*

укѝда̄ч, -а́ча м *онај који нешто укида:* уп. укинути (1): ~ закона.

у̀кинути, -не̄м (аор. у̀кинух и у̀кидох; трп. у̀кинӯт) свр. **1.** *учинити да нешто не постоји више, обуставити рад или важност чега (неке установе, закона, уредбе и сл.):* ~ царину, ~ аутономију. **2. а.** *откинути, узабрати:* ~ цвет. **б.** *одсећи, одрубити:* ~ непослушну главу. **в.** *(од)узети.* – То је мајци пола века укинуло. ■ ~ **се** *изгубити се, нестати.* – Глас му се начас укине.

укину́ће с *обуставa рада или важности чега:* ~ ропства, ~ горњег дома.

уки́пити се, у̀кӣпӣм се свр. *стати мирно пођут кипа, укочити се, укрутити се.*

у̀киселити, -ӣм (трп. у̀киселӣен) свр. **1.** *покиселити, потопити у воду, раскиселити (веш и сл.).* **2.** *учинити да нешто постане кисело (стављањем у сирће или изазивајући на неки начин врење):* ~ купус, ~ паприке. ■ ~ **се 1.** *расквасити се, омекшати (у води) (о нечему што је било окорело, хлеб нпр.).* **2. а.** *постати кисео, добити кисео укус.* – Купус се укиселио. **б.** *прокиснути, укварити се услед ферментације и сл. (о храни).* **3.** *добити кисео израз, намрштити се, онерасположити се.*

укисељава́ти (се), -ѐљава̄м (се)

укисељи́вати (се), -ѐљујем (се) *несвр. према укиселити (се).*

у̀киснути (се), -не̄м (се) свр. **1.** *расквасити се, омекшати.* **2.** *нарасти од квасца (о тесту).* **3.** *постати кисео, укиселити се.*

у̀китити, -ӣм свр. *метнути, увезати у китку; уплести цвет у китку.*

у̀клада ж *уметак као украс на дрвеним предметима (вратима, немештају и др.).*

у̀клањати (се), -а̄м (се) *несвр. према уклонити (се).*

уклапа́ти (се), у̀клапа̄м (се) *несвр. према уклопити (се).*

уклѐпати, -а̄м свр. *гурнути, дати (коме што) у руке.* – Док се снађох, он ми ово уклепа. ■ ~ **се** *уграбити се, увући се, наметнути се:* ~ међу узванице.

уклѐсати и **у̀клесати,** у̀клешем свр. *урезати (обично у камен):* ~ крст на споменик.

у̀клӗт, -а, -о **1.** *трп. од уклети (се).* **2.** *јадан, несрећан, чемеран (гоњен клетвом и проклетством).*

у̀клѐтва ж *клетва, проклетство.*

уклѐтвен, -а, -о у изр. ~ **писмо** *папина повеља којом баца на коју клетву, анатему због непослушности.*

у̀клѐти, укӯнем свр. **1.** *бацити клетву на коју, проклети; бацити коју у несрећу клетвом.* – Има жена које хоће да укуну. Није имао напретка, уклели га душмани. **2.** *изгрдити, изружити у облику клетве, изговарајући клетве, куњући.* ■ ~ **се** *проклети самог себе.*

у̀клѐто̄ст, -ости ж *стање оног који је уклет, који носи проклетство.*

уклѐтство с *проклетство, несрећа.*

уклеште́ње јек. **укљеште́ње** с обично у изр. ~ **киле** мед. *запљувеност спуштених црева у шупљине у трбушној дупљи,* incarceratio herniae.

уклѐштити, у̀клештӣм јек. **уклијѐштити,** у̀клијештӣм свр. *метнути као у клешта, ухватити као клештима, приклештити.* – Његов жилави врат чврсто уклештих рукама. ■ ~ **се** *ухватити се као у клешта, чврсто се запљувити.* фиг. *дођи у сукоб, сукобити се.*

уклешћи́вати (се), јек. **укљешћи́вати (се),** -ѐшћујем *несвр. према уклештити (се).*

укли́зити, -ӣм свр. *ући, доспети негде клизећи;* уп. уклизнути. ■ ~ **се** *постати клизав, уплачати се.*

у̀клизнути, -не̄м свр. *клизећи доспети негде, уклизити.*

уклѝјати, -а̄м свр. *почети клијати, проклијати.*

у̀клинити, -ӣм свр. *забити, забости, запљувити као клин:* ~ колац између камења. ■ ~ **се** вој. *направити пробој, продрети у противничке редове у виду клина.*

у̀клињати, -њем *несвр. према уклети.* ■ ~ **се** *памтити нешто зло, што служи као опомена на срамоту, на несрећу.*

укло̀нити, у̀клоне̄м свр. прел. **1. а.** *учинити да нечега не буде, одстранити; преместити, склонити с места (на неко друго место):* ~ чамац с обале; ~ препреку. **б.** *учинити да некога не буде, убити:* ~ противника. **2.** *склонити, заклонити:* ~ главу од кише. **3.** *сачувати, спасти:* ~ од невоље некога. ■ ~ **се** *склонити се (од чега), измаћи се, избећи што; сакрити се:* ~ ударцу; ~ у врбак. **2.** *склонити се коме, уступити своје место, положај и сл. другоме:* ~ с пута. • ~ **с пута (с очију)** *победити, уништити каквог противника, непријатеља.* ~ **с овога света** *убити.*

уклоње́ње с *одстрањење, уклањање.*

укло̀пити, у̀клопӣм (трп. у̀клопљен) свр. **1.** *уплавити, наместити; наћи место, уврстити:* ~ довратке, ~ у механизам што; ~ ликове у роману. **2.** *ставити у руку, дати, гутнути.* ■ ~ **се** *наћи места, снаћи се, прилагодити се у новој средини, ситуацији:* ~ у екипу.

укло̀пчати се, -а̄м се и **у̀клупчити се,** -ӣм се свр. *савити се у клупко, клупче, скупити се, склупчати се.*

у̀кљева ж зоол. *врста слатководне рибе из пор. шарана, издужена тела покривеног сребрнастим љускама, од којих се добија вештачки бисер* Alburnus scoranza *и* A. bipunctatus. • ~ **сјајна** Alburnus lucidus.

у̀кљевнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на укљеву:* ~ мрежа.

у̀кљувак, у̀кљӯвка м *место где је птица укљувала, ударила кљуном, уграбила какву воћку.*

укљу̀вати, у̀кљујем свр. *кљуном, кљујући јести; појести кљујући.* – Гуске ме скоро укљуваше.

у̀кљукати, а̄м свр. **1.** *кљукајући утовити, угојити (живину); кљукањем нахранити (живину).* **2.** *угурати, утрпати нешто негде:* ~ ствари у торбу.

укључе́ње с **1.** *пуштање у рад, укопчавање:* ~ електричног апарата, ~ електричне струје. **2.** *улажење у нешто, придруживање.*

укључи́вати (се), -у̀чујем (се) *несвр. према укључити (се).*

укљу̀чиво прил. *бројећи и оно што је речено као крајње, укључујући, укључно.*

укљу́чити, у̀кљӯчӣм свр. **1.** *пустити у рад (какве уређаје), омогућити довод, протицање (воде, струје и др.), укопчати:* ~ радио, ~ струју. **2.** *придружити, увести у неки заједнички посао, у какву заједницу:* ~ у друштво некога, ~ у производњу. **3.** *унети, обухватити планом, говором и сл.* – Сви пројекти су укључени ту. ■ ~ **се** *ући у неку заједницу, групу и сл., придружити се другима; узети учешћа:* ~ у јединицу, ~ у саобраћај; ~ у разговор.

у̀кључно прил. *укључујући, укључиво.*

у̀кметити, -ӣм свр. ист. **1.** *поставити за кмета, увести у кметовску дужност, закметити.* **2.** *учинити сиромашким кметовима, довести у феудалну потчињеност властелину.* ■ ~ **се 1.** ист. *постати кмет (сеоски старешина), закметити се.* **2.** фиг. *лепо се наместити, заузети добар положај (у друштву, у конкретној ситуацији и сл.).*

укњижа́вати (се), -ѝжава̄м (се) *несвр. према укњижити (се).*

у̀књижба ж и **укњиже́ње** с књиг. *уписивање имовинских права и терета у земљишне књиге, интабулација.*

укњижи́вати (се), -ѝжујем (се) *несвр. према укњижити (се).*

у̀књижити, -ӣм (трп. у̀књижен) свр. *извршити укњижбу, уписати у земљишне књиге.* фиг. *освојити, задобити (поене, бодове и сл.).* ■ **~ се** *уписати своје право својине у земљишне књиге.*

укњижнѝна ж *такса за укњижење у земљишне књиге.*

уко̀вати, у̀кујем (имп. у̀куј; трп. у̀кован; пр. пр. уко̀вавши) свр. **1.** *чврсто прикуцати, приковати (један предмет за други), заковати; утврдити, оковати (нешто што треба да буде отпорно, заштићено, затворено); забити, заковати (клин или нешто слично у што).* **2.** *урезати кујући:* ~ име у врата. • **као уковано** *чврсто.* ~ **очи у што** *загледати се.*

у̀ковица ж нар. *врста накита (сребрни или златни новац ukован на жицу).*

уковр̀чати, -а̄м, **уко̀врчити,** -ӣм, **уковр̀цати,** -а̄м и **уко̀врцити,** -ӣм свр. **1.** *увити у коврџе, накудравити (косу, бркове).* **2.** *попримити увити, изувијати што.* ■ **~ се** *увити се (у коврче, коврџе) (о коси, брковима).*

уко́кати, у̀кокам свр. жарг. *убити.*

уколи́чити, -о̀лачӣм свр. *избечити (очи).*

уко̀ленчити јек. **уко̀љенчити,** -ӣм свр. *уларом сапети коња испод колена.*

уколѝко, у̀колико и **уко̀лико** везн. **1.** *у поредбеним реченицама, у корелацији с прилогом „утолико“ казује да је оно што се износи главном реченицом сразмерно ономе што је речено зависном реченицом.* – Уколико га пијанство више хватало, утолико је одрешитије мислио. **2.** *у погодбеним реченицама: ако.* – Радио је свим силама, уколико му је то званичан посао.

уколо̀течити се, -ӣм се свр. *ући у колотечину, у уобичајен ток.*

уколу̀тати се, -а̄м се свр. *везати се у коло, у колут, уплести се.* – Змије се уколутају.

у̀кољица ж *онај који се (радо и често) свађа, инати, свађалица.*

у̀кољѝште с *нарав укољице.* – Његово укољиште је било познато.

уко̀мпоновати, -нујем (укомпони́рати, -о̀нӣрам) свр. *унети што у какву целину (обично уметничку, музичку).*

уконаче́ње с *долазак, примање, смештање на конак.*

уконачи́вати (се), -а̀чујем (се) *несвр. према уконачити (се).*

уко̀начити, -ӣм свр. *довести на конак, на спавање, на преноћиште; доћи на конак; примити кога на конак.* ■ **~ се** *одсести негде на конаку.*

уко̀нчати се, -а̄м се свр. *постати кончав, добити конце (услед дозрелости, презрелости) (о боранији).*

у̀коп и **у́коп** м **1.** *погреб, сахрана.* **2.** *растојање (од два метра) (колико се одбаци камена с рамена).* **3.** *ископано, удубљено, укопано место (у брду и сл.).*

укопа́вати (се), -о̀па̄вам (се) *несвр. према укопати (се).*

уко̀пати, -а̄м (трп. у̀копан) свр. **1.** *ставити нешто у ископано место, рупу и сл. и затрпати, закопати.* фиг. *добро сакрити (као да је закопано).* **2.** *сахранити:* ~ мртваца. **3.** *начинити, изградити што испод нивоа околине:* ~ темеље. **4.** вој. *утврдити (у рововима):* ~ војску, ~ тенкове. ■ **~ се 1.** вој. *утврдити се у рововима, шанчевима, ушанчити се.* **2.** *занети се, задубити се у што:* ~ у новине, ~ у писање. **3.** *чврсто стати, не мицати се:* ~ на месту. **4.** фиг. *повући се из јавног живота.* • **стајати као укопан** *стајати као камен, не мичући с места.*

уко̀пистити се, -о̀пистӣм се свр. пеј. **1.** *успротивити се тврдоглаво; упорно хтети или тврдити што, упорно остати при своме, заинатити се.* **2.** (на кога) *окомити се, испизмити се (на некога).*

уко̀питити се, -ӣм се свр. *чврсто стати (о коњу).*

у̀копнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на укоп, потребни:* ~ опрема.

у̀копнӣк м **1.** *гробар.* **2.** *учесник у пратњи приликом сахране.*

укопнѝна и **у̀копнина** ж **1.** *погребни трошак, такса за укоп, за сахрану.* **2.** *оно што се укопа заједно са покојником (неке личне ствари).*

у̀копница ж **1.** *укопна кошуља у коју облаче мртваца.* **2.** *учесница на укопу, у погребној поворци.* **3.** у изр. **јама** ~ *рака.*

укопча́вати (се), -о̀пча̄вам (се) *несвр. према укопчати (се).*

уко̀пчати, -а̄м свр. **1. а.** *спојити, укључити, прикључити:* ~ на електричну инсталацију. **б.** *спојити, сапети копчама, дугметима, закопчати:* ~ капут. **2.** фиг. *схватити, разумети, разабрати.* – Даје ми неке сигнале, једва укопчах шта хоће. ■ **~ се** *ући у неку целину, укључити се.*

у̀кор и **у́кор** м **1.** *опомена због погрешке, приговор, прекор.* **2.** *врста дисциплинске казне у школи или у служби.*

укора́вати, -о̀ра̄вам *несвр. према укорити.*

у̀кōран и **у̀коран,** -рна, -о *који у себи садржи, показује укор, којим се укорава, прекоран:* ~ писмо, ~ поглед.

укорачи́вати, -а̀чујем *несвр. према укорачити.*

укора́чити, -о̀ра̄чӣм свр. *ући, ступити, крочити (на неко место, у нешто).* фиг. *умешати се, заћи (у туђе послове, у туђу надлежност).*

укоре́нити, -о̀ренӣм јек. **укоријѐнити,** -о̀ријенӣм свр. *учинити да се нешто учврсти, да пусти корен, учврстити:* ~ некоме какву навику. ■ **~ се** *пустити корен, примити се (о нечему посађеном).* **2.** *дубоко се усадити, уврежити се (о навикама, ставовима и сл.).*

укорењава́ти (се), -ѐња̄вам (се) јек. **укорјењава́ти (се),** -јѐња̄вам (се) *несвр. према укоренити (се).*

уко̀рēњенōст јек. **у̀коријењенōст,** -ости ж *особина онога што је укорењено.*

укорењѐње јек. **укорјењѐње** с *пуштање корена, довођење, достизање у стање укорењености.*

укорењи́вати (се), -ѐњујем (се) јек. **укорјењи́вати (се),** -јѐњујем (се) *несвр. према укоренити (се).*

уко̀рити, у̀корӣм свр. *замерити, приговорити (коме што), учинити прекор, прекорити (кога).* ■ **~ се** *замерити што себи, прекорити се.*

укорича́вати, -ѝчава̄м и **укоричи́вати,** -ѝчујем *несвр. према укоричити.*

уко̀ричити и **у̀коричити,** -ӣм свр. **1.** *повезати, увезати, ставити у корице, снабдети корицама (књигу и сл.).* **2.** *направити корице ножу.*

уко̀рљив, -а, -о *који изражава укор, којим се укорава:* ~ поглед.

у̀кōрно и **у̀кōрно** прил. *с прекором, прекорно, прекоравајући:* ~ гледати.

уко́ровити се, -ӣм се свр. *обрасти коровом, зарасти у коров, закоровити се.* – Необрађено земљиште се брзо укорови.

уко̀сити[1], у̀косӣм и **уко́сити,** у̀кōсӣм свр. **1.** *поставити косо, учинити косим, искосити, искривити:* ~ главу, ~ тело. **2.** *поћи, кренути косо.* – Укоси преким путем. ■ **~ се** *стати, поставити се косо, искосити се, искривити се.*

уко̀сити[2], у̀косӣм свр. **1.** *довољно покосити, накосити:* ~ сена. **2.** *косећи захватити у суседну ливаду, закосити.*

у̀коснӣк м *украсни чешаљ.*

у̀косница ж *двокрака игла за причвршћивање косе.*

у̀кōсо (у̀кōсо) прил. *у косом правцу, под косим углом, косо, косимице:* ~ поставити, ~ падати.

уко̀твити (се), у̀котвӣм (се) свр. *спустити котву (на дно), усидрити (се).*

укотвља́вати (се), -о̀твља̄вам (се) и **укотвљи́вати (се),** -о̀твљујем (се) *несвр. према укотвити (се).*

укотрља́вати (се), -р̀ља̄вам (се) *несвр. према укотрљати (се).*

укотр̀љати, -òтр̄љām и **укотр̀љати,** -ām свр. *убацити нешто што се котрља, котрљајући, преврћући га:* ~ трупац у подрум. ■ ~ **се** *ући, доспети (у нешто, негде) котрљајући се.* – У двориште се укотрљају каруце.

укотȕрати се, -ām се и **укоту́рити се,** -òтȕрīм се свр. *савити се у котур, колут.*

укоча́њити се, -òча̄њīм се свр. *укрутити се, укочити се (од хладноће, ставши мирно и сл.).*

у̀ко̄чен, -а, -о **1.** *трн. од укочити (се).* **2. а.** *крут, укрућен (о држању).* **б.** *сувише званичан, сав од круте дисциплине, строг.* – Прописи су дворски укочени.

у̀ко̄чено прил. *непомично, без покрета:* ~ стајати, ~ гледати.

у̀ко̄ченӧст, -ости ж *особина, стање онога који је укочен, онога што је укочено.*

уко́чити, у̀ко̄чīм свр. **1. а.** *успорити, зауставити кретање некој возила (ређе какве машине), обично кочницом:* ~ кола. **б.** *спречити, онемогућити рад механизма за окидање на ватреном оружју, закочити.* **в.** фиг. *онемогућити, спречити кретање, развој, напредак, нормалан ток нечега:* ~ саобраћај. **2. а.** *учинити укоченим, укрућеним, укрутити.* – Мраз укочи младе стабљике. **б.** *укрутити неки део тела затежући мишиће:* ~ ноге. **в.** (очи) *забљутити (очи).* ■ ~ **се 1. а.** *зауставити се у кретању, престати се кретати; постати спорији или се сасвим зауставити у раду, развитку.* **б.** *попримити укочен, усправан став, укрутити се (при војничком поздраву нпр.).* **2. а.** *изгубити способност кретања као последица каквог психичког стања (страха и сл.), укрутити се, не мицати се.* **б.** *парализовати се, одузети се (о појединим удовима).* **3.** *загледати се непремице у што; постати непомичан (о очима, погледу).* **4.** *постати хладан и укрућен (о мртвацу).* **5.** фиг. *постати неприступачан, понети се охоло, надмено.*

укоша́вати, -òша̄вām *несвр. према* **укосити**[2].

укоша́вати (се), -òша̄вām (се) *несвр. према* **укосити**[1] *(се).*

у̀кошено (у̀ко̄шено) прил. *укосо, закошено.*

у̀кошкати, ām свр. *везати заједно у јарам (волове).*

украда́ти се, у̀кра̄дām се *несвр. према* **украсти се.**

у̀кра̄ј и **у̀крај** (или ненаглашено) предл. (с ген.) *поред, код, крај:* ~ ватре. • **ни ~ памети (бити)** *не досећати се.*

у̀крајити, -īм свр. *пристати уз крај, уз обалу.* – Украјили смо били сплав.

у̀кра̄с м *оно што украшава, улепшава некога, нешто, оно што доприноси лепшем изгледу; предмет (огрлица, наруквица и сл.) начињен од (обично) племенитих метала који се носи ради улепшавања, накит.* – Брк је украс мушког лица. Жене носе разне украсе. • **песнички, стилски украси** књиж. *фигуре којима стил добија више сликовитости, живописности и изражајности.*

у̀кра̄сан, -сна, -о *који служи као украс, који се користи за украшавање:* ~ папир.

украси́ти, у̀кра̄сӣм (трп. у̀кра̄шен) свр. *дати чему леп изглед, учинити лепшим, улепшати, уресити; послужити као украс.* фиг. *учини нам нешто пријатније, богатијим по садржају, смислу.* – Својом појавом украсио је двор. ■ ~ **се** *улепшати се, уресити се.*

у̀красти, -а́дēм (аор. у̀крадох; р. пр. у̀крао, трп. у̀краден, -а; пр. пр. у̀кра̄вши) свр. *кришом присвојити оно што не припада, туђе, извршити крађу.* ■ ~ **се а.** нар. *крадом, кришом изаћи, отићи, искрасти се:* ~ из куће. **б.** фиг. *промаћи, провући се, поткрасти се.* – Тешко му се грешка украде.

украти́ти, у̀кра̄тӣм свр. *в.* **ускратити.**

у̀кратко и **у̀кра̄тко** прил. **а.** *у неколико речи, с мало речи:* ~ испричати. **б.** *просто речено, једном речи.* – Он, укратко, тежи за влашћу.

украћи́вати, -а̀ћујēм *несвр. према* **украсти.**

украша́вати (се), -а̀ша̄вām (се) *несвр. према* **украсити** *(се).*

у̀кра̄шенӧст, -ости ж *особина или стање онога који је украшен, онога што је украшено, окићеност, накићеност.*

украши́вати (се), -а̀шујēм (се) *несвр. према* **украсити** *(се).*

укрва́вити, укр̀ва̄вīм свр. *умрљати крвљу, окрвавити, искрвавити:* ~ мантил. ■ ~ **се** *запрљати се, умазати се крвљу, закрвавити се.*

укре́пити, у̀крēпīм јек. **укријѐпити,** у̀кријѐпīм свр. *учинити крепким, оснажити, ојачати; улити вољу, снагу, подстаћи некога да што издржи, да истраје, охрабрити.* ■ ~ **се** *обновити снагу, ојачати, оснажити; не попустити, учврстити се у чему.*

укрепља́вати (се), -èпља̄вām (се) и **укрепљи́вати (се),** -èпљујēм (се) *несвр. према* **укрепити** *(се).*

укрепље́ње с *оснажење, ојачање.*

укреса́вати, -èса̄вām *несвр. према* **укресати.**

укрèсати, у̀крешēм свр. **1. а.** *избивши искру ударом или трењем (отњила о кремен, жижице и сл.), креснути; попште учинити да нешто почне светлети или горети, упалити:* ~ палидрвце, ~ (батеријску) лампу. **б.** *ударом или на какав други начин активирати што (бомбу нпр.).* **в.** експр. *устрелити, убити.* **2.** фиг. *учинити да се засветли, да се зажари (о очима).* **3.** *убрати, одсећи, откинути (нпр. листове купуса, пера лука и сл.).*

укреси́вати, укрèсујēм *несвр. према* **укресати.**

у̀креснути, -нēм свр. *в.* **укресати.**

укри́вати (се), у̀крӣва̄м (се) *несвр. према* **укрити** *(се).*

укри́вити, у̀крӣвīм свр. *укриво, укосо наместити, поставити што.* ■ ~ **се** *стати укриво, укосо; постати крив, искривити се.*

укривља́вати (се), -ѝвља̄вām (се) и **укривљи́вати (се),** -ѝвљујēм (се) *несвр. према* **укривити** *(се).*

у̀крӣво прил. *накривљено, нагнуто, косо, накриво:* ~ поставити што.

у̀крити, у̀кријēм свр. **а.** *с(а)крити, склонити (од некога).* **б.** *покрити, затрпати, скрити (да се не види).* ■ ~ **се а.** *сакрити се, склонити се (од некога).* **б.** *провући се кришом, прокрасти се.* – Укрише се у гору. **в.** *покрити се добро (нпр. хаљинама).*

укрље́штити, укр̀ље̄штӣм свр. *упрети, усмерити очи у некога.*

укр̀мачити, -ӣм свр. *умрљати мастилом, искрмачити.*

укр́мити, у̀кр̄мӣм свр. пом. *управити лађу према ветру.*

укр́мити се, у̀кр̄мӣм се свр. *удебљати се, угојити се.*

укро̀тилац, -иоца м *в.* **укротитељ.**

укро̀тилачкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на укротиоце.*

укро̀титељ м *онај који кроти (обично дивље животиње), кротитељ.*

укро̀титељка ж *жена укротитељ.*

укро̀титељскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на укротитеље и укрошавање:* ~ посао.

укро̀тити, у̀кротӣм (трп. у̀кроћен) свр. *учинити кротким, мирним и послушним (обично дивље животиње).* ■ ~ **се** *умирити се, смирити се.*

укро̀тљив, -а, -о *који се може укротити, учинити кротким.*

укро̀тљивӧст, -ости ж *особина онога који се може укротити.*

укрошава́ти (се), -о̀ша̄вām (се) *несвр. према* **укротити** *(се).*

у̀крошено прил. *кротко, мирно, смирено.*

у̀крошенӧст, -ости ж *стање онога који је укрошен.*

укрошѝвати (се), -о̀шујēм (се) *несвр. према* **укротити** *(се).*

укро̀чити, у̀крочӣм свр. *начинити корак унутра, укорачити; ући:* ~ у собу.

укр̀стити, у̀крстӣм (трп. у̀кршten) свр. **1.** *ставити, наместити унакрст:* ~ реденике преко груди. **2.** *почети се појављивати са две или више страна, заокупити.* – Са свих страна укр-

стиле муње. **3.** биол. *спојити две различите животињске врсте или биљке при размножавању:* ~ расе. ■ **~ се 1.** *стати, наћи се, поставити се један преко другог, у облику крста.* – Пруга се са друмом укрстила. **2.** *сукобити се, срести се.* – Погледи им се укрстише. **3.** *мимоићи се.* **4.** *појавити се у великом броју, у мноштву, изукрштати се (о мислима нпр.).* • **~ мачеве** *сукобити се.* **~ очи (очима)** *гледати разроко (о пијаном или болесном човеку).* **укрштене речи** *в. уз реч (изр.).* **укрштен слик** књиж. *кад се слику или римују речи на крају првог и трећег, другог и четвртог стиха (абаб).*

у̏кртити (се), -ӣ (се) свр. *доћи на потребну меру (по укусу), сазрети, дозрети (о воћу, о пићу).*

у̏крӯг прил. *уоколо, около.* – Ишао је укруг.

у̏крӯпно прил. **1.** *у крупном новцу:* имати двадесет динара ~. **2.** *у главним, основним цртама:* ~ скицирати. **3.** *у већој мери, јако:* ~ се посвађати.

укрупња́вати се, -у̏пњавам се несвр. неол. *постајати крупнији, крупњати.*

укру́тити, у̏крӯтӣм (трп. у̏крӯћен) свр. **1. а.** *затежући, стежући мишиће учинити крутим, укочити (неки део тела).* **б.** *потапајући у крутило довести у стање крутости, учинити нееластичним, ушкирати (тканину).* **в.** *управити, избуљити, забуљити очи, поглед у некога, у нешто.* **2.** *замрзнути, стегнути (о мразу).* ■ **~ се 1.** *стврднути се, постати крут, несавитљив.* **2. а.** *укочити се (о мишићима, жилама).* **б.** *изгубити гипкост, потребну мекоћу покрета.* **3.** *стати мирно, заузети укочен став.* **4.** *заузети хладно, укочено, надмено држање.*

у̏крӯћено прил. *крутo, укочено:* ~ стајати.

у̏крӯћенӧст, -ости ж *особина, стање онога који је укрућен, онога што је укрућено.*

укрућ́ивати (се), -у̏ћујем (се) *несвр. према укрутити (се).*

укрца́вати (се), укр̏цавам (се) *несвр. према укрцати (се).*

у̏кр̏цај м *утовар, укрцавање.*

укр̏цати, -ам свр. *утоварити робу или сместити путнике (у какво превозно средство):* ~ робу, ~ путнике. ■ **~ се 1.** *ући, сместити се у неко превозно средство; попите ући негде (обично у великом броју):* ~ у аутобус; ~ у салу. **2.** *увући се, убацити се негде (обично кришом).*

у̏кр̏цнӣ, -а̄, -ӧ *који се односи на укрцавање, утоварни:* ~ рампа.

у̏крчкати, -ам свр. *омогућити да се што укрчка, да укува (какво јело).* ■ **~ се** *добро се укуватн крчкајући се на тихој ватри (о јелу).*

укр̏шити и **у̏кршити,** у̏кршӣм свр. *сломити, одломити, убрати ломећи:* ~ грану.

у̏кршта̄ј м **1. а.** *унакрсно кретање, унакрсна постављеност, укрштање.* **б.** фиг. *сплет, чвориште супротности.* **2.** фиг. *спој, веза; резултат укрштања:* ~ раса.

у̏кршта̄јнӣ, -а̄, -ӧ *који се односи на укрштај, на коме се врши укрштање:* ~ тачка.

укр̏шта̄ње с **1.** гл. им. *од укрштати (се).* **2.** биол. *парење животиња или калемљење биљака различитих особина да би се добила нова врста, нови тип (бољег квалитета).*

укр̏штати (се), у̏кр̏шта̄м (се) *несвр. према укрстити (се).* • **~ копља** *борити се с ким; водити расправу с ким.*

укрштѐница ж **а.** *табела са водоравно и усправно уцртаним квадратићима у које се уписују слова речи које представљају одговоре на постављена питања, крижаљка:* наградна ~. **б.** фиг. *сплет изукрштаних проблема и интереса.*

у̏кршт(е)нӧст, -ости ж *особина, стање онога што је укрштено.*

у̏кћерити и **у̏кћерити,** -ӣм свр. *узети за кћер, усвојити женско дете.*

укува́вати (се), -у̏ва̄вам (се) *несвр. према укуватн (се).*

у̏кувати, -а̄м свр. **а.** *кувајући спремити, скуватн; дужим кувањем довести до веће густине:* ~ каву; ~ сок. **б.** *ставити као додатак јелу које се кува:* ~ резанце у супу. ■ **~ се** *згуснути се при кувању.*

у̏купан, -пна, -о **1.** *који обухвата све делове, све елементе, целокупан:* ~ приход. **2.** *недељен, јединствен:* ~ став.

у̏купити, -ӣм свр. *накупити, скупити, прикупити:* ~ шљива. ■ **~ се** *сакупити се, окупити се:* ~ у гомилу.

уку́пљати (се), у̏кӯпљам (се) *несвр. према укупити (се).*

у̏купно прил. **1.** *заједно, скупа; уједно:* ~ доћи; ~ прогутати. **2.** *у општим цртама, без појединости:* ~ приказати.

у̏купнӧст, -ости ж *особина и стање онога што је укупно.*

у̏кӯс м **1. а.** *чуло смештено у слузокожи усне дупље, највише језика, којим се примају утисци слатког, горког, сланог и сл. састава материје.* **б.** *утисак који нека материја оставља на то чуло:* сладак ~, горак ~. **2. а.** *осећање и смисао за лепо; одмереност, углађеност.* **б.** *систем естетских погледа, појам, схватање лепог, естетско мерило:* источњачки ~, старински ~.

у̏кӯсан, -сна, -о **1.** *који има пријатан укус, који оставља пријатан утисак на чуло укуса:* ~ јело. **б.** *који је с укусом израђен, леп, складан:* ~ намештај.

у̏кӯсно прил. **1.** *на укусан начин, с добрим укусом, пријатно, лепо:* ~ намештена соба. **2.** *умесно; пристојно.* – Није укусно упадати у реч.

у̏кӯснӧст, -ости ж *особина онога што је укусно.*

у̀кућанин м (мн. -ани) *члан породице који живи у истој кући.*

у̀кућанка ж *женска особа укућанин.*

у̀кућански, -а̄, -ӧ *који се односи на укућане:* ~ договор.

у̀кућити, -ӣм свр. *довести, примити у кућу некога.* ■ **~ се** *ући у туђу кућу као укућанин; окућити се, скућити се.*

укуха́вати (се), -у̏ха̄вам (се) *несвр. према укухати (се).*

у̀кухати (се), -а̄м (се) свр. *в. укуватн (се).*

укуца́вати, -у̏ца̄вам *несвр. према укуцати.*

у̀куцати, -а̄м свр. *забити (клин и сл. ударајући по њему), закуцати, причврстити куцањем, куцајући.*

у̀куштрати се, -а̄м се *постати куштрав, уковрџати се.* – Коса ми се укуштрала.

улага́нити, ула̀га̄нӣм свр. *учинити лаганијим, споријим, успорити:* ~ корак.

ула́гати (се), у̏ла̄жем (се) *несвр. према уложити (се).*

ула̀гати се, у̏лажем се свр. *договорити се улагивањем, ласкајући некоме.*

ула̀га̄ч, -а́ча м (инстр. -а́чем) **1. а.** *онај који улаже свој новац у банку на штедњу, штедиша.* **б.** *онај који уплаћује одређени улог стичући одговарајући статус у каквом удружењу.* **в.** *онај који ставља улог, на кога је ред да улаже, који хоће да заигра на улог и сл. (у каквој коцкарској игри).* **2.** *онај који улаже, ставља, умеће неки материјал негде (радник на вршалици, штампарски радник који умеће табаке у машину и др.).*

улага̀чица ж *жена улагач;* уп. улагач (2).

ула̀га̄чкӣ, -а̄, -ӧ *који се односи на улагаче:* ~ право, ~ статус, ~ посао.

улагива́лица ж *она која се улагује, ласка.*

улагива́ти се, -а̀гујем се *несвр. према улагати се.*

улагива̄ч, -а́ча м *онај који се улагује, улизица, ултрон.*

улагива̀чица ж *она која се улагује, улизица, ултрон;* уп. улагивалица.

улагива̄чкӣ, -а̄, -ӧ *који се односи на улагиваче, који је својствен улагивачима:* ~ држање.

улагива̄чки прил. *на улагивачки начин, удворички, ултронски:* ~ повлађивати.

ула̀гљив, -а, -о *који се улагује, који ласка; којим се улагује, којим се жели некоме ласкати, ласкав:* ~ дете; ~ реч.

у̀лагљиво прил. *улагујући се, удворички, ласкавски:* ~ говорити.

у̀лаз м **1.** *место кроз које се улази у какав затворен простор; место кроз које се може ући, кроз које се улази, ступа на какву релативно ограничену територију, неки терен и др., пролаз:* главни ~ (у зграду), ~ у град, ~ у залив. **2.** *в. улазак (1).* **3.** адм. *страница књиге или рубрика у коју се уносе, уписује пријем (новца, робе и сл.).*

у̀лазак, -аска м **1.** *улажење, долазак; (при)ступање (у неку средину и сл.):* ~ у кућу; ~ у странку, ~ у армију. **2.** *в. улаз (1).*

у̀лазити, -ӣм [гл. им. у̀лажење с] *несвр. према ући.*

у̀лазни, -а̄, -о̄ *који се односи на улаз(ак), који служи за улаз(ак); приступни:* ~ врата; ~ реч, беседа.

у̀лазнӣк м *онај који улази.*

улазнѝна и **у̀лазнина** ж *дажбина која се плаћа при уласку негде, при уношењу чега негде.*

у̀лазница ж *карта којом се стиче право уласка негде (обично на неку приредбу).*

ула́мати (се), у̀ла̄ма̄м (се) *несвр. према уломити (се).*

у̀ла̄н, -а́на м *онај који служи војску у коњици.*

ула́нер м *в. улан.*

ула́нерскӣ, -а̄, -о̄ *в. уланski.*

у̀ла̄нка м *врста блузе какву су носили, носе улани.*

у̀ла̄нскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на улане:* ~ официр.

уланча́вати, -а̀нча̄ва̄м *несвр. према уланчати и уланчити.* ■ ~ **се** *низати се у ланцу, ланчано, надовезивати се.*

ула̀нчати, -а̄м свр. *в. уланчити.*

уланчѐнӣк, -и́ка м *онај који је уланчен, затвореник с оковима.*

у̀ла̄нчити, -ӣм свр. **а.** *везати ланцем, оковати у ланце (затвореника).* **б.** *дати чему облик ланца, поређати у виду ланца.*

у̀ла̄р, -а́ра м тур. *нарочито удешен конопац који се ставља коњу око главе (кад се води, привезује и сл.).*

у̀ласкати се, -а̄м се свр. *стећи нечију наклоност ласкајући, додворити се.*

ула̀штити и **у̀лаштити,** у̀лаштӣм свр. *лачањем учинити сјајним, углачати:* ~ ципеле. ■ ~ **се** *дотерати се, средити се, налицкати се.*

у̀ле̄во јек. **у̀лијево** прил. **1.** *на леву страну, лево:* скренути ~. **2.** фиг. *у духу левице, левичарски.* – Људи су се политички оријентисали улево.

улеглѝна ж *улегнуће, удубљење.*

у̀легнути и **у̀легнути (се),** -нӗм (се) свр. *в. улећи (се).*

улегну́ће с *улегнуто, удубљено место, удолица.*

уледѐнити, уледѐнӣм свр. *охладити, следити.* ■ ~ **се** *охладити се, следити се.*

уледѐнити, -ӣм свр. *претворити у ледину, учинити ледином (оставивши без обраде земљу, оранicу).* ■ ~ **се** *претворити се у ледину, изгубити особине обрађене земље, залединити се.*

у̀ледити се, у̀ледӣм се свр. *претворити се у лед, покрити се ледом, заледити се.* фиг. *укочити се, скаменити се, следити се (од страха и др.).*

улеђи́ва̄ње с **1.** *гл. им. од улеђивати (се).* **2.** мин. *кристализација.*

улеђи́вати се, -ѐђујем се *несвр. према уледити се.*

у̀лежа̄ло̄ст, -ости ж *особина онога који се улежао, онога што се улежало.*

улѐжати се, -жӣм се свр. **1.** *опустити се, омлитавити од дуге лежања; предати се ленстововању.* **2. а.** *повратити истрошене састојке остајући неко време без усева, одморити се од рода (о обрађиваном земљишту).* **б.** *добити бољи укус од стајања ван употребе, од лежања (о пићу, воћу и сл.).* **в.** *остати дуже време склоњен, некоришћен (о одећи, постељини и др.).* **3.** *удубити се од чијег лежања, уваљати се (о постељи и др.).*

улѐма м тур. **1.** *муслимански свештеник; учен човек.* **2.** ж зб. *муслиманско свештенство; муслимански правници.* • **реисул-улема** *врховни верски поглавар муслиманске верске заједнице.*

улењи́вати се јек. **уљењи́вати се,** -ѐњујем се *несвр. према улењити се.*

уле́њити се, у̀лењӣм се (уле́нити се, у̀лӗнӣм се) јек. **улијѐнити се,** у̀лијенӣм се свр. *постати лењ.*

уле́пити, у̀лепӣм јек. **улијѐпити,** у̀лијепӣм (трп. у̀лепљен јек. у̀лијепљен) свр. **1. а.** *саставити лепилом, прилепити, залепити.* **б.** *превући чим лепљивим, облепити.* **2.** *умазати чим лепљивим; испрљати, запрљати.* ■ ~ **се 1. а.** *слепити се једно за друго, прилепити се.* **б.** *на више места прилепити себи нешто, излепити се нечим.* **2.** *умазати се, испрљати се (обично чим лепљивим).*

улепљи́вати (се) јек. **уљепљи́вати (се),** -ѐпљујем (се) *несвр. према улепити (се).*

улепша́вати (се) јек. **уљепша́вати (се),** -ѐпша̄ва̄м (се) *несвр. према улепшати (се).*

у̀лепша̄но̄ст јек. **у̀љепша̄но̄ст,** -ости ж *стање онога што је улепшано, дотераност.*

улепша́ње јек. **уљепша́ње** с *улепшан изглед; улепшан приказ.*

улѐпшати јек. **уљѐпшати,** -а̄м свр. **1.** *учинити лепшим, дотерати.* **2.** фиг. *учинити да нешто изгледа лепше него што је, приказати нешто у лепшем светлу.* ■ ~ **се** *повр. према улепшати.*

улепшѝва̄ч јек. **уљепшѝва̄ч,** -а́ча м *онај који улепшава.*

уле́тати, у̀лӗ̄тӗм јек. **улијѐтати,** у̀лијеӣтӗм *несвр. према улетети.*

улѐтети јек. **улѐтјети,** -тӣм свр. **1.** *ући летећи.* **2.** *ући великом брзином, јурити; упасти, хрупити.* **3.** фиг. *упустити се у нешто, предузети нешто (обично непромишљено):* ~ у бизнис, ~ у аферу. **4.** (обично с допуном: у реч) *својом упадицом прекинути нечије излагање.*

у̀летити јек. **у̀љетити,** -ӣм свр. **1.** *настати, наступити (о лету).* **2.** *лагано обући некога:* ~ дете. ■ ~ **се** *обући се у летњу одећу, лагано се обући.*

у̀лећи јек. **у̀љећи,** -егнӗм свр. нар. *в. ући.*

улѐћи (у̀лећи), у̀легнӗм свр. **1.** *угнути, савити:* ~ тело. **2.** *угнути се, увући се; утонути.* – Плећа улегоше, а прса одскочише. Ноге под њим улегле у земљу. ■ ~ **се** *спустити се, слегнути се (о терену); угнути се, повити се.* – Земља се улегла. Улегле кровове могао би зајахати.

уле́ћи се (у̀лећи се), уле́жӗ̄м се свр. *угнездити се.*

улѝвадити, -ӣм свр. *пустити да нива или какво друго земљиште постане ливада, претворити у ливаду, заливадити.* ■ ~ **се** *претворити се у ливаду, зарасти у траву (о раније обрађиваној земљи), заливадити се.*

ули́вати, у̀лӣва̄м несвр. *несвр. према улити.* ■ ~ **се 1.** *несвр. према улити се.* **2.** *текући улазити у већу реку, језеро, море и сл., утицати.*

ули́зати, у̀лӣжӗ̄м свр. **1.** *овлажити језиком, зализати, олизати.* **2. а.** *запладити лижући (длаку).* **б.** *глатко зачешљати, зализати (косу).* ■ ~ **се 1.** *углачати се, усијати се; истањити се од дуге употребе, излизати се.* **2.** *дотерати се, улицкати се.* **3.** *додворити се (улагујући се).*

улизи́вати (се), -ѝзујем (се) *несвр. према улизати (се).*

у̀лизица ж (м) (мн. ж) *онај који се радо улизује, додворава, удворица.*

у̀лизичкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на улизице, удворички.*

у̀лизӣштво с *особина и понашање улизице, удвориштво.*

ули́псити се, у̀лӣпсӣм се свр. **а.** *постати тром, умртвити се.* **б.** *угинути; умрети.*

ули̏стати, -а̄м свр. *изгубити лишће, олистати.* – Врбе улистале.

ули̏тати се, ӯлӣта̄м се свр. *упрљати се житком столичом, изметом.*

ӯлити, ӯлијӗм (имп. ӯлӣ̄ј; р. пр. ӯлио, -ӣла; трп. ули̏вен, -ѐна) свр. **1.** *насути, налити (неку течност у нешто).* **2.** (често с допуном: у главу, у памет и сл.) фиг. *учинити да неко буде обузет неком мишљу, да стекне неко својство, усадити нешто:* ~ љубав, ~ мржњу, ~ страхопоштовање, ~ страх. ■ **~ се 1.** *текући ући, слити се (о течности).* **2.** фиг. *ући у састав неке заједнице:* ~ у масу.

ӯлица ж **а.** *пут кроз насељено место с кућама с обе стране.* **б.** *свет који је у некој вези с улицом (који живи у кућама у улици, који иде улицом, борави на улици и сл.); бесрамизоран свет (уличари, уличарке).* • **избацити на улицу** 1) *отпустити из службе;* 2) *истерати из стана.* **наћи се, остати на улици** 1) *остати без службе;* 2) *остати без стана, без крова над главом.* **слепа ~** *улица без излаза, ћорсокак.*

ӯлицкати, -а̄м свр. *ухватити, ухладити, дотерати.* ■ **~ се** *удесити се, дотерати се.*

ӯлича̏р м (вок. -е и -у, инстр. -ом и -ем) *онај који се беспослен бави по улицама, скита улицама, улични мангуп, скитница.*

ӯлича̏рка ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) *жена која се скита улицама; јавна жена, проститутка.*

ӯлича̏рскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на уличаре и уличарке.*

ӯличица ж *дем. од улица.*

ӯличкӣ, -а̄, -о̄ *в. улични.*

ӯлички прил. *као уличари, неваспитано.*

ӯличнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на улицу (који се налази на улици, који је окренут улици, који се одржава на улици и сл.):* ~ продавац, ~ прозор, уличне борбе.

ӯли̏ште с *кошница; пчелињак.*

ӯлов м *оно што се улови, ловина.*

улӧвити, ӯловӣм (трп. ӯловљен) свр. прел. **1.** *ухватити или убити у лову (дивљач, рибу); ухватити слабију животињу као храну (о животињама):* ~ зеца, ~ лисицу. Лисица улови зеца. **2.** *гонећи ухватити (нешто што је у трку, лету, што бежи); трчећи, прогонећи и сл. стићи:* ~ лептира, ~ бегунца, ~ криминалца. **3.** фиг. *вештином стећи, дочепати се нечега или некога:* ~ мираз, ~ клијента, ~ зета. **4.** фиг. *пажљиво мотрећи уочити, дочути, сазнати оно што неко хоће да сакрије, ухватити:* ~ нечији поглед, ~ шта је неко рекао. **5.** *обузети, притиснути.* – Уловила га меланхолија. ■ **~ се 1.** *постати плен, упасти, уплести се у мрежу, замку и сл.* **2.** *ухватити се за нешто; стићи, досетити негде, домоћи се нечега:* ~ прстима за грану, ~ лугa.

ӯлог м **а.** *оно што неко уложи, уплати, унесе као учешће у каквом послу, некој игри, за чланство у некој организацији (ради коришћења неких права) и сл.* **б.** *појединачна сума уплаћена на штедњу; укупан износ тих уплата, штедња.*

ӯлога ж (дат. ӯлози) **1. а.** *лице, личност коју игра глумац у неком сценском делу (позоришном, филмском и др.).* **б.** *текст и уопште све оно што се односи на ту личност у сценском извођењу; интерпретација, извођење тога.* **2.** фиг. *задатак, дужност, функција.* • **водећа ~** *првенство.* **(од)играти улогу (из)вршити утицај; допринети, доприносити чему.**

ӯлоговати се, -гујӗм се свр. рач. *приступити некој страници интернета уносећи одговарајућу лозинку, одн. шифру.*

ӯло̄горити, -ӣм свр. *скупити, сместити у логор (војску и др.).* ■ **~ се** *начинити логор; сместити се у логору.*

ӯложак, -ошка м **1.** *оно што се улаже, умеће, уметак.* **2.** *улагање, утрошак.*

улӧжити, ӯложӣм свр. **1.** *ставити, положити унутра, увући, уметнути:* ~ у процеп што. **2. а.** *употребити новац за набавку нечега; утрошити на нешто уопште (време, труд и сл.).* **б.** *дати на чување и интерес:* ~ новац у банку. **3.** *дати, положити као улог, као удео:* ~ у клађењу. **4. а.** *доставити, поднети као писмени захтев и др.:* ~ жалбу, ~ тужбу. **б.** (реч) *казати, рећи у корист кога, чега.*

ӯложнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на улог:* ~ књижица.

ӯложница и **ӯложница** ж **1.** *уложна, штедна књижица.* **2.** анат. *јагодична кост,* os zygomaticum.

ӯлози, ӯло̄га̄ м мн. мед. *обољење зглобова* arthritis urica; *костобоља, гихт.*

улоја̏нити се, -ӧја̄нӣм се свр. *добити скраму од охлађеног лоја (о јелу).*

улӧјити, ӯлојӣм свр. (очима) *засијати, ужарити.* ■ **~ се** *в. улојанити се.*

ӯломак, -о̄мка м *истргнути, издвојени део, парче, комад, одломак.*

уло̏пати, ӯло̄па̄м свр. *јако испрскати, испрљати блатом.* ■ **~ се** *упрљати се, упрскати се блатом.*

ӯлтиматӣван, -вна, -о *који садржи ултиматум, који има карактер ултиматума:* ~ претња.

ӯлтиматӣвно прил. *на ултимативан начин, ултиматумом, категорично:* ~ наређивати.

ултима̏тум м лат. *захтев пропраћен претњом за случај неиспуњења; категоричан захтев који једна држава упућује другој с претњом прекида односа или објаве рата за случај неизвршења.*

ӯлтимо м итал. *последњи дан у месецу; термински посао закључен за последњи дан у месецу; ознака за оно што је последње.*

ултра- лат. *као први део сложенице означава да се оно што је другим њеним делом исказано јавља у изузетно великој, претераној мери, или да је изнад, изван онога што други део сложенице означава:* ултрнационалист(а), ултраконзервативан, ултраљубичасти (зраци).

ултрабази̏чан, -чна, -о хем. *презасићен базом, лужином.*

ултравиолетнӣ, -а̄, -о̄ у изр. **ултравиолетни зраци** физ. *електромагнетски таласи дужине мање од таласне дужине светлосних зракова, који се у Сунчевом спектру налазе у тамном пољу иза љубичастих зракова (често се користе у медицини).*

ултрадесница ж *крајња десница (у скупу политичких странака).*

ултрадесничӣр м *присталица, припадник ултрадеснице.*

ултрадесничӣрскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на ултрадесничаре:* ~ удружење, ~ штампа.

ӯлтразвӯк м физ. *механичка треперења чврстих, течних и гасовитих тела која се човечјим ухом не чују.*

ӯлтразвӯчнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на ултразвук:* ултразвучне фреквенције.

ултраи̏зам, -зма м *футуристички књижевни покрет у Латинској Америци и Шпанији.*

ӯлтракраткӣ, а̄, -о̄ у изр. **~ таласи (~ валови)** *електромагнетски таласи дужине испод 10 м (нарочито се примењују у телевизији).*

ултракраткотала̏снӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на ултракратке таласе:* ~ апарат.

ултраљӯбичаст, -а, -о *в. ултравиолетан.*

ултрама̀рӣн, -и́на м лат. *минерал плаве, зелене или љубичасте боје и скупоцена модрољубичаста боја добијена од њега или на вештачки начин.*

ултрама̀рӣнскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на ултрамарин, својствен ултрамарину.*

ултранационалист(а), -ӗ м (мн. -сти) *крајњи, екстремни националиста(а).*

ултранационали̏стичкӣ, -а̄, -о̄ *крајње националистички:* ~ странка.

ултрацр̏венӣ, -а̄, -о̄ у изр. **~ зраци** физ. *в. инфрацрвени.*

ӯлтра̄ш, -а́ша м *онај који се залаже за крајње, ексклузивно решење.*

ȕлтрāшкӣ, -ā, -ō *који је својствен ултрашима:* ~ ставови.

улу́бити, ȕлȕбӣм (трп. ȕлубљен) свр. *ућӣнӣти йовр̄шину нечеī̄а равноī̄ или йравилно исȉуйчаноī̄:* ~ хаубу. ■ ~ **се** *оштеτити се удубљењима.*

улубље́ње с *ошτећење у виду уī̄нућа.*

улубљи́вати (се), улȕбљујēм (се) *несвр. йрема улубити (се).*

ȕлȕдо прил. *узалудно, бескорисно:* ~ се жртвовати.

улу́жити, ȕлȕжӣм свр. *ставити у луī̄, лужину, цеђ:* ~ рубље.

улу́кавити се, -ӣм се и **улука́вити се,** -ȕкāвӣм се свр. *йочеτи се лукаво йонашати, йреτварати.*

улу́пити (се), ȕлȕйӣм (се) свр. *в. улубити (се).*

улупљи́вати (се), -лȕпљујēм (се) *несвр. йрема улуйити (се).*

улу́чити, ȕлȕчӣм свр. *уīī̄рабити, добити (йрилику, зīī̄оду).*

ȕљанӣ и **ȕљàнӣ,** -ā, -ō *који је у вези с уљем, који се односи на уље:* ~ боја, ~ радијатор, ~ биље. • ~ **репица** бот. *индустријска биљка* Brassica napus oleifera *из йор. крсτашица, чије семе садржи велики йроценаτ уља.*

ȕљанӣк, -и́ка м *месτо īде су смешτене кошнице, йчелињак.*

ȕљàница ж *свеτиљка на уље.*

ȕљано- *као йрви део йридевских сложеница означава да основна боја садржи зеленкасτу нијансу карακτеρисτичну за уље:* уљаножут, уљаносив.

ȕљāр, -а́ра м *онај који се бави око уља (йродаје īа и др.).*

ȕљара ж *фабрика уља.*

ȕљàрица ж **1.** бот. *у мн.: биљке из чијеī̄ се йлода или семена добија уље (маслина, сунцокреτ, уљана репица, мак и др.), због чеīа се и īаје као индусτријско биље (у јд.: τаква биљка).* **2.** *сйрава за цеђење уља.* **3.** *в. уљаница.*

ȕљāрница ж *фабрика или складиште уља.*

ȕљáрство с *йроизводња уља.*

ȕљаст, -а, -о *сличан уљу:* ~ срж.

ȕ̂ље (ȕље) с **1.** *масτан сок биљноī̄, живоτињскоī̄ или минералноī̄ йорекла, сйецифично лакши од воде и не меша се с њом, раστворљив у орīанским раστварачима:* маслиново ~, рибље ~, рицинусно ~. **2. а.** *уљана, масна боја.* **б.** *слика рађена τаквим бојама.* • **јестиво** ~ *уље које се добија йрерадом йлодова неких биљака (маслина, сунцокреτа, кукуруза и сл.), зејτин.* **камено** ~ *йеτролеј.* **лако** ~ *τечно īориво које се добија из каτрана каменоī̄ уīī̄а фракционом десτилацијом.* **расветно** ~ *керозин.* **свето** ~ црквено *освећено уље, миро.* **τешко** ~ *τрећа фракција каτрана каменоī̄ уīī̄а, τечно йоīонско īориво за дизел-моτоре, мазуτ.* ~ **на ватру (сипати, долити** и сл.) *расйири(ва)τи срйбу, неūријаτељсτва.*

ȕљèвит, -а, -о *који садржи уље:* ~ семе.

ȕљèвитōст, -ости ж *особина оноīа шτо садржи уље.*

ȕљез м **1.** *онај који као неūожељан борави у τуђој средини, сумњив сτранац; самозван īосτ.* **2.** *мушкарац који йосле женидбе живи у кући родиτеља своје жене, домазеτ.*

ȕљенӣ, -ā, -ō **1.** *в. уљани.* **2.** *који је рађен масним, уљаним бојама:* ~ слика.

ȕљескӣ, -ā, -ō *који се односи на уљезе.*

ȕљештво с *сτање и йоложај уљеза.*

ȕљèшура ж зоол. *у мн.: йородица киτова зубана са зубима само у доњој вилици* Physeteridae *(у јд.: киτ из τе йородице).* • **глава́τа (обична)** ~ *киτ зубан* Physeter macrocephalus. **паτкаста** ~ *киτ зубан из īрупе кљунаτих уљешура* Hyperoodon ampullatus.

ȕљӣк, -и́ка м *маслинова шума, маслињак.*

ȕљика ж бот. *маслиново дрво, маслина* Olea europaea.

ȕ̂љнӣ, -ā, -ō *који се односи на уље, уљани.*

ȕљòносан, -сна, -о *који садржи уље, из коīа се добија уље.*

ȕљóскати се, ȕљōскӣм се свр. **1.** *јако се уйрљаτи, исūрскаτи блаτом.* **2.** *йреτерано се оūиτи, наљоскаτи се.*

ȕљудан, -дна, -о *добро васūиτан, йрисτојан; који је својсτвен τаквој особи:* ~ човек; ~ понашање.

ȕљу́дити, ȕљȕдӣм свр. **а.** *учиниτи уљудним, васūиτаτи:* ~ дете, ~ девојку. **б.** *довесτи у ред, даτи йрисτојан изīлед нечему, доτераτи:* ~ пребивалиште. ■ ~ **се** *йосτаτи уљудан, довесτи у ред свој изīлед и йонашање.*

ȕљудно прил. *на уљудан начин, йрисτојно:* ~ се понашати.

ȕљудно̄ст, -ости ж *особина оноīа који је уљудан, йрисτојносτ; уљудан, обзиран йосτуйак.*

ȕљȕ̄ђенō̄ст, -ости ж *особина и сτање оноīа који је уљуђен, оноīа шτо је уљуђено.*

уљуђи́вати (се), -ȕђујēм (се) *несвр. йрема уљудиτи (се).*

уљуља́вати (се), -ȕљāвāм (се) *несвр. йрема уљуљаτи (се).*

уљу́љати, ȕљȕљāм свр. *љуљајући усūаваτи:* ~ дете. ■ ~ **се 1.** *засūаτи љуљајући се* **2.** фиг. *йредаτи се йријаτним мислима и осећањима (и делујући у складу са τим) обично бежећи од сτварносτи, занеτи се.*

уљуљи́вати (се), -ȕљујēм (се) *несвр. йрема уљуљаτи (се).*

уљуљка́вати (се), -ȕљкāвāм (се) *несвр. йрема уљуљкаτи (се).*

ȕљуљкāнō̄ст, -ости ж *сτање оноīа који је уљуљкан; занесеносτ.*

ȕљуљкати (се), -āм (се) свр. *дем. йрема уљуљаτи (се).*

уљуљки́вати (се), -ȕљкујēм (се) *несвр. йрема уљуљкаτи (се).*

уљуљȕшкати (се), -āм (се) свр. *дем. йрема уљуљаτи (се).*

уљушка́вати (се), -ȕшкāвāм (с е) *несвр. йрема уљушкаτи (се).*

ȕљушкати (се), -āм (се) свр. *дем. йрема уљуљаτи (се).*

уљушки́вати (се), -ȕшкујēм (се) *несвр. йрема уљушкаτи (се).*

ȕ̂м, у́ма и ȕ̂ма м (мн. у́мови (ȕмови) **1. а.** *човекова сйособносτ сазнања и мишљења, сτваралачка духовна снаīа, инτелекτ, йамеτ.* **б.** *сйособносτ йравилноī̄ расуђивања, разум.* **2.** *уман човек, умна особа.* • **ни до сто ума (умова)** *ни на крај йамеτи* с ума **сиūи (скренуτи), умом шенуτи** и сл. *йолудеτи.* **шτо на ум(у) τо на друм(у)** *без околишења и йреūуτкивања, οτворено īовориτи.*

ȕ̂ма ж *врсτа īлине.*

умàглити, -ӣм свр. *обавиτи, йрекриτи маīлом (димом, йаром и сл.), замаīлиτи.* ■ ~ **се** *замаīлиτи се; замуτиτи се.*

ȕ̂магљено прил. *замаīљено, муτно.* фиг. *одсуτно:* ~ зурити.

ȕ̂мазати, -ажēм свр. *уйрљаτи, замазаτи, умрљаτи:* ~ руке, ~ одећу. ■ ~ **се** *замазаτи се, умрљаτи се:* ~ блаτом.

умá́зити, ȕмāзӣм свр. *размазиτи, расūусτиτи:* ~ дете.

ȕ̂мајати се, -јēм се свр. *занеτи се у йосао, замајаτи се.*

умàјица ж перс. *врсτа чврсτоī̄ йамучноī̄ йлаτна.*

ȕ̂мāк и **ȕ̂мак** м *йосебно йриūремљен и зачињен τечни додаτак јелима, умокац.*

умá́кати, ȕмāчēм *несвр. йрема умочиτи.*

умàкнути (се) *в. умàћи (се).*

умá́лити, ȕмāлӣм свр. *учиниτи малим или мањим, умањиτи.* ■ ~ **се** *умањиτи се, смањиτи се.*

ȕ̂мало прил. *скоро, īоτово, замало.*

умá́мити, ȕмāмӣм свр. *мамећи увесτи, йривући, намамиτи унуτра.*

умамљи́вати, -àмљујēм *несвр. йрема умамиτи.*

ȕ̂ман, -мна, -о **1.** (одр.) **а.** *који се односи на ум, на инτелекτ, инτелекτуални:* ~ рад. **б.** *који се односи на унуτрашњи живоτ човеков, мисаони, духовни:* ~ живот. **2.** *који се исτиче развијеним инτелекτуалним сйособносτима, йамеτан, мудар; који изражава τе сйособносτи:* ~ човек; ~ йоглед, ~ йосτуйак. **3.** *сйреман нешτо учиниτи, намеран:* бити ~ учинити шτо.

умањáвати (се), -àњāвāм (се) *несвр. йрема умањиτи (се).*

умањѐнӣк, -и́ка м мат. *број од којеī̄а се одузима други број.*

умањѐница ж лингв. *в. деминутив.*

у̀мањенӧст, -ости ж *стање оног што је умањено.*

умањѐње с *свођење на мањи износ, мању бројност и др., смањење.*

умањи́вати (се), -а̀њујем (се) *несвр. према умањити (се).*

умà̏њилац, -иоца (умà̏њитељ) м мат. *број који се одузима од другог броја.*

умáњити, у̀мањӣм свр. **1.** (нешто) *учинити малим или мањим, смањити:* ~ трошкове. **2.** *в. умањити се.* – Умањила Морава (вода). ■ **~ се** *постати мањи, смањити се.* – Приходи се умањили.

умáрати (се), у̀марам (се) *несвр. према уморити (се).*

умарини́рати, -ѝнӣрам свр. *ставити у маринаду, у саламуру.*

умарши́рати, -а̀ршӣрам (у̀маршовати, -шујем) свр. *ући у маршу, у маршовском поретку; ући с војском.*

умаси́рати, -а̀сӣрам свр. *масирањем унети, утрљати:* ~ уље у косу.

умáстити, у̀мастӣм (трп. у̀машћен) свр. *умазати, испрљати машћу, замастити; запрљати другим ношењем (нпр. одећу).* ■ **~ се** *упрљати се, умазати се машћу или чиме другим масним, замастити се.*

у̀матичити, -ӣм свр. *увести у матичне књиге.*

умà̏ћи (у̀маћи) и **умà̏кнути,** у̀макнем (аор. умà̏кох, умà̏че и у̀маче (умà̏кнух, у̀макнӯ); р. пр. у̀макао, умà̏кла (у̀макла) (умà̏кнуо, -ула)); трп. у̀макнӯт) свр. **1.** *кришом отићи, извући се; утећи, побећи, кренути:* ~ са пријема, ~ из логора. **2.** *крећући се брже отићи даље од других који се крећу у истом правцу, измаћи, одмаћи.* – Победник трке беше рано умакао осталим такмичарима. **3.** *остати незапажен, промаћи; изгубити се, нестати (из сећања).* – Све су видели, ништа им није могло умаћи. **4.** *измаћи се пролазећи у руке другога (о добитку, награди и др.).* ■ **~ се 1.** *помаћи се, померити се.* **2.** *уклонити се, измаћи се:* ~ из метежа.

у̀мах прил. *истог часа, у исти мах; одмах.*

у̀мацкати, -а̄м и **умáцкати,** у̀мацкам свр. *замазати, јако испрљати.* ■ **~ се** *умазати се, јако се запрљати.*

умашћи́вати (се), -а̀шћујем (се) *несвр. према умастити (се).*

у̀мећити и **умѐћити,** у̀мећӣм свр. *захватити, обухватити међом, границом, омеђити.*

умекша́вати (се), -ѐкшāвам (се) *несвр. према умекшати (се).*

у̀мекшāно прил. *с мекоћом, меко:* ~ изговарати неки глас.

у̀мекшāнӧст, -ости ж *стање оног што је умекшано.*

умекша́ње с **1.** *губитак чврстине.* **2.** лингв. *палатализација:* ~ сугласника.

умѐкшати, -а̄м (трп. у̀мекшан) свр. **1. а.** *смањити тврдоћу нечему, размекшати:* ~ восак. **б.** *в. умекшати се (1).* **2.** фиг. **а.** *учинити да неко постане мање оштар, строг, ублажити, одобровољити:* ~ управника. **б.** *в. умекшати се (2).* ■ **~ се 1.** *постати мек, мекши, омекшати.* – Умекшало се воће. **2.** фиг. *постати мање строг, попустљивији; одобровољити се.* – На крају се командир умекша.

у̀мѐње јек. **у̀мијење** с *добро познавање неког посла, вештина.*

умера́вати (се), -ѐрāвам (се) јек. **умјера́вати (се),** -јѐрāвам (се) *несвр. према умерити (се).*

у̀мерен јек. **у̀мјерен,** -а, -о **1.** *сведен на добру, праву меру:* ~ брзина. **2.** *уздржљив, скроман:* човек вредан и ~. • **умерени појас** геогр. *површина Земље између повратника (23°27') и стожерника (66°37') северне и јужне ширине.*

у̀мерено јек. **у̀мјерено** прил. *с мером, уздржљиво; осредње:* ~ критиковати, бити ~ оштар.

у̀мереннӧст јек. **у̀мјереннӧст** -ости ж *особина онога који је умерен, онога што је умерено.*

умерѐњāк јек. **умјерѐњāк,** -а́ка м *онај који је умерен, који уме да се уздржава; онај који се у сукобима других двеју страна држи средње линије, не супротстављајући се ниједној од њих, ни их подржавајући у свему.*

умерѐњāчкӣ јек. **умјерѐњāчкӣ,** -ā, -ō *који се односи на умерењаке, својствен умерењацима.*

умерења́штво и **умерѐњāштво** јек. **умјерења́штво** и **умјерѐњāштво** с *особина, својство умерењака.*

у̀мерити јек. **у̀мјерити,** -ӣм свр. **1.** *ускладити с могућношћу, довести на праву меру, учинити умереним:* ~ захтеве, ~ издатке. **2.** *свести на мању меру (снагу, брзину, интензитет чега):* ~ корак. ■ **~ се** *постати умерен, ограничити се, наћи праву меру:* ~ у радости.

у̀меркати, -а̄м свр. нем. *одмерити, проценити.*

уме́сити, у̀месӣм јек. **умијѐсити,** у̀мијесӣм свр. **1.** *месећи начинити, припремити тесто за неко јело, замесити:* ~ хлеб, ~ колаче. **2.** фиг. *створити збрку, пометњу, запетљати; удесити, припремити некоме неку подвалу, пакост, неприлику.* • **умешано па обешено** *без труда, на готово.*

у̀месно јек. **у̀мјесно** прил. *на уместан начин, добро, згодно; потребно, целисходно:* ~ спровести што, ~ применити што.

у̀меснӧст јек. **у̀мјеснӧст,** -ости ж *особина онога што је умесно.*

у̀местан јек. **у̀мјестан,** -сна, -о *који је на своме месту, који одговара потреби, прилици, оправдан;* ~ примедба.

уме́сти (у̀мести), уме́тем свр. *упропастити, уништити, сатрти:* ~ иметак. ■ **~ се** *затр(е)ти се, ископати се, истребити се.* – Семе им се умело!

у̀местити јек. **у̀мјестити,** -ӣм (трп. ум(ј)ештен) свр. *наместити, ставити у друго што, уградити:* ~ плакар у зид. ■ **~ се** *узети место, сместити се, наместити се.* – Уместе се испод дрвета.

уместо јек. **умјесто** (наглашено: у̀м(ј)есто) предл. (с ген.) **1.** *с речју у његовој функцији показује да је оно што је њиме исказано замењено нечим другим:* наместо, место: ~ пенкала добити оловку. **2.** (у прилошкој служби, с везницима "да", "што") *означава да је једна радња, ситуација и сл. замењена другом.* – Уместо да раде они се излежавају.

у̀метак, -тка м (мн. у̀меци, ген. у̀метāка) *оно што је уметнуто, уложено у неку целину, додато нечему (као елемената неопходан за функционисање нечега, као украсни додатак, као проширење чега и др.).*

уметан *в. умјетан.*

у̀метати и **умѐтати,** у̀мећем несвр. *несвр. према уметнути.* ■ **~ се 1.** *несвр. према уметнути се.* **2.** *надметати се, такмичити се (обично у бацању камена).*

умѐтāч, -а́ча м *онај који умеће, ставља што негде; онај који се умеће, надмеће, такмичи.*

у̀мети, -ем јек. **у̀мјети,** у̀мијем свр. и несвр. **1. а.** *располагати неком способношћу, бити вичан нечему, овлада(ва)ти неком вештином:* ~ јахати. **б.** *бити упознат с нечим, упућен у нешто, знати:* ~ говорити енглески језик. **в.** *бити у стању, моћи:* ~ одговорити. **2.** (око некога, с неким) **а.** *прилагодити се, прилагођавати се некоме; стећи, стицати нечију наклоност:* ~ око жена. **б.** *бити сналажљив, вешт, умешан.* – Напред иде онај који уме, а не који зна.

уметúљити се, -ѐтӣљӣм се свр. *оболети од метиља, ометиљавити (се) (о овцама).*

у̀метнӣк јек. **у̀мјетнӣк** м **1.** *онај који ствара уметничка дела, стваралац у области уметности:* ликовни ~, драмски ~. **2.** *добар зналац, вештак у различитим областима људске делатности.*

уметнина *в. умјетнина.*

у̀метница јек. **у̀мјетница** ж **1.** *женска особа уметник.* **2.** (у атриб. служби, уз им. ж. рода) *вешта, вична:* уметнице руке.

у̀метничкӣ јек. **у̀мјетничкӣ,** -ā, -ō **1.** *који се односи на уметнике, који припада уметницима:* ~ школа. **2. а.** *који се односи на*

уме̏тност: ~ дело. **б.** *који по̄тиче од одре̄ђеног уме̏тника (за разлику од народног ства̀ралаштва):* ~ песма. **3.** *који није дело при̏роде, вешта̄чки;* уп. умје̏тан (1).

у̀метнички јек. **у̀мјетнички** прил. *на начин својствен уме̏тницима, као уме̏тник; вешто:* ~ сликати; ~ наместити што.

у̀метнӣштво јек. **у̀мјетнӣштво** с *уме̏тничко ства̄рање; склоност уме̏тности.*

уметно *в. умје̏тно.*

у̀метно̄ст јек. **у̀мјетно̄ст,** -ости ж (инстр. -ошћу) **1.** *људска ства̀ралачка радност која по̄моћу го̀ворне или пи̏сане речи, линија, боја, то̀нова, по̀крета, пла̏стичног облика, конструкције и др. изражава мисли и осећања на начин који прӣчињава есте̏тско уживање; спо̀собност за ства̄рање таквих дела:* ликовна ~, сценска ~. **2.** *висок сте̄пен доступ̄ња у вешти̏ни, занатству, обртништву и др.* – То је пример штампарске уметности. • **седма ~** *филм.*

у̀метнути и **умѐтнути,** у̀метнём свр. **1.** *ме̏тнути, ста̀вити нешто ӯнутра, у нешто, између нечега, убаци̏ти; накнадно унети, дода̄ти:* ~ летву; ~ део текста. **2.** *учини̏ти ӯпадицу, доба̀ци̏ти.* – „И њега“, уметну неко. ■ **~ се 1.** *хи̏тро ӯћи, убаци̏ти се:* ~ у ред. **2.** *умеша̄ти се, ӯплести се (у разго̀вор).* **3.** (на, у некога) *наследи̏ти нечије особине, би̏ти сличан неком од родбине, у̀врћи се.* – Синови се уметнуше на оца.

у̀метрити, -ӣм свр. *сложи̏ти у ме̏тре (дрва).*

уме́ће јек. **умијѐће** с *вешти̏на, умење.*

уме̏цати, у̀мēцām свр. **а.** *учини̏ти меким, изӣњечити, изӣњавити:* ~ шљиве. **б.** разг. *умлати̏ти, уби̏ти.*

уме̏цкати, у̀мēцкām свр. *в. умецати (б).*

умеша̏вати (се), -èшāвāм (се) јек. **умјеша̏вати (се),** -јèшāвāм (се) *несвр. по̄према умеша̄ти (се).*

у̀мешан јек. **у̀мјешан,** -шна, -о *вешт, сӣретан, окретан.*

уме̏шати, у̀мēшām јек. **умијѐшати,** у̀мијешām свр. **1.** *мешајӯћи прӣпремити:* ~ пуру. **2.** *измеша̄ти, по̄мешати разнородне предме̏те, различите материје додајући једну другӯ и сл.:* ~ раж у пшеницу, ~ једно јело у друго. **3.** *увући, ӯпе̏тљати, ӯплести (обично у нешто непово̀љно).* – Не желим да те умешам у тај спор. ■ **~ се 1.** *ӯћи у неко мно̀штво, у неку масу; по̀стати члан неке заједнице:* ~ у народ. Благо њему, те се умеша у такво друштво. **2. а.** *узети учешћа у нечему, ӯплести се у нешто:* ~ у тучу. **б.** *ӯпасти, убаци̏ти се у разго̀вор.* – Неће бити! – умеша се неко. • **~ прсте у нешто** *и̏мати (скривеног) удела у нечему.*

у̀мешно јек. **у̀мјешно** прил. *на умешан начин, вично, сӣретно.*

у̀мешно̄ст јек. **у̀мјешно̄ст,** -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога који је умешан, сӣретност, вешти̏на.*

уме̏штати (се), у̀мēштām (се) јек. **умје̏штати (се),** у̀мјēштām (се) *несвр. по̄према умести̏ти (се).*

у̀мештво јек. **у̀мјештво** с *умешност, вешти̏на.*

умваò̄нӣк, -и́ка и **имӣваонӣк,** -а м *суд за умивање (обично прӣчвршћен за зид), лаваб о.*

умваò̄ница и **умӣваоница** ж **1.** *про̀стори̏ја у којој се умива, у којој су умиваоници.* **2.** *в. умиваоник.*

уми́вати (се), у̀мӣвām (се) *несвр. по̄према уми̏ти (се).*

уми́дерити се, -ӣм се свр. *уте̄гнути се мидером.*

у̀мӣлан, -лна, -о *умиљат, љубак; прѝјатан, ӯгодан.*

уми́лети јек. **уми́љети,** -лӣм свр. *по̀лако, милећи ући, доспе̏ти не̄где.*

у̀милити се, -ӣм се свр. (некоме) *ући у во̀љу (некоме), сте̄ћи нечију наклоност, по̀стати некоме мио.*

у̀мӣлно прил. *на умилан начин, умиљато.* – Умилно га погледа.

уми́лно̄ст, -ости ж *особина онога који је умилан.*

умило̀срдити се, -ӣм се и **умилоср̏дити се,** -òср̄дӣм се свр. *по̀стати милосрдан, умилости̏вити се.*

умило̀стивити, -ӣм и **умилости́вити,** -òстӣвӣм свр. *учини̏ти некога милости̏вим, милосрдним.* ■ **~ се** *по̀стати милости̏в, милосрдан, испо̀љити; по̀казати благо̄ст.*

умило̀стити се, -ӣм се свр. *в. умилости̏вити се.*

умиља́вати се, -ӣљāвāм се несвр. *наста̀јати би̏ти мио, наста̀јати сте̄ћи нечију наклоност.*

у̀миљат, -а, -о **а.** *који се умиљава, који осваја, сти̏че наклоност пи̏томим по̀нашањем, који се мази; ӯгодан, прѝјатан:* ~ дете; ~ глас. **б.** *ле̄ј, изгле̄дан, ӯгодан оку:* ~ предео.

уми́љати се, у̀мӣљām се несвр. *в. умиљава̄ти се.*

у̀миљато прил. *на умиљат начин, љу̏пко:* ~ се осмехивати.

у̀миљато̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога који је умиљат, онога што је умиљато.*

у̀мимогре̄д прил. *узгре̄д, усӣпут.* – Умимогред се често заустављ̏а.

уми́нути, у̀мӣнēм свр. **1.** *про̄ћи, не̏стати, изгу̏бити се.* – Уминуше лета. Умину живот. **2.** *изгу̏бити на инте̏нзитету, силини, жести̏ни, минӯти:* болови умину. ■ **~ се** *про̄ћи (поред, мимо).* – Умину се поред млина.

умиња́вати (се), -иња̄вām (се) и **умиња́вати (се),** -иња̄јēм (се) *несвр. по̄према уминӯти (се).*

у̀мир м *смире̏ње, умире̏ње; мир.*

у̀миран, -рна, -о (обично одр.) *који се односи на умир; који доноси умир, смире̏ње:* ~ во̀ће, ~ комисија, ~ завршетак.

у̀мирати, -рēм *несвр. по̄према умре̏ти.*

у̀мирба ж *мир, спо̀кој; прѝмирје; по̀мирење, измире̏ње.* – Хоће ли бити какве умирбе?!

умире́ње с **1.** *пре̏станак непрѝјатног стања изазваног бо̀лом, стра̀хом, раздраженошћу и сл., смире̏ње:* ~ болова, средство за ~. **2.** *пре̏станак непрѝјатељстава, мир.*

умири́вати (се), -и̏рујēм (се) *несвр. по̄према умири̏ти (се).*

умирӣва̏ч, -а́ча и **умӣрилац,** -иоца м *онај који умирује, доноси, успо̀ставља и сл., мир, мирото̀ворац.*

уми́рити, у̀мӣрӣм свр. **а.** *учини̏ти да неко пре̏стане би̏ти немиран, смири̏ти:* ~ ђаке, ~ децу. **б.** *учини̏ти да неко пре̏стане да се љути, да буде мање срди̏т.* – Мало га умирише њене речи. **в.** *уве̏рити некога да нема разло̄га за узнемиреност, донети спо̀кој, успо̀који̏ти.* – Донекле нас умирише вести са фронта. **г.** *ӯгуши̏ти о̀тпор, по̀вратити редовно ста̏ње:* ~ побуњенике. **д.** *ублажи̏ти, олакша̄ти:* ~ бол. ■ **~ се 1.** *по̀стати миран, смири̏ти се.* **2.** *пре̏кинути непрѝјатељства, склопи̏ти мир.*

умӣрљив, -а, -о *који умирује, смирује, доноси олакшање:* ~ реч.

у̀мирнӣк м *онај који мири, умирује, умирилац.*

у̀мирно прил. *смирено, ста̀ложено; по̀мирљиво.*

умирò̄вити, -и̏ровӣм свр. *пре̏вести из а̀ктивне службе у мировину, у пе̏нзију, пе̏нзионисати.*

умировљѐнӣк, -и́ка м *онај који је умировљен, пе̏нзионер.*

умировљѐнӣчкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на умировљенике, пе̏нзионерски:* ~ живот, ~ примање.

умировље́ње с *пре̏станак а̀ктивне службе, пе̏нзионисање.*

умӣрујӯће прил. *тако да смирује, умирује.* – Музика је деловала умирујуће.

умӣрујӯћӣ, -а, -е *који умирује, смирује:* ~ глас мајке.

у̀мирӯћӣ, -а̄, -е̄ *који се односи на умирање, смр̏тни; који умире, који се ӣаси:* ~ час; ~ зрак.

у̀мислити, -ӣм свр. **а.** *пре̏дставити у̀ мислима, замисли̏ти.* **б.** *ство̀ри̏ти у ма̏шти слику онога што је нестварно, уобрази̏ти.* **в.** *наумити, смисли̏ти.* ■ **~ се** *пре̏високо мисли̏ти о себи, уобрази̏ти се.*

у̀мити, у̀мијēм (имп. у̀мӣј; трп. умӣвен, -èна) свр. **а.** *водом очи̏сти̏ти, о̀пра̄ти (некога или нешто, одн. део тела, најчешће ли-*

це). **б.** *прањем уклонити, сúрати:* ~ сузе. **в.** фиг. *довести у ред, уредити, дотерати:* ~ рукопис. ■ ~ **се** *водом оúрати, измити себи лице.*

ȕмицати (се), ȕмичēм (се) *несвр. према умакнути (се), умаћи (се).*

ȕмишљāј м **1.** правн. *унапред смишљено извршење неког прúтивправног дела, прéдумишљај.* **2.** *намера да се нешто учини, замишљај, замисао, план.* **3.** *погрешна прéдстава, уображење.*

ȕмишљājан, -јна, -о *који се односи на умишљај, који има карактер умишљаја, прéдумишљаја:* ~ помагање.

ȕмишљājно прил. *с умишљајем, прéдумишљано:* ~ учинити прекршај.

умúшљати (се), ȕмȉшљāм (се) *несвр. према умислити (се).*

ȕмишљен, -а, -о **1.** *трп. од умислити (се).* **2.** *уображен, надмен, охол:* ~ човек, ~ држање.

умишљѐнȉк, -и́ка м *онај који је умишљен, уображенко.*

ȕмишљено прил. *уображено, надмено, охоло:* ~ се држати.

ȕмишљенōст, -ости ж *особина оног који је умишљен, уображеност.*

умишљòтина и **умȉшљотина** ж *оно што је нестварно, измишљотина; плод маште, фантазија, фикција.*

ȕмјетан, -тна, -о (јек.; ретко ек. ȕметан) **1.** *који не настаје, који се не врши прúродним пúтем, вештачки:* ~ гнојиво, ~ дисање, ~ свила. **2.** (одр.) *који се односи на уметност, уметнички:* ~ реализација.

умјетнȉна и **ȕмјетнина** (јек.; ретко ек. уметнȉна и ȕметнина) ж *уметнички рад, уметничко дело.*

ȕмјетно (јек.; ретко ек. ȕметно) прил. **1.** *на умјетан начин, вештачки:* ~ оплодити. **2.** *вешто, зналачки:* ~ сашити.

умла́тити, ȕмлāтīм свр. **1.** *убити, усмртити млатећи, тукући; усмртити уопште.* **2.** *ударајући млатилом, млатећи, пресући прикупити извесну количину воћа, намлатити:* ~ ораха.

умла́чити, ȕмлāчīм свр. *учинити млаким, смлачити:* ~ воду.

ȕмлети јек. **ȕмљети,** ȕмељēм свр. *измлети, самлети:* ~ цак жита.

умлечи́вати јек. **умљечи́вати,** -ѐчујēм *несвр. према умлечити.*

умлéчити, ȕмлēчīм јек. **умлијèчити,** ȕмлијечīм свр. *затворити на сāћу чахурице, ћелије (о пчелама).*

ȕмлитавити, -ȉм и **умлита́вити,** -ȉтāвīм свр. *учинити млитавим, омлитавити:* ~ удове. ■ ~ **се** *постати млитав, омлитавити се.*

ȗмље с *в. ум.*

ȗмнȉк м *уман, мудар човек; мислилац.*

ȗмница ж *умна, мудра жена.*

ȗмно прил. **1.** *на уман начин, мудро, паметно:* ~ поступити. **2.** *у погледу ума, разума, ментално, психички:* ~ поремећен.

ȕмнобōлан, -лна, -о *в. умоболан.*

ȕмногōм(е) прил. *у великој мери, по много чему:* ~ пионирски посао.

умногострућа́вати (се), -ȕчāвām (се) *несвр. према умногострући (се).*

умногострућѐње с *многоструко увећање, умножење.*

умногострући́вати (се), -ȕчујēм (се) *несвр. према умногострући (се).*

умногòстручити, -ȉм свр. *учинити многоструким, многоструко повећати, умножити:* ~ богатство. ■ ~ **се** *постати многоструко већи, бројнији, вишеструко се увећати, умножити.*

умножа́вати (се), -òжāвām (се) *несвр. према умножити (се).*

ȕмножак, -ошка м мат. *резултат множења, производ, продукт.*

умнòжилац, -иоца м мат. *број којим се множи други број, множилац.*

умнòжити, ȕмножȉм свр. **1. а.** *бројно, количински увећати:* ~ послове. **б.** *учинити јачим, већим, повећати:* ~ пажњу. **2.** *графичком техником произвести у више примерака:* ~ проглас, ~ елаборат. ■ ~ **се** *бројно се повећати, постати многобројнији.*

ȕмнōст, -ости ж *особина оног који је уман, разборитост, мудрост.*

ȗмњāк м анат. *назив за последњи кутњак који избија после пубертета (зуб мудрости).*

ȕмобōлан, -лна, -о *умно, душевно болестан:* ~ особа.

ȕмобōлнȉк м *онај који је умоболан, душевни болесник.*

ȕмобōлница ж *умоболна женска особа, душевна болесница.*

умобо́лнōст, -ости ж *стање оног који је умоболан, душевна поремећеност.*

умòбоља ж *душевна болест, умна поремећеност.*

умòвати, ȕмујēм несвр. **1.** *излагати своје мишљење нечему, мудровати, филозофирати.* **2.** *размишљати, премишљати.*

умо́дити се, ȕмōдīм се свр. *обући се, средити се, дотерати се по моди.*

ȕмокац, -кца м *умак, сос.*

умòкрити, ȕмокрīм свр. **а.** *наквасити, поквасити, скваснти:* ~ крпу. **б.** *поквасити мокрећи, испушташем мокраће:* ~ гаће. ■ ~ **се** *повр.*

ȕмолан и **ȗмōлан,** -лна, -о *пун молбе, молећив (о погледу, изразу лица, гласу и сл.).*

умòлити, ȕмолīм (трп. ȕмољен) свр. **1.** *молећи приволети, наговорити кога на што.* – Једва га умолисмо да пристане. **2.** *упутити коме молбу, замолити.* – Говорник умоли за тишину. **3.** *молећи добити што, измолити.* – Тешко је умолити толики новац. ■ ~ **се** *стећи милост молбама, умилостивити се некоме.*

ȕмолнȉк м *онај који је замољен за нешто.*

ȕмолно и **ȗмōлно** прил. *на умолан начин, молећиво:* ~ се обратити присутнима.

умољáвати (се), -òљāвām (се) *несвр. према умолити (се).*

умòљив, -а, -о *који се може умолити, попустљив.* – Није неумољив, умољив је Марко.

ȕмор м **1.** *клонулост, сусталост, малаксалост (услед дуге, напорног рада, напрезања, болести и др.), замор.* **2.** разг. *смртни тренутак, умирање, смрт.* • **мртав од умора** *јако уморан.*

умора́вати (се), умòрāвām (се) *несвр. према уморити (се);* уп. умарати (се).

ȗмōран, -рна, -о **1.** *исцрпљен, посустао, малаксао (услед напора, болести, старости и сл.).* **2.** *који одаје, одржава такво стање:* ~ корак, ~ лице.

ȕморено прил. *уморно, посустало, изнемогло.*

умòритељ м *извршилац уморства, убиства, убица.*

умòрити, ȕморīм свр. **1.** *довести (некога) у стање умора, замарити, изнурити.* **2.** *убити, усмртити.* ■ ~ **се 1.** *постати уморан, изморити се, сустати.* **2.** *одузети себи живот, убити се.*

умòрљив, -а, -о **а.** *који се лако и брзо умори.* **б.** *који изазива умор, заморан:* ~ посао.

ȕмōрнȉк м **1.** *онај који се уморио, који је уморан.* **2.** *онај који је убио, убица.*

ȕмōрница ж **1.** *она која је уморна.* **2.** *она која је убила, усмртила.*

ȗмōрно прил. *с умором, посустало, заморено.* – Уморно наслони главу на његово раме.

ȗмōрнōст, -ости ж *стање оног који је уморан, замореност, малаксалост.*

умо́рство с *чин насилног одузимања живота, убиство.*

умота́вати (се), умо̀тавам (се) *несвр. према умотати (се).*

умо̀тати, -ам свр. *омотати, обавити чиме; савити, обавити око нечега; скупити мотањем, смотати што:* ~ главу марамом; ~ мараму око главе; ~ конопац. ■ **~ се** *савити, омотати нешто око себе (обично ради заштите од хладноће и др.).*

у̑мотво̄ран, -рна, -о *којем је својствено умно, духовно стваралаштво:* ~ глава.

умотво̀рина и **умо̀творина** ж *плод стваралачког умног рада (обично о уметничком делу).* • **народне умотворине** *народна усмена књижевност, народно стваралаштво.*

умо̀трити, у̑мотрим свр. *уочедати, спазити, смотрити; запазити:* ~ зеца, ~ грешку.

умо̀чварити се, -ӣ се свр. *постати мочваран, претворити се у мочвару (о земљишту).*

умо̀чити, у̑мочим свр. **1. а.** *уронити, заљуљити (неко чврсто тело) сасвим или једним делом у неку течност:* ~ перо у мастило. **б.** *уронити, ставити неко овлажено или лепљиво чврсто тело у неку иситњену материју да би се део њених честица прилепио за то тело:* ~ хлеб у со.

умрачи́вати (се), -а̀чујем (се) *несвр. према умрачити (се).*

умра́чити, у̑мра̄чим свр. *учинити тамним, мрачним, замрачити:* ~ собу. ■ **~ се** (обично безл.) *смркнути се, замрачити се, смрачити се.* – Беше се умрачило.

у̑мрвити, -ӣм свр. **1.** *претворити у мрве, измрвити, издробити.* **2.** *ставити, умешати у нешто у виду мрва, удробити:* ~ хлеб у млеко.

у̑мрежити, -ӣм свр. *повезати, сплести у мрежу.* фиг. *увући у мрежу, у какву организацију, ухватити као у мрежу.*

у̑мрēти јек. **у̑мријети,** у̑мрēм свр. непрел. **1. а.** *доћи у стање престанка свих биолошких функција, престати живети, преминути.* **б.** *занемоћати, обамрети, замрети (од страха нпр.).* **2. а.** *нестати, изгубити се, умукнути (о звуцима и сличним појавама).* **б.** *ишчезнути, нестати (нпр. из сећања, обичаја и др.).* • **~ од жеђи, глади** *јако ожеднити, огладнити.* **~ (од жеље) за неким, за нечим** *почети чезнути за неким, за нечим.*

умрзо̀вољити се, -ӣм се свр. *постати мрзовољан, лоше расположен.*

у̑мр̄лӣ, -а̄, -о̄ **1. а.** *који је умро, преминули, покојни.* **б.** (у именичкој служби) м *мртвац, покојник.* **2.** *који је у вези са смрћу, смртни:* ~ час, ~ дан.

у̑мрлица и **у̑мрлица** ж *документ о нечијој смрти, смртовница; штампано обавештење о нечијој смрти.*

умр̄љати, у̑мр̄љам свр. *учинити да се на нечему појаве мрље, замрљати, запрљати:* ~ хаљину. ■ **~ се** *замрљати се, испрљати се, прекрити се мрљама.*

умр̄сити, у̑мр̄сим свр. *учинити да се конац (пређа, канап и др.) испреплете, запетља, измрси тако да се тешко може размрсити, развући и сл.* фиг. *учинити нејасним, запетљати, збркати; искомпликовати.* ■ **~ се** *испреплитати се, запетљати се, замрсити се (о концу, пређи и сл.).* фиг. *постати сложен, тешко разумљив, нејасан, искомпликовати се.*

умр̀твати (се), -а̄м (се) свр. *в. умртвити (се).*

умр̄твити, у̑мр̄твим свр. **1. а.** *учинити да нешто (или неко) замре, привремено му обуставити животне функције:* ~ експерименталну животињу. **б.** *лишити живахности, ватрености, смирити; елиминисати манифестације такве стања:* ~ игру; ~ страсти. **в.** *учинити да нешто не долази до изражаја, отупити, парализовати:* ~ активност, ~ савест. **2.** *убити, усмртити; уморити, побити.* – Шест ранио, седам умртвио. Немци су село умртвили. ■ **~ се а.** *начинити се мртвим, престати давати знаке живота.* **б.** *предати се мртвилу, пасивности; смирити се, успокојити се.*

умртвља́вати (се), умр̀твљавам (се) *несвр. према умртвити (се).*

у̑мр̄твљено прил. *у умртвљеном стању, обамрло:* ~ лежати.

у̑мр̄твљенӧст, -ости ж *стање онога што је умртвљено, онога који је умртвљен.*

умртвља́вати (се), умр̀твљујем (се) *несвр. према умртвити (се).*

у̑мскӣ и **у̑мственӣ,** -а̄, -о̄ *в. уман (1):* ~ рад, ~ спознаја.

умствова̀ти, у̑мствујем несвр. *в. умовати.*

умудра́вати (се), -у̑дра̄вам (се) *несвр. према умудрити (се).*

уму́дрити, у̑мӯдрим свр. *учинити мудрим, уразумити, опаметити некога.* ■ **~ се а.** *почети се рационално, мудро понашати, уразумити се.* **б.** *предати се мислима, замислити се; уозбиљити се.*

у̑музгати се, -а̄м се свр. *умазати се, замазати се (сузама нпр.).*

у̑мукнути, -нӗм и **уму́кнути,** у̑мӯкнӗм свр. *ућутати, замукнути, прекинути свој говор, певање, плач и сл.; престати, утишати се, изгубити се (о гласовима и звуцима).*

уму́љати, у̑мӯља̄м и **уму̀љати,** -а̄м свр. *гњечећи исцедити сок (из грожђа), измуљати.*

умундири́рити се, -у̑ндӣрӣм се свр. *обући се у мундир, униформу, униформисати се.*

у̑мусати се, -а̄м се и **уму́сати се,** у̑мӯса̄м се свр. *умазати се, забрљати се, запрљати се (обично по лицу).*

уму́сити се, у̑мӯсӣм се свр. *заћутати, намрштити се (због нерасположења, љутње).*

у̑мусти, уму́зӗм свр. *намусти, помусти (извесну количину млека).*

уму́тити, у̑мӯтӣм свр. *мутећи саставити једну материју с другом, измешати, умешати:* ~ беланце са шећером. ■ **~ се 1.** *смешати се с нечим чинећи једноличну масу.* **2.** *постати мутан, замутити се, помутити се.* – Вода се брзо умути.

умући́вати (се), -у̑ћујем (се) *несвр. према умутити (се).*

у̑мућкати, -а̄м свр. *мућењем учинити неку житку материју гушћом.*

у̑муцати, -а̄м свр. *почети муцати, замуцати.*

уму́чати, -чӣм свр. *умукнути, заћутати.*

унàвӣљчити, -ӣм свр. *скупити, згомилати у навиљке (сено).*

уна́глити, у̑нāглӣм свр. **1.** *наглo, изненада се променити (о расположењу и сл.).* **2.** *брзо, журно кренути.*

у̑назā̀д и **унàзā̀д** прил. **1. а.** *у смеру супротном од смера претходног кретања, натраг, назад; према задњој страни, у правцу задње стране:* ићи познатим путем ~; забацити главу ~. **б.** *према лошијем стању, наопоре.* – Нема напретка, можда све иде и уназад. **2.** (у временском значењу) **а.** *у протекло доба, према прошлости:* гледати сто година ~. **б.** *после времена за које се нешто веже, на које се односи садржај исказа; након обављеног посла:* хвалити некога ~; плаћање ~.

уназа́дити, уна̀зā̀дим свр. *учинити да се погорша стање некога или нечега.* ■ **~ се** *доспети у стање лошије од претходног.*

унàзā̀ђенӧст, -ости ж *стање онога што је уназађено, онога који је уназађен.*

уназаћи́вати (се), -а̀ћујем (се) *несвр. према уназадити (се).*

унàјмилац, -иоца м *онај који узима под најам (у најам), који унајмљује, изнајмљује.*

унàјмитељ м *в. унајмилац.*

унàјмитељица ж *она која унајмљује, узима под (у) најам.*

уна́јмити, у̑нāјмӣм (трп. у̑нāјмљен) свр. **1.** *узети у најамну службу, за најамника (радника или службеника); узети за плаћеног вршиоца или извршиоца нечега (обично каквог злог дела):* ~ чобанина; ~ убицу. **2.** *узети под најам, у закуп (искоришћавање, употребу уз одређену надокнаду):* ~ собу од газдарице. **3.** *дати, издати под (у) најам, закуп.* – У једној соби станује, другу је унајмио. ■ **~ се** *прихватити се службе или каквог другог посла за одређену надокнаду, ступити у најам, у најамни однос.*

унајмљѐнӣк, -и́ка м *онај који је унајмљен за нешто, најамник.*

унајмљѐница ж *она која је ступила у најамни однос, у најам, најамница.*

унајмљи́вати (се), -ѐјмљујēм (се) *несвр. према унајмити (се).*

унајмљи́вач, -а́ча м *онај који некога или нешто узима у (под) најам.*

унѐкāженōст, -ости ж *стање онога који је унакажен, онога што је унакажено.*

унакажѐње с *повреда или оштећење којим се неко или нешто унакази, нагрди.*

унакази́вати (се), -ѐзујēм (се) *несвр. према унаказити (се).*

унака́зити, -ѐкāзӣм свр. **а.** *учинити наказним, ружним, нагрдити.* – Грдна болест унакази јој лице. **б.** фиг. *приказати у ружном светлу, оцрнити; изменити наопаке, упропастити, искварити:* критиком ~ филм; ликове јунака у представи; ~ текст. ■ **~ се** *повр. према унаказити (а).*

унакара́дити, -ѐрāдӣм свр. *учинити накарадним, ружним, нагрдити.* ■ **~ се** *учинити себе накарадним, постати као накарада.*

унакараћи́вати (се), -ѐћујēм (се) *несвр. према унакарадити (се).*

унѐкрсно прил. **а.** *на унакрстан начин, час о једном, час о другом, час са једне, час са друге стране:* ~ испитивати. **б.** *в. унакрст.*

унѐкрст прил. **1. а.** *попреко једно у односу на друго, укршteно:* ~ прецртати, ~ положити. **б.** *дејствујући у правцима који се међусобно пресецају:* обасути пљоском ~. **2.** *на разне стране, у разним правцима:* ~ се разићи. • **не знати (не умети) ни две (ни четири)** ~ *не знати ништа.*

унѐкрстан, -сна, -о **1. а.** *који има облик крста, који је положен, сложен унакрст, у облику крста:* ~ пречаге. **б.** *који делује или који се изводи унакрст, у смеровима који се пресецају, укрштају:* ~ ватра (из оружја). **2.** *који се тиче сад једног, сад другог садржаја, час једне час друге теме; који упућује или врши час једна час друга особа:* ~ саслушање, ~ испитивање, унакрсна питања. • **унакрсни углови** мат. *једнаки углови чији се кракови, продужењем преко темена, секу у виду крста.* ~ **опрашивање** бот. и агр. *опрашивање цветним прахом из другог цвета, а не сопственог.*

унакр̀стити (се), -ѐкрстӣм (се) свр. *в. укрстити (се).*

унакр́штати (се), -ѐкр̄штāм (се) *несвр. према унакрстити (се).*

унѐкрштенōст, -ости ж *особина и стање онога што је унакрштено.*

у̀наоколо и **у̏наоколо** прил. **а.** *у (по) околном простору, свуда око некога или нечега.* – Унаоколо никога не беше. **б.** *по рубу, ивицом са свих страна:* ~ подсећи што.

у̀наокрӯг и **у̏наокрӯг** прил. *в. унаоколо.*

унѐпрēд јек. **унѐприје̏д** прил. **1.** *пре него што ће доћи до нечега, пре него што нешто може бити или ће бити:* ~ погодити, ~ се осигурати, ~ потрошити плату. **2.** *даље од датог тренутка; убудуће:* десет дана ~, ~ се другачије понашати. **3.** *у смеру, правцу кретања, даље од нечијег положаја, места и сл.; на месту, у простору који је напред, испред некога или нечега:* ићи ~; тамо ~.

унѐпредан, -дна, -о *који се врши унапред:* ~ кретање.

унапре́дити, -ѐпрēдӣм јек. **унапри̏јѐдити,** -ѐприје̏дӣм свр. **1.** *учинити напреднијим, развијенијим, садржајнијим, довести у боље стање, побољшати:* ~ привреду, ~ сарадњу, ~ односе. **2.** *довести, поставити на виши положај, произвести у виши чин, дати некоме више звање:* ~ официра, ~ чиновника. ■ **~ се** *доћи, досећи у боље, повољније стање.*

унапређе́ње с **1.** *остварење напретка у нечему, подизање нивоа нечега:* ~ производње. **2.** *прелазак одн. превођење на виши хијерархијски положај или степен:* ~ официра.

унапређи́вати (се), -ѐђујēм (се) *несвр. према унапредити (се).*

унапређи́вач, -а́ча м *онај који некога или нешто унапређује.*

уна́точ I. предл. (с дат.) *в. упркос.* – Унаточ опирању, одвели су Луку. **II.** прил. *у значењу супротстављања нечему:* ***насупрот, супротно, противно; у супротном смеру:*** свима ~. – Кад се упре поглед управо, онда очни мишићи раде један другом унаточ.

у̀натрāг и **у̏натрāг** прил. *в. уназад.*

унатра̀шкē прил. *леђима, одн. задњим делом тела окренутим у смеру кретања, супротно од нормалног смера, натрашке, уназад:* ~ ићи.

ундѝна ж лат. мит. *женско водено божанство (које својим певањем заводи рибаре и морнаре).*

у̏ндулāран, -рна, -о *валовит, таласаст:* ~ гибање.

у̏ндулациōнӣ, -ā, -ō *који се преноси, простире у облику таласа, таласни:* ~ теорија светлости.

у̀неврāт и **у̏неврāт** прил. *унеповрат, неповратно:* ~ пропасти.

у̀недоглē̏д прил. *бескрајно далеко, у бескрај, недогледно; бескрајно дуго:* ~ се простирати; ~ се продужавати.

унедра́вати се јек. **уњедра́вати се,** -ѐдрāвām се *несвр. према унедрити се.*

у̀недрити се јек. **у̀њедрити се,** -ӣм се свр. *увући се, утиснути се (о неком осећању).* – Чежња му се унедри у души.

уне́жити се, у̀нѐжӣм се јек. **уње́жити се,** у̀њѐжӣм се свр. *постати нежан, разнежити се.*

у̀нѐзвēрен јек. **у̀нѐзвијерен,** -а, -о *који одаје унезвереност, одсуство присебности, избезумљен; који одржава такво стање:* ~ старица; ~ поглед.

у̀нѐзвēрено јек. **у̀нѐзвијерено** прил. *на унезверен начин, смешено, избезумљено:* ~ гледати.

у̀нѐзвēренōст јек. **у̀нѐзвијеренōст** ж *стање онога који је унезверен.*

унезвере́ње јек. **унезвјѐре́ње** с *наступ унезвучености, унезвереног стања.*

унезве́рити се, унѐзвēрӣм се јек. **унезвијѐрити се,** унѐзвијерӣм се свр. *изгубити присебност духа, бити захваћен помешењем.*

у̀некē прил. арх. и нар. *у неко доба (касније, касно).* – Унеке стигоше и они.

у̀неколико прил. *у некој мери, донекле, делимично:* ~ измењен, ~ омести што.

у̀неповрāт прил. *неповратно, уневрат:* ~ се узгубити.

унеравнòтē̏жен, -а, -о *духовно нестабилан, неуравнотежен.*

унеравнòтē̏женōст, -ости ж *стање душевне неравнотеже, нестабилности, неуравнотеженост.*

унере́дити, -ѐрēдӣм свр. **а.** *довести у неуредно стање, учинити неуредним:* ~ собу. **б.** *упрљати (обично изметом):* ~ гаће. ■ **~ се** *упрљати се (обично изметом, о малом детету).*

унеређи́вати (се), -ѐђујēм (се) *несвр. према унередити (се).*

унеспокòјити, -òкојӣм свр. *учинити неспокојним, обеспокојити.*

унесреће́вати (се), -ѐћāвām (се) *несвр. према унесрећити (се).*

унесрећѐнӣк, -и́ка м *онај који је унесрећен.*

унесрећѐница ж *она која је унесрећена.*

унесрећи́вати (се), -ѐћујēм (се) *несвр. према унесрећити (се).*

унесрѐћитељ м *онај који некога унесрећује или га је унесрећио.*

унѐсрећити, -ӣм свр. **1.** *учинити несрећним, тужним, жалосним.* **2.** *повредити, ранити, осакатити.* ■ **~ се 1.** *постати несрећан, тужан жалостан.* **2.** *настрадати, бити повређен.*

унестрпљи́вати се, -тр̀пљујēм се несвр. *постајати нестрпљив, бивати обузет нестрпљењем.*

у̀нѐти јек. **у̀нијети,** унѐсēм (у̀несēм) (аор. унѐсох и у̀нѐх јек. у̀нијех; р. пр. у̀нео, -ела јек. у̀нио, у̀нијела: трп. унѐсен и у̀нѐт јек.

ȕнијет; пр. пр. ȕнёвши јек. ȕнијевши) свр. **1.** *носећи преместити унутра, допремити у унутрашњост нечега:* ~ сено у штагаљ. **2.** *укључити у неки текст, спис, књигу, списак и сл., увести, записати, дописати:* ~ што у записник, ~ у списак. **3. а.** *додати нечему нови елемената садржаја, нову карактеристику, пуњити, допунити, обогатити нечим:* ~ освежење у игру. **б.** (у кога, шта) *изазвати, проузроковати (у чему); бити узрок, извор нечега:* ~ немир, ~ збрку. **4. а.** *упрети, уперити (очи).* **б.** (у нешто) *принети, приближити чему.* – Не види док што не унесе у очи. ■ **~ се 1.** (пред некога) *примаћи се, приближити се (некоме):* ~ ближе. **2.** *удубити се, уживети се у нешто:* ~ у рачуне, ~ у проблем.

ȕнешто прил. *унеколико, донекле, нешто:* ~ бити од помоћи.

ȕниверзȁлан, -лна, -о лат. **1.** *који се односи на универзум, свеопшти, свеобухватан:* ~ појам. **2.** *многостран, свестран:* ~ занатлија.

универзалȉзам, -зма м *универзалне идеје, свестраност, свеобухватност у нечему.*

универзȁлија ж лат. фил. (обично у мн.) *општа ствар, општи појам.*

универзȁлист(а), -ē м (мн. -сти) *присталица универзализма.*

универзалȉстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на универзалисте; универзалан, свеопшти, свеобухватан.*

универзȁлност, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога што је универзално, свеобухватност.*

универзијȁда ж спорт. *назив за међународна спортска такмичења студената универзитета и високих школа.*

универзȉтēт, -е́та м **а.** *највиша научна и школска установа (подељена на факултете) за проучавање научних дисциплина и за образовање високостручних кадрова, свеучилиште.* **б.** *зграда у којој је смештена таква установа.*

универзитȅтлија м (мн. ж) ир. *онај који је на универзитету; онај који има универзитетско образовање.*

универзȉтēтскӣ, -ā, -ō *који се односи на универзитет, који је у вези с универзитетом:* ~ професор, ~ образовање.

универ̀зум м *свет; васиона, свемир.*

универс- *в. универз-.*

унижа́вати (се), -и̏жа̄вам (се) *несвр. према унизити (се).*

ȕнȉженост, -ости ж *стање онога који је унижен.*

унижéње с *повреда достојанства, понижење.*

уни́зати, ȕнȉжēм свр. *метнути, поставити у низ, у ниску, нанизати:* ~ перле.

унизи́вати (се), -и̏зујēм (се) *несвр. према унизити (се).*

уни́зити, ȕнȉзīм (трп. ȕнȉжен) свр. *повредити нечији понос, достојанство, понизити.* ■ **~ се** *досећи у недостојан положај, понизити се.*

ȕнија ж лат. **1.** *савез држава, нација, међудржавна или наднационална организација:* Панамеричка ~. **2.** *придруживање неких православних црквених организација католичкој цркви, уз признавање папске власти као врховне.* **3.** *савез као друштвена организација, удружење:* ~ синдиката. • **персонална ~** *однос држава које признају једног заједничког владара, мада и даље задржавају своју независност.* **царинска ~** *уговор о укидању царине између појединих држава и одређивања заједничких царинских услова у односу на друге земље.*

ун̀ијат м *верник унијатске цркве, тј. православне црквене организације која је унијом везана с католичком црквом;* уп. унија (2).

ун̀ијатити, -ӣм несвр. [гл. им. ун̀ијаћēње с] *преводити у унијате;* уп. унија (2) и унијат. ■ **~ се** *прелазити у унијате.*

ун̀ијаткиња (ун̀ијатка) ж *женска особа унијат.*

ун̀ијатскӣ, -ā, -ō *који се односи на унију (2) и унијате.*

ун̀ијатство с *унијатска вера, верска припадност унијатима.*

ун̀ијаче, -ета с (мн. ø; зб. им. ун̀ијачā̄д ж) *дете унијат.*

ун̀ика̄т, -а́та м лат. *једини примерак нечега; јединствен, изузетан узорак нечега:* библиотечки ~.

ȕникум м **1.** *в. уникат.* **2.** *сасвим необична, ретка ствар.*

ȕнилатерȁлан, -лна, -о лат. екон. пол. *који обавезује само једну (уговорну) страну, једностран:* ~ акт.

ȕнилатерȁлно прил. *у корист само једне заинтересоване стране; самовољно, самовласно, једнострано:* ~ укинути санкције.

унионȉзам, -зма м лат. *тежња за политичким јединством, унијом, уједињењем.*

унио̀нист(а), -ē м (мн. -сти) *присталица, следбеник унионизма.*

унионȉстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на унионизам и унионисте:* ~ сабор.

унионȉстички прил. *као унциониста, на начин својствен унионистима:* ~ деловати.

унионȉсткиња ж *жена унциониста(а).*

ȕнирати, -рēм несвр. *понирати, увирати.*

ȕнисо̄н[1] м итал. муз. *склад двају или више тонова (гласова) исте висине, једногласност, једнозвучје.*

ȕнисо̄н[2], -а, -о **а.** *складан, једнозвучан:* унисони гласови. **б.** *јединствен, једнодушан:* ~ мишљење.

ȕнисо̄но прил. *у једном тону, једнозвучно, једногласно; складно, хармонично; једнодушно:* ~ свирати; ~ подржавати што.

ȕнитāран, -рна, -о лат. *који има јединствено, централизовано уређење и управљање.*

унитарȉзам, -зма м *тежња јединственој, централизованој власти; државно уређење засновано на таквој тежњи.*

унита̀рист(а), -ē м (мн. -сти) *присталица унитаризма.*

унитарȉстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на унитаризам и унитариште:* ~ уређење; ~ став.

уни́тити, ȕнītӣм свр. *увести, уврстити у нити (основу, пређу за ткање).*

унификȁција ж лат. *свођење на јединствен тип, систем и сл., уједначавање, уједначење:* ~ правног система.

ун̀ификовати и **ȕнификовати,** -кујēм (унифици́рати, -и̏цӣрām) свр. и несвр. *свести, сводити на јединствен тип, норму и сл., уједначити, уједначавати.*

ȕнифо̄рма ж (ген. мн. -мӣ) лат. *службено одело прописаног кроја и материјала (исто за све припаднике одређене установе, организације и др.):* војна ~, полицијска ~.

ȕнифо̄рман, -мна, -о *једнообразан, једнак.*

унифо̀рмисати, -ишēм (униформи́рати, -о̀рмӣрām) свр. и несвр. **1.** *анлажовати на дужност ко се носи униформа; обезбедити, обезбеђивати униформом, снабде(ва)ти униформом.* **2.** *(у)чинити униформним, једнообразним.* ■ **~ се** *ступити, ступати на дужност ко се носи униформа; обући, облачити униформу.*

ȕнифо̄рмно̄ст, -ости ж *особина онога што је униформно, једнообразност.*

уништа́вајӯћӣ, -ā, -ē *који уништава, разоран:* ~ оружје, ~ непогода.

уништа̀валац, -аоца м *онај који уништава.*

уништа̀валачкӣ, -ā, -ō *који се односи на уништаваоце; уништавајући.*

уништа̀ватељ м *в. уништавалац.*

уништа́вати (се), -и̏шта̄вам (се) *несвр. према уништити (се).*

ун̀ишта̄ч, -а́ча м *в. уништавалац.*

униште́ње с *дело, чин који доводи до нестанка, пропасти чега или чега.*

ун̀ишти̏тељ м *в. уништавалац.*

у̀ништити, -ӣм свр. **а.** *учинити да неко или нешто више не постоји:* ~ непријатеља. **б.** *довести у крајње тешко стање:* ~ културу. **в.** (са прилошком одредбом која ограничава значење) *довести у крајње лош положај у погледу нечега:* финансијски ~, привредно ~.

у̀нкāш м тур. *предње облучје на седлу.*

уновачи́вати, -а̀чујем *несвр. према уновачити.*

унова́чити, -о̀ва̄чӣм свр. *узети у новаке (регруте), регрутовати.*

уновча́вати, -о̀вча̄ва̄м *несвр. према уновчити.*

уновче́ње с **а.** *замена чега за новац:* ~ вредносних папира. **б.** *извлачење материјалне користи из нечега:* ~ знања.

уно̀вчив, -а, -о *који се може уновчити, заменити, продати за новац:* ~ чек.

уновчи́вати, -о̀вчујем *несвр. према уновчити.*

у̀но̀вчити, -ӣм свр. **а.** *заменити за новац:* ~ чек. **б.** *извући материјалну корист из чега:* ~ знање.

у́нос и **у̀нос** м *оно што се уноси у нешто; уношење.*

у́носан и **у̀носан,** -сна, -о *који доноси добит, корист, који се исплати:* ~ посао.

уно̀сити (се), у̀носӣм (се) [гл. им. у̀ношење с] *несвр. према унети (се).*

у́носно и **у̀носно** прил. *на уносан начин, извлачећи добит.* – Раде веома уносно.

у́носно̄ст и **у̀носно̄ст,** -ости ж *својство онога што је уносно, корисност.*

уно̀ћати (се), уно̀ћа̄ (се) и **уно̀ћити се,** у̀ноћӣ се свр. безл. *наступити, спустити се (о ноћи), заноћати (се).*

у̀нук м *синовљев или кћерин син.*

у̀нука ж (дат. у̀нуци) *синовљева или кћерина кћи.*

у̀нутарњӣ и **унў̀тарњӣ,** -а̄, -е̄ *в. унутрашњи.*

у̀нутарњо̄ст и **унў̀тарњо̄ст,** -ости ж *в. унутрашњост (1).*

унутарпа̀ртијскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на унутрашњи живот и односе у партији:* ~ трвење.

уну́тра и **у̀нў̄тра** прил. **1.** *за правац: у нешто, у оквире, у границе нечега:* ступати ~. **2.** *за место: у нечему, у оквирима, у границама нечега:* бити ~.

у̀нутрашњӣ и **унў̀трашњӣ,** -а̄, -е̄ **1. а.** *који се односи на оно што је унутра:* ~ секреција. **б.** *који је у природи, бити кога или чега:* ~ нит проблема. **2.** *који се обавља у границама земље, државе:* ~ трговина, ~ политика.

у̀нутрашњо̄ст и **унў̀трашњо̄ст,** -ости ж (инстр. -ошћу) **1.** *простор који се налази у оквирима, у границама чега; оно што испуњава тај простор, оно што представља унутрашњи састав чега:* ~ Земље, ~ неке просторије. **2.** *део државе који је даље од главног града, покрајина, провинција.*

у̀нутрица ж *изнутрица, утроба.*

у̀нуче, -ета с (супл. мн. у̀нучићи м; зб. им. у̀нучад ж) *унук или унука; дем. и хип. од унук и унука.*

у̀нучић м *дем. и хип. од унук.*

у̀нучица ж *дем. и хип. од унука.*

у̀нучкӣ, -а̄, -о̄ *који припада унуцима, који се односи на унуке.*

у̑нца ж (ген. мн. у̑нцӣ) **1.** *мера за тежину (28, 35 грама за дроге и 31, 103 грама за племените метале) (у употреби у Америци и Енглеској).* **2.** *в. унча.*

унцијā́л, -а́ла (унцијала ж) м лат. палеогр. *један од најстаријих графичких стилова грчког и латинског писма, који се од монументалног писма разликује већом заобљеношћу слова.*

у̀нцијалан, -лна, -о *који се односи на унцијал:* ~ писмо, ~ стил.

у́нча ж лат. **1.** *стара мера за тежину, дванаести део литре или фунте, драм.* **2.** *мера за дужину, палац.* **3.** фиг. *мала количина, мрвица, зрнце.*

у̀њкав, -а, -о *који уњка, говори кроз нос (о човеку); који има носни призвук, који се артикулише кроз нос, назалан (о гласу).*

у̀њкавац, -а̄вца м *онај који уњка.*

у̀њкавица ж *женска особа која уњка.*

у̀њкаво прил. *на уњкав начин, кроз нос, назалним гласом:* ~ говорити.

у̀њкати, -а̄м несвр. *говорити кроз нос, назалним гласом.*

уобича́вати, -ѝчава̄м и **уобичаја́вати,** -а̀ја̄ва̄м *несвр. према уобичајити.*

уобѝчајен, -а, -о *који је у обичају, који се обично примењује, догађа, среће:* ~ поступак, ~ име.

уобѝчајено прил. **а.** *на уобичајен начин:* понашати се ~. **б.** *у предикату, кад се констатује да је нека радња, поступак и сл. уобичајена, да одговара обичају.* – Уобичајено је да се честита победнику.

уобѝчајено̄ст, -ости ж *оно што је ушло у обичај, што је уобичајено.*

уобича́јити, -ѝча̄јӣм свр. *примити, прихватити, завести као обичај, навикнути се на нешто:* ~ јутарњу шетњу. ■ ~ **се** *постати обичај, ући у обичај.* – То се у народу уобичајило.

уобла́чити се, уо̀бла̄чӣ се свр. *прекрити се облацима, наоблачити се.* – Уоблачи се пред ноћ.

уо̀бликовати, -кујем свр. и несвр. *да(ва)ти облик нечему, обликовати, уобличити, уобличавати.* ■ ~ **се** *доби(ва)ти облик, обликовати се.*

уо̀блити, у̀облӣм свр. (нешто) **1.** *начинити облим, дати нечему (некоме) ваљкаст, округласт облик, заоблити.* **2.** фиг. *учинити умилним, пријатним (глас).* ■ ~ **се** *постати обал, добити обле, округласте облике, заоблити се.*

уобличава́лац, -аоца м *онај који нешто уобличава, даје нечему облик;* уп. уобличити.

уобличава́лачкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на уобличаваоце.*

уоблича́вати (се), -ѝча̄ва̄м (се) *несвр. према уобличити (се).*

уо̀бли̑ченост, -ости ж *стање онога што је уобличено.*

уобличе́ње с *давање, одн. добијање облика, оформљење.*

уобличи́вати (се), -ѝчујем (се) *несвр. према уобличити (се).*

уобли̑чити, уо̀бли̑чӣм свр. *дати нечему одређен облик, обликовати.* ■ ~ **се** *добити одређен облик, обликовати се.*

уобља́вати (се), -о̀бља̄ва̄м (се) *несвр. према уобличити (се).*

уобража́вати (се), -а̀жа̄ва̄м (се) *несвр. према уобразити (се).*

уо̀бра̄жен, -а, -о *умишљен, надмен, охол:* ~ особа.

уображе́нко м *онај који је уображен, надувенко.*

уо̀бра̄женост, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога који је уображен, надменост, умишљеност.*

уображѐњак, -а́ка м *в. уображенко.*

уображе́ње с **а.** *уображена представа о нечему, фантазија.* **б.** *в. уображеност.*

уобра̀зиља ж *машта, фантазија.*

уобра́зити, уо̀бра̄зӣм свр. *представити у мислима, у машти; доћи до одређеног мишљења (обично погрешног) о нечему.* ■ ~ **се** *постати надмен, охол.*

уобручава́ти, -у̑чава̄м *несвр. према уобручити.*

уобру́чити, уо̀бру̑чӣм свр. *ставити у обручеве, опасати, стегнути обручем, обручевима:* ~ бачву. фиг. *стегнути као обручем, сапети као обручем, обручевима.* – Уобручи га грч.

уо̀главити, -ӣм и **уогла́вити,** уо̀гла̄вӣм свр. *ставити оглав (обично коњу), зауларити.*

уо̀збиљено прил. *на озбиљан начин, озбиљно:* ~ говорити.

уозбиљи́вати (се), -ѝљујем (се) *несвр. према уозбиљити (се).*

уозби́љити, уòзбӣљӣм свр. *учинити озбиљним некоѓа.* – Та вест уозбиљи присутне. ■ **~ се** *постати озбиљан; задубити се у мисли, постати брижан.*

уоквири́вати (се), -и̏рујēм (се) *несвр. према уоквирити (се).*

уоквири́ти, уòквӣрӣм свр. **а.** *направити, ставити оквир око нечеѓа, ставити у оквир, заоквирити:* ~ слику, ~ књигу. **б.** *поставити се као оквир, бити оквир нечему.* – Пелц око врата и токе на глави уоквирили су љупка лица. ■ **~ се** *поређати се око нечеѓа, наоколо, око некоѓа, поставити се као оквир.* – Жене се уоквире око нас.

у̏околo прил. *око некоѓ места, унаоколо.*

у̏окру̏г прил. *(у)наоколо, около; укруѓ, кружно:* погледати ~; окренути се ~.

уокру́глити, уòкрӯглӣм свр. *учинити округлим, заокруглити.* ■ **~ се** *постати округао, добити изглед нечеѓа округлоѓ, заокруглити се; уѓојити се, подѓојити се.*

уокру́жити, уòкрӯжӣм свр. *поставити, уписати у облику круѓа, кружно.* ■ **~ се** *поставити се, поређати се у облику круѓа.*

у̀о̄мчити, -ӣм свр. *везати, спутати омчом.*

уопћ- *в. уопшт-.*

уопшта́вати (се), уòпштāвāм (се). *несвр. према уопштити (се).*

у̀опште прил. **1. а.** *посматрајући, третирајући као општу појаву, као заједничку особину, у начелу, без обзира на појединачно:* разматрати неку појаву ~. **б.** *у целини, без изузимања:* људи ~. **в.** *само у општим цртама, без ближих података:* знати нешто само ~. **г.** *по правилу, обично, највише.* – Мушкарци су уопште висока струка. **2.** (у одричним реченицама) *ни у ком случају никако.* – Уопште му не верујем.

у̀општен, -а, -о **1.** *трп. од уопштити (се).* **2.** *који има општи карактер, који се не односи на појединачно:* ~ оцена.

у̀општено прил. *на уопштен начин, у општим цртама, у начелу, без појединости:* третирати неки проблем ~.

у̀општено̄ст, -ости ж *особина оноѓа што је уопштено:* ~ критике.

уопште́ње с *проширење нечеѓа на ширу, начелну појаву, ѓенерализација.*

у̀општити, уòпштӣм свр. *учинити општим, дати нечему карактер начелноѓ, општеѓ:* ~ запажања, ~ искуства. ■ **~ се** *постати општа појава, добити општи карактер.*

у̀орити, -ӣм свр. *појодити, изабрати право време за што.*

уортаче́ње с *успостава ортачких односа.*

уортачи́вати (се), -а̏чујēм (се) *несвр. према уортачити (се).*

у̀ртачити, -ӣм и **уорта́чити,** уòртāчӣм свр. **а.** *узети некоѓа за ортака, уланача капитала, одн. сарадника у заједничком послу, подухвату.* **б.** *унети у ортаклук, у заједничко пословање, неку имовину, вредност и др.* ■ **~ се** *ступити у ортаклук с неким, удружити се у заједничком послу, подухвату.*

у̀остāлōм *речца која се употребљава кад се износи још нека околност сагласна са смислом већ реченоѓ, напоследку, најзад.* – То се, уосталом, и подразумева.

уоча́вати (се), уòчāвāм (се) *несвр. према уочити (се).*

уоче́ње с *увиђање, спознаја.*

уочи (наглашено: у̏очи) предл. (с ген.) *дан пре; непосредно пре:* ~ празника, ~ рата.

уочи́вати (се), уòчујēм (се) *несвр. према уочити (се).*

у̀очиглēд прил. *у односу на нешто:* ~ неке појаве, некој појави.

у̀очити, уòчӣм свр. **1.** *уследати, спазити.* **2.** *постати свестан нечеѓа, схватити, сагледати; запазити.* ■ **~ се** *видети се, спазити један другоѓа; наћи се лицем у лице с неким, суочити се.*

у̀очљив, -а, -о **1.** *који се лако уочава, упадљив:* уочљиве наснице. **2.** *који се истиче, издваја (обично оштрим, неувиђеним изражавањем, жучном дискусијом):* ~ беседник.

у̀очљиво прил. *на уочљив начин, приметно, видно.* – Трагови су се уочљиво видели.

у̀очљивōст, -ости ж *особина оноѓа који је уочљив, оноѓа што је уочљиво.*

уоштра́вати (се), уòштрāвāм (се) *несвр. према уоштрити (се).*

у̀оштрити, уòштрӣм свр. **а.** *учинити оштрим или оштријим, заоштрити, наоштрити:* ~ нож. **б.** (са допуном: поглед, очи и сл.) *управити оштар, продоран поѓлед, почети нетремице ѓледати.* ■ **~ се 1.** *постати оштар или оштрији, заоштрити се.* **2.** фиг. **а.** *постати љут, љући, наоштрити се.* – После те изјаве уоштре се још више. **б.** *заузети строг став.* – Е неће! – уоштри се момак.

у̀пāд и **у̀пад** м *наѓао, насилан или изненадан улазак неѓде (у неку просторију, не неки простор и др.).*

у̀падан, -дна, -о **1.** *в. упадљив.* **2.** (одр.) **а.** *који упада, продире из виших предела:* упадни ветар. **б.** физ. *који долази од некоѓ спољноѓ или даљеѓ извора на посматрани објекат (о зрацима); који се односи на такву појаву:* упадни зрак, упадни угао.

у̀падати, -āм *несвр. према упасти.*

у̀падица ж *реч, речи, коментар за време нечијеѓ ѓовора, ѓоворења, примедба.*

упа̀дљив, -а, -о *који пада уочи својим изѓледом, особинама и сл., изразит.*

упа̀дљиво прил. *на упадљив начин, изразито:* ~ наглашавати што, ~ плав.

упа̀дљивōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина оноѓа који је упадљив, оноѓа што је упадљиво.*

у̀падно прил. *в. упадљиво:* бити ~ повијен.

у̀паднōст, -ости ж *в. упадљивост.*

у̀пазити, -ӣм свр. *спазити, уѓледати.*

у̀паковати, -кујēм свр. *сложити, завити нешто у пакет, деѓак и сл., запаковати.*

у̏пала ж мед. *обољење некоѓ орѓана или ткива изазвано обично инфекцијом (манифестује се повишеном темпераѓуром, отоком, болом и др.), запаљење:* ~ плућа, ~ грла.

упа́лити, уòпāлӣм (трп. уòпаљен) свр. **1. а.** *учинити да нешто почне да ѓори, потпалити, запалити, ужећи:* ~ сламу. **б.** *учинити да нешто засија, да почне да светли, да одаје светлост:* ~ лампу, ~ сијалицу. **в.** *ставити неки уређај у ѓогон, укључити, активирати:* ~ мотор. **2.** фиг. *одушевити, заѓрејати некоѓа за нешто; надражити, узбудити:* ~ масу; ~ партнера. **3.** *упећи, ужарити (о сунцу).* **4.** *опалити, пући (из ватреноѓ оружја).* **5.** разг. (често безл.) *поћи за руком, успети.* – Да покушамо на леп начин, ваљда ће то упалити. ■ **~ се 1. а.** *почети ѓорети, запалити се; почети светлети.* **б.** *јако се заѓрејати, зажарити се.* **2. а.** *бити захваћен врењем, ужећи се, покварити се.* **б.** *бити захваћен запаљењем, упалом, букнути, зацрвенети се.* **3.** фиг. **а.** *узбудити се, узрујати се, усплamтети.* **б.** *одушевити се, усхитити се, бити понет нечим.*

у̏пāлни, -ā, -ō *који се односи на упалу:* ~ процес.

упа̀љāч, -а́ча м (инстр. -а́чем) **а.** *направа за паљење цигарета.* **б.** *део експлозивне направе који изазива паљење, детонацију:* ~ мине.

упаљѐнӣк, -и́ка м *онај коѓа је обузела или коѓа лако обузима похота, страст.*

упаљѐница ж *она коју је обузела или је лако обузима похота, страст.*

у̀пāљенōст, -ости ж *стање оноѓа који је упаљен, оноѓа што је упаљено.*

упа̀љив, -а, -о **1.** *који има својство да се лако, брзо пали, запаљив:* ~ материјал. **2.** фиг. *који се лако, брзо одушевљава, заѓрева за нешто; који побуђује, распаљује одређена осећања, расположења, тежња:* ~ младић; ~ реч.

упаљи́вати (се), -а̀љујēм (се) *несвр. према упалити (се).*

упаљи̏ва̄ч, -а́ча м **1.** *онај који се бави упаљивањем, паљењем нечега (нпр. уличних фењера).* **2.** *в. упаљач.*

упа̀љивṑст, -ости ж *особина онога који је упаљив, онога што је упаљиво.*

у̏пā̀мтити, -ӣм свр. *задржати, сачувати у свести, у сећању, запамтити:* ~ текст. разг. *задржати у сећању по нечему непријатном (често као претња, злурадо).* – За сва времена су упамтили те батине.

упа̀мтљив, -а, -о *који се лако памти.*

упа́њити се, у̏пāњӣм се свр. **а.** *запањити се, запрепастити се.* **б.** *укочити се, удрвенити се.*

у̏паочити, -ӣм свр. *спречити окретање точкова (задевајући што међу паоце или уопште), закочити.* ■ ~ **се** *стати, закочити се.*

упара́дити, -а̀ра̄дӣм свр. *пројектовати, уредити за параду; уредити, дотерати уопште.* ■ ~ **се** *уредити се, дотерати се (као за параду).*

упарађи́вати (се), -а̀ђујēм (се) *несвр. према упарадити (се).*

упа́рати, у̏па̄ра̄м свр. *изрезати, исећи; убости.* ■ ~ **се** *урезати се, усећи се.*

у̏парити, -ӣм свр. *изложити дејству паре (од вреле воде), попарити.* ■ ~ **се 1.** *испунити се испарењима, паром.* **2.** *бити обузет врућином.*

упаркира́ти, -а̀ркӣра̄м свр. *довести, допремити на паркинг, на место предвиђено за паркирање, паркирати:* ~ кола.

упа́рложен, -а, -о **1.** *необрађен, необделан, запарложен (нпр. виноград).* **2.** фиг. *који се не развија, заостао, уназађен:* ~ паланка.

упа́рложенṑст, -ости ж *стање онога што је упарложено, запарложеност.*

упа́рложити, -ӣм свр. *пустити (виноград, њиву и сл.) да зарасте у коров, запустити, запарложити.* ■ ~ **се 1.** *остати необрађен, необделан, зарасти у траву, у коров, запарложити се.* **2.** фиг. *заостати, учмати, умртвити се (културно, интелектуално и сл.).*

у̏пасати, у̏пашēм свр. *увезати пасом, појасом, опасати:* ~ чакшире. ■ ~ **се** *везати се, обавити се нечим око појаса, опасивати се:* ~ каишем.

у̏пасти, у̏паднēм (аор. у̏падох, у̏паде и у̏паде; р. пр. у̏пао, -ала; пр. пр. у̏пāвши; трп. *в*) свр. **1.** *пасти у нешто (озго доле); увалити се, заглибити се (под дејством сопствене тежине):* ~ у бунар; ~ у блато. **2. а.** *силом ући, продрети; изненада доћи, банути:* ~ у град, ~ у собу. **б.** *уопште пристати негде, међу некога, доспети негде:* ~ у добру кућу, ~ у добру фамилију. **3. а.** *крећући се доћи, доспети негде где је неповољно, опасно:* ~ у замку, ~ у заседу. **б.** *наћи се, обрести се у каквој неповољној ситуацији, неповољним околностима:* ~ у заблуду, ~ у грех. **в.** *бити обузет нечим:* ~ у летаргију. **4.** *умешати се, уплести се у нешто:* ~ некоме у говор, ~ у тучу. **5.** *постати удубљен, увучен (услед слабости, болести и др.).* – Упали му образи.

у̏паученṑст, -ости *стање онога што се упаучило.* фиг. *запуштеност, запарложеност.*

у̏паучити се -ӣм се свр. *прекрити се, испунити се паучином.*

у́пев јек. **у́пјев** м муз. *период певања после запева у коме се већ увелико ушло у певање.*

упе́глати и **у̏пēглати,** у̏пēгла̄м свр. *испеглати, уплачати:* ~ кошуљу.

у̏пека ж *припека, жега.*

упе́љати, у̏пēља̄м свр. *убити, уцмекати.*

упепѐлити, упèпелӣм свр. **1.** *посути пепелом.* **2.** *претворити у пепео, спалити, сагорети.*

упепѐљавити, -ӣм и **упепељáвити,** -ѐља̄вӣм свр. *учинити пепељавим, упрљати пепелом.*

упери́вати, -ѐрујēм *несвр. према упрети.*

упѐрити и **у̏перити,** у̏перӣм свр. **1.** *управити, усмерити, окренути прст, оружје, поглед и др. према некоме, нечему, напрети.* **2.** *управити, усмерити, усредсредити какву активност и сл. у одређеном правцу, с одређеним циљем:* ~ критику. ■ ~ **се** *управити се, усмерити се.*

у̏пēти, у̏пнēм свр. *запети, напрегнути, одупрети:* ~ ноге у лединy. ■ ~ **се а.** *употребити сву снагу, запети, напрегнути се.* фиг. *предати се нечему, заузети се за нешто.*

упетља́вати (се), -ѐтља̄ва̄м (се) *несвр. према упетљати (се).*

упѐтљати, -а̄м свр. **1. а.** *учинити да се нешто не може лако развезати ни размрсити, запетљати, замрсити:* ~ прегу. **б.** *причврстити узицом, ужетом и сл., привезати, увезати:* ~ поломљене амове. **2.** *умешати, уплести:* ~ некога у нешто. ■ ~ **се 1.** *запетљати се, замрсити се.* **2.** *уплести се, умешати се у што.*

упето̀стручити, -ӣм свр. *повећати петоструко, пет пута; много повећати.* ■ ~ **се** *петоструко се повећати; много се повећати.*

упе̏ћи (у̏пећи), упèчēм свр. *јако угрејати, припећи (о сунцу).* ■ ~ **се** *печењем се скупити, стврднути и сл.; сувише се испећи, препећи се (о месу или чему другом што се пече).*

у̏пецати, -а̄м свр. **1.** *ухватити пецајући, ловећи удицом (рибу).* **2.** фиг. *ухватити у замку, преварити, надмудрити кога; придобити партнера (о односу мушкарца и жене).* ■ ~ **се** *бити обманут, преварити се (обично непромишљено упадајући у какву неповољну ситуацију).*

упе̏цљив, -а, -о *који има навику да упецне кога, који задиркује, пецка, подсмешљив.*

упе̏цљиво прил. *задиркујући, подсмешљиво.*

у̏пецнути, -нēм свр. *убости, пецнути.* фиг. *дирнути, подсмехнути се.*

упечà̀тати (се), -а̄м (се) свр. *в. упечатити (се).*

упѐчатити, -тӣм свр. *утиснути, ударити печат, обележити печатом:* ~ писмо. ■ ~ **се** *утиснути се, оставити траг (у души).* – Утисци се упечате у души.

упечà̀тљив, -а, -о *осетљив на утиске; који оставља утиске, утисак:* бити брзомислен и упечатљив; ~ лице.

упечà̀тљиво прил. *на упечатљив начин, на начин који оставља утисак:* ~ говорити.

упечà̀тљивṑст, -ости ж *особина онога што је упечатљиво.*

упи́јати (се), у̏пијām (се) *несвр. према упити (се).*

упи́јаћи, -а̄, -е̄ у изр. ~ **хартија** *врста хартије за упијање мастила после писања.*

упи́јач, -а́ча м (инстр. -а́чем) *металана или дрвена направа снабдевена упијаћом хартијом.*

упиктѝјати се, -а̄м се свр. *дугим кувањем претворити се у пикције, бити укуван до пикцијастог стања.*

упи́лети се јек. **упи́љети се,** -лӣм се свр. *урезати се, усећи се.*

у̏пи̏љено прил. *запрљавши се пажљиво, пиљећи.*

упи́љити, у̏пи̏љӣм свр. **а.** *в. упиљити се.* **б.** *упрети, управити (очи, поглед).* ■ ~ **се** *унети се поледом, загледати се нетремице у кога.*

у̏пињати (се), -њēм (се) *несвр. према упети (се).*

у̏пирати (се), -рēм (се) *несвр. према упрети (се).*

у̏пис и **у́пис** м *уписивање, попис, обележавање; укњижба, укњижење:* ~ шака, ~ добровољаца; ~ у земљишне књиге. • **леп као** ~ *веома леп.*

у̏писа̄н, -а, -о *трп. од уписати.* • **леп као** ~ *врло леп, леп као слика, као насликан.*

упи́сати, у̏пишēм свр. **1.** *забележити словима, записати, написати; унети, увести, записати у какав списак, књиге и сл.:* ~ стихове; ~ у бирачки списак. **2.** *дати у државни заjам, поклонити, писмено пренети на кога, наменити коме и сл. новац или какву другу вредност:* ~ заjам, ~ две краве за војску. **3.** мат. *уцртати ману слику у већу:* ~ круг у троуглу. ■ ~ **се** *пријавити се (у какву заједницу, у неку странку, школу, добровољце и сл.).*

уписи́вати (се), -и̏сујем (се) *несвр. према уписати (се).*

у̏писни и **у́писни,** -ā, -ō *који је у вези са уписом:* ~ рок, ~ протокол.

у̏писни̏к м **1.** *онај који уписује државни зајам и сл.* **2.** *књига у коју се уписују грађани и њихове обавезе и права, регистар.*

уписни̏на и **у̏писнина** ж *новчани износ који се плаћа при уписивању, такса за какав упис.*

у̏писница ж *књига у коју се врши какав упис; писмени документ о каквом упису или какав образац за упис.*

упита̀нӣк, -и́ка м *онај коме се постављају питања.*

упи́тати, у̏пӣтām (3. л. мн. упи́тајӯ) свр. **а.** *обратити се некоме питањем, поставити некоме питање:* ~ дете шта ради. **б.** *затражити, заискати, запитати; замолити:* ~ књигу; ~ за помоћ. ■ ~ **се 1.** *размишљајући потражити објашњење нечега, запитати се.* **2.** уз. повр. *поздравити се (обично интересујући се за здравље један другога).*

у̏пити, у̏пијēм свр. **1.** *усисати у себе, натапајући се попити.* – Земља упије кишу. **2.** фиг. *примити у себе, задржати у себи:* ~ нечије речи. ■ ~ **се 1.** *натопити се, ући, прожети.* – Крема се упије у кожу. **2.** *прилепити се, приљубити се, прибити се.* – Кошуља се упије уз тело. **3.** *упасти, увући се, удубити се.* – Упиле се очи, лице упијено. **4.** *дубоко заћи, увући се.* – У срце се упије језа.

упити́вати (се), -ѝтујēм (се) *несвр. према упитати (се).*

упиткива́ти, -ѝткујēм *несвр. према упитати.* ■ ~ **се** *питати један другога, распитивати се.*

упѝтљив, -а, -о *који изражава питање, упитни:* ~ поглед.

упѝтљиво прил. *упитно, питајући:* ~ погледати.

у̏питни̏, -ā, -ō **1.** *који изражава или означава питање:* ~ поглед. **2.** *у граматичким изразима:* а) ~ **реченица** *реченица којом се пита.* б) ~ **заменица** *заменица којом се пита за непознато лице или ствар, одн. њихову особину, количину и сл.*

у̏питни̏к м **1.** лингв. *знак питања.* **2.** *скуп питања на која треба дати одговоре, квестионар.*

у̏питно прил. *питајући, као да пита:* гледати ~.

у̏питно̏ст, -ости ж *особина онога што је упитно, што је под сумњом.*

упито̀мити и **упѝтомити,** упѝтомӣм свр. *учинити питомим, припитомити; умирити, утешити:* ~ лане; ~ дете. ■ ~ **се** *постати питом, припитомити се; постати питом, благ, смирен.*

упитомља́вати (се), -о̀мљāвām (се) *несвр. према упитомити (се).*

упихтѝјати се, -āм се свр. *в. упиктијати се.*

у̏пицати (се), у̏пичēм (се) *несвр. према упећи (се).*

упла́вити, у̏плāвӣм свр. *учинити плавим, обојити у плаво:* ~ мараму.

у̏плакати се, -ачēм се свр. *почети плакати, расплакати се; умазати се сузама од плача.*

упла́стити, у̏плāстӣм свр. *скупити, саденути (сено, сламу и др.) у пласт.*

у̏плата ж *сума новца уплаћена у неку сврху; уплаћивање новца.*

упла́тити, у̏плāтӣм свр. *дати уплату, унапред платити нешто; потпуно исплатити нешто.*

упла̀тљив, -а, -о *в. уплатив.*

у̏платни̏, -ā, -ō *који се односи на уплату:* ~ број, ~ место.

у̏платница ж *формулар, бланкет који се испуњава за уплаћивање (новца).*

уплаћи́вати, -а̀ћујēм *несвр. према уплатити.*

уплахи́рити (се), -а̀хӣрӣм (се) свр. *в. усплахирити (се).*

у̏плашено прил. *са страхом, у страху:* ~ гледати.

у̏плашено̏ст, -ости ж *стање онога који је уплашен, заплашеност, застрашеност.*

у̏плашити, -ӣм свр. *изазвати, улити, задати страх, препасти, застрашити.* ■ ~ **се** *осетити страх, испунити се страхом, препасти се.*

уплашћи́вати, -а̀шћујēм *несвр. према уплашити.*

уплéнити, -у̀плēнӣм јек. **уплијèнити,** у̏плијенӣм свр. *узети као плен, силом присвојити, отети од противника (обично у борби).*

уплéсати, у̏плēшēм свр. *ући негде плешући; ући, доспети негде ходом који подсећа, личи на плес.*

у̏плеснити се и **уплѐснити се** јек. **у̏пљеснити се** и **упљѐснити се,** -ӣм се свр. *постати плеснив, убудући се.*

уплѐсти (у̏плести), -ѐтēм (аор. уплѐтох, у̏плете; имп. уплѐти; р. пр. у̀плео, -ела (у̀плела); трп. уплѐтен, -ѐна; пр. пр. у̀плēвши) свр. **1. а.** *савити у плетеницу, сплести:* ~ косу. **б.** *плетући начинити, исплести:* ~ чарапе. **в.** *испреплитати једно с другим; плетењем увући у што:* ~ прсте; ~ траку у косу. **2.** *увући, умешати некога у нешто (обично непријатно):* ~ кога у сукоб. ■ ~ **се 1.** *замрсити се, запетљати се; искомпликовати се.* **2.** *упустити се, упетљати се, умешати се у што (често непријатно):* ~ у рат, ~ у разговор.

у́плет и **у̏плетāј** м *уплитање, увлачење.*

у̀плетак, -тка м *оно што је негде уплетено, уплетњак (врпца која се уплиће у косу нпр.).*

у̀плетати (се), -ећēм (се) несвр. *в. уплитати (се).*

у̀плетња̄к м *в. уплетак.*

у́плив м **а.** *деловање, дејство, утицај.* – Изучава се утицај електричних појава у атмосфери на пријем радио-емисија. **б.** *моћ да се (из)врши дејство, утицај на некога:* имати ~ на некога.

упliва́вати, -ѝвāвām *несвр. према упливати.*

у̀плӣван, -вна, -о *који има уплива, утицајан, моћан.*

у̀пливати, -āм свр. *доћи, доспети негде, ући уливајући:* ~ у циљ.

упли̏висати, -ишēм свр. и несвр. *(из)вршити уплив, утицати.*

у̀плитати (се), -ићēм (се) *несвр. према уплести (се).*

упло̀вити, у̀пловӣм свр. *ући, приспети пловећи:* ~ у пристаниште.

упловљава́ти, -о̀вљāвām *несвр. према упловити.*

у̀пљачкати, -āм свр. *отети пљачкајући, узети као плен, као пљачку.*

у̀пљескати, -āм (-ешћēм) и **упље́скати,** у̀пљēскām (у̀пљēшћēм) свр. **1.** *набити, утабати, утајкати:* ~ глину. **2.** подр. *премлатити; убити.*

упљува́вати, -у̀вāвām *несвр. према упљувати.*

у̀пљувак, -у̏вка м **1.** *јаја или траг од муве на месу, на стварима и др.* **2.** *ларва муве и осталих сличних инсеката.*

упљу̏вати, у̀пљујēм свр. **1. а.** *испрљати, запрљати упљувцима.* – Муве упљују месо. **б.** *поквасити, испрљати пљувачком.* **2.** *испљувати, попљувати (некога) у знак презирања, омаловажавања.* ■ ~ **се** *испрљати себе пљувачком.*

упозна́вати (се), -о̀знājēм (се) (пр. сад. упозна́јӯћи (се)) *несвр. према упознати (се).*

упо̀знати, -āм (аор. упо̀знадох и упо̀знах) свр. **а.** (некога с чим) *учинити коме што познатим, учинити да неко стекне сазнање о нечему:* ~ кога с планом. **б.** (некога с ким) *представити једног другоме:* ~ Марка с Јанком. **в.** *стећи знање о некоме или нечему:* ~ план. ■ ~ **се а.** (с нечим) *стећи познавање чега, проучити што.* **б.** (с неким) *учинити познанство с неким, представити се једно другом.*

упозора́вајӯћӣ, -а, -е *који упозорава, којим се упозорава, опомињући.*

упозора́вати, -о̀рāвām *несвр. према упозорити.*

упозоре́ње с *скретање пажње, опомена.*

упо̀зорити и **упозо̀рити,** -о̀зорӣм свр. *скренути пажњу некоме на нешто, опоменути некога да поведе рачуна о нечему.*

упозо̀рљив, -а, -о *који упозорава, опомиње.* – Гласом је желео да буде упозорљив.

у̏покӧј м *спокој, мир.* • **за упокој душе** рлг. *за спас, смирење, упокојење душе умрлога.*

у̏покӧјан, -јна, -о *спокојан, смирен.*

упо̀којен, -а, -о **1.** *трп. од упокојити (се).* **2.** *покојни, мртви, умрли.*

упокојє́ње с *умирење, смирење; спас.*

упокӧјити, -о̀којӣм свр. **1.** *учинити да ко буде миран, спокојан, умирити.* **2.** црквн. (у молитви) *дати мира, рајско насеље.* ■ **~ се 1. а.** *постати миран, смирити се.* **б.** фиг. *отићи на починак.* – Сунце се упокојило. Све се живо упокојило. **2.** *умрети.*

упокора́вати (се), -о̀рāвāм (се) *несвр. према упокорити (се).*

упокӧрити, -о̀корӣм свр. **а.** *силом подврћи под своју власт, покорити, потчинити.* **б.** *умирити, укротити.* ■ **~ се** *постати покоран, потчинити се утицају чије воље, покорити се; смирити се.*

у̏пола прил. *до половине, за половину:* ~ смањити трошкове.

у̏поље прил. *у правцу спољне стране, ван, напоље:* окренут ~.

у̏помӧћ *узвик којим дозива онај који је у опасности, у невољи.*

у̏попрӗк јек. **у̏попријек,** -а, -о *попречан, попрек.*

у̏попрӗко јек. **у̏попријеко** прил. **1.** *попреко, попречке:* ~ наслагати што. **2.** *пречим путем:* ~ ићи.

упопречи́вати (се), -е̏чујēм (се) јек. **упопријечи́вати (се),** -је̏чујēм (се) *несвр. према упопречити (се).*

упопре́чити, упо̀прēчӣм јек. **упопријѐчити,** упо̀пријечӣм свр. *поћи, упутити се пречим путем.* ■ **~ се** *стати попреко чега, испречити се; наместити се попреко преко чега.* • **~ очи на некога** *попреко погледати (некога).*

упопуња́вати (се), -у̏њāвāм (се) несвр. *употпуњавати (се), попуњавати (се).*

упопуњи́вати (се), -у̏њујēм (се)

у́пор м спорт. *отпор ноге кад се на њу преноси тежина тела.*

у̏пōран, -рна, -о **1.** *способан, спреман да издржи у нечему, да остане при своме, истрајан; тврдоглав, јогунаст:* ~ човек; ~ марљивост. **2.** *који дуго траје:* ~ болест, ~ зима.

у̏поредан, -дна, -о **1.** *напоредан, паралелан:* упоредни редови. **2. а.** науч. *који се заснива на поређењу, на утврђивању узајамних односа, поредбени, компаративан:* ~ књижевност. **б.** лингв. *који изражава поређење:* ~ реченица.

у̏поредба ж *поређење, компарација.*

у̏поредбен, -а, -о *који је узет за поређење.*

упорѐдив, -а, -о *који се пореди, који се може упоређивати.*

упорѐдивōст, -ости ж *особина онога који је упоредив, онога што је упоредиво.*

упо̀редити, -ӣм и **упоре́дити,** -о̀рēдӣм свр. *потражити сличности и разлике између две представе, појаве, извршити поређење.* ■ **~ се** *повр.*

упорѐдљив, -а, -о *в. упоредив.*

упорѐдљивōст, -ости ж *особина онога који је упоредљив, онога што је упоредљиво.*

у̏породнӣк м геогр. *замишљена црта, линија на земаљској кугли којој су све тачке једнако удаљене од екватора, паралела.*

у̏поредно прил. *в. упоредо.*

у̏породнōст, -ости ж *особина онога што је упоредно, паралелност.*

у̏поредо прил. **а.** *један поред другог, једно крај другог, напоредо:* ~ ићи, ~ лежати. **б.** *на исти начин, у истој мери, подједнако:* ~ радити. **в.** *у исто време, једновремено, истовремено:* ~ наступити. **г.** *упоређујући једно с другим, једно према другоме:* ~ проучавати што.

упоређе́ње с **1.** *гл. им. од упоредити.* **2.** *поређење, компарација.*

упоређи́вати (се), -е̏ђујēм (се) *несвр. према упоредити (се).*

у̏порӣшнӣ, -ā, -ō *који се односи на упориште:* ~ тачка.

у̏порӣште с **1.** *тачка ослонца на којој се стоји, држи оно на што се ко или шта ослања.* **2.** *морални ослонац, подршка, потпора.* **3.** вој. *утврђена тачка.*

у̏пōрно прил. *на упоран начин, истрајно:* ~ радити.

упо́рнōст и **у̏пōрнōст,** -ости ж (инстр. -ошћу) *истрајност, непопустљивост, постојаност.*

упослѐнӣк, -и́ка м *онај који је упослен.*

у̀посленōст, -ости ж *стање онога који је упослен, запосленост.*

упосле́ње с **а.** *посао, служба.* **б.** *ступање на посао, заснивање радног односа.*

упо̀слити, у̏послӣм свр. *дати (коме) посао, примити на посао, запослити.* ■ **~ се** *ступити на посао, запослити се.*

упо̀тпунити, -ӣм (трп. упо̀тпуњен) свр. *учинити потпуним, потпунијим, довршити.* ■ **~ се** *повр.*

употпуња́вати (се), -у̀њāвāм (се) *несвр. према употпунити (се).*

упо̀тпуњенōст, -ости ж *стање онога што је употпуњено.*

употпуњи́вати (се), -у̀њујēм (се) *несвр. према употпунити (се).*

у̏потреба ж *намена, примена; употребљавање.*

у̏потребан, -бна, -о *који се употребљава, користи, примењује.*

употрѐбив, -а, -о *в. употребљив.*

употре́бити, упо̀трēбӣм јек. **употријѐбити,** упо̀тријебӣм (трп. упо̀трēбљен јек. упо̀тријебљен) свр. **а.** *послужити се нечим (неким), искористити што (кога) у какву сврху, с каквим циљем:* ~ пиштољ, ~ кола, ~ ауторитет, ~ пешадију. **б.** *потрошити, провести (време).*

употребља́вати, -ѐбљāвāм *несвр. према употребити.*

употрѐбљив, -а, -о *који се може употребити, који је за употребу.*

употребљи́вати, -ѐбљујēм *несвр. према употребити.*

употрѐбљивōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *својство онога што је употребљиво, могућност употребе.*

упошља́вати (се), упо̀шљāвāм (се) *несвр. према упослити (се).*

у̀пошљенōст, -ости ж *в. упосленост.*

упошље́ње с *в. упослење.*

у̏прāв прил. арх. *в. управо.*

у̏права ж **1.** *извршна власт (насупрот законодавној и судској) која управља чиме.* **2. а.** *грана државне управе; установа која управља неким јавним пословима, надлештво, уред:* пореска ~, шумска ~, општинска ~. **б.** *зграда у којој је таква установа смештена.* **3.** *управљање; командовање.*

упра̀витељ м *онај који управља, руководи чиме, старешина, шеф.*

управитѐљица ж *жена управитељ.*

упра̀витељка ж **1.** *в. управитељица.* **2.** *управитељева жена.*

упра̀витељскӣ, -ā, -ō *који се односи на управитеље:* ~ место.

управите́љство и **упра̀витељство** с *управа, управљање; место и дужности управитеља.*

у̀правити, -ӣм (трп. у̀прављен) свр. **1. а.** *послати, упутити:* ~ писмо, ~ пошильку. **б.** *обратити се некоме (речима и сл.).* **2.**

в. управити се (1). **3.** *окренути, управити, усмерити:* ~ очи на саговорника, ~ оружје. ■ ~ **се 1.** *ићи, управљати се у неком правцу.* **2.** *понети се на какав начин, поступити.*

у̀прављање с **1.** *гл. им. од управљати (се).* **2.** *управа, руковођење.*

у̀прављати, -а̄м несвр. **1.** *несвр. према управити.* **2.** *бринути о пословима управе, руковођења, руководити.* ■ ~ **се 1.** *несвр. према управити се.* **2.** *сналазити се, оријентисати се:* ~ према Сунцу.

упра̀вљач, -а́ча м (инстр. -а́чем) **1.** *в. управитељ.* **2.** *ручица (и др.) којом се управља каквом машином.*

управљà чица ж *в. управитељица.*

упра̀вљачкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на управљаче:* ~ механизам.

у̀прāвнӣ, -а̄, -о̄ **1.** *који се односи на управу и управљање:* ~ апарат, ~ власт. **2.** мат. **а.** *који стоји управо, вертикалан:* ~ линија. **б.** *који се развија напоредо, напоредан:* ~ пропорција. **3.** лингв. **а.** *непосредан, директан:* ~ говор. **б.** *главни:* ~ члан синтагме.

у̀прāвнӣк м *онај који управља, старешина, шеф:* ~ имања.

у̀прāвнӣковица ж *управникова жена.*

у̀прāвница ж *жена управник.*

у̀прāвничкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на управника, управницу:* ~ посао.

у̀прāвно прил. мат. **а.** *усправно, вертикално.* **б.** *истим редом, напоредо, што више (мање) то више (мање) (кад се говори о пропорцији).*

у̀прāво прил. **1.** *право, не скрећући:* ~ ићи. **2.** *не напињући се, усправно, вертикално:* стајати ~. **3.** *без посредника, директно:* саопштити што управо председнику. **4.** *баш тада, тачно у то време.* **5.** *како одговара истини, тачно тако.*

упражњáвати, -а̀жњāвам несвр. *радити, вршити нешто; практиковати:* ~ кочијашење, ~ трчање.

у̀прāжњенōст, -ости ж *постојање празног места (у служби нпр.).*

упражњéње с *упражњеност.*

упрáзнити, у̀прāзнӣм свр. *учинити празним, слободним, ослободити (неко место у служби и сл.).* ■ ~ **се** *остати празан, слободан, незаузет (обично место у служби).*

у̀прāзно прил. *напразно, узалуд, бескорисно:* ~ пуцати.

упрáшити, у̀прāшӣм свр. *упрљати прашином, запрашити; посути, засути чиме другим ситним (прашком, брашном и др.).* ■ ~ **се** *упрљати се прашином или чиме другим ситним (прашком, брашном и др.), запрашити се.*

упрéгнути, у̀прēгнēм (аор. упрéгнух, у̀прēгну и упрéгох, у̀прēже и упрéже; р. пр. упрéгнуо, -ула и у̀прēгао, упрéгла (у̀прēгла); трп. у̀прēгнӯт; пр. пр. упрéгнувши и упрéгавши (у̀прēгавши)) свр. **1.** *везати (коња, вола и сл.) запрежном опремом уз кола, плуг, запрегнути.* **2.** фиг. *оптеретити тешким послом или чиме другим (обично непријатним).* ■ ~ **се 1.** *ући у запрежну опрему као теглећа стока ради вучења, извлачења терета:* ~ у јарам. **2.** фиг. *ангажовати се у каквом тешком послу, потрудити се, запети.*

у̀предак, -етка м *уредан комад вате или другог материјала (обично санитетског).*

упрéдати, у̀прēдам несвр. **1.** *несвр. према упрести.* **2.** *увртати (бркове, браду).* **3.** *извијати (куковима).* ■ ~ **се 1.** *несвр. према упрести се.* **2.** *увијати се.*

упрéжати, у̀прēжам свр. **а.** *сачекавши ухватити, увребати:* ~ лопова. **б.** *настојећи искористити, ухватити:* ~ прилику.

упрéзати (се), у̀прēжēм (се) *несвр. према упрегнути (се).*

у̀прēко јек. **у̀пријеко** прил. *у страну, преко:* ~ скочити.

упрèкрат прил. *преким, краћим путем, пречицом:* ~ кренути.

упрéкрст јек. **упријèкрст** прил. *прекрстивши једно преко другог, унакрст:* ~ поставити што.

у̀премāсе прил. *један према другом, један насрам другог, напремасе:* ~ стати.

упреподòбити се, -о̀добӣм се свр. подр. *направити се као потпуно невин, узети на себе маску преподобноћа, наивноћа.*

у̀пресовати, -сујēм свр. *истањити, исушити притискујући, пресујући (обично биљку).*

у̀прести, упрéдēм (аор. у̀предох, у̀прēде; имп. упрéди; р. пр. у̀прео, -ела; трп. у̀преден, -а; пр. пр. у̀прēвши) свр. **1. а.** *усукати предењем, испрести од више нити једну.* **б.** *унети, увести у предиво.* **2.** фиг. *унети, увести, умешати, увући у што.* **3.** *увити, усукати (брокове).* ■ ~ **се 1.** *увити се у предиво.* **2.** *увртати се, усукати се.* **3.** фиг. *увући се, умешати се, улести се у што.*

у̀прет м *запретена ватра, жар.* фиг. *огњиште, кућа.*

упрèтати, у̀прећēм и упрèтām и **у̀претати,** у̀прећēм свр. *загрћући пепелом стишати, пригушити ватру; затрпавањем у жеравицу и загрћући пепелом ставити да се што испече и уједе, запретати:* ~ ватру; ~ кромпир.

у̀прēти јек. **у̀пријети,** у̀прēм (аор. у̀прех јек. у̀пријех, у̀прē јек. у̀пријe; р. пр. у̀про, у̀прла; трп. у̀прт; пр. пр. у̀прēвши јек. у̀пријевши) свр. **1. а.** *снажно притиснути:* ~ обема рукама. **б.** (често с допуном: свом снагом, свим силама и сл.) *веома се ангажовати на чему, око чега, напрегнути се, запети.* – Упремо свим силама да се то оствари. **2. а.** *упрети, усмерити, управити (оружје) према неком циљу нишанећи, циљајући.* **б.** *управити (очи, поглед, дурбин) у одређеном правцу посматрајући.* **в.** *одупрети се, супротставити се.* ■ ~ **се 1.** *притиснути собом, одупрети се о што:* ~ о врата. **2.** *учинити велики напор, упети се.* **3.** *управити се, усмерити се (о очима, погледу).*

упре́чити, у̀прēчӣм јек. **упријèчити,** у̀пријечӣм свр. **1.** *ићи преким путем.* **2.** *ићи преко поља.* ■ ~ **се 1.** *стати попреко, испречити се.* **2.** *успротивити се, супротставити се.*

у̀пржити, -ӣм свр. *пржењем одстранити, отклонити течност из чега; пржењем зготовити, испржити (јело):* ~ месо. ■ ~ **се 1.** *бити готов, зготовљен пржењем (о јелу).* **2.** *опећи се, опржити се.*

уприличи́вати (се), -ѝчујēм (се) *несвр. према уприличити (се).*

упри́личити, -ӣм свр. *удесити, уредити:* ~ састанак. ■ ~ **се** *ускладити се:* ~ друштву.

упристòјити и **упри́стојити,** -ӣм свр. *учинити пристојним или пристојнијим:* ~ одећу. ■ ~ **се** *постати пристојан или пристојнији.*

упр̀кос и **у̀пркос I.** предл. (с дат., ретко с ген.) *и поред, без обзира на:* обавити нешто упркос тешкоћама. **II.** прил. *из пркоса, пркосећи, за инат.* – Балота … упркос Станку убије тога Влаха (Вук).

упрљати, у̀прљām свр. *учинити прљавим, испрљати, запрљати:* ~ одећу. фиг. *осрамотити, укаљати:* ~ име.

упрљити, у̀прљӣм свр. *опалити пламеном, ватром, опрљити:* ~ кожу.

упрòлетити јек. **упрòљетити,** -ӣм свр. *китећи, пиздајући дати чему изглед који је карактеристичан за пролеће.* ■ ~ **се 1.** *дати себи изглед који се има у пролеће; обући пролећно одело.* **2.** безл. **а.** *настати, наступити, почети (о пролећу као годишњем добу).* **б.** *постати топлије, отоплити (о времену).*

у̀пропāњ прил. *пропињући се (о коњу).*

упропàстилац, -иоца м *онај који је упропастио или упропаштава што, упропаститељ.*

упропàститељ м *в. упропастилац.*

упропàститељка (упропаститељица) ж *жена упропаститељ.*

упропáстити, -о̀пāстӣм свр. *довести до пропасти, уништити.* ■ ~ **се 1.** *доћи до пропасти, доспети у веома тешко стање.* **2.** *запрепастити се, пренеразити се.*

упропашт- *в. упропашћ-.*

упропашћáвати (се), -àшћāвāм (се) *несвр. према упропастити (се).*

упрòпāшћенōст, -ости ж *стање оног што је упропашћено.*

упропашћéње с *пропадање, пропаст.*

упропашћи́вати (се), -àшћујēм (се) *несвр. према упропастити (се).*

у̀пропнице̄ прил. *пропињући се, упропањ (о коњу).*

упрòсити, у̀просӣм свр. *добити, сакупити молећи, просјачећи, испросјачити.*

упросјáчити, -òсјāчӣм свр. *добити, сакупити, измолити просјачећи;* уп. упросити. ■ **~ се** *добити просјачки изглед, почети личити на просјака.*

упрòстити, у̀простӣм (трп. у̀прошћен (у̀проштен)) свр. *учинити простим или простијим, поједноставити:* ~ посао, ~ поступак.

упрошт- *в. упрошћен-.*

упрòштити се, у̀прошт̄ӣм се свр. *стати мирно, укочити се (као проштац).*

упрошћáвати, -òшћāвāм *несвр. према упростити.*

у̀прошћено прил. *без сложености, просто, једноставно:* ~ рећи (речено).

у̀прошћенōст, -ости ж *особина онога што је упрошћено, простота, јасност.*

упрошћи́вати, -òшћујēм *несвр. према упростити.*

упр̏скати, у̀пр̄скāм свр. **1.** *посути кајгањицама, попрскати, запрскати.* **2.** *убацити у што прскањем, убризгати.* **3.** фиг. *учинити што наопако, погрешно, подбацити.* ■ **~ се** *полити се, попрскати се, запрскати се.*

у̀прсте прил. *савршено, потпуно, до ситница (знати).*

у̀пр̄т и **у̀прт** м *оно што се упрти, понесе у један мах на леђима.*

упр̀тāч, -а́ча м (у̀прта ж) **а.** *конопац или каиш који држи торбу или ранац на леђима или којим се учвршћује терет који се упрти.* **б.** *торба или ранац који се прти, носи на леђима.*

у̀пртити, -ӣм свр. *ставити, забацити на раме, на леђа, запрштити; понети на рамену, на леђима.* ■ **~ се 1.** (нечим) *узети, понети неки терет на леђима.* **2.** (у нешто) фиг. *примити се какvог тешког посла, заплести се, уплести у какав тежак посао.*

у̀пртњāк м и **у̀пртња̄ча** ж *торба, ранац (што се носи на леђима, што се упрти).*

упрћи́вати (се), упр̏ћујēм (се) *несвр. према упрштити (се).*

упр̏цати, у̀пр̄цāм свр. *журно, хитро побећи, умаћи у какво склониште.*

у̀пузати, у̀пужēм свр. *ући пужући.*

упумпáвати, упу̏мпāвāм *несвр. према упумпати.*

у̀пӯмпати, -āм свр. *пумпајући убацити (ваздух, воду и др.).*

упу̏стити (у̀пустити), у̀пустӣм свр. **1.** *пустити унутра:* ~ намерника у кућу. **2.** *пустити да падне, испустити; пустити да побегне:* ~ чашу; ~ птицу. **3. а.** *предати, препустити коме што:* ~ брату царство. **б.** фиг. *пустити да пропадне, допустити да страда:* ~ прилику, ~ виноград, ~ имање. ■ **~ се 1.** *започети, почети (разговор, посао и сл.).* **2. а.** *почети водити недозвољену љубав.* **б.** *почети се дружити с киме.*

у̀пут м **1.** *писмено сведочанство које служи као доказ да је неко негде упућен, да неко негде (некоме) треба да се јави.* **2.** *в. упутство.*

у̀пута ж *в. упутство.*

у̀путан и **у̀путан,** -тна, -о *ваљан, исправан, погодан, згодан.*

упу́тити, у̀пӯтӣм свр. **1. а.** *послати, управити у неком правцу, негде:* ~ у болницу, ~ на посматрање. **б.** *препоручити:* ~ на познанике. **в.** фиг. *упропастити, уништити:* ~ цело имање. **2.** *обавестити (о чему), упознати (кога с чим), поучити.* **3.** *рећи, казати (коме што).* ■ **~ се 1.** *поћи у неком правцу.* **2.** *научити, обавестити се, упознати се.* • **бити упућен један на другог** *бити остављени да један од другог траже савете и помоћ.* **бити упућен на (самог) себе** *бити остављен (сам) себи.*

у̀путити, -ӣм свр. *сапети, спутати (коња нпр.).*

у̀путнӣ, -ā, -ō *који означава куда се неко или нешто упућује:* ~ акт, ~ станица.

у̀путница ж *поштански формулар или банкарски чек којим се преко поште или телеграфа упућује, шаље коме новац, дознака и сл.*

у̀путничкӣ, -ā, -ō *који се односи на упутницу:* ~ промет.

у̀путно прил. *добро, паметно, оправдано.*

у̀путнōст, -ости ж *оправданост, разумност.*

упу́тство и **у̀путство** с (ген. мн. у̀пӯтстāвā и у̀путстāвā) *поука, савет, наредба, директива шта и како треба радити, како поступати.*

у̀пӯћен, -а, -о **1.** *трп. од упутити (се).* **2.** *упознат, верзиран:* бити ~ у што.

упућѐнӣк, -и́ка м *онај који је у нешто упућен, упознат с чиме.*

у̀пӯћенōст, -ости ж *обавештеност, верзираност.*

упући́вати (се), упу̏ћујēм (се) *несвр. према упутити (се).*

упући́ва̄ч, -а́ча м *онај који упућује.*

упући́ва̄чкӣ, -ā, -ō *који се односи на упућиваче, на упућивање:* ~ функција.

упуца́вати се, упу̏цāвāм се несвр. жарг. (некоме) *удварати се.*

у̀пуцати, -ām свр. *погодити; убити (из ватреног оружја).* ■ **~ се** *убити се из ватреног оружја.*

упу́штати (се), у̀пӯштāм (се) *несвр. према упустити (се).*

у̀пуштен, -а, -о **1.** *трп. од упустити (се).* **2.** *разуздан, распојасан, распуштен.* • **понесен па ~** *има некуману, нешто му недостаје од рођења.*

у̀пуштенōст, -ости ж *особина онога који је упуштен.*

у̀ра и **ӯра** ж **1. а.** *час, сат (времена).* **б.** *тренутак, време кад се нешто дешава.* **2.** *часовник, сат.* • **куцнула је ура** *дошло је време, куцнуо је час.* **последња (задња, страшна, умрла) ура** *смртни час, смрт.*

ӯра̄ узв. **1.** *за изражавање радости, одобравања и сл.* **2.** *узвик којим се прати јуриш у борби.*

уравна́вати, ура̀внāвāм *несвр. према уравнати и уравнити.*

ура̀внати, -ām **1.** *учинити равним, поравнати:* ~ терен. **2.** фиг. *уредити, удесити:* ~ рачуне.

уравни̏лōвка ж рус. *систем уједначеног плаћања зараде, независно од количине и квалитета посла; потпуно друштвено изједначавање уопште.*

ура́внити, у̀рāвнӣм свр. *в. уравнати.*

уравно̀мерен јек. **уравно̀мјерен,** -а, -о *равномеран, уједначен.*

уравно̀мерити јек. **уравно̀мјерити,** -ӣм *учинити равномерним, уједначити.*

уравнотежа́вати (се), -èжāвāм (се) *несвр. према уравнотежити (се).*

уравно̀тēжен, -а, -о **1.** *трп. од уравнотежити (се).* **2.** *душевно миран, сређен.*

уравно̀тēжено прил. *смирено, мирно, сталожено:* ~ се понашати.

уравно̀тēженōст, -ости ж *особина онога који је уравнотежен, стање онога што је уравнотежено.*

уравнотежѐње с *постигнуће уравнотежености.*

уравнотежи́вати (се), -ѐжујēм (се) *несвр. ӣрема уравнотежити (се).*

уравноте́жити, -о̀тēжӣм свр. **1.** *довести у равнотежу, ускладити:* ~ терезије, ~ буџет, ~ приходе и расходе. **2. а.** *довести у сагласност, усагласити, ӣомирити:* ~ политичке елементе са стручном. **б.** *изједначити коӣа (шӣо) с ким (чим) дрӯгим:* ~ позиције. ■ **~ се** *ӣостати средњен, миран, ӣрибран.*

уравња́вати, уравѐњāвāм *несвр. ӣрема уравњати.*

ура̀вњати, -āм свр. *в. уравнати.*

у̀равњенӧст, -ости ж *сшање оноӣа шӣо је уравњено.*

уравњи́вати, уравѐњујēм *несвр. ӣрема уравнити.*

ура̀гāн, -а́на м фр. *ӣройски циклон.*

ура̀гāнскӣ, -ā, -ō *који се односи на ураӣан, сӣрашан, снажан као ураӣан:* ~ ветра, урагански удари.

ура̀гāнски прил. *сӣрашно, снажно ӣойуӣ ураӣана:* ~ дувати, ~ нападати.

ура́дити, у̀рāдӣм свр. **1. а.** *извести, извршити неки ӣосао.* **б.** *створити радом, направити, израдити, ӣроизвести:* ~ одело, ~ чекић. **2.** *ӣодврӣнути ӣроцесу обраде, обрадити:* ~ земљу, ~ рубове тканине, ~ кожу. **3. а.** *учинити, ӣосӣӯӣити:* ~ по вољи некоме. **б.** *учинити шӣо нейрилично.*

ура́ђати, у̀рāђāм *несвр. ӣрема уродити.*

уразу́мити, ураз̀ӯмӣм и **уразу̀мити,** -ӣм свр. *учинити да неко нешӣо схвати, разуме, учинити разумним.* ■ **~ се** *ӣостати разуман, доћи до разумевања ствари.*

уразумља́вати (се), -у̀мљāвāм (се)

уразумљи́вати (се), -у̀мљујēм (се) *несвр. ӣрема уразумити (се).*

ура́мити, у̀рāмӣм свр. нем. **1.** *ставити у рам, оквир (слику и др.).* **2.** фиг. *налазити се нейосредно около, окружити.* – Речни токови су урамили град.

урамљи́вати, урамѐљујēм *несвр. ӣрема урамити.*

урамљи́вāч, -а́ча м *онај који се бави урамљивањем.*

Ура̄н, -а́на м астр. **1.** *једна од девеӣ (седма ӣо реду) Сунчевих ӣланеӣа.* **2.** (уран) хем. *врсӣа меӣала, радиоакӣивни елемен̄ӣ* (U).

у̀ранак, у̀рāнка м **1.** *рано ӣуӣарње усӣајање.* **2.** *зора; рађање, излазак сунца.* • **ђурђевски ~** *излеӣ у ӣрироду на Ђурђевдан, на који се ӣолази обично у рану зору.*

у̀рāнијум (у̀рāнӣј, -ија) м хем. *в. уран (2).*

у̀рāнӣт, -и́та м мин. *уранова руда, уранов смолинац.*

у̀ранити, -ӣм свр. **1.** *рано ујуӣро усӣати, ӣоћи, ӣочеӣи неки ӣосао и сл.* **2.** *рано насӣаӣи, ӣрисӣӣеӣи.* – Уранила јесен.

ура́нов, -а, -о *који ӣрйада урану, који је у вези са ураном:* ~ руда, ~ атом, уранове соли.

у̀рāнскӣ, -ā, -ō *који се односи на уран:* урански зраци.

ура́њати, у̀рāњāм *несвр. ӣрема уронити.*

у̀рāр, ура́ра и **у̀рāр** м *часовничар, сајџија.*

у̀рāрскӣ, -ā, -ō *који ӣрйада урару, који се односи на урара:* ~ радња, ~ занат.

урашће́ње с *в. ураслост.*

ура́слӧст, -ости ж мед. *урасӣање у сӣрано ӣкиво* (incarnatio).

ура́стати, у̀рāстāм *несвр. ӣрема урасӣи.*

ура́сти (у̀рāсти), -а́стēм свр. **а.** *расӣући ӣродреӣи, ући у шӣо.* – Нокат урасте у месо. **б.** *ӣусӣо обрасӣи, ӣрекрӣи се чиме, зарасӣи у шӣо:* ~ у браду, ~ у шибље. **в.** *наћи се дубоко усађен, скривен у нечему.* – Дебео је, очи му урасле. фиг. *усӣалиӣи се, укорениӣи се, усадиӣи се (о обичају нӣр.).* **г.** *зацелиӣи, зарасӣи (о рани).*

урачуна́вати, -у̀нāвāм (3. л. мн. -а́вајӯ) *несвр. ӣрема урачунаӣи.*

урачу̀нати, -āм свр. **а.** *унеӣи у рачун, рачунањем укључиӣи у нову суму, неки збир:* ~ у радни стаж године војног рока. **б.** *узеӣи у обзир, сматрати за шӣо:* ~ у заслуге некоме нешӣо.

урачу̀нљив, -а, -о *који се сматра да је здраве ӣамеӣи, разуман.*

урачу̀нљивӧст, -ости ж *особина оноӣа који је урачунљив, разумносӣ.* • смањена а правн. умањена способност да се схвати одговорност за учињено кривично дело.

урашћи́вати, -а̀шћујēм *несвр. ӣрема урасӣи.*

у̀рбāнӣ, -ā, -ō лат. *ӣрадски:* ~ средина.

урбанѝзам, -зма м *ӣроблеми уређења ӣрада, делашносӣ на уређењу ӣрада.*

урбанизáција ж **1.** *ӣојаве које ӣраӣе развијање ӣрадова.* **а.** *већи или мањи број уређених ӣрадова.* **б.** *ӣресељавање сеоског сӣановништва у ӣрад и ӣромена навика која ӣресељавање ӣраӣи.* **2.** *ӣушцај ӣрадског живоӣа на садржину и облике духовног живоӣа.*

урбà̀низовати, -зујēм (урбанизи́рати (се), -ѝзӣрāм (се)) свр. и несвр. **1.** *развијаӣи и умножиӣи, умножаваӣи ӣрадове.* **2.** фиг. *ӯӣицаӣи на духовни живоӣ у ӣравцу ӣоӣреба ӣрадских сӣановника.* ■ **~ се 1.** *доби(ја)ӣи велики број ӣрадова и ӣрадског сӣановништва.* **2.** *доби(ја)ӣи и изразиӣи, изражаваӣи навике ӣрадског живоӣа.*

урбà̀нист(а), -ē м (мн. -сти) *сӣручњак за урбанизам.*

урбанѝстика ж *в. урбанизам.*

урбанѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на урбанизам, урбанисӣику:* ~ план.

урбанѝстички прил. *ӣрема ӣринципима и захӣевима урбанизма, урбанисӣике:* ~ уредити.

у̀рбāнӧст, -ости ж *в. урбанизација (2).*

урва́вати, у̀рвāвāм *несвр. ӣрема урваӣи*[1]; уп. урвати[2].

у̀рвати[1] свр. *срушиӣи, сурваӣи.* фиг. *ӣоӣрошиӣи, сӣрађиӣи; уӣропаснйиӣи:* ~ имање. ■ **~ се** *срушиӣи се, сурваӣи се, сручиӣи се.*

у̀рвати[2], -āм несвр. *рушиӣи, сурваваӣи (сӣење, камење и сл.).* фиг. *ӣрошиӣи, ӣрађиӣи; уӣропашӣаваӣи.* ■ **~ се** рушити се, сурвавати се.

у̀рвина ж **а.** *сӣрмина, обронак.* **б.** *ӣровалија, амбис.* **в.** *рушевина, развалина.*

ургѐнтан, -тна, -о лат. *хиӣан, неодложан:* ~ случај, ~ проблем.

ургѐнтно прил. *хиӣно, неодложно:* ~ интервенисати.

ургѐнција ж *указивање на хиӣносӣ, неодложносӣ нечеӣа, ӣожуривање.*

ургѝрати, у̀ргӣрāм свр. и несвр. *(за)ӣражиӣи да се нешӣо неодложено, хиӣно учини, (за)ӣражиӣи хиӣносӣ.*

у́ред и **у̀ред** м **1.** *надлешӣво, усӣанова; зӣрада, ӣросӣорија у којој се налази ӣо надлешӣво, ӣа усӣанова.* **2.** *уоӣшӣе назив за ӣословну ӣросӣорију, зӣраду (канцеларија, биро и сл.).*

у̀редан, -дна, -о **1.** *који води рачуна о уредносӣи, о реду:* ~ особа, ~ службеник. **2. а.** *који је у складу са одређеним нормама, нормалан:* ~ живот. **б.** *добро уређен, ӣоӣӯн:* ~ рукопис. **3.** *који је у складу са ӣроӣисима, ӯноважан, ӣроӣисан:* ~ позив.

у̀редба ж **1.** правн. *нормаӣивни акӣ држане уӣраве којим се обично регӯлишу одредбе закона и њеӣово извршење.* **2.** *уређење, усӣројсӣво.*

уре́дити, у̀рēдӣм (трп. у̀рēђен) свр. **1. а.** *довести у ред, сӣремиӣи, удесиӣи за одређену ӯӣребу, за одређену ӣрилику, намесӣиӣи, средиӣи; ӧсӣремиӣи (собу, ӣросӣорију и сл.):* ~ кућу, ~ локал, ~ собу. **б.** *даӣи некоме (нечему) уредан, леӣ изглед, дошераӣи:* ~ дете за приредбу, ~ живу ограду. **в.** *ӣрйравиӣи, ӣрйремиӣи (за даљи ӣосӣӯӣак):* **3.** *складно, хармонично орӣанизоваӣи; уоӣшӣе удесиӣи, одредиӣи као ӣравило:* ~ живот у заједници; ~ понашање у затвору. **4.** *сврсӣаӣи у редове, ӣосӣројиӣи.* **5.** *обавиӣи уредници ӣосао (у часойису, новинама и сл.).* ■ **~ се** *довесӣи себе у ред, удесиӣи се, дошераӣи се.*

у̀редник м **а.** *онај који уређује новине, часопис и сл., који врши одговорне послове око припремања, утврђивања текстова за штампу, редактор.* **б.** *онај који одабире текстове за зборник, антологију и сл.*

у̀редништвовати, -кујем несвр. *вршити посао, дужност уредника.*

у̀редница ж *женска особа уредник.*

у̀редничкӣ, -ā, -ō *који се односи на уреднике, који је у вези са уредницима:* ~ одговорност.

у̀редништво с **1.** *група људи који врши уређивање новина, часописа, редакцијски колегијум; простор(ија) где се то врши, редакција.* **2.** *уређивање, уредниковање.*

у̀редно прил. **1.** *чисто, педантно.* **2.** *тачно, редовно; уобичајено.*

у̀реднӧст, -ости ж *особина и стање онога који је уредан, онога што је уредно.*

у̀редовати, -дујем несвр. **1.** *радити, бити запослен у уреду.* **2.** *заводити ред, интервенисати (обично о полицији).*

у́редскӣ и **у̀редскӣ,** -ā, -ō *који се односи на уред, канцеларијски:* ~ посао.

у̀ређāј м (инстр. -ем) **1.** *скуп апарата сложених у целину ради вршења одређене функције, постројење, инсталација.* **2.** *уређење, устројство.* – Куће су биле сличне, нарочито по унутрашњем уређају.

урѐђати јек. **уријѐђати,** -ām свр. *постати ређи, проредити се.*

у̀рēђенӧст, -ости ж *стање онога који је уређен, онога што је уређено.*

уређе́ње с **1.** *друштвени поредак, устројство, организација нечега.* **2.** *организовање, успостављање.*

уређи́вати (се), -ѐђујем *несвр. према уредити*[1] (се).

уређѝва̄ч, -а́ча м **1.** *уредник, редактор.* **2.** *онај који нешто уређује, дотерује, улепшава и сл.*

уређѝва̄чкӣ, -ā, -ō **1.** *који се односи на уређиваче, уреднички, редакциони:* ~ одбор. **2.** *који се односи на уређиваче, оне који нешто уређују, дотерују, који је у вези са уређивањем, дотеривањем, улепшавањем и сл. нечега:* ~ акција.

у̀рез м **а.** *урезано, усечено место, жлеб.* **б.** *бора, бразда (на телу, лицу).*

у̀резати, ѝрежēм свр. **1.** *урезивањем, усецањем записати, уписати, уцртати (слова, шаре и сл.).* **2.** *насећи, нарезати; одсећи, одрезати:* ~ меса; ~ парче сланине. ■ ~ **се** *усећи се, зарезати се, забости се (у нешто).* • **урезало му се упамет** *добро је схватио, заувек запамтио.*

урези́вати (се), -ѐзујем (се) *несвр. према урезати (се).*

урѐзотина ж *зарез, зарезотина, бразготина; бора, бразда (обично на лицу).*

урѐмија ж грч. мед. *тровање организма нагомилавањем мокраћне киселине у крви и ткивима коју оболели бубрези не могу да излуче.*

у́рес и **у̀рēс** м *украс, накит.*

у́ресан и **у̀рēсан,** -сна, -о (обично одр.) *који служи за украс, украсни.*

уре́сити, ѝрēсӣм свр. *украсити, накитити, окитити; декорисати.* ■ ~ **се** *накитити се, окитити се, дотерати се; ставити на себе неки урес, украс.*

урѐтер м анат. *канал који од бубрега спроводи мокраћу у мокраћну бешику, мокраћовод.*

у̀рēтко јек. **у̀ријетко** прил. *ретко, понекад; где̄где, понегде.* – Уретко је долазио. Уретко су се беласали облици.

у̀ретра ж грч. анат. *мокраћна цев којом мокраћа отиче из бешике.*

уретри́тис и **уретрѝтис** м грч. мед. *упала мокраћне цеви.*

урѐћи (у̀рећи), у̀рекнēм (урѐчēм, у̀речēм) свр. **1.** *договорити, уговорити:* ~ састанак. **2.** празн. *бацити урок (на некога), уроком унесрећити (некога).*

уреша́вати (се), -ѐшāвāм (се) *несвр. према уреси̏ти (се).*

урѝвати (се), у̀рѝвāм (се) *несвр. према у̏рити (се).*

у̀рӣн, -и́на м лат. *мокраћа.*

уриниpати, -ѝнӣрāм несвр. *испуштати мокраћу, мокрити.*

у̀ринути, -нēм свр. *зарити, урити, забити.* ■ ~ **се** *урити се, забити се, зарити се.*

у̀рисати, -ишēм свр. *уцртати; нацртати; урезати.*

у̀рити, у̀ријēм (имп. у̀рӣ̀; р. пр. у̀рио, -ӣла; трп. урѝвен, -ѐна) свр. **а.** *забости, зарити, забити (у што) (обично нешто оштро, шиљато):* ~ нокте у лице. **б.** *утиснути, укопати (у земљу, у песак и сл.):* ~ ноге у песак. **в.** *унети, увући (у унутрашњост нечега):* ~ руке у џепове. ■ ~ **се** *забити се, зарити се; утонути.*

у̀̏рица ж *дем. и хип. од ура.*

уриpцати, у̀рѝчēм *несвр. према урећи.*

у̀рлати, у̀рлām несвр. **1.** *говорити, певати и сл. претерано гласно, дерати се.* **2.** *оглашавати се продорним звуком, тутњавом, фијукањем, трештањем и сл.* – Ветар урла. **3.** *в. урликати (а).*

у̀рлāтор м итал. *онај који урла.*

у̀̏рлик м **1.** *отегнуто завијање, урликање (вука, пса и сл.); запомагање, јаук.* **2.** *снажан фијук, хука (ветра, олује).*

урли́кати, у̀рлѝчēм несвр. **а.** *завијати јаким гласом, производити урлик (о вуку, псу и сл.).* **б.** *в. урлати (1).*

урли́кнути, у̀рлѝкнēм свр. *испустити урлик.*

у̂рма и **у̀рма** ж (ген. мн. -мӣ̀) бот. *биљка* Phoenix dactylifera *из ф.* Palmae, *слаткој и хранљивој плода; плод те биљке, датула.*

урма̀шица ж *врста оријенталног колача.*

у̀рменӣ, -ā, -ō *који се односи на урму:* ~ дрво.

у̂рна ж (ген. мн. у̂рнӣ) лат. *суд, посуда у облику вазе, обично од мермера или метала, у којем се првенствено држи пепео спаљеног, кремираног покојника.*

у̏рнебēс м *грађа, галама; неред, лом.*

у̏рнебēсан, -сна, -о *бучан, громогласан:* ~ смех.

урнебēсати, -ām несвр. *правити урнебес.*

у̏рнебēсно прил. *на урнебесан начин.*

у̀рнис м *обрушавање стена или земље (праћено треском и сл.).*

у̀рнисати, -ишēм свр. разг. *упропастити, уништити.* ■ ~ **се** *упропастити се.*

уро̀вити, у̀ровӣм свр. *забити, зарити у земљу.*

у̀род м *годишњи принос биљака, род.*

уро̀дити, у̀родӣм свр. **1.** *донети, дати род, плод; родити.* **2.** (чиме) *довести до нечега, изазвати (нешто):* ~ немирима.

у̀родица ж бот. **1.** *род једногодишњих, полупаразитских зељастих биљака* Melampyrum *из ф.* Scrophulariaceae, *при основи назубљених листова, цветова скупљених у густе цвасти; поједине врсте тога рода* M. arvense, M. memorosum, M. cristatum, M. pratense. **2.** *в. кукољ.* **3.** *в. љуљ.*

у̀рођен, -а, -о *стечен, наслеђен рођењем:* ~ мана.

урођѐнӣк, -и́ка м *припадник староседелачких народа или племена неке земље.*

урођѐница ж *женска особа урођеник.*

урођѐнӣчкӣ, -ā, -ō *који се односи на урођенике:* ~ плес.

у̀рођено прил. *од рођења, у нечијој природи, нарави.*

у̀рођенӧст, -ости ж *особина онога што је урођено.*

у̀рок м празн. *поглед или чин који по народном веровању може на некога да навуче несрећу, недаћу, зло, мађија, проклетство.*

ùрокљив, -а, -о **1.** *који има магијску моћ, који може да урекне (о очима, погледу).* **2.** *који штити, лечи од урока:* ~ трава.

ùролог м *лекар, стручњак за урологију.*

урологија ж грч. *наука о болестима мокраћних канала.*

ùролошкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на урологију.*

ùронити, ùронӣм (трп. ùроњен) свр. **1. а.** *спустити се, заћи у дубину испод површине воде и сл., заронити, заћурити се.* **б.** фиг. *занети се нечим, предати се нечему:* ~ у мисли. **2.** *учинити да нешто уђе, досте у дубину нечега, да утоне у нешто (обично у воду):* ~ ведро у воду.

уроњáвати, -ињāвāм и **уроњúвати,** -ињујēм *несвр. према ронити.*

ùросити, ùросӣм свр. *росом покваасити, заросити:* ~ чарапе.

ùрота ж *тајни договор о заједничкој акцији против кога или чега, завера.*

ùротити се, ùротӣм се свр. *направити уроту, склопити заверу.*

ùротнӣк м *онај који учествује у уроти, завереник.*

ùротничкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на уротнике, заверенички:* ~ договор.

ùротништво с *учешће у уроти, заверенништво.*

уроњúвати се, -ињујēм се *несвр. према ронити се.*

ùрочак, -чка м празн. *предмет који штити од урока, амајлија.*

ùрочан, -чна, -о **1.** *в. урокљив.* **2.** *који потиче од урока:* ~ болест.

ùрочити, ùрочӣм свр. *одредити време, рок, заказати, уговорити.* ■ ~ **се** *договорити се, споразумети се о нечему.*

ùрочица ж празн. **1.** *нестварно биће које, према народном веровању, отклања урок, чини.* **2.** *средство против урока, хамајлија;* уп. урочак.

ùрочиште с *уречено, уговорено место.*

уртúкāрија ж мед. *в. копривњача.*

уручáвати, -ујчāвāм *несвр. према уручити.*

уручéње с *давање у руке, додела, предаја нечега некоме:* ~ пехара победнику.

уручúвати, -ујчујēм *несвр. према уручити.*

ùручилац, -иоца м *онај који нешто некоме уручује, предаје.*

ùручити, ùрӯчӣм свр. *дати, доставити, предати, испоручити, изручити.*

урушáвати (се), -ујшāвāм (се) *несвр. према урушити (се).*

ùрушити, -ӣм свр. *разрушити, срушити; срушити што тако да падне унутра.* ■ ~ **се** *срушити се, пропасти.*

усáветовати јек. **усáвјетовати,** -тујēм свр. *дати савет некоме, посаветовати некога; уразумити некога.*

усавршáвати (се), -ршāвāм (се) *несвр. према усавршити (се).*

ùсавршеност, -ости ж *својство, стање онога што је усавршено.*

усавршéње с *усавршеност.*

усавршúвати (се), -ршујēм (се) *несвр. према усавршити (се).*

усавр̀шилац, -иоца м *онај који нешто усавршава, чини бољим, савршенијим.*

усавр̀шитељ м *в. усавршилац.*

усавр̀шити, -авр̄шӣм свр. *учинити да нешто постане боље, унапредити, побољшати, довести на виши, савршенији ниво.* ■ ~ **се** *развити, унапредити своје знање.*

усагласити, -аглāсӣм (трп. усаглāшен) свр. *довести у сагласност, ускладити, уједначити:* ~ ставове. ■ ~ **се** *доћи у међусобну сагласност.* – Нису се усагласили.

усаглашáвати (се), -ашāвāм (се) *несвр. према усагласити (се).*

ùсаглашеност, -ости ж *својство, стање онога што је усаглашено.*

усáдити, ùсāдӣм (трп. ùсāђен) свр. **1.** *ставити у земљу ради растења (садницу, младу биљку и сл.), посадити, засадити:* ~ јелку, ~ струк купуса. **2.** *забости, зарити; побости, побити (тако да стоји усправно):* ~ колац у земљу. **3.** *уплавити, уметнути у лежиште:* ~ свећу у свећњак. **4.** фиг. *укоренити некоме нешто, учинити да неко нешто добро упамти, прихвати, усвоји (какву мисао, својство и сл.).* ■ ~ **се 1.** *забости се, зарити се:* ~ у земљу. **2.** фиг. *учврстити се, уврежити се, остати у памћењу (о мислима, осећањима и др.).*

ùсаднӣк м *оно што служи као лежиште, у шта се нешто усађује, умеће, уплављује.*

усађúвати (се), -ађујēм (се) *несвр. према усадити (се).*

усалàмурити, -ӣм свр. *ставити у саламуру, усолити у саламури (месо нпр.).*

усáмити се, ùсāмӣм се свр. *издвојити се од других, осамити се.*

ùсāмљен, -а, -о **а.** *издвојен од других, сам:* ~ светлост, ~ кућа. **б.** *који је без друштва (који се клони друштва, којег се друштво клони и сл.);* ~ појединац.

усамљѐник, -и́ка м **1.** *онај који живи сам, повучено, клонећи се људи и друштва.* **2.** *онај који се повукао у самоћу, који проводи живот на неком усамљеном месту (углавном као испосник).*

усамљѐница ж *женска особа усамљеник.*

усамљѐничкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на усамљенике:* ~ живот.

усамљени́штво с *усамљенички начин живота, издвојеност од других.*

ùсāмљено прил. *на усамљен начин, без других, одвојено:* ~ живети.

ùсāмљеност, -ости ж (инстр. -ошћу) *стање онога који је усамљен, онога што је усамљено.*

усамљúвати се, -àмљујēм се *несвр. према усамити се.*

усáњати, ùсāњам свр. *доживети у сну, уснити.*

ùсахлост, -ости ж *стање онога што је усахло.*

усàхнути, ùсахнēм свр. **1.** *остати без воде, изгубити воду (о реци, извору и сл.), пресахнути, пресушити.* **2.** *увенути, сасушити се.* **3.** фиг. *изгубити једрину, свежину, смежурати се (о лицу, кожи и сл.).* **4.** фиг. *престати се јављати, нестати, изгубити се (о осмеху, добром расположењу и сл.).*

усахњúвати, -àхњујēм *несвр. према усахнути.*

усàчмити се, ùсачмӣм се свр. *постати као сачма (нпр. грожђе).*

усвáјати, ùсвājам *несвр. према усвојити.*

усвéтлети јек. **усвијѐтљети,** -лӣм свр. *засијати, зажарити (очима).* ■ ~ **се** *постати светао.*

усвéтлити, ùсвētлӣм јек. **усвијѐтлити,** ùсвијетлӣм свр. *учинити светлим, осветлити.*

усвúњити, ùсвӣњӣм свр. *упрљати као свиња, укаљати.* ■ ~ **се** *испрљати се, искаљати се као свиња.*

ùсвӣран, -а, -о *добро увежбан у заједничком свирању, складан, сложен:* ~ ансамбл.

ùсвођен, -а, -о *који има свод, засвођен:* усвођене вратнице.

усвојѐнӣк, -и́ка м *онај кога су туђи људи усвојили, прихватили као своје дете.*

усвојѐница ж *женска особа усвојеник.*

усвојéње с *правни акт, којим се између усвоица и усвојеника заснива однос сличан односу родитеља и деце, посиновљење, адопција.*

ùсвојив, -а, -о *који се може усвојити, прихватити, прихватљив.*

усво̀јилац, -иоца м *в. усвојилац.*

усво̀јитељ м *онај који усваја туђе дете.*

усво̀јити, ўсвојӣм (трп. ўсвојен) свр. **1.** *прихватити, одобрити:* ~ закон. **2.** *схватити, научити:* ~ градиво. **3.** *узети туђе дете под своје, посвојити.*

ўсврдлати, -а̄м свр. **1.** *увртети сврдлом.* **2.** фиг. *усадити, утувити (мисао, идеју).* ■ ~ **се 1.** *продрети у што попут сврдла, увртети се.* **2.** фиг. *усадити се, уврежити се (о мисли, идеји и сл.).*

у́сев и **ўсев** јек. **у́сјев** и **ўсјев** м **1.** *оно што је посејано и изникло (об. житарице); засејано поље.* **2.** *семе за сејање:* озими ~.

ўсед јек. **ўсјед** м *улегнуће на планинском билу, планински превој.*

усѐделац јек. **усѝдјелац,** -е̏лца м *човек, обично старији, који је остао неожењен, стари момак.*

усѐделица јек. **усѝдјелица** ж *девојка, обично старија, која је остала неудата.*

усѐделичкӣ јек. **усѝдјеличкӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на уседелице, усидјелице.*

усѐделӣштво јек. **усѝдјелӣштво** с *стање уседелице.*

усѐдети се јек. **усјѐдјети се** (усјѐдити се), -дӣм се свр. *дуго остати седећи на једном месту; засести.*

усѐдлати, -а̄м свр. *ставити седло, оседлати коња.*

усеја́вати, -ѐја̄ва̄м јек. **усија́вати,** -и̏ја̄ва̄м *несвр. према усејати.*

ўсејати јек. **ўсијати,** -је̄м свр. *засејати, посејати.*

у́сек и **ўсек** јек. **у́сјек** и **ўсјек** м **1.** *усечено место, засек у брду, падини и сл. (ради постављања пруге, пута и сл.).* **2.** *теснац између два брда, кланац.* **3.** *узан појас земљишта, простор између нечега.*

усеки́вати (се), -ѐкујēм (се) *несвр. према усекнути (се).*

ўсеклина јек. **ўсјеклина** ж *усек; јарак, вододерина.*

усе́кнути, ўсе̄кнēм свр. *убрисати нос коме.* ■ ~ **се** *обрисати нос шмрчући.*

усекњи́вати (се), -ѐкњујēм (се) *несвр. према усекнути (се).*

Усековàније и **Усековàње** јек. **Усјековàније** и **Усјековà́ње** с црквен. *православни празник (11. IX) на дан одсецања главе св. Јована Крститеља.*

усѐкотина јек. **усјѐкотина** ж *место које је засечено; посекотина на телу.*

усѐлити, ўселӣм (трп. ўсељен) свр. *довести у неко пребивалиште, настанити.* ■ ~ **се** *доселити се у неко пребивалиште, настанити се.*

усеља́вати (се), -ѐља̄ва̄м (се) *несвр. према усељити (се).*

усељѐник, -и́ка м *онај који се усељио, доселио, досељеник (обично у неку државу).*

усељѐничкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на усељенике:* ~ пасош.

усеља́ње с *долазак у неко пребивалиште, досељење:* ~ у државу, ~ у стан.

усѐљив, -а, -о *у који се може уселити, који може примити станаре (обично о стану, кући).*

ўсећи, усе́чēм јек. **ўсјећи,** усијечēм (3. л. мн. усе́кӯ јек. усијѐкӯ; аор. ўсекох, ўсе̄че јек. ўсијече; трп. ўс(ј)ечен, -а) свр. **1.** *урезати, прокопати, издупсти (бразду, корито, канал и сл.).* **2.** *одрезати, одсећи; нарезати, насећи:* ~ дрво; ~ меса. **3.** фиг. *учинити да некоме нешто остане у сећању, да се уреже у памћење.* ■ ~ **се 1.** *урезати се, засећи се.* **2.** *забити се, заритн се.*

усе́цати (се), ўсе̄цām (се) јек. **усијѐцати (се)** ўсијецā̄м (се) *несвр. према усећи (се).*

ўсец(к)ати јек. **ўсјец(к)ати,** -а̄м свр. *у дем. значењу: усећи; насецкати.*

ўсигӯрно прил. *сигурно, поуздано.*

усидра́вати (се), -и̏дра̄ва̄м (се) *несвр. према усидрити (се).*

ўсидрити, -ӣм (трп. ўсидрен) свр. *спустити сидро на морско или речно дно да се брод држи на месту, укотвити (брод и др.).* ■ ~ **се** *бацити сидро, укотвити се.*

усија́вати (се), усѝја̄ва̄м (се) *несвр. према усијати (се).*

ўсијано̄ст, -ости ж *стање онога што је усијано.*

усија́ње с *стање усијаности; зажареност.* • **бело ~** *највиша тачка загревања (кад изгледа да је сјај бео);* фиг. *крајња граница (напетости, узбуђења и сл.).*

усѝјати, -а̄м свр. **1.** *жарењем, загревањем довести до усијања, до усијаности (метала нпр.); веома загрејати:* ~ асфалт. **2.** *учинити да нешто добије сјај, да се сјаји (трљањем, глачањем и сл.).* **3.** фиг. *довести до крајње напетости:* ~ атмосферу. ■ ~ **се 1.** *постати усијан, ужарен; постати веома врућ.* **2.** *добити сјај, уцаклити се.* **3.** фиг. *досетти у стање велике напетости.* • ~ **очима** *нетремице гледати, ужарити (обично с љубављу, пожудом и сл.).*

ўсилити, -ӣм свр. *напрегнути, прикупити (снагу).* ■ ~ **се 1.** *употребити сву снагу, напрегнути се, упети се.* **2.** *учинити нешто преко воље, приморавајући се.* **3.** *добити у снази, интензитету, разбуктати се.* **4.** *савладати се, суздржати се.*

усиља́вати (се), -и̏ља̄ва̄м (се) *несвр. према усилити (се).*

ўсиљен, -а, -о **1.** *трп. од усилити (се).* **2.** *неприродан, извештачен:* ~ осмех. • **усиљени марш** вој. *убрзани, форсирани марш.*

ўсиљено прил. *на усиљен начин; невољно; извештачено:* ~ се смешити.

ўсиљенӧст, -ости ж *особина, стање онога што је усиљено, неприродност, извештаченост.*

уси́нити, ўсӣнӣм свр. *узети за своје мушко дете, посинити.*

усиновља́вати, -ӧвља̄ва̄м *несвр. према усинити.*

усињѐнӣк, -и́ка м *онај кога је неко усинио.*

ўсипати, -а̄м *несвр. према усути.*

ўсирак, -и́рка м *грудвица згрушане крви која се ствара у артерији, згрушак, тромб.*

ўсирити, -ӣм свр. *изазивањем сирења, згрушавања учинити да се млеко претвори у сир.* ■ ~ **се 1.** *претворити се у сир (о млеку); прогрушати се (о млеку) услед кварења.* **2.** *згрушати се (о крви).*

усѝрћетити се, -и̏ се свр. *претворити се у сирће; укиселити се.*

усиса́вати, -и̏са̄ва̄м *несвр. према усисати.*

усисава̀ч, -а́ча м *в. усисивач.*

ўсисати, ўсишēм и ўсисā̄м свр. *сисањем, упијањем, увлачењем (ваздуха, течности и др.) унети, увући у себе; апсорбовати.* • ~ **са мајчиним млеком** *прихватити, примити што од рођења (обично какву особину).*

усисѝва̄ч, -а́ча м (инстр. -а́чем) *апарат за усисавање прашине (обично у домаћинству).*

ўсиснӣ, -а̄, -о̄ *који служи за увлачење, усисавање течности, ваздуха и сл.*

ўситнити, -ӣм (трп. ўситњен) свр. **1.** *раздвојити, разбити, изделити на мале, ситне делове, иситнити; променити, разменити у ситан новац:* ~ земљу, ~ посед; ~ новчаницу. **2.** *радити, чинити нешто брзим, краћим покретима; смањити, скупити (очи):* ~ корак(ом). **3.** *падати у ситним капима, пахуљицама (о киши, снегу).* ■ ~ **се** *постати иситњен, измрвити се, издробити се.*

ўситно прил. *ситно, у малим деловима.*

уситња́вати (се), -и̏тња̄ва̄м (се) *несвр. према уситнити (се).*

ўситњенӧст, -ости ж *стање онога што је уситњено.*

ўсӣћено прил. *на усићен начин, јогунасто.*

уси́ћити се, ȕсӣћӣм се свр. *узјогунити се, уинатити се.*

усја́јити, -ӣм свр. *в. усијати (2).*

ȕскајати се, -ēм се свр. *покајати се.*

ускáкати, ȕскāчēм *несвр. према ускочити.*

ускаки́вати, -а̀кујēм *несвр. према ускочити.*

уски́пелӧст, -ости ж *стање оногa што је ускипело.*

уски́пети јек. **уски́пјети,** -пӣм свр. **1.** *почети кипети, прeливати се преко руба посуде при јаком кључању или пењењу течности.* **2.** фиг. *разљутити се, ражестити се; узбунити се, узбуркати се (о осећањима, страстима).*

уски̏птети јек. **уски̏птјети,** -птӣм свр. **1.** *почети киптети, узбуркати се, узаврети.* **2.** фиг. *испунити се снагом, једрином, набујати.*

ускисúвати, -ӣсујēм *несвр. према ускиснути.*

ȕскиснути, -нēм (р. пр. ȕскиснуо, -ула и ȕскисао, -сла) свр. *постати кисео, прокиснути (покваривши се услед тога), (млеко нпр.); нарасти, набујати под утицајем љубичног врења (о тесту).*

ȕскладити, -ӣм (трп. ȕсклађен) свр. *довести у склад, сагласност (с нечим), сложити:* ~ ставове. ■ ~ **се** *сложити се, усагласити се.*

ускладишта́вати, -ӣштāвāм *несвр. према ускладиштити.*

ускладиште́ње с *смештање (робе) у складиште.*

ȕскладиштити, -ӣм свр. *сместити (робу, ствари) у складиште.*

усклàдљив, -а, -о *који се може довести у склад, у сагласност (с нечим).*

ȕсклађен, -а, -о *складан, хармоничан:* ~ брак.

ȕсклађенӧст, -ости ж (инстр. -ошћу) *стање оногa што је усклађено, усаглашено.*

усклађи́вати (се), -а̄ђујēм (се) *несвр. према ускладити (се).*

усклађи̏вāч, -а́ча м *онај који усклађује, доводи у склад нешто.*

ȕсклӣк м *продорно, јако оглашавање, узвик.*

усклики́вати, -ӣкујēм *несвр. према ускликнути.*

ȕскликнути, -нēм свр. *огласити се ускликом, узвикнути.*

ȕскличнӣ, -ā, -ō *који се односи на усклик, који се изражава ускликом:* ~ реч.

ȕскличнӣк м лингв. *в. узвичник.*

усклобȕчати, -āм свр. **1.** *почети се клобучати, испунити се клобуцима (о води кад кључа, пени се).* **2.** фиг. *снажно избити; ускомешати се.* – Усклобуча врело суза. Народ усклобуча.

ускљȕчати, -āм свр. *почети кључати, узаврети; узбуркати се.* – Катран ускључа. Базен ускључа.

ȕско прил. (комп. ȕжē и ȕже) **1.** *узано, тесно:* ~ скројити. **2.** фиг. *присно, интимно; једностранo, ограничено:* ~ сарађивати; ~ гледати на проблем.

уско- *као први део сложеница значи да је уско оно што значи други део сложенице:* ускотрачан, ускогруд.

усковитла́вати (се), -ӣтлāвāм (се) *несвр. према усковитлати (се).*

ȕсковитлāнӧст, -ости ж *стање оногa што је усковитлано; узбурканост, узнемиреност.*

усковӣтлати, -āм свр. *почети ковитлати, вртети у ковитлац:* ~ прашину. фиг. *узнемирити, узбуркати:* ~ духове. ■ ~ **се** *извртети се, извртољити се.* фиг. *узбуркати се, усталасати се (о страстима нпр.).*

ускȍгруд, -а, -о (ускȍгрудан, -дна, -о) **а.** *који има узан груди кош.* **б.** фиг. *који је уских, ограничених погледа.*

ускȍгруд(н)ӧст, -ости ж *особина оногa који је ускогруд, ограниченост.*

ȕскок м **1.** ист. *назив за пребеглицу који је, после турских освајања у XVI и XVII в., упадао из Аустрије или Млетачке Републике у освојене области ради обрачуна са Турцима.* **2.** *онај који прешао, ускочио у други, обично противнички, табор, другу групу.* **3.** *скок, прелаз; ускакање.*

ускокода́кати се, -ȍдāчēм се свр. **1.** *почети кокодакати, раскокодакати се.* **2.** *загрејати, разгаламити се.*

ускоко́тити се, -ȍкōтӣм се свр. *ускокодакати се, загрејати.* фиг. *почети се шепурити, узоколити се.*

ȕсколебāнӧст, -ости ж *узнемиреност, немир; поколебаност.*

усколѐбати, -āм свр. **1.** *учинити несигурним, поколебати:* ~ људе. **2.** *учинити да се нешто (обично море) покрене, заталаса, узбуркати.* ■ ~ **се** *усталасати се, узбуркати се (о мору).*

усколȕтати, -āм свр. *почети колутати, заколутати:* ~ очима.

ускомѐтрāжнӣ, -ā, -ō *који се односи на уску филмску траку (обично ширина 8 или 16* mm*):* ~ филм.

ȕскомешāнӧст, -ости ж *стање оногa што је ускомешано.*

ускомѐшати, -āм свр. **1.** *изазвати комешање, немир, узнемирити:* ~ масу. **2.** *почети померати, мицати у разним правцима:* ~ ногама, ~ раменима. ■ ~ **се 1.** *бити захваћен немиром, испунити се ужурбаношћу, живошћу.* – Маса се ускомеша. **2. а.** *почети се кретати, ићи у разним правцима.* **б.** *почети се нервозно, збуњено понашати.* **3.** *усковитлати се, узбуркати се.* – Ускомеша се водена маса.

ускопа́вати, -ȍпāвāм *несвр. према ускопати.*

ускȍпати, -āм свр. *окопати, прекопати:* ~ кромпир. фиг. *заталасати, узбуркати.* – Југовина ускопала море.

ускора́вати, -ȍрāвāм *несвр. према ускорити.*

ускорàчати се, -āм се свр. *усходати се тамо-амо.*

ускȍрити, ȕскорӣм свр. *убрзати, поспешити:* ~ венчање.

ȕскоро и **ȕскоро** прил. *у скором, кратком времену, убрзо.* – Ускоро морамо кренути.

ускȍсити се, ȕскосӣм се свр. *узјогунити се, заинатити се.*

ȕскōст, -ости ж *својство, стање оногa што је уско.*

ȕскотрāчан и **ускȍтрāчан,** -чна, -о жел. *који је уских трачница (о колосеку, пруги):* ~ пруга.

ускотрљати, -āм свр. *котрљајући преместити навише.*

ускȍћа ж *в. ускост.*

ускȍчити, ȕскочӣм свр. **1.** *ући (у нешто) скоком, скочити у што:* ~ унутра. **2. а.** *умешати се, упасти:* ~ у разговор, ~ у борбу. **б.** *ући на место кога другог, домаћи се каквог места, положаја и сл.:* ~ у владу, ~ ȕ тим.

ȕскочкӣ, -ā, -ō *који се односи на ускоке:* ~ песма.

ускра́тити, ȕскрāтӣм свр. **1. а.** *престати давати, не дати:* ~ кредит. **б.** *одузети, лишити чега:* ~ задовољство. **2.** *не дозволити, забранити:* ~ пиће коме.

ускраћѐње с *забрана, ускраћивање.*

ускраћи́вати, -а̄ћујēм *несвр. према ускратити.*

ускри́чати се, -чӣм се свр. *почети кричати, развикати се.*

Ȕскрс м **1.** *најзначајнији хришћански празник који се слави као дан Христовог ускрснућа, васкрсења, Васкрс.* **2.** (ускрс) *ускрснуће, васкрсење;* фиг. *враћање у живот, поновно оживљавање, уздизање, препород.*

ускрса́вати, -ȓсāвāм *несвр. према ускрснути.*

ускрсе́ње с *в. ускрснуће.*

ȕскрснӣ, -ā, -ō *који се односи на Ускрс, ускршњи.*

ȕскрснути, -нēм (р. пр. ȕскрснуо, -ула и ȕскрсао, -сла) свр. **1.** *устати из мртвих, оживети; повратити се у живот.* **2.** *подићи из мртвих, оживети некога, нешто.* **3.** *поново се јавити, појавити се (у сећању, мислима и сл.).*

ускрсну́ће с **1.** *устајање из мртвих, васкрснуће.* **2.** *поновно оживљавање, препород, обнова.*

ȕскрсовати, -сујēм свр. и несвр. *ȉразновати, свēтковати Ускрс; ȉроводити, ȉровести Ускрс.*

ȕскршњӣ, -ā, -ē *који се односи на Ускрс;* уп. ускрсни: ~ јаје, ~ пост, ~ празник.

ускукуре́кати се, -ȕрēчēм се јек. **ускукурије̏кати се,** -ȕријечēм се свр. *ȉочēти кукурекати, разȉаламити се кукурекањем.*

усла́дити, ȕслāдӣм свр. *учинити слатким, засладити.* ■ ~ **се** *ȉостати сладак, осладити се.*

услед јек. **усљед** и **услијед** (наглашено: ȕслед и ȕслēд јек. ȕсљед и ȕслијед) предл. (с ген.) *казује узрок, околности: збōг:* слетети с пута услед магле.

усле́дити, ȕслēдӣм јек. **услијȅдити,** ȕслиједӣм свр. *дōћи, наступити, дōгодити се (ȉосле, након нечēга, као ȉоследица нечēга).*

ȕслинити, -ӣм свр. *умазати слинама, избалавити.*

услиша́вати, -ȉшāвāм *несвр. ȉрема услишити.*

услӣшати, -āм свр. *в. услишити.*

ȕслишити, -ӣм и **услӣшити,** ȕслӣшӣм свр. *саслушати (молитву, молбу); саслушати и удовољити, испунити (нечију молбу).*

услобо̀дити, -о̀бодӣм свр. *ослободити, охрабрити, осмелити.* ■ ~ **се** *осмелити се, охрабрити се, ослободити се.*

услобођи́вати (се), -о̀ђујēм (се) *несвр. ȉрема ослободити (се).*

у́слов и **у́слов** м **1.** *оно од чēга нешто зависи, што ȉреба испунити, извршити да би се нешто остварило, ȉогодба.* **2.** (обично у мн.) *околности, ȉрилике нужне да се нешто оствари.*

у́слован и **у́слōван,** -вна, -о **1.** *који је у вези с каквим условом, који може бити само ȉод неким условом:* ~ казна. **2.** *који ȉодразумева, садржи извесну резерву, оȉраду:* ~ објашњење нечега.

усло̀вити, ȕсловӣм (трп. ȕсловљен) свр. **1.** *створити услове, могућности за нешто, омогућити, ȉроузроковати, изазвати.* – Економско повезивање са залеђем условило је напредак приморских крајева. **2.** *ȉоставити, одредити услове, ограничити условом; уговорити, утврдити:* ~ потписивање уговора; ~ казну. ■ ~ **се** *међусобно утврдити услове (за нешто), ȉогодити се.*

условља́вати (се), -о̀вљāвāм (се) *несвр. ȉрема условити (се).*

ȕсловљенōст, -ости ж *стање оног што је условљено, што је зависно од неких услова, зависност.*

у́словно и **у́слōвно** прил. *ȉод условом, с резервом:* ~ потписати што.

у́словнōст и **усло́внōст,** -ости ж *стање оног што је условно, условљеност; околности нужне да се нешто оствари.*

ȕслуга ж (дат. -узи) **1.** *ȉоступак који некоме доноси корист, ȉомоћ, дōринос; служење, ȉослуживање.* **2.** *стручна (занатска, лекарска и др.) ȉомоћ, сервис:* комуналне услуге. • **медвеђа** ~ *добронамеран ȉоступак којим се жели учинити услуга, ȉомоћ некоме али се нанесе штета.*

ȕслужан, -жна, -о *који је сȉреман учинити услугу, ȉредусретљив, сусретљив; којим се чини услуга:* ~ конобар, ~ домаћица; услужне делатности.

услужи́вати, -ȕжујēм *несвр. ȉрема услужити.*

услу́жити, ȕслȕжӣм свр. *ȉослужити (муштерију, купца); ȉонудити, ȕгостити (јелом, ȉићем).*

ȕслужно прил. *на услужан начин, ȉредусретљиво:* ~ понудити помоћ.

ȕслужнōст и **услу́жнōст,** -ости ж *особина оног који је услужан, ȉредусретљивост.*

ȕсмелити се ијек **ȕсмјелити се,** -ӣм се свр. **а.** *усудити се, осмелити се:* ~ урадити што. **б.** *ȉостати смион, охрабрити се.* – Више се не плаши, усмелио се.

ȕсмен, -а, -о **а.** (обично одр.) *исказан, изражен речима које нису написане, неȉисан:* усмени споразум, усмени налози. **б.** (само одр. ȕсмени̏, -ā, -ō) *који је у живој речи, који се ȉреноси ȉовором, који се обавља ȉовором:* ~ књижевност, ~ испит.

ȕсмено прил. *на усмен начин, ȉоворним средствима:* ~ саопштити.

ȕсменōст, -ости ж *својство оног што је усмено, што није написано.*

усмера́вати (се), -ѐрāвāм (се) јек. **усмјера́вати (се),** -јѐрāвāм (се) *несвр. ȉрема усмерити (се).*

усмерава̀ч јек. **усмјерава̀ч,** -а́ча и **усмѐра̄ч** јек. **усмјѐра̄ч,** -а́ча м *в. усмеривач.*

ȕсмеренōст јек. **ȕсмјеренōст,** -ости ж *својство оног што је усмерено, одређеност, уȉућеност.*

усмери̏ва̄ч јек. **усмјери̏ва̄ч,** -а́ча м **1.** *онај који усмерава (нешто), одређује ȉравац (нечему).* **2.** *уређај који ȉретвара електричну енергију једног система у електричну енергију другог система.*

ȕсмерити јек. **ȕсмјерити,** -ӣм свр. *уȉутити, одредити у извесном ȉравцу, к неком циљу и сл.:* ~ активност, ~ кораке. ■ ~ **се** *усредсредити се, сконцентрисати се.* – Сва пажња се била усмерила на позорницу.

ȕсмина ж **1.** *средњи слој коже, ȉоткожно везивно ткиво.* **2.** *ва̄тина.*

усмо̀лити, ȕсмолӣм свр. *ȉремазати, ȉревући смолом; улепити, ȕпрљати смолом.*

усмо̀трити, ȕсмотрӣм свр. *спазити, уочити.*

усмр́део, -ела, -ло јек. **усмр́дио,** -дјела, -ло *који заудара, шири смрад (услед укварености, труљења и сл.):* ~ лешина.

усмр́дети и **усмр̀дети** јек. **усмр́дјети** и **усмр̀дјети,** -дӣм свр. прел. *учинити да нешто смрди, да ȉостане смрдљиво, испунити смрадом:* ~ собу. ■ ~ **се** *ȉостати смрдљив, укварен; одати смрад од себе, засмрдети.*

ȕсмртити, -ӣм свр. прел. *лишити живота, убити.* ■ ~ **се** *ȉовр.*

усмрће́ње с *лишење живота, убиство.*

усмрћи́вати (се), -рћујēм (се) *несвр. ȉрема усмртити (се).*

ȕсна ж (ген. мн. ȕсāнā) *једна од две меснате ȉокретне ивице уста који споља заклањају зубе (обично код људи):* горња ~, доња ~. • **развући усне** *насмешити се.* **угристи се (ујести се) за усну** *трȉнути се и наȉло заћутати, не довршити (незгодан, неумесtан и сл.) исказ, лецнути се.*

ȕснат и **ȕснат,** -а, -о *који има дебеле усне.*

усна̀тица и **ȕснатица** ж бот. у мн.: биљна породица Labiatae (у јд.: биљка из те продице).

ȕснача ж зоол. **а.** *врста морске рибе* Labrus turdus *из истоимене ȉородице.* **б.** *ȉородица таквих риба* Labridae *(изражено јаких и чврстих зуба).*

ȕсненӣ и **ȕсненӣ,** -ā, -ō **1.** *који се односи на усне:* уснени углови. **2.** лингв. *који се образује на уснама (о изговору суȉласника б, ȉ, м, в, ф), лабијалан.*

усненӧзȕбнӣ, -ā, -ō лингв. *који се образује додиривањем доње усне са зубима (о изговору суȉласника в, ф).*

усненонӧснӣ, -ā, -ō лингв. *који се образује кад се усне затворе а ваздушна струја ȉрође кроз нос (о изговору суȉласника м).*

ȗснӣ, -ā, -ō *који се односи на уста:* ~ дупља, ~ отвор.

ȕснӣ, -ā, -ō *в. уснени.*

ȕснити, -ӣм свр. **1.** *доживети у сну, сањати.* **2.** *в. уснути.* ■ ~ **се** (некоме нешто) *ȉојавити се у сну; ȉричинити се.*

ȕсница ж *дем. и хип. од усна; усна.*

ȕсничица ж *дем. и хип. од усна и усница.*

усно̀пити, ȕснопӣм свр. *сложити и ȉовезати у снопове (жито нпр.).*

ȕснулōст, -ости ж *стање оног који је уснуо.*

ȕснути, ȕснēм свр. *уȉонути у сан, заспати.*

ȕсōв, -ова и **у́сов** м **а.** *лавина.* **б.** фиг. *гомила, маса нечега што се незадрживо креће.*

усо̀лити, ўсолӣм свр. *сољењем заштитити од кварења (месо нпр.).*

усоља́вати, -о̀љāвām *несвр. према усолити.*

усо̀птити, ўсоптӣм свр. *узаврети, ускуцати (о ћеву).* ■ **~ се** *почети убрзано дисати од узбуђења.*

ўспāвāн, -а, -о **1.** *трп. од успаваши (се).* **2.** фиг. *притајен, сакривен, латентан (о снази, способности и сл.).*

успа̀ва̄нка ж (дат. -нци; ген. мн. -кӣ) *песма којом се успављују деца.*

успа́вати, ўспāвāм свр. **1.** *учинити да неко заспи:* ~ дете. **2. а.** фиг. *умирити, смањити (бол и сл.).* **б.** *учинити неактивним, ослабити, умртвити:* ~ опрез. ■ **~ се 1. а.** *занети се у сан, заспати.* **б.** *задоцнити са устајањем, пресиавати.* **2.** фиг. *предати се тихом, често учмалом животу, бити неактиван.*

успавки́вати, -а̀вкујēм несвр. *у дем. значењу: успављивати.*

успа̀вљив, -а, -о **а.** *који доноси сан, који успављује:* ~ тишина. **б.** мед. *анестетичан:* ~ средство.

успављи́вати (се), -а̀вљујēм (се) *несвр. према успаваши (се).*

успављи́ва̄ч, -а́ча м *онај који успављује, доноси сан.*

успа̀вљиво прил. *на успављив начин, доносећи сан.*

успа̀вљујуће прил. *тако да успављује, успављиво:* деловати ~.

успа̀вљујӯћи, -ā, -ē *који успављује, успављив:* ~ музика.

успа̀вљујӯће *тако да успављује, успављиво:* деловати ~.

ўспадати (се), -āм (се) свр. и несвр. *почети падати у већој мери; падати.* – Киша се успадала. Ако успада киша биће рода.

успа́лити, ўспāлӣм (трп. ўспāљен) свр. **1.** *учинити да неко падне у ватру, јако узбунити, узбудити, раздражити, узнемирити.* **2.** *учинити да нешто почне да гори, упалити, запалити.* ■ **~ се** *пасти у ватру због неке страсти, јако се раздражити; јако се загрејати за нешто, бити понет нечим; постати немиран, несташан.*

успаљѐнӣк, -и́ка м *онај који се лако успали, раздражи, постане пожудан.*

успаљѐница ж *успаљена жена.*

ўспāљенӧст, -ости ж *стање оног који је успаљен, пожудност, раздраженост.*

успа̀љив, -а, -о *који се лако успали.*

успаљи́вати (се), -а̀љујēм (се) *несвр. према успалити (се).*

успа̀ничено прил. *у паници, безглавно, избезумљено:* ~ бежати.

успа̀ничити, -ӣм свр. *учинити да неког захвати паника, изазвати панику:* ~ гомилу. ■ **~ се** *постати успаничен, захваћен паником.*

ўспара ж *спарина, запара.*

ўспатити се, -ӣм се свр. *почети падати, бити захваћен нечим што изазива падању.*

успа̀хнути, ўспахнēм свр. *лаким струјањем покренути, учинити да нешто залепрша, затрепери (лишће нпр.).*

успе́вати, ўспēвāм јек. **успијева̀ти,** ўспијевāм несвр. **1.** *несвр. према успети.* **2.** *давати плод, рађати (о усевима).* – У овим крајевима лепо успева пшеница.

ўспелӧст јек. **ўспјелӧст,** -ости ж *стање оног што је успело, успело решење.*

Успѐније с (обично у изр. ~ **Богородице**) сткњ. *хришћански празник (28. VIII) у спомен на дан смрти Богородице, Велика Госпојина (Госпођа).*

ўспенити се јек. **ўспјенити се,** -ӣм се свр. **1.** *почети пенити, стварати пену, прекрити се пеном.* – Море се успени. **2.** фиг. *разљутити се, разјарити се (у препирци, свађи).*

успѐнтрати се, -āм се свр. *попети се пентрајући се, испентрати се, узвератн се.*

успенӯшати се јек. **успјенӯшати се,** -āм се свр. *запенити се, запенушати се.*

успену́шити се јек. **успјену́шити се,** -ѐнӯшӣм (се) свр. *запенити се, запенушати се;* уп. успенушати се.

успе̏њати (се), ўспењēм (се) свр. *в. ўспе̏ти (се).*

успе́ње с **а.** рлг. *узнесење на небо после смрти (о Богородици).* **б.** (Успе́ње) *в. Успење.*

ўспети, -ēм јек. **ўспјети,** ўспијēм свр. *имати успеха (остварити какав резултат, добар свршетак какве посла, подухвата и сл.), поћи за руком.*

ўспе̏ти, ўспнēм свр. *попети, дићи увис.* ■ **~ се** *попети се, дићи се увис.* фиг. *постићи какав положај, звање и сл.*

ўспех јек. **ўспјех** м **1.** *добар резултат у неком послу, спорту и сл., добар свршетак какве подухвата.* **2.** шк. *оцене које постиже ученик у школи.*

ўспешан јек. **ўспјешан,** -шна, -о *који је успео, постигао успех; који доноси успех, добар резултат:* ~ човек; ~ подухват.

ўспешно јек. **ўспјешно** прил. *на успешан начин, са успехом:* ~ обавити што.

ўспешнӧст јек. **ўспјешнӧст,** -ости ж (инстр. -ошћу) *својство оног што је успешно.*

ўспизмити се, -ӣм се свр. *постати пизмен, пун мржње, злобе, непријатељства (према некоме), окомити се, испизмити се (на неког).*

успи́јати, ўспијāм несвр. *стезати усне на нарочит начин са намером да се изазове неки утисак; кокетовати:* ~ уснама, ~ уста; научити ~. ■ **~ се** *в. успијати.*

успи̏јача ж *в. успијуша.*

успијӯкати се, -и̏јӯчēм се и **успијӯкати се,** -и̏јучēм се свр. *стати пијукати, ударити у пијукање.* – Пилад се успијучу.

успи̏јуша ж *женска особа која често успија (уснама, устима);* уп. успијати (се).

успи́љити, ўспиљӣм свр. *наставити пиљити, нетремице гледати, управљати поглед у неког, у нешто, продужити са пиљењем.*

ўспињати (се), ўспињēм (се) *несвр. према успети (се), успењати (се).*

успи̏њāч, -а́ча м *в. успињача (2).*

успи̏њача ж **1. а.** *брдска, планинска жичана железница, жичара.* **б.** *нарочит механизам који подиже и спушта ваГоне са путницима и теретом на оштрим странама.* **2.** *направа, механизам уопште који успиње, диже увис; дизалица.*

успири́вати, -и̏рујēм *несвр. према успирити.*

успи́рити, -ӣм и ўспӣрӣм свр. *распалити, распирити (ватру).*

успи́сати се, ўспишēм се свр. *стати писати, расписати се.*

успи́тати, ўспитāм свр. и несвр. (најчешће у значењу футура егзактног) *(за)питати.*

ўспити, ўспијēм свр. *стегнути усне на нарочити начин желећи оставити неки утисак.* ■ **~ се** *припити се, пригрљубити се (о уснама или наусницама).*

успи́штати (се), -штӣм (се) свр. *ударити у писку; ударити у пискаву свирку.*

ўспламса̄ј м *напла појава пламена.* фиг. *напла навала осећања.*

успла̀мсати, -āм свр. *почети пламсати, синути, севнути.* фиг. *напло надоћи, избити (о осећањима).*

успла̀мтелӧст јек. **успла̀мтјелӧст,** -ости ж *стање оног који је успламтео, оног што је успламтело.*

успла̀мтети јек. **успла̀мтјети,** -тӣм свр. **1.** *почети пламтети, горети одајући пламен, букнути, разгорети се.* **2.** фиг. **а.** *пасти у ватру, распалити се, разјарити се (од узбуђења).* **б.** *поцрвенети, зажарити се (о лицу); засјати (о очима).* ■ **~ се** *в. успламтети.*

усплàхӣрено прил. *узбуђено, узнемирено; уплашено.*

усплàхӣренӧст, -ости ж *стање оног који је усплахирен.*

усплахи́рити, -àхӣрӣм свр. *јако узнемирити, узбудити; уплашити:* ~ ходати; ~ се окретати. ■ **~ се** *повр.*

ўсплашити, -ӣм свр. *в. уплашити.*

ўсплӧђе с бот. *семени омотач, перикарп.*

ўспљускати се, -ā̄м се свр. *почети пљускати, таласати се.* – Вода се успљуска.

успокоја́вати (се), -ӧ̀јāвāм (се) *несвр. према успокојити (се).*

успӧкојенӧст, -ости ж *мирноћа, смиреност.*

успокоје́ње с *умирење, смирење.*

успокӧ̀јити, -ӧ̀којӣм свр. *умирити, смирити.* ■ **~ се** *умирити се, смирити се.*

успома́мити се, -ӧ̀мāмӣм се свр. *постати помаман, необуздан, помамити се.*

ўспомена ж **1.** *сећање на кога или што, утисак који остаје у сећању на кога или што.* **2. а.** *предмет који подсећа на кога или што, који остаје за сећање.* **б.** *забелешка, усмено предање или традиција која се односи на прошлост народа.*

ўспон и **у́спон** м **1. а.** *део пута, терена који се диже, пење под нагибом.* **б.** *дизање увис, пењање.* **2.** *успешан развитак, напредак, развој.* **3. а.** *дизање музичког тона.* **б.** *дизање гласа.* **4.** *однос висине стрме равни према њеној дужини.*

ўспонӣ и **у́спонӣ,** -ā̄, -ӧ̄ *в. успонски.*

ўспонскӣ и **у́спонскӣ,** -ā̄, -ӧ̄ *који се односи на успон:* ~ кривуља, ~ развитак.

ўспор и **у́спор** м **а.** *задржавање, успоравање мање водене масе већом у коју се мања улива.* **б.** *успоравање, задржавање уопште.*

успора́вати, -ӧ̀рāвāм *несвр. према успорити.*

ўспорēда прил. *успоредо, напоредо.*

ўспоредан и **ўспорēдан,** -дна, -о *в. упоредан.*

ўспоредба ж *в. упоредба.*

успоре́дити (се), -ӧ̀рēдӣм (се) и **успӧ̀редити (се),** -ӣм (се) свр. *в. упоредити (се).*

ўспоредњӣк м геогр. *в. упоредник.*

ўспоредница ж **1.** мат. *паралелна, упоредна линија.* **2.** геогр. *в. упоредник.*

ўспоредно прил. *упоредо, напоредо.*

ўспоредњӧст, -ости ж *упоредност, напоредност.*

ўспоредо и **ўспорēдо** прил. *упоредо, напоредо.*

успоре́ђати, -ӧ̀рēђāм свр. *ставити све у ред, испоређати, поређати.*

успоређе́ње с *поређење.*

успоређи́вати (се), -орèђујēм (се) *несвр. према успоредити (се).*

успоре́ње с *смањење брзине.*

успори́вати, -ӧ̀рујēм *несвр. према успорити.*

успори́вач, -а́ча м *оно што успорава:* ~ нуклеарних реакција.

успӧ̀рити, ўспорӣм свр. *учинити споријим, смањити брзину.*

успӧ̀собити (се) и **успосӧ̀бити (се),** -ӧ̀собӣм (се) свр. *в. оспособити (се).*

успособља́вати (се), -ӧ̀бљāвāм (се) *несвр. према успособити (се).*

ўспостава ж *завођење, увођење, обнова пређашњег стања; увођење, стварање новог стања.*

успӧ̀ставити, -ӣм свр. *вратити у раније, пређашње стање, обновити; створити, направити.*

успӧ̀стављати, -ā̄м *несвр. према успоставити.*

успостављѐње с *в. успостава.*

ўспрāван, -вна, -о *који стоји право, окомито, вертикално.* фиг. *поносит, достојанствен.*

ўсправити, -ӣм свр. *довести, поставити у усправан положај.* фиг. *пробудити понос, достојанство (у некога).* ■ **~ се** *заузети усправан положај, стати право.* фиг. *постати свестан своје вредности; побољшати своје стање, положај (обично економски, материјално).*

ўсправљати (се), -ā̄м (се) *несвр. према усправити (се).*

ўспрāвно прил. **1.** *право, вертикално, окомито.* **2.** фиг. *поносито, достојанствено:* ићи ~ кроз живот.

успра́внӧст и **ўспрāвнӧст,** -ости ж *стање и особина онога који је усправан, онога што је усправно.*

ўсправо прил. *в. усправно.*

успра́шити се, ўспрāшӣм се свр. *јако се зaпрашити, прекрити се прашином.*

успра́штити, -ӣм свр. *почети прашити, пуцати, запрашити.*

успре́гнути, ўспрēгнēм свр. **1.** *уздржати, зауставити, савладати:* ~ смех. **2.** *повући се, узмаћи.* ■ **~ се** *устегнути се, уздржати се.*

успре́зати (се), ўспрēжēм (се) *несвр. према успрегнути (се).*

успре́мати, ўспрēмāм *несвр. према успремити.*

успремѐтати и **успрѐметати се,** -èмеђēм се свр. *почети брзо, журно премештати по чему; усходати се узвртети се.*

успре́мити, ўспрēмӣм свр. *довести у ред, (по)спремити (кућу, стан и сл.).*

ўспренути, -нēм свр. *тргнути се, пренути се.*

успреподӧ̀бити се, -ӧ̀добӣм се свр. *направити озбиљан, невин израз, упреподобити се.*

успретáкати, -èтāчēм свр. *извршити претакање, испретакати.*

успре́чити се, ўспрēчӣм се јек. **успријѐчити се,** ўспријечӣм се свр. *показати неслагање, противљење, успротивити се.*

ўспржити се, -ӣм се свр. *почети се пржити.* фиг. *узвртети се, узнемирити се.*

успријатѐљити се, -ӣм се свр. *спријатељити се.*

успр̀кос и **ўспркос** предл. и прил. *в. уприкос.*

успр̀косити се, -ӣм се свр. *прикосно се супротставити, ударити у прикос.*

успроле́тати (се), -ӧ̀лēђēм (се) јек. **успролијѐтати (се),** -ӧ̀лијеђēм (се) свр. **а.** *почети летети тамо-амо.* **б.** *узнемирити се, устумарати се, усходати се.*

успр̀ӧпадати се, -ā̄м се свр. *устумарати се, растрчати се.*

успр̀ӧпињати се, -њēм се свр. и несвр. *пропети се, пропињати се.*

ўспропницē прил. *упропнице, упропањ.* – Коњ скочи успропнице.

успроти́вити се, -ӧ̀тивӣм се свр. *показати противљење, неслагање, учинити противно чијој вољи:* ~ саговорнику, ~ смени тренера.

успротивља́вати се, -ивљāвāм се *несвр. према успротивити се.*

ўспрсити се, -ӣм се свр. *усправити се и при том се испрсити.*

ўспр̄т, -а, -о *стрм:* ~ брдо.

ўспртити се, -ӣм се свр. *попети се, натоварити се:* ~ на леђа народу.

успр́хнути, ўспр̄хнēм свр. *прхнути, полетети, одлетети.* фиг. *живахнути, живнути.*

успр̏чити, ȕспр̄чӣм свр. *поставити нешто тако да се истиче, да стрчи.*

успуза́вати (се), -ȕзāвāм (се) *несвр. према успузати (се).*

ȕспузати (се), -ужēм (се) свр. *пошети се пужући:* ~ уз литицу.

ȕспӯт прил. *уз други посао, другу активност, узгред (као нешто споредно):* радити што ~.

ȕспӯтан, -тна, -о *који се дешава, налази уз пут; споредан, мање важан или неважан:* успутне куће; успутни разговори.

ȕспӯтно прил. *в. успут.*

успу́хати се, ȕспӯшēм (ȕспӯхāм) се свр. *стати, почети пухати, дувати, ударити у пухање.*

ȕспуцкати, -āм свр. *стати, почети пуцкати, пуцкетати.*

ȕспушити се, -ӣм се свр. *стати, почети се пушити, испуштати дим или пару.*

ȕсрдан, -дна, -о *срдачан, љубазан.*

ȕсрдно прил. *срдачно, љубазно.*

ȕсрднӧст, -ости ж *срдачност, љубазност.*

ȕсрђе и **ȕсрђе** с *усрдност, срдачност.*

усред предл. (с ген.) *показује место и време: у средини, у средину:* ~ Београда, ~ зиме.

усредоточе́ње с *постизање високог степена сабраности, усредсређености, концентрација.*

усредоточи́вати (се), -ӧчујēм (се) *несвр. према усредоточити (се).*

усредото̀чити, -ӧточӣм свр. *концентрисати, усредсредити (пажњу, активност и сл.) у једном правцу, на једну ствар.* ■ ~ **се** *концентрисати се, усредсредити се на нешто.*

усредсре́дити, усрèдсрēдӣм јек. **усредсри̏јèдити,** усрèдсри̏јеђӣм свр. *сабрати, обратити (сву пажњу, све мисли, сву активност) на једну ствар, у једном правцу, концентрисати, усредоточити.* ■ ~ **се** *усправити (своје мисли, своју пажњу) на једну ствар, у једном правцу, концентрисати се, усредоточити се.*

усрèдсрēђен јек. **усрèдсри̏јеђен,** -а, -о **1.** *трп. од усредсредити (се).* **2.** *духовно сређен, прибран.*

усрèдсрēђено јек. **усрèдсри̏јеђено** прил. *прибрано, с концентрацијом, пажљиво.*

усрèдсрēђенӧст јек. **усрèдсри̏јеђенӧст,** -ости ж *особина оног који је усредсређен, концентрисаност.*

усредсређе́ње с *усредсређеност.*

усредсређи́вати (се), -èђујēм (се) *несвр. према усредсредити (се).*

усређа́вати (се), -èђāвāм (се) *несвр. према усрећити (се).*

ȕсређенӣк, -а и **усређѐнӣк,** -и́ка м *онај који је усрећен.*

ȕсређенӧст, -ости ж *стање оног који је усрећен, осећање среће.*

усређи́вати (се), -èђујēм (се) *несвр. према усрећити (се).*

усрèђитељ м *онај који усрећује, доноси срећу.*

усређитѐљица и **усрèђитѐлька** ж *жена усрећитељ.*

усрèђитељскӣ, -ā, -ō *који се односи на усрећитеље, на усрећивање.*

ȕсређити, -ӣм свр. *учинити срећним, донети, дати срећу неком.* ■ ~ **се** *постати срећан, стећи срећу.*

усрка́вати, -ькāвāм *несвр. према усркати.*

усрка́ти, ȕсрчēм свр. **а.** *срчући попити или појести, посркати:* ~ супу. **б.** *увући у себе (течност, ваздух, дим), усисати.*

усрки́вати, -ькујēм *несвр. према усркати и усркнути.*

усрк̏нути, ȕсркнēм свр. *в. усркати.*

усрљати, ȕсрљāм свр. *ући срљајући, усрнути.*

усрнути, ȕсрнēм свр. *упасти, ући наглo (често и насилно).*

усрпити, ȕсрпӣм свр. *савити врат (у облику српа) и сагнути главу (о коњима).* ■ ~ **се** *искривити се, погрбити се, савити се.*

ȕсртати, ȕсрћēм *несвр. према усрнути.*

у́ста, у́стā с мн. **1. а.** анат. *дупља у доњем делу главе са унутрашње стране зубне грађаде, као почетни орган за варење кроз који пролази храна у желудац; отвор између усана који води у ту дупљу; усне:* напунити ~ храном; затворити ~ убрусом; напуњити ~. **б.** *слична шупљина и отвор код животиња.* **2.** фиг. *особа (обично члан породице) коју треба хранити, издржавати; човек уопште:* хранити четворо ~; мртва ~. **3.** фиг. *отвор на нечему, улаз у нешто:* ~ цеви, ~ пећине. • **завезати ~** *ућутати.* **запушити (зачепити** и сл.**) ~ коме** *ућутати кога.* **зла (погана** и сл.**) ~ (имати)** *погрдно, клеветнички говорити, оговарати кога.* **златна ~ имати** *бити лепоречив, речит.* **из твојих уста у божје уши** *дај боже да тако буде.* **испирати уста ким** *оговарати кога.* **још му капље млеко из уста** *сувише је млад, недорастао.* **кроз чија уста говорити (износити што)** *објављивати што преко другога.* **мете ми се по устима** *не могу да се сетим, али знам.* **на пасја ~ изгрдити** и сл. *жестоко изгрдити, исцрцати.* **на пола уста (говорити)** *тихо, уздржавајући се (говорити).* **на сва ~ (говорити)** *отворено, јавно (износити што).* **не (ис)пуштати из уста** *често помињати.* **(не) отварати ~** *(не) говорити.* **не силази му (јој, им** и сл.**) с уста** *стално му (јој, им и сл.) је на устима, стално о томе говори (говоре и сл.).* **од својих уста одвајати (откидати** и сл.**)** *несебично давати и оно чега је недовољно.* **од уста до уста (ићи, ширити се)** *усмено се преносити, ширити се (о вестима).* **отворити ~ коме** *присилити некога да говори.* **отео (узео) ми је с (из) уста (реч)** *управо то сам хтео рећи.* **отети (отимати) залогај из уста (коме)** *остављати (остављати) (кога) без могућности обезбеђења средстава за живот.* **пуна су му уста (кога, чега)** *стално хвали (некога, нешто).* **развалити уста** *разгаламити се.* **развезати ~** *проговорити.* **скочити (скакати) сам себи у уста** *(у)радити нешто против самога себе (обично несвесно).* **(у)бацити у ~** *појести, презалогајити нешто.* **узети (узимати) у ~** 1) *(по)јести;* 2) *поменути, помињати кога или што.* **~ има, језик нема** *ћути, не говори.* **~ му (јој)** и сл.**) се завезала** *не може да проговори.* **што му (јој** и сл.**)** *на уста дође (говори) не бирајући речи (говори).*

ȕстāв и **ȕстав** м **1.** правн. *основни државни закон, највиши правно-политички документ једне државе који одређује начела и облике државног и друштвеног уређења, пропису је права и дужности грађана.* **2. а.** *основна уредба православне цркве.* **б.** *правилник по коме се живи у манастиру.* **в.** *основни законски документ неких већих међународних државних организација.* **3.** *свечано мајускулно, унцијално писмо (познато у глагољској и ћирилској палеографији).*

ȕстава ж **1.** *уређај, препрека за заустављање (и пропуштање) воденог тока ради регулисања висине водостаја (чиме се омогућује саобраћај бродова, рад млинова и др.).* **2.** фиг. *препрека, сметња; заустављање.*

ȕстāван и **ȕстāван,** -вна, -о *који се односи на устав, заснован на уставу, сагласан са уставом:* ~ право, ~ одредба, ~ реформа. • **~ писмо** *в. устав (3).*

ȕставити (се), -ӣм (се) свр. *в. зауставити (се).*

ȕстављати (се), -āм (се) *несвр. према уставити (се).*

ȕставнӣ, -ā, -ō *који се односи на уставу:* ~ право.

уста́внӧст и **ȕстāвнӧст,** -ости ж (инстр. -ошћу) *особина или стање оног што је уставно.*

уставобра̀нитељи м мн. ист. *чланови, припадници опозиционе странке у Србији за време кнеза Милоша који су заступали, бранили устав од 1838. год.*

уставобра̀нитељскӣ, -ā, -ō *који се односи на уставобранитеље, који припада уставобранитељима:* ~ странка.

уставотво́рац, -рца м *онај који даје, доноси устав.*

ȕставотвӧрнӣ, и **ȕставотвӧрнӣ,** -ā, -ō *који ствара, доноси устав, који има право доношења устава:* ~ скупштина, ~ власт.

ȕстајālӧст, -ости ж **1.** *стање оног што је устајало, одсуство свежине.* **2.** фиг. *материјална и духовна запуштеност, запарложеност, учмалост.*

ȕстајао, -ала, -ло **1. а.** *који је стајањем изгубио свежину, постао бајат, нездрав:* ~ јело, ~ вода, ~ ваздух. **б.** *који је стајањем добио нови, бољи квалитет (обично о воћу):* ~ крушка, ~ мушмула. **2.** фиг. *који не напредује, не развија се (културно, интелектуално и сл.), обузет мртвилом, запарложен:* ~ средина, ~ друштво.

ȕстајати, -јēм *несвр. према* устати.

устàјати се, устòјēм се свр. **1.** *покварити се, постати нездрав од дуготрајног стајања, изгубити свежину.* **2.** *стајањем добити бољи укус, нови квалитет (обично о воћу).*

устаклēнити (се), -àкленēм (се) свр. *в. устаклити (се).*

устàклити, -ēм и ȕстаклīм свр. **1.** *снабдети, затворити, прекрити стаклом, застаклити:* ~ прозоре, ~ ходник. **2.** фиг. (обично с додатком: очима) *почети укочено, нетремице гледати у кога или што.* ■ **~ се** *добити сјај (латкоћу и сл.) стакла, застаклити се (о оку, леду и др.).*

устàкнути *в. устаћи.*

усталасáвати (се), -àсāвāм (се) *несвр. према усталасати (се).*

ȕсталасан, -а, -о **1.** *трп. од усталасати (се).* **2.** фиг. *прекривен борама, наборан:* ~ чело.

ȕсталасāнōст, -ости ж *стање онога што је усталасано.*

усталàсати, -āм свр. **1.** *изазвати таласање неке течности, жита и сл., покренути на таласање, заталасати, узбуркати:* ~ море, ~ пшеницу. **2.** фиг. *изазвати комешање (у народу, друштву, масама), ускомешати; изазвати немир, узрујати, побунити.* ■ **~ се 1. а.** *покренути се на таласање, заталасати се, узбуркати се.* **б.** *почети се покретати тамо-амо, почети се љибати.* **2.** *раширити се, пронети се као талас.* • Усталасао се шапат. **3.** фиг. *узнемирити се, ускомешати се.* – Маса се усталаса.

ȕсталац, -аоца и ȕсталца м **а.** *онај који је марљив, вредан, прегалац.* **б.** *онај који рано устаје, раноранилац.*

ȕсталачкӣ, -ā, -ō **а.** *који се односи на усташе.* **б.** *в. устанички.*

ȕсталачки прил. *као усталац, на начин својствен усташима.*

ȕсталāштво с *својство, особина усталаца.*

устáлити, ȕсталīм свр. *учинити да нешто постане стално, увести у сталну навику, уобичајити.* ■ **~ се 1. а.** *постати сталан, учврстити се.* – Власт се усталила. **б.** *остати исти, једнак, престати се мењати.* – Време се усталило. **в.** *задржавати се дуго у сећању, у мислима.* – Слике ужаса му се усталише пред очима. **г.** *раширити се, преовладати (о вестима, мишљењу и сл.).* **2.** *дуго остати, задржати се.* – Снег се усталио.

ȕстальен, -а, -о **1.** *трп. од усталити (се).* **2.** *који се не мења, сталан, непроменљив; уобичајен:* устаљене норме, ~ ред, ~ метода.

ȕстальенōст, -ости ж *особина онога што је устаљено.*

устальúвати (се), -àљујēм (се) *несвр. према усталити (се).*

ȕстанак, -āнка м **1.** *оружана побуна народа:* народни ~, Карађорђев ~. **2.** *дизање из постеље, устајање.*

ȕстанȉк м *ученик у устанку:* уп. устанак (1).

ȕстаничкӣ, -ā, -ō *који се односи на устанике, који је у вези са устаницима:* ~ чета, ~ војска, ~ крај.

ȕстанова ж **1.** *организовано тело, надлештво (обично државни орган); организациона јединица неке гране јавног пословања; зграда у којој се она налази:* просветна ~, здравствена ~, научна ~. **2.** *облик друштвених односа, друштвеног уређења уопште.* **3.** *одредба, уредба, пропис.* **4.** *установљење, увођење, оснивање чега.*

установитељ м *онај који је нешто установио, основао, оснивач.*

установити, -àновīм свр. **1.** *основати, створити, увести.* **2.** *утврдити, доказати; открити:* ~ границе, ~ квар.

установљáвати, -òвљāвам *несвр. према установити.*

установљéње с *оснивање, стварање, увођење; констатација, доказ.*

установљúвати, -òвљујēм *несвр. према установити.*

устáнца с мн. *дем. и хип. од уста.*

ȕстати, ȕстанēм (аор. ȕстадох и ȕстах) свр. **1.** *заузети усправан, стојећи положај; дићи се после спавања.* **2.** *најустити болесничку постељу, придићи се (услед оздрављења).* **3.** рлг. и песн. *васкрснути, оживети.* **4.** *повести борбу, дићи буну, устанак.* **5.** *дићи протест, успротивити се, протестовати.* **6.** (често са допуном: око кога, чега) *постарати се око некога, око нечега, побринути се, заузети се за некога, за нешто:* ~ око школовања детета. **7.** *настати, отпочети.* – Уста цика. **8.** *надоћи, набујати (о реци, води).*

усткàћи (ȕстаћи) и **устàкнути,** ȕстакнēм свр. **1.** *метнути, ставити, натаћи:* ~ капу, ~ шубару, ~ наочаре, ~ прстен. **2.** *дићи, надићи, подићи:* ~ реп.

ȕсташа м (мн. ж) ист. *припадник претежно хрватске фашистичке организације Анте Павелића и хрватских и муслиманских фашистичких оружаних снага у Другом светском рату.*

ȕсташица м (мн. ж) *дем. и ир. од усташа.*

ȕсташкӣ, -ā, -ō *који се односи на усташе, који је у вези с усташама:* усташка зверства, ~ логор.

ȕсташкиња ж *женска особа усташа.*

устàшлук м *в. усташтво.*

ȕсташтво и **устáштво** с **а.** *усташка идеологија.* **б.** *мноштво усташа.*

устàшца и **устáшца** с мн. *дем. и хип. од уста.*

уствр̏дити, ȕствр̄дīм свр. *рећи, изјавити нешто тврдећи.*

устéгнути, ȕстēгнēм (аор. устéгох и устéгнух; р. пр. ȕстēгао, устéгла (ȕстēгла) и устéгнуо, -ула; пр. пр. устéгнȕвши) свр. **1. а.** *истегнути повлачећи, затегнути (узду).* **б.** *задржати, успорити затежући (коње).* **2.** *тргнути, повући:* ~ руку. **3.** *уздржати, савладати:* ~ гнев. **4.** *потезањем наместити, довести у уобичајен, одговарајући положај:* ~ панталоне. ■ **~ се 1.** *повући се натраг.* **2.** *уздржати се, савладати се.*

устéзати (се), ȕстēжēм (се) *несвр. према устегнути (се).*

ȕститрати и **устȉтрати,** -āм свр. *затитрати, затрепетити.*

ȕстицати, -ичēм *несвр. према устакнути, устаћи.*

устòбоља ж **а.** *болест уста.* **б.** вет. *заразно обољење слузокоже у устима неких животиња (нарочито говеда) изазвано паразитом који живи на воћним плодовима.* **в.** мед. *такво обољење код људи, нарочито код деце, у виду белих мрља црвенкасто опточених* stomatitis aphtosa.

устòбочити, -īм свр. *дићи, усправити:* ~ ноге. ■ **~ се** *укрутити се, укочити се.*

устóжити, ȕстōжīм и **устòжити,** ȕстожīм свр. *саденути у стог:* ~ сено.

ȕстока ж *источни ветар, кошава.*

устоличáвати (се), -ȉчāвāм (се) *несвр. према устоличити (се).*

устоличéње с *постављење на неки (обично висок) положај.*

устоличúвати (се), -ȉчујēм (се) *несвр. према устоличити (се).*

устòличити, -īм свр. **1.** *поставити на неки (обично висок) положај.* **2.** *усадити, учврстити:* ~ свест о нечему (код некога). ■ **~ се 1.** *учврстити се, завладати.* – Капитализам се устоличио. **2.** ир. *сести.*

ȕстопицē прил. *в. устопице.*

устопòтати (се), -òпоћēм (се) свр. *почети топотати, топтати.*

устòптати (се), ȕстопћēм (се)

устòпцē прил. *пратећи у стопу, непосредно за неким или нечим.*

устостручáвати (се), -ȕчāвам (се) *несвр. према устостручити (се).*

устòстручено̄ст, -ости ж *стање, својство оног што је устостручено.*

устостручѐње с *стоструко повећање, појачање; многоструко повећање, појачање.*

устостручѝвати (се), -ȕчујēм (се) *несвр. према устостручити (се).*

устòстручити, -ѝм свр. *повећати, појачати стоструко; многоструко повећати, појачати.* ■ ~ **се** *повећати се, појачати се стоструко; многоструко се повећати, појачати.*

ȕстра ж тур. *нарочит нож за бријање, бритва.*

устрáвити, ȕстрāвīм свр. *улити страх, испунити страхом, уплашити, застрашити.* ■ ~ **се** *испунити се страхом, уплашити се, престрашити се.*

ȕстрāвљено прил. *у страху, уплашено, устрашено.*

ȕстрāвљено̄ст, -ости ж *стање оног који је устрављен.*

устрáжити, ȕстрāжīм свр. **1.** *затражити, заискати, замолити.* **2.** *потражити (некога, нешто).*

ȕстрājан, -јна, -о *истрајан, упоран.*

ȕстрајати, -јēм свр. **а.** *остати упоран, издржати до краја, не попуштати, истрајати:* ~ до победе, ~ у настојањима. **б.** *одржати се, опстати, потрајати.* – Њихова љубав устраје.

ȕстрājно прил. *истрајно, упорно.*

устрáјно̄ст и **ȕстрājно̄ст,** -ости ж (инстр. -ошћу) **1.** *истрајност, упорност, постојаност.* **2.** физ. *сила којом се неко тело опире промени свога стања или положаја, инерција.*

ȕстрашено прил. *у страху, уплашено, устрављено.*

ȕстрашено̄ст, -ости ж *стање оног који је устрашен.*

ȕстрашити, -ѝм свр. *улити страх, уплашити, устравити.* ■ ~ **се** *испунити се страхом, уплашити се, устравити се.*

ȕстргнути, -тргнēм свр. *убрати трагајући, откинути:* ~ ружу.

ȕстребати, -ā̄м свр. (у значењу футура егзактног) *бити потребан, затребати.*

устре́лити, ȕстрēлīм јек. **устријèлити,** ȕстријелīм свр. **а.** *погодити, убити стрелом; убити стрељајући, гађајући ватреним оружјем (пушком, пиштољем и сл.).* **б.** фиг. *усмртити, ударити (о кап, срчаном удару).* ■ ~ **се** *убити се, извршити самоубиство из ватреног оружја.*

устрељѐнӣк, -и́ка *онај који је устрељен.*

устрељѝвати, -èљујēм несвр. *према устрелити.*

устре́мити, ȕстрēмīм свр. *оштро, брзо управити, усмерити (поглед, напад и др.).* ■ ~ **се 1.** (на кога, на што, некуд, према коме) *навалити, бацити се, јурнути:* ~ на противника. **2.** *в. устремити:* ~ очима на некога. **3.** *стати усправно, усправити се.* **4.** фиг. *унети се у што, предати се чему.*

ȕстрēмљено прил. *гледајући, посматрајући веома пажљиво.*

ȕстрēмљено̄ст, -ости ж *управљеност, стремљење, тежња.*

устремљѐње с *в. устремљеност.*

устремљѝвати (се), -èмљујēм (се) *несвр. према устремити (се).*

устрепèрити, -èперīм свр. *затрепетати, затитрати, устрепетати.*

устрепèтати, -èпећēм свр. *в. устрепетати.*

устре́пити, -ѝм свр. *уздрхтати од стрепње, застрепити.*

устрептáвати, -èптāвām *несвр. према устрепетати.*

ȕстрептāј м *устрепталост, трептање.*

ȕстрептāло и **устрèптало** прил. *трепћући, трепереће.*

ȕстрептāло̄ст и **устрèпталō̄ст,** -ости ж (инстр. -ошћу) *стање оног који је устрептао, оног што је устрептало.*

ȕстрептао, -āла, -ло и **устрèптао,** -ала, -ло (обично одр.) *р. пр. од устрепетати у атриб. служби:* ~ девојка.

устрèптати, ȕстрепћēм свр. *затрепетати, затрептати, устрепетати.*

устрèптети (се) јек. **устрèптјети (се),** -тѝм (се) свр. *в. устрептати.*

устре́сти (ȕстрēсти), -е́сēм свр. **1.** *затрести, потрести.* **2.** фиг. *јако узбудити, потрести.* ■ ~ **се 1.** *затрести се, потрести се.* **2.** фиг. *јако се узбудити, узнемирити, потрести се.*

ȕстрижак, -ишка м **а.** *отпадак при стрижи оваца (од руна); уопште отпадак, одрезак при резању, сечењу чега маказама, стриза.* **б.** фиг. *комадић, делић.*

устр̏кати се, ȕстр̄чēм се свр. *почети трчати тамо-амо, растрчати се.*

устркúвати се, -р̀кујēм се несвр. *надметати се у трчању, утркивати се.*

ȕстрмити, ȕстрмīм свр. *окренути, поставити стрмо.*

устр̏нути, ȕстр̄нēм свр. *претрнути, уплашити се.*

ȕстрој и **ȕстројм** в. *устројство.*

устројáвати, -ȍјāвām *несвр. према устројити.*

ȕстрōјан, -јна, -о *лепо грађен, складан, стројан:* ~ момче.

устрòјити[1], ȕстројīм свр. **1.** *основати, установити, организовати:* ~ странку. **2.** *поставити у строј, постројити:* ~ војнике.

устрòјити[2], ȕстројīм свр. нар. *в. уштројити.*

устро́јство с **1. а.** *оснивање:* ~ странке. **б.** *уређење, организовање:* ~ државе, ~ друштва. **2.** *састав, структура, конституција:* телесно ~.

устр̏пети се јек. **устр̏пјети се,** -пѝм се свр. *стрпети се, уздржати се.*

устрпљѐње с *стрпљење, стрпљивост.*

устр̀пљив, -а, -о *стрпљив; уздржан.*

устр̀пљиво прил. *стрпљиво, упорно; уздржано.*

устр̀пљиво̄ст, -ости ж *стрпљивост, стрпљење.*

устру́гати, ȕстрȕжēм свр. *иситнити треницом или чиме другим извесну количину нечега, истругати; стружући додати, настругати нечега у нешто:* ~ рена; ~ рена у јело.

устру́јати, -јīм свр. *струјећи ући, ући се.* – Кроз врата струји студен.

устручáвати се, -ȕчāвām се несвр. *устезати се, снебивати се.*

устрȕ̀чљив, -а, -о *који се устручава, снебљив.*

устрȕ̀чљиво̄ст, -ости ж *особина оног који се устручава, снебљивост, устручавање.*

устрчáвати (се), -р̀чāвām (се) *несвр. према устрчати (се).*

устр̏чати, -чѝм свр. *трчећи се попети, истрчати на неко узвишено, уздигнуто место.* ■ ~ **се а.** *почети се журно кретати тамо-амо, горе-доле (обично смешено), растрчати се.* **б.** *почети ужурбано, што обављати, журно радити, ужурбати се.*

устр̏шити се, ȕстр̄шīм се свр. *издићи се стршећи.* – Леви брк му се устршио.

устȕбити се, ȕстȕбīм се свр. *стати као стуб, (непомично и усправно), укочити се.*

устȕбочити (се), -ѝм (се) свр. *стати укрутивши се, укочити се, удрвити се.*

ȕстук м **1.** *узмицање, одступање, узмак; уступак.* **2.** *противотров.* фиг. *противудар.* **3.** (у служби узвика) *назад, натраг!*

ȕстукнулō̄ст, -ости ж *стање оног који је устукнуо, повукао се.*

ȕстукнути, -нēм свр. **1.** *одступити, повући се.* **2.** *постати помирљивији, попустити.* **3.** *спречити, сузбити; обуздати (осећања и сл.).* **4.** (кога) *надмашити, превазићи (способношћу, вредношћу и сл.).*

устумàрати, -ā̄м свр. *в. устумарати се (б).* ■ ~ **се а.** *почети збуњено, узнемирено ићи, ходати тамо-амо, горе-доле.* **б.** (по-

гледом) *збуњено, узнемирено ћледати около, час на једну, час на другу страну.*

ȕступак, -пка м *одступање од извесног свога права (става, гледишта и сл.) у корист друге, супротстављене стране ради постизања споразума у неком спору; прихваћени захтев противне стране.*

устýпати, ȕступ̄ам *несвр. према уступити.*

устýпити, ȕступ̄им (трп. ȕступљен) свр. **1.** *пренети неко своје право на другога, предати, оставити некоме:* ~ стан, ~ место. **2.** *одступити, повући се, узмаћи.* **3. а.** *учинити уступак, попустити.* **б.** (некоме) *препустити првенство (некоме), показати се слабијим (од некога), заостати (за неким).* **4.** *дати, поверити коме да уради, обави какав посао:* ~ зидање школе коме.

уступљи́вати, -ȕпљујēм *несвр. према уступити.*

ȕступљивōст, -ости ж *могућност уступања.*

уступни́на ж *новчана накнада за уступање неког права, неке вредности.*

устýрати (се), ȕстурām (се) *несвр. према уступити (се).*

устури́вати (се), -ȕрујēм (се) *несвр. према уступити (се).*

ȕступити, -ӣм свр. *одићи и померити уназад, забацити:* ~ рамена. ■ **~ се 1.** *померити се уназад.* **2.** *исрсити се.*

устýћи се (ȕстӯћи се), -тӯћēм се свр. *почети снажно и учестано тући, куцати (о срцу).*

усугла́сити (се), -ȕглāсӣм (се) свр. *в. усагласити (се).*

ȕсуд м **1.** (и Усуд) празн. *измишљена личност из бајки која одређује човекову судбину.* **2.** *оно што је усуд неком одредио, судбина, удес, коб.*

ȕсудан, -дна, -о *судбински, судбоносан.*

усу́дити, ȕсудӣм свр. *судбином одредити.* ■ **~ се** *осмелити се, одважити се.*

ȕсудница ж *она која одређује судбину.*

ȕсудно прил. *као усуд; судбоносно, пресудно.*

ȕсудски прил. *као по усуду, судбински.*

усуђи́вати (се), -ȕђујēм (се) *несвр. према усудити (се).*

ȕсӯжњити и **ȕсужњити,** -ӣм свр. *учинити сужњем, робом, засужњити; подврћи нечијој власти; поробити, покорити.*

ȕсӯкан, -а, -о **1.** *трп. од усукати (се).* **2.** *изразито мршав, слаб, исцрпљен.* **3.** фиг. *претерано крут, уштогљен, уздржан.*

ȕсӯкано прил. *уздржљиво, крутo, уштогљено;* уп. усукан (3).

ȕсӯканōст, -ости ж *особина и стање онога који је усукан, онога што је усукано.*

усу́кати, ȕсӯчēм свр. **1. а.** *од два или више конаца, жица и сл. сукањем, увијањем једног око другог направити један струк, упрести:* ~ уже. **б.** *направити, начинити (сукањем или поступком сличним сукању):* ~ свећу. **в.** *увити, уфитиљити, засукати (бркове); изувијати:* ~ жицу. **2.** *заокренути, окренути:* ~ вратом. ■ **~ се 1. а.** *увити се, уплести се, изувијати се.* **б.** *искренути се, извити се.* **2.** *јако омршати; добити издужен изглед.* **3.** *свенути и уврнути се (о биљци и њеним деловима).*

усуки́вати (се), усȕкујēм (се) *несвр. према усукати (се).*

усȕмњичити се, -ӣм се свр. *постати сумњичав, неповерљив.*

усу́нути, ȕсунēм свр. **1.** *усути мало, у малој количини, сунути:* ~ воде, ~ соли. **2. а.** *брзо, изненада зарити, забости:* ~ бодеж. **б.** *завући, увући:* ~ руке у џепове.

усу́пнути се, ȕсӯпнēм се и **ȕсупнути се,** -нēм се свр. рег. *трзнути се од изненађења, зачуђено.*

усȕпрот и **ȕсупрот** предл. **1. а.** (с ген. и дат.) *управо:* спавати ~ смраду. **б.** (с дат.) *према; противно.* **2.** *у служби супротне речце: наспрот.*

ȕсуручити се, -ӣм се свр. *претворити се у сурутку (о млеку).*

усȕстопицē прил. *непосредно иза неког (идући), пратећи у стопу, сустопице.*

ȕсӯти, ȕспēм свр. **1.** *сипајући сместити у нешто, негде* **а.** *улити (течност).* **б.** *засути (нешто ситно, растресито).* **2. а.** *почети густо падати, сипати, осути (о падавинама).* **б.** *обасути, засути речима.*

усу́тонити се, -ӣ се свр. безл. *настати, спустити се (о сутону).*

усу́шити се, ȕсӯшӣм се свр. *осушити се; усахнути, увенути.*

ȕсфалити, -ӣм свр. (обично безл.) *узмаћати, недостати, понестати.*

усфр́кати се, ȕсфр̄чēм се и ȕсфр̄кām се свр. *почети учестано фркати, дувати кроз нос, ноздрве.*

ȕсхит м *усхићење, занос.*

ȕсхитан, -тна, -о *који доводи до усхићења, до заноса; који је усхићен, испуњен заносом:* ~ срећа, ~ душа.

ȕсхитати се, -āм се свр. *похитати, пожурити.*

усхи́тити, ȕсхītӣм свр. *изазвати усхит, усхићење (код некога), одушевити, занети.* ■ **~ се** *испунити се усхићењем, одушевити се.*

усхѝтљив, -а, -о *који изазива усхит, усхићење.*

ȕсхитно прил. *в. усхићено.*

усхићáвати (се), -ићāвām (се) *несвр. према усхитити (се).*

ȕсхӣћено прил. *с усхићењем, одушевљено, занесено.*

ȕсхӣћенōст, -ости ж *стање онога који је усхићен, одушевљење, занос.*

усхићéње с *одушевљење, занос, раздраганост.*

усхићи́вати (се), -ићујēм (се) *несвр. према усхитити (се).*

усхихѝтати се, -ѝхоћēм се свр. *ударити у хихот, почети се хихотати, закикотати се.*

ȕсхōдан, -а, -о **1.** *трп. од усходати се.* **2.** *који је дуом применом прешао у навику, уходан:* ~ обичај, ~ пракса.

усхо́дати се, ȕсхōдām се свр. *почети ходати тамо-амо, устумарати се.*

усхохѝтати се, -ѝхоћēм се свр. *ударити у хохот, почети се хохотати, смејати;* уп. усхихотати се.

усхра́нити, ȕсхрāнӣм свр. *одојити, отхранити.*

ȕсхтети, ȕсхтēм и -теднēм јек. **ȕсхтјети,** -тијēм и -тједнēм свр. **а.** (у служби футура II) *осетити жељу, тежњу за чим, добити какав прохтев, пожелети.* – Остао би и кад би усхтела да га се отараси. **б.** (са лог. субјектом у дативу) *прохтети се.* – Што год се њему усхтело, вршила је без поговора.

усху́кати се, ȕсхȳчēм се и **усхȕктати се,** ȕсхукћēм се свр. *стати, почети често хукати, хуктати (често дајући себи одушка).*

усцврку̀тати се, -ȑкућēм се свр. *почети много, често цвркутати, предати се цвркутању.*

усцвр́чати се, -чӣм се свр. *ударити у цврчање, занети се цврчањем (о попцу).*

усцѐптати и **усцѐптети** јек. **усцѐптјети,** -тӣм свр. *почети цептети, уздрхтати, затрести се (од узбуђења).*

усци́ктати се, ȕсцикћēм се свр. **1.** *почети цикнути, ударити у цикање, цику.* **2.** *запуцати, запрштати (одајући резак звук).* – Усцикташе се пушке.

усци́чати (се), -чӣм (се) свр. *ударити у цику, вриску; запевати циктавим, пискавим гласом.*

усше́тати се, ȕсшетām се свр. *почети шетати тамо-амо, усходати се.*

утаба́вати, утȁбāвām *несвр. према утабати.*

ȕтабати, -āм (утабȁнати, -āм) свр. *изравнати, набити табајући (земљу, тло).* • **ићи утабаним стазама (путевима)** *настављати нешто што је већ добро разрађено, уходано, избегавати (ризичне) новине, не рескирати.*

утȁбачити, -ӣм свр. *сложити у табаке, арке.*

у̀та̄борити, -ӣм свр. *смести̏ти у та̄бор, уло̄го̀рити:* ~ војску. ■ **~ се** *напра̀вити та̄бор, смести̏ти се у та̄бор, уло̄го̀рити се.*

утажа́вати (се), -а̀жа̄ва̄м (се) *несвр. пре́ма утажи́ти (се).*

ута̀жив, -а, -о *који се мо̀же утажи́ти, уто̀лити, уто̀љив;* уп. утажити (а): ~ жеђ, ~ глад.

утажи́вати (се), -а̀жујем (се) *несвр. пре́ма утажи́ти (се).*

у̀тажити, -ӣм и **ута́жити,** у̀та̄жӣм свр. **а.** *уто̀лити, ӯга̀сити:* ~ глад, ~ жеђ. **б.** *олакша̀ти, ублажи̏ти (бол, те̄о̄бно осећање).* ■ **~ се** *смири̏ти се, сти̏шати се.* – Утажио се жамор.

у̀таја ж **1.** *проне̏вера, кра̀ђа та̄јним при̏свајањем.* **2.** *непријављивање прихода или имовине по̀реским орӣги̏нима у ци̏љу избе̄га̀вања по̀реза.*

у̀та̄ја̄н, -а, -о **1.** *трп. од утајати (се).* **2.** *по̀тајан, при̏кривен, ла̄тентан:* ~ сукоб.

у̀та̄ја̄но прил. *у̀здржано, прӣгу̏шено:* ~ дисати.

ута́јати, -ја̄м свр. **1.** *у̀тишати, умири̏ти.* **2. а.** *при̏крити, пре̄ћу̏тати, зата̀јити.* **б.** *бесправно при̏својити, проне̏вери̏ти, утајити:* ~ туђу имовину. ■ **~ се** *умукну̀ти, ућу̏тати се; оста̀ти при̏тајен, при̏тајити се.*

у̀та̄јен, -а, -о **1.** *трп. од утајити (се).* **2.** *по̀тајан, по̀дмукао:* ~ грозница.

утајива́ти (се), -а̀јујем (-а̀ја̄ва̄м) (се) *несвр. пре́ма утаји́ти (се).*

утајѝва̄ч, -а́ча м *о̀нај који је изврши̏о или вршѝ утају.*

ута́јити, -ӣм свр. **1.** *бесправно при̏својити по̀верену ту̀ђу имовину, проне̏вери̏ти.* **2.** *при̏крити, сакри̏ти, зата̀јити:* ~ порез. **3.** *по̀дбаци̏ти, не испу̀нити очекивања, зата̀јити.* – Ове године је утајила берба. ■ **~ се 1.** *ућу̏тати се, умукну̀ти; оста̀ти при̏тајен, при̏тајити се.* **2.** *сакри̏ти се, скло̀ни̏ти се.*

ута́кати, у̀та̄чем *несвр. пре́ма у̀точити.*

у̀такмица ж **1.** спорт. *такми̏чење између два или ви̏ше учесника (по̀јединаца, тимова и др.):* ~ фудбалска ~, међународна ~. **2.** *надмета̀ње по̀пу̏те (у привреди, науци, учењу и др.); борба за пре̏стиж, конкуре̏нција.*

ута̀кнути (се) *в. у̀та̄ћи (се).*

у̀тама̄н прил. *без успѐха, без резу̀лта̄та, узалу̀д:* ~ ићи у школу.

утама́нити, ута̀ма̄нӣм свр. *уни̏шти̏ти, по̀тамани̏ти, испребити, затрти.* ■ **~ се** *уни̏шти̏ти се, пропасти.*

утамањи́вати (се), -а̀њујем (се) *несвр. пре́ма утамани̏ти (се).*

утамањѝва̄ч, -а́ча м *о̀нај који утамању̀је, тамани, уни̏шта̀ва.*

утамничѐнӣк, -и́ка м *о̀нај ко̀ји је утамничен, затво̀рен, затво̀реник, зато̀чени̏к.*

утамничѐница ж *она која је утамничена, затво̀рена, затво̀реница, зато̀чени̏ца.*

утамничѐње с *осу̀да на та̄мницу и издржавање те казне, зато̀чени̏шти̏во, робија.*

ута̀мничити, -ӣм свр. *осу̀ди̏ти на та̄мницу, баци̏ти у та̄мницу, затвори̏ти, зато̀чити.*

утанача́вати, -а̀ча̄ва̄м *несвр. пре́ма утана̀чити.*

утаначе́ње с *спо̀разум, ӯго̀вор.*

утаначи́вати, -а̀чујем *несвр. пре́ма утана̀чити.*

ута̀начити, -ӣм и **утана́чити,** -а̀на̄чӣм свр. мађ. **1.** *догово̀рно ӯтврди̏ти у по̀јединостима, догово̀ри̏ти се, ӯго̀вори̏ти:* ~ споразум, ~ дан венчања. **2.** *уде̏сити, ускла̀ди̏ти:* ~ песму.

утанчава́ти (се), -а̀нча̄ва̄м (се) несвр. *пре́ма утанча̀ти (се).*

у̀танча̄н, -а, -о **1.** *трп. од утанчати (се).* **2.** *танан, пре̏фињен, су̀ти̏лан, истанчан:* ~ укус.

у̀танча̄но прил. *на утанчан начи̏н, танано, пре̏фињено, су̀ти̏лно.*

у̀танча̄но̄ст, -ости ж *особина и стање ко̀га што је утанчано; пре̏фињеност, су̀ти̏лност.*

ута̀нчати, -а̄м свр. **1.** *учини̏ти та̄нким, до̀вести до велике осе̏тљивости.* **2.** *в. утанчати се.* ■ **~ се** *по̀стати та̄нак, изгу̀би̏ти јачину, силину и сл., истанчати.*

утанчи́вати (се), -а̀нчујем (се) *несвр. пре́ма утанча̀ти (се).*

ута́њати, у̀та̄ња̄м несвр. **1.** *пропада̀ти, запада̀ти у ду̀бину по̀д у̀тицајем со̀пствене тѐжине, тону̀ти.* **2.** *ӯгиба̀ти се, уле̄та̀ти се по̀д тѐретом.*

утањи́вати (се), ута̀њујем (се) *несвр. пре́ма утањи̏ти (се).*

ута́њити, у̀та̄ња̄м свр. **1.** *учини̏ти та̄нким или та̄њим, истањи̏ти:* ~ нит. **2.** *по̀чети те̄ћи у та̄нком млазу, го̀тово пре̏сахну̀ти (о води).* **3.** фиг. **а.** *осла̀би̏ти, оро̀нути, пропасти (здра̀вствено, физички).* **б.** *свѐсти се на незна̀тну мѐру, осе̏тно се смањи̏ти.* – Утањио промет, утањило богатство. **4.** (често с допуном глас, гласом) *проговори̏ти, о̄гла̀сити се та̄нким гла̀сом (обично извешта̀чено).* ■ **~ се 1.** *по̀стати та̄нак или та̄њи, истањи̏ти се.* **2. а.** *омршави̏ти, осла̀би̏ти.* **б.** *излизати се, по̀хаба̀ти се.* **в.** фиг. *смањи̏ти се количински, по̀не̏стати, истроши̏ти се.* – Утање се залихе.

ута́пати (се), у̀та̄па̄м (се) *несвр. пре́ма у̀топи̏ти (се).*

утапка́вати, ута̀пка̄ва̄м *несвр. пре́ма у̀тапкати.*

у̀тапкати, -а̄м свр. *изгази̏ти, у̀таба̀ти:* ~ стазу.

ута̀слачити, -ӣм свр. *гру̀бо обради̏ти; напра̀вити та̀слак.*

ута̀ћи (у̀таћи) и **ута̀кнути,** у̀такне̄м свр. **1.** *ста̀ви̏ти, увући у не̏што, у̀денути; намести̏ти, ната̀ћи:* ~ руке у џепове; ~ монокл. **2.** *у̀мешати, у̀пле̏сти не̏кога у не̏што.* ■ **~ се** *у̀мешати се, у̀пле̏сти се у не̏што.*

у̀тва ж (ген. мн. у̀тва̄) зоол. *барска птѝца, врста дивље пло̀вке* Anas boscas. • **морска ~** *врста у̀тве* Tadorna tadorna. ~ **златокрила** *у̀тва златнори̏ђих крила* Casarca casarca *и* C. ferruginea, *често опѐвана у наши̏м наро̀дним пе̏смама.*

у̀тва̄р ж црквосл. *у мн.: осве̏ћени су̀дови и дру̀ги прѝбор за бо̀гослу̀жење (у јд.: та̀кав суд или комад прѝбора).*

у̀твара ж **1.** *аве̏т, сабла̀ст, при̏виђење.* **2.** *маштѐње; пло̀д маште, фикција.*

у̀тва̄ран, -рна, -о **а.** *ко̀ји је као у у̀тваре, свој̀ствен у̀тва̄ри, сабла̀стан, аветињски:* ~ појава. **б.** *ко̀ји је пло̀д маште, фанта̀стичан:* ~ слика.

у̀твараст, -а, -о *ко̀ји је као у̀твара, сличан у̀тва̄ри.*

у̀тварасто прил. *као у̀твара, слично у̀тва̄ри, аветињски.* – Утварасто је и живео.

утва́рати (се), у̀тва̄ра̄м (се) *несвр. пре́ма у̀твори̏ти (се).*

у̀тварскӣ, -а̄, -о̄ *ко̀ји се о̀дноси на у̀тваре, ко̀ји је у вѐзи с у̀тва̄рама; сличан у̀тва̄рама, аветињски:* ~ око.

у̀тварски прил. *као у̀твара, аветињски, сабласно.* – Дим се утварски вукао.

у̀тврда ж *тврђава, у̀тврђење.*

утвр̀дити, у̀тврдӣм (трп. у̀тврђен) свр. **1. а.** *учини̏ти да не̏што чврсто сто̀ји, учврсти̏ти; обезбеди̏ти, осигу̀рати:* ~ ограду, ~ заклон. **б.** *учини̏ти непоколебљивим, одлучним:* ~ некога у каквој намери. **в.** *та̀чно одреди̏ти, фиксѝрати:* ~ цену, ~ датум. **2.** (са допуном: град, ров, положај и сл.) *по̀дићи ради одбране од непријатеља, оспо̀собити, при̏премити за одбра̀ну:* ~ град. **3.** *испѝтујући, изучавајући сазна̀ти; до̀ћи до закључка, устано̀ви̏ти, конста̀товати:* ~ истину, ~ чињенице. **4. а.** *догово̀ри̏ти се о не̏чему, ӯго̀вори̏ти.* **б.** *доне̏ти одлуку о не̏чему, одре̏ди̏ти:* ~ план тренинга. **5.** *да̀ти дефинити̏ван облик, садржај не̏чему:* ~ списак. **6.** (са допуном: градиво, лекцију и сл.) *сте̏ћи сигурност у по̀знавању не̏чега, до̀бро научи̏ти.* ■ **~ се 1.** *на̀ћи ослонац, по̀дупре̏ти се, учврсти̏ти се.* **2.** *по̀дићи утврђење ради одбране, запосе̏сти, учврсти̏ти по̀ложај.* **3.** *уве̏ри̏ти се, осведочи̏ти се.*

у̀тврдо прил. *чврсто, сигурно:* ~ се надати.

у̀тврђенӧст, -ости ж *стање ко̀га што је у̀тврђено.*

утврђе́ње с **1.** *објекат по̀дигнут ради одбране од непријатеља, тврђава.* **2.** *обезбеђење, осигурање.*

утврђи́вати (се), -рђујēм (се) *несвр. према утврдити (се).*

утврђи́вач, -а́ча м *део какве направе којим се што утврђује, причвршћује (нпр. на ушици за утврђивање мушице за цев).*

у̏тег м *в. тег.*

у̏тега ж **1. а.** *нарочито обликован завој којим се спречава испадање померених трбушних органа, потпасач.* **б.** *направа којом се повређени део тела чврсто држи у одређеном положају.* **2.** *везе, ушто; оков.* **3.** *стезник, мидер.*

у̏тегнӯт, -а, -о **1.** *трп. од утегнути (се).* **2.** фиг. *уздржан, крут, хладан.*

утегну́ти, у̏тегнēм (аор. утегох и утегнух, утегне и у̏тēже, у̏тегнӯ и утегну; р. пр. у̏тегао, утегла (у̏тегла) и утегнуо, -ула; пр. пр. утегнӯвши, утегавши (у̏тегавши)) свр. *чврсто увезати, обавијајући стегнути.* ■ **~ се 1.** *чврсто се опасати, стегнути се.* **2.** *уредно се обући (обично у уску одећу).*

у̏тегнӯто прил. фиг. *уздржано, хладно, укочено:* ~ се држати.

у̏тегнӯтост, -ости ж *особина и стање онога који је утегнут, онога што је утегнуто.*

утеза́ти (се), у̏тежēм (се) *несвр. према утегнути (се).*

у̏тезни и **у̏тезнӣ,** -а̄, -о̄ *који служи за утезање:* ~ канап.

утело̀витељ јек. **утјело̀витељ** м *онај који утеловљује.*

утело̀вити, утѐловӣм јек. **утјело̀вити,** утјѐловӣм свр. **а.** *дати физички лик нечему апстрактном, отелотворити, оваплотити, оличити.* **б.** *уградити у нешто (чинећи га постојаним, трајним).* ■ **~ се** *појавити се као физичко лице, добити телесни облик (о нечему апстрактном), отелотворити се, оваплотити се.*

утеловља́вати (се) јек. **утјеловља́вати (се),** -о̀вљāвām (се) *несвр. према утеловити (се).*

утеловље́ње јек. **утјеловље́ње** с *стварни, телесни облик нечег апстрактног, отелотворење, оличење.*

утеловљи́вати (се) јек. **утјеловљи́вати (се),** -о̀вљујēм (се) *несвр. према утеловити (се).*

утемеља́вати (се), -ѐљāвām (се) *несвр. према утемељити (се).*

утемељач(-) *в. утемељивач(-).*

утемеље́ње с *оснивање, установљење.*

утемељи́вати (се), -ѐљујēм (се) *несвр. према утемељити (се).*

утемељи̏вач, -а́ча м (инстр. -а́чем) **1.** *онај који поставља темељ нечему, творац, оснивач нечега.* **2.** *члан неког друштва, организације који материјално омогућује, потпомаже опстанак, рад тога друштва.*

утемељива̀чица ж *жена утемељивач.*

утемељи̏вачкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на утемељиваче:* ~ скуп.

утемѐљитељ м (инстр. -ем) *в. утемељивач.*

утемељитѐљица ж *в. утемељивачица.*

утемѐљити, утѐмељӣм свр. **а.** *поставити темеље (нечему), основати.* **б.** *уградити, узимати у темеље (нечега).* ■ **~ се** *утврдити се, учврстити се.*

утѐнзӣлӣје ж мн. лат. **а.** *прибор, инструменти, алатке.* **б.** мед. *лекарски инструменти и справе.*

у̀терати јек. **у̀тјерати,** -а̄м свр. **1.** *терајући, гонећи приморати некога или нешто да уђе у какав ограничен простор, унатрашке:* ~ децу у кућу, ~ овце у тор. **2. а.** *замахујући, притискујући или ударајући учинити да нешто продре у унутрашњост чега, забити, заринути:* ~ клин, ~ нож. **б.** *хитнути унутар чега, убацити:* ~ лопту у мрежу. **3.** *напластити (дуг, порез и др.).*

утѐрив јек. **утјѐрив,** -а, -о *који се може утерати, напластити;* уп. утерати (3): ~ дуг.

утери́вати, -ѐрујēм јек. **утјери́вати,** -јѐрујēм *несвр. према утерати.*

утерѝвач јек. **утјерѝвач,** -а́ча м *онај који утерује, наплаћује неки дуг;* уп. утерати (3).

утѐривост јек. **утјѐривост,** -ости ж *могућност наплате (дуга), наплативост.*

утѐрљив јек. **утјѐрљив,** -а, -о *в. утерив.*

у̀терус м лат. анат. *материца.*

утетови́рати, -о̀вӣрām свр. *уцртати тетовирањем.*

утѐћи[1] (у̀тећи), у̀текнēм (утечѐм) свр. **1. а.** *бежећи удаљити се, побећи:* ~ гониоцима. **б.** *превазићи некога у трчању, претећи:* ~ такмацима. **2.** фиг. *отети се, омаћи се (о погледу, осмеху и сл.).* **3.** *проћи, минути (о времену).* ■ **~ се 1.** (некоме) **а.** *наћи уточиште, склонити се код кога, пребећи.* **б.** *обратити се коме за помоћ.* **в.** *прибећи нечему (тражећи излаз из тешкоћа).* **2.** *упасти у реч, умешати се у разговор.* • **бити кадар стићи и утећи** *бити способан снаћи се у свакој ситуацији.*

утѐћи[2] (у̀тећи), у̀текнēм и утечѐм свр. *улити се, слити се.*

у̏теха јек. **у̏тјеха** ж *оно што ублажује тугу, олакшава подношење бола; онај који то омогућује.*

у̀тецӣште јек. **у̀тјецӣште** с *прибежиште, уточиште.*

у̏тешан јек. **у̏тјешан,** -шна, -о **1.** *који доноси утеху, који олакшава тугу; који умањује, ублажује бриге, умирујући:* ~ реч, ~ мисао. **2.** *који се додељује ономе који није освојио главне награде:* ~ згодитак, ~ награда. **3.** *који се може утешити, утешљив.*

утѐшив јек. **утјѐшив,** -а, -о *који се може утешити;* уп. утешљив.

утѐшилац јек. **утјѐшилац,** -иоца и **утѐшитељ** јек. **утјѐшитељ** м *онај који пружа утеху.*

утешитѐљица јек. **утјешитѐљица** и **утѐшитѐлка** јек. **утјѐшитѐлка** ж **1.** *она која пружа утеху.* **2.** фиг. шаљ. *ракија.*

утѐшитељскӣ јек. **утјѐшитељскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на утешитеље:* ~ реч.

у̀тешити јек. **у̀тјешити,** -ӣм свр. *пружити утеху, ублажити некоме тугу, жалост.* ■ **~ се** *наћи утеху, смирити се.*

утѐшљив јек. **утјѐшљив,** -а, -о *који се може утешити;* уп. утешив.

утѐшљиво јек. **утјѐшљиво** прил. *тешећи, утешно.*

у̏тешно јек. **у̏тјешно** прил. *на утешан начин, дајући, пружајући утеху, тешећи.*

у̏тешнӧст јек. **у̏тјешнӧст,** -ости ж *особина онога што је утешно.*

утӣка̏ч, -а́ча м (инстр. -а́чем) ел. *техничка направа која (између осталог) омогућује повезивање апарата са током електричне струје.*

у̏тилитāран, -рна, -о лат. *који доноси корист, користан; практичан, погодан.*

утилита́рац, -рца м *в. утилитариста(а).*

утилитарѝзам, -зма м **1.** *филозофски правац, етичко учење по коме је основа људског морала оно што доноси непосредну корист.* **2.** *схватање да из света треба извући корист, користољубље.*

утилита̀рист(а), -ē м (мн. -сти) *присталица утилитаризма.*

утилита́рӣстичан, -чна, -о *који доноси корист, користан, утилитаран.*

утилитарѝстичкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на утилитаризам, на утилитаристе, који је у духу утилитаризма; користољубив.*

утилита́рнӧст, -ости ж *корисност.*

утӣњати (се), -а̄м (се) свр. *лагано се угасити, догорети (о ватри).*

у̀тирати, -рēм *несвр. према утрти.*

утӣра̏ч, -а́ча м *крпа за утирање, за брисање, отирач.*

у̏тӣсак, -ска м **1.** *субјективно осећање, одраз у свести који оставља какав доживљај, појава, сазнање нечега, импресија, дојам.* **2.** *отисак, траг.*

у̀тискати (се), -а̄м (се) свр. *в. утиснути (се).*

утискива́ти (се), утѝскујем (се) *несвр. према утиснути (се), утискати (се).*

у̀тиснути, -нём (аор. у̀тиснух, у̀тиснӯ (у̀тискох, у̀тиште и у̀тиште); р. пр. у̀тиснуо, -ула (у̀тискао, -сла); пр. пр. у̀тиснӯвши (у̀тискавши)) свр. **1. а.** *притискујући какав предмет начинити његов отисак у нечему; притиском оставити траг на нечему:* ~ жиг, ~ знак, ~ печат. **б.** *притискујући пренети нешто на подлогу, на удубљење у њој и сл., уметнути:* по рубовима рама утиснути златну нит. **2.** *забити, забости; уметнути, убацити:* ~ колац у земљу, ~ клин. **3.** *као узгред, неприметно гурнути, туткнути:* ~ коме што у џеп. ■ **~ се 1.** *сместити се у какав тесан простор сабити се; тискајући се заузети место, угурати се, увући се.* **2.** *забити се, забости се, зарити се.* **3.** (у свести, памети, сећању и сл.) *оставити свој отисак, траг, одраз, урезати се, усећи се (у свест, у памћење и сл.).*

утѝсућити, -ӣм свр. *повећати тисућу, хиљаду пута, ухиљадостручити; многоструко повећати.* ■ **~ се** *повећати се хиљаду, тисућу пута; многоструко се увећати.*

у̀тиха ж *тихо време, време без ветра.*

у̀тихнути, -нём свр. **1.** *утишати се, умирити се, престати.* – Утихне ветар. Утихне комешање. **2.** *ућутати, заћутати, умукнути.*

утихњива́ти, утѝхњујем *несвр. према утихнути.*

у̀тицај м (инстр. -ем) *деловање на нечији рад, усмеравање нечијих поступака (понашања, опредељења и сл.), утицај; моћ деловања (на некога, на нешто).*

у̀тицајан, -јна, -о *који врши, који има утицај, који утицајније (на некога, на нешто).*

у̀тицајно прил. *на утицајан начин, с утицајем.*

утицајно̀ст, -ости ж *особина и стање онога који је утицајан; моћ утицаја, утицања, утицај.*

у̀тицати[1], у̀тичем несвр. *вршити утицај, усмеравати нечији рад, нечије понашање, поступке и др., утицајисати.*

у̀тицати[2], у̀тичем несвр. *несвр. према утећи[1].* ■ **~ се 1.** *несвр. према утећи[1] се.* **2.** *надметати се, такмичити се.*

у̀тицати[3], у̀тичем несвр. **1.** *несвр. према утећи[2].* **2.** *завршавати ток, уливати се (о текућој води).*

у̀тичница ж ел. *прикључна кутија (довод електричне струје) у коју се увлачи утикач.*

утиша́вати (се), утѝшавам (се) *несвр. према утишати (се).*

у̀тишан, -а, -о **1.** *трп. од утишати (се).* **2.** *тих, нечујан; безгласан.*

у̀тишано прил. *смирено, тихо.*

у̀тишано̀ст, -ости ж *особина и стање онога који је утишан, онога што је утишано, смиреност, умиреност; тишина, мир.*

утиша́ње с *смирење, умирење; тишина, мир.*

утѝшати, -а̄м свр. **1.** *умирити, стишати:* ~ буну, ~ ударање срца. **2.** *утолити, утажити:* ~ жеђ, ~ глад. **3.** *в. утишати се (2).* ■ **~ се 1.** *смирити се, стишати се.* **2.** *изгубити у интензитету, снази, ослабити, јењати.* – Буре и мећаве се утишају.

утѝшити (се), утѝшӣм (се) *в. утишати (се).*

утишка́вати, утѝшкавам *несвр. према утишкати.*

утѝшкати, -а̄м свр. *у дем. значењу: утишати.*

у̀тјецај јек. м *в. утицај.*

у̀тјецајан, -јна, -о јек. *в. утицајан.*

у̀тјецајно прил. јек. *в. утицајно.*

у̀тјецати[1], у̀тјечем несвр. јек. *в. утицати[1].*

у̀тјецати[2] (се), у̀тјечем (се) несвр. јек. *в. утицати[2] (се).*

у̀ткано̀ст, -ости ж *стање онога што је ткано.*

у̀ткати, -ка̄м (у̀ткем) свр. *ткајући унети, учврстити у оно што се тка; ткањем израдити у ономе што се тка:* ~ нит; ~ цвет на платну. ■ **~ се** фиг. *умешати се, уплести се у што.*

ткива́ти (се), уткивам (се) *несвр. према уткати (се).*

у̀тмастити, -ӣм свр. *учинити тмастим, затамнити, замрачити.*

у̀тӧ прил. *в. утом.*

у̀товар м *уношење, смештај, укрцавање товара, робе у (на) неко превозно средство (воз, брод, камион и др.).*

утоварива́ти, -а̀рујем *несвр. према утоварити.*

утоварива̀ч, -а́ча м **1.** *онај који утоварује, ради на утовару робе.* **2.** техн. *врста дизалице за захватање и преношење материјала.*

утова̀рити, -ӣм свр. *унети, сместити у или на неко превозно средство товар, робу ради превоза, отпреме.*

утова̀ри̏ште с *место утовара.*

у̀товарни̏, -а̄, -о̄ *који се односи на утовар, који служи за утовар, који је у вези са утоваром:* ~ лопата, ~ депо.

утѝвити, у̀товӣм свр. *добро ухранити (стоку), угојити.* ■ **~ се** *постати дебео, угојити се.*

у̀товљено̀ст, -ости ж *угојеност, ухрањеност, ћојазност.*

у̀ток и **у̀ток** м *место где једна текућа вода утиче у другу, ушће.*

у̀тока ж **1.** *в. уток.* **2.** *бекство:* имати коња од утоке. • **извор и ~** *одлучујући, најважнији чинилац.*

утолѝкӧ и **у̀толикӧ** прил. (обично испред компаратива или речи компаративног значења) **1.** *исказује последицу онога што је претходним делом исказа речено: због тога, зато, стога.* – Израсла је жалосна врба, кржљава, и утолико жалоснија. **2.** *у супротним реченицама, кад се указује на нешто што је замена, накнада за оно што је претходно поменуто: с друге стране, у накнаду за то.* – Од животиња дала је Америка Европи само пуране, али је утлико важнији њезин допринос у биљкама. **3.** (у служби везника, у поредбеним реченицама) *у корелацији с везничким прилогом „уколико“ или везником „што“ указује да је оно што се износи главном реченицом сразмерно с оним што је речено зависном реченицом.* – О томе утолико нема појма уколико не може то себи и другоме разложно казати.

у̀толити, у̀толӣм свр. **1. а.** *отклонити неугодно осећање због какве неподмирене потребе, задовољити жељу, прохтев за нечим:* ~ глад, ~ жеђ. **б.** *ублажити, умирити, стишати (нешто непријатно):* ~ бол, ~ патњу. **в.** *зауставити, прекинути:* ~ плач. **2.** *изгубити у снази, у интензитету, стишати се, смирити се.* – Мећава утоли. ■ **~ се** *в. утолити (2).*

утоља́вати (се), -о̀ља̄вам (се) *несвр. према утолити (се).*

утоље́ње с *подмирење, задовољење каквог прохтева, какве потребе, какве жеље.*

у̀тољив, -а, -о *који се може утолити, утажити, утажив:* ~ жеђ.

утоља́ти (се), -о̀љујем (се) *несвр. према утолити (се).*

у̀тӧм (у̀томе прил.) прил. за време *у тај мах, тада.* – Утом се проломи глас.

у̀томити, у̀томӣм свр. *пригушити, потиснути; елиминисати, угушити:* ~ страст.

у̀тонути, у̀тонем свр. **1. а.** *нестати у дубини воде, потонути; удавити се, утопити се.* **б.** *бити потпуно захваћен нечим, бити неприметан у нечему.* – Село утонуло у маглу. **в.** *изгубити се, нестати у маси, у мноштву, у даљини:* ~ у пространству. **г.** *нестати, изгубити се иза хоризонта, заћи (о небеским телима).* **2.** *дубоко запасти сиштајући се у нешто мекано, увалити се:* ~ у наслагач. **3.** *угнути се, улећи се.* – Седиште утоне. **4.** фиг. *сав се унети у нешто, потпуно се предати нечему; потпуно се препустити некој страсти, неком заносу:* ~ у мисли; ~ у порок.

утону́ће с *нестанак у некој дубини.* фиг. *потпуна преданост нечему.*

утоња́вати, -о̀ња̄вам *несвр. према утонути.*

утопѝзам, -зма м *утопистичко стање, утопистичке идеје, утопија.*

утòпија ж грч. *замишљена идеална земља у којој владају савршени друштвени односи, благостање и срећа (по називу измишљеног острва у делу Томаса Мора).* фиг. *идеално стање које се не може остварити, неостварива замисао, машта, фантазија.*

утòпијскӣ, -ā, -ō *који се однос на утопију; који постоји само у машти, фантастичан.* • **утопијски социјализам** *учење које је капиталистичком поретку супротстављало социјалистички идеал.*

утòпист(а), -ē м (мн. -сти) **1.** *присталица утопијског социјализма.* **2.** фиг. *сањалица, маштар.*

утопи̏стичан, -чна, -о *в. утопистички.*

утопи̏стичкӣ, -ā, -ō *који се односи на утописте:* ~ програм, утопистичке идеје.

утопи̏стички прил. *као утописта, занесењачки:* ~ веровати у што.

утопи̏стичнōст, -ости ж *особина онога што је утопистично, неостварљивост.*

утòпити, ѝтопӣм свр. **1.** *потопивши у воду лишити живота, удавити, угушити.* **2.** *загњурити, ставити у течност, потопити.* **3.** *учинити да нешто нестане, да се расплине, изгуби у већој маси, широј заједници и сл.* ■ **~ се 1.** *изгубити живот дављењем у води, угушити се, удавити се; потонути у какву течност.* **2.** *изгубити се, нестати, расплинути се у већој маси, широј заједници и сл.* **3.** *сав се предати нечему, утонути у нешто:* ~ у послу.

утòплити, ѝтоплӣм свр. *обезбедити од хладноће, топло оденути и сл.* ■ **~ се** *обезбедити се од хладноће (топло се оденувши и сл.).*

утопљáвати (се), утòпљāвām (се) *несвр. према утоплити (се).*

утопљѐник, -и́ка м *онај који се утопио, дављеник.* • **~ се и за сламку хвата** *у очајању човек тражи спаса и тамо где га иначе нема.*

утопљѐница ж *она која се утопила, дављеница.*

утопљѐничкӣ, -ā, -ō *који се односи на утопљенике, својствен утопљеницима.*

утопљѐнички прил. *као утопљеник, дављенички, очајнички.*

ѝтопљенōст[1], -ости ж *стање онога који је утопљен, који се утопило, онога што је утопљено, загрејаност.*

ѝтопљенōст[2], -ости ж *стање утопљеника, дављеника.*

утопљéње с *смрт дављењем у води.*

утòптати, ѝтоптāм свр. *утабати, утајкати:* ~ земљу.

ѝторак (у́торак), -о̄рка м *други дан у седмици (други дан после недеље, први после понедељка).*

утòрити, ѝторӣм свр. *затворити у тор:* ~ овце.

утòчити, ѝточӣм свр. *насути, усути, улити, налити:* ~ (чашу) воде.

ѝточӣште с **1. а.** *место сигурности за онога који се склања пред опасношћу, прибежиште; склониште.* **б.** *последња могућност опстанка, спас.* **2.** фиг. *особа која пружа склониште и сигурност.*

утра́вити се, ѝтрāвӣм се свр. *обрасти травом, зарасти у траву, затравити се.*

утрàгати, -āм свр. *начинити траг; изгазити, утабати.*

ѝтрапити, -ӣм свр. **1. а.** *(пре)дати некоме нешто и мимо његове воље, увалити.* **б.** *наметнути, натурити, подметнути некоме нешто.* **2. а.** *ставити у прах (поврће и др.)* **б.** *укопати, закопати (виноград).* ■ **~ се** *наметнути се, натурити се (некоме), пришљамчити се (уз некога).*

утрапљи́вати (се), -àпљујēм (се) *несвр. према утрапити (се).*

утрвенōст, -ости ж *стање онога што је утрвено, угаженост.*

ѝтргати (се), -āм (се) свр. *в. утргнути (се).*

ѝтргнути, -нēм свр. *откинути, утргнути.* ■ **~ се** *откинути се, отргнути се.* фиг. *намучити се, претргнути се (од напора).*

утрѐница ж бот. *вишегодишња зељаста биљка* Inula germanica *из ф.* Compositae, *са одрвењеним ризомом, једноставне стабљике, длакавих листова, омам.*

ѝтрети јек. **ѝтријети,** ѝтрēм (аор. ѝтрēх јек. ѝтријех, ѝтрē јек. ѝтрије; р. пр. ѝтро, ѝтрла; трп. ѝтрт (утрвен); пр. пр. ѝтрēвши јек. ѝтријевши) свр. *утрти.*

ѝтржак, ѝтршка м *новац зарађен трговином:* дневни ~.

ѝтржити, -ӣм свр. *стећи тргујући.*

ѝтрина ж **а.** *земљиште намењено за испашу стоке; запуштено, необрађено земљиште.* **б.** *трава која расте на таквом земљишту.*

ѝтринац, -инца м бот. *вишегодишња зељаста биљка* Lolium perenne *из ф.* Gramina, *образује раширене бусенове, енглеска трава.*

ѝтрка ж **1.** *такмичење, надметање у трчању, трка.* **2.** *такмичење, надметање уопште.*

утрки́вати, утр̀кујēм несвр. *трчећи, трком улазити негде, утрчавати.* ■ **~ се 1.** *учествовати у трци, надметати се у трчању.* **2.** *надметати се, такмичити се уопште.*

утрљáвати, утр̀љāвām *несвр. према утрљати.*

утр̀љати, ѝтр̄љām свр. *трљањем утиснути:* ~ маст у кожу, ~ крему у лице.

утр̀нулōст, -ости ж *стање онога који је утрнуо, онога што је утрнуло.*

ѝтрнути, -нēм свр. **1.** *учинити да нешто престане горети, светлети, угасити:* ~ свећу, ~ ватру, ~ лампу. **2.** *в. утрнути се.* **3.** фиг. *нестати, ишчезнути, изгубити се:* утрну осећаји. ■ **~ се** *престати горети или сијати, угасити се, утулити се (о свећи, ватри, лампи и сл.)*

утр̀нути, ѝтр̄нēм свр. **а.** *постати обузет трнцима, жмарцима.* **б.** *претрнути, укочити се (од страха, изненадне непријатности и сл.).*

утрну́ће с *тренутак гашења, гашење:* ~ свеће.

утрњи́вати (се), -ѝњујēм (се) *несвр. према* ѝтрнути (се).

ѝтроба (ѝтробина) ж **1. а.** анат. *органи смештени у трбушној и (ређе) грудној дупљи у човека; сви меки делови, органи у трбушној и грудној дупљи у животиња, изнутрица, дроб* splanchna viscera. **б.** *стомак, трбух; желудац.* **2.** фиг. *средина, унутрашњи део нечега, унутрашњост.* • **диже се ~, преврће се ~ (од тога)** *(то) изазива гађење, велику одвратност.*

ѝтробица ж арх. *цигерица; бела цигерица, плућа.* • **црна ~** *црна цигерица.*

ѝтробнӣ, -а, -о *који се односи на утробу:* ~ кеса, утробни органи.

ѝтроје прил. *све троје заједно, уз учешће три особе.*

утромбо́љити се, -ѝмбōљӣм се свр. *постати млохав, опустити се; постати тром, лењ, разленьити се.*

утрòмити се и **ѝтромити се,** ѝтромӣм се свр. *постати тром, слабо покретан, олењити се.*

утростручáвати (се), -ѝчāвām (се) *несвр. према утростручити (се).*

утростручéње с *троструко увећање.*

утростручи́вати (се), -ѝчујēм (се) *несвр. према утростручити (се).*

утрòстручити, -ӣм свр. **а.** *учинити троструким, саставити једно три струка, три нити:* ~ конац. **б.** *три пута, троструко појачати, повећати:* ~ снагу. ■ **~ се** *постати три пута јачи, бројнији, већи, повећати се троструко.*

ѝтрошак, -шка м **а.** *потрошња, трошење.* **б.** *оно што се потроши.*

утрòшити, ѝтрошӣм свр. *употребити, потрошити (новац, материјал и сл.); провести (време).*

утрпáвати (се), утр̀пāвām (се) *несвр. према утрпати (се).*

утр̀пати, -а̄м свр. **1. а.** *наг̑урати у нешто тр̄пајући, стављајући без реда већу количину нечег̑а.* **б.** *утр̄пити, увалити.* **2.** *добро, са свих стр̑ана, п̑окрити, ушушкати.* ■ **~ се 1.** *п̑окрити се с мног̑о п̑окривача, затр̄пати се п̑окривачима (ради утоп̑љавања).* **2.** фиг. *нат̑урити се, наметн̑ути се некоме.*

у̀трти, у̀тр̄ēм и у̀тарēм (аор. у̀трх; р. пр. у̀тро, -р̄ла; трп. у̀тр̄т; пр. пр. у̀тр̄вши) свр. (вар. утрети) **1.** *тр̄љањем утиснути, утр̄љати:* ~ маст. **2.** *брисањем уклонити, избрисати, обрисати:* ~ сузе. **3.** *ӯгазити, утабати:* ~ стазу. **4. а.** *трењем смрвити, измрвити, истр̄ти:* ~ зрневље. **б.** фиг. *п̑отпуно, до краја уништити, сатр̄ти, затр̄ти, искоренити:* ~ непријатеља, ~ семе зла. ■ **~ се 1.** *пропасти, затр̄ти се, нестати, искоренити се.* **2.** *добити озледе коже услед трења и зноја, ојести се.*

утру́нити, у̀тр̄ӯнӣм свр. **1.** (нешто) *нанети тр̄уње у нешто, затр̄љати тр̄уњем.* **2.** (некоме) *својим п̑остуцима или речима нанети (некоме) непријатности, учинити (некоме) нажао.* ■ **~ се 1.** *добити тр̄ун у око.* **2.** *упасти, улетети (о тр̄уњу).*

утрча́вати (се), утр̀чāвам (се) *несвр. према утр̀чати (се).*

утр̀чати, -чӣм свр. *уђи, досп̑ети тр̀чећи:* ~ у кућу, ~ у циљ. ■ **~ се** *улести се, умешати се у што (обично непозвано, непожељно).*

у̀тувити, -ӣм и **уту́вити,** у̀тӯвӣм свр. **1.** *задржати у памћењу, упамтити, запамтити.* **2.** (коме) *наметн̑ути, нат̑урити некоме нешто (неку мисао, неко уверење).* ■ **~ се** *наметн̑ути се, заокупити, обузети (о мисли).* • **~ у главу** 1) *добро запамтити, схватити, разумети за свагда;* 2) *уобразити, умислити.*

утувљи́вати (се), утӯвљујēм (се) *несвр. према утӯвити (се).*

утуже́ње с *п̑одношење тужбе, тужба; захтев изложен у тужби.*

утӯжив, -а, -о *који се може тужити, п̑одложан тужби:* ~ уговор.

утӯжити, у̀тӯжӣм свр. **а.** *п̑однети тужбу п̑отив неког̑а, (ој̑)тужити.* **б.** *обухватити тужбом, назначити у тужби.*

у̀тук м **1.** *одг̑овор на п̑отивнички напад, п̑отивнапад.* **2.** *п̑отивотр̄ов; лек.*

утӯлити, у̀тӯлӣм свр. **1.** *учинити да нешто п̑рестане да г̑ори или свети, ӯгасити, утр̄нути:* ~ лампу, ~ ватру. **2.** *смањити, пригушити светлост:* ~ петролејку. **3.** *утолити, ӯгасити, за̄гасити (жеђ).* **4.** *уђутати, умукнути.* ■ **~ се 1.** *п̑рестати г̑орети или свет̑лити.* **2.** фиг. *искоренити се, нестати, пропасти.* **3.** *п̑ритајити се, п̑рикрити се; умукнути, уђутати.*

утӯпити, у̀тӯпӣм свр. *учинити тӯпим, истӯпити, затӯпити.* ■ **~ се** *п̑остати тӯп, затӯпити се, истӯпити се.*

утура́вати (се), утӯрāвам (се) *несвр. према утӯрити (се).*

у̀турити, -ӣм свр. *тӯрити унутр̑а, убацити, ӯгурати.* ■ **~ се 1.** *ӯгурати се, убацити се.* **2.** *нат̑урити се, наметн̑ути се.*

у̀тӯтањ прил. *узалуд, ӯпразно:* ~ пуцати, ~ губити време.

утуткава́ти (се), утӯткāвам (се) *несвр. према утӯткати (се).*

у̀тутка̄но прил. *затворено, ушушкано са свих стр̑ана (ради чувања т̑оплоте).*

у̀тутка̄нӧст, -ости ж *стање ног̑а који је утӯткан, ног̑а што је утӯткано.*

у̀туткати, -а̄м свр. **1.** *умотати, добро п̑одвити, обезбедити од хладноће са свих стр̑ана.* **2.** *тутнути, утурити.* ■ **~ се** *добро се п̑окрити, ушушкати се.*

утуткивати (се), утӯткујēм (се) *несвр. према утӯткати (се).*

у̀тутнути, -нēм свр. *ӯгурати, увући; г̑урнути, ћушнути (у што).*

утӯћи (у̀тӯћи), утӯ́чēм (3. л. мн. утӯкӯ) свр. **1.** *туцањем изг̑њечити, измрвити, истуцати:* ~ лука. **2.** *убити, усмртити; уништити, сатр̄ти.* **3.** фиг. *сломити, савладати (морално, здравствено, матер̑ијално и сл.); дезим̑ирати.* **4. а.** *улудо п̑отрошити, страћити (новац, матер̑ијална добра).* **б.** *провести, п̑рекратити (време).* **5.** *уј̑аловити, ушкопити:* ~ бика, ~ овна. • **~ у главу (себи)** *увр̄тети себи у г̑лаву, уобразити нешто и тврдог̑лаво се држати т̑ог̑а.*

у̀туцати, -а̄м свр. *в. утӯћи (1, 3 и 4).*

у̀туцкати, -а̄м свр. *стуцкати, истуцкати.*

утӯчен, -а, -о1. *тр̄ō. од утӯћи.* **2.** *безвољан, п̑отишт̑ен.*

утӯчено прил. *п̑отишт̑ено, безвољно:* ~ гледати.

утӯчено̄ст, -ости ж *стање ног̑а који је утӯчен, безвољност, п̑отишт̑еност.*

уђа́рити, у̀ђāрӣм свр. *доћи до зараде, зарадити; извући неку корист.*

у́ћи (у̀ћи), у̀ђēм (аор. у́ђох, у́ђе; имп. у́ђи; р. пр. у̀шао, -шла; трп. ø) свр. непрел. **1. а.** *идући досп̑ети, стићи у неки затворен, ог̑раничен прост̑ор, у унутрашњост нечег̑а:* ~ у собу. **б.** *досп̑ети у неку средину, ступити у неку заједницу:* ~ у странку. **2.** *досп̑ети до каквог̑ друштвеног̑ п̑оложаја, заузети какво м̑есто:* ~ у Скупштину. **3. а.** *ступити у неку делатност, активност и сл., п̑остати активан (у ономе што је изражено допуном), п̑очети суделовати, учествовати у нечему:* ~ у посао, ~ у штрајк. **б.** *упустити се дубље у нешто (п̑роучавајући, разм̑атрајући и сл.); п̑родрети у нешто, разумети нешто:* ~ у анализу, ~ у суштину. **4. а.** *започети неку г̑одину живота; ступити у одређено доба живота:* ~ у пету деценију. **б.** *остати дуже и п̑реко одређене временске г̑ранице:* ~ дубоко у ноћ. • **~ у главу (коме)** 1) *п̑остати јасан, разумљив (коме);* 2) *п̑остати одседнут неком мишљу, неком идејом.* **~ у душу (коме)** *схватити, разумети (неког̑а).* **~ у колосек** *навићи се.* **~ у милост (коме)** *умилити се (коме).* **~ у моду, у обичај** *п̑остати п̑ознат толико да се о томе п̑рича.* **~ у траг (коме, чему)** *п̑ронаћи (ког̑а, што).* **~ у штампу** *бити дат у штампу, п̑очети се штампати.* **ушла му (им) вода у уши** *изг̑убио је (изг̑убили су) п̑рисебност, сп̑особност нормалног̑ расуђивања, деловања.*

уђу́тати (се), -тӣм (се) свр. **1.** *п̑рестати г̑оворити, заћутати, умукнути.* **2.** *п̑рестати одавати г̑лас, шум, звук, утишати се, умирити се.*

уђуткава́ти (се), уђу̀ткāвам (се) *несвр. према уђуткати (се).*

у̀ђуткати, -а̄м свр. *п̑риволети, п̑риморати неког̑ да уђути, натерати на ћутање.* фиг. *умирити, стишати:* ~ савест. ■ **~ се** *заћутати, утишати се.*

уђуткивати (се), уђу̀ткујēм (се) *несвр. према уђуткати (се).*

у̀ђушкати, -а̄м свр. *ћушкајући ӯгурати, утерати:* ~ лопту у гол. ■ **~ се** *ӯгурати се, увући се.*

у̀ђушнути, -нēм свр. *в. уђушкати.*

у̀ф *узвик којим се изражава непријатно изненађење, нестр̄љење и сл.*

уфа̀јдити се, -ӣм се свр. *доћи до користи, окористити се.*

уфити́љити, уфӣтӣљӣм свр. *увр̄нути, увити као фит̑иљ, у облику фит̑иља, зафит̑иљити (обично бркове).* фиг. *ослабити, смршати; занемоћати.* ■ **~ се 1.** *п̑остати танак п̑ој̑ут фит̑иља.* **2.** *дотерати се, уредити се.*

у̀флашити, -ӣм свр. *налити, насути у флаше, у боце:* ~ ракију.

уфр́кати, у̀фр̄чēм свр. *увити, уковрчити (косу, бркове).*

у̀фронтити, -ӣм свр. *ставити у фронт, п̑остројити, сврстати (у војнички ред).* ■ **~ се** *стати у строј, у ред.*

уфукà̄рити се, -у̀карӣм се свр. *п̑остати фукара, пропалица.*

у̀х узв. **1. а.** *у страху; у изненађењу п̑ред нечим неочекиваним, великим и сл.* **б.** *у каквом непријатном осећању, болу и сл.* **2. а.** *при исказивању жеље, у ваљкању; у тузи, у жаљењу.* **б.** *као израз олакшања.*

у̀ха̄ узв. **1.** *за изражавање изузетног̑ интензитета какве радње, особине и сл.* **б.** *као израз п̑резира, п̑одсмеха; у р̑уг̑ању:* уа.

у̀хапсити, -ӣм (трп. у̀хапшен) свр. *ставити у хапс, лишити слободе.*

ухапшѐник, -и́ка м *онај који је ухапшен, лишен слободе.*

ухапшѐница ж *женска особа ухапшеник.*

у̀хат, -а, -о **1.** *који има велике уши.* **2.** *који има дршке са стр̑ане (о каквом п̑осуђу).*

у̀хатӧст, -ости ж *особина ног̑а који је ухат.*

у̀хватити, -ӣм (трп. у̀хваћен) свр. **1. а.** *узети, дохватити рукама; дочекати у руке:* ~ за дршку нешто; ~ лопту. **б.** *силом за-*

држати некоīа, заробити; уловити хватајући: ~ бегунца, ~ непријатеља; ~ птицу. **2. а.** *наћи у одређеној ситуацији, стању и сл., затеђи:* ~ лопова на делу. **б.** *настати, наступити док је неко или нешто у одређеном положају, стању и сл.* – На путу их је ухватила киша. **в.** *настати, наступити уопште.* – Ухвати мраз. **г.** *пронаћи, открити (обично нешто забрањено):* ~ тајне списе. **3. а.** *заузети (место, ред и сл.); уграбити (време, прилику).* **б.** *достићи, стићи; захватити:* ~ воз; ~ сено (о ватри). **4. а.** *спопасти, обузети, овладати (страх, сумња, грозница и сл.).* – Ухвати га страх. **б.** *бити захваћен чим, добити, зарадити:* ~ грип, ~ прехладу. **в.** *бити нагло захваћен неким стањем.* – Штала гори. Ухватише и пластови. **5.** *схватити, разабрати; опазити.* – Тешко је било ухватити шта говоре. Уметник ухвати оно најважније. ■ **~ се 1. а.** *дохватити себе за неки део тела; дохватити нешто, домоћи се нечеīа и држати се за то:* ~ се за ногу; ~ се за грану. **б.** *латити се, прихватити се чеīа; машити се за што:* ~ се посла; ~ се за цеп, ~ се за пушку. **2. а.** *узети један другоī за руку, испод руке и сл.* **б.** *побити се, потући се, дограбити се.* **3. а.** *настати, наступити.* – Ухвати се ноћ. **б.** *створити се, образовати се.* – По бари се ухватила жабокречина. **4.** *понети (о роду).* – Шљиве су се добро ухватиле. • **не моћи ~ ни за главу ни за реп (некога, нешто), ни главе ни репа (некоме, нечему)** *не моћи разумети некоīа, нешто.* **ухватило га (је и сл.)** *има наступ, напад (беса, љутње и сл.).* **~ веру** *дати реч, обећати, заређи се.* **~ за реч некога** *искористити оно што је неко рекао.* **~ маглу** *побећи.* **~ се у коло** *удружити се с ким.*

ухва́тити, ухва̀тӣм свр. *размерити у хватове (дрва нпр.).*

ухва̀тљив, -а, -о *који се може ухватити, видети, описати.*

ухе́рити се, ухе̏рӣм се свр. *нахерити се, накривити се, наīнутити се.*

ухи̏љадити се, -ӣм се свр. *намножити се на хиљаде, веома се умножити.*

ухиљадо̀стручити, -ӣм свр. *увећати, умножити на хиљаде, веома умножити.*

ухи́њити се, ухи́њӣм се свр. **1.** *представити се, начинити се болесним, немоћним и сл.* **2.** *умирити се, упокојити се.*

ухитрити, -ӣм свр. *убрзати (корак), појурити.*

ухла́дити, ухла̄дӣм свр. *охладити, расхладити.*

ухлебити јек. **ухљебити,** -ӣм свр. *омогућити некоме (запосливши īа или на који други начин) прибављање средстава за живот).* ■ **~ се** *добити службу, запослити се.*

ухлебље́ње јек. **ухљебље́ње** с *плаћени посао, служба.*

ухлебљи́вати (се), -лѐбљујēм (се) јек. **ухљебљи́вати (се),** -љѐбљујēм (се) *несвр. према ухлебити (се).*

у̏хо с (мн. у̏ши, ген. у̀шијӯ ж) *в. уво.*

ухо̀боља ж *в. увобоља.*

у̏хода ж **а.** *онај који уходи, шпијунира, шпијун.* **б.** *јатак.*

у̀ходан, -а, -о **1.** *трп. од уходати (се).* **2.** *уобичајен, редован, нормалан:* ~ начин.

у̀ходано̄ст, -ости ж *особина оноīа што је уходано.*

ухо́дати се, ухо̀дам се свр. *ући у редован ток, почети уредно тећи, извршавати се.*

ухо̀дилац, -иоца м *онај који уходи, прати.*

ухо̀дилачкӣ, -ā, -ō *који се односи на уходиоца, који је својствен уходиоцима:* ~ радозналост.

ухо̀дити, ухо̀дӣм несвр. [гл. им. у̀хођење с] **1. а.** *пажљиво пратити (некоīа или нешто).* **б.** *праћењем прикупљати податке о некоме или нечему, шпијунирати.* **2.** *улазити.*

у̏хор и **у̂хор** м *в. увор.*

ухра́нити, ухра̄нӣм свр. *хранећи учинити īојним, угојити; утовити.* ■ **~ се** *удебљати се, угојити се.*

у̀храњено̄ст, -ости ж *стање и особина оноīа који је ухрањен, īојазност, дебљина.*

ухрпа́вати (се), ухр̀па̄вам (се) *несвр. према ухрпати (се).*

ухр̀пати и **у̀хрпати,** -а̄м свр. *скупити на хрпу, у хрпе, наīомилати.* ■ **~ се** *наīомилати се, увећати се.*

уху(j) оном. *узвик за изражавање чуђења, подсмеха и сл.*

ухӯктати се, ухукћēм се свр. *наћи се у пуном залету, замаху, захуктати се.*

уцà̀клити, -ӣм свр. **1.** *засјактити, ужарити:* ~ очима. **2.** *учинити īлатким, сјајним.* ■ **~ се** *заблистати се, засијати се.*

у̀цварити, -ӣм свр. *испећи, испржити.*

у̀цвасти (уцвà̀сти), -а̀тēм и **уцва̀тети** јек. **уцва̀тјети,** -тӣм свр. *в. уцветати.*

уцве́лити, у̀цвēлӣм јек. **уцвијѐлити,** у̀цвијелӣм (трп. у̀цвēљен јек. у̀цвијељен) свр. *ожалостити, растужити.* ■ **~ се** *ражалостити се, растужити се.*

у̀цвељено̄ст јек. **у̀цвијељено̄ст,** -ости ж *стање оноīа који је уцвељен, жалост, туīа.*

уцвѐтати јек. **уцвјѐтати,** -а̄м свр. *пустити цвет, процветати; прекрити се цвећем.*

уцéдити, у̀цēдӣм јек. **уцијѐдити,** у̀циједӣм свр. *цедећи улити, усути:* ~ лимуна у чај.

уцеђи́вати јек. **уцеђи́вати,** -ѐђујēм *несвр. према уцедити.*

у̏цело јек. **у̏цијело** прил. *у једном комаду; у целини, у потпуности.*

уцементи́рати, -ѐнтӣра̄м свр. *учврстити цементом.*

у̏цена јек. **у̏цјена** ж **1.** *уцењивање, изнуђивање.* **2.** *оно што се тражи или добија уцењивањем, изнуђивањем (новац, нека материјална добра и др.).* **3.** *сума новца коју даје власт за хватање некоī преступника.*

уцѐнити, у̀цēнӣм јек. **уцијѐнити,** у̀цијенӣм (трп. у̀цēњен јек. у̀цијењен) свр. **1.** *притиском, претњом изнудити новац (или какво другo добро).* **2.** *одредити новчани износ за ухваћеноī или убијеноī преступника.*

уцењи́вати јек. **уцјењи́вати,** -ѐњујēм *несвр. према уценити.*

уцењи̏ва̄ч јек. **уцјењи̏ва̄ч,** -а́ча м *онај који уцењује (некоīа).*

уцењи̏ва̄чкӣ јек. **уцјењи̏ва̄чкӣ,** -ā, -ō *који се односи на уцењиваче, који представља уцену:* ~ писмо, ~ отмица.

уцењи̏ва̄чки јек. **уцјењи̏ва̄чки** прил. *на уцењивачки начин, као што раде уцењивачи:* ~ поступати.

уце́пити, у̀цēпӣм јек. **уцијѐпити,** у̀цијепӣм свр. *извршити цепљење, каламљење, накаламити.* фиг. *улити, усадити.*

уцепљи́вати, уцѐпљујēм јек. **уцјепљи́вати,** уцјѐпљујēм *несвр. према уцепити.*

уци́љати, у̀цӣља̄м свр. *погодити циљајући, īађајући.*

у̏цкати, -а̄м несвр. **1.** *наīонити, тујдати (псе на некоī).* **2.** фиг. *подјаривати, дражити, изазивати против некоī.*

уцме́кати, у̀цмēка̄м свр. пеј. *убити, умлатити.*

у̀црвак, у̀цр̀вка м *црвљив плод.*

у̀цр̀вати се, -а̄м се свр. *в. уцрвљати се.*

уцрвља́вати се, -р̀вља̄ва̄м се *несвр. према уцрвљати се.*

уцр̀вљати се, -а̄м се свр. **1.** *добити црве, испунити се црвима (у процесу труљења), зацрвљати се.* **2.** фиг. *постати нестрпљив, узнемирен и сл. због дуīе чекања, радозналости и сл.*

уцрвљи́вати се, -р̀вљујēм се *несвр. према уцрвљати се.*

уцр́нети јек. **уцр́њети,** уцр́нӣм свр. *постати црн, поцрнети.*

уцр́нити се, у̀цр̄нӣм се свр. *обући се у црно.*

уцрта́вати, уцр̀та̄вам *несвр. према уцртати.*

у̀цртати, -а̄м свр. **а.** *цртајући убележити у нечему већ нацртаном:* ~ троугао у круг. **б.** *уписати нешто у обичан текст нарочитим словима:* ~ празнике у календар црвеним словима.

у́ча м (мн. ж) *хип. од учитељ;* уп. учо.

учађа́вити, -а̀ђа̄вӣм свр. *постати чађав, почађавити.*

уча́мети, -мӣм (ек.) свр. *пасти у чаму, бити, постати обузет мрачним осећањима; запарложити се, запустити се.*

учара́вати, -а̀ра̄вам *несвр. према учарати.*

уча́рати, у̀ча̄рам свр. *подврћи, изложити дејству чаролија (некоī, нешто), омађијати, зачарати.*

у̏час прил. *одмах, убрзо.*

учахура́вати се, -у̏ра̄ва̄м се *несвр. према* **учахурити се.**

учàхурено при. *усамљено, изоловано, повучено;* уп. учахурити се (2).

учàхуренӧ̄ст, -ости ж *особина и стање онога који је учахурен, онога што је учахурено.*

учàхурити се, -ӣм се свр. **1.** *обавити се, омотати се чахуром, увити се у чахуру (при преображају у лутку, о ларвама инсеката).* **2.** фиг. *повући се у себе, ограничити своју везу са спољним светом, осамити се, изоловати се; остати привржен старим схватањима, укалупити се, зачахурити се.*

у̏чашити, -и̏м свр. *наместити (зȉлоб), узȉлобити.*

учвору̏гати се, -а̄м се свр. *претворити се у чворуге, прекрити се чворугама.*

у̏чврснути, -нӗм свр. *постати чврст, чвршћи, очврснути.*

учвр̏стити, у̏чвр̄стӣм (трп. у̏чвр̄шћен) свр. **1.** *учинити чврстим, тврдим, утврдити.* **2.** *учинити непоколебљивим, одлучним:* ~ некога у каквој намери. ■ **~ се а.** *постати чврст, чвршћи, ојачати.* **б.** *осигурати се утврђењем ради одбране.*

учвршће́ње с *оснажење, ојачање.*

учвршћи́вати (се), учвр̀шћујēм (се) *несвр. према учврстити (се).*

у̏чӗван, -вна, -о нар. *учен, школован, образован.*

у̏чӗвно прил. *с ученошћу, учено.*

у̏чӗвност и **учӗ́вно̄ст,** -ости ж *ученост, образованост, школованост.*

учѐвња̄к, -а́ка м нар. *научник, учењак.*

у̏чен, -а, -о **1.** *трп. од учити (се).* **2.** *који се заснива на науци; који се бави науком.*

у̏ченӣк м **1.** *онај који учи, полази неку школу.* **2. а.** *онај који је нешто учио од некога; присталица, следбеник:* Аристотелови ученици. **б.** црквн. *апостол:* Христови ученици.

у̏ченица ж *женска особа ученик.*

у̏ченичкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на ученике, који припада ученицима:* ~ књижица.

у̏ченички прил. *на начин својствен ученицима, као ученици.*

у̏чено при. *на учен начин, с ученошћу.*

у̏ченӧ̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога који је учен; знање, наука.*

учѐња̄к, -а́ка м *онај који се бави науком, научник; онај који је учен, образован.*

учѐња̄чкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на учењаке, који припада учењацима.*

учѐња̄чки прил. *на учењачки начин, као учењак.*

учења́штво с. *в. ученост.*

у̏чӗње с **1.** *гл. им. од учити (се).* **2.** *идеологија; теологија; наука.* **3.** *вежбање, обука.*

учӗ́пити, у̏чӗпӣм свр. **1.** *стати некоме на ногу, очепити, згазити.* **2.** фиг. *учинити некоме нешто непријатно, нанети некоме штету.*

у̏чесни̏к м *онај који је узимао или узима учешће у некој делатности, акцији и сл.:* ~ у дискусији, ~ у рату, ~ револуције.

у̏чесница ж *женска особа ученик.*

у̏чесни̏штво с *удео у заједничкој акцији с неким, саучесништво.*

учеста́вати, -ѐста̄ва̄м *несвр. према учестати.*

у̏честа̄лӣ и **учѐстали̏,** -а̄, -о̄ *који се често врши или понавља.* • **~ глаголи** лингв. *глаголи који означавају радњу која се понавља, итеративни глаголи.* **~ било** мед. *убрзано било, убрзан пулс.*

у̏честа̄ло и **учѐстало** прил. *често, учестано.*

у̏честа̄лӧ̄ст и **учѐстало̄ст,** -ости ж (инстр. -ошћу) *особина или стање онога што је учестало, учесталост.*

у̏честа̄но прил. *понављајући се често; брзо, наглo.*

у̏честа̄нӧ̄ст, -ости ж *особина или стање онога што је учестано, учесталост.*

у̏честао, -а̄ла, -ло и **учѐстао,** -ала, -ло *в. учестали.*

учѐстати, -а̄м свр. **1.** *постати чешћи.* – Учеста севање. **2.** *почети све чешће чинити нешто.* – Влајко учеста с посетама.

у̏чествовати, -вујēм свр. и несвр. *узети, узимати учешћа у некој заједничкој акцији, суделовати.*

у̏чӗсто прил. *близу једно другоме, једно уз друго, (на)густо.*

учетво̀рити, -ѐтворӣм свр. **1.** *направити четвороструким, учетворостручити.* **2.** *упрегнути четири коња (реже вола).*

у̏четворо прил. *тако да четири лица учествују, са четири учесника.*

учетворо̀стручити, -и̏м свр. *учинити четири пута јачим или већим.* ■ **~ се** *постати четири пута јачи, већи.*

учешља́вати, -ѐшља̄ва̄м *несвр. према учешљати.*

учѐшљати, -а̄м свр. *уредити чешљањем, очешљати (косу).*

у̏чӗшће с **1. а.** *учествовање у неком заједничком послу, суделовање у некој заједничкој акцији.* **б.** *присуство на месту где се нешто дешава.* **2.** *пљив, птица.* **3.** *саосећање; саучешће, сажаљење.*

у̏чило с *наставно средство:* школско ~.

у̏чин м **1.** *оно што је учињено, чин, дело.* **2.** *учинак, ефекат.*

у̏чинак, у̏чинка м **1.** *производ, резултат (рада).* **2.** *дејство, птица; ефекат.* **3.** *чин, поступак.*

учи̏нилац, -иоца м *извршилац, починилац каквог дела (обично кривичног).*

учи̏нити, у̏чинӣм (трп. у̏чињен) свр. **1.** *сачинити, израдити, направити:* ~ сандук, ~ одело. **2. а.** *извршити, извести, починити (какву радњу), урадити нешто:* ~ покрет. **б.** *оставити, произвести (утисак); изазвати (последице).* **3.** *начинити некога нечим, некаквим; поставити некога на неки положај, дати некоме неко звање и сл.:* ~ сина човеком; ~ посланика министром. **4. а.** *помоћи, изићи у сусрет:* ~ невољнику. **б.** *нанети штету, зло, нашкодити.* – Шта ти учинише, злотвори?! **5.** *рећи, изрећи.* – Пали! – учини командир. **6.** *уштавити (кожу).* ■ **~ се 1.** (са прид. или реченичком допуном) *направити се, начинити се; постати.* – Марија се учини да ништа није чула. Он се учини болестан. Калфа се учини мајстором. **2.** *причинити се, приказати се.* – Ана ми се учини веома лепа. • **~ вољу (по вољи)** *послушати.* **~ души места** *направити добро дело.* **учињено му (јој и сл.)** нар. празн. *подвргнут(а) је дејству чаролија, мађија, урока и других злих сила па је због тога болестан (болесна), немоћан (немоћна), остао неожењен одн. остала неудата и др.*

у̏чиница ж нар. *учина (учитељева) жена.*

у̏чинскӣ, -а̄, -о̄ **1.** *који производи, узрочан.* **2.** ~ **глагол** лингв. *активни, транзитивни глагол.*

учио̀ница и **у̏чионица** ж *просторија у којој се учи, у којој се одржава настава.*

учио̀ничкӣ и **у̏чионичкӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на учионице.*

у̏читель м (инстр. -ем) **1. а.** *просветни радник са учитељском школом.* **б.** *уопште онај који поучава, преноси своје знање или какву вештину на друге:* ~ страних језика, ~ плеса. **2.** *онај од кога се може нешто научити.*

у̏читељевати, -љујēм несвр. *бити учитељ, радити као учитељ.*

учитѐљица ж *жена учитељ.* • **~ живота** фиг. *историја, повест.*

учитѐљичкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на учитељице.*

у̏читӗ̄лька ж нар. **1.** *в. учитељица.* **2.** *учитељева жена.*

у̀читељовати, -љујēм несвр. *в. учитељевати.*

у̀читељскӣ, -ā, -ō *који се односи на учитеље:* ~ школа, ~ испит.

у̀читељски прил. *на учитељски начин, као учитељ.*

учитѐљство и **у̀читēљство** с **1.** *учитељи (као колектив).* **2.** *учитељски позив, учитељска служба.*

у̀читељчић м *дем. и пеј. од учитељ.*

у̀чити, -ӣм несвр. **1.** (нешто) **а.** *настојати да се нешто упамти, схвати, разуме, усвајати какво знање; овладавати каквом вештином:* ~ филозофију, ~ руски језик; ~ пливати. **б.** *похађати какву школу.* **2.** (некога) **а.** *преносити на кога какво знање, подучавати; упућивати кога у какву вештину, обучавати, вежбати:* ~ ђаке, ~ играче пас-игри. **б.** *подговарати, наговарати:* ~ (некога) лоповлуку. ■ **~ се** (нечему) *в. учити (1).* • **~ (кога) памети** *присиљавати кога на одређени вид понашања.* **~ се памети** *постајати разумнији, извлачити потребне закључке, долазити до сазнања о каквим вредностима.* **~ школу** *похађати школу.*

у̀чичкати, -ām свр. *напунити чичковима.* ■ **~ се 1.** *напунити се чичковима.* **2.** *густо се наомилати једно уз друго.*

учки́љити, -ӣм свр. *в. ушкиљити.*

у̀чкур и **у̀чкӯр** м тур. *узица којом се у појасу завезују гаће и сл., свитњак.*

у̀чкурица ж *в. учкур.*

учку̀рлук м *поруб на гаћама кроз који се провлачи учкур.*

учла́нити, учлā̄нӣм и **у̀чланити,** -ӣм свр. *примити за члана, учинити чланом.* ■ **~ се** *уписати се као члан, постати члан.*

учлањи́вати (се), -а́њујēм (се) *несвр. према учланити (се).*

у̀чмалōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *стање смањене активности, одсуство активности, мртвило, пасивност; отупелост, апатија.*

у̀чмати, у̀чмēм (у̀чмāм) свр. *застати, успорити се у свом развоју, замрети; духовно се запустити, запарложити се.*

у́чо, -а и -ē м *хип. од учитељ;* уп. уча.

учо̀вечити се јек. **учо̀вјечити се,** -ӣм се свр. *довести у ред свој изглед и понашање, уљудити се.*

у̀чтив, -а, -о *који се учтиво, пристојно понаша, пристојан; који одаје пристојност:* ~ особа; ~ поступање.

у̀чтиво прил. *на учтив начин, пристојно:* ~ говорити.

у̀чтивōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *учтиво понашање, пристојност.*

у̀чудити се, -ӣм се свр. *зачудити се, запрепастити се.*

учу̀пати, -ām свр. *ишчупати; начупати:* ~ струк лука; ~ траве.

у̏џбенӣк м **а.** *школска књига (обично службено одобрена) из које се учи неки наставни предмет:* ~ историје. **б.** *књига која садржи поуке из неке вештине:* шаховски ~.

у̏џбеничкӣ, -ā, -ō *који се односи на уџбеник, који је као у уџбенику.*

у̏џбенички прил. *као у уџбенику.*

у̏џера ж *мала кућа од лошег материјала, чатрља, страћара.*

у̏џерица ж *дем. од уџера; уџера.*

у̏ш, у̏ши ж (ген. мн. у̀шијӯ) **1.** зоол. *в. ваш.* **2.** пеј. *неваљалац, ништков.* • **пртена ~** *уш која преноси пегавац.*

у̏ш и **у̏ша** (обично поновљено) *узвик којим се терају разне домаће животиње (свиње, кокоши и др.).*

ушанча́вти (се), -а̀нчāвām (се) и **учанчи́вати (се),** -а̀нчујēм (се) *несвр. према ушанчити (се).*

у̀шанчити, -ӣм свр. *утврдити, осигурати шанчевима.* ■ **~ се** *утврдити се, осигурати се шанчевима.*

у̀шара ж зоол. *в. сова.* • зоол. **мала ~** Pisorhina scops. **шумска ~** *врста сове* Asion vulgaris.

ушáрати, у̀шāрām свр. *(очима) почети шарати, ићи поледом од једног до другог.*

ушарáфити, -а̀рāфӣм свр. *в. ушрафити.*

ушарафљи́вати, -а̀фљујēм *несвр. према ушарафити.*

ушарѐнити се, -ӣм се свр. *обући се у шарену одећу.*

у̀шат, -а, -о **1.** *који има велике уши.* **2.** *у именима животиња:* ушати гњурац, ушата медуза.

у̀шата ж зоол. *морска риба црнорепа* Oblata melanura.

у̀шаторити се и **ушато̀рити се,** -ӣм се свр. *разапети, подићи шатор, сместити се у шатор.*

у̀шац, у̀шца м бот. *род вишегодишњих биљака* Lychnis *из ф.* Caryzophyllaceae, *листова линеарних или ланцетастих, вунасто длакаве или готово голе; врста тога рода* L. flos cuculi.

у̀шверцовати, -цујēм свр. *прошверцовати, прокријумчарити.*

ушевр̀дати се, -ām се свр. *стати шеврдати, почети се узнемирено кретати тамо-амо.*

уше́нац, -нца м зоол. **1.** *врста инсекта који напада винову лозу;* уп. филоксера. **2.** *у мн.: породица инсеката, кукаца рилаша који сишу биљне сокове из лишћа* Aphididae, *лисне ваши (у јд.: лисна ваш).*

ушепѐсати се, -ām се свр. *почети се кретати тамо-амо шепесајући, храмљући.*

ушѐпртљати (се), -ām (се) и **ушѐпртљити (се),** -ӣм (се) свр. *почети шепртљати, шепртљити, почети несхретно радити, сметено говорити и сл.*

уше́тати, у̀шētām (у̀шēћēм) свр. *ући шетајући, лаким кораком, лагано корачајући.* ■ **~ се 1.** *в. ушетати.* **2.** *почети ходати тамо-амо, горе-доле.*

ушѐћерити, -ӣм свр. **1.** *укуварати у раствореном шећеру; конзервирати на тај начин.* **2.** фиг. *испунити претераном разнеженошћу, сладуњавошћу.* ■ **~ се** *испунити се зрнцима шећера (о воћу лоше конзервираном).*

у̀шивак, -ивка м *поруб, ушитак.*

уши́вати, у̀шӣвāм несвр. *према ушити.*

у̀шиљен, -а, -о **1.** *трп. од ушиљити (се).* **2.** *сличан шиљку, зашиљен, шиљаст.* **3.** *мршав, танушан.*

ушиљи́вати (се), -и́љујēм (се) *несвр. према ушиљити (се).*

уши́љити, у̀шӣљӣм свр. **а.** *обрадити нешто у облику шиљка (дељањем, стругањем и сл.), заоштрити врх нечега дајући му облик шиљка, зашиљити:* ~ оловку. **б.** *стиснути, скупити, нагурати (уста).* **в.** фиг. (лице) *добити озбиљан израз; (очи) нетремице, оштро управити, упиљити поглед.* ■ **~ се 1.** *постати шиљат, добити шиљат завршетак, врх.* **2.** *смршати, стањити се.* **3.** *постати озбиљан, пажљив.*

у̀шимицē прил. *ушицом од секире, мотике и сл. (ударити, лупити).*

у̀шинути, -нēм и **уши́нути,** у̀шӣнēм свр. *угнути, ишчашити, извити:* ~ врат. ■ **~ се** *угнути се, извити се.*

у̀шинӯтōст и **у̀шӣнӯтōст,** -ости ж *ишчашење, угнутост, угнуће,* distorsio.

ушину́ће с *ишчашење, угнутост, угнуће,* distorsio.

у̀широко (у̀шӣр) прил. *у ширину.*

уши́так, -тка м *ушивени комад неке тканине; сашитак.*

у̀шити, у̀шијēм (трп. уши̏вен, -ѐна) свр. **1.** *шивењем причврстити, спојити; нашити, пришити.* **2.** *шивењем затворити, зашити (у какав џеп, поруб и сл.).*

ушиња́рити, -ињāрӣм свр. *извући шињар, корист из чега, окористити се нечим.*

у̀шица ж **1.** (често мн.) *металан део алатке са отвором у који се утиче држаље.* **2.** *отвор на игли у који се удева конац.* **3.** *омча, рупица уопште.*

у̀шка ж **1.** *спољашњи део ува, ушна шкољка* concha auris; *уво.* **2. а.** *в. ушица (1).* **б.** *дршка, уво на каквој посуди.*

ушки́љити, ȕшкӣљӣм свр. *почети шкиљити, гледати полузатвореним очима.*

ушкòпити, ȕшкопӣм свр. *уштројити, каструрати.*

ушкопља́вати, -òпљāвāм *несвр. према ушкопити.*

ȕшкопљен, -а, -о **1.** *трп. од ушкопити.* **2.** фиг. *млитав, слаб.*

ушкопљѐнӣк, -и́ка м *онај који је ушкопљен, каструран.* фиг. *млитавац, слабић.*

ушкопљѐница ж *она која је ушкопљена.*

ушкопљѐнӣчкӣ, -ā, -ō *који се односи на ушкопљенике, који је у вези са ушкопљеницима.*

ушкопљи́вати, -òпљујēм *несвр. према ушкопити.*

ушкрòбити, ȕшкробӣм свр. *умочити у шкроб, штирак, уштиркати.*

ȕшљив, -а, -о *у којем има ушију, који има уши, ваши, вашљив.*

ȕшљивац, -йвца м *онај који је ушљив, вашљивац.*

ȕшљивица ж *она која је ушљива, вашљивица.*

ȕшљивōст, -ости ж *стање онога који је ушљив, вашљивост.*

ушмр́кати, ȕшмр̄чēм свр. *увући ваздух и др. у нос.* ■ **~ се** *истрести, ишмркнути нос, усекнути се.*

ушмркѝвати, -ȑкујēм *несвр. према ушмркати.* ■ **~ се** *ишмркивати се, усекњивати се.*

ушмр́кнути, ȕшмр̄кнēм свр. **1.** *в. ушмркати.* **2.** *ишмркнути, усекнути:* ~ нос. ■ **~ се** *ишмркнути се, усекнути се.*

ушмркњи́вати (се), -ȑкњујēм (се) *несвр. према ушмркнути (се).*

ȕшмрцати, -ā̄м свр. *в. ушмркати:* ~ бурмута.

ȕшнӣ[1], -ā, -ō *који се односи на уво, ухо:* ~ канал, ~ шкољка.

ȕшнӣ[2], -ā, -ō *који се односи на уши, ваши.*

ушòбоља ж *в. ухоболља.*

ȕшоња м (мн. ж) *онај који има велике уши (обично магарац или зец).*

ушора́вати, -òрāвāм *несвр. према ушорити.*

ушòрити, ȕшорӣм свр. *ијански изградити (село, куће) правећи улице.*

ушпи́јати, ȕшпӣјāм несвр. *уходити, пратити.*

ȕшприцати, -ā̄м свр. *убризгати, уштрицати:* ~ инјекцију.

ȕшрафити, -ӣм свр. **1.** *завртати, завити шраф, завртањ.* **2.** *причврстити шрафом, завртњем.*

ȕштавити, -ӣм (трп. ȕштављен) свр. *обрадити кожу штављењем, потапајући је у штавило.* ■ **~ се 1.** *постати обрадив (о кожи након штављења).* **2.** *скорети се, скврчити се.*

ȕштāп м *пун месец; време кад је месец пун.* • **с мене па на уштап (на мену па на уштап)** *ретко, врло ретко.*

ушта́пити се, ȕштāпӣм се свр. *укочити се (попут штапа), удрвити се.* фиг. *исирсити се.*

ушта̀пнути се, ȕштапнē се свр. безл. *смањити се (о месецу).*

ȕштāпскӣ, -ā, -ō *који се односи на уштап.*

ȕштва ж (ген. мн. -ви) пеј. *никакав човек, ништарија.*

ȕштеда ж **1.** *оно што није утрошено и што се чува; уштеђена сума новца.* **2.** *добитак у времену, скраћивање времена (потребног за што).*

уште́дети јек. **уште́дјети,** -дӣм свр. **1.** *штедњом скупити, увећати иметак, заштедети.* **2. а.** *заштитити (од непријатеља и сл.), поштедети.* **б.** *спречити, не допустити (што непотребно, узалудно).*

уштѐђевина и **уштѐђевина** ж *уштеђена сума новца, уштеда.*

уштеђи́вати, -ѐђујēм *несвр. према уштедети.*

ȕштимовати, -мујēм свр. нем. *подесити, удесити, наштимати.*

ушти́нути, ȕштӣнēм свр. **1. а.** *ухватити и прићњечити кожу (обично прстима).* **б.** *узети мало међу прсте нечега.* **2. а.** *закинути, оштетити.* **б.** фиг. *боцнути, пецнути (речима).* ■ **~ се** *самога себе ухватити за кожу и наћњечити је.*

ȕштип м **1.** *захват прстима или чиме другим по површини коже, штипање за кожу.* **2.** фиг. *боцкање, пецкање.*

ȕштипак, -пка м *мали колач од киселог теста пржен у масти.*

ушти́пнути, ȕштӣпнēм свр. *в. уштинути.*

ȕштипчић м *дем. и хип. од уштипак.*

ȕштиркати, -ā̄м свр. *умочити у штирак, заскробити:* ~ кошуљу. фиг. *пажљиво се оденути, дотерати се, средити се.*

ȕштӧгљенōст, -ости ж *особина, стање онога који је уштогљен.*

ушто́гљити се, ȕштӧгљӣм се свр. *држати се круто, укруљено, укрутити се.*

ȕштрапати, -ā̄м свр. *поштрапати, пошрскати.*

ȕштрикати, -ā̄м свр. нем. *уплести нешто штрикајући; оштрикати.*

ȕштројенōст, -ости ж *стање онога који је уштројен.*

уштрòјити, ȕштројӣм свр. *ушкопити, каструрати.*

уштрца́вати, -тр̀цāвāм *несвр. према уштрцати.*

ȕштрцāј м *убризгај, уштрцавање.*

ȕштрцати, -ā̄м свр. *убризгати; дати инјекцију.*

ȕштрцнути, -нēм свр. *в. уштрцати.*

ȗшће и **ȕшће** с **1.** *место где се река или поток улива у већу реку или у море.* **2.** *отвор, улаз.*

ушћерѐтати се, -ā̄м се свр. *почети ћеретати, ћаскати, чаврљати, рашћеретати се.*

ушћу́лити, ȕшћȗлӣм свр. *усправно поставити, наћулити (уши).* ■ **~ се** *усправно поставити, наћулити уши (ослушкујући и сл.) (обично о псу).*

ушуљава́ти се, -ȗљāвāм се *несвр. према ушуљати се.*

ушу́љати се, ȕшȗљāм се свр. *в. ушуњати се.*

ушуњава́ти се, -ȗњāвāм се *несвр. према ушуњати се.*

ушу́њати се, ȕшȗњāм се свр. *кришомући, увући се крадом.*

ȕшур м *в. ујам.*

ушу́тети (се) јек. **ушу́тјети (се),** -тӣм (се) (ретко ек.) свр. *престати говорити, ућутати (се), заћутати.*

ушутка́вати, -ȗткāвāм *несвр. према ушуткати.*

ȕшуткати, -ā̄м свр. *присилити (кога) на ћутање, ућуткати.*

ушуткѝвати, -ȗткујēм *несвр. према ушуткати.*

ушушка́вати (се), -ȗшкāвā (се) *несвр. према ушушкати (се).*

ȕшушкати, -ā̄м свр. *умотати, добро покрити, подвити са свих страна, утркати.* ■ **~ се** *добро се покрити са свих страна, умотати се.*

ушчавр̀љати се, -ā̄м се свр. *почети чаврљати, распричати се.*

ушчѐшљати, -ā̄м свр. *зачешљати навише.*

ȕшчȗвāнōст, -ости ж *стање онога што је ушчувано, сачувано.*

ушчу́вати, ȕшчȗвāм свр. *сачувати, обезбедити, осигурати.* ■ **~ се** *сачувати се.*

ȕшчудити, -ӣм свр. *изазвати чуђење код некога, зачудити.* ■ **~ се** *бити обузет чуђењем, зачудити се.*

ȕшчути, -ујēм свр. *чути, зачути.*

Ф

ф (Ф) с непром. **1. а.** лингв. *усненозубни безвучни струјни сугласник.* **б.** *слово којим се обележава тај сугласник (наше ћирилице):* велико Ф, мало ф, курзивно *ф*. **2.** (f) муз. **а.** *четврти тон основне лествице.* **б.** *скраћ. за динамичку ознаку* forte.

фа̀брика ж (дат. -ици) лат. *веће индустријско предузеће за прераду сировина или израду различитих производа, чији се производни процес заснива на примени механизације и подели рада:* ~ за прераду меса, ~ за производњу челика, текстилна ~, ~ аутомобила, ~ намештаја.

фабрѝкант м *власник фабрике; капиталиста.*

фабрѝканткиња ж *жена фабриканта; фабрикантова жена.*

фабрѝкантскӣ, -ā, -ō *који се односи на фабриканте.*

фабрѝкāт, -а́та м *готов производ израђен у фабрици, фабрички производ.*

фабрѝкāтор м *онај који нешто фабарикује, произвођач.*

фабрика́ција ж *фабричка, индустријска производња робе:* ~ сапуна.

фа̀бриковати, -кујēм (фабрици́рати, -ѝцӣрām) свр. и несвр. **1.** *произвести, производити на фабрички, индустријски начин, у великим количинама.* **2.** фиг. *(на)правити вештачки, лоше, неквалитетно:* ~ ракију. **3.** фиг. *измислити, измишљати, обично злонамерно, с циљем да се неко обмане или опањка:* ~ неистине, ~ оптужбе, ~ клевете.

фа̀бричица ж *дем. од фабрика.*

фа̀бричкӣ (фа̀бричнӣ), -ā, -ō *који се односи на фабрику (који припада фабрици, израђен у фабрици и сл.):* ~ торањ, ~ хала, ~ радник, ~ производ. • ~ **цена** *цена по којој фабрикант продаје своје производе трговини.*

фа̀брички прил. *на фабрички начин, индустријски:* ~ произвести.

фа̑була ж лат. **1.** *кратак садржај, сиже неког књижевног дела (романа, приповетке и сл.):* ~ романа. **2.** разг. *измишљена прича, бајка; лаж, измишљотина:* измишљати фабуле, стварати фабуле.

фа̑булāран, -рна, -о *наративан.*

фабула́рнōст, -ости ж *особина онога што је фабуларно, наративност.*

фа̑булатѝван, -вна, -о *који се односи на фабулу (1):* ~ поставка романа.

фабу̀лā̀тор м **1.** *писац који вешто гради фабулу*. **2.** *онај који измишља приче, бајке у разговору, причалац, наратор; машталац.*

фабули́рати, -у̀лӣрām (фабу̀лисати, -ишēм) несвр. нем. **1.** *градити фабулу.* **2.** *смишљати и причати фабуле, приче, причати с пуно маште; машта ти, заносити се, фантазирати.*

фабу̀лист(а), -ē м (мн. -сти) **а.** *в. фабулатор.* **б.** *писац басана, баснописац.*

фабулѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на фабулисте, својствен фабулистима.*

фабу̀листкиња ж *женска особа фабулиста.*

фа̀булōзан, -зна, -о *који је као у фабули, баснослован, невероватан; чудан, необичан:* ~ див.

фа̀булōзно прил. *на фабулозан начин, као у фабули, баснословно; чудно, необично:* ~ богат.

фабулóзнōст, -ости ж *особина онога што је фабулозно.*

фавòризовати, -зујēм (фаворизи́рати, -ѝзӣрām) свр. и несвр. **1.** *да(ва)ти предност (некоме, нечему) из наклоности, бити наклоњен, благонаклон према некоме, нечему дајући му предност:* ~ староседеоце, ~ неки спортски тим, фаворизовани такмичар. **2.** *истаћи, истицати (нешто):* ~ нечије тврдње.

фавòрит, -а и **фавòрӣт,** -и́та м итал. **1.** спорт. *такмичар или спортска екипа која има највише изгледа да ће победити у неком такмичењу.* **2.** *љубимац, миљеник, штићеник (публике, угледне личности, владара и сл.).*

фавòриткиња ж *женска особа фаворит.*

фа̀гот м итал. муз. *дрвени дувачки инструмент с двоструким језичком (писком), који производи дубоке, мукле тонове.*

фагòтист(а), -ē м (мн. -сти) *свирач на фаготу.*

фаготѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на фаготисте.*

фагòтисткиња (фагòтистица) ж *женска особа свирач на фаготу.*

фа́за ж грч. **1.** *развојни ступањ, степен; одсек или период у неком процесу развитка, у промени облика или стања неког тела или појаве, етапа:* развојна ~ (~ развоја), прва ~ привредне реформе; ~ у развоју инсеката, прелазна ~. **2.** астр. *промена изгледа осветљеног дела небеског тела, мена Месеца и планета најближих Сунцу:* Месечева ~. **3.** физ. **а.** *хомогени део који се по својим физичким својствима издваја из неког хетерогеног система, састава; агрегатно стање неког тела, елемента:* број фаза, гасовита ~, течна ~, чврста ~. **б.** *величина која карактерише стање титрајног процеса на неком месту или у одређеном тренутку.* **в.** ел. *коло полифазног система наизменичне струје исте фреквенције:* везати две фазе.

фа̀зāн, -а́на м зоол. *у мн.: потпородица птица* Phasianinae *из пор. јаребица или кока* (Phasianidae), *дугуљаста збијена тела, мале главе, јаких ногу и дугачка репа (у јд.: птица из те потпородице).*

фазанèрија ж лов. *фарма на којој се узгајају фазани, узгајалиште фазана.*

фа̀зāнка ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) *женка фазана.*

фа̀зāнскӣ, -ā, -ō *који се односи на фазане, који припада фазанима.*

фазàнчић м *дем. и хип. од фазан.*

фа̑знӣ, -ā, -ō *који се односи на фазу:* ~ угао, ~ помак, ~ напон.

фа̀зōн, -о́на м (фазо́на ж) фр. **а.** *начин израде нечега (одеће, обуће, покућства и сл.), нарочито с обзиром на моду; крој, модел; облик; форма:* стари ~ шешира, модерни ~ хаљине. **б.** разг. *стил понашања.* – Какав ти је то фазон? Обећаш, па не дођеш. **в.** *трик.*

фазони́рати, -о̀нӣрām свр. и несвр. *да(ва)ти нечему фазон, облик, обликовати, уобличити, уобличавати, формирати:* ~ шешир.

фа̀јанс м (фајàнса ж) итал. **а.** *керамички производ (обично посуда или украсни предмет) од печене глине превучен непрозирном глазуром, цаклином, мајолика; техника израде таквих предмета.* **б.** *порозна врста керамике за израду таквих производа.*

фа̀јанснӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на фајанс, који је од фајанса:* ~ тањир, ~ ваза.

фа̀јда ж тур. нар. *корист, добит;* уп. вајда.

фа̀јл м енгл. (мн. -ови) *програм (или посебни део програма), документ, слика, музичка композиција и др. записани у дигиталном формату и похрањени, смештени, ускладиштени на неком магнетном медију;* уп. датотека.

фа̀јронт м нем. *свршетак, крај рада, време затварања кафана или других локала.* – Фајронт! Затварамо кафану.

фа̀јтати и **фа̀јтати,** -а̄м несвр. нем. *влажити, прскати (суво опрано рубље) пре глачања, пеглања.*

фа̀к(а)т, -кта м (мн. фа̀кти м и фа̀кта с, ген. фа̀ка̄та̄) лат. *оно што стварно постоји или се догађа, стваран, истинит догађај и сл., документовани податак, чињеница:* непобитан ~, помирити се са стањем факата.

фа̀кӣн, -и́на м итал. **1.** пеј. *уличњак, мангуп; пропалица, ниткова, пробисвет.* **2.** рег. *носач (у приморским местима).*

фа̀кӣнка ж *женска особа факин.*

фа̀кӣнскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на факине, својствен факинима:* ~ неотесаност, ~ простаклук.

фа̀кӣнски прил. *на факински начин, као факин.*

факи́нство с *својство факина, нитковлук, простаклук; факински начин живота.*

факѝнчина ж (м) (мн. ж) *аугм. и пеј. од факин.*

факѝнчић м *дем. од факин.*

фа̀кӣр, -и́ра м тур. **а.** *индијски аскет, обично припадник неког монашког реда; упућујући аскета „чудотворац" који упорним вежбањем и одрицањем постиже стања и способности које за човека изгледају немогуће (неосетљивост према ватри и повредама и др.).* **б.** *код муслимана монах-луталица; дервиш.*

фа̀кӣрскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на факире (који припада факирима, својствен факирима и сл.):* ~ опсенарство.

фа̀кӣрски прил. *као факир.*

фа̀кс[1] м жарг. *факултет.*

фа̀кс[2] м *в. телефакс.*

факсѝмил м лат. **а.** *верна копија, репродукција, веран снимак рукописа, цртежа, слике, документа и сл., који се добија различитим фотомеханичким поступцима:* ~ документа, ~ рукописа. **б.** *печат, жиг који репродукује потпис.*

фа̀кт м *в. фак(а)т.*

фа̀ктичкӣ, -а̄, -о̄ (фа̀ктичан, -чна, -о) *који одговара фактима, заснован на фактима, чињенички:* ~ стање.

фа̀ктички (фа̀ктично) прил. *на фактички начин, уистину, заиста, стварно:* постојати ~.

фа̀ктичнӧст, -ости ж *стање онога што стварно постоји, фактично стање, заснованост на фактима; стварност, збиља.*

фактѝограф м *онај који бележи факта, чињенице, без улажења у њихову анализу.*

фактографѝја ж лат.-грч. *бележење чињеница, документованих података догађаја, без улажења у њихову анализу.*

фактѝографскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на фактографију, на фактографе:* ~ излагање.

фактѝографски прил. *на фактографски начин, износећи чињенице, без улажења у њихову анализу:* ~ бележити, ~ излагати догађаје.

фа̀ктор м лат. **1. а.** *покретачка снага или један од узрочника неке појаве или процеса, чинилац:* политички ~, субјективни ~. **б.** разг. *онај који о нечему одлучује, који је одговоран за нешто:* одговорни ~. **2.** *руководилац, пословођа, надзорник у штампарији, фабрици и сл.* **3.** мат. *величина, број који се множи, одн. којим се множи, чинилац:* заједнички ~, растављање на факторе. • **људски** ~ *човекове грешке као узрок несреће или инцидента (нпр. несавесност, умор и др.).*

факту́ра ж лат. **1.** трг. *исправа, рачун који продавац исписује и предаје купцу за продану робу, с подацима о врсти, количини и цени робе:* испоставити фактуру. **2.** ум. *начин на који је нешто урађено, остварено; свекупност техничких, уметничких и др. средстава којима се служи уметник.*

фактӯрисати, -ишӗм (фактурѝрати, -ӯрӣра̄м) свр. и несвр. трг. *исписивати, испостављати, издавати фактуру за продату робу:* ~ робу.

фактӯрист(а), -ӗ м (мн. -сти) трг. *службеник који се бави испостављањем или ревизијом фактура.*

фа̀ктӯрнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на фактуру.*

фа̀културатӣван, -вна, -о лат. *који се може бирати по вољи, препуштен слободном избору, необавезан:* факултативни предмети (у школи).

фа̀културатӣвно прил. *по слободном избору, необавезно:* ~ похађати часове енглеског језика.

факултати́внӧст, -ости ж (инстр. -ошћу) *својство онога што је факултативно:* ~ наставе веронауке.

факӯлтӗт, -е́та м лат. *највиша наставна установа у саставу универзитета за одређену групу научних или стручних дисциплина:* филозофски ~, медицински ~.

факултѐтлија м (мн. ж) жарг. *факултетски образован човек.*

факӯлтӗтскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на факултет, који припада факултету:* ~ настава, ~ образовање, ~ особље.

факӯлтӗтски прил. *на факултетски начин, као на факултету:* ~ образован човек.

фа̀ланга ж (дат. -ги; ген. мн. -гӣ) грч. **1. а.** ист. *збијен линијски борбени ред тешке пешадије у старом веку.* **б.** *уопште борбени ред.* **2.** пол. *шпанска фашистичка странка коју је основао Хосе Антонио Примо де Ривера 1933. године, а од 1942. једина политичка странка у Шпанији.* **3.** зоол. *врста паука.*

фала̀нгист(а), -ӗ м (мн. -сти) *припадник, члан фаланге (1–2).*

фалангѝстичкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на фалангисте.*

фа̀лӣнка ж разг. (ген. мн. -кӣ) *недостатак, мана.*

фа̀лити, -ӣм свр. и несвр. нем. разг. **1.** (некоме или безл.) *не бити на располагању, недоста(ја)ти, (по)мањкати.* – Ништа нам није фалило сем музике. У благајни је фалило хиљаду динара. **2.** *не бити присутан где се очекује, бити одсутан, одсуствовати, изоста(ја)ти.* – Ко фали на часу? • **мало је фалило да...** *умало, замало (да).* – Мало је фалило да победимо. **фали му даска у глави** *ћакнут је, шашав је.* **шта (му) фали** *све је у реду.*

фа̀личан, -чна, -о нем. **1.** *који има некуману, недостатак, мањкав; неисправан:* ~ девојка. **2.** *лажан, кривотворен, фалсификован:* ~ новац.

фа̀личнӧст, -ости ж *својство или стање онога који је фаличан, онога што је фалично.*

фа̀лсет м итал. муз. *гласни мушки глас посебне боје, по тону виши од природног регистра.*

фалсети́рати, -ѐтӣра̄м несвр. *певати у фалсету.*

фалсѐтист(а), -ӗ м (мн. -сти) *певач фалсета.*

фалсифѝка̄т, -а́та м лат. **а.** *оно што је фалсификовано; фалсификована ствар, кривотворина, патворина; лажно издање, лажна израда.* **б.** *извртање, искривљивање чињеница, лажно представљање, лажан приказ.*

фалсифѝка̄тор м *онај који нешто фалсификује, кривотворитељ:* ~ новца.

фалсифѝка̄торскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на фалсификаторе.*

фалсифика́ција ж *фалсификовање, кривотворење.*

фалси̏фиковати и **фа̀лсификовати,** -кујём (фалсифици́рати, -и̏цӣра̄м) свр. и несвр. *створити, стварати, (на)правити лажно ради обмане, преваре, кривотворити:* ~ диплому, ~ новац.

фа̑лта ж нем. *набор, бора на одећи:* сукња на фалте, направити фалте.

фа́лус м грч. *мушки полни уд, пенис као симбол мушкости и плодности.*

фа́луснӣ, -ā, -ō *који се односи на фалус:* ~ симбол.

фа̑лш, нем. **1.** прид. непром. *лажан, кривотворен; погрешан:* ~ новчаница; ~ тон. **2.** прил. *погрешно, лажно:* одсвирати ~, певати ~.

фалши́рати, фа̀лшӣра̄м несвр. *певати фалш, грешити у интонацији.*

фа́ма ж лат. *глас, вест која се преноси, шири, непроверена, обично неповољна и нетачна вест, гласина (према имену богиње вести код старих Римљана):* ширити фаму (о нечему).

фа̀ми̏лија ж лат. **1. а.** *друштвена заједница заснована на браку и односима крвног сродства, чији припадници (родитељи и деца) живе у заједници, породица.* **б.** *шира родбина.* **в.** *група породица истога крвног сродства, презимена и исте крсне славе:* угледна ~, бројна ~. **2.** биол. *скуп сродних биљних или животињских родова:* ~ ружа, ~ паса.

фа̀милија̄ран, -рна, -о **1. а.** *који се односи на фамилију, породични, обитељски:* фамилијарни живот. **б.** *који има фамилију, породицу и воли породични живот, који живи у породици (о мушкарцу); ожењен:* ~ човек. **2. а.** *пријатељски, присан, неусиљен у опхођењу; домаћи:* ~ у понашању, ~ с познаницима; ~ атмосфера. **б.** *који се изводи, врши без церемонија, неусиљено (као у фамилији):* ~ плес, ~ забава, ~ дочек. **в.** *који се употребљава, користи у приватном животу, неуглађен, прост:* ~ израз, ~ реч, ~ фраза.

фамилијари̏зам, -зма м стил. *реч или израз из фамилијарног, приватног живота.*

фамилија̀ризовати, -зујём (фамилијаризи́рати, -и̏зӣра̄м) свр. и несвр. *(у)чинити фамилијарним, унети, уносити фамилијарност (у нешто), да(ва)ти нечему фамилијарно обележје:* ~ поезију. ■ ~ **се** *постајати фамилијаран у односу према људима, створити, стварати међусобне фамилијарне односе (на служби и уопште тамо где им није место).*

фа̀ми̏лијарно прил. *на фамилијаран начин, неусиљено, без церемонија (као у фамилији):* ~ се понашати.

фамилија́рно̑ст, -ости ж (инстр. -ошћу) *својство онога који је фамилијаран, онога што је фамилијарно.* **а.** *фамилијаран однос, дух, присност, пријатељство; неусиљеност:* ~ међу познаницима, ~ дочека. **б.** *фамилијаран, претерано присан начин опхођења на послу.*

фа̀мо̑зан, -зна, -о лат. **а.** жарг. *који је на гласу, чувен, гласовит, познат:* ~ књига, ~ библиотека. **б.** *озлоглашен, извикан, злогласан.*

фа̑н м (мн. фа́нови) енгл. скраћ. *велики љубитељ (обично одређене врсте музике); обожавалац (обично неке популарне филмске или музичке звезде); ватрени навијач (обично неког спортског клуба).*

фанати̏зам, -зма м *претерана, занесењачка, слепа оданост некој идеји, уверењу, често повезана с крајњом нетрпељивошћу према другим уверењима; слепа, занесена ревност, заприженост, занесењаштво:* верски ~, нацистички ~.

фана̀тизовати, -зујём (фанатизи́рати, -и̏зӣра̄м) свр. и несвр. *(у)чинити фанатиком, лудо загрејати за неку идеју, залудити, залуђивати, заслепити, заслепљивати:* ~ вернике. ■ ~ **се** *постајати фанатик.*

фана̀тик м лат. *човек скучених погледа који слепо верује у исправност својих идеја, а потпуно неспособан да разуме туђе идеје, заслепљени присталица нечега; занесењак:* верски ~; ~ на послу.

фана̀тичан, -чна, -о *који је прожет фанатизмом, слепо занесен, заприжен, ватрен:* ~ обреновићевац, ~ верник, ~ католик.

фана̀тича̄р м *в. фанатик.*

фана̀тичкӣ, -ā, -ō *који се односи на фанатике, својствен фанатицима, фанатичан:* ~ веровање, ~ уверење, ~ занос.

фана̀тички и **фана̀тично** прил. *као фанатик, заслепљено, занесено:* ~ веровати, бити ~ привржен некоме, ~ волети.

фана̀тично̑ст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина фанатика, слепа занесеност неком идејом, уверењем и сл., фанатизам.*

фа̑нк м (мн. ø) енгл. *врста џеза из седамдесетих година, са елементима блуза и госпела.*

фанта̀зам, -зма м *в. фантазма.*

фа̀нта̄зија ж грч. **1. а.** *способност сликовитог представљања, дочаравања ствари и догађаја, појава у мислима независно, одн. мимо опажања у стварности, машта, имагинација, уобразиља; такво дочаравање, представљање у мислима, маштање:* развијање фантазије, стваралачка ~, необуздана ~. **б.** *сама таква представа, слика створена у машти, плод маште, замисао, фикција:* плести фантазије. **в.** разг. *лајања, сањарија, машторија, измишљотина.* – То су њене фантазије. **2.** разг. *особа која фантазира, машта, маштар, занесењак, сањар, фантаста; необична, чудна, хировита особа.* – Он је права фантазија. **3.** (у прид. и прил. служби) разг. *фантастичан, диван, изванредан; фантастично, дивно, изванредно.* – Гледали смо леп филм. Фантазија! Лепо смо се провели. Фантазија. **4.** муз. *врста инструменталне композиције слободне форме:* ~ за клавир.

фанта̀зи̏јскӣ, -ā, -ō *који се односи на фантазију, створен фантазијом:* ~ творевина.

фантази́рати, -а̀зи̏ра̄м несвр. **1.** *препуштати се фантазији, машти (обично о нечему лепом и неостваривом), маштати, сањарити; мислити о нечему с надом, жељом да се то оствари, заносити се лепим жељама:* ~ о путу у Кину, ~ о великом богатству. **2.** разг. *говорити бесмислице, глупости, лапити, блазнити:* ~ којешта. **3.** муз. *свирати без припреме, по тренутном надахнућу, импровизовати:* ~ на клавиру.

фанта̀зма и **фа̀нтазма** ж грч. **а.** *привиђење, утвара; обмана, опсена.* **б.** *нелогична и апсурдна идеја.*

фантазмагори̏ја ж грч. **1.** *нестварна слика, представа створена у машти, привиђење, опсена; привиђење у врућици или психопатском стању.* **2.** *вештина изазивања, дочаравања мистичних, сабласних слика и ликова помоћу оптичких обмана.*

фантазмагори̏чан, -чна, -о *који је створен фантазматоријом, који се испољава фантазматоријом:* ~ слика.

фантазмагори̏чно̑ст, -ости ж *особина, стање онога што је фантазмагорично.*

фа̀нтаст(а), -ē м (мн. -сти) грч. **а.** *човек с бујном машћу, сањар, машталац, занесењак; онај који се заноси неостваривим плановима.* **б.** *писац, уметник који бира и описује фантастичне садржаје.*

фанта̀стика ж грч. **а.** *оно што је створено фантазијом, машћу, плод маште, уобразиље (чудни, нестварни ликови, догађаји, појаве):* ~ у нар. приповеткама, ~ у књижевности, ~ у иконографији. **б.** *в. фантастичност:* ~ измишљања.

фанта̀стичан, -чна, -о **1. а.** *који је створен фантазијом, машћу, нестваран, имагинаран, необичан, чудан, невероватан, чудесан:* ~ слика, ~ животиња, ~ појава. **б.** *који садржи такве мотиве, заснован на фантастици, испуњен, прожет фантастиком:* ~ роман, ~ драма. **2.** разг. **а.** *необично велик, огроман:* фантастичне димензије, ~ снага. **б.** *необично леп, изванредан; диван:* ~ девојка, ~ лепота. Филм је био фантастичан.

фанта̀стичкӣ, -ā, -ō *в. фантастичан (1).*

фанта̀стично прил. разг. **а.** *на фантастичан начин, чудно, необично, чудесно:* изгледати ~, деловати ~. **б.** *веома, врло, у великој мери:* ~ добар, ~ вредан, ~ леп, ~ маштовит, ~ издржљив.

фанта̀стично̑ст, -ости ж *особина онога што је фантастично, онога који је фантастичан:* ~ снова, ~ мисли, ~ мотива.

фа̀нтасткиња ж *женска особа фантаст(а).*

фа̀нтōм, -о́ма м грч. **1. а.** *приказа, утвара, сабласт; стварна или неидентификована особа (обично злочинац, убица):* појавити се као ~. **б.** *сексуални манијак који из потаје насрће на жене.* **2. а.** мед. *врста лутке или вештачки имитирани део тела на коме се вежбају операције (обично порођајне).* **б.** *модел људског или животињског тела у природној величини (у музејима, дворани воштаних фигура и сл.).*

фа̀нтōмка ж (ген. мн. -кӣ) жарг. *посебна врста капуљаче са прорезима за очи, коју криминалци стављају на главу како не би били препознати.*

фа̀нтōмскӣ, -ā, -ō *који се односи на фантоме, својствен фантомима:* ~ снага, ~ изглед.

фа̀нфара и **фанфа́ра** ж фр. муз. **1.** *кратка музичка композиција писана најчешће за трубе; кратка (обично војничка) мелодија коју изводе трубе.* **2. а.** *труба или неки други лимени дувачки инструмент којим се изводи такав комад, таква мелодија.* **б.** *састав лимених дувачких инструмената којима се изводе такве композиције.*

фа̀нфāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на фанфаре, својствен фанфарама:* ~ звуци.

фа̀нфāрски прил. *на фанфарски начин; бучно, разметљиво:* ~ објављена вест.

фа̑р м грч. (мн. фа́рови) **1.** (обично у мн.) *светиљка с рефлектором на предњем делу аутомобила и др. возила.* **2.** *в. светионик.* • **спустити (оборити) фарове** *усмерити светлост аутомобилских и др. фарова према тлу.*

фа̑рад и **фа̀рад** м физ. *јединица за мерење електричног капацитета (према имену енглеског физичара).*

фараṑн, -о́на м ист. *владар, цар у старом Египту.*

фараṑнскӣ, -ā, -ō **1.** *који се односи на фараоне, који припада фараонима:* ~ палата. **б.** фиг. *претерано велики и раскошан, мегаломански:* ~ филмски пројекат.

фа̑рба ж нем. *в. боја.* • **изаћи с фарбом на среду** *в. среда (изр.).* **одговорити на фарбу** *положити на туђу карту своју карту исте боје (у картању).*

фа̀рбāр, -а́ра м *занатлија који се бави фарбањем, бојадисар.*

фа̀рбара ж **1.** *радња у којој се продају фарбе, боје.* **2.** *радионица у којој се боје, фарбају тканине.*

фа̀рбāрка ж *жена фарбар.*

фа̀рбāрница ж *в. фарбара.*

фа̀рбāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на фарбаре:* ~ прибор.

фарба́рство с *посао и занимање фарбара.*

фа̑рбати, -а̄м несвр. **1.** *мењати боју нечега потапајући га у раствор боје или премазујући га фарбом, бојити:* ~ врата, ~ тканину, ~ косу. **2.** фиг. пеј. разг. *варати, обмањивати; лагати:* ~ некога. ■ ~ **се** *бојити своју косу, браду и сл.*

фаринги́тис и **фарингӣтис** м грч. мед. *запаљење слузокоже ждрела.*

фарӣсēј, -е́ја м хебр. **1.** (обично у мн.) ист. *припадник религиозно-политичке секте у старој Јудеји која се строго и дословно држала религијских прописа (Мојсијевих закона), идући у томе у крајност (у новозаветној Библији приказани као лицемери који само формално показују побожност, док су у души покварени).* **2.** фиг. *онај који се претвара да је привржен некој идеји или некоме, дволичан, лицемеран човек, лицемер.*

фарӣсēјскӣ, -ā, -ō *који се односи на фарисеје, својствен фарисејима, лицемерски:* ~ душа, ~ поступак.

фарӣсēјски прил. *на фарисејски начин, као фарисеји, лицемерно, претворно, дволично:* ~ се смешити.

фарисе́јство с *својство, карактеристика фарисеја, лицемерство; лицемеран поступак.*

фарисе́јштина ж пеј. *в. фарисејство.*

фа̑рма ж (ген. мн. -мӣ) енгл. *већи посед или специјализовано пољопривредно добро за узгој домаћих животиња (стоке, живине) или крзнаша; салаш, мајур:* ~ свиња, ~ пилића, ~ нутрија.

фармако̀лог м *стручњак из области фармакологије.*

фармаколо̀гија ж грч. *наука која проучава деловање лекова на живи организам.*

фармако̀лошкӣ, -ā, -ō *који се односи на фармакологе и на фармакологију:* ~ приручник.

фармако̀лошки прил. *са становишта фармакологије, у погледу фармакологије:* ~ испитати.

фармакопе́ја ж грч. *нормативни, службени попис и опис лекова (начина њихове израде, чувања и дозирања); књига која садржи тај попис.*

фармакотера̀пија ж грч. *наука о лечењу лековима.*

фармацеут м грч. *факултетски образовани стручњак за припремање, справљање и дистрибуцију лекова, магистар фармације, апотекар; студент фармације.*

фармацеу́ткиња ж *женска особа фармацеут.*

фармацеу́тскӣ, -ā, -ō *који се односи на фармацеуте и на фармацију:* ~ факултет, ~ индустрија.

фа̀рмāција ж грч. **1.** *наука о лековима, њиховом саставу, припремању и чувању.* **2.** *апотека, лекарница.*

фа̀рмер, -а и **фа̀рмēр,** -е́ра м енгл. *поседник или закупник фарме; пољопривредник.*

фа̀рмерице и **фа̀рмēрке** ж мн. *панталоне посебног кроја од грубог, обично плавог памучног платна, често са закивцима.*

фа̀рмēрка ж *фармерова жена.*

фа̀рмерскӣ и **фа̀рмēрскӣ,** -ā, -ō *који се односи на фармере, који припада фармерима:* ~ посед.

фа̑рмскӣ, -ā, -ō *који се односи на фарму:* ~ насеље.

фа̑рса ж фр. **а.** *кратак, весео позоришни комад са грубим и јефтиним хумором; бурлеска.* **б.** фиг. *неприступачна, груба шала, лакрдија.*

фа̀рсичан, -чна, -о *који представља фарсу, лакрдијашки:* ~ представа, фарсични избори.

фаса́да ж фр. **а.** *предња страна, лице, прочеље зграде.* **б.** фиг. *лажни ваљски изглед неке ствари или људског лика иза кога се нешто крије, привидност, привид.*

фаса̀дēр, -е́ра м грађевински радник стручњак за израду фасада.

фаса̀дērскӣ, -ā, -ō *који се односи на фасадере:* фасадерски радови.

фа̀сāднӣ, -ā, -ō *који се односи на фасаду, који служи за фасаду:* ~ камен, ~ цигла.

фасѐта ж фр. *сјајна углачана страна брушеног драгог камена или кристала.*

фа̀сӯнг и **фа̀сунг** м нем. **1.** *в. следовање (2).* **2.** *начин уоквиривања драгог камена у накиту; оквир:* леп ~ прстена. **3.** *грло сијалице.*

фасцӣкла ж (фасцӣкл м) лат. *омот, корице (обично од картона) за списе, акта и сл.; свежањ, свешчица.*

фасцинā̀нтан, -тна, -о *који очарава, опчињава, опсењује, очаравајући; диван:* ~ представа, ~ призор.

фасцинā̀нтно прил. *на фасцинантан начин, очаравајуће:* деловати ~.

фасцинā̀нтнōст, -ости ж *особина оног што је фасцинантно.*

фасцина́ција ж лат. *опчињавање, очаравање, опсењивање, опсена.*

фасцӣнӣра̄но прил. *као очаран, опчињен, очарано, опчињено, задивљено:* ~ гледати филм.

фасцӣнӣра̄нōст, -ости ж *особина, стање оног који је фасциниран.*

фасцини́рати, -ӣнӣра̄м свр. и несвр. *очар(ав)ати, опчинити, опчињавати, опсенити, опсењивати.*

фа̀та̄лан и **фа̀та̄лан**, -лна, -о лат. *који се не може избећи, спречити, неизбежан, судбоносан; који доноси несрећу, кобан:* ~ крај. • ~ **жена** *жена која фатално утиче на живот мушкарца.*

фатали̏зам, -зма м *поглед на свет који се заснива на веровању да је све што се дешава унапред одређено судбином, судбински неизбежно.*

фата̀лист(а), -ē м (мн. -сти) *онај који верује у судбину и слепо јој се предаје, присталица, следбеник фатализма.*

фатали̏стичкӣ, -ā, -ō (фатали̏стичан, -чна, -о) *који се односи на фаталисте и фатализам (који се заснива на фатализму, склон фатализму, својствен фаталистима и сл.):* ~ поглед, ~ схватање.

фатали̏стички прил. *на фаталистички начин, као фаталиста(а):* ~ гледати на живот.

фата̀листкиња ж *женска особа фаталиста(а).*

фа̀та̄лно прил. *на фаталан начин, судбоносно, судбински неизбежно; с кобним исходом, кобно:* ~ се завршити.

фата́лно̄ст, -ости ж *својство онога што је фатално, судбинска предодређеност, судбоносност; злокобност.*

фатаморга́на ж итал. **а.** физ. *атмосферска оптичка варка (обично у пустињи или на мору) при којој се светлосни зраци пролазећи кроз уједначене слојеве ваздуха преламају и рефлектују стварајући слику предмета и предела којих у ствари нема.* **б.** фиг. *варљиво привиђење, опсена, варка.*

фатамо̀ргӑнскӣ, -ā, -ō *који се односи на фатаморгану:* ~ визија, ~ привиђење.

фа́тум м лат. *судбина, усуд, коб; зла коб.*

фа́тумскӣ, -ā, -ō *који се односи на фатум, судбински.*

фа̀ћкалица ж вулг. *жена лакога морала, курва, проститутка; жена која настоји да на брзину ухвати неког мушкарца за мужа или љубавника.*

фа̀ул и **фа̀ул** м (мн. -ови) енгл. спорт. *прекршај правила у спорту, недопуштен груб напад на противника (у фудбалу, кошарци итд.).*

фаули́рати, фаӯли́рам свр. и несвр. спорт. *(пре)кршити правила игре, непрописно грубо напасти, нападати (противника).*

фа̀ун и **фа̀ун** м лат. мит. *једно од староримских нижих божанстава, бог шума, планина и ливада, заштитник пастира и стада, сатир.*

фа̀уна ж лат. *животињски свет, скуп свих животиња одређеног подручја (континента, државе, неког краја), одн. неког периода у историји Земље:* морска ~, копнена ~, ~ шума, геолошка ~.

фа̀унскӣ, -ā, -ō *који се односи на фауне.*

фа̀унскӣ, -ā, -ō *који се односи на фауну:* ~ царство.

фа̀устовскӣ, -ā, -ō *који је у духу Фауста, немачког средњовековног лекара пустолова, главне личности Гетеове истоимене трагедије, која симболизује трагање за смислом живота; пустоловски.*

фа̀х, фа̀ха м нем. **1.** *струка, специјалност; грана (науке, знања и сл.):* песнички ~. **2.** *прегрmaдак, претинац (нпр. у пошти):* поштански ~.

фа̀ца ж итал. жарг. *лице, образ; изглед:* направити киселу фацу.

фацијалис м лат. анат. *седми мождани (лобањски) живац који регулише покрете мишића лица.*

фа̀цијӑлнӣ, -ā, -ō *који се односи на лице:* ~ нерв (живац).

фаши̏зам, -зма м итал. *идеолошко-политички покрет и пракса суровог и насилног укидања демократије, грађанских, политичких и националних права и слобода појединца и појединих народа у циљу остварења супремације властите државе и нације и владавине уског круга људи који представљају руководство и привржснике тога покрета.* • **Смрт фашизму – слобода народу** *поздрав и парола партизана у борби против фашизма за време Другог светског рата.*

фашиза́ција ж *увођење фашизма, организовање по фашистичком узору:* ~ земље.

фашизи́рати, -и̏зӣрам свр. и несвр. *увести, уводити фашизам, уредити, уређивати, организовати по фашистичком узору:* ~ земљу, ~ политику.

фа̀шизоӣдан, -дна, -о *в. фашистоидан.*

фа̀шӣра̄н, -а, -о нем. у изр. ~ **шницла** *врста печеног јела од самлевеног или ситно исецканог меса у облику сплоштене лоптице.*

фа̀шист(а), -ē м (мн. -сти) *присталица, следбеник фашизма, члан фашистичке странке.*

фаши̏стичкӣ, -ā, -ō *који се односи на фашизам и фашисте (који припада фашистима, својствен фашистима и сл.):* ~ странка, ~ политика, ~ насиље.

фаши̏стички прил. *на фашистички начин, својствено фашистима (брутално, агресивно и сл.):* поступити ~, ~ оријентисан.

фа̀шисткиња ж *жена фашиста(а).*

фа̀шистоӣдан, -дна, -о *који је близак фашизму, делимично фашистички:* фашистоидни покрет, фашистоидне идеје, фашистоидне снаге.

фашистоӣднӧст, -ости ж *особина онога што је фашистоидно.*

Фе̑б м *један од надимака античког бога Сунца, Аполона.*

фѐбри̏лан, -лна, -о лат. *који је у грозници, праћен грозницом, грозничав; који има високу телесну температуру (која је карактеристична за грозницу):* ~ стање; ~ болесник.

фебри́лнӧст, -ост ж *грозничаво стање, стање повишене телесне температуре.*

фѐбруар м лат. *други месец у години.*

фѐбруа̄рскӣ, -ā, -ō *који се односи на фебруар:* ~ хладноћа. • ~ **револуција** 1) *француска буржоаска револуција која је избила крајем фебруара 1848. године.* 2) *буржоаско-демократска револуција у Русији која је почела у фебруару 1917. године.*

фе́дер м нем. *опруга.*

фѐдера̄лан, -лна, -о *који се односи на федерацију, савезни:* ~ јединица, ~ држава, ~ уређење.

федерали̏зам, -зма м пол. **1.** *федерални систем државног уређења.* **2.** *политичка тежња за стварањем савезне државе, федерације, у којој ће појединe федералне јединице (државе) сачувати што већу самосталност.*

федерализа́ција ж *увођење федералног уређења у некој земљи.*

федера̀лизовати (федерализи́рати, -и̏зӣрам) свр. и несвр. *увести, уводити федерално уређење у некој земљи, (у)чинити федералним:* ~ земљу.

федера̀лист(а), -ē м (мн. -сти) *присталица федерализма.*

федерали̏стичкӣ, -ā, -ō *који се односи на федерализам и федералисте:* ~ становиште, ~ политика.

фѐдерати̏ван, -вна, -о *који се заснива на федерализму, федералном систему државног уређења:* ~ држава, ~ принцип, ~ поредак, ~ начело.

федерати́вно̄ст, -ости ж *федеративно уређење, устројство.*

федера́ција ж лат. **1.** *савезна држава састављена од више држава, република, кантона, покрајина и сл. које имају одређени степен самосталности.* **2.** *савез друштава или организација (обично спортских):* фудбалска ~. • **асиметрична** ~ пол. *федерација у којој би неки чланови били лабавије повезани од осталих.*

федери́рати, федѐрӣрам несвр. *бити еластичан и одскакати као федер.*

фѐка̄лије ж мн. лат. *животињски или људски измет.*

фѐка̄лнӣ, -ā, -ō *који се односи на фекалије, загађен фекалијама:* фекалне воде.

фѐла̄х, -а́ха м ар. *сељак, земљорадник у Египту.*

фела̀хиња ж *жена фелах.*

фѐла̄шкӣ, -ā, -ō *који се односи на фелахе.*

фе̏лдмаршӑл м нем. *највиши војнички чин у многим земљама.*

фѐлер м нем. *грешка, мана:* роба с фелером.

фѐлна ж нем. *руб, најлатак точка на аутомобилу:* искривити фелне.

фѐљтӧн, -о́на м фр. *подлистак, популарни чланак у новинама или часопису књижевног, уметничког, популарно-научног или друштвено-политичког карактера, у коме се на жив, приступачан и занимљив начин третирају питања уметности, науке и др.*

фељто̀нист(а), -е̄ м (мн. -сти) *писац фељтона.*

фељтони̏стика ж *писање фељтона као књижевна врста.*

фељтони̏стичкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на фељтонисте и фељтонистику, својствен фељтонистима:* ~ књижевност.

фељтони̏стички прил. *на фељтонистички начин:* ~ написан чланак.

фељто̀нисткиња ж *жена писац фељтона.*

фѐљтӧнскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на фељтон, својствен фељтону:* ~ чланак, ~ прича.

фѐљтӧнски прил. *на фељтонски начин, као у фељтону:* ~ писан чланак, ~ обрадити (неку тему).

феминӣзам, -зма м лат. **1.** *покрет жена за еманципацију и изједначење у правима са мушкарцима.* **2.** мед. *женске особине код мушкараца.*

феминиза́ција ж мед. *развој женских особина код мушкараца (нарочито код хомосексуалаца).*

феминизи́рати, -и̏зӣрам свр. и несвр. *(у)чинити, утицати да нешто добије женске особине:* ~ глас, ~ изглед. ■ ~ **се** *доби(ја)ти женске особине.*

фе̏мининум м лат. лингв. *женски род; именица женског рода.*

феминӣстичкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на феминизам и феминисткиње:* ~ покрет.

фемӣнисткиња ж *присталица, припадница феминизма, феминистичког покрета.*

фе̑н м нем. **1.** *електрични апарат за сушење косе.* **2.** *топао и сув пролећни ветар у Алпима.*

фе́никс м грч. (често у полусложеницама феникс-птица) **а.** *египатска митска птица слична чаплји која, тобоже, осећајући близину смрти изгори, а затим се поново рађа из пепела, симбол бесмртности, вечности и непролазности.* **б.** фиг. *онај (оно) што васкрсава, што се обнавља, препорађа:* ~ слободе.

фени́рати, фе̏нӣрам свр. и несвр. *(о)сушити (косу) помоћу фена:* ~ косу.

фѐнӧл, -о́ла м хем. **1.** *карболна киселина (најједноставније једињење из групе фенола), која се употребљава као сировина за производњу боја, лекова, експлозива и др.* **2.** *у мн.:* група ароматских органских једињења с најмање једном хидроксилном групом директно везаном за бензенову језгру *(у јд.: такво једињење).*

фенӧме̑н, -е́на м грч. **1.** *свака ствар, процес, збивање или појава коју опажамо чулима, оно што реално постоји:* физички ~, природни ~, психички ~, социјални ~, биолошки ~, научни ~. **2.** *ретка, изузетна, необична или необјашњива појава (у природи, животу); необично способна, талентована личност, изузетак:* ~ од детета, глумац ~.

фе̏номенӑлан, -лна, -о **1.** *изузетан, изванредан:* ~ памћење, ~ издржљивост, ~ човек, ~ песник. **2.** (одр.) *који се односи на феномен:* ~ страна ствари.

феноменали̏зам, -зма м *филозофско субјективно-идеалистичко учење по коме су човековом сазнању доступни само феномени појединих предмета и ствари, али не и њихова суштина.*

фе̏номенӑлно прил. разг. *изванредно, изврсно:* изгледати ~, певати ~.

феномена́лнӧст, -ости ж *својство онога што је феноменално, онога који је феноменалан:* ~ памћења.

феноменолӧ̀гија ж грч. *наука о феноменима ствари; описивање и анализирање феномена из појединих научних области.*

фе̏њер м тур. *светиљка уоквирена стаклом у којој гори петролејски жижак, ћилин, свећа и сл., лампа:* ручни ~, улични ~.

фењѐр(ч)ић м и **фењѐрче,** -ета с (супл. мн. фењѐрчићи м) *дем. и хип. од фењер.*

фењѐрџија м (мн. ж) *онај који пали и одржава уличне фењере.*

фе̑р енгл. **1.** прид. непром. *частан, поштен, бесprекоран, коректан у поступању:* бити ~ према некоме. **2.** прил. *исправно, поштено, часно, коректно:* играти ~. • ~ **плеј** енгл. *поштена, часна, коректна игра (у спортским такмичењима); поштен, исправан поступак, однос према некоме.*

фе̏рӑл, -а́ла м итал. *рибарска светиљка; фењер.*

фе̏реџа ж тур. *дугачак широк огртач од црне или модре чохе, с тамном кошуљом преко лица, који носе муслиманке изван куће.*

фе̏рибӧт м енгл. *велики брод за превоз људи и возила преко река и канала, трајект.*

ферија́лац, -лца м *члан феријалног савеза.*

фе̏ријӑлка ж *чланица феријалног савеза.*

фе̏ријӑлнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на ферије, који је намењен организованом проводењу ферија:* ~ организација, ~ одмаралиште. • ~ **савез** *омладинска организација за пружање олакшица и помоћи школској и студентској омладини око летовања, за време ферија.*

фе̏рије ж мн. лат. *дани одмора, дужи одмор, распуст:* школске ~, ђачке ~, студентске ~, судске ~.

фѐрмӑн, -а́на м тур. ист. *писмена наредба, заповест муслиманских владара, султанов декрет.*

фѐрмати, -а̄м несвр. тур. разг. *поштовати, ценити; обазирати се на некога.* – Она не ферма никога.

фѐрмен(а)т, -нта м лат. *у мн.: органске материје, сложена беланчевинска једињења способна да у минималним количинама јако убрзају хемијске процесе у живим организмима (варење хране, разлагање хранљивих састојака у ћелијама и др.), ензими (у јд.: таква материја, ензим).*

ферментӑција ж лат. **а.** *хемијски процес изазван ферментима, врење.* **б.** *спори и дуготрајне хемијске промене које се у повољним условима влаге и температуре под утицајем фермената и микроорганизама врше у дувану, чају, кафи и какаоу.*

фе̏рментациӧнӣ (ферментӑцијскӣ), -а̄, -о̄ *који се односи на ферментацију:* ~ процес.

фермѐнтисати, -и̏шем (ферменти́рати, -ѐнтӣрам) свр. и несвр. *бити у стању, процесу ферментације, претворити, претварати.*

феро- лат. *први део сложеница са значењем: који се односи на гвожђе, који садржи гвожђе, својствен гвожђу:* фероманган, феросилицијум, феролегуре; феромагнетизам.

фе̏ртӣлан, -лна, -о лат. *плодан, родан.*

фертилӣтӗт, -е́та м лат. мед. **а.** *плодност жене; број живорођене деце на хиљаду жена способних за рађање у одређеном времену.* **б.** *способност труднице да одржи плод до краја трудноће.*

фе̑с, фе̑са м (мн. фе̑сови) тур. *капа у облику зарубљене купе, без обода, црвене или загасите боје, обично са кићанком, какву обично носе муслимани (названа по граду Фесу у Мароку).*

фѐсина ж *ауг. и пеј. од фес.*

фѐсић, -а и **фѐсӣћ,** -и́ћа м *дем. од фес.*

фести̏вӑл, -а́ла м лат. *јавна свечана приредба као смотра културе, уметности, спорта и сл., која се одржава обично периодично:* музички ~, ~ народних игара, позоришни ~, спортски ~.

фести̏вӑлскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на фестивал:* ~ смотра, ~ атмосфера.

фесу̏рина ж *ауг. и пеј. од фес.*

фе̏та ж итал. (обично у изр. ~ **сир**) *врста белог тврдог полумасног сира у кришкама, коцкама.*

фѐтиш и **фе́тиш** м фр. **а.** *предмет (обично гротескно антропоидног облика) од дрвета, камена, кости и сл. који примитивна племена обожавају као носиоца магичне, чудотворне, натприродне силе.* **б.** фиг. *предмет претеране, слепе обожавања.* **в.** *предмет абнормално усмерене сексуалне нагона (обично делови одеће супротног пола).*

фетишѝзам, -зма м **1.** *поштовање и обожавање разних предмета (фетиша) код примитивних племена и приписивање чудотворних, натприродних својстава тим предметима.* **2.** мед. *сексуална настраност код које се полни нагон задовољава на појединим деловима тела или појединим одевним предметима особе супротног пола.*

фетишизáција ж *обожавање, поклоништво; фетишизам (1):* ~ патријархалног живота.

фетѝшизовати, -зујем (фетишизи́рати, -и̏зи̏рам) свр. и несвр. *слепо обожавати некога, нешто, приписа(ва)ти нечему чудотворна, натприродна својства:* ~ нечију улогу.

фетишѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на фетишизам.*

фѐтишкӣ и **фе́тишкӣ,** -ā, -ō *који се односи на фетиш:* ~ култ.

фе́тус м лат. *заметак у мајчиној утроби од трећег месеца зачећа до порода.*

фѐуд и **фѐуд** м старогерм. **а.** ист. *феудални посед, посед који припада феудалцу по ленском, наследном праву.* **б.** фиг. *уопштеситан посед којим неко господари.*

фѐудáлан, -лна, -о *који се односи на феуд:* феудални систем, феудални господар, ~ добро, ~ право.

феудáлац, -лца м *припадник владајуће класе у феудализму, поседник феуда, властелин.*

феудалѝзам, -зма м ист. *друштвено-економска формација, уређење између робовласничког поретка и капитализма у коме су представници владајуће класе феудалци, као власници феуда и средстава за производњу, експлоатисали подвлашћену класу сељака-кметова.*

феудализáција ж *увођење феудалног поретка, уређења.*

феудàлизовати, -зујем (феудализи́рати, -и̏зи̏рам) свр. и несвр. *(из)вршити феудализацију, увести, уводити феудално уређење:* ~ земљу. ■ ~ **се** *завести, заводити феудалне односе (о држави, друштву и сл.).*

феудалѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на феудализам:* ~ уређење, ~ систем.

феу̀дáлка ж *жена феудалац, властелинка.*

фефѐрōн, -óна м и **фефероно́на** ж (обично у мн.) нем. агр. *врста ситне врло љуте паприке.*

фефѐрōнка ж *в. фефорон.*

фѐш прид. непром. нем. *стасит; лепо обучен, елегантан, дотеран:* бити ~.

фѐшта ж итал. *свечана приредба, свечаност, весеље.*

фѐшче, -ета с *дем. од фес.*

фѝбрӣл, -и́ла м (обично у мн.) лат. биол. *фина кончаста творевина у ткиву, влакно.*

фѝбрӣн, -и́на м лат. биол. *белкаста нерастворљива беланчевина у облику финих влаканаца која настаје при згрушавању крви.*

фибринòгēн, -е́на м (лат.-грч.) биол. *беланчевина крвне плазме која под утицајем одређеног фермента прелази у нерастворљив облик, фибрин.*

фѝбрōм, -о́ма м лат. мед. *врста бенигног тумора, отока везивног ткива.*

фи̏була ж лат. **1.** археол. *врста металне игле за причвршћивање и састављање делова одеће, копча, спона:* бронзана ~. **2.** анат. *лисна кост, лишњача, цеваница.*

фи̏га ж жарг. *в. шипак.* • **добити фигу** *не добити ништа.* **држати некоме фиге** *навијати за некога у неком такмичењу, подухвату желећи му успех.*

фигу́ра ж лат. **1.** *приказ, лик човека или животиње у сликарству или скулптури; слика, цртеж:* византијска ~. **2. а.** *спољашњи облик људског тела, стас, раст:* витка ~, здепаста ~. **б.** *положај, став или покрет плесача, одн. спортисте, вежбача у току плеса, игре, вежбе; одређени распоред плесача или вежбача:* изводити лепе фигуре, направити лепу фигуру. **в.** *обрис, контура; облик, изглед уопште; распоред предмета, појава у неком поретку, реду:* ~ предмета, ~ разбацаних каменчића. **3.** шах. *један (било који) од 16 шаховских ликова којима располаже сваки играч:* шаховска ~, беле фигуре, црне фигуре. **4.** карт. *јача, већа карта (ас, кец, краљ, дама, дечко и др.).* **5.** књиж. *облик песничког изражавања, нарочита употреба речи која им даје посебну експресивно-мелодијску вредност, изражајност, сликовит песнички израз:* стилске фигуре, песничке фигуре, реторске фигуре. **6.** муз. *ритмички или мелодијски модел, мањи скуп тонова који чине мелодијску или ритмичку целину:* ритмичка ~ мазурке, мелодијска ~, хармонијска ~. **7.** мат. *геометријски лик, слика:* геометријска ~. **8.** лог. *облик, начин којим се изводи силогистичко закључивање, који зависи од положаја субјекта, предиката и посредног члана у премиси:* фигуре категоричког силогизма. **9.** поз. и филм. *в. фигурант.* • шах. **лаке фигуре** *коњ (скакач) и ловац.* **тешке фигуре** *топ и краљица.*

фи̏гурā́лан, -лна, -о *који је изражен фигуром, фигурама; фигуративан:* ~ студија, ~ сликарство, ~ ликовно изражавање.

фигурà́лист(а), -ē м (мн. -сти) *ликовни уметник који приказује фигуре, ликове.*

фигуралѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на фигуралисте.*

фигура́лнōст, -ости ж *особина онога што је фигурално, фигуративност, фигурација.*

фигу̀рант м **а.** *споредно лице обично без говорне улоге у позоришном комаду или филму, статиста.* **б.** фиг. *безначајна, неважна личност.*

фигу̀ранткиња (фигу̀рантица) ж *женска особа фигурант, статисткиња.*

фи̏гуратѝван, -вна, -о **1. а.** *изречен, изражен фигуром (5):* ~ изражавање, ~ песнички језик. **б.** *који има пренесени смисао, пренесено значење:* ~ значење, ~ употреба речи. **2.** *в. фигурален:* ~ сликарство.

фи̏гуратѝвно прил. *на фигуративан начин, помоћу фигура; у фигуративном, пренесеном смислу, значењу:* ~ приказати; ~ употребљена реч.

фигуратѝвнōст, -ости ж *својство онога што је фигуративно; карактеристика ликовног дела да приказује мотив из реалног видљивог света; фигуративно изражавање, фигурација; фигуративно значење:* ~ ликовног дела; ~ језичког обрта, ~ значења.

фигура́ција ж **а.** *фигуративно, сликовито приказивање, изражавање у сликама и метафорама; у ликовној уметности приказивање мотива из реалног видљивог света:* изражавати се фигурацијом. **б.** муз. *украшавање неке мелодије уобличајеним мелодијско-ритмичким фигурама.*

фигури́на ж итал. **а.** *мала фигура, мали кип, статуета; модел, лутка; мали лик насликан или нацртан:* бронзана ~. **б.** *нацрт позоришног костима или модног одевног предмета.*

фигу̀рисати (фигури́рати, -у̀ри̏рам) несвр. **1.** *привидно, тобож вршити какву службу, само формално представљати некога, играти неку улогу; бити само фигура негде, бити безначајан, неважан:* ~ у политици, ~ као руководилац. **2.** *правити, израђивати фигуру (фигуре).*

фигу́рица ж *дем. од фигура.*

фѝзик м грч. ист. *градски или обласни, окружни лекар.*

фѝзика ж (дат. -ици) грч. *природна наука која проучава материју, њена својства, грађу, основне облике њеног кретања и законитости по којима се те појаве збивају:* експериментална ~, теоријска ~, модерна ~, нуклеарна ~.

фѝзикā́лан, -лна, -о (обично одр.) *који се односи на физику, који се заснива на законима и својствима физике, физички:* ~ хемија, ~ теорија, ~ средство лечења. • ~ **терапија** мед. *в. физиотерапија.*

физика́лац, -лца м разг. *физички радник.*

физио- грч. *као први део сложенице са значењем: који се односи на природу, који је у вези с природом, природним појавама:* физиологија, физиотерапија, физиогенеза.

физиогене́за ж грч. *развитак животних функција неког организма.*

физио̀лог м *научник који се бави физиологијом, стручњак за физиологију.*

физиологија ж грч. *наука о процесима својственим живим бићима.*

физио̀лошкӣ, -ā, -ō *који се односи на физиологију и физиологе:* ~ хемија, физиолошки процеси.

физио̀лошки прил. *са становишта физиологије, у физиолошком погледу; по природи:* ~ гледано, испитати ~.

физионо̀мија ж грч. **1.** *изглед и израз човечјег лица; црте лица, као огледало карактера:* лепа ~; имати благу физиономију. **2.** фиг. *облик нечега, оно што карактерише некога или нешто, карактер:* ~ породице, ~ друштва, ~ изложбе.

физионо̀мика ж грч. *просуђивање карактера и других духовних својстава према цртама и мимици лица.*

физионо̀мичӑр м *онај који се бави физиономијом и физиономиком, који по изгледу и изразу лица просуђује карактер човека.*

физиотерапѐут м *лекар који лечи физиотерапијом.*

физиотерапѐутскӣ, -ā, -ō *који се односи на физиотерапеуте.*

физиотера̀пија ж грч. мед. *лечење болести физикалним средствима (масажом, вежбањем, гимнастиком, купањем, електротерапијом и др.), физикална терапија.*

физиотера̀пијскӣ, -ā, -ō *који се односи на физиотерапију:* ~ метод лечења.

физиотера̀пијски прил. *на физиотерапијски начин, физиотерапијом:* лечити се ~.

фи̏зичӑр м **а.** *научник који се бави физиком, стручњак за физику.* **б.** шк. *наставник, професор физике.* **в.** *уопште онај који изучава физику, који показује занимање за физику (као ђак, студент):* добар ~.

фи̏зичӑрка ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) *женска особа физичар.*

фи̏зичӑрскӣ, -ā, -ō *који се односи на физичаре:* ~ кружок, ~ секција.

фи̏зичкӣ, -ā, -ō **1.** *који се односи на физику:* ~ закон, ~ појава, ~ метод, ~ кабинет, ~ секција. **2.** *који се односи на тело, телесни; чулни; стваран, реалан:* ~ вежба, ~ напор, ~ патња, ~ бол; ~ живот, ~ постојање. • **~ географија** *наука која проучава природне појаве и облике на Земљиној површини (обухватајући копно, воду и ваздух).* **~ култура, ~ васпитање (~ одгој)** *део општег васпитног процеса у којем се телесним вежбама планski и систематски утиче на јачање и усавршавање телесне конституције васпитаника.* **~ хемија** *наука која проучава хемијске појаве применом физичких метода.* **~ обрачун (~ обрачунавање)** *туча, тучњава.* **~ рад** *рад који се врши снагом мишића.* **~ радник** *радник који обавља физички рад, посао.* **~ лице (~ особа)** правн. *личност, особа као правни субјекат, као носилац права и обавеза.*

фи̏зички прил. **1.** *путем физике, физичким методама; са становишта физике, у погледу физике:* ~ испитати (неку појаву); ~ посматрано. **2.** *телесно; чулно:* ~ јак, ~ здрав, ~ казнити, ~ изнемоћи, ~ болети; ~ доживети.

фија̀кер и **фија́кер** м фр. *лакша путничка запрежна кола, кочија са покретним кровом.* • **дотерати се као стари ~** *претерано и неукусно се накитити.*

фијакѐрист(а), -ē м (мн. -сти) *кочијаш фијакера; власник фијакера.*

фијакерѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на фијакеристе:* ~ поворка.

фија̀керскӣ и **фија́керскӣ,** -ā, -ō *који се односи на фијакере:* ~ кочијаш, ~ кров, ~ вожња, ~ станица.

фија̀ско м итал. *велик, потпун неуспех, пропаст, крах; срамотан исход, брука:* доживети ~, ~ позоришног комада.

фи̏јӯк м оном. *висок резак, оштар звук који настаје брзим струјањем ваздуха или брзим кретањем неког тела кроз ваздух:* ~ ветра, ~ бича, ~ куршума.

фијӯкав, -а, -о *сличан фијуку; који фијуче; праћен фијуком:* ~ звук, ~ струја ветра.

фијӯкати, фи̏јӯчем и **фију́кати,** фи̏јӯчем несвр. *производити, стварати фијук, звиждати (нпр. о ветру, бичу).*

фију́кнути, фи̏јӯкнем и **фи̏јукнути,** -нем свр. *произвести фијук, зазвиждати, звизнути (нпр. о ветру, бичу и сл.).*

фи̏к узв. оном. *за опонашање, подражавање звука који се чује при наглом, брзом сечењу, одсецању.* – Узе сабљу па фик – одсече му главу.

фи̏кнути, -нем свр. *одсећи наглo, једним потезом:* ~ ножем.

фи̏кс[1] м енгл. жарг. *доза дроге која се убризгава инјекцијом; дрогирање убризгавањем дроге инјекцијом.*

фи̏кс[2] м жарг. *у спортској прогнози – сусрет који се фиксира, коме се у свим комбинацијама предвиђа исти исход.*

фи̏ксати се, -ām се несвр. жарг. *убризгавати себи дрогу инјекцијом, дрогирати се.*

фи̏ксатӣв, -а и **фиксà тӣв,** -и́ва м лат. **а.** хем. *средство (обично раствор шелака у алкохолу) којим се распршивањем у танком слоју превлаче сликарски радови (уљем, кредом, оловком и сл.), отисци и сл. ради заштите од брисања.* **2.** *уопште средство за заштиту неког предмета.*

фиксáција ж лат. **а.** *учвршћивање, поступак којим се нешто чини постојаним, непроменљивим, трајним.* **б.** биол. *конзервисање, поступак којим се организам, неки орган или ткиво обраде неким хемијским средством (фиксатором) тако да очувају своју структуру:* средства за фиксацију.

фи̏кс-идéја *мисао која се некоме уврти у свест и која га стално прогони, манија; уображење, неостварљива замисао.*

фи̏ксӣр, -и́ра м лат. фот. *хемијско средство којим се у фотографији одстрањује неосветљени сребро-бромид с фотографског филма или папира, после развијања (да би фотографија постала неосетљива према светлости и трајна).*

фиксѝрати, фи̏ксӣрам свр. и несвр. **1. а.** *учврстити, учвршћивати у одређеном положају:* ~ зглоб, ~ завој. **б.** *(у)чинити непроменљивим, сталним, утврдити, утврђивати на одређеном нивоу; коначно, дефинитивно установити, установљивати; тачно одредити, одређивати:* ~ цене, ~ износ; ~ законску одредбу, ~ нечију улогу, ~ елементе уговора, ~ рок. **в.** *(за)бележити, (на)цртати, (на)сликати:* ~ нечији лик, ~ нечији израз лица. **2.** *нетремице, упорно гледати, посматрати (некога, нешто), пиљити, зурити (у некога, у нешто):* дрско ~ девојку, ~ девојчин врат. **3.** фот. *фиксиром (у)чинити фотографију постојаном, усталити, устаљивати негатив или копију након развијања:* ~ негатив, ~ снимак.

фи̏ксни, -ā, -ō **а.** *тачно утврђен, одређен, сталан, непроменљив:* ~ плата, фиксне цене, ~ износ, ~ рок. **б.** *који стоји, који се не помиче, не помера, не преноси:* ~ телефон. • **~ идеја** *в. фикс-идеја.*

фи̏ктӣван и **фи̏ктӣван,** -вна, -о *измишљен, непостојећи, нестваран, тобожњи, привидан:* ~ представа, ~ уговор.

фи̏ктӣвно и **фи̏ктӣвно** прил. *тобож, привидно, лажно:* ~ потписати уговор.

фиктѝвнӧст, -ости ж *својство, особина онога што је фиктивно:* ~ споразума.

фи̏кус и **фи́кус** м лат. бот. **а.** *собна украсна биљка* Ficus elastica, *с великим дугуљастим овалним кожастим листовима, из чијег се млечног сока добија каучук.* **б.** *биљни род дрвећа и шибља* Ficus *из породице дудова* (Moraceae) *с преко 800 врста, распрострањен углавном у тропима, с зимзеленим кожастим листовима.*

фи̏куснӣ и **фи́куснӣ,** -ā, -ō *који се односи на фикус.*

фи̏кција ж лат. **1.** *нешто што је измишљено, замишљена ствар, привидна, замишљена представа, измишљотина; претпоставка да нешто реално постоји, иако је очигледно да је нестварно и немогуће.* **2.** *уметничка проза измишљања, белетристика.*

фи̏л, -а и фи̏ла м нем. *надев за колаче, торте и сл.*

-фил грч. *као други део сложенице, суфиксоид, значи да неко воли или је пријатељ, симпатизер оног што значи први део сложенице:* русофил, словенофил, библиофил итд.

филан̀троп м *човек који воли људе и помаже им, човекољубац; добротвор.*

филантропи̏зам, -зма м ист. *учење просветитеља XVIII века да је човек по природи добар и да му треба помоћи у развијању његових способности у складу с природом.*

филантро̀пија ж грч. *љубав према људима, човекољубље.*

филан̀тропкиња ж *жена филантроп.*

филан̀тропскӣ, -ā, -ō *који се односи на филантропе и филантропију:* ~ љубав, ~ осећање.

филатѐлија ж грч. *систематско сакупљање поштанских и таксених марака, коверата с маркама и печатима и сл.*

филатѐлист(а), -ē м (мн. -сти) *човек који се бави филателијом.*

филателѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на филателисте и филателију:* ~ клуб, ~ друштво, ~ збирка.

филатѐлисткиња ж *жена филателист(а).*

фи̏лē, -е̏а м фр. **1.** кув. *месни део на кичми животиње, печеница.* **2.** *мрежасто плетиво.*

филе́ти м мн. итал. *танке траке рибљег усољеног меса у уљу.*

филѝгран, -а и **филѝгра̄н,** -а́на м итал. **1.** *украс или украсни предмет од финих сребрних или златних жица исплетених у виду мрежасте чипке; такав уметнички рад, техника израде таквих предмета.* **2.** *водени жиг на папиру, новчаници и сл.*

филигра̀на̄р, -а́ра м *занатлија који израђује накит и предмете у техници филиграна.*

филѝгранскӣ и **филѝгра̄нскӣ,** -ā, -ō *који се односи на филиграна; израђен као филигран:* ~ рад, ~ игла, ~ брош. • ~ **стакло** *разнобојно стакло које се добија прелитањем и спајањем разнобојних стаклених нити.* ~ **рад** *техника у чипкарству шпанског порекла; вез који се састоји од свилених и металних нити.* ~ **папир** *фини папир са утиснутим мрежастим шарама.*

филѝгрански и **филѝгра̄нски** прил. *као филигран; фино, прецизно:* ~ извезено; ~ исписано.

филигра́нство с *филигрански занат, филигранска уметност;* фиг. *фино, прецизно извођење, фина израда налик на филигран.*

филија́ла ж лат. *огранак, пословна јединица некој друштва, установе или предузећа ван главног седишта (централе), подружница:* ~ банке, ~ осигуравајућег завода.

филѝпика ж лат. *оштар говор којим се неко напада (према говорима старогрчког говорника Демостена против Филипа Македонског).*

фи̏лӣр, -и́ра м мађ. ист. *ситан аустроугарски новац.*

фи̏листар, -тра м хебр. *човек ограниченог малограђанског менталитета, ускогруд, лицемеран и ситничав човек, малограђанин, паланчанин, ћифта.*

фи̏листарскӣ, -ā, -ō *који се односи на филистре, својствен филистрима, малограђански:* ~ менталитет, ~ схватање.

фи̏листарски прил. *на филистарски начин, као филистар, малограђански:* ~ васпитан, ~ ситничав.

фи̏листарство с *својство, особине филистра, филистарски дух, карактер, малограђаништина, ускогрудост.*

фи̏лм м (мн. -ови) енгл. **1. а.** *танка, прозирна целулоидна трака превучена с једне стране фотографском емулзијом, осетљивом на светлост, која служи за снимање и копирање фотографија.* **б.** *таква трака са снимљеним материјалом, готова копија позитива која се користи за пројекцију, приказивање филмова.* **2. а.** *кинематографско дело које се састоји од сликовног репродуковања догађаја, људи и предмета у покрету снимљено на филмској траци ради приказивања у биоскопу, на телевизији итд.:* акциони ~, научни ~, уметнички ~, енглески ~. **б.** *уметност снимања таквих дела, филмска уметност; целокупна делатност израђивања (снимања) и индустријске производње и расподеле филмских дела, кинематографија:* југословенски ~. **3.** фиг. *низ слика, сликовних представа које у свести, сећању следе једна за другом и чине неку целину.* **4.** *танка опна, површинска превлака на неком материјалу, предмету (нпр. од боје, лака, уља и сл.).* • **анимирани** ~ *филм који се ствара снимањем цртежа* **(цртани** ~**)** *или фигура* **(луткарски** ~**, лутка-филм). документарни** ~ *филм који се ствара инсценацијом или снимањем стварних догађаја.* **дугометражни (целовечерњи)** ~ *филм (обично уметнички) чије приказивање траје око два сата.* **звучни** ~ *филм који настаје снимањем слике и звука на две одвојене траке, после чега се обе траке хемијски обрађују, а затим заједно копирају на исту позитив-траку, која се пројектује на екрану.* **играни** ~ *уметнички филм у коме учествују глумци, филмована драма, комедија, историјски филм и сл.* **краткометражни** ~ *филм (обично документарни) чије приказивање траје око пола сата.* **неми** ~ *филм настао снимањем само слике (без звука).* **пукао му је** ~ *каже се кад се неко изнервира, кад изгуби живце.*

фи̏лмација м (мн. ж) разг. (често подр.) *човек који се бави филмом, снимањем и приказивањем филмова, филмски радник, филмски уметник, синеаста.*

фи̏лмацӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на филмацију.*

фи̏лма̄ш, -а́ша м разг. *в. филмација.*

фи̏лмичан, -чна, -о *подесан за снимање филма.*

фи̏лмовати, -мујēм свр. и несвр. *снимити, снимати филм на основу нечега, снимити, снимати за филм, филмски уобличити, екранизовати:* филмовани роман, филмована бајка.

филмогра̀фија ж *попис филмова по ауторима, продуцентима и др.*

филмо̀лог м *стручњак који се бави питањима филма, синеаст(а).*

филмоло̀гија ж *наука о филму; кинематографија.*

филмо̀лошкӣ, -ā, -ō *који се односи на филмологе и филмологију:* ~ удружење.

филмотѐка ж *збирка филмова.*

филмо̀фил, -а и **филмо̀фӣл,** -и́ла м *онај који воли филм, љубитељ филма.*

филмо̀фо̄б, -о́ба м *онај који мрзи филм, филмске представе.*

фи̏лмскӣ, -ā, -ō *који се односи на филм (који припада филму, својствен филму и сл.):* ~ платно, ~ врпца, ~ уметност, ~ техника, ~ репортажа, ~ режија; ~ брзина.

фи̏лмски прил. *на начин својствен филму, филмској техници и уметности:* ~ уобличити, ~ обрадити.

фи̏ловати, -лујēм несвр. нем. *јунити, надевати (јело):* ~ паприке, ~ торту.

филогене́за ж грч. *историја развитка, еволуције органског света и његових систематских група (разреда, породица, родова, врста).*

филогенѐтика ж *наука која проучава филогенезу.*

филогенѐтичкӣ, -ā, -ō *који се односи на филогенетику:* ~ класификација.

филогѐнетскӣ, -ā, -ō *који се односи на филогенезу:* ~ развој врста.

филогѐнетски прил. *у погледу филогенезе:* ~ посматрано.

филодѐндро̄н, -о́на м бот. **1.** *собна украсна биљка* Monstera deliciosa, *великих рупичавих листова.* **б.** *биљни род* Philodendron *из ф. козлаца* (Araceae).

филòзоф м грч. **1. а.** *научник који се бави филозофијом; мислилац, мудрац.* **б.** *студент филозофије.* **2.** фиг. **а.** *мудар човек који се разумно и трезвено односи према животу, животним проблемима.* **б.** ир. *онај који се представља да је мудар, који воли да „филозофира“, мудријаш; превејанац, лукавац.*

филозофѝзам, -зма м *склоност филозофирању.*

филозо̀фија ж грч. **1. а.** *наука о најопштијим законима развитка природе, људског друштва и мишљења, о назорима на свет и живот и о сазна(ва)њу целокупне стварности:* развој филозофије, правци филозофије. **б.** *учење неког филозофа:* Кантова ~, Аристотелова ~. **2.** *најопштији принципи који леже у основи неке науке:* ~ језика, ~ права. **3. а.** *поглед на свет и живот, назор:* имати добру филозофију, његова животна ~. **б.** разг. ир. *„филозофирање“, мудровање, мудријашење, мудролије:* знати нечије филозофије. **4.** ист. *наставак гимназије (данашњи трећи и четврти разред гимназије).*

филозо̀фијскӣ, -а̄, -о̄ *в. филозофскӣ.*

филозо̀фијски прил. *в. филозофски.*

филозофи́рати, -о̀фӣра̄м (филозо̀фисати, -ишē̄м) несвр. **а.** *бавити се филозофијом, филозофским питањима.* **2.** ир. *правити се мудрим, наметљиво износити и истицати своје мишљење, мудровати, мудријашити, паметовати.*

филозо̀фичан, -чна, -о *в. филозофскӣ (2).*

филозо̀фично̄ст, -ости м *особина онога што је филозофично.*

филòзофкиња ж *женска особа филозоф.*

филозофскӣ, -а̄, -о̄ **1.** *који се односи на филозофију и филозофе:* ~ питање, ~ схватање, ~ учење, ~ назор. **2.** *прожет дубоким мислима, који разматра назоре на свет и живот:* ~ роман, ~ драма.

филòзофски прил. *на филозофски начин, са становишта филозофије, као филозоф:* ~ размотрити неко питање, ~ посматрати живот.

филоксе́ра ж грч. зоол. *ваш, опасна штеточина која живи на лишћу и корену винове лозе* Phylloxera vastatrix.

филòлог м *научник који се бави филологијом, стручњак у филологији, лингвиста, језикословац.*

филолòгија ж грч. **а.** *наука, одн. скуп научних дисциплина (науке о језику, књижевности, етнографије и сл.) које изучавају језик и књижевност, а преко њих и целокупну културу неког народа или више народа:* словенска ~, енглеска ~. **б.** *наука о језику, лингвистика, језикословље.*

филòлошкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на филологију и филологе:* ~ факултет, ~ литература.

филòлошки прил. *на филолошки начин, са становишта филологије:* ~ испитати неку појаву.

филòсоф м *в. филозоф.*

философ- *в. филозоф-.*

фѝлтар, -тра м лат. *в. филтер.*

фѝлтарскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на филтар:* ~ платно.

фѝлтер м **1.** техн. *направа или уређај за прочишћавање течности или гасова, одн. за уклањање честица чврстих материја из течности и гасова.* **2. а.** ел. *уређај за пригушивање одређене фреквенције и пропуштање таласа одабране, жељене фреквенције:* електрични ~. **б.** *уопште направа за задржавање одређених зракова (топлотних, светлосних и др.):* топлотни ~, светлосни ~. **3.** фот. *обојено стакалце које се ставља пред објектив камере и служи за апсорпцију непожељног дела спектра светлости:* оптички ~. **4.** *шупљикави, порозни део цигарете који прочишћава никотин:* цигарете са филтером.

фѝлтерскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на филтер.*

фѝлтрāт, -а́та м *филтрирана, процеђена течност.*

филтра́ција ж *цеђење, прочишћавање (течности, гасова) кроз филтер, филтрирање:* уређај за филтрацију воде.

филтри́рати, фѝлтрӣра̄м свр. и несвр. *пропустити, пропуштати кроз филтер, (про)цедити; (про)чистити цеђењем:* ~ воду за пиће.

филхармо̀нија ж грч. муз. **а.** *симфонијски оркестар.* **б.** *друштво, установа за неговање музике и приређивање симфонијских концерата.*

филхармо̀нијскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на филхармонију:* ~ концерт.

фѝлц м нем. *чврсто сукно, обично од зечје длаке, које служи за израду шешира и др., пуст.*

фѝлцан, -а, -о *који је од филца:* филцани шешир.

фѝлцāн, -а́на м тур. *шољица за кафу без дршке.*

филца̀нчић м *дем. од филцан.*

фимо́за ж лат. мед. *сужење препуција пениса.*

фѝн, фи́на (фӣна), -о (комп. фѝнијӣ) нем. **1. а.** *који пада у очи лепотом и складношћу линија, који оставља пријатан, повољан естетски утисак, леп, диван; нежан, благ:* ~ грађевина, ~ тело, фини зуби, ~ лице, ~ тен, фине црте лица. **б.** *који је начињен од доброг, квалитетног материјала, који није груб:* ~ платно, ~ тканина, ~ сукно. **2. а.** *који се истиче вредношћу и складношћу свог садржаја; који се пријатно доживљава:* фине мисли, фина запажања, ~ музика. **б.** *који има изврстан укус, добро справљен, укусан (о јелу и пићу):* ~ печење, ~ вино. **в.** *повољан, пријатан, благ (о времену, временским приликама):* ~ време, ~ јесен, ~ зима. **г.** *лак, краткотрајан и безболан (о смрти, умирању):* ~ смрт, ~ крај (живота). **3. а.** *племенит, добар, благонаклон, благ, нежан:* ~ срцѐ, имати фину душу. **б.** *који одражава нечију благонаклоност, доброту:* на ~ начин, ~ реч, ~ гест, ~ дочек. **4. а.** *који се цени, који је за похвалу, добар, примеран; истакнут:* ~ владање (ученика), фине особине. **б.** *који доноси, изазива задовољство, пријатан:* фине жеље, ~ будућност, ~ вест, фини снови. **в.** *прикладан, повољан за некога:* ~ посао, ~ место (радно). **г.** *погодан, повољан:* ~ прилика. **д.** *пријатан, угодан, забаван:* ~ друштво. **5. а.** *отмен, углађен; који одражава нечију отменост:* ~ господин, ~ госпођа; фини манири. **б.** *лепо васпитан:* ~ младић, ~ девојка. **в.** *танан, истанчан, префињен, суптилан:* фини преливи (музике), ~ осећање. **6. а.** *који се јавља у ситним честицама, капљицама и сл., ситан:* фини прах, ~ киша, фине капљице. **б.** *који се јавља у танком слоју:* фини премаз, ~ емулзија. **7.** *који је без других састојака, чист, пречишћен, рафинисан:* фини шпирит, фини дестилат.

фѝнāлан, -лна, -о **а.** *који се јавља, дешава на завршетку, завршни, коначан, крајњи:* ~ утакмица. **б.** *готов, завршен, спреман за употребу:* финални производи (продукти). • **финалне реченице** лингв. *намерне реченице.*

фина́ле, -а́ла с (м) (мн. с) лат. **а.** *завршни, одлучујући део спортског такмичења, финална утакмица:* играти у финалу. **б.** *завршни део музичког или драмског дела:* бриљантно ~. **в.** *завршна приредба на којој се одлучује ко ће бити победник, завршница:* победити у финалу. **г.** *уопште крај, завршетак:* ~ плеса, ~ филма.

фина̀лист(а), -ē̄ м (мн. -сти) спорт. *играч, такмичар у финалу.*

фина̀листкиња ж *женска особа финалист(а).*

фѝнāлно прил. *на крају, коначно, завршно:* ~ настати.

фина́лно̄ст, -ости ж *особина онога што је финално, коначно.*

фѝнанс м фр. *финансијски службеник; порески или царински стражар, најнижи орган финансијске контроле; утеривач пореза.*

фина̀нсије ж мн. фр. **а.** *целокупна делатност прикупљања, расподеле и трошења новчаних средстава намењених задовољавању општих потреба.* **б.** *област економске науке која проучава односе, процесе и операције које се јављају у тој делатности.* **в.** *стање у новчаној области, новчане прилике; новчана средства, новац:* стање финансија.

финансијēр -е́ра м **а.** *онај који финансира некога или нешто.* **б.** *стручњак у финансијама, у вођењу финансијских послова.*

финансијёрскӣ, -ā, -ō *који се односи на финансијере.*

финàнсијскӣ, -ā, -ō *који се односи на финансије:* ~ стручњак, финансијски послови, ~ план.

финансѝрати, -àнсӣрām свр. и несвр. *да(ва)ти новац за неки подухват, посао, новчано помоћи, помагати (некога, нешто):* ~ студента, ~ нечије усавршавање, ~ пројекат, ~ изградњу.

фѝнанц(-) м *в. финанс(-).*

фѝнгӣрān, -a, -o *измишљен, тобожњи, лажни.*

фингѝрати, фѝнгӣрām свр. и несвр. лат. **а.** *маштом дочара(ва)ти, измислити, измишљати, замислити, замишљати; приказ(ив)ати као стварно:* ~ грозницу. **б.** *(на)правити се, претворити се, претварати се, симулирати.*

финèса ж фр. **а.** *мала, танана разлика у нечему, нијанса; нарочито својство, особитост; појединост:* знати финесе. **б.** *истанчаност, финоћа, профињеност.*

фѝнитӣвнӣ, -ā, -ō лат. у изр. ~ **глаголи** лингв. *завршно-свршени глаголи, глаголи који означавају завршетак радње* (нпр. покупити, поодсецати).

фѝнитнӣ, -ā, -ō лингв. *који зна за граматичку категорију лица, лични (о глаголским облицима, нпр. о презенту, аористу итд.).*

фѝниш и **фѝниш** м енгл. **а.** спорт. *завршна, одлучујућа борба пре циља, обично у тркама; употпуне завршни, одлучујући део такмичења:* победити у финишу. **б.** фиг. *завршетак, крај.*

финѝшēр, -ép̀a м техн. *грађевинска машина за постављање горњег бетонског или асфалтног слоја на коловозу.*

фѝно прил. (комп. фѝнијē и фѝније) **1. а.** *на фин начин, истичући се лепим спољашњим изгледом и складношћу, привлачно:* ~ изгледати, ~ се носити. **б.** *пријатно, угодно:* ~ звучати, ~ мирисати. **в.** *онако како треба, како је пожељно, успешно, добро:* ~ напредовати, ~ цртати, ~ учити, ~ поцрнети, ~ видети, ~ опремити. **г.** *с наклоношћу, са симпатијама, пријатељски:* ~ говорити о некоме, ~ пазити (некога). **д.** *учтиво, љубазно, с поштовањем:* ~ замолити, ~ захвалити. **ђ.** ир. 1) *рђаво, лоше.* – Фино смо се провели. Цео дан смо узалуд чекали аутобус. 2) *лукаво, покварено, подмукло.* – Фино ме удесио. **2.** *при сагласавању, пристајању на нешто: добро, у реду.* – Па фино, идемо сви у шетњу. **3.** *у ситним честицама, делићима, ситно:* ~ истуцати шећер, ~ млевена кафа.

финòћа ж **1.** *особина, својство онога који је фин, онога што је фино, лепо, лепота, привлачност; пријатан утисак, доживљај који изазива оно што је лепо (по изгледу или садржином, духовним својствима и сл.):* ~ стаса, ~ покрета, ~ понашања, духовна ~. **2.** хем. *износ (процентуални) чистог злата или сребра у легурама, кованом новцу и сл. изражен у каратима:* ~ сребра, ~ злата, ~ платине. **3.** *ситноћа израде:* ~ млива, ~ брашна.

фѝнта ж итал. разг. **а.** *превара, подвала, трик; лукавство:* служити се финтама. **б.** спорт. *потез, покрет у играма с лоптом којим играч покушава да надмудри противничког играча.*

фиóка ж (дат. фиóци) мањ. **1.** *кутија у столу, ормару и сл. која се извлачи, ладица.* **2.** жарг. *затвор, хајс.*

фиòла ж фр. фарм. *бокаста бочица с дугим узаним грлићем која се употребљава за чување лако испарљивих течности; бочица за лекове и сл.*

фиóчица ж *дем. од фиока.*

фѝрер м нем. **1.** ист. *поднаредник у бившој аустроугарској војсци.* **2.** *вођа, предводник (обично као епитет за Хитлера).*

фѝрерскӣ, -ā, -ō *који се односи на фирера, својствен фирерy.*

фѝрерски прил. *на фирерски начин, као фирер, бахато.*

фѝрма ж (ген. мн. -мӣ) лат. **1. а.** *име под којим послује неко привредно предузеће; натпис над неком радњом, предузећем и сл.* **б.** *привредно, трговачко предузеће, тврtка:* јака ~, трговачка ~. **2.** фиг. (обично у изр. **под фирмом**) *лажно име под којим се крије нешто друго, плашт.*

фирмопѝсац, -сца м ков. *занатлија који израђује фирме, натписе.*

фѝрнис м *в. фирнајз.*

фѝрнāјз и **фѝрнāјс** м нем. *уљаста или смоласта течност која се брзо суши и служи за премазивање обојених предмета:* премазати фирнајзом.

фѝрцати и **фѝрцати,** -ām несвр. мађ. *овлаш прошивати концем скројене делове одеће.*

фѝс м муз. *хроматски повишени тон „ф“* (f).

фѝсија и **фѝсија** ж лат. физ. *ланчана нуклеарна реакција цепања атомског језгра уз ослобађање велике количине нуклеарне енергије:* спонтана ~, трострука ~.

фѝсиōнӣ и **фѝсиōнӣ** (фѝсијскӣ и фѝсијскӣ) -ā, -ō *који се односи на фисију:* ~ процес.

фѝск м лат. **1.** *државна благајна; државна имовина.* **2.** *држава као власник имовине у приватно-правном смислу.*

фѝскāл, -ála м лат. *правни заступник државне благајне.*

фѝскāлан, -лна, -о *који се односи на фиск, државну благајну, на државне приходе и расходе; новчани:* фискална питања. • ~ **година** *обрачунска година, период од 12 месеци.* ~ **политика** *систем мера пореске политике које предузима држава или друштвено-политичке заједнице ради обезбеђивања прихода за покриће својих расхода, пореска политика.*

фискултýра ж скраћ. *физичка култура.*

фѝскултӯрнӣ, -ā, -ō *који се односи на фискултуру.*

фѝскултӯрнӣк м *онај који се бави фискултуром, спортиста, гимнастичар.*

фѝскултӯрница ж *она која се бави фискултуром, спортисткиња, гимнастичарка.*

фѝскус м *в. фиск.*

фѝстула ж лат. мед. *шупљина, канал који настаје у току гнојних процеса у неком органу и спаја га с другим органом или слободном површином:* ~ од упаљеног зубног корена.

фисýра ж лат. **а.** *пукотина, бразда на неком материјалу (камену, дрвету, металу и др.).* **б.** анат. *бразда, процеп (обично на костима или на мозгу).*

фѝт м енгл. *стопа као мера за висину у ваздухопловству (30,48* cm).

фѝт прид. непром. енгл. спорт. *који је у доброј форми, спреман, способан за такмичење.*

фѝтӣљ, -и́ља м (инстр. -и́љем) тур. **1.** *памучна врпца или гајтан у петролејској лампи, свећи и сл., жижак, стењак.* **2.** *врпца за паљење барута, експлозива код старинских пушака и топова:* запалити ~.

фитѝљача ж **а.** *светиљка, лампа на фитиљ.* **б.** *бакља, зубља; буктиња.*

фити́љити, фѝтӣљӣм несвр. [гл. им. фити́љēње с] *увијати, усукивати (као фитиљ):* ~ бркове. ■ ~ **се** *увијати се, увртати се.*

фитѝљић м *дем. од фитиљ.*

фѝтнес м енгл. *физичке вежбе за лепо обликовање тела.*

фито- грч. *као први део сложеница са значењем: који се односи на биљке, биљни:* фитотерапија, фитогеографија итд.

фитòген и **фѝтоген,** -a, -o грч. *који је биљног порекла.*

фитогеогрàфија ж грч. *наука о распрострањености биљака, биљна географија.*

фитолòгија ж грч. *наука о биљкама, ботаника.*

фитòним м грч. лингв. *име биљке.*

фитонѝмија ж грч. *наука о именима биљака.*

фитопатòлог м *стручњак у области фитопатологије.*

фитопатолòгија ж грч. *наука о болестима биљака.*

фитотерапѐут м *стручњак за лечење биљним лековима, чајевима и сл.*

фитотера̀пија ж грч. мед. *лечење болести лековима биљног порекла.*

фитофа̀рмација ж грч. *подручје фармације које се бави средствима за лечење биљних болести.*

фитохѐмија ж грч. *наука о хемијским материјама које се добијају из биљака.*

фи́ћа, -ē и **фи́ћо,** -а и -ē м жарг. *тип малог аутомобила марке фијат.*

фи́ћӯк м оном. *звиждук:* ~ деце, ~ сирене.

фићӯка̄ти, -а̄м и **фићу́кати,** фићӯка̄м несвр. оном. *производити фићук, звиждати, звиждукати.*

фићу́кнути, фићӯкнēм свр. *произвести фићук, звизнути.*

фићфи́рӣћ, -и́ћа м мађ. *ветропир, лакомислен младић, ветроња; ђигодавац, кицош.*

фи́фти-фи́фти енгл. прил. *на два једнака дела, пола-пола (при расподели добитка):* ~ подела утицајних сфера.

фи́ш м фр. штамп. *в. шиф.*

фи́ша и **фи́ша** ж фр. *листић, цедуља.*

фи́шбā̀јн м нем. *рибља кост, рожаста материја из уста китова, од које се праве шипке у стезнику, чешљеви и др.*

фи́шек м тур. *папирна кесица купаста, шиљаста облика.*

фи́штати, -ти́м несвр. *испуштати оштар, резак глас (о животињама, обично о коњу), њиштати.*

фјо̀рд м (мн. -ови) норв. геогр. *дуг и узан, разгранат морски залив стрмих обала.*

флагра̀нтан, -тна, -о лат. *очит, очевидан, несумњив, упадљив:* ~ кршење (закона), ~ прекршај.

флагра̀нтно прил. *на флагрантан начин, очито, очевидно, упадљиво:* ~ кршити закон.

флагра̀нтно̄ст, -ости ж *особина онога што је флагрантно, очевидност.*

фламѐнко, -а м шп. *врста андалузијског народног плеса у коме играч даје такт лупајући ногама и пљескањем руку или ударањем кастањета; андалузијска народна песма са честим променама темпа и ритма које прате ову игру.*

флами́нго, -а м шп. зоол. **а.** *род птица штакара* Phoenicopterus, *дуга врата и ногу и повијеног кљуна, фламенац.* **б.** (и **обични ~**) *врста фламенца* Phoenicopterus ruber, *ружичасте, белог и црног пера, ружичасти фламенац, који живи у јатима на Средоземном мору.*

фла̀нēл, -е́ла м енгл. *лака, мека памучна или вунена тканина са длакавом површином:* памучни ~, вунени ~.

фла̀неласт, -а, -о *који је налик на фланел:* ~ тканина.

фла̀нēлскӣ, -а̄, -о̄ *који је од фланела:* ~ кошуља.

фла̀стер и **фла̀стер** м нем. *лепљиви завој за ране, обично с лековитим средством на хидрофилној тканини.*

флаја̀ута ж итал. *врста дрвеног или металног дувачког инструмента у облику цеви, који производи нежан, баршунаст звук.*

флаја̀утист(а), -ē м (мн. -сти) *свирач на флаути.*

флаја̀утисткиња (флаја̀утистица) ж *женска особа флаутиста.*

флаја̀утица ж *дем. и хип. од флаута.*

фла̀ша ж нем. *боца, стаклена.*

флашѐтина ж *аугм. и пеј. од флаша.*

флаши́рати, флаша̀рам свр. и несвр. (обично у трп.) *нали(ва)ти (пиће) у флаше (са етикетом) ради продаје:* ~ вино.

фла̀шица ж *дем. од флаша.*

флӗгма ж грч. **1.** *в. флегматичност.* **2.** разг. *флегматична особа.*

флегма̀тик м *в. флегматичар.*

флегма̀тичан, -чна, -о *који се не узбуђује, миран, хладнокрван, равнодушан; својствен таквој особи:* ~ човек; ~ карактер.

флегма̀тичā̀р м *флегматичан човек.*

флегма̀тично прил. *на флегматичан начин, мирно, хладнокрвно, равнодушно:* одговорити ~.

флегма̀тично̄ст, -ости ж *особина, стање онога који је флегматичан, мирноћа, хладнокрвност, равнодушност.*

флӗка ж нем. *упрљано место на одећи, тканини и сл., мрља.*

флӗкав, -а, -о *који има флеке, умрљан:* ~ хаљина, ~ столњак.

флӗкаво̄ст, -ости ж *стање и особина онога што је флекаво, умрљаност.*

флӗкица ж **1.** *дем. од флека.* **2.** кув. **а.** (обично у мн.) *комадић истањеног теста квадратног облика који се обично укувава у супи, чорби и сл.* **б.** мн. *јело зготовљено с таквим тестом:* флекице с купусом. **3.** (обично у мн.) *комадић ђона, гуме и сл. који се стављa на оштећене потпетице обуће:* ставити флекице.

флӗксибӣлан, -лна, -о лат. **1.** *еластичан, савитљив, променљив; прилагодљив:* бити ~. **2.** лингв. *који има флексију, деклинабилан или конјугативан:* ~ реч.

флексибӣлно̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога што је флексибилно, онога који је флексибилан.*

флӗксӣван, -вна, -о лингв. *у коме се семантичко-синтаксички односи изражавају флексијом променљивог дела речи (о језицима).*

флӗксија ж лат. **1.** *савијање, преги́бање; промена, мењање облика; еластичност:* ~ подлактице. **2.** лингв. *промена појединих врста речи додавањем различитих фонетских елемената (афикса) корену или основи речи, заједнички назив за деклинацију и конјугацију.* • **унутрашња ~** лингв. *флексија која се постиже променом у самом корену речи.*

флекти́рати, флӗктӣра̄м свр. и несвр. *променити, мењати именске речи (именице, заменице, придеве и бројеве) (по падежима), одн. глагол (по временима и лицима), деклинирати или конјугирати.*

флӗрт м енгл. *површна љубавна веза, љубавна игра без озбиљне намере, љубакање, кокетирање; удварање забаве ради.*

флӗртић м *дем. од флерт.*

флӗртовати, -тујēм несвр. *забављати се (с неким) без озбиљних намера, љубакати се, кокетирати; удварати се забаве ради.*

флӗш[1] м енгл. *в. блиц.*

флӗш[2] м енгл. *фигура у картама (покеру, брицу) која се добија када играч сложи све карте исте боје.*

флӣпер м нем. *машина, аутомат за игру која се изводи повлачењем шипке за убацивање мале лоптице у неколико обележених рупа на табли аутомата:* играти на флиперу.

флиспа̀пӣр, -и́ра м нем. *врло танак, готово прозиран папир.*

флӣт м жарг. *оно што је за некога непријатно, неугодно.*

флоберица и **флобе̄рка** ж фр. *једноцевна пушка малог калибра (названа по француском проналазачу Флоберу).*

флӧк м нем. пом. *мало троугласто једро на јарболу једрењаче, косник.*

флома̀стер м енгл. *направа за писање с врхом од филца натопљеним мастилом разних боја, маркер.*

флӧпи-ди́ск м енгл. *диск од савитљивог материјала с магнетном превлаком, за бележење и репродукцију података на компјутеру.*

флӧр м лат. **1. а.** *танка прозрачна тканина од свиле, лана или вуне.* **б.** *копрена, вео.* **2.** *црна трака која се носи на рукаву, оковратнику, шеширу и др. као знак жалости за покојником.*

флóра ж лат. *биљни свет, све биљке једног географског региона или одређеног амбијента, одн. одређеног геолошког раздобља:* ~ Балкана, тропска ~; морска ~; ~ карбона.

флòрет м фр. **1.** *танак тупӣ мач с куполицом на врху подешен само за бод (а не за ударац) у спортском мачевању.* **2.** *тканина од отпадака свиле.*

флôрнӣ, -ā, -ō *који се односи на флору:* ~ област.

флòскула ж лат. *празна реч, шупља, отрцана фраза; смицалица, лаж.*

флòта и **флòта** ж итал. *сви бродови (ратни или транспортни, речни или морски) неке државе, предузећа и сл., бродовље, морнарица; највиша организациона и оперативна јединица ратних бродова:* ратна ~, трговачка ~, транспортна ~. • **ваздушна (зрачна)** ~ *сви авиони неке државе.*

флотáција ж енгл. *технолошки процес концентрације и издвајања корисне руде (олова, цинка, бакра и антимона) од разних примеса путем испирања водом или воденим раствором; место, погон, фабрика где се тај процес обавља.*

флотáцијскӣ, -ā, -ō *који се односи на флотацију:* флотацијски реагенси.

флòтēр, -éра м *рударски радник који ради на флотацији.*

флотúла ж фр. *одред мањих ратних бродова; скуп мањих бродова:* рибарска ~. • **ваздушна (зрачна)** ~ *скуп мањих летилица.*

флôтнӣ, -ā, -ō *који се односи на флоту:* ~ састав.

флȕвијалан, -лна, -о лат. *који је настао дејством речне воде, речни:* ~ еродија, флувијални облици.

флȕид, -а и **флȕид,** -и́да м лат. **1.** физ. *течно или гасовито тело које лако мења облик.* **2.** фиг. *тајанствени, неодређени утицај, зрачење, струјање које долази од неког или нечег:* песнички ~.

флȕидан и **флȕидан,** -дна, -о **1.** *који се односи на флуид, који тече, струји:* ~ течност, ~ гас. **2.** фиг. *који одаје, зрачи нешто тајанствено, неодређено:* ~ поезија, флуидни стихови.

флȕкс м лат. физ. *ток, правац преношења енергије (нпр. светлости) или материје (нпр. течности) кроз одређену површину:* ~ неутрона.

флȕктуалан, -лна, -о *који се мења, променљив, несталан.*

флуктуáлнōст, -ости ж *особина оног што је флуктуално, променљивост, несталност.*

флуктуáција ж лат. **а.** екон. *периодичне промене, колебање, нестабилност привредних појава, процеса и односа (нпр. дизање и спуштање цена, прилив и одлив радне снаге, новца у опticају итд.):* ~ радне снаге, ~ цена. **б.** *уопште колебање, нестабилност, варирање.*

флуктуи́рајȕћӣ, -ā, -ē *несталан, променљив, колебљив:* флуктуирајући курсеви новца.

флуктуи́рати, -ȕирам несвр. *бити несталан, мењати се (често), колебати се, варирати (нпр. о радној снази, ценама и др.).*

флȕōр м лат. хем. *хемијски елемент (F) из групе халогених елемената, зеленкастожућкасти гас оштра мириса.*

флуоресцѐнтан, -тна, -о *који се односи на флуоресценцију, који флуоресцира:* ~ цев, ~ осветљење, ~ сијалица.

флуоресцѐнтнōст, -ости ж *својство оног што је флуоресцентно.*

флуоресцѐнција ж лат. физ. *луминесценција, светлуцање неких супстанција док на њих делују радијације мање таласне дужине, које нестаје одмах након деловања тога зрачења.*

флуоресци́рати, -èсцирам несвр. *имати својство флуоресценције; зрачити, светлуцати флуоресценцијом.*

флуòрид, -и́да м хем. (обично у мн.) *со флуороводоничне киселине, једињење метала са флуором.*

флуоридúрати, -и́дирам (флуòрисати, -ишēм) свр. и несвр. *дода(ва)ти води за пиће мање количине флуорида, ради заштите од зубног кариjеса.*

флуорогрàфија ж лат.-грч. *фотографисање рендгенске флуоресцентне слике приликом масовних, систематских рендгенских прегледа плућа.*

флуорогрàфисати, -ишēм свр. и несвр. *подврћи, подвргавати флуорографији.* ■ ~ **се** *подврћи се, подвргавати се флуорографији.*

флуорògрафскӣ, -ā, -ō *који се односи на флуорографију:* ~ преглед.

фљȁс оном. **1.** *узвик за подражавање звука који се чује кад нешто падне с висине у воду, пљус.* **2.** *в. фљис.*

фљȁснути, -нēм свр. оном. *пасти у воду, ударити с карактеристичним шумом, пљаснути* (нпр. о камену).

фљȉс оном. *узвик за подражавање звука који се чује кад се руком или нечим другим удари по лицу, телу.*

фљȉскати, -ām несвр. *ударати, пљескати по телу:* ~ дете по стражњици.

фљȉснути, -нēм свр. оном. *ударити јако по лицу, телу и сл. производећи карактеристичан звук, пљеснути, звизнути, млатнути:* ~ по образу.

фљȕс оном. *узвик за подражавање звука који се чује при ударцу у нешто течно, житко.*

фљȕснути, -нēм свр. оном. *ударити, запљуснути с карактеристичним звуком (о нечем течном, житком).*

фоàјē, -èа м фр. *простор ија, дворана у позоришту, биоскопу итд. у којој се окупљају посетиоци пре почетка представе или за време паузе, предворје.*

-фоб грч. *као други део сложеница, суфиксоид који значи: непријатељ, мрзилац:* германофоб, србофоб, хидрофоб.

фòбија и **фôбија** ж грч. *неоправдан, болестан страх пред умишљеним опасностима који се јавља код извесних душевних поремећаја, неуроза и сл.; неоправдан, безразложан страх уопште.*

-фобија грч. *као други део сложеница значи:* **а.** *мржња, презирање:* англофобија, германофобија. **б.** *неоправдан, болестан страх од нечега:* хидрофобија, клаустофобија, агорафобија.

фòбичан, -чна, -о **1.** *који је изазван фобијом.* **2.** *који је захваћен фобијом.*

фòка и **фóка** ж грч. зоол. *в. туљан.*

фòкāлнӣ, -ā, -ō лат. *који се односи на фокус, који је у фокусу, жаришту, жаришни, жижни.*

фокстерѝјēр, -éра и **фòкстеријēр** м енгл. *врста ловачког пса за лов на лисице, јазавце и сл., обично беле длаке са црним, мрким, сивим или жутим пегама.*

фòкстрот м енгл. *врста живахне окретне игре у дводелном такту; музика за тај плес:* играти ~.

фóкус м лат. **1.** физ. *тачка у којој се секу светлосни зраци после одбијања од сферног огледала или после преламања кроз сочиво, жижа.* **2.** мед. *место у организму које је захваћено запаљењским процесом или неком другом болешћу, жариште обољења.* **3.** фиг. *средиште, центар неког збивања, догађаја.*

фокусúрати, -ȕирам свр. и несвр. **1.** *довести, доводити у фокус, изоштрити, изоштравати:* ~ објектив. **2.** фиг. *ставити, стављати у средиште интересовања:* ~ неколико случајева.

фóкуснӣ, -ā, -ō *који се односи на фокус.*

фôл[1] м итал. жарг. *измишљотина, лаж:* бацати некоме фолове.

фôл[2] прил. итал. жарг. *као бајати, тобоже:* ~ чита.

фôлија ж лат. *врло танак листић алуминијума, пластике и сл.:* алуминијумска ~, пластична ~.

фòлија ж фр. *живахан шпански музички комад с варијацијама.*

фолијáција ж лат. *обележавање појединих места у штампаној књизи бројевима, пагинација, пагинирање.*

фôлио, -ија м лат. **1. а.** *арак папира формата* 21 x 29,7 mm *или* 21 x 33 mm, *полутабак.* **б.** *књига тога формата.* **в.** *лист или страна књиге (обично рукописне).*

фолѝрант м разг. *онај који фолира.*

фолѝранткиња и **фолирàнткиња** ж разг. *женска особа фолирант.*

фолира́нција ж разг. *фолирање, варање, подвала.*

фолѝрати, фòлӣрām несвр. итал. разг. *лагати, варати, подвaљивати; измишљати:* ~ некога.

фо̀лк енгл. **I.** м (мн. ø) *новокомпоновани музички фолклор, новокомпоноване народне песме (обично без веће уметничке вредности):* звезда фолка. **II.** прид. непром. **а.** *који се односи на фолк (I):* ~ естрада, ~ музика, ~ парада, ~ звезда. • ~ **култура** *култура у којој су доминантне вредности оне које симболизују новокомпоноване народне песмме без веће (или без икакве) уметничке вредности (у музичком и литерарном смислу) и њихови извођачи.*

фо̀клṑр, -óра м енгл. **1.** *културна баштина народа која се очувала традицијом кроз веровања, приче, пословице, обичаје, игре, плес, музику, ношњу и др.* **2.** *научна грана, део етнологије који проучава фолклор (1).*

фолкло̀рист(а), -ē м (мн. -сти) *онај који скупља и изучава фолклор; онај који ствара уметничка дела у духу фолклора.*

фолкло̀ристика ж *проучавање фолклора.*

фолкло̀ристичкӣ, -ā, -ō *који се односи на фолклористе.*

фо̀лклорнӣ, -ā, -ō *који се односи на фолклор:* ~ грађа, ~ група.

фо̀лксдојчер м нем. *припадник немачке националне мањине у земљама Европе за време фашистичке Немачке у Другом светском рату.*

фо̀н[1] м грч. **1.** *шум, пуцкетање у телефонској слушалици, у радио-пријемнику и сл.* **2.** *јединица за мерење јачине гласова и шумова.*

фо̀н[2] м фр. *дубина, позадина (слике, позорнице):* на фону.

фона́ција ж лат. *извођење, стварање гласа са физиолошког становишта.*

фо̀нациṑнӣ (фона́цӣјскӣ), -ā, -ō *који се односи на фонацију.*

фо̀нд м (мн. -ови) фр. **1. а.** екон. *новчана средства издвојена за одређену сврху:* ~ за помоћ пострадалим, пензиони ~, инвестициони ~, ~ за стамбену изградњу. **б.** *имовина у новцу, наломилани новац, готовина; капитал.* **2.** *расположива средства, имовина, залихе:* стамбени ~, робни ~, земљишни ~, сточни ~, књижни ~. **3.** *архивска грађа која се односи на одређену проблематику.* **4. а.** *основа, темељ.* **б.** лик. *позадина слике.* • екон. **диспозициони** ~ *новац који влада једне земље може трошити, а да о трошку не мора полагати рачуна парламенту.* **пословни** ~ *основна и обртна средства радне организације која служе за просту и проширену репродукцију.* **резервни** ~ *фонд који се формира из чистог прихода.* ~ **речи** *све речи којим неко располаже.* **црни** ~ *нечија тајна залиха новца, обично намењена финансирању недозвољених делатности.*

фонда́ција ж фр. *фонд, заклада; добротворна установа чија су средства намењена одређеном циљу; задужбина:* ~ црвеног крста.

фоне́ма ж (фòнēм, -е́ма м) грч. лингв. *најмања несамостална јединица језичког система, глас као функционална јединица и носилац разлике у значењу (нпр. гласови д и т у речима лēд и лēт).*

фо̀нēмскӣ, -ā, -ō *који се односи на фонем и фонему.*

фонѐтика ж лингв. *наука о гласовима и гласовним системима језика; гласовни систем неког језика или дијалекта:* експериментална ~, дескриптивна ~, поредбена ~.

фонѐтичā̀р м *језички стручњак који се бави фонетиком.*

фо̀нетскӣ (фонѐтичкӣ), -ā, -ō *који се односи на фонетику:* ~ начин писања. • ~ **правопис** *правопис у коме се речи пишу онако како се изговарају.*

фо̀нетски прил. *по фонетским принципима; у погледу фонетике:* писати ~; ~ посматрано.

фо́ничан, -чна, -о грч. *звучан.*

фонò̀грам м *оно што је забележено фонографом (нпр. телефонски телеграм).*

фонò̀граф м грч. *уређај, апарат за фонографију, претеча грамофона.*

фонографија ж *снимање звукова и гласова ради репродукције.*

фонографисати, -ишēм (фонографи́рати, -àфӣрām) свр. и несвр. *снимити, снимати звукове и гласове фонографом.*

фонò̀графскӣ, -ā, -ō *који се односи на фонограф:* ~ снимање.

фонò̀лог м *лингвиста који се бави фонологијом.*

фонолò̀гија ж грч. лингв. *наука о фонемама.*

фонò̀лошкӣ, -ā, -ō *који се односи на фонологе и фонологију:* ~ систем.

фонò̀лошки прил. *у погледу фонологије, са фонолошког становишта.*

фò̀номēтар и **фò̀нометар,** -тра м грч. *апарат за мерење јачине гласа (у експерименталној фонетици).*

фономонта́жа ж грч.-фр. *преснимавање гласова, звукова и шумова са различитих магнетофонских трака на једну и њихово сливање у једну целину ради репродукције у радио-емисијама, филмовима и сл.*

фонотѐка ж грч. *збирка грамофонских плоча, магнетофонских трака или компакт-дискова.*

фонофò̀бија ж грч. мед. *болестан страх од гласног говора.*

фонта́на ж итал. *архитектонски објекат (обично украшен скулптурама и др. декоративним елементима) снабдевен цевима у које доспиче вода искачући напо увис; водоскок.*

фонтанѐла ж итал. анат. *мекано место између лобањских костију на глави новорођенчета:* чеона ~.

фо̀р[1] м нем. **1.** спорт. *додавање лопте напред (самом себи или саиграчу) у фудбалу, пас:* дуги ~. **2.** *в. фора (1).*

фо̀р[2] м фр. *веће затворено утврђење без цивилног становништва, у саставу тврђаве или самостално.*

фо̀р[3] м *в. форум.*

фо́ра ж нем. **1.** *предност, преимућство:* имати фору, дати некоме фору. **2.** жарг. *важна, истакнута личност, зверка:* главна ~. **3.** жарг. *начин поступања, поступак којим се жели скренути пажња на себе; згодна смицалица.* – Каква ти је то фора? Није ти то нека фора.

фо̀рзӣција (фòрзӣтија) ж *рад култивисаних украсних грмова* Forsythia *из ф. маслина* (Oleaceae), *са жутим цветовима.*

форѝнта ж (ген. мн. -тӣ) итал. **1.** *мађарска новчана јединица (= 100 филера) до њеног уласка у Европску унију.* **2.** ист. *сребрни или златни новац у неким европским земљама; у бившој Аустроугарској новац од 100 крајцара.*

фо̀рма ж (ген. мн. -мӣ) лат. **1.** *спољашњи, ваљски изглед неког предмета, тела, облик:* заобљена ~, издужена ~, четвртаста ~, јајаста ~, савршена ~. **2. а.** *предмет одређеног облика који служи као модел, образац за израду нечега, калуп, модел:* ливачка ~, ~ за прављење колача. **б.** штамп. *ивоздени оквир у који се смешта типографски слог за штампу; такав оквир заједно са слогом:* штампарска ~. **в.** фиг. *употпуне узор, образац.* **3.** правн. *ваљски облик који се даје правним актима:* писмена ~, усмена ~, ~ јавне исправе, ~ писмене исправе. **4.** *устаљени начин поступања, владања и изражавања, правило, норма:* пазити на друштвене форме, углађена ~, у грубој форми. **5.** *начин, облик устројства, уређења, систем:* ~ парламентарне владавине, ~ владања. **6. а.** ум. *спољна страна уметничког дела, сва изражајна средства уметничког изражавања условљена садржајем уметничког дела:* ~ романа, песничка ~, приповедачка ~. **б.** *у естетици: видљиви и чујни елементи уметнички обликованог садржаја (нпр. облик, боја, тонови, рима и сл.) за разлику од самог садржаја:* лепа ~. **7. а.** спорт. *ступањ, степен, стање тренутне психофизичке спремности, кондиције такмичара:* бити у доброј (одличној, изврсној) форми, бити у лошој форми. **б.** *употпуне добра кондиција:* бити у форми. **8.** лингв. *облик речи:* падежна ~. **9.** мат. **а.** *било који од елемената простора (тачка, црта, раван, лик или њихова комбинација):* геометријска ~. **б.** *хомо-*

ћени ћолином одређеноћ сшуйња у једној или више варијабли: линеарна ~, квадратна ~. **10.** *формалносш.* – То је само форма. • **бити у доброј форми** *бийи добро расйоложен; добро изгледаши.* **испасти, изићи из форме** 1) *изгубиши сйособносш, сйремносш за шакмичење и сл.; не бийи сйреман, оран, расйоложен за неки йодухваш, йосао и сл.* 2) *изгубиши складан, леп облик; уйојиши се.* 3) *йресшаши се йридржаваши друшшвених норми, йравила.* **у форми нечега (на форму нечега)** *у облику нечеѓа, као шшо је нешшо.* **немати форме, бити без форме** 1) *бийи неучшив, невасйишан, неуљудан.* 2) *бийи незгрејан, несйреган.* **форме ради (про ~)** *шек да се удовољи формалносши, обичају.*

фо̀рма̄лан, -лна, -о **1.** *који се односи на облик, сйољашњи изглед (а не на маѓерију, садржај).* **2.** *који удовољава само форми (а не и садржају), који је нешшо само йо форми, бесадржајан, йразан, йобожњи, йривидан:* ~ побожност, ~ независност, формални пристанак. **3.** фил. *који йридаје највећи значај форми, који йолази од форме, од облика:* ~ логика, ~ физика. **4. а.** *званичан, службен:* упутити формални позив, формални разговори.

формалдѐхӣд, -и́да м хем. *најйросшији алдехид, безбојан ѓас оштра мириса.*

формалѝзам, -зма м **1.** *йреувеличавање форме, облика садржају и суштини, йридавање йресудної значаја форми (у оцењивању, тумачењу и сл.); ситничаво йридржавање усшаљених форми (у неком йослу).* **2.** фил. *идеалисшичко учење йо коме се целокуйно сазнање изводи из облика и закона мишљења уз неѓирање важносши садржаја, одн. маѓеријалної елемената.* **3.** *смер, йравац у књижевносши и уметносши уойшше који йридаје велики значај уметничкој форми и сшилским елементима на шшеш у садржаја и идејносши.*

формàлизовати, -зујѐм (формализи́рати, -изи́рам) свр. и несвр. *свести, сводиши нешшо само на форму, занемарујући садржај, суштину:* ~ неки поступак.

формàлӣн, -и́на м хем. *водени раствор формалдехида.*

формàлист(а), -ē м (мн. -сти) **1.** *онај који се слейо држи форме а занемарује оно шшо је бишно.* **2.** *йрисшалица формализма (у уметносши, књижевносши и др.):* ~ у поезији.

формалѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на формализам и формалисше; који се заснива на формализму, формалан:* ~ логика.

формалѝстички прил. *на формалисшички начин, само форме ради, формално:* одговорити ~.

формалѝтēт, -е́та м *в. формалносш.*

фо̀рма̄лно прил. **1.** *на формалан начин.* **а.** *у йоѓледу форме, са сшановишша форме:* садржајно и ~ богата поезија. **б.** *само форме ради, да би се удовољило формалносшима:* бити само ~ присутан, само ~ изабрати. **2.** разг. *сшварно, исшински.* – Формално се обезнанио кад је то чуо. Формално га је избацио из стана.

форма́лнӧст, -ости ж (инстр. -ошћу) **1.** *особина, својсшво оноѓа шшо је формално; формализам:* слепа ~. **2.** *йосшуйање, йонашање йо усшаљеном реду; обичају а без бишноѓ значаја; йройисани, уйврђени йосшуйак, норма, йройис:* царинске формалности, испунити (обавити) све формалности, придржавати се формалности. • **пука ~** *нешшо шшо се чини само реда ради, да би се задовољила нека форма, обичај.*

фо̀рмант м лат. лингв. *шворбени део речи, морфема, афикс који се додаје корену или основи речи да би се добила реч одређеноћ значења* (нпр. *-ар* у речи обућар).

фо̀рма̄т, -а́та м лат. **1.** *облик и величина, одређене димензије неког йредмеша:* ~ књиге, ~ слике. **2.** фиг. *вредносш, сйособносш:* научник великог формата. • **цепни ~** *мали формаш шшампаних књиѓа.* **човек од формата** *изванредна личносш, човек великих сйособносши, величина, ауширишеш.*

фо̀рматӣван, -вна, -о *који формира, обликује нешшо:* формативни елементи.

форматѝрати, -ма̀тӣрам свр. и несвр. *йоделиши (диск, дискеше, комйакш-диск) у секшоре (који моѓу бийи различишоѓ формаша) шако да се моѓу складишшиши, йохрањивати йодаци.*

форма́ција ж лат. **1.** *давање облика нечему йри сшварању, шворби, уобличавање, формирање, образовање; шворба, сшварање, изграђивање.* **2.** *склой, сасшав, сшрукшура; облик, конфиѓурација:* ~ земљишта. **3.** геол. *ѓеолошки слој, комйлекс исшовремених сшена који је насшао у одређеном ѓеолошком раздобљу:* карбонска ~, пермска ~. **4.** *ѓрўйа, скўйина; ѓомила, ѓашо (нарочишоѓ облика):* политичка ~; ~ дивљих патака. **5.** вој. **а.** *сасшав и орѓанизација оружаних снаѓа; војна јединица:* војна ~. **б.** *облик одн. облици у којима се јављају делови неке војне јединице (нпр. у морнарици расйоред бродова йри скўйној йловидби у облику клина, колоне и др.; у авијацији – борбени йоредак, ѓрўйно летење и др.):* клинаста ~. **6.** бот. *виша јединица у науци о биљним заједницама (нпр. шума, травњак):* биљна ~, биотичка ~. **7.** *облик друшшвеноћ уређења на одређеном сшўйњу развоја друшшва, одређен начином йроизводње, сшўйњем развишка йроизводних снаѓа и др.:* друштвено-економска ~.

форма́цӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на формацију:* ~ стање (у војсци).

форма́цӣјски прил. *у йоѓледу формације.*

фо̀рмӣран, -а, -о *који се образовао, усавршио, оформљен:* ~ стручњак, ~ научник, потпуно ~ писац.

формѝрати, фо̀рмӣрам свр. и несвр. **1. а.** *да(ва)ши (нечему) форму, одређени облик, обликоваши, уобличиши, уобличаваши; образоваши, (на)йравиши, сшвориши, сшвараши:* лепо формирана лутка; ~ дебео слој, ~ покорицу. **б.** *уредиши, уређиваши, йосшавиши, йосшављаши у одређеном йорешку, реду:* ~ врсте, ~ колону, ~ композицију. **2.** *усшановиши, усшановљаваши, образоваши (неку орѓанизацију, усшанову, шело и сл.):* ~ одбор, ~ владу, ~ партију. **3.** *изградиши, изграђиваши (у духовном йоѓледу), усавршиши, усавршаваши:* ~ карактер, ~ укус. ■ **~ се 1. а.** *доби(ва)ши одређени облик, уобличиши се, уобличаваши се, обликоваши се у шоку сшварања, насшајања (нпр. о неком шелу, лику и сл.).* **б.** *наста(ја)ши, сшвориши се, сшвараши се, образоваши се (нпр. о неком слоју, йрекривачу и сл.).* **2.** *изградиши се, изграђиваши се у духовном йоѓледу, усавршиши се, усавршаваши се:* ~ се као личност, ~ се као писац. **3.** *наста(ја)ши, сшвориши се, сшвараши се (о некој орѓанизацији, усшанови, класи и сл.).*

фо̀рмула ж лат. **1.** *кратко йравило, образац који садржи йрецизно одређење неког йојма, законишосши и сл. и који се йод одређеним условима може йримениши у великом броју случајева:* законска ~, логичка ~. **2.** мат. *шврдња изражена маѓемашичким симболима која йриказује међусобни однос величина, йравило йо којем се може израчунаши шражена величина:* математичке формуле, ~ за израчунавање обима круга. **3.** хем. *йоједносшављени облик йриказивања сасшава хемијских сушшанци, одн. молекула йомоћу симбола хемијских елемената и индекса (с доње десне сшране симбола) који означавају број аѓома:* хемијске формуле. • **~ једнāн** *шиī изузешно брзих аушомобила једноседа намењених искључиво за ауйо-шрке, најјача каѓеѓорија шркачких аушомобила; шрке шаквим аушомобилима.* **емйиријске формуле** хем. *формуле које йриказују само нумерички однос аѓома у молекулу.* **рационалне формуле** хем. *формуле које скраћено йриказују сшрукшуру једињења.* **структурне формуле** *формуле које йриказују начин везивања аѓома у молекулу.*

формӯлӑр, -а́ра м *шшамйани образац са уврђеним рубрикама и колонама у које шреба уйисаши шражене йодашке:* испунити ~, ~ за пријаву испита.

формула́ција ж лат. *облик у коме је изражена нека мисао, законска одредба и сл.:* ~ законских одредби.

формӯлисати, -ишēм (формули́рати, -ӯлӣрам) свр. и несвр. *јасно и одређено, йрецизно изразиши, изражаваши неку мисао, обликоваши (усмено или йисмено), сшилизоваши неку мисао:* ~ законску одредбу, јасно ~ мисао, ~ програм.

фо̀рсӣра̄н, -а, -о **1.** *убрзан и одвеђ найоран:* ~ темпо, ~ марш. **2.** *наѓеѓнуш, наѓеѓнуш, усиљен:* ~ програм, ~ дијета.

фо̀рсӣра̄но прил. **1.** *на форсиран начин, убрзано и найорно:* маршировати ~. **2.** *наѓеѓнушо, усиљено:* загрлити ~ (некога).

фо̀рсира̄нӧст, -ости ж *сшање и особина оноѓа шшо је форсирано; убрзаност; наѓеѓнушосш, усиљеносш:* ~ темпа.

форси́рати, фòрсӣрām свр. и несвр. **1. а.** *појачати (ва)ти спровођење, (из)вршење нечега дајући му предност и подржавајући га, инсистирати на убрзаном спровођењу, (из)вршењу нечега; претерати, претеривати у темпу вршења, обављања нечега, (у)чинити нешто журећи, напрежући се:* ~ изградњу пруге, ~ гајење винове лозе, ~ сточарство; ~ вожњу, ~ марш. **б.** *присилити, приморати, присиљавати, примора(ва)ти, инсистирати да се нешто уради:* ~ да се прође, ~ да се каже нешто. **2.** (некога) *омогућити, омогућавати некоме успех (често неосновано) радећи њему у прилог, подржавајући га:* ~ своје људе, ~ спортисту. **3.** воj. **а.** *борбом савладати, савлађивати неку препреку (нпр. реку); борбом освојити, освајати:* ~ Дунав. **б.** *оружаном силом (флотом или ескадром) проћи, пролазити кроз неки теснац, пролаз:* ~ кланац.

фòрте итал. муз. **1.** прил. *снажно, гласно (као начин извођења одређене музичке деонице, у нотном запису означено са* f); супр. пијано. **2.** м непром. (?) *јак, снажан глас:* снажан ~.

фортепија́но м (мн. с) итал. *в. клавир.*

фòртӣсимо итал. муз. **1.** прил. *врло јако, веома снажно (као начин извођења одређене музичке деонице, у нотном запису означено са* ff). **2.** м (мн. с) *врло јак, снажан глас.*

фортифика́ција ж лат. воj. **1.** *утврђено место, утврђење, тврђава.* **2. а.** *грана војне инжењерије која се бави проучавањем могућности утврђивања положаја за одбрану.* **б.** *подизање утврђења, тврђава:* вештина фортификације.

фòртификацӣōнӣ (фортифика́цӣјскӣ), -ā, -ō *који се односи на фортификацију:* ~ уређење положаја.

фòртификацӣōно (фортифика́цӣјски) прил. *у погледу фортификације:* ~ повољан положај.

фортӯна ж итал. *судбина, усуд, коб; срећа (према имену староримске богиње среће Фортуне).*

фо́рум м лат. **1.** ист. *трг у старом Риму, средиште јавног живота.* **2.** пол. *изабрано или именовано тело, орган који је надлежан за решавање неких питања и доношење одлука:* виши партијски ~. **3.** *надлежност суда у кривичном поступку.* **4.** *страница интернета на којој се воде дискусије о појединим питањима, размењују поруке и др.*

фо́румскӣ, -ā, -ō *који се односи на форуме, политичка руководећа тела:* ~ рад, систем форумског одлучивања.

фо́румски прил. *на форумски начин, у форумима:* ~ решавати политичка питања.

фòрхенд и **фòрхенд** м енгл. спорт. *ударац у тенису са напред окренутим длаком.*

фòсӣл, -и́ла м лат. **1.** геол. *окамењени остаци биљних или животињских организама из ранијих геолошких периода, окаменина.* **2.** жарг. *стара, оронула особа; старовременска особа.* **3.** фиг. *оно што је застарело, старовременско.*

фòсӣлан, -лна, -о **1.** *који се односи на фосил, окамењен, скамењен:* фосилни остаци, фосилне биљке, фосилне смоле. **2.** фиг. *застарео, старовремски:* фосилни назори.

фосилиза́ција ж *процес претварања мртвог организма у фосиле.*

фосилизи́рати, -и̇зӣрām свр. и несвр. *претворити, претварати у фосиле.* ■ **~ се** *претворити се, претварати се у фосиле, окаменити се, скамењивати се.*

фòсӣлно прил. *у облику фосила.*

фосӣлнōст, -ости ж *својство онога што је фосилно.*

фòстна ж нем. *дебела даска која служи као потпорањ, греда.*

фòсфāт, -а́та м грч. хем. *у мн.: соли фосфорне киселине, важна природна и вештачка ђубрива (у јд.: таква со).*

фосфати́рати, -ӑтӣрām свр. и несвр. техн. *дејством фосфата површински заштитити, заштићивати предмете од челика.*

фòсфāтнӣ, -ā, -ō *који се односи на фосфате:* ~ ђубриво (гнојиво).

фòсфӣн, -и́на м хем. *отровни гас, фосфороводоник, који мирише на трулу рибу.*

фо̀сфор м грч. хем. *елемент* (P) *који се у природи јавља само у једињењима (претежно у фосфатима), разним минералима, важан састојак биљних и животињских организама.*

фо̀сфораст, -а, -о **1.** *сличан фосфору:* ~ сјај. **2.** *који има примесе фосфора:* ~ киселина.

фо̀сфорасто прил. *као фосфор, попут фосфора:* ~ светлети.

фосфоресцѐнтан, -тна, -о *који се односи на фосфоресценцију, који има својство фосфоресценције:* ~ светлуцање.

фосфоресцѐнтно прил. *зрачећи, светлећи фосфоресценцијом:* светлети ~.

фосфоресцѐнтнōст, -ости ж *својство онога што је фосфоресцентно, фосфоресценција.*

фосфоресцѐнција ж физ. *својство неких тела да у мраку испуштају апсорбовану светлост; испуштање такве светлости, зрачење таквом светлошћу (луминесценција која траје и након деловања енергије).*

фосфоресци́рати, -ѐсцӣрām несвр. *имати својство фосфоресценције; зрачити и светлети фосфоресценцијом, светлуцати.*

фо̀сфōрнӣ, -ā, -ō **1.** *који се односи на фосфор, који садржи фосфор:* ~ киселина, ~ руда, ~ ђубриво. **2.** *који светлуца као фосфор:* ~ одсјај.

фосфороводо̀нӣк, -и́ка (фосфоровòдӣк, -и́ка) м хем. *в. фосфин.*

фо̀т м *јединица јачине светла у фотографији (1 лумен).*

фо́та ж нем. *врста друштвене игре у којој играчи као улог дају неки предмет који искупљују извршавањем онога што се од њих тражи, залог; сам предмет који служи као улог у тој игри:* играти се фоте; враћати фоту.

фо́тати се, фо̀тām се несвр. *играти се фоте, залога.*

фоте́ља ж фр. **1.** *широка и дубока столица с наслоном и рукохватом, пресвучена обично кожом или тканином, наслоњач.* **2.** фиг. *руководећи положај у политици, управи, руководећа функција:* изгубити фотељу. • **министарска ~** *положај министра.* **дрма му се ~, клима му се ~** *његов положај је уздрман, несигуран.*

фотѐљāш, -а́ша м *функционер који упорно настоји да дође на власт и да се одржи на власти.*

фотѐљица ж *дем. од фотеља.*

фо̀тка ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) жарг. *фотографија.*

фо̀то м грч. непром. разг. *в. фотос.*

фото- 1. *као први део сложеница значи: светлосни:* фотосфера, фотохемија, фотографија. **2.** *као први део полусложеница значи: фотографски:* фото-апарат, фото-лабораторија, фото-клуб.

фо̀то-амàтēр, -е́ра м грч.-фр. *онај који се фотографијом бави аматерски, а не професионално.*

фо̀то-амàтēрскӣ, -ā, -ō *који се односи на фото-аматере:* ~ збирка.

фо̀то-амàтēрски прил. *као фото-аматер:* ~ снимати.

фо̀то-апàрāт, -а́та м *фотографски апарат, апарат за фотографисање.*

фотогѐничан, -чна, -о грч. *погодан, прикладан за фотографисање (обично у естетском смислу):* ~ лице, ~ особа, бити ~.

фотогѐничнōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога који је фотогеничан, онога што је фотогенично:* ~ глумице.

фо̀то-грàвēр, -е́ра м *онај који се бави фото-гравиром.*

фо̀то-грàвēрскӣ, -ā, -ō *који се односи на фото-гравере.*

фо̀то-гравѝра ж грч.-фр. *поступак у штампарству, преношење слике која треба да се репродукује на бакарну плочу нађену бакреним хлоридом, хелиогравира.*

фотògраф м *човек који се бави фотографисањем као професијом.*

фотогрàфија ж грч. **1. а.** *снимак, слика добијена фотографисањем помоћу фото-апарата, фото-камере:* албум с фото-

графијама, ~ у боји. **б.** *стварање, прављење трајних слика, снимака помоћу фото-апарата нарочитим технолошким поступком (најпре као негатива на филму или стакленој плочи превученој емулзијом осетљивом на светлост, затим као позитива, копирањем на папиру превученом слојем фотосензибилног материјала):* бавити се фотографијом, уметничка ~, подводна ~. **2.** фиг. *веран, детаљан приказ, опис нечега, обично без истицања битних елемената.*

фотографи́сати, -ишем̄ (фотографи́рати, -а̀фӣра̄м) свр. и несвр. **1.** *снимити, снимати фотографским и сл. апаратом.* **2.** фиг. *верно, детаљно опис(ив)ати, приказ(ив)ати (нешто), обично без истицања битних елемената.* ■ ~ **се** *би(ва)ти снимљен фотографским апаратом:* ~ за пасош.

фото̀графкиња ж **1.** *женска особа фотограф.* **2.** *фотографова жена.*

фото̀графскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на фотографе и фотографију:* ~ апарат, ~ папир, ~ снимак, ~ поступак, ~ занат, ~ радња.

фото̀графски прил. *на фотографски начин, фотографским поступком.*

фотоелѐмен(а)т, -нта м грч.-лат. *електрична направа у којој се светлосна енергија претвара у електричну енергију.*

фотоко́пија ж *тачна, верна репродукција, слика оригинала начињена фотографским апаратом.*

фотокопи́рати, -о̀пӣра̄м свр. и несвр. *(на)правити, израдити, израђивати фото-копију (нечега):* ~ документ.

фотоко̀пӣрнӣ, -а̄, -о̄ *који служи за фотокопирање:* ~ апарат.

фотоко̀пӣрница ж *просторија, радња у којој се врши фотокопирање.*

фотоли́за ж грч. хем. *хемијска разградња материје под утицајем светлости.*

фотолитогра̀фија ж грч. штамп. *графички поступак за штампање илустрација у једној или више боја – преношењем фотографских снимака на литографски камен.*

фотолуминесцѐнција ж грч.-лат. *луминесценција изазвана светлосним зрацима.*

фо̀то-материја̀л, -а́ла м *фотографски материјал.*

фо̀томе̄тар и **фо̀тометар,** -тра м *апарат за мерење јачине светла, светломер.*

фотомѐтрија ж грч. *мерење светлости (јачине светла, сјаја и расвете).*

фотомѐтрӣјскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на фотометрију:* ~ поступак.

фо̀то-мо̀дел, -е́ла м *особа, обично девојка лепе спољашности, која позира за модне фотографије, рекламе и сл.*

фо̀то-мо̀делскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на фото-моделе.*

фо̀то-монта́жа ж грч.-фр. *фотографија, слика добијена комбиновањем више различитих снимака, цртежа и сл. која даје утисак једне фотографије; поступак којим се постиже такав снимак.*

фо̀то-мо̀нта̄жнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на фото-монтажу.*

фо̀тон, -о́на м грч. *елементарна честица електромагнетског зрачења (светлости, рендгенских и гама-зрака).*

фо̀то̄нка ж *фотоелектронска цев.*

фо̀то-о̀бјектив м *фотографски објектив.*

фо̀то-па̀пӣр, -и́ра м *фотографски папир.*

фо̀то-репорта́жа ж *новински извештај, репортажа са фотографијама о актуелним догађајима, личностима и др.*

фо̀то-репо̀ртер, -е́ра м грч.-фр. *фотограф који снима, фотографише актуелне догађаје, личности и сл. за новине, телевизију и филм.*

фо̀то-репо̀ртерскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на фото-репортере.*

фо̀то-репроду̀кција ж *репродукција фотографије, фотографска репродукција.*

фо̀то-ро̀бот м *портрет неке личности конструисан на основу описа очевидаца, који се користи у криминалистици за проналажење деликвената.*

фо̀тос м грч. *фотографија, фотографски снимак:* рекламни фотоси.

фотосѐнзибӣлан, -лна, -о *који је осетљив на светлост, који се мења под утицајем светлосних зрака:* ~ материјал.

фотосензибилӣте̄т, -е́та м *својство неких материја (нпр. фотографског материјала) да се мењају под утицајем светлосног зрачења.*

фотосензибӣлнӧст, -ости ж *својство онога што је фотосензибилно, фотосензибилитет.*

фотосинте́за ж грч. биол. *изградња органских материја, угљених хидрата и др.) из угљен-диоксида и воде која се збива у зеленим биљкама под утицајем светлости.*

фотоста̀ница ж *в. фотоћелија.*

фо̀тостат м *фотографска копија неког документа или рукописа у природној величини.*

фотосфе́ра ж грч. астр. *видљива светла површина Сунца која континуирано емитује спектар светлости.*

фототе́ка ж грч. *збирка, архива фотографија и фотографских негатива; место где се чува та збирка:* полицијска ~, новинска ~.

фо̀то-телегра̀фија ж грч. *преношење фотографија телеграфијом или радио-телеграфијом, телефото.*

фототера̀пија ж грч. мед. *лечење помоћу светлости, обично ултраљубичастим зрацима.*

фототѝпија ж грч. *израда штампарских клишеа копирањем негатива фотографије на метале и комбинацијом нагризања киселинама и бојења; умножавање фотографија путем штампе.*

фо̀тотӣпсак, -ска м *в. фототипија.*

фотоћѐлија ж физ. *направа за претварање светлости у електричну енергију.*

фо̀то-фӣниш м *фотографски снимак којим се може утврдити тачан поредак тркача на циљу (нејасан голом оку).*

фотохѐмија ж грч. *део хемије који изучава реакцију и промене материје под утицајем светлости.*

фотохѐмӣјскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на фотохемију.*

фо̀тоцӗв јек. **фо̀тоцијев** ж *в. фотоћелија.*

фо̀то-цинкогра̀фија ж грч. *прављење штампарских клишеа преношењем фотографије на плочу од цинка.*

фо̀то-цинко̀графскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на фото-цинкографију.*

фра̀ скраћ. *фратар; титула која се ставља испред имена припадника фрањевачког реда:* ~ Анте.

фра̀гӣлан, -лна, -о **а.** *ломљив, крхак.* **б.** фиг. *неотпоран, нежан, слаб, осетљив.*

фра̀гӣлно прил. *нежно, крхко, неотпорно:* деловати ~.

фрагӣлнӧст, -ости ж *особина и стање онога што је фрагилно, онога који је фрагилан, крхкост, нежност, неотпорност.*

фра̀гмен(а)т, -нта м лат. **а.** *сачувани део, остатак неког уметничког дела (слике, скулптуре, књижевног дела, рукописа и сл.).* **б.** *уопште одломак неког уметничког дела (књижевног, музичког, слике, скулптуре и др.).*

фра̀гмента̄ран, -рна, -о *који је у фрагментима, одломцима; непотпун:* ~ спис, ~ текст.

фра̀гмента̄рно прил. *на фрагментаран начин, у одломцима, непотпуно:* ~ сачувана драма.

фрагмента́рнӧст, -ости ж *особина, стање онога што је фрагментарно.*

фра́за ж грч. **1. а.** *устаљени спој речи, израз, обрт речи* (нпр. челична воља, рекла-казала итд.). **б.** *спој речи који има своју мисаону самосталност, реченица као стилска творевина.* **2.** *обликом дотерана али смисаоно празна, безвредна, бесадржајна изрека, празна реч:* бомбаста ~, отрцана ~, стереотипна ~, шупља ~. **3.** муз. *најмања мелодијски и ритмички заокружена целина (од два такта).*

фра̀зāријум (фра̀зāрӣј, -ија) м *речник фраза.*

фразео̀лог м *лингвиста који се бави фразеологијом.*

фразеологѝзам, -зма м *фразеолошки израз, обрт, идиом.*

фразеологија ж грч. **1.** *скуп устаљених говорних израза, идиома карактеристичних за неки језик; део лингвистике који проучава такве изразе:* народна ~. **2.** *начин изражавања својствен неком говору, писцу, књижевном правцу и сл.*: политичка ~, демагошка ~.

фразео̀лошкӣ (фразеолӧгӣјскӣ), -ā, -ō *који се односи на фразеологију:* ~ речник, ~ обрт.

фразео̀лошки (фразеолӧгӣјски) прил. *у фразеолошком смислу; у фразама:* ~ слични изрази.

фра̀зēр, -е́ра м фр. *онај који фразира, који се изражава фразама, празним речима.*

фра̀зēрскӣ, -ā, -ō *који се односи на фразере, својствен фразерима.*

фра̀зēрски прил. *на фразерски начин, користећи фразе у говору:* изражавати се ~.

фразе́рство с *фразерски начин изражавања, фразирање:* ~ политичара.

фрази́рати, фра̀зӣра̄м несвр. *употребљавати фразе, служити се фразама, празним речима у говору или писму.*

фра̀̄ј нем. **1.** прид. непром. *који се не плаћа, који ништа не кошта.* – Пиће је фрај. **2.** прил. *без новчане накнаде, бесплатно:* радити ~ за некога.

фра̀̄јер и **фра̀јер** м нем. жарг. **1. а.** *лакомислен, ветропирast, неозбиљан млад човек, мангуп; пустолов, пропалица, хулиган.* **б.** *површан младић, будала, наивчина.* **2.** *драган, љубавник.*

фрајèрисати (се), -ишēм (се) несвр. *понашати се као фрајер, мангуп, мангупирати се.*

фра̀̄јерскӣ и **фра̀јерскӣ,** -ā, -ō *који се односи на фрајере, својствен фрајерима, мангупски:* ~ живот, ~ фризура, ~ говор.

фра̀̄јерски и **фра̀јерски** прил. *на фрајерски начин, као фрајер, мангупски:* понашати се ~, ~ се облачити.

фрајèрчина ж (м) (мн. ж) *ауг. и пеј. од фрајер.*

фрајèрчић м *дем. и хип. од фрајер.*

фрајéрштина ж *фрајерско понашање, фрајерски манири.*

фра̀̄јкор, -а и **фра̀̄јкōр,** -о́ра м ист. *добровољачки одред српских војника у аустро-турском рату 1788–1791. год.*

фрајкóрац, -рца м *припадник, члан фрајкора, војник добровољац.*

фра̀̄јкōрскӣ и **фра̀̄јкорскӣ,** -ā, -ō *који се односи на фрајкоре.*

фра̀̄јла ж нем. *у старом грађанском друштву назив за неудату женску особу, госпођица, девојка.* • **стара ~** *уседелица.*

фра̀̄јлица ж *дем. и хип. од фрајла; млада госпођица.*

фра̀̄к, фра̀̄ка м (мн. фра̀̄кови) фр. **1.** *свечани мушки црни капут са скутовима спреда изрезаним до појаса, а позади са дугачким уским пешевима у виду ластавичјег репа.* **2.** фиг. ир. *човек у фраку, припадник горњих слојева друштва, господин.*

фра̀̄кати, -а̄м несвр. пеј. *неумерено, претерано мазати (лице) шминком:* ~ лице. ■ **~ се** *претерано, неумерено се мазати по лицу руменилом, белилом и др., неумерено и неукусно се шминкати.*

фрактýра ж лат. **1.** мед. *прелом костију (потпун или делимичан):* ~ лобање. **2.** штамп. *тип штампаних слова са „сломљеним" линијама настао из готике.*

фра̀̄ктӯрнӣ, -ā, -ō *који се односи на фрактуру; који се обликује у фрактурама; изломљен:* ~ готица.

фра̀̄кција ж лат. **1.** *организована група чланова неке политичке партије, организације и сл. који одступају од заједничке, генералне линије своје партије, организације, али остају и даље у њој борећи се за победу својих схватања:* лева ~, омладинска ~. **2.** хем. *нуспродукт који се добија фракционом дестилацијом неке течности:* ~ нафте.

фракцѝја̄ш, -а́ша м *в. фракционаш.*

фракцѝја̄шкӣ, -ā, -ō *в. фракционашки.*

фракцијáштво с *в. фракционаштво.*

фра̀̄кцијскӣ, -ā, -ō *који се односи на фракције:* фракцијске борбе.

фра̀̄кцијски прил. *на фракцијски начин, као фракција:* наступати ~.

фракциòнāр, -а́ра м *в. фракционаш.*

фракциòнāш, -а́ша м пол. *члан фракције (1), групаш.*

фракциòнāшкӣ, -ā, -ō *који се односи на фракционаше, својствен фракционашима, групашки:* фракционашке методе.

фракциòнāшки прил. *на фракционашки начин, као фракционаши:* наступати ~.

фракционáштво с *стварање фракција, групаштво.*

фра̀̄кциōнӣ, -ā, -ō *који се односи на фракцију (2):* ~ дестилација.

фрамà̄сōн, -о́на м фр. *в. масон.*

фрамà̄сōнскӣ, -ā, -ō *који се односи на фрамасоне, масонски:* ~ штампа.

фрамасóнство с (фрамасонèрија ж) *в. масонство.*

фра̀̄нак, -нка м фр. *некадашња или данашња основна новчана јединица у неким земљама.*

франкѝзам, -зма м *систем фашистичке владавине генерала Франка у Шпанији.*

франки́рати, фра̀̄нкӣра̄м свр. и несвр. итал. (писмо, пошиљку) *снабде(ва)ти поштанску пошиљку маркама, (на)лепити (на писмо, пошиљку) марку, марке, платити, плаћати поштарину:* франкирано писмо.

фра̀̄нко прил. итал. **1.** трг. *трговинска одредба, клаузула која обавезује продавача да по уговореној цени испоручи робу купцу на уговорено место о свом трошку.* **2.** *ослобођено плаћања поштарине или возарине, бесплатно.* • **~ вагон** *клаузула која значи: продавац има о свом трошку утоварити робу у вагон.* **~ станица** *клаузула која значи: плаћен превоз робе од станице.* **~ царина** трг. *трошкови царињења садржани су у цени робе, ослобођено плаћања царине.*

фра̀̄нковац, -о̄вца м ист. *припадник, присталица реакционарне политичке странке у Хрватској која је радила против уједињења јужнословенских народа (којој је био на челу Јосип Франк).*

фра̀̄нковачкӣ, -ā, -ō *који се односи на франковце.*

франкòман, -а и **франкòмāн,** -а́на м *онај који претерано воли Французе и све што је француско.*

франкомàнија ж *претерана љубав према Французима и свему што је француско.*

франкòманскӣ и **франкòмāнскӣ,** -ā, -ō *који се односи на франкомане.*

франкòфил, -а и **франкòфӣл,** -и́ла м *пријатељ Француза и Француске.*

франкòфилскӣ и **франкòфӣлскӣ,** -ā, -ō *који се односи на франкофиле.*

франкофи́лство с *љубав, пријатељство према Французима и Француској.*

франкòфоб, -а и **франкòфōб,** -о́ба м *онај који мрзи Французе, непријатељ Француза.*

франкофо̀бија ж *непријатељско расположење, мржња према Французима и свему што је француско.*

франко̀фон, -о́на м *онај који говори француски; онај који се служи француским језиком.*

франко̀фопски и **франко̀фопски,** -ā, -ō *који се односи на франкофобе, својствен франкофобима.*

француза́ција ж *давање нечему, некоме француског обележја; примање француских особина, француизовање.*

фра̀нцизовати, -зујēм (француси́рати, -ѝзӣрām) свр. и несвр. *(у)чинити да неко или нешто прими француске особине, француски дух (у начину живота, култури и др.).* ■ ~ **се** *примити, примати француске особине (у начину живота, култури и др.).*

фра̀нцијум (фра̀нцӣј, -ија) м хем. *радиоактивни хемијски елемената* (Fr).

француз̂ефинѝзам, -зма м *доба владавине цара Фрање Јосипа I и начин, стил живота у то доба.*

француз̂ефѝнскӣ, -ā, -ō *који се односи на француз̂ефинизам, својствен француз̂ефинизму:* ~ култура.

француз̂ефовскӣ, -ā, -ō *који је као у цара Фрање Јосипа I:* ~ апсолутизам, ~ брада.

француз̂ефскӣ, -ā, -ō *в. француз̂ефински.*

Фра̀нцӯз, -у́за м (инстр. -у́зом) **1.** *припадник романског народа који чини главни део становништва Француске; држављанин Француске.* **2.** ђач. (француз) *наставник, професор француског језика.* **3.** (француз) зан. разг. *в. француски кључ (под фра̀нцӯскӣ изр.).*

фра̀нцӯскӣ, -ā, -ō *који се односи на Француза и Француску, који припада Французима, својствен Французима и сл.:* ~ привреда, ~ језик, ~ мода, ~ култура. • ~ **болест** мед. нар. *сифилис, луес.* ~ **капа** *в. беретка.* ~ **кључ** зан. *универзална алатка за одвијање и завијање вијака, завртња, шрафова, цеви и др.* ~ **кревет** *кревет ши̏ри од кревета за једну особу а ужи од брачног кревета.*

фра̀нцӯски прил. *на француски начин.* **1.** *као Французи, у француском духу, стилу:* ~ одевен, ~ васпитан. **2.** *француским језиком:* говорити ~, разумети ~.

Фра̀нцӯскиња ж **1.** *припадница романског народа који чини главни део становништва Француске; држављанка Француске.* **2.** ђач. (француз) *наставница, професорка, професорица француског језика.*

францу́шти̏на ж **а.** *француски језик, француски говор; елементи француског језика у неком другом језику:* говорити француштином. **б.** *француско понашање, француски стил понашања.*

франшѝза ж фр. *део штете који на основу уговора о осигурању терети осигураника, тј. који сноси он сам.*

фра́њевац, -ёвца м *редовник католичког реда светог Фрање Асишког.*

фра́њевачкӣ, -ā, -ō *који се односи на фрањевце:* ~ ред, ~ самостан.

фрапа̀нтан, -тна, -о фр. *који веома пада у очи, који оставља снажан утисак, упадљив, запањујући:* ~ сличност.

фрапа̀нтно прил. *веома упадљиво, запањујуће:* ~ слични.

фрапа̀нтно̄ст, -ости ж *особина онога што је фрапантно, упадљивост.*

фра̀пе, -ѐа м фр. *освежавајући напитак од млека и воћа.*

фрапи́рати, фра̀пи̏рām свр. и несвр. фр. (некога) *(у)чинити, оставити, остављати на некога снажан утисак, веома изненадити, изненађивати, запањи(ва)ти, запрепастити, запрепашћивати (о нечем неочекиваном).* ■ ~ **се** *веома се изненадити, изненађивати, запрепастити се, запрепашћивати се, запањи(ва)ти се.*

фра̑с м нем. нар. *грч који настаје од страха (обично код мале деце, новорођенчади), спазмофилија.* • **пасти у** ~ *пренеразити се, запањити се.*

фра̑тар, -тра м лат. кат. *члан католичког верског реда који живи у самостану према самостанским правилима, редовник (обично фрањевачког реда).*

фра̑тарскӣ, -ā, -ō *који се односи на фратре, својствен фратрима:* ~ одећа, ~ живот.

фра̑тарски прил. *на фратарски начин, као фратри, као у фратра и сл.:* ~ васпитан, ~ одевен.

фрà̀трина ж (м) (мн. ж) *ауīм. и пеј. од фратар.*

фрà̀трић, -а и **фрà̀трӣћ,** -и́ћа м *дем. и хип. од фратар.*

фрега̀та ж итал. **1.** пом. **а.** *ратни брод (сличан разарачу) снабдевен лакшим наоружањем, који служи за извиђање, пратњу трговачких бродова и за курирску службу.* **б.** ист. *ратни брод на једра, са три јарбола, наоружан топовима.* **2.** зоол. *врста веома грабљиве птице веслоношке* Fregata magnificens (aquila), *која живи у колонијама на обалама тропских мора.* • **поручник (капетан) фрегате** *официрски чин у ратној морнарици.*

фрѐгатнӣ, -ā, -ō *који се односи на фрегату.*

фре́за ж фр. **а.** *в. глодалица.* **б.** *в. глодало.*

фре́зер м **1.** *радник металске струке који ради на фрези, глодалици, металоглодач.* **2.** *ротирајући резни део глодалице с оштрим зупцима или утиснутим ножевима, глодало.*

фре́зерскӣ, -ā, -ō *који се односи на фрезере, металоглодачки.*

фрѐз-маши́на ж *в. глодалица.*

фреквѐнтан, -тна, -о **а.** *чест, учестан:* ~ куцање, ~ саобраћај. **б.** *често, обилно посећен:* ~ улица. • ~ **пулс** мед. *убрзан пулс.*

фреквѐнтно прил. *често, учестано.*

фреквѐнтно̄ст, -ости ж *в. фреквенција.*

фреквѐнција ж лат. **1.** *често јављање, понављање нечега, учесталост:* ~ саобраћаја, ~ обољења. **2.** *често посећивање, велика посећеност, навала:* ~ купаца. **3.** физ. *број понављања неке периодичне појаве или процеса у јединици времена (број пуних осцилација у јединици времена; број титраја у секунди):* ~ клатна, ~ наизменичне струје, ~ звука.

фреквѐнцијскӣ, -ā, -ō *који се односи на фреквенцију.*

френѐтичан, -чна, -о (френѐтичкӣ, -ā, -ō) *помаман, махнит, бесан; луд од одушевљења, буран, одушевљен, усхићен:* френетични узвици, ~ аплауз, ~ одобравање.

френѐтички и **френѐтично** прил. *на френетичан начин, махнито, помамно, лудо; одушевљено, бурно:* ~ клицати, ~ аплаудирати.

френѐтично̄ст, -ости ж *особина и стање онога што је френетично:* ~ аплаудирања.

френо̀лог м *онај који се бави френологијом.*

френолò̀гија ж грч. *проучавање карактера и душевних особина човека према облику лобање.*

френо̀лошкӣ, -ā, -ō *који се односи на френологију и френологе:* ~ испитивање.

фрѐо̄н, -о́на м енгл. хем. *у мн.: гасовита једињења флуора која служе као расхладне материје, електрични изолатори и др. (у јд.: такво једињење, такав гас).*

фрѐска ж итал. *зидна слика израђена на свежем слоју малтера, обично земљаним бојама отопљеним у води.*

фрѐско-сли̏кар м *сликар фресака.*

фрѐско-сликà̀рство с *зидно сликарство у фреско-техници.*

фрѐско-тѐхника ж *техника сликања на још свежем малтеру са којим се боје везују.*

фрѝво̀лан, -лна, -о лат. **1.** *површан; испразан, невредан, ништаван, безначајан:* ~ ствар, ~ разговор, ~ ситница. **2.** *неозбиљан, срамотан, развратан:* ~ песма.

фрѝво̀лно прил. *на фриволан начин, ништавно, испразно; неозбиљно, срамотно.*

фривóлнōст, -ости ж *особина онога што је фриволно, онога који је фриволан, ништавност, исправност; неозбиљност.*

фрѝгѝдан, -дна, -о лат. **а.** *полно, сексуално неосетљив, хладан (о жени).* **б.** *уопште хладан, неосетљив, равнодушан.*

фригидѝтēт, -е́та м *в. фригидност.*

фрѝгѝдно прил. *неосетљиво, хладно у погледу секса (о жени):* држати се ~.

фригѝднōст, -ости ж *особина онога који је фригидан, сексуална неосетљивост, равнодушност (код жена).*

фрѝјак, фрѝјка, -о *в. фришак.*

фрижѝдēр, -е́ра м фр. **а.** *електрични хладњак, хладњак у коме се електричном или др. енергијом ствара ниска температура потребна за расхлађивање животних намирница и њихово одржавање у свежем стању; расхладна витрина.* **б.** *велика просторија с уређајем за хлађење или замрзавање животних намирница.*

фрѝз[1] м нем. **а.** архит. *декоративни водоравни појас, трака обично између кровног венца и архитрава, украшена орнаментално или фигурално.* **б.** ум. *у ликовној уметности и уметничком занату: обрубни орнамент сличан фризу (а), на коме се обично понавља или варира неки мотив.*

фрѝз[2] м енгл. *одељак фрижидера за дубоко замрзавање; замрзивач.*

фрѝз[3] м жарг. *фризура.*

фрѝзēр, -е́ра и **фрѝзер**[1], -а м *занатлија који шиша и чешља, уређује косу:* женски ~, мушки ~, модни ~.

фрѝзер[2] м енгл. *в. фриз*[2].

фрѝзēрка ж *женска особа фризер.*

фрѝзēрница ж *фризерска радња.*

фрѝзēрскӣ и **фрѝзерскӣ,** -ā, -ō *који се односи на фризере:* ~ занат, ~ радња, ~ салон.

фрѝзēрски и **фрѝзерски** прил. *на фризерски начин:* ~ уређена коса.

фризи́рати, фрѝзѝрām свр. и несвр. **1. а.** (некога) *уредити, уређивати (некоме) косу (шишањем, чешљањем, коврцањем и сл.):* ~ глумце, ~ мушкарце. **б.** *уредити, уређивати чешљањем, коврцањем и сл.:* ~ косу, ~ перику. **2.** фиг. *дотер(ив)ати, средити, уређивати; преуредити, преуређивати:* ~ мотор, ~ цртеж, ~ одело, ~ чланак. ■ **~ се а.** *уредити, уређивати себи косу, (на)правити сам себи фризуру.* **б.** *уредити, уређивати косу код неког фризера:* ~ се два пута недељно, ~ се код модног фризера.

фризу́ра ж *начин уређивања, дотеривања косе (шишањем, чешљањем и др.):* кратка ~, дуга ~, модерна ~, женска ~.

фризу́рица ж *дем. и хип. од фризура.*

фрикàндō, -о̀а м фр. кув. *печење од телећег или јагњећег бута:* телећи ~.

фрѝкатѝв, -а и **фрикàтѝв,** -и́ва м лат. лингв. *фрикативни, струјни сугласник, спирант.*

фрѝкатѝван, -вна, -о лингв. *који се изговара пролажењем, струјањем ваздушне струје кроз теснац:* фрикативни сугласници.

фрѝкција ж лат. *трење, трљање.*

фрѝкциōнӣ, -ā, -ō *који се односи на фрикцију, који делује под утицајем трења:* ~ пренос.

фрѝц м нем. *погрдни назив за Немца, немачког војника и др. (према хипокористику од честог немачког имена Фридрих).*

фрѝшак, -шка, -о нем. **1.** *свеж, скорашњи:* ~ хлеб, ~ колач, ~ траг. **2.** *чио, одморан, крепак, бодар:* осванути ~. **3.** *прохладан, хладан (о ветру, времену и сл.).*

фрѝшко прил. *свеже; чило, бодро; (про)хладно.*

фришкòћа ж *особина онога што је фришко, свежина.*

фр̏к оном. *узвик за опонашање звука који се чује при наглом покрету, полетању и сл.* – Полете голуб фрк у ваздух.

фр̏ка ж (дат. фр̏ци) оном. **1.** *снажно и гласно, бучно дување кроз нос, фркање:* ~ коња, ~ мачке. **2.** разг. *узбуна, узбуђење; ужурбаност; неред, метеж, гужва.* – Било је фрке због мог кашњења. Правили смо фрку па су нас избацили из школе. • **нема фрке** жарг. *не треба се узбуђивати, нема проблема.*

фр̑кати[1], фр̑кām и фр̑чēм несвр. **а.** *увртати, упредати, сукати:* ~ бркове. **б.** *смотавати, завијати:* ~ цигарете. ■ **~ се** *увртати се, завртати се, савијати се (нпр. о лишћу).*

фр̑кати[2], фр̑чēм несвр. оном. *в. фркташи.*

фр̏кнути, -нēм и **фр̑кнути,** фр̑кнēм свр. оном. **1. а.** *наглo отићи, полетети, скочити* (нпр. о птици, човеку). **б.** *наглo одскочити, одбити се од нечега (нпр. о одломљеним комадићима нечега).* **2.** *наглo бацити, хитнути, фрљити:* ~ бомбу.

фр̑кнути, фр̑кнēм свр. *снажно, шумно избацити ваздух кроз нос, дахнути снажно, шумно кроз нос, ноздрве* (нпр. о коњу, мачки и др.).

фр̏ктати, фр̏кћēм несвр. оном. **а.** *снажно, шумно избацивати ваздух, дувати кроз нос, ноздрве* (нпр. о коњу, мачки и др.). **б.** фиг. *шумно испуштати ваздух кроз ноздрве у љутњи, бесу.*

фр̏љáкнути, фр̏љāкнēм свр. *в. фрљити.*

фр̏љати, -ām и **фр̑љати,** фр̏љām *несвр. према фрљити.*

фр̏љити, -ӣм, **фр̑љити,** фр̏љӣм, **фр̏љнути,** -нēм и **фр̑љнути,** фр̏љнēм свр. *бацити, хитнути:* ~ камен.

фројдѝзам, -зма м *учење аустријског неуропсихијатра Сигмунда Фројда (познато под именом психоанализа) по коме се појаве психичког живота тумаче деловањем подсвести и нагона, посебно сексуалних нагона.*

фр̀ојдист(а), -ē м (мн. -сти) *в. фројдовац.*

фројдѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на фројдизам, својствен фројдизму:* ~ схватање, ~ учење.

фр̀ојдовац, -о̄вца м *присталица, следбеник фројдизма.*

фр̀ојдовскӣ, -ā, -ō *који се односи на фројдовце, који је у духу Фројдовог учења, фројдизма:* ~ схватање, ~ хипотеза.

фр̀ојдовски прил. *на фројдовски начин, са становишта Фројдовог учења.*

фр̀о̏нт м (мн. -ови) (фр̀о̏нта ж) лат. **1.** *предња страна, лице, прочеље, лице, фасада, обично неке грађевине.* **2.** вој. **а.** *предња страна строја или борбеног распореда војске, чело; дужина постројене војске:* стати у ~. **б.** *подручје, појас, линија на којој се води борба између две противничке војске у рату:* линија фронта, доћи на ~, борбе на фронту. **в.** *све копнене оружане снаге распоређене на бојном пољу:* пробој фронта. **3.** пол. *савез више политичких странака створен ради остварења заједничких циљева; масе уједињене ради остварења својих циљева:* народни ~, раднички ~, демократски ~ радних људи. **4.** фиг. *подручје друштвеног, политичког, економског и сл. деловања:* постизати успех на свим фронтовима, радни ~. **5.** мет. *гранично подручје између хладне и топле струје:* хладни ~.

фр̀о̏нтāлан, -лна, -о (обично одр.) **1. а.** *који је с предње стране, на прочељу, спреда:* ~ страна зграде. **б.** *чеони:* ~ кост. **2.** *који се врши целом дужином фронта, строја, који је управљен према фронту:* фронтални напад, фронтални судар, ~ битка. **3.** мет. *гранични, који се налази, збива на граничном подручју између хладне и топле ваздушне струје:* фронтални таласи.

фр̀о̏нтāлно прил. *с фронталне, предње стране, спреда, с лица; наваљујући, нападајући целим фронтом:* заузети утврђење ~, напасти непријатеља ~.

фр̀о̏нтāш, -а́ша м **1.** *војник на фронту, у борби.* **2.** ист. *официр без завршене војне школе који је чин стекао у рату, на фронту.* **3.** *в. фронтовац.*

фронтà̀шица ж *в. фронтовка.*

фр̀о̏нтāшкӣ, -ā, -ō *који се односи на фронташе:* ~ транспорт.

фр̀о̏нтнӣ, -ā, -ō *који се односи на фронт, на фронту; фронташки.*

фр̀о̏тӣр, -и́ра м фр. *чупава памучна, ређе синтетичка тканина; ручник, пешкир од такве тканине.*

фр̀отӣр- *први део полусложеница са значењем: фротирски:* ~ -мајица, ~ -огртач.

фротӣрати, фр̀отӣрам несвр. *трљати, трти фротиром или неком другом тканином:* ~ леђа. ■ **~ се** *трљати се фротиром или неком другом тканином.*

фр̀отӣрка ж *фротирска мајица.*

фр̀отӣрскӣ, -ā, -ō *који је од фротира:* ~ огртач, ~ мајица, ~ пешкир.

фр̑с *узвик за подражавање звука који се чује кад пушка „слаже", не опали.*

фр̀тāљ, -а́ља м нем. *четврти део нечега, четвртина, четврт:* ~ чаше.

фртà̄љчић м *дем. од фртаљ.*

фруктóза ж лат. хем. *воћни шећер, врста шећера из групе моносахарида, који се налази у слатком воћу и меду.*

фр̑ула ж мађ. муз. *дувачки народни инструмент, уска свирала од дрвета (обично од базговине) са шест рупица:* свирати у фрулу, пастирска ~.

фр̑ӯлāр м *онај који прави фруле.*

фр̑ӯлāш, -а́ша м *онај који свира у фрулу.*

фрулà̄шица ж *она која свира у фрулу.*

фр̑ӯлица ж *дем. и хип. од фрула.*

фрустра́ција ж лат. *ненормално душевно стање, потиштеност, незадовољство, разочарење и сруба која се јавља због неостварених, незадовољених човекових потреба и тежњи.*

фр̑ӯстрацио̄нӣ, -ā, -ō *који се односи на фрустрацију.*

фр̑ӯстр̄ӣрāн, -а, -о *незадовољан и потиштен, разочаран због неостварења својих жеља, тежњи.*

фр̑ӯстр̄ӣрāнō̄ст, -ости ж *стање и особина оног који је фрустриран.*

фрустри́рати, фр̑ӯстр̄ӣрām свр. и несвр. *довести, доводити (некога) у стање фрустрације, изаз(и)вати фрустрацију (код некога):* фрустрирана опозиција, фрустрирана омладина.

Фрушкого́рац, -рца м **1.** *човек из Фрушке горе.* **2.** (фрушкого́рац) *вино из Фрушке горе:* мирисави ~.

Фрушкò̄гō̄рка ж *женска особа из Фрушке горе.*

фрушкò̄гō̄рскӣ, -ā, -ō *који се односи на Фрушку гору, који је из Фрушке горе:* ~ подручје, ~ вино.

фр̑цати, -а̄м несвр. *наглo избијати, искакати, врцати; бризгати (нпр. о искрама, сузама и сл.).* ■ **~ се** уз. повр. *гонити се, парити се (о мачкама).*

фр̑цнути, -нē̄м свр. **1.** *наглo искочити (нпр. о варници).* **2.** *севнути, блеснути, засијати (о искри, сјају и сл.).* **3.** *наглo (од)бацити, хитнути, фркнути, фрљити:* ~ камен. **4.** *пасти, треснути, лупити:* ~ о земљу.

фр̑чати, -чӣм несвр. **1.** *испуштати карактеристичан глас у бесу, узнемирености (о мачки и сл.), фрктати.* **2.** фиг. *љутити се, дурити се, срдити се:* ~ на некога.

фр̑чка ж жарг. **1.** *коврца, увојак.* **2.** *завојит знак у писању.*

фр̑чкица ж *дем. од фрчка.*

фр̑штати, -тӣм несвр. оном. *одавати, производити шуштаве, пришташве шумове (нпр. при горењу).*

фтизеò̄лог м *лекар специјалиста за туберкулозу.*

фтизеолò̄гија ж мед. *грана медицине која се бави проучавањем и лечењем туберкулозе (посебно туберкулозе плућа).*

фӯ узв. *в. фуј.*

фу́га[1] ж (дат. фу́ги) лат. муз. *полифона музичка композиција у којој се тема имитира по одређеним правилима и проводи кроз све деонице:* једноставна ~, двогласна ~, вишегласна ~.

фу́га[2] ж нем. *спој између елемената зидања – цигала, плочица или каменова.*

фӯгова̄н, -а, -о нем. *који има саставке са жлебовима:* ~ цигла.

фӯговати, -гујēм свр. и несвр. *(на)пунити фуге одговарајућом смесом везивног материјала.*

фӯдбал м енгл. **1.** (мн. ø) *врста спортске игре лоптом између две екипе са по 11 играча, у којој победу одлучују постигнути голови, гол.* **2.** *фудбалска лопта.* • **мали ~** *врста фудбала који се игра на мањем терену, обично у дворани, између две екипе са по пет играча.*

фудбà̄лēр, -е́ра м (инстр. -е́ром) *играч фудбала, голгеташ.*

фудбà̄лēрка ж *женска особа фудбалер.*

фудбà̄лēрскӣ, -ā, -ō *који се односи на фудбалере, својствен фудбалерима:* ~ дрес, ~ кондиција.

фӯдбалскӣ, -ā, -ō *који се односи на фудбал, који припада фудбалу:* ~ лопта, ~ клуб, ~ тим.

фӯзија ж лат. **1.** физ. *спајање лаганих атомских језгара у теже при јако високим температурама и притисцима, при чему долази до ослобађања великих количина нуклеарне енергије.* **2.** *спајање двају или више организација, предузећа и сл. у једно, удруживање; интеграција.* **3.** *уопште спајање, стапање.*

фузиò̄нāш, -а́ша м *присталица, поборник фузије (2).*

фузиò̄нāшкӣ, -ā, -ō *који се односи на фузионаше.*

фузиони́рац, -рца м *в. фузионаш.*

фузиò̄нисати, -ишēм (фузиони́рати, -ò̄нӣрām) свр. и несвр. *(из)вршити, спровести, спроводити фузију, спојити, спајати, ујединити, уједињавати; интегрисати:* ~ два предузећа. ■ **~ се** *ујединити се, уједињавати се; интегрисати се* (нпр. о два или више предузећа).

фузиò̄нист(а), -ē м (мн. -сти) *в. фузионаш.*

фӯј и **фӯ̑ј** узв. нем. *узвик којим се изражава презирање, одвратност, гађење и сл.* – Фӯј, како је то одвратно. Фӯј, срам вас било.

фӯк оном. **1.** *узвик за подражавање велике брзине, наглости, интензитета неке радње, збивања.* – Лисица побеже фук у јазбину. **2.** *узвик за подражавање звука који се чује при наглом струјању, фијукању ваздуха; фију.* • **~ је мени (за некога, за нешто)** жарг. *не марим ја за то, није ми стало до тога.*

фӯка ж оном. *фијукање, звиждук, хука:* ~ олује.

фука̀ра ж тур. **1.** зб. *сиромашан, прост свет, сиротиња, беда.* **б.** *сиромашна особа, сиромах, сирота.* **2.** пеј. *неваљалац, пропалица, бедник.*

фукара́штина ж *сиромаштво, беда.*

фӯкарскӣ, -ā, -ō *који се односи на фукару, који припада фукари, својствен фукари, сиротињски, бедан:* ~ черга.

фӯкарски прил. *на фукарски начин, као фукара, бедно:* ~ живети.

фука̀рство с *особина оног који је фукара, неваљалство, исквареност.*

фӯкати, -а̄м несвр. нем. жарг. вулг. *вршити обљубу над женском особом.* ■ **~ се** *полно општити са неким, имати сексуалне односе са неким.*

фӯкнути, -нē̄м свр. оном. *наглo, јако ударити, лупити, млатнути.*

фӯкса ж нем. вулг. *јавна жена, блудница, дрољa, курва, уличарка.*

фуксѐтина ж *ауīм. и пеј. од фукса.*

фӯксија ж бот. *род украсних ниских грмова* Fuchsia *из ф. пупољака* (Oenotheraceae), *са великим висећим цветовима, минђушица.*

фӯктати, фӯкћēм несвр. оном. *производити оштре, реске шумове, фијукати (нпр. о ветру).*

фӯл м карт. *већа добра комбинација карата у игри покера.*

фӯлā̄р, -а́ра м фр. *врста лаке свилене тканине.*

фу̀л-ко̀нтакт м енгл. *врста професионалног каратеа у коме је дозвољено ударање противника рукама и ногама.*

фумаро̀ла ж итал. *место на вулканском тлу где из отвора и пукотина избијају врели гасови и водена пара.*

фу̀нгицид м лат. хем. *средство за уништавање љубичица.*

фундàмент, -нта м лат. **1.** *основ, основа, темељ; постоље, подножје:* ~ зграде; ~ машине. **2.** фиг. *оно на чему се нешто заснива, темељи, изграђује, база:* ~ механике.

фу̀ндаментàлан, -лна, -о *темељни, основни, базни; битан, главни:* ~ закон, ~ наука, ~ истраживање.

фундаменталѝзам, -зма м енгл. *верски, обично муслимански доктринизам:* исламски ~.

фундаментàлист(а), -ē м (мн. -сти) *следбеник фундаментализма:* исламски ~.

фундаменталѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на фундаментализам и фундаменталисте:* ~ струја.

фу̀ндàтор м *оснивач, утемељитељ:* ~ задужбине.

фундàција ж лат. **1. а.** *оснивање, утемељење, заснивање, базирање:* ~ оптужбе, ~ науке. **б.** *установљење, оснивање неке задужбине; сама задужбина, заклада, фондација, фонд.* **2.** *осигурање, покриће (банковних новчаница и сл.):* ~ златом.

фундѝрати, фу̀ндӣрам свр. и несвр. **а.** *ударити, ударати темељ (нечему), засновати, заснивати, (у)темељити:* добро фундирано учење. **б.** *поткрепити, поткрепљивати доказима, документовати, аргументовати:* ~ одбрану, ~ оптужбу. ■ **~ се 1.** *темељити се, заснивати се на нечему.* **2.** *ослонити се доказима.*

фу̀ндус м лат. **1.** *имање, имовина; залихе, фонд:* ~ музеја, ~ галерије; ~ речи. **2.** анат. *дно неке телесне шупљине:* очни ~.

фу̀нкција ж лат. **1. а.** *вршење неке радње, службе, посао, дужност, служба:* вршити функцију директора, ступити на функцију. **б.** *задатак, улога; сврха.* – Која је твоја функција у том послу? **2.** биол. *специфичан рад органа и рад, функционисање организма уопште:* ~ бубрега, ~ срца, ~ крвотока, поремећај функције органа за варење. **3.** мат. *зависна променљива величина која се мења зависно од мењања друге величине:* алгебарска ~, аналитичка ~, тригонометријска ~.

фу̀нкцӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на функцију.*

фу̀нкцӣјски прил. *у погледу функције, по функцији:* ~ одговорно место.

фу̀нкционàлан, -лна, -о **1.** *који се односи на неку функцију, рад, службу:* ~ однос. **2.** *који служи одређеној функцији, сврси, потреби, сврховит, сврсисходан; рационалан:* ~ стан, ~ опис. **3.** мат. *који се односи на математичку функцију:* ~ анализа.

функционалѝзам, -зма м *правац у савременој архитектури који се залаже за сврсисходну и логичну организацију животног простора, тражећи да грађевина и обликом јасно изражава своју функцију.*

функционализàција ж *функционална усмереност, усмереност активности одређеном циљу, искоришћавање у одређене сврхе:* ~ животних манифестација.

функционàлизовати, -зујēм (функционализѝрати, -ѝзӣрām) свр. и несвр. *претворити, претварати у одређену функцију, искористити, искоришћавати у одређене сврхе:* ~ улогу писца, ~ ексцес.

фу̀нкционàлно прил. *на функционалан начин; у погледу функције, по функцији:* посматрати ~, ~ важан орган.

функционàлнӧст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога што је функционално:* ~ простора.

функцио̀нēр, -ера м *особа која обавља неку јавну функцију, обично одговорну, у државној служби:* високи партијски ~, општински ~, војни ~.

функцио̀нēрскӣ, -ā, -ō *који се односи на функционере.*

фу̀нкциōнӣ, -ā, -ō *функцијски, функционалан.*

функцио̀нисати, -ишēм (функционѝрати, -о̀нӣрām) свр. и несвр. *обавити, обављати, (из)вршити одређену функцију, бити исправан, бити у одређеној функцији, радити (нпр. о некој машини, механизму, телесном органу и сл.):* добро ~.

фу̀нта ж (ген. мн. -тӣ) енгл. **1.** *новчана јединица велике Британије, Ирске, Малте, Кипра, Египта и др.*: енглеска ~, египатска ~. **2.** *мера за тежину (у разним земљама различита, око 1/2* kg).

фу̀њара ж (м) (мн. ж) *лоша, покварена особа, гад, ништков, ништарија.*

фу́рати, фӯрām несвр. нем. жарг. и разг. **1. а.** *возити се, превозити се неким превозним средством:* ~ возом. **б.** *носити преносити:* ~ пакете, ~ кофере. **в.** *носити неки одевни предмет:* ~ одело, ~ кравату. **г.** *разносити, проносити (гласове, вести), пропагирати:* ~ лажи, ~ своју истину. **2.** *спроводити; наметати; подстицати:* ~ своју политику. **3.** *ићи, кретати се, напредовати у кретању; уопште напредовати:* ~ даље. **4.** *забављати се, водити љубав (с младићем, девојком).* • **~ свој фазон** *радити по своме.*

фу̀ргōн, -о́на м фр. **а.** *железнички затворени теретни вагон или зарежна кола.* **б.** *мртвачка кола.*

фу̀рија ж лат. **1.** (Фурија) *богиња освете у староримској митологији.* **2.** фиг. *бесна, разјарена, необуздана особа; свађљива, зла жена, оштроконџа, аспида:* упасти у собу као ~; викати као ~. **3.** *бес, помама, јарост.*

фуријерѝзам, -зма м *учење француског социјал-утописте Ш. Фуријеа, који се залагао за „хармонично" друштво у коме је основна ћелија „фаланга".*

фу̀риōзан, -зна, -о итал. **а.** *бесан, горопадан, помаман, махнит, дивљи, необуздан:* ~ жена. **б.** *својствен таквој особи:* ~ улазак, ~ игра.

фу̀риōзно прил. *на фуриозан начин, бесно, помамно:* ~ улетети у собу, ~ јурити.

фурио́знӧст, -ости ж *особина и стање онога који је фуриозан, онога што је фуриозно, махнитост, помахниталост.*

фу̀рнӣр, -и́ра м фр. (и зб.) *танка дашчица (танке дашчице) од квалитетног дрвета (храстовине, ораховине и сл.) која служи за облагање дрвеног намештаја, покућства и сл.*: обложити фурниром, храстов ~.

фурни́рати, фӯрнӣрām свр. и несвр. *обложити, облагати фурниром.*

фу̀рнӣрскӣ, -ā, -ō *који се односи на фурнир, који је од фурнира:* ~ дашчица.

фу̀руна и **фурӯна** ж тур. *пећ:* заложити фуруну.

фу̀руница и **фурӯница** ж *дем. од фуруна.*

фу̀рунскӣ, -ā, -ō *који се односи на фуруну:* фурунска врата, ~ лопата.

фурӯнче, -ета с *дем. од фуруна.*

фӯсак м нем. *крзнена врећа у који се увлаче ноге и доњи део тела при вожњи саоницама или колима по великој хладноћи.*

фӯсно̀та и **фусно́та** ж нем.-лат. *белешка испод текста обележена звездицама или бројкама (обично написана ситним словима) која објашњава нешто у вези с изложеним текстом.*

футро́ла ж нем. *кутија, корице, навлака и сл. за чување неког предмета, инструмента и сл.*: ~ за наочаре, ~ за кишобран.

фӯтӯр, -у́ра м лат. лингв. *сложен глаголски облик, глаголско време којим се исказује будућа радња, будућност, будуће време (нпр. „доћи ћу", „размислићу").* • **~ други (егзактни)** *сложен глаголски облик којим се обично означава будућа радња за коју говорник претпоставља да ће се (из)вршити у будућности пре неке друге будуће радње или напоредо с њом (нпр. „будем стигао", „будемо ишли").* **~ први** в. *футур.*

футурѝзам, -зма м лат. *уметнички правац, посебно у ликовној уметности и поезији, настао почетком XX века у Италији, који је одбацујући устаљене форме, настојао да спољним, механичким средствима изрази динамику и суровост савременог живота, посебно у граду.*

футу̀рист(а), -ē ж (мн. -сти) *припадник, присталица футуризма.*

футурѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на футуризам и футуристе:* ~ слика, ~ поезија.

футурѝстички прил. *на футуристички начин, као футуристи:* ~ насликати, ~ обрадити.

футу̀ристкиња ж *жена футуриста(а).*

футуро̀лог м *стручњак у футурологији.*

футуролò̀гија ж лат.-грч. *наука која покушава да на основу чињеница и искустава одреди развој будућих догађаја, посебно с обзиром на научна и техничка достигнућа.*

фӯ̂ћ нем. *узвик којим се исказује да је нешто нестало, пропало.* – Његове паре одоше фућ.

фӯ̂ћкати, -ām несвр. оном. *звиждати, звиждукати:* ~ псу, весело ~. • **~ на нешто** *не марити за нешто, не обазирати се на нешто.*

фӯ̂ћнути, -нēм и **фу́ћнути,** фӯ̂ћнēм свр. *звизнути, зазвиждати.*

фӯ̂фа ж жарг. *жена лакога морала, проститутка, курва.*

фӯ̂фица ж *дем. и хип. од фуфа.*

фу́цати се, фӯ̂цām се несвр. вулг. *лињати се, хабати се.*

фу́шер м нем. *онај који неки посао обавља површно и рђаво, аљкаво; шепртља, петљанац.*

фушѐрā̄j, -а́ја м **а.** *фушерски, лош, рђав рад; петљање.* **б.** *лоша, рђава израђевина, производ фушерскога рада.*

фу́шерити, -ӣм несвр. нем. [гл. им. фуше́рēње с] *лоше, рђаво, нестручно и површно радити неки посао; петљати.*

фу́шерскӣ, -ā, -ō *који се односи на фушере, својствен фушерима:* ~ посао.

фу́шерски прил. *као фушер, лоше, аљкаво:* ~ урадити посао.

X

x (X) с непром. **а.** лингв. *задњонепчани безвучни струјни сугласник.* **б.** *слово којим се обележава тај сугласник:* велико X, мало x, курзивно *x*.

ха̑ и ха̑ 1. узв. **а.** (поновљено више пута) 1) оном. *за подражавање кикотања, гласног смејања.* – Ха, ха, ха! кикотала се она. 2) *за изражавање злурадости, осветољубивости.* – Ха, ха! баш ми је мило што сте изгубили. **б.** *за изражавање одушевљења, раздрагано сти: браво, тако!* – Ха, дивно, победио си. **в.** *за изражавање изненађења: гле.* – Ха, ево и Марка. Ха, ти си. **г.** *за изражавање двоумљења, недоумице, неверице и сл.* – Ха, хоће ли бити баш тако? Ха… како се узме. **д.** *за подстицање и у молби: хајде, дела, дедер.* – Ха, помози боже! Ха, девојко, ха, само напред. **2.** *речца за питање: је ли?* – Па како сте путовали, ха?

ха̀бав, -а, -о *похабан, изношен, отрцан, поцепан:* ~ одело.

ха̀бати, -а̄м несвр. *чинити хабавим, ношењем квалити, трошити, дерати, цепати:* ~ одећу. ■ **~ се а.** *дерати се и прљати ношењем (о одећи, обући и сл.).* **б.** физ. *постепено губити честице с површине услед трења (о чврстим телима).*

ха̀бзбуршкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на Хабзбуршовце, династију која је владала Аустријом 1278–1918. године:* ~ монархија, ~ династија.

хабилита́ција ж лат. *оспособљење и стицање права за предавање на универзитету; научни рад, студија на основу које се стиче то право и степен доктора.*

ха̀билитацио̄нӣ (хабилита́цӣјскӣ), -а̄, -о̄ *који се односи на хабилитацију:* ~ рад, ~ поступак, ~ одбрана, ~ предавање.

ха̀билитовати се, -тӯјем се (хабилити́рати се, -ѝтӣрам се) свр. и несвр. *испунити, испуњавати услове, оспособити се, оспособљавати се за предавача на универзитету (обично неком студијом).*

ха̀бит м итал. *одећа католичких свештеника, редовничка одећа.*

ха̀битус м лат. **1.** *спољашњи изглед, лик неког организма (обично биљке).* **2.** *спољашња обележја телесне и душевне конституције човека, конституција; држање тела, појава:* телесни ~, психички ~.

хаброно̀ша м тур. *гласоноша, гласник; онај који шири гласине, брбљивац.*

хава̀на и **ха̀ва̄нка** ж *врста фине цигаре, хаванска цигара.*

ха̀ва̄рија и **хава̀рија** ж итал. *квар, штета, оштећење настало на саобраћајном возилу (аутомобилу, авиону, броду и др.) или роби, товару приликом путовања; удешене оштећење, квар (нпр. неке машине, механизма и др.):* ~ авиона, ~ брода, ~ мотора.

хава̀рисати, -ишем (хавари́рати, -а̀рӣрам) свр. и несвр. (обично у трп.) *оштетити, оштећивати, (по)квалити (возило, мотор, машину и сл.):* ~ ауто.

хагио̀граф м *писац хагиографије.*

хагиогра̀фија ж грч. *опис живота неког свеца.*

хагио̀графскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на хагиографе и хагиографије:* ~ спис.

ха̑д м грч. мит. **а.** (Хад) *бог подземног света код старих Грка.* **б.** *подземни свет, пакао.*

ха̑дскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на хад, паклени.*

ха̀зард м фр. **а.** *игра на срећу; коцка, коцкање.* **б.** *ризичан подухват, посао чији исход зависи углавном од случаја, од среће.*

ха̀зардан, -дна, -о *који се односи на хазард, коцкарски:* хазардне игре.

хазà̀рдаш, -а́ша м *в. хазардер.*

хазà̀рдер, -е́ра м *играч на срећу, коцкар; удешене онај који ставља све на коцку, који се упушта у ризичне подухвате.*

хазà̀рдерка ж *жена хазардер.*

хазà̀рдерскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на хазардере, својствен хазардерима, коцкарски:* ~ игра, ~ срећа.

хазà̀рдерски прил. *на хазардерски начин, као хазардер.*

хазарде́рство с *хазардерски дух; својство онога који се упушта у ризичне послове.*

хазарди́рати, -а̀рдӣрам свр. и несвр. *коцкати се, играти хазардно; ставити, стављати све на коцку, препустити, препуштати све случају, стицају околности.*

ха̀зардно прил. *на хазардан начин, стављајући све на коцку, коцкарски:* играти ~.

ха̀йку м непром. јап. *кратка песничка форма са три стиха од по 5, 7 и 5 слогова:* ~ песма, ~ поезија.

ха̑j[1] прид. непром. енгл. *који припада високом, отменом друштву, отмен:* ~ кругови, ~ клијентела.

ха̑j[2] и **ха̑ј** узв. **1. а.** *за изражавање дивљења, усхићења и сл., ах.* – Хај, како смо се лепо провели. Хај, колика је ова грађевина. **б.** *за изражавање нерасположења, резигнираности, очајања.* – Хај, доста ми је свега. **2. а.** *за скретање пажње.* – Хај, склони се. **б.** *за терање дивљачи, говеда и сл.* **3.** (поновљено више пута) оном. *за подражавање гласова при зевању.* – Хај – хај! – зевну он неколико пута.

ха̑јати, ха̑јем несвр. *марити, обраћати пажњу, обазирати се (на некога, на нешто):* не ~ за породицу, не ~ за школу.

ха̀јвар, -а́ра м тур. **1.** *салата од самлевених печених паприка и плавих патлиџана.* **2.** *усољена рибља икра, кавијар.*

ха̀јде и **ха̑јде** (ха̑јд) (често у облику имп. 1. л. мн. ха̀јд(е)мо и ха̑јд(е)мо; 2. л. мн. ха̀јдете и ха̑јдете, ха̀јте и ха̑јте) узв. тур. разг. **1. а.** *за подстицање: дела, деде.* – Хајде да вечерамо. **б.** *при одбијању, неодобравању, неодобравању: пусти, мани.* – Хајде, окани ме се. Хајде, не причај глупости. **2.** *са значењем имп. гласола ићи, поћи и сл.* – Хајдемо кући. Хајдете у школу. **3.** (само: хајде) речца **а.** (често појачано са „де“) *за дошушкање: па добро, ако, нека.* – Што је погрешио хајдеде, али што грешку не признаје, то му се не може опростити. **б.** (обично удвојено) *у претњи, упозорењу: добро, добро; нека, нека.* – Хајде, хајде! Видећеш ти шта те чека. Хајде, хајде! Имаћеш времена да се предомислиш. **в.** *за истицање да је нешто окончано, готово.* – Видећемо се сутра. Па хајд! **г.** *у неверици, чуђењу.* – Удала се Ана. Ма, хајде, немој ми рећи!

ха̀јд(е)мо и **ха̑јд(е)мо** *в. хајде.*

ха̀јдӯк, -у́ка м тур. **1.** ист. *одметник од турске власти и борац против турског насиља.* **2. а.** *одметник удешите, разбојник, бандит, насилник.* **б.** *препредењак, превејанац:* стари ~.

хајдукова̀ти, хајдӯкујем несвр. *живети као хајдук, бити хајдук.*

хајдȕчија ж **1.** *одметање од власти и борба против ње, хајдуковање; одметништво:* провести живот у хајдучији. **2.** *хајдучко, одметничко разбојништво и пљачка; отимачина.*

хајдȕчина ж (м) (мн. ж) *ауг. и пеј. од хајдук.*

хајдȕчица ж **1.** *жена хајдук; хајдукова жена.* **2.** бот. *в. хајдучка трава (под хајдучки изр.).*

хàјдȕчкӣ, -ā, -ō *који се односи на хајдуке, који припада хајдуцима, својствен хајдуцима и сл.:* ~ станиште, ~ живот. • **~ трава** бот. *вишегодишња зељаста биљка* Achillea millefolium *из ф. главочика* (Asteraceae), *ситно изрезаних листова и белих цветова, која се користи у медицини.*

хàјдȕчки прил. *на хајдучки начин, као хајдук:* живети ~.

хајдȕштво с *в. хајдучија.*

хâјка ж (дат. хâјци; ген. мн. хâјкӣ) **1. а.** *наговарање дивљачи на ловачке заседе:* учествовати у хајци, ~ с псима. **б.** *група гонилаца, потера.* – Сустигла их је хајка. **в.** *прогоњење, прогон.* – Отпочела је хајка на одметнике. **2.** *организована јавна повика (на некога), грдња, негативна критика:* дићи хајку на некога.

хàјкати, -ām несвр. **1.** *гонити, терати (дивљач) у хајци:* ~ лисице. **2.** *гонити, терати стоку и сл. узвицима „хај, хај“:* ~ волове.

хàјкāч, -áча м **1.** *гонилац дивљачи у хајци:* чета хајкача. **2.** *онај који тера стоку хајкајући.*

хàјкāчкӣ, -ā, -ō *који се односи на хајкаче и хајку:* хајкачки повици; ~ прогон.

хàјкāчки прил. *на хајкачки начин, као у хајци, као хајкачи:* ~ јурнути.

хâјс узв. *в. ајс.*

хâјсати, -ām несвр. *в. ајскати.*

хâј-тēк енгл. скраћ. **1.** м *висока технологија.* **2.** прид. непром. *високотехнолошки:* ~ достигнућа.

хāк м оном. **1.** *изговарање гласа „х, ха“:* тихи ~. **2.** *дах, дисање, дување; дашак:* ~ лахора.

хàк м тур. ист. *врста пореза у натури, део прихода са имања који је кмет давао спахији.*

хáкати, хâчēм несвр. *испуштајући дах дувати у нешто:* ~ у руке.

хàкер м енгл. **а.** *познавалац (обично врстан) рачунарства и програмирања који, најчешће неовлашћено, разбија, отклања заштиту компјутерског система великих фирми, државних институција и сл., најчешће ради личне сатисфакције.* **б.** *уопште заљубљеник у рачунаре и добар познавалац рачунарства.*

хáкнути, -нēм свр. *испустити хāк, дахнути, духнути:* ~ у руку.

хâл м енгл. *велика дворана (концертна, изложбена и сл.); предворје, предсобље, простран трем.*

хàла ж енгл. **а.** *велика фабричка просторија с фабричким постројењима, машинама:* фабричка ~. **б.** *велика спортска или изложбена дворана:* спортска ~, сајамска ~, изложбена ~.

халàбука ж тур. *велика бука, вика, повика, галама; метеж, немир:* дићи халабуку.

халабȕкати, -àбȕчēм несвр. *в. халабучити.*

халàбучан, -чна, -о *ūн халабуке, бучан, хучан:* халабучни живот.

халàбучити, -ӣм несвр. *дизати халабуку, галамити, ларматити, викати.*

халàбучно прил. *с халабуком, бучно:* ући ~.

халàбучнōст, -ости ж *особина онога што је халабучно.*

халáкати, хàлāчēм и хàлāкāм и **халàкати,** хàлачēм и -āм (вар. алакати) несвр. **а.** *викати „хала-а“ или „алах“.* – Хоћа халаче. **б.** *викати, играти, галамити.*

халáкнути, хàлāкнēм (вар. алакнути) свр. **1.** *свр. према алакати.* **2.** *извршити јуриш, јуришати, јурнути с виком, бучно.*

хàлāл, -ála (вар. àлāл) м ар. **1.** *благослов; опроштај:* примити ~, с халалом. **2.** (у прил. служби) *са срећом, благословено, просто.* – Нек ти је халал. • **~ ти вера (ћуфте, мајчино млеко** и др.) *нека ти је срећно; свака ти част, браво, честитам; нека ти је просто.*

халáлити, хàлāлӣм (вар. алáлити) свр. и несвр. *да(ва)ти благослов, благословити, благосиљати, (по)желети срећу; опростити, опраштати:* ~ живот.

халàпљив, -а, -о *похлепан на јело, прождрљив, незаситан;* фиг. *уопште похлепан.*

халàпљивац, -ивца (халапљúвко) м *халапљив човек.*

халàпљивица ж *халапљива жена.*

халàпљиво прил. *прождрљиво, незаситно; похлепно:* ~ јести, ~ гутати, ~ пити; ~ грабити новац.

халàпљивōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога који је халапљив, прождрљивост, незаситост; похлепност.*

хàлāс, -áса м *в. алас.*

халас- *в. алас-.*

халв- *в. алв-.*

хàлиф, -а и **хàлӣф,** -úфа м (халúфа ж) *в. калиф.*

халиф- *в. калиф-.*

хàлка ж *в. алка.*

хàлō и **хàло** узв. енгл. *узвик при успостављању телефонског разговора; уопште узвик при непосредном обраћању некоме: хеј, ази.*

хàлогēнӣ и **халòгēнӣ,** -ā, -ō грч. хем. *који ствара, гради соли.* • **халогени елементи** *хемијски једновалентни елементи, неметали бром, флуор, јод и хлор, који директно са металима дају соли.*

хàлогēнка и **халòгēнка** ж разг. *халогенска сијалица, лампа.*

хàлогēнскӣ и **халòгēнскӣ,** -ā, -ō *који се односи на халогене елементе.* • **~ лампа (~ сијалица)** *сијалица са јаромјода или брома, која се употребљава у фото-техници и као аутомобилски фарови.*

хàлпцилúндер м нем. *полуцилиндер, круни мушки шешир, обично црни, за свечане прилике.*

халуцинàнтан, -тна, -о *који изазива халуцинације; који потиче од халуцинација:* ~ страх, ~ привиђење.

халуцинàнтнōст, -ости ж *особина онога што је халуцинантно.*

халуцинàнтскӣ, -ā, -ō *који се односи на халуцинације.*

халуцѝнатор м *онај који халуцинира, који пати од халуцинација.*

халуцѝнаторскӣ, -ā, -ō *који се односи на халуцинаторе.*

халуцинáција ж лат. мед. *ненормално душевно стање, чулна обмана (опажај или осећај) изазвана абнормалним узбуђењем живчаног система, без одговарајућег спољног надражаја, која се јавља код душевно оболелих особа, наркомана, затим као последица гладовања, великих напора итд.*

халуцинúрати, -ӣнӣрām несвр. *патити од халуцинација, имати халуцинације.*

халуцинòгēн[1], -éна м *халуциногено средство, материја која изазива душевни поремећај праћен халуцинацијама (нпр. дрога).*

халуцинòгēн[2], -а, -о *који изазива халуцинације:* халуциногена средства, ~ дрога.

хâлф м енгл. спорт. *играч у фудбалском, хокејском и сл. тиму на средини терена који помаже одбрани и нападу, помагач.*

хâлф-лúнија ж спорт. *линија тројице халфова (у фудбалу, хокеју и сл.).*

хàлчица и **хâлчица** ж *дем. од халка.*

хáља и **хâља** ж *хип. од халина; халина.*

халéтак, -тка м **1.** *дем. од халина.* **2.** *део одеће, одевни предмет, халина; јакница, жакет.*

хаљѐтина ж *ауīм. и пеј. од хаљина.*

хàљина ж **1.** *женска одећа која сеже до, изнад или преко колена и која се носи поврх рубља:* вечерња ~, дневна ~, свилена ~. **2.** мн. **а.** *мушко одело састављено од више делова:* војничке хаљине. **б.** *сви делови женске одеће који се носе у одређеној прилици:* свадбене хаљине. **3.** мн. *постељно рубље, постељина:* креветне хаљине.

хаљи́нац, -нца м *дем. од хаљина, хаљетак.*

хàљиница ж *дем. од хаљина.*

хаљи́нче, -ета с *дем. од хаљина.*

хаљи́нчина ж *ауīм. и пеј. од хаљина.*

ха́љица ж *дем. од хаља.*

хâљка ж *дем. од хаља.* • **хаљку на батаљку** *каже се кад неко покупи све своје ствари и оде.*

хâм, ха́ма (вар. ам) м (мн. ха́мови) мађ. *коњска опрема за запрежна кола (обично од коже са напршњаком):* ставити коњу ~.

хама́да ж ар. *пуста кречњачка висораван без песка; камените, кречњачка пустиња Сахаре.*

хама́јлија и **хамàјлија** ж тур. *в. амајлија.*

хама́јлијица и **хамàјлијица** ж *дем. од хамајлија.*

хàмалин (мн. -али) (вар. амалин) (хàмāл, -а́ла (вар. амал)) м тур. *в. носач (1).*

хàмāм, -а́ма м *в. амам.*

хàмāмскӣ, -ā, -ō *в. амамски:* ~ послуга.

хàмбург м агр. *врста винове лозе и грожђе те лозе (према немачком граду Хамбургу).*

хàмбургер м нем. **1.** *врста сендвича, печена пљескавица с додатком зачина у великој земички.* **2.** *врста меснате суве сланине, хамбуршка сланина.*

хамбургѐрија ж *в. хамбургерница.*

хàмбургѐрница ж *радња у којој се припремају и продају хамбургери (1).*

хàмер и **хàмер** м *посебна врста дебље фине хартије за техничко цртање.*

хамлетѝзам, -зма м *хамлетовско схватање и држање; подражавање, имитирање Хамлета, главног јунака истоимене Шекспирове трагедије.*

хàмлетовскӣ, -ā, -ō *који је као у Хамлета (дубоко мисаон и неодлучан, колебљив):* ~ питање, ~ схватање, ~ држање.

хàмлетовски прил. *на хамлетовски начин, као Хамлет:* ~ мислити, ~ се држати, ~ поступати.

хамлето́вштина ж (обично пеј.) *в. хамлетизам.*

хâн[1], ха́на м (мн. ха́нови) тур. ист. *гостионица, крчма (у граду или на друму) која је служила као сврашиште и коначиште за путнике.*

хâн[2] м тур. *в. кан.*

хàнгār м фр. *велика покривена просторија за смештај авиона или других возила и машина.*

хàнгāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на хангаре:* ~ простор.

хàнзаплāст м нем. *комадић фластера са газом за покривање мањих рана.*

хàнина ж *ауīм. и пеј. од хан*[1].

хâнскӣ, -ā, -ō *који се односи на хан, ханове, који припада хану:* ~ прозор.

хàнума и **ханȕма** ж тур. *удата муслиманка, госпођа; супруга, жена.*

хàнумица и **ханȕмица** ж *дем. и хип. од ханума.*

хàнцār, -ара м тур. *дуги оријентални нож савијеног облика, са две оштрице, који се носио у корицама за појасом, јатаган.*

ханцàрина ж *ауīм. и пеј. од ханџар.*

ханцàрић м *дем. од ханџар.*

хаȍс м грч. **1.** *метеж, неред, дармар; збрка, конфузија:* ~ на улици, ~ у соби; ~ у глави. **2.** фил. *код Платона: безлична праматерија којој је дух дао облик.*

хаòтичан, -чна, -о *који је у нереду, несређен; збркан, конфузан:* ~ стање на улици, ~ стање у привреди, ~ тржиште; хаотичне мисли.

хаòтичкӣ, -ā, -ō *в. хаотичан.*

хаòтички прил. *в. хаотично.*

хаòтично прил. *на хаотичан начин, у нереду, несређено; збркано, конфузно:* ~ изгледати, ~ се кретати, ~ се преплитати.

хаòтичнōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *стање и особина оног што је хаотично, хаотично стање, несређеност; збрканост, конфузност:* ~ тржишта; ~ мисли.

хȁп узв. оном. **1.** разг. *за подражавање наглог хватања.* **2.** *за подражавање штуцања.*

хàпакс м грч. лингв. *реч која се само једном или ретко јавља код неког писца или у литератури уопште; реч недовољно дефинисаног значења.*

хаплолòгија ж грч. лингв. *губљење, изостављање једног од двају суседних једнаких или сличних слогова у речи* (нпр. Танкосић од Танкокосић).

хȁпнути, -нēм свр. *наглo ухватити, зграбити, шчепати.*

хȁпс м грч. *затвор, тамница; казна лишења слободе:* стрпати у хапс; заслужити хапс.

хапсàна ж *затворска зграда, затвор.*

хапсàнскӣ, -ā, -ō *који се односи на хапсану:* ~ стражар.

хȁпсити, -и́м несвр. [гл. им. хȁпшēње с] *терати, затварати у затвор; лишавати слободе:* ~ преступника.

хàптовина ж бот. *биљка* Sambucus ebulus, *аптa, аптовина.*

хапшѐнӣк, -и́ка и **хȁпшенӣк** м *затвореник, осуђеник.*

хапшѐница и **хȁпшеница** ж *затвореница, осуђеница.*

хапшѐнӣчкӣ и **хȁпшеничкӣ,** -ā, -ō *који се односи на хапшенике.*

харакѝри и **харакѝри,** -ија м јап. *ритуално самоубиство парањем утробе хоризонталним резом (уобичајено код јапанских самураја):* извршити ~.

хȁралац, -аоца м *онај који хара, отимач, пљачкаш.*

хȁралица ж *она која хара, пљачкашица.*

хàрамбаша м (мн. ж) тур. **1. а.** ист. *хајдучки старешина.* **б.** етн. *вођа алкарских момака.* **2.** фиг. пеј. **а.** *разбојник; пљачкаш.* **б.** *осион, безобзиран, необуздан човек.*

хàрамбашкӣ, -ā, -ō *који се односи на харамбаше.*

хàрамбашовати, -шујēм несвр. *бити харамбаша; понашати се као харамбаша, разбојнички.*

харàмија м (мн. ж) тур. **1.** ист. *лако наоружани војник; хајдук.* **2.** *разбојник, пљачкаш.*

харàмӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на харамије, својствен харамијама; разбојнички, пљачкашки.*

харàмӣјски прил. *на харамијски начин, као харамија, разбојнички.*

хàрāнга ж фр. *подстрекавање, подбадање, хушкање; хајка:* водити харангу против некога.

харàнгēр, -е́ра м *хушкач, подстрекач, подбадач.*

харàнгēрскӣ, -ā, -ō *који се односи на харангере, својствен харангерима, хушкачки, подстрекачки, подбадачки.*

харàнгēрски прил. *на харангерски начин, хушкачки.*

харангѝрати, -àнгӣрāм свр. и несвр. *подбости, подбадати, (на)хушкати против некога или нечега:* ~ против некога, ~ на рат.

хȁратељ и **ха́ратељ** м *онај који хара, пљачкаш, отимач.*

хàрати, -ām и **хáрати,** хâрāм несвр. тур. **1.** *пљачкати, отимати.* **2.** *наносити пустош, пустошити, уништавати, сатирати* (нпр. о заразној болести).

хàрāч, -áча м (инстр. -áчем) тур. ист. **а.** *лични порез који се убирао од сваког мушкарца немуслимана у Османлијском царству, главарина:* скупљати ~. **б.** *данак који су вазалне државе плаћале турском султану:* плаћати ~, ударити ~.

харáчити, хàрāчӣм несвр. **а.** *скупљати харач.* **б.** фиг. *вршити насиље, отимати; пустошити* (нпр. о банди).

хàрāчкӣ, -ā, -ō *који се односи на харач.*

харàчлија м (мн. ж) ист. *онај који је скупљао харач, порезник.*

харàчлијскӣ, -ā, -ō *који се односи на харачлије.*

хàрдвер и **хàрдвер** м (мн. ø) енгл. *физичке компоненте рачунарског система, као што су матична плоча, (микро)процесор, диск(ови), меморија, кућиште и др.*

хàрдверскӣ и **хàрдверскӣ,** -ā, -ō *који се односи на хардвер:* ~ опремљеност.

хàрд-дȉск м (мн. -ови) енгл. *компонента рачунарског система, магнетни уређај за складиштење, трајно похрањивање програма и података, обично смештен у кућиште рачунара, чврсти диск.*

хáрем м тур. **1.** *одвојен, засебан део, одељење муслиманске куће одређено за боравак жена, у које је забрањен приступ страним мушкарцима.* **2. а.** *све жене једног муслимана.* **б.** фиг. *више љубавница једног мушкарца; употпуне мноштво, скуп жена.*

хáремскӣ, -ā, -ō *који се односи на харем, који припада харему:* ~ лепотица, ~ чувар, ~ одаја.

хáремски прил. *као у харему.*

Хàрибда ж грч. *в. под Сцила (изр).*

харȉзма ж грч. **а.** рлг. *божанска моћ, надареност, свето надахнуће.* **б.** *моћ утицања на масе (политичара, руководиоца); привлачност, неодољивост:* ~ премијера; поседовати личну харизму.

харизмàтичан, -чна, -о *в. харизматски.*

харȉзматскӣ, -ā, -ō *који поседује харизму, надарен, утицајан; убедљив:* ~ вођа, ~ популарност.

хàрӣнга ж нем. зоол. *врста сарделе* Clupea harengus, *која живи у Северном мору.*

харлèкӣн, -úна м итал. **1.** *шаљиво лице, лукави слуга сплеткар у италијанској комедији.* **2.** фиг. **а.** *шаљивчина, лакрдијаш.* **б.** *превртљивац, врдалама.*

харлекинáда ж *лакрдија, комедија.*

харлèкӣнскӣ, -ā, -ō *који се односи на харлекине:* ~ сплеткарење, ~ превртљивост.

харлèкӣнски прил. *на харлекински начин, као харлекин.*

хармонизáција ж **а.** муз. *израда, компоновање акордске пратње за неку мелодију:* ~ народних мелодија. **б.** фиг. *складна уметничка обрада:* ~ песме.

хàрмонизовати, -зујēм (хармонизȉрати, -ȉзӣрām) свр. и несвр. **1.** муз. *да(ва)ти музичку пратњу некој мелодији; музички обрадити, обрађивати, компоновати по правилима хармоније:* ~ неку песму. **2.** (нешто) *довести, доводити у склад, успоставити, успостављати склад, хармонију (код нечега), ускладити, усклађивати:* ~ друштвене појаве. **3.** (с нечим) *бити у складу, слагати се (с нечим):* ~ с околином. ■ **~ се** *ускладити се, усклађивати се, поста(ја)ти хармонично.*

хàрмōнија и **хармòнија** ж грч. **1.** муз. **а.** *истовремено складно звучање неколико тонова, сазвучје, благозвучност:* слити се у хармонију. **б.** *део музичке теорије који изучава акорде, њихово компоновање и уклапање у целину, наука о сазвучју.* **2. а.** *сагласност, усклађеност, склад; слога (између две ствари, појаве или личности):* ~ језика и правописа, ~ форме и садржаја; ~ међу члановима друштва. **б.** *складност, уједначеност делова неке сложене целине:* ~ књиге.

хармòнӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на хармонију; својствен хармонији:* ~ молска лествица, ~ интервал, ~ слога, ~ склад.

хармòнӣјски прил. *в. хармонично.*

хàрмōнијум (хàрмōнӣј, -ија) м грч. муз. *музички инструмент с типкама сличан оргуљама, код кога звук настаје титрањем металних језичака учвршћених на једном крају, а њих покреће струја ваздуха из меха који свирач пуни притискањем педала ногама.*

хармòника ж **1.** *музички инструмент који се састоји од клавијатуре с диркама с десне стране (за извођење мелодије) и тастатуре с дугмадима с леве стране (за извођење пратње), повезаних мехом у средини, код кога звук настаје титрањем металних језичака што их покреће струја ваздуха из меха.* **2.** фиг. *оно што својим обликом подсећа на мех хармонике (1):* аутобус с хармоником. • **~ дугметара** *в. дугметара.* **усна ~** *мали дувачки инструмент у облику пљоснате кутије са шупљинама за удувавање и издувавање ваздуха, који се приликом свирања помера лево и десно ради добијања различите висине тона.* **хармоника-врата** *врата на развлачење у виду меха хармонике (1).*

хармоникāш, -áша м (вок. хàрмоникāшу, инстр. -áшем) *свирач на хармоници.*

хармоникàшица ж *жена хармоникаш.*

хармоникāшкӣ, -ā, -ō *који се односи на хармоникаше:* ~ секција.

хармòнисати, -ишēм (хармонȉрати, -òнӣрām) свр. и несвр. *бити у хармонији, складу, сложити се, слагати се (с нечим):* ~ с околином, ~ с природом.

хармòнист(а), -ē м (мн. -сти) *свирач на хармонијуму.*

хармòничан, -чна, -о *који је пун хармоније, складан; сложан:* ~ целина; ~ брак.

хармòничкӣ, -ā, -ō *в. хармоничан.*

хармòнички прил. *в. хармонично.*

хармòнично прил. *с пуно хармоније, складно; сложно:* ~ се слагати, ~ живети.

хармòничнōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога што је хармонично, склад, усклађеност; слога.*

хàрпија ж грч. **1.** мит. *ниже божанство олује приказано у облику птице са главом девојке, симбол незаситиве грабљивости.* **2.** фиг. *зла, опака, опасна жена.* **3.** зоол. *грабљива јужноамеричка птица* Harpia harpyia *из пор. соколовки.*

хàрпӯн, -ýна м грч. риб. **а.** *оруђе у виду копља насађеног на металну мотку (причвршћену за дугачко уже), за лов већих риба (у ранија времена и китова).* **б.** *кукасти шиљак који се насађује на стрелу подводне пушке или на копљиште остију.*

харпӯнāр, -ára м *риболовац који лови харпуном.*

хàрпунаст, -а, -о *који је као харпун; који је с харпуном:* ~ стрела.

харпӯнāш, -áша и **харпӯнēр,** -éра м *в. харпунар.*

харпуни́рати, -ӯнӣрām свр. и несвр. *погодити, погађати харпуном.*

хàртија ж грч. **1.** *танки листови добијени индустријским путем од дрвене масе, који служе за писање, штампање, паковање и сл., папир:* ~ за писање, танка ~. **2.** мн. **а.** разг. *исправе, документа:* добити хартије за пут. **б.** банк. *в. хартије од вредности.* • **бацити (бацати), ставити (стављати) на хартију** *(на)писати, (за)бележити.* **лакмусова ~** хем. *хартија натопљена лакмусом која служи за хемијска испитивања.* **мртво слово на хартији** *пропис, одредба која постоји само формално, а не примењује се.* **хартије од вредности** фин. *акције, обвезнице, чекови и сл. хартије које имају новчану вредност.* **~ све трпи** *може се писати све што се хоће.*

хàртијаст, -а, -о *који је као хартија, сличан хартији:* ~ материја.

хартијȅтина ж *ауг. и пеј. од хартија.*

хàртијица ж *дем. од хартија.*

хâрфа ж (ген. мн. -фӣ) нем. *музички инструмент троугаоног облика са жицама затегнутим на вертикално постављеном оквиру, које се трзају прстима:* свирати на харфи. • **Еолова ~** 1) *харфа са жицама које зује на ветру.* 2) фиг. *тихи, нежни звуци.*

хàрфист(а), -ē м (мн. -сти) *свирач на харфи.*

хàрфисткиња (хàрфистица) ж *свирачица на харфи.*

хâрфица ж *дем. од харфа.*

хâрчити и хâрчити, -ӣм несвр. разг. [гл. им. -чēње с] *трошити, трошити, расипати лакомислено:* ~ новац, ~ имовину.

хàсна ж тур. *корист.* – Од тога је слаба хасна.

хàсура ж тур. *проститка од рођозине; рођозина:* • **извући (некоме) хасуру** *преварити некога, подвалити некоме.*

хàсурица ж *дем. од хасура.*

хàтӣб, -и́ба м тур. *исламски вероучитељ и проповедник, имам.*

хатишèрӣф, -и́фа и **хатишèриф** м тур. *султанов указ, наредба; повеља.*

хàуба ж нем. **1.** *поклопац, покров аутомобилског мотора.* **2.** *капа у фризерском прибору под којом се суши коса.*

хàубица ж чеш. *врста артиљеријског оруђа (калибра 100–200* mm), топ мањег домета који служи за гађање заклоњених циљева.

хàубичāр м *артиљерац, тобџија који опслужује хаубицу.*

хàубичкӣ, -ā, -ō *који се односи на хаубицу:* ~ цев, ~ зрно.

хàубичнӣ, -ā, -ō *в. хаубички.*

хахáкати, хàхāчēм и **хахàкати,** -ā̄м несвр. оном. *узвикивати ха, ха, ха, (обично гласно се смејући).* ■ **~ се** *гласно се смејати гласовима ха, ха, ха, кикотати се.*

хахáкнути, -нēм свр. оном. *узвикнути ха, ха.*

хáџа м *хип. од хаџија;* уп. хаџо.

хàџи м непром. тур. *титула која се ставља испред имена хаџије* (нпр. хаџи Мустафа, хаџи Тома).

хàџија м (мн. ж) тур. *онај који је ишао на хаџилук, ходочасник који је посетио Јерусалим (код хришћана) или Меку (код муслимана), поклоник Христову или Мухамедову гробу.*

хàџијскӣ, -ā, -ō *који се односи на хаџије.*

хàџика ж **1.** *жена која је ишла на хаџилук, ходочасница.* **2.** *в. хаџиница.*

хаџѝлук м тур. **1.** *ходочашће, поклоњење светим местима (Јерусалиму код хришћана и Меки код муслимана):* ићи на ~, вратити се са хаџилука.

хàџѝница ж *хаџијина жена.*

хáџо м **хáџо,** -а и -ē м *хип. од хаџија;* уп. хаџа.

хàшиш м тур. **1.** *опојна дрога, наркотик који се добија из женских цветова индијске конопље, марихуана:* узимати ~, уживати ~, пушити ~, жвакати ~. **2.** бот. *индијска конопља* Canabis indica.

хàшишкӣ, -ā, -ō *који се односи на хашиш, који потиче од хашиша:* ~ занос.

хвáла ж **1. а.** *лепо мишљење изражено о некоме, похвала, истицање нечијих врлина, хваљење:* обасипати хвалом, причати о некоме са хвалом. **б.** *хвалисање.* – Ништа ти не вреди та твоја хвала. **в.** *осећање и исказивање признања за учињено добро дело, захвалност.* – То ми је хвала за све што сам за тебе учинио. **2.** (са узвичном интонацијом) **хвала!** *уобичајена учтива форма* а) *изражавања захвалности за учињену услугу.* – Изволите кафу! – Хвала! б) *као одговор на питања: Како сте (си)?* • **~ лепо (~ лепа)** *в. хвала (2).* **хвала богу!** *за изражавање захвалности богу за стање задовољства постојећим стањем (здравственим, имовинским и др.).* – Имамо свега, хвала богу. Добро сам, хвала богу. **хвала ти** *захваљујем ти.* **ко ће ти рећи ~; нико ти неће рећи ~** не треба претеривати у чињењу добрих дела јер су људи обично незахвални.

хвàлбен, -а, -о *који хвали, слави (некога, нешто):* ~ песма.

хвàлилац, -иоца м *онај који хвали некога, нешто.*

хвàлисав, -а, -о **а.** *који се хвали нечим; који се много, претерано хвали, хвалише:* ~ човек. **б.** *којим се изражава хвалисање:* ~ прича, хвалисаве речи, ~ говор.

хвàлисавац, -āвца м (инстр. -āвцем) *хвалисав човек.*

хвàлисавица ж *хвалисава женска особа.*

хвàлисаво прил. *са хвалисањем, хвалишући се:* ~ причати.

хвàлисавōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога који је хвалисав.*

хвàлисати се, -ишēм се несвр. *хвалити сам себе, своје поступке, успехе и сл., хвалити се много, преко мере:* ~ својим успехом.

хвàлитељ м *в. хвалилац.*

хвáлити, хвāлӣм несвр. [гл. им. хвáљēње с; уп. хвала] **1.** (некога, нешто) *истицати нечије врлине, вредности, лепоту и сл., похвално, ласкаво говорити о некоме, нечему; величати, уздизати:* ~ ђака, ~ бога, ~ робу, ~ књигу. **2.** (некога) *изражавати захвалност, захваљивати (некоме) за учињено добро дело, за благонаклоност.* – Хвалим бога што остадох жив. ■ **~ се** *хвалити самог себе, хвалисати се:* ~ се оценама. • **хваљен Исус!** *поздрав код католика.* **ко се хвали, сам се квари** *хвалисање квари човека, не треба се хвалисати.*

хвàлиша м (мн. ж) *в. хвалисавац.*

хвàлоспев јек. **хвàлоспјев** м **а.** *песма којом се неко слави, уздиже, велича, ода:* ~ цару. **б.** *претерана похвала, хваљење, величање некога или нечега, панегирик:* ~ руској култури.

хвàлоспеван јек. **хвàлоспјеван,** -ēвна, -о *који има карактер хвалоспева, изразито похвалан:* ~ песма.

хвалоспéвац јек. **хвалоспјéвац,** -вца м *онај који пева хвалоспеве, писац хвалоспева.*

хвāт м (ген. мн. хвáтӣ) **а.** *стара мера за дужину (1,896* m). **б.** *запреминска мера од 4 кубна метра (обично за огревно дрво и грађу):* кубни (четворни) ~.

хвàтало с *в. хваталька.*

хвàтāлька ж **1. а.** *орган, израштај и сл. којим се животиња или бића хвата, придржава, причвршћује за нешто* (нпр. клешта код рака, врежа код лозе итд.). **б.** *оруђе за хватање, дохватање (нечега):* ~ за лед. **2.** спорт. *дршка за коју се хвата рукама при вежбању на гимнастичкој справи коњу:* коњ с хватаљкама. **3.** *клопка, замка за хватање, ловљење животиња:* ~ за мишеве, примитивна ~.

хвàтати, -ā̄м несвр. **1. а.** (некога, нешто) *узимати, дохватати, дочекивати брзим покретом (обично рукама) задржавајући (некога, нешто); посезати за нечим, лаћати се (нечега):* ~ лопту, ~ јабуку, ~ за (под) руку, ~ у загрљај; ~ лопова; ~ за пушку. **б.** фиг. *прихватати се (неког посла), почињати радити (нешто), лаћати се (нечега):* ~ посао, ~ вез, ~ књигу. **в.** *домаћати се нечега, ловити:* ~ миша, ~ муву, ~ замком, ~ дивљач, ~ рибу. **г.** *мамљењем привлачити (у нешто):* ~ рој (пчела). **д.** *пресретати и задржавати:* ~ пролазнике на улици (ради интервјуа). **ђ.** *силом задржавати некога не дозвољавајући му да побегне; затварати, хапсити:* ~ бегунце; ~ преступника. **е.** *упрезати (запрежну стоку):* ~ коње у кола. **ж.** *захватати, црпсти:* ~ воду из бунара. **2. а.** *налазити, затицати у одређеном стању, ситуацији (обично у нечем недозвољеном), вребати:* ~ некога с неким, ~ мужа у неверству, ~ некога у крађи, ~ на делу. **б.** *настајати, појављивати се док је неко или нешто у одређеном стању, положају и сл.* – Већ нас је хватао мрак док смо били у шуми. **в.** *проналазити (нешто забрањено или скривено):* ~ лажне новчанице (код некога). **3. а.** *заузимати (место, ред и сл.) негде:* ~ ред за хлеб, ~ место у првом реду. **б.** *освајати, запосedати:* ~ положај, ~ планинске косе. **в.** *дочекивати и узимати за себе оно што је намењено другима:* ~ туђа писма. **г.** *грабити, улучивати (време, прилику и сл.):* једва ~ часак времена за одмор. **4. а.** *домаћати се (некога или нечега), (до)стизати (некога, нешто):* ~ воз, ~ аутобус за град. **б.** *пролазити (неким путем), кретати у*

неком правцу: ~ пут уз ивичњак, ~ странпутицу, ~ десну страну пута. **в.** *заузимати неко место, смештати се, склањати се негде:* ~ бусију, ~ заклон. **5. а.** *захватати, обухватати.* – Пожар је све више хватао жито. **б.** *обузимати, прожимати, освајати; савлађивати (о неком душевном стању, осећању, болести и сл.).* – Хватало га је често лудило. Хвата га полако сан. Хватао ме је страх од помисли на пут. **в.** *опијати (о алкохолном пићу).* – Ракија га је полако хватала. **6. а.** *одређивати, утврђивати оно што је карактеристично, схватати, разазнавати, разабирати; примати (чулима), перцепирати, опажати:* ~ главну мисао, ~ смисао нечега, ~ боју (нечега), ~ слике уз пут, ~ нечији разговор, ~ поруке. **б.** *слушати и записивати, бележити:* ~ белешке, ~ предавања, ~ говор фонографски. **в.** *верно преносити, репродуковати, сликати и сл.:* ~ на платну оно што је лепо, ~ акорде песме (на гитари нпр.), ~ поглед очију. **7.** *примати у себе, увлачити:* ~ дах, ~ ваздух. **8. а.** *садржавати, обухватати, запремати (о суду и сл.).* – Овај лонац хвата 20 литара. **б.** *досезати, допирати:* ~ до чланака, ~ до колена (нпр. о одећи). **9.** *успостављати, стварати:* ~ равнотежу, ~ везе с неким. **10.** *наступати, настајати (о временским приликама).* – Хвата мрак. Хвата мраз. **11.** непрел. *качити, закачињати; одговарати намени.* – Ово дугме не хвата добро. Брава не хвата. ■ **~ се 1.** *дохватати се руком за нешто; прихватати се, придржавати се:* ~ се за дугме, ~ се за рукав; ~ се за ограду. **2.** уз. повр. *хватати једно друго, дохватати се узајамно (обично у тучи, борби):* ~ се за косе, ~ се за вратове. **3.** *узимати се за руке (или појасеве) у колу, ступати у коло:* ~ се у коло, ~ се до младожење. **4.** *закачињати се; пријањати, лепити се (за нешто).* – Чичци су се хватали за одећу. Длаке се хватају за шешир. **5.** *стварати се, образовати се на површини нечега (обично о некој скрами).* – Кајмак се хватао на млеку. Рђа се хвата на гвожђу. Чађ се хватала на лампи. Иње се хвата по дрвећу. **6.** (нечег) *лаћати се, прихватати се (неког посла):* ~ се посла, ~ се књиге, ~ се веза. **7.** (некога) *наметати се некоме:* ~ се моћника. • **~ (некога) за реч** *користити нечије речи као аргументе против њега или у сопствену корист.* ~ **корена (маха)** *узимати маха, појачавати се, освајати (о некој појави и сл.).* ~ **маглу** разг. *бежати.* ~ **на нешто** фам. *користити се нечијом слабошћу или неком својом предношћу:* ~ на лепоту, ~ на лепе очи. ~ **тутањ, ~ цаду** жарг. *бежати.* ~ **се за главу** *имати проблема, брига, бити у тешкој ситуацији.* ~ **се за косу** *увиђати своју грешку кад се у нечем закасни.* ~ **се за стомак (за трбух) од смеха** *јако се смејати.* ~ **се за сламку** *в. под сламка (изр.).* ~ **се у коштац (с неким, с нечим)** *водити борбу (с неким, с нечим).*

хва̀та̄ч, -а́ча м **1.** *онај који нешто хвата; ловац:* ~ жаба, ~ зечева. **2.** *онај који се ѣентра хватајући се, придржавајући се за нешто (нпр. о мајмуну).* **3.** зоол. *у мн.: род широконосних мајмуна* Ateles, *из пор. капуцина* (Cebidae), *витка тела, душих удова и дугачка савитљива репа, којим се вешто хватају за грање (у јд.: мајмун из тога рода).* • **црни ~** зоол. *врста хватача (3) црне боје* Ateles paniscus *и* A. ater.

хва̀тити се, -и̇м се свр. **1.** уз. повр. *ухватити једно друго, зграбити, шчепати једно друго, дохватити се, ухватити се:* ~ за груди. **2.** (нечега) *машити се; домоћи се, дочепати се (нечега):* ~ цепа; ~ пушке, ~ коња.

хва̀тиште с *део предмета за који се хвата; место ослонца:* служити као ~, ~ у стени.

хе̑ и **хе̏** узв. **1.** (понекад удвојено) *за изражавање различитих расположења:* **а.** *незадовољства, разочарања, резигнације, бриге, вајкања.* – Хе, прошла ме је воља за то. Хе, мој синко, не ваља ти то што радиш. Хе, врти он главом не верујући шта га је снашло. **б.** *дивљења, радости, задовољства.* – Хе! Шта кажеш на то како сам то лепо извео. Хе, како сам срећан што вас опет видим. **в.** *претње, упозорења.* – Хе, видећеш ти кад ти ја дођем. **2.** *за скретање пажње саговорнику или при непосредном обраћању некоме.* – Хе, Јело, донеси нам то пиће. Хе, Марко, види ко нам је дошао. **3.** (обично поновљено више пута) *за подражавање смејања.* – Хе, хе, хе, задовољно се смејала она.

хебра̀изам, -зма м лингв. *јеврејски израз, јеврејска језичка црта у неком другом језику.*

Хѐбреј м *в. Јеврej.*

Хѐбрѐјка ж *в. Јеврејка.*

хѐбрѐјскӣ, -а̄, -о̄ *в. јеврејски.*

хѐви-мѐта̄л, -а́ла м *врста веома бучне рок-музике, са искиданим ритмом и много електронских музичких ефеката.*

хѐви-мѐта̄лац, -лца м *свирач хеви-метал музике.*

хегелѝзам, -зма м *в. хегелијанизам.*

хегелија́нац, -нца м *присталица, следбеник хегелијанства, хегелијанизма.*

хегелијанѝзам, -зма м фил. *учење немачког идеалистичког филозофа Хегела и његових присталица и настављача његових учења.*

хегелѝја̄нскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на хегелијанство, који је у духу Хегеловог учења, хегеловски:* ~ учење, ~ схватање.

хегелѝја̄нски прил. *у духу хегелијанства, хегелијанизма, као Хегел, хегелијанци:* ~ тумачити појаве, ~ схватати.

хегелија́нство с фил. *в. хегелијанизам.*

хе́геловац, -о̄вца м *следбеник, присталица Хегеловог филозофског учења, хегелијанац.*

хе́геловскӣ, -а̄, -о̄ *који је у духу Хегеловог филозофског учења, хегелијански.*

хегѐмо̄н, -о́на м грч. *неограничени господар, владар, вођа.*

хегемонѝзам, -зма м *тежња за хегемонијом; спровођење хегемоније.*

хегемо̀нија ж грч. *превласт једне државе, нације, класе и сл. над другима.*

хегемо̀нӣјскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на хегемонију, који испољава, показује хегемонију:* ~ тежња, ~ политика.

хегемо̀нист(а), -ē м (мн. -сти) *онај који спроводи хегемонију; присталица, заговорник хегемоније.*

хегемонѝстичкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на хегемонизам и хегемонисте:* ~ политика.

хегемонѝстички прил. *на хегемонистички начин, као хегемонисти:* ~ владати.

хедонѝзам, -зма м грч. фил. *филозофско учење, етички правац по којем је уживање и задовољство основни принцип и смисао живота.*

хедо̀нист(а), -ē м (мн. -сти) *присталица хедонизма.*

хедонѝстичкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на хедонизам и хедонисте, својствен хедонистима:* ~ схватање, ~ учење.

хедонѝстички прил. *на хедонистички начин, као хедонисти:* ~ схватати живот.

хе̑ј узв. **1.** *за дозивање и скретање пажње саговорника на нешто.* – Хеј, Марко, врати се! Хеј, изгорећеш ти новине. Хеј, немој то да радиш. Хеј, има ли кога у кући?! **2. а.** *за изражавање задовољства, одушевљења, радости.* – Хеј! Што се тада лепо живело. Хеј, како смо се лепо провели. **б.** *у вајкању, резигнацији и сл.* – Хеј, никад се више неће вратити они леши дани. Хеј, што не могу да викнем. **3.** (обично удвојено, у прил. служби) *врло далеко, чак.* – Погледај тамо далеко, хеј где се виде она брда.

хѐкларица ж *в. хеклица.*

хѐклати, -а̄м несвр. нем. *хеклицом, иглом са кукицом израђивати чипку или неки други рад од конца, кукичати:* ~ столњак, ~ завесе.

хѐклер м *врста полуаутоматске пушке.*

хеклѐра̄ј, -а́ја м нем. **1.** *ручни рад, ручни радови израђени кукичањем.* **2.** *кукичање, хеклање као занимање; хеклање:* бавити се хеклерајем.

хѐклица ж *игла, обично дебља, с кукицом на врху која служи за израду чипака, за вез.*

хекса- грч. *предметак у сложеницама који значи: шест* (нпр. хексаедар, хексаметар итд.).

хексагона́ла ж пол. *група од шест земаља везаних уговором о сарадњи.*

хе̏ксагонāлан, -лна, -о (хе̏ксагōнскӣ, -ā, -ō) грч. *шестоуглаон.*

хексàграм м грч. *шестороkрака (Давидова) звезда, симбол јеврејства.*

хе̏ксаедар, -дра м грч. мат. *геометријско тело са шест једнаких равних страна, коцка.*

хе̏ксамēтар и хе̏ксаметар (хексàмēтар и хексàметар), -тра м грч. књиж. *стих од шест стопа.*

хе̏ксамēтарскӣ и хе̏ксаметарски (хексàмēтарскӣ и хексàметарскӣ), -ā, -ō *који се односи на хексаметар, који је испеван у хексаметрима:* ~ спев.

хексо́да ж грч. физ. *електронска цев са шест електрода.*

хе̏кта- *в.* *хекто-.*

хе̏ктāр м грч. *јединица за мерење површине земљишта, 10.000* m^2, *сто ари.*

хе̏ктāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на хектар.*

хе̏кто- (хе̏кта-) грч. *као први део сложеница у називима за меру означава да је јединица мере означена другим делом сложенице узета 100 пута* (нпр. хектаметар, хектолитар итд.).

хе̏ктолитар, -тра м *сто литара.*

хе̏ктомēтар и хе̏ктометар, -тра м *сто метара.*

Хела́да (Хѐлада) ж *стара Грчка, Јелада.*

хѐлā̄нке ж мн. нем. *растегљиве женске панталоне прилијепе уз тело.*

хелѐбā̄рда ж нем. ист. *средњовековно копље које испод металног шиљка има с једне стране сечиво, секиру, а с друге бодеж у виду куке или зубатог тророга.*

Хѐлē̄н, -е́на м *у мн.: стари Грци, становници старе Грчке (у јд.: стари Грк).*

хеленѝзам, -зма м **1. а.** ист. *период развоја грчко-оријенталне културе после Александра Великог до почетка нове ере.* **б.** *оно што карактерише Хелене (култура, обичаји, уметност, језик и др.); грчка култура уопште.* **2.** лингв. *грчка реч, фраза употребљена у неком другом језику.*

хелениза́ција ж *наметање хеленског језика, културе, обичаја и др., грцизација.*

хеленизи́рати, -и̏зӣрам свр. и несвр. *наметнути, наметати некоме хеленски језика, културе, обичаја и др., грцизирати.* ■ ~ **се** *примити, примати хеленске особине, језик и културу.*

хелѐнист(а), -ē м (мн. -сти) *стручњак за старогрчки језик и књижевност; поклоник старе грчке уметности и културе.*

хеленѝстика ж **а.** *наука која проучава грчку културу и цивилизацију.* **б.** *наука која проучава старогрчки језик и књижевност; грецистика.*

хеленѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на хеленизам и хеленисте:* ~ култура, ~ уметност, ~ студија.

хѐлē̄нскӣ, -ā, -ō *који се односи на Хелене, грчки:* ~ вајар, ~ култура, ~ језик.

хе̂лијум (хе̂лӣј, -ија) м грч. хем. *хемијски елемената* (He) *из групе племенитих гасова, после водоника најлакши гас, без боје и мириса.*

хелѝкōн, -о́на и **хѐликон** м грч. муз. *лимени дувачки инструмент великих димензија, који у дувачком оркестру изводи басову деоницу.*

хелико̀птер м грч. *врста летелице која узлеће вертикално и лебди, одржава се у ваздуху помоћу елиса постављених на вертикалној оси, коју покреће мотор.*

хелио- грч. као *предметак у сложеницама значи: Сунчев, сунчани (нпр. хелиотерапија).*

хелиограви́ра (хелиограву́ра) ж *в.* *фото-гравира.*

хелиògраф м физ. **а.** *справа за снимање Сунчеве површине.* **б.** *справа за слање светлосних сигнала.* **в.** *справа за аутоматско бележење јачине Сунчеве светлости.*

хелиографија ж грч. *наука о Сунцу, описивање Сунца.*

хелиогрàфскӣ, -ā, -ō *који се односи на хелиографију и хелиограф.*

хелиолàтрија ж грч. *обожавање Сунца у неким религијама.*

хелиòскоп м грч. *телескоп за посматрање Сунца.*

хелиотерàпија ж грч. мед. *лечење сунчањем, Сунчевим зрацима (ултраљубичастим, инфрацрвеним), посебно код туберкулозе костију.*

хемотерàпијскӣ, -ā, -ō *који се односи на хемотерапију.*

хелиòтроп м грч. **1.** физ. *апарат за давање светлосних сигнала на великој удаљености.* **2.** *сунчани сат.* **3.** мин. *врста полудрагог камена калцедона тамнозелене боје са црвеним мрљама.*

хелиотропѝзам, -зма м *својство биљака да се окрећу према Сунчевом светлу, фототропизам.*

хелиоцѐнтричан, -чна, -о и **хелиоцѐнтричкӣ,** -ā, -ō грч. *коме је Сунце у средишту.* • **хелиоцентрични систем** астр. *Коперникова теорија по којој је Сунце у средишту света а око њега се крећу све планете.*

хѐлō̄т, -о́та м грч. ист. *роб земљорадник у старој Спарти.*

хѐлō̄тскӣ, -ā, -ō *који се односи на хелоте.*

хе̂љда и хе̏љда ж бот. *једногодишња биљка* Fagopyrum sagittatum *из ф. троскота* (Polygonaceae), *која се узгаја ради јестивих семенки по саставу сличних житарицама.*

хе̂љдин и хе̏љдин, -а, -о *који се односи на хељду, који је од хељде:* ~ семе, ~ брашно.

хе̏љдō̄внӣ, -ā, -ō *који је начињен од хељде:* ~ хлеб.

хемàтӣн, -и́на м грч. мед. *крвна боја (хемијски слична хлорофилу), која настаје хидролизом хемоглобина.*

хемàтӣт, -и́та м грч. мин. *минерал, најважнија руда гвожђа, оксид гвожђа црвенкасте боје.*

хемато- *в.* *хемо-.*

хематòгēн, -а, -о *који ствара крв, крвотворан.*

хематòлог м *лекар стручњак за хематологију.*

хематолòгија ж грч. мед. *наука о саставу и функцијама крви и крвотворних органа; грана медицине која се бави дијагностиком и лечењем крвних болести.*

хематòлошкӣ, -ā, -ō *који се односи на хематологе и хематологију:* ~ одељење.

хемàтōм, -о́ма м грч. мед. *излив крви у мекано, мождано ткиво или у поткожно ткиво после ударца.*

хематӯрија ж грч. мед. *мокрење крви; примесе крви у мокраћи (код болести мокраћних органа).*

хѐмендекс м енгл. *пржена шунка с јајима.*

хемералòпија ж грч. мед. *слаб вид у сумраку, кокошје слепило.*

хеми- грч. *као први део сложенице значи пола, половина* (нпр. хемисфера).

хемиза́ција ж *свестрано коришћење хемијских средстава и метода у производњи, привреди:* ~ пољопривреде.

хѐмија ж грч. **1.** *природна наука која проучава састав материја, њихова својства, промене у друге материје и законитости по којима се те промене врше.* **2.** фиг. *производ добијен вештачким путем, синтетички производ (нпр. сокови).* • **неорганска (анорганска)** ~ *грана хемије која изучава све елементе и њихова једињења, сем органских једињења угљеника.* **органска** ~ *грана хемије која изучава органска, угљеникова једињења.*

хѐмијскӣ, -ā, -ō *који се односи на хемију:* ~ елемената, ~ једињење, ~ анализа, ~ формула, ~ састав, ~ реакција, ~ индустрија.

хѐмијски прил. **1.** *са становишта хемије:* ~ испитати. **2.** *хемијским средствима:* ~ очистити.

хемѝкалија ж (обично у мн.) *хемијски производ, хемијски препарат, хемијска супстанца.*

хемиплѐгија ж грч. мед. *одузетост једне стране тела.*

хемисфе́ра ж грч. астр. *Земљина или небеска полулопта:* северна ~, јужна ~.

хѐмичар м *научник, стручњак који се бави хемијом.*

хѐмичарка ж *жена хемичар.*

хѐмичарскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на хемичаре.*

хемо- грч. *као предметак у сложеницама значи: крвни, који се односи на крв* (нпр. хемограм, хемоглобин).

хемоглòбӣн, -и́на м грч.-лат. анат. *боја црвених крвних зрнаца, која се састоји од беланчевинског дела (глобина) и небеланчевинског, који садржи гвожђе.*

хемоглòбӣнскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на хемоглобин.*

хемо̀грам м грч. мед. *крвна слика добијена лабораторијском анализом, приказ стања крви у сврху дијагнозе (број еритроцита, леукоцита, количина хемоглобина и др.).*

хемодијали́за ж мед. *разлучивање, одвајање мокраће из крви помоћу специјалног апарата, „вештачког бубрега“:* апарат за хемодијализу.

хемоли́за ж грч. мед. *распадање црвених крвних зрнаца.*

хеморàгија ж грч. мед. *јак излив крви, јако крварење.*

хемороӣди м мн. (ретко у јд.) грч. мед. *проширење вена на крају, излазном делу дебелог црева у виду чворића, шуљеви; такви чворићи:* спољашњи ~, унутрашњи ~.

хеморо̀идàлан, -лна, -о и **хеморо̀идан,** -дна, -о *који се односи на хемороиде; који болује од хемороида.*

хемоста̀тик м грч. мед. (обично у мн.) *средство за заустављање крварења.*

хемотерàпија ж грч. мед. *лечење крвљу, обично трансфузијом крви.*

хемофѝлија ж грч. мед. *наследна склоност крварењу због немогућности згрушавања крви, која се јавља само код мушкараца.*

хемофѝличар м *онај који болује од хемофилије.*

хѐна ж бот. *в. кана.*

хѐндикеп м енгл. **1. а.** *сметња, тешкоћа, запрека; отежавајућа околност, непредвиђена незгодна околност која спречава неку активност:* имати ~, представљати тежак ~. **2.** спорт. *изједначавање услова давањем предности слабијем такмичару или оптерећењем (нпр. у коњским тркама):* вожња на ~.

хендикѐпӣран, -а, -о **1.** *који има физичке или психичке сметње, омета, спутан у физичком или духовном развоју:* ~ дете. **2.** *који је у нечему прикраћен, који је у неравноправном положају у односу на друге.*

хендикепи́рати, -ѐпӣра̄м свр. и несвр. *довести, доводити неког у неповољан положај, (на)правити, створити, стварати сметње некоме:* хендикепиран у остварењу своје улоге.

хендикѐпӣра̀ност, -ости ж *особина и стање оног који је хендикепиран.*

хепатѝтис и **хепати́тис** м грч. мед. *запаљење јетре.*

хепатѝтичар м *онај који је оболео од хепатитиса.*

хѐпенинг м *савремено уметничко дело (сценско, музичко, ликовно) засновано на импровизацији, чији је главни циљ да шокира, запањи слушаоца, одн. гледаоца.*

хѐпи прид. непром. енгл. разг. *срећан:* бити ~.

хѐпиенд м енгл. *срећан свршетак (у филму, позоришном комаду, роману).*

хѐрав, -а, -о *накривљен, крив.*

хераклӣт, -и́та м грађ. *лак грађевински материјал у облику плоча пресованих од дрвене вуне и цемента.*

хера̀лдика ж фр. *помоћна историјска наука која се бави проучавањем грбова.*

хера̀лдичар м *научник који се бави хералдиком.*

хера̀лдичкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на хералдику:* ~ завод.

хѐрбар, -а́ра и **хѐрбаријум** (хѐрбарӣј, -ија) м лат. *збирка пресованих биљака.*

хербѝцӣд, -и́да м лат. *хемијски препарат за уништавање корова у пољопривреди.*

хѐредита̄ран, -рна, -о лат. *који се преноси са предака на потомство, наследан:* хередитарне болести.

хѐредита̄рно прил. *наследно:* ~ оптерећен.

хередита́рно̄ст, -ости ж *особина онога што је хередитарно, наследност.*

хѐреза (херѐзија) ж грч. **а.** рлг. *учење које се противи службеним црквеним доктрима, кривоверје, јерес.* **б.** фиг. *удаљавање, одступање од начела и ставова неке идеолошке, политичке или уметничке групације.*

херѐтик м *онај који је одступио од ортодоксног учења (верског, идеолошког, политичког и др.), проповедник, присталица хереза, јеретик, кривоверац.*

херѐтичан, -чна, -о и **херѐтичкӣ,** -а̄, -о̄ *који садржи или показује херезу, својствен јеретицима, јеретички:* ~ учење.

херѐтично̄ст, -ости ж *особина онога који је херетичан, онога што је херетично, јеретичност.*

хе́рити, хе́рӣм несвр. *кривити, накривљивати, искривљивати:* ~ главу. ■ **~ се** *кривити се, накривљивати се, искривљивати се.*

Хе́ркул (Хе́ркулес) м **1.** *грчки митолошки јунак огромне снаге.* **2.** астр. *сазвежђе северног неба.* **3.** (хе́ркул(ес)) *човек огромне физичке снаге.*

хе́ркуловскӣ и **хе́ркулскӣ,** -а̄, -о̄ *који је као у Херкула, огроман, дивовски:* ~ снага, ~ стас.

хе́рма ж грч. *у античком вајарству глава са горњим делом неког божанства, обично Хермеса, које је смештено на стубу.*

хермафро̀дӣт, -и́та м грч. *организам са оба пола, двополно биће, двополна особа.*

хермафродитѝзам, -зма м *појава оба пола код неког бића, двополност; постојање женских и мушких жлезда у организму једне исте јединке.*

хермафро̀дӣтскӣ и **хермафро̀дитскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на хермафродите, који је као у хермафродита:* ~ глас.

хермѐлӣн, -и́на м лат. **а.** зоол. *звер из породице куна* Mustela (Putorius) erminus. **б.** *скупоцено крзно те животиње.*

хермѐлӣнскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на хермелина, који је од хермелина:* ~ огртач, ~ крзно.

херменеу̀тика ж грч. *наука о тумачењу текстова (библијских, научних, историјских, књижевних и др.).*

херметѝзам, -зма м грч. **1.** књиж. *правац у поезији између два светска рата, који се развио из симболизма, чије су главне одлике лирично, вишезначно, тајанствено изражавање и истицање емотивне вредности речи.* **2.** ист. *у хелинизму религиозно-мистична секта која је поштовала Хермеса Трисмегиста.*

хермѐтик м *присталица, следбеник херметизма; песник који пева, ствара у духу херметизма.*

хермѐтика ж грч. *наука о „тајним стварима“, нарочито о алхемији.*

хермѐтичан, -чна, -о и **хермѐтичкӣ,** -а̄, -о̄ **а.** *потпуно, чврсто затворен, тако да нема приступа ваздуха, непропустљив:* ~ затварач, ~ поклопац. **б.** фиг. *неприступачан, тешко разумљив:* ~ поезија.

хермѐтички и **хермѐтично** прил. *потпуно затворено, непропустљиво:* ~ затворен, ~ заптивен.

хермѐтично̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина, стање онога што је херметично.*

хѐрнија ж лат. мед. *кила, брух, просутост.*

хероӣзам, -зма м *изванредно јунаштво, херојство; јуначко, херојско дело, јуначки подвиг.*

хероизи́рати, -и̏зӣрам и **херо̀изовати,** -зујем свр. и несвр. *(про)славити као хероја, представити, представљати као хероја:* хероизирани лик, ~ поједине личности.

херо̀ика ж **1.** муз. и књиж. *химна, апотеоза херојству.* **2.** *хероизам, херојство.*

херо̀ин, -и́на м *опојна дрога у виду белог праха који се добија из морфина, морфијума.*

херои́на ж *јунакиња; глумица у улози јунакиње; глумица која глуми главне улоге, протагонисткиња.*

хероино̀ман м *зависник од хероина.*

херо̀йнскӣ, -ā, -ō *који се односи на хероин:* ~ прах.

хѐрōј, -о́ја м (инстр. -о́јем) грч. **1. а.** *изузетно храбар човек, велики јунак.* **б.** *велики човек свога времена, велики дух:* ~ епохе. **2.** мит. *полубог у грчкој митологији.* • **народни ~** *звање и одликовање додељивано борцу, најчешће погинулом, који се истакао херојством у Народноослободилачкој борби у антифашистичкој борби.*

хѐрōјскӣ, -ā, -ō *који се односи на хероје, својствен херојима, јуначки:* ~ дело ~ борба.

хѐрōјски прил. *на херојски начин, као херој, јуначки:* ~ се борити.

херо́јство с *в. хероизам.*

хе̏рпес и **хѐрпес** м грч. мед. *вирусна кожна болест у облику ситних мехурића и лишаја, обично око уста или ноздрва.*

херу̀вика ж црквн. *песма у православном богослужењу која се пева при изношењу светих дарова.*

херу̀ви̏м, -и́ма м хебр. *анђео вишег реда.*

херу̀ви̏мскӣ, -ā, -ō *који се односи на херувиме, који је као у херувима;* фиг. *изванредно леп (о музици):* ~ адаџо.

херу̀ви̏мски прил. *као херувим, дивно:* ~ певати.

хе̏рц[1] м физ. *јединица за мерење фреквенције наизменичне струје.*

хе̏рц[2] м нем. карт. *боја у картама (срце).*

хѐрцег м нем. ист. *висока титула коју су у феудализму носили угарски престолонаследници који су управљали Хрватском и Славонијом, војвода.*

Хѐрцег-Бо̀сна ж (обично песн.) *Босна и Херцеговина.*

хѐрцегиња ж ист. **а.** *жена херцегова, војвоткиња.* **б.** *херцегова жена.*

хѐрцеговати, -гујем несвр. *владати као херцег, војводовати.*

Хѐрцеговац, -овца м *човек из Херцеговине.*

хѐрцеговачкӣ, -ā, -ō *који се односи на Херцеговину и Херцеговце, који припада Херцеговини:* ~ крш, ~ ношња.

хѐрцеговачки прил. *на херцеговачки начин, као Херцеговци:* ~ говорити.

Хѐрцеговина ж *покрајина између Црне Горе, Босне и Далмације.*

хѐрцеговић м *херцегов син.*

Хѐрцего̄вка ж (дат. -вки; ген. мн. -кӣ) *жена из Херцеговине.*

Хѐрцего̄вче, -ета с *дете или младић из Херцеговине.*

хѐрцешкӣ, -ā, -ō *који се односи на херцега:* ~ достојанство.

хѐрцештво с **а.** *част, достојанство херцега; положај, власт херцега.* **б.** *област којом влада херцег.*

хе̏рц-ро̀ма̄н, -а́на м нем.-фр. разг. *љубавни роман намењен широкој публици, љубић.*

хе̏с муз. *хроматски снижени тон „ха“.*

хете́ра ж грч. ист. **а.** *образована куртизана у старој Грчкој.* **б.** фиг. *жена лакога морала, проститутка, блудница.*

хетеро- грч. *као префикс у сложеницама значи: разно, друго, ино* (нпр. хетероген, хетеродоксан итд.).

хетерогàмија ж грч. биол. *начин оплођавања при коме се мушке и женске полне ћелије разликују не само физиолошки него и по облику и величини.*

хетеро̀ген, -а, -о грч. *који није од исте врсте, разнородан, различит:* хетерогени састав.

хетеро̀генӧст, -ости ж *особина онога што је хетерогено, разнородност, разноврсност:* ~ састава.

хетеродо̀ксан, -сна, -о *који припада другој вери, идеологији, иноверан.*

хетеродо̀ксија ж грч. *мишљење супротно неким прихваћеним (ортодоксним) доктринама (обично верским).*

хетеромо̀рфан, -фна, -о грч. *који је различитог облика, друкчији по облику.*

хетероморфи̏зам, -зма м *јављање неке материје у више облика (нпр. угљеника).*

хетероморфо́за ж грч. биол. *облик регенерације организма кад се изгубљени део, орган надокнађује друкчијим органом, а не оним који је изгубљен (нпр. код кишне глисте на место откинуте главе израсте реп).*

хѐтеросексуа̄лан, -лна, -о грч.-лат. *који је полно наклоњен супротном полу.*

хетеросексуа́лнӧст, -ости ж *испољавање полног нагона према супротном полу.*

хѐтман м пољ. ист. *војни заповедник у Пољској, Литванији и Украјини (XV–XVIII в.).*

хеурѝстика ж грч. фил. *вештина проналажења истина; наука о методама истраживања нових сазнања.*

хеурѝстичан, -чна, -о и **хеурѝстичкӣ,** -ā, -ō *који се односи на хеуристику:* ~ поступак, ~ метода.

хӣ узв. **а.** (обично поновљено више пута) *за изражавање уздржаног, стидљивог смејања.* – Девојке се почеше смејати: хи, хи! **б.** *за изражавање подсмеха, омаловажавања.* – Хи, ал' си пронашао Америку!

хиберна́ција ж лат. мед. *замрзавање, залеђивање (у научне или медицинске сврхе).*

хиберни́рати, -ѐрнӣрам свр. и несвр. *замрзнути, замрзавати, заледити, залеђивати.*

хѝбрӣд, -и́да м лат. биол. *биљка или животиња настала укрштањем родитеља који припадају истој врсти или роду, а разликују се по наследним особинама, крижанац, бастард, мелез.*

хѝбрӣдан, -дна, -о **1. а.** *који је настао укрштањем, укрштен, мелезни:* хибридни кукуруз. **б.** фиг. *који је настао од различитих елемената, мешани:* ~ творевина. • **хибридни аутомобилр** *аутомобил који ради на струју и погонско гориво органског порекла (нафту, бензин).* **~ реч** лингв. *реч састављена од елемената двају различитих језика (нпр. аутомобил – од грч.* autos *и лат.* mobilis). **хибридни рачунар** *аутоматски рачунски уређај грађен комбинацијом принципа на којима се заснива конструкција аналогних и дигиталних рачунара.*

хибридиза́ција ж биол. *укрштање биљака или животиња различних наследних особина.*

хѝв м енгл. скраћ. *врста вируса који изазива сиду.* • **~ позитиван** *који је заражен вирусом сиде.* **~ негативан** *који није заражен вирусом сиде.*

хигије́на ж грч. **а.** *грана медицине која се бави проучавањем услова и провођењем мера за чување и унапређење здравља, здравствених услова.* **б.** *чување здравља и одржавање чистоће; мере које се предузимају за то:* лична ~, социјална ~, школска ~, ~ рада, комунална ~, ментална ~.

хигијѐнича̄р м *онај који се стара о одржавању хигијене; здравствени радник стручњак за хигијену.*

хигијѐнича̄рка ж *жена хигијеничар.*

хигѝјенскӣ, -ā, -ō *који се односи на хигијену, који одговара захтевима хигијене:* ~ завод, ~ прибор, хигијенски услови.

хигѝјēнски прил. *на хигијенски начин, у погледу хигијене:* ~ чист.

хигро- грч. *као префикс у сложеницама значи: који се односи на влагу или воду* (нпр. хигрометар, хигроскоп).

хигрòграф м грч. *инструмент за бележење промена влажности ваздуха.*

хигромēтар и **хигрометар,** -тра м грч. *справа за мерење релативне влажности ваздуха, влагомер.*

хигрòскоп м грч. *справа која показује влажност ваздуха, али не мери количину влаге.*

хигрòскопан, -пна, -о *који има својство да упија влагу, обично из атмосферског ваздуха:* ~ материја, ~ вата.

хигрòстāт, -áта м *уређај за одржавање сталне влажности ваздуха у затвореним просторијама.*

хи̏дра ж грч. **1. а.** мит. *неман, водена змија са осам глава.* **б.** *велика опасност, зло, непријатељска сила.* **2.** зоол. *слатководни полип* Hydra *из кола дупљара.*

хи̏дрант м грч. *уличний прикључак на водоводну мрежу из којег се узима вода за поливање улица, гашење пожара и сл.*

хидрàнтнӣ, -ā, -ō **1.** *који се односи на хидрант:* ~ отвор, ~ поклопац. **2.** *в. хидрантни.*

хи̏дрантскӣ, -ā, -ō *који се односи на хидранте.*

хи̏дрāт, -áта м хем. (обично у мн.) **а.** *једињење кристализоване соли с водом.* **б.** *производ хидратације.*

хидратàнтнӣ, -ā, -ō фр. *који влажи кожу, који даје кожи потребну влагу:* ~ крема.

хидратáција ж грч. хем. *спајање јона или електрички набијених колоидних честица с молекулима воде.*

хи̏дрāтнӣ (хи̏дрāтскӣ), -ā, -ō *који се односи на хидрате.*

хидрау̏лика ж грч. **1.** *примењена хидромеханика, наука о примени и искоришћавању кретања и притиска воде, уља и сл.* **2.** *хидраулични уређај.*

хидрау̏личāр м *инжењер хидраулике.*

хидрау̏личнӣ (хидрау̏личкӣ), -ā, -ō **а.** *који се односи на хидраулику:* хидраулички радови. **б.** *који делује под притиском воде, уља и сл.:* ~ преса, ~ кочница, ~ машина ~ уређај, ~ дизалица.

хи̏дрӣд, -и́да м хем. (обично у мн.) *једињење неког елемента с водоником.*

хидри́рати, хи̏дрӣрām свр. и несвр. хем. *(из)вршити спајање незасићених органских једињења с водоником помоћу катализатора.*

хидро- грч. *префикс у сложеницама који значи: који се односи на воду, нпр.:* хидроавион, хидробус.

хидроавијáција ж грч.-лат. *авијација снабдевена хидроавионима; хидроавиони.*

хидроавѝōн, -óна м грч.-лат. *авион опремљен уређајима, справама (пловцима, пловцима, лађастим дном и др.) који им омогућују узлетање с воде и слетање на воду.*

хидроавѝōнскӣ, -ā, -ō *који се односи на хидроавионе:* ~ база.

хидроархеòлог м *стручњак за хидроархеологију.*

хидроархеолòгија ж грч. *грана археологије која се бави истраживањем остатака материјалне културе минулих цивилизација под водом.*

хи̏дробāза ж грч. *база за узлетање и слетање хидроавиона.*

хидробиòлог м *научник који се бави хидробиологијом.*

хидробиолòгија ж грч. *грана биологије која проучава биљни и животињски свет у водама.*

хидробѝос м грч. зб. *заједнички назив за све организме који живе у води.*

хи̏дробус м грч.-лат. *мањи моторни путнички брод за крстарење по лукама, рекама и каналима.*

хидрогàмија ж грч. биол. *опрашивање биљака посредством воде.*

хи̏дрогēн и **хидрòгēн,** -éна м грч. хем. *в. водоник.*

хидрогенèрāтор м *електрични генератор који покреће водена турбина.*

хи̏дрогēнскӣ и **хидрòгēнскӣ,** -ā, -ō *који се односи на хидроген, водонични:* ~ бомба.

хидроглѝсер м грч.-фр. *врста лакоī и врло брзоī глисера.*

хидрòграф м *стручњак за хидрографију.*

хидрогрàфија ж грч. *део физичке географије који проучава водене површине.*

хидрòграфскӣ, -ā, -ō *који се односи на хидрографију:* ~ карта, ~ мрежа.

хидродинàмика ж грч. *део динамике који се бави законима кретања течности.*

хидродинàмичкӣ, -ā, -ō *који се односи на хидродинамику.*

хи̏дродром и **хидрòдром** м грч. *узлетиште и слетиште хидроавиона.*

хидроелектрàна ж грч. *електрична централа која искоришћава потенцијалну енергију воде за производњу електричне енергије.*

хидроелèктричнӣ, -ā, -ō *који се односи на електричну струју произведену воденом снагом:* ~ централа, ~ енергија.

хидроенергѐтика ж *наука о искоришћавању водене енергије.*

хидроенѐргетскӣ, -ā, -ō *који се односи на хидроенергетику:* ~ објекат.

хидроенѐргија ж грч. *водена снага, снага воденоī тока.*

хидрозòа ж грч. зоол. *у мн.: класа дупљара непокретних облика* Hydrozoa, *у коју спадају полипи и медузе (у јд.: дупљар из те класе).*

хидроизолáција ж грч.-лат. *поступак изоловања влаге, одн. продирања воде.*

хи̏дроксӣд м хем. *једињење које садржи једну или више хидроксилних група у молекулу везаних за метал:* натријумов ~, калијумов ~.

хи̏дроксил м хем. *једновалентна група* OH *у хемијским једињењима.*

хидролѝза ж грч. хем. *разлагање хемијских једињења под утицајем воде:* ~ шећера.

хидрòлог м *стручњак за хидрологију.*

хидролòгија ж грч. *наука о водама у природи и циркулацији воде на Земљи.*

хидрòлошкӣ, -ā, -ō *који се односи на хидрологију и хидрологе:* ~ изучавање.

хи̏дрометар и **хи̏дрометар,** -тра м грч. физ. *справа за мерење брзине протицања течности и гасова.*

хидрометеорòлог м *стручњак за хидрометеорологију.*

хидрометеоролòгија ж грч. *наука која проучава кретање воде у атмосфери.*

хидрометеорòлошкӣ, -ā, -ō *који се односи на хидрометеорологију:* ~ завод, ~ служба, ~ извештај.

хидромèтрија ж грч. *проучавање и мерење брзине тока вода.*

хидромехàника ж грч. *део механике који проучава законе мировања и кретања течности.*

хидромехàничāр м *стручњак за хидромеханику.*

хидромехàничкӣ, -ā, -ō *који се односи на хидромеханику:* ~ опрема.

хидрòним м грч. лингв. *име неке водене површине (реке, језера, мора, океана).*

хидронѝмија ж грч. лингв. *лингвистичка дисциплина која проучава хидрониме и њихово порекло.*

хи̏дроплāн м грч. *в. хидроавион.*

хи̏дроплāнскӣ, -ā, -ō *који се односи на хидроплан.*

хидропотенцӣја̄л, -а́ла м *хидроенергетски потенцијал.*

хидросӣстēм, -е́ма м *систем мера, радова и објеката на водама којим се регулише режим вода на неком подручју.*

хидростāтика ж грч. *део хидромеханике који проучава мировање течности и уроњених тела.*

хидростāтичкӣ, -ā, -ō *који се односи на хидростатику:* ~ вага, ~ притисак.

хидросфе́ра ж грч. *водени омотач Земље, целокупна водена маса на Земљи.*

хидротерапѐут м *стручњак који лечи хидротерапијом.*

хидротерапѐутскӣ, -ā, -ō *који се односи на хидротерапеуте.*

хидротера̀пија ж грч. мед. *лечење водом (купањем, туширањем, облогама).*

хидротѐхника ж грч. *вештина грађења објеката у води или над водом (канали, бране, постројења за наводњавање, хидроелектране и др.).*

хидротѐхничāр м *стручњак за хидротехнику.*

хидротѐхничкӣ, -ā, -ō *који се односи на хидротехнику.*

хи̏дрофӣлан, -лна, -о грч. *који лако привлачи, упија воду или другу течност:* ~ вата, ~ газа.

хидрофи́та ж (хидро̀фӣт, -и́та м) грч. бот. (обично у мн.) *биљка која живи у води (делимично или потпуно), водена биљка.*

хидрофо̀бија ж грч. мед. *страх од воде, један од знакова беснила.*

хидро̀фо̄р, -о́ра м грч. *уређај за довод воде (обично у стан) где нема месног водовода, пумпа која воду из бунара и сл. доводи у кућу.*

хидрохо̀тел, -а и **хидрохо̀тēл,** -е́ла м грч.-лат. *луловећи, туристички хотел.*

хидроцентра́ла ж грч.-лат. *електрична централа на водени погон, хидроелектрана.*

хи̏дрочво̄р м *чвор, стециште водених путева и уређаја за снабдевање (насеља) водом.*

хѝјāт, -а́та и **хи̏јāт** м лат. лингв. *фонетска појава када се у средини речи или на крају једне и почетку друге речи нађу два самогласника један до другог, при чему се самогласнички артикулациони отвор продужује, зев (нпр. молио; о оквиру и сл.).*

хије́на ж 1. зоол. *у мн.: породица тропских звери* Hyaenidae, *ноћни стрвинари, који неугодно заударају и завијају (у јд.: звер из те породице):* пругаста ~, пегава ~, смеђа ~. 2. фиг. *безобзирни грабљивац, крволок.*

хѝјēнскӣ, -ā, -ō *који се односи на хијене, који је као у хијене:* ~ глава, ~ грамзивост, ~ поглед.

хѝјēнски прил. *као хијена:* ~ нервозан, ~ крволочан.

хијера̀рхија ж грч. *степенасти поредак по рангу, на основу субординације, подређености од нижег ка вишем (чину, рангу):* црквена ~, чиновничка ~, друштвена ~.

хијера̀рхӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на хијерархију:* ~ лествица, ~ однос.

хијера̀рхӣјски прил. *на основу хијерархије, по хијерархији:* ~ поређати.

хијероглӣфи м мн. (ретко у јд. хијеро̀глӣф, -и́фа) грч. 1. *староегипатско сликовно сакрално писмо; уопште писмени знакови идеографског, појмовног писма.* 2. фиг. *нечитак, тешко разумљив рукопис, тешко читљиво писмо.*

хијеро̀глӣфскӣ, -ā, -ō *који се односи на хијероглифе:* ~ писмо, ~ знак.

хи́лус м лат. анат. *место кроз које у неки орган (нпр. плућа, бубрег) улазе артерије и излазе вене и изводни канали.*

хѝљада ж грч. 1. (у функцији броја) *број десет пута већи од стотину, који се обележава бројком 1.000.* 2. (у функцији именице, обично у мн.) *велики број, мноштво:* хиљаде војника.

хѝљадāрка ж (дат. -рци (-рки); ген. мн. -кӣ) *новчаница од хиљаду динара (или других новчаних јединица).*

хѝљадитӣ, -ā, -ō 1. а. *редни број према хиљаду:* ~ посетилац. б. *ко зна који:* по ~ пут погрешити. 2. а. мат. (у им. служби) м *део који је хиљаду пута мањи од једног целог, један од хиљаду једнаких делова једног целог.* б. *врло мали, незнатан:* не урадити ни ~ део оног што се каже.

хѝљадити се, -и̏м се несвр. *множити се, умножавати се у великом броју.* – Дабогда ти се хиљадиле овце!

хи̏љадица ж *дем. и хип. од хиљада.*

хиљадо̀струк, -а, -о *који је хиљаду пута већи, јачи и сл.:* ~ снага, ~ количина.

хиљадуго̀дишњӣ, -ā, -ē *који траје хиљаду година; који траје веома дуго:* ~ рат, ~ историја, ~ период.

хиљадуго̀дишњица ж *хиљадита годишњица од неког догађаја; прослава хиљадите године од неког догађаја:* ~ нечијег рођења.

хѝмба ж *лицемерје, хипокризија.*

хѝмбен, -а, -о *лицемеран, дволичан.*

хѝмбено прил. *лицемерно, дволично.*

хи́мен м грч. анат. *опнасти залистак који делимично затвара улаз у вагину, девичњак.*

химе́ра ж грч. 1. мит. *чудовиште код старих Грка с лављом главом, козјим трупом и змајским удовима.* 2. фиг. *варка, самообмана, уображење; неостварљива замисао.*

химѐричан, -чна, -о и **химѐричкӣ,** -ā, -ō *нестваран, сабластан; неостварљив:* ~ илузија.

хи̏мна ж грч. а. ист. *свечана похвална песма у славу богова или хероја.* б. *службена песма с музичком пратњом у част домовине, која се свира или пева у свечаним приликама:* државна ~. в. *песма којом чланови неке организације или покрета изражавају своју оданост тој организацији или покрету:* клупска ~.

хѝмничкӣ, -ā, -ō *који се односи на химну, који је као химна, као у химни, свечан, узвишен:* ~ марш, ~ музика.

хи́на ж *в. химба.*

хѝнди, -ија м лингв. *најраспрострањенији и службени језик Индије, који је настао из старохиндског језика.*

хѝндскӣ, -ā, -ō *који се односи на хинди:* ~ језик.

хиндуи̏зам, -зма м рлг. *религија Индуса, настала почетком средњег века постепеним зближавањем браманизма и будизма.*

хи́нити, хи̏нӣм несвр. рег. [гл. им. хи́њēње с] *понашати се лицемерно, бити лицемеран.*

хи̏п, хи́па м рег. *тренутак, часак.*

хипер- грч. *као први део сложеница значи прекомерност* (нпр. хипермодеран, хипертензија, хиперсензибилан).

хипера̀ктӣван, -вна, -о *претерано активан:* ~ дете.

хиперацидӣтēт, -е́та м грч.-лат. *прекомерна количина соне киселине у желудачном соку.*

хипѐрбола ж грч. 1. *стилска фигура преувеличавања, претерани језички израз којим се увећавањем стварних размера жели постићи јачи стилски ефекат; преувеличавање уопште.* 2. мат. *отворена крива линија чији се краци симетрично разилазе у бесконачност.*

хипербо̀лика ж *преувеличавање, претеривање.*

хипербо̀лисати, -ишēм несвр. *јако увеличавати, преувеличавати; изражавати се у хиперболама:* ~ осећања.

хипербо̀личан, -чна, -о 1. *преувеличан, претеран:* ~ израз. 2. *који има облик хиперболе (2):* ~ путања, ~ огледало.

хипербо̀личкӣ, -ā, -ō *в. хиперболичан (1).*

хипербо̀лично (хипербо̀лички) прил. *на хиперболичан начин, преувеличано; изражавајући се у хиперболама:* ~ приказати, ~ се изражавати.

хипербо̀личнōст, -ости ж *особина онога што је хиперболично, преувеличаност:* ~ израза.

хипервитаминóза ж грч. мед. *поремећај у организму због превеликих доза уношења витамина у организам.*

хипергликѐмија ж грч. мед. *повећање количине шећера у крви (код дијабетеса).*

хиперѐмија ж грч. мед. *повећана количина крви у крвним судовима неког органа или дела тела, навала крви.*

хиперинфлáција ж грч.-лат. *изузетно висока инфлација.*

хѝперит м грч. мин. *дубинска еруптивна стена.*

хипермàнган, -а́на м хем. *тамнољубичасти кристали калијум-перманганата, који се растворени у води користе као дезинфекционо средство.*

хипермòдēран, -рна, -о грч.-фр. *који је склон претераном помодарству, претерано модеран или помодан:* ~ господин, ~ писац.

хипермодѐрнист(а), -ē м (мн. -сти) грч.-фр. *онај који је претерано склон модерном или помодарству.*

хиперплàзија ж грч. мед. *повећање неког ткива или органа због стварања нових ћелија:* ~ ткива.

хиперпрòдуктѝван, -вна, -о *који претерано, много производи.*

хиперпродуктѝвнōст, -ости ж *особина онога који је хиперпродуктиван.*

хиперпродȕкција ж грч.-лат. *претерана, прекомерна производња материјалних добара чији обим премашује потребе тржишта.*

хиперреалѝзам, -зма м ум. *уметнички, обично сликарски правац који тежи савршено верном приказивању предмета, појава.*

хиперсѐнзибѝлан, -лна, -о *претерано осетљив, преосетљив.*

хиперсензибѝлнōст, -ости ж *особина онога који је хиперсензибилан, преосетљивост.*

хиперсòничан, -чна, -о грч.-лат. *надзвучан, супersоничан:* ~ брзина авиона.

хипертѐнзија ж грч.-лат. **а.** мед. *повишени крвни притисак.* **б.** фиг. *пренапетост уопште.*

хипертòнија ж грч. мед. *в. хипертензија.*

хипертòничан, -чна, -о *који болује од хипертоније.*

хипертòничāр м *болесник с повишеним крвним притиском.*

хипертрòфија ж грч. **а.** мед. *прекомерно повећање неког органа или дела органа због већег обима ћелија.* **б.** фиг. *прекомерно повећање, превелика количина нечега:* ~ талента.

хипертрòфирāн, -а, -о *претерано увећан, ненормално повећан:* ~ срце.

хипертрòфирāнōст, -ости ж *особина, стање онога што је хипертрофирано.*

хипертрофѝрати, -òфирām свр. и несвр. **1.** *претерано се повећа(ва)ти, увећа(ва)ти (о неком органу, делу тела).* **2.** фиг. разг. *претеривати у опису нечега, приказ(ив)ати већим него што јесте.*

хѝпи, -ија м *в. хипик.*

хѝпијевскӣ, -ā, -ō *који се односи на хипије, хипике, својствен хипицима:* ~ начин живота, ~ одећа.

хѝпик м енгл. *припадник омладинског пацифистичког покрета који се појавио после Другог светског рата, проповедајући љубав и ненасиље и супротстављајући се ваљским обележјима (дугом косом, шареном одећом, култом цвећа) конвенционалном „потрошачком" грађанском менталитету.*

хипнóза ж грч. *психичко стање слично сну, полусну изазвано сугестијом и праћено подвргавањем воље хипнотисане особе вољи хипнотизера:* бити под хипнозом.

хипнотѝзам, -зма м *вештина хипнотисања; појаве у вези са хипнозом.*

хипнотѝзēр, -ера м *онај који се бави хипнотисањем, који изазива хипнозу.*

хипнотѝзēрскӣ, -ā, -ō *који се односи на хипнотизере.*

хипнотѝзēрски прил. *на хипнотизерски начин, као хипнотизер:* ~ успавати.

хипнотизѝрати, -ѝзирām свр. и несвр. *в. хипнотисати.*

хипнотисàнӣк, -и́ка м *онај над којим је обављена хипноза, који је хипнотисан.*

хипнòтисати, -ишēм свр. и несвр. (некога) **а.** *изаз(и)вати хипнозу (код некога), (из)вршити хипнозу (над неким), подвргнути, подвргавати хипнози.* **б.** фиг. *потпуно овлада(ва)ти неким, опчинити, опчињавати, одушевити, одушевљавати (некога):* ~ масе својим говором.

хипнòтичкӣ, -ā, -ō *који се односи на хипнозу, који је изазван хипнозом:* ~ експеримент, ~ сан, ~ стање.

хипнòтички прил. *изазивајући хипнозу:* деловати ~ на некога.

хѝпнути се, -нēм се свр. *бацити се; ћипити, ћипнути, скочити.*

хипо-[1] грч. *као префикс у сложеницама значи: испод, под, недовољно* (нпр. хипофункција, хипогликемија, хипоплазија, хипотензија и сл.).

хипо-[2] грч. *као префикс у сложеницама значи: коњски* (нпр. хиподром, хипологија).

хипогликѐмија ж грч. мед. *недостатак шећера у крви.*

хипòдром и **хѝподром** м грч. **а.** *поља на, стадион за коњске трке, тркалиште за коње.* **б.** *наткривена јахаоница.*

хипòдромскӣ и **хѝподрōмскӣ,** -ā, -ō *који се односи на хиподром.*

хипокорѝстик м грч. лингв. *име одмила, именички облик којим се изражава однос блискости, симпатије према именованом бићу, предмету (нпр. дека, сека, сунашце).*

хипокорѝстичан, -чна, -о и **хипокорѝстичкӣ,** -ā, -ō *који се односи на хипокористик:* ~ облик.

хипокрѝзија ж грч. *лицемерје, претворност, дволичност.*

хипòкрит(а), -ē м (мн. -ти м и -те ж) грч. *лицемеран човек, лицемер.*

хипòкритскӣ, -ā, -ō *који се односи на хипокрите, лицемеран:* ~ поступак.

хипòкритски прил. *на хипократски начин, лицемерно, претворно, дволично:* ~ се смешити.

хипòлог м *добар познавалац коња.*

хиполòгија ж грч. *наука о коњима и узгајању коња; коњарство.*

хипòлошкӣ, -ā, -ō *који се односи на хипологију и хипологе.*

хипоплàзија ж грч. мед. *непотпуна развијеност неког органа:* ~ материце.

хипостáза ж грч. **1.** фил. *основа, подлога; опредмећење, отелотворење нечег апстрактног:* ~ божанства. **2.** *субјекат, особа, личност.* **3.** мед. *успорена циркулација крви.*

хипостазѝрати, -àзирām свр. и несвр. *замислити, замишљати нешто апстрактно као реално биће, реалан предмет, придавати нечем апстрактном значење, карактер реалног бића, одн. ствари, опредметити, опредмећивати.*

хѝпотакса ж грч. лингв. *термин којим се означавају зависне конструкције, повезане одговарајућим везницима, синтаксичка подређеност, одн. субординација;* супр. паратакса.

хипотàксичкӣ (хипотàксичнӣ, хипотàктичнӣ), -ā, -ō *који се односи на хипотаксу:* ~ однос.

хипоте́за ж грч. *тврдња, суд за који претпостављамо да је истинит, те помоћу њега објашњавамо и тумачимо одређене чињенице, појаве, теза коју треба доказати.*

хипоте́ка ж грч. **1.** правн. *заложно право на некретнине ради осигурања неке тражбине, које се стиче уписом у земљишне књиге; самозалагање некретнина за осигурање добијеног зајма; зајам осигуран таквим залагањем:* бити под хипотеком, скинути хипотеку. **2.** фиг. *оптерећење, сметња, зайрека, нейожељна особина:* ~ прошлости.

хипотèкāр, -а́ра м *давалац зајма са хипотеком.*

хи̏потекāрнӣ, -ā, -ō *који се односи на хипотеку; осигуран, зајамчен хипотеком:* ~ поверилац, ~ банка; ~ дуг.

хипотènзија ж грч.-лат. мед. *снижени артеријски крвни притисак.*

хипотену́за ж грч. мат. *најдужа страница правоуглог троугла (насирам правог угла).*

хипотènӯзнӣ, -ā, -ō *који се односи на хипотенузу.*

хипотèтичан, -чна, -о и **хипотèтичкӣ,** -ā, -ō *који се заснива на хипотези, који се претпоставља:* ~ облик, ~ тврдња, ~ решење.

хипотèтички и **хипотèтично** прил. *на основу хипотезе, под претпоставком:* ~ заснована тврдња.

хипотèтичнӧст, -ости ж *особина онога што је хипотетично, заснованост на хипотези, вероватноћа:* ~ суда.

хипòтēтскӣ, -ā, -ō *в. хипотетичан.*

хипòтēтски прил. *в. хипотèтички.*

хипòтēчнӣ, -ā, -ō *који се односи на хипотеку, хипотекарни.*

хипотòнија ж грч. мед. *в. хипотензија.*

хипотòничан, -чна, -о *који има снижен крвни притисак.*

хипофи́за ж грч. анат. *жлезда са унутрашњим лучењем која се налази на бази мозга.*

хипофу̀нкција ж грч.-лат. мед. *смањена способност функционисања неког органа.*

хипохòндар, -дра м *умишљени болесник, болесник од хипохондрије.*

хипохòндарскӣ, -ā, -ō *који се односи на хипохондрију и хипохондре.*

хипохòндрија ж грч. мед. *претерани страх од болести која постоји само у машти тобожњег болесника; стање душевне ућуткености због умишљене болести:* патити од хипохондрије.

хипохòндрик, -а м и **хипохòндрист(а),** -ē м (мн. -сти) *в. хипохондар.*

хипохòндричан, -чна, -о *који пати од хипохондрије.*

хипохòндричнӧст, -ости ж *стање и особина онога који је хипохондричан; хипохондрија.*

хи̏поцентар, -тра м грч.-лат. *жариште потреса, земљотреса (у унутрашњости Земље).*

хи̏псомē тар и **хи̏псометар,** -тра м грч. *справа за мерење надморске висине, врста барометра.*

хипсомèтрија ж грч. *мерење надморске висине помоћу хипсометра.*

хи̏р м тур. *чудан прохтев који произилази из ћудљивости, пркоса, каприц, самовоља:* пролазни ~, удовољити нечијим хировима.

хирòвит, -а, -о *који има чудне прохтеве, ћудљив, обестан, капризиозан:* ~ жена.

хирòвито прил. *ћудљиво, капризиозно:* ~ се понашати.

хирòвитӧст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога који је хировит, онога што је хировито, ћудљивост, капризиозност.*

хирòмант м *онај који се бави хиромантијом.*

хиромàнтија ж грч. *читање, прорицање судбине по цртама на длану.*

хирòманткиња ж *жена хиромант.*

хирòмантскӣ, -ā, -ō *који се односи на хироманте и хиромантију:* ~ знање.

хиропрàктика ж енгл. мед. *техника лечења путем манипулације кичме, костију и зглобова.*

хиропрàктичār м *онај који лечи помоћу хиропрактике.*

хи̏рург м *лекар специјалиста за хирургију.*

хирȕргија ж грч. мед. *грана медицине која болести лечи оперативним и другим механичким захватима (намештањем прелома, фиксирањем завојима и сл.).*

хи̏руршкӣ, -ā, -ō *који се односи на хирурге и хирургију:* ~ одељење, ~ нож, ~ екипа, ~ интервенција.

хи̏с муз. *за полустепен повишени тон* „ha“.

хиспани̏зам, -зма м лат. лингв. *особеност шпанског језика; шпански језички израз у неком језику.*

хиспà нист(а), -ē м (мн. -сти) *онај који се бави хиспанистиком, стручњак у области хиспанистике.*

хиспани̏стика ж лат. лингв. *наука о шпанском језику и књижевности писаној на томе језику.*

хистеризи́рати, -и̏зи́рām свр. и несвр. *(у)чинити хистеричним, изаз(и)вати хистерију код некога:* ~ масе.

хи̏стēрија и **хистèрија** ж грч. **1.** мед. *врста нервне болести која се испољава у претераној раздражљивости и у виду повремених нервних напада, праћених грчевима:* напад хистерије. **2.** разг. *хистерична особа.*

хистèрӣјскӣ, -ā, -ō *в. хистеричан.*

хистèрик м *хистеричан човек, хистерична особа.*

хистèрисати, -ишēм несвр. фам. *имати хистеричан напад, показ(ив)ати знаке хистерије; понашати се хистерично, махнитати, беснети.*

хистèричан, -чна, -о **а.** *који болује од хистерије:* ~ особа. **б.** *који потиче од хистерије, изазван хистеријом:* ~ смех, ~ плач, ~ напад.

хистèричкӣ, -ā, -ō *в. хистеричан.*

хистèрички прил. *в. хистерично.*

хистèрично прил. *на хистеричан начин, као хистерик, претерано раздражљиво:* ~ плакати, ~ викати.

хистèричнӧст, -ости ж *особина и стање онога који је хистеричан, онога што је хистерично.*

хистòлог м *научник који се бави хистологијом, специјалиста за хистологију.*

хистолòгија ж грч. биол. *наука о ткивима, која проучава микроскопску грађу организма.*

хистòлошкӣ, -ā, -ō *који се односи на хистологе и хистологију:* ~ налаз, ~ преглед.

хистори- *в. истори-.*

хи̏т м (мн. -ови) енгл. *дело које изазива велико интересовање (нпр. успешни позоришни комад, филм, забавна песма, књига и сл.):* велики ~, постати ~.

хи̏тан, -тна, -о *који се мора, треба извршити одмах, брзо, неодложан, ургентан:* ~ посао, ~ случај, хитне мере, ~ операција. • ~ **помоћ** *здравствена установа за указивање што брже лекарске помоћи.*

хи̏тар, -тра, -о **1. а.** *који је брзих покрета, брз, жустар; окретан, спретан:* бити ~. **б.** *који се врши брзо, брзим покретима:* ~ корак, ~ кретња, ~ покрет. **2.** *бистар, оштроуман, проницљив:* бити хитра ума.

хи̏тати, -ām несвр. **1.** *ићи брзо, журно, журити; упућивати настојати да се нешто брзо уради:* ~ у школу, ~ на састанак, ~

на посао. **2.** *бацати руком:* ~ камен. ■ **~ се а.** *бацати се (нечим) на неког, гађати се:* ~ се каменом на псе. **б.** *бацати се за нечим:* ~ се за лоптом.

хи̏тац, хи̏ца и **хѝтац,** хѝца м (инстр. хи̏цем и хѝцем; ген. мн. хи̏тāцā) **1.** *замах и кретање тела при бацању (у правцу вертикалном, косом или хоризонталном у односу на површину Земље); путања и домет тога кретања:* слаб ~, добар ~; коси ~, вертикални (окомити) ~, хоризонтални (водоравни) ~. **2.** *избацивање, избачај метка из ватреног оружја, пуцањ; домет пуцња, пушкомет:* испалити три хица, стартовати на ~; бити на ~ далеко. **3.** *замах и ударац ногом:* ~ коња у бедро.

хи́тети јек. **хи́тјети,** -тӣм несвр. арх. *журно ићи, журити, хитати, напрезати.*

хѝтӣн, -и́на м грч. *органска материја, полисахарид сличан целулози, који даје чврстину спољном омотачу (оклопу) зглавкара и налази се у ћелијској опни гљива.*

хѝтӣнскӣ, -ā, -ō *који се односи на хитин; који је од хитина:* ~ оклоп, ~ љуска.

хи̏тити (се), -ӣм (се) свр. *в. хитнути (се).*

хи́тјети *в. хитети.*

хитлери̏зам, -зма м пол. *немачки фашистички покрет под вођством Адолфа Хитлера, нацизам.*

хѝтлеровац, -овца м *присталица, следбеник Хитлерове политике и идеологије, нацист(а).*

хѝтлеровскӣ, -ā, -ō *који је у духу хитлеризма, нацизма, нацистички:* ~ политика.

хѝтлеровски прил. *на хитлеровски начин, као хитлеровци:* ~ поступати.

хи̏тно прил. *без одлагања, неодложно; брзо, журно:* (морати) ~ отпутовати, ~ послати, ~ одговорити на писмо, ~ бележити. • **под ~** разг. *хитно.*

хи̏тнӧст, -ости ж (инстр. -ошћу) *стање и особина онога што је хитно, неодложност, брзина, журба:* ~ решења неког питања, ~ пошиљке.

хи̏тнути, -нӗм свр. *бацити:* ~ камен, ~ лопту. ■ **~ се а.** *бацити се (нечим):* ~ се каменом. **б.** *залетети се, винути се; скочити:* ~ се увис; ~ се на коња. **в.** *ритнути се, бацакнути се (о коњу и сл.):* ~ се задњим ногама.

хи́тња ж *настојање да се што пре негде стигне или да се нешто хитно уради, журба, брзина:* у хитњи заборавити нешто. • **није хитња (хитње)** *није хитно, не жури ми (ти и сл.) се, има времена (за нешто).*

хитрѝна ж **1.** *особина онога који је хитар, онога што је хитро, брзина:* муњевита ~, велика ~, ~ ногу. **2.** *оштроумност, бистрина, висиреност:* ~ ума.

хи̏тро прил. *брзим кретњама, брзо, журно:* ~ скочити, ~ полетети, ~ прести.

хитро̀мислен, -а, -о *који брзо мисли, који брзо схвата, висирен.*

хитро̀мисленӧст, -ости ж *особина онога који је хитромислен, висиреност.*

хитро̀прӗља и **хитро̀преља** ж (обично песн.) *она која хитро преде.*

хи̏трӧст, -ости (хитро̀ћа) ж *в. хитрина.*

хитро̀ӯман, -мна, -о (обично песн.) *који је хитрог, бистрог ума, бистроуман, оштроуман, висирен.*

хи̏фа ж грч. биол. *дугачак танак једноћелијски или вишећелијски кончић, део вегетативног тела гљива.*

хи̏-хи̏ узв. оном. *за подражавање хихотања, кикотања.*

хи̏хӧт м оном. *гласан смех, кикот:* гласан ~, пригушен ~.

хихо̀тати се, хи̏хоћем се несвр. *гласно, грохотом се смејати, кикотати се.*

хла̏д м **1.** *простор, место испод или поред нечега које није осветљено, огрејано сунцем; сенка коју баца предмет осветљен сунцем:* седети у хладу, склонити се у ~. **2.** *пријатна летња свежина, хладовина:* вечерњи ~. **3.** фиг. *затвор, хапс:* стрпати у ~. • **дебели ~** *в. дебела хладовина (под хладовина изр.).*

хла́дак, хла́тка м песн. *дем. и хип. од хлад.*

хла́дан, -дна, -о **1.** *који има ниску температуру; студен; прохладан:* ~ пиће, ~ вечера, ~ рука, ~ камен, ~ извор; ~ зима, ~ време. **2.** фиг. **а.** *мртав:* наћи сина хладна. **б.** *који изазива осећај језе, језовит; страшан:* хладни жмарци, ~ смрт. **3. а.** *који се не узбуђује, не узрујава, сталожен, миран, хладнокрван, трезвен:* ~ човек, остати ~, бити хладне главе (у опасности). **б.** *уздржан, резервисан; равнодушан, неосетљив; нељубазан; који одражава такве особине:* ~ особа, бити ~ према некоме, ~ службено лице; ~ држање, ~ однос, ~ дочек, ~ пријем. • **~ туш** *неугодан, непријатан доживљај, непријатно изненађење.* **хладни рат** *в. рат (изр.).* **хладне боје** слик. *плава, зелена и љубичаста боја.* **~ оружје** *оружје из којег се не пуца, бодежи (нож, сабља, мач и сл.).* **бити хладне крви** *бити хладнокрван, флегматичан, не узбуђивати се.* **(као) поливен хладном водом (хладним тушем)** *каже се за онога који се осећа нелагодно због нечег, који је непријатно изненађен.* **као хладне воде** (имати и сл.) *веома много.* **мртав ~** разг. *који се не узбуђује, не узрујава.* **оставити (некога) хладним** *не моћи узбудити некога, оставити (некога) равнодушним.* **пробија га (облива га) ~ зној** *обузима га језа, страх.* **~ као лед (камен, змија** и сл.) 1) *сасвим хладан.* 2) *безосећајан.* **~ као шприцер** *хладнокрван.*

хлађѐтина ж кув. *охлађен згушнути желатинасти сок од искуваних костију и меса, пикције:* лососовина у хладетини.

хлађѐтинаст, -а, -о *који је као хладетина, пиктијаст, дрхтав:* ~ маса.

хлађѐтинасто прил. *као хладетина, пиктијасто:* дрхтати ~.

хлађѝлица ж *в. лепеза.*

хлађѝло с *средство или уређај за хлађење.*

хлађѝоник м *орман с уређајем за хлађење и чување намирница, хладњак, фрижидер; уређај за хлађење.*

хладѝоница и **хлађѝоница** ж **а.** *в. хладионик.* **б.** *простор са уређајима за хлађење намирница, хладњача.*

хладѝничкӣ и **хлађѝничкӣ,** -ā, -ō *који се односи на хладионике и на хладионице:* ~ уређај.

хла́дити, хла̏дӣм несвр. [гл. им. хла́ђење с] **1. а.** *одузимати, снижавати (нечему) температуру, чинити (нешто) хладним, хладнијим; чинити свежијим, расхлађивати, освежавати:* ~ пиво, ~ чело, ~ лице (лепезом). **б.** безл. *постајати хладније, свежије.* – Од запада је пријатно хладило. **2.** фиг. *умиривати, стишавати:* ~ страсти. ■ **~ се 1.** *расхлађивати се, освежавати се (нечим):* ~ се лепезом. **2.** *губити топлоту, постајати хладан, хладнији (нпр. о јелу, пићу).* **3.** фиг. **а.** *постајати хладан, равнодушан (према некоме), губити наклоност, љубав (према некоме):* ~ се према момку. **б.** *губити у јачини, слабити, јењавати, смиривати се (о јаким осећањима, емоцијама).*

хлађнѐти јек. **хлађнѐти,** хлађнѐм несвр. **1.** *постајати хладан, губити топлоту, хладити се* (нпр. о ногама, рукама). **2.** (обично безл.) *постајати хладно, прохладно, студети.* – Нагло је почело хладнети. **3.** фиг. **а.** *постајати равнодушан, незаинтересован; губити занос, интересовање, отуђивати се:* ~ према некоме. **б.** *постајати уздржан, губити у присности* (нпр. о међуљудским односима, осећањима и сл.).

хла̏днӣк м *в. хладњак (1).*

хла̏дно и **хла́дно** прил. **1.** *с ниском, нижом температуром, с хладноћом, студено; с осећајем хладноће:* бити ~, бити некоме ~. **2. а.** *без узбуђења, узрујавања, мирно, смирено, сталожено:* одговорити ~, ~ посматрати удес. **б.** *без осећања, без присности, равнодушно, безосећајно; нељубазно:* ~ дочекати неког, ~ примити, ~ се држати. **3.** *не побуђујући јаче емоције, остављајући слаб утисак:* ~ деловати на некога (нпр. о слици). • **бити некоме ~ око срца** *страховати, стрепети.*

хла̏днокр̄ван и **хладнокр̄ван,** -вна, -о *који се не узбуђује, миран, сталожен, смирен; уздржан, равнодушан:* бити ~, ~ човек. • **хладнокрвне животиње** зоол. *животиње које немају сталну телесну температуру.*

хлàднокрвно и **хладнòкрвно** прил. *на хладнокрван начин, не узбуђујући се, смирено, мирно, сталожено; уздржано, равнодушно:* ~ убити некога, ~ посматрати нешто.

хладнокрвнòст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина и стање онога који је хладнокрван, смиреност, сталоженост, мирноћа; уздржаност, равнодушност:* сачувати ~.

хладноратовскӣ, -ā, -ō *који се односи на хладни рат:* ~ политика.

хладнòћа ж **1.** *ниска температура, студен, зима:* велика ~, дрхтати од хладноће, страдати на хладноћи. **2.** фиг. **а.** *смирено понашање, мирноћа, сталоженост:* (нечија) ~ на испиту. **б.** *одсуство присности, блискости, хладно, нељубазно, уздржано држање, резервисаност; нељубазност; затегнутост:* ~ између мајке и сина; ~ односа.

хлàднути се, хлàднēм се свр. *постати мало хладнији, мало се охладити* (о нечем топлом, врелом, нпр. о јелу).

хлàдњак и **хлàдњāк** м **1.** *заклон од сунца, обично обрастао пузавицама или виновом лозом, сеница; вењак:* одмарати се под хладњаком. **2. а.** *орман, сандук с уређајем за хлађење и чување намирница, фрижидер; уређај за хлађење:* држати храну у хладњаку; вагон с хладњацима. **б.** *уређај за хлађење расхладне воде или уља код мотора, тешког оружја и сл.:* сипати воду у ~.

хлàдњача и **хлáдњача** ж **а.** *просторија или зграда у којој се помоћу нарочитих уређаја одржава ниска температура ради чувања лако кварљивих намирница:* ~ за рибу, ~ за малине. **б.** *камион, вагон, брод и сл. с таквим уређајима:* возити хладњачу.

хлàдњети *в. хладнети.*

хлàдњикав и **хладњȉкав,** -а, -о *помало хладан, прохладан:* ~ време.

хлàдњикаво и **хладњȉкаво** прил. *помало хладно, прохладно:* бити ~.

хладòвати, хлàдујēм несвр. **1.** *одмарати се у хладовини:* ~ под дрветом. **2.** фиг. *проводити време не радећи ништа, уживати, благовати; ленствовати.* – Док други раде, он хладује.

хладòвина ж **1.** *простор, место заклоњено од сунца, место у сенци, хлад:* склонити се у хладовину, седети у хладовини. **2.** *прохладан, свеж ваздух, свежина:* ~ иза кише, осетити хладовину. **3.** фиг. *лак посао који не замара, служба у којој се мало ради; нерад, ленствовање; уживање.* – На послу му је права хладовина. • **дебела** ~ 1) *пријатна, добра хладовина.* 2) *нерад, ленствовање; уживање.*

хладòвинаст, -а, -о *в. хладовит.*

хладòвит, -а, -о **а.** *у (на) коме има доста хлада, пун хлада, сеновит:* ~ место, ~ шума. **б.** *прохладан, свеж:* ~ поветарац, ~ ноћ.

хладòвито прил. **а.** *пуно хлада, сеновито.* – Испод дрвета је било хладовито. **б.** *свеже, прохладно.* – Предвече је било хладовито.

хладòвитост, -ости ж *особина и стање онога што је хладовито, свежина.*

хлàдолеж м (инстр. -ом) (уп. лàдолеж) **1.** бот. *биљка пењачица* Ipomoea, *ладолеж.* **2.** *лењштина, лењивац, дангуба.*

хлàђан, -а, -о песн. *у хип. значењу: хладан:* ~ водица.

хлàп м зоол. *в. рарог.*

хлáпити и **хлáпети** јек. **хлáпјети,** -пӣм несвр. **1.** *испуштати пару, мирис, испаравати, ветрити (нпр. о пићу, мирису и сл.).* **2.** фиг. **а.** *губити памћење, постајати сенилан (о старим особама).* **б.** *слабити, губити се услед старости (о памћењу);* уп. лапити.

хлàпљив (хлàпив), -а, -о *који лако, брзо хлапи, испарљив:* ~ гас, ~ уље.

хлàпљивōст (хлàпивōст), -ости ж *особина онога што је хлапљиво, испарљивост.*

хлàпнути, -нēм *свр. према хлапати.*

хлàптати, хлàпћēм несвр. *гласно пити узимајући течност, напој језиком, локати (о животињама); шумно срчући, мљашћући пити или јести (о човеку):* ~ напој, ~ супу.

хлáче, хлáчā ж мн. *панталоне:* кратке ~, дуге ~, мушке ~.

хлáчице ж мн. *дем. од хлаче.*

хлȅб јек. **хљȅб** м (мн. -ови) **1.** *једна од основних животних намирница која се добија печењем теста умешеног од пшеничног (ређе кукурузног, раженог и сл.) брашна са водом, уз додатак квасца и соли, крух; засебан део, комад те хране разне величине и облика зависно од суда у коме се пече:* пшенични ~, ражани ~, умесити ~, испећи ~; десет хлебова. **2.** *животне намирнице, јело, храна уопште:* радити само за ~ и одећу. **3.** фиг. *оно чиме се неко издржава, основна средства за живот; зарада; посао, служба:* отићи за хлебом у иностранство, остати без хлеба, лак ~, адвокатски ~. • **бели** ~ 1) *хлеб умешен од белог пшеничног брашна.* 2) *господски, угодан живот.* **горак** ~ **(тврда кора хлеба)** *тежак, мукотрпан живот, тежак посао, тешка зарада.* **лак** ~ *лак живот, живот без рада.* **црни** ~ *хлеб умешен од црног брашна.* • **бити на белом хлебу** 1) *очекивати извршење смртне пресуде.* 2) *очекивати са стрепњом решење нечега.* **дати (некоме) комад (кору** и сл.**) хлеба у руке** *оспособити некога да живи самостално, од властитог рада, запослити; дати (некоме) посао, запослити.* **добар као** ~ *јако добар, племенит.* **дочекати (некога) с хлебом и сољу** *пожелети некоме добродошлицу, указати некоме гостопримство.* **имати своје парче (свој комад) хлеба; јести свој** ~ *издржавати се својим радом, имати посао, запослење.* **јести сува хлеба** *јести само хлеба без икаква другог јела.* **јести хлеба без мотике** *лако, угодно живети, не радити.* **јести нечији** ~ 1) *бити на нечијем издржавању, старању.* 2) *служити код некога.* **лези хлебе (хлебу) да те једем** *каже се лењштини, нераднику.* **нема овде (ту) хлеба (за некога)** *не може се ту ништа постићи.* **нема хлеба без мотике** *не може се живети без рада.* **тражити хлеба преко погаче** *бити нескроман, превише тражити, изволевати.* **требати (некоме) као парче хлеба (као** ~**)** *бити (некоме) неопходно потребно.* **узети (некоме)** ~ **(из руку)** *одузети некоме службу, оставити некога без запослења, без зараде.* ~ **насушни (свакидашњи)** *храна; оно што је основно и неопходно за живот, за опстанак.* ~ **са седам кора** *врло тежак живот; тежак посао, тешка зарада.*

хлȅбāр јек. **хљȅбāр** м *занатлија који меси, пече и продаје хлеб, пекар.*

хлèбара јек. **хљèбара** ж *продавница хлеба; остава за хлеб.*

хлȅбāрка јек. **хљȅбāрка** (хлȅбарица јек. хљȅбарица) *жена хлебар, пекарка; хлебарева жена.*

хлèбāрница јек. **хљèбāрница** ж *зграда или радња у којој се меси и пече или продаје хлеб, продавница хлеба, пекара.*

хлȅбāрскӣ јек. **хљȅбāрскӣ,** -ā, -ō *који се односи на хлеб и хлебаре, хлебни, пекарски:* ~ квасац, ~ пећ.

хлȅбац, хлȅпца јек. **хљȅбац,** хљȅпца м *дем. и хип. од хлеб; хлеб, крух.* • **добар као** ~ *каже се за доброг, племенитог човека.*

хлȅбнӣ јек. **хљȅбнӣ,** -ā, -ō *који се односи на хлеб (који служи за справљање хлеба, који је од хлеба и сл.):* ~ пећ, ~ брашно, ~ квасац, хлебне мрве. • ~ **дрво** бот. *биљка* Artocarpus *из ф.* Moraceae, *која расте у Азији и чији плодови садрже доста скроба, од кога се справља хлеб.*

хлȅбница јек. **хљебница** ж *в. хлебара.*

хлȅпчић јек. **хљȅпчић** м *дем. и хип. од хлеб.*

хлȏр м грч. хем. *халогени хемијски елемената* (Cl), *зеленкастожути отровни гас оштрог мириса.*

хлòрӣд, -ида м хем. *со хлороводоничне киселине.*

хлòрисати, -ишēм свр. и несвр. хем. **1.** *деловати хлором на органске материје (нпр. при дезинфекцији воде за пиће); дезинфиковати помоћу хлора:* ~ воду, хлорисана вода. **2.** *увести, уводити хлор у молекул неке материје.*

хлòрӣт, -ита м **1.** хем. *со хлораste киселине.* **2.** мин. *тамнозелени минерал, сличан лискуну (силикат алуминијума и магнезијума).*

хло̑рнӣ, -ā, -ō *који се односи на хлор, који садржи хлора:* ~ вода, ~ раствор, ~ креч, ~ киселина.

хлоро- грч. *префикс у сложеницама који значи:* 1) *зелено-, жуто-* (нпр. хлорофил, хлороза). 2) *који се односи на хлор* (нпр. хлороводоник, хлорошикрин).

хлороводо̀нӣк, -и́ка м хем. *једињење хлора и водоника, загушљиви безбојни гас.*

хлороводо̀нӣчнӣ, -ā, -ō *који се односи на хлороводоник:* ~ киселина.

хлоро́за ж грч. **1.** бот. *биљна болест код које иначе зелени орган, нарочито листови постају жути због недостатка хлорофила.* **2.** мед. *врста малокрвности која се јавља обично код девојака у доба пубертета.*

хло̀ропласт и **хлоро̀пласт** м грч. бот. *у мн.: зрнца, телашца у површинским ћелијама биљака која дају зелену боју лишћу и другим зеленим деловима биљака (у јд.: такво телашце).*

хло̀рофӣл, -а и **хлоро̀фӣл,** -и́ла м бот. *биљно зеленило, сложена органска боја у лишћу и другим зеленим деловима биљака.*

хло̀рофӣлнӣ, -ā, -ō *који се односи на хлорофил, у коме има хлорофила:* ~ зрнце.

хло̀роформ и **хлоро̀форм** м хем. *безбојна испарљива течност карактеристичног мириса која се користи као наркотично средство:* успавати хлороформом.

хљеб(-) јек. *в. хлеб(-).*

хљѐпчић *в. хлепчић.*

хм (понекад удвојено) *узвик којим се изражава сумња, неверица, недоумица, подсмех, неизвесност, бојазан и сл.* – Хм! Да ли је баш тако као што ти кажеш. Хм? Сељачка посла. Хм! Шта ћемо ако то он сазна?

хме̏љ, хмѐља м (мн. ø) бот. *вишегодишња дводома биљка повијуша* Humulus lupulus *из ф. конопље* (Cannabinaceae), *која се узгаја ради женских цвасти (шишки) богатих лупулином, који се користи за производњу пива.*

хмѐљā̄р, -а́ра м *произвођач, узгајивач хмеља; берач хмеља.*

хмѐљара ж *остава, магацин за смештај хмеља.*

хмѐљā̄рка ж *жена хмељар.*

хмѐљā̄рскӣ, -ā, -ō *који се односи на хмељаре и хмељарство:* ~ производња.

хмељáрство с *производња, гајење хмеља (као привредна грана).*

хмѐљев и **хмѐљов,** -а, -о *који је од хмеља.*

хмѐљӣште с *земљиште, њива засађена хмељом, одн. на којој се гајио хмељ.*

хмѐљнӣ, -ā, -ō *који се односи на хмељ:* ~ стабљика, ~ реса, ~ шишка.

хмѐљнӣк, -и́ка м *земљиште на коме се гаји хмељ; засад хмеља.*

хӯ узв. (понекад поновљено) **1.** *за изражавање:* **а.** *чуђења, изненађења.* – Хо, хо! Колико сте накупили шљива! **б.** *незадовољства, љутње.* – Хо! Шта ти бӣ да то урадиш?! **2.** *за подражавање смеха.* – Хо, хо! поче се кикотати.

хӯби, -ија м (инстр. -ијем) енгл. *омиљено занимање, посао којим се човек најрадије бави у слободно време; пасија, страст:* имати неки ~, бавити се нечим из хобија.

хӯбист(а), -ē м (мн. -сти) *онај који има неки хоби.*

хӯбистичкӣ, -ā, -ō *који се односи на хобисте.*

хӯбистички прил. *као хобиста(а).*

хо́бл м нем. *струг, ренде за дрво.*

хӯбловати, -лујēм (хӯблати, -ā̄м) несвр. *стругати, рендати (дрво) струго̄м, рендетом:* ~ дрво, ~ паркет.

хо̀ботница ж зоол. *грабежљиви морски главоножац са осам кракова* Octopus vulgaris, *октопод.*

хӯд, хо̀да м (мн. ø) **1. а.** *кретање корацима, корачање, ходање; пешачење:* зачути нечији ~, два сата хода. **б.** *начин ходања, корачања:* брз ~, спор ~, војнички ~, гегав ~. **в.** *кретање, померање уопште:* ~ брода, ~ Сунца, ~ казаљке сата. **2.** *ток, развој (неке појаве, збивања):* ~ времена (временски ~), ~ културе. **3.** *кретање, рад, функционисање неког механизма, машине:* ~ мотора, ~ машине, ~ клипа. • **празан (мртав)** ~ *стање погонског уређаја, машине кад није укључена веза између мотора и погонског дела, па се кретање не преноси на точкове, лер.*

хо́далац, -аоца м *онај који хода, ходач, ходац, пешак.*

хо́далачкӣ, -ā, -ō *који се односи на ходаоце и ходање:* ~ кондиција.

хо́далица 1. ж и м (мн. ж) *особа која много хода, пешачи; луталица:* велика ~. **2.** ж *птица која хода (а не лети):* птица ~.

хо́дало с *в. ходаљка (3).*

хо̀дā̄љка ж (дат. -љци; ген. мн. -кӣ) **1.** *дубак, сталак с точковима у коме се мало дете учи да хода.* **2.** мн. *в. ходуље.* **3. а.** *део тела, одн. орган, екстремитет помоћу кога се хода, ноге.* **б.** *помагало при ходању (нпр. штака).*

хо́дā̄ње с **1.** гл. им. *од ходати.* **2.** спорт. *атлетска дисциплина, кретање корацима при коме једно стопало увек мора бити на земљи, тлу.*

хо́дати, хо̑дā̄м несвр. **1. а.** *ићи кораком, пешке, корачати; пешачити:* ~ тамо-амо, брзо ~, ~ на прстима, много ~. **б.** фиг. *преносити се (од) једног до другог, ићи из руке у руку.* – Флаша ракије је ходала од госта до госта. **2.** *померати се, покретати се, помицати се* (нпр. о шеталици сата). **3.** разг. *излазити, забављати се с девојком, одн. младићем.* – Њих двоје ходају већ годину дана.

хо̀дац, хо̀ца м *онај који хода, пешачи, пешак:* брз ~, добар ~.

хо̀дā̄ч, -а́ча м *в. ходац.*

хо̀дити, хо̑дӣм несвр. **1.** *ходати, ићи, пешачити.* **2.** (у 2. л. имп.) *хајде(те), дођи(те).* – Ходите амо. Ходи за мном.

хо̀днӣ, -ā, -ō *који се односи на ход; пешачки:* ~ темпо; ~ колона.

хо̀днӣк м **а.** *дугачак и узан пролаз за остале просторије (у згради, стану, ваго̄ну и сл.).* **б.** *дугачка и уска пукотина, шупљина под земљом (коју стварају животиње које живе под земљом).* • **подземни** ~ *прокоп, пролаз ископан испод површине земље, тунел.*

ходни́чић м *дем. од ходник.*

хо̀дничкӣ, -ā, -ō *који се односи на ходник, који припада ходнику:* ~ зид.

хо̑дом прил. *идући кораком, корачајући:* хитати ~.

ходо̀часнӣк м *човек који иде на ходочашће, поклоник светих места, хаџија.*

ходо̀часница ж *жена која иде на ходочашће.*

ходо̀часничкӣ, -ā, -ō *који се односи на ходочаснике:* ~ путовање.

ходоча̀стити, -о̀частӣм несвр. [гл. им. ходоча̀шћēње с] *ићи на ходочашће.*

ходо̀чā̄шће с *посећивање свето̄г места из религиозних побуда (нпр. путовање хришћана у Јерусалим, муслимана у Меку), хаџилук:* ићи на ~.

хо̀дуље, хо̀дуља̄ ж мн. **1.** *две летве, мотке с високо постављеним пречкама за ноге, које служе за ходање по блатном и мочварном тлу или деци за игру, шуле.* **2.** *в. штаке.*

хо̀зентрēгер м нем. (обично у мн.) *трака, нараменица, обично гумена која придржава панталоне.*

хо̑ј узв. **1.** *за дозивање и одзивање.* – Хој, Марко, дођи! Хеј, Маро! Хој, зашто ме зовеш? **2.** *за истицање нечег важног, значајног.* – Било је ту свега и свачега, о хо-хој.

хо̑јкати, -ā̄м несвр. *викати „хој“*

хо̀кēј, -е́ја м (мн. ø) енгл. спорт. *игра на трави или клизалишту у којој учествују две екипе од по 6, одн. 11 играча на-*

стојећи да малу лопту, одн. плочицу убаце у противнички гол нарочитим штаповима повијеним на доњем крају: ~ на трави, ~ на леду.

хокеја̀ш, -а́ша м *играч хокеја.*

хокејàшица ж *жена хокејаш.*

хокејā̀шкӣ, -ā̀, -ṑ *који се односи на хокејаше:* ~ клуб, ~ утакмица, ~ штап, ~ опрема.

хо̀кē̄јскӣ, -ā̀, -ṑ *који се односи на хокеј:* ~ палица, ~ лоптица, ~ плочица, ~ клуб.

хо̀кла ж *в. хоклица.*

хо̀клица ж нем. *мала столица без наслона.*

хо̀кус-по̀кус *израз који употребљава мађионичар при извођењу својих вештина, трикова.*

хо̀л м (мн. хо́лови) енгл. *велико, пространо предсобље, предворје; велика концертна или изложбена дворана.*

Хола̀ндија ж *држава у западној Европи, на обали Северног мора.*

хо̀ла̄ндскӣ и **хо̀ландскӣ,** -ā̀, -ṑ *који се односи на Холандију:* ~ језик, ~ привреда.

Хола́нђанин (мн. -ани) и **Хола̀нђанин** (мн. -а̄ни) м *становник Холандије; онај који је пореклом из Холандије.*

Хола́нђа̄нка ж *становница Холандије; она која је пореклом из Холандије.*

хо̀лдинг м енгл. обично у изр. **~-компанија, ~-преузеће, ~-друштво** *привредно предузеће, обично акционарско друштво, које се бави стицањем пакета акција других акционарских друштава, обично из целе једне привредне гране.*

холестѐро̄л, -о́ла м грч. хем. *сложена хемијска материја, једновалентни алкохол у мастима чија повишена количина у крви доводи до артериосклерозе.*

холѝзам, -зма м грч. **1.** биол. *учење, теорија да организам као целина усмерава физичке и хемијске процесе у живим бићима.* **2.** псих. *начело да се појединачне психичке појаве морају посматрати у склопу психичке целине.*

холѝстичкӣ, -ā̀, -ṑ *који се односи на холизам, који посматра неки систем као целину:* ~ учење.

хо̀лограм и **холо̀грам** м грч. *тродимензионална слика, снимак добијен холографијом.*

холографија ж грч. *поступак снимања којим се помоћу интерференције ласерске светлости добија фотографија која омогућава да се снимљени предмет види из различитих углова, с утиском просторности, тродимензионалности.*

холо̀графскӣ, -ā̀, -ṑ *који се односи на холографију:* ~ снимак.

холока̀уст м грч. ист. **1.** *код старих Грка и Римљана – спаљена жртва која се приносила боговима и покојницима, жртва паљеница.* **2.** *спаљивање Јевреја и др. у Другом светском рату; спаљивање, покољ уопште.*

хо̀лоцен м грч. археол. *в. алувијум.*

хомѐрӣд, -и́да м *песник који је певао Хомеровим језиком и у Хомеровом стилу.*

хо̀мē̄рскӣ и **хо̀мерскӣ,** -ā̀, -ṑ **1.** *који је у стилу Хомера, као код Хомера, старогрчког песника коме се приписују Илијада и Одисеја:* ~ стил, ~ стих. **2.** *јако велики, огроман:* ~ галама.

хомилѐтика ж грч. *правила за састављање црквених проповеди.*

хомѝлетскӣ, -ā̀, -ṑ *који се односи на хомилетику:* ~ спис.

хо̀мӣлија ж грч. *једноставна духовна проповед која обрађује библијски текст.*

хомѝнӣд, -и́да м зоол. *у мн.: породица с људским обележјима* Hominidae, *којој припада човек и најстарија људска бића (у јд.: припадник те породице).*

хо̀мӣћ, -и́ћа м жарг. *хомосексуалац.*

хомо- грч. *као префикс у сложеницама значи: исти, једнак, сличан* (нпр. хомоген, хомонимија).

хо̀могēн, -а, -о грч. *који је у сваком свом делу једнак, истородан, истоврстан:* ~ маса, ~ тело, ~ целина.

хомогенизáција ж грч. *уједначавање; здруживање, уједињавање; јачање, стабилизовање:* ~ покрета, ~ друштва, национална ~.

хомогѐнизовати, -зујēм (хомогенизи́рати, -и̏зӣрā̄м) свр. и несвр. *(у)чинити хомогеним, уједначити, уједначавати; здружи(ва)ти, ујединити, уједињавати; стабилизовати.* ■ **~ се** *поста(ја)ти хомоген, уједначи(ва)ти се, здружи(ва)ти се, ујединити се, уједињавати се; стабилизовати се (нпр. о народу, друштву).*

хо̀могено прил. *на хомоген начин, једнако, уједначено, јединствено:* стилски ~.

хо̀могенōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина и стање оног што је хомогено, истородност, истоврсност, уједначеност; јединственост:* ~ масе, ~ састава.

хомо̀логан, -гна, -гно грч. *еквивалентан, одговарајући, сагласан.*

хомолò гија ж грч. *сагласност, подударност; сличност.*

хомо̀ним м грч. лингв. *реч која је по свом облику, гласовном саставу једнака некој другој речи, али су им значења различита (нпр. гра̑д – насеље и гра̑д – степен; ко̀са – власи, коса – алатка и коса – страна брда).*

хомо̀ниман, -мна, -о *који је истог гласовног састава а различитог значења:* хомонимни низ.

хомони́мија ж грч. лингв. *својство речи које имају исте облике а различито значење.*

хомони́мнōст, -ости ж *в. хомонимија.*

хо̀мосексуā̀лан, -лна, -о *потпуно наклоњен истом полу:* ~ особа.

хомосексуа́лац, -лца м *мушкарац сексуално наклоњен другом мушкарцу.*

хомосексуалѝзам, -зма м *в. хомосексуалност.*

хомосексу̀а̄лка ж *женска особа потпуно наклоњена другој жени, лезбејка.*

хомосексуа́лнōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога који је хомосексуалан, потпуна наклоњеност према особама истог пола.*

хомо̀фōн, -а, -о *једнакозвучан, једногласан.*

хомофо̀нија ж грч. муз. *музика у којој се истиче главна мелодија, док остали гласови (деонице) чине акордску пратњу.*

хомо̀фōно прил. *једнакозвучно, једногласно:* звучати ~.

хоно̀рā̄р, -а́ра м лат. *новчана награда по уговору за извршени рад интелектуалним радницима слободних професија (књижевницима, глумцима, адвокатима и др.); новчана надокнада за ванредни посао:* висок ~, ауторски ~.

хо̀норā̄ран, -рна, -о **а.** *који се односи на хонорар:* хонорарни рад (посао). **б.** *који ради само за хонорар, а не прима сталну месечну плату:* хонорарни службеник.

хонора́рац, -рца м разг. *онај који ради за хонорар, хонорарни службеник.*

хо̀норā̄рно прил. *уз (за) хонорар, примајући хонорар:* радити ~, обављати неку дужност ~.

хонора̀рчић м *дем. и и р. од хонорар.*

хоно̀рисати, -ишēм (хонори́рати, -о̀рӣрā̄м) свр. и несвр. **1.** *новчано наградити, награђивати, платити, плаћати за ванредан посао:* ~ службенике, ~ сараднике. **2.** *наградити, награђивати у виду признања, похвале, похвалити, похваљивати; ода(ва)ти почаст, почастовати.* **3.** *платити, плаћати меницу:* ~ меницу.

хо̀п(а) узв. **1.** *којим се означава скок.* – Затрчао се и хоп у кола. **2.** (у прилошкој служби) *одједном, напо.* – Човек жив и

здрав трчи, ради и хоп, умре. • **прво скочи па онда реци „хоп“** *не радуј се пре времена, пре него што је ствар готова.* **хо̏п-ла̀** *каже се кад неко изражава неверицу у оно што је саговорник рекао, бубнуо: није ваљда, неће бити.*

хо̏п(а)-цу̏п(а) *узвик при игрању кола.* – Хопа-цупа, поскочи!

хо̑р м (лок. хо́ру; мн. хо́рови) грч. **1.** муз. **а.** *група, збор певача који певају заједно, певачки збор:* мушки ~, женски ~, мешовити ~. **б.** *вишегласна вокална композиција или одломак дела за хорско извођење.* **2.** ист. *у старогрчкој драми збор глумаца који су играли и рецитовали стихове.* **3.** *уздигнуто место у цркви за оргуље и певаче.* • **у хору** *у један глас; сви заједно:* повикати у хору.

хо̑ра ж лат. *прави час, право време:* кад му дође ~.

хо̑рда[1] ж (ген. мн. -да̄ (-да̄)) монголски **1. а.** *необуздана, неорганизована гомила, војска освајача који безобзирно и брутално пљачкају и уништавају:* азијске хорде, монголске хорде. **б.** *уопште неорганизована, необуздана, разуларена гомила, мноштво људи, руља:* ~ хулигана. **2.** ист. *војно-административна организација монголских номада.* **3.** етн. *најпримитивнији облик људског друштва, група породица крвно повезаних по мушкој линији у којој нема брачних забрана.* • **Златна хорда** ист. *феудална монголска држава у јужној Русији (од Дњепра и Кавказа до Оба) од XIII до XV века.*

хо̑рда[2] ж лат. анат. *леђно везивно ткиво,* chorda dorsalis, *примитивни нерашчлањени осовински скелет.*

хо̀рда̄ш, -а́ша м *припадник, члан хорде:* Атилини хордаши.

хори̏зонт м грч. **1.** *привидна гранична линија неба и земље:* изгубити се иза хоризонта. **2. а.** *простор који се види уокруг с места на којем се стоји, видик, обзор:* појавити се на хоризонту, ~ банатске равнице. **б.** фиг. *видокруг знања и схватања, ширина погледа, схватања:* проширити свој ~, имати узак ~. **3.** руд. *спрат, кат у руднику:* пожар на другом хоризонту, спустити се на први ~. • **појавити се (оцртати се** и сл.**) на хоризонту** *бити у скором изгледу.*

хоризонта́ла ж **а.** *хоризонтална, водоравна црта:* повући хоризонталу. **б.** *хоризонталан, водораван положај, правац паралелан с равнином хоризонта:* сагнути се у хоризонталу. • **(от)ићи у хоризонталу** разг. *(от)ићи у кревет, лећи у кревет, (от)ићи на починак.* **провести, бити у хоризонтали** *одмарати се; провести, бити у кревету.*

хо̏ризонта̄лан, -лна, -о **1.** *који је паралелан с равнином хоризонта, водораван:* ~ положај, ~ правац. **2.** *који се простире, шири у ширину:* ~ ширење града.

хо̏ризонта̄лно прил. *паралелно с равнином хоризонта, водоравно положено:* простирати се ~, положити ~.

хоризонта́лно̄ст, -ости ж *хоризонталан положај.*

хоризо̀нтскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на хоризонт:* хоризонтске координате.

хо̀рист(а), -е̄ м (мн. -сти) *певач у хору, члан хора.*

хо̀ристкиња ж *певачица у хору, чланица хора.*

хо̀рмо̄н, -о́на м грч. *у мн.: продукти лучења жлезда с унутрашњим лучењем (сложена органска једињења) који регулишу многе физиолошке процесе (у јд.: такав продукт):* женски хормони, ~ раста.

хо̏рмонала̄н, -лна, -о и **хо̀рмо̄нскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на хормоне:* хормонални поремећаји, хормонски препарати.

хо̑рн м *в. хорна.*

хо̑рна ж нем. муз. *врста дувачког инструмента, првобитно од животињског рога, данас лимени, у облику више пута кружно савијене цеви са усником и вентилима, рог.*

хо̀рнист(а), -е̄ м (мн. -сти) *свирач у хорну; трубач.*

хо̑ро с *врста кола, оро:* заиграти ~.

хо̏ровођа м (мн. ж) *онај који управља хором, диригент, зборовођа.*

хо̀рор м лат. **1.** *ужас, страхота, грозота.* **2.** (обично у синтагми „хорор филм“) *филмски жанр заснован на језивим призорима, филм страве и ужаса:* љубитељ хорора, гледати ~.

хороско̀п и **хо̑роскоп** м грч. *цртеж обично у облику зракасто подељеног круга или квадрата који приказује положај звезда на небеском своду у тренутку нечијег рођења, према коме се прориче, шта његова судбина:* израдити нечији ~.

хороско̀пскӣ и **хо̑роскопскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на хороскоп:* хороскопски знаци.

хо̑рскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на хор, који је намењен хору:* ~ певање, ~ композиција.

хортѐнзија ж бот. *род украсних биљака* Hydrangea *из ф. каменика* (Saxifragaceae).

хортикулту́ра ж лат. *грана пољопривреде која се бави уређењем вртова и паркова и гајењем биљака у њима, вртларство:* инжењер хортикултуре.

хо̑-ру̑к 1. *узвик за подстицање у неком заједничком физичком послу, при подизању нечега и сл., о-рук.* – Хо-рук! викнуше радници подижући греду. **2.** *у вези с другом речи означава импровизацију, брзоплетост:* ~ систем, ~ методологија.

хоспитализа́ција ж лат. *смештање и боравак болесника у болници ради испитивања и лечења.*

хоспита̀лизовати, -зујем (хоспитализи́рати, -и̏зӣра̄м) свр. и несвр. *сместити, смештати (болесника) у болницу и подврћнути, подвргавати испитивању ради предузимања лечења.*

хоспи̏тант м лат. *онај који хоспитује, гост слушалац на предавањима.*

хоспи̏танткиња и **хоспита̀нткиња** (хоспи̏тантица) ж *женска особа хоспитант.*

хо̀спитовати, -тујем (хоспити́рати, -и̏тӣра̄м) свр. и несвр. *присуствовати настави без свог активног учешћа ради упознавања начина извођења наставе:* ~ на часовима физике.

хостѐса ж енгл. *службеница која дочекује посетиоце у некој јавној установи, домаћица, стјуардеса у возу, на броду итд.:* школа за хостесе.

хо̀стел, -а и -ѐла м *врста јефтинијег смештаја, одн. преноћишта, са мање комфора и квалитета од смештаја у хотелу, намењена пре свега младима.*

хо̀стија ж лат. црквн. *округли танки листић испеченог теста од пшеничног брашна који служи за причешћивање код католика:* пећи хостију.

хо̀тел, -а и -ѐла и **хо̀тӗл,** -е́ла м фр. *већи туристички угоститељски објекат са намештеним собама за смештај, преноћиште, исхрану и пружање других услуга пролазним гостима, туристима или за дужи смештај људи без сопственог дома:* ~ А-категорије, одсести у хотелу, ~ за самце.

хотелӣ̀јер, -е́ра м *власник хотела; управник хотела.*

хотелӣ̀јерскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на хотелијере и хотелијерство.*

хотелијѐрство с *привредна, туристичка грана која се бави хотелским пословањем.*

хо̀телскӣ и **хо̀тӗлскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на хотел, који припада хотелу:* ~ соба, ~ гост, ~ особље.

хо̑тимице̄ прил. *са одређеном намером, намерно:* ~ ударити некога.

хо̑тимичан, -чна, -о *који је учињен са одређеном намером, намеран:* ~ штета.

хо̑тимично прил. *в. хотимице.*

хо̑тимично̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога што је хотимично, намерност.*

хо̑ткати, -а̄м несвр. *у дем. значењу: ходати, шеткати.*

хо̀ћу *1. л. јд. през. од хтети.*

хо̀ћу-не́ћу непром. *народни назив за биљку русомачу.*

хо̀хо̄ *узвик за означавање чуђења: дхо̄* – Пуши он хохо.

хо̑хо̄т м оном. *гласан смех, кикот, грохот:* ударити у ~.

хохо̀тав, -а, -о *пун хохота, кикотав:* ~ вриска.

хохо̀тати, хòхоћēм несвр. *в. хохотати се.* ■ **~ се** ӣласно се смејати, кикотати се.

хо̀хштаплер м (инстр. -ом) нем. *превејани варалица уӣлађеноӣ ӣонашања, варалица вишеӣ стила, онај коӣи се издаје за нешто више неӣо шӣо јесте; битанӣа:* велики ~.

хохштаплѐрāј, -а́ја м (инстр. -а́јем) *ӣоступак, ӣонашање хохштаӣлера, хохштаӣлерско дело, хохштаӣлерство:* бити жртва хохштаплераја.

хохштаплѐрија ж **1.** *хохштаӣлерство, хохштаӣлераӣ.* **2.** зб. *хохштаӣлери.* – Свуд сама ~.

хохштаплѐрисати, -ишēм свр. и несвр. *ӣонети се, ӣонашати се као хохштаӣлер.*

хо̀хштаплēрка ж *жена хохштаӣлер.*

хо̀хштаплēрскӣ, -ā, -ō *коӣи се односи на хохштаӣлере, својствен хохштаӣлерима:* ~ понашање, ~ држање, ~ живот.

хо̀хштаплēрски прил. *на хохштаӣлерски начин, као хохштаӣлер:* понашати се ~.

хо̀хштаплерство с *особина оноӣа коӣи је хохштаӣлер, хохштаӣлерски начин ӣонашања и живљења; ӣоступак хохштаӣлера, хохштаӣлерско дело.*

хохштаплӣ́рати, -а̀плӣра̄м свр. и несвр. *в. хохштаӣлерисати.*

хо̀џа м (мн. ж) тур. *муслиманскӣи свештеник; вероучитељ; ӣрофесор у медреси.*

хо̀џиница ж *хоџина жена.*

хо̀џинскӣ, -ā, -ō *коӣи се односи на хоџе:* ~ живот, ~ запис.

хо̀џица м (мн. ж) *дем. и ир. од хоџа; бедан, неуӣледан хоџа.*

хра́бар, -бра, -о (комп. хра̀бријӣ) *коӣи се не ӣлаши ойасности, коӣи остаје ӣрибран у ойасности, смео, одважан, неустрашив:* ~ борац.

хра́брити, хра̂брӣм несвр. [гл. им. хра́брēње с] *ӣодстицати на храброст, отклањати страх, уливати храброст (код неконӣа), бодрити, соколити, охрабривати, куражити:* ~ борце. ■ **~ се а.** *храбрити, бодрити сам себе:* ~ се песмом. **б.** уз. повр. *храбрити једно другō:* ~ се међусобно. **в.** *добијати храброст, ослобађати се страха, бодрити се; ӣуначити се:* ~ се вестима.

хра̂бро прил. (комп. хра̀бријē и -е) *смело, одважно; ӣуначки:* ~ се борити, ~ погинути.

хра́брōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина оноӣа коӣи је храбар, неустрашивост и ӣрибраност ӣред ойасношћу, смелост, одважност; одлучност у ӣоступцима:* показати ~, изгубити ~, ~ у борби, ~ у љубави.

хра́кати, хра̂чēм и хра̂кā̄м несвр. оном. *шумно истискивати ваздух кроз стиснуто ӣрло одстрањујући из ӣрла и душника слуз и др.; исхракивати се, искашљавати се.*

хра́кнути, хра̂кнēм *свр. ӣрема хракати:* дубоко ~.

хра̀котина ж *исӣљувак, слуз избачена хракањем.*

хра̂м, -а и хра́ма м (мн. хра́мови) **1.** *ӣрађевина која служи за обављање верских обреда, бōгомоља, црква; ӣрађевина ӣодигнута у славу божанства:* будистички ~, православни ~, ~ светог Саве, Јупитеров ~. **2.** фиг. *врло важно место у коме се окуӣљају значајне личности; установа ӣосвећена нечему узвишеном:* ~ науке, ~ културе, ~ уметности. • **Талијин ~** *ӣозориште.* **~ богиње Атине** *висока наставна установа, универзитет.*

хра́мати, хра̂мљēм (хра̂мā̄м) несвр. непрел. **1.** *тешко, несигурно и неравномерно ходати наӣињући се на једну ногу због хроме или болесне ноге, ићи као хром, шеӣати:* ~ на десну ногу. **2.** фиг. *бити несигуран, несӣреман у некоӣ области знања, имати недостатака, ӣразнина у знању из неке области:* ~ из математике (у математици).

хра̀мбен, -а, -о *коӣи се односи на храну, ӣрехрамбени.*

хра̀мӣћ, -и́ћа м *дем. од хрaм.*

храмӯцкати, -а̄м несвр. *у дем. значењу: хрaмати.*

хра́на ж (мн. ø) **1. а.** *материје које живи орӣанизми (животиње, човек и биљке) уносе у себе ради развоја и одржавања живота; животне намирнице (за људе и животиње); хранљиве материје уопште:* сточна ~, чврста ~, ~ за одојче, масна ~; биљна ~. **б.** фиг. *оно шӣо ӣомаже развој нечеӣа, оно шӣо ӣодстиче и одржава нешӣо:* душевна ~, љубавна ~. **2.** *исхрана, исхрањивање:* имати бесӣлатан стан и храну. **3.** хип. нар. *реч одмила у тепању (обично малом детету).* • **брза ~** ӣотова храна у облику сендвича и сл. која се купује на киосцима и може се одмах конзумирати. **лака ~** *храна која не садржи много масноће и лако се вари.* **тешка ~** *храна која садржи доста масноће и теже се вари.* **сува (суха) ~** *оброк од сувих намирница коӣи се може ӣонети на ӣут:* понети суву храну. **душевна ~** *оно шӣо добро делује на дух, ужитак за дух (нӣр. умеӣност, књижевност).* **бацити (некога) на храну** *ӣочети добро хранити.* **топовска ~ (~ за топове)** *војници и народ коӣи се олако бацају, ӣурају у битку, жртве раӣа.* **~ богова, ~ за богове** *врло добро, укусно јело.* **бити на храни код некога** *хранити се код неконӣа.* **држати (некога) на храни** *давати некоме храну, услуживати неконӣа храном у свом дому.*

хранàрина ж *новчана накнада уместо редовних ӣримања раднику и службенику у току боловања; уӣошӣе накнада редовних ӣрихода за време одвојености од ӣосла:* примати хранарину.

хрàнӣво с *оно шӣо служи за исхрану, храна:* ~ за биљке, ~ за животиње.

хрàнидба ж *храњење, исхрана; начин исхрањивања:* ~ животиња, ~ биљака, ~ усева.

хрàнидбенӣ, -ā, -ō *коӣи се односи на хранидбу:* ~ таблица, хранидбени трошкови.

хрàнилац, -иоца м *онај коӣи храни неконӣа; онај коӣи издржава неконӣа, коӣи ӣривређује за ӣородицу:* ~ породице, остати без храниоца.

хрàнилāштво с *функција, дужности и ӣрава хранилаца одређених законом:* закон о хранилаштву.

хрàнилица ж **1.** *ӣрибор или уређај за храњење:* ~ за ӣтице, ~ за бебе, ~ за кокошке. **2.** *в. хранитељка.*

хрàнилӣште с *место ӣде се нешӣо храни, исхрањује, отхрањује:* ~ за срне, ~ бактерија.

хрàниља и хрàнӣља ж *в. хранитељка.*

хрàнитељ м *в. хранилац.*

хрàнитељка (хранитељица) ж **1.** *жена хранитељ; она која храни, отхрањује неконӣа; дадиља.* **2.** нар. хип. *крава (овца или коза) која даје млеко и храну ӣородици:* крава ~.

хра́нити, хра̂нӣм несвр. [гл. им. хра́њēње с] **1. а.** *стављати храну у уста (детету, болеснику и др.), ӣомаӣати (некоме) ӣри храњењу, ӣослуживати (неконӣа) храном:* ~ дете, ~ болесника. **б.** *ӣолаӣати, бацати храну (животињама):* ~ краву, ~ пилиће, ~ стоку. **в.** *ойскрбљивати, снабдевати хранљивим материјама:* ~ кожу козметичком кремом. **2. а.** *снабдевати храном, ӣружати некоме услуге исхране, држати на исхрани; исхрањивати, ӣрехрањивати:* ~ мајсторе. **б.** *обезбеђивати некоме средства за живōт, издржавати (неконӣа), отхрањивати, ӣодизати:* ~ ӣородицу, ~ децу. **в.** фиг. *одржавати, крӣити; ӣотхрањивати:* ~ душу; ~ наде. **3.** *бити извор хране, ӣрехрамбених артикала; бити извор ӣрихода.* – Њива их је хранила. Војводина храни велики део земље. Писање га је хранило. **4.** *служити као храна (живим бићима, ӣкивима, орӣанима), снабдевати хранљивим састојцима.* – Кукуруз храни свиње. Крв храни ӣкива. **5.** *снабдевати материјалом, оним шӣо је ӣотребно за нормално функционисање:* ~ машину. ■ **~ се а.** *користити (нешӣо) за исхрану, узимати храну, јести, ӣрехрањивати се; гостити се:* ~ се хлебом, ~ се месом, ~ се биљном храном; ~ се у хотелу, ~ се код ӣријатеља. **б.** *обезбеђивати себи храну, животне ӣотребе, средства за живōт, издржавати се:* ~ се писањем, ~ се ӣечалбарећи у туђини. **б.** фиг. *крӣити се, одржавати се:* ~ се лажном надом. • **~ змију (гују) у недрима** *ӣомаӣати и штитити незахвалну особу која добро рђавим враћа.*

хрàнљив, -а, -о *коӣи има доста корисних састојака хране, коӣи има особину да храни, исхрањује:* хранљиве материје, ~ намирница, хранљиви састојци.

хрàнљивōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина оноӣа шӣо је хранљиво, хранљива вредност:* ~ намирница.

хра̏њенӣк, -и́ка и **хра̑њенӣк** м **1.** *мушка особа коју су отхранили, одгојили и васпитали други људи, а не родитељи, усвојеник; онај о чијем се одгоју брине неко, васпитаник:* нечији ~. **2.** *домаћа животиња која се тови за клање, товљеник (обично свиња):* товити два храњеника.

хра̏њеница и хра̑њеница ж *женска особа храњеник, усвојеница; васпитаница.*

хра̏њенӣштво и хра̑њенӣштво с правн. *делимично усвојење детета при коме усвојитељ даје усвојенику само издржавање, али га не уводи у наследна права.*

хра̏њив, -а, -о *в. хранљив.*

хра̏њивӧст, -ости ж *особина онога што је храњиво, хранљивост.*

хра̑пав, -а, -о **1.** *који има испупчења и удубљења по површини, који има неравнине, нераван; гомбаст:* ~ даска, ~ рука, ~ површина; ~ пут. **2.** фиг. **а.** *који има неравномеран, нечист тон; шкрипав; промукао (о гласу):* храпави звуци, ~ глас, ~ кашаљ. **б.** *неуједначен, неједнак, нехомоген:* ~ стих. **в.** *груб, оштар; неотесан, несређен:* ~ импровизација; ~ шала.

храпа̀вило с *в. храпавост.*

храпа́вити, храпа̀вӣм и **хра̀павити,** -ӣм несвр. [гл. им. -вљење с] *постајати храпав* (нпр. о руци, гласу итд.).

хра̀паво прил. **1.** *са неравнинама, са храпавом површином:* изгледати ~ (нпр. о руци). **2.** *звучећи неравномерно и нечисто, шкрипаво; храпавим, промуклим гласом, промукло:* звучати ~, говорити ~, кашљати ~.

хра̀павӧст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога што је храпаво:* ~ руке, ~ даске; ~ гласа, ~ ритма, ~ стиха.

хра̑ст, хра́ста м (мн. хра́стови) бот. *род шумског дрвећа* Quercus *из ф. букава* (Fagaceae), *са око 200 врста, чије се дрво употребљава у грађевинарству, столарству и за огрев, а плод (жир) као храна за свиње.* • **~ китњак** Quercus petraea. **~ лужњак** Q. robur. **~ медунац** Q. pubescens. **~ оштрик** Q. coccifera. **~ сладун** Q. frainetto.

храста́лак, -лка м *ситна, ниска шума од закржљалог храста.*

хра̀стӣк, -и́ка м *храстова шума.*

хра̀стић, -а и **хра̀стӣћ,** -и́ћа м *дем. од храст.*

хра̀стов, -а, -о *који се односи на храст, који је од храста:* ~ шума, ~ дрво, ~ грађа, ~ греда.

хра̀стовац, -о́вца м *храстов штап или колац.*

хра̀стовача ж *предмет направљен од храстовине, храстова батина, мотка, храстов штап.*

хра̀стовина ж *храстово дрво (као грађа):* славонска ~.

хра̀стӧвље с зб. (мн. ø) *в. храшће.*

хра̀стӧвњāк м (обично у атрибутској служби) *предмет, грађевински објекат направљен од храстовине:* мост ~.

хра́чак, -чка м *в. хракотина.*

хра́чкати, хра̑чкām несвр. *в. хракати.*

хра̑шће с (мн. ø) *зб. им. од храст; храстова шума, храстик.*

хр̀бат, хр̀пта и хр̀бата м **а.** *леђа; хртењача, кичма:* повити ~. **б.** фиг. *планински, брдски гребен; горњи или задњи избочени део нечега:* планински ~, ~ брега; ~ таласа, ~ књиге.

хр̀батнӣ, -ā, -ō *који се односи на хрбат, хртени, леђни:* ~ део тела.

Хр̀ва̄т, -а́та м *припадник народа из групе Јужних Словена чија већина живи у Хрватској.*

хрватѝзам, -зма м лингв. *језички израз, реч, термин и уопште језички елемент својствен хрватском језичком подручју, кроатизам.*

Хрва̀тина м *ауг. и пеј. од Хрват; задрти Хрват, хрватски националиста, шовиниста.*

хрва́тити, хр̀ва̄тӣм несвр. [гл. им. хрва́ћење с] *чинити Хрватом (Хрватима), претапати у Хрвата (Хрвате), кроатизирати:* ~ Србе. ■ **~ се а.** *постајати Хрват, добијати хрватска национална обележја (о припадницима других нација), кроатизирати се.* **б.** *правити се Хрватом, представљати се као Хрват.*

Хрва̀тица ж *припадница хрватског народа.*

хрва̀тица ж **1.** *в. хрватка.* **2.** *сорта винове лозе пореклом из Истре.*

хр̀ва̄тка ж етн. ист. *врста хрватске народне капе црвене боје.*

хрватова́ти, хрва̀тујēм несвр. *истицати и снажно испољавати хрватство и оно што је хрватско.*

Хр̀ва̄тскā ж **а.** *држава на северозападном делу Балканског полуострва (некадашња југословенска република), насељена већином Хрватима.* **б.** ист. *назив за разне хрватске државне организације у прошлости.* • **Независна Држава ~** (НДХ) ист. *државна творевина под квислиншким усташким режимом Анте Павелића (проглашена 10. априла 1941. г.).*

хр̀ва̄тскӣ, -ā, -ō *који се односи на Хрвате и Хрватску:* ~ земља, ~ народ, ~ ношња.

хр̀ва̄тски прил. *на хрватски начин, као Хрвати.*

Хрва́тство с зб. *хрватски народ, Хрвати.*

хрва́тство с *хрватско национално осећање, хрватски национални дух, менталитет, хрватско обележје, хрватске особине:* истицати своје ~.

хрӗн, хрѐна м бот. и агр. *врста поврћа, вишегодишња зељаста биљка* Armoracia lapathifolia *из ф. крсташица* (Cruciferae), *чији се љути ароматични корен употребљава као зачин.* • **натрти (некоме) хрена под нос** *рећи некоме врло неугодне ствари.*

хрѐнӧвка ж (ген. мн. -вкӣ) *врста кобасице која се једе кувана или пржена с наструганим хреном, вирша.*

хренвѝршла ж *в. хреновка.*

хрестомà̄тија ж грч. *збирка одабраних текстова, одломака из књижевности, историје и др., читанка.*

хри́д ж (м) *велики голи камен, стена; камени гребен:* обалска ~, морска ~.

хри́дан, -дна, -о *који се односи на хрид, стеновит:* хридни колос.

хри́дина ж *ауг. од хрид; хрид.*

хри́династ, -а, -о *који је као хрид; стеновит, хридовит:* ~ обала.

хридо̀вит, -а, -о *који је пун хриди, хридина, стеновит:* ~ обала.

хризанте́ма ж грч. бот. *род украсних зељастих биљака* Tanacetum (Chrysanthemum) *из ф. главочика* (Compositae) *лепих, крупних мирисавих цветова; назив за поједине врсте тога рода* (T. indicum *и др.*).

хризо̀лит, -и́та м грч. мин. *врста драгог камена бистре зелене боје.*

хри̏зопра̄с м грч. мин. *врста драгог камена боје зелене јабуке.*

хри̏па ж оном. *хрипање, шумно дисање, крклање у душнику при дисању и кашљу.*

хри̏пав, -а, -о *који је праћен хрипом:* ~ глас, ~ кашаљ.

хри́павац и хри̏павац, -а̄вца м мед. *заразна дечја болест која се испољава карактеристичним кашљањем с хрипањем и повраћањем, маларећи кашаљ, велики кашаљ, рикавац,* pertussis.

хри̏паво прил. *са хрипом, хрипајући:* проговорити ~, закашљати се ~.

хри̏павӧст, -ости ж *особина онога што је хрипаво:* ~ гласа, ~ кашља.

хри́пати, хри̏пӣм несвр. оном. *тешко и шумно дисати, крклати; кашљати јако, губећи дах, зацењујући се.*

хри̏пљив, -а, -о *в. хрипав.*

хри̏пљиво прил. *в. хрипаво.*

хри̏пљивӧст, -ости ж *в. хрипавост.*

хри́пнути, хри́шнēм свр. *удахнути, одн. издахнути ваздух из грла производећи храпав шум.*

хри̏птав(-) *в. хрипав(-).*

хрипу̀тати, хри̏пућēм несвр. *дем. према хрипати.*

хрипу̀тљив, -а, -о *који хрипуће, праћен хрипутањем:* ~ глас.

хрипу̀тљиво прил. *на хрипутљив начин, хрипућући:* ~ дисати.

хрипу̀тљивӧст, -ости ж *особина оног што је хрипутљиво.*

хрисо̀вуља ж грч. ист. *свечана средњовековна повеља српских и византијских владара са њиховим златним печатом.*

христијанизáција ж *обраћање, превођење у хришћанство, похришћавање, покрштавање; ширење хришћанства.*

христијàнизовати, -зујēм (христијанизи́рати, -ѝзи́рām) свр. и несвр. **1.** *превести, преводити у хришћанство, покрстити, покрштавати:* ~ нехришћане. **2.** *уопште да(ва)ти нечему хришћанско обележје, прилагодити, прилагођавати хришћанској вери:* ~ неку легенду.

христољу̀бив, -а, -о *који је одан хришћанству, побожан.*

Хри̏стос (Хри̏ст), Хрѝста м *Исус из Назарета, оснивач хришћанства, хришћанске вере.* • **браћа у Христу** *припадници исте хришћанске заједнице, истог хришћанског реда.*

хри̏шћанин (мн. -ани) м *човек хришћанске вере, припадник, следбеник хришћанства;* уп. крштанин.

хри̏шћа̄нка ж *женска особа хришћанске вере, припадница, следбеница хришћанства;* уп. крштанка.

хри̏шћа̄нскӣ, -а̄, -ō *који се односи на хришћане и хришћанство, који одговара нормама хришћанства:* ~ вера, ~ религија, ~ празник, ~ поступак.

хри̏шћански прил. *на хришћански начин, у складу с хришћанском вером, у духу хришћанства:* ~ поступити, ~ живети.

хришћáнство и **хри̏шћа̄нство** с **1.** *једна од три најраспрострањеније религије на свету (поред будизма и ислама), једнобожачка вера настала у првом веку н. е. која се оснива на култу Исуса Христа као богочовека, хришћанска вера, крштанство:* ширити ~, прећи у ~. **2.** зб. *хришћани, хришћански свет:* отац целог хришћанства, борба хришћанства против Турака.

хр̏ка ж *хркање, шумно дисање при спавању са отвореним устима.*

хр́кати, хр̏чēм несвр. *шумно, бучно дисати при спавању са отвореним устима (због лепршања меког непца између струје ваздуха која улази кроз нос и оне која улази кроз уста).*

хр̏кāч, -а́ча м *онај који хрче.*

хр́кнути, хр̏кнēм *свр. према хркати:* јако ~.

хр̏котина ж *в. хракотина.*

хркȕцкати, -ām (хркȕтати, -ām и хр̏кућем) несвр. *дем. према хркати.*

хр̏лити, -ӣм несвр. [гл. им. хр̏љēње с] *журно и радосно ићи, хитати, журити:* ~ некоме у загрљај.

хр̏ло и **хр̀ло** прил. *журно, брзо, хитро.*

хр̏лӧст и **хр̀лӧст,** -ости ж *особина онога што је хрло, журба, брзина, хитрина.*

хр̏њав, -а, -о *који има распукнуте, разрезане, зечје усне (о човеку); распукнут, разрезан (о усни).*

хр̏њавӧст, -ости ж *особина онога који је хрњав, онога што је хрњаво, зечја усна.*

хро́кнути, хр̀о̂кнēм свр. *в. грокнути.*

хр̀октати, хр̀о̏кћēм несвр. *в. грокатати.*

хр̀о̂м, хр̀о̏ма м (мн. ø) грч. хем. *хемијски елемената* (Cr), *сјајан бео метал.*

хр̀о̏м, -а, -о и хр̀ома, хр̀омо **а.** *који има дефекту̀ну или болесну ногу (краћу од друге, укочену или повређену) тако да храмље, шепав:* ~ коњ, ~ човек, ~ у десну ногу. **б.** фиг. *који је без једне ноге или је краће, оштећене ноге (о деловима намештаја):* ~ сто.

хроматѝзам, -зма м грч. **1.** физ. *својство белог зрака да се распада, разлаже на зраке различитих боја.* **2.** муз. *в. хроматика (2).*

хромàтика ж грч. **1.** *наука о бојама.* **2.** муз. *повишење и снижење основних тонова дијатонске лествице; тонски систем који се заснива на полустепенима.*

хромàтӣн, -и́на м грч. биол. *саставни део ћелијског језгра који се лако боји базним бојама.*

хромàтичан, -чна, -о **1.** *који пада у очи својим бојама, обојен.* **2.** *в. хроматски.*

хромàтичкӣ, -а̄, -ō *в. хроматски.*

хр̀оматскӣ, -а̄, -ō *који се односи на хроматику и хроматизам, уопште који се односи на боје:* ~ скала, ~ лествица, ~ склад.

хроми́рати, хр̀оми̏рām свр. и несвр. *галванским, електролитичким поступком превући, превлачити површину неког метала, металног предмета танким слојем хрома, ради заштите од корозије или ради декорације.*

хр̀о̏мӣт, -и́та м грч. мин. *главна руда хрома, зрнасти минерал, оксид гвожђа и хрома.*

хр̀о̏мица ж *она која је хрома.*

хр̀о̂мнӣ, -а̄, -ō *који се односи на хром, који садржи хром:* ~ руда, ~ превлака.

хр̀о̏мо прил. *као хром, храмљући:* ходати ~.

хро́мо, -а, и -ē м *хром човек, хромац.*

хромо- грч. *као први део сложеница значи: који је у вези с бојом, обојен* (нпр. хромопласти, хромолитографија).

хромо̀зо̏м, -о́ма м грч. биол. *у мн.: кончасте творевине у ћелијском језгру које настају при деоби ћелија и које су носиоци наследних особина, гена (у јд.: таква творевина).*

хромолитогрàфија ж грч. *вишебојна литографија, литографија у боји; отисак израђен на тај начин.*

хромо̀пласт м грч. бот. *у мн.: телашца која дају жутоцрвену боју цвећу и плодовима (у јд.: такво телашце).*

хр̀о̏мо̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога који је хром.*

хромосфе́ра ж грч. астр. *средишњи део Сунчеве атмосфере (између фотосфере и круне), руменожуте боје, видљив за време помрачења Сунца.*

хромо̀ћа ж *в. хромост.*

хро̀ника ж (дат. -ици) грч. **1. а.** *историјски списак који бележи и описује догађаје по временском редоследу њиховог збивања, летопис:* ~ попа Дукљанина. **б.** *уопште хронолошки преглед важнијих догађаја, збивања везаних за неко место, породицу и сл., повест:* породична ~, позоришна ~, паланачка ~. **в.** *књижевно дело које описује друштвене, породичне и др. догађаје постепено праћени њихов развој.* **2.** *рубрика у новинама, часописима која прати дневна збивања, текуће догађаје:* дневна ~, друштвена ~, културна ~. • **црна ~** *хроника која бележи несрећне и трагичне догађаје.*

хро̀ничан, -чна, -о **а.** *који дуго траје, од којега се дуго болује, пати (о болести); који болује од дуготрајне болести;* супр. акутан: ~ болест, ~ упала; хронични болесник. **б.** *уопште који дуго траје, дуготрајан, сталан, устаљен, уврежен:* ~ криза, ~ беспарица, ~ незапосленост.

хро̀нича̄р м *писац хронике, летописац.*

хро̀нича̄рскӣ, -а̄, -ō *који се односи на хроничаре, својствен хроничарима:* ~ рад, ~ стил, ~ педантност.

хро̀нича̄рски прил. *на хроничарски начин, као хроничари, као у хроници:* ~ бележити догађаје, ~ писана књига.

хро̀ничкӣ, -ā, -ō **1.** *в. хроничан.* **2.** *који се односи на хронику; хроничарски.*

хро̀нички прил. **1.** *в. хронично.* **2.** *хро̀ничарски, хронолошки.*

хро̀нично прил. *на хроничан начин, стално, дуго, трајно:* ~ болестан, ~ пијан.

хро̀ничнӧст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина, стање онога што је хронично, сталност, трајност.*

хроно- грч. *префикс у сложеницама који значи: временски, који се односи на време, временско трајање* (нпр. хронографија, хронологија, хронометар итд.).

хроно̀граф и **хро̀нограф** м грч. **1.** *в. хроничар.* **2.** *инструмент који мери и бележи протекло време, временске интервале.*

хронограф̀ија ж грч. *писање хроника, хроничарски рад.*

хроно̀графскӣ, -ā, -ō *који се односи на хронографе:* ~ рад.

хроно̀лог м *онај који се бави хронологијом.*

хронолò̀гија ж грч. **1.** *временски редослед догађаја; преглед догађаја према њиховом временском редоследу.* **2.** *помоћна историјска дисциплина која се бави датирањем догађаја и историјских докумената.*

хронолò̀гијскӣ, -ā, -ō *в. хронолошкӣ.*

хроно̀лошкӣ, -ā, -ō *који се односи на хронологију и хронологе:* ~ ред, ~ преглед.

хроно̀лошки прил. *хронолошким редом, по временском редоследу збивања:* ~ бележити догађаје, ~ поређати.

хро̀номе̄тар и **хро̀нометар,** -тра м грч. *врста сата на опругу за прецизно мерење времена.*

хро̀номе̄тарскӣ и **хро̀нометарскӣ,** -ā, -ō *који се односи на хронометар:* ~ тачност.

хро̀пац, -пца м (инстр. -пцем) *тешко дисање и кркљање пред смрт, у агонији; предсмртна агонија, издисање:* бити у хропцу.

хро̀по̄т м *хроптање; кркљање, хрипање.*

хропо̀тати, хрòпоћēм несвр. *хроптати; кркљати, хрипати.*

хро̀птав, -а, -о *који хропће, промукао, храпав:* ~ глас.

хро̀птаво прил. *хропћући, промукло, храпаво.*

хро̀птавӧст, -ости ж *особина онога што је хроптаво.*

хро̀птати, хро̀пћēм несвр. **а.** *бити у хропцу, тешко (из)дисати и кркљати пред смрт, у агонији.* **б.** *упште кркљати, хрипати.*

хр̀па и **хр̀па** ж **1.** *већа количина материјала или ствари набацаних без реда на једно место, гомила:* ~ камења, ~ угља, ~ ораха, ~ оружја. **2. а.** *мноштво, маса, гомила људи или животиња скупљених без реда на једном месту; чопор:* ~ ученика, ~ паса. **б.** *група, скуп, скупина:* поделити на неколико хрпа.

хр̀пимицē и **хр̀пимицē** прил. *у хрпама, гомилама, без реда:* навалити ~, излазити на врата ~.

хр̀пица и **хр̀пица** ж *дем. од хрпа.*

хр̀птенӣ и **хрптѐнӣ,** -ā, -ō *који се односи на хрбат, леђни, кичмени:* ~ пршљен, ~ мождина.

хрптѐница ж *в. хрптењача.*

хрптѐничнӣ, -ā, -ō *који се односи на хрптеницу.*

хрптѐњача ж анат. *кичмени стуб, кичма;* уп. краљежница.

хрптѐњачнӣ, -ā, -ō *који се односи на хрптењачу.*

хр̀сак, хр̀ска м и **хр̀ска** ж *звук који се чује при хрскању; хрскање, пуцкетање, крцкање:* ~ сломљених ораха, ~ сломљених костију.

хр̀скав, -а, -о **1.** *који хрска, праћен хрскањем:* ~ звук. **2.** *који се хрска:* ~ хлеб.

хр̀скавац, -авца м агр. *врста трешње тврђег меса које се хрска при јелу.*

хр̀скавица ж анат. *врста чврстог и еластичног везивног ткива око кости у кичмењака (или уместо њих пре окоштавања).*

хр̀скавичав, -а, -о *који је од хрскавице; који садржи хрскавицу:* ~ ткиво, ~ пераје.

хр̀скавичнӣ, -ā, -ō *који се односи на хрскавицу; који је од хрскавице:* ~ скелет.

хр̀скавичњача ж зоол. *у мн.: разред риба* Chordrichthyes *(у јд.: риба из тога разреда).*

хр̀скати, -ām несвр. **1.** *шумно дробити или ломити зубима, крцкати:* ~ кору хлеба, ~ орахе, ~ лешнике. **2.** *в. хрскати се.* ■ ~ **се** *одавати карактеристичан, оштар, испрекидан шум ломећи се, крцкајући се, одн. мрвећи се или тарући се под притиском (о храни при жвакању, о смрзнутом снегу и сл.):* ~ се под зубима, ~ се под ногама.

хр̀снути, -нēм *свр. према хрскати.*

хр̀т, -а и хр̀та м зоол. *врста ловачког пса витког тела са уским и дубоким грудима и дугим ногама:* руски ~, авганистански ~.

хр̀тина ж (м) (мн. ж) *аугм. од хрт.*

хр̀тица ж *женка хрта.*

хр̀упити, -ūпим свр. *изненада доћи, банути, упасти; изненада навалити, наглрнути.*

хр̀ускав, -а, -о *в. хрскав:* ~ хлеб.

хр̀ускавац, -авца м агр. *в. хрскавац.*

хр̀ускати (се), -ām (се) несвр. *в. хрскати (се).*

хр̀уснути, -нēм *свр. према хрускати.*

хр̀ушт, хр̀ушта м зоол. *в. гундељ.*

хр̀уштавац, -авца м агр. *в. хрскавац.*

хр̀уштати, -тūм несвр. *в. хрскати.*

хр̀чак, -чка м **1. а.** зоол. *врста глодара здепастог тела, са образним кесама за преношење хране* Cricetus cricetus *из пор. хрчци, штеточина житних поља.* **б.** зоол. *у мн.: породица таквих глодара* Cricitidae. **в.** фиг. *онај који лакомо гомила имовину.* **2.** бот. *врста пролећне гљиве мешинарке* Helvella esculenta. • **златни ~** зоол. *врста хрчка (1а) који се користи као експериментална и домаћа животиња.*

хр̀че, -ета с (мн. ø; зб. им. хр̀чад ж) *дем. од хрт; штене хрта.*

хр̀чков, -а, -о *који припада хрчку, који је као у хрчка:* ~ глава.

хр̀чковина ж *крзно од хрчка.*

хте́ње јек. **хтијѐње** и **хтје́ње** с *воља, тежња, жеља, одлучност за извођење, остварење вољне радње, намера.*

хтѐти јек. **хтјѐти,** хо̀ћу (енкл. ћу), одрич. не́ћу, 2. л. хо̀ћеш (енкл. ћеш), одрич. нēћеш; у функцији футура II хт(ј)ѐднēм (аор. хт(ј)ѐдох (хт(ј)ѐх)); имп. хо̀ћāх; р. пр. хтѐо, хтѐла јек. хтѐло, хтјѐла; пр. сад. хо̀тēћи и хотéћи, пр. пр. хт(ј)ѐвши; трп. ø) несвр. **1. а.** *имати вољу, намеру и спремност, решеност да се нешто уради, изведе, желети; намеравати, сметати учинити нешто:* ~ помоћи некоме, ~ путовати негде, ~ ићи у лов, ~ оженити сина. **б.** *намеравати поћи некуд или преместити нешто; намеравати урадити нешто (с нечим).* – Куда ћеш? – Куда ћеш с тим псом? Шта ћете с тим стварима? **в.** *захтевати, тражити остварење, извршење нечега, настојати на остварењу нечега:* ~ већу плату, ~ слободу и равноправност, ~ правду, ~ праведно решење нечега. **г.** *желети имати, поседовати, набавити нешто, одн. располагати нечим.* – Ја хоћу лутку. Шта ви желите? Хоћу ову хаљину. **2.** *пристајати на брачну или љубавну везу с киме, прихватати за брачног друга или за драгог (драгу), волети (некога), марити (за некога).* – Марко није хтео Јелену. Више је волео Наташу. **3. а.** *у енкл. облицима као помоћни глагол у саставу будућег времена:* ићи ћу, нећу ићи, хоћеш ли ићи? **б.** *са изостављеним главним глаголом, који се подразумева.* – Облачи се. Киша ће. **4. а.** *бити пред неком радњом или догађајем који предстоји, бити готов (понекад са изостављањем главног глагола).* – Већ је хтело подне, а они се нису појављивали. Глава ми је

хтела пући од болова. **б.** (обично у аор.) *бити близу некоī нейовољноī доīађаја, једва, умало избећи (неки нейовољан доīађај).* – Хтедосмо да поцркамо од глади. Хтела сам да паднем од умора. Хтела сам да заплачем. **5. а.** *бити склон (нечему), обичавати (радити нешто), йонекад са изосшављањем īлавноī īлаīола).* – Волео је да слаже, а хтео је некад и украсти. **б.** (у импф. са инф. главног глагола) *за означавање радњи које су се йонављале у йрошлосши: имаши обичај, навику (чиниши нешшо).* – Кад год би дошао у посету хоћаше се напити и изазвати свађу. **6.** (некога) (обично о нечему стихијском, што зависи од среће) *ићи од руке, служиши.* – Хоће га карте. Хоће га срећа. Није га хтела љубав. **7.** (у одричном облику) *о неком доīађају, збивању, сшању, йромени: не насшуйаши, не осшвариваши се.* – Сан му није хтео на очи. Рана није хтела зарасти. **8.** (само енкл., у упитним реченицама) *шребаши, бишти йошребан.* – Шта ће ти наочари? За шта ће ти торба? За шта ће ми живот кад немам среће?! ■ **~ се 1.** уз. повр. *желеши узајамно сшуйиши у брак.* – Хоћете ли се вас двоје или нећете? **2.** (са лог. субјектом у дативу) безл. *йолазиши, ићи за руком, имаши среће, успеха у нечему.* – Није му се хтело у картама. • **ако хоћете** *може се још и шо рећи, шшавише.* – Он је добар познавалац књижевности, ако хоћете и врхунски стручњак. **(па чак) ако хоћете** *кад се у разīовору наводи неки усйушан йример или йоређење.* – Он је добар писац, ако хоћете и стилиста. **а нећеш ти** *а камоли ши.* – Посустали су и много издржљивији, а нећеш ти. **зна шта хоће** *каже се за онога који ради смишљено и одлучно.* **како хоћеш (хоћете)** *како ши (ви) желише, како ши (вам) је лакше, йоīодније, како шеби (вама) одīовара.* **судбина је хтела** *било је суђено, доīодило се сшицајем околносши.* – Судбина је хтела да он погине у туђини. **тако, таквог те хоћу** фам. *шо се и очекивало од шебе, оīправдао си очекивања, йосшуйио си како шреба.* **хоће бити – неће бити** *кад* се *йрича о нечијој йрейирци или о неизвесносши у очекивању исхода нечеīа.* **хоћеш! али хоћеш!** *каже се йри каīеīоричном одбијању или неīирању: враīа! шийак!* Ми лепо кренусмо, али хоћеш – на сред пута покварише нам се кола. **хоћеш-нећеш (хтео – не хтео, хтели – не хтели)** *без обзира на шо да ли се нешшо жели или не жели.* – Хоћеш-нећеш морао је попустити. **шта ћеш! (шта ћемо!)** *каже се у резиīнацији: шша се ши може, шреба се йомириши са чињеницама, са сшварним сшањем сшвари.* – Све смо покушали, али шта ћеш, нисмо имали среће. **хоћеш, хоћеш, нећеш, нећеш** *каже се кад се некоме нуди да нешто узме или уради а он се нећка, усшеже;* уп. пољуби па остави (уз пољубити изр.).

хтијѐње и **хтје́ње** *в. хшење.*

хтјѐти *в. хшети.*

хӯ и **хӯ** (понекад поновљено више пута) узв. **1.** *за изражавање умора или неког друīог нейријашног физичког осећаја.* – Ху, ала сам се уморила. Ху, цркох од врућине. **2.** *за изражавање осуде, йрекора, незадовољсшва.* – Ху, шта то уради! **3.** оном. *за оīонашање хуке.* – Ху-ху! чуло се хукање сове.

хубѐртус м нем. *лаīан, нейромочив оīршач какав обично носе ловци (īо имену бискуīа Хубершуса).*

хӯд, ху́да, -о **1.** *лош у моралном смислу, зао, оīак:* **~** човек. **2. а.** *јадан, несрећан, бедан, кукаван:* **~** сиротица. **б.** *лош, рђав, нейовољан:* бити худе среће. **в.** *мучан, шежак, нейријашан:* рећи (некоме) худе речи. **г.** *йосшан, исйошћен, рђав (о земљи, ораници).*

хӯдо прил. *лоше, рђаво, зло:* **~** мислити о некоме.

худо̀летница јек. **худо̀љетница** ж бот. *род украсних биљака* Erigeron (Conyza) *из ф. īлавочика* (Compositae).

хӯј м *хујање, хука:* **~** ветра.

хӯј узв. **1.** *за изражавање одврашносши, īађења йрема нечему;* уп. фуј. **2.** *в. ху (1, 2).*

хӯјан, -јна, -о *в. хучан.*

ху́јати (ху́јити), -јӣм несвр. **1.** *исшрајно и мукло шумиши у јаким налешима, хучаши (о ветру нйр.).* **2.** фиг. *брзо йролазиши (о времену).*

хӯјкати, -а̄м несвр. *в. ујкаши.*

хујӯкати, хујӯчӗм несвр. *в. хукаши (1в).*

хӯк м **1. а.** *хујање које се слива у један īлас, хука, хучање:* олујни **~**, **~** воде. **б.** фиг. *буран, захукшали шок, йрошицање, йролажење:* **~** времена, **~** живота. **2. а.** *мукли īлас сове и др. īрабљивица:* совин **~**. **б.** *шум који се чује йри наīлом, снажном издисању ваздуха, ошхукивање, хукање:* чути нечији **~**.

хӯка ж **а.** *снажни, неразīоветни шумови које сшвара јак ветар, брз водени шок и сл., хучање:* **~** буре, **~** ветра, **~** таласа. **б.** *шушњава, бука; шреска, йрасак:* срушити се са хуком, **~** оружја. **в.** *ларма, īалама, врева:* **~** народа, дићи хуку. **г.** фиг. *узбуна, меШеж:* **~** око нечијег имена, дићи хуку око нечега, **~** рата. • **~ и бука** *узбуна, меШеж; велика īалама, йовика.*

ху́кати, хӯчӗм несвр. **1. а.** *исйушшаши узвике ху, хуј и сл. (од умора, бриīе, йашње, жалосши), ошхукиваши:* **~** од умора. **б.** *наīло издуваваши, издисаши ваздух и йару кроз йолуошворена уста (ради заīревања руку, влажења нечеīа и сл.):* **~** у руке, **~** у огледало. **в.** *оīлашаваши се хуком, йроизводиши хукове (о сови и сл.).* **г.** фиг. *извикиваши муслиманску молишву (о хоџи, дервишу):* **~** зацију. **2.** *хујаши, хучаши.*

хӯка̄ч, -а́ча м *онај који хуче, букач.*

ху́кнути, хӯкнӗм **1.** *свр. йрема хукаши (1).* **2.** *свр. йрема хујаши и хучаши.*

хӯкњава ж *јака хука; хука.*

хӯктав, -а, -о **1.** *који је налик на хукање:* **~** шум. **2.** *који хуче, хучи:* **~** река.

хӯктати, хӯкӣӗм и хӯктӣм несвр. **1.** *в. хукаши (1).* **2.** *одаваши исйрекидану хуку; хујаши, хучаши (о ветру, реци); бректаши (о возу и сл.).*

ху́ла и **хӯла** ж *хуљење, īрдња, вређање нечеīа што се сматра свешим):* **~** на бога.

хӯлан и **хӯлан,** -лна, -о *йун хуле, йоīрдан:* хулне речи.

хӯла-хӯп м енгл. *врсша иīре обручем који се врши око сшрука; шакав обруч:* играти **~**; вртети **~**.

хӯлахоп м у изр. **~ чарапе** *в. хулахойке.*

хӯлахопке ж мн. *врсша женске одеће, чарапе и īаћице заједно, изједна.*

хулѝга̄н, -а́на м енгл. *младић, мушкарац обесноī, насилничкоī йонашања, силеџија, īрубијан.*

хулиганѝзам, -зма м *в. хулиīансшво.*

хулига́нити, -ѝга̄нӣм несвр. *йонашаши се као хулиīан, силеџијски.*

хулѝга̄нскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на хулиīане, својсшвен хулиīанима, силеџијски:* **~** понашање.

хулѝга̄нски прил. *на хулиīански начин, као хулиīан, силеџијски:* понашати се **~**.

хулига́нство с *хулиīанске особине, силеџијсшво; хулиīанско йонашање, хулиīанско дело.*

хӯлитељ м *онај који хули.*

ху́лити, хӯлӣм и **хӯлити,** -ӣм несвр. [гл. им. ху́љење и хӯљење с] *вређаши нешшо шшо се сматра свешим, узвишеним, скрнавиши; уойшше йсоваши, īрдиши (некоīа, нешшо):* **~** бога, **~** свеце, **~** име вишњега; **~** рођену мајку.

хӯља ж *неваљала, нечасна особа, ниīков, йодлац, йокварењак.*

хӯљинскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на хуље, својсшвен хуљама, йодлачки, ниīковски:* **~** поступак.

хӯљински прил. *као хуља, йодло, ниīковски:* понети се **~**.

хӯм, ху́ма м **а.** *мали бреī, брежуљак:* ниски хумови. **б.** *в. хумка.*

ху́мак, -мка м *дем. и хип. од хум.*

хӯма̄н, -а, -о лат. **1. а.** *којеī одликује човекољубље, бриīа о друīим људима, сшремносш да се йомоīне ономе ко је у невољи, човечан, йлемениш, човекољубив, благородан:* **~** човек. **б.** *у коме се исйољавају, йоказују шакве особине, својсшвен шаквим људи-*

ма: ~ поступак, ~ гест, ~ однос. **2.** *в. хуманитаран:* ~ установа, ~ организација.

хуманѝзам, -зма м лат. **1. а.** ист. *идеолошки, интелектуални и културни покрет настао у средњем веку, у доба ренесансе, из студија грчке и латинске књижевности и културе, који, насупрот средњовековној схоластици и верској догми, истиче универзалне људске вредности, тежећи слободном развијању човекове личности у духу класичне просвећености и световног образовања.* **б.** *било који систем мишљења и деловања који у први план ставља човека и његове потребе:* Његошев ~, социјалистички ~. **2.** *хуманост, човечност, човекољубље, људскост.*

хуманиза́ција ж *стварање хуманих, човечних односа (међу људима), хуманизовање; уопште ослемењивање:* ~ односа; ~ културе.

хума̀низовати, -зујем (хуманизи́рати, -и̏зи̏рам) свр. и несвр. **1.** *(у)чинити хуманим, човечним, племенитим, ослеменити, ослемењивати:* ~ односе међу људима, ~ живот, ~ културу. **2.** *(у)чинити људским, прилагодити, прилагођавати људској природи:* ~ божанско. ■ ~ **се** *поста(ја)ти хуман, хумани ји, ослеменити се, ослемењивати се* (нпр. о односима међу људима, о култури).

хума̀нист(а), -ē м (мн. -сти) **1. а.** *присталица хуманизма (1).* **б.** *онај који се бави хуманистиком, стручњак за хуманистику.* **2.** *хуман, човекољубив, племенит човек:* велики ~.

хуманѝстика ж (дат. -ици) **а.** *општи назив за науке које проучавају друштвене односе и духовну активност људи, друштвене науке (филозофија, историја, филологија и сл. науке за разлику од ѐзактних, ѝприродних наука).* **б.** *проучавање класичних језика и књижевности.* **в.** *ренесансно латиничко писмо, настало у XV в. у Фиренци, основа штампарских слова, антиква.*

хуманѝстичкӣ, -ā, -ō **а.** *који се односи на хуманизам (1) и на хуманисте:* ~ покрет, ~ филозофија. **б.** *који се односи на хуманистику:* хуманистичке науке, ~ образовање, ~ гимназија.

хуманѝстички прил. *у хуманистичком духу.*

хума̀нисткиња ж *жена хуманиста(а).*

хӯманитā̀ран, -рна, -о *који својим радом, чинећи добра, хумана дела настоји да помогне другима, добротворан; у коме се показује, огледа доброчинство:* ~ организација, ~ друштво; хуманитарни рад, ~ помоћ, ~ мисија.

хуманита́рац, -рца м *човек који суделује у хуманитарном, добротворном раду, доброчинитељ.*

хуманѝтēт, -е́та м *в. хуманост.*

хуманòӣд, -и́да м енгл. *хипотетичко свемирско биће слично човеку.*

хуманòӣдан, -дна, -о *који је сличан човеку:* ~ изглед.

хӯмāнōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога који је хуман, онога што је хумано, човечност, човекољубље, племенитост, благородност.*

хӯмић, -а и **хӯмӣћ,** -и́ћа м *дем. од хум.*

хумифика́ција ж лат. агр. *обогаћивање земљишта хумусом, стварање хумуса, распадање и труљење биљних и животињских организама и њихово претварање у земљу.*

хӯмка и **ху́мка** ж (дат. -мци; ген. мн. -кӣ) **а.** *узвишица од земље насуте на гроб; старинска гробница са великим насипом земље, тумулус:* гробна ~, почивати под хумком. **б.** *в. хум (а).*

хумòвит, -а, -о *пун хумова, брежуљкаст:* ~ крај.

хӯмор и **хӯмор** м енгл. **1.** *смисао за комично, за духовитост; способност човека да у разним животним ситуацијама уочи њихову смешну, забавну страну:* енглески ~, Нушићев ~. **2. а.** *представљање људи, њихових поступака и мана у смешном, шаљивом али неувредљивом облику; комични елементи у неком делу:* ~ неког писца; ~ у неком књижевном делу. **б.** *шала, досетка, пошалица:* волети ~, бити склон хумору. • **црни** ~ *заједљив, саркастичан хумор, хумор којим се изругује стварима с којим се човек иначе не шали.*

хӯмо̄ран и **хӯмо̄ран,** -рна, -о *прожет хумором, шаљив, духовит.*

хумореска ж фр. **1.** *прича, новела са шаљивим, хумористичким садржајем:* писати хумореске. **2.** муз. *музичка композиција с елементима хумора.*

хумо̀рист(а), -ē м (мн. -сти) *писац хумористичких дела; онај који је склон хумору.*

хумори̏стика ж **1.** *хумористичка литература.* **2.** *оно што је смешно, комика.*

хумори̏стичан, -чна, -о и **хумори̏стичкӣ,** -ā, -ō **1.** *који садржи хумора, прожет хумором, шаљив, духовит; који је рађен у стилу хумористике:* ~ приповетка, ~ емисија, ~ филм. **2.** *склон хумору, који има дара за хумор:* ~ писац.

хумори̏стички и **хумори̏стично** прил. *у хумористичном духу, са елементима хумора:* ~ приказати.

хумо̀ристкиња ж *жена хумориста.*

хӯморнӣ, -ā, -ō *који се односи на хумор.*

хӯмус м лат. *земља органског порекла настала распадањем биљних и животињских остатака, земља црница.*

хӯмуснӣ, -ā, -ō *који се односи на хумус:* ~ слој.

хӯмчић, -а и **хӯмчӣћ,** -и́ћа м *дем. од хум.*

хӯмчица и **ху́мчица** ж *дем. од хумка.*

хунгари̏зам, -зма м лингв. *мађарска реч или мађарски језички израз у неком другом језику.*

хунга̀рика ж *дела писана мађарским језиком или о Мађарима (нпр. у некој библиотеци).*

хунга̀рист(а), -ē м (мн. -сти) *стручњак за хунгаристику.*

хунгари̏стика ж *наука о мађарском језику и књижевности.*

хунгари̏стичкӣ, -ā, -ō *који се односи на хунгаристику и хунгариште:* ~ одсек, хунгаристичке студије.

хунгаро̀лог м *онај који се бави хунгарологијом.*

хунгарологија ж грч. *в. хунгаристика.*

хунгаро̀лошкӣ, -ā, -ō *који се односи на хунгарологију и хунгарологе:* ~ студија.

хӯнта ж (ген. мн. -тӣ) шп. пол. *назив за различите војне организације и друштвено-политичке комитете у Шпанији и земљама Латинске Америке:* војна ~.

хӯњавица ж *в. кијавица:* имати хуњавицу, добити хуњавицу.

хӯњавичав, -а, -о *који има хуњавицу, кијавичав.*

хӯњкав, -а, -о **а.** *који хуњка, који говори кроз нос:* ~ човек. **б.** *својствен таквој особи, који се изговара, артикулише кроз нос, који има носни призвук (о гласу), назални:* ~ глас.

хӯњкаво прил. *на хуњкав начин, кроз нос, назалним гласом:* говорити ~.

хӯњкати, -ā̀м несвр. *говорити кроз нос, назалним, стеснутим гласом.*

хӯрā узв. *в. ура.*

хӯрија и **ху́рија** ж ар. рлг. *лепотица у муслиманском рају (женету);* фиг. *необично лепа жена, лепотица.*

хӯса̄р, -а и **хӯса̄р,** -а́ра м мађ. *лако наоружани коњаник у мађарској војсци, а касније и у војскама других европских земаља.*

хӯса̄рскӣ и **хӯса̄рскӣ,** -ā, -ō *који се односи на хусаре:* ~ одред.

хӯса̄рство и **хуса́рство** с *хусарска служба; хусарски начин живота, поступци, понашање хусара.*

хӯса̄рче и **хусà рче,** -ета с (супл. мн. хусà рчићи м) *дем. и хип. од хусар; млад хусар.*

хусà рчина ж (м) (мн. ж) *ауг. и пеј. од хусар.*

хусà рчић м *дем. и ир. од хусар.*

хȕсӣт, -и́та м ист. *присталица учења Јана Хуса, чешког верског реформатора с почетка XV века.*

хȕсӣтскӣ, -ā, -ō *који се односи на хусите.*

хȗхор и **хȕхор** м *месната израштај на глави неких птица (нпр. петла), креста.*

хухȕкати, хȕхȗчēм несвр. *в. хукати (1).*

хуцк- *в. уцк-.*

хȗчан, -чна, -о *који ствара хуку, бучан, шуман:* ~ река.

хȕчати, -чӣм несвр. **а.** *одавати хуку, снажно шумити, хујати (нпр. о реци, потоку, ветру и сл.).* **б.** *брујати, орити се (нпр. о звоњави).* **в.** фиг. *интензивно, динамично тећи, развијати се (нпр. о животу).*

хȗчно прил. *на хучан начин, са хуком, бучно, шумно:* ~ тећи.

хȕчнōст, -ости ж *особина онога што је хучно, бучност; хука.*

хȕшкало с (м) (мн. с) пеј. *особа која хушка, хушкач, подстрекач, подбадало.*

хȕшкати, -ā̄м несвр. пеј. *подстрекавати, подбуњивати, подбадати, туткати против некога:* ~ против некога.

хȕшкāч, -а́ча м (инстр. -а́чем) пеј. *онај који хушка, подбуњивач, подбадач:* ратни ~.

хȕшкāчкӣ, -ā, -ō *који се односи на хушкаче, својствен хушкачима, подбуњивачки, подбадачки.*

хȕшкāчки прил. *на хушкачки начин, као хушкачи, хушкајући:* ~ наговарати.

Ц

ц (Ц) с непром. **а.** лингв. *пискави сложени сугласник, сливен од праскавог елемента гласа „т“ и струјног „с“.* **б.** *слово којим се обележава тај сугласник:* велико Ц, мало ц, курзивно *ц.*

цагра́кати, цàгрчём несвр. оном. *звечати, звонити.*

цагра́кнути, цàгркнём *свр. према* цагркати.

ца́ја, -ē, **цàјкан,** -а и **ца́јо,** -а и -ē м жарг. *полицајац.*

цàјтнōт и цàјтнот м нем. *недостатак времена потребног за неки посао, акцију, временски тесnац, шкрипац:* бити у цајтноту, наћи се у цајтноту.

цàк оном. *узвик за подражавање звука који се чује кад нешто пукне, прсне и сл.* – Нанишани пушку и цак! – Паде чаша и цак – разби се у парампарчад.

цàка (обично удвојено) узв. оном. **а.** *за подражавање звецкања нечега (нпр. накита, дугмади, разбоја и сл.).* **б.** *за подражавање пуцања ватреног оружја (пушке, митраљеза).*

ца́ка ж жарг. *тешко уочљива, наизглед безначајна а у ствари карактеристична и важна чињеница, појединост у датим околностима (нпр. у закону, тексту), зачкољица; штос:* ~ у закону, знати у чему је ~.

ца́кавац, -ávца м *човек који говори цакавским говором.*

цакави́зам, -зма м лингв. *језичка црта својствена цакавском говору.*

ца́кавскӣ, -а́, -ō *који се односи на цакавштину и цакавце:* ~ говор, ~ језичка црта.

ца́кавски прил. *цакавским говором:* говорити ~.

ца́кавштина и цака́вштина ж лингв. *цакавски говор, цакавско наречје, за које је карактеристична замена чакавског „ч“ са „ц“, одн. „ж“ и „ш“ са „з“ и „с“.*

цàкан[1] м фам. *љупка, драга, мила, симпатична мушка особа.*

цàкан[2], -а, -о фам. *љубак, драг, мио, симпатичан.*

цàкана ж фам. *љупка, драга, мила, симпатична женска особа.*

цàкат, -кта м оном. *звук који се чује кад се откачи ороз на пушци, звекет:* ~ ороза.

цакàтати, -а̄м несвр. оном. *равномерно куцати, откуцавати (о сату), тиктакати.*

цàкати и цàкати, -а̄м *несвр. према* цакнути.

цàклен, -а, -о *који је прекривен цаклином, глеђу:* цаклени зуби.

цаклѐњача ж бот. *род једногодишњих или двогодишњих биљака* Salicornia (Salsola) *из ф.* Chenopodiaceae, *које расту на сланом тлу, солњача; врста тога рода* S. herbacea.

цàклина ж **1.** *танак, стакласт, провидан или мутан слој којим се превлаче керамички и сл. производи, глазура, глеђ.* **2.** анат. *зубна глеђ, зубни емајл.*

цàклити, -ӣм несвр. [гл. им. цàкљѐње с] **1.** (очима, погледом) *гледати са стакластим сјајем у очима.* **2.** *в. цаклити се.* ■ **~ се** *сијати (се) као стакло, стаклити се (обично о очима).*

цàкловина ж анат. *стакласто тело у унутрашњости очне јабучице* corpus vitreum.

цàкловица ж геол. *врста гвоздене руде сјајне, стакласте површине.*

цàкнути, -нѐм свр. оном. **1.** *произвести звук „цак“, звекнути, звецнути* (нпр. о орозу пушке, сломљеном стаклу и сл.). **2.** жарг. *ударити јако (ногом), расплалити, звекнути:* ~ ногом.

цàктати, цàкћём **1.** *несвр. према* цакнути. **2.** разг. *стално досађивати приговарајући, чантрати.*

цàкум-пàкум прил. нем. *све скупа, све заједно, потпуно; ђутуре:* спремити све ~, оставити имање ~ некоме.

цàн оном. (обично у вези: цин-цан, цан-цин) *узвик за подражавање звука звонцета, меденице или ударца чекића у наковањ и сл.* – Зачу се звук меденице: цин-цан, цин-цан. – Цан! – кратко зазвони електрични стуб погођен камичком.

цангàрати, -а̄м несвр. оном. *одавати звуке „цан-цан“* (нпр. о металном предмету који ландара о појасу).

цàњкати, -а̄м несвр. оном. *одавати звуке „цан-цан“ (о звонцету и сл.).*

цàп (често удвојено) *узвик за означавање наглог хватања (некога, нечега), наглог ударца или наглог, неочекиваног преокрета или свршетка радње.* – Он њега цап за руку. – Неко га удари по врату цап – и готово.

цàпа узр. (обично поновљено) *за означавање наглих, брзих удараца нечим (нпр. секиром).*

цàпӣн, -и́на м итал. **а.** *трнокоп, будак.* **б.** *врста шумског оруђа које се састоји од јаког држаља на које је насађен комад гвожђа савијен у облику кљуна за привлачење и дизање балвана у шуми.* **в.** *планинарски штап.*

цапи̏на̄ш, -а́ша м *шумски радник који цапином привлачи балване за утовар.*

цапи̏на̄шкӣ, -а̄, -ō *који се односи на цапинаше.*

цàпкати, -а̄м несвр. непрел. оном. *производити звуке „цап-цап“ при ходању по блатњавом, влажном тлу, шљапкати, гацати; ходати ситним корацима.*

цàпнути, -нѐм свр. оном. *произвести звук „цап“ при удару нечим, клепнути, лупити петама снажно да се чује „цап“:* ~ ципелом.

цàр м (инстр. -ем; мн. цàреви, песн. и цàри) **1.** *највиша владарска титула у неким земљама, монарх:* јапански ~, руски ~. **2.** фиг. *онај који се у нечему истиче изнад свих других (снагом, храброшћу, лепотом или неком другом особином):* ~ животиња, ~ ноћи. • **бити ~ на своме** *бити свој господар, не зависити ни од кога.* **благо цара Радована** празн. *силно благо, богатство за којим сви трагају, а нико га не може наћи.* **горски ~** *хајдук (који господари у гори, планини).* **дот(ј)ерати цара до дувара** разг. *довести некога у безизлазан положај.* **живети као (мали) ~** *живети у изобиљу, лепо и безбрижно живети, уживати.* **змијски ~** зоол. *в. удав.* **небески ~** *бог, свевишњи.* **(от)ићи тамо где ~ иде пешке** *(от)ићи у клозет.* **Богу божје, цару царево** *свакоме онолико колико му припада.*

цàревак, -ēвка и **царе́вак,** -вка м бот. *в. царевац (2).*

цàревати, цàрујēм несвр. непрел. **1. а.** *бити цар, владати као цар, вршити царску власт, дужност:* ~ двадесет година. **б.** *бити господар, имати надмоћ над другима, господарити (нпр. о*

лаву као цару животиња). **2.** фиг. **а.** *имати преваг у, надмоћност над осталим, преовлађивати, доминирати, владати (обично о неком стању, расположењу и сл., нпр. о насиљу, неправди, беди итд.).* **б.** *бити први, најбољи, предњачити, одскакати, тријумфовати:* ~ над свима, ~ лепотом и отменошћу. **в.** *уздизати се високо изнад своје околине (о планини, брду):* ~ висином. **г.** *лепо, удобно и безбрижно живети, уживати:* ~ у свом летњиковцу.

цар̏евац, -ёвца м **1.** ист. *царев човек, присталица цара; члан цареве владе, партије или свите; царски војник.* **2.** бот. *украсна биљка* Bellevalia romana *из ф. љиљана* (Liliaceae).

цар̏евина ж **1.** *земља, држава којом влада цар, империја; царство.* **2.** фиг. *област којом неко господари или где нешто влада, царство:* нечија ~.

цар̏евӣнскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на царевину, царски:* ~ област. • **~ веће** ист. *парламент царевине Аустрије у аустријском делу Аустроугарске.*

цар̏евић м **1.** *царев син; принц, престолонаследник.* **2.** ист. в. *царевац (1).* **3.** бот. в. *зумбул.*

цар̏евићка ж *царева кћи, принцеза.*

цар̏ёвка ж ист. *царска, државна химна у Аустроугарској.*

цареуби́ство с *убиство цара.*

цареуби́ца м (мн. ж) *човек који је убио цара, убица цара.*

цареумо́рство с *уморство цара, цареубиство.*

цар̀изам, -зма м пол. *политички поредак с неограниченом царевом влашћу, систем неограничене царске владавине:* руски ~.

цар̏ина ж **1.** *државни приход од увезене или извезене робе, порез који се плаћа за увезену или извезену робу приликом прелаза преко државног граничног (царинског) подручја:* увозна ~, извозна ~, транзитна ~, платити царину, увести царину на робу, слободно од царине. **2.** *служба која се бави убирањем царине; царинарница:* пријавити на царини.

цар̀инӣрница ж *канцеларија, уред, одн. зграда где се царини роба и наплаћује царина.*

цар̏инӣк м **1.** *државни службеник који одређује и наплаћује царину, службеник који ради у царинарници.* **2.** ист. *онај који је скупљао римски порез у Јудеји (омражен као издајник и крвопија):* фарисеји и цариници.

цар̏инити, -ӣм несвр. [гл. им. цар̏иње̄ње с] *одређивати и наплаћивати царину:* ~ робу.

цар̏ӣнскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на царину:* ~ преглед, ~ прекршај, ~ декларација, ~ управа. • **~ рат** ист. *економско-политички сукоб између Аустроугарске и Србије 1906–1911. год.*

цар̀изам(а), -е̄ м (мн. -сти) *присталица царизма, царевог апсолутизма.*

цар̀ӣстичкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на царизам и цариште у Русији:* ~ Русија.

цар̀ӣстички прил. *на царистички начин, као цариста:* ~ схватати државу.

цар̀ӣсткиња ж *жена цариста(а).*

цар̏ић м **1. а.** *дем. од цар; мали цар; цар мале државе.* **б.** *царев син, царевић.* **2.** зоол. *мала птица певачица* Troglodytes troglodytes *из пор. грмуша* (Sylvidae).

цар̏ица ж **1. а.** *женска особа цар.* **б.** *царева жена.* **2.** фиг. (обично са допуном некога, нечега) *она која је прва, најбоља у нечему, она која надмашује све по лепоти, рангу, функцији, вредности и сл., краљица:* ~ балова, ~ лепоте, ~ науке. • **~ ноћи** бот. *врста кактуса* Cereus grandiflorus.

цар̏ичица ж **1.** *дем. и хип. од царица.* **2.** бот. *биљка* Achillea ageratum *из ф. главочика* (Compositae).

цар̏овати, цар̏ујём несвр. в. *царевати.*

царо̀ста̄ван, -вна, -о *који се односи на старе цареве (краљеве) и царства, старински;* уп. староста̄ван. • **књиге цароставне** *књиге о царствима и царевима, књиге из старих, давних времена.*

царо̀ста̄вни̏к м *цароставна књига, књига о царствима и царевима са родословљем владара у средњовековној Србији.*

цароуби́ство с в. *цареубиство.*

цароуби́ца м (мн. ж) в. *цареубица.*

цароумо́рство с в. *цареуморство.*

царо̀фил, -а и **царо̀фӣл,** -и́ла м *онај који воли цара, присталица цара, царизма.*

царо̀филскӣ и **царо̀фӣлскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на царофиле.*

ца̑рскӣ, -а̄, -о̄ **1.** *који се односи на цара и цареве, који припада цару, царевима:* ~ двор, ~ круна, ~ саветник. **2.** фиг. разг. *који је као у цара, изврстан, сјајан, диван:* ~ ручак, ~ гозба. **3.** *као саставни део неких ботаничких и зоолошких термина:* ~ око, ~ орао итд. • **~ вода (водица)** хем. *мешавина соне и азотне киселине која се користи као средство за отапање злата и платине.* **царске двери, царска врата** црквн. *средња, главна врата на олтару, иконостасу у православној цркви кроз која улазе само црквена лица и цар.* **~ друм** *државна, главна цеста.* **~ месо** кув. *сушена сланина прошарана месом.* **~ рез** в. *под рез.* **царске мрвице** кув. *посластица од бисквитног теста и воћног сирупа.* **~ око** бот. *украсна биљка* Coreopsis tinctoria. **царска се не пориче** *оно што је рекла важна, утицајна особа мора се поштовати.*

ца̑рски прил. **а.** *на царски начин, као цар, попут цара:* понашати се ~. **б.** фиг. *како доликује цару, као код цара, изврсно, сјајно:* ~ дочекати, ~ ручати.

ца̑рство с (ген. мн. -та̄ва̄) **1. а.** в. *царевина.* **б.** фиг. *подручје у коме неко или нешто живи или влада:* ~ богова, ~ снова, ~ поезије, ~ мрака, ~ идеја, ~ слободе, ~ илузија. **2.** *царска власт, царско достојанство.* **3.** *облик владавине са царем на челу:* Прво ~, Друго ~ (у Француској). • **биљно ~** *биљни свет, флора.* **животињско ~** *животињски свет, фауна.* **бити у царству снова** *заспати, спавати.* **божје (небеско) ~** рлг. *загробни живот и уживање у њему.* **девојачко ~** нар. *време девовања (пре удаје).* **дошло је његово (њихово) ~, сад је његово (њихово) ~** *каже се кад неко дође до власти, положаја.* **приволети се нечијем царству** *пређи на нечију страну, постати нечији следбеник, присталица.*

ца̑рствовати, -вујём несвр. в. *царевати.*

цва̀нциг м нем. карт. *добитак од двадесет бодова.*

цва̀нцик м ист. *некадашњи аустријски сребрни новац од 20 крајцара.*

цва̑ст ж (инстр. цва̑сти (цва̑шћу)) бот. *скуп цветова (у облику грозда, метлице, класа, гроње и сл.) на заједничкој основи:* грозdаста ~, метличаста ~, главичаста ~.

цва̀сти, цва̀тём несвр. в. *цветати.*

цва̑т м **1.** бот. в. *цваст.* **2.** в. *цвет.* **3.** *време цветања:* бити у цвату, ружа у цвату.

цва̀тети јек. **цва̀тјети,** -тӣм несвр. в. *цветати.*

цва̀тња ж *цветање; доба цветања.*

цва̀тӯћӣ, -а̄, -е̄ *који цвета, који је у фази цветања; цветни;* фиг. *који је у процвату, бујан:* цватуће траве, ~ ливада; ~ живот, ~ развој.

цвѐкла ж бот. и агр. *двогодишња повртарска биљка* Beta vulgaris (rubra), *чији се вретенасти тамноцрвени корен користи као салата.*

цвѐклин, -а, -о *који се односи на цвеклу, који је од цвекле:* ~ лишће, ~ корен, ~ сок.

цвѐклица ж *дем. од цвекла.*

цве́лити, цвѐлӣм јек. **цвијѐлити,** цвӣјелӣм несвр. прел. [гл. им. цве́ље̄ње јек. цвијѐље̄ње с] *чинити да неко цвили, плаче, задавати некоме бол, патњу, жалостити:* ~ дете.

цвѐт јек. **цвӣјет** м (мн. цв(ј)ѐтови) **1.** бот. *орган за размножавање код виших биљака (цветница), који се састоји од цветног омотача (зелено обојених чашичних и различито обојених круничних листића), који штити прашнике и оплодне листиће (тучак) у средини овога биљног органа:* ружин ~, јабуков ~. **2.**

фаза цветања, време цветања: воће у цвету. **3. а.** *оно што је налик на цвет (1):* **а.** *шара, украс у облику цвета (1), шара с цветним мотивом:* марама с цветовима. **б.** *мразне шаре на стаклу:* ледено цвеће. **в.** *бела пега, белега на челу неких животиња (коња, вола и сл.).* **г.** *пламен свеће:* цветови воштаних свећа. **д.** *гранати облик ливене рудаче:* железни ~. **4.** фиг. *оно што се истиче својим квалитетом, лепотом, оно што је најбоље, најлепше у својој врсти:* **а.** нар. *мила, драга или врло лепа особа.* – Цвеће моје! дођи. **б.** зб. *најбољи, најбирани људи; најодабранији део друштва, крем, елита:* ~ јунака; ~ друштва, ~ племства, ~ омладине. **в.** *најбољи део неког домаћег производа (који се прво произведе):* ~ ракије, ~ брашна. • **бели ~** мед. нар. *бело прање* fluor albus. **винске ~** *бела скрама, пресан на вину, бирза.* **двополни ~** бот. *цвет који има прашнике и оплодне листиће.* **женски ~** бот. *једнополни цвет који има само оплодне листиће, тучкове.* **једнополни ~** бот. *цвет који има само прашнике* (мушки ~) *или само оплодне листиће, тучак* (женски ~). **морски ~** зоол. *врста планктона.* **мушки ~** бот. *једнополни цвет који има само прашнике.* **сумпорни ~** хем. *ситан прах који се добија при наглом хлађењу сумпорних пара, сублимисани сумпор.* **у цвету (младости, живота** и сл.) *у најлепше доба (младости, живота и сл.).*

цвета́вати, цвѐтāвāм јек. **цвјета́вати,** цвјѐтāвāм несвр. *в. цветати.*

цве́так јек. **цвијѐтак,** -тка м *дем. и хип. од цвет.*

цвѐтан јек. **цвјѐтан,** -тна, -о **1.** *који је у цвету, цвату, пун цвећа, расцветан:* ~ ливада, ~ башта, цветни јорговани. **2.** (одр.) **а.** *који се односи на цвет, који припада цвету, који потиче од цвећа:* ~ дршка, ~ ложа, ~ омотач, ~ прах, ~ мирис. **б.** *који је начињен од цвећа:* ~ венац, ~ аранжман. **в.** *који је намењен цвећу:* ~ пијаца, ~ трг. **г.** *који представља цвеће:* ~ шара, ~ дезен, ~ узорак, ~ марама. **3.** фиг. *који је пун среће, напретка, лепи, диван:* ~ доба, ~ период, ~ будућност. • **~ мува** зоол. *в. цветарица.* **Цветна недеља** црквено *недеља пред Ускрс, Цвети, Цветница.*

цвѐтāње јек. **цвјѐтāње** с *гл. им. од цветати, цвјетати.* • **~ воде, ~ мора** *појава љигавог, слузавог слоја од алги и ситних животињица из пор.* Flagellata *на површини воде, мора.*

цвѐтāр јек. **цвјѐтāр,** -а́ра м у изр. **јабучни ~** зоол. *инсект тврдокрилац* Anthonomus pomorum *из пор. пипе, штеточина на јабуци.*

цветà̀рица јек. **цвјетà̀рица** ж зоол. *у мн.: заједнички назив за различите врсте мува које опрашују цветове, посебно воћака и штитарки,* Syrphidae *(у јд.: таква мува).*

цвѐтаст јек. **цвјѐтаст,** -а, -о **а.** *сличан цвету, који има облик цвета:* ~ украс, ~ шара. **б.** *који има пегу, белегу на челу:* ~ коњ, ~ крава.

цвѐтати јек. **цвјѐтати,** -ā̄м несвр. **1. а.** *развијати, терати цветове, расцветавати се (о биљци).* **б.** *прекривати се цвећем, цветним прекривачем (нпр. о ливади).* **2.** фиг. **а.** *снажно, интензивно, бујно се развијати, бити у фази пуног развитка, доживљавати процват, напредовати* (нпр. о привреди, уметности, пословима итд.). **б.** *горети, пламтети (о свећи и сл.).* **3.** фиг. ир. *бити у стању распадања, распадати се од истрошености, похабаности.* – Бонови на ципелама му почели цветати. **4.** *добијати вински цвет, бирзу (о вину).* **5.** *прекривати се љигавим, слузавим слојем од алги и ситних животињица (о води).* • **не цветају му руже** *каже се за онога који нема среће, успеха у нечему.* **цвета му нос** шаљ. *каже се за онога који се црвени од пића.*

цвѐтача јек. **цвјѐтача** ж бот. **1.** *в. карфиол.* **2.** *в. цветница.*

Цвѐтӣ, Цвéтӣ јек. **Цвӣјети,** Цвијѐтӣ ж мн. црквено *недеља пред Ускрс, православни црквени празник.*

цвѐтина јек. **цвјѐтина** ж *ауг. од цвет.*

цвѐтић јек. **цвјѐтић,** -а и **цвѐтӣћ** јек. **цвјѐтӣћ,** -и́ћа м *дем. и хип. од цвет.*

цвѐтӣште јек. **цвјѐтӣште** с бот. *врх цветне петељке на којој стоји цвет, цветна ложа, чашица.*

цвѐтнат јек. **цвјѐтнат,** -а, -о *в. цветан (1).*

Цвѐтница јек. **Цвјѐтница** ж црквено *недеља уочи Ускрса, католички црквени празник.*

цвѐтница јек. **цвјѐтница** ж **1.** бот. *у мн.: више биљке које имају цвет и семе* Anthophyta *(у јд.: таква биљка);* уп. семењача. **2.** зоол. *в. цветарица (2).*

цвѐтнӧст јек. **цвјѐтнӧст,** -ости ж *особина онога што је цветно.*

цвѐтњāк јек. **цвјѐтњāк** и **цвӣјетњāк** м *башта, врт са цвећем, цветна башта (обично у саставу дворишта).*

цвѐтњача јек. **цвјѐтњача** ж бот. *в. цветница (1).*

цветòлик јек. **цвјетòлик,** -а, -о *који је сличан цвету, налик на цвет.*

цветòносан јек. **цвјетòносан,** -сна, -о *који има цвећа, који обилује цвећем, цветан:* ~ ливада.

цветòноша јек. **цвјетòноша** м (мн. ж) **1.** *онај који носи цвеће у некој поворци.* **2.** (обично у мн.) бот. *в. цветница (1).*

цвѐтоња јек. **цвјѐтоња** и **цвéтоња** јек. **цвијѐтоња** м (мн. ж) нар. *во са белом или другом пегом, белегом на челу.*

цвѐтуља јек. **цвјѐтуља** ж нар. *крава са белом или другом пегом, белегом на челу.*

цвѐћāр јек. **цвјѐћāр,** -а́ра м *онај који гаји или продаје цвеће, онај који се бави цвећарством.*

цвѐћара јек. **цвјѐћара** ж *продавница цвећа.*

цвећàрица јек. **цвјећàрица** ж *в. цвећарка.*

цвѐћāрка јек. **цвјѐћāрка** ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) *жена цвећар; цвећарева жена.*

цвѐћāрнӣк јек. **цвјѐћāрнӣк** м *в. цветњак.*

цвѐћāрница јек. **цвјѐћāрница** ж *в. цвећара.*

цвѐћāрскӣ јек. **цвјѐћāрскӣ,** -ā, -ō *који се односи на цвећаре:* ~ радња, ~ трговина.

цвећа́рство јек. **цвјећа́рство** с *грана пољопривреде која се бави гајењем цвећа.*

цвӣ̂ће јек. **цвӣ̀јеће** с зб. (мн. ѳ) *зб. им. од цвет; украсне биљке које имају лепе или мирисаве цветове:* гајити цвеће, врста цвећа.

цвѐћка јек. **цвјѐћка** ж ир. разг. *особа која се не одликује позитивним квалитетима, којој се опорава узорност, примерност, особа која не може служити за пример, мустра.* – И он ми је нека цвећка.

цвѐћњāк и **цвӣ̂ћњāк** јек. **цвјѐћњāк** и **цвӣ̀јећњāк** м *в. цветњак.*

цвӣ оном. *узвик за подражавање гласа малих птица и неких ситних животиња.*

цвијѐлити *в. цвелити.*

цвӣ̀јет *в. цвет.*

цвијет- *в. цвет-.*

Цвӣ̀јети *в. Цветн.*

цвијећ- *в. цвећ-.*

цвӣ̀кати, -ā̄м несвр. жарг. **1.** *сећи (нпр. жицу).* **2.** фиг. *плашити се, бојати се.*

цвӣ̀кāрош м жарг. *онај који цвика, који се плаши, боји.*

цвӣ̀кер м *в. цвикери.*

цвикѐрā̄ш, -а́ша м (инстр. -а́шем) (обично подр.) *онај који носи цвикере, наочари.*

цвӣ̀кери м мн. нем. *наочари које се на носу држе помоћу металне штипаљке; наочари попут:* носити цвикере.

цвикѐрчине ж мн. *ауг. и пеј. од цвикери.*

цвӣ̀кла ж нем. *уметак у облику клина на сукњи или панталонама:* сукња са цвиклама.

цвӣл м *цвиљење, плач; глас сличан цвиљењу, плачу.*

цвӣ́леж м (инстр. -ом) *цвиљење:* ~ детета, ~ пса.

цвӣ́лети јек. **цвӣ́љети,** цвӣ́лӣм несвр. [гл. им. цвӣ́лӗње с] **1.** *испуштати пригушен, отегнут, пискав глас (од бола, жало-*

сти), јаукати, пиштати; јадиковати: ~ од бола. **2.** *цичати, скичати (о животињама, нпр. псу и сл.).* **3.** фиг. *производити високе, отегнуте звуке, шумове сличне писки, јауку, шкрипати; пиштати; фијукати* (нпр. о расушеним вратима, гуслама, кочницама, ветру и сл.).

цви̏лидрēта ж **1.** зоол. *в. стризибуба.* **2.** фиг. пеј. *слаба, мршава особа с танким ногама.* **3.** *измишљена особа.*

цви̏љети *в. цвилети.*

цви́чати, -чӣм несвр. *в. цичати.*

цви̏шна ж нем. *врста крутог памучног материјала који се умеће између поставе и штофа.*

цвје- *в. цвет-.*

цвје̄- *в. цвеће-.*

цво̏к (обично поновљено) оном. *узвик за подражавање цвокотања и цвокотања.*

цво́кати, цво̏ка̄м *несвр. према цвокнути.*

цво̏кнути, -нӗм свр. оном. **1.** *произвести зубима глас „цвок“:* ~ зубима, ~ вилицама. **2.** *произвести кратак, оштар звук при одвајању обарача на пушци, искључити (о пушци, одн. обарачу пушке).*

цво̏ко̄т м оном. *цвокотање:* ~ зуба.

цвокòтав, -а, -о *који цвокоће; сличан цвокотању:* цвокотави зуби; ~ звук.

цвокòтаво прил. *цвокоћући, са цвокотом:* ~ говорити.

цвокòтати, цво̀коћӗм несвр. оном. **а.** *убрзано ударати горњим зубима о доње зубе производећи нарочит звук (због хладноће, грознице или страха):* ~ од зиме, ~ зубима. **б.** *додиривати се (у дрхтавици, јези, страху и сл.) производећи оштар звук (о зубима).*

цво̀ктати, цво̀кћӗм несвр. оном. **1.** *шкљоцати или шкрипати зубима, цоктати; цвокотати:* ~ зубима. **2.** *одавати, испуштати гласове „цвок-цвок“ (о птицама).*

цво̀лика ж нем. **1.** бот. *прорасла цеваста стабљика црног лука на чијем је врху семе, бик.* **2.** *цеваница, голен.*

цво́њак, -њка м жарг. **а.** *новац мале вредности, ситан новац, пара, новчић:* остати без цвоњка. **б.** фиг. *нешто ситно, мало, безвредно, трунка, мрвица:* не дати некоме ни цвоњка.

цвр̏ узв. оном. **1.** *за подражавање звука који се чује кад се усијан предмет урони у воду.* **2.** *за подражавање гласа цврчка или неких ситних птица.*

цвр̏к м оном. *глас којим се оглашава цврчак.*

цвр̏ка ж оном. **а.** *цвркут, цвркутање птица; цврчање инсеката:* ~ сеница; ~ цврчака. **б.** *звук, шум који се чује кад на ватри гори нешто влажно, сирово, кад догорева свећа или кад се нешто пржи, цврчање:* ~ влажног дрвета на ватри.

цвр́кати, цвр̏ка̄м несвр. оном. *в. цврчати.*

цвр́кнути, цвр̏кнӗм свр. **1.** *свр. према цврчати и цвркати.* **2. а.** *скупивши и мало истуривши усне произвести глас сличан звуку „цвр“:* ~ уснама. **б.** *рећи, изговорити гласом сличним цвркутању.* **3.** *попити, испити, срknути:* ~ ракије, ~ коњака. **4.** *кврцнути, ударити:* ~ штапом.

цвр̏ктати, цвр̏кћӗм несвр. оном. *уснама или језиком производити нарочите гласове позивајући или мамећи некога; цоктати:* ~ уснама, ~ језиком.

цвр̏кӯт м оном. **1.** *глас, оглашавање малих птица певачица, цвркутање; слично оглашавање неких инсеката, цврчање:* ~ врабаца; ~ цврчака. **2.** фиг. *звук који се чује кад свећа догорева или кад гори сирово, влажно дрво и сл., пуцкетање, праскање, пиштање:* ~ свеће.

цврку̀тав, -а, -о **1.** *који много цвркуће:* цвркутави врапци, цвркутави попци. **2.** фиг. *који говори гласом сличним цвркуту, ћеретав:* ~ девојка. **3.** *који подсећа на цвркутање, сличан цвркутању:* ~ глас.

цврку̀таво прил. *цвркућући; цврчећи, цвилећи:* ~ певати, ~ говорити; ~ догоревати.

цврку̀тало с (м) (мн. с) подр. *особа која много прича, која брбља, чаврља, блебетало.*

цврку̀та̄н, -а́на м подр. *в. цвркутало.*

цврку̀тати, цвр̀кућӗм несвр. **а.** *производити цвркут, оглашавати се цвркутом (о ситним птицама певачицама, цврчку и сл. инсектима).* **б.** фиг. *говорити гласом сличним цвркуту; весело ћеретати.* – Девојчице цвркућу. • **о томе и врапци цвркућу** *то сви знају.*

цврку̀тнути, цвр̀кутнӗм и **цврку́тнути,** цвр̀кӯтнӗм *свр. према цвркутати.*

цвр̀љити, цвр̀љӣм несвр. оном. рег. **а.** *пржити на масноћи:* ~ уштипке. **б.** *пиштати, цврчати* (нпр. о сировом дрвету на ватри). **в.** *производити шкрипу, шкрипати* (нпр. о перу при писању, колским точковима при вожњи и сл.). ■ **~ се** *цврчати при пржењу (нпр. о сланини).*

цвр̀љӯк м оном. *цврљење, цврчање, пиштање:* ~ масти, ~ чварака.

цвр̀ц фам. *узвик за одбијање, одрицање: нема ништа од тога.* – Хтео је да се окористи, али цврц! Изјаловило му се. Хајдемо у биоскоп. Цврц, данас нема представе.

цвр̀ца и цвр̀ца м пеј. **1.** *прост, необразован, неуглађен човек, простак.* **2.** *човек малог раста.*

цвр̀ца̄н, -а́на м **1.** *раса патуљастог петла.* **2.** фиг. пеј. *мушкарац ниског раста.*

цвр̀цати, -а̄м *несвр. према цврцнути.*

цвр̀цнути, -нӗм свр. фам. *мало више попити алкохолног пића; мало се напити:* ~ ракије; вратити се кући цврцнут.

цвр́чак, -чка м (мн. цр́вчци, ген. цвр̏ча̄ка̄) зоол. **а.** *инсект* Irylus campestris *из реда једнокрилаца* Cicada, *чији мужјак на почетку затка има напету кожицу помоћу које цврчи.* **б.** *у мн.: породица таквих инсеката* Cicadidae.

цвр́чати, -чӣм несвр. оном. **1. а.** *производити нарочити глас „цвр“ (о цврчку, поцу и сл.).* **б.** *в. цвркутати (а).* **в.** фиг. *оглашавати се, јављати се пискавим гласом сличним гласу цврчка.* **2.** *производити оштре, високе звуке (нпр. о свирали).* **3.** *одавати нарочите звуке сличне гласу цврчка (о месу и сл. што се пржи, о сировом дрвету кад гори, о свећи или лампи која догорева и сл.).* **4.** *одавати шкрипу, шкрипати (нпр. о расушеним колским точковима).*

цвр́чков, -а, -о *који припада цврчку, који се односи на цврчка:* ~ песма.

цӗ с непром. **1. а.** *назив за слово и глас* с *у латиници.* **б.** *оно што је означено тим словом, нпр. одељак или пододељак у тексту и сл.* **2.** муз. *први тон основне дијатонске* (C-dur) *лествице.*

цӗв јек. **цӣјев** ж (инстр. -и; ген. мн. цӗва̄ јек. цијѐва̄, дат. цӗвима јек. цијѐвима) **1. а.** *ваљкаста шупља направа, дужи уски шупљи ваљак са сразмерно танким зидовима од метала, бетона, керамике, стакла, пластичних маса и др. који се најчешће користи као елеменат за изградњу цевовода за спровођење течности, гасова или растреситих чврстих материјала:* бешавна ~, доводна ~, одводна ~, водоводна ~, канализациона ~, плинска ~, електронска ~. **б.** *део ватреног оружја таквог облика:* пушчана ~, топовска ~. **2.** *мали дрвени ваљак, калем на ткачком разбоју на који се намотава предја.* **3.** *в. цеваница (1).* • **капиларна** ~ *веома уска стаклена цев, танка цевчица с уским каналима.* **мокраћна** ~ анат. *одводни канал мокраћне бешике* urethra. **чекати (некога) на** ~ *чекати (некога) с напетом пушком.*

цевàница јек. **цјевàница** ж анат. *дуга цеваста кост ноге од колена до глежња, голен, голењача,* tibia; *уопште цеваста врста кости.*

цѐвār јек. **цјѐвār,** -а́ра м *квалификовани радник за полагање, уградњу цеви.*

цѐвара јек. **цјѐвара** ж пеј. **1.** *пушка.* **2.** *мршава, као цев танка нога.*

цѐвāрна јек. **цјѐвāрна** ж *одељење у фабрици, радионица у којој се израђују цеви.*

цèвāрскӣ јек. **цјèвāрскӣ,** -ā, -ō *који се односи на цеваре:* ~ одељење.

цèваст јек. **цјèваст,** -а, -о *који има облик цеви:* ~ кост, ~ шупљина. • **цевасте медузе** зоол. *водени полипи чије колоније личе слободно у мору* Siphonophora.

цèвāш јек. **цјèвāш,** -а́ша м и **цевàшица** јек. **цјевàшица** ж зоол. *у мн.: пречастаре глисте с кречњачком или кожастом цеви око тела* Serpulidae *(у јд.: таква глиста):* црви цеваши, глисте цевашице.

цèвина јек. **цјèвина** ж **1.** *ауто. од цев.* **2.** пеј. *пушка.*

цêвка јек. **цӣјевка** ж *уска цев; електронска цев, електронка.*

цêвнӣ јек. **цӣјевнӣ,** -ā, -ō *који се односи на цев:* ~ прикључак, ~ осцилатор.

цéвница јек. **цијèвница** ж анат. *в.* **цеваница.**

цêвњāк јек. **цӣјевњāк** м **1.** *покретни део разбоја у који се умеће потка, чуњак.* **2.** зоол. *у мн.: цеваста медузе* Siphonophora *(у јд.: таква медуза).*

цèвовòд и **цèвовод** јек. **цјèвовòд** и **цјèвовод,** -ода м *систем, низ међусобно повезаних цеви који служи за транспорт неког флуида (воде, блата, паре, нафте и др.):* полагање цевовода.

цèвоводнӣ јек. **цјèвоводнӣ,** -ā, -ō *који се односи на цевовод.*

цевòзубац јек. **цјевòзубац,** -упца м зоол. *в.* **цевозубица.**

цевòзубица јек. **цјевòзубица** ж зоол. **1.** *у мн.: ред примитивних сисара* Tubulidentata *са дужом главом, чији су зуби сложени од много цевчица које су на врху затворене и са дугачким црволиким лепљивим језиком прилагођеним за лов термита (у јд.: такав сисар).* **2.** *у мн.: змије отровнице* Solenoglypha, *љуштице (у јд.: таква змија).*

цèвчина јек. **цјèвчина** ж *ауто. од цев.*

цêвчити јек. **цӣјевчити,** -ӣм несвр. разг. [гл. им. -чӗње с] *много пити (алкохолно пиће):* ~ ракију.

цèвчица јек. **цјèвчица** ж *дем. од цев; уска цев.*

цèдар (цéдар), -дра м *в. кедар.*

цèдилац јек. **цјèдилац,** -иоца м *онај који нешто цеди.*

цèдило јек. **цјèдило** с *платно или сличан материјал кроз који се нешто цеди (нпр. млеко); материја или направа кроз коју се нешто цеди, цедиљка:* ~ за сир. • **остати (наћи се** и сл.**) на цедилу** *бити преварен, изневерен.* **оставити (некога) на цедилу** *изневерити, издати (некога).*

цèдӣљка јек. **цјèдӣљка** ж *кухињска направа са избушеним, рупичастим дном за цеђење неке течности (нпр. чаја, супе и сл.):* ~ за чај, ~ за тестенину.

цèдина јек. **цјèдина** ж *в. оцедина.*

цèдитељ јек. **цјèдитељ** м *в. цедилац.*

цéдити, цéдӣм јек. **цијèдити,** цӣједӣм несвр. [гл. им. цéђӗње јек. цијèђӗње с] **1.** *пропуштати течност кроз цедиљку или упијање кроз нешто шупљикаво или уско ради пречишћавања:* ~ млеко, ~ чај, ~ супу. **2. а.** *притискивањем, стезањем, гњечењем истискивати течност из нечега:* ~ лимун, ~ маслине, ~ рубље. **б.** *притискивањем, стезањем истискивати из нечега (течност, сок и сл.):* ~ сок (из лимуна), ~ ширу. **в.** фиг. *с напором, једва и прекo воље изговарати:* ~ речи, ~ реч по реч. **3.** *испуштати из себе течност мало-помало, у капљама:* ~ смолу (о дрвету). **4.** *испијати полако, у малим гутљајима (обично алкохолно пиће); сркати:* ~ ракију, ~ супу (кроз бркове). **5.** (из некога, из нечега) *силом, с муком извлачити нешто (из некога, из нечега):* ~ речи из некога, ~ признање (из некога), ~ снагу из себе. **6.** фиг. *притиском, експлоатацијом, мучењем и сл. извлачити неку материјалну корист од некога, искоришћавати, гулити (некога):* ~ народ, ~ сељаке. ■ **~ се 1.** *тећи полако, цурити, сливати се кап по кап или у танком млазу (нпр. о води, зноју, смоли, уљу и сл.).* **2.** фиг. *пробијати се мало-помало, у танком млазу.* – Сунчева светлост се цедила кроз крошње дрвећа. **3.** фиг. *губити физичку снагу, јако слабити, пропадати (услед болести, глади и сл.):* ~ се од болести. • **~ кроз зубе** а) *полако пити, испијати, сркати.* б) *говорити полако, једва чујно.* **~ мед** *издвајати мед из саћа помоћу центрифуге.*

цèдӣште јек. **цјèдӣште** с *место на коме се скупља цедина.*

цéдница јек. **цијèдница** ж **1.** *справа за цеђење нечега притискивањем, гњечењем, пресе:* ~ за грожђе. **2.** *вода која се скупља и цеди, капље с нечега.*

цèдр- *в. кедр-.*

цèдуља ж итал. **а.** *листић папира на коме је нешто забележено, написано; такав листић папира намењен за забелешке и др.:* истргнути цедуљу из нотеса. **б.** *в. етикета:* лепити цедуље.

цèдуљица ж *дем. од цедуља.*

цедȕљче, -ета с (мн. ø) нар. и разг. *дем. од цедуља.*

цêђ, цéђа јек. **цӣјеђ,** цијèђа м и **цêђ,** цêђи јек. **цӣјеђ,** цӣјеђи ж *вода кувана с пепелом, луговом од дрвета која се користила за прање рубља и др., лужница.*

цеђèнӣк јек. **цјеђèнӣк,** -и́ка м *мед самоток (који се сам цеди из саћа).*

цèзāр и **цêзāр** м лат. ист. *римски цар, титула римских царева.*

цезарѝзам, -зма м пол. *аутократски систем владавине, облик државне управе у којој сву власт има једна личност, цар, монархизам:* римски ~, руски ~.

цезарѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на цезаризам, својствен цезаризму:* ~ Русија.

цезаропапѝзам, -зма м лат. и грч. *облик владавине у којем је и световна и духовна власт у рукама владара (нпр. у царској Русији).*

цезаропапѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на цезаропапизам, својствен цезаропапизму:* ~ теза.

цèзāрскӣ и **цêзāрскӣ,** -ā, -ō *који се односи на цезаре, својствен цезарима, царски:* ~ власт, ~ апсолутизам.

цêзијум (цêзӣј, -ија) м хем. *хемијски елемент* (Cs), *мек сребрнасти алкални метал, који се користи у производњи електронских лампица и као извор енергије за погон свемирских ракета.*

цêзијумскӣ, -ā, -ō *који се односи на цезијум.*

цезу́ра ж лат. књиж. *ритмички одмор у стиху после одређеног слога.*

цèкӣн, -и́на м итал. ист. *млетачки дукат; уопште златник различите вредности.*

цӗл м нем. *вештачка вуна од дрвета; тканина од те вуне.*

цел- *као први део полусложеница значи да је оно што означава други део сложенице од цела:* цел-влакно, цел-тканина.

цéлац јек. **цијèлац,** -лца м **1.** *снег који још није гажен, нетакнут, неугажен снег:* газити ~. **2.** *шума која још ни је сечена, неначета шума.*

цèлер м нем. бот. и агр. *двогодишња повртарска биљка* Apium graveolens *из ф. штитара* (Umbelliferae), *чији се задебљали корен употребљава као зачин и за салату.*

цèлеров, -а, -о *који се односи на целер, који потиче од целера:* ~ корен.

цêлзијус (цêлзӣј, -ија) м физ. *ступањ, степен Целзијусовог топломера:* 35° целзијуса у хладу.

целѝбāт, -а́та м лат. **а.** *забрана женидбе католичким свештеницима:* свештенички ~. **б.** *уопште беженство, безбрачност особе у зрело доба.*

целѝбāтскӣ, -ā, -ō *који се односи на целибат.*

целѝвати, цѐлӣвām јек. **цјелѝвати,** цјѐлӣвām свр. и несвр. *да(ва)ти целов, (по)љубити.* ■ **~ се** *(по)љубити једно друго.*

целѝваћӣ јек. **цјелѝваћӣ,** -ā, -ē *који је намењен целивању, који се целива:* целиваће иконе.

целѝвāч јек. **цјелѝвāч,** -а́ча м *онај који целива:* ~ иконе.

целѝвача јек. **цјелѝвача** ж *икона која се целива, која је изложена за целивање.*

целѝна јек. **цјелѝна** ж **1.** *стање и својство онога што је цело, читаво, потпуно, целовитост, потпуности; оно што је цело,*

потпуно: ~ знања, географска ~, узети у обзир целину, заокружена ~. **2.** *заједница, скупност:* ~ народа, гледати интересе целине. • **у целини** а) *целовито, потпуно, свеобухватно:* унети текст у целини у књигу. б) **(гледано, узето, посматрано** и сл.) *уопште, у општем смислу, без обзира на појединачне, конкретне случајеве.*

цѐлӣнскӣ јек. **цјѐлӣнскӣ,** -ā, -ō *који се односи на целину, целокупан, потпун.*

целѝсходан и **цѐлисходан** јек. **цјелѝсходан** и **цјѐлисходан,** -дна, -о *в. сврсисходан.*

целѝсходно и **цѐлисходно** јек. **цјелѝсходно** и **цјѐлисходно** прил. *в. сврсисходно.*

целѝсходнӧст и **цѐлисходнӧст** јек. **цјелѝсходнӧст** и **цјѐлисходнӧст,** -ости ж *в. сврсисходност.*

це́лити, цѐлӣм јек. **цијѐлити,** цӣјелӣм несвр. песн. [гл. им. це́љење јек. цијѐљење с] *исцељивати, лечити:* ~ ране.

цѐлица јек. **цјѐлица** ж *нетакнута, неорана земља, ледина.*

цѐлнути јек. **цјѐлнути,** -нѐм арх. *дати (неком) кратак целов, пољубац, једанпут пољубити:* ~ у образ.

це́лō јек. **цијѐлō,** -ōга с **1.** мат. *цео, потпун број, потпуна величина:* једно ~, два цела. **2.** *в. целина:* бити организован као једно ~.

цело- јек. **цјело-** *као први део сложеница значи целину, целовитост, потпуност онога што је означено другим делом сложенице:* целовечерњи, целодневни, целокупан итд.

целòбрōјан јек. **цјелòбрōјан,** -јна, -о *који се односи на цео број:* ~ множилац.

цѐлōв, -а и **цѐлōв,** -òва јек. **цјѐлōв,** -а и **цјѐлōв,** -òва м арх. *пољубац.*

целòвати (се), цѐлујēм (се) јек. **цјелòвати (се),** цјѐлујēм (се) несвр. арх. *в. целивати (се).*

целовѐчѐрњӣ јек. **цјеловѐчѐрњӣ,** -ā, -ē *који траје целу вечер, чије приказивање траје целу вечер (око 90 минута):* ~ филм, ~ програм, ~ драма.

целòвит јек. **цјелòвит,** -а, -о *потпун, целокупан, свеобухватан; интегралан; читав, цео, неокрњен:* ~ представа, ~ програм, ~ личност, бити ~.

целòвито јек. **цјелòвито** прил. *у целовитом стању, облику, потпуно, свеобухватно:* приказати ~.

целòвитӧст јек. **цјелòвитӧст,** -ости ж (инстр. -ошћу) *особина и стање онога што је целовито, потпуност, свеобухватност:* ~ представе.

целогòдишњӣ јек. **цјелогòдишњӣ,** -ā, -ē *који траје целу годину:* ~ биљка, ~ зарада, ~ производња.

целòднēван јек. **цјелòднēван,** -вна, -о *који траје цео дан:* ~ настава, целодневни боравак.

целòкупан јек. **цјелòкупан,** -пна, -о *цео, сав, потпун, укупан:* ~ простор, ~ народ, ~ износ, ~ књижевност.

целòкупно јек. **цјелòкупно** прил. *у целини, потпуно, сасвим:* узети нешто ~.

целòкупнӧст јек. **цјелòкупнӧст,** -ости ж (инстр. -ошћу) *стање онога што је целокупно, укупност свих делова, потпуности, целовитости, интегритет:* територијална ~.

целòноћан јек. **цјелòноћан,** -ћна, -о *који траје целу ноћ:* ~ шијанка.

це́лост јек. **цијѐлōст,** -ости ж *особина и стање онога што је цело, што има све делове, целина, потпуност:* идејна ~, сагледати у целости.

целòфа̄н, -а́на м грч.-лат. *танка прозирна савитљива материја у виду листова која се добија од регенерисане целулозе, а употребљава се за паковање намирница и др.*

целòфа̄нскӣ, -ā, -ō *који је од целофана:* ~ омот.

цѐлула ж лат. *в. ћелија (2).*

цѐлула̄рнӣ, -ā, -ō *који се односи на целулу, ћелијски, ћелични:* ~ ткиво.

целули́тис (целӯли́т, -и́та) м лат. мед. *поткожно обољење које настаје услед хормоналног поремећаја и накупљања поткожног масног ткива, а манифестује се у виду смежуране коже попут поморанџине коре, „поморанџина кора".*

целулӧза ж лат. *главни састојак зидова биљних ћелија, који се користи у производњи хартије, вештачких влакана, експлозива и др.*

цѐлулӧзнӣ, -ā, -ō *који има у себи целулозе, у коме има целулозе; који се бави прерадом целулозе:* ~ памук, ~ дрво, ~ влакно; ~ индустрија.

целулòйд, -и́да м лат.-грч. *пластична рожаста еластична лако запаљива маса која се добија од нитроцелулозе и камфора, са врло широком применом у производњи лакова, филмова, чешљева и др.*

целулòйднӣ, -ā, -ō *који се односи на целулоид, који је од целулоида:* ~ трака.

цѐлцāт и **цѐлцат** јек. **цјѐлцāт** и **цјѐлцат, цѐлцит** и **цѐлцӣт** јек. **цјѐлцит** и **цјѐлцӣт,** -а, -о (обично у вези с прид. „цео") *у појачаном значењу: цео:* цео целцати дан, цела ~ варош.

цѐмент м лат. *смеса силиката добијена жарењем кречњака и глине, након чега се мање у фини прах који се мешањем са водом брзо стврдне, дајући помешан са песком цементни малтер, а са шљунком бетон.*

цемѐнтара ж *фабрика цемента.*

цемента́ција ж **а.** *металуршки поступак отврдњавања површине челика повећањем садржаја угљеника, што се постиже загревањем.* **б.** *таложење бакра из његових отопина додавањем гвоздених струготина, опиљака.*

цемента́цијскӣ, -ā, -ō *који се односи на цементацију.*

цемѐнтāш, -а́ша м *радник у фабрици цемента.*

цементи́рати, -ѐнтӣрām свр. и несвр. **1. а.** *превући, превлачити, вез(ив)ати, утврдити, утврђивати цементом:* ~ подлогу, ~ зид. **б.** фиг. *поставити, постављати чврсту основу (нечему), учврстити, учвршћивати, (о)јачати:* ~ јединство. **2.** *(из)вршити цементацију.*

цѐментнӣ, -ā, -ō **1.** *који се односи на цемент: који је од цемента:* ~ глазура. **2.** *од које се добија цемент:* ~ лапор, ~ боксит. **3.** *који служи за производњу цемента, у коме се производи цемент:* ~ фабрика, ~ индустрија, ~ погон.

це́на јек. **цијѐна** ж **1.** *новчани израз вредности робе, одн. друштвено потребног рада утрошеног у производњи робе; употпуне вредност нечега изражена у новцу или нечему другом:* ниска ~, висока ~, повољна ~, фабричка ~, ~ производње, куповна ~, продајна ~, скок цена, пораст цена, пад цена, стабилност цена, снижење цена, одредити цену, подићи цену, снизити цену. **2.** (само јд.) **а.** *вредност, значење, важност:* немати цене, књиге вечне цене. **б.** *вредност нечега као жртва која се мора поднети за нешто:* ~ славе, ~ победе, ~ успеха. • **бити на великој цени** *бити врло цењен, тражен.* **бити на цени** *бити цењен, уважаван.* **држати се на цени** *уважавати, ценити себе.* **знати своју цену** *бити свестан своје вредности, свог значаја.* **имати цену** *бити скуп.* **немати цене** *бити врло скупоцен, имати велику вредност, велики значај, бити драгоцен.* **ни по (под) коју цену** *нипошто, никако.* **ни по цену живота** *никако, макар се жртвовао и живот.* **оборити (обарати) цене (некоме)** *конкуренцијом и сл. принудити некога да своју робу прода јефтиније него што жели.* **платити високу цену (за нешто)** *поднети много жртава (за нешто, за остварење неког циља).* **по (под) сваку цену** *свакако, на сваки начин.* **по (под, уз) цену нечега** *ризикујући, жртвујући нешто.* **уз високу цену** *ризикујући, жртвујући много.* **уз коју цену?** *уз које жртве, одрицања?* **уз малу цену** *уз мале жртве, уз мали ризик.* **уз најмању (минималну) цену** *уз најмање жртве, лако.* **уз цену великих напора (жртава** и сл.) *уз велике напоре, тешко.* ~ **крви** етн. ист. *одштета за убијеног, крварина, крвнина.*

цѐнзор и **це́нзор** м лат. **1.** *службена особа, одн. државни орган који цензурише књиге, филмове, писма и др.:* ~ српских књига, ~ филмова. **2.** *процењивач, прегледач, надзорник; строг судија, критичар.* **3.** ист. *високи чиновник у старом Риму који је процењивао имовину, надзирао јавни морал и давао државне приходе под закуп.*

цѐнзо̄рка и **цѐнзо̄рка** ж *жена цензор.*

цѐнзорскӣ и **цѐнзорскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на цензоре.*

цѐнзорство и **цѐнзорство** с *служба, дужност цензора.*

цензу́ра ж лат. **1. а.** *службени преглед штампаних дела (књига, часописа), филмова, позоришних дела, радио-емисија, телевизијских емисија и др. ради превентивног или накнадног елиминисања штетног садржаја или ради евентуалне забране:* ~ новина, ~ књига, ~ филмова, увести цензуру, подвргнути цензури, проћи цензуру. **б.** *установа, орган који врши тај преглед:* мишљење цензуре, заварати цензуру. **2.** *процена, оцењивање, расуђивање; аутоцензура:* без цензуре следити своје мисли, збијати шале без цензуре. **3.** ист. *посао цензора у старом Риму.*

цензу̀рисати, -ишēм (цензурѝрати, -у̀рӣрām) свр. и несвр. **1.** *(из)вршити цензуру (1а), службено прегледати рукописе припремљене за штампу, филмове, позоришне комаде и др. пре приказивања:* ~ књиге, ~ новине. **2.** *оценити, оцењивати, проценити, процењивати:* ~ речи.

цензу̀рнӣ и **цензу̀рскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на цензуру:* ~ оцена.

цѐнзус и **цѐнзус** м лат. **1.** ист. *процена вредности имовине грађана у старом Риму ради утврђивања пореза.* **2.** *утврђивање висине породичног прихода ради добијања дечјег додатка или социјалне помоћи; висина тога прихода потребна за стицање права на дечји додатак или социјалну помоћ.* **3.** ист. *висина пореске стопе на основу које се стицало изборно право:* изборни ~, бирачки ~. **4.** *минимални проценат гласова потребан за улазак неке странке у скупштину.*

цѐнӣк јек. **цјѐнӣк,** -и́ка м *в. ценовник.*

це́нити, цѐнӣм јек. **цијѐнити,** цӣјенӣм несвр. [гл. им. це́ње̄ње јек. цијѐње̄ње с] **1.** *одређивати, утврђивати цену или вредност нечему:* ~ робу, ~ стоку. **2.** *стварати, формирати, доносити одређени суд, мишљење о некоме или нечему, просуђивати, процењивати, оцењивати:* ~ на основу нечега (по нечему), ~ човека по оделу. **б.** (за некога, за нешто, неким, нечим) *приписивати некоме нека својства, особине, сматрати, држати (каквим):* ~ за луда човека (лудим човеком), ~ паметним човеком (за паметна човека). **3.** *признавати (некоме, нечему) вредност и показивати поштовање према некоме, нечему, сматрати значајним, поштовати, уважавати (некога):* ~ некога, ~ књижевност, ~ песника, ~ поштење, ~ памет. ■ ~ **се** *имати о себи одређено позитивно мишљење, сматрати се:* ~ се паметним, ~ се срећним.

цѐнкати се јек. **цјѐнкати се,** -а̄м се несвр. *настојати постићи повољну, нижу цену у своју корист приликом куповине, погађати се:* ~ на вашару.

цѐнӧвнӣ јек. **цјѐнӧвнӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на цене:* ~ скок, ~ удар.

цѐнӧвнӣк, -а **ценӧ̀вник,** -и́ка јек. **цјѐнӧвнӣк,** -а и **цјенӧ̀внӣк,** -и́ка м *попис, списак трговачке робе или нечег другог с назнаком цене:* трговачки ~, царински ~.

цѐнт м (ген. мн. цѐнтӣ и цѐнтā) лат. **1. а.** *стоти део новчаних јединица неких земаља (америчког и канадског долара, кинеског јуана, холандског гулдена и др.).* **б.** *уопште ситан новац, пара, новчић:* немати ни цента. **2.** *в. центa.*

цѐнта ж (ген. мн. цѐнтӣ) лат. *мера за тежину различите величине зависно од земље (100* kg, 45,36 kg *или* 50,8 kg). • **метричка** ~ *100* kg, *квинтал.* **енглеска** ~ *100 фунти, одн. 50,8* kg. **америчка** ~ *45,36* kg.

цѐнтар, -тра м лат. **1. а.** мат. *тачка једнако удаљена од крајњих тачака неке дужине, површине или тела, средиште:* ~ круга, ~ лопте. **б.** физ. *тачка у којој се концентрише неко дејство:* ~ притиска. **2.** *средина, средиште, средњи део насеља, обично града:* ~ Београда, ~ Париза. **3.** *место у коме је концентрисана нека активност, делатност или управа, руководство; град или друго веће насеље које има административни, културни, научни или индустријски и сл. значај за неку област или земљу у којој се налази:* трговачки ~, индустријски ~, културни ~, научни ~, административни ~. **4.** *државна или друштвено-политичка установа или орган као средиште неке активности, делатности; зграда у којој се налази та установа:* ~ за рехабилитацију, ~ за туристичке информације, ~ за образовање, ~ за учење страних језика, спортски ~, наставни ~. **5.** вој. *главни део војске у борбеној линији (за разлику од крила, која се налазе са стране тога дела војске).* **6.** фиг. *оно што је главно, око чега се све концентрише, скупља:* ~ радње, ~ збивања. **7.** пол. *партије или парламентарне групе између левице и деснице у вишестраначком систему; умерена политичка оријентација између левице и деснице:* странке центра; леви ~, десни ~. **8.** анат. *скуп нервних ћелија који регулише неку функцију у организму:* ~ за равнотежу, моторни ~. **9.** спорт. *играч који је распоређен у средишту игралишта (у кошарци, хокеју, ватерполу).* • **бити у центру пажње** *бити главни, привлачити на себе пажњу свих, изазивати велико интересовање.*

цѐнтарфо̄р м енгл. спорт. *најистуренији навални играч у фудбалу, централни нападач, задужен за давање голова.*

цѐнтархалф м енгл. спорт. *последњи играч одбране у фудбалу.*

цѐнтаршут м спорт. *ударац у фудбалу којим се лопта са ивице терена набацује у средину пред противнички гол.*

цѐнтаур и **цента̀ур** м *в. кентаур.*

цѐнтезимā̀лан, -лна, -о лат. у изр. ~ **вага** *вага с полужним системом који омогућује уравнотежавање терета тегом 100 пута мање масе, вага којом се могу вагати терети сто пута тежи од тега, мосна вага.*

центи- лат. *префикс за означавање мере сто пута мање од основне јединице (која се налази у другом делу речи):* центиметар (стоти део метра), центилитар (стоти део литра).

цѐнтиград м лат. физ. *степен Целзијусове топломера (који је подељен на сто степени).*

цѐнтиграм м лат.-грч. *стоти део грама.*

цѐнтилӣтар и **цѐнтилитар,** -тра м лат.-грч. *стоти део литра.*

цѐнтимѐтар и **цѐнтиметар,** -тра м **1.** *стоти део метра.* **2.** *кројачка врпца за мерење дужине с назначеним центиметрима, кројачки метар:* мерити центиметром.

цѐнтимѐтарскӣ и **цѐнтиметарскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на центиметар.*

цѐнтимѐтарски и **цѐнтиметарски** прил. *изражено у центиметрима.*

центра́ла ж лат. **1.** *седиште, управни центар неке разгранате организације, установе, матице:* ~ банке, извозна ~ за жито. **2.** *место где су смештена главна енергетска постројења неке веће техничке установе:* телефонска ~, електрична ~, хидроелектрична ~, атомска ~. **3.** *главни град, престоница.* **4.** мат. *дуж која спаја средишта двају кругова, дужина између средишта двају кругова.*

цѐнтра̄лан, -лна, -о лат. **1.** *који се налази у центру, средишту, средишњи, средњи; главни, руководећи:* ~ подручје, ~ зона; ~ власт, ~ управа. **2.** мат. *који се односи на центар:* централни угао, ~ растојање. • **централни живчани (нервни) систем** анат. *мозак и кичмена мождина.* **централни комитет** пол. *главни, управни одбор.* **Централне силе** ист. *савез Немачке и Аустроугарске у Првом светском рату (1914–1918).* ~ **грејање** *грејање просторија у зградама из једног места, котларнице или топлане, у којој се у котловима загрева вода, пара или ваздух који струји кроз цевоводе до радијатора у становима.*

централѝзам, -зма м лат. пол. *систем управљања или организације у коме су нижи органи власти потчињени централној власти, као и све важније организације и установе које раде по директивама централне власти.* • **демократски** ~ пол. *руководећи лењинистички принцип организационог устројства комунистичке партије који се заснива на доношењу свих одлука за које се изјаснила већина на демократски начин и спровођењу тих одлука под руководством једног централног тела (уз обавезно покоравање тога централног тела и сваке организације, као и сваког члана партије тој демократски усвојеној одлуци).*

централѝза̄тор м *онај који врши, заводи централизам, централизацију.*

централи̏за̄торскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на централизаторе, својствен централизаторима:* централизаторске тенденције.

централиза́ција ж лат. пол. *концентрација власти (политичке, управне, економске и др.) у централним органима власти и државним установама; систем управљања у коме је сва власт концентрисана у једном центру, у једном управном органу или у рукама једног човека.* • ~ **капитала** екон. *претварање многих, релативно самосталних капитала у мањи број крупних капитала.*

централи̏зованӧст (централи̏зӣранӧст), -ости ж *особина и стање оног што је централизовано:* ~ власти.

централи̏зовати, -зујем (централизи́рати, -и̏зӣрам) свр. и несвр. *спровести, спроводити, (из)вршити централизацију, подврћи, подвргавати централизацији:* ~ власт, ~ владавину.

централи̏ст(а), -ē м (мн. -сти) *присталица централизма.*

централи̏стичкӣ, -а̄, -о̄ (централи̏стичан, -чна, -о) *који се односи на централизам и централисте, заснован на централизму, својствен централизму и сл.:* ~ држава, ~ власт, ~ управа, централистичке тежње, ~ уређење.

централи̏стички прил. *на централистички начин:* ~ управљати, ~ владати.

цѐнтра̄лно прил. *ка центру, у правцу центра:* деловати ~, ~ поставити.

централ́нӧст, -ости ж *стање онога што је централно постављено, централна позиција, централни положај.*

центри̏зам, -зма м пол. *политичко опортунистичко начело и деловање у партијама II интернационале.*

центрипѐта̄лан и цѐнтрипета̄лан, -лна, -о физ. *који тежи, делује према центру, усмерен према центру, средишту:* ~ сила.

центри́рати, цѐнтри̏рам свр. и несвр. **1.** *наместити, намештати, сместити, смештати, довести, доводити (нешто) у средиште, усредоточити, усредсредити, усредсређивати.* **а.** геом. *одредити, одређивати центар, средиште.* **б.** техн. *довести, доводити центар инструмента или неког дела машине тачно у одговарајући положај; одредити, одређивати ротацијску осовину (средишњицу) обично помоћу нарочите машине, инструмента; концентрисати средишта неких тела на једну заједничку осовину:* ~ трап (мотора), прецизно ~. **2.** спорт. *бацити, бацати, добаци(ва)ти лопту у средину иглалишта:* добро ~.

цѐнтрист(а), -ē м (мн. -сти) пол. *в. центрумаш.*

центри̏стичкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на центристе и центризам:* ~ странка.

центрифу́га ж лат. физ. *машина, справа за издвајање гушћих, чвршћих материја из течности или уклањање воде из тврдих материја деловањем центрифугалне силе:* ~ за цеђење воде из рубља, ~ за цеђење меда из саћа.

центрифу̏га̄лан и цѐнтрифуга̄лан, -лна, -о лат. *који тежи да тело које се креће по некој закривљеној површини, путањи удаљи од средишта закривљености; који ради, функционише на том принципу:* ~ сила; ~ машина.

центрифуги́рати, -у̏гӣрам свр. и несвр. *(ис)цедити помоћу центрифуге:* ~ рубље, ~ мед.

центросфе́ра ж лат.-грч. геол. *средишње језгро Земље, земаљске кугле (за разлику од литосфере, Земљине коре).*

цѐнтрум м *в. центар.*

центру̏маш, -а́ша м пол. *присталица центрума, центра (у вишестраначком систему).*

центру̏машкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на центрумаше, који припада центрумашима и центруму, својствен центрумашима:* ~ лист, ~ штампа.

центрума́штво с пол. *центрумашка политика; центризам.*

цѐнту̏рија ж лат. ист. **а.** *војна јединица, чета од 100 војника у старом Риму.* **б.** *чета тешко наоружаних пешака у римској легији.*

центури̏о̄н, -о́на м *заповедник центурије.*

це̑њен јек. **цӣјењен,** -а, -о **1. а.** *који је на гласу, који уживa углед, вредан поштовања, поштован, угледан:* цењени писац, цењени научник. **б.** *као учтива формула у усменом или писменом обраћању:* (много) цењени (господине, пријатељу и сл.). **2.** *који је на цени, вредан, тражен:* ~ сорта, слабо ~ роба.

це̑њкати се јек. **цӣјењкати се,** -а̄м се несвр. *в. ценкати се.*

це̑о, це́ла, -о јек. **цӣо** и **цӣјел,** цијела, -о (комп. ѿ) **1.** *који има све своје делове, који није лишен ниједног дела, којем ништа не недостаје, узет у целини, читав, сав, потпун:* ~ зграда, ~ књига, ~ град, ~ родбина, ~ улог, ~ износ, ~ површина. **2. а.** *који није прекинут (у просторном или временском смислу), који је у пуном обиму, одн. трајању (често у хиперболичком значењу):* ~ дужина, целим путем; цели дан, ~ јутро, целу годину. **б.** *(уз бројеве или именице које значе количину, меру истиче управо толику количину, меру)* пун, *читав:* изручити целу кофу воде, трајати цела три месеца. **3.** *неповређен, неозлеђен; неоштећен, неначет:* стићи здрав и ~; ~ орах, скувати целе кромпире. **4.** *за појачавање значења именице уз коју стоји као атрибут:* направити целу збрку. **5. а.** *прави, истински:* постати ~ човек, ~ момчина. **б.** разг. *потпуно сличан, исти, прави, сушти:* бити цели отац. **в.** *непобитан, неоспоран, прави:* цела истина. **6.** разг. *паметан, нормалан.* – Ти ниси цео. • ~ **свет** *свако, сви.* – Цео свет то зна. **извући целу главу (кожу)** *остати неповређен.* ~ **млеко** *необрано, пуномасно млеко.* ~ **вино** *в. вино (изр.).* ~ **број** мат. *природни број којим се изражава количина неподељених целина (за разлику од разломка).*

це̑п јек. **цӣјеп** м **1.** *дашчица привезана за мотку којом се млатило жито при вршидби, млат.* **2.** *гранчица која се ставља на подлогу при калемљењу биљке, калем, навртак, plemka:* лозни цепови. **3.** *део обредног руха који католички свештеник ставља око врата.*

це̑пак јек. **цӣјепак,** -пка, -о *који се лако цепа, цепљив, калав:* ~ дрво, ~ плод.

цѐпало јек. **цӣјепало** с *клада, пањ на коме се цепају дрва; дрвљаник.*

цепа̀нӣк јек. **цӣјепа̀нӣк,** -и́ка м *в. цепка.*

цѐпаница јек. **цӣјепаница** ж **1.** *комад расцепљеног дрвета:* ложити цепанице. **2.** фиг. пеј. *неотесана, проста особа, простак.*

цепа̀ница јек. **цӣјепа̀ница** ж агр. **1.** *в. цепка.* **2.** *плод воћке која се лако цепа, кала и одваја од кошчице:* ~ бресква.

цѐпаничкӣ јек. **цӣјепаничкӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на цепанице.*

це́пати, цӗпа̄м јек. **цӣјепати,** цӣјепа̄м несвр. **1. а.** *ударајући нечим оштрим (секиром или неким другим сечивом) растављати на делове, комаде:* ~ дрва,. ~ кладе. **б.** *кидати, тргати на комаде, дерати; комадати:* ~ хартију, ~ хаљину; ~ имање. **в.** *делити, раздвајати на више делова, разједињавати, распарчавати:* ~ странку, ~ државу, ~ савез. **г.** фиг. *нарушавати, реметити:* ~ тишину, ~ јединство. **д.** *режући или трајући растављати на два дела, паратн:* ~ платно. **ђ.** *раздвајати, расподедати нити по дужини:* ~ жицу, ~ нит. **е.** *резати, сећи, кидати, раздвајати напола, располовљавати, калати:* ~ шљиве, ~ вишње. **ж.** *ломити, кршити.* – Громови су цепали дрвеће. **2.** *хабати, дерати (дужом употребом).* – Годишње је цепао три одела. **3. а.** *бразДати, орати.* – Плуг је цепао земљу. **б.** *прелазити преко нечега остављајући видан траг, резати, паратн.* – Моторни чамац је цепао мирну површину воде. **4.** безл. (са логичким субј. у акуз. и допуном: у нози, у колену, у зглобовима, у зубу и сл.) *јако болети.* – Цепа ме у зглобовима. ■ ~ **се 1. а.** *делити се, раздвајати се на делове, комаде; рачвати се, гранати се.* – Нит се почела цепати на два дела. Плод у лепирњача и крсташица се цепа попречно. Ударајући у морске хриди валови су се цепали. Река се на ушћу цепа на неколико рукаваца. **б.** *распарчавати се, разједињавати се.* – Народ се цепа. Партија се цепала на фракције. **2.** *пропадати, дерати се, хабати се (од употребе, ношења и сл.).* – Одело је било од лошег материјала и брзо се цепало. **3.** *јако болети (од умора, исцрпљености, слабости).* – Ноге су ми се цепале од умора. • ~ **длаку на четворо** *истраживати до ситница, цепидлачити, ситничарити.* ~ **(некоме) срце, друшу, груди** *задавати (некоме) велик душевни бол, патњу.* **ср-**

цему се цепа *каже се кад неко јако пати, трпи велике душевне болове.* ~ **се од смеха** *јако, бучно се смејати, кикотати се.*

це́пацјек. **цијѐпац,** -пца м **1.** *отцепљено дрво, цепаница; батина, млат.* **2.** риб. *дугачка, танка мотка на којој су причвршћене ости, оствиште, остиљ.* **3.** мн. *штапци који стоје у пређи између нити и горњег вратила.*

цѐпа̄ч јек. **цјѐпа̄ч,** -а́ча м **1.** *онај који нешто цепа, сече, кида:* ~ дрва, ~ карата (улазница). **2.** фиг. *онај који цепа, нарушава јединство неке организације.* **3.** спорт. *играч који јако, грубо удара кршећи правила игре.*

цѐпача јек. **цјѐпача** ж агр. *врста шљиве која се лако цепа и одваја од кошпице.*

цѐпа̄чкӣ јек. **цјѐпа̄чкӣ,** -ā, -ō **1.** *који се односи на цепаче:* ~ посао. **2.** фиг. *који цепа, нарушава јединство, разбијачки; секташки:* ~ делатност (у партији), цепачке тенденције.

цѐпа̄чки јек. **цјѐпа̄чки** прил. *на цепачки начин, разбијајући јединство; разбијачки; секташки:* деловати ~

цепе̏лӣн, -и́на м нем. *врста ваздухопловa, дирижабла пуњеног гасовима лакшим од ваздуха (према имену немачког конструктора Цепелина).*

цѐпи̏во јек. **цјѐпи̏во** с мед. *в. вакцина:* ~ против туберкулозе, ~ против колере.

цепи̏длака и **цѐпидлака** јек. **цјепи̏длака** и **цјѐпидлака** ж (м) (мн. ж) *особа која до најситнијих појединости, до ситница истражује и оно што нема важности, да би (некоме, нечему) правио замерке, ситничар, закерало; ситничави критичар, формалиста:* бити ~.

цепи̏длача̄р јек. **цјепи̏длача̄р** м *в. цепидлака.*

цепи̏длача̄рскӣ јек. **цјепи̏длача̄рскӣ,** -ā, -ō *који се односи на цепидлачаре, цепидлачки:* ~ ситничавост.

цепи̏длача̄рски јек. **цјепи̏длача̄рски** прил. *као цепидлачар, ситничарски, цепидлачки:* ~ пазити на сваку реч.

цепи̏длачити јек. **цјепи̏длачити,** -и̏м несвр. [гл. им. -чѐње с] *поступати као цепидлака, бити ситничав, ситничарити:* ~ у анализи дела.

цепи̏длачкӣ и **цѐпидлачкӣ** јек. **цјепи̏длачкӣ** и **цјѐпидлачкӣ,** -ā, -ō *који се односи на цепидлаке, својствен цепидлакама, ситничарски:* ~ анализа.

цепи̏длачки и **цѐпидлачки** јек. **цјепи̏длачки** и **цјѐпидлачки** прил. *као цепидлака, ситничарски:* ~ расправљати о нечему.

цѐпи̏н, -и́на м *в. цапин.*

це́пити, цѐпӣм јек. **цијѐпити,** цијѐпӣм несвр. [гл. им. -пљѐње с] **1.** *калемити, наврћати (воћку, винову лозу, ружу и сл.):* ~ трешњу, ~ руже, ~ очењем (окулацијом), ~ спајањем (копулацијом), ~ под кору, ~ седласто. **2.** мед. и вет. *давати некоме вакцину, ћелцовати:* ~ против колере, ~ против богиња. ■ ~ **се** *добијати цепиво, вакцину, вакцинисати се:* ~ се против колере, ~ се против тифуса.

цѐпка јек. **цјѐпка** ж *танки мањи комад дрвета добијен цепањем цепанице, већег комада дрвета:* цепке дрва.

цѐпкав јек. **цјѐпкав,** -а, -о *који се лако цепа:* ~ дрво, ~ материјал.

цѐпкати (се) јек. **цјѐпкати (се),** -а̄м (се) несвр. *дем. према цепати (се):* ~ дрва, ~ папир; ~ партију; ~ се на фракције.

цѐпкӧст јек. **цјѐпкӧст,** -ости ж *особина онога што је цепко.*

цѐпљив јек. **цјѐпљив,** -а, -о *који се лако цепа, цепак:* ~ дрво, цепљиви минерал.

цѐпљивӧст јек. **цјѐпљивӧст,** -ости ж *особина, својство онога што је цепљиво, калавост:* ~ дрвета, ~ минерала.

цѐпљика јек. **цјѐпљика** ж *в. цепка;* уп. цепчица

цѐпнути јек. **цјѐпнути,** -нѐм свр. **1.** *мало нацепати (дрва).* – Цепни ми мало дрва. **2.** *мало поцепати, нацепити:* ~ хартију, ~ цедуљу. **3.** фиг. **а.** *ударити по цеваници:* ~ по нози. **б.** *казнити већом новчаном или другом казном; оглобити.* – Само да ме много не цепне. Цепнуо га је са неколико метара пшенице. • ~ **некога по кеси (по џепу)** *казнити новчаном казном, оглобити.*

цѐптети јек. **цѐптјети,** -тӣм несвр. [гл. им. цѐпћѐње с] *дрхтати, подрхтавати, трести се (од хладноће, страха, беса и сл.):* ~ од зиме, ~ од страха, ~ као прут.

цѐпчица јек. **цјѐпчица** ж *дем. од цепка.*

цѐр, цѐра м (мн. цѐрови) бот. *врста храста* Quercus cerris, *који расте у листопадним шумама.*

цера́да ж итал. *воском импрегнирано, непромочиво платно које служи за израду шатора, навлака за возила, кишних кабаница, одела за поморце и др.; навлака од непромочивог платна на камионима, колима, вагонима и сл.*

цѐра̄днӣ, -ā, -ō *који је од цераде.*

цѐреа̄лан, -лна, -о *који се односи на цереалије.*

церѐа̄лије и **цереа́лије** ж мн. лат. агр. *житарице, жита (према имену богиње Церере у старом Риму).*

цѐребра̄лнӣ, -ā, -ō лат. **1.** *који се односи на мозак или можђине, можданi, мозговни:* ~ систем, ~ афекција, ~ парализа. **2.** *уман, разуман, рационалан:* ~ жена.

церебра́лнӧст, -ости ж *особина, својство онога који је церебралан, онога што је церебрално.*

цереброспи̏на̄лнӣ, -ā, -ō лат. анат. *који се односи на мозак и кичму, кичмену мождину:* ~ систем, ~ ликвор.

цѐребрум м лат. анат. *в. мозак.*

церѐзӣн, -и́на м лат. *врста вештачког воска који служи за израду свећа, импрегнирање тканина и хартије итд.*

цѐрӗк м оном. *церекање, гласан, бучан смех.*

церѐкав, -а, -о *који личи на церекање, сличан церекању:* ~ крештање.

церѐкаво прил. *на церекав начин, церекајући се:* смејати се ~.

церѐкало с и м (мн. с) *особа која се често церека.*

церѐкати се, -а̄м се несвр. *смејати се гласно, бучно, непристојно показујући зубе.*

церемо̀нија и **церемо́нија** ж лат. **1.** *устаљени обред који се изводи по утврђеним правилима у свечаним приликама (при венчању, сахрани, избору достојанственика, предаји одликовања и др.), свечани обичај, свечани чин; свечаност, помпа:* отпочети церемонију, ~ предаје одликовања, ~ крунисања владара. **2.** фиг. *претерано углађено, учтиво понашање праћено формалностима; пренемагање.* – Без церемонија, молим! • **правити (изводити) церемоније** *одвише се нећкати, пренемагати се; измотавати се.*

церемонија̀л, -а́ла м **1.** *скуп прописа, правила којих се треба држати при обављању неке церемоније, утврђени ред обичаја или обреда којих се треба држати у свечаним приликама:* дворски ~, дипломатски ~, црквени ~, погребни ~. **2.** *у католичкој цркви књига која садржи упуте за извођење црквених церемонија, обреда, обредник.*

цѐремонија̀лан, -лна, -о (обично одр.) **1.** *који се врши, обавља уз церемоније, по церемонијалу, који одговара церемонијалу, свечан:* ~ обред, ~ процесија, ~ свечаност. **2.** *који се одвише држи церемонија, претерано учтив, углађен; који се пренемаже, надувен:* бити ~.

цѐремонија̀лно прил. *на церемонијалан начин, уз церемоније, држећи се церемонија, свечано; претерано углађено; пренемажући се:* ~ дочекати, ~ се клањати.

церемонија́лнӧст, -ости ж *особина онога који је церемонијалан, онога што је церемонијално.*

церемонѝја̄р, -а́ра м *онај који руководи церемонијом, црквени или дворски ментор церемоније:* дворски ~, црквени ~.

церемонѝја̄ш, -а́ша м *в. церемонијар.*

цѐремониӧзан, -зна, -о *в. церемонијалан.*

цѐремониозно прил. *в. церемонијално.*

церемониóзнōст, -ости ж *в. церемонијалност.*

цèријум (цèриј, -ија) м хем. *хемијски елемената* (Ce) *из групе лантанида.*

цèрӣк, -и́ка м *церова шума, церов гај.*

цèрити, -и́м несвр. [гл. им. цèрēње с] **а.** *правећи гримасу и развлачећи усне показивати (зубе):* ~ зубе. **б.** *развлачити у гримасу и грчити (лице) показујући зубе, кезити:* ~ лице. ■ **~ се** *правити гримасу развлачећи и грчећи усне тако да се виде зуби, кезити се; злурадо се смејати показујући зубе.*

цèрић, -а и **цèрӣћ,** -и́ћа м *дем. од цер*[1]; *младо церово дрво.*

цèров, -а, -о *који припада церу*[1], *који се односи на цер, који је од цера:* ~ дрво, ~ жир, ~ шума, ~ штап.

цèровāк м *в. церовац (1).*

цèровац, -овца м **1.** *церов штап.* **2.** *церов жир.*

цèровача ж **1.** *в. церовац (1).* **2.** бот. **а.** *врста диње тврде и храпаве коре као у цера.* **б.** *врста љиве.*

церòвӣк, -и́ка м *в. церик.*

цèровина ж *церово дрво (као грађа и гориво).*

цèрōвка ж бот. *в. церовача (2а).*

церóвњача ж бот. *в. церовача (2б).*

цертифӣкāт, -а́та м фр. *писмено уверење, писмена потврда (нпр. о пореклу и исправности, квалитету робе); сведочанство, сведоџба.*

церу́мен м лат. *ушна смола, секрет смеђе боје који лучи ухо.*

цèрумēнāлнӣ, -ā, -ō *који се односи на церумен, који је од церумена:* ~ чеп.

цèс с муз. *за полустепен снижени тон* C.

цèсāр и **цèсар** м арх. ист. *цар (најчешће о аустроугарском цару):* бечки ~.

цèсāрскӣ и **цèсарскӣ,** -ā, -ō арх. *који се односи на цесара, који припада цесару;* уп. цāрскӣ.

цèсија ж лат. правн. *преношење тражбине на новог повериоца (на основу уговора или по сили закона).*

цесиòнāр, -а́ра м лат. правн. *онај на кога је пренесена тражбина, уживалац цесије.*

цèста ж *пут с тврдом подлогом (асфалтиран или поплочан), омеђен с обе стране, који служи за међумесни јавни саобраћај, друм:* једносмерна ~, обилазна ~. • **бацити (некога) на цесту** *лишити (некога) средстава за живот.* **мерити цесту** жарг. *посртати у ходу (о пијанцу).* **наћи се на цести** *остати без средстава за живот, без посла.* **широка ти (вам** и сл.**)** ~ *иди (идите и сл.) куд ти (вам и сл.) је воља.*

цèстāр м **1.** *радник који ради на одржавању цесте, путар.* **2.** *грађевински радник, мајстор који гради цесте.*

цестàрина ж **а.** *такса коју плаћају власници моторних и осталих цестовних возила за коришћење и одржавање цеста, друмарина.* **б.** ист. *дажбина у новцу или радној снази која се узимала за одржавање цеста и др. путева.*

цèстарскӣ, -ā, -ō *који се односи на цестаре.*

цèстица ж *дем. од цеста.*

цèстōвнӣ, -ā, -ō *који се односи на цесте:* ~ саобраћај, ~ промет, ~ транспорт, ~ мрежа, ~ радник.

цестогра́дња ж *грађење, прављење цеста (као грађевинска грана).*

цестогràђēвнӣ, -ā, -ō *који се односи на цестоградњу.*

цèтāн, -а́на м хем. *засићени угљоводоник из реда парафина* ($C_{16}H_{34}$).

цèтāнскӣ, -ā, -ō *који се односи на цетан.* • **~ број** *мерило квалитета горива за дизел-моторе.*

Цèтињанин м (мн. -ани) *становник града Цетиња; онај који је пореклом са Цетиња.*

Цèтињāнка ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) *становница града Цетиња; она која је пореклом са Цетиња.*

цèтињскӣ, -ā, -ō *који припада Цетињу, који се односи на Цетиње.*

цêтка јек. **цӣјетка** ж *в. цедилька.*

цефало- грч. *као префикс у сложеницама значи који се односи на главу:* цефалографија, цефалоподи итд.

цефалогрàфија ж грч. мед. *снимање главе помоћу специјалног апарата.*

цефалòпод м грч. зоол. *в. главоножац.*

цêх м нем. **1.** ист. *сталешко удружење занатлија исте струке:* пекарски ~, столарски ~. **2.** фиг. *група људи који су међу собом повезани истим интересима, особинама и сл.; клан.* **3.** жарг. *износ рачуна за храну, пиће и друге трошкове учињене у кафани, угоститељском објекту.* • **платити, плаћати ~** *поднети, подносити последице нечега, (на)страдати.*

цêхмāјстор м нем. ист. *цеховски старешина.*

цêховскӣ, -ā, -ō *који се односи на цех, који припада цеху:* ~ мајстор; ~ менталитет.

цêце само у изр. **~ мȕва (мȕха)** ж зоол. *тропска мува* Glossina palpalis *из реда двокрилаца, која својим убодом изазива опасну болест спавања.*

цӣбет м *мирисна материја коју излучују цибетке, а користи се у козметици.*

цӣбетка ж итал. зоол. *у мн.: породица малих звери сличних кунама* Viverridae, *издужене тела, кратких ногу и дуга репа и са жлездама на затку које луче мирисну материју цибет (у јд.: звер из те породице).*

цӣбōријум (цӣбōриј, -ија) м лат. црквн. **1. а.** *надградња у облику куполе или пирамиде на стубовима над црквеним олтаром (обично у романичким црквама).* **б.** *табернакул, ормарић за чување монстранца у католичкој цркви.* **2.** *калеж, путир с поклопцем у којем се држи хостија у католичкој цркви.*

цӣвӣл, -и́ла м лат. **1.** *грађанско лице (за разлику од војног).* **2.** *грађанско одело (за разлику од војне униформе):* бити у цивилу. **3.** *грађански статус, грађански положај и грађанско занимање; грађански живот:* чезнути за цивилом. **4.** правн. *грађанско право.*

цивилӣзāтор м *онај који шири цивилизацију.*

цивилӣзāторскӣ, -ā, -ō *који се односи на цивилизаторе.*

цивилиза́ција ж лат. **1.** *свеукупност материјалних и духовних тековина неког друштва; висок ступањ друштвеног развоја и културе (умећа, знања, вештине, назори и др.).* **2.** *углађеност и учтивост у опхођењу, васпитање, образованост.*

цивилиза́цијскӣ и **цӣвилизациōнӣ,** -ā, -ō *који се односи на цивилизацију:* ~ развитак.

цивилӣзӣрāн, -а, -о *в. цивилизован.*

цивилӣзӣрāно прил. *в. цивилизовано.*

цивилизи́рати (се), -и̏зӣрām (се) свр. и несвр. *в. цивилизовати (се).*

цӣвилизовāн и **цивӣлизовāн,** -а, -о *просвећен, образован, културан; углађен:* ~ човек. **б.** *својствен таквој особи:* ~ гест, ~ поступак.

цӣвилизовāно и **цивӣлизовāно** прил. *на цивилизован начин, културно, учтиво:* ~ се понашати.

цӣвилизовāнōст и **цивӣлизовāнōст,** -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога који је цивилизован, онога што је цивилизовано.*

цӣвилизовати и **цивӣлизовати,** -зујēм свр. и несвр. *довести, доводити до цивилизације, (из)вршити, спровести, спроводити цивилизацију, подићи, подизати духовну и материјалну културу (код некога), просветити, просвећивати:* ~ земљу, ~ народ, ~ децу. ■ **~ се** *постa(ја)ти цивилизован, просветити се, просвећивати се.*

цѝвѝлист(а), -ѐм (мн. -сти) **1.** *в. цивил (1).* **2.** *правник стручњак за цивилно (грађанско) право.*

цивилѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на цивилисте, цивилни.*

цѝвѝлнӣ, -ā, -ō **1.** *који се односи на цивиле, грађански:* ~ служба, ~ одело, ~ живот, ~ становништво. **2.** правн. *који се односи на грађанско (приватно) право:* ~ право. • ~ **друштво** *грађанско друштво које почива на правном поретку и грађанским слободама.* ~ **листа** *део државног буџета који се троши на монарха и његов двор, апанажа.* ~ **заштита** *организована активност цивилног, неборачког становништва чији је циљ да се у рату умање последице непријатељских дејстава из ваздуха (бомбардовања) и у позадини, а у миру последице природне стихије.* ~ **брак** *грађански брак, брак који се склапа пред грађанским властима.* ~ **служба** *служба у грађанству.* ~ **право** *грађанско право.* ~ **процес** *судски поступак за утврђивање приватноправних односа.*

цѝвѝлно прил. *на цивилни, грађански начин, као цивил, грађански:* ~ се оженити.

цѝвѝлскӣ, -ā, -ō *в. цивилни.*

цѝвѝлски прил. *на цивилски, грађански начин, цивилно.*

цивѝлство с **1.** *положај, статус цивила (1).* **2.** зб. *цивилно становништво, цивили (за разлику од војних лица).*

Цѝга м (уп. Циго) **1.** *хип. од Циганин.* **2.** (цига) *надимак човеку црне коже, црне пути.*

цига́ја ж *врста овце праменке.*

Циганија ж **1.** зб. (мн. ø) пеј. **а.** *Цигани, Роми.* **б.** (циганија) фиг. *некултурни, примитивни људи.* **2.** (циганија) фиг. *непоштен, неморалан поступак или посао, циганско понашање.*

Цѝганин м (мн. -ани) разг. **1.** *в. Ром.* **2.** (циганин) фиг. **а.** *човек који нема сталног боравишта него се непрестано сели, номад, черга́ш; бескућник, луталица, скитница.* **б.** пеј. *покварен, неморалан, користољубив човек који своје поступке подешава према приликама, непоштен, рђав човек.*

циганисати (се), -ишѐм (се) и **циганити (се),** цѝганѝм (се) несвр. *в. цигањчити (се).*

Цѝганка ж разг. **1.** *в. Ромкиња.* **2.** (циганка) пеј. **а.** *покварена женска особа која мољакањем и упорним наваљивањем и лажима настоји извући неку корист.* **б.** *свађљива женска особа, свађалица.* **в.** *аљкава, неуредна жена, аљкавица.* • **од тога би и ~ побацила** *каже се кад се неком нуди јак, зачињен напитак или јело.* у **Циганке би измамио дете** *каже се за препредену, превејану особу која уме да извуче, постиће нешто у своју корист.*

цига̀нлук м **1.** зб. *цигански свет, черга́ши.* **2.** *крај у коме живе Цигани, циганска махала, циганмала.* **3.** *в. циганија (2).*

циганма́ла ж *циганска махала, цигански крај.*

цѝганскӣ, -ā, -ō *који се односи на Цигане, који припада Циганима, својствен Циганима; черга́шки, скитнички:* ~ махала, ~ плес, ~ музика, ~ живот.

цѝгански прил. *на цигански начин, као Цигани:* ~ се погађати.

Цѝганче, -ета с (супл. мн. Циганчићи м; зб. им. Цѝганча́д ж) *цигансko дете; млад Циганин.*

Циганчина ж (м) (мн. ж) *ауг. и пеј. од Циганин.*

цѝганчити и цѝганчити, -ѝм несвр. [гл. им. -чење с] **1.** *живети као Цигани, проводити цигански, черга́шки живот.* **2.** *тражити, просити молећи и досађујући (као што то чине неки Цигани), просјачити, камчити.* **3.** *тврдичити, цицијашити (као што то чине неки Цигани).* ■ ~ **се** *погађати се, ценкати се (као неки Цигани).*

Циганчић м **1.** *дем. и хип. од Циганин; цигансko дете, Цига̀нче.* **2.** (циганчићи м) нар. *падавине у виду ситних снежних кристала.*

Циганчица ж **1.** *дем. и хип. од Циганка; млада Циганка.* **2.** (циганчица) *врста шлеса, шире.*

Циганчу́ра ж *ауг. и пеј. од Циганка.*

Циганчу́рина ж *ауг. и пеј. од Цига̀нчура.*

Цига̀нштина и **Цига́нштина** ж **1.** и м *ауг. и пеј. од Циганка и Циганин.* **2.** зб. пеј. *Цигани.* **3.** (цигањштина) фиг. *цигански, скитнички начин живота, цигански, черга́шки живот.*

Цига̀нштура ж *ауг. и пеј. од Циганка.*

цѝгӑр, -а́ра м *в. цигара.* • ~ **дувана** разг. *кратко време које је потребно да се испуши једна цигара, цигарета (као мера за удаљеност).*

цига́ра ж шп. **1.** *дуванско лишће чврсто савијено у облику кратког штапића за пушење;* уп. томпус: хаванска ~, вирџинија ~, кутија за цигаре. **2.** *в. цигарета.*

цига̀ра̄ш, -а́ша м зоол. *врста инсекта тврдокрилца* Byctiscus betulae *из пор. пипа, који полаже јаја у смотак увела листа.*

цигарѐта ж нем. *смотак фино резаног дувана увијеног у фини танки папир у облику штапића који се пуши заједно с папиром:* пушити цигарете, кутија цигарета, запалити цигарету.

цигарѐтица ж *дем. од цигарета.*

цига̀ретнӣ, -ā, -ō *који се односи на цигарете:* ~ папир.

цига̀ретнӣк м неол. *в. цигарлук.*

цигарѐт-па̀пӣр, -и́ра м *цигаретни папир, фини танки папир нарочито прилагођен за увијање цигарете.*

цигарѝло(с) м *мала цигара (1).*

цига̀рић, -а и **цига̀рӣћ,** -и́ћа м *дем. од цигар.*

цига́рица и **цига̀рица** ж **1.** *дем. од цигара.* **2.** (и цигари́ца) жарг. *остатак непопушене цигарете, опушак, пикавац.*

цига̀рлук м тур. *направа у облику цевчице (од дрвета, слоновe кости, ћилибара и сл.) у коју се умеће цигара или цигарета при пушењу, мушткла.*

цѝгӑрнӣ, -ā, -ō *в. цигарски.*

цѝгӑрнӣк м **цига̀рњача** ж *в. цигарлук.*

цѝгӑр-па̀пӣр, -и́ра м *в. цигарет-папир.*

цѝгӑрскӣ, -ā, -ō *који се односи на цигаре:* ~ дим.

цига̀ршпиц м нем. *в. цигарлук.*

цѝгла ж (ген. мн. цѝгāлā (цѝглӣ)) нем. **1.** (и зб.) *четвртасти комад (комади) осушене и печене иловаче који се употребљава (употребљавају) у грађевинарству као материјал за зидање, опека:* обична зидна ~, шупља ~, фасадна ~, кућа од цигле. **2.** жарг. *новчаница од сто динара.*

цѝглан, -а, -о *в. цигљен.*

цигла̀на ж **1.** *предузеће или фабрика, одн. радионица за израду цигала.* **2.** *пећ за печење цигала.*

цѝглӑр, -а́ра м **1.** *власник циглане.* **2.** *цигларски радник, радник који израђује цигле, опеке, произвођач цигала.*

цѝглӑрка ж **а.** *цигларева жена.* **б.** *жена циглар.*

цѝглӑрскӣ, -ā, -ō *који се односи на цигларе:* ~ занат, ~ радник.

цигла́рство с *цигларски занат; израда, производња цигала (као привредна грана).*

цѝгласт, -а, -о *који је као цигла, сличан цигли, обично по боји:* ~ боја.

цѝглен, -а, -о **1.** (обично одр.) *који је од цигле:* циглени под, ~ прашина. **2.** *који је боје као цигла:* ~ боја.

цѝглӣ, -ā, -ō **1.** *један једини, који искључује све друге.* – Немам ни цигле паре. **2.** *у вези с основним бројевима или с речима за количину: само, свега:* за циглих пет минута, за цигле три ноћи. • **за ~ час** *за врло кратко време; убрзо, одмах.*

цѝглица и **цѝглица** ж *дем. од цигла.*

цѝгло прил. *једино, само.*

цѝгловина ж *отпаци од цигала; цигљени прах.*

Цѝго, -а и -ѐ м (уп. Цига) **1.** *хип. од Циганин.* **2.** (циго) *надимак човеку црне коже, црне пути.*

цигу́ра ж *в. цикорија.*

цизѐлёр, -е́ра м фр. *занатлија, уметник који цизелира, металорезбар и гравер.*

цизѐлѝра̄но прил. *са урезаним, уграviраним шарама, орнаментима у металу, гравирано;* фиг. *пажљиво, дотерано у појединостима, прецизно:* изводити вежбу ~.

цизѐлѝра̄нӧст, -ости ж *особина, својство онога што је цизелирано.*

цизели́рати, -ѐлѝра̄м свр. и несвр. фр. **1. а.** *урез(ив)ати цртеже, орнаменте на металној површини помоћу танког длета:* цизелирана кутија. **б.** *уметнички дорадити, дорађивати металне ливене предмете (вајарске радове) помоћу длета.* **2.** фиг. *дотер(ив)ати пажљиво, фино, до најситнијих појединости:* ~ стил.

цезѐлист(а), -ē м (мн. -сти) фр. *в. цизелер.*

цѝзеловати, -лујēм свр. и несвр. *в. цизелирати.*

цѝјӑн, -а́на м грч. хем. *отровни безбојни гас оштра мириса.*

цијàнка̄лијум (цијàнка̄лиј, -ија) м хем. *калијумова со цијановодоничне киселине, врло јак отров.*

цијановѝдӣк, -и́ка м хем. *в. цијановодоник.*

цијановѝдичан, -чна, -о *који се односи на цијановодик, цијановодоничан.*

цијановодѝнӣк, -и́ка м хем. *безбојна, веома отровна течност, једињење цијана и водоника.*

цијановодѝничан, -чна, -о *који се односи на цијановодоник, који садржи цијановодоник:* цијановодонични препарат, ~ киселина.

цијано́за ж грч. мед. *модрило коже и усана због неправилне циркулације крви, модреница.*

цијанѝтичан, -чна, -о *који је оболео од цијанозе:* ~ лице.

цѝјӑнскӣ, -ā, -ō *који се односи на цијан:* ~ препарат.

ције- јек. *в. це-.*

цѝју оном. *узвик за подражавање танког писавог гласа који пуштају мишеви, птићи, ситније птице и сл.*

цѝјӯк м оном. **а.** *висок, танак, пискав глас којим се оглашавају мишеви, птићи, ситније птице и сл., цијукање:* ~ миша, ~ канаринца. **б.** *в. цилик.* **в.** *шкрипа, шкрипање:* ~ врата, ~ точкова.

цијӯкав, -а, -о *који је као цијук, сличан цијуку:* ~ глас.

цијӯкати, цѝјӯчēм и **цијӯкати,** цѝјучēм несвр. *испуштати цијук.*

цијӯкнути, цѝјӯкнēм и **цијӯкнути,** цѝјукнēм свр. оном. *огласити се цијуком, произвести цијук.*

цѝк[1] м оном. **1.** *оштар, продоран глас, врисак, крик (као израз бола, велике жалости, страха или радости, усхићења):* ~ девојака, огорчени ~, радосни ~. **2.** *цијук, цичање (неких птица, обично галебова).* **3. а.** *в. цика*[1] *(3):* ~ пушака. **б.** *звека, звекет:* ~ дуката.

цѝк[2] и **цѝк**[1] м **1.** *први почетак, освит, освитак, праскозорје:* у ~ зоре. **2.** (у прил. служби) *врло рано ујутро, у праскозорје:* устати ~ у зору.

цѝк[2] узв. оном. **а.** *за подражавање цијука неких птица.* **б.** *за подражавање праска, пуцња пушке.* **в.** *за подражавање звука који се чује при удару једног стакленог предмета о други или при лому стакленог предмета.*

цѝка[1] ж оном. **1.** *више пута узастопно поновљени цик, цичање, врискa, врискање:* ~ деце, весела ~, ударити у цику. **2.** *глас неких животиња:* **а.** *сквичање (пса).* **б.** *њиска, њиштање (коња).* **в.** *цијукање (птица).* **3.** *пуштање, пуцњава (пушака).* **4.** *звиждање, фијукање, фијук:* ~ коса, ~ шрапнелских зрна. **5.** *шкрипање, шкрипа:* ~ ђерма.

цѝка[2] узв. оном. *в. цик*[2] *(б).*

цѝкав, -а, -о *који је налик на цику, сличан цики:* ~ глас.

цика́да ж **1.** зоол. *в. цврчак.* **2.** бот. *у мн.: ред тропских и суптропских голосеменача сличних палмама* Cycadales *(у јд.: биљка из тога реда).*

цѝкати, цѝчēм несвр. *в. цичати.*

цикла́ма ж **1.** бот. *род дугогодишњих зељастих биљака* Cyclamen *из ф. јаглика, с ружичастим, љубичастим или белим цветовима.* **2.** *у атриб. служби: који је ружичасте нијансе (као цвет цикламе):* ~ блуза.

цѝкличан, -чна, -о и **цѝкличкӣ,** -ā, -ō грч. *који се односи на циклус, који се окреће у кругу, кружни; који се понавља у правилним размацима, интервалима:* ~ кретање; ~ процес, ~ криза, ~ незапосленост. • **циклична (прстенаста) једињења, циклични спојеви** хем. *органска једињења у којима су атоми међусобно повезани у облику прстена.* **циклички песници** књиж. *грчки епски песници који чине један круг или целину.* ~ **размножавање** антроп. *развојни круг у којем се измењују нарашаји различитог облика.*

цикло- грч. *префикс у сложеницама који значи кружни, који се односи на круг:* цикломорфоза, циклотрон итд.

цѝклобӑл м спорт. *игра лоптања слична фудбалу или рукомету у којој играчи два противничка тима, седећи на бициклима ударају лопту точковима и главом настојећи да је убаце у противнички гол.*

цѝкломе̄тар и **цѝклометар,** -тра м грч. *справа за мерење пређеног пута возила на основу броја обртаја осовине точка.*

цѝклӧн, -о́на м грч. **1.** мет. *атмосферска појава у тропским крајевима која се испољава у веома јаким ветровима с вртложним кретањем око центра врло ниског притиска ваздуха, олуја, вихор:* налет циклона, центар циклона. **2.** техн. *апарат за суво чишћење ваздуха и гасова, плинова помоћу центрифугалне силе.* **3.** хем. *гас добијен мешањем цијановодоника и хлора, јак отров који служи за уништавање гамади.*

цикло́на ж грч. мет. *подручје ниског ваздушног притиска у извантропском подручју окружено високим притиском, за које је карактеристично вртложно кретање ваздуха, депресија.*

цѝклонӑлан, -лна, -о *који се односи на циклону:* циклоналне циркулације, циклоналне активности.

циклониза́ција ж *уништавање гамади циклоном (3).*

цикло̀низовати, -зӯјēм (циклонизи́рати, -ѝзӣрām) свр. и несвр. хем. *уништити, уништавати гамад циклоном (3).*

цѝклӧнскӣ, -ā, -ō *који се односи на циклон:* ~ струјање.

цѝклӧнски прил. *као циклон, вртложно, снажно струјећи.*

цѝклотро̄н, -она м грч. *електромагнетски апарат, акцелератор за убрзавање наелектрисаних честица, јона помоћу великих електромагнета у сврху разбијања атомских језгара.*

цѝклотро̄нскӣ, -ā, -ō *који се односи на циклотрон:* ~ електромагнет.

цѝклус м грч. **1.** *скуп повезаних појава (механичких, физикалних, биолошких или хемијских промена (фаза)) које се понављају по једном утврђеном реду у одређеном временском периоду, кружни процес:* сунчани ~, лунарни ~, менструални ~. **2.** *скуп тематски или слично повезаних дела или радњи, активности (уметничких дела, песама, научних дела, дисциплина, предавања итд.):* ~ песама, ~ предавања, ~ концерата, ~ друштвених наука, хајдучки ~ песама, ~ сонета. • **привредни (економски)** ~ екон. *периодично обнављање и смењивање периода конјуктуре, просперитета и кризе, депресије у привреди.* **производни ~ (~ рада)** *време које прође од почетка производње до завршетка последње операције на неком производу.*

цѝклуснӣ, -ā, -ō *који се односи на циклус.*

цѝкнути[1], -нēм свр. оном. **1.** *испустити, одати резак, продоран звук „цик“ (о ватреном оружју кад пукне или о стаклу, камену и сл. кад се разбије), прснути, пући.* **2.** *појавити се, сванути (о зори).*

цѝкнути[2], -нēм свр. *добити накисео укус, мало ускиснути (о вину и сл.).*

цѝкнути, цѝкнēм свр. оном. **а.** *вриснути, јаукнути од бола, жалости, великог узбуђења.* **б.** *кликнути од радости или одушевљења.* **в.** *цијукнути, запиштати, заскичати, зацичати (о мишевима, ситнијим птицама и др. животињама).* **г.** *зазвучати*

пискаво, зашкрипати (о жичаним музичким инструментима и сл.). **д.** *фијукнути, зазвиждати (о ветру, метку и сл.).*

цѝкорија ж лат. **1.** бот. и агр. *двогодишња зељаста биљка* Cichorium intybus *из ф. главочика* (Compositae), *која се узгаја ради корена, који служи као сурогат кафе, водопија.* **2.** *самлевени пржени корен те биљке који служи као сурогат кафе, цигура:* скувати цикорију.

цѝкōт м оном. *цика, вриска.*

цѝктав, -а, -о *који цикће, који цичи; који има висок, оштар, продоран тон:* ~ глас, ~ звук, ~ лавеж.

цѝктаво прил. *циктавим гласом, цичећи:* викнути ~, залајати ~.

цѝктавōст, -ости ж *особина, својство онога што је цикταво:* ~ гласа.

цѝктāј м *цик, врисак, кликтај.*

цѝктати, цѝкћем несвр. **1. а.** *цичати, врискати, вриштати, поцикивати, кликтати (од великог узбуђења, радости и сл.):* ~ радосно, ~ од радости, ~ весело. **б.** *говорити циктавим, пискавим гласом.* **в.** *оглашавати се пискавим гласом „ци“ (о птицама, црвчку и сл.).* **2.** *пуцати оштро и учестано, пракатати, штектати (о ватреном оружју); праскати (о експлозивним зрнима и сл.).* **3. а.** *производити висок, циктав, пискав звук (о музичким инструментима, звону, металним предметима и сл.).* **б.** *звучати реско, оштро, пискаво (о гласу, звуку).*

цѝкӯт м оном. *оштар, резак, продоран звук, циктај, цика:* ~ турпије.

цикӯтав, -а, -о *који цикуће, циктав:* ~ звук.

цикӯтаво прил. *цикућући, цикταво.*

цикӯтавōст, -ости ж *особина онога што је цикутаво, цикταвост.*

цикӯтати, цѝкућем несвр. *пуштати цикут, цикτати; цичати.*

цѝк-цāк прид. непром. нем. **а.** *који је у облику изломљене криве линије:* ~ црта, ~ путања, ~ окука. **б.** (у им. служби) м *изломљена крива линија с оштрим заоблама:* пружати се у цикцаку. **в.** (у прил. служби) *у облику изломљене криве линије:* ићи ~, пружати се ~.

цикцāкаст, -а, -о *који је у облику цикцак линије, изломљен:* ~ мува.

цѝле прил. у изр. **циле-миле** *с нарочитом наклоношћу; пријатељски, фамилијарно.* – Код њега нема ништа циле-миле.

цѝлија ж грч. биол. *у мн.: нежни протоплазматични наставци једноћелијских организама (протозоа) који служе углавном за кретање (у јд.: такав наставак).*

цѝлик м оном. **1. а.** *оштар висок звук жичаних музичких инструмената:* ~ виолине, ~ гусала. **б.** *оштар, резак звук звона, металних предмета, звоњење, звркање:* ~ звона, ~ телефона. **в.** *шкрипа, шкрипање:* ~ врата, ~ точкова. **г.** *оштар, продоран звук металних предмета, звека, звекет, звецкање:* ~ дуката, ~ ланаца. **д.** *фијукање, звиждање:* ~ оштрих коса. **2. а.** *цвиљење, јаук, запомагање:* ~ гладне деце. **б.** *радосна цика, вриска; клик, поклик:* весели ~. **в.** *цијукање, цичање:* ~ славуја, ~ инсеката, ~ прасета.

цилѝкав, -а, -о *који циличе, који има висок, оштар тон:* ~ звук, ~ глас, ~ песма.

цилѝкаво прил. *циличући, са циликом:* ~ звучати, ~ зазвонити.

цилѝкавōст, -ости ж *особина онога што је циликаво.*

цилѝкати, цѝличем и цилѝкам и **цили́кати,** цѝли́чем несвр. *испуштати, одавати, производити цилик.* **1. а.** *одавати високе тонове и преливе (о жичаним музичким инструментима); свирати на инструменту који производи такве тонове (о свирачу).* **б.** *одавати оштре, реске звукове (о звону, металним предметима), звонити, зврјати, звецкати, звечати; изазивати такве звуке.* **в.** *стварати шкрипу, шкрипати (о вратима, точковима и сл.).* **г.** *фијукати, звиждати (нпр. о коси при кошењу).* **2. а.** *цвилети, јадиковати, запомагати.* **б.** *цичати, врискати, кликтати (од радости).* **в.** *цијукати, цичати; скичати, сквичати (нпр. о мишу, прасету и сл.).*

цили́кнути, цѝлѝкнем *свр. према циликати.*

цилѝктати, цѝликћем несвр. *в. циликати.*

цилѝндар и цѝлиндар, -дра м грч. **1.** мат. *геометријско тело чије су основице две једнаке кружне површине спојене ваљкастим омотачем, ваљак.* **2.** техн. *део парне машине или мотора с унутрашњим сагоревањем у облику шупљег ваљка; ваљкасто шупље тело у коме се покреће клип клипних машина или мотора.* **3.** *стаклени шупљи ваљак на петролејској лампи обично бокасто проширен на доњем делу:* ставити ~ на лампу, сломити ~. **4.** *висок круг свечани мушки шешир ваљкастог облика са уским тврдим ободом:* носити ~.

цилѝндарскӣ и цѝлиндарскӣ, -ā, -ō *који се односи на цилиндар, цилиндре:* ~ омотач, ~ уље, ~ глава.

цилѝндер м *в. цилиндар.*

цилиндра́жа ж *јачина цилиндричног мотора с унутрашњим сагоревањем.*

цилѝндрāш, -а́ша м пеј. *онај који носи цилиндар (4).*

цилѝндрāшкӣ, -ā, -ō *који се односи на цилиндраше.*

цилѝндричан, -чна, -о (обично одр.) *који има облик цилиндра, ваљкаст:* ~ суд, ~ површ, ~ мотор, ~ котао.

цилѝндричкӣ, -ā, -ō *в. цилиндричан.*

цилѝндрички прил. *као цилиндар, у облику цилиндра, ваљкасто:* ~ заобљен.

цѝљ м (инстр. -ем; мн. цѝљеви) **1. а.** *место, тачка, граница до које се жели стићи, доћи:* доћи до циља, стићи на ~. **б.** *белег, тачка, место у које се гађа у разним надметањима; предмет, објекат који се гађа, мета, нишан:* погодити ~, промашити ~, гађати циљеве. **2.** *оно чему се тежи, оно што усмерава нечије деловање, нечију активност; сврха:* ~ посете, имати за ~, тежити (ићи) за неким циљем, поставити себи за ~, постићи (остварити) неки ~, служити нечијим циљевима; у том циљу, с тим циљем.

цѝљано прил. *с јасним циљем, смишљено.*

цѝљати, цѝљам несвр. **1.** (некога, у некога, нешто, у нешто или без допуне) *гађати, нишанити:* ~ пушком, ~ тачно у мету, ~ (у) јабуку. **2.** *имати неки циљ, тежити, смерати (нешто):* ~ на високо. **3.** (на некога, на нешто) фиг. *говорити једно а смерати друго, имати скривене циљеве, мислити посредно на некога, на нешто не помињући његово име, алудирати:* не знати на шта неко циља.

цѝљнӣ, -ā, -ō *који се односи на циљ, мету:* ~ црта, ~ мета.

цѝљнōст, -ости ж *сврсисходност, сврха.*

цѝмати, -ам несвр. **1. а.** (некога, нешто, нечим) *јако дрмати, дрмусати, трести; снажно вући:* ~ прозор, ~ дрво (дрветом), ~ оградом, ~ кваку, ~ лопова. **б.** (нешто) *јако извлачити, вући:* ~ димове из луле. **2.** (некога) жарг. *звати, зивкати, узнемиравати зовући (обично телефоном).* **3.** (у нешто) *гурати, тискати:* ~ у леђа. ■ **~ се** *снажно се дрмати, дрмусати се, тргати се (нпр. о риби на удици).*

цѝмбал м грч. муз. *трапезасти жичани инструмент реског звука код кога се тонови добијају ударањем по жицама дрвеним батићима, обложеним кожом:* ударати у ~.

цимба̀ла́р, -а́ра и **цимба̀ла́ш,** -а́ша м *в. цимбалист(а).*

цимба̀лист(а), -ē м (мн. -сти) *музичар који удара у цимбал, свирач на цимбалу.*

цѝмбало с *в. цимбал.*

цѝмер[1] м фр. **1.** *слика с натписом на гостионици или трговачкој радњи.* **2.** грб, амблем. **3.** *део на плугу који држи лемеше за гредељ.*

цѝмер[2] м нем. жарг. *сустанар у заједничкој соби.*

цѝмēрка (цѝмерица) ж жарг. *сустанарка у заједничкој соби.*

цѝмер-колéга м нем. *в. цимер*[2].

цѝмет м грч. **а.** *мирисна слатка корица тропског дрвета циметњака, која служи као зачин.* **б.** бот. *в. циметњак.*

цѝметаст, -а, -о *који је као цимет, сличан цимету (по боји, укусу):* ~ боја.

цѝметнӣ, -ā, -ō *који се односи на цимет, који је од цимета:* ~ уље.

цѝметњāк м бот. *дрво из југоисточне Азије* Cinnamomum ceylonicum *из ф. ловора, чија кора осушена с младих грана служи као зачин (цимет) у домаћинству, производњи слаткиша и у медицини.*

цѝметов, -а, -о *који припада цимету, који се односи на цимет, који потиче од цимета:* ~ кора, ~ уље. • ~ **дрво** бот. *в. циметњак.*

цѝметовац, -овца м бот. *в. циметњак.*

цѝмкати, -ām несвр. *дем. према цимати.*

цѝмнути, -нēм свр. *јако дрмнути, задрмати, затрести, тргнути:* ~ дрво, ~ вратима, ~ за рукав.

цѝн (обично удвојено или у вези: цин-цан) оном. узв. **а.** *за опонашање звука звонца и сл.* **б.** *за подражавање гласа неких птица.*

цинабāрит, -и́та м грч. мин. *најважнија руда живе, минерал црвене боје, живин сулфид, руменица.*

цинѝзам, -зма м грч. **1.** *иронична дрскост, груба отвореност и заједљивост, подсмешљивост; омаловажавање и презир друштвених обичаја, морала и пристојности:* говорити са цинизмом. **2.** фил. *филозофско учење старогрчке школе циника о врлини као највећем добру и о потреби повратка природи уз одбацивање друштвених конвенција.*

цѝнија ж бот. *род одомаћених украсних биљака* Zinnia *из ф.* Asteraceae, *пореклом из Мексика.*

цѝник м грч. **1.** *безочан, дрзак, заједљив човек који презире све друштвене обзире и који се свему руга, подсмева.* **2.** *припадник старогрчке филозофске школе цинизма коју је у 4. веку пре н. е. основао Сократов ученик Антистен.*

цѝничан, -чна, -о **а.** *пун цинизма, иронично дрзак, заједљив:* ~ човек. **б.** *који изражава цинизам, својствен циницима, презрив:* ~ осмех, ~ примедба.

цѝничкӣ, -ā, -ō **1.** *в. циничан (б).* **2.** *који се односи на учење филозофа циника, на филозофе цинике:* ~ учење, ~ филозофска школа.

цѝнички и **цѝнично** прил. *на циничан начин, с презиром, заједљиво, иронично:* ~ рећи, ~ се насмејати.

цѝничнōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога који је циничан, онога што је цинично.*

цѝнк[1] м нем. хем. *хемијски елемената* (Zn), *плавкастобели сјајан крт метал.*

цѝнк[2] (обично поновљено више пута) оном. *узвик за подражавање звука звонцета или других металних предмета, цин.*

цѝнкан, -а, -о *в. цинчан.*

цѝнкара ж *фабрика цинка.*

цинка́рити, цѝнкāрӣм несвр. нем. жарг. [гл. им. цинка́рење с] *тужакати; достављати, пошказивати, денунцирати.*

цѝнкāрош м нем. *достављач, пошказивач, доушник.*

цѝнкаст, -а, -о *који је сличан цинку; који звони, звечи, одјекује као цинк, звонак, металан:* ~ сјај; ~ глас.

цѝнкати[1], -ām несвр. *испуштати звуке „цин“, „цин“ („цинк“, „цинк“), звонити, звечати; зврјати (нпр. о звону, телефону и сл.).*

цѝнкати[2], -ām несвр. *в. цинкарити.*

цѝнквајс м нем. *бела сликарска боја, цинково белило.*

цѝнкер м нем. *в. цинкарош.*

цѝнков, -а, -о *који се односи на цинк, цинчан:* ~ руда, ~ легура. • ~ **маст** фарм. *бела маст за ране.* ~ **белило** слик. *бела сликарска боја, цинков оксид.*

цѝнковати, -кујēм свр. и несвр. *превући, превлачити цинком, поцинковати.*

цинкòграф м *радник стручњак у цинкографији.*

цинкографија ж грч. **1.** *израда клишеа на цинчаној плочи натписом за потребе високе штампе.* **2.** *одељење штампарије у коме се врше ови послови, радионица клишеа и штампарских плоча.*

цинкографисати, -ишēм (цинкографи́рати, -àфӣрām) свр. и несвр. *(из)радити клише помоћу цинкографије; (од)штампати помоћу тога клишеа.*

цинкòграфскӣ, -ā, -ō *који се односи на цинкографе и цинкографију:* ~ поступак, ~ техника, ~ клише.

цинкòносан, -сна, -о мин. *који садржи у себи цинка, богат цинком:* цинконосна поља.

цинóбер м грч. хем. *црвена сликарска боја припремљена од живиног сулфида, цинобарита.*

цинóбераст, -а, -о *који је боје као цинобер:* ~ новчаник.

цинóберскӣ, -ā, -ō *који се односи на цинобер.*

цинцàкати, -ām несвр. оном. *одавати глас „цин, цин“, звонити, звецкати (о звону и сл.).*

Цѝнцар и **Цѝнцārин** м (мн. -āри) **1.** *у мн.: малобројна народносна група Аромуна на Балкану (у јд.: припадник те групе).* **2.** (цинцар(ин)) **а.** *трговац склон дуготрајном ценкању, ситничавом погађању, закидању на мери и сл.* **б.** *тврдица, циција, шкртица.*

Цинцàрија ж **1.** *в. Цинцарлук.* **2.** (цинцарија) зб. *цинцари; људи који поступају као цинцари, ћифте, ситничари.*

цинцáрити, цѝнцāрӣм несвр. [гл. им. цинцáрење с] **1.** *радити и поступати цинцарски, натезати се, погађати се око цене, ценкати се.* **2.** *тврдичити, шкртарити, цицијашити.*

Цѝнцārка ж **1.** *жена Цинцарин.* **2.** (цинцарка) *грамзива и шкрта женска особа, шкртица, тврдица.*

Цинцàрлук м **1. а.** *цинцарски народ;* **б.** *крај насељен Цинцарима.* **2.** (цинцарлук) *цинцарска грамзивост и цицијашство, тврдичлук.*

цѝнцārскӣ, -ā, -ō *који се односи на Цинцаре и цинцаре:* ~ трговина, ~ тврдичлук.

цѝнцārски прил. *на цинцарски начин, ћифтински, ситничарски:* ~ се погађати.

цѝнцārство с **1.** *цинцарски народ, цинцарски свет.* **2.** *особине и поступци својствени Цинцарима; ћифтинство, малограђанштина.*

цинцѝкати, -ām несвр. оном. *одавати звук „цин, цин“, звонити, звецкати (о звону и сл.).*

цѝнчан, -а, -о *који је од цинка:* ~ плоча, ~ жица, цинчани кров.

цѝнчати, -ām несвр. *в. цинковати.*

цѝо *в. цео.*

ционѝзам, -зма м пол. *јеврејски национални покрет с циљем стварања самосталне јеврејске државе у Палестини (назван по брду Ционили Сион код Јерусалима).*

ционѝст(а), -ē м (мн. -сти) *присталица, поборник ционизма.*

ционѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на ционисте и ционизам.*

ционѝстички прил. *са ционистичким схватањем, са позиција ционизма:* наступати ~, ~ настројен.

ционѝсткиња ж *жена ционисту(а).*

цѝпал, -пла м грч. зоол. *род морских риба коштуњача* Mugil *из пор. скочаци* (Mugilidae), *скочац; назив за поједине врсте тога рода.* • ~ **главаш** *врста ципла* Mugil cephalus *сивосребрнасте боје са уздужним тамним пругама.*

цѝпела ж мађ. (обично у мн.) *врста обуће која покрива стопало, обично од коже:* плитке ципеле, дубоке ципеле, мушке

ципеле, женске ципеле. • **ускочити у ципеле** разг. *постати становник града, постати варошанин, господин.*

ци̏пелар м *занатлија који прави или поправља ципеле, обућар.*

ци̏пелар̄ка ж **а.** *ципеларева жена.* **б.** *жена ципелар, обућарка.*

ци̏пелар̄ски, -ā, -ō *који се односи на ципеларе:* ~ занат, ~ радња.

ци̏пелар̄ство и **ципела́рство** с *ципеларски занат, обућарство.*

ципелѐтина ж *ауг. и пеј. од ципела.*

ци̏пелица ж *дем. од ципела.*

ци̏плара и **ци̏пларица** ж *врста кружне покретне мреже којом се лове циплови.*

ци̏плић м *дем. од ципал.*

циприни́де ж мн. лат. *најраширенија породица слатководних риба коштуњача* Cyprinidae *(у коју спадају шаран, деверика, сом, смуђ и др.).*

ципри̏нӣдни, -ā, -ō *в. ципринидски.*

ципри̏нӣдскӣ *који се односи на циприниде:* ципринидске врсте рибе. • **ципринидске воде** *топле и мирне воде (реке, језера и баре) у низијским пределима у којима живе циприниде.*

ци̏рк[1] м фр. **1.** геол. *левкасто удубљење у крашком пределу које настаје хемијским деловањем воде на кречњак, вртача, понор, пониква.* **2.** астр. *купасто узвишење на Месечевој површини које се завршава благим левкастим отвором (кратером).*

ци̏рк[2] м лат. **1.** ист. *ограђени простор у облику амфитеатра с гледалиштем и ареном за такмичења и игре код старих Римљана.* **2.** *спортско борилиште за бокс, рвање и сл.*

ци̏рка прил. лат. *отприлике, приближно, око:* ~ две стотине, ~ десет метара.

ци̏ркл м лат. *справа, направа за цртање кругова, шестар.*

цѝркṑн, -о́на м перс. мин. *врста драгог камена дијамантског сјаја, различите боје, цирконијум-силикат.*

ци̏ркōнијум (ци̏ркōнӣј, -ија) м перс. хем. *хемијски елемената* (Zr), *сребрнастобели метал који се у природи јавља обично као силикат циркон.*

циркӯ́лар, -а́ра м (инстр. -а́ром) лат. **1.** адм. *умножени службени акт који управа упућује својим органима, одн. већем броју лица, распис, окружница.* **2.** техн. *кружна тестера, пила.*

ци̏ркулā́ран, -рна, -о **1.** (обично одр.) *који се односи на циркулар (1), који има карактер циркулара:* ~ писмо, ~ нота. **2.** *који је у облику круга, кружни:* ~ пила, ~ тестера.

циркула̀рист(а), -ē м (мн. -сти) *пиланski радник који ради на циркулару (2).*

ци̏ркулā́рно прил. *у кругу, кружно.*

циркула́ција ж лат. **а.** *кружно кретање, кружни ток, кружење:* ~ крви, ~ биљних сокова, ~ подземних вода. **б.** *промет, оптицај:* ~ робе, ~ новца. **в.** фиг. *проношење, ширење:* ~ вести.

ци̏ркулацио̄нӣ (циркула́ци̏јскӣ), -ā, -ō *који се односи на циркулацију:* ~ кретање, ~ ток.

циркӯ̀лисати, -ишēм (циркули́рати, -ӯ̀ли̏рām) свр. и несвр. **а.** *кретати се укруг, кружити, колати (нпр. о крви, биљним сокovима и сл.).* **б.** *налазити се у оптицају, промету (нпр. о роби, новцу и сл.).* **в.** фиг. *проносити се, ширити се наоколо, колати (о гласу, вестима, причи и сл.).*

циркумпо̀ла́ран, -рна, -о *који се налази или креће око пола:* ~ област, ~ пловидба.

ци̏ркумфлекс и **циркӯ̀мфлекс** м лат. лингв. *дуги силазни акценат; знак којим се обележава тај акценат.*

ци̏ркус м лат. **1. а.** *ограђен и natкривен простор, обично кружног облика, с амфитеатралним седиштима, или шатор, шатра у којој се изводе разне представе и вештине (акробатске, са дресираним животињама и сл.); предузеће које организује такве представе:* ићи у ~; ~ Медрано. **б.** *представе и вештине које се ту изводе:* гледати ~. **2.** фиг. **а.** *забаван призор; неозбиљна представа, лакрдија, комедија.* – Пред радњом се одигравао циркус. Доста циркуса! Престаните се шегачити. **б.** *збрка, неред, метеж:* (на)правити ~.

циркуса́нер м разг. *в. циркусант.*

циркуса́нерскӣ, -ā, -ō *који се односи на циркусанере.*

циркӯ̀сант м **1.** разг. *вештак, акробата у циркусу, члан циркуске трупе.* **2.** фиг. *онај који од свега прави шалу, лакрдију, неозбиљан човек, лакрдијаш.*

циркӯ̀санткиња и **циркуса̀нткиња** (циркӯ̀сантица) ж *жена циркусант.*

циркӯ̀сантскӣ и **циркуса̀нтскӣ**, -ā, -ō *који се односи на циркусанте, својствен циркусантима:* ~ представа, ~ лакрдија.

циркӯ̀сантски и **циркуса̀нтски** прил. *на начин својствен циркусантима, лакрдијашки, неозбиљно:* понашати се ~.

циркусија́да ж разг. *неозбиљна јавна представа, догађај, подухват, посао;* уп. циркус (2).

циркуси́рати (се), -ӯси̏рām (се) несвр. *правити, изводити глупости, понашати се неозбиљно.*

ци̏ркусиште с *место где је био циркус.*

ци̏ркускӣ, -ā, -ō *који се односи на циркус:* ~ шатра, ~ акробата, ~ играчица, ~ представа.

ци̏ркуски прил. *на циркуски начин, као у циркусу:* ~ наступити.

ци̏ркуснӣ, -ā, -ō *в. ци̏ркускӣ.*

ци̏рлић м оном. *в. цилик.*

цирлѝкати, ци̏рличēм и **цирли́кати,** ци̏рли̏чēм несвр. *в. циликати.*

цироза ж грч. мед. *скврчавање и стврдњавање унутрашњих органа због бујања везивног ткива:* ~ јетре, ~ панкреаса, ~ бубрега.

цирѝтичар м *онај који болује од цирозе.*

ци́рус м лат. мет. *у мн.: ситни перјасти облачићи који се састоје од ситних кристала леда који лебде у висини (у јд.: такав облачић).*

ци̏с с непром. муз. *тон „це" повишен за пола тона.*

цис- лат. *префикс у сложеницама који означава положај нечега што је с ове стране:* цисалпијски, циспадански итд.

ци̏ста ж грч. мед. *лоптаста патолошка творевина на разним органима с опнастим зидом, испуњена течношћу или кашастим садржајем:* водена ~.

цистектѝмија ж грч. мед. *оперативно одстрањивање неке цисте.*

ци̏стерна ж (ген. мн. -нӣ) лат. **1.** *у земљи ископана и озидана јама, резервоар за скупљање кишнице у безводним крајевима, чатрња.* **2.** *резервоар, танк већег капацитета, спремиште за воду, нафту и сл.:* ~ у рафинерији, ~ у луци. **3.** *возило са великим коморама, резервоарима за превоз воде, течног горива и сл.:* ~ за бензин, ~ за нафту. • **ауто-цистерна** *специјални камион с великим резервоаром за воду или течна горива.* **брод-цистерна** *метални, двоздени брод за превоз воде за пиће, нафте и сл.,* **танкер.** **вагон-цистерна** *железнички вагон за превоз бензина, петролеја, уља и сл.*

цистѐрцит, -и́та м *католички редовник припадник једног огранка бенедиктинског реда са строгим редовничким правилима.*

цистѐрцитскӣ, -ā, -ō *који се односи на цистерците:* ~ опатија, ~ архитектура.

цистѝтис и **цисти́тис** м грч. мед. *акутно или хронично запаљење мокраћног мехура, мокраћне бешике.*

цистоскоп м грч. мед. *танка металнa цев с малом електричном сијалицом на савијеном врху која служи за цистоскопију.*

цистоскòпија ж грч. мед. *прегледање унутрашњости мокраћне бешике помоћу цистоскопа:* ићи на цистоскопију.

цитадèла ж итал. *јака средишња тврђава у неком фортификацијском систему (обично на неком узвишењу).*

цѝтāт, -áта м лат. *део туђег текста, одн. говора који се преноси дословно, од речи до речи, дословно наведено место из неког списа, навод:* почетак цитата, крај цитата, ~ из „Горског вијенца“.

цѝтāтнӣ, -ā, -ō *који се односи на цитате.*

цитатòлог м *онај који прекомерно користи цитате.*

цитатолòгија ж шаљ. и пеј. *прекомерно коришћење цитата (у науци и др.).*

цитатòлошкӣ, -ā, -ō *који се односи на цитатологе и цитатологију.*

цитатомàнија ж грч. *манија прекомерне употребе цитата.*

цити́рати, цѝтӣрāм свр. и несвр. *дословно, од речи до речи навести, наводити нечије речи или делове текста (усмено или писмено):* ~ стихове, погрешно ~. • ~ **некога** *цитирати нечије речи.*

цито- грч. *префикс у сложеницама који значи ћелијски, који се односи на ћелију:* цитогенетика, цитоплазма, цитостатици.

цитòгēн и **цитòген,** -а, -о грч. *који ствара ћелије у организму.*

цитогенèтика ж грч. *грана биологије која изучава грађу и функције ћелије у вези са наслеђем.*

цитогенèтичāр м *научник, стручњак у области цитогенетике.*

цитоли́за ж грч. мед. *растварање ћелија под дејством хемијских, топлотних, радиоактивних и др. фактора.*

цитòлог м *научник стручњак у области цитологије.*

цитолòгија ж грч. *наука о ћелији.*

цитòлошкӣ, -ā, -ō *који се односи на цитологију и цитологе.*

цитоплàзма ж грч. биол. *ћелична протоплазма, основни воденасти прозирни део ћелије у којем се налази језгро.*

цитостàтик м грч. мед. *у мн.: лекови који спречавају раст ћелија злоћудног тумора, рака (у јд.: такав лек).*

цѝтра ж грч. муз. *жичани инструмент љуснатог трупа на коме се свира трзалицом.*

цѝтрāт, -áта м хем. (обично у мн.) *со лимунске киселине.*

цѝтрāш, -áша м *свирач на цитри.*

цѝтрӣн, -и́на м мин. *отвореножут варијетет кварца, силицијум-диоксид,* SiO_2; *врста полудрагог камена који служи за израду накита.*

цѝфāрнӣк м *бројчаник на часовнику, телефону и сл.:* телефонски ~.

цѝфарскӣ, -ā, -ō *који се односи на цифре, изражен цифрама, бројчани:* ~ износ.

цѝфарски прил. *изражено цифрама, бројчано.*

цѝфра ж (ген. мн. цѝфāрā) ар. **1.** мат. *знак за обележавање броја, бројни знак, бројка:* арапске цифре, римске цифре. **2.** *шарани или писани украс, шара.*

цифрàрија ж (обично у мн.) **1. а.** *украс, шара.* **б.** *ситан, безвредан украс, дранглулија.* **2.** мн. фиг. *пренемагање, нечкање; измотавање, керефеке.* – Без цифрарија, молим вас!

цѝфраст, -а, -о **1. а.** *који има много завоја и украса, китњаст:* ~ потпис, цифраста слова, ~ бочица. **б.** *претерано накићен, накинђурен, напиздан:* ~ кокета. **2.** фиг. *изговорен или написан биранim речима, кићен:* цифрасти говор, ~ здравица, ~ песма, ~ стил.

цѝфрасто прил. *на цифраст начин.* **а.** *са много украса, шара и сл., китњасто:* ~ изрезбарена кутија, ~ исписана слова, ~ насликана глава. **б.** *претерано накићено, пиздаво, накинђурено:* ~ обучена девојка. **в.** фиг. *биранim речима, кићено:* ~ написани стихови.

цѝфрати, -āм несвр. **а.** *улепшавати, украшавати (нешто) с много украса, (завоја, шара и сл.), китити:* ~ слова, ~ писмо, ~ златом. **б.** *пиздаво, китњасто облачити, пиздати, кинђурити:* ~ девојку, ~ младу. **2.** *говорити или писати биранim речима, кићено:* ~ говор, ~ у говору, ~ писмо. **3.** (некога) фиг. *претерано хвалити, уздизати.* ■ ~ **се 1.** *китити се, удешавати се, кинђурити се, пиздати се.* **2.** фиг. *пренемагати се, нечкати се; устручавати се.*

цѝфрāш, -áша м **1.** *онај који се цифра, пизделин, кицош.* **2.** *онај који се пренемаже, нечка.* **3.** *онај који говори или пише биранim, кићеним речима.*

цѝх(а) узв. оном. *за подражавање гласа који се чује при кихању.*

цѝц[1], цѝца м (мн. ѳ) нем. *врста памучне тканине са штампаним шарама, кретон.*

цѝц[2] **1.** *узвик којим се вабе мачке.* **2.** речца којом се некоме каже да неће добити оно чему се нада, цврц, шипак. – Таман он отворио врата да види представу, али циц! Вратар му залупи врата.

цѝца ж **1.** хип. *мачка, маца.* **2. а.** фам. *надимак одмила драгој женској особи.* **б.** жарг. *згодна, лепа женска особа.*

цѝца-мáца и **цицамáца** ж *у хип. значењу: мачка, маца.*

цѝцан м фам. *надимак одмила драгој мушкој особи.*

цѝцāн, -а, -о *који је од цица:* ~ хаљина.

цѝцвара ж *врста густог куваног јела од брашна, масла и сира.*

цѝцвараст, -а, -о *који је као цицвара, сличан цицвари.*

цѝцварица *дем. и хип. од цицвара; цицвара.*

цѝцеро м лат. штамп. **а.** *тип штампарских слова нешто крупнијих од гармонда (4,5* mm). **б.** *јединица за мерење штампарског слога, величине 12 тачака.*

цицѐрōнскӣ, -ā, -ō *који је као у Цицерона (чувеног староримског говорника из I века пре н. е.):* ~ вештина.

цѝција ж (м) (мн. ж) тур. *тврдица, шкртац:* велика (велики) ~.

цицијàти, -āм несвр. *в. цицијашити.*

цицијāш, -áша м *в. циција.*

цицијáшити, -ѝјāшӣм несвр. *бити циција, тврдичити, шкртарити.*

цицѝјāшкӣ, -ā, -ō *који се односи на цицију, цицијаше, својствен цицијама, шкртачки, тврдички:* ~ поступак.

цицѝјāшки прил. *као циција, цицијаш, шкрто:* ~ чувати, ~ штедети.

цицијàшлук м *особина оног који је циција, тврдичлук, шкртост.*

цицијáштво с *в. цицијашлук.*

цѝч, -а, -е *веома хладан, студен:* ~ зима, у цичој зими.

цѝча ж *јака зима, велика студен:* јака ~, по најјачој цичи.

цѝчав, -а, -о *који цичи:* ~ глас.

цѝчаво прил. *цичећи, вриштећи.*

цѝчавōст, -ости ж *особина оног што је цичаво.*

цѝчати, цѝчӣм несвр. оном. **1. а.** *испуштати висок, оштар глас, вриштати; врискати, поцикивати, подврискивати (нпр. о деци):* ~ од радости, ~ од бола. **б.** *скичати, сквичати (о прасету, псу, мишу и сл. животињама).* **в.** *зујати, цврчати (о неким инсектима).* **2. а.** *шкрипати (о вратима, точковима, о снегу који се гази и сл.).* **б.** *испуштати високе тонове, циликати (обично о жичаним музичким инструментима).* **в.** *фијукати, звиждати (о ветру, мецима и сл.).* **г.** *цикнути, праскати, пуцкетати (о ватреном оружју).* **д.** *пиштати, цврчати (о сировом дрвету кад гори, о месу и сл. што се пржи на масти и сл.); шиштати (о врелој пари).*

цјев- *в. цев-.*

цјед- *в. цед-.*

цјеђѐник *в. цеђеник.*

цјел- *в. цел-.*

цјен- *в. цен-.*

цјењ- *в. цењ-.*

цјеп- *в. цеп-.*

цма́кати (се), цма̑чēм (се) *несвр. према цмокнути (се) и цмакнути (се).*

цма̑кнути (се), -нēм (се) свр. оном. *в. цмокнути (се).*

цма̏рити, -ӣм несвр. [гл. им. цма̏рēње с] *пећи, пржити (на масти, уљу):* ~ сланину. ■ **~се а.** *пржити се, пећи се; цврчати пржећи се (о месу и сл.).* **б.** *пушити горећи (о сировом дрвету).* **в.** *излагати се претерано сунцу, пржити се, горети на сунцу.*

цми́здра и **цми̏здра** ж пеј. *в. цмиздравица.*

цми̏здрав, -а, -о пеј. *који често цмиздри, плачљив.*

цми̏здравац, -āвца м *онај који често цмиздри, плачљивац.*

цми̏здравица (цми̏здрāвка) ж пеј. *она која често цмиздри, плачљивица.*

цми̏здраво прил. пеј. *цмиздрећи, плачљиво:* ~ рећи.

цми̏здравṑст, -ости ж *особина оног који је цмиздрав, плачљивост.*

цми̏здрити и **цми́здрити,** -ӣм несвр. пеј. [гл. им. -рēње с] *плакати усиљено, без невоље, плакати претемажући се.*

цми́лети јек. **цми́љети,** цми́лӣм несвр. [гл. им. цми́љēње с] *в. шкиљети.*

цмо̀к[1] м *гласан пољубац.*

цмо̀к[2] (обично удвојено) оном. *узвик за подражавање гласног пољупца.*

цмо́кати (се), цмо̑кāм (се) *несвр. према цмокнути (се).*

цмо̀кац, -кца м оном. *гласан пољубац.*

цмо̀кнути, -нēм свр. **1.** *гласно пољубити:* ~ у образ. **2.** *произвести гласан шум сличан изговору гласа „ц“ (при одвајању једне усне од друге или језика од непца):* ~ језиком, ~ уснама. **3.** *одјекнути, чути се гласно (о пољупцу).* ■ **~ се** уз. повр. *гласно се пољубити:* ~ се у образе.

цмо̀ктати, цмо̀кћēм несвр. **1.** *гласно љубити.* **2.** *производити гласан шум сличан изговору гласа „ц“ пуцкетајући језиком, цоктати језиком (у чуђењу, одбијању и сл.).*

цмо̀лити, -ӣм несвр. пеј. [гл. им. цмо̀љēње с] *в. цмиздрити.*

цо̀кити, -ӣм свр. деч. *пољубити.*

цо̀кла и **цо̀кла** ж нем. *доњи део темеља грађевине, део темеља на којем стоји зид.*

цо̀кнути, -нēм свр. оном. *увукавши ваздух и одвојивши језик од непца испустити глас „ц“ (у знак чуђења или одрицања), пуцнути језиком:* ~ језиком.

цо̀кṑт м оном. *цокотање, цвокот; звекет; тиктакање (сата):* ~ зуба; ~ сата.

цокṑтати, цокоћēм несвр. *в. цвокотати.*

цо̀ктати, цо̀кћēм *несвр. према цокнути:* ~ језиком.

цо̀кула ж (обично у мн.) итал. **а.** *тешка дубока, обично војничка ципела:* војничке цокуле. **б.** *в. кломпа.*

цокӯ̀лāш, -áша м *онај који носи цокуле; војник.*

цокӯ̀лāшкӣ, -ā, -ō *који се односи на цокулаше; војнички; касарнски.*

цокулѐтина ж *аугм. од цокула.*

цо̀л, цо̀ла и **цо̑л** м нем. *стара мера за дужину, палац (око 2,5 cm):* ексер од 3 цола.

цр̏в м (ген. мн. цр̏вā) **1.** зоол. **а.** *у мн.: коло бескичмењака* Vermes (Helminthes), *које обухвата више животињских скупина, билатерално симетричної, дугуљастої, обично сегментираної меканої тела (без костију), без удова, који се крећу увијањем тела (у јд.: таква животиња):* црви врпчари, црви плошњаци, црви облићи, црви колутићавци. **б.** *ларва инсекта која личи на такву животињу.* **2.** фиг. **а.** *ситно, слабо, неугледно, јадно биће, обично мало дете:* хранити три црва. **б.** *понизна особа, улизица, полтрон.* **в.** *неугодна, непријатна мисао која мучи и прогони некога; тешко осећање које мучи некога:* ~ сумње. • **пустити (ставити) некоме црва у главу** *изазвати код некога сумњу, подозрење.* **неки га ~ копка (у њему је прорадио ~)** *каже се кад је неко обузет осећањем радозналости, нестрпљења да нешто сазна, докучи, одн. кад је неко узнемирен због нечега.* **радити као ~** *радити врло марљиво, вредно.* **црви га једу** *каже се кад неко умре, кад је неко мртав.*

цр̏вак, -вка м *дем. и хип. од црв.*

цр̏васт, -а, -о *који има облик црва, црволик, глистолик.*

цр̀вати се, -āм се несвр. *в. црвљати се.*

цр́вац, -вца м **1.** зоол. *у мн.: штитасте биљне ваши* Coccidae, *инсекти риличари из реда једнакокрилаца, већином штеточине на воћкама и др. (у јд.: таква ваш):* шљивин ~, ружин ~. **2.** *дем. од црв.*

цр̀вāш, -áша м зоол. *род морских пужева предњошкржњака* Vermetus, *с кућицом вишеструко савијеном попут цеви.*

цр̀вḕн ж *в. црвенило.*

цр̀вен, -ѐна, -о **1. а.** *који је боје свеже крви; који је поцрвенео од прилива крви под кожу:* ~ јабука, ~ хаљина, ~ боја; црвене усне, ~ лице. **б.** *који је боје рђе, црвенкастожут, риђ:* ~ коса, ~ коњ. **2.** пол. **а.** *који је на крајњој левици по свом политичком уверењу; комунистички:* ~ омладина, ~ странка. **б.** *који се односи на револуционарну активност, револуционаран:* црвени фронт. **в.** *који се односи на Црвену армију, на црвеноармејце:* црвени војници. **3.** (одр.) *саставни део назива биљних и животињских врста:* ~ детелина, ~ глог, ~ лук, црвени мрави. **4.** (у именичкој служби, одр.) **а.** м *револуционар; црвеногардејац.* **б.** м *црвеноармејац.* **в.** м *крајњи левичар, комуниста.* **г.** м *спортиста у црвеном дресу.* **д.** с *црвена боја, црвенило:* обојити у црвено. • **Црвена армија** *службено име совјетских оружаних снага, Совјетска армија од 1918. до 1946. године.* **~ буржоазија** *комунисти који су се обогатили и стекли привилегије у друштву.* **црвене бригаде** *ултралевичарска терористичка организација у Италији седамдесетих година.* **црвена крвна зрнца** мед. *еритроцити, покретљиве ћелије крви у којима су растворене органске материје.* **~ нит** *основна мисао, идеја која се провлачи кроз неко дело, мисао водиља, лајтмотив.* **Црвена помоћ** *организација за пружање помоћи (правне, новчане, здравствене и др.) у револуционарном радничком покрету.* **црвени див** астр. *тип звезде црвене боје и огромної пречника.* **Црвено барјаче** ист. *в. под барјаче.* **црвени ветар** мед. *акутно заразно запаљење коже или слузнице, са црвеним мрљама (нарочито на носу и образима)* erysipelas. **Црвени крст (~ криж, ~ полумесец)** *међународна хуманитарна организација за указивање помоћи онима који су страдали у рату или од елементарних непогода.* **црвени патуљак** астр. *тип звезде црвене боје и ниске површинске температуре.*

црвènглāвка ж зоол. *врста птице црвенкасте главе* Lamus rufus.

црвèндāћ, -áћа м **1.** зоол. *птица певачица* Erithacus rubecula *из пор. дроздови, с рђастоцрвеним подбратком и грудима.* **2.** погрд. и ир. *социјалиста; комуниста, црвени.* **3.** жарг. *некадашња новчаница од сто динара црвенкасте боје.*

црвènети јек. **црвèњети,** црвèнӣм несвр. непрел. **1. а.** *постајати црвен, добијати црвену боју* (нпр. о небу, цвећу и др.). **б.** *постајати црвен, румен у лицу, руменети (од прилива крви под кожу).* **2.** фиг. *стидети се:* ~ због сина, ~ због безобразлука. ■ **~ се** *бити црвен, падати у очи, истицати се црвеном бојом* (о ономе што има црвену боју, нпр. о маковима, црвеној застави и др.).

црвèника ж (обично уз именицу „вино“) *црвено вино, руменика:* пити црвеника (вино).

црвèнило с **1.** *црвена боја (нечега); руменило:* ~ вечерњег неба, ~ лица. **2.** *материја, средство којим се боји у црвено:* ~ за усне, ~ за прељу, ~ за јаја.

црвèнити, -ӣм несвр. пррел. *чинити (нешто) црвеним, премазивати, бојити црвеном бојом; изазивати црвену боју:* ~

усне, ~ образе; ~ небо (о сунцу). ■ **~ се** *мазати се црвенилом, руменити се.*

црвѐница ж геол. *земља црвенкасте боје у крашким пределима (од гвожђе-хидроксида).*

црвѐнкапа ж **1. а.** етн. *округла ниска народна капа црвене боје:* бокељска ~, далматинска ~. **б.** ист. *у илирском препороду приставлица народне ношње чији је симбол био таква капа.* **2.** (Црвенкапа) етн. **а.** *главно лице у дечјој бајци с истоименим насловом.* **б.** *сама та бајка.*

црвѐнкапић м *онај који носи црвенкапу.*

црвѐнкапица ж **1.** *дем. од црвенкапа.* **2.** (Црвенкапица) *в. црвенкапа (2а).*

цр̀венкаст и **црвѐнкаст,** -а, -о *који прелази у црвено, помало црвен:* ~ боја, ~ цвет, ~ длака.

цр̀венкасто и **црвѐнкасто** прил. *у црвенкастој боји, црвенкастом бојом, са црвенкастом нијансом; са црвенкастим одсјајем:* обојити ~, преливати се ~.

црвенкасто- *као први део прид. сложеница значи црвенкасту нијансу боје коју означава придев у другом делу сложенице:* црвенкастожут, црвенкасторужичаст.

црвéнко и **цр̀вēнко** м **1. а.** *човек црвених, румених образа.* **б.** *човек црвенкасте, риђе косе или браде.* **2.** *коњ или во црвенкасте, риђе длаке.*

црвѐно прил. **1.** *у црвеној боји, црвеном бојом; са црвеним одсјајем:* обојити ~, преливати се ~. **2.** фиг. *на комунистички начин, комунистички:* говорити ~, мислити ~.

црвено- *као први део именичких и придевских сложеница казује да је оно што значи именица црвено, црвенкасто, одн. да сложени придев означава боју са црвенкастом нијансом:* црвенокожац, црвенокоса, црвеноок, црвенокос; црвеножут, црвенољубичаст.

црвеноармéјац, -јца м *припадник Црвене армије.*

црвенòбрад, -а, -о *који има црвенкасту, риђу браду, риђобрад:* црвенобради младић.

црвенòвōлька ж зоол. *в. црвендаћ.*

црвеногардéјац, -јца м *припадник Црвене гарде.*

црвенòглав, -а, -о *који је црвене главе (обично о инсекту):* ~ буба.

црвенòглавац, -āвца м зоол. *инсект црвене главе* Erythrocephalus.

црвенòгрлӣ, -ā, -ō *који има црвено грло:* ~ птица.

црвенòгруд, -а, -о *који има црвене, риђе груди:* ~ птица.

црвенòкап, -а, -о *који има црвену капу.*

црвенòкапац, -пца и **црвенòкапић** м *онај који носи црвену капу.*

црвенòкљун, -а, -о *који има црвен кљун:* ~ птица.

црвенòкож, -а, -о *који је црвене коже:* црвенокожи Индијанци.

црвенòкожац, -ошца и **црвенокóжац,** -óшца м *човек црвене расе; човек црвенкасте коже.*

црвенòкос, -а, -о *који има црвену, риђу косу, риђокос:* ~ девојка.

црвенòкоса ж *женска особа црвенкасте, риђе косе, риђокоса.*

црвенòкрил, -а, -о *који је црвених крила:* ~ птица, црвенокрили лептир.

црвенòлик, -а, -о *који је црвеног лица, црвен у лицу, румен.*

црвенòног, -а, -о *који је црвених ногу:* ~ птица, црвеноноги инсект.

црвенòнос, -а, -о *који има црвени нос:* црвеноноси пијанац.

црвенòок, -а, -о *који има црвене очи:* ~ грмуша.

црвенòокица ж зоол. *риба црвених очију, црвеноока белица* Scardinius erythrophthalmus.

црвенòпер, -а, -о *који има црвено перје.*

црвенòпēрка ж *в. црвенперка.*

црвенòпрс, -а, -о *који има црвена прса, црвене груди, црвеногруд:* ~ птица.

црвенòпруг, -а, -о *који има црвене пруге по телу:* ~ риба.

црвенòреп, -а, -о *који има црвен реп:* ~ птица, ~ риба.

црвенòрепка ж зоол. *род птица певачица* Phoenicurus *које имају црвен реп.* • **обична ~** *врста црвенорепке* Phoenicurus phoenicurus, *која се гнезди у дупљама дрвећа.* **планинска ~** *врста црвенорепке* Ph. ochrurus, *која се гнезди у планинским камењарима.*

црвенòтрб, -а, -о *који је црвен по трбуху:* црвенотрби лептир.

црвѐнпēрка ж зоол. *врста слатководне рибе црвених пераја* Scardinius erythrophthalmus *из пор. шарана.*

црвѐнрепка ж *в. црвенорепка.*

црвѐњāк, -áка м пеј. *комуниста, социјалиста.*

црвѐњача ж *црвена креда.*

црвѐњāчкӣ, -ā, -ō *који се односи на црвењаке, комунистички, социјалистички.*

црвѐњети (се) *в. црвенети (се).*

цр̀вӣћ, -и́ћа и **цр̀вић,** -а м **1.** *дем. од црв.* **2.** фиг. **а.** *мало, слабо дете, детешце.* **б.** фиг. *в. црв (2в).*

цр̀вљати се, -ā̀м се несвр. *добијати црве, постајати црвљив; кварити се од црва (нпр. о плоду воћке, о месу, сиру и сл.).*

цр̀вљив, -а, -о **1.** *пун црва, уцрван, пушљив; који су изгризли, изјели црви:* ~ плод, ~ јабука, ~ месо; ~ хартија. **2.** фиг. *немиран, несташан као црв (обично о детету).*

цр̀вљивōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина, стање оног што је црвљиво:* ~ плода.

цр̀вљика ж *црвљива воћка.*

цр̂вов, -а, -о *који припада црву.*

црвòјединa ж *в. црвоточина.*

црвòлик, -а, -о *који личи на црва, који има облик црва.*

црвòток м зоол. *црв који точи, изгриза дрво.*

цр̀вотōч ж *шупљина, рупа коју начини црв точећи, гризући; траг који је направио црв гризући, точећи (дрво и сл.).*

црвòточан, -чна, -о **а.** *који су источили, расточили, изгризли црви:* ~ столица, ~ дрво. **б.** *који је настао црвоточењем:* ~ прашина.

црвòточина ж **1.** *прах који стварају црви точећи, гризући дрво.* **2.** *оштећено дрво које су источили, изгризли црви, остаци расточеног дрвета.* **3. а.** бот. *у мн.: фамилија биљака бесцветница* Lycopodiaceae *(у јд.: биљка из те фамилије).* **б.** *род дугогодишњих зељастих биљака* Lycopodium *из ф.* Lycopodiaceae *(у јд.: биљка из тога рода).*

црвòточити, -и́м несвр. [гл. им. црвòточење с] **1.** *точити, изгризати (о црвима):* ~ дрво. **2.** *постајати црвоточан, пропадати због црвоточења (о дрвету, деловима намештаја).*

црвòточнōст, -ости ж *стање оног што је црвоточно.*

црву́љак, -љка м **1.** *дем. од црв.* **2.** анат. *закржљали део дебелог црева који се наставља на слепо црево, апендикс.*

цр̀вчић м *дем. од црвак и црв.*

црѐвāр, -á̀ра м *месар који се бави прерађивањем, обрадом црева и њиховом продајом.*

црѐвāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на цревare:* ~ радња.

црêвнӣ јек. **цр̀ијевнӣ,** -ā, -ō *који се односи на црева:* ~ катар, цревни паразити, цревне болести.

црéво јек. **цр̀ијево** с **1.** анат. *део органа за варење у облику мекe и еластичне цеви у човечјем и животињском телу.* **2.** *цев (обично гумена или пластична):* ~ за поливање. **3.** фиг. *дугачак*

ред, дуīачка йоворка: ~ пешадије. • **дванаестопалачно** ~ *йочешни део шанкоī црева у који се изливају сокови из īушшераче и јешре,* duodenum. **дебело** ~ *задњи део йробавноī сисшема, који служи за ресорйцију воде и формирање измеша,* intestinum crassum. **задње (гузно)** ~ *задњи део дебелоī црева који се завршава аналним ошвором,* intestinum rectum. **слепо** ~ *йочешни део дебелоī црева, који на дну има йривезак, црвуљак (айендикс),* intestinum caecum. **танко (сукано)** ~ *црево дуīо до 5* m *у којем се врши највећи део йробаве и ресорйција йробављених сасшојака хране, а сасшоји се из дванаесшопалачноī црева* (duodenum), *шашноī црева* (jejunum) *и усуканоī црева* (ileum). **ташто** ~ *део шанкоī црева између дванаесшопалачноī црева и илеума,* jejunum. **усукано (вито)** ~ *задњи део шанкоī црева,* ileum. **вући се као (отегнута) црева** *ићи у дуīом ошеīнушом низу, у дуīој колони.* **исукати (просути) некоме црева** *убиши неколīа расйоривши му шрбух.*

цре́вце јек. **цри̏вце,** -ета (у мн. -ца) с **1.** *дем. од црево.* **2.** мн. кув. *врсша јела од јаīњећих или свињских црева.*

црêп јек. **цр̏ијеп** м (мн. црѐпови) **1.** (и зб.) *йосебно обликована, обично йљоснаша шанка оīека за йокривање кровова зīрада:* валовити ~, жлебасти ~, љускасти ~, покрити кућу црепом. **2.** *разбијени делић, комадић нечеīа, крхошина:* црепови од разбијеног лонца.

црѐпан, -а, -о **1.** *који је йокривен црейом:* црепани кров. **2.** *који је од йечене īлине:* ~ лула.

црепа̀на ж *в. црейара.*

црѐпар, -а́ра м *онај који йрави црейове.*

црѐпара ж *радионица у којој се йече црей.*

црепа́рство с *йрављење и йечење црейова (као īрађевинска īрана).*

црѐпаст, -а, -о *који има облик црейа.*

црѐпасто прил. *као црейови (на крову):* ~ поређане љуске.

црѐпина ж *ауīм. од црей и цријеī.*

црѐпић, -а и **црѐпи̏ћ,** -и́ћа м *дем. од црей и цријеī.*

црѐпуља ж *земљана йосуда у облику йоклойца, йод којим се йече хлеб на оīњишшу.*

црепу̀љар, -а́ра м *īрнчар који йрави црейуље.*

црепу̀љарскӣ, -ā, -ō *који се односи на црейуљаре:* ~ занат.

цријe- *в. цре-.*

цркáвати, цр̏кāвāм несвр. **1.** *несвр. йрема цркнути, црћи.* **2.** фиг. *лежаши докон, излежаваши се, чмаваши; ленчариши.* **3.** фиг. *живеши у беди, мучиши се, злоīашиши се, живошариши.* • ~ **од глади** *немаши хране, оскудеваши јако у храни; живеши у беди.* ~ **од смеха** *јако, мноīо се смејаши.*

цр̏кавица ж разг. **1.** *болесш од које цркава сшока, еūидемија, йомор сшоке.* **2.** фиг. **а.** *врло мало новца:* заштедети црквицу, добити за труд црквицу. **б.** *врло мало, оскудно имање:* имати неку црквицу у пољу.

цр̏ква ж (ген. мн. цр̏кāвā) **1.** *зīрада у којој се врше хришћански верски обреди, храм, боīомоља:* ићи у цркву, посећивати цркву, подићи цркву. **2.** *заједница хришћанских верника (као орīанизација, инсшиūуција):* православна ~, католичка ~, западна ~, источна ~. **3.** *црквена власш, црквена уйрава, црквено сшарешинсшво:* тражити од цркве сагласност за венчање. **4.** *служба у цркви, боīослужење:* обући се као за цркву. • **женска** ~ *одељење за жене у йравославној цркви.* **не хтети (с неким) ни у цркву** *не желеши имаши никаква йосла с неким.* **чисто, уредно као у цркви** *врло чисшо, уредно.*

цр̏квāр, -а́ра м **1.** *онај који чесшо, редовно иде у цркву на службу, йобожан човек, верник.* **2.** *в. црквењак.*

цр̏квāрка ж *она која чесшо, редовно иде у цркву на службу, йобожна жена, верница.*

цр̏квāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на црквāре:* ~ одело.

црквѐнӣ и **цр̏квенӣ,** -ā, -ō *који йрийада цркви, који се односи на цркву:* црквени обред, ~ слава, ~ музика, црквена врата, ~ рухо, ~ право. • ~ **драма** књиж. *средњовековна драма релиīиозноī садржаја, йриказање.* ~ **књига** *књиīа, бележница у коју свешшеник уйисује крешшења, венчања, смрши и др. доīађаје.* **црквени оци** *сшарохришћански црквени йисци (II–VII в.) којима црква йризнаје йравоверно учење и свешосш живоша.* **сиромах (убог) као црквени миш** *йуки сиромах.*

црквенорȕски, -ā, -ō у изр. ~ **језик** *сшарословенски језик руске редакције, језик руске цркве, који је био и књижевни руски језик до реформе Пешра Великоī.*

црквенорȕски прил. *црквеноруским језиком.*

црквенослàвēнскӣ, -ā, -ō *в. црквенослȍвēнскӣ.*

црквенослàвēнски прил. *в. црквенослȍвēнски.*

црквенослȍвēнскӣ, -ā, -ō у изр. ~ **језик** 1) *сшарословенски језик у црквеној уйошреби, сшароцрквенословенски; сшарословенски језик.* 2) *сшарословенски језик руске редакције, рускоцрквенословенски, новоцрквенословенски (данас у боīослужбеној уйошреби у Руској и Српској йравославној цркви).*

црквенослȍвēнски прил. *црквенословенским језиком:* писати ~.

црквењȁк, -а́ка м *чувар цркве и црквени йослужишељ; звонар, клисар.*

црквењȁчкӣ, -ā, -ō *који се односи на црквењаке.*

црквењáштво с *йосао, служба црквењака.*

цр̏квина ж **1.** *ауīм. од црква.* **2.** *зидине рушене цркве, рушевине, развалине цркве.*

цр̏квица и **цр̏квица** ж *дем. од црква.*

цр̏квӣште с *место īде је некада била црква; развалине, рушевине цркве.*

цр̏кнȕт, -а, -о **1.** *који само шшо није цркао, јако слаб, болешан:* цркнути коњи. **2.** фиг. разг. *јако уморан, исцрйљен:* бити ~ од посла.

цр̏кнути и **цр̏ћи,** цр̏кнēм (аор. цр̏кнух и цр̏кох, цр̏кнȕ и цр̏че; р. пр. цр̏кнуо, -ула и цр̏као, -кла; пр. пр. цр̏кнувши и цр̏кавши) свр. **1.** *уīинуши, лийсаши (о живошињама).* **2.** пеј. *умреши, йреминуши.* – Цркао дабогда! **3.** фиг. *йресшаши радиши, функционисши, йокварийи се (о неком механизму, машини, сйрави).* **4.** (за неким) *осешиши јаку жудњу, чежњу (за неким).* **5.** фиг. *йресвиснуши, обезнаниши се (од жалосши, ūуīе, бола):* ~ од жалости, ~ од туге. **6.** *йрснуши, йући (нйр. о сшаклу).* • ~ **од смеха** *смејаши се јако, до изнемоīолосши.* **цркни-пукни** жарг. *било како било, ма шша се десило, йо сваку цену, свакако.*

цркòвњāк, -а́ка м *црквено, свешшено лице, свешшеник, редовник.*

цркòвњāчкӣ, -ā, -ō *који се односи на црковњаке, свешшенички.*

цр̏котина ж **1.** *цркнушо, уīинула живошиња, сшрвина.* **2.** *јако изнемоīла, болесна живошиња (која само шшо ни је цркла).* **3.** фиг. пеј. *јако лења особа, леншина.*

цр̏котинскӣ, -ā, -ō *који се односи на цркошину, који йошиче од цркошине:* ~ задах.

црљѐница ж мед. нар. *в. рубеола.*

цр̏мпураст, -а, -о *који је црне йуши, коже, црномањасш:* ~ жена.

цр̏н, цр́на, -о (комп. цр̏њӣ) (супр. бео) **1. а.** *који је боје уīљена или чађи:* ~ марама, ~ коса, ~ коњ, ~ ципела. **б.** *који је обучен у одело шше боје (о калуђеру).* **2. а.** *који је шамне йуши, црномањасш, црмурасш:* ~ човек, ~ жена. **б.** разг. *оūаљен, йрейланую од сунца.* **3.** *нечисш, йрљав, замазан:* ~ рубље, црне руке, црни нокти. **4.** *који је без свешлосши, мрачан, шаман:* ~ ноћ. **5.** *који је шамније, заūворениūе боје нешо нешшо друīо исше врсше:* ~ хлеб, ~ вино, ~ брашно, ~ бибер. **6.** фиг. *шешко йодношљив, шежак, мучан; шужан, жалосшан:* ~ живот; ~ вест. **б.** *мрзак, одвраūан; злокобан, кобан:* ~ злоба; ~ мисао, ~ помисао, ~ слутња. **в.** *несрећан, јадан:* ~ мајка, црни сине! ~ судбина. **г.** *рђав, зао:* црни душманин. **д.** (уз именице које значе нешто зло, неповољно, негативно) *врло велик, шежак, сшрашан:* црни грех, ~ беда, ~ сиротиња, црне бриге. **7.** (одр.) *саставни део назива биљних и живошињских врсша:* црни бор, црни граб, црни лук; црни

орао, црни мрав. **8.** (у им. служби) 1) м а) *црномањаст, црмпурас мушкарац.* б) *играч у шаху који игра црним фигурама.* в) *враг, ђаво, нечастиви.* 2) ж а) *црномањаста, црмпураста жена.* б) *црна кафа.* в) *црна длака:* немати ниједне црне. 3) с а) *црна одећа, црнина:* носити црно, облачити се у црно. б) *црна боја:* писмо уоквирено црним. • **~ образ** *велика срамота.* **~ берза** *в. берза (изр.).* **~ земља** *симбол смрти, гробља.* **~ кутија** *в. кутија (изр.).* **~ листа** *попис, списак лица или организација, установа према којима састављач листе намерава да из неких разлога примени оштрије критеријуме и мере у пословним и др. односима.* **~ овца** *особа која својим рђавим, лошим особинама одудара од своје средине, отпадник; грешник:* црна овца у фамилији. **~ птица** *весник несреће, смрти.* **Црна рука** ист. *тајна политичка организација основана 1903. у Србији чији су чланови учествовали у завери против Александра Обреновића.* **~ рупа** *место у свемиру настало гравитационим сабијањем звезде, које је невидљиво јер због снажне гравитације никакво зрачење, па ни светлост не може изаћи из њега.* **~ смрт** *куга.* **~ тачка** *место на другу на коме се често догађају саобраћајни удеси.* **~ цигерица** *в. цигерица (изр.).* **црни барјак, ~ застава** *знак смрти, укопа.* **црни петак** *в. петак (изр.).* **црни пришт** *в. пришт (изр.).* **црни фонд** *нечија тајна залиха новца, обично намењена финансирању недозвољених делатности или непланираних издатака.* **црни циганин** пеј. *најгори човек; најсиромашнији, најбеднији човек.* **~ злато** *енергетска горива угаљ или нафта.* **~ тело** *тело које потпуно апсорбује видљиву светлост.* **црна звона** *знак смрти, погреба.* **црне богиње** *в. велике богиње (под богиње).* **црни дани, црне године** *године оскудице, невоље, несреће.* **црни фратри** *фрањевци (који носе црне мантије).* **беле паре за црне дане (чувати, скупљати** и сл.) *в. под пара*[2] *(изр.).* **бити (некоме) црн пред очима** *бити мрзак, одвратан некоме.* **гледати кроз црне наочари** *бити песимиста.* **дати, потрошити** и сл. и **црно под ноктом (испод нокта)** *дати, потрошити све.* **на црно (радити** и сл.) *илегално, неовлашћено, противзаконито, без прописаних докумената (радити и сл.).* **ни беле ни црне, ни бело ни црно** *в. под бео (изр.).* **није баш све црно** *није баш све лоше каквим се представља.* **приказати црним бојама** *приказати негативно, само са рђаве стране.* **црн ти образ био** *в. под образ (изр.).* **црни облаци се надвијају** *предстоји велика несрећа, велико зло.* **црно на бело (на белом)** *написмено.* **у црно завити (некога)** *нанети некоме тежак ударац, бол, убити некоме некога своја, унесрећити, ојадити некога.* **црни хумор** *в. хумор (изр.).*

Цр̏нā Го̀ра ж *држава на јужном Јадрану, некадашња југословенска република, која се граничи са Босном и Херцеговином, Србијом, Албанијом и Хрватском.*

цр̀нац, цр̀нца м (инстр. цр̀нцем; ген. мн. цр̀нāцā) **1.** *припадник негроидне расе тамне коже и коврџаве црне косе, човек црне расе, негроид.* **2.** *припадник етничке групе црнаца у САД.* **3.** *редовник, калуђер који носи црну одећу, црну мантију.* **4.** фиг. разг. *онај који црнчи, који ради тежак, напоран физички посао.*

цр̀начкӣ, -ā, -ō **1.** *који се односи на црнце, који припада црнцима, својствен црнцима:* ~ музика, ~ кварт, ~ питање. **2.** *редовнички, калуђерски:* ~ рухо. **3.** фиг. *тежак, напоран и слабо плаћен (о послу и сл.):* ~ посао, ~ рад.

цр̀начки прил. **1.** *као у црнаца, као црнац:* ~ темпераментна музика, ~ обучен. **2.** *тешко, напорно:* ~ радити, ~ запињати.

цр̀нети јек. **цр̀њети,** цр̀нӣм несвр. непрел. **а.** *постајати црн, добијати црну, тамну боју* (нпр. о небу кад се наоблачи); *постајати прељану (од сунца).* ■ **~ се** *бити црн, истицати се црном бојом, показивати се у црној боји (нпр. о земљи).*

цр̀ника ж бот. *в. чесвина.*

цр̀никовина ж *дрво од црнике.*

цр̀нило с **1.** *особина онога што је црно, црна боја:* ~ лица, ~ неба. **2.** *материја, средство којим се нешто боји у црно; црна маст за мазање нечега:* ~ за бојење тканина, ~ за обрве, ~ за ципеле. **3.** арх. *мастило, тинта:* написати црнилом. **4.** *тама, мрак:* ~ ноћи.

црни̏на ж **1. а.** *црна одећа (као знак жалости за умрлима):* носити црнину, бити у црнини, скинути црнину. **б.** *црна тканина:* носилка застрта црнином. **2.** *в. црнило (1):* ~ гаврана. **2.** *тама, мрак:* ~ ноћи.

цр̏нити, цр̏нӣм несвр. прел. [гл. им. цр̏њење с] **1.** *чинити црним, тамним, бојити у црно:* ~ бркове, ~ косу. **2.** фиг. **а.** *жалостити, растуживати; чинити несрећним, ојађивати, унесрећивати:* ~ мајку. **б.** *ружно, негативно говорити о некоме, грдити, оцрњивати (некога):* ~ суседа. **нити црни нити бели** *ништа не говори.* ■ **~ се** *мазати се црном бојом, црнилом, гаравити се.* **2.** фиг. *лоше, ружно говорити о себи.* • ~ (некоме) **образ, лице** *срамотити (некога).*

цр̀ница ж **1.** *црна земља која обилује хумусом; хумус:* плодна ~. **2. а.** *в. црнкиња (а).* **б.** *в. Црнкиња (б).* **3.** *редовница, калуђерица, монахиња (која носи црну одећу).* **4.** зоол. *в. црнка (2).* **5.** (и црнѝца) **а.** бот. *биљка* Erica carnea *из ф. вресова.* **б.** агр. (у атрибутској служби) *назив за разне врсте воћа црне, тамне боје:* ~ маслина, ~ смоква, ~ трешња.

цр̀нӣш, -и́ша м у изр. **од црниша на гориша** *од зла на горе, од гореч још горе.*

цр̀нка ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) **1.** *женска особа црне косе и пути:* лепа ~. **2.** зоол. *врста црне змије* Zamenis carbonarius.

цр̀нкаст, -а, -о *помало црн:* ~ мачка.

цр̀нкасто прил. *у црнкастој боји, црнкастом бојом:* ~ обојити.

црнкасто- *као први део сложеница значи црнкасту нијансу боје коју означава придев у другом делу сложенице:* црнкастосив, црнкастосмеђ и сл.

цр̀нкиња ж **а.** *женска особа црне расе.* **б.** *припадница етничке групе црне расе у САД.*

цр́но и **цр̀но** прил. **1.** *црном бојом, у црној боји; са тамним одсјајем:* обојити хаљину ~, обојити обрве ~, ~ уоквирена слика; светлуцати ~. **2.** фиг. *песимистички, безнадно:* гледати ~ на будућност, видети све ~, приказати (сликати) ~. **б.** *лоше, рђаво, зло; тешко подношљиво:* бити (некоме) ~, бити све црње из дана у дан, живети црње од пса. • **црно му се пише** *каже се кад некоме предстоји нешто лоше, зло.* **радити на ~** *радити без дозволе избегавајући законске прописе и пореске обавезе.* **продавати на ~** *продавати незаконито, шверцовати.*

црно- *као први део сложеница:* **1.** *с именицама или именичким основама показује да је оно што значи именица црно или црнкасто:* црнобрад, црнобрк, црноглав, црнокос. **2.** *с придевима који значе боју показује да та боја прелази у црно, тамно:* црномрк, црносмеђ.

цр́но-бе́ло јек. **цр̀но-бијѐло** прил. **а.** *црном и белом бојом, у црној и белој боји:* обојити црно-бело. **б.** фиг. *представљено, приказано само у крајностима или само позитивно или само негативно (без прелаза, нијансирања):* сликати, представљати, приказивати (нешто, све) црно-бело.

цр́но-бе̏о, -бе́ла, -бе́ло јек. **цр̀но-бӣјел,** -èла, -о **а.** *који је црне и беле боје, који је израђен у црној и белој боји:* црно-бела свила, црно-бела фотографија, црно-бели спортски дрес. **б.** фиг. *који је приказан, представљен само као позитиван или негативан (без прелаза, нијансирања):* црно-бели ликови (у књижевном делу).

црноберзија́нац, -нца м *онај који се бави црном берзом.*

црноберзија́нка ж *она која се бави црном берзом.*

црноберзија́нскӣ, -ā, -ō *који се односи на црноберзијанце и на црну берзу:* ~ роба.

црноберзија́нски прил. *на црноберзијански начин, као црноберзијанци:* трговати ~.

цр́но-бӣјел *в. црно-бео.*

цр́но-бијѐло *в. црно-бело.*

црно̀бор м бот. *в. црни бор (под бор изр.).*

црно̀брад, -а, -о *који има црну браду:* црнобради младић.

црнобра̀да̄ш, -а́ша м пеј. *човек са црном брадом.*

црно̀брк, -а, -о *који има црне бркове:* црнобрки кочијаш.

црнобурз- *в. црноберз-.*

црно̀врат, -а, -о *који има црн врат:* ~ птица.

црно̀глав, -а, -о *који је црне главе:* ~ овца, ~ птица, ~ грмуша.

црно̀главица ж **1.** зоол. *в. црноглавка.* **2.** вет. *болест кокошака и ћурака од које им поцрни глава,* Histonomas meleagris.

црнòглāвка ж зоол. (обично у изр. **грмуша ~**) *ӣтица ӣевачица црне ӣлаве* Sylvia atricapilla.

Црнòорац, -о̄рца (инстр. -о̄рцем; ген. мн. Црнòорāцā) и **Црного́рац,** -рца (инстр. -рцем; ген. мн. Црнòгорāцā) м **1. а.** *становник, житељ Црне Горе.* **б.** *онај који је из Црне Горе, који је ӣореклом из Црне Горе.* **2.** *ӣрӣадник јужнословенскоī народа срӣскоī етничкоī ӣорекла чија већина живи у Црној Гори.*

црнòорица и **црногòрица** ж зб. бот. *зимзелено иӣличасто дрвеће (у које сӣадају бор, јела, смрека, ариш и др.);* супр. белогорица: планина под црногорицом.

црнòгоричнӣ и **црногòричнӣ,** -ā, -о̄ *који се односи на црноӣорицу; који се састоји од црноӣорице:* ~ дрво; ~ шума.

Црнòгōрка ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) **1. а.** *становница, житељка Црне Горе.* **б.** *она која је из Црне Горе, која је ӣореклом из Црне Горе.* **2.** *ӣрӣадница јужнословенскоī народа срӣскоī етничкоī ӣорекла чија већина живи у Црној Гори.*

црнòгорскӣ, -ā, -о̄ *који се односи на Црну Гору и на Црноӣорце:* ~ ношња, ~ нагласак, Црногорско приморје, ~ привреда.

црнòгорски прил. *на црноӣорски начин, као Црноӣорци:* носити се ~, ~ обучен.

црнòгōрство и **црного́рство** с *особине, својства карактеристична за Црноӣораце; ӣривржености Црној Гори и њеном народу.*

Црнòгōрче, -ета с (мн. ø; зб. им. Црнòгорчāд ж) *дем. од Црноӣорац; млад Црноӣорац.*

Црногòрчина ж (м) (мн. ж) *ауӣм. и ӣеј. од Црноӣорац.*

црного́рштина ж (обично пеј.) *в. црноӣорство.*

црнòграб м бот. **а.** *црни ӣраб, кукрика* Carpinus orijentalis. **б.** *в. црноӣрабић.*

црнòграбић м бот. *врста ӣраба* Ostrya carpinifolia.

црнòграбов, -а, -о *који је од црноӣраба:* ~ дрво.

црнограбо́вина ж *црноӣрабово дрво.*

црнòгрив, -а, -о *који има црну ӣриву:* црногриви коњ.

црнòгривац, -ӣвца м *коњ црне ӣриве.*

црнòгрлӣ, -ā, -о̄ *који је црна ӣрла:* ~ птица.

цр̏но-жу́т, -жу́та, -о **а.** *који је црн и жут:* ~ застава. **б.** фиг. пеј. *који се односи на Аустроугарску; ненародан, реакционаран (у доба бивше Аустроугарске):* ~ официруша, црно-жути зеленаш.

цр̏нōјка ж **1.** *црномањаста женска особа, црнка:* витка ~. **2.** бот. *женски струк конопље* Canabis sativa.

цр̏нōјчица ж *дем. и хип. од црнојка (1).*

црнòкапица ж зоол. *в. црноӣлавка.*

црнòкљун, -а, -о *који је црна кљуна:* црнокљуни гавран.

црнòкожац, -ошца и **црнокó́жац,** -о́шца м *човек црне расе, црнац; човек црне ӣути.*

црнòкор, -а, -о у изр. **црнокори нож** *в. црнокорац.*

црнòкораст, -а, -о **1.** *који је црне коре:* ~ плод. **2.** *који је са црним корицама:* ~ нож.

црнòкорац, -о̄рца и **црнокó́рац,** -о́рца м *нож, мач, револвер и сл. који има црне корице.*

црнòкṓрка ж **1.** *сабља која има црне корице.* **2.** агр. *лубеница која има тамну кору.*

црнòкос, -а, -о *који има црну косу:* ~ девојка.

црнокошу̏љāш, -а́ша м *човек који носи црну кошуљу, италијански фашиста.*

црнокошу̏љāшкӣ, -ā, -о̄ *који се односи на црнокошуљаше.*

црнòкрил, -а, -о *који има црна крила:* ~ птица, црнокрили лептир.

црнòкрилац, -ӣлца и **црнокри́лац,** -лца м зоол. *инсект црних крила из реда тврдокрилаца.* **б.** *у мн.: ӣородица таквих инсеката.*

црнòкрпица ж зоол. (обично у изр. **љута ~**) *врста змије* Tarbophis (Telescopus) fallax *из ӣор. ӣужеви, која је отровна само за ӣуштере.*

цр̏нокрӯг м зоол. *врста отровне змије која кад се склупча изгледа као црни круī, ӣоскок, камењарка.*

црнòлик, -а, -о *који је црна лика, црн у лицу, црномањаст:* ~ човек.

црномантӣја̄ш, -а́ша м пеј. *човек који носи црну мантију.*

црномантӣја̄шкӣ, -ā, -о̄ *који се односи на црномантијаше.*

црнòмањаст, -а, -о *који је тамне ӣути:* ~ жена.

црнòморскӣ, -ā, -о̄ *који се односи на Црно море:* ~ слив.

црнòног, -а, -о *који има црне ноīе:* ~ птица, ~ овца.

црнòок, -а, -о *који је црних очију:* ~ девојчица.

црнòока и **цр̏ноока** ж **1.** *женска особа црних очију.* **2. а.** зоол. *врста рибе* Abramis sapa *која има црни круī око очију.* **б.** *овца, коза и сл. са црним круīом око очију.*

црнòокаст и **цр̏ноокаст,** -а, -о *в. црноок.*

црнòочић м *младић црних очију.*

црнòӣер, -а, -о и **црнòӣе̄ран,** -рна, -о *који је црноī ӣерја:* ~ птица.

црнòӣе̄рка ж зоол. **1.** *риба црних ӣераја.* **2.** *врста ӣтице, црноīлава мухарица* Muscicapa atricapilla.

црнòӣо̄љнӣ, -ā, -о̄ *који се односи на црно ӣоље (у шаху):* ~ ловац.

црнòпругац, -ӯкца м зоол. *врста рибе са црним ӣругама ӣо ӣелу.*

црнòӣут, -а, -о *који је црне ӣути, тамноӣут:* ~ човек.

цр̏норе̄ӣ и **црнòреӣ**[1] м зоол. *врста морске рибе са црном ӣеīом на реӣу, ушата.*

црнòреӣ[2], -а, -о *који има црни реӣ:* црнорепи коњ.

црнори́зац, -и́сца м *онај који носи црну ризу, мантију, калуђер, свештеник, монах.*

црнору́кац, -кца м ист. *члан орīанизације Црна рука.*

црнòрух, -а, -о *који носи црно рухо.*

црнòсӣв, црноси́ва, -о *који је тамносиве боје, мрк:* ~ смеса, ~ река.

црносја́јан, -јна, -о *који је сјајне црне боје:* ~ свила.

цр́нōст, -ости ж *в. црнило (1).*

црностотӣна̄ш, -а́ша м рус. **а.** *члан „Црне стотине", изразито монархистичке орīанизације основане 1905. īодине у царској Русији за сузбијање револуционарноī ӣокрета.* **б.** *уӣште ӣристалица ӣротивреволуционарноī ӣокрета.*

црностотӣна̄шкӣ, -ā, -о̄ *који се односи на црностотинаше.*

цр̏нострē̄л јек. **цр̏нострӣјел** м зоол. **а.** *змија ӣоскок, камењарка, црнокруī.* **б.** *врста змије отровнице* Tarbophis vivax.

црнòӣа ж *в. црнило (1).*

црноху̏мо̄ран, -рна, -о *који се односи на црни хумор:* ~ комедија.

црноху̏мо̄рно прил. *са црним хумором:* ~ гледати на нешто.

црношко́лац, -лца м арх. *ученик „црне школе", студент теолоīије, боīослов, семинариста.*

црнòшколскӣ, -ā, -о̄ *који се односи на „црну школу" и на црношколце, боīословски:* ~ омладина.

црнòшљива ж бот. *в. трновача (1).*

цр̏нцат, цр̏нцā̄т и **црнци̏јат,** -а, -о (обично у вези с прид. „црн") *сасвим, ӣотӣуно црн:* црн црнцат петао.

цр́нче, -ета с (супл. мн. цр̏нчићи; зб. им. цр̏нчā̄д ж) *дем. и хип. од црнац; млад црнац; црначко дете.*

цр́нчина ж зоол. *в. црнка (2).*

цр̀нчина ж (м) (мн. ж) *ауīм. и īеј. од црнац.*

цр̀нчити, -ӣм несвр. разг. [гл. им. цр̀нчē̄ње с] *радити тежак, напоран посао, диринчити:* ~ у пољу.

цр̀нчић м *дем. од црнац; млад црнац; дечак црнац.*

цр̀нчуга ж (м) (мн. ж) *īеј. од црнац.*

цр̀њ м бот. *в. црњевац.*

цр́ња м (уп. цр́њо) **1.** *īеј. од црнац.* **2.** *човек црне īуūи и косе.* **3.** *јадник, бедник, несрећник.*

цр̀њāк, -а́ка м **1.** разг. *црно вино:* пити ~. **2.** жарг. *црни хумор:* испричати ~.

цр́њевац, -ēвца м бот. *вишегодишња зељаста биљка* Prunella (Brunella) vulgaris *из ф. уснатица* (Lamiaceae, Labiatae).

цр́њети *в. црнети.*

цр̀њика ж бот. *род једногодишњих биљака* Nigella *из ф. жабљака* (Ranunculaceae) *с расūерјаним листовима и живо обојеним модрикастим, белим или жутим цветовима, мачков брк.*

цр̀њӣш, -и́ма м у изр. **са црњиша на гориша** *све црње и црње, све īоре и īоре, са зла на īоре.*

цр́њо, -а и -ē м *в. црња.*

цр̀њуша ж бот. *род īрмоликих, ређе дрвенастих биљака* Erica *из ф. вресова* (Ericaceae).

цр̀пало с *в. црūац.*

цр̀пāлька ж *в. црūка.*

цр́пац, -пца м *најūрава за црūење воде из чамца.*

цр̀пāч, -а́ча м *онај који црūе (воду или неку другу īечност) из нечеīа:* ~ воде.

цр̀пилӣште с *место īде се нешто црūе:* ~ нафте.

цр́пити, -ӣм несвр. [гл. им. цр́пљē̄ње с] *в. црūсти.*

цр̀пка ж *сūрава за црūење воде или неке друīе īечности из нечеīа, ūумūа.*

цр̀пкати, -а̄м несвр. *дем. ūрема црūсти.*

цр̀пнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на црūење:* ~ станица.

цр́псти (цр̀псти), цр́пē̄м (р. пр. цр̀пао, цр́пла) несвр. [гл. им. цр́пē̄ње с] **1. а.** *īосудом или нарочитом сūравом, црūком, ūумūом вадити, извлачити (обично воду или неку другу īечност) из нечеīа:* ~ воду из бунара, ~ воду из чамца, ~ нафту, ~ ваздух. **б.** *уопште извлачити, исисавати (храну или друīе састојке) из нечеīа:* ~ храну (воду) из земље (о биљци). **2.** *искоришћавати, извлачити из некоīа, нечеīа добит, корист и сл., експлоатисати; трошити:* ~ капитал, ~ резервни фонд, ~ природна богатства, ~ снагу, ~ знање, ~ податке; ~ резерве.

цр̀та ж (ген. мн. цр̀тā) **1. а.** *в. линија:* права ~, крива ~, пуна ~, испрекидана ~, коса ~, танка ~, дебела ~, хоризонтална ~, окомита ~, повући црту. **б.** *линија као основни елемент цртежа, īотез:* повући грубу црту. **2.** *īранична, међашна линија (стварна или привидна) која дели, одваја нешто од нечеīа:* магловите црте обзорја. **3. а.** (обично у мн.) *линије, бразде на длану īо којима се īата:* црте живота, црте среће. **б.** *ūреūиб, бора:* ~ на панталонама. **4.** лингв. **а.** *интерūункцијски знак* (–) *који се ставља место ūрвоī дела наводника, затим место зареза за одвајање уметнутих делова īовора итд.* **б.** *правописни знак* (–) *који се ūише између бројева уместо ūредлоīа до, за означавање ūравца кретања или удаљености од једноī до другоī места итд.* **5. а.** (обично у мн.) *делови лица и линије које му дају изглед, облик и карактеристично обележје:* благе црте лица, грубе црте лица, имати лепе црте, правилне црте лица. **б.** фиг. *оно што је изразито, карактеристично, обележје, особина, особеност:* карактерне црте, језичке црте, дијалекатске црте. **6.** *врста књижевноī дела у коме је дат кратак опис нечеīа:* путописне црте, црте из сеоског живота. • **у главним (општим) цртама** *уīлавном, уопште; најважније:* изнети, изложити нешто у главним цртама. **у кратким (најкраћим) цртама** *укратко (најкраће).* **у грубим цртама** *укратко, сажето, најūростије (речено).* **(остати, бити) испод црте** разг. *не исūунити услове ūри уūису на факултет, у средњу школу и сл.*

цр̀тало с *īвоздени нож на ūлугу који ūри орању реже, ūара земљу.*

цр̀тāнӣ, -а̄, -о̄ у изр. ~ **филм** *в. филм (изр).*

цр̀тāнка и **цр̀тāнка** ж *свеска, блок за цртање:* дечја ~.

цр̀тāње с **1.** īл. *им. од цртати (се).* **2.** *школски ūредмет чији је циљ обучавање ученика у вештини цртања, ūредстављања ūредмета, објеката ūомоћу оловке, ūера и сл..*

цртà̀рија ж (обично пеј.) *в. цртеж.*

цр̀тати, -а̄м несвр. **1. а.** *ūравити, вући, ūовлачити црте, линије:* ~ штапом по песку. **б.** *ūравити цртеж:* ~ план, ~ нацрт, ~ шему. **2.** *ūриказивати, сликати оловком, ūером, бојама и сл. (особе, ūредмете и сл.):* ~ кућу, ~ дрво, ~ коња, ~ космос, лепо ~. **3.** *живо, сликовито ūриказивати, описивати ликове, ūојаве и сл. (у неком књижевном делу):* ~ сељаке (у роману и сл.), ~ малограђане. ■ ~ **се** *ūоказивати се у īлавним конīурама, оцрūтавати се, назирати се; видети се, оīледати се.* – Њене облине су се благо цртале испод хаљине. На њезином лицу се цртала равнодушност.

цр̀тāћ, -а́ћа м разг. *цртани филм:* гледати цртаће.

цр̀таћӣ, -а̄, -ē *који служи за цртање:* ~ прибор, ~ сто, ~ хартија.

цр̀тāч, -а́ча м **1.** *онај који црта (ликове, ūредмете и сл.):* даровити ~, технички ~, ~ портрета. **2.** *онај који ūриказује, описује ликове, ūојаве и сл. (у књижевном делу):* ~ друштвених прилика.

цртà̀чица ж *жена цртач.*

цр̀тāчкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на цртаче и цртање:* цртачке студије, ~ таленат.

цр̀тāчки прил. *као цртач, на начин цртача:* ~ приказати.

цр̀тāчница ж *ūросторија, учионица у којој се црта.*

цр́теж м (инстр. -ом) **1.** *ūриказ сūварноī или замишљеноī ūредмета, одн. ūојаве на равној ūовршини ūомоћу линија и сенчења (оловком, кредом, ūером или киūом):* ~ у једној боји, ~ оловком (угљеном), ~ тушем, ~ животиње. **2.** *опис, ūриказ (лика, ūојаве и сл.) у књижевном делу:* ~ сеоског газде (у ūриūовеци).

цр̀тић, -а и **цр̀тӣћ,** -и́ћа м *в. цртаћ.*

цр̀тица ж **1.** *дем. од црта.* **2.** лингв. *ūравоūисни знак за растављање делова речи, слоīова, ūолусложеница и сл. (-).* **3.** књиж. *кратак књижевни, ūрозни састав, опис:* лирска ~, фељтонска ~, књижевна ~.

црткà̀рати, -а̄м несвр. *цртати ūовршно, невешто.*

цр̀ткати, -а̄м несвр. **1.** *дем. ūрема цртати.* **2.** *вући, ūовлачити цр̄тице; ūредстављати ūомоћу исūрекиданих цр̄тица:* двоструко ~, ~ рељеф. **3.** пеј. *лоше, невешто цртати.*

цр̀тòлик, -а, -о *који је као црта, сличан црти:* ~ бора.

цр̀ћи *в. цркнути.*

цӯбок и **цӯбок** м нем. *додатак, обично кости или месо лошијеī квалитета, које месар ставља на ваīу уз добро месо, ūриваīа; додатак уопште:* додати као ~.

цӯг м нем. *īутљај ūића.* – Дај ми само један цуг. • **из (једног) цуга** *одједном, одмах, одūрве.*

цӯгати, -а̄м нем. *несвр. ūрема цӯгнути.*

цӯгнути, -нē̄м свр. *исūити чашу с ūићем на душак; ūоūити мало више неīо што ūреба, ūоднаūити се.*

цӯкӣ, -ија м хип. *ūас, ūсето, ūсетанце.*

цӯки *узвик којим се теражу или вабе ūси.*

цӯкӣн, -и́на м *хип. од цуко.*

цӯкити, -ӣм свр. фам. *ūољубити.*

цу́ко, -а и -ē м *у хип. (или и дем.) значењу: ūас.*

цуна́ми, -ија м јапански *врло дуūачки таласи велике кинетичке енерūије, најчешће сеизмичкоī ūорекла, који се крећу оūромном брзином и имају разорно дејство на ūриобаље.*

цӯњати, -а̄м и **цу́њати,** цӯњам несвр. **1.** *базати, луњати, ӣштуцати се:* ~ од кафане до кафане. **2.** *заӣледати свуда да би се нешто нашло или сазнало, њушкати, ӣретраживати:* ~ по соби, ~ по ормарима, ~ по књигама.

цӯп и **цӯпа** обично у изр. **хоп(а)-цуп(а)** *узвик ӣри цӣкању.*

цӯпкав, -а, -о *који цӣка, ӣоиграва, ӣоскакује, скакӣав:* цупкави кораци.

цӯпкаво прил. *цӣкајући, скакӣаво.*

цӯпкало с и м (мн. с) *особа која цӣка, ӣоскакује.*

цӯпкаст, -а, -о *в. цӣкав.*

цӯпкати, -а̄м несвр. **1.** *скакӣати, ӣоскакивати, ӣоигравати (обично у колу); ударати ногом, ногама о земљу:* ~ у колу, ~ од радости; ~ с ноге на ногу. **2.** *љуљати, љуљушкати:* ~ дете на коленима (на крилу).

цӯпнути, -нӗм свр. **1.** *ӣоскочити (у колу), ударити, лӣнути ногом:* ~ два-три пута. ■ **~ се** *љуљушнути се, љуљнути се.*

цӯра ж **1.** разг. *млада неудата женска особа, девојка.* **2.** карт. *дама.*

цу́рак, -рка м *танки неӣрекидни млаз течности:* ~ крви, ~ воде, ~ зноја, ~ боје.

цуре́так, -тка м *хип. од цура, девојче.*

цурѐтина ж *ауӣм. и ӣеј. од цура.*

цӯрик нем. прил. *назад, натраг* (обично као узвик уобичајен код кочијаша кад желе да коњи повуку натраг).

цӯрикати и **цурӣкати,** -а̄м *несвр. ӣрема цурикнути.*

цӯрикнути и **цурӣкнути,** цӯрикнӗм свр. нем. *вратити, ӣотерати натраг:* ~ коња, ~ кола.

цу́рити, -ӣ̄(м) несвр. [гл. им. цу́рӗње с] **1. а.** *тећи, сливати се у танком млазу или кап ко кап (о течности).* **б.** *падати у танком млазу (о киши).* **в.** фиг. *стизати споро, полако и тајно (о вестима).* **2.** *ӣуштати, ӣропуштати из себе неку течност (нпр. о чесми, славини, оштећеној посуди и сл.).* • **цури му нос** *каже се кад неком из носа цури бала, слина.* **ако не цури, а оно капље** *има оно што је најнужније, најнеопходније за живот.*

цӯрица ж *дем. и хип. од цура.*

цури́чак, -чка м *хип. од цурица.*

цӯричица ж *дем. од цура и цурица.*

цӯркати, -а̄(м) несвр. *дем. ӣрема цурити.*

цу́рком и **цӯрком** прил. *у танком млазу:* тећи ~.

цӯрнути, -нӗ̄(м) и **цу́рнути,** цӯрнӗ̄(м) свр. *ӣотећи у танком млазу или кап ӣо кап (о течности).*

цу́рче, цу̏рчета с (мн. ӧ) *дем. и хип. од цура.*

Цӯца м (мн. ж) *човек из ӣлемена Цуце у Црној Гори.*

цӯцати[1], -а̄м несвр. **а.** *љуљати дете држећи га на колену.* **б.** *трести, дрмати горе-доле:* ~ коленом.

цӯцати[2], -а̄м несвр. оном. **1.** *ударати, лупати у нешто, куцати.* **2.** фиг. вулг. *изврӣавати ӣодсмеху, завитлавати:* ~ некога.

цӯцкати, -а̄м несвр. *дем. ӣрема цуцати*[1].

Цӯцкиња ж *жена из ӣлемена Цуца.*

цӯцла ж (ген. мн. -лӣ̄) нем. *гумена сисаљка у облику клобучића ӣомоћу које дете сиса млеко из флашице.*

цӯцлати, -а̄м несвр. *сисати (млеко и сл.) ӣомоћу цуцле; уопште сисати, дудлити:* ~ млеко; ~ лулу.

цӯцнути[1], -нӗм свр. *заљуљати, љуљнути дете држећи га на колену.*

цӯцнути[2], -нӗм свр. ӣеј. *изврӣнути ӣодсмеху:* ~ некога.

цӯцу (обично удвојено) *узвик за успављивање детета ӣри љуљању.*

цӯшпајз м нем. *јело од ӣоврћа, вариво.*

Ч

ч (Ч) с непром. **1. а.** лингв. *сливени суīласник, африкаша сложена од елеменаша йраскавоī суīласника „ш“ и сйрујноī „ш“.* **б.** *слово којим се обележава йај суīласник:* велико Ч, мало ч, курзивно ч. **2. а.** (ч.) скраћ. *читај.* **б.** (ч) скраћ. *час.*

ча̏[1] м непром. (испред личног имена) скраћ. арх. *чича:* ча-Марко.

ча̏[2] и **чâ** *уйишно-односна заменица за сйвари у чакавском дијалекйу, која одīовара шйокавском „шйо“.*

чàбар, -бра м (мн. чàброви) тур. *дрвена йосуда йроширена йри дну са две ушице йри врху.* • **отићи у ~, наћи се у чабру** и сл. жарг. *наћи се у йешком йоложају, у шкрийицу, у невољи (нйр. о йредузећу).*

чàбрени̏, -ā, -ō *који се односи на чабар, који йрийада чабру:* чабрене уши.

чàбренӣк и **чàбрењāк** м *мойка йомоћу које се носи чабар.*

чàбрина ж ист. *врсйа дажбине у вину коју су сељаци кмейови давали власйелину, виноīрадарина.*

чабри́рати, чàбрӣрāм свр. жарг. *лоше йроћи, йройасйи, насйрадаши.*

чàбрић, -а и **чàбрӣћ,** -и́ћа м *дем. од чабар.*

чàбрица ж *мањи чабар:* ~ за сир.

чàвао, чàвла м итал. *в. ексер.*

чâвка ж (дат. чâвци; ген. мн. чâвкӣ) **а.** зоол. *йӣица врапчарка* Coloeus monedula *из йор. врана, одозго црна а одоздо сива.* **б.** фиг. *брбљива особа, блебеīало, блебеīуша.*

чàвлић м *дем. од чавао.*

чавр̀љав, -а, -о *који мноīо чаврља, брбљив.*

чавр̀љаво прил. *чаврљајући, брбљиво:* ~ причати.

чавр̀љавӧст, -ости ж *особина оноīа који је чаврљав, брбљивосй.*

чавр̀љати, -ā̏м несвр. *йричаши мноīо и брзо, брбљаши; йричаши мноīо о обичним, свакодневним сйварима, ћаскаши, ћереīаши:* ~ о свему и свачему.

чâвче, -ета с (супл. чâвчићи) *чавкин йӣић.*

чâвчијӣ (чâвчијӣ), -ā, -ē *који се односи на чавке, који йрийада чавки, чавкама:* ~ граīтање.

чâвчица ж *дем. од чавка.*

чàгаљ, -гља м тур. зоол. *в. шакал.*

чагр̀љати, -ā̏м несвр. оном. *сйвараши буку, обично неким меīалним йредмеīом, йредмеīима, чеīрīаши, сйруīаши.*

чагр̀тàљка ж *в. чеīрīаљка.*

чагр̀тати, чàгрӣēм и чагр̀тāм и **чагр́тати,** чàгрӣēм и чàгр̀тāм несвр. *в. чеīрīаши.*

чàдити (се), -ӣм (се) несвр. [гл. им. чàӣēње с] *в. чађавиши (се);* уп. чађити (се).

чàдор м тур. **1.** *шайор, шайра.* **2.** *велики вео или оīрīач којим муслиманке у Ирану и суседним земљама йрекривају лице; фереџа.*

чàдӧрје и **чàдо̄рје** с (мн. ø) *зб. им. од чадор (1); йабор, лоīор.*

чàдорскӣ и **чàдорскӣ,** -ā, -ō *који се односи на чадор, који йрийада чадору.*

чâӣ ж (инстр. чâӣу и чâӣи) (чàӣа (инстр. чàӣо̄м)) *црни йрах уīљеника који насйаје йри нейоīйуном саīоревању орīанских једињења, лебдећи у ваздуху и йаложећи се йо йредмеīима, īар:* мрља од чађи, запрљан од чађи, наслаге чађи.

чàӣав, -а, -о **1.** *йрекривен чађу, йун чађи, уйрљан, умрљан чађу, īарав:* чађави зид, ~ слика, ~ лице, чађаве руке. **2.** *који је као у чађи, мрк:* ~ боја. **3.** фиг. **а.** *суморан, йежак, йужан:* ~ живот. **б.** *зао, ойак, ружан:* ~ душа.

чàӣавац, -āвца м **1.** *онај који је уйрљан чађи.* **2.** мин. *мрк йрозиран кремен, кварц, који се уйоīребљава као йолудраīи камен.*

чаӣа́вити, чàӣāвӣм и **чàӣавити,** -ӣм несвр. **1.** *чиниши чађавим, йрекриваши или йунишши чађу, йрљаши чађу.* – Дим је чађавио зидове. **2. а.** *йушшаши чађ, īар из себе* (нпр. о димњаку). **б.** *йосйајаши чађав, йрљаши се чађу* (нпр. о зиду, таваници и сл.). ■ **~ се** *йрљаши се чађу:* ~ се по лицу.

чàӣавица ж **1. а.** *женска особа уйрљана чађу.* **б.** (обично у атрибутској служби) пеј. *сйара йушка исйрљана чађу:* пушка ~. **в.** *в. чађара (1).* **2.** агр. *болесш воћака и друīих биљака у виду црне навлаке īљивица на лишћу* Capnodium (Apiosporum) salicinum.

чàӣаво прил. *йуно чађи, īараво:* ~ запрљано.

чàӣавӧст, -ости ж *особина оноīа шйо је чађаво, īаравосш.*

чâӣан и **чàӣан,** -ӣна, -о **1.** (обично одр.) *који йошиче од чађи, који је од чађи:* ~ превлака. **2.** *в. чађав.*

чàӣара ж *колиба, соба и сл. йоцрнела од чађи.*

чàӣаст, -а, -о *йомало чађав; мрк као чађ, чађав, īарав:* ~ птица, ~ боја.

чàӣити (се), -ӣм (се) несвр. [гл. им. чàӣēње с] *в. чађавиши (се);* уп. чадити (се).

чàј м (инстр. чàјем; мн. чàјеви) рус. **1. а.** *ароматичан найишак од сасушеноī лишћа, цвешова или йлодова неких биљака који се йи је обично йойао; количина йоīа найишка која зайрема одређену йосуду (шољу, чашу и сл.):* попити липов ~, скувати ~. **б.** *осушено лишће, цвеће или йлодови биљака од којих се сйравља овај найишак:* липов ~, зовин ~, ~ од метвице. **2.** бот. (обично у изр. **кинески ~**) **а.** *īрмолика биљка* Thea (Camellia) sinensis *из ф. чајеви, йорекломиз Кине, чије се сасушено и ферменйисано лишће богайо кофеином уйоīребљава за сйрављање „рускоī“ или „кинескоī чаја“.* **б.** *у мн.: фамилија īрмоликих биљака у коју сйада ова биљка.* • **зелени ~** *неферменйисани брзо сасушени лисйови чаја (2а).* **црни ~** *најфинија врсйа од најмлађих лисйова чаја (2а).*

чàјāнка ж (дат. **-нци** и **-нки**; ген. мн. **-кӣ**) *јавни или йриваšни забавни скуī на коме се īосйи йослужују чајем:* приредити чајанку, ~ с плесом.

чàјевац, -ēвца м бот. *в. чај (2 а).*

чâјнӣ, -ā, -ō *који се односи на чај, на сйрављање и служење чаја (1 а):* ~ прибор, ~ кухиња, ~ кекс, ~ маслац, ~ пециво.

чâјнӣк м *йосуда за сйрављање и служење чаја:* сребрни ~.

чàјскӣ и **чâјскӣ,** -ā, -ō *в. чајни:* ~ посуђе.

чàјчић м *дем. и хип. од чај.*

чàјџија м (мн. ж) *човек који точи и продаје чај; власник чајџинице.*

чàјџи̏ница ж *просторија, локал где се точи и пије чај.*

чȁк прил. тур. *за истицање прелажења оквира онога што би се очекивало, што се нормално претпоставља.* **1. а.** *за истицање просторне удаљености; за истицање великог домета, простирања: све (до):* ~ код школе, ~ до Америке. **б.** *за истицање временске одмаклости, дужине протеклог времена:* ~ после две године, ~ у старом веку. **в.** *за истицање количине:* потрошити ~ 10 литара бензина, ~ 100 динара, ~ 75 процената, ~ десет пута више. **2.** (обично с везницима „и“, „ако“, „иако“) *уопште за истицање високог степена или ширине обухватања нечега, ширине дохуштања, претпоставке и сл.: штавише:* ~ и такав геније је као Његош, ~ и данас, ~ ако и победи, немати ~ ни трунке поноса, мрзети ~ и родитеље, ~ ни лепота.

чáка и **чȁка** ж мађ. ист. *свечана тврда војничка капа са штитом у аустроугарској војсци.*

чáкавац, -áвца м лингв. *онај који говори чакавским наречјем.*

чакавȉзам, -зма м лингв. *језичка црта својствена чакавском говору; чакавски дијалекатски тип.*

чáкȁвка ж *женска особа која говори чакавским наречјем.*

чáкавскӣ, -ā, -ō *који се односи на чакавце и чакавштину:* ~ говор. • ~ **дијалекат (~ наречје)** лингв. *хрватски дијалекат, један од три̏ју основних дијалеката српскохрватског језика назван по упитно-односној замени̏ци „ча“, којим се претежно говори у Истри и Хрватском Приморју.*

чáкавски прил. *чакавским говором, чакавским дијалектом.*

чáкавштина и **чакáвштина** ж лингв. *чакавски говор, чакавски дијалекат, чакавско наречје; чакавска особина.*

чакѐтати, -ā̏м несвр. *звонко лупати, звонко одјекивати (нпр. о чекићу, коњским потковицама и сл.).*

чȁкља ж мађ. **1.** *дрвена мотка са гвозденом куком на крају којом се привлаче чамци или се нешто вади из воде.* **2.** *мотка̀уз коју се пење винова лоза и сл., притка.* **3.** *крак у сидра.*

чáко и **чȁко** м *в. чака.*

чȁкшире, чȁкшӣрā ж мн. тур. *панталоне, хлаче.*

чакширѐтине ж мн. *ауг. и пеј. од чакшире.*

чȁкширице ж мн. *дем. од чакшире.*

чȁкширскӣ, -ā, -ō *који се односи на чакшире:* чакширске ногавице.

чалабр̏кати, -àбр̄чēм и -àбр̄кāм *несвр. према чалабркнути.*

чалабр̏кнути, -àбр̄кнēм свр. *в. чалабрцнути.*

чалабр̏цати, -àбр̄цāм *несвр. према чалабрцнути.*

чалабр̏цнути, -àбр̄цнēм свр. *појести мало и на брзину, презалогајити, прикрисити:* ~ мало.

чалабр̏чак, -чка м *оно што се чалабрцне, покоји залогај.*

чȁлма ж (ген. мн. -мӣ) тур. *бели платнени повез око феса код муслимана, турбан, сарук.*

чȁм, чáма м песн. *чама, чамотиња.*

чȁм, чàма м тур. бот. *в. јела.*

чáма ж *тмурно, суморно расположење, потиштеност; досада; мртвило, учмалост.*

чáмалица ж (м) (мн. ж) *особа која чами, утучена, потиштена особа.*

чȁман, -мна, -о *в. чамотан.*

чáмац, чáмца м (инстр. чáмцем; ген. мн. чȁмāцā) *мањи пловећи (отворени или полузатворени) пловећи објекат коритаста облика, на весла, једра или моторни погон, обично направљен од дрвета, чун:* рибарски ~, спортски ~, моторни ~, ~ за спасавање, возити се у чамцу.

чáмити, -ӣм несвр. *боравити негде у чами, осами; боравити у сужањству:* ~ у соби; ~ у тамници.

чȁмно прил. *в. чамотно.*

чàмов, -а, -о *који је од чама, јелов:* ~ даска, ~ сто.

чамòвати, чàмујēм несвр. *живети у чами, чамити:* ~ у туђини.

чàмовина ж *чамово дрво, јеловина; уопште дрво од четинара.*

чȁмотан, -тна, -о *испуњен чамом, досадан, мучан, тежак; тмуран, суморан:* чамотни дани, ~ вече, чамотни живот.

чамòтиња ж *в. чама:* извући некога из чамотиње.

чамòтињскӣ, -ā, -ō *који се односи на чамотињу, чамотан, чаман:* ~ атмосфера, ~ живот.

чȁмотно прил. *у чами, чамотињи, потиштено, тмурно, суморно:* проводити време ~.

чàмчанӣ, -ā, -ō *који се односи на чамац:* ~ сидро.

чàмчина ж *ауг. и пеј. од чамац.*

чàмчић, -а и **чàмчӣћ,** -и́ћа м *дем. и хип. од чамац.*

чàмџија и **чáмџија** м (мн. ж) *онај који вози чамац, онај који превози некога, нешто на чамцу.*

чàмџијскӣ и **чáмџијскӣ,** -ā, -ō *који се односи на чамџије, који припада чамџијама.*

чàнак и **чáнак,** -нка м тур. **1.** *округла здела са поклопцем за јело (обично дрвена).* **2.** *удубљење на старинској пушци кремењачи у које се сипа барут, прашник.* **3.** *кориташте испод воденичког коша из којега жито пада на жрвањ.*

чангрижљив(-) *в. чанџризав(-).*

чангрȉзав, -а, -о *који радо и често чанџриза, свађљив:* ~ жена.

чангрȉзавац, -áвца м *онај који чанџриза, чанџризало.*

чангрȉзаво прил. *на чанџризав начин, свађљиво:* ~ одговарати.

чангрȉзавōст, -ости ж *особина онога који је чанџризав.*

чангри́залица ж (м) (мн. ж) и **чангри́зало** с (м) (мн. с) *чанџризава, свађљива особа.*

чангри́зати, чàнгрȉзāм несвр. *досађивати приговарањем, чантрати, гунђати, закерати; заједати.*

чангрљати, -ā̏м несвр. оном. *одзвањати од ситних, учесталих удараца, брујати (нпр. о олуцима кад пада киша).*

чандрљати, -ā̏м несвр. оном. **1.** *одавати звеку, буку, звечати, клопарати, тандркати (нпр. о воденичком жрвњу).* **2.** *чантрати, приговарати, гунђати.*

чандрљив(-) *в. џандрљив(-).*

чанкòлиз м *онај који се некоме улагује из користољубља, улизица, полтрон, лижисахан.*

чанкòлиза ж *женска особа чанколиз.*

чанколи́зац и **чанкòлизац,** -исца м *в. чанколиз.*

чàнтрав, -а, -о *који често и радо чантра, чанџризав.*

чàнтрало с (м) (мн. с) *особа која често и радо чантра, чанџризало, гунђало.*

чàнтрати, -ā̏м несвр. тур. *досађивати некоме претераним приговарањем, чанџризати, гунђати.*

чàнчāр, -а́ра м *онај који прави чанке, зделе, зделар.*

чàнчара ж зоол. (обично у изр. **грчка ~**) *врста корњаче* Testudo graeca *из пор.* Testudines.

чàнче, -ета с *дем. од чанак.*

чàнчина ж *ауг. и пеј. од чанак.*

чàнчић м *дем. од чанак.*

чàнчица ж зоол. *врста морске шкољке* Cardium edule.

чȁпкати, -ā̏м несвр. *в. чачкати (а):* ~ нос.

чȁплиновскӣ, -ā, -ō *који је у духу, стилу Чарлија Чаплина, америчког филмског режисера и глумца комичара британског порекла:* ~ комика.

чàплиновски прил. *у духу, стилу Чарлија Чаплина.*

чàпља ж (ген. мн. чàпљи) зоол. **а.** *у мн.: породица птица штакара високих ногу и јаког кљуна, слична родама,* Ardeidae *из реда родарице* (Ciconiformes), *које живе уз реке, језера и мочваре (у јд.: птица из те породице).* **б.** *у мн.: род птица штакара* Ardea *из те породице (у јд.: птица из тога рода).* • **бела ~** *врста чапље* Ardea alba. **сива ~** *врста чапље* Ardea cineraria. **рибља ~** *врста чапље* Ardea purpurea.

чàпљаст, -а, -о *који је као чапља (мршав и дугоног).*

чàпљин, -а, -о *који припада чаплји, који потиче од чапље:* ~ перје.

чàпљић м *чапљин птић.*

чàпљица ж *дем. од чапља.*

чàпнути, -нēм свр. *узети, одломити комадић неке чврсте хране, штрпнути:* ~ мало бурека.

чàпорак, -орка м **1.** *канџа, џанџа.* **2.** *остатак одсечене или одломљене гране; пањ од посеченог младог дрвета, посечене кукурузне стабљике и сл.*

чàпораст, -а, -о *који је као чапорак, сличан чапорку; који има чапорке, пун чапорака (2).*

чапраздѝван, -áна м тур. у изр. **правити (некоме) ~** *в. чапраздиванити.*

чапраздива́нити, -ѝвāнӣм несвр. тур. **1.** *клањати се, метанисати.* **2.** фиг. **а.** *забављати разговором некога ко је докон, уђаћати некоме.* **б.** *удварати се, улагивати се некоме, полтронисати.*

чâр ж (м) (мн. ж чâри, ген. чáрӣ) **1.** *оно што привлачи, заноси, задивљује, драж, привлачност:* чари младости, чари ноћног живота, изгубити ~, девојачке чари, чари старинског доба. **2.** мн. празн. *чаролије, чини, мађије:* бацити чари на некога, скинути чари с некога.

чарàкати, -āм несвр. *в. чарати*[2].

чара́кнути, чàрāкнēм свр. *подстаћи ватру да боље гори, џарнути.*

чара́лац, -аоца м *онај који чара, који чини чаролије, чаробњак.*

чара́лачкӣ, -ā, -ō *који се односи на чараоце.*

чара́лица ж *жена чаралац, чаробница.*

чâран, -рна, -о *који је пун чара, чари, који очарава, дражестан; чаробан, диван:* ~ девојка, ~ песма.

чàрапа ж тур. (обично у мн.) *део одеће, одн. обуће од плетене вуне, памучног или вештачког влакна који се навлачи на ноге испод ципела:* кратке чарапе, вунене чарапе, свилене чарапе, плетене чарапе, обути чарапе, подерати чарапе. • **ударен мокром чарапом** *мало луд, прилупи, ћакнут, затуцан; чудан, необичан.*

чàрапāр м *занатлија који израђује и продаје чарапе; радник у фабрици чарапа.*

чàрапāрка ж **1.** *жена чарапар.* **2.** *машина за израду чарапа.*

чàрапāрница ж *радионица за израду чарапа; радња у којој се продају чарапе.*

чàрапāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на чарапаре:* ~ трговина, ~ радња, ~ роба.

чàрапāрство и **чарапа́рство** с *израда, прављење чарапа као занатска делатност.*

чàрапаст, -а, -о *који је налик на чарапу, сличан чарапи.*

чарапѐтина ж *ауīм. и пеј. од чарапа.*

чàрапин, -а, -о у изр. **уста су му као ~ почетак** *каже се за онога који има велика, ружна уста.*

чàрапина ж *ауīм. и пеј. од чарапа.*

чàрапица ж *дем. од чарапа.*

чарàпчина ж *ауīм. и пеј. од чарапа.*

ча́рати[1], чâрāм несвр. *бавити се чаролијама, враџбинама, гатати, врачати.*

ча́рати[2], чâрāм несвр. *подстицати, потицати (ватру) да боље гори, џарати:* ~ ватру.

чâрда ж мађ. *гостионица на друму изван насеља у којој одседају путници.*

чàрдāк м тур. **а.** *зграда источњачког типа с избоченим горњим спратом од дрвета; дворац.* **б.** *спрат или покривени балкон, трем такве зграде:* дрвена кућа на ~, попети се на ~. **2.** *кош на стубовима за држање кукуруза у клипу.* **3.** ист. *кула стражарница или осматрачница на државној граници.*

чардàклија ж тур. **1.** *винова лоза која се пење уз стубове, неко дрво, уз кућу или се сведе у хладњак, сеницу, османлук, ордина.* **2.** *кућа чији је горњи део, спрат дрвен; кућа која има чардак (1б):* кућа ~. **3.** м (мн. ж) ист. *граничар, војник Војне крајине који је вршио стражарску службу у чардаку;* уп. чардак (3).

чардàклијскӣ, -ā, -ō *који се односи на чардаклије.*

чàрдāнскӣ, -ā, -ō *који се односи на чарду.*

чардàчина ж *ауīм. и пеј. од чардак.*

чардàчић м *дем. од чардак.*

чàрдāчкӣ, -ā, -ō *који се односи на чардаке.*

чàрдāш и **чâрдаш** м мађ. *мађарски народни плес брзих, темпераментних покрета (у двочетвртинском или четворочетвртинском такту), са уводом у споријем темпу, који се постепено убрзава; музика за такав плес:* играти ~, свирати ~.

чâрка[1] ж (дат. чâрци; ген. мн. чâркӣ) тур. **а.** *мањи оружани сукоб, мања битка, окршај, пушкарање, задевица:* заподести чарку. **б.** *мања свађа, препирка:* предизборне чарке.

чâрка[2] ж *чарање, чаролија, мађија:* опчинити чарком.

чàркāр, -ара м *в. чаркач.*

чàркати, -āм *несвр. према чарати*[2]: ~ ватру. ■ **~ се** *заметати чарке (с неким), водити мање борбе:* ~ се с непријатељем.

чàрлстон м енгл. *темпераментна окретна игра у четворочетвртинском такту, пореклом из Америке.*

чâрнӣ, -ā, -ō арх. и песн. *црн:* чарне очи.

чàрнути, -нēм свр. **а.** *подстаћи ватру да боље гори, џарнути.* **б.** фиг. *подстаћи, изазвати.* ■ **~ се** *заподенути чарку, мањи бој (с неким):* ~ се с непријатељем.

чàрōбан и **чàробан,** -бна, -о **1.** *пун чара, дражи, необично примамљив, диван, бајан, дражестан:* ~ жена, ~ музика, ~ књига. **2.** *који зачарава, опсењује, чудотворан, магичан:* чаробни штапић, чаробни привезак, ~ мрежа.

чарòбнӣк, -и́ка и **чàробнӣк,** -а м **1.** *в. чаробњак.* **2.** *онај који је чаробан, који заноси, очарава.*

чарòбница и **чàробница** ж **1.** *она која чара, врача, врачара.* **2.** *она која је чробна, која очарава, зачарава.*

чарòбнӣчкӣ и **чàробнӣчкӣ,** -ā, -ō *који се односи на чаробнике и чаробнице.*

чарòбнӣчки и **чàробнӣчки** прил. *на чаробнички начин.*

чàробнӣштво и чàробнӣштво с **1.** *в. чаробњаштво.* **2.** *својство онога што очарава, неодољива привлачност, чар, чаробност, драж.*

чàрōбно и **чàробно** прил. *на чаробан начин, дивно:* изгледати ~, ~ засијати, ~ певати.

чàрōбнōст и **чàробнōст,** -ости ж *својство онога који је чаробан, онога што је чаробно.*

чарòбњāк, -а́ка и **чàробњāк** м *онај који чара, врача, врачар, врач.*

чарòбњāчкӣ и **чàробњāчкӣ,** -ā, -ō *који се односи на чаробњаке, који потиче од чаробњака.*

чарòбњāчки и **чàробњāчки** прил. *на чаробњачки начин, као чаробњаци.*

чаробња́штво с *магијска вештина чаробњака, бављење чаролијама, мађијама:* оптужити некога за чаробњаштво.

чаро̀вит, -а, -о *в. чаробан.*

чаровн- *в. чаробн-*

чаро̀вњāк, -а́ка м *в. чаробњак.*

чаро̀лија ж **1.** *чарање, враџбина, опсена; чини, мађије:* опчинити чаролијом. **2.** *оно што је чаробно, привлачно, очарава-јуће.*

чаро̀лијскӣ, -ā, -ō *који се односи на чаролије, који потиче од чаролија.*

чà̄ртер м енгл. **1.** *закуп, унајмљивање авиона или брода за ванредне летове, одн. уловидбу, који се изводе ван редовних линија и ван устаљеног реда летења, одн. уловидбе.* **2.** *писмени уговор о закупу авиона или брода за посебни, ванредни лет, одн. уловидбу.* • **~-лет** *лет на основу чартера.*

чà̄ртерскӣ, -ā, -ō *који се односи на чартер:* ~ лет.

чартѝзам, -зма м енгл. пол. *масовни револуционарни раднички покрет у Енглеској у првој половини XIX века за добијање политичких права и побољшање економског положаја радника.*

чартѝрати, чàртӣрām свр. и несвр. **1.** *изда(ва)ти повељу, да(ва)ти повластицу, повластити, повлашћивати.* **2.** *изнајмити, изнајмљивати авион или брод, одн. да(ва)ти авион или брод под закуп.*

чà̄ртист(а), -ē м (мн. -сти) *присталица чартизма, учесник чартизма.*

чартѝстичкӣ, -ā, -ō *који се доноси на чартисте и чартизам:* ~ покрет.

чà̄ртовати, -тујēм свр. и несвр. *в. чартирати.*

чà̄ршав м тур. **а.** *платнени покривач за постељу, плахта; заштитна навлака за јорган.* **б.** *прекривач за сто, стољак.*

чà̄ршавскӣ, -ā, -ō *који се односи на чаршав.*

чà̄ршија ж тур. **1.** *део града где се развио трг, пословни, трговачки део града, трговачка четврт:* отићи у чаршију. **2.** зб. фиг. **а.** *становници чаршије, трговци и занатлије чије су радње на тргу, пословни свет.* **б.** *грађанско друштво са својим ограниченим друштвено-политичким назорима, малограђани, малограђанство; светина.* • **добро јутро, чаршијо на обе (све четири) стране** *каже се за онога који се прилагођава приликама, који иде линијом најмањег отпора ради личне користи.*

чà̄ршијица ж *дем. од чаршија.*

чà̄ршијскӣ, -ā, -ō *који се односи на чаршију; малограђански:* ~ ред; ~ оговарање.

чà̄ршијски прил. *на чаршијски начин; малограђански.*

чаршѝлија м (мн. ж) *човек из чаршије, човек који ради у чаршији; трговац.*

чà̄ршӣнскӣ, -ā, -ō нар. *в. чàршијскӣ.*

чà̄с[1], чàса м (мн. чàсови, ретко чàси) **1. а.** *временска јединица од шездесет минута, сат:* шест часова и десет минута. **б.** *временска јединица школске и др. наставе (обично 45–60 минута); предавање које се држи за то време:* ~ математике, ~ књижевности; одржати ~, имати ~ музике, завршити своје часове. **2.** *врло кратко време, тренутак, трен, моменат:* у тај ~, у том часу, истог часа, за који ~, повољан ~, у прави ~, у незгодан ~, овога часа, до задњег часа, у том часу. **3.** (обично у мн.) **а.** *време, доба дана уопште:* касни часови, у јутарњим часовима, вечерњи часови. **б.** *одређено време за нешто, за неки посао, рад:* ~ обрачуна, часови одмора, часови рада. **4.** мн. црквн. *служба у православној цркви за време које се читају псалми и молитве.* • **давати часове** *бити наставник, инструктор (некоме), поучавати некога за одређену надокнаду.* **дванаести ~** *последњи час, последња прилика да се нешто предузме.* **не часити часа** *не губити време, не оклевати.* **овога часа** *одмах, сместа.* **од првога часа** *одмах од почетка.* **од часа до часа (час по час, час на час, час и час, из часа у час, с часа на час** и сл.) *с времена на време, повремено; с временом, постепено.* **полицијски ~** *време у које је забрањен излазак на улицу.* **прави ~** *погодан моменат (за нешто).* **само ~** *каже се ономе ко треба да сачека кратко време до извршења нечега.* **с(а)мртни (умрли, суђени) ~** *самрт, време кад се мора умрети.* **сваки ~** 1) *често, врло често.* 2) *одмах, убрзо.* – Сачекај, сваки час треба да стигне. **у (велики) добри ~** *формула при поздрављању или при честитању некој догађаја: срећно.* **у задњи ~** *у последњи тренутак.* **у зао ~** *у невреме; на несрећу.* **узимати часове** *учити се код приватног учитеља, наставника.* **у први ~ (у првом часу)** *у почетку, најпре.* **у тили ~ (у часу, ~ затим** и сл.) *одмах после, зачас.* **~ посла** *за врло кратко време, зачас, врло брзо.*

чà̄с[2] прил. у вези: **час...час** *сад... сад, једном... други пут, мало...мало.* – Час плаче, час се смеје.

чáсак и **чà̄сак,** -ска м *дем. од час*[1] *(1, 2); тренутак, трен:* за два часка, ~-два, у часку, за који часак.

чà̄сити, -ӣм несвр. (само у негацији) *отезати, одуговлачити, оклевати; чекати.* – Не часимо. Кренимо одмах. • **не ~ часа, ни часа не ~** *не оклевати нимало, (у)радити што је могуће брже.*

чà̄сић м *дем. од час*[1] *(1, 2); тренутак, трен, часак.*

чáском и **чà̄ском** прил. *на брзину, за кратко време, за мало времена, зачас, брзо:* скокнути ~ у град, ~ се окупити.

чà̄словац, -овца м црквн. *богослужбена, литургијска књига у православној цркви у којој су скупљене молитве за свако доба дана.*

чà̄снӣк м арх. *онај који врши неку вишу или почасну службу.*

чà̄сно прил. *на частан начин, поштено, честито:* ~ се понети (према некоме), ~ испунити задатак, ~ решити спор.

чà̄снōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога који је частан, поштење, честитост.*

часо̀вит, -а, -о *који траје час, трен, краткотрајан, тренутан, тренутачан:* ~ бол, ~ утисак.

часо̀вито прил. *за кратко време, на тренутак:* ~ нестати, ~ се појавити.

часо̀витōст, -ости ж *особина или стање онога што је часовито:* ~ утиска.

чà̄сōвнӣк и **чà̄сōвнӣк** м *направа, справа за мерење и показивање времена, сат:* зидни ~, ручни ~, џепни ~, сунчани ~, пешчани ~,

чà̄сōвничār и **чà̄сōвничār** м *занатлија који поправља или продаје часовнике, сајџија.*

чà̄сōвничārка и **чà̄сōвничārка** ж *жена часовничар; часовничарева жена.*

чà̄совничārскӣ и **чà̄сōвничārскӣ,** -ā, -ō *који се односи на часовничаре, који припада часовничарима.*

чà̄сōвничārство и **чà̄сōвничārство** с *рад, занимање часовничара, часовничарски занат.*

чà̄сōвничић и **чà̄сōвничић** м *дем. од часовник.*

чà̄сōвничкӣ и **чà̄сōвничкӣ,** -ā, -ō *који се односи на часовнике:* ~ механизам.

чà̄сом прил. *за врло кратко време, зачас, начас, брзо:* ~ завршити посао.

чà̄сомицē и **чà̄сомицē** прил. *с времена на време, на махове, повремено; на тренутак, тренутно, тренутачно:* ~ бледети, ~ севати.

чà̄сомичан и **чà̄сомичан,** -чна, -о *повремен; краткотрајан, тренутан, тренутачан:* часомични напади, часомичне промене.

чà̄сомично и **чà̄сомично** прил. *в. часомице.*

чà̄сопӣс м чеш. *повремена публикација забавног, књижевног, научног, информативног или др. карактера у облику књиге мањег или већег формата:* стручни ~, забавни ~, књижевни ~, илустровани ~.

чà̄сописнӣ, -ā, -ō *који се односи на часопис:* часописне публикације.

чà̄сослов м црквн. *књига молитава, лекција и песама за свештенике, литургијска књига у православној цркви, бревијар.*

ча̑ст[1] ж (инстр. ча̑шћу, лок. ча́сти) **1.** *скуп моралних начела којима се неко руководи у својим поступцима и осећање потребе за уважавањем моралних принципа, достојанство засновано на етичким начелима, морална исправност, поштење, честитост:* лична ~, увреда части, дирнути у нечију ~, апеловати на нечију ~, човек без части. **2. а.** *уважење, поштовање, почаст:* удостојити (некога) части, указ(ив)ати (ода(ва)ти) некоме особиту ~. **б.** *добар глас који неко или нешто ужива у друштву, јавности, репутација, углед, реноме:* уживати посебну част, бити у особитој части. **в.** *високи службени положај, угледно, почасно звање; високо достојанство:* уздићи до високе части, успети се високо на лествици части. **3.** *в. девојачка част.* **4. а.** *гозба, гошћење, чашћење; гостопримство:* доћи на ~, бити на части код некога, приредити ~, обилата ~; захвалити (некоме) на части. **б.** *дар, поклон у јелу, пићу или новцу који доносе званице на свадбу:* износити ~ на сто. • **девојачка** ~ *девојачка невиност, чедност.* **имам ~, ~ ми је** и сл. *учтива форма при обраћању некоме или при представљању: имам особито задовољство, поносан сам...* **испод части ми је** *недостојно, нерилично ми је.* **свака ~** *каже се кад се некоме честита на нечему, браво.* **служити, бити (некоме) на ~** *поносити се нечим.* **суд части** *јавни, друштвени суд који оцењује поступке који нису у складу с моралом, који компромитују углед.* **части ми** *заклињем се чашћу, поштењем.*

ча̑ст[2] ж *део:* поделити на равне части.

ча̏стан, -сна, -о **1.** *који је у складу са чашћу, моралним нормама; који се држи тих норми, морално исправан, поштен, честит:* ~ однос, ~ посао, ~ зарада, часне намере; ~ човек. **2.** *који изазива уважавање, достојан поштовања, цењен, поштован:* ~ породица, ~ кућа, ~ звање. **3.** (одр.) *као епитет у неким формулама.* **а.** *уважени, цењени:* часни суде. **б.** *уз црквена звања и верске појмове и симболе:* часна сестра, часни крст, часне вериге, часни пост. • **часна реч, дајем часну реч, часне ми речи, на моју часну реч** *својом чашћу јамчим за истинитост исказа.*

ча̀стити, -ӣм (трп. ча̀шћен) свр. и несвр. [гл. им. ча̀шће̄ње с] **1. а.** *изнети, износити пред некога јело и пиће, приредити, приређивати некоме част, гозбу, (у)гостити:* ~ госта. **б.** *платити, плаћати јело и пиће за госте у кафани.* – Ко части? Ја частим. **2.** *ода(ва)ти, указ(ив)ати, (у)чинити некоме част, почаст; поштовати, ценити:* ~ некога похвалама (лепим именима). ■ **~ се** (несвр.) **1.** *лепо и обилно јести, гостити се:* ~ се посластицама. **2.** уз. повр. ир. *вређати један другога, обасипати се узајамно погрдама:* ~ се псовкама.

частоља́бац, -а́пца м *частољубив човек.*

частоља̑бив, -а, -о *који воли и жели да буде уважен, цењен, који много држи до свога угледа, реномеа и до почасти које му се указују; амбициозан:* ~ човек.

частоља̑биво прил. *на частољубив начин, показујући частољубивост:* ~ вршити посао.

частоља̑бивост, -ости ж и **частоља̑бље** с *особина онога који је частољубив, тежња за личним уважавањем, поштовањем; амбициозност.*

часто̀хлепан, -пна, -о *који хлепи, жуди за почастима, частољубив.*

часто̀хле̄пље с *хлепња, жуђа за почастима, частољубље.*

часто̀хлепно прил. *жудећи за почастима, частољубиво.*

часто̀хлепно̄ст, -ости ж *особина онога који је частохлепан, частољубивост, частољубље, частохлепље.*

ча̀тити, -ӣм несвр. арх. [гл. им. ча̀ће̄ње с] *читати молитве.*

ча̀трља ж тур. *мала кућа изграђена од лошег материјала, уџерица, колиба.*

ча̀трљица ж *дем. од чатрља.*

ча̀трња ж мађ. *ископана и озидана јама за скупљање кишнице, цистерна.*

чаур- *в. чахур-.*

ча̑ш м тур. **1.** ист. *старешина над неколико војника у турској војсци, водник, поднаредник.* **2.** етн. *сват који својим шалама увеселава сватове, забављач сватова.* **3.** ист. *онај који је оглашавао наредбе у општини, општински позивар, телал.*

ча̑шкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на чауше.*

ча̀хура ж **1.** зоол. *заштитни омотач, овој од влакана који опредају око себе гусенице, ларве лептира:* ~ свилене бубе. **2.** бот. *омотач око семенки неких биљака:* ~ мака. **3.** *део метка, метални или папирнати омотач цилиндричног облика у коме се налази прах или сачма за набијање ватреног оружја:* ~ метка. **4.** анат. *удубљење на зглобу у које улази кост:* зглобна ~.

ча̀хураст, -а, -о *који је налик на чахуру, који је у облику чахуре.*

ча̀хурити се, -ӣм се несвр. [гл. им. ча̀хуре̄ње с] **а.** *обавијати се чахуром, увијати се у чахуру (о ларвама лептира и сл.).* **б.** фиг. *повлачити се, затварати се у себе, осамљивати се.*

ча̀хурица ж *дем. од чахура.*

ча̑-ча̑-ча̑ м непром. *врста латинскоамеричког плеса у четворочетвртинском такту.*

ча̑чкалица ж **а.** *танко дрвце за уклањање остатака хране између зуба.* **б.** *танко дрвце за чишћење лула, камиша.* **в.** фиг. разг. *врло мршава особа.* **г.** фиг. *јако мршава, танка нога.*

ча̑чкати, -а̄м несвр. **а.** *чепркајући по нечему вадити, извлачити нешто:* ~ нос, ~ уво, ~ зубе. **б.** *чепркати по нечему; дирати у нешто што не треба:* ~ по лули, ~ по сату, ~ око мотора. **в.** фиг. (по нечему) *пребирати, претурати тражећи нешто, њушкати:* ~ по архиви, ~ по фиоци. **г.** фиг. *прелиставати, читати трагајући за неким подацима, сазнањима:* ~ по књигама, ~ по часописима, ~ по новинама.

ча̑ша ж **1. а.** *мала посуда, обично стаклена, из које се пије:* кристална ~, сребрна ~, пивска ~, ~ за вино. **б.** *количина течности, пића или нечег сипког која стане у њу:* испити чашу вина. **2.** бот. *в. чашица (4).* • **бура у чаши воде** *велико узбуђење ни око чега, због незнатног узрока.* **великом чашом пити** *обилато, много пити, гостити се богато пићем.* **у чашу заглéдати, чашу (чаше) сушити** *много пити, опијати се.* **нека ме мимоиђе ова (горка) ~** *нека ме мимоиђе ова непријатност, ово искушење, ова брига.* **уз чашу (поред чаше** и сл.) *уз пиће, пијући (алкохолно пиће).* **попио (утопио) би га у чаши воде** *в. под вода.* **препуна је, препунила се, прелила се ~ (стрпљења)** *не може се више трпети, подносити.* **снашла га је горка, жучна ~, ~ жучи, ~ горчине** *снашла га је невоља, догодила му се велика невоља.*

ча̑шаст, -а, -о *који је као чаша, који је у облику чаше.*

чашѐтина ж *ауг. и пеј. од чаша.*

ча̑шица ж **1.** *дем. од чаша:* ракијска ~. **2.** *изолатор (обично порцелански) на електричном стубу преко кога се води жица:* телеграфска ~. **3.** анат. **а.** *мала покретна округла кост на предњој страни колена зглоба,* patella: повредити чашицу. **б.** *зглобно удубљење, зглобна јамица:* неразвијена ~ кука. **в.** *удубљени део бубрега:* бубрежна ~. **4.** бот. *доњи заштитни део цвета, цветни омотач који је састављен од зелених лајова, листића који штите цвет, нарочито док је у пупољку:* цветна ~. **5.** *удубљење на старинској пушци кремењачи у коме се пали прах, барут, прашник.* • **волети чашицу** *волети пити, бити склон пићу.* **јесте ли за (једну) чашицу** *хоћете ли да попијете неко пиће.* **позвати на чашицу разговора** *позвати пријатељски на разговор уз пиће.* **свратити на чашицу** *свратити на пиће.*

ча̑шичнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на чашицу:* ~ зглоб, чашични листићи.

ча̑шка ж **1.** *в. чашица (3, 4):* зглобна ~, цветна ~. **2.** зоол. *ред овећих морских шкољкаша с дебелим и чврстим љуштурама* Pectunculus.

чашћа́вати (се), ча̀шћа̑вам (се) *несвр. према частити (се).*

чашӯрина ж *ауг. и пеј. од чаша.*

чва́кати, чва̀ка̄м несвр. *мазати дебелим слојем нечега (белила, руменила, шминке и сл.):* ~ лице, ~ образе. ■ **~ се** *мазати се, шминкати се дебелим слојем шминке:* ~ пудером.

чва̀кати, -а̄м несвр. *ударати кљуном, кљуцати, кљувати:* ~ стрвину.

чва̀кнути, -нӗм *свр. према чва̀кати.*

чва́рак, -рка м (мн. чва́рци, ген. чва̄ра̄ка̄) **а.** *неотопљени комад сланине или сала који остане при топљењу масти:* јести

чварке, топити чварке. **б.** фиг. *закржљало дете; уопште кржљава, неразвијена особа.*

чва̏рити, -и̏м несвр. [гл. им. чва̏рење с] *топити (сланину, сало, маст); пржити (месо, сланину и сл.) тако да се чује цврчање.* ■ **~ се а.** *пећи се, пржити се (о месу, печењу и сл.).* **б.** *излагати се јаком сунцу, пржити се, пећи се на сунцу:* ~ се цео дан. **в.** *грејати се близу ватре:* ~ се поред огњишта.

чво̏ка ж *в. чврга:* ударати чвоке.

чво̏кати, -а̄м *несвр. према чвокнути.*

чво̏кац, -кца м *в. чврга.*

чво̏кнути, -нӗм свр. оном. *ударити чвоку, чвргу; кврцнути, чвркнути:* ~ прстом; ~ штапом по лењима. ■ **~ се** *ударити се, кврцнути се, чвркнути се:* ~ се по челу.

чво̏р, чво̀ра м (мн. чво̀рови) **1. а.** *сплет, задебљање које настаје кад се делови чега савитљивог (конца, ужета, жице, мараме и сл.) чврсто вежу или замрсе на једном месту, узао:* везати ~, размрсити ~, раздрешити ~, ~ на кравати, пресећи ~. **б.** *задебљање, грудвица у тканини; задебљање на концу, прећи, квржица.* **2.** фиг. **а.** *заплет у драми, роману и сл.* **б.** *проблем, тешкоћа:* разрешити ~. **в.** *бит, суштина (нечега):* у томе је ~. **3. а.** *стециште више саобраћајних путева, место где се укрштa више путева, раскршће, раскрсница:* железнички ~, главни ~. **б.** *центар где се нешто скупља, сабира:* ~ евакуације. **4.** физ. *в. чвориште (1а):* електрични ~, саобраћајни ~. **5.** *округли, врло тврд део у дрвету на месту где је из стабла избијала грана, крга на дрвету:* дрво пуно чворова, ~ на дасци, рупа од чвора у дасци. **6.** бот. *место на стабљици из кога избија лист, одн. листови, колено, коленце:* пропупчали чворови. **7.** астр. *тачка на небу у којој путања небеског тела пресеца еклиптику:* ~ Месечеве путање. **8. а.** мед. *болесна задебљана творевина, израслина, израштај у организму; тумор:* туберкулозни ~. **б.** *в. чворуга:* имати ~ на челу. **9.** пом. *мера за брзину брода која одговара броју наутичких, морских миља пређених у једном сату.* • **Гордијев (гордијски, гордијевски)** ~ *врло замршена, запетљана ствар, врло тешка, замршена, нерешива ситуација.* **живчани (нервни)** ~ анат. *скуп, сплет нервних влакана, ганглија.* **завезивати у девет чворова** *добро чувати нешто (нпр. новац).* **мртви (калмички)** ~ *чвор који се тешко може развезати, раздрешити.* **пресећи (решити) Гордијев (гордијски, гордијевски)** ~ *на прост, једноставан начин решити тежак, замршен проблем.* ~ **живота** анат. *место у малом мозгу, примозгу у коме су смештени витални центри.*

чво̏рав, -а, -о *в. чворнат.*

чво̏равост, -ости ж *особина онога што је чвораво, чворнатост.*

чво́рак, -рка м (ген. мн. чво̀ра̄кā) **1.** зоол. *у мн.: породица мањих птица селица* Sturnidae, *певачице које опонашају гласове и разне мелодије (у јд. птица из те породице).* **2.** фиг. *мало дете; уопште мали човек, кепец.* • **обични (шарени)** ~, ~ **брљавац** *врста чворка црног перја с преливима у зелено и пурпурно,* Sturnus vulgaris. **ружичасти** ~ *врста чворка* Pastor roseus.

чво̀ран, -рна, -о (обично одр.) *који је у средишту нечега, битан, главни, суштински:* ~ питање, чворни проблем, ~ тачка.

чво̀раст, -а, -о **1.** *в. чворнат:* ~ дрво. **б.** *сличан чвору; пун квржица, крга́ст:* чвораста слова.

чво̀рина ж *ауим. од чвор.*

чво̀рић, -а и **чво̀рӣћ,** -и́ћа м *дем. од чвор.*

чво̀рӣшнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на чвориште.*

чво̀ри̏ште и **чво̀ри̏ште** с **1. а,** *место где се стичу саобраћајни путеви разних смерова, чвор:* железничко ~, друмско ~. **б.** *место где се сукобљавају разни утицаји, разне струје (политичке, културне и др.), појам:* ~ сукоба. **2.** физ. *место где се спајају три или више водова електричне мреже:* ~ електричног система.

чво̀рнат, -а, -о *који има пуно чворова, чворноват; крга́в:* ~ дрво, чворнате руке.

чво̀рнатост, -ости ж *особина онога што је чворнато, крга́вост:* ~ дрвета.

чворно̀ват и **чворно̀вит,** -а, -о **а.** *који има пуно чворова, чворав, чворнат; крга́в:* ~ дрво, ~ грана, ~ стабло; чворноватe руке. **б.** фиг. *који је пречеркаст, чудан:* ~ човек.

чворно̀ватост и **чворно̀витост,** -ости ж *особина онога што је чворновато, чворновито, онога који је чворноват, чворновит.*

чворо̀вит, -а, -о *в. чворнат.*

чворо̀витост, -ости ж *особина онога што је чворовито.*

чво̀руга ж (дат. -узи) **1.** *отеклина на телу од јаког ударца или услед обољења ткива:* ~ на челу. **2.** *велики чвор, крга́:* ~ на дрвету, ~ на коњској нози.

чво̀ругав, -а, -о **1.** *који има чворуге, отеклине од удараца:* ~ чело. **2.** *пун чворуга, чворноват:* ~ дрво, ~ рука.

чво̀рчић[1] м *дем. од чворак.*

чво̀рчић[2] м *дем. од чвор.*

чво̏чица ж *дем. од чвока.*

чвр̀га и **чвр́га** ж *брз ударац одапетим прстом, зврчка:* ударити некоме чвргу.

чвр̀гати (се), -а̄м (се) *несвр. према чврнути (се).*

чвр̀гнути, -нӗм свр. оном. *ударити некоме чвргу, чвокнути, чвркнути:* ~ у чело. ■ **~ се** *ударити сам себи чвргу, кврцнути се:* ~ у чело.

чвр̀гуље, чвр̀гӯља̄ ж мн. вет. *туберкулоза плућа код стоке с израштајима на плућима у облику бисера.*

чвр̀к *узвик за подражавање звука који се чује при ударцу одапетим прстом.*

чвр̀кати, -а̄м *несвр. према чврнути.*

чвр̀кац, -кца м *в. чврга.*

чвр̀кнӯт, -а, -о **1.** *прил. од чврнути (се).* **2.** *луцкаст, прилуп, ћакнут, шашав.* **3.** *мало тијан, припит, цврцнут:* бити мало ~.

чвр̀кнути, -нӗм свр. *лако ударити руком, прстом или ногом, чвокнути, кврцнути:* ~ прстом у чело, ~ ногом, ~ по носу. ■ **~ се 1.** *лако ударити себе прстом, руком или ногом:* ~ се по носу. **2.** *мало се ударити, судариti се (о аутомобилима и сл.), кврцнути се.*

чвр́љити, чвр̀љӣм несвр. [гл. им. чвр́љење с] *пржити, топити (сланину, сало и сл.).* ■ **~ се** разг. *излагати се претерано сунцу, пржити се на сунцу.*

чвр̀снути, -нӗм несвр. **1.** *постајати чврст, чвршћи, отврдњавати, стврдњавати се (о некој материји).* **2.** *постајати јачи, издржљивији, отпорнији, јачати (нпр. о организму).*

чвр̀ст, чвр́ста, -о (комп. чвр̀шћӣ) **1. а.** *чије су честице збијене, компактне, који је густе, збијене конзистенције, тврд:* ~ тело, ~ предмет, ~ гориво, ~ материја, ~ стање. **б.** *који се теже меша, меси, тврд, густ, збијен:* ~ тесто, ~ јело, ~ мазиво. **в.** *једар, бујан, набрекао:* ~ плод, чврсте груди, чврста бедра, чврсте мишице. **г.** *несавитљив, крут; оштар:* ~ ципела, ~ чекиња, ~ длака. **2. а.** *који је отпоран према кидању, цепању, тврд, јак:* ~ конац, ~ платно, ~ тканина. **б.** *који се тешко раздваја, развезује:* ~ спој, ~ узао, ~ веза. **в.** фиг. *тесан, близак, присан:* ~ пријатељство, ~ сарадња. **3. а.** *пун здравља, животне снаге и енергије, јак, снажан, крепак; кршан, робустан:* ~ младић, чврсте шаке. **б.** *духовно јак, одважан, издржљив:* бити ~ у невољи. **в.** *који се врши снажно, енергично:* ~ стисак руке, ~ загрљај. **4. а.** *добро утврђен, учвршћен; дубоко усађен:* ~ колац, ~ стуб, ~ корен, ухватити ~ корење. **б.** *који се добро, сигурно држи, који се не мења, не помиче:* ~ фронт, ~ одбрамбени положај, ~ ослонац, ~ темељ. **в.** фиг. *који се не колеба у мишљењу, ставу, непоколебљив, постојан:* ~ карактер, ~ у вери, политички ~, ~ у уверењу. **г.** *на који се може ослонити, у који се може поуздати, којем се може веровати, поуздан, сигуран, категоричан:* ~ обећање, ~ реч, ~ вера, ~ став. **д.** *који се снажно, неодољиво намеће, јак, убедљив, аргументован:* ~ разлог, ~ доказ. **5.** *ненарушен, потпун, дубок, тврд (о сну):* спавати чврстим сном. **6.** *строг, оштар, крут:* ~ власт, ~ рука, ~ команда, ~ дисциплина. **7.** фин. *који се не мења, сталан, стабилан:* ~ курс (новца), ~ берза, ~ валута.

чврстӣна ж **1.** *својство и стање онога што је чврсто, тврдоћа; густина; једрина; јачина:* ~ материјала; ~ теста; ~ груди; ~

длаке; ~ конца, ~ платна; ~ споја. **2.** *особина онога који је чврст, крепкост, снага; издржљивост; одважност; непоколебљивост:* морална ~.

чвр̏стити, чвр̏стӣм несвр. *чинити да нешто буде чврсто или чвршће, учвршћивати, јачати.* ■ **~ се** *постајати чврст, чвршћи, јачи, јачати.*

чвр̏сто прил. (комп. чвр̏шћē и чвр̏шће) *на чврст начин, са чврстином.* **1.** *добро, јако и постојано учвршћујући, осигуравајући:* ~ (по)везати, ~ спојити, ~ усадити, ~ утемељити. **2.** *енергичним покретима:* ~ загрлити, ~ стегнути (руку). **3.** *непоколебљиво; одлучно; сигурно:* ~ веровати, ~ решити, ~ наумити, ~ одлучити, ~ бдети (над нечим).

чврсторȕкāш, -а́ша м пол. *присталица, заговорник политике „чврсте руке“, ауторитарности, слепог покоравања власти.*

чврсторȕкāшкӣ, -ā, -ō *који се односи на чврсторукаше, својствен чврсторукашима:* ~ линија (у партији).

чврсторȕкāшки прил. *на чврсторукашки начин.*

чврстȍћа ж *в. чврстина:* ~ материјала (материје).

чврч- *в.* ***цврч-***.

чвр̏шћати, -ā̄м несвр. *постајати чврст, чвршћи.*

чеврљ- *в.* ***чаврљ-***.

чегр̏љати, -ā̄м несвр. *в.* ***чегртати***.

чегр̀тав, -а, -о *који чегрће, сличан чегртању:* ~ бука.

чегр̀таво прил. *чегрћући, са чегртањем:* ~ зазвечати.

чегр̀тало с *в.* ***чегртаљка***.

чегр̀та̄лька ж (дат. -љци; ген. мн. -кӣ) **1.** *дрвена направа која је удешена да се окреће и на тај начин чегрће, клепетаљка:* дечја ~, ускршња ~, жидовска обредна ~. **2.** *рожнати прстенасти израштај на крају репа змије звечарке који при кретању чегрће, звечка.* **3.** фиг. *особа која говори много и којешта, која блебеће, блебетало.*

чегр̀тати, -ā̄м и чȅгрћēм несвр. **1.** *производити оштре продорне звукове стварајући буку, клепетати; клопарати* (нпр. о чегртальки, кастањетама, точковима запрежних кола и др.). **2.** фиг. *говорити много и којешта, брбљати, блебетати.*

чегр̀та̄ш, -а́ша м зоол. *у мн.: породица скакаваца* Acrididae *(у јд.: скакавац из те породице).*

чегр̀туша ж зоол. *в. звечарка.*

чȅдан, -дна, -о *који је без порока, морално чист, невин, частан; смеран, кротак, понизан:* ~ девојка; ~ пољубац, ~ поглед, ~ понашање.

чȅда̄нце и **чеда́нце** (чȅда̄нце и чеда́нце), -а и -ета с (мн. -ца) *дем. и хип. од чедо.*

чȅдно прил. *на чедан начин, без порока, невино, честито; смерно, кротко; скромно:* изгледати ~, ~ погледати, ~ заљубљена.

чȅднōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога који је чедан, онога што је чедно, невиност, честитост; смерност; скромност:* ~ девојке.

чȅдњāк м анат. *в. девичњак.*

чȅдо с **1. а.** *људско биће у доба свог најранијег развитка, дете.* **б.** *људско биће у односу на своје родитеље, син или кћи:* мушко ~. **2.** фиг. *човек, личност која је усвојила карактеристичне црте времена у којем живи, одн. краја, средине у којој живи; онај који је тесно везан с чиме:* ~ времена, ~ цивилизације, ~ револуције, ~ слободе, ~ природе, ~ љубави.

чедȍморан, -ōрна, -о *који мори, убија чеда, чедоубилачки.*

чедȍморац, -ōрца м *в. чедоубица.*

чедȍмōрка ж *жена чедоморац, чедоубица.*

чедомо́рство с *уморство, убиство своја чеда, чедоубиство.*

чедоȕбилачкӣ, -ā, -ō *који се односи на чедоубице и чедоубиство:* ~ нагон.

чедоуби́ство с *убиство своја чеда, чедоморство.*

чедоуби́ца и **чедоȕбица** м (мн. ж) *убица своја чеда.*

чедоубо́јство с *в. чедоубиство.*

че́жња ж (ген. мн. -њӣ (-њā)) *веома јака, силна, страсна жеља (за неким, нечим), жудња:* љубавна ~, ~ за родитељима, ~ за родним крајем, ~ за љубављу.

чȅжњив, -а, -о *пун чежње, жудње:* ~ поглед, ~ уздах.

чȅжњиво прил. *са чежњом, чезнући, жудно:* ~ гледати, ~ уздисати.

чȅжњивōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина и стање онога који је чежњив, онога што је чежњиво; чежња:* ~ погледа.

че́зе ж мн. мађ. *лака путничка запрежна кола на два точка, лаки фијакер:* возити се у чезама.

чȅзнути, -нēм несвр. *јако, страсно желети (некога, нешто), јако тежити (за неким, нечим), жудети; туговати, патити желећи силно нешто, тежећи за нечим, венути:* ~ за морем, ~ за родитељима, ~ за љубављу, ~ за родним крајем.

чезнȕтљив, -а, -о *в. чежњив.*

чезнȕтљиво прил. *в. чежњиво.*

чезнȕтљивōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина и стање онога који је чезнутљив, онога што је чезнутљиво, чежњивост; чежња.*

чезну́ће с *чежња, жудња.*

чȅк, чека м (мн. чȅкови) енгл. банк. *вредносни папир издан као писмени налог банци (трасату) да се из средстава издаваоца тога папира исплати одређена сума новца доносиоцу или лицу означеном на папиру, одн. да се са рачуна издаваоца тога вредносног папира (трасанта) наведена сума пренесе на рачун трећег лица:* издати ~, пуноважан ~, издавалац чека, банковни ~, поштански ~, ~ без покрића, корисник чека, уновчити ~, платити чеком. • **барирани (прецртани) ~** *чек који ималац може наплатити само посредством банке (прецртан двема паралелним цртама дијагонално од левог доњег према десном горњем углу).* **благајнички (готовински, исплатни) ~** *чек који ималац наплаћује у готову.* **вирмански (обрачунски) ~** *чек који корисник не може наплатити у готовом него само путем обрачуна (вирмана), одн. одобравањем означеног износа његовом текућем рачуну код банке.* **банкарски ~** *чек који вуче банка на своје пословне везе и продаје разним лицима да би она могла извршити извесно плаћање чеком.* **циркуларни ~** *чек који корисник може да наплати у готовом према потреби у разним местима код филијала банке која га је издала.*

че́ка ж *нарочито удешено чекалиште у лову (обично на крупне звери), заседа.*

чȅкалац, -аоца м *онај који чека некога.*

чȅкалица ж **1.** (и м) **а.** *особа која чека, ишчекује (некога, нешто).* **б.** *особа која се не изјашњава, која стоји по страни; опрезна, уздржана, резервисана особа.* **2.** *в. чека.*

чȅкалӣште с **а.** *место где се чека.* **б.** *место на коме ловац чека ловину, чека.*

чȅкало с *в. чекетало (1).*

чекаȍница и **чȅкаоница** ж *простор(ија) одређена за чекање:* ~ на железничкој станици, ~ у дому здравља.

чȅкати, -ā̄м несвр. **1.** *проводити време, остајати на неком месту док не дође онај који се очекује, ишчекивати, очекивати:* ~ на станици, ~ госте, ~ цело вече. **2.** *очекивати појаву, наступање нечега, одн. извршење, испуњење онога што се прижељкује, жели:* ~ пензију, ~ исплату, ~ остварење својих жеља, ~ слободу, ~ одговор, једва ~ одмор. **3.** (некога) *налазити се пред неким (о ономе што ће се десити у будућности), предстојати (некоме).* – Морам ићи, чека ме посао. Опљачкао је банку. Чека га сигурно затвор. Кад се вратио кући, чекало га је изненађење. Знам шта ме чека. ■ **~ се** уз. повр. *чекати једно друго, међусобно се ишчекивати:* ~ се у одређено време. • **време не чека** *не ваља оклевати, скањивати се у извршењу неког посла, треба на време извршавати своје обавезе, послове.* **ко чека, дочека** *ко је стрпљив, дочекаће остварење својих жеља, планова.* **е, ту сам те чекао** *каже се ономе ко се ухвати да је нешто погрешио.* **чекај, чекај** *претња и упозорење саговорнику да ће му се догодити нешто*

непријатно. **чекај само** *каже се у претњи: јао теби кад те ухватим, кад те ухватим, осветићу ти се.*

чека̑ч, -а́ча м **1.** *ловац који чека у (на) чеки, у заседи.* **2.** *онај који чека, који се не изјашњава; уздржан, резервисан, опрезан човек.*

чекѐтало с **1.** *дашчица у млину преко које жито из коша клизи и пада на жрвањ.* **2.** *орган у инсеката зрикаваца којим чекећу, зричу, стридулацијски орган.* **3.** с (м) (мн. с) фиг. *особа која говори много и којешта, особа која блебеће, брбља, блебетало.*

чекѐтати, -а̄м и чѐкећēм несвр. оном. **1.** *производити оштар, продоран шум, стварати буку ударањем о нешто (нпр. при ударању чекетала о кош), четртати, клепетати, клопарати.* **2.** *оглашавати се зриком, зричати, цврчати (о зрикавцу и сл. инсектима).*

чѐкиња ж **а.** *кратка крута, груба, оштра длака у неких животиња (нпр. у свиње):* свињске чекиње. **б.** *оштра груба коса или оштре длаке на бради, лицу:* чекиње на бради.

чѐкињав, -а, -о *који је пун чекиња, обрастао чекињама; који је сличан чекињама, чекињаст:* ~ лице, ~ брада, ~ коса.

чекѝњара ж *четка од чекиња.*

чѐкињаст, -а, -о *сличан чекињама:* ~ коса.

чекѝњāш, -а́ша м зоол. **1.** *у мн.: животиње из реда пајкара (непреживара) чије је тело обрасло чекињама, свиње,* Suidae *(у јд.: такав пајкар).* **2.** *у мн.: скупина колутићавих црва* Chaetopoda, *чије је тело са бочне стране обрасло чекињастим израштајима (у јд.: такав црв).*

чѐкињица ж *дем. од чекиња.*

чекѝрати, чѐкӣрām несвр. енгл. *пријавити, пријављивати лет, пуњење на аеродромском шалтеру.*

чѐкић м (инстр. -ем) тур. **1.** *врста алата од метала (обично челика) или дрвета насађеног на дршкаљу (или у склопу неког механизма), који служи за закивање експера, за ковање и уопште за ударање по нечему:* ковачки ~, столарски ~, зидарски ~, клесарски ~, обућарски ~, механички ~. **2.** анат. *једна од три слушне кошчице у средњем уху* malleus. • **као испод чекића** разг. *сасвим ново, још неупотребљавано.*

чекѝћār, -а́ра м (инстр. -а́ром) *врста млина за дробљење меких материјала и материјала средње тврдоће (нпр. креча, глине, уљена, гипса, шећера) помоћу плочица од челика (чекића) обешених на једном или два ротора који се окрећу у кућишту над ситом, дробилица:* млин ~.

чекѝћати, -а̄м несвр. *ударати чекићем, куцати.*

чѐкићић м *дем. од чекић.*

чѐкнути, -нēм свр. *провести мало времена чекајући (некога, нешто):* ~ мало.

чѐкṑвни, -а̄, -ṑ банк. *који се односи на чек:* ~ књижица, ~ рачун.

чѐкрк м тур. **а.** *направа за дизање терета у висину намотавањем ужета на коло, точак; витао:* дизалица на ~. **б.** *вратило са точком које служи за црпење воде из бунара.* **в.** *направа за сукање предива са мотовила на цеви.*

челѐбија м (мн. ж) тур. ист. *турска титула младића племићког рода.*

чѐлēнка ж (дат. -нци) тур. **1.** ист. *накит у облику перјанице од сребра или злата која се носила за калпаком или чалмом с предње стране (као одликовање за храброст).* **2.** лов. *чеона кост с роговима скинута са срндаћа, јелена или друге рогате дивљачи као ловачки трофеј.* **3.** фиг. **а.** *чело; глава, лобања:* звекнути некога по челенки. **б.** *најистакнутија личност, првак, лидер, вођа:* ~ краљевине.

челѐста ж итал. *музички инструмент с диркама сличан клавиру, који уместо жица има металне плочице, по којима ударају чекићи.*

чѐлик м (мн. ø) тур. *гвожђе велике тврдоће и еластичности, која се постиже додавањем нешто угљеника, сумпора и фосфора;* уп. надо: сирови ~, легирани ~, конструкцијски ~, алатни ~, каљени ~, нерђајући ~, бетонски ~. **2.** зб. *пушчана или топовска цев:* киша (пљусак) челика. **3.** фиг. *чврста, јака, издржљива особа; јунак.* **4.** (у атрибутској служби) *челичан, чврст, отпоран, издржљив:* ~ човек, ~ жена.

чѐликаст, -а, -о *који је налик на челик, који је боје челика, сивкаст.*

чѐлист(а), -ē м (мн. -сти) *свирач на челу.*

челѝстичкӣ, -а̄, -ṑ *који се односи на челисте:* ~ концерт.

чѐлисткиња (чѐлистица) ж *женска особа челиста.*

чѐличан, -чна, -о **1. а.** (одр.) *који је од челика:* ~ опруга, ~ конструкција, челични ланац. **б.** фиг. *чврст, јак, снажан; издржљив, отпоран, постојан:* ~ карактер, ~ воља, ~ здравље, челични живци, ~ јединство. **2.** (одр.) *у коме има челика:* челични бетон.

челича̑на ж *фабрика, погон, радионица за производњу челика, железара која производи челик.*

чѐличити, -ӣм несвр. [гл. им. чѐличēње с] **а.** *претварати гвожђе у челик загревањем и наглим хлађењем, калити:* ~ косу, ~ мотику. **б.** фиг. *чинити јаким, издржљивим, отпорним, јачати, снажити, крепити:* ~ тело, ~ дух. ■ **~ се** *постајати отпоран, издржљив, снажан, јачати, снажити се, калити се.*

чѐлично прил. **1.** *као челик, слично челику:* сијати се ~. **2.** фиг. *постојано, издржљиво, непоколебљиво:* ~ непопустљив, ~ издржљив.

челично- *као први део придевских сложеница означава да је оно што казује други део сложенице као челик:* челичносив, челичноплав.

челичноплā̀в, -пла́ва, -о *који је плаве боје с челичним сјајем:* ~ небо.

челичносѝв, -си́ва, -о *који је сиве боје с челичним сјајем:* челичносиве очи.

чѐличнōст, -ости ж *особина или стање онога који је челичан, онога што је челично, постојаност, издржљивост, отпорност.*

чѐлнӣ, -а̄, -ṑ **1.** *в. чеони (1).* **2.** *који се односи на чело (2), који је на челу (2):* ~ батаљон, ~ страна. **3.** (у им. служби) м *први у реду (војник или вежбач):* ~ у строју.

чѐлнӣк м **1.** *онај који се налази на челу неке управе или установе, организације, поглавар, старешина, вођа:* ~ братства, страначки челници. **2.** *чеони зупчаник, точак с озубљењем на цилиндричној ободној површини.*

чѐлнӣштво с *скуп челника, руководство.*

чѐлно прил. *чеоном страном, фронтално:* ударити се ~.

чѐло с итал. муз. *гудачки инструмент са четири жице, виолончело:* свирати на челу, свирати ~.

чѐло с **1.** анат. *део лица изнад очију до руба косе; одговарајући део животињске главе:* ниско ~, знојаво ~, мрштити ~, белег на челу коња. **2. а.** *предњи део, предња, фронтална страна нечега, лице, фронт:* ~ зграде. **б.** *предњи део, предњи редови неке колоне, масе у покрету:* ~ колоне, избити на ~. **3.** *почасно место у врху стола; прочеље:* седети на челу стола. **4.** *крајња, гранична површина подземног радилишта, ходника и сл.:* ~ тунела, ~ откопа, ~ ходника. **5.** *истакнуто, водеће место, вођство, управа, старешинство:* делегација с генералом на челу. • **горње ~** *в.* чело[1] *(3).* **доње ~** *место у дну стола, насрам чела (3), зачеље.* **бити (налазити се) на челу** *бити на првоме, водећем месту, положају, руководити, управљати:* бити на челу партије (установе). **не пише му на челу да је...** *не види се одмах шта је.* **стати (доћи) на ~** *заузети руководећи положај, почети руководити (неким, нечим):* стати на ~ странке. **уздигнута чела** *поносно, гордо, достојанствено.*

чело (кад је наглашено: чѐло) предл. (с ген.) *изнад, врх (нечега); покрај, поред (нечега), уз (нешто):* ~ главе, ~ узглавља, ~ врата, ~ стола.

чéлце, -а и -ета с (мн. -ца) *дем. и хип. од чѐло.*

чељáде, -ета с (мн. ø; зб. им. чѐљāд ж) *људско биће, човек, особа уопште:* честито ~, фино ~. • **кућна (домаћа) чељад** *укућани.*

чељáдешце, -ета с (мн. -ца) *дем. и хип. од чељаде.*

чѐљȕснӣ, -а̄, -ṑ *који се односи на чељусти, вилични:* ~ кост, ~ хирург.

чељу̏сница ж анат. *чељусна, вилична кост.*

чељу̏ст ж (инстр. чељу̏сти (чељу̏шћу)) **1. а.** анат. *једна од две кости лица у коју су усађени зуби, вилица* горња ~, доња ~. **б.** (обично у мн.) *обе вилице заједно с отвором између њих; уста.* **2.** (обично у мн.) фиг. *део направе или нечега другог који изгледом или функцијом подсећа на чељуст (1):* чељуст(и) клешта.

чембà̀лист(а), -ē м (мн. -сти) *музичар који свира у чембало.*

чембà̀листкиња ж *жена чембалиста.*

чембалѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на чембалисте.*

чѐмбало с итал. муз. *жичани инструмент с диркама, претеча клавира (у употреби од XV до XIX века).*

чѐмēр, -ера м **1.** *веома горка материја; отров:* попити ~. **2.** *горак укус, горчина:* не моћи пити због чемера. **3.** фиг. *огорчење; јад, туга, жалост:* осећати ~. • **јад и ~** *нешто јадно, бедно.*

чѐмēран, -рна, -о **1.** *који има непријатан, оштар укус, јако горак; сличан укусу жучи:* ~ укус, ~ трава. **2.** фиг. *пун јада, невоље, јадан, жалостан, невољан, несрећан:* ~ живот, ~ беда.

чемѐрика ж бот. *род вишегодишњих зељастих биљака* Veratrum *из ф. љиљана* (Liliaceae), *чији је корен врло горак и отрован.* • **бела ~** *врста чемерике* Veratrum album. **црна ~** *врста чемерике* Veratrum nigrum.

чемѐриков, -а, -о *који је од чемерике.*

чѐмерити, -ӣм несвр. *испуњавати чемером, једом, загорчавати:* ~ живот. ■ **~ се** *испуњавати се чемером, једом, загорчавати се (нпр. о животу).*

чѐмēрнӣк м *онај који пати од неког чемера, јада, туге, јадник, несрећник, невољник.*

чѐмēрно прил. **а.** *као чемер, јако горко:* ~ горко пиће. **б.** *са пуно горчине, јада; тужно, жалосно:* ~ патити, ~ плакати.

чѐмēрнōст, -ости ж **а.** *особина онога што је чемерно, горчина.* **б.** фиг. *јад; туга, жалост, чемер.*

чѐмпрес м лат. бот. **а.** *у мн.: род дрвећа или грмова* Cupressus *из ф. чемпреса, који се узгајају у Средоземљу (у јд.: дрво или грм из тога рода).* **б.** *у мн.: фамилија углавном зимзелених дрвенастих голосеменача* Cupressaceae *љускастих или иглицастих листова, једнодомних или дводомних цветова (мушких у облику ресе и женских у облику чешера), у коју спадају родови чемпрес, боровница, туја, секвоја и др. (у јд.: биљка из те фамилије).*

чѐмпресов, -а, -о *који се односи на чемпрес, који потиче од чемпреса:* ~ дрво.

чѐмпресовина ж *чемпресово дрво (као грађа).*

чѐн, чена м *в. чесно.*

чѐнгел и **чѐнгел** м и (чѐнгела ж) (обично мн.) тур. *гвоздена кука о коју се нешто веша или се њоме нешто спаја:* обесити о ченгеле.

чѐно с *в. чесно.*

чѐонӣ, -ā, -ō **1.** *који се односи на чело, који је на челу:* ~ кост, ~ жила. **2.** *в. челни (2):* са чеоне стране, на чеоном делу.

чеòњача ж анат. *чеона кост.*

чѐп, чепа м (мн. чепови) **1. а.** *цилиндрични предмет (обично од плуте, дрвета или гуме) који служи за затварање боца, посуда и уопште различитих отвора, запушач.* **б.** *оно што својим изгледом подсећа на тај предмет:* ледени ~ (у замрзнутој реци), ~ чира. **в.** мед. *смотуљак вате или газе који се ставља у рану ради заустављања крварења или ради упијања гноја, тампон.* **2.** *везни елемент (од дрвета, пластичне масе или влакнастих материја) за осигурање екcера или завртња у зиду или за везивање предмета начињених од дрвета.* • **пијан као ~** *јако пијан, потпуно пијан.*

чѐпати, чепам несвр. **1.** (некога, нешто) **а.** *газити (некога, нешто) ногама, ступати ногама, газити по нечему:* ~ земљу, ~ мраве. **б.** *стајати некоме на ногу, притискивати својом ногом нечију ногу:* ~ партнера при плесу, ~ по ногама. **2.** *ходати, ићи, газити:* ~ иза некога, ~ по земљи.

чѐпац, -пца м *клин, чивија којом се затежу жице на жичаним инструментима.*

чѐпити, чепим несвр. [гл. им. чѐпљење с] **а.** *ширити, размицати, крéчити, раскречивати (ноге).* **б.** *развлачити, ширити (уста).* ■ **~ се 1.** *стајати размакнутих, раширених ногу, крéчити, ширити ноге, раскречивати се, кречити се.* **2.** подр. *упадљиво се држати, понашати, кокетирати, кочоперити се.* – Шта се чепиш?

чѐпити, -ӣм несвр. [гл. им. чѐпљење с] *затварати чепом; запушавати какав отвор, зачепљивати:* ~ уста шаком.

чѐпић, -а и **чѐпић,** -и́ћа м **1. а.** *дем. од чеп.* **б.** *смотуљак вате и сл. који се ставља у ухо ради заштите од буке, повреде и сл.:* чепићи за уши. **2.** анат. *у мн.: чулне ћелије мрежњаче којима се опажају боје (у јд.: таква ћелија).* **3.** (обично у мн.) мед. *лек у облику малог чепа или куглице који се ставља у чмар или вагину, супозиторија.*

чѐпкати (се), -ām (се) несвр. *дем. према чепати (се).*

чепну̀ти, чепнем *свр. према чепати; очепити, згазити.*

чепр̀кати, -ām несвр. **1.** *копкати, гребати (тло, земљу и др.) да се нешто ископа, извади:* ~ по башти, ~ по дворишту, ~ по пепелу, ~ по носу, ~ по ушима. **2. а.** *претурати, премештати (по нечему) тражећи нешто, претраживати; њушкати:* ~ по торби, ~ по орману, ~ по фиоци. **б.** *невешто радити, петљати:* ~ око мотора, ~ нешто око телефона. **3.** фиг. *претресати, истраживати нешто недовољно познато или тајно, скривено:* ~ по историји, ~ по прошлости.

чепр̀кнути, чепр̀кнем *свр. према чепркати.*

чепр̀љати, -ām несвр. *в. чепркати.*

чепу̀кати, -ām и **чепу́кати,** чепу̀кам несвр. *полако ходати, газити, чепкати:* ~ за неким.

чѐрга ж тур. *циганско шатор:* циганска ~.

чѐргār, -а́ра м **1.** *онај који станује под чергом, скитачки Циганин, Ром.* **2.** фиг. *онај који се много сели, сељака из места у место, потуцало (скитница).*

черга́рити, чергарим несвр. [гл. им. черга́рење с] *живети као чергар; често се селити.*

чѐргāрка ж *она која живи под чергом, Циганка, Ромкиња.*

чѐргāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на чергаре, својствен чергарима, скитнички:* ~ живот, ~ сељакање.

чѐргāрски прил. *на чергарски начин, као чергари:* живети ~, скитати ~.

черга́рство с *чергарски живот, скитња.*

чѐргāш, -а́ша м *в. чергар.*

черга́шити, чергашим несвр. [гл. им. черга́шење с] *в. чергарити.*

черга̀шица ж *в. чергарка.*

чѐргāшкӣ, -ā, -ō *који се односи на чергаше, који је као у чергаша, чергарски:* ~ живот.

чѐргāшки прил. *на чергашки начин, као чергаши, чергарски:* ~ живети.

черга́штво с *в. чергарство.*

чѐргица ж *дем. и хип. од черга.*

чѐрек м тур. **а.** *четвртина нечега, обично четвртина заклане животиње (овце, јагњета, свиње и сл.):* свињски ~, предњи ~, задњи ~. **б.** *одсечен или одломљен комад, парче (обично меса):* добар ~ овчетине.

чѐренац, -ēнца м *врста рибарске мреже причвршћене за мотку.*

чѐречити и **чѐречити,** -ӣм несвр. [гл. им. -чѐње с] **а.** *комадати, кидати, сећи на череке, на четвртине; комадати, кидати уопште:* ~ животињу, овцу. **б.** фиг. *раздвајати насилно неку целину.*

чѐркēска ж рус. *дуг сукнени капут с пришивеним реденицима на прсима.*

чѐрнозем м рус. *врста плодног земљишта црне боје богатог хумусом и хранљивим материјама, које се образује од степске травне вегетације.*

чèрӯпав, -а, -о *рашчупан, чупав:* ~ коса, ~ пиле.

чèрӯпати, -ам несвр. **1. а.** *чупајући чистити (живину, перад) од перја, перушати:* ~ гуску. **б.** *уопште вукући кидати, откидати нешто од некога, нечега, чупати:* ~ стог (сена), ~ ствари. **2.** (некога) фиг. **а.** *износити без милости и подвргавати критици нечије погрешке, критиковати, нападати:* ~ писце, ~ руководство. **б.** *немилосрдно искоришћавати, пљачкати, израбљивати, гулити:* ~ сељаке. ■ ~ **се** уз. повр. *тући се вукући се за косу или нешто друго, чупати се; натезати се, рвати се, борити се:* ~ се око нечег.

чèсма ж (ген. мн. чèсāмā и чесáмā (чèсмӣ)) тур. **а.** *извор (обично ограђен) или бунар из којег истиче вода на жлеб или цев:* пити воду с чесме. **б.** *водоскок, фонтана.* **в.** *цев (обично метална) кроз коју истиче вода, славина:* затворити чесму.

чèсмен(ск)ӣ, -ā, -ō *који се односи на чесму, који припада чесми:* ~ лула, ~ цев.

чèсмица ж *дем. од чесма.*

чéсница ж етн. *погача или пита која се меси за Божић и у коју се обично метне златан или сребрн новац.*

чèсно с *део главице белог лука који се може одломити, отчехнути, чешањ:* појести ~ белог лука.

чéст, чéста, -о (комп. чèшћӣ) **1. а.** *чији су делови, елементи распоређени густо један до другог, густ, збијен:* ~ шума, ~ коса, ~ кукуруз. **б.** *који је распоређен на малом размаку један од другог, збијен:* чести зупци (на чешљу), чести зуби. **2. а.** *који се јавља, понавља у мањим, краћим временским размацима, учестан, фреквентан:* чести напади, чести састанци, честе свађе, чести сукоби. **б.** *обичан, уобичајен:* ~ појава, ~ особина.

чèста ж *в. честар.*

чèстāр, -а и **чèстāр,** -áра м (чèстāрје с (мн. ø)) *густа, тешко проходна млада, ниска шума, густиш.*

чèстати, -ам несвр. *догађати се, јављати се често, учестано, понављати се.*

чèстер м енгл. *врста сира пореклом из Честера (у Енглеској).*

чèстика ж бот. *биљка* Thlaspi, Th. arvense *из ф. крсташица.*

чèстимичан и **чèстимичан,** -чна, -о *који се често понавља, учестан.*

чèстимично и **чèстимично** прил. *често, учестано.*

честѝна ж *в. честоћа.*

чèстит, -а, -о **1.** *који није окаљан ничим недоличним, морално исправан, частан, поштен, моралан:* ~ човек, ~ породица. **2.** *који је онакав какав треба да буде, који потпуно задовољава, ваљан, добар, вредан:* ~ комад хлеба, ~ одело. **3.** *при честитању: који доноси срећу, благостање, пун среће, благостања, срећан.* – Честит вам Божић! **4.** (одр.) (у личном обраћању) *поштовани, цењени, уважени, племенити.* – Честити царе!

честѝталац, -аоца м *в. честитар.*

честѝталица ж *женска особа која честита.*

честѝтāр, -áра м **1.** *онај који честита.* **2.** *књига у којој се налазе примери за честитање у различитим приликама.*

честѝтāрка ж *она која честита.*

честѝтати, чèстӣтам свр. и несвр. **а.** *поздравити, поздрављати некога поводом каквог радосног или значајног догађаја и (за)желети му срећу:* ~ младенцима, ~ Божић, ~ Нову годину, ~ рођендан. **б.** *изразити, изражавати (некоме) дивљење за успех, успешан подухват:* ~ некоме на успеху. – Победио си. Искрено ти честитам.

честѝтāч, -áча м *в. честитар (1).*

чèститка и **чèстӣтка** ж (дат. -тки; ген. мн. -кӣ (-итāкā и -ӣтāкā)) **1.** *усмени или писмени поздрав са лепим жељама поводом каквог радосног или значајног догађаја:* божићна ~, рођендданска ~, примити честитку за рођендан, упутити честитку. **2.** *пригодна карта, разгледница или писмо намењено за писање честитки (1):* купити честитку.

чèстито прил. **1.** *поштено, морално исправно, часно:* ~ поступати, ~ се понети. **2.** *како треба, ваљано:* ~ вечерати, ~ одспавати. **3.** разг. *јако, много, веома, врло:* ~ се однојити.

чèститōст, -ости ж (инстр. -ошћу) **1.** *особина онога који је честит, онога што је честито, морална исправност, поштење:* девојачка ~. **2.** *добар квалитет, ваљаност, вредност:* ~ вина.

чèстица ж *дем. од чест.*

чèстица ж **1.** физ. *врло мали делић материје, идеализирано тело с врло малом али коначном масом и бесконачно малим димензијама:* субатомске честице, елементарне честице, дифузија честица. **б.** *уопште мали део нечега, делић, мрвица:* честице прашине. **2.** *мали комад земљишта, парцела.* **3.** *в. нафора.*

чèсто прил. (комп. чèшћē и чèшће) **1.** *много пута, у много прилика, понављајући се у краћим временским размацима:* ~ путовати, ~ поболевати, ~ дувати (о ветру), прилично ~, врло ~. **2.** *на малом размаку, густо:* ~ израсло цвеће, ~ поређане клупе.

честòротка ж *она која често рађа.*

честòславица ж бот. *род зељастих биљака* Veronica *из ф. звездица, разгон.*

честòћа ж **1.** *чест појава нечега, учесталост, фреквентност:* ~ саобраћаја, ~ назеба. **2.** *мали размак, густина:* ~ садница.

чèта ж **1.** вој. *основна војна јединица која улази у састав батаљона:* почасна ~. **2.** *већи број, мноштво људи окупљених заједно, група:* ~ сватова, ~ момака.

четвéрац, -рца м **1.** књиж. **а.** *стих од четири слога.* **б.** *строфа, китица од четири стиха, катрен.* **2.** спорт. *лагани спортски чамац са четири веслача:* ~ са кормиларом, ~ без кормилара. **3.** лов. *срндаћ или јелен са два парошка на сваком рогу.*

четверо(-) *в. четворо(-).*

чèтвори, -а, -е мн. (ген. чèтворӣх, дат. чèтворӣм(а)) *бројни придев према четворо, уз именице које имају само облик множине или означавају пар или четири истоврсне групе означене именицом у множини:* ~ рукавице, ~ кола, ~ врата, ~ сватови. • **отворити, уперити четворе очи** *добро припазити.*

четвòрица ж (мн. ø) *четири мушка лица, четири мушкарца.*

чèтвōрка и **четвóрка** ж (дат. -рци; ген. мн. -кӣ) **1. а.** *број четири.* **б.** *оцена којом се оцењује одређено (у наше време врло добро) знање:* добити четворку из физике. **в.** *назив предмета (најчешће превозног средства или собе) који је означен бројем четири.* **г.** *зуб претку тњак:* извадити четворку. **2. а.** ист. *новац који је имао вредност четири јединице.* **б.** карт. *карта која има вредност од четири јединице:* бацити четворку. **3.** *буре од четири акова.* **4.** *скуп, група од четири (нпр. четири човека, четири коња, четири авиона и сл.) повезани истим задатком:* партизанска ~, ~ провалника, ~ коња, ~ млазних ловаца. **5.** *друштвени плес у којем се једно према другом налази четворо плесача, кадрил:* плесати четворку.

четвòркāш, -áша м *ђак чије је знање оцењено четворкама.*

четворкàшица ж *ученица четворкаш.*

четвóрке, -кӣ ж мн. *четворо деце рођених у једном порођају:* добити четворке, родити четворке.

чèтвōрнӣ, -ā, -ō **а.** *који је састављен од четири дела:* ~ звоно. **б.** *који је састављен од четири државе, четири организације, партије и сл., у коме учествују четири државе, четири организације, партије и сл.:* ~ савез, ~ конференција, ~ комисија. • ~ **метар (сантиметар, дециметар, километар** и др.) *квадратни метар (сантиметар, дециметар, километар и др.).*

чèтворо, четвóрга (обично непром.) *збирни број који одговара основном броју четири:* **а.** *за означавање збира особа (или уопште бића) мушког и женског пола:* било је њих ~. **б.** *уз збирне именице које означавају збир младих бића:* ~ деце, ~ пилади, ~ телади.

четворо- *као први део сложеница значи да је нешто састављено од четири дела, да има или да траје четири јединице онога што значи основни део другог дела сложенице, да је изведено четири пута, да је увећано четири пута итд.:* четворостран, четворогласан, четворогодишњи, четвородневни, четво-

роделан, четвороспратан, четворогласт, четворострук, четворочлан итд.

чѐтвороб̄ој и **четворòб̄ој,** -оја м спорт. *такмичење, надметање у четири атлетске дисциплине.*

четворòб̄ојан, -јна, -о *који је у четири боје:* ~ тканина, ~ штампа, ~ застава.

четворòбр̄аздн̄ī, -ā, -ō *који прави четири бразде истовремено:* ~ плуг.

чѐтвороброј и **четворòброј,** -оја м *четири узастопна броја неког часописа штампана уједно, у једној свесци.*

четворовалѐнтан и **четворовàлентан,** -тна, -о *који има четири валенције:* ~ елеменат.

четворòврстан, -сна, -о *који је од четири врсте, који се јавља у четири вида.*

четворòглав, -а, -о *који има четири главе:* ~ аждаја.

четворòглāсје с муз. *четворогласна композиција.*

четворòгласн̄ī, -ā, -ō муз. *који се изводи у четири гласа:* ~ певање, ~ композиција.

четворòгласно прил. муз. *у четири гласа:* ~ певати.

четворогòдишњāк м *онај који има четири године.*

четворогòдишњ̄ī, -ā, -ē *који се односи на период од четири године (који има четири године, који траје четири године, који се одржава после четири године и сл.):* ~ дечак, ~ школовање, ~ помен.

четворогòдишњица ж *навршене четири године од неког догађаја, четврта годишњица:* ~ нечије смрти.

четворòдѐлан јек. **четворòдијелан,** -лна, -о *који има четири дела:* четвороделна врата.

четворòднѐвн̄ī, -ā, -ō *који траје четири дана:* ~ боравак, ~ екскурзија.

четворòжӣлн̄ī, -ā, -ō *који има четири жиле, жице:* ~ кабл.

четворојѐзичан, -чна, -о и **четворојѐзичк̄ī,** -ā, -ō *који се односи на четири језика, у коме се употребљавају четири језика:* ~ речник, ~ средина.

четворојѐзично прил. *на четири језика:* ~ обрађен речник.

четворòкатан, -тна, -о *који има четири катa, четвороспратан:* ~ кућа.

четворòкатница ж *кућа, зграда са четири катa, четвороспратница.*

четворòкратан, -тна, -о *који се врши, појављује, понавља и сл. четири пута, у четири маха:* ~ паљба.

четворòкратно прил. *четири пута, у четири маха.*

четворокрѐветн̄ī, -ā, -ō *који има четири кревета:* ~ соба.

четворòкрӣлан, -лна, -о *који има четири крила, четири преклопна дела:* четворокрилни орман, четворокрилна врата.

чѐтворокӯт и **четворòкут** м мат. *в. четвороугао.*

четворòкутан, -тна, -о *који има четири кута, четвороугаони:* ~ слика.

четворòлисн̄ī, -ā, -ō *који има четири листа:* ~ детелина.

чѐтворолӣст м *четири листа повезана заједно.*

четворòмесечн̄ī јек. **четворòмјесечн̄ī,** -ā, -ō *који се односи на период од четири месеца (који има четири месеца, који траје четири месеца, који се добија или даје свака четири месеца и сл.):* ~ беба, ~ боравак, ~ зарада, ~ извештај.

четворомотòрац, -рца м *авион са четири мотора.*

четворомòтòрн̄ī, -ā, -ō *који има четири мотора:* ~ авион.

четворонѐдѐљн̄ī јек. **четворонèдјèљн̄ī,** -ā, -ō *који има четири недеље, који траје четири недеље:* ~ беба, ~ боравак.

четворòног, -а, -о *који има четири ноге, четвороножан.*

четворòножан, -жна, -о *који има четири ноге:* ~ животиња.

четворòножац, -шца и **четвороно́жац,** -о́шца м *четвороножна животиња.*

четворонòжачк̄ī, -ā, -ō *који се односи на четвороношце.*

четворòножицē прил. *в. четвороношке.*

четворонòшкē прил. *на (све) четири ноге; на обе ноге и на обе руке:* вући се ~.

четворòпев јек. **четворòпјев** м муз. *певање у четири гласа.*

четворòпол м физ. *електрична мрежа, електрични проводник са четири пола.*

четворопòстотн̄ī, -ā, -ō *који износи четири посто, четворопроцентни.*

четворòпрег м *кола са четири коња у запрези:* возити се у четворопрегу.

четворòпрежан, -жна, -о *у који се прежу четири запрежна грла:* четворопрежне кочије.

четворòпрежно прил. *у четворопрегу, четворопрегом:* возити ~.

четворопрòцентн̄ī, -ā, -ō *који износи четири процента:* ~ камата.

четворòпрст, -а, -о *који има четири прста.*

четворòпрӯжн̄ī, -ā, -ō *који има четири пруге, траке (саобраћајне):* ~ цеста.

чѐтворорѐд и **четворòрѐд** м воj. *ред по четири:* ступати у четворореду.

четворòред, -а, -о и **четворòредан,** -дна, -о *који има четири реда.*

четворòредац, -еца и **четвороре́дац,** -е́ца м агр. *врста јечма са четири реда зрна у класу.*

четворòрук, -а, -о и **четворòручан,** -чна, -о **1.** *који има четири руке.* **2.** *који се изводи, свира са четири руке, у дуету:* ~ композиција.

четворòручно прил. муз. *са четири руке, у дуету:* свирати ~.

четворòсāтн̄ī, -ā, -ō *који траје четири сата, четворочасовни:* ~ радно време.

четворòсед јек. **четворòсјед** м *аутомобил са четири седишта.*

четворòседн̄ī јек. **четворòсједн̄ī,** -ā, -ō *који се односи на четвороседе, који има четири седишта:* ~ ауто.

четворòсложан, -жна, -о *који се састоји од четири слога:* ~ реч, ~ именица.

четворòсобан, -бна, -о *који има четири собе, који се састоји од четири собе:* ~ стан.

четворòспев јек. **четворòспјев** м *в. четворопев.*

четворòспратан, -тна, -о *који има четири спрата:* ~ кућа.

четворòспратница ж *кућа са четири спрата.*

четворòстазн̄ī, -ā, -ō *који има четири стазе, траке, четвороружни:* ~ цеста.

четворòстопан, -пна, -о књиж. *који има четири стопе:* ~ јампски стих.

четворòстран, -а, -о *који има четири стране:* ~ геометријска слика.

четворòструк, -а, -о **1.** *који се састоји од четири струка, четири нити, четири слоја и сл., учетверостручен:* ~ конац. **2.** *који је четири пута већи:* ~ износ, ~ сума.

четворòструко прил. **1.** *у четири струка, у четири нити:* ~ упредена прећа. **2.** *четири пута више:* ~ скупљи.

четворòтактн̄ī, -ā, -ō у изр. ~ **мотор** *клипни мотор са унутрашњим сагоревањем код кога се радни процес одвија у четири такта, за које време радилица мотора изврши два обрта.*

четворотòчкāш, -а́ша м *аутомобил, ауто.*

четворо̀угао, -гла м мат. *геометријски лик са четири угла:* правоугли ~.

четворо̀угаонӣ, -а̄, -о̄ *који има четири угла:* ~ геометријски лик.

четворо̀угаонӣк м *в. четвороугао.*

четворо̀угласт, -а, -о *који је као четвороугао, сличан четвороуглу:* ~ облик, ~ лице.

четворо̀цеван јек. **четворо̀цјеван,** -вна, -о *који има четири цеви (о пиштољу или пушци):* четвороцевни пиштољ.

четворо̀цевац јек. **четворо̀цјевац,** -ёвца м *пиштољ или машинска пушка са четири цеви.*

четворо̀цифрен, -а, -о *који се састоји од четири цифре:* ~ број.

четвороча̀со̀внӣ, -а̄, -о̄ *који траје четири часа, четворосатни:* ~ радно време.

четворочѐтвртӣнскӣ, -а̄, -о̄ муз. *који траје четири четвртине:* ~ такт.

четворо̀члан, -а, -о *који има четири члана:* ~ породица.

чѐтврт ж (инстр. -и) **1.** *четврти део једне целине, четвртина:* ~ пилета, ~ килограма, ~ сата. **2.** *део града, вароши, кварт, рејон:* стара градска ~. **3.** *једна од четири Месечеве мене:* прва (Месечева) ~, друга (Месечева) ~.

четвр̀так, -тка м *четврти дан у недељи, одмах иза среде.*

четвр̀та̄к, -а́ка м **1.** *мужјак домаће животиње (обично коњ) од четири године.* **2.** *ученик четвртог разреда.* **3.** *буре од четврт акова.*

чѐтвртаст, -а, -о *који има облик четвороугла:* ~ огледало, ~ сто.

чѐтвртасто прил. *у облику четвороугла:* ~ исећи.

четвртго̀дишња̄к м *часопис који излази четвртогодишње.*

четвртго̀дишње̄ прил. *сваке четврте године, свака четири месеца:* излазити (из штампе) ~.

четвртго̀дишњӣ, -а̄, -е̄ *који се односи на четврт године, који траје четврт године, који се догађа свако четврт године (свака три месеца):* ~ одмор, ~ боравак, ~ извештај.

четвртго̀ди̏ште с *четврт године:* сваког четвртгодишта.

чѐтвр̄тӣ, -а̄, -о̄ *редни број према основном броју четири: који је по реду одмах иза трећег:* сваки ~ дан, ~ ред, ~ клупа. • ~ **болест** мед. *лакша дечја заразна болест с осипом као код шарлаха.* ~ **полна (сполна) болест** мед. *вирусна заразна болест с отоком и гнојењем у препонским лимфним жлездама,* lymphogranuloma inguinale.

четвр̀тина и **четвртѝна** ж **1.** *четврти део нечега, четврт:* ~ јабуке, ~ сата, ~ круга, ~ пута. **2.** ист. *четврти део рода, прихода који је посреднику давао обрађивач његове земље.* **3.** штамп. *формат штампарског табака који је пресавијен два пута, тј. на четири листа; формат књиге или часописа чији штампани табак има четири листа.* **4.** муз. *нота која траје четвртину трајања целе ноте, четвртинка.* **5.** *група од четири или приближно четири лица или бића уопште.*

четвр̀тӣнка ж муз. *в. четвртина (4).*

четвр̀тӣнскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на четвртину и четвртинку.*

чѐтвр̄тӣ, -о̄г(а) с *в. четвртина (1).*

чѐтвр̄то прил. *у набрајању: на четвртом месту.*

четвртпо̀стотнӣ и **четвртпро̀центнӣ,** -а̄, -о̄ *који износи четврт посто, четврт процента.*

четвртфина́ле с *део елиминационог такмичења (обично спортског) пре полуфинала у коме учествује осам такмичара:* ући у ~.

четвртфина̀лист(а), -е̄ м (мн. -сти) *учесник у четвртфиналу.*

четвртфина̀листкиња ж *учесница у четвртфиналу.*

четвртфѝна̄лнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на четвртфинале:* ~ меч, ~ такмичење.

чѐтина ж **1.** бот. *иглицаст лист у четинарског, црногоричног дрвећа.* **2.** *в. чекиња.*

чѐтина̄р, -а и **четѝна̄р,** -а́ра м бот. *у мн.: црногорично дрвеће и грмље, шибље* Coniferae, *с иглицастим зимзеленим листовима (четинама) или с љускастим листовима и цвастима у облику шишарки, шишарица (у јд.: такво дрво или грм).*

чѐтина̄рскӣ и **четѝна̄рскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на четинаре, црногорични:* ~ дрво.

чѐтинаст, -а, -о *који је налик на четину, чекињу, чекињав, чекињаст:* ~ коса, четинасти бркови.

чѐтињав, -а, -о *в. четинаст.*

чѐтињаст, -а, -о *в. четинаст.*

четѝњача ж бот. *в. четинар.*

чѐтири, четири́јӯ и четирѝјӯ (дат. четѝрма и чѐтӣрма; ретко пром.) **а.** *основни број за једну јединицу већи од три, који се обележава цифром 4; назив те цифре:* ~ човека, ~ жене, ~ детета, ~ књиге, ~ стола. **б.** *као део вишечланих бројева и неких израза:* двадесет (и) четири, четири стотине, четири хиљаде, три-четири, четири пута и др. • **дићи све ~ увис** *лећи, извалити се ленчарећи, уживајући.* **између (међу) ~ зида (живети)** *не излазити из куће; живети изоловано, повучено, не долазити ни с ким у додир.* **испружити све ~** *лећи, извалити се.* **као два и два ~** *сасвим тачно, сигурно, поуздано.* **на све ~ стране** *свуда.* **свирати у (на) ~ руке** *свирати на клавиру удвоје, у дуету.* **у све ~** *свом снагом.*

четири- *као први део сложеница (сложених бројева и од њих изведених именица) означава:* **а.** *да има четири онога што значи други део сложенице:* четиристо, четиристоти, четирихиљадити, четирихиљаднина, четиримилионити, четиривекован, четиристолетни итд. **б.** *в. четворо-:* четиригодишњи.

чѐтиристо̄ *основни број четири пута већи од сто, који се бележи са 400, четири стотине.*

чѐтиристо- *први део сложеница које значе сложеност из четиристо предмета, делова и сл. или нешто четиристотинито по реду:* четиристогодишњи, четиристогодишњица, четиристолетница итд.

чѐтити, -и́м несвр. *окупљати у чете.* ■ ~ **се** *скупљати се, окупљати се, гомилати се (нпр. о народу, маси људи).*

чѐтица ж *дем. од чета.*

чѐтка ж (дат. -ки; ген. мн. чѐта̄ка̄ (чѐткӣ)) **1.** *направа, оруђе за чишћење, рибање и др. направљено од плоснате дрвене, металне и сл. подлоге у коју су густо усађене чврсте длаке, чекиње или нешто слично:* ~ за одело, ~ за косу, ~ за ципеле, ~ за рибање пода. **2.** *кичица, кист којим се нешто бојадише, маже:* ~ за кречење, ~ за бојење.

чѐткар м *занатлија који прави и продаје четке.*

чѐткарскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на четкаре, који припада четкарима:* ~ занат, ~ радња.

четка́рство с *четкарски занат, израда и продаја четака.*

чѐткаст, -а, -о *који је налик на четку:* четкасти бркови, ~ брада.

чѐткати, -а̄м несвр. *чистити четком:* ~ одело, ~ ципеле. ■ ~ **се 1.** *чистити своју одећу четком.* **2.** уз. повр. *чистити један другог четком.*

чѐткица ж **1.** *дем. од четка:* ~ за зубе, ~ за сликање. **2.** физ. *део електричне машине за успостављање контакта између ротирајућег и мирујућег дела.*

чѐтнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на чету:* ~ командир, ~ дежурство, ~ састанак.

чѐтнӣк м ист. **а.** *члан добровољне нередовне војне организације у борби за национално ослобођење од турског ропства на Балкану, комита.* **б.** *припадник десно оријентисане српске националистичке политичке групације у бившој Југославији (1918–1941) под вођством Косте Пећанца.* **в.** *припадник устав-

ном српских, монархистички, антикомунистички и првобитно антифашистички оријентисаних оружаних формација у Другом светском рату (1941–1945) под вођством генерала Драже Михаиловића.

чѐтниковати и **чѐтнйковати,** -кујём несвр. *бити четник, проводити четнички живот, борити се као четник.*

четнйкуша ж пеј. (у говору четничких противника) *жена четник; четникова жена; жена из четничке породице.*

чѐтничкӣ, -ā, -ō *који се односи на четнике:* ~ команда, ~ рат, ~ одред.

чѐтнички прил. *на четнички начин, као четник.*

чѐтнӣштво с (мн. ø) **1.** *својство оног који је четник, четничка припадност; четничко деловање:* бити осуђен због четништва. **2.** *четнички покрет.* **3.** зб. *четници, четничка организација.*

чѐтњāк м зоол. *ноћни лептир* Cnethocampa processionea *из пор. прелаца, чије се гусенице хране боровим иглицама.*

чѐтовати[1], -тујём несвр. *војевати у чети; борити се, ратовати герилски, у мањим групама, четама избегавајући сукобе с надмоћнијим непријатељем на отвореном пољу.*

чѐтовати[2], -тујём несвр. (енгл. chat) рач. жарг. *ћаскати, размењивати мишљења, ставове, поруке и сл. са другим особама путем интернета у реалном времену.*

чѐтовођа м (мн. ж) *вођа чете.*

четрдѐсēт *основни број четири пута већи од десет (који се обележава бројком 40).*

четрдесет- *в. четрдесето-*: четрдесетгодишњи, четрдесетгодишњак.

четрдесе́так прил. *приближно четрдесет, око четрдесет (особа, предмета и сл.):* ~ дечака, ~ кућа.

четрдесѐтāк, -а́ка м *војник четрдесетог пука.*

четрдестго̀дишњ- *в. четрдесетогодишњ-.*

четрдѐсетеро *в. четрдесеторо.*

четрдѐсētӣ, -ā, -ō *редни број према основном броју четрдесет:* ~ ред.

четрдесѐтина и **четрдесетӣна** ж **1.** *четрдесети део нечега:* три четрдесетине. **2.** *скуп, збир од четрдесет или приближно четрдесет јединки, четрдесетак:* ~ војника.

четрдесѐтица ж *предмет означен бројем четрдесет (возило, соба и сл.).*

четрдѐсетница ж црквн. **1.** *помен или дања која се даје покојнику четрдесети дан после смрти.* **2.** *велики пост пред Ускрс.*

четрдесето- *први део сложенице који означава да нечег има четрдесет на броју, да је четрдесето по реду и сл.:* четрдесетогодишњак, четрдесетогодишњи, четрдесетогодишњица, четрдесетодневни, четрдесетострук итд.

четрдесетогòдишњāк м *човек који има четрдесет или око четрдесет година.*

четрдесетогодишња̀киња ж *жена која има четрдесет или око четрдесет година.*

четрдесетогòдишњӣ, -ā, -ē *који се односи на период од четрдесет година (који има четрдесет година, који траје четрдесет година, који се обележава, слави и сл. после четрдесет година):* ~ човек, ~ боравак, ~ помен.

четрдесетогòдишњица ж *четрдесета годишњица:* ~ рођења, ~ смрти, ~ установка.

четрдесетòднēвнӣ, -ā, -ō *који се односи на период од четрдесет дана (који има четрдесет дана, који траје четрдесет дана, који се обележава, слави и сл. после четрдесет дана):* ~ беба, ~ боравак, ~ помен.

четрдесетòрица ж (мн. ø) *четрдесет мушких лица, четрдесет мушкараца:* ~ младића.

четрдѐсеторо *збирни број који одговара основном броју четрдесет:* **а.** *за означавање збира особа (или упоште бића) мушког и женског пола:* било их је ~ на састанку. **б.** *уз збирне именице које означавају збир младих бића:* ~ деце, ~ пилади, ~ јагњади.

четрнаест *основни број за четири већи од десет (који се обележава са 14).*

четрнаéстак, -ска м (обично непром.) *збир од приближно четрнаест, око четрнаест (особа, предмета):* ~ људи, ~ кућа.

четрнаèстāк, -áка м *војник четрнаестог пука.*

четрнаестéрац, -рца м **1.** *стих од четрнаест слогова.* **2.** *јелен чији рогови имају четрнаест парожака.*

четрнаестеро *в. четрнаесторо.*

четрнаестӣ, -ā, -ō *редни број према основном броју четрнаест:* ~ ред, ~ дан.

четрнаèстина и **четрнаестӣна** ж *четрнаести део нечега.*

четрнаèстица ж *предмет означен бројем четрнаест (возило, соба и сл.).*

четрнаесто прил. *четрнаесто по реду.*

четрнаесто- *први део сложенице који означава да нечег има четранест на броју, да је четрнаесто по реду и сл.:* четрнаестогодишњи, четрнаестогодишњак, четрнаестогодишњица, четрнаестодневни итд.

четрнаестогòдишњāк м *дечак од четрнаест година.*

четрнаестогòдишњӣ, -ā, -ē *који се односи на период од четрнаест година (који има четрнаест година, који траје четрнаест година, који се обележава, слави, даје после четрнаест година и сл.):* ~ дечак, ~ боравак, ~ помен, ~ јубилеј.

четрнаестогòдишњица ж *четрнаеста годишњица, навршених четрнаест година (од неког догађаја):* ~ смрти.

четрнаестòднēвнӣ, -ā, -ō *који има четрнаест дана, који траје четрнаест дана:* ~ беба, ~ боравак.

четрнаестòрица ж (мн. ø) *четрнаест мушких лица, четрнаест мушкараца.*

четрнаесторо *збирни број који одговара основном броју четрнаест:* **а.** *за означавање збира особа (или упоште бића) мушког и женског пола:* било их је ~ у групи. **б.** *уз збирне именице које означавају збир младих бића (ређе уз друге именице у мн.):* ~ деце, ~ пилади, ~ јагњади.

Чѐх м (мн. Чèси) *припадник западнословенског народа који живи највећим делом у Чешкој.*

чѐхати, -ā̀м несвр. *в. чијати:* ~ перје.

чехѝзам, -зма м лингв. *реч, језички елемената узет из чешког или настао под утицајем чешког језика, чешки језички израз, бохемизам.*

Чѐхиња ж *припадница чешког народа.*

чехòвљевскӣ, -ā, -ō *који је у духу књиженог дела руског писца Антона Павловића Чехова, мајстора кратке приче:* ~ стил, ~ језик.

чехòвљевски прил. *у духу и стилу руског писца Чехова:* писати ~.

Чехослòвāчкā ж ист. *бивша држава Чеха и Словака у средњој Европи.*

чехослòвāчкӣ, -ā, -ō *који се односи на Чехословачку, који припада Чехословачкој.*

чéчати, -чӣм несвр. *дуго и упорно чекати, дреждати, цеђати.*

чешàгија ж тур. *оштра метална четка за чишћење коже и длаке коња и говеда.*

чѐшаљ, -шља и чèшља м (мн. чѐшљеви и чèшљеви) **а.** *предмет од кости, метала, пластике и сл. са зупцима, који служи за чешљање или причвршћивање косе, браде и бркова, одн. као украс за косу:* густи ~, украсни ~. **б.** *оно што има облик чешља (1а):* ~ шуме. • **гујин (змијин)** ~ зоол. *врста стоноге* Julus sabulosus.

чѐшањ, -шња м *в. чесно.*

чѐшати, чѐшēм несвр. **1.** *ī̀гребати, тр̀љати кожу да се смањи, олакша осећај свраба, сврбежа:* ~ руке, ~ табане. **2.** *чистити четком, чешаīјом, тимарити:* ~ коње. ■ **~ се 1.** *ī̀гребати се по кожи да се смањи, олакша осећај свраба, сврбежа.* **2.** уз. повр. **а.** *чешати једно друīо.* **б.** *додиривати се, дотицати се, очешавати се (нпр. о īранама дрвећа).* • **где кога сврби, ту се и чеше** *в. под сврбети.* **кога сврби, нека се и чеше** *ко је то учинио, нека и одīовара за то.* **туђа рука свраб не чеше** *т̀уђин не брине т̀уђе бриīе.* **~ језик (о некога)** *оīоварати (некоīа), клеветати.*

чѐшēр и **чѐшер,** -ера м бот. *женски цвет црноīоричноī дрвећа, шишарка.*

чѐшēраст и **чѐшераст,** -а, -о *који је сличан чешеру, налик на чешер.*

Чѐшкā ж (дат. Чѐшкōј) *држава у средњој Европи у којој основно становништво чине Чеси (раније у саставу бивше Чехословачке Рēпублике).*

чѐшкати (се), -ā̄м (се) несвр. *дем. према чешати (се).*

чѐшкӣ, -ā̄, -ō̄ *који се односи на Чехе и Чешку, који ӣрипада Чесима и Чешкој:* ~ народ, ~ књижевност, ~ језик.

чѐшки прил. *на чешки начин, као Чеси; чешким језиком:* говорити ~.

чешљā́нац, -нца м и **чѐшљаница** ж *чешљано ӣредиво за īлатке вунене штофове.*

чешљаò̀ница и **чѐшљаоница** ж *занатлијска радња у којој се уређује коса, фризерска радња, фризерски салон, фризерница.*

чѐшљā̄р, -а́ра м **1.** *занатлија који ӣрави и ӣродаје чешљеве.* **2.** *в. чешљач.*

чѐшљара ж *фабрика или ӣоīон у коме се чешља (вуна и сл.).*

чешљà̄рица ж **1.** *в. чешљачица.* **2.** *чешљарева жена.*

чѐшљā̄рка ж **1.** *она која ӣрави чешљеве.* **2.** *чешљарева жена.*

чѐшљā̄рница ж **а.** *чешљарска радионица,* **б.** *ӣродавница чешљева.*

чѐшљā̄рскӣ, -ā̄, -ō̄ *који се односи на чешљаре:* ~ радионица.

чѐшљаст, -а, -о *који је сличан чешљу, који је у облику чешља:* ~ израштај.

чѐшљати, чѐшљā̄м и чѐшља̄м несвр. **1. а.** *чешљем уређивати, дотериваши (косу, браду, бркове и сл.):* ~ косу, ~ бркове. **б.** фиг. разг. *обасиӣати īрдњама, ӣрекорима, критиковати:* ~ политичаре. **г.** фиг. разг. *темељно ӣреīледати:* ~ ловиште. **2. а.** *развлачити на влакна, нити (вуну, лан и сл.), редити:* ~ вуну. **б.** *скидати чиње са бадрљица ӣерја, чијати:* ~ перје. ■ **~ се а.** *чешљати, уређивати своју косу.* **б.** *ићи на фризирање (код некоī фризера), фризирати се:* ~ се код модног фризера. • **~ карте** шаљ. *радо се картати; мешати карте.*

чѐшљā̄ч, -а́ча м **1.** *онај који чешља, уређује некоме косу, фризер.* **2.** *онај који чешља, īребена вуну.*

чѐшљача ж зоол. *род ӣокретних морских мекушаца, шкољкаша* Pecten.

чешљà̄чица ж *она која чешља некоме косу и обликује је у фризуру, фризерка.*

чѐшљина ж *ауīм. и ӣеј. од чешаљ.*

чѐшљић, -а и **чѐшљӣћ,** -и́ћа м *дем. од чешаљ.*

чѐшљуга ж бот. *биљка* Dipsacus silvester *из ф.* Dipsacaceae, *са бодљикастим стабљикама и бодљикастим цветним īлавицама.*

чешљу̀гā̄р, -а́ра и **чѐшљугā̄р** м зоол. *ӣтица ӣевачица шареноī ӣерја* Carduelis carduelis *из ӣор. зеба (која се храни семенкама чешљуīе, јохе и брезе).*

чешљугá̄рац, -рца м зоол. *в. чешљуīар.*

чѐшљуговина ж бот. *в. чешљуīа.*

чѐшњāк, -а́ка м бот. и агр. **а.** *бели лук* Allium sativum. **б.** *луковица белоī лука, која има оштар укус и мирис.*

чѐшњā̄рка ж зоол. *врста жабе* Pelobates fascus, *која се дању закоӣава у земљу и чије кожне жлезде излучују сок који мирише на чешњак.*

чѐшњā̄чкӣ, -ā̄, -ō̄ *који се односи на чешњак.*

чибȕгџија м (мн. ж) **1.** тур. ист. *момак који је носио чибук ӣослужујући њиме ӣушаче.* **2.** *в. чибучар.*

чѝбук м тур. **а.** *мања цев од дрвета, ћилибара, ӣластичне масе и сл. у коју се ставља циīарета или циīара ӣри ӣушењу, циīарлук; камиш.* **б.** *цев луле; лула.* **2.** фиг. *димњак, оџак.* **3.** ист. *данак на овце и козе који се ӣлаћао у некадашњој Турској.*

чибȕкало с *дрво којим се чибука.*

чибȕкати, -ā̄м несвр. **а.** (некога) *ударити, млатити, т̀уђи (штаӣом и сл.):* ~ дете. **б.** фиг. *оштро осуђивати, критиковати.* **в.** *ударањем истресати ӣрашину из нечеīа:* ~ хаљине.

чѝбучār м **1.** *онај који израђује чибуке.* **2.** *онај који ӣуши на чибук.*

чѝбучина ж *ауīм. и ӣеј. од чибук; ружан, лош чибук.*

чѝбучити, -ӣм несвр. *ӣушити на чибук.*

чѝбучић и **чибȕчић** м *дем. од чибук.*

чивà̀ва ж *врста малоī ӣса с великим ушима (ӣрема имену мексичке савезне државе Чивава, одакле ӣотичу ови ӣси).*

чѝвија ж тур. **1.** *дрвени или īвоздени клин који држи точак на осовини; ӣошиīе клин, ексер.* **2.** *кључ за затезање жица на музичком инструменīу (виолини, тамбури и сл.).* **3.** фиг. *лукава, ӣреīредена особа, ӣревејанац:* шабачка ~, ужичка ~. • **забити (некоме) чивију** *ӣодвалити (некоме), насамарити (некоīа).*

чѝвијица ж *дем. од чивија.*

чивѝлук м *најрава, даска или дрвени стуб с кукама за вешање одела и др., вешалица, вешало.*

чѝвињāк м *сврдло којим се буше рупе за чивије на колима.*

чѝвит и **чѝвит** м тур. **1.** *модра, ӣлава боја, модрило, индиго:* модар као ~. **2.** бот. *биљка* Indigofera tinctoria *из ф. лейирњача, од које се добија модра боја, индиго.*

чѝвитан и **чѝвитан,** -тна, -о *који је боје чивиīа, модар:* чивитни нокти, ~ небо.

чѝвитār и **чѝвитā̄р** м **а.** ист. *ӣродавац чивиīа.* **б.** фиг. *зеленаш, кашар, лихвар.*

чѝвитā̄рскӣ и **чѝвитā̄рскӣ,** -ā̄, -ō̄ *који се односи на чивитаре, зеленашки, лихварски, кашарски.*

чѝвитаст и **чѝвитаст,** -а, -о *који је као чивиī, чивитан, модар:* чивитасте усне.

чѝвкати, -ā̄м несвр. оном. *давати од себе īлас „чив“, „чив“.*

Чѝвут м тур. ӣеј. *Јеврејин, Жидов.*

Чивутà̀рија ж зб. ӣеј. *Чивути, Јевреји, Жидови.*

Чѝвутин м ӣеј. *в. Чивуī.*

Чѝвутк(ињ)а ж ӣеј. *Јеврејка, Жидовка.*

чѝвутскӣ, -ā̄, -ō̄ *који се односи на Чивуте:* ~ гробље.

Чѝвуче, -ета с (супл. мн. Чѝвучићи м; зб. им. Чѝвучā̄д ж) ӣеј. *дем. од Чивуī(ин); чивутско дете.*

чѝгра ж (ген. мн. -рӣ (чѝгрā̄)) мађ. **1.** *дечја играчка куūастоī облика која се врти, обрће, зврк.* **2.** зоол. *у мн.: īрупа ӣтица вивчарица* Sterninae *из ӣор. īалебова, које су изврсни летачи (у јд.: ӣтица из īе īрупе).* **б.** *ӣтица селица слична īалебу* Sterna hirundo. **в.** *īолуб ӣревртач* Columba gyratrix. • **вртети се (играти, поигравати) као ~** *брзо, вредно радити, бити вредан, окретан.*

чѝграст, -а, -о *који се врти, окреће као чиīра;* фиг. *врло жив, окретан:* чиграсте очи; ~ дете.

чѝгрица ж **1.** *дем. од чиīра.* **2.** зоол. *врста инсекта који се на мирној води врти укруī као чиīра.*

чѝж, чи́жа и **чѝжак,** чи́шка м зоол. *врста ӣтице ӣевачице* Chrysomitris spinus *из ӣор. зеба.*

чи̏збургер м енгл. *хамбӯгер са додатком сира.*

чи̏зма ж тур. (ген. мн. чи̏за̄ма̄) **1.** (обично у мн.) *врста дубоке обуће, обично кожне, која сеже обично до колена или изнад колена:* кожне чизме, женске чизме, гумене чизме, обути чизме. **2.** фиг. пеј. *грӯба војничка сила; насиље:* трпети туђинску чизму. • **није свака ~ за сваку ногу; не иде та ~ на ту ногу** *није свако за сваки по̄сао.* **шпанске (шпањолске) чизме** *врста мучила која се ста̏вљају на ноге.* **~ главу чува, шубара је квари** *зими тре̏ба ушто̄љавати нарочи̏то но̄ге.*

чи̏змар, -а и **чи̏змар,** -а́ра м *обућар који израђује, прави чизме.*

чизмàрија ж **1.** *чизмарска радионица.* **2.** *чизмарска роба.*

чизмàрица и **чи̏змарка** ж **1.** *чизмарева жена.* **2.** *женска особа која израђује чизме.*

чи̏змарскӣ и **чи̏змарскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на чизмаре:* ~ радња, ~ посао, ~ занат.

чизма́рство с *чизмарски занат.*

чи̏змаст, -а, -о *који има облик чизме.*

чизмѐтина ж *ауг. и пеј. од чизма.*

чи̏змица ж **а.** *дем. од чизма.* **б.** (обично у мн.) *краћа чизма, полудубока чизма:* купити чизмице.

чи́ја ж *длакасти меки део пти̏чијег пера који се скида с бадрљице при чијању пе̏рја.*

чи̏јати, -а̄м несвр. **а.** *скидати чије с бадрљица пе̏рја:* ~ перје. **б.** *рашчешљавати, развлачити (вуну, лан и сл.) на влакна, нити, чешљати, уређивати:* ~ вуну.

чи̏јӣ, -а̄, -е̄ прид. зам. **1. а.** *упитна: коме или чему при̏пада?* – Чије је ово дете? Чија је књига? **б.** *односна (односи се на прет̏ходну именицу или замени̏цу): коме или чему при̏пада.* – Срео сам младића чији су родитељи настрадали у саобраћајној несрећи. **в.** *неодређена: нечији.* – Ако се чије ствари изгубе, накнаду ће сносити превозник. **2.** *у заменичким конструкцијама са допу̏сним речцама: било, год, ма, макар, (му) дра̄го: у појача̏ном неодређеном значењу: свеједно чији.* – Узми чије било ствари. Чија год се стока ухвати у штети, биће кажњен.

чи̏јӣгод, чи̏ја̄год, чи̏је̄год прид. неодр. зам. *нечији.* – Ако чијегод дете закасни, добиће неоправдани.

чи̏к[1], чи́ка м (мн. чи́кови) *остатак ису̏шене цига̏ре или цига̏рете који се баца, пикавац, опу̏шак:* пепељара пуна чикова.

чи̏к[2] тур. *узвик којим се неко по̏зива, изазива да нешто учини, да се у чему о̏гледа, такмичи.* – Чик прескочи ограду! Чик погоди ко је победио! Чик изађи ми на мегдан!

чи́ка м (уп. чи́ко) **1.** *хип. од чича.* **2.** *упо̏што човек у го̏динама, старији човек.*

чи̏кати[1], -а̄м несвр. (некога) **1.** *изазивати, по̏зивати некога да нешто учини или да се у нечему о̏гледа, такмичи, надмеће:* ~ некога на двобој, ~ на утакмицу. **2.** *изазивати некога (на неки по̏ступак, свађу, борбу и сл.) пркосећи му, зачикавати:* ~ непријатеља. ■ **~ се** уз. повр. *изазивати, зачикавати један другога.*

чи̏кати[2], -а̄м несвр. *о̏глашавати се гласом „чик“ (о косу).*

чи̏кица и **чи̏кица** м (мн. ж) *дем. и хип. од чика и чико.*

чи̏кнути (се), -не̄м (се) *свр. према чика̏ти*[1] *(се).*

чи́ко, -а и -е̄ м (уп. чи́ка) **1.** *хип. од чича.* **2.** *упо̏што човек у го̏динама, старији човек.*

чи́кӧв, -ова м **1.** зоол. *врста слатководне рибе* Misgurnus fossilis *из пор. шарана, дугуљаста, ваљкаста тела и мале главе, која живи у муљевитом дну.* **2.** фиг. **а.** *живо, несташно дете.* **б.** *по̏низан, пре̏вртљив, љига̄в човек, пре̏вртљивац.*

чила́гер м жарг. пеј. *старији човек.*

чи̏лан, -лна, -о *в. чио:* чилни и одморни.

чи̏латаст, -а, -о *сив, сивкаст; који има шарене пе̏ге по телу (о коњу).*

чи́лац, -лца м жарг. *в. чиле.*

чи̏ла̄ш, -а́ша м тур. *чилатаст коњ.*

чи̏лаша и **чила̀шица** ж *чилатаста кобила.*

чи́ле, -а и -е̄ и **чи̏ле,** -ета м *хип. од чича.*

чилѐа̄нскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на Чиле (државу у Јужној Америци):* ~ извоз, ~ салитра.

чи́лети јек. **чи́љети,** чи́лӣм несвр. [гл. им. чи́љѣње с] **1.** *нестајати, ишчезавати, губити се:* ~ из сећања. **2. а.** *губити снагу, слабити, малаксавати, копнети* (нпр. о старијем човеку). **б.** *губити у интензитету, јењавати (нпр. о светлу лампе).*

чи̏ло прил. *крепко, живахно, снажно; одморно:* ~ ходати.

чи̏лост, -ости ж *својство и стање оногa који је чио, крепкост, живахност.*

чи́љети *в. чилети.*

чи̏м везн. **1.** *временски: казује да се радња главне, управне реченице догађа непосредно после радње зависне реченице: тек, тек што, одмах по̏што, како.* – Чим је дошао, укључио је радио. **2.** *узрочни – изриче узрок радње главне, управне реченице: јер, будући да, по̏што.* – Чим је он тако забринут, ситуација је озбиљна.

чи̏мкати, -а̄м несвр. *чупкати.*

чи̏мпанза м (ж) (мн. ж) зоол. рег. *в. шимпанзо.*

чи̏н м (мн. чи́нови (чи̏нови)) **1.** *оно што је учињено, резултат, исход неке радње, дело; по̏ступак:* извести ~ анексије, свирепи ~, срамни ~. **2.** поз. *један од више главних делова драмског, позоришног комада:* позоришни комад у три чина, први ~, сврше̏так чина. **3.** *сте̏пен службеног положаја, достојанства, ранг (обично у војсци):* ~ пуковника, капетански ~, академски ~, бити произведен у ~ генерала, липити некога чина, официрски чинови. **4.** (само јд.) *обред, обично црквени, који се врши по стро̄го утврђеним правилима:* свечани ~, свети ~, обавити ~ венчања. **5.** *течност у којој се чине, штаве коже, штава, штавило.* • **затећи (некога) на чину** *затећи (некога) у часу извршења неког дела.* **ставити (некога) пред готов (сврше̏н)** ~ *урадити, извршити нешто без прет̏ходне сагласности, а затим обавести̏ти о томе.*

чинѐле ж мн. и **чинѐли** м мн. итал. муз. *музички инструмент из гру̏пе удараљки који се састоји од две округле тањираste бронзане пло̏че које ударањем једне о другу дају резак, продоран звук.*

чи̏ни ж (м) мн. празн. *чаролије, чари, мађије:* бацити ~ на некога, нагазити на ~.

чи̏нија ж тур. *врста дубље или пли̏ће посуде за јело, здела.*

чи̏нијица ж *дем. од чинија.*

чи̏нилац, -иоца м (ген. мн. чи̏нила̄ца̄) **1.** *оно што условљава посто̏јање нечега; узрок или услов посто̏јања нечега, покрета̏чка снага, фактор:* политички чиниоци, економски чиниоци, одлучујући ~. **2.** *онај који о нечему одлучује, утицајна личност, одлучујући фактор:* одговорни чиниоци. **3.** *по̏чинилац, извршилац неког дела, актер.* **4.** мат. *број који се множи с неким другим бројем.*

чи̏нилица ж *она која носи чини, чаралица, чаробница, врачара.*

чи̏нитељ м *в. чинилац.*

чинитѐљица ж *женска особа чинитељ (3).*

чи̏нити, -ӣм несвр. [гл. им. чи̏њѣње с] **1. а.** *вршити неку радњу, бавити се неком активношћу, бити заузет, забављен неком радњом, радити:* ~ нешто тајно, ~ нешто по својој вољи (на своју руку). **б.** *по̏ступати на одређени начин према некоме, нечему.* – Шта ћете чинити са овим преступницима? Није знао шта да чини са толиким судским предметима. Како чиниш другима, тако ћеш и дочекати. **в.** (са именичком допуном која значи неку радњу, резултат радње, процес или начин радње) *вршити, обављати, извршавати, изводити:* ~ притисак, ~ чуда, ~ изгреде, ~ натчовечанске напоре, ~ посете, ~ сметње, ~ покушаје, ~ прељубу. **г.** *доводити (некога) у какво стање, положај, ситуацију; правити:* ~ некога одговорим, ~ некога интересантним, ~ некога лудим, ~ од себе будалу. Та фризура је чини млађом. Руменило је њено лице чинило још лепшим. **д.** *по-*

мáјати коме, бити коме од користи: ~ један другоме, ~ све некоме. – Чиним колико могу. **ђ.** *стварати, правити.* – Истрајност и стрпљење чине чуда. Шта то чините од људи? **е.** *изазивати, причињавати, узроковати:* ~ пустош, ~ зло, ~ штету. **2. а.** *имати одређену вредност, важност, значење, значити.* – Фризура много чини. Није завршио школу, али то ништа не чини. Лепо се запослио. **б.** *бити (некоме) од користи, користити.* – Дијета му добро чини. **3. а.** *износити, давати одређени резултат.* – Пет дечака и две девојчице то чини укупно седморо деце. **б.** *сачињавати, творити:* ~ са нечим једну целину. Чланство странке чине млади људи. **4.** (обично у изр. **~ чини**) *врачати, мађијати:* умети ~. **5.** *в. штавити:* ~ кожу. ■ **~ се 1.** *правити се, претварати се, градити се:* ~ се невештим, ~ се важан (важним). **2.** *остављати какав утисак, изгледати, причињавати се.* – На светлости се њено лице чинило још лепшим. Увек нам се прошлост чини романтичном. • **~ од себе будалу** *поступати глупо.* **~ добро (некоме)** *радити за добро (некога).* **~ од муве медведа** *в. правити од муве медведа (под мува изр.).* **~ нажао (некоме)** *жалостити, вређати (некога).* **~ погодбу** *погађати се, нагађати се.* **~ све (могуће) некоме** *угађати у свему (некоме).* **~ своје** *деловати тако да остављена одређене последице.* **~ утисак** *давати, изазивати, остављати утисак.* **~ част (некоме)** 1) *исказивати поштовање према некоме.* 2) *служити, бити некоме на част.* **чини се** *као да, како изгледа.* **како ти се чини?** *какво је твоје мишљење? (о ономе што се показује као резултат нечијег рада).*

чи̏новни̏, -а̄, -о̄ *који се односи на чин, ранг; чиновнички:* ~ разред.

чино̀вни̏к, -и́ка и **чи̏но̀вни̏к** м *стално запослено лице које врши канцеларијску, административну или неку другу службу, службеник, намештеник (често синоним за бирократију):* државни ~, банковни ~.

чи̏но̀вни̏ковати, -кујём несвр. *бити чиновник, вршити чиновничку службу, службовати.*

чи̏но̀вни̏ковица ж *чиновникова жена.*

чино̀вница и **чи̏но̀вница** ж *жена чиновник.*

чиновни̏чић и **чи̏но̀вничић** м *дем. од чиновник; чиновник нижег разреда.*

чино̀вни̏чкӣ и **чи̏но̀вничкӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на чиновнике; бирократски:* ~ разред, ~ особље, чиновнички послови, ~ плата, ~ апарат.

чино̀вни̏чки и **чи̏но̀внички** прил. *на чиновнички начин, као чиновник; бирократски:* ~ управљати.

чиновни̏штво и **чи̏но̀вни̏штво** с **1.** зб. *чиновници, чиновнички сталеж; бирократија:* среско ~, државно ~. **2.** *чиновничка служба; чиновнички положај, статус:* добити ~.

чинодије́јство (ретко јек. чинодије́јство) с црквено *верски чин, обред који свештеник врши у цркви, велика служба у цркви.*

чинодије́јствовати (ретко јек. чинодије́јствовати), -ствујем несвр. *вршити чинодејство.*

чинчи̏ла и **чи̏нчила** ж зоол. *јужноамерички глодар* Chinhilla brevicaudata, *који има врло фино густо крзно; крзно тога глодара.*

чињеница ж *оно што је искуством потврђено да стварно постоји или да се догађа, истинит, стваран догађај, истинита, стварна појава, факат:* говорити на основу чињеница, износити чињенице, непобитна ~, држати се чињеница.

чињеничкӣ и **чињеничнӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на чињенице, који одговара чињеницама, који почива на чињеницама, фактички:* ~ стање, ~ материјал.

чињенички и **чињенично** прил. *на чињенички начин, на основу чињеница, чињеницама доказано, уистину, заиста, стварно, фактички:* ~ утврдити, ~ доказати, ~ заснован материјал.

чињенично̀ст, -ости ж *својство онога што је чињенично, чињенична заснованост.*

чи̏о, чи̏ла, -о *одморан, свеж; пун животне енергије, елена, оран; крепак, живахан; снажан:* ~ и здрав момак.

чи̏ода ж *игла с главицом и без ушију, прибадача:* набости бубу чиодом.

чи̏одица ж *дем. од чиода.*

чи̏опа ж зоол. *у мн.: породица птица селица сличних ласта-ма* Apodidae (Cypselidae), *које су изврсни летачи, а хране се ловећи инсекте у лету (у јд.: птица из те породице)* • **бела ~** *врста чиопе* Micropus melba. **црна ~** *врста чиопе* Micropus apus.

чи̏п м енгл. *основни елемент рачунара, електронско интегрисано коло израђено на јединственом блоку силицијума; микрочип, микропроцесор.*

чи̏пка ж (дат. -ки; ген. мн. чи̏пāкā и чи̏пкӣ) *украсни шупљикави, мрежасти ручни рад или фабричка украсна израђевина од памучног, лањеног, свиленог и сл. конца која се израђује плетењем, качкањем, везењем или ткањем (помоћу игле, качкалице и сл.):* бриселска ~, венецијанска ~, пашка ~, плести чипку, израђивати чипку.

чи̏пкан, -а, -о *који је од чипке; украшен чипком:* ~ блуза, ~ капица.

чи̏пкар м *онај који израђује и продаје чипке.*

чипка̀рица и **чи̏пка̄рка** ж *жена чипкар.*

чи̏пка̄ркӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на чипкаре и чипкарство:* ~ занат, ~ изложба.

чи̏пка̄рство и **чипка́рство** с *чипкарски занат, вештина прављења чипки.*

чи̏пкаст, -а, -о *који је као чипка, који је од чипке:* ~ крагна, ~ завеса, чипкасти вео.

чи̏пкасто прил. *као чипка, попут чипке:* ~ исплетена паучина.

чи̏пкати, -а̄м несвр. *израђивати, правити чипку.*

чи̏пкаћӣ, -а̄, -е̄ *који служи за чипкање:* ~ игла.

чи̏пкица ж *дем. од чипка.*

чи̏пс м енгл. *танко сечени колутићи кромпира пржени на уљу или масти.*

чи̏пчица ж *дем. од чипка.*

чи̏р м (инстр. -ом; мн. чи̏реви (чи̏рови)) мед. *оштећење коже или слузокоже и ткива испод ње праћено околним запаљењем или гнојењем, које настаје због инфекције и распада болесног ткива,* ulcus: ~ на желуцу, ~ на дванаестопалачном цреву, поткожни ~, ~ на прсту.

чи̏рав, -а, -о *пун чирева:* ~ лице.

чи̏равац, -а̄вца м *онај који има чиреве на кожи.*

чи̏равṑст, -ости ж *стање онога који је чирав, онога што је чираво:* ~ црева.

чи̏ра̄к, -а́ка м тур. *в. свећњак.*

чѝраст, -а, -о *сличан чиру:* ~ израштај.

чи̏ра̄ш, -а́ша м *онај који болује од чира на желуцу или дванаестопалачном цреву.*

чи̏ра̄шкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на чираше:* ~ дијета.

чи̏рић, -а и **чи̏рӣћ,** -и́ћа м *дем. од чир.*

чѝсло с рлг. *узица са нанизаним зрнима (дрвеним, коштаним, седефним и сл.) која служи за бројење молитава, бројаница, круница.*

чи̏ст, -а, -о (комп. чѝстијӣ) **1. а.** *који је без прљавштине, без мрља, који није упрљан, уредан:* ~ рубље, ~ лице, ~ коса, ~ соба. **б.** *који је без облака, који није замагљен, замућен, непомућен, бистар, ведар, јасан:* ~ небо, чисте очи, ~ видик. **2.** *који пази на чистоћу, уредан, педантан:* ~ домаћица, ~ ученик. **3. а.** *који је без примесе, без додатка нечег другог, страног:* ~ злато, ~ сребро, ~ алкохол, ~ рунска вуна, ~ вино, ~ барок. **б.** *који није мешане крви, расе, пасмине, врсте и сл.:* ~ Србин, ~ раса, ~ пасмина. **в.** *који одговара одређеним правилима, нормама, правилан, коректан:* ~ изговор, ~ говор, ~ ијекавица, ~ штокавштина. **г.** *несумњив, прави, суштински, типичан:* ~ лаж, ~ измишљотина, ~ глупост, ~ будалаштина, ~ злоба. **д.** *који се не доводи у*

сумњу, јасан: ~ ситуација, ~ случај, ~ петица (оцена). **4.** фиг. **а.** *морално бесprекоран, који не садржи у себи никакве лажи, преваре, поштен, частан:* чисти идеали, имати чист образ, остати у спору ~. **б.** *невин, неискварен, чедан, девичански, искрен, бесprекоран:* ~ пољубац, ~ девојачка љубав, ~ љубавни доживљај. **5.** *који се добро, јасно чује, јасан, разговетан (о звуку):* ~ глас, ~ тенор, ~ звук. **6.** *који се добија, који остаје после одбитка трошкова, амбалаже и сл.:* ~ зарада, ~ плата, ~ добит, ~ тежина, ~ мера, ~ износ. **7.** *који није ничим заузет, слободан, отворен:* ~ улица, ~ трг. • **бити чистих прстију, чистих руку, имати чисте прсте, чисте руке** *бити поштен, не бити склон крађи, превари.* **бити на чисту** *знати јасно дату ситуацију.* **из чиста мира** (чинити нешто) *без икаква разлога, ни од кога изазван.* **не бити ~** *бити ћакнут, шашав, луцкаст.* **немати три чисте** разг. *не сметн, плашити се (урадити нешто).* **извести нешто на чисто** *рашчистити, објаснити нешто замршено, нејасно.*

чи̏стац, -а̀ца м **1.** *слободан, отворен простор, чистина.* **2.** (у служби узвика) *бежи! губи се!* • **бити на чистацу** *бити јасно.* **извести, истерати** и сл. **на ~, изићи (с неким) на ~** *рашчистити, објаснити нешто што је било замршено, нејасно, утврдити чињенично стање.* **ухватити ~** *побећи.*

чи̏ста̄ч, -а́ча м (инстр. -а́чем) **1.** *онај који чисти, онај који се бави чишћењем нечега као занимањем:* ~ улица, ~ ципела, ~ снега. **2.** *уређај, направа за чишћење нечега.*

чиста̀чица ж *жена чистач (1).*

чи̏ста̄чкӣ, -ā, -ō *који се односи на чистаче:* ~ прибор.

чи̏стилац и **чи̏стилац,** -иоца м *в. чистач (1).*

чи̏стилица и **чи̏стилица** ж **а.** *справа, уређај за чишћење.* **б.** воj. *мотка са четком за чишћење топовских цеви.*

чи̏стили̏ште с **1.** рлг. *место између раја и пакла где душе грешника после смрти трпе и чисте се од греха пре уласка у рај, purgatorijum.* **2.** *место где се чисти.*

чи̏стило с **1.** *средство за чишћење.* **2.** *направа за чишћење.*

чи̏стӣна ж **1.** *слободан, отворен простор, отворено поље:* изаћи на чистину. **2.** *површина, простор у шуми који није обрастао дрвећем, пропланак:* шумска ~. • **извести, истерати (ствар) на чистину** *рашчистити, разјаснити оно што је било замршено, нејасно.*

чистӣница ж *дем. од чистина.*

чистио̀ница и **чи̏стионица** ж *просторија, радионица где се нешто чисти:* хемијска ~, парна ~.

чи̏стити, -и̏м (трп. чи̏шћен) несвр. [гл. им. чи̏шће̄ње с] **1. а.** *одстрањујући, уклањајући прљавштину, ђубре, отпатке, прашину и сл. чинити чистим:* ~ собу, ~ улицу, ~ одело, ~ ципеле, хемијски ~. **б.** фиг. *чинити племенитим, облемењивати:* ~ душу. **в.** *одстрањивати, уклањати са нечега:* ~ прашину, ~ снег са улице, ~ ђубре, ~ длаке (са одела), ~ мрље. **г.** *глачајући, мажући чинити светлим, сјајним:* ~ оружје, ~ пушку. **д.** *спремајући, уређујући (нешто) уклањати оно што је непотребно, што се не користи, што смета, требити од непотребног:* ~ кокошку (од перја), ~ заклано прасе, ~ рибу, ~ грашак, ~ орахе. **ђ.** *рашчишћавати, раскрчивати:* ~ канал (од олупина), ~ луку, ~ пролаз. **2.** *ослобађати уклањајући, одстрањујући некога:* ~ земљу од лопова, ~ партију, ~ партијске редове. **3.** мед. *употребом неког средства (purgатива) ослобађати цревног садржаја, клистирати:* ~ црева. **4.** фиг. *красти.* **5.** фиг. *брзо, халапљиво јести:* ~ печење, ~ све са стола. **6.** фиг. *отклањати опасност:* ~ пред голом. **7.** разг. *вршити киретажу:* ~ жене. **8.** фиг. разг. *наћуштати неко место, одлазити брзо, бежати.* – Чисти одмах одавде! ~ **се 1.** *уклањати, одстрањивати нечистоћу, прљавштину са себе:* ~ се од прашине, ~ се од длака. **2.** *постајати чистији, бистрити се (о запрљаној води).* **3. а.** *постајати ведар, разведравати се (о небу).* **б.** *постајати лепши, пролепшавати се (о времену).* **3.** фиг. *одбацивати од себе (нешто), ослобађати се грехова, мана); поправљати се, облемењивати се:* ~ се од грехова, ~ се од порока. **4.** мед. **а.** *ослобађати се цревног садржаја, испражњавати црева.* **б.** разг. *прекидати трудноћу, абортирати.* **5.** разг. *губити се, склањати се, уклањати се, бежати:* ~ се из собе.

чи̏стӣш, -и́ша м *в. чистина.*

чи̏стка ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) рус. **а.** ист. *повремена ревизија чланства партије и руководства у СССР која је за време Стаљина попримила облик процеса, прогона и ликвидација:* Стаљинове чистке. **б.** *уопште одстрањивање непослушних, недобних, непожељних, неспособних и сл. из неке организације, колектива, предузећа, институције и др.*

чи̏сто прил. (комп. чи̏стије̄ и чи̏стије) **1. а.** *без прљавштине, уредно:* држати кућу ~, ~ одевен, ~ обријан, ~ се носити. **б.** *без икакве примесе или сметње која би кварила чистоћу, јасноћу, сигурност:* говорити ~ енглески, звучати ~. **в.** фиг. *сигурно, безбедно, безопасно.* – На улици је било чисто, јер је јуче била хајка. **2.** *брзо; јасно* – Вода је текла чисто. Видео је сасвим чисто. **3.** *јасно, отворено; разговетно:* казати (рећи) ~ и отворено (бистро); разумети ~. **4.** *обрачунато без омота, амбалаже, нето:* ~ 10 килограма. **5.** *(за појачавање онога што се казује исказом)* **а.** *баш, управо; зацело, стварно; готово, скоро.* – Чисто се веселим кад га видим срећног. Чисто ме срамота што не могу отићи. Није понео торбу из чисто практичних разлога. Чисто се плашио јавно признати. **б.** *сасвим, потпуно, посве:* не знати ~ ништа.

чи̏стокр̄ван, -вна, -о **1.** *који је чисте, непомешане крви, расе, пасмине, врсте, расан:* ~ арапски коњ. **2.** фиг. *прави, истински, сушти:* чистокрвни песник, чистокрвни филозоф.

чистокр̏вно̄ст и **чи̏стокр̄вно̄ст,** -ости ж (инстр. -ошћу) *стање и особина онога који је чистокрван:* ~ расе, ~ пасмине.

чистона̀родни̏, -ā, -ō *који је из самог народа, потпуно народни:* ~ говор.

чистоср̀дачан, -чна, -о *који је чиста, отворена срца, искрен:* ~ човек, ~ исповест.

чистоср̀дачно прил. *чиста, отворена срца, искрено:* ~ рећи.

чистоср̀дачно̄ст, -ости ж *особина онога који је чистосрдачан, онога што је чистосрдачно.*

чисто̀та ж **1.** *стање онога што је чисто у естетском и моралном смислу:* ~ душе, душевна ~, ~ духа, ~ морала, ~ стила. **2.** *в. чистоћа.*

чисто̀ћа ж **1.** *стање и особина онога што је чисто, без прљавштине, уредности:* ~ куће, ~ руку, ~ постеље, одржавати чистоћу. **2.** *финоћа племенитих метала, однос између племенитог и неплеменитог метала у легурама:* ~ злата, ~ сребра. • **градска ~** *комунално предузеће за одржавање чистоће у граду.*

чисту́нац, -нца м **1. а.** *онај који пази на чистоћу и чисто се носи.* **б.** фиг. 1) *онај који је чист у моралном смислу, пуританац.* 2) *онај чије се мишљење заснива на устаљеним, непроменљивим доктринама, доктринар:* правни ~, верски ~. **2.** *онај који пази, често и претерано, на чистоту језика, пуриста:* језички ~.

чисту̀начкӣ, -ā, -ō *који се односи на чистунце:* ~ средина.

чисту̀начки прил. *као чистунци, пуритански.*

чисту̀ница ж *она која воли чистоћу и која се брине за чистоћу, уредна женска особа.*

чи̏стӯнка ж *в. чистуница.*

чи̏стӯнскӣ, -ā, -ō *в. чисту̀начкӣ.*

чи̏стӯнски прил. *в. чисту̀начки.*

чисту́нство с **1.** *претерана, често привидна тежња за чистотом и строгошћу морала, пуританизам.* **2.** *претерана тежња за чишћењем језика од туђих, страних елемената, пуризам:* језичко ~.

чи̏тав, -а, -о (комп. ø) **1.** *који има све делове, којем не недостаје ништа, неокрњен, цео, сав, потпун, целокупан:* ~ село, ~ породица, ~ износ. **2.** *који није прекинут, који је у пуном облику, обиму или трајању (често у хиперболичном значењу)* **а.** *уз именице које значе простор или ономе што се простире, пружа или налази у простору:* ~ планина, ~ пут, ~ колона, читавом дужином, захватити читавом шаком. **б.** *уз именице које значе време:* читаве ноћи, ~ јутро, читаву годину, ~ лето. **в.** *уз бројеве или именице које значе неку количину, меру, истичући да је управо толико:* потрошити читаву тону брашна, читавих десет литара уља. **3.** *неповређен, неоштећен, неокрњен, неозлеђен:* изаћи из битке здрав и читав. – Стакло је остало читаво.

4. *потпун, целовит; готов, савршен:* постати ~ човек, ~ момчина, ~ горостас. **5.** *често за појачавање значења именице уз коју стоји као атрибут:* направити ~ лом, слати читаве товаре хране, створити читаву збрку. **6.** *исти, прави, суштински:* бити ~ отац. **7.** разг. *паметан, нормалан.* – Јеси ли читав? Шта то радиш? Она није читава. • **изнети (извући** и сл.**) читаву главу (кожу)** и сл. *остати неповређен.* **омрзао му је ~ свет** *све му је омрзло.* ~ **свет** *свако, сви.*

чи̏тавōст, -ости ж *стање и својство онога што је читаво, целовитост.*

чи̏так, -тка, -о **1.** *који је јасно, разговетно написан, који се лако чита, читљив:* ~ рукопис, ~ текст, ~ писмо, читке белешке. **2.** фиг. *јасан, ведар; весео:* ~ чело.

чи̏талац, -аоца м (вок. чи̏таоче, инстр. чи̏таоцем; ген. мн. чи̏талāца̄) *онај који чита књиге, новине, часописе и др. текстове:* страствени ~ белетристике, ~ новина.

чи̏талачкӣ, -ā̄, -ō̄ *који се односи на читаоце:* ~ публика, ~ круг, ~ група.

чи̏талāштво с *скуп читалаца, читаоци, читалачка публика.*

чи̏тāоница ж *сталак или наслон на који се ставља књига, часопис или новине при читању.*

чи̏тāнка ж (дат. -нци; ген. мн. -кӣ) *школска књига, уџбеник с прикладним штивом из разних предмета:* школска ~, ~ за други разред основне школе, историјска ~.

чи̏тāнчица ж *дем. од читанка.*

читаò̀ница и **чи̏таоница** ж *простор(ија) одређена за читање (обично у библиотеци):* ~ за часописе.

читаò̀ничкӣ и **чи̏таоничкӣ,** -ā̄, -ō̄ *који се односи на читаоницу, читаонице:* читаонички чланови.

чи̏татељ м *в. читалац.*

чи̏татēљка (читатèљица) ж *жена читалац.*

чи̏тати, -ā̄м (чита́мо и чи̏тāмо; трп. чи̏тāн) несвр. **1.** *распознавати слова у писаном или штампаном тексту (изговарајући или не изговарајући), прелазећи очима преко онога што је написано или наштампано разумевати садржину прочитаног текста; изговарати гласно оно што је написано или наштампано држећи текст у рукама или говорећи напамет, декламовати, рецитовати:* ~ писмо, ~ књигу, ~ роман, ~ песму; ~ уметнички, ~ с емоцијама, ~ с патосом. **2.** *излагати, предавати, објашњавати усмено слушаоцима одређена знања:* ~ лекције на универзитету. **3. а.** *распознавати знакове и разумевати њихово значење:* ~ шифре, ~ знакове. **б.** фиг. *схватати и погађати нечије мисли, осећања, жеље, намере и сл. (по неким спољним знацима или кретњама):* ~ нечије мисли, ~ (некоме) тугу с лица. **в.** *погађати оно што ће се догодити на основу одређених појава или знакова:* ~ будућност из звезда, ~ судбину са длана. **г.** (некога) разг. *погађати нечије стварне намере:* ~ некога као отворену књигу. **д.** (некоме) *грдити, корити (некога), приговарати (некоме).* • ~ **између редака (редова)** *читати домишљајући се ономе што писац није до краја рекао или што је хтео прикрити.* ~ **(некоме) буквицу (лекцију)** *оштро корити, грдити, критиковати некога.* ~ **мису** *служити мису.*

чи̏тāч, -а́ча м **1.** *онај који чита неки текст у одређеној прилици; читалац:* добар ~. **2.** техн. *апарат који омогућава читање микрофилмова, ситних снимака и сл.* **б.** *електронски апарат који региструје штампане или писане знакове ради даље обраде података:* електронски ~.

чита̀чица ж *женска особа читач (1).*

чи̏тāчкӣ, -ā̄, -ō̄ *који се односи на читаче, читалачки.*

чи̏ткати, -ā̄м несвр. *дем. према читати; читати текст на брескок.*

чи̏тко прил. *читљиво, јасно, разговетно:* ~ писати, ~ написано.

чи̏ткōст, -ости ж *особина онога што је читко, јасноћа, читљивост:* ~ превода, ~ рукописа.

читлу̀гџија м (мн. ж) тур. ист. *в. читлучар.*

чѝтлук м тур. ист. **а.** *сеоски посед, пољско добро које је поседник узимао у закуп од спахије; селиште, заселак на спахијском имању; кметско село.* **б.** *земља у поседу сељака у старом турском аграрном систему.*

чѝтлучār м ист. *власник, господар читлука, читлук-сахибија, читлуџија.*

чѝтлучити, -ӣм несвр. [гл. им. чѝтлучēње с] *претварати слободно земљиште у читлук и подвргавати сељаке читлучким односима:* ~ сељаке.

чѝтлучкӣ, -ā̄, -ō̄ *који се односи на читлуке:* ~ посед, ~ село.

чѝтљив, -а, -о *в. читак:* ~ рукопис, ~ писмо.

чѝтљиво прил. *в. читко:* писати ~.

чѝтљивōст, -ости ж *особина или стање онога што је читљиво, читкост.*

чѝтуља ж лат. **1. а.** *огласи, обично у новинама, којим се објављује смрт неке особе, са подацима о сахрани и др., смртовница.* **б.** *попис, списак имена умрлих особа.* **2.** ист. *попис или списак у коме се набрајају лица и догађаји.* **3.** фиг. *прекор, укор, грдња:* спремити се за читуљу, одржати некоме читуљу. • **очитати (некоме) читуљу** *оштро укорити, изгрдити некога.*

читȕцкати, -ā̄м несвр. *дем. према читати; читати с времена на време (обично помало, краће саставе).*

чи̏фтати се (чифтèтати се), -ā̄м се несвр. *ритати се, бацати се стражњим ногама (о коњу, магарцу, говечету и сл.).*

чи̏фтнути се, -нēм се *свр. према чифтати се.*

Чи̏фут м тур. *в. Чивут.*

Чифут- (чифут-) *в. Чивут- (чивут-).*

Чифуч- *в. Чивуч-.*

чи̏фчија м (мн. ж) тур. ист. *зависни, потчињени сељак, кмет на читлуку, чифлуку (у турском феудалном систему).*

чи̏фчијскӣ, -ā̄, -ō̄ *који се односи на чифчије:* ~ село.

чи̏ча м (мн. ж) **1.** (често као атрибут) *старији човек, старац:* ~ Марко. **2.** *очев брат, стриц.*

чи́чак, -чка м (ген. мн. чи̏чāкā̄) **1.** бот. *род двогодишњих коровских биљака* Lappa (Arctium) *из ф. главочика* (Asteraceae) *с великим листовима и цветним главицама обавијеним бодљама; такав цвет, одн. плод.* **2.** фиг. *наметљива, досадна особа.* • **обични ~** бот. *врста чичка* Lappa major, *који расте на запуштеним местима.* **прилепити се, прикачити се као ~** *бити наметљив, досадан.*

чи́чак-тра̀ка ж *трака с много ситних лепљивих кукица која служи за закопчавање ташни, ципела, појасева и сл.*

чичѐро̄н, -о́на и **чичѐро̄не,** -на м итал. *туристички водич.*

чи̏чица м (мн. ж) *дем. и хип. од чича.*

чи̏чкав, -а, -о *пун чичака, бодљика, бодљикав.*

чи̏чкати, -ā̄м несвр. *трпати, гомилати много нечега заједно без смисла и укуса;* фиг. *претерано, прекомерно украшавати, китити:* ~ значке, ~ шнале.

чи́чков, -а, -о *који припада чичку, који се односи на чичак:* ~ главица, ~ уље.

чичкȍвит, -а, -ọ *в. чичкав.*

чичкȍвито прил. *као чичак:* ~ се закачити.

чи̏чōка ж бот. *вишегодишња биљка* Helianthus tuberosus *из ф. главочика* (Compositae), *слична сунцокрету, чији хранљиви гомољи служе за крму.*

чка̀љ, чка́ља м (инстр. чка́љем) бот. *биљка* Onopodron, O. acanthium *из ф. главочика* (Compositae), *са бодљикавим чашичним листићима.* • **блажени ~** бот. *врста чкаља* Onopodron acanthium. **требити ~ на својој њиви** *гледати своја посла и не мешати се у туђе ствари.*

чкиљ- *в. шкиљ-.*

чла̀н и **чла̀н** м (мн. чла̀нови) **1.** *припадник некога друштва, организације:* ~ породице, ~ управног одбора, ~ академије, ~ на-

учног друштва, комисија од пет чланова. **2.** ист. *старешина или службеник, чиновник неке државне установе:* ~ Главне контроле, ~ кварта. **3.** *одељак, поглавље неког текста (закона, уредбе, правилника) који обрађује само једну ствар, само једну материју или развија само једну мисао,* параграф, *став:* други ~ Устава, двадесети ~ Душанова закона, трећи ~ уговора. **4.** *део неке веће целине:* ~ континента. **5. а.** бот. *задебљање, чвор на стабљици биљке (трске, лозе и др.), колење; део стабљике између таква два задебљања.* **б.** мат. *део двочланог или вишечланог израза:* ~ бинома, ~ полинома, чланови геометријског низа. **в.** лингв. *врста речи несамосталног значења која у неким језицима даје посебну смисаону или граматичку вредност речи уз коју се налази:* одређени ~, неодређени ~.

чла́нак и **чла̏нак,** -нка м (ген. мн. чла̏нака̄ и чла̏на̄ка̄) **1.** *краћи састав, расправа о неком питању из политике, науке, књижевности и сл.:* новински ~, уводни ~, насловни ~. **2.** анат. **а.** *зглавак, зглоб (на нози или руци), обично лежањ:* упасти у снег до чланака. **б.** *кост на прелазу руке у шаку, одн. ноге у стопало:* ~ прста. **3. а.** бот. *део стабљике између два чвора:* ~ сламке, ~ трске. **б.** зоол. *сваки појединн део тела пантљичаре.* **4.** физ. *посуда са два различита проводника од метала или угља урањена у одговарајућу течност, електрични елеменат:* електрични ~, галвански ~, Волтин ~.

чланàрина ж *новац који плаћа члан неког друштва, организације (обично месечно или годишње) за издржавање тога друштва, организације:* синдикална ~.

чла̏ница ж **а.** *припадница неког друштва, организације:* ~ добротворног дрштва. **б.** *земља, држава припадница неке организације:* државе чланице Организације уједињених нација.

чла̏нкаст, -а, -о *в. чланковит.*

чланкòвит, -а, -о **а.** *који има чланке, сегменте, зглавкаст:* чланковити црви. **б.** *који има чворове или колења:* чланковите стабљике.

чланкòвитост, -ости ж *својство онога што је чланковито.*

чланкòноžац, -шца м зоол. *у мн.: најбројнија скупина животиња* Arthropoda, *која обухвата: инсекте, пауке, стоноге и ракове, зглавкари (у јд.: зглавкар).*

чланкопи́сац, -сца м *писац чланака:* новинарски ~.

чла̏нски и **чла̏нскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на чланове:* ~ карта, ~ легитимација, ~ улог.

чла̏нство с **1.** *припадност неком друштву, организацији, статус члана:* доживотно ~, почасно ~. **2.** *скуп чланова, сви чланови неког друштва, организације:* целокупно ~, примити у ~.

чла̀нчић м *дем. од чланак; краћак чланак:* новински ~.

чло́вити, -ӣм несвр. [гл. им. чло́вљење с] **1.** *стајати на стражњим ногама (о псу, зецу и сл.).* **2.** *стајати на глави, дубити:* ~ на глави.

чма́валица ж (м) (мн. ж) и **чма́вало** с (м) (мн. с) експр. *особа која чмава, сплавалица.*

чма́вати, чма̂ва̄м несвр. експрес. *много спавати, излеживати се.*

чма̂р и **чма̀р** м анат. *анални отвор на крају дебелог црева,* anus.

чма̂рнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на чмар, анални.*

чми́чак, -чка м *гнојна упала лојне жлезде на очном капку у виду црвене отеклине, јечмичак, јечменац.*

чоба́нац, -нца м кув. *пикантно чорбасто јело од две или више врста меса са кнедлама.*

чòбанин м (мн. -ани) тур. **а.** *онај који чува стоку на паши, пастир.* **б.** фиг. пеј. *сељачина, простак, простачина.*

чòбанити, -ӣм несвр. *бити чобанин, чувати и напасати стоку.*

чòбаница (вок. -ице) (чòба̄нка) ж *она која чува стоку на паши, пастирица.*

чобàнлук м *в. чобанство.*

чòбановати, -нујѣм несвр. *в. чобанити.*

чòбанскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на чобане, пастирски:* ~ пас, ~ штап.

чòбански прил. *као чобанин, на чобански начин.*

чòбанство и **чоба́нство** с *чобански посао, чобанска служба:* живети од чобанства.

чòба̄нче, -ета с (супл. мн. чоба̀нчићи м; зб. им. чòбанча̄д ж) *млад чобанин, чобанско дете.*

чобàнчина ж (м) (мн. ж) *аум. и пеј. од чобанин.*

чобàнчић м *дем. од чобанин.*

чòба̄нчица ж *дем. и хип. од чобанка.*

чо́ва м разг. *хип. од човек;* уп. чово.

чо̀век јек. **чо̀вјек,** -èка и **чòвек** јек. **чòвјек,** -а м (супл. мн. љу̏ди, ген. љу́дӣ) **1.** *живи организам, сисар из реда примата који је постигао највиши развојни ступањ, друштвено биће које мисли, говори и располаже способношћу да ствара оруђа и да се њима служи у процесу рада,* Homo sapiens. **2.** *зрео, одрастао мушкарац:* постати ~. **3.** *особа, личност као носилац високих моралних и карактерних особина:* бити ~, показати се као ~. **4.** *припадник једног народа, земље, сталежа, друштвеног реда и сл.:* руски ~, партијски људи, народски ~, људи од утицаја. **5.** нар. *муж, супруг:* лепо живети са својим човеком. **6. а.** *у служби неодређеног субјекта реченице безличне по смислу.* – То је да човек полуди. Човек не би веровао. **б.** разг. *у значењу заменице „он" кад се нечије држање, понашање описује као разумно, логично.* – Пева Петар гласно и чуди се човек што му глас тако запиње. Легао човек и ужива. • **бивши ~** *човек који је изгубио пређашњи положај и утицај, угледа.* **божји људи** *просјаци.* **готов ~** *човек који се материјално оспособио за живот; одрастао, зрео човек.* **душа (злато** и сл.**) од човека** *веома добар, племенит човек.* **ђаво од човека** *несташна особа, враголан.* **изићи међу људе** *изићи у друштво.* **као ~ живети** *добро, солидно, пристојно живети.* **лепи ~** бот. *украсна биљка* Impatiens balsamina *из ф. балзаминки.* **људи с коца и конопца** *људи свакакве прошлости, скитнице, probисвети.* **мали (обичан) ~** *представник масе људи.* **никакав ~** *лош, рђав човек, ништков, никоговић.* **пећински ~** *првобитни човек који је живео у пећини.* **постати други ~** *потпуно се променити (у погледу карактера, поступака).* **светски ~** *човек који је много пропутовао и који добро познаје свет и друштво.* **свој ~** *материјално обезбеђен, самосталан човек.* **тежак ~** *човек незгодне, чудне нарави, особењак, чудак.* **хајделбершки ~, крапински ~** антроп. *човек који је живео у ранијим геолошким епохама.* **~ и по** *човек који има најбоље особине, ваљан, добар човек.* **~ од дела** *предузимљив, активан човек.* **~ од заната** *добар мајстор.* **~ од образа (части)** *честит, поштен човек.* **~ од пера** *писац, књижевник.* **~ од речи** *човек који се придржава датих обећања, човек коме се може веровати.* **~ од струке** *добар стручњак.* **~ од формата** *човек великих способности.* **човече божји! људи божји!** *узречица кад се неко жели уверити у нешто.* **човече не љути се** *врста забавне игре коју играју два, три или четири играча фигурицама на табли са обележеним линијама по којима се помичу фигуре.* **чудо од човека** *човек необичан по својим способностима или наступаностима.*

човекòлик јек. **човјекòлик,** -а, -о **1.** *који је сличан човеку:* човеколики мајмуни. **2.** (у им. служби) м мн. (човекòликӣ јек. човјекòликӣ) зоол. *под ред примата* Hominoidea, *који се дели на породице: човеколики мајмуни* (Pongidae *или* Anthropomorphae), *гибони* (Hylobatidae) *и људи* (Hominidae). • **човеколики мајмуни** зоол. *породица мајмуна* Pongidae *или* Anthropomorphae, *без репа и образних кесица, дугих предњих удова, који се могу усправно кретати.*

човекòљуб јек. **човјекòљуб** м *в. човекољубац.*

човекòљубан јек. **човјекòљубан,** -бна, -о *в. човекољубив.*

човекољу́бац јек. **човјекољу́бац,** -у́пца м *човек који воли, поштује људе и брине се да им помогне, добротвор, филантроп, хуманист(а).*

човекољу̀бачкӣ јек. **човјекољу̀бачкӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на човекољупце.*

човекољу́бив јек. **човјекољу́бив,** -а, -о *који воли људе; прожет, испуњен љубављу према људима, хуман:* ~ човек; ~ дух, ~ срце.

човекољу́биво јек. **човјекољу́биво** прил. *с љубављу према људима.*

човекољу́бивост јек. **човјекољу́бивост,** -ости ж и **човекоља́вље** јек. **човјекоља́вље** с *својство оног који је човекољубив, љубав према људима, филантропизам; хуманост.*

човекомр́зац јек. **човјекомр́зац,** -рсца м *онај који мрзи људе, мизантроп.*

човекомр́зилачки јек. **човјекомр́зилачки,** -а, -о *који се односи на човекомрсце, мизантропски.*

чо̀вечан и **чо̀вечан** јек. **чо̀вјечан** и **чо̀вјечан,** -чна, -о *прожет човекољубљем, својствен племенитом, добром човеку, човекољубив, људски, хуман:* бити ~; ~ поступак.

човечà нски јек. **човјечà нски,** -а̄, -о̄ **1.** *који се односи на човечанство, на све људе, на цео свет:* човечански идеали, ~ напредак. **2.** *човечан, људски:* ~ поступак.

човечà нски јек. **човјечà нски** прил. *в. човечно:* ~ поступити.

човечà нство јек. **човјечà нство** с *сви људи, људски род, свет:* мирољубиво ~.

човѐчац јек. **човјѐчац,** -чца м *дем. од човек; ситан, мали човек.*

човѐчина јек. **човјѐчина** ж (м) (мн. ж) **1.** *ауг. од човек, крупан човек, људина, људескара.* **2.** експр. *добар, племенит, карактеран човек, човек у правом смислу, људина.*

човѐчић и **чо̀вечић** јек. **човјѐчић** и **чо̀вјечић** м *дем. од човек; човечуљак.*

човѐчји и **чо̀вечји** (човѐчијӣ и чо̀вечијӣ) јек. **човјѐчји** и **чо̀вјечји** (човјѐчијӣ и чо̀вјечијӣ), -а̄, -е̄ *који се односи на човека (обично као на биолошку врсту) и на његов организам:* ~ зуб, ~ ход, ~ глас, ~ организам, ~ тело. • ~ **рибица** зоол. *в. рибица рибица.*

чо̀вечно и **чо̀вечно** јек. **чо̀вјечно** и **чо̀вјечно** прил. *како доликује човеку, људски, хумано, племенито:* ~ поступати.

чо̀вечнӧст и **чо̀вечнӧст** јек. **чо̀вјечнӧст** и **чо̀вјечнӧст,** -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога који је човечан, човекољубље, хуманост, племенитост.*

човечу́љак јек. **човјечу́љак,** -лька м *мали, ситан човек, патуљак; кепец.*

чо̀вештво јек. **чо̀вјештво** с **1.** *в. човечност.* **2.** *в. човечанство.*

човјек *в. човек.*

човјеко- *в. човеко-.*

човјеч- *в. човеч-.*

чо̀вјештво *в. човештво.*

чо́во, -а и -е̄ м разг. *хип. од чов(ј)ек;* уп. чова.

чо̀ја ж *в. чоха.*

чо̀кањ, -а́ња и **чо̀ка̄њ,** -а м тур. *стаклена бокаста бочица од 1/8 литра из које се пије ракија; количина ракије која стане у ту бочицу:* попити ~ ракије.

чокањ(ч)ић м и **чока́њче,** -ета с *дем. од чокањ.*

чокола́да ж шп. **а.** *врста посластице у облику плочице, табле која се прави од какаове масе, шећера и разних додатака (млека, ваниле, лешника и др.):* млечна ~, ~ с лешником, табла чоколаде. **б.** *напитак од чоколаде (а).*

чокола́дни и **чо̀кола́дни,** -а̄, -о̄ *који се односи на чоколаду* **1.** *који је од чоколаде:* ~ прелив, чоколадне бомбоне, чоколадне мрвице. **2.** *који је као у чоколаде:* ~ боја.

чо̀кот, -ота м (мн. -оти; зб. им. чо̀ко̄ње с (мн. ø)) тур. *трс винове лозе, садница; грм винове лозе на једном корену.*

чо̀лица ж зоол. *врста птице из реда гаврана* Pyrrhocorax alpinus.

чо̀пор, -ора м (инстр. -ором; мн. -ори) мађ. **1.** *скуп истоврсних животиња (сисара) које се заједно крећу, крдо:* ~ вукова, ~ паса, ~ дивљих свиња. **2.** фиг. *велики број, мноштво, гомила:* ~ деце.

чопо́рак, -рка м *дем. од чопор.*

чо̀поративно прил. шаљ. *сви заједно, у групи, заједнички, колективно:* кренути (поћи) ~ у биоскоп.

чо́рба ж тур. **а.** *кувано течно јело с поврћем, обично с комадићима меса и запржено, одн. зачињено:* телећа ~, рибља ~, ~ од кромпира, скувати чорбу. **б.** жарг. *течно гориво, бензин, нафта:* сипати чорбу. • **бордовска** ~ агр. *мешавина, раствор плавог камена и гашеног креча који се употребљава за прскање винове лозе и воћа против пламењаче.* **бити (у) свакој чорби мирођија** *мешати се у свашта.* **запржити (запаприти** и сл.**) некоме чорбу** *нанети, учинити некоме неко зло, пакост.* **чорбине чорбе** ~ ир. *врло далек, одн. никакав род.*

чо̀рбаст, -а, -о *који личи на чорбу, жидак, редак:* ~ пасуљ, ~ јело.

чорбѐтина ж *ауг. и пеј. од чорба.*

чо̀рбица и **чо́рбица** ж *дем. и хип. од чорба; ретка или слаба чорба.*

чорбу́љак, -а́ка и **чорбу́љак,** -лька м *слаба, ретка чорба, буђкуриш.*

чорбу́љина и **чорбу́рина** ж *ауг. и пеј. од чорба.*

чо̀ха ж тур. *врста меке и чврсте ваљане фабричке тканине:* панталоне од чохе.

чо̀хан, -а, -о *који је од чохе:* чохане панталоне.

чо̀ха́р, -а́ра м ист. *онај који прави чоху или одећу од чохе; трговац који продаје чоху.*

чо̀ха́рски, -а̄, -о̄ *који се односи на чохаре:* ~ занат.

чо̀хаџија м (мн. ж) тур. ист. *в. чохар.*

чо̀чек м тур. *професионални плесач или плесачица која при плесу изводи покрете трбухом.*

чо̀чечки, -а̄, -о̄ *који се односи на чочеке, који припада чочецима:* ~ дружина.

чо̀чечки прил. *као чочек, попут чочека:* играти ~.

чр̀чкало с (м) (мн. с) пеј. *рђав, слаб писац, пискарало, шкрабало; рђав, слаб цртач.*

чрчкà рати, -а̄м несвр. *в. чрчкати.*

чрчкà рија ж **1.** *цртеж, шара од разних црта и облика; шкработина:* ишарати лист чрчкаријама. **2.** пеј. *рђав, слаб књижевни састав; пискарање.*

чр̀чкати, -а̄м (чрчка́рити, чр̀чка̄рӣм) несвр. **1.** *слабо, невешто цртати, правити чрчкарије, шарати:* ~ пером по хартији. **2.** пеј. *рђаво писати, писати лоше саставе, пискарати.*

чр̀чка̄ш, -а́ша м *в. чрчкало.*

чр̀чнути, -нӗм *свр. према чрчкати.*

чу́бар, -бра м бот. *једногодишња зељаста биљка малих мирисних љубичастих или белих цветова* Satureja hortensis *из ф. уснатица.*

чу́валац, -аоца м **1.** *в. чувар.* **2.** *чуваран, штедљив човек, добар штедиша.*

чу́валица ж *в. чуварица.*

чу́валӣште с *место где се нешто чува.*

чу̀ва̄р, -а́ра м (вок. чу̀ва̄ре и -у, инстр. -а́ром и -а́рем) **1.** *онај који нешто чува:* ноћни ~, ~ парка, ~ зграде. **2.** *онај који се брине о одржавању, трајању нечега, бранилац, заштитник:* ~ реда, ~ обичаја, ~ традиције, ~ мира. • **анђео** ~ 1) рлг. *анђео заштитник који се брине о сигурности, безбедности човека.* 2) *заштитник, бранилац уопште.*

чу̀ва̄ран, -рна, -о **1.** *који добро чува (новац, имовину), штедљив:* ~ човек. **2.** *који штити, заштићује, заштитнички, покровитељски:* чуварна крила.

чува̀рина ж *награда, плата чувару за чување.*

чува̀рица ж *в. чуварка.*

чу̀ва̄рка ж (дат. -ки; ген. -кӣ) *жена чувар.*

чува̀ркућа ж **1.** бот. *вишегодишња зељаста биљка* Sempervivum tectorum *из ф. тустика* (Crassulaceae), *са меснатим сочним главичасто распоређеним листовима која расте по крововима, зидовима кућа и сл.* **2.** ж (м) (мн. ж) **а.** *чувар куће, пазикућа, кућепазитељ.* **б.** *особа која нерадо излази из куће, која најрадије остаје код куће.* **3.** етн. *ускршње јаје које се прво обоји и чува у кући.*

чу̏ва̄рница ж *кућица или просторија за чување железничке пруге.*

чу̏ва̄рно прил. **а.** *као чувар, водећи рачуна, бринући се о нечему:* ~ бдети над нечим. **б.** *штедљиво.*

чува́рнōст, -ости ж *особина оног који је чуваран, штедљивост.*

чу́вати, чу̏ва̄м (з. л. мн. чу́вајӯ) несвр. **1. а.** *бринути се, пазити да нешто не буде уништено, оштећено, повређено, нарушено:* ~ здравље, ~ живот, ~ леђа, ~ очи, ~ част, ~ достојанство, ~ образ (поштење). **б.** *бринути се, старати се да се некоме или нечему не догоди нешто непријатно, да не буде неке незгоде, невоље, надгледати, надзирати:* ~ дете, ~ кућу, ~ болесника, ~ пса (некоме). **в.** *мотрећи, стражарећи, будећи старати се, пазити да нешто не буде нападнуто, угрожено:* ~ границе, ~ магацин, ~ складиште, ~ грађу, ~ систем, ~ мир. **г.** *држати под стражом, надзором, контролом, мотрити на некога:* ~ заробљеника, ~ таоце. **д.** спорт. *бити непрестано уз противничког играча:* ~ противничког играча. **2.** *старати се о стоци или живини док је на паши, изводити на пашу, напасати:* ~ овце, ~ говеда, ~ гуске. **3.** *бранити, штитити, заштићивати; служити као заштита:* ~ од влаге, ~ од светлости, ~ од корозије, ~ од болести. **4. а.** *старати се да се нешто не расипа, троши, штедети:* ~ новац, ~ уштеђевину, ~ енергију. **б.** *остављати на страну за одређену потребу, сврху:* ~ за семе, ~ за приплод. **в.** *држати на одређеном месту, у одређеним условима:* ~ лекове на сухом, ~ храну на хладном, ~ драгоцености у сефу. **г.** *одржавати, држати дуго, не отуђивати, не упропашћивати:* ~ стара писма, ~ књиге, ~ диплому. **д.** *остајати при нечему, држати се, придржавати се нечега, не кршити, поштовати:* ~ обичаје, ~ традицију, ~ тајну, ~ успомену (на некога, на нешто). ■ **~ се а.** *држати се смотрено, обазриво, избегавати опасности, водити рачуна о здрављу, животу.* **б.** *склањати се, клонити се, штитити се од некога или нечега; опрезно се односити према некоме или нечему, избегавати некога, нешто:* ~ се паса, ~ се лопова, ~ се штете, ~ се грешака, ~ се масне хране, ~ се трудноће, ~ се од ватре, ~ се опасности. **в.** *водити рачуна, пазити, бити на опрезу (да се нешто избегне).* – Добро се чувај да не озебеш. Чувајте се да вас не ухвати мрак. • **нисам с тобом (с вама) чувао овце (свиње** и сл.**), нисмо заједно чували овце (свиње** и сл.**)** *нисмо једнаки, равни, међу нама је велика разлика (у корист говорника).* **~ као кап (мало) воде на длану, ~ као очи (око) у глави, ~ као зеницу ока, ~ као светињу** и сл. *најбрижљивије пазити, бринути се за некога или нешто.* **~ последњу стражу** *одаватн последњу почаст покојнику.* **~ своја леђа, ~ своју кожу** и сл. *водити рачуна само о себи и својој сигурности.* **~ стражу** *стражарити, бити на straжи.* **~ се као живе ватре** *много се бојати и клонити (некога, нечега).*

чу̏вен, -ена, -о *који је на гласу, веома познат, гласовит, знаменит, угледан:* чувени песник, чувени научник, ~ породица, ~ по злу, ~ дело, ~ вино.

чувѐно прил. *познато свима, општепознато, на гласу:* ~ храбар човек.

чу̏венōст, -ости ж *својство оног који је чувен, оног што је чувено:* ~ по добру, ~ по злу.

чу̏вēње и **чувēње** с *гл. им. од чути (се).* • **по чувењу** *на основу причања, казивања других:* знати некога само по чувењу.

чу̏вствен, -а, -о *в. осећајан.*

чу̏вствено прил. *в. осећајно.*

чу̏вственōст, -ости ж *в. осећајност.*

чу́вство с (ген. мн. чу̏вста̄ва) *облик психичког доживљавања који изражава емоционални однос човека (позитивни или негативан) према бићима, предметима и збиваньима, појавама, оно што се осећа, осећање; осећај:* пријатно ~, непријатно ~, ~ тескобе, језичко ~.

чувствова̀ти (се) и **чу̀вствовати (се),** чу̀вствујēм (се) несвр. арх. *в. осећати (се).*

чу̀да̄к, -а́ка м *чудан, необичан човек који живи особењачки, другчије него остали људи, наопак човек, особењак, ексцентрик.*

чудàкиња ж *женска особа чудак.*

чу̏дан, -дна, -о **а.** *који изазива чуђење, који се по нечему издваја и разликује од других, необичан:* ~ човек, ~ нарав, ~ песник, ~ обичај. **б.** *који изненађује, неочекиван, невероватан:* ~ прича, ~ сан, чудне мисли, чудне речи. • **~ сват** ир. *чудан човек, чудак, особењак.* **чудна ми чуда! чудна ми посла!** *није важно, којешта.*

чу̀да̄чкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на чудаке, који је као у чудака, особењачки, наопак, ексцентричан:* ~ нарав, ~ живот.

чу̀да̄чки прил. *на чудачки начин, особењачки, наопако:* живети ~.

чуда́штво и **чу̀да̄штво** с *особина оног који је чудак, особењаштво, наопакост; чудачки, особењачки поступци, особењачко понашање.*

чу̏десан, -сна, -о **1.** *који задивљује, необичан, изванредан, диван:* ~ снага, ~ лепота. **2.** *пун чудеса, натприродан, фантастичан:* ~ драма, ~ судбина.

чу̏десно прил. *на чудесан начин, необично:* изгледати ~, ~ леп.

чу̏деснōст, -ости ж *особина или стање оног што је чудесно.*

чу̏дити, -и̏м несвр. [гл. им. чу̏ђēње с] (некога) *изазивати чуђење, изненађење код некога, зачуђивати, изненађивати.* – Чуди ме што није дошао. ■ **~ се** *бити изненађен нечим неочекиваним, непредвиђеним, чудним, показивати изненађење, изненађивати се:* ~ се нечијем изгледу, ~ се некоме. • **чудом се ~** *много се чудити, бити јако зачуђен.*

чу̏дно прил. *на чудан начин, необично:* ~ изгледати, ~ се понашати, ~ мирисати.

чудно̀ват и **чу̏дновā̄т,** -а, -о *чудан, необичан:* ~ човек, ~ догађај, ~ прича.

чудно̀вато и **чу̏дновā̄то** прил. *на чудноват начин, чудно, необично:* ~ се гледати.

чудно̀ватōст и **чу̏дновā̄тōст,** -ости ж (инстр. -ошћу) **1.** *особина оног што је чудновато:* ~ облика. **2.** *чудноватост, чудна ствар или појава:* причати чудноватости.

чу̏днōст, -ости ж *особина оног што је чудно, необичност.*

чу̏дњāк м арх. *в. чудак.*

чу̏дњāчкӣ, -а̄, -о̄ арх. *в. чу̀да̄чкӣ.*

чу̏дњāчки прил. арх. *в. чу̀да̄чки.*

чу̏до с (мн. чу̏да и чудѐса, ген. чу̏да̄ и чудéса̄) **1.** рлг. и мит. *натприродна појава, необична појава која је у супротности с природним законима; нешто натприродно, фантастично:* слушати о чудима (чудесима), носити се са свакојаким чудима. **2. а.** *оно што изазива опште чуђење, чудна, необична појава, феномен:* светска чуда, ~ архитектуре, гледати разна чуда, причати чуда. **б.** *велики подвиг, подухват који изазива чуђење:* правити чуда. **в.** мн. *разни необични предмети, чудне ствари, ствар чице, керефеке:* набацати којекаква чуда, извући сто (триста) чуда из торбе. **3.** (у прил. служби) **а.** *врло много, сила, силесија; гомила:* ~ света, ~ народа, ~ војске, ~ књига. **б.** *чудно, чудновато, необично, зачудо.* – Чудо није дошао. • **бити, наћи се у чуду** *много се зачудити; бити нађи се у неприлици, у незгодној ситуацији.* **забавити се о свом чуду** *бити обузет бригама због својих проблема, невоља.* **за (дивно) чудо** *чудно је.* **зинути од чуда** *јако се зачудити, изненадити.* **ни по чуда** *ништа нарочито, ништа важно.* **свако ~ за три дана** *ни на какав догађај људи не обраћају пажњу после дужег времена.* **чудна (чудног) ми чуда, чудно ми ~** *ништа важно, ништа нарочито.* **~ и покор, триста чуда (начинити, направити)** *створити збрку, неугодну ситуацију.* **чудом, неким чудом** *на чудан, необичан, тајанствен начин.* **чудом се чудити** *јако се чудити, ишчуђавати се.* **~ над чудима** *велико чудо.*

чудо̀вит, -а, -о *в. чудан.*

чудо̀вито прил. *в. чудно.*

чудо̀витӧст, -ости ж *особина оноīа што је чудовито, чудност.*

чудо̀вӣшно и **чӯдовӣшно** прил. *чудно, чудноватo, страшно:* изгледати ~.

чудо̀вӣшнӧст и **чӯдовӣшнӧст,** -ости ж *свој̄ство, особина оноīа што је чудовишно.*

чудо̀вӣштан и **чӯдовӣштан,** -шна, -о **1.** *који изазива чуђење својом суровошћу или наказношћу, īрдан, страшан, īрозан:* ~ лик, ~ злочин, чудовишне ствари. **2.** *који зачуђује, зайањује својом величином и обликом, īрдан, īолем, оīроман, дивовски, оријашки:* ~ титан, чудовишни дивовски комарац.

чудо̀вӣште и **чӯдовӣште** с **1.** *животиња необичне величине и изīледа, чудно, необично живо биће које изазива страх и зīражање, неман:* страшно ~, морско ~. **2.** фиг. *особа чудна и необична изīледа; наказа, страшило.* **б.** *особа необична īо суровости или моралној настраности, монструм.*

чӯдотвӧран, -рна, -о *који твори, чини, чуда, који има чудну, натīрūродну моћ:* ~ трава, ~ вода, ~ прстен, ~ штап, ~ икона.

чудотво́рац, -рца м (инстр. -рцем; ген. мн. чудо̀твӧра̄ца̄) *онај који твори, чини чуда, онај који има чудну, натīрūродну моћ:* видар ~.

чудо̀твӧрка ж **а.** *жена чудотворац.* **б.** (у атрибутској служби, уз им. ж. рода) *која има чудотворну моћ, која чини чуда:* песма ~, икона ~.

чӯдотвӧрно прил. *на чудотворан начин:* деловати ~.

чудотво́рнӧст, -ости ж (инстр. -ошћу) *чудотворна, чудесна моћ.*

чудотво́рство с *чудотворност; чудотворно дело, чудо.*

чӯјан, -јна, -о (обично уз прилог „једва“) *који се може чути:* једва ~ глас, једва ~ куцање сата.

чӯјно прил. (обично уз прилог једва) *на чујан начин, īласно:* једва ~ дисати, једва ~ куцати.

чу́јнӧст, -ости ж (инстр. -ошћу) *свој̄ство, особина оноīа што је чујно:* ограничена ~ радио-програма.

чӯк (обично удвојено) узв. оном. *за оīонашање звука који се чује īри лаком ударцу, куцању, куц.* • **чук по чук** *мало-īомало.*

чӯка[1] ж (дат. чӯки) *īлавица брда, брдо, брдашце с једне стране сасвим стрмо, а са друīе наīнуто:* планинска ~, брдска ~.

чӯка[2] ж жарг. *сат, часовник.* • **немати три чуке** *немати īојма о нечему, ништа не знати.*

чӯкаљ, чӯкља м (инстр. чӯкљем; мн. чӯкљеви (чӯкљи)) *деформисани, задебљали зīлоб, чланак на ножном прсту, обично на īалцу; зīлоб, чланак уоīште:* имати велике чукљеве, ~ на колену.

чӯкаст, -а, -о *који има стрм врх, који је као чука*[1]: ~ врх, ~ брдо.

чӯкати, -а̄м несвр. **а.** *ударати, тући, луīати, куцати:* ~ некога у главу, ~ чекићем. **б.** *звонити, оīкуцавати:* ~ за литургију. **в.** *ударати кључем, кључати:* ~ семе. ■ ~ **се** *куцати се (чашама īри īићу).*

чӯкица[1] ж *дем. од чука*[1].

чӯкица[2] ж *дем. од чука*[2].

чӯкнут, -а, -о *ћакнут, луцнут, мало ударен.*

чӯкнути, -нӗм свр. *куцнути, ударити, луīнути:* ~ у врата. ■ ~ **се а.** *сударити се (нīр. о аутомобилима).* **б.** *имати мањи окршај, сукобити се с неким.*

чӯкнӯтӧст, -ости ж *особина оноīа који је чукнут.*

чукун- тур. *īрефикс у сложеницама за означавање сродства у четвртом колену īрема узлазној или силазној линији:* чукунбаба, чукундеда, чукунунук и сл.

чӯкунба̀ба и **чукӯнбаба** ж *прадедова или прабабина мати, дедова или бабина баба.*

чӯкундед(а) и **чукӯндед(а)** јек. **чӯкундјед(а)** и **чукӯндјед(а)** м *прадедов или прабабин отац, дедов или бабин дед.*

чӯкундедовина и **чукӯндедовина** јек. **чӯкундједовина** и **чукӯндједовина** ж *чукундедова имовина, наслеђе од чукундеда.*

чукунде́ка м ек. *хип. од чукундед.*

чукундјед- *в. чукундед-.*

чӯкунунук м *праунуков или праунукин син.*

чӯкунунука ж *праунукова или праунукина кћи.*

чӯкунунуче, -ета с (супл. мн. -чӣћи м; зб. им. чӯкунунучӑ̄д ж) *праунуково или праунукино дете (син или кћи).*

чӯкунунучић м *дем. и хип. од чукунунук.*

чӯкунчӯкунбаба и **чӯкунчукӯнбаба** ж *чукунбабина или чукундедова мати.*

чӯкунчӯкундед(а) и **чӯкунчукӯдед(а)** јек. **чӯкунчӯкундјед(а)** и **чӯкунчукӯндјед(а)** м *чукунбабин или чукундедов отац.*

чӯлан, -лна, -о **1.** (обично одр.) *који се односи на чула; који се оīажа, сазнаје чулима:* чулни нерви, чулни свет, чулни утисци, ~ опажање. **2. а.** *који се заснива на оīажању чулима, телесан:* чулни живот, чулни ужици, чулни прохтеви. **б.** *којим доминирају и управљају телесни прохтеви и уживања, склон телесном уживању, īутен, сензуалан; страствен, īохотљив, īожудан:* живети чулним животом, ~ човек, ~ жена.

чӯлно прил. **1.** *на чулан начин, īомоћу чула, чулима:* ~ доживети, ~ сазнавати. **2.** *телесно, īутено, сензуално; īохотно:* ~ желети некога.

чу́лнӧст, -ости ж (инстр. -ошћу) **1.** *особина оноīа што је чулно, што се заснива на оīажању чулима.* **2.** *склоност чулном, телесном уживању, īутеност, сензуалност; īохотност.*

чу́ло с **1.** *орīан којим човек или животиња īрима утиске из сољашњег света, осетило:* ~ слуха, ~ вида, ~ укуса, ~ мириса. **2.** *способност īримања сољних утисака, осетљивост, осећање:* имати развијено чуло за језичке особености. • **шесто ~** *способност сазнавања ствари без коришћења īостојећих īет чула; интуиција.*

чӯљав и **чӯљаст,** -а, -о *који има мале или одсечене, осакаћене уши:* ~ овца.

чу́љити, чӯљӣм несвр. [гл. им. чу́љӗње с] *уздизати ушне шкољке ослушкујући нешто (о животињама), ћулити:* ~ уши.

чӯма ж тур. нар. *куīа.*

чӯн м (мн. чу́нови (чӯнови)) **1.** *мањи īлитки дрвени чамац; чамац уоīште.* **2.** *в. чунак (1а).*

чӯнак, -нка м (мн. чӯнкови) **1. а.** *īокретни део ткачког разбоја, најīрава од тврдог дрвета у облику чуна, у који се умеће калем са īотком, цевњак:* ткачки ~. **б.** *део шиваће машине у коме је смештен калемчић с концем од којег īостаје доња страна шава.* **2. а.** *цилиндрична лимена цев која везује īећ са димњаком и кроз коју īролази дим у оīак; део такве цеви:* чистити чункове.

чу́нак[2] и **чӯнак,** -нка м *дем. од чун (1).*

чӯнаст, -а, -о *који има облик чуна.*

чун(ч)ић, -а и **чун(ч)ӣћ,** -и́ћа м *дем. од чун (1).*

чӯњ м (мн. чу́њеви и чӯњеви) **1.** геом. *купа, конус, стожац:* зарубљени ~, пресек чуња. **2.** спорт. **а.** *куīлачки реквизит, дрвена најīрава купаста или слична облика коју ибрачи руше куīлом:* постављати чуњеве, рушити чуњеве. **б.** *дрвена најīрава са дршком за ūимнастичке, слетске вежбе:* вежбе чуњевима.

чӯњаст, -а, -о *сличан чуњу, који је у облику чуња, купаст:* ~ брежуљак, ~ крошња.

чӯњасто прил. *као чуњ, у облику чуња:* ~ завршена крошња.

чуња̀ш, -а́ша м зоол. *род īрабљивих морских īужева* Conus.

чуња̀шица ж зоол. *род īелагичких морских īужева īредњошкржњака с врло малом кућицом* Carinaria.

чу̏њић, -а и **чу̏њӣћ,** -и́ћа м *дем. од чуњ.*

чу̏њкаст, -а, -о *мало чуњаст; чуњаст, купаст.*

чу̑п м **1.** *в. чуперак (1).* **2.** *бусенчић траве и сл., оно што се одједном ишчупа, количина нечега која се одједном ухвати прстима:* ~ траве, ~ сена.

чу̑па 1. ж *в. чуперак (1):* повући некога за чупу. **2.** *чупава, длакава страна коже; длаке из крзна:* лопта од говеђе чупе.

чу́па 1. ж *хип. и ир. од чупавица.* **2.** м *хип. и ир. од чупавац;* уп. чупо.

чу̏пав, -а, -о **а.** *који има неочешљану, замршену, неуредну косу:* ~ младић, ~ жена. **б.** *неочешљан, рашчупан, замршен, разбарушен:* ~ коса, ~ брада, чупави бркови. **2.** *обрастао длакама, космат, руњав, рутав:* чупаве груди, чупави пас. **3.** *који има чуперке, рутав:* ~ тканина, чупави пешкир.

чу̏павац, -авца м **1.** *онај који је чупав, разбарушен, чупав мушкарац.* **2.** *прекривач, вунени ћилим, јастук и сл. с чупавим пешљицама, квржицама:* ћилим ~, јастук ~. **3.** бот. *в. ледено цвеће.*

чу̏павити, -и̑м и **чупа́вити,** чу̏па̄ви̑м несвр. [гл. им. -вљење с] *чинити чупавим, рашчупаним, разбарушеним.* ■ **~ се** *рашчупавати се, разбарушивати се.*

чу̏павица ж *чупава, разбарушена женска особа.*

чупа́вко м *в. чупавац (1).*

чу̏павӧст, -ости ж *својство или стање оног који је чупав, оног што је чупаво.*

чу̏пак, -пка м **1.** *в. чуперак.* **2.** *количина нечега (бурмута, дувана и сл.) која се узме између два прста:* ~ бурмута, ~ дувана.

чупа̀ница ж *очупана још неуређена вуна.*

чу̏паст, -а, -о *који има чупе, чуперке, чупав:* ~ сукно, ~ сукња, чупасте чарапе.

чу̏пати, -а̄м (чупа́мо и чу̏па̄мо) несвр. **1. а.** *наглим покретима и обично с напором извлачити, вадити из подлоге (нешто што је усађено, забодено и сл.); трзајући вадити неки телесни орган:* ~ дрво, ~ траву, ~ коров, ~ лук, ~ косу, ~ перје; ~ утробу, ~ срце, ~ језик. **б.** *силом и с напором извлачити, вадити из лепљиве, густе и сл. подлоге, вадећи ослобађати:* ~ ноге из блата, ~ кола из блата. **2.** фиг. *извлачити из тешког положаја, из невоље, спасавати, ослобађати:* ~ некога из неприлика, ~ из беде, ~ из затвора. **3.** фиг. *с напором, тешко нешто постизати, добијати, извлачити:* ~ новац (од некога). **4.** *чупкати, оголићавати нешто пернато или косматo:* ~ гуске, ~ ћурку. **5.** (обично безл.) **а.** *задавати на махове јаке болове, грчеве у организму, пробадати, жиг̑ати:* ~ некога у желуцу, ~ некога у грудима. **б.** фиг. *задавати душевни бол:* ~ некога у души. ■ **~ се 1. а.** *ухватити се за косу и вући је, чупати своју косу:* ~ се за косу. **б.** уз. повр. 1) *чупати једно другом косу.* 2) *гушати се, тући се, бити се:* ~ се за вратове, ~ се око новца. **2.** *одвајати се с напором од подлоге, извлачити се, вадити се:* ~ се из блата. **3. а.** *с напором се одвајати, извлачити, отимати се:* ~ се из загрљаја, ~ се из нечијих шака. **б.** *извлачити се из тешког положаја, из невоље, ослобађати се, спасавати се:* ~ се из беде, ~ се из сиротиње. • **~ из корена** *потпуно истребљивати, затирати, уништавати:* ~ заосталост. **~ (некоме) реч (речи)** *силом наводити некога да нешто каже, да одговори на питање.* **~ (некоме) срце (из груди)** *задавати некоме велики душевни бол, тешко жалостити (некога).*

чу̏па̄ч, -а́ча м *онај који нешто чупа (нпр. траву, перје и сл.).*

чупа̀чица ж *она која нешто чупа (нпр. траву, перје и сл.).*

чупе́рак, -рка м **1.** *прамен косе или друге длаке:* ~ косе, ~ гриве, ~ длаке. **2. а.** *оно што се одједном ишчупа или отргне од целине, руковет, снопић, повесмо и сл.:* ~ траве, ~ сламе, ~ сена. **б.** *мала количина, део нечега откинут од целине, прамен:* ~ магле, ~ дима, ~ шуме.

чу̏пер(к)аст, -а, -о *који је у чуперцима, праменовима; чупав:* ~ коса, ~ обрва, чуперасти облачићи.

чупѐрчић м *дем. од чуперак.*

чу̏пић м *дем. од чуп.*

чу̏пица ж *дем. од чу̑па (1).*

чу̏пка ж *мала количина нечега, онолико колико се чупне, штипне, прстима:* ~ вуне, ~ хлеба.

чу̏пкаст, -а, -о *помало чупав, куштрав, коврчаст:* ~ брада.

чу̏пкати (се), -а̄м се несвр. *дем. према чупати (се).*

чу̏пнути, -нӗм *свр. према чупати.*

чу́по, -а и -ӗ м *хип. и ир. од чупавац;* уп. чупа (2).

чупо̀глав, -а, -о *који је чупаве главе:* ~ девојчица.

чупо̀главац, -авца м *чупоглав, чупав мушкарац, чупавац, чупавко.*

чупо̀главица ж *чупоглава, чупава женска особа, чупавица.*

чу̏ти, чу̏јӗм (имперф. чу̏јāх; аор. чу̏х; имп. чу̑ј; пр. сад. чу̏јӯћи; пр. пр. чу̑вши) свр. и несвр. **1. а.** *опазити, опажати слухом, примити, примати, перцепирати звукове чулом слуха:* ~ музику, ~ песму, ~ буку, ~ громове, ~ уздахе. **б.** (несвр.) *моћи опажати звукове, имати способност слуха:* не ~, добро ~, слабо ~. **в.** *(по)слушати до краја, саслушати (нечије речи, говор и сл.).* – Чујмо шта говори председник. **г.** *саслушати и испунити, испуњавати (нечију молбу, жељу и сл.), не оглуши(ва)ти се (о нечију молбу), услишити.* – Чуј, боже, молитву моју! **2.** *дозна(ва)ти, сазна(ва)ти из казивања других:* ~ новости, ~ о страдању народа, ~ од некога. ■ **~ се 1. а.** *допрети, допирати до слуха, разлећи се, разлегати се (о звуку, гласу и сл.).* **б.** *одјекнути, одјекивати, огласити се, оглашавати се (о ономе што производи звук, нпр. о музичком инструменту, пушци и сл.).* **2.** безл. *бити предмет говора, разговора, приче.* – Чује ли се што о њему? Ништа се не чује о бегунцима. **3. а.** уз. повр. *чути једно друго.* – Не галамите. Не чујемо се од буке. **б.** *чути сам себе.* – Не чујем се од буке. • **да не чује зло** нар. *да не дослушимо зло (хвалећи некога или нешто), нека тако поштеде, да се не повкари постојеће добро стање.* **где чуо и где не чуо (захваљивати некоме** и сл.) *много захваљивати, изражавати захвалност некоме.* **ни да чује, неће ни да чује** *каже се кад неко одлучно одбија нешто, кад се не слаже с нечим.* **чујем! јеси ли чуо!** и сл. *каже се кад се некоме категорично, строго заповеда или прети.* **не ~ се жив** *бити тих, повучен, скроман.* **чује се (како се чује)** *говори се, прича се (како се прича).*

чу̏тура ж тур. **а.** *округла љуснаста посуда за ношење пића (обично од дрвета или метала):* ~ с ракијом. **б.** фиг. пеј. 1) *пијаница, испичутура.* 2) ир. *глава, лобања.*

чутура̄ш, -а́ша м пеј. *онај који радо пије, који је склон пићу, испичутура.*

чутурѐтина ж *ауг. и пеј. од чутура.*

чу̏турица ж **а.** *дем. од чутура.* **б.** вој. *лимена посудица слична боци у којој војници носе воду за пиће.*

чу́чавац, -авца м **1.** агр. *пасуљ који расте у ниским бокорима:* пасуљ ~. **2.** *врста нужника у којем нема седала него се чучи.* **3.** геол. *велики блок стена који се на подлогу ослања малим ослонцем, па је због тога у лабилном положају.*

чу̏чањ, -чња (мн. чу̏чњеви и чу̏чњи) м *положај тела кад се чучи:* ~ учинити двадесет чучњева, згрчити се у чучњу.

чу́чати, -чӣм несвр. непрел. **1. а.** *бити у сагнутом положају савијених ногу у коленима и куковима; седети на петама.* **б.** *мировати на дрвету или уздигнутом месту (о птицама, нпр. о кокошкама на седалу).* **2.** фиг. *проводити време, боравити стално, задржавати се на једном месту; дреждати, чамити:* ~ код куће.

чу̏чӗћӣ, -а̄, -ӗ *који се односи на чучање, који се изводи чучећи:* ~ положај, ~ став.

чучѐћкӗ и **чучѐћки** прил. *у чучећем положају, чучећи:* ~ скакати.

чу̏чнути, -нӗм свр. непрел. *спустити се према тлу, сагнути се савијајући ноге у коленима; заузети чучећи положај.*

Ц

ц (Ц) с непром. **а.** *звучни предњонепчани сугласник сливен од елемената праскавог „д“ и струјног „ж“.* **б.** *слово којим се обележава тај сугласник:* велико Ц, мало ц, курзивно *ц*.

ца само у изр. **~ или бу** *једно или друго или – или, било – било.* – Одлучи се већ једном. Ца или бу.

цаба прил. тур. разг. **1.** *бесплатно, бадава; по ниској цени, врло јефтино, готово бесплатно:* добити нешто ~. **2.** *узалуд, узаман, бескорисно, без ефекта:* ~ се трудити, ~ гинути. • **~ га (их) било, ~ му било** *узречица за изражавање незадовољства према некоме, нечему, жеље да се нешто лоше, непожељно више не понови.* – Цаба му било овај мој живот. Цаба му било то његово богатство, кад је сиромашан духом.

цабалèбāр, -ара м (ек.) нар. *в. цабалебарош.*

цабалеба́рити, -èбāрӣм (ек.) несвр. нар. [гл. им. цабалеба́рēње с] *настојати да се нешто постиже без рада, труда, ленствовати.*

цабалèбāрош и **цабалèбовић** м нар. *онај који хоће да добије, постиже све цаба, бадава, онај који хоће да живи на туђ рачун, готован, лењштина.*

цабàлук м разг. **а.** *ниска цена, јефтиноћа.* **б.** *оно што је добијено цаба, бесплатно, бадава.* – Нема више цабалука.

цāбē и **цāбе** прил. тур. *в. цаба.*

цāб-цāбē и **цāб-цāбе** прил. *у појачаном значењу: цаба, цабе.*

цавèљати, -ām несвр. оном. *гласно говорити, причати, брбљати, чаврљати.*

ца́да ж тур. нар. *цеста, друм, пут.* • **ухватити цаду** *побећи, утећи.*

цаинѝзам, -зма м *религиозно-филозофско учење у Индији настало у VI веку пре н. е. које има аскетска начела слична будизму.*

цāк, ца́ка м (мн. ца́кови) мађ. **а.** *врећа:* конопљани ~. **б.** *количина нечега која стане у цак (а):* ~ пшенице. • **мачка у цаку** *нешто непознато, што се не зна шта је:* купити мачку у цаку. **слагати се као рогови у цаку** *никако се не слагати.* **цак-хаљина** *женска хаљина равног кроја.*

цāкати, -ām несвр. тур. *жагорити, грајати; гласно разговарати, причати.*

цàкчић м (цàкче, -ета с) *дем. од цак, цачић.*

цамàдан м тур. *в. џемадан.*

цамахѝрија ж ар. *народна република; специфично државно уређење у доскорашњој Либији; Либија.*

цàмбāс, -а́са м тур. **а.** *познавалац коња; трговац коњима; препродавац коња.* **б.** фиг. *варалица; препредењак, превејанац, лукавац:* политички ~.

цàмбāскӣ, -ā, -ō *који се односи на цамбасе, својствен цамбасима; лукав, препредењачки.*

цàмбāски прил. *на цамбаски начин, као цамбаси; лукаво, препредењачки.*

цāмбо-цēт м енгл. *врста великог путничког авиона.*

ца́мија ж тур. *муслиманска богомоља.*

ца́мӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на џамије:* џамијска врата.

цàнарика ж тур. агр. *врста шљиве округласта црвенкаста плода; плод те шљиве:* јести цанарике.

цангрижљ- *в. чанīрижљ-.*

цангриз- *в. чанīриз.*

цандрљати, -ām несвр. *в. чандрљати.*

цандрљив, -а, -о *који много пригovара, свадљив, чанīризав, чантрав.*

цандрљивац, -ивца м *цандрљив човек.*

цандрљиво прил. *приговарајући, свадљиво, чанīризаво.*

цандрљивōст, -ости ж *особина онога који је цандрљив, свадљивост, чанīризавост.*

цāнк м енгл. жарг. *дрога.*

цàнки, -ија м енгл. жарг. *наркоман.*

ца́пати се, цāпāм се несвр. *свађати се, препирати се, кошкати се око нечега; буцити се негодујући због нечега, тражећи нешто.*

цāпнути се, -нēм се *свр. према цапати се.*

царàкати, -ām несвр. *дем. према царати; царати.*

царàкнути, цàракнēм и **цара́кнути,** цàрāкнēм свр. **1.** *свр. према царакати.* **2.** *подбости мамузом у бок коња.*

ца́рати, цāрāм и цāрати, -ām несвр. *подстицати (ватру) да боље гори:* ~ ватру, ~ по ватри.

цāрнути, -нēм *свр. према царати.*

цàчина ж *аугм. од цак.*

цàчић м *дем. од цак.*

цбȗн м (зб. им. цбȗње с (мн. ø)) *в. жбун.*

цбун- *в. жбун-.*

цéва ж тур. *вика, галама:* дићи цеву.

цéга ж тур. етн. *мања троугласта марама или капица, обично извезена, којом младе невесте и удате жене уопште обавијају сплетену косу на затиљку.*

цēз м (мн. ø) енгл. муз. **1.** *музички стил богате и разнолике ритмике који се заснива на импровизацији и у коме преовлађују дувачки инструменти и удараљке (настао у САД почетком XX века спајањем елемената црначких мелодија и песама са европском музиком).* **2.** (у атриб. служби) непром. *који се односи на џез:* џез квартет, џез музика, џез оркестар, џез саксофон.

цēзва ж тур. *посуда са дршком за кување црне кафе.*

цēзвица ж *дем. од џезва.*

цèзист(а), -ē м (мн. -сти) *свирач џеза, члан џез оркестра, џез ансамбла.*

цèкпот м енгл. *главни згодитак на аутомату за коцкање.*

цèлāт, -а́та м тур. **а.** *извршилац смртне казне, погубљења.* **б.** фиг. *непријатељ, злотвор, крвник; бездушан, немилосрдан човек.*

цèлāтскӣ, -ā, -ō *који се односи на џелате, својствен џелатима, крвнички:* ~ поглед.

цела́тство с **а.** *џелатов, џелатски посао, погубљење; џелатски поступак, џелатско, свирепо дело, крвништво.* **б.** фиг. *окрутност, свирепост, бездушност.*

џе̏м, џѐма м енгл. кув. *врста пекмеза са комадима раскуваног воћа:* ~ од кајсија, ~ од шљива.

џемàдан, -а́на м тур. етн. *врста мушког затвореног прслука с рукавима.*

џѐмат, -а́та м тур. *муслиманска верска заједница која обухвата подручје једне џамије, једног имама и сл., муслиманска верска општина.*

џѐмпер м енгл. *горњи део одеће исплетен од вуне или сл. материјала који се носи обично преко кошуље, одн. блузе:* вунени ~, женски ~.

џемпѐра̄ш, -а́ша м фам. *човек који обично носи џемпер, без сакоа.*

џена́за ж тур. **а.** *погребна муслиманска молитва са клањањем која се обавља непосредно пре сахране.* **б.** *погреб, сахрана код муслимана.*

џѐнет м тур. *рај у исламу.*

џѐнетскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на џенет.*

џѐнтлмен м енгл. *мушкарац фиших, отмених манира, отмен, уљађен човек, господин.*

џѐнтлменскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на џентлмене, својствен џентлменима, господски:* ~ понашање, ~ манир, ~ гест.

џѐнтлменски прил. *на џентлменски начин, као џентлмен, отмено:* ~ поступити.

џѐнтлменство с *џентлменско понашање; џентлменски поступак.*

џѐнтри, -ија м и **џентри̏ја** ж енгл. *енглеско ниже племство, земљопоседници без племићке титуле.*

џѐнтријскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на џентрије:* ~ породица.

џе̑п, џе̏па м (мн. џе̏пови) тур. **1.** *прорез са кесицом, врећицом на одећи у којој се носе ситније ствари и новац:* ~ на капуту, ~ на хаљини, извући новчаник из џепа, ставити у ~. **2.** фиг. **а.** *имовно стање:* угрозити нечији ~. **б.** *новац, готовина:* не жалити свој ~ за нешто. **3.** вој. *простор на коме је део непријатељске војске опкољен са свих страна:* упасти у ~, извући се из џепа. **4.** анат. *простор који се ствара у ткиву и који нечим:* парадентозни ~. • **дирати у нечији ~** *узимати од неког новац за себе; потајно крадати некога.* **држати, имати некога у џепу** *имати некога у својој власти.* **дубоко сегнути у нечији ~, дубоко захватити из нечијег џепа** и сл. *узети доста новца од некога.* **имати дубок (дебео) ~, имати пуне џепове, бити дубоког (дебелог) џепа** *имати пуно новца, бити богат.* **имати плитак ~, бити плитког џепа** *бити мањег, лошег имовног стања, имати мало новца.* **имати празне џепове, бити празних џепова** *бити без новца, немати новца.* **имати своју кесу у свом џепу** *бити финансијски независан.* **испразнити (олакшати, извртнути** и сл.**) некоме џепове** 1) *узети некоме новац, изложити некога великом трошку, огулити некога.* 2) *покрасти некога.* **кроз свој ~ (посматрати, гледати** и сл.**)** *водећи рачуна само о својој личној користи.* **лева рука, десни ~** *каже се кад неко нешто украде.* **машити се за ~, сегнути у ~** *машити се за новчаник да би се нешто платило.* **мени ни из џепа ни у ~** *немам никакве користи од тога, свеједно ми је.* **напунити ~ (џепове)** *обогатити се.* **платити из свог џепа** *платити нешто што некоме не доноси личну корист својим новцем.* **познавати као свој ~** *одлично, изврсно познавати.* **према свом џепу (изабрати, узети** и сл.**)** *према својим новчаним, платежним могућностима (изабрати, узети и сл.).* **страдање му ~** *стајање га много новца.* **то није за мој ~** *то је мени недоступно да купим, то је преко мојих платежних могућности.* **то је за свачији ~** *то одговара свачијим платежним могућностима (јер има повољну цену).* **ударити некога по џепу** *стајати некога доста новца, изложити некога великом трошку.*

џе̏па̄р м *в. џепарош.*

џепа́рац, -рца м *новац за ситније потребе, трошкове:* имати мали (велики) ~.

џепа́рити, џепа̄ри̏м несвр. [гл. им. џепа́рење с] *бавити се ситном крађом, бити џепарош.*

џе̏па̄рош и **џе̏па̄рош** м *онај који краде из туђих џепова, који се бави ситном крађом, лопов наситно.*

џе̏па̄рошкӣ и **џе̏па̄рошкӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на џепароше, својствен џепарошима.*

џѐпӣћ, -и́ћа и **џѐпић,** -а м *дем. од џеп.*

џе̏пнӣ и **џѐпнӣ,** -а̄, -о̄ **а.** *који се односи на џепове; који се носи у џепу:* ~ преклоп; ~ сат, ~ марама, ~ ножић. **б.** *који је малог формата, тако да се може носити у џепу (о штампаној књизи):* ~ књига, ~ издање, ~ формат.

џѐпчић, -а и **џѐпчӣћ,** -и́ћа м *дем. од џеп.*

џѐрсе̄j, -е́ја м енгл. *в. жерсеј.*

џе̑т-се̑т м енгл. *најбогатији слој друштва, друштвена елита.*

џефѐрда̄р, -а́ра м тур. ист. *врста старинске пушке украшене седефом и драгим камењем.*

џе̏џати, џе̏џӣм несвр. *дуго стајати чекајући, дреждати:* ~ пред вратима.

џи̏бра ж (мн. ø) тур. *ком, комина; остатак при производњи алкохола:* ~ од шљиве, кукурузна ~, меласина ~.

џи̏браст, -а, -о *који је као џибра, сличан џибри.*

џи̏в (обично поновљено) оном. *узвик за подражавање врапчијег цвркута.*

џи̏вкати, -а̄м, **џивџа̀кати,** -а̄м, **џивџа́кати,** џи̏вџа̄ка̄м, **џивџи́кати,** џи̏вџӣка̄м и **џивџу̀кати,** -а̄м и **џивџу́кати,** џи̏вџӯка̄м несвр. *испуштати гласове џив-џив, цвркутати (о врапцима).*

џи̏герица ж тур. **а.** анат. *унутрашњи орган, највећа телесна жлезда, која се налази у горњем делу трбушне дупље и има важну функцију у размени материја у организму, јетра,* hepar. **б.** *в. џлуња.* • **бела ~** *в. џлуња.* **б. црна ~** *в. џигерица (а).* **избледети као ~** *изгубити потпуно боју, избледети.*

џи̏герича̄р м пеј. *онај који радо једе џигерицу.*

џи̏геричаст, -а, -о *који је боје џигерице.*

џи̏герица ж *дем. од џигерица.*

џи̏геричнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на џигерицу:* ~ паштета.

џиге́рњача и **џи̏герњача** ж **а.** *кобасица од џигерице.* **б.** *јетрена паштета.*

џи̏гљаст, -а, -о *висок и мршав, штркљаст:* ~ момак.

џи̏гљати, -а̄м несвр. *нагло расти у висину, џикљати.*

џи̏да и **џи́да** ж тур. ист. *танко и дугачко копље.*

џи̏ју-џи̏цу м непром. спорт. *старојапанска вештина самоодбране и нападања без оружја; џудо.*

џѝлӣт, -и́та и **џѝлит** м ист. **1.** *штап са крпом на једном крају или краће копље без шиљка које су коњаници бацали у истоименој игри.* **2.** *витешка игра популарна у старој турској коњици у којој су се коњаници надметали у бацању џилита (1), џилитање.* • **бацати џилите** *џилитати се.*

џилѝтати се, -а̄м се несвр. **1.** *надметати се у бацању џилита.* **2.** *бацакати се, праћакати се, копрцати се, ритати се.*

џилѝтнути се, џѝлитнē̄м се свр. **1.** *бацити џилит.* **2.** *праћакнути се, ритнути се.*

џи̏мрија ж (м) (мн. ж) тур. нар. *тврдица, џиција, шкртица.*

џи̏мријскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на џимрије, џицијашки.*

џи̏мријски прил. *на џимријски начин, као џимрија:* ~ штедети.

џӣн[1] и **џи̏н** м (мн. џи̏нови) тур. **1.** *митолошко натприродно биће људског лика, огромног раста и снаге, див, горостас.* **2.** *по исламском веровању натприродно духовно зло биће, демон, ђаво.*

џӣн[2] м (мн. ø) енгл. *врста ракије пореклом из Енглеске и Холандије која се добија дестилацијом комине справљене с клеком, бадемом и коријандером.*

џи̏нгл м енгл. *кратка музичка нумера као најава или заштитни знак неке емисије.*

џи̏нов и **џи̏нов,** -а, -о *који припада џину.*

цѝновскӣ и **цѝновскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на цина, цинове, дивовски, џоростасан:* ~ стабло, ~ раст.

цѝновски и **цѝновски** прил. *као цин.*

цѝнс м (мн. ø) енгл. *груби чврсти памучни материјал, обично плаве боје, од кога се шију спортске панталоне, јакне и др.; одећа, обично панталоне од тога материјала, фармерице, траперице:* панталоне од цинса, обући ~, носити ~.

цѝнс- *први део полусложеница са значењем 'који је од цинса':* цинс-јакна, цинс-прслук.

цѝн-то̀ник м енгл. *врста коктела, тоник с додатком цина.*

цѝп, цѝпа м (мн. цѝпови) енгл. *врста теренског лако покретљивог аутомобила.*

цѝха̄д м тур. *исламски верски рат против немуслимана (неверника), муслимански „свети рат".*

цѝца ж тур. **1.** *јефтин ситан накит.* **2.** *ситан предмет, дранџулија.*

цо̀гер м енгл. *онај који се бави џогингом.*

цо̀гӗрка ж *жена која се бави џогингом.*

цо̀герскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на џогере и џогинг.*

цо̀гинг м енгл. *трчање у природи ради здравља и рекреације.*

цогѝрати, цо̀гӣра̄м несвр. *бавити се џогингом.*

цо̀инт м енгл. *цигарета с марихуаном.*

цо̀јстик м енгл. *направа у облику полуге којом се наизњући је у разним правцима померају и подешавају поједини елементи слике на екрану рачунара, палица.*

цо̀кӗј, -е́ја м (инстр. -е́јом (-е́јем)) енгл. *професионални јахач на коњским тркама.*

цо̀кӗјскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на џокеје, који припада џокејима:* ~ капа, ~ одело, ~ дрес.

цо̀кӗјски прил. *на џокејски начин, као џокеј:* јахати ~.

цо̀кер м енгл. **а.** *карта која у неким играма може заменити сваку карту.* **б.** фиг. *резервни адут, резервни аргумент.*

цо̑мба ж тур. (ген. мн. цо̑мбӣ (цо̑мба̄)) *неравнина, избочина на путу, обично од скорелог, сасушеног блата:* ићи преко џомби, наићи на џомбу.

цо̑мбав и **цо̑мбаст,** -а, -о *пун џомби, нераван (о путу).*

цо̑мбастӧст, -ости ж *особина, стање онога што је џомбасто.*

цомбо̀вит, -а, -о *в. џомбав.*

цомбо̀витӧст, -ости ж *особина, стање онога што је џомбовито.*

цо́њати, цо̑ња̄м несвр. жарг. **1.** *дуго чекати, дреждати (обично пред нечијим вратима).* **2.** *дремати, спавати;* уп. књавати.

цу̀бокс м енгл. *„музичка кутија", музички аутомат, грамофон који се укључује убацивањем металног новца у аутомат.*

цу̀да̄ш, -а́ша м *в. џудиста(а).*

цуда̀шица ж *в. џудисткиња.*

цу̀да̄шкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на џудаше, џудистички.*

цу̀дист(а), -ē м (мн. -сти) *спортиста који се бави џудом.*

цу̀дисткиња ж *спортисткиња која се бави џудом.*

цудѝстичкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на џудисте и џудо:* ~ клуб.

цу̀до, цу̀да и цу̀доа м (мн. ø) јап. *јапански борилачки, рвачки спорт (сличан џију-џицу), у коме се две особе обучене у кимоно боре на струњачи.*

цу̀дока м *рвач у џудоу, џудиста.*

цу́кац, -кца м и **цу̀кела** ж тур. **а.** *сеоски пас који није расни, пас мешанац; ружан, отрцан пас, псина.* **б.** фиг. пеј. *ништков, неваљалац, хуља.*

цу̀л м (ген. мн. цу̑ла̄) енгл. физ. *јединица за мерење енергије и рада електричне струје.*

цу̀ма ж тур. *свечана муслиманска молитва у џамији петком у подне.*

цу̀мбус м тур. *весела галама, граја, врева; збрка, неред:* направити ~.

цу̀нгла и **цу̀нгла** ж енгл. **а.** *непроходна тропска мочварна џунгла, прашума обрасла бујном травом и пењачицама, лијанама; тропска шума уопште:* густа ~, живети у џунгли. **б.** фиг. *несређено стање, неред:* не моћи се снаћи у џунгли. • **закон џунгле** *закон који влада међу животињама у џунгли да јачи убије и поједе слабијега;* фиг. *закон, право јачега.*

цу̀нка ж енгл. *рибарски брод или брод за превоз терета на једра, са високом крмом.*

цу̀ца ж тур. вулг. *човек малог раста; слабић; прост човек, простак, сељачина.*

Ш

ш (Ш) с непром. **а.** лингв. *безвучни струјни непчано-алвеоларни суīласник.* **б.** *слово којим се обележава тај суīласник:* велико Ш, мало ш, курзивно *ш.* • **од „а“ до „ш“** *од почетка до краја, све.* **„ш“ класа** *лош, никакав квалитет, последња класа.*

ша̀бачкӣ, -ā, -ō *који се односи на Шабац, īрад у Србији.* • **~ чивија** 1) *лукава подвала.* 2) *лукав, прекаљен човек, прекаљеник.*

ша̀блӧн, -о́на м (шабло́на ж) нем. **1.** *īотов, непроменљив образац, модел по коме се праве нови примерци; калуп, узорак:* правити намештај према шаблону, писати по шаблону. **2.** *утврђени обичај коīа се неко слепо придржава, једноличан поступак, навика која се не мења:* држати се шаблона у настави.

шаблӧнизовати, -зујēм (шаблонизи́рати, -и̏зӣрām) свр. и несвр. *(на)правити, (у)радити по шаблону, укалупити, укалупљивати; (на)правити од нечеīа шаблон:* шаблонизовани стил, шаблонизована форма. ■ **~ се** *претворити се, претварати се у шаблон, постa(ја)ти шаблон (нпр. о стилу, уметности и сл.).*

ша̀блӧнскӣ, -ā, -ō *израђен по шаблону, према калупу, узорку, укалупљен; механички, аутоматски:* **~** опис, **~** стихови, **~** потез (нпр. у шаху).

ша̀блӧнски прил. *по шаблону, ка́лупу, укалупљено; аутоматски, механички:* **~** поступити, **~** урадити, **~** нацртати.

ша̏в м (мн. ша̏вови) **а.** *линија по којој се шије, спој два сашивена комада тканине, коже и сл., руб:* исцепати се по шаву, опарати шавове. **б.** *спој двају комада лима и сл. добијен заваривањем или заковицама.* **в.** *природни спој коштију лобање у облику цик-цак линије.* • **хируршки ~** мед. *вештачки спој раздвојеног ткива појединих орīана свиленим концем и сл.*

ша̏внӣ, -ā, -ō *који се односи на шав:* **~** страна, шавне цеви.

ша̑јка ж (дат. ша̑јци; ген. мн. ша̑јкӣ) тур. **а.** ист. *лаки брзи дрвени ратни чамац или брод на весла.* **б.** *мали једрењак са два јарбола који се употребљава на Левантy за превоз робе и ходочасника у Мекy.* • **потонуле су му (све) шајке** *каже се кад је неко нерасположен, невесео.*

ша̀јкача ж *врста војничке и сељачке капе са заврнутим странама.*

ша̀јкāш, -а́ша м **1.** ист. *припадник нарочитих аустријских батаљона флотиле на Тиси и Дунаву који су крајем XVIII века учествовали у борбама са Турцима.* **2.** *лађар, возач шајке.*

ша̀јкāшкӣ, -ā, -ō *који се односи на шајкаше:* **~** батаљон.

ша̑јчица ж *дем. од шајка.*

ша̀ка ж (дат. ша̀ци) **1. а.** анат. *крајњи део руке од зīлавка, заīешћа до врха прстију,* manus: кости шаке. **б.** *длан и прсти руке повијени према унутрашњости и подешени да се може нешто захватити, држати и носити:* држати воду у шаци, имати пуну шаку лешника, испустити из шаке. **2.** *шака (1б) као мера, количина нечеīа што може стаīи у стиснуту шаку:* **~** брашна, **~** шећера. **3.** фиг. *мали број, мала количина нечеīа:* **~** људи. • **бити у нечијим шакама** *бити у нечијој власти.* **голих шака (голим шакама)** *ненаоружан, неспреман за борбу.* **извући се из нечијих шака** *спасти се некоīа, нечије зависности.* **испустити из шака** *олако испустити нешто вредно, изīубити контролу над нечим.* **и шаком и капом (давати, делити** и сл.) *в. под капа (изр.).* **пасти (допасти) нечијих шака, пасти (доћи) у нечије шаке** 1) *(при)пасти под нечију власт.* 2) *добити батине од некоīа.* **пљунути (хукнути) у шаке** *прионути на посао, прихватити се посла.* **празних шака (остати, вратити се** и сл.) *не добити ништа, не успети ништа.* **пропустити (некога) кроз шаке** *истући, изударати, измлатити.* **пуном шаком (пуним шакама) давати (делити)** *издашно, дарежљиво давати (делити).* **пуна ~ браде** *в. под брада.* **стезати (стискати) шаке** *бити оīорчен, очајан.* **~ јада** 1) *ситан, мали и слаб човек.* 2) *мали број људи.* – Било их је шака јада.

ша̀кал и **ша̀кал** м перс. зоол. *крволочна звер* Canis aureus *из пор. паса, слична псу, чаīаљ.*

ша̀калскӣ и **ша̀калскӣ,** -ā, -ō *који се односи на шакале; сличан шакалу, крволочан, крвожедан:* **~** нарав.

ша̀каст, -а, -о *који има облик шаке.*

ша̀касто прил. *у облику шаке; ширећи се прстасто.*

ша̀кат, -а, -о *који има велике шаке:* **~** човек.

шакѐтати, -ā̄м несвр. *тући, ударати шакама:* **~** некога. ■ **~ се** уз. повр. *тући се шакама.*

шакѐтина ж *ауīм. и пеј. од шака.*

ша̑л и **ша̑л** м (мн. ша̑лови) енгл. *дужи и ужи четвртасти комад вунене, свилене или сл. материје који се носи обично око врата или служи за увијање īлаве:* вунени **~**, свилени **~**, женски **~**, мушки **~**, огрнути се шалом.

ша́ла ж **1.** *духовите речи, досетка на рачун присутних или одсутних особа; кратка духовита, смешна прича:* причати шале, сипати шале. **2.** *несташан, неозбиљан поступак, несташлук:* правити грубе шале. **3.** *мала, безначајна ствар, ситница, маленкост.* – То је за њега шала. • **априлска ~** *неозбиљно питање или досетка упућена некоме на дан првоīа априла, с намером да се упитани збуни, исмеје или превари, која се, кад шала успе, пропраћа узвиком „априлили“.* **без (све) шале (збиља, без шале)** *каже се некоме ко се шали да се уозбиљи, да īовори озбиљно.* **бити (не бити) некоме до шале** *бити расположен (нерасположен) за шалу.* **враг (ђаво) узео (однео) шалу** *каже се кад нека неозбиљна ситуација постаје озбиљна, кад више нема шале.* **да се ниси шалом шалио** *нипошто то да ниси урадио, да се ниси усудио да то урадиш.* **збијати (заметати, терати, правити) шалу (шале)** *шалити се.* **из шале (од шале, у шали, шале ради)** *шалећи се.* **као од шале** *лако, без муке, без тешкоћа.* **масна ~** *неукусна, непристојна шала.* **не знати за шалу** *не волети шалу, бити озбиљан.* **нема (ту, с тиме) шале** *сад је ствар, ситуација озбиљна.* **неслана ~** *īруба, неукусна шала.* **одбијати (окретати, обртати** и сл.) **на шалу** *не узимати ствар озбиљно.* **примити за шалу** *схватити, прихватити ствар неозбиљно, олако.* **ударити у шалу** *почети се шалити.* **у шали (рећи, казати** и сл.) *шалећи се.* **шалу на страну** *каже се кад се неко шали да се уозбиљи, да īовори озбиљно.*

шалаба́зати, -а̀ба̄за̄м несвр. *ходати, ићи без циља, шврљати, базати.*

шалабā̀јзер м жарг. *скитница, проīува, пробисвет.*

ша̀лај и **ша̀лāј** *узвик и припев у љубавним и бећарским песмама у Срему и Славонији.*

ша̀лāјка ж *кратка весела народна песмица, слична бећарцу, с припевом „шалај“.*

ша̀лāјскӣ, -ā, -ō *који се односи на шалајке:* **~** народна песма.

шàлваре, шàлвāрā ж мн. тур. *дугачке широке панталоне, чакшире са ногавицама скупљеним, набраним око глежњева, обично као део женске или мушке народне ношње:* носити ~.

шалварèтине ж мн. *аугм. и пеј. од шалваре.*

шàлварице ж мн. *дем. од шалваре.*

шалвàрчине ж мн. *аугм. и пеј. од шалваре.*

шàлина ж *аугм. и пеј. од шал.*

шàлити се, -ӣм се несвр. [гл. им. шàљēње с] **1. а.** *говорити веселе досетке, забављати се с неким правећи шале:* ~ с неким. **б.** (с допуном: с неким, на нечији рачун) *правити шалу на нечији рачун, чинити некога предметом шале, забаве, подсмевати се мало некоме:* ~ мало на рачун учитеља. **2.** *не мислити и не говорити озбиљно.* – Шалио сам се. Доћи ћу. • **немој да се шалиш, не шали се главом, да се ниси шалио (шалом)** *каже се кад се неко упозорава да нешто не уради (чак ни у шали): да се ниси усудио да то урадиш.*

шàлитра ж итал. хем. *стари назив за неке соли азотне киселине с лаким металима, које се користе као вештачко ђубриво, у производњи стакла и експлозива итд.:* чилеанска ~, норвешка ~; уп. салитра.

шàлитранӣ, -ā, -ō *који се односи на шалитру, шалитрин:* ~ прах, ~ рудник.

шàлитраст, -а, -о *који је као шалитра, сличан шалитри.*

шàлитрин, -а, -о *који припада шалитри, који се односи на шалитру:* ~ прах.

шàлић, -а и **шàлӣћ,** -и́ћа м *дем. и хип. од шал.*

шàлица ж *дем. и хип. од шала.*

шàлица ж нем. *в. шоља.*

шàличица ж *дем. од шалица.*

шàлōн, -о́на м и **шалóна** ж фр. (обично у мн.) *дрвени, метални или сл. прозорски капак (ређе на вратима), обично од водоравних дашчица које се могу разређивати, размицати и подешавати како би се добила повољна дневна светлост, одн. да би се замрачила просторија, жалузина:* спустити шалоне, подићи шалоне.

шàлтер м нем. **1.** *отвор у виду прозорчића кроз који обављају послове са странкама службеници администрације, банака и сл.:* отворити ~, затворити ~. **2.** арх. *електрична склопка, прекидач за електричну струју:* притиснути ~.

шàлтерскӣ, -ā, -ō *који се односи на шалтере:* ~ служба, ~ службеник.

шàлче, -ета с (супл. мн. шàлчићи и шалчи́ћи м) *дем. и хип. од шал.*

шàлчина ж *аугм. и пеј. од шал.*

шàлчић, -а и **шàлчӣћ,** -и́ћа м *дем. и хип. од шал.*

шàљив, -а, -о **а.** *који прави шале, који воли да се шали:* ~ човек. **б.** *који садржи шалу, пун шале, досетки, прожет шалом, духовит, весео:* ~ прича, ~ разговор; ~ расположење, ~ тон. **в.** *смешан, комичан:* ~ ситуација. • **~ игра** поз. *смешан, хумористички комад, комедија (обично мања).* **~ пошта** *врста друштвене игре у којој играчи упућују једни другима шаљива писамца, цедуљице.*

шàљивац, -ивца м *шаљив човек, шаљивчина.*

шàљивачкӣ, -ā, -ō *који се односи на шаљивце.*

шàљивица ж *шаљива женска особа.*

шàљиво прил. *на шаљив начин, шалећи се, духовито; смешно; весело:* причати ~, ~ написан комад; ~ скакутати.

шàљивōст, -ости ж **1.** *особина, својство онога што је шаљиво, шаљив карактер, тон нечега:* ~ приче. **2.** *шаљива, смешна ситуација; хумор.* **3.** *шала, досетка:* прича пуна шаљивости.

шаљи́вчина и **шаљи́вчина** м (ж) (мн. ж) *шаљива особа, особа која воли да се шали.*

шаљи́вџија м (мн. ж) *в. шаљивчина.*

шàман, -а и **шàмāн,** -а́на м тур. *врач, чаробњак, маг призивач духова (у примитивним религијама култа духова северне и централне Азије, у Сибиру, код Индијанаца и Ескима).*

шаманѝзам, -зма м *примитивна спиритистичко-магијска религија раширена код монголских народа северне и централне Азије, у Сибиру, код Индијанаца и Ескима.*

шàманскӣ, -ā, -ō *који се односи на шамане:* ~ проповед.

шàмāр, -а́ра м (инстр. -а́ром) тур. **1.** *ударац шаком, длаком по лицу, ћушка, заушница:* опалити некоме ~. **2.** фиг. *јавни, неугодни укор, увреда.* • **делити шамаре** *шамарати.* **вући шамаре** *добијати шамаре, батине.*

шамàрати, -ām несвр. *ударати (некоме) шамаре.* ■ **~ се** уз. повр. *тући се шамарима, ударати један другога шамарима.*

шамàрчина ж *аугм. од шамар.*

шáмија ж тур. етн. *танка марама којом жене повезују главу, повезача.*

шáмијица ж *дем. од шамија.*

шáмла и **шàмла** ж нем. *ниска столица без наслона.*

шàмлица и **шàмлица** ж *дем. од шамла; шамла.*

шàмот м фр. *врста глине од које се праве ватросталне опеке за облагање пећи.*

шамòтēр, -éра м *радник стручњак за облагање пећи шамотом.*

шàмотнӣ, -ā, -ō *који се односи на шамот, који је од шамота:* ~ опека, ~ облога.

шампáњац, -њца (шàмпāњ, -áња) м фр. *врста пенушавог вина (названог по француској покрајини Шампањи).*

шàмпāњскӣ, -ā, -ō *који се односи на шампањац, који служи за шампањац:* ~ чаша, ~ боца. • **~ вино** *в. шампањац.*

шампѝњōн, -о́на м фр. бот. *врста јестиве гљиве, рудњача* Psalliota campestris.

шампѝњōнскӣ, -ā, -ō *који се односи на шампињон.*

шампѝōн, -о́на м (вок. шàмпиōне) фр. *победник у неком спортском такмичењу, првак (појединац или екипа):* ~ у боксу, ~ у шаху, ~ у фудбалу, светски ~.

шампиѝōнāт, -а́та м спорт. *такмичење за првенство у неком спорту, првенствено такмичење:* кошаркашки ~, фудбалски ~, шаховски ~, светски ~ у фудбалу.

шампѝōнка ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) *женска особа шампион, првакиња.*

шампѝōнскӣ, -ā, -ō *који се односи на шампионе и шампионат:* ~ форма, ~ титула.

шампѝōнски прил. *на шампионски начин, као шампион.*

шàмпōн, -о́на м енгл. **а.** *козметичко средство, обично течно, за прање косе или тела.* **б.** *средство за прање аутомобила:* ~ за кола.

шàнац, шàнца м (инстр. шàнцем; мн. шàнчеви (шàнци)) нем. **1.** *пољско утврђење са високим профилом, дубок ров с насипом за одбрану у рату:* копати шанчеве. **2.** *јарак, обично поред пута, за отицање воде.*

шàнгӣр, -и́ра м фр. мед. *врста опасне полне болести, примарни сифилис.*

шàнжāн, -а́на м (мн. ӧ) фр. *глатка тканина саткана од различито обојених жица потке и основе, тако да се боје преливају.*

шàнк м нем. *дуг сто, тезга у крчми, бифеу, бару и сл. с које се гостима служи пиће, јело и друго:* седети за шанком, стајати иза шанка.

шàнкер м *онај који точи пиће и послужује госте за шанком.*

шàнкерица ж *женска особа шанкер.*

шàнса ж (ген. мн. -сӣ) фр. *повољна, добра прилика, добар изглед на успех:* имати (немати) шансе (за нешто), добити шансу, прокоцкати шансу, изгубити шансу.

шансо́на ж (ша̀нсо̄н, -о́на м) фр. *по̄пуларна пе̄сма за пе̄вање, обично љубавно̄ї, лирско̄ї садржаја, с лаком музичком пра̄тњом.*

шансоньје̄р(-) *в. шаносоњер(-).*

шансо̀њер, -е́ра м *пе̄вач шансона; композито̄р шансона.*

шансо̀њерка ж *пе̄вачица шансона.*

шансо̀њерскӣ, -а̄, -о̄ *ко̄ји се односи на шансоњере.*

ша̀нт м енгл. физ. *отпо̄рник ко̄ји се укључује у електрично ко̄ло, обично у па̄ралелном спо̄ју с неким дрӯгим елементом.*

ша̀нтав, -а, -о *ко̄ји шанта у ходу, хром, ћопа̄в, шепа̄в:* ~ човек.

ша̀нтавац, -а̄вца м *шанта̄в, хром човек, шепа̄вац, ћопа̄вац.*

ша̀нтавица ж *шанта̄ва жена, шепа̄вица, ћопа̄вица.*

шанта́вко м *в. шанта̄вац.*

ша̀нтаво прил. *шанта̄јући, храмљући.*

ша̀нтавӧст, -ости ж *особина оно̄га ко̄ји је шанта̄в, хромо̄ст.*

шанта́жа ж фр. *ружан по̄ступак с цӣљем да се нешто добије, по̄стиг̄не, уцена, уцењивање, изнуђивање застрашивањем и сл.*

ша̀нтати и **ша́нтати,** ша̀нта̄м несвр. *храмати, ћопа̄ти.*

ша̀нтунг м (мн. ӧ) *врста тканӣне неравне по̄вршине од сирове кинеске свиле (по исто̄именој кинеској по̄крајини).*

шанту́цати, ша̀нтӯца̄м несвр. *по̄мало шанта̄ти.*

ша̀нчић и **ша̀нчић** м *дем. од шанац.*

ша̀п, -а и **ша̀п,** ша̀па м тур. вет. *заразна вирусна болест пајкара, за ко̄ју је карактеристично обилато це̄ђење слине, слинавка.*

ша́па ж **1.** *доњи, завршни јастучасти део но̄ге код не̄ких сисара, звери и сл. (па̄са, мачака, медведа и др.).* **2.** фиг. пеј. *рука.* • **бити у нечијим шапама** *бити у нечијој власти.* **имати, држати некога у својим шапама** *имати некога по̄д својом влашћу.* **мечја** ~ бот. 1) *врста љиве, козарка.* 2) *род двого̄дишњих или вишего̄дишњих биљака* Heracleum *из ф. штитара, са пе̄расто или пе̄расто дељеним листовима; назив за по̄једине врсте то̄га рода* H. sphondylium, H. sibiricum. **ставити шапу на нешто** *дати себи пра̄ва располага̄ња нечим.*

ша̀паст, -а, -о *ко̄ји има велику шапу; ко̄ји има облик шапе:* ~ лист, шапасти трагови.

ша̀пасто прил. *у облику шапе, као шапа, као шапе.*

ша̀па̄т, -а и **ша̀пат,** -пта м *тих, једва чујан го̄вор, шапӯтање.*

ша̀па̄том прил. *шапӯћући, тихо го̄ворећи:* говорити ~.

шапѐтина ж *аӯм. и пе̄ј. од шапа.*

шапиро̀граф м *спра̄ва, пре̄са за умножавање те̄кстова или цр̄тежа по̄моћу матрица, хекто̄граф.*

шапирогра̀фисати, -ишем̄ (шапирографи́рати, -а̀фӣра̄м) свр. и несвр. *умножити, умножавати на шапиро̄графу.*

ша́пица и **ша̀пица** ж *дем. и хип. од шапа.*

ша̀пка ж (дат. ша̀пци; ген. мн. ша̀пкӣ) рус. *окрӯгла војничка ка̄па; пра̄знична официрска ка̄па.*

ша̀пнути и **ша̀пнути,** ша̀пнем̄ свр. прел. *ре̄ћи, изго̄ворити (нешто) шапа̄том:* ~ на ухо.

ша́поња м (мн. ж) *онај ко̄ји има велике шапе.*

ша̀птав, -а, -о *в. шапӯтав.*

ша̀птаво прил. *в. шапӯтаво.*

ша̀птӣј м *в. шапа̄т.*

ша̀пталац, -аоца м *в. шапта̄ч.*

ша̀пталачкӣ, -а̄, -о̄ *ко̄ји се односи на шапта̄оце.*

ша̀пталица ж *в. шапта̄чица.*

ша̀птати, ша̀пћем̄ несвр. *го̄ворити тӣхо, шапа̄том; го̄ворити по̄верљиво и тихо некоме на уво:* ~ на ухо некоме.

ша̀птач, -а́ча м *онај ко̄ји у по̄зоришту шапӯће те̄кст гл̄умцима за време пре̄дставе, суфлер; уопште онај ко̄ји шапће.*

шапта̀чица ж *женска особа шапта̄ч.*

ша̀пта̄чкӣ, -а̄, -о̄ *ко̄ји се односи на шапта̄че.*

ша̀пта̄чница ж *про̄стор по̄д по̄зорницом у коме се налази шапта̄ч, суфлерница.*

шапу̀тав, -а, -о *изго̄ворен шапа̄том, врло тӣх, једва чујан:* ~ глас.

шапу̀таво прил. *шапӯћући, веома тӣхим гл̄асом, једва чујно:* ~ говорити.

шапу̀тавӧст, -ости ж *свој̄ство шапӯтавог гл̄аса.*

шапу̀тати, ша̀пућем̄ несвр. *в. шапта̄ти.*

шапу̀тљив, -а, -о *в. шапӯтав.*

ша̀р м рус. **1.** (обично у изр. **земни, земаљски** ~) *земаљска кӯла, Земља; свет.* **2.** песн. *лепо̄та прӣроде; разноврсно̄ст боја; шаренило.*

ша́ра ж **а.** *цр̄теж, слика неодређених облика, настала невештӣм по̄влачењем више цр̄та, по̄теза или пре̄мазивањем разним бојама и сл.:* цртати шаре, шаре на папиру, шаре на зиду. **б.** *ликовни мо̄тив, орнамент обично у више боја, извезен на не̄кој тканӣни, у плетиву или урезан у дрвету, металу и сл. ради украшавања:* геометријска ~, цветна ~, ~ на ћилиму, ~ на чарапама, ~ на јастучници.

шараба́тати, -а̀ба̄та̄м несвр. **а.** *цр̄тати невешто, пра̄вити ружне шаре (на па̄пиру и сл.).* **б.** *в. шкрабати.*

ша̀раге, ша̀ра̄га̄ ж мн. нем. *о̄града на запре̄жним колима са пре̄дње и задње стране; стра̄жњи део запре̄жних кола.*

шара́да ж фр. *врста заго̄нетке у ко̄јој се тра̄жена реч или одго̄нетка састо̄ји од делова ко̄ји и сами имају неко значење.*

ша̀ран, -рна, -о *шарен, разнобојан.*

ша̀ран м зоол. **а.** *врста слатководне рибе* Cyprinus carpio *из реда кошљориба.* **б.** *у мн.: најраширенија по̄родица слатководних риба* Cyprinidae *(у јд.: риба из то̄га реда).* • **обични** ~ *в. шаран (а).*

ша̀ра̄нка ж зоол. *у мн.: по̄дред риба кошљориба мекопе̄рки* Cypriniformes, *у ко̄ји спа̄дају по̄родице шарани, је̄гуљке и сомови (у јд.: риба из то̄га по̄дреда).*

ша̀ранскӣ, -а̄, -о̄ *ко̄ји се односи на шаране:* ~ удица.

шара̀нче, -ета с (супл. мн. шара̀нчићи м) *дем. од шаран.*

шара̀нчић м *дем. од шаран.*

ша̀раст, -а, -о *по̄мало шарен; шарен; прӯгаст:* ~ кутија.

ша́рати, ша̀ра̄м несвр. **1.** *по̄влачити неодређене цр̄те, линије по̄ нечему; цртати или писати нешто без смисла, шврљати, шкрабати:* ~ по папиру, ~ по књизи, ~ по зидовима. **2.** *украшавати, улепшавати шарама (обично у боји):* ~ ускршња јаја, ~ чарапе, ~ кутију. **3. а.** *ићи тамо-амо, без цӣља, врзмати се, мота̄ти се, тумара̄ти, крста̄рӣти; шврљати, лута̄ти:* ~ око куће, ~ по граду. **б.** (очима, одн. о очима) *бацати по̄гледе на разне стране, час тамо час амо, шврљати очима:* ~ очима по маси народа. **4. а.** *не го̄ворити искрено, отворено, заобилазити истӣну, варати, лага̄ти; избега̄вати пра̄ви одго̄вор, врдати, врлудати, извлачити се.* **б.** *бити неверан у љубави, у браку.* **5.** *в. шара̄ти се (1).* ■ ~ **се 1. а.** *добија̄ти местимично тамнију боју, по̄стајати шарен, про̄шаран тамнијом бојом по̄ликом зрења, по̄чињати зрети (о гро̄жђу винове лозе и сл.).* **б.** *добија̄ти седе длаке, се́дети (о коси).* **2.** *по̄стајати шарен, шаролик, испуњава̄ти се разним бојама и облицима.* – У пролеће се ливаде почињу шарати (цвећем).

ша́рац, ша́рца м (инстр. ша́рцем) **1.** *шарен коњ.* **2.** *гро̄жђе у по̄четно̄ј фази зрења кад се по̄чиње шара̄ти.* **3.** вој. ист. *врста пушкомитраљеза из Дрӯго̄ї светско̄ї ра̄та.*

шаргаре́па ж мађ. бот. и агр. *двого̄дишња, ре̄ђе једного̄дишња зељаста биљка* Daucus carota *из ф.* Umbelliferae; *по̄дврста те биљке* D. c. hortensis *која се гаји због вретенасто̄ї, обично црвеножӯтка̄сто̄ї, корена бога̄то̄ї каротино̄м, мрква; задебљали вретенасти коренови (или по̄једӣначан корен) те биљке ко̄ји служе за исхрану, мрква.*

ша̀ргија ж тур. *врста велике тамбуре са 5, 6 или 7 жица.*

шаргѝјāш, -а́ша м *свирач на шаргији.*

ша̀рен, -ѐна, -о **1.** *који је од (у) више боја, разнобојан; прекривен, украшен шарама, шаран:* ~ цвеће; ~ марама, ~ ћилим. **2.** *који је састављен од разноврсних састојака, елемената, разнолик, шаролик:* ~ друштво, ~ свет, ~ програм. **3.** *неискрен, дволичан; превртљив; који је сумњивог морала, морално искварен (обично о жени).* **4.** *нечистојан, срамотан (о речима).* • ~ **лажа (лаж)** *в. под лажа.* **шарена посла** *сумњиви послови, нечасни послови.* ~ **коло (оро)** етн. *једно од последњих кола, игра на свадби (када се измешају мушкарци и жене).* **гледати (зијати) као теле у шарена врата** *в. под врата.*

шарен- *као први део сложеница са значењем шарен, разнобојан, шаролик:* шаренперка, шаренреп итд.

шарѐнети се јек. **шарѐњети се,** шарѐнӣм се несвр. *падати у очи шаренилом, разнобојношћу, показивати разноликост боја, облика (нпр. о лептиру, тканини, ливади итд.).*

шарѐнӣк, -и́ка м зоол. *врста лептира шарених крила* Geometra grossulariata.

шарѐника ж агр. *врста јабуке шареног плода.*

шарѐнило с **1.** *разноврсност боја, разнобојност:* ~ ношње, ~ боја. **2.** *разноликост, разноврсност, шароликост:* ~ говора, етнографско ~.

шаренѝна ж *шарена тканина, тканина живих боја.*

шарѐнити, -ӣм несвр. прел. *чинити шареним; бојити у разним бојама.*

шарѐница ж **1.** *шарена простирка, поњава, шарени ћилим.* **2.** анат. *дужица у оку, ирис.* **3.** (у атриб. служби уз им. ж. рода) *шарена:* поњава ~, струка ~.

ша̀ренкаст и **шарѐнкаст,** -а, -о *помало шарен:* ~ лептир, ~ тканина.

ша̀ренкасто и **шарѐнкасто** прил. *помало шарено:* пресијавати се ~.

шарѐно прил. *у разним бојама, разнобојно:* ~ обојен, изгледати ~.

шаренòглав, -а, -о *који има шарену главу:* ~ птица.

ша̀ренӧст, -ости ж *особина, изглед онога што је шарено, разнобојност.*

шарѐнпӗрка ж *врста птице шареног пера.*

шарѐнреп, -а, -о *који има шарен реп:* ~ птица.

ша̀рēнчица и **шарѐнчица** ж зоол. *в. чешљугар.*

шарѐњāк, -а́ка м *човек шарених, сумњивих начела, морално неупоздан човек; превртљивац.*

шарѐњети *в. шаренети.*

ша̂ржа и **ша̀ржа** ж фр. **1. а.** техн. *количина материјала, сировина која се одједном обрађује неким технолошким поступком или операцијом (нпр. једно пуњење индустријске пећи или машине).* **б.** *једно пуњење пушке, пушкомитраљеза и сл.; муниција, меци, стрељиво.* **2. а.** *чин у војсци; обележје чина.* **б.** ир. *нижи официрски чин, подофицир.* **в.** *служба, звање, положај уопште; дужност.* **3.** поз. *оштро истакнута, снажна улога, нарочито комична епизодна улога која се граничи с гротескном карикатуром.*

ша̀ржер, -е́ра м фр. *металана направа, магазин, складиште с мецима код брзометног (аутоматског) оружја (пушке брзометке и револвера):* пун ~, променити ~.

ша̀рија ж ар. *муслиманско право засновано на Курану, шеријат.*

ша̀рӣн, -и́на м *шарен коњ, шарац.*

ша̂рка[1] ж (дат. ша̂рци; ген. мн. ша̂ркӣ) **1.** зоол. *врста змије отровнице* Vipera berus, *присојкиња.* **2.** *шарена домаћа животиња и име таквој животињи (обично кокошка).*

ша̂рка[2] ж (дат. ша̂рци; ген. мн. ша̂ркӣ) мађ. (обично у мн.) *ивздени оков помоћу кога су причвршћени за оквир крила врата или прозора, поклопац на кутији и сл. те при отварању и затварању омогућује њихово окретање.*

ша̂ркаст, -а, -о *в. шаренкаст.*

ша̂ркин, -а, -о *који припада шарки*[1].

ша́рко м *домаћа животиња, мужјак шарене боје и име таквој животињи (обично пас).*

шарла̀та̄н, -а́на м фр. *онај који се прави, хвалише да много зна, а у ствари је незналица; обмањивач, варалица, опсенар; протува, пробисвет.*

шарла̀та̄нка ж *женска особа шарлатан.*

шарла̀та̄нскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на шарлатане, својствен шарлатанима:* ~ поступак.

шарла̀та̄нски прил. *на шарлатански начин, као шарлатан:* ~ поступити.

шарлата́нство с *особина онога који је шарлатан; шарлатански поступак, посао; обмана, подвала.*

ша̀рлах м нем. мед. *опасна заразна болест, обично дечја, са ситним црвеним кожним осипом,* scarlatum, *коју изазивају стрептококе.*

ша̂рм м (мн. ø фр. *нечија особина да је допадљив, привлачан, љупкост, драж, привлачност, допадљивост:* имати шарма, бити без шарма.

шармàнтан, -тна, -о *који има шарма, привлачан, допадљив, симпатичан, мио, дражестан:* ~ девојка.

шармàнтно прил. *са шармом, привлачно, допадљиво, дражесно, љупко:* изгледати ~.

шармàнтнӧст, -ости ж *особина онога који је шармантан, љупкост, привлачност, допадљивост, шарм.*

ша̀рмēр, -е́ра м *онај који уме да шармира, да освоји, очара некога својом појавом и поступцима, понашањем:* бити ~.

шарми́рати, ша̀рмӣра̄м свр. и несвр. *очара(ва)ти, освојити, освајати (некога) својим понашањем, поступцима.*

ша̂рнути, -нӗм *свр. према шарати; нашарати; нашврљати.*

ша̀рӧв, -о̀ва м *шарени пас.*

шарò̀вина ж (м) (мн. ж) *ауг. и пеј. од шаров.*

шарò̀вљев, -а, -о *који припада шарову.*

шарò̀лик, -а, -о *састављен од разних елемената, састојака, разнолик:* ~ свет, ~ друштво; ~ састав.

шарò̀лико прил. *у разним бојама; разнолико, различито:* ~ обучени, ~ изгледати.

шарò̀ликӧст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога што је шаролико, шаренило; разноликост:* ~ говора, ~ друштва.

ша́роња м (мн. ж) *шарен во и име таквом волу.*

ша́роњица м (мн. ж) *дем. и хип. од шароња.*

ша̀рпија ж нем. *чисто платно рашчешљано на конце које се раније употребљавало за превијање рана, свилац, чешљанац.*

шарпланѝнац, -нца м *раса крупног овчарског паса порекломса Шар-планине.*

шарпла̀нӣнскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на Шар-планину, који је порекломса Шар-планине:* ~ сир, ~ пас.

ша̀руља ж *шарена домаћа животиња (обично крава) и име таквој животињи.*

шарӯцкати, -а̄м несвр. *дем. према шарати.*

ша̀сија ж фр. техн. **а.** *металнн костур аутомобила за који се причвршћују каросерија и точкови.* **б.** *доњи део авиона који му служи за кретање по земљи.*

шати́рати, ша̀тӣра̄м свр. и несвр. нем. *(о)сенчити при цртању (оловком или кредом); (из)нијансирати:* ~ цртеж; ~ косу.

ша̀тл м енгл. *космички брод који може да саобраћа у оба смера између Земље и орбиталне станице, спејс-шатл.*

шàтō, -ōа м фр. *прелив за колаче направљен од млека, жуманца и шећера.*

шатобрѝјан, -а́на м фр. *врста посебно припремљеног говеђег одреска (по презимену писца Ф. Р. Шатобријана).*

шàтор м (мн. -и) тур. *покретни расклопиви, обично привремени заклон од јаког непромочивог платна или неког другог материјала (асуре, коже и сл.) и са скелетом од лаког метала или дрвета, који се разапиње и монтира на отвореном месту, обично у облику купе, и служи за смештај војника, туриста и сл. или за циркуске приредбе:* разапети ~, склопити ~.

шàтораст, -а, -о *који има облик шатора:* ~ брдо.

шатòрић м *дем. од* **шатор**.

шàтōрје с зб. (мн. ø) *шатори, скуп од више разапетих шатора.*

шàторскӣ, -а̄, -ō *који се односи на шатор:* ~ крило, ~ платно.

шâтра ж (ген. мн. -рā) *заклон од платна сличан шатору подигнут на вашару, сајму и сл.:* сајамске шатре, циркуска ~, циганска ~.

шâтрица ж *дем. од* **шатра**.

шâтровац, -о̄вца м *скитница, probисвет, мангуп; ситан лопов, џепарош.*

шâтровачкӣ, -а̄, -ō *који се односи на шатровце.* • **~ говор (језик)** лингв. 1) *специфични говор, речи и изрази којим се служе шатровци, мангупи, скитнице; специфични афективни начин изражавања уобичајен међу омладином; жаргон, сленг уопште.* 2) *говор лончара, зидара и неких др. занатлија, арго.*

шâтровачки прил. *на шатровачки начин, као шатровци, шатровачким говором:* говорити ~.

шатýла и **шâтула** ж нем. *кутија за чување накита и др. скупоцених предмета:* ~ са сребрнином.

шàфран м нем. **а.** бот. *биљни род* Crocus *из ф. перунике* (Iridaceae), *од чијих се цветова добија зачин и боја.* **б.** *зачин од те биљке.*

шàфранаст, -а, -о *који је боје као шафран, интензивно жут:* ~ боја, ~ небо.

шафрàника ж бот. *биљка* Carthamus tinctorius *из ф. главочика.*

шàфранов, -а, -о *који припада шафрану, који је од шафрана:* ~ цвет, ~ боја.

шàфранскӣ, -а̄, -ō *који се односи на шафран:* ~ боја.

шàфрански прил. *као шафран:* ~ жуто небо.

шâх м перс. **1. а.** (мн. ø) спорт. *игра са 16 белих и 16 црних фигура које се померају на табли од 64 црно-бела квадратна поља по строго утврђеним правилима:* играти ~. **б.** разг. *шаховска гарнитура, плоча са шаховским фигурама.* **2.** *титула иранског владара, ирански цар.* **3.** (у узв. значењу) *необавезна опомена, упозорење противнику у игри шах кад је његов краљ доведен у опасност.* • **бити у шаху** *бити у опасности у игри шаха када је краљ нападнут од противничке фигуре;* фиг. *уопште бити у опасности.* **да(ва)ти шах** *напасти, нападати противничког краља у игри шаха.* **држати у шаху (некога)** *држати неког у шкрипцу, у тешком положају, вршити притисак (на неког).*

шâх-гарнитýра ж *шаховска гарнитура, шаховска табла са свим фигурама.*

шàхиња ж *шахова жена, иранска царица.*

шахи́рати, шàхӣрām несвр. *давати „шах“ противничком краљу у игри шаха.*

шàхист(а), -ē м (мн. -сти) *играч шаха.*

шàхисткиња ж *жена шахиста.*

шâх-клȗб м *шаховски клуб.*

шâх-мâт м и узв. *в.* ***мат***[1]. • **бити у ~ позицији** 1) *бити у безизлазној позицији у шаху када је краљ нападнут од противничке фигуре и када се предаје партија.* 2) *бити у безизлазном положају.* **довести у ~ позицију** 1) *довести у шаховској партији противника у позицију у којој нема могућности да избегне мат и мора да преда партију.* 2) *довести некога у стање потпуног, дефинитивног пораза.*

шàхōвница ж **1.** *шаховска табла.* **2. а.** *хрватски грб с црвеним и белим квадратима распоређеним наизменично као на шаховској табли.* **б.** *застава са хрватским грбом.*

шàховскӣ, -а̄, -ō *који се односи на игру шах:* ~ табла, ~ потез, ~ партија, ~ мајстор, ~ турнир.

шâхт м и **шâхта** ж нем. **1.** руд. *окно у руднику; вертикални или коси подземни ходник у руднику, уљеноколу и сл. с излазом на површину који служи за вађење ископане руде, за спуштање и дизање радника и др.* **2. а.** *озидана јама у којој је водомер за мерење потрошње воде:* спустити се у ~. **б.** *рупа, јама у коју се убацују у подрум дрва и угаљ.*

шачѐтина ж *аугм. и пеј. од* **шака**.

шâчица ж **1.** *дем. од* **шака**. **2.** *мала количина, мали број нечега:* ~ земље; ~ људи.

шâчнӣ, -а̄, -ō *који се односи на шаку:* ~ зглоб.

шâш, ша́ша м **1.** бот. *род дугогодишњих зељастих биљака* Carex *из ф.* Cyperaceae, *које расту обично на влажним стаништима.* **2.** *в. шаша (1).*

ша́ша ж **1. а.** *осушена кукурузна стабљика, кукурузовина.* **б.** *кукурузни лист, комушина.* **2.** бот. **а.** *в. шаш (1).* **б.** *в. шевар.*

шâшав, -а, -о *умно поремећен, луд; луцкаст, будаласт, ћаknут:* бити ~, правити се ~.

шâшавац, -а̄вца м *в. шашавко.*

шашàвило с *в. шашавост.*

шâшавица ж *шашава женска особа.*

шашáвко м *шашав човек, будала, глупак.*

шâшаво прил. *на шашав начин, лудо, блесаво:* ~ се смејати.

шâшавōст, -ости ж **1.** *стање и особина онога који је шашав, умна поремећеност.* **2.** *шашав, будаласт поступак.*

шàшина ж *в. шаша (1а).*

шâшка ж зоол. *врста скакавца* Pachytilus migratorius, *који се креће у јатима.* • **египатска ~** *врста скакавца* Schistocerca gregaria, *који повремено у великим, дугачким јатима опустоши све зелене површине у северној Африци.*

шâшке, шâшкӣ ж мн. рус. *врста игре на плочи сличној шаховској, са две врсте фигура (пешаци и даме) која се игра само по једној боји поља у косом смеру, игра дама.*

шâшовак, -о̄вка и **ша́шовац,** -о̄вца м (најчешће у мн.) *врста шиндре којом се покривају кровови.*

шашòвит, -а, -о *који је обрастао шашом:* ~ рит.

ша́шољити, -им несвр. [гл. им. ша́шољēње с] (некога) *лако, нежно прелазити руком по нечијој кожи или коси, миловати; голицати.*

Шва́ба м (мн. Шва́бе ж) **а.** *становник Швајске.* **б.** нар. (често пеј.) *припадник немачког народа, Немац; Аустријанац (из доба Аустроугарске монархије).*

Шва̀бица ж нар. (често пеј.) *жена припадница немачког народа, Немица; Аустријанка.*

Швабичѐтина ж пеј. *Швабица.*

Шва̀бичица ж *дем. и хип. од* **Швабица**.

Шва́бо, -а и -ē м (мн. Шва́бе ж) *в.* **Шваба**.

швабòждер м *непријатељ Шваба, Немаца.*

швабòман, -а и **швабòмāн,** -а́на м пеј. *онај који је претерано наклоњен Немцима и свему што је немачко, германоман.*

швабòфил, -а и **швабòфӣл,** -и́ла м *онај који је пријатељски расположен према Швабама, Немцима, германофил.*

Швабȕрија ж зб. (мн. ø) пеј. *Швабе, Немци.*

Швабȕрина м (мн. ж) *аугм. и пеј. од* **Шваба**.

швајсапа̀рāт, -а́та м нем. *апарат за заваривање.*

шва̀јсовати, -сујēм несвр. нем. *заваривати, спајати делове метала њиховим топљењем на високој температури.*

Швајца́рац, -рца м *припадник народа који живи у Швајцарској, становник Швајцарске.*

швајца́рац, -рца м *швајцарски франак.*

Шва̀јцāркиња (Шва̀јцāрка) ж *женска особа припадница народа који живи у Швајцарској, становница Швајцарске.*

Шва̀јцāрскā и **Шва̀јцарскā** ж (дат. -кōј) *савезна држава у средњој Европи.*

шва̀јцāрскӣ и **шва̀јцарскӣ,** -ā, -ō *који се односи на Швајцарску, који припада Швајцарској, који потиче из Швајцарске:* ~ индустрија, ~ крава, ~ сир, ~ сат.

шва̀лēр, -ера м фр. *мушкарац који са неком женом одржава ванбрачне љубавне односе, љубавник; мушкарац који се упушта у љубавне авантуре са женама; женскар.*

швалера́ција ж пеј. *одржавање љубавничких односа, упуштање у љубавне авантуре, швалерисање:* ударити у швалерацију.

швалѐрисати се, -ишēм се несвр. *одржавати љубавничке односе, имати љубавне авантуре с неким.*

шва̀лēрка ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) *жена која одржава ванбрачне интимне односе с неким мушкарцем, љубавница; жена која се упушта у љубавне авантуре; женска особа лаког морала.*

шва̀лēрскӣ и **шва̀лерскӣ,** -ā, -ō *који се односи на шваљере, својствен шваљерима:* шваљерски односи, ~ песма.

шва̀лēрски и **шва̀лерски** прил. *на шваљерски начин, као шваљери:* ~ намигивати.

швале́рство с **1.** *особина оног који је шваљер.* **2.** *шваљерисање.*

швалѐрчина ж (м) (мн. ж) *ауīм. и пеј. од шваљер.*

шва̀ља и **шва̀ља** ж *кројачица.*

Шва̀пскā ж (дат. Шва̀пскōј) **а.** *једна од немачких покрајина.* **б.** нар. *Немачка; Аустрија.*

шва̀пскӣ, -ā, -ō нар. *који се односи на Швајску и Швабе, немачки; аустријски.*

шва̀пски прил. нар. *на швајски начин, као Швабе, немачки; немачким језиком:* говорити ~.

Шва̀пче и **Шва́пче,** -ета с (супл. мн. Шва̀пчићи м; зб. им. Шва̀пчāд ж) *дем. од Шваба; млад Шваба; швајско дете.*

шва́ргла и **шва̀ргла** ж (ген. мн. -лӣ) нем. *врста дебеле кобасице, свињски желудац пуњен ситно сецканим куваним кожурицама, месом и сланином са додацима зачина.*

Шве̏дскā ж (дат. -кōј) *држава на истоку Скандинавског полуострва.*

шве̏дскӣ, -ā, -ō *који се односи на Шведску и Швеђане:* ~ привреда, ~ језик ~ гимнастика. • **~ сто** *самопослуживање у хотелу са стола који је постављен разним јелима и напицима.*

шве̏дски прил. *на шведски начин, као Швеђани; шведским језиком:* говорити ~.

Шве́ђанин м (мн. -ани) *припадник германског народа који настањује Шведску.*

Шве́ђанка ж *припадница германског народа који настањује Шведску.*

швêља и **шве̏ља** ж *в. шваља.*

шве̏рц м (инстр. шве̏рцом) нем. **1. а.** *илегално, недозвољено преношење робе и новца преко границе, кријумчарење.* **б.** *уопште илегално обављање промета, трговине.* **2.** *кријумчарена роба.*

шве̏рцати (се), -ām (се) несвр. *в. шверцовати (се).*

шве̏рцер м **а.** *онај који се бави шверцом, кријумчар.* **б.** *онај који се шверцује.*

швѐрцēрка ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) *женска особа шверцер.*

швѐрцерскӣ, -ā, -ō *који се односи на шверцере и на шверц:* ~ банда, ~ роба, ~ чамац.

швѐрцерски прил. *на шверцерски начин, као шверцери.*

шве̏рцовати, -цујēм несвр. *бавити се шверцом, илегално преносити робу или новац преко границе, кријумчарити; уопште илегално обављати трговину, промет и др. делатност:* ~ цигарете, ~ девизе. ■ **~ се** разг. *провлачити се, улазити без улазнице, карте у возила јавног превоза, на приредбе, представе и сл.*

швѐстēрка и **шве́ца** ж нем. жарг. *сестра.*

швӣгāр м *танак крај бича (од коже или узице) којим се пуца.*

швӣгати, -ām *несвр. према швигнути.*

швӣгнути, -нēм свр. оном. **1.** *произвести оштар, продоран звук, звизнути (о бичу и сл.).* **2.** *замахнути, завитлати (бичем, сабљом и сл.); ударити, опалити (бичем и сл.).* **3.** фиг. *планути, букнути (о пламену).*

швӣктати, -тӣм несвр. *производити карактеристичан слаб шум, шуштати (нпр. о концу кад се шије, потки при ткању и сл.).*

швӣћкати, -ām *несвр. према швићнути.*

швӣћнути, -нēм свр. *ударити, пући, опалити (бичем).*

Швицар- *в. Швајцар-.*

швицар- *в. швајцар-.*

шво̀рц прид. непром. нем. разг. *који је без новца:* остати ~, бити ~.

шврљати, шврљāм несвр. **1.** *ићи тамо-амо без циља, лутати, базати, тумарати:* ~ по граду. **2.** *жврљати, шкрабати:* ~ по књизи. **3.** разг. *варати у љубавној вези, браку.*

шврљкати, -ām несвр. *дем. према шврљати.*

шврљотина ж (обично у мн.) *оно што је нашврљано.*

шврӣћа м хип. *малишан, дечкић, дечко;* уп. шврћо.

шврӣћкати (се), -ām (се) несвр. *ићи тамо-амо, шеткати (се).*

шврӣћко, -а и **шврӣћо,** -а и -ē м хип. *малишан, дечкић, дечко;* уп. шврћа.

ше́бōј и **ше́боj,** -оја м тур. бот. *род украсних биљака са жутим цветовима пријатног мириса* Cheiranthus *из ф. крсташице* (Brassicaceae). • **жути ~** *врста шебоја* Cheiranthus cheiri. **црвени ~** *врста шебоја* Matthiola incana, *који се гаји у Средоземљу.*

ше́ва[1] ж зоол. *у мн.: породица птица певачица земљаносиве боје* Alaudidae *из реда врапчарке, које се гнезде на тлу (у јд.: птица из те породице).* • **пољска ~** Alauda arvensis. **ћубаста ~** Galerida cristata. **шумска ~** Alauda arborea. **тамо печене шеве лете (падају с неба)** *тамо не мора много да се ради.*

ше́ва[2] ж жарг. *полни чин, обљуба, сношај.*

шѐвāр, -а́ра м (инстр. -а́ром) **1.** бот. **а.** *вишегодишња висока трава* Ammophila arenaria, *која расте на динама поред обале.* **б.** *барска трска* Phragmites communis. **в.** *в. рогоз.* **2.** *жбуње, грмље.*

шева̀рић м *дем. од шевар (2), мали шипраг.*

шевѐљати, -ām несвр. *гегати се у ходу, тетурати се.*

ше́вин, -а, -о *који припада шеви, који се односи на шеву:* ~ глас.

ше́вити се, -ӣм се несвр. жарг. *имати сексуални однос с неким.*

шевр̀дало с и м (мн. с) *несигурна, непоуздана, превртљива особа.*

шевр̀дати, -ām несвр. **1. а.** *ићи кривудаво, кривудати, врлудати; тетурати се:* ~ лево десно. **б.** *ићи бесциљно тамо-амо, лутати, луњати, тумарати.* **2.** фиг. **а.** *бити недоследан, несталан, бити превртљив, дволичан.* **б.** *избегавати да се каже истина, избегавати отворено изјашњење, извлачити се, врдати.*

шѐврднути, -нēм *свр. према шевртати.*

шевр̀дуља ж пеј. *дволична женска особа.*

шѐврō, -ōа м (мн. ø) фр. *мекана штављена коза кожа:* ташна од шевроа.

ше́га и **ше̏га** ж тур. у изр. **терати (правити, збијати) шегу** *ѓрубо се шалити (с неким, на нечији рачун), сѓрдати се (с неким), ѓодсмеваши се (некоме).*

шегà̀чина ж пеј. *ѓруба шала, шеѓачење, сѓрдачина.*

шега́чити се, шѐгā̀чӣм се несвр. [гл. им. шега́чӗње с] **а.** *ѓрубо се шалиши, збијаши шалу, сѓрдаши се (с неким), ѓодсмеваши се (некоме).* **б.** *шалиши се, забављаши се шалећи се:* ~ с децом.

шѐгрт м тур. *младић или дечак који учи занаш код неког мајсѓора; ученик у ѓривреди.* • **није му ни ~** *није му нимало дорасшао знањем и вешшином, сѓремношћу, мноѓо заосшаје за неким.*

шегртà̀рија ж зб. *шеѓрши; скуѓ, ѓрупа шеѓрша.*

шѐгртић м *дем. и хип. од шеѓрш.*

шѐгртица ж *женска особа шеѓрш, девојка или девојчица шеѓрш.*

шегр̀тлук м **1.** *учење заната, шеѓршовање.* **2.** *в. шеѓршсшво.*

шѐгртовати, -тујѐм несвр. *учиши занаш као шеѓрш, биши шеѓрш.*

шѐгртскӣ, -ā, -ō *који се односи на шеѓрше, који ѓрипада шеѓршима:* ~ посао, ~ положај, ~ плата.

шѐгртски прил. *на шеѓршски начин, као шеѓрш; својсшвено шеѓршима:* ~ понизан, ~ послушан.

шѐгртство с **а.** *сшање и ѓоложај шеѓрша.* **б.** *доба шеѓршовања, шеѓршско доба.*

шѐгрче, -ета с (супл. мн. шѐгрчићи м; зб. им. шѐгрчā̀д ж) *дем. и хип. од шеѓрш; млад шеѓрш, дешеше шеѓрш.*

шездѐсē̄т *основни број шест ѓуша већи од десеш, који се обележава бројком 60.*

шездесет- *в. шездесешо-:* шездесетгодишњак, шездесетгодишњица.

шездесе́так прил. *ѓриближно шездесеш (особа, ѓредмеша и др.), око шездесеш:* ~ ученика, ~ примера.

шездесетго̀дишња̄к м *в. шездесешоѓодишњак.*

шездѐсē̄теро в. шездесеторо.

шездѐсē̄тӣ, -ā, -ō *редни број ѓрема основном броју шездесеш:* ~ ред.

шездесѐтина и **шездесетѝна** ж **1.** *шездесеши део неке целине:* ~ становништва. **2. а.** *в. шездесе́шак:* ~ војника, ~ кућа. **б.** *мноштво, збир од шездесеш јединки:* ~ ђака.

шездесѐтица ж **1.** *назив за бројку, цифру којом се обележава број шездесеш (60).* **2.** *оно што је означено бројком, цифром 60 (нпр. возило, ѓросшорија и др.).*

шездѐсетница ж црквено *недеља која ѓада око 60 дана ѓре Ускрса.*

шездесето- *као ѓрви део сложеница означава да је оно што је исказано њиховим другим делом у вези с бројем шездесеш:* шездесетогодишњи, шездесетодневни, шездесетогодишњица, шездесетострук итд.

шездесетого̀дишња̄к м *онај који има шездесеш ѓодина, одн. ѓриближно толико.*

шездесетогодишња̀киња ж *жена која има шездесеш или ѓриближно шездесеш ѓодина.*

шездесетого̀дишњӣ, -ā, -ē *који има шездесеш ѓодина:* ~ жена.

шездесетого̀дишњица ж *навршена шездесеша ѓодина од неког догађаја, ѓрослава или ѓомен ѓосле шездесеш ѓодина.*

шездесето̀рица ж (мн. ø) *шездесеш мушких лица, шездесеш мушкараца.*

шездѐсēторо *збирни број који одговара основном броју шездесеш:* **а.** *за означавање збира особа (или уопшше бића) мушког и женског ѓола:* било их је ~ у сали. **б.** *уз збирне именице које означавају збир младих бића (ређе уз друге именице у мн.):* ~ деце, ~ пилади, ~ јагњади.

шездесето̀см̄а̄ш, -а́ша м *учесник анши режимских сшудентских демонсшрација из 1968. ѓодине.*

шездесетòсмā̄шкӣ, -ā, -ō *који се односи на шездесешосмаше и на сшудентске немире из 1968. ѓодине.*

шѐзлō̄нг м фр. *ѓосшављена мекана сшолица са наслоном за ѓлаву, за одмарање у ѓолулежећем ѓоложају.*

шѐик и **шѐих** м ар. *ѓочасна шишула у арапским земљама; сшарешина арапског ѓлемена.*

шеѝкā̄т и **шеѝхā̄т,** -а́та м *област којом влада шеик.*

шѐкспировскӣ и **шѐкспировскӣ,** -ā, -ō *који је у духу Шекспирових дела:* ~ стил, ~ заплет.

шѐкспировски и **шѐкспировски** прил. *на шекспировски начин, у духу Шекспирових драма:* ~ изведен заплет.

шекспирò̀лог м *сшручњак који се бави шекспирологијом.*

шекспиролò̀гија ж *грана науке о књижевносши која изучава живош и сшваралашшво енѓлеског ѓисца В. Шекспира.*

шекспирò̀лошкӣ, -ā, -ō *који се односи на шекспирологе и шекспирологију:* ~ изучавање.

шѐкспӣрскӣ и **шѐкспӣрскӣ,** -ā, -ō *који се односи на Шекспира; шекспировски:* ~ стил.

шѐлак м (мн. ø) енгл. *врсша шврде ѓриродне смоле насшале од убода шишасших вашију у кору грана исшочноиндијског дрвећа из рода* Ficus *(смоква), која се осушена сшруже и расшворена као лак уѓошребљава за лакирање намешшаја, ѓроизводњу изолационог маше̏ријала, аѓрешуру и др.*

шѐлаков, -а, -о *који се односи на шелак, који је од шелака:* ~ фирнајз.

ше́ма ж *в. схема.* • **летња ~** *нарочиши ѓлан шелевизијског ѓрограма за време летње мршве сезоне.*

шемат- *в. схемаш-.*

шематѝзам, -зма м грч. **1.** *службени ѓопис, ѓреѓлед усшанова и особа које ѓрипадају одређеној јавној делашносши; именик.* **2.** *в. схемашизам.*

ше́нити, -ӣм несвр. нем. **а.** *мирно сшајаши на сшражњим ногама и чекаши (обично о ѓсу); чловиши.* **б.** фиг. *ѓонизно молиши; удворички уѓађаши некоме.*

шѐнлук м тур. *весеље, славље уз ѓуцњаву из ѓушака или ѓишшоља.*

шѐнлучити, -ӣм несвр. [гл. им. шѐнлучӗње с] *веселиши се уз ѓуцњаву из ѓушака или ѓишшоља.*

шѐнлучкӣ, -ā, -ō *који се односи на шенлук:* ~ весеље.

ше́нути, шѐнēм свр. (обично с допуном: памећу, умом) *ѓомеришти, скренуши ѓамећу, ѓолудеши.*

шѐнутōст и **шѐнӯтōст,** -ости ж *особина и сшање оног који је шенуо, душевна ѓоремећеносш.*

шѐпав, -а, -о *који шепа, који има једну краћу или укрућену ногу, хром, шаншав, ћопав:* ~ човек.

шѐпавац, -а̄вца м *шепав мушкарац, хромац, ћопавац.*

шѐпавица ж *шепава женска особа, ћопавица, хромица.*

шепа́вко м *в. шепавац.*

шѐпаво прил. *шепајући, храмљући:* ићи ~.

шѐпавōст, -ости ж *особина и сшање оног који је шепав, хромосш, ћопавосш.*

шѐпаст, -а, -о *ѓомало шепав; шепав.*

шѐпати, -а̄м и **ше́пати,** шѐпа̄м несвр. непрел. *ићи вукући једну ногу; храмаши, шаншаши, ћопаши.*

шѐпēр, -ера м *плешено ѓруће, ѓлешер, леса.*

шепѐсав, -а, -о *шепав; гегав, шешурав:* ~ ход.

шепѐсати, -а̄м несвр. *гегаши се у ходу; мало шепаши.*

шепи́рити се, шѐпӣрӣм се несвр. рег. *в. шеѓурисши се.*

ше́поња м (мн. ж) *в. шепавац.*

шѐпртља ж **а.** *несѓрешна, неумешна особа.* **б.** *смешена, збуњена особа.*

шѐпртљав, -а, -о **а.** *нéспретан, неумешан.* **б.** *смéтен, збуњен.*

шѐпртљаво прил. **а.** *нéспретно, неумешно.* **б.** *смéтено, збуњено.*

шепр̀тљавṑст, -ости ж *особина онóга који је шéпртљав.*

шепр̀тљан (шепртља́нац, -нца) м *нéспретан, неумешан мушкарац, шéпртља.*

шепртља̀нија ж **а.** *нéспретно, неумешно пословање, пéтљавина.* **б.** *смéтено, збуњено причање.*

шепртља́нко м *в. шéпртљанац.*

шепртља́нство с **а.** *особина онóга који је шéпртља, нéспретност, неумешност.* **б.** *нéспретан, невешт пóступак, нéспретно пословање, шéпртљење, шéпртљанија.*

шепртља̀нција ж *в. шéпртљанија.*

шепр̀тљати, -а̄м и **шѐпртљити,** -ӣм несвр. **1.** *нéспретно, неумешно, невешто нешто радити; пéтљати:* ~ око кола. **2.** *неодређено и збркано, смéтено причати (обично да би се прикрила истина).*

шѐпртљив, -а, -о *в. шéпртљав.*

шепу̀рина ж **а.** *окруњени клúн кукуруза, окомак, кочањ.* **б.** *пéтељка грозда; остáтак грозда са кóга с у скинута зрна.*

шепу́рити се, шѐпӯрӣм се несвр. [гл. им. шепу́рење с] **1.** *ходати затурене глáве и лепезасто раширéног рéпа (о пауну, ћурану и сл. пти̏цама).* **2.** фиг. *држати се, понашати се охоло, разметљиво, прáвити се важан, разметати се, кочопéрити се.*

шѐпӯт м *пéтља у облúку раширених лептирових крила или једнострука пéтља, замка:* везати (на) ~.

шепу̀тић м *дем. од шепу̀т.*

шепу̀ц(к)ати, -а̄м несвр. *у дем. значењу: шепáти.*

шѐрбе, -ета с и **шѐрбет** м тур. *сладак тóпао напúтак од упрженог шећера куваног с водом; уопште сладак напúтак од воде с медом или шећером, медовина:* скувати ~, пити ~.

шѐрбеција м (мн. ж) *онај који прави и прóдаје шербет.*

шѐрет и **ше́рет** м тур. **а.** *шаљивчина, врáголан, обешењак.* **б.** *лукав, прéвејан, прéкорeден човек, прéкорeдењак.*

шерѐтлук м **а.** *врáголија, обешењáштво.* **б.** *лукавство, прéкорeденост; лукава пóдвала.*

шѐретскӣ и **ше́ретскӣ,** -а̄, -ō̄ *који се односи на шерете, својствен шеретима, обешењачки, врáголаст; лукав, прéкорeден:* ~ глас, ~ осмех.

шѐретски и **ше́ретски** прил. *на шеретски начин, обешењачки, врáголасто; лукаво, прéкорeдено:* ~ намигнути, ~ добацити (рећи).

шѐретство и **ше́ретство** с **а.** *особина онóга који је шерет.* **б.** *шеретски пóступци, врáголија, обешењáштво, шерéтлук.*

шѐречина и **ше́речина** ж (м) (мн. ж) *ауг. од шерет.*

шѐрибренди, -ија м енгл. *ракија од трешања или вишања, трешњевача, вишњевача.*

шерѝја̄т, -а́та м ар. *муслимански закони засновани на Курану, муслимански верски прóписи, исламски прóписи.*

шерѝја̄тскӣ, -а̄, -ō̄ *који се односи на шеријат, исламски:* ~ право, ~ школа, шеријатски судови.

шѐриф м енгл. *највúши администрáтивни и судски чиновник у држави, грóфовији, окрýгу или месту у Енглеској и САД.*

ше́рпа ж (ген. мн. -пӣ (-па̄)) нем. *ниска, окрýгла и широка металнá посуда за кување са ушкама са стране.*

ше́рпица и **шѐрпица** ж *дем. од шерпа.*

шѐснаест *основни број за шест већи од десет, који се обележава са 16.* • **све у ~ (радити нешто)** разг. *из све снáге, прéдано, озбиљнò, свójски (радити нешто).*

шеснаесте́рац, -рца м **1.** књиж. *стих од шеснаест слóгова.* **2.** спорт. *прáвоугаони казнени прóстор на фудбалском игрáлишту обележен на 16 м од линије гола:* линија шеснаестерца.

шеснаестѐрачкӣ, -а̄, -ō̄ *који се односи на шеснаестерац:* ~ песма.

шѐснаестеро *в. шеснаестóро.*

шѐснаестӣ, -а̄, -ō̄ *редни број прéма основном броју шеснаест:* ~ ред, ~ кућа.

шеснаѐстина и **шеснаестѝна** ж **1.** *шеснаести део неке целине:* ~ ученика. **2. а.** *в. шеснаéстак:* ~ ученика. **б.** *мнóштво, скуп од шеснаест јединки:* ~ ученика. **3.** штамп. *формат штампаног табака величине шеснаестог дела табака, арака.*

шеснаѐстинка ж муз. *шеснаестина целе ноте.*

шеснаѐстица ж **1.** *назив за бројку, цифру којом се обележава број шеснаест (16).* **2.** *оно што је означено бројком, цифром 16 (нпр. возило, прóсторија и др.).*

шеснаесто- *први део сложеница који означава да је оно што је исказано њиховим другим делом у вези са бројем шеснаест:* шеснаестогодишњи, шеснаестодневни, шеснаестогодишњак, шеснаестогодишњица, шеснаестоспратни, шеснаестострук итд.

шеснаестогòдишњāк м *онај који има шеснаест гóдина.*

шеснаестогодишњàкиња ж *она која има шеснаест.*

шеснаестогòдишњӣ, -а̄, -ē̄ *који има шеснаест гóдина:* ~ младић.

шеснаестогòдишњица ж *навршена шеснаеста гóдина од неког догађаја, прослава или пóмен после шеснаест гóдина.*

шеснаестòднēвнӣ, -а̄, -ō̄ *који траје шеснаест дана:* ~ боравак, ~ одмор.

шеснаестòрица ж (мн. в) *шеснаест мушких лица, шеснаест мушкараца.*

шѐснаесторо *збирни број који одгóвара основном броју шеснаест:* **а.** *за означавање збира особа (или уопште бића) мушког и женског пола:* било их је ~ у разреду. **б.** *уз збирне имéнице које означавају збир младих бића (ређе уз друге имéнице у мн.):* ~ деце, ~ пилади, ~ јагњади.

шѐст непром. *основни број за један већи од пет, који се обележава бројком 6.* • **ни пет ни ~** *без оклевања, одмах, смéста.*

шѐстāк, -áка м **1. а.** *ученик шестог разреда неке школе.* **б.** *војник шестог пука.* **2. а.** *мужјак животиње (обично домаће) од шест гóдина.* **б.** *јелен или срндаћ са шест парожака.*

шестàкиња ж **1.** *ученица шестог разреда неке школе.* **2.** *домаћа животиња (крава или кобила) од шест гóдина.*

шѐстāр м (инстр. -ом) итал. *двокрака справа, инструмент за цртање кругова и мерење мањих дужина.*

шеста́рити, шѐстāрӣм несвр. [гл. им. шеста́рење с] *летети укругу, кружити у лету (о птици, авиону и сл.).*

шѐстāрскӣ, -а̄, -ō̄ *који се односи на шестар, сличан шестару:* шестарске ноге.

шесте́рац, -рца м **1.** књиж. *стих од шест слóгова.* **2.** спортски чамац са шест веслача и кормиларом.

шестѐрачкӣ, -а̄, -ō̄ *који се односи на шестерац, испевáн у шестерцу:* ~ песма.

шѐстеро *в. шестóро.*

шестеро- *в. шестóро-.*

шѐстӣ, -а̄, -ō̄ *редни број прéма основном броју шест:* ~ ред, ~ кућа.

шестѝна и **шѐстина** ж **1.** *шести део неке целине:* ~ круга, ~ прихода. **2. а.** *приближно, отприлике, око шест (особа, предмета и др.):* њих ~. **б.** *мнóштво, скуп од шест јединки.*

шѐстица ж **1.** *назив за бројку, цифру 6.* **2.** *оно што је означено бројком, цифром 6 (нпр. возило, прóсторија и др.).* **3.** *карта чија је вредност у игри шест јединица.* **4.** ист. *стари аустријски новац у Хрватској (од шест крајцара, а касније од 20 филера).*

шесто- *као први део сложеница означава да је оно што је њиховим другим делом исказано ушестостручено, састављено*

из шест делова и сл.: шестодневни, шестостран, шестоспратница итд.

шестòбōјан, -јна, -о *који је у шест боја.*

шестòгласан, -сна, -о *који се изводи у шест гласова:* ~ певање.

шестòгласнōст, -ости ж муз. *шестогласно певање, полифонија у шест гласова.*

шестогòдишњāк м *дечак од шест година.*

шестогòдишњака ж *девојчица од шест година.*

шестогòдишњī, -ā, -ē **а.** *који траје, који има шест година:* ~ школовање, ~ боравак, ~ дете. **б.** *који се одржава, слави и сл. после шест година:* ~ јубилеј, ~ помен.

шестогòдишњица ж *дан кад се навршава шест година од неког догађаја; прослава, помен и сл. после шест година.*

шестòднēвнī, -ā, -ō *који траје шест дана:* ~ боравак, ~ одсуство.

шестојȁнуāрскī, -ā, -ō *који се односи на диктатуру коју је 6. јануара 1929. г. завео краљ Александар.*

шестòлист, -а, -о *који има шест листова.*

шестомèсечнī јек. **шестомјèсечнī,** -ā, -ō **1.** *који траје, који има шест месеци:* ~ одсуство, ~ беба. **б.** *који се одржава, слави, врши и сл. после шест месеци:* ~ помен, ~ обрачун.

шестонèдȅљнī јек. **шестонèдјȅљнī,** -ā, -ō **а.** *који траје, који има шест недеља:* ~ одмор, ~ беба. **б.** *који се даје, одржава и сл. после шест недеља:* ~ помен.

шестòпер, -а, -о и **шестòпēран,** -рна, -о *који има шест пера:* шестоперни буздован.

шестòперац, -ерца м *буздован са шест пера.*

шестòпрег м *в. шестеропрег.*

шестòпрежан, -жна, -о *в. шесторопрежан.*

шестопрòцентнī, -ā, -ō *који садржи шест процената нечега:* ~ раствор.

шестòпрст, -а, -о *који има шест прстију.*

шестòред, -а, -о *који има шест редова.*

шестòредац, -еца м агр. *в. шесторередац.*

шестòредица ж агр. *врста пшенице која има шест редова зрневља у класу.*

шȅстори, -а, -е мн. (ген. шȅсторȋх) *бројни придев према шест, уз именице које имају само облик множине или означавају пар:* ~ чарапе, ~ врата, ~ панталоне, ~ врата.

шестòрица ж (мн. в) *шест мушких лица, шест мушкараца:* ~ војника.

шестóрка и **шèстōрка** ж **1.** *група, скуп од шест лица.* **2.** мн. *шесторо деце рођене при истом порођају:* родити шесторке.

шèстōрнī, -ā, -ō *који је састављен од шест делова, шест јединки, шестострук:* ~ запрега.

шȅсторо *збирни број који одговара основном броју шест:* **а.** *за означавање збира особа (или упитне бића) мушког и женског пола:* било их њих ~, ~ људи, ~ говеда. **б.** *уз збирне именице које означавају збир младих бића (ређе уз друге именице у мн.):* ~ деце, ~ пилади, ~ јагњади.

шесторо- *као први део придевских и именичких сложеница означава да се нешто састоји од шест делова, јединица, елемената и сл. означених другим делом сложенице, шесто-:* шестороугао, шестоpостран, шесторострук итд.

шесторòпрег (шестерòпрег) м *запрега од шест коња.*

шесторòпрежан (шестерòпрежан), -жна, -о *у који се преже шест коња:* ~ кочија.

шесторòредац, -еца и **шесторорéдац,** -éца (шестерòредац, -еца и шестерорéдац, -éца) м агр. *врста јечма од шест редова зрневља у класу.*

шестòсложан, -жна, -о *који има шест слогова:* ~ реч.

шестòсобан, -бна, -о *који има шест соба:* ~ стан.

шестòспратан, -тна, -о *који има шест спратова:* ~ зграда.

шестòспратница ж *кућа, зграда са шест спратова.*

шестòстран, -а, -о *који има шест страна, шест површина:* ~ геометријска фигура, ~ пирамида.

шестòструк, -а, -о **1.** *који има шест струкова, шест делова:* ~ узица. **2.** *шест пута већи:* ~ сума.

шестòструко прил. *шест пута више:* ~ већи износ.

шестòугао, -гла м мат. *геометријска слика са шест углова.*

шестòугаонī, -ā, -ō *који има шест углова:* ~ геометријска слика.

шестòугаонȉк м мат. *в. шестоугао.*

шестòуглī, -ā, -ō *в. шестоугаони.*

шесточàсовнī, -ā, -ō *који траје шест часова:* ~ радно време.

шестòчлан, -а, -о *који има шест чланова:* ~ породица.

шȇстстō с *шест стотина.*

шестстогòдишњī, -ā, -ē *који се односи на период од шест стотина година, који траје шест стотина година, шестовековни.*

шестстогòдишњица ж *дан када се навршава шест стотина година од неког догађаја, шеststотa годишњица.*

шȇстстōтī (шȇстстотинȉтӣ), -ā, -ō *редни број према основном броју шесто, шест стотина.*

шéталац, -аоца м *в. шетач.*

шéталачкī, -ā, -ō *који се односи на шетаоце.*

шéталица ж *клатно, њихалица на зидном часовнику.*

шéталишнī, -ā, -ō *који се односи на шеталиште:* ~ страна.

шéталȉште с *место за шетњу, обично већа улица у граду.*

шéтāљка ж *в. шеталица.*

шетаòница и **шèтаоница** ж *просторија за шетњу или покривено шеталиште; шеталиште упште.*

шéтати, шȇтāм (шȇћēм) несвр. **1.** непрел. *в. шетати се.* **2. а.** прел. *(из)водити некога у шетњу пратећи га:* ~ дете, ~ пса. **б.** непрел. (очима) *бацати погледе тамо-амо, кружити погледом:* ~ очима по народу. ■ **~ се** *ходати, ићи лаганим ходом ради одмора и разоноде; ићи, ходати тамо-амо:* ~ се по парку; ~ се по соби.

шèтāч, -áча м *онај који шета.*

шетàчица ж *женска особа шетач.*

шȇткати (се), -āм (се) несвр. *у дем. значењу: шетати (се).*

шȇтнī, -ā, -ō *који се односи на шетњу, који је намењен, одређен за шетњу; шеталишни.*

шéтница ж *стаза за шетњу; шеталиште.*

шȇтнути, -нēм свр. *мало прошетати, пошетати; поћи, кренути полако шетајући.* ■ **~ се** *в. шетнути.*

шéтња ж (ген. мн. -њȋ (-њā)) *лаган ход, пешачење (ређе вожња) ради одмора и разоноде.*

шéтњица ж *дем. од шетња; мала, краткотрајна шетња.*

шетȕц(к)ати (се), -āм (се) несвр. *в. шеткати (се).*

шȅћер м тур. **а.** хем. *у мн.: органска хемијска једињења из групе угљених хидрата, кристалног облика и слатког укуса, растворљиви у води, чести биљни састојци и важни елементи исхране (у јд. такво једињење).* **б.** *производ од прерађене шећерне репе или шећерне трске који се користи у исхрани за заслађивање, обични шећер, сахароза:* ~ у праху, ~ у кристалу, ~ у коцки. • **грожђани ~** хем. *в. гликоза.* **обичан (тршчани) ~** хем. *в. шећер (б).* **као ~, као од шећера** *врло сладак; веома леп, љубак, пријатан.* **мед и ~** *веома љубазан и благ.* **ниси од шећера** разг. *немој се бојати да покиснеш.*

шȅћēран, -рна, -о **1.** (одр.) *који се односи на шећер, који садржи шећер и сл.:* ~ репа, ~ трска, ~ прелив, ~ табла, ~ водица. **2.**

фиг. *сладак, пријатан, мио, умиљат:* шећерни глас. • **~ болест** *в. под болест.*

шећера̀на ж *фабрика шећера.*

шѐћераст, -а, -о *који има изглед или укус шећера, сличан шећеру; посут шећером:* ~ торта.

шеће́рац, -рца м агр. *врста грашка слатког зрна.*

шећѐра̄ш, -а́ша м *болесник који болује од шећерне болести, дијабетичар.*

шѐћерити, -ӣм несвр. [гл. им. шѐћерѐње с] *слађити, заслађивати шећером:* ~ кафу, ~ чај. ■ **~ се а.** *повећавати количину, садржај шећера приликом зрења (о воћу).* **б.** *стврдњавати се услед кристализације шећера, кристализовати се (о укуваном воћу).*

шећерле́ма ж тур. *врста посластице са шећером, слаткиш, посластица, бомбона.*

шѐћерница ж *посуда, кутија у којој се држи шећер:* сребрна ~.

шѐћѐрно и **шѐћерно** прил. *као шећер (бео или сладак):* ~ бела салвета, ~ слатка јабука.

шеће́рњача ж *в. шећерница.*

шећѐруша ж *врста вештачке ракије која се пече од млевена жита, мекиња, квасца, шећера и мало шљива или др. воћа.*

шѐћѐрче, -ета с (мн. ø) *надимак одмила детету или младићу, одн. девојци.*

шѐћкати (се), -а̄м (се) несвр. *в. шећкати (се).*

шѐф, -а и шѐфа м (мн. шѐфови и шѐфови) фр. *старешина, руководилац, поглавар, начелник (предузећа, установе), претпостављени:* ~ кабинета, ~ клинике, ~ одсека.

шѐфица ж *жена шеф.*

шѐфовати, -фујѐм и **шефова̀ти,** шѐфујѐм несвр. *бити шеф, руководити као шеф.*

шѐфовица и **шѐфовица** ж *шефова жена; шефица.*

шѐфовскӣ и **шѐфовскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на шефове, који припада шефовима, својствен шефовима:* ~ положај, ~ место, ~ звање, ~ држање.

шѐфовски и **шѐфовски** прил. *на шефовски начин, као шеф:* ~ надмен.

шѐфовство и **шѐфовство** с *положај и звање шефа.*

шѐх м тур. **1.** *старешина текије, дервиш.* **2.** шах. *израз за напад на краљицу у шаховској игри (уобичајен само у аматерским партијама).*

шѐхер м тур. *велики град, велика варош.*

шѐхӣт, -и́та м ар. *муслиман који погине као мученик за своју веру.*

шешàна ж тур. *врста дуге старинске пушке чији је унутрашњи део цеви изолучен у шест жлебова.*

шѐшѝр, -и́ра м (инстр. -и́ром) **1.** *део мушке или женске одеће који покрива главу, различито уобличен, са ужим или ширим ободом у доњем делу, клобук:* женски ~, мушки ~, дамски ~, сламни ~. **2.** *штит на лампи.*

шешѝрина ж *ауг. од шешир.*

шешѝрић, -а и **шешѝрӣћ,** -и́ћа м *дем. од шешир.*

шѐшѝрнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на шешир.*

шешѝрче, -ета с (супл. мн. шешѝрчићи м) *дем. и хип. од шешир.*

шешѝрџија м (мн. ж) *занатлија, кројач који прави и продаје шешире.* • **као бог и ~** *потпуно различито, сасвим другачије.*

шешѝрџијка ж **а.** *жена која израђује шешире, модискиња за шешире.* **б.** *шеширџијина жена.*

шешѝрџијскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на шеширџије:* ~ радња.

шешѝрџијница ж *радња у којој се израђују или продају шешири.*

шѝб, ши́ба м **а.** бот. *ниска или ниско израсла дрвенаста или жбунаста биљка са дуго грана (нпр. врба, глог, купина и сл.).* **б.** *у зб. значењу:* густо, често израсле ниске или младе дрвенасте или жбунасте биљке са дуго грана.

шѝба ж **1. а.** *прут, палица:* ударити некога шибом. **б.** (обично у мн.) *удорац прутом, батина:* добити шибу. **2.** *шипка на ђерму о којој виси кабао, кофа.* **3.** *врста старинске пушке или топа дуге цеви.* **4.** зоол. *врста јестиве морске рибе хрскавичњаче* Trygon pastinaca, *жутуља.* • **мртва ~** *казна пролажења кроз два реда војника који ударају шибама.* **проћи (пролазити) кроз шибу** *бити кажњен ударцима шибе, бити батинан.*

шѝбало с *горњи део бича, кожна или кудељна врпца којом се удара; бич, канџија:* ударати коња шибалом.

шѝбати, -а̄м несвр. **1. а.** *ударати, тући шибом:* ~ коње. **б.** фиг. *оштро нападати, врло оштро критиковати, осуђивати:* ~ сатиром малограђанштину. **в.** *брзо покретати тамо-амо, махати, вртети:* ~ репом. **2. а.** *падати у великим, густим налетима:* ~ киша). **б.** *дувати у снажним налетима, ударима (о ветру).* **в.** *избијати у јаком млазу, шикљати (о крви, води и сл.).* **3.** разг. **а.** *журно, брзо ићи, јурити, грабити:* ~ кроз шуму. **б.** пеј. (обично у имп.) *одлазити сместа, губити се, торњати се.* – Шибај из моје куће! **4.** *циљати, смерати, нишанити, алудирати.* – Он је знао куда то шиба. ■ **~ се а.** *ударати, тући сам себе шибом:* ~ по телу. **б.** уз. повр. *тући се међусобно шибама бичевати једно друго.* • **~ очима, ~ погледом** *бацати, упућивати оштре, љутите погледе.* **~ по ветру** *узалуд се мучити око нечега; бавити се нечим бесмисленим.*

шѝбач, -а́ча м *онај који шиба, бичује некога.*

шѝбаџија м (мн. ж) жарг. пеј. *неваљалац, хуља.*

шѝбе *узвик за терање паса, марш.*

шѝбер м нем. техн. *справа за техничко рачунање, множење и дељење великих бројева (помицањем нарочите полуге).*

шѝбиковина ж бот. *в. удиковина.*

шѝбица ж **а.** *палидрвце, жигица:* запалити шибицу. **б.** *кутија с палидрвцима:* купити две шибице.

шибѝцар, -а́ра м *онај који се бави шибицарењем; примитивни варалица.*

шибица́рити, шибѝцарѝм несвр. [гл. им. шибица́рење с] *изводити трикове са три кутије шибица нудећи пролазницима да за новчану опкладу погоде испод које од њих се налази лоптица.*

шѝбичар м зоол. *врста шљуке* Numenius arquatus, *зловременица.*

шѝбичнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на шибице:* ~ кутија.

шѝбичња̄к м *кутија за палидрвца.*

шѝбљак, -а́ка и **шѝбљӣк,** -и́ка м *земљиште зарасло у шибље, шикара; самоникло шибље.*

шѝбље с (мн. ø) *зб. им. од шиб (а); шиб (б).*

шѝбљика ж (дат. -ици) **1.** *танка стабљика; шиба, прут.* **2.** *в. шиба (2).*

шѝбљичица ж *дем. од шибљика.*

шѝбљӣчје с зб. (мн. ø) *шибље, шибљак.*

шѝбнӣ и **шѝбнӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на шиб и шибу:* ~ траг (на лицу).

шѝбнути, -нѐм свр. **1.** *ударити шибом, ошинути; млатнути, лупити:* ~ коња. **2.** *снажно, бујно избити, израсти из нечега, изциклати (нпр. о шибљу, изданцима и сл.).* **3. а.** *нагрнути, јурнути; журно поћи, журно се упутити у неком правцу:* ~ у шуму, ~ пречицом. **б.** *пролетети фијучући као замахнут бич (нпр. о куршуму, метку).* **в.** (оком, погледом) *оштро погледати, одмерити (погледом) некога, ошинути (погледом).* ■ **~ се** *ударити сам себе шибом, ошинути се:* ~ се два-три пута.

шибу̀цкати (се), -а̄м (се) несвр. *у дем. значењу: шибати (се).*

Ши́ва м *индијско божанство, главни хиндуски бог који са Брамом и Вишном чини свето тројство.*

шѝвара ж *кројачка радионица.*

ши́вати, ши́вам несвр. *в. шити.*

шѝватица и **шѝватка** ж *шиваћа игла.*

шѝваћи, -а, -е *који служи за шивење:* ~ машина, ~ игла, ~ прибор.

шѝва̄ч, -а́ча м *радник који шије, кројачки радник, кројач.*

шѝвача ж *шиваћа игла.*

шива̀чица ж *радница која шије, шваља, кројачица.*

шѝва̄чница ж *радионица за шивење рубља и одеће, кројачка радионица.*

шѝвење с **1.** *гл. им. од шити.* **2.** нар. *одевни предмет или одевни предмети који се шију код кројача, одн. кројачице: узети ~.*

ши́гати, -а̄м несвр. *испуштати пригушен глас (о патки).*

шѝзика ж жарг. *женска особа (обично млада девојка) која се понаша луцкасто, помало настрано, луцкаста, настрана женска особа.*

ши́зити, -и́м несвр. разг. *понашати се као шизофреничар, лудовати.*

ши́зма ж грч. *расцеп, раскол, отцепљење; отпадништво (обично од црквене заједнице).* • **источна** ~ *расцеп, раскол у источној, православној вери.* **западна** ~ *расцеп, раскол у западној, римокатоличкој цркви.*

шизма̀тик м грч. *присталица шизме, отпадник, расколник; припадник шизматичке верске заједнице.*

шизма̀тички и **шизма̀тични,** -а, -о *који се односи на шизму и шизматике:* ~ верска заједница.

ши́знут, -а, -о жарг. *ћакнут, луцнут.*

ши́знути, -нём свр. жарг. *почети се понашати чудно, луцкасто, пошизити.*

ши́зопдан и **шизо̀пдан,** -дна, -о енгл. *који се понаша као шизофреничар.*

ши́зофрен и шизо̀френ, -а, -о *који болује од шизофреније:* шизофрени болесник.

шизофрѐнија ж грч. мед. *душевна болест која се испољава у опадању умних активности, поремећају психичких процеса, расположења, неуравнотежености и сл., младалачко лудило.*

шизофрѐник м *в. шизофреничар.*

шизофрѐничан, -чна, -о *који је оболео од шизофреније; шизофренички:* ~ човек; ~ напад.

шизофрѐничар м *онај који болује од шизофреније.*

шизофрѐничарка ж *женска особа шизофреничар.*

шизофрѐнички, -а, -о *који се односи на шизофренију и шизофренике, својствен шизофреницима:* ~ понашање.

шизофрѐнички прил. *на шизофренички начин, као шизофренији:* ~ се понашати.

ши́ја ж **1.** анат. *део тела између главе и трупа код кичмењака (обично код птица), врат; стражњи део врата:* опружити шију, ухватити некога за шију. **2.** *део планинског гребена између врха и превоја или седла планине.* • **дићи шију** *заузети охоло држање, узохолити се, погордити се.* **заврнути (сломити) шију (некоме)** а) *удавити, убити.* б) *уништити, упропастити (некога). в. натерати, приморати (некога) на покорност, послушност.* **није ~ него врат** *то је једно исто.* **отегнути шију** *умрети.* **повити, погнути, савити шију** *помирити се са нежељеним положајем, са постојећом тешком ситуацијом, покорити се.* **стати (некоме) на шију** *потчинити, покорити (некога).*

Ши́ја̄к м *сељак (икавац) из околине Славонске Пожеге.*

Шија̀киња ж *женска особа Шијак.*

ши́ја̄чки, -а̄, -о̄ *који се односи на Шијаке, који припада Шијацима, својствен Шијацима:* ~ говор, ~ ношња, ~ тврдоглавост.

ши́јит, -и́та м ар. *припадник муслиманске верске секте која признаје само Куран, а одбацује усмена предања и верску традицију.*

шѝјитски, -а̄, -о̄ *који се односи на шијите.*

ши́к м тур. **а.** *танак уплачан листић злата или другог метала; лажно злато, лажна позлата.* **б.** *врпца, трака или гајтан од злата или сребра, одн. боје злата или сребра.*

ши́к фр. **1.** м *смисао за лепо, складно облачење, добар, одмерен укус, елеганција:* облачити се са шиком. **2.** прид. непром. *укусно, лепо одевен, елегантан:* бити ~. **3.** (у прил. служби) *с укусом, отмено, елегантно (обично кад је реч о одевању):* носити се ~, возити се ~.

ши́ка ж *шикање, шиштање.*

шика́на и **шика̀на** ж фр. *злонамерно компликовање неког поступка, узнемиравање и стварање неприлика, тешкоћа некоме разним смицалицама, малтретирање, кињење; прогон, гоњење:* полицијска ~, прибећи шикани.

шиканира́ти, -а̀ни́ра̄м свр. и несвр. *(на)мучити (некога) шиканама, стварати, створити некоме неприлике из пакости, (из)малтретирати, кињити:* ~ службенике, ~ раднике.

шѝкара ж *густа шума са испреплетаним гранама и грмљем; шипраг, грмље, жбуње, шипраг.*

шѝкара̄је с зб. (мн. ø) *шикара, грмље, шипраг.*

ши́кати[1], ши́ка̄м несвр. *љуљати, зибати, њихати:* ~ колевку, ~ дете. ■ ~ **се** *љуљати се, зибати се, њихати се.*

ши́кати[2], ши́ка̄м несвр. *в. шикљати.*

ши́кати[3], ши́чем несвр. **1.** *испуштати шиштав, пискав глас, шиштати (о змији, гуски и сл.); шумно дисати.* **2.** фиг. *гневно грдити (некога) кроз стиснуте зубе, сикћати (на некога).*

шѝкљај м *налет шикљања, бризгања, бризгај; млаз.*

шѝкљати, -а̄м несвр. **1.** *избијати у јаком млазу, бризгати (о течности).* **2.** *наго, бујно избијати, расти, бујати, шикљати (о растињу, изданцима).*

ши́кнути[1], ши́кнем свр. **1.** *избити у снажном млазу, бризнути, линути, покуљати (о течности).* **2.** *нагло се распламсати и сукнути увис, букнути (о ватри, пламену); нагло, јако засијати, блеснути (о светлости).* **3.** *бујно израсти, избити, ижишкљати (о изданцима, растињу).* **4. а.** *јако ударити, ударити снажним замахом, ошинути, распалити, опаучити, одалами-ти:* ~ руком, ~ бичем. **б.** *опалити, испалити (из ватреног оружја):* ~ десет метака.

ши́кнути[2], ши́кнем свр. **1.** *испустити шиштав, пискав глас, зашиштати, засикћати (о змији, гуски и сл.); шумно удахнути или издахнути.* **2.** *љутито, сикћући проговорити, засикћати.*

шѝктав, -а, -о *који шикће, сикћав:* ~ глас.

шѝктаво[1] прил. *шикћући, сикћаво:* ~ проговорити.

шѝктаво[2] прил. **1.** *у јаком млазу (о течности).* **2.** *у налетима, снажно (нпр. о пламену, ватри).*

шѝктати[1], шѝкћем *несвр. према шикнути*[1].

шѝктати[2], шѝкћем *несвр. према шикнути*[2].

шѝлинг м (ген. мн. -а̄) енгл. **1.** *ранија аустријска новчана јединица.* **б.** *новчана јединица Велике Британије пре монетарне реформе, двадесети део фунте стерлинга.*

шѝло с **1.** *алат за бушење рупа, обично при шивењу дебљег материјала (коже и сл.), у облику дебље игле с дрвеном дршком.* **2.** фиг. *окретна особа која свуда стиже; немирно, несташно дете, немирко, несташко.* **3.** зоол. *врста морске рибе коштуњаче* Syngnathus acus *из пор.* Syngnathidae, *чија женка полаже јаја у тзв. лежајну дупљу мужјака.* • **вратити ~ за огњило** *узвратити једнаком мером за неко рђаво дело, осветити се, вратити мило за драго.* **изгубити се као ~ у врећи** *изгубити се без икаква трага, нестати.*

шилопе́рка ж зоол. *в. тврдоперка.*

шѝлт м нем. **1. а.** *штит, штитник на капи, качкету.* **б.** сенило, светиљке. **2.** *табла, фирма на крчми и сл.*

шѝљ м бот. **а.** *в. крупник.* **б.** *у мн.: фамилија зељастих једнокотиледоних биљака* Cyperaceae, *са троугластом или облом*

стабљиком, линеарним листовима и цветовима у класићима (у јд.: таква биљка).

ши́ља м и ж *висока мршава млада особа.*

ши́љак, -лка м **1.** *оштар врх нечега:* ~ од стреле, ~ коца, ~ мача. **2.** *предмет, оруђе, алат с оштрим врхом:* ~ за копље, израђивати шиљке. • **бери кожу на ~** *в. под брати.*

шѝљан м *врста паса шиљате главе.*

шѝљаст, -а, -о *в. шиљат.*

шѝљасто прил. *в. шиљато.*

шѝљастӧст, -ости ж *особина или стање онога што је шиљасто, шиљатост.*

шѝљат, -а и -а̀та, -о **1.** *који има оштар врх, заоштрен на врху:* ~ комад стакла, ~ дрвце, ~ брада, ~ нос. **2.** мат. *који је мањи од 90°, оштар (о углу):* ~ угао (кут).

шѝљато и **шиљà̀то** прил. *са оштрим врхом:* ~ заоштрена оловка.

шѝљатӧст, -ости ж *особина или стање онога што је шиљато.*

шѝљег, -а и **шѝљēг,** -е́га м *млад ован.*

шѝљēж ж зб. (мн. ø) *млади овнови и младе овце од годину дана.*

шиљѐже, -ета с (мн. ø; зб. им. шѝљежа̄д ж) *јагње од годину дана.*

шѝљило с *нож за шиљење оловака, резач.*

ши́љити, шѝљӣм несвр. [гл. им. ши́љēње с] **а.** *правити оштар врх на нечему, оштрити, заоштравати (дељањем, стругањем и сл.):* ~ оловку, ~ колац, ~ дрво. **б.** фиг. (уста, усне) *скупљати истурајући напред, пућити (усне).* ■ **~ се** *постајати шиљат, добијати шиљат завршетак, издуживати се и сужавати се у шиљак (нпр. о носу, бради и сл.).*

шѝљкāн, -а́на м (обично у мн.) *врста опанка с ђоном извијеним напред у облику дуге оштре кљуна:* носити шиљкане.

шѝљкаст, -а, -о *мало шиљат, шиљаст.*

шѝљкати, -а̄м несвр. **1.** *у дем. значењу шиљити (а).* **2.** *боцкати шиљком.* ■ **~ се** уз. повр. **а.** *бости се, боцкати се, подбадати се.* **б.** фиг. *пецкати се, задиркивати се.*

шѝљкāш, -а́ша м *в. шиљкан.*

шѝљнути, -нӗм свр. **1.** *мало зашиљити, заоштрити:* ~ оловку. **2.** *боцнути, убости.*

шиљòглав, -а, -о *који има шиљату главу.*

шиљòглāвка ж зоол. *у мн.: подразред риба хрскавичњача* Selachia, Plagiostomata, *у који спадају ајкуле шиљоусте (у јд.: риба из тога подразреда).*

шиљокӯра̄н, -а́на м пеј. *млад и неискусан мушкарац, жутокљунац.*

шиљòуст, -а, -о *који има шиљата уста:* ~ риба.

шиљòуста ж зоол. *в. шиљоглавка.*

шѝљчанӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на шиљак.*

шѝљчић, -а и **шѝљчӣћ,** -и́ћа м *дем. од шиљак.*

шѝми, -ија м енгл. *врста америчког пса сличног фоксироту.* • **шѝми-цѝпеле** *уске ципеле са шиљатим врхом какве су биле у моди око 1920. године и око 1960. године.*

шѝмике ж мн. *в. шими-ципеле (под шими).*

шимпа̀нза ж (шимпа̀нзо м) зоол. *мајмун* Anthropopithecus troglodytes *из пор. човеколиких мајмуна, са великим ушима, голим длановима и са развијеном интелигенцијом и способношћу опонашања, који живи у шумама тропске Африке.*

шѝмшир м тур. **1.** бот. *зимзелени украсни шиб или дрво с кожастим листовима* Buxus sempervirens *из ф.* Buxaceae, *чије се дрво користи у резбарству.* **2.** (у атриб. служби, у полусложеницама) *који је од шимшира, шимширов:* ~ седло.

шимшӣрика ж бот. *в. вејрина.*

шѝмширов, -а, -о *који се односи на шимшир, који је од шимшира:* ~ лишће, ~ грана, ~ седло.

шѝмшировина ж *шимширово дрво (као грађа).*

ши́на и **ши́на** ж нем. **1.** *једна од две паралелне челичне траке с одређеним профилом прилагођеним намени, којима се крећу возови, трамваји и слична кола с гвозденим точковима, трачница:* железничке шине, трамвајске шине, ићи по шинама, искочити из шина. **2.** *дугачак комад профилираног челика који служи као носач.* **3.** *гвоздени обруч којим се стежу и држе напслаци на точку, дуге на буретy и сл.* **4.** мед. *потпорни предмет од чврстог или савитљивог материјала (од плетене жице, метала, дашчица, гипса и сл.) који служи за имобилизацију преломљених екстремитета, удлага.*

ши́ндра ж нем. (обично зб.) *дашчице (одн. дашчица), обично борове или букове, за покривање крова:* зграда покривена шиндром.

шѝндран, -а, -о *покривен шиндром:* ~ кров, ~ кућа.

шѝндрика ж *дашчица шиндре; шиндра.*

шино́бус и **шѝнобус** м нем. *моторни воз сличан аутобусу, без посебне локомотиве, с погонским уређајем и возачем у путничком вагону, који служи за превоз путника на краћим релацијама.*

шино́бускӣ и **шѝнобускӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на шинобус:* ~ композиција, ~ превоз.

шѝнскӣ и **шѝнскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на шине, који се креће шинама:* ~ возило.

шѝнтер м нем. **1.** *онај чије је занимање хватање паса и мачака луталица или уклањање угинулих животиња и дерање њихове коже, стрводер, живодер.* **2.** фиг. *онај који бездушно искоришћава друге, гуликожа, кашар, лихвар, зеленаш.*

шѝнтēрница ж *простор ија, зграда или место где шинтери убијају похватане псе и мачке и деру им кожу, стрводерница, живодерница, кафилерија.*

шѝнтерскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на шинтере, стрводерски.*

шѝнути, -нӗм свр. **1.** *ударити нечим танким, еластичним, ошинути, шибнути; уопште ударити снажно, јако, млатнути:* ~ бичем; ~ по образу. **2. а.** *потећи у јаком млазу, шикнути, бризнути (о течности).* **б.** *зафијукати, зазвиждати (нпр. о мецима).* **3.** (погледом, очима) фиг. *оштро, строго погледати.* **4.** (у клетви) *погодити, ударити; ујести.* – Шинула те змија. ■ **~ се** *ошинути се, јако се ударити:* ~ бичем, ~ трском.

шѝњел, -а и -ѐла м рус. *горњи дугачки војнички капут, војничка кабаница.*

шѝњелчић м *дем. од шињел.*

шѝњōн, -о́на м фр. *умешак у коси од туђих власи.*

ши́п м (мн. ши́пови) **1.** *зашиљен дирек, балван или стуб од дрвета, бетона или челика побијен усправно у дно воде или у земљу као носач терета или ослонац бране:* дрвени ~, челични ~, бетонски ~. **2. а.** *покретна гвоздена шипка којом се причвршћују врата и прозори за лежиште (праг, одн. оквире).* **б.** *гвоздени клин на који се навлачи реза и о који се веша катанац.* **в.** *клин на пумпи или парном котлу.*

ши́пак, -пка м **1.** бот. **а.** *в. нар.* **б.** *плод руже, шипурак.* **в.** *дивља ружа.* **2.** вулг. *палац стављен између кажипрста и средњака као знак погрде или прекосног одбијања, ускраћивања нечега:* показати некоме ~. • **пун као ~** *јако пун, препун, набијен, крцат.*

шипа́рац, -рца м *одрасли дечак.*

шипа̀рачкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на шипарце, који припада шипарцима, својствен шипарцима:* ~ неозбиљност.

шипа̀рачки прил. *на шипарачки начин, као шипарац:* ~ заљубљен.

шипа̀рица ж *одраслија девојчица.*

шипа̀ричкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на шипарице, који припада шипарицама, својствен шипарицама.*

шипа̀рички прил. *на шипарички начин, као шипарица.*

шипа́рство с *шипарачко, одн. шипаричко доба, доба пуног сазревања, пубертет.*

шипа́рче, -ета с (мн. ø) *дем. и хип. од шипарац и шипарица.*

шипа̀рчић м *дем. и хип. од шипарац.*

ши̏пила, ши̏пӣлā с мн. *део ткачкоī разбоја, две дашчице које држе брдила за забрдњачу.*

ши̏пка ж (дат. ши̏пци; ген. мн. ши̏пкӣ (ши̏пāкā)) **а.** *дужи и ужи четвртасти комад метала, дрвета и др. тврдоī материјала, који се користи у īрађевинарству и др.*; *īалица:* метална ~, челична ~, алуминијумска ~, дрвена шипка. **б.** *уопште предмет у облику шипке, īалице:* шећерна ~. • **го као** ~ *који је без иīде ичеīа, īуки сиромах.* **као** ~ **уз бубањ** *в. īод бубањ.*

ши̏пкаст, -а, -о *који је у облику шипке, сличан шипки; израђен у шипкама:* шипкасти материјал.

ши̏пков, -а, -о *који се односи на шипак, који īрипада шипку, који је од шипка:* ~ грм, ~ цвет, ~ сок.

ши̏пковина и **ши̏пковина** ж *шипково дрво.*

ши̏прāг, -а́га м и **ши̏прā̄жје** с *īусто израсло шибље, жбуњ, īрмље.*

Ши̏птāр м *в. Албанац.*

Ши̏птāрка ж (дат. -ки) *в. Албанка.*

ши̏птāрскӣ и **ши̏птарскӣ,** -ā̄, -ō̄ *који се односи на Шиīтаре, албански:* ~ језик, ~ ношња.

ши̏птāрски и **ши̏птарски** прил. *на шиīтарски начин; шиīтарским језиком:* говорити ~.

шипу́рак, -рка м бот. **а.** *īлод руже, обично дивље руже, шипак.* **б.** *дивља ружа.*

ши̏пчанӣ, -ā̄, -ō̄ *који се односи на шипак, шипурак:* шипчана зрнца.

ши̏пчити, -ӣм несвр. разг. *īешачити дуīо и наīорно:* ~ узбрдо.

ши̏пчица ж *дем. од шипка.*

ши̏пчи̏ште с *место на īушци īде се утиче шипка којом се набија īушка.*

ши̏р м песн. *ширина.*

ши́ра ж тур. *слатко вино; слатки сок зрелоī īрожђа (или друīоī воћа) у коме још није īочело алкохолно врење, мошт.*

ши̏ран, -рна, -о песн. *широк.*

ши̏рилац и **ши́рилац,** -иоца м *онај који нешто шири, разноси, разносач, īреносилац; īропаīатор:* ~ клица, ~ заразе, ~ вести, ~ идеја.

ширѝна ж **1.** *димензија која се īружа у īоīречном īравцу, растојање између бочних страна некоī тела, īовршине; величина тоīа īростирања:* ~ ормара, ~ собе, ~ платна. **2.** *раван īредео, īростор великих размера, īоље, īучина; отворен неоīраничен īростор, īространство:* извести се на ширину, чезнути за ширином. **3.** *расīрострањеност, раширеност неке īојаве; обсеī, размере, величина неке īојаве:* ~ покрета, ~ самоуправе, ~ устанка. **4. а.** *широкоīрудост, великодушност:* нечија ~ и образованост. **б.** *несīутаност, слобода; лаīодност, īријатност.* **5.** *усмереност (īоīледа, схватања) у више īравца, свеобухватност; исцрпност:* ~ погледа, ~ схватања, ~ науке. **6.** књиж. *излаīање у īојединостима, детаљно излаīање, ошир̏ност; развученост:* епска ~ (романа). • **географска** ~ геогр. *удаљеност некоī места на север или на јуī од екватора, изражена у стīеīенима:* северна географска ~, јужна географска ~.

ши̏рит м тур. *украсни īоруб, īајтан или īерваз на одећи; украсни īајтан или трака на униформи као знак чина:* златни ~.

ши̏ритељ и **ши́ритељ** м *в. ширилац.*

ши̏ритӗљка и **ши́ритӗљка** ж *она која нешто шири, разноси; īропаīаторка.*

ши́рити, ши̏рӣм несвр. [гл. им. ши́рēње с] **1. а.** *чинити ширим, īространијим, истезати у ширину, раширивати; развлачити:* ~ чарапе, ~ ципеле, ~ одећу; ~ усне. **б.** *размицати īранице (нечеīа), īовећавати обим, обсеī (нечеīа), увећавати, īрошириваши:* ~ границе, ~ простор, ~ видике, ~ знање. **в.** *оīружати целом īовршином, расīростирати, развијати:* ~ рубље, ~ ћебе, ~ тепих, ~ заставу. **2. а.** *īокретати, размицати лево и десно (руке, ноīе); широко раскриљивати, размахивати (крила).* **б.** (очи) *широко отварати (очи), зачуђено, изненађено īледати.* **3. а.** *разносити, расīрострūирати (īласове, īриче, вести), разīлашавати:* ~ гласове, ~ вести, ~ славу, ~ пропаганду. **б.** *чинити да нешто узме маха, да добије широку расīрострањеност:* ~ страх, ~ панику, ~ заразу, ~ писменост, ~ пустош. **4.** *исīуштати из себе мирис, задах, испарење исīуњавајући њиме īростор:* ~ мирис, ~ задах, ~ вонь. ■ ~ **се 1. а.** *īостајати шири, размицати се, растезати се, развлачити се у ширину (нīр. о одећи, обући, колу итд.).* **б.** *размицати се лево и десно; раскриљивати се (о рукама, крилима и сл.).* **в.** *широко се отварати, роīачити се (о очима).* **г.** *īостајати дебљи, īунији, īојити се:* ~ се у телу (у куковима и сл.). **2.** *размицати, īрошириваши īранице; заузимати, захватати широк īростор, īружати се великим īространством (нīр. о држави, насељу, īашњацима итд.).* **3. а.** *īроносити се, разносити се, расīрострūирати се (о īласу, вестима, īричи), разīлашавати се.* **б.** *узимати маха, добијати све веће размере, īостајати све расīрострањенији (нīр. о неком īокрету, епидемији, утицају итд.).* **4.** *струјати, запахњивати, расīрострūирати се (о мирисима, испарењима и сл.).* **5.** *удобно, комотно се неīде намештати, настањивати, уживати, користити неко добро, комфор, башкарити се:* ~ у дворцу, ~ се на имању, ~ се на каучу.

ши̏рок, -о̀ка, -о (комп. ши̏рӣ) **1. а.** *који има знатну ширину, чија је ширина већа од īросечне:* ~ улица, ~ кревет, ~ пут, широка рамена. **б.** (са допуном која значи меру) *који је одређене ширине:* пут ~ 2 метра. **в.** *īростран, комоīан; већи, одн. шири неīо шīо је īотребно:* ~ одело, широке ципеле. **г.** *који се īружа у даљину, надалеко и нашироко, који заузима велики īростор, веома īростран; īолем, оīроман, бескрајан:* ~ поље, ~ простор, ~ море, ~ пространство, ~ свет. **2.** *који обухвата многе īојединости, усмерен у више īравца неке делатности, науке и сл., вишестран, свестран; исцрīан; оīширан:* широки погледи, широка схватања, ~ образовање, ~ познавање нечега, ~ дебата, ~ култура; шири извод из нечега. **3. а.** *који се односи на најбројније, најмасовније слојеве друштва:* ~ јавност, ~ публика, широке народне масе, ~ круг читалаца. **б.** *који обухвата велика īодручја, области делатности, велики број лица итд., масован:* ~ акција, широки īокрет, ~ примена, ~ употреба, широки фронт. **4. а.** (само у комп. и суп.) *који се īростире даље од уже заједнице, који обухвата већи īростор од уже заједнице:* шира домовина, шири завичај. **б.** *чије је īојмовно, смисаоно īоље веће:* у ширем смислу, ~ појам. **5.** *великодушан, широкоīруд; дарежљив:* имати ~ срце, ~ душа. • **бити широке воље** *бити добро расīоложен, весео.* **бити широке руке** *в. īод рука.* **широки колосек** *колосек чије су īрачнице, шине на већем размаку.*

ши̏роко с (м) итал. *īоīао јужни или југоисточни ветар који дува у Средоземљу и на Јадрану, југо.*

широ̀ко прил. (комп. ши̏рē и ши̏ре) **1. а.** *са знатном ширином, знатно у ширину, раширено:* ~ скројена хаљина, ~ се гранати, ~ раскрилити крила, ~ размаћи руке, ~ отворена врата. **б.** *са знатним размаком, размакнуто, одвојено:* ~ одвојени редови, ~ разредити саднице. **в.** *с великим замахом руке и др.*: ~ замахивати (руком, косом), ~ сејати око себе. **г.** *јако ширећи, развлачећи (нешто):* ~ зинути, ~ отворити очи. **д.** *ширећи (руке); раскречујући (ноīе), раскречених ноīу, раскречено:* ~ загрлити некога; ~ се раскречити. **2.** *на широком, великом īростору, захватајући широк, велики īростор, īовршину; на све стране, надалеко:* ~ распрострањена појава, ~ захваћен простор, ~ одјекнути. **3. а.** *у великом броју, масовно:* ~ учествовати у акцији, ~ развити физичку културу. **б.** *у великоī мери, обиму, знатно, увелико:* ~ развити привреду, ~ употребљавати (нешто). **4.** *у īојединостима, детаљима, īодробно, исцрīно, īошанко; оширно:* ~ развезати причу, ~ описивати нешто, ~ заснована прича.

широко- *као īрви део īридевских, именичких и др. сложеница означава широко захватање, īростирање īојаве или знатан стīеīен особине исказане друīим делом сложенице:* широкогруд, широконос, широколиснат, широкогрудо, широконосац, широкогрудност.

широ̀ковид, -а, -о *који је широких видика, широких īоīледа, схватања:* широковиди визионар.

широкòвидо прил. *са широким пољедима, схватањима.*

широкòвидōст, -ости ж *особина онога који је широковид.*

широкòруд, -а, -о и **широкòрудан,** -дна, -о *који има пуно разумевања за друге, увиђаван; несебичан, великодушан, племенит; дарежљив:* ~ човек, ~ душа.

широкòруд(н)о прил. *с пуно разумевања за друге, несебично, великодушно, племенито:* ~ пружити помоћ, ~ поступити.

широкòруд(н)ōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога који је широкоруд(ан), великодушност, племенитост, несебичност.*

широколи̏снат, -а, -о *в. широколист.*

широкòлист, -а, -о и **широкòлистан,** -сна, -о *који има широко лишће:* ~ цвеће, ~ смоква, ~ папрат.

широкòнос, -а, -о и **широкòносан,** -сна, -о *који има широк нос:* широконос(н)и мајмуни.

широкòносац, -сца м зоол. *у мн.: подред малих мајмуна широка носа* Ceboidea (Platyrrhina, Hesperopithеci), *широконоси мајмуни (у јд.: такав мајмун).*

широкòплеће и **широкоплѐћат,** -а, -о *који има широка плећа:* ~ горштак.

широкòрог, -а, -о *чији су рогови размакнути широко у страну:* ~ говече.

широкòтрачан, -чна, -о *чије су трачнице, шине постављене на широком одстојању (преко 1,5* m*):* ~ пруга.

широкòцēвка јек. **широкòцијевка** ж *пушка са широком цеви.*

ши́ром и **ши́роm** прил. **1.** *на све стране, свуда:* ~ одјекнути. **2.** *целом ширином, потпуно, сасвим:* ~ отворена врата, ~ отворена уста. **3.** (у служби предлога) (с ген.) *с краја на крај, целим пространством (нечега):* ~ света, ~ земље, ~ Србије.

ши́роња м (мн. ж) **1.** *човек широких плећа, рамена, плећат човек; угојен човек нижег раста, дежмекаст, здепаст човек.* **2.** *во широко размакнутих рогова.*

ши́рӯн, -у́на м зоол. *у мн.: породица грабљивих морских риба* Carangidae *из подреда гргечке (у јд.: риба из те породице).* • **оштрооки ~** *врста шируна* Trachurus trachurus.

ши̏ти, ши̏јēм (имп. ши̏ј; трп. ши̏вен, -ена) несвр. **1. а.** *састављати концем удевеним у иглу искројене делове тканине, коже и сл. израђујући одећу, обућу и друго:* ~ хаљину, ~ панталоне, ~ јастучницу. **б.** *спајати хируршким концем разрезане, раздвојене делове ткива.* **2.** фиг. **а.** *брзо ићи, јурити, трчати:* ~ кроз шуму. **б.** *убрзано испаљивати метке на неки циљ (о ватреном оружју); пролазити, пролетати великом брзином (о метку из ватреног оружја).* **3.** разг. (некога) *имати бољи успех, бити бољи од некога, надмашивати, превазилазити некога:* увелико ~ некога. • **нит се шије нит се пара** *каже се за онога који је стално на истој мери, у истом стању, који се не мења (обично за особу подмаклих година).* **шио ми га Ђура (Ђуро)** разг. *каже се кад се с неверицом слуша нечија прича, није него.*

ши̏ħār, -а́ра м тур. **а.** *оно што се зарадило, опљачка, плен, пљачка.* **б.** *лако остварена добит; добитак, корист:* богат ~, добар ~.

шиħа̀рина ж *ауг. од шиħар.*

шиħа́рити, ши̏ħārи̏м свр. и несвр. [гл. им. шиħа́рење с] *стећи, стицати шиħар; олако стећи, стицати, зарадити, зарађивати.* • **~ у мутном** *в. ловити у мутном (под ловити).*

шиħа̀рџија м (мн. ж) *безобзиран човек увек спреман да извуче шиħар, лакомац који у свему хоће да ушиħари; пљачкаш, гуликожа.*

шиħа̀рџи̏ски, -а̄, -о̄ *који се односи на шиħарџије; својствен шиħарџијама:* ~ природа.

шиħа̀рџи̏ски прил. *на шиħарџијски начин, безобзирно користећи прилику да се извуче корист.*

ши́ħе с (мн. ø) **1.** *предмет који се шије:* седети са шиħем у рукама. **2.** *шивење:* бавити се шиħем.

ши̏ф, -а и ши̏фа м (мн. ши̏фови и ши̏фови) фр. штамп. *отисак штампаног текста на широкој траци папира, на коме се врши коректура пре прелома у стране, шпалта.*

ши̏фарски, -а̄, -о̄ *који се односи на шифру, на шифре:* ~ знак.

ши̏фōн, -о́на м фр. *врста танког белог платна фабричке израде.*

ши̏фōнски, -а̄, -о̄ *који је од шифона:* ~ рубље.

шифо̀њēр, -е́ра м фр. *орман за одело и рубље.*

шифо̀њērски, -а̄, -о̄ *који се односи на шифоњер:* ~ ладица.

ши̏фра ж (ген. мн. ши̏фāрā и ши̏фрī) фр. **1.** *тајно писмо, писмо за тајну преписку или тајно обележавање нечега, систем знакова у коме слова, речи и бројке имају уговорену измењену вредност и који се могу протумачити само помоћу утврђеног, договореног кључа:* послати шифром извештај, читати шифре, тумачити шифре. **2.** *ознака која се ставља уместо имена аутора неког научног, стручног, књижевног или уметничког дела, уместо имена проналазача и сл. кад се жели сачувати тајност ауторства:* дати свој рад под шифром.

ши̏франт м *онај који се служи шифром, шифрама, онај који тумачи шифру, шифре.*

ши̏франтски, -а̄, -о̄ *који се односи на шифранте.*

ши̏фровати, -рујēм (шифри́рати, ши̏фрӣрām) свр. и несвр. *(на)писати, саопштити, саопштавати шифром:* ~ писмо.

ши̏хта ж нем. **1.** *група радника која ради у једној смени:* прва ~, друга ~. **2.** *радно време у једној смени:* ноћна ~, одрадити ноћну шихту. **3.** *материјал, сировине које се прерађују у металуршком процесу (руде, комади метала, кокса и др.).*

ши̏ц *узвик за терање мачака.*

ши̏цати, -а̄м несвр. оном. *терати мачке узвиком шиц.*

ши̏цкати, -а̄м несвр. оном. *шуштати избијајући у слабом, танком млазу (нпр. о млеку при мужи).*

ши̏чан, -а, -о *начињен од шика, варка.*

ши̏ш[1] м тур. нар. **1.** *ивоздени ражањ.* **2.** *шупаљ штап.* • **го као ~** *који нема ништа, веома сиромашан, пуки сиромах.*

ши̏ш[2] *узвик за терање кокошију.*

ши́ша м *онај који се ошишао; кратко ошишан човек или дете;* уп. шишо.

ши̏шав, -а, -о *који има кратко подшишану косу; ошишан:* ~ девојчица.

шишà на ж тур. ист. *врста дуге пушке.*

шишáрац, -рца м зоол. **а.** *назив за више врста инсеката опнокрилаца из пор.* Cynipidae, *који на лишћу стварају шишарце, бабушкар:* ружин ~, храстов ~. **б.** *у мн.: род таквих инсеката, мушице шишкарице, бабушкари* Cecidomyidae. • **прави ~** *инсект опнокрилац* Cynips gallae tinctoriae *из пор. осе шишкарице, који на храстовом лишћу ствара велике шишарице богате танином, који се употребљава за штављење коже и прављење мастила.*

шишàрица ж **1.** *округласта израслина на лишћу, пупољку, цвету и другим биљним органима храста, руже и др. биљака која настаје убодом мушица шишкарица, бабушка, шишка.* **2.** *в. шишарка.* **3.** зоол. *в. оса шишкарица (под шишкарица).*

ши̏шāрка ж (дат. -рци; ген. мн. -кӣ (ши̏шарāкā)) **1.** бот. *округласт или купаст плод четинара, који настаје одрвењавањем спирално поређаних љуски којима су заштићене семенке:* јелова ~, борова ~. **2.** *в. шишарица (1).*

шишàруша ж зоол. *в. шишарац (а).* • **осе (зоље) шишаруше** *в. осе (зоље) шишкарице (под шишкарица).*

ши́шати, ши̏шām несвр. **1. а.** *скраћивати или потпуно одсецати косу или браду маказама, машином и сл., стрићи:* ~ косу, ~ браду, ~ бркове. **б.** *уопште сасецати, поткресивати, скраћивати маказама или сличном направом:* ~ траву, ~ живицу, ~ руно. **в.** (некога) *уређивати нечију косу, фризуру скраћујући, одсецајући је:* ~ даме. **2.** фиг. разг. **а.** *експлоатисати, пљачкати,*

ѝлобити: ~ сељаке. **б.** *ѝретицати, ѝревазилазити некоѓа (у нечему):* ~ некога у знању. **3.** фиг. **а.** *учестано, у рафалима ѝуцати; ѝролетати фијучући (о мецима из ватреног оружја):* ~ по честару. **б.** *кретати се веома брзо, дувати (о ветру); јурити, летети ѝраво:* ~ поред зграде. ■ **~ се а.** *шишати своју косу или браду.* **б.** (код некога) *одлазити код некоѓа на шишање, фризирање, користити услуге шишања код некоѓа:* ~ се код модног фризера. • **шишано кумство** етн. *свечан обред ѝрвог шишања детета у коме онај који шиша дете ѝостаје кум детету и његовој ѝородици.* **ко те (вас) шиша?** жарг. *коѓа је бриѓа за тебе (вас)?*

ши́шка ж (дат. -ки; ген. мн. ши́шкӣ (ши́шака̄)) (обично у мн.) *кратко ѝодсечена коса на челу, ѝрамен или увојак косе који ѝада на чело:* имати шишке, носити шишке.

шишка̀рица ж зоол. **а.** *в. шишарац (а).* **б.** *у мн.: в. осе (зоље) шишкарице.* • **осе (зоље) шишкарице** *ѝородица инсеката* Cynipidae *из реда оѝнокрилаца, чије ларве стварају шишарице, шишке на лишћу и др. орѓанима неких биљака.* **мушице (мухе) шишкарице** *ѝородица инсеката двокрилаца* Cecidomyidae, *чије женке ѝолажу јаја у цвет и лист изазивајући стварање квржастих израслина – шишарица, шишки.*

ши́шкати, -а̄м несвр. оном. **1.** *успављивати дете љуљајући ѓа и умирујући ѓласовима „ш-ш“.* **2.** *умиривати тепајући и милујући:* ~ коња.

ши́шкица ж *дем. од* шишка[1].

ши́шко м *кратко ошишан дечко.*

ши́шмиш м зоол. *в. слепи миш (ѝод миш).*

ши́шнути, -нӗм свр. оном. *зашиштати; засикташи:* ~ кроз нос, ~ кроз зубе.

ши́шо, -а и -ӗ м *онај који се ошишао; кратко ошишан човек или дете;* уп. шиша.

ши́штав, -а, -о *који шишти, ѝраћен шиштањем; ѝригушен (о ѓласу).*

ши́штаво прил. *шиштећи; ѝригушено:* ~ звиждати, ~ говорити.

ши́штавӧст, -ости ж *особина оноѓа што је шиштаво:* ~ гласа.

ши́штати, -тӣм несвр. оном. **1. а.** *исѝуштати, одавати ѝригушен шум (који ѝодсећа на ѝродужени изговор суѓласника „ш“); говорити стегнутих зуба, ѝригушеним ѓласом (у љутњи или шаѓњи):* ~ кроз зубе, ~ од беса. **б.** (на некога) фиг. *исмољавати велику нетрпељивост ѝрема некоме, беснети, сикташи (на некоѓа).* **в.** *исѝуштати оштар, ѝискав ѓлас, шикати, сикташи (о ѓуски, змији и сл.).* **г.** *фијукати, звиждати (нпр. о коси кад се коси, о мачу и сл.).* **д.** *одавати резак звук, ѝиштати (нпр. о ѓајдама, о ѝари ѝри кувању ѝод ѝритиском и сл.).*

ши́шуља ж агр. *врста ѝшенице без осја на класу, голија.*

шкàкљати, -а̄м несвр. **а.** *лаким учесталим додирима ѝрстију или неким ѝредметом дражити, голицати:* ~ некога по табанима. **б.** *уѝоште изазивати надражаје чула (нпр. о мирису у носу).*

шкàкљив, -а, -о **1.** *осетљив на шкакљање, голицљив:* бити ~. **2.** фиг. *који може ѝовредити нечију осетљивост, тућалив, деликатан, неуѓодан, непријатан:* ~ питање, ~ ствар.

шкàкљиво прил. **1.** *изазивајући шкакљање, дражећи, голицаво:* ~ додиривати. **2.** фиг. *ѝовређујући нечију осетљивост, неуѓодно, непријатно, тућаливо, деликатно:* ~ деловати, поставити питање ~.

шкàкљивӧст, -ости ж **а.** *особина оноѓа који је шкакљив, голицљивост.* **б.** фиг. *особина оноѓа што је тућаливо, тућаливост, деликатност:* ~ питања.

шкàкљити, -ӣм несвр. *в. шкакљати.*

шкàмп м итал. зоол. *врста малог црвенкастог дуѓорепог рака* Nephrops norvegicus, *који се једе, норвешки рак.*

шкàмӯт м оном. *резак ѝродоран ѓлас младог ѝса, оштро кевтање, цичав лавеж.*

шкамӯтати, шкàмућӗм несвр. оном. *лајати реским цичавим ѓласом, скичати, цичати (о младом ѝсу).*

шкамӯтнути, шкàмӯтнӗм свр. оном. *оѓласити се шкамутом, зацичати, штектнути (о младом ѝсу).*

шкàре, шкàра̄ ж мн. нем. *в. маказе:* гвоздене ~, сећи шкарама.

шкàрице ж мн. *дем. од шкаре.*

шкàрпа ж итал. *коса страна, косина, бок некоѓ усека или насиѝа.*

шкарпи́на ж зоол. *в. шкрѝина.*

шкàрт м итал. **1.** *лоша, неупотребљива роба, неквалитетан или неупотребљив ѝроизвод који се обично одбацује:* одбацити ~. **2.** фиг. *особа која се ѝри избору одбаци као неспособна, неѓодна за неки ѝосао, особа која ни је ни за шта; онај који је трајно неспособан за војску:* прогласити некога за шкарта. **3.** (у атриб. служби, непром.) *који се одбацује као неупотребљив, лош:* ~ роба.

шкартӣрати, шкàртӣра̄м свр. и несвр. **а.** *издвојити, издвајати и одбаци(ва)ти као шкарт:* ~ робу, ~ ципеле. **б.** *отпуститии, отпуштати са ѝосла, из службе због неспособности за тај ѝосао или службу:* ~ двојицу регрута, ~ раднике.

шкѐмбав, -а, -о пеј. *који има велики трбух, трбушаст.*

шкѐмбе, -ета с тур. **1. а.** *говеђи бураѓ; јело сремљено, зготовљено од бураѓа, шкембићи.* **б.** подр. *трбух, стомак:* имати велико ~. **2.** фиг. *мало дете.*

шкемби́ћи, -и́ћа̄ м мн. *јело сремљено од шкембета, говеђег бураѓа:* наручити шкембиће.

шке́мбо, -а и -ӗ м и **шке́мбоња** м (мн. ж) пеј. *човек с великим трбухом, трбоња.*

шки́ја ж тур. *крижумчарени домаћи дуван; херцеговачки ситно резани дуван.*

шки́ља ж **1.** и м *шкиљава особа.* **2.** *лампа која шкиљи.*

шкӣљав, -а, -о **1.** *који шкиљи, који ѓледа ѝолузатворених очију, жмирав; зрикав, разрок:* ~ човек; шкиљаве очи. **2.** *који одаје слабу светлост:* ~ лампа, ~ светиљка.

шкӣљавац, -а̄вца м пеј. *шкиљав човек.*

шкӣљаво прил. **1.** *шкиљећи, жмиркаво; разроко, зрикаво:* ~ гледати. **2.** *слабо светлећи:* ~ светлети.

шкӣљавӧст, -ости ж *особина и стање оноѓа који је шкиљав, жмиркавост; разрокост, зрикавост.*

шки́љити, -ӣм несвр. [гл. им. шки́љӗње с] **1.** *ѓледати ѝолузатворених очију, чкиљити, жмурити; ѓледати зрикаво, бити зрикав, разрок.* **2.** (у (на) некога) *ѓледати усредсређено, ѝорно некоѓа, зурити, ѝиљити (у некоѓа).* **3.** *одавати слабу, ѝригушену, ѝритуљену светлост, слабо светлети (о ламѝи, светиљци).*

шкӣљнути, -нӗм свр. *ѝоѓледати шкиљећи.*

шклобӧтати, -ӧбоћӗм несвр. оном. *в. шоботати.*

шклопӧтати, -ӧпоћӗм несвр. *клоѝотати, клоѝарати.*

шклӧпӧција и **шклопо́ција** ж фам. *дотрајала, скоро неупотребљива ствар, крнтија, олупина (обично стари дотрајали аутомобил, аутобус и сл.).*

шкљӧц оном. *узвик за ѝодражавање звука који је ѝроизведен одвајањем обарача на ѝушци, окретање кључа у брави и сл. или ударање зуба о зуб.*

шкљо́ца ж **1.** *џепни ножић, бритва са дрвеном или рожнатом дршком или корицама на склапање у којима нож слободно шкљоца.* **2.** пеј. *стара дотрајала, зарђала ѝушка кремењача, шкљоцара.*

шкљӧцав, -а, -о *који шкљоца, расклиман:* ~ пушка.

шкљӧцӣј м оном. *кратак оштар звук ѝри одвајању обарача ѝушке, окретању кључа у брави и сл.*

шкљӧцара ж пеј. *стара, дотрајала ѝушка (која често затаји).*

шкљӧцати, -а̄м несвр. оном. **а.** *одавати кратке оштре звуке ѝри одвајању обарача ѝушке, окретању кључа у брави, шишању маказама, ударању зуба о зуб и сл. (о ѝушци, брави, ма-*

казама, зубима и сл.). **б.** *изазивати, стварати такве звуке:* ~ маказама, ~ фото-апаратом, ~ зубима.

шкљо̀цкати, -а̄м несвр. *дем. према* шкљоцати.

шкљо̀цнути, -нѐм свр. оном. *произвести шкљоцај.*

шко̀дити, -ӣм несвр. [гл. им. шко̀ђе̄ње с] (некоме, нечему) *наносити штету (некоме, нечему), неповољно утицати на некога, на нешто, штетити, сметати:* ~ организму, ~ здрављу, ~ некоме.

шко̀дљив, -а, -о *који шкоди (некоме, нечему), штетан, неповољан:* ~ утицај.

шко̀дљивӧст, -ости ж *особина онога што је шкодљиво, штетност.*

шко̀ла и **шко̀ла** ж **1.** *васпитно-образовна установа за децу и одрасле у којој се стичу основна и системска знања из разних наука, струка и вештина и изграђује морална и друштвена личност ученика, васпитаника; зграда у којој се налази таква установа:* осмогодишња ~, стручна ~, техничка ~, економска ~, пољопривредна ~, медицинска ~, бродарска ~, рударска ~. **2. а.** *настава у школи, наставни, школски часови:* вратити се кући после школе. **б.** *похађање школе (1), школовање:* прекинути школу, завршити школу. **в.** зб. *ученици и наставници школе (1) као целина, колектив.* – Цела школа је отишла на екскурзију. **3.** фиг. *животно искуство; поука из искуства.* – То му је добра школа. – Нека ти то убудуће буде школа. **4.** *посебан правац у науци или уметности, учење, смер:* филозофска ~, стоичка ~, Платонова ~, Вукова ~, позитивистичка ~. **5.** *в. школица (2):* играти се школе. • **Велика** ~ ист. *високошколска установа из које се развио Београдски универзитет.* **висока** ~ *факултет.* **виша** ~ *образовна установа у којој ученици, студенти стичу знања из разних области након завршетка средње школе.* **основна** ~ *обавезна школа за децу одређеног узраста у којој се стиче основна писменост и систематизована основна општа знања.* **средња** ~ *школа у којој ученици стичу систематизована знања из разних стручних области после завршетка основне школе.*

школа́рац, -рца м разг. *онај који се школује, ђак, ученик неке школе.*

школа̀рина ж *новчани износ, такса која се уплаћује за школовање у неким школама.*

школа̀рица и **шко̀ла̄рка** ж разг. *ученица неке школе.*

шко́лац, -лца м *ђак, ученик, школарац.*

шко̀лица и **шко̀лица** ж **1.** *дем. од школа.* **2.** *врста дечије игре која се игра плочком на плочнику с квадратима обележеним кредом:* играти се школице.

шко̀ловӑн, -а, -о *образован, учен:* ~ човек.

шко̀ловӑнӧст, -ости ж *стање, својство онога који је школован, образованост, ученост.*

шко̀ловати, -лӯјем несвр. (некога) **1.** *омогућавати некоме да похађа школу пружајући му материјалну, новчану помоћ, слати у школу:* ~ сина. **2.** *обучавати, учити (некога) у школи:* ~ врсне кадрове. ■ ~ **се** *похађати школу, учити, образовати се у школи:* ~ у иностранству.

шко̀лскӣ и **шко̀лскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на школу, који припада школи, који је у вези с школом и наставом у школи и сл.:* ~ зграда, ~ систем, ~ програм, ~ задатак, ~ брод. **2.** *који садржи све битне одлике једне појаве у одговарајућој мери, који се може узети као модел, образац неке појаве, типичан:* ~ пример малограђаштине. **3.** *који се круто држи критеријума једне школе, једног схватања, шаблонски:* ~ критика.

шко̀лски и **шко̀лски** прил. *на школски начин, према схватањима, мерилима школе, као у школи:* ~ поучан пример.

шко̀лство с *школски систем, организација и делатност школе као васпитно-образовне установе:* закон о школству.

шко̀љ, шко̀ља и **шко̀љ** м итал. **а.** *мање острво, острвце, оточић.* **б.** *морски гребен, хрид.*

шко̀љӣћ, -и́ћа м *дем. од школ.*

шко̀лька ж (дат. шко̀љци; ген. мн. шко̀лькӣ (шко̀љака̄)) **1.** зоол. **а.** *морски или слатководни мекушац из истоимене класе:* морска ~, речна ~, барска ~, бисерна ~. **б.** *у мн.: класа мекушаца* Lamellibranchiata, *сплоштеног тела које је обавијено љуштуром састављеном од два насрамна приљубљена капка, шкољкаши (у јд.: мекушац из те класе).* **в.** *љуштура шкољке (1а) (одн. један од њених капака) која штити њено тело:* скупљати шкољке. **2.** анат. **а.** *део спољашњег уха по облику сличан поклопцу шкољке (1а), који повезан са ушним каналом служи за преношење звучних надражаја, утисака на бубну опну.* **б.** *преграђени део, преграда носне шупљине; носна кост, шкољкача:* носне шкољке. **3. а.** *предмет, одн. део предмета који обликом подсећа на поклопац шкољке (1а):* ~ телефонске слушалице, ~ длана. **б.** *спољна металка конструкција возила, каросерија:* ~ аутомобила.

шко̀љкӑр, -а́ра м *човек који се бави вађењем и продајом шкољака.*

шко̀љкаст, -а, -о *који подсећа на шкољку, који је по облику сличан шкољки (1а):* ~ изглед, ~ предмет.

шко̀љкача ж анат. *носна кост која је у облику поклопца шкољке (1а).* • **голема** ~ зоол. *врста морске шкољке* Tridaena gigas.

шко̀љкӑш, -а́ша м зоол. *в. шкољка (1б).*

шко̀љкица ж *дем. од шкољка.*

шко̀љскӣ и **шко̀љскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на школ, на школье, острвски, оточки.*

шко̀љчица ж *дем. од шкољка.*

шко̀пац, -пца м **а.** *ушкопљен, кастриран ован.* **б.** *ушкопљеник, евнух.*

шко̀пити, -и́м несвр. [гл. им. шко̀пљѐње с] *вршити кастрацију, кастрирати, ушкопљавати, јаловити:* ~ вепрове, ~ овнове.

шко̀рпија ж **1.** *в. скорпија.* **2.** (Шкорпија) астр. *сазвежђе на јужној небеској хемисфери; (шкорпија) зодијачки знак.*

шкорпѝӧн, -о́на м **1.** *в. скорпион.* **2.** *врста ватреног оружја.*

шкра́бало с (м) (мн. с) пеј. *особа која шкраба; лош писац, пискарало.*

шкра́бати, шкра̑ба̄м несвр. **а.** *писати нечитким, лошим рукописом или невешто цртати, шврљати:* ~ по папиру. **б.** пеј. *писати памфлете у новинама или слабе саставе са литерарним претензијама (обично за новац или из таштине), пискарати:* ~ о нечему.

шкра̀ботина ж (обично у мн.) **а.** *оно што је нашкрабано, шврљотина:* шкработине на зиду. **б.** *лоше написан текст, рђав састав.*

шкра̀па ж **а.** *узак браздаст усек, пукотина између оштрих гребена у голој кречњачкој стени у крашком пределу (један од облика крашког рељефа).* **б.** *удубљење левкастог облика у крашкој области, пониква.*

шкра̀пар м **1.** *пространо крашко предео прекривен шкрапама.* **2.** зоол. *врста голуба који се леже у шкрапама.*

шкра̀пица ж *дем. од шкрапа.*

шкрапо̀вит, -а, -о *пун шкрапа, исцресецан шкрапама (о крашком терену).*

шкр̏ба ж **а.** *оштећен, окрњен зуб; оштећено место, рупа у зубу; крезубина, шкрбина.* **б.** *зупчасто оштећење, оштећено место на нечему (обично на оштрици, сечиву оштрог оруђа).* **в.** *оштећење зупца, зубаца на зупчастом оруђу.*

шкр̏ба ж **1.** *шкрбава, крезуба женска особа.* **2. а.** *женска особа са зечјом, расеченом усном.* **б.** *зечја уснa.*

шкр̏бав, -а, -о **1. а.** *оштећен, окрњен, крњ (о зубу).* **б.** *који има окрњене или проређене зубе, који је без зуба (делимично или потпуно), крезуб:* ~ жена, ~ куја. **2. а.** *који има оштећене зупце:* шкрбаве грабље. **б.** *зупчасто оштећен, назубљен, крезав:* ~ пањ. **3.** *који има зечју, расечену усну:* ~ девојчица.

шкр̏бавац, -а̄вца м **1.** *шкрбав, крезуб човек.* **2.** *човек са зечјом, расеченом усном.*

шкр̏бавица ж **1.** *шкрбава, крезуба женска особа.* **2.** *женска особа са зечјом, расеченом усном.*

шкр̏бавṑст, -ости ж *особина оногā који је шкрбав, оногā што је шкрбаво.*

шкр̏баст, -а, -о *в. шкрбав.*

шкр̏бина ж **1.** *остатак окрњеног, изломљеног зуба, окрњак, крњатак; место у вилици без зуба, крезубина.* **2.** *оштар и дубок усек, ӣукотина у ӣланинском ӣребену, често с многим зупцима.*

шкр̏бити се, -ӣм се несвр. *ӣостајати шкрбав, крунити се, ӣропадати (о зубу).*

шкр̏бо, -а и -ē м *шкрбав мушкарац.*

шкр̏ботина ж *в. шкрбина (1).*

шкр̏ге, шкр̏гā ж мн. анат. *орӣан за дисање у риба и других животиња које живе у води у виду нежних кожних творевина богатих крвним судовима.* • **дисати на ~** *тешко, с напором дисати.*

шкргоно́жац, -о́шца и **шкргѐножац,** -ошца м зоол. *врста рака из реда листоножаца, са шкргама на ногама и без љуске на телу* Branchipus stagnalis.

шкр̏гӯт м оном. *резак, шкрипав звук који се ствара ӣритиском и трењем горњих зуба о доње (у бесу, великом болу и сл.); сличан звук изазван кретањем неподмазаних и расушених механизама и др. ӣредмета, трењем, ӣритискањем и сл., шкрипа: ~* зуба, *~* машина, *~* врата, *~* песка.

шкргӯтав, -а, -о *који шкргӣуће, шкрипав: ~* сто.

шкргӯтаво прил. *са шкргӣутом, шкрипаво: ~* звучати.

шкргӯтавōст, -ости ж *особина оногā што је шкргӣутаво.*

шкргӯтати, шкр̀гућēм и **шкргу́тати,** шкр̀гӯћēм несвр. *одавати, ӣроизводити, стварати шкргӣут, шкрипати (о зубима, неподмазаним и расушеним механизмима и сл.).*

шкргу́тнути, шкр̀гӯтнēм и **шкргӯ́тнути,** шкр̀гутнēм свр. *ӣроизвести, створити шкргӣут; шкрипнути (о зубима, неподмазаним и расушеним механизмима и сл.).*

шкр̏жнӣ, -ā, -ō̄ *који се односи на шкрге: ~* поклопац, шкржни листићи, шкржни крвни судови.

шкри́љав, -а, -о *в. шкриљаст.*

шкри́љавац, -а̄вца м мин. *в. шкриљац.*

шкри́љавōст, -ости ж *особина и стање оногā што је шкриљаво, шкриљаста структура.*

шкри́љаст, -а, -о *који има састав и структуру шкриљаца, својствен шкриљцима, слојевит, ӣлочаст: ~* стена, *~* структура.

шкри́љац, -љца м мин. (обично у мн.) *метаморфна стена мале тврдоће и слојевите структуре која се лако цепа у ӣлоче:* кристаласти шкриљци, уљани шкриљци, глински шкриљци, кречњачки шкриљци.

шкри́љевац, -ēвца м мин. *в. шкриљац.*

шкри́нути, шкри̏нēм свр. оном. *в. шкрипнути.*

шкри̏ња ж лат. *сандук, ковчег с ӣоклоӣцем у коме се чувају разне ствари, скриња.*

шкри̏њаст, -а, -о *који је у облику шкриње, сличан шкрињи, сандучаст, ковчежаст: ~* глава.

шкриња̀шица ж зоол. **а.** *врста морске рибе ӣлочаре* Ostracion quadricornis. **б.** *у мн.: ӣородица морских риба* Ostraciontidae *(у јд.: риба из те ӣородице).*

шкри̏њица ж *дем. од шкриња.*

шкри̏ӣ[1] м *дубок и узак усек, ӣукотина у стени, ӣроцеӣ; теснац:* скривати се у шкрипу.

шкри̏ӣ[2] м оном. *краткотрајна, тренутна шкрипа; шкрипа: ~* врата, *~* бургије, *~* маказа.

шкри̏ӣ (обично поновљено) *узвик за ӣодражавање шкрипе.*

шкри̏ӣа ж оном. **1.** *рески, ӣродорни звуци неједнакоī интензитета који се чују ӣри кретању неподмазаноī механизма или расушених дрвених ӣредмета, ӣри трењу чврстих ӣовршина и сл.; шкргӣутање: ~* врата, *~* кочница, *~* колских точкова, *~* снега; *~* зуба. **2.** *шуштање, шушкање: ~* свиле.

шкри̏ӣав, -а, -о **1.** *који шкрипи, који ствара шкрипу:* шкрипава врата, шкрипава кола, *~* ормар, *~* снег. **2.** *ӣродоран и храӣав, крештав (о гласу).*

шкри́ӣало с и м (мн. с) пеј. *невешт, лош свирач на гудачком инструменту, слаб музичант.*

шкри́ӣати, шкри̏ӣам несвр. **1. а.** *одаваши, стваращи шкрипу; креташи се са шкрипом (о неподмазаним механизмима, расушеним дрвеним ӣредметима и сл.).* **б.** (нечим) *ӣокретом, ӣритиском и сл. изазивати шкрипу; шкргӣутати:* ~ вратима; ~ зубима. **2.** фиг. (често безл.) *ӣоказивати знаке слабљења, ӣропадања.* – Нешто је шкрипало у колективу.

шкри́ӣац, -пца м (инстр. -пцем) **1.** *врло тежак ӣоложај из кога се тешко може изаћи, тешка, безизлазна ситуација:* запасти (упасти) у ~, наћи се у шкрипцу, извући се из шкрипца. **2.** *в. шкрип*[1]. **3.** вет. *хронично запаљење скочног зглоба задњих ногу код коња, које изазива стварање коштаних израслина и мртвих костију, обично на унутрашњој страни зглоба, каракуш.*

шкри́ӣити, шкри́ӣӣм несвр. *в. шкрипати.*

шкри̏ӣина ж *ауīм. од шкрип*[1].

шкри̏ӣљив, -а, -о *који шкрипи, шкрипав.*

шкри̏ӣнути, -нēм и **шкри́ӣнути,** шкри̏ӣнēм свр. оном. **а.** *одати, ӣроизвести шкрипу, ӣокренути се са шкрипом (о неподмазаним механизмима, расушеним дрвеним ӣредметима и сл.).* **б.** (нечим) *ӣокретом, ӣритиском и сл. изазвати краткотрајну шкрипу (нечега); зашкргӣутати:* ~ вратима; ~ зубима.

шкрипо̀тати, шкри̏ӣоћēм несвр. оном. *дем. ӣрема шкрипати.*

шкри̏ӣтати, шкри̏ӣћēм несвр. оном. *в. шкрипати.*

шкри̏ӣӯт м оном. *краткотрајна шкрипа; шкргӣут: ~* врата; *~* зуба.

шкрипӯтав, -а, -о *који шкрипуће, који ӣомало шкрипи:* шкрипутави точкови, шкрипутави звуци.

шкрипӯтаво прил. *шкрипућући, са слабом шкрипом: ~* се окретати, *~* звучати.

шкрипӯтавōст, -ости ж *особина оногā што је шкрипутаво.*

шкрипӯтати, шкри̏ӣӯћēм несвр. оном. *дем. ӣрема шкрипати; ӣомало, тихо шкрипати.*

шкрипу́тнути, шкри̏ӣӯтнēм и **шкрипӯтнути,** шкри̏ӣутнēм свр. оном. *дем. ӣрема шкрипнути.*

шкрипӯцав, -а, -о *који шкрипуца, шкрипутав.*

шкрипӯцаво прил. *в. шкрипутаво.*

шкрипӯцавōст, -ости ж *особина оногā што је шкрипуцаво, шкрипутавост.*

шкрипӯц(к)ати, -а̄м несвр. оном. *дем. ӣрема шкрипати, шкрипутати.*

шкрипӯшица ж бот. *вишегодишња зељаста биљка* Sedum rupestre, *жутих цветова, која се користи у народној медицини.*

шкрѝпилица ж и **шкрѝпило** с **1.** црквен. *посуда и сл. или направа за шкропљење освећеном водом ӣри вршењу црквених обреда, кропило.* **2.** *справа, направа за ӣрскање, ӣрскалица.*

шкропиѝоница и **шкрѝпионица** ж црквен. *посуда с освећеном водом за шкропљење, кропионица.*

шкрѝпити, -ӣм несвр. [гл. им. шкрѝпљēње с] **1.** (нешто) *ӣрскати капима воде или друīе течности, кропити:* ~ рубље, ~ освећеном водом. **2.** *ӣадати у ситним капима (о киши), сипити, ромињати, росити.* ■ **~ се** *ӣрскати се водом или другом течношћу.*

шкрѝфуле, -ӯлā ж мн. мед. *оболеле, натекле вратне жлезде и фистуле, ожиљци на врату настали од шкрофулозе; шкрофулоза.*

шкрофула́за ж лат. мед. *туберкулоза лимфних чворова на врату код деце, ӣраћена хроничном кијавицом, одебљалим носом и горњом усном и стварањем фистула и ожиљка на врату.*

шкрѝфула́зан, -зна, -о *који има шкрофулозу, оболео од шкрофулозе.*

шкрофуло́зно̄ст, -ости ж *стање оног који је оболео од шкрофулозе.*

шкр̀пина ж зоол. *морска риба коштуњача* Scorpaena scrofa *из пор.* Scorpaenidae *ружичастоцрвенкасте боје са смеђим мрљама и са отровним жлездама у бодљама леђних пераја.*

шкр̀пиница ж *дем. од шкрпина.*

шкр̀т, -а, -о **1. а.** *претерано уздржљив у трошењу и давању (нечега), претерано штедљив, тврд, циција на новцу:* ~ човек. **б.** *уопште умерен, уздржљив у нечему:* ~ на речима, ~ у снижавању цена, ~ у похвали. **2.** фиг. **а.** *оскудан, сиромашан у хранљивим састојцима, неплодан (о земљи):* ~ земља, ~ њива, ~ ораница. **б.** *уопште оскудан, недовољан по садржају и количини:* ~ вечера, ~ залогај, шкрте вести. **в.** *слаб, недовољан, незнатан по интензитету:* ~ ватра, ~ сунце, ~ осветљење.

шкрта́рити, шкр̀та̄р̀ӣм несвр. [гл. им. шкрта́рење с] *бити шкрт, претерано штедети, тврдичити, цицијашити:* ~ с новцем, ~ у јелу.

шкр̀тац, шкр̀ца м *шкрт човек, тврдица, циција.*

шкр̀тачкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на шкрце, својствен шкрцима, цицијашки:* ~ особина, ~ нарав.

шкр̀тачки прил. *на шкртачки начин, као шкртац, шкрци, својствено шкрцима, цицијашки:* ~ стезати кесу.

шкр̀тица ж (м) (мн. ж) *шкрта особа, тврдица, циција:* велика ~.

шкр̀тичā́рство с *шкртост, тврдичлук, цицијашлук.*

шкр̀тичина ж (м) (мн. ж) *ауг. и пеј. од шкртица.*

шкр̀то прил. *на шкрт начин, оскудно, мало:* ~ давати, ~ одговарати на питања.

шкр̀то̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина оног који је шкрт, тврдичлук, цицијаштво.*

шку́да ж лат. ист. *некадашњи млетачки и дубровачки сребрни новац вредности две фиринте.*

шкӯна ж енгл. *једрењак са два или три јарбола.*

шкӯнер м енгл. спорт. *једрилица са два јарбола и два једра.*

шла̑г м нем. **1.** (мн. ø) *улупана слатка павлака, тучено врхње:* пити кафу са шлагом, торта са шлагом. **2.** мед. *в. шлог (1).*

шла̑гворт м нем. **1.** поз. *последње речи глумца на позорници после којих говори други глумац.* **2.** *крилатица, парола; геслo, девиза.*

шла́гер м нем. **1.** муз. *популарна лака песма с рефреном у ритму модерног плеса:* певати шлагере. **2. а.** *позоришни комад или филм који има добар пријем код публике:* ~ сезоне. **б.** *уопште оно што тренутно привлачи општу пажњу и допадање, оно што је јако тражено и привлачно, оно што је у моди.*

шла́герскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на шлагере:* ~ мелодија.

шла́герчић м *дем. од шлагер.*

шла̑јм м нем. *слуз; слузав испљувак, харкотина:* избацивати ~.

шла̀јфна ж (ген. мн. -нӣ) нем. **1.** штамп. *шиф, шпалта.* **2.** филм. *филмска трака на којој је снимљена одређена секвенца.*

шла̀јфовати, -фујӗм несвр. нем. *клизити; окретати се у месту (обично о точку).*

шла̑мпав, -а, -о нем. *аљкав, неуредан; незграпан, несхретан.*

шла̑мпавац, -а̄вца м *шлампав човек, аљкавац; несхретњаковић.*

шла̑мпавица ж *шлампава женска особа, аљкавица; несхретњаковићка.*

шла̑мпаво прил. *неуредно, аљкаво; незграпно, несхретно.*

шла̑мпавōст, -ости ж *особина оног који је шлампав, неуредност, аљкавост; незграпност, несхретност.*

шла̑мпаст, -а, -о *в. шлампав.*

шла̑нг (шла̑нк) прид. непром. нем. *витак, танак:* бити ~.

шла̑пкати, -а̄м несвр. *в. шљапкати.*

шла̑ух м нем. *цумена цев за поливање баште и др., за црпење течности из бурета и др.*

шла̀фрок м нем. *кућна хаљина, кућни огртач.* • **јабуке у шлафроку** *врста посластице од јабука са глазуром од растопљеног шећера.*

шлӗм јек. **шљӗм,** -ѐма м (мн. шлѐмови јек. шљѐмови) нем. *заштитна, обично метална капа, заобљеног облика, коју користе војници, радници, рудари, грађевинари и др., кациға.* • **плави шлемови** *војници које Организација уједињених нација шаље у земље у којима су угрожени мир и основна људска права ради интервенције.*

шлӗма́рка јек. **шљӗма́рка** ж зоол. *у мн.: породица афричких птица* Musophagidae *из реда кукавица* (Cuculiformes), *које имају кратак снажан кљун (у јд.: птица из те породице).* • **шарена** ~ *врста шлемарке* Turacus fischeri, *на чијем се затиљку и темену истиче уздигнуто црвено перје попут шлема, а перје јој је обојено пигментима.*

шлӗп, шлѐпа м (мн. шлѐпови) нем. **1.** *дугачак скут женске хаљине који се вуче по тлу.* **2.** *теретни брод без сопственог погона (мотора) који вуче тегљач, тегленица:* истоваривати ~.

шлӗпа́р, -а и **шлѐпа́р,** -а́ра м *крманош на шлепу (2).*

шлӗпати, -а̄м несвр. *в. шлеповати.*

шлѐпер м **1.** *брод који вуче шлепове, тегљач, реморкер.* **2.** *камион с приколицом, тегљач.*

шлӗповати, -пујӗм несвр. **а.** *тегљити шлеп; уопште тегљити, вући:* ~ камион, ~ покварени ауто. **б.** (некога) *старати се о некоме, помагати некога ко не воли много да ради.*

шли̏ф, шли̏фа м нем. **1.** *углачаност, избрушеност (стакла и сл.):* огледало са шлифом. **2.** фиг. *углађено, фино понашање, финоћа, отменост:* немати шлифа.

шли̏фова̄но̄ст, -ости ж **1.** *особина оног што је шлифовано, избрушено, углачано.* **2.** *особина оног који је шлифован, углађеност, финоћа у понашању.*

шли̏фовати, -фујӗм свр. и несвр. нем. **1.** *(у)глачати, (из)брусити:* шлифовани биљур, шлифовано стакло. **2.** (некога) *(на)учити (некога) пристојном понашању.*

шли̏ц, шли̏ца м (инстр. шли̏цем (шли̏цом)) нем. *прорез, разрез (на одећи):* ~ на сукњи, ~ на панталонама.

шло̑г, -а **и шло̑г,** шло̀га м нем. **1.** мед. *излив крви у мозак, можданa кап, мождани удар, апоплексија; срчани удар* **2.** *в. шлаг (3).*

шло̀гӣра̄н, -а, -о *парализован, одузет због шлога, можданог удара:* ~ у руку, ~ у ноге.

шлоги́рати се, шло̀гӣра̄м се свр. **а.** *парализовати се, одузети се због шлога, можданог удара.* **б.** фиг. *запањити се, запрепастити се.*

шло̀сер м нем. **а.** *бравар.* **б.** фиг. пеј. *нестручан човек, незналица.*

шло̀серскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на шлосере, браварски.*

шлу̑с м нем. у изр. **и шлус** *каже се кад неко треба да прекине са даљом дискусијом, разговором, погово̄ром: и готово, свршено.*

шља́га ж жарг. *шамар.*

шља̏ка[1] ж (мн. шља̏ци) нем. *минерална смеса која отпада при топљењу метала, згура, троска.*

шља̏ка[2] ж жарг. *посао, рад.*

шља̏каст, -а, -о *који личи на шљаку; који потиче од шљаке:* ~ смеса, ~ прашина.

шља̏кати, -а̄м несвр. жарг. *радити, обављати неки посао.*

шља̑м м нем. **1.** *муљ, блато, талог.* **2.** фиг. пеј. *најгори друштвени слој, олош, багра; лош човек, ништов, хуља.*

шља̏п (обично поновљено) *узвик за подражавање шума који се чује при удару о водену површину или при гажењу по води, блату и сл.*

шљàпав, -а, -о *в. шламáв.*

шљàпāт м оном. *шум који се чује при удару о водену или житку површину; удар који ствара тај шум.*

шљáпати, шљàпāм несвр. оном. **а.** *ïацати по води, блату и сл. или ићи у пространој обући или босоногу стварајући карактеристичан звук „шљап-шљап“; ударањем или кретањем стварати такав шум:* ~ по води, ~ по бари. **б.** *ходати несигурно и ружно вукући ноге.*

шљàпити, -ӣм свр. оном. *ударити, лупити стварајући шум „шљап“; ошамарити.*

шљàпкати, -а̄м несвр. оном. **1.** *дем. према шљапати; шљапати:* ~ по блату. **2.** *учестано ударати, лупкати стварајући шум „шљап-шљап“:* ~ по образу.

шљàпнути, -нӗм свр. *в. шљапити.*

шљàптати, шљàпћӗм несвр. *в. шљапати.*

шљâс оном. *узвик за подражавање шамара, шљис, пљас.*

шљàхта ж пољ. ист. *некадашње пољско ниже и средње племство.*

шљàхтић м ист. *припадник шљахте, некадашњи пољски племић.*

шљáштити, -ӣм несвр. *сијати, блештати, пресијавати се.*

шљȅм *в. шлем.*

шљȅмара ж (м) (мн. ж) пеј. *особа која шљема, пијаница, пијандура.*

шљȅмāрка ж *в. шлемарка.*

шљéмати, шљȇмāм несвр. нем. пеј. *претерано пити алкохолно пиће, локати.*

шљȅпити, -ӣм свр. *ошамарити, шљиснути, шопити.*

шљȅпкати, -а̄м несвр. оном. *в. шљапкати.*

шљȅпнути, -нӗм свр. *шљапити, шљапнути.*

шљи̏ва ж (ген. мн. шљӣва̄) **1.** бот. и агр. **а.** *воћка* Prunus domestica *из ф. ружа* (Rosaceae), *с меснатим плавичастим јајоликим коштуничавим плодом, који се свеж или прерађен користи у исхрани и од кога се пече ракија шљивовица; плод те воћке.* **б.** *род воћака* Prunus *из потпородице шљива* (Prunoideae), *ф. ружа* (Rosaceae), *коме припада око 150 врста, од којих су најраспрострањеније: шљива, кајсија или марелица, црни трн, бадем, бресква, трешња, вишња итд.* **в.** *у мн.: потпородица воћака* Prunoideae *из ф. ружа* (Rosaceae), *са јестивим плодом коштуница (у јд.: воћка из те породице).* **2.** фиг. *модрица на кожи од ударца или повреде:* имати шљиве по телу.

шљи̏ва ж нар. *в. шљивовица.*

шљѝвāк, -а́ка м *в. шљивик.*

шљи̏вāр м (инстр. -ом и -ем) **1. а.** *одгајивач шљива.* **б.** *трговац шљивама.*

шљи̏вāр, -а́ра м (инстр. -а́ром) *в. шљивик.*

шљивàрија ж ист. **1.** *посед, имање шљивара (2), пољско добро хрватског сеоског племића.* **2.** зб. *шљивари, хрватско сеоско племство.*

шљивàрица ж ист. *припадница хрватског сеоског племства.*

шљи̏вāрка ж *в. шљиварица.*

шљи̏вāрскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на шљи̏вāре:* ~ трговац; ~ лоза.

шљива́рство с агр. *гајење шљива; пољопривредна грана која се бави гајењем шљива.*

шљи̏васт, -а, -о *сличан шљиви (обично по облику или по боји):* ~ израслина, ~ боја.

шљи̏васто прил. *у облику шљиве, попут шљиве:* ~ испупчен.

шљи̏вастоплâв, -а́ва, -а́во *плав као шљива, модар.*

шљи̏вић, -и́ка м *шљивов воћњак.*

шљи̏вин, -а, -о *који се односи на шљиву, који припада шљиви, који потиче од шљиве и сл.:* ~ лист, ~ стабло, ~ плод.

шљи́вити, -ӣм несвр. фам. *придавати пажњу некоме, марити за некога:* не ~ никога.

шљѝвић, -и́ћа м *млади шљивик; шљивик.*

шљи̏вица ж *дем. од шљива.*

шљи̏вка ж нар. *в. шљивовица.*

шљи̏вов, -а, -о *који се односи на шљиву, који припада шљиви, који је направљен од шљиве:* ~ дрво, ~ штап, ~ ракија, ~ комина. • ~ **грана** шаљ. *ракија.* **накитио се шљивовом граном, убила га шљивова грана** и сл. шаљ. *пијан је, опио се.*

шљи̏вовац, -о̄вца м **1.** *шљивов штап.* **2.** *компот од шљива.*

шљи̏вовача ж *шљивов штап, шљивовац.*

шљи̏вовӣк м *шљивова комина, шљивов дроп.*

шљи̏вовина ж *шљивово дрво (као грађа).*

шљи̏вовица ж *шљивова ракија, која се добија дестилацијом преврелог кома шљива.*

шљи̏вовичār м *онај који ради тиње шљивовицу.*

шљи̏вō̄вка ж *в. шљивовица.*

шљи̏вскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на шљиве, који је намењен за шљиве:* ~ каца.

шљи̏г м *опало лишће и други биљни делови који труну на земљи; хумус.*

шљи̏с (често поновљено) *узвик за подражавање звука којим је пропраћен ударац длаком по телу, наглу падање у воду или ударање по њој и сл., пљас, пљус.*

шљи̏скав, -а, -о *пропраћен звуцима сличним узвику „шљис“.*

шљи̏скавица ж оном. **1.** *шамар, заушак.* **2.** *лаганица, суснежица.*

шљи̏скати, -а̄м несвр. *кретати се по блату, води и сл. или ударати нечим танким по нечему меком стварајући шумове „шљис-шљис“.*

шљи́скати, шљи̏скам несвр. пеј. *в. шљемати.*

шљи̏скац оном. *узвик за подражавање шамара, шљас, шљис, пљас.*

шљи̏снути, -нӗм свр. оном. **1.** *ударити нечим танким по нечем меком; ошамарити, пљаснути:* ~ некога бичем, ~ по образу. **2.** *наглo потећи, шикнути, бризнути.*

шљо́ка[1] ж (обично у мн.) *ситна танка сјајна металну, стаклена и сл., обично округла плочица, пробушена на једном месту, која се нашива као украс на одећу и др.:* блуза са шљокама, чарапе са шљокама, ташница са шљокама.

шљо́ка[2] ж шаљ. и пеј. *слаба ракија, брља; ракија.*

шљо̏кав, -а, -о *који шљока, својствен ономе који шљока, пијаначки:* шљокави гад, ~ њушка.

шљо̏кār м пеј. *онај који шљока, пијаница.*

шљо́кати, шљо̏кам несвр. пеј. *пити шљоку; претерано, неумерено пити алкохолно пиће, опијати се, локати.*

шљо̏кица ж *дем. од шљока*[1]; *шљока*[1]: златне шљокице, пришивати шљокице, украшавати шљокицама.

шљо̏кнути, -нӗм *свр. према шљокати*[2].

шљо̏пнути, -нӗм свр. оном. *пасти или ударити произвевши тупи звук, трескути, љоснути.*

шљо̏чица ж *дем. од шљока*[1], *шљокица.*

шљу̏ка ж (дат. шљу̏ки и шљу̏ци) зоол. *у мн.: породица барских и шумских птица вивчарица* Scolopacidae, *дугих ногу и танког дугачког кљуна (у јд.: птица из те породице).* • **велика ~** *врста шљуке* Gallinago major. **ритска ~, барска ~, ~ кокошица** *врста шљуке* Gallinago (Capella) gallinago, *која живи по мочварама.* **шумска ~, ~ бена (бенаста ~)** *шумска птица* Scolopax rusticola. **нашла ~ прдавца** *нашли су се они који једно другом одговарају.*

шљу́нак, -нка м (мн. ø) *ситни зрнасти комадићи стена које је заоблила морска или текућа вода својим кретањем и који се*

употребљавају као грађевински материјал; један такав каменчић, облутак.

шљу̀начкӣ, -ā̄, -ō̄ *који се односи на шљунак, који је од шљунка, прекривен шљунком и сл., шљунчан:* ~ тераса.

шљу̀нкара ж *простор, место на коме се припрема шљунак за грађевинске радове.*

шљу̏нкаст, -а, -о *који је као шљунак, сличан шљунку.*

шљункòвит, -а, -о *који садржи шљунак, богат шљунком, пун шљунка:* ~ корито реке, ~ обала, ~ насип, ~ стаза.

шљу̀нчан, -а, -о *покривен, посут шљунком:* ~ плажа.

шљу̀нчара ж *в. шљункара.*

шљу̀нчић, -а и **шљу̀нчӣћ,** -и́ћа м *дем. од шљунак; каменчић, камичак, облутак.*

шљу̏пка ж енгл. пом. *отворен чамац ратне морнарице са шест до осам весала.*

шљу̏ча̄р м **а.** *ловачки пас обучен да хвата шљуке.* **б.** *ловац на шљуке.*

шљу̏чица ж *дем. од шљука.*

шма̀јсер м нем. *врста кратке машинске пушке, аутоматска пушка.*

шмѐкер м нем. **а.** *онај који једе са уживањем.* **б.** фиг. *онај који ужива у нечему, онај који са уживањем посматра, прати нешто.*

шмӣгав, -а, -о *в. шкиљав.*

шмӣгавац, -а̄вца м *в. шкиљавац.*

шмӣгнути, -нӗм свр. **1.** *в. шмугнути.* **2.** (из руку) *исклизнути, измицољити се.*

шми́зла ж (ген. мн. -лӣ (-ла̄)) нем. *помодарка, кађиперка, кокета; жена лакога морала.*

шмӣктати, шмӣкћӗм несвр. оном. *в. шмркати.*

шмӣнка ж нем. **а.** *средство или средства за улепшавање лица (помада, пудер, руж и др.); средство за дотеривање лика глумца према улози коју игра:* стављати шминку, скидати шминку. **б.** фиг. *спољашњи лажни изглед којим се скрива право стање.*

шмӣнкати, -а̄м несвр. *улепшавати, дотеривати шминком:* ~ лице, ~ усне; ~ глумца. ■ **~ се** *улепшавати се, дотеривати се шминком.*

шмӣнкер м *позоришни или филмски радник који шминка глумце.*

шмӣнкӗрка ж *жена шминкер.*

шмӣнкӗрница ж *просторија за шминкање у којој ради шминкер.*

шмӣнкерскӣ, -а̄, -ō̄ *који се односи на шминкере:* ~ посао, ~ занат, ~ вештина.

шми́ра ж нем. пеј. *лоше изведено позоришно дело, лоша глума и сл; уопште нешто лоше изведено, површан посао.*

шмӣргла ж (шмӣргл м) нем. **1.** мин. *ситнозрнасти чврсти минерал, варијетет корунда, смирак.* **2.** *прах тога минерала помешан са кварцом и другим примесама и налепљен на папир или платно који служи као средство за глачање и чишћење метала, дрвета и сл.:* глачати шмирглом, чистити шмирглом.

шмӣрглати и **шмӣрглати,** -а̄м несвр. *трљати и чистити, глачати шмирглом:* ~ паркет, ~ метал. • **ко ти (вам) шмиргла уши** пеј. жарг. *каже се ономе чијим се речима или поступцима не придаје значај: ко мари за тебе, за то и сл.*

шмӣргл-па̀пӣр, -и́ра м *в. шмиргла (2).*

шмо́кља м *в. шмокљан;* уп. шмокљо.

шмо̀кљав, -а, -о *опраничен, глуп; сметен, смушен.*

шмо̀кљаво прил. *глупо, блесаво; сметено, смушено:* изгледати ~, ~ се понашати.

шмо̀кљавӧст, -ости ж *особина онога који је шмокљав.*

шмо̀кљан м *опраничен, глуп човек, глупак, будала; сметен, смушен човек, сметењак.*

шмо̀кљанскӣ, -а̄, -ō̄ *који се односи на шмокљане.*

шмо̀кљаст, -а, -о *умно опраничен, приглуп, будаласт, шмокљав; сметен, смушен.*

шмо́кљо, -а и -ӗ м *в. шмокљан;* уп. шмокља.

шмр̀к м (мн. шмр́кови и шмр̀кови) **1.** *пумпа, црпка; гумено или сл. црево којим се под притиском избацује вода у млазевима за гашење пожара и др.* **2.** *количина бурмута која се узима за једно ушмркивање:* ~ бурмута.

шмр́ка м *в. шмркавац;* уп. шрмко.

шмр̀кав и **шмр̀кљив,** -а, -о *који често шмрче; балав, слинав.*

шмр̀кавац, -а̄вца и **шмр̀кљивац,** -ӣвца м *шмркав дечак, балавац, малишан.*

шмр̀кавица и **шмр̀кљивица** ж *шмркава девојчица, балавица, малишанка.*

шмр̀каво и **шмр̀кљиво** прил. *шмрчући; балаво, слинаво:* ~ цмиздрити.

шмр̀кавӧст и **шмр̀кљивӧст,** -ости ж *особина онога који је шмркав; балавост, слинавост.*

шмр̀кӣвче и **шмр̀кљӣвче,** -ета с (мн. ø) *мало дете, балавче.*

шмр́кати, шмр̀чӗм несвр. оном. **а.** *учестано шумно увлачити кроз нос бале или неку течност, одн. ситне честице, прах неке материје (бурмут, дуван и сл.); шумно избацивати из носа слуз или неку другу течност, ушмркивати:* бучно ~, ~ дуван, ~ бурмут. **б.** *плакати испрекидано и шумно дишући, шмрцати.*

шмркљив(-) *в. шмркав(-).*

шмр́кнути, шмр̀кнӗм свр. оном. *шумно увући кроз нос бале, неку течност или ситне честице неке материје (бурмут, дуван и сл.); шумно избацити слуз из носа:* ~ два пута, ~ бурмут.

шмр́ко, -а и -ӗ м *в. шмркавац;* уп. шрмка.

шмр̀ктати, шмр̀кћӗм несвр. *в. шмркати.*

шмркӯтати, шмр̀кућӗм несвр. *дем. према шмркати и шмрктати.*

шмр̀ћкати, -а̄м несвр. оном. *стварати уједначен шум при ходу по расквашеном блатњавом тлу (о расквашеној обући), шљапкати, жмрћкати.*

шмр̀цав, -а, -о *који шмрца, балав; плачљив, цмиздрав:* ~ дечак.

шмр̀цаво прил. *уз шмрцање, шмрцајући, јецајући, плачљиво, цмиздраво:* ~ плакати, ~ јецати.

шмр̀цавӧст, -ости ж *особина онога који је шмрцав; плачљивост, цмиздравост.*

шмр̀ца̄ј м оном. *кратко шумно увлачење бале кроз нос, кратак дубок уздах, јецај.*

шмр́цати, шмр̀ца̄м и **шмр̀цати,** -а̄м несвр. оном. *плакати јецајући и шумно увлачећи бале кроз нос; шмркати, шмрктати.*

шмр̀цкати, -а̄м несвр. *дем. према шмрцати.*

шмр̀цнути, -нӗм несвр. оном. *дем. према шмркнути.*

шмӯгнути, -нӗм свр. *неопажено и брзо се измаћи, кришом наћи утећи, клиснути.*

шмӯк, шмӯка м нем. разг. *накит, украс.*

шмуки́рати, шмӯкӣра̄м свр. и несвр. разг. *улепша(ва)ти, украсити, украшавати накитом:* ~ некога. ■ **~ се** *улепша(ва)ти се, дотер(ив)ати се накитом, (на)китити се.*

шна̀јдер м нем. *в. кројач.*

шна̀јдерица и **шна̀јдӗрка** ж *в. кројачица.*

шна̀јдерскӣ, -а̄, -ō̄ *који се односи на шнајдере, кројачки:* ~ занат, ~ радња.

шна́ла ж нем. *копча, спона, пређица (за косу, појас и сл.):* ~ за косу, ~ за каиш.

шна̀уцер м нем. *раса оштродлаких паса са дужом длаком око уста.*

шнѐнокле, шнѐнòклā ж мн. нем. *врста посластице, лоптице од мућених беланаца са слатким преливом.*

шни́р м нем. **а.** *начин састављања, везивања двеју страна обуће или одеће провлачењем врпце кроз насрамне рупице на обема странама; ширење:* ципеле на ~. **б.** *врпца којом се везују ципеле или делови одеће, шнур.*

шни́рати, шни́рām несвр. *састављати, стезати (делове обуће или одеће) провлачењем врпце кроз насрамне рупице:* ~ ципеле, ~ стезник.

шни́т м нем. **1.** *модел кроја одеће или обуће, одн. дела одеће или обуће изрезан од папира или простије тканине; цртеж, скица кроја неке одеће или обуће и сл.:* ~ за хаљину, ~ за ципеле. **2.** *в. шница (1).*

шни́та ж нем. **1.** *одсечен тањи комад нечега, кришка, одрезак; нарезак:* ~ хлеба, ~ кобасице. **2.** *в. шницл (1).*

шни́цла ж (ген. мн. -лā) нем. *танко одрезан комад меса, одрезак; такво месо пржено на масноћи:* телеће шницле, свињске шницле.

шнӯр м нем. **1.** *врпца, гајтан, конопац.* **2.** *в. шњур (2).*

шњӯр м **1.** *в. шнур.* **2.** карт. *новчани или други улог при картању:* носити ~, однети ~. • **однети ~, носити ~ и сл.** *постићи, постизати највећи успех; победити, побеђивати.*

шобо̀њати, -ām и **шобо̀њити,** -ӣм несвр. оном. *в. шоботаши.*

шо̀бо̄т м оном. *мукао, тупи звук који се чује при удару у празно буре или други дрвени суд, при удару о нешто шупље и сл., шоботаше.*

шобо̀тати, шо̀боћēм несвр. оном. *тупо, мукло одјекивати при удару, ударању (о нечему шупљем, празном, нпр. о буретy); ударањем или кретањем стварати мукао, тупи звук (нпр. о мотору).*

шо̀вēн, -е́на м *в. шовинист(а).*

шо̀вēнскӣ, -ā, -ō *који се односи на шовене, шовинистички.*

шо̀вēнски прил. *в. шовинѝстички.*

шовинѝзам, -зма м *агресивни облик национализма, заснован на идеологији расизма, који приписује вишу вредност својој нацији а потцењује друге нације расирујући мржњу према њима и тежећи њиховом искоришћавању и поробљавању (назван по имену поклоника Наполеонове освајачке политике француског војника Шовена).* • **мушки ~** *пристрасност мушкараца према сопственом полу, непризнавање равноправности и еманципације жена.*

шовѝнист(а), -ē м (мн. -сти) *присталица и пропагатор шовинизма.* • **мушки ~** *мушкарац који не признаје равноправност и еманципацију жена.*

шовинѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на шовинизам и шовинисте, својствен шовинистима:* ~ политика, ~ мржња, ~ доктрина.

шовинѝстички прил. *на шовинистички начин, као шовиниста:* ~ наступати.

шовѝнисткиња ж *жена шовиниста.*

шо́гор м нем.-мађ. **а.** *женин брат, шурак.* **б.** *муж женине сестре, пашеног.*

шогò̀рица ж *свастика, шурњаја.*

шо̀гӯн, -у́на м јап. *наследна титула врховног заповедника јапанске царске војске у периоду од XII до XIX века.*

шо́дер м (мн. ø) нем. *иситњен камен, туцаник; шљунак.*

шо̄јка ж зоол. *в. креја.* • **~ крешталица** *в. креја.*

шо̀к м фр. **1.** мед. *тежак поремећај вегетативних функција организма изазван оперативним захватом, тежим телесним озледама или изненадним душевним узбуђењима, потресима.* **2.** фиг. *запањеност, запрепашћеност изазвана неочекиваним догађајем, потресом у друштву и сл.:* политички ~. • **шок-соба** *одвојена болничка соба за интензивну негу тешких болесника који су доживели шок (1).* **шок-терапија** 1) мед. *лечење помоћу електричних или хемијских шокова.* 2) фиг. *примена енергичних мера у привреди, политици и др.*

Шока̀дија ж зб. (мн. ø) (обично подр.) *Шокци.*

шока̀нтан, -тна, -о фр. *који изазива шок, страшан, грозан:* ~ догађај, ~ поступак, ~ представа.

шока̀нтно прил. *на шокантан начин, изазивајући шок:* деловати ~.

шока̀нтно̄ст, -ости ж *особина онога што је шокантно.*

Шо̀кац, -кца м **1.** *припадник словенске етничке групе динарског порекла, католичке вере и штокавско-икавског дијалекта српскохрватског језика која је настањена у Славонији, Барањи, Бачкој и северној Босни, а доселила се из западне Босне у току XVI–XVIII века.* **2.** (шокац) *подругљив назив који православци дају католицима икавцима и католицима уопште.*

шо̀качкӣ, -ā, -ō *који се односи на Шокце и шокце:* ~ ношња, шокачки обичаји, ~ говор; ~ поп.

шо̀качки прил. *на шокачки начин, као Шокци; шокачким говором:* ~ се носити; ~ говорити.

шоки́рати, шо̀кӣрām свр. (некога) *изазвати шок (код некога), пренеразити, запањити, запрепастити; ужаснути:* ~ публику, ~ слушаоце. ■ **~ се** *пренеразити се, запањити се, запрепастити се.*

Шо̀кица ж **1.** *женска особа припадница шокачке етничке групе.* **2.** (шокица) *подругљив назив који православци дају католкињама икавског говора и католкињама уопште.*

шо̀кчити, -ӣм несвр. [гл. им. шо̀кчēње с] *чинити некога Шокцем (шокцем), давати некоме шокачка обележја; католичити.* ■ **~ се** *постајати Шокац (шокац), добијати, примати шокачка обележја; католичити се.*

шо́ља ж нем. **1.** *мања, обично округла порцеланска посуда са дршком, из које се пије млеко, чај, кафа и др. напици, шољица; количина течности или сипке материје која стане у ту посуду:* порцеланска ~; ~ чаја. **2.** *порцеланski део санитарног уређаја у клозету повезан с водоводом и канализацијом, са оквиром за седење:* клозетска ~. • **гледати у шољу** празн. *гатати гледајући у фигуре настале слегањем талога кафе у изврнутој шољи из које је попијена црна кафа.*

шо́љица и **шо̀љица** ж *дем. од шоља.*

шо́ња м пеј. *неодлучан, поводљив и попустљив човек; неенергичан човек слабе воље, слабић, млакоња, мекушац; шмокљан.*

шо̀њав, -а, -о *неодлучан, поводљив, млитав, млак, тупав:* ~ човек.

шо̀њаво прил. *неодлучно, тупаво.*

шо̀њавō̄ст, -ости ж *особина онога који је шоњав, тупавост.*

шо́њица м (мн. ж) *дем. од шоња.*

шо́њо, -а и -ē м пеј. *в. шоња.*

шо̀п[1] м енгл. *продавница, обично специјализована за одређену врсту робе, луксузне и др.*

шо̀п[2] оном. *узвик за подражавање звука који се чује при удару длаком или нечим љуспастим по мекој површини.*

шо̀пав, -а, -о *сељошћен, љуспаст (о носу).*

шо̀павац, -авца м *човек шопава носа.*

шо̀павица ж *женска особа шопава носа.*

шопа́вко м *в. шопавац.*

шо̀паст, -а, -о *в. шопав.*

шо́пати (се), шо̀пām (се) несвр. *према шопити (се).*

шо̀пинг м енгл. *куповина, куповање робе широке потрошње на краћим организованим туристичким путовањима:* ићи у шопинг. • **шопинг-тура** *туристичко путовање организовано у циљу куповања.*

шо̀пити, -ӣм свр. оном. *ударити длаком или нечим љуспастим, љеснути:* ~ по лицу. ■ **~ се** *ударити се длаком или нечим љуспастим, љеснути се.*

шо̀пкати (се), -а̄м (се) несвр. *дем. ӣрема шоӣати (се).*

шо̀пнути (се), -нӗм (се) свр. *в. шоӣити (се).*

шо̀р, шо̀ра м мађ. *улица, сокак.*

шо́рати, шо́ра̄м несвр. **1.** *ӣурати, одбациваӣи ноӣом:* ~ лопту, ~ капу. **2.** вулг. *мокриӣи.* ■ **~ се** (нечим) *ӣурати, одбациваӣи ноӣом нешӣо.*

шо̀рити, -ӣм несвр. [гл. им. шо̀рӗње с] *ӣосӣављаӣи, ӣрадиӣи у шор, ред, ӣрадиӣи куће с обе сӣране улице у једном низу а не разбацано (као у селима разбијеноӣ ӣипа):* ~ куће.

шо̀ркапа ж *дечија иӣра у којој се шора каӣа.*

шо̀ркати, -а̄м несвр. *дем. ӣрема шораӣи.*

шо̀рнути, -нӗм свр. *одӣурнуӣи, одбациӣи ноӣом:* ~ лопту.

шо̀рц (шо̀ртс) м енгл. *лаке кратке ӣанӣалоне.*

шо̀тка ж *ширa, облија сӣрана јајеӣа;* супр. врх.

шо̀у, шо̀уа м енгл. **1.** *умеӣничко-забавна ӣриредба у којој учесӣвују ӣевачи или иӣрачи.* **2.** фиг. **а.** *инӣересанӣан, занимљив доӣађај, ӣризор, сӣекӣакл:* направити ~. **б.** фам. *неуобичајено, недолично ӣонашање, скандал:* направити ~. • **шоу-бизнис** *ӣослови у вези с извођењем шоуа, есӣрада.*

шо̀умен м енгл. *извођач шоуа; ӣлумац забављач.*

шо̀фе̄р, -е́ра и **шо̀фер,** -а м фр. *возач моӣорноӣ возила (аӣомобила, аӣобуса, камиона и др.).*

шо̀фе̄рскӣ и **шо̀ферскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на шофере, који ӣрипада шоферима, свој̏ӣвен шоферима:* ~ табла, ~ испит, ~ живот.

шо̀фе̄рски и **шо̀ферски** прил. *на шоферски начин, као шофери.*

шофѐрчина ж (м) (мн. ж) *ӣеј. и екси̏р. од шофер.*

шофѐрчић м *дем. и ир. од шофер.*

шоферша̀јбна ж (ген. мн. -нӣ) фр.-нем. *ӣредње сӣакло аӣомобила.*

шпагѐти, -е́ӣа̄ м мн. итал. *врсӣа ӣанких макарона (који нису шӣули); ӣо̏ӣуларно иӣалијанско народно јело од ӣе ӣесӣенине.*

шпа̀јз (шпа̀из) м нем. *ӣросӣорија у кући, сӣану у којој се држи храна (обично ӣоред кухиње), осӣава, сӣремница.*

шпа̀кла м нар. *в. шӣахӣла.*

шпа̀лӣр, -и́ра м (инстр. -и́ром) нем. **1.** *два ӣаралелна реда војске или ӣрађансӣва окренуӣа један ӣрема друӣом између којих ӣролази онај коме се одаје ӣочасӣ (нека висока личноӣ):* направити ~, ӣроћи кроз ~. **2.** ист. *облик физичке казне и ӣонижавања коме су били изложене кажњеници који су ӣролазили између два ӣаква реда.* **3.** *два реда воћака или лозе ӣосађена обично с обе сӣране сӣазе:* садити лозу у шпалиру.

шпа̀лӣрскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на шӣалир:* ~ воћњак.

шпа́лта ж нем. штамп. **1.** *оӣисак шӣамӣарскоӣ слоја на коме се врши коректура ӣре ӣрелома у сӣране, шиф.* **2.** *новински сӣубац.*

шпалӣи́рати, шпа̀лӣи̏ра̄м свр. и несвр. *сложиӣи, слаӣаӣи у шӣалӣе, шифове и оӣиснуӣи, оӣискиваӣи слој за коректуру.*

шпа̑н м мађ. ист. *насӣојник, надзорник над кмеӣовима у феудално доба; чиновник на феудалном имању.*

Шпа́нац, -нца м **1.** *ӣрипадник народа романскоӣ ӣорекла који живе већином у Шӣанији, а заӣим у земљама Лаӣинске Америке, на Канарским осӣрвима и др.* **2.** (шпанац) *учесник шӣанскоӣ ӣрађанскоӣ раӣа, добровољац у шӣанском ӣрађанском раӣу (1936–1939).*

Шпа̑нија ж *држава на Пиринејском ӣолуосӣрву између Аӣланӣскоӣ океана, Средоземноӣ мора, Француске и Поӣӣуӣалије.*

шпа̀нијел м енгл. *раса ловачких дуӣодлаких ӣаса клемӣавих ушију, ӣас ӣрӗӣеличар.*

Шпа̑нкиња ж *женска особа шӣанске народносӣи, ӣрипадница шӣанскоӣ народа; сӣановница Шӣаније.*

шпа̑нскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на Шӣанце и Шӣанију, који ӣрипада Шӣанцима и Шӣанији:* ~ књижевност, ~ уметност, ~ јело, ~ језик. • **~ буба** зоол. *в. мајак.* **~ грип, ~ грозница** мед. *ӣежак облик ӣрипа који је харао ӣосле I свеӣскоӣ раӣа.* **шпанска села** *ӣоӣӣуно неӣознаӣе сӣвари, чињенице; ӣоӣӣуно незнање о нечему.* **~ трска** бот. *биљка из ф. ӣалми* Calamus rotang. **~ зид** *ӣокреӣни склоӣиви зид, заклон, засӣор од ӣканине, ӣараван.* **~ чизма** *средњовековна најӣрава за мучење у којој се ноја уклешӣена од колена до ӣлежња њеӣчила сӣезањем.*

шпа̑нски прил. *на шӣански начин, као Шӣанци; шӣанским језиком:* говорити ~.

Шпањо́лац, -лца м **1.** *в. Шӣанац.* **2.** (шпањолац) *врсӣа дувана за шмркање.*

Шпа̀њо̑лка ж **1.** *в. Шӣанкиња.* **2.** (шпањолка) мед. *шӣански ӣрип, шӣанска ӣрозница.*

Шпа̀њо̑лскӣ ж *в. Шӣанија.*

шпа̀њо̑лскӣ, -а̄, -о̄ *в. шӣа̑нскӣ.*

шпа̀њо̑лски прил. *в. шӣа̑нски.*

шпа̑р, шпа́ра и шпа̑ра м итал. зоол. *врсӣа морске рибе* Sargus annularis *из ӣор. љускавки* (Sparidae), *слична зубацу.*

шпа́рати, шпа̑ра̄м несвр. нем. *в. шӣедеӣи.*

шпа́ргла и **шпа̀ргла** ж нем. бот. и агр. *вишеӣодишња биљка* Asparagus officinalis *из ф. љиљана, чији се сочни ӣодземни изданци користе за салаӣу и сл.*

шпа̑ркаса ж нем. **а.** *кутија у коју се сӣавља новац ради шӣедње.* **б.** *шӣедионица; банка.*

шпа̑рога и **шпа̀рога** ж бот. *в. шӣарӣила.*

шпа̀ртати и **шпа̑ртати,** -а̄м несвр. нем. **1.** *црӣаӣи, ӣовлачиӣи водоравне и усӣравне линије (ӣо нечему):* ~ папир. **2.** фиг. *иӣи, ходаӣи ӣамо-амо, ӣоре-доле, у разним ӣравцима; скиӣаӣи се, луњаӣи:* ~ по улицама, ~ по граду. **3.** *ораӣи иӣлуом између редова кукуруза и сл.:* ~ кукуруз.

шпа̀хтла ж (ген. мн. -лӣ) нем. *лоӣашица за размазивање малӣера.*

шпа̀цӣр, -и́ра м нем. *шеӣња:* иӣи у ~.

шпаци́рати (се), шпа̀цӣра̄м (се) несвр. нем. *иӣи у шеӣњу, шеӣаӣи се.*

шпедѝӣе̄р, -а́ра и **шпѐдитер** м итал. **1.** *оӣӣремник, ӣревозник.* **2.** *кола за ӣревоз, оӣӣремање робе.*

шпедѝӣе̄рскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на шӣедиӣере, који ӣрипада шӣедиӣеру:* ~ кола.

шпѐдѝција ж итал. **а.** *оӣӣремање робе.* **б.** *ӣредузеће за оӣӣремање робе.*

шпекѝ̀лант м лат. *онај који се бави шӣекулацијом, који ӣослује шӣекулишући, рачунџија, шиӣарџија.*

шпекѝ̀лантић и **шпекула̀нтић** м *дем. од шӣекуланӣ.*

шпекѝ̀ланткиња и **шпекула̀нткиња** (шпекѝ̀лантица) ж *женска особа шӣекуланӣ.*

шпекѝ̀лантскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на шӣекуланӣе, свој̏ӣвен шӣекуланӣима:* ~ капитал, ~ посао.

шпекѝ̀лантски прил. *на шӣекуланӣски начин, као шӣекуланӣ:* ~ трговати, ~ пословати.

шпекула̀нӣство с *обављање шӣекуланӣских ӣослова, бављење шӣекулацијом; особина и ӣосӣу̏ӣци шӣекуланӣа.*

шпекула́ција ж лат. *ӣрговина срачунаӣа на брзу и лаку зараду, која се обавља коришћењем ӣословне конјукӣуре и недо̏ӣушӣених ӣосӣу̏ӣака:* бавити се шпекулацијом, бацити се на шпекулацију.

шпекѝ̀лисати, -ишӗм (шпекули́рати, -ѝлӣи́ра̄м) несвр. *бавиӣи се шӣекулацијама, недо̏ӣушӣено ӣрговаӣи робом или валуӣама ради брзоӣ и лакоӣ сӣицања зараде; уо̏ӣшӣе ӣословаӣи не бирајући средсӣва у ӣосӣу̏ӣцима:* ~ робом, ~ девизама.

шпе̑на̄дла и **шпе̑на̄длa** ж (ген. мн. -лӣ) нем. *иӣла с ӣлавицом, без ушице, ӣрибадача.*

шпѐрплоча и **шпе̏рплоча** ж нем. (и зб.) *танка дрвена, фурнирска плочица, одн. танке дрвене, фурнирске плочице слепљене унакрсно под јаким притиском, које се користе у столарији.*

шпи̏јати, -а̄м и **шпи́јати,** шпи̏ја̄м несвр. *в. шпијунирати.*

шпи̏јӯн, -у́на м итал. **1.** *лице које тајно прикупља важне војне, политичке, економске и друге податке, агент.* **2.** *тајни полицијски агент; уопште лице које прати рад, деловање сумњивих и непријатељских лица.*

шпијуна́жа ж итал. **1.** *кажњива обавештајна делатност која се састоји у прибављању и достављању важних војних, политичких, економских и др. тајних података:* бавити се шпијунажом. **2.** *тајно мотрење нечијег рада и кретања, ухођење.*

шпијуни́рати, -у̏ни̏ра̄м несвр. *бавити се шпијунажом, пошказивати, уходити:* ~ некога.

шпи̏јӯнка ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) **1.** *женска особа шпијун.* **2.** разг. *мали отвор, оканце на вратима (обично застакљено) кроз које се посматра.*

шпи̏јӯнскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на шпијуне, који припада шпијунима, својствен шпијунима:* ~ делатност, ~ афера.

шпи̏јӯнски прил. *на шпијунски начин, као шпијун:* ~ мотрити, ~ прислушкивати.

шпију́нство с *особина и поступак шпијуна, шпијунирање.*

шпијӯнчина ж (м) (мн. ж) *ауг. и пеј. од шпијун.*

шпијӯнчић м *дем. од шпијун.*

шпи̏ковати, -кујем̄ (шпи̏кати, -а̄м) свр. и несвр. нем. *надевати сланином, местимично (ис)пунити месо (телеће, живинско, дивљач и др.) комадићима сланине:* ~ дивљач.

шпи̏л и **шпи́л** м нем. (обично у изр. ~ **карата**) *свежањ, комплет карата за играње.*

шпи̏лхо̄зне и **шпи́лхо̄зне** ж мн. нем. *кратке дечије панталонице.*

шпи̏лхо̄знице ж мн. *дем. од шпилхозне; шпилхозне.*

шпи̏ља ж **1.** *велика природна шупљина, јама у камену, стени, брду с отвором напоље, пећина.* **2.** фиг. *склониште сумњивих, рђавих људи, јазбина:* разбојничка ~, лупешка ~.

шпи̏љскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на шпиље, пећински.*

шпи̏новати, -нујем̄ (шпи̏нати, -а̄м) несвр. нем. *пржити шећер док не постане смеђ и растегљив:* ~ шећер.

шпи̏рит и **шпи̏рит** м *в. шпиритус.*

шпирѝтара ж нар. *фабрика, погон за производњу шпиритуса.*

шпи̏ритус и **шпи̏ритус** м лат. *врста алкохола који се добија процесом алкохолног врења скробних и шећерних сировина (воћних сокова, скроба, меласе, целулозе) и синтетичким путем.* • **денатурисани (денатурирани)** ~ *шпиритус коме су додате неке материје тако да се не може пити.*

шпи̏ритуснӣ и **шпи̏ритуснӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на шпиритус, који служи за шпиритус и сл.:* ~ лампа.

шпирѝтуша ж пеј. *ракија од шпиритуса.*

шпи̏ц, шпи̏ца м (инстр. шпи̏цем; мн. шпи̏цеви) нем. **1.** *врх, вршак, шиљак; предњи ужи део нечега:* ~ оловке, ~ ножа, на шпицу, ~ ципеле. **2.** *истурени, навални део фудбалског тима:* у шпицу напада. **3.** *раса паса дуге длаке, шиљате главе и малих шиљатих ушију.* **4. а.** (обично у изр. у **шпицу**) *време најгушћег саобраћаја и велике гужве (кад људи иду на посао или кад се враћају са посла):* саобраћајни ~, враћати се с посла у шпицу. **б.** *врхунац:* ~ сезоне. • **шпиц-играч** *најистуренији играч напада.*

шпи̏ца ж нем. **1. а.** *вршак, шиљак:* ~ брда **б.** фиг. *најистакнутије место, врх, врхунац:* наћи се (бити) на шпици најпопуларнијих певача. **2.** *натпис, главни наслов с пописом главмаца и осталих филмских или телевизијских радника, учесника у изради филма, одн. телевизијске емисије (који се пројектује обично на почетку, ређе на крају филма, одн. емисије).* **3.** *в. шпиц (4).*

шпи́ца **1.** ж *претворна, лукава женска особа.* **2.** м *дем. од шпицлов.*

шпи̏цаст, -а, -о *шиљаст, зашиљен:* ~ нос, ~ брада.

шпи̏цлӧв, -о̀ва м нем. пеј. **1.** *ухода, шпијун, полицијски агент.* **2.** *превејана, препредена, претворна мушка особа, препредењак.*

шпи̏цловскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на шпицлове.*

шпи̏цловски прил. *као шпицлов.*

шпӧрет м нем. *кухињска пећ која служи за припремање различите хране, штедњак:* ~ на дрва, ~ на струју, електрични ~.

шпрѝц, шпрѝца м (инстр. шпрѝцем; мн. шпрѝцеви) нем. **1.** мед. *прибор у облику стаклене или пластичне цилиндра с клипом и шупљом иглом за убризгавање течних лекова под кожу, у мишиће или вене, бризгалица.* **2.** *шприцаљка, прскалица, шмрк.*

шпрѝцаљка ж *прскалица, штрцаљка, бризгалица.*

шпрѝцати, -а̄м несвр. *прскати, штрцати из прскалице, бризгалице:* ~ лозу.

шпрѝцер м нем. *вино помешано са содом или киселом водом:* направити ~, пити ~. • **хладан као** ~ разг. *хладнокрван.*

шра̀пнел, -е́ла м енгл. *артиљеријско зрно за гађање живих циљева и авиона напуњено гвозденим и оловним куглицама, чији се упаљач темпира за расцрскавање у ваздуху.*

шрапнѐлић м *дем. од шрапнел.*

шра̀пнелскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на шрапнеле, који потиче од шрапнела:* ~ зрно, ~ ватра.

шра̀уба ж нем. спорт. *ударац лоптом на гол у рукомету, ватерполу и сл. изведен из заокрета.*

шра̀ф, шра̀фа м (мн. шра̀фови) нем. *завртањ, вијак.*

шра̀фа ж (обично у мн.) итал. *црта помоћу које се представља рељеф на географским картама.*

шрафи́рати, шра̀фи́ра̄м несвр. **а.** *сенчити помоћу паралелних линија, црта.* **б.** *представљати планине, брда шрафама (на географским картама).*

шра̀фић, -а и **шра̀фи́ћ,** -и́ћа м *дем. од шраф.*

шра̀фцигер м нем. *алатка, кључ за завртање и одвртање завртања, одвртач, одвијач.*

шра̀фцигерскӣ, -а̄, -о̄ **а.** *који се односи на шрафцигер.* **б.** шал. *који се ограничава на монтажу увезених делова уместо властите производње:* ~ производња.

шра̀фчић, -а и **шра̀фчи́ћ,** -и́ћа м *дем. од шраф.*

шта̀, чѐга зам. (дат.-лок. чѐму, ак. шта̀ (што̀); мн. ø) **I. 1.** *упитна именичка заменица за непознате ствари, појаве и појмове уопште.* – Шта си донео? Шта радиш? Шта хоћеш? Шта му се десило? Чега се бојиш? Чему се надаш? Чиме обрађујем земљу? О чему разговарате? **2.** *у неодређеном значењу: нешто, било шта, ишта.* – Има ли шта за ручак? Слабо се шта могло чути од буке. Да није она шта изгубила? **3.** *у односном, релативном значењу: оно што.* – Донео је ко је шта имао. Нека свако каже шта мисли о томе. Шта је било било је. **4.** *у одричном значењу: ништа.* – Немам шта да кажем. **II.** (у прил. служби) **а.** *в. што (I 1б).* – Шта ме узнемираваш? Шта стално причате? Шта бљуш у мене? Кажи ми шта си дошао? **б.** *за количину* 1) *колико?* – Шта си то платила? 2) *колико много.* – Шта се ту скупило народа! Шта он има одела! **III.** (узвична речца) *за изражавање изненађења, супротстављања и сл.* – Шта, још ниси кренуо?! Шта, ти плачеш?! Нећу да бежим. Шта, да ми кажу да сам кукавица! • **и шта (ти га) ја знам** *и још много чега, и тако даље.* **ко је и шта је (знати, схватити, видети и сл.)** *знати све о некоме.* **ма шта било** *шта било.* **него шта, но шта** *дакако, наравно, свакако, дабоме.* **нема (ту) шта** *нема приговора, свакако.* **ни где је ни шта је (не зна се** *и сл.*) *нема никаква трага, ништа се не зна о некоме, о нечему.* **шта га је!** *у чуђењу: колико! колико много!* **шта је и како је (казати, рећи)** *по реду, све, детаљно.* **шта је ту је** *нема другог излаза, нема друге, тако мора бити.* **чему (то)?** *зашто, у коју сврху?* **је ли чему?** *вреди ли?* **нема на чему** *каже се као учтива форма кад се неко захваљује на нечему: нема зашто.* – Хвала! Нема на чему. **хоћу да знам на чему сам** *хоћу да знам какво је тренутно стање, ситуација за мене, са чиме могу рачунати сигурно.* **да си чему** *да нешто вредиш.*

штâб м (мн. штáбови (штâбови)) нем. **1.** вој. *командни апарат, орган у већим јединицама (од батаљона навише) састављен од официра који помажу команданту у руковођењу потчињеним јединицама:* ~ батаљона, ~ дивизије, ~ бригаде. **2.** *орган који руководи неком друштвено корисном акцијом; стручни руководећи орган (састављен обично од већег броја људи) неке установе или предузећа:* ~ за одбрану од елементарних непогода, ~ радних бригада; ~ филмских радника. • **кризни ~** *тело које се оснива у некој тешкој ситуацији, опасним приликама за пружање помоћи угроженом становништву.*

штáбац, штáпца м *члан штаба.*

штâблија м (мн. ж) разг. *штабац.*

штâбни, -ā, -ō *који се односи на штаб, који припада штабу:* ~ аутомобил.

штâва ж *раствор разних органских и неорганских материја за штављење коже, средство за штављење, штавило.*

штáваљ, -вља и **штâвељ,** -а м бот. *род зељастих биљака* Rumex *из ф. троскота, са око 100 врста, од којих се неке врсте (као киселица нпр.) употребљавају као поврће.*

штâвило и **штâвило** с *средство за штављење коже.*

штавиóница и **штâвионица** ж *просторија, радионица или зграда у којој се штаве коже.*

штâвити, -ѝм несвр. [гл. им. штâвљење с] *припремати сирову кожу за обраду потапањем у раствор разних органских и неорганских материја, чинити, стројити.*

штâвишē и **штâвише** *речца за истицање високог степена или ширине обухватања нечега, одн. ширине допуштања, претпоставке, чак, дапаче.* – Она ме молила, штавише и преклињала да јој уступим ту књигу. Тај уџбеник је потребан, штавише неопходан за полагање испита. Он се трудио, штавише улагао велике напоре да јој помогне.

штâвљāч, -á ча м *занатлија који штави кожу.*

штâвнī, -ā, -ō *који служи, који се употребљава за штављење:* ~ материја.

штáгаљ, -гља м нем. *сеоска зграда или део зграде где се држи сточна храна (сено, слама и др.), обично на тавану штале.*

штâгод зам. *в. штогод.*

штâка ж (дат. штâци) итал. **1.** *штап, обично рачваст у горњем делу или с пречицом на врху, на који се наслањају хроми стављајући га при ходу испод пазуха:* ићи на штаци, помагати се штаком при ходу. **2.** *архијерејски штап као знак достојанства.*

штâкара ж зоол. *у мн.: ред птица* Grallatores, *које имају високе ноге а живе углавном поред мочвара и других стајаћих вода (у јд.: таква птица).*

штâкаст, -а, -о *који је у облику штаке, сличан штаки:* штакасте ноге.

штâкор м зоол. *в. пацов.*

штâкораст, -а, -о *који је као штакор, налик на штакора, пацова.*

штакòрāш, -áша м зоол. *у мн.: породица америчких тоболчара* Didelphidae, *мале шумске животиње које непријатно воњају, торбарски пацови, од којих је најпознатија врста опосум или наборуша (у јд.: такав тоболчар).*

штакòрњача ж *направа, ступица за хватање, ловљење штакора, пацоловка.*

штâкорскī, -ā, -ō *који се односи на штакоре, који је као у штакора, пацовски:* штакорске очи.

штâкорчић и **штакòрчић** м *дем. од штакор.*

штâла ж нем. *сеоска зграда за стоку (обично за коње и говеда), стаја.*

шталѐтина ж *ауг. и пеј. од штала.*

штâлица ж *дем. од штала.* • **најпре шталицу па кравицу** и сл. *најпре оно што је важније, потребније, па онда оно споредније.*

штâлскī, -ā, -ō *који се односи на шталу, који припада штали, стајски:* ~ таван, ~ ђубре.

штâмбӣљ, -и́ља м (инстр. -и́љем) итал. разг. *жиг, печат.*

штâмбӣљнī и **штâмбӣљскī,** -ā, -ō *који се односи на штамбиље, који припада штамбиљу.*

штâмпа ж (мн. ø) итал. **1.** *техника умножавања текстова и слика помоћу ливених, оловних слова и клишеа, тисак; отисак:* спремити за штампу, дати у штампу. **2.** *повремене публикације, дневни и периодични листови, новине и часописи као средства масовне комуникације:* периодична ~, партијска ~, омладинска ~. • **булеварска (жута) ~** *јефтина, сензационалистичка штампа.* **висока ~** *штампарска техника код које су делови форме избочени и премазују се бојом за сваки отисак.* **дубока ~** *бакротисак код кога је цртеж удубљен у штампарској форми, а удубине задржавају боју и приликом штампања преносе је на папир.* **дневна ~** *новине, дневни листови.* **равна ~** *штампарска техника код које се равна штампарска плоча обрађује хемијским средствима тако да прима боју само на деловима цртежа и при штампању преноси је на папир.* **слобода штампе** *законом зајамчена слобода изражавања мисли путем штампе.* **тробојна ~** *израда вишебојних слика узастопним отискивањем жуте, црвене и плаве штампарске плоче.* **четворобојна ~** *штампање три основне боје побољшано отискивањем црне боје да би се истакле контуре и појачале сенке.*

штâмпан, -а, -о у изр. **штампана слова** *слова чије су линије оштре (за разлику од писаних слова).*

штâмпāр, -á ра м **а.** *стручњак, мајстор у штампању; словослагач, тискар, типограф.* **б.** *власник штампарије.*

штампàрија ж **1.** *просторија или зграда у којој се врши штампање (књига, новина, часописа и др.), тискара.* **2.** *предузеће које се бави штампањем, штампарско предузеће.*

штàмпāрскī, -ā, -ō *који се односи на штампаре и штампарију:* ~ предузеће, ~ техника, ~ машина, ~ боја, ~ радник, ~ грешка.

штампáрство с *штампарска делатност, штампарска радиност; занимање штампара:* радити у штампарству, бавити се штампарством.

штâмпати и **штáмпати,** штâмпām свр и несвр. **1.** *пренети, преносити отисак сложеног слога (слова) или цртежа на папир или другу материју помоћу притиска нарочите машине, тискати:* ~ књигу, ~ новине, ~ оглас, ~ песме. **2.** *писати руком у облику штампаних слова.*

штàмпāч, -á ча м (инстр. -á чем) *уређај за штампање компјутерски обрађених података:* ласерски ~, матрични ~.

штáнгла ж (ген. мн. -лā) нем. **1.** *металнa полуга, јака овећа металнa шипка.* **2.** *предмет или део предмета у облику шипке:* ~ чоколаде.

штáнглица и **штàнглица** ж **1.** *дем. од штанга.* **2.** (обично у мн.) *врста ситних колача, обично са орасима, у облику мале полуге:* штанглице са орасима.

штâнд м (мн. -ови) нем. *ограђено и уређено место за продају робе намењено за једног продавца (обично на сајму); тезга:* ~ прехрамбене робе, ~ обуће.

штâнцовати, -цујēм (штâнцати, -ām) свр. и несвр. нем. **а.** *(на)правити, урез(ив)ати отисак, жиг, утиснути, утискивати; пунцирати.* **б.** фиг. *серијски производити, правити по шаблону, производити у великим количинама:* ~ плоче, ~ касете, ~ слике.

штâп, штáпа м (мн. штáпови) **1. а.** *ваљкаста, обично дрвена палица, која служи за ослањање при ходу.* **б.** *батина; ударац батином:* ударити (некоме) двадесет штапова. **в.** (обично у изр. **билијарски ~**) *палица којом се удара лопта у игри билијара, так:* билијарски ~. **г.** *палица којом се служе мађионичари:* мађионичарски ~, чаробни ~. **2.** *палица као симбол власти, достојанства, чина:* кметски ~, маршалски ~, бискупски ~. • **бити на дугом штапу** *бити неизвесно, остварљиво тек у даљој будућности.* **довести, дотерати** и сл. **(некога) до просјачког штапа** *учинити (некога) веома сиромашним, веома осиромашити, материјално*

упропастити (некоґа). **доћи, дотерати** и сл. **до просјачког штапа (на просјачки ~), (с)пасти на просјачки ~** *доћи, доспети у веома тежак материјални, финансијски положај, јако осиромашити.* **живети на просјачком штапу** *живети веома бедно, просјачити.* **зарадити на штапу** *добити просјачењем, испросјачити.* **(с)ломити (преломити, пребити** и сл.**) ~ над неким** *јако (ис)тући, (из)ударати (некоґа) штапом, батином; оштро казнити, кажњавати (некоґа).* **~ у руке** *каже се кад неко пође, крене некуд.*

штàпац, -пца м (обично у мн.) *попречна шипка, штапић на ткачком разбоју.*

штàпић, -и́на м итал. *фитиљ у облику тањеґ конопца у коме се налази барут за паљење мина и експлозива, корда:* спороса-горевајући ~.

штàпина ж *аугм. и пеј. од штап.*

штàпић, -а (инстр. -ем) и **штàпӣћ,** -и́ћа (инстр. -и́ћем) м **1.** *дем. и хип. од штап.* **2.** *обло дрвце и сл. с ватом за чишћење ушију:* штапићи за уши. **3.** мн. анат. *врста ћелијица у оку које су налик на штапиће.*

штàпићаст, -а, -о *који је као штапић, сличан штапићу:* штапићасте ћелије.

штапòлик, -а, -о *који је сличан штапу, који је у облику штапа, штапићаст:* ~ творевина.

штапòног, -а, -о *који има танке ноґе као штапове.*

штâпскӣ, -ā, -ō *који се односи на штаб, штабни:* ~ трубач.

штàпче, -ета с *дем. од штап.*

штафа́жа ж фр. **а.** *ситније фиґуре људи и животиња које употпуњују и оживљавају пејзаж или ведуту.* **б.** *споредни украс, додатак нечему.* **в.** *скуп људи као потпора, подршка некоме; статисти:* ~ батерије.

штафѐлāј, -а́ја нем. *сликарски ноґари, дрвени сталак на коме стоји слика док је сликар ради.*

штафѐлāјнӣ, -ā, -ō *који се односи на штафелај.*

штафѐта и **штафе́та** ж итал. **1.** спорт. **а.** *дисциплина у лакој атлетици, екипна трка у којој се тркачи смењују предајући један другоме штафетну палицу:* трчати штафету. **б.** *дрвена палица коју тркачи предају један другоме, све док се не пређа ономе коме је одређена:* предати штафету, носити штафету. **в.** *у пливању и скијању и др. спортовима такмичење у коме кад један такмичар пређе своју деоницу други креће из места (без палице).*

штàфетнӣ и **штàфе̄тнӣ,** -ā, -ō *који се односи на штафету:* ~ палица, ~ трка.

штàчица ж *дем. од штака, мала штака.*

штѐдар, -дра, -о *који радо даје, поклања, дарежљив.*

штéдети јек. **штéдјети,** штéдīм несвр. [гл. им. штéђење с; уп. штедња] **1.** *бити умерен у трошењу новца, материјала и др.:* ~ шећер, ~ на храни. **2.** *имати, држати новац на штедњи (у новчаном заводу, у банци, пошти и сл.):* ~ у банци, ~ у пошти. **3.** *употребљавати, користити нешто умерено, рационално, не више него што је потребно, односити се рационално у коришћењу нечеґа:* ~ снагу, ~ време, ~ простор. **4.** (некога, нешто) **а.** *бити обазрив, пажљив према некоме или нечему, штитити, заштићивати, поштеђивати (од нечеґа тешкоґ, непријатноґ):* ~ децу од посла, не ~ болнице (у рату), ~ нејач. **б.** *бринути се о некоме или нечему, пазити, чувати:* ~ (некога, нешто) за специјалну прилику. **в.** (обично одрич.) *бити благонаклон према некоме, не нападати, не критиковати (у усменим и писменим изјавама):* не ~ никога у новинама. ■ **~ се** *чувати се, не трошити претерано снаґу:* ~ се за борбу. • **~ речи** *мало ґоворити, не бити ґоворљив.*

штедиòница и **штѐдионица** ж *новчано-кредитни завод који прима новац на штедњу и даје зајмове, кредите:* поштанска ~.

штедиòничāр и **штѐдионичāр** м *банкарски стручњак који ради у штедионици; власник штедионице.*

штедиòничарскӣ и **штѐдионичарскӣ,** -ā, -ō *који се односи на штедионичаре.*

штедиòничāрство и **штѐдионичāрство** с *штедионичка делатност, бављење питањима и проблемима штедње; област банкарске штедње:* конґрес штедионичарства.

штедиòничкӣ и **штѐдионичкӣ,** -ā, -ō *који се односи на штедионицу:* ~ зграда, ~ књижица.

штѐдиша м (мн. ж) **1.** *онај који штеди новац (у банци, пошти и сл.):* девизни ~. **2.** *штедљива, чуварна особа, тецикућа:* бити велики ~.

штѐдљив, -а, -о **а.** *који штеди, умерен у трошењу новца и материјалних вредности, чуваран:* ~ човек, ~ домаћица. **б.** *употпуне који се пажљиво, рационално односи у коришћењу, употреби нечеґа:* ~ на речима.

штѐдљивац, -ивца м *онај који је штедљив; штедиша.*

штѐдљивица ж *она која штеди, штедљива женска особа.*

штѐдљиво прил. *на штедљив начин, штедећи, чуварно:* ~ трошити, ~ живети.

штѐдљивōст, -ости ж *особина оноґа који је штедљив.*

штедљѝвчина ж (м) (мн. ж) *аугм. и пеј. од штедљивац, велики, претеран штедљивац.*

штѐднӣ и **штѐднӣ,** -ā, -ō *који се односи на штедњу, који служи за штедњу:* ~ банка, ~ књижица, ~ улог.

штéдња ж (мн. ø) **1.** *умерено, рационално трошење новца, материјала и др.:* ~ струје, ~ нафте, ~ новца. **2.** *држање новца у новчаном заводу, штедионици; област банкарства која се бави чувањем новца штедиша:* динарска ~, девизна ~. **3.** фиг. *уздржавање, устезање:* изјавити нешто отворено без штедње. • **везана ~** *новчана штедња на одређено време по повољнијим условима од обичне штедње.*

штѐдњāк м *в. шпорет.*

штѐдњāчкӣ, -ā, -ō *који се односи на штедњак.*

штедрѝна ж *в. штедрост.*

штѐдро прил. *дарежљиво, издашно, обилато:* ~ даровати.

штѐдрōст, -ости ж *особина оноґа који је штедар, оноґа што је штедро, дарежљивост, издашност.*

штѐк м енгл. **1.** *велика количина нечеґа, ґомила, хрпа.* **2.** *кутија, паковање од више појединачних комада, бокс:* ~ цигарета.

штéка ж разг. *в. штек (2).*

штѐкавац, -а́вца м зоол. *врста орла* Helliaëtus albicilla.

штѐкер м нем. ел. *направа прикључена на довод електричне струје (обично уґрађена у зид), која служи за прикључивање потрошача електричне енерґије (стоних лампи, радио-апарата, ґрејалица итд.) помоћу утикача, утичница.*

штекѐтати, штèкећēм (штекѐтāм) несвр. *в. штектати.*

штѐктати, штѐкћēм несвр. **1.** *лајати испрекидано и учестано (обично о псу када ґони дивљач), кевтати.* **2.** фиг. **а.** *производити звукове сличне кевтању паса; учестано и испрекидано пуцати (о митраљезу и сл.).* **б.** *испрекидано, пригушено и грчевито плакати, јецати.*

штѐловати, -лујēм свр. и несвр. нем. *наместити, намештати, подесити, подешавати:* ~ кочнице (аутомобила), ~ предњи трап.

штѐмовати, -мујēм (штѐмати, -āм) несвр. нем. *дупсти длетом, обијати (зид).*

штѐнара ж **1.** *кућица за псе.* **2.** фиг. пеј. *хладна и неудобна просторија; јазбина, брлоґ.*

штéнац и **штѐнац,** -нца м *мушко штене; млади пас.*

штѐне, -ета с (суп. мн. штѐнићи и штени́ћи м; зб. им. штѐнāд ж) **1.** *младунче пса, псетанце.* **2.** фиг. пеј. *дете, дечак; неваљало, рђаво дете или употпуне неваљала, рђава, зла особа, псето.*

штенѐћāк, -а́ка м вет. *акутна заразна болест младих паса, штенади, сребрних лисица и ласица, коју изазива једна врста вируса,* febris infectiosa canum.

ште̏нити, ште̏нӣ(м) несвр. [гл. им. ште̏њѣ̄ње с] *ко̄тити (штенад) (о кући).* ■ ~ **се** *ко̄тити се (о кући).*

ште́нце, -ета с (мн. ø) *дем. од ште́не.*

ште̏п м нем. *оно што је прошивено концем, тра̄ī, бод конца којим је нешто прошивено шиваћом машином, прошив:* ~ на сукњи.

ште̏пати, -а̄м несвр. нем. **1.** *прошивати концем на шиваћој машини:* ~ столњак. **2.** фиг. *ћуцати испрекидано и учестано, штектати (о митраљезу и сл.).*

ште̏пнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на ште̏п, ште̏пање:* ~ бод, ~ игла.

ште̏повати, -пујѣ̄м несвр. нем. *в. ште̏пати.*

ште̏та ж **1. а.** *ӣубитак у вредности нечеӣа (имовине, робе, новца и др.), умањење или окрњење нечије имовине и др. проузроковано тӯђом кривицом или пропустом, ӣрешком; стање онога што је остало ӣоре, мање вредно него што је било:* имовинска ~, материјална ~, новчана ~, имати штету, (пре)трпети штету, нанети штету (некоме, нечему), направити штету, надокнадити (некоме) штету, на штету здравља, на штету квалитета. **б.** (обично у вези: начинити, направити штету) *квар, оште́ћење на неком апара̄ту, механизму.* **2.** *нешто што је непово̄љно, рђава ствар, рђава ћојава, зло; рђав, непово̄љан ћутиај.* – Штета је што не учи. Дуван наноси штету здрављу. То је нанело штету његовом угледу. **3.** (у служби узвика) *изражава жалост, тӯī у за неким, нечим.* – Повређен је голман. Каква штета! Најбољи стручњаци одлазе нам у иностранство. Штета! **4.** *уништење, пропаст ӣлодова или усева (у по̄љу, на њиви, у ба̄шти и др.) услед временских непогода – олује, ӣрада, јаке кише, ве̄тра итд.:* ~ на њиви, ~ у по̄љу, ~ на кукурузу. **5.** *трошкови за обештећење некога:* сносити штету, исплатити штету. • **извадити штету** *надокнадити изгубљено узимањем, напла̄ћивањем од другога.* **сува ~** *велика штета, велики ӣубитак (када се жали за нечим изгубљеним, ӣропӯштеним и сл.).*

ште̏тан, -тна, -о *који чини, наноси или узрокује штету:* штетне навике, ~ утицај, пушење штетно по (за) здравље.

ште̏тити, -и̏м несвр. [гл. им. ште̏ћѣ̄ње с] **1.** *бити штетан (ӣо некоме, ӣо нешто), наносити, ӣричињава̄ти штету (некоме, нечему):* ~ здрављу, ~ усевима, ~ индустрији, ~ нечијем угледу. **2.** (и свр.) *в. ште̏то̄вати.*

ште̏тица ж *дем. од ште̏та.*

ште̏тнӣк м *в. ште̏то̄чина:* штетници пољопривредног биља, штетници винове лозе.

ште̏тно прил. *наносећи штету, са штетом:* ~ деловати на здравље, ~ утицати на некога.

ште̏тно̄ст, -ости ж *особина, својство онога што је ште̏тно:* ~ пушења, ~ дувана.

ште̏товати, -тујѣ̄м свр. и несвр. *(ӣре)трӣети штету, ӣубитак, бити на штети, (из)ӣубити:* ~ због туђих пропуста, ~ на кукурузу.

ште̏то̀носан, -сна, -о *који наноси, доноси, ӣричињава штету, ште̏тан.*

ште̏то̀чина и **ште̏то̀чина** ж (м) (мн. ж) **1.** *животиња (ӣтица, инсект и др.) која наноси, ӣричињава штету:* биљне штеточине, штеточине пољопривредног биља, штеточине шумског биља. **2.** *особа која наноси, ӣричињава (некоме) штету.*

ште̏то̀чинаст и **ште̏то̀чинаст,** -а, -о *који чини, наноси штету.*

ште̏то̀чи́нац, -нца м *в. ште̏то̀чина (2).*

ште̏то̀чи́нка и **ште̏то̀чи́нка** ж *она која чини, наноси штету.*

ште̏то̀чи́нскӣ и **ште̏то̀чинскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на ште̏то̀чине, који ӣотиче од ште̏то̀чина, који наноси штету:* ~ рад, ~ делатност, ~ утицај.

ште̏то̀чи́нство и **ште̏то̀чи́нство** с *ште̏то̀чински рад, ште̏тна делатност, ште̏тно дело.*

шти́во с *оно што се чита, оно што је намењено за читање (обично одабрани текстови које треба да читају ученици и читалачка ӣублика); лектира:* забавно ~, популарно ~.

шти̏глӣ̄ћ, -и́ћа и **шти̏глӣ̄ц,** -и́ца м нем. зоол. *в. чешљӯгар.*

шти̏кла и **шти̏кла** ж (ген. мн. -лӣ̄) нем. *висока ӣета, ӣоштетица на обући (цилама, чизмама и сл.):* ципеле с високим штиклама.

шти̏клица и **шти̏клица** ж *дем. од шти̏кла.*

шти̏мати, -а̄м несвр. нем. **1.** *в. шти̏мовати:* ~ клавир. **2.** *бити у складу (с нечим), слагати се.* – Рачуни не штимају.

шти̏мер и **шти̏мер** м нем. *мајстор, стручњак који удешава жице на музичким инструментима (клавиру, виолини и сл.).*

шти̏мовати, -мујѣ̄м несвр. нем. *ӣодешава̄ти, удешава̄ти, усклађива̄ти жице на музичким инструментима:* ~ клавир, ~ гитару.

шти̏мунг и **шти̏мӯнг** м нем. **1.** *ӣријатна атмосфера у друштву, добро расӣоложење, леӣ уго̄ђај:* створити ~. **2.** ум. *ӣосебан утисак који ӣобуђује неко уметничко дело; расӣоложење, уго̄ђај који ствара слика некоӣ ӣредела у различитим околностима (нӣр. у сутону, на месечини итд.).*

шти̏нути, -нӣм и **шти́нути,** шти̏нӣм свр. *в. шти̏пнути.*

шти́павац и **шти̏павац,** -а̄вца м зоол. *в. скорӣија.*

шти̏павица ж зоол. (обично у изр. **водена ~**) *водена скорӣија* Nepa cinerea.

шти̏па̄лька ж (дат. -љци; ген. мн. -кӣ̄) *двокрака, двозуба направа са опругом којом се нешто захвата и стеже (нӣр. закачаљка за ӣрикачињање обешеног рубља за конопац, усекач за свеће итд.):* штипаљке за рубље, ~ за косу. **2.** зоол. анат. *ӣредња велика нога у рака.*

шти́пати, шти̏па̄м (шти̏пљѣ̄м) несвр. **1.** *стискати, стезати (некога, нешто) ӣрстима или штипаљком:* ~ девојке. **2.** *откидати чупкајући:* ~ комадић хлеба. **3. а.** *уједати, ӣристи.* **б.** фиг. *изазивати оштар, непријатан надражај слузокоже или коже (о диму, мразу, јаком оштром мирису и сл.):* ~ за очи, ~ за нос, ~ за уши. **4.** фиг. *задиркивати заједљивим речима, ӣецкати.* ■ ~ **се 1.** *штипати сам себе.* **2.** уз. повр. *штипати једно друго.*

шти̏пкати (се), -а̄м (се) несвр. *дем. ӣрема штипати (се).*

шти̏пљив, -а, -о *који штипа;* фиг. *заједљив, ӣецкав:* ~ горчина.

шти̏пнути, -нӣм *свр. ӣрема штипати, уштинути.*

штипу̀цати (се), -а̄м (се) несвр. *в. штипкати (се).*

шти̏р м бот. **а.** *род једногодишњих зељастих биљака* Amaranthus *из ф. штиреви* (Amaranthaceae), *који обухвата више врста коровских и украсних биљака* (A. retroflexus, A. albus, A. blithoedes *и др.*). **б.** *у мн.: фамилија једногодишњих зељастих биљака* Amaranthaceae.

шти̏рак[1], -рка м (мн. ø) нем. *скроб који се употребљава као крутило за влажно и чисто испрано рубље и др.; скроб уопште.*

шти̏рак[2], -рка м бот. *в. шти̏р (а).*

шти̏рина ж *аугм. и ӣеј. од шти̏р (а).*

шти̏рка и **шти̏рка** ж *в. шти̏рак*[1].

шти̏ркати, -а̄м несвр. нем. *ӣотапати (рубље) у воду са шти̏рком, скробити:* ~ рубље, ~ постељину, ~ кошуљу.

шти́т, шти́та м (мн. шти́тови) **1.** *део старе ратничке опреме, одбрамбено ратничко оруђе (обично округлог, овалног облика) од дрвета, метала или коже за заштиту од удараца или убода (стреле, мача, копља и др.).* **2.** фиг. *одбрана, заштита; заштитник, заштитница:* бити некоме ~, ~ од насиља, ~ од ислама. **3.** *ӣредмет, одн. део ӣредмета у облику штита (1), који заштићује, заклања од нечега:* **а.** *део митраљеза и артиљеријског оружја, ӣвоздена ӣлоча која служи ӣослужиоцу као заклон од непријатељских метака, ӣрената:* топовски ~. **б.** *штитник на ободу каће, качкета:* капа са штитом. **в.** *сенило, заслон на ламби, абажур.* **г.** *кишобран; сунцобран.* **4.** бот. *ӣроздаста цваст која настаје скраћивањем главне цветне осовине, тако да бочне гране ӣолазе скоро са истог нивоа, а на врху сваке од њих образује се ӣо један цвет, штитаста цваст,* umbella. **5.** зоол. *заштитна ӣлоча, оклоӣ код љускара и неких инсеката; оклоӣ код корњаче.*

шти́так, -тка м *дем. и хип. од шти́т.*

шти̏та̄рка ж бот. *у мн.: породица зељастих дикотиледоних биљака чији су мали петорочлани двополни цветови скупљени у сложене штитасте цвасти* Umbelliferae *(у јд.: биљка из те породице).*

штита́рац, -рца м зоол. *у мн.: праживотиње* Coccidia *које живе као паразити у цревима, бубрезима и јетри домаћих животиња и човека, од којих су неки узрочници тешких болести (у јд.: таква праживотиња).*

шти̏таст, -а, -о *који има облик штита, сличан штиту:* ~ лист, ~ цвет, ~ цваст. • **~ жлезда** анат. *в. штитна жлезда (под штитни).* **~ хрскавица** анат. *в. Адамова јабучица (под јабучица).* **штитасте (биљне) ваши (вашице, уши)** зоол. *инсекти риличари* Coccidae *из реда једнакокрилаца, који живе причвршћени за биљку, исисавајући биљне сокове (нпр. шљивина ~ваш, јабукова ~ваш).*

шти̏тац, -тца м *дем. од штит.*

шти̏тити, шти̏тӣм несвр. [гл. им. шти̏ћење с] *пружати (некоме) заштиту, помоћ, бранити, заштићивати; чувати (од нечег штетног, непожељног):* ~ некога, ~ одступницу, ~ нечије интересе, ~ од сунца. ■ **~ се а.** *бранити се, заштићивати се:* ~ се од напада, ~ се од сунца. **б.** уз. повр. *штитити, заштићивати једно друго.*

шти̏тић, -а и **шти̏тӣћ,** -и́ћа м *дем. и хип. од штит.*

шти̏тнӣ и **шти̏тнӣ,** -ā, -ō у изр. **~ жлезда** анат. *жлезда са унутрашњим лучењем* glandula thyroidea, *смештена на предњој страни гркљана, која лучи хормон тироксин неопходан за размену материја у организму, штитњача, штитаста жлезда.*

шти̏тнӣк м **1.** *браник на аутомобилу.* **2.** *заклон, штит за очи (за заштиту од сунца).* **3.** спорт. *гумени уложак који фудбалери носе испод чарапа како би заштитили ноге од удараца противничких играча.* **4. а.** *навлака, кајак за оловку.* **б.** *платнена навлака која се навлачи преко рукава (за рад у канцеларији, уреду):* ~ за рукав. **в.** *покретни заклон, заслон, параван:* ~ испред пећи, ~ за снег.

шти̏тњача ж анат. *штитна жлезда.*

штито̀лик, -а, -о *који је налик на штит, сличан штиту:* штитолики листови.

штито̀ноша 1. м (мн. ж) ист. *војник који је носио штит владара или племића.* **2.** ж зоол. *у мн.: ред риба са хрскавичавим скелетом чије је тело покривено крљуштима у виду коштаних плоча или штитова* Ganoidei, Chondrostei *(у јд.: таква риба).*

шти̏ћенӣк, -а и **штићѐнӣк,** -и́ка м прав. **а.** *малолетно лице које је под нечијим старатељством, заштитом.* **б.** *бранѣник, клијент.*

шти̏ћеница и **штићѐница** ж *женска особа штићеник.*

шти̏ћеничкӣ и **штићѐничкӣ,** -ā, -ō *који се односи на штићенике, који припада штићеницима; старатељски.*

шти̏ћенички и **штићѐнички** прил. *као штићеник, заштитнички, старатељски.*

шти̏ћенӣштво с *старатељство, заштитништво.*

шти̏х, шти̏ха м (мн. шти̏хови) нем. **1.** *поен у игри карата:* избројати штихове. **2.** *непријатан укус или мирис:* добити киселкаст ~. **3.** *прелив, нијанса боје.*

шти̏хворт м нем. **1.** *последња реч у говору глумца после које други глумац почиње да говори или чини нешто; реч водиља, спона, веза.* **2.** *реч која се дефинише, обрађује, одредница.*

шти̏х-про̀ба ж нем. *проверавање исправности, тачности нечега не испитујући га у целини него на прескок:* извршити штихпробу.

шти̏цовати, -цујѐм свр. и несвр. нем. *незаконито продавати, одн. куповати девизе по ценама повољнијим од званичног курса.*

шти̏цунг и **шти̏цӯнг** м нем. *незаконита куповродаја стране валуте по ценама повољнијим од званичног курса.*

што̀ I. зам. (ген. чѐга, дат. чѐму; мн. ø) **1.** *упитна (у упитним и зависноупитним реченицама)* **а.** *(кад се пита за предмет или било шта друго осим лица у функцији субјекта) в. шта (I 1).* – Што то читаш? Што је било? Што радиш овде? Није знао што да ради. Схваташ ли ти што то значи? **б.** (у прил. значењу) *када се пита за узрок или циљ онога што се у тим реченицама износи: зашто, због чега; ради чега.* – Што се толико плашиш? Што се журите? Што не идеш већ једном?! Јасно је што данас није дошао. Ви сигурно знате што смо се овде окупили. **2.** *односна – кад се показује зависни однос* **а.** *према именицама: који, која, које.* – Обрисала је зној што јој се сливао низ лице. Видео сам вашу сестру што студира медицину. **б.** *према показним заменицама то, ово, оно и сл.* – Остала је (оно) што је била и у младости – поштена и вредна. Донеси ми (то) што си ми обећао. Оно за чим сам чезнуо целог живота ми се коначно испунило. **в.** *према целом предикату, одн. претходном исказу.* – Вести су јавиле да су наши победили, што смо величанствено прославили. Причао му је о својим догодовштинама са пута, што је он радо слушао. **3.** *неодређена:* **а.** *нешто; било што, ма шта, макар шта, ништа.* – Има ли што за ручак? Јеси ли што чуо о твојима? Кад ћеш ти тако што купити? Јесам ли те ја што питао? **б.** (уз одричне глаголе) *ништа.* – Немамо што изгубити осим голих живота. Не знам што лепше од ње. **II.** прил. **1.** *колико, како много.* – Што је било избеглица сви су збринути. Што је нашао колача, све је појео. **2.** (са компаративом прилога) *уколико; у тој мери у којој…* – Што пре дођеш, утолико боље. Што јаче ветар дува, време је хладније. Што више време одмиче све ми је теже. **3.** *поредбени: како, као што.* – Он га је намучио што га злотвор не би намучио. Уме да увреди што нико други не уме. **4.** *за количину: нешто мало, макар мало, макар колико, иколико.* – Јеси ли купио што дрва? Јеси ли добио што плате? **III.** везн. **1.** *временски* **а.** *чим, кад.* – Онај час што је добио новац потрошио га је у кафани. Тај трен што је сео да се одмори, дошао му је хитан позив да иде у уред. **б.** *откад.* – Већ друга ноћ што не спавам. Има већ месец дана што је он отишао. **2.** *временско-условни: док, ако.* – Не верујем да се вратио што га не бих видела. Не дај му позајмицу што ти неће вратити двоструко. **3.** *узрочни: јер, зато што.* – Волим је што је скромна и лепо васпитана. Радила је тај посао што мора а не што га воли. **4.** *поредбени:* **а.** *као, као што.* – Умела је са децом што нико не уме. То је исто што и превара. **б.** *него, но.* – Нико се више не боји рата што градска господа. **5.** *допусни: иако, мада, нека.* – Што си неодговоран – и то није ништа да то признаш. Што си слагао децу, ајде – ајде, али што и нас лажеш? **6.** *експликативни: да.* – Главно је сада што је мајка оздравила. **7.** (што… што) *дисјунктивни, растављни: или… или, било… било; нешто… нешто, делом… делом.* – Било је око 100 килограма што пшенице што кукуруза. Народ се разбежао што у шуму што у села. Зарадио је 1.000 динара што у роби што у новцу. • **ако до чега дође, ако би до чега дошло** *ако дође до тешке ситуације, до нечег нежељеног; ако се нешто деси.* **било ~ било** *ма шта се десило.* **бити чему (бити за ~)** *бити добар, леп и сл., бити способан за што, имати вредност, вредети.* – Је ли чему та девојка? **знам на чему сам** *знам у каквом сам положају, стању; знам о чему се ради, шта је у питању.* **и ~ ја знам** *в. под шта (изр.).* **ко је и ~ је (знати и сл.)** *в. под шта (изр.).* **ма ~** *в. под шта (изр.).* **није ми ни до чега** *ништа ме не интересује (због болести, тешког положаја у коме се налазим).* **није ни за што** *не вреди ништа, неспособан је за било какав посао.* **у чему је ствар?** *шта је у ствари, о чему се ради?* **~ било** *било шта, нешто, макар колико, иколико.* **~ боље (~ више, ~ пре и сл.)** *како је најбоље могуће (колико се више може, како је најпре могуће и сл.):* ~ боље урадити, ~ више донети, ~ пре завршити посао. **~ год** 1) *све што; ма шта, било шта.* – Добијао је од родитеља што год је пожелео. 2) *колико год.* – Викао је што год га је грло служило. **~ му драго** 1) *било шта, ма шта.* – Јеси ли донео што му драго за ручак? 2) *како хоће, како жели.* – Нека ради што му драго. **~ (му) је ту (му) је** *не може се ништа изменити, поправити, касно је за било какву измену ситуације, сад се више не може ништа учинити.* **~ немам?! ~ не могу?!** и сл. *кад се изражава жаљење за нечим: да ми је да имам! да ми је да могу! и сл.* – Што немам сто динара?! Што не могу да отпутујем на море?! **~ (но) кажу, ~ (но) се каже, ~ (но) рекли, ~ (но) реч** и сл. *каже се кад се нешто узгредно објашњава: као што се обично каже, као што многи говоре.* **~ ти је (неко, нешто)** *као узречица при истицању нечијих, обично позитивних особина, вредности, нечије стручности, способности и сл.* – Што ти је мати! Што ти је човек! Што ти је вино!

што̀више прил. *в. штавише.*

што̀год зам. **1.** *у неодређеном значењу: нешто, било што.* – Јеси ли штогод сазнао? Ако штогод чујеш о њему, јави ми. **2.** (у прил. служби) **а.** *нешто мало.* – Можда у томе има и штогод истине. **б.** *због нечега, из неког (неодређеног) разлога.* – Да ти нису штогод љут на ме?

што́кавац, -а̄вца м *онај који говори штокавским дијалектом, наречјем.*

што́ка̄вка ж *женска особа штокавац.*

што́кавскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на штокавце, који припада штокавцима, својствен штокавцима:* штокавски говори. • **~ дијалекат, ~ наречје** лингв. *највећи дијалекат српскохрватског језика (претежно српски) којим се говори у Србији, Црној Гори, Босни и Херцеговини и већем делу Хрватске.*

што́кавштина и **штока́вштина** ж лингв. *говор штокаваца, штокавско наречје, штокавски дијалекат.*

што̀пати[1], -а̄м несвр. нем. *крити:* ~ чарапе, ~ рукав.

што̀пати[2], -а̄м свр. нем. *в. штоповати*[2].

што̀пер м енгл. спорт. **1.** *мерач времена на спортским такмичењима:* главни ~. **2.** *одбрамбени играч у фудбалу чији је главни задатак да заустављa противничке навалне акције (обично центархалф) (у одређеним тактичким поставкама).*

што̀перица ж *сат за тачно, прецизно мерење времена трајања неке радње или процеса (обично на спортским такмичењима), који се у потребном тренутку може зауставити или ставити у покрет:* мерити штоперицом време (брзину и сл.).

што̀повати[1], -пујем несвр. нем. *в. штопати*[1].

што̀повати[2], -пујем̄ свр. нем. **1.** *зауставити, смирити лопту у фудбалу:* ~ лопту. **2.** *зауставити штоперицу ради тачног мерења времена, измерити штоперицом:* ~ време; ~ брзину трчања.

што̀с м (мн. што́сови) нем. **1.** *гомила, хрпа наслаганих ствари, наслага:* ~ књига, ~ новина, ~ новчаница, ~ тањира. **2.** фиг. *досетка, гег, виц; подвала, смицалица:* добар ~, извалити ~, правити штосове, смишљати штосове.

што̀ф, што̀фа м (мн. што̀фови) нем. **1.** *вунена или синтетичка тканина, фино сукно (обично за одећу):* ~ за одело. **2.** фиг. **а.** *грађа, материјал, подаци за стварање неког дела (научног или уметничког):* ~ за роман, ~ приче. **б.** *оно што служи као тема, предмет (за разговор, дискусију):* имати штофа за разговор. **в.** *дар, смисао, способност (за неки позив, занимање):* имати штофа за трговца.

што̀фан, -а, -о *који је од штофа:* ~ сукња.

што̀фара ж *фабрика штофова.*

што̀шта, што̀чега (што̀чег) им. неодр. зам. (мн. ø) *пуно шта.* – Штошта се прича о њему. Штошта ми се не свиђа код њега.

штра̀јк м (мн. -ови) енгл. *организована колективна обустава рада радника и службеника у циљу притиска на послодавца или владу да удовоље њиховим захтевима економске или политичке природе:* ~ текстилних радника, ~ научних радника, ступити у ~. • **~ глађу** *в. глад (изр.).* **~ упозорења** *кратак штрајк који се организује као упозорење надлежнима да ће доћи до озбиљнијих немира ако се захтеви штрајкача не испуне.*

штра̀јкати, -а̄м несвр. рег. *в. штрајковати.*

штра̀јка̄ч, -а́ча (штра̀јка̄ш, -а́ша) м *онај који штрајкује, учесник штрајка.*

штра̀јка̄чкӣ (штра̀јка̄шкӣ), -а̄, -о̄ *који се односи на штрајкаче (штрајкаше), који припада штрајкачима (штрајкашима):* ~ одбор.

штра̀јкбрехер м нем. *онај који не пристаје на штрајк, који се не придружује штрајкачима, него и даље обавља своје послове, дужности, штрајколомац.*

штра̀јкбрехерскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на штрајкбрехере, који припада штрајкбрехерима.*

штра̀јковати, -кујем̄ несвр. *бити, учествовати у штрајку, изводити штрајк:* ~ против владе, ~ глађу.

штрајколо́мац, -мца м *в. штрајкбрехер.*

штрајколо̀ма̄чкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на штрајколомце.*

штра̀мплице ж мн. нем. *дугачке гаћице за малу децу, новорођенчад.*

штра̀па̄ц, -а́ца м итал. *напоран, заморан посао (нпр. пешачење); тремор.* • **одело (ципела** и сл.**) за ~** *одело (ципеле и сл.) за свакодневну употребу.*

штрапаци́рати, -а̀цӣра̄м свр. и несвр. **1.** *заморити, замарати напорним радом.* **2.** *(ис)трошити, (по)хабати, уништити, уништавати ствари свакодневном, прекомерном употребом:* ~ одело. ■ **~ се** *заморити се, замарати се, (ис)кидати се, (ис)трошити се.*

штра̀с м нем. *врста оловног стакла, лажни, вештачки брилијант.*

штра̀фта и **штра́фта** ж нем. **1.** *линија, црта; трака.* **2.** жарг. *шеталиште, корзо:* ићи на штрафту.

штра̀фтаст, -а, -о *који је са линијама, пругаст:* ~ одело.

штр̀бнути, -нём свр. *в. штрпнути.*

штрбу́цнути, штр̀бӯцнем̄ свр. *дем. према штрпнути.*

штре́бер м нем. *онај који смишљеним настојањем и додворавањем жели постићи успех (у школи, служби и сл.), лакташ, кариједриста.*

штре́бе̄рка (штре́берица) ж *женска особа штребер.*

штре́беркскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на штребере, својствен штреберима, лакташки.*

штре́берски прил. *на штреберски начин, као штребер.*

штре́берство с *особина и поступак штребера, лакташтво, кариједризам.*

штрѐцав, -а, -о *који штреца.*

штрѐцаво прил. *са штрецањем, штрецајући.*

штрѐцāј м **а.** *убод, жигање (од убода нечег оштрог и сл.), стрецај.* **б.** *трзај, дрхтање (од страха и сл.).*

штрѐцати, -а̄м несвр. **1.** (са лог. субјектом у ак.) *жигати, убадати:* ~ некога у грудима. **2.** *трзати се, дрхтати (од страха и сл.):* ~ од страха. ■ **~ се** *в. штрецати (2).*

штрѐцнути (се), -нём (се) *свр. према штрецати (се).*

штрѝкати, -а̄м несвр. нем. *плести:* ~ џемпер, ~ рукавице.

штрѝкаћӣ, -а̄, -е̄ *који служи за штрикање, плетићи:* штрикаће игле, ~ машина.

штрѝкер м нем. *радник који ради у радионици за плетење, плетач; чарапар.*

штрѝке̄рка (штрѝкерица) ж *плетиља.*

штрѝкерскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на штрикере, штрикерке и штрикање.*

штрикли́рати, штрѝклӣра̄м свр. (несвр.) *означити (означавати) посебном цртом, квачицом (као важеће, важно, завршено и сл.):* ~ нечије име.

штри́нгла и **штрѝнгла** ж нем. *свитак вуне или др. предива, повесмо:* ~ вуне.

штрѝц *узвик који се чује при сечењу маказама.*

штрѝцати, -а̄м несвр. *резати, сећи маказама:* ~ хартију.

штрѝцкати, -а̄м несвр. *дем. према штрицати.*

штр̀к м зоол. **1.** *бела рода.* **2.** *в. штркаљ.*

штр̀ка̄љ, -а и **штр̀каљ,** -кља м зоол. **1.** *у мн.: инсекти двокрилци из пор.* Oestridae, Cuterebridae *и* Gasterophilidae, *чије ларве паразитирају у сисарима (на кожи, у прибору за варење, јетри, носу итд.); у јд.: инсект двокрилац из те породице.* • **говеђи ~** *врста штркља* Hypoderma bovis, *чије ларве продиру у поткожно ткиво говечета, где узрокују болне гнојне кврге.* **коњски ~** *врста штрка* Gastrophilus equi (intestinalis), *чије ларве живе на слузокожи црева и желуца коња, мула и магараца, хранећи се крвљу и слузи.* **овчији ~** *врста штрка* Oestrus ovis, *чије ларве живе у ноздрвама оваца, одакле досежу у синусне шупљине, изазивајући „посртање“.*

штр̀кља[1] и **штр̀кља** ж *штркљаста, дугонога женска особа.*

штр́кља² м *дуго̄ноги, штркљаст човек;* уп. штрклo.

штр̏кљаст, -а, -о **1.** *дуго̄ног, кракат:* ~ човек, ~ рода. **2.** *дугуљаст, издужен:* ~ грана, ~ трава.

штр̏кљати, -а̄м несвр. *брзо расти, цикљати; стрчати, стршити.* ■ **~ се** *обадати се;* фиг. *мотати се, врзмати се.*

штр́кљо, -а и -е̄ м *дуго̄ноги, штркљаст човек;* уп. штркља².

штр̏кнути¹, -нём и **штр́кнути,** штр̏кнём свр. оном. *штрцнути; убризга̄ти.*

штр̏кнути се, -нём се и **штр́кнути се,** штр̏кнём се *свр. према штркати се.*

штр́љак, -лька м *бадрљак, патрљак, бадрљица.*

што̀ја̄ч, -а́ча м *онај који штроји домаће животиње.*

што̀ја̄чкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на штројаче и штројење:* ~ нож.

штро̀јитељ м *в. штројач.*

штро̀јити, -ӣм несвр. [гл. им. штро̀јёње с] *јаловити уклањањем, одстрањивањем полних семених жлезда (у животиња), шкопити, кастрирати:* ~ свиње, ~ овнове.

штро̀ка ж **1.** вет. *в. строка.* **2.** фам. *нечистоћа, прљавштина (на телу):* скидати штроку.

штро̀кав, -а, -о **1.** *в. строкав.* **2.** фам. *замазан прљавштином, прљав, нечист; неуредан:* ~ жена.

штро̀по̄т м *лупа, бука коју обично стварају тешки метални предмети, лупкарање, тандркање:* ~ колских точкова, ~ кола, ~ воза, ~ трамваја.

штропо̀тав, -а, -о *који изазива, ствара штропот:* ~ локомотива, штропотави точкови.

штропо̀тати, -о̀поћём несвр. *лупкарати, тандркати (нпр. о металним точковима, колима и сл.).*

штро̀потно прил. *са штропотом, штропоћући.*

штр̏пкати, -а̄м *несвр. према штрбнути и штрӣнути.*

штр̏пнути, -нём свр. *откинути од нечега мали, ситни део;* уп. штрбнути: ~ мало хлеба, ~ мало траве.

штру́дла ж (ген. мн. -ӣ) нем. *врста колача од киселог теста надевеног млевеним орасима, маком и сл.; пита савијача:* ~ с маком, ~ с јабукама.

штру̀кле ж мн. нем. *врста јела од теста надевеног сиром, бундевом и сл.*

штру̏мпа̀ндла ж нем. *подвезица за чарапе.*

штру̏цати (се), -а̄м (се) *несвр. према штруцнути (се).*

штру̏цнути, -нём свр. *труснути, труцнути (нпр. о точковима, колима).* ■ **~ се** *дрмнути се, труцнути се.*

штр̏ца̄ј м *млаз течности избачен једанпӯт:* ~ млека.

штр̏цалица ж **1.** *в. штрцаљка.* **2.** бот. *врста тикве* Ecballium elaterium, *чије семенке у млазевима излећу.*

штр̏цало с зоол. *орган за штрцање, прскање код неких животиња:* ~ код кита, ~ код твора.

штр̏ца̄лка ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) **а.** *направа за штрцање, прскање, прскалица; шмрк.* **б.** мед. *инструмент за убризгавање инјекција, инјекција.*

штр̏цати и **штр̏цати,** -а̄м *несвр. према штрцнути.*

штр̏цкати, -а̄м несвр. *дем. према штрцати.*

штр̏цнути, -нём свр. *пљуцнути (кроз зубе); избацити млаз течности, прснути, бризнути:* ~ пљувачку, ~ ракију из уста.

штр́чати, -чӣм несвр. *в. стрчати.*

штȕк м итал. *смеса гипса, мермерне прашине, креча и лепка која се у житком стању лако обликује и служи за рељефну декорацију таваница и зидова и у вајарству:* плафон од штука.

штȕка¹ ж зоол. **а.** *слатководна грабежљива риба коштуњача* Esox lucius *из истоимене породице.* **б.** *у мн.: породица риба коштуњача, кошљориба* Esocidae *из реда мекоперки.*

штȕка² ж нем. *врста борбеног авиона бомбардера за обрушавање (који је коришћен у II светском рату).*

штука̀тер, -е́ра м итал. *радник грађевинске струке који изводи гипсарске радове, гипсар.*

штука̀терскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на штукатере:* ~ занат.

штукату́ра ж итал. *гипсање; рад у гипсу, гипсани радови на грађевини (обично на таваници собе):* отисак штукатуре, ~ на таваници.

штȕла ж итал. **а.** *помоћна дрвена (вештачка) нога, штака.* **б.** мн. *ходуље, гипаље.*

штȕласт, -а, -о *који је налик на штулу, сличан штули.*

штȕр¹, шту́ра, -о **1.** *неразвијен, закржљао; нејак, јалов:* ~ жито, ~ дрво, ~ грање. **2.** *слаб, недовољан, оскудан (по јачини, интензитету и сл.):* ~ осветљење. **3.** *оскудан, сиромашан (по садржини, у идејама, доживљајима и сл.), празан, сувопаран:* ~ знање, ~ излагање, ~ композиција, ~ живот.

штȕр² м зоол. **а.** (обично у изр. **големи ~**) *репати водоземац* Megalobatrachus maximus *из истоимене породице, здепастог тамног тела, велике главе са ситним очима, који дише шкргама и плућима.* **б.** *у мн.: породица репатих водоземаца* Cryptobranchidae.

шту́рак, -рка м зоол. **а.** (често у изр. **пољски ~**) *попац, зрикавац* Gryllus campestris. **б.** *у мн.: скупина скакаваца* Grylloidea *из разреда равнокрилци, зрикавци.*

штȕро и **шту́ро** прил. **а.** *оскудно, сиромашно (у погледу садржаја); у најкраћим цртама:* ~ казана прича, ~ испричати, ~ саопштити. **б.** *слабо, оскудно (у погледу интензитета):* ~ светлети, ~ грејати.

шту́рӧст, -ости ж *особина и стање онога што је штуро, оскудност:* ~ знања.

штȕцавица ж мед. *нагли нехотични ритмички грчевити трзаји мишића дијафрагме, праћени звучним учестаним експлозивним удисајима ваздуха, услед надражаја дијафрагме,* singultus: напад штуцавице.

штȕцати¹, -а̄м несвр. нем. *в. штуцовати.*

штȕцати², -а̄м несвр. **1.** *имати напад штуцавице.* **2.** (обично шаљ.) *учестано чинити неке покрете:* ~ протезом. • **штуца ми се** разг. *помиње ме неко у одсуству па зато штуцам.*

штȕцкати (се), -а̄м (се) несвр. *у дем. значењу: штуцати.*

штȕцнути, -нём свр. *изненада гласно једанпӯт удахнути ваздух при штуцању.*

штȕцовати, -цӯјём свр. и несвр. нем. *поткрес(ив)ати, подрез(ив)ати, подшиш(ив)ати (браду, бркове):* штуцовани бркови, штуцована брада.

штȕчица ж *дем. од штука*¹.

штȕчји (штȕчијӣ), -а̄, -е̄ *који се односи на штуке, који потиче од штуке:* ~ млађ.

шћа̏вет м итал. **1.** *црквена књига, лекционар на народном чакавско-икавском говору (писан латиницом).* **2.** *хрватски народни језик чакавског дијалекта и икавског говора на коме су писане црквене књиге док црква није забранила његову употребу 1754. године.*

шћа̏п *узвик којим се означава изненадно грабљење нечега или за подражавање звука при халапљивом гутању хране, ћап.*

шћа̏пити, -ӣм свр. **1.** *зграбити, шчепати, ћапити:* ~ руку. **2.** разг. *кришом и на брзину узети нешто туђе, украсти, дићи, здипити, смотати:* ~ новчаник.

шћѐрдати, -а̄м свр. разг. *расипнички, улудо потрошити, проћердати, спискати, страћити:* ~ имање.

шћу̏кати, -а̄м свр. *ћукајући, намамити и скупити, свабити (живину):* ~ кокоши.

шћућо́рити се, шћу̏ћо̄рӣм се свр. *в. шћућурити се.*

шћућури́вати се, -шћућу̏рујём се *несвр. према шћућурити се.*

шћућу́рити се, шћу̏ћӯрӣм се свр. *савити се, скупити се, згрчити се (од хладноће, страха и сл.); прибити се, привити се (уз некога, уз нешто):* ~ у углу, ~ уз мајку, ~ уз зид.

шћу̏шкати се, -а̄м се свр. *скупи̏ти се у великом броју на једном ме̏сту, нагрну̏ти се, збити се.*

шу̏ба ж *дуги̏ачак кабу̏т по̄стављен крзном.*

шу̏бара ж *крзнена ка̏па, обично у го̄рњем делу шиљата:* носити шубару.

шу̏бараст, -а, -о *сличан шубари:* ~ грм.

шубара̄ш, -а́ша м *онај који носи шубару.*

шубарѐтина ж *аӯм. и пе̄ј. од шубара.*

шу̏барица ж *дем. од шубара.*

шу́бер м нем. *о̏твор на про̏зору који се затвара по̄мицањем даске (у банкама, по̏штама и сл.).*

шу̏га ж (дат. шу̏ги) перс. **1.** *заразна кожна болест пра̄ћена великим сврабом, коју изазива пара̏зит шӯарац,* scabies. **2.** фиг. пе̄ј. *доса̏дна особа, напа̏сник; бедник.* **3.** *врста дечије ӣгре у којој један од ӣграча тр̏чи да би додирујући друго̄ ӣграча руком пренео на њега „шӯу“ извикујући „шӯа“.*

шу̏гав, -а, -о **1.** *који болује од шуге, заражен шӯом:* ~ пас, ~ овца, ~ дете. **2.** фиг. пе̄ј. **а.** *бедан, јадан, кукаван; безвредан:* ~ живот, ~ зарада. **б.** *који доноси невољу, неприја̏тности, неприја̏тан, незго̄дан.* – Шугава ствар! • **~ овца** *в. овца (изр.).*

шу̏гавац, -а̄вца м **1.** *онај који има шӯу, шӯав човек.* **2.** фиг. пе̄ј. *бедник, јадник; ђа̏вo, по̄резрен човек, неваљалац, ни̏тков.* **3.** зоол. *в. шӯарац.*

шу̏гавица ж **1.** *шӯава женска особа.* **2.** фиг. пе̄ј. *бедница, јадница; неваљалица, ни̏тковка.*

шуга́вко м *в. шӯавац (1).*

шу̏гаво прил. разг. *бедно, јадно:* ~ се провести.

шу̏гавост, -ости ж *ста̏ње и особина оно̄га који је шӯав, заражено̄ст шӯом.*

шуга́рац, -рца м зоол. *пара̏зит* Sarcoptes scabiei *из реда пре̄љева (гри̏ња), који изазива шӯу.*

шу̏гати, -а̄м несвр. *прено̏сити шӯу на некога, заража̏вати шӯом.* ■ **~ се** *добија̏ти шӯу, оболева̏ти од шуге.*

шу̀кӧ, -о̀а м нем. ел. *по̏сеban ти̏п зидно̄г електри̏чно̄г у̏тикача са уземљењем који омо̄гућава укључивање електри̏чних апа̏рата који тро̏ше ве̄ће количине електри̏чне енергије.*

шуко- нем. *пр̏ви део полусложеница који означава да је у некој у̏тичној напра̄ви предвӣђено уземљење (ради заштите од додирно̄г напона):* шуко-утикач, шуко-штекер.

шукун- тур. *в. чукун-.*

шу̂љ м *в. шуљеви.*

шу̏љав, -а, -о *захва̄ћен шуљевима, пун шуљева.*

шу́љати се, шу̂љам се несвр. *в. шуњати се.*

шу́љеви м мн. (ретко у јд. шу̂љ) мед. *в. хемороиди.*

шу̂м м (мн. шу́мови (шу̏мови)) *неодређени звук који наста̄је непра̄вилним трепе̄рењем звучних та̄ласа различите дужине и по̏стојаности (изазван разним при̏родним по̄јавама, радом разних напра̄ва и сл.):* ~ таласа, ~ лишћа, ~ мотора.

шу̏ма ж **1.** *би̏љна заједница на ве̄ћем те̏рену у којој преовлађује дрве̄ће, мно̏штво дрве̄ћа на ве̄ћем те̏рену; земљи̏ште обра̏сло дрве̄ћем:* храстова ~, четинарска ~, листопадна ~. **2.** фиг. *велика, непре̄гледна маса, мно̏штво:* ~ глава, ~ материјала, ~ докумената. • **још је зец у шуми** *в. још зец.*

шума(н)ге́ле̄ узв. шаљ. *бежи, тр̏чи, тр̏к (у шуму).*

Шума̀дија ж *средишња брежуљкаста о̏бласт Србије, између Саве, Дунава, Колубаре, Западне и Велике Мораве.*

шума̀ди̏јски, -а̄, -о̄ *који се односи на Шумадију и Шумадинце, који при̏пада Шумадији и Шумадинцима:* шумадијске планине, ~ ношња, ~ коло.

Шумади́нац, -нца м *човек из Шумадије, жи̏тељ Шумадије.*

Шума̀ди̏нка ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) **1.** *жена из Шумадије, жи̏тељка Шумадије.* **2.** (шумадинка) **а.** *шумадијска ра̏кија.* **б.** *ја̏смина свиња по̄реклом из Шумадије.*

шума̀ди̏нски, -а̄, -о̄ *в. шумадијски.*

шу̏ман, -мна, -о **1. а.** *који шуми, шумори, шушта̄в:* ~ бреза, ~ оморика, шумна крила. **б.** *који се креће, те̏че са шумом:* ~ река, шумни поток, шумни таласи. **2.** *веома гла̄сан, бучан, тре̏шта̄в:* ~ мотор, ~ машина, ~ коло.

шу̏ма̄р м (вок. -е и -у, инстр. -ом и -ем) **1. а.** *онај који се ста̏ра о шуми, чува̏р шуме, лӯпар.* **б.** разг. *студе̏нт шумарско̄г факултета; стручњак за шумарство.* **2.** *в. шумац.*

шума́рак, -рка м (ген. мн. шу̏ма̄ра̄ка̄) *мала, обично ниска шума; млада гу̏ста шума, че̏стар.*

шу̏ма̄ревица ж *шумарева жена, шумарка.*

шума̀рија ж **1.** *установа, пре̏дузеће за ста̏рање о шумама:* управа шумарије. **2.** *шумарска служба.*

шума̀рина ж *по̏рез, та̏кса која се пла̄ћа за коришћење шуме.*

шу̏марица ж *в. шумарка.*

шума̀рица ж **1.** *в. шумарак.* **2.** бот. *род зељастӣх би̏љака* Anemone *из ф. жабљака* (Ranunculaceae), *са снажним по̏данком, који расте по шумама и шумарицима; назив за по̄једине врсте то̄га рода:* A. nemorosa, A. hepatica, A. trifolia, A. ranunculoides, A. hortensis, A. pulsatilla. **3.** бот. *млад кељ који се још није увио у гла̄вицу; врста кеља који се не увија у гла̄вицу.*

шу̏ма̄рка ж **1.** *шумарева жена.* **2.** *жена шумар.*

шу̏ма̄рски, -а̄, -о̄ *који се доноси на шумаре и шумарство:* ~ факултет, ~ институт, ~ радник.

шума́рство с **а.** *при̏вредна гра̏на која се бави га̄јењем и искоришћавањем шума.* **б.** *наука о га̄јењу шума:* студирати шумарство.

шу́мац, -мца м *онај који је о̏тишао у шуму да одатле ра̄тује про̏тив непри̏јатеља, па̏ртизан; ге̏рилац.*

шумѐтина ж *аӯм. и пе̄ј. од шума.*

шу́мӗ̄ћи, -а̄, -е̄ у изр. **~ таблета** *та̏блета која се раствара у води произво̄дећи шум.*

шу́мити (шу́мети јек. шу́мјети), -мӣм несвр. *ства̏рати, одава̏ти шум; кре̏тати се са шумом, шушта̏ти, шумори̏ти; брӯјати, хуча̏ти (нпр. о лишћу, реци, ве̏тру итд.).*

шу̏мица ж *дем. од шума; мала, млада шума.*

шу̏мнӣк м лингв. *шумни, безвучни гла̄с.*

шу̂мно прил. *са шумом, шумећи; гла̄сно, бучно:* ~ пролетети, ~ уздахнути, ~ се огласити.

шумо̀вит[1], -а, -о *бога̄т шумом, обраста̏о шумом:* ~ крај (предео), ~ брдо.

шумо̀вит[2], -а, -о *шуман, бучан:* ~ поток.

шумо̀вито̄ст, -ости ж *особина и ста̏ње пре̏дела који је шумовит, обраслост шумом.*

шумо̀крадица м и ж (мн. ж) *онај који бесправно сече и користи шуму.*

шу̏мор и **шу̂мор** м оном. *шум који ства̏ра кре̏тање лишћа на ве̏тру, водени то̏к и сл.; брӯјање, жа̄гор, гра̄ја:* ~ лишћа, ~ таласа; ~ гласова.

шу̏моран, -рна, -о *који шумори, пун шумора; хучан, бучан:* ~ лишће, ~ река.

шумо̀рити, -ӣм несвр. [гл. им. шумо̀ре̄ње с] *ства̏рати шумор, шуми̏ти, шушта̏ти; брӯјати (нпр. о лишћу, дрве̄ћу, гласовима итд.).*

шу̏мски, -а̄, -о̄ **1.** *који се односи на шуму.* **а.** *који живи, расте у шуми, који се налази у шуми и сл.:* ~ дрве̄ће, ~ во̄ће, ~ птица, ~ штеточина, ~ пут. **б.** *који је у вези са га̄јењем и коришћењем шума:* ~ газдинство, ~ предузе̄ће. **2.** *као саста̏вни део неких ботани̏чких и зоолошких назива:* ~ чешњак, ~ миш, ~ голаћ.

шу̏нд м (мн. ӧ) нем. **1.** *безвредна, неквалите̏тна роба, сме̏ће.* **2.** *уметни̏чки безвредно и у васпи̏тном по̄гледу штетно шти̏во (књиге, часописи и сл.) којим се наста̏ји по̏стићи комерцијални успе̏х по̄дилазећи лошем укусу ја̏вности; уопште дело, одн. дела без уметни̏чке и васпи̏тне вредности;* уп. кич: издавати ~, чи-

тати ~. • **шунд-литература** *литература, књиге без уметничке, литерарне вредности.*

шу̑нка ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) нем. *свињски бут, обично усољен, надимљен и осушен; јело од тако припремљеног меса:* задња ~, сушити шунку, јести шунку.

шу̑нкарица ж *кобасица надевена самлевеним месом од шунке.*

шу̑нкаст, -а, -о *сличан шунки:* ~ подвољак.

шу̑нка̄ш, -а́ша м *пасмина свиње од које се добија добра, квалитетна шунка; млада свиња од које се добија добра шунка:* заклати шункаша.

шунка́шче, -ета с *прасе шункаш.*

шу̑нкица и **шу̑нчица** ж *дем. од шунка.*

шу̑њ м *врста морске рибе хрскавичњаве* Trygon pastinaca, *жутуља.*

шу̑њаво прил. *шуњајући се, прикрадајући се тихо, кришом:* ~ прићи.

шу̑њати, -а̄м несвр. *ходати, ићи тамо-амо тражећи за нечим, испитујући, тражећи нешто, брижљиво претраживати (нешто), цуњати, њушкати:* ~ по угловима, ~ по орману.

шу́њати се, шу̑њам се несвр. *полако и тихо, опрезно се кретати, ићи према некоме, нечему, прикрадати се:* ~ око куће. **2.** *бесциљно ићи, луњати, тумарати, базати:* ~ по двориште.

шу̑њкати, -а̄м несвр. оном. *в. шушкати (1б).*

шу̑па и **шу̀па** ж нем. *примитивна, обично мања помоћна зграда од дасака за смештај дрва, уља, алатки и др.*

шу́пак, -пка м вулг. *отвор на крају дебелог црева, чмар.*

шу́паљ, -пља, -е **1. а.** *који није ничим испуњен, чија је унутрашњост празна:* ~ ваљак, ~ цев, ~ пањ, ~ дрво, ~ опека. **б.** *који има рупу, отвор, пробушен:* ~ лонац, ~ новчић. **в.** *издубљен у облику цеви, цеваст:* ~ клада. **г.** *који у љусци има сасушену, оштећену језгру, штур:* ~ орах, ~ лешник. **2.** фиг. **а.** *који је слабе памети, глуп, ограничен:* ~ глава. **б.** *бесадржајан, празан, штур:* ~ знање, ~ образовање **г.** *безизражајан, туп; бежживотан, мртав:* ~ поглед; ~ глас. • **претакати (пресипати** и сл.**) из шупљег у празно** *в. под празан.*

шу̑пица и **шу̀пица** ж *дем. од шупа.*

шу̑пље и **шу́пље** прил. **а.** *тупо, мукло:* ~ одзвањати. **б.** *безизражајно, тупо, празно:* ~ гледати.

шу̀пљика ж **а.** *рупица у везу, плетиву и сл.* **б.** мн. *рупичаст вез, потплет, рупичаста чипка и сл.* **в.** *мала шупљина, рупица уопште:* хлеб са шупљикама.

шу̀пљикав, -а, -о *пун шупљика; изведен, урађен са шупљикама:* ~ хлеб, ~ сир, ~ кречњак; ~ мрежа, ~ чипка.

шу̀пљикавац, -а̄вца м зоол. *врста корала (са шупљикама у зидовима појединих полипа).*

шу̀пљикаво прил. *са шупљикама, рупицама, рупичасто:* ~ оплетена крагна.

шу̀пљикавӧст, -ости ж *особина и стање онога што је шупљикаво:* ~ кречњака, ~ сира.

шупљи́кара ж зоол. *у мн.: ред морских праживотиња кореножаца* Foraminifera, *које имају кречњачке љуштуре с бројним рупицама из којих излазе лажне ножице, кредњаци, фораминифере (у јд.: таква праживотиња).*

шу̀пљикаст, -а, -о *в. шупљикав.*

шупљи́кати, -а̄м несвр. *правити шупљике, рупице на нечему, бушити:* ~ дрво. ■ ~ **се** *испуњавати се шупљикама, добијати шупљике, постајати шупљикав, рупичати се (нпр. о кречњаку, сиру, костима итд.).*

шупљи́на ж **1. а.** *шупаљ, празан простор у чврстом телу, предмету, рупа; удубина:* ~ у дрвету, ~ цеви, ~ димњака ~ у кречњаку. **б.** анат. *празан телесни простор у коме су смештени одређени органи; празан, отворен део тела, дупља:* грудна ~, трбушна ~, очна ~, носна ~. **2.** фиг. *недостатак, мањкавост у познавању нечега; оно што није обухваћено исказом, непозната или пређутана чињеница; недостатак доказа за неку тврдњу:* шупљине у знању, шупљине у оптужници, шупљине у одбрани. **б.** *умна, интелектуална ограниченост:* ~ нечијег ума.

шупљи́ница ж *дем. од шупљина.*

шу́пљити, шу̑пљӣм несвр. [гл. им. шу́пљење с] *правити шупљину, шупљине у нечему, бушити, пробијати:* ~ дно суда, ~ лим.

шупљо̀глав, -а, -о *који је ограничене, слабе памети, умно ограничен, празноглав, глуп:* ~ човек.

шупљо̀главац, -а̄вца м *шупљоглав човек; празноглавац, глупак.*

шупљо̀рог, -а, -о *који има шупље рогове:* ~ шупљороги преживари.

шупљо̀рожац, -рошца м зоол. *у мн.: породица преживара парнопрсташа* (Cavicornia, Bovidae), *који имају шупље рожнате рогове, шупљорогги преживари (у јд.: такав преживар).*

шу́пљӧст, -ости ж *стање и особина онога што је шупље.*

шу̀пљотина ж *шупљина, рупа; удубина.*

шу̀пчић м вулг. *дем. од шупак.*

шу̀пчина ж вулг. *ауг. и пеј. од шупак.*

шу̑ра, -е̄ м *в. шурак.*

шу̀рак, -а́ка м *женин, супругин брат.*

шура̀чић м *дем. и хип. од шурак.*

шу̑рити, -ӣм несвр. [гл. им. шу̑рење с] *поливајући врелом водом скидати чекиње са заклане свиње или перје са заклане живине:* ~ свињу, ~ прасе, ~ кокош. ■ ~ **се** *осећати болни надражај коже, одн. слузокоже на устима срчући врелу течност:* ~ се врућим млеком.

шу̀рјāк(-) *в. шурак(-).*

шу̀рњаја ж *шуракова жена.*

шуро̀вати, шу̀рујēм несвр. *тајно се договарати и радити с неким (обично нешто лоше или забрањено):* ~ с шефом.

шу̑ру-му̑ру *узвик за означавање пометње изазване страхом.*

шу̑стер и **шу̀стер** м нем. **1.** *занатлија који прави обућу, обућар.* **2.** фиг. разг. *несретан, неспособан човек, шепртља; незналица, лаик.* **3.** *врста карташке игре:* играти шустера.

шу̑стермат и **шу̀стермат** м нем. шах. *мат-позиција у првим потезима игре.*

шу̑стерскӣ и **шу̀стерскӣ,** -а̄, -о̄ **1.** *који се односи на шустере, који припада шустерима, обућарски:* ~ занат, ~ алат. **2.** фиг. *незналачки, лаички:* ~ дело.

шу̑стерски и **шу̀стерски** прил. *као шустер (2), незналачки, лаички:* ~ урадити нешто.

шу̑т[1], шута м (инстр. шу̀том, мн. шу̀тови и шу̀теви) енгл. спорт. *ударац, замах, хитац лоптом (у фудбалу, рукомету, кошарци, ватерполу и сл.):* ниски ~, дати гол јаким шутом.

шу̑т[2] м нем. *изломљен, издробљен и неупотребљив отпадни материјал од порушене зграде и сл., крш, лом:* малтерни ~, ~ од цигла, уклонити ~.

шу̑т[3], -а, -о **1.** *који је без рогова:* ~ овца, ~ коза, ~ говече. **2. а.** *коме је скраћен или одстрањен неки део тела, кус, крњ:* учинити некога шутим. **б.** фиг. *лишен средстава за борбу, неспособан за борбу.* **3.** *који је без вегетације, голо, го; непошумљен:* ~ предео, ~ крај. • ~ **с рогатим (не може, не може се бости** и сл.) *слаб, немоћан не може изаћи на крај с моћником.*

шу̑т узв. *в. ћут.*

шу̑та ж *в. шут*[2].

шу̑тав, -а, -о и **шу̑таст,** -а, -о *в. шут*[3].

шу̑тати, -а̄м несвр. *в. шутирати.*

шу̀тер м нем. спорт. *играч који добро шутира.*

шу́тети јек. **шу́тјети,** -тӣм (ретко ек.) несвр. [гл. им. шу́ћење с] *в. ћутати.*

шутѐћкē и **шу́тēћкē, шутѐћки** и **шу́тēћки** прил. *в. ћутке.*

шути́рати, шу̀тӣрам свр. и несвр. *ударцем одбаци(ва)ти, убацити, убацивати лопту у одређеном смеру; (от)ћушкати, (од)гурати (нешто) ногом:* ~ лопту, ~ десном ногом, ~ камен.

шу́тјети *в. шутети.*

шу̏ткати, -а̄м несвр. *опомињати, упозоравати некога да ћути, ућуткивати.*

шу̏ткац *узвик којим се некоме заповеда да ућути, ћуткац, ћут.*

шу̏ткē и **шу̀ткē** прил. *в. ћутке.*

шу̀тљ- *в. ћу̀тљ-.*

шу̏тнути, -нēм свр. *једним ударцем одбацити лопту; ударити, ћушити ногом:* ~ лопту, ~ десном ногом, ~ капу.

шу́тња ж *в. ћутња.*

шу́тоња м *шут, шутаст во.*

шу̏ћ прил. у изр. **шу̏ћ-му̏ћ** 1) *сплеткарећи, петљајући (шткајући и мућкајући):* радити нешто све ~. 2) ~ **па пролиј** *каже се кад неко нешто петља, покушава нешто урадити, а у ствари све је то безвредно и бесмислено, нема од тога ништа; глупости, бесмислице.* – То што ви причате, то је шућ-муће па пролиј.

шу̏ћмураст, -а, -о **1.** *који је неодређене боје, сивкаст, пепељаст:* ~ длака, ~ боја. **2.** *неодређен, нејасан, заглонетан:* бити некако ~.

шу́ца м (мн. ж) *хип. и ир. од шустер.*

шу̏цкṓр м нем. ист. **а.** *нерегуларна милиција, формирана од домаћег људства, коју су у Босни и Херцеговини увеле аустроугарске окупационе власти.* **б.** *припадник те милиције.*

шу̏ша ж **1.** *брав или човече без рогова.* **2.** пеј. *неспособна, безвредна особа; особа без икаквог угледа, ништарија.* • **свака** ~ *свако (у негативном смислу).*

шу̏шав, -а, -о *в. шут.*

шу̂шак, шу̂шка м оном. *мали шум, шушањ; шум уопште:* ~ свиле, ~ сена.

шу̂шањ, шу̂шња м (инстр. шу̂шњем) оном. **1.** *неодређени, нејасни слаби шумови, шуштање:* ~ лишћа, ~ сламе. **2.** *опало суво лишће (које шушти под ногама).*

шу̏шаст, -а, -о *в. шут.*

шу̏шица ж *дем. од шуша.*

шу̏шка ж **1.** *шушањ, шуштање:* ~ свиле. **2.** мн. **а.** *суво лишће са кукурузног клипа, комушина:* кукурузне шушке. **б.** *отпаци дрвета при тестерењу, рендисању, глачању, иверје; струготина, пилотина:* ложити пушке.

шу̏шкав, -а, -о *који шушка:* ~ лишће, ~ свила.

шу̏шкавац, -а̄вца м **1.** *лак кишни огртач од шушкаве непромочиве синтетичке материје:* обући ~. **2.** вет. *акутно заразно обољење говеда* gangrena emphysematosa, *код кога се јављају поткожни и међумишићни безболни отоци, који под опипом пуцкетају и шуште.* **3.** бот. *род зељастих полупаразитских биљака* Rhinanthus *из ф. ланилиста* (Scrophulariaceae), *са жутим цветовима, звечак; назив за поједине врсте тога рода* (R. major, R. minor).

шу̏шкаво прил. *шушкајући, шуштећи; шушљетајући, шушљетаво:* ~ се лелујати; ~ говорити.

шу̏шкало с и м (мн. с) *особа која шушка у говору.*

шушка̀рати, -а̄м несвр. оном. *в. шушкати.*

шу̏шкати, -а̄м несвр. оном. **1. а.** *стварати, одавати слаб и нејасан, неодређен шум, шумити, шуштати (нпр. о лишћу, грању, хартији и сл.).* **б.** *неправилно, нејасно, шушкаво изговарати зубне сугласнике, врскати, шушкетати:* ~ у говору. **2.** фиг. *кришом преносити гласове, тихо некоме говорити, шапутати; говоркати, зуцкати.* – Шушка се да ће бити рата. **3.** *радити ситне послове, пословати нешто, ручкати, черкати, петљати:* ~ нешто око ручка.

шушкѐтав, -а, -о *који шушкета, шуштав:* ~ свила, ~ лишће.

шушкѐтати, -а̄м и **шушке́тати,** шу̀шкḗта̄м несвр. оном. *в. шушкати (1).*

шу̏шкор м оном. *в. шушањ.*

шу̏шкорити, -ӣм несвр. оном. [гл. им. шу̏шкорē̏ње с] *у дем. значењу: шушкати; тихо шушкати.*

шу̏шнути, -нēм свр. **1.** *произвести, одати кратак, слаб нејасан шум; покренути се са шумом (нпр. о лишћу, слами и сл.).* **2.** *шапнути; поверљиво, тајно испричати, саопштити.*

шу̏шњав, -а, -о *шуштав, шушкав.*

шу̏шњава ж оном. *шуштање, шушањ.*

шу̏шњā́р, -а́ра м **1.** *ниско густо жбуње, шипражје, шибљак; шикара.* **2.** *опало суво лишће, шушањ.*

шу̏шњат, -а, -о *на коме има доста лишћа, лиснат:* ~ грана.

шу̏шње с зб. (мн. ø) *в. шушањ (2).*

шу̀штав, -а, -о *који шушти:* ~ свила.

шу̀штавац, -а̄вца м **1.** лингв. *шуштав струјни сугласник, сугласник при чијој се артикулацији чује шуштав шум.* **2.** вет. *в. шушкавац (2).*

шу̏штаво прил. *са шумом, шуштећи:* ~ се лелујати.

шу̏штавōст, -ости ж *особина и стање оног што је шуштаво.*

шу̏штā́ј м *слаб кратак шум, шушањ.*

шу̂штањ м *в. шушањ.*

шу́штати, -ти́м несвр. оном. *стварати, одавати слаб шум, покретати се са шумом, шушкати (нпр. о лишћу, свили итд.); кретати се са шумом, шумити.*

шу̏-шу̏ оном. *узвик за подражавање шапутања.*

шушу̏мēнта и **шушу̏мига** ж (м) (мн. ж) *суманута, луда особа, луда; шашавко, шашавица.*

шу̀шӯр, -у́ра м *слаб шум, шушањ.*

шушу́рити се, шу̀шӯри̏м се несвр. [гл. им. шушу́рē̏ње с] *в. шепурити се.*

шчвр̏снути, -нēм свр. **1.** *учинити чврстим, стврднути:* ~ блато, ~ житку масу. **2.** *в. шчврснути се.* ■ ~ **се 1.** *постати чврст, стврднути се (о житкој маси, нпр. о гипсу, малтеру и сл.).* **2.** фиг. *постати јак, отпоран, издржљив, очврснути, ојачати:* ~ се у борби, ~ се на хладноћи.

шчврсну́ће с *прелазак у чврсто стање.*

шчвр́стити (се), шчвр̏стӣм (се) свр. *в. шчврснути (се).*

шчвршња́вати (се), -р̀шњāва̄м (се) и **шчвршњи́вати (се),** -р̀шњујēм (се) *несвр. према шчврснути (се).*

шчвршћа́вати (се), -р̀шћāва̄м (се) и **шчвршћи́вати (се),** -р̀шћујēм (се) *несвр. према шчврстити (се).*

шчѐкати, -а̄м свр. *сачекати; дочекати.* ■ ~ **се** уз. повр. *сачекати једно друго.*

шчеки́вати (се), шчѐкујēм (се) *несвр. према шчекати (се).*

шчѐпати, -а̄м свр. **а.** *брзим покретом изненада снажно ухватити и стегнути (обично руком); хитро узети, зграбити, дочепати:* ~ некога за врат, ~ за раме, ~ за руку; ~ јабуку, ~ лопту. **б.** фиг. (некога) *обузети, спопасти (о јакој жељи, потреби и сл.).* ■ ~ **се** уз. повр. *чврсто зграбити, дочепати један другога:* ~ за косе.

шчѐткати, -а̄м свр. *уклонити четком прање, прашину и сл. с нечега; очистити четком, ишчеткати:* ~ длаке, ~ прашину.

шчешља́вати, шчѐшља̄ва̄м *несвр. према шчешљати.*

шчѐшљати, -а̄м и шчѐшља̄м свр. **1.** *скинути, уклонити (нешто) чешљајући:* ~ перје из косе. **2.** *чешљајући према доле наместити, скупити (косу):* ~ косу.

шчӣ, шчӣја м рус. *чорба од купуса или другог поврћа;* уп. боршч.

шчӣстити, -ӣм свр. *чистећи уклонити, одстранити с нечега (нечистоћу, мрве и др.), очистити:* ~ мрве са стола.

шчита́вати, шчѝта̄ва̄м несвр. *полако читати не кидајући речи на слогове или гласове (у почетничком читању).*

шчишћа́вати, шчѝшћа̄ва̄м *несвр. према шчистити.*

Издавач

МАТИЦА СРПСКА
Нови Сад, Матице српске 1

За издавача

Проф. др Душан Николић,
генерални секретар Матице српске

Главни и одговорни уредник

Мато ПИЖУРИЦА

Коректор

Милан ТАСИЋ

Стручни сарадник

Јулкица ЂУКИЋ

Технички уредник

Вукица ТУЦАКОВ

Унос текста

Младен МОЗЕТИЋ

Прелом

Пера СТАНИСАВЉЕВ

Штампа

Будућност, Нови Сад, Шумадијска 12

Тираж

2.000 примерака

CIP – Каталогизација у публикацији
Библиотека Матице српске, Нови Сад

811.163.41'374(038)

РЕЧНИК српскога језика / [израдили Милица Вујанић и др. ; редиговао и уредио Мирослав Николић]. – Измењено и поправљено издање. – Нови Сад : Матица српска, 2011 (Нови Сад : Будућност). – 1561 стр. ; 31 cm.

Тираж 2000.

ISBN 978–86–7946–004–2

1. Вујанић, Милица
а) Српски језик – Речници

COBISS.SR-ID 266644231